Orhun Yazıtlarından Günümüze
Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

YAŞAR ÇAĞBAYIR

(j-müt) 3

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

J j

j, [j / J] *(je) is.* Latin asıllı Türk alfabesinin on üçüncü, Arap asıllı Türk alfabesinin on dördüncü harfi. Sıralamada on üçüncüyü gösterir. Ebced hesabında *"yedi"* sayısının karşılığıdır. Ses olarak sızınalı (daralmalı), tonlu (yumuşak) bir diş eti - damak ünsüzüdür.

J. [J. Paul Joule *(İng. fizikçi)* > joule] *kısalt.* İş, ısı ve enerji birimi olan julün kısaltmasıdır.

jaguar, [Tupi d. / İsp. jaguar] *is.* Güney Amerika'da yaşayan, iri gövdeli, kısa bacaklı, turuncuya çalan kızıl sarı üzerine siyah halkalarla bezeli parça parça benekli güçlü bir yırtıcı hayvan, *(Pantera onca).*

jaj, [Far. jāj / jāje ژاژ / ژاژه] *(ja:j) {OsT} is* **1.** Yaban enginarı veya eşek dikeni, deve dikeni denilen yabani bir ot. **2.** *mecaz.* Anlamsız, saçma sapan söz. **jāj-hā,** *{OsT} Anlamsız ve saçma sapan söz söyleyen.*|| **jāj-hāyān,** *{OsT} Anlamsız ve saçma sapan konuşanlar.*|| **jāj-hāyî,** *{OsT} Anlamsız söyleyicilik.*|| **jāj-hör,** *{OsT} Saçma sapan konuşan.*

jakar, [Fr. jacquard] *is.* **1.** Fançois J. M. Jacquard tarafından bulunmuş bir dokuma tezgâhı. **2.** Bu tezgâhta dokunmuş çok karmaşık desenli kumaş.

jakarlı, [jakar-lı] *sf.* Jacquard tekniğinde dokunmuş kumaş.

jaketatay, [Fr. jaquette à taille] *is.* Resmî ziyaret ve davetlerde giyilen, uzun ceketi ön köşelerde yuvarlak arkası yırtmaçlı erkek elbisesi.

jakoben, [Fr. St. **Jacques** de Compostelle > jacobus > jacobin] *is.* **1.** Fransa'da Aziz Dominicus tarikatına bağlı rahip ve rahibelere verilen isim. **2.** Toplumdaki değişikliklerin, yöneticilerce tepeden inme buyruk ve yöntemlerle yapılması gerektiğini savunan görüş yanlısı; tepeden inmeci.

jakobenizm, [Fr. jacobinisme] *is.* **1.** Fransız Devrimi sırasında Jakobenler ve Dağlılar tarafından savunulan demokratik ve merkeziyetçi siyasi öğreti. **2.** Devletin merkeziyetçiliğini savunan siyasi görüş. **3.** Toplumdaki değişikliklerin, yöneticilerce tepeden inme buyruk ve yöntemlerle yapılmasını uygun bulan görüş; tepeden inmecilik.

jakuzi, [İt. jacuzzi *(tescilli maka)*] *is.* Yıkanmak ve sağlıklı kalmak amacıyla evlere yerleştirilen bir tür püskürtmeli küvet; sağlık havuzu.

jal, [Far. jāl ژال] *(ja:l) {OsT} is.* → jale.

jale, [Far. jāle ژاله] *(ja:le) {OsT} is.* Gece yeryüzüne, ağaç yaprak ve çiçeklere düşen çiy tanesi; çiy; kırağı. **jāle-dār,** *{OsT} Üzerine çiy düşmüş; kırağılanmış.*|| **jāle-rîz,** *{OsT} Çiy saçan.*

jalon, [Fr. jalon] *is.* Haritacılıkta hizalama ve uzaklık belirlemek için kullanılan, almaşık olarak kırmızı beyaz boyalı ve üzerinde flama bulunan çubuk.

jaloncu, [jalon-cu] *is.* Jalonlama işini yapan kimse.

jalonlama, [jalon-la-ma] *is.* **1.** Jalonla hizalama ve uzaklık belirleme işi. **2.** Bir arazi parçasını sınırlayan noktaları belirleme. **3.** Bir arazi üzerinde bir ekseni, bir hattı jalon dikerek belirleme işi.

jalonmira, [Fr. jalon+mira] *is.* Bir doğrultuyu bir uzaklığı tek bir işlemde belirlemeye yarayan değişmez iki hedef levhası ve gereğinde kayan bir hedef levhası bulunan jalon.

jaluzi, [Fr. jalousie *(kıskançlık)*] *(jalûzi) is.* Şerit biçiminde metal veya plâstik levhalardan yapılmış, perde gibi pencerelere takılan bir tür örtü; şerit perde.

jambon, [Fr. jambe *(but)* > jambon] *is.* **1.** Saklamak amacıyla tuz veya iste tutarak bozulması önlenmiş domuz, yaban domuzu veya başka bir hayvan butu; bir tür domuz pastırması. **2.** Özel olarak yapılmış çiğ veya pişmiş hâlde domuz butu.

jandarma, [Fr. gens d'armes *(silahlı adamlar)* > gendarme] *is.* **1.** Yurt içinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli silahlı askerî güç. **2.** Bu kuvvette görevli olan kimse. **3.** *mecaz.* Açıkgöz.

jandarmalık, -ğı [jandarma-lık] *is.* **1.** Jandarmanın görevi. **2.** *gnşl.* Bir devletin, dünyanın herhangi bir yerinde çıkarlarını korumak amacıyla o bölgenin güvenliğini sağlaması. **3.** *mecaz.* Açıkgözlük.

janjan, [Fr. changeant] *is.* Atkı ve çözgüsünün farklı

renklerde dokunmasından dolayı ışığın geliş yönüne göre kumaş üzerinde meydana gelen parıltı; yanar döner; şanjan.

janjanlı, [janjan-lı] *sf.* Yanar döner; şanjan.

janr, [Lat. genus > Fr. genre] *is.* **1.** İz; tarz; çığır. **2.** Cins.

jant, [Lat. cambito > Fr. jante] *is.* Lastik tekerlekli araçlarda lastiğin takıldığı metal çember; ispit.

janti, [Fr. gentil] *sf.* (Kişi için) kibar; zarif; efendi.

Japon, [İt. giappon > Fr. japon] *is.* **1.** Japonya halkından olan kimse. **2.** Japonlara ilişkin veya onlara özgü olan. 🗗 **Japon armudu,** *Çin ve Japonya'da yetişen iki çenekli bir meyve.* || **Japon ayvası,** *bot. Kırmızı renkli çiçekler açan, görünümü ayvayı andıran, kökeni doğu Asya olan çalımsı süs bitkisi; Japon baharı, (Chaenomeles).*|| **Japon bezi,** *Japonya'da üretilen bir tür bez.*|| **Japon elması,** *Japonya'ya özgü bir bitki.*|| **Japon gülü,** *bot. Çaygillerden, büyük beyaz, pembe, kırmızı çiçekler açan, yaprakları dayanıklı bir bitki; kamelya; Çin gülü; (Camellia japonica).*|| **Japon hurması,** *bot. Abanozgillerden on beş metre kadar boylanabilen bir ağaç ve bu ağacın ham iken kekre, olgunlaşınca tatlılaşan meyveleri; Trabzon hurması, (Diospyros kaki).*|| **Japon sarmaşığı,** *bot. Anayurdu Doğu Asya olan salkım hâlinde parlak kırmızı güzel çiçekleri olan tırmanıcı süs bitkisi, (Amelopsis tricuspidata).*|| **Japon şemsiyesi,** *bot. Bahçelerde ve havuz başlarında süs bitkisi olarak yetiştirilen yaprakları saplarının tepesinde şemsiye gibi dizili, çok yıllık otsu bitki, (Cyperus alteruifolius).*

Japonca, [Japon-ca] *is.* Japonların konuştuğu dil; Japonya'nın resmî dili.

Japone, [Fr. japonais] *is.* **1.** Japon tarzında. **2.** (Kadın elbisesi için) kol kesimi olmayan. **3.** (Kadın elbisesi için) kolsuz. **4.** (Elbise için) bol ve geniş.

jargon, [Fr. jargon] *is.* Bir meslek grubunun özel dili; bir tür argo.

jarse, [İng. Jersey *(İngiltere'de bir ada)*] *is.* **1.** Esnek dokunmuş yünlü veya ipek kumaş. **2.** *sf.* (Elbise için) bu kumaştan dikilmiş olan.

jartiyer, [Kelt. jarret *(bacağın iç tarafı)* > Fr. jarretière] *is.* Bir ucu kemere, diğer ucu kancalarla çoraba tutturularak çorapları gergin tutmaya yarayan esnek şerit.

jegale, [Far. jeġāle ژغاله] *(jeğa:le) {OsT} is.* **1.** Darı ekmeği. **2.** Allık. **3.** Çığlık.

jegand, [Far. jeġand ژغند] *{OsT} is.* **1.** Yırtıcı hayvanların korkunç bağırtısı. **2.** Sağlamlık.

jegar, [Far. jeġār ژغار] *(jeğa:r) {OsT} is.* **1.** Küf; pas. **2.** Yüksek ses; bağırma; nara.

jegare, [Far. jeġāre ژغاره] *(jeğa:re) {Osm. T.} is.* → jegale.

jeh, [Far. jeḫ ژخ] *{OsT} is.* Sığil.

jel, [Lat. gelare *(dondurmak)* > gelatus > Fr. gelée / İng. jel] *is.* Sürülebilen ilaçların birleşimine giren saydam ve esnek madde; pelte.

jelatin, [Lat. gelare *(dondurmak)* > gelatus > Fr. gélatine] *(jelâtin) is.* Hayvansal dokulardan elde edilen jöle görünümünde 25°C'de eriyebilen protein.

jelatinli, [jelatin-li] *(jelâtinli) sf.* Jelâtin ile kaplanmış olan.

jeloz, [Fr. gélose] *is.* Çin yosunu veya diğer yosunlardan çıkarılan, bakteriyolojide üretme ortamında kullanılan jelatine benzer bir madde; agar-agar.

-jen, [Yun. genés *(doğuran)* > Fr. -gène] *son ek.* Latince kelimelerden *"doğuran, sebep olan"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek.

-jen, [Yun. génos *(cins)* > Fr. -gène] *son ek.* Latince kelimelerden *"soy, cins, tür"* anlamlarında birleşik isimler yapan son ek.

jend, [Far. jend ژند] *{OsT} is.* Bir bütünün parçası.

jende, [Far. jende ژنده] *{OsT} is.* ve *sf.* **1.** Yırtık, yamalı giysi. **2.** Zerdüşt'ün kutsal kitabının adı. **3.** *tasvf.* Melâmilerin giydiği yırtık hırka. 🗗 **jendepüş,** *{OsT} Yamalı hırka giyen.*

jenerasyon, [Lat. generare *(doğurmak)* > Fr. génération] *is.* Hayvan üretim ve ıslahı çalışmalarında her alt soydan bir yavrunun doğuşu; soy; kuşak; nesil.

jeneratör, [Lat. generator *(doğuran)* > Fr. générateure] *is.* Hareket enerjisini elektrik enerjisine dönüştüren alet; üreteç.

jenerik, -ği [Fr. générique] *is.* Bir filmde emeği geçenlerin adlarını, filmin yapımıyla ilgili bilgileri içine alan ve filmin başında sunulan liste; tanıtımlık; tanıtım yazısı.

jeng, [Far. ajeng > jeng ژنگ] *{OsT} is.* **1.** Pas; küf; kir **2.** Göz iltihabı. 🗗 **jeng-ālüd,** *{OsT} Paslı.*|| **jeng-alüde,** *{OsT} Paslı.*|| **jeng-bār,** *{OsT} Pas saçan.*|| **jeng-beste,** *{OsT} } Pas tutmuş; küflenmiş.*|| **jeng-dār,** *{OsT} Paslı; küflü; kirli.*|| **jeng-pezîr,** *{OsT} Küflü; paslı; kirli.*|| **jeng-yāb,** *{OsT} Paslı; küflü.*

jengâr, [Far. jengār ژنگار] *(jengâ:r) {OsT} is.* **1.** Bakır pası. **2.** Bakır sülfat; göztaşı. **3.** Bakır sülfat rengi. **4.** Kir; pas.

jengari, [Far. jengārī ژنگاری] *(jengâ:ri:) {OsT} sf.* Bakır yeşili; bakır pası rengindeki boya.

jengdan, [Far. jengdān ژنگدان] *(jengda:n) {OsT} is.* Çıngırak; küçük çan.

jengele, [Far. jengele ژنگله] *{OsT} is.* **1.** Hayvanların çatal tırnağı. **2.** Çatal tırnaklı hayvan.

jenital, -li [Lat. genitalis > Fr. génital] *sf.* Üreme organına ilişkin.

jenosit, -di [Lat. genus *(soy)* + cidere *(kesmek)* > cidus *(öldüren)* > Fr. génocide] *is.* Bir insan topluluğunu, ulusal, dinsel vb. sebeplerle yok etme; soy kırımı.

jeodezi, [Fr. géodésie] *is.* Yerin biçimini ve boyutlarını inceleyen bilim dalı; yer ölçüm bilgisi.

jeodinamik, -ği [Fr. géodynamique] *is.* Volkan, deprem gibi iç ve aşınma gibi dış etkenlerle yer kabuğunda meydana gelen oluşumları ve değişiklikleri inceleyen bilim dalı;

jeofizik, -ği [Fr. géophysique] *is.* Yer yuvarlağı ile atmosferi etkileyen doğal ve fiziksel etkilerin incelenmesi; yer küre fiziği; yer fiziği.

jeofizikçi, [jeofizik-çi] *is.* Yer fiziği uzmanı.

jeoit, [Fr. géoïde] *is.* Denizlerin her noktasında çekül doğrultusuna dik olmak şartıyla karaların altında da devam ettiği tasarlanan gel-gitleri göz önüne almaksızın hesaplanan düzey yüzeyi; yer benzeri.

jeokimya, [Fr géo + Ar. kimyā] *(jeokimya:)* Kayaçlar içindeki kimyasal elementlerin dağılımını, bunların kökenini, yapısını ve iç etkenler sırasındaki hareketlerini inceleyen bilim dalı; yer kimyası.

jeolog, -ğu [Fr. géologue] *is.* Yer küreyi oluşturan gereçleri, bunların yapısını inceleyen, tarihini ve oluşumunu tespit etmeye çalışan uzman; yer bilimi uzmanı.

jeoloji, [Fr. géologie] *is.* Kayaçların oluşumunu, toprakların görünüş ve düzenlenişini, çağlar boyunca geçirdiği evrimi anlatan ve açıklayan bilim; yer bilimi.

jeolojik, -ği [Fr. géologique] *sf.* Yer kürenin fizik yapısı ile ilgili; yer bilimsel.

jeomorfolog, -ğu [Fr. géomorphologue] *is.* Yeryüzü şekillerinin oluşumunu inceleyen uzman.

jeomorfoloji, [Fr. géomorphologie] *is.* Yer engebesi biçimlerini açıklamayı ve betimlemeyi amaçlayan bilim dalı; yer biçimi bilimi.

jeopolitik, -ği [Fr. géopolitique] *is.* ve *sf.* **1.** Devletlerin coğrafya ile siyasetleri arasında var olan ilişkileri inceleyen bilim dalı. **2.** *sf.* Devletlerin coğrafya ile siyasetleri arasındaki ilişkiye dayanan.

jeosantrik, -ği [Fr. géocentrique] *sf.* Yerin gözlem noktası olarak alınan merkeziyle ilgili; yer merkezli; yer özekçil.

jeosantrizm, [Fr. géocentrisme] *is.* Yer yuvarlağını evrenin merkezi sayan görüş; yer özekçilik; yer merkezlilik.

jeosenklinal, -li [Fr. géocynclinale] *is.* Yer kabuğunun çökme sonucu oluşan ve içine kat kat tortu dolmasıyla meydana gelen kalın ve uzun çukurlar bölümü.

jeosismik, -ği [Fr. géosismique] *sf.* (Metot ve teknik için) toprak altında, derinlerde meydana getirilen patlama ile yayılan ses dalgalarının yayılma hızını inceleyerek yer altındaki madenleri bulmaya yarayan.

jeostrateji, [Fr. géostrategie] *is.* Ülkelerin coğrafî, ekonomik ve nüfus yapılarına dayalı etmenlerinin askerî stratejileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi.

jeotermi, [Fr. géothermie] *is.* **1.** Yer yuvarlağında meydana gelen ısı olaylarının incelenmesi. **2.** Yer yuvarı ile ilgili sıcaklıkların dağılımı, ısı alışverişi gibi ısı şartlarını inceleyen yer fiziği dalı. **3.** Magmanın derinliklerinden doğan ısı enerjisi.

jeotermik, -ği [géothermique] *sf.* Jeotermi ile ilgili. 🗗 **jeotermik akı,** *Yer içindeki ısı aktarımı.*‖ **jeotermik enerji,** *Yer'in iç tabakalarındaki ısınan su veya buhardan elde edilen enerji; jeotermal enerji.*‖ **jeotermik derece,** *Sıcaklığın, derinliğe bağlı olarak artmasının ölçümü.*

jeotropizma, [Fr. géotropisme] *is.* Bitkilerde kök ve gövde saplarının yer çekimi etkisi ile belli bir doğrultu almaları özelliği; yere yönelim.

jerd, [Far. jerd ژرد] *{OsT} sf.* Çok yiyen; obur.

jerf, [Far. jerf ژرف] *{OsT} sf.* **1.** Derin. **2.** Çok. **3.** *mecaz.* İnce düşünen; düşünerek hareket eden.

jerfa, [Far. jerfā] *(jerfa:) {OsT} sf.* → jerf.

jerfi, [Far. jerfī ژرفی] *(jerfi:) {OsT} is.* Derin olma durumu; derinlik.

jerfin, [Far. jerfīn ژرفین] *(jerfi:n) {OsT} is.* Kapı ardına konulan dayak; sürgü.

jeriatri, [Fr. geriatrie] *is.* Yaşlılık hastalıkları uzmanlığı; geriatri.

jerse, [İng. jersey] *is.* → jarse.

jest, [Lat. gestum *(edim)* > Fr. geste] *is.* **1.** Konuşurken veya hareket ederken el, kol ve baş ile yapılan anlamlı işaret. **2.** *gnşl.* Yerinde yapılan ve beğenilen bir davranış.

jet, [Lat. iactare *(fırlatmak)* > İng. jet *(püskürtme)*] *is.* **1.** İtici bir güç elde etmek amacıyla bir akışkanın veya yanma sonucu meydana gelen sıcak ve basınçlı gazın bir çıkış borusundan hızla dışarı atılması; bu gazların tümü. **2.** *gnşl.* Tepkili uçak. 🗗 **jet akıntısı,** *Atmosferin üst tabakalarında doğuya doğru yatay olarak hızla hareket eden hava akımı.*‖ **jet motoru,** *Atmosferden emdiği yakıtla karışık sıkıştırılmış havanın yanması sonucu meydana gelen yüksek basınçlı gazı dışarı atarken oluşan itme gücüyle çalışan motor; tepkili motor.*‖ **jet yakıtı,** *Yoğunluğu 0.95 ve polisiklik doymuş hidrokarbonlardan meydana gelen, renksiz ve sıvı bir tepkili uçak yakıtı.*

jeton, [Fr. jeter *(atmak)* > jeton] *is.* **1.** Eskiden hesaplamalarda kullanılan madenî, fil dişi veya sedeften küçük parça. **2.** Kumarda para yerine kullanılan fiş. **3.** Telefon, vapur vb. yerlerde para yerine kullanılan küçük metal pul. 🗗 **jeton düşmek,** *argo. Anlamak; farkına varmak.*‖ **jeton geç düşmek,** *argo. Biraz geç anlamak; geç farkına varmak.*

jey, [Far. jey ژی] *{OsT} is.* **1.** Göl. **2.** Irmak.

jigolo, [Fr. gigue *(bacak)* > gigolo *(dansçı.)*] *is.* Geçimi yaşlıca metresi tarafından sağlanan genç erkek. ☐ **jigolo tutmak,** *(Zengin, yaşlı kadın için) kendinden çok genç yoksul bir erkekle evlilik dışı ilişki kurmak.*

jigololuk, -ğu [jigolo-luk] *is.* Parası için yaşlı bir kadın ile metres hayatı yaşama durumu. ☐ **jigololuk yapmak,** *(Genç erkek için) parası için yaşlı bir kadın ile metres hayatı yaşamak.*

jik, [Far. jīk ژیك] *(ji:k) {OsT} is.* **1.** Yağmur damlası. **2.** Kirpi.

jikâse, [Far. jīkāse ژیکاسه] *(ji:kâse) {OsT} is.* Kirpi.

jikle, [İng. jiggle *(aniden kapırdama)*] *is.* Benzin motorlarında karbüratörün hava giriş borusu üzerine yerleştirilen ve ilk kalkış sırasında, motor ısınıncaya kadar, yakıt karışımının debisini ayarlayan düzenek.

jile, [yelek > İsp. jileco *(Türk usulü yelek)* > Fr. gilet] *is.* Yelek.

jilet, [İng. King Camp Gilette *(Amerikalı sanayici)*] *is.* İnce çelikten yapılmış, iki tarafı keskin tıraş bıçağı. ☐ **jilet gibi,** *1. Çok keskin. 2. (Pantolon için) çok iyi ütülenmiş.*

jimnastik, -ği [Yun. gymnastai *(soyunmak)* > gymnastikós > Fr. gymnastique] *is.* **1.** Vücudu geliştirmek, bedeni sağlamlaştırmak veya daha üst çalışmalar için kasları gevşetmek amacıyla yapılan bedensel hareketlerin tümü; beden eğitimi. **2** Tedavi amacına yönelik kas çalıştırma hareketleri. ☐ **jimnastik aleti,** *Kasları çalıştırıp yumuşatmak için germek veya çekmek gibi hareketlerle kullanılan araç.*‖ **jimnastik salonu,** *Beden hareketleri için yapılmış kapalı yer.*‖ **jimnastik yapmak,** *Vücudu çevikleştirmek ve güçlendirmek için hareketler yapmak.*

jimnastikçi, [jimnastik-çi] *is.* Jimnastiğin bir veya birkaç dalı ile uğraşan sporcu.

jimnaz, [Lat. gymnasium > Fr. gymnase] *is.* Almanya, İsviçre vb. ülkelerde orta öğretim.

jinekolog, -ğu [Yun. gynaika *(kadın)* > Fr. gynécologue] *is. tıp.* Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı hekim; nisaiyeci.

jinekoloji, [Yun. gynaika *(kadın)* > Fr. gynécologie] *is. tıp.* **1.** Kadın organizmasını ve cinsel organlarını, bu organların yapısını ve hastalıklarını, gebelik ve doğum tekniklerini inceleyen bilim dalı. **2.** Kadın hastalıkları ve doğum uzmanlığı; nisaiye. **3.** Sağlık kurumlarında bu dalla ilgili bölüm; nisaiye.

jip, [İng. general *(genel)* + purse *(kullanım aracı)* > jeep] *is.* Bir tür arazi taşıtı.

jips, [Fr. gypse] *is. min.* Alçı taşı.

jir, [Far. jīr ژیر] *(ji:r) {OsT} is.* **1.** Göl. **2.** Havuz.

jiroskop, [Yun. gyros + scope > Fr. gyroscope] *is.* Ağır bir cismin bağlı olduğu tabana göre bir veya iki serbestlik derecesine sahip bir eksen çevresinde hızla dönmesi sayesinde değişmez bir frekans doğrultusu sağlayan alet; cayroskop.

jiujitsu, [Jap. jiu-jitsu] *is.* Vücudun can alıcı noktalarına saldırı ve bu tür saldırılardan korunma amacına yönelik bir tür silahsız Japon savunma tekniği.

jiujitsucu, [jiujitsu-cu] *is.* Jiujitsu sporuyla ilgilenen kişi.

jive, [Far. jīve ژیوه] *(ji:ve) {OsT} is.* Cıva.

jiyan, [Far. jiyān ژیان] *(jiya:n) {OsT} sf.* Kükremiş; kızgın.

jogging, [İng. jog *(koşmak)* > jogging] *(coging) is.* Bedeni ısıtmak için ağır adımlarla yapılan koşu; koşmaca.

joker, [İng. joker *(şakacı)*] *is.* Kâğıt oyunlarında istenilen kâğıdın yerine kullanılabilen kâğıt.

jokey, [İng. jockey *(köylü uşak, at uşağı)*] *is.* Yarış atı binicisi; binici.

jorjet, [Fr. crêpe Georgette] *is.* Pamuk ipliği ile dokunmuş, ince, şeffaf, dökümlü yumuşak krep kumaş.

joystick, [İng. joystick] *(joystik) is.* Bilgisayar oyunlarında ve uçaklarda bulunan kumanda kolu; yönetme kolu.

jöle, [Fr. gelée *(donmuş şey)*] *is.* **1.** Pektin açısından zengin taze meyve suyuyla hazırlanan ve şekerle pişirilen, soğuyunca koyulaşan karışım; helıne. **2.** Kaynatılmış tavuk, koyun, sığır veya balık etinin koyulaşmış suyu. **3.** Bazı kozmetik ürünlerinin hazırlanmasında kullanılan yarı saydam, kaygan ve kolay bulaşan madde.

jöleli, [jöle-li] *sf.* **1.** İçinde jöle bulunan. **2.** Jöle sürülmüş olan.

jön, [Lat. iuvenis > Fr. jeun *(genç)*] *is.* **1.** Sinemada önemli rollerde genellikle aşk sahnelerinde görev alan genç ve yakışıklı erkek oyuncu; jönprömiye. **2.** Yakışıklı genç erkek.

jönprömiye, [Fr. jeune premier] *is.* Birinci genç; asıl oğlan.

judo, [Jap. ju *(esneyiş)* + dō *(teknik)*] *is.* Hız ve çevikliğe dayanan Japon kökenli silahsız savunma sporu.

judocu, [judo-cu] *is.* Judo sporu yapan kimse.

judogi, [Jap. judogi] *is.* Sağlam bezden yapılmış, boyu diz kapağının altına kadar uzanan bol bir pantolon ile kuşak denilen kemerle belden bağlandığında kalçayı örtecek kadar uzun bir gömlekten oluşan özel judo giysisi.

jul, -lü [İng. J. Paul Joule *(fizikçi)* > joule] *is. fiz.* Uygulama noktasına kendi yönünde bir metre yer değiştirten 1 nevtonluk bir kuvvetin yaptığı işe eşit iş; enerji ve ısı miktarı birimi, kısaltması: J.

jumbo, [İng. jumbo] *sf.* (Boy için) battal

jun, [Far. jün ژون] *(ju:n) {OsT} is.* Put.

jurnal, -li [Lat. diurnalis *(günlük)* > Fr. journal] *is.* **1.** Günlük; not defteri. **2.** Biri hakkında düzenlenmiş gizli rapor; ihbarname. **3.** Gazete. **jurnal etmek,** *İhbar etmek.*

jurnalci, [jurnal-ci] *is.* Muhbir.

jurnalcilik, -ği [jurnal-ci-lik] *is.* Muhbirlik.

jurnalleme, [jurnal-le-me] *is.* İhbar etme.

jurnallemek, [jurnal-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İhbar etmek.

jübile, [İbr. yobhel / Lat. iubilaeus > Fr. jubilé *(ellinci yıl kutlaması)*] *is.* **1.** Yahudilerin her elli yılda bir kutladıkları, kölelerini azat ettikleri, miraslarını iade ettikleri, toprak verdikleri ayrıcalıklı yıl. **2.** Katoliklikte Roma'ya gelen hacıların belirli yerleri ziyaret ederek bütün günahlarından arındıkları kutsal yıl; bu arınmayı sağlamak için yapılması gereken işlerin tümü. **3.** Bazı sanat dallarında uzun yıllar çalışanların 25 veya 50. yıllarını kutlamak için düzenlenmiş tören. **4.** Bazı mesleklerden emekli olurken veya spor yaşamından ayrılan sporcular için düzenlenen özel eğlence.

jügal, -li [Far. jüġāl ژغال] *(jüğa:l) {OsT} is.* Maden kömürü; kömür.

jül, [Far. jūl ژول] *(jü:l) {OsT} is.* Büklüm; kıvrım.

jülide, [Far. jūlīde ژولیده] *(jü:li:de) {OsT} sf.* (Saç için) karmakarışık; dağınık.

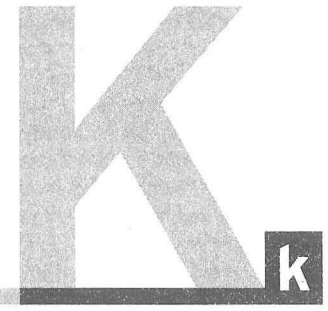
Jüpiter, [İt. jüppiter] *is.* Güneşten uzaklık durumuna göre beşinci sırada yer alan gezegen.

jüpon, [Ar. cübbe / İt. giuppa *(bol kadın elbisesi)* > Fr. jupon] *is.* İç çamaşır kumaşından yapılan ve etek altına giyilen iç etek; iç etek.

jüri, [Lat. iurare *(yasa ilan etmek)* > İng. jury / Fr. jurée] *is.* **1.** Bazı ülkelerde davalara geçici olarak katılan mesleği hukuk olmayan kişilerden oluşan son karar kurulu. **2.** Bir yarışma ve sınavda adayları ve yarışmacıları değerlendirmek için resmî olarak görevlendirilmiş kurul. **3.** Eserleri değerlendirmek için önceden görevlendirilmiş kurul; seçici kurul.

jüt, [Bengal d. jhuro > İng. jute] *is.* **1.** Ihlamurgillerden, Hindistan'da yetişen ve lifinden ip ve çuval yapılan iki ayrı bitkinin ortak adı, *(Corchorus capsularis, C. olitarius).* **2.** Bu bitkilerden elde edilen elyaf. **3.** Bu elyaftan dokunmuş kumaş.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

k, [k / K] *(ké) is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on dördüncü harfi. Kapantılı (süreksiz), titreşimsiz (sert) bir damak ünsüzüdür. Kalın ünlülerden önce geldiğinde art damaktan (kalın), ince ünlülerden önce geldiğinde damaktan (ince) söylenir. **2.** Osmanlı Türkçesinde ق (ḳaf) ve ك (kef) harflerini karşılar.

K [Fr. kalium] *kısalt. kim.* Atom numarası 19, atom ağırlığı 39.1, yumuşak, dövülgen, gümüş parlaklığında, havanın oksijeni ile hemen oksitlenebilen, yoğunluğu 0.86, ergime sıcaklığı 63°C, kaynama sıcaklığı ise 757°C olan alkali bir element olan potasyumun kimyasal sembolü.

K [İng. Kelvin] *kısalt. fiz.* Suyun üçlü noktasının termodinamik sıcaklığının 73,16'da birine eşit olan sıcaklık temel birimi olan Kelvin'in kısaltması.

-k-, [*eT.* -ḳ- > -k- / -ık- / -ık- / -uk- / -ük-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek. Kökün belirttiği özellik ve niteliği bulundurmak kavramıyla kökün anlamını kuvvetlendiren veya genişleten isimden ya da fiilden fiil türetme eki. *acıkmak (< aç-ık-mak), gözükmek (<göz-ük-mek), gecikmek (geç-ik-mek), tarı-k-mak (sıkılmak)*

-k[1]**,** [*eT.* -ġak > -k / -ak/ -ek / -ik / -ık / -uk / -ük] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Fiilin belirttiği eylemin sonucu kavramını katarak isimler yapar: *kaçak, saçak, barınak, yatak.* **2.** Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak nitelik ve özellik bulundurma kavramı katarak isimler yapar; bu isimler aynı zamanda sıfat olarak kullanılabilir: *bozuk, bozuk (araç), kesik, kesik (kâğıt), titrek, titrek (alev), parlak, parlak (yüzey), dönek, bunak, kurak,(<kuruak), ürkek.* **3.** Eylemle ilgili olarak aşağılama kavramı katan isimler yapar; bu isim sıfat olarak kullanılabilir: *bunak, bunak (herif), salak, salak (satıcı).* **4.** Geçişli fiillerden eşya, araç, organ isimleri, geçişsiz fiillerden yer ismi ile sıfatlar yapar. *dudak, tan-uk, döşe-k, tay-ak, tur-ak, yat-ak, yumuş-ak.* **5.** *"-da-"* eki ile kurulmuş yansımalı gövdelerden sıfatlar türetir. *kıkır-da-k, fingir-de-k, kıpır-da-k.* **6.** Ses yansımalı köklerden isim ve sıfatlar türetir. *vıcık vıcık, zınk, viyak viyak.* **7.** *{eAT}* Hem geçişli hem de geçişsiz fiillerden isim ve sıfatlar türeten ek. Edilgen çatıda bugünkü "-mış" görevini yüklenir. *esrü-k, kon-uk, sov-uk, böl-ük, aç-uk.*

-k[2]**,** [-k] *{eT} yap. e.* **1.** İsimden isim yapma eki. *çöp-i-k (süprüntü) 2.* Pekiştirme ya da küçültme anlamı katan isimden isim yapım eki.

-k[3]**,** [-k] *çek. e.* Birinci çoğul kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır. *gel-di-k, bil-se-k.*

-ka-, [-ka- / -ke- / -ġa- / -ge-] *{eT} yap. e.* Kökün taşıdığı anlam ya da düşünceye *vermek, getirmek, eklemek* anlamları katan isimden fiil türetme eki. *yarlıġ-ka-mak (yargılamak; acımak)*

-ka, [-ka- /-ke / -ġa / -ge] *{eT} {eAT} çek. e.* Yönelme durum ekidir. *arslan-ka (aslana)* [ETY] [DLT]

kA. [kiloamper] *kısalt. fiz.* Akım şiddeti birimi olan kiloamperin sembolü.

ka[1]**,** [? ka / kāçā / kakaça] *{eT} is.* Kap; sıvı konan kap; zarf. [DLT] [KB]

ka[2]**,** [Çin. kia > ḳā] *(ka:) {eT} is.* **1.** Aile. [Gabain] [EUTS] [ETY] **2.** Akraba; hısım; yakınlar. [Gabain] [EUTS] **3.** Arkadaş. [EUTS] 🗗 **ka kadaş,** *{eT} 1. Akraba. 2. Kardeş.* [KB]

ka[3]**,** [ka] *{eT} zm.* (Kök olarak) soru zamiri; ne? [ETY]

ka'a, [Ar. ḳāʿa قاعه] *(ka:a) {OsT} is.* **1.** Oturma odası. **2.** Avlu; iç bahçe.

kaam, [*eT.* ka *(aile)* > ka-am] *{ağız} is.* Hısım; akraba. [DS]

kaamet, [Ar. ḳāmet قامت] *{ağız} is.* → kamet. 🗗 **kaameti artırmak,** *{ağız} Aşırı davranmaya başlamak.* [DS]

kaan, [Çin. hu-yü ? / Moğ. ḳāan قاأن] *(ka:an) is.* Moğol hükümdarlarına verilen unvan.

kaani, [Far. ḳāan + Ar. -ī قاأنى] *(ka:ani:) {OsT}* Hükümdarla ilgili; hükümdara mahsus; hükümdara ait.

kaaret, [Ar. ḳaʿāret قعارت] *(kaa:ret) {OsT} is.* Derinlik. 🗗 **kaāret-i deryā,** *{OsT} Denizin derinliği.*

kaʾb, [Ar. kaʿb كعب] *(kâ'b) {OsT} is.* **1.** Topuk kemiği; aşık kemiği. **2.** Kemiklerin oynak yeri; eklem; mafsal. **3.** *mat.* Küp. **4.** *mat.* Karesi alınmış bir sayıyı kökü ile tekrar çarpmak. **5.** Tavla zarı. 🗗 **kâbına varmak,** *{OsT} Birinin seviyesinde olmak; seviyesine ulaşmak.*|| **kâbına varılmaz,** *{OsT} Seviyesine ulaşılmaz; rakipsiz; eşsiz.*|| **kâbında olmamak,** *{OsT} Birinin seviyesinde olmamak; seviyesine ulaşamamak.*

kab[1], [ḳāb] *(ka:b) {eT} is.* **1.** Kap. [Clauson] **2.** (Ölçü birimi olarak) torba; desilitre vb. [EUTS] **3.** Derin torba; çuval. [EUTS] 🗗 **kab kac,** *{OsT} Kap kacak.*

kab[2], [Ar. kāb قاب] *(ka:b, k kalın okunur) {OsT} is.* Uzaklık; mesafe. 🗗 **kāb-ı kavseyn,** *{OsT} 1. İki yay boyu. 2. ed. Kaş. 3. tasvf. Allah'a yaklaşmanın ölçüsü.*

kab[3], [? kab] *{ağız} is.* **1.** Bulaşık. **2.** Lağım. [DS]

kaba[1], [*eAT.* kabā > kaba] *sf.* **1.** Kalın olan; ince olmayan. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** *{eAT}* Yüksek. [DK] **3.** *{eAT} {OsT}* Büyük; iri; kocaman. [DK] **4.** Taneleri iri olan. **5.** Özenilmeden, gelişigüzel yapılmış. **6.** Yumuşak ve kabarık duran. **7.** *mecaz.* Eğitim görmemiş; nezaketsiz; incelikten yoksun olan. **8.** Terbiyeye ve görgüye aykırı olan. **9.** *zf.* Kalın ve iri biçimde. **10.** Özenilmeden. **11.** Terbiyesizce; kibarlıktan uzak olarak. **12.** *is.* Kuyruk sokumunun iki yanındaki kalçaları örten şişkin kaslı bölüm; kaba et. **13.** *müz.* Türk müziğinde pes sekizlideki sesler. **14.** *{ağız}* Toplu fakat güçsüz kimse. [DS] **15.** *{ağız}* Koyunlara takılan büyük, yuvarlak çan. [DS] 🗗 **kaba ardıç,** *{ağız} folk. Ağır tempolu bir zeybek.* [DS]|| **kaba ayar,** *fiz. Uzun döneme yayılan büyük genlikli reaktiflik değişimlerinin düzeltimine yönelik ayarlama.*|| **kaba ayar unsuru,** *fiz. Bir reaktörün kaba ayarını yapmaya ya da parçacık akı yoğunluğunu değiştirmeye yönelik denetim unsuru.*|| **kaba başlık,** *{ağız} Başı açık; örtüsüz.* [DS]|| **kaba bez,** *Çuval yapımı ve ambalaj işlerinde kullanılan kalın ve seyrek dokulu kumaş.*|| **kaba burun,** *zool.*→ kababurun.|| **kaba cırık,** *{ağız} Tarla kuşundan biraz irice bir kuş.* [DS]|| **kaba diken,** *bot. Böğürtlen, (Rubus edeus / Rhamnus paliurus).*|| **kaba döşek,** *1. İnce yünden yapılmış, yumuşak ve kabarık döşek. 2. {ağız} Kabartılmış yatak.* [DS]|| **kaba duvar,** *Harçsız taş duvar.*|| **kaba düşmek,** *{ağız} (Hayvan için) boğazına yular dolanarak ölmek.* [DS]|| **kaba et,** *anat. Kuyruk sokumunun iki yanındaki kalçaları örten şişkin kaslı bölüm.*|| **kaba hamırlı,** *{ağız} Sacda pişirilen mayalı ekmek.* [DS]|| **kaba har,** *{ağız} Güçlü ateş; harlı ateş.* [DS]|| **kaba iş,** *Son şeklini almamış, inceliklerine inilmemiş çalışma.*|| **kaba kafa,** *Anlayışsız; bilgisi kıt; aptal.*|| **kaba kâğıt,** *Ambalaj işlerinde kullanılan kalın ve samanlı kâğıt; beyazlatılmamış hamurdan yapılan açık sarı renkli kâğıt.*|| **kaba kalem,** *1. Sıradan kalem veya kamış. 2. Sıradan yazı.*|| **kaba kalker,** *jeol. Kolay işlenebilir kireç taşı oluşumu.*|| **kaba koyun,** *{ağız} Karagül cinsi bir koyun.* [DS]|| **kaba koz,** *1. Görünüşte cesur ve kuvvetli olmasına rağmen aslında korkak ve güçsüz kimse. 2. Aptalca hatalar yapan.*|| **kaba kumpas,** *1. Kaba taslak. 2. Yaklaşık hesap.*|| **kaba kuşluk,** *{OsT} {ağız} Güneşin doğuşu ile öğle arasındaki zamanın ortaları; öğleden iki saat önceki zaman.* [DS]|| **kaba kuvvet,** *Amacını yasa dışı, güç kullanma ve korku salma yollarıyla gerçekleştirme yöntemi.*|| **kaba kuyruk,** *1. (Hayvan için) kuyruk tüyleri gür olan. 2. Köpek.*|| **kaba post,** *{ağız} (Kişi için) iri yarı olduğu hâlde sağlıklı ve güçlü olmayan.* [DS]|| **kaba rüzgâr,** *{ağız} 1. Bir tür yemeni, pabuç. 2. Lodos.* [DS]|| **kaba saba,** *1. (Kişi için) görgüsüz; hoyrat ve kırıcı davranışları olan. 2. (İş için) özen gösterilmemiş olan.*|| **kaba sakal,** *(Kişi için) sakalı gür ve geniş olan.*|| **kaba ses,** *Sevimsiz, kulağa hoş gelmeyen ses.*|| **kabasını almak,** *1. Şekil verilecek bir şeyin gereksiz yerlerini çıkarmak, kesmek veya pürüzlerini gidermek; ince iş için hazırlamak. 2. Bir şeyi veya bir yeri üstünkörü temizlemek.*|| **kaba sıva,** *İnşaatta büyük pürüzleri gidermek amacıyla yapılan ilk sıva.*|| **kaba sofu,** *Dini yanlış anlayarak ibadette aşırılığa kaçan.*|| **kaba soğan,** *Önemli gibi görünmesine karşılık değersiz ve yetersiz kimse.*|| **kaba su,** *1. İçimi hoş olmayan, mideyi şişiren su. 2. Demir dövüldükten sonra verilen ilk su.*|| **kaba şiş,** *Kabakulak.*|| **kaba taş,** *Kolay işlenebilen taş; yumuşak taş.*|| **kaba tıraş,** *{ağız} (Kişi için) orta yaşlı.* [DS]|| **kaba toprak,** *Yeni işlenmiş, üzerine basılmamış, çiğnenmemiş toprak.*|| **kaba Türkçe,** *Edebî değeri olmayan, günlük hayatta kullanılan Türkçe.*|| **kaba un,** *Kepeği alınmamış buğday veya arpa unu.*|| **kaba vurmak,** *Dövme bakır işçiliğinde çekici boşa sallamak.*|| **kaba yel,** *{ağız} Lodos.* [DS]|| **kaba yem,** *Ot sap ve saman gibi besin değeri düşük yemler.*|| **kaba yonca,** *Hayvan yemi olarak yetiştirilen açık mor çiçekli bir ot; çevrince, (Medicago sativa).*

kaba[2], **-a'i** [Ar. ḳabāʾ قباء] *(kaba:) {OsT} is.* Üst elbisesi; cüppe; kaftan. 🗗 **kabā'-yı āhenîn,** *{OsT} Demir zırh; demir elbise.*|| **kabā'-yı kühlî,** *{OsT} Gökyüzü; sema.*

kaba[3], [kaba] *{ağız} is.* **1.** Dövülmek için harman yerine yığılan ekin demeti. **2.** Ebegümeci. [DS]

kaba[4], [kaba] *{ağız} is.* **1.** Mağara. **2.** Kaplıca. [DS]

kabaaç, -cı [kaba+ağaç] *(kaba:ç) {ağız} is.* → kabaağaç.

kabaağaç, -cı [kaba+ağaç] *{ağız} is.* **1.** Palamut. **2.** Kalın gövdeli meşe ağacı. [DS] **3.** Dalları ile geniş bir alanı kaplayan ağaç.

kababurun, [kaba+burun] *is. zool.* Sazangillerden İç Anadolu akarsularında yaşayan kemikli bir balık, *(Chondrostoma nasus).*

kabaca, [kaba-ca] *(kaba'ca) zf.* **1.** Kaba bir biçimde. **2.** İrice; büyükçe; az büyük; biraz büyümüş. **3.** Yaklaşık; aşağı yukarı.

kabaç[1]**, -cı** [kaba+ağaç] *{ağız}* → kabaağaç. [DS]

kabaç[2]**, -cı** [kaba > kaba-ç] *{ağız} sf.* Çocukluğundan beri ince yapılı büyüyen çocuk. [DS]

kabaçe, [Far. kabā-çe قباچه] *(kaba:çe) {OsT} is.* **1.** Kısa ve hafif elbise. **2.** Kaftan; cüppe. **3.** Entari.

kabadayı, [kaba+dayı] *is.* ve *sf.* **1.** Ağırbaşlı, kötülükten kaçınan, iyiliksever genç. **2.** Hiçbir şeyden çekinmeyen; gözü pek olduğunu herkese kabul ettirmeye çalışan kimse. **3.** Kendine özgü namus kurallarına göre davranan kimse. **4.** Güçlü kuvvetli; babayiğit. **5.** Bir şeyin en iyisi, başta geleni. **6.** *{ağız}* Güzel; yakışıklı. [DS]

kabadayıca, [kaba+dayı-ca] *(kabadayı'ca) zf.* Kabadayıya yakışır biçimde; kabadayıdan beklenen tutum ve davranışla.

kabadayılanma, [kaba+dayı-la-n-ma] *is.* Kabadayı gibi davranmaya çalışmak eylemi.

kabadayılanmak, [kaba+dayı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabadayı gibi davranmaya çalışmak; kabadayıca davranmak.

kabadayılaşma, [kaba+dayı-la-ş-ma] *is.* Kabadayı olmak durumu.

kabadayılaşmak, [kaba+dayı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabadayı durumuna gelmek.

kabadayılık, -ğı [kaba+dayı-lık] *is.* **1.** Kabadayı olma durumu. **2.** Yiğitçe davranma; kabadayıya yakışır davranış. **3.** *mecaz.* Kafa tutma; diklenme. 🗗 **kabadayılık etmek,** *Kabadayıca davranışta bulunmak.*

kabag, [ḳab-ak] *{eT} is.* → kabak.

kabah, [kapa-k] *{ağız} is.* **1.** Göz kapağı. **2.** Sırt. **3.** Omuz. **4.** Vücudun yanı. [DS]

kabahat, -ti [Ar. ḳubḥ *(çirkinlik)* > ḳabāḥat قباحت] *(kaba:hat) {OsT} is.* **1.** Çevrece uygun görülmeyen davranış; çirkin ve yakışıksız davranış; suç; kusur; töhmet. **2.** Düşüncesizlik ve beceriksizlik sonucu ortaya çıkan, ağır olmayan suç. **3.** *huk.* Ceza yasalarının hafif sayılan hükümlerinin uygulandığı suç. 🗗 **kabahat atmak,** *Yok yere suçlamak; iftira etmek.*|| **kabahat bende,** *Kendini suçlama sözü.*|| **kabahat bulmak,** *Eksik ve kusur aramak.*|| **kabahat etmek,** *Kabahat sayılacak bir eylemde bulunmak; hata yapmak; kusur işlemek.*|| **kabahati yüklemek,** *İşlenmiş olan bir suçu, ilgisi olmayan birinin üzerine atmak; başkasını suçlu göstermek; iftira etmek.*

kabahatli, [kabahat-li] *sf.* Bir suç veya kusurdan sorumlu tutulan; kabahat işlemiş olan; kusurlu; suçlu; hatalı.

kabahatlilik, -ği [kabahat-li-lik] *is.* Kabahatli olma durumu; suçluluk; kusurluluk.

kabalıatsız, [kabahat-siz] *sf.* Kabahati olmayan; kabahat işlememiş olan; suçsuz; hatasız; günahsız.

kabahatsizlik, -ği [kabahat-siz-lik] *is.* Kabahatsiz olma durumu; suçsuzluk; günahsızlık; kusursuzluk.

kabaih, [Ar. ḳubīḥa *(çirkinlik)* > ḳabāiḥ قبائح] *(kaba:ih) {OsT} is.* Yakışıksız, çirkin şeyler.

kabail, [Ar. ḳabīle > ḳabāil قبائل] *(kaba:il) {OsT} is.* Kabileler; boylar.

kabak[1]**, -ğı** [*eT.* kab *(kap)* > kab-ak *(küçük kap)*] *is. bot.* **1.** Sürüngen gövdeli, taze meyvesinden sebze yemeği ve olgunundan tatlı yapılan, bahçe ve bostanlarda yetiştirilen bir yıllık otsu bitki; *(Cucurbita). {eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] **2.** Bu bitkinin yemek ve tatlı olarak kullanılan çeşitli büyüklük ve şekillerdeki meyvesi. **3.** Gövde ve dalları süs olarak kullanılan, meyvesinin içinden banyo lifi, kabuğunun içi oyularak değişik amaçlarla kap olarak kullanılan otsu bitkilerin genel adı. **4.** Esrar içenlerin kullandığı bir tür nargile. **5.** Su kabağının gövdesi uzunlamasına ikiye bölündükten sonra üzerine ince bir deri geçirilmek suretiyle meydana getirilen üç telli bir yaylı halk çalgısı; kabak kemane; kemençe. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** Eskiden kullanılan 4 okkalık bir tahıl ölçüsü. **7.** *{eAT} {OsT}* İçki kadehi; şarap tası. **8.** *{eT} {eAT} {OsT}* Göz kapağı; kaş. [EUTS] **9.** *sf.* (Karpuz için) olgunlaşmamış; ham; tatsız. **10.** Kaba; görgüsüz; anlayışsız. **11.** Saçsız; dazlak. **12.** (Araç lastiği için) üzerindeki dişleri silinmiş; aşınmış. **13.** *{ağız} {OsT}* (Hayvan için) boynuzu kısa olan veya boynuzsuz. [DS] 🗗 **kabak bastısı,** *Hafif ateşte pişirilmiş sakız kabağı yemeği.*|| **kabak** (birinin) **başına patlamak,** *1. Başkalarının yol açtığı bir işten zarar görmek. 2. Olay birçok kişiyi ilgilendirdiği hâlde yalnızca bir kişi suçlu görülmek veya cezalandırılmak.*|| **kabak çekirdeği,** *Balkabağının çerez olarak yenilen tohumları.*|| **kabak çekmek,** *argo. Esrar içmek.*|| **kabak çevirmek,** *Esrarlı sigarayı elden ele geçirerek sıra ile içmek.*|| **kabak çıkmak,** *(Kavun, karpuz için) ham çıkmak; tatsız çıkmak.*|| **kabak çiçeği gibi açılmak,** *Utanma duygusunu ve çekingenliği üzerinden atarak aşırı davranışlarda bulunmak.*|| **kabak doğramak,** *{ağız} Yalan söylemek; abartmak.* [DS]|| **kabak dolması,** *İçi oyulmuş kabaklara pirinç veya bulgurla hazırlanan için doldurulması ile yapılan bir dolma yemeği.*|| **kabak dolması gibi,** *1. Hoşa gitmeyen; zevksiz; tatsız; yavan. 2. (Baş için) saçsız; çıplak.*|| **kabak gibi,** *1. Saçsız, tüysüz; çıplak. 2. (Kavun, karpuz için) ham; tatsız. 3. (Olay ve durum için) açıkça belli olan; hemen görülebilen; meydanda; besbelli.*|| **kabak kafalı,** *1. Saçları dökülmüş; dazlak. 2. Başını ustura ya da traş makinesi ile traş ettirmiş olan.*|| **kabak kallesi,** *{ağız} Pekmezle yapı-*

lan kabak tatlısı. [DS]|| **kabak kalyesi,** *Etli, sulu kabak yemeği.*|| **kabak meltemi,** *Mayısta esen rüzgâr.*|| **kabak meydanı,** *İmparatorluk döneminde ok atılan ve ok atma yarışlarının düzenlendiği meydan.*|| **kabak nohut,** *{ağız} İri nohut.* [DS]|| **kabak patlatmak,** *{ağız} Saklambaç oyununda ebeyi aldatıp yeniden ebe olmasını sağlamak.* [DS]|| **kabak tadı,** *mecaz. Beğenilmeyen, bıkkınlık veren durum.*|| **kabak tadı vermek,** *Sıkıcı duruma gelmek; bıktırıp usandırmak.*|| **kabak tas,** *{ağız} Büyük çorba tası.* [DS]|| **kabak tatlısı,** *Tatlıcı kabağından yapılan bir tür tatlı.*|| **kabak terazi,** *1. Su deposunun yuvarlak musluğu. 2. Eskiden sıvı ölçmekte kullanılan armudumsu bir tür ölçek.*|| **kabak yavruları,** *Bir sene içinde ikinci defa doğan kedi yavruları.*

kabak[2], [kap-mak *(sıkıca örtmek, tıkamak, kapamak)* > kab-ak] *{eT} is.* Kızlık; bekâret. [ETY]

kabak[3], [kabak] *is.* **1.** Karşı; ön; ön taraf; ön yüz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Yamaç; hafif yokuş. [DS] **3.** *{ağız}* Kafatası. [DS] **4.** *{ağız}* Alın. [DS] 🗗 **kabağına gelmek,** *Karşı karşıya gelmek; karşılaşmak; karşısında durmak.*

kabak[4], [kabak] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında sayı. [DS]

kabak[5], [kabak] *{ağız} is.* **1.** Ekin demeti yığını. **2.** Topluluk. [DS]

kabak[6], [kabak] *{ağız} is. dnz.* Yelken halatlarını germek için kullanılan üç delikli ağaç. [DS]

kabakçı, [kabak-çı] *is.* **1.** Kabak yetiştiren ve satan kimse. **2.** Eskiden donanmaya yeni katılmış olan erlere verilen ad. **3.** *{ağız}* Vergi toplayan görevli. [DS]

kabakgiller, [kabak-gil-ler] *is. bot.* Yatık ve sürüngen saplı, almaşık yapraklı, dallı ve sülüksü bitişik taç yapraklı bir eşeyli çiçekli bitkiler familyası, *(Cucurbitaceae).*

kabaklamak, [kabak-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir ağacı gençleştirmek amacıyla yalnızca gövdesi kalacak şekilde dallarını tamamen budamak. **2.** Ağacı aşılamak.

kabaklayı, [kabak-la-yı] *zf.* Yukarı doğru.

kabaklık[1], [kabak-lık] *{eT} is.* Kabak tarlası; kabak biten yer. [DLT]

kabaklık[2], [kabak-lık] *is.* **1.** Kabak olma durumu. **2.** (Kavun, karpuz için) ham ve tatsız olma; hamlık. **3.** Dazlaklık. **4.** *mecaz.* Görgüsüzlük; kabalık.

kabakulak, -ğı [kaba+kulak] *is.* **1.** *tıp.* Myxovirus parotidis virüsünün yol açtığı özellikle kulak altı bezlerinin iltihaplanması ile meydana gelen, yangılı bulaşıcı hastalık. **2.** Orta büyüklükte sapsız tütün yaprağı. **3.** Kıl uzunluğu ve verimi yüksek olan bir tür keçi ırkı. 🗗 **kabakulak olmak,** *Kabakulak hastalığına yakalanmak.*|| **kabakulak otu,** *bot. İki çeneklilerden, çiçekleri pipo görünümünde ve koyu kahverengi, pis kokulu, yaprakları kap biçiminde, bazı türlerinin kökleri halk hekimliğinde kullanılan tırmanıcı bir bitki; loğusa otu; loğusa çiçeği; yılan otu; zeravent, (Aristolochia)*

kabal[1], [kapa-mak > kaba-mak > kaba-l] *{eT} is.* Muhasara; abluka; ihata. [Nevâyî]

kabal[2], [kabal] *{ağız} is.* Tef. [DS]

kabal[3], [Ar. ḳabāl قبال] *{ağız} is.* → kabala[1]. [DS]

kabala[1], [Ar. ḳabāl / ḳabāle قبال /قباله] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi toptan ve götürü alma usulü; götürü, toptan alışveriş. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *huk.* Kadı tarafından verilen hüccet. 🗗 **kabala almak,** *1. Toptan almak. 2. Pazarlık ederek topunu almak.*|| **kabala pazarı,** *{ağız} Ölçü ve tartı kullanılmadan alışveriş yapılan pazar.* [DS]|| **kabala pazarlık,** *İnce ayrıntılarına kadar inmeden toptan pazarlık.*|| **kabala vermek,** *{ağız} Bir işi yapacak olan işçi veya ustaya toptan vermek.* [DS]

kabala[2], [İbr. kabbālāh *(alınmış şeyler)*] *(kaba'la) is.* **1.** Yahudilikte, yazılı olarak gelen İlahî buyrukların yanında, geleneksel olarak ağızdan ağıza aktarılan, İbranî felsefesi ve efsaneleri ile karışmış dinî buyruklar; Yahudi tasavvufu. **2.** Tabiatüstü varlıklarla ilişki kurma sanatı. **3.** Mistik işaretlerin yorumu. **4.** Bir öğreti taraftarlarının tümü. **5.** *mecaz.* Aynı amacı güden kişilerin komplo, koalisyon gibi gizli oyunları. **6.** *ed.* Bir eserin başarısını sağlamak veya engellemek için çevrilen dolaplar.

kabala[3], [kaba-la] *{ağız} is.* **1.** Ölçeğin dolduktan sonra da üzerine dökülünceye kadar yığılı olması; tepeleme. **2.** Kolay. [DS]

kabalacı[1], [kabala[1]-cı] *is.* Toptan, götürü alış veriş yapan kimse.

kabalacı[2], [kabala[2]-cı] *is.* Kabala biliminde derinleşmiş olan kimse; kabalist.

kabaladan, [kabala[1]-dan] *{ağız} zf.* Sormadan; izin almadan. [DS]

kabalak[1], **-ğı** [kaba-la-k] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Birinci Dünya Savaşında Türk ordusunda kullanılmış olan bir tür başlık. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Çobanların giydiği kepenek. [DS] **3.** *{ağız}* Saçsız baş. [DS] **4.** *{ağız}* Tepe. [DS]

kabalak[2], [kaba-la-k] *is.* **1.** *{ağız}* Davarların yattığı yerlerde biten yenilebilir bir tür mantar. [DS] **2.** *bot.* Çok yıllık, rizomlu, yapraklarının altı yünlü gibi ve beyaz tüylü, sarı çiçekleri ilk baharda yapraklardan önce çıkan, yaprakları yemek olarak sarma yapmakta ve göğüs yumuşatıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan otsu bir bitki; deve şaplağı; deve tabanı; lapaza, *(Tussilago farfara).* **3.** *{ağız}* Palamut meyvesi. [DS] **4.** *{ağız}* Arpacık soğanı. [DS] **5.** *{ağız}* İki yıllık soğanın dikilmesi ile üretilen yeşil soğan. [DS] **6.** *{ağız}* Tohum veren erkek soğan. [DS] **7.** Toprak testi. **8.** Dağın tepesi. 🗗 **kabalak soğan,** *{ağız} Baş soğan.* [DS]

kabalak[3], **-ğı** [kaba >kaba-la-mak > kaba-la-k] *{ağız}*

sf. İri; büyük. [DS] ◻ **kabalak leblebi,** *{ağız} Özel kavrulmuş, iri leblebi.* [DS]

kabalaklanmak, [kaba-la-k-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Büyümek; palazlanmak. [DS]

kabalaklaşmak, [kaba-la-k-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Büyümek; irileşmek. **2.** Olgunlaşmak. [DS]

kabalamak, [kaba-la-mak] *gçl. f.[-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kaba hâle getirmek; kabartmak. **2.** Pamuk ve saman gibi nesneleri çuvala sıkıştırmadan koymak. **3.** *{ağız}* Bir işi gerektiği gibi iyi yapmamak. [DS] **4.** *{ağız}* Tarlayı ikinci kez sürmek. [DS] **5.** *{ağız}* Ele geçirmek; sıkı tutmak. [DS] **6.** *{ağız}* Kabarık koymak; sıkıştırmamak. [DS]

kabalaşma, [kaba-la-ş-ma] *is.* **1.** Kaba duruma gelmek eylemi. **2.** Kabalık etme.

kabalaşmak, [kaba-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kaba duruma gelmek. **2.** *mecaz.* Ahlak ve görgü kurallarına aykırı davranışta bulunmak; terbiyesizleşmek; kabalık etmek.

kabalaştırma, [kaba-la-ş-tır-ma] *is.* Kaba duruma getirmek eylemi.

kabalaştırmak, [kaba-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaba duruma getirmek; kabarmasını sağlamak; kabalaşmasına neden olmak.

kabalayı, [kaba-la-y-ı] *{ağız} zf.* Üstünkörü. [DS]

kabalcı, [Ar. ḳabāle => kabal-cı] *is.* **1.** *{ağız}* Tarla işlerinde götürü olarak çalışan çiftlik işçisi. [DS] **2.** Parça başına iş yapan işçi. **3.** Toptan mal satan tüccar. **4.** *{ağız}* Kira ile bağda oturan kimse. [DS]

kabale, [Ar. ḳabāle قبالة] *(kaba:le) {OsT} is.* → kabala.

kabalı, [kaba-lı] *{ağız} is.* Sac üzerinde yapılan kalın mayalı ekmek; bazlama. [DS]

kabalık[1]**, -ğı** [kaba-lık] *is.* **1.** Kaba olan şeyin niteliği; kaba olma durumu. **2.** *mecaz.* Terbiye, nezaket ve incelik yoksunluğu; terbiyesizlik. **3.** Uygunsuz söz ve davranış. ◻ **kabalık etmek,** *Kaba bir davranışta bulunmak; çirkin söz söylemek.*

kabalık[2]**, -ğı** [kaba-lık] *{ağız} is.* **1.** Asma çardağı. **2.** Kuyruk sokumunun üstü. **3.** Kuzular için yeşil olarak yedirilmek üzere ekilmiş ekin. **4.** Çatı ile duvar arasındaki yer. **5.** Kalın eğrilmiş ip. [DS]

kabalist, [Fr. cabaliste] *is.* Kabala biliminde derinleşmiş olan kimse; kabalacı.

kaballama, [Ar. ḳabāl > kabal-la-ma] *is.* **1.** Kabal ile destekleme. **2.** Maden ocaklarında açılan dehlizleri ağaçlarla sağlamlaştırma. **3.** Yüksek bir tepe üzerine yapılmış kale veya şatonun bulunduğu zeminin kaymaması için yapılan isnat duvarı.

kaballamak[1]**,** [Ar. ḳabāl > kabal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Hüccet ile desteklemek.

kaballamak[2]**,** [Ar. ḳabāl > kabal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi teferruatı ile birlikte götürü satmak.

kabaltı[1]**,** [kaba-l-t-mak > kabal-t-ı] *{ağız} is.* Ağırlığı az fakat kapladığı yer fazla olan eşya. [DS]

kabaltı[2]**,** [kab / kap + alt-ı] *{ağız} is.* Üstüne bina yapılan kemer altı. [DS]

kabaltı[3]**,** [kapı+alt-ı] *{ağız} is.* Jandarma. [DS]

kabama, [kapa-mak > kapa-ma] *{ağız} is.* Dizlere kadar uzanan pamuklu hırka. [DS]

kaban[1]**,** [Ar. ḳabā' > Lat. gabbano > Fr. caban] *is.* **1.** Kalın kumaştan yapılmış, çift düğmeli, tayyör yakalı, düz kollu, takma cepli, uzun kruvaze ceket. **2.** Ceketten büyük, paltodan kısa, kukuletalı üst giyeceği.

kaban[2]**,** [kab > kab-an] *{eT} is.* Tabak; tepsi. [EUTS]

kaban[3]**,** [Moğ. kaban] *is.* **1.** *{eT}* Erkek yaban domuzu. [Nevâyî] **2.** *{ağız}* Azılı erkek domuz. [DS]

kaban[4]**,** [Erme. kapan] *{ağız} is.* **1.** Dik yokuş; bayır; yüksek dağ yolu; uçurum; sarp. **2.** Tepe; alçak tepe. **3.** Derenin iki tarafındaki orman. [DS]

kabanca, [kapa-mak > kapa-n-ca] *{ağız} is.* Çatıya çıkılan merdivenin üstünü örten kapak. [DS]

kabaniçe, [Slav-Bulg. kabānica] *is.* → kapaniçe.

kabanlanmak, [kaba-n-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Birinin güdüm ve etkisi altına girmek. [DS]

kabanlık, -ğı [kaban[4]-lık] *{ağız} is.* Taşlık ve tarıma elverişli olmayan arazi. [DS]

kabar, [kaba-r] *is.* **1.** Kabarıklık. **2.** *{ağız}* Su kabarcığı. [DS] **3.** *{ağız}* Yanık vb. yüzünden kabarmış cilt; yara. [DS] **4.** *{ağız}* Süs eşyası. [DS] ◻ **kabar kabar olmak,** *{eAT} {OsT} Yüzeyini kabarıklıklar kaplamış olmak; yüzeyi yer yer kabarmak.*

kabara, [kaba-r-mak > kaba-r-a] *is.* **1.** Ayakkabıların sağlamlığını artırmak ya da tutunmasını arttırarak kaymasını önlemek amacıyla altına çakılan yuvarlak, iri başlı, çıkıntılı çivi. **2.** Düzgün kabartılar hâlinde sıra veya başka bir düzen içinde bakla ya da yumurta biçiminde yapılmış yüzey süslemesi. **3.** Dolap, koltuk, sandık gibi eşyaların üzerlerine geçirilen kumaşları tutturmak ya da süslemek amacıyla kullanılmış iri ve yuvarlak başlı çiviler. **4.** Çanta, kemer, at koşum takımları gibi deri ve kösele işlerini süslemek amacıyla çakılmış iri ve yuvarlak başlı çiviler. **5.** *{ağız}* Seyrek sakallı adam. [DS] **6.** *{ağız}* Bilezik. [DS] **7.** *{ağız}* Küçük ambar. [DS] **8.** *{ağız}* Kırık tüylü bir cins tavuk. [DS] **9.** *{ağız}* Uzun bacaklı bir çeşit kurbağa; kara kurbağası. [DS] **10.** *{ağız}* Toz. [DS] **11.** *{ağız}* Atın ön bacaklarındaki şişkinlik. [DS] **12.** *{ağız}* Yel; gaz; osuruk. [DS] ◻ **kabara atmak,** *{ağız} Yellenmek; gaz çıkarmak.* [DS]

kabaracı, [kabar-a-cı] *is.* **1.** Eskiden kadife ve çuha üzerine altın ve gümüş kabaralarla süs yapan ustalara verilen isim. **2.** *{ağız}* Sık sık yellenen ve bunu alışkanlık edinmiş kimse. [DS]

kabarak, -ğı [kabar-ak] *{ağız} is.* Sel. [DS]

kabaralı, [kaba-r-a-lı] *sf.* **1.** Kabara çakılmış bulunan; kabara bulunan. **2.** Kabara ile süslü olan.

kabaram, [kabar-a-m] *{ağız} is.* Üzüntüden oluşan ruh hastalığı; delilik. [DS]

kabarama, [kabar-a-ma] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

kabaran, [kabar-mak > kabar-an] *{ağız} is.* **1.** Soda; karbonat. **2.** Kalbur; elek. [DS]

kabarcaklığ, [*kabar-çak-lıg] *{eT} is.* → kabarçak.

kabarcık, -ğı [kaba-r-cık] *is.* **1.** Kaynayan ya da bir yerden dökülen sıvı içinde ve yüzeyinde oluşan içi hava ya da gaz dolu küçük kürecik. **2.** Dışı sıvı zardan oluşmuş atmosferde askıda kalabilen kürecik. **3.** *{OsT}* Vücutta meydana gelen içi sıvı dolu küçük şişlikler; yanıkara; şarbon. **4.** Ergitilerek dökülen cam, metal vb. gibi şeylerde kalmış olan gaz küreciklerinin meydana getirdiği küçük boşluklar. **5.** *{ağız}* İnce kabuklu, beyaz ve yuvarlak taneli, gevrek bir tür üzüm. [DS] **6.** *{ağız}* → kabarcık otu. [DS] ◻ **kabarcık otu,** *{ağız} Halk hekimliğinde romatizmaya karşı kullanılan soğan köklü, parlak yeşil yapraklı, beyaz çiçek açan bir bitki.* [DS]

kabarcıklanma, [kaba-r-cık-la-n-ma] *is.* İçinde veya yüzeyinde kabarcıklar oluşma.

kabarcıklanmak, [kaba-r-cık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* İçinde veya yüzeyinde kabarcıklar oluşmak.

kabarcıklaşma, [kaba-r-cık-la-ş-ma] *is.* **1.** Kabarcık hâline gelme. **2.** Düzgün küremsi kabarıklıklar oluşturan döküm özrü.

kabarcıklaşmak, [kaba-r-cık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabarcık hâline gelmek.

kabarcıklı, [kaba-r-cık-lı] *sf.* **1.** Kabarcıkları olan. **2.** *{ağız} is.* İri damlalı yağmur. [DS] **3.** *{ağız}* Sık fakat küçük damlalar hâlinde yağan yağmur. [DS] ◻ **kabarcıklı düzeç,** *İçinde hava kabarcığı bırakılmış su dolu bir cam silindir ve düzgün bir yataktan oluşan, yüzeylerin yataylığını belirlemeye yarayan alet; su terazisi; tesviye ruhu.*

kabarcıksı, [kaba-r-cık-sı] *sf.* Kabarcık gibi olan; kabarcığa benzeyen.

kabarçak, [kaba-r-çak / kabır-çak / kabırçık] *{eT} is.* **1.** Sivilce; kabarcık. [Clauson] **2.** Balık pulu. [Clauson] **3.** Tabut. [Clauson]

kabare, [Fr. cabaret] *is.* **1.** *tiy.* Hem içki içilen hem de dans edilen, müzik dinlenilen ve değişik türde gösterilerin yapıldığı eğlence yeri. **2.** Meyhane. **3.** Küçük tiyatro. ◻ **kabare tiyatrosu,** *tiy. Güncel konuların ele alındığı, iğneleyici, yerici, taşlayıcı gösterilerin yapıldığı küçük tiyatro.*

kabargan, [kaba-r-ġān] *(kabarga:n) {eT} is.* Vücutta kaşınma ve sıcak yüzünden çıkan kabartı; sivilce. [DLT]

kabargıç, -cı [kabar-mak > kabar-gıç] *{ağız} is.* Olmamış incir. [DS]

kabarık, -ğı [kaba-r-ık] *sf.* **1.** Kabarmış olan. **2.** Küçük çıkıntısı olan; tümsekli. **3.** *{ağız} is.* Şişmiş sivilce. [DS] ◻ **kabarığını sıdırmak,** *{ağız} Öfkesini almak.* [DS]|| **kabarık deniz,** *coğ. Gelgit durumunda sular kabardığı zamanki denizin durumu.*

kabarıklık, -ğı [kaba-r-ık-lık] *is.* **1.** Kabarık olma durumu; şişkinlik; tümseklik. **2.** *tıp.* Deri üzerindeki küçük şişlik.

kabarış, [kaba-r-ış] *is.* Kabarma eylemi veya biçimi.

kabarlama, [kaba-r-la-ma] *{ağız} is.* Gevşek doldurulan çuval. [DS]

kabarlamak, [kaba-r-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* Birisine kafa tutmak; horozlanmak. [DS]

kabarma, [kaba-r-ma] *is.* **1.** Kabarık hâle gelme; kabarmak eylemi. **2.** Çoğalma; fazlalaşma; birikme. **3.** *mecaz.* Büyüklük taslama; kendini üstün görme. **4.** *mecaz.* Diklenme; kafa tutma. **5.** Ay ve Güneş'in çekim etkisi ile deniz yüzeyinin yükselmesi; met. **6.** Hamurun maya etkisi ile şişmesi, içinin gözeneklerle dolması.

kabarmak[1], [kaba-r-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Ağırlığı artmadan hacmi genişlemek, büyümek; şişmek. *{eT} {eAT} (aym)* [DLT] [DK] **2.** (Kaynayan sıvılar için) taşmaya yüz tutmak; yükselmek. **3.** (Vücut için) cilt üzerinde kabarcıklar oluşmak; şişmek. **4.** (Sayılabilen nesneler için) sayısı artmak; çoğalmak; beklenenden fazla olmak; niceliği artmak. **5.** (Hayvanlar için) tüyleri dikelmek; tüyleri diken diken olmak. **6.** (Deniz için) büyük dalgalar oluşmak; dalgalanmak; coşmak. **7.** (Kumaş için) iplikleri belirmek; tüylenmek; havlanmak. **8.** (Sıva, badana, boya vb. için) su veya nem etkisi ile dökülmeye yüz tutmak; yüzeyden ayrılmak; kabarıklık oluşturmak. **9.** (Mide için) bulanmak. **10.** (Toprak için) tava gelmek; yumuşamak. **11.** (Duygular için) önlenemez olmak; artmak; coşmak. **12.** (Kir için) yumuşamak; kolay temizlenecek hâle gelmek. **13.** (Hamur için) mayanın etkisi ile içinde gaz kabarcıkları oluşarak şişmek. **14.** *mecaz.* (Kişi için) gerçekte olan veya kendisinin gerçek sandığı durumlardan dolayı gurura kapılmak; öğünmek; böbürlenmek. *{ağız} (aym)* [DS] **15.** *mecaz.* (Birine karşı) saldırgan durum almak; karşı gelmek; öfkelenmek; diklenmek; kafa tutmak; horozlanmak; kabadayılık yapmak. *{ağız} (aym)* [DS] ◻ **kabara kabara,** *1. Git gide kabararak; coşarak. 2. mecaz. Böbürlenerek; gururlanarak.*

kabarmak[2], [kab-ar-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kapalı olmak. [Clauson]

kabart, [Ar. ḳabāḥat] *{ağız} is.* Suç. [DS]

Kabartayca, [Kabartay-ca] *is.* Kabartayların konuştuğu, Çerkezce'nin bir kolunu oluşturan Kuzey-Batı Kafkas dili.

kabartgan, [kab-ar-t-gan] *{eT} sf.* Kabartan; şişiren; abartan. [DLT]

kabartı, [kaba-r-tı] *is.* Kabarmış olan yer; küçük çıkıntı; kabarıklık; tümsek.

kabartıcı, [kaba-r-t-ıcı] *sf.* **1.** Kabarınayı sağlayan; kabartan. **2.** (Madde için) pastacılıkta, çırpıldığı zaman karışımın içine hava kabarcıkları doluşarak hafiflemesini sağlamak amacıyla konulan yumurta akı, jelatin, kazein vb. **3.** Poliüretan ürünleri üretiminde gözenekleşmeyi sağlayan; gözenekleştirici. **4.** Kabartı oluşturan.

kabartılı, [kaba-r-tı-lı] *sf.* **1.** Kabartısı olan. **2.** Belirgin.

kabartlak[1]**, -ğı** [kaba-r-t-la-k] *is. {ağız} is.* **1.** Olmamış incir. **2.** Mayalı hamurdan yapılma bir tür tatlı. [DS]

kabartlak[2]**, -ğı** [kaba-r-t-la-k] *{ağız} sf.* (Ölçeğe doldurulan un vb. için) sıkıştırınadan; gevşek. [DS]

kabartlama, [kaba-r-t-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Kılları kabaca yolunmuş koyun ve keçi derisi. **2.** Sacta yapılan bir tür mayalı ekmek. **3.** Olmamış incir. **4.** küçük yastık; köşe yastığı. [DS]

kabartma, [kaba-r-t-ma] *is.* **1.** Kabarık duruma getirme. **2.** Düz yüzeyler üzerinde değişik yükseklikte kabartılar meydana getirerek elde edilen süs ögesi ya da böyle ögesi bulunan eser. **3.** Taş, alçı, kil gibi işlenebilir gereçleri girintili çıkıntılı biçimlerde işleyerek yapılmış eser; rölyef. **4.** Yüksekliklerin çıkıntı, derinliklerin de girinti biçiminde düzenlendiği resim, fotoğraf, harita veya yazı. **5.** *{ağız}* Olmamış incir. [DS] **6.** *sf.* Kabartılarak yapılmış olan. ◻ **kabartma tozu,** *Hamurun kabarmasını sağlayan genellikle pastacılıkta kullanılan sodyum bikarbonat.*

kabartmak, [*eT.* kab-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kabarmasını sağlamak; kabarık duruma getirmek; kabarmasına yol açmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Toprağı uygun araçlarla işleyerek tarıma elverişli duruma getirmek. **3.** (Sayılabilir nesneler için) sayısını artırmak; çoğaltmak; fazlalaştırmak. **4.** *{eT}* Şişirtmek; abartmak; atmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **5.** *{ağız}* Coşturmak; kışkırtmak. [DS]

kabaruk, -ğu [kabar-uk ?] *{ağız} is.* Söylemek istenen söz; amaç. [DS]

kabaş, [kaba-ş] *is.* **1.** Boynuzsuz hayvan. **2.** *{ağız}* Dalsız budaksız ağaç. [DS] **3.** *sf.* Saçı olmayan; kel. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Çok şişman. [DS] ◻ **kabaş koyun,** *{ağız} Boynuzu çıkmayan koyun; kabak koyun.* [DS]

kabaşuk, -ğu [kaba-ş-mak > kaba-ş-uk] *{ağız} sf.* Ortak. ◻ **kabaşuk olmak,** *{ağız} Hayvanlara yarı yarıya ortak olmak.* [DS]

kabataslak, -ğı [kaba+tas-la-k] *is.* Ayrıntılara inmeden; ana çizgileri ile; şöyle böyle; tahminen.

kabat, [kaba > kaba-t] *{ağız} sf.* Kaba. [DS]

Kabati, [Ar. ḳıbtī > ḳabāṭī قباطى] *(kaba:ti:, t kalın söylenir) {OsT} is.* Çingeneler.

kabatlama, [kaba > kaba-t-la-ma] *{ağız} zf.* (Pamuk, saman vb. yığını için) kabarık olarak; kaba. [DS]

kabayih, [Ar. ḳabīḥa *(çirkin şey)* > ḳabāyiḥ / ḳabā'iḥ قبائح] *(kaba:yih) {OsT} is.* Çirkin davranışlar; kabahatler; suçlar.

kabban, [Far. kepān / keppān > Ar. ḳabbān قبان] *(kabba:n) {OsT} is.* Büyük miktardaki yükleri tartmak için kullanılan büyük çeki; baskül; kapan.

kabbar, [Yun. kapparis] *{ağız} is.*→ kapari. [DS]

kabbi, [? kabbi] *{ağız} is.* Hıyar, kavun, karpuz tohumu ekilen çukur; ocak. [DS]

kabçuk, [*eT.* kāb > kab-çuk] *{eT} is.* Küçük kap; küçük torba; kese.

kabda, [? kabda] *{ağız} is.* Harmanda tahıl toplamakta kullanılan araç; sıyırgı. [DS]

Kâbe, [Ar. kā'be كعبه] *(kâ:be) {OsT} is.* **1.** Küp biçimindeki her şey. **2.** Müslümanların hacı olabilmek için tavaf ettikleri ve namaz kılarken yöneldikleri Mekke şehrindeki Harem-i Şerif'in ortasında yer alan kutsal bina; Beytullah. **3.** *mecaz.* Kutsal sayılan yer; ülkü. ◻ **Kâbe'den dönmek,** *Hac'dan dönmek; hacı olmuş bulunmak.*|| **Kâ'be-i cān,** *{OsT} 1. Bir kimsenin hayatının amacı. 2. Allah.*|| **Kâ'be-i ikbāl,** *{OsT} Bir kimseye hoş ve güzel görünen yer.*|| **Kâ'be-i muazzāma,** *{OsT} Ulu Kâbe.*|| **Kâ'be-i mükerreme,** *{OsT} Büyük, yüce Kâbe.*|| **Kâ'be-rev,** *{OsT} Kâbe ziyaretinde bulunan kimse; Kâbe yolcusu.*|| **Kâ'betü'l-āmāl,** *{OsT} İstek ve arzuların yöneldiği şey; amaç edinilen şey.*|| **Kâ'betü'l-uşşāk,** *{OsT} Âşıkların kâbesi; Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin Konya'daki türbesi.*|| **Kâbe'ye gitmek,** *Hacca gitmek.*

kabel, [Yun. kopil] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

kaberli, [? kaber > kaber-li] *{ağız} sf.* Değerli; pahalı. [DS]

kabartleme, [kabamak > kabar-t-la-ma] *{ağız} is.* Yağda kızartılmış ekmek. [DS]

kabes, [Ar. ḳabes قبس] *{OsT} is.* Parlak kor; köz.

kabeş, [kaba-ş] *{ağız} sf.* → kabaş. [DS]

kâbet, [Ar. kābet كابت] *(kâbet) {OsT} is.* Istıraplı ve kederli olma.

Kâbeteyn, [Ar. ka'bet-eyn كعبتين] *(kâ:beteyn) {OsT} is.* İki Kâbe; Mekke şehrindeki Kâbe ile Kudüs şehrindeki Mescid-i Aksa'nın birlikte söylenen adı.

kabetmek, [? kāb+et-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(d)-er]* Konuşmak. [DS]

Kâbetullah, [Ar. ka'betü'-llāh كعبة الله] *(kâ:betulla:h) {OsT} is.* Allah'ın Kâbe'si; Kâbe'ye verilen bir diğer ad.

Kâbeyolu, [Ar. ka'be + T. yol-u] *{ağız} is.* Samanyolu. [DS]

kabga, [kab-ga] *{ağız} is.* Yonga. [DS]

kabı, [kap-ı > kab-ı] *{ağız} is.* Kapı. [DS]

kabıcak, -ğı [kab-(ı)-cak] *{ağız} is.* Tahta veya mukavva kutu. [DS]

kabık, -ğı [kab-uk] *{ağız} is.* → kabık. [DS]

kabıklı, [kabuk-lu] *{ağız} sf.* **1.** (Erkek için) sünnet olmamış. [DS] **2.** Hileci; dolancı. 🗗 **kabıklı keler,** *{ağız} Kertenkele.* [DS]

kabılak, -ğı [kaba-la-k] *{ağız} is.* Bir iki yıllık soğan; eski soğan. [DS]

kabıllamak, [kaba-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Biraz doymak. [DS]

kabın, [Çin. chia *(kıza verilen)* + pên *(ana para)* => kabın] *{eT} is.* **1.** Bir vergi adı. [EUTS] **2.** Başlık parası; kalın. [Clauson] **3.** *{ağız} sf.* Çok pahalı. [DS]

kabınım, [kabın-ım ?] *{ağız} sf.* Sabırsız. [DS]

kabıra, [kaba-r-a] *{ağız} is.* → kabara. [DS]

kabırcak, -ğı [*eT.* kab-ır-çak] *{ağız} is.* Tabut. [DS]

kabırcık, -ğı [kab-ır-cık] *{ağız} is.* **1.** Mısır yaprağı. **2.** Gelincik yaprağı. [DS]

kabırçak, -ğı [kab-ır-çak] *is.* **1.** *{eT}* Tabut. [DLT] **2.** *{ağız}* Karın sertleşmiş olan üst tabakası. [DS]

kabırga, [Moğ. kabirga] *{ağız} is.* **1.** Kağnının üzerine konulan örtüyü tutturmaya yarayan ağaçlar. **2.** Semerin iki kaşı arasındaki ağaçlar. [DS]

kabırka, [kaburga] *{ağız} is.* Kuzu dolması. [DS]

kabış[1], [kaba-ş > kabış] *{ağız} is.* **1.** Boynuzsuz hayvan. **2.** *sf.* (Kişi için) kel. [DS]

kabış[2], [kapı+iş > kabış ?] *{ağız} is.* Hizmetçi kız. [DS]

kabışmak, [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak > ka-b-(ı)ş-mak / ka-w-(ı)ş-ınak / ka-b-(u)ş-ınak / ka-w-(u)ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birbirini sıkmak; kucaklaşınak. [İKPÖy.] [ETY] **2.** Kavuşmak; buluşmak. [İKPÖy.] [ETY] **3.** Karşılaşmak. [İKPÖy.] [ETY] **4.** Bir araya gelmek; toplanmak; birleşmek. [İKPÖy.] [ETY]

kabız[1], [Ar. ḳabż > ḳābıż قابض] *(ka:bız) {OsT} sf.* **1.** Alan; alıcı; elde tutan. **2.** (Sinir ve kas için) sıkan; çeken. **3.** Peklik veren. **4.** (Yazar için) pek verimli olmayan; az eser veren; az yazan. 🗗 **kābız-ı ervāh,** *{OsT} Ruhları alan; Azrail.*|| **kābız-ı māl,** *{OsT} 1. Vakıf mallarının gelirlerini toplayan. 2. Tahsildar. 3. Meyve, sebze yetiştiricileri ile manavlar arasında aracılık eden kimse; kabzımal.*

kabız[2]**, -zı** [Ar. ḳabż قبض] *{OsT} is.* **1.** Dışkıyı boşaltına güçlüğü; dışarı çıkma güçlüğü; peklik. **2.** Elle tutma; kavrama. **3.** Teslim alma; kabul etme. **4.** Ruhun teslim alınması; ölme. **5.** *huk.* Bir şeyin zilyetliğini kazanma. **6.** *tasvf.* Tasavvuf ehlinin gönlüne doğan terk edilme korkusunun çok ağır bastığı sıkıntılı durum. **7.** *ed.* Aruz kalıplarından *mefāîlün* kalıbını *mefāilün* biçimine sokmak. 🗗 **kabız etmek,** *Almak; ele geçirmek.*|| **kabız olmak,** *Dışkıyı boşaltma güçlüğü çekmek.*|| **kabz ü bast,** *{OsT} Daralıp genişleme; kapanıp açılma.*

kabız[3]**,** [? kapuz] *{ağız} is.* → kapuz. [DS]

kabıza, [Ar. ḳābıża قباضا] *(ka:bıza:) {OsT} is. anat.* Oynak kemikler arasındaki açıklığı azaltan, genişleten kaslar.

kabızıkmak, [Ar. ḳabż => kabız-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır]* Kabız olmak; peklik çekmek. [DS]

kabızlık, -ğı [kabız-lık] *is.* Kabız olma durumu; dışkının uzun süre bağırsaklarda tutulması ile baş gösteren, dışkıyı dışarı atmada çekilen güçlük; peklik. 🗗 **kabızlık yapmak,** *Pekliğe sebep olmak; kabızlığa uğratmak.*

kabih, [Ar. ḳubḥ *(çirkinlik)* > ḳabīḥ / ḳabīḥa قبيح / قبيحه] *(kabi:h) {OsT} sf.* **1.** Çirkin; iğrenç; kötü. **2.** Yakışıksız, uygunsuz davranış. 🗗 **kabîhü'l-vech,** *{OsT} Çirkin yüz.*

kabiha, [Ar. ḳubḥ *(çirkinlik)* > ḳabīḥa قبيحه] *(kabi:ha) {OsT} is.* Yakışık almayan, çirkin davranış.

kabil[1], [Ar. ḳabl > ḳabīl قبيل] *(kabi:l) {OsT} is.* **1.** Cins; tür; sınıf; çeşit. **2.** *zf.* Türlü; gibi; benzer. **3.** Biraz önce; az evvel.

kabil[2], [Ar. ḳabül > ḳābil قابل] *(ka:bil) {OsT} sf.* **1.** Kabul eden; kabul edici. **2.** Olabilir; mümkün; olanaklı. **3.** Yetenekli; yetişebilir; istidatlı. **4.** *is. tıp.* Doğum yaptıran erkek tabip. 🗗 **kābil-i afv,** *{OsT} Bağışlanabilir; affedilebilir olan.*|| **kābil-i aks,** *{OsT} fiz. Değiştirilebilir; evrinir; tersinir.*|| **kābil-i ekl,** *{OsT} Yenebilir.*|| **kābil-i emānet,** *{OsT} Emanet edilebilir kimse.*|| **kābil-i feyz-i safā,** *{OsT} Neşenin feyzini kabul eden.*|| **kābil-i haml,** *{OsT} mant. Yüklemleşir, {Fr.} prédicable.*|| **kābil-i hitāb,** *{OsT} Kendisiyle konuşulabilir, sohbet edilebilir kimse; söz anlar.*|| **kābil-i hazf,** *{OsT} Kaldırılabilir.*|| **kābil-i icrā,** *{OsT} Yapılabilir; uygulanabilir.*|| **kābil-i idrāk,** *{OsT} Algılanabilir.*|| **kābil-i inhilal,** *{OsT} kim. Eriyebilir; erir.*|| **kābil-i inhinā,** *{OsT} Eğilip bükülebilir.*|| **kābil-i inkısām,** *{OsT} Bölünebilir.*|| **kābil-i inkisār,** *{OsT} Kırılabilir; kırılması mümkün olan.*|| **kābil-i inkişāf,** *{OsT} mat. Açılımı yapılabilir.*|| **kābil-i intikal,** *{OsT} Aktarılabilir; devredilebilir.*|| **kābil-i ircā,** *{OsT} kim. İndirgenebilir.*|| **kābil-i istifāde,** *{OsT} 1. Yararlanılabilir; kullanılabilir. 2. Yeterlikli ve becerikli kimse.*|| **kābil-i istînāf,** *{OsT} huk. İstinaf yoluna gidilebilir.*|| **kābil-i iştikāk,** *{OsT} mat. Diferansiyellenebilir.*|| **kābil-i i'tirāz,** *{OsT} İtiraz edilebilir.*|| **kābil-i izāle,** *{OsT} Giderilmesi mümkün olan.*|| **kābil-i kabül,** *{OsT} Kabul edilebilir.*|| **kābil-i kısmet,** *{OsT} Taksim edilebilir.*|| **kābil-i nüfuz,** *{OsT} biy. Geçirimli.*|| **kābil-i rücü,** *{OsT} man. Geri çevrilebilir; tersinir; kaziye.*|| **kābil-i seyr ü sefer,** *{OsT} Deniz taşıtlarının işlemesine elverişli.*|| **kābil-i süknā,** *{OsT} Oturulabilir; yerleşime uygun.*|| **kābil-i taakkül,** *{OsT} Kavranabilir; anlaşılır.*|| **kābil-i ta-**

hakkuk, *{OsT} Gerçekleşebilir.*|| **kābil-i tahallül,** *{OsT} kim. Ayrışabilir.*|| **kābil-i tahammuz,** *{OsT} kim. Oksitlenebilir.*|| **kābil-i tahammül,** *{OsT} Dayanılabilir; katlanılabilir; tahammül edilebilir.*|| **kābil-i tahamuz,** *{OsT} kim. Oksitlenir.*|| **kābil-i tahayyül,** *{OsT} Hayal edilebilir; düşünülen; hatıra gelen.*|| **kābil-i tahkîk,** *{OsT} Araştırılabilir; incelenebilir.*|| **kābil-i tatbîk,** *{OsT} Uygulanabilir; tatbik edilebilir.*|| **kābil-i tecvîz,** *{OsT} İzin verilebilir nitelikte olan.*|| **kābil-i te'lif,** *{OsT} Uyuşabilen; bağdaşan.*|| **kābil-i telkîn,** *{OsT} Telkin edilebilir.*|| **kābil-i temyîz,** *{OsT} huk. Temyiz edilebilir.*|| **kābil-i tenbîh,** *{OsT} Uyarılgan.*|| **kābil olmak,** *{OsT} Mümkün olmak; imkân dahilinde bulunmak.*

kabile[1], [Ar. ḳābil > ḳābile قابله] *(ka:bile) {OsT} is.* Ebe.

kabile[2], [Ar. ḳabl *(benimseme)* > ḳabīle قبيله] *(kabi:le) {OsT} is.* **1.** *sosy.* Aynı bölgede, ortak bir toplumsal düzen içinde yaşayan ve aynı soydan gelen ailelerin oluşturduğu sosyal topluluk; boy; **uruk. 2.** *bot.* Oymak. 🗗 **kabile reisi,** *Kabilenin yöneticisi olan kimse.*|| **kabile sistemi,** *Kabile hâlinde yaşama ve yönetilme düzeni.*

kabilecilik, -ği [kabile-ci-lik] *(kabi:lecilik) is.* Kabileye dayanan toplumsal örgütlenme.

kabiliyat, [Ar. ḳābiliyyet > ḳābiliyyāt قابليات] *(ka:biliya:t) {OsT} is.* Yetenekler; kabiliyetler.

kabiliyet, [Ar. ḳābil > ḳābiliyyet قابليت] *(ka:biliyet) {OsT} is.* **1.** Yapabilirlik; kabul edilirlik. **2.** Bir kimsede, bir şey yaparken ortaya çıkan, doğuştan gelme veya sonradan edinilmiş özel eğilim; yetenek; yatkınlık; beceri; istidat. **3.** Bir kimsenin herhangi bir alanda gösterdiği başarı; başarma gücü. **4.** Yetenekli kimse ve onun yeteneği. **5.** Herhangi bir organın işlevini yerine getirebilme gücü; hassa. 🗗 **kābiliyet-i ahz,** *{OsT} Alma yeteneği.*|| **kābiliyet-i aksiye,** *{OsT} Çevrilebilme, değiştirilme olanağı.*|| **kābiliyet-i harbiye,** *{OsT} Savaş gücü; savaşma yeteneği.*|| **kābiliyet-i hayāt,** *{OsT} biy. Yaşarlık.*|| **kābiliyet-i icrāiye,** *{OsT} Uygulama olanağı.*|| **kābiliyet-i incirār,** *{OsT} fiz. Bazı metallerin tel hâline gelebilme özelliği.*|| **kābiliyet-i inhilāliye,** *{OsT} kim. Eriyebilir olma özelliği.*|| **kābiliyet-i inhinā,** *{OsT} fiz. Eğilip bükülebilme özelliği.*|| **kābiliyet-i inkısām,** *{OsT} fiz. Bölünebilme özelliği.*|| **kābiliyet-i intikal,** *{OsT} Aktarılabilme olanağı.*|| **kābiliyet-i istiābiye,** *{OsT} (Gemi vb. için) Yük alabilme kapasitesi.*|| **kābiliyet-i taharrüş,** *{OsT} Uyarılma hassaslığı; duyarlılık.*|| **kābiliyet-i taksîm,** *{OsT} mat. Bölünebilme özelliği.*|| **kābiliyet-i tatarruk,** *{OsT} fiz. Metallerin levha hâline gelebilme özelliği.*|| **kābiliyet-i teheyyüciye,** *{OsT} Heyecanlanmaya eğilimli olma.*|| **kābiliyet-i telkîn,** *{OsT} Etkileme gücü.*|| **kābiliyet-i tenebbüh,** *{OsT} psikol. Uyarılganlık.*|| **kabiliyet sahibi,** *Yetenekli kimse; bir yeteneğe sahip olan kişi.*

kabiliyetli, [kabiliyet-li] *(ka:biliyetli) sf.* Kabiliyeti olan; yetenekli; becerikli.

kabiliyetsiz, [kabiliyet-siz] *(ka:biliyetsiz) sf.* Kabiliyeti olmayan; kendisinde olağan olarak bulunması gereken yetenekler olmayan; yeteneksiz; becerisiz.

kabiliyetsizlik, -ği [kabiliyet-siz-lik] *is.* Kabiliyetsiz olma durumu; yeteneksizlik.

kabin[1], [Far. kābin کابين] *(ka:bin) {OsT} is.* Evlenme töreninde, miktarı bir kurulca belirlenen ve erkeğin kadına vermek zorunda olduğu para; mihr-i muaccel; ağırlık; başlık.

kabin[2], [İng. cabin / Fr. cabine] *is.* **1.** Küçük, kapalı özel bölme; küçük oda; odacık. **2.** Plajlarda küçük soyunma, giyinme odası. **3.** Gemilerde kamara. **4.** Uçaklarda pilot ve yardımcı pilotun bulunduğu, uçağın kullanımı ile ilgili cihazların bulunduğu kapalı bölüm.

kabin[3], [Ar. ḳabā' > Lat. gabbano > Fr. caban] *{ağız} is.* Kürk; gocuk; yağmurluk, kaban. [DS]

kabine, [Fr. cabinet] *is.* **1.** → kabin[2]. **2.** Küçük oda; muayenehane. **3.** *huk. siy.* Bakanlar kurulu. 🗗 **kabine buhranı,** *Bakanlar kurulunun çekilme veya düşmesi sonunda yeni bakanlar kurulunun kurulamaması güçlüğünün yarattığı karışıklık ve boşluk.*

kabineto, [İt. gabinetto] *is.* **1.** Bakanlar kurulu. **2.** Gemilerde kamara.

kabinnik, -ği [Ar. ġābin => kabin-lik] *{ağız} is.* Haksızlık. [DS]

kabir[1], [Ar. kibr *(büyüklenme)* > kābir کابر] *(kâ:bir) {OsT} sf.* **1.** Büyük; ulu. **2.** Yaşlı; ihtiyar.

kabir[2], **-bri** [Ar. ḳabr قبر] *{OsT} is.* Batıdan doğuya ölünün boyu kadar, bir veya yarım boy derinliğinde, ölünün gömüldüğü yer; mezar; sin. 🗗 **kabir azabı,** *{OsT} Ölen kimsenin ruhunun bu dünyada iken işlediği günahlar karşında öbür dünyada çektiği eziyet.*|| **kabir azabı çekmek,** *Çok sıkıntı çekmek; aşırı ölçüde üzüntü çekmek.*|| **kabir suali,** *{OsT} 1. Kabre konulan kişiye Münker ve Nekir adlı melekler tarafından bu dünyada yaptıklarının hesabıyla ilgili sorular sorulması; sorguya çekilmesi. 2. mecaz. İçinden çıkılması güç, ayrıntılı ve usandırıcı sorgu; ahret suali.*

kabircik, -ği [kabar-cık] *{ağız} is.* Şirpençe denilen çıban. [DS]

kabise, [? kabise] *{ağız} is.* Kolay taşıyabilmek için su kovalarının asıldığı ağaç omuzluk. [DS]

kabiye, [? kabiye] *{ağız} is.* Büyük kavun. [DS]

kabkab, [Ar. ḫabḫab خبخب > kabkab] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

kabkaba, [Ar. ḳabḳaba قبقبه] *{OsT} is.* (Aslan, deve vb. için) kükreme; haykırma. ◻ **kabkaba-i ibil,** *{OsT} Devenin bağırması.*|| **kabkaba-i şîr,** *{OsT} Aslanın kükremesi.*

kabl, -li [Ar. ḳabl قبل] *{OsT} zf.* Önce; önceki; evvel; öncesi; evveli; mukaddem. ◻ **kable'l-feth meknūz,** *{OsT} İslamlık öncesinden kalma define.*|| **kable'l-hicre,** *{OsT} Hicretten önce.*|| **kable'l-İslām,** *{OsT} İslamiyet'ten önce.*|| **kable'l-mantık,** *{OsT} mant. Mantık ötesi.*|| **kable'l-mevt,** *{OsT} Ölümden önce.*|| **kable'l-miād,** *{OsT} 1. Süre dolmadan önce. 2. Ölmeden önce.*|| **kable'l-mîlād,** *{OsT}* → kablelmilat.|| **kable'l-vukū',** *{OsT}* → kalbelvukū'.|| **kable'l-vūrūd,** *{OsT} Gelmeden önce; kavuşmadan önce.*|| **kable'ş-şūrū',** *{OsT} Başlamadan önce.*|| **kable't-taām,** *{OsT} Yemekten önce.*|| **kable't-tarih,** *{OsT} Tarih öncesi; prehistorik.*|| **kable't-tecribe,** *{OsT} Deneyden önce.*|| **kable't-telakî,** *{OsT} Buluşmadan önce.*|| **kable't-tūfān,** *{OsT} Nuh tufanından önce.*|| **kable't-tulu',** *{OsT} Güneşin doğmasından önce.*|| **kable'z-zevāl,** *{OsT} Öğleden önce.*|| **kable'z-zuhr,** *{OsT} Öğleden önce.*

kablak, -ğı [kaba(k)-la-k] *{ağız} sf.* Başı açık. [DS]

kablanmak, [kāb-la-n-mak] *(ka:blanmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* Örtülmek; kaplanmak.

kablelmilat, -dı [Ar. kable'l-milād] *(kablelmilâ:t) {OsT} zf.* **1.** Doğumdan önce. **2.** İsa'dan önce; Milattan önce.

kablelvuku, -u'u [Ar. kable'l-vukūᶜ قبل الوقوع] *(kablelvuku:) {OsT} zf.* Olmadan önce; meydana gelmeden önce.

kablığ, [kāb-lığ] *(ka:blığ) {eT} is.* Yeni doğan çocuğun başındaki zar; cenin zarı.

kablığ, [*eT.* kāb-lığ] *{ağız} is.* Kılıf; kaplık; kapak. [DS]

kablî, [Ar. ḳablī قبلی] *(kabli:) {OsT} sf. fel.* Hiçbir deney ve araştırmaya dayanmadan; a priori.

kablo, [İt. câble] *(ka'blo) is.* Dışı yalıtılmış, elektrik akımı iletmeye yarayan tel. ◻ **kablo kâğıdı,** *Yalıtım malzemesi olarak kullanılan kâğıt.*

kablocu, [kablo-cu] *(ka'blocu) is.* Kablo döşeyen kişi.

kablolu, [kablo-lu] *(ka'blolu) sf.* Elektrik veya manyetik bağlantıları kablolarla sağlanan. ◻ **kablolu televizyon,** *Yayınlarını izleyicilere elektromanyetik ortam yerine kablolar ile ulaştıran televizyon yayını.*

kablunba, [kaplum+bağa] *{ağız} is.* → kablumbağa. [DS]

kabmak, [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak / ka-w-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** Kapmak. [ETY] **2.** Birleşmek. [ETY] **3.** Bitişmiş; toplanmış olmak. [İKPÖy.]

kaboş, [? kaboş] *{ağız} is.* (Erkek ya da kadın) hizmetçi. [DS]

kabotaj, [Fr. cabotage] *is.* Bir ülkenin kıyı liman ve iskeleleri arasında gemi işletmesi. ◻ **kabotaj hakkı,** *Ülke sınırları içindeki akarsularda ve deniz kıyılarında gemi işletme hakkı.*

kabr, [Ar. ḳabr قبر] *{OsT} is.* → kabir. ◻ **kabr-gâh,** *{OsT} Mezarlık.*|| **kabr-i hamūş,** *{OsT} Susmuş, mezar; sessiz mezar.*

kabramak, [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak > ka-b-ra-mak / ka-w-ra-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Zorla toplamak; bir araya getirmek; sıkmak; birlikte sıkıştırmak; üst üste bastırmak. [İKPÖy.]

kabran, [Ar. ḳaraba / Far. kurbān => kurmān / kabra-n / kobrañ] *{ağız} sf.* **1.** (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. **2.** *{OsT}* (Kişi için) tembel; haylaz. **3.** Yaşlı; ihtiyar. **4.** *is.* Kütükten oyularak yapılmış tekne; tahta yalak. **5.** İçine yağ, pekmez vb. konulan iki üç kiloluk tahta kutu. **6.** Arı kovanı. **7.** Hayvanlara yem vermek için ağaç dallarından örülmüş sepet; sele. **8.** Saz adı verilen bitkinin dış yaprakları. **9.** Tef. [DS]

kabrî, [Ar. ḳabrī قبری] *{OsT} sf.* Mezarla ilgili; mezara ait.

kabristan, [Ar. ḳabr + Far. istān قبرستان] *(kabrista:n) {OsT} is.* Ölülerin gömülmesi için ayrılmış yer; mezarlık.

kabriyole, [Fr. cabriolet] *is.* **1.** Üstü açılabilir körüklü, iki tekerlekli, iki at tarafından çekilen araba. **2.** Üstü açılabilir otomobil.

kabsak, -ğı [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* Sele; kulpsuz sepet. [DS]

kabşamak, [kab(ı)ş-a-mak / kam(ı)ş-a-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Sallanmak; deprenmek; yerinden oynamak. [Gabain] **2.** Tereddüt etmek. [EUTS]

kabşurmak, [kab(ı)ş-ur-mak / kavş-ur-mak / kapş-ur-mak] *{eT} gçl. f.* Katlamak; bir araya getirmek; kavuşturmak. [EUTS] [Gabain]

kabucak, -ğı [kab-u-cak] *{ağız} is.* Altı ve kapağı düz fakat oval biçimli kutu. [DS]

kabuçak, [kāb-u-ç-ak ?] *{eT} is.* Kovuk; oyuk. [EUTS] [OKD]

kabuk[1]**, -ğu** [kab-mak > kab-uk] *is.* **1.** Bitkilerin gövde ve dallarının dış yüzeyini kaplayan, genişleme ve kalınlaşmaya uygun kısmı. **2.** Meyve ve sebzelerin değişik nitelikteki dış yüzeylerini kaplayan tabaka. **3.** Yumurtanın dışındaki kireçli sert yüzey. **4.** Ekmek vb'nin pişme sırasında dış yüzeyinde oluşan sert tabaka. **5.** *gnşl.* Herhangi bir şeyin sertleşmiş dış yüzeyi. **6.** *gök b.* Bir gök cismini dıştan saran sert oluşum. **7.** Bazı canlıların vücudunu örten kireç ya da kemiksi yapı. **8.** *tıp.* Deri üzerindeki bir açık yaranın üzerini kaplayan sertleşmiş ölü dokular birikintisi. **9.** *{ağız}* Odun parçası; yon-

ga. [DS] 🗗 **kabuğu kalın,** *{ağız} 1. Çam ağacı. 2. Bir tür kış armudu.* [DS]|| **kabuğuna çekilmek,** *Çevresi ile ilişiğini keserek kendi hâline kalmak.*|| **kabuğunu çatlatmak,** *Aşama kaydetmek; gelişmek.*|| **kabuk bağlamak,** *(Yara vb. için) üzerinde kabuk oluşmak; kabuklanmak.*|| **kabuk bezi,** *biy. Kabuğu oluşturacak maddeyi salgılayan bez.*|| **kabuk bilimi,** *Kabukları inceleyen bilim dalı.*|| **kabuk böcekleri,** *zool. Kın kanatlılar takımından ağaçların kabuğunun altındaki odunsu tabakayı yiyerek meyve ve orman ağaçlarına büyük zarar veren böcekler.*|| **kabuk değiştirme,** *Bir durumdan başka bir duruma geçme.*|| **kabuk gibi,** *(Kumaş için) çok sağlam.*|| **kabuk kahvesi,** *Antep fıstığı kabuğunun kavrulup öğütülmesi ile yapılan kahveye benzer bir içecek.*|| **kabuk koparmak,** *Durulmaya, yatışmaya yüz tutmuş bir durumu tekrar canlandırmak kötü sonuçların doğmasına sebep olmak.*|| **kabuk tutmak,** *(Yara vb. için) üzerinde kabuk oluşmak; kabuklanmak.*|| **kabuk yönetim,** *İçi ve iç durumu belli olmayan, belirsiz yönetim.*

kabuk[2], [Far. ḳābük كابوك] *{OsT} is.* **1.** Kuş yuvası. **2.** Evlere yapılan güvercin yuvası; güvercinlik.

kabuk[3], [kab-uk] *{ağız} is.* Kayısı kurusu. [DS]

kabuklamak, [kabuk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ağaç budamak. [DS]

kabuklanma, [kabuk-la-n-ma] *is.* Kabuk bağlamak eylemi.

kabuklanmak, [kabuk-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabuk bağlamak; üzerinde kabuk oluşmak.

kabuklaşma, [kabuk-la-ş-ma] *is.* Kabuk hâline gelme.

kabuklaşmak, [kabuk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabuk hâline gelmek; kabuğa dönüşmek.

kabuklu, [kabuk-lu] *sf.* **1.** Kabuğu olan; kabuğu bulunan. **2.** *argo.* (Erkek için) sünnet olmamış. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *zool.* (Canlılar için) bedeni bir kavkı ile kaplı olan. 🗗 **kabuklu amipler,** *Amiplerin kadeh, şişe, yumurta biçimlerinde kabuğu olan, kabuklarında biri büyük diğeri küçük iki deliği bulunan alt takımı, (Thecamoeba).*|| **kabuklu bit,** *Kırmız böceğinin lal boya çıkarılan türü; koşnil, (Coccus coeti).*|| **kabuklu sülük,** *{ağız} Kablumbağa.* [DS]

kabukluk, -ğu [kabuk-luk] *sf.* Tabakhanelerde, sepilemede kullanılan kabukluların konulduğu yer.

kabuklular, [kabuk-lu-lar] *is. zool.* Dört yüz elli kadar türü kapsayan eklemli veya eklem bacaklı hayvanlar sınıfı, *(Crustacea).*

kabuksu, [kabuk-su] *sf.* Kabuğa benzer; kabuk gibi; kabuk niteliğinde.

kabuksuz, [kabuk-suz] *sf.* **1.** Kabuğu bulunmayan. **2.** *argo.* Sünnet olmuş erkek. 🗗 **kabuksuz yumurtlamak,** *Bir işi acele ile yaptırıp kusurlu olmasına yol açmak.*

kabul[1]**, -lü** [Ar. ḳabül قبول] *(kabu:l) {OsT} is.* **1.** Benimseme. **2.** Ön tarafa dönme; yaklaşma; karşılaşma. **3.** Bir şeye isteyerek ya da istemeyerek rıza gösterme; razı olma. **4.** Bir şeyi, bir eylemi, bir öneriyi onaylama; uygun bulma; beğenme; hoş görme. **5.** (Konuk ya da iş için gelenleri) katına alma; yanına sokma; görüşme; konuşma. **6.** Sunulan bir şeyi, verilen bir hediyeyi alma. **7.** Resmî olarak bir yere, makama ya da çevreye alınma. **8.** Bir kimseyi ağırlama. **9.** Davetlileri ağırlamak için düzenlenen geleneksel ve resmî toplantı; resepsiyon. **10.** Bir şeyi yapmaya hazır olduğunu bildirme. **11.** Birisi tarafından yapılan hoş olmayan bir davranışa boyun eğmek; tepki göstermeme. **12.** Haklılığını, doğruluğunu onama. **13.** (Bir kimseyi, bir niteliğiyle) benimseme; öylece sayma. **14.** (Bir davranışı) kendine özgü bir biçimde değerlendirme. **15.** *tic.* Poliçeyi vadesinde ödeme. **16.** *huk.* Bir sözleşmenin kurulmasında zaman olarak sonra gelen irade beyanı; sözleşmelerde yapılan teklife karşı, diğer tarafın rızasını belirten irade beyanı. 🗗 **kabul etmek,** *1. Bir şeyin oluşuna veya yapılışına isteyerek veya istemeyerek rıza göstermek. 2. Onamak; tasdik etmek. 3. Görüşmeye gelenleri yanına almak. 4. Verilen bir şeyi almak. 5. Kötü bir işe tenezzül etmek. 6. Kararlaştırmak; tespit etmek.*|| **kabul eylemek,** ➝ kabul etmek.|| **kabül-gâh,** *{OsT}* ➝ kabulgâh.|| **kabul günü,** *Bayanların misafir çağırdıkları belirli gün; misafir günü.*|| **kabül-i āmme,** *{OsT} Herkesçe, oy birliği ile kabul edilen.*|| **kabul kredisi,** *Kabulün vadesinden önce poliçeyi kabul eden bankaya belirli bir tarihte belirli bir meblağın ödeneceğine dair anlaşmadan sonra bankaca açılan kredi.*|| **kabul merasimi,** *Bir mason locasının, üyelerinden birinin çocuğunun maddî ve manevi bakımını üzerine alması sırasında yapılan sembolik tören.*|| **kabul odası,** *Büyük konak ve saraylarda misafir ağırlanan oda.*|| **kabul salonu,** *Resmî konuk ağırlanan büyük salon.*|| **kabul töreni,** *Resmî konukları karşılama töreni.*|| **kabūl-ü amme,** *{OsT} Herkesçe kabul gören.*|| **kabulü mümkün,** *{OsT} Kabul edilebilir; kabul edilmesi mümkün olan; akla yatkın gelen.*|| **kabulü olmak,** *İsteyerek kabullenmek.*|| **kabul ve tasdik etmek,** *Kabul ettiğini bildirmek ve onamak.*|| **kabul yeri,** *Kabul odası ya da kabul salonu.*

kabul[2]**, -lü** [Ar. ḳabül قبول] *(kabu:l) {OsT} {ağız} is.* Köşe.

kabulgâh, [Ar. ḳabūl + Far. -gāh قبولگاه] *(kabu:lgâ:h) {OsT} is.* **1.** Kabul yeri. **2.** Padişahın katı. **3.** Allah'ın huzuru.

kabullenme, [kabul-le-n-me] *is.* Kabul etme.

kabullenmek, [kabul-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kabul etmek. **2.** Kendine düşmezken kendininmiş gibi kabul etmek; istemeyerek kendine mal etmek.

kabun, [? kabun] *{ağız} is.* **1.** Üstü kapalı su yolu. **2.** Taş bina. [DS]

kabune, [? kabune] *{ağız} is.* Et, üzüm ve soğan konulmuş pilav; iç pilavı. [DS]

kabuni, [? kabuni] *{ağız} is.* → kabune. [DS]

kabur, [kapur / kapır] *{ağız} is.* Kırılan testinin kalan bölümü.

kaburamak, [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak > ka-b-(u)r-mak / ka-w-(u)r-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Zorla toplamak; bir araya getirmek; sıkmak; birlikte sıkıştırmak; üst üste bastırmak. [İKPÖy.]

kaburcak, -ğı [kab-ur-cak] *is.* **1.** *{OsT}* Küçük kutu; koku kutusu. **2.** *{ağız}* Buğdayı örten kabuk. [DS]

kaburcuk, -ğu [kab-ur-cuk] *{OsT} is.* Küçük kutu; koku kutusu.

kaburga, [Moğ. kabïrġa => kaburga] *is.* **1.** *anat.* Göğüs kafesini meydana getiren yassı ve uzun kemiklerin her biri; eğe. *{eT} (aynı)* [DK] [Nevâyî] **2.** Bu kemiklerin omurga ile birleşerek meydana getirdiği göğüs kafesi. **3.** *biy.* Dört ayaklı omurgalılarda çift ve hafifçe kıvrık bir seri ince kemik ya da kısmen sırt tarafından omurgaya, karın tarafından da bir kısmı göğüs kemiğine eklemli kıkırdaklı çubuklar. **4.** *dnz.* Bir tekneyi meydana getiren dış kaplamaların dayandığı iskelet. **5.** Kasaplık hayvanlarda göğüs çeperinin orta kısmından çıkarılan parça. **6.** Et ile pişirilmiş bulgur pilavı. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** *{ağız}* Yamaç. [DS] **8.** *{ağız}* Biçilen tomruğun yanlarından çıkan tahtalar; yan tahtaları. [DS] 🗗 **kaburgaları çıkmak,** *Çok zayıf olmak.*|| **kaburgalarına girmek,** *{ağız} Bir iş veya çıkar için bir kimseye çok sokulmak, sıkı ilişki içinde bulunmak.* [DS]|| **kaburgaları sayılmak,** *Çok zayıf olmak.*|| **kaburga zırh,** *{OsT} Bazı kumaşlara demir halkalar kaplanarak yapılan zırh.* [Bürhan-ı Katı']

kaburgalamak, [kaburga-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* İnşaatlarda herhangi bir ögeye ızgara şeklinde ahşap çubuklar yerleştirmek.

kaburlamak, [kabur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sağa sola yalpa vurmak. **2.** Çatlak ya da yarık bir kabı onarmak. [DS]

kabursak, -ğı [kabur-sa-k] *{ağız} sf.* Soyulmuş; kabuğu çıkarılmış. [DS]

kâbus, [Ar. kābūs كابوس] *(kâ:bu:s) {OsT} is.* **1.** Boğulma duygusu, ağırlık ve sıkıntı içinde kendini gösteren korkulu rüya veya hayal; karabasan. **2.** *mecaz.* Sürekli olarak zihni oyalayan, insanı tedirgin eden korkunç şey. **3.** *sf.* Sıkıntı, acı ve korkuya sebep olan. 🗗 **kâbus basmak,** *Büyük sıkıntı veya korku duymak.*|| **kâbus çökmek,** *Büyük bir sıkıntı ve korku içine düşmek.*

kabuska, [Rus. kapústa *(lahana yemeği)*] *{ağız} is.* Etli lahana kavurması. [DS]

kâbuslu, [kâbus-lu] *(kâbuslu) sf.* Korku ve sıkıntı olan; karabasan dolu.

kabuş, [kaba-ş] *{ağız} sf.* Saçı dökülmüş; başı çıplak. [DS]

kabuz, [? kapuz] *{ağız} is.* → kapuz. [DS]

kabye, [? kabye] *{ağız} is.* Sepet içinde gönderilen nişan armağanı; nişan sepeti. [DS]

kabz, [Ar. ḳabż قبض] *{OsT} is.* **1.** Elle tutma. **2.** Avuç içine alma; kavrama. **3.** (Azrail için) ruhun teslim alınması. **4.** Boşaltım sistemindeki peklik. 🗗 **kabz-ı mâl,** *{OsT}* → kabzımal.|| **kabz ü bast,** *{OsT} Kapanıp açılma; daralıp genişleme.*

kabza[1], [? ḳabżā] *{eT} is.* Çadır kapısı. [DK]

kabza[2], [Ar. ḳabż > ḳabżā قبضه] *{OsT} is.* **1.** Tutulacak yer; sap; tutamak. **2.** Bir tutam, bir avuç şey. **3.** Tutacak şey, avuç; pençe. **4.** Yumruk hâline gelmiş dört parmak uzunluğundaki bir ölçü birimi. **5.** Ok atılan yayın tutulacak yeri; ateşli silahların elle kavrandığı, tutulduğu yer. 🗗 **kabza-i tîğ,** *{OsT} Kılıç tutamağı.*

kabzadaş, [Ar. kabza + T. -daş قبضه داش] *{OsT} is.* **1.** Kabza alma arkadaşı. **2.** Bir meydan gününde kabza tutarak nişan alan ve atış yapanlar.

kabzalı, [kabza-lı] *sf.* Kabzası olan.

kabzımal, [Ar. ḳabż-ı māl قبض مال] *{OsT} is.* **1.** Sebze ve meyve üreticileri ile satıcılar arasında aracılık eden kimse. **2.** *huk.* Sebze ve meyveyi üreticiden alarak, sebze ve meyve hallerinden tüketicilere intikal ettiren komisyoncu.

kabzımallık, -ğı [kabzımal-lık] *is.* Kabzımalın yaptığı iş; sebze ve meyve komisyonculuğu.

kac[1], [kac / kıc / kıç / kic *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kac-ır-da-mak (gac-ır-da-mak)*

kac[2], [Far. kāc كاج] *(kâ:c) is. bot.* Bir tür küçük çam.

kac[3], [kac] *{ağız} is.* **1.** Çakmak taşı; çelik parçası ile vurulduğunda kıvılcım çıkartan taş. **2.** Toprağın üzerine çıkmış şerit biçiminde uzanan kaya parçaları. [DS]

kacabruk, -ğu [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk.

kacaburuk, -ğu [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk.

kacamer, [? kacamer] *{ağız} sf.* **1.** Yiğit. **2.** Çalışkan. **3.** Becerikli. [DS]

kacar, [kac-ar] *{ağız} is.* **1.** Kaynatılmadan pirinç gibi pilavı yapılan bir tür buğday. **2.** Toprak damlı evlerde dam altına döşenen odun parçaları. **3.** *sf.* Dilsiz. **4.** *sf.* Kısa boylu; bodur; sıska; cüce. [DS]

kacara, [? kacara] *{ağız} sf.* **1.** Oyunbozanlık eden; ınızıkçı. **2.** Beceriksiz; iş bitirmeyen. [DS]

kacaşmak, [kac-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kalabalık kaynaşmak. [DS]

kace, [? kace] *{ağız} is.* Dişi köpek. [DS]

kacele, [? kacele] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kacemer, [? kacamer] *{ağız} is.* Yiğit. [DS]

kacer, [? kacer] *{ağız} sf.* (İnsan ve hayvan için) zayıf; sıska. [DS]

kacere, [kacara] *{ağız} sf.* Yiğit. [DS]

kacı, [*eT.* ka *(arkadaş)* > ka-cı] *{ağız} is.* Büyük kardeş. [DS]

kacırga, [kac-ır-ga] *{ağız} is.* İşe yaramayan kart ve zayıf hayvan. [DS]

kacik, -ği [? kacik] *{ağız} is.* Topuk kemiği; tarak kemiği. [DS]

kacunmak, [kac-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kuşkulanmak; sakınmak; gocunmak. **2.** Gıdıklanmak. [DS]

kacurga, [kac-ır-ga] *{ağız} is.* → kacırga. [DS]

-kaç, [-gac / -geç / -keç / -kaç] *yap. e.* → -gaç.

kaç[1], [*eT.* ka *(soru bildiren kelime)* + ça *(eşitlik eki)* > ka-ç(a)] *sf.* **1.** Herhangi bir şeyin sayısını veya sayı ile ölçülebilen değerlerini öğrenmek için kullanılan soru sıfatı. *{eT} {OsT} (aynı)* [İKPÖy.] [Gabain] [DLT] [EUTS] [DK] **2.** (Soru cümlesi dışında) birçok. **3.** *{eT}* (Soru ve belirsizlik zamiri) birkaç; bazı; bazıları. [İKPÖy.] [Gabain] **4.** *zf.* Bir sayıyı öğrenmek için kullanılan soru zarfı. 🗗 **kaça,** *Bir şeyin fiyatını öğrenmek için "kaç liraya" anlamında sorulan soru.*‖ **kaça kaç,** *1. (Birden çok boyutu olan nesne veya şekiller için) boyutlarının uzunluğunu; her bir ölçümün miktarını öğrenmek için sorulur. 2. Bir karşılaşmada tarafların kaçar sayı aldıklarını öğrenmek için sorulur.*‖ **kaç defa,** *Bir şeyin çok tekrarlandığını belirtir; birçok kere.*‖ **kaç kata,** *{eT} Çok kez; çok defa; çoğu; ekseriyetle.* [EUTS]‖ **kaçın kurası,** *Görmüş geçirmiş; deneyimli; aldatmanın mümkün olmadığı kimse.*‖ **kaç kuruşluk şey,** *Bir kimsenin veya bir şeyin değersiz olduğunu belirtir.*‖ **kaç para eder,** *Ne değeri var; neye yarar; geçti artık.*‖ **kaç parça olayım,** *Her biri ayrı bir insan gerektiren işlerle ilgilenmek zorunda kalan kimse tarafından "Hangi işe bakayım" anlamında kullanılır.*‖ **kaçta,** *Bir iş veya hareketin zamanını öğrenmek için sorulan "saat kaçta" anlamında soru.*‖ **kaçtan,** *Bir malın fiyatını öğrenmek için "kaç liradan satıyorsunuz" anlamındaki soru.*

kaç[2], [kaç] *{eT} ünl.* → kaç kaç. 🗗 **kaç kaç,** *{eT} Cin çarpmasına karşılık üzerlikle yapılan büyüde söylenen söz.* [DLT]

kaç[3], [kaç] *{ağız} is.* **1.** Ok. **2.** Sonbahar. [DS]

kaç[4], [kaç] *{ağız} is.* Kız kardeş; abla. [DS]

kaça[1], [? ka / kā-çā / ka-ka-ça] *(ka:ça:) {eT} is.* → ka[1]. [DLT]

kaça[2], [kaç-a] *{ağız} is.* **1.** Bir şey asmak için tavana ya da duvara tutturulmuş ağaç çengel. **2.** Yüz, el ve ayaklarda olan benler. [DS]

kaçabık, -ğı [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçaburuğ, [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçaburuk, -ğu [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* Ayakkabılara ağaç çivi çakmak için, delik açmakta kullanılan ayakkabıcı aracı; biz. [DS]

kaçaç[1], [kaçāç / kakāç] *(kaça:ç) {eT} is.* Kir. [DLT]

kaçaç[2], [? kaçāç] *(kaça:ç) {eT} is.* Çin'den gelen ipekli kumaş. [DLT]

kaçafan, [kaç-mak > kaç-ağan ?] *{ağız} is.* Uçurum. [DS]

kaçağan[1], [kaç-ağan] *{ağız} is.* **1.** Tavşan. **2.** Tutulmayan koyun. **3.** Av yakalamayan evcil atmaca. **4.** Atın güzel olan yürüyüşü. [DS]

kaçağan[2], [kaç-ağan] *{OsT} sf.* **1.** Kaçak; firari; kaçkın. **2.** Uzaklaşmak isteyen; kaçınan.

kaçak, -ğı [*eT.* kaç-mak > kaç-ġak > kaç-ak] *sf.* **1.** Bulunması zorunlu olan yerde bulunmayan ya da gitmesi gereken yere gitmeyen kişi; firari. **2.** Kaçırılmış olan, ödenmesi gereken gümrük vergileri ödenmemiş olan. **3.** Yasalar gereği satılması, taşınması, bulundurulması yasak olan. **4.** Yapımı, üretimi veya imali için yasal izin alınmamış olan. **5.** (Su vb. için) kapalı bir yerden dışarı sızmış, akmış olan. **6.** Uzun süredir görünmeyen ve kendisinden haber alınamayan. **7.** Yasalara aykırı olarak çalıştırılan. **8.** *is.* Kaçmış kimse. **9.** Yasalara aykırı eylemde bulunmuş ve henüz kolluk kuvvetlerince yakalanamamış kimse; firari. **10.** Boru vb.den sızan sıvı ya da gaz. **11.** *{ağız}* Cömert; eli açık. [DS] **12.** *{ağız}* Tavşanın yürürken bıraktığı iz. [DS] **13.** *{ağız}* Binek atlarının hızlı koşma yeteneği. [DS] **14.** *{ağız}* Koyun, keçi, sığır gibi hayvanlarda diz ile kasık arasındaki kısım. [DS] **15.** *{ağız}* Burçak ve benzeri bitkilerin ekimine elverişli yerler. [DS] **16.** *{ağız}* Zeytin ağaçlarının dallarındaki sürgünler. [DS] **17.** *zf.* Kaçarak; firari olarak. 🗗 **kaçak güreşmek,** *1. Rakibinin karşısına doğrudan doğruya çıkmayarak mücadele etmek. 2. Oyalayıp fırsat kollamak.*‖ **kaçak yer,** *{OsT} Kaçılacak yer.*‖ **kaçak yol,** *{ağız} Caddeden ayrılıp kestirmeden giden yol.* [DS]

kaçakçı, [kaçak-çı] *is.* **1.** Kaçakçılık yapan kimse. **2.** *sf.* Ülke içine yasaklanmış, gümrüğü ödenmemiş mal sokan ya da yasaklanmış bir malı alıp satan veya taşıyan.

kaçakçılık, -ğı [kaçak-çı-lık] *is.* **1.** Ülkeye gümrüğü ödenmemiş ve gümrük işlemleri yapılmamış mal sokan ve bunların ticaretini yapan kimse. **2.** Ülkeden dışarıya çıkarılması yasak olan malları taşıyan, alıp satan veya yurt dışına çıkaran kimse. **3.** Yasalarca yapımı, taşınması ve ticareti yasaklanmış olan her türlü işi yapan kimse.

kaçaklık, -ğı [kaçak-lık] *is.* Kaçak olma durumu.

kaçal, [kaç-al] *{ağız} is.* Haşlanmış mısır, buğday, nohut vb. içine ceviz, fındık, fıstık gibi kuru yemiş karıştırılarak yapılan bir yiyecek. [DS]

kaçalak, -ğı [kaç-ala-k] *{ağız} is.* Genç kızların görücüye çıkarken giydikleri giysi. [DS]

kaçalamak, [ka / kaçā *(kap)* > kaçā-lā-mak] *(kaça:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kap içine koymak. [DLT]

kaçam, [kaç-am ?] *{ağız} is.* Bir avuç. [DS]

kaçamak, -ğı [kaç-mak > kaç-ā-mak / kaç-amak] *is.* **1.** Hoş karşılanmayan bir şeyi ara sıra fırsatını denk getirip yapmak. **2.** İnandırıcı olmayan, konu sapıtmak için söylenen söz ve cevaplar. **3.** Birini aldatmak için kaçar gibi yapmak. **4.** Kaçacak, sığınılacak, korunulacak yer. **5.** Çobanların sürüyü toplamak için yaptıkları küçük ve basit ağıl. **6.** Eskiden kale ve saraylarda tehlike anında gizlice kaçmak, sığınmak için yapılan gizli kapı. **7.** Mısır unundan yapılan çorba ile yenilen pişmiş hamur. **8.** *{ağız}* Bir tür çoban yemeği. [DS] **kaçamak göstermek,** *{OsT} Savaş hilesi olarak yenilmiş gibi geri çekilmek ve düşman savaşı bıraktığı veya talana başladığı sırada tekrar dönüp bütün gücü ile saldırmak; kurt taktiği uygulamak.*|| **kaçamak yapmak,** *Yapılması hoş karşılanmayan bir şeyi ara sıra yapmak.*|| **kaçamak yol,** *Bir sorundan kurtulmak için ileri sürülen uydurma özür.*|| **kaçamak yolu,** *Sorundan kurtulmak için ileri sürülen bahane ve özür.*

kaçamaklı, [kaç-amak-lı] *sf.* Kesin olmayan; çeşitli anlam ve yorumlara uygun düşen; kaypak.

kaçamık, -ğı [kaç-a-mık] *{ağız} is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçan[1], [kaç + kāñu > kaç-an [Clauson] *{eT} {OsT} zf.* **1.** Ne zaman; ne vakit? *{ağız} (aymı)* [DS] [DLT] [İKPÖy.] [DK] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Ne zaman ki; vaktaki. [DLT] [EUTS] [DK] [Üç İtigsizler] **3.** Kaç defa, o kadar. [Gabain] **4.** Nereye? [Gabain] **5.** Nasıl? [DK] **6.** *{ağız}* Herhangi. [DS] **7.** *{eT} e.* Eğer. [İKPÖy.]

kaçan[2], [kaç-an] *sf.* Kaçma eylemini gerçekleştiren. **kaçan kaçana,** *"Çok sayıda kaçan kişi var" anlamında kullanılır.*

kaçan[3], [kaçan] *{ağız} is.* Sığır işkembesi. [DS]

kaçan[4], [koç-an] *{ağız} is.* **1.** Tapu senedi. **2.** Yeşil yapraklarından soyulmamış mısır; kundak. [DS]

kaçanak, -ğı [kaç-an-ak] *{ağız} is.* **1.** Taşıt. **2.** Yol. [DS]

kaçanburuk, -ğu [kaç-an+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçang, [kaç+ kāñ (u)] *{eT} is.* **1.** Kaç defa; kaç kez. [EUTS] [Gabain] **2.** O kadar. [EUTS] [Gabain] **3.** Çok; ekseriya. [EUTS] [Gabain]

kaçanık, -ğı [kaçan-ık] *{ağız} is.* Balta. [DS]

kaçanmak, [kaç-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Esirgemek; korumak. [DS]

kaçar[1], [kaç-ar / kaç-ur] *sf.* **1.** Kaç soru sıfatının üleştirme biçimi. **2.** *{eT}* Kaç kere. [DLT] **kaçar kaçar,** *Her birine kaç tane? Kaç birimlik öbekler hâlinde?*

kaçar[2], [kaç-ar] *{ağız} is.* **1.** Küçük baş hayvan vergisi. **2.** Koşuda dördüncü gelen at. **3.** *sf.* Hile yapan; hileci. [DS]

kaçaran, [? kaçaran] *{ağız} is.* İnce mısır. [DS]

kaçarlanmak, [kaç-ar-la-n-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Kaçar gibi yapmak.

kaçat, -dı [? kaçat] *{ağız} is.* Alın. [DS]

kaçavruk, -ğu [kaç-a+bur-uk] *{ağız} is.* → kaçaburuk. [DS]

kaççik, -ği [? kaç-çik] *{ağız} is.* Bir tür baş örtüsü; yazma. [DS]

kaçe, [? kaçe] *{ağız} is.* Dişi köpek. [DS]

kaçgak, [kaç-mak > kaç-ġak] *{eT} sf.* Kaçak.

kaçgan, [kaç-gan] *{ağız} is.* Kağnı. [DS]

kaçgın, [kaç-mak > kaç-ġın] *{eT} sf.* **1.** Kaçan; kaçak. *{ağız} (aymı)* [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Suç. [DS] **3.** *{ağız}* Yeri belli olmayan. [DS] **4.** *is.* Kaçış. [Clauson]

kaçgöç, [kaç+göç] *is.* Kadınların yabancı erkeklerle bir arada bulunmama, konuşmama ve onlara görünmeme geleneği.

kaçgun, [kaç-mak > kaç-ġun] *is.* **1.** *{eT}* Kaçış. [Clauson] **2.** *{OsT} sf.* Kaçak; firari.

kaçguncu, [kaç-gun-cu قچغونجی] *{eAT} sf.* Kaçak; firari.

kaçgunçı, [kaç-mak > kaç-gun-çı] *{eT} sf.* Kaçan; kaçak; firari. [Clauson]

kaçğın, [kaç-mak > kaç-gın] *{ağız} sf.* Kaçmış; kaçak. [DS]

kaçı[1], [kaç-ı] *zm.* Ne kadarı; kaç tanesi.

kaçı[2], [kaç-ı] *{ağız} is.* Makas. [DS]

kaçıg, [kaç-mak > kaç-ıg] *{eT} is.* **1.** Duyu organı. [EUTS] **2.** Kaçak; kaçık. [EUTS] **3.** Geçit; ara; geçit durağı. [EUTS] [Gabain]

kaçıgay, [kaç-mak > kaç-ıgay] *{eT} is.* Kaçan. [DLT] **kaçıgay er,** *Kaçan adam.* [DLT]

kaçık, -ğı [kaç-mak > kaç-ık قاچق] *sf.* **1.** *{OsT}* Bir tarafa çarpılmış; yamulmuş; ölçüsü kaçmış; eğri; çarpık. **2.** (Çorap vb. için) teli kopmuş, sökülmüş. **3.** Davranışları yerinde olmayan; aklı kaymış. **4.** *{ağız}* Eğri. [DS] **5.** *is.* Elbise vb.nde kaçmış ipliğin çekildiği yer. **6.** *{ağız}* İlkbahar ya da sonbaharda birden bire esen şiddetli rüzgâr. [DS] **7.** *{ağız}* Denizlerdeki git olayından sonra kıyıdan suyun uzaklaşması durumu. [DS] **8.** Binanın çatısını çatarken kirişlerin üzerine konulan küçük direkler.

kaçıkça, [kaç-mak > kaç-ık-ça] *sf.* **1.** Biraz kaçık. **2.** *(kaçı'kça) zf.* Kaçık bir kişiye yakışır biçimde; kaçık gibi.

kaçıklık, -ğı [kaç-ık-lık] *is.* **1.** Kaçık olma durumu; kaçık olan şeyin niteliği. **2.** *mecaz.* Deliliğe yönelmiş davranış bozukluğu; delişmenlik; zihin ve davranış bozukluğu. **3.** Çılgınca, delice davranış.

kaçılma, [kaç-ıl-ma] *is.* Kaçmak işinin yapılma durumu.

kaçılmak, [kaç-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kaçmak işi yapılmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Kaçmak mümkün olmak. **3.** Çekinmek; sakınmak; geri durmak; yana çekilmek.

kaçımsama, [kaç-ımsa-ma] *is.* Bir işi yapmaktan geri durma.

kaçımsamak, [kaç-ımsa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi yapmaktan kaçınmak. **2.** Sözde bahaneler uydurarak bir işi yapmak istememek.

kaçımsar, [kaç-ımsa-r] *sf.* Bir işi yapmamak için sözde nedenler uyduran; kaçamak yollar arayan; kaçımsayan.

kaçına, [? kaçına] *{ağız} is.* **1.** Hayvanları sürmeye yarayan uzun sopa; üvendire. **2.** Kümes. [DS]

kaçıncı, [kaç-ıncı] *sf.* **1.** Birbiri ardına gelen sıralanmış şeylerden birinin sırasını öğrenmek için kullanılan soru sıfatı; hangi sıradaki? **2.** (Cümle soru cümlesi olmazsa) *"pek çok, pek çok kere"* anlamında belirsizlik ifade eder.

kaçınılma, [kaç-ın-ıl-ma] *is.* Bir eylemi yapmaktan geri durulma hâli.

kaçınılmak, [kaç-ın-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaçınmak eylemi yapılmak.

kaçınılmaz, kaç-ın-ıl-maz] *sf.* Kaçmak imkânı bulunmayan; önüne geçilmesi mümkün olmayan; olmaması olanaksız.

kaçınkara, [? kaçınkara] *{ağız} is.* Levrek balığının biraz küçüğü. [DS]

kaçınma, [kaç-ın-ma] *is.* **1.** Bir şeyi yapmaktan geri durma; sakınma; imtina. **2.** (Kadın için) erkekten kaçma; örtünme. **3.** (Gemi ve uçaklar için) ateş altından veya çarpışma tehlikesi karşısında manevra yaparak uzaklaşma.

kaçınmak, [kaç-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyden veya bir şeyi yapmaktan geri durmak; imtina etmek; sakınmak. *{eT} (aynı)* [ETY] **2.** (Kadınlar için) erkeklerle konuşmamak, bir arada bulunmamak; erkeklere açık olarak görünmemek, örtünmek. **3.** *{eT}* Kaçar görünmek. [DLT]

kaçıntı, [kaç-ıntı] *is.* **1.** *{ağız}* (Kanal, boru, depo vb. yerlerdeki sıvı ve gazlar için) küçük miktardaki kaçak; sızıntı. **2.** Davar sahipleri koçları birleştirmeden önce gebe kalarak kışın erken doğan kuzu. **3.** Gününden önce doğuran keçi. [DS]

kaçıramento, [kaç-ır-a + İt. -mento] *is. argo.* Çalınmış mal; aşırılmış mal.

kaçırık, -ğı [kaç-ır-ık] *{ağız} is.* İlkbaharda ya da sonbaharda birdenbire ortaya çıkan şiddetli rüzgâr. [DS]

kaçırılma, [kaç-ır-ıl-ma] *is.* Kaçırmak eyleminin yapılma durumu.

kaçırılmak, [kaç-ır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaçırmak işi yapılmak.

kaçırış, [kaç-ır-ış] *is.* Kaçırma eylemi veya biçimi.

kaçırma, [kaç-ır-ma] *is.* Kaçma işini yaptırma eylemi; kaçmasına yol açma işi.

kaçırmak, [kaç-ır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaçmak işini yaptırmak; kaçmasına yol açmak; kaçmasını sağlamak. **2.** Zor kullanarak ya da hile ile bir kimseyi alıp götürmek; zorla beraberinde götürmek. **3.** (Bir kimsenin) bir yerden gitmesine, orayı terk etmesine yol açmak; kaçmak zorunda bırakmak. **4.** (Taşıt için) zor kullanarak yolunu ve rotasını değiştirterek başka yere götürmek; yolcu ve çalışanları rehin almak. **5.** (Taşıt, randevu, programlı bir iş vb. için) zamanında yetişememek; geçtikten sonra gelmek; kalkış saatine yetişememek; geç kalmak. **6.** İlgili kişiye göstermemek; beraberinde bulundurmak. **7.** Yasa dışı yollarla ülkeye sokmak ya da ülkeden çıkarmak. **8.** Çalmak; gizlice almak, götürmek. **9.** Bir şeyden yararlanamamak; fırsatı değerlendirememek; bir daha ele geçmemek üzere kaybetmek. **10.** Olağan ölçünün üstüne çıkmak; aşırı gitmek; ölçüyü aşmak. **11.** Sızdırmak. **12.** (Yayın, gösterim için) zamanında izleyememek. **13.** (Kesici bir şey için) bir yerini yaralayacak şekilde kaydırmak. **14.** (Vergi için) geliri oranında ödememek; kazancının bir kısmını gizlemek; ödemesi gereken vergiden daha azını ödemek. **15.** Kendisini tutamayıp biraz çiş veya dışkısını yapmak; kalabalık yerde yellenmek; osurmak. **16.** (Tat, zevk vb. için) yok olmasına sebep olmak. **17.** Delirmek; aklını oynatmak.

kaçırtma, [kaç-ır-t-ma] *is.* Kaçırtmak eylemi.

kaçırtmak, [kaç-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaçırmak işini birine yaptırmak. **2.** Kaçırmasına izin vermek veya sebep olmak.

kaçış, [kaç-mak > kaç-ış] *is.* **1.** Kaçma eylemi veya biçimi. **2.** Bir tehlikeden kaçmaya, uzaklaşmaya yol açan tutum. **3.** Güç bir işi tembellik yüzünden yapmama durumu. **4.** *{eT} is.* Halk arasındaki uyuşmazlık; dövüş. [DLT] ◻ **kaçış noktası,** *res. Perspektifte ışınların yöneldiği nokta; firar noktası.*

kaçışma, [kaç-ış-ma] *is.* Kaçışmak eylemi.

kaçışmak, [kaç-mak > kaç-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* Hep birlikte, değişik yönlere doğru telaşla kaçmaya çalışmak; *{eT} (aynı).* [ETY] [DLT]

kaçıt, -dı [kaç-ıt] *{ağız} sf.* Kaçak. [DS]

kaçıtmak, [kaç-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaçırtmak. [DLT]

kaçi, [? kaçi] *{ağız} is.* Kırık saksı. [DS]

kaçik, -ği [kaçik / keçik] *{ağız} is.* Uzun baş örtüsü. [DS]

kaçka, [kaç-ka] *{ağız} is.* İki tekerlekli araba. [DS]

kaçkaç[1]**, -cı** [kaç+kaç] *{ağız} is.* Göç. [DS]

kaçkaç[2]**, -cı** [kaç+kaç] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kaçkaça, [kaç+kaç] *{ağız} is.* → kaçkaç[2]. [DS]

kaçkaçan, [kaç+kaç-an] *{ağız} is.* → kaçkaç[2]. [DS]

kaçkar, [? kaçkar] *{ağız} is.* Çıkılması mümkün olmayan sarp, kayalık dağ. [DS]

kaçkın, [kaç-kın] *is.* **1.** Bir yerden veya bir şeyden kaçmış olan kimse. **2.** *{OsT} sf.* Kaçak; firari. 🗗 **kaçkın resmi,** *tar. İmparatorluk döneminde başıboş gezen hayvanların sahiplerinden alınan vergi.*

kaçkırt, [kaçkırt] *{ağız} is.* Bir tür ot. [DS]

kaçkun, [kaç-kın] *{OsT} {ağız} is.* Kaçkın. [DS]

kaçlı, [kaç-lı] *sf.* **1.** *"Üzerinde hangi sayıyı bulunduruyor?"* anlamında taşıdığı sayıyı veya miktarı öğrenmek için kullanılır. **2.** Bir kimsenin doğum, okulu bitiriş veya askere gidiş yıllarından birini öğrenmek için yöneltilen soru sıfatı.

kaçlık, -ğı [kaç-lık] *sf.* **1.** Bir şeyin kaç birimden oluştuğunu öğrenmek amacıyla yöneltilen soru sıfatı. **2.** Yaş öğrenmek için sorulan soru; kaç yaşında.

kaçma, [kaç-ma] *is.* **1.** Uzaklaşma, uzak durma eylemi. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DK] **2.** *psikol.* Bir kişinin çevresinden ve oturduğu yerden kimseye haber vermeksizin uzaklaşması. **3.** Dengede bulunan şeyler için dengenin bir taraf aleyhine bozulması.

kaçmağ, [kaç-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Koşmak. [DS]

kaçmak, [kaç-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Bulunması gereken bir yerden zor kullanarak veya hileyle ayrılmak; firar etmek. **2.** Bulunulması gereken bir yer veya işten ilgililere haber vermeden, izinsiz olarak çıkmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] **3.** (Hayvan için) tutulduğu yer veya kafesten çıkıp bir daha yakalanmayacak şekilde gitmek. **4.** (Bir tehlike veya istenmeyen durumdan korunmak için) kurtulmak amacıyla hızla uzaklaşmak; sığınılacak bir yere girmek; gizlenmek. **5.** İstemediği biriyle karşılaşmamaya, ona görünmemeye, rastlamamaya çalışmak; kendini göstermemeye çalışmak. **6.** Uzak durmak; sakınmak; korınmak; çekinmek. *{eT} (aynı)* [KB] **7.** (Örgü ya da kumaş için) bir veya birkaç tel ipliği kopmak; örgü boyunca sökülmek.. **8.** İstenmeyen bir işi yapmaktan veya üstlenmekten kurtulmaya çalışmak; sürdürmek istememek. **9.** (Kap içindeki sıvı ve gazlar için) kapalı yerden bir delik, çatlak bularak dışarı sızmak; akmak; dökülmek; istenilen yöne doğru akmamak, gitmemek. **10.** (Küçük veya sivri nesneler için) istenmeyen bir yere hızla gitmek; batmak; saplanmak. **11.** (Aletler için) bir yana doğru kaymak; sapmak. **12.** Kimseye görünmeden ortalıktan savuşmak. **13.** Hızla koşup uzaklaşmak; koşmak; seğirtmek. *{eAT} (aynı)* [DK] **14.** (Taşıt için) hareket etmiş ve yetişememiş olmak. **15.** (Uyku, neşe, zevk, keyif vb. için) yok olmak; kaybolmak; gitmek. **16.** (Renk için) ağarmak; açılmak; solmak; rengi uçmak; kendi rengini yitirmek. **17.** Bilinen bir nesne veya renge benzemek; onu andırmak; çalmak; ona yakın olmak; yaklaşmak. **18.** (Kadın ve kız için) erkeklere görünmemek; onlarla bir yerde bulunmamak, konuşmamak. **19.** (Kız için) ailesinin isteği dışında bir erkekle evlenmek üzere ailesini ve evini terk ederek o erkekle beraber olmak. **20.** (Sermaye için) yurt dışında değerlendirilmek; ülke ekonomisinin ve vergi sisteminin dışına çıkarılmak. **21.** (Para, mal vb. için) vermek istememek; esirgemek. **22.** (Bir sıfat için) olmak. **23.** *dnz.* (Gemi için) çatışmayı önlemek amacıyla karşıdan gelen geminin rotasından çıkmak. **24.** *{eT}* Gitmek. [DLT] **25.** *{ağız}* (Ateş için) sönmek. [DS] 🗗 **kaçacak delik aramak,** *Korkudan saklanacak bir yer bulmaya çalışmak; saklanmak istemek.*|| **kaçmaktan kovalamaya vakit bulamamak,** *Önemsiz işlerle uğraşırken önemli olanı yapamamak.*

kaçola, [Bul. kaçúla] *{ağız} is.* Takke. [DS]

kaçrumsınmak, [kaç-(ı)r-umsın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kaçırır görünmek. [DLT]

kaçruşmak, [kaç(ı)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirini kaçırmak. [DLT]

kaçturmak, [kaç-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaçırtmak. [DLT]

kaçur, [kaç-ur / kaç-ar] *{eT} zf.* Kaç kere. [DLT]

kaçurgan, [kaç-ur-ġan] *{eT} sf.* Her zaman kaçıran. [DLT]

kaçurmak, [kaç-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaçırmak. [DLT]

kaçurtmak, [kaç-ur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaçırtmak. [DLT]

kaçut, [kaç-ut] *{eT} is.* **1.** Kısa mızrak. [DLT] **2.** Savaş ve kavgada yiğitlerin birbiri ile çarpışmaları. [DLT]

kâd, [Ar. kād كاد] *(ka:d) {OsT} is.* Üzülme; kederlenme; hüzünlenme. 🗗 **kād-i Hindî,** *{OsT} Hindistan'da yetişen sint ağacından elde edilen ve ishale karşı kullanılan bir ilaç.*

kad[1]**,** [kāḏ] *{eT} is.* Kar fırtınası; insan öldüren bora; tipi. [DLT]

kad[2]**, -ddi** [Ar. ḳadd قد] *{OsT} is.* Boy bos. 🗗 **kadd-āver,** *{OsT} Uzun boylu.*|| **kadd-i bāla,** *{OsT} Uzun boy.*|| **kadd-i bülend,** *{OsT} Yüksek ve uzun boy.*|| **kadd-i dü-tā,** *{OsT} Yaşlılık yüzünden beli bükülmüş kimse; iki büklüm olmuş kişi.*|| **kadd-i lam,** *{OsT} Çarpık, eğri büğrü.*|| **kadd-i mevzün,** *{OsT} Biçimli boy.*|| **kadd-i müstesnā,** *{OsT} Güzellikte benzersiz boy.*|| **kadd-i ra'nā,** *{OsT} Gül endamlı.*|| **kadd-i yār,** *{OsT} Sevgilinin boyu.*|| **kadd-keşîde,** *{OsT} Büyüyüp gelişmiş; boy atmış.*|| **kadd ü kāmet,** *{OsT} Boy bos.*

kada[1]**,** [*eT.* ka *(yakın; dost)* > ka-da] *{ağız} is.* **1.**

Kardeş; küçük kardeş. **2.** Büyük kardeş; ağabey. **3.** Kız kardeş. **4.** Arkadaş. **5.** Teyze. [DS]

kada[2], [Ar. ḳaḍā' قضاء] *{ağız} is.* **1.** Sevgi; gönül. **2.** Naz. [DS] 🗗 **kada almak,** *{ağız} 1. Beddua almak; kendisine ilenilmek. 2. Birine gelecek kötülükleri üstüne almak ("kadanı alayım" biçiminde sevgi sözü olarak kullanılır).* [DS]|| **kadasın almak,** *{OsT} Birine gelecek kaza ve belayı üzerine almak.*

kada[3], [kada] *{ağız} is.* Konuşmaya engel olan dil bağı. [DS]

kada[4], [kada] *{ağız} is.* Yeni doğmuş hayvan yavrusu. [DS]

kada[5], [kada] *{ağız} is.* Sıra. [DS]

kadaç, -cı [kada-ç] *{ağız} is.* (Bir kimse için) kendisinden küçük olan kimse. [DS]

kadag[1], [kaḍaġ] *{eT} is.* → kadak. [EUTS]

kadag[2], [kaḍaġ] *{eT} is.* Kanal; ırmak. [DLT]

kadaga, [kadag-a] *{ağız} is.* Yasak olma durumu; yasak. [DS]

kadagayıp, -bı [Ar. ḳaḍā' قضاء => kada+goyup] *{ağız} zf.* Ne olur ne olmaz; her olasılığa karşı. [DS]

kadaglamak, [kaḍaġ-lā-mak] *(kadağla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Tutmak; ardından gitmek. [OKD]

kadagoyüp, -bü [Ar. ḳaḍā' قضاء => kadagayıp] *{ağız} zf.* → kadagayıp. [DS]

kadağ, [*eT.* kaḍaġ] *{ağız} is.* Eğreti dikiş; ilinti. [DS]

kadağa, [kadağa] *{ağız} is.* → kadaga. [DS]

kadah[1], [*eT.* kaḍaġ-lā-mak > kadak / kadaḫ] *{ağız} is.* → kadak. [DS]

kadah[2], [kadaḫ] *{ağız} is.* Yara izi. [DS]

kadah[3], [kadaḫ] *{ağız} is.* Ayakkabıların altına çakılan demir çivi; kabara. [DS]

kadahana, [? kada + Far. ḫʷan-a] *{ağız} is.* Doymaz; açgözlü. [DS]

kadahet, [Ar. ḳadāḥet قداحت] *{OsT} is.* Kadehçilik sanatı.

kadahlı, [kadak-lı] *{ağız} is.* Yapışık. [DS]

kadak[1], [kaḍaġ / kadaḳ] *{eT} is.* **1.** Kusur; kabahat; suç; günah. [EUTS] [Üç İtigsizler] **2.** Haksızlık. [EUTS] **3.** Ceht. [EUTS] **4.** *sf.* Karışık; katışık; karma. [EUTS] **5.** Katı; sağlam. [EUTS]

kadak[2], **-ğı** [kadak] *{ağız} is.* **1.** Ayakkabıların altına çakılan demir çivi. **2.** Çivi; küçük çivi. **3.** Kopça; düğme. **4.** Tırpan ile sapı birbirine bağlayan çengel. [DS] 🗗 **kadak vurmak,** *{ağız} Ağaç eşyalara ve yapı araçlarına parça eklemek.* [DS]

kadak[3], **-ğı** [kadak] *{ağız} is.* Küçük kardeş. [DS]

kadak[4], **-ğı** [kadak] *{ağız} zf.* Kadar. [DS]

kadak[5], **-ğı** [kadak] *{ağız} is.* Üç tanesi bir okka olan ağırlık ölçüsü. [DS]

kadak[6], **-ğı** [koduk] *{ağız} is.* **1.** Manda yavrusu; malak. **2.** Eşek yavrusu; sıpa. **3.** Yavru katır; sıpa. [DS]

kadak[7], **-ğı** [kay-ak ?] *{ağız} is.* Kaydırak. [DS]

kadaklamak[1], [kadak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Çivilemek. **2.** Bağlamak; eklemek. **3.** İliştirmek; tutturmak. **4.** Biçimine getirmek; işi yerinde ve kurallarına uygun yapmak. **5.** Meyveli dalların kırılmaması için altına destek koymak. [DS]

kadaklamak, [kadak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kadamak[2]. [DS]

kadaksız, [kadak-sız] *{eT} is.* Hatasız; kusursuz. [Üç İtigsizler]

kadal, [? kadal] *{ağız} is.* **1.** Güldürü; eğlenti. **2.** Cirit oyunu. [DS]

kadalama, [kada-la-ma] *{ağız} is.* Eğreti dikiş; ilinti. [DS]

kadalamak[1], [kada-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kendini beğenmek; gururlanmak. [DS]

kadalamak[2], [kada-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kadamak[1]. [DS]

kadama, [kada-ma] *{ağız} is.* Evin çatısı. [DS]

kadamağ, [kada-mağ / kadamaḫ] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kadamak. [DS]

kadamak[1], [Moğ. kada-mak] *gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** *{ağız}* Kaba kaba dikmek; teyellemek. [DS] **2.** Yırtık ve sökük elbiseyi iğreti olarak dikmek. **3.** *{ağız}* Mıhlamak; çivi çakmak; perçinlemek. *{eT} (aym)* [Nevâyî] [DS] **4.** Sıkıştırmak; bağlamak; yapıştırmak. **5.** *{eT}* Muhkemleştirmek. [Nevâyî] **6.** *{ağız}* Hayvanı bir yere kısa ve sıkı olarak bağlamak. [DS] **7.** *{ağız}* (Giysi, çarşaf, örtü vb. için) boyunu kesmeden kısaltmak için ucunu katlayıp dikmek. [DS]

kadamak[2], [kada-mak / kadak-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Ölmek; gebermek. [DS]

kadamak[3], [kada-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Gövdeyi bir yönden öbür yana çevirememek; tutulmak. [DS]

kadamaya, [? kadamaya] *{ağız} is.* Fırını silmekte kullanılan paçavra. [DS]

kadamloç, -cu [? kadamloç] *{ağız} is.* Kaşıklık. [DS]

kadan, [ka-dan] *{ağız} zf.* Kadar. [DS]

kadana[1], [İt. cadena] *(kada'na) is.* **1.** Kürek mahkûmlarının ayaklarına bağlanan zincir halka; pranga. *"Ayaklarına kadanalar vuruldu."* Peçevî **2.** Köpeklerin boğazına takılan dişli halka; çivili tasma.

kadana[2], [Mac. katona] *(kada'na) is.* **1.** Bir cins iri at. **2.** *sf.* Boylu boslu; iri yarı. 🗗 **kadana gibi,** *(Kadın için) iri yarı.*

kadanlık, -ğı [ka-dan-lık] *{ağız} zf.* ... kadarlık. [DS]

kadanmak, [kada-n-mak / kada-n-maḫ] *{OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yorulup kalmak; takılıp kalmak; yapışıp kalmak. **2.** Tıkanıp kalmak. **3.** Dayanmak;

direnmek. **4.** (Kısa iple bağlanan hayvan için) çok hareket edememek. **5.** Yerleşmek; kalmak. **6.** Ağzından söz çıkmamak. **7.** Bir yere ilişip kalmak. **8.** *edil. f.* Mıhlanmak; çivilenmek; dikilmek; yapıştırılmak. [DS]

kadans, [Fr. cadanse / İt. cadenza] *is.* **1.** *müz.* Bir konçertoda çalgıcının ustalığını gösterdiği bölüm; durgu. **2.** Bir silahın dakikada yapabileceği atış sayısı; teorik atış hızı.

kadarak, -ğı [kadarak] *{ağız} is.* **1.** Bir değirmeni döndürecek kadar kuvvetle akan su. **2.** Su arkı. [DS]

kadar, [Ar. ḳadar قدر] *{OsT} e.* **1.** (Nicelik ve nitelik karşılaştırmakta) eşitlik, denklik ilgisi kurar: ölçüsünde; derecesinde. **2.** Büyüklüğünde. **3.** Değerinde. **4.** Çokluğun, aşırılığın miktarını bildirir: ölçüde; derecede; denli. **5.** (Yer, zaman, sayı için) sınır, sonuç ve bitme bildirir: dek; değin. **6.** (Benzetme için) benzerlik ilgisi kurar: gibi. **7.** (Miktar için) belirsizlik bildirir. **8.** (Nicelik için) yaklaşıklık bildirir. **9.** (Zaman için) süre bildirir. **10.** *is.* (İşaret sıfatlarıyla birlikte) miktar ve derece bildirir. ◻ (bu) **kadarı da fazla,** *Bir konuda aşırı gidildiğini ifade için kullanılır.*

kadarca, [kadar-ca] *{OsT} zf.* Kadarcık.

kadastro, [Yun. katastikkon / İt. catastro] *is. huk.* Bir ülkedeki bütün taşınmaz malların yerinin, alanının, sınırlarının ve değerlerinin devlet eliyle belirlenip bir plana bağlanması. ◻ **kadastro geçmek,** *Kadastro işlemleri yapılmak.*

kadastrolama, [kadastro-la-ma] *is.* Kadastro işlemlerini yapma.

kadastrolamak, [kadastro-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir taşınmaz malın yerini, alanını, sınırlarını ve değerini belirleyip bir plana bağlamak; kadastrosunu yapmak.

kadastrolanma, [kadastro-la-n-ma] *is.* Kadastro işlemleri yapılmak eylemi.

kadastrolanmak, [kadastro-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Bir taşınmaz malın yeri, alanı, sınırları ve değeri belirlenip bir plana bağlanmak; kadastrosu yapılmak.

kadaş[1], [kā *(kap)* > ka-daş / ka-deş] *is.* Kardeş; *{ağız} (aym).* [DS] [İKPÖy.] [ETY] [EUTS] [DLT]

kadaş[2], [Çin. ka *(aile)* > kā-daş] *{eT} is.* Yakın; akraba; hısım. [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [DLT] [KB]

kadaş[3], [ka-daş] *{ağız} is.* Takma ad; lakap. [DS]

kadaşlık, [kadaş-lık] *{eT} is.* **1.** Kardeşlik. **2.** Hısımlık. [DLT]

kadaverin, [Lat. cadere *(düşmek)* > Fr. cadavérine] *is. biy.* Bozulan besinlerde, özellikle etlerde bakterilerin sebep olduğu zehirli kimyasal madde.

kadavra, [İt. cadavere] *(kada'vra) is.* Tıp öğreniminde üzerinde çalışılmak üzere hazırlanmış ölmüş insan veya hayvan vücudu; ceset. ◻ **kadavra gibi,** *Sıska ve zayıf beden veya yüz.*

kadavralaşma, [kadavra-la-ş-ma] *is.* Kadavra durumuna gelmek eylemi.

kadavralaşmak, [kadavra-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kadavra durumuna gelmek.

kadayıf, [Ar. ḳaṭā'if قطائف] *{OsT} is.* **1.** Tatlı yapmakta kullanılan ve undan özel olarak hazırlanmış birkaç türlü malzemenin genel adı. **2.** Bu tür malzemeden yapılmış hamur tatlısı.

kadayıfçı, [kadayıf-çı] *is.* **1.** Kadayıf yapan ve satan kimse. **2.** Kadayıf yapılan veya satılan yer; kadayıfçının iş yeri.

kadayıfçılık, -ğı [kadayıf-çı-lık] *is.* **1.** Kadayıf yapma ve satma işi. **2.** Kadayıfçının işi ve mesleği.

kaddah[1], [Ar. ḳadeḥ > ḳaddāḥ قداح] *{OsT} is.* Kadeh yapan; kadehçi.

kaddah[2], [Ar. ḳadḥ > ḳaddāḥ قداح] *sf.* Yeren; çekiştiren.

kaddahe, [Ar. ḳaddāḥe قداحه] *(kadda:he) {OsT} is.* **1.** Çakmak taşı. **2.** Eskiden kullanılan, bir çelik parçası, kav ve çakmak taşından oluşan çakmak takımı.

kaddam, [Ar. ḳaddām قدام] *{OsT} (kadda:m) is.* Kral; prens; önder.

kaddese, [Ar. ḳuds > ḳaddese قداس] *{OsT} ünl.* Kutlu ve mutlu etsin; mübarek olsun. ◻ **kaddes'Allah,** *{OsT} Allah mukddes ve mübarek eylesin!*

kaddırak, -ğı [kad-dır-ak] *{ağız} sf.* **1.** Vücudunu dimdik tutan kimse. **2.** Kurumlu; gururlu. [DS]

kaddus[1], [Ar. ḳaddüs قدوس] *(kaddu:s) {OsT} sf.* (Allah için) çok kutsal; en kutsal.

kaddus[2], [Yun. khádos] *{ağız} is.* Sacdan yapılmış kulplu su kabı. [DS]

ka'de, [Ar. ḳu'ud *(oturma)* > ḳa'de قعده] *{OsT} is.* Namaz kılarken bir kere oturma; oturuş. ◻ **ka'de-i ahîre,** *{OsT} İki ve daha fazla rekâtlı namazlarda son rekâtı takiben yapılan oturuş; son oturuş.*|| **ka'de-i ûla,** *{OsT} İkiden fazla rekâtlı namazlarda ikinci rekâttan sonraki oturuş; önceki oturuş.*

kade[1], [*eT.* ka *(akraba)* > ka-da / kade] *{ağız} is.* **1.** Kardeş. **2.** Küçük kardeş. **3.** Teyze. **4.** Hala. **5.** Yenge. [DS]

kade[2], [? kade] *{ağız} is.* Ortası yassı, bir tür yağlı ekmek. [DS]

kadeh, [Ar. ḳadeḥ قدح] *{OsT} is.* **1.** İçki içmek için kullanılan küçük bardak. **2.** Bu bardakta bulunan içki. **3.** *bot.* Çiçeklerin çanak kısmı. ◻ **kadeh arkadaşı,** *İçki arkadaşı.*|| **kadeh-bāz,** *{OsT} 1. Kadeh oynayan. 2. Kadehleri üst üste dizerek çeşitli gösteriler yapan cambaz.*|| **kadeh-i lâciverdî,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **kadeh-i Meryem,** *{OsT} bot. Saksıgüzeli çiçeği.*|| **kadeh kaldırmak,** *{OsT} Bir kimseyi veya bir şeyi onurlandırmak için içkiye başlamadan ön-*

ce kadehleri havaya kaldırmak.|| **kadeh-keş,** *{OsT} İçki içen; sarhoş.*|| **kadeh-kâr,** *{OsT} İçki dağıtan kimse; saki.*|| **kadeh-peymâ,** *{OsT} Şarap içen.*|| **kadeh-şiken,** *{OsT} Kadeh kıran; sarhoş.*|| **kadeh tokuşturmak,** *1. İçkiye başlamadan önce kadehleri birbirine dokundurmak. 2. Birlikte, karşılıklı oturup içki içmek.*

kadehçe, [Ar. ḳadeḥ + Far. -çe قدحچه] *{OsT} is.* Küçük kadeh.

kadehçik, -ği [kadeh-çik] *is. bot.* **1.** Palamut, fındık gibi birçok meyvede bulunan yüksük gibi kılıf. **2.** Döllenmeden sonra bazı çiçek kısımlarının gelişmesiyle oluşan yüksüğe benzer organ. **3.** *zool.* Kın kanatlı bazı böceklerin erkeklerinin ayaklarında bulunan ve düz yüzeylere tutunmayı ve dolayısıyla çiftleşmeyi kolaylaştıran yüksüğümsü organ.

kadehçikliler, [kadeh-çik-li-ler] *is. bot.* Meyvesinde kadehçik bulunan ağaçların eski adı.

kadehçiksi, [kadeh-çik-si] *sf.* Kadehçiğe benzeyen.

kadehsi, [kadeh-si] *sf.* Kadeh veya yüksüğe benzeyen.

kadek[1]**, -ği** [koduk] *{ağız} is.* **1.** Manda yavrusu; malak. **2.** *sf.* Kısa boylu kadın. [DS]

kadek[2]**, -ği** [? kadak] *{ağız} is.* Küçük çivi. [DS]

kadek[3]**, -ği** [? kadek] *{ağız} is.* Kırmızı bez. [DS]

kadele, [? kadele] *{ağız} is.* Küçük küp. [DS]

kadem, [Ar. ḳadem قدم] *{OsT} is.* **1.** Ayak. **2.** Adım. **3.** Bir metrenin üçte biri uzunluğunda bir uzunluk ölçüsü birimi; normal bir ayak boyu; arşının yarısı. **4.** *mecaz.* Uğur; kut. 🗗 **kadem basmak,** *{eAT} Ayak diremek; azmetmek; inat etmek; ısrar etmek.*|| **kadem-būs,** *{OsT} Ayak öpen.*|| **kadem-būsî,** *{OsT} Ayak öpme töreni.*‖ **kadem getirmek,** *Uğur getirmek.*|| **kadem-hāne,** *{OsT}* → kademhane.|| **kadem kadem,** *Yavaş yavaş; adım adım.*|| **kadem-keş,** *{OsT} Bir daha gelmeyen; ayağını çeken.*‖ **kademnih,** *{OsT} Ayak basıcı.*|| **kadem-nihāde,** *{OsT} Ayak basmış bulunan; gelen.*|| **kadem-rān,** *{OsT} Adım atan; ilerleyen.*|| **kadem-rence,** *{OsT} Tenezzül etme: lütfen kabul.*|| **kadem-rencîde etmek,** *{OsT} Tenezzül edip gelmek; burun kıvırarak ziyaret etmek.*|| **kadem urmak,** *{eAT} Bir işe girişmek; başlamak.*

kademe, [Ar. ḳademe قدمه] *{OsT} is.* **1.** Merdiven basamağı; merdiven ayağı. **2.** Önem ve değer bakımından sıra ile yükselen basamaklardan her biri. **3.** *huk.* Devlet memurlarının maaşlarında artış sağlayan yatay ilerleme ile ilgili rakamlardan her biri. **4.** *as.* Emir komuta sistemi içinde derinliğine düzenlenmiş her basamağın konumu. 🗗 **kademe ilerlemesi,** *Devlet memurunun bir derece içinde her yıl almış olduğu yatay maaş yükselişi; yatay terfi.*|| **kademe-i ūla,** *{OsT} İlk basamakta; başlangıçta.*|| **kademe kademe,** *Basamak basamak; derece derece.*

kademeleme, [kademe-le-me] *is.* Kademelere ayırarak düzenleme; kademelendirme.

kademelemek, [kademe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi kademeli olarak düzenlemek; basamaklı bir düzen oluşturacak biçimde sıralamak.

kademelendirme, [kademe-le-n-dir-me] *is.* Kademeli duruma getirme.

kademelendirmek, [kademe-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kademeli duruma getirmek. **2.** *as.* Bir kıt'ayı art arda kademeler hâlinde düzenlemek.

kademeli, [kademe-li] *sf.* Basamak basamak olan; aşamalı. 🗗 **kademeli ücret,** *İşçiye belirli oranlar içinde belirlenerek verilen ücret.*‖ **kademeli vergi,** *Gelir miktarları belirli gruplarda toplanarak oranlamış vergi sistemi.*

kademhane, [Ar. ḳadem + Far. ḫāne قدمخانه / قدم خانه] *(kademha:ne) {OsT} is.* Ayak yolu; tuvalet; hela.

kademî, [Ar. ḳademī قدمى] *(kademi:) {OsT} sf.* Ayakla ilgili; ayağa ait.

kademiye, [Ar. ḳademiyye قدميه] *{OsT} is.* **1.** Bir ülkeye giriş ve çıkışta alınan ayak bastı parası. **2.** Bir görevle başka yere gönderilen memura ödenen yol masrafı; yolluk.

kademli, [kadem-li] *sf.* Uğurlu; kutlu. 🗗 **Kademli olsun!** *"Hayırlı, uğurlu olsun!" anlamında söylenen dilek sözü.*

kademsiz, [kadem-siz] *sf.* Uğursuz; musibet. 🗗 **kademsiz peçe,** *{ağız} Kefen.* [DS]

kademsizlik, -ği [kadem-siz-lik] *is.* Uğursuz olma durumu; uğursuzluk.

kader[1]**,** [Ar. ḳader قدر] *{OsT} is.* **1.** Allah'ın bütün varlıklar için belirlediği ve dilediği durumların oluş biçimi ve oluşu; alın yazısı; Allah'ın takdiri. **2.** Bütün olayları, önceden oluş zamanı ve oluş biçimi değişmeyecek şekilde düzenleyen gizli güç. **3.** Beklenmedik ve kaçınılmaz şartların bir araya gelmesi; talih; baht. **4.** Kaçınılması mümkün olmayan kötü talih. **5.** İrade gücü; güç; kuvvet. **6.** *din.* Allah'ın olmasını dilediği şeyleri, meydana gelmeden (kaza) önce takdir etmesi; sonsuz geçmişten sonsuz geleceğe (ezelden ebede) kadar meydana gelen bütün durum ve olaylarda egemen olan küllî ilahî hüküm. 🗗 **kader birliği,** *İyi ve kötü günlerde aynı sıkıntıyı ve sonucu yaşamak zorunda olma durumu.*‖ **kaderde olmak,** *Önceden akla gelmeyen kötü bir durumun başa gelmesi durumunda bunu kabullenmiş olmak.*‖ **kadere küsmek,** *Olumsuzluklar karşısında yılgınlık gösterip mücadeleyi bırakmak.*|| **kadere meydan okumak,** *Alın yazısının kişisel irade ile değişebileceğine inanarak Allah'ın ezelî kararına baş kaldırmak.*

kader[2]**,** [kadar > kader] *{eAT} zf.* Az; biraz; azıcık. 🗗 **kader vakıt,** *{eAT} Az bir zaman.*

kaderci, [kader-ci] *is.* **1.** İnsan hayatının ve bütün olayların kadere bağlı olarak yönetildiğine inanan kimse. **2.** *sf.* Kadere inanan.

kadercilik, -ği [kader-ci-lik] *is. fel.* Bütün olayların tek ve tabiat üstü bir güç tarafından, değiştirilemez şekilde önceden belirlendiğini ve bu biçimde geçeceğini, kişinin artık onu değiştiremeyeceğini ileri süren felsefî görüş; fatalizm; cebriye; yazgıcılık.

kaderî, [Ar. ḳaderī قدری] *(kaderi:) {OsT} sf.* **1.** Kader ile ilgili olan. **2.** *is.* İnsanın eylemlerinin yaratıcı ve sorumlusu olduğunu kabul eden Mutezile'nin bir kolu; kaderiye.

kaderiye, [Ar. ḳaderiyye قدریه] *{OsT} is. fel.* Kader anlayışına karşı insanın yaptığı işlerin yaratıcısı ve sorumlusu olduğunu kabul eden Mutezile'nin bir kolu; kaderî.

kaderiyun, Ar. ḳaderiyyūn قدریون] *(kaderiyu:n) {OsT} is. fel.* Kadercilik.

kaderlemek, [kader-le-mek] *gçl. f. [-r]* **1.** Bir kimsenin cennete veya cehenneme gideceğini, önceden tayin etmek. **2.** *{eAT}* Bir kimsenin hayatta başına gelecekleri önceden tayin etmek.

kadet, [? kadak / kadet] *{ağız} is.* Ayakkabı çivisi; kabara. [DS]

kadgu, [kāḏ-mak *(bunalmak)* > kaḏ-ġū > kaygu / kaygı] *{eT} is.* Kaygı; dert; keder; üzüntü. [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] [Yüknekî]

kadgulanmak, [kaḏġū > kaḏġū-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kaygılanmak. [DLT]

kadgulug, [kaḏġū > kaḏġu-luġ] *{eT} is.* Acılı; dertli; kaygılı; tasalı. [EUTS]

kadgurmak, [kaḏġū > kaḏġu-r-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Üzülmek; kaygıya düşmek kaygılanmak; kederlenmek; tasalanmak. [EUTS] [DLT] **2.** Kayırmak. [DLT]

kadgusuz, [kaḏġū > kaḏgu-suz] *{eT} sf.* Tasasız; kaygısız.

kadh, [Ar. ḳadḥ قدح] *{OsT} is.* Çekiştirme; arkadan konuşma.

kadhas, [Brah. ḳādhaş] *{eT} is.* Akraba; dost; birader. [Gabain]

kadı[1], [Ar. ḳażā' > ḳāḍī / ḳāżī قاضی] *(ka:dı:) {OsT} is.* **1.** Yapan, yerine getiren; uygulayan. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde, yargılama yetkisine sahip kişi; şeriat hakimi. **3.** *{ağız} mecaz.* Her şeye karışan, çok bilmiş kimse. **kadı baş,** *{ağız} Beyaz yuvarlak bir tür kabak.* [DS]|| **kadı başı kabağı,** *{ağız}* → kadı baş. [DS]|| **kadı beratı,** *Bir yere kadılık kurulmasına dair verilen iznin belgesi.*|| **kadı bitisi,** *{OsT} Mahkeme ilamı.*|| **kadı boğan,** *{ağız} Bir tür sert helva.* [DS]|| **kadı eşeğine dönmek,** *{ağız} Uslanmak.*|| **kādī-i hācāt,** *{OsT} Herkesin bütün dilek-lerini yerine getiren; Allah.*|| **kādī-i sipihr,** *{OsT} 1. Gökyüzünün kadısı. 2. Müşteri yıldızı; Jüpiter.*|| **kadı kaçıran,** *{ağız} Birkaç gün süren yağmur.* [DS]|| **kadılara bulunmak,** *{ağız} Bir şeyi konuklar için ya da gerektiği zaman kullanılmak üzere saklamak.* [DS]|| **kadılar helvası,** *İsrailoğulları göç ederken çölde Allah tarafından indirilen yiyecek.*|| **kādī'l-kuzāt,** *{OsT} Kadıların kadısı; en büyük kadı; şeyhülislam veya kazasker.*|| **kadı nā'ibi,** *Kadı vekili; kadının yerine bakan kimse.*|| **kadı otu,** *{OsT} bot. Birleşikgillerden, geniş kömeçler hâlinde mavi ve beyaz çiçekler açan, kumsal yerlerde kendiliğinden yetişen, bazı türleri sebze olarak tüketilen birkaç yıllık otsu bitki; güneğik; hindiba, (Cichurium endivia).*|| **kadı oturtmak,** *{ağız} (Soru cümlesi olarak kullanılır) hiçbir şeye karışmadan durmak; sadece seyirci kalmak.*|| **kadıyü'l-hācāt,** *{OsT} Allah rızası için herkesin dileğini yerine getiren kimse.*|| **kadı yoran,** *Dik kafalı; inatçı.*

kadı[2], [*eT.* kaḍığ *{ağız} is.* **1.** Buğday elerken, kalbur altına konulan destek. **2.** Çelik çomak oyununda, çeliğin üzerine konduğu yan yana iki taş. [DS] **kadı ağacı,** *{ağız} Kayığın ortasındaki seren direğini tutturan araç.* [DS]

kadı[3], [Yun. khadi] *is.* **1.** Fıçı; bidon; varil. **2.** Bir sıvı ölçeği. **3.** *{ağız}* Büyük fıçı. [DS]

kadı[4], [*eT.* ka *(akraba)* > ka-dı / kadi ?] *{ağız} is.* **1.** Yenge. **2.** Düğünlerde eğlence için kız evinden oğlan evine giden kimse. [DS]

kadıbaşı, [kadı+baş-ı] *{ağız} is.* Lale. [DS]

kadıg, [kaḍū-mak *(sağlam dikiş dikmek)* > kaḍūġ / kaḍığ] *{eT} is.* **1.** Katı; sağlam. [EUTS] **2.** Pislik (?). [EUTS] **3.** *sf.* Karışık; katışık; karma. [EUTS]

kadık[1], [kaḍık > kayġuk] *{eT} is.* Ağaçtan oyulmuş tekne; kayık. [DLT]

kadık[2], [? kadık] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

Kadıköy taşı, [Kadı+köy + taş-ı] *is. t. min.* Kuvars ve opal liflerinden oluşmuş kırmızı, kahverengi, yeşil renkli olabilen bir tür silis; akik; kalseduan.

kadılaşmak, [kadı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kadı gibi olmak. **2.** *{OsT} işteş. f.* Birlikte yargılaşmak; karşılıklı hak aramak.

kadılık, -ğı [kadı-lık] *is.* **1.** Kadı olma durumu. **2.** Şeriat hakiminin yaptığı iş. **3.** Şeriat hakiminin görev bölgesi.

kadılmak, [kaḍū-mak > kaḍu-l-mak / kaḍı-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Seyrekçe dikilmek. [DLT]

kadımalak, [Erme. matutak => madımak / madımalak / kadımalak] *{ağız} is. bot.* Kuşekmeği *(Polygonum aviculare).* [DS]

kadın[1], [Soğd. ẖʷatēn / khwat'yn => *eT.* ẖatun / ḳātun > kadın] *is.* **1.** Dişi cins insan; bayan; hanım. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Bekâreti gitmiş dişi insan. **3.** *sf.* Kadın olmanın gerektirdiği erdemleri üzerinde ta-

şıyan. **4.** *ünl. "Bayan"* anlamında seslenme ve unvan sözü. 🗗 **kadın ağızlı,** *Çok konuşan, dedikoducu, geveze erkek.*|| **kadın ana,** → kadınana.|| **kadın aşçı,** *Bir evin veya konağın yemeklerini pişiren aşçı kadın.*|| **kadın avcısı,** *Kadınların ilgisini çekerek seviyormuş görünüp baştan çıkaran ve cinsel zevkini tatmin eden erkek.*|| **kadın barınağı,** *{ağız}* → kadınparmağı. [DS]|| **kadın barınak,** *{ağız}* → kadınparmağı. [DS]|| **kadın berberi,** *Kadınların saç bakımını yapan berber; kuaför.*|| **kadın çamaşırı,** *Kadınların kullandığı iç çamaşırı.*|| **kadın doğum,** *Gebeliğin seyrini ve doğum tekniklerini konu alan tıp dalı.*|| **kadın düşkünü,** *Kadınlara aşırı derecede düşkün olan erkek.*|| **kadın efendi,** *Padişahın eşi; gedikli cariyelerin en yükseği.*|| **kadın göbeği,** *{ağız} 1. Kuşburnu meyvesi. 2. Bir tür mantar.* [DS] || **kadın gömleği,** *Baştan giyilen bir tür gömlek.*|| **kadın iğnesi,** *{ağız}* → kadıniğnesi. [DS]|| **kadın kadına,** *Kadınlar arasında; yalnız kadınların bulunduğu bir ortamda.*|| **kadın kadıncık,** *Evinin işlerini beceri ile yapan, kadına özgü nitelikleri taşıyan ve eşine bağlı kadın; ağırbaşlı kadın.*|| **kadın kısmı,** *Kadınlar.*|| **kadınlar hamamı,** *1. Kadınların yıkandığı hamam. 2. Hep birden konuşma sonucu kimin ne dediği anlaşılmayan gürültülü yer.*|| **kadın milleti,** *Kadınlar.*|| **kadın olmak,** *1. Bekâreti gitmek. 2. Evinin işlerini becermek. 3. Bir kadından beklenen erdemlere sahip olmak.*|| **kadın parmağı,** *{ağız}* → kadınparmağı. [DS]|| **kadın parmağı,** *1. Bir kadına ait tasarı; kadınla ilgili olan. 2. (Erkeğin yaptığı iş için) sevdiği kadının istekleri doğrultusunda.*|| **kadın terzisi,** *Kadınlar için giyecek diken kimse.*|| **kadın ticareti,** *huk. Çeşitli yollarla yirmi bir yaşını bitiren bir kız veya kadını cinsel ilişkiye girmek isteyen başkası için kandırma, sağlama, götürme ve taşıma işi; fuhuş için kadın pazarlama; pezevenklik.*|| **kadın tüccarı,** *Yasa ve ahlak dışı cinsel ilişkileri organize eden kimse; fuhuş için kadın pazarlayan; pezevenk.*

kadın[2], [kā *(akraba)* > ka-dın] *{eT} is.* **1.** Kayın; dünür; hısım; evlilik akrabası; kayın. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] **2.** Kayın peder. [KB] [İKPÖy.] [Gabain] **3.** Kocanın erkek kardeşi. [KB] 🗗 **kadın kadnagun,** *{eT} Kayın mayın.* [DLT]

kadın[3], [kaḍıñ] *{eT} is.* Kayın ağacı.

kadın[4], [kadın] *{ağız}sf.* Güzel; hoş; şık. [DS]

kadınana, [kadın[2] + ana] *{ağız} is.* **1.** Kaynana. **2.** Babaanne. **3.** Babanın ağabeyinin eşi; büyük yenge. [DS]

kadınbarmağı, -nı, -kları [kadın+parma(k)-ı] *{ağız} is.* → kadınparmağı. [DS]

kadınbarmak, -ğı [kadın+parmak] *{ağız} is.* → kadınparmağı. [DS]

kadınbudu, -nu, -tları [kadın+bu(t)-u] *(kadı'nbudu) is.* Yarısı çiğ, yarısı kavrulmuş kıymaya haşlanmış soğanlı pirinç, maydanoz, tuz, biber ve yumurta katıldıktan sonra yoğrulup galetaya bulanarak kızartılmak suretiyle yapılan bir tür köfte.

kadınca, [kadın-ca] *(kadı'nca) zf.* Kadına yakışır biçimde; kadına özgü.

kadıncık[1], **-ğı** [kadın-cık] *is.* Zavallı kadın; küçük kadın.

kadıncık[2], **-ğı** [kadın-cık] *{ağız} is.* Görümce. [DS]

kadıncık, -ğı [kadın-cık] *{OsT} is.* Hanımefendi; bayan.

kadıncıl, [kadın-cıl] *sf.* (Erkek için) kadınlara aşırı derecede düşkün; kadın düşkünü; zendost.

kadındüğmesi, -ni, -eleri [kadın+düğme-s-i] *(kadı'ndüğmesi) is. bot.* Horozibiğigillerden bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, düğme biçiminde yuvarlak başlı çiçekler açan bir otsu bitki; medine, *(Gomphrena).*

kadıng, [kaḍıñ] *{eT} is.* Huş ağacı; kayın ağacı, *(Betula).* [DLT]

kadınga, [kadın+gı *(kız)*?>kadıngā] *(kadınga:) {ağız} is.* Yenge. [DS]

kadınge, [kadın+gı *(kız)* ?] *{ağız} is.* **1.** Yenge. **2.** Gelin. **3.** Elti. [DS]

kadıngöbeği, -ni, -kleri [kadın+göbe(k)-i] *(kadı'ngöbeği) is.* **1.** Un, yumurta ve tereyağı ile yapılmış, ortası çukur bir tür hamur tatlısı. **2.** *{ağız}* → kadın göbeği. [DS]

kadıniğnesi, -in, -eleri [kadın+iğne-s-i] *{ağız} is.* Karaiğne denilen böcek. [DS]

kadınlaşma, [kadın-la-ş-ma] *is.* Kadına özgü niteliklere bürünme.

kadınlaşmak, [kadın-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kadına özgü nitelikler kazanmak; kadına benzer durum almak. **2.** Kadın durumuna gelmek.

kadınlık, -ğı [kadın-lık] *is.* **1.** Kadın olma durumu. **2.** Bir kadının gerekli bütün erdem ve nitelikleri taşıması. **3.** Kadına özgü niteliklerin tümü.

kadınmak, [kad-mak *(üzülmek)* > kad-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Pişman olmak; nedamet getirmek. [EUTS]

kadınnine, [kadın+nine] *is.* **1.** Büyük anne. **2.** Yaşı ilerlemiş kadın.

kadınparmağı, -nı, -kları [kadın+parma(k)-ı] *{ağız} is.* **1.** İnce kabuklu bir tür üzüm. **2.** İnce uzun, sulu ve yumuşak bir armut. **3.** Üç kulaklı ekşimsi bir ot. **4.** Baklavaya benzer bir tür tatlı. [DS]

kadınsal, [kadın-sal] *sf.* Kadına özgü; kadınla ilgili.

kadınsı, [kadın-sı] *sf.* **1.** Kadına yaraşır; kadına özgü; kadın gibi. **2.** (Erkek için) kadına özgü davranışlarda bulunan; kadın görünümü taşıyan; kadın karakterli; efemine.

kadınsılık, -ğı [kadın-sı-lık] *is.* Kadınsı olma durumu.

kadıntuzluğu, -nu, -kları [kadın+tuz-lu(k)-u] *(ka-*

dı'ntuzluğu) {OsT} is. bot. Kadıntuzluğugillerden, çitlerde ve orman açıklıklarında yetişen, çiçekleri olgunlaştığında erkek organları aniden dişi organ üzerine düşerek döllenmeyi sağlayan, kırmızı buruk meyveli çalı; sarı çalı; cavşir, *(Berberis)*.

kadıntuzluğugiller, [kadın+tuz-lu(k)-u-gil-ler] *(kadı'ntuzluğugiller) is. bot.* Düzensiz yapraklı, üzümsü meyveleri çoğunlukla yenilen, salkım çiçekli bir bitki familyası, *(Amberperis)*.

kadıoğlu, [kadı+oğ(u)l-u] *{ağız} is.* Bergama yöresine ait bir zeybek. [DS]

kadır, [kād-mak > kaḏ-ır] *sf.* **1.** Sert; sarp; çetin; müthiş; şiddetli; güç; zor. [DLT] [ETY] [EUTS] **2.** *is.* Gazup; öfkeli somurtkan; kızgın; hiddetli; yırtıcı. [EUTS] [Gabain] *{ağız}* [DS] 🗗 **kadır han,** *{eT} Hakanların sert ve çetin olanı.*|| **kadır kış,** *Kara kış; zemheri.* [DLT]

kadırga[1], [Yun. katergon] *(kadı'rga) is.* **1.** *dnz.* Özellikle Akdeniz'de kullanılmış olan yelkenli ve iki direkli savaş gemisi. **2.** *{ağız}* Harmanın rüzgâr alan tarafına ekin demetleriyle yapılan engel. [DS] 🗗 **kadırga balığı,** *zool. Balinalar takımından, tropikal ve yarı tropikal denizlerde yaşayan, avını bütün ve canlı olarak yiyen memeli hayvan; kaşalot; ispermeçet; amber balığı, (Physeter catodon).*|| **kadırga tertibi demir,** *dnz. Çabuk demirleyebilmek için cıvadra altına yerleştirilmiş demir.*

kadırga, [*eT.* kaḏır > kadır-ga] *{ağız} sf.* **1.** Kuvvetli. **2.** Becerikli. [DS]

kadırgak, [kaḏır-mak > kaḏır-ġāḳ] *(kadırga:k) {eT} is.* Çok çalışmak yüzünden elde meydana gelen nasır. [DLT]

kadırgan, [kaḏır-mak > kaḏır-ġān] *(kadırga:n) {eT} sf.* **1.** Daima eğdiren; daima büktüren [DLT] **2.** *is.* Bir tür akasya ağacı, *(Sophora japonica).* [Clauson]

kadırık, [*kaḏrā-mak > kaḏrā-k > kaḏırık ?] *{eT} is.* Ağırşak. [ETY]

kadırlanmak, [kaḏır-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Huyunu çetinleşir göstermek. [DLT]

kadırmak, [*kād-mak > kaḏ-ır-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bükmek; eğmek. [EUTS] **2.** Büktürmek; eğdirmek; burdurmak. [DLT] **3.** Reddetmek; döndürmek. [DLT] **4.** Karşı koymak. [KB]

kadırtmak, [kaḏ-ır-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Büktürtmek. [DLT]

kadıs, [*kād-mak > kaḏ-ız] *{eT} is.* → kadız.

kadış, [kaḏ-ış] *{eT} is.* Kayış. [DLT]

kadışlamak, [kaḏış-lā-mak] *(kadışla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kayış yapmak. [DLT]

kadışmak, [kaḏü-mak > kaḏu-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kaduşmak. [DLT]

kadıtgan, [kaḏı-t-ġan] *{eT} sf.* Kimseye boyun eğmeyen; inatçı; dik başlı. [DLT]

kadıtmak[1], [kād-mak > kaḏ-ıt-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** İnat etmek; dik başlı olmak; kimseye boyun eğmemek; dikilmek. [DLT] [KB] **2.** Geri dönmek; yüz çevirmek. [KB]

kadıtmak[2], [*kād-mak > kaḏ-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Çevirmek; döndürmek; bükmek. [EUTS] **2.** *gçsz. f.* Geri dönmek; çekinmek.[DLT] **3.** Soğuktan ölmek. [DLT]

kadıtmak[3], [kaḏü-mak > kaḏu-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kadutmak. [DLT]

kadız[1], [*kād-mak > kaḏ-ız] *{eT} is.* **1.** Ağaç kabuğu. [DLT] **2.** Tarçın. [EUTS] [Gabain]

kadız[2], [Yun. khádos] *{ağız} is.* Büyük fıçı. [DS]

kadız[3], [ka *(saman)* + dız *(hırsız)*] *{ağız} is.* **1.** Saman hırsızı. **2.** Samanyolu.

kadızgaklıg, [kaḏız-ġak-lıġ] *{eT} sf.* Ağaç kabuğu gibi pürtüklü.

kadızlanmak, [kaḏ-ız-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kabuklanmak. [DLT]

kadi[1], [İng. caddie] *is. spor.* Golf oyuncularının sopalarını bir torba içinde taşıyan küçük erkek çocuk.

kadi[2], [? kadi] *{ağız} is.* Büyük fıçı. [DS]

kadi[3], [*eT.* ka *(hısım)* > ka-di] *{ağız} is.* **1.** Yenge. **2.** Hanım. **3.** Babaanne. [DS]

kadib, [Ar. ḳaḍīb قضيب] *(kadi:b) {OsT} is.* **1.** İnce ve düz fidan veya dal. **2.** Erkeklik organı.

kadid, [Ar. ḳaḍīd قديد] *(kadi:d) {OsT} is.* **1.** Dilimlenerek güneşte, hafif ateş ya da iste kurutulmuş et. **2.** *tıp.* Etleri dökülmüş, yalnız kemik kalmış olan gövde; iskelet. **3.** *mec.* Bir deri bir kemik kalmış, çok zayıf kimse. 🗗 **kadidi çıkmak,** *Çok zayıflamak; bir deri bir kemik kalmak; iskeleti çıkmak.*

kadife, [Ar. ḳadīfe / ḳaṭīfe قطيفه / قديفه] *{OsT} is.* **1.** Kırpılmış nesne. **2.** Belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleri, yüzeyine yumuşaklık ve parlak bir görünüm veren bir tür dokuma. **3.** *{ağız}* Uskumru büyüklüğünde pulsuz tatlı su balığı. [DS] **4.** *sf.* Bu tür kumaştan yapılmış; kadife ile kaplanmış. **5.** Kadife özelliği verilmiş olan. 🗗 **kadife bıçağı,** *Kadife veya halının tüylerini meydana getirmeye yarayan alet.*|| **kadife boynuz,** *Geyiğin yeni çıkan ve üzerinde kadifeye benzer tüyleri bulunan boynuzu.*|| **kadife çiçeği,** *bot. Bileşikgillerden sarı, turuncu bazen de esmer renkteki çiçekleri kömeç oluşturan bir yıllık otsu süs bitkisi, (Tagetes).*|| **kadife gibi,** *Pürüzsüz, kaygan ve yumuşak olan.*|| **kadife kâğıt,** *Kumaş görünümü verebilmek için üzerine elyaf yapıştırılmış kâğıt.*|| **kadife ördek,** *zool. Ör-*

dekgillerden, erkeğinin her tarafı parlak siyah, göz arkasında küçük beyaz bir lekesi bulunan kuzey ülkelerinde yaşayan ve ülkemizde kışlayan bir göçmen kuş; beyaz bantlı ördek, (Melanitta fusca).|| **kadife tüyler,** *Bazı bitki organlarını örten sık, yumuşak ve kısa tüyler.*

kadifeci, [kadife-ci] *is.* **1.** Tezgâhta kadife dokuyan işçi. **2.** Kadife satan veya kadifeden ev veya giyim eşyası üreten kimse.

kadifeleşme, [kadife-le-ş-me] *is.* Kadife durumuna gelme.

kadifeleşmek, [kadife-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kadife durumuna gelmek. **2.** *mecaz.* Samimiyet oluşturmak; yumuşamak.

kadifemsi, [kadife-msi] *sf.* Kadifeyi andıran; kadife görünümünde olan.

kadih, [Ar. ḳadḥ *(çekiştirme)* > ḳādiḥ / ḳādiḥa قادح] *(ka:dih) {OsT} sf.* Birinin aleyhinde konuşan; çekiştiren; yeren; kötüleyen; dedikoducu.

kadiha, [Ar. ḳadḥ *(çekiştirme)* > ḳādiḥ / ḳādiḥa قادحه] *(ka:diha) {OsT} is.* Dedikoducu kimse.

kadik[1]**, -ği** [? kadik] *{ağız} is.* Teyze. [DS]

kadik[2]**, -ği** [Far. kündek => kütük] *{ağız} is.* Tahta yapılmak için yontulmuş tomruk. [DS]

kadiko, [? kadiko] *{ağız} is.* Ağabey. [DS]

kadilkuzat, [Ar. ḳāḍī'l-ḳużāt قاضى القضاة] *(ka:di:l-kuza:t) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde kadıların en büyük amiri; kadı başı; baş kadı.

kadim[1]**,** [Ar. ḳadem > ḳādim قادم] *(ka:dim {OsT} is.* **1.** Ayak basan; varan. **2.** Taşradan gelmiş bulunan.

kadim[2]**,** [Ar. ḳıdem > ḳadīm / ḳadīme قديم / قديمه] *(kad:im) {OsT} sf.* **1.** Başlangıcı bilinmeyecek kadar çok geçmişte kalan; çok eski; ezelî. **2.** Öncesi hiçbir kimse tarafından bilinmeyen. **3.** *huk.* Eskiden beri uygulanagelen; eskiden beri var olan. **4.** *is.* Eski zaman. 🗗 **kadîmü'l-eyyām,** *{OsT} Eski günler.*

kadime, [Ar. ḳadem > ḳādime قادمه] *(ka:dime) {OsT} is.* **1.** Ayak basan kadın. **2.** Taşradan gelmiş bulunan kadın. **3.** *mecaz.* Yolculuğa başlama; yola çıkma. **4.** *as.* İleri karakol; öncü birlik. **5.** *zool.* Kuşların kanatlarının ön tarafındaki uzun telekler. 🗗 **kādime-cünbān-ı azîmet,** *{OsT} 1. (Kuş için) uçmak üzere kanadını çırpma. 2. Yolculuğa çıkma.*

kadimen, [Ar. ḳadīmen قديماً] *(kadi:'men) {OsT} zf.* **1.** Eskiden beri. **2.** Eski zamanda; eskilerde.

kadimî, [Ar. ḳadīmī قديمى] *(kadi:mi:) {OsT} sf.* **1.** Eskiye ilişkin. **2.** Eskiden beri var olan; eskiden beri yürürlükte olan.

kadimiye, [Ar. ḳādimiyye قادميه] *(ka:dimiye) {OsT} is. bot.* Porsuk ağacıgiller.

kadinge, [kadın+yenge] *{ağız} is.* Yenge. [DS]

kadinne, [kadın+nine] *is.* **1.** Büyük anne. **2.** Çok yaşlı kadın. **3.** *{ağız}* Kaynana. [DS]

kadir[1]**,** [Ar. kudret > kādir قادر] *(ka:dir) {OsT} sf.* **1.** Güçlü; kuvvetli. **2.** Bir şeyi yapmaya gücü yeten; muktedir. **3.** Her şeye gücü yeten; Allah. 🗗 **kādir-endāz,** *{OsT} İyi ok atan; attığını vuran.*|| **Kādir-i mutlāk,** *{OsT} Mutlak güç sahibi olan; her şeye gücü yeten; Allah.*|| **kadir olmak,** *Bir şeyi yapmaya gücü yetmek; muktedir olmak.*

kadir[2]**, -dri** [Ar. ḳadr قدر] *{OsT} is.* **1.** Değer; kıymet. **2.** Onur; şeref; saygınlık. **3.** Rütbe; aşama. **4.** Nicelik; derece. **5.** *gök b.* Bir yıldızın parlaklık bakımından bulunduğu derece; parlama derecesi. 🗗 **Kadir Gecesi,** *Kur'an'ın indirilmeye başlandığı Ramazan ayının 7. gecesi.*|| **Kadir Gecesi doğmak,** *Şanslı olmak.*|| **kadrini bilmek,** *Bir şeyin veya kimsenin değerini bilmek; ona gereken değeri ve saygıyı göstermek.*

kadir[3]**,** [Ar. ḳudret > ḳadīr قدير] *(kadi:r) {OsT} sf.* Tükenmez kudret sahibi olan; Allah.

kadirbilir, [Ar. kadir + T. bil-ir] *sf.* **1.** Değeri olan şeyleri koruyan. **2.** Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendisine yardım ve hizmet edenleri sayan ve onlara önem veren kişi; iyilikbilir; değerbilir; kadirşinas.

kadirbilirlik, -ği [Ar. kadir + T. bil-ir-lik] *is.* Değerbilir olma durumu; iyilikbilirlik; değerbilirlik; kadirşinaslık.

kadirbilmez, [Ar. kadir + T. bil-mez] *sf.* **1.** Değeri olan şeyleri koruyamayan. **2.** Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendisine yardım ve hizmet edenleri saymayan ve onlara önem vermeyen kişi; değerbilmez; nankör.

kadirbilmezlik, -ği [Ar. kadir + T. bil-mez-lik] *is.* Değerbilmez olma durumu; nankörlük.

Kadirî, [Abdülkadir Geylanî > Ar. ḳādirī قادرى] *(ka:diri:) {OsT} sf.* Kadirîlik taraftarı ya da bu tarikatın üyesi olan.

Kadirîlik, [Abdülḳādir Geylānī > kadiri-lik] *(ka:diri:lik) is.* Kendilerine göre belli öğretileri ve açık zikirleri bulunan Abdülkadir Geylanî tarafından kurulan bir tarikat; Kadiriye.

Kadiriye, [Abdülḳādir Geylānī > Ar. ḳādirī > ḳādiriyye قادريه] *(kadi:riye) {OsT} is.*→ Kadirîlik.

kadirne, [Yun. kharderina] *{ağız} is.* Saka kuşu. [DS]

kadirşinas, [Ar. ḳādir + Far. şinās قادرشناس] *(ka:dir-şina:s) {OsT} sf.* **1.** Değeri olan şeyleri koruyan. **2.** Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendisine yardım ve hizmet edenleri sayan ve onlara önem veren kişi; iyilikbilir; değerbilir; kadirbilir.

kadirşinaslık, -ğı [kadirşinas-lık] *(ka:dirşina:slık) is.*

Değerbilir olma; iyilikbilirlik; değerbilirlik; kadirbilirlik.

kadis, [? kadis] *{ağız} is.* Su kovası. [DS]

kadiz, [? kadiz] *{ağız} is.* → kadis. [DS]

kadlak, -ğı [kad-la-k] *{ağız} zf.* Kadar. [DS]

kadlığ, [kaḏ-lık] *{eT} is.* İkileme dikiş; çifte dikiş. [DLT]

kadmak[1], [*kāḏ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kaymak. [DLT]

kadmak[2], [kaḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bunaltmak. [İKPÖy.] **2.** Bükmek; boyun eğdirmek. [İKPÖy.]

kadmak[3], [kaḏ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Üzülmek.

kadmak[4], [kat-mak / kad-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Katmak; eklemek. [EUTS]

kadmak[5], [kāḏ-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Tipide ölmek. [DLT] **2.** Sertleşmek; katılaşmak. [EUTS] **3.** *gçl. f.* Takatsizleştirmek. [EUTS]

kadmiyum, [Fr. cadmium] *is. kim.* Kalay görünüşünde, atom numarası 48, atom ağırlığı 112.41, özgül ağırlığı 8,6 olan, 320°C'de ergiyen, 778°C'de portakal rengi buhar yayarak kaynayan, yüksek düzeyde nötron soğurucu özelliği nedeniyle reaktörlerin denetim çubuklarında kullanılan, çok parlak, doğal bir element; sembolü: Cd. 🗗 **kadmiyum eşik değeri,** *fiz. Bir deney düzeninde verilen bulucu tepkisinin değişmemesi koşuluyla saptanan nötron enerjisi değeri.*

kadınagun, [kaḏın > kaḏ(ı)n-ā-ġun] *(kadna:gun) {eT} is.* Evlilik hısımlığı olanlar; kayıngiller. [DLT]

kado, [? kado] *{ağız} is.* Kabak. [DS]

kadoz, [? kadoz] *{ağız} is.* On okkalık fıçı. [DS]

kadr, [Ar. ḳadr قدر] *{OsT} is.* → kadir[2]. 🗗 **kadr-āşnā,** *{OsT} Kadirbilir; değerbilir.*|| **kadr-bahş,** *{OsT} Değer veren.*|| **kadr-dān,** *{OsT} Kadir bilir.*|| **kadr-dānî,** *{OsT} Kadirbilirlik.*|| **kadr-i evvel,** *{OsT} gök b. Parlaklık derecesi 1 olan yıldız.*|| **kadr-nā-şinās,** *{OsT} Kadirbilmez; değerbilmez.*|| **kadr-nā-şināsî,** *{OsT} Değerbilmezlik.*|| **kadr-şinās,** *{OsT} Değerbilir.*|| **kadr-şināsî,** *{OsT} Değerbilirlik.*

kadraj, [Fr. cadrage] *is.* Çerçeveleme.

kadrak, [*kaḏrā-mak > kaḏra-k] *{eT} sf.* **1.** Kaba; pürtüklü. **2.** *is.* Dağ katları ve kıvrımları; yan; yamaç. [DLT] 🗗 **kat kadrak,** *Yamaç.*

kadraklanmak, [kaḏrak-la-n-mak / kaḏruk-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Dağ için) girinti çıkıntısı çok olmak. [DLT]

kadramak, [*kaḏ-rā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Bilemek.

kadran, [Lat. quadrare > Fr. cadran] *is.* Saat, pusula, sayaç gibi araçlarda, üzerinde rakamların bulunduğu, bölümlenmiş dairesel düzlem.

kadranlı, [kadran-lı] *sf.* Kadranı bulunan.

kadranmak, [*kaḏrā-mak > kaḏrā-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Diş gıcırdatmak. [Clauson] **2.** Kızmak; köpürmek. [DLT]

kadrat, [Fr. cadrat] *is.* **1.** Dizgi ve tertip işlerinde kullanılan 4.51 mm'ye eşit ölçü birimi olup 12 puntodur. **2.** Dizgide harfler arasına yerleştirilen yazısız metal parça.

kadrılmak, [kaḏ-ır-mak > kaḏ (ı)r-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Bükülmek; eğilmek. [DLT]

kadrınmak, [kāḏ-mak > kaḏ-ır-ınak > kaḏ-(ı)r-ınmak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Huyunu çetinleşir göstermek. [DLT]

kadrışmak, [kaḏır-mak > kaḏ-(ı)r-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birlikte bükmek. **2.** Karşılıklı birbirinin sözlerini reddetmek. [DLT]

kadril, [Fr. quadrille] *is.* Dört, altı veya sekiz çiftin icra ettiği beş figürden oluşan bir dans ve onun müziği.

kadro, [İt. quadro] *is.* **1.** Kamu hizmetlerinin sürekli ve düzgün bir şekilde yürütülmesi için belirli nitelik ve sayıdaki görevlilerin tümü. **2.** Bu kişilerin sayısını, niteliklerini, hak ve görevlerini belirleyen statü. **3.** Bisiklet ve motosiklette asıl iskeleti oluşturan metal borular. 🗗 **kadroya girmek,** *Bir kamu görevi için gerekli olan kişiler arasında yer almak.*|| **kadroya dahil,** *Kadroya girmiş olan.*

kadrolu, [kadro-lu] *sf.* Kadrosu olan; kadroya dahil edilmiş bulunan.

kadrosuz, [kadro-suz] *sf.* Kadrosu bulunmayan; kadro verilmemiş bulunan.

kadrosuzluk, -ğu [kadro-suz-luk] *is.* Kadrosuz olma durumu.

kadruklanmak, [kaḏrak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → kadraklanmak.

kadug, [kaḏ-uġ / kaḏ-ıġ] *{eT} sf.* → kadığ.

kaduk, [koduk] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

kadulmak, [kaḏü-mak > kaḏu-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Seyrek dikişle dikilmek. [DLT]

kadumak, [*kāḏ-mak > kaḏ-ū-mak] *(kadu:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Seyrekçe dikmek. [DLT]

kadun, [Soğd. ẖ^{v}atēn / ẖwat'yn => ẖatun / ḵātun > kadın] *{eAT} is.* → kadın[2]. [DK] → katun. [EUTS]

kadura, [Yun. khadro] *{ağız} is.* Resim; fotoğraf. [DS]

kadurmak, [*kāḏ-ımak > kaḏ-ur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Pişman olmak. [EUTS]

kaduşmak, [kaḏü-mak > kaḏu-ş-mak / kadışmak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Dikmekte birine yardım etmek. **2.** Birlikte dikmek. **3.** Dikmekte yarışmak. [DLT]

kadutmak, [kaḏü-mak > kaḏu-t-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur].* Geri dönmek. [DLT]

kaduz, [Yun. khados] *{ağız} is.* → kadız. [DS]

kadük, -ğü [Lat. cadere *(düşmek)* > Fr. caduc / caduque] *sf.* **1.** Düşmüş; düşük. **2.** Eskimiş; değerini yitirmiş. **3.** *tıp.* Gebelik sırasında değişikliğe uğrayarak doğumda dökülen döl yatağı mukozasının yüzey kısmı. **4.** *huk.* Geçerliliğini yitirmiş bir hukuk işlemi. 🗗 **kadük olmak,** *Geçerliliğini yitirmek; hükümsüz kalmak.*

kaf[1], [Ar. ḳaf ق] *{OsT} is.* Arap alfabesinin yirmi birinci harfi; *kalın k* sesine karşılık olup ebcet hesabında 100 sayısını gösterir. 🗗 **kaf çakmak,** *{ağız} Dalga geçmek.* [DS]‖ **kaf çekmek,** *{ağız} Kur'a çekmek.* [DS]

kaf[2], [Ar. kāf / kef ك] *(kâf) {OsT} is.* Arap alfabesinin yirmi ikinci harfi; *ince k* sesine karşılık olup ebcet hesabında 0 sayısını gösterir. 🗗 **kāf-i Arabî,** *{OsT} Arap kefi.*‖ **kāf-i Fārisî,** *{OsT} "G" sesini veren İran kefi; kimi zaman ñ, g sesini de verir.*‖ **kāf-i levlak,** *{OsT} ["Levlāke levlāke lemā ḫalaḳtü'l-eflāke." (Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım) kudsî hadisinden alınarak] Hz. Muhammed.*‖ **kāf-i musattah,** *{OsT} Yazıda satırı doldurmak veya hat sanatında yazıyı güzel göstermek için yatık olarak yazılan kef* (ک) *harfi.*‖ **kāf-i tāzî,** *{OsT}* → kāf-i Arabî.‖ **kāf ü nūn,** *{OsT} Arapçada "ol" anlamına gelen "kün"* (كن) *emri.*

kaf[3], [Far. kāften *(yarmak)* > kāf كاف] *(ka:f) {OsT} sf.* Yaran; yarıcı; çatlatan.

kaf[4], [kaf] *{ağız} is.* Tarla kenarındaki yüksek setler. [DS]

Kaf[5], [Ar. ḳaf *(ḳafḳasya yer adının baş harfinden)* ق] *is.* Masallarda geçen ulaşılması, aşılması güç bir dağın adı.

kafa, -a'i [Ar. ḳafā' قفاء] *{OsT} is.* → kafa.

kafa, [Ar. ḳafā' قفاء] *{OsT} is.* **1.** İnsan vücudunun en üst, hayvan vücudunun en ön ucu; baş. **2.** İnsan ve omurgalılarda, içinde beyin bulunan, kemiklerle çevrili kutu; kafa tası. **3.** Zihinsel yetilerin tümü; zekâ; akıl; kavrama gücü. **4.** Yaşanılanları, öğrenilenleri ve bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü; hafıza; akıl; bellek; zihin. **5.** *mecaz.* Bir olay, nesne veya düşünce üzerinde varılan yargı; fikir; düşünce; görüş; anlayış; zihniyet. **6.** *{ağız}* Zıpzıp oyununda bilyelerin en büyüğü. [DS] **7.** Bir şeyin arka tarafı; arka. **8.** (Kimi aygıtlar için) baş kısmı. **9.** *dnz.* Fıçı ve bidonların yükleme ve boşaltılmasında kullanılan bir tür sapan. **10.** *bsy.* Manyetik bir ortama kayıt yapan, okuyan ya da silen elektronik parça. **11.** *spor.* Futbolda topu yönlendirmek için yapılan kafa ile vuruş. **12.** Bir çekicin kalın olan kısmı. **13.** Birtakım tezgâhında kesici takımlara kumanda eden düzeneklerin bulunduğu kısım. **14.** *{ağız}* Üzümle yapılan bir tür hamur tatlısı. [DS] **15.** *{ağız}* Avcıların içerisine gizlendikleri, pusu kurdukları etrafı ağaçla çevrili küçük yer. [DS] **16.** *{ağız}* Yapıda duvar içlerinde kullanılan küçük dolgu taşları. [DS] **17.** *{ağız}* kemençede burguların bulunduğu bölüm. [DS] **18.** *{ağız}* Tülbent. [DS] 🗗 **kafa bırakmamak,** *(Bir çalışma, olay veya durum) zihni yormak, çalışmaz duruma getirmek.*‖ **kafa boşluğu,** *İçinde beynin bulunduğu ve kafatası tarafından çevrilen boşluk.*‖ **kafa cilalamak,** *Aşırı gitmeden biraz içmek.*‖ **kafa çekmek,** *İçki içmek.*‖ **kafa çıkışı,** *spor. Futbolda, topa kafa ile yapılan vuruş.*‖ **kafa çömleği,** *{ağız} Ortası geniş olan yemek tenceresi.* [DS]‖ **kafadan,** *1. Yazıya dökmeden; zihinden; akıldan. 2. Akıl dengesi bozuk.*‖ **kafadan atmak,** *Bir konu üzerinde düşünmeden rastgele konuşmak.*‖ **kafadan ayaklılar,** *zool. Yumuşakçalardan başlarının önünde kaslı, çekmenli veya çengelli uzun kolları bulunan, iyi gelişmiş gözleri olan tehlike hâlinde mürekkep püskürterek korunan sınıf, (Cephalopoda).*‖ **kafadan bacaklılar,** *zool. Yumuşakçalardan, kalamar, ahtapot, mürekkep balığı gibi baş bölgesinde tutunmayı ve hareketi sağlayan, uzun kollar hâlinde vantuzları olan 550 türü içeren hayvanlar sınıfı, (Cephalopada).*‖ **kafadan çatlak,** *Dengesizce davranan; aklı tam olmayan; dengesiz; kafadan kontak.*‖ **kafadan gayrımüsellah,** *Akılsız.* ‖ **kafadan kontak,** *Aklı tam olmayan; akılsız.*‖ **kafa daşı** (taşı), *{ağız} Kaldırım taşlarının önüne dizilen iri taşlar.* [DS]‖ **kafa dengi,** *Düşünce, anlayış, görüş ve zevkleri birbiriyle uyuşan kişilerden her biri.*‖ **kafa derisi dansı,** *Amerika Kızılderililerinin kafa derilerini sallayarak yaptıkları bir dans.*‖ **kafa dinlemek,** *Gürültü patırtıdan veya sorunlardan uzak kalarak zihnini biraz dinlendirmek; zihnen biraz rahatlamak.*‖ **kafa dişi,** *{ağız} Azı dişi.* [DS]‖ **kafa göz çıkarmak,** *1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek.*‖ **kafa göz kırmak,** *1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek.*‖ **kafa göz yarmak,** *1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek.*‖ **kafa içi,** *Kafatası.* ‖ **kafa işçisi,** *Bedensel gücünü değil de kafa gücünü, düşünce ve aklını kullanan; geçimini fikir üreterek sağlayan kişi; fikir işçisi.*‖ **kafa indeksi,** *Kafatasının en büyük genişliğinin en büyük uzunluğuna bölünmesi ile elde edilen özel rakam.*‖ **kafa kafaya vermek,** *(İki veya daha çok kişi için) bir kenara çekilip bir şeyler konuşmak; gizli planlar yapmak.*‖ **kafa kâğıdı,** *{ağız} Kimlik belgesi; nüfus cüzdanı.* [DS]‖ **kafa kalmamak,** *Zihni yorulup çalışamaz duruma gelmek.*‖ **kafa kazımak,** *{ağız} Gevezelik ederek usanç vermek.* [DS]‖ **kafa koçanı,** *{ağız} Kimlik belgesi; nüfus cüzdanı.* [DS]‖ **kafa patlatmak,** *Bir konu üzerinde yorucu bir şekilde çalışmak, düşünmek; bir konuyu çözüme kavuşturmak için bütün*

zihinsel gücünü kullanmak.|| **kafa penceresi,** *{ağız} Eski yapılarda, camilerde pencerelerin üst bölümündeki küçük pencereler; tepe penceresi.* [DS]|| **kafa sallamak,** *Doğru veya yanlış olduğunu düşünmeden söylenen her sözü doğrulamak veya kabul etmek.*|| **kafa sathı,** *spor. Kale siperi ile kale hendeği arasında kalan uzaklık.*|| **kafası almamak,** *1. Çeşitli nedenlerle anlayamamak; kavrayamamak. 2. (Bir olay veya durumu) olabilir görmemek; mantıklı bulmamak.*|| **kafası basmamak,** *Bir şeyi anlayamamak; kavramakta yetersiz kalmak.*|| **kafası boş,** *Akılsız.*|| **kafası bozulmak,** *Kızmak; sinirlenmek; öfkelenmek.*|| **kafası bulanmak,** *Bir olay veya durum karşısında düşünemez olmak; aklı karışmak; net bir çözüm getirememek.*|| **kafası çalışmak,** *Düşünebilir, çözüm üretebilir nitelikte olmak; kavrama ve anlama yeteneği iyi olmak; zihnî gücü yeterli olmak.*|| **kafası çalışmaz,** *Sersem; aptal; budala.*|| **kafası dönmek,** *1. Çok kızıp öfkelenmek. 2. Alkol veya başka bir sebeple dengesi bozulmak; düşecek gibi olmak; başı dönmek.*|| **kafası dumanlı,** *Hafif sarhoş.*|| **kafası durmak,** *Zihni işlemez olmak; düşünememek.*|| **kafası işlemek,** *Düşünebilir, çözüm üretebilir nitelikte olmak; kavrama ve anlama yeteneği iyi olmak; zihnî gücü yeterli olmak.*|| **kafası kalın,** *Anlayışsız; aptal; sersem; akılsız.*|| **kafası karışmak,** *Aklı karışmak; bir olay veya durum karşısında düşünemez olmak; net bir çözüm getiremek.*|| **kafası kazan gibi olmak,** *1. Çok çalışma yüzünden zihni yorulmak. 2. Gürültü yüzünden tedirgin olmak.*|| **kafası kızmak,** *Öfkelenmek; sinir olmak.*|| **Kafası kopsun!** *"Eksik olsun, kahrolsun!" anlamında kızgınlık ve beddua sözü.*|| **kafasına dank etmek,** *(Gerçeği bir türlü kabul etmeyen birisi için) herhangi bir nedenle gerçeği anlamak; gerçeği kabul etmek zorunda kalmak.*|| **kafasına girmemek,** *Anlayamamak; kavrayamamak.*|| **kafasına koymak,** *Bir işi yapmaya kesin kararlı olmak; bu iş için inatla direnmek.*|| **kafasına sığmamak,** *1. Anlayamamak. 2. Akıl erdirememek.*|| **kafasına sokmak,** *Bir konuda birisini etkilemek; kandırmak; ikna etmek.*|| **kafasına söz girmemek,** *1. Çok inatçı olmak. 2. Söylenenlere değer vermemek; kulak asmamak. 3. Çok aptal olmak.*|| (birinin) **kafasına uymak,** *Bir kimsenin etkisi altında kalarak onunla birlik olmak; onun dediklerini yapmak; aklına uymak.*|| **kafasına vura vura,** *İsteyip istemediğine bakmadan; zorla.*|| **kafasına vurmak,** *(İçki, oruç vb.) çok etki göstermek; sarsmak.*|| **kafasında canlanmak,** *Zihninde belirmek.*|| **kafasında şimşekler çakmak,** *Uzun zamandır çözüm bulunamayan bir konu anîden aydınlığa kavuşmak.*|| **kafasında tutmak,** *(Bir şeyi) unutmamak; aklında tutmak.*|| **kafasından çıkarmak,** *1. Bir şeyi unutmak. 2. O şeyden vazgeçmek.*|| **kafasından geçirmek,** *Belli belirsiz, ayrıntısına inmeden düşünmek.*|| **kafasından uçup gitmek,** *Unutmak.*|| **kafasını duvara vurmak,** *Çok pişman olmak; pişmanlık duymak.*|| **kafasını duvardan duvara vurmak,** *Çok pişman olmak; pişmanlık duymak.*|| **kafasını ezmek,** *Zararlı bir şeyi yok etmek; öldürmek.*|| **kafasını kaldıramamak,** *dnz. Baş taraftan gelen büyük dalgaların etkisiyle geminin baş tarafı sürekli olarak denize gömülmek.*|| **kafasını kaşıyacak vakti olmamak,** *Çok meşgul olmak; işinden başka şeylerle ilgilenememek.*|| **kafasını kızdırmak,** *Çok öfkelendirmek.*|| **kafasını kullanmak,** *Akıllıca davranmak; düşünceli hareket etmek.*|| **kafasını kurcalamak,** *(Bir şey, konu veya olay) düşündürmek; zihnini meşgul etmek.*|| **kafasının bir tahtası eksik** (noksan) **olmak,** *Aklî durumunda bozukluk olmak.*|| **kafasının dikine gitmek,** *Öğütlere ve söylenenlere aldırmayarak kendi bildiği, kendi dilediği gibi davranmak.*|| **kafasını sokmak,** *Barınabilecek bir yer bulup oraya girmek; yerleşmek.*|| **kafasını taştan taşa çalmak** (çarpmak), *Geçmiş bir fırsatı değerlendirememekten ya da yaptığı bir yanlış davranıştan dolayı çok pişman olmak.*|| **kafasını toplamak,** *Kendini zorlayarak düşünebilecek duruma gelmek.*|| (birinin) **kafasını uçurmak,** *Birini öldürtmek; idam etmek; boynunu vurdurmak; kafasını kesmek.*|| (birinin) **kafasını vurmak,** *Birini öldürtmek; idam etmek; boynunu vurdurmak; kafasını kesmek.*|| **kafası şişmek,** *Gürültü veya çok çalışma gibi sebeplerden zihni yorulmak.*|| **kafası takılmak,** *(Bir şeyi, bir konuyu veya birini) sürekli düşünüyor, onunla uğraşıyor olmak.*|| **kafası yerinde olmak,** *1. Açık ve seçik olarak düşünebilmek. 2. Aklî durumunda bir aksaklık olmamak.*|| **kafası yerinde olmamak,** *Çeşitli sebeplerden zihnini toplayamamak; sağlıklı düşünememek.*|| **kafası yerine gelmek,** *Zihin yorgunluğu geçmek; sağlıklı düşünebilecek duruma gelmek; kendine gelmek; ayılmak.*|| **kafa şişirmek,** *Çok konuşmak ya da gürültü etmekle birini aşırı derecede rahatsız etmek; bir sözü tekrarlayarak dinleyeni rahatsız etmek.*|| **kafa tahta,** *{ağız} Çatılarda örtü direklerini bastıran yassı taşlar.* [DS]|| **kafa tutmak,** *(Birine veya bir topluluğa) boyun eğmemek; karşı gelmek; karşı durmak; diklenmek.*|| **kafa tütsülemek,** *argo. İçki içmek; hafifçe sarhoş olmak.*|| **kafa ütülemek,** *Gereksiz ve boş sözlerle rahatsız etmek; dinleyeni ilgilendirmeyen sözler söyleyerek rahatsız etmek.*|| **kafa vuruşu,** *spor. Futbolda topa kafa ile yapılan vuruş.*|| **kafa yağı,** *argo. Sperm sıvısı, meni.*|| **kafaya oynamak,** *Bir yarış vb.nde birincilik için mücadele etmek.*|| **kafa yapısı,** *Bir kimsenin düşüncesi veya siyasi görüşü; olaylara bakış açısı; zihniyet.*|| **kafayı bulmak,** *argo. Sarhoş olmak; neşelenmek; keyfi yerine gelmek.*|| **kafayı çatlatmak,** *Aklî dengesini yitirmek; delirmek.*|| **kafayı çekmek,** *İçki içmek; kafa çekmek.*|| **kafayı de-**

ğiştirmek, *Düşüncesini değiştirmek; kanaatini değiştirmek; görüşü değişmek.*|| **kafayı dinlemek,** *Zihnini yoran şeylerden ya da gürültüden uzak kalarak biraz rahatlamak.*|| **kafayı oynatmak,** *Aklî dengesi bozulmak; delirmek; aklını oynatmak.*|| **kafayı tütsülemek,** *Sarhoş olmak.*|| **kafayı üşütmek,** *Aklî dengesini yitirmek; delirmek.*|| **kafayı vurmak,** *1. Pişman olmak. 2. Yatmak. 3. Hasta düşmek.*|| **kafayı yemek,** *Aklî dengesini yitirmek; delirmek; çıldırmak.*|| **kafayı yere vurmak,** *1. Hasta olup yatmak. 2. Yorgunluktan ayakta duramayıp yatmak.*|| **Kafa yok!** *Akılsız; düşüncesiz.*|| **kafa yormak,** *Bir konu üzerinde ince ayrıntılarına varıncaya kadar düşünmek; irdelemek.*

kafadar, [Ar. ḳafā + Far. -dār قفادار] *(kafada:r) is.* Düşünce, görüş ve anlayışları birbirine uyan kişilerden her biri; aynı kafa yapısını taşıyanlar.

kafadarlık, -ğı [kafadar-lık] *is.* Kafadar olma durumu.

kafak, -ğı [kavak / kafak] *{ağız} is.* Çınar. [DS]

kafakol, [kafa+kol] *is. spor.* Güreşte rakibinin kafasını koltuk altına sıkıştırmak suretiyle düşürmeyi kolaylaştıran bir oyun. 🗗 **kafakola almak,** *Birini çeşitli hilelerle, vaat ve kandırmalarla kendi yanına çekmek; dilediğini yaptırmak.*

kafalak, -ğı [kof > kaf-ala-k / gaf-ala-k] *{ağız} sf.* Kendini öven. [DS]

kafalama, [kafa-la-ma] *{ağız} sf.* (Kömür için) iri. [DS]

kafalı, [kafa-lı] *sf.* **1.** Kafası olan. **2.** Belirtilen nitelikte bir kafaya sahip bulunan. **3.** *mecaz.* Anlama ve kavrama yeteneği üstün olan; akıllı; zeki.

kafalık[1]**, -ğı** [kafa-lık] *{ağız} is.* **1.** En büyük bilye. **2.** Tütün denklerinin kenarlarına konulan üçüncü kalite tütün yaprakları. [DS]

kafalık[2]**, -ğı** [kova-lık / kofa-lık] *{ağız} is.* Birikinti suların bıraktığı çukurluk. [DS]

kafar, [Ar. ḳafa + Far. -dār => kafar] *{ağız} is.* Arkadaş. [DS]

kafas, [Ar. ḳafaṣ قفص] *{OsT} is.* Kafes.

kafasız, [kafa-sız] *sf.* **1.** Kafası olmayan. **2.** *mecaz.* Anlama, kavrama ve düşünme yeteneği yetersiz olan; akılsız; aptal.

kafasızlık, -ğı [kafa-sız-lık] *is.* **1.** Kafasız olma durumu. **2.** *mecaz.* Anlama, kavrama ve düşünme yeteneği yetersizliği; akılsızlık; aptallık.

kafatasçı, [kafa+tas-(ı)-cı] *is.* **1.** Aşırı ölçüde ırkçı olan; milliyet duygusunu ırk ve kafa biçimine kadar indirgeyen kimse. **2.** *sf.* Kafatasçılık yanlısı.

kafatasçılık, -ğı [kafa+tas-(ı)-cı-lık] *is.* Millet kavramını kafatası biçimlerine kadar indirgeyen ırkçı görüş; ırkçılık.

kafatası, [kafa+tas-ı] *is.* İnsan ve omurgalı hayvanlarda içinde beyin bulunan kemik çeperli kutu. 🗗 **kafatası avcıları,** *İlkel kabilelerden erkeklerin birlikte oturdukları konuta düşman ya da atalarının kafatasını asmayı âdet edinen topluluk; yamyamlar.*|| **kafatası bilimi,** *İnsan kafatasındaki değişimleri inceleyen antropoloji dalı.*|| **kafatası ölçümü,** *İnsan kafatasını ölçmeye yarayan teknik ve bilgilerin tümü.*

kafatassızlar, [kafatas(ı)-sız-lar] *is. zool.* Çok hücrelilerin ikincil ağızlılar dalının, kordalılar alt dalının bir dalı, *(Acrania).*

kafatmak, [kof > kaf+at-mak] *{ağız} is.* Övünmek. [DS]

kafavi, [Ar. ḳafāvī قفاوى] *(kafa:vi:) {OsT} sf.* Kafa ile ilgili; başa ait.

Kafdağı, [Ar. ḳaf + T. dağ-ı] *is.* Masallarda geçen, arkasında cinlerin, perilerin ve devlerin bulunduğu, uzak ve ulaşılması, geçilmesi çok zor, zümrütten meydana gelmiş bir dağ.

kafdar, [? kafdar] *{ağız} is.* Sırtlan. [DS]

kafder, [? kafder] *{ağız} is.* İhtiyar kadın; moruk. [EG]

kafe, [Fr. café] *is.* Kahvehane.

kafein, [Fr. caféine] *is.* Çay, kahve ve kola cevizinden elde edilen, uyarıcı niteliği olan, hekimlikte kullanılan $C_8H_{10}N_4O_2$, H_2O formülündeki pürin grubu üreit; 1-3-7 trimetilksantin.

kafeon, [Fr. caféon] *is.* Kahvede bulunan ve kavurma sırasında açığa çıkan kokulu madde.

kafes, [Ar. ḳafes قفس] *{OsT} is.* **1.** Kuş veya evcil küçük hayvanların içine konulduğu tel, çubuk ya da tahtadan yapılmış taşınabilir barınak. **2.** Vahşi hayvanların kapatıldığı kalın parmaklıklı odacık. **3.** Eski Türk evlerinde, oda içlerinin sokaktan görünmesini önlemek veya pencereleri korumak için tahta ve çıtadan aralıklı, düz, çapraz veya örme biçiminde yapılmış siper. **4.** Ahşap binaların iskeleti. **5.** Kayık, sandal gibi teknelerin iskeleti. **6.** Argo. Hapishane. **7.** Cami, mescit ve saray gibi yerlerde parmaklıklarla bölünmüş, kadınlara ait yer. **8.** Ağaçları, yeni dikilmiş fidanları korumak için etrafına çakılan perde. **9.** Hamamlarda havlu ve peştamalların kurutulduğu yer. **10.** Kapı boşluklarını ve radyatör önlerini örtmekte kullanılan parmaklık. **11.** Hayvanların ağızlarına yemelerini önlemek ve başka amaçlarla geçirilen file şeklindeki torba. **12.** Bulmacalarda beyaz ve siyah karelere bölünmüş şekil. **13.** Bir makinenin değişik bölümlerini taşıyan destekler bütünü. **14.** *{ağız}* Evlerde eşya konan yüklük veya dolap. [DS] **15.** *{ağız}* Dokuma tezgâhlarında mekiğin bulunduğu bölüm. [DS] **16.** *{ağız}* Çinicilikte kullanılan dişli bir destek. [DS] 🗗 **kafes ambalajı,** *Hafif yüklerin ambalajlanmasında kullanılan seyrek çatılmış ağaçlardan meydana gelen sandık.*|| **kafes ardı,** *{ağız} Kış için meyve saklamaya yarayan yer.* [DS]|| **kafes ardından,** *Meydana*

çıkmadan; gizlice.|| **kafes arkasında oturmak,** *İnzivaya çekilmek; yalnız yaşamak.*‖ **kafes gibi,** *1. (Kumaş için) delik delik olan; seyrek. 2. Zayıf ve kuru.*|| **kafese almak,** *argo.* Sözü uzatıp karşısındakinin canını sıkmak.|| **kafese girmek,** *1. Birinin tuzağına düşürülerek kendisinden çıkar sağlanmak; aldatılmak. 2. argo. Hapse girmek.*‖ **kafese koymak,** *1. Birini tuzağa düşürerek ondan çıkar sağlamak; kandırmak; aldatmak. 2. Hapse koymak; hapsetmek.*|| **kafes-i teng,** *{OsT} Dar kafes.*‖ **kafes-i teng-i sîne,** *{OsT} Göğsün dar kafesi.*|| **kafes kafes,** *Kafes gibi; delik delik; göz göz.*|| **kafes kiriş,** *Kayıdı çivi veya cıvata ile birleştirilmiş tahtalardan meydana gelen kiriş.*|| **kafes-nişîn,** *{OsT} 1. Kafes ardında oturan. 2. İşsiz güçsüz.*

kafesçi, [kafes-çi] *is.* **1.** Kafes yapan veya satan kimse. **2.** *argo.* Çıkar sağlamak amacıyla birini kandıran, tuzağa düşüren kimse; dolandırıcı. **3.** Pencere kafesi yapan doğramacı.

kafesî, [Ar. ḳafesī قفسی] *(kafesi:) {OsT} sf.* **1.** Kafes görünüşünde olan; kafes gibi. **2.** İmparatorluk döneminde, çuhadan yapılma, içine bir kilodan fazla pamuk doldurulan ve başlığın alt tarafına kafes şeklinde beyaz tülbent sarılan, vezirlerin giydiği başlık. 🗗 **kafesî destar,** *{OsT} Kurdele genişliğinde takke ve feslerin üzerine satılan bir tür sarık.*

kafesleme, [kafes-le-me] *is.* **1.** Kafese koyma. **2.** *argo.* Kandırma.

kafeslemek, [kafes-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Birini veya bir hayvanı kafese koymak. **2.** *mecaz.* Çıkar sağlamak amacıyla birini tuzağa düşürmek; aldatmak; kandırmak; dolandırmak.

kafesli, [kafes-li] *sf.* **1.** Kafesi bulunan. **2.** Kafes biçiminde olan.

kafesotu, [kafes + ot-u] *{ağız} is. bot.* Onosma türü bitkilere verilen ad; yalancı hava cıva. [DS]

kafeşantan, [Fr. café chantant] *is.* Çalgılı ve içkili kahvehane.

kafete, [? kafete] *{ağız} is.* Domates. [DS]

kafeterya, [İt. caffetteria] *(kafete'rya) is.* **1.** Kahve ve benzeri içecekler satılan yer. **2.** Herkesin bir tepsi içinde kendi yiyecek ve içeceğini alıp masasına götürdüğü, ucuz ve halk tipi lokanta.

kaffal, -li [Ar. ḳaffāl قفال] *{OsT} (kaffa:l) is.* Çilingir.

kâffe, [Ar. kāffe كافه] *(kâ:ffe) {OsT} sf.* Hep; bütün; tamam; tüm. 🗗 **kâffe-i ahvâlde,** *{OsT} Durumların tümünde.*|| **kâffe-i âlem,** *{OsT} Bütün âlem; bütün dünya.*|| **kâffe-i ef'āl,** *{OsT} Bütün işler.*|| **kâffe-i efrād,** *{OsT} Bütün bireyler.*‖ **kâffe-i mahlukāt,** *{OsT} Bütün yaratıklar.*|| **kâffe-i nās,** *{OsT} Bütün insanlar.*

kâffesi, [kâffe-s-i] *zm.* Hepsi; bütünü; tamamı.

kâffeten, [Ar. kāffeten كافةً] *(kâ:'ffeten) {OsT} zf.* Tümü birden; cümlesi; tamamı; hepsi birden.

kafgar, [? kāfġār] *(ka:fga:r) {eT} is.* Safran renginde ipek kumaş. [DLT]

kafır, [Ar. ḳafr قفر] *{ağız} is.* Budanmış asmaların gözlerinden akan suyu durdurmak için sürülen bir tür özlü çamurdan yapılma macun. [DS]

kafıt, [Far. kāġıż => kâğıt] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

kâfi, [Ar. kifāyet > kāfī كافی] *(kâ:fi:) {OsT} sf.* **1.** İhtiyaca yetecek miktarda olan; yeterli; yeten. **2.** *zf.* Yeterli ölçüde; yetecek kadar. **3.** Her şeye yeten; Allah. **4.** *ünl.* Artık istemez; yetişir; yeter. 🗗 **kâfi gelmek,** *Yetmek; yeterli gelmek; yetişmek.*‖ **kâfi derecede,** *Yetecek ölçüde; yetecek kadar; yeterli miktarda.*‖ **kâfi ve vāfi,** *Bol bol yeter.*

kâfil, [Ar. kefālet > kāfil كافل] *(kâ:fil) {OsT} sf.* **1.** Bir işi yükümlenen; üzerine alan; görev kabul eden. **2.** Ödeyen veya ödemeyi kabul eden.

kafil[1]**,** [Ar. ḳāfil قافل] *(ka:fil) {OsT} sf.* Herhangi bir yere yaptığı yolculuktan geri dönen.

kafil[2]**,** [? kafil] *{ağız} is.* Dikenlik, çalılık yer; çalı kümesi. [DS]

kafile, [Ar. kāfile قافله] *(ka:file) {OsT} is.* **1.** Bir yere doğru birlikte yolculuk eden insanlar topluluğu. **2.** Aynı yöne doğru birlikte hareket eden taşıt grubu; konvoy; kervan. **3.** Parçalar hâlinde gönderilen şeylerin her bölümü; sıra ile gönderilen şeylerin her bir bölüğü. **4.** *gnşl.* Takım; grup; topluluk. **5.** Birbiri ardı sıra gelen ve o şekilde ele alınan meşhurlar topluluğu. 🗗 **kafile başı,** *Kafileyi yöneten ve başında giden kimse; grup sorumlusu.*|| **kāfile-gâh,** *{OsT} Kafilenin konakladığı yer.*|| **kafile hâlinde,** *Bir grup oluşturan topluluk hâlinde.*‖ **kafileyi himaye eden kuvvet,** *Kafileyi koruyan birlik.*‖ **kafile muhafızı,** *{OsT} as. Bir yerden bir yere gönderilen yaralıları, malzemeyi veya mühimmatı gözetmek ve kollamak amacıyla kafileye eşlik eden görevli.*|| **kāfile-sālār,** *{OsT} Kafile başı.*|| **kāfile-sālār-ı enbiyā,** *{OsT} Peygamberler kafilesinin başı; Hz. Muhammed..*

kâfir, [Ar. küfr > kāfir كافر] *(kâ:fir) {OsT} sf.* **1.** Örten; gizleyen. **2.** Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyen; tanrıtanımaz; dinsiz. **3.** Küfreden; küfredici; küfürbaz. **4.** Zalim; acımasız; insafsız. **5.** Musibet; kahrolası; uğursuz; pis. **6.** İyilik tanımayan; gördüğü iyiliği inkâr eden. **7.** Siyah renk. **8.** *is.* Müslümanlara göre İslam dininden olmayan insanların tümü. **9.** Tarımla uğraşan kesim; çiftçi; ziraatçı. **10.** Güney Doğu Afrika'da yaşayan bir zenci kavme verilen ad.**11.** *ünl. mecaz.* (Sevilen birine sitem için) yaramaz, zeki, çapkın anlamında söylenir. 🗗 **kâfir-i ni'met,** *{OsT} İyilik bilmez; nankör.*|| **kâfir karlağucu,** *{OsT} Yapalak kuşu.*|| **kâfir-kîş,** *{OsT} Dinsiz imansız; merhametsiz.*

kâfirane, [Ar. kāfir + Far. -āne كافرانه] *(kâfira:'ne)*

{OsT} zf. Kâfire yakışacak yöntem ve biçimde; kâfirce; kâfir gibi.

kafire, [Ar. kāfur => kâfiriye / kâfire] *{ağız} is.* 100 cm. kadar büyüyebilen, güzel kokulu, acı lezzetli, yaprakları iştah açıcı olarak kullanılan çok yıllık bir tür bitki; pelin otu, *(Artemisia absinthium).* [DS]

kâfirlik, -ği [kâfir-lik] *is.* Kâfir olma durumu.

kâfiristan, [Ar. kāfir + Far. -istān كافرستان] *{OsT} is.* **1.** Müslüman olmayan kimselerin elinde bulunan ülkeler. **2.** *öz. is.* Hindistan'ın kuzey batısında bulunan dağlık bir bölge. **3.** Afrika kıtasının güney ucunun doğu kıyıları.

kâfirun, [Ar. kāfirūn كافرون] *(kâ:firu:n) {OsT} is.* Kâfirler. 🗗 **Kâfirun Suresi,** *{OsT} Kur'an'ın yüz dokuzuncu suresi.*

kafiye, [Ar kāfiye قافيه] *(ka:fiye) {OsT} is. ed.* **1.** Manzum yazılarda mısra sonlarında, yapı, görev ve anlam bakımından farklı olmakla birlikte ses bakımından benzerlik oluşturan birimler; uyak; ayak. **2.** Eski süslü nesirde cümle içi ve cümleler arasında bulunan ses uygunluğu; seci. 🗗 **kafiye-dār,** *{OsT} Kafiyeli; kafiyelenmiş.*|| **kafiye-perdāz,** *{OsT} Kafiye uyduran; şair; nâzım.*|| **kafiye-senc,** *{OsT} Kafiye uyduran; şair; nâzım.*|| **kafiye-sencāı,** *{OsT}v Kafiye uyduranlar; şairler; nâzımlar.*|| **kafiye-sencî,** *{OsT} Şairlik; şiir yazma mesleği.*

kafiyeli, [kafiye-li] *(ka:fiyeli) sf.* Kafiyesi olan; uyaklı.

kafiyesiz, [kafiye-siz] *(ka:fiyesiz) sf.* Kafiyesi bulunmayan; uyaksız.

kafiz, [Ar. kafīz قفيز] *(kafi:z) {OsT} is.* Miktarı yer yer değişen ve eskiden kullanılmış bir Arap hacim ölçüsü. 🗗 **kafizi dolmak,** *{OsT} Eceli gelmek; ölmek.*

kafkal, [kof > kafkal] *{ağız} is.* **1.** Büyük ekin destesi. **2.** Fındık kozalağı. [DS]

kafkalı[1]**,** [kof / kov > kafka-lı] *{ağız} sf.* **1.** Delik deşik. **2.** Zayıf. **3.** Aralıklı yığılan odun yığını. [DS]

kafkalı[2]**,** [kof / kov > kafkalı] *{ağız} is.* İpek kozası. [DS]

kafkara, [? kafkara] *{ağız} is.* Boynuzsuz keçi veya koyun. [DS]

kafkarıt, -dı [Yun. kafgalida] *{ağız} is.* Enginar. [DS]

Kafkas, [Rus. kavkaz] *is.* **1.** Hazar denizi ile Karadeniz arasında kalan dağlık bölge; Kafkasya. **2.** (İsim tamlamalarında) bu bölge ile ilgili. 🗗 **Kafkas engereği,** *zool.* → siyah engerek.|| **Kafkas keleri,** *zool. Üç bin metre kadar yükseklerde yaşayan ve böceklerle beslenen bir pullu sürüngen türü, (Agama caucasica).*|| **Kafkas kurbağası,** *zool. Doğu Karadeniz bölgesine özgü, kuyruksuz iki yaşamlılar takımından, vücutları ince, arka bacakları uzun, yaklaşık altı cm. kadar boyda bir kurbağa, (Palodytes caucasicus).*|| **Kafkas semenderi,** *zool. Kuyruklu iki yaşamlılar takımından 20 cm boyunda, üzeri sarı lekeli siyah veya kahverengi renkli, iki yaşamlı sürüngen hayvan, (Mertensiella caucasica).*|| **Kafkas sincabı,** *zool. Doğu Anadolu, İran ve Suriye'de yaşayan, kuyrukları oldukça kısa, kahverengi bir sincap, (Sciurus anomalus).*

Kafkasça, [kafkas-ça] *is.* Yalnız Kafkas dağları ve çevresinde Çeçen, İnguş, Andil, Avar, Larg, Dargva Abhaz, Ubig; Adige, Çerkez, Gürcü, Mingralla, Laz topluluklarının konuştuğu dil grubu.

Kafkasyalı, [kafkas-ya-lı] *sf.* Kafkas ülkeleri halklarından olan; Kafkasya'da yaşayan.

kafkaz, [kof > kafkaz] *{ağız} is.* Hafif. [DS]

kaflan'an, [kof > kaf-la-n-an / kaf-ala-ak] *{ağız} is.* Kendini öven. [DS]

kaflanmak[1]**,** [kaf-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Ölümü yaklaşmak. [DS]

kaflanmak[2]**,** [Ar. ḳāf (ق) > kaf-la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kur'a çekmek. [DS]

kaflez, [kof > kof-lu + iç ?] *{ağız} is.* → kahliç. [DS]

kafliz, [kof > kof-lu + iç ?] *{ağız} is.* → kahliç. [DS]

kafr, [Ar. kafr كفر] *{OsT} sf.* Susuz, otsuz ve ıssız çöl. 🗗 **kafr-ı Yahud,** *{OsT} Ziftli kâğıt; bitümlü kâğıt.*

kaftaküski, [kafta + *eT.* küskü̇ *(fare)*] *{ağız} is.* Sırtlan. [DS]

kaftan, [Far. ḫaftān خفتان] *{OsT} is.* **1.** İpekli kumaştan yapılan uzun ve süslü üst giysisi; kapama. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Minarelerin külahlarını donatan ışık; ışıklandırma. *{ağız} (aynı)* [DS] 🗗 **kaftan ağası,** *tar. Sarayda kaftanları koruma görevlilerinin başı; kaftancıbaşı.*|| **kaftan giydirme,** *Minarelerin külahını ışıkla donatma.*|| **kaftan kalıbı,** *Kafasız adam.*

kaftancı, [kaftan-cı] *is.* **1.** Kaftan diken veya satan kimse. **2.** *tar.* Saraylarda kaftanları korumakla görevli kimse.

kaftancıbaşı, [katan-cı+baş-ı] *is.* İmparatorluk döneminde kaftancıların başı olan ve kabul işlerine bakan görevli.

kaftani, [ḳaftānī قفتانى] *{OsT} sf.* Kaftancı.

kaftanlı, [kaftan-lı] *sf.* **1.** Kaftanı olan; kaftan giymiş bulunan; belirtilen nitelikte kaftana sahip olan. **2.** *is.* Sarayın kiler ve hazinesine bakan iç oğlanı.

kaftanlık, -ğı [kaftan-lık] *{eAT} is.* **1.** Kaftanlık kumaş; elbiselik. [DK] **2.** *{eT}* Nikâh bedeli; mehir. [KB]

kaftar, [? kaftar] *{ağız} is.* **1.** Yaşlı; bunak; cadı. **2.** Yaşlı manda. **3.** Yaşlı öküz. [DS]

kaftarküş, [? kaftarküş] *{ağız} is.* → kaftaküski. [DS]

kâfte, [Far. kāfte كافته] *(kâ:fte) {OsT} is.* **1.** Yarma; bölme. **2.** Dikkatle gözden geçirme; araştırma, inceleme.

kafter, [? kaftar / kafter] *{ağız} is.* → kaftar. [DS]

kaftur, [? kaftur] *{ağız} is.* Soba. [DS]

kaful, [? kaful] *{ağız} is.* **1.** Fundalık. **2.** Dikenlik ve çalılık yer; çalı kümesi. **3.** Biçilmiş ekin demetleri yığını veya benzer bitki yığınları. [DS] 🗗 **kaful başlı,** *{ağız} (Kişi için) saçı taranmamış; dağınık saçlı.* [DS]

kafulcan, [kof> kaf-ul-can] *{ağız} is.* Aralık; açıklık; boşluk. [DS]

kafulluk, -ğu [kaful-luk] *{ağız} is.* Dikenlik yer. [DS]

kâfur, [Ar. kāfur كافور] *(kâ:fur) {OsT} is.* **1.** Kâfur ağacının su buharında damıtılmasıyla elde edilen $C_{10}H_{20}O$ formülünde, merkezî sinir sisteminin uyarılması gerektiğinde ilk yardımda kullanılan, terpen sınıfından bir keton ve aromatik kimyasal madde. **2.** Kokulu uçucu bir yağda arta kalan tortu. **3.** *din.* Cennette var olduğuna inanılan ve musluklarından berrak sular akan çeşme. **4.** *mecaz.* Çok beyaz. 🗗 **kâfur ağacı,** *Defnegillerden Uzak Doğu'da yetişen kâfur elde edilen bir ağaç, (Cinnamonum camphora).*‖ **kâfur-i aslî,** *{OsT} Kâfur ağacının gövdesinden çıkarılan doğal kâfur.*‖ **kâfur-i benefşe,** *{OsT} Susam yaprağından çıkarılan keskin kokulu bir madde.*‖ **kâfur-i cevdāne,** *{OsT} En güzel, doğal kâfur.*‖ **kâfur-i cevz-i bevvā,** *{OsT} Hindistan cevizi yağından damıtılarak elde edilen kokulu bir madde.*‖ **kâfur-i nūnî,** *{OsT} Kâfur ağacının odunu ve yaprağı kaynatılmak suretiyle ede edilen madde.*‖ **kâfur otu,** *{OsT} Sıcak ülkelerde yetişen bir ağaç; kâfuriye, (Artemisia arborea).*‖ **kâfur ruhu,** *{OsT} Damıtılmış kâfur yağı.*

kâfuri, [Ar. kāfurī كافورى] *(kâ:furi:) {OsT} sf.* **1.** Kâfurla ilgili. **2.** Birleşiminde kâfur bulunan. **3.** Kâfur renginde olan; beyaz ve yarı saydam.

kâfuriye, [Ar. kāfurīyye كافوريه] *(kâ:furiye) {OsT} is.* Sıcak ülkelerde yetişen bir tür yavşan, *(Artemisia arborea).*

kâfuru, [Ar. kāfur / kāfurū كافورى] *(kâ:furu:) {OsT} is.* **1.** → Kâfur. **2.** Kâfur ruhu.

kâfurulu, [kâfuru-lu] *sf.* Birleşiminde kâfuru bulunan.

kag[1]**,** [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kag kug, kag-ıl-dı, kag-u-mak.*

kag[2]**,** [kag / kağ / kang / kanğ / kañ / kong *(yans.)*] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökme, çıkartma veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kag-ır-mak*

kagadaş, [ḳā *(aile)* > ḳā-ġa-daş] *is.* Akraba; hısım. [EUTS] [ETY]

kagak, -ğı [konak] *{ağız} is.* Saç kepeği. [DS]

kagal, [*kāġ-mak > kāġ-ıl] *{eT} is.* Kırbaç; kamçı. [EUTS] [Gabain]

kagamak, [kag-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(ı)-yor]* İndirmek. [DS]

kagan[1]**,** [*kāġ-mak > kāġ-an] *{eT} sf.* (Aslan, kaplan için) kükreyen; kükremiş; kızgın. [DK]

kagan[2]**,** [Çin. hu-yü / Far. ḫān / ḫāġan => ḳağan] *{eT} is.* Kağan; hakan; hükümdar; hakan. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin]

kaganlamak, [ḳağan-lā-mak] *(kağanla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Kağan yapmak. [Tekin] **2.** Kağan sahibi yapmak. [ETY]

kaganlıg, [kağan-lığ] *{eT} sf.* Hakanı olan; kağanlı; kağanı olan; bağımsız. [Tekin] [ETY]

kaganlık, [kağan-lık] *{eT} is.* Kağanlık; hakanlık. [OKD]

kagansıramak, [kağan-sırā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kağansız olmak; kağansız kalmak [Tekin] [Gabain] [ETY]

kagansıratmak, [kağan-sıra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Hakansız bırakmak; kağansız bırakmak. [Tekin] [ETY]

kagar, [kağar] *{eT} is.* Kar. [OKD]

kagardak, -ğı [kagar-da-k] *{ağız} is.* Horoz ibiği. [DS]

kagatır, [kağatır] *{eT} is.* Katır. [EUTS] [OKD]

kagda, [Soğd. k'ġdyh => kağda] *{eT} is.* Kâğıt yaprağı; kâğıt. [EUTS] [Gabain]

kaggıl, [kag-mak > kag-gı-l] *{ağız} is.* Bir çocuk oyununda yere çakılan çubuk. [DS]

kagıl, [*kāġ-mak > kāġ-ıl] *(ka:ğıl) {eT} is.* **1.** Yaş söğüt dalı. [DLT] [KB] **2.** Kırbaç; kamçı. [EUTS] [Gabain]

kagınmak, [kāġ-mak > kağ-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Nedamet etmek; pişman olmak. [EUTS]

kagış, [kak-mak > kak-ış-mak *(yarışmak, çekişmek)*] *{ağız} is.* Yarışma eylemi ve biçimi. 🗗 **kagış kagış,** *{ağız} Hızlı hızlı; çabuk çabuk.* [DS]

kâgir, [Far. kār-gir / kār-gil / Erme. k'ar *(taş)* + gir *(kireç)* > k'arugir > kāgīr كاگير] *(kâ:gi:r) {OsT} sf.* **1.** İş tutan; işçi. **2.** Taş ve tuğla kullanılarak yapılmış. 🗗 **kâgir bina,** *{OsT} Taş ve tuğla kullanılarak yapılmış bina.*

kagmak, [*kāġ-ınak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kavurmak; yakmak. [Clauson]

kagruk, -ğu [koğ *(boşluk)* > kag-(u)r-uk] *{ağız} is.* Gevşek; eski; yıpranmış. [DS]

kagşak, -ğı [koğ *(boşluk)* > kag-(u)ş-a-mak > kagşak] *{ağız} is.* → kağşak. [DS]

kagşamak, [koğ *(boşluk)* > kag-(u)ş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* → kağşamak. [DS]

kagrulmak, [*kāġ-mak *(kavurmak, yakmak)* > kağ-(u)r-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kavrulmak. [DLT]

kagruşmak, [kağ-(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Kavruşmak. [DLT]

kaguk, [*kāv-mak *(toplamak)* > kav-uk / kaġ-uk] *{eT} is.* → kavuk. [EUTS] [Gabain]

kagumak, [*eT.* kaġ-mak > kag-u-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kızmak; sinirlenmek. [DS]

kagun, [*kāġ-mak > kav-un / kāġ-ün] *(ka:ğu:n) {eT} is.* Kavun. [DLT] [EUTS] [KB]

kagunlanmak, [*kāġ-mak > kaġ-ūn-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kavun sahibi olmak. [DLT]

kagunlug, [kaġun-luġ] *{eT} sf.* Kavunlu. [DLT]

kagunluk, [kaġun-luk] *{eT} is.* Kavunluk; kavun tarlası. [DLT]

kagunsamak, [kaġun-sa-mak] *{eT} gçsz. f. [-r* Canı kavun yemek istemek. [DLT]

kagurgan, [kaġ-ur-mak > kaġur-ġān / kakur-ġān] *(kağurğa:n) {eT} sf.* Yağla yoğrulmuş ve fırında pişirilmiş bir tür ekmek, [DLT]

kagurmaç, [kaġ-ur-mak > kaġur-maç] *{eT} is.* → kavurmaç. [DLT]

kagurmak, [*kāġ-mak > kaġ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kavurmak. [DLT] [EUTS]

kaguşmak, [kaġ-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Kavuşmak. [EUTS]

kagut, [*kāġ-mak > kāġ-ut] *{eT} is.* Kavut; darıdan yapılan bir yemek. [DLT]

kağ[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-a-la-mak, kağ-ıl-tı, kağ-ır-tı, kağ-ıl kağıl, kağ-la-mak*

kağ[2], [kag / kağ / kang / kanğ / kañ / kong *(yans.)*] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökme, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ar-mak, kağ-ır-mak, kağ-ır-t-mak, kağ-ır-t-maç*

kağ[3], [kağ / kah / kak *(yans.)*] *is.* Bir şeyi çarpmayı, vurmayı; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ıç kak-mak, kağ-ış-tı, kağ-şa-k*

kağ[4], [kağ / kah / kak / kıh *(yans.)*] *is.* Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-(ı)r-ık, kağ-sır-ık*

kağ[5], [kağ / kak / kah / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ış-ta-mak, kağ-ış-tı*

kağ[6], [kağ / kığ *(yans.)*] *is.* Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ış kağış akmak, kağ-ış-mak, kağ-ış-da-mak, kağ-şa-mak*

kağ[7], [kağ *(yans.)* > kağ > kak > kaġ] *{ağız} is.* Armut, elma, kayısı gibi meyve kurusu. [DS]

kağ[8], [kağ] *{ağız} is.* **1.** Ekin içinde biten yabancı otlar. **2.** Dağ yamaçlarındaki ince çayırlık yerler. **3.** Dağ yamacı. **4.** Yabancı otları çapa ile temizleme işi. [DS]

kağa[1], [*eT.* kañ > kağa] *{ağız} is.* **1.** Baba. **2.** Ağabey. [DS]

kağa[2], [Ar. ḳāʿa قاعه] *{ağız} {OsT} is.* **1.** Evlerin yazın oturulan serin odası. **2.** Oturma odası. [DS]

kâğad, [Far. kāġad كاغذ] *(kâ:ğad) {OsT} is.* Kâğıt. 🗗 **kâğad-hāne,** *Kâğıthane.*

kağal, [kağ-al] *{ağız} is.* Yıkıntı; döküntü yığını. [DS]

kağalamak, [kağ-a-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Herhangi bir isteği veya iddiayı yüz yüze reddetmek; şiddetle itiraz etmek. **2.** *{ağız}* Karşısındakini terslemek; susturmak. [DS]

kağallamak, [kağ-al-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Cevizi yeşil kabuğundan ayırmak. [DS]

kağallaşmak, [kağal-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kargalar bağrışmak. [DS]

kağam kağşak, [kağa-m kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} ikile. zf.* (Yürüyüş için) yavaş yavaş; sendeleye sendeleye. [DS]

kağan[1], [Çin. hu-yü ? / Moğ. ḳāan > ḳāġān قاغان] *{OsT} is.* **1.** Eski Türk ve Moğol devletlerinde hanlar hanına verilen unvan; hakan; padişah; imparator; kayser; hükümdar; sultan; melik. **2.** *sf. {eAT} {OsT}* (Aslan için) kızmış; kükremiş.

kağan[2], [Erme. kehan] *{ağız} is.* **1.** Tarlayı çapa ile otlardan temizleme; çapalama. **2.** Boyunduruğu arabaya bağlayan kayış. [DS]

kağanlık, -ğı [kağan-lık] *is.* **1.** Kağan olma durumu. **2.** Kağanın yönetiminde bulunan ülkeler.

kağarmak, [kağ *(yans.)* > kağ-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Geri bükülmek. [DS]

kağaş, [kağ *(yans.)* > kağ-a-ş] *{ağız} is.* Buzla karışık akan su. [DS] 🗗 **kağaş kağaş,** *{ağız} (Buzlu suyun akışı için) ses çıkararak.* [DS]

kağaşak, [kağ *(yans.)* >kağ-a-ş-a-k] *{ağız} sf.* Gevşek. [DS]

kağaver, [? kağaver] *{ağız} is.* Ürün içinde biten yabancı ot. [DS]

kağaz, [Far. kāġaz كاغذ] *(kâ:ğaz) {OsT} is.* **1.** Kâğıt. **2.** Uçurtma. 🗗 **kâğaz-ı bād,** *{OsT} Uçurtma.*

kağcın, [kağ *(yans.)* > kağ-cın] *{ağız} is.* **1.** Köy evlerinde çimento yerine kullanılan bir tür kil. **2.** Küçük taşlarla karışık toprak tabakası. [DS]

kağdurmak, [kağ *(yans.)* >kağ-dur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Koşturmak. [DS] 🗗 **kağdura kağdura,** *{ağız} Koşturarak; koştura koştura.* [DS]

kağıç, [kak-ınç] *{ağız} is.* → kakınç. 🗗 **kağıç kakmak,** *{ağız} Kusurunu yüzüne vurmak.* [DS]

kâğıdımsı, [kâğı(t)-ımsı] *sf.* Kâğıt inceliğinde veya niteliğinde olan.

kağıl[1], [kağ *(yans.)* > kağ-ıl] *{ağız} is.* Tanesi çıkmış başak. [DS]

kağıl[2], [kağ *(yans.)* > kağ-ıl] *{ağız} is.* **1.** Taşlı tarla; çakıllı toprak. **2.** İri çakıl. **3.** Sürülmüş tarladaki küçük kesekler; yumruk büyüklüğündeki toprak topağı. [DS]

kağıldaşmak, [kağ *(yans.)* > kağ-ıl-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Gürültü yapmak; yüksek sesle karşılıklı konuşmak. [DS]

kağıldı, [kağ-ıl-dı] *{OsT} is.* Gürültü.

kağım, [*eT.* ka *(aile)* > ka-ğı-m ?] *{ağız} is.* Yakınlar; akraba; hısım. [DS]

kağımak, [kağ *(yans.)* > kağ-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sıçramak; zıplamak. [DS]

kağın, [kağ *(yans.)* > kağ-ın] *{ağız} is.* Akan suyun, yatağından etrafa taşması durumu. [DS]

kağır, [kağ *(yans.)* > kağ-ır] *{ağız} is.* Arkaya eğilme. [DS]

kağırmak[1], [tağ *(yans.)* > kağ-ır-mak / kan-ır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi bir kaldıraçla yerinden oynatmak. **2.** *{ağız}* Güç kullanarak bir şeyi geri bükmek; kanırmak. [DS]

kağırmak[2], [kağ *(yans.)* > kağ-ır-mak] *{eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ır] [eAT, OsT -ur]* Aksırmak; öksürerek balgam çıkarmak [DS]

kağırmak[3], [kağ *(yans.)* > kağ-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Seslenmek; çağırmak. **2.** Sözle dokunmak. **3.** Çığırtkan keklik kullanarak keklik avlamak. **4.** (Karga için) ötmek. [DS]

kağırtmaç, [kağ-ır-t-maç] *{ağız} is.* Ağaç ve çiçeklerden koparılan dal; çelik; kanırtmaç. [DS]

kağırtmak, [kağ-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bükmek; eğmek; kanırtmak. [DS]

kağıs, [ka *(aile)* > ka+kız] *{ağız} is.* → kağız. [DS]

kağış, [kağ *(yans.)* > kağ-ış] *is.* **1.** Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan yansımalı gövde. **2.** Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan yansımalı gövde. ◻ **kağış kağış,** *{ağız} 1. (Sıvıların dökülüşü için) bol bol ve gürültülü olarak; çağıl çağıl. 2. (Katı ve kuru şeylerin sürtünmesi için) sürtünme sesi çıkararak; haşır huşur.* [DS]‖ **kağış kağış akmak,** *{ağız} (Su için) gürül gürül akmak; çağlamak.* [DS]‖ **kağış kağış etmek,** *{ağız}* → kağış kağış akmak. [DS]

kağışadak, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-ış-ada-k] *{ağız} zf.* (Boşalmak, dökülmek için) birdenbire ve ses çıkararak. [DS]

kağışdamak, [kağ *(yans.)* > kağ-ış-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Kuru şeyler için) birbirine sürtünerek ses çıkarmak. [DS]

kağışık, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-ış-ık] *{ağız} is.* Kapı aralığı. [DS]

kağışlanmak, [kağ-ış-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Oyalanmak. **2.** (Hayvan için) kuyruk veya kulağını sallayarak ses çıkartmak. [DS]

kağışmak[1], [kağ *(yans.)* > kağ-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Arkaya bükülmek. **2.** (Su için) çağlamak; gürül gürül akmak. [DS]

kağışmak[2], [kağ-ış-mak] *{ağız} gçsz.f. [-ır]* Kusmak. [DS]

kağıştak, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-ış-ta-k] *{ağız} is.* Eşek sürmekte kullanılan ucu sivri, ağaç saplı zincir. [DS]

kağışkamak, [kağ *(yans.)* > kağ-ış-ta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(dı)-yor]* **1.** Çok kurumak yüzünden katılaşmak. **2.** (Kuru şeyler için) birbirine sürtünme sebebiyle ses çıkarmak. [DS]

kağıştı, [kağ-ış-tı] *is.* **1.** Kılıç, mızrak çarpışmasından çıkan ses; kılıç şakırtısı. **2.** *{ağız}* Kuru şeylerin birbirine sürtünme sonucu çıkardığı sesler; sürtünme sesi. [DS] **3.** *{ağız}* Buzlu suyun akarken çıkardığı ses. [DS]

kağıştımak, [kağ *(yans.)* > kağ-ış-ta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yılan için) çalılar arasında ses çıkarmak; hışırdamak. [DS]

kâğıt, -dı [Far. kāġız / kāġaz] *(kâğıt) is.* **1.** Çeşitli bitki lifleri hamur hâline getirilerek üretilen ve üzerine yazı yazılan, basılan, temizlik işlerinde ve ambalaj yapımında kullanılan ince, kuru yaprak. **2.** Üzerine yazı yazılmış bu tür malzeme; belge; pusula; tezkere. **3.** Banknot. **4.** Yazılı sınav cevaplarının yazılı olduğu kâğıt. **5.** İskambil destesi ve bu desteyi oluşturan kartlardan her biri. **6.** *sf.* Kâğıttan yapılmış. ◻ **kâğıt açmak,** *İskambil kâğıtlarını oyunculara dağıttıktan sonra koz olacak kâğıdı belirlemek üzere bir kartı açık olarak koymak.*‖ **kâğıt ağacı,** *Çin ve Japonya'da yetiştirilen, kabuğundan kâğıt yapılan bir tür ağaç; kâğıt dutu, (Broussnetia papyrifera).*‖ **kâğıt almak,** *Pokerde elindeki kâğıtlardan bir kısmını desteden aynı sayıda kartla değiştirmek.*‖ **kâğıt arası,** *{ağız} İnce yazlık baş örtüsü.* [DS]‖ **kâğıt balığı,** *zool. Sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, vücudu kâğıt gibi yassı ve saydam olan, parlak gümüşî bir balık, (Trachypterus trachypterus).*‖ **kâğıt balığıgiller,** *zool. Kemikli balıklardan, örneği kâğıt balığı olan, kâğıt gibi ince vücutlu balıklar familyası, (Trachipteride).*‖ **kâğıt bezi,** *{ağız} Patiska.* [DS]‖ **kâğıt bıçağı,** *Kâğıtları düzgün biçimde kesmeye yarayan bir tür presli makas.*‖ **kâğıt çalmak,** *Oyun sırasında veya dağıtırken değerli kâğıtların kendi eline gelmesini sağlamak.*‖ **kâğıt çekmek,** *Oyun sırasında yerdeki desteden bir adet kâğıt almak.* ‖ **kâğıt dağıtmak,** *Oyuna başlarken oyuncuların hepsine eşit sayıda kart vermek.*‖ **kâğıt dutu,** *Çin ve Japonya'da yetiştirilen, kabuğundan kâğıt yapılan bir tür ağaç; kâğıt dutu, (Broussnetia papyrifera).*‖ **kâğıt emini,** *İmparatorluk döneminde maliye bakanlığı ile saray arasındaki yazışmalara bakan görevli.*‖ **kâğıt fabrikası,** *Selülozun kâğıt hâline getirildiği fabrika.*‖ **kâğıt gibi,** *1. Bembeyaz. 2. Kanı çekilip yüzü sararmak.*‖ **kâğıt hamuru,** *1. Kâğıt yapılmak üzere hamur hâ-*

line getirilmiş selüloz. 2. Kâğıdın özelliğini ve değerini belirten derece.|| **kâğıt helvası,** *Tekerlek biçiminde yuvarlak ve yassı, gevrek bir helva çeşidi.*|| **kâğıt helvası gibi yamyassı olmak,** *Çok incelmek; basılmak; ezilmek.*|| **kâğıt kavafı,** *1. Resmî dairelerde yazışmaları takip eden kimse. 2. mecaz. Sahte senet vb. kıymetli evrak düzenleyerek dolandırıcılık yapan kimse; yalancı; dolandırıcı.*|| **kâğıt kesmek,** *Oyuna başlarken kâğıtlardan bir kısmının alta gelmesini sağlamak amacıyla desteyi ikiye bölmek.*|| **kâğıt kurmak,** *İskambil vb. oyunlarda iyi kâğıtlar kendisine gelecek şekilde düzenlemek.*|| **kâğıt kuşu,** *{ağız} Uçurtma.* [DS]|| **kâğıt makası,** *Kâğıt kesmeye yarayan makas.*|| **kâğıt oyunu,** *İskambil kâğıtları ile oynanan oyunlardan her biri.*|| **kâğıt örneği,** *{ağız} Bir tür kilim.* [DS]|| **kâğıt sepeti,** *Gereksiz kâğıtların konulduğu küçük kutu.*|| **kâğıt uçurmak,** *Mektup yazıp acele göndermek.*|| **kâğıt üzerinde,** *Teorik olarak; uygulamaya geçmemiş haliyle.*|| **kâğıt üzerinde kalmak,** *Bir iş tasarlandığı hâlde uygulamaya konulmamak.*|| **kâğıt üzerine koymak,** *Tasarlanmış bir işi gerçekleştirmek.*|| **kâğıda dökmek,** *Düşünülen şeyleri yazmak; yazı ile ifade etmek.*

kâğıtçı, [kâğıt-çı] *is.* **1.** Kâğıt üreten kimse. **2.** Kâğıt satan kimse.

kâğıtçıbaşı, [kâğıt-çı+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde devletin kâğıt ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kimse; ser kırtasî-yi mirî.

kâğıtçılık, -ğı [kâğıt-çı-lık] *is.* **1.** Kâğıtçının yaptığı iş. **2.** Kâğıt sanayii.

kâğıtlama, [kâğıt-la-ma] *is.* Kâğıt kaplamak eylemi.

kâğıtlamak, [kâğıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* Bir şeye kâğıt yapıştırmak; bir yeri kâğıtla kaplamak.

kâğıtlanma, [kâğıt-la-n-ma] *is.* **1.** Kâğıt yapıştırılma. **2.** Kâğıt sahibi olma. **3.** Üzerine veya içine kâğıt karışma.

kâğıtlanmak, [kâğıt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Üzerine kâğıt yapıştırılmak; kâğıtla kaplanmak. **2.** *dönşl. f.* Üzerine kâğıt konmuş veya içine kâğıt karışmış bulunmak. **3.** Kâğıtlı hâle gelmek.

kâğıtsı, [kâğıt-sı] *sf.* **1.** Kâğıda benzer; kâğıt görünümünde olan. **2.** Yaban arılarının yuva yapmak için kullandıkları kâğıda benzer odun liflerini tükürükleri ile karıştırarak meydana getirdikleri madde.

kağız[1], [ka *(hısım)* > ka+kız] *{ağız} ünl.* **1.** Kadınlar arasında *"yahu"* anlamında kullanılan bir ünlem. **2.** *is.* Kız; kadın. [DS]

kağız[2], [Far. kāġaẕ كاغذ] *{ağız} {OsT} is.* **1.** Kâğıt. **2.** Mektup. [DS]

kağla, [kağ-la] *{ağız} is. is.* Saz ve ekin sapından örülmüş ağzı açık kaşık sepeti; kaşıklık. [DS]

kağlamak[1], [koğ-la-mak > kağ-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Birinin arkasından konuşmak.

kağlamak[2], [kağ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sebze bahçelerinin, bağların yaban otlarını temizlemek. [DS]

kağlaşmak, [koğ-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birinin arkasından dedikodu etmek. [DS]

kağmut, [? kağmut] *{ağız} is.* Devetabanı veya İstanbul şalgamı adı verilen bir tür turp. [DS]

kağnak, -ğı [kağ-na-k] *{ağız} is.* Yeni doğan hayvanların üzerinde bulunan ince zar. [DS]

kağnı, [*eT.* kañlı > kağnı] *is.* Ahşap bir dingil üzerinde dönen yekpare görünüşlü ağaçtan yapılma iki tekerlekli, öküz veya manda tarafından çekilen bir tür araba. 🗗 **kağnı gibi,** *Çok yavaş.*|| **kağnı tozu,** *{ağız} Balın çok olduğu dönem.* [DS]

kağnıcak, [kağnı-cak] *{ağız} is.* Değirmen taşlarını birbirinden ayırmak veya birbiri üstüne koymakta kullanılan ağaç aygıt. [DS]

kağnık, -ğı [kağ-(ı)n-ık] *{ağız} is.* Ön tarafın yüksek olması dolayısıyla suyun ark içinde meydana getirdiği birikinti. [DS]

kağrık[1], **-ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)r-ık] *{ağız} is.* **1.** Erkek kekliğin, karşısındaki kekliği susturmak için çıkardığı ses. **2.** Aksırık; balgam. **3.** Nezle dolayısıyla damakta meydana gelen şişlik. [DS]

kağrık[2], **-ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)r-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kendini beğenmiş. **2.** İnatçı. [DS]

kağrışmak, [kağ-(ı)r-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İşi sevmemek; tembellik etmek. [DS]

kağruk, -ğu [kağ *(yans.)* > kağ-(u)r-uk] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) terbiyesiz; kaba ve söz dinlemeyen. **2.** Kambur; biçimsiz. [DS]

kağsak, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)s-a-k] *{ağız} is.* Koyunların kuyrukları altında yapışarak kuruyup kalmış pislik. [DS]

kağsırık, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)s-ır-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kağşadak, -ğı [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-ada-k] *{ağız} zf.* (Sıvı bir maddenin dökülüşü veya akışı için) birdenbire ve bolca. [DS]

kağşak[1], **-ğı** [koğ *(yans.)* > koğ-(ı)ş-a-mak > kağşak] *sf.* **1.** (Bina, eşya vb. için) parçaları gevşemiş ve dağılacak duruma gelmiş olan; dağılmaya yüz tutmuş olan; eskimiş. *{OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** Vücudu gevşemiş; ihtiyarlamış; yaşlı. **3.** *mecaz.* Köhne; geçersiz. **4.** Aralarında boşluk bulunan birbiri üzerine binmiş kayaların bulunduğu arazi veya dağ yamaçları. **5.** Üstü yumuşak topraklı, içi oyuk zemin. 🗗 **kağşak toprak,** *{ağız} Kazılması ve işlenmesi kolay olan kaba ve çürük toprak.* [DS]

kağşak[2], **-ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} is.* Koyunların kuyrukları altında yapışarak kuruyup kalmış pislik. [DS] 🗗 **kağşaktan çıkmak,** *{ağız} (Koyun, keçi için) yavrulamak.* [DS]

kağşak[3], **-ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} is.* **1.** Sarp ve kayalık yerler; uçurum. **2.** Üstü yumuşak ve içerisi oyuk toprak. **3.** Dağ eteklerinde ve vadi-

lerde oluşan taş yığınları. **4.** Bataklık. [DS] 🗗 **kağşak otu,** *{ağız} Tarlalarda biten bir tür yabancı ot.* [DS]

kağşama, [kağşa-ma] *is.* Kağşak hâle gelme.

kağşamak[1]**,** [koğ *(yans.)* > koğ-(ı)ş-a-mak] *gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* **1.** (Eşya ve bina için) ek ve bağlantı yerlerinden gevşeyip dağılacak, dökülecek hâle gelmek. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** Yıkılmağa yüz tutmak. *{OsT} {ağız} (aym)* [DS] **3.** (Giyecek, yaygı vb. için) çok eskimek; dağılıp dökülmek üzere olmak; parça parça olmak; dağılmak. *{ağız} (aym)* [DS] **4.** İhtiyarlık yüzünden vücuda gevşeklik gelmek; organlar işlevini yerine getiremez olmak; çökmek. **5.** *mecaz.* Geçersiz hâle gelmek; yürürlükten çıkmak; çökmek. **6.** (Kar ve buz için) eriyip sulanmak. **7.** *{ağız}* (Kaya için) çürüyerek yumuşayıp yerinden kayıp yuvarlanmak. [DS]

kağşamak[2]**,** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-mak] *{OsT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* **1.** Yaşlanmak. **2.** Zayıflık, arıklık yüzünden güçten düşmek. **3.** Bedenin her yanı hasta olmak; sağlıksız olmak. [DS] 🗗 **kağşayarak yürümek,** *{ağız} İki yana sallanarak yürümek.* [DS]

kağşanmak, [kağ-(ı)ş-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yorulan hayvanın dinlenmesini ve işemesini sağlamak. [DS]

kağşatma, [kağşa-t-ma] *is.* Kağşamasını sağlamak eylemi.

kağşatmak, [kağ-(ı)ş-a-t-mak قاغشدمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* Ek ve bağlantılarını gevşeterek dökülecek, dağılacak duruma getirmek. **2.** Yürürlükten kalkmasını sağlamak; geçersiz kılmak; çökertmek.

kağumak, [kağ-u-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kızmak; öfkelenmek. [DS]

kağunmak, [kağ-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Bir binanın dibini kazmak. [DS]

kağurga, [kağ-ur-ga] *{ağız} is.* Kavrulmuş mısır, buğday, çedene vb. [DS]

kağutmak, [kağ *(yans.)* > kağ-ut-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Bükmek. [DS]

kâh[1]**,** [Far. gāh گاه] *(kâ:h) {OsT} bağ.* Kimi zaman; bazen; bazı; gâh.

kâh[2]**,** [Far. kāhiden *(eksilmek)* > kāh گاه] *(kâ:h) {OsT} is.* Kuru ot parçası; saman çöpü; saman. 🗗 **kâh-bān,** *{OsT} Harman bekçisi.*|| **kâh-dān,** *{OsT} Saman deposu; samanlık.*|| **kâh-gil,** *{OsT} Saman karıştırılarak hazırlanmış çamur sıva.*

kâh[3]**,** [Far. kāḫ کاخ] *(kâ:h) {OsT} is.* **1.** Köşk; kasır; villa. **2.** Tek oda. **3.** Tek odalı ev. **4.** Yüksek bina; kule. **5.** Tak. 🗗 **kâh-ı dâd-gücterî,** *{OsT} Adliye sarayı.*|| **kâh-ı müşterî,** *{OsT} Yay burcu.*|| **kâh-ı mâh,** *{OsT} Akrep burcu.*

kah[1]**,** [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kah-a-la-mak*

kah[2]**,** [kağ / kah / kak *(yans.)*] *is.* Bir şeyi çarpmayı, vurmayı; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kah-a-la-mak, kah-ınç, kah-ış kalkmak*

kah[3]**,** [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kık / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kah-ır-da-k*

kah[4]**,** [kağ / kah / kak / kık *(yans.)*] *is.* Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kah-ır-ık, kah-(ı)r-ık, kah-sır-mak*

kah[5]**,** [kah *(yans.)*] *is.* Gülme ya da aksırma sırasında çıkarılan ses. 🗗 **kah kah gülmek,** *Yüksek sesle gülmek.*

kah[6]**,** [kah *(yans.)*] *ünl.* Köpek çağırma ünlemi. 🗗 **kah kah,** *Köpeği çağırmakta kullanılan bir söz.* [DLT]

kah[7]**,** [kah / kak] *{ağız} is.* Bıçakla dört ve daha fazla parçaya bölünerek kurutulmuş meyve; kak. [DS]

kah[8]**,** [kah] *{ağız} is.* **1.** Kenar; kıyı. **2.** Sınır. [DS] 🗗 **kah çevirmek,** *{ağız} Sınır yapmak; kenar çevirmek; kıyılamak.* [DS]

kaha[1]**,** [Ar. ḳāʿa قاعه] *{ağız} {OsT} is.* Avlu; ağıl. [DS]

kaha[2]**,** [? kaha] *{ağız} is.* **1.** Puf böreği. **2.** Lokma tatlısı. [DS]

kahaç, -cı [kak-aç] *{ağız} is.* Pirzola. [DS]

kahah, [kaba-k / kabaḫ] *{ağız} sf.* (Keçi için) boynuzsuz. [DS]

kahal, [Moğ. kaha-mak > kaha-l] *{eT} is.* Abluka; muhasara. [Nevâyî]

kahalamak, [kak-ala-mak / kaḫ-ala-mak قخلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eAT}* Gagalamak. **2.** *{ağız}* Karşı gelmek; ters cevap vermek. [DS]

kaham, [*eT.* ka *(aile)* > ka(h)-am] *{ağız} is.* Akraba; hısım. [DS]

kahamak, [Moğ. kaha-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Sarmak; çevrelemek; abluka altına almak. [Nevâyî]

kahan, [Erme. kehan > kaḫan] *{ağız} is.* **1.** Tarladaki zararlı otlar. **2.** Yabancı otla mücadele. [DS] 🗗 **kahan etmek,** *{ağız} 1. Yabancı otları temizlemek.* [DS] **2.** *Beğenmediği kişi ve nesneleri dışarı atmak; dışarı çıkarmak.* [EG]

kahanlamak, [kahan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çapalamak. [DS]

kahat, -dı [Far. kaġāż => kâğıt] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

kâhban, [Far. kāh-bān کاهبان] *(kâ:hba:n) {OsT} is.* Harman bekçisi.

kahbanalı, [Ar. ḳaḥbe + T. ana-lı] *{ağız} sf.* Kurnaz. [DS]

kahbanallı, [Ar. ḳaḥbe + T. ana-lı] *{ağız} is.*→ kahbanalı. [DS]

kahbe, [Ar. ḳaḥbe قحبه] *{OsT} is.* **1.** Yasa ve örf dışı cinsel ilişkiler yaşayan kadın; fahişe; zaniye. **2.** *mecaz.* Sözünde durmayan; kalleş; dönek.

kahdiri, [kah+dir-i ?] *{ağız} zf.* İyice; esaslı. [DS]

kahhanalı, [Ar. ḳaḥbe + T. ana-lı] *{ağız} is.* → kahbanalı. [DS]

kahhane, [Far. kāh-ḫāne کاهخانه] *(kâ:hha:ne) is.* Samanlık.

kahhar, [Ar. ḳahr > ḳahhār قهار] *(kahha:r) {OsT} sf.* **1.** Çok eziyet eden; kahreden; ezen; acımayan. **2.** Her şeye, her istediği şeyi yapabilecek, onları dilediği zaman mahvedebilecek güç ve yetkinlikte olan; Allah. 🗗 **kahhār-ı müntekim,** *{OsT} Allah.*

kahharane, [Ar. ḳahhār + Far. -āne قهارانه] *(kahha:ra:ne) {OsT} zf.* Kahredercesine; zalimce.

kahış, -cı [kak-mak > kak-ınç / kağınç / kahıç] *{ağız} is.* → kakınç. [DS] 🗗 **kahış kakmak,** *{ağız} Kusurunu yüzüne vurmak.* [DS]

kahıh, [kak-mak > kak-ık / kah-ıh] *{ağız} is.* Tıkalı; dolu. [DS]

kahık, -ğı [kalk-mak > kalk-ık / kah-ık] *{ağız} is.* Kalkık. [DS]

kahım, [*eT.* ka *(aile)* > ka(h)-ım] *{ağız} is.* Akraba. [DS]

kahımak, [kak-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kırmak; berelemek. [DS]

kahınç, [kak-mak > kaḫ-ınç] *{eT} is.* **1.** → kakınç. [DK] **2.** *{ağız}* Ayıp; kusur; eksiklik. [DS]

kahır, -hrı [Ar. ḳahr قهر] *{OsT} is.* **1.** Mutsuz olayların sebep olduğu aşırı üzüntü; derin acı; keder; sıkıntı. **2.** Ezici davranış; zulüm. **3.** Yok etme; ezme; perişan etme; mahvetme. **4.** Bir şeye karşı, onu aşağılayacak, yok edecek veya ezecek biçimde güç üstünlüğüne sahip olmak. **5.** Baskı ile iş yaptırma; zorlama. 🗗 **kahır çekmek,** *Ses çıkarmaksızın, üzüntü ve sıkıntılara katlanmak.*|| **kahır yüzünden lütuf görmek,** *Birine kötülüğü dokunsun diye yapılan bir işten tam aksine o kişiye iyilik doğmak.*|| **kahrı çekilir,** *Sağladığı yarar, verdiği sıkıntıyı çekmeye, ona katlanmaya değer.*|| **kahrı çekilmez,** *Verdiği sıkıntıya katlanılmaz.* || **kalırına uğramak,** *Birinden kötülük görmek; onun gazabına uğramak.*|| **kalırından ölmek,** *1. Çok sıkıntı çekmek; aşırı üzülmek. 2. Çektiği acı ve sıkıntılar yüzünden ölmek.* || **kalırını çekememek,** *Birinin verdiği sıkıntılara, üzüntülere ve huysuzluklarına dayanamamak.*|| **kalırını çekmek,** *Birinin verdiği sıkıntılara, üzüntülere ve huysuzluklarına katlanmak.*

kahırdak, -ğı [kak > kak-ır-da-k] *{ağız} is.* **1.** Eritilmiş kuyruk ya da iç yağının içinde erimeden kalmış kıkırdak parçaları. **2.** Kurumuş çamur. [DS]

kahırık, -ğı [kah *(yans)* > kah-ır-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kahırlanma, [kahır-la-n-ma] *is.* Kendi kendine aşırı üzüntü içinde bulunma.

kahırlanmak, [kahır-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine, için için devamlı ve aşırı üzüntü içinde bulunmak; kahrolmak; kederlenmek.

kahırlı, [kahır-lı] *sf.* Üzüntü veya acısı çok olan.

kahırsanmak, [kah-ır-sa-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Üzüntüsünü anlatmak. [DS]

kahış, [kak-ınç > kağıç / kahış] *{ağız} is.* Ayıp; kusur; eksiklik. [DS] 🗗 **kahış kakmak,** *{ağız} Ayıplarını, kusurlarını yüzüne vurmak.* [DS]

kahışlamak, [kak-ış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İtelemek; sokmaya çalışmak; kakalamak. [DS]

kâhi[1], [Far. kāhī کاهی] *(kâ:hi:) {OsT} is.* Üç köşeli bir tür kuru börek; simit.

kâhi[2], [Far. kāhī کاهی] *(kâ:hi:) {OsT} bağ.* → gâhi.

kâhil, [Ar. kühület > kāhil کاهل] *(kâ:hil) {OsT} sf.* **1.** Olgunluk çağına gelen; erişkin; ergin. **2.** *mecaz.* Ağır hareket eden; tembel; uyuşuk. 🗗 **kâhil-kalem,** *{OsT} Tembel; uyuşuk.*|| **kâhil-ten,** *{OsT} Tembel; uyuşuk.*

kâhilane, [Ar. kāhil + Far. -āne کاهلانه] *(kâ:hila:ne) {OsT} zf.* Tembelce; uyuşuk uyuşuk.

kâhillik, -ği [kâhil-lik] *is.* Kâhil olma durumu; erginlik; erişkinlik.

kâhin, [Ar. kehānet > kāhin کاهن] *(kâ:hin) {OsT} is.* **1.** Doğaüstü güç ve yollardan geleceği bilme, gizli ve kayıp şeyleri bulma iddiasında bulunan kişi. **2.** Eski Mısırlı ve Hintlilerin ruhanî lideri. 🗗 **kâhin değilim,** *"Görmediğim, duymadığım, öğrenmediğim şeyi bilemem." anlamında kullanılır.*

kâhinane, [Ar. kāhin + Far. -āne کاهنانه] *(kâ:hina:ne) {OsT} zf.* Kâhine yakışacak tarzda; kâhince.

kâhine, [Ar. kāhin > kāhine کاهنه] *(kâ:hine) {OsT} is.* Kadın kâhin.

kâhinî, [Ar. kāhin > kāhinī کانهی] *(kâ:hini:) {OsT} sf.* Kâhinlikle ilgili; kâhinin sözleriyle ilişkili; kâhinle ilgili.

kâhinlik, [kâhin-lik] *is.* **1.** Kâhin olma durumu. **2.** Geleceği okuma sanatı veya işi. **3.** Kâhinlere yakışır söz.

kahir, [Ar. ḳahr > ḳāhir قاهر] *(ka:hir) {OsT} sf.* **1.** Zorlayan; kahredici. **2.** Baskın gelen; ezen; ezici. **3.** Yok eden; gideren. 🗗 **kahir ekseriyet,** *{OsT} Oylama veya taraftar bulmada ezici çoğunluk.*|| **kahir kuvvet,** *{OsT} Ezici, yok edici güç.*|| **kāhirü'l-eşrār,** *{OsT} Şerirleri, haydutları yok eden.*|| **kāhirü's-sümūm,** *{OsT} Panzehir.*

kahirlenmek, [Ar. ḳahr => kahır > kahır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Üzülmek; dertlenmek. [DS]

kahirsemek, [Ar. ḳahr => kahir-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* Üzüntüsünü anlatmak. [DS]

kahirsenmek, [Ar. ḳahr => kahir-se-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Üzüntüsünü anlatmak. [DS]

kahit, [Ar. ḳaḥṭ > ḳaḥīṭ قحيط] *(kahi:t, t kalın söylenir) {OsT} is.* Kıtlık yılı.

kahkaha[1]**, -a'i** [Ar. ḳahḳahā' قهقهاء] *(kahkaha:) {OsT} is. zool.* Öldürücü bir yılan.

kahkaha[2], [Ar. ḳahḳaha قهقهه] *{OsT} is.* Yüksek sesle gülerken çıkan ses. 🗗 **kahkaha atmak,** *Kahkaha ile gülmek.*|| **kahkaha çiçeği,** *bot. Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılan, uçları mavi çizgili beyaz çiçekleri olan bir tür sarmaşık, (Convulvulus persicum).*|| **kahkaha çiçeğigiller,** *bot. Ülkemizde dört cins ve 38 türle temsil edilen almaşık yapraklı basit, çanak ve taç yaprakları beşli, üst durumlu ovaryumdan gelişen kapsüllü meyveli, bir ya da çok yıllık otsu ve çalımsı bitkiler, (Convolvulaceae).*|| **kahkahayı basmak** (salıvermek, koyuvermek, koparmak), *Kendini tutamayıp, patlarcasına birdenbire gülmek.*|| **kahkaha-zen,** *{OsT} Kahkaha atan; kahkaha atarak gülen.*

kahkara[1], [Ar. ḳahḳarā قهقرا] *(kahkara:) {OsT} is.* **1.** Arkasını dönmeden savaşa savaşa geri çekilme. **2.** Birdenbire dönerek aynı iz üzerinde geri çekilme.

kahkara[2], [Ar. ḳahḳaha] *{ağız} is.* Eğlenceli konuşma; eğlendirici söz. [DS]

kahkarî, [Ar. ḳahḳarā > ḳahḳarī قهقرى] *(kahkari:) {OsT} sf.* Arkasını dönmeden savaşarak geri çekilme ile ilgili. 🗗 **kahkarî hezimet,** *{OsT} Geri çekilerek uğranılan büyük yenilgi.*|| **kahkarî ricat,** *{OsT} Acele geri çekilme.*

kahkeşan, [Far. kāh-keşān کهکشان] *(kâ:hkeşa:n) {OsT} is.* Samanyolu.

kâhkül, [Far. kākül کاکل / کاهکل] *(kâ:hkül) {OsT} is.* → kâkül.

kahlamak, [kak *(yans.)* > kaḫ-la-mak] *{eAT} gçl. f. [-r]* Kurutmak; katı bir hâle getirmek.

kahlaz, [kah *(yans.)* > kah-la-z] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kahlık[1]**, -ğı** [kak > kak-lık] *{ağız} sf.* (Elma, armut vb. meyveler için) kurutmak için ayrılmış; kak yapılacak. [DS]

kahlık[2]**, -ğı** [kak > kak-lık] *{ağız} is.* → kaklık[1]. [DS]

kahlibar, [Far. keh *(saman)* + rübā *(kapan)* کهربا] *{ağız} is.* → kehribar. [DS]

kahliç, -ci [kof > kof-lu + iç ?] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kahliz, [kof > kof-lu + iç ?] *{ağız} is.* → kahliç. [DS]

kahma[1], [kak-mak > kak-ma] *{ağız} is.* Evlerin çatısına döşenen ince uzun ve enli tahta. [DS]

kahma[2], [? kahma] *{ağız} is.* Gelincik çiçeği. [DS]

kahmacık, -ğı [kahma-cık] *{ağız} is.* → kahma[2]. [DS]

kahmağ, [kak-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* → kakalamak. [DS]

kahmak[1], [kak-mak > kaḫ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* → kakmak. [DK]

kahmak[2], [kalk-mak / kaḫ-mak قخمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{OsT}* Vurmak; itmek; tepmek. **2.** *{ağız}* Kalkmak, kabarmak. [DS]

kahmak[3], [kak-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Koç ya da sığır için) tos vurmak. [DS]

kahman, [kahman] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

kahmığ, [kak-mık] *{ağız} is.* Rendelenen ya da yontulan ağaçtan çıkan parçalar; yonga; kıymık; talaş. [DS]

kahmıh, [kak-mık] *{ağız} is.* → kahmığ. [DS]

kahmuği, [? kahmuği] *{ağız} is.* Yapraklarının altı beyaz tüylü bir tür kavak. [DS]

kahmuh, [kak-mık / kah-muḫ] *{ağız} is.* → kakmığ. [DS]

kahnıut, [kak-mak > kak-ma + ot] *{ağız} is.* → kakmut. [DS]

kahnag, [kak-mak > kak-(ı)n-ak] *{ağız} is.* Küçük sepet. [DS]

kahniç, -ci [? kahniç] *{ağız} is.* Küçük çapa. [DS]

kahpe, [Ar. ḳaḥbe قحبه] *{OsT} is.* **1.** Yaşayışı, içinde bulunduğu toplumun ahlak kurallarına uymayan, erkeklerle yasal olmayan cinsel ilişkilerde bulunan kadın; orospu; fahişe. **2.** *kaba.* Kadınlar için kullanılan bir sövme ve hakaret sözü. **3.** *sf.* Sözünde durmayan; dönek; kalleş. **4.** Okşama sözü olarak kullanılır. *"kahpe gençlik".* 🗗 **kahpe dölü,** *kaba. Soyu sopu belli olmayan anlamında bir sövme sözü; piç; soysuz.*|| **kahpe felek,** *Şans, kader ve talihe küskünlüğü ifade etmek için kullanılan söz; dönek felek; kalleş felek.*

kahpece, [kahpe-ce] *(kahpe'ce) zf.* Kahpeye yakışır biçimde; kahpe gibi.

kahpelenme, [kahpe-le-n-me] *is.* Kahpe gibi davranma.

kahpelenmek, [kahpe-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kahpe gibi davranır olmak; kahpelik etmek.

kahpeleşme, [kahpe-le-ş-me] *is.* Kahpe durumuna gelme.

kahpeleşmek, [kahpe-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kahpe durumuna gelmek; orospu olmak. **2.** Dönekliк etmek; kalleş durumuna gelmek.

kahpelik, -ği [kahpe-lik] *is.* **1.** Kahpe olma durumu; evlilik dışı cinsel ilişkide bulunan kadının taşıdığı nitelik; fahişelik; orospuluk. **2.** Dönek, kalleş olma durumu; döneklik; kalleşlik. **3.** Dönek, kalleş ve orospu bir kişiye yakışır durum. 🗗 **kahpelik etmek,** *Birine kötülük etmek; kalleşçe davranmak.*

kalır, [Ar. ḳahr قهر] *{OsT} is.* → kahır. 🗗 **kahr-ı dehr,** *Dünya dertleri; yaşama sıkıntısı.*|| **kahr-ı hiddet,** *Öfke ve kızgınlığın yarattığı yıkım.*

kalıra, [kak > kah-ra] *{ağız} is.* **1.** Taşlık yer. **2.** Mağara; delik. **3.** Yer altı. [DS]

kahrak, [kak > kah-ra-k] *{ağız} is.* **1.** Taşlaşmış, sertleşmiş toprak. **2.** Suların kolayca kaynayıp çıktığı taşlı katman. [DS]

kahraka, [? kahraka] *{ağız} sf.* **1.** Mutsuz; şanssız. **2.** *is.* Kartal. [DS]

kahralık, [kak-ra-lık] *{ağız} is.* Taşlı, çakıllı dere yatağı.

kahramak, [kak > kak-ra-mak] *gçsz. f. [-r] [-(ı)-yor]* Batırmak; helak etmek,

kahraman, [Far. ḳahramān قهرمان] *{OsT} is.* **1.** Bir savaşta veya tehlikeli bir durumda korkusuzca davranıp, özveride bulunarak yararlılık gösteren üstün niteliklere sahip kimse; alp; yiğit. **2.** Üstün erdemleri ile dikkati çeken kimse. **3.** *ed.* Edebî bir eserin en önemli kişisi. **4.** Bir olayda önemli derecede rol oynayan kişi. **5.** *{ağız}* (Kişi ya da hayvan için) sessiz, yumuşak huylu. [DS] 🗗 **kahramān-ı gazabnāk,** *Kızgın kahraman; öfkeli yiğit.*

kahramanan, [Ar. kahramānān قهرمانان] *{OsT} (kahrama:na:n) is.* Kahramanlar; alpler; yiğitler.

kahramanane, [Ar. kahramān + Far. -āne قهرمانانه] *{OsT} (kahrama:na:ne) zf.* Kahramana yakışır biçimde; yiğitçe; kahramanca.

kahramanca, [karaman-ca] *(kahrama:'nca) zf.* Kahraman birine yakışır biçimde; yiğitçe; kahramanane.

kahramani, [Far. kahramānī قهرمانی] *(kahrama:ni:) is.* Kahramanlık; yiğitlik; cesurluk.

kahramanlaşma, [kahraman-la-ş-ma] *is.* Kahraman durumuna gelme.

kahramanlaşmak, [kahraman-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kahraman durumuna gelmek; yiğitleşmek.

kahramanlaştırma, [kahraman-la-ş-tır-ma] *is.* Kahraman durumuna getirme.

kahramanlaştırmak, [kahraman-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kahraman durumuna getirmek.

kahramanlık, -ğı [kahraman-lık] *is.* **1.** Kahraman olma durumu. **2.** Kahramanca davranış; yiğitlik; cesurluk. 🗗 **kahramanlık göstermek,** *Bir savaş veya tehlikeli bir durumda korkusuzca davranıp, özveride bulunarak yararlılık sergilemek; kahramanca davranışlarda bulunmak.*

kahramanıiame, [Far. ḳahramān-nāme قهرمانnامه] *(kahrama:nna:me) {OsT} is.* Tanınmış kahramanları anlatan destanlara verilen ad.

kahrelik, -ği [kahra-lık] *{ağız} is.* → kahralık. [DS]

kahren[1], [Ar. ḳahr > ḳahren قهراً] *(ka'hren) {OsT} zf.* Zora baş vurarak; ezerek.

kahren[2], [? kahren] *{ağız} is.* Kaymak tutturmak için, içinde süt biriktirilen tepsi biçiminde geniş tahta kap. [DS]

kahretme, [Ar. ḳahr + T. et-me] *is.* Yok etmek, ezmek eylemi; perişan etme; mahvetme.

kahretmek, [Ar. ḳahr + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Ezmek; perişan etmek; yok etmek; mahvetmek. **2.** Aşırı derecede üzmek; çok acı ve üzüntü vermek. **3.** (Beddua için) Allah'ın kahrına uğramasını, öldürmesini, mahvetmesini dilemek. **4.** *gçsz. f.* Kendine dert edinmek; çok üzülmek; tasalanmak.

kahreyleme, [Ar. ḳahr + T. eyle-me] *is.* Yok eyleme, ezme; perişan etme; mahvetme.

kahreylemek, [Ar. ḳahr + T. eyle-mek] *is.* Üzülmesine sebep olmak; kahretmek.

kahreyleyiş, [Ar. ḳahr + T. eyle-y-iş] *is.* Kahreylemek eylemi veya biçimi.

kahrık, -ğı [kah *(yans.)* > kah-(ı)r-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kahrolası, [Ar. ḳahr + T. ol-ası] *sf.* Yok olması, kahrolması dilenen.

kahrolma, [Ar. ḳahr + T. ol-ma] *is.* Aşırı üzüntü içinde bulunma.

kahrolmak, [Ar. ḳahr + T. ol-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Çok üzülmek; içlenmek. **2.** (İstek kipi, birinci teklik şahıs) yemin sözü olarak kullanılır. **3.** (Emir kipinde) ilenmek amacıyla kullanılır.

kahroluş, [Ar. ḳahr + T. ol-uş] *is.* Kahrolmak eylemi veya biçimi.

kahsırmak, [kah *(yans.)* > kah-sı-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Öksürmek; aksırmak. [DS]

kahşak, -ğı [koğ *(boşluk)* > kag-(u)ş-ā-mak > kağşak] *{ağız} is.* **1.** Kaygan toprak. **2.** *sf.* (Bina, mobilya vb. için) eskimiş; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]

kahşamak, [kaḫşā-mak قاخشامق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* → kağşamak.

kahşaşmak, [kaḫşā-ş-mak قخشمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* → kağşamak.

kahşatmak, [koğ *(boşluk)* > kag-(u)ş-ā-mak > koğşa-t-mak / kaḫşa-t-mak قاخشدمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* Parçalamak. [KB] **2.** *{ağız}* Bir şeyin parçasını yerinden oynatmak; gevşetmek. [DS]

kahrüba, [Far. kāh-rübā / keh-rübā کاهربا] *(kâ:h-rüba:) sf.* **1.** Saman kapan; samankapar. **2.** *is.* Kehribar; ebonit.

kaht, [Ar. ḳaḥṭ قحط] *{OsT} is.* **1.** Yağmur yağmaması yüzünden çıkan kıtlık. **2.** Kıtlık sonucu beliren açlık. **3.** *mecaz.* Azlık; yetersizlik; yokluk. 🗗 **kaht-ı ricāl,** *{OsT} Devlet adamı yokluğu.*|| **kaht-ı sāl,** *{OsT} Kuraklık ve kıtlık yılı.*|| **kaht ü ġalā,** *{OsT} Kıtlık ve pahalılık.*

kâhta, [Far. kāh => kâh-ta] *{ağız} zf.* Bazen; kimi zaman. [DS]

kahtalan, [? kahtalan] *{ağız} is.* Simit, pasta, poğaça gibi yiyecekler. [DS]

kahvaltı, -yı [Ar. ḳahve + T. alt-ı] *is.* Çoğunlukla sabahları veya ikindi üzeri yenen hafif yemek. 🗗 **kahvaltı etmek,** *Hafif yiyeceklerden ibaret olan yemeği yemek.*

kahvaltılık, -ğı [kahvaltı-lık] *sf.* **1.** Kahvaltıya ait; kahvaltı ile ilgili. **2.** *is.* Kahvaltıda yenen peynir, zeytin, reçel, yağ, yumurta, kahve, çay gibi yiyecek ve içeceklerin genel adı.

kahve, [Ar. ḳahve قهوه] *{OsT} is.* **1.** Kök boyasıgillerden, sıcak ülkelerde yetişen ve yirmi kadar türü bulunan, beyaz ve hoş kokulu çiçekli, yedi metre kadar boylanabilen ağaç, *(Coffea).* **2.** Bu ağacın kiraz biçiminde olan meyvelerinin çekirdeği. **3.** Bu çekirdeklerin kavrulup öğütülmesiyle elde edilen toz. **4.** Kavrulmuş kahve çekirdeklerinin veya çekilmiş kahvenin suda kaynatılmasıyla elde edilen sıcak içecek. **5.** Kahve, çay, ıhlamur vb. sıcak ve soğuk içeceklerin içildiği, boş vakitlerin geçirildiği yer; kahvehane. 🗗 **kahve ağacı,** → kahve.|| **kahve çekmek,** *Kavrulmuş kahve çekirdeğini öğütmek.*|| **kahve çekirdeği,** *Kahve ağacı meyvesinin çekirdeği.*|| **kahve değirmeni,** *Kavrulmuş kahve çekirdeklerini öğütmekte kullanılan alet.*|| **kahve dolabı,** *Kahve çekirdeklerini kavurmakta kullanılan döner fırın.*|| **kahve dövmek,** *Kavrulmuş kahve çekirdeğini dibekte toz hâline getirmek.*|| **kahve dövücünün hınk deyicisi,** *Birinin söylediğini hemen onaylayan yardakçı kimse.*|| **kahve falı,** *Fincanın içinde biriken telvenin aldığı şekillere dayanarak gelecek hakkında bilgiler edinmeye dayanan bir tür falcılık.*‖ **kahve fincanı,** *Kahve içmekte kullanılan porselen kap.*‖ **kahve kâğıdı,** *{ağız} Kese kâğıdı.* [DS]‖ **kahve kaşığı,** *Çay veya kahve karıştırmaya yarar küçük kaşık.*|| **kahve kavurmak,** *Çekirdek kahveyi öğütmeden önce hafif ateşte rengi koyulaşıncaya kadar kavurmak.*|| **kahve ocağı,** *Kahvehane, han, konak ve buna benzer iş yerlerinde sıcak içecek hazırlanan ve dağıtılan yer.*|| **kahve parası,** *Bahşiş.*|| **kahve peykesinde âleme nizam vermek,** *{OsT} Kahvede oturup dünya ve devlet işleri hakkında fikir yürütmek, çözümler üretmek.*|| **kahve tabağı,** *Kahve içerken fincanın altına konulan tabak.*|| **kahve telvesi,** *Kahve içildikten sonra fincanın dibinde kalan erimemiş kahve tozu.*|| **kahve tepsisi,** *Kahve sunarken fincanların içine konulduğu küçük tepsi.*

kahveci, [kahve-ci] *is.* **1.** Kahve üreticisi. **2.** Kahve satıcısı. **3.** Kahve pişirip satan kimse. **4.** Kahvehane işleten kimse. **5.** Eskiden konaklarda kahve pişirip konuklara kahve sunan kişi. 🗗 **kahveci çırağı,** *Kahvehanelerde kahve, çay, meşrubat dağıtan çocuk.*|| **kahveci usta,** *tar. Sarayda harem dairesi kalfalarından kahve işlerine ve genel işlere bakan kimse.*

kahvecibaşı, [kahve-ci+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde, sabah namazından ve yemeklerden sonra padişaha, sadrazama ve vezirlere istenildiğinde kahve ve tatlı ikram eden görevli.

kahvecilik, ği [kahve-ci-lik] *is.* Kahvecinin yaptığı iş ve meslek.

kahvedan, [Ar. ḳahve + Far. -dān دان قهوه] *(kahveda:n) {OsT} is.* İçine kahve konulan küçük kap; kahve kutusu; kahvelik.

kahvehane, [Ar. ḳahve + Far. -ḫāne خانه قهوه] *(kahveha:ne) {OsT} is.* Dinlenmek, vakit geçirmek vb. amaçlarla açılmış ve sıcak veya soğuk içeceklerin satıldığı, iskambil, tavla, okey, domino gibi oyunların oynandığı yer; çayhane; kahve; kıraathane.

kahvehaneci, [kahvehane-ci] *(kahveha:neci) is.* Kahvehane işleten kimse; kahveci.

kahvelik, [kahve-lik] *is.* **1.** Kahve bahçesi. **2.** Kahvesi bulunan yer. **3.** Kahve konulan kap; kahvedan.

kahverengi, -yi [Ar. ḳahve + Far. reng + T. -i] *is.* **1.** Kavrulmuş ve öğütülmüş kahvenin rengi; kırmızı ve siyahın karışımından elde edilen ara renk. **2.** *sf.* Kavrulmuş kahve renginde olan.

kâhya[1], [Far. ked-hüdā کهیا / کاهیا] *(kâ:hya:) {OsT} is.* **1.** Konak, çiftlik gibi yerlerde çeşitli işleri yapmakla görevli kimse. **2.** Esnaf loncalarındaki başkana verilen ad. **3.** Dolmuş, taksi vb. duraklarda düzeni ve araç sırasını sağlamakla görevli kimse. **4.** *mecaz.* Kendisini ilgilendirmediği hâlde başkasının işine karışan kimse. 🗗 **kâhya kadın,** *{OsT} 1. tar. İmparatorluk döneminde saray cariyelerinin yöneticisi olan kadın. 2. Bir evin veya konağın işlerini günlük olarak yürüten ve yöneten kadın.*

kâhya[2], [? kāhya] *{ağız} is.* Yufkaları birbirine sararak yapılan bir tür fırın böreği. [DS]

kâhyalık, -ğı [kâhya-lık] *is.* **1.** Kâhya olma durumu. **2.** Kâhyanın işi ve görevi. **3.** Kâhyaya yaptığı iş için ödenen ücret. **4.** *mecaz.* Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışma durumu. 🗗 **kâhyalık etmek,** *1. Kâhya olarak çalışmak. 2. mecaz. Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmak.*

kaır, -a'rı [Ar. kaʿr قعر] *{OsT} is.* → ka'r.

kai, [? kai / kay] *{eT} zm.* Ne? [EUTS]

kâib, [Ar. kāʾib كاعب] *(kâ:ib) {OsT}sf.* (Kız için) tomurcuk memeli.

ka'id[1], [Ar. ḳāʾid قائد] *(ka:id) {OsT} sf.* **1.** Yedeğine alan; yedekte çeken. **2.** Bir askerî birlikte en yüksek rütbeli kumandan. **3.** Yol gösteren; kılavuzluk eden; yöneten; önder. 🗗 **kâidü'l-cebel,** *{OsT} Dağın çıkıntısı.*|| **kâidü'l-ceyş,** *{OsT} Ordu komutanı.*

ka'id[2], [Ar. ḳu'ūd *(oturma)* > ḳā'id قاعد] *(ka:id) {OsT} sf.* **1.** Oturan; oturmuş; ikamet eden. **2.** Başta oturan; başkan. **3.** Koruyucu, dost arkadaş.

ka'id[3], [Ar. ḳa'īd قعيد] *(kai:d) {OsT} sf.* **1.** Birlikte oturan; celis; hemnişin. **2.** Kiramen kâtibi denilen iki melekten her biri.

ka'idan[1], [Ar. ḳıyādet > ḳā'idān قائدان] *(ka:ida:n) {OsT} is.* **1.** Kumandanlar. **2.** Yol gösterenler; önderler.

ka'idan[2], [Ar. ḳa'īdān قعيدان] *(ka:ida:n) {OsT} is.* Kiramen kâtipleri.

ka'ide, [Ar. ḳu'ūd *(oturma)* > ḳāi'de قاعده] *(ka:ide) {OsT} is.* → kaide.

kaide, [Ar. ḳu'ūd *(oturma)* > ḳāi'de قاعده] *(ka:ide) {OsT} is.* **1.** (Blok, sütun, heykel vb. için) üstüne konulan şeyi taşıyan kütle; taban; ayaklık. **2.** Bir sanata, bir bilime, bir düşünceye yön veren, dayanaklık eden, temel olan ilke; kural. **3.** Davranışlarınıza yön veren yasa. **4.** *argo.* Kıç; oturak. **5.** *bot.* Bitki yapraklarının dallarla birleştiği yer. **6.** Bazı geometrik şekillerin tabanı. **7.** Bir mimari ögeyi taşıyan ve ona destek olan başka bir mimari öge. 🗗 **kāide-i belde,** *{OsT} Arazi yasası.*‖ **kāide-i külliye,** *{OsT} huk. Açık ve anlaşılır olan hükümler.*‖ **kāide-i rabt,** *{OsT} Bağlama kuralı.*‖ **kāide-i selase,** *{OsT} mat. Üçlü kural.*‖ **kāide-şiken,** *{OsT} Kuralları çiğneyen; kaideyi bozan.*‖ . **kāide-şikenāne,** *{OsT} Kuralları çiğneyerek; kaideyi bozarak.*‖ **kaide zarı,** *{OsT} biy. Yassı, kübik ya da silindirik hücrelerin alt kısmındaki zar.*

kaideci, [kaide-ci] *(ka:ideci) sf.* Kurallara bağlı; kuralcı.

kaideli, [kaide-li] *(ka:ideli) sf.* Kaidesi bulunan; kurallı.

ka'iden, [Ar. ḳu'ūd *(oturma)* > ḳāi'den قاعدًا] *(ka:i'-den) {OsT} zf.* Oturmak suretiyle; otururak; oturmuş vaziyette.

kaidesiz, [kaide-siz] *(ka:idesiz) sf.* **1.** Bir kaideye, bir kurala oturmayan; kuralı bulunmayan. **2.** Tabanı, altlığı bulunmayan.

kaideten, [Ar. ḳā'ideten قاعدةً] *(ka:ide'ten) {OsT} zf.* Kural olarak; kural gereğince; usulen.

kaidevî, [Ar. ḳā'devī قاعدوى] *(ka:idevi:) {OsT} sf.* **1.** Kuralla ilgili. **2.** Tabana ait; tabanla ilgili.

ka'il, [Ar. ḳavl > ḳā'il قائل] *{OsT} sf.* → kail.

kail, [Ar. ḳavl > ḳā'il قائل] *{OsT} sf.* **1.** Razı olmuş; boyun eğmiş. **2.** Aklı yatmış; inanmış. **3.** Söyleyen diyen, anlatan. 🗗 **ka'il olmak,** *Razı olmak; inanmak.*

ka'im, [Ar. ḳıyām > ḳā'im قائم] *(ka:im) {OsT} sf.* → kaim. 🗗 **kā'im bizzat,** *{OsT} Kendiliğinden var olan; Allah.*‖ **kā'im şibih-münharif,** *{OsT} mat. Dik yamuk.*‖ **kā'imü'z-zāviye,** *{OsT} mat. Dik açı.*‖ **kā'imü'z-zemān,** *1. Zamanın hakimi. 2. (Şiî inancına göre) Allah'ın dünyadaki temsilcisi ya da kıyamete yakın ortaya çıkıp dünyaya hakim olacak mehdî; peygamberin vekili.*‖ **kā'imü'z-zevāyā,** *{OsT} mat. Dik dörtgen.*‖ **kaim ve dā'im,** *{OsT} Var olan; devam eden; ısrarlı.*

kaim, [Ar. ḳıyām > ḳā'im قائم] *(ka:im) {OsT} sf.* **1.** Birinin yerine geçen; bir şeyin yerine kullanılan. **2.** Ayakta duran; dik duran. **3.** Bir işte sebat eden. **4.** Her zaman var olan, değişmeyen; Allah. **5.** Zamanının çoğunu namaz kılmakla geçiren; namaz kılan. 🗗 **kaim değer,** *{OsT} huk. Yok olan edimin mal varlığında yer alan başka bir şey veya onun para ile değeri.*‖ **kaim olmak,** *{OsT} 1. Bağımlı olmak. 2. Başka bir şeyin yerini almak.*‖

kaime, [Ar. ḳā'ime قائمه] *(ka:ime) {OsT} is.* **1.** Resmî kâğıt; belge; buyruk; ferman. **2.** Kitap yaprağı. **3.** Kâğıt para. **4.** Fatura. 🗗 **kā'ime-i mu'teber-i Osmāniyye,** *{OsT} İlk Osmanlı kâğıt parası.*‖ **kā'ime kesesi,** *{OsT} Kâğıt paraların konulduğu torba.*

kaimelik, [kaime-lik] *(ka:imelik) {OsT} is.* **1.** Kâğıt paraları koymaya mahsus cüzdan. **2.** 33 cm. x 40 cm. boyutlarındaki kâğıt.

ka'imen, [Ar. ḳıyām > ḳā'im > ḳā'imen قائماً] *(ka:'i-men) {OsT} zf.* **1.** Ayakta olarak. **2.** (Ağaç ve bina için) yıkılmamış olarak; kesilmemiş olarak. **3.** *mat.* Dikey olarak. **4.** Birinin yerini tutarak; onun yerine geçerek.

ka'immakam, [Ar. ḳā'im *(tutan)* + maḳām *(yer)* قائمقام] *(ka:immaka:m) {OsT} is.* **1.** Birinin yerine vekil olarak geçen kimse. **2.** İlçe yönetim amiri; kaymakam. **3.** Yarbay. 🗗 **Kā'immakām divānı,** *{OsT} Sadrazam vekili tarafından idare edilen divan.*‖ **Kā'immakām-ı Asitāne-i Saādet,** *{OsT} Sadrazam sefere çıktığında ya da başka bir yere gittiğinden ona vekillik eden vezir.*‖ **kā'immakām-ı mütevellî,** *{OsT} Vekil olarak mütevellî makamıyla ilgili işleri yapmak üzere mahkemece görevlendirilmiş kimse.*

kâ'in, [Ar. kevn > kā'in كائن] *(kâ:in) {OsT} sf.* Bir yerde bulunan; var olan; olan; mevcut. 🗗 **kâin-i mutlak,** *{OsT} Her zaman var olan; Allah.*‖ **kâin olmak,** *{OsT} Var olmak; bulunmak.*

kâ'inat, [Ar. kevn > kā'in > kā'ināt كائنات] *(kâ:ina:t) {OsT} is.* → kâinat. 🗗 **kâ'inat-efrūz,** *{OsT} Cihanı süsleyen.*‖ **kâ'ināt-ı nāime,** *{OsT} Uyuyan kâinat.*

kâinat, [Ar. kevn > kā'in > kā'ināt كائنات] *(kâ:ina:t)*

{OsT} is. **1.** Yaratılmış olan her şey; evren. **2.** Herkes.

kainçe, [kayın > kayın-ça] *{ağız} is.* Kayın birader. [DS]

ka'ir, [Ar. ḳa'îr قعير] *(kai:r) {OsT} sf.* Daha derin; pek derin; en derin.

kaitsi, [Çin. kai-tsi] *{eT} is.* Parlaklık. [EUTS]

kaj, [Far. kāj کاژ] *(ka:j) {OsT} sf.* (Bakış için) şaşı; eğri.

kâk, [Ar. kāk كاك] *(kâ:k) {OsT} is.* **1.** Arap çöreği denilen bir tür gözleme. **2.** Kek. **3.** *{ağız}* Mısır unundan yapılan bir tür tatlı. [DS] **4.** *{ağız}* Un, yağ ve yumurta ile yapılan bir yemek. [DS] **kak yemek,** *{ağız} Ayıp etmek.* [DS]

kak[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kak-a-la-mak, kak-a-van, kak-ı-gan, kak-ı-gan-lık, kak-ı-mak, kak-ış-mak, kak-ıt-gan, kak-ır-da-mak, kak kuk, kak kuk etmek.* **kak kug,** *Kaz sesi.* [DLT]|| **kak kug etmek,** *{eT} (Kaz için) ses vermek.* [DLT]

kak[2], [kağ / kah / kak *(yans.)*] *is.* Bir şeyi çarpmayı, vurmayı; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kak-aç, kak-a-k, kak-a-la-mak, kak-ış-la-mak, kak-mak, kak-ma, kak-ra-t-mak, kak-ıntı*

kak[3], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır-da-k, kak-ır-tı, kak-ra-ş-mak*

kak[4], [kağ / kah / kak / kıh *(yans.)*] *is.* Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır-mak, kak-(ı)r-ık*

kak[5], [kak / kık / kik / kih *(yans.)*] *is.* Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır kakır,*

kak[6], [kak *(yans.)*] *{eT} is.* Kaz. [KB]

kak[7], [kak قاق] *is.* **1.** *{ağız}* Dilimlenerek kurutulmuş elma, armut vb. meyve; erik, kayısı gibi meyve kurusu. *{eT} (aym)* [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Elma, armut vb. meyve dilimi; parça; diş. **3.** *{ağız}* İncir reçeli. [DS] **4.** *{ağız}* Armut turşusu. [DS] **5.** *{ağız}* Hoşaf. [DS] **6.** *{ağız}* Armut hoşafı. [DS] **7.** *{ağız}* Kurutulacak ya da salamura yapılacak meyvelerin yarılmış halleri. [DS] **8.** Meyve pestili. **9.** *{ağız}* Olgunlaşmamış palamut kabukları. [DS] **10.** *{eT}* Kurutulmuş nesne. [DLT]

kak[8], [kak] *{ağız} sf.* **1.** El ve ayak parmaklarının esnekliğini kaybetmesi sonucu içeriye doğru yay gibi kıvrık hâli. **2.** (Kişi için) beceriksiz. [DS]

kak[9], [kak قاق] *is.* **1.** Taş, kaya kovuklarında birikmiş olan su. **2.** Bu suların birikebileceği oyuklar. **3.** *{eT}* Su birikintisi. [DLT] **4.** *{eT}* Kurumuş göl. [DLT]

kak[10], [Ar. ḥaḳḳ حق] *{eT} is.* Hak. [EUTS]

kak[11], [Far. kāh] *{ağız} zf.* Bazen; kâh; kimi zaman. [DS] **kak soñra,** *{eAT} En sonra.*

kaka[1], [kaka] *sf.* **1.** (Çocuk dilinde) kötü ve çirkin. **2.** *is.* Çocuk dışkısı. **kaka yapmak,** *(Çocuk için) dışkısını yapmak; pislemek.*

kaka[2], [*eT.* ka *(akraba)* > ka-ka / aka / eke > (k)-aka] *{ağız} is.* **1.** Büyük kardeş. **2.** Erkek kardeş. **3.** Süt kardeş. [DS]

kaka[3], [kak *(yans.)* > kak-a] *{ağız} is. çoç. d.* **1.** Yumurta. **2.** Meyve. [DS]

ka'ka'a, [Ar. ḳa'ḳa'a قعقعه] *(ka-ka-a) {OsT} is.* Kılıç, süngü gibi silah ya da başka madenî eşyaların birbirine vurulması, çarpması sonucunda çıkan ses; kılıç şakırtısı.

kakacak, -ğı [kak-mak > kak-acak] *{ağız} is.* Kolan dokumasında kullanılan yassı tahtadan araç. [DS]

kakacan, [kak-mak > kak-acan] *{ağız} is.* **1.** Ağaçkakan. **2.** *sf.* Sürekli gagalanan. **3.** (Kişi için) aşağı görülen; horlanan. [DS]

kakacı, [kak-mak > kaka-cı] *{ağız} is.* Oyunda en sonuncu olan çocuk. [DS]

kakaç[1], [kak-aç] *{eT} is.* Kir; pas; bulaşık. [DLT]

kakaç[2], **-cı** [kak > kak-aç] *is.* **1.** Tuzlanarak kurutulmuş her tür yiyecek. **2.** Manda etinin kurutulması ile yapılmış pastırma; kuru et. **3.** *{ağız}* Ezilip yoğurularak kurutulmuş gül. [DS] **4.** *{ağız}* Tuzlanarak kurutulmuş et; pastırma. [DS] **5.** *{ağız}* Kışın ayazda kalıp soğuktan donmuş ıslak bez. [DS] **6.** *{ağız}* Pastırma. [DS] **kakaç kesilmek,** *{ağız} Soğuktan donarak kaskatı olmak.* [DS]

kakaç[3], **-cı** [kak-mak > kak-aç] *is.* **1.** Kakma işinde kullanılan araç; gaga. **2.** *{ağız}* Zıpkın. [DS] **3.** *{ağız}* İnek sağılırken buzağıyı anasından uzaklaştırmakta kullanılan küçük sopa. [DS] **4.** *{ağız}* Kesilen mısırın tarlada kalan kökleri; mısır anızları. [DS]

kakaç[4], **-cı** [ka / ke *(yans.)* > ka+ka / ke+ke > kaka-ç / kekeç] *{ağız} sf.* Kekeme; dili tutuk. [DS]

kakaç[5], **-cı** [kak-mak > kak-aç] *{ağız} sf.* (Kişi veya hayvan için) zayıf; hâlsiz. [DS]

kakaç[6], **-cı** [kak-aç] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

kakaça, [ka / kaça / kakaça] *{eT} is.* İçine sıvı konan kap; kap kacak. [DLT]

kakaçı, [kakaç-ı] *{ağız} is.* Ham, olmamış meyve. [DS]

kakaçlamak, [kakaç-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kaskatı kesilecek kadar donmak; çok üşümek.

kakaçlanmak, [kakaç-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Soğuktan donup kaskatı olmak. **2.** (Bitki için) kurumaya yüz tutmak. [DS]

kakadak, -ğı [ka *(yakın)* > ka+kadak] *{ağız} is.* Arkadaş; dost. [DS]

kakak, [kak-ak] *is.* Çivi; mıh; enser.

kakaklamak, [kak-ak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İtelemek; kakalamak. [DS]

kakala[1]**,** [kak+ala ?] *{ağız} is.* **1.** Tandırda pişirilen kalınca, yuvarlak ekmek. **2.** Toprak tencere. [DS]

kakala[2]**,** [kak *(yans.)* > kak-al-a ?] *{ağız} is.* Hafif yağan dolu. [DS]

kakalama, [kak-mak > kak-a-la-ma] *is.* **1.** Kakalamak eylemi. **2.** (Çocuk dilinde) pisletme; kakasını bulaştırma.

kakalamak[1]**,** [kaka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Çocuk dilinde) bir şeyi kirletmek. **2.** *gçsz. f.* Kakasını yapmak.

kakalamak[2]**,** [kak-mak > kak-a-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi sürekli itip çekiştirmek; rahatsız etmek. **2.** *{ağız}* Vurup dövmek. [EG] **3.** Birine kötü mal satmak; kandırmak suretiyle kalitesiz mal satarak aldatmak. **4.** *{ağız}* İtelemek; sokuşturmak; sarsmak. [DS] **5.** *{ağız}* Bir kimseyi hor görmek; hakir görmek. [DS] **6.** *{ağız}* Kapıyı çalmak; vurmak. [DS]

kakalamak[3]**,** [kak *(yans.)* > kak-a-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Tavuk için) yumurtlayacağı zaman ses çıkarmak. [DS]

kakalan, [kakalan] *{eT} is.* Bir vergi adı. [EUTS]

kakalanca, [kakala-n-ca] *{ağız} is.* **1.** İtelenme, kakalanma. **2.** Hor görülme. ◻ **kakalanca olmak,** *{ağız} İtelenmek; kakalanmak; hor görülmek.* [DS]

kakalanma[1]**,** [kaka-la-n-ma] *is.* (Çocuk dilinde) kaka bulaşma; kirlenme.

kakalanma[2]**,** [kak-a-la-n-ma] *is.* **1.** Kakalanmak eylemi. **2.** Kandırılma.

kakalanmak[1]**,** [kaka-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Çocuk dilinde) üzeri pis olmak; üzerine pislik bulaşmak. **2.** *edil. f.* (Çocuk dilinde) üzerine kaka yapılmak; pislik bulaştırılmak; kirletilmek.

kakalanmak[2]**,** [kak-a-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** İtilip kakılarak rahatsız edilmek. **2.** (Kötü mal için) kandırmak suretiyle birine satılmak. **3.** *{ağız}* Hor görülmek; kenara itilmek. [DS]

kakalaşka, [? kakalaşka] *{ağız} is.* Bir tür acı biber. [DS]

kakale, [kak-ala / kakale] *{ağız} is.* Toprak tencere. [DS]

kakali, [? kakali] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

kakamit, -di [kan-gıt / kak-a-mık ?] *{ağız} is.* **1.** İskelet. **2.** Cılız kimse. [DS]

kakanaz, [Far. ḳaḳnūs قفنوس / Yun. kakognomos] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) hep kendi görüşünün kabul edilmesini isteyen; inatçı. **2.** Kocakarı. [DS]

kakani, [Skr. kakana] *{eT} is.* Bir cilt hastalığı, *(Abrus prectorius).* [EUTS]

kakanlama, [kak-an-la-ma] *is.* Bir kimseyi itip kakma.

kakanlamak, [kak-mak > kak-an-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* İtelemek; kakalamak; sokuşturmak; sarsmak. [DS]

kakanuz, [Far. ḳaḳnūs قفنوس / Yun. kakognomos] *{ağız} sf.* Çevresine hiç yardımı olmayan; bencil; cimri. [DS]

kakanoz, [Far. ḳaḳnūs قفنوس] *is. argo.* **1.** Yaşlı ve zayıf kimse. **2.** Çirkin kimse.

kakao, [İsp. cacao] *(kaka'o) is.* **1.** Anavatanı Amerika olan, 4-10 m boyunda, dalları almaşık dizili, düzgün ve çok küçük çiçekli meyvesi hıyar biçiminde, bu meyve içinde 5-40 tane tohumu bulunan bir ağaç, *(Theobroma cacao).* **2.** Bu bitkinin etkin maddesi idrar söktürücü etkisi olan teobromin ihtiva eden tohumu. **3.** Bu tohumların öğütülmesiyle elde edilen ve suda eriyen toz. ◻ **kakao ağacı,** *bot.* → kakao.|| **kakao macunu,** *Kakao tohumlarının preslerde ezilmesi ile elde edilen macun.*|| **kakao yağı,** *Kakao tohumlarından elde edilen 32-35°C'de eriyen, bu sebeple kozmetik sanayiinde kullanılan bitkisel yağ.*

kakaogiller, [kakao-gil-ler] *is. bot.* Kakao ve kola elde etmek için yetiştirilen almaşık yapraklı, er dişi çiçekli nadiren tek eşeyli, ağaç ya da çalı görünümlü çok yıllık bitkiler, *(Sterculiaceae).*

kakaolu, [kakao-lu] *sf.* İçinde kakao bulunan; kakao karıştırılmış olan. ◻ **kakaolu kek,** *İçine kakao 'ozu karıştırılarak yapılmış kek.*

kakaribik, -ği [kak-mak > kak-ar + ibik] *{ağız} is.* Uzun ibikli kuş; ibibik. [DS]

kakart, [? kakart] *{ağız} is.* **1.** Gaga **2.** Uzun burun; çıkıntılı burun. **3.** Horoz ibiği. **4.** Bir tür çulluk. [DS] **5.** Çengel. [EG]

kakaş[1]**,** [kaka > kaka-ş] *{ağız} sf. çocuk d.* Pis; yenmez. [DS]

kakaş[2]**,** [kak+aş] *{ağız} is.* Hoşaf. [DS]

kakaş[3]**,** [kak-aç / kakaş] *{ağız} is.* (Islak çamaşır için) soğuktan donarak kaskatı olma. [EG]

kakaşlamak, [kak-mak > kak-aş > kakaş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Azarlamak. **2.** Kakalamak; itelemek. [DS]

kakaşlanmak, [kak-aç-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kışın dışarıya asılmış ıslak çamaşır için) donmak; katılaşmak. [EG]

kakatıraş, [kak-a + Far. tıraş] *{ağız} sf.* Baştan savma. [DS]

kakavan, [Yun. kakognomos] *sf. argo.* **1.** Kendini beğenmiş; budala, huysuz kimse. **2.** *{ağız}* Düşüncesiz; aptal; zekâsı kıt; bilgisiz. [DS] **3.** *{ağız}* Biçimsiz; çirkin; tipsiz. [DS] **4.** *is.* Konuşmayan papağan. **5.** *{ağız}* Yakılıp üstünden atlanan ateş. [DS]

kakavanlık, -ğı [kakavan-lık] *is.* **1.** Kakavan olma hâli. **2.** Kakavana yakışır davranış. ◻ **kakavanlık etmek,** *Kendini beğenmişçesine davranmak; huysuzluk etmek; budalaca davranmak.*

kakçı, [kak-çı] *{ağız} sf.* Yarışmada sonuncu olan. [DS]

kâkenc, [Far. kākenc كاكنج] *(kâ:kenc) {OsT} is. bot.* Güvey feneri, *(Physalis alkekengi).*

kakı[1], [kak-ı] *{ağız} is.* **1.** Oyularak kurutulmuş dolmalık patlıcan. **2.** Meyve kurusu. [DS]

kakı[2], [kak-mak > kak-ı] *{ağız} is.* Birkaç metre uzunluğunda ucu demir kancalı değnek; zıpkın. [DS]

kakı[3], [kak-mak > kak-ı] *{ağız} is.* Ayıp; kusur; eksiklik.

kakıç[1], **-cı** [kak-mak > kak-ıç / kak-ınç] *is.* **1.** *{ağız}* Ayıp; kusur; eksiklik; pürüz. [DS] **2.** Ayıpları, kusurları yüze vurma. 🗗 **kakıç kakınak,** *{ağız} Ayıpları, kusurları yüze vurmak.* [DS]

kakıç[2], **-cı** [kak-ıç] *is.* **1.** Olta ile avlanan balıkları sandala asmak için kullanılan balıkçı kancası. **2.** *{ağız}* Ucu kancalı değnek; zıpkın. [DS]

kakıçlama, [kakıç-la-ma] *is.* Tekneye asmak için balıklara kakıç saplama.

kakıçlamak, [kakıç-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* **1.** Avlanan iri balıkları tekneye asmak için kanca takmak. **2.** *{ağız}* İtelemek; kakalamak; sokuşturmak. [DS]

kakıg, [kakī-mak > kakı-ġ] *{eT} is.* Kızıma; istemezlik; rağmen; kakıma. [DLT]

kakığan, [kak-ı-ġān ققيغان] *{eAT} {OsT} sf.* Öfkeli; hiddetli. 🗗 **kakığan eylemek,** *{eAT} Öfkelendirmek; hiddete yöneltmek.*

kakığanlık, [kakı-ġan-lık] *{OsT} is.* Öfkelilik.

kakıl, [kak-ıl] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

kakılamak, [kak *(yans.)* > kakī-lā-mak] *(kakı:la:-mak) {eT} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bağırmak. [KB] **2.** (Kazlar için) "gak gak" sesi çıkararak bağırmak. [KB] **3.** *{ağız}* (Tavuk için) yumurtlarken gıdaklamak. [DS]

kakılayu, [kakī-lā-yu] *{eT} zf.* Bağırarak.

kakılcımak, [kak > kak-ıl-cı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kurumak. [DS]

kakıldamak, [kak > kak-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Tavuk için) gıdaklamak. **2.** Bir şeyden çok söz etmek. [DS]

kakıldaşmak, [kak-ıl-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Tavuklar için) hep bir ağızdan gıdaklamak; gıdaklaşmak. [DS]

kakılgan, [kak-mak > kak-ıl-ġan] *{eT} is.* Her zaman itilip kakılan. [DLT] 🗗 **kakılgan sokulgan,** *{eT} İtilip kakılan.* [DLT]

kakılı, [kak-mak > kak-ıl-mak > kak-ıl-ı] *{ağız} sf.* Pek çok; yığılı; dolu. [DS]

kakılma, [kak-ıl-ma] *is.* İtilerek bir yere sokulma; tıkılma.

kakılmak, [kak-mak > kak-ıl-mak قاقلمق] *edil. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* İtilerek bir yere sokulmak; saplanmak; çakılmak. **2.** Vurularak içeri itilmek. **3.** *{eT} {eAT}* Vurulmak. [DLT] **4.** *{ağız}* Gittiği yerde uzun süre kalmak. [EG] 🗗 **kakılıp kalmak,** *Bir yerde çeşitli sebeplerle uzun süre beklemek.*|| **kakılmak sokulmak,** *{eT} İtilip kakılmak.* [DLT]

kakım[1], [Ar. ḳāḳum قاقم => kakım] *is. zool.* Sansargillerden, yazları esmer kırmızı, kışları beyaz renkli, kürkü değerli, etçil bir hayvan; as; kakum; ermin, *(Mustela erminea).*

kakım[2], [kak-ım] *is.* Kakmak işi; kakma.

kakıma, [kakı-ma] *is.* Azarlama; paylama.

kakımak, [*eT.* kakī-mak > ḳāḳ-ı-mak قاقمق] *(kakı:-mak) gçl. f. [-r]* **1.** *{eAT}* Birine yaptığı işin doğru olmadığını, beğenilmediğini sert sözlerle bildirmek; azarlamak; paylamak. **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Birine kızmak; darılmak; sinirlenmek; öfkelenmek; gazaba gelmek. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DK] [DS] **3.** *{eAT}* İtiraz etmek; karşı gelmek. 🗗 **kakıyu çağırmak,** *{OsT} Hiddetle haykırmak.*

kakımaklu, [ḳākı-mak-lü قاقمقلو] *{OsT} sf.* Öfkeli; hiddetli; gazaplı.

kakınç[1], **-cı** [kakī-mak > kakī-n-mak > kakı-n-ç قاقنج] *{eAT} is.* **1.** Başa kakma. [DK] **2.** Başa kakılan ayıp. [DK] **3.** *{eAT}* Hiddet; öfke; kızgınlık.

kakınç[2], **-cı** [kakī-mak > kakī-n-mak > kakı-n-ç قاقنج] *{OsT} is.* Kalkma; kalkış; harekete geçme.

kakınmak, [kakī-mak > kakī-n-mak] *dönşl. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** *{eT}* Nedamet etmek; pişman olmak. [EUTS] **2.** *{OsT} {ağız}* Öfkelenmek; kızmak; darılmak. [DS] **3.** *{ağız}* Uğraşmak; didinmek; çabalamak. [DS] **4.** *{eAT}* Gazaba uğramak.

kakıntı[1], [kak-mak > kak-ıntı] *{ağız} is.* **1.** Ateş küreği. **2.** Sel kalıntısı. **3.** Değersiz insan veya hayvan. [DS]

kakıntı[2], [kak-ıntı] *{ağız} is.* İsyan; ayaklanma. [DS]

kakır, [kak *(yans.)* > kak-ır] *is.* Kuru şeylerin birbirine sürtünmesi ile çıkan ses. 🗗 **kakır kakır,** *Kakırtı sesi çıkararak.*|| **kakır kakır gülmek,** *Sürekli ve gevrek bir şekilde gülmek.*

kakır[2], [kak-mak > kak-ır] *{ağız} sf.* Çok zayıf; kuru; ince. [DS]

kakırca, [kak-ır-ca] *is. zool.* Kemiricilerden, fındık ağaçları üstünde yaşayan, sırtı kırmızıya çalan boz renkli, karnı beyazımsı, iri bir tarla faresi; fındık faresi, *(Muscardinus avelianarius).*

kakırcamak, [kak-ır-ca-mak قاقرجمق] *{OsT} {ağız} is. gçsz. f. [-r] [-c(ı)-yor]* **1.** (Yağ için) bozulmak. **2.** (Yemek ve kuru yemişler için) bozulmak; acımak.

kakırcımak, [kak-ır-cı-mak قاقرجمق] *{OsT} gçsz. f. [-ır]* (Ses için) çatallanmak; çatlak çıkmak.

kakırdah, [kak *(yans.)* > kak-ır-da-k] *{ağız} is.* → kakırdak. [DS]

kakırdak[1]**, -ğı** [kak *(yans.)* > kak-ır-da-k] *is.* **1.** Kakırtı sesi çıkaran ya da gevrek nesne. **2.** *{OsT} {ağız}* Koyun kuyruğu eritilip yağı alındıktan sonra geri kalan kavrulmuş kıkırdak madde. [DS] **3.** *{ağız}* Karaçalı *(Paliurus spina-christi)* dikeninin halk hekimliğinde idrar artırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılan meyvesi. [DS] 🗗 **kakırdak poğaçası,** *Kakırdaktan yapılmış çörek.*

kakırdak[2]**, -ğı** [kak *(yans.)* > kak-ır-da-k] *{ağız} is.* Koyun pisliği; koyun gübresi. [DS]

kakırdama, [kak *(yans.)* > kak-ır-da-ma] *is.* **1.** Kakırtılı ses çıkarma. **2.** Kuruma. **3.** *argo.* Ölme.

kakırdamak, [kak *(yans.)* > kak-ır-da-mak] *is.* **1.** Kakırtılı ses çıkarmak; kakır kakır etmek. **2.** Çok kurumak. **3.** *argo.* Ölmek.

kakırlanmak, [kak-ır-la-n-mak قاقيرلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Öfkelenmek; kızmak; hiddetlenmek.

kakırmak, [kak *(yans.)* > kak-ır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Boğazını aksırarak temizlemek; balgam çıkarmak. *{ağız} (aynı)* [KB] [DS]

kakırsamak, [kak-ır-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Tadı bozulmak. [DS]

kakırtı, [kak *(yans.)* > kak-ır-tı] *is.* Kuru ve sert şeylerin birbirine sürtünmesi sonucu çıkan ses.

kakırtlak, -ğı [kak *(yans.)* > kak-ır-t-la-k] *{ağız} is.* Koyun kuyruğu eritilip yağı alındıktan sonra geri kalan kavrulmuş kıkırdak madde. [DS]

kakış, [kak-ış] *is.* Kakma eylemi veya biçimi.

kakışlamak[1]**,** [kak-ış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İtmek; dürtmek. [DS]

kakışlamak[2]**,** [kak-mak > kak-ınç > kakınç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yapılan iyiliği başa kakmak. [DS]

kakışma, [kak-ış-ma] *is.* **1.** Karşılıklı birbirini itme. **2.** *ed.* Bazı sözlerde, söz öbeklerinde çıkakları yakın olan seslerin birbirini etkilemesi sonucu, söyleyiş güçlüğü yaratması ve kulağı rahatsız etmesi durumu; kakofoni; tenafür.

kakışmag, [kak-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* **1.** Dedikodu etmek. **2.** Karşılıklı olarak iddialaşmak; münakaşa etmek. [DS]

kakışnıak[1]**,** [kakī-mak > kakı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Birbirine kızmak.

kakışmak[2]**,** [kak-mak > kak-ış-mak] *işteş. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** *{eT}* Birbirine başıyla vuruşmak; toslaşmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Şaka yapmak amacıyla birbirini itmek, vurmak; dürtüşmek; itişmek. [DS] **3.** *{ağız}* Kavga etmek. **4.** (Yük hayvanları için) yolda birbirini iterek yarış etmek. **5.** Rekabet etmek. **6.** *{ağız}* Birbirini çekememek. [DS] **7.** *{ağız}* İddia etmek; münakaşa etmek. [DS]

kakıştırma, [kak-ış-tır-ma] *is.* Kakışmalarını sağlama.

kakıştırmak, [kak-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Sürekli olarak birini hafif hafif itmek; itelemek; sokuşturmak; kakalamak. [DS] **2.** *{ağız}* Kötü bir malı birine kandırarak satmak; kakalamak. **3.** *{ağız}* Çekiştirmek, rekabet ettirmek; yarıştırmak. [DS]

kakıt, -dı [kak > kak-ıt] *{ağız} sf.* Zayıf; kuvvetsiz; kuru. [DS]

kakıtgan, [kakī-mak > kakī-t-gan] *{eT} sf.* Daima kızdıran; can sıkan. [DLT]

kakıtmak, [kakī-mak > kakı-t-mak قاقيدمق] *{eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* Kızdırmak; canını sıkmak. [DLT]

kakız, [kakī-mak > kakı-z] *{eT} is.* Cesur; kahraman. [EUTS] [OKD]

kakit, -di [kak > kak-ıt] *{ağız} sf.* → kakıt. [DS]

kakkabarak, -ğı [kak *(yans.)* + kabarak *(yans.)*] *{ağız} is.* Keklik. [DS]

kakkaz, [kak-koz] *is.* Susuz ve tadı kekre zerdali.

kakkı, [kak *(yans.)* > kakk-ı] *{ağız} is.* Yumurta. [DS]

kakkılamak, [kakkı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gıdaklamak. [DS]

kakkıroz, [? kakkıroz] *{ağız} is.* Çürük. 🗗 **kakkıroz çüçük,** *{ağız} Mısır koçanı.* [DS]

kakkuk, [kak + kuk] *{eT} is.* Kurutulmuş et veya meyve; yarma. [DLT]

kakkil, [kak *(yans.)* > kak-kı-l ?] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

kakko, [ka *(aile)* > ka+(k)ka ?] *{ağız} is.* **1.** Baba. **2.** Büyük kardeş. [DS]

kakkoz, [kak+koz ?] *{ağız} sf.* **1.** Sert; dayanıklı. **2.** Sert, susuz zerdali. [DS]

kakkudaş, [kakku+taş ?] *{ağız} is.* Beş taş oyunu. [DS]

kaklak, [kak-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cılız; kuru; ince. **2.** Kör; ama. **3.** Yaşlanma yüzünden iş göremeyecek duruma gelmiş olan [DS]

kaklamak, [kak > kak-lā-mak / ḳāḳ-la-mak قاقلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eT} {OsT}* Kurutmak. **2.** Odunları küçük parçalara ayırmak; odun kırmak. **3.** *{ağız}* Kayısı, erik, elma, armut gibi meyveleri kurutmak amacıyla ikiye bölmek; kurutmak. [DS] **4.** *{ağız}* Saplamak; sokmak; batırmak. [DS] **5.** *{ağız}* Afyon kozasının üstünü keserek haşhaş çıkarmak. [DS] **6.** *{ağız}* Bıçaklamak. [DS] **7.** *{OsT}* Pastırma yapmak.

kaklan, [kak > kak-la-n] *{ağız} is.* Köknar ağacından balta ile kesilen büyük parçaların her biri. [DS]

kaklanmak[1]**,** [kak-la-n-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Kurutulmak; kakaç yapılmak. [DLT] **2.** Su toplanmak. [DLT]

kaklanmak[2]**,** [kak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yalınayak yere basamamamak; huylanmak. [DS]

kaklatmak, [kak-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kurutturmak. [DLT]

kakle, [kak-le ?] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

kaklıç, -cı [kak-lı-ç] *{ağız} is.* Kaya oyuğu; kak. [DS]

kaklık[1]**, -ğı** [kak-lık قاقلق] *{ağız} is.* **1.** Kaya veya taş kovuklarında su biriken yer; su birikintisi. *{OsT} (aynı).* **2.** Sel yığıntısı. **3.** Ağız erişemeyip de kamış ile içilen su. **4.** Su kaynağı. **5.** Birkaç metre derinliğindeki kuyu. [DS]

kaklık[2]**, -ğı** [kak-lık] *{ağız} is.* **1.** Meyve kurutmak için kurulmuş sergen. **2.** Balkon. **3.** Sofa; salon. **4.** Güneş alan yer. [DS]

kaklık[3]**, -ğı** [kak-lık] *{ağız} sf.* **1.** (Meyve için) kurutulacak nitelikte. **2.** *is.* Bu iş için ayrılmış meyveler. [DS]

kaklık[4]**, -ğı** [kak-mak > kak-lık] *{ağız} is.* Yumuşak, parçalanması, işlenmesi kolay kayalık. [DS]

kaklık[5]**, -ğı** [kak-mak > kak-lık] *{ağız} is.* Fidanlık. [DS]

kaklık[6]**, -ğı** [kak-lık] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kakma[1]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* **1.** İtekleme. **2.** Tekmeleme. [DS]

kakma[2]**,** [kak-mak > kak-ma] *is.* **1.** Bir şeyi iterek yer değiştirtme. **2.** Bir şeyi üzerine vura vura bir yuvaya yerleştirmek eylemi. **3.** Bir yüzey üzerine açılan yuvalara, metal, sedef ya da ahşap parçaları oturtmak suretiyle yapılan süsleme işi. **4.** *sf.* Üzerinde açılan oyuklara daha kıymetli bir maddeden parçalar kesip gömmek suretiyle meydana getirilen. **5.** Kakmak suretiyle yapılan; kakılarak yapılan.

kakma[3]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* Tuzak. [DS]

kakına[4]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

kakma[5]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* **1.** Yalçın ve kayalık tepeler. **2.** Büyük taş kütlesi. **3.** Sarp kayalar altında yağmur ve kar görmeyen kuru yerler. **4.** Yol üzerinde bulunan yükseklikler. **5.** Yokuş. [DS]

kakma[6]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kütüğü. **2.** Yapılarda kullanılan kalın ağaç; direk. [DS]

kakma[7]**,** [kak-ma] *{ağız} is.* **1.** Atlas kumaş üzerine sim ya da altın telle yapılan süsleme. **2.** Taç üzerine konulan yuvarlak gümüş levha; gelinlerin başına takılan kalay ya da gümüş takı. **3.** Alına takılan inci boncuk dizisi. [DS]

kakmaca, [kak-maca] *{ağız} is.* Çürüyerek parçalanmış ağaç kökü. [DS]

kakınacı, [kak-ma-cı] *is.* Kakma işi yapan usta.

kakmacılık, -ğı [kak-ma-cı-lık] *is.* **1.** Kakmacının yaptığı iş. **2.** Masif ya da kaplamalı yüzeylere renkli kaplama, sedef, fil dişi, kıymetli metal vb. gömerek yapılan süsleme sanatı.

kakmak[1]**,** [kak-mak] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

kakmak[2]**,** [kak-mak قاقمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {OsT}* Vurmak; hafifçe vurmak; çalmak. [DLT] **2.** *{eAT}* Dikmek. [DK] **3.** *{eAT}* Başına kakmak; yüze vurmak. [DK] **4.** Bir şeyin yerini iterek, kakarak değiştirmeye çalışmak. **5.** Bir şeyi, dar bir yere vura vura gömmek; çakmak; batırmak; saplamak; sançmak; sokmak. *{ağız} (aynı)* [EG] **6.** Metal eşya üzerine çizilmiş şekle uygun olarak sivri bir zımba ile vura vura kabartma yapmak. **7.** Tahta vb. malzemeden yapılmış eşya yüzeyini oyarak, bu oyuklara göre kesilmiş altın, fildişi, sedef gibi maddeleri gömerek süsleme yapmak. ☞ **kaka tau,** *İlaç olarak kullanılan bir tür yemiş.* [EUTS]|| **kaka turınak,** *Dürte durmak; döve durmak.* [DLT]

kakmak[3]**,** [kak-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Gaga ile vurmak; gagalamak. [DS]

kakınak[4]**,** [kak-mak قاقمق] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Sıçrayıp kalkmak. *{OsT} (aynı)* **2.** Yürümek. **3.** Sürmek. [DS]

kakmak[5]**,** [kak-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* (Yağlı, şekerli vb. yiyecekler) bıktırmak; tıkamak. [DS]

kakınaklamak, [kak-mak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İtelemek; sarsmak; kakalamak; sokuşturmak. [DS]

kakmalı[1]**,** [kak-ma-lı] *{ağız} sf.* **1.** Üzerine kakma yapılmış olan. **2.** (Koyun için) başının tüyleri kıvırcık olan. **3.** (Elbise için) gümüş ya da altın telle işlenmiş. [DS]

kakmalı[2]**,** [kak-ma-lı] *{ağız} is.* Üzerinde kabartma ve kakmalar bulunan tüfek veya tabanca. [DS]

kakmanlı, [kak-man-lı] *{ağız} is.* Tarladaki gömülü taşlar; yüzeyden belli olmayan taşlar. [DS]

kakmık[1]**, -ğı** [kak-mık] *{ağız} is.* Yumruk. [DS]

kakmık[2]**, -ğı** [kak *(yans.)* > kak-mık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kakmık[3]**, -ğı** [kak-mık] *{ağız} is.* Düğünlerde geceleyin erkeklere verilen ziyafet; düğün yemeği; şölen. [DS]

kakmık[4]**, -ğı** [kak-mık] *{ağız} is. sf.* (İnsan için) kudurmuş. [DS]

kakmıklamak, [kak-mık-la-mak / kak-muk-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yumrukla vurmak; yumruklamak.

kakmuk[1]**, -ğu** [kak *(yans.)* > kak-muk] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kakmuk[2]**, -ğu** [kak-muk] *{ağız} is.* Ağaç kabuğu. [DS]

kakmuklamak, [kak-muk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İtelemek; kakalamak. [DS]

kakmut, -du [kak-ma+ot] *{ağız} is.* Tarlalarda biten bir otun kökü. [DS]

kaknem, [Yun. kakognomos / Erme. k'ak'nem *(sıçayım)*] *sf.* **1.** (Kadın için) çirkin; huysuz; hırçın. **2.** (Kadın için) sıska; kuru; zayıf.

kaknus, [Far. ḳaḳnus / ḳaḳnüs قفنس / قفنوس] *{OsT} is.* Gagasında bulunan çok sayıdaki deliklerden yel estikçe çeşitli sesler çıkaran doğu masallarında geçen efsanevi iri bir kuş.

kako[1]**,** [? kako] *{ağız} sf.* Akılsız. [DS]

kako[2]**,** [Yun. kakognomos] *{ağız} sf.* Kaknem. [DS]

kakofoni, [Fr. cacophonie] *is. ed.* Bazı sözlerde, söz öbeklerinde çıkakları yakın olan seslerin birbirini etkilemesi sonucu, söyleyiş güçlüğü yaratması ve kulağı rahatsız etmesi durumu; kakışma; tenafür.

kakoşlamak, [kaka-ş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kakalamak; kakaşlamak. [DS]

kakrak, [kak-rā-mak > kak-ra-k] *{ağız} is.* Çamurlu yollarda hayvan izlerinden meydana gelen girinti ve çıkıntılar. [DS]

kakraşmak, [kak-ra-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Su çekilmek; şiş ve ur inmek. [DLT]

kakratgu, [kak-ra-t-mak > kak-ra-t-ġu / kak-rı-t-ġu] *{eT} is.* Kaçırmak için çalınan davul, teneke gibi şey. [DLT]

kakratmak, [kak-rā-t-mak / kak-rı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Davul çalarak zararlı hayvanları, kuşları kaçırtmak. [DLT]

kakrıç, -cı [kokar+iç] *{ağız} is.* Kuzu bağırsağından yapılan kebap; kokareç. [DS]

kakrık, -ğı [kak *(yans.)* > kak-(ı)r-ık] *{ağız} is.* Balgam; aksırık. [DS]

kaksık, -ğı [kak-sī-mak > kak-sı-k] *{ağız} sf.* (Yağ, peynir, yemek ve meyve için) bozulmaya yüz tutmuş; acımış. [DS]

kaksımak, [kak-sī-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{eT}* Kakaç olmak; kakaç ola yazmak. [DLT] **2.** *{ağız}* (Yiyecek için) bozulmak; ekşimek; çürümek; kokmak. [DS]

kakşamak, [kağşa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* **1.** Kağşamak. **2.** (Nesneler, eşyalar için) biçimi bozulmak. [DS]

kaktırmak, [kak-mak > kak-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İtmek; itelemek. [DS]

kakturmak, [kak-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Başına kaktırmak; baş kakıncı yaptırmak. [DLT]

kaktüs, [Lat. cactus] *(ka'ktüs) is. bot.* Kaktüsgillerden, dikenli ve yayvan yapraklı pek çok türü bulunan, süs için yetiştirilen bitkilerin genel adı, *(Cactus).*

kaktüsgiller, [kaktüs-gil-ler] *is. bot.* Sıcak ve tropikal ülkelerde yetişen, gövdesi ve yaprakları etli ve dikenli bir bitki familyası, *(Cactaceae).*

kaktüsümsü, [kaktüs-ümsü] *sf.* (Gövdesi etli, yaprakları dikenli bitkiler için) kaktüse benzeyen.

kâkû, [Far. kākü کاکو] *(kâ:kû:) {OsT} is.* Annenin erkek kardeşi; anne tarafından dayı.

kakuç[1], -cu [kak-mak > kak-uç] *{ağız} is.* **1.** Çengel. **2.** Çekiç. [DS]

kakuç[2], -cu [kak-aç > kak-uç ?] *{ağız} sf.* Eli sakat. [DS]

kakuça, [kakuç-a ?] *{ağız} is.* Çengel. [DS]

kakuk[1], [kak-mak > kak-uk] *{eT} is.* Kurutulmuş et veya meyve; kak. [DLT]

kakuk[2], [kak-uk / kekik] *{ağız} is.* Baharat olarak kekik. [DS]

kakule, [Ar. ḳāḳūlle قاقوله] *(ka:ku:le) {OsT} is. bot.* **1.** Zencefilgillerden Hindistan, Seylan ve Endonezya'da yetişen, büyük yapraklı ve ırırlı bir bitki, *(Elettaria cardamomum).* **2.** Bu bitkinin ağız kokularını gidermekte ilaç ya da bahar olarak kullanılan tohumu.

kakuleli, [kakule-li] *sf.* İçinde kakule bulunan; kakule katılmış.

kakum, [Ar. ḳāḳum قاقوم] *(ka:kum) {OsT} is. zool.* **1.** → kakım; ermin, *(Mustela erminea).* **2.** Bu hayvanın kürkü. 🗗 **kāküm-endām,** *1. (Kadın için) yakışıklı; güzel. 2. Hattatların kâğıdın kirlenmemesi için ellerinin altına koydukları ince tüylü çuha kaplı deri parçası.*

kakumak, [kakī-mak / kaku-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Birine kızmak; darılmak. [DLT]

kakur, [kak-ur] *{ağız} sf.* Kambur; eğri. [DS]

kakuraz, [kak-ur-az] *{ağız} is.* → kakur. [DS]

kakurdak, -ğı [kak-ır-dak] *{ağız} is.* → kakırdak. [DS]

kakurgan, [kaġ-ur-mak > kaġur-ġān / kakur-ġān] *{eT} is.* Hamuru yağla yoğrulmuş, fırında veya tandırda pişirilen bir tür pide. [DLT]

kakut, [? kakut] *{ağız} is.* → kakuk. [DS]

kakuze, [Ar. ḳaḳūze قاقوزه] *(kaku:ze) {OsT} is.* Boş maşrapa.

kâkül, [Moğ. kökül > Far. kākül کاکل] *(kâ:kül) {OsT} is.* Alnın üzerine dökülen kısa kesilmiş saç. 🗗 **kâkül-i höş-bü,** *{OsT} Güzel kokulu kâkül.*|| **kâkül-i müşgîn,** *{OsT} Misk kokulu kâkül.*

kâküllü, [kâkül-lü] *(kâ:küllü) sf.* Kâkülü olan.

kakvan, [Yun. kakognomos] *{ağız} sf.* Aklı kıt; aptal. [DS]

Kal. [Fr. Calorie] *kısalt.* Isı miktarı birimi olan kalorinin kısaltması.

kal[1], [kal] *{ağız} is.* Olgulaşmamış meyve; ham meyve. [DS]

kal[2], [Sagay. ḫal => kal] *{eT} sf.* **1.** Deli; çılgın; kudurmuş; kaçık; divane. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** *is.* Delilik. [Gabain] [EUTS] **3.** Yaşlı adam. *{ağız} (aynı)* [DLT] [KB] **4.** Yaşlılık. [KB]

kal[3], [Ar. ḳāl قال] *{OsT} (ka:l) is.* **1.** Bir düşünceyi anlatabilmek için art arda söylenen kelime dizisi; söz; laf. **2.** *{ağız} ünl. "Yahu!"* anlamında kullanılır. [DS] 🗗 **kale almak,** *Dikkate almak; önemli saymak.*|| **kale almamak,** *Hesaba katmamak; değer vermemek.*

kal[4], -l'ı [Ar. ḳalʿ قلع] *{OsT} is.* **1.** Kökünden söküp atma; koparma. **2.** *{ağız}* Kırkılmış koyun yünü. [DS] 🗗 **kal'-ı esnān,** *Diş çektirme; dişi sökme.*|| **kal'-ı eşcār,** *Ağaçların sökümü.*

kal[5], [kal] *is. maden.* Bir alaşımda bulunan elementlerin ergime derecesinden yararlanarak birbirinden

ayırma işlemi. ◻ **kala dayanmak,** *Yüksek derecede ısıya dayanmak.*|| **kal potası,** *İçinde maden eritilen kap.*|| **kal usulü,** *maden. Potada maden eritme metodu.*

kal[6], [kal] *{ağız} is.* Manda veya yavrusu. [DS]

kal[7], [Fr. cale] *is.* Baskı makinesinin mermerinden daha küçük bir şasiyi yerinde tutmaya yarayan büyük boyutlu kama.

kal[8], [kal] *{ağız} is.* Güherçile. [DS]

kal[9], [kal] *{ağız} sf.* **1.** Olgunlaşmamış. **2.** Çiğ; pişmemiş. [EG]

kal'a, [Ar. ḳal'a قلعه] *(kal-a) {OsT} is.* → kala[2]. ◻ **kal'a-bend,** *{OsT} Kaleye bağlanmış; bir kaleye hapsedilmiş olan.*|| **kal'a-dâr,** *{OsT} Kale muhafızı; dizdar.*|| **kal'a-gîr,** *{OsT} Kale tutan; kaleyi elinde bulunduran.*|| **kal'a-güşâ,** *{OsT} Kale açan; kale zapteden.*|| **Kal'a-i Sultaniye,** *{OsT} Fatih Sultan Mehmet tarafından Çanakkale boğazının Anadolu yakasına yaptırılan kalenin adı.*|| **kal'a-kân,** *{OsT} Kale yıkan.*|| **kal'a-nişîn,** *{OsT} Kalede oturan.*

kâla, [Far. kālā کالا] *(kâ:lâ:) {OsT} is.* **1.** Kumaş. **2.** Kıyafeti tamamlayıcı eşya; süs. **3.** *gnşl.* Sermaye. **4.** Ev eşyası. ◻ **kâlâ-yi girân-behâ,** *{OsT} Çok değerli kumaş.*

kala[1], [kal-mak > kal-a] *zf.* **1.** (Zaman için) belirtilen miktar dakika, saniye, saat, gün, hafta, ay, yıl kalmışken; kaldığında; kalarak; varken. **2.** (Yol için) belirtilen miktarda yol kaldığında. ◻ **kala kala** *1. Olup olacağı; bütünü; tamamı. 2. "Başka hiçbiri değil de, kalmadı da" anlamında beğenmeme bildirir. "Kala kala senin kağnıya mı kaldık?"*

kala[2], [Ar. ḳal'a قلعه] *is.* **1.** Kale; hisar. *{eT} (aynı)* [EUTS] **2.** *{eT}* Şehir. [EUTS]

kala[3], [? kala] *{ağız} is.* Okul sırası. [DS]

kala[4], [? kala] *{ağız} is.* Atmaca. [DS]

kala[5], [? kala] *{ağız} sf.* (İş vb. için) zahmetli; güç; zor. [DS]

kala[6], [? kala] *{ağız} is.* Altı lastik, keten spor ayakkabısı. [DS]

kala[7], [? kala] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

kalaazar, [Far. hindustānī kālāāzār > Fr. kala-azar] *is. tıp.* Tatarcıkla *(Flebotomus)* insana bulaşan *Leismania donoani* adındaki bir hücreli asalağın iç organlara yerleşmesi sonucu meydana gelen ve daha çok çocuklarda dalak ve karaciğer şişmesi şeklinde görülen bir sıcak ülke hastalığı; dumdum humması.

kalaba[1], [Ar. ġalebe ? غلبه => kalaba قلبه] *{eAT} sf.* **1.** Sayıca çok; pek çok; *{ağız} (aynı).* [DK] [DS] **2.** *{ağız} is.* Kalabalık. [DS]

kalaba[2], [? kalaba] *{ağız} is.* Kızıl ve kaba tüylü koyun. [DS]

kalabak[1], **-ğı** [Ar. ḳal'a + T. bek ?] *{ağız} is.* Tepe üzerinde bir kaleyi andırır biçimde dizilmiş olan kayalar. [DS]

kalabak[2], **-ğı** [? kalabak] *{ağız} is.* **1.** Hasır otundan örülmüş şapka. **2.** Huni. [DS] **3.** *{eAT}* Keçe külah. **4.** *{OsT}* Taç.

kalabak[3], **-ğı** [? kalabak] *{ağız} is.* **1.** Çınar ağacı. **2.** Nilüfer çiçeği. [DS]

kalabalık, -ğı [kalaba > kalaba-lık] *is.* **1.** *{eAT}* Çok; çokluk. [DK] **2.** Çok sayıda insandan meydana gelmiş topluluk. **3.** *sosy.* Tipik olgular göstermesine karşılık bireylerin geçici olarak kümelendiği örgütsüz topluluk; yığın. **4.** *gnşl.* Gereksiz ve karışık nesneler yığını. **5.** *sf.* Çok insan bulunan yer. **6.** Sayıca çok olan. ◻ **kalabalık ağızlı,** *Yerli yersiz, bilir bilmez konuşan; geveze.*|| **kalabalık etmek,** *Bir yerde gereksiz olarak bulunmak; insan sayısını artırmaktan başka bir işe yaramamak.*|| **kalabalıklar psikolojisi,** *psikol. Panik, coşku, linç etme eylemlerinde bulunma gibi etkenlerle bir araya gelebilmiş örgütsüz insan topluluğunda yer alan bireylerin karşılıklı etkilerini inceleyen psiko-sosyal bilim dalı.*

kalabalıkça, [kalaba-lık-ça] *sf.* Biraz kalabalık.

kalabalıklaşma, [kalaba-lık-la-ş-ma] *is.* Kalabalık durumuna gelme.

kalabalıklaşmak, [kalaba-lık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kalabalık durumuna gelmek; kalabalık oluşmak.

kalacoş, [kala-ca+aş > kalacoş / kalacuş] *{ağız} is.* Yağ, yoğurt, soğan ve doğranmış ekmekle yapılan bir yemek. [DS]

kalacük, -ğü [kala-cük ?] *{ağız} is.* Saban (tarım aracı). [DS]

kalaç[1], **-cı** [kalaç] *{ağız} is.* Çörek. [DS]

kalaç[2], **-cı** [kalaç] *{ağız} is.* **1.** Karadeniz'de kuzeyden esen rüzgârın etkisi ile oluşan dalgalara verilen ad. **2.** Dalgalı fakat patlamayan denizin durumu. [DS]

kalaça, [kala-ça] *{ağız} is.* **1.** Küçük kale. **2.** Küçük tepe. **3.** Yığın. [DS]

kalaçı, [kala-çı / kolaç / kalaç] *{ağız} is.* Çörek. [DS]

kaladak, -ğı [? kaladak] *{ağız} is.* Döğülmemiş ekin sapları. [DS]

kaladan, [Ar. ġalla + Far. -dān] *{ağız} is.* **1.** Tahıl ambarının küçük gözleri. **2.** Hamamda soyunma yeri. **3.** Hamamda, hamamcının oturduğu bölüm. [DS]

kalafa, [? kalafa] *{ağız} is.* **1.** Büyük ev. **2.** Büyük alan. [DS]

kalafat[1], [Ar. ḳilf > ḳılāfet > İt. calafato / Yun. kalafatis] *{OsT} is. dnz.* **1.** Gemilerde ve deniz araçlarında kaplama tahtaları aralarını üstüpülerle doldurup ziftleyerek su sızdırmaz hâle getirme. **2.** Perçin çivilerinin başını döverek su sızdırmasını önleme. **3.** Onarma ve tamir etme. **4.** *{ağız}* Perçinle-

rin üzerini düzeltmek için kullanılan bir araç. [DS] **5.** Altı dar üstü geniş bir tür yeniçeri başlığı. **6.** İmparatorluk döneminde üst düzey yöneticilerin giydiği bir tür başlık. **7.** *{ağız}* Kiremitlerin kaymaması için çatı saçağının çevresine çakılan tahta. [DS] 🗗 **kalafat açmak,** *Eskimiş kalafatları çıkarıp temizlemek.*|| **kalafata çekmek,** *dnz. Tekneyi kalafatlamak için karaya çekmek.*|| **kalafat etmek,** *{ağız} İki şeyi birbirine perçinle tutturmak; perçinlemek.* [DS]|| **kalafat yeri,** *dnz. Teknenin kalafatlanmak için çekildiği yer.*

kalafat[2], [? kalafat] *{ağız} is.* Çocukların taş attıkları lastik sapan. [DS]

kalafat[3], [? kalafat] *{ağız} is.* **1.** Tarladan demet getirirken, sapların dökülmemesi için arabanın yanlarına konulan merdivenimsi çatkı. **2.** Hızarda biçmek için tomruğun yüksekte durmasını sağlayan destek; çatkı. [DS]

kalafat[4], [kalıp + Ar. -āt / kıyafet ?] *{ağız} is.* **1.** Kılık kıyafet; giyim. **2.** İrilik; büyüklük; yapıca gösterişlilik. [DS]

kalafat[5], [? kalafat] *{ağız} sf.* Basit ve kaba; gelişigüzel. [DS]

kalafatçı, [kalafat-çı] *is.* Kalafat yapan kimse.

kalafatçılık, -ğı [kalafat-çı-lık] *is.* **1.** Gemi ya da kayıkları kalafatlama işi. **2.** Kalafatçının yaptığı iş ve meslek.

kalafatlama, [kalafat-la-ma] *is.* **1.** Kalafat yapma işi. **2.** Kusur örtme.

kalafatlamak, [kalafat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Deniz araçlarının kaplama tahtalarını üstüpü ile sıkıştırarak ziftlemek. **2.** *gnşl.* Kusurları örtmek için süslemek; tamir etmek; onarmak.

kalafatlanma, [kalafat-la-n-ma] *is.* Kalafat yapılmak işi.

kalafatlanmak, [kalafat-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kalafat edilmek; kalafat işleminden geçirilmek.

kalafatlı, [kalafat-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) iri yarı; gösterişli. [DS]

kalafatsız, [kalafat-sız] *sf.* **1.** Kalafat yapılmamış. **2.** Kalafat yapılması gerekli olan; kalafatı bozuk. **3.** *{ağız}* (Kişi için) çok şişman ve biçimsiz. [DS]

kalag, [Ar. ġalaḳ غلق] *{ağız} is.* Küçük taş. [DS]

kalagan, [kal-mak > kal-agan قالغان] *sf.* **1.** *{OsT}* Çok kalan; sürekli kalan. **2.** *{ağız}* Kalan. [DS]

kalagaz, [? kalagaz] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

kalagezen, [? kalagezen] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

kalağan[1], [? kalağan] *{ağız} is.* Deve dikeni; kangal. [DS]

kalağan[2], [? kalağan] *{ağız} sf.* (Kişi ve nesne yığınları için) büyük yapılı fakat içi boş; kof. [DS]

kalağız, [? kal+ ağız] *{ağız} is.* Düşünmeden konuşan kimse. [DS]

kalağu, [kalağu] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kalah, [Ar. ġalaḳ => kalaḫ] *{ağız} is.* → kalak. [DS]

kalahat, [? kalahat] *{ağız} is.* Kız evinin damat için yaptırdığı elbise. [DS]

kalaib, [Ar. ḳalā'ib قلائب] *(kala:ib) {OsT} is.* Ucu eğri her türlü metal araç; çengeller; kancalar.

kalaid, [Ar. ḳılāde > ḳalā'id قلائد] *(kala:id) {OsT} is.* Gerdanlıklar.

kalail, [Ar. ḳalīl > ḳalā'il قلائل] *(kala:il) {OsT} is.* Az şeyler.

kalak[1], [*eT.* kā-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-lā-mak > ka-la-k / ka-lık] *{eT} is.* **1.** Kale. [EUTS] **2.** Gökyüzü. [EUTS]

kalak[2], **-ğı** [gaga-k > kalak ?] *{ağız} is.* **1.** Burun; burun ucu. **2.** Hayvanlarda burun ucu; burun deliği. **3.** Öküzlerin boyunlarında oluşan yumru. **4.** Boynuz; yaban domuzlarının sivri köşeli burnu. **5.** Kimi üflemeli çalgılarda borunun son bulduğu huni biçimindeki kısım. **6.** Bakırcıların kullandığı bir araç. **7.** Kanat. **8.** Ceviz ağacı kabuğundan yapılan bir çocuk düdüğü. [DS] 🗗 **kalağu dikmek,** *{ağız} Düşünceye dalmak; kaygılanmak.* [DS]|| **kalak başlılar,** *zool. Bugün bir tek türle temsil edilen kertenkeleye benzer bir sürüngen, (Rhynchocephalia).*|| **kalak iğnesi,** *İşe yaramayan, tembel adam.*

kalak[3], **-ğı** [kal-mak > kal-ak] *{ağız} sf.* Gelişemeyen, ilerleyemeyen; aptal; beceriksiz. [DS]

kalak[4], **-ğı** [kalk-mak > kal(k)-ak ?] *{ağız} is.* **1.** Kibir; gurur. **2.** *sf.* Kendisinden başkasını beğenmeyen; alımlı, çalımlı. **3.** Aptal. [DS]

kalak[5], **-ğı** [*eT.* kā-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-lā-mak > kala-k] *{ağız} is.* Kat. [DS]

kalak[6], **-ğı** [? kalak] *{ağız} sf.* Büyük. [DS]

kalak[7], **-ğı** [? kalak] *{ağız} is.* Kadınsı erkek. [DS]

kalak[8], **-ğı** [gaga-k > kalak] *{ağız} is.* **1.** Şapka siperliği. **2.** Gelin tacı. **3.** Yaşlı kadınların başlarına giydikleri şey; arakçın. **4.** Kadın fesi. [DS]

kalak[9], **-ğı** [Yun. khalíkhi] *{ağız} is.* **1.** Sayıya bağlı çocuk oyunlarında kazanç sayısını göstermek için kale yanına konulan taşlar. **2.** Duvar örülürken büyük taşların arasındaki boşlukları doldurmak için kullanılan küçük taşlar. [DS] 🗗 **kalak yapmak,** *Bir oyunda sayı yapmak.*

kalak[10], **-ğı** [Sur. Ar. ġalaḳ] *{ağız} is.* **1.** Tezek yığını. **2.** Biçilmiş ekin veya ot yığını. **3.** Öbek; yığın. **4.** Yufka ekmek yığını. [DS]

kalak[11], **-ğı** [? kalak] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış kısa saplı kürek. **2.** Tahtadan yapılmış yemek tabağı biçiminde büyükçe kap. [DS]

kalak[12], **-ğı** [kal-mak > kal-ak] *{ağız} is.* Kesilen meşe ağacının kökü. [DS]

kalak[13], **-ğı** [kal-mak > kal-ak] *{ağız} is.* Hedef; nişan; erek. [DS]

kalak[14], [Ar. ḳalaḳ قلق] *{OsT} is.* İç sıkıntısı; gönül darlığı.

kalak[15], **-ğı** [kal-ak] *{ağız} is.* İri soğan. [DS]

kalakalma, [kal-a+kal-ma] *is.* Şaşkınlıktan dolayı hareketsizce kalma.

kalakalmak, [kal-a+kal-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Bir olay veya durum karşısında acizlik, çaresizlik veya şaşkınlık gibi sebeplerle bir şey yapamaz, kımıldayamaz duruma gelmek; güç durumda kalmak; donakalmak. **2.** *{ağız}* Bir şeyin üzerine aşırı düşmek; üzerinde fazla durmak. [DS]

kalakçı, [kalak-çı] *{ağız} sf.* Durmadan gezen; kapı kapı dolaşan. [DS]

kalaklamak[1], [kalak-la-mak قالقلامق] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (At için) tökezlemek. **2.** (İnsan için) sendelemek. **3.** Yorulup kalmak. **4.** Sevinçten heyecana gelmek; coşmak. **5.** Çelik çomak oyununda, çeliğin bir ucunu yerden yukarıda durdurmak. **6.** *{OsT}* Dalgalanmak.

kalaklamak[2], [kalak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kapı kapı dolaşmak; çok gezmek. [DS]

kalaklanmak, [kalak-la-n-mak قالقلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Kendini yüksek görmek; havalanmak.

kalaklı, [kalak-lı] *{ağız} sf.* **1.** Gururlu; kendini beğenmiş; mağrur. **2.** İriyarı; gösterişli. [DS]

kalaklu, [kalak-lu قلقلو] *{OsT} sf.* Yüksek.

kalakulak, [kala(k)+kul-a-k] *{ağız} is.* Üst baş; kıyafet.

kalalanmak, [kala-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çokluğa güvenerek kabadayılık taslamak; arkalanmak. [DS]

kalam, [Yun. kálamos *(kamış)*] *{eT} is.* Kalem. [Gabain]

kalama, [kala-ma] *is.* Önceki eylemi koryamama. 🗗 **kalama vermek,** *Oltayı gergin tutmaya ara vermek; gevşek bırakmak.*

kalamak, [*eT.* kā-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-lā-mak] *(ka:la:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Yığmak; sandığa koymak; saklamak. [DLT] [KB] **2.** Bir şeyi gelişigüzel yığmak. **3.** *{ağız}* Soba veya ocağı yakmak üzere odunla doldurmak. [DS] **4.** Arpa, saman, yem gibi şeyleri çuvala teperek doldurmak. **5.** Sobayı tutuşturmak; yakmak. **6.** *{eT}* Kapamak; sarıp sarmalamak. [İKPÖy.] **7.** *{eT}* Tutmak. [KB]

kalamar, [Yun. kalamari / kalamaria] *is. zool.* Orta derinlikte sularda yaşayan, uzun gövdeli bir tür mürekkep balığı, *(Loligo vulgaris).*

kalamata, [Yun. Kalamáta *(şehir adı)*] *(kalama'ta) is.* Bir tür iri zeytin.

kalamin, [Fr. calamine] *is. kim.* **1.** Kimyasal formülü $Zn_4Si_2O_7(OH)_2$, H_2O olan hidratlı doğal çinko silikat. **2.** Yüksek sıcaklıkta işlenen metallerin yüzeyinde meydana gelen oksit tabakası. **3.** Motorun yanma odasında, yakıtın tam olarak yanmaması sonucu meydana gelen kömürlü tortu.

kalaminlenme, [kalamin-le-n-me] *is.* Bir çeliğin bazı etkenlerle üzerinin demir oksitle kaplanması.

kalamit, [Fr. calamite] *is.* **1.** *kim.* Amfibol cinsinden bir tür mineral. **2.** Birinci zamana ait at kuyruğu takımından dev bitki fosili; İlk Çağ ağaç taşılı.

kalan[1], [kal-an] *sf.* **1.** Kalmak işini yapan. **2.** Bir işten sonra geriye kalan; artan. **3.** *is.* Herhangi bir miktardan, verilmeyen veya elde bulunan kısmı. **4.** *mat.* Bir çıkarma işlemi yapıldıktan sonra geriye kalan miktar; bölme işleminde bölen kadar olmadığı için bölünemeyip bölenden artan sayı. **5.** *{ağız}* Yemek artığı; artık. [DS]

kalan[2], [kal-an قلان] *{ağız} zf.* **1.** Artık; bundan sonra; gayrı. **2.** Sonra. [DS] **3.** *{OsT}* Öbür; diğer; başka; geri kalan; sonraki.

kalan[3], [kā-lā-n] *(ka:la:n) {eT} is.* Vergi çeşidi; arazi vergisi. [EUTS]

kalan[4], [*eT.* kā *(yakın)* > kā-la-n] *{ağız} is.* Arkadaş.

kalanca, [kalan-ca قلنجه] *{OsT} is.* Kalan kısım; bakiye.

kalançı, [kalan-çı] *{eT} is.* Kalan vergisini toplayan memur. [EUTS]

kalangurmak, [kalñū *(yüzme)* > kalañur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Atılmak; oynamak; sıçramak; sevinçten zıplamak; sevinç göstermek; raksetmek; dans etmek. [EUTS] [Gabain]

kalânis, [Ar. ḳalānis قلانس] *(kalâ:nis) {OsT} is.* Külahlar; takkeler.

kalanlıg, [kalan-lıġ] *{eT} sf.* Kalan vergisi mükellefi. [EUTS]

kalantor, [İt. galantuomo] *is.* Gösteriş düşkünü, maddî durumu iyi kimse.

kalantorluk, -ğu [kalantor-luk] *is.* Kalantor olma durumu; kalantor birinin niteliği.

kâlar, [Far. kālār کالار] *(kâ:lâ:r) {OsT} is.* Sel sularının toprağı aşındırmasıyla meydana gelen yarık; uçurum.

kalas, [Galatz *(Romanya'da liman şehri)* => kalas] *is.* **1.** İnşaat işlerinin çeşitli kesimlerinde kullanılmak üzere kalın biçilmiş kereste. **2.** Kalın tahta. **3.** *mecaz.* Kaba saba kimse. 🗗 **kalas gibi,** *(Kişi için) incelikten yoksun; nezaket bilmez; yontulmadık; kaba saba.*

kalastra, [İt. calastra] *(kala'stra) is.***1.** *dnz.* Gemilerde güvertelere alınan filika vb. araçları oturtmak için yapılmış yuvalar. **2.** Fırtınadan sonra bir süre daha devam eden kaba ve çatlaksız dalgalar. **3.** Kıyıda fırtınanın aksi tarafa doğru oluşan dalgalar.

kalaşatari, [Skr. kalasadora] *{eT} is.* Bir şeytan adı. [EUTS]

kalat, [Ar. ġalaṭ] *{ağız} sf.* (Konuşma için) yanlış. [DS]

kalatlamak, [kalat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yanlışını çıkarmak. [DS]

kalatmak, [ka-mak *(eklemek)* > kā-lā-mak > ka-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeye kılıf geçirtmek; sargıya koydurmak; kaplatmak; sardırmak. [DLT] [İKPÖy.] **2.** Sandığa koydurmak; kapatmak. [DLT] [İKPÖy.]

kalavra, [kalan + ob-ra-k *(eskimiş)* > kalavra] *is.* **1.** Yamalı kösele ayakkabı. **2.** Bir tür ökçesiz ayakkabı; yemeni. **3.** Deriden yapılmış eşya.

kalavrahane, [kalavra + Far. hāne] *(kalavraha:ne) is.* **1.** Eskiden deri eşyaların yapıldığı yere verilen ad; saraçhane. **2.** Kundura yapılan yer.

kalavuz, [Far. ḫ^{v}arazmian => kulaġuz / kulavuz] *{eT} is.* Rehber; kılavuz.

kalay, [Ar. ḳualāī *(Kuala ürünü)* => kalay] *is. kim.* **1.** Atom numarası 50, atom ağırlığı 118.7 olan, yoğunluğu 7.2 fakat 18°C'nin altında 5.8'e düşerek alatropik şekil alan, gümüş parlaklığında 32°C'de ergiyen bir metal, sembolü: Sn. **2.** Kalaylanmış bir kabın üzerindeki alaşım tabakası. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin gerçek değerini örten aldatıcı görünüş. **4.** *argo.* Küfür; azar. ◻ **kalay çekmek,** *argo. Sövmek; küfretmek.*|| **kalayı basmak,** *Sövüp saymak.*

kalaycı, [kalay-cı] *is.* **1.** Eşyaların, özellikle bakır mutfak eşyalarının üzerini ince bir kalay tabakası ile kaplayan kimse. **2.** *mecaz.* Üstünkörü iş yapan; sahtekâr. **3.** *{ağız} folk.* Bir halk oyunu. [DS] ◻ **kalaycı körüğü,** *Kalaycının kap kalaylarken kalayı eritmek için kullandığı ateşi harlandırmaya yarayan, açılıp kapandıkça hava veren araç.*‖ **kalaycı körüğü gibi solumak,** *Göğsün hızlı ve oldukça fazla kabarıp alçalması suretiyle nefes alıp vermek.*

kalaycılık, -ğı [kalay-cı-lık] *is.* **1.** Kap kalaylayan adamın yaptığı iş ve meslek. **2.** *mecaz.* Üstünkörü, kandırırcasına iş yapma; sahtekârlık.

kalayık, -ğı [Ar. ḫalā'ik خلائك => kalayık قلايك] *{OsT} is.* Karavaş; karabaş; cariye; halayık.

kalaylama, [kalay-la-ma] *is.* Kalay ile kaplama.

kalaylamak, [kalay-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kapları dış etkilerden korumak için üzerini kalay tabakası ile kaplamak. **2.** *mecaz.* Bir şeyin eksikliklerini ve kusurlarını örtmek amacıyla aldatıcı biçimde süslemek. **3.** *argo.* Bir kimseye sövmek; küfretmek. **4.** *{ağız}* Azarlamak. [DS]

kalaylanma, [kalay-la-n-ma] *is.* **1.** Kalay tabakası ile kaplanmak durumu. **2.** Kalay sahibi olma; kalay edinme.

kalaylanmak, [kalay-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kalay tabakası ile kaplanmak. **2.** *dönşl. f.* Kalay sahibi olmak; kalay edinmek. **3.** *dönşl. f. argo.* Sövülüp sayılmak, küfredilmek; fırçalanmak . **4.** Kalaylı hâle gelmek.

kalaylatma, [kalay-la-t-ma] *is.* Kalay ile kaplatma.

kalaylatmak, [kalay-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kalaylamak işini birine yaptırmak; kalaylamasına neden olmak.

kalaylı, [kalay-lı] *sf.* **1.** Kalayı bulunan; içine kalay katılmış olan. **2.** Kalaylanmış olan. **3.** Kalay madenlerini kapsayan. **4.** *mecaz.* Aldatıcı biçimde süslenmiş olan; kusurları süslerle örtülmeye çalışılmış olan; sahte. ◻ **kalaylı kaptan su içmek,** *(Erkek için) akrabasıyla ya da çok yakından tanıdığı bir kadınla evlenmek.*

kalaysız, [kalay-sız] *sf.* **1.** Kalayı bulunmayan. **2.** Kalaylanmamış olan. **3.** Kalayı sıyrılmış olan.

kalaz, [? kalaz] *{ağız} is.* Deri su kabı. [DS]

kalaza, [Alın. Chalaza] *is.* Kuş yumurtalarında vitellüsü karşılıklı iki taraftan zara bağlayan iki sarmal banttan her biri.

kalb[1], [Ar. ḳalb قلب] *is.* → kalp. ◻ **kalb-i āhenîn,** *Demirden yürek; demir gibi sağlam kalp.*‖ **kalb-i hābîde,** *Uyumuş kalp.*|| **kalb-i hābîde-i cihān,** *Dünyanın uyumuş kalbi.*|| **kalb-i harāb,** *Yıkılmış gönül.*|| **kalb-i mecrūh,** *Yaralı gönül.*|| **kalb-i meftūr,** *Bezgin gönül.*|| **kalb-i metrūk,** *Terkedilmiş gönül.*|| **kalb-i muztarib,** *Istıraplı gönül.*|| **kalb-i nā-şād,** *Kederli, hüzünlü gönül.*|| **kalb-i selîm,** *Temiz gönül.*|| **Kalbü'l-Akreb,** *gök b. Akrep burcunun en parlak yıldızı, (Alpha Scorpuis).*|| **Kalbü'l-Esed,** *gök b. Aslan burcunun en parlak yıldızı, (Alpha Leo).*

kalb[2], [Ar. ḳalb قلب] *{OsT} is.* **1.** Tersine çevirme; döndürme. **2.** Bir durumdan başka bir duruma geçirme; değiştirme; dönüştürme; çevirme. **3.** *ed.* Bir kelimede harflerin yerinin değişmesi. **4.** *dbl.* Arap dil bilgisinde *elif, vav, ye* harflerinin yer değiştirmesi. ◻ **kalb etmek,** *{OsT} Değiştirmek; çevirmek.*|| **kalb-i ba'z,** *{OsT} dbl. Göçüşmeli kelimeler.*|| **kalb-i muavvec,** *{OsT} ed. Evirmece.*|| **kalb-i muntazam,** *{OsT} ed. Tersinden okunduğu zaman da bir anlam çıkan kelime.*|| **kalb olmak,** *{OsT} Değişmek; dönüşmek; çevrilmek.*

kalben, [Ar. ḳalb > ḳalben قلباً] *(ka'lben) {OsT} zf.* İçten ve yürekten gelerek; samimi olarak; içten; gönülden; yürekten.

kalbetmek, [Ar. ḳalb + T. et-mek قلب ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)er]* Bir durumdan başka bir duruma çevirmek.

kalbgâh, [Ar. ḳalb + Far. -gâh قلبگاه] *(kalbgâ:h) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin merkezi; can evi. **2.** Ordunun sağ ve sol kanatları arasındaki merkezî kısmı.

kalbî, [Ar. ḳalb > ḳalbī / ḳalbiyye قلبى / قلبيه] *(kalbî) {OsT} sf.* **1.** Kalbe ait. **2.** Kalple ilgili. **3.** *mecaz.* İçten, gönülden yapılan; gönülden; içten.

kalbolmak, [Ar. ḳalb + T. ol-mak قلب اولمق] *{OsT} dönşl. f. [-(d)er]* Bir durumdan başka bir duruma dönmek; değişmek; çevrilmek.

kalbur, [Ar. ġırbāl غربال] *is.* Tahıl ve ona benzer ta-

neli şeylerin küçüklerini ve içindeki yabancı maddeleri ayıklamak için kullanılan seyrek telli, geniş delikli elek. 🗗 **kalbur altı,** *Kalburla elenmiş buğdaydan alta geçen yabancı madde, kırık ve küçük tane ve saman çöplerinden ibaret kısım.*|| **kalbura çevirmek,** *Birçok delik açmak; delik deşik etmek.*|| **kalbura dönmek,** *Üzerinde pek çok delik açılmak; delik deşik olmak.*|| **kalbur çıbanı,** *{OsT} tıp. Eskiden kansere verilen isim.*|| **kalbur gibi,** *Delikleri çok olan; delik deşik.*|| **kalbur kemiği,** *anat. Alın kemiğinin arkasında, kalbur gibi delikleri bulunan, kafatasının alt ve ön bölümünü oluşturan kemik.*|| **kalburla su taşımak,** *Gereksiz ve yararsız işle uğraşmak.*|| **kalbur üstüne gelmek,** *Benzerlerine göre daha önde ve tercih edilir olmak; sivrilmek.*

kalburcu, [kalbur-cu] *is.* **1.** Kalbur yapan ve satan kimse. **2.** Kalburla bir şeyi eleyip ayıklama işini yapan kimse; eleyici.

kalburculuk, -ğu [kalbur-cu-luk] *is.* Kalburcunun yaptığı iş ve mesleği.

kalburlama, [kalbur-la-ma] *is.* Kalburla eleme.

kalburlamak, [kalbur-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kalburla eleyerek ayıklamak.

kalburlanma, [kal-bur-la-n-ma] *is.* **1.** Kalburla elenip ayıklanmak durumu. **2.** Kalbur sahibi olma eylemi; kalbur edinme.

kalburlanmak, [kalbur-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Tahıl vb için) kalburla elenip ayıklanmak. **2.** *dönşl. f.* Kalbur sahibi olmak; kalbur edinmek.

kalburlatma, [kalbur-la-t-ma] *is.* Kalburla eletme; kalburlamak işini başkasına yaptırma.

kalburlatmak, [kalbur-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi kalburla eletmek; kalburlamak işini başkasına yaptırmak.

kalbursu, [kalbur-su] *sf.* Kalbura benzeyen. 🗗 **kalbursu boru,** *Bitkisel dokularda bulunan ve içinde besi suyu dolaşan borucuklar; soymuk boru.*

kalburüstü, [kalbur+üst-ü] *is.* Seçkin kimseler; ileri gelenler.

kalbuz, [kalbuz] *{eT} is.* Lokma; yudum. [DTL]

kalbuzlamak, [kalbuz-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Yutmak; lokma yapmak. [DLT]

kâlbüd, [Far. kālbüd كالبد] *(kâ:lbüd) {OsT} is.* **1.** İnsan veya hayvan vücudu; gövde; beden. **2.** Kalıp; şekil. **3.** Kerpiç kalıbı.

kalbzen, [Ar. ḳalb *(değişim)* + Fa. -zen قلبزن] *{OsT} sf.* **1.** Yalancı. **2.** Kalpazan.

kalcı, [kal-cı] *is.* Alaşımda yer alan metalleri ergime sıcaklığının farklı oluşundan yararlanarak ayırma işini yapan kimse; kal işi yapan kimse.

kalça[1], [Yun. kaltsa *(uzun çorap)* / İt. calza *(çizme)*] *is. anat.* İnsanda gövdenin arka bölümünde, bacakların birleştiği yer ile bel arasında kaslardan meydana gelmiş şişkin bölüm; kaba et. 🗗 **kalça kemeri,** *anat. Omurgalılarda kalça bölgesinde omurgaya bağlanmış ve art bacakları taşıyan kemik ve kıkırdak iskelet.*|| **kalça kemiği,** *anat. Kalçayı oluşturan bağ dokusunun tutunduğu kemik.*

kalça[2], [kal-ça] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

kalçalı, [kalça-lı] *sf.* **1.** Kalçası olan. **2.** Kalçası belirtilen nitelikte olan. **3.** *mecaz.* Kalçası büyük olan.

kalçalık, -ğı [kalça-lık] *is.* Davulcuların elbiselerini korumak amacıyla kalçalarına astıkları deri parçası.

kalçasız, [kalça-sız] *sf.* (Kadın için) kalçası dar olan.

kalçeta, [İt. calcetta] *is.* → kalçete.

kalçete, [İt. calcetta] *is. dnz.* Elle salmastra örgüsü ile yapılan yassı halat.

kalçın, [İt. calzone / *eT.* harçın > ḳālçın قلچين] *is.* **1.** Eskiden koncu diz kapağına kadar çıkan çoraba verilen isim. **2.** Ayağın üstünü ve bacağın alt kısmını örten abadan yapılmış tozluk. **3.** Çoğunlukla avcıların giydiği kalçaya kadar çıkan çizme. **4.** *{ağız}* Yünden örülmüş terlik. [DS]

kald, [kald / kıld / küld *(yans.)*] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kald-ra-mak, kald-ır-ak*

kaldan, [Ar. ġalla + Far. -dān غله دان] *{ağız} is.* Tahıl ambarı. [DS]

kaldık, [kal-dık] *{eT} is.* **1.** Kalıntı; artık. **2.** Nesil; ahfat; kuşak.

kaldır, [kald *(yans.)* > kald-ır] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kaldır kağış,** *{ağız} Çürük.* [DS]

kaldıraç, -cı [kal-dır-mak > kal-dır-aç] *is.* Az bir güçle yük kaldırmaya dayanan, bir eksen üzerinde dönebilen çubuk.

kaldırak[1]**, -ğı** [kal-dır-ak] *is.* Ağır yük kaldırmaya yarayan mekanik araç; vinç.

kaldırak[2], [kald-ır-a-k] *{ağız} is.* Hodan; sığır dili, *(Borrago officinalis).* [DS]

kaldıran, [kaldır-an] *sf.* Kaldırma eylemini yapan; kaldırıcı; kaldırma işlevi gören.

kaldırı, [kaldır-ı] *{ağız} is.* Güç; takat. [DS]

kaldırıcı, [kaldır-ıcı] *sf.* **1.** Kaldırma işini yapan; kaldıran; kaldırıcı. **2.** (Kas için) bazı organları kaldırma görevini yapan. **3.** *is.* Taşınacak yükleri kaldırmaya yarayan dört tekerlekli motorlu veya motorsuz araç; elevatör.

kaldırık, -ğı [kald *(yans.)* > kald-ır-ık] *{ağız} is.* Yemeği yapılan bir ot. [DS]

kaldırılış, [kaldır-ıl-ış] *is.* Kaldırılmak eylemi veya biçimi.

kaldırılma, [kaldır-ıl-ma] *is.* Kaldırmak eylemi yapılma durumu.

kaldırılmak, [kaldır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaldırmak eylemi yapılmak.

kaldırım, [kaldır-ım] *is.* **1.** Yükseltilmiş, kaldırılmış olan nesne. **2.** Caddelerin iki tarafına yayaların yürümesi için yapılmış ve yoldan biraz yüksekçe geçiş yolu; yaya yolu. **3.** Taş döşenmiş yol. **4.** *{ağız}* Kerpiç kalıbı. [DS] 🗗 **kaldırıma düşmek,** *1. Fiyatı ucuzlamak; değerini kaybetmek; sokakta satışa sunulur olmak. 2. Önemini yitirmek.*|| **kaldırım çekici,** *Kaldırım taşlarını kırmak, düzeltmek veya çakmak için kullanılan bir tür çekiç.*|| **kaldırım çiçeği,** *Her önüne gelenle düşüp kalkan kadın; sürtük.*|| **kaldırım çiğnemek,** *Kentte yaşayarak kırsal kesime göre daha bilgili ve görgülü olmak.*|| **kaldırımları aşındırmak,** *İşsiz güçsüz ve amaçsız olarak sokaklarda dolaşıp durmak.*|| **kaldırım mühendisi,** *argo. İşsiz güçsüz, sokaklarda dolaşan kimse.*|| **kaldırım süpürgesi,** *Sokakta tanıdığı herkesle düşüp kalkan kadın; sürtük.*|| **kaldırım yosması,** *Her önüne gelenle düşüp kalkan kadın; sürtük.*

kaldırımcı, [kaldır-ım-cı] *is.* **1.** Kaldırım taşlarını döşeyen kimse; kaldırım ustası. **2.** *argo.* Dolandırıcı; yankesici.

kaldırımcılık, -ğı [kaldır-ım-cı-lık] *is.* **1.** Kaldırım taşı döşeme, kaldırım yapma işi ve ustalığı. **2.** *argo.* Dolandırıcılık; yankesicilik.

kaldırımsı, [kaldır-ım-sı] *sf.* Kaldırım görünüşünde olan; kaldırıma benzeyen. 🗗 **kaldırımsı epitel,** *biy. Çok kenarlı hücrelerden yapılı epitelyum dokusu; malpiki epiteli.*

kaldırış, [kaldır-ış] *is.* Kaldırma eylemi veya biçimi.

kaldırkağış, [kal-dır+kağ-ış] *sf.* Ele alınamayacak kadar eskimiş; hurdahaş.

kaldırma, [kaldır-mak > kal-dır-ma] *is.* **1.** Bulunduğu yerden yukarı alma. **2.** Yukarı doğru hareket ettirme. **3.** Yükseltme. **4.** Geçersiz kılma; feshetme. **5.** Çok miktarda satın alarak piyasadan çekme. **6.** Dayanma; tahammül etme. **7.** Uyandırma. **8.** Nakletme. **9.** (Ölü için) gömme; defnetme. **10.** *argo.* Çalma; aşırma. **11.** Kaçırma. **12.** Yaz aylarında birkaç yere kaldırılıp konması mümkün olacak biçimde yapılmış ev; taşınabilir ev. 🗗 **kaldırma kuvveti,** *Bir akışkan içinde hareket halindeki cismin hareket doğrultusuna dik gelen bileşke kuvvet.*

kaldırmak, [*eT.* kal-ġī-mak > kal-(ġ)ır-mak > kaldırmak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir nesneyi bulunduğu yerden yukarı almak; kalkmasını sağlamak. **2.** Bir şeyi yukarı doğru hareket ettirmek; havalanmasını sağlamak; yükselmesine yol açmak. **3.** Bir şeyi yükseğe çıkarmak; yükseltmek. **4.** Bedeninin bir bölümünü, bir organını yukarı doğru hareket ettirmek. **5.** (Duvar vb. için) eklemeler yaparak durumunu daha yüksek hâle getirmek; yükseltmek; yukarıda olmasını sağlamak. **6.** (Taşıt için) yola çıkarmak; hareket ettirmek. **7.** (Araç, kantar, temel vb. yük taşıyan nesneler için) çekmek; taşımak; götürmek. **8.** (Bir kuruluş için) varlığına son vermek; faaliyetini durdurmak. **9.** Yürürlükte olan bir şeyi, kararı, programı geçersiz kılmak; feshetmek; hükümsüz kılmak. **10.** Bir ticaret malını ya da tüketim eşyasının çok miktarda satın alarak piyasadan çekmek. **11.** (Ticaret eşyası için) piyasadan çekmek; satmamak. **12.** Kiralamak; kira ile almak. **13.** (Ürün için) toplamak; elde etmek; üretmek. **14.** Zarar görmeden işlevini yerine getirmek; dayanmak. **15.** *mecaz.* Sabırla katlanmak; dayanmak; tahammül etmek. **16.** *mecaz.* (Süs, dekor vb. için) uygun düşmek; yakışmak; götürmek. **17.** (Mide için) bulandırmak. **18.** (Hasta için) hastahaneye götürmek. **19.** (Hasta için) iyileştirmek; ayakta dolaşır hâle getirmek; yataktan kurtarmak. **20.** Uykudan uyandırmak. **21.** (Perde, kepenk vb için) açmak. **22.** (Kamu görevlisi için) nakletmek; başka yere atamak. **23.** (Eşyalar için) ortalık yerden toplayıp uygun bir yere koymak; bulunduğu yerden almak; zarar görmeyecek yere koymak. **24.** (Ölü için) gömmek; defnetmek. **25.** (Kız, kadın ve adam için) kaçırmak; götürmek. **26.** *argo.* Çalmak; aşırmak.

kaldırtma, [kaldır-t-ma] *is.* Kaldırtmak eylemi.

kaldırtmak, [kaldır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaldırmak işini yaptırmak.

kaldo, [**Kal**ling *(İsveçli profesör)* + **Do**mnarvet *(İsveç'te bir şehir)* > kal-do] *is. kısalt.* Dökme demire saf oksijen üfleyerek çelik işleme usulü.

kaldramak, [kald *(yans.)* > kald-(ı)r-a-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Hışırdamak. [DLT]

kaldurga, [kald *(yans.)* > kald-ur-ġa] *{eT} sf.* Hışırtı yapan. [DLT]

kâle, [Far. kāle كاله] *(kâ:le) {OsT} is.* **1.** Kumaş. **2.** Ham kavun; kelek.

kale[1], [Ar. ḳalʿa قلعه] *{OsT} is.* **1.** Eskiden savunma ve güvenlik amacıyla düşmanın gelmesi mümkün olan yerlerde veya stratejik noktalarda, boğazlarda, geçitlerde yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı. **2.** *mecaz.* Bir düşüncenin savunulduğu, diğer grup ve düşüncelere göre güçlü olunan yer. **3.** *spor.* Top oyunlarında, sahanın iki ucunda bulunan iki yan ve bir üst direğin çevrelediği, içinden top geçerse karşı takımın sayı kazandığı yer. **4.** Satranç oyununda, tahtanın dört köşesine dikilen kale görünümünde olan taş. 🗗 **kale ağası,** *{OsT} Kale muhafızı veya muhafızların yöneticisi.*|| **kale bedeni,** *{OsT} Kalenin duvarları.*|| **kale beyi,** *Kalenin yöneticisi.*|| **kale burcu,** *{OsT} Kalelerin köşelerindeki uzakları gözetleyebilecek yükseklikteki yapılar.*|| **kale çizgisi,** *spor. Kale direkleri arasına çekilen çizgi.*|| **kale dizdarı,** *{OsT} Kaleleri beklemek ve savunmakla görevli askerin başı.*|| **kale dizdarları,** *Kaleleri beklemek veya savunmakla görevli asker-*

ler.|| **kale duvarı,** *Kalenin dış duvarı.*|| **kale gibi,** *1. (Bina için) çok sağlam. 2. (Bina için) büyük. 3. (Kişi için) güvenilir. 4. (Kişi için) zengin.*|| **kale hendeği,** *Kalenin çevresine açılan genellikle içi su dolu savunma amaçlı geniş çukurluk.*|| **kale içi,** *Kalenin içinde kalan bölüm.*|| **kaleli top,** *{ağız} Taştan yapılmış kaleye top atmak suretiyle oynanan bir çocuk oyunu.* [DS]|| **kale mazgalı,** *{OsT} Kale bedeni üzerinde, seyirdim yolu üzerinde ok atmak veya gözetlemek için kullanılan diş gibi çıkıntı.*|| **kale muhafızı,** *{OsT} Kaleyi beklemekle ve savunmakla görevli askerin başı.*|| **kale muhafızları,** *{OsT} Kaleleri beklemek veya savunmakla görevli askerler.*|| **kaleyi içinden fethetmek,** *Davasını, karşı tarafın üyelerinden birini elde ederek kazanmak.*

kale[2], [kale] *{ağız} is. zool.* Sincap. [DS]

kalebent, -di [Ar. ḳal'a + Far. bend قلعه بند] *{OsT} is.* Kale dışına çıkması yasak, fakat kale içinde serbest olan hükümlü.

kalebentlik, -ği [kalebent-lik] *{OsT} is.* **1.** Kalebent olma cezası. **2.** *huk.* Eskiden, hapis ve sürgün cezasını birleştiren, siyasi suçlarla ve devlet memurlarının görevleri ile ilgi ceza.

kaleci, [kale-ci] *is. spor.* Top oyunlarında, rakibin kaleye attığı topu yakalayarak, kaleye sokmamaya çalışan son savunma oyuncusu. 🗗 **kaleci eldiveni,** *Kalecilerin yakaladıkları toptan zarar görmemeleri için ellerine geçirdikleri özel eldiven.*

kalecilik, -ği [kale-ci-lik] *is.* **1.** Kaleci olma durumu. **2.** Kalecinin işi ve unvanı.

kalem[1], [Yun. kalamos / Lat. calamus *(kamış)* > Ar. ḳalem قلم] *{OsT} is.* **1.** Yazı yazmak, resim çizmek, çizgi çekmek gibi işlerde kullanılan çok değişik biçim ve türleri bulunan gereç. **2.** Taş ve mermer gibi sert maddeleri işlemekte kullanılan ağaç saplı ucu sivri, keskin ve sert alet. **3.** Aşı yapmak amacıyla ağaçlardan kesilen ince dal parçası. **4.** Dokumacılıkta üzerine iplik sarılmak için ağaçtan yapılmış araç; masura. **5.** Bir hesap cetveli veya malzeme listesinde yazılı olan işlem maddelerinin veya nesnelerin her biri. **6.** Resmî kurumlarda yazı işlerinin yürütüldüğü oda veya büro. **7.** İmparatorluk döneminde bürokratik işlemlerin yürütüldüğü daire. **8.** Yazı yazma; yazarlık. **9.** Yazı yazan; yazar. **10.** Yazarın kendine has anlatım biçimi; üslup. **11.** Desen çizme sanatı ve biçimi. **12.** Hat sanatında çeşitli yazı türlerinden her biri. **13.** Tülbent üzerine resim çizmeye yarar bir tür ince fırça. **14.** Kaş, göz ve dudak gibi organların kenarlarını belirginleştirmek amacıyla kullanılan boyar madde içeren makyaj gereci. **15.** Okun sap kısmı. **16.** İmparatorluk döneminde maliyeyi meydana getiren dairelerden her biri. **17.** *tasvf.* Allah'ın ezelde insanların kaderlerinin nasıl olacağını bildirdiği araç. **18.** *{ağız}* Alın yazısı; baht. [DS] 🗗 **kalem açmak,** *1. Kalemin uç kısmını yontarak yazı yazan karbon kısmını meydana çıkarmak. 2. Hattatlıkta kamışların uçlarını yontarak yazı yazmaya uygun hâle getirmek.*|| **kalem açacağı,** *Kurşun kalemlerin ucunu yazacak kadar meydana çıkarmakta kullanılan bir tür yontucu araç; kalemtıraş.*|| **kalem ağzı,** *Kalemin kâğıda temas ederek yazı yazan, çizgi çeken kısmı.*|| **kalem amiri,** *{OsT} Bir dairedeki yazı işleri müdürü.*|| **kalem aşısı,** *Bir dalı kalem biçiminde kestikten sonra anaç üzerinde açılan bir yarığa yerleştirmek suretiyle yapılan aşı.*|| **kalem beyi,** *1. Eskiden bir devlet dairesinin yazı işlerinde çalışan kimseye verilen ad. 2. Elinden yazı, kayıt vb. tür işlerden başkası gelmeyen kimse; bedenen çalışamayan kibar görünümlü kimse.*|| **kalem buyrultusu,** *Halife adı verilen kâtip tarafından yazılan müsvedde yazı.*|| **kalem çalınmak,** *{eAT} {OsT} Yazılmak.*|| **kalem çalmak,** *Yazı yazmak.*|| **kalem çarkı,** *{ağız} İnce ve uçları yuvarlak olan kaş.* [DS]|| **kalem çekmek,** *1. {OsT} Bir yazıda gereksiz olan bir şeyi çizmek. 2. Süs motiflerinin ya da bir kitap sayfasındaki yazıların etrafına çeşitli kalınlıkta çizgiler çekmek; cetvel çekmek. 3. {OsT} Yazmağa başlamak.*|| **kalemdân,** *{OsT}* → kalemdan.|| **kalem darbesi,** *{OsT} Kalemle yapılan işaret.*|| **kaleme almak,** *Bir konu hakkında yazı yazmak; onu yazılı hâle getirmek.*|| **kalem efendisi,** *{OsT} 1. Eskiden bir devlet dairesinin yazı işlerinde çalışan kimseye verilen ad. 2. Elinden yazı, kayıt vb. tür işlerden başkası gelmeyen kimse; bedenen çalışamayan kibar görünümlü kimse.*|| **kaleme gelmek,** *{OsT} Yazılmak; kaydolmak.*|| **kaleme gelmemek,** *1. Yazı ile anlatılamayacak nitelikte olmak. 2. Önemi olmamak; saçma sapan bir durum göstermek.*|| **kaleme getirmek,** *{eAT} Yazmak; kaleme almak.*|| **kalem erbabı,** *{OsT} Yazar; iyi yazar.*|| **kaleme** (kâğıda) **sarılmak,** *1. Yazı yazmaya koyulmak. 2. Mektup yazmaya kalkışmak.*|| **kalem eri,** *1. İyi yazı yazan. 2. Eskiden, resmî dairelerdeki kâtiplere verilen ad. 3. Geçimini yazı yazarak sağlayan kimse.*|| **kalem gezdirmek,** *Bir yazı üzerinde düzeltmeler yapmak.*|| **kalem-gîr,** *{OsT} Yazı yazarken kalemin yüzeye takılmaksızın yürümesi.*|| **kalemi kuvvetli,** *İyi yazı yazabilen.*|| **kalem-i mahsûs,** *{OsT} Özel kalem.*|| (birinin) **kaleminden çıkmak,** *O kişi tarafından yazılmış olmak.*|| **kaleminden kan damlamak,** *Acımasız, kırıcı ve dokunaklı sözlerle yazmak.*|| **kaleminin ucuna nasıl gelirse,** *Plansız, düzensiz, bağlantısız bir şekilde, üzerinde düşünmeden, özen göstermeden (yazmak); rastgele.*|| **... kalemi olmak,** *(Belirtilen nitelikte) bir yazar olmak.*|| **kalem-i sülüs,** *{OsT} Sülüs yazı yazmak için hazırlanmış özel kalem.*|| **kalem işi,** *1. Kumaş üzerine kalem adı verilen fırça ile süs ve desen yapma işi ve tekniği.*

2. Doğrudan doğruya duvarın taş ve sıva yüzeyi üzerine veya ahşaba fırça kullanarak renkli boyalarla yapılan süsleme tekniği.|| **kalem işi yazma,** *Üzeri fırça yardımıyla elle desenlendirilmiş ve boyanmış yazma.*|| **kalemiyle yaşamak,** *Geçimini yazdığı yazılarla kazanmak; mesleği yazarlık olmak.*|| **kalem-kâr,** *{OsT}* → kalemkâr.|| **kalem kaşlı,** *İnce ve düzgün kaşları olan.*|| **kalem-keş,** *{OsT}* → kalemkeş.|| **kalem kavgası,** *Basında karşılıklı yazılar yazarak yapılan tartışma; polemik.*|| **kalem kömürü,** *İyi cins mangal kömürü.*|| **kalem kulaklı,** *(At, geyik vb. için) düzgün ve dik kulakları olan.*|| **kalem kutusu,** *İçine kalem konulan kutu.*|| **kalem odası,** *Devlet dairelerinde yazı işlerinin yürütüldüğü oda.*|| **kalem oynatmak,** *1. Bir konu hakkında yazı yazmak. 2. Bir yazıyı düzeltmek. 3. Bir yazı üzerinde düzeltmeler yaparak asıl metni bozmak.*|| **kalem parmaklı,** *İnce ve uzun parmakları olan.*|| **kalem-perdâht etmek,** *{OsT} (Kamış kalem için) yontmak.*|| **kalem-rev,** *{OsT} Bir hükümdarın veya hükûmetin egemen olduğu yer.*|| **kalem sahibi,** *{OsT} İyi ve güzel yazı yazan.*|| **kalem sapı,** *Ucundaki özel yere uç takarak mürekkeple yazı yazmaya yarayan özel çubuk.*|| **kalem savaşı,** *Basında karşılıklı yazılar yazarak yapılan sert tartışma.*|| **kalem şakirtleri,** *{OsT} Eskiden devlet dairesinde göreve yeni başlamış olan stajyer kâtiplere verilen isim.*|| **kalem-şör,** *{OsT}* → kalemşor.|| **kalem şuarâsı,** *{OsT} ed. Divan şiirinden çeşitli yönlerden etkilenmiş okur yazar halk şairlerine verilen isim; kalem şairleri.*|| **kalem tepsisi,** *{OsT} Hattatların kalem koydukları dar ve uzun tepsi.*|| **kalem ucu,** *1. Kalemin kâğıda temas ederek yazı yazan, çizgi çeken kısmı. 2. Kalem sapına takılarak mürekkeple yazı yazmaya yarayan metal parça.*|| **kalem urmak,** *{eAT} Yazmak, çizmek, süs veya resim yapmak.*|| **kalem yondurmak,** *{OsT} Kalem açtırmak.*|| **kalem yonmak,** *{OsT} Kalem açmak.*|| **kalem yürütmek,** *Yazı yazmak; yazar olmak.*|| **kalem-zede,** *{OsT}* → kalemzede.|| **kalem-zen,** *{OsT}* → kalemzen.

kalem[2], [Yun. khalámi] *{eğız} is.* Buğdayın yeni çıkardığı başak. [DS]

kalembek, [İnd. Calambac *(Hint denizinde bir ada)*] *is. bot.* **1.** Bir cins kokulu sandal ağacı; yalancı öd ağacı. **2.** Bir cins mısır.

kalemci, [kalem-ci] *is.* Kalem yapan veya satan kimse.

kalemçi, [Ar. ḳalem => kalem-çi] *{eAT} is.* Yazıcı; kâtip. [DK]

kalemdan, [Ar. ḳalem + Far. -dān قلمدان] *(kalemda:n) {OsT} is.* Hattatların kalem koymak için kullandıkları koruyucu kutucuk; kalem kutusu; kalemlik; mikleme; kubur.

kaleme, [? kaleme] *{ağız} is.* Kavak ağacı. [DS]

kalemen, [Ar. ḳalemen قلماً] *(ka'lemen) {OsT} zf.* **1.** Kalem ile; yazarak; yazıyla. **2.** Sayıca; adet bakımından.

kalemgîr, [Ar. ḳalem + Far. -gīr قلمگیر] *(kalemgi:r) {OsT} is.* Hattalıkta, yazı yazarken kalemin ucunun kâğıda takılmadan yazılabilmesi özelliği.

kalemî, [Ar. ḳalem > ḳalemī / ḳalemiyye قلمی / قلمیه] *{OsT} sf.* **1.** Kalemle ilgili olan. **2.** Yazarlar ve yazıcılarla ilgili olan.

kalemis, [Ar. ġāliye-misk غالیه مسك / Far. ḳalemīs قلمیس / Yun. kalemis] *{OsT} is.* **1.** Bir tür güzel koku. **2.** *zool.* Afrika misk kedilerinin ortak adı; bir tür misk faresi, *(Civer tictis).*

kalemiye, [Ar. ḳalemī > ḳalemiyye قلمیه] *{OsT} is.* İmparatorluk devrinde resmî dairelerde iş sahiplerinden alınan yazıcılık ücreti. 🗗 **kalemiye dairesi,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde kaydıhayat şartıyla iltizam olarak verilen çiftliklerden alınan vergiyi toplamakla görevli daire.*|| **kalemiye ricali,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde kalemde görevli kalem zabitleri ile diğer görevlilerden meydana gelen sınıf.*|| **kalemiye sınıfı,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde kalemde görevli kalem zabitleri ile diğer görevlilerden meydana gelen sınıf.*

kalemkâr, [Ar. ḳalem + Far. -kār قلمکار] *(kalemkâ:r) {OsT} is.* **1.** Tülbent ve yazma üzerine kalem adı verilen ince fırça ile boyama ya da süs yapan kimse. **2.** Duvarlara süsleme yapan sanatçı; bezemeci; nakkaş. **3.** Metal eşyaların üzerine çelik kalemle yazı yazan veya süsleme yapan sanatçı.

kalemkâri, [Ar. ḳalem + Far. -kārī قلمکاری] *(kalemkâ:ri:) {OsT} sf.* **1.** Kâlemkârlık; nakkaşlık; bezemecilik. **2.** Kalemkârın yaptığı iş.

kalemkârlık, -ğı [kalemkâr-lık] *is.* Kalemkârın yaptığı iş; süs ve nakış yapma sanatı; süslemecilik; nakkaşlık.

kalemkeş, [Ar. ḳalem + Far. -keş قلمکش] *{OsT} sf.* **1.** Yazı yazan; yazıcı. **2.** Bir yazar veya hattatın yanlışlarını silip düzelten.

kalemli, [kalem-li] *sf.* **1.** Kalemi bulunan; üzerinde kalem taşıyan. **2.** *spor.* Hedefe saplanacak ucu altı köşeli ve eski kamış kalem uçları gibi yontulmuş bir tür cirit. 🗗 **kalemli futa,** *{OsT} Çizgili peştamal.*

kalemlik, -ği [kalem-lik قلماق] *is.* **1.** İçine kalem konulan küçük kutu. **2.** Bürolarda içine kalemin ucu sokularak bir tarafa yönlendirilebilir kalem tutucu büro gereci. **3.** *tekn.* Bir torna tezgâhında, takımları ardışık konuma getirebilen takım taşıyıcı blok. **4.** *{OsT}* Kamışlık.

kalemrev, [Ar. ḳalem + Far. reften > -rev قلمرو]

{OsT} is. Bir hükümdarın ya da hükümetin yönetiminde bulunan yer.

kalemsi, [kalem-si] *sf. bot.* Ağaç sıklığı veya çok kar yağışı sebebiyle dalları kırılmış ve upuzun, dümdüz kozalaklı orman ağaçları.

kalemşor, [Ar. ḳalem + Far. -şōr *(işleyen)* قلمشور] *(kalemşo:r) {OsT} is.* Yazılarıyla tartışma başlatan ve tartışmaya katkılan kimse.

kalemtıraş, [Ar. ḳalem + Far. tırāşiden *(yontmak)* > tırāş *(yontucu)* قلمتراش] *{OsT} is.* **1.** Kurşun kalem açmakta kullanılan çeşitli tiplerdeki araç; kalem açacağı. **2.** Hattatlıkta kamış kalemi yontmakta kullanılan bur tür çakı. 🗗 **kalemtıraş kını,** *Deri veya ağaçtan yapılmış, hattatların kalem açma çakısını koydukları kın.*

kalemzede, [Ar. ḳalem + Far. -zede قلمزده] *{OsT} sf.* Yazılmış; kaleme alınmış.

kalemzen, [Ar. ḳalem + Far. -zen قلمزن] *{OsT} sf.* **1.** Kalem vurucu. **2.** Yazıcı; kâtip.

kalen[1], [Ar. ḳāl *(söz)* > ḳālen قالاً] *(ka:'len) {OsT} zf.* Sözlü olarak; söyleyerek. 🗗 **kālen ve kalemen,** *{OsT} Söz ve yazı ile; sözlü ve yazılı olarak.*

kalen[2], [Fr. kalin] *is.* Çay kutuları yapımında kullanılan kurşun, kalay ve az miktarda bakırdan oluşan alaşım.

kalenbek, -ği [Far. ḳalenbek قلنبك] *{OsT} is.* Tesbih yapılan bir tür öd ağacı.

kalender, [Far. ḳalender قلندر] *{OsT} sf.* **1.** Yaratılış bakımından alçak gönüllü olan. **2.** Yaşama şartları konusunda titizlik göstermeyen. **3.** *is.* Dünyadan elini eteğini çekerek başıboş dolaşan kimse. **4.** Kalenderî tarikatından olan kimse; derviş. **5.** Filozofça düşünen kimse; rint. **6.** Kâğıdı perdahlamakta kullanılan silindir makinesi. **7.** Kumaşları parlatmakta kullanılan makine. 🗗 **kalender meşrep,** *Gösterişten uzak, sade bir yaşama biçimini tercih eden.*

kalenderan, [Far. ḳalenderān قلندران] *(kalendera:n) {OsT} is.* Kalenderler; dervişler.

kalenderane, [Far. ḳalenderāne قلندرانه] *{OsT} zf.* Kalendere yakışır biçimde; hoşgörü ile.

kalenderce, [kalender-ce] *zf.* Kalendere yakışır biçimde; kalenderane.

kalenderhane, [Far. ḳalenderẖāne قلندرخانه] *(kalenderha:ne) {OsT} is.* **1.** Dervişlerin yiyip içtikleri, barındıkları yer. **2.** Kente dışarıdan gelen dervişlerin ya da geçici olarak gelen konukların konakladıkları yer; kalender yurdu.

kalenderî, [Far. ḳalenderī قلندری] *(kalenderi:) {OsT} is.* **1.** Dervişlik; başıboşluk; filozofluk. **2.** Kalenderîlik tarikatından olan kimse. **3.** *ed.* Tasavvufî halk edebiyatında *mef'ülü, mefāîlü, mefāîlü, feülün* kalıbıyla söylenen şiir türü. **4.** Bu tür şiirin bestelenmiş şekli.

Kalenderîlik, [kalenderî-lik] *(kalenderi:lik) {OsT} is.* Dünya malı ve nimetlerine önem vermeyen, gösterişi sevmeyen bir İslam tarikatı; kalenderiye

kalenderiyat, [Far. ḳalender + Ar. -iyyāt قلندريات] *(kalenderiya:t) {OsT} is.* **1.** Gelenek ve görenek dışı, pervasızca sözler. **2.** Sazla çalınıp söylenen tasavvufî halk şiirleri.

Kalenderiye, [Far. kalender + Ar. iyye] *(kalenderi:ye) {OsT} is.* Dünya malı ve nimetlerine önem vermeyen, gösterişi sevmeyen bir İslam tarikatı; kalenderîlik.

kalenderleme, [kalender-le-me] *is.* Kâğıt veya kumaşı parlatmak için kalenderden geçirme.

kalenderlemek, [kalender-le-mek] *gçl. f. [-l(i)-yor]* Kâğıt veya kumaşı parlatmak için kalenderden geçirmek.

kalenderleşme, [kalender-le-ş-me] *is.* Kalender durumuna gelme.

kalenderleşmek, [kalender-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kalender durumuna gelmek; kalenderce yaşamaya başlamak.

kalenderlik, -ği [kalender-lik] *is.* **1.** Kalender olma durumu. **2.** Kalender bir kimsenin durumu ve tutumu; rintlik. 🗗 **kalenderliğe vurmak,** *1. Olayları kendi doğallığı içinde değerlendirerek hiçbir şeyi kendine dert edinmemek; rintlik. 2. Filozofça tavır takınmak.*

kalensöve, [Ar. ḳalensūve قلنسوه] *{OsT} is.* **1.** Eskiden giyilen, şeker külahı şeklindeki sivri, kenarları kıvrık başlık. **2.** Yüksük. **3.** *bot.* Bitkilerde kökün ucunu örten koruyucu bölüm; yüksük.

kaleon, [Fr. kalléone] *is.* Pankreas tarafından salgılanan, çevre damarlarını genişletici etkili dolaşım hormonu.

kaleska, [Rus. kolyaska] *(kale'ska) is.* Dört tekerlekli, hafif bir tür gezinti arabası.

kaleş, [Fr. calèche] *is.* Dört tekerlekli açık, körüklü ve yaylı bir tür gezi arabası.

kalevi, [Ar. ḳalevī قلوی] *(kalevi:) {OsT} sf. kim.* **1.** Lityum, sodyum, potasyum, rubidyum, sezyum elementlerinin hidroksitleri ile amonyum hidroksitin genel adı; alkali. **2.** Baz özelliği gösteren; asit giderici. **3.** Birleşimindeki baz özelliği tuza göre daha çok olan.

kaleviyat, [Ar. ḳalevī > ḳaleviyāt قلويات] *(kaleviya:t)v is. kim.* Alkaliler.

kalevle, [? kalevle / karevle] *{ağız} is.* Yemeni denilen hafif ayakkabı. [DS]

kalevre, [? kalevre قلوره] *is.* Bir çeşit ayakkabı.

kaley, [? kaley] *{ağız} is.* İşçi; hizmetçi. [DS]

kaleydoskop, -bu [Fr. kaléidoscope] *is.* Bir ucu buzlu camla kapatılmış, içine çeşitli açılarda çok sayıda ayna yerleştirilmiş bir borunun dibine konulan bir renkli cismi çok değişik biçimde çiçek demeti gibi gösteren alet; çiçek dürbünü.

kalfa, [Ar. ḫalîfe خليفه => ḳalfa قلفه / قلفا] *{OsT} is.* **1.** Bir iş ve sanatta çırak ile usta arasındaki ustalık derecesi. **2.** Eskiden ilkokullarla mahalle mekteplerinde öğretmene yardımcılık yapan kimse; çocuklarını evlerinden alıp okula götüren, okuldan alıp evlerine götüren kimse. **3.** Projeleri ustalara uygulatarak mimarlara yardımcı olan kişi; serhalife. **4.** Masonlukta çıraktan sonra gelen farmason. **5.** Eskiden saray ve konaklardaki halayıkların başında bulunan eski ve yaşlı cariyelere verilen ad.

kalfalık, -ğı [kalfa-lık] *{OsT} is.* **1.** Kalfa olma durumu. **2.** Kalfanın yaptığı iş. **3.** Kalfanın almış olduğu ücret. **4.** *huk.* Esnaf ve sanatkârlar arasında çıraklığı aşmış, ancak usta olamamış meslek sahipliği.

kalgalmak, [kal-ġā-mak > kalġā-l-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bırakmak.

kalgay, [kal-mak > kal-gay / kagal-gay / kagal-ga / kalga] *is.* **1.** İzci lideri; izci kumandanı. **2.** Eskiden, Kırım veliahtlarına verilen unvan.

kalgaylık, -ğı [kal-gay-lık] *is.* **1.** Kalgay olma durumu. **2.** Kalgayın görevi.

kalgı, [kalk-mak > kalk-ı > kalgı] *is.* Müzik eşliğinde oynama; dans.

kalgıma, [kalk-ı-mak > kalgı-ma] *is.* Sıçrama eylemi; zıplama; hoplama.

kalgımak, [*eT.* kalī-mak > kal(ı)-k-mak > kalk-ī-mak *(şaha kalkmak)* / kalgı-mak قالغيمق] *{ağız} gçsz. f. [-r] is.* **1.** Atlamak. **2.** *{OsT}* Sıçramak; şaha kalkmak; zıplamak; hoplamak; fırlamak. **3.** Öfke ile ileri atılmak; öfke ile yerinden kalmak. [DS]

kalgın, [kal-mak > kal-gın] *{ağız} sf.* (Kız için) evlenememiş; evde kalmış. [DS]

kalgışmak, [kalġı-ş-mak قالغشمق] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sıçramak; sıçraşmak.

kalgıtmak, [kalgı-mak > kalgı-t-mak قالغتمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Sıçratmak; hoplatmak.

kalhane, [T. kal + Far. -ḫāne قلخانه] *(kalha:ne) {OsT} is.* Metallerin ergime sıcaklıkları farkı dolayısıyla ayrıştırma ve döküm işlerinin yapıldığı atölye; dökümhane.

kalı[1]**,** [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-l-mak > kal-ı] *{eT} bağ.* Eğer; şayet; nasıl; nice; artık; ne kadar; ise; olduğunda. [DLT] [Yüknekî]

kalı[2]**,** [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-l-mak > kal-ī] *{eT} is.* Kalıntı; artık; kalan; arta kalan; baki. [Gabain] [EUTS] [ETY]

kalı[3]**,** [Far. ḳāli => ḳalı قالى] *{eAT} {OsT} is.* Halı. [DK]

kalıb, [Ar. ḳālıb قالب] *(ka:lıb) {OsT} is.* → kalıp.

kalıcı, [kal-mak > kal-ıcı] *sf.* **1.** Bir değişikliğe uğramaksızın uzun süre varlığını koruyabilecek nitelikte olan; sürekli; daimî. **2.** Bir yere gelip yerleşmeyi ve uzun süre kalmayı düşünmüş olan. **3.** Bir görevde sürekli kalacak biçimde atanmış olan.

kalıcılık, -ğı [kal-ıcı-lık] *is.* **1.** Kalıcı olma durumu. **2.** *fiz.* Mıknatıslayan etki kalktıktan sonra da mıknatıs olarak kalabilen metallerin gösterdiği etki.

kalıç[1]**, -cı** [Ar. ḳalūş] *{ağız} is.* Orak; küçük orak. [DS]

kalıç[2]**, -cı** [Fr. galoche] *{ağız} is.* Kışın giyilen kalın ayakkabı. [DS]

kalıça, [kalı-ça قاليچه] *{OsT}* is. Halı; küçük halı.

kalıda, [Ar. ḳilāde] *{eT} is.* Gerdanlık.

kalıg, [kalī-mak > kalı-ġ] *{eT} is.* **1.** Hava; gök; gökyüzü; sema. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Yukarı kat; kule. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler] **3.** Tavan arası. [EUTS] **4.** Çatı. [OKD]

kalık[1]**, -ğı** [kal-mak > kal-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kız için) evlenmeyip evde kalmış. [DS] **2.** Bayat. **3.** Kalmış; eskimiş. [DD]

kalık[2]**,** [kalī-mak > kalı-k / kalı-ġ] *is.* → kalıg. [KB] [Yüknekî]

kalık[3]**, -ğı** [kal-ık] *{ağız} is.* Soğan tohumu; soğancık. [DS]

kalık[4]**, -ğı** [kal-ık] *{ağız} is.* Eksik; noksan. [DS]

kalık[5]**, -ğı** [kal-ık] *{ağız} is.* Kuş tüyü. [DD]

kalık[6]**, -ğı** [kalık] *{ağız} is.* Jandarma. [DD]

kalık[7]**, -ğı** [kalık] *{ağız} is.* Boynuzsuz keçi. [DD]

kalılık, -ğı [ka-lık-lık] *is.* Eksiklik; noksanlık.

kalılıg, [kālı-lıġ] *(ka:lılığ){eT} sf.* Kalıntı sahibi olan; kendisine bir şey kalan.

kalım, [kal-mak > kal-ım] *is.* **1.** Kalma eylemi ve durumu; bakilik. **2.** *biy.* Organizma ve organların yok olma sebeplerine karşılık dayanıklılık göstererek yaşamaya devam etmesi. **3.** *{eT}* Kalma; kalış. [KB]

kalıma, [kalī-mak *(yükselmek)* > kalī-mā] *(kalı:ma:) {eT} is.* Yüksek çardak; güneşlik. [DLT]

kalımak, [kalī-mak] *(kalı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Havaya yükselmek; uçmak; kalkmak. [Gabain] [ETY] **2.** Sıçramak; şahlanmak. [DLT] [İKPÖy.]

kalımlı, [kal-ım-lı] *sf.* Sürekli ve kalıcı olan; ölümsüz; baki; muhallet.

kalımlılık, -ğı [kal-ım-lı-lık] *is.* Kalımlı olma durumu; ölümsüzlük; beka.

kalımsız, [kal-ım-sız] *sf.* Kalıcı olmayan; sürekli olmayan; ölümlü; geçici.

kalın[1]**,** [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > kal-mak > kal-ın / kal-ıñ قالن] *sf.* **1.** *{eT} {eAT}* Kalabalık; sayısız; çok; sürü. [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [ETY] **2.** *{eT} {eAT}* Sık; sağlam; pek. [ETY] [Gabain] [DLT] [İKPÖy.]

[EUTS] **3.** (Uzunluk ve genişlik dışında kalan üçüncü boyut için) bu boyutun ölçüsü alışılandan daha fazla olan. *{eT} (aynı)* [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **4.** *{OsT}* derin. **5.** Enli ve çapı büyük olan; kaba; dolgun; iri. **6.** Karşılıklı iki yüzeyi arasındaki uzaklık benzerlerine göre daha çok olan. **7.** (Sıvılar için) akıcılığı az olan; koyu; yoğun. *{eT} (aynı)* [ETY] [Gabain] [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] **8.** (Ses için) tok ve gür; gürültüsü fazla olan. **9.** *argo.* Mal ve para bakımından oldukça zengin. 🗗 **kalın bağırsak,** *anat. İnce bağırsakla göden bağırsağı arasında kalan, görünüm itibariyle oldukça kalın durumdaki sindirim sistemi bölümü; kolon.*|| **kalın böz,** *{eT} Kalın ve kaba kumaş.* [EUTS]|| **kalın çizgileriyle,** *Ayrıntısına inmeden; ana hatlarıyla.*|| **kalın deniz,** *Büyük dalga.*|| **kalın kafa,** *Anlayışı kıt; zekâsı yetersiz olan; kavrama gücü eksik olan; aptal; sersem.*| **kalın kafalı,** *Anlama, kavrama yeteneği yeterli olmayan; kafasız; aptal.*| **kalın kafalılık,** *Anlayışsızlık; aptallık.*| **kalın ses,** *Titreşim sayısı düşük olan ses.*| **kalın ünlü,** *Dilin geriye çekilmesi ile art damaktan çıkan ünlü, /a/,/ı/,/o/,/u/.*|| **kalın yağ,** *Ham petrolün damıtılması ile elde edilen, makinelerin çeşitli bölümlerini yağlamakta kullanılan, akışkanlığı az yağ; viskozitesi yüksek yağlama yağı; ağır yağ; gres.*

kalın[2], [*eT.* kalıñ / Ar. (Sur.) ġalyūn غليون [Tietze] => kalın] *is.* **1.** Eski Türklerde kız kaçıran oğlan tarafının kızın boyuna barışmak amacıyla verdiği mal. **2.** Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da evlenmelerde oğlan tarafının kız ailesine ödediği başlık. **3.** *{ağız}* Evlenecek erkeğin, kız tarafına verdiği para veya eşya. [EG] **4.** Geline erkek tarafından gönderilen taç. **5.** *{ağız}* Çeyiz. [DS] 🗗 **kalın götürmek,** *{ağız} folk. Damat tarafından, kız tarafına pazar günü armağan götürmek.* [DS]

kalınca, [kalın-ca] *zf.* Biraz kalın; kalına yakın.

kalınç, -cı [kılınç] *{ağız} is.* Küçük orak. [DD]

kalınçsız, [*kalınç > kalınç-sız] *{eT} sf.* Bütün; tamamen; kalısız; bakiyesiz. [EUTS] [Gabain]

kalınçu, [*kalın-mak > kalın-çu] *{eT} is.***1.** Yığın; kalabalık. [EUTS] **2.** Arta kalan; bırakılmış; artık; fazla. [EUTS] [Gabain] **3.** Çamur; [EUTS]

kalınğ[1], [kalıñ قالك] *(kalıñ) {eT} is.* **1.** Başlık parası; kadına verilen başlık. [DLT] [ETY] **2.** Haraç; baç. [Tekin] **3.** *{eAT} {OsT}* Nikâh bedeli; mehir. 🗗 **kalıñlık kaftanlık,** *{eT} Nikâh bedeli; mehir.* [DK]

kalınğ[2], [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > kal-mak > kal-ın / kal-ıñ] *{eT} sf.* → kalın[1].

kalıngırak, [kalıñ-ırak قالكراق] *(kalıñırak) {eAT} sf.* Kalınca; biraz kalın.

kalıngırmak, [kalıñ-ır-mak قالكرمق] *(kalıñurmak) {OsT} dönşl. f. [-ur]* Kalınlaşmak; irileşmek.

kalınglık[1], [kalıñ-lık] *(kalıñlık) {eAT} is.* Evlenecek kıza kesilen başlık. [DK]

kalınglık[2], [kalıñ-lık قالكلق] *(kalıñlık) {OsT} is.* Derinlik.

kalıngsız, [kalıñ-sız] *(kalıñsız) {eT} sf.* Başlıksız.

kalıngu, [*kal-mak > kal-ın-ġu / kalıñu] *{eT} sf.* Yüzen.

kalınguk, [*kalın-mak > kalın-ġuk / kalıñ-uk] *{eT} is.* Saçtaki kepekler; deri veya kürke yapışkan bir şey bulaşmasıyla meydana gelen kıvrıklık. [DLT]

kalıngulamak, [kalıñū-lā-mak / kalıñū-lā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Suyun yüzüne çıkmak; suda başını yüksek tutmak. [DLT]

kalıngurmak, [kalıñ-ur-mak قالكورمق] *(kalıñurmak) {OsT} dönşl. f. [-ur]* Kalınlaşmak; irileşmek.

kalınlaşma, [kalın-la-ş-ma] *is.* Kalın duruma gelme.

kalınlaşmak, [kal-ın-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kalın duruma gelmek; kalın olmak. **2.** (Ses için) gür ve tok bir duruma gelmek.

kalınlaştırılma, [kalın-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kalın duruma getirilmek eylemi.

kalınlaştırılmak, [kalın-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kalın bir durum alması sağlanmak; kalın duruma getirilmek.

kalınlaştırma, [kalın-la-ş-tır-ma] *is.* Kalın duruma gelmesini sağlama.

kalınlaştırmak, [kalın-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kalın duruma gelmesini sağlamak; kalın duruma getirmek.

kalınlatma, [kalın-la-t-ma] *is.* Kalın duruma getirme.

kalınlatmak, [kalın-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kalın duruma getirmek.

kalınlık, -ğı [kalın-lık] *is.* **1.** Kalın olma durumu; kalın olan şeyin niteliği. **2.** Katı cisimlerde, uzunluk ve genişlik dışında kalan ve en küçük olan üçüncü boyutun adı. **3.** Çapı büyük olma durumu. **4.** Akıcılığı olmama veya az olma hâli; yoğunluk. **5.** *mecaz.* (Kafa için) zihnî yetiler açısından yeterince gelişmemiş olma. 🗗 **kalınlık makinesi,** *Marangozlukta ahşap malzemeyi istenilen kalınlıkta rendeleyebilen makine.*

kalınlıkölçer, [kalın-lık+ölç-er] *is.* **1.** Metal yüzeylere sürülmüş bulunan boyanın kalınlığını ölçmeye yarayan alet. **2.** *fiz.* İçerdiği iyonlaştırıcı ışınım kaynağı yardımıyla bir malzemenin kalınlığını yıkımlamadan ölçmeye yarayan aygıt.

kalınma, [kal-ın-ma] *is.* Bir yerde kalma.

kalınmak, [kal-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir yerde kalmak; bulunmak; durmak; eğlenmek; oyalanmak. **2.** *{ağız}* Gecelemek. [DD]

kalıntı, [kal-ıntı] *is.* **1.** Bir bütünden geriye kalan ve kullanım değeri olmayan şey; artık; döküntü; bakiye. **2.** Eski bir uygarlık veya kentin yıkılması veya

yok olması sonucu kalan şeyler; yıkıntılar; örenler. **3.** Yok olmuş veya geçmiş bir varlığın bıraktığı iz. **4.** Tortu. **5.** *psikol.* Gözle görülen bir nesne ortadan kalktıktan sonra da devam eden görüntü. **6.** *{ağız}* Bulunduğu yerde geceleyen, eve gelmeyen kimse. [DS]

kalıntılar, [kalıntı-lar] *is. psikol.* Daha önceki yaşantılardan rüyalarda görülen kısımlar.

kalıp, -bı [Yun. kalapos > Ar. ḳāleb / ḳālib قالب] *{OsT} is.* **1.** Sıvı veya toz hâldeki bir maddeye belirli bir şekil vermek amacıyla kullanılan oyuk nesne. **2.** Bir şeyin şekil ve biçimi örnek alınarak belirlenen biçim; şekil bakımından örneği; o şeye biçim vermek için kullanılan örnek ürün; örneklik eden; model; tip. **3.** Bir elbisenin dikiminde örneklik eden model; patron. **4.** (Kişi için) gösterişli dış görünüş; biçim. **5.** Her zaman için geçerli olan belirli davranış biçimleri. **6.** Düşünce, muhakeme ve gelişmeye kapalı sıradan çalışma. **7.** Hile; düzen; oyun; aldatına. **8.** Hamura biçim vermek için kullanılan çeşitli mutfak aracı. **9.** *ed.* Bazı türlerde kullanılan özel tekerleme veya sözler. **10.** *ed.* Manzum yazılarda kullanılan hece ve arûz ölçüsüne ait belirli düzenler. **11.** Şiirde vezin, kafiye, tür gibi özellikler. **12.** İnşaatta sıvı hâldeki betonun donmak üzere döküldüğü, donduktan ve katılaştıktan belirli bir süre sonra sökülen gereç. **13.** *matb.* Matbaacılıkta, basım için hazırlanmış resim veya yazı örneği. **14.** *dnz.* Gemi çatkı sacının veya parçasının biçimini veren değişik maddelerden yapılma patron; gabari. **15.** *biy.* DNA ipliğinden tamamlayıcı DNA'nın ya da RNA'nın kopyalanması gibi bir moleküle kalıplık eden diğer bir molekül. **16.** *sf.* Bir kalıba dökülerek yapılmış ve o kalıptan çıkmış olan. **17.** (Belirtilen sayıda) kalıptan oluşan. **18.** Herhangi bir yeniliği, özgünlüğü kalmamış; kalıplaşmış; basmakalıp. **19.** *{ağız}* Resim. [DS] **20.** *{ağız}* Mühür. [DS] **21.** *{ağız}* Dört gözlü kerpiç kalıbı. [DS] **kalıba çekmek,** *1. Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak. 2. (İnsan için) cinsel ilişkide bulunmak; çiftleşmek.*|| **kalıba dökmek,** *Sıvı veya hamur halindeki bir maddeye, şekil vermek amacıyla önceden hazırlanmış kalıplara akıtmak.*|| **kalıba geçirmek,** *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak.*|| **kalıba gelmek,** *Aldanmak; aldatılmak.*|| **kalıba koymak,** *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak.*|| **kalıba vurmak,** *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak.*|| **kalıbı değiştirmek,** *argo. Ölmek.*|| **kalıbı dinlendirmek,** *argo. Ölmek.*|| **kalıbı kalıbına,** *Tıpkı; aynısı; tıpa tıp.*|| **kalıbı kıyafeti yerinde,** *Üstü başı düzgün görünen; görünüşçe iyi; gösterişli.*|| **kalıbını basmak,** *Bir şeyi güvenle doğrulamak; doğruluğunu onaylamak.*|| **kalıbının adamı olmamak,** *Göründüğü gibi olmamak; kendisinden çok şey beklenen birisi beklendiği gibi çıkmamak.*|| **kalıbı yağlamak,** *inş. Kalıp tahtalarının kolay sökülmesi için beton dökülmeden önce, iç yüzünü yanık motor yağı, sabun vb. sıvılarla yağlamak.* || **kalıp baskısı,** *matb. Ciltçilerin kitap kapları üzerine süsleme yapmak amacıyla kullandıkları kalıplar.*|| **kalıp çıkarma,** *1. terz. Dikilecek elbisenin parçalarını bir modelden yararlanarak bir kâğıt üzerine çizmek ve kesmek. 2. dnz. Ağaç tekne inşaatında eğrilere şekil vermek için uygulanan işlem.*|| **kalıp genişliği,** *Bir geminin en geniş bölümü.*|| **kalıp gibi,** *Duruşunu, biçimini ve yerleşimini hiç bozmadan; konduğu gibi.*|| **kalıp gibi oturmak,** *(Elbise vb. için) vücuda tam uygun düşmek; uygun gelmek; uymak.*|| **kalıp gibi serilmek,** *Yorgunluktan kendini salıvermek.*|| **kalıp gibi uyumak,** *Hiç kımıldamadan, derin bir uyku çekmek.*|| **kalıp gibi yatmak,** *Hastalıktan bitkin bir hâlde yatağa düşmek.*|| **kalıp iskelesi,** *Betonarme kalıbında, dikme başlıklarının altında kalan ve betonun kalıp kaplamasına yaptığı basıncı karşılayan bölüm.*|| **kalıp kesilmek,** *Hayretten, şaşkınlıktan donakalmak; kıpırdamadan öylece durmak.*|| **kalıp kıyafet,** *Bir kimsenin dış görünüşü; beden yapısı ve giyim özellikleri.* || **kalıp makinesi,** *matb. Erimiş metallerden yazı kalıbı hazırlamaya yarayan makine.*|| **kalıp planı,** *inş. Betonarme bir yapının projesinde yer alan döşeme demirlerini, kiriş ve sütunları gösteren bölüm.*|| **kalıp sigarası,** *Sigara sarma makinesi ile sarılmış sigara.*|| **kalıp sökme,** *inş. Beton sertleşip, kendini taşıyabilecek duruma geldikten sonra kalıp tahtalarını ve iskelelerini sökmek.*|| **kalıptan kalıba girmek,** *1. (Kişi için) çıkarları dolayısıyla sürekli tutum değiştirmek. 2. (Nesne için) sık sık biçim değiştirmek.*

kalıpçı, [kalıp-çı] *is.* **1.** İşi ve mesleği herhangi bir işe kalıp hazırlamak, kalıp yapmak olan kimse. **2.** Kalıp yapan veya satan kimse. **3.** *inş.* Yapı işlerinde beton dökümü için kalıp hazırlayan usta.

kalıpçılık, -ğı [kalıp-çı-lık] *is.* Kalıpçının işi, mesleği.

kalıphane, [Ar. kālib + Far. ḫāne قالبخانه] *(kalıpha:ne) {OsT} is.* Giyim sanayiinde beden ve modele göre elbisenin çeşitli bölümlerinin kalıplarının çıkartıldığı bölüm.

kalıplama, [kalıp-la-ma] *is.* **1.** Kalıba koymak eylemi. **2.** Bazı eşyaları metal, plastik kalıplar veya modeller içine dökerek çeşitli tekniklerle üretme işlemi.

kalıplamak, [kalıp-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi kalıba koymak; kalıba geçirmek. **2.** Üretmek için kalıba dökmek.

kalıplanma, [kalıp-la-n-ma] *is.* **1.** Kalıba konulma. **2.** Herhangi bir şeyin kalıbına sahip olma.

kalıplanmak, [kalıp-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kalıba konulmak; kalıba geçirilmek. **2.** Herhangi bir şeyin kalıbına sahip olmak; kalıp edinmek.

kalıplaşma, [kalıp-la-ş-ma] *is.* **1.** Kalıp durumuna gelmek eylemi. **2.** *dbl.* Önceleri değişebilir veya çekim eki görünümünde iken kelimenin veya grubun ayrılmaz bir parçası durumuna gelme.

kalıplaşmak, [kalıp-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kalıp gibi belli ve değişmez bir şekil almak. **2.** Şablon durumuna gelmek; katılaşmak; donmak. **3.** *dbl.* (Dil ögeleri veya birlikleri için) özel anlam taşıyacak biçimde öz anlamını yitirmek.

kalıplaşmış, [kalıp-la-ş-mış] *sf.* **1.** Kalıp durumuna gelmiş olan; basmakalıp; sıradan. **2.** Durumunu sürdüren, belirli bir durumun dışına çıkmayan. 🗗 **kalıplaşmış iyelik,** *dbl. Görünürde iyelik ilgisi kurulamayan ve bazı kelimelerde kalmış bulunan üçüncü teklik kişi iyelik eki: "bir > bir-i bir-i-s-i, kim > kim-i > kim-i-s-i".*

kalıplatma, [kalıp-la-t-ma] *is.* Bir şeyi kalıba vurdurma.

kalıplatmak, [kalıp-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi kalıba vurdurmak.

kalıplı, [kalıp-lı] *sf.* **1.** Kalıba vurulmuş, kalıptan çıkarılmış olan. **2.** Kalıplanarak biçim verilmiş olan. **3.** *mecaz.* (İnsan için) iri yarı bir görünüşü olan; düzgün biçimli. 🗗 **kalıplı kıyafetli,** *İri yapılı ve kıyafeti düzgün olan.*

kalıpsız, [kalıp-sız] *sf.* **1.** Kalıplanmamış olan. **2.** *mecaz.* (İnsan için) ufak tefek; gösterişsiz; biçimsiz; görünüşü düzgün olmayan. 🗗 **kalıpsız kıyafetsiz,** *Kıyafeti bozuk, çelimsiz (kimse).*

-kalır, [-ġalır / -gelir / -kalır / -kelir] *{eT} çek. e.* → -galır.

kalısız, [kalī-sız] *(kalı:sız) {eT} zf.* **1.** Tümüyle; tamamıyla; geride kalmaksızın; tamam kalıntısız. [ETY] [EUTS] [Tekin] [Gabain] **2.** Eksiksiz; tam olarak; tümüyle; tamamıyla; bütünüyle; hepsi bütün; hep. [EUTS] [Tekin] [ETY] **3.** Artıksız; bakiyesiz. [Tekin] [ETY] **4.** Pek çok. [Tekin] **5.** Kalmadan. [ETY] **6.** Derhal; hemen; durmadan.

kalış[1], [kal-ış] *is.* **1.** Kalmak eylemi veya biçimi. **2.** Bazı etkilere uğradıktan sonra hiç değişmeden ham madde hâlinde kalmaya devam etmesi.

kalış[2], [kalıc] *{ağız} is.* → kalıç[1]. [EG]

kalışmak[1], [kalī-mak *(sıçramak)* > kalı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Sıçraşmak. [DLT]

kalışmak[2], [kal-mak > kal-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte geri kalmak.

kalıt, [kal-mak > kalī-mak > kal-ıt] *is.* Bir kimseye herhangi bir yakınından veraset yoluyla kalan şey; miras.

kalıtçı, [kalıt-çı] *is.* Herhangi bir yakınından kendisine veraset yoluyla bir şey kalan kimse; mirasçı.

kalıtgan, [kalī-mak > kalī-t-ġān] *(kalı:tga:n) {eT} sf.* Her zaman kalgıtan; sıçratan. [DLT]

kalıtım, [kal-mak > kal-ī-mak > kalı-t-mak > kalıtım] *is. biy.* Bazı karakterlerin bir nesilden daha sonraki nesillere aktarılması; soya çekim; irsiyet; veraset. 🗗 **kalıtım bilimi,** *biy. Bitki, hayvan ve insanlarda kalıtım olaylarını inceleyen biyoloji dalı; genetik.*

kalıtımsal, [kalıt-ım-sal] *sf.* Soya çekimle ilgili; kalıtımla ilgili; irsî; genetik.

kalıtmak[1], [kalī-mak > kalı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Zıplatmak; yükseltmek; kaldırmak; kalgıtmak; sıçratmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

kalıtmak[2], [kal-mak > kalī-mak > kalı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* (Zaman için) kazanmak. [ETY]

kalıtsal, [kalıt-sal] *sf.* **1.** Kalıtla ilgili; kalıta ait. **2.** Soydan geçen; soya çekim; irsî; kalıtımsal. **3.** *biy.* (Karakter için) ana ve babadan oğul döle geçebilen.

kalıtsallık, -ğı [kalıt-sal-lık] *is.* **1.** Kalıtsal olma durumu. **2.** Aralarında kan bağı bulunan bireylerin kalıtımsal etmenlere bağlı olarak belli bir karakter açısından gösterdikleri benzeşim.

kali[1]**, -i'ı** [Ar. ḳāliʿ قالع] *(ka:li) {OsT} is.* **1.** *bot.* Orta Avrupa'da yetişen diken yapraklı, iyon tepkimeleri kuvvetli bir baz özelliği gösteren *salsola* cinsi bir bitki. **2.** *kim.* Odun külünden elde edilen potasyum karbonat. **3.** *kim.* Potasyum hidroksit ve sodyum hidroksit.

kali[2], [Ar. ġayr / *eT* kalī-mak > kāl-i] *(ka:li) {ağız} zf.* Artık; bundan sonra; bundan geri. [DS]

kaliborit, [Fr. kaliborite] *is.* Hidratlı doğal sodyum ve magnezyum borat.

kalibre, [Fr. calibre] *(kali'bre) is.* **1.** Ateşli silahlarda mermi veya mermi yatağının kesitinin çapı. **2.** Yüzüklerin çapını ölçmeye yarar konik mastar. **3.** Elektrik tellerinin kalınlığını ölçmeye yarar V görünümlü bir ölçü aracı.

kaliçe, [Far. ḳāli > ḳālīçe قاليچه] *{OsT} is.* Küçük halı; seccade.

kaliemi, [Fr. kaliémie] *is. biy. kim.* Kandaki potasyum oranı.

kalifer, [Fr. calorifère] *{ağız} is.* **1.** Kalorifer düzeneği; merkezî ısıtma. **2.** Radyatör. [EG]

kalifiye, [Fr. qualifié] *sf.* Bir işi yapabilme niteliğine ve ustalığına sahip olma; nitelikli; vasıflı. 🗗 **kalifiye işçi,** *Bir iş için yetişmiş işçi; uzman işçi; nitelikli işçi; vasıflı işçi.*

kaliforniyum, [Fr. californium] *(kalifo'rniyum) is. kim.* Küriyum elementinin alfa parçacıklarıyla bombardıman edilmesi ile elde edilen, atom numarası 98, radyoaktifliği yüksek bir element, sembolü: Cf.

kaligrafi, [Yun. kalós *(güzel)* + graphi *(yazı)* > Fr. calligraphie] *is.* Güzel yazı yazma sanatı; hüsnühat sanatı.

kalikoz, [Fr. chalicose] *is. tıp.* Kireçli veya silisli tozların solunmasından ileri gelen meslekî akciğer hastalığı.

kalikut, [Fr. / İt. calicot قالیقوت] *{OsT} is.* Pamuklu bez.

kalil, [Ar. ḳıllet > ḳalīl قليل / قليله] *(kali:l) {OsT} sf.* **1.** Çok olmayan; az; kısa. **2.** Bilgi ve kültürü az olan. ◻ **kalîlü'l-aded,** *{OsT} Az sayıda.*|| **kalîlü'l-akl,** *{OsT} Aklı kıt.*|| **kalîlü'l-bizāa,** *{OsT} 1. Sermayesi kıt. 2. mecaz. Bilgisi az; kültürü kıt.*|| **kalîlü'l-hayā,** *{OsT} Utanması az; utanmaz.*|| **kalîlü'l-hürmet,** *{OsT} Saygısı az; hürmeti kıt.*|| **kalîlü'l-i'tibār,** *{OsT} İtibarı az; değersiz.*

kalilen, [Ar. ḳalīl > ḳalīlen قليلاً] *(kali:'len) {OsT} zf.* Az olarak.

kalinis, [Yun. galinis] *is. zool.* Yağmur kuşugillerden kuzey yarım kürenin büyük bir bölümünde yaşayan ince vücutlu, uzun bacaklı bir yağmur kuşu, *(Charadius morinellus).*

kalinos, [Yun. glinos] *is. zool.* Tatlı su ve göllerde yaşayan iki sırt yüzgeçli, beyaz etli bir balık; tatlı su levreği, *(Perca fluviatilis).*

kalipso, [Yun. Kalypso *(efsanevî bir büyücü kadın)* > Fr. calyipso] *is.* Jamaika'dan yayılmış iki zamanlı dans müziği ve dans.

kalite[1]**,** [Lat. qualitas *(nasıllık)* > Fr. qualité] *is.* **1.** Bir şeyin iyi veya kötü olma özelliği; nitelik; vasıf. **2.** Herhangi bir bakımdan üstünlük; eksiksizlik. ◻ **kalite kontrolü,** *Bir malın her türlü nitelik ve özelliğini belirlemek amacıyla yapılan teknik ve analiz işlemlerinin tümü.*|| **kalitesi düşük olmak,** *İstenen özellikte olmamak; vasıfsız; dayanıksız; çürük.*

kalite[2]**,** [İt. galeotta] *is.* Buharlı gemilerden önce kullanılan, on sekiz veya yirmi dört kürekçisi bulunan, çektiri türü bir savaş gemisi.

kaliteli, [kalite-li] *sf.* Üstün nitelikleri olan; üstün özellik taşıyan; vasıflı.

kalitesiz, [kalite-siz] *sf.* Düşük nitelikte olan; kalitesi kötü olan; niteliksiz; vasıfsız.

kalitesizlik, -ği [kalite-siz-lik] *is.* Kalitesiz olma durumu; niteliksizlik; vasıfsızlık; düşük vasıflı olma durumu.

kaliyet, [? kaliyet] *{ağız} is. folk.* Kız evinden erkek evine götürülen yiyecek. [DS]

kaliyh, [Erme. k'alik / Yun. kaliki] *{ağız} is.* Eski ayakkabı. [EG]

kaliyhman, [? kaliyhman] *{ağız} is.* Arandığında yerinde bulunamayan kimse. [EG]

kalkale, [Ar. ḳalḳale قلقله] *{OsT} is.* **1.** Hareket ettirme. **2.** Seslenme. **3.** Kur'an'ın tecvidinde, *kaf, tı, be, cim, dal* harflerinin cezm halindeki okunuşları.

kalkamaç, [kal(ı)k-a-maç / kalk-ı-maç] *is.* Basamak basamak, dolambaçlı yokuş.

kalkamak, -ğı [kal(ı)k-a-mak] *{ağız} is.* Ocak ve tandırların üst kenarlarına yapılan küçük raflar. [DS]

kalkan[1]**,** [*eT.* kalī-mak > kal(ı)-k-mak > kalk-an] *sf.* Kalkma eylemini yapan.

kalkan[2]**,** [*eT.* kalī-mak > kal(ı)-k-mak > kalk-an] *is.* **1.** Eskiden savaşçının, karşı saldırıdan kendini korumak için kullandığı çeşitli malzemeden yapılmış savunma aracı. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [OKD] [DK] **2.** Topçu atışlarında numara erlerini, nişan aletlerini mermi parçalarına karşı kurumak için topun kundağı üzerine ve namlunun iki yanına konulmuş korunak levhası. **3.** Toprak kaymalarına karşı azide çalışırken kullanılan dayanıklı metal levha. **4.** *dnz.* Dalgalı havalarda baştan giren dalgaların geri teperek güverteye yayılmasını önleyen engel. **5.** Meydana geldiği jeolojik çağdan bu yana hiç deniz altında kalmamış olan kara parçası. **6.** *fiz.* Bir ışınının bir alana girmesini önleyen koruma düzeneği. **7.** *gnşl.* Koruyucu; vasi. **8.** *biy.* Birçok hayvanın vücudunun bütününü veya bir bölümünü koruyan bağa veya boynuzsu yapıdaki levhalar. ◻ **kalkan bezi,** *anat. Gırtlağın ön yüzünde ve alt bölümünde bulunan, salgısını kana veren, çok damarlı, önemli bir bez; tiroit.*|| **kalkan böcekleri,** *zool. Birçok türü, tarım ve orman bitkilerinde asalak olarak yaşayan, kın kanatları kalkanımsı böcekler familyası, (Cassidae).*|| **kalkan göbeği,** *Kalkanın ortasında bulunan, üzerine çarpan okların başka yönlere doğru kaymasını sağlayan konik kısım.*|| **kalkan duvarı,** *İki akıntılı bir çatıda mahya kirişlerinin ucunu taşıyan bir duvarın üçgen şeklindeki üst kısmı.*|| **kalkan kabzası,** *Kalkanın iç tarafında bulunan ve savaş sırasında elle tutulacak yer.*|| **kalkan kayışı,** *Kalkanı asmaya yarayan kayış.*|| **kalkan kıkırdağı,** *anat. Gırtlağın çatısını oluşturan en büyük kıkırdak.*|| **kalkan yapınmak,** *{eAT} {OsT} Kalkanla siperlenmek.*|| **kalkan yapmak,** *Birini veya bir şeyi kendine koruyucu olarak seçmek.*

kalkan[3]**,** [*eT.* kalī-mak > kal(ı)-k-mak > kalk-an] *is. zool.* Ilık ve serin denizlerde, her iki gözü de yassı bedeninin sol tarafında bulunan, sağ tarafa yatık olarak yaşayan, eti lezzetli bir kemikli balık, *(Psetta maeotica / Scopptalmus maximus).*

kalkan[4]**,** [kalk-an] *{ağız} is.* Deve dikeni. [DS]

kalkancı, [kalkan-cı] *is.* Kalkan yapan ve satan kimse.

kalkansı, [kalk-an-sı] *sf.* Kalkan biçiminde olan; kalkanı andıran. ◻ **kalkansı kıkırdak,** *Dış kulak kıkırdağı.*

kalkar, [İng. calcar] *is. zool.* **1.** Yarasaların kuyruk zarına desteklik görevi yapan ve ayak bileğinden çıkan bir kemik. **2.** *bot.* Bitkilerin çanak ve taç yapraklarının dibindeki tüp biçimindeki çukur yapı.

kalker, [Fr. calcaire] *(l ince söylenir) is. jeol.* Kalsiyum tuzundan meydana gelmiş kayaç; kireç taşı.

kalkerleşme, [kalker-le-ş-me] *is.* Kireç taşına dönüşme.

kalkerleşmek, [kalker-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kireç taşına dönüşmek. **2.** (Toprak için) kireçlenmek.

kalkerli, [kalker-li] *sf.* Birleşiminde, yapısında kireç taşı bulunan.

kalkersiz, [kalker-siz] *sf.* Birleşiminde ve yapısında kireç taşı bulunmayan.

kalkık, -ğı [kalk-ık] *sf.* **1.** Asıl bulunduğu yerden daha yukarı bir düzeye getirilmiş olan; kaldırılmış olan. **2.** Kabararak yerinden ayrılmış, kalkmış olan. **3.** Ucu yukarı doğru kalkmış olan; dik konumda bulunan.

kalkıklık, -ğı [kalk-ık-lık] *is.* **1.** Kalkık olma durumu. **2.** Kalkık olan şeyin niteliği.

kalkım, [kalk-ım] *is.* Kayaların sarp ve çıkılması güç yerleri.

kalkımaç, [kal(ı)k-ı-maç] *is.* Cirit sopası; değnek.

kalkımak, [kalī-mak > kal(ı)k-mak > kalkī-mak قالقمق] *(kalkımak) {eT} {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* Zıplamak; sıçramak. [DK]

kalkındırma, [kalk-ın-dır-ma] *is.* Kalkınmasını sağlama.

kalkındırmak, [kalk-ın-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kalkınmasını sağlamak; kalkınmasına yol açmak; kalkınmak için yaptığı çabaya katkıda bulunmak.

kalkınış, [kalk-ın-ış] *is.* Kalkınmak eylemi veya biçimi.

kalkınma, [kalk-ın-ma] *is.* **1.** Durumunu düzeltmek eylemi. **2.** *eko.* Bir toplumda kişi başına düşen millî gelir payının artması ve toplum bireylerinin daha rahat yaşamaya başlaması ile kendini gösteren ekonomik iyileşme. ◻ **kalkınma hızı,** *Belirli iki tarih arasında meydana gelen gelişme ve refah payının artması durumu.*

kalkınmak, [*eT.* kalī-mak *(yükselmek, sıçramak)* > kal(ı)k-mak > kalk-ī-mak > kalkı-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Ekonomik durumunu düzeltmek; kademeli bir biçimde gelişmek; büyümek; ilerlemek. **2.** *dnz.* (Gemi için) bir tarafa doğru yatmışken normal duruma dönerek dengesini bulmak. **3.** Bir işe başlamak; girişmek.

kalkış, [kalk-mak > kalk-ış] *is.* **1.** Kalkmak eylemi veya biçimi. **2.** (Taşıtlar için) kalkma, harekete geçme durumu. ◻ **kalkışa geçmek,** *(Uçak için) pistte yeteri kadar hız kazandıktan sonra pistten ayrılarak havalanmak.*

kalkışma, [kalk-ış-ma] *is.* Bir işe başlama, yeltenme eylemi; girişme.

kalkışmak[1], [kalk-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendi gücünü ve yeteneğini aşacak bir işe başlamak; girişmek. **2.** Yerinde olmayan bir şeyi yapmaya yeltenmek. **3.** Yapmak; işlemek; başlamak.

kalkışmak[2], [kalk-ış-mak قالقشمق] *{eAT} {OsT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sıçramak; sıçraşmak.

kallıtmak, [kalk-ıt-mak قالقدمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Sıçratmak; zıplatmak; hoplatmak.

kalkma, [kal-ık-mak > kal-k-ma] *is.* **1.** Dik duruma gelme; doğrulma. **2.** (İnsan için) yatar veya oturur durumdan ayakları üzerine durma; dikilme; dikelme. **3.** (Yapışık durumda olan şeyler için) yerinden oynama; kabarma; kavlama. **4.** (Uyuyan kimse için) uyanma, yataktan çıkma. **5.** (Taşıt için) hareket etme; gitme. **6.** (Örtü vb. için) serili olduğu yerden toplanarak alınma; toplanma. **7.** (Ürün için) derilme; toplanma; hasat edilme. **8.** Bir işe girişme; yeltenme; davranma. **9.** Bir yere gitmek üzere ayrılma.

kalkmak, [*eT.* kalī-mak *(yükselmek)* > kal(ı)-k-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* **1.** Yükselmek; sıçramak; şaha kalkmak; doğrulmak; dik duruma gelmek. *{eT} (aynı)* [Clauson] **2.** *{eT}* Kabarmak. [KB] **3.** (İnsan için) yatar veya oturur durumdan ayakları üzerine durmak; dikilmek; dikelmek. **4.** (Yapışık durumda olan şeyler için) yerinden oynamak; parçalar hâlinde yerinden kopmaya yüz tutmak; kabarmak; kavlamak. **5.** (Uyuyan kimse için) uyanmak, yataktan çıkmak. **6.** (Misafir vb. için) gitmek üzere bir yerden ayrılmak. **7.** (Taşıt için) hareket etmek; gitmek. **8.** (Uçak, kuş vb. için) uçmak; havalanmak. **9.** (Hayvan için) ön ayaklarını yukarı kaldırarak arka ayakları üzerine dikilmek. **10.** (Örtü vb. için) serili olduğu yerden toplanarak alınmak; toplanmak. **11.** (Hasta için) iyileşerek ayakta dolaşacak duruma gelmek. **12.** (Ürün için) derilmek; toplanmak; hasat edilmek. **13.** (Kanun, karar vb. için) yürürlüğünü yitirmek; varlığı son bulmak; geçerliliği kalmamak. **14.** Uygulanmaz olmak; uygulamadan düşmüş olmak. **15.** (Ticaret eşyası için) yok olmak; piyasada olmamak; bulunmaz olmak. **16.** Bir işe girişmek; yeltenmek; davranmak. **17.** Bir yere gitmek üzere ayrılmak. **18.** (Sis, kar vb.) kalmamak; etkisini yitirmek; yok olmak. **19.** (Erkeklik organı için) içine kan dolarak sertleşmek; ereksiyon durumuna geçmek. **20.** (At için) belirtilen biçimde koşmaya başlamak. **21.** (Yer için) başak bir yere taşınmak; yeri değiştirilmek. **22.** (Ceza olarak) eskiden okullarda uygulanan bir disiplin cezası olarak ayakta durmak. **23.** (Fiilimsi olarak) iki karşıt cümle arasındaki çelişkili durumu belirtir. *"Cebinde beş kuruşu yok, kalkmış ciğer yiyecek."* ◻ **kalkar olmak,** *{OsT} İster istemez kalkmak; kalkmak zorunda kalmak.* | **kalk borusu,** *as. Askerî birliklerin uyandırılması için sabah çalınan boru sesi.* ‖ **kalk gidelim olmak,** *argo. Çalınmak; aşırılmak; kaybolmak.* ‖ **kalk git kahvesi,** *{ağız} Söz kesildikten sonra kız istemeye gelenlere verilen kahve.* [DS] ‖ **kalkıp kalkıp oturmak,** *Öfke ve sinirlenme yüzünden yerinde*

duramamak.|| **kalkmak kopmak,** *{eT} 1. Ayağa kalkmak. 2. Kalkıp yola çıkmak.* [DK]

kalkojen, [Fr. chalcogéne] *is. kim.* Periyodik sistemde altıncı grupta yer alan oksijen, kükürt, selenyum, tellür, polonyum gibi iki değerli ametallerinin genel adı.

kalkolitik, -ği [Fr. chalcolithique] *is.* Bakırın kullanılmaya başlaması ile nitelenen tarih öncesi devir; Bakır Çağı.

kalkulatör, [Lat. calculus *(hesap yapmada kullanılan çakıl)* > İng. calculateur]

kallab, [Ar. ḳalb > ḳallāb قلاب] *(kalla:b) {OsT} is.* **1.** Kalp para basan kimse; kalpazan. **2.** Her kalıba giren; düzenbaz.

kallanguç, [karlan ? + kuş] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

kallaş, [Ar. ḳallāş قلاش] *(kalla:ş) {OsT} is.* → kalleş.

kallavi, [Ar. ḳallā *(kule)* > *OsT.* ḳallāvī قلاوی] *(kalla:vi:) {OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde vezirlerin giydiği, üstüne tülbent sarıldıktan sonra sağdan sola doğru dört parmak kalınlığında sırma harç ile süslenmiş koni biçiminde kavuk. **2.** *sf.* İri; büyük. ◻ **kallavi fincan,** *Kulpsuz, büyük fincan.*

kalle[1], [? kalle] *{ağız} is.* **1.** Para kasası. **2.** Kumbara. [DS] ◻ **kalle çekmek,** *{ağız} Bir kimsenin gelirini ve para durumunu, bütçesini araştırmak, yoklamak.* [DS]

kalle[2], [? kalle / kale] *{ağız} is.* **1.** Sincap. **2.** Sincabın kış için ceviz, fındık, kestane vb. sakladığı yer. [DS]

kalle[3], [Ar. ḳālye] *{ağız} is.* **1.** Sebze yemeği; musakka. **2.** Kapuska. **3.** Haşlanmış, dövülmüş nohut, et ve soğan ile yapılan bir yemek. **4.** Komposto. **5.** Rendelenmiş kabağa süt katılarak pişirilmiş bir yemek. **6.** Reçel. **7.** Kestane kabağından yapılan tatlı. **8.** Meyve kurusu. **9.** Domates salçası. [DS] ◻ **kalle gezen,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kalle kabak,** *{ağız} Bir tür kış kabağı.* [DS]

kalle[4], [? kalle] *{ağız} sf.* **1.** Karışık. **2.** Çavdarla karışık buğday. [DS]

kalle[5], [Ar. kelle => kalle] *{ağız} is.* Toprak yumrusu; kesek. [DS]

kalleç, -ci [Ar. ḳallāş => kalleç] *{ağız} sf.* Kalleş. [DS]

kalleli, [kalle-li] *{ağız} sf.* (Buğday için) karışık. [DS]

kallem, [Ar. ḳallāş => kallem] *{ağız} sf.* Kalleş. [DS]

kallemiş, [Far. ḳalamis] *{ağız} is.* → kalemis. [DS]

kallemit, [Yun. ganumidis] *{ağız} is.* Çapkın. [DS]

kallemkop, [? kallem + kop] *{ağız} zf.* Toptan; hep birlikte. [DS]

kallenkuş, [kırlangıç] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

kallep, [? kallep] *{ağız} is.* Yaban güvercini. [DS]

kalleplenmek, [kallep-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Baştan savma iş yapmak. [DS]

kalleş[1], [Ar. ḳallāş قلاش] *sf.* **1.** Verdiği sözü yerine getirmeyen; sözüne güvenilmez. **2.** Dönek. **3.** Gizlice kötülük yapan; arkadan vuran. **4.** *{ağız}* Tembel; eli ağır. [DS] **5.** *{ağız}* Ters insan. [DS]

kalleş[2], [? kalleş] *{ağız} is.* Gelin ayakkabısı. [DS]

kalleşçe, [kallaş-çe] *zf.* **1.** Kalleşe yakışır biçimde. **2.** *sf.* (Tutum ve davranış için) kalleş birinden beklenebilir nitelikte olan.

kalleşlik, -ği [kalleş-lik] *is.* **1.** Kalleş olanın niteliği. **2.** Kalleşçe davranış. ◻ **kalleşlik etmek,** *1. Vermiş olduğu sözü yerine getirmemek. 2. Döneklik etmek. 3. Arkadan vurmak.*

kallete, [? kallete] *{ağız} is.* Küçük boy kalas. [DS]

kalli, [? kalli] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

kallik, -ği [? kallik] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

kallon, [İt. galion] *{ağız} is.* Kalyon. [DS]

kalloş, [Fr. galoche > Rus. galoş] *{ağız} is.* Mest üzerine giyilen ayakkabı. [EG]

kalma, [kal-ma] *is.* **1.** Kalmak eylemi. **2.** *sf.* Herhangi bir kimseden veya geçmiş dönemden kalmış olan. ◻ **kalma durumu,** *dbl. Bir ismin veya isim soylu bir kelimenin taşıdığı anlamda bulunduğunu belirten durum; Türkçe'de kalma durumu -de eki ile yapılır; lokatif; bulunma hali.*

kalmak[1], [ka-mak *(yığmak, biriktirmek; eklemek)* > kāl-mak / kal-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Bulunduğu durumu veya konumu korumak, değiştirmeden durmak. **2.** Bir yerde veya birinin yanında bulunmaya devam etmek; oradan ayrılmamak; bir süre orada beklemek; oyalanmak. *{eT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yüknekî] **3.** Yerleşmek; ikamet etmek; konmak; oturmak. **4.** (Ölçü, zaman ve uzaklık için) belirtilen kadar bulunmak. **5.** (Eşya vb. için) birinde veya bir yerde unutulmuş olmak; bırakılmak. **6.** (Olumsuz çekimle) harcayıp bitirmiş olmak; tüketmek. **7.** Bir harcama veya tüketme sonucunda belirtilen miktarda artmış olmak. **8.** Kendisi ile birlikte bulunanlar yok olduktan, dağıldıktan veya gittikten sonra da var olmak; durmak; bulunmak; varlığını sürdürmek. **9.** (İz, leke vb. için) etkisi geçtikten sonra da belirtisi devam etmek; kaybolmamak; çıkmamak. **10.** (Soyut kavramlar için) etkisini sürdürmek; devam etmek; varlığını korumak. **11.** (Öğrenci için) aynı sınıfı veya dersi bir daha okumak zorunda kalmak; bir üst sınıfa veya derse devam edememek. **12.** Çıkarma işleminin sonucu olmak. **13.** (Bir iş veya etkinlik için) yapılamamak; tamamlanamamak; geri bırakılmak. **14.** (Taşıt için) yolda giderken bozulmak; yürüyemez hâle gelmek; vardırılmak istenen yere götürülememek; yolda durmak. **15.** (Çalışma, iş, faaliyet vb. için) daha sonra sürdürmek üzere belli bir durumda bırakılmak. **16.** Bir şeyi yapamamak; yapmaktan alıkonulmak. **17.** (Bir iş için) birisinin yetki ve sorumluluk alanı içine girmek; onu ilgilendir-

mek; yapılması ona düşmek, ona bırakılmak. **18.** Bütünüyle ileri bir tarihe bırakılmak; ertelenmek. **19.** (Mal, mülk, servet vb. için) miras yoluyla geçmek; geçmek; aktarılmak. **20.** Belirli bir gelir ile yetinmek zorunda olmak; yetinmek. **21.** Bir şeye bulanmak; kaplanmak; bir şey bulaşmak. **22.** Bakımı bir kimsenin üzerinde bulunmak; o kişi tarafından korunup gözetilir olmak. **23.** Ölmek. **24.** Olumsuz biçimde gelişmek ve öylece devam etmek. **25.** (Yardımcı fiil olarak) herhangi bir olumsuz duruma düşmek. **26.** (Yardımcı fiil olarak, fiil + e + kalmak) sürerlik ifade eden birleşik fiil yapar. **27.** (Yardımcı fiil olarak, fiil -ip + kalmak) sürerlik ifade eder. *{eT} (aynı)* [ETY] **28.** *{eT}* Umutsuz durumda olmak. [ETY] **29.** Yığılmak; birikmek; çoğalmak. [İKPÖy.] **30.** *{eT}* Bırakılmak. [İKPÖy.] [DLT] 🗗 **kal aç,** *{eT} Kalın; bekleyin.* [DLT]‖ **kala kala** *1. Olup olacağı; bütünü; tamamı. 2. "Başka hiçbiri değil de, kalmadı da" anlamında beğenmeme bildirir. "Kala kala senin kağnıya mı kaldık?"*‖ **kaldı ki,** *Bundan başka; bununla birlikte.*‖ (...den) **kalır yeri olmamak,** *Farksız olmak; onun gibi olmak.*‖ (fiilimsi + -ye) **kalmamak,** *Fırsat bulamamak; zaman kalmamak; birden bastırmak.*

kalmak[2], [kal-mak قالمق / قلمق] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Bağlanmak; kapılmak. **2.** İtibar göstermek; değer vermek. **3.** Bakmak.

kalmakal, [? kalmakal] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

kalmalı, [kal-ma-lı] *sf.* Kalma durumunda olan. 🗗 **kalmalı tümleç,** *dbl. Cümlenin anlamını tamamlayan kalma durumundaki tümleç.*

kalmast, [? kalmast] *{ağız} is.* Harman kaldırılırken, yoksullara ve çocuklara dağıtılan buğday. [DS]

kalmaş, [kalleş] *{ağız} is.* → kalleş. [DS]

kalmık, -ğı [kal-mık] *{ağız} is.* Evlenmemiş yaşlı kız. [DS]

kalmış, [kal-mak > kal-mış قالمش] *{eT} sf.* **1.** Kalan; kalanlar; kalmış olanlar. [ETY] [Tekin] **2.** *{ağız}* → kalmık. [DS] **3.** *{eAT} {OsT}* Düşkün; âciz.

kalmışlık, -ğı [kal-mış-lık قالمشلق] *{OsT} is.* Düşkünlük; âcizlik.

kalmi, [? kalmi] *{ağız} is.* Domates. [DS]

kalmuk[1], [Kalmuk *(Moğol boyu)*] *is. tekst.* Çözgüsünde normal taranmış, atkısında ise yağlı taranmış iplik kullanılan tüylü yün dokuma.

kalmuk[2], **-ğu** [kalmuk] *{ağız} is.* Göz kapağı. [DS]

Kalmuklar, [Kalmuk-lar] *is.* Oyrat adıyla da anılan bir Moğol halkı.

kalmuklaşmak, [kalmuk-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. [-ır]* (Konuk için) bıktıracak kadar uzun süre oturmak. [DS]

kalnadmak, [kalın > kal(ı)n-ād-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kalınlaşmak. [DLT]

kalnatmak, [kalın > kal(ı)n-at-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kalınlaşmak. [DLT]

kalngu, [kal-mak > kal-ın-mak > kal-ıñū / kalñū] *(kalñu) {eT} is.* Suyun yüzünde durma; suyun yüzüne çıkma. [DLT]

kalnguk, [*kalın-mak > kalıñū > kalıñu-k / kalñu-k] *(kalñuk) {eT} is.* Başta oluşan kepekler; kürk veya deriye yapışkan bulaşmasıyla meydana gelen kıvrıntı. [DLT]

kalngulamak, [kalñū > kalñū-lā-mak] *(kalñu:la:-mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Suyun yüzüne çıkmak; sudan başını yüksekte tutmak. [DLT]

kalnumak, [kalın > kal(ı)ñū-mak] *(kalñu:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Kalınlaşmak. [DLT]

kaloç[1]**, -cu** [Ar. ḳalūş] *{ağız} is.* Küçük orak. [DS]

kaloç[2]**, -cu** [Far. galoche] *{ağız} is.* Bir tür ayakkabı. [DS]

kaloma, [İt. calóma] *(kalo'ma) is. dnz.* Demir atmış bir geminin zincirinin su içindeki bölümü.

kalomel, [Fr. calomel] *is. kim.* Cıva bileşiklerinden, hekimlikte kurt düşürücü ve müshil olarak kullanılan bir toz; tatlı sülümen; HgCl.

kalori, [Fr. calorie] *is. fiz.* **1.** Normal atmosfer basıncında, ısınma ısısı 15°C'lik suyunkine eşit olan bir cismin bir gramının sıcaklığını 1°C yükseltmek için gerekli ısı miktarına eşit ısı birimi; 4.1855 jul değerindeki ısı birimi, kısaltması: Kal. **2.** Besinlerin dokular içinde yanarak vücuda vermiş olduğu ısı ve enerji değeri. 🗗 **kalori değeri,** *Bir besinin belirli bir miktarının sağlamış olduğu enerji miktarı.*

kalorifer, [Fr. calorifère] *is.* **1.** Merkezî ısıtma sistemine bağlı olarak bir kazandan çıkan sıcak su, buhar ya da sıcak havayı borularla dolaştırmak suretiyle binanın başka yerlerini ısıtan sistem. **2.** Radyatör. 🗗 **kalorifer borusu,** *Kazandan gelen sıcak su, buhar ya da havanın ısınacak ortama ulaşmasını sağlayan yalıtılmış boru.*‖ **kalorifer dairesi,** *Merkezî ısıtma işleminin gerçekleştiği yer.*‖ **kalorifer kazanı,** *Kalorifer boruları ile ilgili yerlere gönderilen sıcak hava, buhar ya da sıcak suyun ısıtıldığı kazan.*‖ **kalorifer peteği,** *Borulardan gelen ısınmış hava, buhar ya da suyun ısısını odaya yayan dilimli metal parça.*

kaloriferci, [kalorifer-ci] *is.* **1.** Yapılarda kalorifer düzenini kuran, tesisi döşeyen ve gerektiğinde onaran kimse. **2.** Kalorifer kazanını yakan, temizliğini yapan kimse.

kalorifercilik, -ği [kalorifer-ci-lik] *is.* **1.** Kaloriferciinin işi ve mesleği; kalorifer düzeni kurma ve gerektiğinde onarına işi. **2.** Kalorifer kazanını yakma ve temizliğini yapma işi.

kaloriferli, [kalorifer-li] *sf.* Kalorifer düzeni kurulu olan.

kalorimetre, [Fr. calorimètre] *(kalorime'tre) is.* Bir

cismin ürettiği ya da açığa çıkardığı ısı miktarını ölçmeye yarayan araç; ısıölçer; ısıkerte.

kalorimetri, [Fr. caloriétrie] *is.* Çeşitli olaylar sırasında açığa çıkan ısı enerjisinin miktarını ölçmeyi konu alan fizik dalı; ısı ölçümü.

kaloş, [Fr. galoche] *is.* → galoş.

kalp[1]**, -bi** [Ar. ḳalb قلب] *(I ince söylenir) {OsT} is. anat.* **1.** Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere, oradan gelen temiz kanı da dokulara dağıtan organ; yürek. **2.** Bu organa ait herhangi bir hastalık. **3.** *mecaz.* Sevgi, acıma, şefkat, vicdan gibi insanî duyguların kaynağı; iyilik ve insanseverlik duygusu. **4.** *mecaz.* Bir ülkenin, bir kuruluşun en önde gelen etkinlik merkezi; bir şeyin can evi. **5.** *mecaz.* Sevgi; gönül; muhabbet. **6.** *mecaz.* İç; ruh. **7.** *mecaz.* Bir şeyin ortası ya da en önemli bölümü; can alıcı noktası. 🗗 **kalbe doğmak,** *Olacak bir şeyi belirtilerinden, önceden hissetmek.*|| **kalbe dokunmak,** *İç acısı vermek; hüzünlendirmek; üzmek.*|| **kalbe işlemek,** *Büyük bir iç acısı vermek.*|| **kalbi atmak,** *Heyecandan kalp atışları hızlanmak.*|| **kalbi çarpmak,** *Heyecanlanmak; heyecan sonucu kalbin atışı hızlanmak.*|| **kalbi bozuk,** *Niyeti, düşüncesi kötü olan; kötü niyetli.*|| **kalbi bütün,** *1. Açık yürekli; kötülük taşımayan; dürüst. 2. {ağız} Namuslu.* [DS]|| **kalbi fesat,** *Kötülük düşünen; kıskanç; haset eden.*|| **kalbi geniş,** *Hiçbir şeye aldırış etmeyen; geniş yürekli; kaygısız.*|| **kalbi kanamak,** *Çok üzüntü duymak; ıstırap çekmek.*|| **kalbi kararmak,** *Dinî inanç ve duygularını yitirmek.*|| **kalbi kırık,** *Duygusal yönden incinmiş olan.*|| **kalbi kırılmak,** *Duyguları incinmek; gücenmek.*|| **kalbinde kin ve garaz tutmak,** *Birine karşı içten düşmanlık beslemek; öç alma duygusu içinde bulunmak.*|| **kalbinden kopmak,** *İçinden gelmek; isteyerek yapmak.*|| **kalbine girmek,** *Birinin sevgisini kazanmak.*|| **kalbine göre,** *Birinin istek ve dileğine uygun biçimde.*|| **kalbini açmak,** *Bir kimseye gizli tuttuğu bilgileri açıklamak; sırlarını söylemek.*|| **kalbini çalmak,** *Birinin kendine âşık olmasını sağlamak.*|| **kalbini dinlemek,** *Duygularıyla hareket etmek; acımak; merhamet etmek.*|| **kalbinin sesini dinlemek,** *Duygularının yönlendirdiği şeyi yapmak; acımak; merhamet etmek.*|| **kalbini okumak,** *Birinin davranışlarından niyetini ve gizli emellerini anlamak; düşüncelerini sezmek.*|| **kalbinin en gizli köşesinde,** *Benliğinde; sevgi dünyasının en iç noktalarında; ruhunda.*|| **kalbi parça parça olmak,** *Merhamet etmek; acımak.* || **kalbi rahat,** *Gönül rahatlığı içinde olan.*|| **kalbi sıcak,** *Samimi; içten.*|| **kalbi sızlamak,** *Çok üzülmek; gönül acısı duymak; içi sızlamak.*|| **kalbi temiz,** *Herhangi bir kötü niyet taşımayan; kötülük düşünmeyen.*|| **kalp acısı,** *Derin üzüntü.*|| **kalp ağrısı,** *1. tıp. Mide ağzı üzerinde hissedilen, kalbin ve kalp bölgesinin sinirsel ağrısı; göğüs anjini. 2. Aşkın yarattığı derin üzüntü.*|| **kalp genişlemesi,** *Kalp boşluklarının genişlemesi; kardiektazi.*|| **Kalp kalbe karşıdır.** *"Sevgi karşılıklı olur." anlamında kullanılır.*|| **kalp kası,** → yürek kası.|| **kalp kazanmak,** *Güzel bir söz veya ince bir davranışla karşısındakini kendine bağlamak.*|| **kalp kırmak,** *Kaba bir davranış veya sözle karşısındakini gücendirmek; kendinden soğutmak.*|| **kalp krizi,** *Kalbin normal çalışmasını engelleyen bir rahatsızlık;. kalbi besleyen atardamarın doku bozukluğu sebebiyle tıkanması; enfarktüs.*|| **kalp merkezi,** *Son boyun omurlarından altıncı sırt omuruna kadar uzanan omurilik bölgesi.*|| **kalp önü ağrısı,** *Göğüs boşluğunun kalbin önüne gelen yanındaki ağrısı.*|| **kalp sektesi,** *tıp. Kalbin ansızın durması.*|| **kalp sıkışması,** *tıp. Kalpten gelen bazı ağrılara verilen ad; stedokardi.*|| **kalp spazmı,** *tıp. Kalbin irade dışı sıkılıp gevşemesi ve bundan dolayı ağrı duyulması.*|| **kalpten gelen,** *İçten, samimi olan.*

kalp[2]**, -bi** [Ar. ḳalb قلب] *{OsT} is.* **1.** Tersine çevirme; döndürme. **2.** Bir durumdan başka bir duruma çevirme; dönüştürme; değiştirme. **3.** *sf.* Sahte; hileli. **4.** Resmî ve doğru olmayan; düzme. **5.** Tembel; işe yaramayan. **6.** Kendisine güvenilmeyen; yalancı. 🗗 **kalp adam,** *Kendisine güvenilmeyen, inanılmayan kimse; sahtekâr.*|| **kalp etmek,** *{OsT}* → kalbetmek.|| **kalp olmak,** *{OsT}* → kalbolmak.|| **kalp para,** *{OsT} Sahte para.* || **kalp tahtası,** *{ağız} Üzerinde çini kesilen tahta.* [DS]

kalp[3]**,** [Sansk. kalpa] *is.* Zaman; devir; çağ. [EUTS] [Gabain]

kalpah, [kalpak / kalpaḫ] *{ağız} is.* **1.** Kalpak. **2.** İbik. [EG]

kalpak, -ğı [kalıp *(kapak)* > kal(ı)p-ak [EREN]] *is.* **1.** Kesik koni biçiminde deri, kürk veya kumaştan yapılan alınlıksız bir başlık. *{eT} (aynı)* [Nevâyî] **2.** *{ağız}* Horoz ibiği. [DS] **3.** *{ağız}* Baharda duvarlarda çıkan, etli yaprağı şapka gibi olan bir bitki. [DS] **4.** *{ağız}* Saban demiri ile oku birbirine birleştirip tutan ağaç. [DS] **5.** *{ağız}* Dört tekerlekli arabalarda mazı ile tekerleklerin geçirildiği çulkuyu bağlayan, su bardağı biçiminde demir parça. [DS] **6.** *{ağız}* Kimi kuşların ve kümes hayvanlarının başındaki kabarık tüyler. [DS]

kalpakçı, [kalpak-çı] *is.* **1.** Kalpak yapan veya satan kimse. **2.** Kalpak yapılan yer veya satılan dükkân.

kalpakçılık, -ğı [kalpak-çı-lık] *is.* Kalpak yapma ve satma işi.

kalpaklı, [kalpak-lı] *sf.* Kalpak giymiş olan.

kalpaklık, -ğı [kalpak-lık] *sf.* **1.** Kalpak yapmaya uygun kürk, kumaş veya deri. **2.** Kalpak konulan yer.

kalpaklılar, [kalpak-lı-lar] *is.* Kurtuluş Savaşında, Millî Mücadelenin sembolü hâline gelmiş bulunan,

siyah kalpak giymiş Mustafa Kemal (Atatürk) ve arkadaşlarına verilen ad.

kapnaz, [? kalpanaz] *{ağız} is.* Büyük yapılı hayvanların aşıkları. [DS]

kalpazan, [Ar. ḳalb *(sahte)* + Far. -zen *(vuran)* > kalpazan قالپازان] *is.* **1.** Sahte para basarak piyasaya süren kimse. **2.** *sf.* Yalan ve dolanla iş gören; sahtekâr.

kalpazanlık, -ğı [kalpazan-lık] *is.* **1.** Kalpazan olma durumu. **2.** Sahte para basma ve piyasaya sürme suçu. **3.** *mecaz.* Kalpazanın yaptığı iş; sahtecilik; sahtekârlık.

kalpe, [Yun. kalpe *(tırıs)*] *is.* Eskiden olimpiyat oyunlarında, binicisinin bitiş çizgisine yaklaştığı sırada atından inerek dizginden tutmak suretiyle bitirmek zorunda olduğu bir tür at yarışı.

kalplaşma, [kalp-la-ş-ma] *is.* Kalp hâle gelme.

kalplaşmak, [kalp-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Çalışkanlığını kaybetmek; tembelleşmek; işe yaramaz olmak.

kalplık, -ğı [kalp-lık] *is* **1.** Kalp olma durumu; işe yaramazlık; tembellik. **2.** Sahte olma durumu; düzmelik; sahtelik.

kalpli, [kalp-li] *sf.* (Bir sıfat ile birlikte kullanıldığında) belirtilen nitelikte duygularla dolu olan.

kalpsiz, [kalp-siz] *sf. mecaz.* Acıma duygusu taşımayan; katı yürekli; acımasız; merhametsiz; zalim.

kalpsizlik, -ği [kalp-siz-lik] *is.* Kalpsiz olma durumu; acıma duygusu taşımama; acımasızlık; merhametsizlik; zalimlik.

kalsavık, -ğı [kal+sav-ık] *{ağız} is.* Fasulye samanı. [DS]

kalseduan, [Yun. Khalkedon *(Kadıköy'ün eski adı)* > Fr. calcédone] *is. min.* Kuvars ve opal liflerinden oluşmuş kırmızı, kahverengi, yeşil renkli olabilen bir tür silis; akik; Kadıköy taşı.

kalsemi, [Fr. calcémie] *is.* Kanda bulunması gereken kalsiyum iyonu miktarı.

kalsiferol, [Fr. calciférol] *is. biy. kim.* Kemiklere kalsiyum bağlanmasını ve büyümeyi sağlayan D_2 vitaminin tıptaki adı.

kalsit, [Fr. calcite] *is. min.* Doğal kalsiyum karbonat; $CaCO_3$.

kalsiyum, [Lat. calc *(taş)* > Fr. calcium] *is. kim.* Atom numarası 0, atom ağırlığı 40,08 olan, beyaz renkte, bıçakla kesilebilen, yoğunluğu 1,54, ergime sıcaklığı 810°C olan, canlıların kemik yapısına giren ve hücrelerde ikinci haberci olarak görev yapan toprak alkalilerinden en yaygın element, sembolü: Ca.

kalsiyumlu, [kalsiyum-lu] *sf.* Birleşiminde kalsiyum bulunan; kalsiyum içeren.

kalsiyumsuz, [kalsiyum-suz] *sf.* Birleşiminde kalsiyum bulunmayan; kalsiyum içermeyen.

kaltaban, [Far. ḳaltebān قلتبان] *sf.* **1.** Namussuz; alçak; pezevenk. **2.** Düzenbaz; yalancı; şarlatan; hileci. **3.** *{ağız}* (Kişi için) korkak; tabansız; kof. [DS] **4.** *{ağız}* Konuşmasını bilmeyen. [DS]

kaltabanlık, -ğı [kaltaban-lık] *is.* **1.** Kaltaban olma durumu. **2.** Kaltabanca davranış; namussuzluk; alçaklık; pezevenklik; düzenbazlık; yalancılık; şarlatanlık; hilecilik.

kaltaçı, [kal-mak > kal-taçı] *{eT} zf.* Kalacak; kalıcı. [ETY]

kaltak, -ğı [*eT.* kal-ī-mak *(yüselmek)* > kal(ı)t-mak > kalt-ak / kalt-uk / kaltok] *is.* **1.** Eyerin ahşap kısmı. **2.** Üzeri meşin, halı vb. kaplanmamış eyer. **3.** Kuskunsuz eyer. **4.** *{ağız}* Eyer. [DS] **5.** *{ağız}* Eski ayakkabı. [DS] **6.** *{ağız}* Delikanlı. [DS] **7.** *sf.* (Kadın için) toplumda cinsel ilişki açısından geçerli ahlak kurallarına uymayan; iffetsiz; namussuz. **8.** *{ağız}* (Kadın için) yaşlı. [DS] ☞ **kaltak kaşı,** *Eyerin ön ve arkasında bulunan çıkıntılı kısım.*|| **kaltak şiltesi,** *Eyerin üzerine konulan minder, halı gibi şeyler.*

kaltaklık, -ğı [kal-ta-k-lık] *is.* **1.** Toplumda geçerli cinsel ahlak kurallarına uymayan kadının durumu; iffetsizlik; namussuzluk. **2.** Namussuz kadına yakışan davranış.

kaltaşı, [kal + taş-ı] *{ağız} is.* Gülle. [DS]

kaltı, [Toh. kuyalte > kaltı] *zf.* **1.** Nasıl? [Üç İtigsizler] [EUTS] [Gabain] **2.** Şu şekilde; şöyle ki; yâni. [Üç İtigsizler] [EUTS] **3.** ...-ince. [EUTS] **4.** *e.* Eğer; şayet; yani; gibi; -dığı gibi; nasıl ki; ne zaman ki; şöyle ki; daha doğrusu; ki; [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain]

kaltık, -ğı [kal(ı)t-ık] *{ağız} is.* Eski ayakkabı. [DS]

kaltuk, [kal-ıt-mak > kal(ı)t-uk / kaltok] *{eT} is.* Yaban sığırı boynuzu. [DLT]

kalturmak, [kal-mak > kal-tur-mak / kalk-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Arkada bırakmak; geçmek. [DLT]

kalubela, [Ar. kalū *(dediler)* + belā *(evet)* قالو بلى *(ka:lû:belâ:) {OsT} is.* **1.** *"Evet!"* dediler. **2.** İnsanın Allah'a inandığı, birliğini ve yüceliğini kabul ettiği, zamanın başlangıcı; bezm-i elest; elest meclisi. ☞ **kalubeladan beri,** *Çok eski zamandan beri.*

kâluc, [Far. kālūc كالوج] *(kâ:lu:c) {OsT} is.* **1.** Güvercin. **2.** Küçük parmak.

kalucak, -ğı [kalu-cak] *{ağız} is.* İnce tahtadan yapılmış silindir biçiminde kutu. [DS]

kaluç[1]**, -cu** [Ar. ḳālūş] *{ağız} is.* Küçük orak. [DS]

kaluç[2]**, -cu** [Fr. galoche] *{ağız} is.* Bir tür ayakkabı. [DS]

kaluça, [Far. ḳālī => kālū-ça قالوچه] *{eAT} is.* Taban.

kaluğan, [kalu-ğan] *{ağız} is.* Eşek dikeni; deve dikeni. [DS]

kaluh, [kal-ık / kal-uḫ] *{ağız} is.* → kalık[1]. [DS]

kaluk[1]**, -ğu** [kal-uk / kal-ık] *{ağız} is.* **1.** → kalık[1]. **2.** Arpacık soğanı; soğancık. [DS]

kaluk[2], **-ğu** [kal-uk] *{ağız} is.* Ormandan, fundalıktan açılarak tarlaya eklenen parça. [DS]

kaluk[3], **-ğu** [kal-uk] *{ağız} is.* Eski ayakkabı. [DS]

kalum, [? kalum] *{ağız} is.* Sulu, batak tarlaları kurutmak için açılan su arkları. [DS]

kalunç, -cu [? kalunç / kaluç] *{ağız} is.* → kaluç. [DS]

kalung, [kal-uñ قالوك] *{OsT} is.* Nikâh bedeli; mehir.

kaluntu, [kal-mak > kalıntı] *{ağız} is.* Artık; kalıntı. [DS]

kalurga, [kal-mak > kal-ur-ga] *{ağız} is.* İskelet. [DS]

kalurlak, -ğı [kal-ur-la-k] *{ağız} is.* Yaban yulafı. [DS]

kâlus, [Far. kālūs کالوس] *(kâ:lu:s) {OsT} is.* Ahmak; akılsız; bön.

kâlusane, [Far. kālūsāne کالوسانه] *(kâ:lu:sa:ne) {OsT} zf.* Aptalcasına; ahmakça.

kaluş, [? kaluş] *{ağız} is.* Keçiboynuzu yemişi. [DS]

kâluşe, [Far. kālūşe کالوشه] *(kâ:lu:şe) is.* **1.** Tencere. **2.** Çömlek.

kalüç, -cü [? kalüç] *{ağız} is.* → kaluç. [DS]

kâlüfte, [Far. kālüfte کالفته] *(kâ:lüfte) {OsT} is.* Heyecan yüzünden oluşan zihin karışıklığı.

kalva, [kalva] *{eT} is.* Öğrenci oku; üzerinde temreni bulunmayan ok. [DLT]

Kalvenci, [Calvin > kalvenci] *is.* Kalvenciliği benimseyen kimse.

Kalvencilik, -ği [Calvin > kalven-ci-lik] *is. fel.* Allah ile kul arasına hiçbir kimsenin giremeyeceğini belirterek Hristiyanlığın eski sade hâline dönmesi gerektiğini savunan İ. Calvin'in görüşü ve Protestanlığın özel kolu.

Kalvenizm, [Fr. calvinisme] *is.* Kalvencilik.

kalvermek, [kal+ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Salmak; bırakmak; koyvermek. [DS]

kalya[1], [Ar. kılā *(potas)* > ḳālya قالیه] *{OsT} is.* → kalye. 🗗 **kalya taşı,** *{OsT}* → kalye.

kalya[2], [Ar. ḳālye / ḳāliye قالیه] *(ka:lya) {OsT} is.* Sade yağ içinde kavrularak pişirilen kabak veya patlıcan yemeği.

kalya[3], [Ar. ġāliye غالیه] *(ka:lya) {OsT} is.* → galiye.

kalyağı, [kal+yağ-ı] *{ağız} is.* Dondurulmuş haşhaş yağı ile iç yağı karışımı. [DS]

kalyan, [Far. ḳalyān قلیان] *(kalya:n) {OsT} is.* Nargile.

kalyanguç, -cu [? kalyanguç] *{ağız} is.* Öküz arabasında arka dingili özeğe bağlayan çatal ağaç. [DS]

kalye[1], [Ar. ḳılā *(potas)* > ḳālye قالیه] *{OsT} is.* Deniz bitkilerinin yakılması ile elde edilen soda; sodyum oksit. 🗗 **kālye-i lahmiye,** *{OsT} Husye kanseri.*‖ **kālye-i māiyye,** *{OsT} Husyede sıvı birikmesi.*‖ **kālye tuzu,** *{OsT} kim. Soda.*

kalye[2], [Ar. ḳālye] *{ağız} is.* → kalya[2]. [DS]

kalyet, [? kalyet] *{ağız} is.* Gelincik. [DS]

kalyon, [İt. galea / galeone > Venedik leh. galion] *is.* **1.** Yelkenli ve kürekle yürütülen iki veya üç ambarlı en büyük savaş ve yük gemisi. **2.** *{ağız}* Bir tür pipo; lüleli çubuk; ağızlık. [DS]

kalyoncu, [kalyon-cu] *is.* **1.** Kalyonlarda görevli asker; kalyon eri. **2.** *gnşl.* Bahriye askerlerine verilen genel ad.

kalyum, [Fr. kalium] *is. kim.* Eskiden potasyuma verilen ad.

kalyurmak, [kalyur-mak ?] *gçsz. f. [-ur]* Kızmak; hiddetlenmek. [ETY]

kâm, [Far. kām کام] *(kâ:m) {OsT} is.* **1.** Ağzın üstü; damak. **2.** Tat; zevk; lezzet. **3.** Dilek; istek; arzu; emel. 🗗 **kâm almak,** *1. Bir şeyden umduğunu, beklediğini elde etmek. 2. Elde ettiği şeyin tadını çıkarmak; lezzetini bulmak.*‖ **kâm-bahş,** *{OsT} Herkesin isteğini yerine getiren; bağışlayan.*‖ **kâm-bîn,** *{OsT} Kâm görücü; mutlu.*‖ **kâm-binân,** *{OsT} Mutlular.*‖ **kâm-binî,** *{OsT} Mutluluk.*‖ **kâm-cū,** *{OsT} Emeline kavuşmak isteyen.*‖ **kâm-güzār,** *{OsT} İsteğini elde edebilen.*‖ **kâm-kārāne,** *{OsT} Mutlu olana yakışır biçimde; mutlulukla.*‖ **kâm-kârî,** *{OsT} İsteğine kavuşmuş olma durumu; mutluluk.*‖ **kâm-nā-kâm,** *{OsT} İster istemez; elbette.*‖ **kâm-perver,** *{OsT} Emel besleyici.*‖ **kâm-perverān,** *{OsT} Emel besleyiciler.*‖ **kâm-perverî,** *{OsT} Emel besleme durumu; emel besleyicilik.*‖ **kâm-rān,** *{OsT} İsteğine, arzusuna kavuşmuş; mutlu; mutluluğunu sürdüren.*‖ **kâm-rānān,** *{OsT} İsteğine kavuşmuş olanlar; mutluluğunu sürdürenler.*‖ **kâm-rāne,** *{OsT} Mutluluğunu sürdürürcesine.*‖ **kâm-rānî,** *{OsT} İsteğine kavuşmuş olma durumu.*‖ **kâm-revā,** *{OsT} İsteğine erişen.*‖ **kâm-revāyî,** *{OsT} İsteğine erişme hâli; emeline erişirlik.*‖ **kâm u nā-kâm,** *{OsT} İster istemez; elbet.*‖ **kâm-ver,** *{OsT} İsteğine kavuşmuş; mutlu.*‖ **kâm-verān,** *{OsT} Emeline kavuşmuş olanlar.*‖ **kâm-yāb,** *{OsT} İsteğini elde etmiş; aradığını bulmuş.*

kam[1], [kām] *(ka:m) {eT} is.* Eski Türk inanç sistemi olan Gök Tanrı dininde din adamı; şaman; baksı; ozan; kâhin; büyücü; sihirbaz. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kam[2], [Al. kamm *(doruk)*] *is.* **1.** Bir dönme hareketini, hesaplanmış değişik profillerle istenilen öteleme hareketine dönüştüren metal parça. **2.** *{ağız}* Kullanılmamış iplerin kolaylıkla bükülebilir oluşu. [DS] 🗗 **kam mili,** *İçten yanmalı motorlarda, supapların açılıp kapanmasını sağlayan değişik yükseklikte yuvalandırılmış mil.*

kam[3], **-m'i** [Ar. ḳamᶜ قمع] *{OsT} is.* **1.** Kahretme; ezme. **2.** Zapt etme; buyruğu altına alma. 🗗 **kam etmek,** *{OsT} Buyruğu altına almak.*

kam[4], [? kam] *{ağız} is.* Koyunların barındıkları yer; ağıl; çiftlik. [DS]

kam[5], [? kam] *{ağız} is.* Tarlanın ya da bahçenin alt kısmında suların biriktiği yer. [DS]

kam[6], [Erme. kam *(mıh)*] *{ağız} is.* **1.** Direk. **2.** Kazık. **3.** Döven. [DS]

kama[1], [kam-mak > kam-a] *is.* İki yanı keskin, sivri uçlu, bıçak türünde bir silah.

kama[2], [Erme. kam *(mıh)*] *is.* **1.** Odun kütüklerini yarmakta kullanılan sivri uçlu, gittikçe kalınlaşan, enli ve yassı metal çivi. **2.** Buna benzer tahta takoz. **3.** Makinelerde iki parça arasındaki boşluğu korumak veya sıkıştırmak amacıyla konulan metal parça. **4.** Birlikte dönmesi gereken eş merkezli iki parçanın hareketini sağlayan prizmatik parça. **5.** Top namlusunun arkasında barut gazının geriye kaçmasını önleyen kapak; diğer ateşli silahlarda namlunun arka bölümünü kapamaya yarayan çelik blok. **6.** Oyunda kazanılan her parti; oyun sayısı. 🗗 **kama basmak,** *Oyunda sayı almak; yenmek.*‖ **kama kıvırcık,** *{ağız}* → kama kuyruk. [DS]‖ **kama kuyruk,** *zool. Kıvırcık ve dağlıç koyunların melezlenmesiyle elde edilen kuyruğu kıvırcıktan daha kalın ve yağlı olan bir koyun ırkı.*

kama[3], [Çerkes. kama] *ünl.* Aynı yaştan olan kişiler arasında birisinin konuşmasına izin verildiğini, sözünün dinlenilmeye hazır olunduğunu bildiren söz; *"söz sende"; "buyur dinliyoruz".*

kama[4], [Hint. kama] *is. mit.* Elinde bir yay ve ucunda nilüfer ok bulunan, papağana binmiş bir delikanlı şeklinde tasvir edilen Hint aşk tanrısı.

kamacı, [kama-cı] *is.* **1.** Kama yapan veya tamir eden kimse. **2.** Denizaltı silahları ve güdümlü mermilerin mekanik kısımlarının bakım ve onarımını yapan kimse.

kamag, [Far. ḫamāġ => kamaġ] *{eT} zm.* **1.** (Belirsizlik zamiri) hep; tüm; bütün; hepsi; her şey. [OKD] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** *zf.* Tamamen; baştan aşağı. [ETY] [İKPÖy.] **3.** *sf.* Topyekun. [EUTS] 🗗 **kamaglarını,** *{eT} Hepsini.* [EUTS]

kamagan, [Far. ḫamāġ => kamaġ-an] *{eT} zm.* → kamag. [Gabain] [EUTS]

kamagı, [Far. ḫamaġ => kamaġ-ı] *{eT} zm.* Belirsizlik zamiri; hepsi. [ETY]

kamagın, [Far. ḫamaġ => kamaġın] *zf.* **1.** Hep birlikte. [İKPÖy.] **2.** *zm.* Herkes. [İKPÖy.]

kamaglık, [kamaġ-lık] *{eT} zf.* Genel olarak; umumiyetle. [EUTS]

kamagu, [Far. ḫamāġ => kamaġ-u] *{eT} zm.* Hep birlikte. [Gabain] [EUTS]

kamagun, [Far. ḫamaġ => kamaġ-un] *{eT} zf.* Hep. [EUTS]

kamak[1], [Far. ḫamāġ => kamaġ] *{eT} zm.* Hepsi; bütün; topyekun. [EUTS]

kamak[2], [kā-mak] *(ka:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Yığmak; biriktirmek; eklemek. [İKPÖy.] [DLT] **2.** Sandığa koymak. [DLT]

kamak[3], [kamak] *{ağız} is.* Fırıncıların kullandıkları ucu eğri sırık. [DS]

kamakım, [Ar. ḳumḳuma > ḳamāḳım قماقم] *(kama:kım) {OsT} is.* Su ve mürekkep gibi şeyler konulan yuvarlak testiler.

kamal, [? kamal] *{ağız} is.* Kusur. [DS]

kamalah, [kamal-ak] *{ağız} is.* → kamalak[1]. [DS]

kamalak[1], **-ğı** [kamal-mak *(çökmek)* > kamal-ak] *{ağız} is.* **1.** Tipiden ve soğuktan uçamaz hâle gelmiş keklik. **2.** Altı aylık ve daha büyük keklik palazı. **3.** Hasta tavuk. **4.** *sf.* (İnsan için) yürümekte güçlük çeken. **5.** Uyuşuk. **6.** Korkak; çekingen; şaşkın. [DS] 🗗 **kamalak etmek,** *{ağız} Karlı, tipili havalarda keklikleri uçamayacak kadar yorarak yakalamak.* [DS]‖ **kamalak olmak,** *{ağız} (Keklik için) sulu kar yağışlı havalarda uçamaz duruma gelmek. 2. Yorulmak.* [DS]

kamalak[2], **-ğı** [kamal-ak ?] *{ağız} is.* **1.** Çam ağacının kabuk altındaki reçineli tabakası; soymuk. **2.** Sarı katran çıkarılan bir tür çam ağacı. **3.** Sedir. [DS]

kamalak[3], **-ğı** [kama-la-k] *{ağız} is.* Sayı. [DS]

kamalaklanmak, [kamalak-la-n-mak قمالقلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Sarılmak; kuşatılmak; muhasara olunmak.

kamalama, [kama-la-ma] *is.* **1.** Kama ile vurma, yaralama. **2.** Kama çakına; takozla yarık açma.

kamalamak, [kama-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kama saplayarak yaralamak. **2.** Kama takınak; kama çakmak. **3.** *{ağız}* Oyunda yenmek. [DS]

kamalı, [kama-lı] *sf.* Kaması bulunan; üzerinde kama olan. 🗗 **kamalı toprak,** *{ağız} Altında kaya, taş vb. sert şeyler bulunan toprak.* [DS]

kamalma, [kama-mak > kama-l-ma] *{ağız} is.* Diz çökme; eğilme. [DS]

kamalmak, [kamā-mak > kama-l-mak] *gçsz. f. [-ır]* Eğilmek; diz çökmek.

kamamak[1], [*eT.* kamā-mak قمامق] *(kama:mak) gçl. f. [-r] [-m(ı)-yor)* **1.** *{eT}* Çevirmek; burkmak. **2.** *{ağız}* (Kapı, pencere vb. için) kapatmak; örtmek. [DS] **3.** *{ağız}* Kilitlemek. [DS] **4.** *{ağız}* (Çakı vb. için) yummak; ağzını kapatmak; ucunu gizlemek. [DS] **5.** *{OsT} {ağız}* Perçinlemek; tutturmak; pekiştirmek. [DS] **7.** *{ağız}* Yamamak. [DS]

kamamak[2], [kam-mak > kam-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kamaşmak. [DLT] [KB]

kamamak[3], [kama-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-m(ı)-yor]* Bir kimseyi bir yerde kıstırıp yakalamak; sıkıştırmak. [DS]

kamamak[4], [kama-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-m(ı)-yor]* **1.** Eleştirmek. **2.** Desteklemek. [DS]

kamame, [Ar. ḳamāme قمامه] *(kama:me) {OsT} is.* Süprüntülük.

kamamsı, [kama-msı] *sf.* Kamayı andıran; kama gibi.

kaman[1], [kam-an] *{ağız} is. is.* Dağların doruklarına yakın dik yamaçları. [DS]

kaman[2], [kama-n ?] *{ağız} is.* İnce demir saclardan şerit gibi kesilen parça. [DS]

kamana, [? kamana] *{ağız} is.* Saman yığını. [DS]

kamanço, [İt. kamanzo] *(kama'nço) is. argo.* Yükleme; aktarma; elden ele geçirme. 🗗 **kamanço etmek,** *Yüklemek; aktarmak; elden ele geçirmek.*

kamandırmak, [kama-n-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sıkıştırmak; bunaltmak. **2.** Dayanmak. **3.** İnandırmak; kandırmak. [DS]

kamanmak, [*eT.* kamā-mak > kama-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Aciz kalmak; bunalmak; çaresizliğe düşmek. **2.** Sıkışmak. **3.** Çok yorulmak; takatsiz kalmak. **4.** Yıkılmak; düşmek. **5.** Yüzükoyun yatmak veya düşmek. **6.** Direnmek; gitmemek. **7.** Nazlanmak. **8.** Alışmak; tutkun olmak. **9.** *edil. f.* Kapatılmak; yumulmak. [DS]

kamantı, [kama-ntı] *{ağız} is.* Tarlayı sularken, yüksek yerlere su çıkarmak için açılan ark. [DS]

kamar, [? kamar] *{ağız} is.* Çiçekbozuğu. [DS]

kamara[1], [İt. cámara] *is.* **1.** Gemilerde yolcu ve mürettebat için ayrılmış oda. **2.** İngiltere'de parlamentoyu meydana getiren her iki meclisten her biri.

kamara[2], [? kamara] *{ağız} is.* **1.** Büyük yığın. **2.** Üstüne toprak örtülmüş büyük saman yığını. [DS]

kamarga, [kamar-ga] *{ağız} is.* Yırtıcı hayvanların ormanda parçaladığı hayvan leşi. [DS]

kamarî, [Ar. ḳumrū > ḳamārī قمارى] *(kama:ri:) {OsT} is. zool.* Kumrular.

kamarilla, [İsp. camarilla] *(kameri'lla) is.* Bir lideri perde arkasından yöneten kimse.

kamarlı, [kamar-lı] *{ağız} sf.* Kirli. [DS]

kamarot, [İt. camarotto] *is.* **1.** Gemilerde kamara hizmetlerini gören kimse. **2.** Gemilerde yolcu ve zabitlerin günlük hizmetlerini gören kimse.

kamarotluk, -ğu [kamarot-luk] *is.* Kamarotun işi.

kamartlaz, [? kamartlaz] *{ağız} is.* Kurdeşen hastalığı. [DS]

kamartmak, [kamar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kavgayı kızıştırmak. [DS]

kamarut, [? kamarut] *{ağız} sf.* Sözünü bilmez; densiz. [DS]

kamasız, [kama-sız] *sf.* Kaması bulunmayan; üzerinde kama taşımayan.

kamaş[1], [kama-ş] *{ağız} sf.* Ekşi. [DS]

kamaş[2], [? kamaş] *{ağız} is.* Tütünün dip yaprakları. [DS]

kamaşıg, [*eT.* kamā-mak > kama-ş-mak > kama-ş-ıg] *{eT} sf.* **1.** Ayaklanan; isyan eden. [ETY] **2.** Harekete geçirilen. [ETY]

kamaşık, [kama-ş-ık] *{ağız} is.* **1.** Kusur; densizlik; pot. **2.** Küçük kusur. **3.** *sf.* Beceriksiz; tembel; uyuşuk. [DS]

kamaşma, [kam-aş-ma] *is.* **1.** Işık fazlalığından ileri gelen görme bozukluğu. **2.** Gerçek ışık duyumuna bağlı olarak geçici görme bozukluğu. **3.** Dişin ekşi bir yiyecek dolayısıyla uyuşması.

kamaşmak, [kam *(toplanma, büzüşme)* > kam-ā-mak > kam-ā-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Sarsılmak. [ETY] **2.** *{eT}* Burkulmak. [ETY] **3.** Işık fazlalığı nedeniyle etrafa rahatça bakamaz olmak. **4.** (Dişleri için) ekşi bir şey yemekten dolayı dişlerde meydana gelen uyuşma. *{eT} (aynı)* [DLT] **5.** *{ağız}* Şaşırıp kalmak. [DS] 🗗 **kamaşıp kalmak,** *{ağız} Şaşırıp kalmak.* [DS]

kamaşmak[2], [kama-ş-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Eşelemek. [DS]

kamaştırma, [kam-aş-tır-ma] *is.* Kamaşmasına neden olma.

kamaştırmak, [kam-aş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kamaşmasına neden olmak.

kamaşuh, [kamaş-uḫ / kamaş-uk] *{ağız} is.* → kamaşık. [DS]

kamat[1], [Ar. ḳāmet > ḳāmāt قامات] *(ka:ma:t) {OsT} is.* **1.** Boylar; endamlar. **2.** *{ağız}* Dış görünüş. [DS]

kamat[2], [? kamat] *{ağız} is.* Mutfak eşyası. [DS]

kamat[3], [? kamat] *{ağız} is.* Toptan aldığı malı perakende satan tüccar. [DS]

kamat[4], [*eT.* kamat-mak > kamat] *{ağız} zf.* **1.** İnadına; özellikle. **2.** *is.* Uğraşma isteği; heves. [DS]

kamat[5], [? kamat] *{ağız} is.* Kol. [DS]

kamata, [kama-t-a] *{ağız} is.* Üçgen biçiminde katlanan yazmanın orta köşesi enseden sarkacak biçimde bağlanışı. [DS]

kamatgan, [kama-t-ġan] *{eT} sf.* Çok kamaştıran. [DLT]

kamatlaz, [kama-t-la-z] *{ağız} is.* Uyuşmuş organ. [DS] 🗗 **kamatlaz olmak,** *{ağız} Uyuşmak.* [DS]

kamatmak, [kam-mak > kam-ā-mak > kama-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kamaştırmak. [DLT]

kamayö, [Fr. camaïeu] *is.* Tek rengin açık ve koyu tonları kullanılarak yapılmış resim.

kamaz[1], [*eT.* kam-mak *(bükmek)* > kam-ar / kamaz] *{ağız} is.* Hava akımının oluşturduğu çevrinti; küçük hortum; kasırga; şiddetli rüzgâr; hamaz. [DS]

kamaz[2], [kamaz / kamkaz] *{ağız} sf.* (Kesici alet için) keskinliğini yitirmiş; kör. [DS]

kamaz[3], [Ar. ġammaz] *{ağız} sf.* Söz getirip götüren; iki yüzlü; dedikoducu; kovcu. [DS]

kamaz[4], [? kamaz] *{ağız} is.* Gurur; onur. [DS]

kamaz[5], [*eT.* kam-mak *(bükmek)* > kam-ar / kamaz] *{ağız} is.* Dokuları çapraz tahta veya tomruk yontulurken çıkan parça. [DS]

kambah, [kambaḫ] *{ağız} is.* Kamga. [DS]

kambak, -ğı [kabak > kambak] *{ağız} is.* **1.** Yonga;

tahta parçası; çam kabuğu. **2.** Oyunda sayı. **3.** Gelinlerin başına takılan süslü çember. **4.** Kılçıksız bir tür balık. **5.** *sf.* (Kadın için) açık başlı. **6.** (Sığır ve koyun, keçi için) boynuzsuz. **7.** (Erkek için) saçı dökülmüş; saçsız. **8.** Semiz; şişman. [DS] ◻ **kambak buğday,** *Kılçıksız bir buğday türü.*

kambalak, -ğı [kama-la-k] *{ağız} is.* → kamalak[1]. [DS] ◻ **kambalak avı,** *{ağız} Karlı havada yapılan keklik avı.* [DS]

kambaş, [kam+baş] *{ağız} is.* Manda. [DS]

kambaz[1], [kambaz] *{ağız} is.* Armut. [DS]

kambaz[2], [kambaz] *{ağız} is.* Kurnaz adam; oyuncu. [DS]

kamber[1], [İng. camber] *is.* Bükülmezlik sağlamak için tekerleğe verilen konik biçim. ◻ **kamber açısı,** *Ön tekerlek düzleminin yatayla oluşturduğu açı.*|| **kamber vermek,** *Otomobillerde tekerleklere kamber açısı vermek.*

kamber[2], [kamber / kanber *(Hz. Ali'nin kölesi)*] *is.* **1.** Sadık hizmetçi. **2.** *{ağız}* Kılavuz. [DS] ◻ **Kambersiz düğün olmaz.** *(Hz. Ali'nin yanından hiç ayrılmayan kölesi Kamber'in adından telmihen) Her toplantıya katılan, her işin içinde bulunan.*

kamber[3], [kamber] *{ağız} is.* Büyük boynuzlu öküz. [DS]

kamber[4], [kamber] *{ağız} is.* Simidin gevrek yerleri. [DS]

kamber[5], [kambur > kamber ?] *{ağız} is.* Zayıf; cılız; arık. [DS]

kamberiz, [Lat. berberis] *{ağız} is.* Karamık ağacı, *(Berberis crataegine).* [DS]

kambık, -ğı [kam-mak > kam-mık] *{ağız} is.* Yonga; talaş. [DS]

kambiyo, [İt. cambriare *(değiştirmek)* > cambio] *(ka'mbiyo) is.* **1.** İki ayrı ülke parasının birbiri ile değiştirilmesi; değişim. **2.** Herhangi bir yerdeki alacağın tahsili veya borcun ödenmesi için yapılan işlemlerin bedeli. **3.** Bir yerde toplanan para veya para yerine geçen kâğıtların başka bir yere aktarılması için yapılan işlemin bedeli. ◻ **kambiyo işlemi,** *Para ve para yerine geçen değerli madenlerle senetlerin alım, satım ve değişimi.*|| **kambiyo senedi,** *Poliçe, bono ve çek gibi ticarî senetlerin genel adı.*|| **kambiyo taahhüdü,** *Kambiyo senedine imza koymak suretiyle doğan borç.*

kambiyocu, [kambiyo-cu] *is.* Para değiştirme, senet alım satım ve tahsili işleriyle uğraşan kimse.

kambiyoculuk, -ğu [kambiyo-cu-luk] *is.* Kambiyo işlemleri.

kambiyum, [Fr. cambium] *is. bot.* Bitkilerde kök ve gövdenin enlemesine büyümesini sağlayan sünger doku; büyütken doku.

kambriyen, [Cambria > Fr. cambrien] *is. jeol.* Birinci Çağın ilk dönemi ve bu dönemde oluşmuş yer katmanları. ◻ **kambriyen öncesi,** *Dağların ve magma olaylarının ortaya çıktığı uzun bir zaman süresini içine alan Birinci Çağdan önceki yer tarihi dönemi; prekambriyen.*

kambuk[1], -ğu [kam-mak > kam-muk] *{ağız} is.* Kılıbık adam. [DS]

kambuk[2], -ğu [? kambuk] *{ağız} is.* Kabak. [DS]

kambuk[3], -ğu [kam-mak > kam-muk] *{ağız} is.* Yonga; talaş. [DS]

kambula, [? kambula] *{ağız} is.* Kalkan balığı. [DS]

kambur, [Yun. kampuris *(hörgüçlü)* / kampilos] *is.* **1.** Bel kemiği veya göğüs kemiğinin eğrilmesiyle sırtta veya göğüste meydana gelen tümsek. **2.** Hayvanlarda sırtta görülen doğal çıkıntı; hörgüç. **3.** Bir eşyanın tümsek, çıkıntılı tarafı. **4.** *mecaz.* Sıkıntı; yük. **5.** *mecaz.* Utanç verecek şey; ayıp. **6.** *sf.* (İnsan için) kamburu olan. ◻ **kambur balina,** *zool. Bütün denizlerde görülen, göğüs yüzgeci çok uzun ve orak biçiminde büyük bir balina türü, (Megaptera novaeangliae).*|| **kambur felek,** *Şanssızlığa sitem etmek için kullanılan söz.*|| **kamburu çıkmak,** *1. Sırtında kambur oluşmak. 2. mecaz. (Eğilerek yapılan işlerde) çok çalışmak; doğrulmakta sıkıntı çekmek. 3. İhtiyarlamak; yaşlanmak.*|| **kamburunu çıkarmak,** *(İnsan, kedi, köpek vb. için) sırtını tümsek duruma getirmek.*|| **kambur üstüne kambur,** *Üst üste gelen sıkıntılar, dertler için kullanılır.*|| **kambur zambur,** *Kambur ve eğri büğrü; yamru yumru.*

kambura, [kambur > kambur-a] *{ağız} is.* Kitap ciltlerken sırtına yuvarlaklık vermekte kullanılan bir araç. [DS] ◻ **kambura makinesi,** *Kitapların sırtını yuvarlaklaştırmak ve sırt kenarlarını oluşturmakta kullanılan makine.*|| **kambura vermek,** *Ciltlenecek kitabın sırtını, dikişten sonra çekiç veya makine ile yuvarlaklaştırmak.*

kamburlaşma, [kambur-la-ş-ma] *is.* Kambur duruma gelmek eylemi.

kamburlaşmak, [kambur-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kambur duruma gelmek; kambur olmak.

kamburlaştırma, [kambur-la-ş-tır-ma] *is.* Kambur duruma getirme.

kamburlaştırmak, [kambur-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kambur duruma getirmek.

kamburluk, -ğu [kambur-luk] *is.* **1.** Kambur olma. **2.** Tümseklik. **3.** *tıp.* İnsanda, omurganın sırt bölümündeki dışbükeyliğin çeşitli nedenlerle artması yüzünden sırtta oluşan tümseklik; kifoz, sifoz.

kamburumsu, [kambur-umsu] *sf.* Biraz kambur; kambura yakın; kambur gibi.

kamcaklamak, [kam(ı)ç-ak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kamçaklamak. [DS]

kamçak, -ğı [kam(ı)ç-ak] *{ağız} is.* Kedi pençesi. [DS] ◻ **kamıçak atmak,** *{ağız} Avuçla sıkmak; avuçlamak.* [DS]

kamçaklamak, [Ar. kamşe *(avuç dolusu)* قمشه => kamça-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Tırmalamak. **2.** Çimdiklemek. **3.** Avuçlamak; kapmak. **4.** Yağmalamak. [DS]

kamçalamak, [Ar. kamşe *(avuç dolusu)* قمشه => kamça-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Avuçlamak; kapmak. [DS]

kamçı, [*eT.* kam-mak *(kamçılamak)* > kam-çī قمچی] *is.* **1.** *{eT}* At, deve, sığırın erkeklik organı. [DLT] **2.** *{OsT}* Kısa kılıç. [Bürhan-ı Katı'] **3.** Bir sopanın ucuna bağlanmış deri, ip vb.nden yapılmış vurma aracı; kırbaç. *{eT} (aynı)* [Nevâyî] [DLT] [EUTS] [DK] **4.** *biy.* Spermatozoit ve diğer bazı tek hücrelilerde hareketi sağlayan ipliksi organ. **5.** *dnz.* Bir ucu bağlı, öbür ucu herhangi bir işte kullanılmak üzere serbest bırakılmış halat. **6.** Tespih ucuna püskül yerine takılmış uzun şerit. **7.** *{ağız}* Filiz; sürgün. [DS] 🗗 **kamçı çalmak,** *Kamçıyla vurmak; kamçılamak.*|| **kamçı darbesi,** *Ani bir hareket sonucu kas tellerinin kopmasından meydana gelen şiddetli ağrı.*|| **kamçı ipi,** *Kamçı yapmakta kullanılan kalın sicim.*|| **kamçı kayışı,** *Kamçı yapmakta kullanılan kalın kösele şerit.*|| **kamçı kılıç,** *Bir cins eğri kılıç; meç.*|| **kamçı kısdurmak,** *{eAT} Kamçılamak.*

kamçıbaşı, [kam-çı+baş-ı] *is.* Kozalardan ipek lifleri çekilirken küçük el süpürgeleri üzerinde toplanan ipek artıklarından yapılmış iplik.

kamçıgu, [kamçī / kamçū > kamçī-ġū] *(kamçı:gu:) {eT} is.* Ağızda ve parmaklarda şiddetli ağrı; sıcak yüzünden çıkan yara; kangren. [DLT]

kamçıkuyruk, -ğu [kam-çı+kuyruk] *is.* İyi cins bir kıvırcık koyun.

kamçılama, [kam-çı-la-ma] *is.* Kamçı ile vurma, harekete geçirme.

kamçılamak, [*eT.* kamçī-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kamçı ile vurmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** (Yağmur, kar, dolu, rüzgâr, deniz serpintileri vb. için) şiddetle çarpmak. **3.** *mecaz.* Hızlandırmak, etkinliğini arttırmak; uyarmak; kışkırtmak; teşvik etmek; isteklendirmek; özendirmek. **4.** *dnz.* Bir palanga veya makarayı kamçı bağı ile bir halata bağlamak.

kamçılanma, [kam-çı-la-n-ma] *is.* **1.** Kamçı ile vurulma. **2.** Kamçı sahibi olma.

kamçılanmak, [kam-çı-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kamçı ile vurulmak, dövülmek. **2.** *dönşl. mecaz.* İsteklenmek; şiddetli arzu duymak. **3.** (Yelkenler için) rüzgârın etkisiyle şiddetli bir şekilde çırpınmak. **4.** Kamçı sahibi olmak; kamçı edinmek.

kamçılaşmak, [kamçı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kamçı durumuna gelmek; kamçı gibi olmak.

kamçılatma, [kam-çı-la-t-ma] *is.* Kamçı ile dövdürmek eylemi.

kamçılatmak, [kam-çı-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kamçı ile dövdürmek.

kamçılayış, [kam-çı-la-y-ış] *is.* Kamçılama eylemi veya biçimi.

kamçılı, [kam-çı-lı] *sf.* **1.** Kamçısı bulunan. **2.** Zor ve şiddet kullanan. **3.** *zool.* (Bir hücreli organizma için) hareket organları kamçı biçiminde olan. 🗗 **kamçılı medeniyet,** *Zorbalıkla yönetilen bir toplumun içinde bulunduğu koşulların tümü.*

kamçılığ, [kamçī > kamçı-lığ] *{eT} sf.* Kamçılı; kamçısı bulunan. [KB]

kamçılılar, [kam-çı-lı-lar] *is. biy.* Hareket organları kamçı biçiminde olan bir hücreliler sınıfı, *(Flagellata).*

kamçır, [? kamçır] *{ağız} is.* Zorla alınan para; rüşvet. [EG]

kamçor, [? kamçor] *{ağız} is.* Hayvan vergisi. [DS]

kamdonluk, -ğu [kam+don-luk] *{ağız} is.* İç çamaşırı yapılan bir tür dokuma. [DS]

kamdu, [Çin. kam + tu] *{eT} is.* Üzerine Uygur Kağanının mührü basılarak para yerine kullanılan dört arşın boyunda bir karış eninde kumaş parçası. [DLT]

kâme, [Far. kāme کامه] *(kâ:me) {OsT} is.* İstek; arzu; dilek; meram.

kame, [Fr. camée] *is.* Kabartma bir figür oluşturacak biçimde yontulmuş damarlı taş.

kamelya, [Josef Kamel *(Alman bitki bilimci)* > Lat. caméllia] *(kame'lya) is. bot.* **1.** Çaygillerden, Asya kökenli, yüzlerce çeşidi bulunan her zaman yeşil ağaççık, *(Camelia Japonica).* **2.** Bu bitkinin, büyük beyaz, pembe veya kırmızı çiçekleri.

kamer, [Ar. ḳamer *(solgun beyaz)* قمر] *{OsT} is.* Dünya'nın uydusu; Ay. 🗗 **kamer balığı,** *zool. Basık vücutlu, kuyruğu yarım ay şeklinde 2-3 metre boy ve bir ton ağırlığına kadar ulaşabilen kemikli bir balık; mersin balığı; kamer balığı, (Mola mola).*

kamera, [Lat. camera obscura *(karanlık oda)*] *is.* **1.** Sinema veya televizyon görüntü çekim aygıtı; alıcı. **2.** Fotoğraf makinesi.

kameraman, [İng. cameraman] *is.* **1.** Sinema ve televizyon görüntü çekimlerini gerçekleştiren teknik eleman; alıcı yönetmeni. **2.** *iinl.* Bir çekime başlanacağı zaman, yönetmenin ilgililere alıcıları çalıştırmaları için verdiği emir.

kamerî, [Ar. ḳamer > ḳamerī قمری] *(kameri:) {OsT} sf.* Ay'a ait; Ay'la ilgili. 🗗 **kamerî ay,** *Ay'ın, Dünya'nın etrafında bir defa dönmesi esasına dayanan 7 gün, 12 saat, 44 dakika, 9 saniye süren zaman dilimi (29 buçuk gün sayılır); kavuşum ayı.*|| **kamerî harfler,** → hurûf-i kameriye.|| **kamerî takvim,** → ay takvimi.|| **kamerî yıl,** *Kamerî aylara göre hesaplanan ve 354 gün süren yıl.*

kalınacak yerde gerekli düzeni kurmak.|| **kamp yapmak,** *(Sporcu için) önemli bir karşılaşma öncesinde yarışmaya yeteri kadar hazırlanmak.*|| **kamp yeri,** *Kamp kurulan yer; kamp kurmaya elverişli yer.*

kampaıa, [İt. campana] *(kampa'na) is.* **1.** Çan; çıngırak. **2.** Bazı yerlerde belirli saatlerde çalınan büyük çan. **3.** Otomobillerde fren pabucunun doğrudan sürtündüğü çembersel parça. 🗗 **kampana çalmak,** *Bazı yerlerde belirli saatlerde veya bazı durumlarda haber vermek amacıyla büyük çan çalmak; kampana vurmak.*

kampaıacı, [kampana-cı] *is.* **1.** Kampana yapan veya satan kimse. **2.** *argo.* Düzenbaz; sahtekâr; şarlatan.

kampanya, [Lat. campania *(savaş alanı)* > Fr. campagna] *(kampa'nya) is.* **1.** Askerî harekât. **2.** Tanıtım amaçlı, belirli bir süreyi kapsayan her türlü siyasi ve ekonomik girişim. **3.** Böyle bir tanıtım amacı için ayrılmış süre. 🗗 **kampanya açmak,** *Bir işin yapılabilmesi için halktan destek sağlamak amacıyla örgütlü çalışmaya girişmek.*

kampanyacı, [kampanya-cı] *is.* Kampanyaya katılan kimse.

kampçı, [kamp-çı] *is.* **1.** Kamp kuran kimse. **2.** Kampta kalan kişi.

kampçılık, -ğı [kamp-çı-lık] *is.* Kamp kurma işi, burada yaşama.

kamping, [İng. camping] *is.* Çadır kurmaya, karavanla kalmaya uygun olarak düzenlenmiş, kalanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak tesisleri bulunan yer; kamp yeri.

kampir, [Bulg. krumpir] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kamplaşma, [kamp-la-ş-ma] *is.* Kamplara bölünme.

kamplaşmak, [kamp-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Siyasi ortamda birbirine karşıt görüşleri olan gruplara ayrılmak; kamplara ayrılmak.

kampoz, [? kampoz] *{ağız} is.* Yumruk. [DS]

kampus, [Lat. campus *(ordugâh, ova, savaş alanı)* > İng. campus] *is.* Büyük bir yerleşim biriminin yanında üniversite binaları ile öğrencilerin barınmasına ayrılmış tesislerin tümü; yerleşke.

kampuş, [? kampuş] *{ağız} is.* Küçük çocuklarda alna düşen saçlar. [DS]

kamraktı, [Sansk. kāmarakta] *{eT} is.* Bir unvan veya lakap. [EUTS]

kâmran, [Far. kām *(istek)*+-rān *(süren)* كامران] *(kâmra:n) {OsT} sf.* İsteğine kavuşmuş olan; mutlu. 🗗 **kâmran olmak,** *Mutlu olmak; dileğine kavuşmak.*

kâmranan, [Far. kāmrān > kāmrānān كامرانان] *(kâ:mra:na:n) {OsT} is.* İsteklerine kavuşmuş olanlar; mutlular.

kâmrani, [Far. kāmrānī كامرانى] *(kâmra:ni:) {OsT} is.* İsteğine kavuşmuş olma hâli; mutluluk.

kâmranlık, -ğı [kâmran-lık] *(kâmra:nlık) is.* İsteğine kavuşmuş olma hâli; mutluluk.

kamrı, [kam-mak > kam-(ı)r-ı] *{ağız} is.* **1.** Filiz; sürgün. **2.** Güçlü ve düzgün akan su; düzenli akıntı. [DS]

kamrık, -ğı [kam-(ı)r-ık] *{ağız} is.* İnsan ve hayvanlarda kasık üstü; böğür. [DS]

kamrıklamak, [kam-(ı)r-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Cinsel ilişkide bulunmak. **2.** Binek veya koşum hayvanlarının sırtını değnekle dürtmek. **3.** Tutmak; yakalamak. [DS]

kamri, [? kamri] *{ağız} is.* Deredeki akıntı. [DS]

kamsılamak, [kam-mak > kam-sı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir kişiden yakınmak. [DS]

kamsız, [gam-sız] *{ağız} sf.* Ağır, uyuşuk kimse. [DS]

kamşag, [kamış > kam(ı)ş-ā-mak > kamşā-ġ] *(kamşa:ğ) {eT} sf.* **1.** Sarsıntılı; sarsılmış; sallantılı; [Gabain] [ETY] [Tekin] **2.** Karışık; kargaşa içinde. [Tekin] [ETY]

kamşamak, [kamış > kam(ı)ş-ā-mak] *(kamşa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Sallanmak; deprenmek; yerinden oynamak; hareket etmek; kımıldamak. [ETY] [Gabain] [EUTS] **2.** Harekete getirilmek. [EUTS]

kamşatmak, [kamşā-mak > kamşa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Titretmek; depretmek; hareket ettirmek; sarsmak; sallamak; sallatmak [Gabain] [EUTS] **2.** *gçsz. f.* Sendelemek; sarsılmak. [Tekin] [ETY]

kamturmak, [kam-mak > kam-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Bayıltmak. **2.** Dilini tutultmak. [DLT]

kamu, [Far. ḥamāġ > *eT* kamaġ / kamuġ > kamū قمو / قامو] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Bütün; her; umum. [DK] **2.** Bir ülkede yaşayan insanların tümü; halk; amme; maşer. **3.** Herkes; her şey. **4.** *sf.* Topluma ilişkin; devlete, hükûmete veya idareye ait. 🗗 **kamu bankası,** *Devlet bankaları ile yönetim ve sermayesinde yerel yönetim, kamu kurum ve kuruluşlarının etkin olduğu bankalar.*|| **kamu davası,** *huk. Suç işleyen hakkında kamu adına savcının açtığı dava; amme davası.*|| **kamu düzeni,** *yön. Bir devlette kamu hizmetlerinin ve güvenliğin düzgün olarak yürütülmesi.*|| **kamu gelirleri,** *mal. Devlet gelirlerinin tümü.*|| **kamu giderleri,** *mal. Kamu hizmetlerinin yapılması sırasında devlet veya kamu kurumlarının yaptığı harcamalar.*|| **kamu güvenliği,** *yön. Bir devlette güvenlik güçleri ile kişilere sağlanan güvenlik hizmetleri.*|| **kamu hizmeti,** *yön. Toplumun genel ve ortak ihtiyaçları için yapılan sürekli hizmet; amme hizmeti.*|| **kamu hukuku,** *huk. Devletin kuruluşunu, faaliyetlerini, yetki ve görevlerini, devletle kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı; amme hukuku.*|| **kamu idareleri,** *yön. Toplumun ortak ve genel ihtiyaçlarını karşılayan idarî birimler; amme idareleri.*|| **kamu iktisadî kuruluşu,** *ekо. Tekel niteliğindeki temel maddeleri üretmek, hizmetleri görmek üzere kurulan, sermayesinin tamamı devle-*

te ait olan iktisadî kuruluş.|| **kamu iktisadî teşebbüsü,** *eko. İktisadî devlet teşekkülüyle kamu iktisadî kuruluşunun ortak adı.*|| **kamu kesimi,** *eko. Sermayesinin tamamı veya yarıdan fazlası, devlete veya kamu tüzel kişilerine ait olan kuruluşları içine alan ekonomik kesim; kamu sektörü.*|| **kamu kurumu,** *yön. Devlet adına, kamu yararı için çalışan kamu tüzel kişiliği.*|| **kamu malları,** *mal. Özel mülkiyete değil de doğrudan doğruya toplumun yararına sunulan mallar; amme emlaki.*|| **kamu personeli,** *yön. Devlet hizmetlerinde çalışan kişiler.*|| **kamu sektörü,** *eko. Sermayesinin tamamı veya yarıdan fazlası, devlete veya kamu tüzel kişilerine ait olan kuruluşları içine alan ekonomik kesim; kamu kesimi.*|| **kamu tüzel kişiliği,** *huk. Kamu yararı için çalışan, kamu hukuku kurallarına göre kurulmuş idare ve kurumlar.*|| **kamu idaresi,** *yön. Devletin faaliyetlerini faydacılık açısından inceleyen bilim dalı.*|| **kamu tanrıcı,** *din. Tanrı ile evreni birleştirip özleştiren felsefi sistem yanlısı.*|| **kamu tanrıcılık,** *din. Tanrı ile evreni birleştirip özdeşleştiren felsefî sistem; panteizm.*|| **kamu yararı,** *yön. Toplumun ihtiyaçlarına, devletin hizmetlerine yönelik yarar; amme menfaati.*

kamucuğu, [kamu-cuğ-u قموجوغو] *{eAT} zm.* Hepsi; tamamı; ne kadar varsa.

kamuflaj, [Fr. camouflage] *is.* Düşmandan gizlenmek veya ani bir baskın yapabilmek için askerî varlıkları gizlemek, örtmek sanatı veya tekniği; alalama; örtme; gizleme; saklama.

kamufle, [Fr. camoufler] *sf.* Tanınmayacak biçimde gizlenmiş veya örtülmüş; gizlenmiş; örtülmüş. 🗗 **kamufle etmek,** *Başka bir görünüş vererek gizlemek; saklamak; tanınmasını önlemek.*

kamug, [Far. ḫamāğ] *{eT} sf.* Bütün; hep; hepsi; kamu; her; tamamıyla. [DLT] [EUTS] [Yüknekî]

kamular, [kamu-lar قاموولر] *{eAT} {OsT} zm.* Herkes.

kamulaştırılma, [kamu-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kamuya mal edilme.

kamulaştırılmak, [kamu-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kamuya mal edilmek; istimlak edilmek.

kamulaştırma, [kamu-la-ş-tır-ma] *is.* Kamuya ınal etme eylemi; istimlak.

kamulaştırmak, [kamu-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kamuya ınal etmek. **2.** Kamu yararına hizmet verilebilmesi için gerekli görülen bir taşınınazı, bedeli ödenmek suretiyle idareye bıraktırınak; istimlak etmek.

kamulmak, [kam-mak > kam-ul-mak / kam-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yana yatmak; söykenmek. [DLT]

kamuluk, [kamu-luk] *is.* Yığın; kalabalık.

kamuoyu, [kamu+oy-u] *is.* Bir konu hakkında halkın genel kanaati; toplumun büyük bir kesimince benimsenmiş düşünce; amme efkârı; efkâr-ı umumiye.

kamus[1], [Ar. ḳāmūs قاموس] *(ka:mu:s) {OsT} is.* **1.** Büyük deniz; okyanus. **2.** Sözlük. 🗗 **kāmüs-i Arabî,** *{OsT} Arapça sözlük.*|| **kāmüs-i Fransevî,** *{OsT} Fransızca sözlük.*|| **kāmüs-i Osmānî,** *{OsT} Osmanlıca sözlük.*|| **kāmüs-i Türkî,** *{OsT} Türkçe sözlük.*|| **kāmüsü'l-a'lam,** *{OsT} Özel isimler sözlüğü.*

kamus[2], [*eT.* kamıç *(kepçe)* / kamus] *{ağız} is.* **1.** Bakır süzgeç; kevgir. **2.** Kepçe. [DS]

kamusal, [kamu-sal] *sf.* Kamuya ait; kamuyla ilgili.

kamusallaşma, [kamu-sal-la-ş-ma] *is.* Kamuyla ilgili duruma gelme.

kamusallaşmak, [kamu-sal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kamuyla ilgili hâle gelmek; kamusal durum kazanmak.

kamuş, [kamış / kamuş] *{eT} {ağız} is.* → kamış. [EUTS] [ETY] [DS]

kamuşlağı, [kamuş-lağı] *{ağız} is.* Kamışlık; sazlık. [DS]

kamutay, [kamu + Moğ. -tay *(kurulday benzetimi)*] *is.* Türkiye Büyük Millet Meclisi genel kuruluna 1935'li yıllarda verilen ad.

kamyon, [Fr. camion] *is.* Ağır yükleri taşımakta kullanılan lastik tekerlekli büyük, motorlu araç.

kamyoncu, [kamyon-cu] *is.* **1.** Kamyonu ile yük taşıyan kimse. **2.** Kamyon süren kimse; kamyon şoförü.

kamyonculuk, -ğu [kamyon-cu-luk] *is.* **1.** Kamyon sahibinin bir şoför aracılığıyla taşımacılık yaptırması. **2.** Kamyon şoförlüğü.

kamyonet, [Fr. camionette *(kamyoncuk)*] *is.* Bir buçuk tondan daha az yük taşıyabilecek şekilde üretilmiş motorlu taşıt.

kamzak, -ğı [kam-mak > kam(ı)z-ak] *{ağız} is.* Kendi kendine kurumuş fasulye, mısır veya haşhaş. [DS]

-kan[1], [-gan / -gen / -ken / -kan] *yap. e.* → -gan; *{eAT} (aynı).*

-kan[2], [-kan / -kaǐn] *{eT} ek.* **1.** Özel ad ve unvanlardan sıfat türeten ek. [ETY] *tenriken (Tanrı gibi; tanrısal)* **2.** İsimden isim yapma eki. *bur-kan (put), tar-kan (komutan)*

kân, [Far. kān كان] *(kâ:n) is.* **1.** Maden ocağı veya kuyusu. **2.** Bir şeyin bol bulunduğu yer veya kimse; kaynak. *{eT}(aynı)* [Yüknekî] 🗗 **kân-ı Ahmed,** *{OsT} Hz. Muhammed'in özü.*|| **kân-ı hilm ü şerm,** *{OsT} İyi ahlaklı, terbiyeli kişi.*|| **kân-ı kerem,** *{OsT} Bağış kaynağı.*|| **kân-ı merhamet,** *{OsT} Esirgeme kaynağı.*

kan[1], [*eT.* kān] *is.* **1.** Atardamar ve toplardamarlar içinde dolaşarak organizmanın bütün hücrelerine gerekli besin ve oksijeni ileten, oralardan topladığı atık maddeleri boşaltım organlarına taşıyan plazma, akyuvar ve alyuvarlardan oluşmuş, hayatın

devamını sağlayan kırmızı renkli sıvı. *{eT} (aynı)* [DLT] [DK] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** *mecaz.* Soy; nesil; ırk. **3.** *{eAT} {OsT}* Öldürme; katletme; cinayet. **4.** Cenk; kavga; savaş. **5.** Öldürülen kimsenin intikamı; kin; öç. **6.** *{eAT}* Ceza; diyet. **kana boyamak,** *Yaralayarak kan içinde bırakmak.* || **kana boyanmak,** *Kan içinde kalmak.* || **kana bulanmak,** *Kan içinde kalmak.* || **kana düşme,** *{ağız} Deve ve sığırlarda, kan başına vurma hastalığı.* [DS]|| **kana düşmek,** *{ağız} İstemeden birini yaralamak veya öldürmek.* [DS]|| **kana getirmek,** *{ağız} Kocabaş hayvanları zor karşısında uğradıkları bir hastalıktan kan alarak iyileştirmek.* [DS]|| **kana girmek,** *1. Öldürmek; katil olmak. 2. {ağız} Kara sürmek; iftira atmak.* [DS]|| **kan ağacı,** *{ağız} Zakkum.* [DS]|| **kan ağlamak,** *Bir yıkım, sıkıntı veya zulüm altında kalmaktan dolayı büyük bir üzüntü içinde olmak.* || **kana kan,** *{OsT} huk. Öldürenin ceza olarak öldürülmesi; kısas.* || **kana kan istemek,** *Öldürenin öldürülmesini istemek.* || **kan akçesi,** *huk. Cumhuriyet öncesi hukukta, yaralayan veya öldürenden yahut mirasçılarından yaralama veya öldürme bedeli olarak alınıp yaralanana veya ölenin mirasçılarına verilen para; diyet.* || **kana kanmak,** *Kan dökmeye alışmak.* || **kan akıtmak,** *1. Bir sıkıntıdan, kazadan vb. durumdan kurtulmanın şükrünü yerine getirmek için kurban veya adak kesmek. 2. Kan dökülecek bir işe girişmek; savaşmak; dövüşmek; katletmek veya yaralamak.* || **kan akmak,** *Kanlı bir çarpışma, çatışma veya savaş sırasında çok insan ölmek ve yaralanmak.* || **kan akmaksızın,** *Yaralı ve ölü olmadan.* || **kan aktarımı,** *tıp. Vücudunda yeteri kadar kan bulunmayan hasta veya yaralı bir kimseye, aynı veya uygun bir kan grubundan sağlam bir kimsenin kanını damar yoluyla verme işlemi; kan nakli.* || **kan alacak damarı bilmek,** *Nereden veya kimden çıkar sağlanabileceğini iyi bilmek.* || **kan alma,** *Tıbbî amaçlarla vücuttan bir miktar kan akıtma.* || **kan aramak,** *1. Hasta için uygun kan bulmaya çalışmak. 2. mecaz. Öç almak istemek.* || **kana susamak,** *Öldürerek öç almak veya kan dökmek hırsı içinde olmak.* || **kan ayaklı,** *{OsT} Zavallı; âciz.* || **kana yunmak,** *{OsT} kana boyanmak.* || **kan bağı,** *Aralarında kan akrabalığı bulunma; aynı soydan, atadan gelme durumu.* || **kan bahası,** *{OsT} Diyet.* || **kan bankası,** *tıp. İnsandan insana aktarılacak kan ve kan ürünlerinin toplanmasını, depolanmasını, korunmasını ve dağıtılmasını sağlayan kurum.* || **kan basıncı,** *tıp. Kanın atardamar çeperine yaptığı ve atardamar gerilimiyle dengelenen basınç; tansiyon.* || **kan başına sıçramak,** *Çok öfkelenmek; aşırı sinirlenmek.* || **kan beyin engeli,** *fizyo-biy. Kandaki birçok maddenin beyin dokusu ile beyin ve omurilik çevresindeki örtüler arasını dolduran sıvıya girmesini engelleyen yapısal ve fizyolojik engel.* || **kan beynine çıkmak,** *Çok öfkelenmek; aşırı sinirlenmek.* || **kan beynine vurmak,** *Çok öfkelenmek; aşırı sinirlenmek.* || **kan bilimci,** *tıp. Kan bilimi uzmanı; hematolog.* || **kan bilimi,** tıp. *1. Kanın morfolojik, fizyolojik, kimyasal ve genetik açıdan incelenmesi. 2. Kan hastalıkları bilimi; hematoloji.* || **kan boğmak,** *Kanın beyne yaptığı aşırı basınç sebebiyle ölmek.* || **kan çanağı gibi,** *(Göz için) çok kızarmış olarak.* || **kan çekmek,** *1. Akrabalarına yakınlık duymak. 2. Yüz hatları veya huyu ana baba tarafından gelenlerden birine benziyor olmak.* || **kan çıbanı,** *tıp. Bazı stafilokokların deri ve deri altı hücre dokusunda ortaya çıkan iltihaplı yara.* || **kan çıkmak,** *Bir anlaşmazlık veya kavga sonucunda cinayet işlenmek; kan dökülmek; yaralamalı veya öldürmeli kavga olmak.* || **kan damarı sistemi,** *biy. Dolaşım sistemi kapalı olan hayvanlara, kanın içinde dolaştığı iyi gelişmiş duvarları olan atardamar, toplardamar ve kılcal damar gibi kanallardan oluşan yapı.* || **kan davası,** *huk. Geçmişteki bir öldürme veya düşmanlıktan dolayı iki ailenin birbirinden öç almak için sürekli düşmanlık içinde bulunmaları; kan gütme sebebiyle adam öldürme.* || **kan damarı,** *anat. Vücutta kan dolaşımını sağlayan borucuklar.* || **kan değiştirme,** *tıp. Bir hastanın kanının tamamını veya büyük bir kısmını uygun bir vericiden alınan sağlıklı kanla değiştirmek.* || **kan dere batmak,** *{OsT} Kan ter içinde kalmak.* || **kan doku,** *anat. Plazması ve taşıdığı yuvarlar bakımından bir doku gibi görünen kana doku biliminde verilen ad.* || **kan dolaşımı,** *biy. Kalpten vücudun her yanına giden ve oralardan kalbe gelen kanın sürekli dolaşımı.* || **kan dökmek,** *Bir kimseyi yaralamak veya öldürmek; cana kıymak.* || **kan dökücü,** *İnsan öldürmekten çekinmeyen; zalim; hunhar.* || **kan dökülmek,** *Bir kavgada ölen olmak.* || **kan düşmemek,** *{OsT} Katil sayılmamak; kısas uygulanmamak.* || **kan etmek,** *{OsT} Cinayet işlemek; adam öldürmek.* || **kan eylemek,** *{OsT}* → kan etmek. || **kan gelmek,** *tıp. Bir organ veya dokudan kan akmak; kanamak.* || **kan gibi,** *Kıpkırmızı.* || **kan gitmek,** *1. Büyük abdestinde kan bulunmak. 2. Kadınlarda ay hâli çok kanlı olmak.* || **kan gölü,** *Çok kan akıtılmış, kan dökülmüş olma durumu.* || **kan gövdeyi götürmek,** *Çok insan öldürülmek; çok kan dökülmek.* || **kan grubu,** *tıp. Kan nakillerinde esas olan alyuvar, A ve B aglütinojenlerinden hiçbirini, birini veya her ikisini içermesi ile ortaya çıkan grup.* || **kan gütmek,** *huk. Yakınını öldüreni veya onun bir yakınını öldürme duygusu taşımak; adam öldürerek öç almak.* || **kan hacmi,** *Vücudun bütün organlarında bulunan kan miktarı.* || **kan hücresi,** *biy. Kan sıvısı içinde bulunan, omurgalılarda alyuvar ve akyuvar, omurgasızlarda homist denilen hücrelere verilen ad; kan yuvarı.* || **kan hücresi yapan doku,** *biy. Kemik iliği gibi kan hücrelerini meyda-*

na getiren dokulara verilen ad.|| **kanı ağır,** *Hareketlerinde yavaş olan kimse; uyuşuk.*|| **kanı boynuna,** *{eAT} Ölümünün sebebi, vebali kendisine ait.*|| **kanı bozuk,** *Soysuz.*|| **kanı bulanmak,** *{ağız} (Çocuk için) erginlik çağına girmek; buluğa ermek.* [DS]|| **kanı donmak,** *Şaşkınlıktan ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememek; şaşırmak; donakalmak.*|| **kanı ılıkmak,** *{ağız} Sevmek; yakınlık duymak; beğenmek.* [DS]|| **kanı ılımak,** *{ağız}* → kanı ısınmak. [DS]|| **kan ılımak,** *{ağız}* → kanı ısınmak. [DS]|| **kanı ısıcak,** *{OsT} Sevimli; sıcak kanlı.*| **kanı ısınmak,** *Birini kendine yakın bulmak; hoşlanıp sevmek.*|| **kanı ıssıcak,** *{OsT}* → kanı ısıcak.|| **kanı içinde kalmak,** *Bir kazançtan, o kazancın elde edilmesinde emeği geçenlere pay ayırmamak.*| **kanı içine akmak,** *Dert ve sıkıntısını açıklamaktan, dışa vurmaktan kaçınmak.*|| **kanı kanla yıkamak,** *Öldüreni öldürmek suretiyle öç almak.*|| **kanı kara,** *{ağız} (Kişi için) sevimsiz.* [DS]|| **kanı kaynamak,** *1. Oynak ve kıpırdak olmak; cıvıl cıvıl olmak; coşku içinde yerinde duramamak. 2. Birine çabucak bağlanmak; sevgi duymak.*| **kanı kurumak,** *1. Aşırı usanç duymak; usanmak; bıkmak. 2. {OsT} Bitkin düşmek; cansız hâle gelmek.*|| **kan ılıkmak,** *{ağız} Beğenmek; sevmek.* [DS]|| **kanına ekmek doğramak,** *1. Kin ve düşmanlıkta aşırı gitmek. 2. Birinin felaketine sevinmek.*|| **kanına etmek doğramak,** *{eAT} Canına kastetmek; öldürmeye niyetlenmek.*|| **kanına dokunmak,** *1. Çok öfkelendirmek; sinirlendirmek. 2. Çok öfkelenmek; sinirlenmek.*|| **kanına girmek,** *1. Birini öldürmek veya öldürtmek. 2. Birini doğru yoldan çıkarmak; büyük bir yıkıma veya sıkıntıya sebep olmak. 3. Bir kızın kızlığını gidermek.*| **kanı pahasına,** *Ölüm ve yaralanma dahil bütün tehlikeleri göze alarak.*|| **kanını pamuğa almak,** *{eAT} Öldürüp izini bırakmamak.*|| **kanını panbuğa almak.** *{eAT}* → kanını pamuğa almak.|| **kanı karışan,** *{OsT} Akraba.*|| **kanı sıcak,** *Herkesle kolay ilişki kuran; çabuk alışan; kendini sevdiren; sevimli.*|| **kanı soğuk,** *Yabancı gibi davranan; sevimsiz.*|| **kanına susamak,** *1. Birini öldürme hırsı içinde bulunmak. 2. Kendisinin ölümüne sebep olacak davranışlarda bulunmak; belasını aramak.*|| **kanına yabancı girmek,** *Soyunun arasına başka soylardan olan birisini evlilik yoluyla almak.*| **kanında olmak,** *İçine veya benliğine işlemiş olmak; benliğinde yer almak.*| **kanını emmek,** *Birini acımasızca sömürmek.*|| **kanını içine akıtmak,** *Üzüntüsünü, derdini kimseye açamamak; belli etmemek.*|| **kanını içmek,** *Öldürmek; öldürmeyi arzu etmek.*| **kanını kurutmak,** *Birine çok eziyet ederek onu canından bezdirmek; usandırmak.*| **kanı yerde kalmak,** *Öldürülen birinin intikamı alınmamak; yasa önünde ceza almamak.*|| **kanı yerde kalmamak,** *Öldürülen birinin öcü alınmak; yasal cezasını almak.*| **kanıyla ödemek,** *Yaptığı iş hayatına mal olmak; yaptığının cezasını hayatıyla ödemek.*| **kan içmek,** *Kan dökmek.*|| **kan içteçiler,** *{eT} Kan dökücüler.*|| **kan iğnesi,** *tıp. Kansızlık nedeniyle vücuda verilen demir eriyiği, karaciğer özütü vb. cinsi ilaç.*|| **kan ile kanun eylemek,** *Öcünü veya hakkını yasa dışı yollardan almak.*| **kan istemek,** *Öldürülen bir yakını için öç alma yolunu aramak; öç alınmasını istemek.*| **kan işeme,** *tıp. İdrarda kan bulunması; kanlı idrar çıkarma; hematüri.*|| **kan kanseri,** *tıp. Kan yapıcı organlarda habis hücrelerin aşırı çoğalması ile ortaya çıkan hastalık; lösemi.*|| **kan kardeşi,** *Birbirinin kanını yalamak suretiyle iki kişi arasında kurulan sıkı dostluk; ant kardeşi.*| **kan karışıklığı,** *İki ve daha çok ırkın karışması durumu.*| **kan karpuzu,** *{OsT} İçi koyu kırmızı karpuz.*|| **kan kaşandırmak,** *1. {eAT} {OsT} Korkudan kan işetmek. 2. {ağız} Kan işetmek; çevresine zarar vermek.* [DS]|| **kan kaşanmak,** *{OsT} Korkudan kan işemek.*| **kan kaşatmak,** *{OsT}* → kan kaşandırmak.|| **kan katılur kavm,** *{eAT} Aynı ırktan, aynı soydan gelen akraba.*|| **kan kaybetmek,** *1. tıp. Damarlardaki kan, iç veya dış kanama sonucu, hayatı tehlikeye sokacak biçimde dışarı akmak. 2. mecaz. (Kurum, kuruluş, örgüt için) gücünü yitirmek; etkinliği azalmak.*|| **kan kaybı,** *tıp. Vücudun herhangi bir yerindeki yaralanmadan dolayı hayatî tehlike yaratacak kadar çok kan akması.*|| **kan kaynamak,** *Sevmek; ruhî yakınlık duymak.*|| **kan kesilmek,** *Kıpkırmızı olmak.*|| **kan kırmızı,** *1. Oldukça kötü; üstün; yaman. 2. Koyu kırmızı; kıpkırmızı.*| **kan kuduz,** *{ağız} 1. Yırtıcı. 2. Yıpratıcı.* [DS]|| **kan kurutan,** *{ağız} Vurdumduymaz; derdini söylemeyerek çevresindekileri üzen.* [DS]|| **kan kusmak,** *1. tıp. Kusma sırasında ağzından kan gelmek. 2. mecaz. Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek.*|| **kan kusturmak,** *Eziyet ve acı vermek.*| **kan kusup kızılcık şerbeti içtim, demek,** *Çok eziyet ve sıkıntı çektiği hâlde başkalarına durumunu iyi göstermek.*| **kan merkezi,** *tıp. İnsandan insana aktarılacak kan ve kan ürünlerinin toplanmasını, depolanmasını, korunmasını ve dağıtılmasını sağlayan kurum.*|| **kan muayenesi,** *tıp. Kandaki kimyasal maddelerin, hücrelerin miktarını ve kan grubunun cinsini belirlemek için yapılan laboratuar incelemesi.*|| **kan nakli,** *tıp. Vücudunda yeteri kadar kan bulunmayan hasta veya yaralı bir kimseye, aynı veya uygun bir kan grubundan sağlam bir kimsenin kanını veya kan ürünlerinden birini damar yoluyla verme işlemi; kan aktarımı.*| **kan olmak,** *1. Öldürülmek. 2. Aralarında kan davası olmak. 3. {OsT} Cinayet işlenmek.*|| **kan oturmak,** *tıp. Vurma, çarpma veya sıkışma sonucunda vücudun bir yerinde dokular arasına kan sızıp birikmek.*|| **kan ödeği,** *{OsT}* → kan pahası.|| **kan pahası,** *huk. Yaralanan organ karşılığı olarak yaralayandan alınan para; diyet.*| **kan**

parası, *huk. Yaralanan organ karşılığı olarak yaralayandan alınan para; diyet.*|| **kan pıhtılaşması,** *biy. Kan pıhtısının oluşmasını sağlayan iki grup biyokimyasal birleşme.*|| **kan pıhtısı,** *biy. Vücudun kanama olan bölgelerinde görülen fibrin ağı ile bunlara yapışmış hücrelerden oluşan katılaşmış yapı.*|| **kan plazması,** *anat. Kanın hücreler arası sıvı maddesi.*|| **kan portakalı,** *Kırmızı renkli, etli bir portakal türü.*| **kan pulcuğu,** *biy. Kanın pıhtılaşmasında rol alan, kemik iliğinin dev hücreleri olan büyük karşosutlerden koparak kan dolaşımına katılan küçük parçacıklar; trombosit.*|| **kan revanı içinde olmak,** *Yaralanmak ve her yerinden kan akmak.*|| **kan sayımı,** *tıp. Kanın 1 mm^3'ündeki alyuvar sayısını tespit etme işi; hemogram.*|| **kan serumu,** *biy. Vücut dışına alınan kanda, hücreler ile fibrinin alınmasından sonra kalan renksiz sıvı.*|| **kan sistemi,** *anat. Kan bulunduran bütün damar ve organların tümü.*|| **kan taşı,** *Kırmızı esmer renkte doğal demir oksit; hematit, Fe_2O_3.*|| **kan tepesine sıçramak,** *Çok öfkelenmek; aşırı sinirlenmek.*|| **kan ter içinde kalmak,** *Bir iş veya çalışma sonucunda çok yorulmak; bitkin düşmek; perişan hâle gelmek.*|| **kan terlemek,** *Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek.*|| **kan terletmek,** *Eziyet ve acı vermek.*|| **kan tutma,** *{ağız} (Öldüren kimse) şaşkınlığa uğrama.* [DS]|| **kan tutmak,** *1. Kan görünce baygınlık geçirmek. 2. {OsT} {ağız} (Katil için) cinayetten sonra şaşırmak; işlediği cinayetin etkisi ile bunalıma girmek; aklı başından giderek kaçamamak.* [DS] *3. {ağız} (Koyun ve sığırlar için) zehirli ot yiyerek hastalanmak.* [DS] *4. {ağız} Kalp durmak; birdenbire ölmek.* [DS] *5. {ağız} Ansızın bayılmak.* [DS] || **kan tükürmek,** *Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek.*|| **kan tükürtmek,** *Eziyet ve acı vermek.*|| **kan uğut,** *{OsT} Kana boyanmış.(?)*|| **kan uydurmak,** *{ağız} Kan oturmasına sebep olmak.* [DS]|| **kan uyumak,** *{ağız} 1. Vurulan veya çarpılan yerde, deri altına kan oturmak; morarmak. 2. Bayılmak.* [DS]|| **kan uyutmak,** *{ağız} Gösteriş yapmak.* [DS]|| **kan üyütmek,** *{ağız} 1. Yormak. 2. Beklemek; dayanmak.* [DS]|| **kan vermek,** *tıp. Tıbbî amaçla kullanılmak üzere kanını aldırmak.*|| **kan yağı,** *{OsT} Kan düşmanı.*|| **kan yalaşmak,** *{OsT} Kan kardeşi almak.*| **kan yel,** *{ağız} Egzama.* [DS]|| **kan yeli,** *{ağız} Birkaç gün süren şiddetli esinti; kasırga.* [DS]|| **kan yutmak,** *{OsT} Eziyet çekmek; eziyete katlanmak.*|| **kan yutturmak,** *{OsT} Bir iş yapılıp bitirilene kadar o işi yapana sıkıntı vermek; üzüntü ve acı çektirmek.*|| **kan yürümek,** *tıp. Vücudun bir yerinde, bir organda aşırı kan birikmek.*|| **kan yüzüne çıkmak,** *Öfkeden, sinirden yüzü kıpkırmızı olmak.*| **kan zehirlenmesi,** *tıp. Zehirli maddelerin veya mikrop toksinlerinin kana karışması sonucu ortaya çıkan hastalık durumu.*

kan[2], [Moğ. ḫaġan > ḫān / kan] *(khan) {eT} is.* Han; ulu hakan; imparator; hükümdar; şehzade. [İKPÖy.] [EUTS] [ETY] [Gabain]

kan[3], [kān] *(ka:n) {ağız}* **1.** Çıkıntılı pervaz. **2.** Toprak sekinin çevresine yapılan odun çerçeve. **3.** Büyük kereste; kalas. **4.** Dört köşe yontulmuş (10x10 cm veya 15x15 cm kesitli) kereste; kalas; mertek; hatıl. **5.** Ambar yapımında kullanılan tahtaların kalın kenar parçaları. [DS] **6.** Direk. [EG] **7.** Tandır başının tahta eşiği. [EG]

kan[4], [? kan] *{ağız} is.* Mutfak. [DS]

kan[5], [? kan] *{ağız} is.* Verimli toprak. [DS]

kâna, [Far. ḳānā كانا] *(kâ:na:) {OsT} sf.* Ahmak; idraksiz; cahil.

kana[1], [İt. canna] *(ka'na) is. dnz.* Bir geminin çektiği suyu göstermek için bodoslamasına konulan işaretler.

kana[2], [Jap. kana] *is.* Japon yazısında hece değerli gösterge.

kana[3], [Yun. canna] *is. bot.* Hindistan kökenli, kırmızımsı yeşil yapraklı, sıcak bölgelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen yatay kök saplı çok yıllık otsu bitki; kana çiçeği, *(Canna).*

kana[4], [? kana] *{ağız} is.* Kalas. [DS]

kana[5], [? kana] *{ağız} is.* **1.** Asmaların, ağaçların diplerinden çıkan filiz; piç. **2.** Kuyruk. [DS]

kana[6], [? kana] *{ağız} is.* Kuru meyvenin yenen kısmı. [DS]

kana[7], [Yun. kanata / Bul. kána] *{ağız} is.* Su kabı; güğüm; sürahi. [DS]

kanaat, -ti [Ar. ḳanā'at قناعت] *(kana:at) {OsT} is.* **1.** Elinde bulunan kadarı ile yetinme; daha çoğunu istememe; elindekinden hoşnut olma; kısmete razı olma. **2.** Birine veya bir şey karşı duyulan güven; kanma; inanma. **3.** Bir konudaki görüş; fikir; düşünce; tahmin; kanı. ☞ **kanaat beslemek,** *Belirli bir düşünce ve inanışta olmak; ummak.*|| **kanaate sahip olmak,** *Bir inanç ve görüşe sahip olmak.*|| **kanaat etmek,** *Yeterli bulmak; yetinmek.*|| **kanaat getirmek,** *Aklı yatmak; kanmak; inanmak.*|| **kanaat hürriyeti,** *huk. 1. Kişinin serbestçe fikir edinebilmesi, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları serbestçe açıklayabilme, savunma, başkalarına anlatma, yayma ve benimsetmeye çalışma, telkin ve tavsiyede bulunma hakkı ve olanağı; fikir hürriyeti; açıklama özgürlüğü; söz ve basın özgürlüğü. 2. Kişinin düşünme gücünün dış baskılardan kurtulmuş olması; baskıdan ve baskı etkisinden uzak düşünme.*|| **kanaati olmak,** *Bir görüşü veya düşüncesi bulunmak.*|| **kanaatinde olmak,** *Belirtilen görüş ve düşüncede olmak.*|| **kanaat notu,** *eğit. Öğretmenin, öğrencinin aldığı notlar ve öğrenicinin genel durumunu dikkate alarak vermiş olduğu not; karne notu.*|| **kanaat sahibi,** *Elindekiyle yetinmesini bilen; açgözlü olmayan.*||

kanaat uyandırmak, *Belirli bir izlenim bırakmak.*

kanaatbahş, [Ar. ḳanāʿat + baḫş قناعتبخش] *(kana:at-bahş) {OsT} sf.* İnandırıcı; kanaat veren.

kanaatkâr, [Ar. kanāʿat + Far. -kār قناعتكار] *(kana:-atkâ:r) {OsT} sf.* Elindekiyle yetinmesini bilen; açgözlü olmayan.

kanaatkârane, [Ar. kanāʿat+Far. -kār-āne قناعتكارانه] *(kana:atkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Kanaat sahibine yakışır biçimde.

kanaatkârlık, [kanaatkâr-lık] *is.* Elindekiyle yetinmesini bilmek; açgözlülük etmemek.

kanaatli, [kanaat-li] *sf.* Kanaat sahibi olan; elindekiyle yetinen.

kanaçı, [? kanaçı] *{ağız} is.* Çimen. [DS]

Kanada kavağı, [kanada + kava(k)-ı] *is. bot.* Uzun bir kavak türü.

Kanadalı, [kanada-lı] *sf.* Kanada halkından olan; Kanada'da oturan.

kanadil, [Ar. ḳandīl>ḳanādīl قناديل] *(kana:di:l) {OsT} is.* Kandiller.

kanadiyen, [Fr. canadienne] *is.* **1.** Tüyleri iç tarafa getirilmek üzere koyun derisinden astarlanmış ceket. **2.** Yaz aylarında giyilen, bol biçimli, önü kapalı, üsten cepli, astarsız hafif ceket.

kanafiz, [Ar ḳunfūẕ > ḳanāfīẕ قنافذ] *(kana:fiz) {OsT} is.* **1.** Kirpiler. **2.** Dağ faresi.

kanag, [kan-ā-mak > kanā-ġ] *{eT} is.* Kan alma. [EUTS]

kanağan, [kan-mak > kan-ağan] *sf.* Çabuk ve kolay kanan.

kanak[1], [*kañ-mak > kan-ak] *{eT} is.* Kaymak; süt kaymağı. [DLT]

kanak[2], [kayna-mak > ka(y)na-k / kan-mak *(doy-mak)* > kan-ak] *{ağız} is.* Çay; dere; ırmak. [DS]

kanak[3], **-ğı** [*eT.* *kañ-mak > kanak] *{ağız} is.* Kenger; sakız otu. [DS] ◻ **kanak sakızı,** *{ağız} 1. Kenger sakızı. 2. Kara sakız.* [DS]

kanak[4], **-ğı** [kan-mak *(inanmak)* > kan-ak] *{ağız} sf.* Çabuk aldanan; çabuk inanan; saf. [DS]

kanak[5], **-ğı** [? kanak] *{ağız} is.* Av çakısı. [DS]

kanak[6], **-ğı** [? kanak] *{ağız} is.* Kafes. [DS]

kanal, [İt. canál *(su yolu)* > Fr. canal] *is.* **1.** Kamış oluk. **2.** Deniz, göl, ırmak gibi suları birbirine bağlayan, insan eliyle açılmış, ulaşıma elverişli su yolu. **3.** İki kıyı arasındaki dar deniz uzantısı. **4.** Bir sıvının bir yerden başka bir yere geçmesini sağlayan akacak yer; ark. **5.** Toprak altında sıvı ve gazların taşınmasına, akmasına imkân sağlayan oluk. **6.** Bir şehrin atık sularını toplayan kanalizasyon boruları. **7.** *bilş.* Bir bilişim sisteminin birimlerini, birbirine bağlayan organ. **8.** *anat.* Damarlar dışında uzun, silindir biçiminde boşluk. **9.** *iletş.* Frekans tayfının az çok geniş bir bandını kapsayan radyoelektrik haberleşme yolu. **10.** *tbl.* Bildirinin, konuşucudan dinleyiciye aktarılmasını sağlayan her türlü maddî gereç; oluk. **11.** Tahtanın liflerine dik yönde açılan oyuk. **12.** Yiv.

kanalcık, -ğı [kanal-cık] *is.* **1.** Büyük bir kanalın yan dalları; küçük kanal. **2.** Suların akıtılmasına yarayan dip ve çeperleri kaplamalı küçük kanal.

kanalet, [Fr. canalette] *is.* Küçük su yolu; sulama amacıyla tarlaların başına kadar götürülmüş beton borular.

kanalga, [kan-mak > kan-al-mak > kanal-ga] *{ağız} is.* İnanç; kanı. [DS]

kanalıylà, [kanal-ı + ile > kanal-ı-y-la] *(kanalı'yla) zf.* Bir kimse veya bir nesnenin aracı olması yoluyla; aracılığıyla.

kanalizasyon, [Fr. canalisation] *is.* Şehirlerde atık suları toplayarak belli bir yere akıtmayı sağlayan kanal düzeni; lağım şebekesi; lağım döşemi. ◻ **kanalizasyon borusu,** *Şehirlerde atık suları toplayıp bir yere akıtmak için yer altına döşenen boru; kanal.*

kanalize, [Fr. canaliser *(boru ile su akıtmak)*] *is.* Akıtma. ◻ **kanalize etmek,** *Yönlendirmek.*

kanallı, [kanal-lı] *sf.* Kanalı bulunan; kanal döşenmiş olan; kanal açılmış olan.

kanalsız, [kanal-sız] *sf.* Kanalı bulunmayan; sıvısını bir kanalla başka yara akıtmayan ◻ **kanalsız bez,** *anat. İç salgı bezi.*

kanama, [kan-a-ma] *is.* **1.** Vücudun bir yerinden kan çıkması. **2.** *tıp.* Kanın içinde bulunduğu damardan dışarı çıkması; hemoraji.

kanamak, [*eT.* kān > kan-ā-mak] *gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Kan almak; kan akıtmak; kan emmek. [EUTS] [DLT] **2.** *gçsz. f.* Vücudun herhangi bir yerinden kan gelmek; kan akmak. *{eT} (aym)* [EUTS] [Gabain] [DLT] **3.** *mecaz.* (Üzerinden epey zaman geçmiş manevi acısı olan bir olay veya durum için) hatırlamakla etkisini yeniden göstermek; depreşmek.

kanamalı, [kan-a-ma-lı] *sf. tıp.* Vücudun bir yerinden kan çıkan; kanaması olan; kan kaybeden.

kanamangark, [kan-mak *(doymak)* > kan-a-man + Ar. ġarḳ ?] *{ağız} zf.* Doyuncaya kadar; bol bol. [DS]

kanamaz, [Yun. khávanos => kanamaz] *{ağız} is.* **1.** Kulplu, büyük bakır kepçe. **2.** Süt sağılan bakır kap. [DS]

kanamlag, [kan-mak > kanam-laġ] *{eT} sf.* → kanamlıg. [EUTS]

kanamlıg, [kan-mak > kanam-lıġ] *{eT} sf.* Doymuş; tok. [EUTS]

kanapa, [Fr. canapē] *{ağız} is.* Kanepe; sedir; bank. [DS]

kanara[1], [Ar. ḳınnāre قناره > ḳanāre قناره] *(kana:ra) {OsT} is.* **1.** Kasaplık hayvanların kesilip yüzüldüğü

ve temizlendiği yer; mezbaha; kesim evi. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Hayvan kesilen yer; altında kesim yapılan ağaç. [DK] **3.** Mezbahaya alışmış ve oradaki artıklarla beslenen köpek; köpek. **4.** *{ağız}* Doymak bilmeyen; obur; aç gözlü. [DS] **5.** Sahipsiz, sokak malı. **6.** *{ağız}* Başıboş dolaşan aç köpek. [DS] **7.** *{ağız}* Hayvan satılan yer. [DS] **8.** *{OsT} {ağız}* Et çengeli; kasap çengeli. [DS] **9.** *{ağız} sf.* (Köpek vb. hayvan için) obur. [DS]

kanara[2], [Bul. kanara] *{ağız} is.* **1.** Dağların en yüksek ve kayalık yeri. **2.** Dağlardan yuvarlanan taşlar. **3.** Taş yığını. **4.** Dağ yamaçlarındaki kayalıklar. [DS]

kanaracı, [kanara-cı] *{ağız} sf.* Görgüsüz. [DS]

kanaralamak, [kanara-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yellenmek; gaz çıkarmak; osurmak. **2.** Abartarak konuşmak. [DS]

kanaralı, [kanara-lı] *{ağız} is. sf.* (Hayvan için) iri kemikli. [DS]

kanaralık, -ğı [kanara[2]-lık] *{ağız} is.* Dağların büyük taşlı yerleri. [DS]

kanare[1], [Ar. ḳanāre قناره] *{ağız} is.* **1.** Mezbaha. **2.** Aç köpek. **3.** Sıska hayvan. **4.** *sf.* Kendi geçimini sağlayamayan ve kendisine bakamayan; miskin; kirli. [DS]

kanare[2], [? kanare] *{ağız} is.* Fırsat. [DS]

kanarma, [? kanarma] *{ağız} is.* Mercimek çorbası. [DS]

kanarmak, [kān > kan-ā-mak > kan-a-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kanatmak. [EUTS]

kanarya, [İsp. Canario *(Kanarya adl.)*] *(kana'rya) is. zool.* İspinozgillerden yeşilimsi sarı renkli, kalın gagalı, Kanarya adaları kökenli, küçük bir ötücü kuş; küçük iskete, *(Serinus canaria).* 🗗 **kanarya çiçeği,** *bot. Çan çiçeğigillerden, sarı renkli çiçek açan bir otsu bitki, (Tropaeolum peregrinum).*|| **kanarya otu,** *bot. Karanfilgillerden tel köklü, sürüngen ve ince gövdeli, karşıt sivri yapraklı, saplı beyaz çiçekleri yaprak koltuklarından tek tek çıkan, bütün yıl çiçek açan ve tohumları küçük kafes kuşlarına yem olarak verilen otsu bitki, (Stellaria media / Alsine media)*

kanaryalık, -ğı [kanarya-lık] *is.* Kanarya yetiştirilen yer; kanarya üretiminde kullanılan büyük kafes.

kanas[1], [Ar. ḳanaṣ قنص] *{OsT} is.* Av yeri; avlak.

kanas[2], [? kanas] *{ağız} is.* Girinti çıkıntı; eğrilik; çarpıklık. [DS]

kanasta, [İsp. canasta] *is.* **1.** Hasır sepet. **2.** İki deste kâğıt, dört joker ile eşli olarak dört kişi tarafından oynanan Güney Amerika kaynaklı bir iskambil oyunu.

kanat[1]**, -dı** [*eT.* kanat / kanād] *is.* **1.** *biy.* Zar şeklindeki herhangi bir uzantı. **2.** Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan hareketli organ. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [DK] [Gabain] **3.** Bir uçağın havada kalmasını sağlayan yatay düzlem. **4.** Balıkların yüzgeci. **5.** Kümes hayvanlarında kanatların bağlı olduğu yenilebilir etlerin bulunduğu kısım. **6.** Kapı, pencere ve dolap gibi nesnelerin açılır kapanır ve çoğunlukla çift olan kapaklarından her biri. **7.** Birbirinden bağımsız parçalardan meydana gelen bazı nesnelerde her bir parça. **8.** Binalarda her iki yan; taraf. **9.** Kumaş vb.nde uzunluğuna olan yarım en. **10.** Meclis, parti vb. topluluklarda düşünce bakımından ayrılmış gruplardan her biri. **11.** At arabasının iki yanına konulan parmaklık; angıç. **12.** *{ağız}* Yüklenen sap veya samanın dökülmemesi için kağnının yanlarına konulan yan yana çakılmış tahtalardan oluşan parça. [DS] **13.** Savaş düzenindeki bir ordunun sağ ve sol yanları. **14.** Futbol gibi spor oyunlarında hücum hattının sağ ve sol uçlarında yer alan oyuncular. **15.** Bir pompada akışkanı yönlendirmeye yarayan yüzeylerden her biri. **16.** *{eT}* Ak ev parçalarından, yurt iskeletinin duvarlarını meydana getiren keregenin bir parçası. [Nevâyî] **17.** *{ağız}* Taşınabilir merdiven; merdiven. [DS] **18.** *{ağız}* Salon; sofa. [DS] **19.** *{ağız}* Defter, kitap yaprağı. [DS] **20.** *{ağız}* Bir çift pastırma. [DS] **21.** Pervane, fırıldak gibi araçların her bir kolu. **22.** *{ağız}* Kösele. [DS] **23.** *{ağız}* Atın arka böğrüne vurulan damga. [DS] 🗗 **kanadı altına almak,** *(Birini) uğrayabileceği her türlü olumsuzluk ve kötülükten uzak tutmak; himayesi altına almak.*|| **kanadı altına sığınmak,** *Güvendiği bir kimsenin koruyuculuğunu istemek, dilemek.*| **kanadı altında,** *Koruyuculuğunda; himayesinde.*|| (birinin) **kanadıyla uçmak,** *O kimse tarafından korunmak; himaye edilmek.*|| **kanat açıklığı,** *(Kuş, uçak vb. için) iki kanat ucu arasındaki uzaklık.*|| **kanat açısı,** *Uçaklarda kanadın gövde ile yaptığı açı.*| **kanat açmak,** *1. Uçmak. 2. (Birini) korumak; himaye etmek.*| **kanat alıştırmak,** *Bir işin nasıl yapılacağını deneyerek öğrenmeye çalışmak.*|| **kanat biçmek,** *{ağız} Gösteriş yapmak; kibirlenmek.* [DS]| **kanat bükmek,** *{OsT} Bir hedefe doğru koşmak.*|| **kanat buylusu,** *{ağız}* → kanat muylusu. [DS]|| **kanat değiştirme,** *spor. Futbolda oyuncunun bir kanattan diğerine geçmesi.*| **kanat germek,** *Birini korumak; himaye etmek.*|| **kanat kakmak,** *{OsT} Kanat çırpmak.*| **kanatları olmak,** *Çok hızlı ve çevik olmak.*|| **kanat muylusu,** *{ağız} Dört tekerlekli öküz arabasında yastığı dingile bağlayan çivi.* [DS]|| **kanat oyuncusu,** *spor. Hücum hattının her iki ucunda yer alan oyuncu.*|| **kanat salmak,** *{OsT} Kanat sallamak; kanat çırpmak.*|| **kanat taarruzu,** *as. Bir ordunun yanlarının yaptığı saldırı.*| **kanat takımı,** *1. Bir uçağın kanatlardan meydana gelen taşıyıcı düzeninin tümü. 2. Akış halindeki bir akışkanı yönlendirmeye yarayan yüzey.*| **kanat urmak,** *{OsT} Kanat çırpmak.*| **kanat yükü,** *Uçakta kanadın metrekare-*

sine düşen ağırlık.| **kanat zarı,** *biy. Yarasalarda ikinci ve beşinci parmaklar arasında uzanan zar.*

kanat[2], [Ar. ḳanāt قنات] *(kana:t) {OsT} is.* **1.** Yer altına döşenmiş su borusu; kanal. **2.** *anat.* Kanal. **3.** *{ağız}* Ayakyolu; tuvalet; yüznumara. [DS] ◻ **kanāt-ı nākıleti'l-meneviye,** *{OsT} anat. Atmık kanalı.*| **kanāt-ı dāfıka,** *{OsT} anat. Atar kanal.*|| **kanāt-ı merāre,** *{OsT} anat. Koledok kanalı.*|| **kanāt-ı nısf-ı dāireviye,** *{OsT} anat. Yarım çember kanallar.*| **kanāt-ı sadrî,** *{OsT} anat. Göğüs kanalı.*|| **kanāt-ı safrāvî,** *{OsT} anat. Öd kanalı.*| **kanāt-ı şevkî,** *{OsT} anat. Omurga kanalı.*

kanata, [Yun. kanata κανατα / [قناته] *(kana'ta) {OsT} is.* **1.** İçine sıvı konulan kap; kâse. **2.** Geniş ağızlı, tek kulplu su kabı; testi. **3.** Maşrapa. **4.** *{ağız}* Su kabı; sürahi. [DS]

kanatçı, [kanat-çı] *{ağız} is.* Sürüye girmeyen koyun veya keçi. [DS]

kanatçık, -ğı [kanat-çık] *is.* **1.** Küçük kanat. **2.** *bot.* Baklagillerin çiçek tacında bulunan iki taç yapraklarından her biri. **3.** *zool.* Kuşlarda baş parmak ve birinci parmak kemikleri arasında bulunan ve uçarken dengeyi sağlayan telekler. **4.** *havc.* Uçaklarda bir kanadın kaçış kenarına yerleştirilen aşağı doğru indirilince kanadın taşıma gücünü artıran dikdörtgen parça.

kanatgan, [kan-ā-mak > kan-a-t-ġan] *{eT} sf.* Daima kanatan. [DLT]

kanatır, [Ar. ḳanṭara > ḳanāṭır قناطر] *(kana:tır) {OsT} is.* **1.** Taştan yapılmış büyük ve kemerli köprüler. **2.** Su kemerleri.

kanatîr, [Ar. ḳanṭar > ḳanāṭîr قناطير] *(kana:ti:r, t kalın söylenir) {OsT} is.* Kantarlar.

kanatlandırma, [kanat-la-n-dır-ma] *is.* Kanat sahibi olmasını sağlama.

kanatlandırmak, [kanat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kanat sahibi olmasını sağlamak. **2.** *mecaz.* Çok sevindirmek. **3.** Hayaller kurmasına sebep olmak.

kanatlanış, [kanat-la-n-ış] *is.* Kanatlanma eylemi veya biçimi.

kanatlanma, [kanat-la-n-ma] *is.* Kanat sahibi olma.

kanatlanmak, [kanat-la-n-mak]. *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kanat sahibi olmak; kanat edinmek; kanadı çıkmak; kanadı olmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** (Kuş, böcek vb. için) kanat açmak; uçmak; kanat çalmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **3.** Kanadı gelişerek uçmaya başlamak; uçmaya hazır hâle gelmek. **4.** *mecaz.* Çok sevinmek; sevinçten uçmak. **5.** Balede sahnenin bir ucundan öbür ucuna hareket etmek. **6.** *{eT}* Binek sahibi olmak. [DLT]

kanatlı, [*eT.* kanat-lıġ > kanat-lı] *sf.* **1.** Kanatları olan. **2.** *bot.* Üzerinde kanada benzer uzantılar bulunan. **3.** *{ağız} is.* Çatal kapı. [DS] ◻ **kanatlı ceviz,** *Asya kökenli, cevizi andırır sekiz ayrı ağaç türü, (Pterocarya).*

kanatlıg, [kanat-lıġ] *{eT} sf.* Kanatlı. [ETY]

kanatlılar, [kanat-lı-lar] *is. zool.* Kanatları olan böcekleri kapsayan bir alt sınıf, *(Pterygota).*

kanatına, [kan-a-t-ma] *is.* **1.** Kanamasına sebep olma. **2.** *{ağız}* Köründeki sütten sakız çıkarılan boz renkli bir bitki; kenger. [DS]

kanatmak, [*eT.* kān > kan-ā-mak > kan-a-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kanamasına sebep olmak. **2.** Kan akmasını sağlamak; kan akıtmak; kan almak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **3.** *{ağız}* Sakız elde etmek için kengerin kökünü bıçakla çizerek süt çıkarmak. [DS]

kanatsı, [kanat-sı] *sf.* Kanadı andıran; kanat görünüşünde olan.

kanatsız, [kanat-sız] *sf.* Kanadı olmayan; kanadı bulunmayan.

kanatsızlar, [kanat-sız-lar] *is. zool.* Böceklerin farklılaşmış larva biçimleri bulunmayan, daima kanatsız olan en ilkel şekillerini kapsayan alt sınıf. *(Apterygota).*

kanava, [Fr. canevas] *(kana'va) is.* **1.** Seyrekçe dokunmuş kolalı keten bezi; kanaviçe. **2.** *ed.* Bir edebî eserin, bir konuşma veya konferansın taslağı, planı.

kanavar, [? kanavar] *{ağız} is.* Tarlayı sularken, su çıkmayan yüksek yerlere su götürmek için açılan arklar. [DS]

kanavat, [Ar. ḳanāt > ḳanavāt قنواط] *(kanava:t) {OsT} is.* **1.** Yer altında bulunan künkler, su yolları. **2.** *anat.* Kanallar.

kanavaz, [Yun. khavanos => kanavaz] *{ağız} is.* **1.** Tek ya da iki kulplu testi. **2.** Derin ve saplı bakır kap. **3.** Büyük küp. [DS]

kanaviçe, [İt. canavaccio] *(kanavi'çe) is.* **1.** Seyrekçe dokunmuş kolalı keten bezi. **2.** Bu tür bez üzerine yapılmış el işlemesi. **3.** El işlemelerinde kullanılan çok seyrek örgülü bir cins tül. **4.** Çuval olarak kullanılan kendir veya jütten yapılmış seyrek bez. **5.** Bir haritanın hazırlanmasında temel rol oynayan jeodezik noktaların tümü. ◻ **kanaviçe direnç,** *fiz. Bir iletken ve bir yalıtkanın kanaviçe şeklinde örülmesiyle elde edilen direnç elemanı.*

kanayak, -ğı [kan+ayak] *{ağız} is.* Kadın; kız. [DS]

kanayaklı[1], [kan+ayak-lı] *{ağız} is.* → kanayak. [DS]

kanayaklı[2], [kan+ayak-lı] *{ağız} is.* Kaz; ördek. [DS]

kanayış, [kan-a-y-ış] *is.* Kanamak eylemi veya biçimi.

kanaz[1], [kam-mak > kam-az / kanaz] *{ağız} is.* Kasırga; dönerek esen rüzgâr. [DS]

kanaz[2], [kang *(yans.)* > kañ-az] *{ağız} is.* Esnekliği az olan kerestelik ağaç. [DS]

kanazı, -zın [Ar. ḳunzuʿa > ḳanāzıʿ قنازع] *(kanazı:) {OsT} is.* **1.** Çocukların başlarındaki perçem. **2.**

Uzamış saç. **3.** Baş tıraş edilirken yer yer bırakılan saç.

kanbah, [? kanbaḫ] *{ağız} is.* Yıkıntı. [DS]

kanbak, [kam-mak > kam-ga / kanbak] *{ağız} is.* Yonga; marangoz talaşı. [DS]

kanbele, [Ar. ḳanbele قنبله]*{OsT} is.* At veya insan topluluğu; bir grup at veya insan.

kanber, [Ar. ḳanber قنبر]*{OsT} is.* **1.** Hz. Ali'nin sadık kölesi. **2.** *mecaz.* Bir evin gediklisi. **3.** *{ağız}* Saksağan. [DS]

kanbeyin, [kan + Ar. beyn] *{ağız} sf.* Genç; bilgisiz; toy. [DS]

kanbiyit, [Fr. canbyite] *is.* Hidratlı demir, doğal demir silikat.

kanca[1], [kan > kan-ca] *zf.* Kan bakımından; soyca.

kanca[2], [İt. gancio / ganzo] *(ka'nca) is.* **1.** Bir şeyi tutmak, çekmek veya yakalamakta kullanılan ucu demir cengelli çubuk. **2.** Herhangi bir şeyi asmaya yarayan madenî çengel. **3.** At nalının iki ucundaki kıvrık kısım. **4.** *{ağız}* Köpeklerin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS] ◻ **kanca atmak,** *1. Kavga etmek için sebep aramak. 2. Birinin kötülüğünü istemek.*|| **kanca takmak,** *Birine sürekli huzursuzluk verici davranışlarda bulunmak; cezalandırmak için davranışlarını sürekli kontrol etmek.*

kanca[3], [? kanca] *{ağız} is.* Armağan. [DS]

kanca[4], [kan-ca قنجا / قانجه / قنجه] *{eAT} {OsT} zm.* Nereye.

kancabaş, [kanca+baş] *is. dnz.* **1.** Osmanlı donanmasında yer alan on üç çifte kürekle yürütülen çektiri sınıfından nakliye gemisi. **2.** Çoğunlukla tüccar gemilerinde görülen yay biçiminde geriye kıvrık bodoslama; gaga burun. **3.** *{ağız}* Altı ya da sekiz çift kürekle çekilen dar uzun bir çeşit kayık; balıkçı alamanası. [DS]

kancacı, [kanca-cı] *is. dnz.* Deniz taşıtlarının yanaşma ve kalkması sırasında kanca kullanılarak yapılacak manevrada çekme veya itme ile görevli kimse.

kancalama, [kanca-la-ma] *is.* Kanca takma.

kancalamak, [kanca-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir yere veya bir şeye kanca takmak. **2.** Kanca ile çekmek. **3.** Birinin veya bir şeyin üzerine bıktırırcasına düşmek; musallat olmak.

kancalı, [kanca-lı] *sf.* Kancası olan; kancası bulunan. ◻ **kancalı iğne,** *Batırılarak kullanılan, serbest ucu bir yuvaya oturarak tutturulan ince bir telin kıvrılması ile yapılmış iğne; çatallı iğne; çengelli iğne.*|| **kancalı kurt,** *zool. İnsanların ince bağırsaklarında asalak olarak yaşayan, kansızlığa yol açan, ipsiler sınıfından, ağzında çift çengeli bulunan bir tür solucan (Ancylostoma duadenale).*

kancalığın, [kanca-lı(ġ)-ın قنجالغين] *{eAT} zm.* Nerede bulunduğunu.

kancarı, [kanca-rı قنجرى] *{OsT} zf.* Nereye ait.

kancaru, [*eT.* kança > kança-rü قنجرو] *{eAT} {OsT} zf.* Nereye. [DK]

kancasa, [kanca-sa قنجسا] *{eAT} zf.* Bir tarafa; herhangi bir yere.

kancasanaya, [kanca-sa-n-a-y-a قنجصنايه] *{eAT} zf.* → kancasa.

kancasına, [kanca-sı-n-a قنجه سنه] *{eAT} zf.* → kancasa.

kancaya, [kanca-y-a قنجيه] *{eAT} zf.* → kancasa.

kancasaya, [kanca-sa-y-a قنجسيه] *{eAT} zf.* → kancasa.

kance, [? kance] *{ağız} is.* Yelek cebi; ön cep. [DS]

kancı, [? kancı] *{ağız} is.* Meyve dilimi. [DS]

kancığa, [Moğ. ġancuğa] *is.* Terki kayışı; terki bağı.

kancık, -ğı [*eT.* kan-çık / kan-cık] *sf.* **1.** (Kedi, köpek vb. hayvanlar için) dişi. **2.** *mecaz.* (Kişi için) alçak ve güvenilmez; dönek; arkadan vuran. **3.** (Kadın için) kötü yola düşmüş; fahişe; iffetsiz. **4.** Kadın; kız. **5.** *{ağız}* İskambil oyunlarında on puanlık ikili ya da onlu kâğıt. [DS] ◻ **kancık yel,** *{ağız} Lodos.* [DS]

kancıkça, [kan-cık-ça] *(kancı'kça) zf.* Gizlice kötülükte bulunarak; döneklik ederek; hainlikle.

kancıklamak, [kan-cık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mızıkçılık etmek. [DS]

kancıklık, -ğı [kan-cık-lık] *is.* **1.** Kancık olma durumu. **2.** *mecaz.* Kancık birinin niteliği; kancık birine yakışır davranış; kalleşlik; döneklik. ◻ **kancıklık** (etmek) **yapmak,** *Döneklik etmek; kalleşlik etmek.*

kancıkmak, [kan-cık-mak قنجقمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Kan oturmak.

kancılamak, [kancı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Açgözlülük etmek. [DS]

kancılaz, [Yun. kalikantsaros *(kötü bir cin)*] *{ağız} is.* Karabasan. [DS]

kancımak, [kancı(k)-mak] *{ağız} is.* Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]

kancoluz, [Yun. kalikantsaros *(kötü bir cin)*] *{ağız} is.* Hortlak. [DS]

kancuğ, [*eT.* kançık] *{ağız} is.* Dişi hayvan. [DS]

kancur, [Tib. kagyur / kangyur] *is.* **1.** Sözün çevirisi. **2.** Tibet Budacılığının kutsal edebiyatı. **3.** *zool.* İzmaritin boyu sekiz santimetreye kadar olan yavrusu.

kanç, [kanç] *{eT} is.* Ne kadar. [EUTS]

kança[1], [kan-ça] *(ka'nça) {eT} zf.* **1.** Nereye? [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yüknekî] **2.** Nerede. [İKPÖy.] **3.** Ne kadar; nice. *{ağız} (aym)* [Gabain] [DS] **4.** Nasıl? [KB]

kança[2], [? kança] *{ağız} is.* Çene. [DS]

kançal[1], [kan+çal(ı)] *{ağız} is.* Bir çeşit diken. [DS]

kançal[2], [? kançal] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

kançalamak, [kanca-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kedi için) pençelemek. [DS]

kançık, [Hint Avr. kwon *(köpek)* => *eT* kan-çık] *{eT} sf.* **1.** (Köpek için) dişi. **2.** (Kadın için) cadaloz. [DLT]

kançılar, [İt. cancelliere] *is.* Elçilik ve konsolosluklarda kayıt ve tescil gibi idarî işleri yürüten bir tür noter.

kançılarlık, -ğı [kançılar-lık] *is.* **1.** Kançıların işi ve görevi. **2.** Eskiden bir devlet görevlisinin veya dinî bir liderin muamelelerini yazıp, kopya etme ve mühürleyip doğruluğunu onaylama işlemi.

kançılarya, [Lat. cancellis *(hapishane)* > İt. cancelleria *(mabeyn)*] *is.* **1.** Elçilik ve konsolosluklarda yer alan idarî görevlilerin tümü. **2.** Bu görevlilerin çalıştığı yer.

kancuğa, [? kancuġa قنجوغه] *{OsT} is.* Terki.

kancuka, [? kancuḳa قنجوقه] *{OsT} is.* Terki.

kançaru, [kança-ru قنجرو] *{OsT} zf.* Nereye; neresi?

kançuk, [kan-ça + ok > kan-çuk / kançok] *{eT} zf.* Nereye; nasıl?

kand, [Ar. ḳand قند] *{OsT} is.* **1.** Şeker. **2.** Şeker kamışının donmuş öz suyu. 🗗 **kand-i leb,** *{OsT} Dudağın şekeri; dudaktaki tat.*|| **kand-i mükerrer,** *{OsT} 1. İki kere tatlı. 2. Kelle şekeri. 3. ed. Güzelin iki dudağı.*

kanda[1], [kan-da قنده] *{eT} {eAT} {OsT} zf.* **1.** Nerede? [EUTS] **2.** *{eAT}* Nereye? [DK]

kanda[2], [? kanda / kandara] *{ağız} is.* Değirmen bendi. [DS]

kandağ, [? kandağ] *{ağız} is.* Sıcak şerbet. [DS]

kandağay. [kan+dala-y / kandağay] *{ağız} is.* Tahtakurusu. [DS]

kandağı, [kanda-ġı قندغى] *{eAT} zf.* Nerede?

kandahlamak, [kandaḫ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İğreti bağlamak; tutturmak. [DS]

kandak[1], **-ğı** [kang *(yans.)* > kan(g)-da-k] *{ağız} sf.* **1.** Yaşlı adam. **2.** Çok yiyen; obur. **3.** Ağır kanlı; hantal; çevik olmayan. **4.** (Hayvan ve insan için) iri yapılı; cüsseli. **5.** Kıskanç. [DS]

kandak[2], **-ğı** [Ar. ḫandek => kandak قنداق] *{ağız} is.* **1.** Uçurum; yar. **2.** Yol üzerindeki çukurluklar veya inişli yokuşlu bozuk yol. **3.** *{OsT}* Hendek; çukur. **4.** Yollarda insan, hayvan ve araba izlerinin bıraktığı çukurluklar. [DS]

kandak[3], **-ğı** [kandak] *{ağız} is.* **1.** Düğüm. **2.** İri teyel. **3.** Biçkiye gelmeyen kumaş. [DS]

kandak[4], **-ğı** [kandak] *{ağız} is.* **1.** Su birikintisi, bataklık; çamurlu yer. **2.** Kurumuş dere. **3.** Küçük dere. **4.** Taşların üstünde su biriken doğal oyuklar. [DS] 🗗 **kandağına basmak,** *{ağız} Kızdırmak; sinirlendirmek; damarına basmak.* [DS]

kandak[5], **-ğı** [kandak] *{ağız} is.* Yüksekliği dolayısıyla ağaçsız, otsuz, çıplak kalmış yerler.

kandak[6], **-ğı** [kandak] *{ağız} is.* Çatı saçağı. [DS]

kandak[7], **-ğı** [kandak] *{ağız} is.* Budanmış ya da tepesi kesik ağaç. [DS]

kandak, -ğı [kan-da-k] *{ağız} is.* Başkasının payını yeme. [DS]

kandakçı, [kan-da-k-çı] *sf.* **1.** (Kişi için) yaltaklanarak söz geçirmeye çalışan; gönül yapmaya çalışan; iki yüzlü. **2.** Yalancı.

kandaki, [kanda-ki قندا كى] *{eAT} sf.* Hangi.

kandaklamak, [kan-da-k-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Eğreti bağlamak.

kandal[1], [? kandal] *{ağız} is.* **1.** Uçurum; yar. **2.** Hendek; çukur. [DS]

kandal[2], [? kandal] *{ağız} sf.* Akılsız; aptal; budala. [DS]

kandal[3], [kan+dal] *{ağız} is.* Yaprakları zeytin yaprağına benzer, kırmızı tatlı meyveleri olan dikenli bir çalı. [DS]

kandal[4], [? kandal] *{ağız} is.* Kemikleşmiş kıkırdak. [DS]

kandal[5], [? kandal] *{ağız} is.* Orman içinde açılan küçük tarla. [DS]

kandalalu, [kandala-lu] *{ağız} is.* Yeni doğuran atın, çiftleştirilerek tekrar gebe kalması. [DS]

kandalar, [kan+dala-r / kandalay] *{ağız} is.* Tahtakurusu. [DS]

kandalay, [kan+dala-r / kandalay] *{ağız} is.* → kandalar. [DS]

kandalayan, [kan+dala-y-an] *{ağız} is.* → kandalar. [DS]

kandalığı, [kanda-lığ-ı قنده لغى] *{eAT} zm.* Nerede olduğu.

kandamlası, -nı -ları [kan+damla-s-ı] *{ağız} is.* Kırmızı çiçekli adonis türü çiçeklere verilen ad; horoz gülü; keklik gözü; kuş lalesi, *(Adonis aestivalis, A. annua, A. flammea).* [DS]

kandan, [kan-dan] *{eT} {eAT} {OsT} zf.* Nereden? [DK] 🗗 **... kandan ... kandan,** *{eAT} {OsT} ... nerede, ... nerede "Ben kandan, beş yüz dinara cariye almak kandan."* Ferec Ba'de'ş-Şidde

kandara[1], [Ar. ḳanṭare قنطره] *{ağız} is.* Değirmen bendi. [DS]

kandara[2], [Ar. ḳanṭare قنطره] *{ağız} is.* Beşiğin sallamak için tutulan yeri. [DS]

kandasa, [kanda + i-se قندسه] *{eAT} {OsT} zf.* Nerede ise; nerede olursa olsun. 🗗 **kandasa da,** *{eAT} Hangi durumda olursa olsun; her halde.*

kandasına, [kanda-s-ı-n-a قنده سنه] *{eAT} zf.* **1.** Gideceği yer. **2.** Başka tarafa.

kandaş, [kan-daş] *sf.* Aynı kanı taşıyan; aynı soydan gelen; ırkî yönden bağlı olanlar.

kandaşlık, -ğı [kan-daş-lık] *is.* Aynı soydan gelme; soy birliği akrabalık; ırkî bağlılık.

kanday, [*eT.* kanda > kanday] *{ağız} is.* Ne kadar? [DS]

kandaz, [kan-mak > kan-da-z ?] *{ağız} is. sf.* Kurnaz; dalavereci. [DS]

kande, [kan-de] *{eT} zf.* → kanda.

kandeğer, [kan+değ-er] *{ağız} sf.* Eşsiz; çok değerli. [DS]

kandeher, [? kandeher] *{ağız} zf.* (Araştırmak için) inceden inceye. [DS]

kandela, [Lat. candela] *is. fiz.* Belirli bir doğrultuda alanı 1/60 cm^2 olan ve platinin katılaşma sıcaklığında tam bir ışıksız cisim gibi ışıyan (frekansı 540x1012 herz), bu doğrultuya dik bir deliğin (1/683 w/sr olan tek renkli) ışık şiddetine eşit ışık şiddeti birimi; ışık yoğunluğu birimi; mum, sembolü: cd.

kandelez, [? kandelez] *{ağız} sf.* İnce; zayıf. [DS]

kandelisa, [İt. candelizza] *is.* Serenleri kaldırmak için kullanılan halat.

kander, [? kander] *{ağız} is.* Bağ bozumu. [DS] 🗗 **kander etmek,** *{ağız} Bağ, bostan bozmak.* [DS]

kandın, [kan-dın] *{eT} zf.* Nereden; [Gabain]

kandır, [kandır] *{eT} is.* Deri yüzüldükten sonra etin üzerinde kalan ince zar. [DLT]

kandıra, [kındır-mak > kındır-a / kandıra قندره] *{OsT} is.* Hasır otu. 🗗 **kandıra ağacı,** *bot. Mine çiçeğigillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yapraklarını döken, leylak renginde salkım çiçekler açan, yaprakları halk hekimliğinde iştah açıcı olarak kullanılan bir ağaççık; limon otu, (Lippia citriora).*|| **kandıra otu,** *bot. Buğdaygillerden, soğuk ve ılıman bölgelerde yetişen, çok yıllık, sürünücü, dayanıklı 150 kadar bitki türünün ortak adı; saz otu, (Calamagrostis).*

kandırıcı, [kan-dır-ıcı] *sf.* **1.** Kandırmaya yol açıcı. **2.** Kandıran; aldatan; aldatıcı.

kandırıcılık, -ğı [kan-dır-ıcı-lık] *is.* Kandırıcı olma durumu.

kandırıf, [? kandırıf / kandiref / kandirif] *{ağız} is.* Sabanı boyunduruğa bağlayan "U" biçiminde eğri ağaç veya kayış. [DS]

kandırılış, [kan-dır-ıl-ış] *is.* Kandırılına eylemi veya biçimi.

kandırılma, [kan-dır-ıl-ma] *is.* Kandırılmak eylemi; aldatılma; ikna edilme.

kandırılmak, [kan-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kandırma eylemine uğramak. **2.** Aldatılmak. **3.** İkna edilmek.

kandırış, [kan-dır-ış] *is.* Kandırmak eylemi veya biçimi.

kandırışlı, [kandır-ış-lı] *{ağız} sf.* İnandırıcı. [DS]

kandırma, [kan-dır-ma] *is.* Kandırma, ikna etme.

kandırmaca, [kan-dır-ma-ca] *is.* Birini kandırmak, aldatmak için takınılan tavır; bu amaçla kurulan düzen.

kandırmak, [kan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Birini bir şey yapmaya ikna etmek. **2.** Birini bir şeye inandırmak; inanmasını sağlamak. **3.** Birini aldatmak; yanlışa yöneltmek. **4.** İçme ihtiyaç ve isteğini gidermek. **5.** Birini doyurmak; açlığını gidermek.

kandız[1], [kan-(ı)d-ız ?] *{ağız} is.* Yaralayıcı, kesici araç; carih. [DS]

kandız[2], [? kandız] *{ağız} is.* Mide ve karın bölgesi. [DS]

kandıza, [kan + dız -a] *{ağız} is.* Bir tür sivrisinek. [DS]

kandızlamak, [kandız-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bıçak, şiş gibi şeyler sokmak. [DS]

kandızlık, -ğı [kandız-lık] *{ağız} is.* Karamık, *(Berberis crataegina).* [DS]

kandi, [Ar. ḳand *(şeker)* > ḳandī قندى] *(kandi:) {OsT} sf.* **1.** Şekerle ilgili. **2.** Şekerden yapılmış.

kandik, -ği [? kandik] *{ağız} is.* **1.** Küçük olgunlaşmamış bostan; kelek. **2.** İşe yaramaz adam. [DS]

kandil[1], [Lat. candela > Ar. ḳındīl قنديل] *{OsT} is.* **1.** İçine yağ konulmuş ve bir fitil sarkıtılarak yakılmak suretiyle kullanılan ilkel bir aydınlatma aracı. **2.** *argo.* Çok sarhoş. **3.** İslam geleneklerine göre kutsal sayılan ve kandiller yakılmak suretiyle aydınlatılan geceler. **4.** *{ağız}* Sivri burunlu kimse. [DS] **5.** *{ağız}* Saçaklardan ya da ağaç dallarından sarkan buzlar. [DS] **6.** *{ağız}* Kalaycıların lehim eritmekte kullandıkları tava. [DS] 🗗 **kandil çiçeği,** *bot. Bileşikgillerden parçalı yapraklı, tüylü, beyaz ve sarı çiçekli, halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; civanperçemi; kına çiçeği, (Achillea).* || **kandil çöreği,** *Kandil günlerinde yapılan bir tür yağlı çörek.*|| **kandil donanması,** *Kutsal gecelerde minarelerin kandillerle aydınlatılmış hâli.*| **kandil gecesi,** *isl. Müslümanlıkta kutsal sayılan beş geceden her biri.*|| **kandil günü,** *Kandil gecesinden önceki gündüz.*|| **kandilin yağı tükenmek,** *Ölmek.*|| **kandîl-i tersâ,** *{OsT} din. Hristiyanların kilisede veya başka yerde sürekli olarak yaktıkları kandil*|| **kandil otu,** *{ağız} bot. Güvey feneri, (Physalis alkekengi).* [DS]|| **kandil simidi,** *Kandil günlerinde yapılan yağlı simit veya çörek.*| **kandil topu,** *Kandilin yağ konulan hazne kısmı.*| **kandil uçurmak,** *Büyük camilerin şerefelerinden art arda ipe bağlı kandil sarkıtma işlemi.*|| **kandil yağı,** *Kandile konulan kötü cins zeytin yağı; kandilde yakılan sıvı yağ.*

kandil[2], [kandil] *{ağız} is.* **1.** Kalın ve geniş kereste. **2.** Çatıda ana kirişe dikilerek merteğe bağlanan direkler. [DS]

kandil[3], [kandil] *{ağız} is.* Ambar gözü. [DS]

kandilci, [kandil-ci] *is.* **1.** Cami ve minarelerin kandillerini yakan kimse. **2.** Kandil yapan ve satan kimse.

kandilcilik, ği [kandil-ci-lik] *is.* Kandilcinin işi ve görevi.

kandilisa, [İt. candelizza] *is. dnz.* Yelkenleri ve seren yelkenlerini yerlerine toka etmekte kullanılan halatların ortak adı.

kandilleşme, [kandil-le-ş-me] *is.* Birbirinin kandilini kutlama.

kandilleşmek, [kandil-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Kandil günlerinde birbirinin kandilini kutlamak.

kandilli, [kandil-li] *sf.* **1.** Kandili olan; kandili taşıyan. **2.** Kandillerle süslü olan. **3.** *argo.* Sarhoş. **4.** *{ağız}* (Kişi için) gözünden sürekli yaş gelen. [DS] ◻ **kandilli küfür,** *Çok ağır hakaretler taşıyan küfür.*|| **kandilli selam,** *Yere kadar eğilerek verilen selam.*|| **kandilli temenna,** *Yere kadar eğilerek gösterilen saygı.*

kandillik, -ği [kandil-lik] *is.* **1.** Kandil konulan veya asılan yer. **2.** Minarelerde şerefelerin dışında olan ve kandil takmaya mahsus halkalı metal çubuklar. **3.** *sf.* Kandil ile ilgili.

kandiref, [? kandiref / kandırıf / kandirif] *{ağız} is.* → kandırıf. [DS]

kandoz, [kan-mak > kan-(ı)d-ız] *{ağız} sf.* **1.** Kandırıcı; kurnaz. **2.** Dedikoducu. [DS]

kandurmak[1], [kān-mak > kan-tır-mak / kan-turmak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Su veya başka şeye kandırmak; tatmin etmek; kandırmak. [DLT] [Gabain]

kandurmak[2], [kan-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Kağnı tekerinin dış çemberini geçirmek. [DS]

kâne, [Ar. kāne كانه] *(kâ:ne) {OsT} çek. f. "Oldu; oluştu; husule geldi."* anlamında cümlecik.

kane[1], [Ar. ḳāne قانه] *(ka:ne) is.* Tersane arşınının yirmi dörtte birine eşit uzunluk ölçüsü birimi.

kane[2], [Yun. kanata ?] *{ağız} is.* **1.** Kiremit. **2.** Çeşme yalağı. **3.** Künk. **4.** Havuz. [DS]

kaneci, [kane-ci] *{ağız} is.* Kiremitçi. [DS]

kanefe, [Fr. canapé] *{ağız} is.* → kanepe. [DS]

kanel, [Fr. canal] *{ağız} is.* Kanal. [DS]

kaneli, [kane-li] *{ağız} is.* (Çatı için) kiremit döşeli. [DS]

kanepe, [Fr. canapé] *is.* **1.** Birkaç kişinin oturabileceği kadar geniş, arkalığı ve dayanacak kolçakları olan koltuk. **2.** Açık büfe ve kokteyllerde sunulmak üzere hazırlanmış, peynir, salam, sosis vb. dilimleriyle süslenmiş küçük ekmek dilimleri.

kanere[1], [Ar. ḳanāre] *{ağız} is.* → kanara. [DS]

kanere[2], [? kanere] *{ağız} is.* Güç durum. [DS]

kaneri, [Ar. ḳanāre] *{ağız} is.* → kanara. [DS]

kanevat, [Ar. ḳanāt > ḳanevāt قنوات] *(kaneva:t) {OsT} is.* **1.** Yer altında bulunan künkler, su yolları. **2.** *anat.* Kanallar.

kanevetçi, [Ar. (Sur.) ḳanevātī => kanevet-çi] *{ağız} is.* Su yollarını yapan adam. [DS]

kaneviz, [Yun. kávanos] *{ağız} is.* Kavanoz. [DS]

kanevre, [? kanevre] *{ağız} is.* Ökçesiz bir tür ayakkabı. [DS]

kanfala, [? kanfala] *{ağız} is.* Sığırlara dadanan bir sinek. [DS]

kanfese, [Ar. ḳanfese قنفسه] *{OsT}is. zool.* Tespih böceği.

kang[1], [kag / kağ / kang / kanğ / kañ / kong *(yans.)*] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökme, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ır-mak, kañ-ır-mak*

kang[2], [kang / kank *(yans.)*] *is.* Kabaca ötmeyi veya seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kang etmek*

kang[3], [kang / kank *(yans.)*] *is.* Zayıflıktan kemiklerin fırlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-damak*

kang[4], [kang / kank / kıng / kong / konk *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-da-k, kang-ul-da-k*

kang[5], [kang / king *(yans.)*] *is.* Zıplamayı, fingirdemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-la-mak*

kang[6], [kañ *(yans.)*] *{eT} is.* Kaz sesi. [DLT] ◻ **kang etmek,** *{eT} (Kaz için) seslenmek.* [DLT]

kang[7], [kañ] *(kañ) {eT} is.* Baba. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

kanga, [kang *(yans.)* > kang-ā] *(kanga:) {eT} is.* Araba; kağnı. [OKD]

kangaklanmak, [kañ-ak-la-n-mak / kayak-la-n-mak] *(kañaklanmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* Kaymaklanmak.

kangal[1], [Yun. kágẖalos > kaghali *(ip halkası)*] *is.* **1.** İp, tel, boru vb. gibi uzun nesnelerin çevrilip çöreklenmesi ile meydana getirilmiş halka demet; bağ. **2.** Bu tip şeylerin her bir halkası. **3.** (Sucuk, peynir vb. için) parça. **4.** Mutfakta uzun ve bükülebilir şeylerin halka gibi sarılmasından meydana getirilen yiyecek. **5.** *{ağız}* Yün çilesi. [DS] **6.** *{ağız}* Kurutulmuş tütün demetleri. [DS] **7.** *{ağız}* Simit. [DS] ◻ **kangal olmak,** *1. Kıvrılmak. 2. (Yılan için) çöreklenmek.*|| **kangal yapmak,** *balıkç. Olta ipini kangal şeklinde toplamak.*

kangal[2], [*eT.* kal-a-ğan > *kalgan > kangal [EREN]] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) çok yaşlı. **2.** (İnsan ya da hayvan için) zayıf; çelimsiz; ince. [DS] **3.** *{ağız}* Kangal dikeni. [DS] ◻ **kangal dikeni,** *bot. Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal dikeni; kenger dikeni; Meryemana dikeni; deve dikeni, (Silybum marianum).*|| **kangal kahvesi,** *{ağız} Kavrulmuş*

deve dikeninin tohumları öğütüldükten sonra kahve gibi pişirilerek yapılan bir içeçek. [DS]

kangal[3], [? kangal] *{ağız} is.* **1.** Ceviz. **2.** Böbrek. [DS]

kangala, [kan+gala] *{ağız} is.* **1.** Gelincik çiçeği. **2.** Lale. [DS]

kangalcı, [kangal-cı] *is. tar.* Eskiden Kapalıçarşı'da sırma satan esnaf.

kangalduruk. [kañal-duruk] *(kañalduruk) {eT} is.* Bir tür zırh. [Nevâyî]

kangallama, [kangal-la-ma] *is.* Kangal biçimine getirme.

kangallamak, [kangal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kangal biçiminde sarmak; kangal hâline getirmek; halka halka sarmak.

kangallanma, [kangal-la-n-ma] *is.* Kangal biçiminde sarılmak eylemi.

kangallanmak, [kangal-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kangal biçiminde sarılmak; kangal yapılmak; kangal hâline getirilmek. **2.** *{ağız} dönşl. f. mecaz.* Yük olmak; başa bela olmak. [DS]

kangaş, [kang-a-ş] *{ağız} sf.* Zayıf; ince. [DS]

kangaşı, [kang-a-ş-ı] *{ağız} sf.* → kangaş. [DS]

kangay, [kang-ay ?] *{ağız} is.* Kazan. [DS]

kangdaş, [kañ-daş] *(kañdaş) {eT} sf.* Babaları bir olan. [DLT]

kangel, [kangal] *{ağız} sf.* (Yol için) eğri büğrü; dolambaçlı; zikzaklı. [DS]

kanger[1], [kangal] *{ağız} sf.* Eğri. [DS]

kanger[2], [kangal] *{ağız} is.* → kangal dikeni. [DS]

kangeşlig, [keñ-ē-mek > keñeş-liġ] *{eT} sf.* → kengeşlig. [DLT]

kangeşsiz, [keñ-ē-mek > keñeş-siz] *{eT} sf.* → kengeşsiz. [DLT]

kangı[1], [Moğ. ḫagān => kangı] *{eT} is.* Prens. [ETY]

kangı[2], [ḳāñū > kan-ġı قنغى] *{eAT} {OsT} zm.* Hangi.

kangıç[1], [kañ-ıç] *(kañıç) {eT} is.* Babacık. [ETY]

kangıç[2], **-cı** [kang *(yans)* > kang-ı-ç] *{ağız} is.* Ot kökü kazımaya yarayan ucu sivriltilmiş sopa; kazgıç. [DS]

kangıdı, [*eT.* kangı-da] *{ağız} zf.* Nerede? [DS]

kangıldak, [kang *(yans.)* > kangıl-da-k] *sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) çok zayıf; bir deri bir kemik kalmış. **2.** İçi boş ceviz.

kangıldamak, [kang *(yans.)* > kang-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Bunamak. [DS]

kangılı, [kang *(yans.)* > kang-ı-lı] *{ağız} sf.* Şişmanlıktan halsiz kalmış olan. [DS]

kangılız, [kan+kızıl > kangılız ?] *{ağız} is.* **1.** Lale. **2.** Gelincik. [DS]

kangıllamak, [kang *(yans.)* > kang-ıl-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Zıplamak. [DS]

kangılmak, [kang *(yans.)* > kang-ıl-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır].* **1.** Birden düşmek; bayılmak. **2.** Uyuyuvermek. [DS]

kangımak, [kang *(yans.)* > kang-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Zıplamak. [DS]

kangın[1], [kan-mak > kan-gın] *{ağız} sf.* Suya doymuş; suya kanmış. [DS]

kangın[2], [kan-mak > kan-gın] *{ağız} sf.* Bir şeye inancı olan kimse. [DS]

kangır, [kang *(yans.)* > kang-ır] *{ağız} is.* Bir tür saz. [DS]

kangırcak, -ğı [kang *(yans.)* > kang-ır-(a)cak] *{ağız} is.* Tazeyken yenen, bir karış boyunda bir ot. [DS]

kangırmak, [kang *(yans.)* > kañ-ır-mak قاكرمق] *(kañırmak) {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır]* Bükmek; burkmak; kanırmak; kırıp koparmak için eğmek. [DS]

kangırtmaç, -cı [kang *(yans.)* > kang-ır-mak > kang-ır-t-mak > kañ-ır-t-maç قاكيرتماچ] *(kañırtmaç) is.* **1.** *{OsT}* Bir ağaçtan koparılıp başka bir yere dikilen fidan. **2.** *{ağız}* Kalem aşısı. [DS]

kangırtmak, [kang *(yans.)* > kang-ır-mak > kang-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bükmek; burkmak; kanırmak; kırmak için eğmek. [DS]

kangıt, [kang-ıt ?] *{ağız} is.* İskelet. [DS]

kangil, [kang *(yans.)* > kang-ıl-mak > kangil] *{ağız} is.* Cambazların ve çocukların boylarını uzun göstermek için kullandıkları, yarım metre kadar yukarıda basacak yeri olan, uçları koltuk altlarına kadar uzun sırık; basacak; ayakçak. [DS]

kangilmek, [kang *(yans.)* > kang-ıl-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* → kangılmak. [DS]

kanglı[1], [kang *(yans.)* >kañ-lı قكلى] *(kañlı) {eT} {eAT} {OsT} sf.* Kağnı; araba. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain]

kanglı[2], [kang-lı ?] *{ağız} is.* İskelet. [DS]

kanglıçı, [kañ-lı-çı] *(kañlıçı) {eT} is.* Arabacı; kağnıcı. [EUTS]

kanglış, [kang *(yans.)* > kañ-(ı)l-ış قاكلش] *(kañlış) {OsT} is.* **1.** Naz; eda. **2.** Fitne; fettanlık.

kanglu, [kañ-lu قكلو] *(kañlu) {OsT} is.* Kağnı.

kangrak[1], [kañ *(yans.)* > kañ-ra-k] *(kañrak) {eT} is.* Çan. [DLT]

kangrak[2], [kañ-(ı)r-ā-mak > kañ-ra-k] *(kañrak) {eT} is.* Damak. [DLT]

kangren, [Yun. gangraina *(çürüme)* > Lat. gangraena > Fr. gangrène] *is.* Dokularda meydana gelen yerel ölmüşlük. ☐ **kangren olmak,** *Bozulmak; çözülmek.*

kangrenleşme, [kangren-le-ş-me] *is.* Kangren olma; kangren hâline gelme.

kangrenleşmek, [kangren-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Kangren olmak; kangren hâline gelmek. **2.** (İş, du-

rum vb. için) düzelmeyecek duruma gelmek; uzamak.

kangrenli, [kangren-li] *sf.* Kangreni olan; kangrene yakalanmış olan.

kangrılmak, [kāñ-(ı)r-mak >kañr-ıl-mak قكرلق] *(kañrılmak) {eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Ters bükülmek; arkaya bükülmek; kanırılmak. [DK]

kangsık, [kañ *(baba)* > kañ-sı-k] *(kañsık) {eT} sf.* Üvey. [DLT]

kangu[1], [kān-gu] *(ka:ngu) {eT} is.* Kan alacak araç; neşter. [DLT]

kangu[2], [kāñū] *(ka:ñu:) {eT} zf.* Hangi. [ETY]

kanguldak, -ğı [kang *(yans.)* > kang-ul-dak] *{ağız} is.* Büyük çan. [DS]

kanguluk, -ğu [kang *(yans.)* > kang-u-luk] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

kangurdan, [kan + kur(u)-t-an] *{ağız} sf.* Gamsız. [DS]

kanguru, [Fr. kangourou / İng. kangaroo] *is. zool.* Arka ayakları üzerine dikildiği zaman boyu iki metreyi bulan, Avustralya kıtasına özgü keseli hayvan, *(Macropus giganteus).*

kangurugiller, [kanguru-gil-ler] *is. zool.* Sıçrayıcı, keseli hayvanlar familyası, *(Macropodiae).*

kanğ, [kag / kağ / kang / kanğ / kañ / kong *(yans.)*] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökme, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kanğ-ır-mak*

kanğırmak, [kanğ *(yans.)* >kanğ-ır-mak] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-ır]* Kanırmak. [DS]

kanğırtmak, [kanğ *(yans.)* > kanğ-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Geriye bükmek; kanırmak. [DS]

kanğola, [? kanğola] *{ağız} is.* Mutfakta oturulacak yer; seki. [DS]

kanğsırık, -ğı [kanğ *(yans.)* > kanğ-sır-mak > kanğ-sır-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kanğuldak, -ğı [kanğ *(yans.)* > kanğ-ul-da-k] *{ağız} is.* Hayvanların boyunlarına takılan büyük çan. [DS]

kanı[1], [kan-mak *(ikna olmak)* > kan-ı] *is.* Bir konuda kesin delillere dayanmadan varılan yargı; inanılan görüş; kanış; düşünce; kanaat. 🗗 **kanıma göre,** *Kanaatime göre; düşünceme göre.*‖ **kanısında olmak,** *Belirtilen inanç ve düşüncede olmak.*‖ **kanıya varmak,** *Belli bir kanı edinmiş olmak.*

kanı[2], [kāñū] *{eT} {eAT} zf.* Hani; nerede? [KB] [Gabain] [Tekin] [Yüknekî] [DK]

kanı[3], [? kanı] *{ağız} is.* Elle ağ örmekte kullanılan silindir biçiminde odundan yapılmış bir araç. [DS]

kanı[4], [? kanı] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

kanı, [kanġı > kanı قنى] *{OsT} zf.* Hani; nerede?

kanıg, [kān-mak > kan-ıġ] *{eT} is.* **1.** Gözde âşık. [ETY] **2.** Sevinç. [DLT]

kanıga, [kam-ga / kanıga] *{ağız} is.* Yonga. [DS]

kanık[1], [kān-mak *(doymak)* > kan-ık] *sf.* **1.** *{eT}* Kanmış; sevinçli. [DLT] **2.** Elindeki ile yetinen; gözü çokta olmayan; yetingen; kanaatkâr.

kanık[2], **-ğı** [kān-mak *(ikna olmak)* > kan-ık] *sf.* **1.** *{ağız}* İnanmış; kanmış. [DS] **2.** *{ağız}* Alışkın. [DS] **3.** Kandırılmış; aldatılmış.

kanık[3], **-ğı** [kan-mak > kan-ık] *{ağız} is.* **1.** Ava alışmış tazı. **2.** Köpeğe verilen av eğitimi. [DS]

kanık[4], **-ğı** [kan-mak *(doymak)* > kan-ık قنك] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Yiyecek veya içeceğe doymuş, kanmış, bıkmış kimse. **2.** Tok gözlü. [DS]

kanık[5], **-ğı** [Yun. kanata] *{ağız} is.* Cam ya da toprak sürahi. [DS]

kanık[6], **-ğı** [*eT.* kañ-lı] *{ağız} is.* Kağnı. [DS]

kanıkkın, [kan-mak > kan-ık-kın] *{ağız} sf.* Kanmış; suya doymuş. [DS]

kanıklama, [kanık-la-ma] *is.* **1.** Elindeki ile yetinme. **2.** Kandırma, aldatma.

kanıklamak, [kan-ık-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Elindeki ile yetinmek. **2.** *gçl. f.* Kandırmak; aldatmak. **3.** *{ağız}* Aramak. [DS]

kanıklanma, [kan-ık-la-n-ma] *is.* **1.** Yeterli bulma; yetinme. **2.** Kandırılma; ikna edilme.

kanıklanmak, [kan-ık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yeterli bulmak; yetinmek; kanaat etmek. **2.** *edil. f.* Kandırılmak; ikna edilmek.

kanıklık, -ğı [kan-ık-lık] *is.* Elindekini yeterli bulma durumu; azla yetinme durumu; kanaatkârlık.

kanıkma, [kan-ık-ma] *is.* Kanıkmak eylemi ve durumu.

kanıkmak[1], [kan > kan-ık-mak قنقمق / قانقمق] *dönşl. f. [-(ğ)-ır]* **1.** *{eAT}* (Göz vb. için) kızarmak; kanlanmak. **2.** *{eAT} {OsT}* (Kişi için) kan dökmeye susamak. **3.** *{ağız}* Çok istemek. [DS]

kanıkmak[2], [kān-mak *(doymak)* > kan-ık-mak] *gçsz. f. [-(ğ)ır]* Bir şeye doymak, kanınak; tatmin olmak.

kanıkmak[3], [kan-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Tazı için) tavşan kovalamaya alışmak. **2.** (Köpekler için) boğuşmak. [DS]

kanıksama, [kan-ık-sa-ma] *is.* Alışma ve bıkkınlık gösterme.

kanıksamak, [kan-ık-sa-mak] *gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** Pek çok defa tekrar etmekten dolayı tepki göstermez olmak; etkilenemez olmak; alışmak. **2.** Bıkıp usanmak; bıkkınlık göstermek.

kanıksayış, [kan-ık-sa-y-ış] *is.* Kanıksamak eylemi veya biçimi.

kanıksımak, [kan-mak > kan-ık > kan-ık-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Bıkmak; usanmak. **2.** Doymak; kanmak. [DS]

kanıktırmak, [kan-mak > kan-ık-mak > kan-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Alıştırmak. **2.** Usandırmak. [DS]

kanılga, [kan-mak > kan-ıl-mak > kan-ıl-ga] *{ağız} is.* İnanma, kanma durumu. ☞ **kanılgası yakın,** *{ağız} Hemen inanan; çabuk ikna olan.* [DS]

kanılık, -ğı [kan-ı-lık] *{ağız} is.* Doyumluk; kanacak kadarlık; kanıklık. [DS]

kanıltak, -ğı [koğ *(yans.)* > kağ-ıl-da-mak > kanıltak ?] *{ağız} sf.* Gevşek; aralıklı. [DS]

kanımak, [kān > kan-ī-mak] *(kanı:mak) {eT} is.* Kanamak. [DLT]

kanınçsız, [kān-mak > *kan-ın-mak > *kan-ın-ç > kan-ın-ç-sız] *{eT} is.* Kanmayan; doymayan; doymaz; açgözlü. [Gabain] [EUTS]

kanırık[1]**, -ğı** [kang *(yans.)* > kan-ır-mak > kan-ır-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) inatçı; ters. [DS]

kanırık[2]**, -ğı** [kan-mak > kan-ır-mak > kan-ır-ık] *{ağız} sf.* **1.** Saf. **2.** Dengesiz; bilinçsiz. [DS]

kanırılmak, [kang *(yans.)* > kan-ır-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sırt üstü yere düşmek. [DS]

kanırma, [kañ-ır-mak > kan-ır-ma] *is.* **1.** Döndürüp çevirme; eğip zorlayarak yerinden çıkarma. **2.** Kasma.

kanırmak[1]**,** [kang *(yans.)* > kan-ır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Döndürüp çevirmek; eğip zorlayarak yerinden çıkarmak veya çıkarmaya çalışmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Zorlayarak koparmaya çalışmak. **3.** Kasmak.

kanırmak[2]**,** [kan-mak *(ikna olmak)* > kan-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyin kendisine ait olduğunu ileri sürmek. **2.** Benimsemek. [DS]

kanırmuk, -ğu [kağ *(yans.)* > kağ-ır-muk] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kanırtma, [kan-ır-t-ma] *is.* Döndürüp çevirme, bükme.

kanırtmaç[1]**, -cı** [kan-ır-t-maç] *{ağız} is.* **1.** Bir şeyi kanırmak için kullanılan değnek, manivela; kaldıraç. **2.** Ağaç dallarından kanırarak koparılmış parça; çelik. [DS]

kanırtmaç[2]**, -cı** [kan-mak > kan-ır-t-mak > kan-ır-t-maç] *{ağız} is.* Abartılmış söz; yalan. [DS]

kanırtmaç[3]**, -cı** [kanğ *(yans.)* > kan-ır-mak *(ters bükmek)* > kan-ır-t-maç] *{ağız} sf.* **1.** Zıt; ters. **2.** Aksi; inatçı. [DS]

kanırtmaçlı, [kanırtmaç-lı] *{ağız} sf.* (Söz için) etkili. [DS]

kanırtmak, [*eT.* koñ-ur-mak > kan-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** (Dal, budak veya parmak, kol gibi şeyler için) olağan bükülme yönünün tersine doğru bükmek; ayırmaya, koparmaya çalışmak; koparmak. **2.** Ağaçlardan çelik almak. [DS]

kanış[1]**,** [kān-mak *(ikna olmak)* > kan-ış] *is.* **1.** Kanma; kanı; kanaat. **2.** Aldanış; kanma. **3.** Kanma eylemi veya biçimi.

kanış[2]**,** [kān-mak *(doymak)* > kan-ık] *is.* Doyma, tatmin olma eylemi veya biçimi.

kanış[3]**,** [Yun. kanata] *{ağız} is.* Cam veya toprak sürahi. [DS]

kanışmak[1]**,** [kan-mak *(doymak)* > kan-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Suya doymak. [DS]

kanışmak[2]**,** [kan-mak *(ikna olmak)* > kan-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* **1.** Pazarlıkta uyuşmak; anlaşmak. **2.** Direnmek. [DS]

kanışmak[3]**,** [kang *(yans.)* > kan-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Başı geriye çekip dimdik durmak. [DS]

kanıt[1]**,** [kān-mak *(ikna olmak)* > kan-ıt] *is.* **1.** Bir olguyu, olayı veya bir düşünceyi ispat etmeye yarayan belge ve bilgi; gerekli ve zorunlu sonuca ulaşan bir akıl yürütmenin dayandığı gerçek; delil; bürhan. **2.** *huk.* Uyuşmazlık konusu olan fiilî ve hukukî olgunun, olduğuna veya olmadığına dair ispat araçları; delil. **3.** *man.* Sonuca ulaşan bir akıl yürütmenin dayandığı temel; delil.

kanıt[2]**,** [Ar. ḳunūṭ > ḳānıṭ قانط] *(ka:nıt) {OsT} sf.* Umutsuz; meyus; kederli.

kanıtgan, [kan-ıt-ġān] *(kanıtga:n) {eT} sf.* Her zaman şevke getiren. [DLT]

kanıtlama, [kan-ıt-la-ma] *is.* **1.** Kanıtlamak eylemi. **2.** İspat etme. **3.** Kanıtların tümü. **4.** *man.* Bir veya birkaç önermeden bir sonuç çıkarılmasını sağlayan akıl yürütme.

kanıtlamak, [kan-ıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin gerçek olduğunu delillerle göstermek; ispat etmek. **2.** Bir şeyi belirtmek; açığa vurmak. **3.** *man.* Salt mantıkî düşünceler dizisine dayanarak, bir kavramdan başka bir kavrama geçmek.

kanıtlanış, [kan-ıt-la-n-ış] *is.* Kanıtlanmak eylemi veya biçimi.

kanıtlanma, [kan-ıt-la-n-ma] *is.* Kanıtlanmak eylemi.

kanıtlanmak, [kan-ıt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kanıtlamak eylemi yapılmak; ispatlanmak.

kanıtlı, [kan-ıt-lı] *sf.* Kanıtlanmış olan; kanıtla gösterilmiş; müdellel.

kanıtmak, [kān-mak > kan-ıt-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Şevke getirmek; kandırmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Bir işin üzerine çok düşmek. [DS]

kanıtsama, [kan-ıt-sa-ma] *is.* Kanıt olarak değerlendirme; delil kabul etme.

kanıtsamak, [kan-ıt-sa-mak] *gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Kanıt olarak kabul etmek; delil ve belge olarak değerlendirmek.

kanıya, [kañı+yā قانيا] *{eAT} zf.* Nerede; hani ya?

kâni[1]**,** [Ar. kināye > kānī كانى] *(ka:ni) {OsT} sf.* Kinayeli konuşan; dokunaklı ve iğneli söz söyleyen.

kâni[2]**,** [Far. kānī كانى] *(ka:ni:) {OsT} sf.* Madenden çıkan; madenle ilgili.

kani[1]**, -i'ı** [Ar. ḳanāʿat > ḳāniʿ قانع] *(ka:ni) {OsT} sf.* **1.** İnanmış; kanmış. **2.** Bir şeyi yeterli bulan; azı ile

yetinen; fazlasını istemeyen; kanaat eden. ◘ **kâni olmak,** *{OsT} İnanmak; kanmak.*

kani[2], [? kanka / kani] *{ağız} is.* Yenge. [DS]

kani[3], [? kani] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

kani[4], [? kâni] *{ağız} is.* Hızarcı tezgâhı. [DS]

kanibalizm, [Fr. cannibalisme] *is.* Yamyamlık.

kani'în, [Ar. ḳâni'în قانعين] *(ka:nii:n) {OsT} is.* **1.** Kanaat edenler. **2.** İnanmış kimseler.

kanil, [? kanil] *{ağız} is.* **1.** Örf. **2.** Yöntem; yol. [DS]

kaniş[1], [Fr. cane *(ördek)* > caniche] *iz. zool.* Bol ve kıvırcık tüylü bir süs köpeği.

kaniş[2], [kâniş] *{ağız} is.* Tahtaların kenarına süs yapmakta kullanılan bir tür rende. [DS]

kanit, [Ar. ḳunût > ḳânit قانت] *(ka:nit) {OsT} sf.* **1.** Bağlı; itaatli. **2.** Dindar.

kank[1], [kang / kank *(yans.)*] *is.* Kabaca ötmeyi veya seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kank-ıl-da-mak*

kank[2], [kang / kank *(yans.)*] *is.* Zayıflıktan kemiklerin fırlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kank-ır-da-k, kank-ıl-da-k*

kank[3], [kang / kank / kıng / kong / konk *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kank-av-ur, kank-ul-da-k*

kank[4], **-gı** [*eT.* kañı > kağnı / kank] *{ağız} is.* İki tekerlekli araba. [DS]

kank[5], **-gı** [? kank] *{ağız} is.* İnsan ya da hayvan cesedi. [DS]

kank[6], **-gı** [? kank] *{ağız} sf.* Parasız; beleş. [DS]

kanka[1], [Çing. konka] *is.* **1.** Arkadaş; yoldaş. **2.** *{ağız}* Yenge. [DS]

kanka[2], [? kanka] *{ağız} is.* Buz pateni. [DS]

kankal[1], [kank *(yans.)* > kank-al] *{ağız} is.* Hardal. [DS]

kankal[2], [Yun. kanghali قنقل] *{OsT} is.* Kangal.

kankala, [? kankala] *{ağız} is.* İki omuz arası. [DS]

kankalak, -ğı [? kankalak] *{ağız} is.* Çorba tası. [DS]

kankan , [Fr. cancan] *is.* On dokuzuncu yüzyılda kadınların oynadığı, çoğu doğaçlama, hareketli bir Fransız dansı.

kankavur, [kank *(yans.)* > kank-a-gur ?] *{ağız} is.* **1.** Büyük çan. **2.** Çocukların ayağına takılan çıngıraklı halka. [DS]

kankaz, [? kankaz] *{ağız} is.* Beş taş oyunu. [DS]

kankel, [? kankel] *{ağız} is.* Dönemeç. [DS]

kânken, [Far. kânken كانكن] *(kâ:nken) {OsT} is.* Maden çıkaran; maden kazan; madenci.

kânkenî, [Far. kânkenî كانكنى] *(kâ:nkeni:) {OsT} is.* Maden kazma, maden çıkarma; madencilik.

kankı, [kâñü > kankı قنقى] *{eAT} zf.* Hangi. [DK]

kankıldak, -ğı [kank *(yans.)* > kank-ıl-da-k] *{ağız} sf.* Zayıf; ince; dayanıksız. [DS]

kankıldamak, [kank *(yans.)* > kank-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz.f. [-r] [-d(ı)-yor]* Gıdaklamak; ötmek. [DS]

kankıran, [Fr. gangrén] *{ağız} is.* Kangren. ◘ **kankırana çevirmek,** *{ağız} (Yara için) iltihaplanmak; azmak; şişmek.* [DS]|| **kankıran olmak,** *{ağız}* → kankırana çevirmek. [DS]

kankırdak, -ğı [kank *(yans.)* > kank-ır-da-k] *{ağız} is.* → kankıldak. [DS]

kankırık, -ğı [kağ *(yans.)* > kan-kır-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kankıritçi, [? kankırit-çi] *{ağız} sf.* Yalancı; düzenci. [DS]

kankoş[1], [? kankoş] *{ağız} is.* Sığırların bacak derisinden elde edilen gön. [DS]

kankoş[2], [? kankoş] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

kankoş[3], [? kankoş] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kaba saba. **2.** (Hayvan için) çok cılız. [DS]

kankurutan, [kan+kuru-t-an] *is. bot.* Kökleri insan vücudu biçiminde oluşundan dolayı büyücülükte, yumruları ise halk hekimliğinde ilaç olarak kullanılan, Akdeniz çevresinde yetişen bir bitki; abdüsselamotu, *(Mandragora officinarum).*

kanlak[1], **-ğı** [kang *(yans.)* > kan-la-k] *{ağız} is.* Kurumuş ardıç ağacı. [DS]

kanlak[2], **-ğı** [kan-la-k ?] *{ağız} is.* Denizin çekilmesi ile ortaya çıkan kara parçası. [DS]

kanlama, [kan-la-ma] *is.* Kanlı duruma getirme.

kanlamak, [kan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kanlı hâle getirmek; kana batırmak, bulamak; kan bulaştırmak; kan sürmek.

kanlandırma, [kan-la-n-dır-ma] *is.* Kanlı hâle gelmesini sağlama.

kanlandırmak, [kan-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Birinin kanını miktar olarak artırmak; kan sahibi etmek. **2.** (Göz vb. organlar için) kan kaplatmak; kanlı hâle getirmek. **3.** Üzerine kan bulaştırmak; kan ile kirletmek.

kanlanma, [kan-la-n-ma] *is.* Kanlı hâle gelmek eylemi.

kanlanmak[1], [kan-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Kişi için) vücudunda kanı artmak; daha sağlıklı durum almak. **2.** (Göz vb. organlar için) kan bürümek; kan kaplamak; kan toplamak. **3.** Kan sahibi olmak. **4.** *mecaz.* Kanlı katil olmak. **5.** *edil. f.* Üzerine kan bulaştırılmak; kan sürülmek; kan ile lekelenmek.

kanlanmak[2], [kan *(kağan)* > kan-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Halk için) kağan sahibi olmak; hanlanmak. [ETY]

kanlaşmak[2], [kan-mak > kan-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Ortak malları anlaşarak paylaşmak. [DS]

kanlı, [*eT.* kan-lığ > kan-lı] *sf.* **1.** Kan bulaşmış; kan ile kirlenmiş, lekelenmiş. **2.** (Et için) kanı olan; kanı yeterince akmamış, giderilmemiş. **3.** (Et için) iyi pişmemiş; çiğ kaldığı için kan varmış gibi görünen. **4.** (Göz vb. organlar için) kan bürümüş olan;

kan kaplamış; kan toplamış. **5.** (Savaş, isyan vb. için) çok sayıda insan öldürülmesine sebep olmuş; çok sayıda cana kıyılmış; çok kan dökülmüş olan. **6.** (İnsan için) çok sayıda insan öldürmüş; isteyerek kan dökmüş olan; katil. **7.** (İnsan için) kanı çok olan; yoğun kan sahibi olan; sağlıklı; demevi. **8.** (Hastalık ve yara için) kan akmasına sebep olan; seyrinde vücuttan kan akmasına sebep olan. **9.** (Tükürük, idrar vb. vücut sıvıları için) içine kan karışmış bulunan; içinde kan bulunan. **10.** *mecaz.* (Para için) başkalarının canı karşılığında kazanılmış. **11.** (At vb. hayvan için) melez olmayan; saf kan. **12.** *is.* Katil. ◘ **kanlı balgam,** *{ağız} Dizanteri.* [DS]|| **kanlı balsıra,** *{ağız} İncir ve portakal ağaçlarında görülen, inci büyüklüğünde, ezildiği zaman yapışkan bir sıvı bırakan bir tür yaprak biti, (Ceraplaitos).* [DS]|| **kanlı basur,** *tıp. Ağrılı ve kanlı ishalle beliren, bağırsakta yaralara yol açan, bulaşıcı, salgın hastalık; dizanteri.*|| **kanlı bıçaklı olmak,** *(Biri ile) onun canına kıyacak kadar düşman olmak.*|| **kanlı bulut,** *{ağız} Yağmur bulutu.* [DS]|| **kanli buri,** (kanlı buru) *{ağız} Dizanteri.* [DS]|| **kanlı canlı,** *Yüzünden sağlıklı ve güçlü kuvvetli olduğu anlaşılan; gücü kuvveti ve sağlığı yerinde olan.*|| **kanlı çubuk,** *{ağız} Bir yıllık yerli asma çubuğu.* [DS]|| **kanlı gada,** *{ağız} Zorla birisine sataşan kimse.* [DS]|| **kanlı gömleğini giymek,** *Birini öldürmek üzere harekete geçmek.*|| **kanlı katil,** *Bir veya daha çok kimseyi öldürmüş kimse.*|| **Kanlı Kavak,** *Karagöz oyunlarından birisi.*|| **kanlı kavga,** *İnsan öldürülmüş veya yaralanma olmuş kavga.*|| **kanlı kuyu,** *1. Mezbahalarda kesilen hayvanların kanlarının toplandığı çukur. 2. Eskiden işkence için insanların konulduğu veya zindanda ölenlerin cesetlerinin atıldığı kuyu.*|| **Kanlı Nigâr,** *Karagöz oyunlarından birisi.*|| **kanlı pınar,** *{ağız} Kısa saplı, kırmızı renkli bir kiraz.* [DS]|| **kanlı pilav,** *{ağız} Yemekli toplantı; şölen.* [DS]|| **kanlı savaş,** *Pek çok insanın öldüğü savaş.*|| **kanlı yaş,** *Gözleri kıpkırmızı oluncaya kadar ağlayarak dökülen gözyaşı; içine kan karışmış gözyaşı.*|| **kanlı yaş dökmek,** *Çok ağlamak.*

kanlıca, [kan-lı-ca] *(kanlı'ca) sf.* **1.** Biraz kanı bulunan; az kanlı. **2.** *{ağız}* Kırmızı renkli, yenilebilir bir mantar; çintar; çam mantarı, *(Lactarius deliciosus).* [DS]

kanlıçavak, -ğı [kan-lı + çavak ?] *{ağız} is.* Karnı ve yüzgeçleri kırmızı benekli, eti lezzetli bir balık. [DS]

kanlıg, [kān >kān-lığ] *(ka:nlığ) {eT} sf.* Kanlı. [EUTS]

kanlık[1], [ḫan-lık] *{eT} is.* **1.** Han tarafından yönetilen ülke; padişahlık; hanlık. [ETY] [Gabain] **2.** Hanlara ait bir tür vergi. [EUTS]

kanlık[2]**, -ğı** [kan-lık قنلق] *{OsT} is.* Kan bedeli; tazminat; diyet.

kanlılık, -ğı [kan-lı-lık] *is.* Kanlı olma durumu.

kanlu, [kan-lu قنلو / قنلو] *{eAT} {OsT} sf.* Katil.

kanluk, -ğu [kan-lık قنلوق] *{OsT} is.* → kanlık[2].

kanma, [kan-ma] *is.* Doyuma ulaşma.

kanmak[1], [*eT.* kān-mak] *(ka:nmak) dönşl. f. [-ar]* **1.** Düşünce bakımından doyuma ulaşmak; ikna olmak; öylece bilmek; inanmak. **2.** Aldatılmak; aldanmak; kandırılmak; inandırılmak; *{eT} (aym).* [EUTS]

kanmak[2], [*eT.* kān-mak] *gçsz. f. [-ar] [eT.-ur]* **1.** Yemek ve içmek konusunda yeteri kadar doygunluğa ulaşmak; açlığı ve susuzluğu giderilmek; doymak; bir şeyi doluncaya kadar elde etmek; bir şeye doyasıya sahip olmak; su veya başka şeylere kanmak; tatmin olmak. *{eT} (aym)* [Gabain] [DLT] [İKPÖy.] **2.** (Haz, zevk vb. için) tatmin olmak; memnun olmak. **3.** Yeterli bulmak; yetinmek; iktifa etmek. ◘ **kana kana,** *Doyuncaya kadar; bol bol.*|| **kana kana içmek,** *Susuzluğunu tam anlamıyla gidermek.*

kanmazlık, -ğı [kan-maz-lık] *is.* İhtiyacı giderildiği hâlde bunu yeterli bulmamak durumu.

kanmuğ, [kan-mak > kan-muġ قانموغ] *{OsT} sf.* (Sarhoş için) kendinden geçmiş; sızmış.

kannad, [Ar. ḳand *(şeker)* > ḳannād قناد]*{OsT} is.* Şeker yapan; şekerci.

kannama, [kan-la-ma] *{ağız} is.* Karın ağrısı; bağırsak gazı. [DS]

kannapa, [kar(ı)n-ı + apa] *{ağız} sf.* Doymak bilmeyen. [DS]

kannas, [Ar. ḳannāṣ قناص] *(kanna:s) {OsT} is.* Avcı.

kanne, [Ar. ḳinnīne / ḳannīne قنينه] *{ağız} is.* **1.** İdare lambası. **2.** Şişe. **3.** Lamba şişesi. [DS]

kannendirmek, [kan-mak > kan-(ı)n-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Şerbet, su vb. içecekleri doyuncaya kadar içirmek. [DS]

kannes, [Ar. ḳannāṣ ?] *{ağız} is.* Toprağı sert ve kıraç arazi. [DS]

kannı, [*eT.* kañlı] *{ağız} is.* Kağnı. [DS]

kannık, -ğı [kan-lık] *{ağız} is.* Kenger. [DS]

kannış, [kang *(yans.)* > kañ-(ı)l-ış قنش] *{OsT}* → kanglış.

kano, [Fr. canot] *is. dnz.* Güvertesiz tekne.

kanon, [Yun. kanon *(kural, cetvel)* > Fr. canon] *is.* **1.** Kilise yasası. **2.** Kiliselerde söylenen ilahilere ilişkin özel bir koro tekniği. **3.** *müz.* İki veya daha çok sesin belli bir aralıkla aynı ezgiyi takip ettiği beste. **4.** *fel.* Belli bir alanda geçerli olan kural ve ilkeler bütünü; model; standart.

kanora, [? kanora] *{ağız} is.* Bir tür ökçesiz ayakkabı. [DS]

kanotiye, [Fr. canotier] *is.* Düz kenarlı şapka.

kanra, [Ar. ḳanāre] *{ağız} is.* Hayvan kesilen yer; mezbaha. [DS]

kanraklamak, [kanrak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Yeni doğan çocuk için) ilk pisliğini yapmak. [DS]

kanralamak, [kavra-mak / kang *(yans)* > kan(ı)r-mak > kan(ı)r-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tutmaya, sarılmaya çalışmak; kavramak. [DS]

kanram, [kavra-mak > kavra-m] *{ağız} is.* **1.** Tutam; kavram. **2.** Demet; bağlam. [DS]

kanraz, [kang *(yans.)* > kang(ı)r-a-mak / kan(ı)r-mak > kanra-z] *{ağız} sf.* (Kişi için) aksi; ters; inatçı. [DS]

kanrı, [*eT.* kañlı] *{ağız} is.* Çocukları yürümeye alıştırmak için kullanılan dört tekerlekli araba; yürüteç. [DS]

kanrık[1]**, -ğı** [kang *(yans.)* > kan-ır-mak > kan(ı)r-ık] *{ağız} sf.* **1.** Eğri; kambur. **2.** İhtiyar. **3.** *is.* Eğilerek kırılmış şey. [DS]

kanrık[2]**, -ğı** [kağ *(yans.)* > kağ(ı)r-ık / kanrık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kanrık[3]**, -ğı** [Hint Avr. kwon *(köpek)* => *eT* kan-çık > kanrık] *{ağız} is.* Dişi. [DS]

kanrık[4]**, -ğı** [kang-ır-mak > kan(ı)r-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) aksi; inatçı; ters. [DS]

kanrılmak, [kang *(yans.)* > kang-ır-mak > kan(ı)r-ılmak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Arkaya eğilmek. **2.** *edil. f.* (Ağaç için) arkaya bükülerek kırılmak. [DS]

kanrışmak, [kanır-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İnat etmek; inatlaşmak. [DS]

kanruk[1]**, -ğu** [kang *(yans.)* > kañ-ur-mak > kañ(u)r-uk] *{ağız} is.* → kanrık[1]. [DS]

kanruk[2]**, -ğu** [kang *(yans.)* > kañ-ur-mak > kañ(u)r-uk] *{ağız} is.* → kanrık[2]. [DS]

kans, [Ar. ḳanṣ قنص] *{OsT} is.* **1.** Avlayarak ele geçirme; avlama. **2.** Av.

kansa, [Ar. ḳanṣa قنصه] *{OsT} is.* **1.** Kuş kursağı. **2.** Kuşların sindirim sisteminde taşlıca denilen kısım; katı.

kanser, [Lat. cancer *(yengeç)*] *is. tıp.* Bir organ veya dokudaki hücrelerin kendiliğinden ve düzensiz olarak çoğalmasıyla beliren, bulunduğu doku ve organ dışına yayılan, doğal gelişimi ölümle sonuçlanan kötü huylu ur; incitmebeni. 🗗 **kanser bilimi,** *tıp. Kanseri inceleyen ve tedavi yollarını araştıran tıp dalı; kanseroloji.*

kanserleşme, [kanser-le-ş-me] *is.* Kansere dönüşme.

kanserleşmek, [kanser-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Doku veya hücre için) kansere dönüşmek; kanser durumunu almak. **2.** *mecaz.* (Bir olay veya toplumsal durum için) önü alınamaz, önlenemez hâle gelmek.

kanserleştirici, [kanser-le-ş-tir-ici] *sf.* Kanser yapıcı; kansere dönüştürücü; kanserojen.

kanserli, [kanser-li] *sf.* **1.** (Kişi için) kansere yakalanmış; kanser olmuş. **2.** (Doku ve hücre için) kanser niteliği taşıyan. **3.** *is.* Kansere tutulmuş kimse.

kanserofobi, [Fr. cancérophobie] *is.* Hastalık derecesinde ve gereksiz yere kansere yakalanma korkusu.

kanserojen, [Fr. cancérogène] *sf.* (Madde için) kansere yol açan, kanser yapan; kanserleştirici.

kanseroloji, [Fr. cancérologie] *is.* Kötü tabiatlı urları inceleyen tıp dalı; kanser bilimi.

kansı[1]**,** [kan > kan-sı] *sf.* Kana benzer; kanı andırır.

kansı[2]**,** [kañu > kañı-s-ı > kansı قنسی] *{OsT} sf.* Hangi.

kansımak, [*eT.* kak-sī-mak > kansı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Bozulmak; ekşimeye yüz tutmak. [DS]

kansırık, -ğı [kağ / kang *(yans.)* > kağ-sır-mak > kağsır-ık / kansır-ık] *{ağız} is.* Balgam; aksırık. [DS]

kansırıklı, [kansırık-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) öksürüklü; hastalıklı. [DS]

kansız[1]**,** [kan-sız] *sf.* **1.** Kanı olmayan. **2.** (Kişi için) yeterli kanı olmayan, böyle bir izlenim uyandıran. **3.** (Toplumsal olay için) kan dökülmeden, öldürme ve yaralama olmadan gerçekleştirilen. **4.** *mecaz.* Karaktersiz; korkak; ödlek. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız} mecaz.* Acıma duygusu olmayan. [DS] **6.** *tıp.* Kan kaybetmiş veya kanı az olan. 🗗 **kansız cansız,** *Zayıf ve bitkin; halsiz.*

kansız[2]**,** [kañ-sız] *{eT} sf.* Babasız. [ETY]

kansızlaşma, [kan-sız-la-ş-ma] *is.* Kansız duruma düşme.

kansızlaşmak, [kan-sız-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kansız kalmak; kanı azalmak; kanı yetersiz hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Karaktersizleşmek; duygusuzlaşmak; korkaklaşmak. **3.** Soysuzlaşmak.

kansızlık, -ğı [kan-sız-lık] *is.* **1.** Kansız olma durumu. **2.** *tıp.* Dolaşım halindeki kan içinde hemoglobin ve alyuvar azalması ile ortaya çıkan hastalık hâli; anemi. **3.** *mecaz.* Duygusuzluk; korkaklık. **4.** Soysuzluk.

kansidiren, [kan+siy-dir-en] *(kansi:diren) {ağız} is.* Dallarından değnek, üvendire yapılan, yemiş vermeyen yaban kızılcığı. [DS]

kansiyer, [kan+siy-er] *{ağız} is.* → kansidiren. [DS]

kanşak, -ğı [kang *(yans.)* > kañ(ı)ş-ak] *{ağız} is.* Dik kayalık; uçurum. [DS]

kanşar, [kavuş-mak > kanş-a-r ?] *{ağız} zf.* Karşı karşıya. [DS]

kant[1]**,** [Soğd. knd] *{eT} is.* Şehir. [DLT]

kant[2]**, -dı** [Ar. ḳand *(şeker)* قند] *{OsT} is.* Sıcak su içine şeker ve limon konularak yapılan sıcak içecek.

kanta, [kā *(soru zamiri)* > kā + an-ta] *zm.* **1.** Hani; nerede? [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Nereden? [İKPÖy.] [ETY]

kantan, [kā+an-tan] *{eT} zf.* Nereden? [ETY] [Tekin]

kantar[1], [Yun. kentinerion > Ar. ḳınṭār => ḳanṭār قنطار] *{OsT} is.* **1.** Hiçbir ağırlık yokken yatay duran bir kaldıraç koluna dik olarak tespit edilmiş bir ibrenin sapması ile ağırlık ölçen bir tartı aleti. **2.** Büyük miktardaki ağırlıkları ölçmekte kullanılan yatay bir kaldıraç kolu üzerinde hareket ettirilen ağırlığın dengelemesi ile ölçüm yapılan bir tartı aleti; baskül. **3.** Kamyon, vagon vb. taşıtların üzerinde bulunan yükleri tartmakta kullanılan büyük tartı aleti. **4.** Eskiden kullanılan ve 56,452 kg. gelen ağırlık birimi. 🗗 **kantara çekmek,** *1. (Yük için) tartmak; ağırlığını ölçmek. 2. (Kişi için) istenilen işi yapıp yapamayacağı konusunda iş başında görüş sahibi olmak; denemek; sınamak. 3. (Bir karar için) iyice düşünüp taşınmak; değerlendirmek; tartmak.*|| **kantar ağası,** *tar. İmparatorluk döneminde esnafın kullandığı tartı aletlerini kontrol eden ve hileli tartı kullananları cezalandıran zabıta.*‖ **kantarı belinde,** *Kolay kolay kandırılamayan kimse; aldatılması kolay olmayan.*|| **kantarın topunu kaçırmak,** *1. Tartıda hile yapmak. 2. mecaz. Bir iş veya davranışta ölçüyü kaçırmak; ölçüsüz davranmak; haddi aşmak; çizmeyi aşmak.*|| **kantar kabağı,** *bot. Su kabağı.*|| **kantar kertesi,** *Kantar kolu üzerinde bulunan cetvel çentiklerinden her biri.*|| **kantar kile,** *{ağız} Avcıların tüfeğe barut koymak için kullandıkları ölçek.* [DS]|| **kantar kolu,** *Üzerinde kantar topunun hareket ettiği yatay kaldıraç çubuğu.*‖ **kantar parası,** *Tartı ücreti; kantariye.*|| **kantar topu,** *1. Kantarda bir ağırlık tartılırken kantar kolu üzerinde hareket ettirilen ibre sıfırlandığı anda, üzerine geldiği kerte ve rakam ile tartılan yükün ağırlığını veren metal ağırlık. 2. {ağız} Küçük ve tatlı bir tür kavun.* [DS]

kantar[2], [Moğ. kantar] *{eT} is.* Kantarma; gem demiri. [Nevâyî]

kantara, [Ar. ḳanṭara قنطره] *{OsT} is.* **1.** Taştan yapılmış büyük kemerli köprü. **2.** Bir kemer veya tonozun iç tarafındaki oymalar. **3.** Su kemeri. **4.** *{ağız}* Taş kemer. [DS]

kantarcı, [kantar-cı] *is.* **1.** Kantar yapıp satan kimse. **2.** Bu kişinin iş yeri. **3.** Çarşı ve pazarlara getirilen mallardan tartı vergisi alan görevli. **4.** Karayolları kenarlarında kurulu kantarlarda yük araçlarını tartınakla görevli kişi. **5.** Bir fabrikaya gelen malların tartı işini yapan ve kayıtlara geçiren görevli.

kantarcılık, -ğı [kantar-cı-lık] *is.* **1.** Kantarcının yaptığı iş. **2.** Kantar üretim işi.

kantariye, [Ar. ḳanṭār > ḳanṭāriyye قنطاريه] *(kantariye) {OsT} is.* **1.** Çarşı ve pazarlara getirilen mallardan alınan tartı vergisi; kantar parası. **2.** Gümrüklerde, tartılan mallardan alınan vergi. 🗗 **kantariye eşyası,** *{OsT} tar. Eskiden toptancı tüccarların kantar ile tartarak sattıkları pirinç, şeker, kahve, fasulye gibi mallara verilen isim.*

kantarlama, [kantar-la-ma] *is.* Kantara koyma ve tartma işi.

kantarlamak, [kantar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kantara koyarak tartmak; kantara vurmak. **2.** Bir şeyi elleriyle kaldırarak ağırlığını tahmine çalışmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** (Bir karar için) iyice düşünüp taşınmak; değerlendirmek; tartmak; ölçüp biçmek. **4.** (Kişi için) istenilen işi yapıp yapamayacağı konusunda iş başında görüş sahibi olmak; denemek; sınamak. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Tutulan, taşınan bir şeyi ortalamak; dengelemek; terazilemek. [DS] **6.** *argo.* Çok ağır küfür etmek.

kantarlı, [kantar-lı] *sf.* **1.** Kantarı bulunan; kantar sahibi. **2.** *argo.* (Sövme için) çok ağır ve kaba. **3.** *is. argo. "Kantarlı küfür"* sözünün kısaltılmışı. 🗗 **kantarlı atmak,** *argo. Sövmek; küfretmek.*|| **kantarlı küfür,** *argo. Çok ağır ve kaba sövgü.*|| **kantarlıyı çekmek,** *argo. Sövmek; küfretmek.*‖ **kantarlıyı savurmak,** *argo. Sövmek; küfretmek.*

kantarma[1], [kantar-mak *(çekmek, bağlamak)* > kantar-ma [EREN]] *is.* **1.** Atın ağzına gem vurma. **2.** Azılı atları zaptetmek için dillerini bastıracak şekilde ağızlarına takılan özel gem. **3.** *{ağız}* Dizgin. [DS] **4.** *{ağız}* Gem. [DS] **5.** *{ağız}* At başlığı. [DS]

kantarma[2], [Ar. ḳanṭara قنطره] *{ağız} is.* **1.** Taş kemer. **2.** Ocağın üst yanına takılan eğri ağaç. [DS] 🗗 **kantarma takası,** *{ağız} 1. Gömme raf. 2. Gömme dolap.* [DS]

kantarma[3], [Ar. ḳınṭar] *{ağız} is.* Avcıların kullandığı barut hakkı ölçeği. [DS]

kantarmak, [kantar-mak] *gçl. f. [-ır]* Atın ağzına gem vurmak; ata gem takmak. [ML]

kantaron, [Yun. Kentauros Khiron *(tedavide kullanılan bitkileri keşfeden)* > kentaurion] *is. bot.* **1.** Birleşikgillerden, kırmızı, sarı, mavi ve beyaz çiçekli, karşılıklı yapraklı, ılıman bölgelerde yetişen, kurutulmuş yaprakları halk hekimliğinde sindirimi kolaylaştırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılan çok yıllık otsu bitki, *(Centauria).* **2.** Bu türün tahıl tarlalarında çok rastlanan mavi çiçekli türü; peygamber çiçeği; belemir, *(Centaurea cyanus).* **3.** Kızıl kantarongillerden, sarı çiçekli, acı köklü, halk hekimliğinde kullanılan küçük bir otsu bitki, *(Gentiana lutea).*

kantarongiller, [kantaron-gil-ler] *is. bot.* Gentiyangiller, *(Gentianaceae).*

kantat, [Fr. cantate] *is.* Tek veya çok ses eşliğinde oda, konser veya kilise müziği olarak bestelenmiş dinî ve kahramanlık konulu beste.

Kant'çı, [İmmanuel Kant *(Alman filozofu)* > kant-çı] *is.* **1.** Kant'ın felsefesine ilişkin. **2.** Kant'ın felsefesini savunan kişi.

kantel, [Ar. ḳınṭar / Fr. cantine] *{ağız} is.* Yalan; hile;

palavra. [DS] ◻ **kantel atmak,** *{ağız} 1. Yalan söylemek; hile yapmak; aldatmak. 2. Abartmak.* [DS]

kantı, [? kantı] *{ağız} is.* İki kat bükülmüş yün ipliği. [DS]

kantın, [kā+an-tın] *{eT} is.* Nereden. [Clauson]

kantik, -ği [? kantik] *{ağız} is.* Hoppa kadın; oynak. [DS]

kantikar, [Sansk. kantakāri] *{eT} is.* İt üzümü; yaban mersini, *(Solanum xanthocarupun).* [EUTS]

kantin, [Fr. cantine] *is.* **1.** Kışla, okul ve fabrika gibi toplu yerlerde yiyecek ve içecek satılan yer; büfe. **2.** Bu gibi yerlerde toplu olarak yemek yenilen yer; kurum lokantası. **3.** *argo.* Yalan; uydurma; asılsız söz. *{ağız} (aynı)* [DS] ◻ **kantin atmak,** *argo. 1. Yalan söylemek; yalan uydurmak. {ağız} (aynı)* [DS] *2. {ağız} Abartmak.* [DS]‖ **kantin etmek,** *{ağız}* → kantin atmak. [DS]

kantinci, [kantin-ci] *is.* **1.** Kantin işleten kimse. **2.** *{ağız} sf.* Aldatıcı. [DS]

kantincilik, -ği [kantin-ci-lik] *is.* Kantincinin işi; kantin işletme.

kantiş, [? kantiş] *{ağız} is.* Cilve. [DS]

kantite, [Lat. quantus *(ne kadar)* > Fr. quantité] *is.* Nicelik; sayısal oluş..

kantiyane, [Lat. gentiana] *is. bot.* **1.** Çok yıllık, rizomlu, sarı çiçekli, kökü halk hekimliğinde iştah açıcı ve kuvvet verici olarak kullanılan otsu bitki; büyük kantaron, *(Gentiana lutea).* **2.** Mavi çiçekli, 30 cm. kadar boylu, toprak üstü kısımları halk hekimliğinde iştah açıcı ve kurt düşürücü olarak kullanılan çok yıllık otsu bitki, *(Gentiana oliveri).*

kanto, [Lat. cantus *(şarkı)* > İt. canto] *(ka'nto) is.* **1.** On dokuzuncu yüzyıl sonlarında başlayıp yirminci yüzyıl başlarında gelişen, Türk tuluat tiyatrolarında asıl oyundan önce kadın sanatçıların hem şarkı söyleyerek hem de dans ederek yaptıkları hareketli gösteri. **2.** Bu gösterilerde söylenen, İtalyan musikisinin etkisinde meydana getirilmiş sözlü müzik eseri.

kantocu, [kanto-cu] *is.* Kanto söyleyen kadın sanatçı.

kantoculuk, -ğu [kanto-cu-luk] *is.* Kanto söyleyerek dans etme işi; kantocunun yaptığı iş.

kanton, [Fr. canton] *is.* **1.** Kömünden büyük, bir Fransız arazi yönetim birimi. **2.** İsviçre federasyonunu meydana getiren devletçiklerden her biri. **3.** Lüksembourg'da en büyük yönetim birimi. **4.** Kanada'da, alanı 100 mil kare olan yüzölçümü birimi.

kantonit, [Fr. cantonite] *is.* Doğal bakır sülfat, CuS.

kantruk, -ğu [kan-ı + dur-uk > kantruk ?] *{ağız} sf.* Zayıf; arık; biçimsiz. [DS]

kantura, [kan-tur-a ? قنطوره] *{OsT} is.* Palto türü bir giyecek. [TS]

kanturmak, [kān-mak > kan-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Su veya başka şeylere kandırmak; doyurmak. [DLT] [İKPÖy.] **2.** Tatmin etmek; kandırmak. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] **3.** Hoşnut etmek; memnun etmek; teskin etmek. [İKPÖy.] [EUTS]

kanu[1], [kā + añ-ū > kāñū] *(ka:nu:) {eT} is.* **1.** Hangi şey; hangi. [DLT] [Gabain] **2.** Kim; [Gabain]

kanu[2]**, -u'u** [Ar. ḳanūʿ قنوع] *(kanu:) {OsT} sf.* Kanaat sahibi; kanaat eden; yetinen.

kânun, [Ar. kānūn كانون] *(kâ:nu:n) {OsT} is.* **1.** Ateş ocağı. **2.** Eskiden Aralık ve Ocak aylarına verilen isim. ◻ **kânûn-ı derûnî,** *{OsT} Gönül ateşi.*‖ **kânûn-ı evvel,** *{OsT} Aralık ayı; birinci kânun.*‖ **kânûn-ı sânî,** *{OsT} Ocak ayı; ikinci kânun.*

kanun[1], [Ar. ḳānūn قانون] *(ka:nu:n) {OsT} is.* **1.** Doğal olayları birbirine bağlayan zorunlu ilişki ve bu ilişkiyi ifade eden değişmez kural. **2.** Devletin yasama organı tarafından yazılı olarak konulmuş ve uyulması zorunlu hukuk kuralları; yasa. **3.** Belirli bir konuyu veya alanı ilgilendiren hukuk kurallarının tümü; bu konuda yazılmış kitap. **4.** Bir sanat, edebiyat ve bilimle ilgili işleyişleri düzenleyen sürekli ve zorunlu ilişkiler ilkesi; yol; usul; nizam. **5.** Kişilerin davranışlarını sınırlayan ve düzenleyen zorlayıcı kural; davranış kuralları. **6.** Kişinin üzerinde var olan zorlayıcı güç, kudret. **7.** Merasim; tören. **8.** İmparatorluk döneminde ordunun asayiş, disiplin vb. hizmetlerinin yürütülmesiyle görevli personel; askerî polis; inzibat. ◻ **kanuna aykırı,** *Yasanın emrettiği veya yasakladığı hükümlere uymayan; kanun dışı.*‖ **kanun adamı,** *Mesleği hukukla ilgili olan kişi.*‖ **kanun boşluğu,** *Yasada günlük hayatın bütününü karşılayacak hükmün bulunmaması durumu; yasa boşluğu.*‖ **kanun dışı,** *Yasalara aykırı olarak yapılan.*‖ **kanun gücü,** *Yasa zoru ve baskısı.*‖ **kanun hükmünde kararname,** *Bakanlar Kurulunun yasama organından aldığı yetki çerçevesinde çıkarmış olduğu genel düzenleyici nitelikteki karar.*‖ **kânûn-ı askerî,** *{OsT} as. Askerlik kanunu.*‖ **kânûn-ı cedîd,** *{OsT} Yeni yasa.*‖ **kânûn-ı cezâ,** *{OsT} huk. Ceza yasası.*‖ **kânûn-ı duâ,** *{OsT} İmparatorluk ordusu düşman topraklarında iken edilen dua.*‖ **kânûn-ı esâsî,** *{OsT} Anayasa.*‖ **kânûn-ı kadîm,** *{OsT} Eskiden beri yasa yerine uygulanan hükümler; gelenekler; görenekler; alışkanlıklar.*‖ **kânûn-ı mahsûs,** *{OsT} Özel yasa.*‖ **kânûn-ı medenî,** *{OsT} Medenî yasa.*‖ **kânûn-ı Muhammedî,** *{OsT} Fatih Sultan Mehmet tarafından yapılmış yasalar.*‖ **kânûn-ı nev-Müslîm,** *{OsT} İmparatorluk döneminde bir yabancının Müslüman olması ile ilgili yasa.*‖ **kânûn-ı teferrüd,** *{OsT} Oysuz; oyunun rengini açıklamayan.*‖ **kânûn-ı tekevvün,** *{OsT} biy. Türlerin gelişimi; biyogenez.*‖ **kânûn-ı ticâret,** *{OsT} Ticaret yasası.*‖ **kânûn-ı örfî,** *{OsT} Sıkı yönetim.*‖ **kânûn-ı kadîm,** *{OsT} Eski yasa.*‖ **kanun kitabı,** *Belli bir alandaki yasaların yazılı olduğu kitap.*‖ **kanun koyucu,** *Yasaları*

yapma yetkisinde bulunan organ; yasa koyucu.|| **kanun layihası,** *{OsT} Yasa tasarısı.*|| **kanun maddesi,** *Yasalarda yer alan ve rakamlarla gösterilen hüküm.*|| **kanun namına,** *Yasalar gereğince; yasalar uyarınca; yasalara göre.*|| **kanun nazarında,** *{OsT} Yasalar açısından; yasalara göre.*|| **kanun sözcüsü,** *Danıştay'da dava dosyalarını inceleyerek görüş bildiren yüksek dereceli hakim.*|| **kanun tasarısı,** *Yasalaşması için hükümetçe hazırlanıp meclise sunulan metin.*|| **kanun teklifi,** *{OsT} Yasalaşması için milletvekilleri tarafından hazırlanıp meclise sunulan metin; yasa önersi.*|| **kanun vazı,** *{OsT} Yasa yapılması; yasa çıkarılması.*|| **kanun vazıı,** *{OsT} Yasa koyucu.*|| **kānünü'ş-şifā,** *{OsT} Tedavi kuralları.*|| **kanun yapmak,** *Yasa yapmak; yasa çıkarmak.*|| **kanun yolu ile,** *Yasalara uygun olarak; yasa gereğince; yasa uygulanarak.*

kanun[3], [Yun. órganon > Ar. ḳānūn قانون] *(ka:nu:n) {OsT} is.* Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik bir tabla üzerine gerilmiş tellerden meydana gelen ve parmağa geçirilmiş tırnak biçimindeki mızrapla çalınan bir telli çalgı.

kanuncu, [kanun-cu] *is.* **1.** Kanun çalan kişi; kanunî. **2.** Kanun yapan veya satan kimse.

kanunçe, [Ar. ḳānūn + Far. -çe قانونچه] *(ka:nu:nçe) {OsT} is.* Küçük kanun.

kanunen, [Ar. ḳānūn > ḳānūnen قانوناً] *(ka:nu:'nen) {OsT} zf.* Yasa gereğince; yasalara göre; yasa uyarınca.

kanuni[1], [Ar. ḳānūn > ḳānūnī / ḳānūniyye قانونی / قانونیه] *(ka:nu:ni:) {OsT} sf.* **1.** Yasaya uygun olan; yasalar gereğince; yasa tarafından belirlenen; yasal. **2.** Yasa koyan; yasa yapan.

kanuni[2], [Ar. ḳānūnī قانونی] *{OsT} is.* Kanun çalan kişi; kanuncu.

kanunilik, -ği [kanuni-lik] *is.* Yasalara uygun olma; yasallık.

kanuniyet, [Ar. ḳānūniyyet قانونیت] *(ka:nu:niyet) {OsT} is.* Yasalara uygun olma; yasallık. 🗗 **kanuniyet kesbetmek,** *{OsT} Yasa hâline gelmek; yasa olmak.*

kanunlaşma, [kanun-la-ş-ma] *is.* Yasa durumuna gelme.

kanunlaşmak, [kanun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kanun hâline gelmek; kanun niteliği kazanmak; yasalaşmak.

kanunlaştırılma, [kanun-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kanun hâline getirilme.

kanunlaştırılmak, [kanun-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Yasa hâline getirilmek; yasalaştırılmak.

kanunlaştırma, [kanun-la-ş-tır-ma] *is.* Kanunlaşmasını sağlama; yasalaştırma.

kanunlaştırmak, [kanun-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kanunlaşmasını sağlamak; yasalaştırmak.

kanunname, [Ar. ḳānūn + Far. nāme قانونnامه] *(ka:-nunna:me) {OsT} is.* **1.** Kanun kitabı. **2.** İslamî hükümlere aykırı olmamak üzere yapılan düzenlemeler. **3.** *tar.* İmparatorluk döneminde padişahlar tarafından çıkarılan kanunlara verilen ad. 🗗 **kānunnāme-i āl-i Osmān,** *{OsT} Osmanoğulları yasaları; Osmanlı örfüne göre padişahların kendi otoritelerine dayanarak çıkardıkları yasaların meydana getirdiği dergi.*|| **kānunnāme-i rumāt,** *{OsT} Okçulara ilişkin kuralların belirtildiği kitap.*

kanunsuz, [kanun-suz] *sf.* **1.** Kanunu olmayan; yasasız. **2.** (İş ve eylem için) yasalara aykırı.

kanunsuzluk, -ğu [kanun-suz-luk] *is.* Kanunsuz olma durumu; yasalara aykırılık.

kanunşinas, [Ar. ḳānūn + Far. şinās قانون شناس] *(ka:-nu:nşina:s) {OsT} sf.* Kanundan anlayan; hukuk uzmanı.

kanunşinasan, [Ar. ḳānūn+Far. -şināsān قانون شناسان] *(ka:nu:nşina:sa:n) {OsT} is.* Yasaların inceliklerini bilenler; yasa koyucular.

kanunuesasi, [Ar. ḳānūn-i esāsī قانون اساسی] *(ka:-nu:niesa:si:) {OsT} is.* Anayasa.

kânunuevvel, [Ar. kānūn-i evvel کانون اول] *(kâ:-nu:nuevvel) {OsT} is.* Aralık ayı; birinci kânun.

kânunusani, [Ar. kânun-i ṣānī کانون ثانی] *(kâ:-nu:nusa:ni) {OsT} is.* Ocak ayı; ikinci kânun.

kanuş, [? kanuş] *{ağız} is.* Cam sürahi. [DS]

kanut, [Ar. ḳanūṭ قنوط] *(kanu:t) {OsT} sf.* Ümitsiz; ümidi kırık.

kanül, [Fr. cannule] *is. tıp.* Vücuttan sıvı çekmeye veya vücuda ilaç zerketmeye yarayan boru.

kanve, [? kanve] *{ağız} is.* Bir halı modeli. [DS]

kanya[1], [Sansk. kanyā] *{eT} öz. is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

kanya[2], [Ar. ḳınnīne قنینه => kanya] *is.* **1.** *{ağız}* Bardak. **2.** Şişe. [DS] **3.** *{OsT}* Kadeh. [Karacaoğlan]

kanyak, -ğı [Fr. cognac] *is.* Tekel idaresi tarafından üretilen yüksek alkollü, özel kokulu, sarımtırak renkli konyağın tescilli ismi; konyak.

kanyaş, [Lat. canariensis] *is. bot.* Buğdaygillerden, dünyanın pek çok yerinde yetişen, yalnız biri verimli, dallı ve uzun bir çiçek topluluğu olan, pek çok türü bulunan, yalnız bir türü kuş yemi olarak yetiştirilen çok yıllık, otsu bitki; kuş yemi, *(Phalaris canariensis)* yem kanyaşı *(Phalaris arundinacea)*, küçük kanyaş *(Phalaris minor)*, topuzlu kanyaş *(Phalaris paradoxa)*, yumrulu kanyaş *(Phalaris tuberosa)*.

kanyaşı, [Lat. canariensis] *{ağız} is. bot.* → kanyaş. [DS]

kanye, [Ar. ḳınnîne قنينه => kanya / kanye] *{ağız} is.* Şişe. [DS]

kanyon, [İsp. cagnon] *is. jeol.* Oldukça sarp ve dik kayalıklar arasına sıkışmış bulunan derin vadi; kapuz.

kanyu, [kā + añ-ū > kāñū] *(ka:nyu:) {eT} zm.* **1.** Hangi? [EUTS] [Gabain] **2.** Kim? [EUTS] [Gabain]

kanyuda, [kāñū-da] *(ka:nyu:da) {eT} zf.* Nerede. [Gabain]

kanzi, [? kanzi] *{ağız} is.* **1.** Tane; adet. **2.** Ceviz ve fındık içi. [DS]

kanzil, [? kanzil قانذل / قاذل] *{OsT} sf.* Körkütük sarhoş; sızmış; kendinden geçmiş.

kanziye, [kanzi + Ar. -ye] *{ağız} is.* Fındık işleme yerinde taneyi kabuğundan ayıran bölüm. [DS]

kao-çao, [Çin. k'ao tscho] *{eT} is.* Kurban için ruh çağırma. [EUTS]

kaolin, [Çin. kao-ling *(yüksek dağ)* > Fr. kaolin] *is.* Beyaz renkli, kolayca ufalanan ve porselen yapımında kullanılan killi kayaç; arı kil.

kaolinit, [Fr. kaolinite] *is.* Kaolinin bileşiminde yer alan $Al_2Si_2O_5(OH)_4$ formülüyle gösterilen hidratlı alüminyum silikat.

kaolinli, [kaolin-li] *sf.* Yapısında arı kil bulunan.

kaon, [Fr. kaon] *is. fiz.* Kütlesi elektronun yaklaşık 965 katı olan, nötr, pozitif veya negatif yüklü temel parçacık; Ka veya K Mezon.

kaos, [Yun. khaos] *is.* **1.** Boşluk. **2.** Sonsuz karanlık. **3.** Dünyanın yaratılışından önce bütün madde elemanlarının içinde bulunduğu karışıklık hâli; kargaşalık. **4.** Toplumsal olay ve durumlarda beliren kargaşa; belirsizlik.

kaotik, [Fr. chaotique] *sf.* Kaos niteliğinde olan; kaos özelliği taşıyan; belirsiz; kargaşa içinde.

kap[1]**, -bı** [*eT.* ka-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-b *(tulum)* / kap] *is.* **1.** İçine, sıvı, gaz ve katı konulabilen her türlü çukur eşya. **2.** İçine yiyecek konulan her türlü mutfak eşyası. **3.** Bir şeyi korumak için üzerine geçirilen kılıf; mahfaza. **4.** Bazı eşyaları saklamak, korumak ve taşımakta kullanılan torba, sepet veya sandık; çanta; torba; tulum; çuval; paket; dağarcık; zarf. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] **5.** Kitap ve defter gibi nesnelerin dışında yer alan kâğıt, karton veya daha dayanıklı maddeden yapılmış kılıf; kapak; cilt. **6.** Tabak içindeki yemek ve türü; çeşit. **7.** Yay kabzasının ortasındaki yarık. **8.** *{eT}* Çömlek. [DLT] [İKPÖy.] **9.** *{eT}* Anasının karnındaki çocuğun bulunduğu kese. [DLT] [İKPÖy.] **10.** *{ağız}* Karton. [DS] **11.** *{ağız}* Yufka ekmeği. [DS] ⊟ **kaba koymak,** *1. Mesele için bir çözüm yolu bulmak. 2. Bir şeye benzetmek.*|| **kabı dar,** *{OsT} Çabuk öfkelenen; sinirli.*|| **kabına sığmamak,** *1. Duygularına hakim olamayarak taşkınlık göstermek; kanı kaynamak; coşmak. 2. Telaşlanmak; sabırsızlık etmek.*|| **kap çalmak,** *{ağız} (Kalaysız kaptaki yemek için) bozulmak.* [DS]|| **kap geçirmek,** *Üzerine kılıf geçirmek; kaplamak.*|| **kap kacak,** *Tencere, tava, tepsi, kâse gibi mutfak eşyalarının tümüne verilen ad.*

kap[2]**,** [kab / kap قاب] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kabuk; kışır. **2.** *{ağız}* Ekmek kabuğu. [DS]

kap[3]**,** [kap / kıp] *{eT} zf.* Sıfatları pekiştirir. *kap kara.* [KB] [OKD]

kap[4]**,** [Çin. kia] *{eT} is.* Zırh. [EUTS]

kap[5]**,** [İsp. capa > Fr. cape] *is.* **1.** Omuzlardan geçerek boyunda kapanan vücudun biçimine göre kesilmiş dökümsüz bir kadın üstlüğü. **2.** Melon şapka.

kap[6]**,** [kap] *{ağız} is.* Orman. [DS]

kap[7]**,** [kap] *{ağız} is.* Aşık kemiği. [DS]

kap[8]**,** [kap] *{ağız} is.* Kabak. [DS]

kap[9]**,** [kap] *{eT} is.* Eğreti hısım. [DLT]

kapa, [kabā] *(kapa:) {eT} sf.* Yüksek; kaba. [DLT]

kapacan, [kapa-mak > kapa-can] *{ağız} is.* **1.** Nişan töreni. **2.** Oğlan evinin düğüne başlamak için kız evine gönderdiği armağan. [DS]

kapacık, -ğı [kap-a(k)-cık > kap-a-cık] *is.* Kapakçık.

kapag, [*kap-mak *(örtmek)* > kap-aġ قياغ] *is.* **1.** *{eT}* Kapı. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] **2.** *{OsT}* Kapak.

kapagçı, [kapaġ > kapaġ-çī] *(kapağçı:) {eT} is.* Kapıcı; kapı bekçisi; kapı muhafızı. [EUTS] [İKPÖy.]

kapağan[1]**,** [kapa-mak > kapa-ğan] *{ağız} is.* Döşeme taşı. [DS]

kapağan[2]**,** [kap-mak > kap-ağan] *{ağız} sf.* (Köpek için) saldırgan; ısıran. [DS]

kapak[1]**, -ğı** [*eT.* *kap-mak *(örtmek)* > kap-ak] *is.* **1.** Kapların ağızlarını veya üstlerini örtmeye yarayan hareketli parça. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] **2.** Kapamaya yarar parça. **3.** Herhangi bir açıklığı kapatan hareketli parça. **4.** Dolap, sandık, çanta vb. şeylerin bir menteşe ile bir tarafından bağlı, açılıp kapanır, yerine göre kilitlenir parçası. **5.** Kitap, defter vb. şeylerin dışına geçirilen karton veya daha başka dayanıklı maddeden yapılma koruyucu kap. **6.** Bir derginin üstünde resim ve derginin adı ile içindekilerden bir kısmının başlıklarının bulunduğu ön ve arka yüz. **7.** Ceket, palto gibi giyecek ceplerinin üzerine dikilen çift katlı, kapanır parça. **8.** Bazı organları örtmeye yarar zar veya organ. **9.** *mat.* Küre kesiti. **10.** *{ağız} is.* Tomruğun temizlenmesi sırasında iki yandan kesilen ve düzgün olmayan dış parça. [DS] **11.** *{ağız}* Bir tarfı düz, diğer tarafı yuvarlak kalas. [DS] **12.** *{ağız}* Hamur açmakta kullanılan dört ayaklı sehpa. [DS] **13.** *{ağız}* Değirmenin çarkına su gönderen ortası delikli tahta. [DS] **14.** *{ağız}* Değirmende un doldurulan ağaç kürek. [DS] **15.** *dnz.* Ana güvertesinin dışında iki alt güvertesi ile bordalarının her birinde seksen ila yüz bir top bulunan iki ambarlı savaş gemisi; kalyon. **16.** Ba-

lıkların başının iki yanında bulunan ve solungaçları örten bir çift organ. **17.** Kuşlarda burun deliklerini örten zar. **18.** Bal peteklerinde içi bal dolu petek gözlerini örten bal mumu parçası; mühür. **19.** *{eT}* Göz kapağı. [EUTS] [DLT] **20.** *{ağız}* Dam yapımında kullanılan, belli en ve boyda kesilmiş ağaç parçaları. [DS] 🗗 **kapağı atmak,** *Eski yerinden sıkılarak daha rahat bir yere gitmek.* || **kapağı dar atmak,** *Bir yere sığınmak; kaçıp kurtulmak.*|| **kapağını sökmek,** *{ağız} (At, eşek, sığır için) üç yaş dişi çıkarmak; üç yaşına girmek.* [DS]|| **kapak atmak,** *{ağız} 1.* → kapağını sökmek. *2. (Düve için) çiftleşme çağına gelmek.* [DS]|| **kapak geçirme,** *Dikilmiş bir kitaba kapak takma işlemi.*|| **kapak kâğıdı,** *1. Kitap veya defter kapağı yapmaya yarar dayanıklı karton veya kâğıt. 2. Bazı iskambil oyunlarında destenin altına açılan kâğıt; paça.*|| **kapak kâğıdına pişti vermek,** *argo. Şaşırmak; aptallaşmak.*|| (bir şeyden) **kapak kaldırmamak,** *O şeyden söz etmekten kaçınmak.*|| **kapak kaldurmak,** *{eT} Göz kapaklarını kaldırıp bakmak.* [DK]|| **kapak kaya,** *{ağız} İki yüzü de düzgün yassı kaya.* [DS]|| **kapak kızı,** *Resimli dergilerin kapaklarında basılmak üzere poz veren kız.*|| **kapak kompozisyonu,** *Bir kitabın kapağına çizilen desen ve bunlara verilen biçim; kapak düzeni.*|| **kapak pencere,** *Gemilerde ambar vb. yerleri aydınlatmak için açılmış üst pencere; kaporta.*|| **kapak resmi,** *Bir derginin kapağında yer alan resim.*|| **kapak süvarisi,** *{OsT} Deniz yüzbaşısı.*|| **kapak taşı,** *1. Lağım kanallarının gerekli yerlerine bırakılan deliklerin üzerini örten geniş ve yassı taş; kapaklık. 2. Mezarlarda en üste konulan taş. 3. Kuyumculukta ortası delik sert taş; yakut.*|| **kapak vurmak,** *1. Gizlemek; saklamak; ört bas etmek. 2. {ağız} (At için) yürürken çifte atmak.* [DS]|| **kapak yıldızı,** *Resimli dergilerin üst kapaklarında resimleri basılmak amacıyla resmi çekilen tanınmış kişi.*

kapak[2], [*kap-mak *(kapamak)* > kap-ak] *{eT} is.* Kızlık zarı; bekâret. [DLT]

kapak[3], **-ğı** [kapak] *{ağız} is.* Fidelere konulan ince gübre. [DS]

kapak[4], **-ğı** [kapak] *{ağız} is.* Yufka ekmeğin dörtte biri. [DS]

kapak[5], **-ğı** [kapak] *{ağız} is.* Üç yaşına girmiş tay. [DS]

kapak[6], **-ğı** [kapak] *{ağız} is.* Tarlayı sürmeye başlamadan önce pullukla açılan bölmelerden her biri. [DS]

kapak[7], **-ğı** [kapak] *{ağız} is.* Peynir tekeri. [DS]

kapakçık, -ğı [kap-ak-çık] *is.* **1.** Küçük kapak. **2.** *biy.* Vücuttaki atardamarlarda kanın ileri doğru hareket etmesini sağlayan ve geri tepmesini önleyen küçük kıvrım. 🗗 **kapakçık hastalığı,** *tıp. Kalpteki üç deliği kapatan küçük kapaklardan birinin bozukluğu, darlığı vb. sebeplerle ortaya çıkan kalp hastalığı.* **kapakçık nakli,** *tıp. Bir kalp kapakçığının yerine protez konması.*|| **kapakçık sesi,** *tıp. Kalp atışı sırasında karıncıklar arasındaki kapakçıkların veya sigma kapakçıklarının kapanmasından meydana gelen ses.*

kapaklama, [kapak-la-ma] *is.* Kapakla örtme veya kapak gibi ters çevirip kapatma.

kapaklamak[1], [kapak-la-mak] *gçl. f.[-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi kapakla örtmek; kapağını kapatmak. **2.** *dnz.* Bir tekneyi onarmak üzere ters çevirmek; tumba etmek.

kapaklamak[2], [kapak-lā-mak] *(kapakla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kızın kızlığını gidermek; bekâretini bozmak. [DLT]

kapaklamak[3], [kapak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Sebze dipleri için) sulandıktan sonra çatlamak. [DS]

kapaklamak[4], [kapak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ayak takılması sonucu yüz üstü yere düşmek; kapaklanmak. [DS]

kapaklaman, [kapakla-mak > kapakla-man] *{ağız} is.* Dil balığı. [DS]

kapaklanma, [kap-ak-la-n-ma] *is.* **1.** Kapakla örtülme. **2.** Yüzü koyun yere düşme. **3.** Kapak sahibi olma; kapak edinme.

kapaklanmak, [kap-ak-la-n-mak قپقلا نمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kapakla örtülmek. *{OsT} (aym)* **2.** *dnz.* (Yelkenli tekne için) şiddetli rüzgâr ile devrilmek. **3.** *dönşl.* Yüzü koyun yere düşmek. **4.** Kapak sahibi olmak; kapak edinmek.

kapaklı, [kap-ak-lı] *sf.* **1.** Kapağı bulunan. **2.** *is.* Eskiden kullanılan haznesi kapaklı bir tür tüfek. **3.** *{ağız}* Üzeri kapaklı bakır sahan. [DS] **4.** *{ağız}* Birbiri üzerine kapatılabilen iki tepsi. [DS] **5.** *{ağız}* Tepeli, sorguçlu tavuk. [DS] 🗗 **kapaklı petek,** *İçinde arı kurtçukları bulunan petek.*

kapaklıcık, -ğı [kapaklı-cık] *{ağız} is.* Bir kilim motifi. [DS]

kapaklığ, [kapak-lığ] *{eT} sf.* **1.** Kapaklı. **2.** (Kız için) kızlığı giderilmemiş. 🗗 **kapaklığ kız,** *Kız oğlan kız.* [DLT]

kapaklık, -ğı [kap-ak-lık] *sf.* **1.** Kapak konulan yer. **2.** *is.* Lağım, su yolu vb.nin gerekli yerlerine bırakılan deliklerin üzerini örtmeye yarayan yassı taş; kapak taşı.

kapaklu, [kapak-lu قپقلو] *{OsT} sf.* Kapalı; kapaklı. 🗗 **kapaklu dutmak,** *{OsT} Kapalı olarak bulundurmak.*

kapaksız, [kap-ak-sız] *sf.* **1.** Kapağı olmayan; kapak konulmamış olan. **2.** *{ağız}* Terbiyesiz; görgüsüz. [DS]

kapalı, [*eT.* kapak-lığ > kapa-lı] *sf.* **1.** Açık olmayan. **2.** İçine girilemeyecek, görülemeyecek biçimde kapısı veya kapağı kapanmış. **3.** Üstü bir şeyle örtül-

müş olan; örtü altında bulunan; örtülü. **4.** Açık havada olmayan; üzerine çatı yapılmış olan. **5.** (Bir iş yeri veya kurum için) çalışma süresini bitirmiş; çalışmasını veya etkinliğini durdurmuş olan. **6.** (Yol vb. için) geçilmez durumda olan; geçişe izin verilmeyen; trafiğin işlemesine izin verilmeyen. **7.** (Kadın için) örtünmüş, el yüz ve ayaklarından başka yeri görünmeyen. **8.** (Giyecek için) yaka, kol ve boyun gibi vücut bölümlerini mümkün olduğu kadar örten. **9.** *mecaz.* Açıkça anlaşılmayan; kavranması güç olan; müphem. **10.** *mecaz.* (Kişi için) kolay ilişki kurulamayan; içe dönük; duygularını kolaylıkla açığa vuramayan; dışa dönük yapıda olmayan. **11.** (Gökyüzü, hava için) bulutlu olan; güneşli veya yıldızlı olmayan; açık olmayan. **12.** (Kişi veya toplum için) yenilikleri benimsemekten, gelişmelere ilgi duymaktan kaçınan. **13.** (Şans vb. için) beklendiği gibi olmayan; olumsuz; elverişsiz. **14.** (Ticaret eşyası için) bir ambalaj içinde sunulan; ambalajlı; açıkta değil. **15.** *zf. mecaz.* Açıkça anlaşılamayacak biçimde; anlaşılmaz biçimde; müphem olarak. **16.** *zf.* Vücudun her tarafını örtecek biçimde. ⮺ **kapalı ahlak,** *Bergson'a göre, soyut ve katı ahlak.*|| **kapalı biçim,** *tiy. Seyircilerin sahnede yer alan durumları yaşama, duyma, oyunun kahramanlarıyla özdeşleşmesini amaçlayan olaylar örgüsünün birbirine bağlı olduğu, birbirini tamamlayacak biçimde geliştiği oyun türü.*|| **kapalı çarşı,** *Üzeri kâgir tonozlarla veya ahşap çatıyla örtülü yollarla, bunların iki yanında sıralanan dükkânlardan oluşan çarşı.*|| **kapalı çiçeklik,** *bot. Ucunda tek çiçek bulunan ana çiçek sapı uzamayarak yaprakların koltuğundan aynı sap yüksekliğinde çiçekli yeni sapların sürmesiyle oluşan çiçeklik; talkım.*|| **kapalı devre,** *fiz. İçinden akım geçen, açılmamış devre.*|| **kapalı devre televizyon sistemi,** *Bir öğretim kurumunda veya bir kuruluşta güvenlik veya eğitim öğretim amacıyla kurulmuş bulunan kablolu televizyon yayın sistemi.*|| **kapalı dolaşım,** *biy. Bütün omurgalılarda olduğu gibi kanın damar denilen kapalı borular içinde dolaşması.*|| **kapalı dükkân, kira vermek,** *argo. Nişanlanmak.*|| **kapalı ekonomi,** *Dış ülkelere açılmaksızın kendi ürettiği ile yetinen, tükettiğini üreten toplumun ekonomik yapısı.*|| **kapalı duruşma,** *huk. Dinleyicilerin alınmadığı duruşma; gizli celse.*|| **kapalı geçmek,** *Önemli noktaya değinmemek.*|| **kapalı gişe,** *tiy. Bütün biletleri satılmış bulunan.*|| **kapalı gözlük,** *Ürkmelerini ve yanındaki atları görmelerini önlemek için atlara takılan gözlük; at gözlüğü.*|| **kapalı hava,** *Bulutlu ve güneşsiz hava.*|| **kapalı hece,** *dbl. Bir ünsüzle biten hece.*|| **kapalı istiare,** *ed. Benzetmenin yalnızca benzetilen ögesiyle yapılan istiare*|| **kapalı kalmak,** *Açıklığa kavuşmamak.*|| **kapalı kalp ameliyatı,** *Normal olarak çalışan kalp üzerinde yapılan ameliyat.*|| **kapalı kutu,** *mecaz. 1. (Kişi için) duygu ve düşüncelerini belli etmeyen. 2. Niteliği veya içinde bulunan nesnenin ne olduğu anlaşılamayan, bilinmeyen şey.*|| **kapalı oturum,** *İlgililerden başkasının izlemesine izin verilmeyen oturum.*|| **kapalı örtü,** *Su geçirmeyen iki tabaka arasında sıkışmış ve basınç altında bulunan su örtüsü.*|| **kapalı piyasa,** *Rakip firmalara imkân tanımayan, bir veya birkaç firmanın elinde bulunan piyasa.*|| **kapalı rejim,** *Halkı ilgilendiren konuların, halka danışılmadan sadece üst yönetim kademelerinde bulunanlarca alındığı yönetim biçimi.*|| **kapalı teklif alma usulü,** *huk. Tekliflerin gizli olarak verildiği ihale sistemi.*|| **kapalı tohumlular,** *bot. Yumurtacıkları kapalı bir boşluk içinde bulunan kara bitkilerinin büyük bir çoğunluğunu kapsayan çiçekli ve tohumlu bitkiler alt şubesi, (Angiospermae).*|| **kapalı topluluk,** *Aralarına girilemeyen; üye olunmayan dernek veya örgüt.*|| **kapalı tribün,** *Futbol sahalarında üstü örtülü seyirci yeri.*|| **kapalı ünlü,** *dbl. Dilin damağa yaklaştığı, havanın geçmesi için çok az bir geçidin kaldığı durumda meydana gelen ünlü.*|| **kapalı yer korkusu,** *psikol. Dar ve kapalı yerlerde duyulan korku ve kaygı; klostrofobi.*|| **kapalı yetişmek,** *Toplum içine karışmadan, toplum hayatından uzak kalarak yetişmek.*|| **kapalı yüzme havuzu,** *Üstü bir örtü ile kapatılmış bulunan büyükçe bir salonda yer alan yüzme havuzu.*

kapalılık, -ğı [kapa-lı-lık] *is.* **1.** Kapalı olma hâli. **2.** Açık olması gereken bir deliğin doğuştan kapalı olması. **3.** *mecaz.* Konuya yabancılar için anlaşılması güç olma durumu. **4.** *ed.* Yazarın çizdiği gizli semboller ve hayaller dünyasına okuyucuyu sokmayı amaçlayan anlatım; ipham.

kapaltı, [kap(ı)+alt-ı] *{ağız} is.* Polis, jandarma karakolu; nezarethane. [DS]

kapama[1], [kapa-ma] *is.* **1.** Kapamak eylemi. **2.** *as.* Bir muharebe düzeninde cephede düşman tarafından açılmış bulunan bir gediğin daha etki silah ve donanıma sahip güçlerce ortadan kaldırılması veya küçültülmesi harekâtına verilen isim. **3.** Bir erkekle nikâhsız olarak birlikte yaşayan ve geçimi onun tarafından sağlanan kadın; metres. ⮺ **kapama gecesi,** *{ağız} folk. Gerdek gecesi.* [DS]

kapama[2], [kapa-ma] *is.* **1.** Üzeri taze soğan, maydanoz vb. sebzelerle örtülerek pişirilen et yemeği. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Sarımsaklı, az sulu et yemeği. [DS] **3.** *{ağız}* Tepside pişirilen etli pilav. [DS] **4.** *{ağız}* Etli patates yemeği. [DS] **5.** *{ağız}* Taze fasulye ile yapılan bulgur pilavı. [DS] **6.** *{ağız}* Un ve yağla yapılan bir tür börek. [DS] **7.** *{ağız}* Bir tür tatlı. [DS]

kapama[3], [kapa-ma قپامه / قپيمه] *is.* **1.** Elbise, giyecek takımı. **2.** *tar.* Medrese öğrencileri ile yeniçerilerin giydikleri elbiseye verilen isim. **3.** *{OsT}* Astarlı kaftan; pamuklu hırka. **4.** *{ağız}* Yaşlı erkeklerin

giydiği pamukludan yapılmış kısa ceket. [DS] **5.** *{ağız}* Uzun kollu, yanları yırtmaçlı ve önü açık elbise; manto. [DS] **6.** *{ağız}* Yelek. [DS] 🗗 **kapama bahâ,** *Giyecek bedeli.*|| **kapama çıkmak,** *Bir dairede çalışan memurlara veya hizmetlilere elbise verilmek.*

kapama[4], [kapa-ma] *is.* Eskiden okul gezilerine verilen ad.

kapama[5], [kapa-ma] *{ağız} is.* Tarlada yapılan bir günlük iş. [DS]

kapamacı, [kapa-ma-cı] *is.* Hazır elbise satan esnafa verilen ad.

kapamaç, -cı [kapa-maç] *is.* Kilit, sürgü, toka vb. gibi şeyleri kapalı tutmağa yarayan nesne.

kapamak, [*eT.* *kap-mak > kap-ġā-mak / kapıġ > kap(ı)ġ-ā-mak > kapā-mak] *gçl. f. [-r] [-p(ı)-yor]* **1.** Kapalı duruma getirmek. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Açık bir yeri bir şey ile örtmek. **3.** Bir şeyin kapağını veya kapısını örtmek. **4.** Herhangi bir şeyin üzerine veya önüne perde, örtü çekmek; bir şeyi başka bir şeyle görünmez hâle getirmek. **5.** Bir şeyin iki ayrı parçasını birleştirmek; arada boşluk kalmayacak biçimde katlamak. **6.** İçeriden dışarıya, dışarıdan da içeriye geçişi engellemek; tıkamak. **7.** (Su, elektrik hava gazı, doğal gaz vb. için) akışını durdurmak; girişini engellemek. **8.** (Kap vb. için) ağzını örtecek bir kapak koymak. **9.** (Bir hayvan veya insan için) onu bir daha çıkamayacak biçimde bir yere koymak; hapsetmek. **10.** (Yol, cadde vb.) giriş veya geçişi engellemek; üzerinden geçmeyi yasaklamak. **11.** (Bir iş yeri, fabrika, kurum vb. için) etkinliği ve işleyişi sona erdirmek; işlemesini, çalışmasını durdurmak; çalışamaz, işleyemez duruma getirmek. **12.** (Radyo, televizyon vb. için) işlevine son vermek; kullanımı sona erdirmek. **13.** (Vücut için) tamamını veya bir bölümünü örtmek. **14.** (Gazete, dergi vb. için) yayını durdurmak; çıkmasını yasaklamak. **15.** (Çukur, vb. için) içini doldurup düzlemek. **16.** (Kar, yağmur, fırtına için) bir yerden çıkmayı, dışarıya çıkmayı engellemek. **17.** Biriyle arasına girerek görüşe engel olmak; görüşü engellemek. **18.** *mecaz.* Durdurmak; son vermek; bitirmek; bir daha söz etmemek; üzerinde durmamak. **19.** (Alacak veya elde bulunan para için) borca yetmek; denk gelmek; karşılamak; ödemek. **20.** Gerekli önlemleri alarak bir boşluk, açıklık veya eksikliği gidermek. **21.** *{ağız}* Evlenmeleri istenen kız ve erkeği kandırarak bir odaya bırakmak. [DS]

kapan[1], [kap-mak *(tutmak, yakalamak)* > kap-an] *is.* **1.** Av hayvanlarının ayağının değmesi ile kapanmak suretiyle hayvanı yakalayan tuzak. **2.** Hile; aldatmaca; düzen; tuzak. **3.** *{ağız}* Tütün vb. fideleri soğuktan korumak için kullanılan hasır veya saz örtü. [DS] **4.** *sf.* Kapmak işini yapan; yakalayan. **5.** Alıcı; çekici; kapıcı. 🗗 **kapana düşmek,** *1. Tuzak ile yakalanmak. 2. Ele geçmek. 3. Birinin hile ve düzeni ile içinden çıkılmaz bir duruma düşmek.*|| **kapana düşürmek,** *1. Hile ve düzene baş vurarak yakalamak, ele geçirmek. 2. Birini hile ve düzene başvurarak içinden çıkılmaz duruma düşürmek*|| **kapana sıkıştırmak,** *1. Birini zor duruma düşürmek. 2. Hile ve düzen ile ele geçirmek; yakalamak.*| **kapan duygu,** *tıp. Yalnız başına seyreden ve öbür hastalıklı durumlara bağlı olmayan ilkel hastalık.*|| **kapan kaplumbağa,** *zool. Kuzey Amerika'da tatlı sularda yaşayan, perde ayaklı, iri yapılı, birkaç türü bulunan saldırgan kaplumbağalara verilen genel ad, (Chelydrinae serpentina).*|| **kapan kurmak,** *Bir hayvanı yakalamak için tuzak kurmak.*

kapan[2], [Ar. ḳabbān قبان => kapan قپان] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Büyük tartı aleti; kantar. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Pazara satılmak üzere gelen yiyecek maddelerinin tartıldığı resmî kantar. **3.** Bu kantarın bulunduğu yer. **4.** *{ağız}* Kalbur kasnağına deri gerilmiş kaplardan yapılan terazi. [DS] **5.** Pazar yeri; çarşı; hal. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** Eskiden yiyecek ve giyecek maddelerinin toptan satıldığı yer. 🗗 **kapan hacıları,** *Kapan tacirleri için kullanılan eski bir terim.*|| **kapan hakkı,** *Tartı vergisi.*|| **kapan naibi,** *tar. Kapanlarda ticareti denetleyen kimse.*|| **kapan taciri,** *tar. İmparatorluk döneminde yağ, bal, un satan kapanlarda ticaret yapanlar.*

kapan[3], [Çin. ka + pa'n] *{eT} is.* Geniş tepsi ya da kap. [Clauson]

kapan[4], [Erme. kapan] *{ağız} is.* **1.** Dik kayalık yerlerdeki dar yollar. **2.** Uçurum [DS]

kapan[5], [kapan] *{ağız} is.* **1.** Dam; ahır. **2.** Evlerden bodruma inmek için açılan kapak. **3.** Kepenk. [DS]

kapana, [Çin. ka+pa'n] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış büyük yemek dolabı. [DS]

kapanav, [kapan+av] *{ağız} is.* Bir tür kara avı. [DS]

kapanaz, [kapan-az] *{ağız} is.* Sığırların aşık kemiği. [DS]

kapanca[1], [kap-mak > kap-an + Far. -çe] *is.* **1.** Küçük kapan; kuş tuzağı. **2.** *mecaz.* Hile; aldatmaca; düzen.

kapanca[2], [kapa-mak > kapa-n-ca] *{ağız} is.* **1.** Fideleri soğuktan korumak için örtülen hasır veya saz örtü. **2.** Baskı altına alma; baskı. **3.** Baca ya da soba borularında duman çıkışını ayarlayan kapak. [DS]

kapancalamak, [kapan-ca-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* El altında bulundurmak; tutmak. [DS]

kapança, [kapan+ Far. -çe] *{ağız} is.* Tuzak; kapan. [DS]

kapancı, [kapan-cı] *is. tar.* Eskiden, yiyecek maddelerinin tartıldığı kantarların başında bulunan görevliye verilen isim.

kapancılık, [kapan-cı-lık] *is.* Kapan kurmak yoluyla av yakalama işi.

kapandırmak, [kap-a-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapaklanmasına sebep olmak; kapaklanmasını sağ-

lamak. **2.** *dnz.* (Rüzgâr için) gemiyi birdenbire orsaya getirip yan yatırmak.

kapanık, [kapa-mak > kapa-n-ık] *sf.* **1.** Kapalı durumda bulunan; açık olmayan; kapanmış bulunan. **2.** Kapalı; örtülü. **3.** (Hava için) bulutlu; sisli; dumanlı. **4.** Manzarası olmayan; görüşü kapalı olan; havasız; sıkıcı; iç karartıcı; kasvetli. **5.** *mecaz.* Başkası ile konuşamayan; görüşemeyen; utangaç; mahcup. **6.** *{ağız}* Dil balığı. [DS]

kapanıklık, [kapa-n-ık-lık] *is.* Kapanık olma durumu.

kapanım, [kapa-n-ım] *is.* **1.** *psikol.* Kişinin dış dünya ile ilgisini keserek kendi iç dünyasına yönelmesi. **2.** *jeol.* Petrol yatağında, petrolün toplanmasını sağlayan jeolojik yapı veya engebenin durumu.

kapanış, [kapa-n-mak > kapa-n-ış] *is.* **1.** Kapanmak eylemi veya biçimi. **2.** Bir kurum veya iş yerindeki çalışmanın düzenli olarak sona ermesi; sona erme durumu. **3.** Bir zaman dilimini kapsayan gösteri, çalışma sergi vb. etkinliğin bitimi; bu amaçla yapılan tören, konuşma.

kapaniçe, [Slav. Bulg. kapānīçe قپانچه] *(kapa'niçe) {OsT} is.* Eskiden padişah ve diğer yüksek mevkideki devlet adamlarının giydiği kolsuz, geniş ve devrik yakalı kürk üstlük.

kapaniçeci, [kapaniçe-ci] *is.* İmparatorluk döneminde, padişaha ait kapaniçe denilen kürkleri koruyan, bakımını yapan, sarı sabırla tütsüleyerek padişaha sunan görevli.

kapanma, [kapa-n-ma] *is.* Kapalı duruma gelmek eylemi.

kapanmak, [kapa-mak > kapa-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Açık bir şey için) kapalı duruma gelmek; örtünmek. **2.** Dışarı çıkmamak; hep içeride kalmak. **3.** (Kadın için) erkeklerden kaçmak; örtünmek. **4.** Yıllık tatile girmek. **5.** Bir daha açılmamak üzere kapalı hâle gelmek. **6.** Bitmek; son bulmak. **7.** (Binek ve koşu hayvanı için) ön ayağı sürçerek başı üstüne düşmek. **8.** (Yara için) iyileşmek, derisi kaynamak. **9.** (Hava için) bulutlanmak; güneş örtülmek. **10.** Kör olmak. **11.** (Kitaba, yazıya, derse) çalışmak; gayret etmek. **12.** (Aile, hanedan; sülale, dönem için) sona ermek; bitmek. **13.** Vücuduyla bir şeyi örtmek; üstüne abanmak. **14.** (Boya, kir, leke vb. için) uygun bir madde ile boyandığı için görünmez olmak. **15.** (Kişi için) yüzü aşağı gelecek biçimde eğilmek. **16.** *spor.* Futbolda gol yememek için rakip takımın hücumlarına karşı savunmada kalmak. **17.** *edil. f.* (Açık bir şey için) kapalı duruma getirilmek; üstüne örtü veya perde çekilmek; kapak konulmak; kapatılmak. **18.** (Yol, geçit vb. için) kar, heyelan, sel gibi doğal etkilerle geçilmez, gidilmez olmak. **19.** (İş yeri, okul, kurum vb. için) çalışına sona erdirilmek; etkinliği bir süre durdurulmak. **20.** (Konu için) söz edilmemek; geçiştirilmek; unutturulmak; bahsedilmemek. **21.** (Çukur vb. için) içi doldurulup düzeltilmek. **22.** İlişik kesilmek. **23.** Hesap kesilmek.

kapansele, [kapan+sele] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış büyük yemek dolabı. **2.** Büyük, kulplu ve kapaklı sepet. [DS]

kapantı, [kapa-n-tı] *is. dbl.* Dış patlamadan önce ses yolunda gerçekleşen ve sesin meydana gelişinde ikinci aşamayı oluşturan kısa kapanma.

kapantılı, [kapa-n-tı-lı] *sf. dbl.* (Ünsüzler için) ses yolundaki kapantı sonucu oluşan; patlamalı; süreksizler: (/p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/ ünsüzleri).

kapara, [kabara] *{ağız} is.* **1.** Balık pulu. **2.** Başı yarım küre şeklinde bir tür ayakkabı ve sandık çivisi. [DS]

kapari, [Yun. capparis] *(ka'pari) is.* Gebre otunun turşu yapılan çiçek tomurcuğu.

kaparmak, [kāb > kab-ar-mak] *{eT} is.* → kabarmak. [EUTS]

kaparo, [İt. caparra *(ön ödeme)*] *(kapa'ro) is.* Bir sözleşmenin yapıldığı sırada taraflardan birinin diğerine verdiği para; pey akçesi. 🗗 **kaparo vermek,** *Pazarlıkta anlaşma sonucu, verilmesi gereken paradan az bir kısmını ödemek.*

kaparolu, [kaparo-lu] *sf.* Kaparosu olan; kaparo verilmiş olan.

kaparosuz, [kaparo-suz] *sf.* Kaparosu olmayan; kaparo verilmemiş olan.

kaparoz, [(İt. cappara *(etkisi ile)*) kap-mak > kap-ar + Yun. os] *is. argo.* **1.** Haksız yere, zorla edinilmiş mal, para; kapılmış; gasp edilmiş. **2.** Açıktan alınmış para veya mal, hediye; rüşvet. **3.** Emek harcamaksızın elde edilmiş para veya mal; çalıntı. 🗗 **kaparozda gezmek,** *Kapamak, gasp etmek için fırsat kollamak.*|| **kaparoz etmek,** *Kapmak; gasp etmek.*

kaparozcu, [kaparoz-cu] *is. argo.* Haksız yere kazanç sağlayan kimse; hırsız; gaspçı; rüşvetçi.

kaparozculuk, -ğu [kaparoz-cu-luk] *is.* Yasal olmayan yollardan, açıktan para kazanma; gaspçılık; rüşvetçilik; hırsızlık.

kaparozlama, [kaparoz-la-ma] *is. argo.* **1.** Aşırma eylemi; iç etme; gasp etme. **2.** Rüşvet alma

kaparozlamak, [kaparoz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] argo.* **1.** Yasal olmayan yollardan kazanç elde etmek; çalmak; aşırmak; gasp etmek; iç etmek. **2.** Rüşvet almak.

kapasite, [Fr. capacité] *is.* **1.** Bir şeyi içine alabilme miktarı, sığdırabilme sınırı; kapsama miktarı. **2.** Bir aracın iş görebilme gücü toplamı. **3.** Bir işletmenin toplam üretim gücü. **4.** *mecaz.* Bir kimsenin anlama, kavrama gücünün derecesi. **5.** *fiz.* Bir kondansatörün elektrik yığına miktarı; sığa.

kapasiteli, [kapasite-li] *sf.* **1.** Kapasitesi olan. **2.** Belirtilen bir rakam kadar üretme, içine alma, taşıma

vb. gücü olan. **3.** *mecaz.* Anlama ve kavrama yeteneği yerinde olan; anlayışlı; zeki.

kapasitesiz, [kapasite-siz] *sf.* **1.** Kapasitesi olmayan. **2.** Anlama ve kavrama gücü yetersiz olan.

kapaştırmak, [kapa-ş-tır-mak قپاشدرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Birlikte kapatmak.

kapatılış, [kapa-t-ıl-ış] *is.* Kapatılmak eylemi veya biçimi.

kapatılma, [kapa-t-ıl-ma] *is.* Kapatma eylemine uğrama durumu.

kapatılmak, [kapa-mak > kapa-t-mak > kapa-t-ılmak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kapatmak eylemi uygulanmak. **2.** Çalışma veya işlerliği ortadan kaldırılmak; feshedilmek. **3.** Kapalı bir yerde tutulmak; hapsedilmek.

kapatış, [kapa-t-ış] *is.* Kapatma eylemi veya biçimi.

kapatma, [kapa-t-ma] *is.* **1.** Kapalı hâle getirmek eylemi; kapatmak eylemi. **2.** Bir erkekle nikâhsız yaşayan ve geçimi o erkek tarafından sağlanan kadın; metres; kapama. **3.** Açık artırmaya çıkarılmadan, el altından gizlice ve değerinden aşağı alınmış mal. **4.** Yolsuz olarak elde edilmiş mal. **5.** *tıp.* Bir yara veya boşluğu çekip dikerek yapılan cerrahî işlem. **6.** Eskiden erkeklerin giydiği feslerin kenarından saçların çıkarılmasına verilen ad.

kapatmak, [kapa-mak > kapa-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapalı hâle getirmek; kapamak. **2.** Bir şeyin üstünü bir örtü veya kapak ile örtmek. **3.** Bir gazete, dergi veya televizyonun yayınlanmasını yasaklamak; yayınını durdurtmak. **4.** Bir malı piyasadan ucuz fiyata toplayıp stok yapmak, saklamak. **5.** Bir malı yasa dışı yollarla piyasa değerinden çok ucuza almak. **6.** Bir kadının masraflarını karşılamak suretiyle onunla nikâhsız yaşamak; metres tutmak. **7.** Bir eğlence veya genele açık bir yeri kendi özel hizmeti için kullanıma ayırtmak. **8.** Çıkış yolu bulamayacak, savunacak yanı kalmayacak şekilde sıkıştırmak; çaresiz bırakmak. ☞ **kapat almak,** *{ağız} (Kâğıt oyununda taraflardan biri için) bir elde hiç kâğıt alamamak.* [DS]|| **kapat etmek,** *{ağız} Kâğıt oyununda taraflardan birine, bir elde hiç kâğıt aldırmamak.* [DS]

kapattırma, [kapa-t-tır-ma] *is.* Kapatmasını sağlama.

kapattırmak, [kapa-mak > kapa-t-mak > kapa-t-tırmak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Birinin bir şeyi kapatmasını sağlamak. **2.** Birinin veya bir hayvanın dışarı ile ilişkisinin kesilmesini sağlamak; hapsettirmek.

kapaz, [kapa-mak > kapaz/ hapaz] *{ağız} is.* Yumruk; şamar. [DS]

kapazlamak, [kapaz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şey, başka bir şeye hiç aralık bırakmamacasına uymak; tastamam gelmek. [DS]

kapcak, -ğı [kap-çak] *{ağız} is.* → kapçak[3]. [DS]

kapcık, -ğı [kap-çık] *{ağız} is.* → kapçık. [DS]

kapcuk, -ğu [kap-çık / kap-cuk قبجوق] *is.* **1.** *{ağız}* → kapçık. [DS] **2.** *{OsT}* Buğdayın üstündeki sert kabuk. **3.** *{OsT}* Hurma salkımını örten kılıf.

kapcuklanmak, [kap-çık-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* → kapçıklanmak. [DS]

kapça, [kap-ça / kop-ça] *{ağız} is.* **1.** İlik. **2.** Kopça. [DS]

kapçak[1]**,** [kap-mak > *kap-ış-ak > kapçak] *{eT} is.* Su kollarının birbirine kavuştuğu yer; kavşak. [DLT]

kapçak[2]**, -ğı** [kap-acak > kap-cak / kap-çak] *is.* **1.** Uzun saplı büyük çengel; büyük kanca. **2.** Eskiden kale kuşatmalarında duvarlara saplanan büyük kanca. **3.** Tulumbacılarm çengeli.

kapçak[3]**, -ğı** [kap-çak] *{ağız} is.* **1.** Kitap ve defter yaprağı. **2.** Kitap veya defter kabı. [DS]

kapçak[4]**, -ğı** [kap-mak > kap-(a)cak] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

kapçak[5]**, -ğı** [kap > kap-çak] *{ağız} is.* Kap koyacak yer; sergen; raf. [DS]

kapçak[6]**, -ğı** [kap-çak] *{ağız} is.* Bayrak. [DS]

kapçalamak, [kap-ça-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yakalamak; tutmak. [DS]

kapçalık, -ğı [kap-ça-lık] *{ağız} is.* Sergen; raf; kap konulacak yer. [DS]

kapçellemek, [kap-mak > kap-ıcı+el-le-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* Kapmak; almak. [DS]

kapçık[1]**, -ğı** [kap-çık] *is.* **1.** Küçük kap. **2.** *{ağız}* Deri torba. [DS] **3.** *sf. bot.* Bir evcikli, çatlamaz, tek yumurtacıklı olan. ☞ **kapçık meyve,** *bot. Kestane, ceviz, meşe palamudu gibi sert ve kuru kabuğu ile içi kaynaşmış, bir evcikli, tek yumurtacıklı katı meyve; aken.*

kapçık[2]**, -ğı** [kap-çık] *is.* **1.** Herhangi bir şeyin dışını örten kabuk vb. şey. **2.** *mecaz.* Bir şeyin değersiz dış kısmı. **3.** Boş mermi kovanı. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *bot.* Döllenmeden sonra gelişen ve meyveyi az çok saran ek kılıf; tahıldaki çanak yaprak. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Açılmış pamuk kozasındaki sert kısım. [DS] **6.** *{ağız}* Mısır koçanının üzerindeki yeşil kabuk. [DS] **7.** *{ağız}* Böcek kabuğu. [DS] **8.** *{ağız}* Tahıl tanelerinin kabuğu. [DS] **9.** *{ağız}* Ceviz, fındık ve badem gibi kabuklu yemişlerin dış kabuğu. [DS] **10.** *{ağız}* Meyve kabuğu. [DS] **11.** *{ağız}* Palamut kabuğu. [DS] **12.** *{ağız}* Sünnet derisi. [DS] **13.** *{ağız}* Göz kapağı. [DS] **14.** *{ağız}* Yaranın üstünü örten kabuk. [DS] **15.** *{ağız}* Kurutulmuş yeşil fasulye. [DS]

kapçık[3]**, -ğı** [kap-mak > kap-ış-ık] *{ağız} is.* Zamanından önce doğuran hayvan. [DS]

kapçık[4]**, -ğı** [kap-çık] *{ağız} is.* Kaplıca. [DS]

kapçık[5]**, -ğı** [lapçin *(bir tür çizme)*] *{ağız} sf.* (Ağız

için) geniş. [DS] 🗗 **kapçık ağız,** *{ağız} Sır saklamasını bilmeyen.* [DS]

kapçık[6]**, -ğı** [kap-çık] *{ağız} is.* Gelincik otu; börek otu. [DS]

kapçıklamak, [kapçık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Ceviz, mısır koçanı vb. için) yeşil kabuğundan ayırmak.

kapçıklı, [kap-çık-lı] *sf.* **1.** Kapçığı olan. **2.** *{ağız}* (Erkek için) sünnet olmamış. [DS]

kapçıksız, [kap-çık-sız] *sf.* (Tohum için) dövme sırasında kapçıklarından ayrılmış olan; kapçığı bulunmayan.

kapçımak, [kap-çı(k)-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Ceviz, badem gibi kabuklu yemişler için) yeşil kabukları soyulmak. [DS]

kapçın, [kap-çın / lapçin] *{ağız} is.* **1.** Çuhadan yapılmış, siyah kaytanlı bir tür tozluk. **2.** Tabanı çuha, deri mest. [DS]

kapçik, -ği [kepçik] *{ağız} is.* → kepçik. [DS]

kapçuk, -ğu [kap > kap-çuk قپچوق] *is.* **1.** *{eT}* Keten torba. [EUTS] **2.** *{ağız}* Tahıl tanelerinin kabuğu. [DS] **3.** *{ağız}* Yaranın üzerindeki kabuk. [DS] **4.** *{ağız}* Kurutulmuş, yeşil fasulye. [DS] **5.** *{OsT}* Buğdayın üstündeki sert kabuk. **6.** *{OsT}* Hurma salkımını örten kılıf.

kapçuklamak, [kap-çık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → kapçıklamak. [DS]

kapçur, [? kapçur قپچور] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Hayvan vergisi. **2.** Davar vergisi. [DS]

kapela, [İt. capello] *(kape'la) is.* **1.** Şapka. **2.** *dnz.* Çarmıh, istralya vb. sabit arma kasalarının geçirilip oturtulduğu direk ve çubuk başları. **3.** Filika, pusula, projektör gibi araç ve gereçleri dış etkilerden korumak için branda bezinden yapılmış örtüler. 🗗 **kapela brandası,** *Açık havada depo edilmiş araç, malzeme ve diğer eşyaları dış etkilerden korumak için kullanılan örtü.*|| **kapela etmek,** *Sabit arma kasalarını direk ve çubukların başlarına geçirerek yerlerine oturtmak.*|| **kapela muşambası,** *Çarpma sonucu hırpalanacak durumda olan, güvertede bulunan eşyaların üzerine geçirilen branda kılıf.*

kapella, [İt. cappella] *is.* Küçük kilise; şapel.

kapenk, -gi [Erm. ġbank => kepenk] *{ağız} is.* Bacadan soğuk girmesini engellemek için iple yatay ve dikey duruma getirilebilen tahta kapak. [DS]

kapga, [*kap-mak > kap-ġā] *(kapğa:) {eT} is.* Büyük kapı; kale kapısı. [DLT] [ETY]

kapgak, [*kap-mak > kap-ġāk] *(kapğa:k) {eT} is.* **1.** Kapak; örtü. [ETY] [DLT] **2.** Sadağın kapağı. [DLT]

kapgaklanmak, [kap-ġāk > kapġak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kapaklanmak. [DLT]

kapgan, [*kap-mak > kap-ġān] *(kapğa:n) {eT} sf.* **1.** Kapan; yakalayan. [ETY] **2.** Düşmanı kaçırmadan yakalayan. [ETY]

kapguçı, [*kap-mak > kap-ġu-çı] *{eT} sf.* Kapıcı; kapan; çalan. [DLT]

kapı, [*eT.* kap-mak *(kapamak)* > kap-uġ > kapu / kapıġ > kapı] *is.* **1.** Bir bina, çadır, araç vb. içi ile dışarısını ayıran, açılıp kapanma düzeneği olan beden boşluğu. **2.** Bu tür boşluğu kapatmaya yarayan, bina içinde odalara girişi sağlayan, aynı zamanda kapatıldığında diğer odalarla ilişkilerini kesen bir veya daha çok kanattan meydana gelmiş eleman. **3.** Bir binanın, kurumun veya resmî dairenin ana girişi. **4.** Eskiden sur içinde bulunan şehirlerin giriş ve çıkışının yapıldığı sur açıklığı. **5.** Kişilere geçinme, barınma, yerleşme veya okuma gibi imkânların sağlandığı yer; iş yeri. **6.** Güç durumlarda yardım istenilen kişi veya kurum. **7.** Misafirlik için gidilen yer; ev gezmesi. **8.** *mecaz.* Gerçekleşmesi mümkün olan şey; imkân; olanak. **9.** Harcama yapılması gereken durum; ihtiyaç. **10.** *mecaz.* Bir yerin çok yakını. **11.** Tavlada pul dizilen yer. **12.** Sıra dağlar arasında bulunan geçit; boğaz. **13.** *spor.* Kayakçıların yarışta geçmek zorunda oldukları işaretli alan. **14.** *{ağız}* Sokak; dışarı. [DS] **15.** *{ağız}* Hükûmet. [DS] **16.** *{ağız}* Mahkeme. [DS] 🗗 **kapı açmak,** *1. Bir işe başlamak. 2. Bir şeyin sözünü etmek. 3. Yüksek bir fiyat söylemek.*|| **kapı ağası,** *1. Av dışında padişahın yanında bulunan iç ağaların en kıdemlisi. 2. Sadrazam kapısının iç düzenini sağlamakla görevli kişi.*|| **kapı ağzı,** *Kapının hemen yanı.*|| **kapı ağzında olmak,** *Gelip çatmasına az kalmak; yakında olmak.*|| **kapı almak,** *Tavlada en az iki pulu bir haneye koymak.*|| **kapı altı,** *{ağız} 1. Polis ve jandarma karakolu. 2. Jandarma komutanı.* [DS]|| **kapı altı hasılatı,** *Eyalet valileri ile sancak beylerinin halktan topladıkları önceden belli olmayan vergi ve ceza paraları.*|| **kapı aralığı,** *argo. Piç.*|| **kapı aramak,** *1. Kendine geçimini sağlamak üzere çalışacağı bir iş aramak. 2. Ev gezmesi yapmak istemek.*|| **kapı arası,** *Topkapı sarayında, tutuklanan devlet büyüklerinin kapatıldığı orta kapının iki yanındaki odalardan her biri.*|| **kapı baca,** *Her yer.*|| **kapı baca açık olmak,** *Korunaksız olmak; güvenlik açısından sağlam olmamak.*|| **kapı bağı,** *{ağız} Gelin, oğlan evine giderken kız tarafından bir kişinin erkek tarafından aldığı bahşiş.* [DS]|| **kapı basarığı,** *Kapıyı kapattıktan sonra arkadan konulan dayak; kapı dayağı.*|| **kapı bir komşu,** *1. Aynı dış kapıdan girip çıkan komşular. 2. Kapıları yan yana olan komşular. 3. Çok yakın olan komşular.*|| **kapı çatması,** *Kapı takılsın veya takılmasın kapı için ayrılmış bir boşluğa duvar kalınlığında yerleştirilmiş sabit doğrama.*|| **kapı çuhadarı,** *İmparatorluk döneminde, devlet teşkilatının ayak işlerinde, özellikle posta hizmetlerinde kullanılan görevli.*|| **kapıda,** *Evin dışında.*|| **kapıda kalmak,** *1. Yaşı ilerlemesine rağmen henüz evlenememek; evde kalmak. 2. Misafirliğe gittiği evde*

kimseyi bulamayarak dönmek.|| **kapı damarları,** *anat. Kanı sindirim kanalından kapı toplardamarına götüren damarların tümü.*|| **kapıdan atsalar bacadan düşmek,** *Arsız ve yüzsüz olmak.*|| **kapıdan bakmak,** *Eve kapanıp dışarı çıkmamak.*|| **kapıdan baktırmak,** *Birinin evden çıkmasına izin vermemek; eve kapatmak.*|| **kapıdan çevirmek,** *Gelen birisini eve kabul etmemek; içeri almamak.*|| **kapıdan hamam,** *{ağız} folk. Nişandan sonra, geline ikram olarak güvey tarafının yaptığı hamam töreni.* [DS]|| **kapıdan kapıya,** *Evden eve.*|| **kapı dışarı etmek,** *Kovmak; dışarı atmak.*|| **kapı duvar olmak,** *Zili veya kapı tokmağı çalındığı hâlde içerden hiç ses gelmemek.*|| **kapı gemisi,** *dnz. Bir koyun veya limanın girişini koruyan savaş gemisi.*|| **kapı gibi,** *Yapısı iri olan; iri yarı; cüsseli.*|| **kapı hakkı,** *{ağız}* → kapı bağı. [DS]|| **kapı halkası,** *Eski evlerde kapıları açıp kapatmakta kullanılan ve kanatlar üzerine takılan halka.*|| **kapı halkı,** *Zengin ve büyük bir evde çalışan kişilerin tümü.*|| **kapı kadar,** *Normalden daha büyük olan.*|| **kapı kâhyası,** *tar. İmparatorluk döneminde, beyliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve beylerbeylerinin devletle ilgili işlerine bakan görevli; kapı kethüdası.*|| **kapı kanadı,** *Birkaç parçadan meydana gelmiş kapıların her bir parçası.*|| **kapı kapamaca,** *Evde kimse kalmamış olarak; evde kimse olmadan.*|| **kapı kapamak,** *1. Birinin bir yere girip çıkmasını engellemek; yasaklamak. 2. Birinin kısmetini kesmek.*|| **kapı kapı aramak,** *Bakılabilecek her yere bakmak, aramak.*|| **kapı kapı dolaşmak,** *Ev ev gezmek; her eve uğramak.*| **kapı karşı,** *Birbirine çok yakın iki kişi; yakın komşu.*|| **kapı kethüdası,** *İmparatorluk döneminde, beyliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve beylerbeylerinin devletle ilgili işlerine bakan görevli; kapı kâhyası.*|| **kapı kızı,** *{ağız} Hizmetçi kız; besleme.* [DS]|| **kapı kolu,** *Kapıları açıp kapamaya yarar metal tutamak.*| **kapı komşu,** *Bitişikte oturan kimseler.*|| **kapı kulu,** *tar. İmparatorluk döneminde padişahın kumandası altında bulunan, devletten aylık alan ve sürekli görev yapan atlı ve yaya askerî teşkilat.*|| **kapı kuzusu,** *Avlu veya han kapısı gibi büyük bir kapının içinde, bir insan gelip geçecek büyüklükte yapılmış küçük kapı.*|| **kapı küpesi,** *{ağız} Asma kilit.* [DS]|| **kapıları açık tutmak,** *Herhangi bir konuda, ilişkiyi kesmeden anlaşmayı sağlamaya veya anlaşma ortamını sürdürmeye çalışmak.*|| **kapıları kapamak,** *Bütün ilişkileri kesmek; anlaşma ortamını yok etmek.*|| **kapılar yüzüne kapanmak,** *Amacına ulaşacak olanaklardan yoksun bırakılmak.*| **kapı mandalı,** *1. Kapıyı kapalı tutmaya yarar mandal. 2. mecaz. İşe karıştırılmayan, kendisine önem verilmeyen kişi; önemsiz kişi.*|| **kapının önüne koymak,** *1. Bir kimseyi işten kovmak; çıkarmak. 2. Eşlerden birisi, diğerini evden çıkarmak, kovmak.*|| **kapı numarası,** *Her ev için verilmiş resmî adres numarası.*|| **kapı oğlanı,** *1. Kapı çuhadarı yamağı. 2. Saraylarda kapı hizmetlerine bakan hadımlara verilen ad. 3. Elçiliklerde tercüman yardımcısı.*|| **kapısı açık,** *Konuksever; misafirperver.*|| **kapısı ardına dayalı,** *Her zaman misafir kabul eden ev veya kimse.*|| **kapısı bacası yok,** *Gelişigüzel yapılmış bina.*|| **... kapısı çalmak,** *Birine veya bir kuruma başvurmak; birinden veya bir kurumdan yardım istemek.*|| **kapısına düşmek,** *Birinden yardım istemek zorunda kalmak; ona mecbur olmak.*|| **kapısına kilit vurmak,** *1. Bir iş yerini kapatmak; çalıştırmamak. 2. Bir yeri kapayarak girip çıkmayı engellemek.*|| **kapısında büyümek,** *Bir kimsenin evinde yetişmek.*| **kapısında çalışmak,** *Birinin evinde, hizmetinde çalışmak.*|| **kapısını açmak,** *Kabul etmek; buyur etmek; çağırmak; içeri almak.*| **kapısını aşındırmak,** *Birinin yanına çok gitmek.*|| **kapısını çalmak,** *Birinden yardım istemek; başvurmak.*|| **kapısını kimse çalmamak,** *Arayıp soran kimsesi bulunmamak.*|| **kapısının köpeği olmak,** *Birine aşırı bağlı olmak; kul köle olmak.*|| **kapısını yapmak,** *Söyleyeceği, isteyeceği şeye hazırlamak.*| (...ın) **kapısı ... (olmak),** *... kadar para gerektirmek. "Bu gezinin kapısı en az beş yüz liradır."*|| **kapı tapanı,** *{ağız} Kapı eşiği.* [DS]|| **kapı tokmağı,** *Zil yerine kullanılan ve kapıyı çalmaya yarayan, hareketli ses çıkaran küçük tokmak.*|| **kapı toplardamarı,** *anat. Karaciğere kan götürün toplardamar.*|| **kapı topuzu,** *Bir kapıyı açmaya veya kapamaya yarar metal yuvarlak tutamak.*|| **kapı tutmak,** *Bir işe girmek; hizmete başlamak.*| **kapıya bacaya çıkmamak,** *Dışarı hiç çıkmamak, hep evde oturmak; kimse ile görüşmemek.*|| **kapıya dayanmak,** *1. Gelip çatmak; vakti gelmek. 2. Bir şey elde etmek veya almak için birini zorlamak; tehdit etmek; mecbur tutmak. 3. Yakınına gelmek; yaklaşmak.*| **kapıya dikilmek,** *Zor kullanmak; tehdit etmek.*|| **kapı yapmak,** *1. Söyleyeceği, isteyeceği şeye hazırlamak. 2. Ev gezmesi yapmak*|| **kapı yayı,** *Kapıyı kapalı tutmaya yarayan düzenek.*|| **kapı yeri,** *sosy. Evliliğin başlangıcında karı kocanın oturma yeri olarak kadın tarafının köyünü seçmeleri âdeti.*|| **kapıyı açmak,** *1. Başlamak. 2. Önderlik etmek; örnek olmak.*|| **kapıyı büyük açmak,** *Çok masraflı bir işe girişmek.*|| **kapıyı göstermek,** *Kovmak; gitmesini istemek; uzaklaştırmak.* || **kapıyı kırıp odun etmek,** *Sıkıntılı bir durumdan kurtulmak için değerli bir şeyi ucuz fiyata satmak; feda etmek.*|| **kapıyı odun etmek,** *Yoksul düşmek; darda kalmak.*|| **kapı yoldaşı,** *Aynı yerde ve işte çalışanların her biri.*|| **kapı zinciri,** *Bir kapıyı içeriden kapatmaya yarayan, dışarıdan gelenin kim olduğun anlayacak kadar açıklık bırakabilen kısa zincir.*

kapıcak, -ğı [kap-acak] *{ağız} is.* Ateşleyici madde. [DS]

kapıcalık, -ğı [kapı-ca-lık] *{ağız} is.* Soğuğa engel olmak için, oda kapısının dışına yapılan ve dışarıdan açılan ikinci camlı kapı. [DS]

kapıcı[1], [kapı-cı] *is.* **1.** Bazı kurum, iş yeri ve apartmanlardaki kapıları bekleyen, giren ve çıkanı kontrol eden, gerektiğinde temizlik ve alış veriş işlerini yürüten görevli. **2.** Kapı yapıp satan kimse. **3.** *tar.* Osmanlı devlet kuruluşunda saray kapılarını beklemekle görevli sınıfın unvanı. 🗗 **kapıcı başı,** *tar. İmparatorluk döneminde saray kapıcılarının subayına verilen unvan.*‖ **kapıcılar kethüdası,** *tar. İmparatorluk döneminde kapıcı ve kapıcı başlarının en büyük amiri.*

kapıcı[2], [kap-mak > kap-ıcı] *sf.* Kapan; kapma işini yapan. 🗗 **kapıcı karga,** *{ağız} Gördüğü her şeyi almak isteyen kimse.* [DS]

kapıcık, -ğı [kapı-cık] *is. bot.* Yumurtacığın tepesinde bulunan ve yumurtacık örteneklerinin iyice bitişmemesinden meydana gelen, çiçek tozunun çoğunlukla oosfere ulaşmak için geçtiği kanal.

kapıcılık[1], **-ğı** [kapı-cı-lık] *is.* Kapıcının yaptığı iş; kapıcının görevi.

kapıcılık[2], **-ğı** [kap-mak > kap-ıcı-lık] *{ağız} is.* Kapma işi; kapıcı olma durumu. [DS]

kapıcına, [kapıc-ı-n-a] *{ağız} sf.* (Hayvan için) zamanından önce doğurmuş olan. [EG]

kapıg, [*kap-mak *(örtmek)* > kap-ığ] *{eT} is.* **1.** Kapı. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin] **2.** Geçit. [ETY]

kapıgçı, [kapıg > kapıg-çı] *(kapığçı:) {eT} is.* Kapıcı. [İKPÖy.]

kapıglıg, [kapıg-lıg] *{eT} sf.* Kapılı; kapısı olan. [DLT]

kapıka, [? kapıka] *{ağız} is.* Güğüm. [DS]

kapıkule, [kapı+kule] *is.* Kale ve sarayların girişinde iki yanlı olarak yapılmış koruma kuleleri ve bu kulelerin bulunduğu anıtsal yapı.

kapıl, [kapı-l] *{ağız} is.* Dikdörtgen. [DS]

kapılandırma, [kapı-la-n-dır-ma] *is.* Birine birinin yanında iş bulmasını sağlama.

kapılandırmak, [kapı-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimsenin, birinin yanında veya bir iş yerinde iş bulmasını, işe girmesini sağlamak; kapılanmasını sağlamak.

kapılanma, [kapı-la-n-ma] *is.* **1.** Kapı sahibi olmak eylemi. **2.** Bir işe yerleşme.

kapılanmak, [kapı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kapı sahibi olmak; kapı edinmek. **2.** Bir işe girmek; o işte yerleşip kalmak. **3.** (Kapılı leventler için) efendileri görevden alınınca yeni bir kapıda görev almak.

kapılgan, [kap-ıl-mak > kap-ıl-gan] *sf.* Kolayca kapılan; bir şeye, başkalarının sözüne çabucak inanan ve etki altında kalan.

kapılganlık, -ğı [kap-ıl-gan-lık] *is.* Kapılgan olma durumu; kapılgan kimsenin niteliği.

kapılı, [*eT.* kapığ-lığ > kapı-lı] *sf.* **1.** Kapısı olan; kapısı bulunan. **2.** *gnşl.* Bir işte çalışan. **3.** Resmî dairede görev yapan. **4.** Tavlada iki pulla kapanmış olan hane. 🗗 **kapılı bacalı,** *(Ev, bina vb. için) her şeyi tam; eksiksiz.*‖ **kapılı bacalı olmak,** *Anlaşmazlığa düşmek; davalı olmak.*‖ **kapılı levent,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde bir beylerbeyi veya vezir kapısında hizmet eden levent.*‖ **kapılı ulufesi,** *{OsT} tar. Yeniçeri kütüğüne yazılı oldukları hâlde, kışlaya gitmeyerek efendilerinin daire hizmetleriyle uğraşanların aldıkları maaşa verilen ad.*

kapılık, -ğı [kapı-lık] *is.* **1.** Kapı olma durumu. **2.** *{ağız} sf.* Kapı yapmaya uygun, ... cm kalınlığında, 0-45 cm genişliğinde, 00-225 cm boyunda budaksız tahta. [DS]

kapılış, [kap-ıl-ış] *is.* Kapılmak eylemi veya biçimi.

kapılma, [kap-ıl-ma] *is.* Kapılmak veya sürüklenmek eylemi.

kapılmak[1], [kap-mak *(kapamak)* > kap-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kapanmak. [ETY] [DLT] **2.** *edil. f.* Kapatılmak. [ETY] **3.** Hapsedilmek. [DLT]

kapılmak[2], [kapmak > kap-ıl-mak قاپلمق] *edil. f. [-ır] [OsT. -ur]* **1.** Kapma işi yapılmak. **2.** Zorla ele geçirilmek; açıkgözlükle elde edilmek. **3.** Bir doğal etkenin etkisinde kalarak sürüklenmek. **4.** *dönşl. mecaz.* Bir şeyin veya kimsenin çekiciliğine aldanıp ona doğru yönelmek; kendini kaptırmak. *{OsT} (aynı)* **5.** *mecaz.* Birine güvenip boş bulunarak sözlerine kanmak; aldanmak. **6.** *mecaz.* Elinde ve iradesinde olmadan bir şeye veya birine uymak; sürüklenmek. **7.** *mecaz.* Âşık olmak; tutulmak; bağlanmak. **8.** *mecaz.* Bir duygunun aşırı etkisinde kalmak ve o etkiyle hareket etmek.

kapıma, [kapa-mak > kapa-ma] *{ağız} is.* Sarımsaklı az sulu et yemeği. [DS]

kapıncak, -ğı [kap > kap-ın-cak ?] *{ağız} is.* **1.** Tahıl konulan sandık. **2.** Tahta kutu. [DS]

kapınmak, [kāp-mak *(kapamak)* > kap-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır] [eT. -ur]* **1.** Yağma eder görünmek. [DLT] **2.** Hastalığa yakalanmak. [DLT] **3.** *{ağız}* Ağrı, sızıdan veya açlıktan kıvranmak, oraya buraya saldırmak. [DS] **4.** *{ağız}* Çabalamak; uğraşmak. [DS] **5.** *{ağız}* Birden heyecanlanmak. [DS] **6.** *{ağız}* Yitirdiği şeyi, üzülerek, dövünerek aramak. [DS] **7.** *{ağız}* Dilenmek. [DS] **8.** *{ağız}* Aldanmak. [DS] **9.** *{ağız}* Âşık olmak; sevdalanmak. [DS] **10.** *{ağız}* Uymak; benzemek. [DS]

kapıra, [İt. caparro] *{ağız} is.* Kaparo; pey. [DS]

kapırcak, -ğı [kap-ır-cak] *{ağız} is.* Gelincik otu; börek otu. [DS]

kapırçak, [kab > kab-ır-çak] *{eT} is.* → kabırçak. [ETY]

kapısal, [kapis ? > kapis-al] *{ağız} is.* Değirmende tahıl doldurulan yer. [DS]

kapısalık, -ğı [kapı-ca-lık] *{ağız} is.* Seyrek çakılmış tahtalardan yapılmış bahçe kapısı; çit kapı. [DS]

kapısalıvermek, [kap-mak+sal-mak+ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Elindeki şeyi gücü yettiği kadar uzağa fırlatmak. [DS]

kapısız, [kapı-sız] *sf.* **1.** Kapısı olmayan; kapısı bulunmayan. **2.** *mecaz.* İşsiz; çalışmaya gidecek bir yeri olmayan. 🗗 **kapısız bacasız,** *Hiçbir eksiği giderilmemiş yeni ev veya kullanılamayacak derecede harap olmuş ev.* || **kapısız kalmak,** *İşsiz kalmak; işini kaybetmek.*

kapıska, [? kapıska] *{ağız} is.* **1.** Büyük çivi. **2.** Küçük çivi. [DS]

kapış, [kap-mak > kap-ış] *is.* **1.** Kapmak eylemi veya biçimi; kapıp alma. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *{eT}* Yağma etme; çalma. [DLT] **3.** *{eT}* Zimmete geçirme. [Clauson] **4.** Kapışmak eylemi. 🗗 **kapış kapan etmek,** *Göz açıp kapayıncaya kadar bitirmek; kapışmak.* || **kapış kapış,** *Kapışarak.* || **kapış kapış gitmek,** *Çabucak satılmak; bitmek.* || **kapış kapış yemek,** *Büyük bir iştahla yemek.*

kapışılma, [kap-ış-ıl-ma] *is.* Kapışma eylemi yapılma durumu.

kapışılmak, [kap-ış-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kısa bir süre içinde kapışarak bitirilmek. **2.** Güreşe veya kavgaya tutuşulmak.

kapışlamak, [kapış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yağma etmek. **2.** Yağma edermiş gibi yemek. [DS]

kapışma, [kap-ış-ma] *is.* Kapışmak eylemi.

kapışmak, [kap-mak > kap-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi birlikte kapmak suretiyle almak; bitirmek. *{eT} (aynı)* [DLT] [Gabain] **2.** Birbirini tutarak kavga etmek; kavgaya tutuşmak. **3.** Güreşe girişmek; güreş tutmak. **4.** *{eT}* Karşı durmak; mücadeleye girişmek. [EUTS] **5.** *argo.* Öpüşmek. **6.** *{eT}* Asmak. [EUTS] 🗗 **kapışan gitmek,** *{ağız} 1. Yağma eder gibi satılmak. 2. İsteklisi çok olmak.* [DS] || **kapışan kapışana,** *{ağız} Kapış kapış.* [DS]

kapıştırma, [kap-ış-tır-ma] *is.* Kapışmalarını sağlama.

kapıştırmak, [kap-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapışmalarını sağlamak; kapışmak eylemini yaptırmak. **2.** Kapışmak eylemine sebep olmak. **3.** Kavga ettirmek. **4.** Güreş tutturmak.

kapız[1], [kāb > kap-ız] *{ağız} is.* **1.** Derin vadi; kanyon; geçit; boğaz. **2.** Toprak altında bulunan taş tabakası. **3.** Rüzgâr tutmayan, kapalı yer. **4.** Dik yamaç. **5.** Uçurum. [DS]

kapız[2], [Ar. ḳabz] *{ağız} is.* Kabız; peklik. [DS]

kapiça, [? kapiça] *{ağız} is.* Mısır patlağı. [DS]

kapik, -ği [Rus. kopek] *is.* Rus para birimi olan rublenin yüzde biri değerindeki para. 🗗 **kapik oynamamak,** *1. Bir alış verişte söylenilen rakamda küçük bir değişiklik bile yapmamak. 2. Para vererek satın almaya değmemek.*

kapiler, [Lat. capillus *(saç)* > Fr. capillaire] *sf.* Kılcal. 🗗 **kapiler damar,** → kılcal damar.

kapis, [? kapis] *{ağız} is.* Değirmencinin öğütme payı olarak aldığı un. [DS]

kapital, -li [Lat. capitalis *(başa ait)* > Fr. capitale] *is. ekon.* Bir ticarî işletmenin kurulması için gerekli olan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü; ana mal; sermaye.

kapitalist, [Fr. capitaliste] *is.* **1.** Bir işletme için gerekli olan sermayeyi sağlayan kimse; sermayedar. **2.** Üretim ve işletme araçlarını özel mülkiyetinde bulunduran; sermayedar, ana malcı. **3.** Üretim ve işletme araçlarının özel mülkiyette bulunması görüşünde olan; ana malcı.

kapitalizm, [Fr. capitalisme] *is. siy.* Üretim ve işletme araçlarının özel mülkiyette bulunması esasına dayanan siyasal sistem; kapitalizm; ana malcılık.

kapitone, [Lat. caput *(baş)* > capitone *(büyük baş)* > Fr. capitoné] *is.* **1.** İki kat kumaş arasına pamuk, yün, sünger vb. maddeler konularak dikilmiş kabarık kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

kapitülasyon, [Lat. capitulum *(bölüm başlığı, sözleşme maddesi)* > Fr. capitulations] *is.* **1.** Şartname. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde yabancılara tek taraflı olarak bahşedilen veya anlaşmalarla tanınan çeşitli ticarî imtiyaz veya haklar.

kapiyh, [Rus. kopeyka] *{ağız} is.* Değersiz para. [EG]

kapkaç, [kap- + kaç-] *is.* **1.** Bir malı veya şeyi kapıp kaçmakla edinilen sahiplik; hırsızlık; çalma. **2.** Bir şeye yeterince özen göstermeden, üstünkörü yapılan iş. 🗗 **kapkaç düzeni,** *Kapkaç usulünün yaygın olduğu toplum düzeni.*

kapkaççı, [kap- + kaç-çı] *is.* **1.** Para ve değerli eşyaları kişilerin elinden, çantasından, cebinden kapıp kaçmak yoluyla hırsızlık yapan kimse. **2.** Fırsatlardan yararlanarak haksız kazanç elde eden kimse; vurguncu. **3.** İşini gelişigüzel yapan, gereken özeni göstermeyen kimse.

kapkaççılık, -ğı [kap- + kaç-çı-lık] *is.* **1.** Kapkaççı olma durumu. **2.** Kapkaççıya özgü davranış.

kapkap[1], [kap-mak > kap+kap] *{ağız} is.* Yağma. 🗗 **kapkap günü,** *{ağız} Yağma günü.* [DS]

kapkap[2], [Ar. ḫabḫab] *{ağız} is.* Takunya. [DS]

kapkara, [ka(p)+ka/ra] *(ka'pkara) sf.* **1.** Her yanı kara olan; büsbütün kara. **2.** Çok kara; kömür gibi.

kapkaranlık, -ğı [ka(p)+ka/ra-n-lık] *(ka'pkaranlık) sf.* Çok karanlık.

kapkarşu, [kap+karşu قپقرشو] *zf.* Tam karşı.

kapkın, [kap-kın] *{ağız} sf.* Düzenli; uygun. [DS]

kaplak[1], **-ğı** [kap-la-k] *{ağız} is.* Kaplumbağa. [DS]

kaplak[2], **-ğı** [kap-la-mak > kap-la-k] *{ağız} is.* Baltanın ağzı tam yıpranmadan üzerine vurulan ikinci bir demir parçası. [DS]

kaplakpişi, [kap-la-k+peş-i] *{ağız} is.* Kadınların taktıkları altınlı başlık. [DS]

kaplam, [kap-la-mak > kap-la-m] *is. man.* **1.** Bir terimin belirli sayıda nesneyi kapsama niteliği; şümul. **2.** *dbl.* Bir kelimenin taşıdığı anlamların tümü.

kaplama[1]**,** [kap-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyi bir kabın içine alma. **2.** Bir şeyi dış etkilerden korumak ya da süslemek için onun yüzeyine daha dayanıklı veya daha güzel görünen bir kat geçirme, yapıştırma işi. **3.** Bir yüzey üzerinde değişik bir maddeden oluşturulan kat. **4.** Tomruğun dilme makinelerinden geçirilmesi ile hazırlanan kalınlığı beş mm'den az olan ağaç levha. **5.** Çepeçevre sarılma; yayılma; örtme. **6.** Üzerine daha dayanıklı asfalt, mıcır gibi bir madde sermek suretiyle meydana getirilen yol veya yolun bu katı. **7.** Kitaplara cilt geçirme işi veya kitaba geçirilen cilt. **8.** Diş tacında mine tabakasının yerini tutan sentetik madde. **9.** İmparatorluk döneminde, sarayda suç işleyen zenci hadımağalarına uygulanan dayak cezası. **10.** *{ağız}* Eskiyen yorgana sonradan takılan dikişsiz yüz. [DS] **11.** *{ağız}* Yorgana yüz geçirme işi. [DS] **12.** *{ağız}* Kadın ceketi. [DS] **13.** *{ağız}* Gocuk. [DS] **14.** *sf.* Üzeri daha değerli bir madde ile kaplanmış olan.

kaplama[2]**,** [kap-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Soğan ile pirinç yağda kavrulduktan sonra pişirilen pilav. **2.** Sacda pişirilmiş mısır unundan yapılma bir tür börek. [DS]

kaplamacı, [kap-la-ma-cı] *is.* **1.** Kaplama işlerini yapan kimse. **2.** Çeşitli metalleri altın, gümüş gibi değerli metallerle kaplamayı meslek edinmiş usta. **3.** Tahta parçalarını tutkallayarak preste sıkıştırmak suretiyle kaplama yapan işçi. **4.** İki ayrı metal yaprağı haddeden geçirerek kaynaksız olarak yapıştıran işçi.

kaplamacılık, -ğı [kap-la-ma-cı-lık] *is.* Kaplamacının işi ve mesleği.

kaplamak, [kap > kap-la-mak قپلامق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi bir kılıfı, kabın içine alıp sarmak. **2.** Bir şeyi dış etkilerden korumak ya da süslemek için onun yüzeyine daha dayanıklı veya daha güzel görünen bir kat geçirmek, yapıştırmak. **3.** (Yer, zemin için) halı, kilim, taş vb. döşemek; yaymak. **4.** *{OsT}* Çevresini sarmak; çepeçevre dolanmak; kuşatmak; her yanını çevirmek ; muhasara etmek. **5.** (Hastalık vb. için) bir yüzey ve cilt üzerinde veya organ içinde yaygın şekilde meydana gelmek; vücudu sarmak; bürümek. **6.** Bir yeri veya arazi parçasını doldurmak; örtmek. **7.** Alan olarak yer işgal etmek. **8.** (Duygusal bir durum için) kişi veya topluluğu yoğun olarak etkilemek; doldurmak. **9.** (Bir fiziksel olay veya durum) yayılarak etkisi altına almak. **10.** Bir metali daha değerli bir metal ile örtmek. **11.** *mecaz.* (Ad, unvan, hüner, kahramanlık vb.) herkes tarafından bilinir olmak; yayılmak; dağılmak; duyulmak. **12.** (Diş için) tacın üzerini bir metal koruyucu ile kapatmak. **13.** Dikişli bir kitaba kap geçirmek. **14.** *fiz.* Bir iletkeni yalıtmak veya dış etkilerden korumak amacıyla üzerini bir tekstil malzemesi veya yalıtkan madde ile sarmak.

kaplamalı, [kap-la-ma-lı] *sf.* Üzeri herhangi bir madde ile kaplanmış olan.

kaplamdaş, [kap-la-m-daş] *sf. man.* Kaplamları aynı olanlar.

kaplamlı, [kap-la-m-lı] *sf. man.* Anlamı içinde belirli sayıda varlık, kavram vb. taşıyan; kaplayan.

kaplamsal, [kap-la-m-sal] *sf. man.* Kaplamla ilgili olan; kaplamla ilgili olarak; bir şeyin kaplamına ilişkin.

kaplan, [*eT.* kap-mak > kap + -lan *(yırtıcı)*] *is. zool.* Kedigillerden, Asya'da yaşayan, turuncu kızıl postlu, beyaz karınlı, postu kendine özgü siyah çizgisel beneklerle kaplı, büyük yırtıcı bir hayvan, *(Panthera tigris / Leo tigris / Felis tigris). {eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] ◻ **kaplan atlaması,** *spor. Çift ayakla sıçrayarak kazanılan hız ile bir engel üzerinden geçtikten sonra yardımcı iki kişinin omuzlarına tutunmak suretiyle hız kesip iki ayak üstüne düşme.*‖ **kaplan böcek,** *zool. Kın kanatlılardan kumsallarda yaşayan başka böcekleri avlayarak yaşayan bir tür böcek, (Cicindela campestris).*‖ **kaplan böcekler,** *zool. Kın kanatlılardan bitki, hayvan ve insan sağlığına zararlı böcekleri avlayarak sağlığa yararlı olan, güzel ve parlak renkli böcekler familyası, (Cicindelidae).*‖ **kaplan derisi,** *Deri sanayiinde çok tutulan ve kadın giysisi yapılan bir tür deri.*‖ **kaplan postu,** *1. Kaplanın kürk ve başka amaçla kullanılan postu. 2. Kaplan postu deseninde dokunmuş kumaş vb. şey. 3. bot. Koyu turuncu, üzerinde siyah benekleri olan bir tür susam çiçeği.*

kaplanboğan, [kaplan+boğ-an] *is. bot.* Düğün çiçeğigillerden, Kuzey Doğu Anadolu dağlarının yamaçlarında, çayırlarda ve nemli yerlerde yetişen, kalın kökleri üzerinde şalgama benzer yumruları bulunan, zehirli alkaloitlerden meydana gelen etkin bir madde taşıyan çok zehirli bir bitki; boğan otunun bir türü; kurtboğan; itboğan, *(Aconnitum nepellus).*

kaplangoz, [Yun. khokhlíangkhos] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kaplanış, [kap-la-n-ış] *is.* Kaplanmak durumu veya biçimi.

kaplanma, [kap-la-n-ma] *is.* Kaplamak eylemi yapılmak durumu.

kaplanmak[1]**,** [kap > kap-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kap sahibi olmak. [DLT]

kaplanmak[2]**,** [kap-la-mak > kap-la-n-mak قپلانمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kaplamak işi yapılmak. **2.** *{eAT}* Sarılmak; muhasara edilmek.

kaplanmak[3]**,** [kap-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Üzerine çökmek veya kapanmak; abanmak. [DS]

kaplatış, [kap-la-t-ış] *is.* Kaplatmak eylemi veya biçimi.

kaplatma, [kap-la-t-ma] *is.* Kaplatmak eylemi.

kaplatmak, [kap-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaplamak işini bir başkasına yaptırmak.

kaplayı, [kap-la-y-ı قاپلا بی] *{OsT} zf.* Her tarafı kaplanmış, sarılmış olarak.

kaplayış, [kap-la-mak > kap-la-y-ış] *is.* Kaplamak eylemi veya biçimi.

kaplayu, [kap-la-y-u قاپلا بو] *{OsT} zf.* Her tarafı kaplanmış, sarılmış olarak.

kaplı, [kap-lı] *sf.* **1.** Bir şeyle tamamen kaplanmış, örtülmüş olan. **2.** Belirtilen bir şeyle kaplanmış olan. **3.** Kabı olan; kap sahibi olan.

kaplıbağa, [kap-lı+bağa قپلی بغا] *{OsT} is.* Kaplumbağa.

kaplıca[1], [kap-lu *(örtülü)* > kap-lı + ı-lı-ca > kaplıca] *(kaplı'ca) is.* Sıcak suyu doğal olarak çıkan hamam; üzeri örtülü ılıca. 🗗 **kaplıca tedavisi,** *Maden sularından yararlanılarak kullanılan tedavi metotlarının tümü.*

kaplıca[2], [kap-lı-ca] *is.* Kışı uzun ve çetin geçen yerlerde yetişen, taneleri kavuzcuğuna sıkı sıkıya yapışık bir çeşit kapçıklı, bulgurluk buğday, *(Triticum monococcum / Spelta).*

kaplıcaburgaz, [kaplıca+burgaz] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

kaplıcalık, -ğı [kaplıca-lık] *sf.* **1.** Kaplıcada kullanılmaya uygun. **2.** Kaplıca kurmaya uygun.

kaplık[1]**, -ğı** [kap-lık] *sf.* **1.** Defter, kitap kabı yapmaya uygun (şey). **2.** (Belirtilen sayıda ve belirtilen kabı) dolduracak miktarda. **3.** *is.* Kaplama eşyası. 🗗 **kaplık oğul,** *Ana karnından kesesi ile doğan çocuk, uğurlu sayılır.* [DLT]

kaplık[2]**, -ğı** [kap-lık] *{ağız} is.* Ağıl. [DS]

kaplık[3]**, -ğı** [kap-lık] *{ağız} is.* Mutfaklarda kap kacak konulan yer. [DS]

kaplıkurba, [kap-lı+kurbağa] *{ağız} is.* Kaplumbağa. [DS]

kaplıma, [kap-la-ma] *{ağız} is.* Börek. [DS]

kaplubağa, [kap-lu + bağa قپلو بغا] *{eAT} {OsT} is.* Kaplumbağa.

kaplumbağa, [*eT.* kap-lu-n + baka > kaplumbağa [EREN]] *is. zool.* Oval, kemiksi ve sert bir kabuk içinde yaşayan, dört kısa bacaklı, dişsiz gaga ağızlı bir sürüngen hayvan, *(Testudo, Chelonia).* 🗗 **kaplumbağa gibi,** *(Kişi için) soğukkanlı ve yavaş hareket eden.* || **kaplumbağa yürüyüşü,** *Çok ağır olarak yapılan yürüyüş.*

kaplumbağalar, [kaplumbağa-lar] *(kaplu'mbağa) is. zool.* Sürüngenlerden, sırtı ve bağrı iskelet kemikleri ile kaynaşmış sert kemiksi bir bağa ile kaplı, karada ve suda yaşayan pek çok türü bulunan, yumurta ile çoğalan bir alt sınıf, *(Chelonia).*

kapma[1], [kap-ma] *is.* **1.** Kapmak eylemi. **2.** Hile ve aldatmaca ile elde edilen mal veya kazanç. **3.** *fiz.* Bir nükleer ya da atomik sistemin ek bir parçacık elde ettiği süreç. **4.** *sf.* Kapmaca.

kapmaca, [kap-maca] *sf.* **1.** Kaparak ele geçirilen; zor kullanılarak alınan. **2.** *is.* Kaparak ele geçme; kapma.

kapmak[1], [kap-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Tutmak. *{eAT} (aynı)* [ETY] [DLT] [EUTS] [DK] [KB] [Gabain] **2.** *{eT}* Dokunmak. [DLT] **3.** *{eT}* Yakalamak. *{eAT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [Gabain] [DK] **4.** *{eT}* Yere veya bir şeye çalmak, vurmak; çarpmak; uçurmak. [DLT] [ETY] **5.** *{eT}* Hücum etmek; hücum ederek savuşturmak. [DLT] [ETY] **6.** Birinin elinde tuttuğu, yanında bulundurduğu bir şeyi zorla alıp götürmek. **7.** Bir şeyi birdenbire ve çekerek almak; kullanmak amacıyla eline almak. **8.** Atılan bir şeyi elle tutmak; yakalamak. **9.** (Yırtıcı hayvanlar için) yakalayarak öldürmek. **10.** Kıstırarak koparmak veya yaralamak. **11.** (Hayvanlar için) ısırmak; ısırarak yaralamak. **12.** İşitme ve görme yoluyla tezden öğrenmek; çabuk kavramak. **13.** (Yer için) çabuk davranarak işgal etmek; tutmak; sonradan gelecek birileri için ayırmak. **14.** (Hastalık, mikrop, kötü huy için) kendine bulaştırmak; kendisine çabucak bulaşmak; geçmek. 🗗 **kapanın elinde kalmak,** *1. Çok isteniyor veya aranıyor olmak. 2. Kim önce davranırsa onun elinde kalmak.* || **kapan kapana,** *1. Çok ucuza satılan bir şeye kişilerin rağbetiyle. 2. Yağma edilerek.* || **kapıp koyuvermek,** *Sorumluluğunda olan şeyleri ihmal etmek; olayları kendi akışına bırakmak; boşlamak.*

kapmak[2], [kap > kap-mak قپمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Kapamak; örtmek. [EUTS] [ETY] [Gabain] **2.** *{eAT}* Kaplamak; istila etmek.

kapmak[3], [kop-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Türemek; çıkmak. [DS]

kapmık, -ğı [kap-mık] *{ağız} is.* Düğün yemeği. [DS]

kapni, [Fr. capnie] *is.* Kanda erimiş hâlde bulunan karbondioksit miktarı.

kapnisit, [Fr. kapnicite] *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum fosfat.

kaporta[1], [Lat. bucca *(ağız)* + porta *(kapı)* > boccaporto] *(kapo'rta) is. dnz.* **1.** Gemilerde, güverte ve bölmeler arasında geçişi sağlayan, kapatıldığı zaman su sızdırmayan kapak. **2.** Gemi içinin havalanması ve aydınlanması için güverteler üzerine açılan camekânlı kapak.

kaporta[2], [Lat. cappa *(cüppe)* > Fr. capote *(kaput)* => kaporta] *(kapo'rta) is.* **1.** Otomobillerin motor üstündeki kapağı; kaput. **2.** Bir taşıtın üzerine sactan yapılmış örtü. **3.** Bir uçağın motor bloğunu koruyan siper.

kaportacı, [kaporta-cı] *is.* Motorlu taşıtların kaporta sacını onaran kimse.

kaportacılık, -ğı [kaporta-cı-lık] *is.* Kaportacının yaptığı iş ve meslek.

kapot, -du [Fr. capote] *{ağız} is.* Prezervatif. [DS]

kappan, [? kappan] *{ağız} is.* Duvardaki delik. [DS]

kapra, [? kapra] *{eT} is.* Ağaç çileği, *(Rubus idaeus).* [EUTS]

kapram, [Ar. ḳaraba / Far. kurbān] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kabuğunun içindeki ince ve taze kabuk. **2.** Arı kovanı. [DS]

kapran[1]**,** [? kapran] *{ağız} is.* **1.** Zayıf hayvan derilerinde, işlendikten sonra görülen doku bozukluğu. **2.** Ekinlerde görülen bir tür hastalık. **3.** *sf.* (İnsan için) ağır yürüyen. **4.** (Hayvan için) kaba; hantal; iri. [DS]

kapran[2]**,** [Ar. ḳaraba / Far. kurbān] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kovuğu. **2.** Tahıl ölçeği; şinik. **3.** Küçük kutu. [DS]

kapriçyo, [İt. capriccio] *(kapri'çyo) is. müz.* Çalgı veya ses için bestelenmiş, serbest biçimde parça; kapris.

kaprik asit, -di [Fr. acid caprique] *is.* On karbon atomlu doymuş yağ asidi.

kaprin, [Fr. caprine] *is.* Üç yağ asidi ile kaprik asitten oluşan trigliserit.

kapris, [Hint Avr. kap-ro *(keçi)* > İt. capriccio > Fr. caprice] *is.* **1.** Değişken ve düşüncesiz hareketlerle yapılan huysuzluk; sorumsuz davranış. **2.** Resim veya gravürde kurallardan, alışkanlıklardan uzak, tuhaf veya kendine özgü havası olan desen. **3.** *müz.* Çalgı veya ses için bestelenmiş, serbest biçimde parça; kapriçyo. ◻ **kapris yapmak,** *Gereksiz isteklerde bulunarak huysuzluk etmek.*

kaprisli, [kapris-li] *sf.* Kaprisle hareket eden; kaprisi olan.

kaprissiz, [kapris-siz] *sf.* Kapris yapmayan; kaprisi olmayan; kaprisli davranmayan.

kapsa[1]**,** [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* Çitten ya da aralıklı çakılan tahtalardan yapılmış bahçe kapısı. [DS]

kapsa[2]**,** [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* **1.** Büyük sepet veya sele. **2.** Tohum ya da yem kabı; tahta sandık. [DS]

kapsak[1]**, -ğı** [kap-sa-k] *{ağız} is.* Çamaşır. [DS]

kapsak[2]**, -ğı** [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* Büyük sepet; sele. [DS]

kapsalak[1]**, -ğı** [kap+sal-ak] *{ağız} sf.* **1.** Sersem; budala. **2.** Vurdum duymaz; gamsız. [DS]

kapsalak[2]**, -ğı** [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* Büyük sepet; sele. [DS]

kapsalık, -ğı [Yun. khapsakhı] *{ağız} is.* → kapsalak[2]. [DS]

kapsalıvermek, [kap-mak + sal-mak + ver-mek] *{ağız} is.* Başıboş bırakmak; kapıp salıvermek. [DS]

kapsam, [kap-mak > kap-sa-mak > kap-sa-m] *is.* Bir şeyin içinde bulunan şey; sınırları içine alma durumu; içerik; şümul. ◻ **kapsamına alma,** *İçine alma; şümullendirme.*|| **kapsamına alınma,** *İçine alınma; şümullendirilme.*|| **kapsamını genişletmek,** *Bir şeyin sınırları içine giren ögelerin sayısını ve türünü arttırmak; şümullendirmek.*

kapsama, [kap-sa-ma] *is.* Kapsamak durumu; şamil.

kapsamak, [*eT.* kap-mak > kap-sā-mak / kavza-mak] *gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** *{eT}* İçine almak; sınırları içine katmak; şamil olmak; kaplamak; sarmak. [DLT] **2.** *{eT}* Kaplamak istemek; etrafını sarmak istemek. [DLT] **3.** *{eT}* Kapmak istemek. [DLT]

kapsamlı, [kap-sa-m-lı] *sf.* Çok sayıda şeyleri içeren; kapsamı geniş olan; şümullü.

kapsan, [Fr. capsule] *{ağız} is.* Kapsül. [DS]

kapsanma, [kap-sa-n-ma] *is. mat.* Bir A cümlesinin bütün elemanlarının başka bir B cümlesine katılması özelliği.

kapsar, [kap-sa-r] *sf.* Sınırları içine alan; çevreleyen; kapsayan; şamil.

kapsımak, [kap > kap-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Çok acıkmak. [DS]

kapsın, [Fr. capsule] *{ağız} is.* Kapsül. [DS]

kapsız, [kap-sız] *sf.* Kabı olmayan; kaplanmamış olan.

kapsin, [Fr. capsule] *{ağız} is.* Kapsül. [DS]

kapsisin, [Lat. capsicum) *is.* Biberlerde bulunan kan çekici aktif mad, $C_{18}H_{27}NO_3$

kapsit, [Fr. capside] *is. biy.* Virüslerin nükleik asidinin dışında bulunan protein kılıf.

kapsol[1]**,** [? kapsol] *{ağız} is.* Cinsel sapınca uğramış kimse. [DS]

kapsol[2]**,** [Fr. capsule] *{ağız} is.* Fındığın dış kabuğu. [DS]

kapsomun, [? kapsomun] *{ağız} is. zool.* Kefal balığına benzeyen, uzunca burnu olan bir cins yağsız balık. [DS]

kapsül, [Lat. capsula *(kutucuk)* > Fr. capsule] *is.* **1.** Şişenin ağzını ve mantarı örten, kenarları kıvrık metal kapak. **2.** Böbrek, eklem, beyin gibi bazı organları çevreleyen kese biçiminde esnek kılıflar. **3.** Uzay araçlarında ısı ve sese karşı yalıtılmış kapalı bölme. **4.** *bot.* Kimi bitkilerin tohumlarını taşıyan, meyve olgunlaştıktan sonra çatlayıp dökülen dış kabuk. **5.** *bot.* Bazı bitkilerin spor keseleri. **6.** Bazı ilaçların yutulmasını kolaylaştırmak üzere, üzerlerine geçirilmiş midede açılabilir jelatin koruyucu. **7.** Bazı maddeleri eritmek için kimya laboratuarlarında kullanılan yarım küre biçiminde kap. **8.** Fişeğin taban ortasında bulunan ve iğnenin çarpması ile kolayca ateş alabilen bir tür barutla dolu küçük yuvarlak parça. **9.** Bir patlayıcı karışım içeren küçük metal kap. **10.** Şerit biçiminde iki kâğıt arasına konulmuş, oyuncak tabanca patlayıcısı. **11.** *{ağız}* Boş mermi kovanı. [DS]

kapşurmak, [*ka-mak > kav-ış-mak > kav(ı)ş-urmak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kavşurmak. [Gabain]

kaptan[1], [Lat. capo *(baş)* > capitanus > İt. capitano / kapitán] *is.* **1.** Bir geminin sevk ve idaresinden sorumlu uzman deniz adamı. **2.** Yolcu otobüslerini kullanan sürücü. **3.** Balık avcılarına ve teknelerine komuta eden kişi. **4.** Spor karşılaşmalarında takımdan sorumlu olan kişi; takım başı. 🗗 **kaptan köprüsü,** *dnz. Kaptanın gemiyi sevk ve idare ettiği bölüm.*|| **kaptan köşkü,** *dnz. Kaptanın gemiyi idare ettiği bölüm.*|| **kaptan paşa,** *tar. İmparatorluk döneminde deniz kuvvetlerinin en yüksek idarî ve askerî amiri; kaptan-ı derya.*| **kaptan pilot,** *Bir yolcu hat uçağını veya uzay gemisini yöneten kişi.*

kaptan[2], [? kaptan] *{ağız} is.* Tilki yuvası. [DS]

kaptanıderya, [İt. capitano + Ar. deryā دريا قبودان] *(kapta'nıderya:) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde deniz kuvvetlerinin en yüksek idarî ve askerî amiri; kaptan paşa.

kaptanlık, -ğı [kaptan-lık] *is.* **1.** Kaptan olma hâli. **2.** Kaptanın yaptığı iş ve görev.

kaptıkaçtı, [kap-tı + kaç-tı] *is.* **1.** Yolcu taşımakta kullanılan küçük taşıt. **2.** Kalabalık yerlerde kişinin elinde ve yanında bulunan para veya eşyayı kapıp kaçmak suretiyle yapılan hırsızlık. **3.** Bir deste kâğıtla oynanan, ortada ve oyuncuların önünde bulunan üstteki kâğıtları elindeki eşiyle alma esasına dayanan bir iskambil oyunu.

kaptır, [kap-tır] *{ağız} is.* Hayvan kırkmakta kullanılan makas. [DS]

kaptırgeç, -ci [kap-tır-geç] *{ağız} is.* Kereste yapılan tomruğun yan tarafından çıkan kapak tahtası. [DS]

kaptırka[1], [? kaptırka] *{ağız} is.* Kutu. [DS]

kaptırka[2], [kaburga] *{ağız} is.* Kaburga; iskelet. [DS]

kaptırma, [kap-tır-ma] *is.* **1.** Kapmak işini yaptırmak eylemi. **2.** Bir şeyin zorla alınmasını engelleyememe. **3.** Marangoz ve dülgerler tarafından kesme, biçme ve oyma işlerinde kullanılan kollu, küçük el testeresi. **4.** *{ağız}* Kemer. [DS] **5.** *{ağız}* Kemer tokası. [DS] **6.** *{ağız}* Kopça; çıtçıt. [DS]

kaptırmak, [kap-mak > kap-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Yanında veya elinde bulunan bir şeyin zorla alınmasını önleyemeyerek kapılıp kaçılmasına meydan vermek. **2.** Vücudunun bir bölümü veya organı bir makine tarafından çekilerek ezilmek, sıkıştırılmak, yaralanmak. **3.** *mecaz.* Geç davranmak veya yanlış bir hareket yüzünden çıkan bir fırsatı değerlendirememek. **4.** *dnz.* Seyir halindeki bir gemiyi rüzgâr veya akıntı etkisi ile rotadan dışarı kaçırtmak.

kapturga, [kaburga] *{ağız} is.* Damın üzerine örtülen oluk biçimindeki tahta. [DS]

kapturmak, [kap-mak > kap-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaptırmak; çaldırmak. [DLT]

kapu[1], [kap-mak *(örtmek)* > kap-uġ > kapu قپو / قاپو] *{eT} {eAT} is.* Kapı. [DK] 🗗 **kapu bağlamak,** *{eAT} {OsT} Kapıyı kapatmak.*|| **kapu bağlanmak,** *{eAT} Kapı bağlanmak.*|| **kapu basırığı,** *{OsT} Kapı dayağı.*|| **kapu basturuğu,** *{OsT} Kapı dayağı.*|| **kapu değesi,** *{OsT} Kapı dayağı.*|| **kapu geçmek,** *{OsT} Baştan savmak; atlatmak; ihmal etmek.*| **kapu kaşı,** *{OsT} Kapı üzerindeki damlalık.*|| **kapu kuzusu,** *{OsT} Büyük avlu kapılarının bir kanadında bulunan küçük kapı.*| **kapunun yukarı kaşı,** *{OsT} Kapı üzerindeki damlalık.*|| **kapu yapmak,** *{eAT} Kapıyı kapamak.*|| **kapu yaşmağı,** *{OsT} Kapı perdesi.*|| **kapu yavrusu,** *{OsT}* → kapı kuzusu.|| **kapuyu almak,** *{OsT} Kapıyı tutmak; kapıda durmak; girip çıkana engel olmak.*|| **kapuyu bozmak,** *{OsT} Kapıyı açmak.*

kapu[2], [kapu] *{ağız} is.* Harmanda tahıl toplamaya yarayan, hayvanla çekilen kapı büyüklüğünde bir araç; sıyırgı. [DS]

kapucalık, -ğı [kapu-ca-lık] *{ağız} is.* Camlı dolap; vitrin. [DS]

kapuçı, [kapu > kapu-çı] *{eAT} is.* Kapıcı. [DK]

kapuçino, [İt. cappucino] *is.* **1.** Külahı kahverengi cüppeli bir Katolik tarikatı. **2.** Köpüklü kahve.

kapudan, [İt. capitano] *{ağız} is.* Kaptan. [DS]

kapudane, [İt. capitano قپودانه] *(kapu:da:ne) {OsT} is. tar.* İmparatorluk dönemi deniz kuvvetlerinde, bugünkü koramiralliğe eşit rütbede, yeşil asa taşıyan amiral.

kapug, [kap-mak *(örtmek)* > kap-uġ] *{eT} is.* Kapı. [DLT] [KB] 🗗 **kapug yapmak,** *{eT} Kapıyı örtmek.*|| **kapug yapılmak,** *{eT} Kapı örtülmek.*

kapugçı, [kapuġ-çī] *{eT} is.* Kapıcı. [KB]

kapuglug, [kap-uġ > kap-uġ-luġ] *{eT} sf.* Kapılı. [DLT]

kapulanmak, [kapı-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İşe girmek; işe yerleşmek. [DS]

kapulca, [kap-lı-ca] *{ağız} is.* Taneleri küçük bir tür buğday; kaplıca. [DS]

kapulgan, [kap-ul-mak > kap-ul-ġān] *(kapulga:n) {eT} sf.* Daima sıkışan. [DLT]

kapulmak, [kap-mak > kap-ul-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sıkışmak. [DLT]

kapulug, [kap-uġ > kapu(ġ)-luġ] *{eT} sf.* Kapalı. [OKD]

kapurcak, -ğı [kap-ur-cak] *{ağız} is.* **1.** Tahıl konmak için yapılan kapaklı tahta kutu. **2.** Tahta kutu. [DS]

kapurçak, -ğı [kapur-ça-k] *{ağız} is.* Gelincik otu. [DS]

kapurga, [Moğ. kabırġa] *{eT} {eAT} is.* Kaburga. [DK]

kapurtu, [kop-mak > kop-ur-tu] *{ağız} is.* Koşu. [DS]

kapusalık, -ğı [kapu-sal-ık] *{ağız} is.* Çitten kapı. [DS]

kapuska, [Rus. kapusta *(lahana)*] *(kapu'ska) is.* Et ve lahana ile yapılan bir sebze yemeği.

kapuş, [kap-mak > kap-uş] *{eT} is.* Yağma. [KB]

kapuşmak[1], [kap-mak > kap-ış-mak] *{eT} işteş. f.* Kapışmak. [DLT]

kapuşmak[2], [kop-mak > kop-uş-mak] *{ağız} is.* Koşmak.

kaput[1], [Alm. kaputt] *is.* **1.** İskambilde hiç el vermeden yenmek. **2.** *sf.* Kötü; bozuk. **3.** *{ağız}* Alık; sersem. [DS] 🗗 **kaput etmek,** *İskambilde rakibine hiç el vermemek.*|| **kaput gitmek,** *1. İskambilde hiç el almadan yenilmek. 2. argo. Sınavların hiç birisinde başarılı not alamamak.*|| **kaputu kesmek,** *1. İskambil oyununda bir el kâğıt almak. 2. argo. Girdiği bir dizi sınavların bir tanesinde başarılı olmak.*

kaput[2], [Fr. capote *(külahlı cüppe)*] *is.* **1.** Yünlü kumaşlardan yapılmış kalın askerî palto. **2.** Motorlu araçlarda motoru örten açılır kapanır kapak; kaporta. **3.** Cinsel ilişki sırasında bulaşıcı hastalıklardan veya gebelikten korunmak için erkeklerin kullandığı bir tür ince kauçuk kılıf; prezervatif; kordum. 🗗 **kaput bezi,** *Bir tür kaba, beyaz, pamuklu düz dokuma; Amerikan bezi.*

kaputluk, -ğu [kaput-luk] *is.* **1.** Kaput konulan yer. **2.** *sf.* (Kumaş için) kaput yapmaya uygun; kaput yapılabilecek nitelikte.

kapuz, [kap-mak *(kapamak)* > kap-uz] *is.* **1.** *jeol.* Oldukça sarp ve dik kayalıklar arasına sıkışmış bulunan derin vadi; dar ve derin vadi; geçit; boğaz; kanyon; *{ağız} (aym).* [DS] **2.** *{ağız}* İçine girilemeyen, sık ağaçlı ormanlık alan. [DS]

kapüşon, [İt. cappuccio > Fr. capuchone] *is.* Manto, pardösü, parka gibi üst giyeceklerinin başa geçirilen ve gerektiğinde geriye devrilebilen külah biçimli parçası.

kapzamak, [kap-(ı)z-a-mak قبضمق] *{OsT} gçl. f. [-r]* Kaplamak.

-kar-, [ka-r-mak *(eklemek, karıştırmak)* > -ğar- / -ger- / -kar- / -ker-] *{eT} yap. e.* ➔ -gar-.

-kâr, [Far. -kār کار -] *{OsT} son ek.* Sonuna getirildiği Farsça kelimelerden o kelimenin belirttiği kavramla ilgili olarak *"eden, edici"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek; Türkçedeki *"-li, -ci"* eklerinin karşılığıdır. *hile-kâr (hile-ci), isyan-kâr (isyan eden)*

ka'r, [Ar. kaʿr قعر]*{OsT} is.* **1.** Çukur şeyin dibi; son; nihayet. **2.** Derinlik. 🗗 **ka'r-ı girdāb-ı mevt,** *{OsT} Ölüm girdabının dibi.*|| **ka'r-ı nā-yāb,** *{OsT} 1. (Deniz için) pek derin. 2. Dibi bulunamayacak derecede derin veya çukur olan.*

kâr, [Far. kerden *(yapmak, çalışmak)* >kār کار] *(kâ:r) {OsT} is.* **1.** Uğraşılan şey; meşguliyet; iş güç; iş; çalışma; hareket; eylem. **2.** Alış veriş işlerinden elde edilen parasal kazanç. **3.** Bir işletmeden, bir işten, bir etkinlikten elde edilen kazanç; temettü. **4.** *mecaz.* Bir şeyden elde edilen çıkar; fayda; yarar. **5.** *tic.* Maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fazlalık. **6.** *huk.* Bir işletmenin veya girişimin ekonomik etkinlikleri sonunda, sağladığı gelirden, bütün masrafları çıktıktan sonra kalan müspet fark. **7.** Meslek; sanat; meşguliyet. **8.** Etki; etkileyiş; işleme; etki etme; nüfuz etme. **9.** Savaş. **10.** *müz.* Klasik Türk müziğinde peşrev ile beste arasında gufteli sözlü büyük eser. 🗗 **kâr-āgâh,** *{OsT} İş bilir.*|| **kâr-āgâhî,** *{OsT} İş bilirlik; uyanıklık.*|| **kâr-āmûz,** *{OsT} İş bilir; deneyimli; becerikli.*|| **kâr-āşnā,** *{OsT} İşten anlar.*|| **kâr-āşnāyî,** *{OsT} İş bilirlik.*|| **kâr-āzmā,** *{OsT} Deneyimli; görgülü; iş bilen.*|| **kâr-āzmāyî,** *{OsT} İş bilicilik; görgülülük.*|| **kâr-āzmûde,** *{OsT} Görmüş geçirmiş; görgülü.*|| **kâr-āzmûdegî,** *{OsT} İş bilicilik; görgülülük; becerikli-lik.*|| **kâr bırakmak,** *{OsT} Kazanç getirmek.*|| **kâr-çe,** *{OsT} Kısa ve küçük kâr.*|| **kâr-dān,** *{OsT} İşinin ehli; işten anlar.*|| **kâr-dānî,** *{OsT} İş bilirlik; uyanıklık.*|| **kâr-dār,** *{OsT} Bir iş sahibi olan; iş tutan.*|| **kâr-dārān,** *{OsT} İş tutanlar; ellerinde iş bulunanlar.*|| **kâr-dîde,** *{OsT} İş bilir; uyanık.*|| **kâr-dîdegî,** *{OsT} Uyanıklık; iş bilirlik.*|| **kâr etmek,** *{OsT} 1. Kazanç sağlamak; yarar sağlamak. 2. Etki etmek.*|| **kâr-fermâ,** *{OsT} 1. İş buyuran; emreden. 2. mecaz. Hükümdar.*|| **kâr-fermāyān,** *{OsT} İş buyuranlar; iş buyurucular.*|| **kâr-gâh,** *{OsT} 1. İş yeri; atölye. 2. mecaz. Bu dünya.*|| **kâr-gâh-ı kün fekân,** *{OsT} Evren ve evrende olan bütün şeyler.*|| **kâr-geh,** *{OsT} 1. İş yeri; çalışma yeri; atölye. 2. mecaz. Dünya.*|| **kâr-gen,** *{OsT} İş yapan; işleyen.*|| **kâr-ger,** *{OsT} 1. İş yapan; işleyen. 2. Etkili; nüfuzlu.*|| **kâr-gil,** *{OsT} Kerpiç bina.*|| **kâr-gîr,** *{OsT} 1. İş tutan; iş tutucu. 2. Taştan ve tuğladan yapılmış bina.*|| **kâr-güdāz,** *{OsT} İşi bitmiş; iflas etmiş; kârını eritmiş.*|| **kâr-güzār,** *{OsT} İş bilir; becerikli; hamarat.*|| **kâr-güzārān,** *{OsT} İş becerenler; elinden iş gelenler; becerikliler.*|| **kâr-güzārî,** *{OsT} İş bilirlik; beceriklilik.*|| **kâr haddi,** *{OsT} Kazanç sınırı.*|| **kâr-hāne,** *{OsT} 1. İş yeri; çalışma yeri. 2. Süt evi; süt satılan veya süt ürünleri işlenen yer. 3. Genelev.*|| **kâr-ı âkıl,** *{OsT} Akıllı iş.*|| **kâr-ı kadîm,** *{OsT} Eski zaman işi.*|| **kârı olmamak,** *{OsT} O kişinin yapabileceği türden olmamak.*|| **kârını tamam etmek,** *{OsT} mecaz. Öldürmek; ortadan kaldırmak.*|| **kâr-ı revā,** *{OsT} Kullanılabilir; iş görür.*|| **kâr koymak,** *{OsT} Maliyet fiyatı üzerine kâr payı eklemek.*|| **kâr-nāme,** *{OsT} İş gösteren; örnek iş.*|| **kâr-nümā,** *{OsT} 1. İş gösteren; çıkar gösteren. 2. Ustanın çırağa öğretmek için yaptığı örnek iş; temrin.*|| **kâr payı,** *{OsT} 1. Bir malın maliyeti üzerine eklenen belirli orandaki kazanç miktarı. 2. Bir işletmenin maliyet giderleri ve zararları çıkarıldıktan sonra kalan net kazancın pay senedi başına düşen miktarı; temettü hissesi.*|| **kâr-perdāz,** *{OsT} 1. İş düzenleyen. 2. Konsolos.*|| **kâr-perverd,** *{OsT} İş yapan; becerikli.*|| **kâr-sāz,** *{OsT} İş yapan; becerikli.*|| **kâr-sāzān,** *{OsT} İş işleyenler; becerikliler.*|| **kâr-şinās,** *{OsT} İş bilir; işten anlayan.*||

kâr-şinâsân, *{OsT} İş bilirler; işten anlayanlar.*|| **kâr-şinâsî,** *{OsT} İş bilirlik; iş anlayıcılık.*|| **kâr ü bâr,** *{OsT} İş güç; kazanç.*|| **kâr-zâr,** *{OsT} Cenk; kavga; dövüş.*|| **kâr-zâr-ı düşvâr,** *{OsT} Zorlu savaş.*|| **kâr-zâr-gâh,** *{OsT} Savaş yeri; savaş meydanı.*

kar[1], [kar / kür *(yans.)*] *is.* Gök gürlemesini, karın gurultusunu anlatan kök. [Zülfikar] *kar kur, kar kur etmek.* 🗗 **kar kur,** *{eT} Ses anlatır.* [DLT]|| **kar kur etmek,** *{eT} Guruldamak.* [DLT]

kar[2], [*eT.* ka > kā-r] *is.* Atmosferde bulunan su buharının donmasıyla meydana gelmiş, hafif tanecikler hâlinde uçuşarak yağan beyaz renkli su kristalleri. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] [DK] 🗗 **kar ayakkabısı,** *1. Karda giyilen kalın ve su geçirmez ayakkabı. 2. Kara batmamak için giyilen geniş tabanlı özel ayakkabı.*|| **kar badullamak,** *{ağız} Kar lapa lapa yağmak.* [DS]|| **kar cücüsü,** *{ağız} Gri renkli, serçe büyüklüğünde, siyahlı beyazlı uzun kuyruğu bulunan bir kuş.* [DS]|| **kar çiçeği,** *bot. Süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekli, süs olarak yetiştirilen soğanlı bir bitki, (Leuconium).*|| **karda gezip izini belli etmemek,** *Kimseye sezdirmeden bazı gizli işler yapmak; gizli dolap çevirmek.*|| **kardan adam,** *Çocukların eğlence için kardan insan biçiminde yaparak burnuna havuç, gözüne kömür, koltuğuna saplı süpürge, başına eski şapka koydukları kaba heykel.*|| **kardan aslan,** *İri yapılı ve gösterişli olduğu hâlde aslında gücü kuvveti olmayan kimse.*|| **kar dişi,** *Saçaklardaki sarkan buz sarkıtları.*|| **kar döşeği,** *{ağız} 1. Çiy. 2. Kar yağmadan önce yağan sulu kar taneleri.* [DS]|| **kar gibi,** *1. Çok beyaz; bembeyaz. 2. Çok temiz; tertemiz.*|| **kar helvası,** *1. Eskiden sıcak yaz günlerinde serinlemek için yenilen pekmez karıştırılmış kar. 2. Bulanın bile beğenmediği buluş.*|| **kar itkisi,** *{ağız} Kar itmeye yarayan araç.*|| **kar karması,** *{ağız} Kar helvası.* [DS]|| **kar katması,** *{ağız} Kar helvası; karlambaç.* [DS]|| **kar kuşu,** *1. Serçegillerden, karlı dağların doruklarında yaşayan, bacakları ve parmakları tüylü bir kuş, (Plectrophenax nivalis). 2. Kar kuşugillerden Güney kutbuna yakın yerlerde yaşayan bacak ve parmakları tüylü bir kuş, (Chionis).*|| **kar kuşugiller,** *Güney denizlerinde yaşayan, yumurtalarını balıkçılların yuvalarına bırakarak asalak olarak büyüten beyaz yağmur kuşu familyası, (Chionididae).*|| **kar kuyusu,** *Yaz için kar biriktirilerek üzeri saman ve toprakla örtülen büyük çukur.*|| **kar parçası,** *(Kişi için) beyaz renkli.*|| **kar patağı,** *{ağız} Kar topu.* [DS]|| **kar pelidi,** *{ağız} Kızıl meşe.* [DS]|| **kar sınırı,** *Dağ tepelerindeki sürekli karların en alt uç noktalarının meydana getirdiği çizgi.*|| **kar sıyırması,** *Yüzey şekillerinin meydana gelişinde karın sebep olduğu olayların tümü.*|| **kar siperi,** *Kardan korunmak için askerlerin yaptıkları korunak.*|| **kar soğudan,** *{ağız} Sürahi.* [DS]|| **kar somunu,** *{ağız} Börek.* [DS]|| **kar süpürücü,** *Yolları trafiğe açmak için yol üzerinde birikmiş karları süpürüp temizleyen iş makinesi.*|| **kar topu,** *1. Yumuşak karı elle sıkmak suretiyle yapılan top. 2. mecaz. Şişman ve beyaz çocuk. 3. bot. Hanımeligillerden, park ve bahçelerde yetiştirilen, beyaz, top hâlinde birleşik çiçekler açan, zeytinsi kırmızı meyveleri olan bir ağaççık, (Viburnum opulus).*|| **kar topu gibi,** *(Çocuk için) şişman ve beyaz.*|| **kar tutmak,** *Kar yağdıktan sonra erimeyip yerde kalmak.*|| **kar yağmak,** *(Kristalleşmiş su buharları için) yere düşmek.*|| **kar yitgisi,** *{ağız}* → kar itkisi. [DS]

kar[3], [kar] *{eT} is.* **1.** Karın. [Clauson] **2.** Omuz; kolun üst kısmı. [EUTS] [Gabain]

kar[4], **-r'ı** [Ar. ḳarʿ قرع] *{OsT} is.* **1.** Kapıyı çalma, tıklatına. **2.** Doktorun muayene etmek istediği yeri parmağıyla vurması. 🗗 **kar'-ı esbâî,** *{OsT} Doktorun sağ elinin parmağıyla, muayene etmek istediği yere sol elinin iç kısmını koyarak üzerine vurması.*

kar[5], **-rrı** [Ar. ḳarr قر] *{OsT} is.* **1.** Soğuk geçme; soğuk alma. **2.** Bir şeyde veya bir yerde karar kılına; karar bulma; dengede kalma.

kar[6], [kar] *{ağız} is.* Sürme; rastık. [DS]

kar[7], [kār] *(ka:r) {ağız} sf.* Sağır. [DS]

kar'a, [Ar. ḳarʿa قرعه] *{OsT} is. bot.* Su kabağı.

kara[1], [*eT.* karā قرہ] *sf.* **1.** Güneş ışığının bütün renklerini soğurduğu için en koyu renkte olan; kömür renginde olan; siyah. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [İK.PÖy.] [OKD] [Tekin] [Gabain] [DK] **2.** Aynı türden olan şeylerden rengi daha koyu olan. **3.** (Kişi için) teni esmer olan. **4.** *{eAT}* Zenci. **5.** *mecaz.* (Olay ve durumlar için) üzüntü yaratan; gamlı. **6.** *mecaz.* Çok kötü ve sıkıntılı. **7.** *mecaz.* İyi nitelikte olmayan; kötü. **8.** *mecaz.* İlkel; gelişmemiş. **9.** Herhangi bir ustalık ve kural gerektirmeyen. **10.** Büyük; yüksek; şiddetli. **11.** Kuzey. **12.** Gözü pek; cesur. **13.** (Su için) bol ve gür. **14.** *{eT}* Karanlık. [Gabain] [DLT] **15.** *{eT}* Evcil hayvan. [Gabain] [EUTS] 🗗 **kara ağaca kandil asmak,** *Karaborsadan veya başka usulsüz yollardan para kazanmak.*|| **kara ağır,** *{ağız} Yapraklarını dökmeyen, mor çiçek açan bir tür ağaç.* [DS]|| **kara ağızlı,** *Başkalarına kara çalmayı, iftira atmayı alışkanlık edinmiş kimse; uğursuz; şom ağızlı.*|| **kara ağrı,** *1. Tifo. 2. {ağız} Hayvanlarda görülen bir çeşit hastalık.* [DS] *3. {ağız} Uzun süren hastalık.* [DS] *4. {eAT} Bir tür humma.*|| **kara akça,** *{ağız} Köylerde nuhtara verilen yıllık ücret.* [DS]|| **kara ala,** *{ağız} Koyu gri renk.* [DS]|| **kara amber,** *Simsiyah; kapkara.*|| **kara Arap,** *Zenci.*|| **kara ardıç,** *bot.* → karaardıç, *(Juniperus sabina).*|| **kara asma,** *bot. Şeytan şalgamı, (Bryonia dioica).*|| **kara astar,** *{ağız} Kaput bezi.* [DS]|| **kara aş,** *{ağız} Karamuk meyvesi ezmesi*

ve şekerle yapılan pelte. [DS]|| **kara ayı,** *zool. Ayıgillerden, insan boyunda, esmer kahverengi kıllı, geniş kafalı, iyi tırmanan, eti, yağı ve postu için avlanan ve Kanada'da yaşayan bir tür ayı, (Ursus americanus).*|| **kara ayit,** *bot. Çalı görünümünde soluk pembe veya mavi renkli çiçekleri olan, kökleri iplik boyamakta kullanılan ağaççık; Beşparmak otu; kara hayıt, (Vitex agnus castus).*|| **kara bacak,** *{ağız} 1. Sığır. 2. Zatülcenp hastalığında kaynatılarak içilen maydanozgillerden bir bitki. 3. Bir tür lahana. 4. Eğreltiotugillerden, baldırı kara denilen bir ot.* [DS]|| **kara bağ,** *{ağız} 1. Hayvanların bacaklarında tutukluk yapan bir tür hastalık. 2. folk. Artvin yöresinde tek ya da iki kişiyle oynanan bir halk oyunu.* [DS]|| **kara bağa,** *zool.* → kara kurbağa.|| **kara bağır,** *{OsT} Dertli göğüs; üzüntülü kişi.*|| **kara baht,** *Kötü alınyazısı; kötü talih.*|| **kara bakma,** *{ağız} Kuşpalazı; difteri.* [DS]|| **kara bal,** *{eT} Şekerkamışı pekmezi.*|| **kara baldırcan,** *{ağız} Patlıcan.* [DS]|| **kara balık,** *zool. 1. Yeşil sazan; kiliz balığı, (Tinca tinca). 2.* → karabalık.|| **kara baş,** *1. {eT}* → karabaş. *2. {eAT} Dertli baş. 3. {OsT} Akılsız.*|| **kara başak,** *1. Çavdar. 2. {ağız} Kışa dayanıklı sert buğday.* [DS] *3. {ağız} Bir cins pirinç.* [DS] || **kara başlı iskete,** *zool. İspinozgillerden 12 cm. uzunlukta, sırtı koyu sarı, karnı kül renginde, erkeğinin tepesi kara olan bir ötücü kuş, (Carduelis spinus).*|| **kara başlı kiraz kuşu,** *zool. Kiraz kuşugillerden 16.5 cm. boyunda, ergin erkeklerde tepe ve başın yanları siyah, gerdan, boyun yanları, göğüs ve karın sarı, sırt ve kuyruk pas renginde, seyrek ağaçlı fundalık, çalılık bulunan yamaç ve açık alanlarda yaşayan bir ötücü kuş, (Emberiza melanocephala).*|| **kara bayram,** *Yas; matem.*|| **kara bela,** *1. Aşılması zor güçlük; büyük sıkıntı ve güçlük. 2. Esmer kimse.*|| **kara beniz,** *Esmer yüzlü.*|| **kara bilecek,** *{ağız} Okuma yazma bilmediği hâlde her şeyi sezgi yoluyla bilen adam.* [DS]|| **kara biti(g),** *{eAT} Kötü amel defteri.*|| **kara bodurca,** *{ağız} Bir tür kiraz.* [DS]|| **kara boğaz,** *1. {ağız} Başkalarının sırtından geçinmeyi alışkanlık edinmiş kimse; tufeyli.* [DS] *2. {ağız} Yağmursuzluk dolayısıyla tarlalarda açılan yarıklar; çatlaklar.* [DS] *3. {ağız} Baş tutmuş yeşil soğan.* [DS] *4. {ağız} Evlenmemiş erkek.* [DS] *5. {ağız} Düşünceleri başkalarına aykırı olan; aksi.* [DS] *6. {ağız} İki yüzlü; ara bozucu.* [DS] *7. {ağız} Obur.* [DS]|| **kara borsa,** *tic. Piyasada bulunmayan bir malın gizlice yüksek fiyatla alınıp satılması.*|| **kara borsacı,** *Piyasada bulunmayan malları gizlice aşırı fiyatla satan kimse.*|| **kara borsacılık,** *Piyasada darlığı çekilen malları el altından pahalıya satma işi.*|| **kara borsaya düşmek,** *Bir mal gizlice alınıp satılır olmak.*|| **kara boru,** *{ağız} İlkbaharda yapılan bir tür kalem aşısı.* [DS]|| **kara boya,** *kim. Zaç yağı; sülfürik asit.*|| **kara böce,** *{ağız} 1.* → kara böğ. *2. Kurumuş, çürük ve bozuk üzüm.* [DS]|| **kara böcü,** *{ağız} 1. Domuz. 2. Yırtıcı, yaban hayvanı.* [DS]|| **kara böcük,** *{ağız} Salyangoz.* [DS]|| **kara böğ,** *{ağız} Parlak kara renkli zehirli bir örümcek; karadul.* [DS]|| **kara budun,** *{eT} Halk; millet.* [EUTS]|| **kara bulut,** *Koyu, esmer renkte yığınlar halindeki yağmur bulutu; nimbus.*|| **kara buran,** *{ağız} Hayvan sürüsü.* [DS]|| **kara cahil,** *Hiç bilgisi olmayan.*|| **kara canavar,** *{ağız} Domuz.* [DS]|| **kara cehennem,** *Yüzü gülmez, asık suratlı esmer kimse.*|| **kara ciğerli,** *{ağız} Kötü kalpli.* [DS]|| **kara cümle,** *1. {OsT} Anlamsız yazı. 2. Matematikte dört işlem.*|| **kara cümlesi olmamak,** *En basit hesap işlemini bile yapamamak.*|| **kara çalmak,** *Suç yüklemek; iftira etmek. {ağız} (aynı)* [DS]|| **kara çanak,** *{ağız} 1. Cimri. 2. Görgüsüz. 3. Düzensiz.* [DS]|| **kara çepiş,** *{ağız} Körebe oyunu.* [DS]|| **kara çıkı,** *{ağız} Yaprak dolması.* [DS]|| **kara çıkın,** *{ağız} 1. Ölüm vb. kötü haber. 2. Koyunlarda görülen bağırsak hastalığı. 3. Zatülcenp.* [DS]|| **kara çıra,** *{ağız} Eskiden kullanılan bir aydınlanma aracı.* [DS]|| **kara çileli,** *{ağız} Hayatı hep üzüntüler içinde geçmiş olan.* [DS]|| **kara çilenti,** *{ağız} Sisli havada ince ince yağan yağmur.* [DS]|| **kara çiyle,** *{ağız} Kara toprak.* [DS]|| **kara çökel,** *{ağız} Sazlık; bataklık.* [DS]|| **kara daban,** *{ağız}* → kara taban. [DS]|| **kara dağ,** *{ağız} Buğday arasında görülen siyah tohumlar.* [DS]|| **kara dağu,** *{ağız} Buğdayda görülen sürme hastalığı.* [DS]|| **kara dal,** *{ağız} 1. Sağlam olduğu için kazma, keser vb. araçlara sap yapmakta kullanılan koyu renkli bir tür ağaç. 2. Çok sulamaktan dolayı boylanarak ürün vermeyen sebze.* [DS]|| **kara dalak,** *{ağız} Yüz, burun ve dudakların şişmesi ile beliren hastalık.* [DS]|| **kara dam,** *{ağız} 1. Mutfak. 2. Mezar.* [DS]|| **kara damak,** *{ağız} 1. (Kişi için) inatçı. 2. Somurtkan; yüzü gülmez. 3. Cimri. 4. Az konuşan. 5. Kötü konuşan; ilenen. 6. Dişleri dökülmüş, dişsiz insan.* [DS]|| **kara damaklı,** *1. İnatçı; huysuz; aksi. 2. {ağız} İlenen; beddua eden.* [DS]|| **kara damar,** *Kirli kanı kalbe götüren damar.*|| **kara damla,** *{ağız} Birdenbire vücudu kaplayan ağrı.* [DS]|| **kara delik,** *gök b. Hiçbir ışımanın çıkamayacağı kadar güçlü çekim alanı olan uzay bölgesi.*|| **kara demür,** *{OsT} balta.*|| **kara dene** (tane), *{ağız} Burçak, fiğ, mercimek, nohut gibi tahıllar.* [DS]|| **kara dolma,** *{ağız} Yaprak sarması.* [DS]|| **kara deve,** *{ağız} Ölüm; ecel.* [DS]|| **kara dığan,** *{ağız} Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavruları.* [DS]|| **kara diken,** *{ağız} 1. Deniz kestanesi. 2. Çok sivri ve sert dikenleri olan bir ot. 3. Böğürtlen.* [DS]|| **kara doğram,** *{ağız} Yağsız et.* [DS]|| **kara doğu,** *{ağız}* → kara dağu. [DS]|| **kara don,** *{ağız} Çocuğu olmayan kadın veya erkek.* [DS]|| **kara doruk,** *{ağız} Tütünün olgunlaşmadan koparılmış en uç yaprağı.* [DS]|| **kara dökkü,** *{ağız} Samanla karışmış kuru hayvan gübresi.* [DS]|| **kara dut,** → karadut.|| **kara dün,** *{eAT} Ka-*

ranlık gece.|| **kara düş,** *{OsT} Korkulu rüya.*|| **kara düzen,** *{ağız} 1. Düzensiz; gelişigüzel. 2. Eski düzen; eski biçim; gelişme ve değişmelere kapalı olarak.* [DS]|| **kara düzen,** *müz. 1. Türk halk müziğinde bir tür bağlama düzeni. 2. {ağız} Küçük tambur.* [DS]|| **kara eğrek,** *{ağız} Koyun barındırmaya uygun olan orman içlerinde veya yamaçlarda rüzgâr tutmayan kuytu yerler.*|| **kara ekin,** *{ağız} Tahıl.* [DS]|| **kara ekşi,** *{ağız} Pekmezden yapılan koyu şurup.* [DS]|| **kara elmas,** *1. Kayaları delmekte kullanılan siyah elmas; karbonado. 2. mecaz. Maden kömürü.*|| **kara er,** *{eAT} Kötü adam.*|| **kara ermek,** *{eT} Kararmak.* [DLT]|| **kara erük,** *{eT} Erik.* [DLT]|| **kara eşkin,** *{ağız} Yavaş ve geniş adımlarla yürüyen at.* [DS]|| **kara et,** *Hiç yağı olmayan, kastan oluşan et.*|| **kara etmek,** *{eT} Bir tür ekmek.* [DLT]|| **kara ev,** *1. {eT} {OsT} {ağız} Kara çadır; büyük çadır.* [DS] *2. Kademeli sergen; alacık. 3. {OsT} Karanlık çukur.*|| **kara evlek,** *{ağız} Toprağa suyun bir karış geçmesi ile oluşan tav.* [DS]|| **kara fatma,** *{ağız} Hindi.* [DS]|| **kara gada,** *{ağız} (Kişi için) uğursuz.* [DS]|| **kara gevrek,** *{ağız} 1. (Kişi için) ince yapılı esmer. 2. Bir tür üzüm.* [DS]|| **karar göğnük,** *{ağız} Soğuğa ve sıcağa dayanıklı insan.* [DS]|| **kara gök,** *{ağız} Üzerinde siyah benekleri bulunan kır at; bakla kırı.* [DS]|| **kara göndürme** (göyündürme), *{ağız} Şarbon hastalığı.* [DS]|| **kara gönüllü,** *{OsT} Bilgisiz.*|| **kara göynük,** *{ağız} Soğuktan vücudun her tarafında oluşan ağrılı şişlikler; ödem.* [DS]|| **kara göyündürme,** *{ağız}* → kara göndürme. [DS]|| **kara gucak,** *{ağız} spor.* → karakucak. [DS]|| **kara gulak,** *{ağız}* → kara kulak. [DS]|| **kara gullap,** *{ağız} Demirci yapımı eski tip menteşe.* [DS]|| **kara gülmez,** *{ağız} 1. Nemli ve kapalı hava. 2. (Kişi için) somurtkan.* [DS]|| **kara gün,** *Üzüntülü; sıkıntılı zaman; felaketli gün; {OsT} (aynı).*|| **kara gün dostu,** *Felaket anında dostunu bırakmayıp yardım eden, üzüntüsünü paylaşan kimse; gerçek dost.*|| **kara günlere kalmak,** *Bir felakete uğramak.*|| **kara günlü,** *1. {OsT} Talihsiz; bedbaht. 2. {ağız} Ölmüş bir kimseden söz edilirken onun adı ile birlikte söylenir.* [DS]|| **kara günlek,** *{ağız} Amber, (Liquidambar orientalis).* [DS]|| **kara güz,** *{ağız} Sonbaharın sonu.* [DS]|| **kara haber,** *Bir felaket ya da ölüm haberi.*|| **kara harman,** *{ağız} Taze ekin başaklarını yakarak yapılan kavurga; buğday ütmesi.* [DS]|| **kara hasbenlek,** *{ağız} Zorla.* [DS]|| **kara heççe,** *{ağız} Hamam böceği.* [DS]|| **kara helva,** *{ağız} Un helvası.* [DS]|| **kara hopur,** *{ağız} Ormandan açılan tarla.* [DS]|| **kara humma,** *Tifo.*|| **kara hülün,** *{ağız} Karadut.* [DS]|| **kara işgildi,** *{ağız} Yaban mersini* [DS]|| **kara iyrek,** *{ağız}* → kara eğrek. [DS]|| **kara kabar,** *{ağız} 1. Taş vb. sert cisimlerin çarpması ya da batması ile ayak altında oluşan bereler. 2. El, ayak ve yüzde çıkan bir tür sulu çıban.* [DS]|| **kara kabarcık,** *{ağız} 1. Yalınayak yürüyen çocukların ayağında veya elinde çıkan bir tür çıban. 2. Sığırlarda görülen şarbon hastalığı. 3. Parmaklarda çıkan iltihaplı yara; dolama. Dilde çıkan küçük kabarcık.* [DS]|| **kara kabuk,** *{ağız} Kestane.* [DS]|| **kara kalem,** *1. Resim yapmada kullanılan kömür kalem. 2. (Resim için) bu kalemle yapılmış. 3. {ağız} Kenarlarına siyah çiçek baskıları yapılmış beyaz tülbent.* [DS]|| **kara kaplı kitap,** *1. Başvurulması gereken kitap. 2. Yasa kitabı.*|| **kara kara bakmak,** *{ağız} Sert sert bakmak; düşmanca bakmak.* [DS]|| **kara kara düşünmek,** *Çok üzüntülü olmak; düşünceye dalmak.*|| **kara karak,** *{eT} Göz karası.* [DLT]|| **kara kaş,** *Kaşları siyah ve gür olan.*|| **kara kavuk,** *{ağız} 1. Kuru kütük; kuru odun. 2.* → karakavuk. [DS]|| **kara kavurga,** *{ağız} Kuşbaşından biraz daha küçük doğranmış ve tavada kavrulmuş yağlı et.* [DS]|| **kara kavurma,** *{ağız}* → kara kavurga. [DS]|| **kara kaygu,** *{eAT} İnsana sıkıntı veren düşünce; kötü fikirler.*|| **kara kayın,** *{ağız} Yemişli ağaç.* [DS]|| **kara kazancık,** *{ağız} Gelincik bitkisi ve çiçeği.* [DS]|| **kara kehribar,** *Süs eşyası yapımında kullanılan, parlak siyah renkli bir tür linyit; Oltu taşı.*|| **kara keleş,** *{ağız} spor. Ayağa güreşen küçük güreşçi.* [DS]|| **kara kemik,** *{ağız} Acımasız; insafsız.*|| **kara kepir,** *{ağız} Çamuru özlü olan kara toprak.* [DS]|| **kara keş,** *{OsT} Yoğurt ve peynir suyundan yapılan peynir; lor.*|| **kara kılçık,** *{ağız} Tanesi kırmızı, kılçığı siyah bir buğday türü.* [DS]|| **kara kıllı,** *{ağız} Kestane.* [DS]|| **kara kır,** *{OsT} Siyaha yakın kır renk.*|| **kara kıran,** *{ağız} 1. Felaket; kıran. 2. Salgın hastalık.* [DS]|| **kara kırma,** *{ağız} Unlu kepek.* [DS]|| **kara kış,** *Kışın ortası; en şiddetli zamanı; zemheri.*|| **kara kıyak,** *{ağız} Beyaz, ince tüylü ve salkım şeklinde çiçekleri olan bir ot.* [DS]|| **kara kıyma,** *{eAT} Açık siyah; siyah çizgili.*|| **kara kılçık,** *{ağız} Kılçıkları siyah, taneleri sert, beyaz ya da kırmızı olan bir buğday.* [DS]|| **kara kız,** *{ağız} 1. Tava. 2. Sert taneli bir üzüm.* [DS]|| **kara koca,** *{OsT} {ağız} 1. Saçları ağarmamış yaşlı kimse. 2. Büyümeden yaşlanan kavruk ağaç.* [DS]|| **kara kol,** *{ağız} 1. Asmanın dibindeki eski dallar. 2. Yüklenen arabanın gitmesine engel olmak için iki küçük ve bir büyük direkle yapılan engel.* [DS]|| **kara konur,** *{OsT} Siyah ile yanık al arası karışığı renk.*|| **kara konursu,** *{ağız} Büyük acı yaşamış kimse.* [DS]|| **kara koşu,** *{ağız} Odunu boyunduruğun zincirine bağlayarak çekme işlemi.* [DS]|| **kara kovan,** *Arıların bal yaptıkları sepet veya içi oyuk kütük gibi ilkel kovan.*|| **kara kovuk,** *{ağız} Maydanozgillerden, su kıyılarında yetişen, suyu halk hekimliğinde böbrek taşı düşürmekte kullanılan bir bitki.* [DS]|| **kara koyu,** *{ağız} Balın kaynatılması ile elde edilen pekmeze benzer bir tatlı.* [DS]|| **kara köpük,** *{ağız} Karadut.* [DS]|| **kara kucak,** *spor. 1. Çayır ve harman yerlerinde pıtpıt denilen özel bir*

pantolon giyilerek yağlı güreş kurallarına göre yapılan en eski bir Türk güreşi. 2. {ağız} Güreşte kavrama, sarılma. [DS]|| **kara kulak,** *1. {eT} Tarla faresi.* [EUTS] **2.** *{ağız} Kurt kulağı gibi sapı olan eski bir kılıç. 3. Kemik saplı bir tür büyük bıçak; saldırma. 4. Ağaçların gövdesinde biten yenilebilir bir mantar. 5. bot. Zambak türü bir çiçek. 6. Söğüt mantarı. 7. zool. Çakala benzer bir etobur hayvan.* [DS]|| **kara kuma,** *{ağız} Karaiğne denilen bir böcek.* [DS]|| **kara kura**[1]**,** *{OsT} {ağız} Karabasan; kâbus.* [DS]|| **kara kura**[2]**,** *{ağız} 1. Alaca karga. 2. (Kişi için) esmer ve zayıf.* [DS]|| **kara kura basmak,** *{ağız} Kâbus basmak.* [DS]|| **kara kura çökmek,** *{ağız} Kâbus basmak.* [DS]|| **kara kura düş,** *{eAT} Korkulu rüya.*|| **kara kuru,** *Esmer ve çok zayıf kimse.*|| **kara kusmuk,** *İçinde bol miktarda siyah kan bulunan kusmuk.*|| **kara kurt,** *{ağız} Tütün köklerine dadanan bir kurt, (Agrotiz).* [DS]|| **kara kurum,** *{ağız} Kalabalık; sık.* [DS]|| **kara kur(u)t,** *{ağız} Pestil.* [DS]|| **kara kurut,** *1. {eT} {OsT} Yoğurdun suyunun ikinci defa kaynatılmasından elde edilen peynir; siyah peynir. 2. {ağız} Kara ardıç ağacı.* [DS]|| **kara kuş,** *{ağız}* → karakuş. [DS]|| **kara kuş öngi,** *{eT} Kartal rengi.*|| **kara kuş yulduz,** *{eT} Jüpiter; Müşteri yıldızı.*|| **kara kutu,** *Uçaklarda pilotların konuşmalarını ve kuleden gelen mesajları kaydedip saklayan güç bozulur elektronik aygıt.*|| **kara kuvvet,** *İrtica.*|| **kara kuzgun,** *{ağız} Hastalıktan yüzü sararmış insan.* [DS]|| **kara kütük,** *{ağız} 1. Yemin. 2. Aile büyüğü. 3. Hastalık yüzünden esmerleşmiş ve yeteri kadar büyüyememiş insan ya da hayvan.* [DS]|| **karalara girmek,** *{OsT} Matem tutmak; matem elbisesi giymek.*|| **karalar bağlamak,** *Yas tutmak.*|| **karalar giymek,** *{OsT}* → karalara girmek.|| **karaları çıkarmak,** *Yastan çıkmak; yas sona ermek.*|| **karalar vilayeti,** *{OsT} Sudan ve Zengibar.*|| **kara liste,** *Bir toplumda istenmeyen veya cezalandırılmaları istenen kişilerin tümü.*|| **kara mal,** *{ağız} Sığır.* [DS]|| **kara malak,** *{ağız} Ağzı ve burnu siyah olan eşek.* [DS]|| **kara mama,** *{ağız} Böğürtlen çalısı.* [DS]|| **kara manca(r)** (pancar), *{ağız} 1. Kara lahana. 2. Balık yumurtası; havyar.* [DS]|| **kara maşa,** *Zayıf ve ufak tefek esmer kadın.*|| **kara mıy,** *{ağız} Kahve.* [DS]|| **kara miş,** *{ağız} Kara yemiş; taflan.* [DS]|| **kara mizah,** *Güldürmekten ziyade yergiyi amaçlayan mizah.*|| **kara mübarek,** *{ağız} Kan çıbanı; şirpençe.* [DS]|| **kara neme,** *{eT} Şeytan.*|| **kara oba,** *{OsT} Küçük kara çadır.*|| **kara oğlan,** *1. Çingene; esmer genç. 2. {ağız} Patlıcan.* [DS] *3. {ağız} Zeytin.* [DS]|| **kara olmak,** *{eAT} Karanlık olmak; hava kararmak.*|| **kara orun,** *{eT} Mezar; sin.* [DLT]|| **kara ot,** *{eT} Baldıran otu, (Aconitum).* [DLT]|| **kara örtü,** *{ağız} 1. Toprak dam. 2. Beşik biçiminde tahta çatı.* [DS] || **kara papah** (papak), *{ağız} Mısır bitkisinin üstünde siyah kabarcıklar hâlinde beliren hastalık.* [DS]|| **kara papur** (vapur), *{ağız} Tren.* [DS]|| **kara para,** *Yasal olmayan yollardan sağlanan kazanç.*|| **kara parmak,** *{ağız} Siyah, yuvarlak, ekşi bir üzüm.* [DS]|| **kara pata,** *{ağız} İri bir cins bakla; eşek baklası.* [DS]|| **kara patak,** *{ağız} Karatavuk kuşu.* [DS]|| **kara pazar,** *Piyasada darlığı olan malların yüksek fiyatla gizlice satıldığı yer.*|| **kara pençe,** *{ağız} Şarbon.* [DS]|| **kara perde,** *{ağız} İnce olmayan, parlak bir tür barut.* [DS]|| **kara pus,** *{eAT} 1. Koyu sis. 2. Kâbus. 3. Endişe.*|| **kara pürçek,** *{ağız} Domuz.* [DS]|| **kara saban,** *Hayvanla çekilen ve toprağa derinliğine işleyemeyen ilkel bir toprak işleme aracı; saban.*|| **kara sağan,** *zool. Ebabil.*|| **kara sakız,** *{ağız} 1. Katran. 2. Zift.* [DS]|| **kara salgın,** *{ağız} 1. Bulaşıcı salgın hastalığın yarattığı tehlike. 2. İskorbüt hastalığı. 3. Boğaz ağrısı.* [DS]|| **kara salkım,** *{ağız} Bir tür keçi ve koyun hastalığı.* [DS]|| **kara sandık,** *Her yeniçeri ocağında bulunan sandık; orta sandığı.*|| **kara sarı,** *Sarıya çalan siyah.*|| **kara sarılık,** *{ağız} Üst dudak ile diş arasında çıkan bir kabarcık.* [DS]|| **kara sevda,** *1. Umutsuz ve güçlü aşk. 2. psikol. Kişinin belli bir sebep olmadan çöküntü durumuna girip çevreden gelen uyartılara kapanması, güçlü suç ve günah duyguları içine düşmesi durumu; malihulya; melankoli.*|| **kara sevdalı,** *Kara sevdaya tutulmuş olan; melankolik.*|| **kara sevdaya düşmek,** *Ümitsiz fakat derin bir bağlılıkla birisine âşık olmak.*|| **kara sevdaya tutulmak,** → kara sevdaya düşmek.|| **kara sevdaya uğramak,** → kara sevdaya düşmek.|| **karası elinde,** *Başkalarına iftira atmaktan hoşlanan kimse.*|| **kara zıkmaca,** *{ağız} Bir çocuk hastalığı.* [DS]|| **kara sıva,** *{ağız} Toprak sıva.* [DS]|| **kara su,** *1. Ağır ve gür akan su. 2. Zeytinin tanelerinde yağ ile birlikte bulunan, preslendikten sonra çöktürme ile ayrılan koyu renkli sıvı. 3. {ağız} Bitkilere zararı olan yer altından çıkan acı su.* [DS] *4. {ağız} Mide özsuyu.* [DS] *5. {ağız} Çay.* [DS]|| **kara sulak,** *{ağız} Her zaman nemli, ıslak olan tarla.* [DS]|| **kara suluk,** *{ağız} 1. Her zaman nemli olan tarla. 2. Bataklık. 3. Kışın dağ eteklerinden sızan sular. 4. Beyaz, sulu bir tür üzüm.* [DS]|| **kara şabla,** *{ağız} 1. Yaprağından siyah boya elde edilen kötü kokulu, ısırgan otuna benzer bir ot. 2. Adaçayı.* [DS]|| **kara şap,** *{ağız} Bir tür sığır hastalığı.* [DS]|| **kara taban,** *{ağız} 1. Hayvanların ayaklarının altında nalsızlıktan oluşan bir tür yara. 2. Tek tırnaklı hayvanların tırnak ve ağızlarında çıkan bulaşıcı bir hastalık. 3. Çatı altı.* [DS]|| **kara taban olmak,** *{ağız} (Hayvan için) nalı düştüğü için ayağının altı yara olmak.* [DS]|| **kara tahta,** *Üzerine tebeşirle yazı yazılan, siyaha boyanmış tek parça okul aracı; yazı tahtası.*|| **kara tavuk,** *{ağız} 1. Zeytin. 2. Dalak.* [DS]|| **kara tıkız,** *{ağız} Ekşimsi, biraz tatlı bir tür armut.* [DS]|| **kara tırnak,** *{ağız} Atmaca.* [DS]|| **kara tohum,** *{ağız} Soğanın çiçekten son-*

ra oluşan küçük siyah tohumları; karaca. [DS]|| **kara tombalak,** *{ağız} Zeytin.* [DS]|| **kara topalak,** *bot. 1. Üç köşe gövdeli, kök sapları zeytin tanesi gibi esmer yumrulu çok yıllık bir otsu bitki, (Cyperus rotundus, C. esculentus). 2. Bu bitkinin halk hekimliğinde idrar artırıcı, terletici, gaz söktürücü ve kuvvet verici olarak kullanılan yumruları.* [DS]|| **kara toprak,** *{ağız} Verimli, bitek toprak.* [DS]|| **kara torbalı,** *{ağız} 1. İşçi. 2. Usta.* [DS]|| **kara tren,** *Tren.*|| **kara tuman,** *{ağız} Kadınların iş yaparken giydikleri şalvar; bol pantolon.* [DS]|| **kara yağ,** *{eT} Neft; petrol.* [DLT]|| **kara yağız**[1], *1. Siyaha yakın koyu esmer. 2. Sağlıklı; gürbüz; güçlü.*|| **kara yağız**[2], *{ağız} İri ağızlı, siyahımsı, başı büyük bir çeşit çoban köpeği.* [DS]|| **kara yakma,** *{ağız} Şarbon.* [DS]|| **kara yandak,** *{ağız} Tarla ve ormanlarda biten, kalın kökler salan, dikenli bir ağaç.* [DS]|| **kara yanı,** *{ağız} Şarbon.* [DS]|| **kara yanık,** *{ağız} 1. Özellikle danalarda görülen bir sığır hastalığı. 2. İnsan vücudunda kabarcıklar hâlinde beliren bir hastalık. 3. Çok susamış kimse. 4. Ağaçlarda, sebzelerde çok sıcaktan oluşan yanıklık.* [DS]|| **kara yañız,** *{ağız} (Kişi için) esmer yüzlü; kara yağız.* [DS]|| **kara yanuk,** *{ağız} 1. Az süt verilmiş, cılız hayvan yavrusu. 2. Susuzluktan cılız kalmış bitki.* [DS]|| **kara yapı,** *{ağız} Çamur ve kerpiçle yapılmış bina.* [DS]|| **kara yapıldak,** *{ağız} Başak tutmamış ekin.* [DS]|| **kara yapmak,** *{ağız} 1. Hile yapmak; düzen kurmak. 2. İşlediği bir suçu başkasına yüklemek.* [DS]|| **kara yaprak,** *{ağız} Bir tür elma.* [DS]|| **kara yatılığ,** *{ağız} Tifo hastalığı.* [DS]|| **kara yazı**[1], *Kötü alınyazısı; kötü talih.*|| **kara yazı**[2], *{ağız} 1. Hiç sürülmemiş tarla. 2. Ölüm. 3. Üzüntü; sıkıntı.* [DS]|| **kara yel,** *Kuzeybatıdan esen, soğuk ve çoğunlukla fırtına şeklindeki rüzgâr.*|| **kara yelin,** *{ağız} Koyunlarda meme üstünün şişmesi ile belirginleşen bir hastalık.* [DS]|| **kara yemiş,** *{ağız} Kestane.* [DS]|| **kara yer**[1], *{ağız} 1. Kara yer; toprağın altı. 2. Ölüm. 3. Mezar. 4. (İlenç için) cehennemin dibi.* [DS]|| **kara yer**[2], *{ağız} Ova ortasında ada gibi kalmış orman parçası.* [DS]|| **kara yeşil,** *{ağız} İyi kurumamış, kalitesiz tütün yaprağı.* [DS]|| **kara yol,** *{ağız} 1. Ölüm. 2. Cehennemin dibi.* [DS]|| **kara yonca,** *{ağız} bot. Yabanî yonca, (Medicago luyulina).* [DS]|| **kara yülek yaptırmak,** *{ağız} Kütleşmiş balta, keser gibi araçların ağızlarını keskinleştirmek için ateşte kızdırdıktan sonra döverek inceltmek.* [DS]|| **kara yürekli,** *{ağız} Kinci.* [DS]|| **kara yüz,** *Utanılacak durum.*|| **kara yüzlü,** *Suçlu; günahkâr; lekeli.*|| **kara zelve,** *{ağız} Güreşte kol bastı denilen bir oyun.* [DS]

kara[2], [Ar. ḳārra' قارء ? / T. kara] *is.* Yeryüzünün denizler dışında kalan toprak bölümü; toprak. 🗗 **karada ölüm olmamak,** *Herhangi bir sıkıntı ile karşılaşma imkânı olmamak.*|| **kara iklimi,** *coğ. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok, yağışı az olan iklim; kıta iklimi; karasal iklim.*|| **kara kurbağası,** *zool. Karada yaşayan fakat yumurtasını suya bırakan kurbağa, (Bufo bufo).*|| **kara kurbağasıgiller,** *biy. Dişleri olmayan ve bütün dünyaya yayılmış bulunan, iki yaşamlılar sınıfından birçok türü bulunan bir familya, (Bufonidae).*|| **kara kuvvetleri,** *Bir ülkenin kara savunmasını yapmak, karadan gelecek düşman saldırısına karşı koymak üzere oluşturduğu askerî güç.*|| **kara meltemi,** *Yaz geceleri, karadan denize doğru esen hafif serin rüzgâr.*|| **kara mili,** *1609 m. uzunluğundaki ölçü birimi.*|| **kara panpuru** (vapuru), *{ağız} Tren.* [DS]|| **kara platosu,** *Kıtalar kenarındaki, derinliği 200 m'ye kadar olan deniz bölgesi.*|| **kara resmi,** *{OsT} tar. Gümrüklerin bulunduğu limanlardan karaya çıkan gezgin ve tüccarlardan alınan karaya çıkış vergisi.*|| **kara sığırı,** *{OsT} Karada gezen, suya girmeyen sığır; kara sığır.*|| **karasın dutmak,** *{OsT} Yasını tutmak.*|| **kara suları,** *huk. Bir devletin, deniz kıyıları boyunca kendi güvenliği açısından, egemenliği altında bulundurduğu belli genişlikteki su kesimi.*|| **kara uğrusu,** *{OsT} 1. Gece hırsızı. 2. Serseri.*|| **kara vapuru,** *Tren.*|| **karaya ayak basmak,** *1. Deniz, göl vb.nden kıyıya çıkmak. 2. Deniz taşıtından inerek karaya çıkmak.*|| **karaya düşmek,** *(Denizde bulunan nesne için) akıntı veya dalga ile kıyıya atılmak.*|| **karaya düşürmek,** *argo. Bir kimseyi hırpalamak.*|| **karaya oturmak,** *1. (Deniz taşıtı için) denizin sığ bölümünde dipteki kaya veya kumlara saplanıp kalmak. 2. argo. Tuzağa düşmek; dolandırılmak.*|| **kara yas,** *{OsT} Derin matem.*|| **karaya vurmak,** *Denizden karaya atılmak.*|| **kara yazılu,** *{OsT} Bahtı kara; talihsiz; kötülüklerden yakasını alamayan.*|| **kara yazulu,** *{OsT}* → kara yazılu.|| **kara yeli,** *Yaz geceleri, karadan denize doğru esen yel.*|| **kara yer,** *{eAT} Toprak; yer; zemin.*|| **kara yir,** *{OsT}* → kara yer.|| **kara yohsul,** *{OsT} Çok yoksul.*|| **kara yolculuğu,** *Kara taşıtlarıyla yapılan yolculuk.*|| **kara yolu,** *Yerleşim merkezlerini karadan birbirine bağlayan, her türlü motorlu ve motorsuz taşıtlarla yayaların ulaşım için kullandıkları yol.*|| **kara yosunları,** *bot. Çiçeksiz bitkilerden, nemli yerlerde yetişen birleşim veya spor verme yoluyla üreyen pek çok türleri bulunan bitkiler familyası, (Bryophyta).*|| **kara yosunu,** *bot. Çayır ve ormanlarda yumuşak bir örtü oluşturan çiçeksiz klorofilli bitki; temriye, (Chondrus crispus, Ceraria islandica).*|| **kara yurt,** *{OsT} Ağaçsız, bahçesiz yer; bozkır.*

kara[3], [karā] *(kara:) {eT} sf.* (Halk için) sıradan; alelade; avam. [ETY] [Gabain] [Tekin] 🗗 **kara halk,** *{OsT} Halk; avam.*|| **kara işçi,** *{ağız} Gündelikçi; vasıfsız işçi.* [DS]|| **kara kulak,** *{ağız} 1. Casus. 2. Ulak.* [DS]|| **kara kulluk,** *{ağız} Gündelikçi; işçi.* [DS]|| **kara kullukçu,** *1.* →*{ağız}* kara kulluk. [DS] *2. {OsT} tar. Yeniçeri ocağı ortalarında konukların*

ayakkabılarını temizlemek, yemek yapmak gibi işleri gören er.|| **kara kuyruk,** *{ağız} İmece ile çalışan işçilerden en arkadaki.* [DS]

kara[4], [*eT.* karak *(haydutluk)* قاره] *{ağız} is.* **1.** Suç. **2.** İftira; leke. [DS] **3.** *{OsT}* Ayıp. **4.** Yüz kızartıcı durumda olan; lekeli.

kara[5], [kara] *{ağız} is.* Gece bekçisi; jandarma. [DS]

karaağaç, -cı [kara+ağaç] *is. bot.* Bakışımsız sık yapraklı, sulak ve derin topraklı alçak yerlerde yetişen, sert ve esnek kerestesi suya ve neme dayanıklı bir orman ağacı, *(Ulmus).*

karaağaçgiller, [kara+ağaç-gil-ler] *is. bot.* Başlıca örneği karaağaç ve çitlembik olan, yapraklarını her yıl döken, iki çenekli, taçsız çiçekleri yapraklarından önce çıkan orman ağaçları familyası, *(Ulmaceae).*

karaardıç, -cı [kara+ardıç] *is. bot.* Güney Avrupa'da yetişen 3 metre boyunda dik gövdeli, pütürlü ve kırmızımsı kabuklu ağaççık hâlinde bir tür ardıç, *(Juniperus sabina).*

karaasma, [kara+as-ma] *is. bot.* Çorak yerlerde yetişen çoğunlukla kameriye yapmak için kullanılan çok yıllık, sarılıcı bir bitki; loğusa çiçeği; loğusa otu; zeravent, *(Aristolochia sipho, A. clematitis); {OsT} (aynı).*

karaayak, -ğı [kara+ayak قرا اياق] *{OsT} is. zool.* Bir tür doğan.

karabacak[1], [kara+bacak] *is. bot.* **1.** Nemli yerlerde yetişen *adiantum* ve *asplenium* cinsinden pek çok eğrelti otunun ortak adı. **2.** Islak kayalık ve kuyu ağzı gibi yerlerde yetişen, yaprak ve loplarının sapları siyah renkte, acı bir tadı ve özel bir kokusu bulunan, halk hekimliğinde göğüs yumuşatıcı şurup yapımında kullanılan çok yıllık otsu bir bitki; baldırıkara; karabaldır; venüs saçı, *(Adiantum capillus-veneris).*

karabacak[2], **-ğı** [kara+bacak] *is.* **1.** Pancar, patates, lahana, bezelye fidelerine yerleşerek fidelerin ölümüne veya cılız kalmasına sebep olan bir tür asklı mantar. **2.** Bu mantarın sebep olduğu hastalık.

karabakal, [kara+bakal] *is. zool.* Karatavukgillerden, siyah renkli bir ardıç kuşu, *(Turdus pilaris).*

karabaldır, [kara+baldır] *is. bot.* → karabacak, *(Adiantum capillus-Veneris).*

karabalık, -ğı [kara+balık] *is. zool.* **1.** Dicle ve Fırat'ta yaşayan, su dışında da soluk alabilen bir tür yayın balığı, *(Clarias lazera).* **2.** Eğirdir gölünde yaşayan bir balık; tatlı su kayası; eğrez. **3.** Sazangillerden tatlı sularda yaşayan 0-30 cm. kadar uzunlukta bir tür balık, *(Vimba vimba).*

karaballık, -ğı [kara+bal-lık] *is. bot.* **1.** Kimi böceklerin çıkardığı tatlı yapışkan maddeye yapışarak kara bir renk alan mantar. **2.** Bu mantarın yol açtığı bitkisel hastalık.

karabasan, [kara+bas-an] *is.* **1.** Çok sıkıntılı ve korkulu rüya; kâbus. **2.** Bir kimsenin içinde bulunduğu sıkıntılarla dolu ve karmaşık ruh hâli. **3.** *{ağız}* Doğum sonrasında gelen ateşli hastalık. [DS]

karabasma, [kara+bas-ma] *{ağız} is.* → karabasan. [DS]

karabasmak, [kara+bas-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Kâbus görmek. **2.** Ateşlenmek. [DS]

karabaş[1], [*eT.* karā+baş] *is.* **1.** *{eT}* Gerdek gecesi gelinle beraber gönderilen hizmetçi; sağdıç kadın. [DLT] **2.** *{eT}* Kul; köle; karavaş; cariye. [EUTS] [Yükneki] **3.** Eskiden cariyelere verilen isim. **4.** Evlenmesi mümkün olmayan Hristiyan din adamı; rahip; keşiş. **5.** *{ağız}* Papazlıkla başpapazlık arasında bir rütbe. [DS] **6.** Hiç evlenmemiş veya evlenmeyi düşünmeyen erkek; müzmin bekâr.

karabaş[2], [kara+baş] *{ağız} is.* **1.** Çoban köpeği. [DS] **2.** Başı tamamen siyah at.

karabaş[3], [kara+baş] *is.* **1.** *bot.* Kışa dayanıklı bir sert buğday çeşidi. **2.** → karabaş otu. ◻ **karabaş otu,** *{ağız} 1. bot. Ballıbabagillerden, karabaş yağı çıkarılan, çiçekleri mavi başakçıklar durumunda ıtırlı bir bitki; keşiş otu; yalancı lavanta çiçeği, (Lavendula stoechas). 2.* Lavanta çiçeği, *(Lavandula angustifolia).* [DS]|| **karabaş yağı,** *Lavantadan çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan ıtırlı bir yağ.* [DS]

karabaş[4], [kara+baş] *{ağız} is.* **1.** Bir hücreli özel bir asalağın hindi karaciğerine yerleşerek yaptığı hastalık. **2.** Mısırlarda görülen bir mantar. [DS]

karabaş[5], [kara+baş] *{ağız} is. zool.* Çitlembik kuşu. [DS]

karabaş[6], [kara+baş] *{ağız} sf.* İçi boş; çürük. [DS]

karabatak[1], **-ğı** [kara+bat-ak] *is. müz.* Türk musikisinde saz eserlerinin özel bir şekli

karabatak[2], **-ğı** [kara+bat-ak] *is. zool.* Karabatakgillerden, balıklarla beslenen, uzun ve sivri gagalı, orta boylu, siyah tüylü, perde ayaklı bir su kuşu, *(Phalacrocorax).* ◻ **karabatak gibi,** *(Kişi için) bir görünüp bir kaybolan.*

karabatakgiller, [kara+bat-ak-gil-ler] *is. zool.* Leyleksilerden, ılıman deniz ve ırmak sularında yaşayan, perde ayaklı karabatak gibi kuşları kapsayan familya, *(Phalacrocoradicae).*

karabe, [Ar. ḳarābe قرابه] *(kara:be) {OsT} is.* **1.** Büyük testi; kırba. **2.** Büyük şişe.

karabet, [Ar. ḳurb > ḳarābet قرابت] *(kara:bet) {OsT} is.* **1.** Akrabalık; yakınlık; hısımlık. **2.** Ortak ilişkilerin ve niteliklerin bulunması durumu; yakınlık. ◻ **karābet-i eb,** *{OsT} Yalnız baba tarafından gelen akrabalık.*|| **karābet-i gayr-i vilād,** *{OsT} Ana, baba ve çocuğun birbirlerine göre akrabalıklarının dışında kalan kan bağı.*|| **karābet-i nesebiye,** *{OsT} Aynı soydan gelme yoluyla oluşan asıl akrabalık.*||

karābet-i sıhriye, *{OsT} Evlenme, kız alıp verme yoluyla doğan akrabalık.*|| **karābet-i vilād,** *{OsT} Ana, baba ile çocuklar, büyük anne, büyük baba ile torunlar arasındaki akrabalık.*

karabiber, [kara+biber] *is.* **1.** *bot.* Karabibergillerden, sıcak bölgelerde yetişen, kısa boylu, tırmanıcı, üzümsü meyveli bir bitkilerin genel adı, *(Piper nigra, betle, longum vb.).* **2.** Bu ağaçların bahar olarak kullanılan meyvesi. **3.** *mecaz.* Ufak tefek, sevimli esmer kimse.

karabibergiller, [kara+biber-gil-ler] *is. bot.* Tropik bölgelerde yetişen, üst yumurtalıklı ve taçsız çiçekli iki çenekli bitkiler familyası, *(Priperaceae).*

karabin, [Ar. ḳurbān > ḳarābīn قرابين] *(kara:bi:n) {OsT} is.* Adak, bağlılık ve şükran belirtisi olarak Allah adına kesilen hayvanlar; kurbanlar.

karabina, [İr. carabina] *(karabi'na) is.* Çoğunlukla namlusu yivli, kısa ve hafif tüfek tipi.

karabinyer, [İt. carabinier] *is.* İtalyan jandarmalarına verilen isim.

karaboğa, [kara + boğa] *is.* Erkek bizon.

karaboğaz, [kara + boğaz] *is.* **1.** Erkek serçe. **2.** *{ağız}* Bir tür soğan. [DS]

karaboya, [kara + boya] *is. kim.* Sülfürik asit.

karaböce, [kara+böce قره بوجه] *{OsT} is.* Domuzlan.

karabuğday, [kara+buğday] *is. bot.* Nemli ve ılıman bölgelerde, nişastaca zengin taneleri için yetiştirilen, dik ve düğümlü gövdeli, çiçekleri taçsız, meyvesi kapçık biçiminde bir yıllık otsu iki tür bitki, *(Fagopyrum esculantum, F. tataricum).*

karabuğdaygiller, [kara+buğday-gil-ler] *is. bot.* Kuzukulağı, karabaşak, karabuğday, ravent gibi bitkileri kapsayan üst yumurtalıklı taçsız çiçekli, iki çenekli bitkiler familyası, *(Polygonaceae)*

karabulak, -ğı [kara+bula-k قره بولق] *{OsT} is. zool.* → karabatak.

karaburçak, -ğı [kara+bur-çak] *is. bot.* Baklagillerden, hayvan yemi ve gübre olarak kullanılan bir yıllık bitki; küşne, *(Ervum ervilla).*

karaburga, [kara+bur-ga / poyra ?] *{ağız} is.* Değirmen kuyusunun alt ağzına takılan büyük ağaç boru. [DS]

karabüzeyden, [kara+büzey-den ?] *{ağız} is.* Ağdalaşmış üzüm pekmezi. [DS]

karaca[1], [kara-ca] *is. zool.* Geyikgillerden, Avrupa ve Asya'da yaşayan, kısa ve çatal boynuzlu, güzel görünüşlü, geviş getiren, ot, çalı, meyve ve meşe palamudu ile beslenen bir yaban hayvanı, *(Cepreolus capreolus).* 🗗 **karaca derisi,** *Karacanın postu.*

karaca[2], [*eT.* karı *(dirsek-omuz arası)* > karı-ca [EREN] > karaca قرجه] *is.* **1.** Kolun dirsekle omuz arasında kalan kısmı; üst kol. **2.** *{OsT} {ağız}* Koldaki kas kitlesi. [DS] **3.** *{ağız}* Devenin dizinin iç tarafı. [DS] 🗗 **karaca kemiği,** *Üst kol kemiği; kol kemiği.*|| **karaca et,** *Üst kol kası.*|| **karaca kemiği,** *Üst kol kemiği.*

karaca[3], [kara-ca قرجه] *(kara'ca) sf.* **1.** Rengi biraz kara olan; esmer. **2.** *is.* Gizli rastık denilen bir tür buğday hastalığı. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** *{ağız}* Mürekkep. [DS] **4.** Siyah yuvarlak taneli ekşi bir üzüm. **5.** *{OsT}* Bir göz hastalığı.🗗 **karaca balığı,** *zool. Bir tür Mersin balığı, (Acipenser guldenstadtii).*|| **karaca darısı,** *bot. Buğdaygillerden hayvanlara yem olarak ekilen, bir yıllık bir tür darı; darıca; darıcan, (Panicum milliaceum).*|| **karaca karga,** *{OsT} zool. Kara karga.*|| **karaca koğuk,** *{ağız} Sakız otu; sakızlık; çengel sakızı, (Chondrilla juncea).* [DS]|| **karaca kuruca gönlüme görece,** *Başkaları tarafından beğenilmeyen birinden hoşlanılıp beğenildiğini ifade için kullanılır.*|| **karaca renkli,** *Boz; sarımsı kahverengi.*|| **karaca yer,** *{OsT} Yüreğin ortası; yüreğin içi; gönül.*

karaca[4], [kara-ca] *{ağız} is.* **1.** Soğanın çiçekten sonraki tohumu. **2.** Çörek otu; karaca ot. **3.** Karamuk otu. [DS] 🗗 **karaca ot,** *{eAT} bot. Çörek otu.*

karaca[5], [ḳangıra > ḫara *(nereye)* > ḫara-ca] *(ka'raca) {ağız} zf.* Boşuna; sebepsiz; yok yere. [DS]

karaca[6], [Moğ. karaġul > kara-ca] *{ağız} is.* Jandarma. [DS]

karaca[7], [kara-ca] *{ağız} is.* Pekmez yapmaya uygun, küçük siyah taneli, kokulu, bir tür üzüm. [DS]

karacacık, -ğı [kara-ca-cık] *{ağız} is.* Pazı yaprağı kurusu. [DS]

karacak, -ğı [kara-ca-k] *{ağız} is.* Ağacın kurumaya başlamış dalları. [DS]

karacanavar, [kara+canavar قره جانور] *{OsT} is. zool.* Domuz.

karacanavarı, [kara+canavar-ı قره جانورى] *{OsT} is. zool.* Domuz.

karacaot, [kara-ca+ot قرجه اوت] *is. bot.* **1.** Yabani olarak yetiştiği gibi ekimi de yapılarak yetiştirilen, mavi çiçekli, siyah tohumları ekmek, pide ve çöreklerin üzerine hoş koku vermek için ekilen, tohumlarından çörek otu yağı çıkarılan 5 cm. kadar boylu, otsu bir yıllık bitki; çörek otu, *(Nigella sativa).* **2.** Yeşilimtrak beyaz çiçekli, çok yıllık, kökü hayvan hastalıklarında kullanılan çöpleme türü bir bitki, *(Helleborus niger).*

karacasu, [kara-ca+su] *{ağız} is.* Dere kıyılarındaki soğuk kaynak suyu. [DS]

karacayaz, [kara-ca+yaz] *{ağız} is.* İlkbahar. [DS]

karacı[1], [kara[1]-cı] *{OsT} sf.* Bir kimseye işlemediği bir suçu yükleyen; kara çalan; iftira eden; iftiracı; müfteri.

karacı[2], [kara[2]-cı] *sf.* (Subay, astsubay ve er için)

kara kuvvetlerinde görev yapan; kara kuvvetlerine mensup.

karacı[3], [*eT.* karā-çı *(dilenci)*] *is.* **1.** Gelecek hakkında kehanette bulunan kimse; falcı. *{OsT} (aym)* **3.** *{OsT} {ağız}* Çingene. [DS] **3.** *{OsT} {ağız}* Haydut; şaki; yağmacı. [DS] **4.** *{OsT}* Gözetleyici; gözcü.

karacık, -ğı [kara-cık] *{ağız} is.* Buğday tarlalarında biten yuvarlak, kara tohumlu bir bitki; karamuk. [DS]

karacılık[1], **-ğı** [karacı[1]-lık] *is.* Karacı olma durumu; iftiracılık; müfterilik; iftira.

karacılık[2], **-ğı** [karacı[2]-lık] *is. as.* Kara kuvvetlerine mensup olma durumu.

karacılık[3], **-ğı** [karacı[3]-lık] *{ağız} is.* **1.** Falcılık. **2.** Dilencilik. **3.** Haydutluk. 🗗 **karacılık yapmak,** *{ağız} Oyunbozanlık etmek; mızıkçılık yapmak.* [DS]

karaciğer, [kara+ciğer] *iz.* **1.** *anat.* Karın boşluğunun sağında, sağ geğreği tamamen kaplayan, öd salgılayan, kandaki şekeri ayarlayan, gerektiğinde şekeri glikojene çevirerek depolayan veya ihtiyaç hâlinde glikoza çevirerek kana veren, hem dış hem de iç salgıları bulunan, ölü kan hücrelerini parçalayarak yenileyen, zehirlenmeyi önleyen, yağ asitlerini doyumsuz hâle getiren, açık kahverengi en büyük iç organ. **2.** Kasaplık hayvanların karaciğerlerinden yapılan her türlü yemek. **3.** *{OsT} sf.* (At için) yüğrük; idmanlı.

karacot, [karaca+ot] *{ağız} is.* → karacaot. [DS]

karacuh, [kara-cuk / karacuḫ] *{ağız} is.* Ot tohumu. [DS]

karacuka, [kara+cuk-a] *{ağız} is.* Karatavuk kuşu. [DS]

karacüccem, [kara+cüccem / cücen] *{ağız} is.* → karacaot. [DS]

karacüllen, [kara+cüllen] *{ağız} is.* Orta boylu esmer erkek. [DS]

karaçağ, [kara+çağ] *{ağız} is.* → karaçav. [DS]

karaçağı, [kara+çağ-ı] *{ağız} is.* Beşik. [DS]

karaçağın, [kara+çağ-ın] *{ağız} is.* Kağnıda boyunduruk la kağnı arasındaki uzun ağaç. [DS]

karaçalgı, [kara+çal-gı] *{ağız} is.* İftira. [DS]

karaçalı, [kara+çalı] *is.* **1.** Hünnapgillerden Avrupa ve Asya'da yetişen, oval gövdeli, gövde ve dalları dikenli, çiçekleri toplu şemsiye biçiminde yeşil, çit yapmakta kullanılan çalı, *(Paliurus spinosa / P. spina-christi). {ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Böğürtlen. [DS] **3.** *{ağız}* Engel. [DS] **4.** *mecaz.* İnsanlar arasına girerek aralarını açmaya, bozmaya çalışan kötü niyetli kimse. **5.** *{ağız}* Uğursuz. [DS] 🗗 **karaçalı deliği,** *{ağız} Kerpiç duvarlarda iskele kurmak için açılan delik.* [DS]‖ **karaçalı gibi,** *İnsanlar arasındaki dostluk, sevgi ve bağlılık hislerini çekemeyerek aralarını açmaya çalışan kötü niyetli kimse için kullanılan benzetme.* ‖ **karaçalısı elinde,** *(Kişi için) dedikoduculuk, fitnecilik gibi her türlü kötülüğü yapmaktan çekinmeyen.*

karaçalılık, -ğı [kara+çalı-lık] *is.* **1.** Karaçalısı çok olan yer. **2.** *mecaz.* İnsanlar arasını bozma durumu; çekememezlik.

karaçaltı, [kara+çalı] *{ağız} is.* → karaçalı. [DS]

karaçam[1], [kara + çam] *is. bot.* Kışın yapraklarını dökmeyen, reçine ve kereste elde edilen çam ağacının yüksek yaylalarda yetişen bir türü, *(Pinus nigra).*

karaçam[2], [kara+çam] *{ağız} is.* Baklagillerden, sarı çiçekli bir bitki. [DS]

karaçam[3], [kara+çam] *{ağız} is.* Güneybatıdan esen soğuk rüzgâr. [DS]

karaçanak, -ğı [kara+çanak] *{ağız} is.* Cimri, görgüsüz, düzensiz. [DS]

karaçav, [kara+çağ] *{ağız} is.* **1.** Ekin saplarını taşırken kağnı ya da arabalarda okla köpler arasına konulan parmaklık. **2.** Yüksek çardak. **3.** Duvarcı iskelesi. **4.** Yıkılacak duvara yapılan destek. [DS] **5.** *{OsT}* Duvarcı iskelesi.

Karaçayca, [kara+çay-ca] *is.* Kuzey Kafkasya'da yaşayan Karaçayların konuştuğu bir Türk lehçesi.

karaçayır, [kara+çay-ır] *is.* **1.** Buğdaygillerden, tahıllar arasında yetişerek ekinlere zarar veren, yeşil alan oluşturmak için park ve bahçelere ekilen çayır bitkisi, *(Lolium).* **2.** Geniş alanları kaplayan çim örtüsü.

karaçı, [karā-çī / kara-çu قراچی] *(kara:çı:) is.* **1.** *{eT} {OsT}* Kapıları dolaşan dilenci. [DLT] **2.** *{OsT}* Yağmacı. **3.** *{OsT}* Çingene. **4.** *{OsT}* İftiracı. **5.** *{OsT}* Falcı.

karaçığa, [kara+çığ-a] *{ağız} is.* Atmaca. [DS]

karaçi, [*eT.* karā-çī *(dilenci)*] *{ağız} is.* Çingene. [DS]

Karadağlı, [kara+dağ-lı] *(kara'dağlı) sf.* Karadağ halkından olan (kişi).

karadağlı, [kara+dağ-lı] *is.* Bir tür toplu tabanca.

karadamak, [kara+damak] *{ağız} sf.* **1.** Sürekli ilenen. **2.** Kötü konuşan. [DS]

karadavu, [kara + Ar. daʿvi] *{ağız} is.* Ekin hastalığı; rastık. [DS]

karadı, [kara-dı] *{ağız} is.* Çok bulunduğu için satışı az olan şey. [DS]

karadul, [kara+dul] *is. zool.* Soktuğu zaman büyük bir ağrı ve acı veren, iri, siyah bir tür örümcek, *(Latrodectus mactans).*

karadut, [kara+dut] *is. bot.* Meyvesinin rengi koyu kırmızı olan bir dut türü, *(Morus nigra).*

karadüzen, [kara+düz-en قره دوزن] *{OsT} is. müz.* Üç telli tambura.

karaeşkin, [kara+eş-kin] *{ağız} is.* Bir at yürüyüşü. [DS]

karaf[1], [İt. caraffa / Ar. ġarrāf > Fr. carafe] *is.* Su kepçesi.

karaf[2], [? karaf] *{ağız} is.* **1.** Raf. **2.** Bahçede ayrılmış bölümlerden her biri; evlek. [DS] 🗗 **karaf karaf,** *{ağız} Küme küme.* [DS]

karafa, [Fr. carafe] *is.* → karaf[1].

karafaki, [Yun. karafaki *(karafçık)*] *is.* Uzun boyunlu, kulpsuz, küçük rakı sürahisi; karafa.

karafatma, [kara+fatma] *is. zool.* Kın kanatlılardan, böcek, kurtçuk ve sümüklüböceklerle beslenen, tarıma yararlı, parlak siyah renkli böcek, *(Carabus).*

karafe, [Fr. canapé] *{ağız} is.* Kanepe; sedir. [DS]

karaful, [? karaful] *{ağız} is.* Yüksek tepelerin eteği. [DS]

karafüliye, [Ar. ḳaranfūl > ḳaranfūliyye قرنفليه] *{OsT} is. bot.* Karanfilgiller.

karag[1], [karā-k] *(kara:g) {eT} is.*→ karak [1]. [ETY] [EUTS]

karag[2], [karāġ / kargūy] *(kara:ğ) {eT} is.* Dağ tepelerinde düşmanı haber vermek için yapılan ateş kuleleri. [Clauson]

karagan[1], [kara-gan] *{ağız} is.* **1.** Toprak çanak. **2.** Pırnal ağacının odunu. [DS]

karagan[2], [kara-gan] *{ağız} is.* Yaprakları yapışkan, bodur bir bitki; pamuk otu, *(Cistus creticus).* [DS] 🗗 **karagan biciği,** *{ağız} Karagan denilen bitkinin yenilen kırmızı, beyazlı çiçekleri.* [DS]

karagat, [? karaġat قراغت] *{OsT} is.* Havlıcan.

karagaz, [kara+gaz] *{ağız} is.* Kandil. [DS]

karageç, [kara+ağaç] *{ağız} is.* → karaağaç. [DS]

karagevrek, -ği [kara+gev-re-k] *is. bot.* Orta Anadolu'da yetiştirilen, taneleri oval ve büyüklüğü eşit, orta sıklıkta salkımı konik, kalın kabuklu, etli sofralık bir siyah üzüm çeşidi.

karagır, [kara+kır] *{ağız} is.* Yağız at. [DS]

karagiren, [kara+giren] *{ağız} is.* **1.** Sulu sepken. **2.** Nemli ve kapalı hava. [DS]

karagöbek, -ği [kara+göbek] *is.* Tütün yapraklarının orta damar çevresinde görülen çürüklük.

karagöğnük, -ğü [kara+göğnük] *{ağız} is.* Soğuğa ve sıcağa dayanıklı insan. [DS]

karagöt, [kara+göt] *is. zool.* Boz ördek, *(Anas strepera).*

Karagöz[1], [kara+göz] *is.* **1.** Derisinden kesilmiş ve boyanmış insan figürleri ile bir perde üzerine gölge düşürmek suretiyle oynatılan bir tür Türk gölge oyunu. **2.** Oyuna adını veren ve oyunun iki eksen oyuncusundan halk görüşünü ve duyuşunu yansıtan, dürüst, iyiliksever ve iyimser, yoksul, çalışkan tip. 🗗 **karagöz oynatmak,** *Alay konusu olabilecek, güldürücü ve eğlendirici bir durum yaratmak.*

karagöz[2], [Yun. kaçikoros] *is. zool.* Pullarla örtülü vücudu yanlardan yassı, sırtı mavimsi kurşuni, boz renkli, denizlerin dört yüz metre derinliklere kadar diplerine yakın kesimlerinde yaşayan boyu 40 cm'ye kadar ulaşan, beyaz etli bir kemikli balık, *(Sargus sargus)*

karagöz[3], [kara+göz] *is. bot.* Gülgillerden, Batı ve Orta Anadolu dağlarında yetişen, iki metre boyunda kışın yaprak döken, dikensiz, küçük ve beyaz çiçekli, meyveleri küçük bir elma görünümünde, önce kırmızı sonra siyahlaşan, tatlı lezzetli bir ağaç, *(Amelanchier parviflora).*

karagöz[4], [kara+göz] *is. zool.* Orta Karadeniz bölgesinde yetiştirilen, vücut beyaz, baş, ağız, burun ve göz çevresi siyah, başı hotozlu karayaka koyun ırkının bir tipi.

karagöz[5], [kara+göz] *{ağız} is.* **1.** Ebegümeci. **2.** Börülce. **3.** Fasulye. **4.** Başı kara bir tür buğday. **5.** Hindiba. [DS]

karagöz[6], [kara+göz] *{ağız} is.* **1.** Çok yağmur yüzünden tarlalarda oluşan içi su dolu çöküntüler. **2.** Su yolundan çıkan su; patlak. [DS]

karagöz[7], [kara+göz] *{ağız} is.* Kilim dokumalarında kenar süsü olarak kullanılan bir tür motif. [DS]

Karagözcü, [kara+göz-cü] *is.* **1.** Karagöz oyununu oynatan kimse; hayalî; hayalci. **2.** Karagöz oyununda kullanılan figürleri yapan ve satan kimse.

Karagözcülük, -ğü [kara+göz-cü-lük] *is.* Karagözcünün işi ve mesleği.

karagözlemek, [karagöz-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir ağacın dallarını yukarıdan aşağı doğru budamak.

Karagözlük, -ğü [kara+göz-lük] *is.* Alay konusu olabilecek gülünç bir durum yaratma; maskaralık; soytarılık. 🗗 **Karagözlük etmek,** *Eğlendirici ve güldürücü davranışlarda bulunmak; maskaralık yapmak; soytarılık etmek.*

karagu, [karā > karā-ġū-nī / karā-ġū] *(kara:gu:) {eT} sf.* **1.** Siyah; kara. [EUTS] [Gabain] **2.** Kör. [DLT] **3.** Zac denilen siyah boya. [DLT]

karagul, [Moğ. karaġul / karavul] *{eT} is.* Bekçi; müfreze; posta; keşif kolu. [Nevâyî]

karagunı, [karā > karā-ġū-nī / kara+kün-i] *(kara:gu:nı:) {eT} is.* Akşamleyin çocukların oynadığı bir oyun. [DLT]

karagura, [kara + kora] *{ağız} is.* Karabasan; kâbus. [DS]

karagurmak, [karā-ġur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Karartmak. [KB]

karagül, [Karakul *(Özbekistan'da kent)* > karagül] *is.* **1.** Kuzuları doğduğunda lüleli tüyleri olan bir koyun ırkı. **2.** Bu koyun postundan yapılmış kürk; astragan.

karagülle, [kara+gülle] *{ağız} is.* Buğday tarlalarında biten yuvarlak, kara tohumlu bir bitki; karamuk. [DS]

karağan, [kara-ğan] *{ağız} is. bot.* **1.** Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki; fesçi tarağı; çoban tarağı, *(Dipsacus laciniatus).* **2.** Yapışkan ve kokulu bir

yaprağı olan dikensiz bir bitki; pamuk otu, *(Cistis creticus)*. [DS]

karağı[1], [kara-ġu *(kör)* > kara-ğı] *is.* Gece körlüğü; tavukkarası.

karağı[2], [kar-ağı / kor-ağı قاراغی / قراغی] *{ağız} is.* **1.** Ateş karıştırmakta kullanılan ucu eğri demir çubuk. **2.** *{OsT}* Meyve dallarını eğmekte kullanılan ucu çengelli sırık. **3.** *{OsT}* Cirit oyunlarında kullanılan ucu eğri değnek; çevgen. **4.** Bastonun eğri tarafı. **5.** Bahçelerde küçük hendekler açmakta kullanılan bir tarım aracı. **6.** Fırın süpürgesi. [DS]

karağılık, -ğı [*eT.* karañu-luk] *{ağız} is.* Karanlık. [DS]

karağımak, [kara(k)-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Hava kararmak. [DS]

karağu, [karañu قركو] *{OsT}* tis. → karangu.

karah, [karaḫ] *{ağız} is.* Bolluk; zenginlik; varlık. [DS]

karahalile, [kara + Ar. halīle هليله قره] *{OsT} is. bot.* Doğu Hindistan'da yetişen *terminalia* adındaki bir bitkinin olgunlaşmadan önce toplanarak kurutulan, halk hekimliğinde kullanılan, iğ biçimli siyah, sert, kokusuz küçük meyveleri, *(Fructus myrobalani)*.

karahan, [kara-ğan] *{ağız} is.* **1.** Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki. **2.** Yaban karanfili. [DS]

karaharman, [kara+harman] *{ağız} is.* Ekin başaklarını ateşte üterek yapılan kavurga; firik. [DS]

karahaspa, [kara+ḥaşpa حصبه قاره] *{OsT} is.* Öldürücü bir tür çıban.

karahçı, [kara-k-çı > karaḫ-çı قرخجی] *{eAT} is.* Yağmacı; yol kesen.

karahindiba, [kara+hindiba] *is. bot.* Birleşikgillerden, uzun ve dişli yapraklı, sarı ve kömeç çiçekli, yaprakları salata ve yemek olarak yenilen çok yıllık otsu bitki, *(Taraxacum / Taraxacum turcicum)*

karahni, [? karaḫni] *{ağız} is.* Oyuncu, hafif kadın. [DS]

karahurma, [kara+ Ar. hurma] *is. bot.* **1.** Abanozgillerden, Kuzey Anadolu'da yetiştirilen, basit yapraklı, kırmızımsı veya yeşilimsi beyaz çiçekli, Hindistan kökenli, odunu halk hekimliğinde kullanılan, meyvelerinden reçel ve kak yapılan, on beş metre kadar boylanabilen bir meyve ağacı; hurma eriği, *(Diospyros lotus)*. **2.** Bu ağacın, mavimsi mor renkli yenilebilir meyvesi.

karaısırgan, [kara+ıs-ır-gan] *is. bot.* **1.** Ballıbabagillerden, Avrupa ve Akdeniz çevresinde yetişen ve yirmi beş kadar türü bulunan, harabelerde ve taşlık alanlarda yetişen, pembemsi kırmızı çiçekleri idrar artırıcı, sindirimi kolaylaştırıcı, kurt düşürücü ve âdet söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; yer pırasası; köpek otu, *(Bollota foetida)*. **2.** Çin kökenli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, yeşil ve kırmızı yapraklı, boya ve cila yapımında kurutucu olarak kullanılan bir sıvı çıkarılan, bir yıllık otsu bitki, *(Perille nankinensis)*.

karaiğne, [kara+iğne] *is. zool.* İğnesi olan bir karınca çeşidi.

Karaim, [İbr. kārā'im] *is.* **1.** Yahudiliğin sözlü yasalarını reddederek sadece yazılı buyruklarını kabul eden tarikat üyesi. **2.** Hazarların bir kolu olup Polonya ve Kırım'da oturan, çoğunluğu Türk soyundan bir Musevi topluluk; Karaylar.

Karaimce, [karaim-ce] *(kara'imce) is.* Karaim Türklerinin konuştuğu, Kıpçakçanın bir kolu olup Hazar Türkçesi ve Bulgarca ile Farsça, Moğolca, Rusça etkisinde kalmış bir Türk lehçesi; Karayca; Karaim Türkçesi.

karain, [Ar. ḳarīne > ḳarā'in قرائن] *(kara:in) {OsT} is.* İp uçları; belirtiler; izler; emareler; karineler.

karaispat, [kara+ispat ?] *{ağız} is.* Şubat ayının soğuk yapan belirli günleri. [DS]

karak[1], [karā > kara-k قاراق / قراق] *{eT} {eAT} is.* **1.** Göz bebeği; gözün renkli yeri. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Bakış: nazar. [Gabain]

karak[2], [kara-mak > kara-k] *is.* **1.** *{eT}* Haydutluk; yağma. [Clauson] **2.** *{ağız}* Hırsız. [DS]

karak[3], [Ar. ḳarak قرق] *{OsT} is.* Hisar.

karak[4], **-ğı** [Erme. ġabank ?] *{ağız} is.* **1.** Kapı mandalı. **2.** Tahta pencere kapağı; kepenk. [DS]

karak[5], **-ğı** [? karak] *{ağız} is.* Bademcik. [DS]

karak[6], **-ğı** [? karak] *{ağız} is.* Geri kalma. [DS]

karak[7], **-ğı** [kar > kar-ak] *{ağız} is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS]

karaka, [karak-a ?] *{ağız} sf.* **1.** En geride kalan; başarısız. **2.** *zf.* En son; sonuncu. [DS]

karakabar, [kara+kabar] *{ağız} is.* Ayak ve el parmaklarında çıkan bir tür çıban. [DS]

karakabarcık, -ğı [kara+kabar-cık] *is.* Koyunlardan deri yoluyla insanlara bulaşan ve bulaştığı yerde kara çıban meydana getiren bulaşıcı ve tehlikeli bir hastalık; şarbon; karayanık.

karakaçan, [kara+kaç-an] *is.* **1.** Eşeğe halk arasında verilen isim. **2.** Eskiden tulumbacılar arasında üç takımı bulunan sandığa verilen isim. **3.** Trakya ve Bulgaristan'da yetiştirilen bir koyun ırkı.

karakada, [kara+kada] *{ağız} is.* **1.** Düzensiz iş. **2.** Kötü adam. [DS]

karakafes, [kara+ Ar. kafes] *is. bot.* Sığırdiligillerden, su kenarlarında yetişen, beyazımsı, sarı veya menekşe morunda çiçekler açan, halk hekimliğinde çiçekleri terletici ve idrar artırıcı olarak kullanılan yirmi kadar türü bulunan çok yıllık otsu bitki, *(Symphytum officinale)*.

Karakalpakça, [kara+kalpak-ça] *is.* Kıpçakların bir kolu olan Karakalpakların konuştuğu Türk lehçesi.

karakamığı, [kara+kamuġ-u] *{ağız} is.* Halk. [DS]

karakan, [karā > karā-kān] *(kara:ka:n) {eT} is.* Dağ ağaçlarından bir tür ağaç; karağan, *(Robinia siberiaca / caragana).* [DLT]

karakarga, [kara+karga] *is. zool.* Kuzgun, *(Corvus corone).*

karakavak, -ğı [kara+kavak] *is. bot.* Asya kökenli, 35 m. kadar boylu, koyu kabuklu, bir tür kavak, *(Populus nigra).*

karakavruk, -ğu [kara+karv(u)r-uk قره قوروق] *{OsT} is. bot.* Hindiba.

karakavuk, -ğu [kara+kav(r)uk] *{ağız} is.* **1.** *bot.* Sarı çiçekli, 50-100 cm. kadar boylu, kökünden çıkan beyaz sütünden sakız elde edilen, taze yaprakları ise çiğ olarak yenilen, iki veya çok yıllık otsu bitki; hindiba; güneyik; sakızlık, *(Cchondrilla juncea).* **2.** Kuzukulağı. [DS]

karakavza, [kara+kavza] *is. bot.* Maydanozgillerden, şemsiye biçiminde toplu çiçekli, tüysü parçalı yaprakları sebze, kökleri de hayvan yemi olarak kullanılan aromalı çok yıllık otsu bitki; yaban havucu; kara kök, *(Pastinaca sativa).*

karakçe, [kara+akçe] *{ağız} is.* Bir yıllık muhtar ücreti. [DS]

karakçı[1], [karak-çı قرقچی] *{eT}{eAT} is.* Haydut; yağmacı; yankesici. [Clauson] [KB]

karakçı[2], [? karakçı] *{ağız} is.* Kadın başörtüsü. [DS]

karakeçi, [kara+keçi] *is. zool.* Sazana benzer bir tür tatlı su balığı; bıyıklı balık, *(Barbus fluviatilis).*

Karakeçili, [kara+keçi-li] *is.* Kayı boyunun da içinde yer aldığı büyük bir Türkmen boyu; Ulu Yörük Türkleri.

karakılçık, -ğı [kara+kıl-çık] *{ağız} is. bot.* Siyah kılçıklı, sert taneli, soğuğa dayanıklı bir tür buğday. [DS]

karaklamak, [karak-lā-mak قارقلمق] *(karakla:mak) {eT} {OsT} gçl. f. [-r]* Yol kesmek; haydutluk etmek; soygun yapmak; yağmalamak. [Clauson]

karaklığ[1], [karak-lığ] *{eT} sf.* (Hayvan için) gözlü; gözü olan. [DLT]

karaklığ[2], [karak-lığ] *{eT} sf.* Haydutlu; eşkiyalı. [Clauson]

karaklık, [karaklık] *{eT} is.* Güç; kuvvet; iktidar. [EUTS]

karakmak, [karak-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Gözü kararmak; net görememek. **2.** Susamak. **3.** Safra kabarmak; mide bulanmak. **4.** Ses kısılmak. **5.** Nefret etmek. [DS]

karakol, [Moğ. karā-mak *(gözlemek)* > karaġul / karavul] *is.* **1.** Gece bekçisi. **2.** Sınır bekçisi. **3.** Bir yerin güvenliğini sağlamak amacıyla devriye gezen her türlü güvenlik kuvveti. **4.** Bir şehir, köy veya semtin güvenliğini sağlamakla görevli jandarma ve polis gibi güvenlik güçlerinin oturduğu, barındığı bina. **5.** *as.* Düşman hakkında bilgi toplamak, düşmanın hareketlerini izlemek ve olası bir saldırısını sabote etmek gibi amaçlarla bir yere sürekli olarak gönderilen birlik. 🗗 **karakola celp etmek,** *Bir kimseyi bir sebeple karakola getirtmek; karakolda bulunmasını sağlamak.*|| **karakola düşmek,** *Kavga, dövüş gibi sebeplerle güvenlik güçlerince karakola götürülmek.*|| **karakol gemisi,** *Karasularında güvenliği sağlamak ve gözcülük yapmakla görevli küçük gemi.*|| **karakol gezmek,** *(Polis ve jandarma için) güvenlik gerekçesiyle devriye gezmek.*

karakolhane, [karakol + Far. ḫāne قره قولخانه] *(karakolha:ne) {OsT} is.* Polis karakol binası.

karakolluk, -ğu [karakol-luk] *sf.* Karakolu ilgilendiren; karakolun baktığı. 🗗 **karakolluk olmak,** *Kavga veya dövüş sebebiyle karakola götürülmek; şiddetli kavga etmek.*

karakoncola, [Yun. kalikantsaros] *{ağız} is.* Karakış. [DS]

karakoncolos, [Yun. kalikantsaros *(kötü bir cin)*] *(kara'koncolos) is.* **1.** Çocukları korkutmak için uydurulan hayalî yaratık; umacı. **2.** *mecaz.* Çirkin ve sevimsiz kimse.

karakora, [kara+kura] *{ağız} is.* Kâbus. [DS]

karaksız, [karak-sīz] *(karaksı:z) {eT} sf.* Gözsüz. [DLT]

karakter, [Yun. ḫarassein *(kazımak, oymak)* > kharaktér *(metale kazınmış işaret; damga; kimlik)* > Fr. caractère] *is.* **1.** Bir kimsenin kişiliğini, duyuş ve davranış biçimlerini oluşturan, tepkilerini belirleyen sürekli duygusal niteliklerin tümü; öz yapı; seciye; ıra. **2.** Bir kimsenin yeteneği ile sergilediği güçlü kişiliği; üstün manevi özellik. **3.** Bir şeyi başkalarından ayıran temel belirti ve nitelikler; bir nesnenin ayırıcı özelliği. **4.** *bsy.* Bilgi ve verileri işlemek, iletmek amacıyla kullanılan her türlü uzlaşmalı sembol; harf. **5.** *ed.* Bir edebî eserde yer alan kişileri birbirinden ayıran özelliklerin tümü; yazarın eserinde canlandırdığı özel tipteki kişi; eserde duygu, tutku ve düşünceleri bakımından ele alınan kişi. **6.** *biy.* Kalıtım yoluyla soydan geçen o türün bireylerinin sahip olduğu biçim, renk, büyüklük ve yapı gibi genden gene aktarılan özellikler. **7.** *biy.* Canlı varlıkları birbirinden ayıran şekil ve özgülüklerin tümü. **8.** Yazı işaretleri ile baskı şekillerinin tümü. 🗗 **karakter bozukluğu,** *psikol. Karakteri meydana getiren bir veya daha çok unsurun bozularak aile, okul ve toplum hayatında bir uyumsuzluk ortaya çıkması durumu.*|| **karakter dansı,** *Bir ülkenin folkloruna ait olan dans.*|| **karakter nevrozu,** *psikol. Korku, takıntı gibi bilinen nevroz belirtilerinin yerini karakter değişikliklerinin aldığı nevroz tipi.*

karakteristik, -ği [Fr. caractéristique] *sf.* **1.** (Nitelik veya özellik için) bir kişi veya nesneyi ayırt etmeye yarayan; ayırıcı; değerlendirilmeye veya üstünde durulmaya değer; dikkat çekici. **2.** *mat.* Bir logaritmada tam birimleri ifade eden bölüm. ◻ **karakteristik ışınım,** *fiz. İlk tepkimede tüketilen karbon-12 çekirdeklerinin, sonuncu tepkimede yeniden bağımsız kalmalarıyla oluşan çevrim.*

karakterize, [Fr. caractérisér] *sf.* Ayırıcı niteliği belirtilmiş; ayırt edilmiş. ◻ **karakterize etmek,** *Ayırıcı özelliğini ortaya koymak; ayırt etmek.*

karakterli, [karakter-li] *sf.* **1.** Karakteri toplumca istenilen nitelikte olan; karakteri sağlam olan; tutarlı. **2.** (Belirtilen nitelikte) bir karaktere sahip olan.

karakteroloji, [Fr. caractérologie] *is.* Kişisel karakterleri ve bunların oluşmasıyla ilgili özellikleri ele alan bilim dalı; ıra bilimi.

karaktersiz, [karakter-siz] *sf.* Karakteri ve ahlakı kötü olan; ahlaksız.

karaktersizlik, -ği [karakter-siz-lik] *is.* Karakteri güvenilir olmama durumu; ahlaksızlık.

karaku, [karā > karā-ġū] *(kara:gu:) {eT} sf.* → karagu. [Gabain]

karakucuk, -ğu [kara+kucak] *{ağız} is.* Güreşte, sarılma; kucaklama; tutuşma. [DS]

karakuça, [? karakuça] *{ağız} is.* Tek ayak üstünde yürüme. [DS]

karakul[1], [Karakul *(Özbekistan'da kent)* > karagül] *is.* **1.** Kuzuları doğduğunda lüleli tüyleri olan bir koyun ırkı. **2.** Bu koyun postundan yapılmış kürk; astragan.

karakul[2], [kara+kul] *{ağız} is. çoc. d.* Umacı; öcü. [DS]

karakulak[1], **-ğı** [kara+kulak قاره قولاق] *is. tar.* **1.** İmparatorluk döneminde emir çavuşu; haberci; ulak. **2.** Bu görevde bulunanların oluşturduğu sınıfa verilen ad. **3.** *{OsT}* Hafiye.

karakulak[2], **-ğı** [kara+kulak] *is.* Özellikle Karadeniz bölgesinde kullanılan siyah ve çatal saplı bir tür bıçak.

karakulak[3], **-ğı** [kara+kulak قاره قولاق] *is. zool.* Kedigillerden, Afrika'nın kuzeyi ile Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, kulaklarının ucunda püskül biçiminde tüy demetleri bulunan, çakala benzer çevik bir yabani hayvan; vaşak; *(Caracal melanotis). {OsT} {ağız} (aynı)* [DS]

karakura, [kara + kura] *{ağız} is.* Kâbus; karabasan. [DS]

karakuş[1], [karā + kuş] *(kara:kuş) {eT} is.* **1.** Deve tabanının uçları. [DLT] **2.** *zool.* Kara kuş; tavşancıl. [DLT]

karakuş[2], [kara+kuş] *is.* Atların ayaklarında şişlikler hâlinde beliren ve topallığa yol açan bir hastalık.

karakuş[3], [kara + kuş] *is.* **1.** *zool.* Kartal cinsinden siyah renkli yırtıcı kuşların genel adı. **2.** *{ağız}* Sığırcık. [DS]

karakuşi, [Karakuş *(kanun tanımaz bir beyin adı)* > karaküşī قره قوشی *(karaku:şi:) {OsT} sf.* Kanun, nizam ve mantık ölçülerine dayanmayan; keyfî.

karalahana, [kara+lahana] *is. bot.* Koyu yeşil yapraklı bir tür lahana, *(Brassica oleracea).*

karalak, -ğı [kara-la-k] *{ağız} sf.* Çürük; kötü. [DS]

karalama[1], [kara-la-ma] *is.* **1.** Karalı hâle getirmek eylemi. **2.** Çizip, bozmak eylemi. **3.** El alışkanlığı kazanmak için yapılan yazı çalışmaları. **4.** Taslak hâlinde gelişigüzel yazılmış yazı; müsvedde. **5.** Bir kimseyi kötülemek için ona uydurma suçlar yükleme; iftira etme; kara çalma. ◻ **karalama defteri,** *El alıştırmaları yapılan defter.* ‖ **karalama kâğıdı,** *Üzerinde yazılacak yazı için el alıştırmaları yapılan kâğıt.* ‖ **karalama yazmak,** *1. Bir yazının taslağını hazırlamak. 2. El alışkanlığı kazanmak için tekrar tekrar yazmak.*

karalama[2], [kara-la-ma] *{ağız} is.* Ölüm vb. bildiren yazılı kâğıt; kara haber. [DS]

karalamak[1], [*eT.* karā > karā-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Boya ya da kalem ile birtakım şekiller çizerek bir şeyi veya bir yeri kirletmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *{eT}* Pislemek. [DLT] **3.** Bir yazının üzerini çizerek geçersiz kılmak. **4.** Bir yazının taslağını hazırlamak; müsvedde yazmak. **5.** Yazıp çizmek. **6.** *{eT} {ağız}* İtham etmek; kötülemek. [Nevâyî] [DS] **7.** *mecaz.* Bir kimseye kötülük etmek için işlemediği bir suçu yüklemek; lekelemek; leke sürmek. **8.** (Horoz için) tavuğu aşmak.

karalamak[2], [kara-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kesici araçların ağzını bilemek. **2.** (Horoz için) tavukla çiftleşmek. [DS]

karalanma, [kara-la-n-ma] *is.* Kara sürülmek eylemi.

karalanmak, [kara-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Boya ya da kalem ile birtakım şekiller çizilerek kirletilmek. **2.** (Yazı için) üzeri çizilerek geçersiz kılınmak. **3.** (Yazı, resim vb. için) taslağı hazırlanmak; müsvedde hazırlanmak. **4.** Yazılıp çizilmek. **5.** *mecaz.* (Onur, namus vb. için) işlemediği bir suç yüklenmek; lekelenmek; leke sürülmek.

karalatma, [kara-la-t-ma] *is.* Karalama eylemini yaptırma durumu.

karalatmak, [kara-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Karalama işini bir başkasına yaptırmak. **2.** Kara hâle gelmesine yol açmak. **3.** *mecaz.* Onuruna leke sürdürmek; iftira ettirmek.

karalayış, [kara-la-y-ış] *is.* Karalama eylemi ve biçimi.

karalcık, -ğı [kara-l-cık قرلجق] *{OsT} is.* Karartı; gölge.

karaldu, [kara-l-du قرلدو] *{eAT} is.* Yığın; kütle.

karaleke, [kara+leke] *is.* Meyve ağaçlarının yaprak, dal ve meyvelerinde siyahımsı lekeler hâlinde beliren mantar hastalıklarına verilen genel ad, *(Venturia inaequalis, V. pirina).*

karaleylek, -ği [kara + Far. leklek] *is. zool.* Leylekgillerden, kıvrık gagalı, tüyleri kara bir tür leylek; çeltik kargası, *(Cicconia nigra).*

karalı[1], [kara-lı] *sf.* **1.** Üzerinde kara bulunan; siyahlı. **2.** Kalemle üzeri çizilerek iptal edilmiş olan; karalanmış olan. ◘ **karalı beyazlı,** *Üzerinde hem beyaz hem de siyah bulunan; aklı karalı.*

karalı[2], [kara-lı] *{ağız} sf.* **1.** Yaslı; kaygılı. **2.** Yorucu; can sıkıcı. **3.** Kazançlı olmayan. [DS] ◘ **karalı kâğıt,** *{ağız} Ölüm haberi bildiren belge.* [DS]

karalık[1], **-ğı** [kara-lık] *is.* **1.** Kara olma durumu. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Karaya çalan leke; kara leke.

karalık[2], **-ğı** [kara-lık] *{ağız} is.* Raf. [DS]

karalık[3], **-ğı** [kara-lık] *{ağız} is.* Önlük. [DS]

karalmak, [kara-l-mak قرلق] *[-ır] [OsT. -ur]* **1.** *{OsT}* Kararmak. **2.** *{ağız}* (Göz için) kararmak; net görememek. [DS]

karaltı, [kara-r-mak > kara-r-tı / kara-l-tı قرلتى] *is.* **1.** Işık yetersizliği ya da uzaklık sebebiyle ne olduğu, kim olduğu kesin olarak belli olmayan görüntü; belli belirsiz koyu renkli şekil. **2.** Karaya çalar leke. **3.** Anahtar dilinin sapa dik olarak alınan kesitinin biçimi. **4.** *{ağız}* Gölge. [DS] **5.** *{ağız}* Yapı. [DS] **6.** *{ağız}* İn. [DS] **7.** *{ağız}* Yağmur, rüzgâr ve güneşten koruyan yer; kuytu. [DS] **8.** *{ağız}* Saklanılacak yer; siper. [DS] **9.** *{ağız}* Avlunun ön kısmı. [DD] **10.** *{ağız}* Siyah bezden yapılan yeldirme. [DS] **11.** *{ağız}* Kara yağmur bulutu. [DS] **12.** *{ağız}* Sıkıntı. [DS] **13.** *{ağız}* Dikiş. [DD] **14.** *{ağız}* Mal mülk; varlık. [DS] **15.** *{ağız}* Ceset. [DD] **16.** *{ağız}* Manifatura eşyası. [DD] **17.** *{ağız}* Ev eşyalarının tümü. [DS] **18.** *{OsT}* Kalıp; ceset.

karaltılamak, [karal-tı-la-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Hayvan için) ürkme belirtisi vermek. **2.** *gçl. f.* Korumak; saklamak. **3.** Kıskanmak. [DS]

karaltılmak, [kara-l-tı-l-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karanlıkta gizlenmek.

karaltmak[1], [kara-l-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Gözden düşürmek; horlamak. [DS]

karaltmak[2], [kara-l-t-mak قرلتمق] *gçl. f. [-ır] [OsT -ur]* **1.** *{OsT}* Karartmak. **2.** *{ağız}* Söndürmek. [DS]

karaltmak[3], [kara-l-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir kimseyi diğer insanlardan soğutmak için büyü yaptırmak. [DS]

karam, [kara-m] *{eT} is.* Surların kenarındaki hendek; çukur; yalak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

karama[1], [kara-ma] *is.* **1.** Karamak eylemi; kötüleme. **2.** Oyunda mızıkçılık etme.

karama[2], [kara-ma] *{ağız} is.* El açık durumda vuruş; tokat. [DS]

karamaç, -cı [karama+aş] *{ağız} is.* Mısır ekmeğini yağda kavurmak suretiyle yapılan bir yiyecek. [DS]

karamak[1], [karā > karā-mak] *(kara:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kararmak. [EUTS]

karamak[2], [Moğ. kara-mak] *gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Bakmak; bakış atmak. [EUTS] **2.** Bakışları bir yöne çevirmek; bakmak. **3.** *{ağız}* İyi görmek için dikkatle bakmak. [DS]

karamak[3], [kara-mak] *{ağız} is. gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Bir kimsenin geçimini sağlamak; bakmak. **2.** Bir kimseyi koruyup gözetmek. [DS]

karamak[4], [karġa *(uğursuz)* > karġa-mak > karamak قرامق] *gçl. f. [-r] [-(ı)-yor]* **1.** *{OsT}* Bir kimseyi hor görmek; beğenmemek. **2.** *{OsT} {ağız}* Bir kimseyi kötü olarak tanıtmak; kötülemek; yermek; karalamak. [DS] **3.** *{OsT}* Çekiştirmek.

karamak[5], [kar-mak > kar-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Dolup taşmak. [DS]

karamak[6], [kar-mak > kar-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Karıştırmak. [DS]

karaman[1], [karā > kara-man] *sf.* **1.** *{eT}* Çok kara. **2.** (İnsan için) gözü pek, cesur. **3.** Orta Anadolu'da yetiştirilen iri kuyruklu ve yağlı bir koyun ırkı. ◘ **karaman evi,** *{OsT} Kara çadır; büyük ev.*|| **Karaman'ın koynu** (göğsü)**, sonra çıkar oyunu.** *(Karamanoğlu 2. Mehmed Bey, Osmanlı topraklarına yaptığı bir akında yakalanarak Çelebi Mehmed'in huzuruna getirilmiş ve bir daha Osmanlı topraklarına akın yapmayacağına dair söz vermesi istenmiş; koynuna sakladığı güvercine elini bastırarak "Bu can bu tende durdukça Osmanlıya bir daha saldırmayacağım." diye söz vermiş; dışarı çıkınca güvercini salıvermiş ve verdiği sözü bozmuştur. Bu tutumundan kaynaklanan tekerleme) "Şu anda bir sorun yok olsa da buna aldanma, sonra kesin olarak birtakım sorunlar ortaya çıkacaktır; işin aslı sonra meydana çıkar." anlamında kullanılır.*

karaman[2], [Yun. karaman] *is. dnz.* Eskimiş teknelerde cıvataları yerlerine yerleştirmek ve oturtmak için kullanılan bir tür el şahmerdanı. ◘ **karaman halatı,** *dnz. Karaya oturmuş deniz taşıtlarını bağlayıp çekmekte kullanılan kalın halat.*|| **karaman kancası,** *dnz. Karaman halatının karamanlayan gemide kalan çımasının geçirildiği bosa tertibatı taşıyan kancalara verilen ad.*|| **karaman mapası,** *dnz. Karaman halatının römorkörde bağlandığı sağlam özel tip halka.*

karaman[3], [kara-man] *{ağız} is.* Güneybatıdan esen yel. [DS]

karamancı, [kara-man-cı ?] *{ağız} is.* Hırsız. [DS]

karamandola, [Yun. karamandulon] *is.* **1.** Çoğunlukla ayakkabı ve terlik yüzü yapılan, saten benzeri

dayanıklı bir kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

karamandun, [Yun. karamandulon] *{ağız} is.* → karamandola. [DS]

karamanı, [karaman-ı] *{ağız} is.* Çekirdeksiz kayısı kurusu. [DS]

karamanlamak, [karaman-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Römorkör vb. çekici deniz araçları için) karaya oturmuş bir gemiyi çekip yüzdürmek üzere atılan halat doblin durumundayken makinelerini birden tam yol ileri çalıştırarak oturmuş gemiyi silkip çekmek.

karamat, [kara + Ar. met ?] *{ağız} is.* Karacılık; kara çalıcılık. [DS]

karamaz, [kara-maz] *{ağız} is.* Damlara örtülen bir tür yabanî bitki. [DS]

karambol[1]**, -lü** [Fr. carambole] *is.* **1.** Bilardoda kırmızı top. **2.** Bilardo oyununda, isteka ile vurulan topun kırmızı top ile karşı tarafın topuna çarpması. **3.** *mecaz.* Kişilerin veya nesnelerin birbirine girmesi, çarpması sonucu ortaya çıkan karışık durum. 🗗 **karambole gelmek,** *Karışıklık yüzünden üzerinde yeterince durulmamak; yeterli ilgiyi görememek.*|| **karambole getirmek,** *1. Karışıklıktan yararlanarak kişileri aldatmak. 2. Bazı işleri gerekli özeni göstermeden el çabukluğuyla yapıp bitirmek.*|| **karambol yapmak,** *Topunu, kırmızı top ile birlikte karşı rakip topa vurdurmak.*

karambol[2]**, -lü** [Port. carambola] *is. bot.* Ekşi yoncagillerden Hindistan'da yetişen bir ağaççık ve bunun meyvesi, *(Averrhoa carambola).*

karamel, [İsp. caramelo] *is.* **1.** Çeşitli içkileri renklendirme ve tatlılara koku ve tat vermekte kullanılan, 200°C'de ısıtılmış şekerden elde edilen kahve renkli aromalı ürün. **2.** Besin maddelerinde kullanılan boyar madde; E 150. **3.** *fiz.* Zirkonyum alaşımından iki levha arasına yan yana yerleştirilmiş kare biçiminde sinterlenmiş uranyumdioksit plakalardan oluşmuş yakıt.

karamela, [İt. caramella] *is.* Şeker ve nişasta şurubu içine süt, yağlı madde ve aroma katılarak yapılan bir tür şekerleme.

karamelleşme, [karamel-le-ş-me] *is.* Şekerin ısı etkisi ile kahverengi bir görünüm alması.

karamet, [karama > karama-t] *{ağız} is.* **1.** Karacılık; iftira. **2.** İşkence; sıkıntı. [DS]

karamık[1]**, -ğı** [kara-mık] *is.* **1.** *bot.* Dağlarda kendi kendine yetişen üzümsü, ekşi ve küçük taneleri olan, dikenli bir çalı; karamuk; amberbaris; kadın tuzluğu; sarı çalı, *(Berberis vulgaris, B. crataegina).* **2.** *{ağız}* Böğürtlen. [DS]

karamık[2]**, -ğı** [kara-mık] *{ağız} sf.* (Göz için) iri ve kahverengi. [DS]

karamış, [kara+yemiş] *{ağız} is. bot.* → karamiş. [DS]

karamiş, [kara+yemiş] *{ağız} is. bot.* Gülgillerden, beş altı metre boyunda, kışın yaprağını dökmeyen, beyaz çiçekli, önceleri kırmızı daha sonra siyahımsı meyveleri, yenilebilen, kurutularak pazarlanan bir ağaççık; kara yemiş, *(Laurocerasus officinalis).* [DS]

karamlık, -ğı [karam-lık] *{ağız} is.* Ağaç çileği. [DS]

karamsar, [kara-msa-mak > kara-msa-r] *sf.* Olayların üzücü bir biçimde gelişeceğine inanan ve eğilimi o yönde olan; kötümser; bedbin; meyus; pesimist.

karamsarlaşma, [kara-msa-r-la-ş-ma] *is.* Karamsar olmak eylemi.

karamsarlaşmak, [kara-msa-r-la-ş-mak] *gçsz. f. [-r]* Karamsar olmak; karamsar duruma gelmek; karamsar bir tavır takınmak; kötümserleşmek.

karamsarlık, -ğı [kara-msa-r-lık] *is.* Karamsar olma durumu; kötümserlik; bedbinlik; meyusiyet; pesimizm.

karamsılık, -ğı [kara-msı-lık قرامصلق] *{eAT} is.* Yüzdeki esmer lekeler; siyah çiller.

karamsuk, -ğu [kara-msı-k] *{ağız} sf.* Karamsar; kötümser. [DS]

karamtı, [kara-msı / kara-mtı] *{ağız} sf.* Karaya çalar; karamsı. [DS] 🗗 **karamtı kızıl,** *{ağız} Siyahla kırmızı arası bir renk.* [DS]

karamtık, -ğı [kara-mtı-k قرمتق] *{eAT} {OsT} sf.* Karaya çalar renkte; karamsı.

karamtıl, [kara-mtı-l قرامتيل] *{eAT} sf.* → karamtık.

karamuk, [karā > karā-muk قرمق / قرامق] *is. bot.* **1.** → karamık. *(Berberis vulgaris, B. crataegina).* **2.** Karanfilgillerden, tarlalarda ekinlerin arasında yetişen, büyük ve mora çalan çiçekli, her tarafı yumuşak tüylerle kaplı, kara esmer tohumları, solunum merkezini, kasları ve sinir merkezlerini etkileyen gitajin veya sapotoksin adı verilen bir zehir taşıyan otsu bitki, *(Agrostema githago). {eT}{OsT} (aynı)* [DLT] **3.** *{OsT} {ağız} tıp.* Vücutta kara kabarcıklarla belirginleşen bir hastalık. [DS] **4.** *{ağız}* Bir tür koyun hastalığı. [DS] **5.** *{ağız}* İçi boş, gelişmemiş veya çürük fındık. [DS] **6.** *{OsT}* Bir tür yaban eriği.

karamung, [karā + müng] *(kara:mung) {eT} sf.* Kara bela. [DLT]

karamusal, [İt. paramusselli] *is. dnz.* Çifte demir atıldığı zaman, geminin dönmesiyle zincirlerin karışmaması için + biçiminde bir fırdöndüye bağlı zincir düzeni.

karamürsel, [kara *(yiğit, cesur, kahraman)* + Ar. mürsel *(13. yy. ilk Türk kaptan-ı deryası)* قره مرسل] *{OsT} is.* Osmanlıların denize ilk açıldıkları ve Marmara kıyılarında kullanılan küçük teknelere eskiden verilen ad. 🗗 **Karamürsel sepeti gibi,** *(Kişi için) ufak tefek ve etine dolgun.*|| **Karamürsel**

sepeti sanmak, *Ufak tefek görünüşünden dolayı önem vermemek; önemsememek; küçümsemek.*

karan, [karağan / karan] *{ağız} is.* Pembe çiçekli, yapraklarından ladanum adı verilen kokulu bir madde elde edilen çalı boyunda bitki, *(Cistis creticus).* [DS]

karanaç, -cı [? karanaç] *{ağız} is.* Serçe. [DS]

karanat, [? karanat] *{ağız} is.* Sıkıntı; çile. [DS]

karandaş, [Rus. karandaš] *{ağız} is.* Kalem. [DS]

karandırık, -ğı [kara-n-dır-ık] *{ağız} is.* Karanlık. [DS]

karanduruk, -ğu [karan-dur-uk] *{ağız} is.* Karanlık. [DS]

karanfil[1], [Yun. karyophyllon > Ar. ḳaranfül / ḳaranfil قرنفل] *(kara'nfil) {OsT} is. bot.* **1.** Mersingillerden, anayurdu Molük adası olup günümüzde Zengibar ve yakınlarındaki adalar gibi sıcak ülkelerde yetiştirilen, kışın yaprağını dökmeyen, çiçeğinde dört taç yaprak ve pek çok erkek organ bulunan 20 m'ye kadar boylanabilen bir ağaç; karanfil ağacı, *(Eugenia aromatica / Caryophyllus aromaticus).* **2.** Bu bitkinin gonca hâlinde iken toplanıp kurutulduktan sonra taşıdığı hidrokarbür, öjenol, salisilik asit ve korfolunli bir esans dolayısıyla bahar olarak yemeklerde kullanılan ve aynı zamanda bu esansı aromatik bir antiseptik özelliği taşıyan çiçek tomurcukları. **3.** Pek çok türü bulunan, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen karşılıklı, ensiz, sivri yapraklı, düğüm düğüm ince saplı, dalcıkların ucunda tek ya da toplu olarak beyaz, kırmızı, pembe renkli süs bitkilerinin genel adı; bahçe karanfili, *(Dianthus caryophyllus)*; kır karanfili, *(Dianthus plumarius)*; Çin karanfili, *(Sinensis)*; kıllı karanfil, hüsnüyusuf, *(Dianthus barbatus)*; su karanfili, *(Orthurus heterocarpus).* **4.** İmparatorluk dönemi süslemeciliğinde kullanılan stilize edilmiş karanfil desenine verilen ad. **5.** *argo.* Makat; kıç. 🗗 **karanfil baş tütün,** *{ağız} Yaprakları ince bir tütün türü.* [DS]|| **karanfil elması,** *{ağız} Yeşil renkli, güzel kokulu bir yaz elması.* [DS]|| **karanfil sıkmak,** *argo. Sıkıntı ve güçlüklere katlanmak; uğraşmak.*|| **karanfil yağı,** *Karanfil ağacı çiçek tomurcuklarının damıtılmasıyla elde edilen, diş hekimliğinde ağrı kesici ve antiseptik, halk hekimliğinde gaz söktürücü, eczacılıkta bazı birleşiklerde koku verici olarak kullanılan uçucu yağ; karanfil esansı.*

karanfil[2], [İt. paranchino] *is. dnz.* **1.** Gemilerde ağır eşya alıp vermek için kullanılan palanga. **2.** Üzerine bir şey asmak veya sermek için iki yüksek yer arasına gerilmiş ip veya halat.

karanfilgiller, [karanfil-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden kuzey yarım kürenin ılıman bölgelerinde, özellikle Akdeniz çevresinde yetişen, örnek bitkisi karanfil olan, düğüm düğüm saplı, karşılıklı sade, ince ve sivri yapraklı, çöven, karamuk, sabun otu vb.ni içine alan bir ya da çok yıllık bitkiler familyası, *(Caryophyllaceae).*

karanfiller, [karanfil-ler] *is. bot.* Karanfilgillerle semizotugilleri kapsayan çiçekli bitkiler takımı.

karanfilsi, [karanfil-si] *sf. bot.* (Çiçek ve bitki için) karanfile benzer çok uzun ve beş taç yaprağı olan.

karanfül, [Yun. karyophyllon > Ar. ḳaranfül / ḳaranfil قرنفل] *(kara'nfül) {OsT} is. bot.* → karanfil.

karanfüliye, [Ar. ḳaranfül > ḳaranfüliye قرنفليه] *{OsT} is. bot.* Karanfiller.

karangı, [*eT.* karañ-ġı] *{ağız} is.* Çok karanlık. [DS] 🗗 **karangı cél** (yel), *{ağız} Kuzey batıdan esen, sert rüzgâr.* [DS]

karangılık, -ğı [karañı-lık قراكلق] *(karañılık) {OsT} is.* Karanlık.

karangımak, [*eT.* karañ-ġü > karañ-ġu-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Karanlık olmak; karanlık basmak. [DS]

karanggu, [karā > karañ-ġü] *(karañgu:) {eT} is.* Karanlık. [EUTS]

karanggulug, [karā > karañ-ġü-luġ] *(karañgu:luğ) {eT} is.* Karanlık. [OKD]

karangku, [karā > karañ-kü] *(karañku:) {eT} is.* Karanlık. [EUTS] [DLT]

karangu[1], [karā > karangu / karañü] *(karangu:) {eT} is.* Karanlık; karanı. [DLT] [Gabain]

karangu[2], [karā > karañu قراكو] *(karañu) {eAT} {OsT} is.* Karanlık. 🗗 **karañu delik,** *{OsT} Mezar.*|| **karañu gönüllü,** *{OsT} Kötü düşünceli; kötü kalpli.*

karanguluh, [karā > karañu-luk قراكولخ] *(karañuluh) {eAT} {OsT} is.* Karanlık.

karanguluk, [karā > karañu-luk قراكولق] *(karañuluk) {eAT} {OsT} is.* Karanlık.

karangumak, [*eT.* karañ-ġu > karañu-mak] *(karañumak) {OsT} is.* Karanlık çökmek; karanlık olmak.

karanğımak, [*eT.* karañ-ġu > karañ-ġu-mak] *{ağız} is.* → karangımak. [DS]

karaniya, [Ar. ḳarāniyā قرانيا] *(kara:niya:) {OsT} is. bot.* Kışın yaprağını döken, beyaz çiçekli, kırmızı meyveli, meyvelerinden ezme veya şerbet yapılan ağaççıkların genel adı; kızılcık; eyir; erkek kızılcık, *(Cornus mas),* dişi kızılcık *(Cornus sanguinea).*

karankaz, [kara+Ar. enḳāz] *{ağız} is.* Yaşlı ağaç. [DS]

karanku, [karā > karan-kü] *(karanku:) {eAT} is.* → karangku. [DK]

karankuluğ, [*eT.* karañ-ġü > karanku-luk] *{ağız} is.* Karanlık. [DS]

karankuş, [*eT.* karañ-ġu + kuş ?] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

karanlık, [*eT.* karañ-ġü > karañġü-luk > karan-luk / karan-lık] *is.* **1.** Işık yokluğu. **2.** Hiçbir ışığın, aydınlığın bulunmadığı yer ve durum. **3.** Güneş ışığı-

nın yeterince girmediği yer. **4.** *sf. mecaz.* Sonu belli olmayan; ne olacağı hakkında kesin bir kanaat bulunmayan; korku ve endişe veren; kuşkulu; şüpheli; esrarengiz. **5.** *sf.* Anlaşılması ve kavranması güç olan; kapalı; açık seçik belli olmayan; gereğince bilinmeyen. **6.** *sf.* Işığı olmayan; aydınlanmamış. **7.** *sf. mecaz.* Yasalara uygun olmayan; karışık; töreye aykırı; gizli kapaklı; kanun dışı; kötü. 🗗 **karanlığa gömülmek,** *1. Karanlık içinde kalmak. 2. mecaz. Büyük bir sıkıntı ve üzüntü içinde kalmak.*‖ **karanlığa kalmak,** *İstenilen yere varmadan akşam olmak; karanlıkta varmak.*‖ **karanlığa kurşun sıkmak,** *Yapılacak iş ve izlenecek yol hakkında kesinlik olmaması yüzünden gelişigüzel iş yapmak.*‖ **karanlığı deşmek,** *Karanlıktan aydınlık bir yere çıkmaya çalışmak; karanlıkta görmeye çalışmak.*‖ **karanlığı yırtmak,** *Karanlıktan aydınlık bir yere çıkmaya çalışmak; karanlıkta görmeye çalışmak.*‖ **karanlık basmak,** *(Hava için) akşam olmak; kararmak.*‖ **karanlık çökmek,** → karanlık basmak.‖ **karanlık etmek,** *Bir şeyin önüne geçerek görülmesine engel olmak; ışık almasını engellemek; gölge etmek.*‖ **karanlık görmek,** *(Bir iş veya kimse için) geleceği konusunda iyimser olamamak; parlak bulmamak.*‖ **karanlık kuşu,** *{ağız} Yarasa.* [DS]‖ **karanlık maksat,** *mecaz. Gizli ve kötü bir davranışta bulunma isteği.*‖ **karanlık oda,** *1. Işık almaması gereken filmlerin banyo edildiği ışıksız oda. 2. Fotoğraf makinesinde görüntünün ters olarak oluşmasını sağlayan ışığa duyarlı filmin konulduğu kutucuk. 3. Röntgen muayenelerinin yapıldığı ışıksız oda.*‖ **karanlık olmak,** *(Hava için) akşam olmak; kararmak.*‖ **karanlık oluğu,** *{ağız} 1. Suyun biriktiği yer. 2. Değirmene su veren ikinci oluk.* [DS]‖ **karanlıkta göz kırpmak,** *Birisine bir şey anlatmak için işaret vermeye çalışırken karşısındakinin anlayamayacağı işarette bulunmak veya böyle bir söz söylemek.*‖ **karanlıkta görme,** *Retinanın maviye duyarlı hücreleri sayesinde zayıf ışıkta görme.*

karanlıkçı, [karan-lık-çı] *sf.* **1.** (Ressam için) geceleyin aydınlatılmış resimler yapan. **2.** (Resim için) bu akıma uygun yapılmış olan.

karanmak[1]**,** [karġa-mak > karga-n-mak > kara-n-mak قرانمق / قرغق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Birinin arkasından ve aleyhinde konuşmak; söylenmek. [DS] **2.** *{ağız}* Sitem etmek. [DS] **3.** Halinden naz ile şikâyetçi olmak. **4.** *{OsT}* Kötü söylemek; lanet etmek; sövmek.

karanmak[2]**,** [Moğ. kara-mak > kara-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Çevresine bakınmak. [DK]

karannımak, [*eT.* karañ-ġü > karañgü-mak > karannı-mak] *{ağız} is.* Karanlık basmak. [DS]

karantı[1]**,** [kara-n-tı / kara-ntı] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS] 🗗 **karantı tikeni** (dikeni), *{ağız}* → karantı. [DS]

karantı[2]**,** [kara-ntı قرانتی] *{OsT} is.* Bir şeyin belli belirsiz görüntüsü; karaltı.

karantina, [İt. quarantina *(kırk gün)*] *(karanti'na) is.* **1.** Bulaşıcı bir hastalığın yaygın olduğu yerden gelen kişi, mal ve hayvanların bir süre ayrı tutulması şeklinde uygulanan önlem; tecrit. **2.** Bu tür uygulamanın yapıldığı yer; tecrithane. **3.** Hastahanelerde, hastaların kayıt ve kabul işlemlerinin yapıldığı yer. 🗗 **karantina bayrağı,** *Sağlık denetiminden geçmemiş gemilerin pruva direğine çektikleri sarı renkli bayrak.*‖ **karantinada yatmak,** *(Gemi için) karantinada alıkonulmak.*‖ **karantina koymak,** *Bulaşıcı bir hastalık nedeniyle bir yere veya ülkeye giriş ve çıkışları yasaklamak.*‖ **karantina müddeti,** *Karantina için gerekli süre; tecrit süresi.*‖ **karantina süresi,** *Karantina için gerekli süre.*‖ **karantinaya almak,** *Bulaşıcı hastalık görülen kişi veya bu kişi ile temas etmiş olanları, bir süre diğer kişilerle temasını önlemek amacıyla bir yerde alıkoymak; tecrit etmek.*

karantinahane, [İt. quarantina+Far. ḫāne خانه قرانتینه] *{OsT} is.* Eskiden, limanlarda bulunan karantina dairesine verilen isim.

karantu[1]**,** [kara-ntu] *{ağız} sf.* Karaya çalar; karamsı; karamtırak. [DS]

karantu[2]**,** [kara-ntu قرانتو] *{OsT} is.* Bir şeyin belli belirsiz görüntüsü; karaltı.

karanu, [*eT.* karā > karañ-ġu / karañü > karanu] *{ağız} is.* Karanlık. [DS]

karaoğ, [kara+ok] *{ağız} is.* Dövende, boyunduruk ile döven arasındaki uzun ağaç; döven oku. [DS]

karapan, [? karapan] *{ağız} is.* Samanlıkların önünde tınazı yağmurdan korumak için yapılan büyük saçak. [DS]

Karapapaklar, [kara+papak-lar] *is.* Oğuzların Azerî kolundan İran, Güney Azerbaycan ve Türkiye'de dağınık olarak yaşayan bir Türk boyu.

karapazı, [kara+pazı قاره پازی] *{OsT} is. bot.* Koyun sarmaşığı; sirken.

karapençe, [kara+pençe] *{ağız} is.* Bir çeşit hastalık. [DS]

karar[1]**,** [Ar. ḳarār قرار] *{OsT} is.* **1.** Durma. **2.** Bir yerde durma; yerleşme. **3.** Süreklilik; kalıcılık; istikrar. **4.** Rahat. **5.** Dinlenme; rahat etme. **6.** Sonuçlandırma; bir sonuca bağlama. **7.** *yönet.* Bir iş veya konu hakkında yetkililerce görüşülüp tartışıldıktan sonra verilen yargı. **8.** *huk.* Bir yargı organının vermiş olduğu yargısal görüş. **9.** Bir kurumun yetkili organının veya yönetim kurulunun yapılması gereken bir iş veya bir durum hakkında edindiği, vardığı görüş birliği; hukukî sonuç doğuran irade açıklaması. **10.** (Hava, çalışma düzeni vb. için) değişmez olma; aynı biçimde sürüp gitme durumu; dü-

zenlilik; istikrar. **11.** Ölçülülük; tam ölçü; ne az ne çok; uygun derece; sınır. **12.** *müz.* Türk müziğinde, taksime son verip ana makama dönme. **13.** Birbiri ile bağdaşmaz iki veya daha çok tutum ve davranış arasında yapılan tercih. **14.** *sf.* Tam ölçüsünde; ne az ne de çok olan; istenildiği gibi. 🗗 **karara bağlamak,** *Bir konuyu veya uyuşmazlığı sonuçlandırmak; çözümlemek.*|| **karara kalmak,** *(Yargı konusu olan bir konu için) görüşülmesi bitip yargıcın vereceği kararı beklemek.*|| **karar almak,** *Bir konu üstünde kesin yargıya varmak.*|| **karar altına almak,** *Bir konuyu kesin hükme bağlamak; kararlaştırmak; karar vermek.*|| **karara varmak,** *1. Bir konuda anlaşmak. 2. Bir şeyi kararlaştırmak; karar vermek.*|| **karar bulmak,** *Kararlı hâle gelmek; yatışmak.*|| **karār-dād,** *{OsT} Onaylanmış.*|| **karār-dāde,** *{OsT} Kararı verilmiş; kararlaştırılmış.*|| **karār-gîr,** *{OsT} Kararı verilmiş; karara bağlanmış.*|| **karār-ı dādî,** *{OsT} huk. Hazırlık soruşturması sonucunda verilen karar.*|| **karār-ı karîne,** *{OsT} huk. Yönlendirici hazırlık soruşturması kararı.*|| **karār-ı kat'î,** *{OsT} Kesin karar.*|| **karār-ı muvakkat,** *{OsT} huk. Ara karar; geçici karar.*|| **kararında bırakmak,** *Ölçüsünde davranmak; ölçülü bırakmak; ölçüyü aşmamak.*|| **kararında olmak,** *İstenilen ölçüde olmak; gerektiği biçimde olmak.*|| **karār-ı serî,** *{OsT} Acele karar.*|| **karar kılmak,** *1. Birçok şeyi denedikten sonra birini tercih etmek. 2. Oturmak; durmak.*|| **karar komak,** *{eAT} Karar vermek; karara bağlamak.*|| **karar pazara,** *{ağız} (Konuşmak için) rastgele; gelişigüzel.* [DS]|| **karar pazarı,** *{ağız} Göz kararı.* [DS]|| **karar vermek,** *Bir konu hakkında karara varmak; kararlaştırmak.*|| **karār-yāb,** *{OsT} Karar kılan; bir yerde dinlenen.*

karar[2], [Ar. ġırār => karar قرار] *{OsT}* is. Kıldan örülmüş büyük çuval; harar.

kararak, [kara-rak قرارق] *{OsT} sf.* Karaya çalar; karamsı; bir parça kara; karaca.

karargâh, [Ar. ḳarār + Far. -gāh / Far. ḫar-gâh *(büyük kıl çadır)* قرارگاه] *(karargâ:h) {OsT} is.* **1.** Padişah veya vezir otağı. **2.** *as.* Bir birlik veya kurumun, kumandan ve yardımcı şube ve bölümlerinden oluşan kuruluş. **3.** Ordunun uzun süre ya da geçici olarak konakladığı yer. **4.** Durulan ve kalınan yer; dinlenilecek yer. 🗗 **karargâh kurmak,** *{OsT} Ordunun sevk ve idaresini düzenleyecek kuruluşları oluşturmak.*

kararıg, [karā > kara-r-mak > karar-ıġ] *{eT} sf.* Karanlık; zulmet. [EUTS] [Gabain]

kararık, [karā > kara-r-mak > karar-ık] *{eT} sf.* Karanlık. [EUTS]

kararınca, [karar-ınca] *(kararı'nca) zf.* Gerektiği ölçüde; ne az ne de çok; yeteri kadar.

kararış, [kara-r-ış] *is.* Kararma eylemi veya biçimi.

kararlama, [karar-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyin sayısını veya ağırlığını tahmin etmek eylemi. **2.** *zf.* Kararlayarak; göz kararıyla tahmin ederek yapılan; tahminî.

kararlamadan, [karar-la-ma-dan] *zf.* Kararlama yoluyla; kararlayarak; göz kararıyla; tahminî olarak.

kararlamak, [karar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gözle bakarak hesaplamak; ölçü ve tartıya vurmaksızın miktarı belirlemeye çalışmak; tahmin etmek.

kararlaşma, [karar-la-ş-ma] *is.* Kararlaşmak eylemi.

kararlaşmak, [karar-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karar hâline getirilmek; bir şey için karar verilmek.

kararlaştırılma, [karar-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kararlaştırılma.

kararlaştırılmak, [karar-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Karar hâline getirilmiş olmak; kararlaştırmak eylemi yapılmak.

kararlaştırma, [karar-la-ş-tır-ma] *is.* Karar olarak belirleme.

kararlaştırmak, [karar-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Taraflarca karar olarak benimsenmek; karar verilmek. **2.** Birden çok seçenekleri olan bir iş veya konuda birini tercih etmek.

kararlı, [karar-lı] *sf.* **1.** Bir konu hakkında kesin karar sahibi olan; kararından dönmesi mümkün olmayan; kararında direnen. **2.** *fiz. kim.* Fiziksel ve kimyasal etkilerden etkilenmeyen; sabit; sürekli. 🗗 **kararlı dalga,** *fiz. Bütün noktaları aynı anda zıt ve eş fazlı titreşimler yapan dalga; duraklı dalga.*|| **kararlı denge,** *fiz. Bir güç etkisiyle hareket ettikten sonra tekrar eski hâline gelerek durgunlaşan cismin konumu.*|| **kararlı kâğıt,** *Havadaki nemden etkilenmeyen veya çok az etkilenen kâğıt ve karton.*

kararlılık, -ğı [karar-lı-lık] *is.* **1.** Kararlı olma durumu; kararlı olanın belirgin niteliği. **2.** Kimyasal bir maddenin bozulmadan ve ayrışmadan kalabilme özelliği. **3.** *fiz.* Denge konumundan ayrılan bir cismin yeniden denge durumuna dönebilme özelliği.

kararına, [kara-r-ma] *is.* **1.** Kara duruma gelme. **2.** Işığın kaybolması, sönmesi olayı. **3.** *sin.* Görüntülerin gittikçe silikleşerek görünmez duruma gelmesine dayanan bir noktalama çeşidi.

kararmak[1], [*eT.* karā-mak >karā-r-mak قاررمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Rengi karaya dönmek; karaya yakın bir durum almak; siyahlaşmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [Gabain] [DK] **2.** (Işık için) gücü azalmak; kısılmak; sönmek. **3.** (Hava, gökyüzü; oda vb. için) aydınlığı, parlaklığı gitmek; akşam olmak; karanlık basmak. **4.** (Ateş için) sönmeye yüz tutmak; kül bağlamak; sönmek. **5.** *{OsT} mecaz.* (İç, ruh için) kederlenmek; canı sıkılmak; kaygıya düşmek. **6.** *{ağız}* Surat asmak. [DS]

kararmak[2], [kara-mak[4] > kara-r-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Kin tutmak. **2.** İnat etmek. [DS]

kararname, [Ar. karār + Far. -nāme] *(kararna:me) {OsT} is.* **1.** Verilen kararı bildiren resmî yazı. **2.** *huk.* Cumhurbaşkanının onayladığı hükümet kararı. **3.** Bakanlar kurulunun aldığı karar.

kararsız, [karar-sız] *sf.* **1.** Karar sahibi olmayan; konu hakkında bir karar vermemiş olan. **2.** Bir karar vermekte sıkıntı çeken, bocalayan; mütereddit. **3.** Verdiği karardan dönüp başka bir karara yönelen. **4.** Bir kararda olmayan; düzensiz; dengesiz; istikrarsız. **5.** *kim.* Kolayca bozunan birleşik. ◻ **kararsız denge,** *Ufak bir hareket ile bozulan ve bir daha eski hâline dönmeyen cismin denge hâli.*|| **kararsız irade,** *İstekleri sık sık değişen hastanın kaypak ve değişken iradesi.*|| **kararsız meltem,** *Belirli bir yönden esmeyen, sürekli yön değiştiren hafif rüzgâr.*

kararsızlık, -ğı [karar-sız-lık] *is.* **1.** Kararsız olma durumu; tereddüt. **2.** Sürekli değişme eğiliminde olan, sık sık değişen şeyin niteliği; düzensizlik; istikrarsızlık. **3.** *biy.* Kendi türünün alışık olduğu ortamdan farklı şartları olan bir başka ortamda yaşayan bireyin karakterlerinde meydana gelen değişiklik.

karartı[1], [kara-r-tı] *is.* **1.** Kararmış yer; leke; siyahlık. **2.** Karanlık. **3.** Işık yetersizliği ya da uzaklık sebebiyle ne olduğu, kim olduğu kesin olarak belli olmayan görüntü; belli belirsiz koyu renkli şekil; karaltı. **4.** *{ağız}* Yağmur öncesi hava kararması. ◻ **karartı yeli,** *{ağız} Yağmur getiren yel.* [DS]

karartı[2], [ger-mek > ger-el-ti / karartı ?] *{ağız} is.* Kilim; keçe. [DS]

karartı[3], [kara-r-tı] *{ağız} is.* (İnsan için) varlık; beden. [DS]

karartma, [kara-r-t-ma] *is.* **1.** Kara hâle getirme. **2.** *as.* Savaş hâlinde düşman uçaklarının hedeflerini bulamaması için uygulanan ışıkların söndürülmesi önlemi.

karartınak, [karā > karā-r-mak > karar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Rengini kara hâle getirmek; karaya boyamak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Esmerleştirmek; koyulaştırmak. **3.** Karanlık hâle getirmek. **4.** Gölgelendirmek. **5.** *mecaz.* (Ruh, iç vb. için) kötü hâle getirmek; kötümserleştirmek; kötüleştirmek; kederlendirmek; sıkıntı vermek.

karartu, [kara-r-mak / ger-mek > ger-el-ti / karar-t-u ?] *{ağız} is.* Ev eşyası. [DS]

karas, [? karas] *{ağız} is.* Büyük küp. [DS]

karasağı, [kara-sa(k)-ı قارسقی / قارصغی] *{OsT} sf.* Karaya yakın; karaya kalar; karamsı.

karasağu, [kara-sa(k)-u قارسقو / قارصغو] *{OsT} sf.* → karasağı.

karasakız, [kara+sak-ız] *is.* **1.** Balmumu katılmış ziftin haşhaş yağında eritilmesi ile elde edilen çok siyah ve parlak boya. **2.** Sakızlık bitkisinin kökünden çıkarılan sakız. **3.** *sf.* Zayıf; çelimsiz.

karasal, [kara-sal] *sf.* **1.** Kara ile ilgili; karaya ait. **2.** *jeol.* Gereçleri denizden değil de kara üzerinden veya içinden gelen. ◻ **karasal iklim,** *coğ. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok, yağışı az olan iklim; kıta iklimi; kara iklimi.*|| **karasal kumul,** *coğ. Denizlerden uzak, kıtaların ortalarında meydana gelen kumluklar.*|| **karasal oluşuk,** *jeol. Yer kabuğunun karaya ait bölümlerindeki katmanlarda meydana gelen oluşuk.*

karasalkın, [kara+sal-gın] *{ağız} is.* Ulusça ödenen vergi. [DS]

karasevmiş, [kara+sev-miş] *{ağız} is.* Buğday tanelerini kararan bir tür hastalık; rastık. [DS]

karasığır, [kara+sığır] *is. zool.* Orta Anadolu'da yetiştirilen, sert ve kurak iklime, yem kıtlığına ve çeşitli hastalıklara dayanıklı, koyu siyah renkli, küçük yapılı bir sığır ırkı; yerli kara sığır.

karasinek, -ği [kara+sin-ek] *is. zool.* **1.** Böcekler sınıfının çift kanatlılar takımından, görünüşü ev sineğine benzer, insan ve evcil hayvanların kanını emen bir eklembacaklı, *(Stomoxys calcitrans).* **2.** Çoğu yerde ev sineğine verilen ad, *(Musca domestica).*

karasu[1], [kara+su] *is.* **1.** *tıp.* Gözün iç basıncının artması ile meydana gelen ve körlüğe yol açan göz hastalığı; glokom. **2.** Atın ayağında ikinci tarak kemiği ile birinci tarak kemiğinin bitişme çizgisinde meydana gelen şişlik.

karaş, [kara+aş] *{ağız} is.* Kara üzümden yapılan hoşaf. [DS]

karaşın, [kara-şın] *sf.* (İnsan teni ve saç rengi için) karaya yakın olan; esmer.

karat, [Fr. çarat] *is.* Kuyumculukta tartı birimi.

karataban, [kara+taban] *is. zool.* İpekböceklerinde geniş çapta ölümlere yol açan, deri üzerinde kara lekeler hâlinde beliren, *nosema bombycis* adında sporlu bir hayvancıktan ileri gelen bulaşıcı ve kalıtsal hastalık.

karatavuk, -ğu [kara+tavuk] *is. zool.* Karatavukgillerden, ılıman bölgelerdeki ormanlık, su ve bataklık kıyılarında yuva yapan erkeği siyah tüylü sarı gagalı, dişisi kahverengi tüylü böcek, kurt ve meyvelerle beslenen göç etmeyen (yerli), ötücü bir kuş, *(Turdus merula).*

karatavukgiller, [kara+tavuk-gil-ler] *iz. zool.* Eski Dünya'da yaşayan, üç yüzü aşkın türü bulunan, çoğu ezgili bir ötüşe sahip, ardıç kuşlarını ve kızıl kuyrukları içine alan bir familya, *(Turdidae).*

karate, [Jap. karate] *is. spor.* Rakibi hayalî olarak etkisiz duruma getirmeyi amaçlayan bir tür dövüş sporu.

karateci, [karate-ci] *is.* Karate yapan kişi.

karatedo, [Jap. karatedo] *is.* Karate.

karategi, [Jap. karategi] *is.* Karateci elbisesi; karate giysisi.

karatis, [Ar. ḳırṭās > ḳarāṭīs قراطيس] *(kara:ti:s, t kalın okunur) {OsT} is.* Kâğıt parçaları; kâğıtlar.

karatopalak, [kara+top-alak] *is. bot.* → kara topalak.

karaturp, [kara+turp] *is. bot.* Turpgillerden kökleri sofralarda çeşni, çiçekleri ve yaprakları halk hekimliğinde idrar artırıcı olarak kullanılan bütün ılıman bölgelerde köklerini bıçakla parçalara ayırarak toprağa gömmek suretiyle yetiştirilen, etli iri beyaz köklü otsu bitki; eşek turpu; yaban turpu; bayır turpu, *(Armoracia lapathifolia).*

karauyuz, [kara+uyuz] *iz. bot.* Patates saplarının alt kısmının kararması ile beliren, yaprakların sararması ve yumru veriminin düşmesine veya hiç olmamasına sebep olan *Erwinia phytophthera* adlı bakterinin sebep olduğu patates hastalığı.

karava, [? karava] *{ağız} is.* İvecenlik. [DS]

karavan, [İng. caravan] *is.* **1.** Bir taşıtın arkasına takılarak insan taşınan ya da içi günlük barınmayı sağlayacak biçimde düzenlenmiş kamp aracı. **2.** Göçebelerin, sirk adamlarının kullandığı ev biçimindeki araç.

karavana, [Port. caravela *(gemi)*] *(karava'na) is.* **1.** Denizcilere ve askerlere yemek dağıtmakta kullanılan, kenarları dik ve derin kap. **2.** Bu kapta bulunan yemek. **3.** (Asker, denizci, yatılı öğrenci ve hapisler için) yemek. **4.** İnce, yassı elmas. **5.** *argo.* Atış talimlerinde hedef tahtasını bile vuramama durumu; boş atış. **6.** *{ağız}* Şalvar. [DS] **karavana atmak,** *1. Atışta hedef tahtasını vuramamak. 2. Giriştiği işten olumlu sonuç alamamak.*|| **karavana borusu,** *Yemek vaktini duyurmak için çalınan boru.*|| **karavanadan yemek,** *1. (Toplu hâlde bulunan kişiler için) bir tek ortak kapta pişen yemekten yemek. 2. (Asker, öğrenci ve tutuklu için) devletin verdiği yemeği yemek; kendi parası ile yememek. 3. Sade bir hayat sürmek.*

karavanacı, [karavana-cı] *is.* **1.** Karavana taşıyan asker. **2.** *argo.* Atışlarda hedefi vuramayan kimse.

karavank, [Yun. karibanos] *{ağız} is.* Toprak çanak. [DS]

karavaş, [karā+baş > karavaş قرواش / قراواش] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* Savaşlarda tutsak edilen ya da özgür olmayan, alınıp satılabilen, üzerinde sahibinin tam bir kullanma hakkı olan köle kız veya kadın; odalık; cariye; halayık. [Yüknekî] [DK] [DS]

karavaşlık, -ğı [karavaş-lık] *is.* Karavaş olma durumu; cariyelik; halayıklık.

karavela, [Port. caravela *(gemi)* > İt. caravella] *(karave'la) is.* **1.** Dört yelkenli, çok büyük deniz teknesi. **2.** Gemide denizcilik kurallarına aykırı durum.

karavelli, [karavel-li ?] *{ağız} sf.* Dertli; kederli. [DS]

karavide, [Yun. karavida] *(karavi'de) is. zool.* Tatlı su ıstakozu; kerevit.

karavil, [? karavil] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

karavillemek, [karavul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* → karavullamak. [DS]

karavillenmek, [karavil-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Serinlemek. [DS]

karavit, [? karavit] *{ağız} is.* Taranan yünün kir ve çöpleri. [DS]

karaviya, [Far. kerāviyā کراویا] *(kera:viya.) {OsT} is.* Karaman kimyonu; tatlıca ot, *(Carum carvi).*

karavle, [? karavle] *{ağız} is.* → karevle. [DS]

karavlık, -ğı [kara + kov-uk / kav-uk] *{ağız} is.* → karakavuk. [DS]

karavul[1], [Moğ. karaġul > kara-vul قراول/ قره ول] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Bekçi; müfreze; posta; keşif kolu; karakol; nöbetçi. [Nevâyî] [DK] [DS] **2.** *as.* Düşmanın ani baskınlarından korunabilmek için ordunun çevresinde nöbetle görevlendirilen piyade ve atlı asker; karakol. **3.** *{ağız}* Gece bekçisi. [DS] **karavul eri,** *{OsT} as. Keşif kolu.*

karavul[2], [*eT.* karañ-ġū-mak > karañġu-l ?] *{ağız} is.* **1.** Hayalet; görüntü. **2.** Gölge. **3.** *sf.* Kapalı; gölgeli; izbe. [DS]

karavulhane, [karavul+ Far. ẖāne خانه وقره] *{OsT} is.* Şehir ve kasabalarda güvenliği sağlamak amacıyla görevlendirilen subay ve erlerin oturduğu bina.

karavullamak, [karavul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Gizlice araştırıp öğrenmek. **2.** Tasarlamak; oranlamak. [DS]

karavullık, [karavul > karavul-lık] *{eAT} is.* Gözcülük; bekçilik; karakolluk. [DK]

karavüllemek, [karavul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Eksiğini tamamlamak; düzenlemek. [DS]

Karay, [kara-y] *is.* Hazarların bir kolu olup Polonya ve Kırım'da oturan, çoğunluğu Türk soyundan bir Musevi topluluk; Karaim.

karayaka, [kara+yaka] *is. zool.* Doğu Karadeniz kıyı bölgesinde yetiştirilen, küçük başlı, geniş alınlı, uzun kuyruklu, yünü ve yapağısı düşük kaliteli, sütü az, eti değerli, dayanıklı beyaz bir koyun ırkı.

karayandık, -ğı [kara+yan-dı-k] *is. bot.* Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal dikeni, kengel dikeni, meryemana dikeni, *(Silybum marianum).*

karayanık, -ğı [kara+yan-ık] *is. tıp.* Koyunlardan deri yoluyla insanlara bulaşan ve bulaştığı yerde kara çıban meydana getiren bulaşıcı ve tehlikeli bir hastalık; şarbon; karakabarcık.

karayara, [kara+yara] *is. tıp.* Heksaklorobenzenle ilaçlanmış buğdaydan yapılmış yiyecekleri yiyen insanlarda ortaya çıkan, deride yara ve karaciğer yetmezliği şeklinde ortaya çıkan bir hastalık.

Karayca, [kara-y-ca] *is. dbl.* Karaim Türklerinin konuştuğu, Kıpçakçanın bir kolu olup Hazar Türkçesi

ve Bulgarca ile Farsça, Moğolca, Rusça etkisinde kalmış bir Türk lehçesi; Karaimce; Karaim Türkçesi.

karayemiş, [kara+ye-miş] *is. bot.* Kuzey Anadolu ve doğu Anadolu dağlarındaki ormanlarda yetişen bir tür yabani meyve ağacı; taflan; kocayemiş, *(Prunus laurocerasus).*

karayen, [kara+yéğen] *{ağız} is.* Arkadaş. [DS]

karayılan, [kara+yılan] *is. zool.* **1.** Başı iri pullarla kaplı, kara renkli, tarlalarda zararlı hayvan ve böcekleri yiyerek beslenen insanlar için zararsız bir yılan türü, *(Coluber).* **2.** *mecaz.* Esmer ve kötü kalpli kimse.

karayiş, [? karayiş] *{ağız} is.* Atın binicisini sarsan sallantılı yürüyüşü. [DS]

karaz, [Ar. ġarāż] *{ağız} is.* Kin; öç. [DS]

karaza, [kara + Far. zāġ *(karga)*] *is.* Kara karga; karga. 🗗 **karaza ton,** *Rahip elbisesi; papaz giyeceği; papaz cüppesi.* [EUTS]

karba, [karba] *{eT} sf.* İlaçlık bir bitki türü. [EUTS]

karbağı, [kar+bağ-ı] *{ağız} is.* Çatılara konulan kiriş. [DS]

kârban, [Far. kārbān کاربان] *(kâ:rba:n) {OsT} is.* Kervan. 🗗 **kârbān-ı rālı-ı tecrîd,** *{OsT} Maddî kaygılardan ruhu sıyırma yolunun kervanı.*

karban, [? karban] *{ağız} is.* **1.** Çamaşır ıslatmakta kullanılan ıhlamur ağacı kabuğundan yapılmış tekne; çamaşır teknesi. **2.** Civcivleri korumak için söğüt dallarından yapılmış kafes. **3.** Tahta kutu. **4.** El sepeti. [DS]

kârbanseray, [Far. kārbān+serāy کاربانسرای] *(kâ:rba:nsera:y) {OsT} is.* Kervansaray.

karbıçı, [Moğ. karbıçı] *{eT} sf.* Sadak; kılıç bağı; zırh yeni. [Nevâyî]

karbojen, [Fr. carbogène] *is.* Birleşiminde yüzde doksan beş oksijen ve yüzde beş karbondioksit bulunan, soluk tıkanıklığı tedavisinde kullanılan gaz.

karboksil, [Fr. carboxyle] *is. kim.* Organik asit gruplarında yer alan --COOH formülündeki tek değerli köklere verilen ad.

karboksilaz, [Fr. carboxylase] *is. biy.* Bira mayasında bulunan ve canlı dokulardaki bir CO_2 karboksil grubunu bir protein molekülünden çözme özelliği gösteren enzim.

karboksilik, -ği [Fr. carboxylique] *sf.* Karboksilli; karboksil bulunan.

karboksilli, [karboksil-li] *sf.* (Madde için) yapısında bir veya daha çok karboksil bulunan.

karbon, [Lat. carbo *(kömür)* > Fr. carbone] *is. kim.* Atom numarası 6, atom ağırlığı 12.01 olan, doğada elmas, grafit gibi billurlaşmış, ya da maden kömürü, linyit, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element, sembolü: C. 🗗 **karbon devri,** *1. biy. Havadaki karbondioksitin karbonunun fotosentez yoluyla organik birleşiklere çevrilmesi, canlı organizmaların soluması ve yanma ile tekrar karbondioksit olarak havaya dönmesi biçiminde oluşan dönüş. 2. jeol. Karbon dönemi.*‖ **karbon dönemi,** *jeol. Birinci zamanda Devonyen ile Permiyen arasında yer alan günümüzden yaklaşık 80 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, bataklıklarda maden kömürünün oluştuğu dönem; karbonifer.*‖ **karbon giderici,** *Bir madde içinde bulunan karbonu ayırma özelliğinde olan.*‖ **karbon giderme,** *İşlenmiş bir metal içindeki karbonu ayırma işlemi.*‖ **karbon kâğıdı,** *Bir yazının kopyasını elde etmek için yazı kâğıtları arasına konulan bir yüzü karbonlu kâğıt.*‖ **karbon kalıntısı,** *Bir petrol ürününün damıtılması sırasında en sona kalan madde.*

karbonado, [İsp. carbonado] *(karbona'do) is.* İri parçalar hâlinde bulunan ve sert olduğu için kayaları delmekte kullanılan doğal kara elmas.

karbonat, [Fr. carbonate] *is.* **1.** *kim.* Karbonik asidin bazlarla birleşerek meydana getirdiği tuz. **2.** Hazımsızlığa karşı kullanılan sodyum bikarbonatın halk arasındaki adı. **3.** Kabartıcı maddelerin genel adı.

karbonatlama, [karbonat-la-ma] *is.* **1.** Karbonatlı hâle getirme. **2.** *kim.* Bazı maddelere bu karbonik asit gazı uygulanarak onları karbonat hâline dönüştürme.

karbonatlamak, [karbonat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] kim.* Karbonatlı hâle getirmek.

karbonatlaşmak, [karbonat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] kim.* Karbonat hâline dönüşmek.

karbonatlaştırmak, [karbonat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır] kim.* **1.** Karbonat hâline getirmek. **2.** Şekercilikte fazla kireci kalsiyum karbonat hâline getirip çökertmek için şekerli eriyiğin içinden karbonat geçirmek.

karbonatlı, [karbonat-lı] *sf. kim.* **1.** Karbonatlı hâle gelmiş olan. **2.** Yapısında karbonat anyonu bulunan.

karbondioksit, -di [Fr. carbondioxide] *is. kim.* Karbonun yükseltgenmesi ile elde edilen, yoğunluğu 1,52 olan, renksiz, kokusuz, 31°C'nin altında kolayca sıvılaşan, -79°C'de katılaşan ekşimsi tatta bir gaz; karbonik asidi anhidriti: CO_2

karbonhidrat, [Fr. carbone hydrate] *is.* Karbon, hidrojen ve oksijen içeren, çeşitli alkol işlevlerinin yanı sıra bir aldehit veya keton grubu da taşıyan, insan ve hayvanların en önemli organik besinlerinden olan organik kimya bileşiklerinin genel adı; glüsit; sakarit.

karbonifer, [Fr. carbonifère] *is. jeol.* Birinci zamanda Devonyen ile Permiyen arasında yer alan günümüzden yaklaşık 80 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, bataklıklarda maden kömürünün oluştuğu dönem; karbon dönemi.

karbonik, -ği [Fr. carbonique] *sf.* Karbonla ilgili olan. 🗗 **karbonik asit,** *kim. Karbondioksitin suda çözünmüş hâline verilen ad, H_2CO_3.*

karbonil, [Fr. carbonile] *is. kim.* **1.** Birleşme değeri iki olarak düşünülen karbonmonoksit köküne verilen ad. **2.** Ahşabı çürümeye karşı korumak için kullanılan kreozot ve antrasen yağlarının karışımı bir sıvı.

karbonilleme, [karbonil-le-me] *is.* Ağaç eşyanın çürümesini önlemek amacıyla karbonil sürme veya emdirme işlemi.

karbonit, [Fr. carbonide] *is. kim.* Başta karbon olmak üzere dört değerli karbon grubu elementlerin genel adı.

karbonlama, [karbon-la-ma] *is.* **1.** Karbon verme, karıştırma. **2.** Çeliğe karbon verme işlemi.

karbonlamak, [karbon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Karbon vermek; karbon karıştırmak. **2.** Bir alaşım veya karışımı karbon bakımından zenginleştirmek.

karbonlaşma, [karbon-la-ş-ma] *is.* Karbon durumuna gelme; kömürleşme.

karbonlaşmak, [karbon-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karbon durumuna gelmek; kömürleşmek.

karbonlaştırma, [karbon-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Karbon hâline getirmek; kömürleştirmek. **2.** *tekst.* Yüne karışmış olan bitkisel parçacıkları temizleme işlemi. **3.** Organik maddeleri ve özellikle odunu kömür hâline getirme. **4.** Kömürü havasız yerde işleme; koklama; damıtma.

karbonlaştırmak, [karbon-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Karbon hâline getirmek; kömürleştirmek.

karbonlu, [karbon-lu] *sf. kim.* Birleşiminde karbon bulunan.

karbonmonoksit, -di [Fr. carbone monoxyde] *is. kim.* Yoğunluğu 0.97 olan, renksiz, kokusuz, bol miktarda ısı açığa çıkararak mavi bir alevle yanan, hava ile birleşerek patlayıcı bir madde oluşturan bir oksijenli karbon bileşiği olan gaz, CO.

karborundum, [İng. carbon korindon *(tescilli ad)*] *is.* Aşındırıcı olarak yaygın bir kullanım alanı bulunan, yüksek sıcaklıkta kusursuz bir elektrik iletkeni, aşınma ve korozyona karşı olağanüstü dayanıklı bir bileşik olan silisyum karbür, SC.

karbuzye, [Yun. kharpitsa] *{ağız} is.* Küçük çivi. [DS]

karbür, [Fr. carbure] *is.* Karbonun başka bir elementle oluşturduğu ikili birleşik.

karbüran, [Fr. carburane] *is. kim.* Dört değerlikli uranyum bileşikleri ve kömür karışımı.

karbüratör, [Fr. carburateur] *is.* Patlamalı motorları beslemek için hava-yakıt karışımını belli oranda otomatik olarak düzenleyen aygıt.

karbürleme, [karbür-le-me] *is.* Madenî bir ürünün karbon bakımından zenginleştirilmesi işlemi; semantasyon.

karbürlemek, [karbür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Metal bir ürünü karbon bakımından zenginleştirmek. **2.** Demiri karbonca zenginleştirerek çeliğe veya dökme demire dönüştürmek.

karbürleştirici, [karbür-le-ş-tir-ici] *sf.* (Kimyasal madde için) karbonla kolayca tepkimeye girerek karbür oluşturan.

karbürleyici, [karbür-le-y-ici] *sf.* **1.** (Madde için) karbürlemede kullanılan. **2.** *is.* Bir metal veya alaşımı karbon bakımından zenginleştirmekte kullanılan madde.

karcaşık, -ğı [kar-cā-ş-ık قرجاشق] *{eAT} {OsT} sf.* Karışık; dolaşık; karmakarışık. 🗗 **karcaşık yel,** *{eAT} Bora; fırtına; sert rüzgâr.*

karcaşmak, [kar-mak > kar-cā-mak ? > karca-ş-mak قرجشمق] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Karışmak; kaynaşmak; birbirine dolaşmak; karma karışık olmak; bozulmak. [DK] [DS] **2.** *{ağız}* Karıştırmak; altüst etmek. [DS]

karcaştırmak, [karca-ş-tır-mak قرجشدرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Karıştırmak; karmakarışık etmek; perişan etmek.

karcaşuk, -ğu [kar-cā-ş-uk قرجاشوق] *{eAT} sf.* Karışık; dolaşık; karmakarışık.

kârcı, [kâr-cı] *sf.* **1.** Yalnızca kârını düşünen. **2.** İşleyen; iş yapan; çalışan.

karcığar, [Far. kār-çe-gār > O. T. ḳarcıġar قارجغار] *{OsT} is. müz.* Türk musikisinde uşşak dörtlüsüne neva (re) perdesi üzerindeki hicaz beşlisinin eklenmesiyle oluşturulmuş basit bir makam.

karcıkmak, [kar-cık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Ses için) çok konuşmaktan veya soğuktan kısılmak. **2.** (Ayak için) soğuktan morarmak. **3.** (El ve ayak için) su içinde çok kalmaktan dolayı beyazlaşmak. [DS]

karcıl, [kar-cıl] *sf.* (Bitki ve bakteriler için) karda yaşayabilen.

karç, [karç / kırç *(yans.)*] *is.* **1.** Zorla çiğneme, kesme ve koparma sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *karç kurç, karç kurç yemek,* **2.** *{eT}* Gıcırdama sesi. 🗗 **karç kurç,** *{eT} Gıcırtı ile.* [DLT]

karçamak, [karç-ā-mak] *(karça:mak) {eT} dönşl. f. [-ır]* Katılaşmak. [DLT]

karçanlamak, [karç-ın-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → karçınlamak. [DS]

kârçe, [Far. kār-çe كارچه] *{OsT} is. müz.* Kâr formundaki eserlerin kısa olanına verilen isim.

karçıllanmak, [kar-çıl-la-n-mak قرچلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Karla hafifçe örtülmek; karlanmak.

karçın, [kar-çın] *{ağız} is.* **1.** Yün tozluk; kalçın. **2.** Yünden dokunmuş torba, çuval. [DS]

karçınlamak, [karç-ın-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r) [-l(ı)-yor]* (Kar için) üstü buz tutmak. [DS]

karçibin, [kar(a)+çibin] *{ağız} is.* Atsineği. [DS]

karçiçeği, [kar+çiçe(k)-i] *{ağız} is.* **1.** Çiğdem. **2.** Kar kalktıktan hemen sonra çıkan, çiğdeme benzer beyaz bir çiçek; akçabardak. **3.** Kasımpatı. [DS]

karçin, [karç-in] *{ağız} is.* **1.** Yaban armudu. **2.** Siyahımsı çok sert toprak. [DS]

karçunlamak, [karç *(yans.)* > karç-un-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → karçınlamak. [DS]

kard, [Far. kārd كارد] *(ka:rd) {OsT} is.* Bıçak.

karda, [kar-da] *{ağız} is.* Yayla. [DS]

kardahalı, [kardaha-lı] *{ağız} sf.* Budala. [DS]

kardak, -ğı [karda-k] *sf.* **1.** Kat kat olmuş; katmerli. **2.** Dalgalı; büzülmüş; eğri; buruşuk. **3.** *{ağız}* (Elbise için) dar; biçimsiz. **4.** *is.* (Dikişte) pot; buruşukluk. [DS]

kardaklanmak, [kardak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r]* (Dantel ya da kumaş için) bir kenarı bol, diğer kenarı dar oluşundan dolayı kıvrım kıvrım durmak. [DS]

kardalı, [karda-lı] *sf.* **1.** Kat kat olmuş; katmerli. **2.** Dalgalı; büzük; eğri; buruşuk. **3.** *{ağız}* (Dikilmiş nesneler için) büzgülü; potlu. [DS]

kardan, [Cardano *(İtalyan bilim adamı)* > Fr. cardan] *is.* Bütün yönlerde hareket etme olanağı veren bağlantı.

kardaş, [ka-daş / karın-daş > kar-daş] *{eAT} is.* Kardeş. [DK] ◻ **kardaş okuşmak,** *{OsT} Birbirini kardeş saymak.* || **kardaş okuşmuş,** *{OsT} Birbirini kardeş saymış.*

kardaşkanı, [kardaş+kan-ı] *{ağız} is.* Kırmızı ve beyaz çizgili ipekli kumaş. [DS]

kardaşlanmak, [kardaş-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ekin için) tek kökten pek çok sürgün vermek; çatallanmak. [DS]

kardaşlaşmak, [kardaş-la-ş-mak قاردشلشمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Birbirini kardeş saymak.

karde, [karde] *{ağız} is.* (Dikiş için) pot; buruşukluk. [DS]

kardeç, -ci [? kardeç] *{ağız} is.* Tandırın isini silmekte kullanılan ıslak bez. [DS]

kardelen, [kar+del-en] *is. bot.* Nergisgillerden, Kuzey ve Doğu Anadolu'da yetişen, daha kar kalkmadan sarkık çan biçiminde beyaz çiçekler açan, soğanı halk hekimliğinde kas uyarıcı, yara iyileştirici, yeşil kısımları ise kalp kuvvetlendirici, âdet söktürücü, midevi bir etki gösteren, süs bitkisi olarak soğanları ihraç ürünleri arasında değerlendirilen bir soğanlı bitki, *(Galanthus nivalis).*

kardeş, [*eT.* kā-daş / karın-daş] *is.* **1.** Anne ve babaları ya da bunlardan birisi aynı olan çocukların diğer çocuklara göre durumu. **2.** Bu çocuklardan yaşça küçük olanı. **3.** *mecaz.* Aralarında büyük değer verilen ortak bir bağ bulunan insanlardan her biri. **4.** Hiçbir çıkar gözetilmeden birbirine yakınlık duyan kişiler. **5.** Aralarında büyük çapta benzerlik bulunan nesnelerden her biri. **6.** *sf.* (Kent; okul vb. için) aralarında sıkı bir ilişki ve bağ kurulmuş olan. **7.** *ünl.* Adı bilinmeyen yaşça denk kişilere karşı kullanılan seslenme sözü. ◻ **kardeş bilmek,** *Bir kimseyi kardeşiymiş gibi benimsemek; kardeş sayıp ona inanıp güvenmek.* || **kardeş gibi,** *1. (Arkadaşlık için) birbiriyle çok yakın ve candan. 2. Kardeşe yaraşır biçimde.* || **kardeş hâleti,** *{ağız} Gelin evden çıkmadan önce, kızın erkek kardeşinin damat tarafından aldığı bahşiş.* [DS] || **kardeş kardeş,** *Kardeş gibi; kardeşçesine.* || **kardeş katili,** *Kardeşini öldüren kimse.* || **kardeş kavgası,** *Bir ülke içinde yurttaşların karşıt görüş ve düşünce dolayısıyla silahlı kavgaya girişmeleri.* || **kardeş okul,** *Bir okulun, toplumsal ve kültürel bakımdan yardıma ihtiyaç duyduğu için seçtiği ve çeşitli yardımlarda bulunduğu bir başka okul.* || **kardeş payı,** *Bir şeyi kardeşmişçesine eşit olarak bölme.* || **kardeş payı yapmak,** *Bir şeyi eşit olarak paylaşmak.* || **kardeş şehir,** *Ülkemizdeki bir kentin, ilişkileri özel olarak geliştirmeyi ve yakınlaşmayı amaçladığı yabancı bir ülkedeki kentin durumu.* || **kardeşten ileri,** *(Kişiler arasındaki yakınlık, dostluk için) çok değer verilen; candan.* || **kardeş yolu,** *{ağız}* → kardeş hâleti. [DS]

kardeşçe, [kardeş-çe] *(karde'şçe) zf.* Kardeşliğe yakışır biçimde; içten; samimi; dostane.

kardeşkanı, [kardeş+kan-ı] *is.* Palmiye ve zambakgillerden birkaç tür ağaçtan elde edilen, eskiden tıpta, günümüzde ise cila sanayiinde kullanılan bir tür reçine. ◻ **kardeşkanı ağacı,** *1. Kanarya adalarında yetişen uzun ömürlü bir ağaç, (Dracaena draco). 2. Endonezya adalarında yetişen bir tür palmiye, (Calamus draco).*

kardeşlemek, [kardeş-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bitkinin kökünden çok filiz çıkmak. [DS]

kardeşlenme, [kardeş-le-n-me] *is.* Bir kökten birden fazla sap bitmesi; göceklenme.

kardeşlenmek, [kardeş-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Ekin için) bir kökten birden çok sap çıkınak; göceklenmek. **2.** *{ağız}* Ağaç ya da bitki kökünden birden çok filiz çıkarmak; filizlenmek. [DS]

kardeşlik, -ği [kardeş-lik] *is.* **1.** Kardeş olma durumu; uhuvvet. **2.** Kardeşler arasında var olan kan bağı. **3.** Kardeş olmadığı hâlde kardeş kadar yakın sayılan veya kardeş kabul edilen kimse; dost. **4.** Yakın dostluk; arkadaşlık. **5.** Bir ülke insanları arasında bulunan birlik ve beraberlik. **6.** *ünl.* Adı bilinmeyen bir kimseye iyi niyetler içinde bulunulduğunu da ifade ederek kullanılan seslenme sözü. ◻ **kardeşlik etmek,** *Kardeşe yakışır davranışlarda bulunmak; kardeşlik yapmak.*

kardeşyutarlık, [kardeş+yut-ar-lık] *is. biy.* **1.** Yumurtadan çıkan embriyonların koruyucu kabuk içerisinde bulunan öteki yumurtaları yutması. **2.** Bir

tohum içindeki besi dokusunun kardeşi olan embriyon tarafından sindirilmesi.

kardı, [kar-mak > kar-dı] *{ağız} is.* **1.** Pazarda çok bol bulunan mal. **2.** Su içerek hastalanan loğusa. [DS]

kardıhal, [? kardıhal] *{ağız} is.* Mısır; darı. [DS]

kardırma, [kar-dır-ma] *is.* Kardırmak eylemi.

kardırmak[1]**,** [kar-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Karına işini bir başkasına yaptırmak.

kardırmak[2]**,** [kar-mak > kad-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Bahçeyi ve çayırı bol sulamak; suya doyurmak. **2.** Su arkının önünü kapayıp suyu biriktirmek. [DS]

kardinal, -li [Fr. cardinal] *is.* Papayı seçen ve danışmanlığını yapan başpapazlardan her biri. 🗗 **kardinal kuşu,** *zool. İspinozgillerden genellikle kırmızı parlak renkli, oldukça büyük boylu, iri gagalı, dikilgen tepelikli pek çok ötücü kuşun ortak adı, (Cardinalis cardinalis, Paroaria, Richmondena cardinalis).*

kardinallik, -ği [kardinal-lik] *is.* **1.** Kardinal olma durumu. **2.** Kardinalin görevi. **3.** Kardinalin makamı.

kardiya, [Fr. cardia] *is. anat.* **1.** Midenin özofagustan sonra gelen bölgesi. **2.** Emici böceklerde midenin önünde, sindirim odasının genişlemiş ön kısmı.

kardiyak, [Fr. cardiac] *sf. tıp.* **1.** Kalple ilgili. **2.** *is.* Kalp hastalığı olan kimse.

kardiyograf, [Fr. cardiographe] *is. tıp.* Kalbin hareketlerini çizgisel grafik hâlinde kaydeden aygıt; elektrokardiyograf.

kardiyografi, [Fr. cardiographie] *is. tıp.* Kalbin hareketlerini kaydetme tekniği; elektrokardiyografi.

kardiyogram, [Fr. cardiogramme] *is. tıp.* Kardiyograf aygıtının kaydettiği kalp hareketlerinin çizgilerle gösterilmiş grafiği; elektrokardiyogram.

kardiyoliz, [Fr. cardiolyse] *is. tıp.* Kalbin çalışmasını güçleştiren dış zar yapışmalarında bu arızayı giderek kalbe rahatlık vermeyi öngören ameliyat.

kardiyolog, -ğu [Fr. cardiologue] *is. tıp.* Kalp hastalıkları üzerine uzmanlaşmış hekim.

kardiyoloji, [Fr. cardiologie] *is. tıp.* Kalbi ve hastalıklarını inceleyen tıp dalı.

kardiyopati, [Fr. cardiopathie] *is. tıp.* Kalp hastalıklarına verilen genel ad.

kardiyoskleroz, [Fr. cardiosclérose] *is. tıp.* Atardamar sertleşmesiyle birlikte görülün kalp dokusu sertliği hastalığı.

kardiyoskop, [Fr. cardioscope] *is. tıp.* Kalp kasılmalarını dinlemeye yarayan elektronik aygıt.

kardiyoskopi, [Fr. cardioscopie] *is. tıp.* Kalp kasılmalarının elektronik aygıt ile dinlenmesi tekniği.

kardoş, [Rus. kartófel [Tietze] => kardoş] *{ağız} is.* Domates. [DS]

kardu, [kār > kardū] *(kardu:) {eT} is.* Kışın su üzerinde yüzen fındık büyüklüğündeki buz parçaları. [DLT]

kare, [Fr. carré] *is.* **1.** *mat.* Kenarları ve açıları birbirine eşit dörtgen; dördül; murabba. **2.** İskambil oyununda bir oyuncunun eline aynı cinsten dört kâğıt gelmesi durumu. **3.** Dört kişiden oluşan oyun grubu. **4.** *sf. mat.* Açıları dik ve kenarları eşit biçimde olan. **5.** *sf. mat.* (Sayı için) kendisi ile bir defa çarpılmış olan; karesi alınmış olan. **6.** *sf. mat.* Kesiti alındığında kenarları ve açıları dik ve eşit prizma biçiminde olan; kare tabanlı. 🗗 (bir sayının) **karesi,** *mat. O sayının kendisi ile çarpımı.*|| (bir sayının) **karesini almak,** *mat. O sayıyı kendisi ile çarpmak.*|| **kare kesim,** *Saçların yüz hizasında omuzlara değmeyecek biçimde ve katsız olarak kesilmesi.*

karekök, [kare+kök] *is. mat.* Bir sayı meydana getiren kendisi ile bir defa çarpılmış olan sayılardan her biri; karesi bir sayıya eşit olan sayı; bir çarpma işleminde eşit olan çarpan ve çarpılandan her biri; bir bölme işleminde eşit olan bölen ve bölünenden her biri.

kareleme, [kare-le-me] *is.* **1.** Bir yüzeyi karelere bölme işi ve işlemi. **2.** *mat.* Herhangi bir çokgeni eşdeğerli bir kare çizerek hesaplama. **3.** Bir resmi büyütmek veya küçültmek için karelere bölerek çizme yöntemi.

karelemek, [kare-le-mek] *gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* **1.** Bir yüzeyi karelere bölmek; kare kare ayırmak. **2.** Büyütülecek olan resmi belli aralıklarda karelere bölmek.

kareli, [kare-li] *sf.* **1.** Üstünde kareler bulunan. **2.** Karelere bölünmüş olan. 🗗 **kareli kâğıt,** *Yazı ve çizimlerin düzgün olması için üzerine kareler çizilmiş kâğıt.*

karene, [? karene] *{ağız} is.* Obur. [DS]

kareş, [? kareş] *{ağız} is.* Teni beyaz, kaşı, gözü ve saçı kara olan güzel kadın veya erkek. [DS]

kareşkin, [kar+eş-kin] *{ağız} is.* Atın orta hızda yürüyüşü. [DS]

karev, [kara+ev] *{ağız} is.* Çadır. [DS]

karevel, [? karavel] *{ağız} is.* Karşılık. [DS]

karevle, [? karevle] *{ağız} is.* Bir tür ökçesiz ayakkabı; yemeni. [DS]

karevlek, -ği [? karevlek] *{ağız} is.* Toprağın nemliliği; tav. [DS]

karfiçe, [Yun. karphi > karphitsa] *is.* Küçük başlı, orta boy demir çivi.

karga[1]**,** [*eT.* kar-ġā-mak *(lanetlemek)* > kar-ġā *(lanet kuşu)* / karg *(yans.)* > karg-a] *is. zool.* Siyah tüylü, geniş kanatlı, gezici, tarla ve balıçelere zararlı, ötücü bir kuş; kara karga; kuzgun, *(Corvus). {eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [DK] [Gabain] 🗗 **karga burun,** *Kemerli, sivri ve uzun burun.*|| **karga çanağı,** *{ağız}*

Midye kabuğu. [DS]|| **karga düleği,** *bot. Elma büyüklüğündeki meyveleri müshil olarak kullanılan baklagillerden sürüngen bir bitki; ebucehil karpuzu, acı hıyar, (Citrullus colocynthis).*|| **karga gibi,** *Esmer ve çok zayıf kimse.*|| **karga otu,** *bot. Çuha çiçeğigillerden, süs bitkisi olarak yetiştirilen kenarı düz yapraklı, beyaz ve sarı çiçekli, birçok türleri bulunan çok yıllık otsu bitki, (Lysimachia).*|| **karga sabunu,** *{ağız} Su kenarlarında biten, iri yaprakları su ile ovulduğunda köpüren, halk hekimliğinde terletici ve idrar artırıcı olarak kullanılan, beyaz ve pembe çiçekli bir ot; sabun otu; köpürgen, (Saponaria officinalis).* [DS]|| **karga sarmısağı,** *{ağız}* → karga soğanı. [DS]|| **karga soğanı,** *{ağız} Süsengillerden, yurdumuzda yetişen, yumrulu çiçekleri pembe veya koyu mor renkli, on kadar Gladiolus türüne verilen ad, (Gladiolus atroviolaceus, G. italicus, kotschyanus).* [DS]|| **karga taşlamak,** *argo. Kadın ve kıza sataşmak; sarkıntılık etmek.*|| **karga yeli,** *{ağız} Batıdan esen yel.* [DS]|| **kargayı bülbül diye satmak,** *Kötü bir şeyi iyi diye satmak; dolandırmak; aldatmak.*|| **karga yuvası,** *Bazı gemilerin pruva direklerinde görülen gözcü, nöbetçi barınağı.*|| **karga yürek,** *{ağız} Kara ve uzunca bir üzüm.* [DS]|| **karga yürüyüşü,** *Çömelmiş durumda, çift ayakla sıçrayarak yapılan bir tür yürüyüş çalışması.*

karga[2], [İsp. cargare] *(ka'rga) is. dnz.* **1.** Bir şeyin asıl durumunu kaybederek baş aşağı olması. **2.** Yelkenleri toplama. **3.** *{ağız}* Keçiboynuzu tartmakta kullanılan özel bir tartı. [DS] 🗗 **karga etmek,** *1. Tulumbaların kurumuş köselelerini ıslatarak işletmek. 2. Bir geminin serenlerini az yer tutması için veya yas belirtisi olarak eğmek.*|| **karga olmak,** *Yelkenleri yukarı toplanmak.*|| **karga tulumba,** *(İt. carga la tromba!) 1. dnz. "Yelken indir ve topla!" 2. Birkaç kişinin bir kişiyi kaldırıp taşımak için kol ve bacaklarından tutması.*|| **karga tulumba etmek,** *Birini kol ve bacaklarından yakalayarak tutup götürmek.*

kargabardağı, -nı, -kları [karga+barda(k)-ı] *{ağız} is.* Tarlalarda biten, pis kokulu bir tür yaban otu. [DS]

kargabeyni, -ni, –nleri [karga+bey(i)n-i] *is.* Yoğurt ve üzüm pekmezinden hazırlanan yemek.

kargaburnu, [karga+bur(u)n-u] *is.* **1.** Uçları karga gagası gibi konik ve kıvrık olan el aletlerinin genel adı. **2.** Tel kıvırmakta kullanılan ucu konik metal kıskaç. **3.** Kalın halat tellerinden örülerek yapılmış ipleri sökmekte kullanılan uçları sivriltilerek kıvrılmış tel parçası. **4.** *{ağız}* Kapı mandalı. [DS]

kargaburun, [karga+burun] *{ağız} is* **1.** *{ağız}* Kapı mandalı. **2.** Yangın söndürme işlerinde kullanılan ucu eğri demir çengel. **3.** Uzunca ceviz. 4. Salamura yapılan uzun ve iri bir tür zeytin. [DS]

kargabüken, [karga+bük-en] *is. bot.* **1.** Hindistan'da yetişen, karşılıklı basit yapraklı, talkım çiçekli, kabuğu ve meyvesi zehirli bir alkaloit taşıyan bir ağaç, *(Strychnos nux vomica).* **2.** Bu ağacın striknin elde edilen tohumu.

kargacık[1], **-ğı** [kar-mak *(karıştırmak)* > kar-gaç > karga(ç)-cık] *sf.* **1.** Birbirine girmiş, karışmış olan. 🗗 **kargacık burgacık,** *1. (Yazı için) düzensiz ve karışık; okunaksız; bozuk. 2. Eğri büğrü.*

kargacık[2], **-ğı** [karga-cık] *is.* **1.** Küçük karga; yavru karga. **2.** Hat sanatında harflerin sonunda ve boşlukları doldurmak için kullanılan bir süs ögesi.

kargadelen, [karga+del-en] *is. bot.* Kabuğu ince ve gevrek olduğu için kolay kırılan bir tür badem.

kargadüğeleği, -ni, -kleri [karga + düğ-ele-(k)-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargadüğleği, -ni, -kleri [karga + düğ-le-(k)-i قرغه دوكلكى] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargadüleği, -ni, -kleri [karga+dü(ğ)-le-(k)-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargadüveği, -ni, -kleri [karga + dü(ğ)-e(k)-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargadüveleği, -ni, -kleri [karga + dü(ğ)-ele-(k)-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargadüvleği, -ni, -kleri [karga+dü(ğ)-le-(k)-i قرغه دولكى] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargaibiği, -ni, -kleri [karga+ibi(k)-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargaiğnesi, -ni, -eleri [karga+iğne-s-i] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargakozağı, -nı, -kları [karga+koza(k)-ı] *{ağız} is.* → karga düleği. [DS]

kargag, [karġā-mak > karġā-k / karġā-ġ] *{eT} is.* → kargak.

kargagiller, [karga-gil-ler] *is. zool.* Örneği karga olan, gagası iri, ucuna doğru biraz kıvrık ve hafifçe yuvarlak, burun deliklerinde uzun tüycükler bulunan, tüyleri çok parlak ve siyah, hem hayvansal hem de bitkisel besinlerle beslenen ötücü kuşlar familyası, *(Corvidae).*

kargak, [karġā-mak > karġā-k / karġā-ġ] *{eT} is.* Lanet; beddua; kargış. [DLT]

kargalak, -ğı [karga-la-k] *{ağız} is.* Deniz veya ırmağın kıyıya attığı odun parçaları. [DS]

kargalık, [kargı-lık] *{ağız} is.* Saz; hasırotu. [DS]

kargalmak, [karġā-mak > karġa-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Lanetlenmek. [DLT]

kargamak, [karġā-mak قرغامق] *(karga:mak) {eT} {eAT} {ağız} gçl. f. [-r] [-g(ı)-yor]* **1.** İlenmek; lanet etmek; beddua etmek; lanetlemek. [DLT] [EUTS] [DK] [DS] **2.** *{eAT}* Fena görmek; kötü muamele etmek. 🗗 **kargamak arkamak,** *{eT} Lanet etmek; kötülüğü sayıp dökmek.* [DLT]

kargan, [kar-gan] *{ağız} is.* Nadasa bırakılmamış, dinlendirilmemiş tarla. [DS]

karganmak, [karġā-mak > karġa-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kendi kendini lanetlemek; kendi kötülüğü için dua etmek. [DLT] [ETY] **2.** *edil. f.* Beddua edilmek; ayıplanmak. [ETY]

kargasekmez, [karga+sek-mez] *sf.* (Yer için) çok ıssız ve sarp olan.

kargaşa, [karġā-ş-mak > karġa-ş-ā] *is.* **1.** *{eT}* Tartışma; kavga. [Clauson] **2.** *{OsT}* Savaş. **3.** Toplum içinde görüş çatışmalarından ya da kışkırtıcı davranışlardan doğan karışıklık; huzursuzluk; çatışma; anarşi; düzen yokluğu; gürültü patırtı. *{eAT} (aym)* [DK] **4.** Yasa tanımama durumu. 🗗 **kargaşa çıkarmak,** *Düzeni bozmak; toplumda huzursuzluk yaratmak; kargaşaya yol açmak.*|| **kargaşa etmek,** *{eAT} 1. Karışıklık çıkarmak. 2. Kavga etmek; gürültü yapmak.*

kargaşacı, [kar-ga-ş-a-cı] *sf.* Kargaşa çıkaran; kargaşaya sebebiyet veren.

kargaşalık, -ğı [kar-ga-ş-a-lık] *is.* Kargaşa durumu.

kargaşana, [karga-ş+ana] *{ağız} is.* İş karıştıran; bozgunculuk yapan. [DS]

kargaşmak, [karġā-mak > karġa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirine lanet etmek. [DLT]

kargaşmış, [karga-ş-mış قرغشمش] *{OsT} sf.* Karışmış.

kargatmak, [karġā-mak > karġa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Beddua ettirmek; lanetletmek. [DLT] [EUTS]

kargatuzu, -nu, -zları [karga+tuz-u] *{ağız} is.* Demircilerin kaynak yapmakta kullandıkları beyaz mermere benzer bir maden. [DS]

kargeyen, [kar+giy-en] *{ağız} is.* **1.** Kalın sis tabakası. **2.** İlkbaharda yağan hafif yağmur. [DS]

kargı[1], [*eT.* karġü / karġı] *is.* **1.** *{OsT}* Kalın kamış. **2.** *bot.* Buğdaygillerden su kenarlarında ve bataklıklarda yetişen, gövdesi sert ve boğumlu, içi boş, beş metre kadar boylanabilen, şerit yapraklı, çok yıllık pek çok bitkinin ortak adı; bambu; kamış; saz, *(Arundo phrogmites / Donax, Ammophila, Phalaris arundinacea, Typha latifolia, Arundo communis, Saccharum officinarum).* **3.** *{ağız}* Dalyanlarda büyük balıkları çekmekte kullanılan demir kanca. [DS] **4.** Eskiden silah olarak kullanılan ucu sivri demirli uzun mızrak. **5.** *{ağız}* Bele sarılan fişeklik. [DS] **6.** *{ağız}* Tezgâhta bez dokurken iplerin yolunu açan aygıt. [DS] 🗗 **kargı dalı,** *{ağız} Mısır.* [DS]

kargı[2], [karġī-mak > karġī] *(kargı:) {eT} is.* Beddua.

kargıçugun, [karġı-çu-ġun] *{eT} is.* Bir tür ilaç. [EUTS]

kargılaç, [karġı-lāç / karlı-ġāç / karlu-ġaç / karlanġuç] *(karġıla:ç) {eT} is.* Kırlangıç. [DLT]

kargılama, [kar-gı-la-ma] *is.* Kargı darbesi ile yaralama ya da öldürme.

kargılamak, [kar-gı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kargı darbesi ile yaralamak veya öldürmek.

kargılık, -ğı [kar-gı-lık] *is.* **1.** Kargı yetişen yer; kargıların bol bulunduğu yer. **2.** *{ağız}* Fişek konulan meşin kuşak; fişeklik. [DS]

kargıma, [kargī-ma] *is.* Beddua etme eylemi; ilenme; lanetleme.

kargımak, [*eT.* karġā-mak / karġī-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Biri için) Allah'ın gazabına uğramasını dilemek; ilenmek; beddua etmek; lanetlemek; lanet etmek. [DS]

kargın[1], [*eT.* kar-mak *(toplamak)* > kar-gın] *{ağız} is.* **1.** Eriyen buz parçaları ile suların meydana getirdiği akarsu; ilkbahar selleri. [DS] **2.** Karla karışık yağan yağmur. [DS] **3.** Suların birikerek taşmış, kabarmış hâli. [DS] **4.** Taşmış suların toprak üzerinde donmuş hâli. [DS] **5.** Bentte birikip taşan su. [DS] **6.** Çağlayan; coşkun su. [DS] [EG] **7.** Kaynak. [DS] **8.** Ark; su birikintisi. [DS] **9.** Bataklık. [DS] **10.** Fırında çok kurutulmuş tahıl. [DS] **11.** Yağınurdan yere yatmış ekin. [DS] **12.** Suyun yükselmesi; gel; met. **13.** Su çevrintisi; girdap. **14.** Sulanmaktan dolayı çamur hâline gelmiş tarla. **15.** Üstü kuru gibi göründüğü hâlde altı batak olan yer. **16.** Dereler çekildikten sonra kalan toprak. **17.** Akıntısı olmayan suyun akış biçimi. **18.** Tomrukları kereste hâline getirmek, ya da tahtaların kabasını almakta kullanılan bir tür rende.

kargın[2], [*eT.* kar-mak *(toplamak)* > kar-gın] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) her şeyi çok ve bol olan; zengin. **2.** Bol; çok. **3.** Doymuş; tok. **4.** (Toprak için) verimli. **5.** (Ateş için) alevli. **6.** (Kişi için) işi başından aşkın. [DS] **7.** Hesabını bilemeyecek kadar zengin.

kargın[3], [*eT.* kar-mak *(toplamak)* > kar-gın] *{ağız} sf.* **1.** Sık; sıkışık. **2.** Dolgun; dolu. [DS]

kargın[4], [*eT.* kar-mak *(toplamak)* > kar-gın] *{ağız} sf.* Mal çokluğundan dolayı fiyatın düşmesi.

kargın[5], [kar-mak *(derine işlemek; koymak)* > kargın] *{ağız} is.* Marangozlukta kullanılan, tahtayı derin yontan bir tür büyük rende.

kargınlık, -ğı [kar-gın-lık] *{ağız} is.* Mide şişkinliği. [DS]

kargış, [*eT.* karġā-mak > karġı-ş] *is.* **1.** *{eT}* Kötüleme; zemmetme; lanet; ilenme; beddua; ilenç. [DLT] **2.** *{eAT}* Lanet etme eylemi veya biçimi. **3.** Kargımak için söylenen sözler; lanet; telin; beddua. 🗗 **kargış dökmek,** *{ağız} İlenmek.* [DS]|| **kargış etmek,** *İlenmek; {ağız} (aym).* [DS]|| **kargışı cétmek** (yetmek), *{ağız} Birinin ilenci geçmek.* [DS]|| **kargış vermek,** *{ağız} Karşılık vermek.* [DS]

kargışlama, [kargı-ş-la-ma] *is.* Lanet dileme eylemi; lanetleme; ilenme.

kargışlamak, [kargı-ş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* Birine insanların sevgi ve ilgisinden yoksun kalıp nefretlerine uğramasını Allah'tan dilemek; ilenmek; lanetlemek. [DS]

kargışlı, [kargı-ş-lı] *sf.* Lanetlenmiş; insanların nefretini kazanmış olan; lanetli; melun.

kargışmak, [kargı-ş-mak قرغشمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Hayrete düşmek.

kârgir, [Erme. k'ar *(taş)* + gir *(kireç)* > k'arugir / Far. kārgir / kārgil > kāgīr كارگير] *{OsT} is.* → kâgir.

kargo, [Lat. carrus *(yük arabası)* > İng. cargo] *is.* **1.** Bir yere gönderilmek üzere taşıtlara verilen yük, eşya, paket. **2.** Bu yükleri kabul ve teslim işleriyle ilgili hizmet akışı. **3.** *dnz.* Gemi yükü. **4.** *genşl.* Yük gemisi.

kargu[1]**,** [karġū / karġūy / karġuñ] *{eT} is.* Dağ tepelerine minare biçiminde inşa edilen yapı olup düşman geldiği zaman herkesin hazır bulunması için üzerinde ateş yakılır; gözetleme kulesi. [ETY] [DLT]

kargu[2]**,** [karġū قرغو] *(kargu:) {eAT} {OsT} is.* Ok ve mızrak yapılan sağlam kamış; mızrak; kargı. [DK]

kargun, [kar-mak *(yığmak)* > kar-gun] *{ağız} is.* **1.** Bentte biriken su. **2.** Erimiş kar, buz parçaları ile akarsuyun meydana getirdiği sel. [DS]

karguy, [karġū / karġūy / karġuñ] *{eT} is.* →**1.** kargu[1]. **2.** Atmaca. [DLT]

karğalmak, [*eT.* karġā-mak > karga-l-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* → kargamak. [DS]

karğamak, [*eT.* karġā-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* → kargamak. [DS]

karğışlamak, [*eT.* karġā-mak > kargış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kargamak. [DS]

karh[1]**,** [karġū / karġūy / karġuñ > ? karḫ] *{eT} is.* Burç. [EUTS]

karh[2]**,** [Ar. ḳarḥ قرح] *{OsT} is.* **1.** Yaralanma veya yaralama. **2.** Vücutta çıkan yara; çıban.

karha, [Ar. ḳarḥ > ḳarḥa قرحه] *{OsT} is. tıp.* Yara; ülser. ◻ **karha-i ākile,** *{OsT} Çevresini yiyip gittikçe genişleyen yara.*‖ **karha-i efrenciye,** *{OsT} tıp. Frengi yarası.*‖ **karha-yi redîe,** *{OsT} tıp. Güç iyileşen kötü bir yara.*

kârhane, [Far. kārḫāne كارخانه] *(kâ:rha:ne) {OsT} is.* **1.** Makine ve insan gücü ile işleyen ve seri üretim yapılan yer; fabrika. **2.** Süt ve süt ürünlerinin işlenip satıldığı dükkân. **3.** *mecaz.* Dünya. **4.** Genelev.

karhane, [kar + Far. -ḫāne قرخانه] *(karha:ne) {OsT} is.* Kar doldurulan yer; kar kuyusu.

kârhaneli, [kârhane-li] *{OsT} sf.* Yeniçeri ocağının gereçlerini hazırlamakla görevli iş yerlerinde çalışan kişilere verilen ad; ehl-i hiref.

karı[1]**,** [karī-mak > karī] *(karı:) sf.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Yaşlı; ihtiyar; kocamış. [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [OKD] [DK] [Gabain] [DS] **2.** *{eT}* Sayın; hürmetli; muhterem. [EUTS] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Eski; köhne. [DS] **4.** *is.* Yaşlanmış kimse. **5.** Erkeğin evlenmiş olduğu kadın; eş. **6.** Kadın. ◻ **karı ağızlı,** *(Erkek için) çok dedikodu yapan.*‖ **karı bolmak,** *{eT} Yaşlanmak; ihtiyarlamak.*‖ **karı gezdiren,** *{ağız} Bir tür börülce.* [DS]‖ **karı gibi,** *(Erkek için) korkak; dönek.*‖ **karı kayı,** *{eAT} Kocakarı soğukları.*‖ **karı kızan,** *Çoluk çocuk bütün ev halkı.*‖ **karı koca,** *Birbiri ile evli bulunan kadın ve erkek.*‖ **karı koca hayatı sürmek,** *(Evli olmayan kadın ve erkek için) evlilik ilişkileri içinde yaşamak; gayrimeşru ilişkide bulunmak; karı koca gibi yaşamak.*‖ **karı kocalık,** *Karı koca olma durumu; evlilik.*‖ **karı oyunu,** *Verilen sözde durmamak, döneklik yapmak.*‖ **karı pazarı,** *Gürültülü insan kalabalığı.*‖ **karısı ağızlı,** *(Erkek için) eşinin düşüncelerini benimseyip onun gibi konuşan.*‖ **karısı köylü,** *(Erkek için) eşinin akrabalarını benimseyip kendi akrabalarını unutan.*‖ **karısı kurusu,** *Eşi ve bütün ev halkı.*

karı[2]**,** [*kar-mak > kar-ī] *(karı:) {eT} is.* **1.** Karış; ölçü; bez ölçülen arşın. [DLT] **2.** Kol. [Yüknekî]

karı[3]**,** [karı / kırı *(yans.)*] *ünl.* Katır, eşek veya tay çağırma ünlemi. ◻ **karı kuru,** *{eT} Tay kısrağın gerisinde kaldığı zaman kullanılan çağırma sözü.* [DLT]

karıca, [karı-ca قاريجه / قريجه] *{OsT} is.* Yaşlı kadın; kadıncağız.

karıcı[1]**,** [kar-ıcı] *{ağız} sf.* Oyun bozan; mızıkçı. [DS]

karıcı[2]**,** [karı-cı] *{ağız} is.* Çapkın erkek. [DS]

karıcığ, [karı-cık] *{ağız} is.* On şubatta başlayan ve yedi gün süren soğuk. [DS]

karıcık, -ğı [karı-cık قريجق] *{OsT} is.* Yaşlı kadın. ◻ **karıcık olmak,** *{eAT} Yaşlı kadın kılığına girmek.*

karıç, [*kar-mak > kar-ıç] *{eT} is.* Ölçek. [EUTS]

karıçuk, [karī > karī-çuk قريجوق] *{eAT} {OsT} is.* İhtiyarcık; yaşlı kadıncağız. [DK]

karıg[1]**,** [kar-mak > kar-ıġ] *{eT} is.* **1.** Ağrı. [EUTS] **2.** Nöbet. [EUTS] **3.** Tevkif; tutuk; tutma. [EUTS]

karıg[2]**,** [karī-mak > karı-ġ] *{eT} sf.* Yaşlı; karı; ihtiyarlık. [EUTS] [Gabain]

karıh, [*eT.* karak / kar-ık] *{ağız} is.* Göz ağrısı. [EG] ◻ **karıh olmak,** *{ağız} Kara bakmaktan gözleri ağrımak.* [EG]

karık[1]**, -ğı** [kar-mak > kar-ık] *{eT} {ağız} sf.* Karılmış; katışmış; karışık. [KB] [DS] ◻ **karık gelmek,** *{ağız} Kumaş türü iki parça, birbirine denk gelmek; uç uca gelmek.* [DS]‖ **karık katık,** *1. {eAT} Katık olacak yiyecekler.*‖ *2. {ağız} Ayran.* [DS]

karık[2]**, -ğı** [kar-mak *(birikmek)* > kar-ık] *{ağız} is.* **1.** Bağ ve bahçe sulamak için açılmış su yolu. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** Çift sürerken sabanın açtığı çizgi. **3.** Su arkları arasında kalan sulanacak arazi parçası. **4.** Pirinç tarlası. **5.** Kışın hayvanların yem yediği yer. [DS] **6.** *{OsT}* Oyuk; yarık.

karık[3]**, -ğı** [karī-mak > karı-k] *{ağız} sf.* (Ses için) olduğundan daha kalın ve kart çıkan. [DS]

karık[4]**, -ğı** [kar > kar-ık] *sf.* **1.** *{ağız}* (Göz için) karlı

alana bakmaktan kamaşmış. [DS] **2.** *{ağız} is.* Bir göz hastalığı. [DS] **3.** Karlı alana bakıldığında gözde meydana gelen kamaşma, bakamama hâli. 🗗 **karık değmek,** *{ağız} Güneşli havada kara bakmaktan göz ağrımak.* [DS]

karık[5], **-ğı** [kır *(yans.)* > kır-ık] *{ağız} is.* **1.** Sıpa. **2.** Oğlak. [DS]

karık[6], **-ğı** [kar-ık] *{ağız} is.* Sıra. [DS]

karıklama, [kar-ık-la-ma] *is.* **1.** Karık açma. **2.** Bir çayırdaki suyun çekilmesi ve akaçlamayı sağlamak amacıyla karıklar açma işlemi.

karıklamak[1], [kar-ık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Karık açma veya karıklama işlemini yapmak.

karıklamak[2], [karık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Göz için) güneşli havada kara bakmaktan dolayı ağrımak. [DS]

karıklı[1], [karık-lı] *{ağız} sf.* Karığı olan; karık açılmış olan. [DS]

karıklı[2], [karık-lı] *{ağız} is.* **1.** Arpa, buğday, çavdar karışımı olan zahire. **2.** Bu zahireden yapılan un. [DS]

karıklı[3], [kar-mak *(yığmak)* > kar-ık-lı] *{ağız} sf.* **1.** Bol; çok. **2.** Zengin. [DS]

karıklık, -ğı [karık-lık] *{ağız} is.* Güneş ve kar gözlüğü. [DS]

karıklu, [karık-lu قرقلو] *{eAT} sf.* Karıştırılmış; mağşuş.

karıkma, [kar-ık-ma] *is.* Kardan dolayı göz kamaşması durumu.

karıkmak[1], [*eT.* kār > kar-ık-mak قاريقمق] *{eT} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Göz için) kara bakmaktan ya da fazla ışıktan dolayı kamaşmak. [DLT] [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* (Göz için) aşırı ışıktan rahatsız olarak iyi görememek.

karıkmak[2], [kar-mak > kar-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Çok bağırmaktan doğan ses kısıklığı. [DS]

karıkmak[3], [kar-mak > kar-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Hastalık, dert için) yerleşmek; iyileşmek devresinde iken birden azmak; müzminleşmek; yer etmek; süreğenleşmek. [DS]

karıkmak[4], [kar-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Şaşırmak. **2.** Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]

karıkmak[5], [kar-mak > kar-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Su akarken önüne gelen engel yüzünden geriye doğru birikmek. **2.** Malların çokluğundan, satış durgunlaşmak. [DS]

karıksız, [kar-mak > kar-ık-sız] *{eT} sf.* Katışık olmayan; saf. [KB]

karıl, [kar-ıl / kaz-ıl] *{ağız} is.* Bükülmüş kıl sicim. [DS]

karılamak[1], [karī *(yaşlı)* > karī-lā-mak] *(karı:la:-mak) {eT} gçl. f. [-r]* Yaşlı saymak; ihtiyarlığa nispet etmek. [DLT]

karılamak[2], [karī > karī-lā-mak] *(karı:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Boylamak; karışlamak; arşınlamak; ölçmek. [DLT]

karılamak[3], [kar > kar-lā-mak / kar-ī-lā-mak] *(karı:la:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Rüzgâr için) tipi halinde kar getirmek; karlamak. [DLT]

karılaşma, [karı-la-ş-ma] *is.* Karı gibi davranma.

karılaşmak[1], [karı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Erkek için) huyları ve davranışları kadına özgü hâl almak; kadın gibi davranır olmak.

karılaşmak[2], [kar-mak > kar-ıl-mak > kar-ıl-a-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Hayvan için) çiftleşmek. [DS]

karılatmak, [karī-lā-t-mak] *(karı:lā-t-mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Boylatmak; boyunu ölçtürmek; karışlatmak. [KB]

karılı[1], [karı-lı] *sf.* **1.** Karısı olan. **2.** Belirtilen sayı ve nitelikte karı sahibi olan. 🗗 **karılı kocalı,** *Karı koca birlikte; eşler birlikte olarak.*

karılı[2], [kar-ıl-mak > kar-ıl-ı] *sf.* Karılınış olan; karıştırılmış; karma eylemine uğramış olan.

karılık[1], **-ğı** [karı-lık] *is.* **1.** Kadın olma durumu. **2.** Evli bir kadının kocasına göre durumu. **3.** Kadının kocasına karşı kadınlık görev, işlev ve yükümlülüklerinin tümü. 🗗 **karılık etmek,** *1. (Kadın için) eşi için gerekli olan yükümlülüklerini yerine getirmek. 2. argo. (Erkek için) döneklik etmek; sözünde durmamak; korkakça davranmak.* ‖ **karılık kocalık,** *Karı koca olma durumu; evli olmanın gerektirdiği yükümlülükler.*

karılık[2], **-ğı** [karī > karı-lık قاريلق] *{eT} {eAT} is.* Yaşlılık; ihtiyarlık. [KB]

karılık[3], **-ğı** [kar-mak > kar-ıl-mak > kar-ıl-ık] *{ağız} sf.* **1.** Karılmış; karıştırılmış. **2.** Hamur için yoğrulmuş.

karılma, [kar-ıl-ma] *is.* Karma eylemine uğrama durumu; karıştırılma.

karılmak[1], [kar-mak > kar-ıl-mak قارلق] *dönşl. f. [-ır] [-ur]* **1.** Birçok nesne bir araya gelerek birbiri içine dağılıp karışmak; mezc olmak. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* (Hayvan için) çiftleşmek. [DS] **3.** *edil. f.* Karmak eylemi yapılmak; karıştırılmak. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [İKPÖy.] 🗗 **karılup katılmak,** *{eAT} {OsT} Birbirine karışmak.*

karılmak[2], [kar-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ses için) kısılmak. [DS]

karılmak[3], [kar-mak > kar-ıl-mak قرلق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* (Su için) önündeki herhangi bir engel yüzünden birikip kabarmak.

karım[1], [kār-mak > kar-ım] *{eT} is.* **1.** Çukur; su hendeği. [EUTS] **2.** Müstahkem yer. [EUTS]

karım[2], [kar-mak > kar-ım] *{ağız} sf.* (Sakız için) bir parça; bir çiğnem. [DS]

karım[3], [kar-mak > kar-ım] *{ağız} is.* Harmanda sav-

rulmak için tınazdan ayrılan bölüm; tınaz parçası. [DS]

karım[4], [kar-mak > kar-ım] *{ağız} is.* Altı ay yetecek kadar yapılan yufka ekmeği. [DS]

karım[5], [kar-mak *(biriktirmek)* > kar-ım] *{ağız} is.* Bağın üst tarafına kazılan ve yağmur sularını biriktirmeye yarayan uzunca çukur; ark; büğet. [DS]

karıma, [karı-ma] *is.* Yaşlanma durumu; ihtiyarlama.

karımak[1], [karī > karī-mak] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-r]* Kocalmak; yaşlanmak; kocamak; ihtiyarlamak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [ETY] [Yüknekî] [DS]

karımak[2], [kar-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Mızıkçılık etmek. [DS]

karımak[3], [karı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Yoklamak. [DS]

karımak[4], [karġa-mak > karı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Bir malı ya da insanı kötülemek. [DS]

karımak[5], [karı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Ark açmak; su yolu yapmak. [DS]

karımak[6], [kara-muk] *{ağız} is.* → karamuk. [DS]

karımaklag, [karī-mak > karı-mak-laġ] *{eT} sf.* İhtiyarlamaklı. [EUTS]

karımış, [karī-mak > kar-ı-mış] *{ağız} sf.* (Kız için) yirmi beş yaşına bastığı hâlde evlenmemiş. [DS]

karımsa, [kar-ımsa قرمسه] *{OsT} is.* Kırağı.

karımsak, -ğı [karı-msa-k ?] *{ağız} sf.* Pezevenk. [DS]

karımsı, [kar-ımsı قرمسی] *{OsT} is.* Kırağı.

karımsınmak, [kār-mak > *kar-ım > karım-sın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Boğulur gibi olmak. [DLT]

karın, -rnı [*eT.* karın] *is. anat.* **1.** İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga altından kasıklara kadar olan ön bölümü; bu bölümde yer alan iç organların tümü. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Yüknekî] [DK] **2.** *{eAT}* Sindirim organları, özellikle mide. **3.** Kadınlarda döl yatağı; rahim. **4.** Bazı kasların dolgun olan bölümü. **5.** Bazı nesnelerde geniş ve içi boş bölüm. **6.** *mecaz.* İç; gönül; akıl; kafa. **7.** *fiz.* Gelen ve yansıyan dalgaların girişiminde duraklı dalgalarla en fazla genlikle titreşen noktalar. **8.** Yazıda harflerin genellikle ortada kalan şişkin bölümü. **9.** Duvarlarda gereksiz yere dışa doğru taşan şişkin kısım. **10.** *{ağız}* Yürek; iç. [DS] ☞ **karın ağrısı,** *1. tıp. Karında duyulan ağrı. 2. mecaz. Can sıkıcı ve çekilmez kimse. 3. mecaz. İnsanı sıkan bir olay veya durum. 4. Adı tam olarak bilinmeyen nesnenin adı yerine kullanılır.*|| **karın ağrısına uğramak,** *Üzücü bir durumla karşılaşmak.*|| **karın almamak,** *{ağız} Kıskanmak; çekememek.* [DS]|| **karın bağı,** *{ağız} Hayvanların yemek borusu.* [DS]|| **karın boşluğu,** *anat. Kaburga kemikleri ile kalça arasında ve vücudun iki yanında kalan kısım.*|| **karın çatlağı,** *Fıtık.*|| **karından bacaklılar,** *zool. Yumuşakçalardan, geniş karın tabanı üzerinde sürünerek ilerleyen, bir çenetli, kabuklu hayvanlar sınıfı; karından ayaklılar, (Gastropoda).*|| **karın diyaframı,** *biy. Bazı böceklerde karın sinir zincirini iç organlardan ayıran bölme.*|| **karın doyurmak,** *Geçimini sağlamak; geçinmek.*|| **karın genişliği,** *{ağız} Hoşgörü.* [DS]|| **karın geveni,** *{ağız} Halk hekimliğinde, karın ağrısını geçirmekte kullanılan bir ot; pişik geveni, (Acantholimon acerosum).* [DS]|| **karın kasık salmak,** *{eAT} Şişmanlamak; göbek bağlamak.*|| **karın katlamak,** *{ağız} İşkembeyi sıcak suya sokarak üzerindeki pisliği kazımak.* [DS]|| **karın kavraması,** *{ağız} Karın ağrısı.* [DS]|| **karın kaymağı,** *{ağız} İşkembenin tersine, hafif tuzlanarak doldurulan taze, yağlı peynir.* [DS]|| **karın kıstı,** *{ağız} Karın ağrısı.* [DS]|| **karın yağı,** *{OsT} İç yağı.*|| **karın yüzgeci,** *zool. Balıklarda vücudun alt tarafında bulunan, denge sağlamada ve durmada kullanılan bir çift yüzgeç; palvek yüzgeç.*|| **karın zarı,** *anat. Karın boşluğunun içini kaplayan, karındaki organları, bağırsakları tutan zar; periton.*|| **karın zarı iltihabı,** *tıp. Karın zarında meydana gelen ileri derecede ve kronik iltihap; karın zarı yangısı; peritonit.*|| **karın zarı yangısı,** *tıp. Karın zarında meydana gelen ileri derecede ve kronik iltihap; karın zarı iltihabı; peritonit.*|| **karnı aç,** *Acıkmış olan.*|| **karnı ağrımak,** *{ağız} Birinin başarısından rahatsız olmak; çekememek.* [DS]|| **karnı alınmamak,** *{ağız} Çekememek; kıskanmak.* [DS]|| **karnı almaz,** *{ağız} Kıskanç; başkalarının başarısını çekemeyen.* [DS]|| **karnı burmak,** *{ağız} 1. Mide veya bağırsağı sancılanmak. 2. Çekememek; kıskanmak.* [DS]|| **karnı burnunda,** *Gebeliği ilerlemiş; doğurması yakın olan.*|| **karnı dar,** *{ağız} Kıskanç; çekemeyen.* [DS]|| **karnı geniş,** *mecaz. 1. Tasasız; gamsız. 2. {ağız} Hoşgörülü.* [DS]|| **karnı gétmek,** *{ağız}* → karnı gitmek. [DS]|| **karnı gitmek,** *İshal olmak.*|| **karnı götürmek,** *{ağız} Birinin nazını çekebilir olmak; tahammül etmek.* [DS]|| **karnı kada,** *{ağız} İlenç; beddua.* [DS]|| **karnı kalkmak,** *{ağız} Çekememek; kıskanmak.* [DS]|| **karnı kara,** *{ağız} Kötü kalpli; kinci.* [DS]|| **karnı karnına geçmek,** *Çok zayıflamak.*|| **karnı katılmak,** *{ağız} 1. Bayılmak. 2. Yüreği sıkışmak.* [DS]|| **karnı kavramak,** *{ağız}* → karnı burmak. [DS]|| **karnına yazmak,** *{ağız} İyice bellemek; mimlemek.* [DS]|| **karnından buza(ğı)lamak,** *{ağız} Aşırı yorgunluktan güçsüz düşmek.* [DS]|| **karnından konuşmak,** *1. Çok hafif sesle konuşmak. 2. Düşünmeden söylemek; yalan yanlış şeyler söylemek.*|| **karnı olmak,** *{ağız} Gebe olmak.* [DS]|| **karnı sırtına gelmek,** *{ağız} Alt üst olmak; tersine dönmek.* [DS]|| **karnı sürmek,** *{ağız} İshal olmak.* [DS]|| **karnı tok,** *Yemek yemiş olan; doymuş; açlık duymama.*|| **karnı tok olmak,** *mecaz. (Söylenen sözlere) inanmak mümkün olma-*

mak; önem vermemek.|| **karnı tok sırtı pek,** *Para sıkıntısı olmayan; geçimi rahat olan.*|| **karnı yarık,** *{ağız} 1. Toprak taşımak için bir yanı açık bırakılarak ağzı dikili çuval. 2. Kötü kalpli. 3. dnz. Yelkeni direğe çeken makara.* [DS]|| **karnı zil çalmak,** *Şiddetli bir açlık duymak; çok acıkmak.*

karınaltı, [karın + altı] *{ağız} is.* Hayvanların üzerine örtülen çulları karın altından bağlamak için iki yanlarına dikilen bağlar. [DS]

kârınatık, [Far. kār + Ar. nātık ناطق كار] *(kâ:rı'na:tık) {OsT} is. müz.* Türk müziğinden en büyük sözlü form.

karınca, [*eT.* karın-ç-ğa / karın-çak] *is. zool.* **1.** Karıncagillerden, ılıman ve tropikal bölgelerde toplu olarak yaşayan, altı binden fazla türü bulunan küçük böceklerin genel adı, *(Formica).* **2.** Döküm sırasında hava kalmasından ya da paslanmaktan dolayı metaller içinde meydana gelen boşluk. **3.** *{ağız}* Sığırların tırnaklarında görülen bir hastalık. [DS] ☞ **karınca ağzı,** *Çok küçük açıklık; küçük delik.*| **karınca asidi,** *kim. Karıncalarda ve kimi bitkilerde bulunan bir tür asit; HCOOH, formik asit.*|| **karınca aslanı,** *zool. Karınca aslanıgillerden, larvaları kum içinde huni şeklinde çukur tuzaklar kazarak karıncaları yakalayıp yiyen böceklerin genel adı, (Planipennia).*|| **karınca aslanıgiller,** *zool. Karınca aslanı ve yakın türleri kapsayan böcek familyası, (Myrmeleonidae).*|| **karınca ayağı,** *{ağız} İnce kıyılmış tütün.* [DS]|| **karınca balı,** *{ağız} Ağaçlarda olan bir zamklı madde; kedi balı.* [DS]|| **karınca başı,** *{ağız} Kumlu toprak.* [DS]|| **karınca belli,** *(Kadın ve kız için) çok ince beli olan.*|| **karınca bilimi,** *biy. Karıncaları inceleyen bilim dalı.*|| **karınca duası,** *Bereket getirdiğine inanılarak okunan ve yazılarak eve, dükkâna asılan Arapça metinli bir dua.*|| **karınca duası gibi,** *(Yazı için) kargacık burgacık; okunaksız; karışık.*|| **karınca gibi,** *1. Pek çok. 2. Çalışkan.*|| **karınca kaderince,** *Elinden geldiği kadar; az da olsa.*|| **karınca kararınca,** *Elinden geldiği kadar; az da olsa.*|| **karınca uykusu,** *{ağız} İpek böceğinin ilk uykusu.* [DS]|| **karınca yağı,** *Renksiz, hoş kokulu, daha çok anestezik olarak kullanılan ilaç; $CHCl_3$ kloroform.*|| **karıncaya binmek,** *Çok yavaş yürümek.*| **karıncayı bile incitmemek,** *Kimseyi üzmeyecek, kırmayacak bir duygu içinde bulunmak; merhametli olmak.*|| **karınca yuvası gibi kaynamak,** *Aşırı derecede kalabalık ve hareketli olmak; kaynaşmak.*

karıncacık, -ğı [karınca-cık] *{ağız} is.* Vücutta çıkan kaşıntı yapan küçük kara kabarcıklar. [DS]

karıncacuk, -ğu [karınca-cuk] *{ağız} is.* Ağustos böceği. [DS]

karıncaezmez, [karın-ca+ez-mez] *sf.* (İnsan için) çok merhametli, ince duygulu; karıncaincitmez.

karıncagiller, [karın-ca-gil-ler] *is. zool.* Yeryüzüne dağılmış pek çok türü bulunan karıncaları kapsayan zar kanatlı böcekler familyası, *(Formicinae, Dolichoderinea, Poneriae, Myrmicinae, Dorylinae).*

karıncaincitmez, [karın-ca+inci-t-mez] *sf.* (İnsan için) çok merhametli, ince duygulu; karıncaezmez.

karıncalamak, [karınca-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Hayvanlar için) tırnak ile et arasında yara olmak. [DS]

karıncalanış, [karınca-la-n-ış] *is.* Karıncalanmak durumu veya biçimi.

karıncalanma, [karınca-la-n-ma] *is.* **1.** Karıncalı hâle gelmek işi. **2.** Deniz kurdu adındaki böceğin ağaç teknelerde açtığı delik. **3.** Bir saç levhanın veya kazanın oksitlenme sonucu yüzeyinin bozulması. **4.** Bir döküm parçasında gaz sıkışmasından meydana gelen şişkinlik. **5.** Bir damar veya sinirin sıkışması gibi sebeplerle vücudun herhangi bir yerinde çok sayıda karınca ısırıyormuş hissi uyandıran iğnelenme.

karıncalanmak, [karınca-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Bir yer, bir şey için) karınca üşüşmek; karınca dolmak; karıncalı hâle gelmek. **2.** Vücudun herhangi bir yerine uyuşukluktan sonra kan hücumu dolayısıyla sayısız iğne batırılıyormuş veya böcek ısırıyormuş gibi olmak. **3.** Pas yüzünden ufak ufak delikler oluşmak. **4.** Döküm parçalarında gaz sıkışması dolayısıyla küçük boşluklar oluşmak. **5.** *mecaz.* (Kafa, beyin vb. için) aşırı zihinsel yorgunluktan dolayı düşünemez olmak; bir konuyu kavramakta güçlük çekmek. **6.** *{ağız}* (Tüfek namlusunun içi için) paslanmak; çürümeye başlamak. [DS]

karıncalar, [karın-ca-lar] *is. zool.* Zar kanatlıların, karınca adlı beş bin kadar türünü toplayan dalı.

karıncalaşmak, [karınca-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Karınca gibi olmak; karınca görünümünde olmak. **2.** (El, ayak vb. için) uyuşmak. **3.** *{ağız}* (İpek böcekleri için) ilk uykularına yatmak. [DS]

karıncalı, [karın-ca-lı] *sf.* **1.** Üzerinde, içinde karınca bulunan; karınca ile dolmuş olan. **2.** (Metal için) pas ya da kötü döküm yüzünden küçük delikleri olan. ☞ **karıncalı tırnak** (dırnak), *{ağız} İçi delik deşik olan at veya eşek tırnağı.* [DS]

karıncamak, [karınca-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-c(ı) -yor]* **1.** (Baca için) çekmek. **2.** (Boğaz için) gıcıklanmak. [DS]

karıncasever, [karın-ca+sev-er] *sf.* **1.** (Bitki için) karıncaların yaşamasına elverişli olan. **2.** (Böcek için) karıncalarla bir arada yaşayan. **3.** (Böcek için) karıncalar tarafından sevilen; karıncalarla ortak yaşayan; karıncaları konak edinen veya onlarda asalak yaşayan. **4.** *is.* Bazı karıncaların yuvasında yaşayan kanatsız cırcır böceği, *(Myrmecophilus acervorum).*

karıncayiyen, [karın-ca+yi-y-en] *sf.* **1.** (Hayvan için) karınca ile beslenen. **2.** *is. zool.* Karınca ile besle-

nen çeşitli memeli hayvanlara verilen ortak ad. **3.** *zool.* İlkel memeliler alt sınıfının tek delikliler takımından, Avustralya, Yeni Gine ve Tasmanya'da yaşayan, kıvrık gaga biçiminde uzun ağızlı, yapışkan dilleri ile karınca ve termitleri yakalayarak yemek suretiyle beslenen, kirpi gibi dikenli, yumurta ile çoğalan ve aynı zamanda memeli bir hayvan, *(Echidna aculeata).*

karıncayiyengiller, [karın-ca + yi-y-en-gil-ler] *is. zool.* Dişsizler takımından iplik gibi ince uzun dilli, karınca yiyen hayvanları kapsayan memeli hayvanlar familyası, *(Echidnidae / Myrmecophagidae).*

karıncayiyenler, [karın-ca+yi-y-en-ler] *is. zool.* Tek familyası karıncayiyengiller olan, iplik biçiminde dar, uzun ince, yapışkan dilli dişsiz memeli hayvanlar alt takımı.

karıncık, -ğı [karın-cık] *is.* **1.** Küçük karın. **2.** Vücutta bazı organlar içinde bulunan küçük boşluklar. **3.** Kalbin alt bölümünde yer alan biri akciğerlere, diğeri de öteki organlara pompalanacak kanı kulakçıklardan alan iki boşluğa verilen ad. 🗗 **karıncık sıvısı,** *Beyin karıncıklarını dolduran sıvı.*‖ **karıncık sistolü,** *Kalp karıncıklarının kasılması.*

karıncımak, [kar-ın-cı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Haset etmek; çekememek; kıskanmak. [DS]

karınça, [karın-ç-ğa] *{eT} is.* → karınca.

karınçak, [karın-çak] *{eT} is.* Karınca. [DLT]

karınçlığ, [karī-mak > karı-nç-lığ] *{eT} is.* Hakaret etme; aşağılama. [EUTS]

karındaş, [karın-daş قرنداش] *{eT} {eAT} {OsT} is.* Kardeş. [DLT] [EUTS] [OKD] [Gabain] [DK]

karındaşlaşmak, [karındaş-la-ş-mak قرندشلشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Birbirini kardeş edinmek.

karıngaç, -cı [kar-mak > kar-ın-mak > kar-ın-gaç] *{ağız} is.* Su çevrintisi; anafor. [DS]

karınkaç, -cı [Rus. karandáš] *{ağız} is.* Kalem. [DS]

karınlama, [karın-la-ma] *is.* Karınla vurmak veya dokunmak eylemi.

karınlamak, [karın-lā-mak قرنلمق] *(karınla:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Karına vurmak. [DLT] **2.** Karınla vurmak veya dokunmak. **3.** *dnz.* (Gemi için) yanaşırken yanını dayamak. **4.** Tereyağını korumak için terbiye edilmiş sığır veya koyun işkembesi içine doldurmak. **5.** *{OsT}* Karnı büyümek; karınlanmak. **6.** *{ağız}* (Direk, duvar vb. için) eğilmek; bel vermek. [DS]

karınlanma, [karın-la-n-ma] *is.* **1.** Karınlanmak eylemi. **2.** Karın sahibi olma veya karın meydana gelme.

karınlanmak, [karın-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Gemi veya iskele için) bir geminin bordası dokunmak. **2.** (Tereyağı için) terbiye edilmiş koyun işkembesi içine konularak korunmak. **3.** *dönşl. f.* Karın meydana getirmek; karın gibi şişlik oluşturmak. **4.** (İç organlar için) karın çeperinin zayıflığı yüzünden dışarı sarkmak. **5.** Karın sahibi olmak; karın edinmek.

karınlaşma, [karın-la-ş-ma] *is.* Karın durumuna gelme.

karınlaşmak, [karın-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karın hâlini almak; karın gibi olmak.

karınlı, [karın-lı] *sf.* **1.** Karnı bulunan; karnı olan. **2.** *mecaz.* Karnı büyük veya çıkık olan.

karınlığ, [karın-lığ] *{eT} sf.* **1.** Karınlı. [EUTS] [DLT] **2.** Karna ait. [EUTS]

karınma, [kar-ın-ma] *is.* **1.** Sallanmak suretiyle karışma. **2.** Çiftleşme.

karınmak, [kar-mak > kar-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sallanarak karışmak. **2.** *{ağız}* (Kadın ve erkek için) cinsel ilişkide bulunmak. [DS] **3.** *{ağız}* (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS]

karınsa, [kar-ın-mak > kar-ın-sa-mak > kar-ın-sa] *is.* Kuşların tüy dökme zamanı. 🗗 **karınsaya girmek,** *Tüy dökmeye başlamak.*

karınsız, [karın-sız] *sf.* **1.** Karnı olmayan. **2.** Karnı belirtilen nitelikte olmayan. **3.** *mecaz. {ağız}* Başkalarını çekemeyen; kıskanç. [DS]

karıntası, [karın+tas-ı] *{ağız} is.* Pastırmacılıkta hayvanın göbek tarafının etlerine verilen ad. [DS]

karıntaş, [karın-daş قرنطاش] *{OsT} is.* Kardeş.

karıntı, [kar-mak *(yığılmak)* > kar-ın-mak > kar-ın-tı قارنتی] *is.* **1.** Akıntıların burgaç sularına karışmasından meydana gelen çevrinti. **2.** Geminin, dalgaların yandan vurması dolayısıyla yol alamaması durumu. **3.** *{OsT}* Havuz suyunun boşaltma deliğine sığmaması yüzünden akıntının geriye doğru dalgalanması.

karıp, [Ar. ġarīb] *{ağız} sf.* Garip. [EUTS]

karısamış, [karı-sa-mak > karı-sa-mış] *{ağız} sf.* Ergenlik çağına gelmiş delikanlı. [DS]

karış[1], [kar-mak > kar-ış] *is.* Karmak eylemi ve biçimi. 🗗 **karış katış,** *{eAT} {OsT} Karmakarışık.*‖ **karış muruş,** *{OsT} Karmakarışık.*‖ **karış muruş etmek,** *{OsT} Karmakarışık etmek.*‖ **karış muruş eylemek,** *{OsT} Karmakarışık etmek.*‖ **karış muruş olmak,** *{OsT} Karmakarış olmak; altüst olmak.*

karış[2], [kār-mak > kar-ış] *{eT} is.* **1.** Mekik ipliği; atkı; argaç; dokumacılıkta enine atılan iplik. [EUTS] [Gabain] **2.** Yünlü kumaş. [DLT]

karış[3], [kār-mak > kar-ış] *is.* **1.** Açılmış ve gerilmiş durumdaki elin baş ve serçe parmak uçları arasındaki uzaklık. *{eT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Yaklaşık 22 cm. kadar gelen bir karış boyundaki eski bir uzunluk ölçüsü birimi. 🗗 **karış karış,** *1. Belirtilen şeyin her yanı. 2. İnceden inceye.*‖ **karış karış aramak,** *Her tarafı dikkatle aramak.*

karış[4], [karġā-ınak > karġı-ş > karış قرش] *{eAT} {ağız} is.* Beddua; kargış. [DK] [DS] 🗗 **karış etmek,** *{ağız}*

İlenmek; beddua etmek; kargamak. [DS]|| **karış götürmek,** *{eAT} Beddua almak.*|| **karış karmak,** *{eAT} Beddua etmek; lanet okumak.*|| **karış vermek,** *{eAT} {ağız} Beddua etmek; ilenmek.* [DS]

karışık, -ğı [kar-ış-ık] *sf.* **1.** Farklı şeylerden meydana gelmiş bütün. **2.** (Yer için) eşyaları bulunmaları gereken yerlerde olmayan; düzensiz; dağınık; karışmış; intizamsız. **3.** (Herhangi bir sıvı veya madde için) içine bulunmaması gereken maddeler katılmış olan; saf olmayan. **4.** Birbirine geçmiş, dolaşmış, dolanmış; ayırması, çözmesi güç olan. **5.** *mecaz.* (Duygu, düşünce vb. için) ne olduğu açık seçik belli olmayan; kolayca anlaşılmayan; net olmayan; aydınlık olmayan. **6.** (Topluluk için) kargaşa ve çalkantı içinde bulunan. **7.** (Büyücü vb. için) cinlerle ilişkisi olduğuna inanılan. 🗗 **karışık kan,** *biy. Sürüngenlerde olduğu gibi atardamarlarda karışık olarak birlikte bulunan temiz ve kirli kan.*

karışıklanmak, [*kar-mak > kar-ış-ık-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Karışık hâle gelmek.

karışıklık, -ğı [kar-ış-ık-lık] *is.* **1.** Karışık olma durumu ve karışık olan şeyin niteliği. **2.** Düzen yokluğu; düzensizlik. **3.** Düzenli, açık ve anlaşılır olmayan şeyin durumu. **4.** Bir toplulukta düzen ve disiplin yokluğu; düzensizlik; kargaşa. **5.** Toplumda siyasi otoritenin yokluğuyla ortaya çıkan kavgalı, dövüşlü durum; anarşi; kargaşa. 🗗 **karışıklık çıkarmak,** *Düzeni bozmak; bölücülük yapmak.*|| **karışıklık çıkmak,** *Düzen bozulmak; ortalık karışmak.*

karışılma, [kar-ış-ıl-ma] *is.* Karışılmak eylemi.

karışılmak, [kar-ış-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Bir veya daha çok kişi veya nesnenin arasına girilmek; katılmak. **2.** (Yapılmakta olan bir iş, konuşma vb. için) başkaları tarafından etkide bulunulmak; karışmak istenilmek; müdahale edilmek; engellenmek.

karışım, [kar-mak > kar-ış-mak > kar-ış-ım] *is.* **1.** Değişik ögeleri bir araya getirip karıştırma işi. **2.** Bu şekilde meydana getirilmiş madde veya nesne. **3.** *kim.* Değişik maddelerin bir kimyasal tepkimeye girmeden meydana getirdiği bütün; mahlut.

karışlama, [karış-la-ma] *is.* Karışla ölçme.

karışlamak, [karış-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyin uzunluğunu karışla ölçmek; kaç karış geldiğini bulmak; *{eT} (aym).* [DLT]

karışlık, -ğı [karış-lık] *sf.* (Boy veya uzunluk için) belirtilen sayıda karıştan meydana gelen.

karışma, [kar-ış-ma] *is.* **1.** Birbiri içine girme eylemi; karışık hâle gelme. **2.** Birbiri içinde dağılma. **3.** Alt üst olma; düzeni gitme; düzensiz hâle gelme. **4.** Bulanma; saydamlığını kaybetme; duruluğu gitme. **5.** Birinin işine veya sözüne müdahale etme; engelleme. **6.** Katılma; girme; dahil olma; aralarında kaybolma. **7.** Bakma; ilgilenme. **8.** Cin ve perilerle ilgisi olma. **9.** *huk.* İki taşınmazın birbirinden ayrılamayacak hâle gelmesi durumu. **10.** *iletş.* İletişimi bozacak veya saptıracak şekilde iki telin veya kanalın birbirine değmesi veya girmesi.

karışmak, [*kar-mak > kar-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ır]* **1.** İki ve daha çok şey bir araya gelerek birbiri içine girmek; karışık hâle gelmek; karılmak; katılmak. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [DK] **2.** Birbiri içinde dağılmak. **3.** Cin ve perilerle ilgisi olmak. **4.** *huk.* İki taşınmaz birbirinden ayrılamayacak hâle gelmek. **5.** *dönşl.* Bir araya gelmek; katılmak; aralarına girmek; dahil olmak; aralarında kaybolmak. **6.** Alt üst olmak; düzeni gitmek; düzensiz hâle gelmek; dağınık olmak. **7.** Bulanmak; saydamlığını yitirmek; duruluğu gitmek. **8.** Açıklığını, anlaşılırlığını yitirmek; anlaşılması güçleşmek. **9.** Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek; araya girmek. **10.** El atmak; ilgilenmek; bakmak. **11.** İletişimi bozacak veya saptıracak şekilde iki tel veya kanal birbirine değmek veya girmek. **12.** Yetkisinde olmak; görevi olmak; iş edinmek. **13.** *{eT}* Birini karşılamaya gitmek; karşılaşmak. [DLT] [İKPÖy.] **14.** *{eT}* Çarpışmak; karşı karşıya gelmek; düşman kesilmek. [EUTS] [İKPÖy.] **15.** *{eT}* Mağlup olmak. [EUTS] **16.** *{eT}* Kamaşmak. [DLT] 🗗 **karışanı görüşeni olmamak,** *İşine kimse karışmamak; özgür olmak.*

karıştırıcı, [kar-ış-tır-ıcı] *sf.* **1.** Karıştırma işini yapan. **2.** *mecaz. sf.* Ortalığı birbirine katan; karışıklık çıkaran; fitne yaratan; fitneci; bozguncu. **3.** *is.* İki ve daha çok maddeyi birbiri içinde dağıtmaya, karıştırmaya yarayan aletlerin genel adı; mikser.

karıştırıcılık, -ğı [kar-ış-tır-ıcı-lık] *is.* Karıştırıcı olma durumu; fitnecilik.

karıştırılma, [kar-ış-tır-ıl-ma] *is.* Karıştırılmak eylemi.

karıştırılmak, [kar-ış-tır-ıl-mak] *edil f. [-ır]* Karıştırmak işi yapılmak; karışık hâle getirilmek.

karıştırış, [kar-ış-tır-ış] *is.* Karıştırmak eylemi veya biçimi.

karıştırma, [kar-ış-tır-ma] *is.* Karışık hâle getirme.

karıştırmak, [kar-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Karışmak işini yaptırmak; karışmasını sağlamak. **2.** Bir şeyi karışık hâle getirmek; düzensiz ve dağınık duruma getirmek. **3.** Birçok şeyden bir karışım meydana gelecek biçimde bir karışım yapmak; birbirine katmak. **4.** Ne olduğunu, nasıl olduğunu anlamak için bir bir incelemek; bakmak; elle yoklamak; elden geçirmek. **5.** Ayırt edememek; kim olduğunu seçememek; tam olarak anlayamamak; birini öteki sanarak aldanmak. **6.** Sırasını, yerini şaşırmak. **7.** (Akıl, zihin vb. için) şaşkınlığa, kuşkuya düşürmek; bozmak; bulandırmak. **8.** (Alet vb. için) kurcalamak; oynamak; bozmak. **9.** Gözden geçirmek; üstünkörü okumak. **10.** Olumsuz sayılan bir şeyi içine almak; dahil etmek. **11.** Dibinin tutmaması,

taşmaması, kesilmemesi için pişen yemeği kaşıkla alt üst etmek.

karışuk, [kar-ış-mak > karış-uk] *{eAT} sf.* Karışık. [DK]

karıt, [Ar. ġārat] *{eT} is.* Sövme; küfür. [DLT]

karıtmak, [karī-mak > karı-t-mak قارتق] *{eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* Kocatmak; ihtiyarlatmak. [DLT]

karıva, [? karıva] *{ağız} is.* **1.** Rastık denilen tahıl hastalığı. **2.** Soğan tohumu. [DS]

karıyaşı, [karı+yaş-ı / kanyaş ?] *{ağız} is.* Sığırlara gaz sancısı veren bir ot. [DS]

karızan, [karī-mak > karī-zan ?] *{eT} is.* Çok kocamış kişi. [DLT]

-kâri, [Far. kārī کاری] *(kâ:ri:) {OsT} is.* Sonuna getirildiği Farsça kelimelere *"-cilik"* anlamı katan son ek.

kari[1], [Ar. ḳarye > ḳārī قاری] *(ka:ri:) {OsT} is.* Köylü.

kari[2]**, -i'i** [Ar. ḳırā'at > ḳārī قارء / قاری] *(ka:ri) {OsT} is.* **1.** Okuyan; okuyucu. **2.** Kur'an'ı usulüne göre okuyan.

kari'a, [Ar. ḳāri'a قارعه] *(ka:ria) {OsT} is.* **1.** Kıyamet. **2.** Ansızın gelen bela; felaket. **3.** Şiddetli rüzgâr. **4.** Beladan kurtulmak için okunan *el-Kariatü* suresi.

kariat, [Ar. ḳāri'āt قارئات] *(ka:ria:t) {OsT} is.* Okuyan bayanlar; bayan okuyucular.

karîb, [Ar. ḳurb > ḳarīb قریب] *(kari:b) {OsT} sf.* **1.** Yer ve zaman bakımından uzak olmayan; yakın. **2.** Soyca veya ilişkili olarak insana yakın olan; akraba; komşu. **3.** *zf.* Yakın olarak; aşağı yukarı; tahminî. ◻ **karîbü'l-ahd,** *{OsT} Yakın zamanda.*

karîben, [Ar. ḳarīb > ḳarīben قریباً] *(kari:'ben) {OsT} zf.* Yakın olarak; çok geçmeden.

kariblik, [karib-lik] *is.* Yakın olma; yakınlık.

karibu, [Algonkin *(Kanada yerl. d.)* caribou] *is. zool.* Çok hızlı koşan, Kuzey Amerika ve Sibirya'da yaşayan Kanada ren geyiği, *(Rangifer caribou).*

karide, [Yun. kharúdi] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

karides, [Yun. karida > karides] *is. zool.* Tuzlu ve tatlı sularda yaşayan, ıstakoz ve yengece yakın bir kısım kabukluların genel adı, *(Paleamon).*

karidesçi, [karides-çi] *is.* Karides avlayan ya da satan kimse.

karidesgiller, [karedes-gil-ler] *is. zool.* Yandan basık uzun gövdeli, on ayaklı kabuklular familyası, *(Caridídea).*

kari'e, [Ar. ḳāri'e قارئه] *(ka:rie) {OsT} is.* Okuyan kadın; okuyucu kadın.

karih, [Ar. ḳarīḥ قریح] *(kari:h) {OsT} sf.* **1.** Yaralı. **2.** Çıbanlı.

kariha, [Ar. ḳarīḥa قریحه] *(kari:ha) {OsT} is.* **1.** İnsanda kendiliğinden oluşan düşünce. **2.** Bir düşünceyi ortaya koyma gücü; yaratıcı güç. **3.** Padişahın verdiği yazılı veya sözlü buyruk. ◻ **karihası geniş,** *Yaratıcı güce sahip.*

karihadan, [kariha-dan] *zf.* Hazırlıksız olarak; düşünmeksizin. ◻ **karihadan atmak,** *Uydurmak.*|| **karihadan konuşmak,** *Hazırlıksız olarak içinden geldiği gibi konuşmak.*

karihazat, -dı [Ar. ḳarīḥa + Far. zād قریحه زاد] *(kariha:za:d) {OsT} sf.* Zihinde kendiliğinden doğan; karihadan gelen.

kari'în, [Ar. ḳārī' > ḳāri'īn قارئین] *(ka:rii:n) {OsT} is.* Okuyucular; okuyanlar.

karik, -ği [Yun. khalikhi] *{ağız} is.* **1.** Oğlak. **2.** Üstü keçi kılından, altı ipten yapılmış bir tür ayakkabı. [DS]

karikatür, [İt. caricatura > Fr. caricature] *is.* **1.** Bir kişinin veya bir şeyin belirgin bir tarafını ele alarak, abartılı biçimde çizgilerle yapılan düşündürücü ve güldürücü resim. **2.** *mecaz.* Aslı taklit edilerek, beceriksizce acemice yapılan şey; taslak. ◻ **karikatür gibi,** *Dış görünüşü çok gülünç olan.*

karikatürcü, [karikatür-cü] *is.* Karikatür çizen sanatçı; karikatürist.

karikatürcülük, -ğü [karikatür-cü-lük] *is.* Karikatür çizme sanatı.

karikatürist, [Fr. caricarturiste] *is.* Karikatür çizen sanatçı; karikatürcü.

karikatürize, [Fr. caricaturisé] *sf.* Karikatür hâline getirilmiş; gülünçleştirilmiş. ◻ **karikatürize etmek,** *Gülünç ve abartılı biçimde, çarpıtarak anlatmak; gülünç hâle getirerek alay konusu yapmak; karikatürleştirmek.*

karikatürleştirme, [karikatür-le-ş-tir-me] *is.* Karikatür hâline getirmek eylemi.

karikatürleştirmek, [karikatür-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Karikatür hâline getirmek; karikatürünü yapmak; karikatürle anlatmak. **2.** Gülünç ve abartılı biçimde, çarpıtarak anlatmak; gülünç hâle getirerek alay konusu yapmak; karikatürize etmek.

karim, [? karim] *{ağız} is.* Bağlarda yağmur suyu için açılan kanal. [DS]

karimek, [karī-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaşlanmak. [DS]

karîn, [Ar. ḳarn > ḳarīn قرین] *(kari:n) {OsT} sf.* **1.** Az bir ara ile ayrılmış olan; çok yakın. **2.** Aralarında sürekli ve sıkı ilişkiler bulunan kimseler; arkadaş. **3.** İsteğine ulaşmış olan; sahip olan. **4.** *tar.* Padişahların daima yanında bulunan; mabeyinci. **5.** *isl.* Kur'an'a göre insanın yanında ikinci bir ruh olarak bulunan, gerçek niteliği Allah'ın bilgisinde olan gizli varlık. **6.** *isl.* Kelamcılara göre şeytan ve melek olmak üzere insanın yanında bulunan iki varlık.

karin etmek, *Yakınlaştırmak; birleştirmek.*|| **karîn-i evvel,** *{OsT} Baş mabeyinci.*|| **karîn-i kabûl,** *{OsT} Kabule hak kazanmış; razı olmuş.*|| **karîn-i re'y-i sâib,** *{OsT} Düşünülene uygun; isabetli.*|| **karîn-i sânî,** *{OsT} İkinci mabeyinci.*|| **karîn-i tahsîn,** *{OsT} Uygun görülmüş; beğenilmiş.*

karina, [Lat. carina *(kabuk)* > İt. carina] *(kari'na) is. dnz.* **1.** Gemi omurgası. **2.** Gemi teknesinin su içinde kalan kısmının dış yüzü. **3.** *zool.* Hayvanların vücudunda bulunan sivri ve keskin çıkıntı. **karina bakımı,** *dnz. Bir geminin karinasını temizlemek ve onarmak.*|| **karina etmek,** *dnz. Bir geminin karinasını onarmak ve temizlemek için tamamı görününceye kadar diğer yanına yatırmak.*

karinalama, [karina-la-ma] *is.* Uçak, motor gibi hareketli araçlarda hareketini kolaylaştırıcı işlemleri gerçekleştirme.

karinalamak, [karina-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir akışkan içinde hızla yer değiştirmesi gereken cisimlere ilerlemeye elverişli biçimi vermek.

karinalılar, [karina-lı-lar] *is. zool.* Ön tarafında gemi karinesine benzer ince bir göğüs kemiği olan kuşları kapsayan alt sınıf, *(Carinate).*

karinasızlar, [karina-sız-lar] *is. biy.* Deve kuşları, boylu kuşlar ve kiviler gibi karinaları bulunmayan, ufak, körelmiş kanatlı ilkel yapılı kuşları içine alan bölüm, *(Ratitae).*

karine, [Ar. ḳarîne قرينه *(eşleme)* *(kari:ne) {OsT} is.* **1.** Karışık ve anlaşılması güç bir durumun anlaşılmasına ve meselenin çözümüne yarayan ipucu, iz. **2.** Bir durumun anlaşılmasına yardım eden hâl; belirti. **3.** *huk.* Bilinenden bilinmeyeni çıkarmaya yarayan hukukî çıkarımlara verilen ad. **karîne-i inkisâr,** *{OsT} fiz. Kırılma indisi.*|| **karîne-i katı'a,** *{OsT} huk. Birinci derece ispat edici kanıt sayılan belirti.*|| **karîne-i katı'a-i kanûniye,** *{OsT} huk. Yargının sebepleri arasında bulunan tanıklık, yemin gibi çıkarımlar.*|| **karine ile anlamak,** *{OsT} Sözün gelişinden anlamak.*|| **karîne-i mâni'ā,** *{OsT} ed. Mecazlı kelimenin kendi anlamında kullanılmaması.*

karir, [Ar. ḳarîr قرير] *(kari:r) {OsT} sf.* Herhangi bir durumdan sevinç duymuş olan; sevinçli; kıvançlı. **karîrü'l-ayn,** *{OsT} Gözü aydın.*

karismek, [Brah. kariś-mek] *{eT} işteş. f. [-iir]* Kavga etmek; düşmanlaşmak. [Gabain]

karitas, [Lat. caritas] *is.* Hristiyan ilahiyatçılara göre, kişinin hem kendi adına Tanrı'ya, hem de tanrının yaratığı olan diğer insanlara karşı beslediği doğaüstü sevgi.

kariyer[1], [İt. carriera *(araba yolu)* > Fr. carrière] *is.* **1.** Kişinin tümüyle kendisini verdiği, yükselme, ilerleme durumu bulunan meslek. **2.** Diplomatlık. **3.** Üniversite öğretim üyeliği mesleği; akademik kariyer. **kariyer sahibi,** *Bir alanda bilimsel çütlere uygun araştırma ve inceleme yapmış olan kimse.*|| **kariyer yapmak,** *Üniversite öğretim üyeliği için gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak.*

kariyer[2], [İng. to carry *(taşımak)* > personnel carrier] *is.* Asker ve polis taşımakta kullanılan bir tür zırhlı araç.

kariz, [Far. kāhriz > kāriz کاريز] *{OsT} is.* Kirli suların akıp gitmesi için yer altında açılan su yolu; lağım; keriz.

karizma, [Yun. kharisma *(cömertlik)* > Fr. charisme] *is.* Kitleleri büyüleyici bir etki altında tutan güç; büyüleyicilik; etkileyicilik; otorite.

karizmatik, -ği [Fr. charismatique] *sf.* Kitleleri büyüleyici bir etki altında tutarak toplumun saygınlığını kazanan; etkileyici; büyüleyici.

kark[1], [? kārk] *(ka:rk) {ağız} is.* Sıra; dizi. [DS]

kark[2], [kar-mak *(birikmek)* > kar-ık > kark] *{ağız} is.* Ark; su yolu. [DS]

karkag, [kurġā-mak > kurġā-k] *{eT} is.* Suyu ve bitkisi bulunmayan kır; çöl. [DLT]

karkal, [kar-mak *(yığmak)* > kar-ka-l] *{ağız} is.* Su birikintisi; arık. [DS]

karkalak, -ğı [kar-ka-l-ak / kar-ga-l-ak] *{ağız} is.* **1.** Deniz veya ırmağın kıyıya attığı ağaç parçaları. **2.** Dışarıya doğru çıkık göz. **3.** Gövdesi yumuşak, ceviz büyüklüğünde meyveleri olan bir funda. [DS]

karkan, [kar-kan ?] *{ağız} is.* Karnı büyük insan. [DS]

karkanadus, [? karkanadus] *{eT} is.* Kusma hastalığı. [EUTS]

karkandus, [? karkandus] *{eT} is.* → karkanadus. [EUTS]

karkar, [kar *(yans.)* > kar + kar] *{ağız} is.* Gargara. [DS]

karkara, [Ar. kerker / karkar] *is. zool.* Uzun bacaklıklardan, bataklık bölgelerde yaşayan ve sorguç tüyleri süs olarak kullanılan kuş türü.

karkas, [Fr. carcasse] *is.* **1.** Demirli beton ile yapılmış yapı; iskelet. **2.** Kasaplık hayvanlarda sakatat ve artıklar temizlendikten sonra geriye kalan vücut bölümü.

karkaşa, [karga-ş-a / karka-ş-a قرقشه] *{OsT} is.* Kavga; savaş.

karkı, [kargı] *{ağız} is.* Barut kabı. [DS]

karkın, [*eT.* karā-mak *(kararmak)* > kara-kı-mak > kar(a)kı-n ?] *is.* **1.** *{OsT}* Hayvanın sağrısından çıkan siyah ve işe yaramaz deri. **2.** *{ağız}* Karaya ya da mora boyanmış deri. [DS]

karkırmak, [kar(ı)k-ır-mak قرقرمق] *{OsT} [-ur]* (Göz için) parlak ışıktan kamaşmak.

karkırtmak, [kar(ı)k-ır-t-mak قرقردمق] *{eAT} [-ur]* Karartmak.

karkış, [karġā-mak > karġı-ş] *{eAT} {ağız} is.* → kar-

gış. [DK] [DS] 🗗 **karkış tökmek,** *{ağız} İlenmek; beddua etmek.* [DS]

karkışlamak, [kar-gış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İlenmek; beddua etmek. [DS]

karkot, [? karkot] *{ağız} is.* Mısır unu ile yapılan bir tür lapa. [DS]

karkuğ, [kork-mak > kork-uġ] *{eT} is.* Korkunç.

karkuşu, [Yun. kharderina [Tietze] / kar + kuş-u] *{ağız} is.* İspinoz. [DS]

karkuy, [karġū / karġūy / karġuñ] *{eT} is.* Atmaca kuşu. [DLT]

karkuzlanmak, [kar-kuz-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hindi gibi kabarmak. [DS]

karkürücek, -ği [kar+kürü-y-ecek] *{ağız} is.* Toprak damlı evlerin üzerindeki karları temizlemekte kullanılan büyükçe kürek; kürden. [DS]

karlağuç, -cu [*eT.* karlıġaç > karlaġuç قرلاغج] *{eAT} is.* Kırlangıç.

karlama, [kar-la-ma] *is.* **1.** Karlı duruma getirme. **2.** *iletş.* Televizyonlarda yayını net alamamaktan kaynaklanan kabarcıklı görüntü bozukluğu. **3.** *{ağız}* Soğuk ve karlı bir günde uçamadığı için yakalanan ve ötmeyen keklik. [DS]

karlamak, [*eT.* kār > kar-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Karlı hâle getirmek; *{eT} (aynı).* [DLT] **2.** *gçsz.* (Hava için) kar yağmak; yağış kara dönmek; kara çevirmek.

karlambaç, -cı [kar-la-mak > kar-la-ma+aş] *{ağız} is.* Kar ve pekmez karışımı bir içecek. [DS]

karlangaç, -cı [*eT.* karlıġaç] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

karlanguç[1]**, -cu** [kar-la-n-guç] *{ağız} is.* Karda gezmek için kullanılan bir araç. [DS]

karlanguç[2]**, -cu** [karla-n-ġuç قرلنغوج] *{OsT} is. zool.* Kırlangıç.

karlañğuç[2]**, -cu** [kar-la-n-ğuç] *{ağız} is.* Hayvanların ağzında çıkan bir kabarcık. [DS]

karlankuş, [*eT.* karlıġaç] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

karlanma, [kar-la-n-ma] *is.* Karla örtülme; karlı hâle gelme.

karlanmak, [kar-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kar ile örtülmek; karlı hâle gelmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Kar sahibi olmak; kar edinmek; kar almak. **3.** (Soğutucular için) soğutma bölümünde buz birikimi olmak.

karlatmak, [kār > kar-lā-mak > kar-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kar yağdırmak. [DLT]

karlava, [? karlava / kālava] *{ağız} is.* Kendirden saç örgüsü tekniğinde örülmüş uzunca kamçı. [DS]

kârlı, [kâr-lı] *(kâ:rlı) sf.* Kârı olan; kazançlı. 🗗 **kârlı çıkmak,** *Bir işten kazanç sağlamış olmak; kazançlı çıkmak.*|| **kârlı iş,** *İyi para kazandıran iş veya çalışma.*

karlı, [kar-lı] *sf.* **1.** (Hava için) kar yağan; karın yağdığı. **2.** Üzerinde, içinde kar bulunan. **3.** (Akarsu rejimi için) kar suyu ile beslenen.

karlıg, [kār > kar-lıġ] *{eT} sf.* Karlı. [Clauson]

karlıgaç, [karġı-lāç / karlı-ġāç] *(karğıla:ç) {eT} is.* Kırlangıç. [DLT] [EUTS]

karlık[1]**, -ğı** [kar-lık] *{ağız} is.* **1.** Yazın kullanmak üzere kıştan içine kar doldurulan çukur; kar kuyusu. **2.** Dam arkalarında kar atılan yer. **3.** Çatılardan akan yağmur sularının indiği yer. [DS] **4.** İçine kar veya buz koymak için bölmesi bulunan soğutucu kap.

karlık[2]**, -ğı** [Bul. karlik] *{ağız} is.* Çobanların koyunları yakalamakta kullandıkları ucu kancalı değnek. [DS]

karlık[3]**, -ğı** [? karlık] *{ağız} is.* Üstü hasır kaplı, on litrelik yuvarlak damacana.

karlılık, [kar-lı-lık] *is.* Bir bölgede karlı yağış günlerini belirleyen istatistiksel rakam.

Karluklar, [kar-luk-lar] *is.* Karahanlı devletinin halkını meydana getiren iki Türk boyundan birisi.

karın, [Ar. ḳarm قرم] *{OsT} is.* Değerli insan.

karma[1]**,** [kar-ma قرمه] *is.* **1.** Karmak eylemi. **2.** Farklı türden olan nesneleri karıştırma; iç içe geçmelerini, birbiri içinde dağılmalarını sağlama. **3.** Oyun kâğıtlarını her oyun öncesi iyice karıştırma. **4.** *sin.* Bir filme ait birçok ses bandını belirli şiddet ölçülerine göre karıştırma işlemi; miksaj. **5.** Sporda çeşitli kulüp ve sporculardan meydana getirilen takım. **6.** *{ağız}* Etli pilav. [DS] **7.** *{ağız}* Bulgur, zeytinyağı, maydanoz ve ekşi ile pişirilip asma yaprağı ile yenilen bir pilav. [DS] **8.** *{ağız}* Arpa, çavdar ve mısır unu karıştırılarak yapılan bir hayvan yemi. [DS] **9.** *sf.* Aynı türden fakat farklı çeşitlerden meydana gelmiş; karışık; katışık. *{eT} {OsT} (aynı)* [Clauson] [DK] 🗗 **karma bez,** *anat. Pankreas gibi hem iç, hem de dış salgısı olan bez.*|| **karma eğitim,** *eğit. Erkek ve kız öğrencilerin birlikte eğitimini sağlayan sistem.*|| **karma ekonomi,** *eko. Hem özel girişim hem de devlet girişimlerine birlikte yer veren ekonomik sistem.*|| **karma ışınım,** *fiz. Tanecik ve foton gibi farklı türden parçacıkların oluşturduğu ışınım.*|| **karma komisyon,** *Mecliste çeşitli parti üyelerinin görev aldığı komisyon.*|| **karma okul,** *eğit. Hem kız hem de erkek öğrencilerin birlikte öğrenim gördüğü okul.*|| **karma sergi,** *Birden çok ressamın birlikte katıldığı sergi.*|| **karma sinir,** *anat. Hem duygu, hem de motor sinirlerini bir arada taşıyan sinir telleri.*|| **karma tamlama,** *dbl. İsim tamlamalarında ögelerden birisinin veya her ikisinin de sıfat tamlaması olması durumundaki tamlama.*

karma[2]**,** [kar-mak > kar-mā] *(karma:) {eT} is.* Yağma; talan. [DLT]

karmaç, -cı [kar-mak > kar-ma-ç] *is.* **1.** Bir kabın içindeki maddeleri karıştırıp karmaya yarayan çu-

buk. **2.** *{ağız}* Saman, toprak ve su karışımı çamur. **3.** Taş ve kerpiç evlere yapılan toprak sıva. **4.** Yağlı taze mısır ekmeği. **5.** Kepek, küspe vb. karışımı hayvan yemi. **6.** Ekmek ufağı ve peynir karışımı yiyecek. [DS]

karmagüdel, [kar-ma + gü(t)-e-l] *{ağız} sf.* Karmakarışık. [DS]

karmak[1], [kar-mak قارمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyi bir şeyle karıştırmak; birbiri içine katarak karıştırmak; karılmış hâle getirmek; katmak; bir araya koymak; ekletmek; bitiştirtmek; üst üste yığdırmak. *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [İKPÖy.] [DLT] [DS] **2.** Toz halindeki bir maddeye sıvı ekleyerek hamur veya çamur hâline getirmek; yoğurmak. **3.** Oyun kâğıtlarını iyice karıştırmak.

karmak[2], [kā-mak *(eklemek; yığmak)* > kā-r-mak] *(ka:rmak) {eT} {eAT} {OsT} {ağız}. gçsz. f. [-ar]* **1.** (Kanalda veya arkta akan su için) önüne bir şey gerilerek birikmek, kabarmak; taşmak; büvetlenmek; durgun olmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [DK] [DS] **2.** Boğulmak. [DLT] 🗗 **kara taşmak,** *{eT} Kabararak taşmak.* [DK]‖ **karmak inmek,** *{OsT} Met ve cezir olmak.*‖

karmak[3], [kar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Hastalık bulaşmak; sirayet etmek. [DS]

karmak[4], [kar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ölçmek; karışla veya parmak ucundan dirseğe kadar olan uzunluğu birim alarak ölçmek. [Clauson]

karmak[5], [kar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Bıkmak; usanmak; doymak. [DS]

karmak[6], [kar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Hayvanları çiftleştirmek. **2.** *gçsz. f.* (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS]

karmak[7], [kar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Birisinin arkasından kötü konuşmak. [DS]

karmak[8], [kar-mak قرمق] *{eAT} gçsz. f. [-ır]* Kararmak; bulanmak.

karmak[9], **-ğı** [kar-māk] *(karma:k) is.* **1.** *{eT}* Çengel. [KB] **2.** *{ağız}* Olta. [DS]

karmakarış, [kar-ma+kar-ış] *sf.* Karışık; düzensiz. 🗗 **karmakarış etmek,** *Karışık hâle sokmak.*‖ **karmakarış olmak,** *Dağınık ve karışık bir durumda olmak.*

karmakarışık, -ğı [kar-ma+kar-ış-ık] *sf.* Birbirinden ayrılamayacak derecede çok karışık ve düzensiz biçimde olan; dağınık ve karışık. 🗗 **karmakarışık etmek,** *Çok karışık ve birbirinden ayrılamayacak duruma getirmek.*‖ **karmakarışık olmak,** *Çok karışık ve içinden çıkılamaz durumda olmak.*

karmakudal, [kar-ma+güd-e-l] *{ağız} sf.* Karmakarışık. [DS]

karmaksız, [kār-mak > karmak-sız] *{eT} sf.* Karışıksız; katıksız; katkısız. [EUTS]

karmalamak[1], [karma > karma-lā-mak قرملمق] *(karmala:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Yağma etmek; yağmalamak. [DLT] **2.** *{eAT}* Yakalamak; tutmak; kavramak. [DK] **3.** *{eAT} {ağız}* Avuçta sıkmak; kapmak. [DK] [DS]

karmalamak[2], [kar-ma-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tavanı kireç ya da çamur ile kaplamak. [DS]

karmalanmak, [karma-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yitirilen şeyi büyük bir çaba ile aramak. [DS]

karmalaşmak, [karma > karma-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte yağmalamak. [DLT]

karmalık, -ğı [kar-ma-lık] *is.* Karma olma durumu; karma olan şeyin niteliği.

karmamak, [ḫarba-mak / karba-mak > karvā-mak قارمق] *{eT} gçl. f. [-r]* ➔ karvamak.

karman, [kar-man] *sf.* Karışıklık bildiren *"karman çorman"* ikilemesinde geçer. 🗗 **karman çarman,** *{ağız}* ➔ karman çorman. [DS]‖ **karman çorman,** *{ağız} Karmakarışık; düzensiz.* [DS]‖ **karman şorman,** *{ağız}* ➔ karman çorman. [DS]

karmanmak, [Moğ. kara-mak => karma-n-mak] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Çevresine bakınmak; aranmak. [DK] **2.** Ele geçirmek için etrafında dolaşmak. [DK] **3.** Tutunmak. **4.** Boylanmak. [DK]

karmanyola, [İt. carmagnola] *(karmanyo'la) is.* Şehir içinde ıssız bir yerde sıkıştırıp ölüm tehdidi ile yapılan soygun; şehir eşkıyalığı.

karmanyolacı, [karmanyola-cı] *is.* Şehir içinde ıssız yerlerde sıkıştırıp ölümle tehdit ederek soygun yapan kimse; şehir eşkıyası.

karmanyolacılık, -ğı [karmanyola-cı-lık] *is.* **1.** Karmanyolacı olma durumu. **2.** Karmanyola yöntemiyle yapılan soygun işi.

karmapt, [Sansk. karmapatha] *{eT} is.* **1.** Amel; eylem. [EUTS] **2.** İş yapma yolları. [EUTS] [Gabain]

karmaput, [Sansk. karmapatha] *{eT} is.* ➔ karmapt.

karmaşa, [kar-ma-ş-mak > kar-ma-ş-a] *is.* **1.** Birbirine zıt ve farklı pek çok ögenin meydana getirdiği biçim ve durum; karmaşıklık. **2.** *psikol.* Hasta davranışların temelinde yer alan, kişinin bilincini az çok şartlandıran, çoğunlukla çocukluk dönemine ait baskı altında tutulmuş hatıra, duygu ve düşüncelerin tümü; kompleks.

karmaşık, -ğı [kar-ma-ş-mak > kar-ma-ş-ık] *sf.* **1.** Birbirinden farklı pek çok öge bulunduran; birbirine az çok aykırı birçok şeyden oluşan; mudil. **2.** *is. kim.* Bir çözeltide iki yönlü olarak ayrışabilen birleşik veya iyon; kompleks. 🗗 **karmaşık sayı,** *Ondalık kesir dışında düzenlenmiş sayı; kompleks sayı. "2 gün 5 saat 10 dakika 7 saniye."*

karmaşıklaşma, [kar-ma-ş-ık-la-ş-ma] *is.* Karmaşık hâle gelme.

karmaşıklaşmak, [kar-ma-ş-ık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karmaşık hâle gelmek; karmaşık bir durum almak.

karmaşma, [kar-ma-ş-ma] *is.* Karmaşık durum meydana getirme.

karmaşmak, [kar-ma-ş-mak] *işteş f. [-ır]* Birden çok şey bir araya gelerek birbiri içine girip karışmak; iç içe girmek; iyice karışmak; altüst olmak.

karmaştırma, [kar-ma-ş-tır-ma] *is.* Karmaşık bir hâl almasını sağlama.

karmaştırmak, [kar-ma-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birden çok şeyi bir araya getirerek birbiri içine girip karışmasını sağlamak; iç içe katmak; iyice karıştırmak.

karmen, [Fr. carmin] *is.* **1.** Kırmız böceğinden elde edilen parlak kırmızı renkte bir madde. **2.** Parlak kırmızı renk.

karmış, -cı [kar-mış] *{ağız} is.* Çirkin; cildi bozuk. [DS]

karmık, -ğı [kar-mak *(su birikmek, taşmak)* > karmık] *{ağız} is.* **1.** Çay ve dere ağzına yapılmış balıkçı seti. **2.** Hayvanların karınları ile bacakları arasındaki bölge. **3.** Hamur içindeki sert toparlak. [DS]

karmuk, -ğu [kar-mak *(karıştırmak)* > kar-muk] *{ağız} is.* **1.** Büyük kanca. **2.** Çengel. [DS]

karmuslamak, [karmus-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyi karanlıkta elleri ile yoklayarak aramak. [DS]

karn, [Ar. ḳarn قرن] *is.* **1.** Boynuz. **2.** Yüz yıllık süre; yüzyıl; asır; çağ. **3.** Vakit; zaman. **4.** *sf.* Aynı yaşta olan; akran; yaştaş. ⊟ **karn-ı zaby,** *Geyiğin başındaki çatal boynuz.*|| **karnü'l-cerâd,** *zool. Çekirgenin başındaki uzun tüy.*

karnabahar, [Far. keremb-i bahār => karnabahār قرنبهار] *(karnabaha:r) is. bot.* Turpgillerden, Doğu Akdeniz kökenli, yaprakları lahanaya benzeyen, çiçekleri etli ve tanecikli, çiçekleri ve çiçekliği sebze olarak yenen iki yıllık otsu bitki, *(Brassica oleracea botrytis).*

karnabit, [Ar. ḳarnābīt قرنابيت] *(karna:bi:t) {OsT} is. bot.* Karnabahar.

karnagu, [*karnā-mak > karnā-ġū] *(karna:gu:) {eT} sf.* Karınlı; koca karınlı. ⊟ **karnagu er,** *{eT} Koca karınlı adam.* [DLT]

karnak, [*karnā-mak > karnā-k] *(karna:k) {eT} sf.* **1.** Koca karınlı; karnı kocaman olan. **2.** *is.* Yaşlı, kart cariye.. ⊟ **karnak er,** *{eT} Koca karınlı adam.* [DLT]

karnaksı, [kar(ı)nak-sı] *sf.* (Can sıkan, can sıkıcı durum veya kimse için) sövgü sözü.

karnakuç, -cu [karna-kuç ?] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

karnakuş[1], [karna+kuş] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

karnakuş[2], [? karnakuş] *{ağız} is.* Kubbe gibi damı ve tepesinde küçük penceresi bulunan eski tip ev. [DS]

karnal[1], [kar(ı)n-al] *{ağız} is.* **1.** Karnı büyük insan. **2.** Midesi büyük insan. [DS]

karnal[2], [? karnal] *{ağız} is.* İçine meyve konulan sepet; kol sepeti. [DS]

karnal[3], [? karnal] *{ağız} is.* Bir tür peynir. [DS]

karnal[4], [? karnal] *{ağız} is.* Pezevenk. [DS]

karnalmaz, [kar(ı)n-ı+al-maz] *{ağız} sf.* Kıskanç; çekemeyen. [DS]

karnapa, [karın+apa > karnapa] *{ağız} sf.* **1.** (Çocuk için) çok yiyen; obur. **2.** Şişman. **3.** Ağır kanlı; vurdumduymaz. [DS]

karnaval, [İt. carnelevare *(et kaldırmak)* > Fr. carnavale] *is.* **1.** Hristiyanların 40 gün süren büyük perhiz öncesindeki Salı günü şaşırtıcı kılıklara girerek yaptıkları et kesimi eğlencesi. **2.** Bu eğlencenin yapıldığı dönem. **3.** *mecaz.* Gülünç ve tuhaf giyimli kimse. ⊟ **karnaval maskarası,** *Karnaval için süslenmiş, gülünç kılıklara girmiş kimse.*|| **karnaval maskesi,** *Karnavalda takılan gülünç maske.*

karnaz, [kar(ı)n-(ı)+az] *{ağız} sf.* Haset eden; kıskanç; çekemeyen. [DS]

karne, [Fr. carnet *(not defteri)*] *is.* **1.** Öğrencilerin notlarını, genel ve sağlık durumları ile okula devam durumlarını velilerine bildirmek üzere okul yönetimince dönem sonlarında verilen belge. **2.** Gerektikçe koparılıp kullanılmak üzere hazırlanmış basılı bilet yapraklarından meydana gelmiş defter. **3.** (Belirtilen amaçlar için) işlenilen ve kullanılan resmî olarak düzenlenmiş defter. *"sağlık karnesi, vergi karnesi"*

karneyn, [Ar. ḳarn > ḳarneyn قرنين] *{OsT} is.* İki boynuz.

karnıdar, [kar(ı)n-ı+dar] *{ağız} sf.* Çekemeyen; kıskanç; haset eden. [DS]

karnıkara, [kar(ı)n-ı+kara] *is.* **1.** *{ağız} bot.* Fasulyeye benzer ve tanesinin göbeği kara benekli bir sebze; börülce, *(Vigna sinensis)* [DS] **2.** *sf. mecaz.* Kötü kalpli (kimse).

karnıyarık, -ğı [kar(ı)n-ı+yar-ık] *is.* **1.** Kızartılmış ve ortaları yarılmış patlıcan içlerine kıymalı soğan, domates, biberden oluşan harç doldurulmak suretiyle yapılan bir tür yemek. **2.** *bot.* Sinir otugillerden, gövde ve yaprakları tüylü bir bitki, *(Plantago psyllium).* **3.** Bu bitkinin halk hekimliğinde müshil olarak kullanılan tohumları.

karni, [Fr. curnue] *is. kim.* Laboratuarlarda damıtma işleminde kullanılan geniş karınlı, dar ve eğri boyunlu cam kap.

karniye, [Ar. ḳarniyye قرنيه] *{OsT} is.* Gözün dış tabakasının ön kısmı; saydam tabaka; kornea.

karo, [Fr. carreau *(kare biçimli)*] *is* **1.** Betondan yapılmış dörtgen döşeme taşı. **2.** Duvar veya taban kaplamasında kullanılan genellikle seramik levha. **3.** Oyun kâğıtlarından, üzerinde kırmızı sivri uçlu baklava şekli taşıyanı.

karoça, [İt. carrozza] *is.* Dört tekerlekli, yaylı, üstü örtülü binek arabası; karuça.

karosa, [İt. carrozza] *is.* → karoça.

karoser, [Fr. carrosserie *(yük arabası)*] *is.* **1.** Bir çerçeveye tutturulmuş levhalardan meydana gelen otomobil yapısı. **2.** Kaporta. **3.** Motor, tekerlek ve yürütücü donanım dışında, bir otomobili meydana getiren karma yapı. **4.** Otomobilin oturma yeri.

karot[1], [Fr. carotte] *is.* **1.** Sondaj aletiyle incelenecek araziden alınan silindir şeklindeki toprak parçası. **2.** Bu işte kullanılan birkaç santimetre çapında ve birkaç dekametrelik silindir.

karot[2], [? karot] *{ağız} is.* **1.** Tahtakurusu. **2.** Dinlenmeye bırakılan tarla. [DS]

karoten, [Fr. carotène] *is.* Bitkilerde ve hayvanlarda sarı veya kırmızı bir madde meydana getiren hidrokarbon; provitamin, $C_{40}H_{56}$.

karoy, [kara-gu *(kör)*] *{ağız} sf.* (Kişi için) gece gözleri görmeyen. [DS]

karoz, [? karoz] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

karpışmak, [kap-mak > ka(r)p-ış-mak] *{ağız} is.* Kapışmak; boğuşmak. [DS]

karpışta, [? karpışta / harpışta] *{ağız} is.* Basit yazlık ev; yayla evi. [DS]

karpıza, [Yun. kharpitsa] *{ağız} is.* Büyük boy demir çivi; kadak. [DS]

karpızlamak, [karpız-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Birini övücü sözler söylemek. [DS]

karpiçra, [kerpiç > karpiç-ra / ? harpuşta] *{ağız} is.* Duvarları kerpiç ya da taştan yapılan kulübe. [DS]

karpin, [? karpin] *{ağız} is.* Balçık. [DS]

karpit, [Fr. Carbide *(madenci başlık lambası markası)*] *is. kim.* Kalsiyum ile karbonun bileşiminden meydana gelen ve asetilen elde etmekte kullanılan maddenin ticarî adı; kalsiyum karbür; CaC_2 🗗 **karpit lambası,** *Karpit üzerine su damlatılarak elde edilen asetilenin yakılması sonucu doğan ışığın aydınlatmada kullanılmasını sağlayan bir tür aydınlatma aracı.*

karpus, [Yun. karpos] *is. anat.* El tarağı kemikleri ile ön kol kemikleri arasında kalan sekiz küçük kemikten her biri; el bileği kemiği.

karpuz, [Far. ḫarbüze خربز =>karpuz قاربوز] *is. bot.* **1.** Kabakgillerden sürüngen gövdeli, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, sulu, tatlı iri meyveli bir yıllık bitki, *(Citrullus vulgaris / lanatus).* **2.** Bu bitkinin tatlı, etli ve sulu meyvesi. **3.** Karpuz biçiminde olan nesne. **4.** Işığı dağıtmak için ampullerin dışına geçirilen cam küre. 🗗 **karpuz fener,** *Şenliklerde kullanılan yuvarlak kâğıt fener.* ‖ **karpuz kol,** *Üstten ve alttan büzgülü, ortası şişkin bir tür kadın elbisesi kolu.*

karpuzcu, [karpuz-cu] *is.* Karpuz yetiştiren veya satan kimse.

karpuzcuk, -ğu [karpuz-cuk] *{ağız} is.* Düğüncíçeği. [DS]

karpuzculuk, -ğu [karpuz-cu-luk] *is.* Karpuzcunun yaptığı iş ve mesleği.

karra, -a'i [Ar. ḳarrā' قراء] *(karra:) {OsT} sf.* Kur'an'ı usulüne göre ve güzel okuyan.

karrak, [kar *(yans.)* > kar-ra-k] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

karraun, [Ar. ḳarrā' > ḳarrāūn قرائون] *(karra:u:n) {OsT} is.* Güzel okuyanlar.

kars[1], [kars *(yans.)*] *{eT} is.* El çırpma sesi. 🗗 **kars kars,** *{eT} (El çırpmak için) şaklatarak.* [DLT]

kars[2], [Çin. hār-tsie => kars] *is.* **1.** Yünden ya da kıldan dokunmuş kumaş. [İKPÖy.] **2.** Deve veya koyun tüyünden yapılan elbise. [DLT]

kars[3], [? kars] *{ağız} is.* Dişbudak ağacı. [DS]

kars[4], [? kars] *{ağız} is.* Tandır veya ocak üstünde bulunan kemer biçimindeki yer. [DS] 🗗 **kars kapısı,** *{ağız} Soğuğu önlemek için, giriş kapısının dışına takılan kenarı keçeli, ortası camlı ikinci kapı.* [DS]

karsak[1], **-ğı** [*eT.* karsā-k قارساق] *is. zool.* Köpekgillerden Asya'da yaşayan, derisinden kürk yapılan, tüyleri soluk kahverengi, karnı beyaz, kısa kulaklı küçük bir tür tilki; bozkır tilkisi, *(Canis / Vulpes corsac). {eT} {OsT} (aym)* [DLT]

karsak[2], **-ğı** [? karsak] *{ağız} is.* İri taşlarla kaplı, yer yer çukurları olan tarla. [DS]

karsal, [? karsal] *{ağız} is.* Davarların boynuna takılan bakır çıngırak. [DS]

karsalamak[1], [karsa-la-mak قرصالمق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Hırpalamak; örselemek. **2.** Ağaçları, bitkileri soğuk vurmak. **3.** (Hamur vb. için) karıştırmak; yoğurmak. **4.** Yağda biraz kızartmak. **5.** Haşlamak. [DS]

karsalamak[2], [karsa-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir kötülük ya da hastalık geçirmek. [DS]

karsamba[1], [? karsamba] *{ağız} is.* **1.** Evde kalabalık yapan gereksiz eşya. **2.** Eski ve gereksiz eşyaların konulduğu oda veya depo. [DS]

karsamba[2], [? karsamba] *{ağız} is.* Büyük yapraklı nane. [DS]

karsanba[1], [? karsanba قرصنبه] *is. {ağız} {OsT}* Kaba saba. [DS]

karsambaç, -cı [kar-sa-ma+aş] *{ağız} is.* **1.** Pekmezle kar karıştırılarak yapılan kar helvası. **2.** Karla karıştırılmış süzme torba yoğurdu. [DS]

karsambalık, -ğı [karsamba-lık] *{ağız} is.* Gereksiz eşyaların konulduğu yer. [DS]

karsan, [? karsan] *{ağız} is.* Yuvarlak ve derin hamur teknesi. [DS]

karsanba[1], [? karsanba] *{ağız} is.* → karsamba[1-3]. [DS]

karsanba[2], [? karsanba] *{ağız} is.* Kavga; dövüş. [DS]

karsanba[3], [? karsanba] *{ağız} sf.* Kaba. [DS]

karsanbaç, cı [kar-sa-m-baç] *{ağız} is.* → karsambaç[1]. [DS]

karsbağ, [kars+bağ] *{ağız} is.* Kılçıklı siyah buğday. [DS]

karsımak, [karsī-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yara için) iyileşmeye başlamak. [DS]

kârsınmak, [Far. kār *(kazanç)* > kâr-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kazanç saymak. [DS]

kârsız, [kâr-sız] *sf.* Kârı olmayan; kazanç getirmeyen.

karsinogenez, [Yun. karkinos *(yengeç)* + genesis *(doğum)* > İng. carcinogenesis] *is. tıp.* Normal hücrelerden kanserli hücrelerin oluşması; kanser oluşumu.

karsinojen, [Yun. karkinos *(yengeç)* + genesis *(doğum)* > İng. carcinogen] *is.* Kansere sebep olan virüs ya da kimyasal madde.

karslamak, [kars-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kesilmiş ve temizlenmiş tavuğun ince tüylerini ateşe tutarak yakıp temizlemek. [DS]

karsmak[1], [kars-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Bol dikilmiş elbiseyi daraltmak. [DS]

karsmak[2], [kars-mak قرصمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* El çırpmak.

karsoğudan, [kar+soğu(t)-an] *{ağız} is.* Sürahi. [DS]

karst, [Alm. Karst *(Slovenya'da bölge adı)*] *is. jeol.* **1.** Tortul kayaçlı bölgelerde suların kireç taşı, alçı taşı ve tuz kayalarını eritmesiyle ortaya çıkan yer altı mağarası, yer altı akarsuyu, sarkıt ve dikit, obruk, düden gibi oluşumların tümüne verilen ad. **2.** *sf.* (Yüzey şekli için) karst oluşumu biçiminde şekillenmiş olan.

karstik, -ği [Fr. karstique] *sf.* Karst özelliği taşıyan; karstla ilgili.

karsuk, -ğu [kars-uk] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

karşacık, -ğı [kar(ı)ş-a-cık قرشجق] *{OsT} sf.* Karmakarışık.

karşag, [karış > kar(ı)ş-ā-mak > karşa-k] *{eT} is.* Elbisenin bir karış kadar olan parçası. [DLT]

karşak, -ğı [karşı + yaka ?] *{ağız} is.* Karşı yaka; yamaç. [DS]

karşamak, [karış > kar(ı)ş-ā-mak] *(karşa:mak) {eT} is.* Karışlamak; karışla ölçmek; ölçmek. [DLT]

karşambalık, -ğı [karşamba-lık] *{ağız} is.* Topluluk; kalabalık. [DS]

karşatmak, [karşā-mak > karşa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Karışlatmak; karışla ölçtürmek; ölçtürmek. [DLT]

karşı[1], [*eT.* *kar-mak > kar-ış-mak > kar(ı)ş-ī] *is.* **1.** Bir kimsenin görüş ve hareketlerine zıt tutum ve davranış; zıt; aksi; muhalif; muarız. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** *{eT}* Hasım; düşman; rakip. [DLT] [ETY] [Üç İtigsizler] [Gabain] **3.** *{eT}* İki bey arasındaki uyuşmazlık; kavga. [DLT] [EUTS] [Gabain] **4.** Bir kimsenin veya nesnenin esas tutulan yönü ve bu yönün ilerisi. *{eT} (aynı)* [EUTS] **5.** Yüz tarafın ilerisi. **6.** İki yanı, iki kıyısı bulunan yol, nehir, vadi gibi yerlerin öbür tarafı; öbür kıyısı; öte yaka. **8.** Önem verilen bir kimse veya makamın önü; huzuru. **9.** Eskiden bir saygı ifadesi olarak "Kur'an" yerine kullanılan kelime. **10.** *sf.* Bulunulan yere göre ön ileride bulunan. **11.** Birinin görüş ve hareketlerinin aleyhinde bulunan; muhalif. **12.** (Sıfat tamlaması durumunda) ismin belirttiği anlamın zıddına olan. **13.** *zf.* Yüzünü bir şeye veya kimseye çevirerek. **14.** Bir iş veya eyleme aykırı olarak; zıddına. **15.** Görüş, düşünce ve davranışlarına karşı çıkarak; aleyhinde. **16.** Kendisine yapılan bir davranış ve karşılaşılan bir duruma karşılık olarak; rağmen; mukabilinde. **17.** Biri için; biri hakkında. **18.** (Zaman bildiren kelimelerle) doğru; yakın; sularında. **19.** Bir topluluk ya da kişinin çıkarlarına, gelişme ve ilerlemesine engel olacak biçimde. ⧉ **karşı açı,** *sin. 1. Önceki çekimdekine zıt bir yönden çekim yapan kameranın durumu. 2. Bu şekilde yapılan çekim.*‖ **karşı ağırlık,** *Sondaj aygıtlarındaki salınımlı parça.*‖ **karşı akım,** *Fiziksel ve kimyasal olarak birbirine etki edebilen iki maddeyi ters yönde harekete geçirme yöntemi.*‖ **karşı akın,** *spor. Karşı takımın atağını durdurup hemen atağa kalkma işi.*‖ **karşı ateş,** *Alevlerin sıçramasını önlemek ve böylece yangını durdurmayı amaçlayan yangına doğru ormanı yakma işi.*‖ **karşı barmak** (varmak), *{eT} Karşılamak.*‖ **karşı basınç,** *fiz. Bir basınca karşı koyan diğer bir basınç.*‖ **karşı çekici,** *{ağız} Demirci kalfasının kullandığı, ustanın küçük çekiçle vurduğu yere güçlü bir darbe vurmaya yarayan balyoz.* [DS]‖ **karşı çıkmak,** *1. (Misafir vb. için) karşılamaya gitmek; istikbâl etmek. 2. (Bir görüş, düşünce ve eylem için) yanlışlığını belirterek katılmamak; tersi bir tutum içine girmek; mücadeleye girişmek; zıt düşüncede olmak.*‖ **karşıdan bakmak,** *Bir işin içinde yer almadan yapılanları uzaktan izlemek.*‖ **karşıdan karşıya,** *1. (Geçmek için) yol, nehir gibi yerlerde bir kıyıdan öbür kıyıya doğru. 2. (Yardım, izleme vb. için) yakından değil; bizzat dokunarak tutarak değil; yanında bulunarak değil, uzaktan uzağa.*‖ **karşı darbe,** *Saldırıya geçmiş bir düşmanı imha etmek ya da en azından ilerlemesini durdurmak amacıyla bir askerî birliğin yaptığı sınırlı ve anî saldırı.*‖ **karşı dava,** *Görülmekte olan bir davada, davalının aynı mahkemede davacı aleyhine açtığı dava.*‖ **karşı devrim,** *siy. Bir devrimi yıkmayı ve sonuçlarını ortadan kaldırmayı amaçlayan siyasî hareket.*‖ **karşı devrimci,** *Karşı devrim hareketine katılan kişi.*‖ **karşı düşmek,** *{eAT} Karşı karşıya gelmek; tesadüf etmek.*‖ **karşı düşürüm,** *ekon. Rakip firmaların yaptığı indirim karşısında*

yapılan ondan daha çok indirim; antidamping.|| **karşı döllenme,** *biy. Kalıtımsal olarak birbirine yakın olmayan bitki ya da hayvanların çaprazlanması.*|| **karşı elektromotor,** *Bir elektrik devresine bağlı olan aletlerde, bu devredeki akımın etkisiyle oluşan ters elektromotor kuvvet.*|| **karşı gelim,** *biy. İki organ, iki sistem arasındaki görevlerin zıt olması durumu.*|| **karşı gelmek,** *1. İtaatsizlik etmek; uymamak; yasa ve kuralları çiğnemek. 2. (Misafir için) karşılayıcı olarak çıkmak; istikbal etmek.*|| **karşı gitmek,** *Üzerine yürümek.*|| **karşı görüş,** *Bir teze veya görüşe karşı sunulan yeni bir görüş ve öneri; daha önceki bir görüşe zıt görüş.*|| **karşı gösteri,** *Bir görüşü dile getirmek üzere düzenlenen bir gösteriye karşı görüşle düzenlenen gösteri.*|| **karşı karşı söylemek,** *{ağız} Karşısındakini kızdıracak söz söylemek.* [DS]|| **karşı karşıya,** *Biri diğerinin önünde bulanarak; yüz yüze.* || **karşı karşıya bırakmak,** *Bir mücadelede, tartışmada hiç karışmayarak baş başa, teke tek bırakmak; karışmamak.*|| **karşı karşıya kalmak,** *1. Yüz yüze gelmek. 2. Birden karşısına çıkıvermek; karşılaşmak.*|| **karşı koymak,** *Bir saldırı karşısında direnmek; etkisiz hâle getirmeye çalışmak.*|| **karşı madde,** *fiz. Karşı parçacık oluşumlu madde.*|| **karşı nötrino,** *fiz. Nötrinoyla birleştiğinde kütlesi enerjiye dönüşen yüksüz parçacık.*|| **karşı nötron,** *fiz. Nötronla birleştiğinde, kütlesi enerjiye dönüşen yüksüz parçacık.*|| **karşı olmak,** *Bir görüş veya düşünceye katılmamak; aksini iddia etmek; muhalefet etmek.*|| **karşı olum,** *man. Birbirinin karşısında bulunan, birbirini karşılıklı olarak dışta bırakan kavram veya yargı arasındaki bağlantı; tekabül.*|| **karşı oy,** *1. Muhalefet etme. 2. Kırmızı oy.*|| **karşı önlem,** *Bir eylem ya da olaya karşı koymaya veya onları önlemeye yönelik hazırlıkların tümü.*|| **karşı parçacık,** *fiz. Kütlesi ve spini elemanter parçacıkla aynı olmasına karşın, zıt elektrik yüklü olan parçacık.*|| **karşı propaganda,** *Bir propagandanın etkisini ortadan kaldırmaya yönelik propaganda.*|| **karşı proton,** *fiz. Protonla birleştiğinde, kütlesi enerjiye dönüşen negatif yüklü parçacık.*|| **karşı sav,** *man. Bir çatışkının ikinci terimini oluşturan düşünce veya önerme; antitez.*|| **karşısına almak,** *Birinin görüş ve düşüncelerine katılmadığını açıkça belli ederek tepkilerini üzerine çekmek.*|| **karşısına çıkmak,** *Önüne geçmek; yolunu kesmek.*|| **karşı somun,** *Bir vidaya takılı somunun gevşemesini önlemek amacıyla takılan ve birinciyi sıkıştıran ikinci somun; kontra somun.*|| **karşı taarruz,** *as. Düşman saldırısına karşı düzenlenen saldırı; karşı saldırı.*|| **karşı takım,** *spor. Takım karşılaşmaları hâlinde yapılan spor oyunlarında taraflardan birine göre öbürü.*|| **karşı taraf,** *1. Bir nehir, deniz veya yolun öbür yanı; karşı yaka; öte yaka. 2. Düşman; hasım. 3. Rakip. 4. huk. Bir yargılamada davalı ve davacılardan birine göre diğeri.*|| **karşı teklif,** *Bir öneriye karşı ileri sürülen zıt öneri.*|| **karşı yaka,** *Deniz, nehir veya caddenin öbür tarafı; öte yaka.*|| **karşı yörüglüg,** *{eT} Zıt anlamlı; karşıt anlamlı.* [Üç İtigsizler]

karşı[2], [Tohar. kerciye => karşī] *(karşı:) {eT} is.* Saray; hakan sarayı; köşk; şato. [DLT] [EUTS] [Gabain]

karşıban, [? karşıban] *{ağız} is.* Sac ekmeği. [DS]

karşıcı, [karşı-cı] *sf.* **1.** *{ağız}* Gelen misafiri karşılamaya giden; karşılayıcı. [DS] **2.** Karşı düşüncede olan.

karşıcılık, -ğı [karşı-cı-lık] *is.* **1.** Karşıcı olma durumu. **2.** Bir işe, bir görüşe karşı olma durumu.

karşılama, [karşı-la-ma] *is.* **1.** Gelen misafirin yoluna çıkarak davet etme eylemi; kabul etme. **2.** Düğünlerde oğlan evi kız evine gelin almaya geldiğinde gelin giderken çalınan hava ve yapılan tören. **3.** *folk.* Trakya ve Marmara bölgelerinde genellikle kadınlar arasında karşılıklı iki gruba ayrılarak oynanan halk oyunu. ⊟ **karşılama töreni,** *(Önemli bir kişi veya devlet büyüğü için) bir yere gelişinde ora halkı tarafından düzenlenen kabul töreni.*

karşılamak, [karşı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Misafir için) gelirken yolda karşı gelmek; karşılayıcı olarak çıkmak; kabul için geleceği yere varmak; istikbal etmek. **2.** (Olumlu ve olumsuz iki şey için) birbirine denk gelmek; karşılık olmak; tekabül etmek. **3.** (Söylenen, bildirilen, yapılan vb. için) olumlu veya olumsuz bir tavır sergilemek. **4.** (Tehlike, hastalık vb. için) önünü almak; önlemek; durdurmak. **5.** Bir borcu veya hesabı kapatmak için para veya herhangi bir mal vermek. **6.** Bir zararı veya kaybı başka bir yoldan gidermek; telafi etmek; denk gelmek. **7.** *spor.* Boksta rakibin yumruklarını savmak. **8.** *spor.* Eskrimde değme çizgisi içinde rakibin kılıcını savmak; savuşturmak. **9.** *{ağız}* (Çalgıcılar için) düğünde bahşiş almak amacıyla birinin önüne gelip çalgı çalmak. [DS]

karşılamalık, [karşı-la-ma-lık] *is.* **1.** Karşılama eylemini yapan şey. **2.** *mim.* Bir tonozun ağırlığını karşılamaya yarayan som duvar.

karşılanış, [karşı-la-n-ış] *is.* Karşılanma eylemi veya biçimi.

karşılanma, [karşı-la-n-ma] *is.* Karşılama eyleminin yapılma durumu.

karşılanmak, [karşı-la-n mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Karşılamak eylemi yapılmak. **2.** (Misafir için) kabul edilmek.

karşılaşma, [karşı-la-ş-ma] *is.* Karşı karşıya gelme eylemi; yüz yüze gelme; rastlaşma. **2.** Boy ölçüşme; yarışma. **3.** Başparmağın öne ve içe doğru gelerek öteki parmaklarla birleşmesi hareketi. **4.** *spor.* İki takım arasında kazanmak amacıyla yapılan spor oyunu; spor yarışması; müsabaka; maç. **5.** Ters yönlerde hareket eden deniz taşıtının rastlaşması.

karşılaşma takvimi, *Yarışmaların sırasını ve zamanını belirten çizelge; fikstür.*

karşılaşmak, [karşı-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Karşı karşıya gelmek; yüz yüze gelmek; rastlaşmak. **2.** (İki takım veya sporcu için) birbirini yenmek veya geçmek için mücadeleye girmek; yarışmaya girmek; rakip olmak. **3.** Birbirini bir yerde görmek; tanışmak; ilişkiye girmek. **4.** Bir şeye tanık olmak. **5.** (Göz, bakış için) birbirine bakmak; bakışmak.

karşılaştırıcı, [karşı-la-ş-tır-ıcı] *is.* İki işareti karşılaştıran, farklarını değerlendiren, var olan sapmayı ortaya çıkarmak için örnek büyüklük ile karşılaştıran alet; komparatör.

karşılaştırılabilir, [karşı-la-ş-tır-ıl-a+bil-ir] *sf.* Birbiri ile mukayese edilebilen. **karşılaştırılabilir büyüklükler,** *mat. Aralarındaki oranı sağlamak için karşılaştırılabilen aynı türden iki büyüklük.*

karşılaştırılma, [karşı-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Karşılaştırılmak eylemi.

karşılaştırılmak, [karşı-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Karşılaştırmak eylemi yapılmak.

karşılaştırma, [karşı-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Kişi ve nesnelerin benzerlik ve ayrılıklarını belirlemek üzere birbiriyle karşılaştırmak, birbirine yaklaştırmak eylemi; kıyaslama; oranlama; mukayese. **2.** *ed.* İki kişi veya nesne arasındaki benzeyen ve benzemeyen yanları ortaya koyma. **3.** *tıp.* Kaza ve ameliyat sonucu meydana gelen yaraların kolay kapanması için iki kenarını karşı karşıya getirme işlemi. **karşılaştırma derecesi,** *dbl. Daha, çok, fazla, ziyade gibi kelimelerle kavramların karşılaştırılıp üst dereceye yükseltme derecesi.*|| **karşılaştırma işlemleri,** *fiz. Radyoaktif artıkların beton, asfalt, cam gibi katı yoğun malzemeyle kaplanıp gömülmeye hazır duruma getirilmesi.*

karşılaştırmacı, [karşı-la-ş-tır-ma-cı] *is.* **1.** Karşılaştırma işlemini yapan kimse. **2.** Karşılaştırmalı dil bilimi veya edebiyat uzmanı.

karşılaştırmak, [karşı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Karşılaşma eylemini yaptırmak; yüz yüze getirmek. **2.** Benzerlikleri ve ayrılıkları ortaya koymak için nesneleri, kişileri, olayları ve durumları karşı karşıya getirmek. **3.** Bir eşitlik ilişkisi kurabilmek için zihinde bir araya getirmek; iki şey veya kimsenin karşılıklı değerlerini ortaya koymak. **4.** Fikirlerine daha güçlü bir anlatım katmak için iki şey veya kimse arasında yakınlık kurmak; mukayese etmek. **5.** Basılmış bir kitabın ciltten sonra orijinaline uygun olup olmadığını denetlemek. **6.** Dikişte prova sırasında giysinin bir yanına yapılan işlemleri öbür parçaya da uygulamak.

karşılaştırmalı, [karşı-la-ş-tır-ma-lı] *sf.* Karşılaştırılarak yapılmış olan; karşılaştırmaya dayanan; mukayeseli. **karşılaştırmalı anatomi,** *biy. Canlıların anatomilerini karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim dalı.*|| **karşılaştırmalı dilbilgisi,** *dbl. Akraba dilleri ve lehçelerini karşılaştırarak inceleyen dilbilgisi.*|| **karşılaştırmalı dil bilimi,** *dbl. Dil ailelerini tespit etmek için, karşılaştırma yoluyla çeşitli diller arasındaki benzerlikleri araştıran dil bilimi.*|| **karşılaştırmalı edebiyat,** *dbl. Çeşitli ülkelerin edebiyatlarını karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri inceleyen edebiyat tarihi dalı.*|| **karşılaştırmalı embriyoloji,** *biy. Canlıların döllenmiş yumurtadan itibaren erginleşene kadar gelişimlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen biyoloji dalı.*|| **karşılaştırmalı fizyoloji,** *biy. Çeşitli organizmaların hücre, doku ve organlarının görevlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen biyoloji dalı.*

karşılayıcı, [karşı-la-y-ıcı] *is.* **1.** Bir konuğu, bir kimseyi, bir yolcuyu karşılamaya çıkan kimse; karşıcı. **2.** Çiftler masa tenisi karşılaşmalarında rakip oyuncunun attığı servisi karşılayan oyuncu. **3.** *sf.* Bir şeyi önleyen. **4.** *sf.* (İstek ve dilekler için) karşılayan; gideren; yerine getiren. **5.** Oldurucu; yapan.

karşılayış, [karşı-la-y-ış] *is.* Karşılamak eylemi veya biçimi.

karşıleyi, [karşı-la-y-ı] *{ağız} zf.* Karşı karşıya; karşıdan. [DS]

karşılık[1]**, -ğı** [karşı-lık] *is.* **1.** Karşı olma durumu. **2.** Bir davranışın, bir duygunun veya bir eylemin karşı tarafta gerektirdiği davranış; tepki. **3.** Söylenen, yazılan, istenen şeye veya eleştiriye karşı söylenen, yazılan şey; cevap. **4.** Yapılan saldırıya, eyleme karşı yapılan eylem; misillemede bulunma. **5.** Bir dildeki bir kelimeyi başka bir dilde anlam bakımından karşılayan kelime. **6.** Alınan bir mektup dolayısıyla yazılan mektup. **7.** Alınan bir şeye karşı, verilen aynı değerdeki başka bir şey; bedel. **8.** Bir emeğin, üretimin maddî ve manevi bedeli. **9.** Bir iş, bir yatırım vb. için ayrılmış para; ödenek; tahsisat. **10.** Bir kilit düzeninde kapı veya kapağın kilit takılan yerin tam karşısına gelen ve sabit kanada çakılan kilit dilinin geçtiği oyuklu metal yüzey. **11.** Aktarma sisteminde hareketin yönünü değiştiren dişli ve ona bağlı mil. **12.** *e.* Karşılaştırma, oran ve benzetme bildirir. **13.** Bir karşıtlık bildirir; bir zıt oluşu ifade ederken kullanılır. **karşılığı olmak,** *(Borç veya alacak için) sağlam güvencesi olmak.*|| **karşılık işareti,** *Terzilikte bir elbiseyi meydana getiren parçaların birleştirilmesini kolaylaştırmak için parçalar üzerine çizilen işaret.*|| **karşılık vermek,** *1. Cevap vermek. 2. Tepkide bulunmak. 3. (Küçükler için) büyüğüne saygısızca davranmak; karşı gelmek.*

karşılık[2]**, -ğı** [karşı-lık] *{ağız} is.* Ayna. [DS]

karşılıklı, [karşı-lık-lı] *sf.* **1.** Karşılığı bulunan; karşılığı olan. **2.** İki kişi, iki topluluk veya nesneler arasında geçen ve karşılaşılan davranışa veya duruma eşdeğer bir hareketle aynı anda ortaya çıkan; mütekabil. **3.** (Duygu; sevgi, nefret, bağlılık, dostluk vb. için) iki veya daha çok kişinin aralarında

geçen, paylaştıkları veya birbirlerine karşı besledikleri. **4.** Birbiri ile karşı karşıya olan. **5.** *zf.* (Eylem için) iki kişi arasında aynı anda geçen ve birbirini hedef alarak. **6.** *zf.* (İki şey için) biri onu, o ötekini; birbiri ile ilgili olarak. ◻ **karşılıklı yapraklar,** *bot. Sapların her bir düğümünde karşılıklı olarak ikişer ikişer bulunan yapraklar.* | **karşılıklı yer değiştirme,** *biy. Eş görevli iki kromozom arasında karşılıklı parçaların yer değiştirmesi olayı.*

karşılıklılık, -ğı [karşı-lık-lı-lık] *is.* Karşılıklı olma durumu.

karşılıksız, [karşı-lık-sız] *sf.* **1.** Karşılığı bulunmayan; karşılığı olmayan. **2.** Karşılık gerektirmeyen. **3.** (Para için) değerli maden stoku bulunmadan tedavüle çıkarılmış olan. **4.** *zf.* (Eylem, hareket vb. için) karşılık vermeden; karşılığı olmadan; cevap verilmeden. ◻ **karşılıksız çek,** *bank. Düzenleyenin bankadaki hesabında, üzerinde yazılı miktar kadar para bulunmayan ve dolayısıyla banka tarafından ödeme yapılamayan çek.*

karşın, [karşı > karşı-n] *e.* **1.** Gerekenin aksine olarak; mantığın kabul ettiği biçimin karşıtı bir biçimde; rağmen, *(1935).* **2.** Öyle olmasına rağmen; bir engeli hiçe sayarak.

karşısız, [*kar-mak > kar-ış-mak > kar(ı)ş-ī > karşısız] *{eT} sf.* Kavgasız. [EUTS]

karşıt, [karşı > karşı-t] *sf.* **1.** Nitelik ve nicelik bakımından tam birbirinin karşısında yer alan; zıt; kontrast. *(1935)* **2.** Başka bir şeyle tam bir çelişki içinde bulunan. **3.** *is.* Karşı olan şey. ◻ **karşıt anlamlı,** *(Kelimeler için) anlamları birbirinin tam karşıtı olan; zıt anlamlı.* || **karşıt duygu,** *Bazı nesne ve insanlara karşı duyulan açık ve belli bir sebebe dayanmayan hoşnutsuzluk; beğenmeme; antipati.* || **karşıt uyaran,** *Bir uyartı veya uyaranı yenmek için kullanılan ilaç veya tedavi.*

karşıtçı, [karşı-t-çı] *sf.* Karşı çıkan; karşıt olan; aleyhtar.

karşıtçılık, -ğı [karşı-t-çı-lık] *is.* **1.** Karşıtçı olma durumu. **2.** Bir işe, bir düşünceye veya davranışa karşı olma durumu; aleyhtarlık.

karşıtlama, [karşı-t-la-ma] *is.* İleri sürülen bir tezin, karşıtı bir tezle reddedilmesi eylemi; reddiye.

karşıtlamak, [karşı-t-la-mak] *gçl. f. [-r] [ı(ı)-yor]* Bir sava karşı bir tezle çıkmak veya reddetmek.

karşıtlamalı, [karşı-t-la-ma-lı] *sf.* Karşıtlanmış olan; karşıtı bir tez ileri sürülmüş olan; antetizli.

karşıtlaşma, [karşı-t-la-ş-ma] *is.* Birbirine karşıt olmak eylemi.

karşıtlaşmak, [karşı-t-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Birbirine karşıt olmak; birbirini karşıtlamak.

karşıtlayıcı, [karşı-t-la-y-ıcı] *sf. dbl.* (Zarf veya bağlaç için) bir karşıtlığı belirten.

karşıtlı, [karşı-t-lı] *sf.* **1.** Karşıtı olan; karşıtı bulunan. **2.** Zıtlık gösteren. ◻ **karşıtlı cümle,** *dbl. Bir karşıtlığı belirten cümle.*

karşıtlık, -ğı [karşı-t-lık] *is.* **1.** Karşıt olma durumu; zıddiyet; mübayenet; tezat; kontrast. **2.** Birbirine karşıt olan iki şeyin arasındaki bağ. **3.** *mat.* Bir teoremin karşıtının da doğru olması durumu. **4.** *biy.* İki organ, iki sistem arasındaki görev ve işlevlerin zıt olması durumu. **5.** *psikol.* Başkalarının buyruk ve isteklerinin aksine davranma eğilimi.

karşu[1], [kar-ış-mak > kar(ı)ş-ī قرشو] *(karşı:) {eT} {eAT} sf.* → karşı[1]. [DLT] [EUTS] [OKD] [Yüknekî] [DK] ◻ **karşu dünya,** *{eAT} Bu dünya.* || **karşu olmak,** *{eAT} Muhalif olmak.* || **karşusın almak,** *{eAT} Karşısına geçmek; karşısında durmak.* || **karşu söylemek,** *{OsT} Cevap vermek.* || **karşu turmak,** *{eAT} Karşı durmak; karşısında durmak.* || **karşu varmak,** *1. {eAT} Karşılayıcı olarak gitmek; istikbal etmek. 2. {OsT} Karşılamak; mukabele etmek; karşılaşmak.* || **karşu yerinde,** *{eAT} Kendi yerinde; sırasında, sırası gelince.* || **karşu yürümek,** *{eAT} Karşılamaya gitmek; istikbal etmek.*

karşu[2], [Tohar. kerciye => karşī] *(karşı:) {eT} is.* → karşı[2]. [EUTS]

karşulamak, [kar-ış-mak > kar(ı)ş-ü > karşū-lā-mak] *(karşu:la:mak) {eAT} gçl. f. [-r]* **1.** Konuğu karşılamak. [DK] **2.** Düşmanın karşısına çıkmak. [DK]

karşulaşmak, [karşū-lā-mak > karşu-lā-ş-mak] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Karşılaşmak. [DK]

karşut, [karış-mak > kar(ı)ş-ut] *{eT} sf.* Zıt; karşıt. [DLT]

kart[1], [kart / kırt / kirt / kürt *(yans.)*] *is.* Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kart kurt, kart-a-dak* ◻ **kart kurt,** *{eT} Ses bildirir.* [DLT] || **kart kurt etmek,** *{eT} Çıtlatmak.* [DLT]

kart[2], [*eT.* kar-ī-mak > kār(ı)-t قارت] *(ka:rt) sf.* **1.** (İnsan için) yaşlanmış; yaşı ilerlemiş; gençliği gitmiş; ihtiyar. *{eT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [OKD] **2.** (Sebze, meyve vb. yiyecekler için) tazeliğini kaybetmiş; zamanı geçmiş; sertleşmiş. **3.** *{ağız}* Enenmiş, üç dört yaşındaki erkek koyun; kart toklu. [DS] ◻ **kart er,** *Huysuz adam.* [DLT] || **kart gelmek,** *{ağız} (Anahtar, çivi, düğme vb. için) uymamak; kalın gelmek.* [DS] || **kart tıraş,** *{ağız} 1. Sakal bırakmamış yaşlı erkek. 2. Orta yaşlılık.* [DS]

kart[3], [kār-mak > kar-ıt] *{eT} is.* **1.** Çıban; yara. [EUTS] [Gabain] [DLT] **2.** Çıbanlı. [EUTS] [Gabain] [DLT]

kart[4], [Lat. charta *(kâğıt)* > Fr. carte] *is.* **1.** Birlikte yapıştırılmış kâğıt tabakalarından meydana gelen mukavva parçası. **2.** Bir kuruluşun kendi üye veya çalışanlarına verdiği bir tür kimlik. **3.** Postadan açık olarak gönderilmek üzere hazırlanmış, bir yüzü resimli öbür yüzü adres için ayrılmış karton parçası; kartpostal. **4.** Bir kimsenin isim ve işini belirten küçük karton parçası; kartvizit. **5.** İskambil kâ-

ğıdı. **6.** Tombala oyununda sayıların yazılı olduğu karton parça. **7.** *spor.* Hakemin kural dışına çıkan oyuncuyu ikaz veya oyundan çıkarmak amacıyla gösterdiği değişik renkli karton parçası. ◻ **kart basmak,** *Bir iş yerine giriş ve çıkışlarda genellikle bir makine aracılığıyla yoklama aldırmak.*

kart[5], [Amer. İng. gokart / kart] *is.* Otomatik kavrama sistemli karoser ve süspansiyon düzeneği bulunmayan küçük yarış arabası.

kartadak, -ğı [kart *(yans.)* > kart-ada-k] *{ağız} zf.* **1.** (Kırmak, ısırıp koparmak için) kuvvetle. **2.** (Bir şeyi yerine koymak için) kuvvetle. [DS]

kartal[1], [kār-mak > kar-(ı)t *(yara)* > kart-ā-mak *(tırmalamak, yaralamak)* > karta-l / Far. kark + tal *(kartal)* ?] *is.* **1.** *zool.* Kartalgillerden uzun kanatlı, sağlam yapılı, beyazla karışık esmer renkli, gagasının ucu kıvrık ve çok güçlü, ayakları parmaklara kadar tüylerle kaplı, gündüzleri avlanan, pek çok türü bulunan büyük yırtıcı kuşların genel adı *(Aquila).* **2.** *zool.* Akbaba, *(Vultur monachus). {eT} (aynı)* **3.** *{eT}* Güçlülüğün, kudretin, yüceliğin ve yeniden dirilişin sembolü. ◻ **kartal ağacı,** *bot. Dulaptalotugillerden Hindistan'da yetişen ve odunu öd ağacı gibi kokan bir ağaç.* ◻ **kartal et,** *{eT} Parçalanmış et.* [DLT]

kartal[2], [kāra > kara+tal ?] *sf. {eT}* Alacalı; çizgili. ◻ **kartal koy,** *{eT} Aklı karalı, alacalı koyun.* [DLT]

kartal[3], [karī-mak > karı-t-mak > kart-al] *{ağız} is.* On iki yaşını bitirmiş manda; yaşlı manda. [DS]

kartalaç[1], **-cı** [kar-mak > kar(ı)t-mak > kart-a-la-mak > karta-la-ç] *{ağız} is.* **1.** Saçta pişirilen mayasız ekmek; saç pidesi; saçta pişirilen peynirli pide. **2.** Yufka; gözleme. **3.** Yağda kızarmış ince hamur. **4.** Yağsız börek. **5.** Mısır unundan yapılan sac ekmeği. [DS] **6.** *sf.* İyi pişmiş; pişkin.

kartalaç[2], **-cı** [kart-al-mak > kart-al-aç] *{ağız} sf.* **1.** Kart; yaşlı. [DS] **2.** Olgun; ergin.

kartalaç[3], **-cı** [kar+dola-maç ?] *{ağız} is.* Yuvarlanarak büyütülmüş kar kitlesi. [DS]

kartalak, -ğı [kart-al-ak] *{ağız} sf.* Kart; yaşlı. [DS]

kartalgiller, [kartal-gil-ler] *is zool.* Omurgalı hayvanlardan kuşlar sınıfının kartallar takımının gündüz yırtıcıları alt takımından, Amerika akbabaları ile yılankapanlar dışında kalan kartal, şahin, çakır kuşu, atmaca, yılan kartalı, doğan, çaylak, deniz kartalı, arı şahini ve akbaba gibi çok kıvrık gagalı ve güçlü pençeli kuşlar familyası, *(Accipitridae / Falconidae).*

kartalkanat, [kartal+kanat] *is. tar.* **1.** Yeniçeri ocağı tulumbacılarının giydiği geniş omuzlu çuha kaput. **2.** Tulumbacı neferi.

kartallar, [kartal-lar] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan kuşlar sınıfının karinalılar bölümüne giren, et yiyen, gagaları çengelli Yeni Dünya kuşları ile gündüz yırtıcıları olmak üzere iki alt takımı bulunan bir takım, *(Falconiformes).*

kartallı, [kartal-lı] *sf.* **1.** Kartalı bulunan; üzerinde kartal barınan; kartal sahibi olan. **2.** Üzerine kartal resmi işlenmiş olan. ◻ **kartallı eğrelti otu,** *bot. Ilıman bölgelerde, asitli topraklarda, baltalık meşeliklerde veya çam ağaçlarının altlarında yetişen, kök sapları kesildiğinde çifi başlı bir kartal şekli görülen, derin köklü ve yüksek yapılı eğrelti otu, (Pteridium aqulinum).*

kartalma, [kart-al-ma] *is.* Kart duruma gelme; kartlaşma.

kartalmak[1], [kart-al-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kart duruma gelmek; kartlaşmak; yaşlanmak.

kartalmak[2], [kartā-mak > karta-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Tırmalanmak. **2.** Sağalmak. [DLT]

kartamsamak, [kart > kart-ımsa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Çürümeğe başlamak. [DS]

kartaloş, [kart-al-mak > kart-al-aç] *sf. argo.* → kartalaç[2].

kartaloz, [kart-al-mak > kart-al-aç] *sf. argo.* → kartalaç[2].

kartamak, [kart > kart-ā-mak *(yara kabuğunu kaldırmak)*] *{eT} gçsz. f. [-r]* Tedavi olmak; iyileşmek. [DLT]

kartan, [kart-an] *{ağız} is.* **1.** Saban işlemeyen, sert toprak. **2.** Engebeli alan. **3.** Dağlarda dibi görünmeyen kaya yarıkları. [DS]

kartana[1], [karta-n-a] *{ağız} is.* Birdenbire gelen titreme nöbeti; sıtma nöbeti. [DS]

kartana[2], [kart+ana] *{ağız} is.* Büyükanne. [DS]

kartalak, -ğı [kart-ala-k] *{ağız} sf.* Yamru yumru. [DS]

kartalınak, [kart-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaşlanmak; kartlaşmak; kartalmak. [DS]

kartanlamak, [kartan-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yanlış davranışta bulunmak; yolunu şaşırmak; yoldan çıkmak. [DS]

kartanmak, [kartā-mak > karta-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sağalmak; tedavi olmak. [DLT]

kartaş, [ka-daş > kar-daş قارطاش] *{eAT} is.* Kardeş. [DK]

kartçıga, [kart+çıga] *{ağız} is.* Atmaca. [DS]

kartel[1], [İt. cartella *(küçük kâğıt)* > Fr. cartel] *is.* **1.** Dövüşmek için rakibi düelloya davet etme. **2.** Birbirinden bağımsız ticarî kuruluş ve işletmelerin aralarında rekabeti ortadan kaldırma ve daha çok kazanmaya yönelik olarak kurdukları birlik; tekel.

kartel[2], [İt. cartello] *is. dnz.* Gemilerde içme suyu konulan ortası basık küçük fıçı.

kartela, [İt. cartella] *is.* **1.** Tombala veya piyango kartı. **2.** *tiy.* Türk orta oyununda, oyunu ve oyuncuları tanıtmak amacıyla kapıya asılan tabela. **3.** Bir tablonun çerçevesine veya kenarlıklarına yapılan süsleme.

kartelleşme, [kartel-le-ş-me] *is.* Kartel durumuna gelme.

kartelleşmek, [kartel-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kartel oluşturmak.

kartelleştirme, [kartel-le-ş-tir-me] *is.* Kartel hâline getirme.

karter, [İng. carter *(İngiliz mucit J. H. Carter)*] *is.* Motor gibi sürekli hareket hâlinde olan makine elemanlarının yağlanmasını sağlamak amacıyla dıştan konulmuş sızdırmaz kutu veya zarf.

karteşmek, [kart-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kartlaşmak. [DS]

kartezyen, [Lat. Cartesius *(René Descartes'in (1596-1650) Latince adı)* > Fr. cartésien] *sf.* **1.** Descartes'e veya öğretisine ilişkin. **2.** (Grafik vb. için) koordinat sistemi ile ifade edilebilen. ◻ **Kartezyen felsefe,** *fel. Descartes'in ortaya attığı gerçeğe ulaşmak için metot olarak şüpheciliği ön plana alan, şüpheler zayi oldukça ileri bir aşamaya geçmeyi öngören metafizik öğreti; Descartçılık; Dekartçılık.*

Kartezyenizm, [Fr. cartésienisme] *is. fel.* → Descartçılık; Dekartçılık; Kartezyen felsefe.

kartımak[1]**,** [kart-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Kartlaşmak; yaşlanmak. **2.** Sertleşmek. [DS]

kartımak[2]**,** [kart *(yans.)* > kart-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sertleşmek; katılaşmak. [DS]

kartın, [kart *(yans.)* kart-ın] *is.* **1.** Dağların yamaçlarındaki taş kümeleri. **2.** *{ağız}* Dağ tepesi. [DS] **3.** *{ağız}* Dik yamaçlı, sarp kaya. [DS]

kartınlık, -ğı [kartın-lık] *{ağız} is.* Taşlık, sarp kayalık yer. [DS]

karti, [? karti] *{ağız} is.* Gemici pusulası. [DS]

kartil, [Fr. quartile] *is. istk.* Bir dağılımı, eşit sayıda gözlemi kapsayan dört kısma bölen üç ayrı değişken değerinden her biri; dörtte birlik alan.

karting, [Amer. İng. karting] *is. spor.* Kartla yapılan otomobil yarışı.

kartlaç, -cı [kart-ala-ç] *{ağız} is.* → kartalaç[1]. [DS]

kartlamak[1]**,** [kart *(çıban)* > kart-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Bir yarayı iyi etmek. [DLT]

kartlamak[2]**,** [kart-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (İşkembe vb. için) sıcak suda haşlayarak sıyırıp temizlemek. **2.** Çatlamak; biraz kırılmak. [DS]

kartlan, [kart + ala-n] *{ağız} is.* Dağ üzerindeki çok taşlı ve kayalık yerler. [DS]

kartlaşma, [kart-la-ş-ma] *is.* Kart duruma gelme.

kartlaşmak[1]**,** [kart-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kart duruma gelmek. **2.** (Sebze, meyve için) tazeliğini kaybetmek; zamanı geçmek; sertleşmek. **3.** (İnsan için) yaşlanmak; yaşı ilerlemek; gençliği gitmek.

kartlaşmak[2]**,** [kart-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sinirlenmek; kızmak. [DS]

kartlavız, [kart-la(ğ)-uz] *{ağız} sf.* **1.** Gevrek; kırılgan. **2.** (Deri veya kösele için) iyi tabaklanmamış. [DS]

kartlaz, [kart-la-z] *{ağız} sf.* Sert; katı. [DS]

kartleç, -ci [kart-ala-ç] *{ağız} is.* → kartalaç[1]. [DS]

kartlık[1]**, -ğı** [kart-lık] *is.* **1.** Kart olma durumu; kart olan şeyin veya kimsenin niteliği. **2.** *{ağız}* İnatçılık. [DS]

kartlık[2]**, -ğı** [kart-lık] *is.* **1.** Kart konulan yer; kart kutusu. **2.** *sf.* (Kâğıt için) kart yapmaya uygun.

kartmak[1]**, -ğı** [kart *(yans.)* > kart-mak] *{ağız} is.* **1.** Yerden yüzeye çıkan düz kaya parçaları. **2.** Kayaların sivri çıkıntıları. [DS]

kartmak[2]**, -ğı** [kart *(sert)* > kart-mak قرتق] *{ağız} is.* **1.** Yumuşak bir maddenin kuruyan dış kabuğu. **2.** Yara kabuğu. **3.** Kavunun dışındaki pürtükler. **4.** Kir tabakası. [DS] **5.** *{OsT}* Beklemiş şarap ve sirkenin yüzeyinde oluşan köpük tabakası. ◻ **kartmak bağlamak,** *{ağız} Kir tutmak; kir bağlamak.* [DS]

kartmak[3]**, -ğı** [kart *(yaşlı)* > kart-mak] *{ağız} sf.* Yetişkin; olgun. [DS]

kartmak[4]**,** [*eT.* karī-mak > kar-(ı)t-mak] *gçsz. f. [-ar]* Beddua etmek; intizar etmek.

kartmak[5]**,** [karī-mak > karı-t-mak] *dönşl. f. [-ır]* Yaşlanmak; eskimek.

kartmak[6]**,** [kart *(sert)* > kart-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** (Yara için) kabuk bağlamak. **2.** Kat kat kir bağlamak. **3.** *{ağız}* Sertleşmek. [DS]

kartmık[1]**, -ğı** [kar-t-mık] *is.* Hayvanların böbreklerinin bulunduğu bölge; karnının kasığa yakın yerleri.

kartmık[2]**, -ğı** [kart *(yans.)* > kart-mık] *{ağız} is.* Yüzeye çıkmış üzeri düz kaya parçası. [DS]

kartograf, [Fr. cartographe] *is.* Haritaları çizen veya düzenleyen kimse; haritacı.

kartografi, [Fr. cartographie] *is.* Haritacılık.

kartografik, -ği [Fr. cartographique] *sf.* Haritacılıkla ilgili.

kartogram, [Fr. cartogramme] *is.* Harita niteliğindeki şema.

kartol, [Alm. kartofel / Rus. kartófel] *{ağız} is.* Patates. [DS]

karton[1]**,** [İt. cartona *(kaba kâğıt)* > Fr. carton] *is.* **1.** Kâğıt hamurundan içine lif konularak üretilen ve uluslararası metre kare ağırlığı 24 gramın üstünde olan sert ve kalın kâğıt. **2.** Üzerine satılacak belli sayıda küçük eşyaların tutturulduğu mukavva. **3.** İçinde birçok küçük paketin bulunduğu sigara ambalajı. **4.** *sf.* Kartondan yapılmış.

karton[2]**,** [Alm. kartofel / Rus. kartol] *{ağız} is.* → kartol. [DS]

kartoncu, [karton-cu] *is.* Karton eşya yapan veya satan kimse.

kartonlama, [karton-la-ma] *is.* **1.** Dokumaların armürlerini kareli kâğıt üzerinde gösterme. **2.** Karta geçirilmiş bir dokuma desenini çözümleme. **3.**

Yünlü dokumaları apreleme öncesinde aralarına karton yerleştirme işlemi.

kartonpiyer, [Fr. carton *(kâğıt)* + pierre *(taş)*] *is.* Alçıyı ya da taşı andıran bezemelerin yapımında kullanılan sertleştirilmiş karton.

kartonumsu, [karton-umsu] *sf.* Karton görünüşünde olan; karton sertliğinde olan.

kartop, [Alın. kartofel / Rus. kartófel] *{ağız} is.*→ kartol. [DS]

kartopi, [Alın. kartofel / Rus. kartófel] *{ağız} is.* → kartol. [DS]

kartopu[1]**,** [kar+top-u] *is. bot.* **1.** Hanımeligillerden, park ve bahçelerde yetiştirilen, birleşik ve beyaz top çiçekler açan, zeytinsi kırmızı meyveleri olan ağaççık *(Viburnum opolos).* **2.** *{ağız}* Kasımpatı çiçeği. [DS]

kartopu[2]**,** [kar+top-u] *{ağız} is.* Atın alnındaki yuvarlak beyazlık. [DS]

kartopu[3]**,** [Alın. kartofel / Rus. kartol] *{ağız} is.* → kartol. [DS]

kartos, [? kartos] *{ağız} is.* Tembel; uyuşuk. [DS]

kartotek, -ği [Fr. cartothèque] *is.* **1.** Üzerine sistemli bilgiler yazılmış küçük kartlar dizisi. **2.** Bu kartların konulduğu dolap ya da kutucuk. **3.** Haritaların konulduğu yer; haritalık.

kartpostal, [Fr. carte postale] *is.* **1.** Postadan açık olarak gönderilmek üzere hazırlanmış bir yüzü resimli dörtgen şeklinde kesilmiş karton parçası; kart. **2.** Fotoğrafçılıkta kullanılan 9 x 12 cm. boyutlarındaki kart.

kartpostalcı, [kartpostal-cı] *is.* Kartpostal yapan veya satan kimse.

karttırmak, [kart-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Erkekliğini gidertmek; enetmek. [DS]

kartuk, -ğu [kar-mak > kar-(ı)t-mak > kartā-mak *(karıştırmak)* > kart-uk] *is.* Büyük tarla tırmığı; tırmık.

kartul[1]**,** [Alm. kartofel / Rus. kartol] *{ağız} is.* → kartol. [DS]

kartul[2]**,** [? katul] *{ağız} is.* → kartulı. [DS]

kartulı, [? kartulı] *{ağız} is.* Kurum; is. [DS]

kartuli, [? kartulı] *{ağız} is.* → kartulı. [DS]

karturmak[1]**,** [kar-mak *(karışmak)* > kar-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Karıştırtmak. [DLT]

karturmak[2]**,** [kār-mak *(taşmak)* > kar-tur-mak] *{eT} gçl. f. {-ur]* (Akarsu vb. için) önünü tıkamak; geçmesini engellemek; kardırmak. [DLT]

kartuş, [Fr. cartouche] *is.* **1.** Merminin barut doldurulan silindir biçimindeki bölümü; kovan. **2.** Dolmakalemlerde, bilgisayar yazıcılarında kullanılan mürekkep tüpü.

kartvizit, [Fr. carte de visite] *is.* Üstünde bir kimsenin adı yazılı olan, dikdörtgen şeklinde küçük kart; tanıtma kartı.

-karu, [kar-mak *(eklemek)* > kar-u *(zarf fiil)* > -ġaru / -gerü / -karu / -kerü] *{eT} yap. e.* → -garu.

karu[1]**,** [kar-u] *{eT} zf.* ... ye doğru; ... ye karşı. [DLT]

karu[2]**,** [kar-mak > kar-ū قارو] *{eAT} is.* Kol; pazu. [DK]

karucu, [kara-ca / karu-cu قروجو] *{eAT}* is. Dağ keçisi; karaca.

karuça, [İt. carrozza] *is.* → karoça.

karuçuk, [kar-ū-mak > karū-çuk قاروجق] *(karu:çuk) {eAT} is.* Kolluk; kol bağı; pazubent. [DK]

karuğra, [? karuğra] *{ağız} is.* Korkunç rüya; kâbus. [DS]

karuk[1]**, -ğu** [kañ *(yans.)* > kan(ı)r-uk > kāruk] *(karuk) {ağız} sf.* Eğri; kambur. [DS]

karuk[2]**, -ğu** [kaz-uk / kar-uk ?] *{ağız} is.* **1.** Uzun darı sapı. **2.** Kesilen ağacın toprak üstünde kalan kök ve gövdesi. **3.** Çok uzun boylu adam. [DS]

karuk[3]**, -ğu** [kar-uk] *{ağız} is.* İçi boş fındık. [DS]

karuk[4]**, -ğu** [koruk] *{ağız} is.* Olmamış üzüm; koruk. [DS]

karukmak, [karuh-mak / karuk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)ır]* Çekinmek; yılmak. [DS]

karula, [İt. carolla] *is. dnz.* Yan yelkenlerin direğe bağlanan alt uçlarındaki bağlama ipi.

karulak, -ğı [karu-la-k] *{ağız} is.* Kuru odun. [DS]

Karun, [Ar. ḳārūn قارون] *(ka:ru:n) {OsT} is.* **1.** Hz. Musa zamanında, zenginliği, cimriliği ve mevki hırsıyla tanınmış bir Yahudi. **2.** *gnşl.* Çok zengin kimse.

karure, [Ar. ḳārūre قاروره] *(karu:re) is.* **1.** Camdan yapılmış kap. **2.** Hastaların kullandığı idrar kabı; ördek.

karus, [? kārus] *(ka:rus) {ağız} is.* Maydanoz. [DS]

karusara, [? karusara] *{ağız} is.* Can sıkıntısı. [DS]

karusbumak, [Ar. ġarīb => garib-si-mek > karusbumak ?] *{ağız} gçl. f. [-r]* Özlemek. [DS]

karut[1]**,** [? karut] *{ağız} is.* Ot; çimen. [DS]

karut[2]**,** [? karut] *{ağız} is.* İnce bulgur. [DS]

karut[3]**,** [? karut] *{ağız} is.* Tahtakurusu. [DS]

karvamak, [karvā-mak قروامق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* Yakalamak; tutmak; kavramak.

kârvan, [Far. kārvān كاروان] *(kâ:rva:n) {OsT} is.* Yolcu kafası; kervan.

kârvankıran, [Far. kārvān-kırān قيران كاروان] *(kâ:rva:nıra:n) {OsT} is. gök b.* Venüs gezegeni.

karvanmak, [karva-n-mak قروڭق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Tutunmak; yapışmak.

kârvanseray, [Far. kārvān-serāy كاروانسراى] *(kâ:rva:nsera:y) {OsT} is.* Kervansaray.

karvamak, [karba-mak / karvā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]*

1. Ararken bir şeye dokunmak. [DLT] **2.** *{eAT}* Kavramak; yakalamak. [DK]

karvanmak, [karvā-mak > karva-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Aranmak. [DLT]

karvaşmak, [karvā-mak > karva-ş-mak قروشمق] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Birlikte aramak. [DLT] **2.** *{eAT}* Tutuşmak; kapışınak; kavraşmak. [DK]

karvatmak, [karvā-mak > karva-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Gözüyle görmeden eliyle dokunarak aratmak. [DLT]

karvı, [Ar. ḳarv قرو] *{eT} sf.* İnce yay gibi. [DLT]

karvuş, [*eT.* kargış] *{ağız} is.* → kargış. [DS] 🗗 **karvuş etmek,** *{ağız} İlenmek; beddua etmek.* [DS]

karvuşlamak, [*eT.* karġā-mak > kargış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kargamak. [DS]

karyağdı, [kar+yağ-dı قارياغدى] *{OsT} {ağız} sf.* (Kumaş ve at için) üzerinde beyaz benekler bulunan. [DS]

karye, [Ar. ḳarye قريه] *{OsT} is.* Köy veya küçük kasaba. 🗗 **Karyetü'l-ensār,** *{OsT} Medine şehri.*|| **karyetü'n-neml,** *{OsT} Karınca yuvası.*|| **karyetü'n-nahl,** *{OsT} Arı yuvası; kovan.*

karyen, [kar + yen ?] *{ağız} is.* Doluya benzer sert kar tanesi. [DS]

karyeyen, [kar + ye-mek > kar+yi-y-en] *{ağız} is.* **1.** Kalın sis tabakası. **2.** Yerde kar varken yağan ve karları eriten yağmur. [DS]

karyo-, [Yun. karyon > Fr. caryo-] *ön ek.* Çekirdek anlamında Yunanca ön ek.

karyokinez, [Fr. caryocinèse] *is.* Çok hücreli canlılarda hücrenin belirli aşamalardan geçtikten sonra bölünerek çoğalması; mitoz.

karyola, [İt. carriola *(el arabası)*] *(karyo'la) is.* Üzerine yatak serilen tahta veya metal sehpa; yataklık.

karz, [Ar. ḳarz قرز] *{OsT} is.* **1.** Ödünç verme veya ödünç olarak alma. **2.** Ödünç olarak alınan veya verilen şey; borç. 🗗 **karz-ı hasen,** *{OsT} Faizsiz olarak verilen borç.*

kârzar, [Far. kārzār كارزار] *(kâ:rza:r) {OsT} is.* Kavga; savaş.

kârzargâh, [Far. kārzārgāh كارزارگاه] *(kâ.rza:rgâ:h) {OsT} is.* Savaş meydanı.

karzen, [Ar. ḳarżen قرزاً] *(ka:rzen) {OsT} zf.* Ödünç olarak; borç olarak.

kârzevil, [Far. kār + Yun. tsevila] *{ağız} is.* Sabana koşulan öküzün başını boyunduruğa bağlamak için zevle denilen çubukların ucuna geçirilen eğri ağaç parçası. [DS]

karzınaklamak, [karzınak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (İnce ince yağan kar için) oradan oraya uçuşmak. [DS]

kârzivil, [Far. kār + Yun. tsevila] *{ağız} is.* → kârzevil. [DS]

kas[1], [kas / kıs *(yans.)*] *ünl.* Köpek kışkırtma ünlemi. 🗗 **kas kas,** *{ağız} Köpekleri çiftleştirmeye kışkırtmak için söylenen söz.* [DS]|| **kas kas gülmek,** *{eAT} Kahkaha ile gülmek.*

kas[2], [kas-mak > kas] *is. anat.* Tellerden oluşan ve kasılıp gevşemek suretiyle vücut ve organ hareketlerini sağlayan organ ve bu organın telsi dokusu, *(1944).* 🗗 **kas ağrısı,** *Çeşitli sebeplerle kaslarda duyulan ağrı.*|| **kas bilimi,** *biy. Anatominin kaslarla ilgili bölümü.*|| **kas bölütü,** *anat. Omurgalılarda birbirinden ince bir zar ile ayrılan kas bölütleri.*|| **kas dokusu,** *anat. Canlının hareketini sağlayan, kasılıp gevşeyebilen telleri kapsayan hücreler topluluğu.*|| **kas hücresi,** *biy. Kas dokusunu meydana getiren özelleşmiş kasılma yeteneği bulunan hücreler.*|| **kas içi,** *1. Bir kasın içinde bulunan. 2. Bir kasın içine uygulanan.*|| **kas ipliği,** *biy. Kasın kasılmasını sağlayan ince iplikler.*|| **kas telciği,** *biy. Kas dokusunda kas ipliklerinden oluşan mekanizma.*|| **kas teli,** *biy. Çizgili kasta, kas telciklerinden oluşan ve kası meydana getiren farklılaşmış kısımlar.*|| **kas tutukluğu,** *Belirli bir çalışma düzen ve temposuna alıştırılmamış kasların çalıştırılmasından sonra duyulan ağrı ve sızı.*|| **kas zarı,** *Kas telciklerinin etrafını çeviren plazma zarı.*

kas[3], [kās] *{eT} is.* **1.** Kabuk; ağaç kabuğu; sertlik; katılık. [DLT] [EUTS] **2.** Tepe. [EUTS] **3.** Kaş; değerli taş; süs taşı. [EUTS] **4.** Yada taşı. [EUTS]

kas[4], [Fr. casse] *is.* Bazı şaraplarda görülün diyastatik veya kimyasal bozunma.

kas[5], [Ar. ḳaşş قص] *is. anat.* Göğüs.

kas[6], [kaz / kaz قس] *{eAT} is.* Kaz.

kas'a [Ar. ḳas'a قصعه] *(kas-a) {OsT} is.* Yemek tabağı; çanak.

kasa[1], [İt. cassa] *is.* **1.** Para, kıymetli evrak ve değerli eşyaları korumaya yarayan, çelikten yapılmış özel kilitleme ve şifre düzeni bulunan dolap veya kutu. **2.** Bir ticarethane veya işletmede para ödenen veya tahsil edilen yer. **3.** Kırılacak veya ezilecek cinsten eşyaları taşımak, saklamak vb. amaçla kullanılan, genellikle ahşap veya plastik maddeden yapılmış sandık; ambalaj. **4.** Bu tür sandık içine konulmuş madde. **5.** Kamyon traktör gibi motorlu taşıtlarda yük taşımak amacıyla karosere eklenen kısım. **6.** Kapı ve pencere kanadının takıldığı sabit kısım. *{ağız} (aynı)* [EG] **7.** *matb.* Baskıda kullanılan harflerin konulduğu küçük gözlerden meydana gelmiş kutu. **8.** Bazı kumar oyunlarında para toplayan veya dağıtan kişi. **9.** *spor.* Beden eğitimi ve spor gösterilerinde kullanılan, ayrı ayrı parçalardan meydana gelen ve yüksekliği ayarlanabilen atlama aracı. 🗗 **kasa kimin,** *{ağız} Kasa gibi; çok sağlam.* [EG]||

kasayı devretmek, *Nöbetle çalışan kasadarlardan veya veznedarlardan, önceki sonra gelene, kasada bulunan para ve para yerine kullanılan kıymetli kâğıtları sayarak teslim etmek; kasada bulunanları sayıp teslim etmek.*

kasa[2]**,** [? kasa] *{ağız} is.* Samanın yumuşak olması için ikinci kez sürme işlemi. [DS]

kasa[3]**,** [İt. gassa] *is. dnz.* **1.** Halat ucundaki, halatın kendisini kıvırmak suretiyle yapılan halka. **2.** Bir halatta meydana getirilen halka. **3.** Mahya iplerinde fener takılacak yerler. **4.** *ünl. dnz.* Yan yelkenlerin açılması için verilen komut.

kasab, [Ar. ḳaṣab قصب] *{OsT} is.* **1.** Boğumlu ve saplarının içi boş ot; kamış. **2.** İnce dokunmuş keten. **3.** *anat.* Nefes borusu; bronş. **4.** *anat.* Parmak kemikleri. 🗗 **kasab-ı Mısrî,** *{OsT} Mısırda dokunmuş olan keten bezi.*| **kasabü'l-Hind,** *{OsT} İçi dolu Hint kumaşı.*| **kasabü's-sabk,** *{OsT} Benzerlerine üstün gelen kimsenin kazandığı ödül.*| **kasabü's-sükker,** *{OsT} bot. Şeker kamışı.*

kasaba[1]**,** [Ar. ḳaṣaba *(giriş çıkışı kesilmiş olan)* قصبه] *{OsT} is.* **1.** Şehirden küçük, köyden büyük, fakat henüz kırsal yaşayışı bırakmamış olan yerleşim birimi; belde. **2.** Kuzey Afrika'da hükümdarın sarayının bulunduğu, şehrin tahkim edilmiş yüksek bölümü. **3.** Cezayir'de bağımsızlık öncesi Avrupalıların oturduğu mahalleler arasında sıkışıp kalmış Müslüman mahalleleri. **4.** *sf.* Kasabaya veya kasabalılara özgü olan.

kasaba[2]**,** [Ar. ḳaṣaba قصبه] *{OsT} is. anat.* Nefes borusu.

kasabalı, [kasaba-lı] *sf.* Kasabada oturan; kasabaya ait.

kasabat[1]**,** [Ar. ḳaṣaba > ḳaṣabāt قصبات] *(kasaba:t) {OsT} is.* Kasabalar.

kasabat[2]**,** [Ar. ḳaṣab > ḳaṣabāt قصبات] *(kasaba:t) {OsT} is.* Nefes boruları; bronşları. 🗗 **kasabātü'r-rie,** *anat. Akciğerin soluk boruları.*

kasabi, [Ar. ḳaṣabī قصبی] *(kasabi:) {OsT} is.* Kamışsı; kamışımsı.

kasabiye, [Ar. ḳaṣabiyye قصبیه] *{OsT} is.* Kasaplık ücreti.

kasabura, [kasa + bur-a ?] *{ağız} is.* → kasaburuk. [DS]

kasaburuk, -ğu [kasa + bur-uk ?] *{ağız} is.* Kunduracıların kullandıkları, kösele delici ucu bizli bir araç. [DS]

kasacı, [kasa-cı] *is.* **1.** Kasa yapan ve satan kimse. **2.** Bir iş yeri veya kurumda para alıp veren görevli; veznedar; vezneci.

kasadar, [İt. cassa + Far. -dār قصدار] *(kasada:r) {OsT} is.* Ticarî işletmelerde para alıp veren kimse; kasiyer.

kasadarlık, [kasadar-lık] *is.* Kasadarın yaptığı iş; kasadar olma durumu.

kasafan, [? kasavan / kasafan] *{ağız} is.* Yalan; palavra. [DS]

kasa'id, [Ar. ḳaṣīde > ḳaṣā'id قصائد] *{OsT} is.* Kasideler.

kasak, -ğı [kas-mak > kas-ak] *{ağız} is.* **1.** Semerin arkasında ağaca çakılı iki ucu kıvrık Ü biçimindeki kanca. **2.** At arabalarının tekerleklerinin iç kısmındaki ince ağaç çubuklar. **3.** Kuru ağaç. [DS]

kasalak, -ğı [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-ak] *sf. {ağız}* Kendini beğenmiş; kibirli; gururlu; övüngen. [DS]

kasalama, [kasa-la-ma] *is.* Kasalı hâle getirmek eylemi; kasa içine yerleştirme.

kasalamak[1]**,** [kasa-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kasalı hâle getirmek. **2.** Kasa içine yerleştirmek; kasaya koymak.

kasalamak[2]**,** [kas-mak > kas-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Başını sargı veya tülbent ile sarmak. [DS]

kasalan, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-an] *{ağız} sf.* → kasalak. [DS]

kasalanma, [kasa-la-n-ma] *is.* **1.** Kasa içine yerleştirilme. **2.** Kasalı hâle getirilme. **3.** Kas edinme.

kasalanmak, [kasa-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kasa içine yerleştirilmek. **2.** Kasalı hâle getirilmek; kasa sahibi yapılmak. **3.** *dönşl. f.* Kasa sahibi olmak; kasa edinmek.

kas'alis, [Ar. ḳaṣ'alīs قصعه لیس] *(kas-ali:s) {OsT} is.* Çanak yalayıcı; dalkavuk.

kasalma, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-ma] *{ağız} is.* Kibir; gurur. [DS]

kasalmak, [kas-mak > kas-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; büyüklenmek; övünmek; onurlanmak. [DS]

kasaltı, [kas-al-t-ı] *{ağız} is.* Evde kalabalık yapan gereksiz eşya; karsamba. [DS]

kasaltmak, [kas-al-mak > kas-al-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Methetmek; övmek; şişirmek; abartmak.

kasaltu, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-t-mak > kasal-t-u] *{ağız} is.* → kasaltı. [DS]

kasame, [Ar. ḳasem > ḳasāme قسامه] *(kasa:me) {OsT} is. huk.* Katili meçhul bir cinayet mahalli halkından elli kişinin yargıç önünde yemin etmesi.

kasan[1]**,** [kas-mak > kas-an] *is.* **1.** Yayların baş tarafının bir karış kadar altına gelen balık sırtına benzer bölüm. **2.** Sellerin getirdiği çer çöp. **3.** *{ağız}* Cılız buğday sapı veya ince samanlı cılız buğday. [DS] **4.** *{ağız}* Araba tekerinin inişte kaymasını önlemek için takılan bir nevi fren görevi yapan ağaç gergi. [DS] **5.** *{ağız}* Sürünen şeyin yerde bıraktığı iz. [DS] 🗗 **kasan başı,** *Yaylarda kasan ile salın birleştiği noktaya verilen ad; kasan gözü.*

kasanan, [kas-mak > kas-an-mak > kas-an-an] *{ağız} sf.* → kasalak. [DS]

kasanıg, [kaşa-n-mak > kaşan-ığ / kasanığ] *{eT} is.* Sidik. [EUTS]

kasanmak, [kas-mak > kas-ın-mak / kas-an-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini beğenmek; övünmek.

kasap, -bı [Ar. ḳaṣb *(boğazlamak)* > ḳaṣṣāb قصاب] *{OsT} is.* **1.** Eti yenen hayvanlardan sığır, koyun gibi kesim için ayrılmış olanları kesen kimse. **2.** Bu kesilmiş hayvanların etlerini parçalara ayırarak satan kimse. **3.** Bu etlerin satıldığı dükkân; kasaphane. **4.** *mecaz.* Kan dökücü; cana kıymaktan çekinmeyen kimse; hunhar. 🗗 **kasap başı,** *is. Eskiden İstanbul'da kasap vergisinin toplanması ve kasapların yönetimi işinden sorumlu kimse.*|| **kasap bıçağı,** *Kasabın et kesmekte kullandığı büyük bıçak.*|| **kasap çırağı,** *Kasabın yanında çalışan yardımcı kimse.*|| **kasap düklkânı,** *Kasabın perakende et sattığı iş yeri.*|| **kasap et derdinde, koyun can derdinde olmak,** *(Birbiri ile ilişkili olan kişiler için) herkes kendi çıkarının peşinde olmak.*|| **kasap havası,** *folk. Kasap oyunlarının ezgisi.*|| **kasap kâğıdı,** *Perdah silindiri ile bir yüzü parlatılmış, yağa ve kana dayanıklı kaba kâğıt.*|| **kasap kancası,** *Kasapların etleri asmakta kullandıkları metal çengel.*|| **kasap merhemi,** *Zift, reçine, bal mumu ve zeytinyağı ile hazırlanan bir tür merhem.*|| **kasap oyunu,** *folk. Anadolu ve Trakya'nın pek çok yerinde davul zurna eşliğinde oynanan, daha çok ayak hareketlerine dayanan karşılama türü halk oyunu.*| **kasap satırı,** *Kasabın et parçalamakta kullandığı satır.*|| **kasap süngeri,** *Çok pis olan şey.*|| **kasap süngeri ile silinmiş yüz,** *Utanmaz kimse; yüzsüz.*

kasaphane, [Ar. ḳaṣṣāb + Far. -ḫāne قصاب‌خانه] *{OsT} is.* Kasabın et sattığı yer; kasap dükkânı.

kasaplık, -ğı [kasap-lık] *is.* **1.** Kasabın işi; kasabın mesleği. **2.** *mecaz.* Acımasız davranan, yok yere kan döken kimsenin niteliği; kan dökücülük; hunharlık. **3.** *sf.* (Eti yenen hayvanlar için) et üretimi için beslenen, yetiştirilen; kesim evine gönderilmek üzere ayrılmış olan.

kasar[1], [Ar. ḳaṣr > ḳaṣṣār قصار] *{OsT} is.* **1.** Pamuğu, kumaşı parlatma işlemi; merserize hâline getirme. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kumaşı beyazlatmakta kullanılan kireç kaymağı cinsinden madde. kastar; *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız}* Kirli çamaşırları küllü su ile yıkama. [DS] **4.** *{ağız}* İplik ve kumaşı kireç kaymağına yatırma işlemi. [DS] 🗗 **kasara yatırmak,** *{ağız} 1. (Bez için) beyazlatmak; ağartmak. 2. Kilim, çul, çuval cinsinden şeyleri akarsuda sabunsuz olarak bol su ile yıkamak.* [DS]|| **kasar olmak,** *{ağız} 1. Soğuk almak; üşütmek. 2. Donmak.* [DS]

kasar[2], [? kasar] *{ağız} is.* **1.** Harman yerinde kalan taneler. **2.** Savrulan tahılın başaklı kısmı. [DS]

kasar[3], [? kasar] *{ağız} is.* **1.** Manevi güç; moral. **2.** Hatır; gönül. [DS]

kasar[4], [? kasar] *{ağız} sf.* İri. [DS]

kasar[5], [? kasar] *{ağız} zf.* Kez; kere; defa. [DS]

kasara, [İt. cassero > Ar. ḳaṣara قصره] *(kasa'ra) {OsT} is. dnz.* Gemilerin baş, kıç ve orta taraflarında üst güverteden daha yukarda kalan yarım güverteler.

kasaret, [Ar. ḳaṣāret قصارت] *(kasa:ret) {OsT} is.* Kısa olma; kısalık.

kasarlamak, [kasar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Pamuk ipliğini veya pamuğu kireç kaymağı ile beyazlatmak; kastarlamak.

kasarlanmak[1], [kas-mak > kas-ar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Gururlanmak. **2.** Soğukkanlı olmak; dayanmak. [DS]

kasarlanmak[2], [kasar-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Ağartılmak; beyazlatılmak. [DS]

kasarlı, [kasar-lı] *{ağız} sf.* (Bez, iplik için) ağartılmış. [DS]

kasas, [Ar. ḳıṣṣa > ḳaṣaṣ قصص] *{OsT} is.* **1.** Bildirme. **2.** Hikâye etme; anlatma. **3.** İz sürme. **4.** Bir yazı biçimi. **5.** Ders alınacak hikâyeler; kıssalar. **6.** Olaylar; olgular. 🗗 **Kasas Suresi,** *{OsT} Kur'an'ın 8. suresi; 88 ayettir, Müslümanlara ders vermek için Musa Peygamberin hayatı ve Firavunla aralarında geçen olaylar anlatılır.*

kâsat, [Ar. ke's > kāsāt كاسات] *(ka:sa:t) {OsT} is.* İçi dolu kaplar; çanaklar.

kasato, [İt. cassata] *(kasa'to) is.* İtalyan usulü kaymaklı dondurma.

kasatura, [İt. cacciatore / Bulg. kostura *(sapsız bıçak)*] *(kasatu'ra) is.* Askerlerin palaskaya takarak belde taşıdıkları, gerektiğinde tüfeğin ucuna takarak kullandıkları, düz, kısa kılıç; (tüfeğe takılınca süngü adını alır).

kasavan, [kasavan / kasafan] *{ağız} is.* **1.** Yalandan övünme; yalan. **2.** *sf.* Kibirli. [DS] 🗗 **kasavan atmak,** *{ağız} 1. Abartarak konuşmak. 2. Yüksekten atarak konuşmak.* [DS]

kasvancı, [kasavan-cı] *{ağız} sf.* Yalancı. [DS]

kasavele, [İt. cassalla ?] *(kasave'le) is. dnz.* Gemilerde yıkanan yelken, tente ve çamaşır gibi şeyleri asıp kurutmak için baş direkten baş tarafa gerilen halat.

kasavet, [Ar. ḳasāvet قصاوت] *(kasa:vet) {OsT} is.* **1.** Sertlik; katılık. **2.** Katı yüreklilik; acımasızlık; duygusuzluk; merhametsizlik. **3.** Üzüntü; keder; tasa; kaygı; kasvet. 🗗 **kasavet çekmek,** *{OsT} Üzülmek; tasalanmak; kaygılanmak.*|| **kasavet etmek,** *{OsT} Kuruntu etmek; kaygılanmak; endişelenmek.*

kasavetlenme, [kasavet-le-n-me] *(kasa:vetlenme) is.* Bir şeyi kendine üzüntü edinme eylemi; üzülme.

kasavetlenmek, [kasavet-le-n-mek] *(kasa:vetlenmek) dönşl. f. [-ir]* Bir şeyi kendine üzüntü etmek; kederlenmek; üzülmek.

kasavetli, [kasavet-li] *(kasa:vetli) sf.* Kasaveti olan; üzüntülü; tasalı; kaygılı.

kasavetsiz, [kasavet-siz] *(kasa:vetsiz) sf.* Kasaveti olmayan; üzüntüsüz; tasasız; kaygısız.

kasba, [Ar. ḳaṣaba *(giriş ve çıkışı kesilmiş yer)* قصبه] *{OsT} is.* **1.** Bir şehrin sarayı; en önemli yapı. **2.** Bir şehrin en yüksek ve müstahkem kısımları. **3.** Kuzey Afrika'da, bir hükümdarın sarayı ve hisarları.

kasbak, -ğı [kas+bek > kasbak] *{ağız} sf.* **1.** Kabadayı; yiğit; mert; yürekli. **2.** Cömert; eli açık. [DS]

kasbannak, -ğı [Ar. ġasb > ġasben => kasban-la-k ?] *{ağız} zf.* Zor kullanarak. [DS] 🗗 **kasbannak almak,** *{ağız} Zorla almak.* [DS]

kasbar, [Erme. kaspar] *{ağız} sf.* Çok cimri; kazandığını yemeyen. [EG]

kasd, [Ar. ḳaṣd قصد] *{OsT} is.* → kast.

kasdancıktan, [Ar. ḳaṣten => kadan-cık-tan] *{ağız} zf.* Yalancıktan. [DS]

kasden, [Ar. ḳaṣden قصداً] *(ka'sden) {OsT} zf.* → kasten.

kasdî, [Ar. ḳaṣdī قصدی] *(kasdi:) {OsT} sf.* İstiyerek, bile bile yapılan.

kâse, [Far. kāse کاسه] *(kâ:se) {OsT} is.* **1.** Cam, çini, porselen ve topraktan yapılmış dibi derin kap. **2.** Bazı nesnelerin çukur olan kısmı. **3.** Baş kemiklerinin beyni kaplayan üst kısmı. **4.** Çiçeğin taç yapraklarının bir kâseyi andıran biçimi. **5.** Yazı sanatında Arap harflerinin alt taraflarındaki boşluklara verilen isim. **6.** *{ağız}* (Kız çocukları için) dişilik organı. [DS] 🗗 **kâse-ger,** *{OsT} Kâseci.*|| **kâse-i çeşm,** *{OsT} anat. Göz çukuru.*|| **kâse-i fağfûr,** *{OsT} Çin porseleninden yapılma kadeh.*|| **kâse-i mînâ,** *{OsT} 1. Mavi kâse. 2. mecaz. Gök.*|| **kâse-i ser,** *{OsT} Kafatası.*|| **kâse-i zânu,** *{OsT} anat. Diz kapağı.*

kase, [? kase] *{ağız} is.* Yağmurdan sonra toprak üzerinde oluşan sert tabaka. [DS]

kâsebaz, [Far. kāse-bāz کاسه باز] *(kâ:seba:z) {OsT} is.* Eskiden tabakları parmaklarının ucunda çevirerek gösteri yapan oyunculara verilen isim.

kâsebend, [Far. kāse-bend کاسه بند] *(kâ:sebend) {OsT} sf.* **1.** Kırılmış; çatlamış. **2.** Kırık kâse tamircisi.

kasef, [Ar. ḳafes] *{ağız} is.* Pencere kafesi. [DS]

kasefe, [? kasefe / kaysefe] *{ağız} is.* Suda haşlanmış erik ya da kayısı kurusu üzerine eritilmiş yağ dökerek yapılan bir yiyecek. [DS]

kâsek, -ği [Far. kāsek کاسك] *(kâ:sek) {OsT} is.* Küçük kâse.

kasek, -ği [kas-mak > kas-ak] *{ağız} is.* Araba tekerleğinin parmaklıklarını çevreleyen çemberi oluşturan yay biçimindeki ağaç parçalarından her biri. [DS]

kâselis, [Far. kāse-līs کاسه لیس] *(kâ:seli:s) {OsT} sf.* Çanak yalayıcı; yaranmak amacıyla kendinden üstün kimselere aşırı yakınlık gösteren; dalkavuk; yaltaklanan.

kâselişan, [Far. kāselīsān کاسه لیان] *(kâ:selisa:n) {OsT} is.* Çanak yalayıcılar; dalkavuklar.

kâselisane, [Far. kāselīsāne کاسه لیسانه] *(kâ:selisa:ne) is.* Dalkavukça.

kasem, [Ar. ḳasem قسم] *{OsT} is.* **1.** Yemin; ant; şeref üzerine söz verme. **2.** Allah'ın adı veya sıfatlarından biri anılarak yapılan ve mutlak surette yapılması gerekli olan, aksi hâlde Allah'a karşı sorumluluk duyulan söz verme. 🗗 **kasem bi'llāh,** *{OsT} Allah adına edilen yemin.*|| **kasem etmek,** *{OsT} Yemin etmek.*

kâsen, [? kâsen] *{ağız} is.* Hamur teknesi. [DS]

kaser, [? kaser / kasar] *{ağız} is.* Hatır gönül. [DS]

kaserlemek, [kasar-la-mak] *{ağız} is.* → kasarlamak. [DS]

kaset, [İt. casetta > Fr. cassette] *is.* **1.** Kutucuk. **2.** İçinde görüntü ve ses kaydı yapılmış manyetik şerit bulunan küçük kutu.

kasetçalar, [kaset+çal-ar] *is.* Önceden kaydı yapılmış sesleri tekrar dinlemeyi sağlayan elektronik araç.

kasetçi, [kaset-çi] *is.* Kaset satan kimse.

kasetçilik, -ği [kaset-çi-lik] *is.* Kasetçinin yaptığı iş.

kasga, [kas-ga] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

kasgavar, [kas+kavur ?] *{ağız} is.* Tandır dibine konulan düz taş. [EG]

kasgı, [kas-mak > kas-gı] *{ağız} is.* **1.** Sıkmak için bele veya başa takılan kemer. **2.** Kemerin pantolon ve etek üzerinde düzgün durmasını sağlayan ince şeritler. **3.** Bir şeyi kasmak ve germek için kullanılan tahta vb. şeyler. **4.** Ağaca, direğe ve duvara yandan yapılan destek. **5.** Ağaçtan yapılan ev bölmesi. [DS]

kasgır, [kas-gır] *{ağız} is.* Çoban köpeği. [EG]

kasguk, [kas-guk / kaz-guk] *{eT} is.* Kazık; direk. [Gabain]

kasgur, [? kasgur] *{ağız} is.* Yenilebilen yaban pancarı. [DS]

kasğaç, -cı [kıs-mak / kas-mak > kas-gaç] *{ağız} is.* Maşa. [DS]

kası, [kasī] *is.* **1.** *{eT}* Ağaçtan yapılan ağıl. [DLT] **2.** *{ağız}* Kümes hayvanlarını besleyip yağlandırmak için ayrılan yer. [DS]

kasıbağ, [kas-mak > kas-ı+bağ-(ı)] *{ağız} is.* Kadın başlığı. [DS]

kasıd, [Ar. ḳaṣd > ḳāṣıd قاصد] *(ka:sıd) {OsT} sf.* **1.** Bir şey yapmayı aklına koymuş olan; kast eden; tasarlayan. **2.** *is.* Mektup veya haber götüren kimse; haberci.

kasıg, [*kas-mak *(ürpermek)* > kasī-mak > kası-ġ] *{eT} is.* **1.** Kasık. [EUTS] **2.** Ağzın içi; avurt. [DLT]

kasıglamak, [kasıġ-lā-mak] *(kasığla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** İteklemek; itmek. [DLT] **2.** Avurda vurmak. [DLT]

kâsıf, [? kāsıp / kāsıf] *(ka:sıf) {ağız} is.* Yoksul; fakir. [DS]

kasıf, [Ar. ḳāṣıf قاصف] *(ka:sıf) {OsT} sf.* Çok gürleyen; gürleyici.

kasık[1], [kās > kas-ık] *{eT} is.* Kabuk. [EUTS] [Gabain]

kasık[2]**, -ğı** [*kas-mak *(ürpermek)* > kasī-mak > kasıġ > kasuġ > kasuk *(kabuk; tulum)*] *is.* **1.** *anat.* Vücudun, uyluk kemikleri ile karın arasında kalan bölümü. **2.** *{ağız}* Yünden örülmüş, peştamal üzerine bele sarılan iki cm. eninde kuşak; kasık bağı. [DS] 🗗 **kasık bağcı,** *Kasık bağı yapan veya satan kimse.* | **kasık bağı,** *Kasık fıtığının çıkmasını önleyen veya fıtığı içeride tutmaya yarayan özel bağ.* | **kasıt biti,** *zool. Kasık çevresinde ve üreme organları kenarlarındaki kıllarda yerleşen küçük bir tür kene, (Phthirus pubis).* || **kasık çatlağı,** *Kasıkta meydana gelen fıtık.* || **kasık mancası,** *{OsT} Beraber yatılacak kadın.* || **kasık otu,** *1. Karanfilgillerden, saz biçiminde ince saplı, güzel çiçekli, kasık yaralanmalarında tedavi edici olarak kullanılan bir otsu bitki, (Herniaria hirsuta / glabra). 2. Gülgillerden, salkım hâlinde sarı çiçekli, pıtrak dikenli meyveleri olan rizomlu çok yıllık otsu bitki; koyun otu, (Agrimonia eupatoria).* || **kasık taşı,** *{OsT} Kasıkta çıkan çıban.* || **kasık yarığı,** *{OsT} Fıtık.* || **kasık yarılma,** *{ağız} Fıtık olma.* [DS]

kasık[3]**, -ğı** [*eT.* kas-ık / kas-uk] *{ağız} is.* Tas; bardak.

kasıklamak, [kas-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bıçaklamak. [DS]

kasıl[1], [kas-ıl] *sf.* Kasla ilgili olan; kasa ait; adalî. 🗗 **kasıl duyumlar,** *biy. Kasların istemli kasılmasıyla meydana gelen ve hareketin düzenlenmesine yardımcı olan duyumlar.* | **kasıl sarsılma,** *Kaslarla ilgili titreşim.*

kasıl[2], [Ar. ḳaṣīl قصيل] *{ağız} is.* **1.** Başak tutmamış arpa, buğday vb. tahıllar; hasıl. **2.** Ev önünde sebze ekmek için ayrılan arsa. **3.** İpek böceğinin son uykusu. [DS]

kasılgan, [kas-ıl-gan] *sf.* Kasılma özelliği olan; kasılabilir.

kasılganlık, [kas-ıl-gan-lık] *is.* **1.** Kasılgan olma özelliği; kasılabilme yeteneği. **2.** Bir uyarmanın etkisi ile canlı maddenin hacmi değişmeden şekil değiştirebilme özelliği.

kasılış, [kas-ıl-ış] *is.* Kasılma eylemi veya biçimi.

kasılma, [kas-ıl-ma] *is.* **1.** Kasılmak eylemi; büzülme; tekâlüs. **2.** *biy.* Sinirsel ve ruhsal bir irkilmeye bağlı kas çekilmesi. **3.** *biy.* Bir kasın veya kas telinin görev sırasında boyunun kısalması.

kasılmak, [kas-mak > kas-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kasmak işi yapılmak; daraltılmak. **2.** *mecaz.* Kendini olduğundan büyük göstermeye çalışmak; büyüklenmek; kurumlanmak; gururlanmak. **3.** *dönşl.* Büzülüp çekilmek; tekâlüs etmek.

kasım[1], [kas-mak > kas-ım] *is.* Kasılma durumu; gururlanma; büyüklenme. 🗗 **kasını kasım kasılmak,** *Çok büyüklenmek; gururlanmak; davranışları ile gururunu belli etmeye çalışmak.*

kasım[2], [Ar. ḳısmet > ḳāsım قاسم] *(ka:sım) {OsT} is.* **1.** *mat.* Kısımlara ayıran; taksim eden; bölen. **2.** Yılın on birinci ayı; teşrin-i sani; ikinci teşrin. **3.** 8 Kasımda başlayan ve 6 Mayısa kadar süren kış dönemi. 🗗 **kāsımü'r-rızk,** *{OsT} Rızkları dağıtan; Allah.*

kasım[3], [Ar. ḳasım قسم] *{OsT} sf.* İnce; çabuk kırılabilen.

kasım[4], [Ar. ḳāṣım قاصم] *(ka:sım) {OsT} sf.* Kırıcı; ezici; ufaltıcı.

kasıma, [Ar. ḳışm > ḳāṣıma قاسمه] *(ka:sıma) {OsT} sf. mat.* İki terimi birbirinden ayıran; diskriminant.

kasımpatı, [kasım+pat-ı] *is. bot.* Birleşikgillerden, sonbahardan kışa kadar çiçekler açan, dip kısımları odunsu çok yıllık iki türün melezlenmesi ile elde edilmiş, pek çok renkte çiçekleri bulunan süs bitkisi; krizantem, *(Chrysantemum).*

kasımsı, [kas-ımsı] *sf.* Kasa benzer; kas yapısında olup onun gibi kasılabilen; fibromiyom.

kasın, [kas-mak > kas-ın] *{ağız} is.* Selin getirdiği kum, çöp, birikinti, mil. [DS]

kasınç, -cı [kas-ın-ç] *is. tıp.* Kasların büzülmesinden doğan ağrılı kasınma; kramp.

kasınçıg, [*kasın-mak > kasın-çıġ] *{eT} sf.* Korkulu; korkunç. [EUTS] [Gabain]

kasınma, [kas-ın-ma] *is.* Kas tellerinde bir bozukluk olmadığı hâlde bir veya birçok kasın istemsiz olarak uzun süre kasılı kalması; teşennüç.

kasınmak, [kas-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Kaslar için) uzun süre kasılı kalmak; kasılı durmak; kasılıp kalmak. **2.** *mecaz.* Büyüklenmek; kendini beğenmek; gururlanmak.

kasıntı, [kas-mak > kas-ın-tı] *is.* **1.** Küçük küçük kasmak eylemi. **2.** Kısaltınak veya daraltmak için yapılan dikiş. **3.** *mecaz.* Büyüklük taslama; gururlanma. **4.** *sf. mecaz.* (Kişi için) davranışlarıyla büyüklenme ve gururlanma durumunu belli eden.

kasıntılı, [kas-ın-tı-lı] *sf.* **1.** (Nesneler için) kasıntısı olan; kasıntı yapılmış olan. **2.** *mecaz.* Gurur sahibi; kibirli; büyüklük taslayan.

kasıntısız, [kas-ın-tı-sız] *sf.* **1.** (Nesneler için) kasıntısı olmayan; kasıntı yapılmamış olan. **2.** *mecaz.* Gurursuz; kibirlenmeyen; büyüklük taslamayan; alçak gönüllü.

kasır[1], [Ar. ḳāṣır قاصر] *(ka:sır) {OsT} sf.* Zorla işleten.

kasır[2], [Ar. ḳāṣr قصر] *{OsT} is.* → kasr[1].

kasır[3], [Ar. ḳuṣur > ḳāṣır قاصر] *(ka:sır) {OsT}* **1.** Kısa; eksik. **2.** Kusurlu. **3.** Kısa kesme; kısaltma. **4.** Eksiklik; noksanlık. **5.** *ed.* Bir sözün gereğinden fazla kısaltılması. **6.** *ed.* Mısra veya beyitte vezin gereği olarak kelimenin kısaltılması. ◻ **kasr-ı basar,** *{OsT} Uzağı iyi görememe; miyopluk.*|| **kasr-ı hakikî,** *{OsT} Kelimenin aslında kısa söyleniyor olması.*|| **kasr-ı izāfî,** *{OsT} Kelimenin bazı sebeplere bağlı olarak kısaltılması.*|| **kasr-ı vaz'î,** *{OsT} Kelimenin kullanış şekline göre kısa okunması.*|| **kasr-ı zevkî,** *{OsT} Kelimenin edebî zevke uygun olarak kısaltılması.*

kasır[4], [Ar. ḳuṣur > ḳaṣr قصر] *{OsT} is.* → kasr[2].

kasır[5], **-rı** [Ar. ḳaṣr قصر] *{OsT} is.* → kasr[3].

kasır[6], [kasır] *{ağız} is.* Avlu içine ekilen sebze ve ekin. [DS]

kasırak, -ğı [kas *(yans.)* > kas-ır-ak] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kasırga, [*eT.* kasırkū / kasurga / kasırga] *is.* **1.** Rüzgâr hızının saatte 120 km'yi aştığı şiddetli fırtına. **2.** *mecaz.* Duyguların, tutkuların patlak verdiği şiddetli heyecan; büyük sarsıntı. ◻ **kasırga gibi,** *Birdenbire ve şiddetli olarak.*

kasırgamak, [kas-ır-ga-mak] *gçl. f. [-r] [-g(ı)-yor]* Esirgemek; vermekten çekinmek.

kasırku, [*kas-mak > *kas-ır-mak > kas-ır-kū] *(kasırku:) {eT} is.* Kasırga. [DLT]

kasıtarı, [? kasıtarı] *{ağız} is.* Boncuk veya altın kolye. [DS]

kasırtı, [kas-mak > kas-ır-t-ı] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

kasıt, -stı [Ar. ḳaṣd قصد] *is.* **1.** Bir şey yaparken erişilmek istenen sonuç; amaç; hedef. **2.** Bir işe bilerek girişme. **3.** *gnşl.* Bir kimseyi yaralamak, öldürmek veya zarar vermek isteği ile yapılan girişim; kötü niyet. **4.** *huk.* Failin bir suçu işlemek için harekete geçtiği zaman, bu hareketin sonucunu kanunun suç saydığını bilerek, bu sonucu istemesi durumu; yasanın suç saydığı bir eylemi bilerek yapma iradesi. **5.** Bir kimseye saldırma. ◻ **kastı olmak,** *Birine karşı kötü niyet beslemek; kötülük etmek; zarar verme isteği taşımak.*

kasıtlı, [kasıt-lı] *sf.* **1.** Bir amaca dayanan; önceden tasarlanmış; isteyerek ve bilerek yapılan; maksatlı. **2.** *zf.* Bilerek ve isteyerek.

kasıtmak, [kas-ıt-mak / kas+ét-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Söylenilen sözü işitmemek; işitmezlikten gelmek. [DS]

kasıtsız, [kasıt-sız] *sf.* İsteyerek ve bilerek yapılmayan; belli bir niyetle olmayan; maksatsız.

kasıttan, [Ar. an-ḳaṣdin] *{ağız} is.* Yalan yere; şakadan. [DS]

kâsi, [? kāsi] *{ağız} is.* **1.** Çamaşır. **2.** Kadınların çamaşır yıkarken giydikleri giysi. [DS]

kasî, [Ar. ḳasvet > ḳāsī قاسی /قاسیه] *(ka:si:) {OsT} sf.* Duygusuz; hissiz.

kâsib, [Ar. kāsib كاسب] *(kâ:sib) {OsT} sf.* **1.** Geçimini sağlamak için çalışan; çalışıp kazanan. **2.** Ticaretle geçinen.

kâsid, [Ar. kesād > kāsid كاسد] *(kâ:sid) {OsT} sf.* Sürümsüz; geçmez; aranmaz.

kasid[1], [Ar. ḳaṣd > ḳāṣid قاصد] *(ka:sid) {OsT} sf.* **1.** Tasarlayan; kasdeden. **2.** *is.* Postacı; ulak; haberci.

kasid[2], [Ar. ḳaṣīd قصید] *(kasi:d) {OsT} is.* Kaside.

kasidan, [Ar. ḳāṣidān قاصدان] *(ka:sida:n) {OsT} is.* **1.** Tasarlayıcılar; kastedenler. **2.** Postacılar; ulaklar.

kaside[1], [Ar. ḳaṣd > ḳaṣīd > ḳaṣīde قصیده] *{OsT} is. ed.* On beş ile yüz beyitten oluşan tek kafiye düzeninde, genellikle büyükleri övmek amacıyla yazılmış manzume. ◻ **kasîde-gû,** *{OsT} Kaside yazan; kaside söyleyen.*|| **kasîde-gûyî,** *{OsT} Kaside söyleyicilik.*|| **kasîde-i sulhiye,** *{OsT} Padişahın emri ile yapılan barışı konu alan kaside.*|| **kasîde-i sūriye,** *{OsT} Düğün ve eğlence törenlerini tasvir eden kaside.*|| **kasîde-i tebrikiyye,** *{OsT} Bir devlet büyüğünü atanma, yükselme gibi durumlarda tebrik etmek için yazılan kaside.*|| **kasîde-perdāz,** *{OsT} Kaside düzenleyen.*|| **kasîde-perdāzān,** *{OsT} Kaside yazanlar.*|| **kasîde-perdāzî,** *{OsT} Kaside yazıcılığı.*|| **kasîde-serā,** *{OsT} Kaside yazan.*|| **kasîde-serāyān,** *{OsT} Kaside söyleyenler; yazanlar.*

kaside[2], [? kaside / kasıtarı] *{ağız} is.* Boncuk; altın kolye. [DS]

kasideci, [kaside-ci] *is.* Kaside yazmayı kendisine iş edinmiş olan kimse.

kasil, [Ar. ḳaṣīl قصیل] *(kasi:l) {OsT} is.* **1.** Hayvanlara yedirmek için zamanından önce biçilen yeşil ekin veya ot. **2.** *{ağız}* Sararmaya başlamış arpa başağı. [DS] **3.** *{ağız}* Arpa yarması. [DS]

kâsir[1], [Ar. kesīr > kāṣir كاثر] *(kâ:sir) {OsT} sf.* Çok olan.

kâsir[2], [Ar. kāsir كاسر] *(kâ:sir) {OsT} sf.* Kıran; kırıcı; parçalayan; bozan; bozucu. ◻ **kâsirü'l-esnām,** *{OsT} Putları kıran; put kırıcı; Hz. İbrahim.*|| **kâsirü'l-hacer,** *{OsT} bot. Kaya koruğu veya dam koruğu denen ılıman iklimlerde yetişen bitki.*

kasîr, [Ar. ḳaṣr > ḳaṣīr قصیر] *(kasi:r) {OsT} sf.* Kısa. ◻ **kasîrü'l-akl,** *{OsT} Düşünme yeteneği gelişme-*

miş; aklı kısa. ‖ **kasîrü'l-basar,** *{OsT} Uzağı iyi göremeyen; miyop.*‖ **kasîrü'l-himme,** *{OsT} Gayretsiz; çabasız.*‖ **kasîrü'l-inân,** *{OsT} 1. Boynu kısa at. 2. Pinti, hasis kimse.*‖ **kasîrü'l-kame,** *{OsT} Kısa boylu.* ‖ **kasîru'n-neseb,** *{OsT} Babası kötü ün kazanmış olduğu için soyunu saymaktan çekinen.*‖ **kasîru'r-re's,** *{OsT} Kısa kafalı; brakisefal.*

kasirane, [Ar. ḳaṣīr + Far. -āne قصیرانه] *(kasi:ra:ne) {OsT} zf.* Alçak gönüllülükle.

kasire, [Ar. ḳaṣīre قصیره] *(kasi:re) {OsT} sf.* (Kadın için) eve kapatılmış, dışarıya çıkarılmayan.

kasis, [Fr. casser *(kırmak)* > casis] *is.* **1.** Bir inişle bir çıkışın ara kesitinde, suyun akması için yola dik olarak açılan ark. **2.** Kara yolu üzerinde bulunan çukurlar.

kasiyer, [İk. cassiere] *(kasi'yer) is.* Kasada oturarak para alan görevli; veznedar.

kask, [Far. casque] *is.* **1.** Başlık; miğfer. **2.** Başı çarpma, düşme ve başka darbelere karşı korumak için dışı sert bir maddeden yapılmış başlık.

kaskal, [? kaskal] *{ağız} is.* Eski ayakkabı. [DS]

kaskalak, -ğı [kas-ık-mak > kasık-al-mak > kaskalak] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş, çevresine caka satan; övünen. [DS]

kaskalamak, [kaska-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dürtmek. [DS]

kaskam, [kaska-m] *{ağız} is.* Ekime elverişli olmayan sert, taşlı toprak. [DS]

kaskamıt, -dı [ka(s)+ka/ınıt] *{ağız} sf.* (Çocuk için) vücudu biçimsiz, çok kısa ve şişman ya da çok ince uzun olan. [DS]

kaskar, [? kaskar] *{ağız} is.* Olmaya yüz tutmuş meyve. [DS]

kaskara[1], [? kaskara] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kaskara[2], [ka(s)+ka/ra] *(ka'skara) {ağız} sf.* → kapkara. [DS]

kaskas, [kas+kas] *{ağız} is.* Kahkaha. [DS]

kaskat, [Fr. cascade] *is. fiz.* **1.** Çok yüksek enerjili kozmik ışınların geçişi yüzünden gittikçe artan bir şekilde meydana gelen parçacık yöründelerinin demeti. **2.** Bir zincirde art arda yerleştirilmiş yükselteçler ya da filtreler bütünü.

kaskatı, [ka(s)+ka/tı] *(ka'skatı) sf. pekşt.* **1.** Çok katı; iyice katı. **2.** *mecaz.* Acımasız ve hoşgörüsüz. ◻ **kaskatı kesilmek,** *Aşırı heyecan verici durumlar karşısında hareket edemeyecek, konuşamayacak duruma gelmek; donup kalmak.*

kaskavar, [kas+kavar ?] *{ağız} is.* Tandırın dibine konulan taş. [DS]

kasken, [? kasken] *{ağız} is.* Yeni doğum yapmış kadın; loğusa. [DS]

kaskesti, [kas-(mak)+kes-ti] *{ağız} is.* Başı ağrıyan kimsenin alnına bağladığı bağ. [DS]

kasket, [Fr. casquette *(miğfercik)*] *is.* Deri, kumaş veya sentetik maddeden yapılmış, önü siperli ve oldukça yassı erkek başlığı; şapka. ◻ **kasket siperi,** *Şapkanın önüne takılan ve gözü güneşten koruyan yarım ay biçimindeki çıkıntı.*

kasketçi, [kasket-çi] *is.* Kasket yapan veya satan kimse.

kasketli, [kasket-li] *sf.* Başında kasket bulunan; kasket giymiş olan.

kaskı, [kas-mak > kas-kı] *{ağız} is.* **1.** Fren. **2.** Bir şeyi sıkan çember. **3.** Pantolon askısı. **4.** Öküz yularında burukluk ile tepeliği bağlayan kayış. [DS]

kaskır, [kas *(yans.)* > kas-kır] *{ağız} is.* İri çoban köpeği. [DS]

kasko, [İt. cascare *(düşmek)* > casco *(yere düşmek)*] *(ka'sko) is.* Taşıtların uğrayacakları kazadan doğacak zararların karşılanması amacıyla kurulan sigorta.

kaskuk, [kaz-mak > kas-(ı)k-uk] *{eT} is.* Kazık. [EUTS]

kaskuruk, -ğu [kas-kur-uk] *{ağız} is.* Bir çeşit yaban pancarı. [DS]

kasla, [kas-la] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

kaslambaç, -cı [kar-la-ma+aş] *{ağız} is.* → karlambaç. [DS]

kaslankaba, [kas-la-n+kaba] *{ağız} is.* Takla atılarak oynanan bir oyun. [DS]

kaslek, -ği [Ar. ḳaṣd => kas-le-k] *{ağız} zf.* Bilerek; isteyerek; özel olarak; özellikle. [DS]

kaslı, [kas-lı] *sf.* Kasları olan; kasları gelişmiş olan; adaleli.

kasm, [Ar. ḳaṣm قصم] *{OsT} is.* **1.** Bölme; taksim etme. **2.** *huk.* Eski hukuka göre, birden çok kadınla evli bir erkeğin, eşlerine karşı eşit davranma yükümlülüğü.

kasma[1], [kas-ma] *is.* Kısaltmak, germek ve kasmak eylemi.

kasma[2], [kas-ma] *{ağız} is.* Yeni doğduğunda meme emmeyen bebek. [DS]

kasmak[1], [kas-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kazmak. [EUTS]

kasmak[2], [kas-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir ip veya halat gibi nesnelerin boşluklarını gidermek amacıyla çekmek; asılarak germek; kısaltmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Elbise ve benzer şeyler için) enini daraltmak; boyunu kısaltmak; kısaltmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** (Beden ve bedenin bir bölümü için) kasları güçlü bir biçimde gererek bedeni gergin bir duruma getirmek. **4.** (Harçlık, ödenek vb. için) eksiltmek; azaltmak; kısmak. **5.** *mecaz.* Baskı altında tutmak. **6.** (At için) yönlendirmek maksadıyla dizginleri çekmek. **7.** *gçsz. f.* (Elbise vb. için) bedeni rahatsız edecek biçimde çekmek. ◻ **kasıp kavurmak,** *1. Baskı yoluyla bir topluluğu ezmek. 2. (Doğa olayları için) büyük zarara, yıkıma uğratmak.*

kasmak[3], [kas-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Kandırmak; aldatmak. [DS]

kasmak[4], **-ğı** [kas-mak > kas(ı)n-ak] *{ağız} is.* → kasnak[2]. [DS]

kasmuk[1], **-ğu** [kas *(yans.)* > kas-muk] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kasmuk[2], **-ğu** [*eT.* kas-mak *(kazmak, kazımak)* > kas-muk] *{ağız} is.* Çam ağacının kabuk altındaki öz sulu, yenilebilir, tatlı iç zarı. [DS]

kasmuklanmak, [kasmuk-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Süt, yemek vb. için) donduğunda üzerini yağlı kabuk bağlamak. [DS]

kasna, [? kasna] *{ağız} is. dnz.* Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlı su balığı. [DS]

kasnak[1], **-ğı** [kas-mak > kas-ın-mak > kas-(ı)n-ak] *is.* **1.** Geniş çember. **2.** Elek, kalbur gibi tel gerili şeylerin takılı olduğu tahta çember. **3.** Üzerine nakış yapılacak kumaşın takıldığı iç içe geçirilmiş enlice tahta çember. **4.** Bir sütunun gövdesini meydana getiren silindirsi taşların her biri. **5.** *spor.* Yağlı güreşte giyilen kispetin uçkurluk çevresine verilen ad. **6.** *{ağız}* Koyun ve keçilerin boynuna geçirilen çan takılmış tahta çember. [DS] **7.** *{ağız}* Başa takılan çember. [DS] **8.** *{ağız}* Yakacak olarak kullanılan hayvan pisliğine biçim vermekte kullanılan kalıp; bu kalıpla şekil verilmiş tezek. [DS] 🗗 **kasnak meşesi,** *bot. Kayıngillerden 5-30 m kadar boylanabilen, yapraklarının alt yüzeyinde yıldız şeklinde tüyler bulunan Afyon, Isparta, Konya ve Kütahya dolaylarında doğal olarak yetişen bölgeye özgü bir meşe türü, (Quercus vulcanica).*

kasnak[2], **-ğı** [kas(ı)n-ak] *{ağız} is.* **1.** Birbirine geçmiş tahta kalaslardan yapılmış köy evi; oda. **2.** Ev çatısı. [DS]

kasnak[3], **-ğı** [kas(ı)n-ak] *{ağız} is. folk.* Bergama yöresinde, davul, zilli maşa, zurna vb. çalgılar eşliğinde oynanan bir halk oyunu. [DS]

kasnakçı, [kasnak-çı] *is.* Kasnak yapan ve satan kimse.

kasnaklaına, [kasnak-la-ma] *is.* **1.** Kasnaklamak eylemi. **2.** Bir cismi kasnakla kuşatma, kasnağa alma.

kasnaklarnak, [kasnak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir cismi kasnak içine almak; kasnakla kuşatmak. **2.** (Kişi veya nesneler için) kollarını dolayarak kucaklamak. **3.** *inş.* Kirişleri döşeme çeliği ile birleştirmek.

kasnaklı, [kasnak-lı] *sf.* **1.** Kasnağı olan; kasnak takılmış olan. **2.** *{ağız}* Büyük bir uçurtma. [DS]

kasnamak, [*kas-mak / *kasī-mak > kasın > kas(ı)n-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Çeneleri birbirine vurarak titremek; zırıncımak [DLT]

kasnaşınak, [kasnā-mak > kasna-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Titremek; titreşmek. [Clauson]

kasnatınak, [kasnā-mak > kasna-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Titretmek. [DLT]

kasnı, [kas-(ı)n-a-mak *(titremek)* > kas-nı قاصنى] *is.* **1.** Eskiden halk hekimliğinde spazmlara karşı ilaç olarak kullanılan, maydanozgillerden bazı bitkilerden elde edilen zamk sakızı. **2.** *{eAT} {OsT}* Baldıran zamkı. **3.** *{ağız}* Büyük, parçalı yapraklı, kendine özgü kokusu bulunan, sarı çiçekli, gövdesi soyularak yenen, çok yıllık otsu bir bitki, *(Ferula szowitsiana).* [DS]

kaspal, [Ar. ḳaṣṭal قصطل [Tietze]] *{ağız} is.* Çeşme. [DS]

kaspanak, -ğı [Ar. ġaṣb > ġaṣben => kaspan-ak / kaspen-ek] *{ağız} zf.* Zorla. [DS]

kaspancası, [kaz+manca-s-ı ?] *{ağız} is.* Labadaya benzeyen bir ot. [DS]

kaspar, [? kaspar] *{ağız} sf.* (Hayvan için) bir gözünün siyahı az olan; ak gözlü. [DS]

kaspenek, -ği [Ar. ġaṣb > ġaṣben => kaspan-ak / kaspen-ek] *{ağız} zf.* → kaspanak. [DS]

kasput, [Yun. aspita] *{ağız} is.* Kağnı tekeri. [DS]

kasr[1], [Ar. ḳasr قسر] *{OsT} is.* Birine istemediği bir işi zorla yaptırma; zorlama.

kasr[2], [Ar. ḳaṣr قصر] *{OsT} is.* **1.** Kısaltma; kısa kesme. **2.** Azaltma; eksiltme. **3.** *ed.* Sözün çok kısaltılması. **4.** Aruzda tefilenin son harfinin düşürülmesi. 🗗 **kasr-ı basar,** *{OsT} Kısa görüşlülük.*|| **kasr-ı ye'd,** *{OsT} El çekme.*|| **kasrü'l-basar,** *{OsT} tıp. Uzağı görememe; miyopluk.*|| **kasr-ı hakîkî,** *ed. Kelimenin okunuşta kısa oluşu.*|| **kasr-ı izâfî,** *{OsT} Kelimenin görece kısa okunması.*|| **kasr-ı vaz'î,** *{OsT} Kelimenin kullanılışına göre kısa okunması.*|| **kasr-ı zevkî,** *{OsT} ed. Kelimenin edebî zevk gereğince kısa okunması.*|| **kasrü'l-akl,** *{OsT} Aklı kısa; aklı ermez.*

kasr[3], [Ar. ḳuṣūr > ḳaṣr قصر] *{OsT} is.* Köşk; saray. 🗗 **kasr-ı cennet,** *{OsT} Cennet köşkü.*|| **kasr-ı Sâdâbâd,** *{OsT} Sadabat köşkü.*

kasren, [Ar. ḳasren قسراً] *(ka'sren) {OsT} zf.* Zorla, zorlayarak.

kasretmek, [Ar. ḳaṣr + T. et-mek ايتمك قصر] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* **1.** Kısaltmak; indirmek; küçültmek. **2.** *huk.* kanunlara uygun olarak iptal etmek.

kasrî, [Ar. ḳasrī / ḳasriyye قسرى / قسريه] *(kasri:) {OsT} sf.* Zorla ilgili; zora dayanan; zorla yapılan.

kasriye, [Ar. ḳaṣr > ḳaṣriyye قصريه] *{OsT} is. ed.* Divan edebiyatında, devlet büyüklerinin yeni bir saray veya köşk yaptırması üzerine söylenen kaside.

kasriyet, [Ar. ḳasriyet قسريت] *{OsT} is.* Zorlama hâli.

kassab, [Ar. ḳaṣṣāb قصاب] *(kassa:b) {OsT} is.* Kasap.

kassabhane, [Ar. ḳaṣṣāb + Far. ḫāne قصابخانه] *(kassa:bha:ne) {OsT} is.* Kasap dükkânı

kassabiye, [Ar. ḳaṣṣābiyye قصابيه] *(kassa:biye) {OsT} is.* Kasaba verilen kesim ücreti; kasap parası.

kassak[1]**, -ğı** [koç-sa-mak > koç-sa-k] *{ağız} sf.* (Koyun için) koç isteyen. [DS]

kassak[2]**, -ğı** [? kassak] *{ağız} is.* Başkan. [DS]

kassam, [Ar. ḳısmet > ḳassāın قسام] *(kassa:m) {OsT} is.* **1.** Bölüm bölüm ayırıp veren kimse. **2.** *huk.* İmparatorluk döneminde, ölen bir kimsenin terekesini, şeriat kurallarına göre mirasçılarına paylaştıran kimse.

kassamiye, [Ar. ḳassāmiyye قسامیه] *(kassa:miye) {OsT} is.* Kassamlık.

kassamlık, -ğı [kassam-lık] *(kassa:mlık) {OsT} is.* **1.** Kassamın yaptığı iş. **2.** Kassamın oturduğu yer.

kassar, [Ar. ḳaṣāret > ḳaṣṣār قصار] *(kassa:r) {OsT} is.* **1.** Yıkayıcı; leke çıkarıcı; leke temizleyici; kastar. **2.** (Halı vb. şeyler için) çırpıcı; dövücü; silkeleyici.

kassas, [Ar. ḳaṣṣāṣ قصاص] *(kassa:s) {OsT} sf.* Hikâye söyleyen; masal anlatan.

kassı, [kas-sı] *sf.* **1.** Kas gibi olan; kasa benzeyen; kas görünüşünde olan. **2.** Kas yapısında olup onun gibi kasılabilen. 🗗 **kassı arterler,** *anat. Atardamarlar.*|| **kassı epitel,** *anat. Ter, tükürük, gözyaşı ve meme bezleri etrafında bulunan, salgı hücreleri salgı ile dolduğunda kasılarak hücrelerin salgısını lümene boşaltan özelleşmiş epitel hücreleri.*

kassız, [kas-sız] *sf.* Kasları gelişmemiş olan; adalesiz.

kassî, [Ar. ḳaṣṣ > ḳaṣṣī قصی] *(kassi:) {OsT} sf.* Göğüsle ilgili.

kâst, [Far. kāsten *(eksilmek)* > kāst کاست] *(ka:st) {OsT} is.* Eksik; kusur; noksan.

kast, [Port. caste *(sınıf)*] *is.* **1.** *sosy.* Ayrıcalıklar bakımından kesin sınırları çizilerek yukarıdan aşağı doğru sıralanmış kalıtımsal ve içten evli toplumsal sınıflar düzeni. **2.** Bir devlet içinde kendine özel yargı ve töreleriyle diğer vatandaşlardan ayrı yaşamakta direnen grup. **3.** *biy.* Arılar gibi toplu yaşayan böceklerde, yapısı farklı, toplumda beslenme, bakım veya savunma gibi çeşitli görevler üstlenen, eşeysiz yetişkin birey.

kastal[1]**,** [Ar. ḳaṣṭāl قسطال] *(kasta:l) {OsT} is.* Şeker tozu.

kastal[2]**,** [Ar. ḳaṣṭal قصطل [Tietze]] *{ağız} is.* Çeşme. [DS]

kastanyet, [İsp. castañeta *(kestane)* > Fr. castagnette] *is.* Parmaklara takılıp avuç içine alınmak suretiyle çalınan, fil dişi veya tahtadan yapılmış, biri tiz, diğeri pes ses veren, ortası oyuk iki simetrik parçadan oluşan bir İspanyol zili veya çalparası.

kastanyola, [İt. castagnola] *(kastanyo'la) is.* **1.** Bir dişli çarkın geri dönmesini önlemek için çarkın dişlerine takılan küçük dil. **2.** *dnz.* Akan zinciri sıkarak durdurmak için güverte locasının altına konmuş hareketli demir koi. 🗗 **kastanyola yuvası,** *Bir çark dişlerine kastanyola tırnağının geçmesi için açılmış yuva.*

kâstar, [Ar. kāstār کاستار] *(kâ:sta:r) {OsT} sf.* Yalancı.

kastar, [Ar. ḳaṣr > ḳaṣṣār قصار] *{ağız} is.* **1.** Pamuk ipliğini veya kumaşı soğuk su ile yıkayarak ağartma işi; kassar. [DS] **2.** Yıkayıcı; temizleyici. 🗗 **kastar etmek,** *Yıkamak; temizlemek.*

kastara, [? kastıra / kastara] *{ağız} is.* **1.** Yufka pişirilen sac. **2.** Sac ekmeği. [DS]

kastarcı, [kastar-cı] *is.* Temizleyici.

kastarcılık, -ğı [kastar-cı-lık] *is.* Kastarcının yaptığı iş; temizleyicilik.

kastarlama, [kastar-la-ma] *is.* Temizleme, ağartma veya lekesini çıkarmak eylemi.

kastarlamak[1]**,** [kastar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{ağız}* Pamuk ipliğini veya kumaşı soğuk su ile yıkayarak ağartmak; temizlemek; lekesini çıkarmak. [DS] **2.** (Halı vb. için) çırpmak; silkmek; tozunu gidermek.

kastarlamak[2]**,** [kastar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Zorla vermek; eline sıkıştırmak. [DS]

kastarlı, [kastar-lı] *sf.* Kastarlanmış olan.

kâste, [Far. kāsten *(eksilmek)* > kāste کاسته] *(kâ:ste) {OsT} sf.* Eksilmiş; eksik.

kastek, -ği [kas-mak > kas-(ı)t-ak > kastek ?] *{ağız} is.* Duvar arasına iki taraflı konulan kirişleri tutturmak için merdiven basamağı gibi çakılan ağaç parçaları; hatıl bağı. [DS]

kastel[1]**,** [İt. castello] *(ka'stel) is.* Tahkim edilerek kale durumuna getirilmiş saray.

kastel[2]**,** [Ar. ḳaṣṭal قصطل [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Havuz. **2.** Şadırvan. [DS]

kasten, [Ar. ḳaṣd > ḳaṣden قصداً] *(ka'sten) {OsT} zf.* Bilerek; isteyerek; bile bile; kasıtla; bir maksat güderek.

kaster, [İng. caster] *is.* Otomobillerde tekerlek milinin eğikliği.

kastetme, [Ar. ḳaṣd + T. et-me قصد ایتمه] *{OsT} is.* Kastetmek eylemi.

kastetmek, [Ar. ḳaṣd + T. et-mek قصد ایتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* **1.** Bir şeyi hedef almak; amaç olarak almak; amaç seçmek; bir şeyi anlatmak istemek; onu demek istemek. **2.** *gçsz. f.* Birine veya bir şeye zarar vermek istemek; kötülük etmek istemek; canına kıymak istemek.

kastıra, [? kastıra / kastara] *{ağız} is.* Yufka pişirilen sac. [DS]

kastırma, [kas-tır-ma] *is.* Kasma işini yaptırmak eylemi.

kastırmak, [kas-mak > kas-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kasma işini yaptırmak. **2.** *gçsz. f.* (Elbise vb. için) insanı rahatsız edecek biçimde hareketlerine veya duruşuna engel olmak; çektirmek.

kasti, [Ar. ḳaṣd > ḳaṣdī قصدی] *(kasti:) {OsT} sf.* Bir kasıt güderek yapılan; bilerek ve isteyerek yapılan; kasıtlı.

kasting, [İng. casting] *is.* Tiyatroda rol dağılımı yapma.

kastir, [? kastir] *{ağız} is.* İşlemeli kadın elbisesi. [DS]

kastor, [Fr. castor] *is. zool.* **1.** Kunduz. **2.** Kunduz kürkü. **3.** *sf.* Kunduz kürkünden yapılmış olan.

kastrasyon, [Fr. caztration] *is.* İğdiş etmek; hadım etmek.

kasu, [? kasu] *{ağız} is.* Cinsel sapıklığa uğramış erkek. [DS]

kasuk[1], [kās *(kabuk)* > kas-uk] *{eT} is.* **1.** Küçük kabuk. [DLT] **2.** Deri; at derisinden yapılma tulum. [DLT]

kasuk[2], [kaz-mak > kaz-uk / kas-uk] *{eT} is.* Çivi. [EUTS]

kasuklug, [kasuk-luġ] *{eT} sf.* Tulumlu; tulum bulunan. [DLT] 🗗 **kasuklug er,** *{eT} Kendisinde tulum bulunan adam.* [DLT]

kasumat, [Ar. ḳısemi > ḳasūmāt قسومات] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde hazineye ait bir araziyi kiraya verme işlemine verilen ad; ecr-i misil.

kasuy, [Moğ. kasuy] *{eT} is.* Moğolistan'daki kervan sahibi tüccarlar. [EUTS]

kasvet, [Ar. ḳaṣvet قسوت] *{OsT} is.* **1.** İç sıkıntısı; sıkıntı; kaygı; tasa. **2.** Katılık; sertlik. **3.** Merhametsizlik; katı yüreklilik. 🗗 **kasvet-bahş,** *{OsT} Sıkıntı veren.*|| **kasvet-efzā,** *{OsT} İç sıkıntısını artıran.*|| **kasvet-engîz,** *{OsT} İç sıkıntısı veren.*|| **kasvet-nāk,** *{OsT} Sıkıntılı; iç sıkan.*

kasvetli, [kasvet-li] *sf.* Sıkıntı veren; sıkıcı.

kasvetsiz, [kasvet-siz] *sf.* Sıkıntı vermeyen; sıkıcı olmayan.

kâş, [Far. kāş کاش] *(kâ:ş) {OsT} e.* Keşke.

kaş[1], [kāş] *{eT} is.* **1.** Herhangi bir şeyin kıyısı. [DLT] **2.** Ön; yamaç; tepe. [KB] [EUTS]

kaş[2], [*eT.* kāş] **1.** Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [OKD] [Gabain] [Tekin] [Yüknekî] **2.** Bu çıkıntı üzerinde yer alan kıllar. **3.** Eyerin ön ve arkasında bulunan çıkıntılı kısım; eyer başı. *{eT} {OsT} (aynı)* [EUTS] **4.** *{ağız}* Semerin iki yanındaki ağaçlar. [DS] **5.** İki eğri çizginin kalkık bir kaşı andıracak biçimde birleştirilmesi ile meydana getirilmiş süsleme. **6.** (Dağ, yapı, yüzük vb için) kemerli ve çıkıntılı olan kısım. **7.** *{OsT}* Kavun, karpuz dilimi. **8.** *{OsT}* Dam saçağı. **9.** *{OsT}* Ufuk. **10.** *{ağız}* Ocağın kemeri. [DS] **11.** *{ağız}* Köprünün kemeri. [DS] **12.** *müz.* Birden çok porteyi birleştirerek aradaki notaların bir anda okunmasını sağlayan düşey çizgi. **13.** *müz.* Nota gruplarını içine alarak numara ile belirtilmiş yay biçimli çizgi. **14.** *müz.* Kemençenin tellerini yüksekçe tutmaya yarayan eşiğin yanında bulunan kaş biçimindeki delikler. **15.** *spor* Okçulukta yay kirişinin baş parmağın ikinci boğumunu zedelememesi için geçirilen boynuz veya fil dişinden yapılma yüksüğün (zehkir; şast; şest) üstündeki ensiz kısma verilen isim. 🗗 **kaşa çin bırakmak,** *{eAT} Kaş çatmak.*|| **kaş atmak,** *1. Kaşlarını oynatarak bir şey anlatmaya çalışmak; kaşla işaret etmek. 2. Kaş çatmak.*|| **kaş büzmek,** *{eAT} Kaş çatmak.*|| **kaş çatmak,** *Kızgınlığını ve öfkesini kaşlarını birbirine yaklaştırarak belli etmek; öfkelenmek üzere olmak; öfkelenmek; kızmak.*|| **kaş göz etmek,** *Bir şeyi kaş ve göz işaretiyle anlatmak için kaşını gözünü oynatmak.*|| **kaş göz kararmak,** *Akşam olmak; karanlık basmak; ortalık kararmak.*|| **kaşı eğilmek,** *{ağız} Darıldığını, gücendiğini belli etmek.* [DS]|| **kaşı karağı açılmak,** *{eAT} Yüzü gülmek.*|| **kaşını burtarmak,** *{eAT} Kaşını çatmak.*|| **kaşının altında gözün var dememek,** *Birine karşı incitecek veya gönül kıracak bir davranışta bulunmamak.*|| **kaş ile göz, gerisi söz,** *Önemli olan şeyin yüz güzelliği olduğunu belirtmek için söylenir.*|| **kaş kantarmak,** *{eAT} Kaş çatmak.*|| **kaş karak çatmak,** *{eAT} Kaş çatmak; surat asmak.*|| **kaş karartmak,** *{ağız} Kaş çatmak.* [DS]|| **kaş kaş,** *{ağız}* → kaşak kaşak. [DS]|| **kaş kurmak,** *{eAT} Kaş çatmak.*|| **kaşla göz arasında,** *Kimsenin anlamasına fırsat bırakmayacak kadar çabucak; kısa bir zamanda; çabuklukla.*|| **kaş yapayım derken göz çıkarmak,** *Bir kusuru düzeltmeye çalışırken daha çok hata yaparak büsbütün bozmak; özrü kabahatinden büyük olmak.*|| **kaş yıkmak,** *Kızmak, öfkelenmek.*

kaş[3], [*eT.* kāş] *{ağız} is.* **1.** Dik, sarp ve yalçın kayalık. **2.** Yüksek dağ tepesi; tepe veya dağ. **2.** Uçurum veya dağ kenarı. **3.** Suyun, toprağın bir yanını oyup diğer yanını yükselttiği kısım. **4.** Bir yokuştan sonra düzlüğe çıkılan yer; yokuş başı. **5.** Bağ, bahçe ve duvar diplerine toprak yığmak suretiyle yapılan set; bahçe sınırı. **6.** Patika; ince yol. **7.** Dağlık, kayalık yolun dönemeci. [DS] **8.** Boylu boyunca uzanmış, büyük bir kısmı toprağa gömülü kaya. [EG] 🗗 **kaş boyu,** *{ağız} Tepe; dağ.* [DS]|| **kaş karannığı** (karanlığı), *{ağız} Alaca karanlık.* [DS]|| **kaş kararmak,** *{eAT} {ağız} Akşam karanlığı basmak; ufuk kararmak.* [DS]|| **kaş karası,** *{ağız} Alaca karanlık.* [DS]

kaş[4], [*eT.* kāş] *{ağız} is.* **1.** Duvar; duvarın üstü. **2.** Çatı saçağı. **3.** Dam. **4.** Balkon. **5.** Ev, oda, ahır gibi yapılarda dama uzunlamasına atılan büyük ve uzun

Ritim için kaşık kullanılan, Anadolu'nun pek çok yeri ile Türkistan'da karşılıklı oynanan kapalı yer halk oyunlarının genel adı.|| **kaşık sapı,** *{ağız} 1. Bir tür ipekli kumaş. 2. Bir tür sulu köfte.* [DS]|| **kaşık sepetinde fareler oynamak,** *Yiyecek nesne olmadığı gibi yemek aracından da yoksun olmak; yoksul düşmek.*

kaşıkçı, [kaşık-çı] *is.* **1.** Kaşık yapan ve satan kimse. **2.** *zool.* Kelaynakgillerden siyah gagalı, beyaz tüylü, bataklık ve su kıyılarında koloniyer hâlinde yaşayan, ağaçlar üzerine yaptıkları yuvalarda kuluçkaya yatan, Ege Bölgesinin yerli iri bir kuşu, *(Platalea leucoradia).* **3.** *{ağız}* Kurbağa yavrusu. [DS] 🗗 **kaşıkçı avurdu,** *Kaşık gibi içe çökmüş yanak.*|| **kaşıkçı kuşu,** *Pelikan.*

kaşıkçık, -ğı [kaşık-çık] *is. zool.* İki kanatlı böceklerin kanat diplerinin arka tarafında bulunan yarım daire şeklindeki zarsı levhacık.

kaşıkçılık, -ğı [kaşık-çı-lık] *is.* Kaşıkçının işi, mesleği.

kaşıkçın, [kaşık-çın] *is. zool.* Gagası kaşık biçiminde, kara, ak ve kahverengi tüylü, ayakları kırmızı, bir göçmen ördek türü, *(Spatula clypeata).*

kaşıkla, [kaşık-lağı] *{ağız} is.* → kaşıklağı. [DS]

kaşıklağı, [kaşık-lağı] *{ağız} is.* Kaşık konulan sepet; kaşıklık. [DS]

kaşıklama, [kaşık-la-ma] *is.* **1.** Kaşık ile yeme. **2.** *{ağız}* → kaşıklağı. [DS]

kaşıklamak, [kaşık > kaşık-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor-]* **1.** (Yemek vb. yiyecek için) kaşık kullanarak yemek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** (Kaşıkla yenen yiyecekler için) severek yemek; kaşık kaşık yemek; iştahla yemek.

kaşıklanma, [kaşık-la-n-ma] *is.* **1.** Kaşık ile yenilmek eylemi. **2.** Kaşık sahibi olma.

kaşıklanmak, [kaşık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Yemek için) kaşık kullanılarak yenilmek; kaşık kaşık yenmek. **2.** *dönşl. f.* Kaşık sahibi olmak; kaşık satın almak; kaşık edinmek.

kaşıklayış, [kaşık-la-y-ış] *is.* Kaşıklama eylemi veya biçimi.

kaşıklı, [kaşık-lı] *sf.* Kaşığı bulunan; kaşığı olan.

kaşıklık, -ğı [kaşık-lık] *is.* **1.** Kaşık konulan yer. **2.** Yeniçerilerin giydiği başlığın önünde içine tüy konulan metal parça. **3.** *sf.* Kaşık yapmaya elverişli olan. **4.** *sf.* Belirtilen sayıda kaşık ölçüsünde olan. 🗗 **kaşıklık gemi,** *{ağız} Kaburga.* [DS]|| **kaşıklık müngüz,** *{eT} Kaşıklık boynuz.* [DLT]

kaşıksı, [kaşık-sı] *sf.* Kaşık gibi; kaşığı andıran.

kaşıma, [kaş *(kabartı)* > kaş-ı-ma] *is.* Deriyi sürtmek eylemi.

kaşımak, [kaş *(kabartı)* > kaş-ī-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Oymak; kazımak. **2.** Tırnak veya sert bir nesne ile vücudun herhangi bir yerindeki deriyi hafifçe sürtmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **3.** Bir nesneyi sert bir şeyle sürterek aşındırmak veya kazımak. **4.** *{ağız}* Tımar etmek. [DS]

kaşındırma, [kaş-ı-n-dır-ma] *is.* Kaşınmasına yol açma.

kaşındırmak, [kaş-ı-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaşınmasına yol açmak; kaşıntı yapmak.

kaşınış, [kaş-ı-n-ış] *is.* Kaşınmak eylemi veya biçimi.

kaşınma, [kaş-ı-n-ma] *is.* **1.** Kaşıntı verilme. **2.** Kendi kendini kaşıma.

kaşınmak, [kaşī-mak > kaşı-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kaşıntı verilmek. **2.** Birisi tarafından kaşıma eylemi yapılmak. **3.** *dönşl. f.* Kaşınma ihtiyacı duymak; kaşıntısı olmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **4.** *mecaz.* Kendisi için ceza veya başka bir şekilde kötü karşılık gerektiren davranışlara yönelmek. 🗗 **kaşınacak tırnak aramak,** *Bahane aramak; sebep bulmaya çalışmak; gerekçe bulmaya çalışmak.*|| **kaşınacak tırnak bulamamak,** *Bir iş yapmak için yeterli imkânı bulamamak.*

kaşıntı, [kaş-ı-n-tı] *is.* **1.** Kaşınma isteği veren huzursuz edici duygu. **2.** *{ağız}* Uyuz hastalığı. [DS]

kaşıntılı, [kaş-ı-n-tı-lı] *sf.* Kaşıntısı olan.

kaşıtgan, [kaşī-mak > kaşı-t-mak > kaşı-t-ġān] *{eT} is.* Çok kaşıtan. [DLT]

kaşıtmak, [kaşī-mak > kaşı-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Birine, kaşıma işini yaptırmak. *{eT} (aynı)* [DLT]

kaşıyacak, [kaş-ı-y-acak] *is.* Kendi sırtını kaşımaya yarayan özel olarak el veya kaşık biçiminde yapılmış uzun saplı araç.

kâşî, [Far. Kâş *(Kâşân kenti)* > kāşī كاشی] *(kâ:şi:) {OsT} is.* Yapıların dış ve iç duvarlarını süslemekte kullanılan, eskiden İran'ın Kâşân kentinde üretilen sırlı fayans.

kâşif, [Ar. keşf > kāşif كاشف] *(kâ:şif) {OsT} sf.* **1.** Bilinmeyen bir şeyi veya yeri bulan; meydana çıkaran; keşfeden; bulan. **2.** Hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bir ülkeyi dolaşarak ora hakkında bilgi veren gezgin. **3.** Bir şeyi örten giz perdesini aralayan, kaldıran. **4.** *tar.* Eskiden Mısır'da bucak ve ilçe yöneticilerine verilen isim.

kâşife, [Ar. keşf > kāşife كاشفه] *(kâ:şife) {OsT} sf.* Bayan kâşif.

kâşiger, [Fr. kāş *(çini)* + -ger *(yapan)* كاشیگر] *(kâ:şiger) {OsT} is.* Çini yapan; çinici; çini sanatkârı.

kâşir, [? kāşir] *{ağız} is.* Dar paçalı bir tür şalvar ile kısa ceket. [DS]

kaşka[1], [? kaşka] *{ağız} is.* **1.** Hayvanların alnındaki beyazlık; ak leke. **2.** Alnında beyaz leke bulunan hayvan. [DS]

kaşka[2], [? kaşka] *{ağız} sf.* Şakacı; güldürücü. [DS]

kaşka[3], [? kaşka] *{ağız} is.* **1.** Beşik. **2.** İki tekerlekli araba. [DS]

kaşkal, [? kaşkal] *{ağız} is.* Biçimsiz ve kaba. [DS]

kaşkam, [? kaşkam] *{ağız} is.* **1.** Susuz, sert toprak. **2.** Fabrika tozu. **3.** Kötü cins pamuktan bükülen kalitesiz iplik. [DS]

kaşkariko, [Yun. kaşkariko] *is. argo.* **1.** Hile; düzen; dolap. **2.** Yalan.

kaşkaş, [? kaşkaş] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

kaşkaval, [İt. cacio *(peynir)* + cavallo *(at)*] *is.* **1.** Tekerlek biçiminde kaşara benzer bir tür sarı peynir. **2.** *dnz.* Gabya ve babafingo çubuklarının topuk taraflarında açılan deliklerden geçirilerek uçları mavnalara dayatılan demir veya ağaç takozlar. **3.** *sf. argo.* Aptal; sersem; budala.

kâşk, [Far. kāşk كاشك] *(kâşk) {OsT} e.* Keşke.

kaşkır, [? kaşkır] *{ağız} is.* Kurt. [DS]

kaşkırmak, [kāş-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bozuşmak; darılmak. [DS]

kâşki, [Far. kāş ki كاشكى] *(kâ:şki) {OsT} ünl.* Ne olurdu, olsaydı; keşke.

kaşkir, [kāş-kir] *{ağız} is.* Kırmalı şalvar. [DS]

kaşkol, -lü [Fr. cache *(sakla)* + col *(boyun)*] *is.* Boyuna sarılan uzun ve dar atkı; boyun atkısı.

kaşkorse, [Fr. cache *(sakla)* + corse *(vücut)*] *is.* Vücudun üst kısmına giyilen süslü ince kadın çamaşırı; ince fanila.

kaşlama, [kaş-la-ıma] *{ağız} is.* **1.** Duvar üstü; duvar. **2.** Çatı saçağı. [DS]

kaşlamak, [*eT.* kāş > kaş-lā-mak] *(kaşla:mak) {eT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yüzüğün kaşına taş takmak. **2.** *{eT}* Kaş yapmak. [DLT] **3.** *{eT}* (Su arkı için) germeç yapmak.[DLT] **4.** *{eT}* Kaşa vurmak. [DLT] **5.** *{ağız}* Yünü iki kat yapıp bükmek. [DS]

kaşlı, [kaş-lı] *sf.* (Belirtilen nitelikte) kaşı olan; kaşı bulunan. ☞ **kaşlı gözlü,** *(Kişi için) yüz güzelliği ile dikkati çeken.*

kaşlıg, [kāş > kaş-lıġ] *{eT} sf.* Kaşlı. [DLT]

kaşlık, -ğı [kaş-lık] *{ağız} is.* Siyah saç boyası. [DS]

kaşmak[1]**, -ğı** [kaş-mak] *is.* **1.** Ocak kemeri; kemer. **2.** Hendeklerin üst kısmı.

kaşmak[2]**, -ğı** [*eT.* kars *(yans.)* > kars-mak > kaşmak] *{ağız} is.* El çırpma; alkışlama. [DS] ☞ **kaşmak çalmak,** *{ağız} El çırpmak; alkışlamak.* [DS]

kaşmak[3]**, -ğı** [kaş-mak] *{ağız} is.* **1.** Ocak kemeri. **2.** Hendeğin iki yüksek kenarı. [DS]

kaşmak[2]**,** [kaş-mak قشمق] *gçl. f.[-ar] {ağız}* **1.** Atmak. **2.** Çalışmak. [DS] **3.** *{eAT}* Kaçmak.

kaşmer, [Fr. cachemire *(Hint yarımadasındaki Keşmir kenti)* قشمر] *sf.* **1.** Maskara; komik; soytarı; şakacı; güldürücü; *{ağız} (aynı).* [DS] **2.** Kertenkele,

kaşmerdikoz, [kaşmer + Yun. dikhos] *sf.* (Kişi için) az rastlanır çirkinlikte; acayip; tuhaf.

kaşmerlik, -ği [kaşmer-lik] *{ağız} is.* Acayiplik; soytarılık; maskaralık; şaka; alay. [DS]

kaşmir, [Fr. cachemire *(Hint yarımadasındaki Keşmir kenti)*] *is.* **1.** Keşmir ve Tibet keçisinin ince ipeksi kılından dokunmuş ince kumaş; kazmir. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

kaşmirlenmek, [kaşmir-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Nazlanmak; cilve etmek. [DS]

kaşnaşmak, [kayna-ş-ınak *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kaynaşmak. [DS]

kaşr, [Ar. ḳaşr قشر] *{OsT} is.* Bir şeyin kabuğunu soyma.

kaşşak, -ğı [kaşa-k] *{ağız} is.* Ağaç kökü. [DS]

kaştarlamak, [kaştar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Hayvan bakmak; beslemek. [DS]

kaştarmak, [kaşta-r-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Kollamak; idare etmek; kayırmak; yardım etmek. [DS] **2.** Büyütmek; beslemek. **3.** Sadakatle bakmak. **4.** Yetmek; yetişmek; kifayet etmek. **5.** *{ağız}* Yönetmek. [DS]

kaşu, [Fr. cachou] *is. tıp.* **1.** Güneydoğu Asya ülkelerinde yetiştirilen bazı bitkilerin odun, yaprak ve tohumlarından çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan özütlere verilen ad. **2.** Bu özütlerden yapılmış kokulu pastil.

kaşuk, [kaş-ī-mak *(oymak)* > kaşı-k / kaşu-k] *{eT} is.* Kaşık. [DLT] [EUTS]

kaşuklamak, [kaşuk-lā-mak] *(kaşukla:mak) {eT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kaşıklamak. [DLT] [DS]

kaşuklanmak, [kaşuk-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kaşıklanmak. [DLT]

kaşuklug, [kaşuk-luġ] *{eT} is.* Kaşıklı. [DLT]

kat[1]**,** [kat / ket / kıt / kit *(yans.)*] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kat-ır-da-mak, kat-ır kutur*

kat[2]**,** [*eT.* ka-mak *(eklemek; üst üste yığmak; katlamak)* > ka-t] *is.* **1.** Üst üste konulmuş bulunan nesnelerin her bir parçası; tabaka. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **2.** Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan oda ve dairelerin tümü. **3.** (Giyecek için) alt ve üst parçalardan meydana gelmiş her bir takım; adet. **4.** Bükülen ve kıvrılan nesnelerde her bir kıvrım. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **5.** (Nicelik olarak) defa; kez; misil. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **6.** Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri; hane; daire. **7.** Tekrarlanan sayının toplamı. **8.** *jeol.* Bir dönemde oluşmuş katmanlı kayaç; aynı yaştaki arazilerin tümü. **9.** Geçmeli bir füzede çeşitli elemanların her biri. **10.** Arka. **11.** *{ağız} is.* Uçurum. [DS] **12.** *{ağız}* İki tepe veya duvar arasında kalan boşluk; aralık. [DS] **13.** *{eT}* Sıra. [İKPÖy.] **14.** *{ağız}*

Seyrek altın dizisi. [DS] 🗗 **kat çıkmak,** *Bir yapıya bir kat daha eklemek.*|| **kat irtifakı,** *bayınd. Yapılmakta olan bir binanın bağımsız bölümlerinden yapı tamamlandıktan sonra kat mülkiyetine esas olmak üzere, arsa maliklerinin arsa payına bağlı olarak kurulan irtifak hakkı.*|| **kat kalmak,** *{eAT} {OsT} Umutsuzluk içinde, çaresiz kalmak.*|| **kat kat,** *Çok; pek çok.*| **kat mülkiyeti,** *huk. Tamamlanmış bir binanın bağımsız olarak kullanılabilen bölümlerinden her biri üzerine kurulan mülkiyet hakkı.*|| **kat sayı,** *1. mat. Bir cebirsel ifadede ilk olarak yazılan çarpan sayı veya harf. 2. fiz. Bir kanunu ifade eden formülün yazılışında yer alan sabit sayı. 3. Bir sayının kaç katı alındığını belirten sayı.*

kat[3], [*eT.* kāt قت] *is.* Bir büyüğün huzuru; huzur; yan; makam; mevki. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [KB] [DK] 🗗 **kat kadrak,** *{eT} Yan, yamaç.* [DLT]

kat[4], [Sansk. ganda => kıyand > kıyat > kat] *is.* **1.** Gergedan. **2.** Mitolojik bir hayvan. [EUTS]

kat[5], [kāt] *(ka:t) {eT} is.* Ağaçların meyvesi. [DLT]

kat[6], [kat] *{ağız} is.* Nişanlıya gönderilen armağan. [DS]

kat[7], [kat] *{ağız} is.* Toprak evlerde üst kısma süs olarak yapılan enli ve renkli bağlar. [DS]

kat[8], [kat] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış, altı okka (yaklaşık 8 kg.) tahıl alan silindir biçiminde ölçek. [DS]

kat[9]**, -t'ı** [Ar. ḳaṭ' قطع] *{OsT} is.* **1.** Kesme; kesilme; biçilme. **2.** İlgiyi, ilişiği kesme. **3.** Sonuca bağlama; bitirme. **4.** Yok etme; ortadan kaldırma. **5.** Geçme; ilerleme; yol alma. **6.** Kur'an okurken anlam gereği ya da nefes alma zorunluluğu yüzünden duraklama; vakf. **7.** *ed.* Etkisini artırmak üzere nazım ya da nesirde sözü yarıda kesme. **8.** Kâğıtları keserek dantel gibi süsler meydana getirme işi. 🗗 **kat'-ı alâka,** *{OsT} İlgiyi kesme.*|| **kat'-ı amüdî,** *{OsT} mat. Dikey.*| **kat'-ı cevâb,** *{OsT} Cevapsız bırakma.*|| **kat'-ı dâire,** *{OsT} Daire dilimi.*|| **kat'-ı da'vâ,** *{OsT} Davayı sonuçlandırma.*|| **kat'-ı hayât,** *{OsT} Ölüm.*| **kat'-ı kâmil,** *{OsT} Büyük tabakalardan meydana getirilmiş el yazması kitap.*| **kat'-ı mâil,** *mat. Eğri.*|| **kat'-ı merâhil,** *{OsT} Konak yerlerini geçme; yol alma.*| **kat'-ı merâtib,** *{OsT} Rütbeleri geçme; büyük rütbeye ulaşma.*| **kat'-ı mesâfe,** *{OsT} Yol alma.*|| **kat'-ı muhâbere,** *{OsT} Bildirişimi kesme.*|| **kat'-ı mukafî,** *mat. Parabol.*|| **kat'-ı mukāfî-i mücessem,** *{OsT} mat. Parabolit.*|| **kat'-ı münâsebet,** *{OsT} Dostluğu sona erdirme.*| **kat'-ı nâkıs,** *{OsT} mat. Elips.*|| **kat'-ı nâkıs-ı mücessem,** *{OsT} mat. Elipsoit.*|| **kat'-ı nazâr,** *{OsT} Bakışı kesme; bakmama.*| **kat'-ı tarîk,** *{OsT} Yol kesicilik.*|| **kat'-ı ufkî,** *{OsT} mat. Yatay doğru.*|| **kat'-ı uzv,** *{OsT} tıp. Bir organın kesilmesi.*|| **kat'-ı zâid,** *{OsT} Hiperbol.*|| **kat'-ı zebân,** *{OsT} Sözü kesen.*

kat[10]**, -ttı** [Ar. ḳaṭ قط] *{OsT} is.* **1.** Katı bir şeyi enine kesme. **2.** Tahıl fiyatlarının yüksekliği.

kata-, [Yun. katá-] *ön ek.* Önüne getirildikleri Latince kelimelere *"alt, altta, aşağı"* anlamı katan ön ek.

kata, kat'a, [Ar. ḳaṭ'ā قطعا] *(kat-a:) {OsT} zf.* Hiçbir zaman; asla; hiç; büsbütün.

kata[1], [kat-mak *(ilave etmek)* > kat-ā] *(kata:) {eT} is.* Kat; kez; kere; yol; defa. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [Yüknekî]

kata[2], [kata] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan yavrusu için) iyi gelişmemiş. **2.** (Hayvan için) iyi beslenmiş, şişman ve yuvarlak. [DS]

katabolizma, [Fr. catabolisme] *is. biy.* Canlı protoplazmayı yapan karmaşık yapılı büyük moleküllerin enerji çıkararak yanması; canlı maddelerin artık maddelere dönüşmesini sağlayan biyokimyasal tepkimelerin tümü; yadımlama.

katacak[1]**, -ğı** [kat-mak > kat-acak] *{ağız} is.* Sıvı boşaltmakta kullanılan ölçek. [DS]

katacak[2]**, -ğı** [güt-mek / *eT.* küt-mek > gü(d)-ecek] *{ağız} is.* Sözcükleri kolayca izlemek için kullanılan, tahtadan yapılmış bir ders aracı. [DS]

katafalk, [İt. catafalco > Fr. catafalque] *is.* Kendisine saygı sunulacak bir cenazenin konulduğu, üzeri kumaşla örtülü yüksekçe yer.

katafazi, [Fr. cataphasie] *is. tıp.* Kendisine sorulan soruyu cevaplandırdıktan sonra durmadan tekrarlama şeklinde ortaya çıkan konuşma bozukluğu.

katafil, [Yun. kata *(aşağı)* + phyllon *(yaprak)* > Fr. cataphylle] *is. bot.* Sürgün tomurcuklarının alt kısmında bulunan koruyucu yapraklar; dip yapraklar.

katafot, [Fr. cataphote] *is.* Dışarıdan gelen ışığın etkisi ile geceleyin ışıklı görülen reflektör.

katag[1], [kat-mak *(katılaştırmak)* > kat-ıġ] *{eT} sf.* **1.** Sağlam; katı. [EUTS] **2.** Enerji. [EUTS] **3.** Ceht; çaba. [EUTS]

katag[2], [kat-mak *(katıştırmak)* > kat-aġ] *{eT} sf.* Karışık. [Gabain]

kataglanmak, [ka-mak *(eklemek; üst üste yığmak; katlamak)* > ka-t-(ı)ġ-lā-mak > ka-t-(ı)ġ-la-n-mak] *{eT} dönşl. f.* Gayret etmek; çabalamak; ceht etmek; katlanmak. [EUTS] [İKPÖy.]

katağaç, -cı [katı+ağaç] *{ağız} is.* Meşe. [DS]

katahor, [? katahor] *{ağız} is.* Karmakarışık. [DS]

kataif, [Ar. ḳaṭīfe > ḳaṭā'if / ḳatāyif قطائف] *(kata:if) {OsT} is.* **1.** Tüylü ve saçaklı havlular. **2.** Kadayıf.

katak, [kat-mak > kat-ak] *{eT} is.* **1.** Sağlam; katı. [EUTS] **2.** Enerji. [EUTS] **3.** Ceht; çaba. [EUTS]

kataklamak, [katak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kovmak; kovalamak. [DS]

katakofti, [Yun. katakopto *(doğrama)*] *is. argo.* **1.** Kabadayılık. **2.** Uydurma söz. **3.** *müz.* Klasik Türk müziğinde 8/8'lik bir usul.

katakollu, [Yun. katakulio] *{ağız} is.* → katakulli. [DS]

katakomp, [Lat. kata *(aşağı)* + tumba *(mezar)* > Fr. catacombes] *is.* İlk Hristiyanların ölülerini koymak veya tapınak olarak kullanmak üzere, kayaları oyarak ya da yeraltını kazarak meydana getirdikleri dehliz halindeki mezarlık.

katakulli, [Yun. katakulio *(aşağı yuvarlamak)* / Fr. fait *(olgu)* + accompli *(olmuş)* > fait accompli *(oldubitti)*] *is. argo.* Hile; düzen; dolap; kandırma. 🗗 **katakulli çevirmek,** *Düzen kurmak; dolap çevirmek.*|| **katakulli okumak,** *Yalan söylemek; kandırmaya çalışmak.*|| **katakulliye gelmek,** *Tuzağa düşürülmek; aldatılmak; oyuna gelmek.*|| **katakulli yapmak,** *Hile yapmak; aldatmak; kandırmak.*

katal, [? katal] *{ağız} sf.* Yaşlı. 🗗 **katal öküz,** *{ağız} Yaşlı manda.* [DS]

katalak, -ğı [kat-ala-k / kata-la-k ?] *{ağız}* Arabanın dingilindeki demir halka. [DS]

katalamak, [katak-la-mak / kat-ala-mak / kat-ar-lamak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kataklamak. [DS]

katalepsi, [Fr. catalepsie] *is. tıp.* Çeşitli psikoz halleri sonucunda kişinin irade gücünü yitirerek kaslarını hareket ettirememesi sonucu, belli bir konumu uzun süre muhafaza etmesiyle beliren sendrom.

kataleptik, -ği [Fr. cataleptique] *sf.* **1.** Katalepsiyle ilgili. **2.** Katalepsiye yakalanmış olan.

katalitik, -ği [Fr. catalythique] *sf.* Ayrıştırma özellikleri olan; katalizle ilgili olan.

kataliz, [Fr. catalyse] *is.* **1.** Ayrıştırma. **2.** *kim.* Kimyasal tepkimeye girerek, tepkimeyi başlatan veya hızlandıran, ancak tepkime sonucunda hiç değişmeden çıkan kimyasal maddenin bu olaydaki etkisi.

katalizör, [Fr. katalyseur] *is.* **1.** Ayrıştırıcı. **2.** *kim.* Kimyasal tepkimeye girerek, tepkimeyi başlatan veya hızlandıran, ancak tepkime sonucunda hiç değişmeden çıkan, katalitik etkiye yol açan kimyasal madde.

katalog, -ğu [Yun. kata *(aşağı)* + légein *(ayırmak)* > Fr. catalogue] *is.* **1.** Kitaplıktaki kitapları veya bir yerdeki gereçleri kolayca bulmak için numaralı olarak düzenlenmiş fiş veya liste; fihrist. **2.** Bir yayınevinin yayınladığı kitapların, bir işletmenin ürettiği malların tanıtımını yapmak üzere hazırlanmış liste halindeki kitapçık; fihrist.

kataloglama, [katalog-la-ma] *is.* Katalog hâline getirme.

kataloglamak, [katalog-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* Kitap ya da satışa sunulan eşyaların tanıtımını yapmak üzere belli bir düzende listesini düzenlemek.

katalpa, [Amer. yerl. d. katalpa] *is. bot.* Ana yurdu Kuzey Amerika olan, iki çeneklilerden, yaprakları kalp biçiminde, salkım çiçekli, ince uzun badıçlı, süs bitkisi olarak kullanılan ağaç; puro ağacı, *(Catalpa bignonioide).*

katamak, [kat-mak > kat-ā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Katmak. [EUTS]

kataman, [kat-mak > kat-a-man ?] *{ağız} is.* İneklere tuz yalatmak için kıldan yapılmış torba. [DS]

katamaran, [Tamil d. kattumaram > İng. catamaran] *is.* İki yanında denge çubukları bulunan kayık.

katan, [Ar. ḳaṭan قطن] *{OsT} is. anat.* Bel bölgesi.

katana, [Mac. katona *(asker)* + ló *(at)* > katonaló] *(kata'na) is.* Bir cins iri at. 🗗 **katana gibi,** *(Kadın için) iri yarı.*

katani, [Ar. ḳaṭan > ḳaṭanī قطنى] *(katani:) {OsT} sf.* Bel bölgesi ile ilgili; bele ilişkin.

katapult, [Fr. catapulte] *is.* Uçak gemilerindeki uçakları fırlatmaya yarayan mekanik düzen; mancınık.

katar[1], [Ar. ḳıṭār / ḳaṭār قطار] *(kata:r) {OsT} is.* **1.** Bir arada göç eden hayvan dizisi. **2.** Demiryolunda seyreden lokomotifin çektiği vagon dizisi; tren. **3.** Aynı yönde seyreden taşıtların oluşturduğu dizi; konvoy. **4.** Halk edebiyatında, birbirine bağlı mani dizisi. **5.** Bölük; parça. **6.** *{ağız}* Seyrek altın dizisi. [DS] **7.** *{ağız}* Üst üste dizilerek yığılmış odun. [DS] 🗗 **katar ağaları,** *tar. Yeniçeri ocağında bulunan yüksek rütbeli subaylara verilen isim.*|| **katar dutmak,** *{eAT} Sıra sıra dizilmek.*|| **katar katar,** *Katar hâlinde dizilmiş; dizi dizi.*

katar[2], [kat-ar] *{ağız} is.* İbik. [DS]

katarakt, [Yun. katarháktes *(aşağı dökülen)* > Fr. cataracte] *is. tıp.* Göz merceğinin saydamlığını kaybetmesi şeklinde beliren göz hastalığı; aksu; ak basma; perde.

katarat, [Ar. ḳaṭre > ḳaṭarāt قطرات] *(katara:t) {OsT} is.* Damlalar; katreler. 🗗 **katarāt-ı bārān,** *{OsT} Yağmur damlaları.*|| **katarāt-ı semîne,** *{OsT} Değerli damlalar.*|| **katarāt-ı semîne-i rahmet,** *{OsT} Yağmurun değerli damlaları.*|| **katarāt-ı şādî,** *{OsT} Sevinç damlaları.*|| **katarāt-ı uyün,** *{OsT} Gözyaşları.*

katargan, [katar-mak > katar-gān] *(katarga:n) {eT} sf.* Her zaman geri döndüren. [DLT]

katarlama, [katar-la-ma] *is.* Katar hâline getirme.

katarlamak[1], [katar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-(ı)-yor]* **1.** Katar hâline getirmek; dizmek. **2.** Bir topluluğu önüne katıp sürmek. 🗗 **katarlayu geçmek,** *{eAT} Hızla gitmek.*|| **katarlayu gitmek,** *{eAT} Katar halinde gitmek.*|| **katarlayu varmak,** *{eAT}* → katarlayu geçmek.

katarlamak[2], [katar-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kataklamak. [DS]

katarlanma, [katar-la-n-ma] *is.* Katar hâline getirilme.

katarlanmak, [katar-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Katar hâline getirilmek.

katarmak[1], [*kaḏ-mak > kaḏ-tur-mak > katar-mak / kaytar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Geri döndürmek; hedeften saptırmak; çevirmek. [DLT]

katarmak[2], [*eT.* kot-ur-mak *(boşaltmak)*] *{ağız} gçl. f. [-ır]* → kotarmak. [DS]

katartmak, [katar-mak > katar-t-mak / katır-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Döndürmek; reddetmekle emretmek. [DLT]

katas, [kā-daş] *{eT} is.* **1.** Arkadaş; akraba; dost. [EUTS] **2.** Kardeş. [EUTS]

katavaşya, [Yun. katavasis / katevasia] *is.* **1.** Karadeniz'deki su sıcaklığının düşmesi üzerine balıkların Boğazlardan Akdeniz'e akın etmeleri. **2.** Tatlı sulardaki balıkların denize göçmesi.

katavaz, [Yun. katavasis] *{ağız} sf.* → katavaz. [DS]

katavuz, [Yun. katavasis] *{ağız} sf.* → katavaz. [DS]

katbekat, [T. kat + Far. be + T. kat] *zf.* Kat kat; çok; pek çok.

katbük, [kat + bük] *{ağız} sf.* Katlanarak bükülmüş. ☞ **katbük olmak,** *{ağız} Beli bükülmek.* [DS]

katca, [kat-ca قاتجه] *{OsT} sf.* Katlanmış olarak. ☞ **katca katca,** *{OsT} Kat kat.*

katça, [kat-ça] *{ağız} zf.* Kadar. [DS]

katedral, -li [Yun. kathédra *(makam, koltuk)* > Fr. cathédrale] *is.* Piskoposluk makamı olan kilise; baş kilise.

kategori, [Yun. kategoria *(madde sayarak yükleme)* > Lat. categoria > Fr. catégorie] *is.* Aynı cinsten nesneler sınıfı; aralarında bir yönden ilgi ve benzerlik bulunan şeylerin tümü; grup; ulam.

kategorik, -ği [Fr. catégorique] *sf.* **1.** Açık, kesin; şüphe bırakmayan. **2.** *zf.* Kesinlikle; şartsız olarak.

kat'en, [Ar. ḳaṭ' > ḳaṭ'en قطعً] *(ka't-en) {OsT} zf.* Hiçbir zaman; asla.

kater[1], [Ar. ḳaṭre > ḳaṭer قطر] *{OsT} is.* Damlalar.

kater[2], [Ar. ḳaṭar ?] *{ağız} is.* **1.** Büyük parça. **2.** Seyrek altın dizisi. [DS]

kateter, [Yun. kathetér *(batırılmış nesne)* > Fr. cathéter] *is. tıp.* Vücut organlarından birinin içindeki sıvıyı akıtmak için sokulan boru veya şırınga.

katetme, [Ar. ḳaṭ' + T. et-me قطع ايتمه] *{OsT} is.* Katetmek durumu ve eylemi.

katetmek, [Ar. ḳaṭ' + T. et-mek قطع ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Bir şeyi kesmek; bölmek. **2.** Bir yeri veya yolu geçerek aşmak; yol almak; ilerlemek.

katetometre, [Fr. cathétomètre] *is. fiz.* İki nokta arasındaki düşey uzaklığı ölçmeye yarayan alet.

katf, [Ar. ḳaṭf قطف] *{OsT} is.* **1.** Meyve devşirme. **2.** Meyve devşirme zamanı; bağ bozumu.

katgı, [kat-mak *(sertleştirmek)* > kat-ġı] *{eT} sf.* Sıkı; sağlam; katı; sert. [EUTS] [DLT]

katgıntı, [kat-mak *(eklemek)* > kat-ġı-ntı] *{ağız} is.* Karışık tohum. [DS]

katgurmak, [kat-mak > kat-ġur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Gülmekten katılmak. [DLT] [KB]

katguruşmak, [kat-ġur-rnak > katġur-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Ses çıkarmak. [EUTS]

katgüt, [Fr. catgut] *is. tıp.* Ameliyat veya yaralanmalarda yaraları dikmekte kullanılan bağırsaktan yapılma iplik.

katı[1], [*eT.* kat-mak *(sert olmak)* > kat-ıġ > katı] *sf.* **1.** Yumuşak olmayan; sert; pek; sağlam. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Kuru; bayat. **3.** *mecaz.* Hoşgörüsüz; merhametsiz; acımasız; zalim. **4.** *mecaz.* Belli kurallara ve ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan. **5.** *fiz.* Konumu ve biçimi değişmez durumda olan maddenin fiziksel durumu; sulp. **6.** *{eAT}* Kuvvetli. [DK] **7.** *{ağız}* Sert dönemeçli yol. [DS] **8.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Sayıca fazla; çok; pek. [DK] [DS] **9.** *zf.* Pek; çok; son derece; pek çok. **10.** *{eAT}* Dayanılması güç; acı; ağır. **11.** Sertçe; şiddetli şekilde; iyice; sıkı sıkı; adamakıllı; *{eT} (aynı).* [ETY] ☞ **katı demür,** *{eAT} Sert demir; çelik.*|| **katı dutmak,** *{eAT} Sert davranmak.*|| **katı gönüllü,** *{OsT} Taş yürekli; insafsız.*|| **katı gün,** *{eAT} Ana baba günü.*|| **katı katı,** *{OsT} Sert sert; acı acı.*|| **katı kürek,** *{ağız} Bel (tarım aracı).* [DS]|| **katı mum,** *Mühür mumu.*|| **katı pek söylemek,** *{ağız} İyice uyarmak; sıkı sıkı tembih etmek.* [DS]|| **katı sert,** *{ağız} (Konuşma için) kırıcı, sert biçimde.* [DS]|| **katı söz,** *Kırıcı ve ağır söz; sert söz.*|| **katı taş,** *1. Sert taş; granit. 2. {OsT} Mermer.*|| **katı tutmak,** *Kırıcı davranışlarda bulunmak.*|| **katı yağ,** *org. kim. Yağ asitleri ile gliserinden oluşan, oda sıcaklığında katı durumda bulunan, organik çözücülerde çözünen yağ.*|| **katı yumurta,** *Çok kaynatılarak sertleşmiş yumurta. 2. Bayatlamış veya bozuk yumurta.*|| **katı yürek,** *{eAT} {OsT} Taş yürekli.*|| **katı yürekli,** *1. Acıması olmayan; insafsız. 2. Onuruna düşkün olmayan; arsız; sırnaşık; utanmaz.*|| **katı yüzlü,** *{eAT} Utanmaz; arsız; sırnaşık.*

katı[2], [*eT.* katıġ] *is. zool.* Kuşlarda bezli mideden sonra gelen sindirim kesesi; taşlık.

katı[3], **-tı'ı** [Ar. ḳaṭ' > ḳāṭı' / ḳāṭı'a قاطع / قاطعه] *(ka:tı) {OsT} sf.* **1.** Kesen; kesici. **2.** Durduran; sınırlayan. **3.** Bir daireyi iki noktadan kesen; kiriş. ☞ **katı'-ı hummā,** *{OsT} Sıtmayı durduran.*|| **katı'-ı tarîk,** *{OsT} 1. Yol kesen. 2. Keskin kılıç. 3. mat. Kesen.*

katı'a, [Ar. ḳaṭ' > ḳāṭı'a قاطعه] *(ka:tıa) {OsT} sf.* →katı[3].

katıbe, [Ar. ḳātıbe قاطبه] *(ka:tıbe) {OsT} is.* Bütün; hep; tüm olarak; tam; cümle. ☞ **kātıbe-i ahvālde,** *{OsT} Hiçbir zaman; hiçbir durumda.*

katıbeten, [Ar. ḳāṭıbeten قاطبةً] *(ka:tıbe'ten) {OsT} zf.* **1.** Bütün olarak; hepsi; tümüyle; kâffeten; cümleten. **2.** Asla; hiçbir zaman.

katıg[1]**,** [ka-mak *(eklemek; üst üste yığmak; katlamak)* > kat-mak > kat-ıġ] *{eT} sf.* **1.** Sert; katı; sağlam; kuvvetli; kavi. [DLT] [EUTS] [ETY] [Yüknekî] **2.** Gayret; ceht. [EUTS] [Gabain] 🗗 **katıg kıya,** *{eT} Çok sert; kavi; berk.* [EUTS]

katıg[2]**,** [ka-mak *(eklemek; üst üste yığmak; katlamak)* > kat-mak > kat-ıġ] *{eT} sf.* Karışık; katışık; karma. [EUTS] [Yüknekî]

katıgak, -ğı [kat-mak *(eklemek)* > kat-ı + kak ?] *{ağız} is.* Dağlarda taş oyuklarındaki su birikintisi. [DS]

katıgdı, [kat-ıġ > katıġ-dı] *{eT} zf.* Sıkıca; iyice; adamakıllı; sağlamca. [ETY] [Tekin]

katıgelen, [kat+gel-en] *{ağız} sf.* Biraz katı; katıca. [DS]

katıglamak, [katıġ-lā-mak] *(katığla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Sert davranmak; sertliğe baş vurmak. [İKPÖy.] **2.** Yormak; germek; zorlamak. [Gabain]

katıglanmak, [katıġ-lā-mak > katıġ-lā-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Çalışmak; çabalamak uğraşmak; ceht etmek. [DLT] [ETY] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Katlanmak; zahmet etmek. [Gabain] [ETY] [KB]

katıglanturmak, [katıġ-la-n-mak > katıġ-la-n-turmak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Teşvik ve takviye etmek. [EUTS] **2.** Düşündürmek; ceht ettirmek. [EUTS] **3.** Yeltenmek. [EUTS]

katıglıg, [katıġ-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Soysuz. **2.** Katkılı; karışık. [DLT]

katıglık, [katıġ-lık] *{eT} is.* **1.** Katılık; sertlik; haşinlik. **2.** Felaket. [DLT]

katıgtı, [katıġ-dı / katıġ-tı] *{eT} zf.* → katıgdı. [ETY]

katık, -ğı [*eT.* kat-mak > kat-ık / kat-uk] *is.* **1.** *{eT}* Katkı; herhangi bir nesneye katılan; tutmaç yemeğine katılan sirke, yoğurt gibi şeyler. [DLT] **2.** *{eT}* Katılmış; karıştırılmış. [KB] [Yüknekî] **3.** *{ağız}* Ekmekle birlikte yenilen, daha çok peynir, zeytin vb. yiyecek. **4.** *{ağız}* Yoğurt. [DS] **5.** Ayran. [DS] **6.** *{ağız}* Yemek. [DS] **7.** *{ağız}* Yağsız, süzme yoğurt. [DS] 🗗 **katığı ekmeğine denk olmak,** *İşi yolunda gitmek; keyfi yerinde olmak.*|| **katık bahası,** *İşçi ve askerlere verilen yemek parası.*|| **katık böreği,** *{ağız} Buğday yarması ve yağsız yoğurtla yapılan bir tür börek.* [DS]|| **katık çorbası,** *{ağız} Sulandırılmış yoğurdun içine yarma, un ve nohut konularak yapılan bir çorba; katıklı aş.* [DS]|| **katık damı,** *{ağız} Kiler.* [DS]|| **katık etmek,** *1. Bir şeyi ekmekle birlikte yemek. 2. Kıt kanaat geçinmek; zorla geçinmek. 3. {ağız} Az az yemek.* [DS]

katıklama, [kat-ık-la-ma] *is.* Katık etmek eylemi.

katıklamak[1]**,** [kat-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Katık etmek. **2.** Çorbaya yoğurt koymak. [DS]

katıklamak[2]**,** [katı > katı-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Abartmak. **2.** Dayanmak; sabretmek. [DS]

katıklamak,[3] [katık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Erkek için) eşi ile cinsel ilişkiye girmek. [DS]

katıklanmak, [katıġ-lā-mak > katıġ-lā-n-mak] *{eT} dönşl. f.* **1.** Ceht etmek; gayret göstermek; uğraşmak. [EUTS] **2.** Zahmet etmek. [EUTS]

katıklaş, [katık-lı+aş] *{ağız} is.* → katıklı aş. [DS]

katıklı, [kat-ık-lı] *sf.* **1.** Katığı olan. **2.** Birbirine karışmış; katılmış. **3.** *{ağız}* Katıklı aş. [DS] 🗗 **katıklı aş,** *{ağız} 1. Bulgur veya yarmaya yoğurt katılarak yapılmış çorba. 2. Yoğurtlu pilav.* [DS]|| **katıklı çorba,** *{ağız}* → katıklı aş. [DS]|| **katıklı çökelek,** *{ağız} Peynirli çökelek.* [DS]|| **katıklı ekmek,** *{ağız} Ispanaklı börek.* [DS]|| **katıklı pilav,** *{ağız} Pirinç karıştırılmış bulgur pilavı.* [DS]

katıklıg, [katık-lıġ] *{eT} sf.* Soysuz; südü bozuk. [DLT]

katıksı, [katık-sı] *{ağız} sf.* (Yiyecek için) ekmeğe katık edilecek kıvama gelmiş. [DS]

katıksımak, [katık-sı-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r]* (Tuzlanmış peynir, yağ, çökelek gibi yiyecekler için) yenecek duruma gelmek; olgunlaşmak. [DS]

katıksız, [kat-ık-sız] *sf.* **1.** Katığı olmayan; kuru. **2.** Yabancı bir şeyle karışmamış olan. **3.** *mecaz.* Nitelikleri tam istenen biçimde olan; bozulmamış olan; saf. *{eT} (aynı)* [KB] **4.** *mecaz.* Belli bir soydan gelen; geldiği soyun özelliklerini tam yansıtan. **5.** *zf.* Katık olmadan; kuru kuruya. 🗗 **katıksız hapis,** *Askerî ceza kanununa göre verilen kısa süreli hapis cezası.*

katıl, [Ar. ḥaṭīl] *{ağız} is.* **1.** Yapılarda kullanılan dört köşe kiriş. **2.** Tahta paravana. [DS]

katılaç, -cı [kat-lı + aş?] *{ağız} is.* Yufka ekmek. [DS]

katılamak, [kat *(yans.)* > kat-ıl-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Bel ya da parmak gibi eklem yerleri için) ses çıkarmak; kütürdemek. [DS]

katılaşma, [kat-ı-la-ş-ma] *is.* **1.** Katı hâle gelme; katılaşmak eylemi. **2.** Yumuşaklığı girerek katı hâle gelme. **3.** *fiz.* Sıvı ya da gaz halinden katı hâle geçme; donma; tasallüp. **4.** *mecaz.* (İnsan için) duygusallığı veya duyarlığı yitirerek acımasız ve hoşgörüsüz olma.

katılaşmak, [katı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yumuşaklığı girerek katı hâle gelmek. **2.** *fiz.* Sıvı ya da gaz hâlinden katı hâle geçmek; donmak; tasallüp etmek. **3.** *mecaz.* (İnsan için) Duygusallığı veya duyarlığı yitirerek acımasız ve hoşgörüsüz olmaya başlamak.

katılaşmaölçer, [katı-la-ş-ma+ölç-er] *is.* Çimento veya beton harcının piriz sürelerini otomatik olarak ölçen alet.

katılaştırma, [katı-la-ş-tır-ma] *is.* Katı hâle getirmek eylemi.

katılaştırmak, [katı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Yumuşaklığını gidererek katı hâle getirmek; katılaşmasını sağlamak. **2.** *fiz.* Bir sıvı veya gazın katı hâle geçmesini sağlamak; dondurmak. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin katı ilkelere bağlı, acımasız ve hoşgörüsüz bir durum almasına sebep olmak.

katılgan, [*eT.* kat-ıl-mak > katıl-ġān] *sf.* **1.** *{eT}* Katılan; katılmayı alışkanlık eden. **2.** Katılma, doldurma eylemini yapan; katılan; dolduran. ◘ **katılgan doku,** *anat. Organların dokuları arasını dolduran, hücreleri şekilsiz bir ara madde içinde bulunan doku.*|| **katılgan karılgan,** *{eT} Her işe her zaman karışan, burnunu sokan kimse.* [DLT]

katılık, -ğı [katı-lık] *is.* **1.** Katı olma durumu; sertlik; tıkızlık. **2.** Bir cismin, kendine şekil veren etkiler ortadan kalktıktan sonra da boyutlarını koruyabilme özelliği. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin sıkı sıkıya ilkelere bağlı, acımasız, duyarsız ve hoşgörüsüz olma durumu.

katılım, [kat-ıl-ım] *is.* Katılmak eylemi; iştirak.

katılış, [kat-ıl-ış] *is.* Katılmak eylemi veya biçimi.

katılışmak, [katıl-mak > katıl-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirine karışmak; birbirine katılmak. [Üç İtigsizler]

katılma, [kat-ıl-ma] *is.* **1.** Katılmak eylemi; dahil olma; girme; iştirak. **2.** *sosy.* İletişim ve ortak davranış yoluyla bir toplumsal duruma girme, topluluğun üyesi olma ve bu durumla özdeşleşme; iştirak. ◘ **katılma payı,** *tic. Ortaklık sermayesini oluşturmak üzere her ortağın emek, mal veya para olarak ortaya koyduğu pay.*

katılmak[1], [kat-mak > kat-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Katmak işi yapılmak; dahil edilmek; iştirak ettirilmek; karıştırılmak. *{eT} (aynı)* [KB] **2.** *dönşl.* Bir topluluğa girmek; topluluğun üyesi olmak; iştirak etmek; iltihak etmek; karışmak. *{eT} (aym)* [EUTS] [ETY] [Gabain] **3.** Bir fikri benimsemek; ortak olmak; iştirak etmek; kabul etmek. **4.** *{eT}* (Erkek ve kadın için) cinsel ilişkide bulunmak. [DLT]

katılmak[2], [katı > katı-l-mak] *gçsz. f. [-ır]* Aşırı derecede korkmak, gülmek, ağlamak, gıdıklanmak gibi durumlarda solunum kasları kasılarak dönmüş vaziyette soluğu kesik kalmak. ◘ **katıla katıla,** *Kendinden geçercesine; katılacak kadar aşırı; sürekli olarak.*

katılmalı, [kat-ıl-ma-lı] *sf.* **1.** Katılma yoluyla gerçekleşen. **2.** Katılma ile ilgili.

katıltma, [katı-l-t-ma] *is.* Katılacak hâle getirme.

katıltmak, [katı-l-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Katılacak duruma getirmek; katılmasına yol açmak. **2.** Katılacak kadar güldürmek veya ağlatmak.

katım, [kat-ım] *is.* **1.** Katmak eylemi; ilhak. **2.** Bir hayvanı dişi erkek çiftleştirme işlemi. **3.** Katma zamanı; hayvanların çiftleşme zamanı. **4.** *sf.* (Nesneler için) belirtilen sayıda katılacak kadar olan.

katımak, [kat-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Üşümek; donmak. [DS]

katımlık, -ğı [kat-ım-lık] *sf.* **1.** (Hayvanlar için) çiftleştirilecek nitelikte olan; damızlık. **2.** (Nesneler için) belirtilen sayıda katılacak kadar olan.

katın[1], [kat > kat-ın] *{eT} zf.* Tekrar; defa; kez. [Üç İtigsizler] [Gabain]

katın[2], [Soğd. ẖʷat'yn > katın / katun] *is.* **1.** *{eT}* Kadın; hatun; kraliçe. [EUTS] **2.** *{ağız}* Kadın. [DS]

katın[3], [Ar. ḳāṭın قاطن] *(ka:tın) sf.* Oturan; yerli.

katıncak, -ğı [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-(a)cak] *{ağız} is.* Ekmeğe katık edilen yiyecek. [DS]

katıncama, [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-cama] *{ağız} is.* Bir sürüye başkaları tarafından katılan davar. [DS]

katıncamak, [kat-ın-ca-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-c(ı) -yor]* Kıskanmak. [DS]

katıncı, [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-cı] *{ağız} is.* Oğlaklara bakan kadın işçi. [DS]

katında, [kat > kat-ı-n-da] *zf.* **1.** Yanında. **2.** Sandığına göre; inancına göre. **3.** Biçtiği değer bakımından.

katıngı, [kat-ın-gı] *{ağız} is.* Bir şeye katılmış başka nesne; katılmış olan yabancı madde; katkı. [DS]

katınmak[1], [katı > katı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sağlamlaşmak; sertleşmek; katılaşmak; sertelmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Pişman olmak. [EUTS]

katınmak[2], [kat-mak > kat-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Katar gibi görünmek. [DLT]

katıntı, [kan-ıntı] *is.* **1.** Birbirine katılmış nesneler; karıştırılmış şeylerin her biri. **2.** *{ağız}* Bir sürüye dışardan katılmış olan hayvan. [DS] **3.** *{ağız}* Yabancı madde. [DS] **4.** *sf.* Bir topluluğun aslî üyesi olmayıp da sonradan katılan. **5.** Bir yere hakkı yokken giren; katılan.

katır[1], [kat *(yans.)* > kat-ır] *is.* Kırılma, kesilme anlarında çıkan kalın ve sert ses. ◘ **katır kutur,** *1. Kalın ve sert bir sesle. 2. Çok sert; katı; sertleşmiş; katılaşmış.*

katır[2], [*eT.* kat-mak *(sert olmak)* > kat-ī-mak > katır] *sf.* **1.** *{eT}* Sağlam; pek. [EUTS] **2.** *{OsT}* Ökçesi tahtadan yapılma büyük nalçalı ayakkabı. **3.** *{ağız}* Altı nalçalı, kabaralı, arkası dik olan kaba ayakkabı; kundura. [DS] **4.** *{ağız}* Yüzü atkılı çocuk ayakkabısı. [DS] **5.** *zool.* Erkek eşekle kısrağın çiftleştirilmesinden elde edilen, dişisi çoğunlukla, erkeği ise mutlak kısır, yük taşımaya elverişli, dayanıklı, kulakları eşeğinki gibi uzun, melez bir yük hayvanı, *(Equus asino-caballus / mulus). {eT} (aym)* [DLT] **6.** *{ağız}* Havyar yapmayan bir tür balık. [DS] **7.** *{ağız}* Çardakta ağırlığı çeken, kalın yatay tahtalar. [DS] **8.** *{ağız}* Topaç. [DS] **9.** *sf. mecaz.* (Kişi için) söz dinlemez; inatçı; huysuz; kaba. ◘ **katır boncuğu,** *Binek hayvanlarının boynuna takılan iri,*

mavi cam boncuk.|| **katır daşağı** (taşağı), *{ağız} bot. Zambakgillerden, ilkbaharda beyaz veya pembe çiçek açan, yumrusu zehirli soğanlı birkaç bitkinin genel adı; acı çiğdem; kar çiçeği; katır çiğdemi, (Colchicium falcifolium, C. szovitsii, C. triphyllum, Merenge trigyna).* [DS]|| **katır gibi,** *Çok inatçı.*|| **katır inadı,** *Aşırı inat; aşırı huysuzluk.*|| **katır izi,** *{ağız} Terslik; aksilik.* [DS]|| **katır katığ,** *{eT} Müthiş; dehşetli.* [EUTS]|| **katır karı,** *1. Çocuğu olmayan kadın. 2. mecaz. Kaba; görgüsüz.*|| **katır kemiği,** *{ağız} Kürek kemiği.* [DS]|| **katır kulağı,** *{ağız} Yapraklarından dolma yapılan bir bitki.* [DS]|| **katır kuyruğu,** *{ağız} Erguvan.* [DS]|| **katır kuyruğu gibi kalmak,** *Bir işte hiç gelişme gösterememek; olduğu gibi kalmak.*|| **katır tırnağı,** *{ağız}* → katır tırnağı. [DS]|| **katır yatağı,** *{ağız} Atlarda, kuyruk sokumundan bele kadar olan ve bacaklarda bulunan çizgi.* [DS]|| **katır yavlak,** *{eT} Müthiş; dehşetli.* [EUTS]|| **katır yılanı,** *Bir tür engerek.*

katırcı, [katır-cı] *is.* Katırları ile taşımacılık yapan veya katırlarını kiraya vererek işleten kimse.

katırcılık, -ğı [katır-cı-lık] *is.* Katırcının işi, mesleği.

katırgan, [kaḏır-mak > kaḏır-ġān] *(kadırga:n) {eT} is.* Bir tür akasya ağacı, *(Sophora japonica).* [Clauson] [EUTS]

katırkuyruğu, -nu, -kları [katır+kuyru(k)-u] *is. bot.* Akdeniz bölgesinde yetişen, baklagillerden, 1-3 m. boyunda, şemsiye biçiminde sarı çiçekleri olan, tohumları zehirli, kuvvetli kokulu, yaprakları üç yaprakçıklı, çalı görünüşünde bir bitki; zivircik, *(Anagyris foetida).*

katırlaşma, [katır-la-ş-ma] *is.* **1.** Katır gibi olmak eylemi. **2.** *mecaz.* Huysuz ve inatçı olma durumu.

katırlaşmak, [katır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Katır durumuna gelmek; katır gibi olmak; katır özellikleri edinmek. **2.** *mecaz.* Huysuzlaşmak; inatlaşmak.

katırlığ, [katır-lığ] *{eT} sf.* Katırlı; katırı bulunan. [DLT]

katırlık, -ğı [katır-lık] *is.* **1.** Katır olma durumu; katır gibi olma. **2.** *mecaz.* İnatçı ve huysuz olma durumu; inatçılık; huysuzluk.

katırtırnağı, -nı –kları [katır+tırna(k)-ı] *is. bot.* **1.** Karadeniz, Ege ve Akdeniz bölgesinin kıyı şeridinde yetişen, kelebek çiçeğigillerden, sarı çiçekli, dikenli veya dikensiz, pek çok sayıda türü bulunan ince dallı, salkım çiçekli, seyrek yapraklı, bazı türleri halk hekimliğinde kullanılan, tohumları zehirli, çalımsı bitkiler; yasemin; poruk, *(Spartium junceum, Genista tinctoria, Spartium scoparium, Cytissus albus).* **2.** *{ağız}* İri yapraklı bir ot. [DS] **3.** *{ağız}* Çiğdem. [DS] **4.** *{ağız}* Akasya. [DS]

katırtmak, [katır-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Döndürmek; reddetmekle emretmek. [DLT]

katışak, -ğı [kat-mak > kat-ış-mak > kat-ış-ak] *{ağız} is.* Toplantı. [DS]

katışık, -ğı [kat-ış-ık] *sf.* **1.** İçine başka şeyler karışmış veya katılmış bulunan; karışık; karma; mahlut. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız} is.* Başkasının sürüsüne hayvan katmış olan kimse. [DS] 🗗 **katışık fiil,** *dbl. Ortaç ve yardımcı fiille yapılan birleşik fiil. "okuyacak olmak, bilir görünmek"*

katışıklık, -ğı [kat-ış-ık-lık] *is.* Katışık olma durumu.

katışıksız, [kat-ış-ık-sız] *sf.* İçine başka hiçbir şey katılmamış ve karışmamış olan; saf; arı.

katışma, [kat-ış-ma] *is.* Birbirine katılma ve karışma.

katışmaç, -cı [kat-ış-maç] *is.* Benzer olmayan maddelerden meydana gelmiş bütün.

katışmak[1], [kat-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendini bir guruba veya yere katmak; bir topluluğa veya bütüne katılmak, girmek; dahil olmak. **2.** Çoğunluğun görüşüne veya kararına uymak; katılmak. **3.** Katılanlar arasına girmek.

katışmak[2], [kat-mak > kat-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Birlikte katmak. [DLT] **2.** Birbirine girmek; birbirine karşılıklı katılmak.

katıştırma, [kat-ış-tır-ma] *is.* Bir bütün içine parça ekleyip karıştırmak eylemi.

katıştırmak, [kat-ış-tır-mak] *gçl. f [-ır]* Bir bütün veya çokluk içine parça veya azlık ekleyerek karıştırmak; katmak.

kat'î, [Ar. ḳaṭı' > ḳaṭ'ī قطعی] *(kat-i:) {OsT} sf.* **1.** Bir işi sona erdirmiş olan; değiştirilmesi mümkün olmayan; en son ve değişmez olan. **2.** Kesinlik belirten. 🗗 **kat'î olarak,** *{OsT} Kesin olarak; kesinlikle.*

katia, [Ar. ḳaṭī'a قطیعه] *(kati:a) {OsT} is.* **1.** Kesme. **2.** Kırılma. **3.** İlgiyi kesme. **4.** Arazi. **5.** Vergi.

kâtib, [Ar. kitābet > kātib كاتب] *(kâ:tib) {OsT} is.* → kâtip. 🗗 **kâtib-i adl,** *{OsT}* → kâtibiadil.|| **kâtib-i ağa-yı evvel,** *{OsT} tar. İmparatorluk saraylarında mirahor ağasının yazıcısına verilen ad.*|| **kâtib-i beytü'l-mal,** *{OsT} tar. Ölen yeniçerinin mirasçılarına verilmesi gereken eşyalarının satışından sonra kara sandıkta saklanması gereken paranın kaydını tutan kâtip.*|| **kâtib-i ezelî,** *{OsT} Levh-i mahfuzu yazmış olan; Allah.*|| **kâtib-i felek,** *{OsT} gök b. Merkür gezegeni; Utarit.*|| **kâtib-i hafız-ı kütüp,** *{OsT} tar. Kütüphanede kitap kayıtlarını tutan memura yardım eden görevli.*|| **kâtib-i husûsî,** *{OsT} Özel kâtip; özel kalem.*|| **kâtib-i sır,** *{OsT} Gizli şeyler yazdırılan kâtip.*|| **kâtib-i umûmî,** *{OsT} Genel yazman.*|| **kâtib-i vahy,** *{OsT} Peygamberimizin inen ayetleri yazdırdığı kâtip.*|| **kâtib-i yeniçeriyân,** *{OsT} tar. Ocağın büyük subaylarından olan yeniçeri ocağının kâtibi.*|| **kâtibü'l-hurûf,** *{OsT} Elde mektup veya kitap yazan kâtip.*

kâtiban, [Ar. kātib > kātibān كاتبان] *(kâ:tiba:n) {OsT} is.* Kâtipler; yazıcılar; yazanlar. 🗗 **kâtibān-ı kütüb,** *{OsT} tar. İmparatorluk devrinde padişahın sarayında kitap kopya etmekle görevli olanlar.*

kâtibane, [Ar. kātib + Far. -āne كاتبانه] *(kâ:tiba:ne) {OsT} zf.* Güzel yazı yazma kurallarına uygun olarak.

kâtibe, [Ar. kātib > kātibe كاتبه] *{OsT} is.* Bayan kâtip; bayan sekreter.

kâtibiadil, -dli [Ar. kātib-i ʿadl عدل كاتب] *(kâ:ti'bi-adil) {OsT} is.* **1.** Adalet kâtibi; mukavele yazmanı. **2.** Noter.

katife, [Ar. ḳaṭīfe قطيفه] *(kati:fe, t kalın söylenir) {OsT} is.* Kadife.

katik[1]**, -ği** [? katik] *{ağız} is.* Koltuk altında çıkan bir çıban. [DS]

katik[2]**, -ği** [kat-mak > kat-ık] *{ağız} is.* → katık. [DS]

katil[1]**, -tli** [Ar. ḳatl قتل] *(katil) {OsT} is.* Adam öldürme; cana kıyma; canilik.

katil[2]**,** [Ar. ḳatl > ḳatīl قتيل] *(kati:l) {OsT} sf.* (İnsan için) öldürülmüş; katledilmiş; cinayete kurban gitmiş.

katil[3]**,** [Ar. ḳatl > ḳātil قاتل] *(ka:til) {OsT} sf.* **1.** İnsan öldüren; öldürücü; ölüme sebep olan; cani. **2.** *is.* İnsan öldüren kimse; cani. 🗗 **katil balina,** *zool. Bütün okyanuslarda yaşayan, siyah beyaz renkli, 2 m'yi bulan ve kılıcı andıran sırt yüzgeçlerine sahip, her bir çene yarısında 10-14 tane konik diş bulunan bir balina, (Orcinus orca).*‖ **katil etmek,** *Birinin adam öldürmesine sebep olmak.*‖ **kātil-i gayr-i müteammid,** *{OsT} huk. Önceden tasarlama olmaksızın, ani öfke ile adam öldüren.*‖ **kātil-i ma'fuv,** *{OsT} huk. Can ve namusunu korumak için saldıranı öldüren.*‖ **kātil-i muhtî,** *{OsT} Yanlışlıkla adam öldüren.*‖ **katil olmak,** *Adam öldürmek; cinayet işlemek.*

katil[4]**,** [Ar. ḫaṭıl] *{ağız} is.* Duvar içlerine konulan, pencere ve kapının üst bölümünü oluşturan ağaç dilme; hatıl. [DS] 🗗 **katil katil,** *{ağız} Sıra sıra; dizi dizi.* [DS]

kat'ileşme, [ḳaṭʿi-le-ş-me] *(kat-i:leşme) {OsT} is.* → katileşmek.

katileşme, [ḳaṭʿi-le-ş-me] *(kat-i:leşme) is.* Kesinlik kazanma; kesin bir hâl alma; kesinleşme.

kat'ileşmek, [ḳaṭʿi-le-ş-mek] *(kat-i:leşmek) {OsT} dönşl. f. [-ir]* → katileşmek.

katileşmek, [ḳaṭʿi-le-ş-mek] *(kat-i:leşmek) {OsT} dönşl. f. [-ir]* Kesinlik kazanmış olmak; değişmez bir hâl almak; kesin bir hâl almak; kesinleşmek.

katiliyh, [Rus. kotelok] *{ağız} is.* **1.** Sefer tası. **2.** Tenekenin sekizde biri (2,5 litre) hacminde tahıl ölçeği; bu ölçekteki hacim. [EG]

katillik, -ği [katil-lik] *(ka:tillik) is.* Katil olma durumu.

kâtim, [Ar. ketm > kātim كاتم] *(kâ:tim) {OsT} sf.* Sır saklayan; ağzı sıkı. 🗗 **kātim-i esrār,** *{OsT} Sır tutan.*

kâtip, -bi [Ar. kitābet > kātib كاتب] *(kâ:tip) {OsT} is.* **1.** Yazı işleriyle uğraşan; bu işi kendisine meslek edinmiş olan kimse; yazıcı. **2.** Yazman. **3.** Bir ticarethanede yapılan satışların kaydını tutan, gerekli yazışmaları yapan kimse. **4.** İmparatorluk döneminde, divanlarda resmî yazışmaları yapmakla görevli memur. 🗗 **kâtip adam,** *İyi yazı yazan; yazıyı güzel yerleştiren.*‖ **kâtip ağzı,** *Düzgün konuşma; yazı dili.*‖ **kâtip kalfa,** *{OsT} Saray yazışmalarını yapan kalfa.*‖ **kâtip kavuğu,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde kâtip sınıfı memurların sarığını beyaz tülbentten düz olarak sardıkları kavuk; kâtibî destar.*‖ **kâtip odası,** *{OsT} 1. Bir tür kayık. 2. tar. İmparatorluk döneminde yüksek tabakanın kullandığı bir tür kapalı binek arabası.*

kâtiplik, -ği [kâtip-lik] *is.* Kâtip olma durumu; kâtibin yaptığı iş, meslek.

katirenbiz, [? katirenbiz] *{ağız} is.* Bir tür cam kavanoz. [DS]

kat'iye, [Ar. ḳaṭʿī > ḳaṭʿiyye قطعيه] *{OsT} sf.* **1.** Kesip atan. **2.** Tereddüde yer vermeyen; kesin.

kat'iyen, [Ar. ḳaṭʿī>ḳaṭʿiyyen قطعياً] *(kat-i:yen) {OsT} zf.* → katiyen.

katiyen, [Ar. ḳaṭʿī > ḳaṭʿiyyen قطعياً] *(kati:yen) {OsT} zf.* **1.** Hiçbir zaman; hiçbir şekilde; asla. **2.** Hiçbir şüpheye yer vermeyecek biçimde; kesinlikle; kesin olarak.

kat'iyet, [Ar. ḳaṭʿī >ḳaṭʿiyyet قطعيت] *(kat-i:yet) {OsT} is.* → katiyet.

katiyet, [Ar. ḳaṭʿī > ḳaṭʿiyyet قطعيت] *(kat-i:yet) {OsT} is.* Hiçbir şüpheye yer bırakmayacak nitelikte olma; kesinlik. 🗗 **katiyet kesbetmek,** *{OsT} Şüpheye yer bırakmayacak duruma gelmek; kesinlik kazanmak.*

katkan, [kat-kan] *{ağız} is.* Elma ve armut kurusu. [DS]

katkat, [kat+kat] *{ağız} is.* Üst üste açılıp sacda pişirilen yufkalar. [DS]

katkatı, [kat+kat-ı] *{ağız} sf.* Katmerli. [DS]

katkattas, [kat+kat+tas] *{ağız} is.* Sefertası. [DS]

katkı[1]**,** [kat-mak > kat-kı] *is.* **1.** Bir bütüne eklenmiş olan parça; sonradan eklenmiş olan; ek; ilave; ulama, *(1944).* **2.** Bir işin yapılmasına, emek, para veya mal ile yapılan yardım. **3.** Bir şeye katılan başka madde. **4.** Metal ve alaşımlar hazırlanırken içine konulan değişik nitelikteki maddeler. **5.** Bilimsel ve edebî bir çalışına ile ilgili olarak yapılan tamamlayıcı inceleme. **6.** *{ağız}* Düğün törenlerinde evlenen çiftlere verilen hediyeler. [DS] **7.** Benzin, yağ, bitüm gibi petrol ürünlerine, kalitesini arttırmak için konulan başka bir ürün. 🗗 **katkıda bulun-**

mak, *Bir şeyin yapılmasına, gerçekleşmesine para, mal veya emek olarak yardımda bulunmak; yardım etmek.* || **katkı payı,** *Bir işe veya ortaklığa girişte ödenen para.*

katkı[2], [kat-mak > *kat-ık-mak > kat(ı)k-ī] *{eT} sf.* **1.** Katı; sert; haşin. [DLT] [KB] **2.** Kibir. [KB] 🗗 **katkı kişi,** *{eT} Kimseye boyun eğmeyen adam.* [DLT]

katkıç, [katkıç / katkuç] *{eT} is.* Çıyana benzer bir böcek. [DLT]

katkılanma, [kat-kı-la-n-ma] *is.* İçine katkı karıştırılma.

katkılanmak, [kat-kı-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Bir sıvı veya katı madde için) içine katkı maddesi karıştırılmış olmak. **2.** *dönşl. f.* Katkı edinmek; katkı sahibi olmak.

katkılı, [kat-kı-lı] *sf.* **1.** Katkısı olan; içine katkı maddesi katılmış olan; karışık; arı olmayan; saf olmayan. **2.** *{ağız}* (Saf olması gereken bir madde için) yabancı madde katılarak hileli hâle getirilmiş olan. [DS] **3.** *{ağız}* (Çocuk için) evlilik dışı; piç. [DS]

katkısız, [kat-kı-sız] *sf.* **1.** Katkısı olmayan; içine katkı maddesi katılmamış olan; yalın; katışıksız; saf. **2.** *mecaz.* Niteliği hiçbir etki altında değişmeyen; tam; bozulmamış; soylu.

katku, [kāḏ-mak > kaḏġū] *{eT} is.* → kadgu. [EUTS] [Gabain]

katl, -li [Ar. ḳatl قتل] *{OsT} is.* → katil[1]. 🗗 **katl-gâh,** *{OsT} Öldürme yeri.* || **katl-i ām,** *{OsT} Alınan bir ülkenin halkını ayırım yapmaksızın kılıçtan geçirme; toplu öldürme; kıyım.* || **katl-i amd,** *{OsT} huk. Bilerek ve tasarlayarak öldürme.* || **katl-i hatâ,** *{OsT} huk. Bir kasıt olmaksızın yanlışlıkla öldürme.* || **katl-i nefs,** *{OsT} Kendini öldürme; intihar.* || **katl-i nüfûs,** *{OsT} Adam öldürme.* || **katl-i şibih-i amd,** *{OsT} huk. Katli uygun görülmeyecek birini yaralayıcı bir aletle öldürme.*

katla, [Ar. ḳatl > ḳatīl > ḳatlā قتلا] *(kat-la:) {OsT} is.* Öldürülmüş kimseler; maktuller.

katla, [katıġ > katıġ-lā > kat-lā] *(katla:) {eAT} zf.* Defa; kerre; kez; sefer. [DK]

katlaç, -cı [kat-lı+aş] *{ağız} is.* **1.** Tepside pişirilen şekerli mısır çöreği. **2.** Pişmiş yufka. [DS]

katlak[1]**, -ğı** [kat-la-k] *{ağız} zf.* Kadar. [DS]

katlak[2]**, -ğı** [kat-la-k قتلق] *{OsT} is.* Sac üzerinde pişirilen mayasız ekmek.

katlam, [*eT.* katıġ-la-mak > katıġ-la-m] *{ağız} zf.* → katla. [DS]

katlama, [kat-lā-ma] *(katla:ma) is.* **1.** Kat meydana getirmek eylemi; katlamak işi. **2.** Dokuma fabrikalarında iplik veya lifleri birleştirme işlemi; dublaj. **3.** Kitapları formalarına göre kıvırma işlemi; kırma. **4.** Mayasız hamurdan saç üzerinde yapılan peynirli veya peynirsiz yufka; pide. **5.** *{eT}* Yağlı dürüm. [Nevâyî] **6.** *{ağız}* Tepside pişirilen şekerli mısır çöreği. [DS] 🗗 **katlama makinesi,** *Kitapları kıvırma ve katlama işinde kullanılan makine; kırma makinesi.*

katlamaç, [kat-la-ma + aş] *is.* Mayasız mısır ekmeği.

katlamak[1]**,** [kat > kat-la-mak] *gçl. f. [-ır] [-l(ı)-yor].* **1.** Kumaş, kâğıt vb. şeyleri üst üste kıvırarak kat meydana getirmek; kat yapmak. **2.** Mayasız hamurdan peynirli veya peynirsiz yufka açmak. **3.** Dokuma fabrikalarında iplik veya lifleri birleştirmek. **4.** Apre işleminden sonra makinelerden çıkan kumaşları dürerek yığın haline getirmek. **5.** Kitapları formalarına göre kıvırmak; kırmak. **6.** *{ağız}* Tarlayı sürmek. [DS]

katlamak[2]**,** [kat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (İşkembe vb. için) sıcak suda haşlayarak istenmeyen katını sıyırıp temizlemek. [DS]

katlamak[3]**,** [kat *(yans)* > kat-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Eklem yerleri için) kütürdemek. [DS]

katlamalı, [kat-la-ma-lı] *sf.* Katlaması olan; katlı durumda olan.

katlan, [kat-la-n] *{ağız} is.* Oyunlarda başlama çizgisine konulan taş. [DS]

katlandırma, [kat-la-n-dır-ma] *is.* Katlanmasını sağlamak eylemi.

katlandırmak, [kat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Katlanmasını sağlamak.

katlanılma, [kat-la-n-ıl-ma] *is.* **1.** Katlı hâle getirilme. **2.** *mecaz.* Dayanılma; tahammül edilme.

katlanılmak, [kat-la-n-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Katlı hâle getirilmek. **2.** *mecaz.* Dayanılmak; tahammül edilmek.

katlanır, [kat-la-n-mak > kat-la-n-ır] *sf.* Katlanma özelliği olan; katlanabilen. 🗗 **katlanır iskemle,** *Açılır kapanır özelliği olan iskemle.* || **katlanır kayık,** *Bot.* || **katlanır metre,** *Birbiri üzerine kıvrılıp bükülebilen bölümlerden meydana gelmiş marangoz metresi.*

katlanış, [kat-la-n-ış] *is.* Katlanmak eylemi veya biçimi.

katlanma, [kat-la-n-ma] *is.* **1.** Katlı hâle getirilmek eylemi. **2.** Dayanma; tahammül etme.

katlanmak[1]**,** [*eT.* kat > kat-lā-mak > kat-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Katlı hâle getirilmek; katlamak işi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* (Sayı ile ifade edilen durumlar için) belirtilen sayıda katına yükselmek; o kadar katına çıkmak.

katlanmak[2]**,** [*eT.* katıġ > kat(ıġ)-lā-mak > katla-n-mak قتلنمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Çalışmak; çabalamak. [ETY] [Yüknekî] **2.** Hoş olmayan bir duruma tahammül göstermek; zorluk ve sıkıntılara göğüs germek; dayanmak; tahammül etmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DK] **3.** *{eAT} {OsT}* Sabretmek; beklemek.

katlanmak[3]**,** [kāt > kāt-la-n-mak] *{eT} dönşl. f.* (Dikenli ağaçlar için) meyve vermek; meyvelenmek. [DLT]

katlayış, [kat-la-y-ış] *is.* Katlamak eylemi veya biçimi.

katledilme, [Ar. ḳatl + T. e(d)-il-me قتل ايدلمه] *{OsT} is.* Öldürülmek eylemi; canına kıyılma.

katledilmek, [Ar. ḳatl+T.e(d)-il-mek قتل ايدلمك] *{OsT} edil. f. [-ir]* Öldürülmek; canına kıyılmak.

katletme, [Ar. ḳatl + T. et-me قتل ايتمه] *{OsT} is.* Öldürme; cana kıyma.

katletmek, [Ar. ḳatl + T. et-mek قتل ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* Öldürmek; cana kıymak.

katlettirme, [Ar. ḳatl +T. et-tir-me قتل ايتدورمه] *{OsT} is.* Öldürülmesini sağlamak eylemi; öldürtme.

katlettirmek, [Ar. ḳatl + T. et-tir- mek قتل ايتدورمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* Öldürülmesini sağlamak; öldürtmek.

katlı, [kat-lı] *sf.* **1.** Katlanmış; kıvrılmış; bükülmüş olan; katlanmış bulunan. **2.** Katı olan; kat sahibi olan. **3.** Belirtilen sayıda katı bulunan. **4.** *{ağız} zf.* Kadar. [DS] ◻ **katlı kur,** *eko. Birden çok döviz kuru belirleme ve uygulama yöntemi.*

katlış, [kat-ıl-mak > *katlış-mak > katl-ış] *{eT} is.* Su kollarının kavşağında biriken su; su birikintisi. [DLT]

katlışmak, [kat-ıl-mak > kat(ı)l-ış-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Su için) büğenmek. [DLT]

katliam, [Ar. ḳatl-i ʿāmm قتل عام] *(katlia:m) {OsT} is.* Toplu öldürme olayı; toptan katletme; toplu kıyım; kırım; soy kırımı.

katma[1], [kat > kat-ma] *{eT} is.* Katmer. ◻ **katma yuvga,** *{eT} Yağda pişirilmiş ekmek ufağı yemeği.*

katma[2], [kat-ma] *is.* **1.** Katmak işi; ekleme; ilhak. **2.** Bir bileşime sonradan katılan element. **3.** Dağlardaki oyuklar; kuytu yerler. **4.** *dbl.* Üretici dilbilgisinde, bir dönüştürüm sırasında herhangi bir ögenin eklenmesine dayanan işlem. **5.** *fiz.* Bir billurluya, elektrik iletkenliğini değiştiren çok az miktarda yabancı madde eklemek. **6.** *{ağız}* Yarmaya yoğurt katılarak soğuk yenen yemek. [DS] **7.** *sf.* Bir başka şeye katılmış olan; eklenmiş, ulanmış olan; katılan; munzam. ◻ **katma aşı,** *{ağız} Yoğurtla yarmadan yapılmış yemek.* [DS]|| **katma bütçe,** *mal. Özel gelirleri olan ve genel bütçe dışında kalan bütçe; mülhak bütçe.*|| **katma değer,** *mal. Bir işletmenin belli bir dönemde, üretim süreci içinde tükettiği malların değeri ile aynı dönemde ürettiği malların son değeri arasındaki fark.* ‖ **katma değer vergisi,** *mal. Vergi konusu bir malın üretiminden tüketimine kadar geçen her aşamada kazandığı değer üzerinden alınan bir tüketim vergisi.*|| **katma ses,** *fiz. Farklı frekanslarda iki sesin algılanması sırasında duyulan bu iki sesin toplamı ya da katları olan özel sesler.*

katma[3], [kat-ma] *{ağız} is.* **1.** Kıldan ya da yünden yapılmış ip; sicim. **2.** Biçilmiş ekin, arpa bağlamı. [DS]

katma[4], [kat-ma] *{ağız} is.* **1.** Dağlardaki kaya oyukları; kuytu yerler. **2.** Yumuşak kaya tabakaları arasından kıvrıla kıvrıla uzanan yol. [DS]

katmak[1], [*eT.* ka-mak *(eklemek)* > ka-t-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyin içine, üzerine veya yanına, niceliğini artırmak veya niteliğini değiştirmek için başka bir şey eklemek; karıştırmak; ilave etmek; eklemek; bitiştirmek; katıp karıştırmak. *{eT} (aynı)* [EUTS] [İKPÖy.] [Yüknekî] [DK] **2.** Yanına vermek; birlikte göndermek. **3.** *{eAT}* Önüne katmak. [DK] **4.** *{ağız}* Koymak. [DS] **5.** (Hayvan için) çiftleştirmek amacıyla dişisinin yanına erkeğini salmak. ◻ **katmak karmak,** *{eT} Katıp karıştırmak.* [DLT]

katmak[2], [katı > kat(ı)-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sertleşmek; katılaşmak sert olmak. [EUTS] **2.** Mihnete ve sıkıntıya düşmek; yorulmak; durmak. [Gabain] [DLT] [EUTS] **3.** *{eAT}* Beklemek; sabretmek. **4.** *gçl. f.* Aksatmak. **5.** Takatsizleştirmek. [EUTS]

katmak[3], **-ğı** [kat-mak] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

katmalı, [kat-ma-lı] *is.* Cismin üç ana renkteki görüntüsünün tek bir film üzerinde yer aldığı bir renkli film şeridi.

katman[1], [kat > kat-man] *is.* **1.** Birbiri üzerine yayılmış bulunan yassı maddelerin her bir katı; tabaka, *(1935).* **2.** *jeol.* Birbiri üzerinde bulunan ve gözle ayrılabilen jeolojik katların her biri. **3.** Bir topluluğu oluşturan, sosyal statü bakımından aralarında kesin ayrımlar bulunan kümelerden her biri; halk tabakası; tabaka. **4.** *fiz.* Atom çekirdeğini kuşatan elektron içerikli katlardan her biri. ◻ **katman bulut,** *Gri renkli, sise benzer fakat yere kadar inmeyen bulut tabakası; stratus.*

katman[2], [kat-man] *{ağız} is.* Kulaç. [DS]

katmanlaşma, [kat-man-la-ş-ma] *is.* Katman hâlini alma; katmanlaşmak eylemi.

katmanlaşmak, [kat-man-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Üst üste gelerek tabakalar hâlinde yerleşmek; katman hâlini almak.

katmanlı, [kat-man-lı] *sf.* Katmanlardan oluşmuş; katmanı bulunan.

katmar, [kat-mar / kat-mer] *{ağız} is.* → katmer. [DS]

katmelli, [kat-mer-li] *{ağız} is.* Arasına ceviz ve peynir konarak pişirilen çörek. [DS]

katmer, [kat-mak > kat-mar] *is.* **1.** Bir şeyin kat kat oluş hâli. **2.** Kat kat olan şeyin katlarından her biri. **3.** *mutf.* Arasına yağ veya kaymak sürülerek kat kat yapılmış yufka veya pide; bir tür gözleme. **4.** Yağla pekmez karışımı. ◻ **katmer akıllı,** *Çok kurnaz; hilekâr.*|| **katmer kaldırmak,** *{ağız} Karışıklık yaratmak; arabozuculuk yapmak; ortalığı alt üst etmek.* [DS]|| **katmer katmer,** *Kat kat; üst üste.*

katmerci, [kat-mer-ci] *is.* Katmer yapan veya satan kimse.

katmercilik, -ği [kat-mer-ci-lik] *is.* Katmer yapıp satma işi, katmercinin mesleği.

katmerlemek, [kat-mer-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi kat kat etmek; katmer gibi yerleştirmek.

katmerleşme, [kat-mer-le-ş-me] *is.* Katmer durumuna gelme.

katmerleşmek, [kat-mer-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Katmerli hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Aşırı çoğalmak; artmak.

katmerli, [kat-mer-li] *sf.* **1.** Kat kat olan; katmer gibi olan. **2.** *mecaz.* Abartılmış; aşırı. **3.** (Çiçek için) taç yaprakları birden çok dizili ve kat kat olan. 🗗 **katmerli badem,** *Çiçekleri güzel, çalı türü bir süs bitkisi.*|| **katmerli bileşik zaman,** *dbl. Yalın zamanlı bir fiille ek fiilin iki zamanının birlikte kullanılması.*|| **katmerli iyelik,** *dbl. Üst üste iki kez kullanılmış iyelik eki.*|| **katmerli yalan,** *Yalan üzerine kurulmuş yalan.*

katmersiz, [kat-mer-siz] *sf.* Katmeri olmayan; katmeri bulunmayan.

katmir, [kat-mer] *{ağız} is.* Hamurdan üç köşe kesilerek yağda kızartılan bir tür çörek. [DS]

katnak, -ğı [kat-ın-mak > kat(ı)n-ak] *{ağız} is.* Lif. [DS]

katnamak[1], [kat-mak > kat-ın-mak > kat(ı)n-ā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Tekrar etmek; tekrarlamak. [Üç İtigsizler] **2.** Reddetmek. [Clauson]

katnamak[2], [kat > kat-(ı)n-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* Katına varmak; görmeye gitmek; ziyaret etmek. [DS]

katnatmak, [katnā-mak > katna-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Tekrar ettirmek. [DLT] **2.** Reddettirmek. [DLT]

katnayu, [katnā-yu] *{eT} zf.* Tekrar ederek; tekrardan. [Üç İtigsizler]

katneri, [? katneri] *{ağız} is.* Büyük kazan. [DS]

katod, [Yun. káthodos *(aşağı doğru yol)* > Fr. cathode] *is. fiz. kim.* → katot.

Katolik, [Yun. katholiké *(evrensel)* > Fr. catholique] *is.* **1.** Roma kilisesinin kendisine verdiği ad. **2.** Bu mezhepten olan.

Katoliklik, -ği [katolik-lik] *is.* **1.** Papayı kendisine ruhani lider olarak tanıma. **2.** Katolik dininin temel kurallarını anlama ve yerine getirme biçimi.

katon, [kat+ön] *{ağız} is.* Önü sıra. 🗗 **katon etmek** (itmek), *{ağız} Önüne katıp kovalamak.* [DS]

katot, -du [Yun. káthodos *(aşağı doğru yol)* > Fr. cathode] *is. fiz. kim.* **1.** Bir elektrolizde akımın çıktığı elektrot; eksi uç. **2.** Elektron lambasında elektronların kaynağı olan elektrot; eksi uç. **3.** *fiz.* Katot yüzeyinden yayınlanan elektronların oluşturduğu ışın. 🗗 **katot ışınları,** *Havası boşaltılmış bir ışık tüpünün katodundan çıkan ışın demeti.*

katrak, -ğı [? katrak] *is.* Tomruk biçmekte kullanılan, yan yana birden çok testereden meydana gelmiş biçme aracı.

katran, [Ar. ḳaṭre > ḳaṭrān قطران] *(katra:n) {OsT} is.* **1.** Organik maddelerden kuru damıtma ile elde edilen, sıvı yağ kıvamında, siyah, ağır ve is kokulu, suda erimeyen bir madde. **2.** *{ağız} Fasulye ve enginara dadanan bir zararlı böcek.* [DS] 🗗 **katran ağacı,** *bot. Lübnan ve Toroslarda yetişen sağlam keresteli bir tür sedir, (Cedrus libani).* **3.** *Kabuğundan reçineli bir zamk, sakız veya terebentin sızan Antep fıstığıgillerden bir ağaç, (Pistacia terebinthus).*|| **katran ardıcı,** *bot. Servigillerden, diken yapraklı meyvelerinden andız katranı elde edilen, yurdumuzun her tarafında bozuk orman ve açıklıklarında yetişen bir tür çalı, (Juniperus oxycedrus)*|| **katran çamı,** *Gemilerde kullanılan katranın elde edildiği çam türü, (Pinus rigida).*|| **katran ruhu,** *Kayın ağacından elde edilen katranın damıtılmasıyla sağlanan ve ilaç olarak kullanılan, keskin kokulu renksiz sıvı.*|| **katran suyu,** *İlaç olarak kullanılan katranlı su.*|| **katran taşı,** *Birleşimindeki su yüzdesi çok olan bir tür yanardağ camı.*|| **katran yağı,** *Katrandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan bir sıvı.*

katrancı, [katran-cı] *is.* **1.** Katran üreten, katran çıkaran veya satan kimse. **2.** Kullanılacak katranı hazırlayan, bir yere süren kimse ya da katranla çalışan kimse. 🗗 **katrancılar ortası,** *tar. Yeniçeri ocağının eşyalarını taşıyan arabalar için gerekli katran işlerine bakan 52. orta'ya verilen ad.*

katranköpüğü, [katran+köpü(k)-ü] *is. bot.* Çayırlarda yetişen, şapkasının altı dilimli, üreme organları bir yıldan fazla yaşayan ve her yıl yeni bir himenyum tabakası yaparak ağaçların yaş halkasına benzer bir halkayla çevrili bir tür mantar, *(Fomes / Polyporus igniarus).*

katranlama, [katran-la-ma] *is.* **1.** Katran ile işleme tabi tutma. **2.** Neme karşı korumak amacıyla tahta, ip, bez vb.ni katran ile kaplama işlemi. **3.** Bir kara yolunun yüzeyini katran ile kaplamak.

katranlamak, [katran-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yere katran sürmek; katranlı hâle getirmek.

katranlanma, [katran-la-n-ma] *is.* **1.** Katran sürülmek eylemi. **2.** Katran sahibi olma; katran edinme.

katranlanmak, [katran-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Üzerine katran sürülmek; katrana bulanmak. **2.** *dönşl. f.* Katran sahibi olmak; katran edinmek.

katranlı, [katran-lı] *sf.* **1.** Katranı bulunan; katranı olan. **2.** Katrana bulanmış; katran sürülmüş olan. **3.** İçine katran katılmış olan. **4.** Birleşiminde katran bulunan. 🗗 **katranlı kâğıt,** *Zift ya da katran ile bir yüzü kaplanarak birbirine yapıştırılmış yalıtım malzemesi.*

katre, [Ar. ḳaṭre قطره] *{OsT} is.* **1.** Damla; damlayan

şey. **2.** *{ağız}* Gerdanlık [DS] 🗗 **katre-cü,** *{OsT} Damla arayan.*|| **katre-düzd,** *{OsT} Damlalar halindeki yağmur bulutu.*|| **katre-feşān,** *{OsT} Damla saçan.*|| **katre-i bārān,** *{OsT} Yağmur damlası.*|| **katre-i mürekkeb,** *{OsT} 1. Mürekkep damlası. 2. Siyah ben.*|| **katre katre,** *{OsT} Damla damla; azar azar.*|| **katresi olmamak,** *Hiç olmamak.*|| **katresi kalmamak,** *Hiç kalmamak; hepsi bitmek.*

katrilyon, [Fr. quatr *(dört)* + million > quatrilyon] *is.* **1.** Türkiye ve pek çok ülkede kullanılan sisteme göre bir milyon trilyon; 10^{15}, 1 000 000 000 000 000. **2.** İngiltere'de kullanılan sisteme göre 10^{24} olan sayı; 1 000 000 000 000 000 000 000 000.

katrunmak, [katar-mak / katır-mak / katur-mak > kat(u)r-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Duraklamak; çekinmek. [DLT] **2.** Kuvvetlenmek. [EUTS] [Gabain]

katsa, [? katsa] *{ağız} is.* **1.** Kürek. **2.** Fıçı. [DS]

katta, -a'ı[Ar. ḳaṭ' > ḳaṭṭā' قطاع] *(katta:) {OsT} sf.* **1.** Daha fazla kesen; çok kesici; en çok kesici. **2.** *is.* Kâğıtları oyarak süsleme yapan kimse.

kattak, -ğı [? kattak] *{ağız} is.* Taflan ağacı. [DS]

kattal, -li [Ar. ḳatl > ḳattāl قتال] *(katta:l) {OsT} sf.* Çok öldürücü; en fazla kıyıcı; hunhar.

kattel, [? kattel] *{ağız} sf.* Acı. [DS]

kattereli, [? kattereli] *{ağız} is.* Oynak kadın. [DS]

kattıgelen, [katı+gel-en] *{ağız} sf.* Çok katı. [DS]

kattırmak, [kat-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Gevretmek, kurutmak. [DS]

katturgan, [kat-mak > kat-tur-mak > kattur-ġān] *{eT} sf.* → kakurgan.

katturmak, [kat-mak > kat-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Büktürmek; katlatmak. **2.** Kattırmak. [DLT]

katuğet, [katık+et] *{ağız} is.* Katık. 🗗 **katuğet olmak,** *{ağız} Katık olmak.* [DS]

katuğur, [kat+uğur] *{ağız} is.* Önüne katma; kovalama. 🗗 **katuğur etmek,** *{ağız} Önüne katarak kovalamak; sürüp götürmek.* [DS]

katuk, [kat-mak > kat-uk] *{eT} is.* → katık.

katun, [Soğd. ẖʷat'yn > katun قاطون] *{eT} {OsT} is.* Hakanın eşi; hatun; melike; kadın; kraliçe; ḳağan eşi. [EUTS] [DLT] [ETY] [Gabain] [Tekin]

katunlanmak, [katun > katun-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Hanımlanmak; han karısı şekline girmek. [DLT]

katunmak, [katı > katı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sertleşmek; katılaşmak. [EUTS] [Gabain]

katur[1], [kat *(yans.)* > kat-ur] *is.* Kırılma, kesilme anlarında veya katı bir şeyi yerken çıkan kalın ve sert ses. 🗗 **katur kutur,** *Katı bir şeyi yerken çıkarılan ses.*

katur[2], [kat+uğur] *(katu:r) {ağız} is.* → katuğur. 🗗 **katur etmek,** *{ağız}* → katuğur etmek. [DS]

katurgan, [katur-mak > kat-ur-ġān] *(katurga:n) {eT} sf.* Çok sevinen; çok öğünen; çok gülen. [DLT]

katurlug, [katur-luġ] *{eT} sf.* Zehirli. (?) 🗗 **katurlug ok,** *{eT} Temreni zehirlenmiş ok.* [DLT]

katurmak, [kat-mak > kat-ur-mak قاطورمق] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Katılaştırmak; pekleştirmek. [DLT] **2.** Pişman olmak. [EUTS] **3.** Sevinmek; öğünmek; gülmek. [DLT] **4.** *{eAT}* Üzerine sürmek; içine katmak.

katut, [kat-mak > kat-ut] *{eT} is.* **1.** Kak; yarına. [DLT] **2.** Katık. [DLT] **3.** Pabuççu çirişi. [DLT]

katuvaz, [? katuvaz] *{ağız} sf.* (Kişi için) inatçı; kaba. [DS]

katübek, [Ar. ḳat'i + T. bek ?] *{ağız} zf.* Oysa ki. [DS]

katyon, [Fr. cathode + ion] *is. kim.* **1.** Bir elektroliz sırasında eksi uçta toplanan iyon. **2.** Elektron kaybetmiş olan pozitif elektrik yüklü atom veya atom grubu. 🗗 **katyon tutucu,** *Katyonları bağlayan sentetik reçine.*

kauçuk, -ğu [İsp. cauciho > Fr. caoutchouc] *is.* **1.** *bot.* Sütleğengillerden sıcak ülkelerde yetişen, odunsu gövdeli, öz suyu yapışkan, süt kıvamında, yaprakları oval biçimli bir ağaç; lastik ağacı, *(Ficus elastica).* **2.** Bu ağaçtan elde edilen veya bazı petrol artıkları ile işlenmesinden elde edilen dayanıklı ve esnek madde. **3.** *sf.* Bu maddeden yapılmış olan.

kauçuklu, [kauçuk-lu] *sf.* **1.** Kauçukla kaplanmış olan. **2.** Birleşiminde kauçuk bulunan.

kaula, [? kaula] *{eT} is.* Sebze. [EUTS]

kaur, [Ar. ḳa'r > ḳa'ūr قعور] *(kau:r) {OsT} sf.* **1.** (Deniz, göl, ırmak vb. için) derinliği çok fazla olan; çok derin; en derin. **2.** *is.* Çölde rüzgâr etkisiyle meydana gelen kum yığını; kumul.

kauşut, [kav-uş-mak > ka(v)uş-ut] *{ağız} is.* Yolların birleştiği yer; kavşak. [DS]

kav[1], [kāv] *(ka:v) is. {eT}* Büzüşme bildiren kök. 🗗 **kav kuv,** *{eT} Dikişin büzülmesi; elbisenin dikilirken büzüşmesi.* [DLT]|| **kav kuv bolmak,** *{eT} (Elbise için) dikilirken büzülmek; kötü dikilmekten büzülmek.* [DLT]

kav[2], [*eT.* kav] *is.* **1.** Meşe, dişbudak, söğüt ve kavak gibi ağaçların kabuğunda yetişen bir mantardan kurutularak elde edilen, kolay tutuşur süngerimsi madde. *{eT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Yılanın deri değiştirirken attığı deri; yılan gömleği. [DS] 🗗 **kav çakmak,** *{ağız} Bilmediği bir konuyu inatla savunmak.* [DS]|| **kav gibi,** *1. Kolay tutuşur nitelikte olan. 2. Çok hafif.*|| **kav mantarı,** *bot. Bazitli mantarlardan, ağaç gövdesinde yetişen ve kurusundan kav üretilen bir tür mantar, (Fomes fomentarius).*

kav[3], [kav] *{ağız} is.* **1.** Çanak ve çömlek yapımında kullanılan kırmızı toprak. **2.** Killi toprak. **3.** Kil. [DS]

kav[4], [kav] *{ağız} is.* **1.** Kuruntu; boş kibir. [EG] **2.**

Gurur; övünme; kibir; büyüklenme; tefahur. **3.** *sf.* Gururlu. **4.** Süslü; kurumlu; çalımlı. **5.** (Meyve vb. için) ham; olmamış. [DS]

kav[5], [Çin. ko] *{eT} is.* Küçük bir ölçü. [EUTS]

kav[6], [kāb] *(ka:v) {eT} is.* → kab.

kav[7], [kav] *{ağız} is.* Samanlıktan otu çekmek için kullanılan ucu eğri araç. [DS]

kav[8], [Fr. cave] *is.* Para ile oynanan kâğıt oyunlarında ortaya sürülebilecek parayı ödeyebilmek için her oyuncunun önüne koyduğu toplam para. 🗗 **kav çıkmak,** *Bir oyuncunun önündeki para bittiğinde bu oyuncu tarafından bir miktar daha para konmak.*

kav[9], [kav] *{ağız} sf.* Hafif; yeğni. [DS]

kav[10], [Far. ḫāv => kāv قو] *{OsT} is.* Kumaştaki ince tüyler; hav.

kava[1], [? kava] *{ağız} is.* Çayırın bol olduğu yer. [DS]

kava[2], [kov / kof > kov-a / kof-a] *{ağız} is.* Ucu sert ve sivri dikenli bir çeşit çayır otu, *(Typha latifolia).* [DS]

kavabil[1], [Ar. ḳābile > ḳavābil قوابل] *is.* Ebeler.

kavabil[2], [Ar. ḳābil > ḳavābil قوابل] *{OsT} is.* Yetenekli kimseler.

kavadi, [Yun. khavádi] *{ağız} is.* Giyilemeyecek kadar eskimiş elbise. [DS]

kavadih, [Ar. ḳadiha > ḳavādiḥ قوادح] *{OsT} is.* Arkadan çekiştirenler; zemmedenler; kötüleyiciler.

kavadim, [Ar. ḳadīme > ḳavādim قوادم] *{OsT} is.* **1.** Ordunun ileri karakolları. **2.** Kuş kanadının ön tüyleri.

kavaf, [Ar ḫaffāf خفاف => ḳavāf قواف] *(haffa:f) {OsT} is.* Hazır olarak ucuz ve özensiz ayakkabı yapan veya satan ayakkabıcı. 🗗 **kavaf işi,** *Özen gösterilmeden, kötü yapılmış.* || **kavaflar çarşısı,** *Hazır ayakkabı satan esnafın bulunduğu çarşı.*

kavafhane, [ḳavāf + Far. ḫāne قوافخانه] *(kavafha:ne) {OsT} is.* Hazır ayakkabıların yapıldığı yer; ayakkabı imalathanesi; ayakkabı atölyesi.

kavafi, [Ar. ḳāfiye > ḳavāfī قوافی] *(kava:fi) {OsT} is.* Kafiyeler.

kavafil, [Ar. ḳāfile > ḳavāfil قوافل] *(kava:fil) {OsT} is.* **1.** Kafileler. **2.** Yığın halindeki şeyler; sürü.

kavaflık, [kavaf-lık] *is.* Kavafın yaptığı iş veya mesleği.

kavagu, [kāv > *kav-ā-mak > kavā-ġū] *(kava:gu:) {eT} is.* Fitil; kaytan; kav. [EUTS] [Gabain]

kavah, [kabak] *{ağız} is.* Ön. [DS]

kavaid, [Ar. kā'ide > kavā'id قواعد] *(kava:id) {OsT} is.* **1.** Kurallar; kaideler; usuller. **2.** Dilbilgisi; gramer kitabı. 🗗 **kavāid-i diniye,** *{OsT} Dinî kurallar.* || **kavāid-i külliye,** *{OsT} Bir konudaki kuralların tümü.* || **kavāid-i siyāset,** *{OsT} Siyaset kuralları.* || **kavāid-i siyāsiye,** *{OsT} Siyaset kuralları.*

kavaim, [Ar. kā'ime > kavā'im قوائم] *(kava:im) {OsT} is.* **1.** Buyruklar; fermanlar. **2.** Kitap yaprakları. **3.** Senetler. **4.** Kâğıt liralar; banknotlar. 🗗 **kavā'im-i nakdîye,** *{OsT} Kâğıt paralar.*

kavak, -ğı [*eT.* kāv > kav-ā-mak *(kavlamak)* > kavāk] *is.* **1.** *bot.* Söğütgillerden sulak alanlarda yetişen, uzun saplı ve dişli yaprakları olan, çelikle üretilen, iki evcikli, odunu ve kerestesi kolay işlenebilen, pek çok melezi ve türü bulunan büyük bir ağaç, *(Populus). {eAT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Herhangi bir ağaç; ağaç. [DS] 🗗 **kavak atmak,** *spor. Güreşte tepe üstü yuvarlanmak.* || **kavak attırmak,** *{ağız} Takla attırmak.* [DS] || **kavak durmak,** *{ağız} Amuda kalkmak.* [DS] || **kavak elması,** *{ağız} Orta sertlikte bir tür elma.* [DS] || **kavak gibi,** *Uzun boylu.* || **kavak inciri,** *Açık mor renkli bir tür incir.* || **kavak merhemi,** *Kavak tomurcuklarından ve patlıcangillerden bazı bitkilerden elde edilen bir tür merhem.* || **kavak vurması,** *Cirit oyununda at üstünde ayakları havaya kaldırarak yapılan bir gösteri.*

kavakçı, [kavak-çı] *is.* Kavak yetiştiren ve kerestesini satan kimse.

kavakçılık, -ğı [kavak-çı-lık] *is.* Kavak yetiştirme işi.

kavakiz, [Ar. ḳaḳūze > ḳavāḳīz قواقيز] *(kava:ki:z) {OsT} is.* Boş maşrapalar.

kavaklamak, [kavak-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Marul, tere vb. sebzeler için) tohuma kaçmak. **2.** *{ağız} gçl. f.* Güreşte tepe üstü yuvarlanmak. [DS]

kavaklık, -ğı [kavak-lık] *is.* Kavak ağaçları çok olan yer; kavak yetiştirilen arazi.

kavaksınmak, [kavak-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kulak vermek; önemsemek. [DS]

kavakteli, [kavak+tel-i] *{ağız} is.* İplik yumağı. [DS]

kaval[1], [*kav-mak > kav-al] *is.* **1.** *müz.* Çoğunlukla kamıştan yapılan, çobanların çaldığı, perdeli, yumuşak sesli, büyük bir düdük. **2.** Mimaride yarım silindir biçiminde çıkıntısı olan büyük süs veya üzerinde sütun yükselen yuvarlak silme. **3.** *{ağız}* Saçma atan, yivsiz av tüfeği. [DS] 🗗 **kaval kemiği,** *anat. Diz ile ayak bileği arasında bulunan iki kemikten baldırın içindeki uzun ve kalın kemik, (tibia).* || **kaval memekli** (memeli), *{ağız} (Hayvan için) uzun memeli.* [DS] || **kaval tüfek,** *Eskiden kullanılan yivsiz tüfek.*

kaval[2], [kav-al] *{ağız} is.* Su arkı. [DS]

kaval[3], [kov-al / kof-al / kav > kav-al] *{ağız} is.* Cevizin yeşil kabuğundan ayrılma zamanı. [DS] 🗗 **kaval olmak,** *{ağız} Cevizin yeşil kabuğu çıkmak.* [DS]

kavala, [İt. capanna / cavallo قاوالا] *{OsT} is.* Deniz kıyısına yapılmış derme çatma balıkçı kulübesi.

kavalak[1]**,-ğı** [kav > kav-al-mak > kaval-ak] *is.* **1.** *bot.* Ekin tarlalarında yetişen, gövdesi pullarla kaplı, sarı çiçekli, ekinlere zararlı, çok yıllık bir otsu bitki; öksürük otu, *(Tussilago farfara).* **2.** *{ağız}* Büyük kukumav kuşu; büyük baykuş. [DS]

kavalak[2]**, -ğı** [kav > kav-al-ak] *{ağız} sf.* **1.** Kuru ve hafif olan. **2.** Övünen. **3.** Onurlu. [DS]

kavalama, [kava-la-ma] *{ağız} is.* Bolluk. [DS]

kavalamak, [kav-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] {ağız}* (Etçil hayvanlar için) kan çıkarmamak suretiyle ısırmak. [DS]

kavalcı, [kaval-cı] *is.* Kaval yapan ve satan yahut kaval çalan kimse.

kavaldız, [kav-al-t-ız] *{ağız} is.* Ebucehil karpuzu; karga düğleği. [DS]

kavalet, [İt. cavaletto] *(kava'let) is.* Köprü kurmada, yoldan çıkan bir aracı raya oturtmada veya bir makineyi kaldırmada kullanılan travers yığını; domuz damı.

kavaleta, [İt. cavaletto] *(kava'leta) is.* **1.** Yelkenli gemilerde demiri kaldırmakta kullanılan donanım. **2.** İş makinelerinde zincirin geçmesi için kılavuz görevi yapan bir tür kasnak. **3.** Derilerin iç yüzlerinde kalan et parçalarını kazıma işlemi. 🗗 **kavaleta makinesi,** *Derilerin iç yüzlerinde kalan et parçalarını sıyırmakta kullanılan makine.*

kavalığ, [kavā-lığ] *{eT} is.* Ekin adı. [EUTS]

kavalık, -ğı [kof-a-lık / kova-lık] *{ağız} is.* **1.** Bataklık. **2.** Bataklıkta yetişen kamış. [DS]

kavalib, [Far. kālbet كالبة>Ar. ḳalıb > ḳavālib قوالب] *(kava:lib) is.* Kalıplar.

kavalkan, [kav-al-kan] *{ağız} sf.* Kendini çok öven; kendini metheden; övünen; böbürlenen. [DS]

kavallama, [kav-al-la-mk] *{ağız} is.* Dürme; katlama. [DS]

kavallamak, [kav-al-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Eline almak; sımsıkı tutup kapmak. [DS]

kavalmak, [kav-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Övünmek. [DS]

kavaltak, -ğı [kav-al-t-ak / kov-al-t-ak] *{ağız} sf.* **1.** Birbirini sıkmayacak, ezmeyecek biçimde; gevşek; aralıklı; seyrek. **2.** İğreti. **3.** Kaba; beceriksiz. **4.** İçi boş. **5.** Altı boş. **6.** (Elbise için) pot. **7.** (Kapı, pencere veya kapak için) hafif aralık. **8.** Kabarık; gevşek. [DS] **9.** *is.* Ağaç veya taş kovuğu. **10.** Düzensiz ve özensiz duruş.

kavaltmak, [kov-al-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Fırsat vermek; göz yummak. [DS]

kavalye, [İt. cavaliere *(süvari, şövalye)* > Fr. cavalier] *is.* **1.** Kadına dansta eşlik eden veya bir toplantıda, bir davette arkadaşlık eden erkek. **2.** Alt ucu bir kâğıdın köşesine geçen ve içine rakam veya bölüm adı yazılarak o kâğıdın ait olduğu diziyi bulmaya yarayan gözlü büro gereci.

kavalyelik, -ği [kavalye-lik] *is.* Kadına bir dansta veya toplantıda eşlik etme; kavalye olma durumu; kavalyenin işi ve görevi. 🗗 **kavalyelik etmek,** *Bir kadına dansta veya toplantıda eşlik etmek.*

kavan[1]**,** [*kav-mak > kavan] *is.* Nişan; hedef. 🗗 **kavan almak,** *Nişan almak.*

kavan[2]**,** [kāvan] *(ka:van) {ağız} is.* Keven; geven. [DS]

kavana, [Yun. ġavána [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış küçük yağ kabı. [DS] **2.** Litre. **3.** Bir litrelik maşrapa. **4.** Tahta tekne.

kavancı, [kavan-la-mak > kavan-cı] *{ağız} is.* Nişancı. [DS]

kavancılamak, [kavan-cı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Vurgun suretiyle elde etmek; yağmada ele geçirmek; soygunda elde etmek.

kavanço, [İt. caveza] *is. dnz.* **1.** Yelkeni bir bordadan diğer bordaya geçirme. **2.** *argo.* Aynı türden bir şeyi alıp yerine bir başkasını koyma; değiştirme. **3.** *argo.* Bir işi başka birisine yükleme; birinin başına sarma.

kavanez, [? kavanez] *{ağız} is.* **1.** Domates. **2.** Domates salçası. [DS]

kavanîn, [Ar. ḳānūn > ḳavānîn قوانين] *(kava:ni:n) {OsT} is.* Kanunlar; yasalar. 🗗 **kavânîn-i askeriye,** *{OsT} Askerlik yasaları.*‖ **kavânîn-i cezâiye,** *{OsT} Ceza yasaları.*‖ **kavânîn-i İlâhiye,** *{OsT} Tanrısal yasalar; dinî kurallar.*‖ **kavânîn-i mer'iye,** *{OsT} Geçerli yasalar; yürürlükte olan yasalar.*‖ **kavânîn-i tabîiye,** *{OsT} Doğa yasaları.*

kavanlamak, [*kav-mak > kavan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kedi, köpek gibi hayvanlar için) ağzı ile yakalayıp götürmek; kapıp götürmek. **2.** (İnsan için) kaptığı gibi kucaklayıp götürmek.

kavannamak, [kav-mak > kav-an-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** Korumak; muhafaza etmek. **2.** Gözetlemek; tarassut etmek. [DS]

kavanmak, [*kav-mak > kavan-mak] *gçl. f. [-ır]* Gözetlemek; bakmak; beklemek.

kavanoz, [Yun. khávanos] *is.* **1.** Cam veya topraktan yapılma, ağzı geniş kap. **2.** Akvaryum olarak kullanılan geniş cam kap. **3.** (Miktar belirtirken) bu kap dolusu. 🗗 **kavanoz dipli dünya,** *Boş dünya.*

kavar, [Erme. kever => gever] *{ağız} is.* → gever. [DS]

kavara[1]**,** [Ar. ḳavārī‘ قوارع] *(kava:ra) {OsT} is.* **1.** Yel; gaz. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Gürültü patırtı. *{ağız}(aym)* [DS] 🗗 **kavara** (atmak) **çekmek,** *{ağız} Yellenmek; osurmak.* [DS]

kavara[2]**,** [kav > kav-ar-mak > kav-ar-a] *(kava'ra) {ağız} is.* **1.** Balı alınmış petek. **2.** Kovanda arıların yemesi için bırakılan bal. **3.** Arılar tarafından balı boşaltılmış petek. **4.** Yalan. [DS]

kavaracı, [kavara-cı] *{ağız} sf.* **1.** Gürültü patırtıcı. **2.** Palavracı; mübalağacı; yalancı. **8.** Sık sık gaz çıkaran, yellenen kimse; osuruklu. [DS]

kavare, [kabara] *{ağız} is.* Büyük ayakkabı çivisi; kabara. [DS]

kavari, -i'ı [Ar. ḳari'a > ḳavāri' قوارع] *(kava:ri) {OsT} is.* **1.** Şiddetli rüzgârlar; fırtınalar. **2.** Birdenbire gelen büyük belalar; afetler. **3.** Kıyamet gününü andırır büyük felaketler. **4.** Afet ve büyük belalardan korunmak için Allah'a yöneltilen yakarışların tümü.

kavarir, [Ar. ḳarūre>ḳavārīr قواريو] *(kava:ri:r) {OsT} is.* **1.** Gözbebekleri. **2.** Sırça veya gümüş kaplar. **3.** Sidik kapları; ördekler.

kavas, [Ar. ḳavs > ḳavvās قواس] *{OsT} is.* **1.** Elçilik ya da konsolosluklarda görevli güvenlik personeli. **2.** Elçilik hademesi. **3.** Banka ve özel işletmelerdeki silahlı güvenlik görevlisi. **4.** Eskiden vezir, elçi veya konsolosların maiyetinde bulunan silahlı görevli. **5.** Dava sahiplerini mahkemeye çağıran, gerekli emir ve evrakları yerine iletmekle görevli adlî memur; mübaşir. **6.** *{ağız}* Buğday ölçülen şinik. [DS] **7.** *{ağız} sf.* Aptal; budala. [DS]

kavasıf, [Ar. ḳasıf > ḳavāṣıf قواصف] *(kava:sıf) {OsT} is.* Şiddetli esen rüzgârlar.

kavasım, [Ar. ḳaṣım > ḳavāṣım قواصم] *(kava:sım) {OsT} is.* Kırıcı, ezici, öğütücü şeyler.

kavaslık, -ğı [kavas-lık] *is.* Kavasın yaptığı iş; kavasın görevi.

kavasya, [Fr. quassia] *(kava'sya) is. bot.* Odunu halk hekimliğinde tentür halinde tonik ve iştah açıcı olarak kullanılan bir ağaççık; acı ağaç, *(Quassia amara).*

kavat[1], [Ar. ḳıyādet > ḳavvād قواد] *{OsT} is.* **1.** Evlilik dışı kadın erkek ilişkilerinde aracılık eden kimse; muhabbet tellalı; pezevenk. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Karısının hafifliklerine göz yuman erkek. [DS] **3.** Sövgü sözü. **4.** *{ağız} sf.* (Kişi için) güçsüz, korkak. [DS] **5.** *{ağız}* Aptal; budala. [DS]

kavat[2], [kav-ut] *{ağız} is.* → kavut. [DS]

kavat[3], [Yun. gaváti] *{ağız} is.* → kavata. [DS]

kavata, [Yun. gaváta قوانه] *(gava'ta) {ağız} is.* **1.** Tek parça ağaçtan oyulmuş hamur kabı; tekne. **2.** Topraktan yapılmış kahve tavası. **3.** Bakır tencere. **4.** İki gözlü yassı ekmek sepeti. **5.** Semaverden su alınan kap; su maşrapası. [DS] **6.** Çok fazla kızarmayan sert bir domates türü, *(Solanum capsicum grossum).* **7.** Tuzluk. [DD] **8.** *{OsT}* Ağaçtan yapılmış çanak.

kavayak, -ğı [kav+ayak] *{ağız} sf.* **1.** Çok gezen. **2.** Serseri. **3.** Soysuz. [DS]

kavaz, [? kavaz] *{ağız} is.* Semaver. [DS]

kavazak, -ğı [Far. gebbāze => geveze / Erme. gavaza ?] *{ağız} sf.* Yersiz konuşan; zevzek; geveze. [DS]

kavazan, [Far. gebbāze => geveze / Erme. gavaza ?] *sf.* **1.** Boşboğaz; geveze; **2.** Kibirli; mağrur.

kavcaklamak, [kav-(ı)c-a-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Hırsla kapmak; kavramak. **2.** Parmak uçları ile sıkmak; mıncıklamak. [DS]

kavcalamak, [kav-(ı)c-(a)la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* → kavcaklamak. [DS]

kavcana, [kav(ı)c-a-n-mak > kavcan-a] *{ağız} is.* Kavanoz. [DS]

kavcar, [kav-(ı)c-a-mak > kavca-r قاوجار] *{ağız} is.* **1.** Ardıç ağacının kabuğu. **2.** Mısır kabuğu. **3.** Rende talaşı; marangoz talaşı. [DS] **4.** *{OsT}* Kıvılcımla tutuşabilen nesne; kav. **5.** *sf.* (Ağaç için) içi çürük.

kavcarlamak, [kav(ı)c-a-r-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kurcalamak; karıştırmak. **2.** Parmak uçları ile sıkmak; mıncıklamak. [DS]

kavçar, [kav-(ı)ç-a-r] *{ağız} is.* → kavcar; kavlak. [DS]

kavçımak[1], [kavçī-mak] *(kavçı:mak) {eT} gçl. f. [-ır]* Saldırmak; üstüne düşmek. [DLT]

kavçımak[2], [kav-çī-mak] *(kavçı:mak){eT} gçl. f. [-r]* Kızmak. [DLT]

kavçıtmak[1], [kavçı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saldırtmak. [DLT]

kavçıtmak[2], [kav-çī-mak > kavçı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kızdırmak. [DLT]

kavdan, [kav-(ı)t-an] *{ağız} is.* Kuru ot.

kavdınmak, [kavıḏ-mak > kav(ı)d-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Acınmak; şefkat göstermek; fenalıktan kurtarma yollarını aramak. [DLT]

kavel, [kav / kov > kav-a-l ?] *{ağız} is.* Yeşil kabuğu soyulmuş ceviz. [DS]

kavela, [İt. caviglia] *is.* **1.** *dnz.* Halatların ve kasaların dikiş işlerinde kullanılan, demir veya ağaçtan konik kama. **2.** Ağaç gemilerin karinalarında kullanılan ağaç çivi. **3.** Marangozlukta geçmeleri bağlamakta kullanılan ağaç çivi.

kaveza, [? kaveza / Erme. kavaza ?] *is.* Hokkabaz yardımcılarının başlarına giydiği siyah çuhadan yapılma, kırmızı yuvarlak bir tepeliği bulunan başlık.

kavga, [Far. ġavġā غوغا] *{OsT} is.* **1.** Karşılıklı güç kullanmaya yönelik düşmanca davranış ve sözlerle kendini belli eden tartışma veya dövüş; çekişme; münazaa; niza. **2.** Savaş; cenk. **3.** *mecaz.* Bir davayı savunmak, bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek, bir şeye karşı koymak için bir kimse veya topluluk tarafından sürdürülen eylemler ve harcanan çabalar; savaşım; mücadele. ◻ **kavga çıkarmak,** *Kavgaya yol açacak davranışlarda bulunmak veya sözler söylemek.*|| **kavga etmek,** *Dövüşmek; tartışmak.*|| **kavga kaşağısı,** *{ağız} (Kişi için) sağa sola sataşıp kavga için bahaneler yaratan; kavgacı.* [DS]|| **kavga kütlemek,** *{ağız} Ansızın kavga çıkmak; kavga patlamak.* [DS]|| **kavganın sonu dayak,** *Tehlikeli bir işin sonunda görülen zarar.*||

kavgaya çanak tutmak, *Kavgaya neden olacak davranışta bulunmak veya söz söylemek.*|| **kavgaya girişmek,** *Kavga etmeye başlamak.*|| **kavgaya kaşınmak,** *Kavgaya neden olacak davranışlarda bulunmak.*|| **kavgaya tutuşmak,** *Kavga etmeye başlamak.*|| (bir şeyin) **kavgasını vermek,** *Bir davayı savunmak için mücadele etmek.*

kavgacı, [kavga-cı] *sf.* **1.** Kavga etmekten hoşlanan; sık sık kavga çıkaran; huysuz; geçimsiz. **2.** İyi dövüşen; iyi savaşan; mücadeleci.

kavgacılık, -ğı [kavga-cı-lık] *is.* Kavgacı olma durumu.

kavgalaşma, [kavga-la-ş-ma] *is.* Karşılıklı kavga etme durumu ve eylemi.

kavgalaşmak, [kavga-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* (İki ve daha fazla kişi için) birbiriyle kavga etmek; dövüşmek.

kavgalı, [kavga-lı] *sf.* **1.** Bir kavga sonucu dargın ve küskün olan; dargın; küs. **2.** (İş, mesele için) içine kavga karışmış; hakkında kavga çıkmış olan; kavgayla yapılan.

kavgan, [kof / kov-(ı)k-mak > kav(g)-a-n] *{ağız} is.* Birleşikgillerden, 30-100 cm. yükseklikte, iki yıllık, mor çiçekli, develerin severek yediği, ayrıca genç sürgünlerinin kabuğu soyularak çiğ olarak yenebilen dikenli bir ot; kenger, *(Silybum marianum).* [DS]

kavgasız, [kavga-sız] *zf.* **1.** Herhangi bir kavga veya çekişme olmadan. **2.** *sf.* Kavgası, dövüşü olmayan.

kavgasızlık, -ğı [kavga-sız-lık] *is.* Kavgasız olma durumu.

kavgaz[1], [kof / kov-(ı)-k-mak > kav(g)-a-z] *{ağız} sf.* **1.** (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan; yeğni. **2.** Az pişmiş; az olmuş. [DS]

kavgaz[2], [kof / kov-(ı)-k-mak > kav(g)-a-z / kavgan] *{ağız} is.* → kavgan. [DS]

kavgımak, [kal-(k)-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Zıplamak. [DS]

kavgıtmak, [kal-(k)-ı-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Zıplatmak. [DS]

kavğarmak, [karga-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ölüye ilenmek. [DS]

kavhaz, [kav(g)-a-z] *{ağız} sf.* **1.** (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan. **2.** Yeteri kadar bastırılıp, sıkıştırılmamış; kabarık ve gevşek. [DS]

kavı, [kof / kov-ı] *{ağız} sf.* (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan. [DS]

kavıdınak, [kavı-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Korumak. [Clauson]

kavık[1], [*eT.* *kav-mak > kav-uk / kavık قاوق] *{eT} is.* **1.** Kepek; darı kepeği; kavuz. [DLT] **2.** *{OsT}* İçi boş nesne.

kavık[2], **-ğı** [*eT.* *kav-mak>kav-uk / kavık قاوق] *{OsT} {ağız} is.* Sidik torbası; mesane. [DS]

kavık[3], **-ğı** [kav-ık ?] *{ağız} is.* Su arığı; ark. [DS]

kavıl, [kāv-ıl] *{ağız} is.* Yılkılmağa yüz tutumuş yapı. [DS]

kavılınağ, [kov-ul-mak] *{ağız} edil. f. [-ur]* Kovulmak. [DS]

kavımsak, -ğı [Ar. ḳavim => kavım-sa-k] *{ağız} sf.* **1.** Sevimli; cana yakın; sıcak kanlı. **2.** (Kişi için) akraba ve yakınlarına düşkün. [DS]

kavıra, [*kav-mak > kav-ır-mak > kav-ır-ā] *{eT} zf.* Kısaca; özet olarak. [EUTS]

kavırçağ, [*eT.* kabırçak ?] *{ağız} is.* Oyuncak; cansız bebek. [DS]

kavırga, [kavur-mak > kavur-ga] *{ağız} is.* → kavurga. [DS]

kavırmak[1], [*kav-mak > kav-ır-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Toplamak; bir araya getirmek; kısaltmak; özetlemek. [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** Basmak; tazyik etmek. [EUTS]

kavırmak[2], [kaġ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kavurmak. [EUTS]

kavışgusuz, [kav-ış-ġu-suz] *{eT} sf.* Tutarsız; biçimsiz. [Clauson]

kavışıgsaınak, [kavış-ıġ-sa-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kavuşmak istemek; kavuşmayı arzulamak. [Clauson]

kavışınak, [*kav-mak > kav-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Kavuşmak; buluşmak; birleşmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Kavga etmek. [Gabain]

kavıştırma, [kav-ış-tır-ma] *{ağız} is.* Önü baştan aşağı düğmeli gömlek. [DS]

kavışturmak, [kav-ış-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kavuşturmak.

kavışurmak, [kav-ış-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kavuşturmak. [EUTS]

kavıt[1], [kav-ıt / kav-ut] *{ağız} is.* → kavut. [DS]

kavıt[2], [kav-ıt] *{ağız} sf.* (Söz için) yersiz söylenen. [DS]

kavıtlamak, [kav-ıt-la-mak] *gçsz. f. [-r] [l-(ı)-yor]* Yersiz ve mantıksız şeyler konuşmak.

kavıtmak, [kav-mak > kav-ıt-mak] *{eT} gçşl. f. [-ur]* Çarpışmak. [EUTS] [Gabain]

kavız[1], [kov / kof / kav > kav-ı-z / kav-u-z] *{ağız} is.* **1.** Tahıl tanelerinin dışını kaplayan ince kabuk; tahıl kabuğu; kapçık. **2.** İçi tane tutmamış veya yeterince dolgunlaşmamış tahıl tanesi veya meyve. **3.** *sf.* Kof; içi boş. [DS]

kavhas, [? kavhas] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]

kavız[2], [kov / kof / kav > kav-ı-z] *{ağız} is.* → kavgan; kenger. [DS]

kâvi, [Ar. keyy *(dağlamak)*>kāvī كاوى] *(kâ:vi:) {OsT} sf.* Dağlayan; yakan; acı verici.

kavi[1], [Ar. ḳuvvet > ḳavī قاوى] *(kavi:) {OsT} sf.* **1.** Dayanıklı; güçlü; kuvvetli; sağlam; zorlu. **2.** *mecaz.* Varlıklı; zengin. **3.** Güvenilir. ⊡ **kavî-baht,** *{OsT}*

Şanslı.|| **kavîyyü'l-bünye,** *{OsT} Sağlam yapılı; sağlıklı.*|| **kavîyyü'l-iktidâr,** *{OsT} Yetkisi güçlü olan hükümet.*

kavi[2], [Sansk. kavya > kawi] *{eT} is.* Şiir. [EUTS] [Gabain]

kavil, -vli [Ar. ḳavl قول] *{OsT} is.* **1.** Söz; lakırdı. **2.** Sözleşme; anlaşma. **3.** Yapılmayıp sözde kalan şey. ◻ **kavil etmek,** *Sözleşmek; kavilleşmek.*|| **kavil yeri,** *Buluşma yeri; sözleşme yeri; randevu yeri.*

kavileşme, [kavi-le-ş-me] *is.* Kavi duruma gelme; güçlenme; kuvvetlenme.

kavileşmek, [kavi-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kavi duruma gelmek; güçlenmek; kuvvetlenmek.

kavileştirme, [kavi-le-ş-tir-me] *is.* Kavi duruma getirme; güçlendirme; kuvvetlendirme.

kavileştirmek, [kavi-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kavi duruma getirmek; sağlam olmasını sağlamak; güçlendirmek; kuvvetlendirmek.

kavilleşme, [kavil-le-ş-me] *is.* Söz birliği etme; sözleşme.

kavilleşmek, [kavil-le-ş-mek لشمك قول] *işteş. f. [-ir]* Söz birliği etmek; sözleşmek; *{OsT}.*

kavilya, [İt. caviglia] *(kavi'lya) is.* **1.** *anat.* Bilek kemiği. **2.** Kalın çivi. **3.** *dnz.* Yelkenin kasa ve halat dikişlerinde, kollar arasını açmak için kullanılan, sivri ağaç veya demirden yapılmış sert parça.

kavim, -vmi [Ar. ḳavm قوم] *{OsT} is.* Aralarında dil, kültür ve töre bakımından ortaklık bulunan soyca birbirine bağlı insan topluluğu; budun. ◻ **kavim ve kabile,** *{OsT} Hısım akraba.*

kavis, -vsi [Ar. ḳavs قوس] *{OsT} is.* **1.** Yay; eğri. **2.** Parantez işareti. **3.** *mecaz.* Kaş. **4.** *mat.* Çember parçası; yay. ◻ **kavis çizmek,** *Yay biçiminde yol izlemek.*|| **kavis içine almak,** *Paranteze almak.*|| **kavis şeklinde,** *Kemer biçiminde; yay gibi.*

kavisname, [Ar. ḳavs + Far. -nāme قوسنامه] *(kavisna:me) {OsT} is.* Ok ve okçuluk üzerine yazılan eser.

kâviş, [Far. kāviden > kāviş كاوش] *(kâ:viş) {OsT} is.* **1.** Kazma; eşme; eşeleme. **2.** Bir şeyi derinliğine yarma. **3.** Arama; araştırma. **4.** Denetleme; teftiş.

kâvişger, [Far. kāvişger كاوشگر] *(kâ:vişger) {OsT} sf.* **1.** Kazan; kazıcı. **2.** Yaran; yarıcı. **3.** Araştırıcı; arayan. **4.** Denetçi; müfettiş.

kavişki, [Sansk. kausika] *{eT} is.* İndra'nın lakabı. [EUTS]

Kaviyani, [Far. ḳāve > ḳāviyānī قاویانی] *(ka:viya:ni:) {OsT} sf.* İran hükümdarı Dahhak'a baş kaldıran efsanevî kahraman demirci Kave ile ilgili.

kaviyen, [Ar. ḳuvvet > ḳavī > ḳavīyyen قوياً] *(kavi:'yen) {OsT} zf.* Kesinlikle; kuvvetle.

kâviyet, [Ar. keyy *(dağlamak)* > kāvi > kāviyet كاويت] *(kâ:viyet) {OsT} is.* Dağlayıcılık; yakıcılık.

kavka'a, [Ar. ḳavḳa'a قوقعه] *{OsT} is. zool.* → kavkı.

kavka, [Far. ġavġā غوغا => kavka قوقا] *{OsT} is.* Kavga.

kavkan, [kov / kof / kav > kav-ı-z] *{ağız} is.* → kavgan, kenger. [DS]

kavkaz, [kav-ka-z] *{ağız} is.* **1.** Çürümeğe yüz tutmuş çam gövdesi. **2.** Kuru bitki sapı. [DS]

kavkazlık, -ğı [kav-ka-z-lık] *{ağız} is.* Dikenlik ve otluk yer. [DS]

kavkı, [Ar. ḳavḳa'a => kavkı] *is. zool.* Midye, salyangoz gibi hayvanlarda dış derinin sertleşmesi ile oluşmuş kireçten kabuk; kabuk.

kavkılı, [kavkı-lı] *sf.* Kavkısı olan.

kavkırtmak, [kav-(ı)k-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] Fırlatıp atmak.* [DS]

kavl, -li [Ar. ḳavl قول] *{OsT} is.* → kavil. ◻ **kavl-i hôd,** *{OsT} Kendi sözü.*|| **kavl ile fi'l,** *{OsT} Söz ile iş.*|| **kavl-i ma'rüf,** *{OsT} Bilinen veya ünlü söz.*|| **kavl-i mücerret,** *{OsT} Delilsiz, ispatsız söz.*|| **kavl-i nebî,** *{OsT} Peygambere ait olduğu bildirilen söz; hadîs.*|| **kavl-i resül,** *{OsT} Hadîs.*|| **kavl-i şer'î,** *{OsT} 1. Şeriata uygun söz. 2. Dinî yasanın sözü.*|| **kavl-i zaîf,** *{OsT} İddiasız söz.*|| **kavl ü fi'il,** *{OsT} Söz ve eylem.*|| **kavl ü karâr,** *{OsT} Sözleşip bitirme.*

kavla[1], [Çin. ts'ai lai => kavlā] *(kavla:) {eT} is.* Sirken, *(Chenopodium murale).*

kavla[2], [kavla] *{ağız} is.* Kavak ağacı. [DS]

kavlağan, [kav-la-mak > kav-la-gan قاولغن] *sf.* **1.** Kolay kavlayan. **2.** Sürekli kavlayan. **3.** *is. bot.* Bir tür çınar ağacı, *(Platanus).*

kavlak, -ğı [kav-la-mak > kav-la-k قولق] *sf.* **1.** Kabuğu dökülmüş; kabuğu soyulmuş. **2.** *{OsT}* Tüyü, kılı dökülmüş. **3.** (Kişi için) güneş yakması sonucu derisi soyulmuş. **4.** *{ağız}* Sakalsız; tüysüz. [DS] **5.** *mecaz.* Aptal; budala; sersem. **6.** (Hayvan için) tüyü dökülmüş. **7.** (Çocuk için) büyüyememiş; gelişememiş. **8.** Boş; yararsız; içi boş. **9.** (Deri için) pul pul olmuş. **10.** (Toprak için) kuraklıktan gevremiş. **11.** (Kişi için) çıplak; soyunmuş. **12.** (Ceviz için) yeşil kabuğu soyulmuş. **13.** *{ağız} is.* Kurumuş çam ağacı; içi çürük kurumuş ağaç. [DS] **14.** *{ağız}* Yaşlı ve zayıf öküz. [DS] ◻ **kavlak bolmak,** *{OsT} Kavlamak.*|| **kavlak yağı,** *{ağız} Krem.* [DS]

kavlalık, [kavlā-lık] *{eT} is.* Sirkenlik.

kavlama, [kav-la-ma] *is.* **1.** Soyulup dökülme. **2.** Asmanın odun kısmının kava benzer bir kitle hâlini almasına sebep olan, *Phelinus igniarus* veya *Stereum hirsutum* adındaki mantarlardan ileri gelen bir hastalık.

kavlamak[1], [kav-la-mak قاولمق] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Deri, kabuk, tüy için) pul pul kabarıp dökülmek; soyulmak. **2.** *{ağız}* Soyunmak. [DS]

kavlamak[2], [kov-la-mak قولمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Arkadan konuşmak; gıybet etmek; zemmetmek.

kavlan, [kav-la-ğan] *{ağız} is.* → kavlağan. [DS]

kavlangaz, [Yun. khokhliagkhos] *{ağız} is.* **1.** Salyangoz. **2.** *sf.* Kof; boş. [DS]

kavlanma, [kav-la-n-ma] *is.* **1.** Kavlama durumuna gelmek eylemi. **2.** Kav edinme; kav sahibi olma.

kavlanmak, [kav-la-n-mak قولنمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kavlamak eylemine uğramak. **2.** *{OsT} dönşl. f.* Tüy, deri, kabuk vb. değiştirmek. **3.** Kav edinmek; kav sahibi olmak. **4.** *{ağız}* Kendini beğenmek; gururlanmak. [DS]

kavlaşma, [kav-la-ş-ma] *is.* Kav durumuna gelmek eylemi.

kavlaşmak[1], [kav-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kav biçimini almak; kav durumuna gelmek.

kavlaşmak[2], [kov-la-ş-mak قولشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Çekiştirmek; kovlaşmak; zemmetmek.

kavlatma, [kav-la-t-ma] *is.* **1.** Kavlamasını sağlamak eylemi. **2.** *{ağız}* Soğuk algınlığı. [DS]

kavlatmak, [kav-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* (Deri, pul, tüy vb. için) pul pul kabartıp dökülmesini sağlamak; kavlamasına neden olmak; kavlamasını sağlamak.

kavlav, [kav-lağu] *{ağız} is.* Saban demirinin çamurunu sıyırmaya yarayan araç. [DS]

kavlen, [Ar. ḳavl > ḳavlen قولاً] *(ka'vlen) {OsT} zf.* Konuşarak; sözlü olarak. 🗗 **kavlen ve fiilen,** *{OsT} Sözlü ve eylemli olarak.*

kavlı[1], [kav-lı] *{ağız} sf.* Yüksek. [DS]

kavlı[2], [kav-lı] *{ağız} is.* Kereste yapmaya uygun olmayan kütük. [DS]

kavlıç, -cı [kav-(ı)l-ıç] *is.* **1.** Bir iç organın veya vücudu meydana getiren organlardan herhangi birinin bulunduğu yerden bulduğu bir boşluktan çıkması durumu; fıtık. **2.** *sf.* Fıtıklı.

kavlık[1], **-ğı** [kav-lık] *{ağız} sf.* Eskiden kav, çakmak, çakmak taşı konulan kap veya deri kese. [DS]

kavlık[2], **-ğı** [kav-lık / kavlıḫ] *{ağız} is.* Kibirlilik; burnu büyüklük. [DS] [EG]

kavlık[3], **-ğı** [kav-lık] *{ağız} is.* Kuşların midesi; kursak. [DS]

kavlıkça, [kav-lık-ça] *{ağız} is.* Kav kesesi. [DS]

kavli, [Ar. ḳavl > ḳavlī قولی] *{OsT} sf.* **1.** Sözle ilgili; söze ait. **2.** Sözde kalan; eyleme dönüşmeden kalan.

kavlince, [kavl-i-nce] *zf.* Sözüne bakılırsa; söylediğine göre.

kavliyyat, [Ar. ḳavliyyāt قولیات] *(kavliyya:t) {OsT} is.* Boş sözler; kuru laflar.

kavlname, [Ar. ḳavl + Far. nāme قولنامه] *(kavlna:me) {OsT} is.* Sözleşme; anlaşma belgesi.

kavlu, [havlu ? > kav-lı / kav-lu] *{ağız} is.* Başa örtülen kalın ve tüylü örtü. [DS]

kavlucuk, -ğu [kav-luġ-cuk قاولوجق] *{eAT} is.* Kav, çakmak keseciği; kavlıkçık.

kavluç, -cu [kav-(u)l-uç قاولج] *{OsT} is.* Kasık fıtığı.

kavluk[1], **-ğu** [kav-luk قولوق] *{ağız} is.* **1.** Küçük bohça. **2.** *{OsT}* Kav kesesi. [DS]

kavluk[2], **-ğu** [*eT.* *kav-mak > kav-uk / kavık] *{ağız} is.* İdrar torbası; mesane. [DS]

kavm, [Ar. ḳavm قوم] *{OsT} is.* → kavim. 🗗 **kavm-i fil,** *{OsT} Mekke'ye karşı yapılan saldırıda Ebrehe'nin peşinde bulunan topluluk.*‖ **kavm-i gayr-i mahsür,** *{OsT} Yüz kişiden çok insan kalabalığı.*‖ **kavm-i Hüd,** *{OsT} Hud peygamberin gönderildiği kavim; Ad kavmi.*‖ **kavm-i İsâ,** *{OsT} 1. Hz. İsa'nın devrindeki Yahudi topluluğu. 2. Hz. İsa'nın havarileri.*‖ **kavm-i Lüt,** *{OsT} Lut peygamberin kavmi.*‖ **kavm-i Müsâ,** *{OsT} Hz. Musa'nın kavmi.*‖ **kavm-i mahsür,** *{OsT} Nüfusu yüz kişiden aşağı insan topluluğu.*‖ **kavm-i müneccimîn,** *{OsT} Gök bilimi ile uğraşanlar.*‖ **kavm ve kabîle,** *{OsT} Yakınların tümü.*

kavmî, [Ar. ḳavm > ḳavmī قومی] *(kavmi:) {OsT} sf.* **1.** Kavimle ilgili; kavme ait. **2.** Kavimci.

kavmiyat, [Ar. ḳavm > ḳavmiyyāt قومیات] *(kavmiya:t) {OsT} is.* Kavimlerin gelenek, görenek ve kültürlerini inceleyen bilim dalı; etnografya; budun bilimi; budun betimi.

kavmiyet, [Ar. ḳavm > ḳavmiyyet قومیت] *{OsT} is.* **1.** Bir kavmin kendine özgü belirleyici özellikleri. **2.** Bir kimsenin bağlı olduğu kavme göre durumu. **3.** Kavme bağlılık; ırkçılık.

kavmiyetçi, [kavmiyet-çi] *is.* Kavmiyet yanlısı; her işte kavmiyeti ön plana çıkaran.

kavmiyetçilik, -ği [kavmiyet-çi-lik] *is.* Kavmiyetçi olma durumu; toplumsal olgu ve olayları kavimlere özgü değerler açısından kurumlaştırmayı öngören siyasi akım.

kavra, [kavra-mak[1] > kav-ra] *{ağız} is.* Büyük eğe. [DS]

kavraç, -cı [kav-ra-ç] *is.* Ağır taşları kaldırmakta kullanılan iki tutaklı demir araç.

kavrak, -ğı [kof / kov / kav > kav-(ı)r-a-k] *{ağız} is.* **1.** Ateş yakınakta kullanılan kuru yaprak veya çalı çırpı. **2.** Ateş, rüzgâr veya güneş etkisi ile kuruyan bitki; kavruk. **3.** Balsız petek. **4.** Birkaç yıl önce kesilerek içi çürümüş, boşalmış ağaç. **5.** Yünlü kumaş. [DS] **6.** Arıları kaçırmak için yakılan çok dumanlı ağaç. [DD]

kavraklamak, [kavra-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* İki elle tutmak. [DS]

kavralamak, [kavra-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] {ağız} is.* **1.** Tutmaya, yakalamaya çalışmak; elle kavramak istemek. **2.** İki elle bir şeye sarılıp tutmak; kavramak. [DS]

kavralanmak, [kavra-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Çabalamak. **2.** Kaşınmak. [DS]

kavram[1], [kavra-mak > kavra-m] *is.* **1.** Bir şey veya nesne hakkında zihinde oluşan soyut ve genel tasarım; mefhum; fehva; nosyon, *(1935).* **2.** *fel.* Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; mefhum; nosyon; soyut ve genel fikir. **3.** *dbl.* Dildeki bütün kelimelerden bağımsız zihinsel tasarım. **kavram bilimi,** *dbl. Dille ilgili işaretlerden yola çıkarak kavramın belirlenmesine yönelik anlam incelemesi.* || **kavram karmaşası,** *Anlam karışıklığından doğan yeterince anlaşılamama; anlama yetersizliği; anlaşılmazlık.*

kavram[2], [kav-(ı)r-a-mak > kavra-m قاورام] *{ağız} is.* **1.** Karın zarı; periton. **2.** Sığırda karnın bacaklara yakın bölümü ve bu bölgeden çıkarılan et. [DS] **kavram yeri,** *{OsT} Koyun ve keçi gibi hayvanların semizliğini, zayıflığını anlamak için elle tutulan yer; boş böğür.*

kavram[3], [kav-(ı)r-a-mak > kavra-m] *{ağız} is.* **1.** Tutam. **2.** Avuç dolusu; avuç. **3.** Bağlam; deste. **4.** Dişli orak. [DS]

kavram[4], [kav-(ı)r-a-mak > kavra-m] *{ağız} is.* Çevre. [DS]

kavrama[1], [kavra-ma] *is.* **1.** Kavramak eylemi. **2.** Anlama; algılama. **kavrama noktası,** *Otomobilin harekete geçtiği andaki debriyaj durumu.*

kavrama[2], [kavra-ma] *{ağız} is.* **1.** El ile tutmak eylemi; tutma; tutamlama. **2.** Küçük el orağı. **3.** Orakla biçilen bir tutam ekin. [DS]

kavrama[3], [kavra-ma] *is.* **1.** İki mili bağlamak için kullanılan eleman. **2.** Otomobilde motor ile vites kutusunu birbirine bağlayıp ayıran, motordan gelen hareketi sarsıntısız olarak öteki aktarma organlarına ileten düzenek; debriyaj. **3.** Bu düzeneği işletmeye yarayan ayaklık. **4.** *{ağız}* Dişli, cıvata ve boru anahtarı. [DS]

kavrama[4], [kavra-ma] *is.* Binalarda bulunan bağlama parçası; kuşak.

kavramak[1], [*eT.* ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak > kab-(ı)r-ā-mak > kav-ra-mak] *gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Sıkmak. [DLT] [DK] **2.** Bir şeyi sıkıca tutabilmek amacıyla tek veya iki elle birden yakalamak; elle sıkıca tutmak. **3.** (Çakır kuşu için) avını pençeleriyle yakalamak. **4.** Kapsamak. **5.** Bir şeyi bütün yönleriyle, eksiksiz ve doğru olarak anlamak; anlamını çözmek; tam anlamak. **6.** *fel.* Algılanan bir şeyi zihinde oluşturmak.

kavramak[2], [kavra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Küçük orakla veya herhangi bir orakla ekin biçmek. **2.** El ile ekin yolmak. [DS]

kavramak[3], [kav-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] [-r(ı)-yor]* (Kız, çocuk vb. için) yakalayıp, kucaklayıp alıp gitmek; kaçırmak. [DS]

kavramak[4], [kavur-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Kızartmak; yakmak. [DS]

kavramak[5], [kıv-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Sancılanmak; ağrımak. [DS]

kavramcılık, -ğı [kavram-cı-lık] *is. fel.* Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimeden ve sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğreti; mefhumiye; konseptüalizm.

kavramlaşma, [kavram-la-ş-ma] *is.* Kavram durumuna gelme.

kavramlaşmak, [kavram-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kavram durumuna gelmek.

kavramlı, [kavram-lı] *sf.* Kapsamı geniş; tümü kucaklayan.

kavramsal, [kavram-sal] *sf.* Kavramla ilgili; kavram niteliğinde olan; kavrama dayanan. **kavramsal alan,** *Belli bir kavrama ilişkin terimler bütünü.* || **kavramsal dilbilgisi,** *dbl. Dilin, evrensel ve dil dışı düşünce ulamlarını aktardığı varsayımından yola çıkan dilbilgisi.* || **kavramsal sanat,** *Düşünceyi sanat eserinden üstün tutan, sanat eserinin somut bir ürün değil, bir düşünce ve kavramın ürünü olduğunu savunan akım.* || **kavramsal yazı,** *Eski Mısır ve Çin yazısında olduğu gibi soyut ve somut çizimlerle kavramları veren yazı; ideografik yazı.*

kavramsallık, -ğı [kavram-sal-lık] *is.* Bir bilginin kavramsal niteliği; kavramsal olma durumu.

kavran[1], [Ar. ḳaraba / Far. kurbān] *{ağız} is.* **1.** İçi boş ağaç. **2.** Boş arı peteği. **3.** Kutu. **4.** İçi oyulmuş ağzı kapalı ahşap kap. **5.** Arı kovanı. [DS]

kavran[2], [Far. kervān] *{ağız} is.* Yolcu topluluğu; kervan. [DS]

kavranabilir, [kavran-mak+bil-mek] *sf.* Tam bir algı nesnesi olabilen; duyularla değil de akılla algılanabilen.

kavranabilirlik, -ği [kavra-n-a+bil-ir-lik] *is.* Kavranabilir olma durumu.

kavrangoz, [karman +göz / ? kavrangoz] *{ağız} sf.* Karışık; dağınık. [DS]

kavranılma, [kavra-n-ıl-ma] *is.* Kavranılmak eylemi.

kavranılmak, [kavra-n-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kavrama işi gerçekleştirilmek.

kavranılmaz, [kavra-n-ıl-maz] *sf.* Zihinde oluşturulamayan, oluşturulsa bile varlığı akla yatkın görülmeyen.

kavranma, [kavra-n-ma] *is.* Kavranmak eylemi.

kavranmak[1], [kavra-mak > kav-ra-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kendisi hakkında kavrama işi gerçekleşmek.

2. *dönşl. f. mecaz.* Anlaşılır hâle gelmek. **3.** *{ağız}* Anlamaya çalışmak. [DS]

kavranmak[2], [kıvra-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıvranmak. **2.** Çabalamak. **3.** Kaşınmak. **4.** Bulmaya çalışmak; aranmak. [DS] **5.** Sürekli harekette bulunmak.

kavraşmak, [kavra-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Tartışmak. [DS]

kavratma, [kavra-t-ma] *is.* Kavrama işini yaptırmak eylemi.

kavratmak, [kavra-mak > kavra-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kavrama işini yaptırmak; bir kimsenin bir şeyi algılamasını, anlamasını, kavramasını sağlamak.

kavrayış, [kavra-mak > kavra-y-ış] *is.* **1.** Kavramak eylemi veya biçimi. **2.** Bir şeyi algılama; anlama ve kavrama yetisi. **3.** Somut ve nesnel kavramlar dışında kalan bütün tasavvurlar ile genel fikir, anı ve yaratıcı hayal güçlerine dayalı kurgular.

kavrayışlı, [kavra-y-ış-lı] *sf.* Kavrama yeteneği olan; kavrayışı iyi olan; kolayca anlayabilen.

kavrayışsız, [kavra-y-ış-sız] *sf.* Kavrama yetisi iyi gelişmemiş olan.

kavrığ, [kavrā-mak > kav(ı)r-ığ] *{eT} is.* Tutukluluk; hapis. [Gabain]

kavrıgsız, [kavrığ-sız] *{eT} sf.* Müstakil; bağımsız; özgür; tutuksuz. [EUTS]

kavrık[1], **-ğı** [kav(u)r-uk] *{ağız} is.* Tahıllardaki küçük ak taneler. [DS]

kavrık[2], **-ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)-ık] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kavrılmak, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak > kav(ı)r-ılmak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kavrulmak. [EUTS] [KB]

kavrımak, [kav(ı)r-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sancılanmak; ağrımak. [DS]

kavrışmak, [kavrā-mak > kav(ı)r-aş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Dövüşmek; kavga etmek. [EUTS] [Gabain]

kavruk[1], **-ğu** [kavur-mak > kav-(u)r-uk] *sf.* **1.** Kavrulmuş olan. **2.** *mecaz.* Yaşı ilerlediği hâlde boyu gelişmemiş olan; bodur kalmış olan. **3.** (Bitki için) yetişmesi durmuş olan; büyümesi durmuş. **4.** *{ağız}* Kurumuş. [DS] **5.** *{ağız}* Acı çeken; dertli. [DS] **6.** *{ağız}* Sevdalı; âşık. [DS] **7.** *{ağız} is.* Patlamış mısır. [DS] **8.** *{ağız}* Kavut. [DS] **9.** *{ağız}* Nişastası az olan buğday. [DS]

kavruk[2], **-ğu** [kav-ur-mak > kav-(u)r-uk] *{ağız} is.* Kahve tavası. [DS]

kavruk[3], **-ğu** [kağ-(ı)r-mak > kağ(ı)r-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Tahta için) kanrılmış; eğri büğrü. **2.** Birkaç yıl önce kesilmiş, içi çürüyerek boşalmış ağaç. [DS]

kavrukluk, -ğu [kavruk-luk] *is.* **1.** Kavruk olma durumu. **2.** Boyca gelişmemiş olma durumu.

kavrulma, [kav(u)r-ul-ma] *is.* **1.** Kavruk duruma gelme. **2.** Kavurma işlemine uğrama.

kavrulmak, [*eT.* *kāğ-mak > kağ-ur-mak > kavurmak > kav(u)r-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Kavurma işlemine uğramak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *dönşl. f.* Kavruk hâle gelmek.

kavruluş, [kav(u)r-ul-mak > kav(u)r-ul-uş] *is.* Kavrulmak eylemi veya biçimi.

kavruşmak, [kavur-mak > kav(ı)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kavurmak. [DLT]

kavs, [Ar. ḳavs / ḳavsiyye قوس / قوسيه] *is.* → kavis.

kavs ışığı, *{OsT} Ark lambası.*|| **kavs-i asabî,** *{OsT} anat. Sinir yayı.*|| **kavs-i azmî,** *{OsT} anat. Kemik yayı.*|| **kavs-i elektrikî,** *{OsT} fiz. Elektrik yayı.*|| **kavs-i galsamî,** *{OsT} zool. Solungaç yayı.* || **kavs-i in'ikâs,** *{OsT} fiz. Yansı yayı.*|| **kavs-i kudret,** *{OsT} Gökkuşağı.*|| **kavs-i kuzah,** *{OsT} Gökkuşağı.*|| **kavs-i leyl,** *{OsT} 1. Gece yayı. 2. gök b. Güneşin gök küresinde çizdiği yayın ufuk altında kalanı.*|| **kavs-i leylü'n-nehār,** *{OsT} gök b. Gece gündüz yayları.*|| **kavs-i nehārî,** *{OsT} gök b. Gündüz yayı.*|| **kavs-i nısfü'n-nehār,** *{OsT} gök b. Gece gündüz yayları.*|| **kavs-i nüzül,** *{OsT} tasvf. İlahî ışığın, hava, su, toprak, ateş gibi dört unsura dönerken meydana getirdiği yay.*|| **kavs-i rahî,** *{OsT} anat. Ayak kemeri.*|| **kavs-i urūc,** *{OsT} tasvf. Vücud-i İlahîden ayrılan nurun dört unsurdan geçtikten sonra tekrar aslına dönmesi.*|| **kavs-i ziyā,** *{OsT} fiz. Işık yayı.*

kavsadılmak, [*kav-mak > kavzā-mak > kavza-t-ılmak] *{eT} edil. f. [-ur]* Sıkıştırılmak; çevrilmek. [Gabain]

kavsak[1], **-ğı** [kavza-mak > kavza-k / kavsa-k] *{ağız} is.* **1.** Buğday veya arpanın dış kabuğu; kavız. **2.** Kepek. **3.** Fındığın yeşil kabuğu.

kavsak[2], **-ğı** [kav / kov > kav-sa-mak > kavsa-k] *{ağız} is.* **1.** Kurumuş, gevrek ekmek. **2.** *sf.* Seyrek; aralıklı. **3.** İçi boş; çürük. [DS] **4.** (Çörek için) çok kurumuş.

kavsak[3], **-ğı** [kav(ı)s-a-k] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kaba ve sevimsiz. **2.** (Kişi için) zayıf ve hafif. **3.** Sırnaşık. [DS]

kavsaklamak, [kavsak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Bir işi baştan savma yapmak. **2.** Anlamak; farkına varmak. [DS]

kavsaksınma, [kavsak-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Önem verme; aldırma; ehemmiyet verme.

kavsal, [kav / kov > kav-(ı)s-al] *{ağız} is.* **1.** Mısırın yeşil yaprağı. **2.** İçi boş; kof. **3.** Tam yanmamış, kurumuş gevremiş şeyler. [DS]

kavsalamak, [kavsa-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Saç için) gelişigüzel toplamak. [DS]

kavsaldak, -ğı [kavsal-da-k] *{ağız} sf.* Kabartılmış; gevşek. [DS]

kavsaltı, [kavsal-tı] *{ağız} is.* Gürültü. [DS]

kavsara[1], [Ar. ḳavṣara قوصره] *{OsT} is.* **1.** Hurma dalından veya kamıştan yapılmış iki kulplu meyve sepeti. **2.** İnsan veya hayvan kaburgası.

kavsara[2], [Ar. ḳavṣara قوصره] *{ağız} is.* **1.** Kıyma, kavurma ve yağ koymaya yarayan büyük tahta kutu; külek. **2.** İnce tahtalardan yapılan üzüm sepeti. **3.** Ev önünde sebze yetiştirilen küçük bahçe. **4.** Hasırdan yapılmış buğday ambarı. **5.** Hasır çuval. [DS] ◻ **kavsarası** (havsalası) **dar olmak,** *Çabuk sinirlenmek; titizlenmek.*

kavsara[3], [kof / kov / kav > kav-(ı)s-ar-a] *{ağız} is.* **1.** Ruh; can. **2.** Hafif, zayıf kimse. [DS]

kavsara[4], [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)s-ar-a] *{ağız} is.* Öksürük.[DS]

kavsara[5], [? kavsara] *{ağız} sf.* İvedi; tez. [DS] ◻ **kavsaraya getirmek,** *{ağız} Sıkıştırmak; ivdirmek.* [DS]

kavseyn, [Ar. ḳavs > ḳavseyn قوسين] *is.* **1.** İki yay. **2.** İnsandaki kaşların ikisine birden verilen ad.

kavsık, -ğı [kav-sık قاوسق] *{OsT} is.* Çakmak taşından kıvılcım çıkarmak için taşa vurulan çelik parçası; çakmak.

kavsıra, [Ar. ḳavṣara قوصره] *{ağız} is.* Yayvan sapsız sepet. [DS]

kavsî, [Ar. ḳavsī قوسى] *(kavsi:) sf.* **1.** Yayla ilgili. **2.** Yay gibi olan.

kavsname, [Ar. ḳavs + Far. nāme قوسنامه] *(kavsna:-me) {OsT} is.* Okçuluk üzerine yazılmış kitap.

kavspare, [Ar. ḳavs + Far. pāre قوسپاره] *(kavspa:re) {OsT} is.* Küçük yay.

kavsuk, -ğu [kav / kov / kof > kav-(u)s-uk / kavzuk] *{ağız} is.* Meyve kabuğu; kapçık. [DS]

kavsul, [kav / kov / kof > kav-(u)s-ul] *{ağız} is.* Yara üzerindeki kabuk. [DS]

kavşadılmak, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak > kavşa-d-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Birleşmiş olmak; kavuşturulmuş olmak. [EUTS]

kavşahmak, [kav-(ı)ş-ak-ınak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)ır]* Dedikodu etmek; söz getirip götürmük. [DS]

kavşak[1]**, -ğı** [*eT.* kav-uş-mak > kav(u)ş-ā-ınak / kav-uş-a-k > kavş-a-k] *is.* **1.** (Yol, ırmak vb. için) kesişme veya birleşme yeri. **2.** Birbiri ile birleşen iki damarın bağlantı noktası. **3.** İki ve daha çok yol, cadde veya sokağın birbirini kestiği, trafik akışını kolaylaştırmak ve düzeni sağlamak için özel düzenlemenin yapıldığı alan.

kavşak[2]**, -ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* Gevşek; yıpranmış; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]

kavşak[3]**, -ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* Uçurum; yar. [DS]

kavşak[4]**, -ğı** [kağ *(yans.)* > kağ-(ı)ş-a-k] *{ağız} is.* Siyah, gevşek, sürülmesi kolay olan bir çeşit toprak. [DS]

kavşak[5]**, -ğı** [kav-uş-ak] *{ağız} is.* Mısırın koçanı dışında bulunan gevşek yeşil yapraklar. [DS]

kavşak[6]**, -ğı** [kav(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* Ateşte pişmiş, kavrulmuş kestane. [DS]

kavşaklamak, [kav-ış-a-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Güneşlendirmek; havalandırmak. [DS]

kavşamak[1], [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kaynaşmak. [EUTS]

kavşamak[2], [kav(ı)ş-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* Tutmak; sıkmak. [DS]

kavşamak[3], [kav(ı)ş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* Kağşamak. [DS]

kavşanmak, [kav(ı)ş-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Süslenmek. [DS]

kavşarmak, [kav(ı)ş-a-r-mak] *{ağız} gçl.f. [-ır]* İki kişiyi birbirine düşürmek. [DS]

kavşatılmak, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak > kavşa-t-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Karıştırılmak; sarsılmak; heyecanlandırılmak. [EUTS]

kavşatmak, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Çevirmek; sıkışmak. [EUTS]

kavşayık, -ğı [kav(ı)ş-a-y-ık] *{ağız} is.* Yaban yulafı. [DS]

kavşı, [kav-ış-mak > kavī] *(kavşı:) {eT} sf.* (Kaş için) ince; çatık. [DLT]

kavşık, -ğı [kav-uş-mak > kavş-ık قاوشق] *sf.* **1.** *{OsT}* Kavuşan; kavuşabilen. **2.** *is.* İki yolun birleştiği yer; kavşak.

kavşıksız, [kavşık-sız قوشقسز] *{OsT} sf.* Kavuşmayan.

kavşırma, [kav(ı)ş-ır-ma] *{ağız} is.* İki kanatlı kapı. [DS]

kavşırmak, [kav-uş-ur-mak > kavşır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kuşatmak; çevirmek; ihata etmek. **2.** *{ağız}* Elleri göğüste birleştirip saygıyla durmak; el pençe divan durmak. [DS] **3.** Bir şeyi iki elle kucaklamak. **4.** *{ağız}* Bir araya getirmek; birleştirmek. [DS] **5.** Kavuşturmak. **6.** *{ağız}* İki eli birleştirerek tutmak; kucaklamak. [DS]

kavşıt, [*eT.* kav-ış-mak > kav(ı)ş-ut / kavş-ıt] *{ağız} is.* **1.** İki yolun, iki suyun birleştiği yer; kavşak. **2.** İki dağın birleştiği yer. **3.** Ek; bitişik yer. **4.** Yerle gökyüzünün birleşmiş gibi göründüğü yer; ufuk. [DS]

kavşurmak, [*ka-mak > kav-ış-mak > kav(ı)ş-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Katlamak; bir araya koymak; birleştirmek; kavuşturmak. [EUTS] [DK] [KB] [Gabain]

kavşut[1], [kav-ış-mak > kav(ı)ş-ut] *{eT} is.* İki hakanın ülkelerinin dirliği için barışmaları. [DLT]

kavşut[2], [*eT.* kav-ış-mak > kav(ı)ş-ut] *{ağız} is.* Kavşak. [DS]

kavtan, [Far. ḫaftān => ḳavtān قاوتان] *{OsT} is.* Kaftan.

kavuç, -cu [kav-(ı)l-ıç / kav-uç] *{ağız} sf.* **1.** Fıtıklı. **2.** Zayıf; hastalıklı. [DS]

kavuççuk, -ğu [kavuç-çuk] *{ağız} is.* Fes kalıbı. [DS]

kavuk[1]**, -ğu** [*eT.* *kav-mak > kav-uk قاوق / قاووق] *is.* **1.** *{eT}* Kabarcık. [EUTS] **2.** *{OsT}* İçi boş şey; içi boş kap. **3.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Sidik torbası; mesane; sidiklik. [DLT] [DS] **4.** *{eT}* Kepek. [KB] **5.** Pamuktan yapılan ve etrafına sarık dolanan büyük bir erkek başlığı. **6.** *{ağız}* Yumak; kuka. [DS] **7.** *{ağız}* Oyuk; çukur. [DS] **8.** *{ağız}* Çıkıkçı. [DS] ◻ **kavuğu büyük, kendi küçük şalgam efendi,** *Bir değeri ve önemi olmamasına rağmen kendini önemli ve büyük göstermeye çalışan kimse.* || **kavuk fitili,** *Kavuğun dikiş yerindeki kaytan.* || **kavuk kalıbı,** *Giyilmediği zamanlarda bozulmaması için kavuğun konulduğu baş biçimindeki nesne.* || **kavuk sallamak,** *Birine yaranmak için onun söylediği her şeyi kabul etmek.* || **kavuk sarığı,** *Kavuğun etrafına sarılan bez sargı.*

kavuk[2]**, -ğu** [kav-ur-mak > kav-uk] *{ağız} is.* Kavrulmuş mısır tanesi. [DS]

kavukçu, [kavuk-çu] *is.* **1.** Kavuk yapan veya satan kimse. **2.** *mecaz.* Yaranmak amacıyla olur olmaz her şeyi onaylayan; yağcı.

kavuklu, [kavuk-lu] *sf.* **1.** Kavuk giymiş olan; kavuğu bulunan. **2.** *is. tiy.* Orta oyununda başında kavuk bulunan, muhavereyi yürüten, kaba saba, hazırcevap baş rol oyuncusu. ◻ **kavuklu arkası,** *Orta oyununda kavuklu gibi giyinen ve onun arkasından gelen cüce ve kambur tip.* || **kavuklu yağmur,** *{ağız} İri taneli bahar yağmuru.* [DS]

kavukluk, -ğu [kav-uk-luk] *is.* Kavuk koymaya yarar küçük raf.

kavulca, [kavul-ca] *{ağız} is.* Tek sıralı kabuklu buğday başağı. [DS]

kavum[1]**,** [? kavum] *{ağız} is.* Yemekli, oyunlu toplantı. [DS]

kavum[2]**,** [Ar. ḳavm] *{ağız} is.* Akraba. [DS]

kavun, [*eT.* *kāğ-mak > kāğ-ūn > kağun > kavun] *is. bot.* **1.** Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, büyük yapraklı, erkek ve dişi çiçekleri ayrı, alt durumlu ovaryumdan gelişen, sulu ve güzel kokulu meyveli, bir yıllık otsu bitki, *(Cucumis melo).* **2.** Aynı bitkinin etli, sulu meyvesi. ◻ **kavun baklavası,** *Kavunlu bir çeşit baklava.*

kavuncu, [kavun-cu] *is.* Kavun yetiştiricisi ve satıcısı.

kavuniçi, [kavun+iç-i] *is.* **1.** Pembeye çalan sarı renk; turuncu. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

kavur, [Ar. kāfir => ḳavur قاور] *{eAT} is.* Düşman.

kavurçak, -ğı [kav-ur-ça-k] *{ağız} is.* Bebek. [DS]

kavurga[1]**,** [*kāğ-mak > kağ-ur-mak > kağ-ur-ğa / kavur-ga قورغه /قاورغه] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Buğday, mısır vb. tahılların kuru yemiş gibi yenilmek üzere kavrulmuş taneleri; ateşte kavrulan tahıl. **2.** Kabuğu alınmış ve dövülmüş buğdaydan yapılan yiyecek. **3.** Kurutulmuş ekmek. **4.** Meyve kurusundan yapılan un. ◻ **kavurga etmek,** *{ağız} Kavurmak.* [DS]

kavurga[2]**,** [kavur-ga] *{ağız} is.* Bostan bitkilerinin yapraklarını buruşturan, bir küçük böcek. [DS]

kavurgeç, -ci [kavur-ga-ç] *{ağız} is.* Mısır, kestane patlatmaya yarayan tava. [DS]

kavurgu, [kavur-gu] *{ağız} is.* Mısır kavurma aracı. [DS]

kavurka, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak > kağ-ur-ğa / kavur-ga قورغه /قاورقه] *{OsT} is.* → kavurga[1].

kavurma, [kağ-ur-ma / kav-ur-ma] *is.* **1.** Kavurmak eylemi. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Kendi yağı ile kavrulup pişirilmiş et. **3.** Bazı besinlerin açık havada sıcak hava ile işlenmesi. **4.** *sf.* Kavrulmuş olan. ◻ **kavurma herlesi,** *{ağız} Kavrulmuş unla yapılan çorba.* [DS]

kavurmacı, [kavur-ma-cı] *is.* **1.** Kavurma yapan ve satan kimse. **2.** Bu kişinin iş yeri.

kavurmaç, [kağ-ur-mak > kağur-maç / kavurmaç] *is. is.* Kavrulmuş buğday tanesi; buğday kavurgası; *{eT} (aynı).* [DLT]

kavurmak[1]**,** [*kāğ-mak > kağ-ur-mak قاورمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** Yakmak; kızartmak. **2.** Yiyeceği tencerenin içine koyarak yanmayacak biçimde kızartmak. *{eT} {OsT} (aynı)* [EUTS] **3.** (Soğuk, sıcak, rüzgâr vb. için) kurutmak; gevretmek; yakmak. **4.** (Acı için) şiddetle yakmak. **5.** Büyük zarar vermek; üzmek; mahvetmek. **6.** *fiz. kim.* Bir oksitleme meydana getirmek amacıyla kimyasal bir maddeyi veya cevheri hava etkisiyle ısıtmak.

kavurmak[2]**,** [*kav-mak > kavır-mak / kav-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Basmak; tazyik etmek; toplamak; kavramak; yakalamak; sıkmak. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]

kavurmalı, [kavur-ma-lı] *sf.* İçinde kavurma bulunan; kavurma ile yapılmış olan.

kavurmalık, -ğı [kavur-ma-lık] *sf.* **1.** Kavurma yapmaya elverişli olan. **2.** Kavurma yapmak için ayrılmış olan.

kavursağ, [kavur-sa-k] *{ağız} is.* Yünlü kumaşların yanarken çıkardığı koku. [DS]

kavurtlak, -ğı [kavur-t-la-k] *{ağız} is.* Düz yüzeydeki yuvarlak çıkıntılar. [DS]

kavurtma, [kavur-t-ma] *is.* Kavurma eylemini bir başkasına yaptırma.

kavurtmak, [kavur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Kavurmak eylemini bir başkasına yaptırmak; bir şeyi başkasının kavurmasını sağlamak.

kavuruş, [kavur-uş] *is.* Kavurmak eylemi veya biçimi.

kavus, [kav-us / kav-uz] *{ağız} is.* **1.** Tahıl kabuğu. **2.** Kavrulmuş tahılın öğütülmesi ile elde edilen un; kavut. [DS]

kavuş, [? kavuş] *{ağız} is.* Tahta. [DS]

kavuşak[1]**, -ğı** [kav-uş-ak] *{ağız} is.* Kuru kestane. [DS]

kavuşak[2]**, -ğı** [kav-uş-ak] *{ağız} is.* **1.** Kavşak. **2.** Gür akan dere. [DS]

kavuşlak, -ğı [kav-uş-la-k] *{ağız} is.* Mor renkli yaban menekşesi; mor menekşe. [DS]

kavuşkan, [kav-uş-kan قاوشقان] *{OsT} sf.* **1.** Yapışkan. **2.** Asılgan.

kavuşma, [kavuş-ma] *is.* **1.** Kavuşmak eylemi. **2.** Ayrı kalmış birisiyle buluşma. **3.** Ulaşma; varma. **4.** Elde etme; erişme. **5.** (Güneş için) batma. **6.** *bot.* Mantar ve yosun gibi bazı aşağı bitkilerde, yeni birey oluşumu için iki ayrı hücrenin birleşimi.

kavuşmak, [*eT.* kab-mak > kab-ış-mak > kav-uş-mak قاوشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{eT} {eAT}* Birleşmek; yaklaşmak; karşılaşmak. [DLT] **2.** Ayrı kalınan bir kimse ile bir araya gelmek; görüşmek. **3.** Bir yere tekrar geri dönmek. **4.** Özlediği bir şeyi yeniden elde etmek. **5.** (Nehir, yol vb. için) katılmak; karışmak. **6.** Bir araya gelmek; birleşmek. **7.** *gçsz. f.* Yokluğu çekilen veya çok istenen bir şeye erişmek; onu elde etmek. **8.** (Güneş için) batmak. **9.** Varmak; ulaşmak. **10.** *bot.* (Mantar ve yosun gibi bazı aşağı bitkiler için) üremeyi sağlamak için bir köprücük ile iki ayrı hücre birbirine bağlanmak.

kavuştak, -ğı [kavuş-ta-k] *is. ed.* Şarkı ve türküde tekrarlanan dize; nakarat.

kavuşturma[1]**,** [kavuş-tur-ma] *is.* **1.** Kavuşmasını sağlamak eylemi. **2.** *{ağız}* Erkek gömleği. [DS] **3.** *{ağız}* İş gömleği. [DS] **4.** *{ağız}* Yelek. [DS]

kavuşturma[2]**,** [kavuş-tur-ma] *{ağız} is.* Evleğin yarısı. [DS]

kavuşturmak, [kavuş-mak > kavuş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kavuşmasına yol açmak; kavuşmasını sağlamak; kavuşmalarını sağlamak; *{eT} (aynı).* [KB] **2.** (Yokluğu çekilen bir şey için) edinmelerini, elde etmelerini sağlamak.

kavuşuk, -ğu [kavuş-uk] *{ağız} sf.* Birleşmiş; bir araya gelmiş. [DS]

kavuşuklamak, [kavuş-uk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Elde etmek. [DS]

kavuşulma, [kavuş-ul-ma] *is.* Bir araya gelinme; kavuşulmak eylemi.

kavuşulmak, [kavuş-mak > kavuş-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Bir araya gelinmek; birleşilmek; buluşulmak.

kavuşum, [kavuş-mak > kavuş-um] *is. gök b.* Birden çok gök cisminin Yer'e göre düşey bir düzlemden aynı anda geçmesi. 🗗 **kavuşum devri,** *gök b. Bir gezegenin iki kavuşum anı arasında geçen süre.*

kavuşur, [kavuş-mak > kavuş-ur] *sf.* Üremek amacıyla iki ayrı hücresi birbirine bağlanan; kavuşan. 🗗 **kavuşur su yosunları,** *biy. İki ayrı paralel yosun ipliği arasında köprü hücre oluşturarak, bir dizideki hücre ve sitoplazmanın öteki dizideki hücrelere bu köprülerden geçip yumurtalar meydana getirmesi suretiyle çoğalan tatlı su yosunları sınıfı, (Desmidiales, Mesoteniales, Zygnemales).*

kavut[1]**, -du** [*kāğ-mak > kāğ-ut > kav-ut قووت / قاوود / قاووط / قاوت] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Kavrulmuş ve dövülmüş buğday ununa şeker veya üzüm, incir gibi kuru yemiş katılarak yapılan bir tür yiyecek. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Kurutulmuş armuttan çekilerek elde edilmiş un. [DS] **3.** *{ağız}* İnce bulgur. [DS] **4.** *{ağız}* Kavrulmuş buğday. [DS] **5.** *{ağız}* Bulgur kepeği. [DS] 🗗 **kavut eylemek,** *{eAT} Kavurmak; kavrulmuş hâle getirmek.*|| **kavut helvası,** *{ağız} Kavrulmuş ve öğütülmüş tahıl ununa yemiş, şeker veya pekmez katılarak yenen bir tür helva.* [DS]|| **kavut keçi,** *{ağız} Kızıl keçi.* [DS]

kavut[2]**,** [kavut] *{eT} is.* Kut; saadet; görkem; şevket; haşmet. [EUTS]

kavut[3]**, -du** [kavut] *{ağız} is.* İlaç olarak kullanılan kaynatılmış çiçek veya bitki kökü. [DS]

kavuz, [kab / kap *(kabuk)* > kab-uz > kav-uz قاوز] *{ağız} is.* **1.** Buğdaygillerin başağında, başakçıkları veya çiçekleri saran örtü pulu. **2.** *{eAT}* Tahıl elenirken kalburda kalan kapçıklı tane. **3.** İçi boş kabuklu yemiş. **4.** Yaprakları dökülen bitki. **5.** Soyulmuş; pul pul olmuş deri. **6.** Saç dibinde olan kepek. **7.** Tahıl kepeği. [DS] **8.** *{eT}* Şaraptaki çör çöp; tortu. [DLT] **9.** *sf.* (Meyve için) özsüz; içi çürük; iç tutmamış; gelişmemiş. [DS] 🗗 **kavuz olmak,** *{ağız} Kabuk kabuk olmak.* [DS]

kavuzcuk, -ğu [kavuz-cuk] *is.* Buğdaygillerde taneyi doğrudan doğruya saran renksiz iki saydam pulcuktan her biri.

kavuzlu, [kavuz-lu] *sf.* Tanesi bir veya birçok kavuzla kaplı olan.

kavuzlular, [kav-uz-lu-lar] *is. bot.* Bir çeneklilerden, çiçeklerinde renkli taç yaprağı yerine, kavuz denilen yeşil renkte yapracıklar bulunan bitki takımı, *(Glumi florae).*

kavvad, -di [Ar. ḳavvād قواد] *(kavva:d) is.* Pezevenk; gavat.

kavval, -li [Ar. ḳavl > ḳavvāl قوال] *(kavva:l) is.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Açık sözlü; yerinde konuşan. **3.** *müz.* Şarkı okuyan; şarkıcı. 🗗 **kavvāl bi'l-hakk,** *Özü sözü doğru olan.*

kavvas, [Ar. ḳavvās قواس] *(kavva:s) is.* **1.** Oklu asker. **2.** Ok yapan; okçu. **3.** Eskiden okullarda kapıcılık yapan kişilere verilen ad. **4.** Banka, konsolosluk gibi yerlerde görevli kapıcı veya bekçi.

kavza[1]**,** [? kavza] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

kavza[2]**,** [kav-(ı)z-a قوزه] *{OsT} is.* Kaplıca; ılıca.

kavzadılmak, [kav(ı)z-a-t-mak > kavzat-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Çevrilmiş olmak. [EUTS]

kavzak, -ğı [kavza-k] *{ağız} is.* Koltuk verme; dalkavukluk. [DS] ◻ **kavzak vermek,** *{ağız} Dalkavukluk etmek.* [DS]

kavzalamak, [kavza-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Saç örmek. [DS]

kavzama, [kav-za-ma] *is.* **1.** Sıkı sıkı tutmak eylemi; sıkıca yakalama. **2.** Koruma. **3.** Düzenleme; tanzim.

kavzamak[1], [*kav-mak > kavzā-mak قوزامق] *gçl. f. [-r] [-z(ı)-yor]* **1.** *{eT}* Dayatmak; sıkıştırmak; sıklaştırmak. [EUTS] **2.** *{eAT} {ağız}* Sıkıca tutmak; kavramak; yakalamak. [DD] **3.** *{ağız}* Korumak; saklamak; muhafaza etmek. [DS] **4.** *{ağız} mecaz.* Yoluna koymak; düzenlemek; derleyip toplamak. [DD] **5.** *{ağız}* Bir şeyin yerini değiştirmek; başka bir yere götürmek. [DS]

kavzamak[2], [kavza-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(ı)-yor]* **1.** Karşısındakini bir konuda uyarmak için bir yerini hafifçe çimdiklemek. **2.** Acıyan yeri tutmak. [DS]

kavzamlı, [kavza-m-lı] *{ağız} sf.* Kendini koruyan. [DS]

kavzanmak, [kavza-n-mak قوزنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Elleriyle tutunmak istemek.

kavzantı, [kav-za-ntı] *{ağız} is.* Marangoz rendesinden çıkan yonga. [DS]

kavzımak, [kav(ı)z-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Korumak. [DS]

kavzınmak, [kav-ız-ın-mak > kavzın-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Durmadan kaşınmak. **2.** Çaresizlikten kıvranmak. **3.** Aranmak. [DS]

kavzulamak, [kavza-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Saç örmek. [DS]

kay[1], [kay *(yans.)*] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylerin birbirine sürtünmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kay-ır kayır*

kay[2], [kāḏ / kāy قای] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Kar; kar fırtınası; tipi. **2.** *{ağız}* Yaz yağmuru; yağmur. [DS] **3.** *{ağız}* Nem. [DS] **4.** *{ağız}* Yağmur öncesi esen sert rüzgâr; bora; fırtına. [DS]

kay[3], [kañu] *{eT} zf.* → kañu.

kay[4], [Çin. k'ai] *{eT} is.* **1.** Açmak. [EUTS] **2.** Cadde. [EUTS] [Gabain] **3.** Bir sülalenin mensubu. [EUTS]

kay[5]**, -yı** [Ar. ḳay' قیء] *{OsT} is.* Kusma; çıkartma; istifrağ etme. ◻ **kay etmek,** *Kusmak.*‖ **kay'ü'd-dem,** *{OsT} Kan kusma.*

kay[6], [kay] *{ağız} is.* Acele.

kay[7], [kay] *{ağız} is.* Tohumun çıkmasına engel olan bir parmak kalınlığındaki sert ve killi toprak.

kaya[1], [*eT.* *kāḏ-mak > *kāḏā / kayā] *is.* **1.** Arazide ve dağların yamaçlarında yere gömülü sert ve büyük taş kütlesi. *{eT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] **2.** Sarp dağ; taşlık uçurum. ◻ **kaya balığı,** *zool. Sazangillerden, derelerde yaşayan, uzun gövdeli, anüs yüzgeçleri kısa, çenesinde iki bıyık teli bulunan, sırtında esmer, sarı ve mavi parıltılar bulunan, boyu on beş santimi geçmeyen, nisandan ağustos sonuna kadar pek çok yumurta bırakan, pek çok türü bulunan, küçük kemikli balık, (Gobius).*‖ **kaya balığıgiller,** *zool. Küçük boyda, iri başlı, yüzgeçleri karın üzerinde, firlak gözlü, birkaç tatlı su türü bulunan, deniz ve haliçlerde yaşayan, kemikli balıklar familyası, (Gobidae).*‖ **kaya gibi,** *Çok sağlam ve sert.*‖ **kaya güvercini,** *zool. Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'nın dağlık ve kayalık yerlerinde sürüler hâlinde yaşayan, evcil güvercinin atası sayılan, boz renkli bir tür yaban güvercini, (Columba livia).*‖ **kaya hanisi,** *zool. Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin iki yüz metreye kadar olan diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen kemikli balık; lahos, (Epinephalus aeneus).*‖ **kaya horozu,** *zool. Amazon kayalıklarında yaşayan, erkeğinin çiftleşme döneminde yaptığı gösteri ile ünlü olan, erkeğinin tüyleri tamamen kırmızı ve turuncu olan, başının üzerinde dik tüylerden bir yelpaze şeklinde tepelik bulunan, dişisi esmer, 30-35 cm. boyunda bir ötücü kuş, (Rupicola).*‖ **kaya kartalı,** *zool. Gündüz yırtıcılarından kuzey yarım kürede, kayalık alanlarda yaşayan, sırtı koyu, karnı açık kahverengi, siyah kanatlı, gezici bir kuş, (Aquila chrysaetus).*‖ **kaya kekliği,** *zool. Tavuksular takımının sülüngiller familyasından 38 cm. kadar uzunlukta, Balkanlarla ve Asya'da kayalık alanlarda yaşayan bir tür keklik, (Alectoris graeca).*‖ **kaya keleri,** *zool. Bukalemungillerden, renk değiştirmesiyle ünlü, 5-30 cm. boyunda bir tür kertenkele; bukalemun, (Chamaeleo chamaeleon).*‖ **kaya kertenkelesi,** *zool. Gerçek kertenkelegillerden Asya'nın bazı bölgeleri ile Anadolu'da yaşayan bir tür kertenkele, (Lacerta saxicola).*‖ **kaya kırlangıcı,** *zool. Kırlangıçgiller familyasından 15 cm. kadar uzunlukta, sırtı kül kahverengi, karnı daha açık renkli, sarp kayalık alanlarda yaşayan, kayalar üzerindeki küçük böceklerle beslenen, yurdumuzun her yerinde yazın kuluçkaya yatan göçmen bir kuş, (Ptyonoprogne rupestris).*‖ **kaya kızımı,** *{ağız} İlkbaharda sıcakların arttığı zaman.* [DS]‖ **kaya kiraz kuşu,** *zool.* → kaya yelvesi.‖ **kaya kirpisi,** *{ağız} Deniz kestanesi fosili.* [DS]‖ **kaya koltuğu,** *{eAT} Kaya boşluğu; saklanmaya, siper olarak kullanılmaya uygun kaya dibi.*‖ **kaya lifi,** *Taş pamuğu; asbest.*‖ **kaya koruğu,** *{ağız} Kayalıklarda biten, kara üzüm gibi meyveleri olan, çok yıllık otsu ve etli yapraklı bitki, (Sedum sempervivoides / sempervivum)* [DS]‖ **kaya memesi,** *{ağız}* → kaya kirpisi. [DS]‖ **kaya mezarı,** *Kayalar içine oyulmak suretiyle yapılmış mezarlar.*‖ **kaya örümceği,** *zool. Taşların arasında yaşayan bir tür örümcek.*‖ **kaya pitonu,** *zool. Pi-*

tongiller familyasından, 8 m. kadar uzunlukta, Tropik bölgelerde yaşayan bir yılan, (Python sebae).|| **kaya resmi,** *Çoğunlukla mağaralarda yaşayan ilkel insanların kayalara ve mağara duvarlarına boya veya çizgilerle yaptıkları resimlere verilen ad.*‖ **kaya sansarı,** *zool. Avrupa ve Asya'da yaşayan, boz renkli postu değerli, gececi, ev hayvanlarına saldıran bir tür sansar, (Mustela foina).*|| **kaya sarımsağı,** *bot. Genç yaprakları sarımsak yerine kullanılan bir tür yaban sarımsağı, (Allium ampeloprasum).*|| **kaya sarmaşığı,** *Kayalıklarda biten bir sarmaşık türü.*|| **kaya serçesi,** *zool. Serçegillerden, 14 cm. kadar uzunlukta, başın ortasında grimsi kahverengi birer bant bulunan, kayalık yerlerde, harabeler civarında yaşayan bir ötücü kuş. (Petronia petronia).*|| **kaya suyu,** *Kayaların arasından sızan kaynak suyu.*‖ **kaya taşı,** *{ağız} Kaydırak oyunu.* [DS]|| **kaya tuzu,** *Toprak altından cevher hâlinde çıkarılan tuz.*‖ **kaya üzümü,** *{ağız} Kırlarda biten, meyvesi dövülerek yaralara sarılan bir bitki.* [DS]|| **kaya yağı,** *{ağız}* → kaya üzümü. [DS]|| **kaya yelvesi,** *zool. Eski Dünyanın ılıman bölgelerinde yaşayan, sarp yamaçlara yuva yapan, başı ve boynu gri, sırtı kahverengi veya kırmızı bir göçmen kuş, (Embriza cia).*

kaya[2], [kay-mak > kay-ā] *{eT} is.* Geri. [EUTS] [Gabain] 🗗 **kaya görmek,** *{eT} Uzaktan görmek.* [DLT]

kaya[3], [Far. kedḫüdā => kāḫyā] *(ka:ya) {ağız} is.* Muhtar. [DS]

kayabaşı, [kaya+baş-ı] *{ağız} is.* **1.** *ed.* Türk halk şiirinde anlam bakımından basit, dil yönünden ilkel bir tür koşma. [DS] **2.** *müz.* Türk halk müziğinde, genellikle serbest bir söyleyişin egemen olduğu ağır ve lirik bir üslupla söylenen bir türkü tarzı.

kayabeği, [kaya+bey-i] *{ağız} is.* Soğan yahnisi. [DS]

kayacak, -ğı [kay-acak] *{ağız} is.* Tencere. [DS]

kayaç, -cı [kay-aç] *is. jeol.* Birleşimi, yapısı ve kökeni aynı, yer yüzünde büyük bir yer tutan mineral kütlesi.

kayaçuk, [kayā > kayā-çuk] *(kaya:çuk) {eT} is.* Güzel kokulu bir dağ otu; safran. [DLT]

kayaf, [Ar. ḫaffāf => ḳavaf] *{ağız} is.* **1.** Gezgin satıcı. **2.** *sf.* Ustalaşmış; uzlaşmış. [DS]

kayağan, [kay-ağan قياغن] *sf.* **1.** Üzerinde kolaylıkla kayılabilen; kaypak. **2.** *{ağız}* Düz taş. [DS] **3.** *{OsT}* Yumuşak taş. 🗗 **kayağan taş,** *jeol. Killerin başkalaşması ile oluşmuş, yaprak biçiminde ince tabakalara ayrılabilen mavimsi bir taş; kayrak; arduaz.*

kayağanlık, -ğı [kay-ağan-lık] *is.* Kayağan olma durumu; kayganlık; kaypaklık.

kayağına, [Far. ḫāgine => kaygana] *{ağız} is.* Omlet. [DS]

kayah, [koy-ak / kayaḫ] *{ağız} is.* **1.** Güneş görmeyen kuytu yer. **2.** Küçük vadi. **3.** Sel yatağı. [DS]

kayak[1], **-ğı** [kay-ġak > kay-ak] *is. spor.* **1.** Su veya kar üzerinde kayarak yol almak için ayağa takılan, tahta, plastik veya fiberglastan yapılmış araç; ski. **2.** Bu aletle su veya kar üzerinde yapılan spor. **3.** Bazı uçaklarda iniş tekerlekleri yerine geçen kızaklar. **4.** Keman kirişi. **5.** Kuvvetli ve çukurumsu tarla. **6.** *sf.* Yaşlı köse. 🗗 **kayak evi,** *Kayak bölgelerinde korunmak ve barınmak için yapılan küçük evler.*

kayak[2], **-ğı** [koy-ak > kayak] *{ağız} is.* **1.** Koy; körfez. **2.** Güneş görmeyen koyu gölgeli çukur yer. **3.** Dağların üzerinde geniş bir alanı kaplayan oldukça çukur düzlük ve bol otlu yer. **4.** Mahalle. [DS] **5.** Orman ve dağlardaki çanak şeklinde otlu, sulu yamaç.

kayak[3], [kañak] *{eT} is.* Kaymak; krema. [DLT]

kayak[4], **-ğı** [Eskimo d. kayak] *is.* **1.** Kürekçinin oturduğu yer ve tahtaları deri ile kaplanmış tek kişilik Eskimo kayığı. **2.** *spor.* Çift palalı kürekle hareket ettirilen ve su geçirmezliği kürekçinin beline kadar sıkıca sarılmış bir kılıfla sağlanan bir spor kayığı. **3.** *spor.* Bu kayıkla yapılan spor.

kayak[5], -ğı [kay-mak > kay-ak] *{ağız} is.* Çamurlu ve kaygan yol. [DS]

kayak[6], **-ğı** [? kayak] *{ağız} is.* Deve. [DS]

kayak[7], **-ğı** [kay-ak] *{ağız} is.* Kardaki keklik izleri. [DS

kayak[8], **-ğı** [kay-ak] *{ağız} is.* Keman kirişi. [DS]

kayak[9], **-ğı** [kay-ak] *{ağız} sf.* **1.** Sözünden dönen; dönek. **2.** Köse. [DS]

kayak[10], **-ğı** [kay-ak] *{ağız} is.* Çıkar sağlanan yer ya da kimse. [DS]

kayak[11], **-ğı** [kay-ak] *{ağız} sf.* Düzgün; parlak; kayıcı; kaygın. [DS]

kayakan, [kayak-an ?] *{ağız} is.* Çinicilikte kullanılan bir tür zımpara taşı. [DS]

kayakçı[1], [kay-ak-çı] *is.* **1.** Kayak yapan sporcu. **2.** *sf.* Kayak sporu yapan.

kayakçı[2], [kayak-çı] *{ağız} is.* Meşe kömürü satıcısı; kömürcü. [DS]

kayakçılık, -ğı [kay-ak-çı-lık] *is.* **1.** Kayakçı olma durumu. **2.** Kayak sporculuğu.

kayakekici, -ni -çleri [kaya+kekiç-i] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kayakertişi, -ni -şleri [kaya+kert-iş-i] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kayakirtişi, -ni -şleri [kaya+kert-iş-i] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kayakıçırgaı, [kaya+kıçır-gan ?] *{ağız} is.* Yankı. [DS]

kayalak, -ğı [kaya-la-k] *{ağız} is.* İki yaşında küçük ve doğurmamış deve. [DS]

kayaklaınmak, [*kañ-mak > kan-ak > kanak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kaymaklanmak. [DLT]

kayalık[1], **-ğı** [kaya-lık] *is.* **1.** Kayaların çokça bulunduğu yer. **2.** *sf.* Kayası çok olan.

kayalık[2], **-ğı** [kaya-lık] *{ağız} is.* **1.** İki ile yedi yaş arasındaki dişi deve. **2.** Doğurgan; damızlık deve. **3.** İki yaşından küçük doğurmamış deve. **4.** İki ile üç yaşındaki erkek deve. [DS]

kayan[1], [kayā > kayā-n] *is.* **1.** *{eT}* Kayalar. [KB] **2.** *{ağız}* Kat kat oluşmuş yassı ve düz taşlar. [DS]

kayan[2], [*eT.* kaḍ > kay-an] *sf.* **1.** Kayarak yer değiştiren. **2.** *{ağız} is.* Dağdan hızla inen sel; akarsu. [DS] 🗗 **kayan toprak,** *Hendek kazıldığında kenarları yıkılan toprak.*‖ **kayan vektör,** *mat. Yönü ve uzunluğu değişmeksizin bir destek üzerinde kayabilen vektör.*

kayanak, -ğı [kayan-ak] *{ağız} is.* **1.** Yassı, kat kat oluşmuş düz taşlar. **2.** Yassı ve kayıcı taşla oynanan bir oyun; kayrak. **3.** Oyun oynanan yassı ve düz taş. [DS]

kayanar, [? kayanar] *{ağız} is.* Loğusa şerbeti. [DS]

kayancak, -ğı [kay-an-cak] *{ağız} is.* Tepenin eğimli yeri. [DS]

kayaniyan, [Far. keyāniyān كيانيان] *(keya:niya:n) {OsT} is.* **1.** Keylerin soyundan olanlar. **2.** İran'ın Akemenişler sülalesi.

kayapa, [? kayapa] *{ağız} is.* Gri renkli yaban güvercini. [DS]

kayar[1], [kay-ar] *sf.* Kolayca kayabilen.

kayar[2], [Ar. ġiyār غيار] *{ağız} is.* **1.** Binek hayvanlarının ayaklarına çakılan, kaymayı önleyici tırnakları veya iri çıkıntıları bulunan çivili nal. **3.** Hayvanların tırnak bakımını yaptıktan sonra, hayvanın ayağından çıkan fazla aşınmamış nalları yeni ve iri başlı çivilerle tekrar çakmak işlemi. **4.** Hayvanların uzayan tırnaklarını kesme ve eski nalların çivilerini değiştirme işlemi. **5.** Eski nal. [DS] 🗗 **kayar etmek,** *{ağız} 1. Hayvanın eski nallarını onarmak veya çivilerini yenilemek. 2. Hayvanı tımar etmek.* [DS]

kayar[3], [? kayar] *{ağız} is.* **1.** Onur; namus. **2.** Birinin eskiden yaptığı kusur ve suçlarını yüzüne vurma. [DS] **3.** Sövme; küfür. 🗗 **kayar etmek,** *{ağız} Dövmek, cezalandırmak.* [DS]

kayar[4], [kay-ar] *{ağız} is.* Küçük yol. [DS]

kayar[5], [kay-ar] *{ağız} is.* Tahılın içinde bulunan taşlarını ayıklamak için bol su ile çalkalayıp bir kaptan başka kaba aktarına işlemi. [DS]

kayarlama, [kayar-la-ma] *is.* **1.** Kayar yapmak işlemi. **2.** Sövme. **3.** *{ağız}* Döven dişlerini yerine takma işlemi. [DD]

kayarlamak[1], [kayar[2]-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Binek hayvanının nallarının aşınan çivilerini değiştirmek ve tırnaklarını düzeltmek. **2.** Keskinletmek; bilemek. [DS]

kayarlamak[2], [kayar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sövmek; küfretmek. **2.** Korkutmak; azarlamak. **3.** (Küçük çocuk için) kendisinden büyük olan çocuğu dövmek. [DS]

kayarlatmak, [kayar[2]-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Hayvanı nallatmak. [DS]

kayarto, [Çing. kayarto] *is. argo.* **1.** Ahlaksız, terbiyesiz kimse; melun. **2.** Eşcinsel edilgen erkek. **3.** Gölge oyununda yaşlı, esmer halayık.

kayasa[1], [kayasa] *{ağız} is.* **1.** İyi mayalanmış, sert ve ince tandır ekmeği. [DS] **2.** Mayasız hamurdan yapılmış yufka. **3.** Tarlada yağan yağmurdan sonra tohumun çıkmasını engelleyen sert tabaka; kaymak. **4.** Yara üzerindeki kabuk. [DS]

kayasa[2], [Far. heyāse هياسه] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Eyeri ata bağlamakta kullanılan kolan; kolan kayışı. **2.** *{ağız}* Deve tüyünden yapılan urgan. [DS]

kayasalanmak, [kayasa-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hamur için) fırına atmadan önce üzeri kabuk bağlamak. [DS]

kayasalaşmak, [kayasa-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hamur için) fırına atmadan önce üzeri kabuk bağlamak. [DS]

kayasıra, [Ar. ḳayṣer > ḳayāṣıra قياصره] *(kaya:sıra) {OsT} is.* Eski Roma ve Bizans imparatorlarına verilen ad; kayserler.

kayaş, [kā > ka-daş] *{eT} is.* → kadaş.

kayaşı, [? kayaşı] *{ağız} is.* Makas. [DS]

kayat, [Far. kāġız => kâğıt / kayat] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

kaybana, [Ar. ġā'ibāne] *{ağız} is.* **1.** Ölmüş bir kimsenin geride bıraktığı sahipsiz mal, eşya vb. **2.** İşe yaramaz, kötü eşya; yaramaz şey. **3.** *sf.* Miskin; tembel. **4.** Cimri. **5.** Beceriksiz. [DS] **6.** (Nesne için) uğursuzluk getiren. [EG] 🗗 **kaybana kalası,** *{ağız} "Malın arkada kalsın, öl." anlamında ilenç.* [DS]‖ **kaybana kalmak,** *{ağız} 1. Kimsesiz kalmak. 2. Yitmek.* [DS]

kaybaz, [? kaybaz] *{ağız} is.* Cepsiz önlük. [DS]

kaybedilme, [Ar. ġā'ib + T. e(d)-il-me غيب ايدلمه] *{OsT} is.* Kaybedilmek eylemi.

kaybedilmek, [Ar. ġā'ib + T. e(d)-il-mek غيب ايدلمك] *{OsT} edil. f. [-ir]* Kaybetmek eylemi yapılmak; kayıp duruma getirilmek.

kaybetme, [Ar. ġā'ib + T. et-me غيب ايدمه] *{OsT} is.* Kaybetmek eylemi; yitirme.

kaybetmek, [Ar. ġā'ib + T. et-mek غيب ايدمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Sahip olunan bir şeyi elden çıkarmak; onu bulamamak. **2.** Sahip olunan bir şeyden yoksun kalmak; yitirmek. **3.** Bir kaza sonucu bir organ, bir fiziksel bir öge veya onun ruhsal bir özelliğinden, niteliğinden yoksun kalmak. **4.** (Çok yakın bir kimse için) ölüm ile ayrılmak. **5.** (Savaş, karşılaşma vb. için) yenilmek; yenik düşmek; mağ-

lup olmak. **6.** (Kumarda, oyunda, borsa vb.nde) önemli bir miktarda parayı elinden çıkarmak; yatırdığı parayı geri alamamak; sermayeyi tüketmek. **7.** Eski durumuna ve konumuna bir daha kavuşamamak; bir daha elde edememek. **8.** Bir anlaşmazlık veya geçimsizlik yüzünden dost veya arkadaşı tarafından terk edilmek. **9.** (Yol, yön vb. için) şaşırmak; gideceği yeri bilememek; bulamamak. **10.** (Zaman için) yeteri kadar değerlendirememek; normal olarak beklenen yararı sağlayamamak; boşa harcamak. **11.** *gçsz. f.* Kayba uğramak; kaybı olmak. 🗗 **kaybedecek bir şeyi olmamak,** *Daha kötü bir duruma düşmekten çekinmemek.*|| **kaybedecek zamanı olmamak,** *Derhal işe başlamak, girişmek.*

kaybolma, [Ar. ġā'ib + T. ol-ma غيب اولمه] *{OsT} is.* Kaybolmak eylemi.

kaybolmak, [Ar. ġā'ib + T. ol-mak غيب اولمق] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Görünür olmaktan çıkmak; görünmez olmak. **2.** Ne olduğu, nereye konduğu artık bilinememek; bulunamamak; yitmek. **3.** Bulunduğu yerde birdenbire başkaları tarafından görünemez, fark edilemez olmak. **4.** Gömülmek; batmak; karışmak. **5.** Bitmek; geçip gitmek; modası geçmek. **6.** (Zaman için) boş yere tüketilmek; yeterince değerlendirilememek.

kayboluş, [Ar. ġā'ib + T. ol-uş غائب اولش] *is.* Kaybolmak eylemi veya biçimi.

kayçı, [? kayçı] *{ağız} is.* Makas. [DS]

kayd[1], [Ar. ḳayd قيد] *{OsT} is.* → kayıt. 🗗 **kayd-ı hayât,** *{OsT}* → kaydıhayat.|| **kayd-ı ihtirâzî,** *{OsT} Çekinceli olarak; çekinerek; sakınarak.*|| **kayd-ı ihtiyâtî,** *{OsT} Sakınca; sakınmalı.*|| **kayd-ı nâm,** *Ün kazanma kaygısı.*|| **kayd ü bend,** *1. Bağlama. 2. Bağ.*|| **kayd ü şart,** *{OsT} Konulmuş bulunan sınır ve getirilmiş koşul.*

kayd[2], [*eT.* kaḏ-mak *(ilgilenmek)* > kaḏ-ıt > kayd قيد] *{eAT} is.* **1.** Endişe; kaygı; tasa. **2.** Emel; arzu. 🗗 **kaydın görmek,** *{eAT} 1. İşin gereğini yapmak; vazifeyi yerine getirmek. 2. İdam etmek; işini bitirmek.*|| **kaydını görmek,** *{eAT}* → kaydın görmek.|| **kaydını kayırmak,** *{eAT} {OsT} İdam etmek.*|| **kaydını kayurmak,** *{OsT}* → kaydını kayırmak.|| **kaydın yimek,** *{eAT {OsT}} 1. Kaygısını çekmek. 2. İlgilenmek.*

kayda[1], [kañu > kayu-da > kay-da قايدا] *{eT} {OsT} zf.* Nerede. [DLT] [Yüknekî]

kayda[2], [Ar. ḳā'ide => kayda قايدا] *{ağız} is.* **1.** Müzik; ahenk; beste. [DS] **2.** *{OsT} müz.* Gayda; tulum.

kaydak, -ğı [kay-ıt-mak > kayd-ak] *{ağız} is.* Geri; arka; dönüş. 🗗 **kaydak etmek,** *{ağız} Geri dönmek.* [DS]

kaydalamak, [kayda[2]-la-mak] *{ağız} is.* Ahenkli bir şekilde yürümek. [DS]

kaydalanmak, [kayda[2]-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıvrak kıvrak, çalımlı çalımlı, ahenkli biçimde salınarak yürümek. [DS] **2.** Yavaş sesle türkü, şarkı söylemek; mırıldanmak.

kaydalı, [kayda[2]-lı] *{ağız} is.* Alımlı; çalımlı; süslü. [DS

kaydan[1], [kay-dan] *{ağız} zf.* Nereden. [DS]

kaydan[2], [Yun. gaietanon => kaytan] *{ağız} is.* Kadınların kullandığı bel bağı; kuşak. [DS]

kaydane, [? kaydane] *{ağız} is.* İneğin boğa isteme zamanı. [DS]

kayde, [Ar. ḳā'ide] *{ağız} is.* Ahenk; beste. [DS]

kaydedici, [Ar. ḳayd + T. e(t)-ici] *is.* Fiziksel bir olayı kendiliğinden kaydedip çizen araç; imleç.

kaydedilme, [Ar. ḳayd + T. e(t)-il-me] *is.* Kaydedilmek eylemi.

kaydedilmek, [Ar. ḳayd + T. e(t)-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kaydetmek eylemi yapılmak; yazılmak. **2.** Olduğu görülmek.

kaydelemek, [kayde-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Bir ahenge göre türkü söylemek. **2.** Hep aynı tonda ağlamak veya bağırmak. [DS]

kaydetme, [Ar. kayd + T. ét-me قيدايتمه] *{OsT} is.* Kaydetmek eylemi; yazma.

kaydetmek, [Ar. kayd + T. ét-mek قيدايتمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* **1.** Bir kimseyi veya bir şeyi tarih, sıra, ad ve nitelikleri ile birlikte bir ana deftere, dosyaya veya kütüğe yazmak. **2.** Önemli görülen noktalarını tespit etmek, yazmak; yazıya aktarmak. **3.** Hatırlamak için not almak. **4.** Belirtmek, söylemek; anmak. **5.** (Ses veya görüntü için) özel alıcı ile manyetik bant üzerine geçirmek; saptamak. **6.** (Karşılaşma, yarış vb. için) olumlu bir sonuç almak. **7.** (Sıcaklık, basınç, nem vb. için) değişiklikleri belirtmek. **8.** *mecaz.* Kaygı duymak; endişe etmek. **9.** *bsy.* Bir bilgi veya veriyi saklanmak üzere bilgisayarın hafızasına geçirmek.

kaydettirme, [Ar. kayd + T. et-tir-me] *is.* Kaydetmek işini yaptırma.

kaydettirmek, [Ar. kayd + T. et-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kaydetmek eylemini yaptırmak; yazdırmak; tespit ettirmek.

kaydıhayat, [Ar. ḳayd-ı ḥayât قيدحيات] *(ka'ydıhaya:t) {OsT} is.* Yaşadığı sürece; hayatta olduğu takdirde. 🗗 **kaydıhayat şartıyla,** *Hayatı boyunca; ölünceye kadar.*

kaydıihtiyat, [Ar. ḳayd-ı iḥtiyât قيد احتيات] *(ka'ydıihtiya:t) is.* Temkinli davranma; dikkat etme; ihtiyatlı olma.

kaydım, [kayıt-mak > kay(ı)t-ım] *{ağız} is.* **1.** Tarlada sürmeğe başlanılan yer. **2.** Tarla sürülürken bir gidiş ve gelişlik uzaklık. [DS]

kaydırak, -ğı [kay-dır-ak] *is.* **1.** Yassı ve kaygan taş.

2. Çocukların bu taşla oynadıkları bir oyun. **3.** Çocuk bahçelerine konulan ve üzerinden kayılarak inilen büyükçe bir oyuncak. **4.** Sürüklenerek götürülecek büyük kütlelerin altına konularak taşımayı kolaylaştıran uzun ve kaygan tahta parçası. **5.** *{ağız}* Tomrukların dağdan kolay taşınması için kaydırıldığı yüksek yer. [DS]

kaydırılma, [kay-dır-ıl-ma] *is.* Kaydırılmak eylemi.

kaydırılmak, [kay-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kayması sağlanmak.

kaydırış, [kay-dır-ış] *is.* Kaydırmak eylemi veya biçimi.

kaydırma, [kay-dır-ma] *is.* **1.** Kaymak eylemini yaptırma. **2.** *bsy.* Bir bilgi birikimini bulunduran ögeleri başka yerlere taşıma işlemi. **3.** *sin.* Hareketli kamera ile yapılan çekim. **4.** *{ağız}* Sofa tavanı ve saçağı. [DS] **5.** *{ağız}* Ev veya ahırların dışına çıkıntı yapılmış örtülü kısım. [DS] **6.** Beşibiryerde. **7.** *{ağız}* Üzeri incili kadın takkesi. [DS] **8.** *{ağız}* Yufka ekmeği. [DS]

kaydırmak[1], [kay-dır-mak قیدرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaymak eylemini yaptırmak; kaymasına yol açmak. **2.** Atmak; bırakmak. **3.** *{eAT}* Saptırmak. **4.** *{eAT}* Göndermek.

kaydırmak[2], [kay-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Çalmak; kaçırmak. **2.** Koşturmak; kovalamak. [DS]

kaydırmak[3], [kay-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Develer için) çiftleşmek. [DS]

kaydırtma, [kay-dır-t-ma] *is.* Kaydırmak eylemini yaptırma işi.

kaydırtmak, [kay-dır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaydırmak eylemini bir başkası aracılığıyla yaptırmak.

kaydî, [Ar. ḳayd > ḳaydī قیدی] *(kaydi:) {OsT} sf.* Kayıtla ilgili. ◻ **kaydî para,** *Hiçbir Maddî para ile temsil edilmeyen, ancak basit bir yazı işlemi ile yaratılan ve dolaşıma giren para.*

kaydiye, [Ar. ḳayd > *OsT.* ḳaydīyye قیدیه] *(kaydi:ye) {OsT} is.* Kayıt için alınan para; kayıt parası.

kaydolma, [Ar. ḳayd + ol-ma] *is.* Kayıt yaptırmak eylemi.

kaydolmak, [Ar. ḳayd + ol-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Kendini kaydettirmek. **2.** Bir kuruluşa, bir örgüte girmek; üyesi olmak; yazılmak.

kaydur, [kay-dur] *{ağız} sf.* Topal. [DS]

kaydurba, [? kaydurba] *{ağız} is.* Konsol. [DS]

kayer[1], [? kayer] *{ağız} is.* Emek. [DS]

kayer[2], [kayar] *{ağız} is.* Sövme; küfür. [DS]

kayer[3], [Ar. ġiyār غیار] *{ağız} is.* → kayar[2]. [DS] ◻ **kayer etmek,** *{ağız}* **1.** → kayar etmek. **2.** *Ayarlamak; güçlendirmek.* [DS]

kayet, [Ar. ġāyet غایت] *{eT} zf.* Son derece; gayet. [EUTS]

kayfa, [Ar. ḳahve] *{ağız} is.* Kahve. [DS]

kaygaç, -cı [kay-gaç / kay-ğaç] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kaypak. **2.** *is.* Kaygan yumuşak toprak. **3.** Üstü kaygan, altı kayaya yakın toprak. [DS]

kaygak, [kay-mak > kay-ġak] *{eT} sf.* Kayan; kayak.

kaygalamak, [kağ *(yans.)* > kayga-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Yumurtlamak isteyen tavuk için) ses çıkarmak; gıdaklamak. [DS]

kaygamak, -ğı [kayga-mak] *{ağız} is.* Çoban abası; kebe. [DS]

kaygan, [kay-gan] *sf.* **1.** Islak veya düz olduğu için kolayca kayan; elle tutmak mümkün olmayan; elden kayıp giden. **2.** Pürüzsüz ve düz olduğu için üzerinde kolayca kayılan. **3.** Cilalı; parlak. **4.** *{ağız} is.* Mermer taşı. [DS]

kaygana, [Far. ḫāgine خاگنه] *is.* **1.** Peynir veya kıymanın un ve yumurta ile karıştırılmasından sonra yağda kızartılarak pişirilen yemek. **2.** Yumurta, un, süt karışımı tereyağında pişirildikten sonra arasına şekerli meyve ezmesi, bal, kaymak veya reçel konularak yapılan bir tatlı. **3.** *{ağız}* Bir tür omlet. [DS] ◻ **kaygana çiçeği,** *{ağız} Geniş, yuvarlak yapraklarının içinden çıkan filizlerin ucunda sarı çiçek açan, öz suyu beyaz bir yaban bitkisi.* [DS]

kayganalık, -ğı [kaygana-lık] *is.* Kaygana yapmak için gerekli malzeme.

kayganlaşma, [kay-gan-la-ş-ma] *is.* Kaygan hale gelmek eylemi.

kayganlaşmak, [kay-gan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kaygan duruma gelmek.

kayganlık, -ğı [kay-gan-lık] *is.* **1.** Kaygan olma durumu. **2.** *{ağız}* Geçilmesi mümkün olmayan çalılık. [DS]

kaygı[1], [*eT.* kaḍ-ġū > kayġu] *is.* **1.** Endişeyle karışık üzüntü; tasa. **2.** İlgi; uğraşı. ◻ **kaygı çekmek,** *Üzüntü; tasa duymak.*|| **kaygısına düşmek,** *Bir şey veya bir kimse için endişelenmek; üzüntü duymak.*|| **kaygı yemek,** *Tasalanmak; üzülmek.*

kaygı[2], [kay-mak > kay-gı / kayhı] *{ağız} is.* Kızak. [DS]

kaygık, [kay-mak > kay-ġuk] *{eT} is.* Kayık. [DLT]

kaygılandırma, [kaygı-la-n-dır-ma] *is.* Kaygılanmasına sebep olma.

kaygılandırmak, [kaygı-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaygılanmasına, endişelenmesine sebep olmak; kaygı vermek.

kaygılanış, [kaygı-la-n-ış] *is.* Kaygılanmak eylemi veya biçimi.

kaygılanma, [kaygı-la-n-ma] *is.* Kaygılanmak eylemi; üzülme; endişelenme; endişe duyma; tasalanma.

kaygılanmak, [kaygı-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Kaygı duymak; üzülmek; endişelenmek; endişe etmek; tasalanmak.

kaygılı, [kaygı-lı] *sf.* **1.** Endişesi olan; üzgün; gamlı. **2.** *zf.* Kaygı duyarak; endişeli olarak.

kaygın, [kay-gın] *sf.* **1.** Elden kayıp giden. **2.** Üzerinde el veya ayak kayan; kaygan. **3.** *{ağız}* (Hayvanlar, özellikle deve için) gebe; hamile. [DS] **4.** Kaymış arazi; göçük. **5.** *{ağız}* Yassı ve düzgün taş; kayrak. [DS] **6.** *{ağız}* Düzgün; parlak; kayıcı. [DS]

kaygına, [Far. ḫāgine خاگنه] *{ağız} is.* **1.** Kızarmış ekmek ya da hamur üzerine pekmez dökülerek yapılan bir tatlı. **2.** Zeytinyağında kızartılmış yoğurtlu yumurta. [DS]

kaygınca, [kaygın-ca] *{ağız} is.* Danaburnu böceği. [DS]

kaygırmak, [*eT.* kaḏġur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Önemsemek; aldırış etmek. [DS]

kaygısız, [kaygı-sız] *sf.* **1.** Hiçbir şeye aldırış etmeyen; lakayt; kaygısı olmayan; kaygı duymayan; endişe etmeyen; endişesiz; üzüntüsüz; gamsız. **2.** *zf.* Kaygı duymadan; endişe duymadan.

kaygısızca, [kaygı-sız-ca] *(kaygısı'zca) zf.* Kaygısız bir durumda; endişe etmeden; umursamaz biçimde.

kaygısızlık, -ğı [kaygı-sız-lık] *is.* **1.** Kaygısız olma durumu. **2.** Kaygısız bir kişiden beklenebilecek davranış. **3.** Kaygısızca davranış; umursamazlık; vurdumduymazlık.

kaygışık, -ğı [kay-mak > kay-(ı)k-ış-ık / kıyı(k)-ış-ık] *{ağız} sf.* Kapı aralığı. [DS]

kaygu, [kaḏ-ġü > kaygu قيغو] *{eT} is.* Acı; dert; keder; kaygı. [EUTS] [OKD] [DK] 🗗 **kaygu başına ağmak,** *{OsT} Endişelenmek; endişeye düşmek.*|| **kaygu sanmak,** *{eAT} Keder vermek.*|| **kaygusunu yimek,** *{eAT} Tasasını çekmek; merakına düşmek.*|| **kayguya yüklemek,** *{eAT} Endişeye boğulmak.*|| **kaygu yimek,** *{OsT} Tasalanmak; endişe etmek.*

kayguk, [kay-mak > kay-ġuk] *{eT} {ağız} is.* Kayık. [DLT] [DS]

kaygun, [kaygu-n] *{ağız} sf.* Dokunaklı; acıklı; koygun. [DS]

kaygurmak, [kaḏ-gur-mak قيغرمق / قيغرمق] *{eT} {eAT} {OsT} gçsz. f. [u-r]* Kayırmak; kaygılanmak; üzülmek; esef etmek. [DLT]

kaygurtmak, [kay-gur-t-mak قيغرتق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Kaygılandırmak; üzmek; endişelendirmek.

kayh, [Ar. ḳayḥ قيح] *{OsT} is.* İrin.

kayı[1], [kayı] *{ağız} is.* Tahıl ölçeği. [DS]

kayı[2], [kayı] *sf.* Sert; sağlam; muhkem.

kayı[3], [kayı قيى] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Fırtına. [DS]

kayı[4], [kaḏ-ġü > kayı قيى] *{eAT} is.* Kaygı.

kayıcı, [kay-ıcı] *{ağız} is.* Makas. [DS]

kayıf, [Ar. ḳayd => kayıt] *{ağız} is.* Pencere çerçevesi. [DS]

kayıg, [kay-mak / kāḏ-mak > kay-ığ / kıḏ-ığ] *{eT} is.* Sapmış; kaymış; eğilmiş. 🗗 **kayıg yer,** *{eT} Yoldan sapa yer.* [DLT]

kayık[1], **-ğı** [*eT.* kay-mak > kay-ġuk / kay-ık] *is.* **1.** Kürekle işletilen deniz taşıtı. *{eT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Kızak. [DS] **3.** *sf.* Kayığı andıran. 🗗 **kayık hotoz,** *Kayık biçiminde yapılmış saç.*|| **kayık kıymak** (kaymak), *{ağız} Oturarak kaymak.* [DS] **kayık salıncak,** *Bayram yerlerindeki, lunaparklardaki kayık biçimindeki salıncak.*|| **kayık tabak,** *Kayık biçiminde ince uzun tabak.*|| **kayık yaka,** *Bir kayığın çizgisini andıran hafifçe oyuk oval yaka.*|| **kayık yarışı,** *spor. Özel kayıklarla yapılan su sporu.*|| **kayık yanı,** *{ağız} Kayığın altına konulan eğri ardıç ya da şimşir ağaç.* [DS]

kayık[2], **-ğı** [kay-ık] *sf.* **1.** Bir yana doğru biraz kaymış bulunan. **2.** Düzenli bir yaşamı olmayan, yasa dışı işlere bulaşmış olan; yoldan çıkmış. 🗗 **kayık göz,** *{ağız} Şaşı göz; şehla göz.* [DS]

kayık[3], **-ğı** [kay-ık / kayıḫ] *{ağız} is.* Çorba tası. [DS]

kayık[4], **-ğı** [kay-ık] *{ağız} is.* Patlıcandan yapılan karnıyarık yemeği. [DS]

kayık[5], **-ğı** [kay-ık] *{ağız} is.* Tırpanı ağaç sapa bağlayan halkaya sıkıştırmak için konulan, küçük ağaç parçaları. [DS]

kayıkçı, [kay-ık-çı] *is.* **1.** Kayıkla yük veya insan taşıyan kimse. **2.** Küreklerle kayığı yürüten kimse; kürek çeken kişi. **3.** Zenginlerin kayıklarını kullanan kimse.

kayıkçık, -ğı [kay-ık-çık] *is. bot.* Baklagillerin bir gemi karinasını andıran çiçeklerinin yapışık durumdaki iki alt taç yaprağına verilen ad.

kayıkçılık, -ğı [kay-ık-çı-lık] *is.* **1.** Kayık yapma ve satma işi. **2.** Kayık kiralama veya işletme işi.

kayıkhane, [kayık + Far. -ḫāne] *(kayıkha:ne) is.* Kayıkların çekilip bağlandığı, üstü örtülü yer.

kayıkmak[1], [kay-mak > kay-uk-mak قيقمق / قايقمق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Yana kaymak; sapmak; inhiraf etmek. [DK] **2.** Temayül göstermek. **3.** Yüz çevirmek.

kayıkmak[2], [kay-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Öfkelenmek. [DS]

kayılı, [kay-ıl-ı] *{ağız} sf.* Yığılı; pek çok; öbekli. [DS]

kayılmak, [kay-ıl-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Yığılmak; kümelenmek. [DS]

kayım[1], [Ar. ḳā'im قائم] *{ağız} sf.* Sağlam; dayanıklı.

kayım[2], [kay-mak > kay-ım] *{ağız} is.* Yığıntı; yığın. [DS]

kayın[1], **-ynı** [*eT.* kā > ka-ḏın / kayın] *{eT} is.* **1.** *{eT}* Kardeş. **2.** *{eT}* Hısım ve akraba. [DLT] **3.** *{eT}* Dünür. [DK] **4.** Karı veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi; kayın birader. **5.** *{ağız}* Kayınbaba. [DS] 🗗 **kayın ağa,** *{OsT} Kayın birader.*|| **kayın ata,** *{eAT}* → kayın baba.|| **kayın baba,** *Karı veya kocaya göre birbirlerinin babaları; kaynata; kayın peder.*|| **kayın birader,** *Karı veya kocaya göre bir-*

birlerinin erkek kardeşi; kayın.|| **kayın kuda,** *{ağız} Kadının eşine göre, erkeğin de eşine göre olan akrabaları.* [DS]|| **kayın peder,** → kayın baba.|| **kayın valide,** *Karı veya kocaya göre birbirlerinin anneleri; kaynana.*

kayın[2], [*eT.* kaḏıñ / kayın] *is. bot.* Telek damarlı, dişli almaşık yapraklı, on beş kadar türü bulunan, güzel görünüşlü orman ağacı; betula, *(Fagus orientalis, F. sylvatica). {eAT} (aym)* [DK] 🗗 **kayın baştankarası,** *zool. Baştankaragiller familyasından, ülkemizin yalnız batı kesimlerinde yaşayan, 13 cm. kadar uzunlukta, tepesi kara, sırtı kül kahverengi, karnı kül renginde bir ötücü kuş; bataklık baştankarası, (Parus palustris).*|| **kayın tavuğu,** *zool. Orman tavuğugiller familyasından, 55-60 cm. kadar uzunlukta, Asya ve Avrupa'da yaşayan bir orman tavuğu, (Lyrurus tetrix).*

kayınamak, [*kañ-mak > kay-ın-mak > kayın-āmak] *(kayına:mak) {eT} gçsz. f. [-ı]* Kaynamak. [EUTS]

kayıncak, -ğı [kay-mak > kay-ın-mak > kay-ın-(a)cak] *{ağız} is.* Kayılacak yer. [DS]

kayınçı, [kayın + Far. -ça] *{ağız} is.* Kayın birader. [DS]

kayınço, [kayın + Far. -ça] *{ağız} is.* Kayın birader. [DS]

kayındili, -ni -lleri [kayın + dil-i] *{ağız} is.* Kaktüs. [DS]

kayıng, [kaḏıñ] *{eT} is.* Kayın ağacı. [DLT]

kayıngiller, [kayın-gil-ler] *is. bot.* Meşe, kestane, kayın gibi meyveleri yüksüsü bir kadehçik içinde olan, çoğu kerestelik orman ağaçlarını içine alan bir familya; huş ağacıgiller, *(Fagaceae).*

kayınlık[1], **-ğı** [kayın-lık قینلق] *is.* **1.** Kayın olma hâli. **2.** *{OsT}* Evlilik yoluyla oluşan akrabalık; dünürlük.

kayınlık[2], **-ğı** [kayın-lık] *is.* Gürgen ve meşe ile karışık çoğunlukla kayın ağaçlarının bulunduğu orman.

kayınmak[1], [*kañ-mak > kay-ın-mak] *{eT} gçsz. f. [-ır]* → kaynamak. [DLT]

kayınmak[2], [kay-mak > kay-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kaymak. [DS]

kayınna, [kayın+ana] *{ağız} is.* Kaynana. [DS]

kayıntı, [kay-ın-mak *(kaynamak)* > kay-ın-tı] *is.* Mide kazıntısını bastırmak için ayak üstü yenilen yiyecek. 🗗 **kayıntı yapmak,** *Ayak üstü bir şeyler yemek.*

kayınturmak, [*kañ-mak > kay-ın-mak > kayın-turmak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kaynatmak. [EUTS]

kayıp, -ybı [Ar. ġayb > ġā'ib غائب] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) ne olduğu, nereye gittiği, nerede olduğu kesin olarak bilinmeyen. **2.** (Para ve eşya için) yitirilen. **3.** Verimli değerlendirilmesi gerekirken boşa geçirilen; ziyan edilen. **4.** *is.* Kaybedilmiş olan kimse veya nesne **5.** Yitirme, kaybetme eylemi; kaybetme; yitirme; ziyan etme. 🗗 **kayıplara karışmak,** *Görünmez olmak; kaybolmak.*|| **kayıp listesi,** *Savaş sırasında birliğine dönmeyen erlerin listesi.*

kayıpmak, [kıyp / kayp *(yans.)* > kay(ı)p-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Kaymak. **2.** Dayanağını yitirmek. **3.** Kaçmak. [DS]

kayıptırmak, [kayıp-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** İstemeden yellenmek. **2.** Ağzından söz kaçırmak. **3.** Bir şeyi çekerek kaydırmak. [DS]

kayır[1], [kay *(yans.)* > kay-ır] *is.* Yüzeyi pürtüklü şeylerin sürtünmesini ve bu sırada çıkan sesleri anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kayır kayır,** *{ağız} (Ses için) küçük taşların birbirlerine sürtünmesi gibi.* [DS]

kayır[2], [kay *(yans.)* > kay-ır قایر] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** İri çakıl; iri kum; kum. [DLT] [DS] **2.** *{eT}* Kaba topraklı yer. [DLT] **3.** *{ağız}* Taşlı toprak. [DS] **4.** *{ağız}* Tabaka tabaka olan sert ve sarı toprak. [DS] **5.** *{ağız}* Verimsiz toprak. [DS] **6.** *{ağız}* Düz parçalara ayrılan ve ufalanan bir tür kaya. [DS]

kayır[3], [kayır] *{ağız} is.* İncir. [DS]

kayır[4], [kay-mak > kay-ır] *{ağız} is.* **1.** Uçurum. **2.** Bayır. [DS]

kayır[5], [kay-ır] *{ağız} sf.* Gösterişli. [DS]

kayır[6], [kayır] *{eT} is.* Kunduzdan elde edilen güzel koku. [DLT]

kayırak, -ğı [kay-mak > kay-ır-ak > kayrak] *{ağız} is.* → kayrak. [DS]

kayırıcı, [kay-ır-ıcı] *sf.* Kayıran; koruyan; iltimas eden; mültemis.

kayırıcılık, -ğı [kay-ır-ıcı-lık] *is.* Kayırıcı olma durumu; kayırmak durumu; haksız yere birine yasa dışı kolaylıklar sağlama.

kayırılma, [kay-ır-ıl-ma] *is.* Kayırılmak eylemi.

kayırılmak, [kay-ır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Yasa dışı olarak haksız yere kolaylık sağlanmak; iltimas edilmek.

kayırış, [kay-ır-ış] *is.* Kayırmak eylemi veya biçimi.

kayırlı, [kayır-lı] *{ağız} sf.* Posalı. [DS]

kayırlığ, [kayır-lığ] *{eT} sf.* Düz ve kaba topraklı. [DLT]

kayırma, [kay-ır-ma] *is.* Kayırmak işi; koruma; himmet; iltimas.

kayırmak, [kay-ır-mak قایرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eAT} {OsT}* Önem vermek; ilgilenmek; mukayyet olmak. **2.** Başkalarının zararına birisine yardımcı olmak; haksız yere ve yasa dışı olarak birine kolaylık sağlamak; taraf tutmak; iltimas etmek. **3.** *{ağız}* Yardımcı ve destek olmak; korumak. [DS] **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kaygılanmak; üzülmek; merak etmek; tasalanmak. [DS] **5.** *{ağız}* Kuşkulanmak. [DS] **6.**

{eAT} {OsT} Sakınmak; çekinmek. **7.** *{eAT} {OsT}* Hazırlamak.

kayırmaklu, [kayır-mak-lu قيرمقلو] *{OsT} sf.* Yapılması istenen.

kayırtma, [kay-ır-t-ma] *is.* Kayırma eylemini yaptırma.

kayırtmak, [kay-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kayırma eylemini birisine yaptırmak.

kayırmaz, [kayır-maz قيرمز] *{OsT} ünl.* **1.** Önemsiz; önemi yok; beis yok. **2.** *{ağız}* (Canı yanarak ağlayan çocuk için) *"önemi yok; bir şeyin yok!"* anlamında avutma sözü. [DS]

kayırmazlık, -ğı [kayır-maz-lık قايرمزلق] *{OsT} is.* Önem vermeme; aldırmazlık; ilgisizlik.

kayırtmak, [kay-ır-t-mak قيردمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Endişeye düşürmek.

kayısı, [Mac. kajsz ? / Far. ḳayṣī] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, Çin kökenli, Türkiye ve Akdeniz ülkelerinde bol miktarda yetiştirilen, yaygın ve dik dallı, açık pembe büyük çiçekler açan, yaprakları oval kalbe benzer, meyvesi tek çekirdekli, bir meyve ağacı; sarı erik, *(Armeniaca vulgaris).* **2.** Bu ağacın etli, sarı-turuncu renkli tek çekirdekli meyvesi. **3.** *sf.* (Yumurta için) beyazı tam, sarısı yarı pişmiş. 🗗 **kayısı hoşafı,** *mutf. Kuru kayısıları şekerle kaynatarak yapılan tatlı içecek.*|| **kayısı kompostosu,** *mutf. Çekirdeği çıkarılmış taze kayısıları şekerli su ile kaynatarak yapılan içecek.*|| **kayısı kurusu,** *mutf. Çekirdekleri çıkarılmış kayısıların kireç suyuna bandırıldıktan sonra güneşte kurutulması ile elde edilen kuru yemiş.*|| **kaysılı** (kayısılı) **aş,** *{ağız} mutf. Nohut, fasulye, yarma ve kayısı ile yapılan bir yemek.* [DS]|| **kaysı** (kayısı) **püsü,** *{ağız} Kayısı ağaçlarından sızan bir tür zamk.* [DS]||

kayış[1], [kay-ış] *is.* Kaymak eylemi veya biçimi.

kayış[2], [*eT.* kaḍ-ış] *is.* **1.** Bir şeyi, sıkarak bağlamak, tutturmak, belli bir konumda tutmak amacıyla kullanılan dar ve uzun kesilmiş kösele dilimi; kemer. *{eT} {eAT} {ağız} (aynı)* [DK] [DS] **2.** Berberlerin ustura bilemekte kullandıkları kösele şerit. **3.** Bir milin dönme hareketini kasnaklar yardımıyla başka elemanlara aktarmakta kullanılan çember biçimindeki bükülgen şerit. 🗗 **kayış ayaklı,** *{OsT} Koşucu bir Hint halkı.*|| **kayış baldır,** *{OsT} 1.* → kayış ayaklı. *2. Dilenci.*|| **kayış baldırlı,** *{OsT}* → kayış ayaklı.|| **kayış baldırlu,** *{OsT}* → kayış ayaklı.|| **kayış balığı,** *zool. Kâğıt balığıgiller familyasından, 5-6 m. uzunlukta, Avrupa denizleri ile Akdeniz'in derinliklerinde yaşayan bir kemikli balık, (Regalecus glesne).*|| **kayışa çekmek,** *1. Usturanın kılağısını gidermek için berber kayışına sürtmek. 2. argo. Aldatmak, kandırmak.*|| **kayışa getirmek,** *{ağız} Kandırmak; aldatmak.* [DS]|| **kayış atmak,** *1. Birlikte yapılması gereken bir işte, kendine düşen kısmın tamamını veya bir kısmını diğerine yüklemek; çalışmada âdil davranmamak. 2. (Anlaşma, sözleşme vb. için) sebepsiz yere vazgeçmek; dönmek; döneklik etmek.*|| **kayışa vurmak,** *Usturanın kılağısını gidermek için berber kayışına sürtmek.*|| **kayış balığı,** *zool. Yılansı balıkgillerden, sıcak ve ılık denizlerin kıyılara yakın derinliklerinde yaşayan, yılan gibi uzun fakat yanlardan basık, karın yüzgeçleri ağzın hemen altında yer alan, omurgasız, küçük balıklarla beslenen etçil, eti lezzetli bir kemikli balık, (Ophidium barbatum).*|| **kayış dili,** *1. Hırsızların, yol kesicilerin kendi aralarında konuştukları özel dil; hırsız argosu. 2. Kaba ve çirkin sözler kullanılarak yapılan konuşma.*|| **kayış etmek,** *Aldatmak; iğfal etmek.*|| **kayış gibi,** *1. Kesilip koparılması zor; sert. 2. İyi örülmüş; sağlam. 3. Zayıf olmakla birlikte bünyesi sağlam olan; sağlıklı. 4. Kara; çok kirli.*|| **kayış kanat,** *{ağız} Yarasa.* [DS]|| **kayış kıran,** *{ağız}* → kayışkıran. [DS]|| **kayış sıyırgısı,** *{ağız} Sert kayışları yumuşatmak için kullanılan bir tür araç.* [DS]|| **kayış tozu,** *{ağız} Kanı durdurmak için kanayan yere ekilen bir toz.* [DS]

kayış[2], [kayış] *{ağız} is.* **1.** Esmer kadın. **2.** Kötü kadın. [DS]

kayışçı, [kayış-çı] *is.* **1.** Kayış yapan veya satan kimse. **2.** *argo.* Dolandırıcı; hileci; düzenbaz.

kayışkıran, [kayış+kır-an] *is. bot.* Baklagillerden, tarlalarda kökleri derinlere kadar inerek sabanın işlemesini güçleştiren, kırmızı çiçekli, kökleri halk hekimliğinde idrar söktürücü, taş düşürücü ve antiseptik olarak kullanılan, çok yıllık bir otsu bitki; sabankıran, *(Ononis arvensis, Spinosa).*

kayışlamak, [kayış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sövmek; küfür etmek; kayarlamak. [DS]

kayışlı, [kayış-lı] *sf.* **1.** Kayışı olan; kayışı bulunan. **2.** Kayış ile işleyen.

kayışlık[1], **-ğı** [kayış-lık] *{ağız} is.* Boyundurukla oku bağlayan ip. [DS]

kayışlık[2], **-ğı** [kayış-lık ?] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

kayışmak[1], [kay-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Binek hayvanı üzerinde vücudu arkaya doğru yaslamak. **2.** Karşı gelmek; saymamak. [DS]

kayışmak[2], [kay-mak > kay-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirine acımak; birbirini kayırmak. [DLT]

kayışmak[3], [kay-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

kayışmak, [kay-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birlikte kaymak. [DS]

kayıştırmak, [kay-ış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Açmak. [DS]

kayıt[1], **-ydı** [Ar. ḳayd قيد] *is.* **1.** Bir bilgiyi kâğıda yazma; geçirme; işleme. **2.** Bir kimseyi bir okul, kurum veya bir örgüte kabul ederek kütüğe adını ve diğer gerekli bilgileri işleme; yazma. **3.** Bu tür

yazılma ve yazma işlemi. **4.** Bir belgeye ait tarih, sayı gibi bilgilerin bir ana bellek veya defterde yazılı olması durumu. **5.** Resmî belge. **6.** Bir konu veya alan ile ilgili bilgi verilerinin derlenmesi, toplanması ve bir belleğe geçirilmesi işlemi. **7.** *mecaz.* Davranışlara sınır ve çerçeve koyma; sınırlama. **8.** *mecaz.* Zorunlu koşul; şart. **9.** *ed.* Kafiye olan kelimelerde kafiye olan harflerden, sondan bir önceki ortak ünsüz. **10.** Elektrik işaretlerine dönüştürülmüş ses veya görüntüyü saklamak veya daha sonra tekrar algılamak üzere bir manyetik veya mekanik ortama işleme. **11.** Bu tür kayıt işleminde kullanılan sinyal veya işaretlerin kendisi. 🗗 **kayda değer,** *Önemli ve üstünde durulmaya değer bulunan.*|| **kayda geçirmek,** *Ait olduğu deftere yazmak.*|| **kaydında olmak,** *Kaygısını çekmek; tasalanmak; endişe duymak.*| **kaydını silmek,** *Bir kimseyi veya bir şeyi bir yere mal olmaktan çıkarıp adını ana defterden veya kütükten silmek.*| **kaydı olmamak,** *Endişe etmemek; kaygı duymamak; tasalanmamak.*|| **kayıt altına almak,** *1. Sınır koymak. 2. Zorlamak.*|| **kayıt altına girmek,** *1. Sınırlandırılmak. 2. (Bir konuda) zorlanmak; dayatma ile karşılaşmak.*| **kayıt altında olmak,** *1. Sınırlandırılmış olmak. 2. Bir bağ ile bağlanmış olmak.*|| **kayıt defteri,** *İsim ve diğer bilgilerin yazıldığı defter.*|| **kayıt kuyut,** *Sınırlamalar.*| **kayıt kuyut tanımamak,** *Yasaklamaları dinlememek; sınırlamalara karşı çıkmak.*|| **kayıtları nakletmek,** *Kayıt defterinde veya dosyasında bulunan bilgileri başka bir yere aynen yazmak.*| **kayıt muamelesi,** *Kayıt olma ve kayıt yapma işlemlerinin tümü.*|| **kayıttan düşmek,** *Bir yere mal olmaktan çıkararak bunu defterde belirtmek.*|| **kayıt ücreti,** *Kayıt yaptırırken masraf ve harçlar için ödenen para.*

kayıt[2], [*eT.* kaḏ-mak *(ilgilenmek)* > kaḏ-ıt] *is.* **1.** İlgi; bağ; meyil. **2.** Önem verme. **3.** Bağlama; raptetme. **4.** Bağlamaya yarayan şey; bağ; rabıta. **5.** İlgi; bağlantı; ilişki; münasebet. **6.** Kapı ve pencere kanatlarının iki yanında bulunan dikmelerden her biri. **7.** *{ağız}* Pencere çerçevesi. [DS] **8.** *{ağız}* Tahta. [DS] **9.** İki tahtayı veya iki parçayı birbirine bağlayan tahta parçası. **10.** *{ağız}* Bir işi yapmak için gerekli olan araç ve gereç. [DS] **11.** *{ağız}* Bir yere çakılan destek. [DS] **12.** *{ağız}* Saban. [DS] **13.** *{ağız}* Kış için ayrılan yiyecek. [DS] **14.** *{ağız}* Ekmek yapmakta kullanılan gereçler. [DS] 🗗 **kayıt damı,** *{ağız} Yiyeceklerin saklandığı yer; kiler.* [DS]|| **kayıt görmek,** *{eAT} {ağız} Hazırlanmak; hazırlık yapmak.* [DS]|| **kayıt kamak,** *{ağız} Eşya; araç.* [DS]|| **kayıt kaman,** *{ağız} Eşya; araç gereç.* [DS]

kayıt[3], [*eT.* kaḏ-mak *(ilgilenmek)*> kaḏ-ıt > kayıt قيد] *is.* **1.** Endişe; kaygı; tasa. **2.** Emel; arzu. **3.** *{ağız}* İş güç. [DS] **4.** *{ağız}* Çift işleri. [DS] 🗗 **kaydına düşmek,** *Kaygısını çekmek: tasalanmak; endişe duymak.*|| **kayıt yimek,** *{OsT} Endişe etmek; meraklanmak.*

kayıt[4], [Far. kāġaz = > kâğıt] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

kayıtarmak, [*kāḏ-mak > kaḏ-ıt-ar-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Geri dönmek.

kayıtçı, [kayıt-çı] *{ağız} is.* Aşçı. [DS]

kayıtım, [kay-ıt-mak *(geri döndürmek)* > kay-ıt-ım] *is. fel.* Bir olayın kendi sebepleri üzerindeki etkisi; rücu. 🗗 **kayıtımla uslamlama,** *Geriye dönerek sonuç çıkarma.*

kayıtlama, [kayıt-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyi bir yere kaydetmek eylemi. **2.** Sınırlandırmak eylemi.

kayıtlamak, [kayıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi bir yere yazmak; kaydetmek; yazmak. **2.** *mecaz.* Birtakım şartlara bağlamak; sınırlandırmak.

kayıtlanma, [kayıt-la-n-ma] *is.* **1.** Kaydını yaptırmak eylemi. **2.** Bir konuda kendisine sınır konulma. **3.** Bir iş için gerekli olan araç ve gereci edinme.

kayıtlanmak, [kayıt-la-n-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Kaydını yaptırmak. **2.** Bir iş için gerekli olan araç ve gereci edinmek. **3.** *edil. f. mecaz.* Bir konuda kendisine sınır konulmak.

kayıtlı, [kayıt[1]-lı] *sf.* **1.** Bir yere kaydı yapılmış olan; kaydı bulunan. **2.** *mecaz.* Bir konuda kendisine sınır konulmuş bulunan. **3.** Bir iş için gerekli araç ve gereci bulunan.

kayıtlu, [kayıt[2]-lu قيدلو] *{eAT} sf.* İş güç sahibi olan; çalışmakta olan.

kayıtma, [kay-ıt-ma] *is.* Dönmek, vazgeçmek eylemi ve durumu.

kayıtmak, [*eT.* *kāḏ-mak > kaḏ-ıt-mak قايدمق / قييدمق / قيدمق] *gçsz. f. [-(d)-ır]* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Geri dönmek. [DS] **2.** Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek; rücu etmek; nükul etmek. **3.** Bir karardan dönmek. **4.** *{eAT} {ağız}* Geri döndürmek; geri çevirmek. [DK] [DS]

kayıtsız, [kayıt-sız] *sf.* **1.** Bir yere kaydı yapılmamış olan; kaydı bulunmayan; deftere adı yazılmamış. **2.** *mecaz.* Bir konuda kendisine sınır konulmamış bulunan; bazı şeyleri yapmak veya yapmamak gibi bir şartla bağlı olmayan. **3.** Umursamaz; aldırışsız; oralı olmayan; kaygısız; lakayt. **4.** Bir iş için gerekli araç ve gereci bulunmayan. 🗗 **kayıtsız kalmak,** *Önem vermemek; ilgilenmemek; değer vermemek; umursamamak.*| **kayıtsız şartsız,** *Hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın.*

kayıtsızca, [kayıt-sız-ca] *zf.* Umursamaksızın; ilgisiz ve aldırmaz bir biçimde.

kayıtsızlık, -ğı [kayıt-sız-lık] *is.* **1.** Kaydı yapılmamış olma durumu. **2.** *mecaz.* Aldırmazlık durumu; umursamazlık.

kayız, [kay-ız] *{ağız} is.* Derenin dar ve dönemeçli yeri. [DS]

kayivermek, [kay-i+ver-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Ölmek. **2.** Düşmek. [DS]

kayka, [kay-ka] *{ağız} sf.* Arkaya doğru eğik; geriye eğri. [DS]

kaykaç, -cı [kay-kaç] *{ağız} sf.* → kayka. [DS]

kaykan, [kay-kan] *{ağız} is.* Düz ve yassı kaya parçası; kayrak. [DS]

kaykaş, [kay+kaş ?] *{ağız} is.* Kirpik. [DS]

kaykaş, [? kaykaş] *{ağız} is.* Ateş. [DS]

kaykı[1], [kay-kı / kay-(ı)k-ı قیقی / قایقی] *{OsT} {ağız} sf.* Arkaya doğru eğik; eğri; meyilli; sarkık. [DS]

kaykı[2], [kay-kı] *{ağız} sf.* **1.** Kurumuş; bozulmuş; bayatlamış. **2.** Çok sağlam; sert. [DS]

kaykı[3], [kay-kı] *{ağız} is.* Kızak. [DS]

kaykı[4], [kay-kı] *{ağız} is.* **1.** Büyük sözü dinlemeyen, arsız çocuk. **2.** Tembel. [DS]

kaykılık, -ğı [kay-kı-lık] *{ağız} is.* Dik kafalılık; direngenlik. [DS]

kaykılma, [kay-(ı)k-ıl-ma] *is.* Düşey durumdan çıkarak geriye veya yana doğru eğilme.

kaykılmak, [kay-mak > kay-ık-mak > kay-(ı)k-ılmak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Duvar, direk vb. için) düşey durumdan çıkarak yana veya geriye doğru meyillenmek, eğilmek. **2.** Yaslanmak; dayanmak. **3.** Ağrı vb. sebeplerle kambur olmak. **4.** Gurur yüzünden kasılmak. **5.** Bayılmak. **6.** *mecaz.* Ölmek. **7.** *mecaz.* Yıkılıp gitmek. **8.** İnat etmek; sözünde diretmek; dikleşmek; karşı koymak. **9.** Arkaya eğilmek; arkaya yaslanmak. **10.** Doğrulup kalkmak. [DS] **11.** (İnsan için) arkaya doğru yaslanarak oturmak. [DD] **12.** Donmuş gibi, dimdik göğsünü gererek durmak. [DD] **13.** Öfkelenmek; birinin üzerine yürümek. [DD] **14.** Rahat etmek. **15.** Eğrilmek. 🗗 **kaykıla kalmak,** *{ağız} 1. Dikilip durmak. 2. Ağrı ve başka sebeplerle kambur olmak. 3. Kamburluğunu gizlemeye çalışarak yürümek.* [DS]

kaykıltma, [kay-(ı)k-ıl-t-ma] *is.* Bir şeyin kalkılmasını sağlama.

kaykıltmak, [kay-(ı)k-ıl-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyin kaykılmasını sağlamak; kaykılmış duruma getirmek; kaykılmasına sebep olmak.

kaykıncak, -ğı [kay-(ı)k-ın-cak قایقنجق] *{OsT} sf.* Kaygan.

kaykışık, [kay-(ı)k-ış-ık] *{ağız} sf.* **1.** Kambur. **2.** Eğri büğrü. [DS]

kaykışlamak, [kaykış-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Tembel tembel oturmak. [DS]

kaykışmak, [kay-(ı)k-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Elini dirseğinden bükerek başına dayamak suretiyle bir yere yaslanmak veya uzanmak. **2.** *{ağız}* Ağrı ve başka sebeplerle kambur olmak. **3.** Kamburluğunu gizlemeye çalışarak yürümek. [DS] **4.** Arkaya yaslanmak.

kaylak[1], **-ğı** [kay-la-k] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

kaylak[2], **-ğı** [kay-la-k] *{ağız} is.* **1.** Dişi deve. **2.** Üç yaşındaki deve yavrusu. [DS]

kaylamak, [kay-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Atlamak. [DS]

kaylan, [kay-la-n] *{ağız} is.* **1.** Küçük taşlarla dolu tarla. **2.** Killi, kayraklı toprak. **3.** Sarı ve gevşek sıva toprağı. [DS]

kaylangaç, [kayla-n-gaç / kayla-n-kaç] *{ağız} sf.* Savsak; ihmalci; ihmalkâr. [DS]

kaylanmak[1], [kay-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ekili tarla için) yüzü yağmurdan sonra kaymak bağlamak. [DS]

kaylanmak[2], [kay-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Oturarak kaymak. [DS]

kaylı, [Ar, ġayr => gayri > kaylı] *{ağız} zf.* Bundan böyle; artık. [DS]

kaylık[1], **-ğı** [kay-lık] *{ağız} is.* Hazırlık. [DS]

kaylık[2], **-ğı** [kay-lık] *{ağız} is.* **1.** Kürk; palto. **2.** Çoban kepeneği; yamçı. [DS]

kaylık[3], **-ğı** [kay-lık] *{ağız} is.* **1.** Araba konulan yer; garaj. **2.** *{ağız}* Dört direk üzerine kurulmuş ambar. [DS] **4.** *{ağız}* Toprak yapıların kenarlarına konulan ince taş. [DS] **5.** *{ağız}* Tütün kurutulan yer. [DS] **6.** Dört direk üzerine kurulu bekçi kulübesi; çardak.

kaylım[1], [kay-(ı)l-ım ?] *{ağız} is.* Yemiş. [DS]

kaylım[2], [kay-(ı)l-ım ?] *{ağız} is.* Kilim. [DS]

kaylım[3], [kay-(ı)l-ım ?] *{ağız} is.* Çift sürerken yapılan bir devir. [DS] 🗗 **kaylım başı,** *{ağız} Çift sürmeye başlanılan yer.* [DS]

kaylule, [Ar. ḳaylūle قیلوله] *(kaylu:le) {OsT} is.* **1.** Öğle uykusu. **2.** *tasvf.* Allah'ın evrende tecellisi yüzünden birliğin çoklukta, çokluğun da birlikte ortaya çıkışı; masiva denilen bu âlemin İlahî tecelli yüzünden yok oluşu.

kayma[1], [kay-ma] *is.* **1.** Kaygan bir yüzey üzerinde çeşitli etkilerle yer değiştirmek eylemi. **2.** Bu sırada yapılan hareket. **3.** Çocukların kayarak oynadıkları oyun. **4.** *sin. tv.* Herhangi bir sebeple görüntünün perde veya ekranda durmaması, atlaması. **5.** Odunu sobaya çatma; ocak yakma.

kayma[2], [kay-mak > kay-ma] *{ağız} is.* Bahçe çiti. [DS]

kayma[3], [kay-mak > kay-ma] *{ağız} is.* **1.** Kıvırarak elde dikiş yapma. **2.** Kadınların başlarına taktıkları altın dizilerinden üsttekiler; beşibiryerde. [DS]

kayma[4], [kay-mak > kay-ma] *{ağız} is.* Yassı taş parçası. [DS]

kaymacık, -ğı [Ar. ḳā'ime => kayma-cık] *{ağız} is.* Para. [DS]

kaymaç, -cı [kay-ma-ç] *sf.* (Göz için) uçları yukarı doğru çekik olan.

kaymag, [*kañ-mak > kan-ak / kaymaġ / kayak] *{eT} is.* Kaymak; krema. [Nevâyî]

kaymak[1], [*eT.* *kāḏ-mak قايغ] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT}* Geri dönmek; caymak. [ETY] [KB] **2.** *{eT}* Acımak; kayırmak; tınmak; iltifat etmek. [EUTS] [DLT] **3.** Yaklaşmak; yönelmek; gitmek; meyletmek. *{eT} (aym)* [EUTS] [DLT] **4.** Düz ve kaygan bir yüzeyden sürtünerek yer değiştirmek. *{eAT} (aym)* [DK] **5.** *{eAT}* Ayrılmak; uzaklaşmak. **6.** Kaygan bir yerde dururken veya yürürken ayağın basılan yerde tutunamayışı yüzünden dengesini kaybetmek. **7.** Tutma güçlüğü yüzünden elden kurtulmak. **8.** Bulunduğu yerden kurtularak aşağı sarkmak. **9.** (Görüş, düşünce vb. için) yavaş yavaş değişikliğe uğramak. **10.** *mecaz.* Kimsenin dikkatini çekmeksizin yer değiştirmek. **11.** Düşecek durumda bulunmak. **12.** (Göz, el vb. için) istemeden yapmak. **13.** (Kelime için) zaman içinde anlamı değişmek. **14.** *{ağız}* (Develer için) çiftleşmek. [DS] **15.** *{ağız}* İğfal etmek; ırzına geçmek. [DS]

kaymak[2], [kay-mak قايغ] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** *{eAT}* Yakmak; tutuşturmak. **2.** Odunu sobaya koymak; çatmak. **3.** *{eAT}* Eşyayı birbiri üstüne yığmak; istif etmek. **4.** (Kap, oda vb. için) ağzına kadar doldurmak; yığmak. [DS]

kaymak[3], **-ğı** [*eT.* kañ-mak / kaymaġ / kayak] *is.* **1.** Sütün yüzeyinde toplanan, açık sarı renkli yağ katmanı; krema. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** Sütün suyunu çeşitli yollarla buharlaştırmak suretiyle elde edilen koyu yağlı öz. **3.** Yağmur sonrası toprağın yüzeyinde meydana gelen düzgün ve özlü kabuk. **4.** *mecaz.* Bir şeyin en seçkin kısmı. **5.** *kim.* Bazı çözeltilerin yüzeyinde katılaşan madde. ◻ **kaymağını almak,** *Bir şeyin en kârlı ve güzel tarafını kendine ayırmak; aslan payını almak.*‖ **kaymak ağacı,** *{ağız} Çok süt veren manda.* [DS]‖ **kaymak almak,** *{ağız} Suyun yüzeyinde taş kaydırmak.* [DS]‖ **kaymak bağlamak,** *1. (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymaklanmak. 2. (Bazı sıvılar ve toprak için) kaymak tabakası oluşturmak.*‖ **kaymak gibi,** *1. Beyaz ve pürüzsüz. 2. Tadı güzel ve yumuşak.*‖ **kaymak kâğıdı,** → kaymak kâğıt.‖ **kaymak kâğıt,** *Perdah silindirlerinden geçirilerek bir yüzü cilalanmış, parlak, kaygan iyi cins kâğıt; kuşe kâğıt.*‖ **kaymak tabakası,** → kaymak takımı.‖ **kaymak takımı,** *Bir toplumun zengin ve seçkin kimseleri.*‖ **kaymak taşı,** *Cilalamaya elverişli, beyaz, yumuşak, yarı saydam, kalsiyum karbonat veya kalsiyum sülfat türü iyi cins mermer; su mermeri.*‖ **kaymak tutmak,** *1. (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymaklanmak. 2. (Bazı sıvılar için) kaymak tabakası oluşturmak. 3. {ağız} Yağmurdan sonra toprak üstü sert tabaka tutmak.* [DS]‖ **kaymak yağı,** *Taze tereyağı.*

kaymakaltı, [kaymak+alt-ı] *is.* Yağı alınmış süt.

kaymakam, [Ar. ḳıyām > ḳā'im *(oturan)* + makām *(yer)* > ḳā'im-i maḳām مقام > قائمقام / قايمقام] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin yerine geçen vekil. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde sadrazam hükümet merkezinden ayrıldığı zaman yerine vekâlet eden Kubbealtı veziri; vezir-i sani; kaymakam paşa. **3.** *tar.* İmparatorluk döneminde bugünkü yarbaya denk düşen askerî rütbe; yarbay. **4.** Günümüzde, bir ilçenin en büyük yönetim amiri; ilçebay.

kaymakamlık, -ğı [kaymakam-lık] *is.* **1.** Kaymakamın görevi. **2.** Kaymakamın ve bağlı kuruluşların çalıştığı devlet daireleri ve bina. **3.** İlçe; kaza. ◻ **kaymakamlık fermanı,** *tar. Sadrazama vekâlet edecek kaymakamın atanmasına dair padişah buyruğu.*

kaymakçı, [kaymak-çı] *is.* Kaymak üreten ve satan kimse.

kaymaklanma, [kaymak-la-n-ma] *is.* Üzerinde kaymak oluşma.

kaymaklanmak, [kaymak-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymak bağlamak; kaymak tutmak. **2.** (Toprak için) yağmurlardan sonra yüzü kuruyarak katılaşmak. **3.** Kaymak sahibi olmak; kaymak edinmek.

kaymaklı, [kaymak-lı] *sf.* **1.** Kaymağı olan; içinde veya üzerinde kaymak bulunan. **2.** Kaymakla yapılmış olan. **3.** *{ağız} is.* Bakır kazan. [DS] ◻ **kaymaklı dondurma,** *Sütten yapılmış dondurma.*

kaymalı, [kay-ma-lı] *{ağız} sf.* Çok döğüşken; kaba; kırıcı. [DS]

kaymas, [? kaymas] *{ağız} sf.* Yılmaz; cesur. [DS]

kaymaz, [kay-maz] *{ağız} is.* **1.** Dağ eteği. **2.** Ayaş'ta güney doğudan esen rüzgâra verilen ad. [DS]

kayme[1], [Ar. ḳā'ime قائمه] *{OsT} is.* Kâğıt para.

kayme[2], [? kayme] *{ağız} is.* Kadın tellak. [DS]

kaymek, [kay-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Odun ya da kömür yakmak. **2.** Sobaya ya da ocağa odun atmak. [DS]

kaymelik, -ği [kayme-lik] *sf.* Belirtilen miktar kâğıt para.

kaymetmek, [kaym ? +et-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* İhtiyacı karşılamak. [DS]

kayna[1], [? kayna] *{ağız} is.* Kayıkları dışarı çekmek için ip takılan iki yandaki çıkıntılar. [DS]

kayna[2], [Ar. ḳannīne قينه] *{ağız} is.* Şişe. [DS]

kaynaca, [kayna-mak > kayna-(r)-ca] *{ağız} is.* Pınar; menba; kaynak. [DS]

kaynaç, -cı [kayna-mak > kayna-ç] *is.* Fışkıran sıcak su kaynağı; gayzer. ◻ **kaynaç taşı,** *Kaynaçlarda oluşan silisli çökelti; gayzerit.*

kaynagan, [kayna-gan] *{ağız} is.* Semaver. [DS]

kaynak[1], **-ğı** [kayna-mak > kayna-k] *is.* **1.** Yerden doğal olarak çıkan su; bu suyun çıktığı yer; kaynarca; pınar; memba. **2.** Bir akar suyun doğduğu yer; ilk çıktığı yer. **3.** Bir şeyin çıktığı, meydana geldiği yer; menşe; köken. **4.** Bir haberin ilk çıktığı

yer; mahreç. **5.** Bir araştırma ve incelemede yararlanılan belge ve bilginin bulunduğu yer. **6.** (İsim tamlamalarında) tamlananın çıktığı, yayıldığı, dağıldığı yer; üreten. **7.** Bir enerjinin oluşup çevreye yayıldığı yer veya nesne. **8.** *dbl.* Bir terimin kökeni olarak kabul edilen kelime. ◻ **kaynağını** (bir yerden) **almak,** *O şeye dayandırmak; hareket noktası o olmak.*| (bir şeyi) **kaynak almak,** *Araştırmayı ve sonuçlarını o şey üzerine kurmak; onu esas almak; ona dayandırmak.*|| **kaynak bölgesi,** *fiz. Nötron ala yoğunluğunun ölçümünü kolaylaştırmak amacıyla, içine nötron kaynağı ilave edilen reaktör çalışma bölgesi.*|| **kaynak kişi,** *Kendisinden herhangi bir konuda sağlam ve doğru bilgi edinilen kimse.*|| **kaynak suyu,** *Kaynağın bulunduğu yerden, gözeden alınan su.*|| **kaynak yoğunluğu,** *fiz. Bir ışınım kaynağının birim zamanda yayınladığı parçacık sayısı.*

kaynak[2]**, -ğı** [kayna-mak > kayna-k] *is.* İki parçayı ısıtma ya da basınç yoluyla birbirine birleştirme, kaynaştırma, yapıştırma işlemi. ◻ **kaynak ısısı,** *Kaynak yapılmak için iki demir çubuğa verilen akkor sıcaklığı.*|| **kaynak makinesi,** *Nokta veya indüksiyon kaynağı yapan elektrikli kaynak aracı.*|| **kaynak tozu,** *Kaynak işlerinde kullanılan ve yapıştırıcı özelliği olan toz madde.*|| **kaynak yapmak,** *1. Metal, kauçuk gibi şeyleri birbirine kaynaştırıp yapıştırmak. 2. Otomobil tekerleğinin lastiğini yapıştırmak.*

kaynak[3]**, -ğı** [kayna-k] *{ağız} is.* **1.** Neşe; sevinç. **2.** Eğlence. **3.** Eğlendirici, neşeli kimse. **4.** Sevimli, çekici kişi. **5.** *sf.* Çok kıpırdak ve hareketli olan; canlı; sıcak. [DS]

kaynak[4]**, -ğı** [kıyna-k قينق] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Pençe; tırnak. **2.** Kavun veya karpuzun dörtte biri. **3.** Ceviz içinin dörtte biri. [DS]

kaynak[5]**, -ğı** [kayna-k] *{ağız} is.* **1.** Semerin ağaçlarından her biri. **2.** Ağaç dalı. [DS]

kaynakça, [kayna-k-ça] *is.* Belli bir konu ile ilgili başvuru belgelerini ve yayınlarını kapsayan veya bunların en iyilerini sıralayan eser; bibliyografi; bibliyografya.

kaynakçacı, [kayna-k-ça-cı] *is.* Kaynakça hazırlayan kimse.

kaynakçı, [kayna-k-çı] *is.* Metal veya kauçuk parçaları kaynak yaparak birleştiren kimse.

kaynakçılık, -ğı [kayna-k-çı-lık] *is.* Kaynakçının yaptığı iş; kaynakçının mesleği.

kaynaklıane, [T. kaynak+Far. -ḫāne] *(kaynakha:ne) is.* Kaynak işlerinin yapıldığı yer.

kaynaklama, [kayna-k-la-ma] *is.* Birbirine yapıştırıp kaynatmak eylemi.

kaynaklamak, [kayna-k-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İki parçayı birbirine yapıştırıp kaynatmak. **2.** (Lastik için) yamamak. **3.** (Araştırma ve inceleme için) kaynak olarak belirlemek.

kaynaklanma, [kayna-k-la-n-ma] *is.* Kaynaklanmak eylemi.

kaynaklanmak, [kayna-k-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (İki parça için) birbirine yapıştırılıp kaynatılmak. **2.** (Lastik için) yamanmak. **3.** *dönşl. f.* Yayılmak; dağılmak; neşet etmek. **4.** Kaynak sahibi olmak; kaynak edinmek.

kaynaklı[1]**,** [kayna-k-lı] *sf.* **1.** Kaynak yapılmış olan. **2.** Sıcak kanlı; kıpırdak.

kaynaklı[2]**,** [kayna-k-lı] *{ağız} sf.* Eğlenceli. [DS]

kaynama, [kayna-ma] *is.* **1.** Kaynamak eylemi. **2.** Kaynayan bir sıvı içinde pişme; haşlanma. **3.** (İçinde sıvı kaynayan bir kaptaki sıvı için) yeterli sıcaklığa erişerek buharlaşma dolayısıyla fokurtulu sesler çıkarma. **4.** Yerden fışkırma; kaynaktan çıkma. **5.** Metal parçalarını birbirine birleştirme. **6.** Kırılan kemiklerin birleşerek iyileşmesi. **7.** (Yara için) kapanma; iyileşme. **8.** (Aşı yapılan bitki için) tutma. **9.** (Deniz için) dalgalanma; çalkantılı olma. **10.** (Mide için) ekşilik duyma. **11.** (Mayalanmış hamur vb. için) köpürme; taşma. **12.** *mecaz.* (Hava için) çok sıcak olma; aşırı ısınma. **13.** (İstek ve duygu için) coşma; taşkınlık gösterme. **14.** Rahat durmama; kıpırdama. **15.** Çok miktarda olma; sürekli hareket hâlinde olma. **16.** *argo.* Araya karışma; gürültüye gitme. **17.** *{ağız}* Kum ve kireçten yapılan harçla örülen sağlam duvar. [DS] ◻ **kaynama noktası,** *fiz. Arı bir sıvının, belli bir basınç altında kaynamaya başladığı sıcaklık derecesi.*

kaynamak[1]**,** [*kañ-mak > kay-ın-mak > kay(ı)n-āmak] *gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor] 2.* **1.** (Sıvılar için) sıcaklığı belirli bir dereceye varınca buharlaşma sonucu fokurdamak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Kaynayan bir sıvı içinde pişmek; haşlanmak. **3.** (İçinde sıvı kaynayan bir kaptaki sıvı için) yeterli sıcaklığa erişince buharlaşma dolayısıyla fokurtulu sesler çıkarmak. **4.** Yerden fışkırmak; kaynaktan çıkmak. **5.** Metal parçaları birbirine ısı veya elektrik arkı yoluyla birleştirilmek. **6.** Kırılan kemikler birleşerek iyileşmek. **7.** (Yara için) iki kıyısı bir araya gelerek açıklığı kapanmak; iyileşmek. **8.** (Aşı yapılan bitki için) tutmak. **9.** (Deniz için) dalgalanmak; çalkantılı olmak. **10.** (Mide için) ekşimek; mide asidi ve safra etkisini duymak. **11.** (Mayalanmış hamur vb. için) köpürmek; taşmak. **12.** *mecaz.* (Hava için) çok sıcak olmak; aşırı ısınmak. **13.** (İstek ve duygu için) coşmak; taşkınlık göstermek; artmak; kabarmak. **14.** İçin için hazırlanmak; gizli işler çevirmek. **15.** Rahat durmamak; kıpırdamak; fıkırdamak; deprenmek. **16.** (Hareket eden şeyler için) çok miktarda olmak. **17.** (Canlılar için) sürekli hareket hâlinde olmak. **18.** *argo.* Araya karışmak; gürültüye gitmek. **19.** *argo.* Boşa geçmek; gerçekleşememek; yok olmak. **20.** *{ağız}* Yerinde duramamak; oynamak. [DS] **21.** *{ağız}* Kapta bulunan su donarak hacmi genişlemek. [DS]

kaynamak[2], [kay-(ı)n-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** Sataşmak; takılmak. **2.** Dövmek. [DS] **3.** *{eT}* Karşı gelmek; kabulden çekinmek; sözünü reddetmek. [DLT]

kaynana, [kayın+ana] *is.* Eşlerden her birine göre diğerinin annesi; kayın valide. ☞ **kaynana çiçeği,** *{ağız} Salep bitkisi.* [DS]|| **kaynana yumruğu,** *{ağız} Kaktüs.* [DS]|| **kaynana zırıltısı,** *Çevirdikçe ses çıkaran bir oyuncak.*

kaynanadili, [kaynana+dil-i] *is. bot.* **1.** Dil biçiminde yassı ve dikenli yaprak veya dalları olan bir kaktüs türüne halk arasında verilen isim; Frenk inciri; Hint inciri, *(Opuntia ficus indica).* **2.** Bir tür iğne oyası.

kaynanalık, -ğı [kaynana-lık] *is.* **1.** Kaynana olma durumu. **2.** Kaynanaya yakışır davranış. **3.** Birinin işine yerli yersiz karışma; burnunu sokma; ileri geri konuşma. ☞ **kaynanalık etmek,** *1. (Kaynana için) geline ve damada kötü davranmak. 2. Bir yakınına veya birisine yerli yersiz karışmak; gereğinden çok müdahalede bulunmak.*

kaynanmak, [kayna-mak>kayna-n-mak قينانمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* **1.** Kaynatılmak. **2.** *dönşl. f.* Kaynamak.

kaynar[1], [kayna-r] *sf.* **1.** Kaynamakta olan. **2.** Çok sıcak. **3.** *is.* Kaynak; pınar. **4.** *argo.* Esrar. **5.** *{ağız}* Çeşitli baharatların birlikte kaynatılmasından elde edilen çay; loğusa şerbeti. [DS] **6.** *{ağız}* Kirli iç çamaşırlarını kaynatmakta kullanılan kazan. [DS] ☞ **kaynar sulu reaktör,** *fiz. İçinde soğutucu olarak kullanılan suyun kaynar durumda bulunduğu reaktör (BWR).*

kaynar[2], [kayna-r] *{ağız} is.* → kaynarca. [DS]

kaynarca, [kayna-r-ca] *(kayna'rca) is.* **1.** Su kaynağı; pınar. **2.** Sıcak su kaynağı; kaplıca. **3.** Hastalara kaynatılarak içirilen pekmez, yağ, baharat karışımı.

kaynaşık[1]**, -ğı** [kayna-mak > kayna-ş-ık] *sf.* Birbirine kaynamış olan; kaynaşmış durumda olan.

kaynaşık[2]**, -ğı** [kayna-ş-ık] *{ağız} sf.* **1.** Canlı; kıpır kıpır. **2.** (Kadın için) oynak; yosma. **3.** (Çocuk için) yaramaz. [DS]

kaynaşma[1], [kayna-ş-ma] *is.* **1.** Birbirine kaynamış olma durumu; kaynaşmak eylemi. **2.** *mecaz.* Uyuşma; bağdaşma. **3.** Kalabalık yerlerde hareketlilik, kargaşa ve kıpırtı olma. **4.** *dbl.* Bir kelimede yan yana bulunan iki ünlünün tek sese dönüşmesi. **5.** *fiz.* Katı bir cismin ısı etkisiyle sıvı duruma geçmesi eylemi; ergime; füzyon.

kaynaşma[2], [kayna-ş-ma] *{ağız} is.* Gözde kaşıntı yapan hastalık. [DS]

kaynaşmak, [kayna-mak > kayna-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Ayrılmayacak biçimde yapışmak; bitişmek; birleşmek. **2.** Bir yerde hareket hâlinde kalabalık bulunmak. **3.** *mecaz.* (İki ve daha çok kişi için) yakın ilişki kurmak; yakınlaşmak; dost olmak; anlaşmak; uyuşmak; sıkı fıkı olmak; bağdaşmak. **4.** (Renk için) birbirine denk düşmek; birbirine iyice uymak; uygun düşmek. **5.** *kim.* Birleşmek. **6.** Deprenmek; kımıldamak; hareket etmek. **7.** *{ağız}* Konuşmak. [DS]

kaynaştırılmak, [kayna-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaynaştırma işi yapılmak; bağdaştırılmak.

kaynaştırma, [kayna-ş-tır-ma] *is.* **1.** Kaynaşmalarını temin etme. **2.** Birbirine yapıştırma, birleştirme. **3.** Bağdaştırma, uyuşturma. **4.** *mecaz.* Yakınlaşmalarını sağlama. **5.** *dbl.* Bir kelime içerisinde veya birleşik kelimede birbirine komşu seslerin çatışmasından doğan kısalma. ☞ **kaynaştırma sesi,** *dbl. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren bir /y/ ve /n/ sesi; yardımcı ses.*|| **kaynaştırma ünlüsü,** *dbl. Kelime sonlarına bazı ekler getirildiğinde araya giren /i/, /ı/, /u/, /ü/ ünlüleri.*

kaynaştırmak[1], [kayna-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaynaşmasını sağlamak; birleştirmek; yapıştırmak. **2.** *mecaz.* Yakınlaşmasını sağlamak. **3.** Bağdaştırmak; uyuşturmak.

kaynaştırmak[2], [kayna-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Karıştırmak. **2.** Kaşındırmak. [DS]

kaynata, [kayın+ata > kaynata] *is.* Eşlerden her birine göre diğerinin babası; kayın baba; kayın peder.

kaynatalık, -ğı [kaynata-lık] *is.* Kaynata olma durumu.

kaynatıcı, [kayna-t-ıcı] *is.* Kaynatmak işini yapan; kaynatan.

kaynatılma, [kayna-t-ıl-ma] *is.* Kaynatma işi yapılmak eylemi.

kaynatılmak, [kayna-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaynatmak işi yapılmak.

kaynatma[1], [kayna-t-ma] *is.* Kaynamak işini yaptırmak eylemi.

kaynatma[2], [kayna-t-ma] *{ağız} is.* **1.** Küçük kazan; büyük tencere. **2.** Su ısıtılan teneke. **3.** Bulgur yapmak için haşlanmış buğday. **4.** Haşlanmış mısır, nohut ve buğday. **5.** Koyu kahverengi kilim boyası. **6.** Çok kaynatılarak rengi sararmış, kalın kaymaklı süt. **7.** Kaynamış et ve suyu. [DS]

kaynatmak, [kayna-mak > kayna-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaynamak işini sağlamak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Bir sıvıyı kaynama sıcaklığına kadar ısıtarak fokurdamasını sağlamak. **3.** Bir şeyi suda pişirmek; haşlamak. **4.** Kaynak yaparak parçaları bir bütün hâline getirmek. **5.** (Mide için) yemek ekşitmek; yakmak. **6.** *argo.* Sohbet etmek; konuşmak. **7.** *argo.* Gizlice almak; ortadan kaldırmak; çalmak. **8.** *argo.* Unutturmak.

kaynayış, [kayna-y-ış] *is.* Kaynamak eylemi veya biçimi.

kayne, [Ar. ḳayne قينه] *is.* İslamlık öncesinde Arap-

ların serbest yaşayan ve şarkı söyleyerek hayatlarını kazanan genç kadınlara verdikleri ad.

kaypaçlanmak, [kay-mak / kayp *(yans.)* > kayp-açla-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Islaklıktan kayganlaşmak. [DS]

kaypak, -ğı [kayp-mak > kayp-ak قيپق] *{ağız} sf.* **1.** *{OsT}* Kaygan; kayağan. **2.** *mecaz.* Sık sık karar ve düşünce değiştiren; sözünde durmayan; dönek. **3.** Cilalı; parlak. **4.** *is.* İçine peynir konularak yapılan tatar böreği. [DS]

kaypakça, [kayp-ak-ça] *sf.* **1.** Biraz kaygan olan. **2.** Kaypak bir kimseye özgü. **3.** *(kaypa'kça) zf.* Kaypak kimseye yakışır biçimde.

kaypakçı, [kayp-ak-çı] *is. argo.* **1.** Hırsız; kaçakçı. **2.** Çalınmış eşya alan kimse.

kaypaklaşma, [kayp-ak-la-ş-ma] *is.* Kaypak duruma gelme.

kaypaklaşmak, [kayp-ak-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kaypak duruma gelmek; kaygan bir hâl almak.

kaypaklık, -ğı [kayp-ak-lık] *is.* **1.** Kaypak olma durumu. **2.** *mecaz.* Kaypakça davranış; sık sık karar ve düşünce değiştirme; sözünde durmazlık. **3.** Bu tür davranıştaki adamın tutumu.

kaypama, [kayp-a-ma] *is.* Ayağı kayma.

kaypamak, [kayp-a-mak] *gçsz. f. [-r]* Ayağı kaymak.

kaypancak, -ğı [kayp-mak > kayp-an-cak قيپانجق / قيپينجاق] *{ağız} is.* **1.** *{OsT}* Kaypak. **2.** Tatar böreği. [DS]

kaypancalık, -ğı [kayp-an-ca-lık] *{ağız} is.* Kaygan yer. [DS]

kaypanç, -cı [kayp-mak > kayp-anç] *{ağız} is.* Sulu ve cıvık çamur. [DS]

kaypançalık, -ğı [kayp-anç(a)-lık] *{ağız} is.* Sulu ve cıvık çamurlu yer. [DS]

kaypıncak, -ğı [kayp-mak > kayp-ın-mak > kayp-ın-cak قايپينجاق] *{OsT} {ağız} sf.* Kaygan; çok kayan; kaypak. [DS]

kaypınmak, [kayp-ın-mak قايپينماق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Çekinmek; sakınmak; kaçınmak.

kaypıtmak, [kayp-mak > kayp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Elinden kaydırmak; düşürmek. **2.** *gçsz. f.* Kaçmak; sıvışmak. **3.** Yanından geçmek. [DS]

kaypmak, [kay-mak / kayp *(yans.)*>kayp-mak قايپمق] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* **1.** (Ayak için) kaymak. **2.** Kayıp düşmek.

kaypuşta, [? kaypuşta] *{ağız} sf.* Eğik. [DS]

kayra[1]**,** [kayra] *{eT} sf.* Büyük; ulu. 🗗 **Kayra Kan,** *{eT} 1. Büyük han. 2. Bütün tanrıların en büyüğü; Karahan.*

kayra[2]**,** [kayrā] *(kayra:) {eT} is.* Tekrar. [KB]

kayra[3]**,** [kay-ır-mak > kay-(ı)r-a] *is.* **1.** Sayılan, sevilen büyük birinden gelen karşılıksız yardım, iyilik; lütuf; ihsan; atıfet; inayet. **2.** *fel.* Doğa düzeni dışında ve onun tersine olarak başka yasalarla düzenlenen ruhlar dünyası (Leibniz'e göre).

kayracı, [kayra-cı] *is.* Evrendeki bütün olayların İlahî bir sebebe dayandığını, insanların ancak İlahî bağış ile kurtulabileceğini ileri süren öğretiyi savunan kimse; providansiyalist.

kayracılık, -ğı [kayra-cı-lık] *is. fel.* Evrendeki bütün olayları İlahî bir sebebe dayandıran, insanların ancak İlahî bağış ile kurtulabileceğini ileri süren erekçi eğilimde bir öğreti; providansiyalizm.

kayrak[1]**, -ğı** [*eT.* kaḏ-(ı)r-ḡāk > kayrak قيرق] *is.* **1.** *jeol.* Killerin başkalaşması ile oluşmuş, yaprak biçiminde ince tabakalara ayrılabilen mavimsi bir taş; kayağan taş; arduaz. **2.** *{ağız}* Kiremit tabakasına benzer yassı, düz, sert kaya parçası; küçük yassı taş. **3.** Ekime elverişli olmayan, kumlu, taşlı toprak. **4.** Kaygan ve kaypak toprak. **5.** Çocukların üzerinde kaydıkları oyuncak; kaydırak. **6.** Çocukların oyunda kullandıkları yassı ve düz taş; bu tür taş ile oynanan oyun. **7.** Bileği taşı. **8.** *{eAT}* Döşeme taşı. **9.** Çalışma sırasında elde oluşan nasır. **10.** Akarsuların getirdiği kumla karışık ufak taşlar. **11.** Altı taşlık, kayalık tarla. [DS] 🗗 **kayrak taşı,** *{ağız} Kayrak oyunu oynanan ince ve yassı taş.* [DS]

kayrak[2]**,** [*kaḏrā-mak > kaḏra-k / kayra-k] *{eT} sf.* → kadrak.

kayrak[3]**, -ğı** [kayrak] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

kayraklamak, [kayrak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Keskinletmek; bilemek. [DS]

kayraksı, [kayrak-sı] *{ağız} is.* Çakıllı yer. [DS]

kayralmak, [kayır *(kum, çakıl)* > kay(ı)r-al-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Irmaklar için) kum setleri oluşturmak; kum yığınları meydana getirmek.

kayramak, [kayra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Keskinletmek; bilemek. [DS]

kayran[1]**,** [kayır *(çakıl)* > kay(ı)r-an] *{ağız} is.* **1.** Orman içindeki ağaçsız düz ve geniş alan. **2.** Kaygan yer; kayan toprak. **3.** Taşlı, kumlu, çakıllı verimsiz arazi. **4.** Yağmurda çamur tutmayan yer. **5.** Parçalanmaya yüz tutmuş, tabaka tabaka kaldırılabilen kaya parçaları; yumuşak taş tabakaları. **6.** Kireçli, verimsiz, sarı toprak. **7.** Kayalıkların altındaki düzlük. [DS] 🗗 **kayran baş,** *{ağız} 1. Kayalık, ot bitmeyen tepe veya kaya başı. 2. Kel.* [DS]

kayran[2]**,** [kayır-mak > kay(ı)r-an] *{ağız} sf.* Arkalayan; tutan; destek veren. [DS]

kayranmak, [kay-ır-mak > kayr-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kış hazırlığı yapmak. [DS]

kayransı, [kayran-sı] *{ağız} is.* Kaygan toprak. [DS]

kayrı, [*eT.* kañ-rā] *(ka'yrı) {ağız} zf.* Nereye? [DS]

kayrık[1]**, -ğı** [kay(ı)r-ık] *{ağız} is.* Soğuktan korunmaya yarayan kepenek, kilim, kürk gibi eşya. [DS]

kayrık[2], **-ğı** [Ar. ġayr] *{ağız} e.* Ayrı; başka. [DS]

kayrık[3], **-ğı** [kay-mak > kay(ı)r-ık] *{ağız} sf.* (Meyvesi çok olan ağaç dalı için) gövdesinden ayrılmış; ayrık. [DS]

kayrılma, [kay-ır-mak > kay-(ı)r-ıl-ma] *is.* Kendisi hakkında kayırmak eylemi yapılma durumu; iltimas geçilme.

kayrılmak[1], [kay-ır-mak > kay-(ı)r-ıl-mak قيرلق] *edil. f. [-ır]* **1.** Yardımcı ve destek olunmak; korunmak. **2.** Başkalarının zararına kendisine yardımcı olunmak; haksız yere ve yasa dışı olarak kendisine kolaylık sağlanmak; taraf tutulmak; iltimas edilmek. **3.** *{eAT}* Emanet edilmek; korumasına bırakılmak.

kayrılmak[2], [kay-mak > kay(ı)r-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Meyve yüklü dal için) gövdeden ayrılmak; ayrılarak kırılmak. [DS]

kayrımak, [kay-ır-mak > kay(ı)r-ı-mak قايريمق] *{OsT} gçl. f. [-r]* Önem vermek; ilgilenmek; korumak.

kayrın, [kay-mak>kay(ı)r-ın] *{ağız} is.* Uçurum. [DS]

kayrışmak, [kaḏır-mak > kaḏ-(ı)r-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte bükmek. [DLT]

kaysa, [kay *(yans.)* > kay-sa / kay-sı ?] *{ağız} is.* Yağmur sonrası kaymak bağlayan toprak. [DS] 🗗 **kaysa kırmak,** *{ağız} Yağmur veya sulama sonrası toprakta oluşan kaymak tabakasını kırmak.* [DS]

kaysah, [kay-(ı)s-a-k] *{ağız} is.* → kaysak. [EG]

kaysahlanmak, [kay-(ı)s-a-k-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → kaysaklanmak. [EG]

kaysak, [kay *(yans.)* > kay-(ı)s-a-k] *{ağız} is.* **1.** Yaranın üzerinde oluşan kabuk. **2.** Süt, yağ vb. sıvının üzerinde havanın etkisi ile oluşmuş tabaka; bar; kaymak. **3.** Göl ve havuz sularının üzerinde oluşan ince buz tabakası. **4.** Hamurun üzerinde oluşan sert tabaka; kabuk. **5.** Yağmur sonrası toprağın üzerinde oluşan yer yer çatlamış sert tabaka; kaymak. **6.** Yosun. [DS] **7.** İnce kabuk. [EG]

kaysaklanmak, [kaysak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Yara için) kabuk bağlamak. **2.** (Süt için) kaymak bağlamak. **3.** (Yemek, hamur için) üstü kabuk bağlamak. [DS]

kaysaklı, [kaysak-lı] *{ağız} sf.* Kabuk bağlamış olan. 🗗 **kaysaklı bulut,** *{ağız} Güneş batarken ufukta görülen kızıl renkli bulut.* [DS]

kaysalamak, [kaysa-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Süt için) kaymak bağlamak. [DS]

kaysalanmak, [kaysa-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Hamur için) yüzü kabuk bağlamak. **2.** (Yara için) kabuk bağlamak. **3.** (Süt için) kaymak bağlamak. [DS]

kaysamak, [kay-mak > kay-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* (Ayak için) kaymak. [DS]

kaysariye, [Ar. ḳaysāriyye قيسار.يه] *(kaysa:riye) {OsT} is.* Atölye, depo ve dükkânlarla avlu biçiminde kurulmuş resmî binaların hepsine verilen ad.

kaysefe, [? kaysefe / kasefe] *{ağız} is.* → kasefe. [DS]

kaysel, [? kaysel] *{ağız} is.* Karyola. [DS]

kayser, [Lat. Caesar *(kesilmiş, sezaryenle doğmuş)* > Ar. ḳayṣar قيصر] *{OsT} is.* **1.** Roma ve Bizans imparatorlarına verilen unvan. **2.** Alman imparatorlarına verilen unvan. **3.** *gnşl.* Hükümdar.

kayserî, [Ar. ḳayserī قيصرى] *(kayseri:) {OsT} sf.* **1.** Hükümdarla ilgili; hükümdara ait. **2.** *is.* Hükümdar olma hâli; hükümdarlık. **3.** Çoğunlukla Tokat'ta üretilen yazmalarda görülen, kenarda bordür, ortada ve köşelerde çelenk biçiminde yerleştirilmiş çiçeklerden oluşan desen.

kayseriye, [Ar. ḳayṣariyye قيصريه] *{OsT} is.* Sezaryen ameliyatı.

kaysı[1], [kay *(yans.)* > kay-sı / kay-sa ?] *{ağız} is.* Yağmur ya da sulama sonrası toprak yüzeyinde oluşan ve bitkilerin gelişmesini engelleyen sert tabaka; kaymak. 🗗 **kaysı basmak,** *{ağız} Toprakta kaymak oluşmak.* [DS]

kaysı[2], [kañı-s-ı > kaysı قيسى] *sf.* Hangi.

kaysık, -ğı [kay *(yans.)* > kay-sı-k / kay-sa-k] *{ağız} is.* → kaysı; kaymak. [DS]

kayşa, [kay-mak > kay-ış-mak > kay(ı)ş-a] *is.* Toprak kayması; heyelan; göçü.

kayşak, -ğı [kay-şa-k ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) içe dönük; içine kapanık. [DS]

kayşalak, -ğı [kay-şa-la-k ?] *{ağız} is.* Beyaz mantar. [DS]

kayşama, [kayşa-ma] *is.* Kayşamak eylemi; toprak göçmesi olayı; heyelan; toprak kayması.

kayşamak, [kay-mak > kay(ı)ş-a-mak / kayşa-mak] *gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* (Toprak ve kaya için) yerinden koparak aşağılara kaymak; göçmek; heyelan olmak.

kayşat, [kayşa-t] *is.* Göçme sonucu aşağılara dökülmüş taş ve toprak yığını; döküntü.

kaytaban, [Ar. ḳıyāde + Far. -bend > kayd-bend [DK] => kaytaban قينبان] *{eT} {eAT} is.* **1.** Deve sürüsü. [KB] **2.** Deve olarak mal varlığı. [KB] **3.** Deve ahırı; deve ağılı. [DK]

kaytak, -ğı [kay-ta-k] *{ağız} sf.* **1.** Sözünde durmayan; dönek. [DS] **3.** *argo.* Dalkavuk; numaracı; yağcı. **4.** Fahişe; orospu. 🗗 **kaytak getirmek,** *(Dişi deve için) erkek deve gördüğü zaman kuyruk kaldırarak işemek.*

kaytaklık, -ğı [kay-ta-k-lık] *is.* Kaytak olma durumu.

kaytamak[1], [kay-ta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-t(ı)-yor]* Küfretmek; sövmek; kayarlamak. [DS]

kaytamak[2], [kay-ta-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ı)-yor]* Geri çevirmek; döndürmek. [DS]

kaytan, [Yun. gaïtani / Ar. / Far. ḳīṭān قيطان] *{OsT} is.* **1.** Pamuk, sırma veya ipekten çapraz balıksırtı örül-

müş, ortası yivli, şerit sicim; kordon. **2.** *dnz.* İki ağı birleştiren bağ. **3.** Yelkeni yarı kapatmak için kullanılan örgü köstek. **4.** Davul kasnağı üzerinde davulu asmaya yarayan bağ. **5.** *sf.* Bu tür ipten yapılmış olan veya kaytanı andıran. ◻ **kaytan bıyıklı,** *Alttan ve üstten alınmış dudak kenarlarına doğru sarkan ince bıyık.* || **kaytan geçirmek,** *Elbise vb. kenarlarına kaytan dikerek süslemek.* || **kaytan halka,** *Muska.* || **kaytan iskele,** *dnz. Halattan yapılmış iskele.* || **kaytan örgü,** *mim. Birbiri içine geçmiş çiçek, dal vb. ögelerden oluşan bezeme; girişik örgü.* || **kaytan yakısı,** *Şerit gibi kesilerek yapıştırılan yaka.*

kaytancı, [kaytan-cı] *is.* **1.** Kaytan üreten veya satan kimse. **2.** Dokuma fabrikalarında kopan kaytanları bağlayan işçi. **3.** Dokuma vargellerine kaytan veya şerit yapan işçi.

kaytanlamak, [kaytan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kaytan dikmek veya bağlamak; kaytan geçirmek. **2.** Kütahya seramikçiliğinde, tornada hazırlanan seramik eşyaların kenarlarını, çatlamayı önlemek için sıkıştırarak düzeltmek.

kaytanlı, [kaytan-lı] *sf.* **1.** Kaytanı olan; üzerinde kaytan bulunan; kaytan geçirilmiş olan. **2.** Kaytan ile dikilmiş olan.

kaytar[1]**,** [kay-ıt-mak > *kay(ı)t-a-mak > kayt-a-r] *{a-ğız} sf.* Tembel; işsiz güçsüz; boş gezen. [DS]

kaytar[2]**,** [? kaytar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

kaytar[3]**,** [? kaytar] *{ağız} is.* Çuha şalvara dikilen pamuktan siyah şerit. [DS]

kaytargan, [kaḏ-(ı)t-ar-mak > kayt-ar-mak > kaytar-ġan] *{eT} sf.* Daima geri döndüren; kaçıran. [DLT]

kaytarıcı, [kayt-ar-ıcı] *is.* İşten kaçan kimse; iş yapmaktan kaçınan kişi; kaytaran.

kaytarılmak, [kayt-ar-mak > kaytar-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Geri döndürülmek; geri çevrilmek. [Yüknekî]

kaytarış, [kayt-ar-ış] *is.* Kaytarmak eylemi ve biçimi.

kaytarıvermek, [kaytar-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Takıvermek; iliştirivermek. [DS]

kaytarma[1]**,** [kayt-ar-ma] *is.* Kaytarmak eylemi.

kaytarma[2]**,** [kantarma] *is.* İpten yapılma gem; kantarma.

kaytarmacı, [kayt-ar-ma-cı] *is.* Yapması gereken işleri yapmayan; savsaklayan; kaytaran kimse.

kaytarmacılık, -ğı [kayt-ar-ma-cı-lık] *is.* Yapması gereken işleri yapmama, savsaklama durumu; kaytarmacının durumu.

kaytarmak[1]**,** [*eT.* *kāḏ-mak > kaḏ-ıt-mak *(geri dönmek)* > kaḏ-(ı)t-ar-mak > kayt-ar-mak قايترمق] *gçl. f. [-ır] [-ur]* **1.** Yapılması gerekli olan bir işi yapmamak; savsaklamak; işten kaçmak. **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Yönünü çevirmek; yolundan döndürmek; çevirmek. [DLT] **3.** *{eAT} {OsT}* Bir şeyi geri vermek; iade etmek; geri döndürmek; geri çevirmek. **4.** *{eT}* Saldırmak. [DLT] **5.** *{ağız}* Yerleştirmek. [DS] **6.** *{ağız}* Başıboş bırakıvermek; salıvermek; azat etmek. [DS]

kaytarmak[2]**,** [*eT.* kaḏ-(ı)t-ar-mak > kaytar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Atın dizginini eyerin üst kenarına takmak. **2.** Atın gemini veya yularını kasmak. **3.** Gemini çıkarmadan atı ahıra salmak. [DS] **4.** Hayvanları bir araya toplamak.

kaytarmak[3]**,** [kay-dır-mak ? / kaytar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Aşırmak; çalmak. [DS]

kaytarınmak[4]**,** [*eT.* kaḏ-(ı)t-ar-mak > kaytar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kibirlenmek; kendini beğenmek. [DS]

kaytarmak[5]**,** [*eT.* kaḏ-(ı)t-ar-mak > kaytar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Kayırmak. **2.** Kurtarmak. [DS]

kaytarmak[6]**,** [Ar. ḳayy => kay-(ı)t-ar-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kusmak; çıkarmak. [DS]

kaytartmak, [*kāḏ-mak > kaḏ-ıt-mak > kaḏ-(ı)t-ar-mak > kayt-ar-mak > kaytar-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saldırtmak. [DLT]

kaytavlamak, [kaytav-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Hastalık için) depreşmek. [DS]

kaytavul, [kaḏıt-aġul ? > kaytavul قايتاوول] *{OsT} is.* Geri dönüş. ◻ **kaytavul etmek,** *{OsT} Geri dönmek; geri dönüş yapmak.*

kaytaz[1]**,** [kutas / hotoz] *is.* Bazı kuşların başında bulunan tepelik; hotoz.

kaytaz[2]**,** [kaytar-mak > kaytaz] *{ağız} sf.* **1.** Savsak; ihtimalci. **2.** Kendinden beklenmedik davranışlarda bulunan; kendini bilmez. **3.** Hırsız. **4.** Dalavereci; dolandırıcı. [DS] ◻ **kaytaz böreği,** *{ağız} mutf. Baharlı çiğ kıyma ve ince kıyılmış soğanla yapılan bir börek.* [DS]

kaytılmak, [kay-t-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaslanmak; kaykılmak. [DS]

kaytışmak, [kaḏ-ıt-mak > kaḏ-(ı)t-ış-mak > kayt-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbiri ardına gitmek. [DLT]

kaytmak, [*kāḏ-mak > kaḏ-(ı)t-mak > kayt-mak] *{eT} {ağız} gçsz. f. [-ur]* Geri dönmek. [DS]

kaytoz, [? kaytoz] *{ağız} sf.* Tüyü dökülmüş, eskimiş. [DS]

kayturmak, [kay-mak > kay-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kayırttırmak; yardım ettirmek. [DLT]

kaytus, [Ar. ḳayṭus قيطس] *{OsT} is.* Bir yıldız kümesi.

kayu[1]**,** [ka *(soru zamiri)* + aña > kāñū > kayū] *(ka-yu:) {eT} sf.* **1.** Hangi? [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** Her kim; her ne; birkaç. [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] **3.** *zm.* Kim; ne? [EUTS] [İKPÖy.] **4.** Hangisi [EUTS] **5.** *zf.* Nerede hani? [DLT] [Yüknekî] **6.** Nice. [DLT]

kayu[2]**,** [kaḏ-ġū > kayu قيو] *{eAT} {OsT} is.* Kaygı;

tasa; endişe. 🗗 **kayu etmek,** *{OsT} Endişe etmek.*|| **kayusın yemek,** *{eAT} Çabasını gütmek; ... düşüncesinde olmak.*|| **kayusunu kayurmak,** *{eAT}* Çözüm yolu aramak; işe çare aramak.

kayuda, [kayū-da] *(kayu:da) {eT} zf.* Nerede. [DLT]

kayuk, [kay-mak > kay-ġuk] *{eT} is.* Kayık.

kayulanmak, [kaḏġu-la-n-mak > kayu-la-n-mak قیولنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Kaygılanmak; endişelenmek.

kayular, [kayū-lar] *(kayu:lar) {eT} zm.* Hangileri. [Gabain]

kayurma, [kaḏġu > kayu-r-ma قایورمه / قایورما] *{OsT} is.* **1.** Endişe. **2.** Üzüntü.

kayurmak, [kaḏġū > kaḏġu-r-mak قایورمق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ur]* Kaygılanmak; endişelenmek; merak etmek. [DK]

kayurmamak, [kayur-ma-mak قایورمامق] *{OsT} gçl. f. [-z]* Önem vermemek; aldırış etmemek.

kayurmaz, [kayur-maz قیورمز] *{OsT} ünl.* → kayırmaz.

kayurulmak, [kayur-ul-mak قیورلمق] *{eAT} edil. f. [-ur]* İlgi gösterilmek; düşünülmek.

kayusı, [kayū-sı] *{eT} zm.* Hangisi. [Gabain]

kayvan, [? kayvan] *{ağız} is.* Ev işleri yapan kadın. [DS]

kayyım, [Ar. ḳıyām > ḳayyum قیم] *{OsT} is.* **1.** Cami ve mescitlerde hademelik yapan kimse. **2.** Bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse; mütevelli. **3.** *huk.* Belli bir malın yönetimi veya belli bir işin görülmesi için seçilen kimse; vasi; veli.

kayyum, [Ar. ḳıyām > ḳayyūm قیوم] *(kayyu:m) {OsT} is.* **1.** → kayyım. **2.** *sf.* Ezelî ve ebedî olan; Allah.

kayyumiyet, [Ar. ḳayyūmiyyet قیومیت] *(kayyu:miyet) {OsT} is.* **1.** Ezelî ve ebedî olma durumu. **2.** *fel.* Varlığı kendinden olma; var olması için bir başkasına gerek olmama; özdenlik.

kayyumluk, -ğu [kayyum-luk] *is.* **1.** Kayyım olma durumu. **2.** Kayyımın işi veya görevi.

kayyüzü, [kay+yüz-ü] *{ağız} is.* Dağların kayalıklı yüzü. [DS]

kaz[1], [*eT.* Sansk. ḥamsa / Hint-Avr. dll. ġāz] *is.* **1.** Erkeği ve dişisi birbirine çok benzeyen ve birbirine çok bağlı, gri beyaz tüylü, otçul memeliler gibi otlarla beslenen, perde ayaklı, eti çok yağlı, karaciğeri ve tüyü için yetiştirilen, büyük boylu yabanî ve evcil bir tür kuş; *(Anser). {eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [Gabain] **2.** *sf. mecaz.* Aptal; anlayışsız; budala. 🗗 **kaz gibi uçup tavuk gibi yere düşmek,** *Büyük işler başaracağını söyleyip beceriksiz çıkınca sesini kesip oturmak.*|| **kaz gibi yolmak,** *Elinde avcunda bulunanların hepsini almak; soymak.*| **kaz göğsü,** *{ağız} Parça parça beyaz bulutlar.* [DS]|| **kazı koz anlamak,** *Söylenen şeyi yeterince anlayamamaktan kaynaklanan yakın söyleyişi olan kelime ile benzeştirerek yanlış anlamak; yanlış işitmek.*|| **kazın ayağı** [Ar. ḳażiye-i ʿanhā *(sonuç önermesi)*] **öyle değil,** *(Bir iş ve durum için) sanıldığı gibi değil.*|| **kaz kafalı,** *Anlayışsız; kavrayışı kıt; kafasız.*|| **kaz oyunu,** *Her dokuz haneye bir kaz resmi düşen, 63 haneye bölünmüş bir karton üzerinde iki zarla oynanan bir tür oyun.*| **kaz tavuğu,** *{ağız} Hindi.* [DS]|| **kaz yemi gibi,** *(Yemek için) suyu ve yağı az, tatsız; lezzetsiz.*

kaz[2], [kās] *{eT} is.* → kas[3]. [EUTS] [DLT]

kaz[3], [Far. kej > Ar. ḳazz قز] *{OsT} is.* Ham ipek; ibrişim.

kaz[4], [Far. kāz / gāz گاز / گاز] *(kâ:z) {OsT} is.* Makas.

kaza[1], [Ar. ḳażā قضا] *(kaza:) {OsT} is.* **1.** Yargı görevi; davaları görme işi; davaları bir hükme bağlama işi. **2.** Kadı'nın işi ve görevi; kadı'nın hüküm vermesi. **3.** Yargı bakımından kadıya bağlı bulunan bölge; kadılık. **4.** Yönetim bakımından bucak ile il arasında bulunan yönetim bölümü; kaymakamlık; ilçe. **5.** Kaymakamın görev yaptığı yerleşim birimi. 🗗 **kaza dairesi,** *{OsT} Yargı çevresi.*|| **kazā-i fi'lî,** *{OsT} huk. Kararda belirtilen işin bizzat yargıç tarafından yapılması işlemi.*|| **kazā-i ilzām,** *{OsT} huk. Yargıcın suçlunun haksız olduğunu ve borcunu ödemesi gerektiğini bildirmesi.*| **kazā-i kavlî,** *{OsT} huk. Sözlü karar.*| **kazā-i terk,** *{OsT} huk. Yargıcın, davacının davasında haksız olduğuna dair karar vermesi.*

kaza[2], **-a'i** [Ar. ḳażāʾ قضاء] *(kaza:) {OsT} is.* **1.** Can ve mal kaybına neden olan kötü olay. **2.** Ezelde Allah tarafından takdir edilenlerin gerçekleşmesi. **3.** Allah'ın bütün varlıklar üzerindeki sınırsız ve sonsuz takdir yetkisi. **4.** Zamanında kılınmayan namaz ve tutulmayan oruçların kurallarına göre yerine getirilmesi. **5.** Yapma; yerine getirme; ifa etme. 🗗 **kaza atlatmak,** *Ansızın gelen bir tehlikeden kurtulmak.*|| **kaza etmek,** *isl. Zamanında yapılamayan oruç ve namaz gibi ibadetleri daha sonra yerine getirmek.*| **kaza geçirmek,** *Başına tehlikeli bir olay gelmek; kazaya uğramak.*|| **kazā-i hācet,** *{OsT} 1. Gerekli bir ihtiyacı karşılamak. 2. Tuvalet ihtiyacını gidermek; abdest bozmak.*|| **kaza ile,** *Bilmeden; istemeyerek; farkında olmadan; kazara.*| **kazā-i mübrem,** *{OsT} Önlenmesi imkânsız kaza.*|| **kazā-i nā-gehānî,** *{OsT} Ansızın gelen, beklemedik kaza.*| **kaza kurşunu,** *1. Bir kasıt olmadan isabet ederek öldüren veya yaralayan kurşun. 2. Belli bir kimseyi hedef almaksızın o kişiye gelen zarar.*| **kaza namazı,** *Vakti geçtikten sonra kılınan namaz.*|| **kaza sigortası,** *Kişinin iradesi dışında yaptığı bir kazadan doğan can ve mal kaybını karşılamak üzere yaptırılan sigorta.*| **kaza ve kader,** *Alın yazısı;*

yazgı.| **kazaya bırakmak,** *Bir namaz veya orucu daha sonra kaza etmek üzere vaktinde yerine getirmemek.*| **kazaya kalmak,** *(Namaz ve oruç için) sonra yerine getirilmek üzere vaktinde eda edilmemek*‖ **kaza yapmak,** *Yaptığı iş dolayısıyla kazaya uğramak.*| **kazaya uğramak,** *Ansızın kötü ve tehlikeli bir olgu karşısında kalmak; bir bela ile karşılaşmak.*

kaza[3], [kaz-mak > kaz-ağı] *(kaza:) {ağız} is.* **1.** Bakırcıların kap kalaylamak için kullandıkları demir araç. **2.** Tahta kaşıkları içini kazıyıp biçim vermekte kullanılan araç. **3.** Kaldıraç. [DS]

kazacık, -ğı [kaza-cık] *{ağız} is.* Marangoz aletleri yapılan sert kereste. [DS]

kazaç, -cı [kaz-mak > kaz-aç] *{ağız} is.* **1.** Harmanda sap toplamaya yarayan ucu eğri ahşap araç. **2.** Üvendirenin ucundaki yassı demir. [DS]

kazaen, [Ar. ḳażā'en قضاءً] *(kaza:'en) {OsT} zf.* Bilmeden; istemeyerek; farkında olmadan; kaza ile; kazara.

kazagu, [kazı-mak > kazı-ğu] *{ağız} is.* Bel ve kürek gibi araçların çamurlarını sıyırmaya yarayan araç; sıyırgı. [DS]

kazaguç, [ḳara + koç] *{eAT} is.* Evcilleştirilmiş veya bakımlı at sürüsü. [DK]

kazağ, [kazı-mak > kazağ] *{ağız} is.* **1.** Rende. **2.** Parkeleri kazımaya yarayan bir araç; sistire. [DS]

kazağaç, -cı [kaz-ı-mak > kaz-ı-ğaç] *{ağız} is.* **1.** Sıyırgı. **2.** Teknedeki hamurları kazımaya yarayan araç. **3.** Sabanın çamurunu kazımaya yarayan araç. [DS]

kazağı, [kaz-ı-mak > kaz(ı)-ağı / kazavu > kazağı] *is.* **1.** *{ağız}* Teknedeki hamuru sıyırmaya yarayan araç. [DS] **2.** *{ağız}* Bakırcıların kapları kalaylamak için kullandıkları bir demir araç. Kazıma ve temizleme işlerinde kullanılan demir araç. [DS] **3.** *{ağız}* Kaldıraç. [DS] **4.** *{ağız}* Çalı süpürgesi. [DS] **5.** *{ağız}* Kullanıla kullanıla eskimiş süpürge. [DS] **6.** Tarih öncesi devirlerden kalma en uzun kenarı düzeltilmiş taş parçasından ibaret araç.

kazaha, [Ar. ḳażā > ḳażāhā قضاها] *(kaza:ha:) {OsT} is.* İlçeler; kazalar; kadılık merkezleri.

kaza'î, [Ar. ḳażā' > ḳażā'ī قضائی] *(kaza:i:) {OsT} sf.* Yargı görevi ile ilgili; hüküm vermeye ilişkin. ☐ **kazā'î ictihad,** *{OsT} huk. Yargı kararlarının birleştirilmesi.*| **kazā'î murākabe,** *{OsT} huk. Yargı denetimi.*| **kazā'î rüşd,** *{OsT} huk. Yasa önünde ergin sayılma.*| **kazā'î salāhiyet,** *{OsT} huk. Yargılama yetkisi.*| **kazā'î tasarruf,** *{OsT} huk. Yargılama yetkisi; yargı işlemi.*

kazak[1], **-ğı** [kazak] *is.* **1.** Göçebe; akıncı. **2.** Başıboş; özgür. **3.** (Özel isim; K ile) bir Türk kavmi; bu kavimden olan kimse. **4.** (Özel isim; K ile) Güney Rusya'da yaşayan bir Slav kavmi ve bu kavimden olan kimse. **5.** İran ve Rusya'da atlı süvari birliklerine verilen isim. **6.** *{ağız}* Çocuğu olmayan adam. [DS] **7.** *{ağız}* Sünnet olmamış adam. [DS] **8.** Karısına söz geçirebilen ve dediklerini yaptırabilen erkek. **9.** *{ağız}* Sakal bırakmamış orta yaşlı adam. [DS] **10.** *{ağız}* Evli erkek. [DS] **11.** *{ağız} sf.* Genç; taze. **12.** *{ağız}* İnatçı. [DS] ☐ **Kazak çömelmesi,** *Bir bacağı bükerken diğerini önde tutmak biçiminde yapılan spor alıştırması.*

kazak[2], **-ğı** [T. Kazak > İt. casacca > Fr. casaque] *is.* **1.** Baştan giyilen, kollu veya kolsuz, yün örme üstlük. **2.** Cokeylerin giydiği renkli gömlek.

kazak[3], **-ğı** [kazı-mak > kaz-ak] *{ağız} is.* Tekneden hamur kazımaya yarayan araç. [DS]

kazak[4], **-ğı** [kazak] *{ağız} is.* **1.** Aşığın girintili çıkıntılı yanı. **2.** Aşığın düz yanı. [DS]

kazak[5], **-ğı** [kozak] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kazak[6], **-ğı** [kazak] *{ağız} is.* Erkek keklik. [DS]

Kazakça, [kazak-ça] *is.* **1.** Kazakistan Türklerinin konuştuğu Türk lehçesi; kuzeybatı Türk dili. **2.** *sf.* Bu dille yazılmış veya söylenmiş olan.

kazakçı, [kazak-çı] *{ağız} is.* Başa takılan çember. [DS]

kazake, [kazake / kazeke / kazeki] *{ağız} is.* **1.** Palto. **2.** → kazeki. [DS]

kazaki, [kazaki / kazeke / kazeki] *{ağız} is.* **1.** Aba. **2.** → kazeki. [DS]

kazaklık, -ğı [kazak-lık] *is.* Kazak olma durumu; karısına söz geçiren ve dediğini yaptıran erkeğin niteliği.

kazal, [Ar. ġazel] *{ağız} is.* **1.** Sonbaharda dökülen yapraklar. **2.** Mısırın sap ve yaprakları. **3.** Kapçık. **4.** Kesilmiş ve kurumuş dal ve yaprakları. [DS]

kazala, [kaz+ala ?] *{ağız} is.* Tüyü beyaz ve sarı, gagası sarılı siyahlı, ayakları turuncu bir tür yaban ördeği. [DS]

kazalaç, -cı [kaz-ala-ç ?] *{ağız} is.* Sabanın ucunda kayışı tutmaya yarayan delikteki ağaç çivi. [DS]

kazalamak, [kaz-mak > kaz-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bozmak. **2.** Karıştırmak. [DS]

kazalmak, [kaz-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Dik durmak, başı arkaya atıp göğsünü germek. **2.** Gururlanmak; büyüklenmek; kibirlenmek. [DS]

kazalı, [kaza-lı] *(kaza:lı) sf.* **1.** Kazası olan. **2.** Kaza geçirmiş, kazaya uğramış olan. **3.** (Yolculuk, iş vb. için) kaza geçirilen. **4.** (İl için) belirtilen sayıda ilçesi olan. **5.** (Kişi için) ilçede oturan; ilçeden olan.

kazalmak, [kaz-al-mak / kas-al-mak] *gçsz. f. [-ır]* Dik durmak; gururla göğsünü kabartmak.

kazamak, -ğı [kaz-mak > kaz-a-mak] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

kazamat, [İt. casamatta] *is.* **1.** Obüslerden, bombalardan korunmak için yerin altına yapılmış siper; gömme siper; istihkâm. **2.** Tahkim edilmiş küçük yapı.

kazan[1], [*eT.* kaz-ġan > kazan / Ar. ḫazzān *(çok biriktiren)* خزان] *is.* **1.** Çok miktarda yemek pişirilen, bir sıvı veya su kaynatılan büyük ve derin kap. **2.** Buhar makinelerinde, kalorifer düzeninde suyun kaynatıldığı kapalı kap. **3.** Büyük top. **4.** *matb.* Baskı makinelerinde kâğıdın üzerine dolanarak basıma gönderildiği silindir şeklindeki kısım. **5.** *{ağız}* Soba. [DS] 🗗 **kazan ağardan,** *{ağız} Kalaycı.* [DS]|| **kazan ayarı,** *matb. Baskının istenilen nitelikte olması için sayfanın yükseltilip alçaltılması.*|| (bir yer) **kazan** (biri) **kepçe olmak,** *O kimse tarafından belirtilen yer tamamen araştırılmak.*|| **kazan dairesi,** *1. Fabrika, konut ve okullarda kalorifer kazanının kurulu bulunduğu bölme. 2. Gemilerde buhar kazanının bulunduğu yer.*|| **kazan enciği,** *{ağız} Küçük kazan.* [DS]|| **kazan eniği,** *{ağız} Küçük kazan.* [DS]|| **kazan götü,** *{ağız} Gök yüzünü kaplayan kara bulut.* [DS]|| **kazanı kapalı kaynamak,** *1. Yaptığı işi gizlilik içinde yürütmek; yaptığı işin iç yüzü bilinmemek. 2. Özel hayatı kimse tarafından bilinmemek.*|| **kazan-ı şerif,** *{OsT} tar. Hacı Bektaş Veli'nin içinde çorba pişirdiğine inanılan, Yeniçeri ocağındaki kutsallık izafe edilen kazan.*|| **kazan kabı,** *{ağız} Büyük kıl heybe.* [DS]|| **kazan kâğıdı,** *matb. Baskıyı düzenlemek için kazanın etrafına sarılan kauçuk yaprak.*|| **kazan kaldırmak,** *{OsT} 1. tar. Yeniçeriler tarafından yemek pişirilen kazanları ocaklardan alınarak Et Meydanına getirmek suretiyle saraydan bir istekte bulunmak; isyan etmek. 2. Yöneticinin bir tutumu dolayısıyla topluca baş kaldırmak; beğenilmeyen bir davranış karşısında ayaklanmak; isyan etmek.*|| (bir yerde) **kazan kaynamak,** *Orada karışıklık olmak.*|| **kazan kocası,** *{ağız} Kaynayan çamaşırı karıştırmaya yarayan sopa.* [DS]|| **kazan koymak,** *{ağız} Çamaşır yıkamak.* [DS]|| **kazan kulpu,** *{ağız} Gökkuşağı.* [DS]|| **kazan kurbağa,** *{ağız} Geceleri dolaşan bir kara kurbağası.* [DS]|| **kazan mevcudu,** *as. Bir günde yemek yiyecek olan er sayısı.*|| **kazan taşı,** *Kalsiyum tuzlarının ısıtıldığı kazanların dibinde oluşan kireç tabakası; kefeki.*

kazan, [*eT.* kaz-ġan] *{ağız} is.* **1.** Sazlık yerlerde dibi görünmeyen derin sulu yer. **2.** Girdap; çevrik. [DS] 🗗 **kazan ağzı,** *{ağız} 1. Kuyu. 2. Su çevrisi.* [DS]

kazancı, [kazan-cı] *is.* **1.** Kazan yapan veya satan kimse. **2.** Buhar kazanlarını ateşleyen kimse; ateşçi. 🗗 **kazancı dede,** *{OsT} tasvf. Mevlevi tekkelerinde mutfak görevlilerinden biri; aşçı dedenin yardımcısı.*|| **kazancı postu,** *{OsT} tasvf. Mevlevi tekkelerinde kazancı dedenin oturduğu post.*

kazancılık, -ğı [kazan-cı-lık] *is.* Kazancının işi, mesleği.

kazanç, -cı [kazġanç > kazan-ç] *is.* **1.** Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen gelir; temettü. **2.** Ticarî bir işlemden doğan kâr. **3.** Yarar; çıkar; kâr. **4.** Belli bir sürede elde edilen gelir. **5.** *mecaz.* Belli bir alanda yararlı olacağına inanılan kişi.

kazançlı, [kazan-ç-lı] *sf.* **1.** Kazanç getiren. **2.** Yarar sağlayan. **3.** (Kişi için) kazancı olan; kazanmış olan.

kazançsız, [kazan-ç-sız] *sf.* **1.** Kazanç getirmeyen. **2.** Yarar sağlamayan **3.** (Kişi için) kazancı olmayan; kazanamamış olan.

kazandırıcı, [kazan-dır-ıcı] *sf.* Kazandırmak işini yapan; kazandıran.

kazandırma, [kazan-dır-ma] *is.* Kazanmasını sağlamak eylemi.

kazandırmak, [kazan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kazanmasını sağlamak; elde etmesine sebep olmak.

kazandibi, [kazan+di(p)-i] *is.* Tavukgöğsü pişirilen kazanın çeperindeki yanık kısım. 🗗 **kazandibi muhallebi,** *mutf. Piştikten sonra dibine pudra şekeri ekilmiş bir tepside altı ve üstü yanık bir hâl alıncaya kadar tekrar pişirilmiş muhallebi.*

kazanılma, [kazan-ıl-ma] *is.* Kazanmak eyleminin yapılması durumu.

kazanılmak, [kazan-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kazanmak eylemi yapılmak.

kazanılmış, [kazan-ıl-mak > kazan-ıl-mış] *sf.* Önceden elde edilmiş, sahip olunmuş. 🗗 **kazanılmış bağışıklık,** *biy. Bazı hastalık etkenlerine karşı önceden B ve T lenfositleri tarafından sağlanmış bulunan ve vücuda bir mikrop girmesi hâlinde hemen o mikrobu tanıyarak harekete geçen bağışıklık düzeneği.*|| **kazanılmış bağışıklık eksikliği arazı,** *tıp. Bir retrovirüs tarafından meydana getirilen, kan ve kan ürünleri nakli ile eşeysel yolla bulaşan öldürücü T hücreleri noksanlığı hastalığı; Acquired İmmunodefiency Syndrome (AIDS).*|| **kazanılmış davranış,** *biy. psikol. Şartlanma ya da öğrenme ile edinilmiş davranış.*|| **kazanılmış karakterler,** *Kalıtımla ilgisi olmayan, çevre değiştirmek veya eğitim yoluyla canlıda oluşan yapı, şekil ve manevi değişiklikler.*

kazanım, [kazan-ım] *is.* **1.** Kazanmak eylemi. **2.** Kazanılan şey; elde edilen nesne.

kazanış, [kazan-ış] *is.* Kazanmak eylemi veya biçimi.

kazankara, [kazan+kara] *{ağız} is. bot.* Ebegümeci. [DS]

kazankarası, [kazan+kara-s-ı] *is. bot.* Ebegümeci.

kazanlık, -ğı [kazan-lık] *is.* **1.** Kazanların konulduğu yer. **2.** Mevlevi tekkelerinde, mutfağın altında lokma kazanlarının konulduğu bodrum.

kazanma, [kazan-ma] *is.* Kazanmak eylemi.

kazanmak, [*eT.* kaz-ġa-n-mak > kazan-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kazanç sağlamak; kâr elde etmek. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Olumlu ve iyi bir sonuç elde etmek. **3.** (Piyango vb. için) isabet etmek; çıkmak. **4.** (Dava için) kendi lehine karar elde etmek. **5.** (Ödül

için) değer görülmek; elde etmek; sahip olmak; almak. **6.** (Okul, bölüm vb. için) girme hakkını elde etmek. **7.** (Hastalık, sakatlık vb. için) yakalanmak; uğramak. **8.** (Zaman, yer, nesne vb. için) tasarruf etmek; artırmak. **9.** (Yer, ülke için) almak; fethetmek; hakim olmak. **10.** *mecaz.* Kendi tarafına çekmek; bağlığını elde etmek; kendine bağlamak. **11.** *dönşl. f.* (Oyun, karşılaşma vb. için) yenmek; galip gelmek. **12.** (Bir şeyden) kazançlı çıkmak.

kazar[1], [İng. **quasi star** > quasar] *is.* Çok uzakta ve güçlü radyoaktif kaynakları olan gök cisimleri kümesi.

kazar[2], [Ar. ḳaẕar قذر] *{OsT} is.* Kirlenme; pislenme.

kazara, [Ar. ḳażā' + Far. -rā قضارا] *(kaza:'ra:) {OsT} zf.* **1.** Bir kaza sonucu; bilmeden; irade dışı olarak yapılan; yanlışlıkla; kazaen. **2.** Rastgele; tesadüfen. **3.** *bağ.* Şayet; eğer.

kazaratar, [kaz-ar+at-ar] *is.* Eklemli bir kol üzerinde hareket edebilen kepçe ile kazı yapan motorlu makine; kazı makinesi; ekskavatör; kazmaç.

kazarka, [? kazarka] *is. zool.* Angut.

kazasız, [kaza-sız] *(kaza:sız) zf.* Kazaya uğramadan; kazadan uzak. 🗗 **kazasız belasız,** *Kaza geçirmeden; kazaya uğramadan; kaza yapmadan.*

kazaska, [Kazak > Rus. kazaska *(kazak kızı)*] *(kaza'ska) is.* Oyuncular tarafından tek tek sunulan, ayak figürlerine dayanan, Kazak kökenli bir Kafkas yöresi halk oyunu.

kazasker, [Ar. ḳāḍīü'l-ʿasker قاضی عسکر] *{OsT} is.* **1.** *tar.* İmparatorluk döneminde, ordu mensuplarının hukuk ve yargı işlerine bakan en yüksek rütbeli kadı. **2.** En yüksek bilim ve yargısal rütbe. **3.** İmparatorluk döneminde Avrupa ve Asya topraklarındaki kadıların başında bulunan kadı.

kazaskerlik, -ğı [kazasker-lik] *is.* Kazaskerin görevi ve makamı.

kazav, [? kazav] *{ağız} is.* **1.** Ciğer. **2.** Yürek. [DS]

kazavan, [kas-ağan ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) kendini beğenen, kasılarak yürüyen. [DS]

kazavat, [karavat / kazavat] *{eAT} is.* Genelev. [DK]

kazavu, [kaz-mak > kaz-ağu] *{ağız} is.* **1.** Çamur kazımaya yarayan sürgü; sıyırgı. **2.** → kazaç. [DS]

kazaya, [Ar. ḳażā' > ḳażiyye > ḳażāyā قضایا] *(kaza:ya:) {OsT} is. man.* Önerme; kaziyeler. 🗗 **kazāyā-yı mantıkiye,** *{OsT} mant. Mantıklı kıyaslamalar.*

kazayağı, [kaz+aya(k)ı] *is.* **1.** *bot.* Ispanakgillerden, kırlarda yetişen, yaprağı kaz ayağını andıran, taze iken sebze olarak yenilen, erdişi çiçekli otsu bitki, *(Chenopodium botrys).* **2.** Çok çengelli askı. **3.** Açık turuncu renk. **4.** *dnz.* Gemilerde yük kaldırmak için kullanılan, uçlarında kanca bulunan bir tür sapan. **5.** Terzilikte zikzaklı dikiş; hristo teyeli. **6.** *anat.* Birtakım kas kirişlerinin kaval kemiğinin iç üst kısmına yapıştığı yere verilen ad.

kazayağıgiller, [kaz+aya(k)-ı-gil-ler] *is. bot.* Ülkemizde 7 cins ve 71 türü bulunan, yaprakları almaşık veya karşılıklı dizilişli çiçekleri ışınsal simetrili, taç yaprakları olmayan, meyveleri etli yapı ile çevrilmiş fındıksı ya da kapsül tipte, çoğunlukla tuzlu topraklarda yetişen çok yıllık otsu ve çalımsı bitkiler familyası, *(Chenopodiaceae).*

kazaz, [Ar. ḳazz > ḳazāz قزاز] *(kazza:z) {OsT} is.* Ham ipeği işleyen veya satan kimse; ipekçi.

kazazede, [Ar. ḳażā' + Far. -zede قضازده] *{OsT} sf.* **1.** Kaza geçirmiş olan; kazaya uğramış olan. **2.** *is.* Kaza geçirmiş kimse.

kazbağı, [kaz+bağ-ı] *{ağız} is.* Çocuk önlüğü. [DS]

kazbaz, [? kazbaz قازباز] *{OsT} is.* Küçük çocuk giyeceği; zıbın.

kazboku, [kaz+bok-u] *sf.* **1.** Yeşile çalan kirli sarı. **2.** *is.* Bu renkte olan.

kazboynu, -nu -yunları [kaz+boy(u)n-u] *is.* Bumbaların düşey ve yatay hareketlerini sağlamak için topuklarına konulan iki yönlü menteşe.

kazçı, [kaz > kaz-çı] *{eT} is.* Kaz avcısı. [Nevâyî]

kazdağlı, [kaz+dağ-(ı)-lı] *{ağız} sf.* **1.** Tembel; kalın kafalı; sersem. **2.** Kendini beğenmiş, kasılarak yürüyen. [DS]

kazdaklamak, [kaz-mak > kaz-dak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yeri oyar gibi dürtmek. [DS]

kazdırma, [kaz-dır-ma] *is.* Kazmak işini yaptırmak eylemi.

kazdırmak, [kaz-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kazmak işini birine yaptırmak.

kazein, [Lat. caseus *(peynir)* > Fr. caséine] *is.* **1.** Sütte bulunan pıhtılaştırıcı protein maddesi. **2.** Kaymağı alınmış sütün mayalanarak pıhtılaştırılması ve suyunun alınması suretiyle elde edilen madde. 🗗 **kazein tutkalı,** *Ekşi sütten kireç yardımıyla elde edilen ve soğuk olarak kullanılan bir marangoz yapıştırıcısı.*

kazeki, [? kazeki / gazeki] *{ağız} is.* İşlemeli çuhadan yapılmış kısa ceket. [DS]

kazet, [Fr. casette] *is.* Pişirme sırasında, ateşin doğrudan doğruya etkisinden korumak için pişirilecek parçanın içine konduğu ateşe dayanıklı toprak kap.

kazevi, [Ar. ḳazevī قزوی] *{OsT} is.* Sazdan yapılan, pirinç, hurma vb. taşınabilen, büyük kulpsuz sepet; zembil.

kazez, [? kazez] *{ağız} is.* İki yaşında dişi koyun. [DS]

kazf, [Ar. ḳaẕf قذف] *{OsT} is.* **1.** Atma; fırlatma. **2.** İftira. **3.** *huk.* Namuslu bir kadını zina ile suçlama. 🗗 **kazf-i bi-tarîki'l-kināye,** *{OsT} huk. Bir kimseye kinayeli bir şekilde zina isnat etmek.*‖ **kazf-i muallak,** *{OsT} huk. Bir şarta bağlanan zina isnadı.*‖ **kazf-i muzâf,** *{OsT} huk. Bir vakte bağlı ola-*

rak zina isnadı.|| **kazf-i sarîh,** *{OsT} huk. Açık bir anlatımla yüklenen zina suçlaması.*

kazgaç, -cı [kaz-mak > kaz-gaç] *{ağız} is.* → kazağı. [DS]

kazgak, [kaz-ġa-mak > ḳaz-ġa-ḳ] *{eT} is.* Yarar; fayda; kazanç. [ETY]

kazgamak, [kaz-mak > kaz-ġa-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Toprağı kazarak elde etmek; zorla elde etmek; kazanmak

kazgan, [kaz-mak > kaz-ġan قزغان] *{eT} is.* **1.** Sel sularının yardığı yer. [DLT] **2.** *{eAT}* Kazan. 🗗 **kazgan yer,** *{eT} İçerisinde, çatlaklar, bataklıklar, yarlar bulunan yer.* [DLT]

kazganç, [kaz-mak > kaz-ġā-mak > kaz-ġa-n-mak > kazgan-ç] *{eT} is.* Kazanç; gelir. [İKPÖy.] [ETY] [DLT] [EUTS] [Gabain]

kazganmak, [kaz-mak > kaz-ġā-mak > kaz-ġa-n-mak] *{eT} dönşl. f.* **1.** Kazanmak; başarmak; elde etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Nevâyî] **2.** Toplamak; biriktirmek. [ETY] **3.** Zapt etmek elde etmek; fethetmek. [Tekin] [EUTS] 🗗 **kazganu birmek,** *{eT} Kazanıvermek.*

kazgıç, -cı [maz-mak > kaz-gıç] *{ağız} is.* **1.** Tandırdan ekmeği çıkarmaya yarayan araç. **2.** Bitki kökü sökmeye yarayan ucu sivriltilmiş sopa. **3.** Geniş ağızlı kazıyıcı araç. [DS]

kazgılıç, -cı [kaz-gıç / kaz+kılıç] *{ağız} is.* Bitki kökü sökmeye yarayan ucu sivri ağaç parçası. [DS]

kazguk, [kaz-mak > kaz-ñuk / kaz-ġuk] *{eT} is.* Kazık; direk. [Gabain] [EUTS]

kazğıç, -cı [kaz-gıç] *{ağız} is.* → kazgıç. [DS]

kazı[1], [kaz-mak > kaz-ı] *is.* **1.** Toprağı kazma işi; hafriyat, *(1935).* **2.** Toprak altında kalmış tarihî eserleri, belgeleri ortaya çıkarmak için yapılan, bilimsel ve teknik yollara uygun olarak yapılan kazma ve araştırma işi. **3.** Ahşap ve metal üzerine çok derin olmayan yarıklar açarak yapılan süsleme, resim veya yazı oyma sanatı; hak; gravür. **4.** *huk.* Taşınır ve taşınmaz bütün eski eserleri bulma, inceleme, araştırma ve meydana çıkarma gibi amaçlarla yapılan işlemlerin tümü. 🗗 **kazı bilimci,** *Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri inceleyen, araştıran, değerlendiren uzman; arkeolog.*|| **kazı bilimi,** *Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri tarih ve sanat değeri açısından inceleyen, araştıran bilim dalı; arkeoloji.*|| **kazı bilimsel,** *Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserlerle ilgili; arkeolojik.*|| **kazı kalemi,** *1. Oyma işlerinde kullanılan sivri uçlu çelik kalem. Kare veya sekizgen kesitli, bir ucu piramit şeklinde sona eren, heykeltıraşların taşa kabaca şekil vermekte kullandıkları çelik çubuk; kazıma kalemi.*

kazı[2], [kazī] *(kazı:) {eT} is.* Şişmanlıktan insan karnındaki girinti ve çıkıntılar. [DLT]

kazı[3], [Ar. ḳāżī قاضی] *(ka:zı:) {OsT} is.* → kadı.

kazıcak, -ğı [kaz-ı-mak > kaz-ı-y-acak] *{ağız} is.* → kazağı. [DS]

kazıcı[1], [kaz-ıcı] *sf.* Kazmak eylemini yapan.

kazıcı[2], [kaz-ı-cı] *is.* **1.** Kazı yapan kimse; hafir. **2.** Oyma işleriyle uğraşan sanatçı.

kazıg, [kaz-mak > kaz-ıġ] *{eT} is.* Toprak kazılarak elde edilmiş mal. [İKPÖy.]

kazığaç, -cı [kaz-ı-mak > kazı-gaç] *{ağız} is.* → kazaç. DS]

kazık, -ğı [kaz-mak > kaz-ñuk / kaz-ġuk > kaz-ık] *is.* **1.** Yere veya bir yere çakmak, saplamak amacıyla ucu sivriltilmiş odun parçası. **2.** Bir ucu toprağa gömülü, biraz kalın ve uzun sopa; direk. **3.** Binaların temelinin oturtulduğu toprak içine dikine gömülü uzun beton kütleleri. **4.** Eskiden idam mahkûmlarını üzerine oturtmak suretiyle işkence ederek öldürmekte kullanılan, yere çakılmış ucu sivri odun parçası. **5.** Bu şekilde uygulanan ceza. **6.** *argo.* Alış verişte aldatma ve aldanma. **7.** *spor.* Yağlı güreşte, güreşçinin, elini rakibinin kispeti içine sokarak yaptığı bir oyun. **8.** *{ağız}* Havuç. [DS] **9.** *{ağız}* Sandalye. [DS] **10.** *{ağız}* Kök saldığı hâlde topraktan çıkmamış tohum. [DS] **11.** *sf.* (Satın alınan mal için) fiyatı çok yüksek. **12.** *{ağız}* İnatçı. [DS] **13.** *{ağız}* İnce uzun sopaları yere, çamura çakarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS] 🗗 **kazık arabası,** *{ağız} Ekin saplarını taşımakta kullanılan basit kızak.* [DS]|| **kazık atmak,** *argo. 1. Alış verişte birini aldatmak. 2. Bir malı değerinden yüksek fiyata satmak.*|| **kazık ayak,** *{ağız} 1. (Kişi için) çok dolaşan; yorulmak bilmeyen.* [DS]|| **kazık gibi,** *1. Sert ve dik. 2. Donmuş.*|| **kazık hattı,** *Kazıklardan yapılmış tahta duvar.*|| **kazık kadar olmak,** *(Çocuk için) çocukluktan çıkmak; aklı erer olmak; yaptıklarından sorumlu tutulabilecek kadar büyümüş olmak.*| **kazık kakmak,** *1. argo. Çok uzun yaşamak. 2. Oturduğu veya durduğu yere bağlanmış gibi hiç kıpırdamadan yerleşip kalmak; yerinden kıpırdamamak.*|| **kazık kesilmek,** *Sertleşmek; dikleşmek.*|| **kazık kök,** *bot. Dikine giden ana kök.*|| **kazık marka,** *argo. Çok pahalı.*|| **kazık yemek,** *argo. Alış verişte aldatılmak.*|| **kazık yemiş,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kazık yutmuş gibi durmak,** *1. Bir iş yapılırken yardım etmeden beklemek. 2. Dimdik durmak.*

kazıkazan, [kaz-ı+kazan] *is.* Üzerine örtülü kalaylı kâğıt kazındığında üç haneyi de dolu bulmak esasına dayanan talih oyunu.

kazıkçı, [kazık-çı] *is.* **1.** Kazık yapan kimse. **2.** *sf. argo.* Pahalı mal satan; alış verişte aldatan. **3.** *sf.* (Pehlivan için) güreşte kazık oyunlarıyla tanınan. **4.** (Yönetici) suçluları kazığa oturtmakla tanınan.

kazıklama, [kazık-la-ma] *is.* **1.** Kazıklamak eylemi. **2.** *{ağız}* Fıtık hastalığı. [DS] **3.** *{ağız}* Yapılarda duvara enlemesine konulan taş. [DS] **4.** *{ağız}* Buğday biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap; anız. [DS]

kazıklamak, [kazık-la-mak] *gçl. f. [-ır] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir yere veya bir şeye kazık çakmak. **2.** Bir yerin sınırlarını ölçüm araçlarıyla belirledikten sonra kaybolmaması için uçlara kazık çakmak. **3.** (Eskiden uygulanan) suçluyu kazığa oturtarak öldürmek suretiyle cezalandırmak. **4.** *argo.* Alış verişte birini aldatmak. **5.** *gçsz. f.* (Şoförler için) iş yapmayarak boş beklemek. **6.** *{ağız}* Rahatsız etmek. [DS] **7.** *{ağız}* Bekletmek. [DS] **8.** *{ağız}* Arsayı bölümlere ayırmak; parsellemek. [DS]

kazıklanma, [kazık-la-n-ma] *is.* Kazıklamak eylemine uğrama durumu.

kazıklanmak, [kazık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Bir yer veya bir şey için) kazık çakılmak. **2.** Bir yerin sınırlarını ölçüm araçlarıyla belirledikten sonra kaybolmaması için uçlara kazık çakılmak. **3.** (Eskiden, suçlu için) kazığa oturtmak suretiyle cezalandırılmak. **4.** *argo.* Alış verişte aldatılmak. **5.** *dönşl. f.* Kazık sahibi olmak; kazık edinmek. **6.** *{ağız}* Beklemek. [DS]

kazıklayış, [kazık-la-y-ış] *is.* Kazıklama eylemi veya biçimi.

kazıklı, [kaz-ık-lı] *sf.* **1.** Kazığı olan. **2.** İçinde veya üzerinde kazık bulunan. **3.** Kazık ile desteklenmiş olan. **4.** (Arsa vb. için) kazık çakılarak sınırları belirtilmiş olan. **5.** (Yönetici için) kazığa oturtma cezası uygulamakla tanınmış olan. 🗗 **kazıklı humma,** *tıp. Vücuda açık yaralardan giren, toprak veya hayvan gübresinde yaşayan bir basilin yol açtığı, kasların sürekli kasılması ile kendini gösteren, ağrılı ve ateşli bir hastalık; tetanos.* | **kazıklı tahkimat,** *as. Kazıklarla yapılmış korunak.*

kazıl, [Ar. ġazl [EREN] > kazıl قزل] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Çadır çulu, çuval vb. dikmekte kullanılan keçi kılından bükülmüş ip veya sicim. **2.** Kıl ve yün yumak. **3.** Çuvaldız. [DS] 🗗 **kazıl kıvratmak,** *{ağız} İyi ve kazançlı bir iş yapmak; kazanç getiren işleri becermek.* [DS]

kazılcı, [kazıl-cı] *{ağız} is.* Kıl ip ve bu ipten örülmüş yular, kolan, çuval, torba vb. şeyler yapan kimse. [DS]

kazılı, [kaz-ıl-ı] *sf.* **1.** Kazılmış olan. **2.** Kazı yapılarak araştırılmış olan. **3.** Kazılarak süsleme yapılmış olan.

kazılık, [kazī-lık] *{eAT} sf.* (At için) büyük, güçlü ve iyi cins. [DK]

kazılış, [kaz-ıl-ış} *is.* Kazılmak eylemi veya biçimi.

kazılma, [kaz-ıl-ma] *is.* Kazmak eyleminin yapılma durumu.

kazılmak, [kaz-mak > kaz-ıl-mak قزلق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kazmak işi yapılmak; kazmak eylemine uğramak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *{OsT}* Silinmek; aşınmak. 🗗 **kazılarak aşınma,** *Akarsular tarafından taş toprak parçaları kazılıp götürülmek suretiyle meydana gelen aşınma.*

kâzım, [Ar. kāẓım كاظم] *(kâ:zım) {OsT} sf.* Kendini tutan; öfkesini yenen. 🗗 **kâzımü'l-gayz,** *Öfkesini yenen.*

kazım[1], [kaz-mak > kaz-ım] *is.* Kazmak eylemi; kazı işi.

kazım[2], [kaz-ı-mak > kaz-ı-m] *is.* Kazımak eylemi; kazıma işi.

kazım[3], [Ar. ḳażın > ḳāżım / ḳāżıma قاضم / قاضمه] *(ka:zım, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Kemiren; kemirici. 🗗 **kāzıme-i zātü't-terkova,** *{OsT} zool. 1. Kunduz. 2. Sincap.*

kazıma, [kaz-ı-mak > kaz-ı-ma] *is.* **1.** Kazımak eylemi. **2.** Dericilikte, derinin kıllarını kesici bir araçla temizleme işlemi. **3.** Kazı kalemi ile ahşap veya metal bir levhayı oyma. **4.** Maden ocaklarında bir kuyuyu alttan oyarak derinleştirme. **5.** *tıp.* Gereksiz bir dokuyu veya hastalıklı kısmı, sağlıklı kısımdan bıçaklar yardımı ile sıyırıp alma işlemi; kürtaj. **6.** Toprağın alt tabakasını üste getirmeden özel sabanlarla işleme. 🗗 **kazıma resim,** *Ahşap ve metal üzerine çok derin olmayan yarık ve oyuklar açarak yapılan resim veya yazı; oyma; hak; gravür.*

kazımak, [kaz-mak > kaz-ī-mak قازيمق] *gçl. f. [-r]* **1.** *{eT} {eAT}* Kazmak; eşmek; deşmek. [DLT] [Yüknekî] **2.** Bir şeyin yüzündeki istenmeyen şeyleri veya bir tabakayı keskin bir bıçak türü araçla temizlemek. **3.** *{eAT}* Sert bir şekilde kaşımak; tırmalamak; tahriş etmek. **4.** *{OsT}* Tüylerini veya kıllarını dipten kesmek; tıraş etmek. **5.** Kökünden söküp atmak; yok etmek. **6.** Yüzeyden temizleyerek çıkarmak; silmek. **7.** Keskin bir araçla yüzeyden çizmek; hakketmek. **8.** *argo.* Bir kimseyi boş sözlerle kandırmaya çalışmak. **9.** *argo.* Birinin elindeki bütün parayı almak. **10.** *{ağız} argo.* Önemsemek; etkilenmek; dikkate almak. [DS] **11.** Bir parçayı sistire ile temizlemek. **12.** Dericilikte, derinin kıllarını kesici bir araçla temizlemek. **13.** Maden ocaklarında bir kuyuyu alttan oyarak derinleştirmek. **14.** *tıp.* Gereksiz bir dokuyu veya hastalıklı kısmı, sağlıklı kısımdan bıçaklar yardımı ile sıyırıp alma işlemi; kürtaj yapmak. **15.** Toprağın alt tabakasını üste getirmeden özel sabanlarla işlemek. **16.** Derinleştirmek amacıyla bir oymanın üzerinden tekrar gitmek. **17.** *{ağız}* Saymak; önem vermek. [DS] **18.** *{ağız}* Saz çalmak. [DS]

kâzıme, [Ar. kāẓım > kāẓıme كاظمه] *(kâ:zıme) {OsT} sf.* Kendini tutan bayan; öfkesini yenen bayan.

kazımık[1], **-ğı** [kazı-mık > kazı-mık] *{ağız} is.* Süt, muhallebi veya yemek pişerken tencerenin dibinde meydana gelen yanık tabaka. [DS]

kazımık[2], **-ğı** [kazı-mık] *{ağız} is.* **1.** Teknedeki hamuru kesmeye ve kazımaya yarayan araç. **2.** Sabanın çamurlarını sıyırıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kâzımîn, [Ar. ḳāẓım > kāẓımīn كاظمين] *(kâ:zımi:n) {OsT} is.* Kendini tutanlar; öfkesini, hırsını yenenler.

kazın, [kā + ḏın] *{eT} is.* Kayın; dünür; hısım. [DLT]

kazınak, [kaz-mak >kaz-ın-mak > kazın-ak] *{eT} is.* Hazine.

kazınç, -cı [kazı-nç] *{ağız} is.* Şikâyet. [DS]

kazındı, [kaz-mak > kaz-ın-dı] *{eT} sf.* Kazıntı; kazılmış. 🗗 **kazındı toprak,** *{eT} Kazılmış toprak.* [DLT]

kazındırmak, [kaz-ın-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Zevksiz, sürekli çalgı çalmak. **2.** Başı ustura ile kazımak. [DS]

kazıngku, [kaz-ın-mak > kazıñ-kū] *(kazıñku:) {eT} is.* (İp için) karma karışık; dolaşık. [DLT]

kazınık, -ğı [kazı-mık / kazınık] *{ağız} is.* **1.** Teknedeki hamuru kesmeye ve kazımaya yarayan araç. **2.** Sabanın çamurlarını sıyırıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kazınma, [kazı-n-ma] *is.* **1.** Kendi kendine kazınmak eylemi. **2.** Kazıma eylemine uğrama.

kazınmak[1], kaz-mak > kaz-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kazmayı iş edinmek; kazar görünmek. [DLT]

kazınmak[2], [kaz-mak > kaz-ī-mak > kazı-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendi kendine tıraş olmak; derisini yüzercesine kendi tüy ve kıllarını kesmek. **2.** Sert bir şekilde kaşınmak. **3.** (Mide için) çok acıkmış olmak. **4.** *edil. f.* Kazımak eylemine uğramak; kazıma eylemi yapılmak. *{eT} (aym)* [DLT] **5.** *argo.* Elindeki bütün parası alınmak veya çalınmak. 🗗 **kazınıp kalmak,** *{ağız} Hayal kırıklığına uğramak.* [DS]

kazınmak[3], [kaz-mak > kaz-ı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hayvan için) eşinmek. [DS]

kazıntı, [kazın-mak > kazın-tı] *is.* **1.** Kazınan yerden çıkan parça, kırıntı, döküntü. **2.** (Yazı için) kazıma izi.

kazıntılı, [kaz-ı-ntı-lı] *sf.* (Yazı veya resim için) kazıntısı olan; kazıntı yapılmış olan.

kazışmak, [kaz-mak > kaz-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kazmak. [DLT]

kazıtma, [kaz-ı-t-ma] *is.* Kazıma işini yaptırma.

kazıtmak, [kaz-ı-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kazımak eylemini birine yaptırmak.

kazıyacak, -ğı [kaz-ı-y-acak] *is.* **1.** Arı kovanlarında yapışıp kalan petek ve diğer artıkları temizlemekte kullanılan uzun saplı ve ucu keskin araç. **2.** Hamur teknelerine yapışmış hamur artıklarını temizlemekte kullanılan yassı metal araç. **3.** Yolların düzeltilmesinde kullanılan ve yüzeyi belirli bir derinlikte kazımaya yarayan araç. **4.** *{ağız}* Rende. [DS] **5.** *{ağız}* Sabanın çamurlarını sıyırıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kazıycak, -ğı [kazı-y-(a)cak] *{ağız} is.* Hamur kesmekte ve teknedeki hamur kalıntılarını kazımakta kullanılan yassı metal araç. [DS]

kazıyıcı, [kaz-ı-y-ıcı] *is.* Kullanıldığı yere göre değişik biçim ve türleri bulunan, kazıma işlemlerinde kullanılan araç ve aletlere verilen ad; kazıma aracı. 🗗 **kazıyıcı uç,** *Ses kaydında kullanılan, elektrik işaretlerini kayıt yüzeyi üzerinde kalemin hareketine dönüştüren bir elektromanyetik uç.*

kazıyış, [kaz-ı-y-ış] *is.* Kazımak eylemi veya biçimi.

kâzib, [Ar. kiẕb > kāẕib / kāẕibe كاذب / كاذبه] *(kâ:zib) {OsT} sf.* **1.** Yalan söyleyen; yalancı; aldatıcı. **2.** Doğru ve gerçek olmayan; uydurma; yalan; sahte.

kazif, [Ar. ḳāẕif قاذف] *(ka:zif) {OsT} is.* Birinin zina yaptığını ileri süren kişi.

kazik, -ği [? kazik] *{ağız} is.* **1.** Küçük kazan. **2.** Yağ tavası. [DS]

kâzime, [Ar. kāẕime كاضمه] *(kâ:zime) {OsT} is.* Büyük şehir.

kaziye, [Ar. ḳażā > ḳażiyye قضيه] *{OsT} is.* **1.** Bir savı öne süren veya bir durumu dile getiren cümle; önerme; tez. **2.** Cümlecik; cümle. **3.** İspat edilebilir iddia; teklif; teorem; önerme. **4.** İş; husus; mesele; madde. 🗗 **kaziye-i anhā,** *{OsT} man. Sonuç önermesi.*|| **kaziye-i anhā öyle değil,** *{OsT}* → kazın ayağı öyle değil.|| **kaziye-i asliye,** *{OsT} dbl. Asıl cümle.*|| **kaziye-i hükmiye,** *{OsT} huk. Duruşmanın asıl konusu olan olay.*|| **kaziye-i külliye,** *{OsT} huk. Karara gerekçe olan konunun tümünü kapsayan madde.*|| **kaziye-i mücibe-i cüz'iye,** *{OsT} mant. Olumlu tikel önerme.*|| **kaziye-i mücibe-i külliye,** *{OsT} mant. Olumlu tümel önerme.*|| **kaziye-i muhkeme,** *{OsT} fel. Kesin yargı.*|| **kaziye-i sālibe,** *{OsT} fel. Olumsuz önerme.*|| **kaziye-i sālibe-i cüz'iye,** *{OsT} mant. Yadsılı tikel önerme.*|| **kaziye-i sālibe-i külliye,** *{OsT} man. Yadsılı tümel önerme.*

kazkanadı, [kaz+kana(t)-ı] *is. spor.* Yağlı güreşte, rakibin başı koltuk altına alındıktan sonra eller rakibin koltuk altlarından geçirilerek sırtta kilitlenmek suretiyle uygulanan bir oyun.

kazkuç, -cu [kaz-mak > kaz-guç] *{ağız} is.* Bitki kökü çıkarmakta kullanılan ucu sivriltilmiş sopa; kazgıç. [DS]

kazkuk, [kaz-mak > kaz-ġuk] *{eT} is.* → kazguk. [EUTS]

kazlamak[1], [kāz >kaz-lā-mak] *(kazla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kaza benzemek; kaz gibi olmak. [DLT]

kazlamak[2], [kaz-mak > kaz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Aldatmak. [DS]

kazlamak[3], [kaz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı]-yor]* Çiğnemek; basmak. [DS]

kazlar, [kaz-lar] *is. zool.* Kazsılar takımından iyi uçan, iyi yüzen göçücü su kuşlarını içine alan, tek familyası ördekgiller olan bir alt takım, *(Anseres).*

kazlınmak[1], [kaz-mak > kaz-(ı)l-ın-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kazılmak; çukurlar yapılmak. [DLT]

kazlanmak[2], [kaz-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* Aldatılmak. [DS]

kazma, [kaz-ma] *is.* **1.** Toprağı bir araç yardımıyla kabartma, kaldırma ve atma işi. **2.** Toprağı kazıp kaldırmak ve düzeltmekte kullanılan, ucu sivri ve keskin, ağaç saplı, T biçiminde bir el aracı. **3.** *sf.* Kazılarak yapılmış olan. ◻ **kazma diş,** *(İnsan için) üst damaktaki ön dişleri dışarı doğru çıkık ve uzun olan.*|| **kazma resim,** *Gravür.*|| **kazma takırtısı,** *{ağız} Ölünün arkasından verilen yemek.* [DS]

kazmacı, [kaz-ma-cı] *is.* **1.** Kömür ocağı, inşaat vb. yerlerde kazma ile çalışarak toprak veya kömür kazan işçi. **2.** Kazma yapıp satan kimse.

kazmaç[1], **-cı** [kaz-maç] *is.* Eklemli bir kol üzerinde hareket edebilen kepçe ile kazı yapan motorlu makine; kazı makinesi; ekskavatör; kazaratar.

kazmaç[2], **-cı** [kaz-maç] *{ağız} is.* Karadeniz bölgesinde yaprağını dökmeyen, yapraklarının kenarı dikenli dişli ve meyvesi parlak kırmızı renkli çalı görünümünde bir bodur ağaç; ışığan; çoban püskülü, *(İlex colchica, İ. aquifolium).* [DS]

kazmak[1], [kaz-mak قازمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir araçla toprağı kabartarak kaldırmak, oymak ve atmak; toprak kazmak; toprak çıkarmak. *{eT} (aym)* [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Bu yolla toprakta çukur, oyuk, yol veya kuyu oluşturmak. **3.** *{eAT}* İnce uçlu bir çelik kalemle metal veya taş üzerine yazı ve resim yapmak; hakketmek. **4.** *{eT}* (At için) haşarılanarak ve çamışlanarak ayağı ile yeri eşmek. [DLT] ◻ **kazdığı kuyuya kendisi düşmek,** *Başkası için hazırladığı tuzağa kendisi yakalanmak; (başkası için kötü bir şeyler tasarlayan biri için) o tasarladıklarına kendi uğramak.*|| **kaz kaz demiri,** *{ağız} Delgi; matkap.* [DS]

kazmak[2], [kazığ > kaz-mak قازمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* (At için) kazık çakıp bağlamak.

kazmalı, [kaz-mak > kaz-ma-lı] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kazmalık, -ğı [kaz-mak > kazma-lık] *{ağız} is.* Dağ eteklerinde bulunan çukurlar. [DS]

kazmayol, [kaz-ma+yol] *{ağız} is.* Şose. [DS]

kazmık[1], **-ğı** [kaz(ı)-mık قازمق] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Tencere dibinde yapışmış ve katılaşmış yanık yemek tabakası. **2.** Etin, kıyıldıktan sonra kütükte kalan ve sonra kazıyarak çıkartılan kısmı. [DS]

kazmık[2], **-ğı** [kaz-ı-mak > kaz-ı-mık] *{ağız} is.* → kazınık[2]. [DS]

kaznak[1], [kazğan-mak > kazğan-ak] *{eT} is.* Hazine. [KB]

kaznak[2], [kaz-(ı)n-mak] *{ağız} is.* Su birikintisi. [DS]

kazngu k, [kaz-mak > kaz-ğuk] *{eT} is.* Kazık. [DLT]

kazolit, [Kasola *(yer adı)* > Fr. kasolite] *is. min.* Sarıya çalan kahverenginde hidratlı, doğal alüminyum ve kurşun silikat.

kazsılar, [kaz-sı-lar] *is. zool.* Ağır vücutlu, uzun boyunlu, geniş ve yassı gagalı, kısa kuyruklu, perde ayaklı, iyi yüzen, dalan ve toplu hâlde yaşayan, birlikte göç eden karinalı kuşlar takımı, *(Anseriformes).*

kazturmak, [kaz-mak > kaz-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kazdırmak. [DLT]

kazuk[1], [kaz-mak > kazñuk / kaz-ğuk قزوق] *{eT} {eAT} is.* Kazık. [EUTS] [OKD]

kazuk[2], [kaz-mak > kaz-uk] *{eT} sf.* Kazılmış. [DLT] ◻ **kazuk arık,** *{eT} Kazılmış arık.* [DLT]

kazulet, [Ar. ḳāẕūre > ḳāẕūrāt قاذورات] *{OsT} sf.* Kaba ve çirkin olan; kocaman.

kazunguk, [kaz-mak > kaz-uñuk] *{eT} is.* Kazık. [DLT]

kazurat, [Ar. ḳāẕūre > ḳāẕūrāt قاذورات] *(ka:zu:rat) {OsT} is.* **1.** Pislik. **2.** İnsan ve hayvan pisliği. *(Bu kelime çoğul olmasına rağmen tekil kullanılmıştır.)*

kazure, [Ar. ḳāẕūre قاذوره] *(ka:zu:re) {OsT} is.* Pislik; murdarlık. *(Bu kelime dilimizde kullanılmamıştır.)*

kaz, -zzı [Ar. ḳazz قز] *{OsT} is.* Ham ipek.

kazzafe, [Ar. ḳaẕẕāfe قذافه] *(kazza:fe) {OsT} is.* Sapan.

kazzağı, [kazı-mak > kazı-gu] *{ağız} is.* Ustura. [DS]

kazzak, -ğı [kaz *(yans.)* > kaz(z)-a-k] *{ağız} is.* Çaylak. [DS]

kazzaz, [Ar. ḳazāz قزاز] *(kazza:z) {OsT} is.* İpek işleyen; ipek satan; ipekçi.

kb [Fr. kilobase] *kısalt.* Nükleik asitlerde 1000 nükleotide eşdeğer uzunluk biriminin kısaltması.

-ke-, [-ḳa- / -ke- / -ġa- / -ge-] *{eT} yap. e.* → -ka-

-ke, [-ḳa- /-ke / -ġa / -ga / -ge] *yap. e.* → -ka.

ke[1], [ke / kek *(yans.)*] *is.* Düzgün konuşamamayı, kekelemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *ke+ke, ke+ke-ç.*

ke[2], [kē] *(ke:) {eT} is.* **1.** Arka; geri. [ETY] **2.** Batı. [İKPÖy.] **3.** *zf.* Sonra. **4.** İçinde; içte; içteki. [İKPÖy.] **5.** (Zaman için) sonraki. [İKPÖy.] **6.** *sf.* (Mesafe için) arka; arkada. [İKPÖy.]

ke[3], [Far. k ك] *{OsT} ek.* Farsçada küçültme ekidir.

ke[4], [Ar. k ك] *{OsT} e.* Arapça'da benzetme harfidir; *"gibi, benzer"* anlamı katar. *" ke-enne (sanki), kezālik (yine öyle; yine aym)* ◻ **ke'l-adem,** *Yokmuş gibi.*| **ke'l-evvel,** *Önceki gibi; eskisi gibi.*

kebab, [Ar. kebāb كباب] *(keba:b) {OsT} is.* → kebap.

kebabe, [Ar. kebābe كبابه] *(keba:be) {OsT} is. bot.* **1.** Kuyruklu biber. **2.** Hint biberi tohumu.

kebabi, [Ar. kebābī كبابى] *(keba:bi:) {OsT} is.* Kebap yapan ve satan kimse.

kebabiye, [Ar. kebābiyye كبابيه] *(keba:biye) {OsT} is.* **1.** Lülenin dibinde kalan tütün. **2.** Sigara artığı; izmarit.

kebad, [Ar. kebād كباد] *(keba:d) {OsT} is.* İri limon.

kebade, [Far. kebāde كباده] *{OsT} is.* Eğitim yayı; acemilere ok atmayı öğretmekte kullanılan gevşek yay. ☐ **kebāde-keş,** *{OsT} Eğitim yayı çeken.*‖ **kebāde-keşî,** *{OsT} 1. Eğitim yayını çekme. 2. Ok atmaya heves etme.*

kebair, [Ar. kibr > kebīre > kebā'ir كبائر] *(keba:ir) {OsT} is.* Öldürme, zina gibi büyük günahlar.

kebais, [Ar. kebīse > kebāis كبائس] *(keba:is) {OsT} is.* **1.** Bir gün fazla çeken yıllar. **2.** Şubatı 29 çeken yıllar.

kebap, -bı [Ar. kebāb كباب] *(keba:p) {OsT} is.* **1.** Doğrudan doğruya ateşe tutularak ya da kap, kâğıt içinde susuz pişirilen et yemeği. **2.** Çevirme, kızartma veya kavurma suretiyle hazırlanan her türlü yiyecek. **3.** *sf.* Kavrulmuş; kızarmış. **4.** *mecaz.* Yanmış; yanık.

kebapçı, [kebap-çı] *is.* **1.** Kebap yapıp satan kimse. **2.** Kebap yapılıp satılan dükkân. ☐ **kebapçı kedisi gibi yutkunmak,** *Bir şeyi boş yere beklemek.*

kebapçılık, -ğı [kebap-çı-lık] *is.* Kebapçının işi; kebapçı olma durumu.

kebaplı, [kebap-lı] *sf.* İçinde kebap konulmuş olan; kebabı olan.

kebaplık, -ğı [kebap-lık] *sf.* **1.** Kebap yapılmaya elverişli olan. **2.** Kebap yapılmak üzere ayrılmış olan.

kebbad, [Ar. kebbād كباد] *(kebba:d) {OsT} is. bot.* İri bir limon türü.

kebban, [Far. kepān > Ar. kebbān كبان] *(kebba:n) {OsT} is.* Büyük terazi; kantar.

kebbüs, [Ar. kābus] *{ağız} is.* **1.** Uykuda gelen ağırlık. **2.** Kuytu ve korku veren yer. [DS]

kebd, [Ar. kebd كبد] *{OsT} is.* → kebed.

kebe[1], [kébē] *(kebe:) {eT} is.* **1.** Şişmiş; kabarmış; balon. **2.** Karnı şiş. **3.** *{ağız}* Çocuğu yaşamayan kadın. [DS]

kebe[2], [Lat. cappa / Yun. kápa] *is.* **1.** Kalın ceket; kaput. **2.** Kilim ve kapı perdesi olarak kullanılan keçe. **3.** *{ağız}* Yünden örülmüş kalın kilim. [DS] **4.** *{ağız}* Halı. [DS] **5.** *{ağız}* Kaba kumaştan yapılmış ceket, palto, aba vb. şey. [DS] **6.** *{ağız}* İş kıyafeti. [DS] **7.** *{ağız}* Keçe. [DS]

kebed, [Ar. kebed كبد] *{OsT} is.* Karaciğer. ☐ **kebedü'l-bahr,** *{OsT} Denizin engin yeri.*| **kebedü'l-kavs,** *{OsT} Yayın orta yeri.*

kebedî, [Ar. kebedī / kebediyye كبدى / كبديه] *(kebedi:) {OsT} sf.* **1.** Karaciğere ait; karaciğerle ilgili. **2.** Karaciğer renginde olan.

kebediye, [Ar. kebediyye كبديه] *{OsT} is. bot.* Karaciğer otu veya yosunu; ciğerotları.

kebek, [kebek / kepek] *{eT} is.* → kepek.

kebelek, -ği [*eT.* Moğ. kebēlī / köbelek > kebelek كبلك] *is.* **1.** *{eAT}* Kelebek. **2.** *{ağız}* Davarların karaciğerlerinde olan kelebek hastalığı. [DS]

kebeli, [Moğ. kepēlī] *(kepe:li:) {eT} is.* → kepeli.

keben, [kap-an / keben] *{ağız} is.* Dağlar arasındaki dar geçit; taşlık, kayalık yerden geçen dar yol. [DS]

kebene, [? kebene] *{ağız} is.* Su testisi. [DS]

kebenek, -ği [kebe-n-ek ?] *{ağız} is.* Kaba kumaştan yapılma ceket. [DS]

kebent, [kapan / keben] *{ağız} is.* Dağlardaki dar geçitler. [DS]

keber, [Lat. capra] *{ağız} is.* → kebere. [DS]

kebere, [Lat. capra] *is. bot.* Çok yıllık, dikenli, pembe ve beyaz çiçekli, çiçek tomurcukları turşu yapılarak yenilen bir çalı; kapari; gebre otu; kedi tırnağı, *(Capparis spinosa).* ☐ **kebere otugiller,** *bot. Yaprakları almaşık basit ya da birleşik, çanak yaprakları 4 ila 8 tane olup serbest ya da birleşik, ovaryum üst durumlu, kapsül ya da bakla tipi meyveleri olan, yurdumuzda iki cins ve üç türle temsil edilen bitkiler; kapari, (Capparaceae).*

kebermek, [kebē > kébe-r-mek] *(kébermek) {eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Şişmek; kabarmak. **2.** (Hayvan için) ölmek. **3.** (İnsan için, hakaret olarak söylenir) son nefesini vermek; ölmek.

kebertmek, [kebe-r-t-mek كبرتمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Şişirmek; kabartmak.

kebes, [kebēz] *{eT} is.* → kebez. [EUTS]

kebesiz, [kebe-siz] *{ağız} is.* **1.** Ölü doğan çocuk. **2.** *sf.* Duygusuz. [DS]

kebeş, [Ar. kebş *(koç)* => kebeş] *{ağız} sf.* Biçimsiz; gebeş. [DS]

kebeşmek, [kap-a-mak > keb-eş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kapanmak; pekişmek. [DS]

kebetlemek, [kebet-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* (Kurutulmak için serilmiş kayısılar için) rengi koyulaşmak; siyahlaşmak. [DS]

kebez, [kebēz] *(kebe:z) {eT} is.* Pamuk. [EUTS] [DLT]

kebezlig, [kebez-lig] *{eT} is.* Pamuklu; pamuk sahibi. [DLT]

kebezlik, [kebez-lik] *{eT} is.* Pamukluk; pamuk yetişen yer. [DLT]

kebg, [Far. kebg کبگ] *{OsT} is. zool.* Keklik. ☐ **kebg-reftār,** *{OsT} Keklik gibi yürüyen; keklik gibi seken; keklik yürüyüşlü.*

kebiç[1], **-ci** [gel+bici] *{ağız} ünl.* Buzağı çağırma

ünlemi. ◻ **kebiç kebiç,** *{ağız} Buzağı çağırma ünlemi.* [DS]

kebiç[2], **-ci** [? kebiç] *{ağız} is.* Değirmenciye, öğütme karşılığı olarak verilen buğday. [DS]

kebiçi, [kebi-çi ?] *{ağız} is.* Elçi. [DS]

kebik, -ğı [kab-uk] *{ağız} is.* **1.** Sert, donmuş toprak. **2.** Kireçli ve killi toprak. **3.** *sf.* Sert. [DS]

kebikeç, -ci [Süry. kebikeç] *is.* **1.** Zararlı böcekleri yok etmekle görevli melek. **2.** Eskiden el yazması kitapları güveden korumak için bu kitaplara yazılan bir tılsım.

kebimek, [keb-mek > keb-ī-mek] *(kebi:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Bazı yerleri kurumak. [DLT]

kebin[1], [Çin. chia *(kıza verilen)* + pên *(ana para)* => kabın] *{eT} is.* → kabın.

kebin[2], [Far. kābīn كابين] *{ağız} is.* Evlenme; nikâh. [DS] ◻ **kebin kesmek,** *{ağız} Evlendirmek; nikâhlamak.* [DS]

kebir, [Ar. kibr > kebīr كبير] *(kebi:r) {OsT} {OsT} sf.* **1.** Büyük; ulu. **2.** Yaşça büyük olan; yaşlı. **3.** Çocukluktan çıkmış olan. **4.** *muh.* Büyük defter.

kebiram, [keprem] *{ağız} is.* Şaşkın; beceriksiz. [DS]

kebire, [Ar. kebīr > kebīre كبيره] *(kebi:re) {OsT} sf.* **1.** Kebir'in dişili. **2.** *is.* Öldürme, zina gibi büyük günah.

kebise, [Ar. kebs > kebīse كبيسه] *(kebi:se) {OsT} sf.* (Yıl için) fazladan olan; ilaveli; artık.

kebit, [kebit] *{eT} is.* **1.** Dükkân; mağaza. [KB] **2.** İçki içilen yer; meyhane. [DLT]

kebitmek, [keb-mek > keb-ī-mek > kebi-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kurutmak. [DLT]

kebk, -gi [Far. kebk / kebg کبگ] *{OsT} is.* → kebg.

kebre[1], [Yun. kopria] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

kebre[2], [Lat. capra *(keçi)*] *{ağız} is.* Tımar edilen hayvanların tozlarını silmekte kullanılan sert kıldan yapılma tımar kesesi. [DS]

kebs, [Ar. kebs كبس] *{OsT} is.* Bir çukuru toprak gibi şeylerle doldurarak düzleme. ◻ **kebs etmek,** *{OsT} Doldurmak; düzlemek.*

kebsel, [keb-se-l ?] *{ağız} is.* **1.** Şaşkın. **2.** Dağınık. [DS]

kebş, [Ar. kebş كبش] *{OsT} is.* **1.** Erkek koyun; koç. **2.** *mecaz.* Bir grubun başı; aile reisi. ◻ **kebş-i İsmāil,** *{OsT} Hz. İsmail'in yerine kurban edilen koç.*

kebtegūl, [Moğ. kebte-mek > kebte-gül] *{eT} sf.* Yatanlar; gece nöbetçi kıtası. [Nevâyî]

kebtemek, [Moğ. kebte-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Yatmak. [Nevâyî]

kebud, [Far. kebūd کبود] *(kebu:d) {OsT} sf.* Mavi; gök rengi. ◻ **kebūd-fām,** *{OsT} Gök renginde; mavi renkli.*

kebudî, [Far. kebūdī کبودی] *(kebu:di:) {OsT} is.* Mavilik. ◻ **kebūdî-i bahr,** *{OsT} Denizin maviliği.*‖ **kebūdî-kebūd,** *Masmavi.*

kebuter, [Far. kebūter کبوتر] *(kebu:ter) is.* Güvercin. ◻ **kebūter-bān,** *Güvercin bakıcısı.*‖ **kebūter-bāz,** *{OsT} Güvercin yetiştirip satan kimse.*‖ **kebūter-hāne,** *{OsT} Güvercinlik.*‖ **kebūter-i çarhî,** *Uçarken takla atan güvercin.*‖ **kebūter-i dil,** *Gönül kuşu.*‖ **kebūter-i dū-bāme,** *{OsT} Sık sık fikir değiştiren.*‖ **kebūter-i dūbūrcî,** *{OsT} Sık sık fikir değiştiren.*‖ **kebūter-i harem,** *{OsT} 1. Kâbe civarında yaşayan ve yakalanması yasak olan güvercin. 2. mecaz. Kavuşulması imkânsız görülen sevgili.*‖ **kebūter-i nāme-ber,** *{OsT} Posta güvercini.*‖ **kebūter-i şālvārî,** *{OsT} Paçalı güvercin.*‖ **kebūter-i tîz-per,** *{OsT} Yarış güvercini.*‖ **kebūter-i yahū,** *{OsT} Yüksek sesle öten güvercin.*

kebuteran, [Far. kebūterān کبوتران] *(kebu:tera:n) {OsT} is.* Güvercinler.

kebze, [? kebze] *is.* **1.** Koyunun kürek kemiği. **2.** Kürek kemiğine bakarak gelecekten haber verme; falcılık.

kebzeci, [kebze-ci] *is.* Kürek kemiğine bakarak gelecekten haber veren kimse; falcı.

kec[1], [Far. kec کج] *{OsT} sf.* Eğri; çarpık. ◻ **kec-bahs** *{OsT} Aykırı görüşlü; düşüncesi aykırı olan kimse.*‖ **kec-bāz** *{OsT} Oyunda hile yapan.*‖ **kec-be-kec** *{OsT} Çok eğri.*‖ **kec-bey'** *{OsT} Hileli satış yapan kimse.*‖ **kec-bîn** *{OsT} 1. Eğri bakan; şaşı kimse. 2. Yanlış düşünceli.*‖ **kec-çeşm** *{OsT} 1. Eğri bakan. 2. Şaşı.*‖ **kec-dehān** *{OsT} Ağzı çarpık.*‖ **kec-dehen** *{OsT} Ağzı çarpık.*‖ **kec-fehm** *{OsT} Ters anlayan.*‖ **kec-gerdān** *{OsT} Boynu eğri; eğri boyun.*‖ **kec-hān** *{OsT} Başkasının kötülüğünü isteyen.*‖ **kec-hūy** *{OsT} Kötü huylu.*‖ **kec-kūlāh** *{OsT} 1. Külahını eğri giyen; eğri külahlı. 2. mecaz. Külhanbeyi.*‖ **kec-mizāc** *{OsT} Yaradılışı hoş olmayan; ters davranan.*‖ **kec-nazār** *{OsT} Eğri bakışlı; hasetçi; kıskanç.*‖ **kec-nigāh** *{OsT} Bakışı eğri olan.*‖ **kec-nihād** *{OsT} Yaradılışı bozuk kimse; aksi.*‖ **kec-perverî** *{OsT}* → kecperveri.‖ **kec-reftār** *{OsT} 1. Tuttuğu yol yanlış olan. 2. Aksak; topal.*‖ **kec-rev** *{OsT}* → kec-reftār.‖ **kec-re'y** *{OsT} Düşüncesi, görüşü ters olan.*‖ **kec ū mec** *{OsT} Çarpık; alt üst.*‖ **kec-tāb** *{OsT} Yaradılışı ters olan; aksi.*

kec[2], [Far. kec کج] *{ağız} is.* Keçi kıllarının dibindeki ince kıllar. [DS]

kecaba, [Far. kecābe > kecaba كجابه] *(keca:ba) {OsT} is.* → kecabe.

kecabe, [Far. kecābe / kecāve كجابه] *(keca:be) {OsT} is.* **1.** Devenin üzerine konulan bir tür oturacak sepet; mahfe. **2.** Gelin götürülen tahtırevan; kecaba.

kecave, [Far. kecāve كجاوه] *(keca:ve) {OsT} is.* → kecabe.

kecefe, [? kecefe] *{ağız} is.* İplik sarmakta kullanılan ağaçtan yapılmış bir çeşit çıkrık. [DS]

kecele, [? kecele] *{ağız} is.* **1.** Saksağan. **2.** Kırlangıç. [DS]

kecere, [? kecere] *{ağız} is.* Dokumacılıkta ipliği sarmakta kullanılan çıkrık. [DS]

keceve, [Far. kecābe] *{ağız} is.* Çoğunlukla iki katıra yükletilip taşıtılan gezinti sedyesi; tahtırevan. [DS]

keci, [Far. kec > kecī كجى] *(keci:) {OsT} is.* **1.** İpek kozası; ipek; gömleklik ipek kumaş. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* İşlenmemiş, ham ipek. [DS] **3.** *{ağız}* İpek dikiş ipliği. [DS] **4.** *{ağız}* Makara ipliği. [DS] **5.** *{ağız}* Sicim. [DS] **6.** Sun'i ipek. 🗗 **keci böceği,** *{ağız} İpek böceği.* [DS]

kecik, -ği [keci > keci-k] *{ağız} is.* Kıldan ya da yünden yapılmış ince kuşak. [DS]

kecim[1], [Far. kec => kec-im] *{ağız} is.* **1.** Keten işlenirken çıkan kötü lifler. [DS] **2.** Ketenin üstü soyulduktan sonra kalan ağaç kısmı; ketenin döküntü lifleri. [DD] **3.** Dövülerek temizlenen kendir lifi. [DD]

kecim[2], [*eT.* ked-mek > ked-im *(giyim)* > Moğ. kicim كجم] *{OsT} is.* Savaşlarda giyilen zırh.

kecin, [kec-in] *{ağız} is.* Keten işlenirken ilk çıkan kaba, kılçıklı lifler; kıtık. [DS]

kecine, [kerç *(aksi)* > kerc-i-n-e] *{ağız} is.* İnadına; aksine. [DS] 🗗 **kecine gitmek,** *{ağız} Aksine yapmak; inadına davranmak.* [DS]

-keç, [-gac / -geç / -keç / -kaç] *yap. e.* → -gaç.

keç[1], [kē *(sonra; sonraki)* > kē-ç] *(ke:ç) {eT} zf.* **1.** (Vakit için) geç; geç vakit. [ETY] [EUTS] **2.** *sf.* Gecikmiş; geç kalmış; çok sonra. [İKPÖy.]

keç[2]**, -ci** [keç] *{ağız} is.* Nemli yer. [DS] 🗗 **keç toprak,** *Kireci çok olan toprak; kireçli toprak.*

keç[3]**, -ci** [Erme. ç'ēç'] *{ağız} is.* **1.** Bal peteği. **2.** Kovan içi. [DS]

keç[4]**, -ci** [keç] *{ağız} is.* Destek. [DD]

keç[5], [Far. kec كج] *{OsT} sf.* Düzgün olmayan; eğri; çarpık.

keç[6], [İng. ketch] *is. dnz.* Çift direkli bir tür yelkenli gemi.

keççik, -ği [keç-çik] *{ağız} is.* → keçik. [DS] 🗗 **keççik yapmak,** *{ağız} Başörtüsünün uçlarını enseden, saçların altında geçirerek tepede bağlamak.* [DS]

keçe[1], [*eT.* keç-mek *(geçmek)* > keç-ē / Sansk. kaca] *is.* **1.** Yapağı veya keçi kılının ıslak olarak dövülüp tepilmesi sonucunda, liflerin birbirine geçip yapışması, kenetlenmesi suretiyle elde edilen dokunmamış kaba kumaş. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bu tür kumaştan yere serilmiş örtü. **3.** *sf.* Keçeden yapılmış olan. 🗗 **keçe çürüten,** *{ağız} İnce ve sürekli yağan yağmur.* [DS]|| **keçe balak,** *{ağız} Yosun.* [DS]|| **keçe baş,** *{ağız} Davarlarda görülen bir akciğer hastalığı; verem.* [DS]|| **keçe delen,** *{ağız} Hafif hafif yağan yağmur.* [DS]|| **keçe gibi,** *(Saç için) birbirine karışmış; keçeleşmiş.*| **keçeden ayak,** *{ağız} Ses çıkarmadan yürüyen.* [DS]|| **keçeden minare,** *Asılsız; sahte.*| **keçe dövmek,** *Bir ağaç tokmakla nemli yapağı üzerine vurarak keçe hâline getirmek.*|| **keçe geçiren,** *{ağız}* → keçe delen. [DS]|| **keçe kalem,** *Keçeden bir ucu bulunan ve çoğunlukla boyamaya yarayan kalem.*|| **keçe külalı,** *Keçeden yapılmış külah.*|| **keçe külalı etmek,** *Aldatmak; kandırmak.*|| **keçe külalı olmak,** *Ordudan atılmak; askerlikten uzaklaştırılmak.*|| **keçesini sudan çıkarmak,** *{ağız} Güç olan durumu düzelterek eski hâline getirmek; işleri yoluna koymak; sıkıntıyı atlatmak.* [DS]|| **keçe tepmek,** *Hasır içine sarılmış nemli yapağıyı ayakla yuvarlayarak keçe yapmak.*| **keçeyi suya salmak,** *{OsT} Ar ve namusu hiçe saymak; utanmazca davranmak.*

keçe[2], [kēç-mek > kéç-ē] *(kéçe:) is.* **1.** Akşam; gece. [ETY] [Yüknekî] **2.** *zf.* Öte tarafta; geçerek. [EUTS] **3.** Akşamüstü; akşamleyin. [ETY] **4.** *e.* Öte; ötesinde; öte tarafa. [ETY] [Tekin] [Gabain]

keçe[3], [kéçē] *(kéçe:) is.* Karpuz ve hıyar benzeri şeylerin taşındığı sele veya sepet. [DLT]

keçebaş, [keçe+baş] *is.* Keçi ve koyunlarda görülün akciğer hastalığı; verem.

keçeci, [keçe-ci] *is.* Keçe yapan ve satan kimse.

keçecilik, -ği [keçe-ci-lik] *is.* Keçecinin yaptığı iş ve mesleği.

keçeç, -ci [keçe-ç] *{ağız} is.* Baş kepeği. [DS]

keçek[1]**, -ği** [*eT.* keç-mek > keç-ek] *{ağız} is.* **1.** Köprü. **2.** Su, yol vb. geçit. [DS]

keçek[2]**, -ği** [keç-ek] *{ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

keçel, [Far. keçel كچل] *{OsT} sf.* (Kişi için) dazlak; kel. *{ağız} (aynı)* [DS]

keçeleme, [keçe-le-me] *is.* Keçe ile kaplama, keçe geçirme işlemi.

keçelemek, [keçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir nesneye keçe geçirmek; keçe ile kaplamak. **2.** Metal bir yüzeyi keçe ile parlatmak.

keçelenme, [keçe-le-n-me] *is.* **1.** Keçe ile kaplanma. **2.** Keçe gibi olmak.

keçelenmek, [keçe-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Keçe ile kaplanmak; keçe geçirilmek. **2.** *dönşl.* (Deri için) keçe gibi pürüzlenmek; kırış kırış olmak. **3.** *mecaz.* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak. **4.** Varlığı duyulmaz olmak.

keçeleşme, [keçe-le-ş-me] *is.* Keçe hâlini almak eylemi.

keçeleşmek, [keçe-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Saç ve sakal için) keçe gibi birbiri içine girmek; çok ka-

rışmak. **2.** (Deri için) keçe gibi pürüzlenmek; kırış kırış olmak. **3.** *mecaz.* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak. **4.** Varlığı duyulmaz olmak.

keçeleştirme, [keçe-le-ş-tir-me] *is.* Keçe hâline getirmek eylemi.

keçeleştirmek, [keçe-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Keçe hâline getirmek. **2.** Keçe gibi olmasına sebep olmak.

keçeli, [keçe-li] *sf.* **1.** Keçesi olan. **2.** (Yeniçeriler için) keçe külahı giyen.

keçelik, -ği [keç-e-lik] *{ağız} is.* Hamamlardaki soyunma yerleri. [DS]

keçelinak, -ğı [Far. keçel + T. aynak] *{ağız} is.* → kelaynak. [DS]

keçelkerges, [Far. keçel + kergez] *{ağız} is.* Kerkenez. [DS]

keçem, [keçe-m ?] *{ağız} is.* Aşısız elma ağacı. [DS]

keçemek[1], [keçe-mek] *gçsz. f. [-r] [-ç(i)-yor]* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak.

keçemek[2], **-ği** [keç-mek > keç-e-mek] *{ağız} is.* Taşlık, kayalık yerlerden geçen dar yol; geçit. [DS]

keçemen, [keçi+emen] *{ağız} is.* Sağım hayvanlarını emen yeşil kertenkele. [DS]

keçemene[1], [keçe-men-e] *{ağız} is.* Yosun. [DS]

keçemene[2], [keç-e-men-e] *{ağız} is.* Kirpi. [DS]

keçer, [keç-er] *is.* Çıkrık; elemye. 🗗 **keçeresi dolaşmak,** *{ağız} (Kötü kimse için) başı derde girmek.* [DS]

keçeşmek, [keçe-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Vücut için) uyuşmak. [DS]

keçi, [*eT.* eçkü > keçī] *is.* **1.** Geviş getiren memelilerden, eti, sütü ve tiftiği için beslenen, evcil pek çok türü ve yabanisi bulunan, boynuzlu ve sakallı, tırmanıcı ve sıçrayıcı bir küçük baş hayvan, *(Capra hircus). {eT} (aynı)* **2.** Bu hayvanın dişisi. **3.** *argo.* Edilgen eşcinsel erkek. **4.** *sf. mecaz.* İnatçı. **5.** *{ağız}* Leblebinin sert ve küçük olanları. [DS] **6.** *{ağız}* Bağ sürgünlerini yiyen bir böcek. [DS] 🗗 **keçi ağızlı,** *Aç gözlü; obur.*|| **keçi aşığı,** *{ağız} Çukur yanı az olan bir çeşit aşık.* [DS]|| **keçi ayaklı,** *Eskiden kullanılan bir tür tatar oku.*|| **keçi biciği,** *{ağız} Bir, bir buçuk metre boyunda, iki yıllık, tüylü, beyaz ve büyük çiçekli, yeşilken gövdesi ve kökü pişirilip yenilen bir ot, (Michauxia campanuloides, M. tchihatchewii).* [DS]|| **keçi can, kasap et derdinde olmak,** *Başkasına verilecek büyük bir zararı düşünmeyerek kendi küçük bir çıkarının peşinde olmak.*|| **keçi emceği,** *{ağız} Siyah renkli bir çeşit üzüm.* [DS]|| **keçi emen,** *{ağız} Kertenkele.* [DS]|| **keçi inadı,** *Aşırı inat.*|| **keçi kafalı,** *Dik kafalı; inatçı.*|| **keçi kirazı,** *{ağız} Kiraza benzer küçük meyveleri olan bir ağaç.* [DS]|| **keçi kömüreni,** *bot. Yaprakları soğan yerine kullanılan bir tür yaban sarımsağı, (Allium rotuntum).*|| **keçileri kaçırmak,** *1. Delirmek. 2. Büyük bir bunalım geçirmek.*| **keçi mantarı,** *bot. Çayırlarda, çit ve orman kenarlarında yetişen, şapkalı, kirli beyaz veya saman sarısı renkli, yenilebilen pek çok mantara verilen ortak ad, (Agarius camptestris, Clitopilus prunulus).*|| **keçi memesi,** *{ağız} 1. Sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz veya kırmızımsı bir tür üzüm. 2. Şırası çok olan, şarap ve pekmez için elverişli siyah bir tür üzüm. 3. Kökü nişastalı, beyaz çiçekli bir bitki, (Polygonum alpinum).* [DS]|| **keçi peyniri,** *Keçi sütünden yapılma peynir.*|| **keçi postu,** *Keçi derisinden yapılmış post; keçi pöstekisi.*|| **keçi sakal,** *Sakalı yalnızca çenesinde bulunan kimse; keçi sakallı.*|| **keçi söğüdü,** *bot. Bataklıklarda ve nemli ormanlarda yetişen, çok erken açan çiçekleri yapraklardan önce çıkan, kabuğunda çok miktarda tanen bulunan bir tür söğüt ağacı, (Salix caprea).*|| **keçi yemişi,** *bot. Fundagillerden kışın yapraklarını döken, 30 cm. kadar yükseklikte, soluk yeşilimsi pembe renkli, çiçekleri beyaz veya pembe, meyveleri olgunlaştığında siyahımsı kırmızı renkli, meyveleri çiğ olarak yenilen veya reçel yapılan, yaprakları tanenli bir çalımsı bitki; yaban mersini; çoban üzümü; çay üzümü, (Vaccinium myrtillus).*|| **keçi yolu,** *Dağ ve vadilerde yayaların ayak izleri ile oluşmuş, tekerlekli araç işlemeyen dar yol; çığır; patika.*|| **keçi zakkumu,** *{ağız}* → keçi baş. [DS]

keçiboynuzu, -nu, -zları [keçi+boynuz-u] *is. bot.* **1.** Baklagillerden Akdeniz bölgelerinde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, kerestesi marangozlukta, kabuğu deri sepiciliğinde kullanılan, oldukça büyük bir ağaç; harnup, *(Ceratonia siliqua).* **2.** Bu ağacın yenilebilen, şekerli ve lezzetli, badıç şeklindeki meyvesi; harnup. 🗗 **keçiboynuzu gibi,** *Emek ve zahmeti çok olmasına karşılık, yararı veya kârı çok az olan.*|| **keçiboynuzu şerbeti,** *Keçiboynuzu meyvesinden yapılan hafif tatlımsı, hararet kesici içecek.*

keçig, [kēç-mek > keç-ig] *{eT} is.* Irmak geçidi; geçit. [ETY] [KB]

keçigsiz, [kēç-mek > keç-ig-siz] *{eT} sf.* Geçitsiz. [ETY]

keçik[1], [kēç-mek > keç-ig] *{eT} is.* Köprü; geçit. [DLT] [EUTS]

keçik[2], **-ği** [keç-ik] *is.* Çene altından geçerek tepeye bağlanan ve kulakları örten baş örtüsü.

keçiler, [keçi-ler] *zool.* Keçileri ve çeşitli koyunları içine alan, dağlık yörelerde kayalıklarda yaşayan, hafif yapılı ve tırmanıcı, geviş getiren hayvanlar sınıfı, *(Caprinae).*

keçileşme, [keçi-le-ş-me] *is.* Keçileşmek eylemi veya tutumu.

keçileşmek, [keçi-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Keçi gibi olmak; keçiye benzemek. **2.** *mecaz.* İnadı tutmak; inatlaşmak. **3.** Hırçınlaşmak.

keçilik, -ği [keçi-lik] *is.* **1.** Keçiden beklenen tutum; keçi olmak durumu. **2.** *mecaz.* İnatçılık; hırçınlık. ☞ **keçilik etmek,** *İnatçılık etmek; inat etmek; direnmek.*

keçilmek[1], [kēç-mek > kēç-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Geciktirilmek. [DLT]

keçilmek[2], [keç-mek > keç-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Geçilmek. [DLT]

keçim[1], [keç-mek > keç-ım / geç-im] *{ağız} is.* Geçim. [EG]

keçim[2], [*eT.* keḏ-mek > keḏ-im *(giyim)* > Moğ. kicim كجيم] *{OsT} is.* Savaşlarda giyilen zırh.

keçimemesi, -ni -leri [keçi+meme-s-i] *is. bot.* **1.** Sert kabuklu, uzunca taneli, sarı veya kara bir üzüm türü. **2.** Bir metre kadar boylanabilen, beyaz ve yeşilimsi çiçekli, yaprakları çiğ olarak veya yemek yapılarak yenilen çok yıllık otsu bitki; madımak; söğüt otu, *(Polygonum alpinum).*

keçimlig, [keç-mek > *keç-im > keçim-lig] *{eT} sf.* Geçici. [KB]

keçinçsiz, [keç-mek > keç-in-mek > *keçin-ç > keçin-ç-siz] *{eT} sf.* Geçimsiz; huysuz.

keçinmek[1], [keç-mek > keç-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Geçer gibi yapmak; geçiyormuuş gibi yapmak. [DLT]

keçinmek[2], [keç-mek > keç-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Ölmek. [DS]

keçinmek[3], [keç-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Geçinmek. [EG]

keçire, [? keçire] *{ağız} is.* Köy bekçisi. [DS]

keçirmek, [keç-mek > keç-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Geçirmek. [DS]

keçisağan, [keçi+sağ-an] *is. zool.* Serçegillerden geniş gagalı, böceklerle beslenen bir kuş; çoban aldatan; dağ kırlangıcı, *(Caprimulgus).*

keçisakalı, -nı, -ları [keçi+sakal-ı] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, beyaz, pembe bazen de kırmızı çiçekler açan, çeşitli türleri bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık; erkeç sakalı; çayır melikesi, *(Sipiraea aruncus).* **2.** Ladingillerden, çayırlarda ve nemli yerlerde yetişen, mızraksı ve çizgili yapraklı, mavimsi ve morumsu çiçekli otsu bitki, *(Cistis creticus).* **3.** Taşkırangillerden derin dilimli yaprakları ve top biçimindeki çiçekleri dolayısıyla yetiştirilen bir süs bitkisi, *(Astilbe).*

keçisedefi, -ni, -fleri [keçi+sedef-i] *is. bot.* Fasulyegillerden, Avrupa ve Anadolu'da çok miktarda yetişen mavi veya morumsu çiçekli, süt verimini artırıcı olarak besicilikte kullanılan çok yıllık otsu bitki, *(Galega).*

keçiş, [keç-mek > keç-iş] *{eT} is.* **1.** Geçit; ırmağın, derenin geçidi. [DLT] **2.** Geçme; geçiş. [KB]

keçişmek, [keç-mek > keç-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte geçmek. [DLT]

keçit, [keç-mek > keç-it] *{ağız} is.* **1.** Geçit. **2.** Geçirilecek ve geçici olan hastalık. **3.** Deneme. [DS]

keçitırnağı, -nı, -kları [keçi+tırna(k)-ı] *is.* Kesici ağzı üçgen biçiminde olan oyma kalemi.

keçitmek[1], [kēç-mek > kēç-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geciktirmek.

keçitmek[2], [keç-mek > keç-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geçirtmek. [DLT]

keçkere, [Far. dest-erre] *{ağız} is.* Testere. [DS]

keçkûl, [Far. keckūl كجكول] *(keçkû:l) {eAT} {OsT} is.* Dervişlerin ve dilencilerin ellerinde taşıdıkları çanak; dilenci çanağı; keşkül

keçmek[1], [keç-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Geçmek. [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] [Yüknekî] **2.** (Irmak, göl, dağ vb. için) aşmak [Tekin] **3.** Ölmek. [DLT] [KB]

keçmek[2], [kē *(sonra; sonraki)* > kē-ç *(geç)* > kē-ç-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Geç olmak; geç kalmak; sonraki olmak. [İKPÖy.]

keçrik, -ği [keç-mek > keç(i)r-ik] *{ağız} is.* Kötürüm. [DS]

keçrümsinmek, [keç-mek > keç-ür-mek > keç-(ü)r-üm-sin-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Geçer görünmek. [DLT]

keçrüşmek, [keç-mek > keç-ür-mek > keç-(i)r-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Birbirini geçmek; geçmek için yarışmak. **2.** Bir şeyi birlikte geçirmek. [DLT]

keçsemek, [keç-mek > keç-sē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Geçmek istemek. [DLT]

keçsetmek, [keç-mek > keç-se-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Geçmek umudu taşımak. [DLT]

keçtürmek, [keç-mek > keç-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geçirtmek. [DLT]

keçüg, [keç-mek > keç-üg] *{eT} is.* Geçit. [EUTS] [Gabain]

keçünmek, [keç-mek > keç-ün-mek] *{eT} dönş. f. [-ür]* Geçer görünmek. [DLT]

keçürgen[1], [keç-mek > keç-ür-gen] *{eT} sf.* Affedici; çok bağışlayan. [DLT]

keçürgen[2], [keç-mek > keç-ür-gen] *{eT} sf.* Her zaman başaran. [DLT]

keçürmek[1], [kēç-mek > kēç-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geciktirmek.

keçürmek[2], [keç-mek > keç-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Evirip çevirmek. **2.** Başarmak.

keçürmek[3], [keç-mek > keç-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Geçirmek. [EUTS] [ETY] [Yüknekî] [KB] **3.** Bağışlamak. [DLT] [KB] [Yüknekî]

keçürsemek, [keç-mek > keç-ür-se-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Geçirmek istemek. [DLT]

keçürtmek, [keç-mek > keç-ür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Geçirtmek. [DLT]

keçüt, [keç-mek > keç-üt] *{eT} is.* Geçit.

ked[1], [Soğd. k'ḏy => ked / ket] *{eT} zf.* **1.** Abartma, pekiştirme bildirir; pek; gayet; çok; iyi; iyice. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** *is.* Son; nihayet; arka. [EUTS] **3.** Şöhret; ün. [EUTS] **4.** *sf.* Çok; fazla. [EUTS] **5.** Sağlam; kuvvetli; zorlu. [EUTS] [DLT]

ked[2], [Far. ked كد] *{OsT} is.* Ev. 🗗 **ked-bānū,** *{OsT} Evi yöneten kadın; kâhya kadın.*

ked[3]**, -ddi** [Ar. kedd كد] *{OsT} is.* Bir işi yapmak için çabalayıp uğraşma; çaba; ceht. 🗗 **kedd-i yemîn,** *{OsT} 1. Sağ elin emeği. 2. El emeği. 3. El emeği ile sağlanan kazanç.*

kedak, -ğı [? kedak] *{ağız} is.* Fes. [DS]

kedavet, [? kedavet] *{ağız} is.* Soğuk esen rüzgâr. [DS]

keddene, [? keddene] *{ağız} is.* Dövene ya da arabaya koşulan hayvanların boyunlarına geçirilen keçe ya da deri halka. [DS]

keddum, [? keddum] *{ağız} is.* Tek ağızlı kazma. [DS]

-kede, [Far. -gede / -kede كده] *{OsT} ek.* Eklendiği isimlere *"yapıldığı yer, olduğu yer"* anlamı katan Farsça son ek.

kede, [? kede] *{ağız} sf.* (Çocuk için) karnı şiş, sıska. [DS]

kedek[1]**, -ği** [? kedek] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

kedek[2]**, -ği** [? kedek] *{ağız} is.* İstihare. [DS] 🗗 **kedek düşmek,** *{ağız} İstihareye yatmak.* [DS]

kedel, [? kedel] *{ağız} is.* Nöbet; sıra. [DS]

kedele, [Yun. katakliis => gedeleç] *{ağız} is. is.* → kedeleç; gedeleç. [DS]

kedeleç, -ci [Yun. katakliis => kedeleç] *is.* İçine yağ, süt koymaya yarayan toprak kap; çömlek; kedele.

kedeli, [kede-li] *{ağız} is.* Üzüm çubuğu daldırması. [DS]

kedeme, [kedene / kedime] *{ağız} is.* Elbisede kırma, pili, fîsto gibi süsler. [DS]

kedence, [kedi > kedence ? كدجه] *{OsT} is.* Kedi.

kedene[1]**,** [Ar. keddāne كدانه] *{ağız} is.* Çift süren beygirlerin boynuna takılan halka; hamut. [DS]

kedene[2], [kedene] *{ağız} is.* Dökülen tanelerden kendi kendine biten ekin. [DS]

keder, [Ar. keder كدر] *{OsT} is.* **1.** Bulanık olma; bulanıklık. **2.** Üzüntü; kaygı; acı; tasa; gam. 🗗 **kederefzā,** *{OsT} Keder veren; keder verici.*|| **kederengîz,** *{OsT} 1. Keder koparan. 2. Keder meydana getiren.*|| **keder etmek,** *Bir şeyi kendisine üzüntü kaynağı yapmak.*| **keder-nāk,** *{OsT} Keder sahibi; tasalı; üzgün.*|| **keder vermek,** *Birine üzüntü vermek; acı vermek; tasalanmasına sebep olmak.*

kedere, [? kedere] *{ağız} is.* Cılız; sıska. [DS]

kederet, [Ar. keder => kederet] *{ağız} is.* Engel. [DS]

kederçi, [Yun. katakliis => kedeleç ?] *is.* Yağ kabı.

kederi, [kadar-ı] *{ağız} is.* Kadar. [DS]

kederiç, -ci [Yun. katakliis] *{ağız} is.* Yağ kabı. [DS]

kederlemek, [keder-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Engel olmak; engellemek. [DS]

kederlendirme, [keder-le-n-dir-me] *is.* Üzüntü veya acı duymasına neden olmak eylemi.

kederlendirmek, [keder-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Üzülmesine, kederlenmesine yol açmak; üzüntü verici bir davranışta bulunmak; üzmek.

kederleniş, [keder-le-n-iş] *is.* Kederlenmek eylemi veya biçimi.

kederlenme, [keder-le-n-me] *is.* Üzüntü duymak işi.

kederlenmek, [keder-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kederli olmak; üzüntülü hâle gelmek; üzülmek; kaygılanmak; tasalanmak; acı duymak; mükedder olmak.

kederli, [keder-li] *sf.* **1.** Üzüntüsü olan; üzüntülü; acılı; tasalı; acıklı; mükedder. **2.** Üzüntü veren; hüzünlü.

kedersiz, [keder-siz] *sf.* **1.** Bir üzüntüsü ve tasası olmayan; üzüntüsüz; tasasız. **2.** Üzüntü vermeyen; acı vermeyen.

kedevle, [? kedevle] *{ağız} is.* Sabanın önündeki eğri ağaç parça. [DS]

kedgirmek, [keḏ-mek > keḏ-gir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Şahlanmak; şaha kalkmak. [EUTS] **2.** Sendelemek. [EUTS] [Gabain] **3.** Kaçmak. [Gabain]

kedgü, [kēḏ-mek > keḏ-gü] *{eT} is.* Giyim; giyecek nesne; elbise. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kedgülük, [kēḏ-gü > keḏ-gü-lük] *{eT} is.* Giyecek. [KB]

kedgürmek, [kēḏ-mek > keḏ-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Giymek. [EUTS] **2.** Giydirmek. [Gabain]

kedhüda, [Far. ked-ḫüdā كدخدا] *(kedhüda:) {OsT} is.* → kethüda.

kedi, [Far. ked *(ev)* > kedī *(evcil)* > Yun. gáta / gatos] *is. zool.* Kedigillerden, köpek dişleri iyi gelişmiş, kısa ve yuvarlak burunlu, güçlü çeneli, gizlenebilir tırnaklı, kasları çok kuvvetli ve çevik, evcil ve yabani pek çok türü bulunan etçil, küçük bir memeli hayvan, *(Felis domesticus). {eAT} (aynı)* [DK] 🗗 **kedi balı,** *Erik, kiraz, kayısı, badem gibi ağaçların gövdesinden sızan bir tür zamk.*|| **kedi balığı,** *zool. 1. Köpek balıklarından, bir metre kadar boylu, kıyılarda son derece hareketli, kendinden küçük balıkların peşinde durmadan yüzen, dişleri ve solungaç yarıkları küçük iki tür balığa verilen ad, (Scyliorhinus canicua, S. stellaris). 2. Akvaryumlarda beslenen 6-7 cm. kadar boylu, kuyruğunda siyah lekeler, vücudunda sarı benekler bulunan, anüs ve karın yüzgeçleri saydam bir tatlı su balığı, (Corydoras paleteus).*|| **kedi balığıgiller,**

seslerini karşılayan harf. ◻ **kaf ü nun,** *{OsT} Arapça* "kün" (Ol!*) emrini oluşturan kef ve nun harflerinin adı olup Allah'ın* "Kün!" *emri ile kâinatın oluşmaya başlamasını çağrıştıran bir ifade olarak dinî metinlerde ve tasavvufî eserlerde kullanılan deyim.*

kef[3]**, -ffi** [Ar. keff كف] *{OsT} is.* **1.** El. **2.** Ayak tabanı. **3.** Avuç, avuç dolusu. **4.** Haklarından kendi isteğiyle vazgeçme; feragat etme; çekilme. **5.** *ed.* Aruz kalıplarında yedinci ünsüzün bazen düşmesi. ◻ **kef çalmak,** *{OsT} El çırpmak.*|| **keff-çe,** *{OsT}* → kefçe.|| **keff-çe-gîr,** *{OsT}* → kefçegîr.|| **keff-i beyzā,** *{OsT} 1. Hz. Musa'nın mucize eseri olarak bembeyaz olan eli. 2. mecaz. Herhangi bir sanatta usta olma; ustalık.*|| **keff-i dest,** *{OsT} El ayası.*|| **keff-i kifayet,** *{OsT} Eli işe yatkın olma.*|| **keff-i Mūsā,** *{OsT} Hz. Musa'nın eli.*|| **keff-i nefs etmek,** *{OsT} Duygularını kontrol altında tutmak; isteklerini bastırmak.*|| **keff-i pā,** *{OsT} Ayak tabanı.*|| **keff-i yed,** *{OsT} El çekme; vazgeçme; karışmama.*|| **kef karsmak,** *{OsT}* → kef çalmak.‖ **keffü'l-esed,** *{OsT} bot. Aslanpençesi.*

kef[4]**,** [Far. kef کف] *{OsT} is.* **1.** Köpük. **2.** Tortu. **3.** Sünger taşı. **4.** Boşluk. **5.** Atın ağzındaki, çok koşmaktan oluşan köpük. ◻ **kef-efşān,** *{OsT} Köpük saçan.*|| **kef-gîr,** *{OsT} Köpük tutan.*|| **kef-i deryā,** *{OsT} Deniz köpüğü.*|| **kef-nisār,** *{OsT} Köpük saçan.*

kef[5]**,** [Ar. keff كف] *{ağız} is.* Orakçıların kullandığı, parmak uçları ahşaptan meşin eldiven. [DS]

kef[6]**,** [? kef] *{ağız} is.* Tereyağı. [DS]

kef[7]**,** [Ar. keyf] *{ağız} is.* **1.** Keyif. **2.** Durum; nasıllık; vaziyet. [EG]

kefa, [Far. kefā کفا] *(kefa:) {OsT} is.* Sıkıntı; meşakkat.

kefaet, [Ar. küfv > kefā'et كفائت] *(kefa:et) {OsT} is.* Bir şeyin eşi ve dengi olma.

kefaf, [Ar. kefāf كفاف] *(kefa:f) {OsT} is.* Ancak yaşmaya yetecek miktardaki yiyecek, içecek. ◻ **kefaf etmek,** *{OsT} Ancak yaşayabilecek kadar yiyip içmek.*|| **kefāf-ı nefs,** *{OsT} Bir kimsenin hayatını devam ettirebilmesi için gereken yiyecek; nafaka.*|| **kefāf-ı nefs etmek,** *{OsT} Ancak yaşayabilecek kadar yemek yemek.*

kefal, -li [Yun. kephalē *(baş)* > képhalos] *is. zool.* **1.** Büyük başlı, gümüş renginde, orta büyüklükte, pullu, beyaz etli, lezzetli bir kemikli balık, *(Mugil chelo).* **2.** *argo.* Sınıf geçecek kadar alınan not; orta. **3.** *argo.* Sigara izmariti. ◻ **kefal tutmak,** *Sınıf geçecek kadar not almak; sınıf geçmek için gereken en az notu alarak başarılı olmak.*

kefalet, [Ar. kefālet كفالت] *(kefa:let) {OsT} is.* **1.** Bir borcu asıl borçlunun ödememesi halinde, borçlu dışında birinin borcu üstlenmesi hususunda alacaklıya verilen güvence; kefillik. **2.** Birinin verdiği sözü tutmaması durumunda bütün sorumluluğu üstlenme. ◻ **kefālet-bi'l-māl,** *{OsT} isl. huk. Bir mal için kefil olma.*|| **kefālet-bi'n-nefs,** *{OsT} isl. huk. Bir kimsenin kendisine kefil olma.*|| **kefālet-bi't-teslîm,** *{OsT} huk. Bir malın teslimi için kefil olma.*|| **kefālet-i muaccele,** *{OsT} huk. Acele şartı ile kefil olma.*|| **kefālet-i muallaka,** *{OsT} isl. huk. Bir şarta bağlı olmakla birlikte boşlukta olan kefillik.*|| **kefālet-i mukayyede,** *{OsT} huk. Herhangi bir kayıtla sınırlanmış olan kefalet.*|| **kefālet-i mutlaka,** *{OsT} huk. Herhangi bir kayıt ile sınırlandırılmamış kefillik.*|| **kefālet-i muvakkate,** *{OsT} isl. huk. Belirli bir zaman için kefil olma.*|| **kefālet-i muzāfa,** *{OsT} huk. Gelecek zamanda bir güne bağlanan kefillik.*|| **kefālet-i münecceze,** *{OsT} huk. Hem şartsız hem de gelecek zamana izafe edilmemiş kefillik.*|| **kefālet-i müeccele,** *{OsT} huk. İleri tarihe bırakılmış kefillik.*|| **kefālet-i müteselsile,** *huk. İki ve daha çok kimsenin birbirine karşılıklı kefil olmaları.*|| **kefālet-i nakdiye,** *huk. Bir depozito yatırmak suretiyle olan kefillik.*|| **kefaletle salıverilme,** *huk. Tutuklanan kişinin yasada belirtilen malî teminatı ödemesi durumunda tutukluluğunun kaldırılması işlemi.*

kefaleten, [Ar. kefāleten كفالةً] *(kefa:'leten) {OsT} zf.* Kefalet yoluyla; kefaletle.

kefaletname, [Ar. kefālet + Far. -nāme كفالتنامه] *(kefa:letna:me) {OsT} is.* Bir kimsenin kefil olduğunu gösteren belge; kefillik belgesi.

kefalgiller, [kefal-gil-ler] *is. zool.* Kefallerle onlara yakın olan mekik gibi vücutlu, başının üstü basık, sindirim borusunda bir yutak süzgeci, kaslı bir midesi ve çok uzun bağırsağı bulunan kemikli balık familyası, *(Mugilidae).*

kefaller, [kefal-ler] *is. zool.* Kefalgiller, gümüş balığıgiller ve ıskarmozgilleri kapsayan dikensi yüzgeçli kemikli balıklar takımı, *(Mugiliformes / Percesoces).*

kefaret[1]**,** [Ar. küfr > keffāret كفارت] *(kefa:ret) {OsT} is.* İşlenen bir günahı Allah'ın affetmesi dileğiyle verilen sadaka veya tutulan oruç; küfrün cezası. ◻ **kefaretini ödemek,** *Yaptığı bir kusurun cezasını çekmek.*|| **kefāret-i yemîn,** *{OsT} Bozulan bir yemin için verilen sadaka, tutulan oruç veya bir köle azat etme.*|| **kefāret-i zünūb,** *{OsT} Günahların kefareti.*

kefaret[2]**,** [? kefaret] *{ağız} is.* Güç kuvvet. [DS]

kefc, [Far. kefc کفج] *{OsT} is.* Ağızdan gelen köpük.

kefci, [keyif-çi] *{ağız} sf.* Tiryaki; keyifçi. [EG] ◻ (bir şeyin) **kefcisi olmak,** *{ağız} O şeye fena tutulmak; alışmak; tiryakisi olmak.* [EG]

kefcikli, [kef-cik-li] *{ağız} sf.* Yayvan; yayılmış. [DS]

kefcil, [Yun. kef *(keyif)* => kef-cil] *{ağız} sf.* Eğlenmeyi seven; yaşamayı bilen; rind. [DS]

kefçe, [Far. kef-çe كفچه] *{OsT} is.* **1.** Küçük el. **2.** Kepçe.

kefçegir, [Far. kefçe-gīr كفچگير] *(kefçegi:r) {OsT} is.* Devlete ait silah dökümhanelerinde ergimiş demiri karıştıran veya başka bir yere taşıyan işçi.

kefe[1], [? kefe] *is.* **1.** Atı tımar etmekte kullanılan, kıldan yapılmış ince kese; ince gebre. **2.** *{ağız}* İpekli kumaş. [DS] **3.** *{ağız}* Kirpi dikeni. [DS] **4.** *{ağız}* Leblebicilerin leblebi parlatmakta kullandıkları keçe. [DS] **5.** *{ağız}* Semercilerin kullandığı bir araç. [DS]

kefe[2], [Ar. keffe كفه] *{OsT} is.* **1.** El ayası. **2.** Terazinin biri tartılacak madde konulan, diğeri de karşı ağırlığın konulduğu gözlerden her biri.

kefe[3], [? kefe] *{ağız} is.* Hindi. [DS] 🗗 **kefe lalesi,** *{ağız} Utanmaz; arsız.* [DS]

kefef, [Ar. keffe > kefef كفف] *{OsT} is.* Terazi gözleri; kefeler.

kefek, -ği [Yun. koupháki] *{ağız} is.* **1.** → kefeki. [DS] **2.** Gevrek ve yavan bir elma. **3.** *sf.* Gevrek. [DS]

kefeke, [Yun. koupháki] *{ağız} is.* **1.** → kefeki. **2.** Dişlerin dibinde biriken kireç tabakası; tartar. [DS]

kefeki, [Yun. koupháki] *{ağız} is.* Açık renkli, gözenekli, ateşe dayanıklı, kolay işlenebilir, yapılarda kullanılan bir tür taş; kefeki. 🗗 **kefeki giderici,** *Bir sıcak su kazanının çeperinde biriken taşları eriterek çamur hâline getiren kimyasal madde.*|| **kefekiye dönmek,** *Delik deşik olmak.*

kefel, [Ar. kefel كفل] *{OsT} is.* **1.** Art. **2.** Dip; kıç.

kefeleme, [kefe-le-me] *is.* Atı kefe ile tımar etme.

kefelemek, [kefe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Atın tüylerini kefe ile temizleyip parlatmak. **2.** Uğraşmak; mücadele etmek. **3.** Güreşmek; oynaşmak. **4.** Hâl hatır sormak. **5.** Özel görüşmek.

kefeleşmek, [kefe > kefe-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** Oynaşmak. **2.** Güreşmek. **3.** Özel olarak görüşmek. **4.** Ayaküstü konuşmak. [DS]

kefeli, [kefe-li] *sf.* (At için) tüyleri kefe ile parlatılmış; tımar edilmiş.

kefen[1], [Ar. kefen كفن] *{OsT} is.* **1.** Gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez. **2.** Kefene sarma; kefenleme. 🗗 **kefen-bāf,** *{OsT} Kefen dokuyucu.*|| **kefen-be-duş,** *{OsT} 1. Kefeni omzunda. 2. Ölümü göze almış; ölmekten korkmayan.*|| **kefen-düzd,** *{OsT} Mezar soyguncusu.*|| **kefeni boynunda olmak,** *Ölümü her an göze almış olmak.*|| **kefeni yırtmak,** *1. Ağır bir hastalıktan kurtulmak. 2. Tehlikeli bir durumu atlatarak iyileşmeye yüz tutmak.*|| **kefen-pūş,** *{OsT} Kefene sarılmış; kefenlenmiş.*

kefen[2], [keven / geven] *{ağız} is.* Dikenleri yakıldıktan sonra dövülerek hayvanlara yedirilen bir ot; keven. [DS]

kefenci, [kefen-ci] *is.* **1.** Cenaze için gerekli malzemeyi satan kimse. **2.** *mecaz.* Mezar soyguncusu; mezar hırsızı. **3.** *argo.* İstediğini zorla elde eden; zorba; zalim.

kefene[1], [kefe > kefe-n-e ?] *{ağız} is.* **1.** Semercilerin kullandığı bir araç. **2.** *sf.* Kirli; pis. [DS]

kefene[2], [Ar. keff => kef-en-e ?] *{ağız} is.* Asma yaprağı. [DS]

kefeng, [kefeñ] *(kefeñ) {eT} is.* Zahire armağanı. [DLT]

kefenk, -gi [Yun. koupháki] *{ağız} is.* **1.** Kolay kırılabilir yumuşak taş. **2.** Yumuşak maden. [DS] 🗗 **kefenk suyu,** *{ağız} İçilmeye elverişli olmayan acı su.* [DS]|| **kefenk taşı,** *{ağız} Kolay işlenebilir yumuşak taş.* [DS]

kefenleme, [kefen-le-me] *is.* Kefene sarmak eylemi veya işlemi.

kefenlemek, [kefen-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Ölüyü gömülebilecek hâle getirmek; kefene sarmak; tekfin etmek. **2.** (Tavuk, hindi vb. için) yufkaya sarıp pişirmek.

kefenleyiş, [kefen-le-y-iş] *is.* Kefenlemek eylemi veya biçimi.

kefenli[1], [kefen-li] *sf.* **1.** (Ölü için) kefenlenmiş olan. **2.** Kefeni bulunan; kefen sahibi olan. **3.** (Tavuk eti için) yufkaya sarılmış olarak pişirilen.

kefenli[2], [kefen-li] *{ağız} sf.* (At için) ön ayaklarından birisi sekili olan at. [DS]

kefenlik, -ği [kefen-lik] *sf.* (Kumaş için) kefen olarak kullanmaya elverişli.

kefensiz, [kefen-siz] *sf.* **1.** Kefeni bulunmayan; kefene sarılmamış. **2.** *zf.* Kefene sarılmadan.

kefer[1], [kefer] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

kefer[2], [? kefer] *{ağız} is.* Tabaklanmış beygir derisi. [DS]

kefera, [? kefer + ağa] *(kefera:) {ağız} is.* Yaşlı adam. [DS]

kefere[1], [Ar. kāfir > kefere كفره] *{OsT} is.* Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyenler; kâfirler. 🗗 **kefere-i fecere,** *{OsT} Günahkâr kâfirler.*

kefere[2], [Ar. kefere ?] *{ağız} is.* **1.** Yaramaz çocuk. **2.** Terbiyesiz, kötü adam. **3.** Oynak; güven vermeyen. **4.** Sırnaşık, arsız köpek. [DS]

keferetsiz, [Ar. kefāret => keferet-siz] *{ağız} sf.* **1.** Önemsiz. **2.** Güçsüz; kuvvetsiz [DS]

kefes, [? kefes] *{ağız} is.* Elbisenin göğüs ve kol kısmı. [DS]

kefetire, [? kefetire] *{ağız} is.* Sebze yıkamakta kullanılan delikli kap; kevgir. [DS]

keff, [Ar. keff كف] *{OsT} is.* → kef[3].

keffaret, [Ar. küfr > keffāret كفارت] *(keffa:ret) {OsT} is.* → kefaret.

keffe, [Ar, keffe كفه] *{OsT} is.* Terazi gözü; kefe. ☐ **keffetü'd-deff,** *{OsT} Daire kasnağı.*|| **keffetü's-sâid,** *{OsT} Avcıların değirmi ağı.*

keffeteyn, [Ar. keffeteyn كفتين] *{OsT} is.* Terazinin her iki gözü.

keffîye, [Ar. keffîye / kefiye كفيه] *{OsT} is.* → kefiye.

kefgi, [kef-gi / kef-ki] *{ağız} is.* Su kabağından yapılan saplı derin kepçe; su maşrapası. [DS]

kefgek, [kef-gek] *{eT} is.* Peltek; kekeme kimse. [DLT]

kefi, [Far. kef => kef-i] *{ağız} is.* Köpük. [DS]

kefil[1], [kef *(yans.)* > kef-il] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımalı gövde. ☐ **kefil kefil,** *{ağız} 1. Çabuk çabuk; tez tez. 2. Taze taze.* [DS]|| **kefil kefil solumak,** *{ağız} Derin derin, sık sık solumak.* [DS]

kefil[2], [Ar. kefâlet > kefîl كفيل] *{OsT} is.* **1.** Borç kendisine ait olmadığı hâlde, borçlu borcunu ödemediği takdirde, bu borcu ödemeyi daha borç işleminin başlangıcında kabul eden kimse. **2.** Birinin verdiği sözü yerine getirmediği takdirde sorumluluğu üstlenen bir başka kimse. **3.** *{ağız}* Ağaca bağlanan destek. [DS] ☐ **kefîl-bi'l-mâl,** *{OsT} Alınan bir mala karşılık ödenmesi gereken borcun borçlusuna kefil olan.*|| **kefîl-bi'n-nefs,** *{OsT} Bir kişinin şahsına kefil olan kimse; onu istenildiği zaman teslim etmek üzere kefil olan kimse.*|| **kefîl-bi't-teslîm,** *{OsT} Bir malın istenildiği zaman teslimi sorumluluğunu alan kimse.*|| **kefile kefil,** *Kefilin kabul ettiği sorumluluğu üzerine alan kimse; ikinci derece kefil.*|| **kefile kefil olmak,** *Kefilin kabul ettiği sorumluluğu aynısı ile üzerine almak.*|| **kefil göstermek,** *Bir borç veya iş için gerekli olan kefili bulmak.*|| **kefil-i muteber,** *{OsT} İstenilen nitelikteki kefil; sağlam kefil.*|| **kefil olmak,** *1. Borç kendisine ait olmadığı hâlde, borçlu borcunu ödemediği takdirde, bu borcu ödemeyi daha borç işleminin başlangıcında kabul etmek. 2. Birinin verdiği sözü yerine getirmediği takdirde sorumluluğu üstlenmek.*

kefileşmek, [kefi-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Konuşmak. [DS]

kefilleme, [kefil-le-me] *is.* İmparatorluk döneminde Müslüman olmayan uyruklardan alınan cizyenin ödenmesine kefil olan köy veya mahalle yöneticilerinden alınan bir tür teminat akçesi.

kefillik, -ği [kefil-lik] *is.* Kefil olma durumu; kefalet.

kefir, [Kafk. dl. kefir] *is.* **1.** Sütten yapılan ekşi ve alkollü bir Türk içkisi. **2.** Bu içkinin damıtılmasıyla elde edilen alkol. ☐ **kefir mayası,** *Kefir üretmekte kullanılan süt mayası (Beta bactericum cancasicum) ve maya mantarı (Saccharomyces kephyr)'ın dan meydana gelen sarı renkli bir topakçık; peygamber darısı.*

kefiye, [Ar. keffîye / kefiye كفيه] *{OsT} is.* **1.** Arap erkeklerinin kullandığı, kenarları püsküllü, omuzları örtecek kadar geniş baş örtüsü. **2.** *{ağız}* Yünden dokunmuş geniş ve kalın atkı. [EG]

kefke, [kef-ke] *{ağız} is.* Atkı. [DS]

kefkir, [Far. kef => kef-kir] *{ağız} is.* Su etkisi ile delinerek göz göz olan taş. [DS]

kefkire, [kef-kir-e] *{ağız} is.* Küçük deliklerle beliren bir çeşit yara. [DS]

kefleme[1], [kef-le-me] *is.* **1.** Etin kemiğini ayırma. **2.** Birinin başkasına kötü niyet beslediğini haber verme.

kefleme[2], [kef-le-me] *{ağız} is.* Kazan. [DS] ☐ **kefleme yapmak,** *{ağız} Pekmez yapılırken kaynatılan üzüm suyunun içine pekmez toprağı koyarak şıranın tortusunun dibe çökmesini sağlamak.* [DS]

kefleme[3], [kef-le-me] *{ağız} is.* Halk hekimliğinde, karın ağrısına karşı kullanılan bal, karabiber ve zencefil karışımı bir macun. [DS]

keflemek[1], [Ar. kef *(el)* => kef-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Toz halindeki ilacı, avuçla ağza atarak su ile içmek. **2.** Toz halindeki yiyecekleri avuçla ağzına atmak. [DS]

keflemek[2], [kef-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Etin kemiğini ayırmak. [DS]

keflemek[3], [kef-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* **1.** Kazanda kaynayan sıvıyı taşmaması için karıştırmak. **2.** Kaynamakta olan şıranın köpüğünü kevgirle almak. [DS]

keflemek[4], [kef *(yans.)* > kef-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Uzun zaman aç veya susuz beklemek. [DS]

keflemek[5], [kef *(yans.)* > kef-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birisini dövmek için yemin etmek. [DS]

keflenmek[1], [kef-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kirlenmek. [DS]

keflenmek[2], [keyif-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Keyiflenmek; sevinmek; neşelenmek. [EG]

kefli, [kef-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) kirli, pis, bakımsız; pasaklı. [DS] ☐ **kefli kecere,** *{ağız} (Kişi için) kirli, pis; pasaklı.* [DS]

kefne, [Ar. keff *(el)* => kef-ne ?] *{ağız} is.* Çuvaldız veya biz gibi araçları kullanan kimselerin avuçlarını korumak için ellerine geçirdikleri üzeri demirli kayış. [DS]

kefniyh, [keyif-lik] *{ağız} is.* Şekil; biçim. [EG]

kefnik, -ği [keyif-lik] *{ağız} is.* Biçim.

kefr, [Ar. kefr كفر] *is.* **1.** Köy. **2.** Örtme.

kefrem, [? kefrem] *{ağız} is.* Yorganın iç astarı; mitil. [DS]

kefremek, [kev-mek > *kever > kev(e)r-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Gevremek. [DLT]

kefri, [Ar. kefr => kefrī] *{ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

kefsizlemek, [keyif-siz-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hastalanmak. [EG]

kefş, [Far. kefş كفش] *{OsT} is.* Ayakkabı; pabuç. 🗗 **kefş-dār,** *{OsT} Cami, tekke gibi yerlerde ayakkabıları koruyan kimse.*|| **kefş-dūz,** *{OsT} Ayakkabı yapıcısı; ayakkabıcı; ayakkabı tamircisi; köşker.*|| **kefş-gen,** *{OsT} Ayakkabı çıkarılan yer; ayakkabılık.*|| **keşf-ger-dān,** *{OsT} Ayakkabıları çevirip düzene koyan hizmetçi.*

kefşeng, [? kefşeng] *{ağız} is.* Harman sonu gelen kişiye verilen zahire armağanı. [DS]

kefşürük, -ğü [kefşür-ük] *{ağız} is.* Üzüm posası. [DS]

keftar, [Far. keftār كفتار] *(kefta:r) {OsT} is. zool.* Sırtlan.

kefter, [Far. kefter كفتر] *{OsT} is. zool.* Güvercin.

kefuk, -ğu [? kefuk] *{ağız} is.* Kenevirin liflerinden ayrılmış kuru sapı. [DS]

kefük, -ğü [Yun. koupháki => kefük كفوك] *{OsT} sf.* İçindeki boşluklar yüzünden hafif olan.

keg, [keg] *{eT} is.* Nefret; kin; düşmanlık; öç; hınç. [EUTS] [KB]

kegank, -gı [Erme. kehan] *{ağız} is.* Tarlayı yabancı otlardan temizleme; çapalama; kahan. [DS]

kegd, [Soğd. kagdi > Far. kāġad => kegd / kegde / keged] *{eT} is.* Kâğıt. [EUTS]

kegde, [Soğd. kagdi > Far. kāġad => kegd / kegde / keged] *{eT} is.* Kâğıt yaprağı. [EUTS] [Gabain]

keged, [Soğd. kagdi > Far. kāġad => kegd / kegde / keged] *{eT} is.* Kâğıt. [EUTS]

kegen, [kégen] *{eT} is.* Hastalık.

kegiç, -ci [keg-iç] *{ağız} is.* Çekiç. [DS]

keginç, [keg-inç] *{eT} is.* Karşılık; cevap. [EUTS]

kegirmek, [keg *(yans.)* > keg-ir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ir]* Geğirmek. [DLT]

kegişmek, [keg-mek > keg-iş-mek] *{eAT} işteş. f. [-ir]* Birbirine sert sözler söylemek; karşılıklı sövmek; sövüşmek. [DK]

kegür, [keg-ür] *{ağız} is.* Kevgir; süzgeç. [DS]

keğam, [? keğam] *{ağız} zf.* Galiba. [DS]

keğiş, [keşiş] *{ağız} is.* Papaz. [DS]

keğük, -ğü [keg-ük] *{ağız} is.* Meyve toplamaya yarayan ucu eğri değnek. [DS]

keh[1], [keh *(yans.)*] *is.* Sık sık solumayı anlatan kök. [Zülfikar] *keh-il kehil, keh-le-mek* 🗗 **keh keh,** *{ağız} Soluk soluğa.* [DS]|| **keh keh geçmek,** *{ağız} 1. Çok acıkmak. 2. Kuvvetten düşmek.* [DS]

keh[2], [kēh *(yans.)*] *(ke:h) {eT} is.* Köpek çağırma ünlemi. [DLT]

keh[3], [keh] *{ağız} is.* **1.** Köşe; kenar; uç; kıyı. **2.** Küçük tepeler; çıkıntılar. **3.** Dağların en yüksek noktası; doruk; zirve. **4.** Dağ sırtları. **5.** Sarp dağların eteğinden geçen keçi yolu. [DS] **6.** Ufuk.

keh[4], [Far. keh / kāh که] *{OsT} is.* Saman.

keh[5], [keh] *{ağız} is.* Kulp; sap. [DS]

keha, [Far. kehā کها] *(keha:) {OsT} sf.* Çok utanan; utangaç.

kehan, [Erme. kehan] *{ağız} is.* **1.** → kahan. **2.** Mısır tarlasına yapılan birinci çapa. [DS] 🗗 **kehan etmek,** *{ağız}* → kahan etmek. [DS]

kehail, [Ar. kehīl > kehāil کحائل] *(keha:il) {OsT} sf.* Sürme çekilmiş gözler.

kehanet, [Ar. kehānet کهانت] *(keha:net) {OsT} is.* İlahî bir irade olan vahiy ve amacı belirli, sınırlı falcılık ile bilimsel ve istatistik öngörüden ayrı olarak, bir olayın meydana geleceğini doğrudan doğruya veya çeşitli araçlar yardımıyla, önceden bilme ve haber verme işi; kâhinlik. 🗗 **kehānet-fürūş,** *{OsT} Bilinmezlikten bilmişlik satan; kâhinlik eden.*|| **kehānet-fürūşî,** *{OsT} Bilinmezlikten bilmişlik satma; kâhinlik etme.*

kehat, [Far. kāġāz] *{ağız} is.* Kâğıt. 🗗 **kehat gibi,** *{ağız} Kâğıt gibi ak.* [DS]

keheç, -ci [kek / keh *(yans.)* > kek-eç] *{ağız} is.* Kekeme; peltek. [DS]

kehel, [Ar. kāhil > kehel کهل] *sf.* **1.** İş yapmaktan, çalışmaktan hoşlanmayan; tembel; işten kaçan. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Işık; ateş ve şeker tadı için) hafif; kuvvetsiz.

kehelemek, [keh *(yans.)* > kehe-le-mek] *dönşl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Soluk alamayacak kadar yorulmak; yürümeye takati kalmamak. **2.** *{ağız}* Sık sık solumak. [DS]

kehene, [Ar. kāhin > kehene کهنه] *is.* Falcılar; bakıcılar; bilinmizlikten haber verenler.

keher[1], [Moğ. keher] *{eAT} sf.* **1.** Kahverengi. [DK] **2.** *{ağız}* (At donu) doru. [DS] **3.** *{ağız}* Koyu kırmızı. [DS]

keher[2], [keher] *{ağız} is.* **1.** İki yaşında, yavrulamamış keçi. **2.** Vadilerdeki küçük tepeler. [DS]

keherlenmek, [Ar. kāhil > kehel کهل => keher-le-nmek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* İş yapmaya üşenmek. [DS]

kehet, [? kehet] *{ağız} is.* Bitmiş; tükenmiş. [DS]

kehf, [Ar. kehf کهف] *{OsT} is.* **1.** Mağara; in. **2.** *mecaz.* Sığınak; korumasına başvurulacak kimse veya makam. **3.** *anat.* Organlardaki herhangi bir oyuk yer. 🗗 **kehf-i rie,** *{OsT} Verem mikrobunun akciğerde açtığı oyuk.*|| **Kehf Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in yüz on ayetlik 28. suresi.*

kehge, [? kehge] *{ağız} is.* Simit. [EG]

kehhal, [Ar. kuḥl > kehḥāl کحال] *(kehha:l) {OsT} is.* **1.** Gözüne sürme çeken kimse. **2.** Sürme yapan ve satan kimse; sürmeci. **3.** Göz doktoru. 🗗 **kehhāl**

başı, *{OsT} İmparatorluk döneminde saraydaki göz hekimlerine verilen ad.*|| **kehhāl-i şerîat,** *{OsT} Hz. Muhammed.*

kehhallik, [hehhal-lik] *is.* Göz hekimliği.

kehil[1], [keh *(yans.)* > keh-il] *is.* Soluma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **kehil kehil,** *{ağız} Soluk soluğa.* [DS]|| **kehil kehil solumak,** *{ağız}* → kehildemek. [DS]

kehil[2], [Ar. keḥīl كحيل] *(kehi:l) {OsT} sf.* Sürme çekilmiş göz.

kehil[3], [Ar. kāhil > kehel > kehil كهل] *{OsT} sf.* → kehel; *{ağız} (aym).* [DS]

kehila, [Ar. keḥīl > keḥīlā كحيلا] *(kehi:lâ:, h kalın söylenir) {OsT} is.* Gözleri doğuştan sürmeli kadın.

kehildemek, [keh-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l-(d)i-yor]* Aşırı yorgunluk yüzünden güç soluk almak. [DS]

kehilemek, [keh-i-le-mek] *{ağız} is. gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* → kehildemek. [DS]

kehillik, -ği [Ar. kāhil > kehel كهل => kehil-lik] *{ağız} is.* Tembellik. [DS]

Kehkeşan, [Far. keh *(saman)* + keşān *(çekenler)* كهكشان] *(kehkeşa:n) {OsT} is. gök b.* Açık havalarda geceleyin gökyüzünde görülen kuzeyden güneye doğru uzanan yıldız kümesi; Samanyolu. 🗗 **Kehkeşān-sākin,** *{OsT} Samanyolu'nda oturan.*

kehl[1], [Ar. kehl كهل] *{OsT} sf.* (İnsan için) olgunluk çağında bulunan; otuz kırk yaşlarında olan.

kehl[2], [Ar. keḥl كحل] *{OsT} is.* Göze sürme çekme.

kehla, [Ar. keḥlā كحلا] *(kehlâ: h kalın söylenir) {OsT} is.* Sürmeli gözler.

kehle, [Far. kehle كهله] *{OsT} is.* Bit; *{ağız} (aym).* [DS] 🗗 **kehlesi kanlanmak,** *{ağız} Canlanmak.* [DS]

kehleci, [kehle-ci] *is.* İmparatorluk döneminde, darphanede çekilen telleri kesmekle görevli işçilere verilen ad.

kehlelenmek, [kehle-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Bitlenmek.

kehleli, [kehle-li] *sf.* Üzerinde bit bulunan; bitli.

kehlemek, [keh *(yans.)* > keh-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Nefes almak; solumak. **2.** Yorgunluktan, susuzluktan güçlükle solumak. [DS]

kehlen, [Ar. küheylān] *{ağız} is.* Küheylan. [DS]

kehleşmek, [keh *(kıyı, sırt)* > keh-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Bıçak sırtı gibi incelmek.

kehlez, [keh *(yans.)* > keh-le-z كهلز] *{OsT} sf.* Hasta; cılız; iyi görünmeyen.

kehlik[1], **-ği** [keklik] *{ağız} is.* Keklik. [DS]

kehlik[2], **-ği** [keh *(yans.)* > keh-lik] *{ağız} is.* Sersemlik; uyuşukluk. [DS]

kehme, [? kehme] *{ağız} is.* İpekliden yapılmış kısa kadın elbisesi. [DS]

kelıne, [? kehne] *is.* → kehni.

kehnemek, [kehne-mek] *{ağız} is.* Sıcaktan terlemek; sıkılmak. [DS]

kehni, [? kehni] *is.* Küçük çapa.

kehribar, [Far. keh *(saman)* + rübā *(kapan)* كهربا] *{OsT} is.* **1.** Açık sarıdan kızıla kadar renkleri bulunan, yarı saydam, kolay kırılabilir ve işlemeye elverişli olduğu için çeşitli süs eşyası yapımında kullanılan, kolayca durgun elektriklenebilen reçine fosili; samankapan. **2.** *sf.* (Süs eşyaları için) kehribardan yapılmış olan. 🗗 **kehribar balı,** *Sarı renkli ve saydam iyi cins bal.*|| **kehribar gibi,** *Koyu sarı; sapsarı.*|| **kehribar sarısı,** *Parlak ve açık sarı.*|| **kehribar yağı,** *Vernik yapmakta kullanılan bir tür reçine.*

kehribarcı, [kehribar-cı] *is.* Kehribardan süs eşyası yapan veya satan kimse.

kehrik, -ği [? kehrik] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

kehrine, [? kehrine] *{ağız} is.* Tuğla ve kiremit fırını. [DS]

kehriz, [Far. kāhrīz] *{ağız} is.* **1.** Evlerde yıkanma yeri. **2.** Kanalizasyon; lağım. **3.** Çeşmeye veya çeşmelere suyun verilmeden önce depolandığı yer. [EG]

kehrüba, [Far. kehrübā كهربا] *(kehrüba:) {OsT} is.* Kehribar.

kehrübaî, [Far. kehrübāī كهربائی] *{OsT} sf.* **1.** Kehribar ile ilgili. **2.** *is.* Elektrik.

kehvare, [Far. kehvāre كهواره] *(kehva:re) {OsT} is.* Beşik. 🗗 **kehvāre-nişîn,** *{OsT} Beşikteki çocuk.*

keimek, [kēḏ-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Giymek. [EUTS]

kej[1], [Far. kej کژ] *{OsT} sf.* Eğri; çarpık. 🗗 **kej-çeşm,** *{OsT} Çarpık bakan; şaşı.*|| **kej-tab,** *{OsT} Yaradılışı iyi olmayan; kötü huylu.*

kej[2], [? kej] *{ağız} is.* Tiftik. [DS]

kejdüm, [Far. kej-düm *(kuyruk)* کژدم] *{OsT} zf.* **1.** Eğri kuyruklu. **2.** *is. zool.* Akrep. 🗗 **kej-düm-i bahrî,** *{OsT} zool. Deniz akrebi; iskopit.*|| **kej-düm-i felek,** *{OsT} gök b. Akrep burcu.*

kejdüme, [Far. kejdüme کژدمه] *{OsT} is.* Tırnak diplerinde çıkan bir çıban; etyaran.

kejdümî, [Far. kejdümī کژدمی] *(kejdümi:) {OsT} sf.* **1.** Akreple ilgili. **2.** Akrep gibi.

kejgere, [keçkere] *{ağız} is.* Harç, toprak ve tuğla taşımaya yarayan bir araç. [DS]

keji, [? keji] *{ağız} is.* Yün halı ya da kilim dokunurken araya katılan pamuk. [DS]

-kek, [-kek] *{eAT} yap. e.* Kalıplaşmış olarak tek kelimede vardır. *er-kek.*

kek[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kek kük, kek-e-leş-mek, kek-lik,* 🗗 **kek kük etmek,** *{ağız} Laft ağzında gevelemek.* [DS]

kek[2], [ke / kek *(yans.)*] *is.* Düzgün konuşamamayı, kekelemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kek-e-me, kek-eş, kek-eç*

kek[3], [kek] *{eT} is.* **1.** İntikam hissi; nefret; kin; hınç; düşmanlık. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Sıkıntı; zahmet; ıhihnet. [EUTS] [DLT] [Gabain] **3.** *{ağız}* Çelme. [DS] 🗗 **kek vermek,** *{ağız} Çelme takmak.* [DS]

kek[4], [kek] *is.* **1.** Gevrek. **2.** Suların aşındırdığı toprağın kıyısı. **3.** Hamur teknesinin kenarı.

kek[5], [İng. cake] *is.* Çoğunlukla içine çekirdeksiz kuru üzüm konulan un, yumurta ve yağ ile yapılan tatlı çörek.

kekâ, [keh *(yans.)* + kah *(yans.)* / keh+keh?] *(ke'kâ:) ünl. "Oh ne iyi! Ne hoş!"*; kekâh.

kekâh, [keh *(yans.)* + kah *(yans.)* / keh+keh?] *(ke'kâ:h / ke'kâ:ğ) ünl. "Oh ne iyi! Ne hoş!"*; kekâ.

keke[1], [kek *(yans.)* > kek-eç] *sf.* → kekeç; *{ağız} (aym).* [DS]

keke[2], [keke] *{ağız} is.* Efe. [DS]

keke[3], [keke ككه] *{OsT} is.* Ucu eğri ağaç; gelberi.

kekeç[1], **-ci** [kek *(yans.)* > kek-eç ككچ] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* **1.** Kekeme. **2.** Çene. [DS]

kekeç[2], **-ci** [kek *(yans.)* > kek-eç] *{ağız} sf.* **1.** Kuru; katı. **2.** (Kişi için) aksi. [DS]

kekeç[3], **-ci** [kek *(yans.)* > kek-eç] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

kekeçlemek, [kekeç-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Gagalamak. [DS]

kekeği, [kek *(yans.)* > kek-e-ği كككى] *{OsT} sf.* Kekeme.

kekel[1], [? kekel] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

kekel[2], [Ar. kehel] *{ağız} is.* Tembel. [DS]

kekel[3], [Ar. kâhkül] *{ağız} is.* Kâkül. [DS]

kekeleme, [kek *(yans.)* > kek-e-le-me] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söyleyememe hâli.

kekelemek[1], [kek *(yans.)* > kek-e-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanma ve bu sesi tekrar ederek konuşmak. **2.** *mecaz.* Söyleyeceği şeyi kestirememekten veya şaşkınlık yüzünden kelimeleri veya cümleleri birbirine karıştırmak; düşünme hızına uygun konuşamamaktan dolayı birbiri ardına gelen fikirlere ait cümlelerin ilk veya son kısımlarını söylemek.

kekelemek[2], [kek *(yans.)* > kek-ele-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Soluk soluğa kalmak. [DS]

kekeleyiş, [kekele-y-iş] *is.* Kekeleme eylemi veya biçimi.

kekelez, [? kekelez] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

kekelik[1], **-ği** [kek *(yans.)* > kek-e-lik] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanma ve bunları birçok kez tekrar ettikten sonra konuşabilme; kekeçlik; kekemelik.

kekelik[2], [kek *(yans.)* > kek-lik] *{eT} is.* Keklik. [EUTS] [Gabain]

kekeme, [kek *(yans.)* > kek-e-me] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanan ve bunları birçok kez tekrar ettikten sonra konuşabilen kimse; kekeç; keke.

kekemeleşme, [kek-e-me-le-ş-me] *is.* Kekeme durumuna gelme.

kekemeleşmek, [kek-e-me-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kekeme durumuna gelmek.

kekemelik, -ği [kek-e-me-lik] *is.* Bazı heceleri tekrarlamak, bazılarını da patlayıcı bir şekilde zorlukla söyleyebilme ve söyleyemediklerinin önünde duraklama biçimlerinde ortaya çıkan, çoğunlukla psikolojik konuşma bozukluğu; kekeme olma durumu; rekâket.

keken[1], [kek > kek-en] *{eT} is.* **1.** Veba. [EUTS] **2.** Salgın hastalık. [EUTS]

keken[2], [kek-en] *{ağız} is.* Taşlık, kayalık yer. [DS]

kekenek, -ği [Far. kerkes => kekenek] *{ağız} is.* Kerkenez. [DS]

keketrün, [kek > kek-et-(ü)r-ün ?] *{eT} is.* Diş ağrısına; ses ve göğüs tutukluğuna karşı kullanılan bir ilaç. [EUTS]

kekeş, [kekeç > kekeş ككش] *is.* Alt çene; çene.

kekevi, [T. keke + Ar. -vī] *{ağız} is.* Kekeme. [DS]

kekey, [*eT.* kā *(yakın)* > keki / kekey] *{ağız} is.* Kardeş. [DS]

kekez[1], [kek-ez] *is.* İki nokta arasındaki en kısa yol veya düz çizgi.

kekez[2], [kek-ez ?] *{ağız} is.* Kadınsı davranışları olan erkek. [DS]

keki[1], [*eT.* kā *(yakın)* > keki / kekey] *{ağız} is.* Büyük kardeş. [DS]

keki[2], [? keki] *{ağız} is.* Çamaşır. [DS]

kekiç[1], **-ci** [kek-mek > kek-iç / kek-üç] *{ağız} is.* Küçük çekiç. [DS]

kekiç[2], **-ci** [kek-mek > kek-iç] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Pamuk kozasının kabuğu. **3.** Mısır koçanı. **4.** Çene altından geçirilen ve başlığı tutan ip. [DS]

kekik, -ği [Far. käküti [Nişanyan] ? / kek-ik ككك] *{OsT} is. bot.* **1.** Ballıbabagillerden, beyaz, kırmızı veya pembe renkli başak durumunda çiçekleri olan, karşılıklı küçük yapraklı, sürüngen gövdeli, odunsu saplı, çiçek ve yaprakları baharat olarak mutfaklarda, kaşıntıyı önleyici ve dezenfektan olarak da halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bir bitki,

(Thymus vulgaris). **2.** Girit kekiği *(Origanum dictamnus)*, İstanbul kekiği *(O. heracleoticum)*, İzmir kekiği *(O. onites, O. smyrnaeum, Majarona onites)* gibi çeşitli mercanköşk türlerine verilen isim. ◘ **kekik yağı,** *Çeşitli kekiklerin çiçeklerinden su buharı yoluyla damıtılan, halk hekimliğinde kurt düşürücü ve safra artırıcı olarak kullanılan uçucu bir yağ; timol esansı.*

kekikli, [kekik-li] *sf.* Kekik bulunan; üzerine veya içine kekik serpilmiş olan.

kekil, [Ar. kāhkül] *{ağız} is.* Alna dökülen kısa saç; perçem. [DS]

kekilcen, [kekil-cen] *{ağız} is. bot.* Teke sakalı, *(Scorzonera / Tragopogon)*. [DS]

kekilli, [kekil-li] *{ağız} sf.* Perçemli; zülüflü. ◘ **kekilli nadas,** *{ağız} Haziranda yapılan nadas.* [DS]

kekilmek, [kek-il-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Ayak için) yürürken bir yere takılmak; tökezlemek. [DS]

kekir, [kek-ir] *{ağız} sf.* (Kişi veya hayvan için) inatçı; huysuz. [DS]

kekire, [kek-ir-mek > kek-ir-e] *{ağız} sf.* (Tat için) ekşi; mayhoş; kekre; buruk. [DS]

kekirimsi, [kekre-msi] *{ağız} sf.* Kekremsi; buruksu; ekşimsi. [DS]

kekirmek[1], [kek *(yans.)* > kek-ir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ir]* Geğirmek; *{ağız} (aynı)* [DS]

kekirmek[2], [kakı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* İlenmek. [DS]

kekiş, [kek-iç / kek-iç] *{ağız} is.* **1.** Pamuk kozasının kabuğu. **2.** Mısır koçanı. **3.** Çene altı. [DS]

kekit, -di [kek-it] *{ağız} is.* Kekik. [DS]

kekitmek, [kek-it-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Göz için) sapıtmak; kaçırmak. **2.** (Göz için) kımıldatmak; oynatmak. **3.** Yönünü değiştirmek. [DS] **4.** *dönşl. f.* Düz yoldan ayrılmak.

kekiz, [? kekiz] *{ağız} is.* Paçavra. [DS]

kekleşmek, [kek-le-ş-mek ككلشمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Alay etmek.

keklig, [kek > kek-lig] *{eT} sf.* **1.** Menfur. [EUTS] **2.** Kinli; hınçlı. [DLT]

keklik, -ği [kek *(yans.)* > kek-e-lik / kek-lik] *is. zool.* **1.** Tavuksular takımının sülüngiller familyasından, orta büyüklükte, kalın gövdeli, boz tüylü, kısa kuyruklu, yumurta mevsimine kadar sürüler hâlinde, erkek ve dişi çiftler bir arada yaşayan bir kuş, *(Perdix perdix)*. *{eT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Bayağı dil balığının balıkçılar arasındaki adı. **3.** *mecaz.* Alımlı ve güzel kadın. **4.** *folk.* İçel ve çevresinde yaygın bir türkü ve bu türküyle birlikte oynanan, figürlerini kekliğin hareketlerinden alan, karşılama türü hareketli bir halk oyunu. ◘ **keklik alası,** *{ağız} Keklik avında kullanılan dikdörtgen biçiminde bir araç.* [DS]|| **keklik balığı,** *{ağız} Bir tür balık.* [DS]|| **keklik çiğdemi,** *bot. Kuzgun kılıcı; glayöl, (Gladiolus byzantinus).*|| **keklik ganağı,** *{ağız} Bir bitki adı; keklik otu.* [DS]|| **keklik gibi,** *(Kadın için) güzel, pembe ve etine dolgun; sevimli ve cana yakın.*|| **keklik gözü,** *bot. Düğünçiçeğigillerden otsu veya çok yıllık, kırmızı çiçekli birkaç türün ortak adı, (Adonis aestivalis, A. annua, A. flammea).* || **keklik gibi sekmek,** *(Kadın için) çevik ve zarif bir şekilde zıplayarak yürümek.*|| **keklik otu,** *bot. 1. Ballıbabagillerden beyaz ve pembe çiçekler açan, kurutulmuş dalları terletici, idrar söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, mercanköşk türlerinden çok yıllık otsu bir bitki; İstanbul kekiği; Çanakkale kekiği; güvey otu (Origanum vulgare / O. acutidens). 2. Yaprakları kuvvetli kokulu, hoş içimli bir tür nane; nane ruhu; kır nanesi, (Ziziphora clinopodioides). 3. Düğünçiçeğigillerden 60 cm. kadar boylu, çok yıllık, yeşilimsi beyaz çiçekli, kökü hayvan hastalıklarında kullanılan otsu bir bitki. (Helleborus orientalis, H. vesicarius).*|| **keklik palazı,** *Keklik yavrusu.*|| **keklik pınarı,** *{ağız} Kaya oyuklarında toplanan su.* [DS]|| **keklik sürüsü,** *Aynı kuluçkadan çıkan ve yumurtlama mevsimine kadar birlikte yaşayan keklik topluluğu.*

kekme, [kek-me] *{ağız} is.* Gaga. [DD]

kekmek[1], [kek > kek-mek] *{eT} sf.* Deneyimli. ◘ **kekmek er,** *{eT} Tecrübeli adam.* [DLT]

kekmek[2], [kek-mek ككمك] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** *{OsT}* (Kuş için) yem yemek; gagalamak. [Kamus] **2.** Baş sallamak. **3.** Sürtüşmek. [DS]

kekmek[3], [sek-mek ?] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Hedeften başka yere isabet etmek; hedefe isabet edememek. **2.** Yön değiştirmek; sapmak. [DS]

kekmek[4], [kek-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yıkılmak; kaymak; düşmek. [DS]

kekmek[5], [kek-mek / kek-mik / kek-mük] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

kekmen, [kek > kek-men] *{eT} is.* Başından geçen sıkıntılardan pişmiş adam; pekleşmiş adam. [DLT]

kekmetmek, [kek(i)m ? + etmek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Hak yemek. [DS]

kekmik, -ği [kek-mik / kek-mük] *{ağız} is.* Gaga; kuş gagası. [DS]

keknemek, [kek > kek-(i)n-ē-mek] *(kekne:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Tekdir etmek; azarlamak; korkutmak; tehdit etmek. [EUTS]

keko, [Kürt. keko] *is.* **1.** Ağabey. **2.** Dayı.

kekre, [kek > kek-rē] *(kekre:) {eT} sf.* **1.** (Tat bakımından) acı ile ekşi arası; buruk. **2.** *{ağız}* Ekşi. [DS] **3.** *is.* İlaç olarak kullanılan bir bitki; keklik otu, *(Origanum vulgare / O. acutidens). {ağız} (aynı)* [EUTS] [DS] **4.** Develerin yediği bir acı ot; keklik otu, *(Helleborus orientalis). {ağız} (aynı)* [DLT] [DS]

kekrelik, -ği [kek-re-lik] *is.* Kekre olma hâli; kekre tatta olma; ekşimsi acı tat.

kekremek, [kek > kek-rē-mek] *(kekre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Nefret etmek; tiksinmek; düşmanlık etmek. [EUTS] **2.** Kızmak; hiddetlenmek; öfkelenmek. [EUTS] 🗗 **kekremiş su,** *{ağız} Şarap.* [DS]

kekremsi, [kek-re-msi] *sf.* **1.** Tadı biraz kekre olan; buruk; kekresi. **2.** *mecaz.* (Kişi için) suratı asık, gülmez; varlığı yüzünden başkaları rahatsız olan.

kekremsilik, -ği [kek-re-msi-lik] *is.* **1.** Biraz ekşi biraz da acı tatta olmak; kekre olmak durumu; burukluk. **2.** *mecaz.* (İnsan için) hoşnut olmama hâli; hoşnutsuzluk; istenmezlik.

kekresi, [kek-re-si] *sf.* **1.** Biraz kekre olan; tadı kekreye benzer; buruk; kekremsi. **2.** *mecaz.* (Kişi için) suratı asık, gülmez; varlığı yüzünden başkaları rahatsız olan.

kekreşmek, [kek > kek-rē-mek > kekre-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Karşılıklı nefret etmek; birbirinden tiksinmek; birbirine düşmanlık etmek. [EUTS] **2.** Birbirine kızmak; karşılıklı hiddetlenmek; karşılıklı öfkelenmek. [EUTS] **3.** *dönşl. f.* Tahkir etmek; kızmak; nefret etmek. [Gabain]

keksek, [kek > kek-sē-mek > kek-se-k] *{eT} sf.* Kindar. [Gabain]

kekşek, [kek > kek-(i)ş-mek > kek(i)ş-ek] *{eT} sf.* Menfur; iğrenç. [Gabain]

kekşürmek, [kek > kek(i)ş-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Hiddetlendirmek. [EUTS] **2.** Nefret uyandırmak; nefret ettirmek. [EUTS]

kekteşmek, [kek > kek-tē-mek > kek-te-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Hınçlanmak; kin bağlamak. [DLT]

keküç[1]**, -cü** [kek-iç / kek-üç / kek-üş] *{ağız} is.* Çekiç. [DS]

keküç[2]**, -cü** [kek-iç / kek-üç] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Dudak. [DS]

kekük, [kek *(yans.)* > kek-ük] *{eT} is.* Seksek kuşu; sümsük kuşu; guguk kuşu; *(kemiği büyü ve tılsım için kullanılır), (Sula bassana).* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain]

keküle, [Yun. khoukhoúla] *{ağız} is.* Erkeklerin soğuktan korunmak için başlarına taktıkları başlık. [DS]

keküş, [? kēküş] *(ke:küş) {eT} is.* Şişlik için sürülen bir ilaç; sabun otu, *(Saponaria officinalis)* veya akçöpleme, *(Veratrum album).* [DLT]

kel[1], [Far. kel كل] *{OsT} is.* **1.** Vücut tüylerinin dökülmesine yol açan mantarlardan meydana gelen bir hastalık. **2.** Çeşitli sebeplerle saç dökülmesi veya kel hastalığı sebebiyle başın saçsız kalan kısmı. **3.** Kel hastalığı yüzünden saçları dökülmüş olan. **4.** *{ağız}* İyi büyümemiş meşe veya çalı fidanı. [DS] **5.** *sf.* Yaşlılık ya da kalıtım yoluyla saçları dökülmüş olan. **6.** *mecaz.* (Dağ, tepe vb. için) üzerinde bitki bulunmayan; çıplak; verimsiz topraklı; *{ağız} (aynı).* [DS] **7.** *{ağız}* (Bitki için) gelişememiş veya yaprakları dökülmüş; cılız. [DS] **8.** *{ağız}* İçinde az eşya bulunan. [DS] **9.** (Hayvan ya da insan için) biçimsiz. [DS] **10.** *{ağız}* Çirkin. [DS] **11.** *{ağız}* Kötü; fena. [DS] 🗗 **kel başa şimşir tarak,** *Başka ihtiyaçlar dururken hiç gereği olmayan ve özenti sonucu edinilen şey.*|| **kelden köseye yardım,** *Yardıma muhtaç birinin başka birine yardıma kalkışması durumu.*‖ **kele dokunmak,** *{ağız} Hoşa gitmeyen bir şey söylemek.* [DS]|| **keli açılmak,** *Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak.*‖ **keli görünmek,** *Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak.*|| **keli kızmak,** *(Soğukkanlı ve kolay kolay öfkelenmeyen kimseler için) öfkelenmek; soğukkanlılığını kaybetmek.*|| **keli körü toplamak,** *1. Bir iş için ne kadar işe yaramaz, konunun yabancısı ve beceriksiz insan varsa hepsini bir araya getirmek. 2. Bir yeri yeteneksiz insanlarla doldurmak.*‖ **kel kâhya,** *Yetkisiz ve ilgisiz olduğu hâlde her şeye karışan kimse.*|| **kel karga,** *{ağız} Saksağan.* [DS]|| **kel kaya,** *{ağız} 1. Bitek olmayan, taşlı yerler. 2. Yumuşak kaya tabakası.* [DS]|| **kel kiraz,** *{ağız} Beceriksiz bayan.* [DS]|| **kel mühre** (muhra), *{ağız} Ur.* [DS]|| **kel olmak,** *1. Kel hastalığına yakalanmak. 2. Saçları dökülüp başı saçsız kalmak.*‖ **kel örten,** *tar. İmparatorluk döneminde kullanılan, festen daha büyük, kulakları örten bir tür başlık; ayıp örten.*|| **kel tavuk,** *{ağız} Hindi.* [DS]|| **kel yer,** *{ağız} Verimsiz, kıraç toprak.* [DS]

kel[2], [kel] *{ağız} is.* **1.** Aşı kalemi. **2.** Meyve ağaçlarının sürgünleri. **3.** Tomurcuk. **4.** Sebze fidesi. **5.** Ekine zarar veren ve tarlada kendiliğinden çıkan çalı ve sürgünleri. [DS]

kel[3], [kel] *is.* Küsküt otu.

kel[4], [kel] *{ağız} is.* Erkek manda. [DS] 🗗 **kel camuş,** *{ağız} Erkek manda.* [DS]

kel[5], [kel] *{ağız} is.* Mezar taşı. [DS]

kel[6], [kel] *{ağız} sf.* (Meyve için) olmamış; ham. [DS]

kel[7], [kilo ?] *{ağız} sf.* (Ağırlık ölçüsü için) yarım. [DS] 🗗 **kel okka,** *{ağız} Yarım okka.* [DS]

kel[8], [kel] *{ağız} sf.* Sıcak; kaynar. [DS]

kela[1], [keler] *(kelâ:) {ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kela[2], [Ar. kelā كلا] *(kelâ:) {OsT} is.* Yeşil ot.

kelab, [Ar. kelāb كلاب] *(kelâ:b) {OsT} is.* **1.** Kuduz hastalığı. **2.** Su ürküntüsü.

kelabe, [Far. kelābe كلابه] *(kelâ:be) {OsT} is.* Çile halindeki iplik.

kelacu, [Far. kelācū كلاجو] *(kelâ:cu:) {OsT} is.* Kadeh.

kelakir, [? kelākir] *(kelâ:kir) {ağız} is.* Çoban kebesi; yağmurluk. [DS]

kelal, -li [Ar. kelāl كلال] *(kelâ:l) {OsT} is.* **1.** Uzun ve yorucu bir çalışma sonucunda vücudun veya zihnin çalışamayacak hâle gelmesi; yorgunluk. **2.** Sürekli olarak aynı şeyleri yapmaktan; aynı şeyleri duy-

maktan ileri gelen iç sıkıntısı; bıkkınlık; usanç; bezginlik. ◘ **kelāl-āver,** *{OsT} Yorgunluk veren; usanç getiren; yorucu; sıkıcı; bezdirici.*|| **kelāl-bahş,** *{OsT} Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak.*|| **kelāl-dil,** *{OsT} Gönül sıkıntısı; gönle sıkıntı veren.*|| **kelāl gelmek,** *{OsT} Usanmak; bıkmak.*|| **kelāl vermek,** *{OsT} Usandırmak; bıktırmak; bezdirmek.*

kelalet, [Ar. kelāl > kelālet كلالت] *(kelâ:let) {OsT} is.* **1.** Yorgunluk. **2.** Bıkkınlık; usanç; bezginlik.

kelalib, [Ar. küllāb > kelālib كلاليب] *(kelâ:lib) {OsT} is.* Ucu eğri demirler.

kelag, [Ar. kelāġ كلاغ] *(kelâ:ğ) {OsT} is. zool.* Siyah karga; kuzgun.

kelam, [Ar. kelām كلام] *(kelâ:m) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi anlatmak için söylenen sözler; söylem; söz; lakırdı. **2.** Söyleyiş; söyleme. **3.** Dil; lisan. **4.** Kur'an. **5.** İlahî buyruk; vahiy; ilahî söz. **6.** Allah'ın takdiri, emri veya vahyi. **7.** *isl.* Allah'ın varlığı, birliği ve zatı ile ilgili konuları akıl ve mantık yoluyla açıklamaya çalışan bilim; kelam ilmi; ilm-i kelam. **8.** Allah'ın başlangıçsız ve yaratılmamış, kendiliğinden var olan, dilediği gibi hitabı. ◘ **kelam bilimi,** *Allah'ın varlığı, birliği ve zatı ile ilgili konuları akıl ve mantık yoluyla açıklamaya çalışan bilim; kelam ilmi; ilm-i kelam.*|| **kelam etmek,** *{OsT} Konuşmak; söz etmek.*|| **kelām-ı Arab,** *{OsT} Arap dili.*|| **kelām-ı kadîm,** *{OsT}* → kelamıkadim.|| **kelām-i kibār,** *{OsT}* → kelamıkibar.|| **kelām-ı mahrem,** *{OsT} Gizli söz; sır.*|| **kelām-ı manzûm,** *{OsT} Manzum söz.*|| **kelām-ı mensûr,** *{OsT} Nesir.*|| **kelām-ı nefsî,** *{OsT} İçten konuşma.*|| **kelām-ı resûl,** *{OsT} Hz. Muhammed'in tespit edilmiş olan sözlerinden her biri; hadîs.*|| **kelām-ı tünd,** *{OsT} Sert ve kırıcı söz.*

kelamcı, [kelam-cı] *(kelâmcı) is.* Kelam bilimiyle uğraşan kimse; Allah'ın varlığı ve birliği konusunda yetkin bilgiye sahip olan kimse; kelamî.

kelame, [? kelāme] *(kelâme) {ağız} is.* Boyunduruğun deliklerine takılıp öküzlerin bağlanmasına yarayan ağaç. [DS]

Kelamıkadim, [Ar. kelām-ı ḳadîm كلام قديم] *(kelâ:'mıkadim) {OsT} is.* Kur'an-ı Kerim.

kelamıkibar, [Ar. kelām-ı kibār كلام كبار] *(kelâ'mıkiba:r) {OsT} is.* Tanınmış kimselerin özlü sözleri; özdeyiş; vecize.

kelamî, [Ar. kelāmī كلامى] *(kelâ:mi:) {OsT} sf.* **1.** Söze ait; sözle ilgili. **2.** Kur'an-ı Kerim'e ait; Kur'an ile ilgili. **3.** Kelam bilimiyle uğraşan; kelamcı.

kelamiye, [Ar. kelāmiyye كلاميه] *(kelâ.miye) {OsT} is.* **1.** Kelam bilimi. **2.** Kelamcıların takip ettiği yol.

kelamiyun, [Ar. kelāmiyyūn كلاميون] *(kelâ:miyyu:n) {OsT} is. fel.* İnançla ilgili konularda tartışma açan felsefeciler; kelamcılar.

kelamullah, [Ar. kelām'Allāh كلام الله] *(kelâ:mulla:h) {OsT} is.* **1.** Allah sözü; Kur'an-ı Kerim. **2.** Allah'ın kelam sıfatı.

kelan, [Far. kelān كلان] *(kelâ:n) {OsT} sf.* **1.** İri; büyük; gösterişli. **2.** Belli başlı; önemli. ◘ **kelān-ı ravza,** *{OsT} Hz. Muhammed.*|| **kelān-ter,** *{OsT} Daha büyük; çok iri.*

kelaseng, [Far. kelā-seng كلاسنگ] *(kelâ:seng) {OsT} is.* Sapan.

kelata, [Yun. keratás] *{ağız} sf.* Yaramaz; söz dinlemez. [DS]

kelayağı, [kelā+aya(k)-ı] *(kelâyağı) {ağız} is.* İpek başörtüsü. [DS]

kelaynak, -ğı [kel+aynak] *is zool.* Ülkemizde yalnızca Birecik çevresinde yaşayan, leylekgillerden, gerdanı tüysüz, başının yanları ve gerdanı kırmızı, tepesi koyu kurşunî ve turuncu çizgili, tüyleri parlak siyah, yılan, böcek ve larvalarla beslenen bir kuş, *(Geronticus eremita).*

kelaynakgiller, [kelaynak-gil-ler] *is. zool.* Leyleksiler takımından, kelaynak, balıkçıl, çeltikçi gibi uzun ve orak gibi kıvrık gagalı, bacakları ve boynu uzun, sulak alanlarda yaşayan, oldukça iri türleri olan bir kuş familyası, *(İbidae).*

kelbaş, [kel+baş] *{ağız} is.* Sarı zambak. [DS]

kelb, [Ar. kelb كلب] *{OsT} is.* Köpek. ◘ **kelb-i akur,** *{OsT} Kudurmuş köpek.*|| **kelb-i Alî,** *{OsT} 1. Hazreti Ali'nin köpeği. 2. mecaz. Çocuk.*|| **kelb-i muallem,** *{OsT} Eğitilmiş köpek.*|| **kelb ulamı,** *{eAT} Köpek sürüsü.*

kelbe, [? kelbe] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

kelberi[1], [? kelberi] *{ağız} is.* Kandil konulan yer. [DS]

kelberi[2], [gel+beri] *{ağız} is.* **1.** İpli bahçıvan küreği. **2.** Fırıncıların kullandıkları eğri demir; gelberi. [DS]

kelbetan, [Far. kelbetān كلبتان] *(kelbeta:n) {OsT} is.* Kerpeten.

kelbeteyn, [Ar. kelbeteyn كلبتين] *{OsT} is.* Kerpeten.

kelbetin, [Ar. kelbeteyn] *{ağız} is.* Kerpeten. [DS]

kelbî, [Ar. kelbī كلبى] *(kelbi:) {OsT} sf.* Köpekle ilgili; köpeğe ait.

kelbi, [? kelbi] *{ağız} is.* Yüksek. [DS]

kelbiye, [Ar. kelbiyye كلبيه] *{OsT} sf.* **1.** Kelbînin dişili. **2.** *is.* Topluluk hayatının sınırlamalarını dikkate almaksızın kendi içgüdülerinin yönlendirmelerine ve isteklerine uygun biçimde yaşamayı savunan filozofların öğretisi; kinizm; köpeksilik. ◘ **kelbiye-i ehliye,** *{OsT} Ev köpeği; av köpeği.*|| **kelbiye-i sa'lebiye,** *{OsT} Tilki.*|| **kelbiye-i şegaliye,** *{OsT}*

Çakal.|| **kelbiye-i zenebiye,** *{OsT} Kurt.*|| **kelbü'l-asgâr,** *{OsT} gök b. Kuzey gök yarım küresinde bir takım yıldız, (Canis Munoris).*|| **kelbü'l-ekber,** *{OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan bir yıldız kümesi, (Canis Minoris).*|| **kelbü'l-mâ,** *{OsT} 1. Köpek balığı. 2. Kunduz.*

kelbiyun, [Ar. kelbiyyūn كلبيون] *(kelbiyu:n) {OsT} is. fel.* Kelbiye öğretisine bağlı olanlar; kinik; köpeksiler.

kelce[1], [kel-ce] *{ağız} sf.* İyi büyüyememiş; ufacık; minik. [DS]

kelce[2], [? kelce] *{ağız} is.* Karısının kötü yolda olmasına göz yuman koca. [DS]

kelcik, -ğı [kel-cik / kel-çik] *{ağız} sf.* **1.** Başkalarının işine karışan; kendisini ilgilendirmeyen işlere burnunu sokan; sırnaşık. **2.** Arabozan; araya giren; müzevir; söz getirip götüren. **3.** *is.* Kene. [DS]

kelçe, [kel-çe] *{ağız} is.* **1.** Yaprakları dökülmüş çalı. **2.** *sf.* Geveze. **3.** Sinirli; asabî. [DS]

kelçiçek, -ğı [kel+çiçek] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

kelçik, -ğı [kel-çik / kel-cik] *{ağız} is.* → kelcik. [DS]

kelçime, [kel-ci-me] *{ağız} is.* Üstü ince bir toprakla örtülü, altı taşlık arazi. [DS]

kelçuk, -ğu [kel-cik] *{ağız} is.* Kısa saçlı kadın. [DS]

kelçük, -ğü [kel-çük] *is.* Meyvelerin yenilmeyen iç kısmı; eşelek.

keldeçi, [kel-mek > kel-deçī] *(keldeçi:) {eT} zf.* Gelici; gelen. [DLT]

keldügi, [kel-mek > kel-dügi] *{eT} bağ.* Gelişi. [DLT]

keldürmek, [kel-mek > kel-dür-mek] *{eT} geçl. f. [-ür]* Getirmek. [DLT] [KB]

kele[1], [hele / kele] *{ağız} ünl.* **1.** Bayanlar arasında kullanılan *"Bana bak, hey, yahu, ayol"* anlamında seslenme ve çağırma ünlemi. **2.** Bayanlara seslenme ve çağırma ünlemi. [DS]

kele[2], [Far. gelle => kele] *{ağız} is.* Boğa; tosun. [DS] 🗗 **kele öküz,** *{ağız} Damızlık, iyi cins tosun.* [DS]|| **keleye gelmek,** *{ağız} (İnek için) boğaya gelmek; boğasamak; kızmak.* [DS]

kele[3], [kele] *{ağız} is.* Sürülmemiş tarla. [DS]

kele[4], [kele] *{ağız} is.* Kabaca dövülerek şekil verilmiş ancak inceltilmemiş bakır levha. [DS]

kele[5], [kele] *{ağız} sf.* **1.** İyi; güzel. **2.** Değerli. **3.** Onurlu. [DS]

kele[6], [Far. kele كله] *{OsT} is.* Yanak.

keleb, [Far. kelābe كلابه => keleb] *{eT} is.* **1.** İp yumağı. [DLT] **2.** Türk yaylalarında biten bir ot, davarı çabuk semirtir. [DLT] 🗗 **kelebi dolaşmak,** *{ağız} İşi bozulmak.* [DS]

kelebcek, -ği [keleb-cek] *{ağız} is.* Kelepçe. [DS]

kelebcin, [Far. keleb-çin ?] *{ağız} is.* Bıyıklı, koca başlı, dar gövdeli, kılçıksız bir balık; yayın, *(Silurus glanis).* [DS]

kelebçe, [Far. keleb-çe كلبچه] *{OsT} is.*→ kelepçe.

kelebe, [Far. kelābe كلابه => kelebe] *{ağız} is.* **1.** Kuyu dolabı. **2.** İplik elemgesi. **3.** Ekin yüklenen arabaların arkasına konulan iki ucu demirli tahta parçası. [DS]

kelebek, -ği [*eT.* Moğ. kebēlī / köbelek => kelebek] *is. zool.* **1.** Güve ve bitlerin dışındaki pul kanatlıların, başkalaşma sonucu çok çeşitli renklerdeki pullarla kaplı kanatlanmış, erişkin biçimi. **2.** Geviş getiren hayvanların karaciğerinde asalak olarak yaşayan kurt *(Distomum)* ve bu kurdun sebep olduğu hastalık. **3.** Vida ve somunlara bağlı olarak, kolayca çevirmeyi sağlamak amacıyla yapılmış kelebek kanadı biçimi parça. **4.** Akışkanları kontrol etmeye yarayan boru içine yerleştirilmiş çevrilerek açılıp kapanabilen kanatçık. **5.** *{ağız}* Küçük rende. [DS] **6.** *{ağız}* Oltada misina sarılan ağaç kısım. [DS] **7.** *{ağız}* Yayın balığı yavrusu. [DS] **8.** *{ağız}* Yarasa. [DS] **9.** *{ağız}* Huni. [DS] **10.** *sf.* Kelebek biçiminde olan. 🗗 **kelebek ağacı,** *{ağız} Hafif müzik araçları yapımında kullanılan, lifleri düzgün bir ağaç.* [DS]|| **kelebek camı,** *Otomobillerde kendi ekseni üzerinde dönerek açılıp kapatılabilen küçük cam.*|| **kelebek gözlük,** *Buruna tutturularak kullanılan sapsız gözlük.*|| **kelebek otu,** *Bir tür yonca.*

keleblenmek, [kelep-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → keleplenmek.

kelecaş, [kele-ce+aş / kelecoş / kelecuş / keledoş] *is.* Doğranmış yufka üzerine birlikte kavrulmuş kavurma, soğan, mercimek, nohut ve kurut dökülerek yapılan bir yemek.

keleci, [Moğ. keleçi كلاجى / كلجى] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Sözleşme; anlaşma. [DS] 🗗 **keleci etmek,** *{eAT} Söz etmek; konuşmak; muhabbet etmek.*|| **keleci eylemek,** *{eAT}* → keleci etmek.|| **keleci kılmak,** *{eAT}* → keleci etmek.

kelecilü, [keleci-lü كلجلو] *{OsT} sf.* Çok ve güzel konuşan; hoş sohbet.

kelecoş, [kelece ? + aş] *{ağız} is.* **1.** Doğranmış ekmek veya yufka üzerine kavurma ve yağsız peynir dökülerek yapılan bir yemek. **2.** Rendelenmiş pancar üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan bir yiyecek. **3.** Yağda kavrulmuş soğana mercimek ve ceviz içi konularak yapılan bir yemek. **4.** Doğranmış ekmek üzerine suda ezilmiş tarhana ve tereyağında kızarmış soğan dökülerek yapılan bir yemek. [DS] **5.** Doğranmış lavaş üzerine bol yağ ve soğanla hazırlanmış harç döküldükten sonra kurut ezilerek üzerine ilave edilen kış yemeklerinden biri. [EG]

keleçi, [Moğ. kelē-mek *(konuşmak)* > kelēçī] *(kele:çi:) {eAT} is.* Söz. [DK]

keleçlenmek, [keleç-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Heyecanlanmak. [DS]

keleçü, [Moğ. kelē-mek *(konuşmak)* > kelēçū] *(kele:çü:) {eT} is.* → keleçi. [DLT]

keleçüş, [kelece+aş] *{ağız} is.* → kelecoş. [DS]

kelef[1], [Far. kelābe] *{ağız} is.* → kelep. [DS]

kelef[2], [? kelef] *{ağız} is.* Üzerine kar yağmış ağaçların durumu. [DS]

kelef[3], [Ar. kelef كلف] *{OsT} is.* **1.** Yüzdeki siyah veya kırmızı noktacıklar; benler. **2.** Şiddetli sevgi.

kelefçe, [kelep-çe] *{ağız} is.* İplik sarmakta kullanılan aygıt. [DS]

kelefe[1], [Far. kelābe كلابه => kelebe/ kelefe] *{ağız} is.* **1.** Eğrilmiş iplik çilesi; kelep; keleve. **2.** İplik sarmakta, çile yapmakta kullanılan tahta araç. [DS]

kelefe[2], [Yun. khalúvi] *{ağız} is.* **1.** Bostan kulübesi. **2.** Samanlık. [DS]

kelefet, [? kalafat / kelefet] *{ağız} is.* (Kişi için) çok zayıf. [DS]

kelefetir, [? kelefetir] *{ağız} is.* Kalın açılmış mayalı hamurdan sac üzerinde pişirilmiş yufka ekmeği. [DS]

kelegen, [kel-mek > kel-gēn] *(kelge:n) {eT} sf.* Gelen. [DLT]

kelegü, [kel-ē-gü] *(kele:gü:) {eT} is.* Tarla sıçanı; geleni, *(Micromys minutus).* [DLT]

keleğe, [*eT.* kelegü] *{ağız} is.* Tarla faresi. [DS]

kelehaş, [kelek+aş / kele+haş] *{ağız} sf.* Az pişmiş; yarı kızarmış. [DS]

kelek[1], **-ği** [Far. kāle كاله > kāle-k كالك] *{OsT} is.* **1.** Olgunlaşmamış kavun. **2.** (Meyve için) gelişemeyerek yumru biçiminde kalmış olan. **3.** *{ağız}* Hile; desise; düzen; al. [DS] **4.** *sf.* Üzerinde çıplak yerleri veya boşlukları bulunan. **5.** Kılsız; tüysüz. **6.** *argo.* Yersiz davranışlarda bulunan; aptal. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** *{ağız}* Eşcinsel erkek. [DS]

kelek[2], **-ği** [Asur. kalaku / Far. kelek] *is.* Şişirilmiş tulumlar üzerine kurulmuş ve nehirlerde ulaşımı sağlamaya yarayan sal; kayık. *{ağız} (aynı)* [DS]

kelek[3], **-ği** [? kelek] *{ağız} is.* Hayvanların boyunlarına takılan büyük çan. [DS]

kelek[4], **-ği** [? kelek] *{ağız} is.* Parasız alınan eşya. [DS]

kelek[5], **-ği** [Far. gil => gilek / kelek كلك] *is.* **1.** *{OsT}* Sabunculukta ve boyacılıkta kullanılan sodalı taş. **2.** *{ağız}* Duvar örülürken tuğlalar arasına konulan balçık harç. [DS]

kelek[6], **-ği** [kel-ek] *{ağız} is.* Kesik ya da kırık boynuz. [DS]

kelek[7], **-ği** [? kelek] *{ağız} is.* Mısır yaprağı. [DS]

kelek[8], [Yun. khaláthı] *{ağız} is.* Küfe. [DS]

keleken, [kel-e-ğen] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

keleker, [? keleker] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

keleki, [Far. kelekī کلکی] *{OsT} is.* → kelel.

kelekir[1], [? kelekir] *{ağız} is.* **1.** Palto; aba. **2.** Çobanların kullandığı çul. [DS]

kelekir[2], [? kelekir] *{ağız} is.* Çalı çırpı. [DS]

keleklik, -ği [kelek-lik] *is. argo.* **1.** Aptallık; salaklık; bönlük. **2.** Aptalca davranış. 🗗 **keleklik etmek,** *Yersiz ve aptalca bir davranışta bulunmak.*

kelel, [Far. kelel کلل] *{OsT} is.* Kuş kanadının büyük tüylerinden yapılan padişah sorgucu; tuğ.

kelem[1], [Far. kelem کلم] *{eAT} {OsT} {ağız} is. bot.* Lahana. [DS]

kelem[2], [Sansk. kalama > kelem] *{eT} is.* Kalem. [EUTS]

kelemce, [kelem-ce] *{ağız} is.* Meyve ağaçlarının gereksiz sürgünleri. [DS]

keleme, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Sürülmeden bırakılmış tarla. **2.** Bakımsızlıktan bozulmuş bağ ve bahçe. **3.** Ormandan açılmış tarla. **4.** *sf.* Bakımsız. [DS]

kelemekeşir, [? kelemekeşir] *{ağız} is.* Kırda biten ve çorbaya katılan bazı bitkilerin ortak adı, *(Pastinaca armena, P. sativa, P. pimpinellifolia).* [DS]

kelemelik, -ği [keleme-lik] *is.* Verimsiz tarla; otu çabuk kuruyan tarla.

kelemenkeşir, [? kelemenkeşir] *{ağız} is.* → kelemekeşir. [DS]

kelemi[1], [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] *is.* → keleme.

kelemi[2], [? kelemī] *{ağız} sf.* Açık yeşil; filizî yeşil. [DS]

kelemiye, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze] => kelemi-y-e] *{ağız} zf.* (Tarlayı ekmek için) nadas edilmeden, doğrudan. [DS]

kelemle, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] *{ağız} is.* Sürülmeden bırakılmış tarla; boş tarla. [DS]

kelemne, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Önceleri ekilmişken birkaç yıl sürülmeden bırakılmış tarla; boş tarla. **2.** Bir yıl sürülmemiş tarla. **3.** Ot bürümüş arazi. **4.** Papatya. [DS]

kelen[1], [Çin. kilin > kelen] *{eT} is.* **1.** Gergedan. [EUTS] **2.** Tek boynuzlu masal canavarı. [Gabain]

kelen[2], [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] *{ağız} is.* İyi ürün vermeyen toprak; verimsiz yer. [DS]

keleni, [*eT.* kel-ē-gü > keleni / geleği] *{ağız} is.* Tarla faresi; geleni. [DS]

kelenir, [kelen-ir ?] *{ağız} is. is.* Kevgir; süzgeç. [DS]

kelenk, -gi [? kelenk] *{ağız} is. is.* Hayvanlara takılan büyük çıngırak; kelek. [DS]

kelep[1], [Far. kelābe كلابه => kelebe / kelep كلب] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Büyük iplik çilesi; çile hâlinde sarılmış iplik. **2.** İplik yumağı. **3.** Demet; bağlam. **4.** İnci dizisi. **5.** *{ağız}* Bürümcük çilesi. [DS] **6.** *{ağız}* Yün çilesi. [DS] 🗗 **kelep kelep,** *{eAT} Demet demet; sıra sıra.*| **kelep olmak,** *{ağız} (Yılan için) kıvrılarak yatmak; çöreklenmek.* [DS]

kelep[2], [kelep] *{eT} is.* Türk yaylalarında biten bir ot, davarı çabuk semirtir. [DLT]

kelep[3]**, -bi** [kelep] *{ağız} is.* Boyunduruk. [DS]

kelep[4]**, -bi** [kelep] *{ağız} zf.* Yan yana. [DS]

kelebce, [Far. keleb-çe] *{ağız} is.* → kelepçe. [DS]

kelepcek, -ği [Far. kelebçek] *{ağız} is.* → kelepçe. [DS]

kelepcelemek, [kelepçe-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Sıçrayarak atlaya atlaya uzun adımlarla yürümek. **2.** İpliği iğden çözmek. [DS]

kelepçe, [Far. keleb-çe كليچه] *{OsT}is.* **1.** Tutukluların kaçmasını önlemek için kollarına takılan metal bağ. **2.** Kablo, boru gibi yuvarlak nesneleri bir yere bağlamak ya da tutturmakta kullanılan halka. **3.** *{ağız}* İpliği çile yapmaya yarayan ağaç araç; elemge. [DS] **4.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. **5.** *sf.* Kelepçeye benzeyen; kelepçe gibi olan. 🗗 **kelepçe takmak,** *Bir kimsenin ellerini kelepçe ile bağlamak; kelepçelemek.* ‖ **kelepçe vurmak,** *Bir kimsenin ellerini kelepçe ile bağlamak; kelepçelemek.*

kelepçeleme, [kelepçe-le-me] *is.* Kelepçe takma.

kelepçelemek, [kelepçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tutukluyu kaçmaması için bileklerine kelepçe takmak. **2.** (Boru ve kablo için) metal bir halka ile tutturmak.

kelepçelenme, [kelepçe-le-n-me] *is.* **1.** Kelepçe takılarak tutuklanma. **2.** Kelepçe sahibi olma; kelepçe edinmek.

kelepçelenmek, [kelepçe-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kelepçe takılarak tutuklanmak. **2.** *dönşl. f.* Kelepçe sahibi olmak; kelepçe edinmek.

kelepçeli, [kelepçe-li] *sf.* **1.** Kelepçesi olan. **2.** (Tutuklu için) bileklerine kelepçe takılan. **3.** (Boru veya kablo için) kelepçe ile tutturulan. 🗗 **kelepçeli saat,** *Bileğe açılan bir halka takılan saat.*

kelepek, -ği [kelebek] *{ağız} is.* → kelebek. [DS]

kelepir[1], [Yun. kelepouri ?] *sf.* **1.** Değerinden daha çok aşağı bir fiyatla alınabilen şey. **2.** Çok ucuza alınan; kolaylıkla ele geçen. **3.** *{ağız}* Cılız; zayıf. [DS] **4.** *{ağız}* (Eşya için) ufak tefek. [DS] **5.** *{ağız} is.* Sahipsiz mal. [DS] **6.** *{ağız}* Yağma; kapış kapan. [DS] 🗗 **kelepire konmak,** *Bir şeyi çok ucuza almak; kolayca elde etmek.*

kelepir[2], [? kelepir] *{ağız} is.* Asma yapraklarının yanında çıkan, sarılgan ince filizler; tutunucu filizler. [DS]

kelepir[3], [? kelepir] *{ağız} is.* İçilerek küçülmüş sigara; izmarit. [DS]

kelepir[4], [Yun. kalataria => keleter / kelepir] *{ağız} is.* → keleter. [DS]

kelepirci, [kelepir-ci] *sf.* **1.** Bir şeyi çok ucuz fiyata almak isteyen. **2.** Bir şeyi emeksiz olarak elde etmek isteyen; hazıra konmağa alışmış olan.

kelepircilik, -ği [kelepir-ci-lik] *is.* Kelepircinin işi; kelepir peşinde koşma.

kelepleme, [kelep-le-me] *is.* Bir ipliği çile hâline getirme eylemi.

keleplemek, [kelep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir ipliği çile hâline getirmek. [DS] **2.** Dağıtılmış urganı bir eli ve dirseği arasında dolayarak kangal yapmak; kelep hâline getirmek.

keleplenmek[1], [kelep-le-n-mek] *{eT} dönşl. f.* Kelep otuna sahip olmak. [DLT]

keleplenmek[2], [kelep-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ağrı ve sancı yüzünden kıvranmak. [DS]

kelepser, [Far. keleb-ser كلبسر] *{OsT} is.* Atın baş vurmasını engellemek için takılmış olan kayış.

kelepür, [Yun kelepir] *{ağız} is.* Ucuz ya da hile ile alınan şey. [DS]

keler[1], [*eT.* keler كلر] *is.* **1.** *zool.* Sürüngenler sınıfının kelerler takımından olan hayvanların genel adı, *(Rhina squatina).* **2.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Kertenkele. [DLT] [DS] **3.** Zımpara kâğıdı gibi kullanılan ve saat kabı yapılan keler derisi. **4.** *{ağız}* Büyüme çağında yeteri kadar büyüyememiş hayvan. [DS] **5.** *zool.* Boyu iki metreyi bulan, eti yenir, derisi dericilikte ve ciltçilikte kullanılan bir köpekbalığı türü, *(Rina squatina).* 🗗 **keler balığı,** *zool. Camgöz balığımsılar takımından yassı bedenli, omurgasızlar, canlı ve ölü balıklarla beslenen bir etçil köpekbalığı türü, (Squalis squatina).* | **keler kırı,** *Az ürün veren taşlık, kıraç arazi.* ‖ **keler kuyruğu,** *{ağız} Büyük baş hayvanlarda görülen bir hastalık. 2. Yaprağı küçük, gövdesi büyük bir ot.* [DS]

keler[2], [Yun. kellári *(mahzen, mağara)*] *{ağız} is.* **1.** Kiler. **2.** Çadır. **3.** Doğal mağara; kaya oyukları; in. [DS] **4.** Çamur ve harç kullanılmadan örülen taş duvarlı koyuncu evleri.

keler[3], [? keler] *{ağız} is.* Yaban ördeği. [DS]

kelergiller, [keler-gil-ler] *is. zool.* Asıl köpekbalıklarıyla vatozlar arasında geçit sayılabilecek balıkları kapsayan, yassı gövdeli, göğüs yüzgeçleri yana kaygın, solungaç yarıkları karına doğru yanda bulunan kıkırdaklı balıklar familyası, *(Rhinidae).*

kelermek[1], [kel-er-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Kurumlanmak; gurur satmak; kibirlenmek. **2.** Kabadayılık yapmak. **3.** Karşı gelmek. [DS]

kelermek[2], [kel-er-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Solmak. [DS]

kelermeni, [Far. gīl-i ermenī] *{ağız} is.* → kilermeni. [DS]

keles[1], [kel-e-si / keles] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız. [DS]

keles[2], [kel-eş] *{ağız} sf.* → keleş. [DS]

kelesek, -ği [kele *(boğa)* > kele-se-mek > kele-se-k] *{ağız} sf.* (İnek için) boğa isteyen; boğasak. [DS]

kelesen, [? kelesen] *{ağız} is.* Tekne. [DS]

kelesi, [kel-mek > kel-ē-s-i] *{eT} is.* Gelme zamanı. [DLT]

keleste, [kereste] *{ağız} is.* Kereste. [DS]

keleş[1], [Far. kel => kel-eş] *{ağız} sf.* **1.** Saçı dökülmüş; kelleşmiş; tüysüz; kel. **2.** Bodur. **3.** Vücut yapısı gösterişsiz; cılız. [DS] **4.** *mecaz.* Aptal; salak; beceriksiz. [DS] **5.** Çirkin; kötü. **6.** Pis; kirli; paslı.

keleş[2], [Ar. kelec كلش] *{OsT} {ağız} sf.* **1.** Yiğit; kahraman; cesur; kabadayı; mert; babayiğit. **2.** Yakışıklı; güzel; endamlı; şık; zarif. **3.** *is.* İyi adam. **4.** Besili, yakışıklı sığır veya boğa. **5.** Uzun boynuzlu sığır. [DS]

keleş[3], [? keleş] *{ağız} is.* Keçiboynuzu pekmezi. [DS]

keleşirmek, [keleş-ir-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Güzelleşerek büyümek. [DS]

keleşlik, -ği [keleş-lik] *is.* Keleş olma durumu.

kelet, [Yun. khaláthi [Tietze]] *{ağız} is.* Sepet. [DS]

kelete[1], [Yun. khalátha [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Küçük çuval. **2.** Dağarcık. [DS]

kelete[2], [Ar. külte كلته] *{ağız} is.* **1.** Önemsiz nesne; ufak tefek. **2.** Küçük parça; artık. **3.** Önemsiz söz. **4.** Küçük harman. **5.** Az miktarda öğütülen tahıl. **6.** Zayıflığı dolayısıyla sürüye katılamayan hayvan. **7.** Arazisi az olan çiftçi. **8.** Yıkanmak üzere komşudan gelen az miktardaki çamaşır. **9.** *sf.* Kötü; çürük. [DS] 🗗 **kelete çaldırmak,** *{ağız} Kaçamak yapmak.* [DS]

keleter, [Yun. khalatharíá كلتر] *{OsT} {ağız} is.* **1.** İki kulplu küfe büyüklüğünde sepet. **2.** Küçük sepet. **3.** Çamaşır sepeti. **4.** Tahıl ölçeği. [DS]

keletir, [Yun. khalatharíá] *{ağız} is.* **1.** → keleter. **2.** Küfe. **3.** İncir. [DS]

keleve, [Far. kelābe كلابه] *{ağız} is.* **1.** Eğrilmiş iplik çilesi; kelep. **2.** İplik sarmakta, çile yapmakta kullanılan tahta araç. **3.** Kuyu çıkrığı. **4.** Değirmen çarkı. **5.** Elemge. [DS]

kelever, [? kelever كلاور] *{OsT} is.* Çardak.

keleversiz, [kelever-siz] *{ağız} sf.* İşe yaramaz; kötü. [DS]

keleyağı, [Türkm. kele *(inek)* > kele+yağ-ı] *{ağız} is.* Tereyağı. [DS]

keleyh, [kelek[1]] *{ağız} is.* **1.** Hile; düzen. **2.** Ufak karpuz; kelek. **3.** Güç kuvvet. [DS]

kelez, [geñ-ez / gög-ez] *sf.* **1.** *{eAT} {ağız}* (Toprak için) gen; verimsiz; kıraç. [DS] **2.** Hasta; zayıf; cılız. **3.** Şaşkın; düşkün. **4.** (Hayvan için) büyüyememiş; gelişememiş. **5.** *is.* Gelişmemiş, kurumuş ekin. **6.** Bodur ağaç. **7.** Gübresiz toprak. **8.** Fındık. **9.** Kertenkele; keler. 🗗 **kelez yer,** *{eT} {eAT} {ağız} Kıraç toprak; verimsiz yer.* [DS]

kelezitmek, [kelez-i-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yormak; hırpalamak. [DS]

kelezimek, [kelez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Zayıflamak; güçten düşmek; yorulmak. **2.** Açlıktan takati kesilmek. **3.** Yavaş yavaş güçlenmek; kendine gelmek. [DS]

kelezlenmek, [kelez-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Bitki, ağaç vb.) sürgün vermek. [DS]

kelezleşmek, [kelez-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Düşkünleşmek. [DS]

kelezlik, -ği [kelez-lik] *{ağız} is.* **1.** Kökten fışkıran bodur ağaçlarla kaplı yer. [DS] **2.** Fidanlık.

kelezti, [*eT.* kel-mek > kel-ez-ti] *{ağız} is.* **1.** Hayal. **2.** Göz önünden birden gelip geçen şeyler. [DS]

kelfe, [Far. kelābe كلابه => kelfe] *{ağız} is.* Elde iplik sarmaya yarayan tahtadan yapılmış araç. [DS]

kelgaz, [kel+gaz] *{ağız} is.* İdare kandili. [DS]

kelgelimet, [kel-mek > kel-geli-met] *{eT} zf.* Gelmek için. [DLT]

kelgelmek, [kel-gē-l-mek] *(kelge:lmek){eT} gçsz. f. [-ür]* Gitmek üzere olmak. [KB]

kelgin, [kel-mek > kel-gin] *{eT} is.* Büyük ırmak veya denizlerin taşar gibi kabarması; met. [DLT]

kelginlemek, [kel-mek > kel-gin-lē-mek] *{eT} dönşl. f. [-r]* Sellenmek; su baskını olmak. [DLT]

kelgirmek, [kel-mek > kel-gir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Gele yazmak; gelmek istemek. [DLT]

kelgü, [kel-mek > kel-gū] *(kelgü:){eT} is.* Gelme zamanı; geliş; gelecek. [DLT]

kelgüçi, [kel-gū > kelgü-çi] *{eT} sf.* Gelici; gelen. [DLT]

kelgülük, [kel-gū > kelgü-lük] *{eT} sf.* (Kişi için) gelmeye hak kazanmış. [DLT]

kelgür, [Far. kef-gir] *{ağız} is.* Delikli kepçe; süzgeç. [DS]

keli, [*eT.* kel-mek > keli] *{ağız} is.* **1.** Yurt; çadır yeri; konma alanı. **2.** Bağ, bahçe, tarla sınırı. **3.** Asma çubuklarının arasında kalan yer; buralarda yığılı toprak. **4.** Evlekleri birbirinden ayıran tümsek. **5.** Toprak damlarda suların duvardan akmaması için duvara doğru yığılmış toprak. **6.** Küçük dağ veya tepelerin zirvesi. [DD] **7.** Dağ ve tepe eteği. **8.** Taşlı, verimsiz tarla. **9.** Aşı yapmak için alınan filiz. [DS] **10.** Etrafı yüksek olduğu için su basmayan düz arazi. [DD] **11.** Çalısı az fakat çok taş bulunan tarla. [DD] **12.** Aşı için ağaçlardan alınan filiz; kalem. [DD] **13.** Ufuk. [DD]

kelibibik, -ği [kel+ibibik] *{ağız} is.* Çavuşkuşu; ibibik. [DS]

kelibik, -ği [kel+ibik] *{ağız} is.* → kelibibik. [DS]

kelici, [Moğ. keleçi] *{ağız} is.* Söz; boş laf. [DS]

kelicik, -ği [kelicik] *{ağız} sf.* Ufak; küçük. [DS]

kelif, [Yun. khaluvi] *{ağız} is.* **1.** Küçük bağ veya bostan kulübesi; çardak; gölgelik. [DS] **2.** Yayla evi. [DD]

kelifit, [Fr. kélyphite] *is. min.* Grenaların ayrışması sonucu meydana gelmiş hidratlı doğal magnezyum silikat.

kelig, [kel-mek > kel-ig] *{eT} is.* **1.** Hayal. [EUTS] **2.** Görünme. [EUTS] **3.** Ortaya çıkma. [EUTS] **4.** Ge-

liş; gelme; peyda olma. [Gabain] [EUTS] **5.** (Budizm'de) yeniden doğuş. [Clauson] **6.** Gelecek; geleceği. [DLT]

keligli, [kel-mek > kel-ig > kelig-li] *{eT} sf.* **1.** Gelen. **2.** Gelmek üzere olan. [DLT]

keligme, [kel-mek > kel-ig > kelig-me] *{eT} sf.* **1.** Gelecek olan. [EUTS] **2.** Gelen. [EUTS] [ETY]

keligsek, [kel-mek > kel-ig > kelig-sek] *{eT} sf.* Gelmeye istekli olan. [DLT]

keligsemek, [kel-mek > kel-ig > kelig-sē-mek] *(kelikse:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Gelmek istemek. [DLT]

kelik[1]**, -ği** [Erme. k'alik / Yun. khalíkhi] *{ağız} is.* **1.** Ayakkabı. **2.** Eski ayakkabı. **3.** Çocuk ayakkabısı; patik. **4.** Yünden örme terlik. **5.** Meşin; işlenmiş deri; salhtiyan. **6.** Çorap tabanı. **7.** Çizme; potin. **8.** Çizme koncu. [DS] **9.** Sırından yapılan ve karda batınamak için giyilen bir tür çizme; kar ayakkabısı. 🗗 **keliği çıkmak,** *{ağız} Çok yıpranmak; bitkin düşmek.* [DS]|| **keliği çöplüğe atılmak,** *{ağız} Kendisine sevgi ve ilgi azalmak; pabucu dama atılmak.* [DS]

kelik[2]**, -ği** [Yun. khalúvi] *{ağız} is.* **1.** Bağ evi; kulübe. [DS] **2.** Avcıların gözetleme yeri. [DD] **3.** Ağıllarda bulunan çoban evi. [DD]

kelik[3]**, -ği** [kelik] *{ağız} is.* **1.** Eğri boynuzlu koç. [DS] **2.** Bir yaşındaki erkek koyun.

kelik[4]**, -ği** [kelik] *{ağız} is.* Hayvan boynuna takılan zil. [DS]

kelik[5]**, -ği** [Yun. khalikhi] *{ağız} is.* Küçük taşlar. [DS]

kelik[6]**, -ği** [kelik] *{ağız} sf.* (Kadın için) çok gezen. [DS]

kelikçi[1]**,** [kel-mek > kel-ik-çi] *{ağız} is.* Düğün davetiyesi dağıtan kimse; okuyucu.

kelikçi[2]**,** [kelik-çi] *{ağız} is.* Ayakkabıcı. [DS]

kelikli, [kelik-li] *{ağız} sf.* Varlıklı olduğu hâlde harcamayan, cimri. [DS]

kelikmek, [kelik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Alınmak; kızmak. [DS]

keliksi, [kelik-si] *{ağız} sf.* (Deri için) iyi işlenmemiş. [DS]

kelil, [Ar. kelīl كليل] *(keli:l) {OsT} sf.* **1.** (Kılıç, bıçak vb. kesici araçlar için) keskinliğini kaybetmiş; körelmiş. **2.** Gözleri iyi göremeyen.

kelile, [Ar. kelīle كليله] *{OsT} is.* Çakal.

kelim[1]**,** [Ar. kelām > kelīm كليم] *(keli:m) {OsT} sf.* **1.** Söz söyleyen; mütekellim. **2.** *is.* Kendisine söz söylenilen kişi; teklik ikinci kişi; muhatap. **3.** (Sina Dağında Allah ile konuşması dolayısıyla) Hz. Musa. 🗗 **kelîm-dest,** *{OsT}* → kelimdest.|| **kelîm'ullāh,** *{OsT} Sina Dağında Allah'ın hitabını duyan; Hz. Musa.*

kelim[2]**,** [Ar. kelime > kelim كلم] *{OsT} is.* Kelimeler; sözler.

kelim[3]**,** [Sansk. kalama => kelim] *{eT} is.* Kalem. [EUTS]

kelim[4]**,** [? kelim] *{ağız} is.* Eğri boynuzlu koç. [DS]

kelimat, [Ar. kelime > kelimāt كلمات] *(kelima:t) {OsT} is.* Kelimeler; sözcükler; sözler. 🗗 **kelimāt-ı atîka,** *{OsT} Eski kelimeler; eski sözler.*|| **kelimāt-ı ilāhiye,** *{OsT} İlahî sözler.*|| **kelimāt-ı takdîriye,** *{OsT} Takdir belirten sözler.*

kelimdest, [Far. kelīm-dest كليم دست] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) olgun. **2.** Elinden iş gelir; marifet sahibi; becerikli.

kelime[1]**,** [Ar. kelām > kelime كلمه] *{OsT} is.* **1.** Anlaşmada kullanılan, anlamlı ses veya ses birliği; söz; sözcük. **2.** Bağımsız olarak kâğıt üzerinde gösterilebilen veya sözlü olarak söylenebilen anlatım aracı. **3.** Söz dağarcığının ögesi; adlandırma ögesi. 🗗 **kelime-be-kelime,** *{OsT} Kelimesi kelimesine; bütün kelime ve harfleri ile birlikte.*|| **kelime cambazı,** *Söz ile oyun yapan kimse.*|| **kelime cambazlığı,** *Sözle oyun yapma.*|| **kelime grubu,** *Yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan birden çok kelimeden kurulu dil birliği.*|| **kelime hazinesi,** *1. Bir kimsenin kullandığı kelimelerin tümü. 2. Bir dildeki kelimelerin tümü; söz varlığı.*|| **kelime-i asliye,** *{OsT} dbl. Basit sözcük; kök.*|| **kelime-i külliye,** *{OsT} fel. Kamu mantıkçılık.*|| **kelime-i müvellede,** *{OsT} dbl. Yeni meydana getirilmiş bir kelime.*|| **kelime-i şahādet,** *{OsT}* → kelimeişahadet.|| **kelime-i tayyibe,** *Gönül okşayıcı söz; güzel söz.*|| **kelime-i tevhîd,** *{OsT}* → kelimeitevhit.|| **kelime kadrosu,** *Bir dildeki kelimelerin tümü; kelime hazinesi; söz dağarcığı; vokabüler.*|| **kelime karışıklığı,** *tıp. Bir kelimenin yerine başka bir kelime söyleme biçiminde görülen konuşma bozukluğu; söz karışıklığı; parafazi.*|| **kelimelerin üzerinde durmak,** *Dikkat çekilmek istenen bir durumda, o konu ile ilgili kelimeleri yavaş, teker teker ve daha baskılı bir sesle söylemek.*|| **kelimeleri tartarak söylemek** (konuşmak), *Yanlış anlaşılmaya sebep olacak söz söylememeye dikkat ederek konuşmak.*|| **kelime oyunu,** *1. Kelimelerin çok anlamlılıklarından veya benzerliklerinden yararlanılarak yapılan nükte ya da aykırı anlamlandırma. 2. İki ve daha çok kişi tarafından her defasında bir harf ekleyerek anlamlı bir kelime oluşturma biçiminde oynanan oyun.*|| **kelimenin tam anlamıyla,** *Bir durumu anlatmak için kullanılan kelimenin taşıdığı anlam boyutuyla; sözün kapsadığı tam kavramla.*|| **kelime sayılama,** *Kelime biliminin, özellikle kelime hazinesinin incelenmesinde nicelik belirleme ve istatistik eğrilerle uğraşan bölümü.*|| **kelime sıklığı,** *Bir dilde, bir kelimenin kullanılma oranı; frekans.*|| **kelimesi kelimesine,** *Hiçbir kelime atlamadan; olduğu gibi; harfiyen; aynen; motamot.*|| **kelime yapımı,** *Çeşitli yollardan kelime meydana getirme.*

kelime[2], [Far. kelābe كلابه] *{ağız} is.* Bükülmek üzere hazırlanmış top halindeki keçi kılı. [DS]

kelime[3], [Yun. khlēma] *{ağız} is.* **1.** Bağ çubuğu. **2.** Ağaçların dibindeki taze dallar; sürgün. [DS]

kelimeişahadet, [Ar. kelime-i şahādet كلمه شهادت] *(kelimeişaha:det) {OsT} is.* İslam'ın beş şartından birisi olan ve "Ben şahitlik ederim ki, Allah'tan başka bir tanrı yoktur; Hz. Muhammed onun elçisi ve kuludur." sözü. 🗗 **kelimeişahadet getirmek,** *Kelime-i şahadetin taşıdığı anlama içten inanarak yüksek sesle bu cümleyi söylemek.*

kelimeitevhit, [Ar. kelime-i tevḥīd كلمه توحيد] *{OsT} is.* Toptan imanın esası olan, *"Allah'tan başka tanrı yoktur, Hz. Muhammed onun elçisidir."* sözü.

kelimek, [keli-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Makasla saçı kırmak. [DS]

kelimeli, [kelime-li] *sf.* **1.** Kelime bulunan. **2.** (Belirtilen sayıda) kelime bulunduran.

kelimelik, -ği [kelime-lik] *sf.* (Belirtilen sayıda) kelimeden meydana gelen.

kelimesiz, [kelime-siz] *sf.* Hiç kelime kullanmadan; sessiz.

kelimsinmek, [kel-mek > *kelim > kelim-sin-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gelir görünmek; gelir gibi yapmak. [DLT]

kelimetan, [Ar. kelimetān كلمتان] *(kelimeta:n) {OsT} is.* → kelimeteyn.

kelimeteyn, [Ar. kelimeteyn كلمتين] *{OsT} is.* **1.** İki kelime. **2.** *"Allah'tan başta tapacak ilâh yoktur, Hz. Muhammed onun resulüdür"* sözleri.

kelimullah, [Ar. kelīm-ullāh كليم الله] *(keli:mulla:h) {OsT} is.* Allah'ın kendisiyle konuştuğu kimse; Hz. Musa.

kelin[1], [kel-mek > kel-in] *{eT} is.* Gelin. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain]

kelin[2], [?kelin] *{ağız} sf. is.* Boynuzlu koyun. [DS]

keling, [Far. keling کلنگ] *{OsT} sf.* Şaşı.

kelingün, [kel-in > keliñün] *(keliñün) {eT} is.* Gelinler. [ETY] [Tekin]

kelinlemek, [kel-in > kelin-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Evlenmek. [EUTS]

kelip, [Ar. ḳālib] *{ağız} is.* Kalıp. [DS]

-kelir, [-ġalır / -gelir / -kalır / -kelir] *{eT} çek. e.* → -galır.

kelirmek, [kel-mek > kel-ir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Getirmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Getirtmek. [EUTS]

kelis, [Yun. khalestis] *{ağız} is.* Davet; çağrı; oku. 🗗 **kelis gezmek,** *{ağız} (Düğüne çağrıcı kadın için) kapı kapı dolaşarak gezmek; düğüne çağırmak.* [DS]

kelişçi, [Yun. khalestis => kelis-çi] *{ağız} is.* Düğüne çağrıda bulunan kadın; çağrıcı. [DS]

keliş, [kel-mek > kel-iş] *{eT} is.* Geliş. [DLT] [EUTS] 🗗 **keliş barış,** *{eT} Geliş gidiş.* [DLT]

kelişlig, [kel-iş > kel-iş-lig] *{eT} sf.* Gelişli; geleni olan; konuğu olan. 🗗 **kelişlig barışlıg ev,** *{eT} Konuk odası.* [DLT]

kelişmek[1], [kel-mek > kel-iş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gelişmek; ilerlemek. [DLT]

kelişmek[2], [kel-mek > kel-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Karşılıklı birbirine gelmek. [KB] 🗗 **kelişmek barışmak,** *{eT} Birbirine gelip gitmek.* [DLT]

keliyip, -bi [kel + Eyyüb] *{ağız} is.* Hırsız. [DS]

keliz, [? keliz] *{ağız} is.* Üstü toprakla örtülü kulübe; bağ evi. [DS]

kelk, [Far. kelk كلك] *{OsT} is.* Koltuk; koltuk altı.

kelkaş, [kel+kaş] *{ağız} is.* Karnabahar. [DS]

kelke, [Yun. khalkío] *{ağız} is.* Kova. [DS]

kelkenez, [Far. kerges] *{ağız} is.* Kerkenez. [DS]

kelkepçe, [kel+kepçe] *{ağız} is.* Her şeye burnunu sokan; her şeye karışan kimse. [DS]

kelkerkes, [Far. kerges] *{ağız} is.* Kerkenez. [DS]

kelmeser, [kel+kes-er] *{ağız} is.* Uzun saplı büyük keser. [DS]

kelkız, [kel+kız] *{ağız} is.* Kasırga. [DS] 🗗 **kelkız çiçeği,** *{ağız} Papatya.* [DS]

kelkik, -ği [Yun. khalíkhi] *{ağız} is.* Tencere. [DS]

kelkinmek, [kalk-mak > kelk-in-mek] *dönşl. f. [-ir] {ağız}* (Yürüyemeyen çocuklar için) birine veya oyuncağa doğru atılmak. [DS]

kelkör[1], [kel+kör] *{ağız} sf.* Alaca; lekeli. [DS]

kelkör[2], [kel+kör] *{ağız} is.* Sığır sürüsü. [DS]

kella, [Ar. kellā كلا] *(ke'llâ:) {OsT} e.* Asla; hiçbir zaman; katiyen.

kelle[1], [Far. kelle كله] *is.* **1.** Baş; kafa. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin hayatı. **3.** (Peynir, şeker vb. için) topak; iri tane. **4.** Buğday başağı. **5.** (Yuvarlak, külçe şeklindeki şeyler için) sayı; adet; tane. **6.** Eni ile boyu arasında bir metre fark bulunan elde dokunmuş halı. **7.** Bar türü oyunlarda en baştaki oyuncu ile en son oyuncu arasında yer alan oyuncular; sıra oyuncuları. **8.** Fırında pişirilmiş koyun başı. **9.** *{ağız}* İçine ceviz, fındık, pirinç konularak yapılan bir hamur tatlısı. [DS] **10.** *{ağız}* Sirkeli paça. [DS] **11.** *{ağız}* Yüksek tepe. [EG] 🗗 **kelle çekmek,** *{ağız} Biçilmiş buğday destelerinden tohum için iyi başakları seçip ayırmak.* [DS]‖ **kelle darı,** *{ağız} Mısır koçanı.* [DS]‖ **kelle götürür gibi,** (*Gidiş, yürüyüş için*) *gereğinden fazla bir çabuklukla; aşırı telaş ile.*‖ **kelle kâğıdı,** *{ağız} Nüfus cüzdanı.* [DS]‖ **kelle koltuğunda,** *1. Ölümü göze almış olarak. 2. Her türlü tehlikeyi bekleyerek.*‖ **kelle kulak yerinde olmak,** *(Kişiler için) gösterişli ve iri yapılı olmak.*‖ **kelle küpe,** *{ağız} Paça yemeği.* [DS]‖ **kelle mi çok ciğer mi?** *{ağız} Kılı kırk yaran; ince hesaplı.* [DS]‖

kelle peyniri, *Koyun yağından Balıkesir ve İzmir taraflarında yapılan, Türk usulü lezzetli bir peynir türü; Mihalıç peyniri.* || **kelle-pūş,** → kellepuş.|| **kellesi büyük,** *{ağız} Memur.* [DS]|| **kellesi koltuğunda olmak,** *Ölümü göze almış olmak.*|| **kellesini koltuğuna almak,** *Ölümü göze almak.*|| **kellesini ortaya koymak,** *Bütün tehlikeleri, hatta ölümü bile göze almak.* || **kellesini uçurmak,** *Birinin başını gövdesinden kesere ayırmak.*|| **kelle tenceresi,** *{ağız} Bir çeşit tencere.* [DS]|| **kelleye davranmak,** *{ağız} (Ekin için) başakları olgunlaşmak.* [DS]|| **kelleyi vermek,** *Sevdiği bir şey uğruna canını feda etmek.*

kelle, [? kelle] *{ağız} zf.* Kere; kez. [DS]

kellecuş, [kelle-ce + aş] *{ağız} is.* → kelecoş. [DS]

kelleli, [kelle-li] *{ağız} sf.* Başı büyük olan. [DS]

kellem, [kelle-m] *{ağız} is.* Ceviz ya da taşla oynanan bir taş oyunu. [DS]

kelleme, [kel-le-me] *is.* Asmalarda salkımların kuvvetlenmesi için fazla olan filizleri kırmak.

kellemek[1]**,** [kel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir ağacın, dallarını, fazla filizlerini koparark, keserek temizlemek. **2.** Aşı yapmak için ağacı kesmek. **3.** *gçsz. f.* (Ağaç için) kurumak. **4.** (Ağaç için) yeşillenmek. [DS]

kellemek[2]**,** [kelle-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Koç, tosun vb. için) tos vurmak. [DS]

kellenme, [kel-le-n-me] *is.* Kellenmek eylemi.

kellenmek, [kel-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gerilemek; durgunlaşmak; kötüleşmek. [DS]

kellepuş, [Far. kelle-pūş كله پوش] *(kellepu:ş) {OsT}is.* **1.** Baş örtüsü. **2.** Kavuk altına giyilen ve başı tamamen örten bir cins takke. **3.** İmparatorluk dönemi ordusunda askerlerin savaşta başlarına giydikleri, gözler dışında başın her tarafını örten zırhlı başlık; miğfer; tolga.

kelleşme, [kel-le-ş-me] *is.* Kel durumuna gelmek eylemi.

kelleşmek, [kel-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan için) kel durumuna gelmek. **2.** (Halı, battaniye gibi tüylü eşyalar için) tüyleri dökülmek. **3.** (Arazi için) bitki örtüsü yok olmak.

kellez, [kel > kel-le-mek> kel-le-z] *{ağız} sf.* (Boğa için) yaşı küçük olan veya gelişemediği için bodur kalan. [DS]

kelli[1]**,** [kel-li] *sf.* Keli bulunan; keli olan. ⊟ **kelli felli,** [Ar. kerr ü fer] *Kılığı kıyafeti düzgün, gösterişli olan; önemli sayılır görünüşte olan.*

kelli[2]**,** [kel-mek *(gelmek)* > kel-li / Ar. ġayr => gayri] *e. "Sonra"* edatı gibi çıkma durumundaki sözlerden sonra gelerek birbirine bağladığı iki yargıdan ilkini zorlayıcı bir neden olarak gösteren bir edat.

kelli, [? kelli] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

kellik, -ği [kel-lik] *{ağız} is.* **1.** Saçlı deride tüylerin dökülmesine yol açan mantarlardan meydana gelen bir hastalık. **2.** Üzerinde bitki bitmeyen çıplak arazi. **3.** Fundalık. [DS]

kellim, [Ar. (Sur.) kellīn كلين => kellim] *{ağız} is.* Tek kat kerpiç duvar. [DS]

kelloz, [kel > kelloz] *{ağız} is.* Kel kafalı kimse. [EG]

kelmek, [kel-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Gelmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [OKD] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] [Üç İtigsizler] **2.** Sürerlik fiili yapan yardımcı fiil. [ETY]

kelmiç, -ci [? kelmeç / kelmiç] *{ağız} is.* Balığın büyük kılçıkları. [DS]

kelmiş, [kel-mek > kel-miş] *{eT} sf.* Gelmiş olanlar. [ETY]

kelngiz, [kel-mek > kelñiz] *(kelñiz) {eT} is.* Sel. [DLT]

kelngizleyü, [kel-mek > kelñiz-lēyū] *(kelñizle:yü:) {eT} zf.* Sel gibi. [DLT]

Keloğlan, [kel+oğ(u)l-an] *is.* **1.** Türk masallarının, anasından başka kimsesi bulunmayan, yoksul fakat zekâsı sayesinde bütün güçlüklerin üstesinden gelen bir masal kahramanının adı. **2.** *mecaz.* (Küçük k ile) bir yere hizmetçi olarak alınan ya da çırak olarak verilen çocukları okşamak üzere söylenen çağırma sözü. **3.** Hindi.

kelp, [Ar. ḳalb] *{ağız} is.* Kalp; yürek. [DS]

kelpe, [kelpe] *is.* Asma hereği; bağ sırığı.

kelpen, [? kelpen] *{ağız} is.* Kadınların süs olarak kol üstüne koydukları kumaş parçası. [DS]

kelpendir, [? kelpendir] *{ağız} is.* Yağsız peynir. [DS]

kelpengecik, -ği [? kelpengecik] *{ağız} is.* Delikanlı; genç insan. [DS]

kelpenti[1]**,** [Far. kelbetān] *{ağız} is.* Kerpeten. [DS]

kelpenti[2]**,** [? kelpenti] *{ağız} is.* Miskin; uyuşuk. [DS]

kelpentmek, [kelpent-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sallamak. [DS]

kelpere, [kelpere] *{ağız} is.* Yüzü az topraklı, altı taşlı olan verimsiz tarla. [DS]

kelperen, [kelperen] *is.* Kuyu temelinin altına konulan çam veya karaağaçtan yapılmış çerçeve.

kelpeşir, [? kelpeşir] *{ağız} is.* Kaynayan suya ufalanmış yufka ekmek, tuz ve biber konularak yapılan bir tür çorba. [DS]

kelpeten, [Far. kebetān] *{ağız} is.* Kerpeten. [DS]

kelpetin, [Far. kelbetān] *{ağız} is.* **1.** Pense. **2.** Kerpeten. [DS]

kelpildetmek, [kelp-il-de-t-mek كلپلدتك] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-ir]* Gözü çabuk çabuk açıp kapamak; göz kapaklarını oynatmak.

kelpirdetmek, [kelp-ir-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* → kelpildetmek. [DS]

kelsemek, [kel-mek > kel-sē-mek] *(kelse:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Gelmek istemek. [DLT]

kelt, [kelt] *{ağız} is.* **1.** Çayırlı, sulu dere içi. [DS] **2.** Taş ve kaya kovuklarında biriken yağmur suyu.

keltavuk, -ğu [kel+tavuk] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

kelte[1]**,** [kelte] *{ağız} is.* Ot bitmeyen, ürün vermeyen yerler. [DS]

kelte[2]**,** [kelte] *{ağız} is.* **1.** Meslek ve sanatında uzmanlaşamayan. **2.** Tarikat dışından olan; yabancı. [DS]

kelte[3]**,** [kelte] *{ağız} is.* Yaşlı fakat küçük kalmış palamut ağacı. [DS]

kelte[4]**,** [kelte] *{ağız} is.* Sapsız sepet; küfe. [DS]

kelte[5]**,** [kelte] *{ağız} sf.* Kısa. [DS]

kelteben, [Far. kelbetān] *{ağız} is.* Kerpeten. [DS]

kelteçi, [kel-mek > kel-teçi] *(kelteçi:) {eT} sf.* Gelecek olan; gelen. [Gabain]

keltek[1]**, -ği** [? keltek] *{ağız} is.* **1.** Eski, yırtık ayakkabı. **2.** Eski bakır kap. **3.** Düzensiz ve dağınık eşya. **4.** Terbiyesiz ve uygunsuz kimse; serseri. [DS]

keltek[2]**, -ği** [kel(i)t-ek] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) saçları dökük, başı yağlı ve kirli olan. **2.** (Şapka, fes vb. için) kirli; yağlı. [DS]

keltek[3]**,** [kaltak] *{ağız} sf.* (Kadın ve çocuk için) davranışları beğenilmeyen; değersiz. [DS]

keltekeler, [kelte+keler كلر كلته] *{eAT} is.* Kertenkele.

kelteki, [? kelteki] *{ağız} sf.* (Eşya için) eskimiş; kullanılmaz hâle gelmiş. [DS]

kelteme, [kelteme] *{ağız} is.* **1.** Az ürün veren tarla; çorak arazi. **2.** Düzlüklerdeki toprak tümsekleri. **3.** Altı taşlık üstü hafif toprak olan yerler. [DS]

kelten, [? kelten] *{ağız} is.* **1.** Küçük kertenkele. **2.** Eğirdir Gölü'nde yaşayan küçük bir balık. [DS]

keltenek, -ği [kelten-ek] *{ağız} is.* Eski ve kötü giyimli adam. [DS]

keltenkeler, [kelten+keler كلر كلتن] *{eAT} is.* Kertenkele.

keltenkene, [keltęn+kene كلتنكنه] *{eAT} is.* Kertenkele.

keltenkesek, -ği [kelten+kes-ek] *{ağız} is.* Yonga. [DS]

kelter, [Yun. khalathariá => kelter / keleter / keletir كلتر] *{OsT} {ağız} is.* Küfe; sepet; sele. [DS]

kelti, [kelti] *{ağız} is.* **1.** Meşe fidanı. **2.** Küçük fidanlık. **3.** Bostan sulamak için açılan arkların iki yanındaki toprak yığını. **4.** Yabancı. [DS]

kelü, [Fr. kilo] *{ağız} is.* Kilo. [DS]

kelürmek, [kel-mek > kel-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Getirmek. [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Tekin] **2.** Dünyaya getirmek; doğurmak. [EUTS] **3.** Götürmek. [İKPÖy.] **4.** Getirtmek. [DLT]

kelürtmek, [kel-mek > kel-ür-mek > kel-ür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Getirtmek. [Clauson]

kelvet, [? kelvet] *{ağız} is.* Sıkıntı; keder. [DS]

kelvin, [William Kelvin *(İngiliz fizikçi)* adından] *is. fiz.* Suyun üçlü noktadaki sıcaklığının 273.16'da birine eşit termodinamik sıcaklık birimi; sembolü: K.

kelvinölçer, [kelvin + ölç-er] *is.* Kırmızı ve mavinin tayf kuşaklarındaki yayım enerjileri şiddetlerinin oranını temel alarak ışığın renk sıcaklığını ölçmeye yarayan alet.

kelyazan, [kel+yaz-an] *{ağız} is.* **1.** İki yaşında kısır keçi. **2.** İki yaşındaki tiftik keçisi. [DS]

kem[1]**,** [kem *(yans.)*] *is.* Gevezelik etmeyi, anlaşılmaz sözler söylemeyi, bahane uydurmaya çalışmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kem kem, kem küm etmek* ⮺ **kem küm,** *Anlaşılmaz sözler.*‖ **kem küm etmek,** *(Zor durumda kalan biri için) verecek cevap bulamayarak anlaşılmaz ve birbirini tutmaz sözler söylemek.*

kem[2]**,** [kem *(yans.)*] *is.* Köpek havlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kem-kir-mek*

kem[3]**,** [kem] *{eT} is.* **1.** Gem. [DLT] **2.** *{ağız}* Oğlakların analarını emmesini önlemek için ağızlarına bağlanan sopa. [DS]

kem[4]**,** [kem] *{eT} zm.* Soru zamiri; kim. [ETY] [Tekin]

kem[5]**,** [kem] *{eT} is.* **1.** Ağrı; hastalık; ıstırap; zahmet. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Uğursuzluk.

kem[6]**,** [Ar. kem كم] *{OsT} sf.* **1.** Kaç; ne kadar? **2.** *is.* Miktar.

kem[7]**,** [Far. kem كم] *{OsT} sf.* **1.** İyi olmayan; fena; kötü. **2.** Ayarı düşük. **3.** Eksik; az; noksan. *{eT} (ayrı)* [EUTS] **4.** *{ağız}* Bir eşyanın kırılan parçasını yerine koyarak onarma biçimi. [DS] ⮺ **kem-akl,** *{OsT} Aklı kıt; aptal.*‖ **kem-asl,** *{OsT} Aslı iyi olmayan; asaletsiz.*‖ **kem-a'yār,** *{OsT} Ayarı bozuk; ayarsız.*‖ **kem-āzār,** *{OsT} Kötü incitiş.*‖ **kem-bahā,** *{OsT} Değersiz; değeri düşük.*‖ **kem-baht,** *{OsT} Talihi kötü olan; kötü talih.*‖ **kem-bidāa,** *{OsT} 1. Sermayesi kıt. 2. mecaz. Bilgisi az; az okumuş.*‖ **kem-bizāa,** *{OsT}* → kem-bidāa.‖ **kem-cevāb,** *{OsT} Kötü cevap veren; eksik cevap.*‖ **kem-dil,** *{OsT} Başkalarının kötülüğünü isteyen; kötü kalpli olan.*‖ **kem-fehm,** *{OsT} Anlayışı kıt.*‖ **kem göz,** *{OsT} Baktığı kimse veya şeye nazarı değdiği söylenen göz.*‖ **kem gözle bakmak,** *{OsT} Kötü bir niyet besleyerek bakmak.*‖ **kem-gû,** *{OsT} 1. Az söyleyen. 2. Kötü söyleyen.*‖ **kem-gûyî,** *{OsT} Kötü söz söyleyicilik.*‖ **kem-güftār,** *{OsT} Az konuşan; az söz söyleyen.*‖ **kem-hāb,** *{OsT} Uykusu kıt.*‖ **kem-harf,** *{OsT} Az konuşan.*‖ **kem-havsala,** *{OsT} Tahammülü az olan.*‖ **kem-hired,** *{OsT} Ahmak; beyinsiz.*‖ **kem-huy,** *{OsT} Kötü huylu.*‖ **kem-iyār,** *{OsT} Ayarı bozuk; ayarsız; kalp.*‖ **kem-kadr,** *{OsT} Değeri az; itibarsız.*‖ **kem-kāim,** *{OsT} Anlayışsız.*‖ **kem-kıymet,** *{OsT} Değersiz; kıymetsiz.*‖ **kem-māye,** *{OsT} Yaradılışı bozuk; aslı bozuk.*‖ **kem-nām,** *{OsT} Adı sanı belirsiz; ünsüz; şöhret-*

siz.|| **kem-nazār,** *{OsT} Kötü gözle bakan; nazar eden.*|| **kem-pāye,** *{OsT} Rütbesi düşük.*|| **kem-sāl,** *{OsT} Yaşı küçük.*|| **kem-söz,** *{OsT} Kırıcı ve kötü söz.*|| **kem-suhān,** *{OsT} Az konuşan.*|| **kem-şerm,** *{OsT} Utanmaz.*|| **kem-ter,** *{OsT} 1. Eksik. 2. Daha aşağıda bulunan; hakîr.*|| **kem-terāne,** *{OsT} Hakîr olarak; küçükçe.*|| **kem-terîn,** *{OsT} 1. En küçük. 2. En aşağı; en çok eksik. 3. Çok âciz; pek hakîr.*|| **kem-yāb,** *{OsT} Az bulunur.*|| **kem-zebān,** *{OsT} Az söyleyen kimse.*|| **kem-zede,** *{OsT} Kötülüğe uğramış; talihsiz.*|| **kem-zen,** *{OsT} Talihsiz.*|| **kem-zihn,** *{OsT} Aklı eksik; aptal.*

kem[8], [kem] *{ağız} is.* **1.** Düğme. **2.** Ot ve ekin demetlerini bağlamak için ottan bükülerek yapılan bağ. [DS]

kem[9], [Erme. gom => kom] *{ağız} is.* Davar ağılı; ahır. [DS]

kem[10], [kem] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

kem[11], [kem] *{ağız} sf.* Bayat; sert. [DS]

kem[12], [kem] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

kema, [Ar. kemā كما] *(kema:) {OsT} e.* Gibi; benzer; olduğu üzere. 🗗 **kemā-fi'l-evvel,** *{OsT} Önceki gibi.*|| **kemā-fi's-sābık,** *{OsT} Eskisi gibi.*|| **kemā-hiye,** *{OsT} Olduğu gibi.*|| **kemā-hiye-hakkıhā,** *{OsT} Gereği gibi.*|| **kemā-hū,** *{OsT} Olduğu gibi.*|| **kemā-hüve'l-mu'tād,** *{OsT} Alışıldığı gibi.*|| **kemā-hüve'r-resm,** *{OsT} Alışıldığı üzere.*|| **kemākân,** *{OsT} Eskiden olduğu gibi.*|| **kemā-yenbagî,** *{OsT} Gerektiği gibi; uygun biçimde.*|| **kemā-zükir,** *{OsT} Söylendiği üzere.*

kemabiş, [Far. kemā-bīş كمابيش] *(kema:bi:ş) {OsT} zf.* Aşağı yukarı; takribî olarak; takriben.

kemaîn, [Ar. kemāīn كمائين] *(kema:i:n) {OsT} is.* Pusuya gizlenmiş adamlar.

kemal, -li [Ar. kemāl كمال] *(kema:l) {OsT} is.* **1.** Bilgi ve, erdem bakımından eksiksizlik; olgunluk; noksansızlık; erginlik; yetkinlik; eksiksizlik. **2.** İstenilen ve beğenilir niteliklerin tamamını taşıma durumu; mükemmeliyet; eksiksizlik. **3.** Bilgi ve erdem; fazilet. **4.** En yüksek değer. **5.** *tasvf.* Bir insanın manevî varlık âleminde basamak basamak yükselmesi, olgunlaşması; içinde bulunduğumuz varlık âleminin, Allah'ın sonsuz ve sınırsız bir görünüş alanı olduğunu kavrayacak yeteneği kazanması. 🗗 **kemale gelmek,** *{OsT} Maddî ve manevi bakımdan olgunluk derecesine ulaşmak; olgunlaşmak.*|| **kemale ermek,** *{OsT} Maddî ve manevi bakımdan olgunluk derecesine ulaşmak; olgunlaşmak.*|| **kemāl-i āfiyet,** *{OsT} Esenliğin son derecesi.*|| **kemāl-i asayiş,** *{OsT} Güvenliğin tam olarak sağlanmış olması durumu.*|| **kemāl-i bülūğ,** *{OsT} Ergenlik çağının ilk dönemi.*|| **kemāl-i ciddiyet,** *{OsT} Ciddiyetin son derecesi.*|| **kemāl-i ciddiyetle,** *{OsT} Son derece ciddî olarak.*|| **kemāl-i dirāyet,** *{OsT} Dirayetin son derecesi.*|| **kemāl-i evvel,** *{OsT} Aydınlar topluluğu; entelektüeller.*||**kemāl-i hayretle,** *{OsT} Şaşkınlığın son derecesiyle; çok şaşırmış olarak; büsbütün şaşırmış olarak.*|| **kemāl-i ihtimamla,** *{OsT} Büyük bir özenle; aşırı özen göstererek.*|| **kemāl-i kat'iyet,** *{OsT} Tam kesinlik.*|| **kemāl-i lütf,** *{OsT} Bağışın büyüklüğü; bağışın noksansızlığı.*|| **kemāl-i muhabbetle,** *{OsT} Büyük bir sevgiyle; sevgiyle dolu olarak.*|| **kemāl-i salahiyet,** *{OsT} En geniş yetki.*|| **kemāl-i vecd ile,** *{OsT} Kendinden geçerek; huşu içinde.*|| **kemāl-i zevk,** *{OsT} Zevkin en son noktası.*

kemalat, [Ar. kemālāt كمالات] *(kema:lâ:t) {OsT} is.* Bilgi ve erdem bakımından olgunluklar; eksiksizler. 🗗 **kemālāt-ı medeniye,** *{OsT} Medeniyet bakımından yaşanan olgunluklar.*|| **kemālāt-perver,** *{OsT} Bilgi sahibi olgun kimse.*

kemaleç, -ci [? kemaleç] *{ağız} is.* İncire dadanan karga büyüklüğünde boz ve mavi renkli bir tür incir kuşu; ala karga. [DS]

Kemalist, [Kemal *(Mustafa Kemal)* + Fr. -iste] *is.* ve *sf.* **1.** Atatürkçülükle ilgili. **2.** Atatürkçülüğü benimsemiş ve Atatürkçülük yanlısı olan; Atatürkçü.

Kemalizm, [Kemal *(Mustafa Kemal)* + Fr. -isme] *is.* Türkiye Cumhuriyetinin siyasal, toplumsal ve kültürel gelişimini ön gören, akla ve bilime dayalı olarak Atatürk'ün kurduğu ve geliştirmeyi hedeflediği millî devlet, millî egemenlik, kişi hürriyeti ve her çağda çağdaş olmayı amaçlayan evrensel boyutlu, birbiri ile uyumlu ilkeler ve uygulamalar bütünü.

Kemalpaşa tatlısı, [Kemal+paşa + tat-lı-s-ı] *is. t.* Un, yağ ve yumurta birlikte yoğrulduktan sonra fırında kurutularak istenildiği zaman şekerli şurup dökülerek hazırlanan bir tür tatlı.

keman[1], [Far. kemān كمان] *(kema:n) {OsT} is.* **1.** Ok atmaya yarar iki ucu arasına bir kiriş bağlanan esnek yay; yay. **2.** Yaya benzeyen şey; eğmeç; kavis. **3.** *sf.* Yay gibi olan. 🗗 **kemān-baha,** *{OsT} Yeniçerilere yılda bir defa verilen para.*|| **kemān-dān,** *{OsT} 1. Ok torbası; sadak. 2. Keman kutusu.*|| **kemān-dār,** *{OsT} Yay tutan.*|| **kemān-ebrū,** *{OsT} Kaşları yay biçiminde ve güzel olan.*|| **keman etmek,** *{OsT} Eğmek; yay biçimine getirmek.*|| **kemān-ger,** *{OsT} Yay yapan kimse.*|| **keman gibi,** *{OsT} (Kaş için) ay gibi kavisli olan; ince ve düzgün.*|| **kemān-gîr,** *{OsT} Usta ok atıcısı.*|| **kemān-ı āsumān,** *{OsT} 1. Yay burcu. 2. Gökkuşağı.*|| **kemān-ı behmen,** *{OsT} Gökkuşağı.*|| **kemān-ı hallācî,** *{OsT} Hallaçların pamuk atarken kullandıkları yay.*|| **kemān-ı hikmet,** *{OsT} Taş veya ok atmaya mahsus her türlü mancınık.*|| **kemān-ı sade,** *{OsT} Güneş; güneş ışığı.*|| **keman kaşlı,** *{OsT} Kaşları yay gibi kavisli ve ince olan.*|| **kemān-keş,** *{OsT}* → kemankeş.|| **keman olmak,** *{OsT} Yay biçimini almak; eğilmek.*

keman[2], [Far. kemān كمان] *(kema:n) {OsT} is. müz.* Çene altı ile omuz arasına dayanarak yay ile çalınan dört telli bir çalgı. 🗗 **keman yayı,** *Kemanı çalmaya yarayan at kılı bağlanmış yay.*

kemancı, [keman-cı] *is.* **1.** Keman yapan veya satan kimse. **2.** Keman çalan kimse.

kemancılık, -ğı [keman-cı-lık] *is.* Kemancının işi ve mesleği.

kemançe, [Far. kemān-çe كمانچه] *{OsT} is.* **1.** Kemençe. **2.** Eskiden resmî imzalara çekilmiş bulunan uzun ve eğri kuyruk.

kemane, [Far. kemāne كمانه] *(kema:ne) {OsT} is.* **1.** Kemençe ve keman çalmakta kullanılan at kılından yapılmış yay. **2.** Kemandan daha büyük, kucakta yay ile çalınan beş telli bir halk sazı. **3.** *dnz.* Gemilerde, talimarın üstü ile suya yakın tarafı arasındaki içbükey kısım. **4.** Delgi veya küçük torna çevirmek için kullanılan ok yayı biçimindeki araç. **5.** Heykelcilerin mermer delmekte kullandıkları keskin kalem. **6.** *spor.* Yağlı güreşte, rakibin arkasından kolları karnı üzerinde kilitledikten sonra, ayaklar ayrık olarak uygulanan bir oyun 🗗 **kemane çekme,** *Yağlı güreşte kemane uygulamasından sonra yumruk durumuna getirilmiş elleri sağa sola çekerek rakibin karnı veya göğsü üzerinde uygulanan ezme hareketi.*

kemanî, [Far. kemānī كمانی] *(kema:ni:) {OsT} is.* Keman çalan kimse: kemancı.

kemani, [Far. kemāne] *{ağız} is.* Tahtaya delik açmak için kullanılan bir biz ve onu çeviren keman yayına benzer bir araç. [DS]

kemankeş, [Far. kemān-keş كمانكش] *(kema:nkeş) {OsT} is.* **1.** Yay kullanarak ok atan kimse; okçu. **2.** Keman çalan kimse; kemanî.

kemankeşî, [Far. kemān-keşī كمانكشی] *(kema:nkeşi:) {OsT} is.* Okçuluk; ok atıcılığı.

kemansaz, [Far. kemān-sāz كمانساز] *(kema:nsa:z) {OsT} is.* Keman yapan kimse; keman ustası; kemancı.

kemayar, [Far. kem + Ar. ʿayār كم عيار] *(kemaya:r) {OsT} sf.* (Altın veya gümüş para için) ayarı düşük; ayarı kötü.

kembere, [Far. kemre] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

kemcik, -ği [kem-cik] *{ağız} is.* **1.** Dalsız, budaksız, yapraksız ağaç. **2.** Yünü az koyun. [DS]

kemçek, -ği [kem-çek] *{ağız} is.* Topraktan çıkarılan kendir sapının soyulan lifleri. [DS]

kemçi[1], [kemçi] *{ağız} is.* **1.** Hayvanlara kızgın demirle vurulan nişan; bellik. [DS] **2.** İşaret. [DD]

kemçi[2], [*eT.* kamçı] *{ağız} is.* **1.** Kırbaç; kamçı. **2.** Bir tür balık. [DS]

kemçik, -ği [kem *(yans.)* > kem-(i)ç mek > kemiç-ik / kem-çük] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) üst çenesi geri, alt çenesi ileri olduğu için dişleri üst üste gelmeyen; ağzı eğri. **2.** (İnsan için) burnu basık; biçimsiz. **3.** Ağzı dişsizlikten içeri göçmüş gibi olan. **4.** (Kişi için) sıska; cılız. **5.** (Kişi için) ince yüzlü ve çirkin. **6.** (Kişi için) asık suratlı veya çirkin. **7.** Düzenci; kötü. **8.** Geveze; soytarı; maskara. **9.** Düzenci; kötü; dönek. **10.** (Nesne için) eğri; çarpık. [DS]

kemçildemek, [kem *(yans.)* > kem(i)ç-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Ağız boş iken çiğner gibi yapmak. [DS]

kemçilemek, [kem *(yans.)* > kem-çi-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Beğenmemek; ağız eğmek. **2.** Söyleneni, bozuk bir ifade ile tekrar ederek alay etmek. [DS]

kemçilmek, [kem-(i)ç-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Keskin şeyler için) ağzı körelmek. [DD] **2.** Zayıflamak; incelmek. [DS]

kemçimek, [kem-(i)ç-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Süpürge vb. araçlar için) ucundan eskimek; aşınmak. [DD]

kemçirmek, [kem *(yans.)* > kem-(i)ç-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Köpek için) havlamak. [DS]

kemçuk, -ğu [kem *(yans.)* > kem-(i)ç-ik] *{ağız} sf.* Çene uyumsuzluğu yüzünden dişleri üst üste gelemeyen. [DS]

kemçük, -ğü [kem *(yans.)* > kem(i)ç-ük] *{ağız} sf.* **1.** Yaşlılıktan veya zayıflıktan dolayı ağzı çöküp burnu ile çenesi birbirine yaklaşmış olan. **2.** (Kişi için) küçük yüzlü. **3.** → kemçik. [DS]

kemdimek, [kem-dī-mek] *(kemdi:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Bıçakla kemik sıyırınak. [KB]

kemdük, [kem-dī-mek > kem-dü-k] *{eT} sf.* (Kemik için) bıçakla sıyrılmış. 🗗 **kemdük süngük,** *{eT} Eti sıyrılmış, yenmiş kemik.* [DLT]

kem'e, [Ar. kem'e كمئه] *{OsT} is. bot.* → keme[1].

keme[1], [Ar. kem'e كمئه] *{OsT} is. bot.* Genellikle meşelik alanlarda toprak altında yumrular halinde yetişen yenilebilir mikorizli asklı mantar; dolaman, *(Terfezia, Tuber Micheli, T. brumale). {ağız} (aynı)* [DS]

keme[2], [? keme / geme] *{ağız} is. zool.* **1.** Büyük sıçan, *(Mus decumanus).* **2.** Sincap. **3.** Büyümeyen katır. [DS] 🗗 **keme yılanı,** *Su yılanıgillerden Avrupa ve Asya'da yaşayan, 2,5 m. kadar uzunlukta, ısıran ancak zehirli olmayan bir pullu sürüngen, (Zameis mucosus).*

keme[3], [kem-e] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) ön dişleri olmayan ya da eksik olan. **2.** Çenesi çıkık. [DS]

keme[4], [keme] *{ağız} is.* Çocukların başındaki kepek; konak. [DS]

kemeçe, [keme-ce] *{ağız} is.* Sığır aşığı. [DS]

kemek, [kemek] *{eT} is.* Pamuktan yapılmış çubuklu ve nakışlı bir tür dokuma; bürgülük. [DLT]

kemekem, [Far. kem *(miktar)* > kem-ā-kem] *{ağız} sf.* Eksiksiz; tamam. [DS]

kemençe, [Far. kemān *(yay)* + -çe *(küçültme eki)* كمانچه] *(keme'nçe) is.* **1.** *müz.* Kemana benzer üç telli, yayla diz üzerine dayanarak çalınan küçük bir saz. **2.** Burguyu çevirmekte kullanılan yay biçimindeki araç.

kemend, [Far. kemend كمند] *{OsT} is.* → kement. 🗗 **kemend-endāz,** *{OsT} Kement atan.*

kemender, [Far. çemender] *{ağız} is.* **1.** Eşek. [EG] **2.** İşini bilen; akıllı ve becerikli. [DS]

kemenk, -ği [Yun. khamákhi] *{ağız} is.* Zıpkın; zıpkının sivri ucu. [DS]

kement, -di [Far. kemend كمند] *{OsT} is.* **1.** Ucu ilmiklenmiş ip. **2.** Sığır çobanlarının kovaladıkları hayvanı yakalamakta kullandıkları ucu ilmikli ip. **3.** Eskiden adam asmakta kullanılan ucu ilmikli, yağlı kayış. **4.** Geyik türü hayvanlara takılan yular. **5.** *ed.* Sevgilinin saçı; sevgilinin saçının büklümü. **6.** Okçulukta kullanılan yaya kavis vermekte kullanılan uçları halkalı bir araç. **7.** *{ağız}* Gümüş gerdanlık. [DS] 🗗 **kement atmak,** *Uzakta bulunan bir şeyi yakalamak için bir ucu elde tutulan ilmikli ipi fırlatmak.*

kementlemek, [kement-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kement ile bağlamak; kement takmak.

kemer[1], [Far. kemer كمر] *{OsT} is.* **1.** Kalın kumaş, deri veya sentetik maddeden yapılma, bele dolandıktan sonra iki ucu birbirine bir toka ile tutturulan bel bağı. **2.** Pantolon ve etek gibi giysilerde belden yukarıda kalan kısım. **3.** Eskiden yolculuklarda bele kuşanılarak üzerindeki gözlere altın veya para konulan bir tür kuşak. **4.** *mim.* Kapı, pencere, su yolu, köprü gibi yapılarda üzerine binen duvar ağırlığını iki yandaki ayaklara vermek üzere yarım daire, basık eğri ve yonca yaprağı gibi tasarlanmış, aşağı doğru kavisli bağlantı. **5.** *anat.* Kemikten kemer biçimindeki oluşum. **6.** Otomobillerde sürücü ve yolcuları koltuğa bağlayarak çarpma anında öne savrulmayı önleyen, uçaklarda pilotu yerinde sabit tutmaya yarayan, güvenlik amaçlı kayışların her biri; emniyet kemeri; güvenlik kemeri. **7.** Eskiden okullarda disiplin amirlerinin yardımcılarına verilen isim. **8.** *{ağız}* Ev yaparken direklerin üzerine uzatılan uzun ağaç. [DS] **9.** *{ağız}* Ocağın üstüne konan eğri ağaç. [DS] **10.** *{ağız}* Ayak tabanının çukur yeri. [DS] **11.** *{ağız}* Kadın fesinin önüne takılan altın dizi. [DS] **12.** *sf.* Tümsek veya yay gibi eğri olan. 🗗 **kemer ayağı,** *İki kemer arasındaki sütun.*|| **kemer bağlama,** *Aile büyüğünün gelinin beline altın ya da gümüş kemer takma töreni.*|| **kemer bağlanmak,** *{OsT} 1. Kemer kuşanmak. 2. İşe hazırlanmak.*|| **kemer başı,** *tar. İmparatorluk döneminde medrese öğrencilerinin önderine verilen ad.*|| **kemer-bend,** *{OsT} 1. Kemer bağı. 2. Beline kemer takmış olan. 3. mecaz. Derviş.*|| **kemer-bend-i hizmet,** *{OsT} Hizmete hazır.*|| **kemer-best,** *{OsT} Kahraman; yiğit.*|| **kemer-beste,** *{OsT} 1. Kemer bağlamış olan. 2. tas. Bektaşiliğe hizmete hazır, gönül vermiş kimse.*|| **kemer-gâh,** *{OsT} Kemer yeri.*|| **kemer gözü,** *Bir kemer ile iki dayanak noktası arasındaki alan.*|| **kemer-güsiste,** *{OsT} Belindeki kemeri açmış olan; kemersiz.*|| **kemer-i āftāb,** *{OsT} gök b. Güneşin merkezinden geçtiği varsayılan çizgi.*|| **kemeri dolu olmak,** *Zengin olmak; varlıklı olmak.*|| **kemer patlıcanı,** *İnce ve uzun bir tür patlıcan.*|| **kemer taşı,** *Kemer eğrisini meydana getiren taşların her biri.*

kemer[2], [kemer] *{ağız} is.* Yarı beyaz, yarı kara keçi. [DS]

kemeraltı, [kemer+alt-ı] *{ağız} is.* Bergama yöresinde, iki kişi tarafından oynanan bir zeybek. [DS]

kemerci, [kemer-ci] *is.* **1.** Kemer yapan veya satan kimse. **2.** Kemer yapımında ustalaşmış kimse.

kemere, [Yun. kemeri] *is. dnz.* Gemi güvertesinde enine konulmuş kirişlerden her biri.

kemerleme, [kemer-le-me] *is.* **1.** Kemerlemek eylemi. **2.** Ayaklar veya sütunlar üzerinde taşınan kemerli açıklık. **3.** Kemer biçimindeki ögelerden oluşan süsleme motifi.

kemerlemek, [kemer-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kemer ögesi eklemek; kemer yapmak; kemerle desteklemek, tutturmak. **2.** Ciltçilikte kitabın sırtına yuvarlak bir görünüş kazandırmak.

kemerli, [kemer-li] *sf.* **1.** Üzerinde kemer bulunan; kemer takmış olan. **2.** Kemer biçiminde olan. **3.** *mecaz.* Yay gibi eğri olan; kavisli.

kemerlik, -ği [kemer-lik] *is.* **1.** Bazı satıcı, usta veya tamircilerin para veya gereç koymak için bellerine taktıkları gözlü kuşak. **2.** *sf.* Kemer yapmaya uygun olan; kemer yapımı için ayrılmış olan.

kemersiz, [kemer-siz] *sf.* Kemeri olmayan; kemer takmamış olan.

kemertlek, [küm-ür-t-lek] *{ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kemeş, [keme-ç / keme-ş] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan için) bodur, biçimsiz. **2.** Zayıf; korkak; çekingen. [DS]

kemet[1], [kemet] *{ağız} is.* **1.** Dağların eteğinden başlayarak basamak basamak yükselen yol; doğal merdiven. **2.** Keçiyolu; patika. [DS]

kemet[2], [Far. kemend] *{ağız} is.* Hayvan yakalamaya yarayan uzun ip; kement. [DS]

kemha, [Far. kemḫā كمخا] *(kemha:) {OsT} is.* **1.** Atkıdan takviye tekniğiyle dokunan, genellikle desenli, kalın, ağır ve üzeri hafifçe tüylü bir cins ipekli kumaş. **2.** *{ağız}* Çizgili yerli dokuma. [DS] **3.** *{ağız}* Yara kabuğu. [DS] 🗗 **kemhā-bāfān,** *{OsT} Kemha dokuyanlar.*|| **kemhā-hāne,** *{OsT} Kemha dokunan atölye.*

kemhacı, [kemha-cı] *(kemha:cı) is.* İmparatorluk dö-

neminde kemha türü ipekli kumaş dokuma işinde çalışanlara verilen isim. 🗗 **kemhacılar kethüdası,** *{OsT} İmparatorluk döneminde kemhacıların bağlı olduğu kâhya.*

kemhe, [? kemhe] *{ağız} is.* Ortası delik yumurtalı ekmek. [DS]

kemi[1], [ke *(içinde)* > ke-mī] *(kemi:) {eT} is.* Gemi. [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain]

kemi[2], [Ar. kemī كمى] *{OsT} sf.* Yiğit; savaşçı; kahraman.

kemi[3], [kemi / keme] *{ağız} is.* Dolaman. [DS]

kemicek, -ği [kemi-cek] *{ağız} is.* Aşık oyunu. [DS]

kemiç, -ci [kem-iç] *{ağız} is.* **1.** Süzgeç; kevgir. **2.** Köşe; çıkıntı; çıkık. [DS]

kemiçi, [kemi-ci] *{eT} is.* Gemici. [İKPÖy.] [Gabain]

kemik, -ği [Sansk. emuka / *eT* *kem-mek > kem-ük *(kemirilen nesne)* > kemik] *is.* **1.** *anat.* İnsan ve omurgalı hayvanlarda çatıyı oluşturan, içinde kollagen teller ve kalsiyum tuzları bulunan beyazımsı sert dokulu organların genel adı. **2.** *sf.* Kemikten yapılmış olan. **3.** *sf.* Kemik niteliğinde olan. 🗗 **kemiğe işlemek,** *(Soğuk ve yağmur için) içine kadar geçmek; etkisi altına almak.* || **kemiğe kadar,** *En derin yerine, ta içine kadar.* || **kemiği eğri,** *{ağız} Yaptığının karşılığını göremeyen; şanssız.* [DS] || **kemik atmak,** *Bir kimseyi susturmak veya oyalamak için ona az bir şey vermek.* || **kemik bilimi,** *anat. Anatominin kemikleri inceleyen bölümü; osteoloji.* || **kemik dokusu,** *Omurgalılarda iskeleti, canlı kemik örgüsünü oluşturan organik bağ doku türü.* || **kemik gibi,** *Çok kuru ve katı.* || **kemik gövdesi,** *anat. Uzun kemiklerin iki ucu arasında kalan kısım.* || **kemik hokkası,** *Kemiklerin eklem yerindeki çukurluk.* || **kemik hücreleri,** *Kemik oluşumunu ve korunmasını sağlayan değişik yapıdaki hücreler.* || **kemik iliği,** *anat. Uzun kemiklerin ortasında, kısa kemiklerin aralarında bulunan boşlukları dolduran süngerimsi görünüşte bir bağ dokusu.* || **kemik labirenti,** *anat. İç kulakta zar labirentinin çevresinde bulunan ve sıvı ile dolu olan boşluk.* || **kemikleri sayılmak,** *Aşırı zayıf olmak.* || **kemikleri sızlamak,** *(Ölü için) rahat ve huzur içinde olmamak.* || **kemiklerini kırmak,** *Birini çok dövmek; hırpalamak.* || **kemikli kurbağa,** *{ağız} Kaplumbağa.* [DS] || **kemik örtüsü,** *Kemiğin dışını çevreleyen, beslenmesini sağlayan, kan damarları ve sinirleri kapsayan, kemik kırılması sırasında tamirini gerçekleştiren bağ dokusundan oluşmuş katman.* || **kemik sistemi,** *Vücut yapısını oluşturan kemiklerin tümü.* || **kemik ucu,** *Uzun kemiklerin her iki ucundan her biri.* || **kemik yalayıcı,** *Dalkavuk.* || **kemik yumuşaması,** *tıp. Kemiklerin çeşitli nedenlerden dolayı madensel tuzlarını kaybederek yumuşak ve bükülgen hâle gelmesi, katılığını kaybetmesi ve şekillerinin bozulması ile ortaya çıkan rahatsızlık.* || **kemik yuvası,** *Kemiğin eklem çukuru.* || **kemik zarı,** *Kemikleri dıştan saran telsi katılgan zar.*

kemikçik, -ği [kemik-çik] *is.* **1.** Küçük kemik. **2.** Bazı derisidikenlilerde kemik rolünü üstlenen sert organ.

kemikçil, [kemik-çil] *{ağız} sf.* (Çocuk için) aşık oyununu çok seven. [DS]

kemikler, [kemik-ler] *is. anat.* İnsanlarda ve omurgalı hayvanlarda, iskeleti oluşturan, sert ve dayanıklı destek dokunun tümü.

kemikleşme, [kemik-le-ş-me] *is.* **1.** Kemik hâlini almak eylemi. **2.** Yumuşak bir dokunun kemik dokusuna dönüşmesi. **3.** *mecaz.* Sert, değişmez bir durum alma.

kemikleşmek, [kemik-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kemik hâlini almak; kemik hâline gelmek. **2.** *mecaz.* Kupkuru ve sert bir durum almak. **3.** *anat.* Dokusu kemik doku hâlini almak.

kemikleştirme, [kemik-le-ş-tir-me] *is.* Kemiğe dönüştürmek eylemi.

kemikleştirmek, [kemik-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kemiğe dönüştürmek.

kemikli, [kemik-li] *sf.* **1.** Kemiği bulunan; kemiğe sahip olan. **2.** (Et ve et yemekleri için) içinde kemiği bulunan. **3.** (İnsan ve hayvan için) kemikleri iyi gelişmiş olan; kemik yapısı iri olan. **4.** Zayıf ve kuru. 🗗 **kemikli balıklar,** *zool. İskeleti tamamen kemikten oluşan ışınsal yüzgeçli balıklara verilen ad, (Teleostei).*

kemiklik, -ği [kemik-lik] *is.* **1.** İçine kemik konulan kapalı kutu veya sandık. **2.** Eski Roma'da içinde ölünün kemik küllerinin konduğu kavanoz bulunan taş veya mermerden yapılmış sandık. **3.** Genelev.

kemikmek, -ği [kemik-mek] *{ağız} gçl. f. [-(ğ)-ir]* Kin duymak. [DS]

kemiksi, [kemik-si] *sf.* Kemiği andıran. 🗗 **kemiksi bölge,** *Kıkırdağın kemiğe dönüşmekte olduğu bölge.*

kemiksiz, [kemik-siz] *sf.* Kemiği olmayan; içinde kemik bulunmayan. 🗗 **kemiksiz et,** *{ağız} Ciğer.* [DS]

kemin[1], [Ar. kemīn كمين] *(kemi:n) {OsT} is.* **1.** Saldırıya karşı kurulmuş tuzak; pusu. **2.** Pusuya yatmış, pusuda gizlenen kimse. **3.** *mecaz.* Güneşin battığı yer. 🗗 **kemîn-gâh,** *{OsT} Pusu yeri; pusuya yatılan yer.* || **kemîn-geh,** *{OsT}* → kemîn-gâh. || **kemîn-güşā,** *{OsT} Tuzak kuran; pusu kuran.* || **kemîn-sāz,** *{OsT} Pusu kurmuş olan.*

kemin[2], [Far. kemīn كمين] *(kemi:n) {OsT} sf.* Çok küçük; çok az; ufacık; küçücük.

kemine, [Far. kemīne كمينه] *(kemi:ne) {OsT} sf.* **1.** Çok az; küçük; noksan; eksik. **2.** Zavallı; âciz; güçsüz. **3.** Aşağı görülen; küçümsenen; hakir.

kemircik, -ği [kemir-cik] *is.* Burun ve kulakta bulunan küçük kıkırdak.

kemirdek, -ği [kemir-de-k كمردك] *is.* **1.** *{OsT}* Kuyruk kemiğinin kıkırdaklı bölümü; kıkırdak. **2.** *{ağız}* Olmamış kavun; düğlek. [DS]

kemire, [Far. kemre] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

kemirge, [kemir-ge] *{ağız} is.* Hayvanların yedikleri pırnal, diken gibi bitkilere toptan verilen ad. [DS]

kemirgen, [kemir-gen] *sf.* **1.** Kemirme alışkanlığı olan; kemiren; kemirici. **2.** (Hayvanlar için) dişleri, besinleri kemirerek yiyecek biçimde gelişmiş olan.

kemirgenler, [kemir-gen-ler] *is. zool.* Tavşan, kobay, kirpi ve sıçan gibi köpek dişleri olmayan ve kesici dişleri sürekli büyüyen memeli hayvanlar takımı; kemiriciler, *(Rodentia).*

kemirici, [kemir-ici] *sf.* **1.** Kemirmek eylemini yapan; kemiren. **2.** (Hayvanlar için) dişleri, besinleri kemirerek yiyecek biçimde gelişmiş olan.

kemiriciler, [kemir-ici-ler] *is. zool.* Tavşan, kobay, kirpi ve sıçan gibi köpek dişleri olmayan ve kesici dişleri sürekli büyüyen memeli hayvanlar takımı; kemirgenler, *(Rodentia).*

kemirilme, [kemir-il-me] *is.* **1.** Kemirilmek eylemi. **2.** *tıp.* Ülserin organda sürekli yayılması.

kemirilmek, [kemir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Kemirmek eylemi yapılmak.

kemiriş, [kemir-iş] *is.* Kemirmek eylemi veya biçimi.

kemirişmek, [kemir-mek>kemir-iş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* (Hayvanlar için) birbirini dişleri ile kaşımak. [DS]

kemirme, [kemir-me] *is.* Kemirmek eylemi.

kemirmek, [*eT.* *kem-mek > kem-ür-mek > kemirmek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Sert bir şeyi dişlerle azar azar koparmak. **2.** *mecaz.* Yavaş yavaş içine işleyerek harap etmek. **3.** Aşındırmak; yemek.

kemirtek, -ği [kemir-t-ek كمیرتك] *{OsT} {ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kemirtlek, -ği [kemir-t-il-ek كمرتلك] *{ağız} is.* **1.** Hançere. **2.** *{OsT}* Kıkırdak. **3.** *sf.* (Kişi için) çok zayıf. [DS]

kemirtlik, -ği [kemir-t-lik كمرتلك] *{OsT} {ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kemis, [? kemis / kemiş] *{ağız} is.* **1.** Kevgir. **2.** Süzgeç. [DS]

kemismek, [*kem-mek > kem-iş-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Atmak; fırlatmak; bırakmak; düşürmek. [EUTS]

kemiş, [kemiş / kemis] *{ağız} is.* Bakır süzgeç, kevgir. [DS] 🗗 **kemiş olmak,** *{ağız} (Ekmek vb. için) yanmak.* [DS]|| **kemiş oyunu,** *{ağız} Aşık oyunu.* [DS]

kemişilmek, [kemiş-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Atılmak. [Üç İtigsizler] **2.** Bir yana atılmış olmak. [EUTS]

kemişmek[1], [*kem-mek > kem-iş-mek كمشمك] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Yere atmak; geri fırlatmak; atmak; fırlatmak. [DLT] [Gabain] [EUTS] [İKPÖy.] [Yüknekî] **2.** Devirmek. [İKPÖy.] **3.** *{eAT}* Koymak; bırakmak; düşürmek. [EUTS] [KB] **4.** Vazgeçmek; terk etmek. [Gabain] **5.** Sürmek. [DLT] [KB] **6.** Bir şeyi çıkarıp atmak; çıkarmak. [DLT] [KB] **7.** Saldırmak. [DLT] [KB] **8.** *{eAT}* Düşmek. **9.** *{eAT} edil. f.* Atılmak.

kemişmek[2], [kemiş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yaşlılıktan zayıflamak. [DS]

kemiyat, [Ar. kemmiyyet > kemmiyyāt كميات] *(kemiya:t) {OsT} is.* Nicelikler; kemiyetler.

kemiyet, [Ar. kemm > kemmiyyet كميت] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin azalıp çoğalabilen, sayı ile ifade edilebilen durumu; nicelik. **2.** Sayı; adet. **3.** *dbl.* İsimlerin sayıca durumu. 🗗 **kemiyet-i hendesiye,** *{OsT} Hacimce büyüyüp küçülebilen nicelik.*|| **kemiyet-i cebriye,** *{OsT} Cebirde bir sayının karşılığı olan harf.*|| **kemiyet-i munfasıla,** *{OsT} Düzenli aralıklarla birbirini takip eden sayılar.*|| **kemiyet itibariyle,** *{OsT} Nicelik bakımından; sayıca.*|| **kemiyet ve keyfiyet itibariyle,** *{OsT} Nicelik ve nitelik bakımından.*

kemk, -gi [? kemk] *{ağız} is.* Dokuma aygıtı. [DS]

kemke[1], [kem *(yans.)* > kem+ke] *{ağız} is.* Geveze. [DS]

kemke[2], [Far. kemhā] *{ağız} is.* İpekli kumaş. [DS]

kemkem, [kem *(yans.)* kem + kem] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

kemkesim, [ke(m)+ke/s-im] *{ağız} zf.* Aşağı; az; alt değerde. [DS]

kemki[1], [kem-ki] *{ağız} is.* **1.** Çeneleri denk olmadığı için dişleri üst üste oturmayan kimse. [DS] **2.** Keme suratlı kimse. **3.** Ağzı eğri at veya katır. **4.** Hayvan tüyleri üzerine konulan işaret. **5.** *sf.* (İnsan için) çarpık veya asık suratlı.

kemki[2], [? kemki] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhı. [DS]

kemki[3], [? kemki] *{ağız} is.* İnsan kafatası. [DS]

kemkilemek, [kem-ki-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hayvanlara işaret koymak.

kemkirmek, [kem *(yans.)* > kem-kir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Köpek için) havlamak; ulumak. [DS]

kemlemek, [kem-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kötüleşmek; hasta olmak. [DLT]

kemlenmek, [kem-lē-mek > kem-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Hastalanmak. [DLT]

kemletmek, [kem-lē-mek > kem-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Sıkıntı ve zarar vermek; kötületmek; hasta etmek. [DLT]

kemlig, [kem-lig] *{eT} is.* Hastalık. [EUTS]

kemlik[1], **-ği** [kem-lik] *is.* Kötülük. 🗗 **kemlik etmek,** *Kötülük etmek; kötü davranışlarda bulunmak.*|| **kemlik eylemek,** *Kötülük etmek.*

kemlik[2], **-ği** [kem-lik] *{ağız} is.* **1.** Ekmeklik un. **2.** Ekin demetlerini bağlamak için saplardan yapılan ip. [DS]

kemling, [Al. kämmling] *is.* Dokuma hammaddesi olarak kullanılamayacak kadar kısa olduğu için ancak keçeleştirme yoluyla kullanılabilen yün lifleri.

kemmi, [Ar. kemmī كمى] *(kemmi:) {OsT} sf.* **1.** Cesur; yiğit. **2.** (Kişi için) silahlı.

kemmun, [Ar. kemmūn كمون] *(kemmu:n) {OsT} is.* Kimyon.

kemne, [Ar. kemne كمنه] *{OsT} is. tıp.* Gözün iç basıncının fazla olması sebebiyle ortaya çıkan göz hastalığı; karasu.

kemotaksi, [Yun. chemeia *(değişme)* + taxis *(ayarlama)* > İng. chemotaxis] *is. biy.* Hücrelerin ve serbest hareketli organizmaların kimyasal bir uyarıcıya karşı olumlu ya da olumsuz tepkimeleri.

kemotrof, [Yun. chemeia + heteros *(diğer)* > İng. chemoheterotroph] *is. biy.* Karbon ve enerji kaynağı olarak organik birleşikleri kullanan canlılara verilen ad.

kemp, [? kemp] *{ağız} is.* Kilim dokuma aygıtı. [DS]

kempeşe, [kemp-eş-e] *{ağız} is.* Alay; şaka; eğlenme. [DS] 🗗 **kempeşe etmek,** *{ağız} Alay etmek.* [DS]

kempmek[1], [kemp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Çökmek; devrilmek. **2.** Ansızın ölüvermek. [DS]

kempmek[2], [kemp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Tuzak için) kendi kendine kapanmak. [DS]

kempür, [kemp-ür] *{ağız} sf.* Eğri. 🗗 **kempür kümpür,** *{ağız} (Yazı, yol, iş vb. için) eğri büğrü; bozuk düzen.* [DS]

kemra, [Far. kemrā کمرا] *(kemra:) {OsT} is.* Ağıl; mandıra.

kemre[1], [Far. kemrā کمرا] *{OsT}{ağız} is.* Hayvansal gübre; tezek. [DS]

kemre[2], [kem(i)r-e کمره] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Derideki kalınlaşmış kir tabakası. **2.** Yaraların üzerindeki kabuk. **3.** Başta bulunan aşırı yağlı ve kabuksu kepek; saç kepeği. **4.** Burunda kurumuş sümük. [DS] 🗗 **kemre tutmak,** *(Yara için) üzeri kabuk bağlamak.*

kemre[3], [kemre] *{ağız} is.* Su yollarına döşenen ağaç su borusu. [DS]

kemrek, -ği [kemre-k] *is.* Kökünden kurumuş, yıpranmış çam ağacı.

kemreleme, [kemre-le-me] *is.* Kemre atmak eylemi.

kemrelemek, [kemre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Bağ, bahçe vb. için) kemre atmak; hayvansal gübre vermek. [DS]

kemrelendirmek, [kemre-le-n-dir-mek كمره لندرمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Kabuk bağlatmak.

kemrelik, -ği [kemre-lik] *is.* Hayvansal gübre konulan yer; tezek yığını.

kemreşmek, [kem-(i)r-iş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Güreşmek. [DS]

kemrey, [kemre-y] *{ağız} sf.* (Yol için) bozuk; fena. [DS]

kemrik, -ği [kem(i)r-ik] *{ağız} sf.* Düzensiz; dağınık. [DS]

kemrişmek, [*eT.* kem-ür-mek > kem-(i)r-iş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** (Hayvanlar için) birbirini dişleri ile kaşımak. **2.** Güreşmek; yıkışmak; birbiri ile alt üst olmak. [DS]

kemrük, [kem-ür-mek > kem(ü)r-ük كمروك] *{eT} is.* **1.** Çatlak; yarık; gedik. [DLT] **2.** *sf. {OsT}* Kemirilmiş.

kemrüşmek, [kem-ür-mek > kem(ü)r-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Kemirişmek; birlikte kemirmek. [DLT]

kemsek, -ği [kem(i)s-ek / kes-ek] *{ağız} is.* Kesek. [DS]

kemsik, -ği [kem-(i)s-ik / kem-(ü)s-ük] *{ağız} is.* **1.** Üzüm, elma, armut gibi meyvelerin yenilmeyen çöp ve çekirdek kısımları. **2.** Mısır koçanı. **3.** Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar. **4.** Sığır ve hayvanların önünde kalan yiyecek artıkları. [DS]

kemsiz, [kem-siz] *{eT} sf.* Sağlam; hastalıksız; sıhhatli. [EUTS]

kemsük, -ğü [kem-(i)s-ük / kem-(i)s-ik] *{ağız} is.* **1.** Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar. **2.** Mısır koçanı. [DS]

kemt, [? kemt] *{ağız} is.* Halı veya kilim dokumak için iplerin sarıldığı yuvarlak bir ağaç. [DS]

kemter, [Far. kem-ter کمتر] *{OsT} sf.* **1.** Daha aşağı; daha değersiz; aşağılık. **2.** Tam olmayan; eksik. 🗗 **kemter kulunuz,** *{OsT}* → kemterleri.|| **kemterleri,** *{OsT} (Alçakgönüllük ifadesi olarak) ben.*

kemterane, [Far. kem-ter-āne کمترانه] *(kemtera:ne) {OsT} zf.* **1.** Acizce; küçükçe. **2.** *zm.* Eskiden *"ben"* yerine kullanılan bir alçakgönüllülük ifadesi.

kemterî, [Far. kemterī کمترى] *(kemteri:) {OsT} is.* Hakir oluş; en aşağı oluş; kemterlik.

kemterîn, [Far. kemterīn کمترين] *(kemteri:n) {OsT} sf.* **1.** En az; en küçük. **2.** En aşağı; en hakir.

kemücek, -ği [kemik>kümü-cek كموجك] *{eAT} {OsT} is.* Küçük kemik; kemikçik.

kemücük, -ğü [kemik > kümü-cük كموجك] *{eAT}* is. Küçük kemik; kemikçik.

kemük, -ğü [*eT.* *kem-mek > kem-ük *(kemirilen nesne)* كموك] *{eAT} {OsT} is.* Kemik. 🗗 **kemük eki,** *{eAT} Eklem.*|| **kemük sıyan kuşu,** *{OsT} Lori kuşu.*

kemürdek, -ği [kem-ür-t-ek كمورتك] *{OsT} is.* Kıkırdak.

kemüre, [Far. kemrā] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

kemürmek, [kem-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kemirmek. [DLT]

kemürtlek, -ği [kem-ür-t-le-k] *{ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kemürtlik, -ği [kem-ür-t-lik كمورتليك] *{OsT} is.* Kıkırdak.

-ken[1], [ér-mek > i-mek > i-ken > -ken] *yap. e.* **1.** Fiilden zarf türetir. *Eylemin yapıldığı anda, eylem süresince* kavramı katar. Ses uyumu kurallarına bağlı değildir: *tutarken (< tutar iken), gezerken, çalışırken.* **2.** *{eT} ek.* Asıl eylemin işlenme zamanını belirten zarf fiil türeten ek. [ETY] *yigit er-ken (yiğit iken)*

-ken[2], [-gan / -gen / -ken / -kan] *yap. e.* → -gan. *{eT} (aynı).*

-ken[3], [Far. -ken كن] *{OsT} son ek.* Eklendiği Farsça kelimelere *"kazıcı, kazan, koparan, yıkan, söken"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. *kûhken (dağ yıkan).*

ken[1], [kḗ *(sonra)* > kē-n *(-n: vasıta eki)*] *{eT} (ké:n) zf.* **1.** Sonra; sonradan. [İKPÖy.] [EUTS] **2.** Gelecek; gelecekte. [İKPÖy.]

ken[2], [*ke / ki *(içerdeki; iç; içine girmiş)* > ki-n / ke-n] *{eT} zm.* **1.** Kendi. [EUTS] **2.** *zf.* Açıkça. [EUTS]

ken[3], [Çin. kia => ḳā > ke-n] *(ken) {eT} is.* Akraba. [ETY]

ken[4], [Soğd. kent] *{eT} is.* Şehir. [DLT]

ken[5], [ken] *{ağız} is.* **1.** Kenar. **2.** Dam saçağı. **3.** Ocak önlerine konulan büyük ve yassı taşlar. [DS] **4.** Uçurum kenarı.

ken[6], [ken] *{ağız} is.* Kalınlık; derinlik.

ken[7], [? ken] *{ağız} is.* **1.** Bina üstlerine konulan ana ağaçlar. **2.** Dört köşe kesilen çam kerestesi. [DS] **3.** Yük. ☐ **ken etmek,** *{ağız} 1. Yük yüklemek; yük etmek. 2. Nispet yapmak.* [DS]

ken[8], [ken] *{ağız} is.* Çok dar raf. [DS]

ken[9], [giñ / geñ] *{ağız} is.* Ekilmeden bırakılmış tarla. [DS]

ken[10], [ken] *{ağız} zf.* Kez; defa. [DS]

ken[11], [Far. kīn => kin / kén / kēnt] *{ağız} is.* Kin. [DS]

kenain, [Ar. kināne > kenāin كنائن] *(kena:in) {OsT} is.* Okluklar; ok kılıfları; sadaklar.

kenais, [Ar. kenīse > kenāis كنائس] *(kena:is) {OsT} is.* Kiliseler.

kenak, [Far. kenāk كناك] *(kena:k) {OsT} is.* Buruntu; karın ağrısı.

kenamak, [kına-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(ı)-yor]* Kınamak. [DS]

Ken'an, [Ar. ken'ān كنعان] *(ken-a:n) {OsT} is.* Hz. Yakub'un ülkesi; Filistin.

kenane, [Far. kenāne كنانه] *(kena:ne) {OsT} sf.* Köhne; eski.

kenar, [Far. kenār كنار] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin veya yerin sınırlarını meydana getiren çizgi; bitiş yeri; kıyı. **2.** Bir şeyin kıyısında bulunan ya da yakınında bulunan çevresel yer veya yerler; kıyı. **3.** Bir oyuğun, çukurun, bir kabın çevresi. **4.** Bir resim vb.ni çevreleyen, süsleyen dar kısım; dışta yer alan süs ögesi; çerçeve; pervaz. **5.** Kuytu yer; uzak köşe. **6.** *mat.* Bir geometrik biçimi sınırlayan çizgilerden her biri. **7.** Bir kitap ya da mektup sayfasının kıyısındaki boşluklara yazılan not; haşiye; dipnot. **8.** Kucaklama; kucağa alma. **9.** Ciltlenmiş kitapların formalarının kalınlık yüzeyi. **10.** Giyeceklerin veya döşeme eşyasının dış kısımlarına geçirilen altın, gümüş veya ipekli şerit. **11.** *{OsT}* Yan; nezd. **12.** *sf.* Merkeze göre uzakta kalan; kuytu; ıssız; sapa; tenha. ☐ **kenara almak,** *Kucağa almak; kucaklamak.*‖ **kenara atmak,** *Bir şeyi önemsememek; üzerinde durmamak.*‖ **kenara atılmak,** *1. İlgi gösterilmemek; önemsenmemek. 2. Üzerinde düşünülmemek; dikkate alınmamak.*‖ **kenara çekilmek,** *1. Hiçbir şeye karışmamak; ilgilenmemek. 2. Hiçbir şeyle ilgilenmemek.*‖ (bir) **kenara koymak,** *Daha sonra gerekli olacağı düşüncesiyle saklamak.*‖ (bir) **kenara para koymak,** *İleride daha çok ihtiyaç duyulur düşüncesiyle para biriktirmek; tasarruf etmek.*‖ **kenar baskısı,** *Elbise ve örtülerin kenarlarında içe kıvrılan kısmı.*‖ **kenar boşluğu,** *Basılı kâğıtlarda alt, üst ve iki yanda bırakılan yazısız kısım.*‖ **kenār-bend,** *{OsT} Süs olarak kullanılan kitap kabı.*‖ **kenar çekmek,** *(Elbise veya örtülerin) kenarlarını bastırmak.*‖ **kenar çizgisi,** *spor. Topun oynanacağı alanı sınırlayan dış çizgilerden her biri.*‖ **kenar çizmek,** *{OsT} Yan çizmek; kaçmak.*‖ **kenarda kalmak,** *1. Topluluğa katılamamak; gruptan uzak kalmak. 2. Eski önemini kaybetmek.*‖ **kenarda köşede,** *Hiç umulmadık yerde; kıyıda bucakta.*‖ **kenar gezmek,** *Bir şeyden maddî ve manevî olarak uzaklaşmak.*‖ **kenār-gîr,** *{OsT} Fıçı, kova vb. çemberi.*‖ **kenar göz,** *Bir köprünün ayaklarını tutan iki kemerden her biri.*‖ **kenār-ı āsmān,** *{OsT} Ufuk çizgisi.*‖ **kenarın dilberi,** *Kibarlığa özenen görgüsüz kadın, kız.*‖ **kenar mahalle,** *Şehrin dışında çoğunlukla yoksul, kültürsüz ve görgüsüz ailelerin oturduğu kesim.*‖ **kenar mahkemesi,** *{OsT} Eskiden kadılıklara bağlı ve naipler tarafından yürütülen mahkemelere verilen ad.*‖ **kenar olmak,** *1. Yoldan çekilmek. 2. Sahile varmak.*‖ **kenar pervazı,** *Bir şeyin kenarına geçirilen süslü çerçeve; kenar suyu.*‖ **kenar suyu,** *Bir şeyin kenarına geçirilen süslü öge; kenar pervazı.*

kenarcı, [kenar-cı] *is.* Kıyılarda avlanan balıkçı.

kenare, [Far. kenāre كناره] *(kena:re) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin kenarlarını meydana getiren kısım; kıyı; ke-

nar. **2.** Kucak. **3.** Kasap çengeli. **4.** Kenarlara serilen halı.

kenarlı, [kenar-lı] *sf.* **1.** Belirtilen nitelikte kenara sahip olan. **2.** Kenarı süslü; kenarı işlemeli. **3.** Dipnotu bulunan.

kenarlık, -ğı [kenar-lık] *is.* **1.** Bir şeyin kenarına dikilen, şerit, dantel vb. süs. **2.** Kenarı pervaz, süslü dikiş veya nakışla işlenmiş olan. **3.** Merdiven ve köprü gibi yerlerin kenarına yapılmış tutunacak kısım; korkuluk. **4.** *{ağız}* Çember. [DS]

kenarortay, [Far. kenār + orta-y] *is. mat.* **1.** Bir üçgende bir kanarın orta noktasını karşı tepeye birleştiren doğru parçası. **2.** Bir dikdörtgende karşılıklı iki kenarın orta noktasını birleştiren doğru parçası.

kenarsız, [kenar-sız] *sf.* Kenarı olmayan.

kenayı, [Ar. kināye] *(kena:yı) {ağız} zf.* İnadına; zıddına. [DS]

kenaz, [? kenaz] *{ağız} is.* Sanı; umu. 🗗 **kenaz etmek,** *{ağız} Sanmak; ummak.* [DS]

kenbe, [Soğd. kenbe / kenpe] *{eT} is.* Bir ot adı.

kenbur, [Far. kenbūr / kenbūre کنبور / کنبوره] *(kenbu:r) {OsT} is.* Yalan dolan; hile.

kence, [ken-ce] *{ağız} is.* Ailede en küçük çocuk. [DS]

kencer, [kencer / gencer] *{ağız} is.* **1.** Bağbozumunda yapılan et bayramı. **2.** Bayramda çocukların oyun yeri. [DS]

kenci, [ken *(kin)* > ken-ci] *{ağız} sf.* Kinci. [DS]

kenç, [kēnç] *(ke:nç) {eT} is.* **1.** Genç; civan; delikanlı. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** (İnsan için) yavru; çocuk. [EUTS] [DLT] [KB] **3.** Her hayvanın küçüğü. [DLT] 🗗 **kenç oglan,** *{eT} Genç; delikanlı.* [EUTS]|| **kenç tengrim,** *{eT} Prenses; şehzade hanım unvanı.* [EUTS]|| **kenç tugmış,** *{eT} Şehzade oğlu.* [EUTS]|| **kenç turmış tarhan,** *{eT} Vekil unvanı.* [EUTS]|| **kenç liyü,** *{eT} Yağma edilmek üzere kurulan sofra.* [DLT]

kençik, -ği [ken-çik / kep-çük] *{ağız} sf.* (İnsan için) zayıf yüzlü. [DS]

kençkiya, [kēnç > kenç-kiyā] *(kençkiya:) {eT} is.* Yavrucuk. [EUTS]

kend, [Soğd. kend کند] *{eT} {eAT} {OsT} is.* Şehir; kale; kent. [DLT] [KB]

kendal, [Far. kende ? => kendal] *{ağız} is.* Nehir kenarlarında suyun aşındırarak yar hâline getirdiği yer. [DS]

kendar, [Far. kīndār] *{ağız} is.* Kinci; kin güden. [EG]

kende[1], [Far. kende کنده] *{OsT} is.* **1.** Derin çukur; hendek. **2.** *{ağız}* Eski evlerde, tahıl ve benzeri şeyler koymaya yarayan çamurdan yapılma sabit fıçı. [DS] **3.** *sf.* Kesilmiş; ayrılmış; çıkarılmış. **4.** Oyulmuş; kazınmış. 🗗 **kende-hāye,** *{OsT} (Erkek için) hayaları çıkarılmış; hadım edilmiş; hadım ağası.*|| **kende-kâr,** *{OsT} Kazıyan; oyan.*|| **kende-kârān,** *{OsT} Kalemle taş üzerine yazı veya süs kazıyan; kalemkâr.*

kende[2], [kende] *{ağız} zf.* Kendisinde; kendinde. [DS]

kendel, [Far. kende ?] *{ağız}* → kendal. [DS]

kenderek, -ği [ken+der-ek ?] *is.* Düğün; eğlence.

kendi, [*eT.* ken-tü / kendü > kendi] *zm.* **1.** Asıl varlık; öz; zat. **2.** İyelik ekleri alarak bütün şahısları karşılayan dönüşlülük zamiri. **3.** Belirtilen kişi veya kişilerin üzerinde fazlaca durulduğunu, direnildiğini anlatır. **4.** Özneyi vurgulamak için kullanılır. **5.** Bir işte belirtilen kişiden başkasının katkısı ya da etkisi bulunmadığını ifade eder. **6.** Çokluk hâlde, üçüncü kişiler için saygı ifadesi olarak kullanılır. **7.** *sf.* İyelik eki almış isimlerden önce yalın halde kullanıldığında, iyelik durumunu pekiştirir. 🗗 **kendi adına,** *Yalnız kendisi için; kendi hesabına; salt kendisi için.*|| **kendi ağzıyla tutulmak,** *1. Söylediği yalanın yanlışlığı kendi söyledikleri ile anlaşılmak. 2. İşlediği ve gizli tuttuğu bir suç söyledikleri ile açığa çıkmak.*|| **kendi başına,** *1. Kimseye danışmadan; kimseye sormadan. 2. Başkalarından yardım almaksızın; başkasının katkısı olmadan; başkalarının payı olmadan.*|| **kendi beslek,** *(Bitki için) besinini bağımsız olarak sağlayan; inorganik azot, azot ve CO_2'den protein ve karbonhidrat sentezini yapabilen; öz beslenen; ototrof.*|| **kendi biten,** *{ağız} 1. Yaban armudu. 2. Beyaz ve iri taneli bir üzüm.* [DS]|| **kendi çalıp kendi oynamak,** *Başkasını işe karıştırmadan; kendi kendine.*|| **kendi derdine düşmek,** *Kendi işi veya sıkıntısı yüzünden başkası ile ilgilenememek; kendi sorunu yüzünden başkaları ile ilgilenememek.*|| **Kendi düşen ağlamaz.** *Düşüncesizliği yüzünden kendine zararı dokunan kimsenin yakınmaya hakkı yoktur.*|| **kendi eliyle,** *(Bir iş için) bizzat kendisi tarafından; başkalarından yardım görmeden.*|| **kendi gelen,** *Bir çaba harcamadan kendiliğinden olan yararlı şey.*|| **kendi gelme,** *{ağız} Ekmeden, kendi kendine, doğal olarak biten.* [DS]|| **kendi göbeğini kendisi kesmek,** *Başkalarının yardımı gereken bir işi onlardan yardım gelmediği için kendi başına yapmak; kendi başının çaresine bakmak.*|| **kendi hâlinde,** *Kimseye zararı dokunmayan, sessiz; hiçbir şeye karışmayan; sakin.*|| **kendi hâlinde bırakmak,** *Bir kimseyi veya şeyi olduğu gibi bırakmak; gelişimine ve oluşumuna müdahale etmemek; geliştirmemek; ilgilenmemek; işlememek.*|| **kendi hâline bırakmak,** *İlgilenmemek; karışmamak.*|| **kendi havasına gitmek,** *Yalnız başına istediği biçimde davranmak.*|| **kendi havasında olmak,** *Yalnız başına istediği biçimde davranmak.*|| **kendi hesabına,** *(Para, düşünce ve hareket için) kendine göre; kendi bildiği gibi; kendince.*|| **kendi içine çekilmek,** *Başkası ile ilişki kurmamak; kendi hâline kalmak; yalnız kalmak; inzivaya çekilmek.*|| **kendi kabuğuna çekilmek,** *Çevresi ile ilişiğini keserek kendi hâline*

kalmak; kabuğuna çekilmek.|| **kendi kanatlarıyla uçmak,** *1. Hiçbir kimsenin desteği olmaksızın yaşamak. 2. Bir işi kendi imkânlarıyla sonuca ulaştırmak, başarmak.*|| **kendi kendine,** *1. Kimseye danışmadan; kimseyle ilişki ve ilgisi olmaksızın; 2. Yalnız olarak; yalnız başına. 3. Kimseye işittirmeden; içinden. 4. Başkasının yardımı ve payı olmaksızın. 5. Kendiliğinden; otomatik olarak.*|| **kendi kendine gelin güvey olmak,** *Başkaları ile ilgili bir işi, onun haberi olmaksızın ve nasıl karşılayacağını bilmeden olmuş bitmiş saymak ve sevinmek.*|| **kendi kendini yemek,** *Açığa vurmadan gizli gizli, için için üzülmek; kahrolmak.*|| **kendi köşesinde yaşamak,** *Yalnız başına yaşamak.*|| **kendi kuyusunu kendi kazmak,** *Kendisi tarafından kendisine zarar vermek; kendine zararı dokunacak bir davranışta bulunmak.*|| **kendinde olmamak,** *Kendini bilemeyecek durumda olmak; baygınlık hâlinde bulunmak; bilinci, aklı yerinde olmamak.*|| **kendinden geçmek,** *1. Bir şey karşısında çok sevinmek. 2. Bayılmak; kendini kaybetmek; bilinci işlemez olmak. 3. Uyuya kalmak; uyumak.*|| **kendinden pay biçmek,** *Kendi durumu ile karşılaştırma yaparak değerlendirmede bulunmak.*|| **kendinde toplamak,** *Kendi varlığı içinde bulunmasını sağlamak; kendi üzerinde tutmak.*|| **kendine çeki düzen vermek,** *1. Kıyafetini düzeltmek. 2. Davranışlarını kontrol altına almak. 3. Hâli vakti yerine gelmek, düzelmek; zenginleşmek.*|| **kendine etmek,** *Yaptıklarının zararı kendisine dokunmak.*|| **Kendine gel!** *"Aklını başına topla!" anlamında bir uyarı sözü.*|| **kendine gelmek,** *1. Daha iyi düşünebilecek duruma gelmek; aklı başına gelmek. 2. Ayılmak. 3. Hâli vakti düzelmek; durumu düzeltmek.*|| **kendine güvenmek,** *Yetenek ve kişilik bakımından başarabilme inancı içinde olmak.*|| **kendine hakim olamamak,** *Bir şeyi yapmaktan kendini alamamak.*|| **kendine has,** *Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine özgü; kendine mahsus.*|| **kendine kıymak,** *1. Kendini öldürmek; intihar etmek. 2. Kendi zararına olacak bir şeyi bilerek yapmak.*|| **kendine mahsus,** *Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine özgü; kendine has.*|| **kendine mal etmek,** *1. Benimsemek. 2. Kendinin saymak.*|| **kendine malik,** *Kendini idare edebilecek yeterlikte olma; aklı başında.*|| **kendine özgü,** *Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine has; kendine mahsus.*|| **kendine** (bir şey) **süsü vermek,** *Kendini o şey gibi göstermek.*|| **kendine yedirememek,** *1. Kendisine yapılan bir şeyi onur kırıcı bularak tepki ile karşılamak; kabullenmemek; uygun bulmamak; hazmedememek. 2. Kendisinin başka birine yapması istenilen şeyi kendi kişiliği için onur kırıcı bularak yapmamak*|| **kendine yetmek,** *Başkalarına yük olmadan kendi başına yaşamını sürdürmek.*|| **kendine yontmak,** *Ortaya çıkan bir fırsatta başkalarını düşünmeden yalnız kendi çıkarı için hareket etmek.*|| **kendini ağıra satmak,** *1. Kendini olduğundan daha değerli imiş gibi göstererek öyle kabul ettirmek. 2. Kendisi ile ilgili teklifleri hemen kabul etmeyerek iyi bir çıkar elde etmek. 3. Nazlanmak.*|| **kendini alamamak,** *Bir şeyi yapmaktan geri duramamak; istemeyerek bir şeyi yapmak durumunda kalmak; çeşitli sebeplerle yapmak zorunda kalmak; kendini tutamamak.*|| **kendini aşağı görmek,** *Kendini başkalarından değersiz saymak; kendini hakir görmek.*|| **kendini ateşe atmak,** *Bilerek tehlikeli bir işe girişmek.*|| (bir yere) **kendini atmak,** *Zaman geçirmeden oraya gitmek.*|| **kendini avutmak,** *1. Üzücü bir gerçeği kabul etmeye yanaşmamak. 2. Bir şeyle kendini oyalamak; teselli bulmak.*|| **kendini beğendirmek,** *Başkalarınca iyi, hoş ve yetenekli görülmüş olmak.*|| **kendini beğenmek,** *Başkalarını küçümseyerek kendini onlardan üstün görmek; böbürlenmek.*|| **kendini beğenmiş,** *Başkalarını hor gören; kibirli.*|| **kendini bırakmak,** *1. Kendine özen göstermemek. 2. Gücünü ve karar verme yetisini kullanmamak; iradesizlik etmek. 3. Çevresi ile ilişiğini keserek yalnız bir şey ile uğraşmak; bir şeye dalmak. 4. (Beden için) gevşek ve rahat bir biçimde kalmak.*|| **kendini bilen,** *Yerli yerinde hareket eden; ağırbaşlı.*|| **kendini bilir,** *Davranışları yerinde olan; ağırbaşlı ve onurlu.*|| **kendini bilmek,** *1. Aklı ve muhakemesi yerinde olmak; mantıklı davranmak. 2. Bulûğa ermek. 3. Kendinin ve çevresinin farkında olmak. 4. Durum, konum ve onuruna yakışacak davranışta bulunmak.*|| **kendini bilmez,** *Yersiz davranışları olan.*|| **kendini bulmak,** *{ağız} Bulûğa ermek; yetişmek.* [DS]|| **kendini bir şey sanmak,** *Kendini önemli biri imiş gibi görmek; olduğundan daha değerli saymak.*|| **kendini** (bir yerde) **bulmak,** *Farkında olmadan oraya ulaşmış olmak.*|| **kendini bulmak,** *1. Kişilik kazanmak. 2. Maddî ve ruhî konularda eski iyi ve mutlu durumuna tekrar kavuşmak; durumunu düzeltmek. 3. Rahat etmek. 4. Daha iyi düşünebilecek duruma gelmek; ayılmak; kendine gelmek.*|| **kendini çekmek,** *(Bir yerden veya topluluktan) ayrılmak.*|| **kendini dağıtmak,** *Ne yaptığını bilmez duruma gelmek.*|| **kendini** (bir yere) **dar atmak,** *Sıkıntı veren bir yerden korunaklı ve rahat bir yere zor yetişmek; acele ile oraya gelmek.*|| **kendini dev aynasında görmek,** *Kendini olduğundan daha önemli görmek; kendini önemliymiş gibi hissetmek.*|| **kendini dinlemek,** *1. Hastalık korkusu ve kuruntusu ile yaşamak. 2. Kalabalık ve problemli bir ortamdan uzaklaşmak; yalnız kalmak; sakin kalmak.*|| **kendini dirhem dirhem satmak,** *Çok naz etmek; ağırdan almak.*|| **kendini dölleme,** *biy. Aynı bireyin dişi ve erkek gametlerinin birleşmesiyle zigotun*

oluştuğu üreme biçimi; otogami.|| **kendini düşünmek,** *Kendi çıkarları için uğraşmak; egoistlik etmek.*|| **kendini ele vermek,** *Yaptığı bir davranış veya söylediği bir sözle suçunu veya yalanını ortaya çıkarmak.*|| **kendini fasulye gibi nimetten saymak,** *Kendini çok önemli bulmak; kendini olduğundan daha değerli biri saymak.*|| **kendini göstermek,** *1. Değerini, gücünü, yeteneğini sergileyecek bir iş yapmak; başarmak. 2. Ortaya çıkmak; belirmek. 3. spor. Futbolda top alabilmek için boş alana çıkmak.*|| **kendini harap etmek,** *Sıkıntı ve üzüntüden dolayı perişan olmak.*|| **kendini hissettirmek,** *Varlığını duyurmak; belli etmek.*|| **kendini kapı dışında bulmak,** *1. İşten çıkarılmak; kovulmak; 2. Bir yerden istemeden uzaklaştırılmak.*|| **kendini kapıp koyuvermek,** *1. Davranışlarına ve sözlerine dikkat etmemek; kendine özen göstermemek; kendine dikkat etmemek. 2. Kötümser olmak.*|| **kendini kaptırmak,** *1. Bir şeye çok fazla bağlanarak onun etkisinden uzun süre kurtulamamak. 2. Uğraşmaya başladığı işten yakasını kurtaramamak.*|| **kendini kaybetmek,** *1. Bayılmak; kendini bilmemek. 2. Ne yaptığını bilemeyecek kadar sinirlenmek. 3. Aşırı duygulanma nedeniyle çevrede olup bitenin farkına varamamak.*|| **kendini kurmak,** *{OsT} Gururlanmak; böbürlenmek; kurulmak.*|| **kendini matah sanmak,** *Kendini olduğundan daha değerli sanmak.*|| **kendini naza çekmek,** *Aşırı derecede yapmacıklı bir şekilde nazlanmak; naz etmek.*|| **kendinin nedeni,** *fel. Hiçbir zaman kendinden başka hiçbir varlığa gerek duymamış, varlığını sürdürebilmek için bugün ve gelecekte de gerek duymayacak kadar büyük ve tükenmez varlığın var oluş nedeni; vacibü'l-vücut.*|| **kendini paralamak,** *Bir şeyi yapmak, başarmak için çok fazla çaba harcamak, aşırı özen göstermek.*|| **kendini satmak,** *1. Olmayan nitelikleri özünde varmış gibi göstermek. 2. Az bir çıkar karşılığında onur kırıcı bir davranışta bulunmak; çıkar karşılığında düşünce değiştirmek.*|| **kendini sıkmak,** *Bir işi başarmak için kendini zorlamak; çaba göstermek.*|| **kendini tartmak,** *Kendi yeteneklerini göz önünde bulundurmak; ne durumda olduğunu öğrenmek için kendi gücünü yoklamak.*|| **kendini taştan taşa vurmak,** *1. Çok üzülmek. 2. Pişman olmak.*|| **kendini toparlamak,** *1. Kötü durumu giderek eski iyi hâline kavuşmak. 2. Bir konu üzerine dikkatini yoğunlaştırmak. 3. Sağlığına kavuşmak; şişmanlamak.*|| **kendini toplamak,** *1. Kötü durumu giderek eski iyi hâline kavuşmak. 2. Bir konu üzerine dikkatini yoğunlaştırmak. 3. Sağlığına kavuşmak; şişmanlamak.*|| **kendini tutmak,** *Kendine hakim olmak; dayanmak; sabretmek.*|| **kendini tutamamak,** *Bir durum karşısında sessiz kalamamak; kendine hakim olamamak; heyecanını yenememek; dayanamamak; sabredememek.*|| (bir şeye) **kendini vermek,** *Başka şeylerle ilgisini kesip yalnız o şeyle ilgilenmek; aşırı derecede bağlanmak; bütün varlığı ile bağlanmak.*|| **kendini yavı kılmak,** *{eAT} Kendini kaybetmek; bilincini yitirmek.*|| **kendini yemek,** *İçin için üzülmek; kahrolmak.*|| **kendini yenmek,** *Hırs ve öfke gibi aşırı duygu ve isteklerini önleyebilmek; olgunlaşmak.*|| **kendini yiyip bitirmek,** *Açığa vurmadan kendi kendine üzülmek; için için üzülmek.*|| **kendini yoklamak,** *Beden, duygu ve düşünce bakımından kendini değerlendirmek; kontrol etmek.*|| **kendi payıma,** *Benim düşünceme göre; bana göre; kendi adıma; kendimce; bana gelince.*|| **kendisini kaybetmek,** *1. Bir şey karşısında çok sevinmek. 2. Kendini kaybetmek; bayılmak.*|| **kendi söyleyip kendi dinlemek,** *1. Söyledikleri anlaşılmamak. 2. Başkalarının düşüncelerine önem vermemek.*|| **kendi yağı ile kavrulmak,** *Elinde bulunanlarla yetinerek başkasına muhtaç olmamak; başkalarından yardım almadan yaşamını sürdürmek; olanıyla geçinmek.*

kendigelen, [kendi+gel-en] *sf.* **1.** Habersiz olarak gelen. **2.** Gelişinden sevinç duyulan kimse.

kendiişler, [kendi+iş-le-r] *sf.* Otomatik.

kendik, -ği [? kendik] *{ağız} is.* Küçük tahıl ambarı. [DS]

kendileşme, [kendi-le-ş-me] *is. biy.* Bir bireyin kendi kendini döllemesi ya da kendisiyle çok yakın genotipte olan bir bireyle çaprazlanması.

kendiliğinden, [kendi-li(k)-i-n-den] *zf.* **1.** Bir dış etki olmaksızın; başka bir etki olmaksızın; kendi kendine; bizatihi. **2.** Bilinen bir neden, bir istek ve bir zorlama olmadan; herhangi bir nedene bağlı olmadan. **3.** *sf.* Kendi kedine oluşan. **4.** *sf. fizy.* (Hareket için) iradesiz olarak gerçekleşen; irade dışı. **5.** *sf. bot.* (Bitki için) insan eliyle ekilip yetiştirilmeyen; hüdayinabit. **6.** *sf. sos.* Herhangi bir dış zorlama olmadan, iç sebeplerin oluşturduğu süreçlerin gerçekleşme niteliği. ⧉ **kendiliğinden fisyon,** *fiz. Nükleer fisyonun, bir dış etki olmaksızın kendiliğinden oluşması.*|| **kendiliğinden üreme,** *Bir tohum veya anne babanın girişimi olmadan, bilinen her türlü bilimsel üreme olayının dışında, bir canlının üremesi, yoktan var olması olayını anlatan bilim dışı kuram.*

kendiliğindenlik, -ği [kendi-li(k)-i-n-den-lik] *is. fel.* **1.** Kendiliğinden olan şeyin niteliği. **2.** Dıştan belirleme ile değil, kendi kendine gerçekleşen etkinlik.

kendilik, -ği [kendi-lik] *is. fel.* Bir nesnenin kendisi olmasını sağlayan şey; metafizik kişilik.

kendillik, -ği [kendirik] *{ağız} is.* Kenevir. [DS]

kendime, [Far. gendūm] *{ağız} is.* Buğday kırması; yarma. [DS]

kendimelik, -ği [kendi-m-e+lik] *{ağız} sf.* **1.** (Ayırmak, saklamak için) kendisi için; kendine; şahsına ait. **2.** *is.* Bencillik. [DS]

kendince, [kendi-nce] *(kendi'nce) zf.* Kendisine göre; kendi bakımından; kendisince.

kendinde, [kendi-n-de] *is. fel.* Dış görünüş veya tasavvurdan bağımsız olarak, nasılsa öyle kalan, var olan somut varlık; varlıkların kendi doğası; nesnenin doğal varlığı; töz; cevher; öz tabiat. 🗗 **kendinde şey,** *Bilenden veya bilinçten bağımsız olarak kendi başına var olan ve hiçbir deneyin ulaşamadığı öz.*

kendinden, [kendi-n-den] *zf.* **1.** Kendi aklından; kendi kendine. **2.** Doğal olarak; yapısı gereği. **3.** *sf.* Bir şeyin kendi özünde, doğasında olan; doğal olan.

kendir[1], [Tohar. kendir > *eT.* kentir / kendir] *is. bot.* **1.** → kenevir, *(Cannabis sativa). {eT} {ağız} (aynı)* [EUTS] [DS] **2.** *{ağız}* Urgan; halat; ip. [DS] **3.** *sf.* (İp, halat vb. için) kendirden yapılmış olan. 🗗 **kendir kesen,** *{ağız} İçten pazarlıklı ve çetin kimse.* [DS]|| **kendir kuşu,** *{ağız} Bir küçük kuş.* [DS]|| **kendir urugı,** *{eT} Kendir tohumu.*

kendir[2], [Far. kendüre => kendir] *{ağız} is.* **1.** Yaygı. **2.** Minder. [DS]

kendircilik, -ği [kendir-ci-lik] *is.* Kendir yetiştirme işi.

kendirek, -ği [Far. kendüre كندوره => kendirek] *{ağız} is.* **1.** Peşkir; havlu; kurulama bezi. **2.** Düğünlerde çarşamba gecesi yapılan eğlence. **3.** Düğün. **4.** Hamur bezi; yaygı; sofra bezi. [DS]

kendirgiller, [kendir-gil-ler] *is. bot.* Çapraz tozlaşmalı, keskin kokulu, iki çenekli kendir, şerbetçi otu ve Hint kenevirini içine alan bitkiler familyası, *(Cannabinaceae).*

kendirik[1], **-ği** [kendir-ik] *{ağız} is.* **1.** → kenevir. **2.** Börülce. **3.** Keten tohumu. [DS]

kendirik[2], **-ği** [Far. kendüre كندوره => kendirik كندرك] *{OsT} {ağız} is.* Deri veya çadır bezinden yapılarak hamur tahtasının altına serilen yaygı; örtü. [DS]

kendiriye, [T. kendir + Ar. -iyye كنديريه] *{OsT} is. bot.* Kendirgiller.

kendirli, [kendir-li] *{ağız} is.* Çilli tavuk. [DS]

kendisince, [kendi-s-i-nce] *(kendisi'nce) zf.* Kendisine göre; kendi bakımından; kendince.

kendiz[1], [kendiz / kandız] *{ağız} is.* Çorap şişi. [DS]

kendiz[2], [? kendiz] *{ağız} is.* İki yaşındaki manda yavrusu. [DS]

kendmend, [Far. kend-mend كندمند] *{OsT} sf.* Darmadağınık; perişan; harap.

kendo, [Jap. kendo] *is. spor.* Tahta kılıçlarla yapılan bir tür Japon kökenli dövüş.

kendözü, [kendi+öz-ü كندوزو] *{eAT} {OsT} zm.* Kendisi; şahsı; kişiliği.

kendözünden, [kendi+öz-ü-n-den كندوزندن] *{eAT} zf.* Kendiliğinden; içinden gelerek. 🗗 **kendözünden gitmek,** *{eAT} {OsT} Kendini kaybetmek; bayılmak.*|| **kendözüne buyrukluk,** *{OsT} Kendini tutma; nefsine hâkim olma.*|| **kendözün görmek,** *{eAT} Kendini beğenmek; gururlanmak; kibirlenmek.*|| **kendözün görücü,** *{eAT} {OsT} Bencil.*|| **kendözün divşürmek,** *{eAT} Kendini toplamak; kendine gelmek; ayılmak.*|| **kendözünü komak,** *{eAT} Benlikten vaz geçmek; bencilliği bırakmak.*|| **kendözünü yenememek,** *{eAT} Kendini tutamamak; nefsine hakim olamamak.*|| **kendözün yavı kılmak,** *{eAT} Kendini kaybetmek; bayılmak.*|| **kendözün yavụ kılmak,** *{eAT}* → kendözün yavı kılmak.

kendu, [Far. kendū كندو] *(kendu:) {OsT} is.* İçinde tahıl saklanan geniş toprak kap.

kendure, Far. kendüre كندوره] *(kendu:re) {OsT} is.* → kenduri.

kenduri, [Far. kendūri كندورى] *(kendu:ri) {OsT} is.* **1.** Sofra örtüsü. **2.** Uzakdoğu ülkeleri Müslümanları arasında yaygın olarak düzenlenen, sünnet düğünü, yolculuğa çıkma, yeni bir eve taşınma, çocuğun hatim indirmesi, gebelik, ölmüşlere ve velilere sevap bağışlama gibi sebeplerle yoksulların çağrılarak yemek yedirildikten sonra Kur'an okunup dua edilen, dinin yasak saydığı hiçbir şeye izin verilmeyen dinsel tören.

kendü, [*ke / kī *(içerdeki; iç; içine girmiş)* > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tü] *{eT} {eAT} {OsT} zm.* Kendi; kendisi; özü; zat; nefis. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] 🗗 **kendü birle,** *{eAT} Kendi kendisine; kendi başına.*|| **kendüde dutmak,** *{eAT} Kendine ayırmak; saklamak; zaptetmek.*|| **kendü kendü,** *{eAT} Kendi kendine.*|| **kendü kendülerden turgurmak,** *{eAT} Kendiliklerinden bulmak, ortaya çıkarmak; kendiliklerinden icat etmek.*|| **kendü kendüye,** *{OsT} Kendi kendine.*|| **kendü özü,** *{eAT} {OsT} Kendisi; şahsı; kişiliği.*|| **kendüye,** *{eAT} {OsT} Kendisine.*|| **kendüye buyruk,** *{eAT} İradesi elinde; nefsine hâkim.*|| **kendüye gelmek,** *{eAT} 1. Aklı başına gelmek. 2. Kendine gelmek. 3. Ayılmak.*|| **kendüye koçmak,** *{eAT} Bağrına basmak; kucaklamak.*|| **kendüyi,** *{eAT} {OsT} Kendisini.*|| **kendüyi görmek,** *{eAT} {OsT} Kendini beğenmek; kibirlenmek; büyüklenmek.*|| **kendüyi görmüş,** *{OsT} 1. Kendini beğenmiş. 2. Bencil.*|| **kendüyi görücü,** *{OsT}* → kendüyi görmüş.|| **kendüyi uğurlamak,** *{eAT} Kendini gizlemek; saklanmak.*|| **kendüyi unutmak,** *{OsT} Kendinden geçmek.*|| **kendüyi urmak,** *{eAT} Saldırmak; hamle etmek; üzerine kendini atmak.*|| **kendüyi yeñememek,** *{eAT} Kendini tutamamak; nefsine hâkim olamamak.*|| **kendüyi yitirmek,** *{eAT} {OsT} Kendini kaybetmek; aklı başından gitmek.*|| **kendüyi yitürmek,** *{OsT}* → kendüyi yitirmek.|| **kendüyi yüce tutmak,** *{OsT} Büyüklük taslamak; kendini büyük görmek.*

kendüden, [kendü-den كندودن] *{eAT} {OsT} zf.* **1.** Kendiliğinden. **2.** Kendisinden. ◘ **kendüden geçmek,** *{OsT} Kendini kaybetmek; bayılmak.*|| **kendüden gitmek,** *{eAT} {OsT}* → kendüden geçmek.|| **kendüden güzel,** *{OsT} Yaradılıştan güzel; kendinden güzel.*|| **kendüden uğunmak,** *{OsT}* → kendüden geçmek.|| **kendüden varmak,** *{eAT}* → kendüden geçmek.|| **kendüsinden gitmek,** *{eAT}* → kendüden geçmek.

kendük, [*es.* Far. kendū / kendūg] *{eT} is.* Topraktan yapılma büyük kap; küp. [DLT]

kendülan, [Far. kendülān كندلان] *{OsT} is.* **1.** Bir tür çadır. **2.** Padişahın adamlarına özgü çadır.

kendüle, [kendü + ile كندوله] *{eAT} zm.* Kendisiyle

kendüler, [kendü-ler كندولر] *{eAT} {OsT} zm.* Kendileri. ◘ **kendülerden,** *{eAT} 1. Kendilerinden. 2. Kendiliklerinden.*|| **kendülere,** *{eAT} {OsT} Kendilerine.*|| **kendülere gelmek,** *{eAT} Kendilerine gelmek; akılları başlarına gelmek.*|| **kendüleri,** *{eAT} Kendilerini.*|| **kendülerin,** *{eAT} Kendilerinin.*

kendüleyin, [kendü-leyin كندولين] *{eAT} sf.* Kendisi gibi,

kendülik, -ği [kendü-lik كندولك] *{eAT} is.* Varlık; mevcudiyet.

kendüm, [Far. gendüm گندم] *{OsT} is.* Buğday. ◘ **kendüm köfte,** *Dövülmüş buğday ve kıyma ile yapılan bir tür çiğ köfte.*

kendümkûp, -bu [Far. kendüm-kūb كندم كوب] *(kendümkû:p) {OsT} is.* Eskiden imaret ve hastaneler için gerekli olan unu dövmek suretiyle sağlayan görevlilere verilen isim.

kendürük, [Far. kendüri كندورى => kendürük كندرك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Bez ya da deriden yapılma sofra yaygısı; hamur tahtası altına serilen yaygı; sofra bezi. [DK] [DS]

kendüzü, [kendi+öz-ü كندوزو] *{eAT} {OsT} zm.* Kendisi; şahsı; kişiliği.

kendüzüng, [kendü + öz-üñ] *{eAT} zm.* Kendin. [DK]

-kene, [i-mek > i-ken / ikene] *{ağız} zf.* İken; -ken. [DS]

kene[1], [Far. keneh كنه] *{OsT} is. zool.* **1.** Bazı hayvanlarla insanların derisine yapışarak emdiği kan ile asalak olarak yaşayan ve bulaşıcı hastalıklara neden olan böceklerin genel adı; sakırga, *(Ixodus).* **2.** *{ağız}* Büyük ağaç kurtları. [DS] ◘ **kene ağacı,** *bot. Sütleğengillerden tropik bölgelerde yetişen, tohumlarından yapışkan, tatsız, kokusuz bir yağ elde edilen, yerine göre ağaççık hâlini alabilen bir yıllık otsu bitki; kene otu, (Ricinus communis).*|| **kene gibi yapışmak,** *İstenmediği hâlde birinin peşinden ayrılmamak; yakasını bırakmamak.*|| **kene humması,** *Küçük yırtıcı memelilerde yaşayan ornithodorus grubundan kenelerle insanlara geçen çeşitli spiroketa'ların meydana getirdiği dönüşlü humma.*|| **kene göz,** *(İnsan için) çok küçük gözlü; gözü çok küçük olan.*|| **kene otu,** *bot.* → kene ağacı, *(Ricinus communis).*

kene[2], [Yun. kanata ?] *{ağız} is.* Testi. [DS]

kene[4], [keme / kene] *{ağız} is.* Fare. [DS]

kene[3], [*eT.* * ken > ken-e] *{ağız} zm.* Kendisine. [DS]

kenef[1], [Ar. kenef كنف] *{OsT} is.* **1.** Taraf; cihet; yan. **2.** Bölge; kısım. **3.** Sığınılacak yer; korunak. **4.** Koruma; himaye.

kenef[2], [Ar. kenīf كنيف] *{OsT} is.* **1.** Ayak yolu; tuvalet; hela; abdesthane. **2.** *sf.* Çok pis; berbat; çok çirkin. ◘ **kenef sazlığı,** *Seyrek bıyıklı kimse.*|| **kenef süpürgesi,** *Seyrek bıyıklı kimse.*

kenefi, [? kenefi] *{ağız} is.* İç çamaşırı yapılan yerli dokuma bezi. [DS]

kenek[1], **-ği** [? kenek] *{ağız} is.* **1.** Elde sıkıldığında ufalanabilen taş; kesme. **2.** Kumarda karşısındakine avans olarak verilen birkaç sayı. [DS]

kenek[2], **-ği** [? kenek] *{ağız} is.* Hint yağı çıkarılan bir bitki; kene ağacı, *(Ricinus Palmachristi).* [DS]

kenekene, [İsp. quinaquina] *{ağız} is.* Kınakına. [DS]

keneker, [? keneker] *{ağız} is.* Palto. [DS]

keneler, [kene-ler] *is. zool.* Örümceğimsiler sınıfının akarlar alt sınıfından, yuvarlak değirmi gövdeli, baş, göğüs ve karın kısmı belirsiz çok küçük böcekler takımı, *(Actinedidea).*

kenen, [? kenen] *{ağız} is.* Aşçı kadın. [DS]

kenenmek, [kene-n-mek ?] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Tatmin edilmek; içi rahatlamak; memnun olmak; kendini iyi hissetmek. [EUTS]

kenent, [kene-n-t] *{ağız} is.* Ayakyolu; hela. [DS]

keneotu, [kene + ot-u] *{ağız} is.* → keneotu. [DS]

kener[1], [Far. kenār] *{ağız} is.* Kıyı; kenar. [DS] ◘ **kener gezi,** *{ağız} Yün dokumalarında kullanılan bir motif.* [DS]

kener[2], [? kener] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kenergemek, [Moğ. kener-gē-mek] *gçl. f.* Sermek; yaymak; döşemek; açmak. [Nevâyî]

kenes, [? kenes] *{ağız} is.* Sütün kaymağını toplamakta kullanılan geniş ve yayvan kaşık. [DS]

keneş, [keneş] *{ağız} is.* **1.** Aralık. **2.** Kenar; köşe; kısım. **3.** Ocağın yan duvarları. [DS]

kenet[1], **-di** [? kenet] *is.* **1.** İki sert cismi birbirine bağlamaya yarayan iki ucu kıvrık ve sivri metal çivi. **2.** İnşaatlarda iki taş veya buna benzer yapı ögesini birbirine bağlamaya yarayan metal parça. **3.** *{ağız}* Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir. [DS] ◘ **kenet ağzı,** *Birleştirilecek iki levhanın birleşme kenarında birbiri içine geçerek bütünlük sağlayacak biçimde yapılan kıvrık yuva.*|| **kenet etmek,** *İki elemanı birbirine kenet ile tut-*

turmak, bağlamak.|| **kenet gibi bağlanmak,** *Birbirine içten bağlanmak; sıkı fıkı olmak.*|| **kenet gibi yapışmak,** *Birbirine içten bağlanmak; sıkı fıkı olmak.*|| **kenet mili,** *Çatı ve diğer parçaların birbirine tutturulmasında kullanılan metal perçinler.*|| **kenet taşı,** *1. Bir duvar örgüsünde diğer taşları tutturmak üzere dar yüzü dışa gelecek şekilde yerleştirilen taş; bağ taşı. 2. Bir tonoz örgüsünde en son konulan taş; kilit taşı.*|| **kenet vurma,** *Bir kenet ile tutturma.*

kenet[2]**, -di** [Yun. khaláti] *{ağız} is.* Çamaşır sepeti. [DS]

kenet[3]**, -di** [kanat] *{ağız} is.* Kapı veya pencere kanadı; kanat. [DS]

kenetleme, [kenet-le-me] *iş.* **1.** Kenetlemek eylemi. **2.** İki metal parçasını, birini diğerinin kenarındaki yuva içinde ezerek birleştirme işlemi. **3.** Tünel çalışmalarında kayma ihtimali olan kayaları kendi aralarında yuvarlak demirle birbirine bağlama işlemi.

kenetlemek, [kenet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Parçaları kenet ile birbirine tutturmak; kenet takmak. **2.** Birbirinin içine geçirerek sıkıca bağlamak. **3.** (El, kol için) birbirine sıkı bir şekilde tutturmak; bağlamak. **4.** (Diş için) sıkı bir şekilde kapatmak; ısırmak. **5.** Kişilerin birbirine yakınlaşmasını, bağlanmasını sağlamak.

kenetleniş, [kenet-le-n-iş] *is.* Kenetlenmek eylemi veya biçimi.

kenetlenme, [kenet-le-n-me] *is.* Kenet oluşturulma; kenetlenmek eylemi.

kenetlenmek, [kenet-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kenet meydana getirilmek; kenet oluşturulmak. **2.** *dönşl. f.* Kenetle bağlanmış gibi birbiri içine sımsıkı geçmek. **3.** Açılmayacak şekilde birbiri üzerine sımsıkı kapanmak. **4.** *mecaz.* Sıkıca sarılmak. **5.** *mecaz.* Bir konuda birlik olmak, aynı tutum ve davranışı göstermek. **6.** *gçsz. f.* Kenet sahibi olmak; kenet edinmek.

kenetli, [kenet-li] *sf.* **1.** Kenet ile birbirine bağlanmış olan; kenedi olan. **2.** *mecaz.* Birbirinin içine geçerek sıkıca kapanmış; kenetlenmiş. **3.** (Hayvan için) alt ve üst dudakları beyaz olan

kenevir, [Yun. kannávi / Lat. kannabis] *is. bot.* **1.** Kendirgillerden, sap liflerinden halat, çuval, branda ve yelken bezi gibi kaba dokuma ürünleri elde edilen iki evcikli, tohumları yağlı bir bitki; kendir, *(Cannabis sativa).* **2.** Bu bitkinin kuş yemi olarak kullanılan veya yağı çıkarılan tohumu. 🗗 **kenevir helvası,** *Ezilmiş kenevir tohumu ve şeker karışımından yapılan bir tür helva.*

kenevircilik, -ği [kenevir-ci-lik] *is.* Kenevir yetiştirme işi.

keneviz, [Yun. kavanos] *{ağız} is.* Kavanoz. [DS]

kenezine, [*eT.* keñ > keñ-ez > kenez-i-n-e / genezine] *{ağız} zf.* Boşuna; boş yere; sebepsiz olarak. [DS]

keng, [kē ñ]*(ke:ñ) {eT} is.* **1.** Geniş; bol. [EUTS] [Yüknekî] **2.** Uzak. [EUTS]

kengara, [*eT.* keñ + keng+ara] *{ağız} sf.* Yürüyüş ya da koşuda en sona kalan. [DS]

kengçi, [kēñ-çi] *{eT} is.* Son beşik; son evlat. [EUTS]

kengeç, [keñeş > keñeç كنكج] *{eAT} is.* → keñeş.

kengel, [Far. kenger كنگر] *{OsT} is. bot.* → Kenger. 🗗 **kengel sakızı,** *Kenger sütünden elde edilen sakız; çengel sakızı.*

kengemek, [kēñē-mek] *(ke:ñe:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Danışmak; görüşmek; tedbir almak. [DLT]

kenger, [Far. kenger كنگر] *{OsT} is.* **1.** Bileşikgillerden, Anadolu'da yaygın olarak yetişen, kalın saplı, bir metre kadar boylu, yaprakları dikenli, sütümsü bir sıvı içeren bir veya çok yıllık yabani otsu bitkilerin genel adı; eşek dikeni; kenger, *(Onopordon tauricum; O. acanthium; O. ilyricum, Cynara cardunculus).* **2.** Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal dikeni; deve dikeni; Meryem ana dikeni, *(Silybum marianum).* **3.** *{ağız}* Yabani enginar. [DS]

kengerhan, [Far. kenger-ḫān] *{ağız} is.* Kenger kazmakta kullanılan ince demir. [DS]

kenges, [kēñ-ū-mek > kēñ-es / kēñ-ez] *{eT} sf.* **1.** Sığ. [DLT] **2.** Az. [DLT] **3.** Kolay; hafif. [DLT]

kengeş, [kéñ *(yans.)* > kéñ-eş ككش] *(keñeş) {eT} {eAT} {OsT} sf.* İşlerde danışma; görüşme; düşünme; tedbir; müzakere; müşavere; danışma. [EUTS] [DLT]

kengeşçi, [kéñeş-çī / kiñeş-çī] *(kéñeşçi:) {eT} is.* Danışman; müşavir. [KB]

kengeşlig, [kéñ *(yans.)* > kéñeş-lig] *{eT} sf.* Danışıklı. [DLT]

kengeşmek, [kéñ *(yans.)* > kēñ-eş-mek كاكشمك] *(ke:ñeşmek) {eT} {eAT} işteş. f. [-ür]* **1.** Müzakere etmek; müşavere etmek; karşılıklı danışmak; danışmak; keneşmek. [DLT] [EUTS] [DK] **2.** Tedbir almak. [DLT].

kengeşsiz, [kéñ *(yans.)* > keñ-eş-siz] *{eT} sf.* Danışıksız; danışılmayan. [DLT]

kengez, [kēñ-ū-mek > keñes / keñez] *{eT} sf.* → kenges.

kenggel, [keñ-ge-l ? كنكل / ككل] *{eAT} is.* Alay; şaka; eğlence. 🗗 **kengele getürmek,** *{eAT} Alaya almak.*|| **kengel etmek** (itmek / eylemek), *{eAT} {OsT} Alay etmek; şaka yapmak.*

kengi, [? kengi] *{ağız} is.* **1.** Romatizma. **2.** Lumbago. **3.** Nezle. **4.** Frengi. [DS] 🗗 **kengi otu,** *{ağız}* → kengel. [DS]

kengildemek, [keng *(yans.)* > keng-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Kem küm etmek. [DS]

kengir[1], [Far. kef-kīr] *{ağız} is.* Kepçe. [DS]

kengir[2], [Far. kenger] *{ağız} is.* **1.** → kenger. **2.** Engel sakızı. [DS]

kengirsimek, [keñir > keñir-sī-mek] *(keñirsi:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Dibi yanmak; dibi yanarak koku yükselmek. [DLT]

kengiş, [keñeş] *(keñiş) {eT} sf.* Danışma; müşavere; müzakere; nasihat. [EUTS] [Gabain]

kenglik, [kéī > kéñ -lik] *(keñlik) {eT} is.* Genişlik. [EUTS]

kengrenmek, [keñ *(yans.)* > kēñ-rē-mek > keñre-n-mek] *(keñrenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Çınlamak. [Gabain] **2.** Homurdanmak; mırıldanmak. [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] **3.** Müşavere etmek; danışmak. [Gabain]

kengrünmek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek > keñ (ü)r-ün-mek] *(keñrünmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Genişlemek. **2.** (Kişi için) bir zaman rahat ve bolluk içinde yaşamak.

kengümek, [kēñ *(geniş)* > kēñ-ū-mek] *(keñümek) {eT} gçsz. f. [-r]* Genişlemek. [DLT]

kengürmek, [kēñ *(geniş)* > kēñ-ū-mek > kēñü-r-mek] *(keñürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Genişletmek. [DLT]

kengürtmek, [kēñ *(geniş)* > kēñ-ū-mek > kēñü-r-t-mek] *(keñürtmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Genişletmek. [Clauson]

kengütmek, [kēñ *(geniş)* > kēñ-ū-mek > keñ-üt-mek] *(keñütmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Genişletmek.

keni[1], [kénī] *(keni:) {eT} sf.* Bakire. [ETY]

keni[2], [ken-i] *{ağız} zm.* **1.** Kendisini; kendini. **2.** İsim yerine kullanılır. **3.** Bir kimseye seslenme sözü. [DS]

keni[3], [keni] *{ağız} is.* Arpa ile buğday karışımı. [DS]

kenin, [Ar. kenīn كنين] *(keni:n) sf.* Örtülü; gizli.

kenirmek, [keğ *(yans.)* > keğ-ir-mek] *{ağız} is.* Gaz çıkarmak; geğirmek. [DS]

kenirtlek, -ği [keñ-ir-t-lek] *{ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kenisa, [Ar. kenīsā كنيسا] *(keni:sa:) {OsT} is.* → kenise.

kenise, [Yun. ekklesia > Ar. kenisā كنيسه] *(keni:se) {OsT} is.* Kilise.

keniş, [ken *(kıyı)* > ken-iş] *{ağız} is. is.* **1.** Tahtaların kenarlarına oyuk açmakta kullanılan marangoz aleti. **2.** Taban tahtalarının üst üste binmesini sağlamak için kenarlarına açılan oluk, yiv. **3.** Kenar; kıyı. **4.** Kapı kenarlarındaki çerçeveler. [DS] **5.** Çıkıntı; yumruluk.

keniz[1], [Far. kenīz كنيز] *(keni:z) {OsT} is.* **1.** Kadın köle; cariye. **2.** Evlenmemiş kadın; bakire; kız. 🗗 **kenîz-beçe,** *{OsT} Cariyenin erkek çocuğu.*

keniz[2], [Yun. genis] *{ağız} is.* Gırtlak. [DS]

kenizek, -ği [Far. kenīzek كنيزك] *(keni:zek) {OsT} is.* **1.** Küçük odalık; genç cariye. **2.** Genç kız. **3.** (Acındırmak amacıyla söylenen) ben cariyeniz.

kenkaş, [kengeş] *is.* Müzakere.

kenker, [Far. kenker] *{ağız} is.* → kengel. [DS]

kenkeşmek, [kéñ *(yans.)* > kēñ-eş-mek] *(ke:ñeşmek) {eT} işteş. f.* → kengeşmek. [EUTS]

kenki, [kēn > kén-kī] *(kenki:) {eT} sf.* Sonraki; arkadaki. [Clauson]

kenkil, [Far. kākül] *{ağız} is.* → kâkül. [DS]

kenkül, [Far. kākül] *{ağız} is.* → kâkül. [DS]

kenli, [ken *(kin)* > ken-li] *{ağız} sf.* Kinli. [DS]

kennaha, [? kennaha] *{ağız} zf.* Haksız yere. [DS]

kennas, [Ar. kens > kennās كناس] *(kenna:s) {OsT} is.* **1.** Çöp toplamayı ve süpürmeyi meslek edinmiş kimse; çöpçü. **2.** *tasvf.* Mevlevi tekkelerinde tuvaletleri temizleyen kimse.

kenne[1], [Ar. ḳannīne قنينه] *{ağız} is.* **1.** Testi. **2.** Şişe. [DS]

kenne[2], [? kenne] *{ağız} is.* Barut yapmak için güherçile işlenen yer. [DS]

kenne[3], [Ar. keenne] *{ağız} is.* Sanki. [DS]

kennek, -ği [kenet] *{ağız} is.* Kerpiç ve taş duvarların aralarına atılan ağaçlar; hatıl. [DS]

kenneş, [kenneş] *{ağız} ünl.* İnek çağırma veya kovalama ünlemi. [DS]

kenneşmek, [*eT.* keñ-eş-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Danışmak. **2.** İnatlaşmak; kinlenmek. [DS]

kennip, [? kennip] *{ağız} is.* **1.** Tahtadan yapılmış su tası. **2.** Tahta kutu. **3.** Toprak çömlek. [DS]

kenokolik, [Yun. khen *(kaz)* + kole *(safra)* > Fr. chénocholique] *sf.* (Asit için) kaz safrasında bulunan ve formülü $C_{27}H_{44}O_4$ olan.

kenotoksin, [Yun. kenois+ toksin] *is. fizy.* Yorgun organizmaların bedeninde bulunan ve henüz kimyasal yapısı bulunamamış madde.

kenotron, [Yun. **keno**s + elek**tron**] *is. fiz.* Boşlukta sıcak bir elektrottan soğuk bir elektroda doğru, akımın tek yönde akması özelliğinden yararlanılarak yapılmış, şiddeti az, gerilimi çok yüksek alternatif akımları doğru akım hâline getirmekte kullanılan iki elektrotlu lamba.

kent, [Soğd. kanḍh => *{eT}* kend > kent كنت] *is.* **1.** Tarımsal etkinliklerin olmadığı, halkın çoğunluğunun sanayi, ticaret ve yönetim işlerinde çalıştığı büyük yerleşim birimi; şehir; kasaba. *{eT} {eAT} (aynı)* [Gabain] **2.** Bu yerleşim biriminde oturan halkın bütünü. **3.** Site. 🗗 **kentler arası,** *(Ulaşım veya iletişim için) kent sayılan yerleşim birimleri arasındaki bağlantıyı sağlayan.*|| **kent soylu,** *1. Orta çağ Avrupa'sında özel imtiyazlarla donatılmış şehirli sınıf. 2. Orta sınıftan olan kimse; burjuva.*||

kent soyluluk, *1. Orta çağ Avrupa'sında, halk ile soylular arasındaki sınıfın durumu ve niteliği. 2. Hayatını el emeği ile kazanmayan, mülkiyetin getirdiği rantlan geçinen sınıf; burjuvazi. 3. Kapitalizmde üretim araçlarını elinde tutan sosyal sınıf; burjuvazi.*

kental, -li [Ar. ḳınṭār > Lat. quintale] *is.* Yüz kg'lık kütle birimi.

kentçi, [kent-çi] *is.* Kentçilik uzmanı; kentçilik ile uğraşan bilim adamı; şehirci.

kentçilik, -ği [kent-çi-lik] *is.* Şehirlerin kurulmasında, düzenlenmesinde, güzelleştirilmesinde kullanılacak yöntemleri ve şehirlerle ilgili toplumsal, ekonomik ve diğer sorunları konu edinen bilim dalı; şehircilik; kent bilimi.

kentdi, [kent-li] *{ağız} sf.* Köylü. [DS]

kentet, [Fr. quintette] *is. müz.* **1.** Beş ses ve beş çalgı için yazılan müzik eseri; beşli. **2.** Beş müzikçiden oluşan topluluk.

kenti, [*ke / kī *(içerdeki; iç; içine girmiş)* > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tū] *{eT} zm.* Kendi. [EUTS]

kentik, -ği [kert-ik / çent-ik] *{ağız} is.* Kesik; çentik. [DS]

kentilyon, [Fr. quentillon] *is. mat.* **1.** Birin önüne 18 sıfır getirilerek elde edilen sayı; 1 000 000 000 000 000 000; 10^{18} sayısı. **2.** İngiltere'de 10^{30} sayısı.

kentir, [Tohar. kendir] *{eT} is.* Kendir; kenevir. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

kentişkene, [? kentişkene] *{ağız} is.* Boz kertenkele. [DS]

kentleşme, [kent-le-ş-me] *is.* **1.** Kent durumuna gelme süreci. **2.** Sanayinin gelişmesi ile nüfus yoğunluğunun kentlerde artmasına neden olan süreç; şehirleşme.

kentleşmek, [kent-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Köy, kasaba için) kent durumuna gelmek; şehirleşmek.

kentli, [kent-li] *is.* Kentte oturan; kent halkından olan; şehirli.

kentlik, -ği [kent-lik] *{ağız} is.* Uygarlık. [DS]

kentlileşme, [kent-li-le-ş-me] *is.* Kentli olma durumu ve eylemi.

kentlileşmek, [kent-li-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kente yerleşerek, kent yaşamının gerektirdiği davranış biçimi ile değer yargılarını edinmek; şehirlileşmek.

kentsel, [kent-sel] *sf.* **1.** Kente ilişkin; kentle ilgili. **2.** Kentlilerle ilgili; kentlilere ait.

kentü, [*ke / kī *(içerdeki; iç; içine girmiş)* > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tū] *(kentü:) {eT} zm.* Dönüşlülük zamiri; kendi; kendisi; bizzat. [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] [EUTS] [Üç İtigsizler]

kentün, [kentū > kentü-n] *{eT} zf.* Kendi kendine. [EUTS]

kenud, [Ar. kenūd كنود] *(kenu:d) {OsT} sf.* **1.** İyilik bilmez; nankör. **2.** Günahkâr; Allah'a isyan eden. **3.** Cimri; tamahkâr.

kenz, [Ar. kenz كنز] *{OsT} is.* **1.** Maddî ve manevi çok değerli şeylerin bulunduğu yer; hazine. **2.** Toprağa gömülmüş değerli eşya; gömü; hazine; define. ☞ **kenz-i İslamî,** *{OsT} Müslümanlara ait olduğu işaretlerden anlaşılan gömü.*|| **kenz-i mahfî,** *{OsT} 1. Gizli hazine. 2. tasvf. Allah'ın varlıkları yaratmadan önceki mutlak birliği.*|| **kenz-i müştebih,** *{OsT} Üzerindeki işaretlerden Müslümanlara mı yoksa Müslüman olmayanlara mı ait olduğu bilinmeyen gömü.*

kenzi[1], [Çin. kiwen-tsi] *{eT} is.* Kırmızı, sarı, yeşil gibi birtakım renkleri bulunan Çin dokuması kumaş. [DLT]

kenzi[2], [? kenzi] *{ağız} is.* İri yapraklı maydanoz. [DS]

kep[1], [kep / kıb / kıp / kip *(yans.)*] *is.* Kırpınayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kep-il-de-mek, kep-ir-de-t-mek*

kep[2], [kep] *{eT} is.* **1.** Kalıp. [KB] **2.** Vücut. [KB] **3.** Forma. [KB]

kep[3], [kep] *{ağız} is.* Evlerde kilim asmaya yarar ağaçlar. [DS]

kep[4], [kep] *{ağız} is.* Söz. [DS]

kep[5], [Yun. kapa] *{ağız} is.* Paçavra; yün çorap eskisi.

kep[6], [kep] *{ağız} is.* Kuru soğan. [DS]

kep[7], [İng. cap] *is.* **1.** Siperli veya sipersiz bir tür hafif başlık. **2.** Hemşirelerin giydikleri başlık. **3.** Bazı törenlerde öğretim üyeleri ve öğrencilerin giydiği özel başlık. ☞ **kep giyme töreni,** *Bazı öğretim kurumlarında öğrencilerin kep giydikleri mezuniyet ve okula kabul töreni.*

kepade, [Far. kebāde کباده] *(keba:de) {OsT} is.* → kebade.

kepadekeş, [Far. kebāde-keş / kepādekeş کش کباده] *(kepa:dekeş) {OsT} sf.* Okçuluğa yeni başlayan.

kepan, [Far. kepān / Ar. kebbān کبان] *(kepa:n) {OsT} is.* Büyük terazi; kapan.

kepaze[1], [Far. kebāde کباده] *(kepa:ze) {OsT} sf.* **1.** (Nesneler için) niteliği iyi olmayan; düşük nitelikte; değersiz. **2.** (Kişiler için) Utanmaz; arsız; rezil; yüzsüz. **3.** Gülünç. **4.** Değersiz. ☞ **kepaze etmek,** *Utanç duyulacak bir duruma düşürmek; rezil etmek.* || **kepaze olmak,** *Gülünç ve utanılacak bir duruma düşmek; rezil olmak.*

kepaze[2], [Far. kebāde کباده] *(kepa:ze) {OsT} is.* → kebade.

kepazelik, -ği [kepaze-lik] *(kepa:zelik) is.* **1.** Kepaze olma durumu; rezillik; maskaralık. **2.** Kepaze olanın niteliği. **3.** Rezilce, utanmazca davranış; maskaralık; rezalet.

kepbastı, [Yun. kepasti] *is.* İki katlı büyük dalyan ağı.

kepcik[1], **-ği** [kep *(söz)* > kep-cik] *{ağız} is.* Dedikoducu; söz getirip götüren; sözcü. [DS]

kepcik[2], **-ği** [Far. kefçe => kev-cik / kev-cik] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

kepçe, [Far. kefçe *(küçük el)* كفچه] *is.* **1.** Sulu yemekleri karıştırmak ve dağıtmakta kullanılan, uzun saplı, büyük ve derin kaşık. **2.** Erimiş metali kalıba dökmeye yarayan çukur kap. **3.** Çeşitli madde ve malzemeleri dökmekte ve aktarmakta kullanılan iki ve daha çok çeneden oluşmuş büyük mekanik araç. **4.** Balıkçıların kullandığı uzunca saplı çembere geçirilmiş torba biçiminde balık ağı. **5.** Kelebek yakalayanların kullandığı tülden, ağzına çember geçirilmiş torba biçiminde özel ağ. **6.** *dnz.* Gemilerde dümen evinin yer aldığı yuvarlak kıç çıkıntısı. **7.** *spor.* Güreşte rakibini dizinin üstünden tutarak kaldırıp açık düşürme şeklindeki oyun. **8.** *bot.* Buğdaygillerin arka çeneği. **9.** *{ağız}* Kağnılarda, boyunduruğun oka takılması için okun uçuna konulan ucu eğri ağaç parça. [DS] **10.** *{ağız}* Değirmen çarkının kanadı. [DS] **11.** *{ağız}* Gelinlerin alın ve şakaklarına takılan, içi çukur, altın süs eşyası. [DS] **12.** *{ağız}* Solungaçlı, kuyruklu kurbağa yavrusu. [DS] **13.** *sf.* (Bir sayı sıfatı ile birlikte kullanıldığında) belirtilen sayıda kepçe dolusu miktarda olan. **14.** Biçimi kepçeye benzeyen; kepçe biçiminde olan. 🗗 **kepçe burun,** *{ağız} zool.* → kepçeburun. [DS]|| **kepçe gaga,** *{ağız}* → kepçeburun. [DS]|| **kepçe gibi,** *(Kulak için) büyük ve öne doğru eğik.*|| **kepçe kulak,** *Kulakları büyük ve öne doğru eğik olan kimse.*|| **kepçe kuyruk,** *argo. Başkasının sırtından geçinen; asalak.*|| **kepçe surat,** *Yüzü çok küçük olan kimse.*

kepçeburun, [kepçe+burun] *{ağız} is. zool.* Bir tür yaban ördeği. [DS]

kepçecik, -ği [kepçe-cik] *{ağız} is.* **1.** Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavrusu. **2.** Yağmur duası. [DS]

kepçecil, [kepçe-cil] *{ağız} is. zool.* Kaşıkçıl kuşu. [DS]

kepçeleme, [kepçe-le-me] *is.* **1.** Kepçelemek eylemi. **2.** *spor.* Voleybolda kurallara aykırı olarak topa avuç içleri ile vurmak.

kepçelemek, [kepçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi kepçe ile almak, çıkarmak. **2.** *spor.* Yere düşmekte olan topa, eğilerek iki elini kepçe gibi birleştirerek müdahale edip kurtarmak.

kepçeli, [kepçe-li] *sf.* Kepçesi olan.

kepçik, -ği [kep-çik / kep-çük] *{ağız} is.* → kepçük. [DS]

kepçir, [kepçir / kopçur] *{ağız} is.* Kapıp kaçıcı; kapkaççı. [DS]

kepçöken, [kep+çök-en] *{ağız} is.* Kâbus. [DS]

kepçük, -ğü [kep-çik / kepçük] *{ağız} sf.* (İnsan için) ufak yüzlü, çıkık çeneli. [DS]

kepdüşen, [kep+düş-en] *{ağız} is.* **1.** Kapı mandalı. **2.** Tatarcık. [DS]

kepe[1], [Yun. kapa / Lat. cappa] *{ağız} is.* **1.** Ceket. **2.** Yün veya pamuktan dokunan kolsuz ceket. **3.** Deve yününden veya keçi kılından yapılmış bir tür yağmurluk. **4.** Gömlek. **5.** Tüfek doldururken tapa yerine kullanılan paçavra; eski keçe parçası. [DS]

kepe[2], [? kepe] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf. **2.** Kötü; fena. [DS]

kepeç, -ci [kep-eç] *{ağız} is.* **1.** Sertleşmiş toprak parçası; kesek. **2.** Takke. [DS]

kepek[1], **-ği** [*eT.* kebek / kepek] *is.* **1.** Tahıllar öğütüldükten sonra elek üzerinde kalan kabuk parçaları. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Çeşitli hastalıklar sebebiyle deride, özellikle saç diplerinde görülen döküntüler; baş kepeği; kir. *{eT} (aynı)* [EUTS] **3.** *{ağız}* Rızk; yiyecek; nasip. [DS] **4.** *{ağız}* Pirinç unu. [DS] **5.** *{ağız}* Toz gibi yağan kar. [DS] 🗗 **kepeği kesilmek,** *{ağız} Ölmek.* [DS]|| **kepeği tükenmek,** *{ağız}* → kepeği kesilmek. [DS]|| **kepek kar,** *{ağız} Susuz, tane tane yağan kar.* [DS]|| **kepek taşı,** *{ağız} Boz renkli, kaba bir taş.* [DS]|| **kepek yincü,** *{eT} Küçük inci.* [DLT]

kepek[2], **-ği** [Erme. gepenk] *{ağız} is.* **1.** Tavan kapısı. **2.** Demir yaylı tahta kapak. [DS]

kepekçi, [kepek-çi] *is.* Kepek satan kimse.

kepeklenme, [kepek-le-n-me] *is.* **1.** Kepekli hâle gelme. **2.** Kepek sahibi olma; kepek edinme.

kepeklenmek, [kepek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kepekli hâle gelmek. **2.** *gçsz. f.* Kepek sahibi olmak.

kepekli, [kepek-li] *sf.* **1.** Kepeği bulunan; içinde kepek bulunan. **2.** Üzerinde deri döküntüleri bulunan. **3.** (Meyveler için) etli kısmı sünger gibi kaba ve tatsız olan.

kepeklig, [kepek-lig] *{eT} sf.* Kepeği olan. [DLT]

kepeklik[1], [kepek-lik] *{eT} is.* Kepek konan yer. [DLT]

kepeklik[2], **-ği** [kepenk-lik] *{ağız} is.* Evlerde ocakların iki tarafında bulunan gözler. [DS]

kepel, [? kepel] *{ağız} is.* Kuru odun. [DS]

kepeldek, -ği [kep *(yans.)* > kep-el-de-k] *{ağız} is.* Balıkçıl. [DS]

kepelek, -ği [kep *(yans.)* > kep-ele-k كپلك] *is.* **1.** *{eAT}* Kelebek. **2.** *{ağız}* Davarlarda olan kelebek hastalığı. [DS]

kepelemek, [kep *(yans.)* > kep-ele-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kuvvetten düşmek; çok yorulmak. [DS]

kepeli, [Moğ. kepēlī] *(kepe:li:) {eT} is.* Işık etrafında geceleri uçan kelebek; pervane. [DLT]

kepelten, [kep-el-t-en] *{ağız} is.* Balıkçıl. [DS]

kepemek, [kep-e-mek / kapamak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-p(i)-yor]* İyice kapatmak; kapamak. [DS]

kepen, [? kepen] *{ağız} is.* Ense. [DS]

kepene, [? kepene / kefene] *{ağız} is.* Semercilerin çuvaldızın ele batmaması için kullandıkları demir ya da tunçtan bir araç. [DS]

kepenek[1]**, -ği** [Far. kepenek كپنك] *{OsT} is.* **1.** Çobanların soğuktan korunmak için üzerlerine aldıkları, kalın yün keçeden yapılma, kolsuz, dikişsiz giyecek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DK] [DS] **2.** *{ağız}* Etek. [DS] **3.** *{ağız}* Çiçek tomurcuğu. [DS]

kepenek[2]**, -ği** [kebelek / kelebek] *{ağız} is.* **1.** Kelebek. **2.** Pervane. [DS]

kepenek[3]**, -ği** [Erme. gepenk ?] *{ağız} is.* Kapak; kepenk. [DS]

kepenk, -gi [Erme. gepenk *(kilitleme)* ?] *is.* **1.** Dükkân vitrini, pencere, kapı gibi açıklıkları örtmek için kullanılan metal saç veya değişik türlerde yapılmış özel kapak. **2.** *{ağız}* Merdiven. [DS] **3.** *{ağız}* Ocak üstü. [DS] **4.** *{ağız}* Fide yetiştirilen yer. [DS] ☞ **kepenk kapatma,** *Bir şeyi protesto etmek için dükkân açmamak; çalışmamak.*|| **kepenk kapattırmak,** *Zor kullanarak bir şeyi protesto ettirmek amacıyla dükkânları açtırmamak.*|| **kepenkleri indirmek,** *İşi tatil etmek.*

kepenlik, -ği [kepen-lik] *is.* **1.** Bazı dükkânların altındaki dükkânlara inmek için döşemede açılan kapaklı delik. **2.** *{ağız}* Kepenk; kapak. [DS]

keperem, [kep *(yans.)* > kep-er-mek > kep-er-em / keperim / keprem] *{ağız} is. sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Aciz. [DS] **3.** Sessiz; mahcup. ☞ **keperem etmek,** *{ağız} Sersem etmek.* [DS]

kepermek, [keper-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Toprak için) kabarmak. **2.** (Dövülen tahıl için) ince kabuğu çıkmak. **3.** (Yün kumaş için) tiftiklenmek. **4.** (Tazeliğini kaybetmiş meyve için) susuz kalmak; yumuşamak; kepeklenmek. **5.** (Ham meyve için) yumuşamak; gevşemek; olgunlaşmaya yüz tutmak. [DS] **6.** (Toprak için) ıslanıp kuruduktan sonra yüzünde kabuk oluşmak; kaymak bağlamak. [DD] **7.** Yorulup kalmak; güçsüz kalmak. [DS] [DD]

kepertmek, [keper-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Buğdayın kabuğunu çıkartmak; dibekte tahıl dövmek. **2.** Dövmek. **3.** Üstüne çullanıp yıkmak; çökertmek. [DS] **4.** İyice doyurmak. [DD] **5.** *{ağız}* Öldürmek; gebertmek. [DS] **6.** *{ağız}* Yormak; güçten düşürmek. [DS] **7.** *{ağız}* Meyveleri saklayıp bekleterek yumuşamasına neden olmak. [DS]

kepesimek, [kepe-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Sevilen, okşanan hayvan için) rahatlamak; zevkle yayılmak. [DS]

kepesiz, [kepe-siz] *{ağız} sf.* Kısmetsiz; uğursuz. [DS]

kepeste, [? kepeste] *{ağız} is.* **1.** Tembel. **2.** Beceriksiz. [DS]

kepet[1]**,** [? kepet] *{ağız} is.* Semer. [DS]

kepet[2]**,** [? kepet] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

kepetmek, [kapa-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kapatmak. [DS]

kepeyh, [köpek] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

kepez[1]**,** [? kepez / kebez] *{eT} is.* Pamuk. [DLT]

kepez[2]**,** [kepez] *{ağız} is.* **1.** Verimsiz, kıraç tarla; kepir. **2.** Yüksek tepe; dağ. **3.** Deniz kıyısındaki büyük kaya. **4.** Dağların oyuk ve kuytu yeri; mağara. **5.** Yokuş başı. **6.** Göl ve ırmaklardaki çukurlar. [DS] **7.** Toprak yığını; kaba toprak. [DD] **8.** Kumsal toprak. [DD]

kepez[3]**,** [Yun. (Biz.) khapásion κηπάσιον] *{ağız} is.* **1.** İnci, boncuk ve çeşitli süs eşyaları ile süslenmiş duvak. **2.** Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzun tüy; tepelik; taç. **3.** Koyunların başlarındaki kabarık tüyler. [DS] **4.** *{OsT}* Tavukların, güvercinlerin ve başka kuşların başındaki tepelik; horoz ibiği. [DD]

kepez[4]**,** [kepez] *{ağız} is.* Çalı; bodur ağaç. [DS]

kepeze, [Far. kebāde] *{ağız} sf.* **1.** Utanmaz; rezil. **2.** *is.* Utandırma. [EG]

kepezenk, -gi [? kepezenk] *{ağız} is.* Ham deriyi yumuşatmakta kullanılan bir saraç aleti. [DS]

kepezimek, [kepe-z-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Güçsüz düşmek; takati kalmamak; soluğu kesilmek. **2.** Açlıktan bitkin düşmek. [DS]

kepezli, [kepez-li] *{ağız} is.* Bir av kuşu. [DS] ☞ **kepezli koyun,** *{ağız} Başında kabarık ve çok tüy bulunan koyun.* [DS]

kepi[1]**,** [kepi] *{ağız} is.* **1.** Keçe; paçavra; kumaş veya bez eskisi; tahta bezi; temizlik bezi. **2.** Un elde etmek için değirmen taşlarının arasına konan deri ya da bez parçası. **3.** Yumuşak ve dayanıklı deri. **4.** Ayakkabı derisi; kösele; gön. **5.** Av fişeklerinde barut ile saçma arasına konulan tapa. **6.** Balta, çapa, keser gibi aletlerin saplarını sıkıştırmak üzere saplarının başına sarılan bez veya deri parçası, çivi veya ağaç yongası. **7.** Eski ayakkabı parçası. [DS] **8.** Çarıklık gön; meşin parçası. **9.** Ayakkabıların içine mantar yerine döşenen keçe parçası. **10.** Mutaf tezgâhlarında irit denilen yuvarlak ağaçların altına konulan takozlar. **11.** Leblebi tavalarını temizlemekte kullanılan yuvarlak keçe. **12.** Ayakkabının altına vurulan kösele. **13.** Çarık yaması. [DD]

kepi[2]**,** [kepi] *{ağız} is.* **1.** Ateşin hava alarak iyi yanması için ocaktaki tencereyi yüksekte tutmak amacıyla konulan kiremit, taş parçaları. [DS] **2.** Su değirmenlerinde unun inceliğini ayarlamakta kullanılan kaldıraç düzeni. **3.** Bir taşın iyice yerleşmesi için altına konulan parça. [DD]

kepi[3]**,** [kepi] *{ağız} is.* **1.** Demir çivi. [DS] **2.** Ayakkabılara çakılan başlı çivi. [DD] ☞ **kepi kesmek,** *{ağız} Üşümek; titremek; çivi kesmek.* [DS]

kepi[4]**,** [kepi] *{ağız} is.* Hamurun üstünde kuruyarak oluşan kabuk. [DS]

kepici, [kepi-ci] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Hırsız. [DS]

kepiç, -ci [kepiç] *{ağız} is. sf.* **1.** (İnsan için) kısa burunlu. **2.** *is.* Değirmende öğütme karşılığı alınan

hak. **3.** El değirmenlerinde taşların arasına konarak bulgurun kalınlığını ayarlamaya yarayan gön parçası. **4.** Posta. **5.** Dişi kuzu. [DS] ☞ **kepiç katır,** *{ağız} Babası bodur eşek olan katır.* [DS]

kepiççi, [kepiç-çi] *{ağız} is.* Hırsız. [DS]

kepik, -ği [? kepik] *{ağız} is.* Makbuz. [DS]

kepildemek, [kep *(yans.)* > kep-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Göz için) kırpılmak. [DS]

kepildetmek, [kep *(yans.)* > kep-il-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Göz için) açıp kapamak; kırpmak. [DS]

kepilenmek, [kep-i-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Hamur için) açıkta çok durmaktan üzerinde kabuk oluşmak. [DS]

kepileşmek, [kep-i-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* → kepilenmek. [DS]

kepiletmek, [kep *(yans.)* > kep-il-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Göz kapaklarını sürekli olarak oynatmak. [DS]

kepillik, -ği [kep-ir-lik > kepil-lik] *{ağız} is.* Killi arazi. [DS]

kepimek, [keb-mek > keb-ī-mek] *(kebi:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → kebimek. [DLT]

kepin[1]**,** [? kepin] *{ağız} is.* Erkek tavırlı, erkek görünüşlü kadın. [DS]

kepin[2]**,** [Far. kābīn] *{ağız} is.* Nikâh. [DS]

kepinek, -ği [kepin-ek] *{ağız} is.* Kepenek. [DS]

kepinmek, [kepin-mek] *{ağız} is.* (Delinen kulak zarı için) zamanla kapanmak. [DS]

kepinti[1]**,** [kep-inti] *{ağız} sf.* Ucuz. [DD]

kepinti[2]**,** [kep-inti] *{ağız} is.* Yıkıntı. [DS]

kepir[1]**,** [kep-ir / K. Kalp. kebir] *{ağız} is.* **1.** Verimsiz toprak; yapışkan çamurlu, çorak toprak; kıraç yer. **2.** Taşlı ve engebeli yerler. **3.** Kırmızı toprak. **4.** Beyaz toprak. **5.** Kara toprak. **6.** Toz. **7.** Sürülmüş tarla. **8.** Kurumuş toprak. **9.** Yüksek tepe. **10.** Yağmurdan sonra toprağın yapışkan durumu. [DS] **11.** İşlenmemiş yerler; boz arazi. **12.** Ürün alınamayan killi arazi. **13.** Taşlı yerler. **14.** Çamurken kurumuş, donmuş sert toprak; araba tekerleğine veya ayaklara yapışan çamur. **15.** Yüzü yumuşak, altı sert toprak. **16.** Yaranın üzerinde oluşan kabuk. **17.** *sf.* Şaşkın. ☞ **kepir hış,** *{ağız} (Doluluk için) ağzına kadar; hınca hınç.* [DS]|| **kepir kesme,** *{ağız} Kestirme yoldan gitme.* [DD]

kepir[2]**,** [kepir] *{ağız} is.* Bodur ağaç. [DS]

kepir[3]**,** [kepir] *{ağız} is.* Saban demirini oluklamak için kullanılan demirci aleti. [DS]

kepirdetmek, [kep *(yans.)* > kep-ir-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Göz için) açıp kapamak; kırpmak. [DS]

kepirem, [kep-ir-e-m] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** Düşkün. [DS]

kepirlik, -ği [kep-ir-lik] *{ağız} is.* Taşlı tarla; verimsiz tarla. [DS]

kepirmek, [kep-ir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Bayatlamak. **2.** Eskimek. [DS] [DD]

kepiş[1]**,** [kepiç / kepiş] *{ağız} is.* Kevgir; büyük süzgeç. [DS]

kepiş[2]**,** [kepiş] *{ağız} is.* Dişi üreme organı. [DS]

kepişik, -ği [kepiş-ik] *{ağız} sf.* Düz; yassı. [DS]

kepişken, [kepiş-ken] *{ağız} is.* Tarla kuşu. [DS]

kepit, [kebit] *(kebi:mek) {eT} is.* → kebit. [DLT]

kepitmek[1]**,** [keb-mek > keb-ī-mek > kebi-t-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → kebitmek. [DLT]

kepitmek[2]**,** [kep-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyin üzerine çökerek yıkmak; çökertmek. **2.** Bir kişinin veya nesnenin ömrünü kısaltmak. [DS]

kepizimek, [kepiz-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Yorulmak. [DS]

kepizmek, [kep-iz-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Çok yorulmak; dermansız düşmek. [DD]

kepkep[1]**, -bi** [kep *(yans.)* > kep+kep] *{ağız} is.* **1.** Leblebi. **2.** Kavrulmuş mısır. [DS]

kepkep[2]**, -bi** [kep *(yans.)* > kep+kep] *{ağız} sf.* İşe yaramaz; beceriksiz. [DS]

kepkep[3]**,** [kep+kep كبك] *{eAT} {OsT} is.* Küçük demir çivi.

kepkepi, [kep+kepi] *{ağız} is.* **1.** Küçük ayakkabı çivisi. **2.** Ayakkabıların altına çakılan parça demirler; nalça. [DS] **3.** Sırık hamallarının ayak patırtısı. [DD]

kepleme, [kep-le-me] *{ağız} is.* Şeker, badem, leblebi, ceviz vb. çerezden dövülerek elde edilen un. [DS]

keplemek[1]**,** [kep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Oyun oynarken, herkesçe belli olan yere varmak; sobelemek. **2.** Destek yapmak. [DS]

keplemek[2]**,** [kep-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dövülmüş çerez unundan avuç avuç yemek. [DS]

kepli, [kep-li] *{ağız} sf.* Çok zengin. [DS]

kepme, [kep-me] *{ağız} is.* Çökme, yıkılma eylemi. [DS]

kepmek, [kep-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Yapı, duvar, toprak, yar vb. için) çökmek; yıkılmak. **2.** Kaymak; düşmek. **3.** (Hayvan için) ölüvermek. **4.** (Hayvan için) tuzağa düşmek. **5.** Batmak. **6.** Yenilmek. [DS]

kepni, [? kepni] *{ağız} is.* Küçük çapa; küçük kazma. [DS]

keprem[1]**,** [kep-er-em / keperim / kep(i)r-e-m] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi veya hayvan için) çalışamaz hâle gelmiş; elden ayaktan düşmüş; iyice ihtiyarlamış; güçsüz. **2.** Beceriksiz; şaşkın. **3.** Alçak; rezil; aşağılık. **4.** Cimri. **5.** (Hayvan için) yiyecek seçen; az yiyen. **6.** Eskimiş, yıkılmaya yüz tutmuş. **7.** (Kişi için) acınacak durumda olan. **8.** Değersiz. [DS] **9.** Ahmak. **10.** Aciz; zayıf; cılız; mecalsiz. [DD] **11.** Sessiz; mahcup.

keprem[2], [keprem] *{ağız} is.* **1.** Kurak; susuz. **2.** (Tarla için) taşlı ve otlarla kaplı. [DS]

kepreın[3], [keprem] *{ağız} is.* **1.** Beşiğe konulan bebek yatağı ve yastığı. **2.** Yorgan. [DS]

keprem[4], [keprem] *{ağız} is.* Pislikten deri üstünde biriken kir. [DS]

kepsap, [kep+sap] *{ağız} sf.* Bunak. [DS] ◻ **kepsap etmek,** *{ağız} Tembellik etmek.* [DS]

kepsek, -ği [kep-se-k] *{ağız} sf.* **1.** Ağızda çabuk dağılıveren; gevrek. **2.** Hafif. [DS]

kepsel, [Yun. khápsalo] *{ağız} sf.* **1.** Yaygın; yayılmış; serilmiş. **2.** *is.* Kuru çam odunu. **3.** Ağırlık; uyuşukluk; tembellik. [DS] ◻ **kepselini çıkarmak,** *{ağız} Hırpalamak; ezmek; dövmek.* [DS]

kepsemek, [kep-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* **1.** Birlikte oyun oynarken, eğlenirken şaşırmak; yanlış hareket yapmak. **2.** Sinirden dudak kurumak. [DS]

kepsermek, [kep-se-r-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Yağmur için) hafiflemek; dinmek. [DS]

kepş, [? kepş] *{ağız} is.* Koç. [DS]

kepşek, -ği [kep-şe-k] *is.* Su kabağı.

keptirmek, [kep-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Yüz üstü düşürmek; çökertmek. **2.** Oyunda yenmek; batmasına neden olmak. [DS]

kepuze, [Ar. kâbus ? > kapuze] *{ağız} is.* Uykuda basan ağırlık; kâbus. [DS]

kepü, [kep-ü كپو] *{OsT} is.* Baltanın sapını sıkıştırmaya yarayan çivi, deri veya bez türü şeyler.

kepüç, -cü [kep-üç] *{ağız} sf.* (Kişi için) burnu basık. [DS]

kepür, [kep-ür] *{ağız} is.* **1.** Taşlı ve engebeli yerler. **2.** Yağmurdan sonra toprağın yapışkan durumu. [DS] ◻ **kepür kepür konuşmak,** *{ağız} Ne konuştuğunu bilememek; saçmalamak.* [DS]

kepze, [? kepze] *{ağız} sf.* Çiğ. [DS]

-ker-, [ka-r-mak *(eklemek, karıştırmak)* > -ġar- / -ger- / -kar- / -ker-] *{eT} yap. e.* → -gar-

ker[1], [Far. ker كر] *sf.* **1.** Kulağı duymayan; sağır. **2.** *is.* Güç; erk. **3.** Erek; amaç; maksat. ◻ **ker ü fer,** *Gösteriş, debdebe.*

ker[2], [Çin. chieh ?] *{eT} zf.* Bir an.

ker[3], [ker] *{ağız} is.* **1.** Kızılcık ağacından yapılan bir tür rastık; sürme. **2.** Aşırı yağış yüzünden arpa ve buğdayda görülen rastık hastalığı. **3.** Yaraya sürülen yanmış bağ çubuklarından elde edilen yağ. [DS]

ker[4], [ker] *{ağız} is.* **1.** Çakı; bıçak. **2.** Eşek; sıpa. **3.** Kalem aşısı. [DS]

ker[5], [ker] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

ker[6], [Far. kār] *{ağız} is.* Kazanç; kâr. [DS]

ker[4]**, -rri** [Ar. kerr كر] *{OsT} is.* **1.** Geri gelme. **2.** Savaşta aldatmak amacıyla ateş keserek geriledikten sonra tekrar hücuma geçme. ◻ **kerr ü ferr,** *Savaşta ateş kesip geriledikten sonra tekrar hücuma geçme hareketi.*

kera, [? kera] *{ağız} is.* Ucu çengelli çoban değneği. [DS]

kerabis, [Ar. kirbās > kerābis كرابس] *(kera:bis) {OsT} is.* Kumaşlar; bez dokumalar.

kerad, [Far. kerād / kerāde كراد / كراده] *(kera:d) {OsT} is.* Eski elbise; yırtık elbise.

kerağ, [? kerağ] *{ağız} is.* **1.** Çorak toprak; tuzlu yer. **2.** Acı su. [DS]

kerahaten, [Ar. kerāhaten كراهةً] *(kera:ha'ten) {OsT} zf.* Tiksinerek; iğrenerek; istemeyerek; zoraki.

kerahet, [Ar. kerh *(zorlama)* > kerāhet كراهت] *(kera:het) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi kötü ve iğrenç bulma; tiksinme; iğrenme. **2.** Bir işi zorla, baskı ile yapma. **3.** Şeriatın kesin olarak yasaklamadığı, ancak harama yakın nitelik taşıdığı için yapılmaması gereken şeyin durumu. ◻ **kerahet etmek,** *İğrenmek; nefret etmek; tiksinmek.*|| **kerāhet getirmek,** *{OsT} İğrenç bulmak; tiksinmek; iğrenmek.*|| **kerāhet-i tahrimiye,** *{OsT} Harama yakın kerahet.*|| **kerāhet-i tenzihiye,** *{OsT} Helale yakın kerahet.*|| **kerahet vakitleri,** *{OsT} Namaz kılmanın mekruh olduğu zamanlar.*|| **kerahet vakti,** *Akşamcılar için içkiye başlama saati.*

kerahetli, [kerahet-li] *(kera:hetli) sf.* Çok kirli; pis; iğrenç durumda.

kerahiyet, [Ar. kerāhiyet كراهيت] *(kera:hiyet) {OsT} is.* Tiksinme; iğrenme.

kerahsınmak, [kerah-sı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Esirgemek; sakınmak. [DS]

keraih, [Ar. kerīhe > kerāih كرائه] *(kera:ih) {OsT} is.* İğrenç şeyler; nefret edilecek şeyler.

keraim, [Ar. kerīme > kerāim كرائم] *(kera:im) {OsT} is.* Kız evlatlar.

keraker, [Far. kerāker كراكر] *(kera:ker) {OsT} is.* **1.** Karga. **2.** Kuzgun.

kerakiy, -yyi [Ar. kerākiyy كراكى] *(kera:kiy) {OsT} is. zool.* Turna.

kerama, [? kerama] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

kerameli, [kerame-li] *{ağız} sf.* Heybetli. [DS]

keramend, [Far. kerāmend كرامند] *(kera:mend) {OsT} is.* Uygun; yerinde; münasip.

keramet[1], [Ar. kerem > kerāmet كرامت] *(kera:met) {OsT} is.* **1.** Ermişlerde bulunduğuna inanılan doğaüstü güç ve bu güçle gerçekleştirdiklerine inanılan şaşırtıcı ve doğaüstü durum veya olay. **2.** İnsanın gücünü, anlayışını, yeteneğini aşan, doğa yasalarının sınırları dışındaki olay, davranış, söz veya durum. **3.** Allah'ın bazı kimselere bağışladığı olağanüstü yetenekler. **4.** *mecaz.* Olağan dışı yetenek. **5.**

Cömertlik; bağış. **6.** Ağırlama; saygı gösterme; ikramda bulunma. 🗗 **Keramet buyurdunuz!** *"Doğru söylediniz!" "Doğru yaptınız!" anlamlarında kullanılan beğenme ve takdir sözü.*‖ **keramet göstermek,** *Doğa üstü durumlar ortaya koymak.*‖ **kerameti kendinden menkul,** *Başka birinin yardımı veya herhangi bir etkenle sahip olduğu iyi bir durumu kendi çabası ile gerçekleşmiş sanmak.*‖ **kerâmet-i kevniye,** *{OsT} (Kâinat için) yaratılış mucizesi.*‖ **kerâmet-i ma'rifet,** *{OsT} Bilginin verdiği keramet.*‖ **kerâmet-medâr,** *{OsT} 1. Keramet gösteren kimse. 2. İyiliksever.*‖ **keramet sahibi,** *Keramet gösteren kimse.*‖ **keramette bulunmak,** *Doğaüstü olaylarda bulunmak.*

keramet[2], [Far. kerāmend] *{ağız} sf.* Yeterli. 🗗 **keramet etmek,** *{ağız} Yetinmek.* [DS]

kerametli, [keramet-li] *(kera:metli) sf.* **1.** Keramet gösteren; doğaüstü güce sahip olan; mübarek. **2.** Cömert; bağışı bol.

keran[1], [Far. kerān / kerāne كران / كرانه] *(kera:n) {OsT} is.* Uç; kenar; son. 🗗 **kerâne-gir,** *Bir yana çekilerek toplum hayatından uzak yaşayan; kenara çekilen.*

keran[2], [Erme. geran] *{ağız} is.* İnşaatlarda kullanılan büyük ağaç; kalın tavan direği; büyük ağaç. [DS]

kerana, [Far. kār-ẖāne *(iş yeri)*] *{ağız} is.* **1.** İş yeri. **2.** Ağıl; ahır. **3.** Tuğla, kiremit yapılan yer. [DS]

karanı, [? keranı / haranı] *{ağız} is.* Küçük kazan. [DS]

keraris, [Ar. kürrāse > kerārīs كراريس] *(kera:ri:s) {OsT} is.* El yazması kitaplarda sekiz sayfalık forma.

keraste, [Far. kerāste كراسته] *(kera:ste) {OsT} is.* Kereste.

kerat, [Ar. kerāhet => kerāt] *(kera:t) {ağız} sf.* (Kişi için) aşağılık; iğrenç. [DS]

kerata[1], [Yun. keratás *(boynuzlu; şeytan)*] *sf.* **1.** Yaramaz. **2.** *is.* Karısı tarafından aldatılan erkek. **3.** Sevgi ile karışık sitem sözü.

kerata[2], [Yun. keratό *(boynuz)* > kerata *(boynuzlar)*] *{ağız} is.* Ayakkabı çekeceği. [DS]

keratin, [Yun. keras / kerata *(boynuz)* > Fr. kératine] *is. biy.* Boynuz, kıl, tırnak gibi destek dokuların yapısına giren kükürtçe zengin protein.

keratinleşme, [keratin-le-ş-me] *is.* Protoplazma proteinlerinin keratin hâline dönüşmesi.

keratinleşmek, [keratin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Protoplazma proteinleri için) keratin hâline dönüşmek.

keratinli, [keratin-li] *sf.* Keratini bulunan; boynuzsu maddesi olan; boynuzsu madde ile kaplı olan.

keraviye, [Far. kerāviyā / kerāviye كراويا / كراويه] *(kera:viya:) {OsT} is. bot.* Karaman kimyonu.

keraz, [? keraz / kerez] *{ağız} is.* Toprak testi. [DS]

kerb, [Ar. kerb كرب] *{OsT} is.* Üzüntü; tasa; kaygı.

kerç, -ci [kerç] *{ağız} is.* **1.** Alay; taklit; maskaralık. **2.** Darılma; sitem etme; gönüllenme. **3.** Kinayeli, üstü kapalı, dokundurucu söz. **4.** *sf.* Zıt; ters. [DS] **5.** *zf.* Zıddına; aksine. [DD] 🗗 **kerç etmek,** *{ağız} 1. Alay etmek. 2. Laf atmak. 3. İnadına davranmak; tersini yapmak; zıddına gitmek. 4. Sitem etmek. 5. Nispet yapmak; kıskandırmak; övünmek* [DS] *6. Şaka söylemek.* [DD]

kerçane, [kerç + Far. āne] *{ağız} zf.* İnadına; aksine. [DS]

kerçene, [kerç-en-e ?] *{ağız} is.* İtiraz bildiren söz; karşı durma; itiraz. [DS]

kerçik, -ği [kerç-ik] *{ağız} is.* Söze karşılık veren kız çocuğu. [DS]

kerçiman, [Far. kâr => kâr-cı-man] *{ağız} sf.* Ev yönetimi bilen; evi iyi düzenleyen. [DS]

kerçine, [kerç-i-n-e] *{ağız} zf.* İnadına; aksine. [DS]

kerçlemek, [kerç-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Zıddına söz söylemek. **2.** Sitem etmek. [DS]

kerçlen, [kerç-le(yi)n] *{ağız} zf.* Alay ederek; şakadan. [DS]

kerçlenmek, [kerç-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Alay etmek; istihza etmek. **2.** Övünmek; nispet yapmak. [DS] **3.** İnat için söylenilenin aksine davranmak.

kerdah[1], [? kerdah] *{ağız} is.* Üç köşeli eğe. [DS]

kerdah[2], [? kerdah] *{ağız} is.* **1.** Yapağı ve keçi kıllarındaki kepek. **2.** Keçi kılının ip yapmaya elverişli olmayan kısmı. [DS]

kerdane, [Far. gerdāne *(toka)*] *{ağız} is.* Altın, gümüş kolye veya süs eşyası. [DS]

kerde, [? kerde] *{ağız} is.* **1.** Sebze fidanlığı. **2.** Yazın erken yetişen domates. [DS]

kerdel, [Lat. caldaria / Yun. kardari => gerdel / kerdel] *{ağız} is.* Yarım fıçı biçiminde tahta kova. [DS]

kerdeme, [Yun. kárdamo => erdeme / gerdeme / kerdime / gerdime] *{ağız} is.* Tere; tere otu. [DS]

kerdi[1], [? kerde / kerdi] *{ağız} is.* **1.** Sebze evleği. **2.** Bağ ve bahçelerdeki evlek bölümleri. **3.** Evlekler arasından geçen su yolu; ark. **4.** İki kişi tarafından kullanılan ve ark açmaya yarayan bir bahçıvan aracı. [DS]

kerdi[2], [? kerdi] *{ağız} is.* Küçük sepet. [DS]

kerdiga, [? kerdige / kerdiğe / kerdiye / kerdiyer] *{ağız} is.* → kerdiğe. [DS]

kerdige, [] *{ağız} is.* → kerdiğe. [DS]

kerdiğe, [? kerdige / kerdiğe / kerdiye / kerdiyer] *{ağız} is.* Arpa ile buğday karışımı tahıl ve bu tahılın unu. [DS]

kerdime, [Yun. kárdamo كردمه] *{OsT} {ağız} is.* → kerdeme. [DS]

kere[1], [Far. kere كره] *{OsT} is.* Tereyağı; kaymak. *{a-ğız} (aym)* [DS] 🗗 **kere peyniri,** *Beyaz peynir.*|| **kere yağı,** *Tere yağı.*

kere[2], [Ar. kerr *(geri geliş)* > kerre كره] *{OsT} is.* **1.** Bir olgunun tekrarını ya da gerçekleşen durumların her birini belirtir; defa; kez; sefer. **2.** Birim olarak kabul edilebilir bir eyleme göre başka bir eylemin büyüklüğünü, şiddetini, yoğunluğunu belirtir; defa; kez; kat. **3.** Kendi kendisine eklenen bir niceliğin tekrarını veya tekrar sayısını belirtir; kat; defa.

kere[3], [kere] *{ağız} is.* **1.** Kulak ayaları çok büyük olan koyun veya kuzu. **2.** Ceylan yavrusu. [DS] 🗗 **kere kulak,** *{ağız} Kepçesi dik olan kulak.* [DS]

kere[4], [kere] *{ağız} sf.* Büyük. [DS]

kere[5], [*eT.* kerü / geri] *{ağız} zf.* Sonra. [DS]

kerecik, -ği [kere > kere-cik] *zf.* Sayı bakımından çok yinelenmediğini, az tekrar olduğunu belirtir. 🗗 (bir) **kerecik,** *Yalnız (bir) defa.*

kereç, -ci [? kereç] *{ağız} is.* Ekmeğin kuru ve sert kabuğu. [DS]

kerefs, [Ar. kerefs كرفس] *{OsT} is.* Kereviz.

kerege, [kerēkū] *{eT} is.* Keçe ev iskeletinin duvarını teşkil eden kısım. [Nevâyî]

keregü, [kerēkū] *(kere:kü:) {eT} is.* Çadır; kışlık ev. [DLT]

keregülenmek, [kerēkū-le-n-mek] *(kere:kü:lenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* → kerekülenmek. [DLT]

kereği, [kere(k)-i] *{ağız} is.* Eyer takımı. [DS]

kerek[1], [ker-gē-mek > ker-ge-k] *{eT} is.* Gerek; lüzum; ihtiyaç; gereken şey; olmalı; yaraşır; lazım; gerekli. *{ağız} (aym)* [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Yüknekî] [DS]

kerek[2], **-ği** [kerek] *{ağız} is.* **1.** Büyük deve çanı. [DD] **2.** Davarlara takılan çan.

kereke [Ar. kerrāke كراكه => kereke / kereki] *{ağız} is.* **1.** → kereki. [DS] **2.** Softan yapılmış eski biçim hoca abası. [DD]

kereki, [Ar. kerrāke] *{ağız} is.* **1.** Aba. **2.** Yünden ya da pamuktan yapılmış hırka; ceket. [DS] **3.** İhtiyarların giydiği yün veya pamuktan yapılmış hırka. **4.** Çoban kepeneği. [DD]

kereklemek, [kerek-lē-mek] *(kerekle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Yokluğu dolayısıyla aramak; araştırmak. [DLT]

kerekli, [kere-k-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) Olur olmaz her şeye öfkelenen; hiddetli; öfkeli. [DS]

kereklig, [kerek-lig] *{eT} sf.* Gereken; gerekli; uygun olan. [DLT] [İKPÖy.]

kerekmek, [kergē-mek *(eksik olmak)* > kerge-k > kargek-mek] *{eT} gçl. f.* Gerekmek. [KB]

kerekü, [kerēkū] *(kere:kü:) {eT} is.* **1.** Çadır; [EUTS] [ETY] [Gabain] **2.** Çadır iskeleti. [ETY]

kerekülenmek, [kerēkū-le-n-mek] *(kere:kü:lenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Çadırlanmak, çadır edinmek; çadıra girmek. [DLT]

kerekülüg, [kerēkū-lüg] *(kere:kü:lüg) {eT} sf.* **1.** Çadırlı. [ETY] [Tekin] **2.** Göçebe. [ETY] [Tekin]

kerel, [Yun. khellári [Tietze]] *{ağız} is.* Koyun yatağı; ağıl; ahır. [DD]

kerele, [ker-ele] *{ağız} is.* Tezekten yapılmış silindir biçiminde buğday kabı. [DS]

kerelmek, [kere-l-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kurumlanmak; kasılmak. [DS]

kerem[1], [Ar. kerem كرم] *{OsT} is.* **1.** Soyca temizlik; soylulluk; asalet; ululuk; büyüklük. **2.** Bağış olarak verme; lütfetme; iyilik. **3.** Cömertlik. 🗗 **kerem buyurun,** *Konuşmada "izin verin, müsaade buyurun!" anlamında kullanılır.*|| **kerem etmek,** *İyilikte bulunmak; bağış yapmak.*|| **Kerem gibi yanmak,** *Çılgınca âşık olmak; aşkından delirmek.*|| **kerem-güster,** *{OsT} Kerem sahibi; cömert.*|| **kerem-güsterān,** *{OsT} Eli açık olanlar cömertler; kerem sahipleri.*|| **kerem-güsterāne,** *{OsT} Cömertlikle; el açıklığıyla.*|| **kerem-güsterî,** *{OsT} Cömertlik; el açıklığı.*|| **kerem-kâr,** *{OsT} 1. Kerem eden; bağışlayan; cömert. 2. Verimli.*|| **kerem-kârāne,** *{OsT} Cömert bir kimseye yakışır biçimde; cömertlikle.*|| **kerem-kârî,** *{OsT} Eli açık olma; cömertlik.*|| **kerem-perver,** *{OsT} Eli açık olan; bağışlayan; cömert.*|| **kerem-perverāne,** *{OsT} Kerem eden kimseye yakışır biçimde; cömertçe.*|| **kerem-perverî,** *{OsT} El açıklığı.*|| **kerem-pîşe,** *{OsT} Cömertçe davranan.*|| **kerem sahibi,** *Cömert ve iyi kimse.*

kerem[2], [? keren / kerem] *{ağız} is.* Killi toprak. [DD]

kerem[3], [Tohar. kerem ?] *{eT} is.* Yer altındaki su kanalı; izbe. [DLT]

keremen, [Ar. keremen كرماً] *(ke'remen) {OsT} zf.* İyilikle; cömertçe.

keremet, [Far. kerāmend / Ar. kerāmet] *{ağız} is.* Uğur; şans; talih. [DS]

keremet, -di [Far. kerāmend] *{ağız} is.* Başsağlığı. [DS]

keremit, -di [Far. kerāmend] *{ağız} is.* Başsağlığı. [DS]

kerempe, [Yun. korymbos] *is.* **1.** Denize doğru uzanan kayalık çıkıntı. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Dağın en yüksek yeri; zirvesi. **3.** *dnz.* Geminin baş tarafı.

keren[1], [ker-mek *(germek)* > ker-en ?] *{ağız} is.* **1.** Yapılarda kullanılan büyük ağaç. **2.** Ağaç kiriş. [DS] **3.** Kiriş; seren. [DS]

keren[2], [keren] *{ağız} is.* **1.** Verimsiz, kıraç toprak. **2.** Killi toprak. [DS]

kerenay, [Far. kerenāy / kerrenāy کرنای] *(kerena:y) {OsT} is.* Eskiden kullanılan bir nefesli çalgı.

kerenb, [Far. kerenb کرنب] *{OsT} is.* Lahana.

kerendi, [Erme. gerandi] *{ağız} is.* → kerenti. [DS]

kerendil, [? kerendil] *{ağız} is.* Çim biçmeye yarayan araç. [DS]

kerenglü, [Far. kīr *(kil)* > kir-eñ-lü كركلو] *(kereñlü) {OsT} sf.* (Toprak için) çorak veya killi.

kerensemek, [keren-se-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* (Soğuk hava için) yavaş yavaş ısınmak; ayaz kırılmak. [DS]

kerenti, [Erme. gerandi => kerenti / kerendi / kerinti] *{ağız} is.* **1.** Tırpan. **2.** İki ağızlı orak. [DS]

kereöz, [Ar. kerefs => kereviz > kereöz] *{ağız} is.* Kereviz. [DS]

kereperg, [? kereperg] *{ağız} is.* Kuru gürültü. [DS]

kerer[1]**,** [? kerer] *{ağız} is.* Verimsiz, kıraç toprak. [DS]

kerer[2]**,** [Yun. khellári] *{ağız} is.* **1.** Mağara; in. **2.** Toprak kazılarak yapılan davar ağılı. [DS]

keres, [? keres] *is.* Büyük ve derin kap; karavana.

kerese, [? kerese] *{ağız} is.* Fayton. [DS]

keresek, -ği [kere-se-k] *{ağız} sf.* Pis; uyuşuk; tembel. [DS]

keresimek, [keres-si-mek / keres-(s)i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Pekmez için) ekşiyip köpürmek. [DS]

kereslenmek, [keres-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Nazlanmak. [DS]

keressimek, [keres-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* → keresimek. [DS]

kereste, [Far. kārāste كاراسته] *is.* **1.** Tomrukların boyuna biçilmesi ile elde edilen marangozluk ve inşaat malzemesi. **2.** *{ağız}* Ayakkabı yapımında kullanılan kösele, deri, çiriş vb. malzemenin tümü. [DS] **3.** *argo.* Kaba saba; terbiyesiz; yontulmadık.

keresteci, [kereste-ci] *is.* **1.** Kereste satan kimse. **2.** Kereste satılan dükkân.

kerestecilik, -ği [kereste-ci-lik] *is.* Kereste ticareti; kereste alım satım işi.

keresteli, [kereste-li] *sf.* **1.** Kerestesi bulunan. **2.** *argo.* (Erkek için) iri yarı yapılı.

kerestelik, -ği [kereste-lik] *sf.* **1.** (Ağaç için) kereste yapımına uygun; kereste yapılabilecek nitelikte. **2.** *is.* Kereste konulan yer; kereste deposu.

keret, [Ar. kerre(t) كرة] *{eAT} {OsT} is.* Kez; kere; defa.

kerete, [Yun. kerato *(boynuz)*] *{ağız} is.* Ayakkabı çekeceği; kerata. [DS]

kerev, [Far. kerev كرو] *{OsT} is.* Örümcek.

kerevet, [Yun. khrevváti كروت] *is.* **1.** Karyola. **2.** Üzerine minder serilen, tahtadan yapılma yüksekçe yer. **3.** *{ağız}* Yatak yapılan yer; seki. [DS] **4.** *{ağız}* Tahtadan yapılmış oturacak yer. [DS] **5.** *{OsT}* Asma çardağı; çardak.

kerevezlenmek, [kerevez-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendini beğendirmek; üstünlüğünü göstermek. [DS]

kerevides, [Yun. karavida] *is. zool.* → kerevit.

kerevit, [Yun. karavida] *is. zool.* Dibi çamurlu sularda yaşayan, uzunluğu on cm. kadar olan, ayaklarının birinci çifti çok fazla gelişerek birer kıskaç oluşturmuş, yenebilen, ticarî değeri yüksek bir eklembacaklı; tatlı su ıstakozu; kerevides, *(Astacus leptodactylus, Potamobius fluviatilis).*

kereviz, [Far. kerefs كرفس] *is. bot.* Maydanozgillerden, kökü ve yaprakları sebze olarak yenilen, kokulu iki yıllık bir bitki, *(Apium graveolens).*

kerevizlenmek, [kereviz-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Peşine düşmek; ardına takılmak. [DS]

kerevsinmek, [kerev-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Hor bakmak. **2.** Gücüne gitmek. [DS]

kerevze, [Far. geb-bāz ? => geveze / kerevze] *{ağız} sf.* Çok konuşan; geveze. [DS]

kerey[1]**,** [kerey] *{ağız} is.* **1.** Sarp kayalık. [DS] **2.** Kayalık tepe. [DD]

kerey[2]**,** [Yun. keirō] *{eT} is.* Saç tıraş edilen ustura. [DLT]

kereyağ, [Far. kere + T. yağ كره ياغ] *{eAT} {OsT} is.* Tereyağı.

kereyağı, [Far. kere + T. yağ-ı كره ياغى] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Tereyağı. [DS]

kerez[1]**,** [? kerez / keraz] *{ağız} is.* Testi. [DS]

kerez[2]**,** [*eT.* ker-mek > ker-iş / ker-ez] *{ağız} is.* **1.** Engel. **2.** Küçük tepe. [DS] ⊟ **kerez olmak,** *{ağız} Engel olmak.* [DS]

kerez[3]**,** [Ar. kerre => kere-z] *{ağız} is.* Defa; kez; kere. [DS]

kerez[4]**,** [Yun. kherási] *{ağız} is.* Kiraz. [DS]

kerezlenmek, [kerez-le-n-mek / horoz-la-n-mak ?] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendini beğenmek; horozlanmak. [DS]

kergâh, [Far. kār-gāh] *{ağız} is.* Kasnak üzerinde yapılan işleme, nakış; gergef. [EG]

kergek, [kergē-mek *(eksik olmak)* > kerge-k] *{eT} is.* **1.** Gerek; ihtiyaç; lazım lüzum; gereken şey. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [ETY] **2.** *sf.* Gerekli olan; bulunmayan; yok olan; namevcut; gereken. [İKPÖy.] [ETY] [Tekin] **3.** Uygun olan; yaraşan. [İKPÖy.] **4.** Olması gereken; zorunlu olan. [İKPÖy.]

kergeklemek, [kerge-k-lē-mek] *(kergekle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Gerek görmek; lüzum olmak; ihtiyaç hissetmek; gereksemek. [EUTS] [Üç İtigsizler]

kergekli, [kerge-k-li] *{eT} sf.* Gerekli; lüzumlu. [EUTS]

kergeklig, [kerge-k-lig] *{eT} sf.* Gerekli; mühim. [Gabain]

kergeksiz, [kerge-k-siz] *{eT} sf.* **1.** Gereksiz; lüzumsuz. [EUTS] [ETY] [Tekin] **2.** Fazlasıyla; gereğinden çok; ziyadesiyle; bol bol; eksiksiz. [ETY] [Tekin]

kergemek, [kergē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Eksik

olmak; gerekmek. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Yaraşmak. [DLT] [İKPÖy.]

kergetmek, [kergē-mek > kerge-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Sınırlandırmak; hudutlandırmak. [EUTS] **2.** Yoksun kılmak; mahrum etmek. [Gabain] [EUTS]

kergi, [ker-mek *(germek)* > ker-gi] *{ağız} is.* **1.** Çevresine tahta, taş vb. konularak tohum ekmek için hazırlanan fidelik; tahta. [DD] **2.** Sebze evleği. [DS]

kergin, [ker-gin] *{ağız} is.* Karmakarışık durumda olan aşiret ve kabileler. [DS]

kergü, [kergǖ] *{eT} is.* Kabarcık. [EUTS]

kergük, [ker-mek > ker-gük] *{eT} sf.* Koyunun içerisinde kırkbayır ile beraber bulunan iç; sakatat. [DLT]

kerh, [Ar. kerh كره] *{OsT} is.* **1.** Tiksinme; iğrenme. **2.** İstemediği bir işi yapmak için kendini zorlama; zorla yapma. 🗗 **kerh etmek,** *1. Tiksinmek. 2. İstemeyerek, zorla yapmak.*

kerhana, [Far. kārḫāne *(iş yeri)*] *{ağız} is.* Tuğla ve kiremit ocağı. [DS]

kerhane, [Far. kār + ḫāne كارخانه] *(kerha:ne) {OsT} is.* **1.** İş yeri; işlik. **2.** *argo.* Fuhuş evi; genelev. **3.** *{ağız}* Tuğla ve kiremit ocağı. [DS]

kerhaneci[1], [kerhane-ci] *(kerha:neci) is.* **1.** Kerhane işleten kimse. **2.** Sövgü sözü olarak kullanılır.

kerhaneci[2], [kerhane-ci] *{ağız} is.* Testi ve tuğla ocağı sahibi. [DS]

kerhat[1], [? kerhat] *{ağız} is.* Taşlı yer. [DS]

kerhat[2], [? kerhat] *{ağız} sf.* (Bıçak, makas vb. için) kesmez duruma gelmiş; körelmiş. [DS]

kerhen, [Ar. kerh > kerhen كرهاً] *(ke'rhen) {OsT} zf.* **1.** İğrenerek. **2.** İstemeyerek; istemeye istemeye; zorla.

kerhiz, [Far. kārīz] *{ağız} is.* Akarsu yatağı. [DS]

kerım, [kar-ım] *{eAT} is.* Hasım; düşman. [DK]

keri[1], [*kē > kē-rü / ki-rü > keri / geri] *{ağız} zf.* **1.** Sonra; geri. **2.** Ötürü; dolayı. [DS]

keri[2], [Ar. kerī كرى] *(keri:) {OsT} is.* Kazma.

keri[3], [keri] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** Koyun sürüsü. [DS]

keri[4], [ker-mek *(germek)* > ker-i] *{ağız} is.* Saman taşımak için kağnının çevresine gerilen çul; harar. [DS]

keri[5], [karı-mak *(yaşlanmak)* > karı] *{ağız} is.* **1.** Yaşlı kadın. **2.** Eş; karı. [DS]

keri[6], [Far. kerī كرى] *(keri:) {OsT} is.* **1.** Örümcek ağı. **2.** Sağırlık.

kerif, [Ar. kerīh] *{ağız} is.* **1.** Kadınların ay hâli. **2.** *sf.* Pis. **3.** (Su için) kirli; pis. [DS]

kerifsinmek, [kerif-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Savsaklamak. [DS]

kerih, [Ar. kerh > kerīh / kerīhe كريه / كريهه] *(keri:h) {OsT} sf.* **1.** İğrenç; çirkin; kötü; pis. **2.** Pis kokan. 🗗 **kerîhü'n-nefes,** *{OsT} Nefesi kokan; ağzı kokan.*

kerihe, [Ar. kerīhe كريهه] *(keri:he) {OsT} is.* Nefret edilecek, iğrenilecek şey.

kerik[1]**, -ği** [ker-ik] *{eT} sf.* Geniş. [DLT]

kerik[2]**, -ği** [kerik] *{ağız} is.* Akıl. [DS]

kerik[3]**, -ği** [ker-ik] *{ağız} is.* Sert yer; katı toprak. [DS]

kerik[4]**, -ği** [kerik] *{ağız} is.* Bir tür sert ve küçük incir; baba incir. [DS]

kerik[5]**, -ği** [ker-mek > ker-ik] *{ağız} is.* Keçeden yapılmış ceket. [DS]

kerilgen, [ker-mek > ker-il-gen] *{eT} sf.* Her zaman gerilen; gerinen; esneyen,

kerilmek, [ker-mek > ker-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Uzatılmak; gerilmek. [Gabain] [EUTS] [DLT] **2.** *dönşl. f.* Esnemek; gerinmek; şişmek. [EUTS] [DLT]

kerim[1], [ker-mek *(germek)* > ker-im] *{eT} sf.* Duvarlara örtülen, kaplanan dokuma türü nesneler. [DLT]

kerim[2], [Ar. kerem > kerīm كريم] *(keri:m) {OsT} sf.* **1.** Kerem sahibi; cömert; eli açık. **2.** Soylu; şerefli; ulu; büyük. **3.** En büyük kerem sahibi; Allah.

kerimane, [Ar. kerīm + Far. āne كريمانه] *(keri:ma:ne) {OsT} zf.* Kerem sahibine yakışacak biçimde; cömertçe.

kerimcek, -ği [kerim-cek] *{ağız} is.* Bulgur yapılan el değirmeninin taşları arasına konan yassı, ortası delik ağaç parçası. [DS]

kerime, [Ar. kerīme كريمه] *(keri:me) {OsT} is.* **1.** (Saygı gereği söylenir) kız evlat. **2.** Kur'an-ı Kerim'in surelerini meydana getiren cümlelerden her biri; ayet. 🗗 **kerîme-i tārih,** *{OsT} 1. Tarihin kızı. 2. mecaz. Yurt.*

kerimek, [*eT.* karī-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaşlanmak. [DS]

kerimti, [Erme. gerandi] *{ağız} is.* Tırpan. [DS]

kerimtici, [kerimti-ci] *{ağız} is.* Tırpancı. [DS]

kerin, [ke-ri-n] *{ağız} zf.* Kadar. [EG]

kerinçsiz, [kerinç-siz] *{eT} sf.* Eşsiz; kıyaslanamayacak kadar iyi; aşırı; üstün. [EUTS]

kerindi, [Erme. gerandi] *{ağız} is.* Tırpan. [DS]

kerinti, [Erme. gerandi] *{ağız} is.* **1.** Tırpan. [DS] **2.** Fındık bahçelerini temizlemeye yarayan aygıt. [DD]

keripsinmek, [Ar. ġarīb => kerip-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kaçınmak. [DS]

kerira, [? kerira] *{ağız} is.* Kaplumbağa. [EG]

keriş[1], [ker-mek > ker-iş] *{eT} sf.* **1.** Çekişme; kavga; çekiş. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Savaşta dayanma. [DLT]

keriş[2], [ker-mek > ker-iş] *{eT} is.* **1.** Atın karnı; sırtı. [DLT] **2.** Üstüne çıkılabilen dağ tepesi. [DLT] **3.** Yokuş; tepe. [DS] **4.** Alan. [DS]

keriş[3], [Ar. kerîş كريش] *(keri:ş) {OsT} is.* İşkembe.

keriş[4], [keriş] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

kerişmek, [ker-mek > ker-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte germek. [DLT] **2.** Uğraşmak; kavga etmek; çekişmek. [DLT]

kerit, [ker-it] *{ağız} is.* **1.** Islak; tavlı toprak. **2.** Taşlı toprak. **3.** Taşlaşmış killi toprak. [DS] **4.** Yumuşak taş. [DD]

keritmek, [ker-mek > ker-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Havlatmak; ürdürmek. [DLT]

keriz[1], [? keriz] *is. argo.* **1.** Kumar. **2.** *sf.* Kumarda kolay aldatılabilen oyuncu; aptal. **3.** Sazlı sözlü eğlence; eğlenti. 🗗 **keriz alayı,** *Çalgıcı Çingene topluluğu.*‖ **kerize bayılmak,** *argo. Kumarda kaybetmek.*‖ **keriz etmek,** *argo. Şarkı söyleyip bağırmak; çalıp oynamak; göbek atmak.*‖ **keriz havası,** *argo. Oyun havası.*

keriz[2], [Far. kārīz كاريز] *{OsT} is.* **1.** Pislik lağımı; çirkef; geriz. **2.** *{ağız}* Su yolu; ark. [DS] 🗗 **kerize taş atmak,** *Kendisinden çekinilen kötü birisinin saldırısına yol açacak davranışta bulunmak, söz söylemek; çirkefe taş atmak.*

kerizci, [keriz-ci] *is. argo.* **1.** Çalgı çalan kimse; çalgıcı. **2.** *sf.* Oyunda hile yapan; hileci.

kerizlemek, [keriz-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] argo.* Çalgı çalmak.

kerjü, [Far. kērjū ?] *{eT} sf.* **1.** Sapan taşı. **2.** Tüfekle atılan saçmalar. [DLT]

kerk[1], [kerk] *{ağız} is.* **1.** Mısır ekmeği. **2.** Ekmek kabuğu. [DS]

kerk[2], [Erme. herk] *{ağız} is.* Tarlayı dinlendirme; nadas. [DS]

kerkeç, -ci [ker-mek *(germek)* > ker-keç] *is.* Eskiden kaleleri kuşatmak, toplarla dövmek için yapılan tabyalara verilen ad.

kerkek, [kergē-mek *(eksik olmak)* > kerge-k] *{eT} is.* Gerek; lüzum; ihtiyaç; gereken şey. [EUTS]

kerkem, [Far. kerkem كركم] *{OsT} is.* Gökkuşağı.

kerkenek[1], **-ği** [Far. / Ar. kerkes => kerkenek] *{ağız} is.* Delice denilen bir yırtıcı kuş. [DS]

kerkenek[2], **-ği** [kerk-enek] *{ağız} is.* İskelet. [DS] 🗗 **kerkeneği çıkmak,** *{ağız} Yorularak zayıflamak.* [DS]

kerkenez, [Far. / Ar. kerkes => kerkenez كركز] *{eAT} {OsT} is. zool.* Kartalgillerden, böcek ve küçük kemirgenlerle beslenen, kızılımsı siyah ile kül rengi karışık tüyleri bulunan, uzun tüylü, doğan türü bir yırtıcı kuş, *(Falco tinnunculus).*

kerkenmek, [*eT.* kerk-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sapık amaçla birisinin arkasına değmek; sürtünmek. [DS]

kerkere, [kerk-er-e ?] *{ağız} is.* Çok zayıf ve yaşlı. [DS]

kerkes, [Far. / Ar. kerkes كركس] *{OsT} is. zool.* Akbaba. 🗗 **Kerkes-i felek,** *{OsT} gök b. Kartal takımyıldızı; Şilyak burcu.*‖ **kerkes taşı,** *Eski bir inanışa göre kartalların fol yapmakta kullandıkları ceviz büyüklüğündeki taş.*

kerkez, [Far. kerkes] *{ağız} is.* → kerkes. [DS]

kerki[1], [kerki] *{ağız} is.* Ekmek kabuğu. [DS]

kerki[2], [*eT.* kerkī] *is.* **1.** Odun vb. kesmeye yarayan, ağaç saplı ucu yassı balta; büyük balta. **2.** *{eT} {ağız}* Dülger keseri; keser. [DLT] [DS]

kerkinek, -ği [kerk-enek] *{ağız} is.* İskelet. [DS]

kerkinmek, [ker(i)k-mek > kerk-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Titremek; sarsılmak; sallanmak. [Nevâyî] **2.** İstimna etmek; [Nevâyî] **3.** Bir kimsenin ya da bir şeyin üzerine şiddetle çıkmak, tırmanmak. [Nevâyî] **4.** *{ağız}* Sapık amaçla birisinin arkasına değmek, sürtünmek. [DS] **5.** *{ağız}* (Erkek hayvan için) dişisine çiftleşmek isteğini belirten hareketler yapmak. [DS] **6.** *{ağız}* Sarmak; sarılmak. [DS] **7.** *{ağız}* (Çocuk için) oyuncağına ya da sevdiği birine karşı atılmak. [DS]

kerkitmek, [kerk-it-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyi yerinden gevşetmek. **2.** Bir şeyi yerine oturtmak; sıkılaştırmak. [DS]

kerkluk, -ğu [kırk-mak > kırk-lık] *{ağız} is.* Koyun kırkma makası. [DS]

kerkmek, [kerk-mek] *{ağız} is.* Sapık amaçla birisine arkadan sürtünmek. [DS]

kerkur, [Far. kerkūr كركور] *(kerkû:r) {OsT} is.* İlkel inanışlar sebebiyle meydana gelmiş kutsal taş yığınları.

kerkus, [? kerkus] *{ağız} is.* Yumurta, un ve bulgur unu ile yapılan bir yiyecek. [DS]

kerkuz, [Far. kerkūz كركوز] *(kerkû:z) {OsT} is.* → kerkur.

kerkür, [? kerkür] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış saplı su kabı. [DS]

kerküz, [Far. kerküz كركز] *{OsT} is.* Belge; delil; alamet; iz; nişan.

kerlem, [Ar. kerre > ker-le-m] *{ağız} is.* Kez; defa. [DS]

kerli[1], [*eT.* kerū *(sonra)* > ker-li] *{ağız} zf.* Ondan dolayı; sonra. [DS]

kerli[2], [ker-li] *{ağız} sf.* Yakışıklı. [DS] 🗗 **kerli ferli,** *Kılığı kıyafeti düzgün, gösterişli olan; önemli sayılır görünüşte olan.*

kerm, [Ar. kerm كرم] *{OsT} is.* **1.** Üzüm çubuğu; asma kütüğü. **2.** Bağ, bostan. **3.** Sık ağaç dalları ile kaplı olduğu için sürülmesi zor bahçe, bağ.

kerma[1], [İng. kinetic energiy released in material] *is. kısalt.* Nükleer fizikte, iyonlaştırıcı ışınımların madde üzerindeki etkisini incelemede kullanılan, yüklü olmayan parçacıkların, bir maddenin bir ha-

cim elemanından çıkardıkları yüklü parçacıkların ilk toplam kinetik enerjisinin, o hacim elemanındaki maddenin kütlesine oranı ile ifade edilen birim.

kerma[2], [Far. kemrā] *{ağız} is.* Hayvan gübresi. [DS]

kermah, [? kermah] *{ağız} is.* Bir tür kalbur. [DS]

kerman[1], [eğ-ir-men / kir-men / kirman] *{ağız} is.* Kirmen. [DS]

kerman[2], [Far. kār-bān] *{ağız} is.* Kervan. [DS]

kerman[3], [? kerman] *{ağız} is.* Kale. [DS]

kemre[1], [Far. kemrā] *{ağız} is.* Kurumuş hayvansal gübre; tezek. [DS]

kerme[2], [kem(i)r-e] *{ağız} is.* → kemre[2]. [DS]

kermelik, -ği [kemre-lik] *{ağız} is.* Gübre biriktirilen yer. [DS]

kermek[1], [ker-mek] *{eT} gçl. f.* **1.** Sonuna kadar germek; kuvvetle çekip uzatmak; aşırı germek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] **2.** Kapatmak. [DLT] **3.** Genişlemek; kabartmak. [EUTS] [KB]

kermek[2], [ker-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Ürümek; havlamak. [DLT]

kermelemek[1], [kem(i)r-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Yara için) kabuk bağlamak. [DS]

kermelemek[2], [kemre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Alırın tabanına yapışan tezekleri kazımak. **2.** Gübreyi bir yere doldurmak. **3.** Bir yeri gübre ile sıvamak. [DS]

kermelenmek, [kem(i)r-e-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Yara için) kabuk bağlamak. [DS]

kermen[1], [ker-mek *(germek)* / kir-mek *(girmek)* > ker-me-n / kir-me-n كرمن] *{OsT} is.* Yüksek ve kalın duvarlı, burçlu, geniş taş yapı; kale; hisar.

kermen[2], [kirman] *{ağız} is.* Kirman. [EG]

kermes[1], [Flam. kerkmisse *(kilise ayini)*] *is.* **1.** Hollanda'da kilise bayram ve panayırlarına verilen isim. **2.** Bu bayramları tasvir eden resim. **3.** Küçük şehirlerde bayram ve panayır günleri yapılan açık hava şenliği. **4.** Bir kurum yararına açık havada düzenlenmiş satış ve bu sırada yapılan eğlence.

kermes[2], [Lat. kermes > Ar. kırmiz قرمز] *is.* Meyve ağaçlarında ve sera bitkilerinde yaşayan zararlı bir kırmız böcek türü, *(Kermes).* 🗗 **kermes meşesi,** *bot. Kayıngiller familyasından dikenli yapraklı, Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde geniş yayılış gösteren bir maki türü, (Quercus coccifera).*

kermiye, [Ar. kermiye كرمية]v *is. bot.* Asmagiller.

kernabat, [? kernabat] *{ağız} is.* Ortaklaşa ekilen tarla. [DS]

kernemut, [? kernemut] *{ağız} is.* Bir nisan. [DS]

kernep, -bi [? kernep] *{ağız} is.* Su kabağı. [DS]

kerneşmek[1], [ker-(i)n-eş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Kavga etmek için sebep yaratmak. **2.** Küçümseyerek uğraşmak. [DS]

kerneşmek[2], [ker-(i)n-eş-mek / ger-(i)n-eş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gerinmek. [DS]

kernib, [? kernep / kernip] *{ağız} is.* Su kabağı. [DS]

kernik, -ği [? kernik] *{ağız} is.* Kabuklu, iki çatal buğday. [DS]

kernip, -bi [? kernip] *{ağız} is.* **1.** Kulplu yağ küleği. **2.** Su tası. [DS]

keroz, [? keroz] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

kerp, [kerp / kırp *(yans.)*] *is.* Kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi ve bu biçimde göz açıp kapamayı anlatan kök. [Zülfikar] *kerp-il-de-t-mek, kerp-il-de-k gözlü*

kerpe, [kerpe] *{ağız} is.* Çizilebilen yumuşak, beyaz taş. [DS]

kerpenti, [kerp-enti ?] *{ağız} is.* Yağmur ve rüzgârdan korunulacak yer. [DS]

kerpeten, [Ar. kelbeteyn *(iki köpek)* > kelbetān] *is.* Kesme, sökme ve tutma işlerinde kullanılan, bir mil üzerine oturtulmuş çene ve kol olarak birbirine çapraz iki parçadan oluşan marangoz, demirci, dişçi aleti.

kerpiç, [ker-t-mek > kert-meç / kerpeç / kerpiç] *is.* **1.** Saman karıştırılmış yağlı balçığın sonra kalıplara dökülerek güneşte kurutulmasından elde edilen yapı malzemesi; ilkel ve pişmemiş tuğla. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [DK] **2.** *{ağız}* Hayvan gübresi. [DS] **3.** *sf.* Kerpiçten yapılmış olan. 🗗 **kerpiç gibi,** *Kuru ve sert.*|| **kerpiç kesmek,** *Kerpiç kalıbı ile samanlı balçığa şekil vermek.*|| **kerpiç tuğlası,** *Adi tuğla.*

kerpiççi, [kerpiç-çi] *is.* Kerpiç yapan ve satan kimse.

kerpiçleme, [kerpiç-le-me] *is.* Kerpiçle kaplama.

kerpiçleınek, [kerpiç-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir yeri kerpiç ile kaplamak; kerpiç balçığı ile sıvamak.

kerpiçleşme, [kerpiç-le-ş-me] *is.* Kerpiç durumuna gelme.

kerpiçleşmek, [kerpiç-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Çok sert ve kuru bir durum almak; kerpiç gibi olmak.

kerpiçli, [kerpiç-li] *sf.* Kerpici bulunan; kerpiçle yapılmış olan. 🗗 **kerpiçli yelen,** *{ağız} Kilimlerde bir tür kenar süsü.* [DS]

kerpildetınek, [kerp-il-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Göz kapaklarını sık sık oynatmak; kırpmak. [DS]

kerpimek, [kerp-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Bayatlamak. [DS]

kerpin, [kerpin] *{ağız} is.* Dama serilen kırmızı, yağlı bir tür toprak. [DS]

kerpiz, [kerp-iz] *{ağız} is.* Başaklı iri saman. [DS]

kerpize, [kerpize] *{ağız} is.* Dağlarda yetişen kekiğe benzer kokulu, küçük yapraklı bir ot. [DS]

kerpme, [kerp-me] *{ağız} is.* Yollarda oluşan çukurluk. [DS]

kerpmek, [kerp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Kaymak; çökmek; yıkılmak. [DS]

kerrake, [Ar. kerāke / kerrāke كراكه] *(kerra:ke) {OsT} is.* Eskiden giyilen ince softan yapılmış vücuda yapışık, hafif üstlük. 🗗 **Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi.** *"Bu işin iç yüzü anlaşıldı, artık." anlamında kullanılır.*

kerrakeli, [kerrake-li] *sf.* Kerrakesi bulunan; kerrake giymiş olan.

kerrar, [Ar. kerr > kerrār كرار] *(kerra:r) {OsT} sf.* Savaşta geri çekildikten sonra tekrar saldırıya geçen; dönüp dönüp saldıran

kerrat, [Ar. kerre > kerrāt كرات] *(kerra:t) {OsT} is.* Birçok kere; birçok defa; birçok kez. 🗗 **kerrat cetveli,** *Birden ona kadar olan sayıların birbiri ile çarpımını gösteren cetvel; Pisagor cetveli; çarpım cetveli, çarpım tablosu.*

kerre, [Ar. kerre كره] *{OsT} zf.* Defa; kez; kat.

kerrenay, [Far. kerrenāy كرناى] *(kerrena:y) {OsT} is.* Pirinçten yapılma nefesli bir çalgı; borazan.

kerretan, [Ar. kerre > kerretān كرتان] *(kerreta:n) {OsT} is.* Sabah ve akşam olmak üzere iki kere.

kerrubî, [Ar. kerrūbī كروبى] *(kerru:bi:) {OsT} is.* Meleklerin en büyüğü.

kerrubiyan, [Ar. kerrūbiyān كروبيان] *(kerru:biya:n) {OsT} is.* Büyük melekler.

kerrubiyun, [Ar. kerrūbiyūn كروبيون] *(kerri:biyu:n) {OsT} is.* → kerrubiyan.

kers[1], [kers] *{ağız} is.* **1.** Harmanda dövülmeyip kalan ekin sapı; kes. **2.** Hayvanlar yiyemediği için yemlikte kalan kalın saman. **3.** Kuru ot ve dikenlerin dövülmesi ile elde edilen hayvan yemi. [DD]

kers[2], [ters / kers] *{ağız} sf.* Aksi; ters. [DS]

kersan, [Far. kersān] *{ağız} is.* → kersen. [DS]

kersek, -ği [kers-ek] *{ağız} is.* Kuruyarak, donarak sertleşip kalmış toprak veya kar parçası; kesek. [DS]

kersen, [Far. kārsān كرسان / *eski Kıpç.* kersen] *{ağız} is.* **1.** Ahşap tekne. **2.** Toprak mangal. [DS] **3.** Yatak konan yer; yüklük. **4.** Süt veya yoğurt koymak için topraktan yapılmış kap. [DD]

kerser, [Far. kersān كرسان] *ağız. is.*→ kersen.

kersinmek, [ker-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Açgözlülük etmek. [DS]

kerşegü, [ker-iş > *kerşē-mek > kerşe-gū] *(kerşegü:) {eT} sf.* Sinmiş; sakin; solmuş vb. 🗗 **kerşegü at,** *{eT} Kürek kemiğinin altında yağırı bulunan at.* [DLT]

kerşunî, [Ar. kerşūnī كرشونى] *kerşu:ni:) {OsT} is.* Arapça yazmakta kullanılan Süryani yazısı.

kert[1], [kert] *{ağız} sf.* Bayat. [DS] 🗗 **kert kürt,** *{ağız} Eğri büğrü.* [DS]‖ **kert zort etmek,** *{ağız} 1. İşi isteksiz yapmak. 2. Başladığı işi bitirememek; beceriksizlik göstermek.* [DS]

kert[2], [kert] *{ağız} is.* Geçit; boğaz. [DS]

kerte[1], [İt. quarto *(çeyrek)* كرته] *is.* **1.** Ana yönler dışında esen rüzgârın yönünü belirtmek için bir pusula üzerinde her biri 11°15' olan 32 bölümden her biri. **2.** *mecaz.* Bir şeyin ulaştığı mertebe; derece; kademe; radde. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{OsT}* En uygun zaman; en uygun nitelik. 🗗 **kerte hattı,** *Seyir halindeki bir geminin her boylam dairesi ile yaptığı açı.*‖ **kerte kerte,** *Azar azar; derece derece; aşamalı olarak.*‖ **kertesine gelmek,** *Tam yerini bulmak.*‖ **kertesine getirmek,** *Tam sırasını, en uygun zamanını seçmek.*‖ **kertesini geçmek,** *1. Derecesini aşmak. 2. Basıp geçmek.*

kerte[2], [kert-mek > kert-e / kert-i] *is.* **1.** İşaret olarak kullanılan çentik. **2.** Sert bir cisimde, başka bir şeyi asmak için açılan çentik; kerti; kertik.

kerte[3], [Far. kerte] *is.* Tarlanın suyunu akıtmak için açılan ark.

kertek, -ği [kert-e-k] *{ağız} is.* Yastık. [DS]

kertekeler, [kerte+keler كرته كلر] *{eAT} is.* Kertenkele.

kertekene, [kerte+kene كرته كنه] *{eAT} is.* Kertenkele.

kertel, [kertel] *{ağız} is.* Dağdaki geçit; boğaz. [DS]

kerteleme, [kerte-le-me] *is.* **1.** Kerte kerte ilerleme; azar azar değişme; tedriç. **2.** Bir ölçü aletinin derecelere ayrılması. **3.** Çentik açma.

kertelemek, [kert-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Bir şeyi girintili çıkıntılı hâle getirmek; çentelemek. [DS]

kertelez, [kerte-le-z / kert-le-z] *{ağız} is.* Yollarda ilerisini görmeğe engel çıkıntı; burun. [DS]

kertelmek, [kert-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Odanın baş köşesine gururla yan gelip oturmak; kurumlanarak oturmak. [DD] **2.** Gururlu tavır takınmak; gururlanmak. [DS]

kerten, [*eT.* kerū => kerü-den] *{ağız} zf.* Sonra. [DS]

kertengücük, -ğü [kert-en+ güc-ük] *{ağız} is. is.* Kertenkele. [DS]

kertenkele, [kert-mek > kert-en / kelten + kel-er *(sürüngen)*] *is. zool.* Koni başlı, ince, uzun ve basık gövdeli, kuyruğunu gerektiğinde bırakabilen, karnı yere değmesine rağmen hızla çapraz ayak hareketleri ile koşabilen, gündüzcü, böcekçil, yüz elli kadar türün ortak adı, *(Lacerta).*

kertenkeleler, [kertenkele-ler] *is. zool.* Kertenkele, bukalemun, iguana gibi pullu sürüngenleri içine alan alt takım, *(Lacertilia).*

kerteris, [Yun. karaterise *(ölç)*] *{ağız} is.* Belediyenin koyduğu fiyat; narh. [DS]

kerteriz[1], [Yun. karaterise *(ölç)*] *{ağız} is.* Dar geçit; boğaz. [DS]

kerteriz[2], [Yun. karaterise *(ölç)*] *is. dnz.* **1.** Balıkçıların denizdeki sığlıkları belirtmek için kullandıkları işaretlerin tümü. **2.** Bir gemi ile bir kıyı cismi arasındaki doğrunun, geminin bulunduğu boylam dairesiyle saat yelkovanı yönünde yaptığı açı. **3.** Karadaki belirli iki noktadan gelen düz çizgileri kesiştirmek suretiyle balık avlanan noktayı tekrar bulmak. ☞ **kerteriz atmak,** *Herhangi bir maddenin başlangıç kabul edilen yön ile açısını bulmak.*|| **kerterizde avlanmak,** *Kerterizle belirlenen bir yerde avlanmak.*|| **kerteriz hattı,** *Gemilerin kendilerine verilen bir kerteriz çizgisi üzerinde birbirlerine göre seyir konumu.*|| **kerteriz koymak,** *Çeşitli noktalardan alınan kerterizleri harita üzerinde işaretleyerek geminin bulunduğu yeri göstermek.*|| **kerteriz noktası,** *Kerteriz alınan fener, duba vb. herhangi bir şeyin harita üzerindeki yeri.*|| **kerteriz pusulası,** *hav. Gidilecek yönü belirten cayraskopik pusula.*

kerteş, [kert-eş / kert-iş] *{ağız} is.* Kertenkeleye benzeyen bir sürüngen. [DS]

kertgünç, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] *{eT} sf.* İnançlı; imanlı; mutekit. [EUTS] [Gabain]

kertgünçlüg, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kért-günç-lüg] *{eT} sf.* İnanılır. [Clauson]

kertgünçsüz, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kért-günç-süz] *{eT} sf.* İnanılmaz. [Clauson]

kertgünmek, [kertū *(doğru)* > kertü-k > kert(ü)-gün-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* İnanmak; doğru kabul etmek. [İKPÖy.]

kertgünsemek, [kért-mek > kért-gün-mek > kērt-gün-sē-mek] *(ké:rtgünse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* İnandığını söylemek kararında olmak. [DLT]

kerti[1], [*eT.* kertū *(doğru)*] *{ağız} sf.* Doğru. [DS]

kerti[2], [kert-mek > kert-i] *is.* **1.** İşaret olarak kullanılan çentik. **2.** Sert bir cisimde, başka bir şeyi asmak için açılan çentik; kerte; kertik. **3.** *{ağız}* Bahçe ve tarlalardan geçen su yolu. [DS] **4.** *{ağız}* Kömür tabakasının doğal olarak uzayıp gitmesine engel olan taş ve toprak yıkıntıları. [DS] **5.** *{ağız}* Ağaçlarda yapılan çentik. [DS]

kerti[3], [ker-t-i] *{ağız} sf.* **1.** (Ekmek, et için) bayat. [DS] **2.** Yaşlanmış; eskimiş. [DS]

kerti[4], [Skr. krta] *sf.* **1.** *{eT}* Yapılmış; suni. [EUTS] **2.** *{eT}* Dünyevî. [EUTS]

kerige, [? kertige] *{ağız} sf.* Sonradan Müslüman olan. [DS]

kertik[1], **-ği** [kert-mek > kert-ik] *is.* **1.** Kertilmiş yer; çentik; gedik; tırtık; kertme. *{eT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** Bir silahın ateşleme düzenini belirli bir ayarda tutmak için açılmış oyuklardan her biri. **3.** *{ağız}* Hallaç tokmağı. [DS] **4.** *sf.* Kertilmiş olan; kertik açılmış. ☞ **kertiğine koymak,** *Marangozluk ve duvar işçiliğinde, açılan oyuğa yerleştirmek.*|| **kertik gelen,** *{ağız} Biraz pürüzlenmiş şey.* [DS]|| **kertik kertik,** *Üzeri kertiklerle dolu olan; çentik çentik.*|| **kertik kürtük,** *{ağız} Girintili çıkıntılı.* [DS]

kertik[2], **-ği** [ker-ik] *{ağız} is.* **1.** Ufaklık. **2.** Burnu küçük olan insan ya da hayvan. **3.** Küçük sabun parçası. **4.** Çetele. [DS]

kertikleme, [kert-ik-le-me] *is.* Kertik meydana getirme işlemi.

kertiklemek, [kert-ik-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kertik açmak; kertikler meydana getirmek; çentiklemek.

kertikli, [kert-ik-li] *sf.* Kertik açılmış olan; üzerinde kertik bulunan; çentikli.

kertil[1], [kert-il] *{ağız} is.* **1.** İnişli çıkışlı yol. **2.** İki dağ arasındaki geçit; boğaz. [DS] **3.** Sırtlarda çok dik ve dar iki sarp kaya arasından ancak bir insan geçebilecek kadar yer. [DD]

kertil[2], [kertil] *{ağız} sf.* Engin; uçsuz bucaksız. [DS]

kertil[3], [kertil] *{ağız} is.* Mahsul vermeyen yerler; verimsiz toprak. [DS]

kertilce, [kertil-ce] *{ağız} is.* Labada. [DS]

kertili, [kerti-li] *{ağız} sf.* Gerekli. [DS]

kertilli, [kert-il-li] *{ağız} sf.* Girintili çıkıntılı. [DS]

kertilme, [kert-il-me] *is.* Kertik açılma durumu.

kertilmek[1], [kert-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kertmek eylemi yapılmak. **2.** Kertik açılmak; kertilmek. *{eT} {eAT} (aynı)* [DK] **3.** (İnsan için) horlanmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] **4.** *{ağız}* Kesilmek. [DS] **5.** *{ağız}* Temriyeden kurtulmak için damaktan kan aldırmak. [DS]

kertilmek[2], [kert-il-mek] *{ağız} is. dönşl. f. [-ir]* **1.** Kertikli duruma gelmek. **2.** Çentilmek; pürüzlenmek. **3.** Kırılmak. **4.** Eskimek; bayatlamak [DS] **5.** (At için) yürüyüş sırasında ayaklarını birbirine çarpmaktan yara oluşmak.

kertilmek[3], [kert-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Gururlanmak; öğünmek. [DS]

kertilmek[4], [kert-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Denk olmak; kendini denk saymak. [DS]

kertim, [ker-ti-m] *{ağız} is.* Kabuk bağlama; kabuklanma. [DS]

kertilenmek, [kerti-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bayatlamak. [EG]

kertimek, [ker-ti-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Bayatlamak. [EG]

kertinmek, [kert-in-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Övünmek; gururlanmak. **2.** Sokulmak. [DS]

kertiş[2], [kert-mek > kert-iş] *sf.* (Yüzey için) iri iri pürüzleri bulunan. ☞ **kertiş kürtüş,** *{ağız} (Yüzey için) girintili çıkıntılı; pürüzlü.* [DS]

kertiş[2], [Erme. k'aratt'ot'oš كرتش] *{eAT} {ağız} is.* Büyük kertenkele. [DS]

kertişgene, [kertişgene] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kertişkene, [kertişkene] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kertişmek, [kert-mek > kert-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte çentik açmak. [DLT]

kertkünç, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] *{eT} sf.* İnançlı; imanlı; mutekit. [EUTS]

kertkünmek, [kertū *(doğru)* > kertü-k > kert(ü)-gün-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kertgünmek. [İKPÖy.] [EUTS]

kertlek[1]**, -ği** [kert-le-k] *{ağız} is.* Yokuş başı. [DS]

kertlek[2]**, -ği** [kert-le-k] *{ağız} is.* Küçük hıyar. [DS]

kertlek[3]**, -ği** [kert-le-k] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak. **2.** Nasır. [DS]

kertlemek, [kert-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ağacı oymak. [DS]

kertlemik, -ği [kert-le-mik] *{ağız} is.* Çitlembik. [DS]

kertlez[1]**,** [kert-le-z] *{ağız} is.* **1.** Ufuktaki iniş ve çıkışlar. **2.** Tepenin en yüksek yeri; zirve; doruk. [DS] **3.** Ufak çukur. [DD]

kertlez[2]**,** [kert-mek > kert-le-z] *{ağız} sf.* **1.** Burnunun üstü çökük olan; basık burunlu. **2.** *is.* Dişi dökülmüş yaşlı adam. [DS]

kertme[1]**,** [*eT.* kert-mē] *is.* **1.** Çentik açma eylemi; çentme; kertik açma. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Kertik; ağaçta çentilerek açılmış oyuk; *{ağız} (aynı)* [DS]. **3.** *{ağız}* Kız ve oğlan çocuklarının beşiklerini birbirine sürtmek suretiyle yapılan nişan; nişan yapma. [DS] **4.** *{ağız}* Araba veya kağnı tekerlerinin çamurlu iken yolda bıraktığı, daha sonradan kurumuş iz. [DS] **5.** *{ağız}* Arabada yatağın dayandığı ağaç yastık. [DS] **6.** *{ağız}* Çapı 30 cm'den kalın olmakla birlikte tomruk olamayan ağaç. [DS]

kertme[2]**,** [kert-me] *{ağız} is.* **1.** Kir tabakası. **2.** Yara kabuğu. [DS]

kertme[3]**,** [kert-me] *{ağız} is.* Armut. [DS] 🗗 **kertme terek,** *{ağız} Armut ağacı.* [DS]

kertmek[1]**,** [kert-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Bir şeyin üzerinde kertik açmak; çentmek; derin yara açmak; çentik açmak; çizmek. *{eT} {eAT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** Balta ile yontmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] **3.** *{ağız}* (Temreğinin tedavisi için) hastanın damağından ustura ile çizerek kan almak. [DS] **4.** Sertçe sürtünmek.

kertmek[2]**,** [kert-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Kendi yararına çalışmak; kendine yontmak; çıkarını düşünmek. **2.** Kendini beğenmek; övünmek. [DS]

kertmek[3]**,** [kert-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

kertmek[4]**,** [kert-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Abartmak. **2.** Övmek. [DS]

kertmek[5]**,** [kert-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Bayatlamak; katılaşmak. [DS]

kertmen, [kert-men] *{ağız} is.* **1.** Yamaçlardaki merdiven basamağı şeklinde olan yer; seki; teras. [DS] **2.** İnişli yokuşlu, kat kat, tabakalı olan yer. [DD]

kertne, [kertme / kertne] *{ağız} is.* Ahlat; yaban armudu. [DS]

kertü, [kertū] *(kertü:) {eT} sf.* **1.** Doğru; gerçek; sahih. [EUTS] [Yüknekî] **2.** Mümin; imanlı; mutekit. [EUTS]

kertük, -ğü [kert-mek > kert-ük] *{eT} {ağız} is.* Kertik; çentik. [DLT] [DS] 🗗 **kertük kemrük,** *{eT} Kesik; gedik.* [DLT]|| **kertük kürtük,** *{ağız} Girintili çıkıntılı; pürüzlü.* [DS]

kertüklemek, [kert-ük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Yontmak; çizmek; kertik açmak. [DS]

kertüklü, [kert-ük-lü] *{ağız} is.* **1.** Kenarı süslü, girintili çıkıntılı sahan. **2.** Sünnetli erkek. [DS]

kertülemek, [kertū *(doğru)* > kertū-lē-mek] *(kertü:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Doğrulamak; tasdiklemek. [DLT]

kertürmek, [ker-mek > ker-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gerdirmek. [DLT]

keruk, -ğu [keruk] *{ağız} is.* Mısır koçanının sapı. [DS]

-kerü, [kar-mak *(eklemek)* > kar-u *(zarf fiil)* > -ğaru / -gerü / -karu / -kerü] *{eT.} yap. e.* → -garu.

kerü, [*kē > kē-rü / ki-rü] *(ké:rü) {eT} zf.* **1.** Geri; geride. [DLT] [ETY] **2.** Batıya; batıda. [ETY] **3.** Geriye doğru. [İKPÖy.] **4.** ...-den ise. [DLT]

kerüfer, [Far. ker ü fer كروفر] *{OsT} is.* Tantana; gösteriş.

kerük, [ker-mek > ker-ük] *{eT} sf.* Geniş ve uzun. [DLT]

kervan, [Far. kārbān كاربان] *{OsT} is.* **1.** Uzak yerlere yük ve yolcu taşıyan deve, at, katır vb. dizisi. **2.** *mecaz.* Birbiri ardınca giden, toplu hâlde hareket eden şeyler. 🗗 **kervana katılmak,** *Bir gruba girmek.*|| **kervan aşı,** *{ağız} Kuru ekmek, yağ ve soğan ile yapılan ve üstüne sumak dökülerek yenen bir yemek.* [DS]|| **kervan çulluğu,** *Yağmur kuşugillerden uzun kıvrık gagalı, kurşuni, beyaz karışımı kahverengi tüylü, uzun bacaklı, yazın bataklık yerlerle ovalarda, kışın ise sıcak ülkelere göç eden solucan, salyangoz, böcek ve kabuklularla beslenen büyük bir kuş, (Numenius arquata).*|| **Kervan Yıldızı,** *gök b. Çolpan yıldızı; Venüs gezegeni.*

kervanbaşı, [kervan+baş-ı] *is.* Kervanı yöneten kimse; kervancı.

kervancı, [kervan-cı] *is.* Kervan sahibi veya kervanı güden kimse.

Kervankıran, [kervan+kır-an] *is. gök b.* Çolpan yıldızı; Venüs gezeğeni; *{ağız} (aynı).* [DS]

kervansaray, [Far. kerbān-serāy کاربانسرای] *{OsT} is.* Ticaret yolları üzerinde bir günlük mesafelerde yapılmış konaklama yerleri; büyük han.

kervet, [? kervet] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

kervet, [Yun. krevati] *{ağız} is.* Sofa. [DS]

kerye, [Far. kirfe *(sevap işleyen)*] *is.* → kirve.

kerz, [? kerz] *{ağız} sf.* Kambur. [DS]

kerzevil, [? kerzevil] *{ağız} is.* Sabanın okunu sabana bağlayan 20-25 cm. uzunluğunda tahta çivi. [DS]

kerzlik, -ği [kerz-lik] *{ağız} is.* Kamburluk. [DS]

kes[1], [kes-ınek > kes] *{eT} is.* **1.** Parça; küçük parça. [DLT] **2.** Kesek. [DLT] **3.** *{ağız}* İri saman. [DS] **4.** *{ağız}* Saman yapılan ot. [DS] **5.** *{ağız}* Harmandan sonra yerde kalan taşlı, samanlı buğday. [DS] **6.** *{ağız}* Değişik ve özel biçim; tarz. [DS] **7.** *{ağız}* Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] ☞ **kes düşmek,** *{ağız} Utanılacak duruma düşmek.* [DS]|| **kese gelmek,** *{ağız} Biçimine gelmek; uygun gelmek.* [DS]|| **kese getirmek,** *{ağız} Bir davranışta bulunabilmek için uygun durum almak; biçimine getirmek.* [DS]

kes[2], [Ar. ke's كئس] *{OsT} is.* **1.** Bardak; kadeh. **2.** Şarap dolu kadeh. **3.** Şarap dolu kap. **4.** *bot.* Çiçeklerin en dışında bulunan yeşil yapraklar. ☞ **ke's-i kesîrü'l-vüreykat,** *{OsT} bot. Çok yapraklı çanak.*|| **ke's-i vahîdü'l-vüreykat,** *{OsT} bot. Tek yapraklı çanak.*

kes[3], [Far. kes کس] *{eAT} {OsT} is.* Kişi; şahıs; kimse. ☞ **kes-i bî-kesân,** *{OsT} Kimsesizlerin yardımcısı.*

kes[4], [kes] *is.* Ayak bileklerini de içine alacak biçimde, yumuşak taban ve sağlam bezden yapılmış yürüyüş ayakkabısı. ☞ **kes atma,** *{ağız} Çelme.* [DS]|| **kes atmak,** *{ağız} Ayağı çelmelemek; çelme takmak.* [DS]

kes[5], [kes] *sf.* Kafası karışık; beyni bulanık. ☞ **kes dönmek,** *Utancından, şaşkınlığından bir şey yapamaz olmak.*|| **kes düşmek,** *{ağız} Mahcup olmak; utanmak; bozulmak.* [DS]|| **kes düşürmek,** *Birini utandırarak, şaşırtarak bunaltmak.*

kes[6], [kes] *{ağız} is.* Yaprakları soyulmuş küçük mısır koçanları. [DS]

kesad, [Ar. kesād كساد] *(kesa:d) {OsT} is.* → kesat.

kesafet[1], [Ar. kesāfet كسافت] *(kesa:fet) {OsT} is.* **1.** Donukluk; bulanıklık. **2.** Pislik; kir.

kesafet[2], [Ar. keṣāfet كثافت] *(kesa:fet) {OsT} is.* **1.** Yoğunluk; kalınlık. **2.** Sıklık; çokluk. **3.** Saydam olmama; bulanıklık. **4.** *mecaz.* Sayıca çok olma; kalabalık. ☞ **kesâfet-i izâfiye,** *{OsT} fiz. Özgül ağırlık.*|| **kesâfet-i mutlaka,** *{OsT} fiz. salt yoğunluk.*|| **kesâfet-i nüfus,** *{OsT} Nüfus yoğunluğu.*

kesakça, [kese+akça] *{ağız} is.* Beş yüz kuruş. [DS]

kesalet, [Ar. kesālet كسالت] *(kesa:let) {OsT} is.* Tembellik; uyuşukluk; üşenme.

kesan, [Far. kes > kesān كسان] *(kesa:n) {OsT} is* Kişiler; şahıslar.

kesane, [Far. kes > kes-āne كسانه] *(kesa:ne) {OsT} zf.* İnsana yakışır biçimde; insanca.

kesat, -dı [Ar. kesād كساد] *(kesa:t) {OsT} is.* **1.** (Alış veriş için) durgunluk. **2.** Yokluk; bulunmazlık; kıtlık. **3.** (Ürün için) az yetişme; verim azlığı.

kesatlık, -ğı [kesat-lık] *is.* **1.** Sürümsüzlük. **2.** Kıtlık zamanı.

kesb, [Ar. kesb كسب] *{OsT} is.* **1.** Çalışıp kazanma; çalışarak elde etme; kazanç. **2.** Geçimini sağlamak için yapılan iş; kazanç. **3.** Çalışmada kullanılan alet. **4.** *İsl. fel.* İnsana yaratılışta verilmiş olan bir özelliğin veya yeteneğin, sonradan insan tarafından akılla, zihinle kazanılması; kazanım. ☞ **kesb etmek,** *{OsT}* → kesbetmek.|| **kesb-i fezâil,** *{OsT} Erdem sahibi olma.*|| **kesb-i harâm,** *{OsT} Yasal olmayan kazanç.*|| **kesb-i hayât,** *{OsT} Canlanma.*|| **kesb-i ıttılâ,** *{OsT} Bilgi edinme.*|| **kesb-i ıttılâ eylemek,** *{OsT} Bilgi edinmek.*|| **kesb-i helal,** *{OsT} Yasal ve helal kazanç.*|| **kesb-i istihkak,** *{OsT} Hak kazanma.*|| **kesb-i istihkak etmek,** *{OsT} Hak kazanmak.*|| **kesb-i i'tidâl,** *{OsT} Olgunlaşma.*|| **kesb-i itidâl etmek,** *{OsT} Olgunlaşmak.*|| **kesb-i kat'iyet,** *{OsT} Kesinlik kazanma; kesinleşme.*|| **kesb-i kudret,** *{OsT} Güç kazanma.*|| **kesb-i maaş,** *{OsT} Geçimini sağlama.*|| **kesb-i maaş etmek,** *{OsT} Geçimini sağlamak.*|| **kesb-i mümâreset,** *{OsT} Alışkanlık kazanma; yatkınlık sağlama.*|| **kesb-i mümâreset etmek,** *{OsT} Alışkanlık kazanmak; yatkınlık kazanmak.*|| **kesb-i sükûnet,** *{OsT} Susma; yatışma.*|| **kesb-i sükûnet etmek,** *{OsT} Yatışmak.*|| **kesb-i şeref,** *{OsT} Onurlanma; şeref kazanma.*|| **kesb-i şeref eylemek,** *{OsT} Şereflenmek.*|| **kesb-i takarrüb,** *{OsT} Ulu bir kişiye yaklaşabilme durumu kazanma.*|| **kesb-i takarrüb eylemek,** *{OsT} Yüksek bir mevkide bulunan birinin katına girebilme hakkına sahip olmak.*|| **kesb ü kâr,** *{OsT} Kazanç.*

kesbe, [kes-mek > kes-be] *{eT} is.* Köy muhtarının, kanal kazma imecesine katılmayanlara kesmiş olduğu ceza. [Clauson]

kesber, [kesber] *{ağız} sf.* Cıvık olmayan hamur. [DS]

kesbetmek, [Ar. kesb كسب + T. et-mek] *{OsT} gçsz. f. [-er]* Kazanmak; edinmek.

kesbî, [Ar. kesb > kesbī كسبى] *(kesbi:) {OsT} sf.* Sonradan kazanılan.

kesbik, -ği [kes-mik / kesbik] *{ağız} is.* İri saman. [DS]

kesdek[1], **-ği** [kesdek] *{ağız} sf.* **1.** Kısa; bodur. **2.** Basık burunlu. [DS] **3.** *is.* Orta boy. [DD] ☞ **kesdek burunlu,** *{ağız} Burnu küçük olan hayvan ya da insan.* [DS]

kesdek[2], **-ği** [destek / kesdek] *{ağız} is.* Bir şeyi kaldırmak için altına konulan ağaç parçası; destek. [DS]

kesdene, [Yun. kastanie / kastanon] *{ağız} is.* Kestane. [DS]

kesdenkele, [kesdeñkele] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kesdiriş, [kes-tir-mek > kesdir-iş] *{ağız} is.* Anlayış kabiliyeti. [DS]

kesdirmek, [kes-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** → kestirmek. **2.** Sünnet ettirmek. [EG]

kesdürmek, [kes-mek > kes-dür-mek] *{eAT} gçl. f. [ür]* **1.** (Tahminde) isabet ettirmek; kestirmek. [DK] **2.** *{ağız}* Sünnet ettirmek. [EG]

kesdüşmek, [kes+düş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* → kes düşmek. [DS]

kese[1], [Far. kīse كيسه] *{OsT} is.* **1.** İçine para, tütün vb. konulan ve cepte taşınan, kumaş veya örgüden yapılma küçük torba. **2.** Bazı eşyaların üzerine geçirilen kılıf. **3.** Vücudu ovarak kir çıkarmakta kullanılan tül veya ipekten yapılma cep biçiminde küçük torba. **4.** *mecaz.* Bir kimsenin şahsına ait para veya serveti. **5.** Eskiden akça olarak beş yüz kuruş; altın olarak on bin kuruş değerindeki para birimi. **6.** *bot.* Su bitkilerinin suda yüzer hâlde kalmasını sağlayan içi hava dolu şişkinlik. **7.** *anat.* Organizmanın bazı boşluklarına verilen ad; kapalı boşluk. **8.** Küçük torba. **9.** *zool.* Keseliler denilen memelilerin dişilerinde bulunan, memeleri örten ve yavrular doğduktan sonra gelişimini tamamladıkları karın cebi. **10.** *sf.* Belirtilen miktarda kese sayısı. **11.** *sf.* Kese biçiminde olan. ◻ **kese çiçeği,** *bot. Amerika kökenli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, demet hâlinde çiçekler açan ağaççık, (Ceanothus).*|| **keseden eklemek,** *Bir şey ısmarlandığında verilen paranın yetmemesi durumunda kendi parasından ilave etmek.*| **kese kabı,** *{ağız} Bez çanta.* [DS]|| **kese kâğıdı,** *1. İçine öte beri koymak için torba yapmakta kullanılan kâğıt. 2. Bu tür kâğıttan yapılmış torba.*|| **kesenin ağzını açmak,** *Para harcamaktan kaçınmamak.*|| **kesenin dibi görünmek,** *Mevcut para tamamıyla bitmek.*‖ **kesenize bereket,** *"Kazancınız bol olsun!" anlamında bir iyi dilek.*|| **kesesi elvermemek,** *Bir masrafı karşılamaya geliri veya parası yetmemek.*|| **kesesi para görmek,** *Eline bir miktar para geçmek; para sahibi olmak.*‖ **kesesine danışıp pazarlığa girişmek,** *Mevcut parasını veya gelirini düşünüp ona göre alış verişte bulunmak.*‖ **kesesine danışmak,** *Bir harcamayı, gelirini ve mevcut parasını dikkate alarak yapmak; harcamadan önce bütçesini gözden geçirmek.*|| **kesesine girmek,** *1. Gelir elde etmek; kazanç sağlamak. 2. Bir çıkarı olmak.*‖ **kesesine göre,** *Parasına ve gelir durumuna uygun.*|| **kesesine güvenmek,** *Parasından ve parasal imkânlarından güç bulmak.*‖ **kesesine hiçbir şey girmemek,** *Yapılan bir işten veya girişimden yararına bir şey elde edememek.*|| **keseye davranmak,** *Bir alış veriş vb. için hemen ödemede bulunmak; ödemek istemek.*

kese[2], [kes-mek > kes-ē كسه] *(kese:) {eT} {eAT} zf.* Kesin; kati. [KB]

kese[3], [kes-mek > kes-e] *{ağız} sf.* **1.** (Yol vb. için) kısa; kestirme. [DS] **2.** *zf.* Kestirmeden. ◻ **keseden gitmek,** *{ağız} Kısa yoldan gitmek.* [EG]|| **kese gitmek,** *{ağız} Kısaca, ayrıntısız anlatmak.* [EG]|| **kese yol,** *{ağız} 1. Kısa yol. 2. Dağlardaki keçi yolları.* [DS]

kesebiç, -ci [kes-mek+biç-mek] *{ağız} is.* Sözleşme; kontrat. [DS]

kesecek, -ği [kes-mek > kes-ecek] *{ağız} is.* **1.** Makas. **2.** Meşin kesmekte kullanılan kunduracı aracı. **3.** Hamur kesmeye yarayan yassı demir araç. [DS]

kesecik, -ği [kese-cik] *is.* **1.** Küçük kese. **2.** *anat.* İç kulak dehlizinde, kırbacığın altında bulunan, denge sağlamada önemli rol oynayan küçük zarsı organ. **3.** *anat.* Bir salgılayıcı kanala açılan, eldiven parmağı biçimindeki küçük boşluk. **4.** *bot.* Su bitkilerinin suda yüzer hâlde kalmasını sağlayan içi hava dolu şişkinlik.

kesecük, [kes-mek > kes-e-cük كسجوك] *{eAT} is.* Parça; kesekçik.

kesedar, [Far. kīse+dār دار كيسه] *(keseda:r) {OsT} is.* **1.** Zengin kimselerin paralarını ve harcamalarını idare eden kimse. **2.** İmparatorluk döneminde resmî kâğıtları kese içinde emrinde çalıştığı kişiye götüren kalem amirinin yamağı. **3.** Eskiden esnafın gelirlerini toplayıp saklamak ve istenildiğinde geri vermekle görevli kimse. ◻ **Kesedar efendi razı olmaz.** *Yapılacak bir harcama veya girişilecek bir iş için gerekli olan paranın yeterli olmadığını belirtmek için kullanılır.*

keseden, [kem-mek > kes-e-den] *{ağız} zf.* Kısa yoldan; kestirmeden. [DS]

kesegelen, [kes-e+gel-en] *{ağız} sf.* Kısadan; kestirmeden. [DS]

kesegen, [kes-mek > kes-egen] *{ağız} is.* **1.** Fare. **2.** Danaburnu. **3.** Erkek domuz. [DS]

keseğ, [kes-ek / keseğ] *{ağız} is.* Çamurlu yol; bataklık. [DS]

keseğen, [kes-mek > kes-eğen كسكن] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Fare. **2.** *sf.* Kesici; keskin. [DS]

keseğenlik, -ği [keseğen-lik كساكنلك] *{OsT} {eAT} is.* Keskinlik.

kesek, -ği [kes-mek > kes-ek كسك] *is.* **1.** *{eT} {eAT}* Kesik; parça. [DLT] **2.** *{eAT} {ağız}* Bel, kazma veya sabanın toprağı işlerken çıkardığı sert ve iri toprak topağı; sıkışmış kuru toprak parçası. [DS] **3.** *{ağız}* Geri kalan parça; kalan; artan; artık; bakiye. [DS] **4.** Çimen oluşturmak için üzerindeki otlarla birlikte çıkarılmış toprak parçası. **5.** Şaşırtılacak bitki fidesinin su kaybetmemesi için kökünde bırakılan toprak yığını. **6.** Kesilecek orman alanında işletmeleri birbirinden ayıran çizgi. **7.** Bakiye; artık. **8.** Bir tür ilaç adı. [EUTS] ◻ **kesek kırma makinesi,** *Pulluk demirinin çıkardığı kesekleri kırmak için kullanılan bir çeşit tapan veya merdane.*

kesekçik, -ği [kesek-çik] *{ağız} sf.* Azıcık. [DS]

kesekes, [kes-e+kes] *{ağız} zf.* **1.** Kesin olarak; kesin. [DS] **2.** Herhalde; mutlaka; tereddütsüz. [DD]

kesekle, [kesek-le] *{ağız} is.* Nezle. [DS]

keseklenme, [kesek-le-n-me] *is.* Kesek hâline gelme eylemi.

keseklenmek, [kesek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Toprak için) parça parça, yamru yumru olmak; kesek oluşmak. **2.** Kesekli hâle gelmek.

kesekleşme, [kesek-le-ş-me] *is.* **1.** Kesek durumuna gelme. **2.** Çimentonun elde sıkılınca topak hâline gelmesi.

kesekli, [kes-ek-li] *sf.* (Toprak için) kesekleri olan; parça parça kabarmış olan. ☐ **kesekli dikim,** *Fide veya fidanları kolay tutması için kökünde toprak topağı bulunacak şekilde dikim işi.*

kesel[1]**,** [Ar. kesel كسل] *{OsT} is.* Uyuşukluk; bitkinlik; tembellik. ☐ **kesel gelmek,** *{OsT} Usanmak; tembelleşmek.*|| **kesel vermek,** *{OsT} Tembelliğe ve uyuşukluğa sebep olmak.*

kesel[2]**,** [kes-mek > kes-el] *{ağız} is.* Engel. [DS]

keselan, [Ar. keselān كسلان] *(kesela:n) {OsT} is.* Uyuşukluklar; bitkinlikler; tembellikler.

kesele, [? kesele] *{ağız} is.* Soyu karışık olan köpek yavrusu. [DS]

keselek, -ği [kes-mek > kes-e-le-k] *{ağız} is.* Ormanda kurumuş ve kırılmış dal ve ağaç parçaları. [DS]

keselekge, [keselek-ge / keselek-ke] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

keseleme, [kese-le-me] *is.* Kese yapma eylemi.

keselemek, [kese-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Temizlemek amacıyla kese ile birinin vücudunu ovalamak. **2.** *{ağız}* Kese içine koymak; torbalamak. [DS]

keseleniş, [kese-le-n-iş] *is.* Keselenmek eylemi veya biçimi.

keselenme, [kese-le-n-me] *is.* Kese ile yıkanma eylemi.

keselenmek, [kese-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kese ile ovulunarak yıkanmak.

keseletme, [kese-le-t-me] *is.* Kese ile ovalatma eylemi.

keseletmek, [kese-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Birine kendini kese ile ovuşturtarak yıkatmak; kese yaptırtmak.

keseli, [kese-li] *sf.* Kesesi olan. ☐ **keseli ayı,** *zool. Kuskusgillerden, Avustralya'da yaşayan, koyu gri renkte, bodur, kuyruksuz, küt burunlu, kulakları geniş ve tüylü, geceleri ortaya çıkan, yavaş hareket eden, yaprakla beslenen tırmanıcı bir keseli hayvan; koala, (Phascolarctus cinereus).*|| **keseli kurt,** *tıp. 1. Kasların içinde kist hâlinde bulunan bir tür tenya embriyonu, (Taenia solium, T. sagineta, Cysticercus). 2. zool. Tazmanya'da yaşayan bir keseli hayvan türü, (Thylacinus cynocephalus).*|| **keseli memeliler,** *Vücutları çok kıllı, parmak uçlarında tırnakları bulunan, yağ ve ter bezleri iyi gelişmiş, iki dişilik organı bulunan, eteneleri olmayan, yavruları gelişene kadar karın üzerindeki keselerinde barınan bir memeliler takımı, (Marsupilia).*|| **keseli şeytan,** *zool. Keseli sansargillerden, Tazmanya'da yaşayan 75 cm. kadar uzunlukta, kısa bacaklı, ayıya benzer bir memeli, (Sarcophilus satanicus).*

keseliler, [kese-li-ler] *is. zool.* Yavruları doğumdan sonra karnında bir kesenin içinde aylarca kalan etenesiz memeliler takımı; keysiye, *(Marsupialia).*

kesemet, [kes-mek > kes-im / *(Arapça kural. benz.)* kesemet] *{ağız} is.* Anlaşma; söz kesme. [DS]

kesen[1]**,** [kes-mek > kes-en] *sf.* **1.** Kesmek işini yapan. **2.** *is. mat.* Bir şekli özellikle bir üçgeni iki parçaya ayıran doğru. **3.** Bir başka cümle ile ortak olan cümle veya eleman. **4.** *{ağız}* Fare. [DS]

kesen[2]**,** [kes-mek > kes-en] *{ağız} is.* Kısa yol; kestirme. [DS]

kesen[3]**,** [kes-mek > kes-en] *{ağız} is.* Çamurlu yollardaki tekerlek ve hayvanların kurumuş izleri. [DS]

kesene, [kes-mek > kes-en-e كسنه] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Pazarlığı toptan yapılan iş; götürü. **2.** Kira. **3.** Ortaklaşa tutulan bekçiye verilecek ücretin kişi veya aile başına düşen payı. **4.** Abone. **5.** Haraç; vergi. **6.** Kesinti. **7.** Sözleşme; yazılı anlaşma. **8.** Yaptığı kötü davranışı affettirmek için müridin dedeye verdiği para. [DS] ☐ **kesene kesmek,** *{ağız} Bahçe bekçiliği için mal sahiplerinin vereceği bekçi ücretini belirlemek, kararlaştırmak.* [DS]|| **keseneye vermek,** *{eAT} {ağız} Götürü vermek; toptan vermek.* [DS]

kesenek[1]**, -ği** [kes-mek > kes-enek] *is.* **1.** Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alma; iltizam. **2.** Devlet görevlilerinin maaşlarından her ay belli oranda yapılan kesinti. **3.** *{ağız}* Götürü pazarlıkla toptan verilen iş. [DS] **4.** *{ağız}* Köy baltalığı; orman. [DS] ☐ **keseneğe almak,** *Bir yerin gelirini satın almak.*|| **keseneğe vermek,** *Bir şeyin gelirini önceden götürü olarak satmak.*

kesenek, -ği [kes-mek > kes-enek] *{ağız} is.* Levha; yaprak. [DS]

kesenekçi, [kes-enek-çi] *is.* Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alan kimse; mültezim

keseneli, [kesene-li] *{ağız} sf.* **1.** Borçlu. **2.** Aboneli. **3.** Kesin belgelere bağlanmış, yükümlülüğü üstlenmiş bulunan. [DS]

kesenet, [kes-en-et] *{ağız} is.* Güvence; inanca. [DS]

kesenetli, [kes-en-et-li] *{ağız} is.* Güvenceli; inancalı. [DS]

kesenkes, [kesin+kes كسنكس] *{OsT} {ağız} zf.* Kesin; kati; kesinliğe yakın olarak; kesinkes. [DS]

keser[1]**,** [kes-mek > kes-er] *is.* Kısa bir ahşap sap ta-

kılmış, bir tarafı tahta yontmak için keskin ağızlı, diğer tarafı çivi çakmak için dörtgen başlı ve ortasında çivi sökmek için bir yarığı bulunan dülger aleti.

keser[2], [kes-mek > kes-er / es-mek > es-er] *{ağız} is.* Şiddetli soğuk. [DS]

kesercik, -ği [kes-er-cik] *{ağız} is.* Kar çiçeği; çiğdem. [DS]

kesergen, [kes-er-gen / kes-egen] *{ağız} is.* Danaburnu. [DS]

keseri, [kes-er-i] *{ağız} zf.* Götürü; toptan. [DS]

keserlemek, [kes-er-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Uydurmak. **2.** Çapalamak. **3.** Engellemek. [DS]

keses, [? keses] *{ağız} is.* Saç kepeği. [DS]

kesevze, [? kesevze] *{ağız} is.* Her söze, her işe karışan. [DS]

keseyak, [kes-e+ayak] *{ağız} is.* Toptan pazarlık. [DS]

kesf, [Ar. kesf كشف] *{OsT} is.* **1.** Görünmez olma. **2.** (Güneş ve ay için) tutulma. **3.** Işığını kesme.

kesgenmek, [kes-ge-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Vuracakmış gibi ellerini kaldırarak saldırmak. [DS]

kesgin, [kes-kin] *{ağız} sf.* Keskin. [DS]

kesgü[1], [kes-mek > kes-gü كسكو] *{eT} {OsT} is.* Kesecek nesne. [DLT]

kesgü[2], [*eT.* küskü] *{ağız} is.* Fare. [DS]

kesgüç, -cü [kes-mek > kes-güç] *{ağız} is.* **1.** Hamur kesmekte kullanılan araç. **2.** Sac üzerindeki ekmeği çevirmeye yarayan yassı tahta araç; eyseran. [DS]

kesgük, [kes-mek > kes-gü] *{eT} is.* **1.** Kesici alet. **2.** Köpeğe takılan çivili tasma; halka. [DLT]

kesği, [kes-ki] *{ağız} is.* **1.** Hamur kesmekte kullanılan yassı demir araç. **2.** Kara kovandan bal almakta kullanılan bir ucu sivri, öteki ucu yassı, kaşığa benzer, bir metre uzunluğunda demir araç. [DS]

ke'sî [Ar. ke'sī كأسى] *(ke'si:) {OsT} sf.* **1.** Kadehle ilgili. **2.** Çanağa benzer.

kesî, [Far. kesī كسى] *(kesi:) {OsT} is.* **1.** Bir kişi. **2.** İnsanlık; mertlik.

kesi[1], [kes-mek > kes-i] *{ağız} is.* **1.** Bezden biçilmiş elbise; çamaşır. **2.** Giysi. [DS] 🗗 **kesi taşı,** *{ağız} Tokaçla çamaşır yıkarken çamaşırların altına konulan yassı ve büyük taş.* [DS] 🗗 **kesi taşı,** *Tokaçla çamaşır yıkarken üzerinde çamaşırın dövüldüğü büyük ve yayvan taş.*

kesi[2], [kes-mek > kes-i] *{ağız} is.* Bir atımlık barut; barut ölçüsü. [DS]

kesi[3], [kes-mek > kes-i] *{ağız} is.* İcar; iltizam. [DD] 🗗 **kesiye vermek,** *{ağız} Toptan veya uzun süreliğine kiraya vermek.* [DS]

kesi[4], [kes-i] *{ağız} is.* Ucu eğik baston. [DS]

kesib, [kes-mek > kes-ip ?] *{ağız} is.* Ölçü. [DS]

kesici, [kes-ici] *sf.* **1.** Kesmek işini yapan; bir şeyi kesebilen. **2.** *is.* Kasaplık hayvanları kesen kişi; kasap. **3.** Kesmek işlerinde kullanılan alet. **4.** Elektrik donanımında meydana gelen bir kaçak sırasında devreye girerek akımı kesen alet. **5.** Otomobillerde bujilere sıra ile akım verme işlemini gerçekleştirmek için devre kesen aygıt. **6.** *{ağız}* (Kişi için) birinin arkasından kötü konuşan; çekiştiren; kötüleyici. [DS] **7.** *{ağız}* Aleyhtar. [DS] 🗗 **kesici diş,** *anat. İnsan ve memelilerde çenenin ön kısmında yer alan, asıl görevi kesip koparmak olan, taç kısmı keskin ve tek köklü dişlerden her biri.*

kesicilik, -ği [kesi-ci-lik] *is.* **1.** Kesicinin yaptığı iş; kesici olma durumu. **2.** *{ağız}* Arkadan konuşma; kötüleyicilik; yericilik. [DS] 🗗 **kesicilik etmek,** *{OsT} Adam öldürmek.*‖ **kesicilik yapmak,** *{ağız} Çekiştirmek; yermek.* [DS]

kesiç, -ci [kes-mek > kes-iç] *{ağız} is.* Ekmek çevirgeci; eyseran. [DS]

kesid, [Ar. kesīd كسيد] *(kesi:d) {OsT} sf.* **1.** Geçerliliği olmayan; geçmez; sürümsüz. **2.** Bir şeyin düşük kalitelisi.

kesif, [Ar. keṣāfet > keṣīf كثيف] *(kesi:f) {OsT} sf.* **1.** Yoğun. **2.** Saydam olmayan. **3.** Sulu olmayan; koyu. **4.** Sık; kalın. 🗗 **kesif nüfus,** *Yoğun nüfus.*| **kesif oluşum,** *bot. Aralarında boşluk bırakmadan toprak üzerini tamamen örten bitki örtüsü; yoğun oluşum.*‖ **kesif yem,** *Selülozu düşük, sindirilebilir besin madde oranı yüksek yem.*

kesig, [kez-mek > kez-ig] *{eT} is.* → kezig. [Gabain]

kesik[1], **-ği** [kes-mek > kes-ik] *sf.* **1.** Kesilmiş olan; parçalara ayrılmış; kopmuş. **2.** (Süt için) bozulmuş. **3.** Kesilmek suretiyle yaralanmış olan. **4.** *argo.* Kötü; fena. **5.** Kanı durdurmak için kullanılan ota halk arasında verilen ad. **6.** (Elektrik, su, gaz vb. için) akışı durdurulmuş olan. **7.** (Yol için) trafiğe kapatılmış; trafik akışı durdurulmuş. **8.** Âşık olmuş; tutkun. **9.** *is.* Kesilerek yarılmış nesne. **10.** Kesildikten sonra arta kalan nesne. **11.** Gazete ve dergilerden kesilmiş yazı veya resim. **12.** *argo.* Parası olmama durumu. **13.** *ed.* Türk halk edebiyatında hece sayısı 7 ve 8 olan şiir türlerine verilen ortak ad. 🗗 **kesik çizgi,** *Düzenli aralıklarla kesilen çizgi.*‖ **kesik hava,** *Halk şiiri dışında yanık bir ezgi ile söylenen deyiş.*| **kesik kelime,** *dbl. Bir bölümü kesilerek kullanılan kelime.*‖ **kesik kerem,** *Âşık Kerem'in bulduğu söylenen bazı halk şiiri örneklerinin ezgisinde kullanılan yanık bir türkü biçimi.*| **kesik kesik,** *Aralıklı olarak; kısa kısa.*‖ **kesik koni,** *mat. Taban ve tabana paralel bir düzlemle sınırlanan koni parçası.*| **kesik mani,** *ed. İlk dizesi 7'den az heceli anlamlı veya anlamsız sözlerle başlayan mani türü.*‖ **kesik otu,** *{ağız} Halk hekimliğinde kanayan yara üzerine konularak kanı durdurmakta kullanılan bir ot.* [DS]‖ **kesik para,** *{OsT} Ayarı veya mik-*

tarı düşük para.|| **kesik piramit,** *mat. Taban ve tabana paralel bir düzlemle sınırlanan piramit parçası.*|| **kesik prizma,** *mat. Ayrıtları kesen bir düzlem ile taban arasında kalan prizma parçası.*

kesik[2]**, -ği** [kes-ik] *{ağız} is.* **1.** Tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan derin hendek; ark. **2.** Bağları ayıran çit. **3.** Sebze bahçesi. **4.** Köye yakın tarla veya bahçe. **5.** Tepelerin üzerindeki düzlük. **6.** Çayırların kenarındaki bataklıklar. **7.** Engebeli toprak. **8.** Köy evlerinde ambar görevi gören, kerpiçle bölünmüş yer. [DS] 🗗 **kesik kesmek,** *{ağız} Hendek açmak; kanal kazmak.* [DS]

kesik[3]**, -ği** [kes-mek > kes-ik] *{ağız} is.* **1.** Çiğ sütten yapılan yağsız peynir; çökelek. **2.** Süt veya ayranın kestirilmesi ile elde edilen bir tür peynir; çökelek; ekşimik. **3.** Süzülmüş ayran. [DS]

kesik[4]**, -ği** [kes-mek > kes-ik] *{ağız} is.* **1.** Yemeni; terlik. **2.** Ayakkabı. [DS]

kesik[5]**, -ği** [kes-mek > kes-ik] *{ağız} is.* Sudan, dondan zarar görmüş ekin. [DS]

kesik[6]**, -ği** [kes-mek > kes-ik] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kansız; zayıf. **2.** (Kişi için) dayanıksız; güçsüz. **3.** Hızlı yürüyemeyen; yorgun. [DS]

kesik[7]**, -ği** [keşik] *{ağız} is.* Sıra; nöbet. [DS]

kesikçi, [kes-mek > kes-ik-çi] *{ağız} sf.* Kesin ve öz konuşarak tartışmaya son veren. [DS]

kesiki, [kes-mek > kes-ik-i ?] *{ağız} is.* **1.** Kerpiç. **2.** Tuğla; kiremit. [DS]

kesikleşmek, [kesik-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Ortaklaşmak. [DS]

kesikli[1]**,** [kesik-li] *sf.* **1.** Kesikleri olan. **2.** Arada duraklamalar yapan; sürekli olmayan. **3.** *fiz.* Atom ve fotonlar gibi sürekli yapıda olmayan. **4.** *is. fel.* Kök bakımından birbirinin dışında yer alan unsurlardan kurulmuş olan şey. 🗗 **kesikli akım,** *Duraklamalar yapan, aralıklarla devam eden elektrik akımı.*|| **kesikli nabız,** *Atımları arasındaki süreler eşit olmayan nabız.*

kesikli[2]**,** [kesik-li] *{ağız} is.* Çökelek ile yapılan bir tür börek. [DS]

kesiklik, -ği [kesik-lik] *is.* **1.** Kesik olma durumu. **2.** Sürekli olmayan bir şeyin durumu. **3.** Akar durumda olan bir şeyin kesintiye uğradığı yer. **4.** Ansızın gelen yorgunluk; kırıklık; halsizlik. 🗗 **kesiklik vermek,** *1. Ara vermek; sürekliliği engellemek. 2. Yorgunluk, bitkinlik ortaya çıkmasına neden olmak.*

kesiklilik, -ği [kesik-li-lik] *is.* Kesikli olma durumu; kesikli olan bir şeyin niteliği.

kesiksiz, [kesik-siz] *sf.* **1.** Hiçbir kesintiye uğramadan devam eden; sürekli; devamlı. **2.** Kesintisiz olan. **3.** Sonsuza kadar bölünebilir. **4.** *is. fel.* Bölümü, kesintisi olmayan şey. 🗗 **kesiksiz akım,** *Kesilmeden, ara vermeden sürüp giden elektrik akımı.*

kesilgen, [kes-mek > kes-il-mek > kes-il-gen] *{eT} sf.* Her zaman kesilen. [DLT]

kesili, [kes-mek > kes-i-li] *{ağız} sf.* **1.** Söz verilmiş; sözlü. **2.** Tamamlanmış; bitmiş. [DS]

kesilik, -ği [giyesi-lik / kesi-lik] *{ağız} is.* Çamaşırlık. [DS]

kesilim, [kesil-mek *(çok beğenmek)* > kesil-im] *{ağız} sf.* Güzel; iyi. [DS]

kesiliş, [kes-il-iş] *is.* Kesilmek eylemi veya biçimi.

kesilme, [kes-il-me] *is.* Kesmek eylemine uğramak durumu.

kesilmek[1]**,** [kes-mek > kes-il-mek كسلمك] *edil. f. [-ir]* **1.** Kesmek eylemi yapılmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] [DK] **2.** Kendi üzerinde başkalarınca kesme işi uygulanmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] [DK] **3.** (Elektrik, su, gaz veya hava için) akımı, akışı durdurulmak; son verilmek; ara verilmek. **4.** Tutulmak; kapatılmak. **5.** *{eAT} {OsT} dönşl. f.* Ayrılmak; uzaklaşmak; ilgiyi sona erdirmek; vazgeçmek. **6.** Bitmek; tükenmek; sonu gelmek; sona ermek; dinmek. **7.** (Yemek, içmek vb. doğal ihtiyaçlar...*(ayrılma hâli ile)*-den) yapamaz hâle gelmek; yoksun kalmak. **8.** Ansızın bir yorgunluk çökmek; bitkin hâle gelmek; tükenmek; yorulmak. **9.** *mecaz.* Herhangi bir özelliğe sahipmiş gibi görünmek; ... gibi olmak; ...-e benzemek; ...-e dönmek. **10.** *mecaz.* Çeşitli duygusal durumlar sebebiyle bir şey gibi olmak; ona dönmek; benzemek. **11.** *dönşl. f.* Durmak; sona ermek. **12.** *argo.* Birini çok beğenmek; çok hoşlanmak; tutulmak. **13.** *argo.* Kumarda para kaybetmek; ütülmek; eğlence yerinde çok para harcamak. **14.** (Yardımcı fiil olarak) kendinden önceki kelimeyi *"olmak"* anlamında pekiştirir. *ateş kesilmek*

kesilmek[2]**,** [kes-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Süt ve bazı yiyecekler için) içindeki maddeler birbirinden ayrılarak veya bakteriler etkisi ile bozulmak; ekşimek. **2.** (Kaynatıldıktan sonra dinlendirilmek üzere ocaktan alınan şıra için) içinde bulunan pekmez toprağı ve bağlı tortular dibe çökmek; durulmak. [DS]

kesim[1]**,** [kes-mek > kes-im كسم] *is.* **1.** Kesmek eylemi. **2.** Kendine özgü kesme biçimi; kesiliş şekli. **3.** Terzinin belli bir ölçü ve modele göre kumaşa biçim vermesi işlemi; fason. **4.** Modaya uygun giyim; moda. **5.** *{ağız}* Beden yapısı; cüsse; kılık. [DS] 🗗 **kesim evi,** *Dikilecek elbiselerin kesiminin yapıldığı yer veya moda evi.*

kesim[2]**,** [kes-mek > kes-im] *is.* Bir hayvanı etinden yararlanmak için kesme işi; boğazlama; kasaplık etme. 🗗 **kesim evi,** *Kasaplık hayvanların kesilip temizlendiği yer; mezbaha; kanara.*

kesim[3]**,** [kes-mek > kes-im] *is.* **1.** Sona erme zamanı; kesme vakti. **2.** Bir şeyin en fazla alabileceği miktarı belirtmek için konulmuş işaretli yer. **3.** *{ağız}* Ürün kaldırma zamanı. [DS]

kesim[4]**,** [kes-mek > kes-im] *is.* **1.** Kesilip ayrılmış,

bölünmüş şey. **2.** Bölge; bölüm; taraf; kısım; bölük. **3.** *bsy.* Bir manyetik ortamda bilgi saklama alanlarından her biri. **4.** *bsy.* Birbirinden belli bir ölçüde bağımsız çalışabilen ve bir programı oluşturan yollardan her biri. [DS]

kesim[5], [kes-mek > kes-im] *is.* **1.** Sınırlanmış; ayrılmış şey. **2.** Ekonomik veya toplumsal faaliyetlerin yürütüldüğü alan; sektör, *(1935).* **3.** Toplumun belli nitelikleri ve özellikleri taşıyan bir bölümü.

kesim[6], [kes-mek > kes-im كسم] *{ağız} is.* **1.** Ödenecek miktarı belirleme; pazarlık; alış verişte anlaşma; sözleşme; taahhüt. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** *{eAT} {OsT}* İki taraf arasında kararlaştırılan şey. **3.** Son söz. **4.** Fiyat; eder. **5.** Yazın inek veya koyunun ürününü paylaşmak üzere bakıcıya verme. **6.** Oranlama; tahmin. **7.** Belli ve kesin ücret. [DS] **8.** Bir şeyin gelirine toptan biçilmiş fiyat; kesenek. **9.** İcar. ◻ **kesim akçası,** *{ağız} Mihr-i muaccel.* [DS]|| **kesime kesmek,** *{eAT} {OsT} {ağız} 1. Bir işi belli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak. 2. Takside bağlamak.* [DS] || **kesime vermek,** *1. {eAT} Kiraya vermek; keseneğe vermek; iltizam etmek. 2. Götürü pazarlıkla satmak veya kiraya vermek.*|| **kesime yazmak,** *{eAT} Vergiye bağlamak; belli bir para ödemeye zorlamak.*|| **kesim iş,** *{ağız} Götürü, toptan iş.* [DS]|| **kesim itmek,** *{eAT} Vergiye bağlamak.*|| **kesim kesmek,** *{ağız} 1. {OsT} Bir işi belli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak; sözleşmek. 2. Takside bağlamak. 3. Pazarlıkta anlaşmak. 4. Düğün veya nişan için kız ve erkek aileleri anlaşmak; düğün tarihini belirlemek. 4. {ağız} Söz kesmek.* [DS]

kesim[7], [kes-mek > kes-im كسم] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Biçim; kılık. **2.** Boy bos; cüsse. [DS] ◻ **kesim çalım,** *{ağız} Boy bos; endam.* [DS]

kesim[8], [kes-mek > kes-im] *{ağız} is.* Sel yarıntıları. [DS]

kesim[9], [kes-mek > kes-im] *{ağız} is.* Dört dönümlük toprak alan. [DS]

kesim[10], [kes-mek > kes-im] *{ağız} is.* Birinin yaptıklarını veye söylediklerini alay olsun diye tekrarlamak; onun gibi yapmak veya konuşmak; taklit etmek. ◻ **kesim etmek,** *{ağız} Taklidini yapmak.* [DS]|| **kesim kesmek,** *{ağız} Taklidini yapmak.* [DS]

kesim[11], [kes-mek > kes-im] *{ağız} zf.* Kadar; derece. [DS]

kesimci, [kes-im-ci كسمجى] *is.* **1.** Kesim işini yapan kimse; kesim işiyle uğraşan; kesim işini meslek edinen kimse. **2.** Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alan kimse; kesenekçi; mültezim. **3.** *{OsT}* Bir işi belli bir para karşılığında yapmayı üzerine alan; yüklenici.

kesimhane, [kes-im+ Far. ḫāne كسمخانه] *(kesimha:ne) {OsT} is.* **1.** Hazır giyim sanayiinde kumaşların verilen ölçülere ve kalıplara göre kesildiği atölye. **2.** Kasaplık hayvanların kesilip temizlendiği yer; kesim evi; mezbaha; kanara.

kesimleme, [kes-im-le-me] *is. bsy.* Bir programı, gerektiği zaman çağırmak ve kapatmak üzere birbirinden bağımsız bölümlere ayırma işlemi.

kesimlemek, [kes-im-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir işi yapmazdan önce tahmin ve takdir etmek; kestirmek.

kesimli, [kes-im-li] *sf.* **1.** (Belirtilen özellikte) kesimi olan. **2.** Kararlaştırılmış; kesin hâle getirilmiş; kesin. **3.** Boylu boslu; yakışıklı; biçimli. **4.** (Yaprak için) dilimleri orta damara kadar bölünmüş olan. **5.** *{ağız} is.* Kesin, belli ücret. [DS]

kesimlü, [kesim-lü كسملو] *{eAT} sf.* Kararlaştırılmış; taahhüt edilmiş.

kesimlik, -ği [kes-im-lik] *sf.* **1.** (Kasaplık hayvanlar için) eti için beslenmiş veya ayrılmış olan; kesime elverişli. **2.** (Ağaçlık için) kesilecek olan; kereste veya odun yapmaya elverişli.

kesin, [kes-mek > kes-in] *sf.* **1.** Hiçbir şekilde kuşkuya, duraksamaya yer vermeyecek ve geri dönüşü mümkün olmayacak biçimde olan; kati; maktu, *(1935).* **2.** *zf.* Hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde. ◻ **kesin bilgi,** *fel. Doğruluğundan kuşku duyulmayan bilgi; gerçek bilgi.*|| **kesin depolama alanı,** *Radyoaktif artıkların başka yere taşınmamak üzere kesin olarak depolandığı denetimli alan.*|| **kesin delil,** *huk. Yargıcın mutlak surette karar vermek zorunda olduğu doğru ve gerçek kanıt.*|| **kesin fiyat,** *Miktarında indirim yapılamayacak tek fiyat.*|| **kesin hesap,** *Malî yıl sonunda hazırlanan, o yıla ait gerçekleşen gelir ve giderlerin dökümü.*|| **kesin hesap kanunu,** *Bütçe kanunun ilgili maddelerine göre o malî yıl içinde elde edilmiş gelirlerle yapılmış olan harcamaların uygulamasını belirten kanun.*|| **kesin hüküm,** *huk. Yargıcın vermiş olduğu, aynı olay ile ilgili başka bir mahkemede dava veya yargı işleminin yürütülemeyeceği, bir çekişmenin söz konusu edilemeyeceği hüküm.*|| **kesin olarak,** *Kesin bir biçimde; kesinlikle.*|| **kesin süre,** *huk. Yargıcın açık olarak belirttiği ve herhangi bir şekilde aykırı hareketin mümkün olamayacağı süre.*|| **kesin yemin,** *huk. Bir hukuk davasında eylemin ispatlanması, davanın çözümü için taraflardan birinin önerdiği yemin.*

kesincilik, -ği [kesin-ci-lik] *is. fel.* Ahlak yasasının kesin buyruk olduğunu savunan öğreti.

kesindik, [kes-in-dik كسندك] *{OsT} is.* Kesinti; kesmek sonucu arta kalan.

kesinekes, [kesin-e+kes] *{ağız} is.* Kesinkes. [DS]

kesinetli, [kesin-et-li *(Arapça benzeri üretme)*] *{ağız} sf.* Zorunlu; şart. [DS]

kesinkes, [kesin+kes] *(kesi'nkes) zf.* Son derece kesin olarak; kesinlikle.

kesinleme, [kesin-le-me] *is.* **1.** Kesinlemek eylemi ve durumu. **2.** Kesin olduğunu öne sürme eylemi; kesin olduğu öne sürülen düşünce.

kesinlemek, [kesin-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kesin bir düşünce öne sürmek.

kesinleşme, [kesin-le-ş-me] *is.* **1.** Kesin bir duruma gelme eylemi. **2.** Kesinlik kazanma.

kesinleşmek, [kesin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kesin ve değişmez bir durum almak; kesinlik kazanmak; katileşmek. ◻ **kesinleşmiş karar,** *huk. Kararın bozulması için bir üst makama başvurulamayacak karar.*

kesinleştirme, [kesin-le-ş-tir-me] *is.* Kesin ve değişmez bir durum almasını sağlama; kesinlik kazandırma.

kesinleştirmek, [kesin-le-ş-tir-mek] *is. gçl. f. [-ir]* **1.** Kesin ve değişmez bir durum almasını sağlamak; kesinlik kazandırmak. **2.** Bir kompozisyona son şekli kazandırmak.

kesinlik, -ği [kesin-lik] *is.* **1.** Kesin olan şeyin durumu; kesin olma durumu; katiyet. **2.** *fel.* Düşüncenin bir gerçeği kavraması ve kabullenmesi.

kesinlikle, [kesin-lik-le] *zf.* Kesin bir biçimde; kesin olarak; mutlak surette; mutlaka; her hâlde; katiyetle.

kesinme, [kes-in-me] *is.* Kendisi için bir şey kesme.

kesinmek, [kes-mek > kes-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Kendisi için bir şey kesmek veya kestirmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Kendisi için elbise kestirtmek; elbise dikinmek. [DS]

kesinsiz, [kesin-siz] *sf.* Kesin olmayan; kesinliği bulunmayan.

kesinsizlik, -ği [kesin-siz-lik] *is.* Kesin olmama durumu; kesin olmayan şeyin durumu.

kesinti, [kes-mek > kes-in-ti كسنتى] *is.* **1.** Kesilen, yontulan bir şeyden çıkan küçük parçalar; kırpıntı; yonga. **2.** Ücret ve başka türlü ödemelerde herhangi bir sebeple kesilen miktar; tenkis. **3.** İşin veya bir çalışmanın geçici bir süre için durması; kesilme; durma; aksama; inkıta; fasıla. **4.** Taklit; alay. **5.** *{ağız}* Kesilmiş süt. [DS] ◻ **kesintiye almak,** *{ağız} Biri ile gizli gizli alay etmek; eğlenceye almak; alaya almak; taklit etmek.* [DS]|| **kesintiye uğramak,** *Bir zaman için durmak; sekteye uğramak.*

kesintili, [kes-in-ti-li] *sf.* Kesintisi olan; kesinti yapılmış olan.

kesintisiz, [kes-in-ti-siz] *sf.* **1.** Kesintisi olmayan. **2.** Aralıksız; sürekli olan; kesintiye uğramamış olan. **3.** (Ücret, para vb. için) kesinti yapılmamış olan; tamamı verilen. **4.** *zf.* Kesinti yapılmamış olarak. **5.** *zf.* Sürekli olarak; devamlı; aralıksız.

kesir[1], [Ar. kesret > kesīr كثير] *(kesi:r) sf.* **1.** Çok olan; çok bulunan. **2.** Çok defa olan; kısa aralıklarla olan; sık sık. **3.** Türü çok olan; çeşitli. ◻ **kesîrü'l-adlâ,** *{OsT} mat. Çokgen.*|| **kesîrü'l-ahbāb,** *{OsT} Dostu çok olan.*|| **kesîrü'l-eşkâl,** *{OsT} mat. Çok şekilli.*|| **kesîrü'l-evlâd,** *{OsT} Çocuğu çok olan.*|| **kesîrü'l-ezhār,** *{OsT} Çiçekleri çok olan.*|| **kesîrü'l-hücre,** *{OsT} bot. Çok hücreli.*|| **kesîrü'l-iyāl,** *{OsT} Geçindirmek zorunda olduğu ailesi kalabalık olan.*|| **kesîrü'l-kalîl,** *{OsT} Az ve çok.*|| **kesîrü'l-māl,** *{OsT} Malı çok olan.*|| **kesîrü'l-ma'nā,** *{OsT} dbl. Çok anlamlı.*|| **kesîrü'l-vuku',** *{OsT} Çok ve sık oluşan.*|| **kesîrü'l-vücüh,** *{OsT} mat. Çok yüzeyli cisim.*|| **kesîrü'n-nevāl,** *{OsT} Çok iyiliksever.*|| **kesîrü'z-zarār,** *{OsT} Zararı çok olan.*

kesir[2], [Ar. kesīr كسير] *(kesi:r) {OsT} sf.* Kırılmış.

kesir[3], **-sri** [Ar. kesr *(kırma)* كسر] *{OsT} is.* **1.** *is. mat.* Eşit olarak bölünmüş bir birimin bir veya daha çok parçasını ifade eden miktar. **2.** Kırma; paralama; parçalama. ◻ **kesir ölçek,** *Harita ve planlarda payı 1 rakamı ile gösterilen kesirli ölçekler.*

kesiren, [Ar. kesret > kesīr > kesīren كثيراً] *(kesi:'ren) {OsT} zf.* Çok kere; sık sık; çoğunlukla.

kesirli, [kesir-li] *sf.* Bir kesir biçiminde olan; tam sayı ile ifade edilemeyen; kesir bulunduran. ◻ **kesirli sayı,** Bir birim ile, bu birimin eşit olarak bölünmüş parçalarından bir veya birkaçını alarak elde edilen büyüklüğün birleşik şekilde ifadesi olan sayı.

kesirsiz, [kesir-siz] *sf.* **1.** Kesri bulunmayan. **2.** Kesir niteliğinde olmayan.

kesisiyle, [kesi-s-i-y-le] *{ağız} zf.* Ölçülü olarak. [DS]

kesiş, [kes-mek > kes-iş] *is.* Kesmek eylemi veya biçimi.

kesişen, [kes-mek > kes-iş-mek > kes-iş-en] *sf.* (Yüzey, çizgi, süs, yol, ırmak vb. için) birbirini kesip geçen.

kesişim, [kesiş-mek > kes-iş-im] *is.* **1.** Birbirini kesmek eylemi. **2.** *mat.* Ortak elemanları bulunma durumu.

kesişme, [kes-iş-me] *is.* **1.** Birbirini kesmek eylemi. **2.** *mat.* Doğru ve yüzeylerin bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşması.

kesişmek, [kes-mek > kes-iş-mek كسشمك] *işteş. f. [-ir]* **1.** Birbirini kesmek. *{eT} (aym)* **2.** *{eT}* Birlikte kesmek. [DLT] **3.** (Bir alış veriş için) alıcı ile satıcı, fiyatta anlaşıp uyuşmak; pazarlıkta anlaşmak; bir sonuca varmak. *{eT} {OsT} {ağız} (aym)* [EUTS] [DS] **4.** *argo.* (Kadın ve erkek için) birbirlerine duydukları ilgiyi bakışlarıyla ifade edip anlaşmak. **5.** *mat.* (Doğru ve yüzeyler için) bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşmak. **6.** *{eT}* Kavga etmek.

kesiştirme, [kes-iş-tir-me] *is.* Kesişmelerine sağlamak eylemi.

kesiştirmek, [kes-mek > kes-iş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kesişmelerini sağlamak; birbirini kestirmek.

kesit[1], [kes-mek > kes-it] *is.* **1.** Bir şeyi inceleyebilmek için enlemesine yapılan kesme işleminde ortaya çıkan görünüm, *(1937).* **2.** Kesilmek suretiyle alınmış parça. **3.** Bir düzleme göre kesilmiş kabul edilen şeyin görüntüsü. **4.** Toplumun belli özelliklerini yansıtan bir bölümü. **5.** Herhangi bir tarihî veya toplumsal olayda ayırıcı özellikler taşıyan süreç. **6.** *biy.* Canlıların yapısından, mikroskop altında incelenmek üzere alınmış ince bir parça. **7.** *mim.* Bir yapının düşey bir düzlem boyunca kesildiği varsayılarak çizilen ölçekli izdüşümü; makta. **8.** Petrolün damıtımı sırasında belli iki sıcaklık arasında elde edilen ürün. **9.** *mat.* Bir şeklin aynı zamanda kendisini kesen şekle de ait olan parçası.

kesit[2], [kes-mek > kes-it] *{ağız} sf.* **1.** Öksüz; kimsesiz. [DS] **2.** Zavallı; boynu bükük. [DD]

kesit[3], [kes-mek > kes-it] *{ağız} is.* Kısa yol; kestirme. [DS]

kesit[4], [kes-mek > kes-it] *{ağız} is.* Kalker. [DS]

kesitdeya, [kes-mek + ét-mek > kes+ét+diye] *{ağız} zf.* (Bir işe başlamak, davranmak, kalkmak vb. için) birdenbire. [DS]

kesitleme, [kes-it-le-me] *is.* **1.** Bir binanın içini gösteren resim; grafik; çizge. **2.** *fiz.* Bir elektronik devre grafiğinin dallarından bir bölümünü içine alan küme.

kesitmek, [kes-i + ét-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Birisini yermek; kötülemek. [DS]

kesiyh, [kes-ik / kesiyḫ] *{ağız} is.* Akraba. [DS]

keska, [? keska] *{ağız} is.* İnce bulgur ve undan yapılan bir yemek. [DS]

keskel[1], [kes+gel] *{ağız} is.* En kısa yol; kestirme yol. [DS]

keskel[2], [kes-ki-l ?] *{ağız} sf.* Keskin ve sivri uçlu. [DS]

keskeldek, -ği [kes+keldek] *{ağız} is.* Kesilen ağacın işe yaramayan kısmı. [DS]

keskelle, [kes+kelle] *{ağız} is.* Birdirbir oyunu. [DS]

kesken[1], [kesken] *is.* Dokuma tezgâhlarında gücülerle gücü çerçevelerinin bağlı bulunduğu, ortasından tezgâhın çatısına asılı, pedala basıldığında bir tarafı eğilir, diğer tarafı kalkarken gücü çerçevelerini çekerek ağızlığın açılmasını sağlayan, terazi kolu biçimindeki ağaç parçaları.

kesken[2], [kes-ken / kes-egen] *{ağız} is.* Danaburnu. [DS]

kesken[3], [kes-kin] *{ağız} sf.* Keskin. [DS]

keskencelik, -ği [kes-ke-n-ce-lik] *{ağız} is.* → keskenek. [DS]

keskenek, -ği [kes-ke-n-ek] *{ağız} is.* **1.** Hız. **2.** Dikkat. [DS]

keskenme, [kes-ke-n-me] *is.* Elle vuracakmış gibi yapma.

keskenmek, [kes-ke-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Elle veya bir şeyle vuracakmış gibi yapmak; vurmaya davranmak. [DS]

keskes[1], [Far. nā-kes => nekes / keskes] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

keskes[2], [kes-ke-s ?] *{ağız} is.* İki karşı düşünce arasında kalan kimse. [DS]

keskılıç, -cı [kes+kılıç] *{ağız} is.* Baklava. [DS]

keski[1], [kes-kü > kes-ki] *is.* **1.** Herhangi bir şeyi kesmeye yarayan ucu keskin araç. **2.** Ağaç dallarını kesmekte kullanılan küçük balta; el baltası. **3.** Demircilerin çubuk demirleri kesmekte kullandıkları kama biçimindeki alet. **4.** Ağaç, demir, taş vb. yontmakta kullanılan ucu keskin çelik alet. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** Pulluğun önüne takılan, toprağı yarıp açmaya yarayan disk veya bıçak şeklindeki parça. **6.** *{ağız}* Bıçak; kama. [DS] **7.** *{ağız}* Sabanın çamurunu ve otlarını temizlemeye yarayan araç. [DS] **8.** *{ağız}* Ayakkabıcıların kullandıkları yassı uçlu bir tür bıçak; falçete. [DS] 🗗 **keski çekici,** *{ağız} Bakırcıların kullandığı bir araç.* [DS]

keski[2], [kes-ki] *{ağız} is.* Son çocuk. [DS]

keskiç[1], **-ci** [kes-mek > kes-kiç] *{ağız} is.* **1.** Falçete. **2.** Ekmek çevirmekte kullanılan araç; eyseran. [DS]

keskiç[2], **-ci** [kes-kiç] *{ağız} is.* Üçgen ya da dörtgen şeklinde yapılan tandır ekmeği. [DS]

keskilemek, Ufalamak; küçük parçalara bölmek; ufaltmak; [Gabain]. [EUTS]

keskin, [kes-kin] *sf.* **1.** Kesme işini iyi yapan; iyi kesici. **2.** Etkisi çok güçlü olan; sert; kuvvetli. **3.** Görevini çok iyi yerine getiren; işini çok iyi yapan. **4.** Çok hareketli; çevik. **5.** (Ses için) kulak tırmalayıcı; tiz. **6.** Ayrıntılara çok dikkat eden. **7.** Bir akımın veya görüşün sert taraftarı; katı yandaş. **8.** (Anlatım için) çok sert; acımasız. **9.** *argo.* Cinsi sapık erkek; oğlancı. **10.** *{ağız}* Azgın. [DS] 🗗 **keskin dönemeç,** *Karayolundaki eğriliği fazla olan dönemeç; keskin viraj.*|| **keskin nişancı,** *Attığını hedefe isabet ettiren nişancı.*|| **keskin yazı,** *Kurallara uygun, okunaklı yazı.*|| **keskin zekâ,** *Çok çabuk kavrayan; çok zeki olan.*

keskinler, [kes-kin-ler] *is.* İmparatorluk döneminde binicilikte başarı gösterenlere verilen ad.

keskinleşme, [keskin-le-ş-me] *is.* Keskin duruma gelmek eylemi.

keskinleşmek, [keskin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Keskin duruma gelmek. **2.** (Soyut şeyler için) etkisi ve gücü artmak; belirgin hâle gelmek.

keskinleştirme, [keskin-le-ş-tir-me] *is.* Keskin duruma getirmek eylemi; keskinliğini sağlama.

keskinleştirmek, [keskin-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Keskin duruma getirmek; keskinliğini sağlamak.

keskinletme, [keskin-le-t-me] *is.* Keskinletmek eylemi.

keskinletmek, [keskin-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Keskin duruma getirmek; kesiciliğini arttırmak.

keskinlik, -ği [keskin-lik] *is.* **1.** Keskin olma durumu. **2.** Keskin olan şeyin niteliği.

keskinmek, [kes-(i)k-in-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Çentmek. [DS]

kesküç, [kes-küç] *{ağız} is.* Fare. [DS]

keskün, [kes-mek > kes-kün كسكون] *{eAT} sf.* Keskin.

keslan, [Ar. keslān كسلان] *(keslâ:n) is.* (Kişi için) tembel; uyuşuk; gevşek.

keslemek[1], [*eT.* kes > kes-lē-mek] *(kesle:mek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eT}* Kesekle kovmak. [DLT] **2.** *{ağız}* (Hayvanlar için) samanın irisini yiyemeyip ayırmak; kes yapmak. [DS] **3.** *{ağız}* (Kişi için) yemeği isteksizce, seçerek yemek. [DS]

keslemek[2], [kes-mek > kes-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir işi yarıda kesmek; işi yarım bırakmak. [DS]

keslik, -ği [kes-lik] *{ağız} is.* **1.** Harman kaldırıldıktan sonra geriye kalan saman ve taş toprak karışımı taneler. **2.** Saman, sap konulan yer. [DS]

keslinçü, [keslin-mek > keslin-çü ?] *{eT} is.* Sarı kertenkele. [DLT]

keslinmek, [kes-mek > kes-il-mek > kes(i)l-in-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kesilmek. [DLT]

keslişmek, [kes-mek > kes-il-mek > kes(i)l-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Kesilip ayrılmak. [DLT]

kesman[1], [? kesman] *{ağız} is.* Fırsat. [DS]

kesman[2], [? kesman] *{ağız} is.* Doğrultu; hiza; sıra. [DS] 🗗 **kesman yer,** *{ağız} Kuytu yer.* [DS]

kesme[1], [kes-me كسمه] *is.* **1.** Kesici aletlerle kesip parçalara ayırmak işi; kesmek eylemi. *{eT} (aynı)* **2.** *{eT}* Kesilmiş parça. **3.** *{eT} {OsT}* Enli ok temreni. [DLT] **4.** *{eAT} {OsT}* Temrenli büyük ok. **5.** *{eT}* Kıyma yemeği. [EUTS] **6.** *{eT} {ağız}* Alındaki saçlar; kâkül; zülüf; perçem. [DLT] [KB] [DS] **7.** At eyerinin üstüne örtülen örtü; gaşiye. **8.** *{OsT}* Eskiden, savaşlarda ata giydirilen bir tür zırh. **9.** Teneke, sac vb. metal levhaları kesmekte kullanılan özel makas. **10.** Lokum. **11.** *ed.* Bir cümleyi gerisi anlaşılacak biçimde yarım bırakma sanatı. **12.** Örgü işlerinde iki ilmeği tek ilmek durumuna getirerek ilmek sayısını azaltma veya bitirme. **13.** *mat.* İki doğru parçası ile bir eğri tarafından sınırlanan düzlemsel yüzey parçası. **14.** Oyun kâğıtlarını karıştırdıktan sonra diğer oyuncu tarafından herhangi bir yerinden ayırarak altta kalan kısmı üste koyma işlemi. **15.** *sin.* İki ayrı çekimin kurguda birbirini izlemesinden doğan durum. **16.** Teniste topun hızını azaltmak amacıyla yukarıdan aşağı doğru vurularak topa müdahale etme. **17.** Marangozluk ve soğuk metal işçiliğinde, istenilen biçimi verebilmek için malzemeyi biçme, doğrama işleri. **18.** Kömür tabakaları arasında yaprak biçiminde oluşmuş taşlar. **19.** *{ağız}* Cam; billûr. [DS] **20.** *{ağız}* Kesim; bölük. [DS] **21.** *{ağız}* Kerpiç. [DS] **22.** *{ağız}* İnce şerit hâlinde kırpılmış hamur. [EG] **23.** *sf.* Kesilerek yapılmış olan. **24.** Küp biçiminde veya köşeli olarak kesilmiş olan. **25.** Kesin ve değişmez; maktu. 🗗 **kesme almak,** *argo. Birinin yanağını işaret ve orta parmak arasında hafifçe sıkıp bırakmak suretiyle yapılan sevgi gösterisi; makas almak.* || **kesme aş,** *{eT} Kıyma yemeği.* [Gabain] || **kesme aşı,** *{ağız} Kesilmiş hamurdan yapılan çorba.* [DS] || **kesme cam,** *Yüzeyi taşla tıraş edilmek suretiyle şekillendirilmiş cam.* || **kesme çorbası,** *{ağız}* → kesme aşı. [DS] || **kesme ev,** *{OsT} Dağ eteklerinde, kayadan oyularak yapılmış in, mağara.* || **kesme haritası,** *biy. DNA kesme enzimi ile kesme yerlerini gösteren düz hat biçimindeki DNA dizisi.* || **kesme imi,** *Özel isimlere getirilen ekleri, iki kelimenin birleşmesi sırasında düşen sesi veya bazı yabancı kelimelerin kesintili okunacağını belirtmek için kullanılan işaret; kesme işareti, (').* || **kesme işareti,** → kesme imi. || **kesme kanak,** *{ağız} Kökünden sakız çıkarılan bir bitki.* [DS] || **kesme kaya,** *Büyük bir basınç altında kalarak sertleşmiş, kolayca parçalanabilen toprak parçası; çürük kaya.* || **kesme kuyu,** *{OsT} Kaya veya sert toprağı kazmak suretiyle açılmış kuyu.* || **kesme süs,** *Yazma kitapların ciltleri üzerine çepeçevre yapılan motiflere verilen ad.* || **kesme şeker,** *Çay, kahve gibi içeceklerle kullanılan dikdörtgen prizma veya küp biçiminde olan şeker; küp şeker.* || **kesme taş,** *Yontulmuş yapı taşı.* || **kesme yazı,** *Bir tür süslü yazı.* || **kesme yeri,** *biy. DNA üzerinde, belli bir DNA kesme enziminin kestiği belli bir dizinin bulunduğu yer.*

kesme[2], [kes-mek > kes-me] *{ağız} is.* Tavla ya da kâğıt oyunlarında kazanana verilen şeker, lokum vb. şeyler. [DS]

kesme[3], [kes-mek > kes-me] *{ağız} is.* **1.** Yumuşak, işlenebilir taş. **2.** Kumlu, sert toprak. [DS] 🗗 **kesme toprak,** *{ağız} Kumlu toprak.* [DS]

kesme[4], [kes-mek > kes-me] *{ağız} is.* **1.** Pestil. **2.** Pekmez ve nişasta ile yapılan bir yiyecek. [DS]

kesme[5], [kes-mek > kesme] *{ağız} is.* **1.** Bir tür pırnal ağacı. **2.** Bir tür dikensiz keven. **3.** Kışın hayvanlara yedirmek için kesilen katran ağacı dalı. [DS]

kesme[6], [kes-mek > kes-me] *{ağız} is.* Domuz, ayı, kurt avında kullanılan kurşun çubuklardan keski yardımı ile koparılmış saçma parçaları. [DS]

kesmece, [kes-me-ce] *sf.* **1.** (Kavun, karpuz vb. için) kesip müşteriye beğendirilerek satılan. **2.** *zf.* Kesip bakılarak, beğenmek şartıyla. **3.** Hiçbir ayrım gözetmeksizin, hepsine toptan bir fiyat biçerek. **4.** *{ağız} is.* Dut veya üzümden yapılan bir tür kuru tatlı; kalın pestil. [DS]

kesmek[1], [kes-mek] *gçl. f. [-er]* **1.** Kesici aletlerle kesip parçalara ayırmak. *{eT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [DLT] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] **2.** *tıp.* Hasta bir organı keserek çıkarıp almak. **3.** Keskin bir araçla kaza sonucu elini vb. yerini yarmak, sıyırmak. **4.** (Hayvan için) başını gövdesinden kesici bir araçla ayırmak. **5.** Keskin bir aletle parçalamak su-

retiyle cinayet işlemek. **6.** Örgü işlerinde iki ilmeği tek ilmek durumuna getirerek ilmek sayısını azaltmak veya bitirmek. **7.** Akışı, geçişi önlemek; durdurmak. **8.** (Yağmur, kar, rüzgâr vb. için) dindirmek. **9.** (Toplantı, konuşma, iş, öğrenim vb. için) durdurmak, son vermek; bitirmek; ara vermek. **10.** (Para, mal vb.) verilmesi gereken miktarda değil de bir kısmını alıkoyarak vermek. **11.** Önceden verilmekte devam eden bir şeyi vermeyi durdurmak; vermemek; bir şeyden yoksun bırakmak. **12.** (Hız vb. için) azaltmak; yavaşlatmak. **13.** Oyun kâğıtlarını karıştırdıktan sonra diğer oyuncu tarafından herhangi bir yerinden ayırarak altta kalan kısmı üste koymak. **14.** Teniste topun hızını azaltmak amacıyla yukarıdan aşağı doğru topa vurmak. **15.** (Saç, tırnak vb. için) ucundan bir kısmını kesici aletle almak. **16.** (Film, konuşma vb. için) uygun görülmeyen ve amaca ters düşen bir kısmını çıkararak vermek, yayınlamak. **17.** (Yol, çizgi vb. için) bir noktada birleşmek; biri diğerini bölmek; ayırmak. **18.** (Telefon, televizyon, radyo vb. için) görüşmeyi, akımı veya yayını durdurmak; kapatmak. **19.** Bir anahtar yardımıyla elektrik akımını durdurmak. **20.** İlişkiye son vermek; bağlantıyı kaldırmak. **21.** Ortadan kaldırmak; yok etmek. **22.** (Ağrı, acı, susuzluk vb. için) gidermek; dindirmek. **23.** (Bilet, makbuz vb. için) ilgili yerleri doldurup vermek; dip koçanından koparark ilgiliye vermek. **24.** *spor.* Bir hamleyi, bir akını karşılamak; durdurmak. **25.** Rakibin hareket serbestliğini engellemek. **26.** Elbiselik kumaşı vücut ölçülerine veya belirtilen kalıba göre dikişe hazırlamak; biçmek. **27.** *argo.* Birinin parasını almak; para koparmak. **28.** *argo.* Bir kadına veya kıza ilgi duyduğunu belli etmek için açıkça bakmak. **29.** Konuşmaya son vermek; susmak. **30.** (Para için) basmak; sikke basmak. **31.** Bir aracın kesiciliği belirtilen nitelikte olmak. **32.** *{eT}* (Yapılmakta olan iş için) yarıda bırakmak. **33.** *{eT}* Tayin etmek; koymak. [EUTS] ☞ **kesip atmak,** *Düşünmeden bir yargıya varmak.*|| **kesip biçmek,** *1. Düşünmeden konuşmak; ağzına geleni söylemek. 2. Korkutarak yıldırmaya çalışmak; zorbalıkla yürütmek.*|| **kesmelü olmak,** *{eAT} Koparmak istemek.*|| **kestiği tırnak olamamak,** *Söz konusu edilen bir kimsenin yanında hiç değeri olmamak.*|| **kestirip atmak,** *Uzun uzadıya düşünmeden aklına gelen ilk şekliyle bir yargıya varmak.*

kesmek[2], [kes-mek كسمك] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** *{OsT}* Pazarlık etmek; değer biçmek; bir değer üzerinde uyuşmak. [DS] **2.** Anlaşmak; kararlaştırmak; karşılıklı söz vermek. **3.** *{eAT} {OsT}* Kesin bir sonuca bağlamak. ☞ **kes ayak,** *{ağız} (Pazarlık için) toptan; götürü.* [DS]|| **kesip atmak,** *1. Kesin şekilde çözümlemek. 2. Bitirmek.*|| **kesü biçü etmek,** *{eAT} Pazarlık edip anlaşmak.*|| **kesü kesmek,** *{eAT} Bir işi belirli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak.*

kesmek[3], [kes-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Birini kötülemek; yermek; zemmetmek; aleyhinde bulunmak. [DS]

kesmek[4], [kes-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Birinin taklidini yapmak; taklit yaparak eğlenceye almak; öykünmek. [DS]

kesmek[5], [kes-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Birisinin yanağını okşamak. [DS]

kesmek[6], [kes-mek كسمك] *gçl. f. [-er]* **1.** *{eAT} {OsT}* Ayırmak; uzaklaştırmak; koparmak. **2.** *{ağız}* Çocuğu memeden ayırmak. [DS]

kesmek[7], [kes-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Bir şeyin özelliği değişmek. **2.** (Süt, ayran vb. için) bozulmak. **3.** (Yayıkta dövülen ayran için) yağ tutmaya başlamak. [DS]

kesmek[8], [kes-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Yalan söylemek; palavra atmak; abartmak; uydurmak. [DS]

kesmelenmek, [kes-me > kes-me-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Zülüflenmek. [DLT]

kesmelig, [kes-me > kes-me-lig] *{eT} sf.* (Yenilecek et için) kesilmiş; kesmeli. [EUTS]

kesmelik, -ği [kes-me-lik كسمه لك] *is.* **1.** *{ağız}* Kesme taş çıkarılan ocak; taş ocağı. [DS] **2.** Yumuşak kaya hâline gelmiş bulunan toprak tabakası. **3.** Tahta kilit. **4.** *{OsT}* Konut olarak dağ yamaçlarının eteklerinde meydana getirilen mağara.

kesmen, [kes-men] *{ağız} is.* **1.** Kestirme yol. **2.** Bir ev büyüklüğünde olan kaya. [DS]

kesmene, [kes-men-e ?] *{ağız} is.* Taklit. [DS]

kesmenmek, [kes-men-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir kimseyi vuracakmış gibi yaparak sakındırmak. [DS]

kesmenti, [kes-men-ti ?] *{ağız} is.* **1.** Kesilmiş ağaç parçası; iri sopa. **2.** Kesilmiş odun parçaları [DS]

kesmig, [kes-mik] *{ağız} is.* İri saman. [DS]

kesmik[1], **-ği** [kes-mik / kesmük] *is.* Kesilmiş sütün katılaşarak peynirleşmiş kısmı; çökelek.

kesmik[2], **-ği** [kes-mik كسمك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** İri saman. **2.** Dövülmüş ot, hayvan yemi. [DS] **3.** *{eAT} {OsT}* Harmanda toprağa karışmış saman, tane ve başaktan meydana gelen artık; harman sonu. [DD] **4.** Taş gibi olmuş toprak parçası; kesek; kesme. **5.** *{OsT}* Ağaçtan yapılmış köpek tasması; tok.

kesmik[3], **-ği** [kes-mik] *{ağız} is.* Tavuğun son yumurtası. [DS]

kesmikli, [kes-mik-li] *sf.* İçinde kesmik bulunan.

kesmük[1], **-ğü** [kes-mik كسموك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Başaklı iri saman. **2.** Mısır koçanı. **3.** Meyvelerin yenilmeyen iç kısımları. **4.** Sigara artığı; izmarit. [DS]

kesmük[2], **-ğü** [kes-mik] *{ağız} is.* Kesilmiş süt. [DS]

kesmüntü, [kes-mü-ntü ?] *{ağız} is.* Meyvelerin yenilmeyen iç kısımları. [DS]

kesnik, -ği [kes-(i)n-ik] *{ağız} is.* Kesilmiş süt. [DS]

keson, [Fr. caisson] *is.* **1.** Büyük kasa. **2.** Çekmeceli komodin.

kespara, [kes+Far. pāre] *{ağız} is.* **1.** Kurşundan keserek yapılan saçma. **2.** Önem verilmeden yapılan iş. [DS]

kesr, [Ar. kesr كسر] *is.* **1.** Kırma; kırılma; paralanma. **2.** Bozma. **3.** *dbl.* Arap dilbilgisine göre bir harfin *esreli* yani i'li okunması. **4.** *mat.* Kesir. ◻ **kesr-i ādî,** *{OsT} mat. Bayağı kesir.*|| **kesr-i a'şārî,** *{OsT} mat. Ondalık kesir.*|| **kesr-i a'şārî-i devr-i basît,** *{OsT} mat. Basit devirli ondalık kesir.*|| **kesr-i a'şārî-i devr-i mürekkeb,** *{OsT} mat. Karışık devirli ondalık kesir.*|| **kesr-i a'şārî-i mütenāvib,** *{OsT} mat. Devirli ondalık kesir.*|| **kesr-i basît,** *{OsT} mat. Basit kesir.*|| **kesr-i gayr-i vācib,** *{OsT} mat. Birleşik kesir.*|| **kesr-i hātır,** *{OsT} Hatır kırma.*|| **kesr-i munzam,** *{OsT} Vergiye belirli ölçüde yapılan zam.*|| **kesr-i muzāf,** *{OsT} mat. Birleşik kesir.*|| **kesr-i mürekkeb,** *{OsT} mat. Birleşik kesir.*|| **kesr-i mütevālî,** *{OsT} mat. Zincirleme kesir.*|| **kesr-i müvellid,** *{OsT} mat. Ana kesir.*|| **kesr-i şeref,** *{OsT} Onur kırma.*

kesre[2], [Ar. kesre كسره] *{OsT} is.* Arap alfabesinde yazılmayan *"ı"* ve *"i"* seslerini karşılayan işaret; esre. ◻ **kesre-i hafîfe,** *{OsT} "i" sesi veren hareke.*|| **kesre-i sakîle,** *{OsT} "ı" sesi veren hareke.*

kesre[1], [kē *(arka)* > ké-s-rē / kis-re] *(késre:) zf.* **1.** Sonra; arkada; geride. [İKPÖy.] [ETY] **2.** Batıda. [ETY]

kesret, [Ar. keṣret كثرت] *{OsT}is.* **1.** Çok olma hâli; çokluk; bolluk. **2.** *tasvf.* Tek olan Allah karşısında varlık türlerinin çok ve sayısız oluşu. ◻ **kesret âlemi,** *{OsT} tasvf. Mutasavvıflarca, tek ve bir olan Allah'ın, değişik ve sayısız biçimlerde görünüş alanına çıktığı bu âleme verilen ad; görünüş âlemi; fena âlemi.*|| **kesret-i ilāh mesleği,** *{OsT} fel. Çok tanrıcılık.*|| **kesret-i kelām,** *{OsT} Çok konuşma; söz kalabalığı; sözü fazla uzatma.*|| **kesret-i müvāneset,** *{OsT} Ülfet ve ünsiyet çokluğu.*|| **kesret-i nukūd,** *{OsT} Para çokluğu.*|| **kesret-i tekrār,** *{OsT} Gereksiz tekrar.*| **kesret üzere,** *{OsT} Çok olarak; çokça.*

kesretgâh, [Ar. keṣret + Far. –gāh كثرتگاه] *(kesretgâ:h) {OsT} is. tasvf.* Dünya; kâinat; evren.

kesretiye, [Ar. keṣret > keṣretiyye كثرتيه] *{OsT} is. fel.* **1.** Gerçeğe ulaşılmada birden çok temel ilkenin varlığını kabul eden öğreti; çokçuluk; pluralizm. **2.** Çeşitliliği ve farklılığı savunan ve bunların bir arada bulunması gerektiğini ileri süren görüş.

kesretli, *sf.* Çok kalabalık.

kesrî, [Ar. kesr > kesrī كسرى] *(kesri:) {OsT} sf.* Kesirle ilgili; kesre ait.

kessav, [? kessav] *{ağız} is.* Tandırın ateşini karıştırmak için kullanılan uzun demir. [DS]

kessek, -ği [kes-ek / kes(s)-ek] *{ağız} is.* **1.** Kesek. **2.** Kerpiç. **3.** Kerpiç parçası. **4.** Parça. [DS]

kessik, -ği [kes-ik / kes(s)-ik] *{ağız} sf.* **1.** Kesik. **2.** *is.* Bir tür kadın gömleği. [DS]

kestane, [Yun. kastania] *is. bot.* **1.** Kayıngillerden, kerestesi doğramacılıkta kullanılan, gövdesi dik, kabuğu kırınızımtırak, yaprakları sert, parlak ve dişli, odunu sert, bükülgen ve dayanıklı bir orman ağacı, *(Castanea vulgaris / sativa).* **2.** Bu ağacın kabuklu meyvesi. **3.** *sf.* Açık kahverengi. ◻ **kestane doru,** *At donlarından açık kahverengi olanı.*|| **kestane fişeği,** *Kartondan yapılmış içine konulan patlayıcı madde tutuşturulduğunda pişmiş kestane gibi kesik kesik patlayan şenlik fişeği.*|| **kestane kabağı,** *Tatlısı yapılan dışı boz, içi sarı iri bir kabak türü; helvacı kabağı, (Cucurbita maxima).*|| **kestane karası,** *Eylülün sonlarında esmeye başlayan kuzey rüzgârları.*| **kestane kargası,** *zool. Kargagillerden kahverengi, beyaz, siyah tüylü, kanat tüyleri parlak mavi, hemen her şeyi yiyen iri ve ötücü bir orman kuşu; saksağan; alakarga, (Garrulus glandarius).*|| **kestane kebabı,** *Doğrudan ateşte pişirilmiş kestane.*| **kestane palamudu,** *Palamut balığının küçüğü.*|| **kestane rengi,** *Açık kahverengi.*|| **kestane suyu gibi,** *Kahvesi çok az veya suyu fazla kahve.*|| **kestane şekeri,** *Kestaneyi şeker şerbeti içinde kaynatarak elde edilen şekerleme.*

kestaneci, [kestane-ci] *is.* Kestane kebabı yapan ve satan kimse.

kestanecik, -ği [kestane-cik] *is.* **1.** Erkeklerde sidik yolunun arkasında bulunan, görünüşü kestaneye benzeyen bir bez; prostat. **2.** Birer boynuzsu yapı taşıyan atın gelişememiş iç parmakları.

kestanelik, -ği [kestane-lik] *is.* Kestane ağaçlarının çokça bulunduğu yer.

kestek[1], **-ği** [? kestek] *{ağız} is.* Kısa boylu adam. [DS]

kestek[2], **-ği** [? kestek] *{ağız} is.* **1.** Kesilen ağacın toprakta kalan kökü. **2.** Bir metreden kısa kesilmiş odun. [DS]

kestek[3], **-ği** [? kestek] *{ağız} is.* Kerpiç. [DS]

kesteklemek, [kestek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parçalamak. [DS]

kestekli, [ketek-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) el, ayak, kol vb. organı kesilmiş; organı eksik. [DS]

kestel[1], [? kestel] *{ağız} is.* **1.** Dokumada çözgü ipliği. **2.** Halı, kilim dokunan bükülmüş yün iplik. **3.** Kınnap; kıl sicim. **4.** Dokuma tezgâhında hemen kullanılmak üzere hazır olan iplik yumağı; iplik turası. [DS] **5.** Kumaş dokunup kesildikten sonra geri kalan ipler. **6.** Barut. [DD] ◻ **kestel ipi,** *{ağız} Kınnap.* [DS]

kestel[2], [? kestel] *{ağız} is.* **1.** Tazı ile köpeğin bir-

leşmesinden doğan bir cins köpek. **2.** Soyu bozuk. [DS]

kestel[3], [? kestel] *{ağız} is.* Ağaç parçası. [DS]

kestem, [Toh. kestwer *(gece)*] *{eT} is.* Geceleyin davetsiz gelen adamlara verilen içki ziyafeti. [DLT]

kesten[1], [kes-ten] *{ağız} is.* Çamurdan yapılan kerpiç. [DS]

kesten[2], [kestel] *{ağız} is.* Çözgü ipi. [DS]

kesten[3], [kesten] *{ağız} sf.* Güzel; alımlı. [DS]

kestene, [Yun. kastano كستنه] *{OsT} {ağız} is.* Kestane. [DS]

kestenkele, [? kesten+kele] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kester, [Toh. kester] *{eT} is.* Saksı. [DLT]

kestere, [? kestere] *is.* **1.** *bot.* Ballıbabagillerden, sapı oldukça tüylü, çiçekleri firfiri veya sarı renkli, kökü yenen ve halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık bir bitki, *(Betonica officinalis).* **2.** Gevenden çıkarılan bir tür zamk; kitre.

kestil[1], [kestil] *{ağız} sf.* Melez; karışık. [DS]

kestil[2], [kestil] *{ağız} is.* **1.** Çözgü ipliği. [DS] **2.** Bükülmüş yün ipliği. [DD]

kestir, [kes-tir] *{ağız} sf.* Yaman. [DS]

kestirilme, [kes-tir-il-me] *is.* Kestirmek eylemi yapılma durumu.

kestirilmek, [kes-tir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Kestirmek eylemi yapılmak.

kestirim[1], [kes-tir-im] *{ağız} is.* Kısa yol. [DS]

kestirim[2], [kes-tir-im] *is.* Gerçeğe yakın bir yargıda bulunma; kestirmek eylemi; tahmin.

kestirme[1], [kes-tir-me] *is.* **1.** Kestirmek eylemi; kısaltma; kesme. **2.** Tahminde bulunma. **3.** Amacı daha kısa olarak anlatma. **4.** Uyuklama; şekerleme. **5.** *sf.* Tereddüde yer vermeyen; kesin ve çabuk. **6.** *zf.* Kısaca; özet olarak. **7.** *zf.* Kısa yoldan. 🗗 **kestirme cevap,** *Kısa ve kesin cevap.*

kestirme[2], [kes-tir-me] *is.* Daha kısa yol; alışılanın dışında daha kısa yol; kese.

kestirme[3], [kes-tir-me] *{ağız} is.* **1.** Bir taşım kaynamış şıradan yapılan pekmez. **2.** Koyu şurupların şekerlenmesini önlemek için limon katılarak yapılan kaynatma işlemi; bu şekilde hazırlanmış şurup. **3.** Çorba, paça, köfte vb. yemekleri terbiyelemek için kullanılan çırpılmış limon ve yumurta karışımı. [DS] **4.** Pekmez yapılacak şıraya toprak koyma. **5.** Sütü kesik hâle getirme. **6.** Limon ve yumurta ile yemeği terbiye etme.

kestirme[4], [kes-tir-me] *{ağız} is.* Büyük kazan. [DS]

kestirmece, [kes-tir-me-ce] *sf.* **1.** Kısa yoldan olan; kısaca. **2.** Yaklaşık; tahminî.

kestirmeden, [kes-tir-me-den] *(kesti'rmeden) zf.* **1.** En kısa yoldan; yolu uzatmadan. **2.** En kısa zamanda. **3.** Zahmetsizce. **4.** Sözü fazla uzatmadan 🗗 **kestirmeden gitmek,** *Bir işi en kısa tarafından ele almak.*

kestirmek[1], [kes-mek > kes-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kesmek işini yaptırmak; kesilmesini sağlamak; kesilmesine yol açmak. **2.** Düşünerek gerçeğe yakın bir yargıda bulunmak; tahmin etmek. **3.** *as.* Düşman askerlerinin mevzilendiği yeri bulmaya çalışmak. **4.** (Olumsuz olarak) nasıl davranacağına karar verememek. **5.** Vazgeçirmek; bıraktırmak. **6.** *gçsz. f. mecaz.* Hafif uykuya dalmak; uyuklamak. 🗗 **kestirip atmak,** *Üzerinde uzun uzadıya düşünmeden bir yargıya varmak; kesip atmak.*

kestirmek[2], [kes-mek > kes-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Pekmez kaynatılırken şıraya pekmez toprağı koymak. **2.** Kaynayan şeker şerbetine ya da reçele limon suyu koymak. **3.** Pekmez şırasını kaynattıktan sonra durulmaya bırakmak. [DS] **4.** Sütün peynirleşmesini sağlamak.

kestirmek[3], [kes-tir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Gebe hayvan için) yavrusunu düşürmek. [DS]

kestirmeli, [kes-tir-me-li] *{ağız} is.* Limon ve yumurta ile terbiye edilen yemek. [DS]

kestürmek, [kes-mek > kes-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kestirmek. [DLT]

kestürüm, [kes-tür-üm] *{ağız} is.* Kısa yol. [DS]

kesub, [Ar. kesb > kesūb كسوب] *(kesu:p) {OsT} sf.* Çok kazanan.

kesük[1], [kes-mek > kes-ük] *{eT} sf.* Kesik. [KB]

kesük[2], [kes-mek > kes-ük] *{ağız} is.* **1.** Tulum peyniri. **2.** Kesik süt. [DS]

kesük[3], [kes-mek > kes-ük] *{ağız} is.* Ayakkabı. [DS]

kesüksüz, [kes-ek / kes-ük > kes-ük-süz] *{eT} sf.* Aralıksız.

kesürgü, [kös-ür-mek > kös-ür-gü̃] *{eT} is.* → kösürgü. [DLT]

-keş, [Far. keşiden *(çekmek)* > keş كش] *{OsT} son ek.* Sonuna eklendiği Farsça kelimelere *"çeken"* anlamı katan son ek.

keş[1], [Far. keşiden *(çekmek)* > keş كش] *{OsT} sf.* **1.** Çeken; katlanan. **2.** İlgi uyandıran; çekici. **3.** Çekilen. **4.** *is. argo.* Esrar içen kimse; esrarkeş.

keş[2], [Far. keşk *(yağsız peynir)* > keş كش] *{ağız} is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kış için kurutulan yağsız, tuzlu yoğurt; kuru yoğurt; kurut. **2.** Yağsız süt ya da yoğurttan yapılan peynir. **3.** Tulum peyniri. **4.** Yoğurt ve yarma ile yapılan bir çorba. **5.** Sevilmeyen yemek. [DS] 🗗 **keş etmek,** *argo. Bozmak; utandırmak.*|| **keş kazanı,** *{ağız} İçinde yoğurt ezilen toprak kazan.* [DS]|| **keş oyuğu,** *{ağız} İnsan biçimi verilerek kurutulmuş katı yoğurt.* [DS]|| **keşten gelmek,** *Önem vermemek; aldırış etmemek.*

keş[3], [kēş] *(ké:ş) {eT} is.* Ok kılıfı; okluk; sadak. [ETY]

keş[4], [keş] *{ağız} is.* **1.** Nemli toprak. **2.** Çok sulanmış toprak. [DS] **3.** Patika yol. [EG] 🗗 **keş yatırmak,**

{ağız} Köklenmesi için asma dallarını toprağa uzatarak gömmek. [DS]

keş[5], [keş] *{ağız} is.* Durum. [DS] 🗗 **keşine bakmak,** *{ağız} Bir kimsenin durumuna eğlenerek bakmak.* [DS]‖ **keşine güldürmek,** *{ağız} Durumuna güldürmek.* [DS]‖ **keşine gülmek,** *{ağız} Birinin durumuna gülmek.* [DS]

keş[6], [keş] *{ağız} is.* Gırtlak. [DS]

keş[7], [keş] *{ağız} is.* Göze gelen beyazlık; körlük. [DS] 🗗 **keş kesilmek,** *{ağız} Kör olmak.* [DS]

keş[8], [keş] *{ağız} is.* **1.** Kir; bar. **2.** Ağzın yanlarında biriken kir. [DS]

keş[9], [keş] *{ağız} is.* Sıra; nöbet. [DS]

keş[10], [keş] *{ağız} sf.* **1.** İnatçı. **2.** Dinsiz. **3.** Kötü. **4.** Vurdum duymaz; duygusuz. **5.** (Kişi için) sert, kırıcı ve güçlü. [DS]

keş[11], [Erme. gēš] *{ağız} argo.* Aptal; sersem.

keşakeş, [Far. keş-ā-keş کشاکش] *(keşa:keş) {OsT} is.* **1.** Çekişme; münakaşa. **2.** İki kişinin bir şeyi iki ucundan tutarak kendi taraflarına doğru çekmeleri. **3.** Pehlivanların birbiriyle savaşması. **4.** Tasa; kaygı. **5.** Felaket.

keşan[1], [Far. keşīden > keşān کشان] *(keşa:n) {OsT} sf* **1.** Çeken; çekerek götüren. **2.** *is.* Çekenler; çekiciler. **3.** *{ağız}* Sarp yerden kesilmiş odunları indirmeye yarayan, kalın çatal ağaçtan yapılmış kazık. [DS] **4.** *{ağız}* Çocukların karda kaydıkları küçük kızak. [DS] **5.** Tırmık. [DS] 🗗 **keşān ber keşān,** *{OsT} Zorla çeke çeke sürükleyip götürmek.*‖ **keşān keşān,** *{OsT} Çeke çeke sürükleyip götürerek.*

keşan[2], [keşen / keşan] *{ağız} is.* Bir tür başörtüsü; peştamal. [DS]

keşanlamak, [keşan-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tırmıkla tohumu örtmek. [DS]

keşaverz, Far. keşāverz کشاورز] *(keşa:verz) {OsT} is.* **1.** Ekinci. **2.** Ekinlik; ekin tarlası.

keşdür, [? keşdür کشدر] *is.* Yoğurt çorbası.

keşef, [Far. keşef کشف] *{OsT} is.* **1.** Kaplumbağa. **2.** Kaplumbağa biçiminde, başı yassı ağzı geniş su kabı. **3.** Yengeç burcu.

keşeği, [keşeği] *{ağız} is.* Yaraya sarılan sargıdaki kurumuş iltihap lekeleri. [DS]

keşek[1], **-ği** [keşek] *{ağız} is.* Katı toprak topağı; kesek. [DS]

keşek[2], **-ği** [keşek] *{ağız} is.* İmeceyle yapılan iş. [DS]

keşem, [keş-em] *{ağız} is.* Kış için kurutulmuş, yağsız, tuzsuz yoğurt; keş. [DS]

keşempe, [? keşempe] *{ağız} is.* Bunaltma; sıkıştırma. [DS]

keşen[1], [Far. keşān] *{ağız} is.* **1.** Tırmık. **2.** Sürülen tarladaki iri toprak parçalarını ezmek için çekilen sürgü. [DS]

keşen[2], [Far. keşān] *{ağız} is.* Dert; sıkıntı. [DS]

keşen[3], [keşen / keşan] *{ağız} is.* Peştamal, başörtüsü. [DS]

keşen[4], [keşen] *{ağız} is.* **1.** Donmuş boz renkli toprak. **2.** Kırmızı, özlü, yapışkan toprak. **3.** Badana. [DS]

keşen[5], [keşen] *{ağız} is.* Azmış ve yayılmış yara. [DS]

keşen[6], [keşen] *{ağız} is.* Çeşit; tür. [DS]

keşen[7], [keşen] *{ağız} is.* Su kovası. [DS]

keşen[8], [keşen] *is.* Zincirden yapılma yular veya ayak kösteği.

-keşende, [Far. keşiden *(çekmek)* > -keşende کشنده-] *{OsT} son ek.* **1.** Sonuna eklendiği Farsça kelimelerden *"çekici, çeken"* anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek. **2.** *sf.* Dayanan; tahammüllü.

keşeneş, [? keşeneş] *{ağız} is.* İltihap akıntısı. 🗗 **keşeneş olmak,** *{ağız} Yaranın irini koyulaşmak.* [DS]

keşeniş, [? keşeniş] *{ağız} is.* Kangren. [DS] 🗗 **keşenişe karmak,** *{ağız} 1. (Yara için) kangrene çevirmek. 2. (İş için) uzayıp olmaz duruma gelmek.* [DS]

keşenk, -gi [? keşenk] *{ağız} is.* Özlü ve yapışkan kırmızı toprak. [DS]

keşermek, [keş-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Renk için) güneşten ya da yıkanma sebebi ile açılmak, solmak. **2.** Renk salmak. **3.** Ölmek. [DS]

keşertmek, [keş-er-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Çok dövmek. **2.** Öldürmek. [DS]

keşev, [kaşağu / keşev] *{ağız} is.* Kaşağı. [DS]

keşeve, [keşeve] *{ağız} sf.* Güçsüz. [DS]

keşf, [Ar. keşf کشف] *{OsT} is.* → keşif. 🗗 **keşf-i kerāmet,** *{OsT} Kerametlerin bilinmesi.*‖ **keşf-i nikāb,** *{OsT} Bir şeyin üzerindeki gizliliği kaldırma; açığa vurma; açığa çıkarma.*‖ **keşf-i rāz,** *{OsT} Bir sırrı öğrenme.*‖ **keşf-i uyūb,** *{OsT} Ayıpların ortaya çıkışı.*‖ **keşf-nāme,** *{OsT} Keşif defteri.*‖ **keşfü'z-zünün,** *{OsT} Zannedilen şeylerin ortaya çıkması.*

keşfedilme, [Ar. keşf+T. e(t)-il-me کشف ایدلمه] *{OsT} is.* Keşfedilmek eylemi.

keşfedilmek, [Ar. keşf + T. e(t)-il-mek کشف ایدلمك] *{OsT} edil. f. [-ir]* Keşfetmek eylemi yapılmak.

keşfetme, [Ar. keşf + T. et-me کشف ایتمه] *{OsT} is.* Var olduğu hâlde bilinmeyen bir şeyi bulma.

keşfetmek, [Ar. keşf + T. et-mek کشف ایتمه] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Var olduğu hâlde bilinmeyen bir şeyi bulmak. **2.** Gizliliğe son vermek; bulmak. **3.** Tahmin etmek; sezmek; bilmek. **4.** Meydana çıkarmak; açmak.

keşfettirme, [Ar. keşf + T. et-tir-me کشف ایتدرمه] *{OsT} is.* Keşfedilmesini sağlamak eylemi.

keşfettirmek, [Ar. keşf + T. et-tir-mek كشف ابتدرمك] *{OsT} gçl. f. [-ir]* Keşfedilmesini sağlamak; buldurmak.

keşfî, [Ar. keşf > keşfî كشفى] *(keşfi:) {OsT} sf.* Keşifle ilgili olan; keşfe ilişkin.

keşfiyat, [Ar. keşf > keşfiyyāt كشفيات] *(keşfi:ya:t) {OsT} is.* Keşifle ilgili çalışmalar; buluşla ilgili incelemeler. 🗗 **keşfiyāt-ı fenniye,** *{OsT} Fen ile ilgili buluşlar.*|| **keşfiyāt-ı ilmiye,** *{OsT} Bilimsel buluşlar.*|| **keşfiyāt-ı sınāiye,** *{OsT} Endüstriyel buluşlar.*

keşfiye, [Ar. keşfî > keşfiyye كشفيه] *(keşfi:ye) {OsT} is. isl. fel.* Keşfin de, akıl, vahiy, duyu gibi bilgi edinme yollarından biri olduğunu; insan zihninin keşif yoluyla birtakım gerçeklere ulaşabileceğini; keşfin, aklın anlayış gücünü aşan bir sezgi yeteneğine sahip olduğunu savunan kelamcı bir mezhep.

keşfname, [Ar. keşf + Far. -nāme كشفنامه] *(keşfna:me) {OsT} is.*→ keşifname.

keşgek, -ği [Far. keşkek] *{ağız} is.* **1.** Keşkek. **2.** Dövülmüş buğday ve sütle yapılan bir yemek. [DS]

keşgen, [keç-mek > keç-gen / keşgen] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhında, gücünün geçtiği tarak. **2.** İnce yufka açmakta kullanılan oklava. [DS]

keşgere[1], [Far. destgāre => teskere] *{ağız} is.* Teskere. [DD]

keşgere[2], [Ar. tezkīre => tezkere] *{ağız} is.* Tezkere. [DS]

keşgir, [? keşgir] *{ağız} is.* Sevinç; neşe; zevk. [DS]

keşgür, [? keşgür] *{ağız} is.* Kalbur. [DS]

keşgüre, [Far. destgāre => teskere] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

keşi, [keş / keşi] *{ağız} is.* Yağsız, kuru peynir. [DS]

keşide, [Far. keşiden *(çekmek)* > keşīde كشيده] *(keşi:de) {OsT} is.* **1.** (Banka ve piyango ikramiyeleri için) çekiliş; çekme. **2.** Bazı harflerin üzerine çekilen çizgi. **3.** Yazıda güzelliği sağlaması için Arap harflerinden *sin, vav* ve *kaf* gibi harflerin kuyruğunun özel olarak uzatılması. **4.** *huk.* Poliçe veya çek düzenleme. **5.** *sf.* Çekilmiş. **6.** *sf.* Düzenlenmiş; dizilmiş. 🗗 **keşide etmek,** *Çekmek.*

keşideci, [keşide-ci] *(keşi:deci) is. huk.* Çek veya poliçe düzenleyip imzalayan kimse.

keşif, [Ar. keşf كشف] *{OsT} is.* **1.** Ortaya çıkarma; meydana çıkarma; açma. **2.** Var olmasına rağmen insanlar tarafından bilinmeyen bir şeyin ilk defa ortaya çıkarılması; meydana çıkarma. **3.** Gizli tutulan bir bilgi hakkında geniş ve ayrıntılı bilgi edinme. **4.** *huk.* Bir olayın oluş şeklini ve sebeplerini araştırmak üzere, olay yerinde inceleme yapma. **5.** Bir şeyin olacağını, önceden bilme; sezme; tahmin. **6.** *as.* Orduda muharip sınıfların çeşitli araç ve teknik-lerle düşman, arazi vs. hakkında bilgi toplamak için yaptıkları çalışma. **7.** Bir inşaat için önceden yapılan ayrıntılı masraf tahmini; bu tahminin dökümü. **8.** *tasvf.* Allah'a ait manevi sırların ortaya çıkarılması; muhazere; mükâşefe; müşahede; muayene. 🗗 **keşf-i evvel,** *{OsT} İlk tahmin.*|| **keşf-i uyüb,** *{OsT} Ayıpların ortaya çıkması.*|| **keşif bedeli,** *İhaleye çıkarılan bir inşaatta yapılması öngörülen işlerin tutarı.*|| **keşif birlikleri,** *as. Keşif amacıyla kurulan birlikler.*|| **keşif kolu,** *as. Düşman veya arazi hakkında haber toplama, savaş esirleri ele geçirme, düşmanı yıpratma, bölgenin güvenliğini sağlama gibi amaçlarla gönderilen askerî birlik, kol.*|| **keşif sahibi,** *{OsT} tasvf. İnsan için gizli olan şeyleri, doğa üstü iletişimle algıladığını iddia eden veya öyle olduğuna inanılan kimse.*|| **keşif uçağı,** *as. Savaşta düşmanın durumunu öğrenmek, fotoğraf çekmek üzere görevlendirilen özel uçak.*

keşifname, [Ar. keşf + Far. -nāme كشف نامه] *(keşifna:me) {OsT} is.* Bir yapının önceden hesaplanan masraflarını gösterir defter; keşif defteri.

keşik[1], **-ği** [Moğ. kez-ik > keş-ik كاشك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Sıra; nöbet. [DS] **2.** Eskiden çocukların hocalarına götürdükleri yemek. [DD] 🗗 **keşik olmak,** *{ağız} Sıra ile yardımlaşmak.* [DS]|| **keşik tutmak,** *{ağız} Sıra beklemek.* [DS]

keşik[2], **-ği** [? keşik] *{ağız} is.* **1.** Üç santim eninde örülmüş kuşak; kolan. **2.** Yemeni. [DS]

keşikçi, [keşik-çi] *{ağız} is.* Nöbetçi; bekçi. [DS]

keşikleme, [keş-ik-le-me] *is.* Sıra ile olma; almaş; münavebe.

keşikleşme, [keş-ik-le-ş-me] *is.* Sıra ile iş yapma.

keşikleşmek, [keş-ik-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Sıra ile iş yapmak; nöbetleşe yapmak.

keşir[1], [Far. gezer => *{eT}* geşür كشير] *{OsT} {ağız} is.* Havuç. [DS] 🗗 **keşir otu,** *{ağız} Havuç.* [DS]

keşir[2], [Ar. ḳuṣūr] *{ağız} is.* Özür; eksiklik; kusur. [DS]

keşirlenmek, [keşir-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Ceviz için) içlenmek; iç bağlamak. [DS]

keşiş[1], [Far. keşīş كشيش] *(keşi:ş) {OsT} is.* **1.** Hristiyanlıkta, manastırlarda dışarıya kapalı münzevî bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş, belirli kurallara uymak zorunda kalan din adamı; karabaş. **2.** Hristiyan din adamı; papaz; rahip. *{eAT} (aynı)* [DK] **3.** *{ağız}* Ermeni papazı. [EG]

keşiş[2], [? keşiş] *{ağız} is.* İrin. [EG]

keşişan, [Far. keşīşān كشيشان] *(keşi:şa:n) {OsT} is.* Keşişler.

keşişane, [Far. keşiş-āne كشيشانه] *(keşi:şa:ne) {OsT} zf.* Keşişe yakışır biçimde; keşişçe; keşiş gibi.

keşişhane, [Far. keşīş-ḫāne كشيشخانه] *(keşi:şha:ne)*

{OsT} is. Keşişlerin inzivaya çekildiği yer; manastır.

keşişleme, [Keşiş dağı *(Uludağ)* > keşiş-le-me] *is.* **1.** Marmara denizi ve İstanbul'a göre eski adı Keşiş Dağı olan Uludağ'dan esen güneydoğu rüzgârı. **2.** *gnşl.* Güneydoğudan esen rüzgâr; akçayel. **3.** Pusulanın güneydoğuyu gösteren yönü.

keşişlik, -ği [keşiş-lik كشيشلك] *is.* **1.** Keşiş olma hâli; keşişlik hayatı. **2.** *{OsT}* Keşişlerin yaşadığı yer; manastır. ☐ **keşişlik evi,** *{OsT} Kilise.*

keşk[1], [Far. keşk كشك] *{OsT} is.* **1.** Keşkek. **2.** Yoğurt kurusu.

keşk[2], [Far. teşt تشت => keşk] *{ağız} is.* Leğen. [DS]

keşkaf, [Far. keşk-āb كشكآب] *{ağız} is.* Kaynatılmamış buğdaydan yapılan yarma. [DS]

keşke, [Far. kāş kī كاشكى] *(ke'şke) {OsT} zf.* ve *bağ.* Dilek kipleriyle kurulan cümlelerin başına getirilerek "ne olurdu" anlamında pişmanlık veya özlem ifade eder; keşki. ☐ **keşkemler keşkesi,** *{ağız} (Dilek için) ne olurdu!* [DS]

keşkek, -ği [Far. keşk-ek كشكك] *{OsT} is.* **1.** Pişmiş buğday ve et iyice ezilerek yapılan bir tür yemek. **2.** Kaynamış buğday. ☐ **keşkek çömleği,** *{ağız} İçinde keşkek pişirilen, iki kulplu toprak bir kap.* [DS]

keşkekçi, [keşkek-çi] *is.* Keşkek pişiren kimse.

keşken, [keç-mek > keş-ken / keş-gen] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhlarında gücü denilen iplik tarağının çubukları. **2.** Hamur açmakta kullanılan oklava. [DS]

keşkere, [Far. dest-gāre] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

keşkerek, -ği [Far. dest-gāre] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

keşkeş[1], [Far. keşkek] *{ağız} is.* Keşkek. [DS]

keşkeş[2], [? keşkeş] *{ağız} is.* Pili. [DS]

keşkezen, [Far. keşk + T. ez-en كشكزن] *{OsT} is.* İçinde yoğurt ezilen tekne.

keşki, [Far. kāşkī كاشكى] *(ke'şki) {OsT} zf.* ve *bağ.* Dilek kipleriyle kurulan cümlelerin başına getirilerek "ne olurdu" anlamında pişmanlık veya özlem ifade eder; keşke.

keşkil, [Far. keşkūl] *{ağız} is.* Çam ağacından yapılmış su tası. [DS]

keşkir, [Far. pīş-gīr] *{ağız} is.* Havlu. [DS]

keşkül, [Far. keşkūl كشكول] *{OsT} is.* **1.** Süt, dövülmüş badem, şeker, patates ve pirinç unundan muhallebi gibi pişirilerek yapılan bir tür tatlı; keşkülüfukara. **2.** Gezgin dervişlerin ve dilencilerin iki noktasından zincir geçirilmiş, Hindistan cevizi veya abanoz ağacından yapılma çanakları; dilenci çanağı. **3.** *{ağız}* Su kabağı. [DS]

keşkülüfukara, [Far. keşkūl-i + Ar. fukarā' كشكل فقراء] *(keşkü'lüfukara:) {OsT} is.* Süt, dövülmüş badem, şeker, patates ve pirinç unundan muhallebi gibi pişirilerek yapılan bir tür tatlı; keşkül.

keşlek, -ği [Far. keşkek] *{ağız} is.* Keşkek. [DS]

keşleme, [keşiş-le-me] *{ağız} is.* **1.** Keşişleme. **2.** Yan taraf. [DS]

keşlemek[1], [keş *(yağsız yoğurt)* > keş-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] argo.* Bir kimse veya şeye önem vermemek; boş vermek; keşten gelmek; oralı olmamak; aldırmamak.

keşlemek[2], [keş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Boğmak. Düzgün olmayan tarlayı düzlemek. [DS]

keşlenmek[1], [keş-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Anlamsız, saçma sapan konuşmak. **2.** Alay etmek; eğlenmek. [DS]

keşlenmek[2], [keş-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Paslanmak. [DS]

keşlenmek[3], [keş-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Donmak; katılaşmak. **2.** Çok üşümek. [DS]

keşleşmek, [keş-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Keçeleşmek. [DS]

keşli, [kes-li] *{ağız} is.* Tınaz savrulduktan sonra ikinci kez dövülmesi gereken başaklı sap. [DS]

keşlik, -ği [keş-lik] *{ağız} is.* Yağı alınmış yoğurt ya da ayrandan yapılan peynir; çökelek. [DS]

keşman, [? keşman] *{ağız} is.* Sürülmüş tarla. [DS]

keşmek, [*eT.* keç-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Geçmek. [DS]

keşmekeş, [Far. keşmekeş كشمكش] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi karşılıklı olarak iki taraftan çekme; çekişme. **2.** Karışık olma durumu; karışıklık; kargaşa; çekişme. **3.** Kararsızlık; üzüntü; elem.

keşmer, [? keşmer] *{ağız} sf.* Güldürücü; güldüren. [DS]

keşni, [Far. keşnī كشنى] *(keşni:) {OsT} is.* **1.** Orman. **2.** Koruluk

keşşaf, [Ar. keşf > keşşāf كشاف] *(keşşa:f) {OsT} sf.* **1.** Çok iyi keşfeden. **2.** Gizli anlamları, sırları çözen. **3.** İzci. **4.** Eskiden Mısır maliye tahsildarlarına verilen ad.

keşşaflık, [keşşaf-lık] *is.* **1.** İzcilik. **2.** *as.* Düşmanın bulunduğu yer ve durum hakkında bilgi edinme işi. **3.** *{OsT} spor.* İkinci Meşrutiyetten sonra Türkiye'de gelişen izcilik teşkilatına eskiden verilen isim.

keşşik, -ği [Moğ. keşik] *{ağız} is.* Sıra; nöbet. [DS]

keştere, [Far. desgāre] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

keştermek, [keş-ter-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Çok dövmek; hırpalamak. [DS]

keştî, [Far. keştī كشتى] *(keşti:) {OsT} is.* Gemi. ☐ **keştî-bāde,** *{OsT} Kayık biçiminde bardak.*|| **keştî-bān,** *{OsT} Gemici; gemi sivarisi.*|| **keştî-bānî,**

{OsT} Gemicilik; kaptanlık.|| **keştî-gâh,** *{OsT} Gemilerin barındığı yer.*|| **keştî-ger,** *{OsT} Gemi yapan; gemi yapımcısı.*|| **keştî-i gām,** *{OsT} Gam gemisi; dünya.*|| **keştî-i hayāl,** *{OsT} Hayal gemisi.*|| **keştî-i rızā,** *{OsT} 1. Hoşnutluk gemisi. 2. tasvf. Kişinin her şeyi hoş görür haldekilere katılma durumu.*|| **keştî-keş,** *{OsT} 1. Gemi reisi. 2. mecaz. İçkici.*|| **keştî-nişîn,** *{OsT} Gemide oturan.*|| **keştî-nişînān,** *{OsT} Gemide oturanlar; gemide bulunanlar.*|| **keştî-sāz,** *{OsT} Gemi yapan; gemi tamir ustası.*|| **keştî-süvār,** *{OsT} Gemiye binmiş; gemiye bindirilmiş.*|| **keştî-şikeste,** *{OsT} Kazaya uğramış gemi kalıntısı.*

keşufiye, [Ar. keşūfiyye كشوفيه] *{OsT} is. tar.* İmparatorluk döneminde, Mısır valilerinin topladıkları vergiden padişaha cep harçlığı olarak İstanbul'a gönderdikleri para. 🗗 **keşūfiye malı,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde devlet görevinde bulunabilmek için valilere verilen ve valiler tarafından harçlık olarak padişahlara gönderilen para.*

keşüç, -cü [kes-güç / keşüç] *{ağız} is.* Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta araç; eyseran. [DS]

keşük, -ğü [*eT.* kurşak > keşük] *{ağız} is.* İnce örülmüş kuşak. [DS]

keşür, [Far. gezer => keşür كشور] *{eAT} {OsT} is.* Havuç.

keşüt, -dü [kes-güç / keşüç / keşüt] *{ağız} is.* Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta araç. [DS]

ket[1]**,** [kat / ket / kıt / kit *(yans.)*] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *ket-ir kütür.* 🗗 **ket küt etmek,** *{ağız} Korkutucu söz söylemek; çok konuşmak.* [DS]

ket[2]**,** [Soğd. k'dy => ked / ket] *{eT} zf.* **1.** Çok; artık; pek. [EUTS] [Yüknekî] **2.** *sf.* Kuvvetli; güçlü; pek. [EUTS] **3.** *{ağız}* Çok kuvvetli. [DS]

ket[3]**,** [Erme. geyt] *is.* **1.** Engel. **2.** *{ağız}* Set. [DS] 🗗 **ket çalmak,** *{ağız} Engel olmak.* [DS]|| **ket vermek,** *{ağız}* Engellemek. [DS]|| **ket vurmak,** *{ağız} Engellemek; engel olmak; güçleştirmek.* [DS]

ket[4]**,** [*eT.* ked-mek > ket] *{ağız} is.* Çentik; oyuk. [DS]

ket[5]**,** [ket] *{ağız} is.* İnce, uzun sopa veya kazık. [DS]

ket[6]**,** [git / ket ?] *{ağız} is. "Ya, doğru mu?"* anlamında şaşma ünlemi. [DS]

ket[7]**,** [? ket] *is.* Nişasta.

ket[8]**,** [Fr. guêtre] *{ağız} is.* Eskiden potin üstüne geçirilerek bağlanan, düz kapaktan potine kadar uzanan kösele tozluk; getr. [DS]

ketaib, [Ar. ketîbe *(bölük)* >ketā'ib كتائب] *(keta:ib) {OsT} is.* Askerî birlikler; askerler.

ketal, -li [? ketal] *is.* Çiriş ile kolalanmış bir tür parlak bez.

ketan, [ket+ağ > ketan ?] *{ağız} is.* İnce örgülü ağ. [DS]

ketav, [? ketav] *{ağız} is.* Atın solunum yollarında olan bir hastalık. [DS]

ketb, [Ar. ketb كتب] *{OsT} is.* Yazma. 🗗 **ketb etmek,** *{OsT} Yazmak; kaleme almak.*|| **ketb ü tahrîr etmek,** *{OsT} Yazmak.*

ketçap, [Hint d. kitcap > İng. ketchup] *is.* Asıl maddesi, domates veya mantar suyu olan, baharatlı, koyu bir İngiliz sosu.

ketda, [Far. ked-ḫüdā] *{ağız} is.* Köy muhtarı. [DS]

kete, [Erme. get'ey كته] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Mayalı ya da mayasız hamurdan yapılarak külde pişirilen yağlı çörek; kömbe; gömbe. **2.** Şekersiz kurabiye. **3.** Yumurta ve yağla yoğrulmuş hamurdan yapılarak özel kaplarda pişirilen bir çeşit börek. **4.** Kat kat yağlanmış yufkalardan yapılan, aralarına iç konulduktan sonra katlanarak fırın ya da tandırda pişirilen çörek. [DS] 🗗 **keteden mi, kesmeden mi?** *{ağız} Yeni bir giyim eşyası almış kimseden bahşiş almak için söylenir.* [EG]

ketebe, [Ar. kātib > ketebe كتبه] *{OsT} is.* **1.** Kâtipler; yazıcılar. **2.** Bir hattatın yazmış olduğu yazıya adını koyması. **3.** El yazması eserlerde yazarın adını verdiği yer. 🗗 **ketebe-i aklam,** *{OsT} Kalem kâtipleri.*

ketebehu, [Ar. ketebe *(yazdı)*+hu *(o)* كتبه] *{OsT} ünl.* **1.** *"O yazdı."* anlamında hattatların eserlerine adlarıyla birlikte yazdıkları ibare. **2.** *is.* Hattatlık belgesi; hattatlık icazeti.

ketebeli, [ketebe-li] *{ağız} sf.* **1.** Şaşkın; beceriksiz. **2.** Gösterişli; alımlı. [DS]

ketemez, [kete-mez] *{ağız} is.* Yeni doğuran hayvanın ilk sütü; ağız. [DS]

keten[1]**,** [Ar. kettān كتان] *{OsT} is. bot.* **1.** Beş taç yapraktan oluşan zıt renkli, göz alıcı çiçekli, almaşık yalın yapraklı, yağca zengin tohumları ya da gövdesinden lif elde etmek için yetiştirilen, bir yıllık otsu kültür bitkisi; zeyrek, *(Linum usitatissimum).* **2.** Bu bitkiden elde edilen elyaf. **3.** Bu bitkinin liflerinden dokunmuş kumaş. **4.** *{ağız} folk.* Gelinliğin kesim günü. [DS] **5.** *{ağız}* Başörtüsü. [DS] **6.** *{ağız} folk.* Kadınların evlenmiş olduklarını belirten çene bağı. [DS] **7.** *sf.* Keten liflerinden yapılmış olan. 🗗 **keten helva,** *Kavrulmuş şekerden yapılan pamuk görünümünde bir tür helva.*|| **keten helvacı,** *Keten helva yapıp satan kimse*|| **keten helvası,** *Kavrulmuş şekerden yapılan pamuk görünümünde bir tür helva; keten helva.*|| **keten kuşu,** *zool. İspinozgillerden, sürüler hâlinde yaşayan, kül rengi esmer tüylü, erkeğinin başı ve göğsü koyu kırmızı süslü, erginleri küçük tanelerle, yavruları tırtıl ve böcekler-*

le beslenen küçük ötücü kuş, (Carduelis cannabina / linaria).|| **keten taşı,** *{ağız} Amyant.* [DS]|| **keten tohumu,** *Keten bitkisinin dövülerek yağı çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan taneleri.*

keten[2], [Fr. cétène] *is. kim.* Ketilik alkolden hidrojen ayrışımı ile elde edilen ve formülü $C_{16}H_{32}$ olan etilenik karbür.

keten[3], [ket-mek > ket-en] *{eT} is.* Zahmet; sıkıntı. [DLT]

keten[4], [ket-mek > keten] *{ağız} sf.* Küs olan; küsülü. [DS]

ketenci, [keten-ci] *is.* **1.** Keten satan kimse. **2.** Keten bezi dokuyan kimse.

ketencik, -ği [keten-cik] *is. bot.* Turpgillerden küçük sarı çiçekli, sabun yapımında ve ressamlar için kurutucu yağ üretiminde kullanılan bir yıllık bitki, *(Chamaeline sativa).*

ketencilik, -ği [keten-ci-lik] *is.* **1.** Keten üretimi ve dokuma işi. **2.** Keten ticareti.

ketene[1], [? çedene / ketene] *{ağız} is.* Kenevir. [DS]

ketene[2], [? ketene] *{ağız} is.* Meyilli toprağın kaymaması için taştan yapılan set. [DS]

ketenek, -ği [? ketenek] *{ağız} is.* İçine arı kovanlarının konulduğu küçük yapı. [DS]

ketengiller, [keten-gil-ler] *is. bot.* Çok bilinen cinsi keten olan, yaprakları çizgisel ve düz kenarlı, sarmal veya karşılıklı, kömeç hâlinde ve erselik çiçekli, iki çenekli otları ve çalıları, ağaççıkları kapsayan bitki familyası, *(Linaceae).*

keter, [keter / ketez] *{ağız} is.* Kağnı veya araba tekerleğinin dışına geçirilen demir çember. [DS]

ketermek, [kēt-mek > kēt-er-mek / ketür-mek / kel-(i)t-ür-mek] *{eT} gçl. f.* Gidermek; silmek. [DLT]

ketez[1], [keter / ketez] *{ağız} is.* **1.** Araba ve kağnı tekerlerinin çevresine geçirilen demir çember. **2.** Sandık çevresine çakılan çember. **3.** Arı kovanlarının parçalanmaması için geçirilen ince saç çember. [DS] 🗗 **ketez başı,** *{ağız} Bir işin, bir şeyin sona ereceği yer.* [DS]|| **ketez demiri,** *{ağız} Tekerlek çemberi.* [DS]

ketez[2], [ketez] *{ağız} is.* Ağaçlardaki oyuk; yara. [DS]

ketezlemek, [ketez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sandıklamak; bağlamak; sarmak. [DS]

ketfiye, [Ar. ketfiyye كتفيه] *{OsT} is.* Arapların omuzlarını da örtecek biçimde başlarına sardıkları, ipekten püsküllü ince örtü.

ketgi, [ket-mek *(çentik atmak)* > ket-gī / ket-kī] *{eT} sf.* → ketki. [DLT]

ketgülüg, [ket-mek *(gitmek)* > ket-gü-lüg] *{eT} sf.* Gidecek; gidici.

kethüda, [Far. ket *(ev)* + hüdā *(sahip)*] *(kethüda:) {OsT} is.* Zenginlerin ve devlet adamlarının işlerini gören kimse; kâhya. 🗗 **kethüda bey,** *{OsT} Yeniçeri ocağının büyük rütbeli subaylarından birinin unvanı.*|| **kethüda dairesi,** *{OsT} Yeniçeri ocağı kethüdasının dairesi olup kışlanın iki bölümünden birisidir.*

kethüdalık, [kethüda-lık] *(kethüda:lık) {OsT} is.* Kethüdanın yaptığı iş; kethüdanın görevi. 🗗 **kethüdalık ağırlığı,** *{OsT} Köy kethüdasının köy halkından topladığı para.*

kethüdalılar, [kethüda-lı-lar] *(kethüda:lılar) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde Yeniçeri ocağındaki yüz doksan altı ortadan otuz üçüncüsünün adı.

ketibe[1], [Ar. ketîbe كتيبه] *(keti:be) {OsT} is.* Yüz ile bin kişi arasında değişen askerî birlik; alay. 🗗 **ketîbe-perver,** *{OsT} Asker yetiştiren; askeri seven ve koruyan.*

ketibe[2], [? ketibe] *{ağız} sf.* Kısa boylu ve çelimsiz. [DS]

ketibeli, [ketibe-li] *{ağız} sf.* Huysuz; geçimsiz; netameli; aksi. [DS]

ketif, [Ar. ketf / ketef / ketf كتف] *{OsT} is.* **1.** Omuz. **2.** *anat.* Kürek kemiği.

ketiğen, [? ketiğen] *{ağız} is.* Bir tür dikenli ot. [DS]

ketil, [Fr. cétyle] *is. kim.* Ketilik alkolden tek hidroksilin giderilmesiyle türeyen ve formülü $C_{16}H_{33}$ olan tek değerli kök.

ketilik, [Fr. cétylique] *sf.* İspermeçetin sabunlaştırılması ile bulunan, 49°C'ta eriyen, 344°C'ta kaynayan, formülü $CH_3\text{-}(CH_2)_{14}CH_2OH$ olan normal zincirli birincil alkol.

ketilmek, [ked-mek > ked-il-mek] *{eT} edil. f.* Giyilmek; giydirilmek. [EUTS] [Gabain]

ketim, [? ketim] *{ağız} is.* Nüfusa kaydı olmayan. [DS]

ketir, [ket-ir] *{ağız} is.* **1.** Dağların zor geçilebilen taşlık ve çalılık yerleri. **2.** Dağ yolu, cılga; keçi yolu. **3.** Saban işlemeyen taşlı toprak. [DS] 🗗 **ketir kütür,** *{ağız} (Yer için) alçaklı yüksekli, engebeli. 2. (Yüzey için) eğri büğrü, düz olmayan; pürüzlü.* [DS]

ketire[1], [Ar. kitre] *{ağız} is.* **1.** Keven. **2.** Kola. [DS]

ketire[2], [? ketire] *{ağız} is.* **1.** Övünme. **2.** Söz; konuşma; sohbet; mükâleme; laf. [DS]

ketire[3], [? ketire] *{ağız} is.* Sirke, turşu gibi yiyeceklerin konulduğu bir tür kap. [DS]

ketirez, [Yun. karaterise *(ölç)* => kerteriz] *{ağız} is.* Doğrultuyu bulmak için konulan işaret. [DS]

ketirti, [*kē > ké-tir-tī] *{eT} zf.* Geride; ardında.

ketişmek, [kēt-mek > két-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birbirinden ayrılmak; ayrılışmak. [DLT]

ketki, [ket-mek *(çentik atmak)* > ket-gī / ket-kī] *{eT} sf.* (At için) yanları geniş, sırtı dar. 🗗 **ketki at,** *{eT} Sırtı dar, yanları geniş at.* [DLT]

ketkire, [két-mek > ket-kir-mek ? > ketkir-ē] *(ketkire:) {eT} zf.* Sürüklenerek; kovalanarak. [EUTS]

ketkirmek, [két-mek > ket-kir-mek ?] *{eT} gçl. f.* Kovmak; kovalamak; atmak. [EUTS]

ketlek, -ği [ket-le-k] *{ağız} is.* Gırtlak. [DS]

ketlemek, [ket-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor]* Kaynayan yemeğin taşmaması için karıştırmak. [DS]

ketlenk, -gi [ketlenk] *{ağız} is.* Sandık. [DS]

ketlez[1], [ket-le-z] *{ağız} is.* **1.** Basık burun. **2.** *sf.* Basık burunlu. **3.** Genizden konuşan. [DS] **4.** Çopur. [DD]

ketlez[2], [ket-le-z] *{ağız} is.* Yolda ileriyi görmeye engel olan pürüzler; engel. [DS]

ketli, [ket-li] *{ağız} sf.* Pis; murdar. [DS]

ketm, [Ar. ketm كتم] *{OsT} is.* **1.** Sır tutma; söylemeyiş. **2.** Göstermeme; gizleme. 🗗 **ketm-i adem,** *{OsT} tasvf. Allah'ın ruh ve cisim âlemini yaratmak istediği zaman bütün yaratıkların ilki olan öz.*|| **ketm-i esrār,** *{OsT} Sırları saklama.*| **ketm-i nüfûs,** *{OsT} Kendini göstermeme.*

ketmek[1], [ked̲-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Giymek. [DLT] [Yüknekî]

ketmek[2], [ket-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Çentik atmak; gedmek. [Clauson]

ketmek[3], [két-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** *{eT} {ağız}* Gitmek; devam etmek. [EUTS] [DS] **2.** *{ağız}* Düşmek. [DS]

ketmen, [ket-mek > ket-men] *{eT} is.* Yeri kazmak için kullanılan aygıt; kazma. [DLT]

ketnez, [ket-(i)n-ez] *{ağız} sf.* Basık burunlu. [DS]

keton, [Fr. acéton > céton] *is. kim.* Karbonil grubuna iki alkil kökü bağlanmış ikincil türevlerin genel adı; formülü: R-CO-R'.

ketre, [Ar. kitre] *{ağız} is.* Keven. [DS]

ketrez, [? ketrez] *{ağız} is.* Değirmen taşı ve kağnı tekerleğinin çevresindeki demir halka; çember. [DS]

kettan, [Ar. kettān كتان] *(ketta:n) {OsT} is. bot.* Keten.

kettani, [Ar. kettānī كتانى] *(ketta:ni:) {OsT} sf.* Ketene ilişkin; keten ile ilgili.

kettaniye, [Ar. kettāniye كتانيه] *(ketta:niye) {OsT} is. bot.* Ketengiller.

ketum, [Ar. ketm > ketūm كتوم] *(ketu:m) {OsT} sf.* Sır saklayan; ağzı sıkı. 🗗 **ketum davranmak,** *{OsT} Sır saklayıcı olmak.*|| **ketum olmak,** *{OsT} Sır saklamak; gizli tutmak.*

ketumane, [Ar. ketūm + Far. -āne كتومانه] *(ketu:-ma:ne) {OsT} zf.* Sır saklayıcıya yakışacak biçimde.

ketumiyet, [Ar. ketūmiyyet كتوميت] *(ketu:miyet) {OsT} is.* Sır saklayıcı olma durumu; ketumluk.

ketumluk, -ğu [ketum-luk] *is.* Sır saklayıcı olma durumu; ketumiyet.

ketü, [ket-mek > ket-ü̲] *(ketü:) {eT} sf.* **1.** Çolak. **2.** Topal; sakat. [DLT]

ketürmek, [kel-mek > kel-tür-mek / kel-ür-mek / ketür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Getirmek. [EUTS] [Yüknekî]

ketüt, [ket-mek > ket-üt] *{eT} sf.* Ekşi suratlı; buruşuk yüzlü. [DLT]

kev, [kev *(yans.)*] *is.* Köpek ve benzeri hayvanların havlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kev-kir-mek*

kevabis, [Ar. kebīse>kevābis كوابس] *(keva:bis) {OsT} is.* Artık yıllar.

kevahil, [Ar. kāhil > kevāhil كواهل] *(keva:hil) {OsT} is.* Orta yaşlılar; kâhiller.

kevaib, Ar. kā'ib > kevā'ib كواعب] *(keva:ib) {OsT} is.* Tomurcuk memeli kızlar.

kevakib, [Ar. kevkeb > kevākib كواكب] *(keva:kib) {OsT} is.* Yıldızlar. 🗗 **kevākib-i cāriye,** *{OsT} gök b. Gezegen.*| **kevākib-i kutbiye,** *{OsT} Kutup yıldızı.*| **kevākib-i muvakkata,** *{OsT} gök b. Yeni doğmuş bir yıldız sanılmasına rağmen parlaklığı birdenbire artan, değişen yıldız; nova.*|| **kevākib-i muzāafiye,** *{OsT} gök b. Birbirinin çekim alanında bulunan ve böylece ortak çekim kütle merkezi çevresinde dolanan iki yakın yıldız.*|| **kevākib-i mütehavvile,** *{OsT} gök b. Parlaklığı zamana bağlı olarak değişme gösteren yıldızlar.*|| **kevākib-i sābite,** *{OsT} gök b. Durağan yıldız.*|| **kevākib-i sahābiye,** *{OsT} gök b. Bulutsu yıldızlar.*|| **kevākib-i ulviye,** *{OsT} gök b. Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri.*|| **kevākib-şinās,** *{OsT} Yıldızlarla uğraşan kimse; müneccim; astronom.*|| **kevākibü'l-fark,** *{OsT} gök b. a, p ve n Cepheus yıldızları.*|| **kevākibü'l-hamse,** *{OsT} gök b. Beş büyük gezegen.*|| **kevākibü's-seyyāre,** *{OsT} gök b. Güneş, Ay ve beş gezegen.*

kevan, [Far. kevan] *{ağız} is.* Evi, düğünü, davetlileri ağırlayan, yöneten kadın. [DS]

kevçi, [Çin. kevçī ?] *(kevçi:) {eT} sf.* Yaklaşık on litrelik bir tahıl ölçeği. [DLT]

kevden, [Far. kevden كودن] *{OsT} sf.* Ahmak; düşüncesiz.

kevek, -ği [kefek / kefeki > kevek / keveki] *is.* **1.** Ağır olmakla beraber kolay kırılır taş. **2.** *{ağız} sf.* İçi delikli, hafif, çabuk kırılabilen; yumuşak. [DS] **3.** *{ağız}* (Meyve için) yenilirken ağızda dağılıveren; gevrek. [DS]

keveke, [keveke] *{ağız} is.* **1.** İyi pişmemiş yemek. **2.** Sıvıların üzerinde oluşan koyu tabaka; kabuk. [DS]

kevel, [Far. kebel] *{ağız} is.* Kuzu veya koyun postundan yapılmış kürk; deri kürk; bekçi gocuğu; çoban kepeneği. [DS] [EG] **2.** *{eT} sf.* (At için) soylu; Arap atı; küheylan. 🗗 **kevel at,** *{eT} Yürüyüşlü, küheylan at; soylu at.* [DLT]

kevelci, [kevel-ci] *{ağız} is.* Deri ve kürk satan kimse. [DS]

kevelmek, [kev-mek > kev-il-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → kevilmek. [DLT]

keveme, [kev-e-me] *{ağız} is.* Deride oluşan bir tür kabarcık. [DS]

keven, [? keven / geven] **1.** *is.* Baklagillerden, bazı türlerinden kitre denilen bir tür zamk çıkarılan, kökü hayvan yemi, dikenli kısımları yakacak olarak kullanılan, çok yıllık dikenli çalı; geven, *(Astragalus). {ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Bir tür kahve. [DS] ◻ **keven püzü,** *{ağız} Keven otunun kökünden çıkarılan sakız.* [DS]

keveni, [? keveni] *{ağız} is.* Kadın hizmetçi. [DS]

kevenk, -gi [kevenk] *{ağız} is.* İçi delikli hafif, kolay kırılabilir taş. [DS]

kever[1], [kever] *{ağız} is.* **1.** Topraktan yapılmış büyük tahıl ambarı. **2.** Topraktan yapılma arı kovanı. **3.** Tarladaki taş yığını. [DS]

kever[2], [kever] *{ağız} is.* Soğanın yeşil yapraklarına benzer, etle birlikte yenilen bir çeşit ot. [DS]

keverge, [? keverge كاوركه] *{eAT} is.* Küçük çan.

keverze, [? keverze] *{ağız} is.* Köpeklerin boyunlarına takılan küçük çan. [DS]

keves, [kev-mek > kev-e-s] *{ağız} is.* İri saman. [DS]

keveşe, [? keveşe] *{ağız} is.* **1.** Damı örtmekte kullanılan kesilmiş yapraklı ağaç dalları. **2.** *sf.* (Kişi için) işe yaramaz; beceriksiz. [DS]

kevgek, [kev-mek > kev-gē-k] *{eT} sf.* Kekeme. [DLT]

kevgi[1], [kev-gi] *{ağız} is.* **1.** Romatizma. [DS] **2.** Belden aşağı olan sızı. [DD]

kevgi[2], [kevgi] *{ağız} is.* Su kabağından yapılmış kap. [DS]

kevgin, [kev-mek > kev-gin] *{eT} sf.* (Yemek için) sindirilemeyen; doyurucu olmayan. ◻ **kevgin aş,** *{eT} Doyurmayan aş.* [DLT]

kevgir, [Far. kef *(köpük)* + gīr *(tutan)* كفگير] *is.* **1.** Uzun saplı delikli kepçe. **2.** Mutfakta yıkanmış yiyecek malzemelerini süzmekte kullanılan delikli kap; süzgeç.

kevgür, [Far. kefgīr] *{ağız} is.* **1.** Su kabağından yapılan kap. [DS] **2.** Kevgir. [EG]

kevi, [kev-i] *{ağız} is.* **1.** Lehim sürmeye yarayan bakır bir araç. **2.** Rüzgârın oluşturduğu set halindeki kar yığını. [DS]

kevig, [kevig] *{eT} is.* Burundaki kıkırdak. [DLT]

kevik[1], **-ği** [kev-ik / kevük كوك] *{ağız} is.* **1.** Tütün hevenklerini veya bazı şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış çengel. **2.** Kalburda kalan iri saman ve başak taneleri. **3.** İçine saman veya ot basılmış buzağı derisi. **4.** Boynuzlu koyun; koç. **5.** *{OsT}* İri saman. [DS] **6.** Yere düşmüş fakat içinden taneleri çıkmamış başak. **7.** Buğday kavuzu. **8.** İncir toplamakta kullanılan ucu bükülmüş değnek; eğmeç. [DD]

kevik[2], **-ği** [kev-ik / kevük] *{ağız} is.* Bir şeyi aşırma; çalma. [DS]

keviklenmek, [kev-ik-len-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Yardakçılık etmek. **2.** Güvenmek. **3.** Sevinmek. [DS]

keviklik, -ği [kev-ik-lik] *{ağız} is.* Samanlık. [DS]

keviksinmek, [kev-ik-si-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Tenezzül etmek; rüşvet almak. [DS]

kevilmek, [kev-mek > kev-il-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gevşemek; zayıflamak. [DLT] **2.** *edil. f.* Zayıflatılmak. [EUTS][Gabain]

kevirdek, -ği [kev-ir-de-k / kemirdek] *{ağız} is.* Yumurta büyüklüğünde ham kavun; düvelek. [DS]

kevirtmek, [kev-ir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yakasını bırakmak; salıvermek. [DS]

keviş[1], [keviş] *{ağız} is.* Yarışma; yarış. [DS]

keviş[2], [Far. kefş] *{ağız} is.* Ayakkabı. [DS]

keviz, [keviz / kövüz] *{eT} is.* Halı; kilim vb. şeyler. [DLT]

kevke, [? kevke] *{ağız} is.* Sarı sümbül. [DS]

kevkeb, [Ar. kevkeb كوكب] *{OsT} is.* Yıldız. ◻ **kevkeb-i derrî,** *{OsT} Parlak yıldız.*|| **kevkebü'l-hadîd,** *{OsT} Demir pırıltısı; demirin kıvılcımı.*

kevkebe[1], [Ar. kevkebe كوكبه] *{OsT} is.* **1.** Yıldız. **2.** Hükümdarın yanında sancak gibi tutulan, göndere takılı, çelikten parlak top. **3.** Atlı asker alayı.

kevkebe[2], [Far. kevkebe كوكبه] *{OsT} is.* Gösteriş; ihtişam; görkem.

kevkebî, [Ar, kevkebī كوكبى] *(kevkebi:) {OsT} sf.* Yıldızlarla ilgili.

kevken, [Far. çevgān > kev-ken / çevgen] *{ağız} is.* Meyve toplamağa yarar ucu eğri ağaç; çengel. [DS]

kevkep, -bi [Ar. kevkeb] *{OsT} is. gök b.* **1.** Yıldız. **2.** Parıltılı şey.

kevker, [kev-ke-r] *{ağız} is.* Ağzı çarpık adam. [DS]

kevkez, [kev-ke-z] *{ağız} is.* Meyve toplamaya yarayan ucu eğri sopa; çengel. [DS]

kevki, [Yun. khavkhí] *{ağız} is.* **1.** Su kabağından yapılmış kap. **2.** Kepçe. **3.** Küçük sahan. [DS]

kevkirmek, [kev *(yans.)* > kev-kir-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Köpek için) havlamak. [DS]

kevkür, [Far. kefgīr] *{ağız} is.* Su kabağından yapılmış kap. [DS]

kevlek, -ği [Yun. khavlákhi [Tietze]] *{ağız} is.* Kuru mısır sapı. [DS]

kevli, [Far. ? kēvlī] *(ke:vli:) {eT} is.* Irmak ağzı. [DLT]

kevme, [Ar. kevme كومه] *{OsT} is.* **1.** Yığın; küme. **2.** *fel.* Bir cinsten veya aralarında az çok benzer özellikler bulunan ögeler bütünü; katışmaç.

kevmek, [kev-mek / gev-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gevelemek; gevmek; gevşetmek. [DLT]

kevn, [Ar. kevn كون] *{OsT} is.* **1.** Sonradan meydana gelme; sonradan olma. **2.** Var olma; varlık. **3.** Dünya. **4.** *tasvf.* Varlık kavramı altında toplanan nesnelerin tümü. **5.** Mutasavvıflarca bir varlığın bir başka varlık hâline birden dönüşmesine veya bir varlıkta bir biçimin ortaya çıkmasına verilen ad. 🗗 **kevn ü fesâd,** *{OsT} Olma ve bozulma.*|| **kevn ü mekân,** *{OsT} Varlık; kâinat.*

kevnar, [? kevnar] *{ağız} is.* Yaşlı ağaç. [DS]

kevneyn, [Ar. kevn-eyn كونين] *{OsT} is.* **1.** Madde ve ruh. **2.** Dünya ve ahiret.

kevnî, [Ar. kevnî / kevniyye كوني / كونيه] *(kevni:) {OsT} sf.* Evrenle ilgili; kozmik.

kevniyat, [Ar. kevn > kevniyyāt كونيات] *(kevniya:t) {OsT} is.* Evren bilimi; kozmoloji.

kevr, [Ar. kevr كور] *{OsT} is.* **1.** Sarık sarma. **2.** Çokluk; bolluk.

Kevran, [Far. kārbān] *{ağız} is.* Parlak sarı yıldız; Kervankıran. [DS] 🗗 **kevran guşu,** *{ağız} Bir tür kuş.* [DS]

kevrancı, [kervan-cı] *{ağız} is.* Kervancı. [DS]

Kevrangıran, [Far. kārbān + T. kır-an] *{ağız} is.* Akşam ilk doğan yıldız. [DS]

kevre, [kev-re] *{ağız} sf.* Zayıf; çelimsiz. [DS]

kevrek[1], [kev-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevre-k] *{eT} sf.* Gevrek. [DLT]

kevrek[2], [Yun. khavlákhi [Tietze]] *{ağız} is.* Kendir sapı. [DS]

kevremek[1], [kev-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Zayıflamak; gevşemek. [DLT]

kevremek[2], [kev-mek > kever > küvrē-mek / kevrē-mek] *(kevre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → küvremek. [DLT]

kevret, [Yun. khrevváti] *{ağız} is.* **1.** Tahta karyola; kerevet. **2.** Yalak; oluk. [DS]

kevretmek, [kev-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevre-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gevşetmek. [DLT]

kevrik[1], [kev-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevri-k] *{eT} is.* Gürgen ağacı, *(Vitex agnus castus).* [DLT]

kevrik[2], **-ği** [kev-ik / kev(i)r-ik] *{ağız} is.* Hevenk, sepet gibi şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış ağaç çengel. [DS]

kevrim, [kev(i)r-im] *{ağız} is.* Kıvrım. [DS]

kevrum, [kev(u)r-um] *{ağız} is.* Yuvarlak. [DS]

kevs, [kev-mek > kev-(i)s ?] *{ağız} is.* Hayvan artığı saman; iri saman. [DS]

kevsek[1], **-ği** [kev-se-k / kevsenk] *{ağız} is. is.* **1.** Gevşek toprak. **2.** Kaba ve yumuşak taş. **3.** Özsüz, gevşek hamur. [DS]

kevsek[2], **-ği** [kev-se-k] *{ağız} is.* **1.** Taneleri çıkarılmış mısır koçanı. **2.** Harmanda ayrılan kalın saman. [DS]

kevsel, [Ar. kevsel كوسل] *{OsT} is. dnz.* Geminin kıç tarafı.

kevsen[1], [kev-mek > kev(i)s-e-n] *{ağız} is.* Kaba, delikli ve yumuşak taş. [DS]

kevsen[2], [kevs-e-n] *sf.* (Taş, kaya için) kaba; çürük; gevşek; kötü.

kevsenk, [kev-se-k / kevsenk] *{ağız} is.* Özü alınmış buğday kabuğu. [DS]

kevsenmek, [kevse-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çekinmek; sakınmak. [DS]

Kevser, [Ar. kevṣer كوثر] *{OsT} is.* **1.** Maddî ve manevi çokluk; bolluk; kalabalık soy. **2.** Cennette bulunduğu bildirilen kutsal havuz veya akarsu. 🗗 **Kevser gibi,** *(İçecekler için) tatlı ve lezzetli.*

kevser, [kev-se-r ?] *{ağız} is.* Verimsiz, çorak toprak. [DS]

kevsere[1], [? kevsere] *{ağız} is.* **1.** Kasırga. **2.** Sonbaharda ürünleri bozan kırağı. **3.** Sisli havalardaki çilenti; çisenti. [DS]

kevsere[2], [kevsere] *{ağız} is.* Bitkilerin yapraklarında olan hastalık. [DS]

kevsik, -ği [kes-mük] *{ağız} is.* İri saman. [DS]

kevşek[1], [kev-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-k] *{eT} sf.* Gevşek. [DLT]

kevşek[2], [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşē-k / kövşē-k] *(kövşe:k) {eT} sf.* **1.** Zarif; güzel; şık; yumuşak. [EUTS] **2.** Nazik; gevşek. [Gabain]

kevşemek, [kev-mek > kev(i)ş-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Geviş getirmek; gevşemek. [DLT]

kevşen, [kevşen] *{ağız} is.* **1.** Sınır; çevre. **2.** Yaylak; otlak; koru. [DS]

kevşeng, [kevşe-ñ] *{eT} is.* Harman yerine gelen adama verilen tahıl. [DLT]

kevşengen, [kev(i)şe-n-mek > kevşe-n-gen] *{eT} sf.* Çok geviş getiren. [DLT]

kevşenmek, [kev-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Geviş getirmek. [DLT]

kevşeşmek, [kev-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte geviş getirmek. [DLT]

kevşetmek[1], [kev-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gevşetmek; yumuşatmak; geviş getirtmek. [DLT]

kevşetmek[2], [kev(i)ş-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Oranlamak; kestirmek. [DS]

kevşil, [? kevşil] *{ağız} is.* Sıkılmış üzüm posası. [DS]

kevşir, [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir] *{ağız} is.* Meyve posası. [DS]

kevşirik, -ği [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir-mek > kevşir-ik] *{ağız} is.* **1.** Meyve posası; rüsup. [DS] **2.** Ağızda çiğnenmiş lokma. [DD]

kevşirmek, [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Posasını çıkarmak. **2.** Ağızda çiğneyerek hamur hâline getirmek.

kevşür, [Fa. kefşīr => kevşür کوشر] *{OsT} is.* Lehim.

kevtürmek, [kev-mek > kev-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gevşetmek. [DLT]

kevüç, -cü [kev-mek > kev-üç] *{ağız} is.* Alt çenesi çıkık, üst çenesi içeriye çökmüş gibi duran, dişleri kavuşmayan kimse. [DS]

kevük[1]**, -ğü** [kev-mek > kev-ük] *{ağız} is.* **1.** Yüksek dallardaki meyveleri toplamak için dalları eğmekte kullanılan ucu eğik sopa; eğmeç. **2.** Mısır sapı. **3.** İçine saman doldurulmuş hayvan postu veya derisi. **4.** *sf.* (Kimse) bir kısım dişleri dökülmüş olan; dişsiz. [DS]

kevük[2]**,** [kev-mek > kēv-ük / küvük] *{eT} is.* ➟ küvük[2]. [DLT]

kevüklük, -ğü [kevük-lük] *{ağız} is.* **1.** Samanlık. **2.** Yapı. [DS]

kevür, [köp-ür / kevür] *{ağız} is.* Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS]

kevürgen, [köm-mek *(kül veya toprak içine gömmek)* > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] *{eT} is.* ➟ kömürgen.

kevze, [kev(i)z-e] *{ağız} is.* ➟ kevzi. [DS]

kevzek, -ği [kev(i)z-e-k] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

kevzen, [kev(i)z-e-n ?] *{ağız} sf.* **1.** Tembel. **2.** *is.* Verimsiz, çorak toprak. [DS]

kevzer, [kev-(i)s-e-r / kev-(i)z-e-r] *{ağız} is.* **1.** Elenen kirecin iri parçaları. **2.** Elenince kalburda kalan iri saman ve başak taneleri. [DS]

kevzi, [kev(i)z-i / kev(i)z-e] *{ağız} is.* **1.** Bitki ve ağaçlara dadanan, küçük yeşil renkli böcek; ballı balsıra. **2.** Bir sap üzerinde iki erik; çatal erik. [DS]

key[1]**,** [key *(yans.)*] *is.* Heyecanlanmayı, heyecan duymayı anlatan kök. [Zülfikar] *key-kir-de-mek*

key[2]**,** [Far. key کی] *{OsT} is.* **1.** İran hükümdarlarının sınıflandırılmasında ikinci derecede olanların adlarının başına getirilen bir unvan. **2.** Büyük; muhteşem.

key[3]**,** [Far. key کی] *{OsT} zf.* Ne zaman; ne vakit?

key[4]**, -yyi** [Ar. keyy کی] *{OsT} is.* Yarayı kızgın demirle yakma; dağlama.

key[5]**,** [Soğd. k'dy => ked / ket > key کی] *{eT} zf.* **1.** Abartma, pekiştirme bildirir. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** *{eAT} {OsT}* Pek; gayet; çok. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **3.** *{eAT} {OsT}* İyi; iyice; hakkıyla. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **4.** *{eAT} {OsT} sf.* Uygun; muvafık; doğru; yerinde. **5.** Sağlam; kuvvetli; zorlu. [EUTS] [DLT] 🗗 **key ise,** *{eAT} Eğer; isterse.*‖ **key işlemek,** *{eAT} İyi yapmak; uygun davranmak.*‖ **key kişi,** *{eAT} İyi, doğru kimse; insan-ı kâmil.*‖ **key sözün,** *{eAT} İyi ve güzel sözle.*‖

key[6]**,** [key] *{ağız} is.* **1.** Küçük dağ ve kayalıklar. **2.** Yan kenar. [DS]

key[7]**,** [Far. keh] *{ağız} is.* **1.** İri saman. [DS] **2.** Saman. [EG]

keyalmak, [key-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]

keyan, [Far. key > keyān کیان] *(keya:n) {OsT} is.* Şahlar; keyler.

keyanî, [Far. keyān > keyānī کیانی] *(keya:ni:) {OsT} sf.* Şahlarla ilgili.

keyaniyan, [Far. keyāniyān کیانیان] *(keya:niya:n) {OsT} is.* İran'ın Ahemenitler soyu; keylerin soyundan olanlar.

keycek, -ği [*eT.* keḏ-mek > key-ecek] *{ağız} is.* Giyecek; iç çamaşırı. [DS]

keyd, [Ar. keyd کید] *{OsT} is.* **1.** Hile yapma; aldatma. **2.** Hile; oyun.

keydirme, [*eT.* keḏ-mek > key-dir-me] *{ağız} is.* Hiçbir yerinde çivi kullanmadan geçme tekniği ile yapılmış ahşap işi; kündekâri.

keydirmek, [key-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Dolap, kapı vb. şeyleri çivi kullanmadan, geçme tekniği ile yapmak. **2.** Savurmak; atmak. [DS]

keye, [key-e] *{ağız} is.* **1.** Üzüm sucuklarını, hevenkleri asmaya yarayan ağaç askı. **2.** Ucu çengelli sopa; eğmeç. **3.** Ağaçtan ağaca atlamakta kullanılan ip. [DS] 🗗 **keye şaştı,** *{ağız} (Kişi için) ağaçtan ağaca iple atlayıp geçerken düşüp ölen.* [DS]

keyeretmek, [kayar+ét-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Hayvanın tırnağını düzeltmek. [DS]

keyese, [? keyese] *{ağız} is.* Kolanı bağlamaya yarayan kayış. [DS]

keyf, [Ar. kēyf کیف] *{OsT} is.* ➟ keyif.

keyfe, [Ar. keyfe کیفه] *{OsT} e.* Nasıl; her nasıl? 🗗 **keyfe-mā,** *{OsT} Her nasıl?*‖ **keyfe mā yeşā',** *{OsT} Nasıl isterse; istediği gibi.*‖ **keyfe mettefak,** *{OsT} Nasıl rast gelirse; hangisi olursa.*

keyfer, [Far. keyfer کیفر] *is.* Ceza veya ödül olarak verilen karşılık; karşılık.

keyfetme, [Ar. keyf +et-me کیف ایتمه] *{OsT} is.* Hoş ve eğlenceli vakit geçirme.

keyfetmek, [Ar. keyf + T.et-mek کیف ایتمك] *{OsT} gçsz. f. [-(d)-er]* Hoş ve eğlenceli vakit geçirmek.

keyfî, [Ar. keyfī / keyfiyye کیفی / کیفیه] *(keyfi:) {OsT} sf.* **1.** Keyfe, isteğe ait; keyifle ilgili. **2.** İsteğe bağlı olan. **3.** *gnşl.* Akla, adalete ve gerçeğe aykırı olan. **4.** Yöntem dışı; dilediğince; bildiği gibi; kural tanımaksızın.

keyfîlik, -ği [keyfî-lik] *(keyfi:lik) is.* Keyfî olma durumu.

keyfince, [keyf-ince] *(keyfi'nce) zf.* İstediği gibi; nasıl isterse; dilediği gibi; dilediğince; keyfine göre.

keyfine, [Ar. keyf + T. -i-n-e] *{ağız} zf.* **1.** Boş ver, aldırma. **2.** Ne olursa olsun. [DS]

keyfiyat, [Ar. keyfiyyāt كيفيات] *(keyfiya:t) {OsT} is.* Nitelikler; keyfiyetler.

keyfiyet, [Ar. keyfiyyet كيفيت] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin sahip olduğu veya taşıdığı nitelik; nitelik. **2.** Bir şeyin iyi veya kötü olması durumu. **3.** Bir olayın geçişi. **4.** Durum; hâl; vaziyet. **5.** Madde; husus; iş. **6.** *dbl.* Cins. **7.** *dbl.* Bazı dillerde kelimelerin azlık çokluk, erillik, dişillik bakımından durumu. 🗗 **keyfiyet ve kemiyet,** *{OsT} dbl. 1. Erillik ve dişillik. 2. Tekillik ve çoğulluk.*

keyfiyeten, [Ar. keyfiyyeten كيفيةً] *(keyfiye'ten) {OsT} zf.* Nitelik bakımından; keyfiyet bakımından.

keygi, [*eT.* keḏ-mek > keḏ-gī] *{ağız} is.* Giyecek; giysi. [DS]

keygin, [key-gin] *{ağız} sf.* **1.** Kızgın ve kinli; öç alma duygusu taşıyan; öfkeli. **2.** (Hava için) bulutlu ve kapalı. [DS]

keyhan, [Far. keyhān کیهان] *(keyha:n) {OsT} is.* Dünya.

keyıhmak, [kıyık-mak / kéy-ıḫ-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Uyuşmak. [DS]

keyif, -yfi [Ar. keyf كيف] *{OsT} is.* **1.** Bedensel ve ruhsal esenlik; sağlık. **2.** İç huzurunun verdiği canlılık; rahatlık; tasasızlık; ferahlık; huzur; neşe; sevinç. **3.** Hoşça vakit geçirme; hoşlanma; eğlenme; coşma. **4.** Bir kimsenin kişisel isteği, arzu; heves; istek. **5.** Alkol ve diğer uyuşturucuların verdiği hafif sarhoşluk; çakırkeyif olma. **6.** Yolsuz ve kural dışı istek. **7.** *argo.* Esrar. **8.** Huy; mizaç. 🗗 **Keyfi bilir...** *1."Dilediği gibi davranmakta, istediğini yapmakta serbest" anlamında kullanılır. 2. Canı isterse.*‖ **keyfi bozuk,** *Canı sıkılmış; üzüntülü.*‖ **keyfi bozulmak,** *Canı sıkılmak; rahatı kaçmak.*‖ **keyfi düzelmek,** *1. Neşelenmek; can sıkıntısı gitmek. 2. (Hasta için) iyileşmek.*‖ **keyfi gelmek,** *1. Sağlıklı ve neşeli olmak. 2. Bedensel ve ruhsal esenliğe kavuşmak.*‖ **keyfi kaçmak,** *Neşesi kalmamak; canı sıkılmak.*‖ **keyfi olmamak,** *1. Hasta olmak. 2. Neşesi yerinde olmamak; canı sıkkın olmak; içi sıkılmak.*‖ **keyfi oluncaya kadar,** *Birinin bir işi yapmak için gönlü oluncaya kadar; istediği ana kadar.*| **Keyfim böyle.** *"Ben öyle olmasını istiyorum" anlamında kullanılır.*| **keyfince gitmek,** *Birinin isteğine uygun hareket etmek.*‖ **keyfinden bayılmak,** *Aşırı derecede zevk ve kıvanç duymak.*| **keyfinden dört köşe olmak,** *Aşırı ölçüde zevk duymak.*| **keyfine bakmak,** *Dilediği gibi yaşamak; rahatını düşünmek; dilediğince yaşamak.*‖ **Keyfine diyecek yok!** *Sıkıntısız; neşeli.*‖ **keyfine gitmek,** *1. Birinin isteğine uygun hareket etmek. 2. Hoşlandırmak.*‖ **keyfine göre,** *İstediği gibi; dilediğince.*‖ **keyfini bozmak,** *Bir kimseyi rahatsız etmek; canını sıkmak; üzmek.*‖ **keyfini kaçırmak,** *Bir kimsenin rahatını bozmak; canını sıkmak; üzmek.*‖ **keyfini çıkarmak,** *Bir şeyden iyice zevk almak; tadını çıkarmak.*‖ **keyfinin kâhyası olmamak,** *Bir kimsenin, birinin davranışlarına karışmaya hakkı olmamak.*‖ **keyfini yapmak,** *Birinin her türlü istek ve dileğini yerine getirmek.*‖ **keyfi oluncaya kadar,** *Razı oluncaya kadar.*| **keyfi sıra,** *Birinin arzusu doğrultusunda; kendi isteği gibi.*‖ **keyfi yerinde,** *Sağlığı ve neşesi tam.*‖ **keyif benim köy Mehmet Ağanın,** *"İşime karışılmasını istemem." anlamında kullanılır.*‖ **keyif çatmak,** *Hoşça vakit geçirmek.*‖ **keyif ehli,** *Rahatına düşkün.*‖ **keyif hâli,** *İçkili; sarhoş; çakırkeyif.*‖ **keyif hâlinde,** *Sarhoş; içkili; çakırkeyif.*‖ **keyif kaçırmak,** *Can sıkmak.*| **keyif olmak,** *Çakırkeyif olmak.*‖ **keyif sormak,** *Birin hâlini, hatırını, sağlığını öğrenmek istemek.*‖ **keyif sürmek,** *Sıkıntısız ve rahat yaşamak.*| **keyif vermek,** *1. Neşe vermek; sevinç katmak. 2. (İçki için) sarhoş etmek.* ‖ **keyif yetiştirmek,** *Keyif etmek.*

keyiflenme, [keyif-le-n-me] *is.***1.** Keyfi yerine gelme; neşelenme. **2.** Keyifli hâl alma; keyif sahibi olma.

keyiflenmek, [keyif-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Keyfi yerine gelmek; neşelenmek; sevinmek. **2.** Keyifli bir hâl almak; keyifli duruma gelmek; keyif sahibi olmak. **3.** Sarhoş olmak.

keyifli, [keyif-li] *sf.* Keyfi yerinde olan; neşeli; sağlıklı.

keyifsiz, [keyif-siz] *sf.* **1.** Neşesi yerinde olmayan; neşesiz. **2.** Sağlığı pek yerinde olmayan; biraz hasta; rahatsız.

keyifsizlenme, [keyif-siz-le-n-me] *is.* **1.** Keyfi, neşesi kaçma. **2.** Keyifsiz duruma gelme; kendini biraz rahatsız hissetme.

keyifsizlenmek, [keyif-siz-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Keyfi, neşesi kaçmak. **2.** Keyifsiz duruma gelmek; kendini biraz rahatsız hissetmek.

keyifsizlik, -ği [keyif-siz-lik] *is.* Hafif hastalık; kırılklık.

keyik[1], [kéy-ik / giy-ik / keḏik] *(kéyik) {eT} is. zool.* **1.** Geyik. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Vahşi av hayvanı. [ETY] **3.** Vahşi büyükbaş hayvan; eti yenen hayvanlardan ceylan, sığın, dağ keçisi gibi av hayvanları. [DLT] [EUTS] [ETY] **4.** Aslında yabani olan her şey. [DLT] **5.** *sf.* (İnsanlar için) maymun yapılı. [DLT] 🗗 **keyik kişi,** *{eT} Yabani adam.*‖ **keyik söğüt,** *{eT} Yaban söğüdü.* [DLT]

keyik[2]**, -ği** [key-mek > keyik] *{ağız} is.* **1.** Çoban abası. **2.** Kadınların başlarına aldıkları bir tür yemeni. **3.** Mavi çiğdem. [DS]

keyikçi, [kéyik-çi] *{eT} is.* **1.** Büyük hayvan avcısı; avcı. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Geyik avcısı. [EUTS] [İKPÖy.]

keyim, [ked-im > key-im] *{eT} is.* → kedim. [Yüknekî]

keyin, [? keyin] *{ağız} zf.* Özellikle; özel olarak. [DS]

keyir, [Ar. ġayr] *{ağız} zf.* Başka. [DS]

keyirgençik, [keyir-gen-çik] *{eT} is.* Karışıklık; isyan; kargaşalık. [EUTS]

keyirmez, [keyir-mez] *{ağız} bağ.* Ama; zararı yok. [DS]

keyiş, [Far. keşīş] *{ağız} is.* Papaz; keşiş. [DS]

keykenek, -ği [*eT.* ked-mek > key-(i)k-en-ek] *{ağız} is.* **1.** Yağmurdan korunmak için baştan aşağı örtünülen uçları birleştirilerek külah haline getirilmiş çuval. **2.** Başlıklı bir tür yağmurluk. **3.** Çoban abası. [DS]

keyki, [keyk-i] *{ağız} sf.* Kıvrık; kıvırcık. [DS]

keykirde, [key *(yans.)*>key-kir-de کیکرده] *{eAT} {OsT} is.* Heyecan; korku; helecan.

keykirdemek, [key-kir-de-mek کیکردمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r]* Korkmak; endişe etmek; heyecanlanmak.

keyl, [Ar. keyl کیل] *{OsT} is.* **1.** Tahıl ölçmekte kullanılan bir ölçek; kile. **2.** Kile ile ölçme. 🗗 **keyl etmek,** *{OsT} Kile ile ölçmek.*

keyli[1], [key-li] *{ağız} is.* Tarlanın su basmayan, sel gelmeyen yüksek yeri. [DS]

keyli[2], [*eT.* kē *(arka)* > ke+ile ? / Ar. ġayr] *{ağız} zf.* **1.** Başka **2.** Sonra; artık. [DS]

keyli[3], [ki + o + ile ?] *{ağız} zf.* Dolayı; için. [DS]

keyli[4], [Ar. keyl > keylī کیلی] *{OsT} sf.* Kile ile ölçülen.

keylig, [kéyik-lig > keylig] *{eT} is.* Maymun. [DLT] 🗗 **keylig kişi,** *{eT} Şaşkın ve yabancı gibi iki tarafına balcınarak yürüyen adam.* [DLT]

keylus, [Ar. keylūs کیلوس] *(keylû:s) {OsT} is.* Bağırsaktan gelen, içinde yağ damlacıkları bulunan ak kan; kilüs.

keyman, [? keyman] *{ağız} is.* Pastırma çemeni. [DS]

keyme[1], [key-me / kay-ma] *{ağız} is.* Bahçe çiti. [DS]

keyme[2], [key-me] *{ağız} is.* Su deposu. [DS]

keyme[3], [key-me] *{ağız} is.* Kadın tellak. [DS]

keyme[4], [eğ-mek > key-me ?] *{ağız} is.* Hevenk ve eşya asmak için kullanılan ağaç askılık; çengel. [DS]

keyme[5], [*eT.* ked-mek > key-me] *{ağız} is.* Kadın gömleği. [DS]

keymek, [ked-mek > key-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* **1.** → kedmek[1]. [EUTS] [Yüknekî] **2.** *{ağız}* Giymek. [DS]

keymelemek, [keyme-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çiğnemek. [DS]

keymus, [Ar. keymūs کیموس] *(keymu:s) {OsT} is.* Yiyeceklerin mide öz suyu ile karıştıktan sonra aldıkları durum; kimüs.

Keynesçi, [İng. Johan Maynard Keynes *(İngiliz iktisatçısı)* > keynes-çi] *sf.* Keynes'in ortaya attığı faiz oranı, sermaye, gelir seviyesi, işçi çalıştırma arasındaki dalgalanmaları açıklayan görüşler için kullanılan terim.

keynunet, [Ar. kevn > keynūnet کینونت] *(keynu:net) {OsT} is.* Var olma; varlık.

keyre, [? keyre] *{ağız} is.* Sıra; nöbet. [DS]

keyrek, -ği [key-re-k] *{ağız} is.* Kaburga kemiklerinin alttan birinci ve ikinci çifti. [DS]

keyri, [Ar. ġayr] *{ağız} zf.* Sonra; artık. [DS]

keys, [Ar. keys کیس] *{OsT} is.* Anlama, kavrama yeteneği; anlayış; kavrayış.

keysekey, [ki+i-se+ki] *{ağız} zf.* Olsa olsa; olsun olsun; ancak. [DS]

keysi, [*eT.* ked-mek > key-e-si] *{ağız} is.* **1.** Çamaşır; giyecek; giysi. **2.** İç çamaşırı. [DS] 🗗 **keysi yıkamak,** *{ağız} Çamaşır yıkamak.* [DS]|| **keysi yumak,** *{ağız}* → keysi yıkamak. [DS]

keysilik, -ği [keysi-lik] *{ağız} sf.* Çamaşırlık; giysilik. [DS]

keysilmek, [*eT.* kē *(arka)* > ke-y-(i)s-i-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Arkaya dayanarak oturmak. [DS]

keysiye, [Ar. kis > keysiye کیسیه] *{OsT} is. zool.* Yavruları doğumdan sonra karnında bir kesenin içinde aylarca kalan etenesiz memeliler takımı; keseliler, *(Marsupialia).*

keyüg, [ked-üg > key-üg] *{eT} is.* Kebe ve kepenek gibi şeyler. [DLT]

keyvan, [Far. keyvān کیوان] *(keyva:n) {OsT} is.* **1.** *gök b.* Zuhal gezegeni; Satürn. **2.** Yıldız. **3.** *{ağız}* Yaşlı kadın. [DS]

keyvanı, [Far. ked-bānū] *{ağız} is.* **1.** Emeği çok geçen işçi. **2.** Çok yaşlı kadın. [DS]

keyvani, [Far. ked-bānū] *{ağız} is.* Yaşlı kadın. [DS]

keyvene, [Far. ked-bānū] *{ağız} is.* Aşçı kadın. [DS]

keyveni, [Far. ked-bānū => keyveni کیونی] *{ağız} is.* **1.** Aşçı kadın; düğün yemeği yapan kadın. **2.** Yaşlı kadın. **3.** Ekmek yapan kimse. [DS] **4.** *{OsT}* Ev idaresini iyi bilen.

keyyal, [Ar. keyl *(tahıl ölçüsü)* > keyyāl کیال] *(keya:l) {OsT} sf.* Kile ile tahıl ölçen; kileci.

keyyaliye, [Ar. keyyāl > keyyāliye کیالیه] *(keyya:liye) {OsT} is.* Kilecinin aldığı ücret.

keyyaz, [? keyyaz] *{ağız} is.* İkinci kez doğuran koyun. [DS]

keyyis, [Ar. kiyāset > keyyis / keyyise کیس / کیسه] *{OsT} sf.* **1.** Akıllı; zeki; uyanık. **2.** İnce; zarif.

keyyiş, [kayış] *{ağız} is.* Kemer. [DS]

kez[1], [kez *(1934'te tekrar kullanılmaya başlandı)*] *{eT} zf.* **1.** *{eT}* Sonra; başka. [EUTS] **2.** (Bir sayıdan

sonra kullanıldığında) bir olayın veya olgunun meydana geldiği durumlardan her biri; defa; kere; sefer. *{eT} {eAT} (aynı)* [Üç İtigsizler] [DK] **3.** *{eT} is.* An; zaman. [Üç İtigsizler] 🗗 **munta kez,** *{eT} Bundan başka; bundan sonra.* [EUTS]

kez[2], [kez] *{eT} is.* Gez. [DLT]

kez[3], [Far. kaz / kaj / kac] *{eT} is.* İpekli Çin kumaşı. [DLT]

kez[4], [kez] *{eT} is.* **1.** Süt ve hamur gibi şeylerin tencere dibinde yapışıp kalan parçaları. **2.** Tortu; çökelti. [DLT]

kez[5], [kez] *{eT} sf.* Sefil; bedbaht. [Gabain] [EUTS]

kez[6], [Soğd. k'ḏy => ked / ket] *{eT} zf.* → ked. [Yüknekî]

kez[7], [kez] *{ağız} is.* **1.** Tepe. **2.** Kenar; kıyı. **3.** Köşe. **4.** İki tepe arasındaki alçak geçit. [DS]

kez[8], [kez] *{ağız} is.* Sahip; malik. [DD]

kez[9], [kez-mek > kez] *{ağız} is.* İmece usulü çalışmada sıra; nöbet. [DS]

keza, [Ar. ke *(cer harfi)* + ẕā *(işaret zamiri)* كذا] *(ke'za:) {OsT} bağ.* Tekrarlamalardan kaçınmak amacıyla *"böyle, böylece; aynı biçimde; aynı; öylece"* anlamında kullanılır.

kezabir, [Ar. küẕber > keẕābir كذابر] *(keza:bir) {OsT} is.* Asmacıklar.

kezalik, [Ar. keẕālik كذالك] *(ke'za:lik) {OsT} bağ.* Bunun gibi; bu da öyle; böylece; keza.

kezan, [kızan / kezan] *{ağız} is.* Erkek çocuk; delikanlı. [DS]

kezaz, [Ar. keẓāẓ / keẓāẓet كظاظت] *(keza:z) {OsT} is. tıp.* Soluk alamayacak derece mide dolgunluğu.

kezban, [Ar. ked كد + Far. bānū بانو] *(kezba:n) is.* Evi çekip çeviren kadın; vekilharç.

kezbi, [? kezbi] *{ağız} is.* **1.** Kavun ve karpuza zarar veren karıncadan ufak bir böcek. **2.** Bu böceğin kavun ve karpuzda yaptığı hastalık. [DS]

keze, [kez-mek > kez-ē / gez-ē] *(keze:) {eT} is.* **1.** Yavaş yavaş. [EUTS] **2.** Sıra ile. [EUTS] [Gabain]

kezek[1], [kez-mek > kez-ek] *{eT} is.* Bir tür ilaç adı. [EUTS]

kezek[2], **-ği** [kez-ek / kesek / gezek] *is.* **1.** İri ve sert toprak parçası; kesek. **2.** Kurutulmuş gübre.

kezek[3], **-ği** [kez-mek > kez-ek] *{ağız} is.* **1.** Otlatmaya götürülen koyun veya sığır sürüsü; köy sürüsü; gezek. **2.** Geceleri evlerde sıra ile yapılan aile toplantısı. [DS]

kezekçi, [kez-ek-çi] *{ağız} is.* Bir süre için tutulan sığır çobanı. [DS]

kezel, [Ar. ġazel] *{ağız} is.* Kuru yaprak; gazel. [DS] 🗗 **kezel ağaç,** *{ağız} Kızılağaç.* [DS]

kezeme, [kez-mek > kez-eme] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

kezemek, -ği [kez-mek > kez-emek] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

kezenti, [kez-en-ti / gez-en-ti / Far. gezend [Tietze] گزند] *{ağız} sf.* **1.** Çok gezen; işsiz; serseri. [DD] **2.** Başıboş. [DS]

kezgere, [Far. dest-gāre] *{ağız} is.* Teskere. [DS]

kezgermek, [kez > kez-ge-r-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gezlemek; geze getirmek. [DLT]

kezi, [*eT.* kez] *{ağız} is.* Bürümcük. [DS]

kezig, [kez-mek > kez-ig] *{eT} sf.* **1.** Tertipli; düzenli; muntazam; sıralı. [EUTS] **2.** *is.* Sıra; dizi; saf. [EUTS] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **3.** Sıra ile yapılan iş; nöbet. [KB] [Gabain] **4.** Sıtma. [EUTS] [KB]

keziglig, [kez-mek > kez-ig-lig] *{eT} is.* Nöbetçi. [KB]

kezik[1], [Moğ. kez-ik] *{eT} is.* → kezig. [DLT]

kezik[2], [kez-mek > kez-ik ?] *{eT} sf.* Cesaret. [DLT]

kezikçe, [kez-mek > kez-ik-çē] *(kezikçe:) {eT} sf.* Tertiplice; düzenlice. [EUTS]

keziklig, [kez-mek > kez-ig-lig] *{eT} sf.* Sırası gelmiş olan; nöbette olan. [EUTS]

kezil, [Ar. ġazl] *{ağız} is.* Keçi kılından bükülerek yapılan ip. [DS]

kezilemek, [kez-i-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Avlamak için nişan almak. [DS]

kezim, [Ar. keẓm > keẓīm كظيم] *(kezi:m) sf.* Öfkesini yenen.

kezin[1], [kez *(defa)* > kez-in] *{eT} zf.* Kez; defa.

kezin[1], [kez-in] *{ağız} is.* **1.** Bir yaşına girmiş dişi keçi. **2.** Üç yaşında ilk kuzusunu veren koyun. [DS]

kezişmek, [kez-mek > kez-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte gezmek. [DLT]

kezitmek, [kez-mek > kez-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gezdirmek. [DLT]

kezkiç, -ci [kez-mek > kez-kiç / gezgiç] *{ağız} sf.* Gezici; gezgin. [DS]

kezkütü, [kez+küt-ü] *{ağız} is.* Değirmen oluğunun yastığı. [DS]

kezleme, [kez-le-me] *{ağız} is.* **1.** Üç yaşında ilk kuzusunu veren koyun. **2.** Kısır koyun. [DS]

kezlemek[1], [kez > kez-lē-mek] *(kezle:mek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *{eT} {ağız}* Nişan almak; gezlemek; gezini düzeltmek. [DLT] [Yüknekî] [DS] **2.** Bir sayıyı başka bir sayı ile çarpmak. **3.** Bir işi yapmak için zaman ve fırsat kollamak.

kezlemek[2], [kez-lē-mek] *gçl. f. [-r] {eT}* Temizlemek. [DLT]

kezlemek[3], [kez-le-mek / göz-le-mek] *{ağız} is.* Bir şeyi yapmak için zaman ve fırsat kollamak. [DS]

kezleşmek[4], [kez > kez-lē-mek > kez-le-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte gezlemek; gezleşmek. [DLT]

kezletmek, [kez-mek > kez-lē-mek > kez-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gezletmek. [DLT]

kezlik, [kez > kez-lik] *is.* **1.** *{eT}* Küçük kadın bıçağı. [DLT] **2.** *{ağız}* Çakı; bıçak. [DS]

kezm, [Ar. kẹzm كظم] *{OsT} is.* Öfkesini yenme.

kezmek[1]**,** [kez-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Geçmek. [EUTS] [Gabain]

kezmek[2]**,** [kez-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* **1.** Gezmek; dolaşmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** İçeri girmek. [ETY] **3.** Oymak. [ETY]

kezmek[3]**,** [çez-mek > kez-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Çözmek. [DS]

kezub, [Ar. kiẕb > keẕūb كذوب] *(kezu:b) {OsT} sf.* Çok yalan söyleyen.

kezük, [kez-mek > kez-ük] *{eT} is.* Mekik. [DLT]

kezvi, [? kezbi / kezvi] *{ağız} is.* → kezbi. [DS]

kezyarma, [kez+yar-ma] *{ağız} sf.* (Koyun için) kısır. [DS]

kezzab, [Ar. kiẕb > keẕẕāb كذاب] *(kezza:b) {OsT} sf.* **1.** Çok yalancı. **2.** *kim.* Kezzap. 🗗 **kezzāb-i bîhicāb,** *{OsT} Utanmaz yalancı.*

kezzap, -bı [Far. tīz *(keskin)* + āb *(su)* > tīz-āb تیزاب => keẕẕāb كذاب] *{OsT} is. kim.* Derişik sülfürik asidin halk arasındaki adı.

kezzek, -ği [kes-ek / kezek] *{ağız} is.* Sert toprak topağı; kesek. [DS]

kezzez, [Ar. ḳazzāz كزاز] *{ağız} is.* İpek işi yapan; kazzaz. [DS]

kg [Fr. kilo-gramme] *kısalt.* Kütle birimi olan kilogramın kısaltması.

kgm [Fr. kilo-gramme-metèr] *kısalt.* Enerji birimi olan kilogrammetrenin kısaltması.

kgm/m[3] [kilo-gram-metre bölü metre küp] *kısalt.* Metre küpün kilogram cinsinden kütlesini veren yoğunluk birimi; bir cismin bir metre küpünün kilogram cinsinden ağırlığı.

khaos, [Yun. khaos] *is. mit.* Yaratılıştan önce var olan ve karmakarışık, insanın aklının alamayacağı biçimdeki boşluk; kaos.

-kı[1]**,** [-gı / -gi / -ġı / -ğı / -ki / -kı / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -gı.

-kı[2]**,** [-k ı / -ki] *{eT} yap. e.* **1.** Zaman ve mekânla ilgili olarak aitlik veya durum bildiren, ... ya ait olan, .. olan, ... da bulunan, ... ile ilgili olan anlamında ilgi zamiri ile aynı görevleri üstlenen isimden isim türetme eki. [ETY] *yurya-kı (kuzeyde)* **2.** Akrabalık bildiren kelimelere getirilerek acıma ve sevme bildirir. [DLT] *ata-kı (babacık, babacığım)*

-kı[3]**,** [-kı / -ki / -ġı / -gi] *{eAT} yap. e.* Aslında ilgi ekidir; sıfatlar türetir. *ilerü-ki, kan-kı, arkanda-gı*

kı, [kı] *{eT} üml.* **1.** Seslenme, çağırma sözü: Hey! [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *{ağız} "Hey kız!"* anlamında seslenme sözü. [DS]

kıb, [kep / kıb / kıp / kip *(yans.)*] *is.* Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıb-ıl kıbıl, kıb-ır-t-mak*

kıbab, [Ar. ḳubbe > ḳıbāb قباب *(kıba:b) {OsT} is.* Kubbeler.

kıbah, [Ar. ḳabīḥ > kıbāḥ قباح *(kıba:h) {OsT} is.* Çirkinler.

kıbal, -li [Ar. ḳıbāl قبال *(kıba:l) {OsT} is.* **1.** Hareket; davranış şekli. **2.** (Yazı için) karşılaştırma. **3.** *{ağız}* Yüz. [DS] **4.** *{ağız}* Yaradılış; huy. [DS] **5.** *{ağız}* Değişik ve özel biçim; yol; usul; durum; tarz. [DS] **5.** *{ağız}* (Giyim kuşam, görünüş vb. için) biçim. [DS] **6.** *{ağız}* Benzer. [DS]

kıbale, [Ar. ḳıbāle قباله *(kıba:le) {OsT} is.* Çocuk doğurtma işi; ebelik.

kıban, [? kıban] *{ağız} is.* İyi yetişmemiş bitki. [DS]

kıbat, [? kıbat] *{ağız} is.* Diz. [DS]

kıbde, [Ar. ġıbṭa] *{ağız} is.* İmrenme; özenme; gıbta. [DS]

kıbel, [Ar. ḳıbel قبل] *{OsT} is.* **1.** Taraf; yön; cihet. **2.** Yan; kat; huzur. **3.** Bir şeyi kolayca yapabilme; muktedir olma. 🗗 **kıbelinden gelmek,** *{OsT} Birisinin yanından gelmek.*|| **kıbeline vüsūl bulmak,** *{OsT} Birinin yanına varmak.*|| **kıbel-i şer'-i şerîften,** *{OsT} Şeriat tarafından; şeriat gereğince.*

kıbı, [? kıbı] *{ağız} is.* Çocuk ayakkabısı. [DS]

kıbıçkan, [kıbıç-kan / kıbış-kan] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

kıbıdık, -ğı [kıb *(yans.)* > kıb-ıt-ık] *{ağız} is.* Çocukların hayvan tırnağı dikip taşla vurarak oynadıkları bir tür kaydırak oyunu. [DS]

kıbık, -ğı [kıb-ık] *{ağız} is.* Bir bölgeye özgü hastalık. [DS]

kıbıktırmak, [kıb-ık-tır-mak / kıv-ık-tır-mak / kıc-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Acele ettirmek; ivmesi için sıkıştırmak. [DS]

kıbıl[1]**,** [kıb *(yans.)* > kıb-ıl] *is.* Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıbıl kıbıl,** *{ağız} Çok kıpırdayan; kıpır kıpır; yaramaz.* [DS]

kıbıl[2]**,** [Ar. ḳufl [Tietze] قفل => kıbıl / kıfıl] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kıbıla, [Ar. ḳıble] *{ağız} is.* Güney. [DS]

kıbılamak, [kıbı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] çoc. dili.* Çalmak; aşırmak. [DS]

kıbılık, -ğı [kıb-ı-lık] *{ağız} is.* Yaramazlık. [DS]

kıbırtmak, [kıb *(yans.)* > kıb-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Koşmak; hızla gitmek. [DS]

kıbış[1]**,** [kıbış] *{ağız} sf.* (Karşılaştırılan hayvan boyları için) denk; aynı; eşit. [DS]

kıbış[2]**,** [kaba-ş / kıbış] *{ağız} sf.* Saçsız; kel. [DS]

kıbışkan, [kıbış-kan] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

kıbışlanmak, [kıbış-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yaltaklanmak. [DS]

kıbıt, -dı [kıbıt] *{ağız} is.* Karın. [DS]

kıbız, [kap > kap-uz / kıbız] *{ağız} is.* Çok kayalık boğaz; dar geçit. [DS]

kıbla, [Ar. ḳıble] *{ağız} is.* Güney. [DS]

kıble, [Ar. ḳıble قبله] *{OsT} is.* **1.** Namaz kılarken dönülmesi gerekli olan yön; Mekke ve Kâbe tarafı. **2.** Güney; cenup. **3.** Güneyden esen rüzgâr; kıble rüzgârı. **4.** *mecaz.* Herkesin dara düştüğünde yardım istediği kapı. 🗗 **kıble-gâh,** *{OsT} Kâbe'nin bulunduğu yer ve yön.*|| **kıble-i âlem,** *{OsT} "Dünyanın kıblesi" anlamında padişahlar ve Müslüman hükümdarlar hakkında kullanılmıştır.*|| **kıble-i hâcet,** *{OsT} "İhtiyaçların karşılandığı yer" anlamında herkesin bir isteğinin karşılanması için başvurduğu makam veya kimse.*|| **kıble-i İslam,** *{OsT} Müslümanların namazda yönelecekleri taraf.*|| **kıble-keşişleme,** *{OsT} Güney ile güneydoğu yönleri arasından esen rüzgâr.*|| **kıble-lodos,** *{OsT} Güney ile güneybatı yönleri arasından esen rüzgâr.*|| **kıblenin keşişlemeden kertesi,** *{OsT} Güneydoğu rüzgârı.*|| **kıble-rü,** *{OsT} Yüzünü kıbleye döndürmüş olan kimse.*|| **kıble rüzgârı,** *{OsT} Güneyden esen rüzgâr.*|| **kıblesi belli olmamak,** *Neye inandığı, düşüncesinin ne olduğu ve kime hizmet ettiği belli olmamak.*|| **kıbleye dönmek,** *Yönünü Kâbe'ye çevirmek; namaz kılmak.*

kıblename, [Ar. ḳıble + Far. nāme قبله نامه] *(kıblena:-me) {OsT} is.* Kıbleyazar; pusula.

kıblenüma, [Ar. ḳıble + Far. nümā قبله نما] *(kıblenüma:) {OsT} is.* Bulunulan yerin kıblesini gösteren özel pusula.

kıbleten, [Ar. ḳıbletān قبلتان] *(kıbleta:n) {OsT} is.* → kıbleteyn.

kıbleteyn, [Ar. kıbleteyn قبلتين] *{OsT} is.* **1.** İki kıble. **2.** Mekke'de bulunan Kâbe ile Kudüs'te bulunan Beyt-i Makdis'in ikisine birden verilen ad; Kıble-i Muhammet ve Kıble-i Musa.

kıblî, [Ar. kıblī قبلى] *(kıbli:) {OsT} sf.* **1.** Güneye ait; güney ile ilgili. **2.** Güneyli.

kıbrak, -ğı [kıb-ra-k] *{ağız} is.* Yasadışı cinsel ilişkilere aracılık eden kimse. [DS]

kıbrız, [Ar. ḳırmiz] *{ağız} is.* → kırbız. [DS]

Kıbt, [Ar. ḳıbṭ قبط] *{OsT} is.* Eski Mısır halkı.

Kıbti, [Ar. ḳıbṭī / ḳıbṭiye قبطى / قبطيه] *(kıbti:) {OsT} is.* **1.** Mısır'ın eski yerli halkından olan. **2.** *sf.* Çingene ile ilgili.

Kıbtiyan, [Ar. ḳıbṭī >kıbtiyān قبتيان] *(kıbtiya:n) {OsT} is.* Çingeneler.

kıc[1], [kac / kıc / kıç / kic *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıc-ık (gıcık), kıc-ık-la-mak, kıc-ı-la-mak*

kıc[2], [kıc / kıç / kiç / kuç *(yans.)*] *is.* Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kıc-ı, kıc-ık, kıc-ık-la-mak*

kıcalak, -ğı [kıc *(yans.)* > kıc-ala-k] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kıccık, -ğı [kıc(c)-ık] *{ağız} is.* Topal. [DS]

kıcı[1], [kıc *(yans.)* > kıc-ı قجى] *{ağız} is.* **1.** Dolu. **2.** Toz gibi ince dolu. **3.** Kırağı. [DS]

kıcı[2], [kıc *(yans.)* > kıc-ı] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kıcı[3], [kıc *(yans.)* > kıc-ı] *{ağız} is.* Yuvarlak ve katı koyun, keçi pisliği. [DS] 🗗 **kıcı olmak,** *{ağız} (Küçük çocuklar için) toprakla oynayıp kirlenmek.* [DS]

kıcı[4], [kıc *(yans.)* > kıc-ı] *{ağız} is.* Baharda kayısı ve erik ağaçlarında görülen parlak ve yapışkan madde; zamk. [DS]

kıcı[5], [*eT.* kīçī قجى] *{ağız} is.* **1.** Hardal tohumu. **2.** *{OsT}* Taze sürgünleri salata olarak yenilebilen hardal. [DS]

kıcı[6], [kıc *(yans.)* > kıc-ı] *{ağız} is.* Koyun, keçi, kuzu. [DS]

kıcı[7], [kıcı] *{ağız} is.* Tütün fidesi yetiştirilen yer. [DS]

kıcık[1], **-ğı** [kıc *(yans.)* > kıc-ı-k] *{ağız} is.* **1.** Koyun, keçi, kuzu. **2.** Kuyruksuz, kıvırcık koyun. **3.** Kuyruğu küçük ve içine doğru kıvrık koyun. **4.** Kendisini sağdırmayan ve kuzusuna süt vermeyen koyun. **5.** Yaşlı hayvan. **6.** *sf.* (Koyun, keçi için) çok küçük; ufak tefek; çelimsiz. [DS]

kıcık[2], **-ğı** [kıc *(yans.)* > kıc-ı-k] *{ağız} sf.* Yozlaşmış; soyu bozulmuş. [DS]

kıcık[3], **-ğı** [kıc *(yans.)* > kıc-ı-k] *{ağız} is.* Kızdırma; fit. [DS] 🗗 **kıcık vermek,** *{ağız} 1. Dedikodu yaparak bir kimseyi başka biri hakkında kışkırtmak; kişileri birbirine düşürmek. 2. Kızdırmak; sinirlendirmek; öfkelendirmek. 3. Oyunbozanlık etmek.* [DS]

kıcık[4], **-ğı** [kıc *(yans.)* > kıc-ı-k] *{ağız} sf.* **1.** Geveze. **2.** Sözünde durmayan; dönek. [DS]

kıcık[5], **-ğı** [kıc *(yans.)* > kıc-ı-k قجق] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Boğazda yanma; gıcık. **2.** Bir tür cilt hastalığı. [DS]

kıcık[6], **-ğı** [kıcık] *{ağız} is.* Güveç. [DS]

kıcıklamak[1], [kıcı-k-lā-mak قجقلمق] *(kıcıkla:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** *{eT} {OsT} {ağız}* Gıdıklamak; tahrik etmek; güldürmek. [Nevâyî] [DS] **2.** *{ağız}* Huylandırmak; şüphelendirmek; kızdırmak. [DS]

kıcıklamak[2], [kıc-ı-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Hayvanı sürmek. [DS]

kıcıklanmak, [kıcık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Gıdıklanmak. **2.** Kimi cisimlerin sürtünmesinden çıkan sesten tedirgin olmak; gıcıklanmak. [DS]

kıcıktırmak, [kıcık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Acele ettirmek; acele etmesi için sıkıştırmak [DS]

kıcıl, [kıc-ıl] *{ağız} is.* Çocukların oyunda yaptıkları sayı. [DS]

kıcılamak[1], [kıcı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Birinin üstüne yürümek; saldırmak. **2.** İlerlemek. [DS]

kıcılamak[2], [kıcı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Dolu için) yağmak. [DS]

kıcılamak[3], [kıcı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Rüzgâr için) hızlanmak; kuvvetli esmek. [DS]

kıcılamak[4], [kıcı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gıcırdamak. [DS]

kıcılamak[5], [kıcı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Köpeği çağırmak. [DS]

kıcılamaz, [kıcı-la-maz] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

kıcım, [*eT.* kā *(akraba)* > ka-cı-m ? / kıcı-m] *{ağız} ünl.* **1.** *"Canım, şekerim"* anlamında çocuklara söylenen sevgi sözü. **2.** Ağabeyim. [DS]

kıcıma[1], [kıc-ı-ma] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kıcıma[2], [kıç > kıç-ım-a] *{ağız} zf.* Sonra; daha sonra; ileride. [DS]

kıcımak[1], [kıc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Boşa gitmek; boş yere tüketilmek; harcanmak. **2.** (İş için) gereği gibi yapılmamak; baştan savma yapılmak. [DS]

kıcımak[2], [kıc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Bıçak vb. keskin araçlar için) keskinliğini yitirmek; körleşmek. [DS]

kıcımık, -ğı [kıcı-mık] *{ağız} zf.* Yeniden; tekrar. [DS]

kıcımuk, -ğu [kıcı-muk] *{ağız} sf.* **1.** Doymak bilmeyen; aşırı istekli. **2.** Cimri. [DS]

kıcındırmak[1], [kıc-ı-n-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Fırlatmak. [DS]

kıcındırmak[2], [kıc-ın-dır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Pişman etmek. [DS]

kıcır[1], [kıc *(yans.)* > kıc-ır] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıcırı kıcırı,** *{ağız} Acımaksızın; acımadan.* [DS]‖ **kıcırı kıcırı kesmek,** *{ağız} Kıtır kıtır kesmek.* [DS]

kıcır[2], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Güç; kuvvet. [DS] 🗗 **kıcır bükme,** *{ağız} Çabuk; zorlama ile.* [DS]‖ **kıcırı bükmek,** *{ağız} 1. Zorla yapmak. 2. İşten vazgeçmek.* [DS]‖ **kıcır kemiği,** *{ağız} Kalça kemiği.* [DS]

kıcır[3], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Mor renkli mısır sırçanı. [DS]

kıcır[4], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Neşe; zevk. [DS]

kıcır[5], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Oyunda yenen kimsenin aldığı sayı. [DS]

kıcır[6], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Öç; intikam. [DS]

kıcır[7], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıcır[8], [kıc-ı-r] *{ağız} is.* Yuvak taşının iki yanından takılan ağaç. [DS]

kıcır[9], [kıc-ı-r / kır-cı] *{ağız} is.* Dolu; dolu taneleri. [DS]

kıcır[10], [kıc-ı-r] *{ağız} sf.* Fıtıklı. [DS]

kıcır[11], [gıc-ır > kıc-ı-r] *{ağız} sf.* İyi; yeni. [DS]

kıcır[12], [kıc-ı-r] *{ağız} sf.* Etli; yağlı; semiz. [DS]

kıcıra, [kıl + Far. çār > kıc-ı-r-a] *{ağız} is.* Yumuşak keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılma pantolon; çakşır. [DS]

kıcıramak, [kıc *(yans.)* > kıc-ı-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Azarlamak. [DS]

kıcırganmak, [kıc *(yans.)* > kıc-ı-r-ga-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İlgi göstermemek; ilgilenmemek; önemsememek. [DS]

kıcırım, [kıc-ır-ım] *{ağız} sf.* Bol; çok. [DS] 🗗 **kıcırım bükme,** *{ağız} Tavşan kaçışı.* [DS]

kıcırık, -ğı [kıc-ı-r-ık] *{ağız} sf.* Kaygan. [DS]

kıcırlanmak, [kıc-ır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İyileşmek; şişmanlamak. [DS]

kıcırlı, [kıc-ır-lı] *{ağız} sf.* Etli; yağlı; semiz. [DS]

kıcıt, -dı [kıc-ıt] *{ağız} is.* Gıcık; kızgınlık; kıskançlık. 🗗 **kıcıt etmek,** *{ağız} Kıskandırmak.* [DS]‖ **kıcıt vermek,** *{ağız} Tahrik etmek.* [DS]

-kıç, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıç / -küç / -kuç] *yap. e.* → -gıç.

kıç[1], [kac / kıc / kıç / kic *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıç-ık-la-mak, kıç-ı-la-mak*

kıç[2], [kıc / kıç / kiç / kuç *(yans.)*] *is.* Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kıç-ı kıçı*

kıç[3], [kıç قچ] *is.* **1.** Arka; son taraf; *{eAT} {ağız} (aynı).* [DS] **2.** *{ağız}* Bir şeyin ucu. [DS] **3.** İnsan ve hayvan vücudunun gerisi; kuyruk sokumu kısmı. **4.** *{ağız}* Bacağın diz kapaktan aşağı bölümü; bacak. [DS] **5.** Bacağın uyluk bölümü. **6.** Ayak. **7.** *dnz.* Geminin arka tarafı, gerisi; dümen ile ana posta arasında kalan bölümü; pupa. **7.** *{ağız}* Ayak bileği. [DS] **8.** *{ağız}* Diz. [DS] **9.** *{ağız}* Topuk. [DS] **10.** *{ağız}* Sağrı. [DS] **11.** *sf.* Arka kısımda olan. 🗗 **kıç altı,** *dnz. Geminin kıç güvertesi altında kalan bölümü.*‖ **kıç atmak,** *1. Aşırı istekli olmak; göt atmak. 2. (Hayvan için) çifte atmak.*‖ **kıç attırmak,** *Üstün gelmek; yenmek; alt etmek; geçmek; geride bırakmak.*‖ **kıç ayak,** *{ağız} Özel bir ayakkabı kalıbı; bir ayakkabı kesimi.* [DS]‖ **kıç dingili,** *{ağız} Kara güreşte kalçanın yardımıyla yapılan kafa, kol oyunu.* [DS]‖ **kıç gönderi,** *dnz. Gemilerin arkasında bulunan ve bağlı bulunduğu ülkenin bayrağı çekili gönder; sancak gönderi.*‖ **kıçı kırık,** *Değer-*

siz; önemsiz; işe yaramaz. || **kıçına baka baka gitmek,** *Umduğunu bulamayarak gitmek; istediğini elde edemeden dönmek.* || **kıçına batmak,** *Rahat ve huzur bulduğu yerden ayrılarak huzursuz bir ortama gitmek.* || **kıçına kına yakmak,** *(Kendisinin zor durumda kalmasından sevinç duyacak olanlara söylenen sitem sözü) düşmanının zor durumuna sevinmek.* || **Kıçına soksun!** *(Bir şeyi çok isteyenler veya bir kimseye fazla ilgi gösterenler için) "alsın, onun olsun; ne yaparsa yapsın." anlamında kullanılır.* || **kıçına tekmeyi atmak,** *Birini kovmak; uzaklaştırmak; yol vermek.* || **kıçına tekmeyi vurmak** (yapıştırmak), *İşten çıkarmak; kovmak; yol vermek; uzaklaştırmak.* || **kıçında pireler uçuşmak,** *Derin uykuda olmak; başkaları uyanıkken uyuyor olmak.* || **kıçın dönülmek,** *{eAT} Geriye dönmek.* || **kıçını kaldıramamak,** *Tembellik veya uyuşukluk yüzünden işi zamanında yapamamak; geç kalmak; çok tembel olmak.* || **kıçını sıkmak,** *dnz. Bir geminin kıçını, başına göre iskele veya rıhtıma daha fazla yaklaştırmak.* || **kıçını yırtmak,** *1. Bütün gücünü kullanarak uğraşmak; didinmek. 2. Bağırıp çağırmak.* || **kıçının kılı ağarmak,** *İhtiyarlamak.* || **kıçının kılları ile balık tutmak,** *Şansı yerinde olmak.* || **kıçın kıçın,** *{eAT} {OsT} {ağız} 1. Gerisin geriye; geri geri. 2. (Yürüyüş için) oturarak.* [DS] || **kıçın kıçın gitmek,** *1. Geri geri gitmek. 2. (Bebekler için) kıçının üstünde sürünerek gitmek.* || **kıçın üstü,** *{ağız} Kıç üstü.* [DS] || **kıçı üstüne oturmak,** *Bir konuda yenilmek; söyleyecek şey bulamamak.* || **kıçı yer görmemek,** *Uzun süre ayakta kalmış olmak; oturmaya fırsat bulamamak; götü yer görmemek.* || **kıçı yoluk,** *{ağız} Yoksulluğuna bakılmadan gösteriş yapmaya kalkan kimse.* [DS] || **kıç palamarı,** *dnz. Gemilerin kıç tarafını sahile veya iskeleye bağlamaya yarayan halatlar.* || **kıç serpmek,** *{OsT} Kıç atmak.* || **kıçta kalmak,** *dnz. Başka gemilerin peşinde kalmak.* || **kıçtan bacaklı,** *Kısa boylu insan; bodur.* || *dnz.* **kıçtan gitmek,** *(Gemi için) kıç taraftan su alarak batmak; kıç taraftan suya gömülmek.* || **kıç üstü,** *dnz. 1. Kıç kasara güvertesi. 2. Kıç tarafı suya çok gömülmüş gemi.*

kıçayak, -ğı [kıç+ayak] *{ağız} is.* Çizmeye benzeyen, ayağa giyilen bir tür yemeni. [DS]

kıçgırmak, [kıç-gır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ateşi alevlendirmek; körüklemek. [DS]

kıçgırtmak, [kıç-gır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Dedikodu ile iki kişiyi birbirine düşürmek; kışkırtmak. [DS]

kıçı, [kîçî] *(kı:çı:) {eT} is.* Hardal. [DLT]

kıçık[1], [kıçı-k] *{eT} is.* Kaşıntı. [EUTS]

kıcık[2], [kıçı-k / kıdık] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

kıçıklamak, [kıçı-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Gıdıklamak. [DS]

kıçılamak, [kıçî-lā-mak] *(kıçı:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Gıdıklamak. [DLT]

kıçınlamak, [kıç-ın-la-mak قچنلمق] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** *{OsT}* Bir şeyden korkarak geri çekilmek; sakınmak. **2.** (Hayvan için) geri geri gitmek. **3.** *gçl. f.* Karşı koymak. [DS]

kıçınlanmak, [kıç-ın-la-n-mak قچنلنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Geri geri gitmek.

kıçınlatmak, [kıç-ın-la-t-mak قچنلتمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Geriletmek.

kıçırık, -ğı [kıç *(yans.)* > kıç-ır-ık] *{ağız} is.* Sızlanma. [DS]

kıçırışmak, [kıç *(yans.)* > kıç-ır-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Bağrışmak. [DS]

kıçırmak, [kıç *(yans.)* > kıç-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bağırmak. [DS]

kıçırtmak, [kıç *(yans.)* > kıç-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bağırtmak.

kıçırttırmak, [kıç *(yans.)* > kıç-ır-t-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bağırttırmak. [DS]

kıçıruvçı, [kıç *(yans.)* > Karaç. kıç-ır-uv-çı] *{ağız} is.* Horoz. [DS]

hıçkırık, -ğı [kıç *(yans.)* > kıç-kır-ık] *{ağız} is.* Köpeği saldırtmak için çobanın çıkardığı ses. [DS]

kıçkırmak, [kıç-kır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Şölen vermek. [DS]

kıçmalamak, [kıç > kıç-ma-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çifte atmak. [DS]

kıçmık[1], [*kıç-mak > kıç-mık] *{eT} is.* **1.** Küçük kırıntı; toz. **2.** Atom. [EUTS] [Gabain]

kıçmık[2], **-ğı** [kıç-mık] *{ağız} is.* Tekrne. [DS]

kıçmuk, -ğu [kıç-mık / kıç-muk] *{ağız} is.* Tekme. [DS]

kıçtankara, [kıç-tan+kara] *is. dnz.* Baştan demirleyen, kıçtan da halatlarla kıyıya bağlanan gemi.

kıçtın, [kıçtın] *{eT} is.* Kaşıntı. [EUTS]

kıçurmak, [*kīç-mak > kıç-ī-mak *(gıdıklamak)* > kīçu-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kınamak; ayıplamak; başkasının kaygısından sevinç duymak. [DLT] [EUTS]

kıçüstü, [kıç+üst-ü] *sf.* Kıçı yere gelmiş durumda. ⊟ **kıçüstü oturmak,** *1. Kıçı yere gelmiş durumda oturmak veya düşmek. 2. mecaz. Bir konuda yenilmek; söyleyecek şey bulamamak. 3. Beklentisine uygun gitmeyen bir işte umutsuzluğa düşmek.*

kıd[1], [kıd *(yans.)*] *is.* Keçi, köpek vb. hayvanları çağırma ünlemi. *kıd-ı, kıd-ı kıdı (gıd-ı gıdı), kıd-ık kıdık, kıd-ı+kıdı*

kıd[2], [kıd *(yans.)*] *is.* Sinir tepkisi uyandıracak hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıd-ık-la-mak (gıd-ık-la-mak), kıd-ı*

kıd[3], [kıd *(yans.)*] *is.* Tavuk ve kümes hayvanları ile benzeri hayvanların seslenmelerini anlatan kök. [Zülfikar] *kıd-ak-la-mak (gıd-ak-la-mak)*

kıd[4], [kıd / kıt *(yans.)*] *is.* Bir şeyi kesip parçalamayı,

ufak parçalara ayırmayı, koparmayı, kemirerek veya keserek ufaltmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıd-ık, kıd-ım mıdım, kıd-ı-mık*

kıda, [? kıda] *{ağız} is.* İpekten para kesesi ve bel kemeri dokumaya yarayan küçük el gergefi. [DS]

kıdah, [Ar. ḳadeḥ > ḳıdāḥ قداح] *(kıda:h) {OsT} is.* Kadehler.

kıdak, -ğı [kıd-a-k] *{ağız} is.* Bir işi yapmak için en uygun durum, yer veya zaman. 🗗 **kıdağına gelmek,** *{ağız} Biçimine, yerine gelmek.* [DS]‖ **kıdağında,** *{ağız} Yerinde; biçiminde.* [DS]

kıdaklamak, [kıd *(yans.)* > kıd-a-k-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tavuk, yumurtlayacağı zaman ve yumurtladıktan sonra ötmek. [DS]

kıdakmak, [kıd-a-k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Alışmak; dadanmak. [DS]

kıdaksınmak, [kıd-a-k-sın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Alışmak; dadanmak. [DS]

kıdaktımak, [kıd-a-k-tı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Alışmak; dadanmak. [DS]

kıdalak[1], -ğı [kıd-ala-k] *{ağız} is.* Küçük adım. [DS]

kıdalak[2], -ğı [kıd-ala-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; tıkınaz. [DS]

kıdalamak, [kıd-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kusur bulmak; titizlik etmek. [DS]

kıdan, [kıd-an] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

kıdatmak, [kıḍ-a-t-mak ?] *{eT} gçl. f.* Düzeltmek; iyileştirmek. [EUTS]

kıddı, [kıt *(yans.)* > kıd(d)-ı] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kıdem[1], [Ar. ḳıdem قدم] *{OsT} is.* **1.** Bir işte eski olma; eskilik. **2.** Bir görevde, hizmette geçirilen süre. **3.** Bir görevde rütbece eskilik. **4.** Başlangıcı olmayacak derecede eskilik; ezel; Allah'ın isimlerinden. 🗗 **kıdem-i âlem,** *{OsT} Evrenin eskiliği.*‖ **kıdem-i zamânî,** *{OsT} Zaman bakımından eskilik.*‖ **kıdem-i zatî,** *{OsT} Bir kimsenin bir işte rütbe bakımından eskiliği.*‖ **kıdem tazminatı,** *{OsT} Hizmet sözleşmesinin bitiminde, belli bir çalışma süresini doldurmuş işçiye, işverenin ödediği tazminat.*

kıdem, [? kıdem] *{ağız} is.* Küçük çocuk. [DS]

kıdemce, [kıdem-ce] *(kıde'mce) zf.* Kıdem bakımından; bir işte geçirilen süreye göre; bir işteki tecrübeye dayalı olarak.

kıdemen, [Ar. ḳıdemen قدماً] *(kıde'men) {OsT} zf.* Kıdem bakımından; kıdeme göre.

kıdemî, [Ar. ḳıdemī / kıdamiye قدمى / قدميه] *(kıdemi:) {OsT} sf.* Kıdemle ilgili olan.

kıdemli, [kıdem-li] *sf.* Kıdemi bulunan; bir işte görev süresi ve tecrübe bakımından daha eski olan. 🗗 **kıdemli başçavuş,** *Kıdemi olan başçavuşun rütbesi.*‖ **kıdemli üstçavuş,** *Kıdem almış bulunan üstçavuşun rütbesi.*

kıdemlilik, -ği [kıdem-li-lik] *is.* Kıdemli olma durumu.

kıdemsiz, [kıdem-siz] *sf.* Bir işte görev süresi ve iş deneyimi bakımından yeni olan; kıdemi az olan; yeni.

kıdemsizlik, -ği [kıdem-siz-lik] *is.* Kıdemi az olma; bir işte yeni olma durumu.

kıdı[1], [kıdı / kıcı] *{ağız} is.* Hardal tohumu. [DS]

kıdı[2], [kıdı] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış küçük su kabı. [DS]

kıdı[3], [kıdı / kıcı] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kıdı[4], [ḳıdı / kıd-ık] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS] 🗗 **kıdı kıdı,** *{ağız} 1. Köpek çağırma ünlemi. 2. Davar çağırma ünlemi.* [DS]

kıdıg, [kıḍ-mak > kıḍ-ıġ] *{eT} is.* Hudut; sınır; kıyı; yan; kenar. [DLT][EUTS] [Üç İtigsizler] [İKPÖy.]

kıdıglamak, [kıḍ-mak > kıḍ-ıġ-lā-mak] *(kıdığla:-mak) {eT} gçl. f.* Kıyı dikmek; kıyılamak. [DLT]

kıdıglanmak, [kıḍ-mak > kıḍ-ıġ-lā-mak > kıḍığ-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kıyılanmak; kenarlanmak. [DLT] **2.** Sınırlanmak.

kıdıgsız, [kıḍ-mak > kıḍ-ıġ-sız] *{eT} sf.* **1.** Kıyısız; kenarsız. [Üç İtigsizler] **2.** Hudutsuz; sınırsız. [EUTS]

kıdıh, [kıdık] *{ağız} is.* Gerdan. [DS]

kıdıhlamak, [kıd-ıḫ-la-maḫ / kıd-ık-mak] *{ağız} is.* Gıdıklamak. [DS]

kıdık[1], [kıḍ-mak > kıḍ-ıġ] *{eT} is.* Sınır; kıyı. [Gabain]

kıdık[2], [kıd-ık] *is.* **1.** Sinir tepkisi uyandıracak hareketleri anlatan yansımalı gövde. **2.** Gıdıklanma; gıcık alma vb.

kıdık[3], -ğı [kıd-ı-k] *{ağız} is.* **1.** Keçi yavrusu; oğlak. **2.** Kuzu. [DS]

kıdık[4], -ğı [kıd-ı-k] *{ağız} is.* **1.** Küçük ve dar el sepeti; sepet. **2.** Küçük yumurta sepeti. [DS]

kıdık[5], -ğı [koduk / kıdık / kadak] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS]

kıdık[6], -ğı [kıdı-k] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS] 🗗 **kıdık kıdık,** *{ağız} Köpek çağırma ünlemi.* [DS]

kıdık[7], -ğı [*eT.* kıḍ-mak > kıd-ık] *{ağız} is.* Bir şeyin en küçük parçası; molekül. [DS]

kıdık[8], -ğı [gıd-ı-k] *{ağız} is.* **1.** Gerdan; çene altı. **2.** Çene. **3.** Boyuna takılan inci, boncuk dizisi, gerdanlık. **4.** Bir çeşit çocuk bileziği. [DS]

kıdıklamak, [kıdık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Gıdıklamak. **2.** Kaşımak. **3.** İki kişiyi dedikodu yaparak birbirine düşürmek; fit vermek. [DS]

kıdıklanmak, [kıdık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gıdıklanmak. [DS]

kıdılık, -ğı [gıdı-lık] *{ağız} is.* Gerdanlık. [DS]

kıdılparmak, [kıd-ıl + parmak] *{ağız} is.* Küçük parmak.

kıdım[1], [kıd-ım] *{ağız} is.* **1.** Küçük adım. **2.** Rüşvet. **3.** Çorap ve halı ilmiği. **4.** Beş taş oyunu. [DS]

kıdım[1], [kıd-ım / kıd-ım-ık] *{ağız} sf.* **1.** Az; çok az; azıcık. **2.** *{ağız} is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. **3.** Taksit. [DS] 🗗 **kıdım kıdım,** *{ağız} 1. Azar azar. 2. Küçük küçük. 3. Ağır ağır; yavaş yavaş.* [DS]

kıdıman, [kıdı-man] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan ya da insan için) zamanından önce doğan. **2.** Sırasız doğuran. [EG] **3.** *is.* Çiğdem. [DS]

kıdımcık[1], **-ğı** [kıdım-cık] *{ağız} is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kıdımcık[2], **-ğı** [kıdım-cık] *{ağız} zf.* Birazcık; azıcık. [DS] 🗗 **kıdımcık kıdımcık,** *{ağız} 1. Azar azar; küçük küçük. 2. Ağır ağır; yavaş yavaş.* [DS]

kıdımık[1], **-ğı** [kıdım-ık] *{ağız} is.* Küçük adım. [DS]

kıdımık[2], **-ğı** [kıdım-ık] *{ağız} is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kıdır, [kıd-ır] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kısa oylu; tıknaz. **2.** Zayıf; iyi gelişmemiş. [DS] 🗗 **kıdır kıymık,** *{ağız} (Geçim için) kıt kanaat; güçlükle; zorla.* [DS]

kıdırım[1], [kıd-ır-ım] *{ağız} is.* Uçurum. [DS]

kıdırım[2], [kıd-ır-ım] *{ağız} is.* Sıkıntı; bunaltı. 🗗 **kıdırım olmak,** *Sıkıntıdan bunalmak; sıkılmak.*

kıdırış, [kıd-ır-ış] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kel; saçsız. **2.** Yüzü buruşuk. **3.** İyi gelişmemiş. [DS]

kıdırmak[1], [kıd-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Zayıflamak. [DS]

kıdırmak[2], [kıd-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Kız aramak, araştırmak. **2.** Görücü gitmek. [DS]

kıdış[1], [? kıdış] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış su bardağı. [DS]

kıdış[2], [kıd-ış] *{ağız} ünl. "Canım, şekerim"* anlamında çocuklara söylenen okşama sözü. [DS]

kıdış[3], [? kıdış] *{ağız} is.* Koyun ve keçi kellelerinin kulaklarını çiğ yiyen kimse. [DS]

kıdışmak, [kıḏ-mak > kıḏ-ī-mak > kıḏı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kenar dikmek; değirmi bir şeyin kenarını birlikte dikmek. [DLT]

kıdıt, [kıd-ı-t] *{ağız} is.* Kabuğundan kolayca ayrılmayan ceviz. [DS]

kıdıtmak, [kıḏ-mak > kıḏ-ī-mak > kıḏı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kenar diktirmek; kıyılatmak. [DLT]

kıdik, -ği [kıd-ık] *{ağız} is.* Keçi yavrusu; oğlak. [DS]

kıdlamak, [kıt-la-mak / kıd-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dişlemek; ısırmak. [DS]

kıdma, [kıḏ-mak > kıḏ-mā / kıy-mā] *(kıdma:) {eT} is.* Hamuru serçe dili gibi eğik kesilmiş bir tür erişte. [DLT]

kıdmaç, [kıḏ-mak > kıḏ-maç / kıy-maç] *{eT} is.* Yan bakış; gözleri kısarak bakış.

kıdmak, [kıḏ-mak / kīḏ-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** Kıymak; öldürmek. [ETY] **2.** Dilimlere veya parçalara ayırmak; kesmek. **3.** İlerletmek. [ETY] **4.** Sınırlara ulaşmak. [İKPÖy.]

kıdorik, -ği [? kıdorik] *{ağız} is.* İnce bulgurdan yapılan yağsız pilav. [DS]

kıdr, [Ar. ḳıdr / ḳıdre قدر] *{OsT} is.* Çömlek.

kıduk, [kıḏ-mak > *kıḏ-uk / kıy-uk] *{eT} sf.* Eğri kesilmiş. [DLT]

kıdve, [Ar. ḳıdve / ḳıdvet قدوه] *{OsT} is.* **1.** Kendisine güvenilerek peşinden gidilecek örnek kişi. **2.** Bir sınıf veya topluluğun başı. 🗗 **kıdvetü'l-ārifīn,** *{OsT} Bilgililerin en bilgilisi.*|| **kıdvetü'l-ebrār,** *{OsT} Dindarların ve iyi kimselerin en büyüğü.*|| **kıdvetü'l-hükemā,** *{OsT} Tasavvuf yolunda ilerlemiş kimselerin bağlı olduğu ve kendisine boyun eğdikleri kişi.*|| **kıdvetü'l-ulemā,** *{OsT} Bilginlerin bağlı oldukları ve kendisine boyun eğdikleri kişi.*|| **kıdvetü'l-ümerā,** *{OsT} Beylerin bağlı oldukları ve kendisine boyun eğdikleri kişi.*

kıf[1], [kef / kıf / kif / köf / küf *(yans.)*] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kıf-ıl kıfıl,*

kıf[2], [kıf *(yans.)*] *is.* Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıf kıf, kıf kıf etmek, kıf-ı-da-k, kıf-ı-dan-ak, kıf-ıl-da-mak, kıf-ır kıf-ır, kıf-ıt-mak*

kıf[3], [ḳıf قیف] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kadeh; bardak. **2.** *{ağız}* Kadayıf dökmek için kullanılan bir tür süzgeçli tas. [DS]

kıf[4], [kıf] *{ağız} is.* Kir; pislik. [DS]

kıf[5], [kıf] *{ağız} is.* Çaba. [DS] 🗗 **kıfı tutmak,** *{ağız} İsteklenmek; heveslenmek.* [DS]

kıf[6], [kıf] *{ağız} is.* Ekin biçilmeden koparılmış buğday başağı. [DS]

kıf[7], [kıf] *{ağız} is.* İnsanın her şeyi hoş görür olduğu, en uygun zamanı ve durumu. [DS]

kıf[8], [kıf] *{ağız} zf.* (Dönmek, kalkmak vb. eylemler için) derhal; çarçabuk. 🗗 **kıfadan dönmek,** *{ağız} Olduğu yerde çabucak geri dönmek.* [DS]

kıfar, [Ar. ḳafr > ḳıfār قفار] *(ḳafa:r) {OsT} is.* Susuz yerler; çöller.

kıfı[1], [kıf-ı] *{ağız} is.* Kuytu yer; rüzgâr tutmayan yer. [DS]

kıfı[2], [kıf-ı / kıp-ı] *{ağız} is.* **1.** Şaka; eğlence; alay. **2.** *sf.* Güldürücü; eğlendirici. **3.** Şakacı. [DS]

kıfıdak, -ğı [kıf-ı-dak] *{ağız} zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]

kıfıdanak, -ğı [kıf-ı-dan-ak] *{ağız} zf.* Yavaşça. [DS]

kıfık, -ğı [kıf-ı-k] *{ağız} sf.* Soylu olmayan. [DS]

kıfıl[1], [kıf *(yans.)* > kıf-ıl] *is.* **1.** Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımalı gövde. **2.** Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıfıl kıfıl,** *{ağız} 1. (Yel esmesi için) ılık ılık. 2. (Yumak için)*

mışıl mışıl. 3. (Düşüp ölmek için) birbiri ardınca; sapır sapır. [DS]

kıfıl[2], [Ar. ḳufl [Tietze] قفل => kıbıl / kıfıl] *{ağız} is.* Anahtar; kilit. [DS]

kıfıl[3], [Ar. ḳafr [Tietze] قفر => kıfıl / kıfır] *{ağız} is.* Böceklerden korumak için asma kütüklerine ve filiz yerlerine sürülen macun. [DS]

kıfıl[4], [kıf *(yans.)* > kıf-ıl] *{ağız} is.* **1.** Çam ağaçlarının dökülen yaprakları. **2.** Kurutulmuş labada çiçeği. [DS]

kıfılanmak, [kıfı-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Komiklik yaparak çevresindekileri güldürmek; şaklabanlık yapmak. [DS]

kıfıldamak, [kıf-ı-l-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Kadın için) erkeğin dikkatini çekmeye, ona hoş görünmeye çalışmak; cilvelenmek. **2.** Telaşa düşmek; çabalamak. [DS]

kıfıllanmak, [kıf *(yans.)* > kıf-ıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendisine çeki düzen vermek; süslenmek. [DS]

kıfıltı[1], [kıf *(yans.)* > kıf-ıl-tı] *{ağız} is.* **1.** Rahatsız edici davranış; kıpırtı; patırtı. **2.** Evecenlik; telaş. [DS]

kıfıltı[2], [kıf *(yans.)* > kıf-ıl-tı] *{ağız} is.* İstek; arzu. [DS]

kıfır[1], [kıf *(yans.)* > kıf-ır] *is.* Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıfır kıfır,** *{ağız} (Kaybolan şeyi aramak için) Çabuk çabuk; acelecilikle; evecenlikle.* [DS]

kıfır[2], [Ar. ḳafr [Tietze] قفر => kıfıl / kıfır] *{ağız} is.* **1.** Böceklerden korumak için asma kütüklerine ve filiz yerlerine sürülen macun. **2.** Üzüm salkımlarının dökülmesine neden olan bir hastalık. **3.** Tırtıl böceği. [DS] 🗗 (gözüne) **kıfır aka,** *{ağız} "Gözün kör olsun" anlamında bir ilenç sözü.* [DS]

kıfıramak, [kıf-ır-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (Ağaç için) kesmek; parçalamak; budamak. [DS]

kıfırcan, [kıf-ır-can] *{ağız} is.* Salgın hastalık. [DS]

kıfırkak, [*kıvır-mak > kıvır-ġāk] *(kıfırga:k) {eT} is.* → kıvırgak. [Gabain]

kıfırkamak, [*kıvır-mak > kıvır-ġā-mak] *(kıfırga:-mak) {eT} gçsz. f.* Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıfıtmak, [kıvır-t-mak > kıf-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kalçasını oynatarak, salına salına yürümek. [DS]

kıflamak, [kıf-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Arpa, buğday, vb. tahılın başağını koparmak. [DS]

kıflı, [kıf-lı] *{ağız} sf.* **1.** Oynak; cilveli. **2.** Şımarık. [DS]

kıft, [? kıft قفت] *{eAT} is.* Yaklaşma; rağbet. 🗗 **kıft olmak,** *{eAT} Yakınlık duymak; rağbet etmek; bağlanmak.* | **kıft etmek** (eylemek), *{eAT} Teşvik etmek; rağbetlendirmek.*

kıftır, [kıf *(yans.)* > kıf-(ı)t-ır] *is.* Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıftır kıftır,** *{ağız} (Yürümek için) cilveli davranışlarla; kırıtarak.* [DS]

kıftu, [kırp-mak / *kıp-mak / kıp-tū / kıf-tū ? / Yakut. kıptıy] *{eT} is.* Makas; kırkı. [DLT]

kıftulamak, [kıp-tū > kıftū-lā-mak] *(kıftu:la:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Makas ile kırkmak; kırpmak. [DLT]

kıg[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıg-ır-dan, kıg-ır, kıg-ı-ru*

kıg[2], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kıg-ış kıgış*

kıg[3], [kīġ قيغ] *(kı:ğ) {eT} {eAT} {OsT} is.* Hayvan gübresi; kuru koyun, keçi ve deve pisliği; tezek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kıgıç, -cı [kıg *(yans.)* > kıg-ıç] *{ağız} is.* Volkanik bölgelerde bulunan, hafif, suya batmayan, yuvarlak, süngerimsi taş. [DS]

kıgıçtak, -ğı [kıg-ıç-ta-k / kığ-ış-ta-k] *{ağız} is.* Eşek sürmekte kullanılan, ucunda birkaç tane halka veya küçük bir çıngırak bulunan sopa. [DS]

kıglatmak, [kīğ > kıġ-lā-mak > kıġ-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Fışkı ile gübreletmek. **2.** Ata dışkı yaptırtmak. [DLT]

kığ[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ır-mak, kığ-ıl kığıl, kığ-la-t-mak*

kığ[2], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ış kığış, kığ-ış-ta-mak, kığ-ış-tı*

kığ[3], [kağ / kıg *(yans.)*] *is.* Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ış kığış, kığ-ış-da-mak*

kığ[4], [*eT.* kīġ > kıġ / kıh قيغ] *(kı:ğ) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* Koyun, keçi ve deve pisliği; kığı. [DS]

kığa, [*eT.* kā *(kardeş)* > ka-da / ka-ğa ?] *{ağız} is.* Ağabey. [DS]

kığalak, -ğı [kığ-a-la-k] *{ağız} is.* Koyun, keçi pisliği. [DS]

kığanışmak, [kıv-a-n-ış-mak / kığan-ış-mak قيغانشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Birlikte övünmek.

kığaşık, -ğı [kıy(ı)n-aş-ık / kınaş-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kapı, pencere vb. için) hafifçe aralık kalmış. **2.** *is.* Aralık. [DS]

kığaştırmak, [kıy(ı)n-aş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]*

(Kapı, pencere, kapak vb. için) hafifçe aralamak. [DS]

kığı[1], [*eT.* kīğ / kıh > kığ-ı] *{ağız} is.* Koyun, keçi ve deve pisliği; kığ. [DS]

kığı[2], [kığ *(yans.)* > kığı-ı / kıy+kıy / kıy + kıy] *{ağız} is.* Çalgı. [DS]

kığıl[1], [kığ *(yans.)* > kığ-ıl] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan yansımalı gövde. ☞ **kığıl kığıl etmek,** *{ağız} 1. Çabalamak; ağlayıp sızlayarak tepinmek. 2. Yaltaklık etmek; el ovuşturmak.* [DS]

kığıl[2], [kığ-ı-l] *{ağız} is.* Koyun, keçi ve deve pisliği. [DS]

kığılama, [kığ-ı-la-ma] *is.* Kığılamak eylemi.

kığılamak[1], [kığ-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Keçi, koyun vb. için) pisliğini yapmak; pislemek. [DS]

kığılamak[2], [kığ *(yans.)* > kığ-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Tavuk için) gıdaklamak. [DS]

kığılatmak, [kığ *(yans.)* > kığ-ı-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Üzerine çıkıp bağırtmak. [DS]

kığılcım, [kıv *(yans.)* > kıv-ıl-cım / kığ-ıl-cım قغلجم] *{OsT} {ağız} is.* Kıvılcım. [DS] ☞ **kığılcım gibi,** *{ağız} Sürekli ve tez.* [DS]

kığımsı, [kığ-ımsı] *sf.* **1.** Kığ gibi; kığa benzer. **2.** (İnsan dışkısı için) koyun pisliği şeklinde olan.

kığır[1], [kığ *(yans.)* > kığ-ır] *is.* **1.** Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan yansımalı gövde. **2.** Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan yansımalı gövde. **3.** Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan yansımalı gövde.

kığır[2], [kığ-ır] *{ağız} sf.* (Kişi için) burnundan konuşan; hımhım. [DS]

kığırdamak, [kığ-ır-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Köpek için) soğuktan sızlanmak. [DS] ☞ **kığırdayıp durmak,** *{ağız} Sözü ağzında gevelemek; söylenmek.* [DS]

kığırdanmak, [kığ *(yans.)* > kığ-ır-da-n-mak قغردنق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Mırıldanmak.

kığırdıcı, [kığ *(yans.)* > kığ-ır-dıcı قغردجى] *{eAT} {OsT} is.* Tellal.

kığırıcı, [kığ *(yans.)* > kığ-ır-ıcı قغرجى] *{eAT} is.* Tellal.

kığırık, -ğı [kığ-ır-ık] *{ağız} is.* Kınalı keklik. [DS]

kığırılmak, [kığ-ır-ıl-mak قغرلق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Çağırılmak.

kığırışmak, [kığ-ır-ış-mak قغرشمق] *{eAT} {OsT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak; haykırışmak.

kığırlamak, [kığ-ır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Koyun, keçi ve deve için) pislemek; pisliğini yapmak. [DS]

kığırmak[1], [*eT.* kakı-r-mak / kıkı-r-mak > kığır-mak قغرمق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Çağırmak; davet etmek; seslenmek; haykırmak. [DK] [DS] **2.** *{ağız}* Yollamak. [DS] **3.** *{ağız}* Koyun ve keçileri çağırmak. [DS]

kığırmak[2], [kığ-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Horoz için) ötmek. [DS]

kığırmak[3], [kığ-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yenmek; yiğitlik göstermek. [DS]

kığırmak[4], [kağ-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bükmek; kanırmak. [DS]

kığırşak, -ğı [kığ-ır-(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Buruşmuş. **2.** (Saç için) ondüleli; kıvrılmış, [DS]

kığırtmak, [kığ-ır-t-mak قغرتق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Tellal çağırtmak; bağırtmak. **2.** Davet etmek; çağırtmak.

kığıru, [kığ-ır-u قيغرى] *{eAT} zf.* Bağırarak; haykırarak.

kığış[1], [kığ *(yans.)* > kığ-ış] *is.* **1.** Kurumuş şeylerin birbirine sürtünmesini anlatan yansımalı gövde. **2.** *is.* Kuruyan dalların yel estikçe çıkardığı ses. **3.** Yaprakları üstünde kurumuş ağaç dalları.

kığış[2], [kığ-ış قغش] *{ağız} is.* **1.** Kışın akarsuların sürüklediği buz parçaları. **2.** Kırağı gibi ince kar; kırç. **3.** Kırağı. **4.** İri ve kalın saman. **5.** Çalı çırpı. [DS] ☞ **kığış kığış,** *{ağız} 1. (Derenin akışı için) çakıllar arasında ses çıkararak. 2. (Sert cisimler için) birbirine sürtünme sonucu ses çıkararak. 3. (Cisimler için) çok kuru ve katı.* [DS] *4. {OsT} Şıngır şıngır.*

kığışdamak[1], [kığ-ış-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Dere suyu için) çakıllar arasından akarken ses çıkarmak. **2.** (Kuru yaprak ve buna benzer cisimler için) rüzgârda birbirine sürtünme sonucu ses çıkarmak. [DS]

kığışdamak[2], [kığ-ış-damak] *{ağız} is. gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Yerli yersiz konuşmak. [DS]

kığışık, -ğı [kığ-ış-ık / kına-ş-ık] *{ağız} is.* Aralık. [DS]

kığışlamak, [kığ-ış-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → kığışdamak[1]. [DS]

kığışlanmak, [kığ-ış-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Su için) buz tutmak. [DS]

kığışmak, [kığ-ış-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Soğuktan donmak. [DS]

kığıştak, -ğı [kığ-ış-ta-k] *{ağız} is.* **1.** Sinir hastalığının iyileştirilmesinde kullanılan, kaynatılarak suyu içilen bir çeşit bitki. **2.** Çıngıraklı değnek. [DS]

kığıştamak, [kığ-ış-ta-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ı)-yor]* (Kuru yapraklar ve sert cisimler için) birbirine dokunarak ses çıkarmak. [DS]

kığıştı, [kığ-ış-tı قغشدى] *{OsT} {ağız} is.* Kuru yaprakların ve sert cisimlerin rüzgârda birbirine değerek çıkardıkları ses; hışırtı. [DS]

kığlamak[1], [kığ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tuttuğu işin sonunu getirememek; başaramamak. [DS]

kığlamak[2], [kığ-la-mak قغلمق] *{eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Koyun, keçi vb. için) pisliğini yapmak. [DS]

kığlamak[3], [kığ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yerli yersiz konuşmak. [DS]

kığmık, -ğı [kıy-mık] *{ağız} is.* Yonga; kıymak. [DS]

kığrılmak, [kığ-ır-ıl-mak قغرلق] *{eAT} edil. f. [-ur]* Çağrılmak.

kığrımca, [kığ-(ı)r-ım-ca] *{ağız} is.* Bir çeşit cevizli hamur tatlısı. [DS]

kığrışmak, [kığ-(ı)r-ış-mak قغرشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak; çağrışmak.

kığşadak, -ğı [kığ-(ı)ş-adak] *{ağız} zf.* Yığın hâlinde; topluca. [DS]

kıh[1], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kıh-ıl-tı*

kıh[2], [kağ / kah / kak / kıh *(yans.)*] *is.* Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıh kıh, kıh+kıh-la-mak*

kıh[3], [*eT.* kıg > kıh] *{ağız} is.* **1.** Koyun ve keçi pisliği; gübre. **2.** İnsan dışkısı; pislik. [DS] **3.** *çoc. d.* Kir; pislik. [EG]

kıhf, [Ar. ḳıḥf قحف] *{OsT} is. anat.* Beyinin içinde bulunduğu kemik; kafatası.

kıhfî, [Ar. ḳıḥf > kıhfî قحفى] *(kıhfî:) {OsT} sf.* Kafatası ile ilgili; kafatasına ait.

kıhfiyat, [Ar. ḳıḥfiyāt قحفيات] *(kıhfiya:t) {OsT} is.* Zekâ ve yeteneklerin kafatasının şeklinden bilinebileceğini ileri süren görüş.

kıhıldı, [kıh *(yans.)* > kıh-ıl-dı قحلدى] *{OsT} is.* Hışırtı; hışırtılı ses; kanat sesi.

kıhkeler, [kıh+keler] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

kıhkıhlamak, [kıh+kıh-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kesik kesik öksürmek. [DS]

kıhlamak, [kıh-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Büyük aptesini yapmak; pislemek. [DS]

kıhra, [? kıhra] *{ağız} is.* Keçi yününden dokunmuş kilim. [DS]

kıın, [kıy-mak *(doğramak; öldürmek)* > kıy-(ı)n > kīn / kīñ] *(kı:n) {eT} is.* → kın[2]. [Gabain] [EUTS]

kınçı, [kīn > kīn-çī] *(kı:nçı:) {eT} is.* → kınçı. [EUTS]

kınlık, [kīn > kīn-lık] *(kı:nlık) {eT} is.* Hapishane; ceza evi. [EUTS] [Gabain]

kıj[1], [kıj *(yans.)*] *is.* Kıvılcım saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıj-kır-mak*

kıj[2], [kıj *(yans.)*] *is.* Sert yüzeylere sürtünmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıj-gır-mak*

kıj[3], [kıj / kış *(yans.)*] *is.* Karga ve benzeri hayvanların ötüşünü ve bu biçimde bağırmayı, haykırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıj-gır-mak*

kıj, [kıj / kıcı] *{ağız} is.* Ağaçlardan sızan zamk. [DS]

kıjgırmak[1], [kıj-gır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Ateş için) kuvvetlenmek; alevlenmek. [DS]

kıjgırmak[2], [kıj-gır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Ekşimek. [DS]

kıjı, [kıj-ı / kıc-ı] *{ağız} is.* Ağaçlardan sızan zamk. [DS]

kıjık, -ğı [kıj-ık] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kık[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır*

kık[2], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır-da-k*

kık[3], [kak / kık / kik / kih *(yans.)*] *is.* Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır kıkır, kık-ır-da-mak*

kık[4], [kık *(yans.)*] *is.* Titreme veya can çekişmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır-da-mak*

kık[5], [kīğ] *(kı:ğ) {eT} is.* Gübre; çer çöp; pislik. [EUTS]

kık[6]**, -ğı** [kık] *{ağız} sf.* Eski. [DS]

kık[7], [kırk] *{ağız} sf.* Kırk. [DS]

kıkaç[1]**, -cı** [kık-aç] *{ağız} sf.* Eğik olarak dizilmiş; arkaya doğru eğilmiş. [DS]

kıkaç[2]**, -cı** [kı(yı)k-a-ç / kıygaç] *{ağız} is.* Üçgen. [DS]

kıkı[2], [*eT.* kıg > kığ / kıh / kık / kıkı] *{ağız} is.* **1.** Koyun ve keçi pisliği. **2.** İnsan dışkısı; pislik. [DS]

kıkı[1], [kı *(yans.)* > kıkī] *(kıkı:) {eT} is.* Gürültü. [DLT]

kıkı[3], [kık-ı] *{ağız} is.* **1.** Çocukların boyunlarına taktıkları boncuk dizisi. **2.** Boğazda çıkan yumruk biçimindeki şişlik; guatr hastalığı. [DS]

kıkık, -ğı [kık-aç / kık-ık] *{ağız} sf.* Eğik olarak dizilmiş; arkaya doğru eğilmiş. [DS]

kıkıl, [kık-ıl] *{ağız} is.* Tavuk, kaz, ördek ve kuş yumurtası. [DS]

kıkın[1], [kık-ın] *{ağız} is.* Kılçık. [DS]

kıkın[2], [*eT.* kıg > kık-ın] *{ağız} is.* İnsan dışkısı; pislik. [DS]

kıkır, [kık *(yans.)* > kık-ır] *is.* Gülme sırasında çıkan ses. ⊟ **kıkır kıkır** *(Gülmek için) içinden gelerek sesli biçimde.* ‖ **kıkır kıkır gülmek,** *İçinden gelerek seslice gülmek.*

kıkırdak, -ğı [kık *(yans.)* > kıkır-da-mak > kıkır-dak] *is.* **1.** Kemik kadar sert olmamakla birlikte dayanıklı, esnek ve bükülgen doku. **2.** Koyun kuyruğu eritildikten sonra geri kalan posa. **3.** *{ağız}* Gırtlak. [DS] **4.** *{ağız}* Kavrulmuş yufka kırıntıları. [DS] 🗗 **kıkırdak bilimi,** *Anatominin kıkırdakları inceleyen bölümü.*| **kıkırdak dokusu,** *biy. Kemiklerin eklem yerlerinde bulunan esnek, saydam ve bükülgen doku.*|| **kıkırdak hücresi,** *biy. Kıkırdak dokusunun aslını oluşturan, bir matriks içine gömülü, matriksin proteoglikanı ile kollagen ve esnek tellerini salgılayan hücre.*|| **kıkırdak kemiği,** *anat. Kıkırdağın kemikleşmesi ile oluşan kemik.*|| **kıkırdak örtüsü,** *anat. Eklem kıkırdağı dışındaki kıkırdakları örten, sık telli bağ dokusundan oluşmuş, kıkırdağın büyümesini sağlayan katman.*|| **kıkırdak poğaçası,** *mutf. İçine kuyruk kıkırdağı konularak yapılan bir tür poğaça.*

kıkırdaklı, [kık-ır-da-k-lı] *sf.* Yapısında veya içinde kıkırdak bulunan. 🗗 **kıkırdaklı balıklar,** *zool. İskeletleri kemikleşmiş kıkırdaktan oluşan, ağızları karın tarafında bulunan, kafatasları tek parçalı balıklar alt sınıfı, (Chondrichtyes / selachii).*

kıkırdama, [kık-ır-da-ma] *is.* Kıkırdamak eylemi.

kıkırdamak, [kık-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Kıkır kıkır gülmek. **2.** Kıkırtılı sesler çıkarmak. **3.** *{ağız}* Aşırı derecede üşümek; donmak. [DS] **4.** *{ağız} argo.* Ölmek. [DS]

kıkırdatma, [kık-ır-da-t-ma] *is.* Kıkırdamasına yol açmak eylemi.

kıkırdatmak, [kık-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıkırdamasına yol açmak; kıkırdamasına sebep olmak. **2.** *{ağız}* Öldürmek. [DS]

kıkırdayış, [kık-ır-da-y-ış] *is.* Kıkırdamak eylemi veya biçimi.

kıkırık, -ğı [kık-ır-ık] *{ağız} is.* **1.** Yer fıstığı. **2.** Temiz giyinmiş kimse. **3.** Çömelerek oturma durumu. [DS]

kıkırlık, -ğı [kık-ır-lık] *sf.* **1.** İçten gülme durumu. **2.** *{ağız}* Kılkuyruk kuşu. [DS]

kıkırmak, [*kakī > kakı-r-mak / kıkı-r-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** Bağırmak; haykırmak; seslenmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Yüksek sesle çağırmak. [DLT] [EUTS]

kıkırt, [kık-ır-t] *{ağız} is.* Bir şeyin sonu. [DS]

kıkırtı, [kık-ır-tı] *is.* Gülerken çıkan ses; kıkırdama sesi.

kıkıruşmak, [kıkı-r-mak > kıkı-r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak. [Gabain]

kıkirik, -ği [kık-ır-ık] *{ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kıkkı, [kık-kı] *{ağız} is.* Ördek, kaz, tavuk vb. kuş yumurtası. [DS]

kıkkılık, -ğı [kık-kı-lık] *{ağız} is.* Ağaçların en yüksek yeri; tepesi. [DS]

kıkramak, [kık-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (Koyun için) melemek. [DS]

kıkrışmak, [kıkı-r-mak > kık(ı)-r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Çağrışmak; bağrışmak. [DLT]

kıkuruşmak, [kıkı-r-mak > kıku-r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak. [EUTS]

kıl[1], [kıl قل] *is.* **1.** Hayvanların postunda ve insan vücudunun çeşitli yerlerinde çıkan, üst deri uzantısı olan boynuzsu yapıdaki ipliksi uzantılar. *{eT} (aynı).* [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Keçi tüyü. **3.** *bot.* Bitkilerde görülen ince, uzun, silindirimsi, içi boş uzantılar. **4.** *{eT}* Yaban ördeği. [KB] **5.** *{eAT} {OsT}* Saz teli. **6.** *sf.* Keçi kılından dokunmuş olan. **7.** Söz ve davranışlarıyla başkalarını sinirlendiren; çileden çıkaran. 🗗 **kıl ağ,** *Dürbünleri doğrultmakta kullanılan ve üzerinde çapraz iki kıl bulunan yuvarlak delikli disk; retikül.*|| **kıl alma,** *Kılları koparma, yolma işlemi.*| **kıl biti,** *zool. Bitler takımının, vücudun bütün kıllı bölgelerinde yaşayan böcekler sınıfına ait bir bit türü; kasık biti, (Phthirius pubis).*| **kıl burun,** *Deniz içine uzanmış ince burun.*|| **kıl çadır,** *Keçi kılından dokunmuş parçalardan kurulu çadır; kara çadır.*| **kıl çekmek,** *Birini pohpohlamak; dalkavukluk yapmak; yardakçılık etmek.*|| **kıldan dönmek,** *{ağız} Duygulu, alıngan olmak; duyarlı olmak.* [DS]|| **kıldan kıla,** *{eAT} Dakik; titiz.*|| **kıl darağı** (tarağı), *{ağız} Keçi kıllarını temizlemeye yarayan, tahta üzerine çakılmış 32 çividen ibaret tarak.* [DS]|| **kıl dökücü,** *Vücut kıllarını temizlemekte kullanılan bir tür kozmetik ürünü.*| **kıl durgunu,** *{ağız} Göğüste şişme ile beliren hastalık.* [DS]|| **kıl durmak,** *{ağız} (Kadın memesi için) süt birikmesi ile ağrımak.* [DS]|| **kıl duzağı,** *{ağız}* → kıl tuzağı. [DS]|| **kıl elek,** *{OsT} At kuyruğundan yapılan elek.*|| **kıl evi,** *{ağız} Göbeğin alt kısmı; mahrem yer.* [DS]|| **kıl fırça,** *Tezhipçilerin ve minyatürcülerin kullandığı tek kıldan yapılma fırça.*| **kıl gibi,** *İnce; çok ince; ipince.*|| **kıl gömlek,** *Çile doldurmak için keşişlerin ve dervişlerin giydiği at veya keçi kılından yapılmış gömlek.*|| **kılı kıpırdamamak,** *Herhangi bir olay karşısında ilgisiz kalmak; durumunu ve konumunu değiştirmemek; aldırış etmemek; umursamamak.*| **kılı kırk yarmak,** *Bir şeyi bütün ayrıntıları ile ele almak, incelemek; titiz bir şekilde gözden geçirmek; aşırı özen göstermek.*| **kılına dokunmamak,** *Birine veya bir şeye zarar verecek en küçük bir davranışta bulunmamak.*|| **kılına halel gelmemek,** *En küçük bir zarar görmemek.*|| **kılına hata gelmemek,** → kılına halel gelmemek.|| **kılını kıpırdatmamak,** *Herhangi bir olay karşısında ilgisiz kalmak; durumunu ve konumunu değiştirmemek; aldırış etmemek; umursamamak.*|| **kıl kadar,** *Çok az miktarda veya çok az derecede.*|| **kıl keçi,** *{ağız} Kıl keçisi; kara keçi.* [DS]|| **kıl keseciği,** *biy. Üst derinin içeri çökmesi ile oluşmuş, tüyün alt bölgesini saran tüp biçimindeki kılıf; kıl folikülü, (folliculus).*| **kıl kıbır,** *{ağız} Toz; çöp.* [DS]|| **kıl kudruk,** *{eT} Kıl kuyruk; ördeğe*

benzer bir kuş. [DLT]|| **kıl kurdu,** *{ağız} vet. Soğuktan, nemden davarların ciğerlerinde, nefes borularında olan ince uzun bir kurt.* [DS]|| **kıl kuş,** *{eT} Ördeğe benzer bir kuş.* [DLT]|| **kıl payı,** *Çok az; neredeyse.*| **kıl pranga kızıl çengi,** *(Kadın için) hafifmeşrep ve oynak.*| **kıl şaşmadan,** *Büyük dikkat ve özen gösterilerek.*|| **kıl testere,** *Oyma işlerinde kullanılan çok ince testere.*| **kıl tuzağı,** *{ağız} Tilki, sansar ve kuş avlamak için dere üzerine at kuyruğu kılından kurulan tuzak; ökse.* [DS]|| **kıl tüyü,** *biy. Kuşlarda ince ve uzun bir ekseni olan ve tüy bayrağı körelmiş veya hiç bulunmayan, telekler arasında dağınık olarak yer alan tüyler.*|| **kıl yarığı,** *Kütahya çini ve seramiklerinde oluşan kalın ve uzun çatlaklara verilen isim.*

kıl[2], [Far. gīl] *{ağız} is.* **1.** Kil. **2.** Çamaşır veya baş yıkamakta kullanılan kil. [DS]

kıla[1], [Moğ. kıra / kıla] *{eAT} is.* Dağ sırtı; dağ sırtındaki otlak.

kıla[2]**, -a'ı** [Ar. ḳalʿa > ḳılāʿ قلاع] *(kıla:) {OsT} is.* Kaleler; surlar. 🗗 **kılā'-ı erbaa,** *{OsT} Dört kale.*| **kılā'-ı hākānî,** *{OsT} Hakan kaleleri.*| **kılā'-ı metîne,** *{OsT} Sağlam kaleler.*|| **kılā'-ı rasîne,** *{OsT} Sağlam kaleler.*

kılaa, [Ar. ḳılāʿa قلاعه] *(kılâ:a) {OsT} is.* Yelken.

kılade, [Ar. ḳılāde قلاده] *(kılâ:de) {OsT} is.* Boyuna takılan süs eşyası; gerdanlık.

kılafatlı, [kalafat-lı] *{ağız} sf.* Gösterişli. [DS]

kılafet, [Ar. ḳılāfet قلافت] *(kılâ:fet) {OsT} is.* Gemi kalafatlama tekniği.

kılagı, [kıla-ğı] *{ağız} is.* → kılağı. [DS]

kılaglı, [kıla-ğı-lı] *{ağız} is.* → kılağılı. [DS]

kılağ, [kıla-ğ] *{ağız} is.* → kılağı. [DS]

kılağı[1], [kıla-ġı > kılağı] *is.* **1.** Çarkta bilenen kesici aletin ağzında yapışıp kalan, aletin kesiciliğini azaltan çok ince metal parçaları. **2.** *{ağız}* Keskinlik. [DS] **3.** *{ağız}* Ustura yarası. [DS] **4.** *{ağız}* Süs; boya; cila. [DS] 🗗 **kılağısını almak,** *Çarkta bilenmiş kesici aletin keskinliğini arttırmak için yağlı taş veya kayış üzerine sürtmek; kılağılamak.*

kılağı[2], [kılağı] *{ağız} is.* Yol gösteren; kılavuz. [DS]

kılağılama, [kılağı-la-ma] *is.* Kılağıyı gidermek eylemi.

kılağılamak, [kılağı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Çarkta bilenen kesici bir aletin yüzünde meydana gelen ve aletin kesiciliğini azaltan ince metal parçalarını yağlı bir taş veya köseleden yapılma bir kayış üzerine sürterek gidermek; keskinliğini arttırmak; kılağısını almak. **2.** *{ağız}* Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılağılı, [kılağı-lı] *sf.* **1.** (Kesici alet için) taşta bilendikten sonra yağlı taşa veya kayışa sürtülerek kılağıları giderilmiş olan; kılağısı alınmış; kılağılanmış. **2.** *{ağız}* Keskin; bilenmiş. [DS]

kılağısız, [kılağı-sız] *sf.* (Kesici alet için) taşta bilendikten sonra yağlı taşa veya kayışa sürtülerek kılağıları giderilmemiş olan; kılağısı alınmamış; kılağılanmamış.

kılağız, [kıl+ağız] *{ağız} is.* Puhu kuşu. [DS]

kılağlanmak, [kılağı-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Süslenmek; boyanmak. [DS]

kılalanmak, [kılağı-la-n-mak / kılā-la-n-mak] *(kıla:lanmak) {ağız} dönşl. f. [-ır]* Kızmak; öfkelenmek. [DS]

kılalı, [kılağı-lı] *(kıla:lı) {ağız} sf.* **1.** Keskin; bilenmiş. **2.** (Kişi için) kavga etmeye hazır; öfkeli. [DS]

kılama, [Yun. khlima [Tietze]] *{ağız} is.* Budanmış bağ çubuklarından yapılan deste. [DS]

kılamada, [Yun. khlimata [Tietze]] *{ağız} is.* Bağ çubuğu; budanmış ve kurumuş bağ çubuğu. [DS]

kılamık, -ğı [kıla-mık / kıla-muk] *{ağız} is.* **1.** Ayrık otu. **2.** Süpürge otu. [DS]

kılamuk, -ğu [kıla-mık] *{ağız} is.* → kılamık. [DS]

kılan[1], [kıl-an] *{ağız} is.* **1.** Sert keçi kılı. **2.** Tiftik keçisi azmanı. **3.** Tüyü bozulmuş, kılı çoğalmış tiftik keçisi. [DS]

kılan[2], [? kılan] *{ağız} is.* Çoluk çocuk. [DS]

kılan[3], [kıl-mak > kıl-an] *{ağız} is.* Karar. [DS]

kılan[4], [? kılan] *{ağız} is.* Yapılarda kullanılan kirişten daha ince ve kısa ardıç dalı. [DS]

kılanı, [kıl-an-ı] *{ağız} is.* → kılan[1]. [DS]

kılanlı, [kılağı-lı] *{ağız} sf.* Keskin; bilenmiş. [DS]

kılap, [Ar. ḳullāb] *{ağız} is.* Eskiden kadınların feslerine sardıkları ince ipekli kumaş. [DS]

kılapa, [Yun. khlápa [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Hatılların üzerine vurulan yarım metre uzunluğundaki ağaç. **2.** İyi gelişmemiş ekin. [DS]

kılaptan[1], [Ar. ḳullāb *(çıkrık)* + Far. -dān قلابدان] *(kılâ:ptan) {OsT} is.* **1.** Pirinç, bakır gibi metallerden çekilerek altın veya gümüş ile yaldızlanmış saç kalınlığındaki ince metal iplikler. **2.** Bu ipliklerin pamuklu ipliklerle bükülmesi ile elde edilen simli iplikler. **3.** *sf.* Bu ipliklerden yapılmış. 🗗 **kılaptan işi,** *Havlu veya keten üzerine kılaptan ile yapılan işleme.*| **kılaptan işleme,** *Sırma taklidi iplikle işlenmiş süs.*|| **kılaptan şerit,** *Taklit altın iplikle işlenmiş şerit.*| **kılaptan tel,** *Sırmalı nakış ipliği.*

kılaptan[2], [kılaptan] *{ağız} sf.* Giyimi, kuşamı çok süslü olan; süslü. [DS]

kılaptancı, [kılaptan-cı] *is.* Kılaptan yapan veya satan kimse.

kılaptanlı, [kılaptan-lı] *sf.* Taklit sırma ile karışık olarak dokunmuş olan.

kılav[1], [kıla-ğı] *{ağız} is.* **1.** Keskinlik. **2.** Kılağı. [DS] 🗗 **kılav vermek,** *{ağız} Bilemek; keskinletmek.* [DS]

kılav[2], [kılav] *{ağız} is.* **1.** Korku. **2.** Öfke. **3.** Dikkat. **4.** Bağırıp çağırma; uyarma. [DS]

kılav[3], [kılav] *{ağız} is.* Beden sağlığı; dinçlik; neşe. [DS]

kılav[4], [kılav] *{ağız} is.* Keçe. [DS]

kılav[5], [kılav] *{ağız} is.* Yarış. [DS]

kılav[6], [kılav] *{ağız} sf.* **1.** Yerli yerinde; düzenli. **2.** *is.* Çeki düzen verme işi; düzeltme; cila. [DS] 🗗 **kılavına getirmek,** *{ağız} Sırasına getirmek.* [DS]

kılavan[1], [kılavan] *{ağız} is.* Düğün halkı. [DS]

kılavan[2], [kılavan] *{ağız} is.* Mezarların başına dikilen söğüt dalı. [DS]

kılavat[1], [? kılavat] *{ağız} is.* Yüz. [DS]

kılavat[2], [? kılavat] *{ağız} is.* Yaradılış; huy. [DS]

kılavlamak[1], [kılağı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılavlamak[2], [kılav-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* At yarışı yapmak. [DS]

kılavlanmak, [kılav-la-n-mak / kılağ-(ı)-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Süslenmek; boyanmak. **2.** (Karşı cinsle arkadaşlık etmek için) göz koymak [DS]

kılavlı[1], [kılağı-lı] *{ağız} sf.* Keskin; bilenmiş. [DS]

kılavlı[2], [kılav-lı] *{ağız} sf.* Yaşı büyük olup da genç gösteren. [DS]

kılavlı[3], [kılav-lı] *{ağız} sf.* **1.** İştahı yerinde; sağlıklı. **2.** İstekli. [DS]

kılavulamak, [kılağı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılavuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kılavuz] *is.* **1.** Bir yabancıya yol gösteren kimse; rehber. **2.** Yapılacak bir işte yanılmayı önlemek için yol, yöntem veya bilginin doğrusunu gösteren şey; rehber. **3.** *mecaz.* Manevi ve zihinsel yönden bir topluluğa, bir ülkeye yön veren, önderlik eden, yol gösteren kimse. **4.** Evlenmek isteyenlere aracılık eden ve düğün hazırlıklarında yardımcı olan kimse. **5.** Herhangi bir konuda yol gösteren el kitabı. **6.** Bir somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan teknik araç. **7.** Bir boru içinden veya dar ve uzun boşluktan tel, ip vb. şeyleri geçirmekte kullanılan bükülgen ve dayanıklı tel. **8.** Sinema filmi, fotoğraf filmi, ses kayıt bandı gibi araçlarda asıl kaydın yapılacağı ya da bulunduğu yerin öncesinde makinenin sarım veya çekimi için kullanması gereken boşluk alan. **9.** *dnz.* Deniz araçlarının, liman, haliç, boğaz ve kanal gibi tehlikeli yerlerde güvenle seyredebilmesi için ilgili yerden almak zorunda oldukları, yolu ve denizi bilen yol gösterici kaptan. **10.** *sf.* yol gösteren; kılavuz olan. 🗗 **kılavuz çekme,** *Vida takılacak bir boru veya somun içine yiv açma işlemi.*|| **kılavuz halatı,** *dnz. 1. Gemiden gemiye veya sahilden gemiye bir donanım verilirken, donanımdan önce çekilen halat. 2. Dalgıçlarla yüzeydeki gemi arasında bağlantıyı ve haberleşmeyi sağlayan halat.*|| **kılavuzu karga olmak,** *Ehliyetsiz ve beceriksiz biri tarafından yönetilmek.*

kılavuzlama, [kılavuz-la-ma] *is.* **1.** Kılavuzlamak eylemi. **2.** Makine üretiminde hareketli bir donanımın, belli bir yörüngeye uygun olarak yerleştirilmesini sağlayan teknik düzenlemelerin tümü.

kılavuzlamak, [kılavuz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Kılavuzluk etmek. **2.** Bir gemiyi limana veya demirleme yerine kılavuz yardımıyla çekmek.

kılavuzluk, -ğu [kılavuz-luk] *is.* **1.** Kılavuz olma hâli veya kılavuzun işi. **2.** Tehlikeli sularda, yabancı gemi kaptanlarına yardımcı olmak, danışmanlık etmek veya gemiyi kullanmak üzere eğitilmiş ve devlet tarafından görevlendirilmiş usta kaptanın yaptığı iş. 🗗 **kılavuzluk etmek,** *Yol göstermek; rehberlik etmek.*|| **kılavuzluk hakkı,** *dnz. Gemiler kılavuzluk yapan görevlilerin gemi kaptanı ya da geminin bağlı olduğu denizcilik şirketinden aldıkları ücret.*

kılbaşı, [kıl+baş-ı] *{ağız} is.* **1.** İnsanlarda parmak üzerinde çıkan yumruk büyüklüğünde bir tür çıban. **2.** Koyun ve keçilerin ayaklarında çıkan bir tür çıban. [DS]

kılbaz, [T. kıl + Far. bāz قلباز] *(kalba:z) {OsT} is. argo.* Dalkavuk; pohpohçu.

kılbık, -ğı [kılb-ı-k] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa; oynak. [DS]

kılbız, [kılb-ı-z] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) sinsi. **2.** Tez canlı. [DS]

kılcal, [kıl > kıl-ca *(küçük kıl)* > kıl-ca-l] *sf.* Kıl gibi olan; kıl gibi ince; kıla benzer; kılcık, *(1944).* 🗗 **kılcal boru,** *Kılcallık olayının meydana geldiği çok ince boru.*|| **kılcal damar,** *Atardamarların son, toplardamarların ilk damarlarını birleştiren çok ince damarlar.*|| **kılcal damarcık,** *anat. Kılcal damarlardan daha ince olan lenf damarlarına verilen ad.*|| **kılcal etki,** *Birbirine değen sıvı ile katı cisim arasındaki etki; kılcallık.*|| **kılcal olaylar,** *Kılcal etkilerden doğan olaylar.*

kılcallaşma, [kıl-ca-l-la-ş-ma] *is.* Kılcal hâle gelme.

kılcallaşmak, [kıl-ca-l-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kılcal hâle gelmek. **2.** (Atardamarlar için) incelerek kılcal damar oluşturmak; kılcal damarlara ayrılmak.

kılcallık, -ğı [kıl-ca-l-lık] *is.* **1.** Kılcal olan bir şeyin durumu. **2.** *fiz.* Sıvıların, yüzey gerilimi yüzünden kılcal borular içinde yükselmesi olayı. **3.** Toprağın derinliklerinde bulunan suyun topraktaki çok ince boşluklar yoluyla yukarılara taşınması olayı.

kılcan[1], [kıl-can] *{ağız} is.* At kuyruğu kılından yapılma kuş tuzağı; ökse. [DS]

kılcan[2], [kıl+can] *{ağız} is.* Cılız, içlenmemiş fasulye. [DS]

kılcan[3], [? kılcan] *{ağız} is.* Fundalık; ormanlık. [DS]

kılcar, [kıl + Far. car] *{ağız} is.* **1.** Keçi kılından dokunan kumaştan yapılan şalvar; çakşır. **2.** Kıldan yapılmış kepenek; kıl yağmurluk. [DS]

kılcı, [kıl-cı قلجی] *{OsT} is.* Kılçık.

kılcıklı, [kıl-cık-lı] *{ağız} sf.* Belalı. [DS]

kılcıda, [kırc / gırç *(yans.)* > kırc-ıd-ā / kılcıda] *{eAT} is.* Hışırtı; zırh hışırtısı.[DK]

kılçam, [kıl-can] *{ağız} is.* → kılçan[1]. [DS]

kılçan[1], [kıl-can] *{ağız} is.* Keçi kılından yapılan keçe; çul. [DS]

kılçan[2], [kıl-can] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) seyrek saçlı. **2.** (Toprak için) seyrek bitkili. [DS]

kılçan[3], [kıl-can] *{ağız} is.* Kılçık. [DS]

kılçan[4], [kıl-can] *{ağız} is.* Sert lifli yün. [DS]

kılçar[1], [kıl+ Far. car] *{ağız} is.* **1.** Keçi kılından dokunan kumaştan yapılan şalvar; çakşır. **2.** Kıldan dokunmuş kumaş. **3.** Kıldan örülmüş çorap. **4.** Kepenek. **5.** Boyalı yün ipliği. [DS]

kılçar[2], [kıl-çar ?] *{ağız} is.* Atın kuyruğundan koparılan kıl. [DS]

kılçatmak, [kılça-mak > kılça-t-mak قلچاتق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Uğraşmak. [DK] **2.** Korkmak; ürkmek; çekinmek.

kılçık[1], -ğı [kıl-çık] *is.* **1.** Balıkların omurgalarından ayrılan ince uzun ve sivri kemikler; iğne gibi sivri ve uzun kemikler. **2.** *bot.* Arpa, buğday gibi tahılların başakçığında bulunan kavuzların orta damarının kıl şeklindeki sert uzantısı. **3.** Baklagillerin badıcında çeneklerin bitişme çizgisinde bulunan katı ve tel şeklindeki lif. **4.** Yaprak, yaprak sapı, çiçek gibi bazı organların ucunda yer alan ipliksi, sert çıkıntı. **5.** *spor.* Güreşte, alttaki güreşçinin birden kalçasını kaldırarak üzerine abanmış olan rakibini sırtından baş aşağı yuvarlaması şeklindeki oyun. 🗗 **kılçık atmak,** *argo. Birinin işini, düzenini bozmak, karıştırmak.*

kılçık[2], [kıl > kıl-çık] *{eT} is.* Çayır dikeni.

kılçıklı, [kıl-çık-lı] *sf.* **1.** Kılçığı bulunan. **2.** *mecaz.* İçinden çıkılması zor olan; pürüzlü; güç; çapraşık; karışık. 🗗 **kılçıklı ebru,** *İç içe geçmiş V harflerine benzeyen bezeklerden oluşmuş ebru.*

kılçıksız, [kıl-çık-sız] *sf.* Kılçığı olmayan.

kıld, [kald / kıld / küld *(yans.)*] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıld-ır gücük, kıld-ır-a-mak, kıld-ır kıldır, kıld-ır-ık*

kıldak, -ğı [kıld-a-k] *{ağız} sf.* (Erkek için) kadınlarla arkadaşlıktan hoşlanan; kadınsı. [DS]

kıldam, [kıl-da-m ?] *{ağız} is.* Balta, çapa gibi araçların kazmaya yarayan tarafı; ağzı. [DS]

kıldık, -ğı [kıld *(yans.)* > kıld-ık] *{ağız} is.* Koyun, keçi gübresi. [DS]

kıldır[1], [kıld *(yans.)* > kıld-ır] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıldır kıldır,** *{ağız} 1. (Kadın yürüyüşü için) kıvrak kıvrak; salına salına. 2. Oynak davranışlarla; kırıtarak. 3. Yaltaklanarak.* [DS]|| **kıldır kıbıç,** *{ağız} Çer çöp.* [DS]|| **kıldır mıldır,** *{ağız} Yuvarlana yuvarlana.* [DS]|| **kıldır zıldır,** *{ağız} Bozuk düzen; düzensiz.* [DS]

kıldır[2], [kıld-ır] *{ağız} is.* **1.** Patiska. **2.** Bir çeşit kadın gömleği. **3.** Hırka. [DS]

kıldır[3], [kıld-ır] *{ağız} is.* **1.** Domates. **2.** Yeşil domates. **3.** Küçük domates. [DS]

kıldır[4], [kıld-ır] *{ağız} sf.* **1.** İyi gelişmemiş; cılız; zayıf. **2.** Aksi. **3.** Yaramaz; afacan. [DS] 🗗 **kıldır gücük,** *{ağız} 1.Ufak tefek; çelimsiz. 2. Önemsiz. 3. (Geçim için) az çok; orta halli; kıt kanaat.* [DS]

kıldır[5], [kıld-ır] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa; oynak. [DS]

kıldır[6], [kıld-ır] *{ağız} zf.* Sürekli; arka arkaya; birbirini takip ederek. [DS]

kıldırak, -ğı [kıld-ır-ak] *{ağız} is.* Oğlak ve kuzuların boyunlarına takılan küçük çan; küçük zil; küçük çıngırak. [DS]

kıldıramak, [kıld-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (Dere suyu için) akarken çakıllar arasından ses çıkarmak. [DS]

kıldıran, [kıld-ır-a-n] *{ağız} is.* Keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılan şalvar; çakşır. [DS]

kıldıravuk, -ğu [kıld-ır-a-ğu-k] *{ağız} is.* → kıldırak. [DS]

kıldırayık[1], -ğı [kıld-ır-a-y-ık] *{ağız} is.* → kıldırak. [DS]

kıldırayık[2], -ğı [kıld-ır-a-y-ık] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

kıldırdak, -ğı [kıld-ır-da-k] *{ağız} sf.* Seyrek; aralıklı. [DS]

kıldırdamak[1], [kıld-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Kuru yaprak ve küçük katı cisimler için) birbirine sürtünme ile ses çıkarmak. **2.** Gürültü etmek. **3.** Hafif ince ses çıkarmak. [DS]

kıldırdamak[2], [kıld-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Geçimini sağlayacak kadar çalışmak. **2.** Oyalanmak; sallanmak. **3.** (Kadın için) bir erkeğin dikkatini çekecek davranışlarda bulunmak; kırıtmak. **4.** Yaltaklanmak. [DS]

kıldırdek, -ği [kıld-ır-da-k] *{ağız} is.* **1.** Mısır kavurmak için kullanılan araç. **2.** Küçük çan. [DS]

kıldırgı, [kıld-ır-gı] *{ağız} is.* Kuzu ve oğlakların boynuna takılan küçük çan; çıngırak. [DS]

kıldırgıç, [kıld-ır+kıç] *{ağız} zf.* (Yürümek için) salınarak; ağır ağır; eğri eğri. [DS]

kıldırık, -ğı [kıld-ır-ık] *{ağız} sf.* Yuvarlak. [DS] 🗗 **kıldırık olmak,** *{ağız} (Kadın memesi için) süt birikmesi nedeniyle ağrımak.* [DS]

kıldırlamak, [kıld-ır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yuvarlayarak götürmek; yuvarlamak. [DS]

kıldırlanmak, [kıld-ır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yuvarlanmak. [DS]

kıldırma, [kıl-dır-ma] *is.* Kılmak eylemini yaptırma.

kıldırmak[1], [kıl-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kılınmasını sağlamak; kılmak işini yaptırmak. **2.** (Namaz için) kılmak işini yaptırmak.

kıldırmak[2], [kıld-ır-(a)-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Dere suyu için) çakıllar arasından geçerken ses çıkarmak. [DS]

kıldırtma, [kıl-dır-t-ma] *is.* Kıldırmak eylemini yaptırma.

kıldırtmak, [kıl-dır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kılınmasını sağlatmak; kıldırmak işini yaptırmak. **2.** (Namaz için) kıldırmak işini yaptırmak.

kıldik, -ği [kıld-ık] *{ağız} is.* Koyun ve keçi pisliği. [DS]

kıldruk, [kıl > kıl-duruk] *{eT} is.* Buğday başaklarındaki kılçık. [DLT]

kıldurmak[1], [kıl-mak > kıl-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kıldırmak; yaptırmak. [EUTS] [KB]

kıldurmak[2], [kıl+dur-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Kadın memesi için) süt birikmesi yüzünden ağrımak. [DS]

kıle[1], [kıl+ağa ?] *{ağız} is.* Bayağı kimse. [DS]

kıle[2], [? kıle] *{ağız} is.* Çukur ve tümsek yanları belli olmayan aşık kemiği. [DS]

kılfıranga, [kıl + Fr. france] *{ağız} sf.* Çok süslü, temiz ve güzel giyinen. [DS]

kılgan, [kıl-mak > kıl-ğān] *(kılga:n) {eT} sf.* Çok yapan, aşırı kılan. [DLT]

kılgı, [kıl-mak > kıl-gı] *is.* Bir bilim ve sanat alanındaki düşünce ve tasarımları uygulamaya geçirme; uygulama; gerçekleştirme; tatbik; ameliye; pratik.

kılgıl, [kıl+gıl] *{ağız} is.* Darı. [DS]

kılgılı, [kıl-gı-lı] *sf.* Düşüncede kalmayıp uygulamaya geçen; uygulanan; kılgı hâlinde olan; uygulamalı; pratik.

kılgın[1], [kıl-gın] *sf.* Davranış hâlinde ortaya dökülmesi, uygulanması mümkün olan; kılgı durumuna geçmesi mümkün olan; kılgı durumuna geçirilebilen; amelî; pratik.

kılgın[2], [kılg-ın / kıld-ıç] *{ağız} is.* Küçük testi. [DS]

kılgın[3], [kılg-ın / ıl-gın] *{ağız} is.* Dere kıyılarında yetişen, selvi gibi ince yapraklı, kendisine özgü tozu ve kokusu olan bir ağaççık; ılgın. [DS]

kılgısal, [kıl-gı-sal] *sf.* Uygulamaya dönük; kılgıyla ilgili; kılgıya yönelik; uygulamalı; kılgılı; pratik.

kılgu, [kıl-mak > kıl-ğü] *(kılğu:) {eT} is.* Kılış; yapış; kılgı. [DLT]

kılguyruk, -ğu [kıl+kuyruk] *{ağız} is. zool.* → kılkuyruk. [DS]

kılı[1], [kıl-ı ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) şakacı; güldürücü. [DS]

kılı[2], [kıl-ı ?] *{ağız} sf.* Ufak tefek; çelimsiz. [DS]

kılı[3], [kıl-ı] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında bir süre için oyundan ayrılanın yerine konan iz, işaret. [DS]

kılı[4], [kılı] *{ağız} is.* Dana. [DS]

kılıbık, -ğı [kıl+ibik > kılıbık] *is.* ve *sf.* (Erkek için) karısının etkisi altında kalan ve onun sözünden dışarı çıkınayan; karısının her dediğini yapar duruma gelmiş olan.

kılıbıklaşma, [kılıbık-la-ş-ma] *is.* Kılıbık durumuna gelme.

kılıbıklaşmak, [kılıbık-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Erkek için) karısının her dediğini yapar duruma gelmek; karısının etkisi ve baskısı altında kalmış olmak.

kılıbıklık, -ğı [kılıbık-lık] *is.* Kılıbık olma durumu; kılıbığa yakışır davranış; kılıbık olan kişinin niteliği. ☐ **kılıbıklık etmek,** *Kılıbık olana yakışır biçimde davranışlarda bulunmak.*

kılıca, [kıl-ı-ca] *{ağız} is.* Ispanak ya da başka otlardan mısır unu ile karıştırılarak pişirilen bir tür tepsi pidesi. [DS]

kılıcan, [kıl-ı-ca-n ?] *{ağız} is.* Keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılan şalvar; çakşır. [DS]

kılıcına, [kılı(ç)-ı-n-a] *zf.* **1.** Keskin tarafı yukarı gelecek biçimde. **2.** Bir şeyin dar tarafı yukarı gelecek biçimde; dikine. ☐ **kılıcına koymak,** *{ağız} (Dikdörtgen prizması biçimindeki ağaç, taş, tuğla vb. şeyler için) uzunlamasına fakat dar olan yüzleri üzerine koymak.* [DS]

kılıç, -cı [kıl-mak > kıl-gıç > kıl-ıç / kıl-ınç / kıl > kıl-ıç] *is.* **1.** Bele asılmış bir kın içinde taşınan, siperlikli bir kabzaya tutturulmuş, bir veya iki yüzü de keskin, uzun ve sivri, çelikten yapılmış kesici bir silah. *{eT} (aynı)* [ETY] [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] **2.** *{ağız}* Saban ökçesi ile oku birbirine bağlayan ağaç parça. [DS] **3.** İstenen kâğıdı desteden çeken kişinin kazandığı bir kumar oyunu. **4.** İki duvarın birbirine bağlantısını sağlayan duvar içine gömülmüş, ucuna X, Y, T, S biçiminde tutucu parçalar takılmış metal çubuk. **5.** Masonların tapınakta taşıdığı sembolik silah. **6.** Eskrim sporunda bir tür silah ve bu silahla yapılan spor karşılaşması. **7.** *{ağız}* El dokuma tezgâhlarında ağızlığın düzgün açılabilmesi için çözgüler arasına sokulan, dar ince uzun çıta. [DS] **8.** Binek hayvanları ile çift öküzlerinde ön kürekler arası ile sağrı arasında yer alan, yukarı doğru keskinleşen omurlar dizisi; sırt. **9.** *{ağız}* Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan kısa ağaç. [DS] **10.** *{ağız}* Saban okunu sabana bağlayan ağaç. [DS] **11.** *{ağız}* Kendir liflerini dövmekte kullanılan çatal sopa. [DS] **12.** *{ağız}* Yüksek dağların doruklarını birleştiren hayalî çizgi; doruk çizgisi. [DS] **13.** *{ağız}* Başağın sivri ucu. [DS] **14.** *{ağız}* Peteğini uzunlamasına, temiz ve özenle yapan arı; kılıç arı. [DS] **15.** *{ağız}* Tekerlekle ekseni birbirine bağlayan ağaç parçası. [DS] ☐ **kılıca bindirmek,** *{eAT} Yalnız kılıçla savaşmak.*|| **kılıca doğranmak,** *{eAT} Kılıçtan geçirilmek.*|| **kılıcı kına katmak,** *{eAT} Kılıcı kınına sokmak.*|| **kılıcı kınına koymak,** *Savaşı bırakmak; savaşmaktan vazgeçmek.*|| (birinin) **kılıcın çalmak,** *{eAT} O kimsenin tarafını tut-*

mak.|| **kılıcını arşa asmak,** *Elde ettiği başarı yüzünden istediği kadar övünmeye hakkı olmak.*|| **kılıcını kırmak,** *Askerlikten ayrılmak.*|| **kılıç ağzı,** *Kılıcın keskin yeri; kılıç yüzü.*|| **kılıç arı,** *{ağız} Peteğini sepetin uzunlamasına yapan arı.* [DS]|| **kılıç arpa,** *{ağız} Başağının tane sırası ikili, sivri ve uzunca, besleyici olduğu için yem olarak kullanılan bir tür arpa.* [DS]|| **kılıç atmak,** *Bir topluluğu veya çok sayıda insanı tamamen öldürmek.*|| **kılıç bacak,** *Bacakları eğri olan; çarpık bacaklı.*|| **kılıç bağı,** *Kılıç asılan bel kemeri.*|| **kılıç balığı,** *zool. Kılıç balığıgillerden, yüz kemiğinin bir kısmı ile üst çene kemiği ileri doğru uzayarak bir kılıç görünümü veren, bütün denizlerde rastlanan, boyu dört metreyi bulan, eti lezzetli bir kemikli balık, (Xiphias gladius).*|| **kılıç balkağı,** *{ağız} Kılıç kabzası.* [DS]|| **kılıç çekme,** *{ağız} İskambil kâğıdı ile kılıç adı verilen kumarı oynamak.* [DS]|| **kılıç çekmek,** *1. Kılıçla saldırmak. 2. Kılıcı kınından çıkararak özel bir tutuş ile selamlamak.*|| **kılıç çıkarmak,** *{OsT} Kılıç çekmek.*|| **kılıç çivisi,** *{ağız} Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan ağaç parçası.*|| **kılıç deliği,** *{ağız} Boyunduruğun ortasındaki delik.* [DS]|| **kılıç eri,** *{eAT} Savaşçı.*|| **kılıç etmeği,** *{eAT} Kılıç hakkı.*|| **kılıç gagalı,** *zool. Yağmur kuşugillerden, bir martı büyüklüğünde, ucu yukarıya doğru bir kılıç görünümünde kıvrık, ince uzun gagalı, uzun bacaklı, beyaz ve siyah tüylü, su kıyılarında yaşayan bir göçmen kuş, (Recuvirostra avocetta).*|| **kılıç girmek,** *{eAT} Kılıçla katledilmek; toptan kılıçtan geçirilmek.*|| **kılıç hakkı olarak,** *Fetih için; fetih dolayısıyla.*|| **kılıç kabzası,** *Kılıcın elle tutulan yeri; kılıç sapı.*|| **kılıç kalkan oyunu,** *folk. Kılıç ve kalkanla yapılan Bursa yöresine özgü bir erkek halk oyunu.*|| **kılıç kına katılmak,** *{eAT} Kılıç kına girmek.*|| **kılıç kını,** *Kılıcın ağzını korumak ve daha kolay taşıyabilmek için metal veya ahşaptan yapılmış, içine kılıç sokulan sert kılıf.*|| **kılıç koymak,** *{eAT} Kılıçla saldırmak; kılıçtan geçirmek.*|| **kılıç kuşanmak,** *1. Bir kılıca sahip olmak. 2. Kılıcı taşıyacak bir güce ve yetkiye hak kazanmak.*|| **kılıç kuymak,** *{eAT} Kılıç dökmek.*|| **kılıç otu,** *{ağız} bot. 1. Kantaron. 2. Arap saçı otu. 3. Yaprakları kamışa benzeyen kenarları keskin ve kısa bir ot.* [DS]|| **kılıç oynatmak,** *Egemen olarak yaşamak.*|| **kılıç oyuncusu,** *Kılıç oyunlarına katılan sporcu; eskrimci.*|| **kılıç oyunu,** *Dürtücü, delici ve kesici kılıçlarla oynanan bir spor dalı; eskrim.*|| **kılıç pabucu,** *Kılıç kınının sağ yanı.*|| **kılıç salmak,** *{eAT} Kılıç kullanmak; kılıç sallamak.*|| **kılıçtan geçirmek,** *Bir topluluğu veya çok sayıda insanı tamamen öldürmek.*|| **kılıç üşürmek,** *1. Kılıç çekerek saldırmak; kılıçla hücum etmek. 2. {eAT} Kılıç dökmek. 3. {OsT} Her taraftan kılıçla hücum etmek.*|| **kılıç vurmak,** *Kılıçla saldırmak.*|| **kılıç yürütmek,** *{eAT} Kılıçtan geçirmek.*

kılıççı, [kılıç-çı] *is.* Kılıç yapan usta.

kılıçhane, [T. kılıç + Far. hāne] *(kılıçha:ne) {OsT} is.* Kılıç yapılan yer; kılıç yapım atölyesi.

kılıçkuyruk, -ğu [kılıç+kuyruk] *is. zool.* On santimetre kadar boyunda, tropik kökenli, kolay üreyen, erkeklerinin kuyruk tarafında kılıç denilen uzantısı bulunan bir süs balığı, *(Xiphphorus helleri).*

kılıçlama, [kılıç-la-ma] *is.* **1.** Kılıçla kesmek veya öldürmek eylemi. **2.** *zf.* Bir şeyin keskin veya dar tarafı yukarı gelecek biçimde; kılıcına. **3.** Bir yandan öbür yana; çaprazlama 🗗 **kılıçlama kaçmak,** *Yan yan kaçmak; çaprazlamasına kaçmak.*

kılıçlamak, [kılıç-la-mak قليجلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Kılıçla vurmak; kılıçla saldırmak; kılıçtan geçirmek; kılıçla yaralamak veya öldürmek; *{eT} {eAT} (aynı).* [Tekin] [ETY] [DK]

kılıçlanmak, [kılıç > kılıç-lā-mak > kılıç-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kılıç sahibi olmak. [DLT]

kılıçlaşmak, [kılıç > kılıç-lā-mak > kılıç-la-ş-mak قلج لشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Karşılıklı olarak kılıç ile vuruşmak. [DK]

kılıçlayış, [kılıç-la-y-ış] *is.* Kılıçlamak eylemi veya biçimi.

kılıçlı, [kılıç-lı] *sf.* Kılıcı bulunan; kılıca sahip olan; kılıç asınmış olan. 🗗 **kılıçlı bağlama,** *mim. Bina ve köprülerde çekme ya da itme etkisi altında bulunan yapı elemanlarının dengede kalması için bir destek veya çekme bağı ile bu bağın ucuna X, S, Y, T biçimli bağlama elemanı (kılıç) yerleştirilmek sureti ile yapılan bağlama işi.*

kılıf, [Far. ġilāf قلاف] *is.* **1.** Bir şeyi korumak üzere, o nesnenin biçimine uygun olarak, yumuşak fakat daha dayanıklı maddeden yapılmış özel dış koruyucu. **2.** Bir şeyi içine alan özel koruyucu; kın. **3.** Bir organı, bir kirişi çevreleyen farklılaşmış doku. **4.** Hayvanlarda kamışı koruyan, insandaki sünnet derisinin karşılığı olan karına yapışık deri kıvrımı. **5.** *mecaz.* Uygunsuz bir işe uydurulan inandırıcı olmasa da savunmayı mümkün kılan gerekçe; sudan gerekçe. **6.** *{ağız}* Kabuk. [DS] **7.** *{ağız}* Taze fasulye. [DS] **8.** *{ağız}* Paçavra. [DS] **9.** *{ağız}* Torba. [DS] 🗗 **kılıfına uydurmak,** *Yapılan bir işe, yasal ve kuralına uygun biçim vermek.*

kılıfçı, [kılıf-çı] *is.* **1.** Kılıflama işini yapan kimse. **2.** Kılıf yapan ve satan kimse.

kılıfçık, -ğı [kılıf-çık] *is. bot.* Karayosunlarında sapçığın dibinde bulunan zarımsı boru.

kılıflama, [kılıf-la-ma] *is.* **1.** Kılıflamak eylemi. **2.** Daha iyi ergimesini sağlamak için kaynak elektrotunun üzerini özel maddelerle kaplama işlemi. **3.** Gömlek geçirme.

kılıflamak, [kılıf-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyin üzerine kılıf geçirmek.

kılıflı, [kılıf-lı] *sf.* Kılıfı bulunan; kılıf geçirilmiş o-

lan. 🗗 **kılıflı virüsler,** *biy. Kılıflı sarmal nükleik asit içeren virüsler, Irfluenza ve Simplex virüsleri.*

kılıflık, -ğı [kılıf-lık] *sf.* **1.** Kılıf yapmaya uygun olan; kılıf yapmak için ayrılmış bulunan. **2.** Koyun derisinden yapılma süs eşyası kılıfı.

kılıfsız, [kılıf-sız] *sf.* Kılıfı bulunmayan; üzerine kılıf geçirilmemiş olan.

kılıg, [kıl-mak > kıl-ıġ] *{eT} is.* → kılık. [Yüknekî] 🗗 **kılıg salıg,** *{eT} Bir tür vergi.* [EUTS]

kılığ, [kıl-mak > kıl-ıġ] *{ağız} is.* Usul; metot; teknik; yol. [DS]

kılık[1]**, -ğı** [kıl-mak > kıl-ık قيلق] *is.* **1.** Yaratılış; karakter; huy; ahlak; gidiş; hareket tarzı; davranış. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [KB] [Gabain] [Yüknekî] **2.** Bir kimsenin giyinişi ve bu giyimi ile beliren dış görünüşü; giyinme biçimi. **3.** Görünüş; suret. **4.** Benzer şekil; biçim. **5.** *{ağız}* Bir kimsenin resmi; fotoğraf; suret. [DS] **6.** *{ağız}* Değişik ve özel biçim; yol; usul; metot. [DS] **7.** *{ağız}* Üniforma. [DS] 🗗 **kılığı kıyafeti yerinde,** *Dış görünüşü düzgün, giyimi iyi olan.*‖ **kılığı kıyafeti yerinde,** *Dış görünüşü, giyimi düzgün olma durumu.*‖ **kılığına çeki düzen vermek,** *Giyimine dikkat etmek; özen göstermek.*‖ (birinin) **kılığına girmek,** *O kimse gibi giyinmek; biçimini, görünüşünü ona uydurmak.*‖ **kılık çekmek,** *Fotoğraf çekmek; resim çekmek.*‖ **kılık çıkarmak,** *Resim yapmak; fotoğraf çektirmek.*‖ **kılık değiştirmek,** *Giyimini veya davranışlarını değiştirmek; tanınmamak için başka görünüşe bürünmek.*‖ **kılık kıyafet,** *Bir kimsenin giyimi, görünüşü; üst baş.*‖ **kılık kıyafet düşkünü,** *Giyecekleri aşırı eskimiş olan; yırtık elbiselerle dolaşan.*‖ **kılık kıyafet düzmek,** *Yeni elbiseler almak; elbiselerini yenilemek.*‖ **kılık kıyafet köpeklere ziyafet,** *Üstü başı çok eski; pejmürde; perişan.*‖ **kılık kıyafet yerinde,** *Dış görünüşü ve giyimi iyi olan.*‖ **kılıktan kılığa girmek,** *1. Giyimini ve görünümünü sık sık değiştirmek. 2. Düşüncelerini sık sık değiştirmek.*

kılık[2]**, -ğı** [kıl-ık] *{ağız} is.* Koyun, keçi pisliği. [DS]

kılık[3]**, -ğı** [kıl-ık] *{ağız} is.* Kuru fasulye. [DS]

kılık[4]**, -ğı** [kıl-ık] *{ağız} is.* Peksimet. [DS]

kılık[5]**, -ğı** [kıl-ık] *{ağız} is.* **1.** Palamut ağacı. **2.** Palamut meyvesi. **3.** Mazı. **4.** Çalı yemişi. [DS]

kılık[6]**,** -ğı [kıl-ık] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

kılıkçı, [kılık-çı] *{ağız} is.* Fotoğrafçı. [DS]

kılıkesik, -ği [kıl-ı+kes-ik] *{ağız} is.* Bir yaşındaki erkek keçi. [DS]

kılıkılı, [kıl-ı+kıl-ı] *{ağız} is.* Ardıç yemişi. [DS]

kılıklanmak, [kılık-la-n-mak قلقلنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Başka birinin davranışını takınmak.

kılıklı[1]**,** [kılık-lı] *sf.* **1.** (Belirtilen kimsenin veya şeyin) görünüşünde, kılığında olan; o kılıkta olan; ona benzeyen; onun gibi giyinen. **2.** (Belirtilen kimsenin) davranışlarında, huyunda olan. **3.** *{ağız}* Güzel vücutlu; yakışıklı; gösterişli. [DS] **4.** *{ağız}* Güzel. [DS] **5.** *{ağız}* Temiz. [DS] 🗗 **kılıklı kıyafetli,** *Kıyafeti temiz, düzgün ve yerinde olan; iyi giyinmiş.*

kılıklı[2]**,** [kılık-lı] *{ağız} sf.* **1.** Kenarlı. **2.** Bütün; eksiksiz. [DS]

kılıklık, -ğı [kılık-lık] *{ağız} is.* Ayna. [DS]

kılıksız, [kılık-sız] *sf.* **1.** Giyinişi, görünüşü, üstü başı düzgün olmayan; dağınık; perişan; pejmürde. **2.** *zf.* Üst baş dağınık ve düzensiz olarak.

kılıksızlaşma, [kıl-ık-sız-la-ş-ma] *is.* Kılıksız bir hâl alma.

kılıksızlaşmak, [kıl-ık-sız-la-ş-mak] *is.* Kılıksız bir hâl almak; kılıksız duruma gelmek.

kılıksızlık, -ğı [kıl-ık-sız-lık] *is.* **1.** Kılıksız olma durumu. **2.** Kılıksız olan kimsenin niteliği.

kılılmak, [kıl-mak > kıl-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kılınmak. [EUTS]

kılımada, [Yun. khlimata [Tietze]] *{ağız} is.* Bağ çubuğu; kurumuş bağ çubuğu. [DS]

kılımbaz, [? kılımbaz] *{ağız} is.* → kılımboz. [DS]

kılımboz, [? kılımboz] *{ağız} is.* Pancar. [DS]

kılımsınmak, [kıl-mak > *kıl-ın-ı > kıl-ım-sın-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Yapıyor gibi davranmak. [EUTS] [Gabain]

kılın, [kıl-ın ?] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

kılınboz[1]**,** [? kılınboz] *{ağız} is.* → kılımboz. [DS]

kılınboz[2]**,** [kıl-ın+boz] *{ağız} sf.* Orta yaşlı. [DS]

kılınç[1]**,** [kıl-mak > kıl-ın-mak > kılın-ç قلنج] *{eT} is.* **1.** Eylem; iş; amel; icraat. [İKPÖy.] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** *{eAT}* Huy; ahlak; davranış. [ETY] [KB] 🗗 **kılınç** (etmek) **eylemek,** *{eAT} Çok alçak gönüllü davranmak; yaltaklanmak.*‖ **kılınç tengrisi,** *{eT} İş ve hareket tanrısı.* [EUTS]

kılınç[2]**, -cı** [kıl-ınç] *{ağız} is.* **1.** Peteğini uzunlamasına ve beyaz yapan titiz arı. **2.** Bademciklerin şişmesiyle çene altında beliren bezeler. [DS]

kılınç[3]**, -cı** [kıl-ınç] *{ağız} is.* **1.** Saban ökçesini, okuna bağlayan ağaç. **2.** Köprü gözü. [DS]

kılınçlıg, [kılın-ç > kılınç-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Yaradılışlı; mizaçlı; huylu. [ETY] **2.** İş yapıcısı; kılınçlı. [EUTS]

kılınış, [kıl-ın-ış] *is.* **1.** Kılınmak eylemi veya biçimi. **2.** *{ağız}* Saygı; beğeni. [DS]

kılınma, [kıl-ın-ma] *is.* Kılmak eyleminin yapılma durumu.

kılınmak[1]**,** [kıl-mak > kıl-ın-mak قلنمق] *{eT} edil. f. [-ır]* **1.** Kılmak eylemi yapılmak. **2.** *{eT}* Yaratılmak; doğmak; vücuda gelmek. [ETY] [Gabain] **3.** *{eT} {OsT}* Yapılmak; vücuda getirilmek; işlenmek. [ETY] [DLT] [KB] [Tekin]

kılınmak[2]**,** [kıl-mak > kıl-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyin yapılması için uğraşmak; meşgul olmak; esaslı yapmak; hazırlanmak; gayret etmek; icraata girmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Edinmek. [Yük-

nekî] **3.** *{ağız}* Bir işe istekle başlamak, bir şey yapmak isteği göstermek. [DS] **4.** *{ağız}* Bir işi yapmak için hazırlanmak. [DS]

kılınmak[3], [kıl-mak > kıl-ın-mak قلنمق] *{eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* Tavır takınmak. [DLT] **2.** (Kadın için) nazlanmak. [DLT] **3.** *{ağız}* Yaltaklanmak. [DS] **4.** *{ağız}* Boyun eğmek. [DS] **5.** *{ağız}* Saygı göstermeğe çalışmak. [DS]

kılınmamak, [kıl-mak > kıl-ın-ma-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Yaratılmamak. [Tekin]

kılır, [kıl-ır] *is. bot.* Çakıllı ve çorak topraklarda yetişen, odunsu gövdeli, yaprakları sert ve dalgalı, 40-100 cm. boyunda, meyve sapları kürdan olarak kullanılan, kırmızı veya beyaz çiçekli koyu yeşil bitki; diş hilali; hıltan; diş otu; köşni; kürdan otu; Mısır anasonu. *(Ammi visnaga).* 🗗 **kılır otu,** *{ağız}* → kılır. [DS]

kılırtmak, [kıl-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Koşmak. [DS]

kılış, [kıl-ış] *is.* Kılmak eylemi veya biçimi.

kılışmak, [kıl-mak > kıl-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Beraber yapmak. [DLT]

kılıtır, [kıl-ıt-ır] *{ağız} is.* İncir; incir dizisi. [DS]

kılıvan, [? kılıvan] *{ağız} is.* Düğüne gelenlerin getirdiği armağan. [DS]

kıli, [? kıli] *{ağız} is.* Boşboğaz. [DS]

kılibik, -ği [kıl+ibik] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

kılide, [Ar. ḳılāde > ḳılīde قلاده] *(kıli:de) {eT} is.* Gerdanlık. [DLT]

kılık[1]**, -ği** [Yun. khoulíkhi [Tietze]] *{ağız} is.* Yuvarlak, ortası çukur küçük ekmek. [DS]

kılık[2]**, -ği** [gil-ik > kıl-ik] *{ağız} is.* **1.** Meşe palamudu. **2.** Koyun ve keçi pisliği. [DS]

kılıkıli, [kıl-ı + kıl-ı] *{ağız} is.* **1.** Ardıç meyvesi. **2.** Ardıç meyvesi peltesi. [DS]

kılistirik, -ği [? kılistirik] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

kılk[1]**,** [kıl-mak > kıl-ık] *{eT} is.* Huy; gidiş; tavır. [DLT] [KB]

kılk[2]**,** [Bul. kílka] *{ağız} is.* Kalça ile makat arası. [DS]

kılkabar, [kıl+kaba-r] *{ağız} is.* Çoğunlukla parmak uçlarında görülen, ağrısı çok şiddetli bir yara. [DS]

kılkıl[1]**,** [kıl+kıl] *{ağız} is.* Sürahi büyüklüğünde boğazı süzgeçli testi. [DS]

kılkıl[2]**,** [kıl-ı kıl] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

kılkıla, [kıl+kıl-a] *{ağız} zf.* (Dolu olmak için) ağız ağıza; ağzına kadar. [DS]

kılkırdamak, [kıl-kır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* İş yapmak; çalışmak. [DS]

kılkıvrık, -ğı [kıl+kıv(ı)r-ık] *{ağız} is.* **1.** Tarlalarda yeni ekilmiş tohuma veya yine bitmiş ürüne zarar veren bir tür kuş. **2.** Yumurtadan ölü çıkan civciv. [DS]

kılkıran, [kıl+kır-an] *is.* Bir mantar yüzünden oluşan ve saçları döken hastalık; saçkıran.

kılkirişi, [kıl+kiriş-i] *{ağız} is.* Yaban soğanı. [DS]

kılkobuz, [kıl+kobuz] *{ağız} is.* **1.** Keman. **2.** Kemençe. [DS]

kılkuyruk[1]**, -ğu** [*eT.* kıl+kuḏruk قلقويرق] *is. zool.* **1.** *{eAT} {OsT}* Kışı Akdeniz kıyılarında geçiren, Kuzey yarım kürede yaşayan, karışık beyaz, gri ve siyah tüylü, ince uzun gövdeli, uzun ve sivri kuyruklu bir tür ördek, *(Anas acuta).* **2.** *zool.* Sıcak denizlerde kıyalara yakın yerlerde yaşayan, şerit gibi uzun, pulsuz gövdeli, kıl gibi uzamış bir kuyruğu olan bir kemikli balık, *(Trichiurus lepturus).* **3.** *{ağız}* Çulluk. [DS] **4.** *{ağız} sf.* Zayıf ve çelimsiz. [DS] **5.** *{ağız}* Yalancı; düzenci. [DS] **6.** *argo.* Züğürt. **7.** *argo.* Niteliksiz. **8.** *argo.* Kıyafeti bozuk; kılıksız.

kılkuyruk[2]**, -ğu** [kıl+kuyruk] *{ağız} is.* Tohumluk olarak kullanılmaya elverişli olmayan buğday. [DS]

kılla, [? kılla] *{ağız} is.* **1.** Üzeri delikli çekmece; para çekmecesi. **2.** Kumbara. [DS]

kıllama, [kıl-la-ma] *{ağız} is.* **1.** Köylü kızların bellerine bağladıkları yünden yapılma püsküllü kuşak. **2.** Özenti. [DS]

kıllamak, [kıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir işi boş yere gereğinden çok uzatmak. **2.** Yuvarlamak. [DS]

kıllamamak, [kıl-la-ma-mak] *{ağız} gçl. f. [-z] [-m(ı)-yor]* Kimseyi dinlememek; saymamak. [DS]

kıllanma, [kıl-la-n-ma] *is.* Kıllı hâle gelme.

kıllanmak, [kıl-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıllı hâle gelmek. **2.** (Kıl olmayan yerler için) kılları çıkmak; kıl bitmek. **3.** Sakalı bıyığı çıkmak. **4.** *mecaz.* Kartlaşmak. **5.** *dönşl. f. argo.* Huylanmak; kuşkulanmak; kıl kapmak.

kıllavun, [? kıllavun] *{ağız} is.* Tütün lülesi; pipo. [DS]

kılle, [? kılle] *{ağız} is.* Kâr; kazanç; gelir. [DS]

kıllemek, [kıl-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kızdırmak; sinirlendirmek; öfkelendirmek. [DS]

kıllenmek, [kıl-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Huylanmak; sinirlenmek. [DS]

kıllensinmemek, [kıl-le-n-si-n-me-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* İnsan yerine koymamak; önem vermemek. [DS]

kıllet[1]**,** [Ar. ḳıllet قلت] *{OsT} is.* **1.** Azlık; eksiklik. *{ağız} (aynı)* [DS]. **2.** Kıtlık; yokluk. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *{ağız} zf.* Güç; zor. [DS] 🗗 **kıllet-i akl,** *{OsT} Akıl azlığı; akılsızlık.*‖ **kıllet-i dem,** *{OsT} Kan azlığı.*‖ **kıllet-i fehm,** *{OsT} Anlayışsızlık.*‖ **kıllet-i iştigāl,** *{OsT} Az meşgul olma.*‖ **kıllet-i matar,** *{OsT} Kuraklık.*‖ **kıllet-i mübalāt,** *{OsT} Dikkat ve ihtimam azlığı.*‖ **kıllet-i nukud,** *{OsT} Para darlığı.*‖ **kıllet-i tecrübe,** *{OsT} Deneyimsizlik.*

kıllet[2], [İt. ghirlando] *{ağız} is.* Yuvarlak ya da kare şeklinde köşe yastığı; kırlent. [DS]

kıllı[1], [kıl-lı] *sf.* Kılı olan; kıl ile kaplı olan. 🗗 **kıllı kozak,** *{ağız} Kestane.* [DS]|| **kıllı yumak,** *{ağız} Şeftali.* [DS]

kıllı[2], [kıl-lı] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında ebeden sonra gelen çocuk. [DS]

kıllık[1], **-ğı** [kıl-lık] *{ağız} is.* **1.** → kıllı[2]. **2.** Oyunda bozgunculuk; mızıkçılık. [DS]

kıllık[2], **-ğı** [kıl-lık ?] *{ağız} is.* Tas şeklinde olan güveç. [DS]

kıllıkçı, [kıllık-çı] *{ağız} is.* Düzenci; hileci [DS]

kıllıs, [kıl-lı+(ı)s] *{ağız} is.* Çorap. [DS]

kılloz, [kıl-lı+ Yun. -os] *{ağız} sf.* Ahmak; dangalak. [DS]

kılma, [kıl-mak > kıl-ma] *is.* Yapma, etme; yapış; *{eT} (aynı).* [DLT]

kılmak, [kıl-mak قلمق] *{eT} {eAT} {OsT} gçl. yard. f. [-ar]* **1.** Yapmak; etmek; eylemek; işlemek; icra etmek; [DLT] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] [Üç İtigsizler] **2.** Üretmek; temin etmek; vücuda getirmek. [EUTS] [İKPÖy.] **3.** (Namaz için) yerine getirmek; eda etmek.🗗 **kılu bermek,** *{eT} Yapıvermek.*

kılmaklag, [kıl-mak > kıl-mak-lığ] *{eT} sf.* → kılmaklıg. [EUTS]

kılmaklıg, [kıl-mak > kıl-mak-lığ] *{eT} sf.* Kılınan; icrası gereken. [EUTS]

kılovan, [kıl+ov-an] *{ağız} is.* Gelinlerin başına takılan tel; gelin teli. [DS]

kılovu, [kıl+ov-u] *{ağız} is.* Çocukların, küçük sabun parçalarını sığır tüyü içine koyup ovalayarak yaptıkları yuvarlak el sabunu. [DS]

kılpık, -ğı [kılp-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) hoppa; oynak. **2.** Yerinde duramayan; çok hareketli. [DS]

kılsız, [kıl-sız] *sf.* Kılı olmayan; üzerinde kıl bulunmayan.

kılt, [kılt] *{ağız} is.* Yatağın baş ya da ayak ucu. [DS]

kıltı, [kıltı] *{ağız} is.* Omuz. [DS]

kıltık[1], [kıl > kıl-tık / kıl-çık] *{eT} is.* **1.** Kılçık. **2.** Başta bulunan kepek; konak. [DLT]

kıltık, -ğı [kılt-ık] *{ağız} is.* → kılt. [DS]

kıltıma, [kılt-ı-ma] *{ağız} is.* Yayık olarak kullanılan küp. [DS]

kılturmak, [kıl-mak > kıl-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kıldırmak; yaptırmak. [EUTS] [DLT]

kılurmak, [kıl-ur-mak قلورمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Kıldırmak.

kılükal, [Ar. ḳīl *(söz)* + ü *(ve)*+Ar. ḳāl *(söz)* قال و قيل] *(kı:lüka:l) {OsT} is.* Dedikodu; söylenti.

kılvan, [? kılvan] *{ağız} is. folk.* Düğünün ertesi günü, o köydeki gelin ve kızların gelin evinde yaptıkları eğlence. [DS]

kım[1], [kım *(yans.)*] *is.* Ağır ağır hareket etmeyi, mırıldanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kım-ıl, kım-ıl kımıl, kım-ıl-da-mak, kım kım emek, kım-ra-mak, kım-şa-n-mak*

kım[2], [kım *(yans.)*] *is.* Ağır ağır konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kım kım, kım kım etmek* 🗗 **kım kım etmek,** *{ağız} Sözü anlaşılmayacak biçimde söylemek.* [DS]

kım[3], [kım] *{ağız} is.* "Sus, sakın ha!" anlamında uyarı sözü. [DS]

kım[4], [kım] *{ağız} is.* Koyun, keçi gübresi. [DS]

kım[5], [kım] *{ağız} is.* Bağlanmış at. [DS]

kım[6], [kım] *{ağız} is.* Külah. [DS]

kımak, [kī-mak] *(kı:mak) {eT} gçl. f.* Yapmak; kılmak. [ETY]

kımar, [Ar. ḳımār قمار] *(kıma:r) is.* Kumar. 🗗 **kımar-bāz,** *{OsT} Kumarcı.*| **kımār-hāne,** *{OsT} Kumar oynatılan yer.*

kımat, [Ar. ḳımāṯ قمات] *(kıma:t) {OsT} is.* **1.** Sargı bezi; sargı. **2.** Örgü.

kımbıl, [kımb-ıl] *{ağız} is.* Eskimiş giysi. [DS]

kımcaşmak, [kım *(yans.)* > kım(ı)ç-a-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]

kımcışmak, [kım *(yans.)* > kım(ı)c-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (El ayak vb. için) karıncalanmak; uyuşmak. [DS]

kımçı, [kamçı / kımçı] *{ağız} is.* Küçük, ince değnek; kamçı. [DS]

kımçık, -ğı [kım-çık] *{ağız} sf.* **1.** İnce. **2.** *is.* Dal parçası. [DS]

kımçımak, [kım-(ı)ç-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yumru köklü bitkiler için) sökülürken topraktan kökü ile çıkmamak; sıyrılıp kopmak. [DS]

kımçınmak, [kım-(ı)ç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Dişsiz ve yaşlı hayvan) otlarken otu kavrayamadığı için salyasını akıtarak otlamaya çalışmak. [DS]

kımçırık, -ğı [kım(ı)ç-ır-ık] *{ağız} is.* Mürver ağacı. [DS]

kımçırmak, [kım(ı)ç-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* İshal olmak. [DS]

kımçıtmak[1], [kım(ı)ç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Uyarmak; sezdirmek. [DS]

kımçıtmak[2], [kım(ı)ç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Çekilen veya köklenmek istenen bir bitki için) elde olmadan yarı yerden koparmak. [DS]

kımdanmak, [kım-(ı)d-an-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir işe istekle başlamak. [DS]

kımdık, -ğı [*eT.* kıḍ-mak > kıḍ-mık / kıymık] *{ağız} is.* Yonga; kıymık. [DS]

kımdımak, [kım-dı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Az olan bir şey için) idareli harcamak. [DS]

kımdınmak[1], [kım-(ı)d-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → kımdanmak. [DS]

kımdınmak[2], [kım-(ı)d-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir şeyi vermek istemediği için çok az vermek; elinin ucu ile vermek; cimrilik etmek. [DS]

kımfıs, [kım+fıs] *{ağız} is.* Yavaş ve gizli konuşma; fiskos. [DS]

kımga, [kım-ga / kam-ga] *{ağız} is.* Yonga; talaş. [DS]

kımıcık, -ğı [kım-ı-cık] *{ağız} sf.* **1.** Küçük; ufak; minik. **2.** Çok az; azıcık. **3.** Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kımıç, -cı [kım-ıç] *{ağız} is.* Kuyruk sokumu. [DS]

kımık, -ğı [*eT.* kıd-mak > kıd-mık / kıy-mık > kımık] *{ağız} sf.* **1.** Küçük; ufak; minik. **2.** Azıcık; çok az. **3.** (Küçüklük bildiren miktar olarak) karış. **4.** *is.* Yonga; kıymık. [DS]

kımıl[1], [kım *(yans.)* > kım-ıl] *is.* Sürekli hareket; olduğu yerde kıpırdanıp durma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **kımıl kımıl,** *1. Sürekli bir kımıldanış hâlinde olan. 2. {ağız} Yavaş yavaş; ağır ağır.* [DS]‖ **kımıl kımıl kımıldamak,** *{ağız} Yavaş ve ağır iş yapmak.* [DS]‖ **kımıl kızı,** *{ağız} Durmadan kımıldayan; hareketli.* [DS]‖ **kımıl kurdu,** *{ağız}* → kımıl kızı. [DS]

kımıl[2], [Ar. ḳaml *(bit)* قمل / kım *(yans.)* > kımıl] *is. zool.* **1.** Yarım kanatlılardan, gençleri ekin yapraklarını, erginleri de tanelerin sütlerini emen, tahıllara zararlı yeşil bir böcek, *(Aelia acuminata / rostrata).* **2.** *{ağız}* Zayıflıktan insana dadanan bit. [DS] 🗗 **kımıl biti,** *{ağız} 1. Zayıflıktan insana dadanan bit. 2. Küçük su kurdu.* [DS]

kımıl[3], [kım-ıl] *{ağız} sf.* (Kişi için) kendisini ilgilendirmeyen her işe karışan; münasebetsiz. [DS] [EG]

kımıldak[1], **-ğı** [kım-ıl-da-k] *{ağız} is.* Sinema. [DS]

kımıldak[2], **-ğı** [kım-ıl-da-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) ağır iş gören; yavaş çalışan. [DS]

kımıldama, [kımıl-da-ma] *is.* Kımıldamak eylemi.

kımıldamak, [kımıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Yerinde hafifçe oynamak; hafifçe hareket etmek; oynamak. **2.** Harekete geçmek; davranmak. **3.** Olduğu yerde belli belirsiz hareket etmek.

kımıldanış, [kımıl-da-n-ış] *is.* Kımıldanmak eylemi veya biçimi.

kımıldanma, [kım-ıl-da-n-ma] *is.* Bulunduğu yerde kendi kendine hareket etmek eylemi.

kımıldanmak, [kım-ıl-da-n-mak] *dönşl. f. [-ur]* Bulunduğu yerde kendi kendine hareket etmek.

kımıldatma, [kımıl-da-t-ma] *is.* Kımıldamasını sağlamak eylemi.

kımıldatmak, [kımıl-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kımıldamasını sağlamak; kımıldamasına neden olmak. **2.** Hafifçe oynatmak.

kımıldayış, [kımıl-da-y-ış] *is.* Kımıldamak eylemi veya biçimi.

kımıltı, [kımıl-tı قملدى] *{eAT} {OsT} is.* Hareket; devinme; hafif ve sürekli kımıldama durumu.

kımınmak, [kım-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir işe istekle başlamak. [DS]

kımır[1], [kım-ır] *{ağız} sf.* (Kişi için) zayıf ve çopur. [DS]

kımır[2], [? kımır] *{ağız} is.* Kimsesiz mal. [DS]

kımırdamak, [kım *(yans.)* > kım-ır-dā-mak / kımıldā-mak] *{eT} gçsz. f.* Kımıldamak; sallanmak. [Nevâyî]

kımırmak, [kımır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kimsesiz bir malı sahiplenmek. [DS]

kımış, [kım-ış] *{ağız} is.* Gözünü sürekli açıp kapayan kimse. [DS]

kımışırık, -ğı [kım-ış-ır-ık] *{ağız} sf.* Yılışık. [DS]

kımışmak, [kım-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıpırdamak; kımıldamak. **2.** *{ağız}* (El, ayak vb. için) karıncalanmak. [DS]

kımıştamak, [kım-ış-ta-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(dı)-yor]* Kımıldamak. [DS]

kımıştatmak, [kım-ış-ta-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ağzını yavaş yavaş kımıldatarak bir şey çiğnemek. [DS]

kımıt, -dı [? kımıt] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

kımıt, -dı [kamı-mak > kam-ıt / kamit] *{ağız} is.* → kamit[2]. [DS]

kımız, [kımız قمز] *is.* **1.** Kısrak sütünün ekşitilmesi ile elde edilen, az alkollü, ekşi ve içindeki CO_2 dolayısıyla gazozumsu bir niteliği olan eski bir Türk içkisi. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [KB] [Nevâyî] **2.** *{eAT}* Kısrak sütü. [DK] **3.** *{ağız}* Temmuz sıcaklarında çobanların taşı ısıtıp batırarak koyulttukları süt. [DS] **4.** *{ağız}* Pişmiş süt ile ağız karışımı. [DS] **5.** *{ağız}* İyi tutmamış yoğurt. [DS] 🗗 **kımız almıla,** *{eT} Ekşi elma.* [DLT]

kımızlanmak, [kımız-lā-mak / kımız-la-n-mak] *{eT} dönşl. f.* Kımız sahibi olmak. [DLT]

kımkak, -ğı [kım-ka-k] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

kımkım, [kım *(yans.)* + kım *(yans.)*] *sf.* **1.** (Kişi için) ağır ağır konuşan. **2.** (Kişi için) yavaş hareket eden. **3.** *{ağız}* Konuşması iyi anlaşılmayan. [DS] 🗗 **kımkım almak,** *{ağız} Kaygılanmak; üzülmek.* [DS]‖ **kımkım etmek,** *{ağız} 1. Bir işi ağırdan almak; oyalanmak. 2. Yapmaktan çekinmek.* [DS]

kımlanma, [kım-la-n-ma] *{ağız} is.* Kımlanmak eylemi.

kımlanmak [kım-la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Kuş için) uçmaya davranmak. **2.** (Kişi için) kalkacakmış gibi kıpırdamak.

kımlı, [kım-lı] *{ağız} sf.* Rahat; sessiz. [DS]

kımme, [Ar. ḳımme قمه] *is. bot.* **1.** Kömeç. **2.** Deste şeklinde olan çiçek.

kımpaça, [kım+paça] *{ağız} is.* Ağsız kadın donu. [DS]

kımpeş, [kım+peş] *{ağız} sf.* Aykırı; ters. [DS]

kımpış, [kımp-ış ?] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kımramak, [kım-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]

kımranmak, [kım-ra-n-mak قمرنق] *{OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır] [-ur]* Kımıldanmak; kıpırdanmak.

kımraşınak, [kım-ra-ş-mak قمرشمق] *{eAT} {ağız} dönşl. f. [-ır] [-ur]* → kımranmak.

kımratınak, [kım(ı)r-a-t-mak قمردمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Kıpratmak; kımıldatmak.

kımsanınak, [kımsā-mak / kımsa-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* İmrenmek; çok arzu etmek. [Nevâyî]

kımsır, [kım(ı)s-ır / kım-sı-r] *{ağız} sf.* Cimri; pinti. [DS]

kınşanınak, [kım *(yans.)* > kım-(ı)ş-ā- mak / kımşa-n-mak] *{eT} {ağız} dönşl. f.* Sallanmak; yavaşça, usulca kımıldamak. [Nevâyî] [DS]

kınuşınak, [kım *(yans.)* > kım-uş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]

kımzınmak, [kımız-ā-mak / kımıza-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Arzulamak. [Nevâyî]

-kın[1], [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > -kun / -kün / -kın / -kin / -ġın / -gin / -ġun / -gün] *{eT} yap. e.* → -gın[1].

-kın[2], [-kın / -kin] *{eT} yap. e.* İsimden isim yapma eki. *kır-kın (cariye)*

kın[1], [kīn] *(kı:n) is.* **1.** Bıçak, hançer, kılıç gibi silah ve kesici aletlerin koruyucu kılıfı. *{eT} (aynı)* [DLT] [KB] [DK] **2.** Buğdaygillerde görülen, gövdenin bir kısmını saran yaprağın dip kısmı. 🗗 **kın kanat,** *zool. Kın kanatlı böceklerin gövdeyi saran dış kanatlarına verilen isim.*|| **kın kanatlılar,** *zool. Uçmaya yarayan kanatlarını örten boynuzsu bir çift kanadı bulunan ve tam başkalaşma geçiren, çeneleri çiğneme ve parçalamaya uygun olarak gelişmiş, bütün hayvan türlerinin yarısına yakınını oluşturan böcekler takımı, (Coleoptera).*

kın[2], [kıy-mak *(doğramak; öldürmek)* > kıy-(ı)n > kīn / kīñ قن] *(kı:n) {eT} {eAT} is.* **1.** İşkence; eziyet; azap; ıstırap. [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] **2.** Ceza; cezalandırma. [KB] [İKPÖy.] [Gabain] **3.** Zorluklar; engeller; zahmet. [EUTS]

kın[3], [kın] *{ağız} sf.* Eğri; yamuk. [DS]

-kına, [-ķıya / kiye / -kına / -kine] *{eT} yap. e.* → -kıya.

kına[1], [Ar. ḥınna / ḥına حنه] *is.* Kına ağacının kurutulmuş yapraklarının öğütülmesi ile elde edilen ve saç, el, vb. boyamakta kullanılan toz. *{eAT} (aynı)* [DK] 🗗 **kına ağacı,** *bot. Kına ağacıgillerden Arabistan'da ve Kuzey Afrika'da yetişen, ince dallı beyaz kabuklu, karşılıklı yapraklı, yapraklarından kına elde edilen ağaççık, (Lawsonia alba / inermis).*|| **kına basma,** *{ağız} folk. Kına gecesi.* [DS]|| **kına basması,** *{ağız} folk. Kına gecesi geline verilen hediye.* [DS]|| **kına çiçeği,** *bot. Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, göz alıcı renklerde çiçekleri bulunan, meyvesi kapsül biçiminde olup olgunlaştığında hafif bir dokunma ile birden açılarak tohumlarını fırlatan, iki çenekli çok yıllık otsu bitki, (Balsamina).*|| **kına çiçeğigiller,** *bot. Örneği kına çiçeği olan iki çenekli bitkiler familyası, (Balsaminaceae).*|| **kına düğünü,** *{ağız} folk. Kına gecesi.* [DS]|| **kına ezmek,** *{ağız} folk. Kına gecesi konuklar gittikten sonra aile arasında yapılan eğlenti.* [DS]|| **kına gecesi,** *folk. Düğünlerde gelinin başına kına yakılması dolayısıyla kadınlar arasında ve kız evinde yapılan eğlence.*|| **kına kağnısı,** *{ağız} folk. Kına günü oğlan evinin hazırladığı armağanları içine koyarak gelin evine getiren kağnı.* [DS]|| **kınalar yakmak,** *(Birinin başına gelen kötü duruma) çok sevinmek; durumdan memnun olmak.*|| **kına tası,** *{ağız} folk. Gelin ve damada kına yakmakta kullanılan tas.* [DS]|| **kına toyu,** *{ağız} folk. Kına gecesi.* [DS]|| **kınaya çıkmak,** *{ağız} folk. (Gelin için) Kına gecesi, giyinme ve süslenme odasından düğün salonuna geçmek.* [DS]|| **kına yakmak,** *1. folk. Kınayı su ile karıştırdıktan sonra boyanacak olan yere sürmek. 2. mecaz. Birinin başına gelen sıkıntıya sevinmek.*|| **kına yengesi,** *{ağız} folk. Düğünlerde yol gösteren kadın.* [DS]

kına[2], **-a'ı** [Ar. ḳınāʿ قناع] *(kına:) {OsT} is.* Örtü; başörtüsü; peçe.

kınacık, -ğı [kına-cık] *is.* Pas mantarıgillerden, tahılların yapraklarında küçük sarı noktacıklar hâlinde beliren, yaprak kını ve kavuzları da sararak tahıllara büyük zarar veren, sporları rüzgârla savrulduğu için kolay bulaşabilen bir mantar hastalığı; pas; sarı pas, *(Puccinia glumerium).*

kınacuk, -ğu [kına-cık] *{ağız} is.* → kınacık. [DS]

kınaç, -cı [kın-aç] *{ağız} is.* Yanlama, kısa ve dar üzüm bağı setleri. [DS] 🗗 **kınaç etmek,** *{ağız} Bir iyilik yaparak sevindirmek; mutlu etmek.* [DS]

kınaçlamak, [kın-aç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yan yan bakmak. [DS]

kınafır, [? kınafır] *{ağız} sf.* Hoppa. [DS]

kınağan, [kına-ġan قنغن] *{eAT} sf.* Çok kınayan; çok ayıplayan.

kınaguçı, [kīn > kın-ā-mak > kınā-ġu-çī] *(kına:guçı:) {eT} sf.* **1.** Kınayıcı. [EUTS] [Gabain] **2.** Azap veren kimse; işkenceci. [EUTS] [Gabain]

kınak[1], **-ğı** [kın-a-k] *{ağız} is.* Keklik avında, çığırtkan kekliğin konulduğu yer. [DS]

kınak[2], **-ğı** [kın-a-k] *{ağız} is.* Eksiklik; kusur. [DS]

kınakına, [Keçuva d. quin-quina > İsp. quinaquina] *is.* **1.** *bot.* Kök boyasıgillerden, sıcak ülkelerde yetişen ve kabuğundan kinin elde edilen bitki, *(Cinchona).* **2.** Bu bitkiden yapılan içecek. 🗗 **kınakına**

şurubu, *Kınakına yapraklarının kara üzüm ile birlikte kaynatılmasından elde edilen soğuk içecek.*

kınalama, [kına-la-ma] *is.* Kına sürmek eylemi; kına ile boyama.

kınalamak, [kına-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kına sürmek; kına yakmak.

kınalanma, [kına-la-n-ma] *is.* **1.** Kına sürünme eylemi; bir yerine kına yakma. **2.** [kına-lan-ma] Kına sahibi olma; kına edinme.

kınalanmak, [kına-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir yerine kına yakınmak; kına sürünmek. **2.** *edil. f.* Bir yerine kına yakılmak; kına sürülmek. **3.** [kına-lanmak] *gçsz. f.* Kına sahibi olmak; toz kına edinmek.

kınalı, [kına-lı] *sf.* **1.** Kına yakılmış, kına ile boyanmış olan. **2.** *{ağız}* Kınalanmış gibi kızıl renkte olan; kırmızı; al. [DS] **3.** *{ağız}* Ahlaksız. [DS] 🗗 **kınalı bödük,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kınalı keklik,** *Avrupa ve Asya'nın büyük bir bölümünde yaşayan, sülüngillerden, sırtı gri ve kahverengi, gagası ve ayakları kırmızı bir tür keklik; kaya kekliği, (Alectoris graeca).*|| **kınalı parmak,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kınalı tetir,** *{ağız} Halı iplerini boyamakta kullanılan ceviz yeşili renk.* [DS]|| **kınalı yapıncak,** *Seyrek taneli, kırmızı benekli bir tür üzüm.*

kınam, [? kınam] *{ağız} is.* Akraba. [DS]

kınama, [kın-a-ma] *is.* Kınamak eylemi; ayıplama; takbih. 🗗 **kınama cezası,** *Bir görevlinin iş yerindeki, öğrencinin okuldaki davranışlarının, yasa ve yönetmeliklere aykırı olduğunu bildiren en hafif disiplin cezası.*

kınamak[1]**,** [kīn > kın-ā-mak] *(kına:mak) {eT} gçl. f.* Bıçak veya kılıca kılıf yapmak; kın yapmak. [DLT]

kınamak[2]**,** [*eT.* kīn >kın-ā-mak قنامق] *(kına:mak) gçl. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** *{eT} {eAT}* Cezalandırmak. [DLT] [EUTS] [KB] **2.** *{eT} {eAT}* İşkence yapmak; acı ve elem vermek; eziyet çektirmek; incitmek. [EUTS] [KB] [Gabain] [Nevâyî] [Üç İtigsizler] [Yüknekî] **3.** *{eAT}* Yapılan bir davranışın iyi olmadığını, kötü olduğunu belirtir biçimde söz söylemek; uygunsuz bulmak; ayıplamak; suçlamak; takbih etmek.

kınamsavuk, -ğu [kına-msa-ğuk] *{ağız} sf.* Kibirli; kurumlu; övüngen. [DS]

kınamsık[1]**, -ğı** [kına-msı-k] *{ağız} sf.* Her şeyi kınayan, tenkit eden; ayıplayıcı. [DS]

kınamsık[2]**, -ğı** [kına-msı-k] *{ağız} sf.* **1.** Her şeyden tiksinen. **2.** İştahsız. [DS]

kınamsımak, [kın-a-msı-mak] *gçl. f. [-r]* Tenkit etmek; olumsuz eleştirmek; kınayıcı bir tavırla incelemek; muaheze etmek.

kınan, [*eT.* kulan ?] *{ağız} is.* Bir yaşını geçmiş tay. [DS]

kınanma, [kın-a-n-ma] *is.* Kınama eylemine uğramak; ayıplanma; takbih edilme.

kınanmak, [kın-a-n-mak قنانق] *{OsT} edil. f. [-ır]* Yaptığı davranışın veya söylediği sözün uygun olmadığı hakkında başkaları tarafından uyarılmak; kınama eylemine uğramak; ayıplanmak; takbih edilmek.

kınara, [Ar. ḳanara] *{ağız} is.* Kasap dükkânında et asılan çengel. [DS]

kınasız, [kına-sız] *sf.* Kınası bulunmayan; kınalanmamış olan; kına yakılmamış.

kınaşık, [kıy(ı)n-aş-ık > kīnaş-ık] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere, kapak vb. için) aralık. [DS]

kınatire, [? kınatire] *{ağız} sf.* Yeşil, mavi renkli kertenkele. [DS]

kınatmak, [kın-ā-mak > kına-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ır]* İşkence yaptırmak; cezalandırmak. [DLT]

kınayış, [kın-a-y-ış] *is.* Kınamak eylemi veya biçimi.

kınbıçağı, [kın+bıça(k)-ı] *{ağız} is.* Kında taşınan bıçak; küçük kama. [DS]

kınbık, -ğı [kımb-ık] *{ağız} sf.* Züppe; oynak. [DS]

kınc[1]**,** [kınc *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin birbirine ya da bir yüzeye sürtünmesini, bu sebeple sinir tepkisi uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kınc-ık-la-mak, kınc-ı-mak, kınc-ır-a-k, kınc-ır-ık*

kınc[2]**,** [kınçı] *{ağız} sf.* Sessiz; uslu. [DS]

kıncal, [kınc-al] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız. [DS]

kıncalamak, [kınc-ala-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bilip bilmeden fikir yürütmek. [DS]

kıncalı, [kınc-a-lı ?] *{ağız} sf.* Çok renkli. [DS]

kıncalmak, [kınc-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Olduğundan başka görünmek; yapmacık davranışlarda bulunmak; gösteriş yapmak. [DS]

kıncıfıllı, [kıncıfıl-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) süslü ve temiz giyinen. [DS]

kıncıfır[1]**,** [? kıncıfır] *{ağız} sf.* **1.** (Kadın için) hafif; hoppa; oynak. **2.** *is.* Naz; cilve. [DS]

kıncıfır[2]**,** [? kıncıfır] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) düzenli, süslü ve temiz giyinen. **2.** Her şeyi ince ince düşünen. **3.** Hoş görmeyen. **4.** Zeki; anlayışlı. [DS]

kıncıfır[3]**,** [? kıncıfır] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) sözünde durmayan; dönek. **2.** Kötü; ara bozucu. [DS]

kıncıfırdamak, [kıncıfır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Naz etmek; cilve yapmak. [DS]

kıncıfırlanmak, [kıncıfır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Nazlanmak; cilvelenmek. **2.** İstemeyerek razı olmak; istemeyerek gönlü yatmak. [DS]

kıncıflı, [kınc-ıp-lı] *{ağız} sf.* Cilveli. [DS]

kıncıfmak, [kınc-ıp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Huylanmak; çekinti etmek; gıcıklanmak. **2.** Üşenmek. [DS]

kıncık[1]**, -ğı** [kınc-ık] *{ağız} sf.* **1.** Düzenli ve temiz. **2.** *is.* Süs; işlemek. **3.** Kırıtma; naz; cilve. [DS]

kıncık[2]**, -ğı** [kınc-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) sözünde durmayan; dönek. [DS]

kıncıklamak[1]**,** [kınc-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gıdıklamak. [DS]

kıncıklamak[2], [kınc-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (İplik için) dolaşmak. [DS]

kıncıklanmak, [kınc-ık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gıdıklanmak. [DS]

kıncıl[1], [kınc-ıl] *{ağız} sf.* (Elbise vb. için) parça parça olmuş; eskimiş. [DS] 🗗 **kıncıl kadife,** *{ağız} (Kişi için) ince; kibar; süslü.* [DS]

kıncıl[2], [kınc-ıl] *{ağız} is.* Koyunların kuyruk altından sarkan yünlere yapışmış pislik. [DS]

kıncımak[1], [kınc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Mızıkçılık etmek. **2.** Yumru köklü bitkiler sökülürken sapı kopmak. [DS]

kıncımak[2], [kınc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yumuşak nesneler için) iki sert cisim arasında ezilmek. [DS]

kıncır, [kınc-ır] *{ağız} is.* Henüz ötmeyen yavru horoz. [DS]

kıncırak, -ğı [kınc-ır-a-k] *{ağız} is.* **1.** Tosunu çifte alıştırmak için boynuna bağlanan basit boyunduruk. **2.** Tahterevalli. **3.** Salıncak. [DS]

kıncırdak, -ğı [kınc-ır-da-k] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıncırık, -ğı [kınc-ır-ık] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıncırlık, -ğı [kınc-ır-lık] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıncıtmak, [kınc-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sinirlenerek dişlerini sıkmak. **2.** Ezmek; örselemek. [DS] **3.** Dolaştırmak. [EG] **4.** Buruşturmak. [EG]

kıncifirlenmek, [kıncıpır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Cilve yapmak; nazlanmak. [DS]

kıncik[1], **-ği** [kınc-ık] *{ağız} is.* Can sıkıntısı. [DS]

kıncik[2], **-ği** [kınc-ık] *{ağız} sf.* (İp için) dolaşık. [DS]

kıncik[3], **-ği** [kınc-ık] *{ağız} is.* Kadınların başlarına bağladıkları yazmanın çene altından geçirilerek üçgen biçiminde bağlanmış durumu. [DS]

kınciklemek, [kınc-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Gıdıklamak. [DS]

kıncola, [kınc+ol-a ?] *{ağız} is.* Çok küçük. [DS]

kınç, -cı [kınç] *{ağız} is.* Kırkım zamanından önce koyunun sırtından elle koparılan yün. [DS]

kınçak, -ğı [kınç-a-k] *{ağız} is.* Yırtıcı hayvan pençesi. [DS]

kınçı, [kīn > kīn-çī / kīñ-çī] *(kı:ñçı:) {eT} sf.* Ceza veren; ceza kesen; kınayıcı; işkenceci. [Gabain] [EUTS]

kınçımak, [kınç-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sıçramak. [DS]

kınçırık, -ğı [kınç-ır-ık] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kınçırlık, -ğı [kınç-ır-lık] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kınd, [kınd *(yans.)*] *is.* Yuvarlanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kınd-ıl-la-n-mak, kınd-ır-da-mak, kınd-ıl kındıl, kınd-ıl-la-mak*

kındak, -ğı [kınd-a-k] *{ağız} is.* Bilye ile oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

kındam[1], [kınd-a-m] *{ağız} is.* Balta, kazma gibi araçların sivri tarafı. [DS]

kındam[2], [kınd-a-m] *{ağız} sf.* Züppe. [DS]

kındam[3], [kınd-a-m] *{ağız} sf.* (Yol için) az meyilli. [DS]

kındap, [Ar. ḳınneb] *{ağız} is.* Sicim. [DS]

kındık, -ğı [kım-dık / kındık] *{ağız} sf.* **1.** Azıcık; biraz. **2.** Bulgurdan fındık büyüklüğünde yapılan köfte. [DS]

kındıl, [kınd-ıl] *{ağız} is.* Gevene benzeyen dikenli bir ot. [DS] 🗗 **kındıl parmak,** *{ağız} Küçük parmak.* [DS]

kındıllamak, [kınd-ıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yuvarlamak. **2.** (Çocuklar için) baş sallamak. [DS]

kındıllanmak, [kınd-ıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yuvarlanmak. [DS]

kındım[1], [kınd-ı-m] *{ağız} is.* Eğlenti. [DS]

kındım[2], [kınd-ı-m] *{ağız} sf.* **1.** Oynak; züppe; hoppa. **2.** Düşkün. [DS] 🗗 **kındım kındım,** *{ağız} Sallana sallana; kırıta kırıta.* [DS]

kındıma, [kınd-ı-ma] *{ağız} is.* Bahârda biten ilk ot. [DS]

kındımcı, [kınd-ım-cı] *{ağız} is.* Çalgıcı. [DS]

kındır, [? kındır] *{ağız} is.* Kızdırılarak sıcak su torbası yerine kullanılan, bir kenarında deliği bulunan topraktan yapılmış yuvarlak ve düzgün yüzeyli tuğla. [DS] [EG]

kındır, [kınd-ı-r] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu. [DS]

kındıra, [kınd *(yans.)* > kınd-ır-ga / kındıra قندره] *is. bot.* **1.** Sulak yerlerde yetişen, yapraklarının ucu sivri, koyu renkli bir çayır bitkisi. **2.** *{ağız}* Bir tür kamış. [DS] **3.** *{ağız}* Hasırotu. [DS] **4.** *{ağız}* Zurna yapmaya yarayan bir tür kamış. [DS] **5.** *{ağız}* Sazdan yapılan sapan. [DS] **6.** *{ağız}* Eğrelti otu. [DS] **7.** *{ağız}* Sulak yerlerde yetişen, keskin kokulu, gövdesi bölmeli ve delikli, kurusundan düdük yapılan bir ot. [DS] **8.** *{ağız}* Sazlı yer; sazlık. [DS] **9.** *{ağız}* Tarla sınırlarını belirlemek için dikilen, uzun, yeşil dikenli bir çalı. [DS] 🗗 **kındıra kamışçını,** *zool. Ötleğengillerden, uzunluğu 12-13 cm kadar, sırtı sarımsı kahverengi, gerdan ve karın ortası beyaz, Trakya ve Orta Akdeniz bölgesinde kuluçkaya yatan, böceklerle beslenen bir ötücü göçmen kuş, (Acrocephalus schoenobaenus).*

kındıraç, -cı [kınd-ır-aç] *is.* Oluk ve yiv açmakta kullanılan bir araç.

kındırak[1], **-ğı** [kınd-ır-a-k] *{ağız} sf.* Çok temiz, süslü giyinen. [DS]

kındırak[2], **-ğı** [Yun. khúlindros [Tietze]] *{ağız} is.* Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]

kındırdak, -ğı [kınd-ır-da-k] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa; oynak; hafif. [DS]

kındırdamak, [kınd-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Naz yapmak; cilve yapmak. **2.** İşi ağır yapmak; oyalanmak. [DS]

kındırga, [kınd-ır-ga] *{ağız} is.* Çayır otuna benzer derin köklü bir bitki. [DS]

kındırgeç, -ci [kınd-ır-geç] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kındırğa, [kınd-ır-ğa] *{ağız} sf.* Kurumuş; sertleşmiş. [DS]

kındırık[1]**, -ğı** [kınd-ır-ık] *{ağız} is.* Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]

kındırık[2]**, -ğı** [kınd-ır-ık] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) aralık. [DS]

kındırık[3]**, -ğı** [kınd-ır-ık] *{ağız} is.* Ekmek yapılırken yere serilen, tüyleri yolunup temizlendikten sonra kurutulmuş keçi derisi. [DS]

kındırışmak, [kınd-ır-ış-mak قندرشمق] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Birbirini teşvik etmek.

kındırmak[1]**,** [kı(yı)n-(ı)d-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Pencere, kapı vb. için) aralık bırakmak; aralamak. [DS]

kındırmak[2]**,** [kan-dır-mak / kınd-ır-mak قندرمق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır] [-ur]* **1.** Kandırmak; inandırmak. **2.** Kışkırtmak. **3.** Sinirlendirmek. [DS]

kındırtmak, [kınd-ır-t-mak قندرتق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Teşvik ve tahrik etmek.

kındışlamak, [kınd-ış-la-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Çok incelemek. [DS]

kındız, [kındız] *{ağız} is.* Kâkül. [DS]

kındik, -ği [kınd-ık] *{ağız} is.* Küçük üzüm salkımı. [DS]

kındil[1]**,** [Ar. ḳındīl قنديل] *(kındi:l) {OsT} is.* Kandil.

kındil[2]**,** [kınd-ıl] *{ağız} sf.* Küçük; ufak; minik. [DS] 🗗 **kındil parmak,** *{ağız}* → kındıl parmak. [DS]

kındurmak[1]**,** [kın-mak > kın-tur-mak ?] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kınturmak.

kındurmak, [kınd-ur-mak قندرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Tahrik etmek; teşvik etmek.

kınetir, [? kınetir] *{ağız} is.* Pinti; cimri. [DS]

kıng[1]**,** [kang / kank / kıng / kong / konk *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıng-ır-gaç,*

kıng[2]**,** [kıñ] *(kıñ) {eT} sf.* Şaşı. [EUTS] [Gabain]

kıng[3]**,** [kıy-mak *(doğramak; öldürmek)* > kıy-(ı)n > kīn / kīñ] *(kı:ñ) {eT} is.* → kın[2].

-kınga, [-ḳınga / -ḳıña] *(kıña) {eT} ek.* Küçültme isimleri yapar. [ETY] *az-kınga (azıcık, pek az, kalabalık olmayan)*

kınga, [kıng-a] *{ağız} is.* → kıngak. [DS]

kıngak, -ğı [kıng-ak] *{ağız} is.* Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kınggaymak, [kıñ +kay-mak] *(kıñgaymak) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir tarafa eğilmek. **2.** Doğru yoldan azmak. [Nevâyî]

kıngılık, -ğı [kıngı-lık] *{ağız} is.* Ağacın doruğu. [DS]

kıngır, [kıñ > kıñ-ır] *(kıñır) {eT} sf.* **1.** Kızgın; hiddetli. [DLT] **2.** Şaşı; yan bakışlı. [DLT]

kıngıraç, -cı [kıng-ır-a-ç] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıngırdanmak, [kıng-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Yavaş sesle şarkı söylemek; mırıldanmak. [DS]

kıngırgıç, -cı [kıng-ır-gıç] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kıngırtı, [kıñ > kıñ-ır-tı] *(kıñırtı) {eT} sf.* Eğri başlı. [Gabain]

kıngrak, [kıñ > *kıñ-rā-mak > kıñ-rā-k] *(kıñra:k) {eT} is.* Et veya hamur kesilen satıra benzer büyük bıçak. [DLT]

kıngranmak, [kıñ > *kıñ-rā-mak > kıñra-n-mak قكرمق] *(kıñranmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Azarlamak; darılmak. **2.** Mırıldanarak sızlanmak. **3.** İnat etmek. [Nevâyî] **4.** *{OsT}* Mırıldanmak.

kıngru, [kıñ > *kıñ-rā-mak > kıñ-(ı)r-ū] *(kıñru:) {eT} sf.* Yan; şaşı. [DLT]

kını, [kın-ı] *{ağız} is.* Bir kişiye verilen takma ad. [DS]

kınıcık, -ğı [kın-ı-cık] *{ağız} sf.* Azıcık; biraz. [DS]

kınıg, [kın-mak > kın-ığ] *{eT} is.* **1.** Şiddetli arzu. [EUTS] **2.** *sf.* Sert; kuvvetli; kızgın; cesur; sağlam. [EUTS] [Gabain]

kınık[1]**, -ğı** [kın-ık] *{ağız} sf.* Genizden konuşan. [DS]

kınık[2]**, -ğı** [*eT.* kın-ığ] *{ağız} is.* **1.** İstek; arzu. **2.** *sf.* Obur. **3.** (Köpek için) ava alışmış; ava istekli. **4.** (Kişi için) obur. **5.** (Kadın için) kötü. [DS] 🗗 **kınık çekmek,** *{ağız} Karşısındakinin ağzını sulandırmak; imrendirmek.* [DS]

kınık[3]**, -ğı** [kayna-k] *{ağız} is.* Kaynak. [DS]

kınık[4]**, -ğı** [kıy-ın-ık > kın-ık] *{ağız} is.* **1.** Darlık. **2.** Kapı ve pencere kanatları gibi yerlerdeki aralık. **3.** *sf.* Az açık; aralık. [DS]

kınık[5]**, -ğı** [kan-ık] *{ağız} sf.* Gereğinden çok dolu. [DS]

kınıkınına, [kın-ı+kın-ı-n-a] *{ağız} zf.* Tastamam; tıpatıp. [DS]

kınıkınında, [kın-ı+kın-ı-n-da] *{ağız} zf.* Cinsel ilişki sırasında. [DS]

kınıkırık, -ğı [kın-ı+kır-ık] *{ağız} sf.* Eski çapkın. [DS]

kınıkma, [kın-ık-ma] *{ağız} is.* Kıskanma. [DS]

kınıkmak[1]**,** [kın-ık-mak قنقمق] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeye aşırı düşkün olmak; tutkun olmak. **2.** Kanmak; doymak; alışmak: kanıkmak; kanıksamak; *{eAT} (aynı).* [DS]

kınıkmak[2]**,** [kın-ık-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ağaçları aşılamak. [DS]

kınıkmak[3]**,** [kın-ık-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Kıskanmak. **2.** Sevinmek. [DS]

kınıksımak, [kın-ık-sı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kanmak; doymak; alışmak. [DS]

kınıktırmak, [kın-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bıktırmak. [DS]

kınırtmak, [kın-ır-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kapıyı yarı açmak. [DS]

kınış[1], [kın-ış] *{ağız} sf.* Salak; aptal. [DS]

kınış[2], [kın-ış قنش] *{OsT} is.* Naz; işve; eda; kırıtış.

kınış yanış etmek, *{ağız} Yaltaklanmak.* [DS]

kınışık, -ğı [kıy-(ı)n-aş-ık] *{ağız} is.* Aralık; biraz açık. [DS]

kınışmak, [kın-mak > kın-ış-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* İstekle işe koyulmak. [DLT]

kınıtmak[1], [kın-ıt-ınak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Dadanmak; tutkunlaşmak. [DS]

kınıtmak[2], [kın-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir şeyi, bilgiyi olduğu gibi hatırlamak; ezberlemek. [DS]

kınıtmak[3], [kın-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kovmak. [DS]

kınk, -gı [kınk] *{ağız} is.* Bir şeyin bittiği yer; son. [DS]

kınkılıç, -cı [kınk-ıl-ıç] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

kınkılız, [kınk-ıl-ız] *{ağız} sf.* İnce. [DS]

kınlama, [kın-la-ma] *is.* Kın yapma veya kınına koymak eylemi.

kınlamak, [kın > kın-lā-mak] *(kınla:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** *{eT}* Bıçak veya kılıç türü kesici aletler için kın yapmak. [DLT] **2.** Bu tür araçları mevcut kını içine koymak.

kınlı, [kın-lı] *sf.* **1.** (Bıçak, kılıç vb. kesici aletler için) kını bulunan. **2.** Kını içine konulmuş olan. **3.** *bot.* (Yaprak için) kını gelişerek bağlı bulunduğu sapı saran.

kınlık[1], [kīn > kın-lık] *{eT} is.* Cezalandırma yeri; hapishane; ceza evi. [EUTS] [İKPÖy.]

kınlık[2], **-ğı** [kın-lık] *{ağız} is.* Kama, bıçak vb. gereçlere kın yapmak için hazırlanan ağaç veya meşin. [DS]

kınına, [? kınına] *{ağız} zf.* Her zaman. [DS]

kınmak[1], [kın-mak / ḫın-mak] *{eT} gçl. f.* Arzu etmek; istemek; calışıp çabalamak. [EUTS] [Üç İtigsizler]

kınmak[2], [kın-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* İleri geçmek; üstün gelmek. [DS]

kınmak[3], [kın-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Isırmak. [DS]

kınmak[4], [kan-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ar]* Aldanmak. [DS]

kınnaçlama, [kın-la-ç-la-ma] *{ağız} zf.* (Kesmek eylemi için) yanlamasına; meyilli olarak. [DS]

kınnak, -ğı [kın-la-k ?] *{ağız} sf.* Azıcık; biraz. [DS]

kınnap, -bı [Ar. ḳınneb قنب] *{OsT} is.* Kenevirden yapılma oldukça kalın iplik; sicim.

kınnare, [Ar. ḳınnāre قنارە] *(kınna:re) {OsT} is.* Mezbaha; kanara.

kınnav, -ğı [kır(ı)n-av] *{ağız} sf.* (Dişi kedi için) çiftleşmek isteyen; kızgın. [DS]

kınneb, [Ar. ḳınneb قنب] *{OsT} is.* İnce sicim; kınnap.

kınnık[1], **-ğı** [kın-lık] *{ağız} is.* Yaşamak için gerekli olan şeyler. [DS]

kınnık[2], **-ğı** [kın-lık] *{ağız} is.* → kınlık. [DS]

kınnış, [kın-ış / kın(n)-ış قنش] *{OsT} is.* Naz; eda; cilve; kırıtış.

kınpıçağı, [kın+bıca(k)-ı] *{ağız} is.* Efelerin yanlarında ya da kuşaklarında taşıdıkları kın içindeki sivri uçlu, küçük bıçak. [DS]

kınsız, [kın-sız] *sf.* **1.** Kını olmayan. **2.** *zf.* (Bıçak, kılıç vb. için) kın geçirmeden; kılıfsız olarak.

kınt, [kınt] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

kıntam[1], [kınt-a-ın] *{ağız} is.* Kenar yer; uç. [DS]

kıntam[2], [kınt-a-m] *{ağız} is.* **1.** Güreşte, karşısındakini yenmek için beklenen uygun zaman. **2.** Bir şeyin sırası; tam zamanı. [DS]

kıntar, [Ar. ḳınṭār قنطار] *(kınta:r) {OsT} is.* Kantar.

kıntarmak, [kın-(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yüz çevirmek. [DS]

kıntaş, [kınt-a-ş] *{ağız} sf.* **1.** Yan; eğri; yamuk. **2.** Aykırı. [DS]

kınteş, [kınt-ış / kınt-a-ş] *{ağız} is.* Geniş yol dönemeci. [DS]

kıntık[1], **-ğı** [kınt-ık] *{ağız} sf.* **1.** Yayvan burunlu. **2.** Genizden konuşan. [DS]

kıntık[2], **-ğı** [kınt-ık] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kıntıma[1], [kınt-ı-ma ?] *{ağız} is.* **1.** Besin; gıda. **2.** İlkbaharda çayır ve kırlarda yetişen otlar. **3.** Yeni ürünün kaldırılmasına kadar mevcut zahire ve un yetmediği durumlarda, ekmek ihtiyacını karşılamak için daha ekin biçilirken az bir miktarı geçici harmanda dövülerek kaldırılan tahıl. **4.** Hayvanların ilkbahar yaylımı. [DS]

kıntıma[2], [kınt-ı-ma] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** *is.* Kıtlık; azlık. [DS]

kıntımalı, [kıntıma-lı] *{ağız} sf.* İdareli; eldekini azar azar kullanan. [DS]

kıntıman, [kınt-ı-man] *{ağız} sf.* Biraz; küçük bir parça. [DS]

kıntına, [kınt-ı-n-a] *{ağız} is.* Pay. [DS]

kıntınnmak, [kınt-ı-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Otu az olan yerlerde otlayan hayvan için) karnını doyuramadan otlamak. [DS]

kıntır, [kıl+çar / kıl+ Fa. -dār ? > kıntır] *{ağız} is.* Çakşır. [DS]

kıntırlamak, [kınt-ır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yerden, bir işten yavaşça kaçmak; sıvışmak. [DS]

kıntış[1], [kınt-ış] *{ağız} is.* Genişçe yol dönemeci. [DS]

kıntış[2], [kınt-ış] *{ağız} sf.* **1.** Titiz; kuşkulu. **2.** Süslü; gösterişli. **3.** Oynak; havalı. [DS]

kıntışık, -ğı [kınt-ış-ık] *{ağız} sf.* Çıkıntılı ve pürüzlü. [DS]

kıntışlı, [kınt-ış-lı] *{ağız} sf.* (Kadın için) çok süslü; giyimi çok gösterişli; hoppa. [DS]

kınturmak, [kın-mak > kın-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bir şey için zahmete katlanmak; mihnet çekmek; iştiyak etmek. [EUTS] [Gabain]

kınu, [kın-ū قو] *{OsT} is.* Ayıp; kusur; suç; günah.

kınyaş [? kınyaş] *{ağız} is.* Tarlalarda yağmur sularını akıtmak için çekilen eğik çizi. [DS]

kıp[1], [kep / kıb / kıp / kip *(yans.)*] *is.* Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıp-ı, kıp-ık, kıp-ır, kıp-ır-da-mak, kıp-ın-mak, kıp-ır kıpır, kıp-mak, kıp-ış-mak, kıp-ışık kıp kıp, kıp-ra-mak* 🗗 **kıpa bakmak,** *{ağız} Gözünü kısarak bakmak.* [DS]

kıp[2], [kıp / kap] *{eT} e.* Sıfatları pekiştirir. 🗗 **kıp kızıl,** *{eT} Kıpkırmızı; kıpkızıl.* [EUTS] [KB]

kıpçak, [kıpçāk / kıf-çāk / kıv-çāk] *{eT} is.* Ağaç kovuğu.

Kıpçakça, [kıpçak-ça] *is.* On birinci yüzyıldan, Altınordu Devletinin kuruluşuna kadar (15. yy) Güney Rusya bozkırlarında göçer olarak yaşayan, Yimek ve Kimek boylarının birleşmesinden meydana gelen ve bir Türk boyu olan Kıpçakların konuştuğu Türk lehçesi; Kumanca.

kıpçık[1]**, -ğı** [kıp-çık] *{ağız} sf.* **1.** Yaramaz; afacan. **2.** Şakacı. [DS]

kıpçık[2]**, -ğı** [kıp-çık] *{ağız} is. folk.* Acıpayam yöresinde vücut titretilerek oynanan bir halk oyunu. [DS]

kıpçık[3]**, -ğı** [kıyp-ıt-ık] *{ağız} sf.* Sözünde durmayan; dönek; mızıkçı. [DS]

kıpçınmak[1], [kıp-(ı)ç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** İmrenmek. **2.** Başkasının sırtından geçinmek. [DS]

kıpçınmak[2], [kıp-(ı)ç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sakınmak. [DS]

kıpçınmak[3], [kıp-(ı)ç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Oturmak. **2.** Oturarak yemek yemek. [DS]

kıpçıtmak[1], [kıp-(ı)ç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir şeyi çekerken koparmak. [DS]

kıpçıtmak[2], [kıp-(ı)ç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kadın ve erkek için) karşılıklı birbirlerini beğendiklerini belli etmek. [DS]

kıpçıtmak[3], [kıp-(ı)ç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Amacı saptırmak. **2.** Yalan söylemek. [DS]

kıpçur, [kıpçur] *{eT} is.* Bir tür vergi. [EUTS]

kıpı[1], [kıp *(yans.)* > kıp-ı] *is.* Kıpma eylemi; çok çabuk kapayıp açma.

kıpı[2], [kıp-ı / kıf-ı] *{ağız} is.* Şaka; eğlence; alay. [DS]

kıpı[3], [kıp-ı] *{ağız} is.* Saban boyundurugunun ortasında bulunan iki kazık. [DS]

kıpık, -ğı [kıp-ık] *sf.* **1.** (Göz için) yarı kapalı. **2.** *{ağız}* (İnsan ya da hayvan için) iki gözü farklı büyüklükte olan. [DS] **3.** *{ağız}* (Kişi için) gözünü sık sık kırpan. [DS] **4.** *{ağız}* Şaşı. [DS] **5.** *{ağız}* Aralık; az açık. [DS] 🗗 **kıpık gözlü,** *Gözleri yarı kapalı duran.*

kıpıklık, -ğı [kıp-ık-lık] *is.* **1.** Kıpık olma durumu. **2.** Göz kaslarından birinin işlevini yitirmesi sonucu oluşan göz kapağı sarkması.

kıpıktırmak, [kıp-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Aradığı kimseyi yakalamak; sıkıştırmak. [DS]

kıpıl[1], [kıp-ıl] *{ağız} sf.* Yan duran; eğik; meyilli. [DS]

kıpıl[2], [kıp-ıl] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

kıpındırmak, [kıp-ın-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sıçramak; zıplamak. [DS]

kıpınmak, [kıp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Başlamak. **2.** Bir işe kendini kaptırmak. **3.** Bir işin olmasını gizlice belli etmek. [DS]

kıpır[1], [kıp *(yans.)* > kıp-ır] *is.* Hareket etme, hareketlilik bildirir yansımalı gövde. 🗗 **kıpır kıpır,** *1. (Kıpırdamak için) sürekli ve aralıksız. 2. {ağız} (İş yapmak için) becerikli ve uygun hareketlerle.* [DS] *3. (Kuzuların ot yerken çıkardığı ses için) yavaş yavaş.*|| **kıpır sapır etmek,** *{ağız} Kımıldanıp durmak.* [DS]

kıpır[2], [kıp-ır] *{ağız} sf.* Yavaş. [DS]

kıpıratmak, [kıp-ır-a-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kımıldatmak; yavaşça oynatmak. [DS]

kıpırdak, -ğı [kıp-ır-da-k] *sf.* **1.** Yerinde duramayacak kadar çok hareketli olan; çok hareketli; cevval; yaramaz. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Yerinde sabit durması gerekirken sabit durmayan; oynak. **3.** *{ağız}* Çabuk. [DS] **4.** *{ağız}* (Kadın için) hoppa; oynak; hafif. [DS]

kıpırdaklık, -ğı [kıp-ır-da-k-lık] *is.* **1.** Kıpırdak olma durumu. **2.** Kıpırdak olanın niteliği.

kıpırdama, [kıp-ır-da-ma] *is.* Yerinde sürekli hareket etme eylemi; kımıldama; oynama.

kıpırdamak, [kıp-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Hafif fakat sürekli hareket etmek; kımıldamak; oynamak.

kıpırdanma, [kıp-ır-da-n-ma] *is.* Olduğu yerde kendi kendine hareket etme; oynama.

kıpırdanmak, [kıp-ır-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Olduğu yerde kendi kendine hareket etmek; kımıldanmak. **2.** Kımıldamak.

kıpırdaşma, [kıp-ır-da-ş-ma] *is.* Hep beraber olduğu yerde hareket etme.

kıpırdaşmak, [kıp-ır-da-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Birlikte kıpırdamak; beraberce hareket etmek. **2.** *dönşl. f.* Kıpırdanmak.

kıpırdatma, [kıp-ır-da-t-ma] *is.* Bir şeyi yerinden hafifçe hareket ettirmek eylemi; kımıldatma.

kıpırdatmak, [kıp-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi yerinden hafifçe hareket ettirmek; oynatmak; kımıldatmak.

kıpırız, [kıp-ır-ız] *{ağız} sf.* Az gelirli; yoksul. [DS]

kıpırtı, [kıp-ır-tı] *is.* Yerinde hafifçe fakat sürekli hareket etme eylemi; kımıldama; sürekli kıpırdanış.

kıpırtılı, [kıp-ır-tı-lı] *sf.* Kıpırtısı olan.

kıpırtısız, [kıp-ır-tı-sız] *sf.* Kıpırtısı olmayan.

kıpırtmak, [kıp-ır-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yürümek; kımıldatmak. [DS]

kıpış, [kıp-ış] *is.* Sürekli kırpmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıpış kıpış,** *{ağız} (Göz kapaklarını kırpmak eylemi için) sürekli olarak.* [DS]

kıpışık, -ğı [kıp-ış-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) kirpikleri yapışık gibi olan. [DS]

kıpışmak, [kıp-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kıpırdamak; yerinde salınmak. [DS]

kıpıştırma, [kıp-ış-tır-ma] *is.* **1.** Gözü çabuk çabuk açıp kapama; göz kapaklarını birbirine hızlı hızlı değdirip açma; kırpıştırma. **2.** Bazı işaret verici cihazlarda ışığın sürekli olarak, art arda yanıp sönmesi durumu.

kıpıştırmak, [kıp-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* (Göz için) göz kapaklarını sık sık ve çabuk çabuk açıp kapamak; göz kapaklarını birbirine hızlı hızlı değdirip açmak; kırpıştırmak.

kıpıt, [kıp-ıt] *{ağız} sf.* Gizli. [DS] 🗗 **kıpıt sapıt,** *{ağız} (Davranış için) amaçsız; yararsız.* [DS]

kıpıtmak, [kıp-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Oyalanmak. **2.** Göz kapaklarını az aralayarak bakmak. [DS]

kıpkıp, [kıp+kıp] *sf.* (Kişi için) gözünü çok açıp kapayan kimse; gözünü çok kırpan.

kıpkırmızı, [kı(p)+kı/rmızı] *(kı'pkırmızı) pekşt. sf.* **1.** Çok parlak kırmızı. **2.** Her tarafı kırmızı olan. 🗗 **kıpkırmızı** (kesilmek) **olmak,** *(Yüz için) utanma, kızma vb. sebeplerle kızarmak.*

kıpkızıl, [kı(p)+kı/zıl] *(kı'pkızıl) pekşt. sf.* **1.** Çok aşırı kızıl. **2.** Her yanı kızıl olan. **3.** *mecaz.* Aşırı; koyu.

kıpma, [kıp-ma] *is.* **1.** Gözü açıp kapatma eylemi; kırpma. **2.** *{ağız}* Gözü kapayıp açıncaya kadar geçen zaman; bir göz kırpımlık süre. [DS]

kıpmak, [kıp *(yans.)* > kıp-mak] *gçl. f. [-ar]* Refleks olarak göz kapaklarını hızlıca açıp kapamak; kırpmak.

kıppa, [? kıppa] *{ağız} is.* Toplu çamaşır yıkama yeri; yunak. [DS]

kıpra, [Ar. ḳırba] *{ağız} is.* **1.** İki kulplu testi. **2.** Su tulumu. [DS]

kıpramak, [kıp-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Yavaşça kımıldamak. [DS]

kıpraşmak, [kıp-(ı)r-a-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kımıldanmak; kıpramak. [DS]

Kıpt, [Yun. aigytios *(Mısırlı)* > Ar. ḳıbṭ قبط] *is.* **1.** Mısır'ın eski halkı; Fellah; Kopt. **2.** Çingene.

kıptı, [kıp-(ı)t-ı] *{ağız} is.* Makas; makas ucu. [DS]

Kıpti, [Ar. ḳıbṭ > ḳıbṭī قبطى] *(kıbti:) is.* **1.** Kıpt soyundan olan kimse; Çingene. **2.** Mısır'da dokunan bir tür keten kumaş. **3.** *sf.* Çingenelerle ilgili.

Kıptice, [kıpti-ce] *is.* **1.** Kıptilerin dili. **2.** *sf.* Çingenelerin davranışına ve biçimine uygun olan.

Kıptilik, [kıpti-lik] *is.* **1.** Kıpti olma durumu. **2.** Kıptilere yakışır davranış.

Kıptiyan, [Ar. ḳıbṭī > ḳıbṭīyān قبطيان] *(kıpti:ya.n) is.* Çingeneler.

kıpurdı, [kıp-ur-dı قيوردى] *{eAT} is.* Kıpırtı; hareket.

-kır-[1], [-k ır- / -kur- / -kir- / -kür- / (-kar- / -ker-)] *{eT} yap. e.* Ettirgenlik bildiren fiilden fiil yapma eki.

-kır-[2], [-kir- / -ḳur- / -kür- / -ğır- / -gir- / -ğur- / - gür-] *yap. e.* Yansıma bildiren kelimelerden o sesle ilgili fiiller türeten ek, *(hıçkırmak, püskürmek, haykırmak)* aslında bu ekle yapılmış olmasına rağmen *askırmak, öskürmek, tıskırmak* kelimelerinde *sk* > *ks* göçüşmesi yüzünden *öksürmek, tıksırmak, aksırmak* halini almışlardır; *{eT} (aym) yang-kur-mak (yankılanmak)*

kır[1], [kır *(yans.)*] *is.* Kedilerin çiftleşme zamanında çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kır-nav*

kır[2], [*eT.* kır] *is.* **1.** Yerleşim birimi dışında olan yerler; şehir ve kasabalar dışında kalan yerler. **2.** Ormansız, ağaçsız açıklık alanlar. **3.** *{eT}* Basık dağ; açık yer. **4.** *{eT}* Dağ sırtı tepe. [Nevâyî] [DLT] **5.** *{eT}* Açık alan; sahra. *{eAT} (aym)* [KB] [DK] **6.** *{eT}* Mezar. [KB] 🗗 **kır alang,** *{eT} Dağların üstünde bulunan düzlük.*|| **kır bekçisi,** *Kırsal alanlarda bina ve ekili arazilerin korunması, güvenliğin sağlanması ile görevli kimse; korucu.* || **kır çiçeği,** *Kırlarda kendiliğinden yetişen çiçek; yabani çiçek.*|| **kır eğlencesi,** *Kırda yapılan eğlence.*| **kır gerillası,** *1. Şehir ve kasaba dışında yürütülen gerilla faaliyeti. 2. Bu tür faaliyetin içinde bulunan kimse.*|| **kır gezisi,** *Gezip eğlenmek için kıra çıkma; piknik.*|| **kır gülü,** *bot. Kır ve çorak bölgelerde yetişen bir tür çiçek, (Fumana).*| **kır kahvesi,** *Yerleşim birimleri dışında kırda, açık havada kurulmuş, çoğunlukla küçük yazlık türü kahvehane.*| **kır kemesi,** *{eAT} Tarla faresi.*|| **kır kızı,** *{ağız} Köylerde, kırlarda oynatılan kadın.* [DS]|| **kır kiştik,** *{ağız} Yaban kedisi.* [DS]|| **kır koşusu,** *spor. Açık arazide yapılan dayanıklılık koşusu; kros.*|| **kır nüfusu,** *Şehir ve kasabalar dışında yaşayan insan sayısı.*| **kır romanı,** *ed. Şehir hayatı dışındaki yaşayışı konu edinen roman türü; pastoral roman.*|| **kır serdarı,** *1. Kırlık alanlarda faaliyet gösteren kanun dışı eylemde bulunanların peşine düşen, onları yakalayan güvenlik kuvvetlerinin başı. 2. {ağız} İşsiz güçsüz, başıboş dolaşan kimse; serseri.* [DS] *3. {ağız} Yaşlı ağaç.* [DS]|| **kır taban,** *{ağız} Az ürün veren toprak; verimsiz tarla.* [DS]|| **kır tarla,** *{ağız} Eğimli arazideki tarla.* [DS]|| **kır yerleşmesi,** *Şehir ve kasabalar dışında tarım ve hayvancılığın etkin olduğu alanlardaki yerleşim.*

kır[3], [*eT.* kır] *is.* **1.** Beyaz ve çok az siyahın karışma-

sından meydana gelen renk; kül rengi; gri. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** (At için) diğer renklerle birlikte karışık beyaz kılları bulunan *(kızıl kır, bakla kırı, demir kırı, üveyik kırı, pamuk kırı).* **3.** Gök rengine çalan beyaz renk. **4.** Kır donlu at. 🗗 **kır düşmek,** *(Saç ve sakal için) yaşlılık dolayısıyla kırlaşmak.*|| **kır kişi,** *{eAT} Saçına sakalına ak düşmüş; yaşlı.*||

kır[4], [kır-mak > kır] *{eT} is.* Su bendi; germeç. [DLT]

kır[5], [kır] *{eT} sf.* Gizli. 🗗 **kır yagı,** *{eT} Gizli düşman.* [DLT]

kır[6], [kır] *{ağız} sf.* Saçsız; kel. [DS]

kır[7], [kır] *{ağız} sf.* Yabancı. [DS] 🗗 **kıra çıkarmak,** *{ağız} (Kız için) gelin etmek.* [DS]|| **kıra çıkmak,** *{ağız} (Kız için) gelin olmak.* [DS]

kır[8], [kır] *{ağız} is.* Mayalanmış hamur. [DS]

kıra[1], [kır-ā] *(kıra:) {eT} is.* Tarla; ekin yeri. [EUTS]

kıra[2], [kıra *(yans.)*] *{ağız} is.* Bağırtı; çığlık. [DS] 🗗 **kıra kıra,** *{ağız} f. Tüyleri parlak kül renkli karga. 2. "Kıra kıra" diye ses çıkaran yeşil renkli göçmen bir kuş.* [DS]

kıra[3], [kıra / hıra] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

kıra[4], [kıra] *{ağız} is.* Daha çiçeği düşmemiş, ceviz büyüklüğündeki kavun, karpuz. [DS]

kıra[5], [kıra] *{ağız} is.* Yalçın, sert kaya. [DS]

kıra[6], [kıra / kır-an ?] *{ağız} is.* Çevre; kıyı; kenar; uç. [DS]

kıra[7], [kıra] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

kıraat, -ti [Ar. ḳırā'at قرائت] *(kıra:at) {OsT} is.* **1.** Okuma. **2.** Okuma kitabı. **3.** Kur'an'ın, tecvit ve secavent adı verilen kural ve işaretlere göre okunması. 🗗 **kıraat etmek,** *1. Okumak. 2. Kur'an'ı usul ve kurallarına göre okumak.*|| **kıraat ile okumak,** *Kur'an'ı usul ve kurallarına uygun ve düzgün olarak okumak.*|| **Kıraat-i Âsım,** *{OsT} Kur'an'ın okunma usullerinden en yaygın olanı.*|| **kıraat-i seb'a,** *{OsT} Kur'an'ın yedi çeşit okunuş tarzı.*|| **kıraat ilmi,** *{OsT} Kur'an'ı usul ve kurallarına uygun okuma bilimi.*|| **kıraat kitabı,** *{OsT} Okumaya yeni başlayanlar için hazırlanmış okuma kitabı.*|| **kıraat ü kitâbet,** *{OsT} Okuma yazma.*

kıraat, [Ar. ḳırāāt قرائات] *(kıra:a:t) {OsT} is.* Okumalar.

kıraatçi, [kıraat-çi] *is.* ve *sf.* Okuyan; okuyucu.

kıraathane, [Ar. kırā'at + Far. -ḫāne قرائتخانه] *(kıra:atha:ne) {OsT} is.* **1.** Müşterilerin okumaları için gazete ve dergi bulundurulan, zaman zaman edebiyatçıların kendi aralarında tartışıp konuştukları, iyi döşenmiş büyük kahvehane; okuma salonu. **3.** Kahvehane; kahve.

kıraathaneci, [kıraathane-ci] *(kıra:atha:neci) is.* Kıraathane işleten kimse; kıraathane sahibi.

kırab, [Ar. ḳırāb قراب] *(kıra:b) {OsT} is.* Kılıç veya bıçak kını.

kıracak, -ğı [kır-acak] *is.* **1.** Ceviz, fındık vb. şey kırmaya yarayan el aleti. **2.** *{ağız}* Nalbantların hayvan tırnaklarını düzeltmekte kullandıkları kalın dişli törpü. [DS]

kıraç[1], **-cı** [kır > kır-aç قراج] *sf.* **1.** (Toprak, arazi için) bitek olmayan; verimsiz. **2.** Sulanmayan. **3.** *{OsT} is.* Otsuz, susuz, çorak yer. 🗗 **kıraç yılanı,** *{ağız} Kötülüğünden korkulan, tehlikeli kimse.* [DS]

kıraç[2], **-cı** [kır-aç] *{ağız} sf.* Eğri. [DS]

kıraça, [? kıraça] *is. zool.* İstavrit balığının küçüğü.

kıraçlaşma, [kır-aç-la-ş-ma] *is.* Kıraç hâle gelme; verimsizleşme.

kıraçlaşmak, [kır-aç-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıraç duruma gelmek; verimsizleşmek.

kıraçlık, -ğı [kır-aç-lık] *is.* **1.** Kıraç olma hâli. **2.** Kıraç yer.

kıragı, [*eT.* kırāġū] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

kıragu, [kırāġū] *{eT} is.* Kırağı. [DLT]

kırağ[1], [*eT.* kırañ > ḳırāġ قيراغ] *{eAT} {ağız} is.* Çevre; kıyı; kenar; uç. [DS]

kırağ[2], [kırağ] *{ağız} is.* İstek; neşe; sağlık. [DS]

kırağan, [*eT.* kırañ] *{ağız} is.* Dağlar arasındaki geçit; dağ üzerinden aşılabilecek yer; dağın boynu. [DS]

kırağı[1], [*eT.* kırāġū > kırağı] *is.* Soğuk havalarda yerde ve bitkiler üzerinde görülen donmuş çiy taneleri. 🗗 **kırağı çalmak,** *(Sebze ve meyveler için) kırağı düştüğü zamanlarda soğuktan dolayı zarar görmek, donmak.*|| **kırağı düşmek,** *Yerde kırağı oluşmak; kırağı yağmak.*|| **kırağı vurmak,** *(Sebze ve meyveler için) kırağı düştüğü zamanlarda soğuktan dolayı zarar görmek, donmak.*

kırağı[2], [*eT.* kırañ > kırağ-ı] *{ağız} is.* Çevre; kıyı; kenar. [DS]

kırağı[3], [kırağı] *{ağız} is.* Yeni bilenmiş bıçak vb. keskin araçların yüzündeki pürüz; kılağı. [DS]

kırağılı[1], [kırağı-lı] *sf.* **1.** Kırağısı bulunan; üzerine kırağı düşmüş olan. **2.** (Hava, iklim, mevsim, gün için) kırağı görülen.

kırağılı[2], [kırağı-lı] *{ağız} sf.* Keskin. [DS]

kırak, -ğı [*eT.* kırañ > kırak] *{ağız} is.* Yan; yakın; kenar; kıyı. [DS]

kıral, [kıral] *{ağız} is.* **1.** Üzüm asması. **2.** Akasya ağacı. [DS]

kıralanmak, [kıra-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İmrenmek. [DS]

kıralı, [kıra-lı] *{ağız} sf.* Parlak; cilalı. [DS]

kıralmak, [kır-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kırarmak; kırlaşmak. [DS]

kıraliyet, [Slav. kral > Ar. ḳırāliyyet قراليت] *(kıra:liyet) {OsT} is.* Krallık.

kıraltı, [kır-al-t-ı / kır-ar-t-ı] *{ağız} is.* Kırlık; saçtaki aklık. [DS]

kıraltmak, [kır-al-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ağartmak. [DS]

kıram, [kıram] *{ağız} sf.* (Su vb. içecekler için) soğukluğundan ya da sıcaklığından dolayı içilemeyen. [DS]

kıramık[1]**, -ğı** [kıra-mık] *{ağız} is.* Dağ sırtı; yamaç; bayır veya tepe. [DS]

kıramık[2]**, -ğı** [kara-mık] *{ağız} is.* Karamık, *(Berberis vulgaris).* [DS]

kıramise, [Alın. Kremis *(Avusturya altını)*] *{ağız} is.* İki yüz elli kuruşluk Osmanlı altını. [DS]

kıran[1]**,** [kır-mak > kır-an قران] *sf.* **1.** Kırmak eylemini yapan. **2.** *is.* Bir çok insan veya hayvan ölümüne sebep olan salgın hastalık; bulaşıcı ve öldürücü salgın hastalık; ölet; afet; öldürücü salgın. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DK] **3.** *{ağız}* Tırpan. [DS] **4.** *{ağız}* Taş yontmaya yarayan bir yanı sivri öbür yanı keskin keser. [DS] 🗗 **kırancıklar gire,** *{ağız} "Öl, geber!" anlamında ilenç sözü.* [DS]‖ **kıran gibi,** *{ağız} (Yemek, içmek için) sömürürcesine; çok.* [DS]‖ **kıran girmek,** *{OsT} Kısa zamanda çok sayıda insan veya hayvan ölmek; öldürücü hastalık salgını görülmek.*‖ **kıran kırana,** *Birbirini yok etmek istercesine; karşılıklı öldürürcesine.*‖ **kıran yıldızı,** *{ağız} Gece saat dört ile beş sıralarında doğan yıldız; Kervankıran.* [DS]

kıran[2]**,** [? kıran] *{eAT} sf.* Büyük; en büyük. [DK]

kıran[3]**,** [*eT.* kırañ *(kenar)* > kīrān قيران] *{ağız} is.* **1.** Dış çevre; kıyı; kenar; uç. **2.** Yakın yerler; yakın çevre. **3.** Bir köy, tarla veya bahçenin üst sınırından sonra yükselen yamaç; tepenin bu tarafa bakan yamacı. **4.** Ufuk. **5.** Dağın çizgi gibi görünen ağaçsız sırtı veya yamaçları; bayır. **6.** İki tarla arasındaki sınır. **7.** Birbirine paralel uzanan iki ırmak arasında kalmış dağ sırası. **8.** Dağ tepesindeki ağaçsız, çıplak düzlük. **9.** Dağ üzerinden geçen yol. **10.** Dağ eteği. **11.** Kıraç arazi. **12.** Sazlık. **13.** Büyük kaya. [DS] **14.** *{eAT}* Pirinç tarlalarında ayrılan tarhlardan her biri. 🗗 **kıran dibi,** *{ağız} Tepenin en aşağı bölgesi; etek.* [DS]

kıran[4]**,** [Ar. ḳarn > ḳırān قران] *(kıra:n) {OsT} is.* **1.** Yakınlaşma; bir araya gelme; bitişme. **2.** Yakınlık. **3.** Gezegenler için aynı burçta birleşme durumu. **4.** *{ağız}* Çoluk çocuk. [DS] 🗗 **kırān-ı nahseyn,** *{OsT} Uğursuzluk sayılan Mars (Merih) ile Satürn (Zuhal) gezegenlerinin aynı burçta bulunması.*‖ **kırān-ı sa'deyn,** *{OsT} Kutluluk işareti sayılan, Venüs (Zühre) ile Jüpiter (Müşteri) gezegenlerinin aynı burçta bulunması.*

kıran[5]**,** [kır-an] *{ağız} is.* Suyun buz tutmuş durumu; don. [DS]

kıran[6]**,** [kıran] *{ağız} is.* Dağlardan denize doğru esen yel. [DS]

kıran[7]**,** [kıran] *{ağız} is.* Aşınan değirmen taşlarına sivri uçlu bir tür keserle açılan küçük izler. [DS]

kıranat, Ar. ḳırān > ḳırānāt قرانات] *(kıra:na:t) {OsT} is.* Yakınlıklar; yakınlaşmalar.

kıranbığ, [? kıranbığ] *{ağız} is.* Hafif geçen bir tür kızamık hastalığı. [DS]

kırancık, -ğı [kırañ > kıran-cık] *{ağız} is.* Yakın yerler; çevre. [DS]

kırang, [kırañ قراك] *(kırañ) {eAT} {OsT} is.* **1.** Kenar; kıyı. [DK] **2.** Ufuk.

kıranlık[1]**, -ğı** [kır-an-lık] *{ağız} is.* **1.** Kıtlık; kuraklık. **2.** Kötülük; fenalık. [DS]

kıranlık[2]**, -ğı** [Ar. ḳırān => kıran-lık] *{ağız} is.* **1.** Çokluk; kalabalık. **2.** Çoluk çocuk. [DS]

kıranmak, [kır-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak; durumundan yakınmak. [DS]

kırannamak, [kıran-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* Çevrede dönmek. [DS]

kıranta, [İt. quaranta *(kırk)*] *is.* **1.** Saçı ve bıyıkları kırlaşmış orta yaşlı erkek. **2.** *sf.* (Saç ve sakal için) kırlaşmış. **3.** (Erkek için) yaşına rağmen süslü ve itinalı giyinen. **4.** *{ağız}* (Erkek için) yaşlı. [DS]

kırarmak, [kır-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Saç için) ağarmak; kırlaşmak. [DS]

kırartı, [kır-ar-t-ı] *{ağız} is.* Kırlık; saçtaki aklık. [DS]

kıraş, [kır-aç] *{ağız} is.* Az meyilli yol. [DS]

kıraşmak, [kır-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Sığır cinsi boynuzlu hayvanlar için) birbiri ile vuruşmak; süsüşmek. [DS]

kırat, [Yun. keration *(keçiboynuzu)* >Ar. ḳırāṭ قراط] *{OsT} is.* **1.** Eskiden kullanılan, miskalin yirmi dörtte birine denk, dört arpa tanesi veya dört keçiboynuzu çekirdeği ağırlığında olup 0.2128 grama eşit ağırlık ölçüsü birimi. **2.** Elmas ve diğer kıymetli madenlerin tartılmasında kullanılan iki desigramlık ağırlık ölçüsü birimi. **3.** *mecaz.* Nitelik; düzey; seviye; değer; kalite. 🗗 **kırat-ı örfî,** *{OsT} Geleneğe göre bazen dört, bazen de beş arpa veya dört keçiboynuzu çekirdeği ağırlığına denk ölçü birimi.*‖ **kırat-ı şer'î,** *{OsT} Yasalara göre belirlenmiş olan beş arpa tanesi ağırlığındaki ölçü birimi.*

kırata, [? kırata] *{ağız} is.* 12 kg'lık tahıl ölçeği. [DS]

kıratlı[1]**,** [kırat-lı] *{ağız} sf.* Rahat; sessiz; sakin. [DS]

kıratlı[2]**,** [kırat-lı] *{ağız} sf.* Hırslı; öfkeli. [DS]

kıratlı[3]**,** [kırat-lı] *{ağız} is.* İltifat olarak kullanılan şaka. [DS]

kıratlık, -ğı [kırat-lık] *sf.* (Belirtilen miktarda) kırat değerinde olan.

kıratsamak, [kırat-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Özlem duymak; istemek. [DS]

kırav[1]**,** [kırağı] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

kırav[2]**,** [kırav] *{ağız} sf.* (Kişi için) sinirli; sert. [DS]

kırav[3]**,** [kırañ] *{ağız} is.* Kıraç. [DS]

kıravana, [? kıravana] *{ağız} is.* Aba kumaşından yapılan şalvar. [DS]

kıravaş, [karavaş] *{ağız} is.* Uşak; oğlan. [DS]

kıravat, [? kıravat] *{ağız} is.* Kağnı tekerleklerinin üstüne oturtulan kağnı iskeleti. [DS]

kıravga, [kırañ] *{ağız} is.* Kıraç toprak. [DS]

kıravka, [kırañ] *{ağız} is.* → kıravga. [DS]

kıravu, [kırağı] *{ağız} is.* Kırağı. [DS]

kıray, [Bul. krádl'o] *{ağız} sf.* **1.** Yol kesen; haydut; asi. **2.** Genç; delikanlı. [DS]

kırba, [Ar. ḳırba قربه] *{OsT} is.* **1.** Tulum. **2.** Eskiden sakaların su taşıdıkları ağzı dar, altı geniş, deriden su kabı. **3.** Çocuklarda karnın şişmesine sebep olan her tür hastalığa halk arasında verilen ad. **4.** *mecaz.* Çok su içen kimse. 🗗 **kırba olmak,** *(Çocuklar için) kırba hastalığına yakalanmak.*

kırbacı, [kırba-cı] *is.* **1.** Kırba yapıp satan kimse. **2.** Kırba hastalığına yakalanan çocuklara okuyup üfleyerek iyileştirdiğine inanılan afsuncu.

kırbacık, [kır·ba-cık] *is. anat.* İç kulak dalızı içinde bulunan küçük kesecik.

kırbaç, -cı [kır-mak > kır-maç] *is.* **1.** Kayıştan yapılmış uzun ve esnek kamçı. **2.** Koşum hayvanlarını harekete geçirmekte kullanılan uzun değnek ucuna bağlanmış kamçı. **3.** Eskiden kırbaçla dövme biçiminde verilen caza türü. 🗗 **kırbaç kurdu,** *zool. İnsan ve memeli hayvanlarda asalak olarak yaşayan bir asalak ipliksi solucan, (Trichuris trichiura).*|| **kırbaç kurtları,** *zool. Örnek hayvanı kırbaç kurdu olan, bedenlerinin ön kısmı kırbaca benzeyen yuvarlak solucanlar familyası, (Trichinidae).*|| **kırbaç vurmak,** *Kırbaçla dövmek.*|| **kırbaç yemek,** *Kırbaçla dövülmek.*

kırbaç, -cı [kır+baş] *{ağız} is.* Saçları ağarmış insan. [DS]

kırbaçka, [? kırbaçka] *{ağız} is.* Harmanda saman atmak için kullanılan bir tarım aracı; yaba. [DS]

kırbaçlama, [kırbaç-la-ma] *is.* Kırbaçla vurma, dövme eylemi.

kırbaçlamak, [kırbaç-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kırbaçla dövmek; kırbaçla vurmak.

kırbaçlanma, [kırbaç-la-n-ma] *is.* **1.** Kırbaçla dövülmek durumu. **2.** Kırbaç edinme; kırbaç sahibi olma.

kırbaçlanmak, [kırbaç-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kırbaçla dövülmek; kırbaç yemek. **2.** *dönşl. f.* Kırbaç edinmek; kırbaç sahibi olmak.

kırban, [Ar. ḳırba => ? kırban قربان] *{OsT} is.* Sadak; yay torbası.

kırbanak, -ğı [? kırbanak] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

kırbas, [kır +baş] *{eT} is.* Kırbaş. 🗗 **kırbas er,** *{eT} Başında saç olmayan erkek.* [DLT]

kırbıdak, -ğı [kırb-ıd-ak] *{ağız} is.* Yenilen bir tür ot. [DS]

kırbız[1], [Ar. ḳırmīz] *{ağız} is.* **1.** Kırmızı boya. **2.** Kırmızı renk. **3.** Koyu renk. [DS]

kırbız, [kırp-mak > kırb-ız] *{ağız} is.* Tüyü az olan koyun; kırpık. [DS]

kırbız, [*eT.* kobuz] *{ağız} is.* Keman ve benzeri yaylı çalgılar. [DS]

kırbız, [? kırbız] *{ağız} is.* Haydut; yol kesici. [DS]

kırbız eşeği, [Kıbrıs + eşe(k)-i] *{ağız} is.* İri, damızlık eşek. [DS]

kırca[1], [kır-ca] *sf.* **1.** (Saç, sakal vb. için) hafif kırlaşmış. **2.** (Arazi için) biraz kır durumda olan.

kırca[2], [kırca] *{ağız} is.* Hamura ıspanak karıştırılarak yapılan bir tür ekmek. [DS]

kırca[3], [kır-ca] *{ağız} is.* **1.** Dolu (yağış biçimi). **2.** Kırağı. [DS] 🗗 **kırca hava,** *{ağız} Açacağı veya yağacağı belli olmayan bulutlu hava.* [DS]

kırcama, [? kırcama / kırcana / kırcına] *{ağız} is.* Küçük şamdan. [DS] [EG]

kırcan[1], [kır-can ?] *{ağız} is.* **1.** Hayvanlarca yenilmeyen kaba ot. **2.** İri saman. [DS]

kırcan[2], [kır-can] *{ağız} sf.* Az. [DS]

kırcana, [? kırcana] *{ağız} is.* Küçük el şamdanı. [DS]

kırcı, [kır-cı قرجی] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Küçük taneli dolu. **2.** Sert ve küçük taneli kar. **3.** Kırağı. **4.** Rüzgârla karışık yağmur; bora. [DS] 🗗 **kırcı günü,** *{ağız}* Sıkıntılı gün. [DS]|| **kırcı mantı,** *Küçük ve içi iyi doldurulmuş mantı.*

kırcıl, [kırc-ıl] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

kırcıldanmak, [kırc *(yans.)* > kırc-ıl-da-n-mak قرجلدنق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Gıcırdamak.

kırcıldatmak, [kırc *(yans.)*>kırc-ıl-da-t-mak قرجلدتق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* Gıcırdatmak.

kırcımak, [kırcı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kışın soğuk havalarda küçük ve sert taneli kar serpiştirmek. [DS]

kırcıman, [kırcı-man] *{ağız} sf.* Kır saçlı. [DS]

kırcın, [kır-mak > kır-cın] *is.* Hayvanlara gelen salgın hastalık; hayvan kıranı.

kırcına, [? kırcına] *{ağız} is.* Küçük el şamdanı. [DS]

kırç[1], [karç / kırç *(yans.)*] *is.* Zorla çiğneme, kesme ve koparma sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kırç kırç, kırç-ıl-da-mak, kırç-ıl-mak, kırç-mak, kırç-ıl-mak* 🗗 **kırç etmek,** *{ağız} (Kapı için) açılırken ses çıkarmak.* [DS]

kırç[2], **-cı** [kırç] *is.* **1.** Kışın soğuk havalarda, sis olduğu zaman ağaç dallarından, telefon direklerinde veya taşların bir tarafında görülen buz tabakaları. **2.** *{ağız}* Üzerinde yürüyünce batmayan, donmuş, sert kar. [DS]

kırç[3], **-cı** [kırç] *{ağız} is.* Lahana, pancar, havuç gibi sebzelerin yeşil kısmı. [DS]

kırç[4], **-cı** [kırç] *{ağız} is.* Ufak tefek yakacak; çer çöp. [DS]

kırça[1], [kırç-a] *{ağız} is.* Dolu (yağış biçimi olarak). [DS]

kırça[2], [kırç-a] *{ağız} is.* Biçilmiş buğday veya arpa başağı. [DS]

kırçak, -ğı [Bul. kírčag] *{ağız} is.* Dibi dar, üstü geniş su fıçısı. [DS]

kırçal, [kırç-ıl / kır + çal-mak] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) kır tüylü. **2.** (İnsan için) kır saçlı. [DS]

kırçalatmak, [kırça-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Laf dokundurmak; kinayeli söz söylemek. [DS]

kırçalmak, [kır-çā-mak > kırça-l-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Değmek; değip sıyırmak. [DLT]

kırçam[1], [kırça-m] *{ağız} is.* Taşlı yer. [DS]

kırçam[2], [kır-ça-m] *{ağız} is.* Soğuk algınlığı sonucu olan üşüme. [DS]

kırçamak[1], [kır-mak > kır-çā-mak] *(kırça:mak) {eT} gçl. f. [r]* Hedefin kenarına dokunmak; hedefi, silip geçmek. [DLT]

kırçamak[2], [kırç-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ç(ı)-yor]* (Yağmur veya kar için) yavaş yavaş yağmak. [DS]

kırçan[1], [kırç-a-n] *{ağız} is.* **1.** Yel ile savrularak yağan kar. **2.** Kış günleri, soğuk yüzünden insanların sakal ve bıyıklarında, hayvanların tüylerinde, bitkilerin yapraklarında oluşan buz. [DS]

kırçan[2], [kırç-an] *{ağız} is.* **1.** Ekinleri vuran sam yeli. **2.** Koyun, keçi vb. hayvanlarda olan bir hastalık. [DS]

kırçan[3], [kırç-an] *{ağız} is.* **1.** Diken ucu. **2.** Kenger filizi. [DS]

kırçan[4], [kırç-an] *{ağız} is.* Keçi kılından yapılan iplik. [DS]

kırçan[5], [kırç-an] *{ağız} sf.* Vücudu kırgın; hastalıklı; sağlıksız. [DS] 🗗 **kırçan ayı,** *{ağız} 1. (Ege bölgesi için) nisan ayı. 2. (İç Anadolu bölgesi için) 28 Mayıs-28 Haziran arası, bir aylık süre.* [DS]

kırçanlanmak, [kırçan-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hastalanmak. [DS]

kırçanmak, [kırça-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hastalanmak. [DS]

kırçannanmak, [kırçan-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Neşesi kaçmak; tedirgin olmak. [DS]

kırçarmak[1], [kırça-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kır rengini almaya başlamak; kırlaşmak. [DS]

kırçarmak[2], [kırç-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sertleşmek. [DS]

kırçatmak, [kır-çā-mak > kırça-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Sıyırtmak; yaralamak; hedefi delip geçmek. [DLT]

kırçav[1], [kırçañ] *{ağız} is.* Kış günlerinde insanların sakal ve bıyıklarında, hayvanların tüylerinde, bitkilerin yapraklarında oluşan buz tabakası. [DS]

kırçav[2], [kırçal] *{ağız} is.* **1.** Kır saçlı. **2.** Kır tüylü. [DS]

kırçava, [kırçañ] *{ağız} is.* → kırçav[1]. [DS]

kırçeman, [kırça-man] *{ağız} is.* Kırçıl. [DS]

kırçı, [kırc-ı / kırç-ı] *{ağız} is.* **1.** Küçük ve sert taneli kar. **2.** Çatı saçaklarını, ağaç dallarını saran buzlar. **3.** Rüzgârla birlikte yağan kar; bora. [DS]

kırçıl[1], [kır > *eT.* kır-ġıl] *sf.* **1.** Kırlaşmış; kır renkli. **2.** *{ağız}* (Kişi için) kır saçlı. [DS] **3.** *{ağız}* (Hayvan için) kır tüylü. [DS] **4.** *is.* Kısa ve birbirine girgin sert kıl. **5.** Yaşlı kimse; ihtiyar. **6.** *{ağız}* Yaşlanmış erkek domuz. [DS] **7.** *{ağız}* Tavşan. [DS] 🗗 **kırçıl kafalı,** *{ağız} Sarı saçlı; sarışın.* [DS]

kırçıl[2], [kırç-ı-l] *{ağız} sf.* (Hava için) soğuk, bulutlu ve değişken. [DS] 🗗 **kırçıl düşmek,** *{ağız} Dolu yağmak.* [DS]| **kırçıl yağmak,** *{ağız} Küçük dolu yağmak.* [DS]

kırçıl[3], [kır-çıl] *{ağız} sf.* Melez. [DS]

kırçıl[4], [kırç-ıl] *{ağız} sf.* Çopur. [DS]

kırçıldamak[1], [kırç-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Cayır cayır yanmak; kavrulmak. [DS]

kırçıldamak[2], [kırç-ıl-da-mak قرچلدمق] *{OsT} gçsz. f. [-r]* Gıcırdamak.

kırçıldatmak, [kırç-ıl-da-t-mak قرچلدتق] *{OsT} {OsT} gçl. f. [-ur]* → gırcıldatmak.

kırçıllanma, [kırçıl-la-n-ma] *is.* Kırlaşmaya başlama; kırlaşma.

kırçıllanmak[1], [kırçıl-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kırlaşmaya başlamak; kırlaşmak; kırçıl hâle gelmek.

kırçıllanmak[2], [kırçıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Hava için) bulutlanmak. [DS]

kırçıllaşma, [kırçıl-la-ş-ma] *is.* Kırlaşmaya başlamak eylemi; kırlaşma.

kırçıllaşmak, [kırçıl-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kırlaşmaya başlamak; kırlaşmak; kırçıl hâle gelmek.

kırçılmak[1], [kırç-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bölünmek; parçalanmak; parça parça olmak. [DS]

kırçılmak[2], [kırç-ıl-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* **1.** (Bitki için) sapı uzunca kalarak ucundan kesilmek. **2.** Dipten kesilmemek. [DS]

kırçım, [kırç-ım] *{ağız} is.* Sulu kar. [DS] 🗗 **kırçım atmak,** *{ağız} Sulu kar yağmak.* [DS]

kırçımak, [kırç-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Yağmur için) ince ince yağmak; çiselemek. **2.** (Kar için) ince ince yağmak. [DS]

kırçın, [kır-çın] *{ağız} sf.* (Kişi için) kinci. [DS]

kırçınlamak, [kırçın-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Korunmak; sakınmak. **2.** Kaçınmak; çekinmek; yapmak istememek. [DS]

kırçınlanmak, [kırçın-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yapmak istememek; çekinmek; kaçınmak. [DS]

kırçınmak, [kırç-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yapmak istememek; kaçınmak; çekinmek. [DS]

kırçıtmak, [kırç-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kırmak; koparmak. [DS]

kırçik, -ği [? kırçik] *{ağız} is.* Eski bez parçası; paçavra. [DS]

kırçma, [Bul. kríčma] *{ağız} is.* Bir işin bitmesi üzerine verilen eğlenceli kır yemeği. [DS]

kırçmak[1], [kırç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Bir vuruş-

ta biçmek. **2.** Bir şeyi çekerken koparmak. **3.** Bir şeyi dişle kesmek. **4.** Bir şeyi sert iki cisimle ezerek koparmak. **5.** *gçsz. f.* Kırılmak; burkulmak. [DS]

kırçmak[2], [kırç-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Hava için) kar veya yağmur öncesi kararmak; bulutlanmak. [DS]

kırço, [kır + Kürt. -ço] *{ağız} is.* Saçı sakalı ağarmaya başlamış kimse. [DS]

kırçoğu, [kırç+çoğ-u] *{ağız} is.* Sürülmüş tarlalarda, içleri buz tutmuş toprak kesikleri. [DS]

kırd, [Ar. ḳırd قرد] *{OsT} is.* Maymun.

kırdaban, [kır+taban] *{ağız} is.* Orta verimlilikteki tarla. [DS]

kırdak, -ğı [kır-da-k] *{ağız} is.* **1.** Gelin eşyası. **2.** Kadınların başlarına örttükleri tepelik. [DS]

kırdan[1], [? kırdan] *{ağız} is.* Büyük. [DS]

kırdan[2], [kırdan] *{ağız} is.* Enenmiş manda. [DS]

kırdap, [Ar. ḳınneb] *{ağız} is.* Kendir ip; sicim; kınnap. [DS]

kırdar, [kır(ı)t-ar] *is.* Ölçülü davranma; sıkılma; sakınına.

kırdarlı, [kırdar-lı] *{ağız} sf.* Ölçülü davranan; sakıngan. [DS]

kırdavlamak, [kırdav-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Başıboş gezmek. [DS]

kırdavuç, -cu [? kırdavuç] *{ağız} is.* **1.** Tandır ya da fırındaki ateşi kızıştırmak için karıştırmaya yarayan sopa. **2.** İnce uzun ağaç sırık. [DS]

kırdavuş, [? kırdavuç] *{ağız} is.* → kırdavuç. [EG]

kırdık, -ğı [kırd-ık] *{ağız} is.* Yeşil ot. [DS]

kırdım, [kırd-ım] *{ağız} is.* Hoplama; zıplama. 🗗 **kırdım kırdım,** *{ağız} (Koşmak için) tek ayak üstünde.* [DS]

kırdır, [kırd-ır] *{ağız} sf.* (Kişi için) kaşsız; kirpiksiz. [DS]

kırdırayak, -ğı [kır-dır+ayak] *{ağız} sf.* (Kişi için) topallayarak yürüyen. [DS]

kırdırma, [kır-dır-ma] *is.* Kırmasını sağlama.

kırdırmak, [kır-dır-mak قردرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kırmak eylemini yaptırmak; kırmasını sağlamak. **2.** Bir ticarî senedi vadesi gelmeden önce bankaya devrederek, kalan günler sayısı kadar faizini düşürterek tahsil etmek. **3.** *{eAT}* (Hayvan için) kestirmek; boğazlattırmak. [DK] **4.** *{ağız}* Göbek atarak oynamak. [DS]

kırdış, [kırd-ış] *{ağız} is.* → kırdır. [DS]

kırdurmak, [kır-mak > kır-dur-mak] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kırdırmak; kestirtmek. **2.** Öldürtmek. [DK]

kırede, [Ar. ḳırd > ḳırede قرده] *{OsT} is. zool.* Primatlar.

kırf, [Ar. ḳırf قرف] *{OsT} is.* **1.** Buğday başağı. *{ağız} (aynı).* [DS] **2.** Ekmeğin kabuğu. **3.** *{ağız}* Gevrek yufka ekmeği kırıntıları. [DS] **4.** Meyve, sebze kabuğu. **5.** *{ağız}* Çeşitli nedenlerle yere serilmiş, işe yaramayacak duruma gelmiş, ekin, sebze ve meyve. [DS] **6.** *{ağız}* Ekinin biçilmesinden sonra tarlada kalan artıkları toplama işlemi. [DS] 🗗 **kırf etmek,** *{ağız} 1. Paramparça etmek; altüst etmek. 2. (Hastalık için) yatağa düşürmek.* [DS]|| **kırfı cerf etmek,** *{OsT} Yok etmek; ortadan kaldırmak.*

kırfacan, [kırf-a-can] *{ağız} zf.* **1.** Acınacak durumda; bozgun; ezgin. **2.** Acınacak, utanılacak durum. [DS] 🗗 **kırfacan etmek,** *{ağız} 1. Koparmak; ezmek; kırmak; dağıtmak. 2 Utandırmak.* [DS]|| **kırfacan kesilmek,** *{ağız} Tedirgin etmek; bozup dağıtmak.* [DS]

kırfaç, -cı [kırf-a-ç ?] *{ağız} is.* → kırf. 🗗 **kırfacını almak,** *{ağız} Paramparça etmek; altüst etmek.* [DS]

kırga, [? kırga] *{ağız} is.* Erkek piliç. [DS]

kırgacı, [kırga-cı] *{ağız} is.* Dolambaçlı iniş yol. [DS]

kırgag[1], [kır-ġā-mak > kır-ġā-ġ] *{eT} is.* Beylerin emir altındakilere kızması. [DLT]

kırgag[2], [*kır-ġā-mak > kır-ġā-ġ] *{eT} is.* Elbisenin yanı, kenarı. [DLT]

kırgaglıg, [*kır-ġā-mak > kır-ġā-ġ > kırga-ġ-lıġ] *{eT} sf.* (Kumaş için) kenarlı; kenarları işlenmiş; kıyılanmış. [ETY] [Tekin]

kırgagmak, [kır-ġā-mak > kır-ġa-ġ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* (Bey veya han için) emri altındakilere kızmak. [DLT]

kırgal, [? kırgal] *{ağız} is.* Öküz bağlamak için başlık yerine kullanılan halka biçimindeki ağaç. [DS]

kırgamak, [karġā-mak > kırġā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* (İnsan için) birine kızıp ondan yüz çevirmek; birine kızıp uzaklaştırmak. *(Tanrı için ise* kargamak *kullanılır).* [DLT]

kırgan, [kır-gan] *{ağız} is.* Toptan ölüme götüren bulaşıcı hastalık; kıran. [DS]

kırganmak, [kır-ga-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kirlenmek. [DS]

kırgaşmak, [kırġā-mak > kır-ġa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirinden yüz çevirmek. [DLT]

kırgatmak, [kırġā-mak > kır-ġa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kızarak yüz çevirtmek; kovlamak. [DLT]

kırgı[1], [kır-gı] *{ağız} is.* **1.** Dağ ve yaylaların yalçın, sarp, keskin yerleri. **2.** Taşlık arazi. **3.** Dağ eteği. **4.** Bayır yer. [DS]

kırgı[2], [*eT.* kurġūy] *{ağız} is.* **1.** Şahin kuşu. **2.** Atmaca. [DS]

kırgı[3], [kır-gı] *{ağız} is.* Kumaşa yapılan pili. [DS]

kırgı[4], [kır-gı] *{ağız} is.* **1.** Gövdeden ayrılmış ve yaprağı dökülmüş ince ağaç dalı. **2.** Hayvanın yemediği kalın kuru ot kırıntısı. [DS]

kırgı[5], [kır-gı] *{ağız} is.* Küçük parça. [DS]

kırgıç[1], **-cı** [kır-gıç] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

kırgıç[2], **-cı** [kır-gıç] *{ağız} is.* Hamur kazımaya yarayan araç. [DS]

kırgıglıg, [kırk-mak > kırġ-ıġ-lıġ] *{eT} sf.* Kırkılan; kırpılan. [ETY]

kırgıl[1], [kır > kır-ġıl قرغيل / قرغل] *{eT} {eAT} {OsT} sf.* **1.** Kırçıl. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Kır saçlı. [DS] **3.** Yarısı ak, yarısı siyah olan saç veya sakal. **4.** *is.* Saç ve sakala ak düşme. 🗗 **kırgıl olmak,** *{OsT} Saç ve sakala ak düşmek.*

kırgıl[2], [Bul. krıg] *{ağız} is.* Ağaçtan oyularak yapılmış tekne. [DS]

kırgılı, [kır-gı-lı] *{ağız} sf.* (Yol, yer, arazi için) inişli yokuşlu. [DS]

kırgım, [? kırgım] *{ağız} is.* Geline yakınlarının vermiş olduğu hediyeler. [DS]

kırgın[1], [kır-gın] *sf.* **1.** Bir kimseye gönülden kırılmış olan kimse; gücenik. **2.** Hayvanlar arasında görülen, ölümle sonuçlanan salgın hastalık; kırım.

kırgın[2], [kır-mak > kır-ġın قرغن] *{eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Yok etme; soy kırımı; toptan öldürme; kırıp geçirme. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Öldürücü ve bulaşıcı hastalık; veba. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Istırap. [Gabain] **4.** *{eAT}* Öldürülmüş kimse; maktul.

kırgın[3], [kır-mak *(bozmak)* > kız / kır + Çin. kun *(sürü, kalabalık, topluluk)* > kır-kın] *{eT} is.* → kırkın. [EUTS]

kırgın[4], [kır-gın] *{ağız} sf.* (Fiyat bakımından) düşük; aşağı. [DS]

kırgın[5], [kır-gın] *{ağız} is.* Dağarcık satan kimse. [DS]

kırgınlık, -ğı [kır-gın-lık] *is.* **1.** Güceniklik; dargınlık. **2.** Vücutta duyulan ağrı, sızı veya hastalık durumu; kırıklık; rahatsızlık.

kırgıt[1], [kırgıt] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

kırgıt[2], [kırgıt] *{ağız} is.* İçi güçlükle çıkan ceviz. [DS]

kırgıy, [*eT.* kırġuy] *is.* Atmaca; şahin.

Kırgız, [kırgız] *is.* **1.** M.Ö. üçüncü yüzyıldan beri varlığını sürdüren bir Türk boyu ve bu boydan olan kimse. **2.** *sf.* Kırgız boyuna ilişkin olan.

kırgız[1], [kırgız] *{ağız} sf.* Gezici; gezgin. [DS]

kırgız[2], [kır+kız] *{ağız} is.* Davranışları erkek gibi olan kız. [DS]

Kırgızca, [kırgız-ca] *is.* **1.** Kırgızların konuştuğu kuzeybatı Türk lehçesi. **2.** *sf.* (Eser için) Kırgız lehçesi ile yazılmış olan. **3.** Bu lehçe ile ilgili olan.

kırgun, [kır-mak > kır-ġun] *{eAT} is.* Ölüm salgını. [DK]

kırguy, [kırġüy / kurġuy] *{eT} is.* Atmaca, *(Accipiter nisus).* [DLT]

kırh, [kırk > kırḫ قرخ] *{eAT} is.* Kırk.

kırhalık, -ğı [kırk-a-lık > kırḫa-lık قرخه لق] *{OsT} is.* Koyun makası.

kırhım, [kırk-ım] *{ağız} is.* Koyunların yünlerini kesmekte kullanılan büyük makas. [DS] 🗗 **kırhım zamanı,** *{ağız} Koyunların yünlerini kesme zamanı.* [DS]

kırhlılı, [kırk-lık > kırḫ-lık قرخلق] *{OsT} {ağız} is.* → kırklık. [DS]

kırı, [kırı *(yans.)* / Far. kūrra / kurrak > Erme. k'urak] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS] 🗗 **kırı kırı,** *{ağız} Katır ve eşek çağırma ünlemi.* [DS]

kırıbenek, -ği [kır-ı+benek] *{ağız} is.* Beyazı az olan renk. [DS]

kırıcı, [kır-ıcı] *sf.* **1.** Kırmak eylemini yapan; kıran. **2.** *mecaz.* Çevresindekileri inciten; sert ve kaba. **3.** *fiz.* Kırılma meydana getiren. **4.** *spor.* Sert oynayan. **5.** *is. bank.* Senet, para, tahvil, bono ve vadesi gelmemiş alacaklarla ilgili alış veriş ve işlemler yapan kimse; sarraf. **6.** Matbaadan gelen basılı yaprakları kitap hâline getirmek için katlayan işçi. **7.** Bir işin gelişimini engelleyen, yapılmasına karşı çıkan kimse. **8.** *{ağız}* Hayvan vb. alıp satan kimse. [DS]

kırıcık, -ğı [kır-ı-cık] *{ağız} sf.* Azıcık. [DS]

kırıcılık, -ğı [kır-ıcı-lık] *is.* **1.** Kırıcı olma hâli ve özelliği; huşunet. **2.** *fiz.* Işığı kırma özelliği.

kırıç, -cı [kır-ıç] *{ağız} sf.* Hafif aralık. [DS]

kırıçmak, [kır-ıç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kesmek; kırkmak. [DS]

kırıdak, -ğı [kır-ı(t)-ak] *{ağız} sf.* **1.** Şıklığa özenen, gösteriş çabasında olan. **2.** Oynak; ahlaksız. **3.** (Kişi için) dik yürüyen. [DS]

kırık[1], **-ğı** [kır-ık] *sf.* **1.** Kırılmış olan. **2.** *mecaz.* Soyu karışık olan; ırkı karışmış; halis cins olmayan. **3.** Gücenmiş olan. **4.** *is.* Kırılmış olan bir şeyin parçası. **5.** Bir şeyin kırılmış yeri. **6.** Kemik gibi sert yapıdaki organ ve dokularda meydana gelen kırılma olayı. **7.** Dövülerek irice parçalardan ibaret kırıntılar hâline getirilmiş olan şey. **8.** *mecaz.* Zayıf veya kötü not. **9.** *argo.* Güzel çocuk; oğlan. **10.** Tavlada oyun dışı kalan pul. 🗗 **kırık aramak,** *{ağız} Birini kötülemek amacıyla kusur ve eksik aramak.* [DS]|| **kırık aşı,** *{ağız} Bulgur pilavı.* [DS]|| **kırık bulmak,** *{ağız} Kusur bulmak.* [DS]|| **kırık çizgi,** *Bir veya birkaç noktada doğrultu değiştirerek devam eden çizgi.*|| **kırık derik,** *{ağız} Ufak tefek; döküntü ev eşyası.* [DS]|| **kırık don,** *{ağız} Şalvar gibi bol, büzgülü ve sarkık kadın donu.* [DS]|| **kırık dökük,** *1. Sağlam ve düzgün olmayan; derme çatma. 2. İşe yaramayan; gereksiz eşya; ufak tefek.*|| **kırık döl,** *{ağız} Piç.* [DS]|| **kırık dölü,** *{ağız} Evlilik dışı ilişkilerden doğan çocuk; piç.* [DS]|| **kırık düzen,** *{ağız} Karışık; düzensiz.* [DS]|| **kırık gönül,** *Gücenmiş, kırılmış, üzülmiş gönül.*|| **kırık hava,** *Hareketli ve canlı oyun havası ve sözleri.*|| **kırık kalp,** *İncinmiş ve gücenmiş kimsenin taşıdığı sevgi tükenimi.*|| **kırık kapı,** *Bir kanadı diğerinin üzerine katlanabilen kapı.*|| **kırık kasık,** *{ağız} Ufak tefek ve işe yaramaz ev eşyası.* [DS]|| **kırık kıllık,** *{ağız}* → kırık derik.

[DS]|| **kırık kırpık,** *{ağız} Ağaç ve odun parçaları.* [DS]|| **kırık kırtık,** *{ağız} 1. Kurumuş ve dökülmüş çalı çırpı; çer çöp. 2.* → kırık derik. *3. Çerez; eğlencelik kuru yemiş.* [DS]|| **kırık sarık,** *{ağız}* → kırık derik. [DS]

kırık[2]**, -ğı** [kır-ık قرق] *{ağız} is.* **1.** Bir kadının, evlilik dışı, yasa ve törelere aykırı olarak ilişki kurduğu erkek; oynaş; dost. **2.** Yolsuz birleşmelerde arabulucu erkek. **3.** Cinsî sapık. **4.** Hafif; hoppa. [DS] **5.** *{OsT}* Çapkın. 🗗 **kırık dölü,** *Gayri meşru ilişkiden doğan çocuk.*|| **kırık tutmak,** *{ağız} (Kadın için) yasalara ve törelere aykırı ilişki kurmak üzere bir erkek sevgili edinmek.* [DS]

kırık[3]**,** -**ğı** [kır-ık] *is. jeol.* Kayaç kütlelerinin bir düzlem boyunca yerlerinden kayması; fay.

kırık[4]**, -ğı** [Bul. krıg] *{ağız} is.* Ormandan açılmış tarla. [DS]

kırık[5]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* **1.** Küçük çömlek. **2.** İbrik. [DS]

kırık[6]**, -ğı** [Erme. k'rik] *{ağız} is.* Bir tür kılçıksız başaklı buğday. [DS]

kırık[7]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Çıkmaz yol. [DS]

kırık[8]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Döveni boyunduruğa bağlayan ucu çengelli ağaç. [DS]

kırık[9]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Kötü tütün; döküntü. [DS]

kırık[10]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Küçük kulaklı kara keçi. [DS]

kırık[11]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Ot, çalı biçmek için kullanılan küçük orak. [DS]

kırık[12]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Su oluğu. [DS]

kırık[13]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Ufalanmış pirinç. [DS]

kırık[14]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} is.* Yanılgı; kusur; suç. [DS]

kırık[15]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} sf.* Melez. [DS] 🗗 **kırık zağar,** *{ağız} Bayağı köpekle iyi cins bir av köpeğinin çiftleşmesinden doğan melez köpek.* [DS]

kırık[16]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} sf.* Şıklığa özenen; gösteriş budalası. [DS]

kırık[17]**, -ğı** [kır-ık] *{ağız} sf.* Yol kesen. [DS]

kırık[18]**, -ğı** [kırık *(yans.)*] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS] 🗗 **kırık kırık,** *{ağız} Eşek ve katır çağırma ünlemi.* [DS]

kırıkçı, [kır-ık-çı] *is.* Kırık ve çıkık kemikleri yerlerine getirerek saran ve tedavi eden kimse.

kırıkçılık, -ğı [kır-ık-çı-lık] *is.* Kırık ve çıkık kemikleri yerlerine yerleştirme sarma işi; kırıkçının işi ve mesleği.

kırıklama, [kır-ık-la-ma] *is.* Kırık hâle getirme eylemi.

kırıklamak, [kır-ık-la-mak] *geç. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kırık hâle getirmek; kırık yapmak. **2.** Pazarlıkta küçük artıklar olacak biçimde artırmak veya indirmek.

kırıklanmak[1]**,** [kırık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi istediğini davranışları ile belli etmek; gözü kalmak; göz koymak. **2.** Umutlanmak; ummak. **3.** Kendini beğendirmeye çalışmak; cilvelenmek. **4.** Çıkarı için boyun eğmek. **5.** Hoşlanmak. [DS]

kırıklanmak[2]**,** [kırık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Dost edinmek. [DS]

kırıklı[1]**,** [kırık-lı] *sf.* **1.** Kırığı bulunan. **2.** İçinde kırık parçaları olan. [DS]

kırıklı[2]**,** [kırık-lı] *{ağız} sf.* (Kadın için) âşığı bulunan; dostu olan. [DS]

kırıklık[1]**, -ğı** [kır-ık-lık] *is.* **1.** Kırık olma durumu. **2.** Vücutta meydana gelen hafif rahatsızlık; üşüme, titreme veya yorgunluk gibi halsizlik veren durum; halsizlik. **3.** Güceniklik; kırgınlık; bu sebeplere dayanan isteksizlik. **4.** *{ağız}* Ormandan açılan tarla. [DS]

kırıklık[2]**, -ğı** [kır-ık-lık] *{ağız} is.* Çalılık vb. başka yerlerden açılmış tarla. [DS]

kırıkta, [kır-ık-ta] *{ağız} is.* Vergi kalıntısı. [DS]

kırılan, [kır-ıl-an] *sf.* Kırılma özelliği olan; kırılabilen. 🗗 **kırılan ışın,** *fiz. Farklı bir ortama geçerken doğrultusunu değiştiren ışın.*

kırıldak, -ğı [kır-ıl-dak] *{ağız} is.* Öldürücü ve bulaşıcı hayvan hastalığı. [DS]

kırılgan, [kır-ıl-gan] *sf.* **1.** Kırılabilir olan; kolay kırılan; kırılan. **2.** Kolay ve çabuk gücenen; alıngan.

kırılganlık, -ğı [kır-ıl-gan-lık] *is.* **1.** Kırılgan olma hâli; kırılgan şeyin niteliği. **2.** Bir maddenin çarpma etkisi ile kırılma özelliği bulunan.

kırılış, [kır-ıl-ış قريلش] *is.* **1.** Kırılma eylemi veya biçimi. **2.** *{OsT}* Eda; naz; işve; cilve; kırıtma.

kırılma, [kır-ıl-ma] *is.* **1.** Kırılmak eylemi. **2.** *fiz.* Bir ışın demetinin farklı yoğunluktaki saydam ortamlardan geçerken doğrultu değiştirmesi olayı.

kırılmak, [kır-ıl-mak قيرلق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kırmak eylemine uğramak. *{eT} {eAT} (aynı)* **2.** *{eT} {eAT}* Kesilmek. [DK] **3.** Toplu bir biçimde ölmek; yok olmak; kırana uğramak; ölmek; öldürülmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DK] **4.** *{eT}* Kabuğu soyulmak; kazınmak. [DLT] **5.** *{eT}* Malı alınmak. [DLT] **6.** *{eT}* (Kar için) kürünmek. [DLT] **7.** *dönşl. f.* İki ve daha çok parçaya ayrılmak. **8.** (Beklenti ve cesaret için) azalmak veya yok olmak; umutsuzluğa düşmek. **9.** *{eT}* Yoksullaşmak. [DLT] **10.** (Kumaş, kâğıt vb. için) bükülme veya ağır bir cismin baskısı sonucu kat yeri oluşturmak. **11.** (Soğuk, rüzgâr, sıcak, güneş etkisi vb. için) etkisi azalmak; şiddeti azalmak; yatışmak. **12.** Kendini hasta veya yorgun, bitkin hissetmek; kırıklık duymak. **13.** Birine karşı kırgın duruma gelmek; gücenmek; incinmek; darılmak. **14.** *mecaz.* (Ağaç, dal, meyve, yaprak için) çok olmak. **15.** *fiz.* (Işın demeti için) farklı yoğunluktaki saydam ortamlardan geçerken doğrultu değiştirmek. **16.** *balıkç.* (Balık için) sıcak veya soğuk

sebebiyle suyun yüzünde baygın ve ters olarak yatmak. **17.** (Dalga için) herhangi bir sebeple alt kısımdaki hızın azalmasıyla üst kısımlar yıkılarak köpürmek. ◻ **kırılıp bükülmek,** *Kibarlığa özenerek konuşmak.* || **kırılıp dökülmek,** *1. Eskimek; kullanılamaz hâle gelmek. 2. Kibarlık taslamak; kibar görünmeye çalışmak. 3. Vücudunda kırıklık duymak.*

kırıltuk, -ğu [kır-ıl-dık] *{ağız} sf.* Kıskanç; günücü. [DS]

kırım[1], [kır-ım] *is.* **1.** Savunmasız halkın veya tutsakların toplu olarak öldürülmesi; katliam. **2.** *{ağız}* Hayvanların hastalık, soğuk vb. sebeplerle toplu olarak ölmesi. [DS] **3.** Kırılan yer; kırık yer.

kırım[2], [kır-ım] *{ağız} is.* Fiyatta indirim; iskonto. [DS]

kırım[3], [kır-ım] *{ağız} is.* Köy sandığına yatırılan para. [DS]

kırım[4], [kır-ım] *is.* Kırıtma durumu; naz. ◻ **kırım kırım,** *Kırıtarak; nazlı nazlı; kırıta kırıta.* || **kırım kırım kırıtmak,** *1. Çok naz etmek. 2. Aşırı kırıtarak yürümek.*

kırım[5], [kır-ım] *{ağız} is.* **1.** Yemek peşkiri; peçete. **2.** Yüz havlusu; dokuma peşkir. [DS]

kırım[6], [kır-ım] *{ağız} is.* Çiftçinin tarlayı süreceği ya da tohum atacağı zaman ayırdığı parçalar, bölümler. [DS]

Kırımlı, [kırım-lı] *(kı'rımlı) is.* ve *sf.* **1.** Kırım halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. **2.** Kırımda doğmuş veya orada yerleşmiş olan kimse. **3.** Kırım'da bir müddet bulunmuş ve sonra oradan gelmiş olan kimse.

kırımsa[1], [kır-ımsa] *{ağız} is.* Yakacak; çer çöp. [DS]

kırımsa[2], [*eT.* kar *(yağmur)* > kar-ımsı / karımsa قرمسه] *{ağız} is.* **1.** Kırağı. **2.** Dolu (yağış biçimi). **3.** Ancak yeri beyazlatacak kadar yağan ince kar. **4.** Çiy. [DS]

kırımsa[3], [kır-ımsa] *{ağız} is.* **1.** İnce bulgur. **2.** Kırıntı. [DS]

kırımsız, [kırım-sız] *{ağız} sf.* Aç gözlü. [DS]

kırın, [kır-ın] *{ağız} is.* Tekirdağ dolaylarında dansa verilen isim; raks; oyun. [DS]

kırındı, [kır-mak > kır-ın-mak > kır-ın-dı] *{eT} is.* Her şeyin kırıntısı, kazıntısı, soyuntusu. [DLT]

kırıngı, [kır-ın-gı] *{ağız} is.* Bulutlu hava. [DS]

kırınım, [kır-mak > kır-ın-mak > kır-ın-ım] *is. fiz.* Işık, ses ve radyoaktif dalgaların karşılaştıkları bazı engelleri dolaşarak geçmesi olayı; difraksiyon.

kırınıvermek, [görün-ü+ver-mek] *{ağız} gçl. b. f.* Azarlamak. [DS]

kırınma, [kır-ın-ma] *is.* Kırınmak işi.

kırınmak, [kır-mak >kır-ın-mak] *dönşl. f.* **1.** Yürürken salınmak. **2.** *{ağız}* Dans etmek; oynamak; raks etmek. [DS] **3.** *fiz.* Kırınıma uğramak. **4.** *{eT}* Soyar veya kazır görünmek. [DLT]

kırıntı, [kır-mak > kır-ıntı] *is.* **1.** Bir şeyden ayrılan ufak parça. **2.** Bir şeyden arta kalan küçük parçalar, artıklar; küçük kalıntı. **3.** *{ağız}* Bir yerde kuruması için bırakılmış odun parçaları veya ağaç dalları. [DS] **4.** *{ağız}* Yemiş; çerez. [DS] **5.** *{ağız}* Gelinin arkadaşlarına cumartesi günü verdiği yemek. [DS] **6.** *{ağız}* Hayvanların böbrek, ciğer, yürek gibi etleri ile yapılan kebap. [DS] **7.** *{ağız}* Süprüntü. [DS] **8.** Hafif dalgalı deniz. **9.** *argo.* Küçük esrar parçası. ◻ **kırıntı külte,** *Kırıntılardan oluşmuş demet.*

kırıntılı, [kır-ıntı-lı] *sf.* **1.** Kırıntısı olan. **2.** Kırıntılardan meydana gelmiş olan. **3.** *jeol.* (Tortul oluşumlar için) kayaların mekanik ufalanması sonucu meydana gelen.

kırıs, [? kırıs] *{ağız} is.* Güç; kuvvet. ◻ **kırıs çekmek,** *{ağız} Kuvvet kullanmak; güç sarf etmek.* [DS]

kırısmak, [kırıs-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kibirlenmek. [DS]

kırıstık, -ğı [? kırıstık] *{ağız} is.* Balmumundan yapılan ince mum. [DS]

kırış[1], [kır-mak > kır-ış قريش] *is.* **1.** Kırma biçimi ve eylemi. **2.** *{eAT}* Kırma. [DK] **3.** *{eAT}* Öldürme. [DK] **4.** *{eAT}* Savaş. [DK] **5.** *{ağız}* Güreş. [DS] **6.** *{ağız}* Keçi, koyun güreşi. [DS] ◻ **kırış etmek,** *{ağız} Saldırmak; üzerine atılmak.* [DS]|| **kırış tutmak,** *{ağız} Kafa tutmak.* [DS]

kırış[2], [kır-ış] *is.* Büklüm; kırışıklık. ◻ **kırış kırış,** *Çok miktarda kırışığı olan; aşırı kırışmış olan; kırışık bir biçimde.*

kırış[3], [kır-ış] *{ağız} is.* Tarlalardaki su yolu. [DS]

kırış[4], [kır-ış] *{ağız} is.* Gurur. [DS]

kırış[5], [kır-ış] *{ağız} is.* Kene. [DS]

kırış[6], [kır-ış] *{ağız} is.* **1.** Pis; pasaklı. **2.** Çirkin. [DS]

kırış[7], [kır-ış] *{ağız} is.* Ahlat kurusu. [DS]

kırışak, -ğı [kır-ış-ak] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; mağrur. **2.** (Kişi için) dik yürüyen. **3.** Süslü; güzel ve temiz giyinen. [DS]

kırışgan, [kır-ış-kan] *{ağız} sf.* (Tosun için) iyi dövüşen; dövüşken. [DS]

kırışgı, [kır-ış-kı] *{ağız} sf.* Süslü; güzel ve temiz giyinen. [DS]

kırışık[1], **-ğı** [kır-mak > kır-ış-mak > kır-ış-ık] *sf.* **1.** Kırışmış olan. **2.** *is.* Kırışmış yer. **3.** Deride kalınlığın artması veya esnekliğin azalması gibi sebeplerle ortaya çıkan kıvrımlar. **4.** Bazı meyvelerin yüzeylerinde görülen kıvrımlar. **5.** Elbise yakalarının kıvrılmasıyla meydana gelen kıvrımlar. **6.** *{ağız}* Davarlarda görülen bir tür hastalık. [DS]

kırışık[2], **-ğı** [kır-ış-ık] *{ağız} is.* Övünen kimse. [DS]

kırışıklı, [kır-ış-ık-lı] *sf.* **1.** Kırışığı bulunan. **2.** Düzgünlüğü bozulmuş.

kırışıklık, -ğı [kır-ış-ık-lık] *is.* **1.** Kırışık olma durumu. **2.** Kırışmış yer; kırışık.

kırışıksız, [kır-ış-ık-sız] *sf.* Kırışığı olmayan; kırışık yeri bulunmayan.

kırışıvermek, [kırış-mak + ver-mek] *{ağız} gçsz. b. f. [-ir]* Uyuyuvermek. [DS]

kırışka, [? kırışka] *{ağız} is.* Binaların çatılarına örtülen oluklar; çinko sac. [DS]

kırışkın, [kır-ış-kın] *{ağız} sf.* **1.** Asık yüzlü. **2.** Kendini beğenmiş; mağrur. [DS]

kırışma, [kır-ış-ma] *is.* **1.** Kırışıklıklar meydana gelme durumu. **2.** Yarı yarıya bölüşme eylemi.

kırışmak[1], [kır-mak > kır-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kırışıklıklar meydana gelmek; ince ince katlar meydana gelerek düzgünlüğü bozulmak. **2.** (Deniz yüzeyi) hafif rüzgâr etkisi ile ince ince dalgalanmak. **3.** *{ağız}* Başını dikerek gösteriş yapmak; kasılmak. [DS] **4.** *{ağız}* Kendini beğendirmeye çalışmak; cilvelenmek; kırıtmak. [DS] **5.** *{ağız}* Öfkeden yüzü buruşmak. [DS]

kırışmak[2], [kır-mak > kır-ış-mak قرشمق] *işteş f. [-ır]* **1.** Karşılıklı birbirini kırmak; karşılıklı öldürmek, yok etmek; vuruşmak. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Bir şeyi karşılıklı veya birlikte kırmak. **3.** Satranç ve dama gibi taş oyunlarında birbirinin taş veya piyonlarını karşılıklı olarak oyun dışı bırakmak. **4.** Pazarlık etmek; bir pazarlıkta satıcının indirimine karşılık alıcının da bir miktar artırımda bulunarak orta veya ortaya yakın fiyatta anlaşmak. **5.** *{ağız}* Bahse girmek; lades tutuşmak. [DS] **6.** *{ağız}* (Boğalar için) birbiri ile boğuşmak; güreşmek; süsüşmek; toslaşmak. [DS] **7.** *gçl. f.* Bir şeyi yarı yarıya paylaşmak. **8.** *{eT}* Birlikte kazımak; birlikte soymak. [DLT]

kırıştak, -ğı [kır-ış-ta-k ?] *{ağız} is.* **1.** Teneke parçası. **2.** Topaç. [DS]

kırıştırma, [kır-ış-tır-ma] *is.* Kırışma eylemini yaptırma.

kırıştırmak, [kır-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kırışmasını sağlamak; kırışmasına neden olmak. **2.** *{ağız}* Öküzleri birbiri ile yarıştırmak; dövüştürmek. [DS] **3.** *gçsz. f.* Karşı cinsten biri ile ilgilenmek; cilvelenmek; flört etmek.

kırıtak, -ğı [kırıt-mak > kır-ıt-ak] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; mağrur. **2.** (Kişi için) dik yürüyen. **3.** Şıklığa özenen; gösteriş düşkünü. **4.** (Kadın için) ahlaksız; oynak. [DS]

kırıtım, [kır-ıt-ım] *is.* Kırıtmak eylemi.

kırıtış, [kır-ıt-ış] *is.* Kırıtmak eylemi veya biçimi.

kırıtkan, [kır-ıt-kan] *sf.* **1.** İlgi çekmek ve hoşa gitmek için cilve yapmayı, kırıtmayı alışkanlık hâline getirmiş olan; her zaman kırıtan; kırıtma alışkanlığı olan. **2.** *{ağız}* Kendini beğenmiş; mağrur. [DS]

kırıtkanlık, -ğı [kır-ıt-kan-lık] *is.* Kırıtkan olma durumu; kırıtkan olan kimsenin niteliği.

kırıtma, [kır-ıt-ma] *is.* Kırıtmak eylemi; cilve; işve.

kırıtmak, [kır-ıt-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Çekici görünmek amacıyla cilveli ve nazlı davranışlarda bulunmak; işvelenmek; cilve yapmak. **2.** *{ağız}* Başını dikerek gösteriş yapmak; kasılmak. [DS] **3.** *{ağız}* Göğsünü gererek oturmak. [DS] **4.** *{ağız}* Arsızlaşmak; sırnaşmak. [DS] **5.** Bir yere dikilip durmak. **6.** *{ağız}* Üşüyüp titremek. [DS] **kırıta kırıta,** *Hoppa bir şekilde; nazlı ve işveli bir biçimde; cilvelenerek.*

kırıttırmak, [kırıt-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Gururlu, çalımlı yürümek. [DS]

kırız[1], [kırk-mak > kır(k)-ız] *{ağız} sf.* **1.** Saçsız; tıraş olınuş. **2.** (Hayvan için) tüyleri kesilmiş. [DS]

kırız[2], [kır-mak > kır-ız] *{ağız} sf.* Soyu karışık; melez; hibrit. [DS]

kırızlamak, [kırız-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Saçlarını tıraş ettirmek. [DS]

kırk[1], [kırk *(yans.)*] *is.* Kesme ve koparmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırk-mak, kırk-lık, kırk-ın-tı*

kırk[2], [kırk] *is.* **1.** Otuz dokuzdan sonra gelen ilk sayı. *{eT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] [Tekin] **2.** Dört kere ona eşit sayı. **3.** Kırkıncı yaş. **4.** (Ölüm, doğum vb. için) kırkıncı gün. **5.** Bu sayıyı gösteren rakam. **6.** *spor.* Teniste bir oyuncunun kaydettiği üçüncü sayı. **7.** *sf.* Sayıca dört kere ona eşit olan. **8.** Bir sıralamada sırası kırk olan; kırkıncı. **9.** *mecaz.* Pek çok. **kırka gelmek,** *(Genç için) akıllanacak, davranışlarını kontrol edecek yaşa gelmek.* || **kırk ambar,** *argo. Değişik çok sayıda sigara izmaritinin ezilmesi ile elde edilen tütünden sarılan sigara.* || **kırk anahtar sahibi,** *Taşınır ve taşınmaz pek çok mal sahibi olan kimse.* || **kırk artumı yeti,** *{eT} Kırk yedi.* || **kırk ayaklu,** *{eAT} Deriye yapışıp kalan bir tür kene.* || **kırk basması,** *Kökü Gök Tanrı dinine dayanan ve doğaüstü güçlerin etkisi ile meydana geldiğine inanılan, doğumu izleyen ilk kırk gün içinde anne ve çocuğun ateşli hastalığa yakalanması durumu.* || **kırk bir buçuk maşallah,** *(Şaka veya ciddî olarak) "Nazar değmesin!" anlamında iyi dilek sözü.* || **kırk bir kere,** *Pek çok defa; binlerce.* || **kırk bir kere maşallah,** *"Pek çok kere söylüyorum, nazar değmesin diye." anlamında kullanılır.* || **kırk boğum,** *{ağız} Su kenarlarında, çayırlarda biten süpürge çöpüne benzer bir tür ot.* [DS] || **kırk budak,** *1. {eAT} Üzerindeki kırk kadar dala mumlar dikilerek âyin geceleri şeyhin iki tarafında yakılan ve altında etek denilen geniş bir tablası bulunan şamdan. 2. {ağız} Fesleğen çiçeği.* [DS] || **kırk dereden su getirmek,** *Bir işi yapmamak için çeşitli bahaneler uydurmak.* || **kırk düğüm,** *{ağız} (İş için) çözülmesi mümkün olmayan.* [DS] || **kırk ev kedisi,** *1. Hemen her eve girip çıkan. 2. Gününü başkalarının evinde geçiren.* || **kırk fırın ekmek yemek,** *Bir işi yapabilmek için daha çok emek vermek; çok çalışmak.* || **kırk hamamı,** *folk. Çocuğun doğumunu izleyen kırkıncı günde anneyi hamama götürerek düzenlenen tören.* || **kırk haramiler,** *1. Masallaşmış bir soyguncu ve haydutlar çetesi. 2. mecaz. Hırsız ve soyguncu topluluğu.* ||

kırkı çıkmak, *(Doğum veya ölümden sonra) kırk gün geçmek.*|| **kırkından sonra at olup kuyruk sallamak,** *Yaşı ve zamanı geçtikten sonra bir iş yapmaya kalkışmak.*|| **kırkından sonra azmak,** *1. Yaşına uymayan davranışlarda bulunmak. 2. Gençlik döneminde yapılabilecek taşkınlık ve azgınlıkları ileri yaşlarda yapmak.*|| **kırkından sonra saz çalmak,** *İleri yaşlarda, çok uzun zaman ve büyük bir uğraş isteyen işe girişmek.*|| **kırkını görmek,** *folk. 1. (Doğum yapan kadın ve doğan çocuk için) kırk gün geçmek; kırklamak. 2. (Korkan veya tehlikeli bir durumdan kurtulanlar için) hayatta kalmak; yaşıyor olmak.*|| **kırk ikindi,** *İkindi zamanı sürekli yağan yağmur.*|| **kırk kalem,** *{ağız} Alaca renkli yünlü ya da ipekli bir tür kumaş; Şam kumaşı.* [DS]|| **kırk kanat,** *{ağız} Yaprakları yara iyileştirmekte kullanılan bir ot; sinir otu.* [DS]|| **kırk kapının ipini çekmek,** *1. Pek çok eve veya kimseye uğramak. 2. Bir iş için çok sayıda kimseye başvurmak.*|| **kırk kat,** *Geviş getiren hayvanların midesi.*|| **kırk kıran,** *{ağız} Herkes.* [DS]|| **kırk kırıklı,** *{ağız} Sıkı fıkı görüştüğü dostları çok olan.* [DS]|| **kırk kıvrım,** *{ağız} 1. Şirden. 2. Bir kilim türü.* [DS]|| **kırk kilit,** *{ağız} Kırk boğum.* [DS]|| **kırkları karışmak,** *1. (İki ayrı kadın için) aynı kırk günlük süre içinde doğurmuş olmak. 2. (İki ayrı çocuk için) aynı kırk günlük süre içinde doğmuş olmak. 3. (Ölen kişiler için) aynı kırk günlük süre içinde ölmüş olmak.*|| **kırk kere,** *Pek çok defa; sayısız.*|| **kırk merak,** *Her şeyi anlamak isteyen; çok meraklı.*|| **kırk mevlidi,** *Doğum veya ölümden kırk gün sonra okunan mevlit.*|| **kırk para,** *1. Eskiden kullanılan bir kuruş değerindeki madenî para. 2. mecaz. Çok az para.*|| **kırk sekiz yüzlü,** *Kübik sistemden bazı billûrlarda görülen ve kırk sekiz yüzü bulunan, küp simetrisinde çok yüzlü.*|| **kırk sinir,** *{ağız} Sinir otu.* [DS]|| **kırk sual,** *İnsanı yoran ve usandıran çok sayıda ve uzun sorular.*|| **kırk tarakta bezi olmak,** *Pek çok iş ve kişi ile iş ilişkisi içinde bulunmak; on parmağında on marifet olmak.*|| **kırk tokmak,** *{ağız} Lor peyniri.* [DS]|| **kırk uçurmak,** *Doğumdan sonraki kırkıncı günde anne ve çocuğun birlikte yaptıkları gezi ve törenler.*|| **kırk yalan,** *Çok yalan söyleyen kimse.*|| **kırk yıl,** *Çok uzun süre.*|| **kırk yılda bir,** *Çok seyrek olarak; pek ender; binde bir.*|| **kırk yıl bir gün,** *En sonunda; bir gün.*|| **kırk yılın başı,** *Çok seyrek olarak; pek ender; binde bir.*|| **kırk yıllık,** *Geçmişi çok eski ve köklü.*|| **Kırk yıllık Yani, olur mu Kâni.** *"Bir insanın aslı ne ise, geçmişi nasılsa kendisi de öyledir, değişmez." anlamında kullanılır.*|| **kırkı çıkmak,** *folk. (Doğum yapan kadın, doğan çocuk ve ölen için) kırk gün geçmiş olmak.*

kırka, [kırka] *{ağız} is.* Bir tarafı enli, diğer tarafı sivri kazma. [DS]

kırkaç, -cı [kırk-mak > kırk-aç] *{ağız} is.* Koyun makası; kırklık. [DS]

kırkaf, [? kırkaf] *{ağız} sf.* Kara kuru. [DS]

Kırkağaç kavunu, [kırk+ağaç *(İlçe adı)* + kavun-u) *is. t.* Kabuğu alaca sarı tatlı bir kavun türü.

kırkal, [? kırkal] *{ağız} is.* Sığır ve mandaları bağlamak için boyunlarına geçirilen daire biçimindeki ağaç; boyunduruk. [DS]

kırkalık, [kır+kal-ık] *{ağız} is.* Ekin bitmeyen kıraç yer.

kırkambar, [kırk+ambar] *is.* **1.** İçinde çok değişik türden eşyanın bulunduğu yer. **2.** *mecaz.* Çok değişik konuda bilgisi olan kimse; ansiklopedici; ayaklı kütüphane. **3.** Köy köy dolaşarak ufak tefek tuhafiye eşyası satan, çoğu zaman da bunları köylünün ürünleri ile değişmek suretiyle alış veriş yapan esnaf; çerçi. **4.** *argo.* İzmaritlerden elde edilen tütün. **5.** *dnz.* Taşınması gereken karışık yük ve mal. **6.** *{ağız}* Çeşitli ürünlerin karışımı. [DS] 🗗 **kırkambar sözleşmesi,** *Taşıyanın bir yükü deniz yolu ile taşımayı üstlendiği sözleşme; navlun sözleşmesi.*

kırkar, [kırk-ar] *sf.* **1.** Kırk sayı sıfatının üleştirme biçimi. **2.** Her birine kırk tane düşecek biçimde üleştirilmiş olan. 🗗 **kırkar kırkar,** *Kırkarlı birimlerden oluşan öbekler hâlinde.*

kırkat, [? kırkat] *{ağız} is.* Kırmızı ya da kestane rengi meyveleri olan, muşmulaya benzer bir tür dikenli ağaç. [DS]

kırkavul, [Moğ. kirgaġul] *is.* Sülün.

kırkayak, -ğı [kırk+ayak] *is.* **1.** *zool.* Julidae familyasından, nemli ve karanlık yerlerde yaşayan sert bir deri iskelete sahip, çok bölümlü ve çok ayaklı bir böcek türü, *(Julus terrestris).* **2.** *argo.* Tren katarı; tren.

kırkayaklu, [kırk+ayak-lu قرق ایاقلو] *{eAT} is.* Deriye yapışıp kalan bir tür kene.

kırkbaş, [kırk+baş] *is.* Asya ve Güney Avrupa'da yetişen, saponin bakımından zengin, eskiden çamaşırları kirden arıtmakta kullanılan kök sapı yumrulu, yaprakları birleşik, çiçekleri gevşek salkım durumunda fakat toplu, çok yıllık otsu bitki, *(Leotice leontopetalum).*

kırkbayır, [kırk+bayır قرق بیر / قرق پایر] *is. zool.* Geviş getiren hayvanlarda, iç yüzü kat kat kıvrımlardan oluşan dört bölümlü midenin börkenek ve şirden arasında kalan üçüncü bölümü. *{eAT} {OsT} (aynı)*

kırkbudak, -ğı [kırk+budak قرق بداق] *{OsT} is.* Üzerine kırk kadar mum dikilen, altında *etek* denilen geniş bir tepsisi bulunan bir tür avize.

kırkgeçit, -di [kırk+geçit] *is.* **1.** Üzerinden pek çok kere geçilmek zorunda kalınan birçok büklümlerden meydana gelmiş akarsu. **2.** Üzerinde pek çok geçit bulunan akarsu.

kırkı, [kırk-mak > kırk-ı] *is.* **1.** Davarların ve koyunların kıl ve yünlerini kırkmaya yarayan, maşa gibi iki kolu birbirine sürtündükçe tüyleri kesen bir tür

makas; kırklık. **2.** *{ağız}* Dağların sarp ve engebeli yerleri. [DS]

kırkıcı, [kırk-ıcı] *is.* **1.** Davar ve koyunların yün ve kıllarını kırkan kimse. **2.** *{ağız} zool.* Danaburnu. [DS]

kırkık, -ğı [kırk-mak > kırk-ık] *{ağız} is.* **1.** Bir yaşındaki keçi. **2.** Keçi. **3.** *sf.* (Koyun için) yünü kırkılmış. [DS]

kırkıl, [kır+kıl / kırgıl قرقل] *{eAT} sf.* **1.** Saçına sakalına kır düşmüş. **2.** *{ağız}* Kır renkte olan. [DS]

kırkılık, -ğı [kırk-lık / kırḫ-lık قرقلق] *{eAT} is.* Koyun kırkma makası.

kırkılırak, -ğı [kır-gıl-ırak قرقلى رق] *{OsT} sf.* Akı çok olan kırçıl.

kırkılma, [kırk-ıl-ma] *is.* Kırkmak işi yapılma durumu.

kırkılmak, [kırk-mak > kırk-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kırkmak eylemi yapılmak; saç, tüy ve kılları kesilmek; kırpılmak; kesilmek.

kırkım, [kırk-mak > kırk-ım] *is.* **1.** Davar ve koyunların kıl ve yünlerinin kırkılma işlemi. **2.** Sürülerin kırkılma mevsimi. **3.** *{ağız}* Halı ilmiği. [DS] **4.** *{ağız}* Gelin olacak kıza arkadaşlarının kına gecesinde verdiği armağan. [DS] **5.** *{ağız}* Bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek oğlak. [DS]

kırkımcı, [kırk-ım-cı] *is.* **1.** Yün, yapağı kırkan kimse; kırkım yapan kimse; kırkıcı. **2.** *{ağız}* Kumaş tüccarı. [DS]

kırkın[1], [kır-mak *(bozmak)* > kız / kır + Çin. kun *(sürü, kalabalık, topluluk)* > kır-kın] *is.* **1.** Kızlar. [İKPÖy.] **2.** Cariye; karavaş. [EUTS] [Gabain] **3.** Genç kız; bakire. [Gabain] [EUTS]

kırkın[2], [kır-kın] *{eT} is.* Azap; ıstırap. [EUTS]

kırkıncı, [kırk-ıncı] *sf.* Sırası ve yeri kırk sayısı ile belirtilen.

kırkınlık, -ğı [kır-mak > kır-kın-lık قرقنلق] *{OsT} sf.* Çok can kaybına mal olan.

kırkınmak, [kırk-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Köpek için) havlamak. [DS]

kırkıntı, [kırk-ıntı] *is.* **1.** Bir şeyin kenar ve uçlarından kesilmiş olan kısımlar; parçalar; kırpıntı. **2.** Kırkılan saç, sakal, yün ve yapağıdan düşen parçalar.

kırkır[1], [kır *(yans.)* > kır + kır / gır+gır] *{ağız} is.* **1.** Boğazı dar, uzun sürahiye benzer kulpsuz testi. **2.** Kurbağa. **3.** Yaban ördeği. **4.** Serçe. [DS]

kırkır[2], [kır+kır] *{ağız} is.* **1.** Dedikodu; geçimsizlik. **2.** Çok konuşan kadın; geveze. [DS]

kırkır[3], [? kırkır] *{ağız} is.* Tav; en uygun zaman. [DS]

kırkışmak[1], [kırk-mak > kırk-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kırkmak; yardımlaşarak kırkmak. [DLT]

kırkışmak[2], [kır-kı-ş-mak] *{ağız} is.* Çekişmek; kavga etmek. [DS]

kırkıt[1], **-dı** [kırk-ıt] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kuvvetli. **2.** Kendisinden sakınıldığı için sözü geçen; dişli. [DS]

kırkıt[2], **-di** [Yun. kerkida] *{ağız} is.* **1.** Kirkit. **2.** Çorap şişi. [DS]

kırkkat, [kırk+kat] *{ağız} is.* İşkembe. [DS]

kırklama, [kırk-la-ma] *is.* Kırklamak eylemi.

kırklamak, [kırk-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Doğum yapan kadın veya doğan bebek için) doğumdan sonraki kırkıncı günü doldurmak; kırk gün geçmek. **2.** *gçl. f.* Bir şeyi kırk defa yıkamak. **3.** Bir şeyi pek çok kere yıkamak. **4.** *{ağız}* Boğaza masaj yapmak. [DS]

kırklanma, [kırk-la-n-ma] *is.* **1.** Kırk kere yapılmak eylemi. **2.** Doğum sonrasında kadın ve çocuğunun kırkıncı günü özel olarak yıkanıp temizlenmesi durumu.

kırklanmak, [kırk-la-n-mak] *dönşl. f.* **1.** (Doğum yapan kadın ve çocuğu için) kırkıncı günü özel surette yıkanmak. **2.** *edil. f.* Kırk kez yıkama eylemi yapılmak. **3.** Pek çok kez yıkanmak; tekrar tekrar yıkanmak.

kırklar, [kırk-lar] *is. tasvf.* Evreni yönettiğine inanılan, başlarında kutup veya kutuplar kutbu adı verilen bir zat bulunan kırk kişilik ermişler grubu; kırk kişilik evliyalar topluluğu. ◻ **kırklara karışmak,** *Ortadan kaybolmak; uzun süre ortalıkta görünmez olmak; sırra kadem basmak.*

kırklı, [kırk-lı] *sf.* **1.** Kırk parçası bulunan; kırk parçadan oluşan; içinde kırk tane aynı nesneden bulunan. **2.** (Anne ve bebek için) doğumdan sonra kırk günü henüz doldurmamış olan. **3.** (Bebek için) birinin kırkı çıkmadan öbürü doğan.

kırklık[1], **-ğı** [kırk *(sayı)* kırk-lık] *sf.* **1.** (Kişi için) kırk yaşlarında olan. **2.** (Ölçü için) içinde kırk birimi bulunduran. **4.** *is.* Doğacak çocuk için hazırlanan bebek giysi ve bezleri. **5.** Eskiden kırk para yani bir kuruşa verilen isim.

kırklık[2], **-ğı** [kırk-mak > kırk-lık] *{ağız} is.* Davar ve koyun kırkmaya yarayan makas; kırkı. [DS]

kırklım, [kırk-mak > kırk-ıl-mak > kırk(ı)l-ım] *{eT} is.* **1.** (Saç, sakal vb. için) kazıma; kesim. **2.** Vergi toplayıcılarının belli oranda aldıkları tahıl. [DLT]

kırkma[1], [kırk-ma] *is.* **1.** Kırkmak eylemi. **2.** Bir hayvanın tüylerini kesme işi; kırkım. **3.** *{ağız}* Alın üzerine dökülmüş, uçları kesik saç; kâkül. [DS] ◻ **kırkma kamış,** *{ağız} Sulak yerlerde yetişen boğumlu gövdesinden kaval yapılan bir tür kamış.* [DS]

kırkma[2], [kırk-ma] *{ağız} is.* Dişli küçük orak. [DS]

kırkma[3], [kırk-ma] *{ağız} is.* Sığırların dilinde oluşan bir hastalık. [DS]

kırkmak, [kır-mak > kır-(ı)k-mak > kırk-mak قرقمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyin fazla taraflarını kesmek; kısaltmak; kesmek; kırpmak. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [DLT] **2.** Bir hayvanın tüylerini kesmek. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [DLT] **3.** (Saç, sakal için) kesmek. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [DLT]

kırkmerdiven, [kırk+merdiven] *is.* **1.** Çok dik yokuş; kırk merdiveni. **2.** Ağız kısmı kertikli ve düğüm düğüm olmuş kılıç.

kırkmerdiveni, [kırk+merdiven-i] *is.* Çok dik yokuş.

kırkpare, [kırk + Far. pāre] *(kırkpa:re) is.* **1.** Kare, üçgen, dikdörtgen, eşkenar dörtgen gibi geometrik şekillerde kesilmiş değişik renk ve desenli kumaşın birleştirilmesi ile bir süs ögesi meydana getirme tekniği. **2.** Bu tekniğe göre yapılmış süsleme.

kırktırma, [kırk-tır-ma] *is.* Kırkmak işini yaptırma eylemi.

kırktırmak, [kırk-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kırkmak eylemini yaptırmak; kırkmasına neden olmak; kırkmasını sağlamak.

kırkuy, [kırğüy / kurğuy] *{eT} is.* → kırguy. [DLT]

kırlaç, -cı [kırlangıç] *{ağız} is.* Küçük kayık. [DS]

kırlagıç, [kırlaguç] *{eAT} is.* Kırlangıç.

kırlağan, [kırla-ğan] *{ağız} is.* Gericiler topluluğu. [DS]

kırlağuç, [kırlaguç قرلغوج] *{eAT} is.* Kırlangıç.

kırlak, -ğı [kır-la-k] *{ağız} is.* Tuzluk. [DS]

kırlamak[1], [kır > kır-lā-mak] *(kırla:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** *{eT}* Yerde çukurlar açmak; kazmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Kaçmak. [DS] **3.** *{ağız}* Bir işte başarı gösteremeyip çekilmek. [DS]

kırlamak[2], [kır > kır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ağaçsız kalmak. [DS]

kırlanak[3], [hır / kır *(yans.)* > hır-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Gevezelik etmek; gereksiz konuşmak. [DS]

kırlan, [kır-la-n ?] *{ağız} sf.* Yıkık; bakımsız. [DS]

kırlangıç, -cı [*eT.* Teleüt. karılık-aç > karlıgaç / kargılaç > kırlangıç] *is.* **1.** *zool.* Serçegillerden, tüyleri parlak siyah, beyaz karışımı, gagası kısa ve derin yarık biçiminde, kanatları uzun ve sivri, kuyruğu çatal, bacakları kısa, uçarak avlanan, sinek ve zararlı böceklerle beslenen, dik yüzeylere çamurdan yuva yapan, göçmen ve ötücü bir kuş, *(Hirundo).* **2.** Eskiden, buharlı gemilerin icadından önce keşif, haberleşme ve karakol hizmetlerinde kullanılan karamürsel çektirmelerinin en küçüğü olan, kürekli ve yelkenli bir tür gemi. **3.** *{ağız}* Öküz ve at arabalarında arka tekerlekleri ve dingili özeğe bağlayan çatal ağaç. [DS] **4.** Köy köy dolaşarak göz hastalıklarını tedavi eden diplomasız göz hekimi. ☞ **kırlangıç balığı,** *zool. Hemen bütün denizlerde rastlanan, başı piramidimsi, eti lezzetli ve makbul bir kemikli balık, (Trigla).*|| **kırlangıç balığıgiller,** *zool. Ilık ve sıcak denizlerde yaşayan hepçil beslenen, oldukça yavaş yüzen, dikenli yüzgeçliler alt takımından bir balık familyası, (Triglidae).*|| **kırlangıç dönünü,** *Ekim ayının ilk günleri; ekim başı.*|| **kırlangıç dönümü fırtınası,** *Ekimin on yedi veya on sekizinde esen şiddetli rüzgârlar.*|| **kırlangıç fırtınası,** *Nisan ayının başında görülen sayılı fırtına.*|| **kırlangıç kuyruğu,** *1. Marangozlukta ahşap parçalarını küçük üçgenimsi erkek ve dişi oymalarla karşı karşıya getirerek birleştirme işlemi. 2. Koyunlarda üç buçuk dört yaşına doğru ön dişlerinde, aşınmadan dolayı meydana gelen kırlangıç kuyruğu biçimindeki işaret. 3. İki taşı veya yapı elemanını birleştirmekte kullanılan kırlangıç kuyruğu biçimindeki bağ. 4. Hayvanın kulağını ucundan V biçiminde keserek yapılan eneme.*|| **kırlangıç otu,** *bot. Gelincikgillerden, Kuzey Anadolu bölgelerinde yıkıklıklarda yetişen, içerdiği alkaloitler sebebiyle hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, ince uzun kapsül biçiminde meyveleri olan çok yıllık otsu bitki türlerine verilen isim, (Chelidorium majus ve Glaucium flavum).*

kırlangıçgiller, [kırlangıç-gil-ler] *is. zool.* Yeni Zelanda dışında bütün dünyada görülen, örnek tipi kırlangıç olan ötücü kuşlar familyası, *(Hirundinidae).*

kırlankuç, [kırlankuç قرلنقوج] *{eAT} is.* Kırlangıç.

kırlanmak[1], [kır > kır-lā-mak > kır-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yerde hendekler ve çatlaklar meydana gelmek. [DLT] **2.** Kırlaşmak; kıraçlaşmak. [DLT]

kırlanmak[2], [kır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yakın yoldan değil de daha uzak ve dolambaçlı yollardan gitmek. [DS]

kırlanmak[3], [kır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çok konuşmak; gevezelik etmek. [DS]

kırlaşma, [kır-la-ş-ma] *is.* **1.** Kır renk olma. **2.** Kıraç hâle gelme eylemi.

kırlaşmak[1], [kır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Arazi ve toprak için) kır hâline gelmek; kıra dönmek.

kırlaşmak[2], [kır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kır rengini almak. **2.** (Saç, sakal için) beyazlaşmak; kır düşmek.

kırlatma, [kır-la-t-ma] *{ağız} is.* Lahana yemeği. [DS]

kırlatmak, [kır > kır-lā-mak > kır-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Kıyı, kenar yaptırmak; kıyılatmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Dışarı atmak; fırlatmak. [DS] **3.** *{ağız}* Tedirgin edip kaçırmak. [DS] **4.** *{ağız}* Çok konuşturmak. [DS]

kırlent, [İt. ghirlando / Fr. guirlande] *is.* **1.** Yastık ve yatak örtülerinde yer alan meyve, yaprak ve çiçek şekillerinden oluşan zincirleme süs unsuru. **2.** Yatak üzerine konulan işlemeli veya işlemesiz yastık.

kırlı[1], [kır-lı] *{ağız} is.* Sebze fidesi. [DS]

kırlı[2], [kır-lı] *{ağız} is.* **1.** Taşralı; köylü; yabancı. **2.** İşçi. **3.** Testici. [DS]

kırlık[1], **-ğı** [kır-lık] *is.* Kırarmış olma durumu.

kırlık[2], **-ğı** [kır-lık] *is.* Şehir dışında bulunan açık yer; kır olan yer; kır.

kırlık[3], **-ğı** [kır-lık] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]

kırma[1], [kır-ma] *is.* **1.** Kırmak eylemi. **2.** Elbisede ve döşemeliklerde kumaşı katlamak suretiyle yapılan süs. **3.** Hayvan yemi olarak kullanılan kırık tahıl. **4.** İnce bulgur elde etmek için ıslatılmış buğdayın kırılarak öğütülmesi işlemi. **5.** Namlusu kırılarak doldurulan tüfeklerin genel adı. **6.** *matb.* Basılmış olan geniş yüzey kâğıtları işaretli yerlerinden kırarak kitap boyutuna indirme işlemi. **7.** Küçük bakır sahan. **8.** *{ağız}* Pili. [DS] **9.** *{ağız}* Omurların yerlerinden oynamasından oluşan ağrı; bel fıtığı. [DS] **10.** *{ağız}* İri olarak öğütülmüş tahıl. [DS] **11.** *{ağız}* Bir tür av tüfeği. [DS] **12.** *{ağız}* Hayvanlara verilen arpa ezmesi. [DS] **13.** *{ağız}* Un kepeği. [DS] **14.** *sf.* (Tabanca, tüfek, sandalye, oturma grubu mobilya vb. için) ortasından kırılır gibi katlanıp açılarak kullanılabilen. **15.** *{ağız}* (Hayvanlar için) soyu başka cinslerle karışık olan; farklı veya zıt iki türün karışımından doğan; ırkî karakteri kesin olarak ayırt edilemeyen; melez. [DS] 🗗 **kırma çatı,** *Aynı yamaç üzerinde iki değişik eğimi olan çatı.*‖ **kırma köpek,** *Başka cins iki köpeğin birleşmesinden doğan köpek.*‖ **kırma mercan,** *zool. Kemikli balıklar takımının izmaritgiller familyasından Karadeniz'de yaşayan bir balık, (Pagrus erythrinus).*‖ **kırma mısır,** *{ağız} 1. Küçük mısır koçanları. 2. Az taneli mısır koçanları. 3. Mısır koçanlarının kırıkları.* [DS]‖ **kırma taş,** *Kayalardan kırılarak elde edilen, elenerek boyutlarına göre ayrılan kalınlığı 5-25 mm. arasında değişen yol yapım veya beton agrega malzemesi.*‖ **kırma yaka,** *Hafif bir kumaştan yapılan ve kırma şeklinde pililerle süslenen yaka.*‖ **kırma yazı,** *Eski yazıda talik ve nesih yazı üslûbunun özel bir çeşidi.*

kırma[2], [kır-mak > kır-mā] *(kırma:) {eT} sf.* Söbe. [DLT]

kırma[3], [kır-ma] *{ağız} is.* **1.** Küçük dere. **2.** Ot bitmeyen bayır yer. **3.** Engebeli toprak. **4.** Birbirine paralel küçük sel yarıntıları. **5.** Dağ ve tepelerdeki küçük kuytu yerler. **6.** Dağlardan akan sellerin açtığı tarak dişini andırır çıkıntılar. **7.** Kesildikten sonra yeniden yetişen orman. [DS]

kırma[4], [kır-ma] *{ağız} sf.* **1.** İri yarı. **2.** Yeni yapılan binaların üzerine atılan büyük ağaçlar; atkı. [DS]

kırma[5], [kırp-mak > kır(p)-ma] *{ağız} is.* Peşkir; havlu; peçete. [DS]

kırmacalık, -ğı [kır-ma-ca-lık] *{ağız} is.* Değirmenciye verilen öğütme ücreti. [DS]

kırmacı, [kır-ma-cı] *is.* **1.** Kırma yapan kimse. **2.** Tahıl dövme ve ezme değirmeni. **3.** Değirmenci. **4.** Kırık tahıl satıcısı. **5.** Basılmış formaları kitap boyutunda katlayan işçi.

kırmaç, -cı [kır-ma+aş] *{ağız} is.* Sıcak mısır ekmeğine yağ karıştırarak yapılan bir yiyecek. [DS] 🗗 **kırmacını almak,** *{ağız} 1. Öldürmek; kökünü kazımak; sonunu almak. 2. Yenmek.* [DS]

kırmaçek, [? kırmaçek] *{ağız} is.* Harman kaldırılırken yoksullara ve çocuklara dağıtılan buğday. [DS]

kırmaçı, [kır-mā > kır-ma-çī] *(kırmaçı:) {eT} is.* **1.** Deri. [KB] **2.** Marangoz; doğramacı. [Clauson]

kırmağan, [kır-ma-ğan] *{ağız} is.* İbrik. [DS]

kırmak, [*eT.* kır-mak قيرمق / قرمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Sert şeyleri vurma veya ezme yoluyla parçalamak; parçalara ayırmak. **2.** Vücuttaki kemiklerden bir veya bir kaçında düşme, çarpma vb. şekillerle kırık oluşmasına sebep olmak. **3.** (Tahılı) iri olarak öğütmek. **4.** Katlamak; bükmek. **5.** (Ceviz, fındık, yumurta vb. için) iç kısmından yararlanmak amacıyla kabuğunu parçalamak; içinden yararlanmak; çatlatmak. *{eT} (aynı)* [DLT] [Clauson] [DK] **6.** (Soğan, ekmek, salatalık, kavun vb. için) bıçak kullanmaksızın elle iri parçalara ayırmak. **7.** *{eT}* Bir şeyi kökünden çıkarmak; kazımak; soymak; sıyırmak. [DLT] [Clauson] **8.** (Savaş, bulaşıcı hastalık, soğuk vb. için) çok sayıda insan ve hayvan öldürmek; topluca öldürmek; yok olmasına sebep olmak. **9.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Öldürmek; yok etmek; imha etmek; tenkil etmek; kökünü kazımak. [DS] **10.** (Fiyat için) pazarlık sonucu indirimde bulunmak; indirmek; azaltmak. **11.** Baskı işlemi bitmiş tabaka halindeki kâğıdı bir kitap boyutuna indirmek amacıyla kurallarına uygun biçimde katlamak. **12.** Çalışma ile elde edilen sonucu ortadan kaldırmak; etkisiz hâle getirmek. **13.** (Neşe, heves, vb. soyut şeyler için) yok etmek; ortadan kaldırmak. **14.** Etkisini, gücünü kesmek; şiddetinin azalmasına sebep olmak; yatıştırmak. **15.** *{ağız}* (Kişi için) küçümsemek. [DS] **16.** *{ağız}* Gözden düşürmek; küçük düşürmek. [DS] **17.** Henüz vadesi gelmemiş bir ticarî senedi, belirli bir oranda indirim yaparak alacaklıdan satın almak; iskonto etmek. **18.** Hareket halindeki bir taşıtın yönünü değiştirmek amacıyla direksiyon veya dümeni çevirmek. **19.** *mecaz.* Birinin incinmesine veya gücenmesine sebep olacak bir davranışta bulunmak; gücendirmek; incitmek. **20.** (Olumsuz biçimiyle) reddedememek; geri çevirememek. **21.** Tavlada rakip oyuncunun pulunu oyun dışı bırakmak. **22.** *fiz.* Doğrultusuna farklı indisi olan bir saydam cisim getirerek ışığa yön değiştirtmek. **23.** (Sonuç için) kimsenin ulaşamadığı başarıyı elde etmek. **24.** *{ağız}* İskambilde karşı tarafın elinde bulunan kozu alarak gereği gibi değerlendirmesini engellemek. [DS] **25.** *gçsz. f. argo.* Kaçmak; uzaklaşmak; ortadan kaybolmak. **26.** *argo.* Gitmesi gereken bir yere gitmemek. **27.** *argo.* Esrarı küçük parçalara ayırmak. **28.** *argo.* Uyuşturucu maddeyi bir başka uyuşturucu ile karıştırmak.

kıran kırana, *(Kavga, güreş, dövüş için) birbirini yok etmek istercesine; karşılıklı öldürürcesine.*|| **Kır boynunu!** *"Defol, çek git, git başımdan!" anlamlarında kullanılır.*|| **kırdığı ceviz kırkı geçmek,** *Sürekli yakışıksız ve uygunsuz davranışlarda bulunmak.*|| **kırdığı koz bini aşmak,** *Sürekli yakışıksız ve uygunsuz davranışlarda bulunmak.*|| **Kır dümeni!** *argo. "Defol!" anlamında kullanılır.*|| **kırıp dökmek,** *Öfke veya dikkatsizlik sebebiyle birçok şeyi kırmak; harap etmek; bozmak.*|| **kırıp geçirmek,** *1. Çok sert ve kırıcı davranışlarda bulunmak. 2. Toptan yok etmek; çok büyük zararlara, can ve mal kayıplarına sebep olmak. 3. Güldürücü söz ve davranışlarla herkesi katıla katıla güldürmek; çok güldürmek.*|| **kırıp sarmak,** *Bir iş için gerekli olan parayı her türlü imkânları kullanarak elde etmek.*

kırmalaşmak, [kır-mak > kır-ma > kırma-la-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* (Birlikte) parçalamak; kırmak. [EUTS]

kırmalı, [kır-ma-lı] *sf.* Üzerine kırmalar yapılmış olan; kırması olan. **kırmalı kenar,** *Bir kitabın basma, oyma ve yaldızlama yoluyla süsleme yapılan kenarı.*

kırmalık, -ğı [kır-ma-lık] *is.* Deniz kıyılarındaki ufak taşlarla kaplı sığ bölge.

kırman, [kır-man] *{ağız} is.* **1.** Çatı kurarken ağaçları bir eksen etrafında dizerek meydana getirilmiş kubbemsi örtü. **2.** Yuvarlak; dairemsi. [DS]

kırmanço, [kır+manço] *{ağız} is.* Ak sakallı kimse. [DS]

kırmandal, [Yun. kremantalis] *{ağız} is.* Yaş tütün dizilerini kurutmak için kullanılan ve kazıklara gerilmiş tellerden oluşan düzen; ızgara. [DS]

kırmasız, [kır-ma-sız] *sf.* **1.** Kırması bulunmayan; üzerinde kırmalar olmayan. **2.** Hiçbir indirim yapılmadan; indirimsiz.

kırmaşmak, [kım *(yans.)* > kım-ra-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kıpraşmak; yerinden oynamak; kımıldamak. [DS]

kırmıççı, [? kırmıççı] *{ağız} is.* **1.** Emziksiz su testisi. **2.** Su küpü. [DS]

kırmış, [kır-mak > kır-mış] *{ağız} is.* İnsan ya da yırtıcı hayvan tırnağı veya pençesi ile çizilmek suretiyle meydana gelmiş yara; tırmık. [DS]

kırmıt[1], [Yun. keramida > Ar. ḳırmīd قرميد] *{ağız} is.* **1.** Kiremit. **2.** Karın sancısını dindirmek için ısıtılarak kullanılan küçük yassı taş. [DS]

kırmıt[2]**, -dı** [kır-mak > kır-(ı)m-ıt] *{ağız} is.* Ağaç parçaları; kırıntı. [DS]

kırmız, [Far. kirmiz > Ar. ḳırmiz قرمز] *is.* **1.** Kırmız böceğinden çıkarılan, parlak al bir boya maddesi olan glikozit; çiçek boyası; karmen; koksin; karminik asit. **2.** *{OsT}* Kırmız böceği. **kırmız böceği,** *1. Zar kanatlılardan, kaynana dilleri üzerinde gelişen, kabuğundan kırmız elde edilen bir böcek, (Coccus ilicis). 2. Kabuklu bitler familyasına verilen genel ad; koşnil.*|| **kırmız madeni,** *Antimon bileşiklerinden al renkte olanı; madenkırmız.*

kırmızı, [Ar. ḳırmiz > ḳırmızī قرمزى] *sf.* **1.** *{eAT}* Kızıl; al. [DK] **2.** Gün ışığının görünür tayfında portakal renginden önce gelen renk; gelincik çiçeği veya kan rengi; al; kızıl. **3.** Bu rengi veren boyar madde. **4.** Trafikte tehlike ve *"Dur!"* anlamlı işaret. **5.** *{ağız}* Domates. [DS] **6.** *{ağız}* Altın. [DS] **7.** *sf.* Bu renkte olan; kan renginde olan; gelincik çiçeği renginde olan; al; kızıl. **kırmızı ayaklı sümsük kuşu,** *zool. Leyleksiler takımının, sümsükgiller familyasından, tüyleri is renginde, tropik denizlere yakın kıyılarda yaşayan, balıkla beslenen bir kuş, (Sula piscator).*|| **kırmızı bacaklı,** *Yaban çileği gibi toprak üstünde uzanan dalları ezilerek yaralara sarılan kırmızı renkli bir ot.*|| **kırmızı çizgi,** *Çam ağaçlarında görülen, uygun şartlarda kurutulmayan ağacın çatlayan hücre zarından giren mantarın yol açtığı bir tür hastalık.*|| **kırmızı çürük,** *Çam türü ağaçlarda zararlı mantarlar etkisi ile göbek odununun kırmızı kahverengi bir hâl alması.*|| **kırmızı dipli mumla davet etmek,** *Birinin gelmesi için ısrarla yalvarmak; ısrar etmek.*|| **kırmızı doruk,** *{ağız} Ticar değeri yüksek olan, tütün bitkisinin uç yaprakları.* [DS]|| **kırmızı et,** *Sığır ve koyun cinsi hayvanların yağ ve protein bakımından zengin etleri.*|| **kırmızı fener,** *argo. Genel ev.*|| **kırmızı gevrek,** *{ağız} Kırmızı ile siyah arası şaraplık üzüm.* [DS]|| **kırmızı gömlek,** *mecaz. Ne kadar saklamaya gayret edilirse edilsin bir türlü gizlenemeyen şey.*|| **kırmızı kan,** *Omurgalı hayvanlarda görülen, rengi hemoglobinden ileri gelen kırmızı renkli kan.*|| **kırmızı kart,** *spor. Daha önce sarı kart ile hakemler tarafından uyarılmış olan sporcunun aynı davranışı göstermesi veya kural dışı çok sert davranışta bulunması halinde oyundan çıkarılması cezası.*|| **kırmızı kart görmek,** *1. spor. Oyundan çıkarılmak. 2. mecaz. Herhangi bir yerden veya kurumdan uzaklaştırılmak.*|| **kırmızı körlüğü,** *tıp. Kırmızı ve yeşilin birbirinden ayırt edilememesi biçiminde ortaya çıkan görme bozukluğu.*|| **kırmızı oy,** *Bir oylamada, ileri sürülen görüş veya teklifi kabul etmediğini belirten oy; ret oyu; hayır oyu.*|| **kırmızı mamye,** *{ağız} Domates.* [DS]|| **kırmızı patlıcan,** *Domates.*|| **kırmızı plaka,** *Cumhurbaşkanı, başbakan, meclis başkanı, yardımcıları ve bakanlara ayrılan resmî otomobillere takılan kırmızı renkli plaka.*|| **kırmızı yaka,** *argo. Polis.*

kırmızıbiber, [kırmızı+biber] *is. bot.* Patlıcangillerden iri ve etli bir tür biber; Hint biberi; Macar biberi; Türk biberi, *(Capsicum annuum).* **2.** Olgunlaşın-

ca acılaşan bu biberin kurutularak öğütüldükten sonra yemeklerde bahar olarak kullanılan tozu.

kırmızılahana, [kırmızı+lahana] *is. bot.* Rengi kırmızı olan bir tür lahana, *(Brassica oleracea / Capitata rubra).*

kırmızılanma, [kırmızı-la-n-ma] *is.* Kırmızı renge bürünmek eylemi.

kırmızılanmak, [kırmızı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kırmızı renge bürünmek; kırmızı bir durum almak.

kırmızılaşma, [kırmızı-la-ş-ma] *is.* Kırmızı bir hâl alma.

kırmızılaşmak, [kırmızı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rengi kırmızıya dönmek; kırmızı bir durum almak; kırmızılık kazanmak; kızarmak.

kırmızılık, -ğı [kırmızı-lık] *is.* **1.** Kırmızı olma durumu; kırmızı olan şeyin niteliği. **2.** Kırmızı olarak görünen yer; kırmızısı belli olan şey. **3.** Vücutta görülen kırmızı leke veya belirtiler; kızartı.

kırmızımsı, [kırmızı-msı] *sf.* Kırmızıya yakın; kırmızıya çalan; biraz kırmızı; kırmızımtırak; kızılımsı.

kırmızımtırak, -ğı [kırmızı-mtırak] *sf.* Kırmızıya yakın; kırmızıya çalan; biraz kırmızı; kırmızımsı; kızılımsı.

kırmızıturp, [kırmızı+turp] *is. bot.* Kökleri kırmızı renkte olan bir tür turp, *(Raphanus sativus / Radicula).*

kırna[1], [kır-ma] *{ağız} sf.* Melez. [DS]

kırna[2], [? kırna] *{ağız} is.* Yaban zambağı. [DS]

kırna[3], [kırna] *{ağız} is.* Hastalıktan sararmış kimse; sıska. [DS]

kırnacuk, -ğu [Ar. ġurnūḳ *(yakışıklı genç erkek veya kız)* => kırnak > kırna(k)-cuk قرناجوق] *{OsT}} is.* Küçük cariye.

kırnak[1], **-ğı** [Ar. ġurnūḳ => kırnak قرناق] *is.* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Cariye. [DLT] [DK] [DS] **2.** Bayan hizmetçi; halayık; hizmetçi. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DK] [DS] **3.** *{ağız} sf.* (Kişi için) gösterişli; çalımlı; süslü. [DS] **4.** *{ağız}* Güzel; titiz. [DS] **5.** *{ağız}* Boylu boslu, çevik; atik. [DS] **6.** *{ağız}* (Kadın için) oynak; cilveli. [DS] **7.** *{ağız}* Becerikli. [DS] **8.** *{ağız}* Oyunbozan; kalleş. [DS] **9.** *{ağız}* Alıngan. [DS] **kırnak saçı,** *{ağız} Koyun tüyü gibi kıvırcık saç; Arap saçı.* [DS]

kırnak[2], **-ğı** [kır-ın-ak] *{ağız} is.* Arının üçüncü oğulu. [DS]

kırnak[3], **-ğı** [kır-la-k] *{ağız} is.* **1.** Rüzgâr etkisi ile karı sürüklenerek çıplak kalmış tepeler. **2.** Ağaçsız, çıplak ve kayalık tepeler. [DS]

kırnap, [Ar. ḳınneb] *{ağız} is.* Urgan. [DS]

kırnaşık, -ğı [kır-(ı)n-aş-ık] *{ağız} sf.* Kıvırcık. [DS]

kırnaşmak, [kır-(ı)n-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yüzünü döndürüp bakmak. **2.** Çalışan kimsenin başında dolaşarak işine engel olmak. [DS]

kırnata, [İsp. Granada / Fr. clarinette] *(kırna'ta) is.* Tahtadan yapılma, perdeleri metal üflemeli bir tür çalgı; klarnet.

kırnav, [kırnav *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Çiftleşmek isteyen dişi kedi. **2.** *sf.* İnatçı. [DS] **kırnava gelmek,** *{ağız} (Dişi kedi için) çiftleşmek için erkek kedi istemek.* [DS]|| **kırnav olmak,** *{ağız}* → kırnava gelmek. [DS]

kırnavlamak, [kırnav-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır] [-l(ı)-yor]* (Dişi kedi için) çiftleşmek istemek. [DS]

kırnavlamış, [kırnav-la-mış] *{ağız} sf.* (Dişi kedi için) çiftleşmek isteyen; kızana gelmiş. [DS]

kırngak, [kıñ > *kıñ-rā-mak > kıñ-rā-k] *(kıñra:k) is.* → kıngrak.

kırnı, [? kırnı] *{ağız} is.* Kene. [DS]

kırnık, -ğı [kır-(ı)n-ık] *{ağız} sf.* **1.** Kel. **2.** *is.* Küçük küp. [DS]

kıro, [Kürt. kıro] *sf.* **1.** *argo.* (Kişi için) kaba ve görgüsüz; taşralı. **2.** *ünl. {ağız}* Ulan; hey! [DS]

kıroğ, [? kıroğ] *{ağız} is.* Saçı kırlaşmış adam. [DS]

kırp[1], [kerp / kırp *(yans.)*] *is.* Kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi ve bu biçimde göz açıp kapamayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırp-mak, kırp-ık, kırp-ış-mak*

kırp[2], [kırp *(yans.)*] *is.* Kesme ve koparma, küçük parçalara bölme sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kırp-mak, kırp-ıl-mak, kırp-ıt-mak, kırp-ın-tı*

kırpa, [Bul. kírpa [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Bez parçası. **2.** Mendil; yağlık. **3.** Peşkir; havlu. [DS] **kırpa bakmak,** *{ağız} Gözünü kısarak bakmak.* [DS]

kırpe, [? kırpe] *{ağız} is.* Taş yapı. [DS]

kırpı, [kırp-ı] *{ağız} is.* Ekin biçilirken tarlaya dökülen başaklar. [DS] **kırp etmek,** *{ağız} Dökülen başakları toplamak.* [DS]

kırpık[1], **-ğı** [kırp-ık] *sf.* **1.** Kırpılmış olan. **2.** Bölük pörçük. **3.** *is.* Kesilmiş kumaş ve kâğıt artıkları; kırpıntı. **4.** *{ağız}* Halı dokuma sırasında makasla kesilen yünler; yün kırpıntıları. [DS] **5.** *argo.* Köşeleri yuvarlatılmış tavla veya barbut zarı. **kırpık sözcük,** *dbl. Bir bölümü atılarak kullanılan sözcük. otomobil > oto.*

kırpık[2], **-ğı** [kırp-ık] *{ağız} sf.* Sürekli gözünü kırpan. [DS]

kırpılma, [kırp-ıl-ma] *is.* Kırpılmak eylemi ve durumu.

kırpılmak, [kırp-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kırpma eylemine uğramak; kırpmak işi yapılmak; kırkılmak. **2.** *argo.* Parası alınmak; kumarda yenilmek.

kırpıntı, [kırp-ıntı] *is.* **1.** Kırpılmış, kesilmiş şeylerden kalan küçük parçacık. **2.** Bir kumaşı, deriyi işlerken çıkarılan parça veya kısım. **3.** *{ağız}* Halı artıkları. [DS] **4.** *sf.* Kırpıntı biçiminde olan. **kırpıntı bohçası,** *1. İçine kumaş kırpıntıları konulan*

bohça. 2. mecaz. Kafasını gereksiz bilgilerle doldurmuş olan.

kırpışma, [kırp-ış-ma] *is.* **1.** Kırpışmak eylemi. **2.** *tv.* Görüntünün parlaklığında ve renginde görülen titreme veya açılıp kapanma şeklindeki bozukluk.

kırpışmak, [kırp-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Göz için) aşırı aydınlıktan sık sık kırpılmak. **2.** (Işık için) yanıp söner gibi olmak; titremek. **3.** *{ağız}* Çabuk iş yapmak. [DS] **4.** *{ağız}* Çevresindekilerle sürekli tartışmak. [DS]

kırpıştırma, [kırp-ış-tır-ma] *is.* Kırpıştırmak eylemi.

kırpıştırmak, kırp-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Gözleri çabuk çabuk açıp kapamak; kırpmak; kıpıştırmak.

kırpıt, [kırp-ıt] *{ağız} is.* El örgüsü ve yünden yapılmış pantolon. [DS]

kırpıtmak, [kırp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** (Hayvan için) kulaklarını korkudan dikmek. **2.** Saç kestirmek. **3.** Kıyısından bir parça almak. [DS]

kırpma, [kırp-ma] *is.* **1.** Orasını burasını kesmek eylemi. **2.** *{ağız}* Dağın dereye doğru olan sırt kesimi. [DS] **3.** *{ağız}* Kurutularak ufalanan asma yaprağı ile bulgur karışımından yapılan yemek. [DS] **4.** *{ağız}* Diş etlerinin şişmesiyle beliren bir tür inek hastalığı. [DS] **5.** *{ağız}* Kâkül. [DS]

kırpmaç, -cı [kırp-maç] *{ağız} is.* Dikilmek için bir çiçekten koparılan dal. [DS]

kırpmak[1], [kırp-mak / kırk-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* **1.** Bir şeyin orasını burasını kesmek; kırkmak. **2.** (Para ve harcamalar için) kısıntı yapmak; tutumlu davranmak. **3.** *argo.* Birisinin parasını almak; kumarda ütmek.

kırpmak[2], [kırp-mak] *gçl. f. [-ar]* Refleks olarak göz kapaklarını açıp kapamak; kıpmak.

kırptırma, [kırp-tır-ma] *is.* Kırpma işini yaptırmak eylemi.

kırptırmak, [kırp-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kırpmak işini yaptırmak; kırpmasını sağlamak; kırpmasına neden olmak.

kırpuk, -ğu [kırp-ık] *{ağız} is.* Mantı yemeği. [DS]

kırr, [kırr] *{ağız} ünl.* Eşek kovalama, çağırma ve çevirme ünlemi. [DS]

kırran, [kır-mak > kır-an] *{ağız} is.* Veba. [DS]

kırrey, [kırrey] *{ağız} ünl.* Eşek çağırma ünlemi. [DS]

kırrık, -ğı [kır-rı-k] *{ağız} is.* Orak bileme taşı; bileği taşı. [DS]

kırrıklamak, [kırrı-k-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* El veya parmağıyla birinin kalçasına dokunmak. [DS]

kırs, [kırs] *{ağız} sf.* Kıskanç. [DS] 🗗 **kırs olmak,** *{ağız} 1. (Uzun süre hasta yatan kimse için) sinirli olmak; bağırıp çağırmak. 2. (Uzun süre kapalı kalan hayvan için) dışarı çıkmak için tos vurmak.*

kırsal, [kır-sal] *sf.* Kır ile ilgili; kıra ait; kırları ilgilendiren. 🗗 **kırsal alan,** *Üretim ilişkileri tarıma dayanan kimselerin yaşadığı yerler.*‖ **kırsal bölge,** *Çoğunlukla tarım ve hayvancılığın egemen olduğu, az sayıda insanın yaşadığı yer.*‖ **kırsal ekonomi,** *Ekonominin çoğunlukla tarım ve hayvancılıkla ilgili alanını inceleyen dalı.*‖ **kırsal nüfus,** *Şehir dışında oturan çoğunlukla tarımla uğraşan insanlar.*‖ **kırsal toplum,** *folk. sosy. Geçimlerini çoğunlukla tarımla sağlayan, yaşantılarını geleneksel bir düzen içinde sürdüren, bağlı oldukları toprak üzerinde barınan bireylerden oluşmuş toplumsal ve ekonomik birim.*

kırsamak, [*eT.* kars-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** El çırpmak. **2.** Parmak eklemlerini kütletmek. [DS]

kırş, [? kırş] *{ağız} is.* Ürün toplandıktan sonra geriye kalan sebze gövdeleri. [DS]

kırşa, [kırcı / kırça] *{ağız} is.* Donmuş kar. [DS]

kırşak, -ğı [kır(ı)ş-ak] *{ağız} is.* Bir tür kene. [DS]

kırşaklanmak, [kır(ı)ş-ak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Çok bükülmüş ip için) bükülerek dolaşmak. [DS]

kırşan, [kır(ı)ş-an] *{ağız} is.* Hasta hayvan. [DS]

kırşan, [kır(ı)ş-an] *{ağız} is.* Pudra. [DS]

kırşarmak, [kır(ı)ş-ar-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Hasta olmak. [DS]

kırşırma, [kır(ı)ş-ır-ma] *{ağız} is.* Davarlarda görülen bir hastalık. [DS]

kırştırmak, [kır(ı)ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Pürüzlü ve sert olmak. [DS]

kırt[1], [kart / kırt / kirt / kürt *(yans.)*] *is.* **1.** Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırt etmek, kırt-ıl kırt-ıl, kırt kırt, kırt-lamak* **2.** Kesilen veya ısırılan sert bir cismin çıkardığı ses. 🗗 **kırt kırt,** *1. (Kesmek, yemek eylemleri için) kırt sesi çıkararak. 2. {ağız} Havuç.* [DS] *3. {ağız} Kibrit.* [DS]

kırt[2], [kır-mak > kır-t] *sf.* **1.** *{eT}* Kısa. [DLT] **2.** *{ağız}* Küçük. [DS] 🗗 **kırt kişi,** *{eT} Kötü huylu kimse; cimri kişi.* [DLT]

kırtaç, -cı [kırt-a-ç] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kırtal, [? kırtal] *{ağız} is.* Kadınların başlık ya da feslerinin düşmemesi için çene altından geçirdikleri bağ. [DS]

kırtan, [kırt-an] *{ağız} is.* Sürülüp ekilemeyen tarla. [DS]

kırtarmak[1], [kırt-ar-mak قرترمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* (Kaş vb. için) kırıştırmak; çatmak.

kırtarmak[2], [kır(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Üşümek; donmak. [DS]

kırtas, [Yun. khartes>Ar. ḳırtās قرطاس] *(kırta:s) {OsT} is.* Papirüsten elde edilen kâğıda Arapların vermiş olduğu isim.

kırtasî, [Ar. ḳırtāsī قرطاسی] *(kırta:si:) {OsT} sf.* Kâğıda ait; kâğıtla ilgili. 🗗 **kırtasi işler,** *{OsT} 1. Kâ-*

ğıtla yapılan işler. 2. Büroya ait işler.|| **kırtāsî muamele,** *{OsT} 1. Kâğıt üzerinde yürütülen işlemler. 2. Büroyu ilgilendiren işlemler.*

kırtasiye, [Ar. ḳırtās > ḳırtāsiyye قرطاسيه] *(kırta:siye) {OsT} is.* **1.** Defter, kâğıt, kalem vb. büro gereçlerinin genel adı. **2.** Kâğıt üzerine yazılarak yapılan işlemler; kâğıt ve kayıt işlemleri. **3.** Yazı araçları için ayrılan ödenek.

kırtasiyeci, [kırtasiye-ci] *(kırta:siyeci) is.* **1.** Kırtasiye olarak adlandırılan malzemeleri satan kimse. **2.** *mecaz.* Resmî kurumlarda işleri aşırı derecede kâğıt bolluğuna boğan ve gereksiz yere uzatan kimse; şekilci; formaliteci; bürokrat.

kırtasiyecilik, -ği [kırtasiye-ci-lik] *(kırta:siyecilik) is.* **1.** Kırtasiyecinin yaptığı iş. **2.** *mecaz.* Kamu kurumlarında işlerin gereği yokken çoğaltılıp uzatılması durumu; devlet işlerinde şekilciliğin aşırılığa vardırılması durumu; bürokrasi.

kırtaş[1], [kırtaş] *{ağız} sf.* Kel. [DS]

kırtaş[2], [kırtaş] *{ağız} sf.* Eğri. [DS]

kırtçala, [kırt-ça-la ?] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yaramaz; haylaz. [DS]

kırtdık, -ğı [kırt-(d)ık] *{ağız} sf.* Çok az; azıcık; bir lokma. [DS]

kırtıç, -cı [kırt-ıç] *{ağız} sf.* Hevesi çabuk geçen; maymun iştahlı; zevki çabuk değişen. [DS]

kırtık[1], **-ğı** [kırt-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) şakaya gelmeyen; çabuk kırılan. [DS]

kırtık[2], **-ğı** [kırt-ık] *{ağız} sf.* **1.** Ufak tefek. **2.** *is.* Kısa ağaçlı alan; makilik. **3.** Sigara izmariti. **4.** Küçülmüş sabun; sabun parçası. **5.** Bez parçası. [DS]

kırtık[3], **-ğı** [kır(ı)t-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) alımlı; çalımlı. [DS]

kırtık[4], **-ğı** [kırt-ık] *{ağız} is.* Yapraksız çalı. [DS]

kırtıklı, [kırt-ık-lı / tırt-ık-lı] *sf.* Kenarları girintili çıkıntılı olan; kirtikli; tırtıklı.

kırtıl[1], [kırt *(yans.)* > kırt-ıl] *is.* Pürüzlü, diş diş olmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kırtıl kırtıl,** *{ağız} Diş diş; girintili çıkıntılı; pürüzlü.* [DS]

kırtıl[2], [kırt-ıl] *{ağız} sf.* (Yüz için) çiçek bozuğu. [DS]

kırtıl[3], [kırt-ıl قرطل] *is.* **1.** *{OsT}* Köprü ve derbentlerden geçenlerden alınan vergi; baç. **2.** *{ağız}* Otlak parası; otlakiye. [DS] **3.** *{ağız}* Kira; vergi. [DS] 🗗 **kırtıl hakkı,** *{ağız} Otlak parası.* [DS]

kırtıl[4], [kırt-ıl] *{ağız} is.* **1.** Mısır ekmeği. **2.** Taze ekmek içine pekmez katılarak yapılan bir tatlı. **3.** El değirmeninde çekilmiş buğday. **4.** Aşlık. [DS]

kırtıl[5], [kırt-ıl] *{ağız} is.* Yaylalarda, yamaçlarda su gözelerine yakın yerlerde yetişen sert ve parlak yapraklı, dikenli tohumlu bir çayır bitkisi. [DS] 🗗 **kırtıl sapı,** *{ağız} Saman.* [DS]

kırtıl[6], [kırt-ıl] *{ağız} is.* **1.** Mülk; toprak. **2.** Yayla. [DS]

kırtıl[7], [kırt-ıl] *{ağız} is.* Gelişmesi, büyümesi durmuş ağaç. [DS]

kırtılcı, [kırtıl-cı] *{ağız} is.* Vergi toplayan. [DS]

kırtıpil, [kırt-ı-pil *(kuralsız)*] *argo.* Değersiz; bayağı; yarım yamalak; perişan; dağınık; pejmürde.

kırtış[1], [kır-mak > kır-t-mak > kır-t-ış] *is.* **1.** *{eT} {ağız}* Bet beniz; yüzün rengi; yüz güzelliği. [DLT] [EUTS] [DS] **2.** Deri. [KB] **3.** *{ağız} sf.* Şık; yakışıklı. [DS]

kırtış[2], [kırt-ış] *{ağız} is.* **1.** İki tarla arasındaki ırmak seti. **3.** Tarlalarda sulama amacıyla açılmış geçici küçük ark. [DS]

kırtış[3], [kırt-ış] *{ağız} is.* **1.** Pürüz; girinti çıkıntı. **2.** Yüzü ve boynu buruşuk adam. **3.** *{ağız}* Çiçek bozuğu yüzlü kimse. [DS] 🗗 **kırtış kırtış,** *{ağız} Girintili çıkıntılı; pürüzlü; diş diş.* [DS]

kırtış[4], [kır > kır-tı-ş] *{ağız} is.* Ak sakallı adam. [DS]

kırtışıklı, [kırtış-ık-lı] *{ağız} sf.* (Hava için) açılıp kapanan. [DS]

kırtışlamak, [kır-t-ış > kırtış-lā-mak] *(kırtışla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Yüzeydeki tabakayı kaldırmak; kazımak. [DLT]

kırtışlanmak, [kırtış-lā-mak > kırtış-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kazınmak. [DLT]

kırtışlığ, [kır-t-ış > kırtış-lığ] *{eT} sf.* Bozulmamış, dokunulmamış güzel yüzlü.. [EUTS] [DLT]

kırtışmık, -ğı [kırt-ış-mık] *{ağız} sf.* (Yüz için) çok buruşmuş. [DS]

kırtız, [? kırtız] *{ağız} is.* Yün ipliğinin pürüzlerini temizlemek için kullanılan 10–15 cm. boyundaki düz ağaç ya da kamış parçası. [DS]

kırtik, -ği [kır(ı)t-ık] *{ağız} sf.* **1.** Kırılıp ufalanmış. **2.** Az. **3.** (Ekmek vb. için) kurumuş. [DS]

kırtiş, [kir(i)t-iş / kırtiş ?] *{ağız} is.* Küçükbaş hayvanların kışın derilerinde oluşan kir. [DS]

kırtlak, -ğı [kırt-la-k] *{ağız} is.* Zayıflamış hayvan. [DS]

kırtlama, [kırt-la-ma] *{ağız} is.* Çay şekerini ağızda tutarak çay içme usulü. [DS]

kırtlamak[1], [kır-t-lā-mak] *(kırtla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Kötü huylu saymak; **2.** Yarayı iyi etmek. [DLT]

kırtlamak[2], [kırt-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yavaş yavaş pişirmek. **2.** Bir şeyi az az ısırmak. **3.** Bir şeyi küçük parçalara bölmek. [DS]

kırtlatmak, [kırt-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Parmakları bükerek eklem yerlerinden ses çıkartmak. [DS]

kırtlaz, [kırt-la-z] *{ağız} is.* Ekin bitmeyen tarla. [DS]

kırtmak, [kırt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Ovmak. **2.** *gçsz. f.* (Kemik için) yerinden çıkmak. [DS]

kırtmıl, [Ar. ḳıtmir] *{ağız} sf.* Sürekli kaşınan; uyuz. [DS]

kırturmak, [kır-mak > kır-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kazıtmak; sıyırtmak. [DLT]

kıruk, [kır-mak > kır-uk] *{eT} sf.* **1.** Sakat. [DLT] **2.** Yıkılmış. [KB] **3.** Yıkıcı. [KB] 🗗 **kıruk adak,** *{eT} Topal.* [DLT]|| **kıruk er,** *{eT} Çolak.* [DLT]

kıruk, [Far. kūrra / kurrak > Erme. k'urak قروق] *{OsT} is.* Sıpa.

kırva, [? kırva] *{ağız} is.* Gemilerde kayıkları kaldıran büyük demir. [DS]

kırvan[1], [Ar. ḳīrvān قيروان] *(ka:rva:n) {OsT} is.* **1.** Kervan; kafile. **2.** Dünyanın tarafları; doğu ve batı.

kırvan[2], [? kırvan] *{ağız} is.* Erkek manda. [DS]

kırvanka, [Rus. grivenka => kırvanka] *{ağız} is.* Tartı aracı; kantar. [DS]

kırvet, [Yun. kraveti] *{ağız} is.* Sofa. [DS]

kıryeşil, [kır+yeşil-i] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kırza, [? kırza] *{ağız} is.* **1.** Büyümemiş ağaç. **2.** Meşe odunu. [DS]

kırzala, [? kırzala] *{ağız} is.* Sararmış, kurumuş ağaç yaprağı. [DS]

kırzalamak, [kırza-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(t)-yor]* (Ağaç için) yaprakları solmak; sararmak. [DS]

kırzam, [Ar. ḳırzām قرزام] *(kırza:m) {OsT} is.* **1.** Kaldırım şairi. **2.** Saçma sapan söz söyleyen.

kırzaval, [? kırzaval] *{ağız} is.* Çeki çivisi. [DS]

kıs[1], [kıs / kis *(yans.)*] *is.* **1.** Sinsice ve sessizce gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıs kıs, kıs-kır-mak* **2.** Alay ederek içten gülme sırasında çıkan ses. 🗗 **kıs kıs,** *(Gülmek için) alaycı ve içten.*

kıs[2], [kıs / kız] *{eT} is.* Kız.

kıs[3], [Ar. ḳıyās > ḳıs قس] *{OsT} ünl.* **1.** Kıyasla; bununla ölç. **2.** Buna benzet. 🗗 ve **kıs āla hāza,** *{OsT} Buna kıyas et!*|| ve **kıs āla aleyhi'l-bevākî,** *{OsT} Üst tarafını, arada kalanlarını buna benzet.*

kıs[4], [kıs] *{ağız} is.* **1.** Çürük kaya. **2.** Sert toprak. [DS]

kısa, [kısga > kıs-a] *sf.* **1.** Uzunluğu veya boyu az olan. **2.** Benzerlerine göre uzunluğu, yüksekliği az olan. **3.** Zaman bakımından az süren; az bir zamanı kaplayan; süresi az olan. **4.** Yol olarak çabuk gidilen; diğer yerlere ve yollara göre daha az zamanda varılan. **5.** Ayrıntısız ve az kelimeyle anlatılan; kapsamı geniş olmayan; çabuk bitirilen; çok yer işgal etmeyen. **6.** *{ağız}* Kıt; az. [DS] **7.** *is.* Uzunluğu veya boyu az olan şey. **8.** *zf.* Uzun bırakmaksızın; kısaca; kısaltarak. **9.** Az bir süre içinde. 🗗 **kısa anlatımlar,** *dbl. Reklam, tabela gibi yerlerde kullanılan bir iki sözcük ile cümle değerinde anlam taşıyan sözcüklerden oluşan anlatım. Bu ev kiralıktır > kiralık ev.*‖ **kısa ayak,** *{ağız} Kadın.* [DS]|| **kısa çizgi,** *1. Satır sonlarına sığmayan kelimeleri bölerken heceler arasına konulan noktalama işareti: (-). 2. Birleşik kelime, ekleme yerini belirtme vb. amaçlarla kullanılan noktalama işareti; tire.*| **kısa dalga,** *rady. Dalga boyu 10 ile 100 metre, frekansı 29,7 ile 3.5 MHz. arasında değişen elektro-manyetik dalgalara verilen ad.*| **kısa devre,** *Gizil güç farkı yüksek olan iki uç, direnci çok küçük iletkenle birleştirildiğinde oluşan elektrik olayı.*‖ **kısa eylemek,** *{eAT} Kısaltmak.*|| **kısa far,** *Otomobillerde yakını gösteren ışıklar.*|| **kısa fiş,** *kütp. Kaynakla ilgili kimliğin ancak bir bölümünü veren kısa katalog fişi.*| **kısa geçmek,** *Ayrıntılarına inmeden anlatmak.*‖ **kısa görüşlü,** *Yeni ve değişik görüşleri benimseyemeyen; anlayışsız; dar görüşlü.*| **kısa günün kârı,** *Süre kısa olmasına rağmen az da olsa bir şeyler kazanmış olma; hiç yoktan iyi sayılma.*|| **kısa hece,** *ed. İçinde uzun ünlü bulunmayan hece.*| **kısa kafalı,** *antr. Kafasının ön-art ekseni, yan eksenine göre daha kısa olan; brakisefal.*|| **kısa kesmek,** *1. (Söz için) uzun ve dolaylı yollardan veya ayrıntılı değil de konunun özünü söylemek; kestirmeden anlatmak. 2. Söyleyeceği daha çok olmasına rağmen çeşitli sebeplerle sözü uzatmamak; az sözle anlatmak.*|| **kısa kısa,** *Uzun olmayan; kopuk kopuk.*|| **kısa koşu,** *Kısa mesafeli, sürat koşusu; sprint.*| **kısa koşucu,** *Kısa mesafe koşucusu; sprinter.*| **kısa kuyruklu,** *{ağız} Küçük, kısa kuyruklu, sütü az fakat çok yağlı bir manda.* [DS]|| **kısa kütlez,** *{ağız} (Kişi için) kısa boylu; tıknaz.* [DS]|| **kısa mesafe,** *Uzaklığı az olan.*|| **kısa mesafe yarışı,** *spor. Uzunluğu 100, 200, 400 metre olan koşulara verilen ad; sprint.*|| **kısa metrajlı film,** *Kısa süreli film.*| **kısa ömürlü,** *1. Ömrü kısa olan. 2. Uzun zaman devam etmeyen.*|| **kısa süreli film.** *sin. Uzunluğu 100 ile 1000 m. arasında değişen film.*| **kısa tutmak,** *1. Bir şeyi gerektiği kadar sürdürmemek. 2. Geniş ve ayrıntılı vermekten kaçınmak.*|| **kısa ünlü,** *dbl. Boğumlanma süresi kısa olan ünlü.*| **kısa vadeli,** *1. Yapılması, yerine getirilmesi için kısa bir süre tanınan. 2. Hemen yapılması gereken.*| **kısa yoldan,** *1. Fazla uzatmadan; kestirmeden. 2. Kesin olarak; kesinlikle.*

kısaca, [kısa-ca] *sf.* **1.** Biraz kısa; kısa sayılabilir nitelikte; oldukça kısa. **2.** *(kısa'ca) zf.* Kısa olarak; özetle. **3.** Kısa tutarak; kısaltarak.

kısacası, [kısa-ca-s-ı] *zf.* Kısa söylemek gerekirse.

kısacık, -ğı [kısa-cık] *sf.* **1.** Çok kısa. **2.** *zf.* Çok kısa olarak; çok kısa biçimde.

kısaç, -cı [kıs-mak > kıs-aç قصاج / قساج] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Kıskaç. [DS] **2.** Kerpeten.

kısag, [kıs-mak > kıs-ag] *{eT} sf.* Dar; daraltma; hapis; kısık; daraltılmış; bağ. [Gabain] [EUTS]

kısağı, [kısa-ğı] *{ağız} is.* **1.** Davarlarda, omuz ile sağrı arası; bel kısmı. **2.** Çevresi sarp ve engebeli yer. [DS]

kısak[1], **-ğı** [kıs-ak] *{ağız} is.* **1.** Köşe; bucak. **2.** Dar geçit. **3.** Sel yarıntısı. [DS]

kısak[2], **-ğı** [kıs-mak > kıs-ak] *{ağız} is.* Özet; kısaltma. [DS]

kısak[3], **-ğı** [kıs-ak] *{ağız} is.* Küçük direk. [DS]

kısalatmak, [kıs-mak > kıs-ġā > kıs-ġa-la-t-mak] *{eT} gçl. f.* Kısaltmak. [ETY]

kısaleyin, [kısa-leyin] *{ağız} zf.* Kısaca; biraz kısa. [DS]

kısalık, -ğı [kısa-lık] *is.* **1.** Kısa olma durumu. **2.** Kadın ya da erkek ceketi.

kısalış, [kısa-l-ış] *is.* Kısalmak eylemi veya biçimi.

kısalkı, [? kısalkı] *{ağız} is.* Gelinin arkadaşları; türkücüler. [DS]

kısalma, [kısa-l-ma] *is.* Kısa duruma gelmek eylemi.

kısalmak, [kısa-l-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kısa duruma gelmek; boyca uzunluğu azalmak. **2.** (Kumaş vb. için) yıkama veya diğer etkenlerle çekmek. **3.** Uzunluğu veya süresi azalmış görünmek

kısaltılma, [kısa-l-t-ıl-ma] *is.* Kısa duruma getirilme eylemi.

kısaltılmak, [kısa-l-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kısa duruma getirilmek. **2.** Kısaltma eylemine uğramak.

kısaltılmış, [kısal-t-ıl-mış] *sf.* Kısa hâle getirilmiş; kısmen özetlenmiş. 🗗 **kısaltılmış basım,** *kütp. Bir kitabın değerine zarar vermeden, ayrıntılarından arındırılarak yapılan basım.*

kısaltım, [kısa-l-t-ım] *is.* **1.** Kısaltmak eylemi veya işlemi. **2.** *res.* Resmi yapılan nesneyi derinlik duygusu uyandıracak biçimde verme işlemi; perspektif.

kısaltış, [kısal-t-ış] *is.* Kısaltmak eylemi veya biçimi.

kısaltma, [kısa-l-t-ma] *is.* **1.** Kısaltmak eylemi; kısa hâle getirme; taksir. **2.** Uzun bir kelimenin veya kelime grubunun yazıda fazla yer kaplamasını önlemek için anlamlı biçimde veya ilk harflerle belirtme işlemi; ihtisar. **3.** Bu şekilde yazılmış harf veya harf grubu. 🗗 **kısaltına grubu,** *Birtakım cümle ve kelime gruplarından bazı kelimelerin düşmesiyle meydana gelmiş ve bu düşmeye rağmen eski anlamını koruyan kalıplaşmış kelime grubu. "başı açık olan > başı açık, devletin başındaki kişi > devletin başı"*

kısaltmak, [kısa-l-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kısa duruma getirmek; kısalmasını sağlamak. **2.** Kısa imiş gibi göstermek.

kısaltmalı, [kısa-l-t-ma-lı] *sf.* **1.** Kısaltma durumuna getirilmiş olan; kısaltılmış. **2.** Kısaltması olan. **3.** İçinde kısaltılmış şey bulunan. 🗗 **kısaltınalı kelime,** *Kelimelerin kısaltmalarının birleştirilmesi ile kurulmuş kelime. "TÜSİAD: **Tü**rkiye **S**anayici ve **İ**ş **A**damları **D**erneği, TÜBİTAK: **Tü**rkiye **Bi**limsel ve **T**eknik **A**raştırma **K**urumu"*

kısalttırma, [kısa-l-t-tır-ma] *is.* Kısa duruma getirtmek eylemi.

kısalttırmak, [kısa-l-t-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kısa duruma getirtmek; kısaltılmasını sağlamak.

kısamuk, [kızıl > kızıl-ā-muk] *{eT} is.* Kızamık. [EUTS]

kısar[1], [kıs-ar] *sf.* Sıkışık.

kısar[2], [Ar. ḳıṣār قصار] *(kısa:r) {OsT} is.* **1.** Kısalar; boyu küçükler. **2.** Kur'an-ı Kerim'in az ayetli sureleri.

kısarak, -ğı [kısa-rak] *{ağız} sf.* Biraz kısa; kısaca; kısaya yakın; kısa sayılabilir. [DS]

kısaret, [Ar. ḳıṣāret قصارت] *(kısa:ret) {OsT} is.* **1.** Leke çıkarma tekniği; leke temizleyiciliği. **2.** Temizlikçilik; çırpıcılık.

kısarlamak, [kıs-ar-lā-mak قسارلق/ قیصارلق/ قصارلق] *(kısarla:mak) {eAT} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Sıkıştırmak; muhtaç etmek. **2.** *{OsT}* Kıstırmak. **3.** *{ağız}* Azarlamak. [DS] **4.** *{ağız}* Zor duruma düşürmek; korkutmak. [DS] **5.** *{ağız}* Toplamak; bağlamak. [DS] **6.** *{ağız}* Kımıldayamayacak duruma getirmek. [DS] **7.** *{ağız}* Yakalamak. [DS]

kısas[1], [Ar. ḳaṣṣ > ḳıṣāṣ قصاص] *(kısa:s) {OsT} is. huk.* **1.** Bir katili, öldürdüğü kişinin hayatı karşılığında öldürme veya bir suçluyu yaptığı suçun karşılığı olarak aynısı ile cezalandırma; misilleme suretiyle cezalandırma. **2.** *isl. huk.* Şeriat hükümlerine göre fiilin geri döndürülmesi; yapıldığı nitelikte failine uygulanması 🗗 **kısasa kısas,** *Yapılan bir kötülüğe aynısı ile karşılık verme; göze göz, dişe diş.* ‖ **kısas etmek,** *Bir suçluya, başkasına karşı işlediği kötülüğü aynen uygulamak.* ‖ **kısas fi'l-etrāf,** *{OsT} Yaralanan veya kesilen bir organa karşılık suçlunun da aynı organını kesme veya yaralama.* ‖ **kısas fi'n-nefs,** *{OsT} Adam öldüreni, kurallarına göre öldürmek suretiyle verilen ceza; kana kan.* | **kısas yasası,** *Bir suçu aynısı ile işleyene çektirme esasına dayanan yasa.*

kısas[2], [Ar. ḳıṣṣa > ḳıṣaṣ قصص] *{OsT} is.* Kıssalar; dinî hikâyeler; öyküler. 🗗 **kısas-ı enbiyā,** *{OsT} Peygamberlerin hayatına ait hikâyeler.* ‖ **kısas-ı evliyā,** *{OsT} Velilere ait hayat hikâyeleri.*

kısasen, [Ar. ḳıṣāṣ > ḳıṣāṣen قصاصاً] *(kısa:'sen) {OsT} zf.* Kısas olarak; kısas yoluyla; göze göz, dişe diş anlayışı ile.

kısasî, [Ar. ḳıṣāṣ > ḳıṣāṣī قصاصی] *(kısa:si:) {OsT} sf.* Kısasla ilgili; kısasa ait; kısasa ilişkin.

kısat, [? kısat] *{ağız} is.* Az eskimiş ayakkabı. [DS]

kısatlamak, [kıs-a-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sıkıştırmak. [DS]

kısca, [kıs-ca] *{ağız} sf.* (Hava için) bulanık; kapalı. [DS]

kısdırgaç[1], **-cı** [kıs-tır-gaç] *{ağız} is.* İki parçasının arası çok dar olan don. [DS]

kısdırgaç[2], **-cı** [kıs-tır-gaç] *{ağız} is.* **1.** Kuyruğu kıskaçlı bir böcek. **2.** Saç tokası. **3.** Çamaşır mandalı. [DS]

kısdırma[1], [kıs-tır-ma قصدرمه] *{eAT} is.* Mengene.

kısdırma[2], [kıs-tır-ma] *{ağız} is.* → kıstırma[1]. [DS]

kısga, [k.ıs-mak *(bastırmak, sıkıştırmak)* > k.ıs-ġā] *sf.* Kısa; az. [EUTS] [ETY] [DLT] [KB] [Gabain]

kısgaç, [kıs-mak > kıs-ġāç] *(kısğa:ç) {eT} is.* **1.** Kıskaç. [EUTS] [Gabain] **2.** Küçük boyunduruk. [Gabain] **3.** İnsanı ısıran küçük bir böcek. [DLT]

kısgak, [kıs-mak > kıs-ġā-k] *(kısğa:k) {eT} sf.* (Kişi için) cimri; bayağı; açgözlü. [Clauson]

kısganmak, [kıs-ıġ > kıs-(ı)ġ-an-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kıskanmak. [DLT] **2.** *dönşl. f.* Cimrilik etmek. [DLT]

kısgıt, -dı [kıs-gıt] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

kısgıt, [kız-gıt] *{ağız} is.* Tandır ekmeğinin kızarmış ince yeri. [DS]

kısgu, [kıs-kı قسغو] *{eAT}* **1.** Mengene; cendere. **2.** İki nesne arasına kıstırılan ağaç kama.

kısı, [kıs-ı / kıs-u قسى] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Sıkıntı; eziyet; acı. [DS] **2.** Daracık yer.

kısıcak, -ğı [kısı-cak قصجاق] *{eAT} is.* Daracık.

kısıg, [kıs-mak > kıs-ıġ] *{eT} sf.* **1.** Kısık; dar; daraltılmış. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** *is.* Daraltma. [Gabain] **3.** Hapis. [DLT] [Gabain] **4.** Kısı; sıkıntı. [DLT]

kısıglamak, [kıs-ıġ > kıs-ıġ-lā-mak] *(kısığla:mak) {eT} gçl. f.* **1.** İtelemek; itmek. [DLT] **2.** Avurduna vurmak. [DLT]

kısıgsız, [kıs-ıġ > kıs-ıġ-sız] *{eT} sf.* Kısıksız; dertsiz; hür. [EUTS]

kısık[1], **-ğı** [kıs-mak > kıs-ık] *sf.* **1.** Kısılmış olan; gücü azaltılmış; şiddeti azalmış. **2.** (Ses için) güçlükle duyulabilen; boğuk veya hırıltılı. **3.** (Göz, dudak vb. için) yumulmuş; yumuk; hafifçe kapanmış.

kısık[2], **-ğı** [kıs-mak > kıs-ık قسيق / قسق] *{ağız} is.* **1.** Dar yer. *{eAT} (aynı)* **2.** *coğ.* Bir vadinin dik yamaçlı ve dar kısmı; dar geçit; klüz. **3.** İki dağ arasına sıkışmış ufak dere. **4.** Sıralanmış tepelerin küçük vadileri. **5.** İki kayanın arası. **6.** Dağların kuytu yeri. **7.** Yüksek kayalıkların üstündeki aralıklar; yarıklar. **8.** Derenin ya da ırmağın dar yeri. **9.** Küçük derelerin birleştiği yer. **10.** Dar ve uzun sokak; yol. **11.** Uçurum. **12.** Köşe; bucak; ara. **13.** İki tarla arasındaki dar yol. **14.** Çıkmaz sokak. **15.** Eğri büğrü yol. **16.** Yol dönemeci. **17.** Kol ve bacaktaki oynak yerler; eklemler. **18.** Apış arası; kasık. *{eAT} (aynı)* [DS]

kısık[3], **-ğı** [kıs-ık] *{ağız} is.* Kısa. [DS] 🗗 **kısık kalmak,** *{ağız} Büyüyememek.* [DS]

kısıkça, [kıs-ık-ça] *(kısı'kça) zf.* **1.** Kısılmış olarak. **2.** *sf.* Kısık bir şekilde; kısılmış hâlde.

kısıklık, -ğı [kıs-ık-lık] *is.* Kısık olma durumu.

kısıl, [kıs-mak > kıs-ıl] *{eT} is.* Dağ arası; boğaz; vadi; dar dağ geçidi; dar vadi; çukur; küçük geçit. [EUTS] [ETY] [Tekin] [Gabain]

kısılış, [kıs-ıl-ış] *is.* Kısılma durumu ve biçimi.

kısılma, [kıs-ıl-ma] *is.* Kısılmak durumu ve eylemi.

kısılmak, [kıs-mak > kıs-ıl-mak] *{eT} dönşl. f.* **1.** Arada kalmak; daralmak; darlaşmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Sıkışmak. [DK] **3.** *{eAT}* Sığınmak. [DK] **4.** *edil. f.* Kısmak eylemine uğramak. **5.** Sayısı veya hacmi azalmak. **6.** (Ses için) azaltılmak; alçalmak. **7.** (Göz ve dudaklar için) hafifçe kapanmak. **8.** (Lamba vb. için) hafifçe alevi, aydınlığı azaltılmak. **9.** Kaçamayacak şekilde kapatılmak; alıkonulmak. **10.** Yakalanmak; baskı altına alınmak; sıkışmak. **11.** (Harcama, gider, harçlık vb. için) azaltılmak.

kısılmış, [kıs-ıl-mış] *sf.* Dar bir boşluk içinde anormal olarak sıkışmış olan.

kısıltmak, [kıs-mak > kıs-ıl-mak > kıs-ıl-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Abluka etmek. [Clauson]

kısım[1], [kıs-mak > kıs-ım] *is.* Tek bir elin içi; avuç; avuç dolusu.

kısım[2], **-sını** [Ar. k.ısm قسم] *is.* **1.** Parçalara ayrılmış bir şeyin ögelerinden her biri; bölüm. **2.** Bir şeyin bir bölüğü; bölük; kesim. **3.** Bir şeyin bir yerde birleşen kollarından her biri; kol; cins; çeşit; takım. **4.** Bir şeyin bütününe göre, ele alınan parçası. **5.** Bir cins ve meslekten olanların tümü. **6.** *as.* Askerî bir karargâhın şubelerinden herhangi birinin ikinci derecedeki bölümü. **7.** Mangadan büyük, takımdan küçük birim. 🗗 **kısım kısım,** *Ayrı ayrı; bölüm bölüm.*

kısımlama, [kıs-ım-la-ma] *is.* Tek elle avuçlama eylemi.

kısımlamak, [kıs-ım-la-mak قصملامق] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tek bir elle avuçlamak. [DS]

kısınına, [kıs-ın-ına] *is.* Tutumlu davranma; imsak.

kısınmak[1], [kıs-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendi ihtiyaçlarını karşılamada tutumlu davranmak; imsak etmek. **2.** *{eT}* Cimrilik etmek; kısmak. [DLT]

kısınmak[2], [kıs-ınak > kıs-ın-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Sidiği tutulmak. [DLT]

kısıntı, [kıs-ın-tı] *is.* Harcamada yapılan tutum; bir gideri azaltmak; bir konuda yapılması planlanan harcama miktarını daha sonra düşürmek, azaltmak. 🗗 **kısıntı yapmak,** *Giderleri azaltmak; tutumlu davranmak.*

kısıntılı, [kıs-ın-tı-lı] *sf.* **1.** Kısıntı yapılmış olan. **2.** Kısıntısı olan. **3.** Kısıntıya dayanan.

kısıntılık, -ğı [kısıntı-lık] *{ağız} is.* İki ev ya da duvar arasında yağmur sularının akması için açılan dar yol. [DS]

kısıntısız, [kıs-ın-tı-sız] *sf.* **1.** Kısıntı yapılmamış olan. **2.** Herhangi bir kısıntısı olmayan.

kısır[1], [*eT.* kıs-mak > kıs-ır [Clauson]] *sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) üreme yeteneği kalmamış; döl vermeyen. *{eT} {eAT} (aynı)* **2.** (Toprak için) ürün verme-

yen; verimsiz. **3.** (Bitki için) meyve vermeyen; ürün vermeyen. **4.** *mecaz.* Sonuç vermeyen; yapıcı, verimli bir sonuca ulaşamayan; sonuç getirmeyen; boş; yararsız; akim. **5.** *mecaz.* Yeni bir şey ortaya koyamayan; yeni buluşlar gerçekleştiremeyen; üretemeyen; **6.** *biy.* (Hücre, çekirdek vb. için) içinde hiçbir üreme olayı gerçekleşmeyen. **7.** (Ocak için) aranan mineral veya maden bakımından zengin olmayan; yeterli oran veya miktarda maden bulundurmayan. **8.** *is.* Kısrak. *{eT} (aynı)* [DLT] **9.** *{ağız}* Nadasa bırakılmış tarla. [DS] **10.** *{ağız}* Üzüm kütüklerinin filizi. [DS] **11.** *{ağız}* Öteberi; eşya. [DS] 🗗 **kısır almak,** *{ağız} Asmaların üzüm vermeyecek filizlerini yolmak.* [DS]|| **kısır ay,** *{ağız} Temmuz.* [DS]|| **kısır bolmak,** *{eT} (Kısrak dışındaki hayvanlar için) kısır kalmak.* [DLT]|| **kısır bulut,** *{ağız} Yağmur yağdırmayan beyaz bulut.* [DS]|| **kısır döngü,** *1. Aynı olumsuz sonucu veren tutum ve davranışların tekrarlanması; çıkmaz. 2. man. İspatlanması gereken varsayımı, kanıt olarak alan kusurlu ve yanlış akıl yürütme biçimi.*

kısır[2], [? kısır] *is.* Bulgurla yapılan bir soğuk yemek.

kısırgalanmak, [kısır-ga-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Vermekten çekinmek. [DS]

kısırgamak, [kısır-ga-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-g(ı)-yor]* → kısırganmak. [DS]

kısırgan, [kıs-ır-ga-n] *{ağız} sf.* Vermekten çekinen; esirgeyen; cimri. [DS]

kısırganma, [kıs-ır-ga-n-ma] *is.* Vermekten çekinme durumu ve eylemi.

kısırganmak, [kıs-ır-ka-n-mak > kıs-ır-ga-n-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi birine vermekten çekinmek; normal durumda verilmesi gerekirken, çeşitli etkenler yüzünden vermekten vazgeçmek; vermemek; esirgemek. **2.** *{ağız}* Kıskanmak. [DS]

kısırık, -ğı [kıs-ır-ık ?] *{ağız} sf.* Pısırık. [DS]

kısırın, [kıs-mak > kıs-ır-ın ?] *{eT} is.* Bir bitki adı. [EUTS]

kısırkanmak, [kıs-mak > kıs-ırkā-mak > kıs-ırka-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yedirmekten çekinmek; kısırganmak. [DLT]

kısırlanmak, [kıs-ır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Oyalanmak. [DS]

kısırlaşma, [kısır-laş-ma] *is.* Kısır duruma gelmek eylemi.

kısırlaşmak, [kısır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kısır hâle gelmek. **2.** (Canlı varlıklar için) üreme yeteneğini kaybetmek. **3.** (Toprak için) ürün vermez duruma gelmek; verimsizleşmek. **4.** *mecaz.* (Soyut kavramlar için) üretici olma niteliğini kaybetmek; akim kalmak.

kısırlaştırma, [kısır-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Kısır duruma getirmek eylemi. **2.** *biy.* (Canlılar için) üreme organlarından birini çıkarmak veya tahrip etmek suretiyle üreme faaliyetini durdurma işlemi. **3.** (Erkek ve kadın için) cinsel ilişki ve sağlık üzerinde etkide bulunmayacak şekilde çocuk yapma yeteneğini ortadan kaldırma işlemi.

kısırlaştırmak, [kısır-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kısır hâle getirmek; kısır olmasına sebep olmak. **2.** (Canlı varlıklar için) üreme yeteneğini ortadan kaldırmak. **3.** (Toprak için) ürün vermez duruma getirmek; verimsizleştirmek. **4.** *mecaz.* (Soyut kavramlar için) üretici olma niteliğini kaybettirmek.

kısırlık, -ğı [kısır-lık] *is.* **1.** Kısır olma durumu ve niteliği; akamet. **2.** Dölleme ve döllenme durumu olmama; bu durumdaki bir canlının durumu. **3.** Verimsizlik; verimsiz olan şeyin niteliği. **4.** Düşünce ve zihinsel açıdan verimsizlik; akamet. **5.** *bot.* Çiçekli bir bitkinin çimlenebilir tohum yapamaması. **6.** Sebebi ne olursa olsun bir canlının üreme yeteneğini yitirmesi.

kısıru, [kıs-ı-ru قسرو] *{OsT} zf.* Zorlayarak; zorla. [Kamus]

kısış, [kıs-ış] *is.* Kısmak eylemi veya biçimi.

kısıt, [kıs-mak > kıs-ıt] *is.* **1.** Yargı kararı ile bir kişinin yurttaşlık haklarını kullanma yetkisinin kaldırılması durumu; hacir, *(1944).* **2.** Bunama ve mahkûmiyet gibi durumlarda kişinin malını dilediği gibi kullanmasına, parasını dilediği gibi harcamasına izin verilmemesi durumu; hacir. 🗗 **kısıt altına almak,** *huk. Yasal yollardan, birinin yurttaşlık haklarını kullanma hakkını elinden almak; hacir altına almak; kısıtlamak.*

kısıtlama, [kıs-ıt-la-ma] *is.* Kısıtlamak eylemi; daraltma; sınır koyma.

kısıtlamak, [kıs-ıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kısıtlı hâle getirmek; sınırlamak. **2.** Önceden verilmiş hak ve hürriyetlerin kapsamını daraltmak; bazı sınırlamalar getirmek. **3.** Bir kimsenin dilediği gibi davranmasına izin vermemek; belirli sınırlar içinde, kurallar altında tutmak. **4.** *huk.* Yasal yollardan, birinin yurttaşlık haklarını kullanma hakkını elinden almak; hacir altına almak.

kısıtlanış, [kıs-ıt-la-n-ış] *is.* Kısıtlanmak eylemi veya biçimi.

kısıtlanma, [kıs-ıt-la-n-ma] *is.* Kısıtlı duruma getirilmek eylemi.

kısıtlanmak, [kıs-ıt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kısıtlı hâle getirilmek; sınırlanmak. **2.** Önceden tanınan hak ve hürriyetlerin kapsamı daraltılmak; bazı sınırlamalar getirilmek. **3.** Dilediği gibi davranmasına izin verilmemek; belirli sınırlar içinde, kurallar altında tutulmak. **4.** *huk.* Yasal yollardan, yurttaşlık haklarını kullanma hakkı elinden alınmak; hacir altına alınmak.

kısıtlayıcı, [kıs-ıt-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Kısıtlayan; kısıt altına alan; sınır koyan. **2.** Daraltan.

kısıtlı, [kıs-ıt-lı] *sf.* **1.** Kısıt altında olan. **2.** *huk.* Medenî haklarını kullanma hakkı yasal yollardan

elinden alınmış olan; mahcur. **3.** Dar sınırlar içinde bulunan; kapsamı dar olan; yeterli imkânları bulunmayan. **4.** Sınırlanmış.

kısıtlılık, -ğı [kıs-ıt-lı-lık] *is.* **1.** Kısıtlı olma durumu. **2.** *huk.* Bir kimsenin yargı kararı ile medenî haklarını kullanma ehliyetinden yoksun bırakılması; hacir.

kıska, [Ar. gizḷ / gizḥa => kıska [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Baş soğan elde etmek için tohumdan yetiştirilen bir yıllık küçük soğan; arpacık soğanı. **2.** Soğanın iç bölümü. [DS]

kıskacı, [kıs-ka-cı] *is.* Arpacık soğanı yetiştiricisi.

kıskacılık, -ğı [kıs-ka-cı-lık] *is.* Arpacık soğanı yetiştirme işi.

kıskaç, -cı [kıs-mak > kıs-ġāç / kıs-kāç] *{eT} is.* **1.** Bir şeyi sıkıca tutmaya yarar pense veya kerpetene benzer aletlerin genel adı. *{eT} (aynı)* [EUTS] [Gabain] **2.** *zool.* Bazı hayvanların kendilerini savunmaya veya yiyeceklerini tutup parçalamaya yarayan ağız parçaları. **3.** Açılıp kapanır merdiven. **4.** Demircilerin kızgın demiri, camcıların sıcak camı tutmakta kullandıkları bir tür maşa. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** Açılır kapanır ağzı ile yaka kartı, kâğıt demeti vb. tutturmaya yarar yaylı bir tür tutucu araç. **6.** *{eT}* Küçük boyunduruk. [Gabain] **7.** *{eT}* İnsanı ısıran küçük bir böcek. [DLT] **8.** *{ağız}* Cımbız. [DS] **9.** *{ağız}* Kerpeten. [DS] **10.** *{ağız}* Saç tokası. [DS] **11.** *{ağız}* Çamaşır mandalı. [DS] **12.** *sf.* Kıskaç biçiminde olan. ◻ **kıskaç gözlük,** *Buruna tutturularak kullanılan sapsız gözlük; kelebek gözlük.*

kıskal, [kıs-ka-l ?] *{ağız} is.* Çocuk önlüğü; mama önlüğü. [DS]

kıskan, [kıs-ka-n] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kıskanç, [kıskan-mak > kıs-kan-ç] *sf.* **1.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde bulundukları iyi durumları çekemeyen; hasetçi; haset eden; hasut. **2.** Sevgide paylaşmayı kabullenemeyen. **3.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşayan; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olan.

kıskançlık, -ğı [kıskan-ç-lık] *is.* **1.** Kıskanç olma durumu. **2.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde bulundukları iyi şartları çekememe durumu; hasetlik; haset. **3.** Sevgide paylaşmayı kabullenememe; ortaklığa tahammül edememe. **4.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşama; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olma. ◻ **kıskançlık etmek,** *Sevdiğinin ve ilişiği olan kimsenin başkasını tercih etmesine veya başkasına ilgi duymasına tahammül edememek; katlanamamak.* || **kıskançlık hezeyanı,** *Kişinin eşi veya dostu tarafından aldatıldığı saplantısından kaynaklanan hezeyan.* || **kıskançlıkla,** *Kıskanarak; üzerine dört elle sarılarak.*

kıskandırma, [kıskan-dır-ma] *is.* Kıskanmasına yol açma eylemi.

kıskandırmak, [kıskan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıskanmasına yol açmak. **2.** Kıskançlık duymasına sebep olmak.

kıskanılma, [kıskan-ıl-ma] *is.* **1.** Kıskanma eylemine uğrama durumu. **2.** İmrenilme.

kıskanılmak, [kıskan-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kıskanmak işine uğramak; kendisi hakkında kıskançlık duyulmak. **2.** İmrenilmek.

kıskanış, [kıskan-ış] *is.* Kıskanmak durumu veya biçimi.

kıskanma, [kıskan-ma] *is.* Kıskanmak eylemi.

kıskanmak, [*eT.* kız *(kıt)* > kız-kā-mak > kıs-ka-n-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde bulundukları iyi şartları çekememek; haset etmek. *{eT} (aynı)* [EUTS] **2.** Sevgide paylaşmayı kabullenememek; ortaklığa tahammül edememek. **3.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşamak; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olmak. **4.** Bir şeyi birine çok görmek; esirgemek. **5.** Yerinde olmayı istemek; imrenmek.

kıskar, [? kıskar] *{ağız} is.* Çul, kilim dokunan tezgâh. [DS]

kıskı[1], [kıs-mak > kıs-kı قسقى] *is.* **1.** *{OsT}* İki şey arasına sokuşturulan küçük parça; takoz; kama. **2.** İnci, boncuk, deniz kabuğu gibi süs malzemelerinden yapılmış kısa gerdanlık; kıstı. **3.** *{ağız}* Alna takılan altınlı bağ. [DS] **4.** *{ağız} is.* Altın gerdanlık. [DS]

kıskı[4], [kıs-kı قسقى] *is.* **1.** *{OsT}* Mengene; cendere. **2.** *{ağız}* Balık ızgarası. [DS] **3.** *{ağız}* Saç tokası. [DS]

kıskı[2], [kıs-kı] *{ağız} is. zool.* Yengeç. [DS]

kıskı[3], [kıs-kı] *{ağız} is.* Hırs. [DS]

kıskı[5], [kıs-kı] *{ağız} is.* Karnıyarık yemeği. [DS]

kıskıç[1], **-cı** [kıs-kıç] *{ağız} is.* **1.** Yengeç. **2.** Kulağa kaçan kuyruğu çatal bir böcek. [DS]

kıskıç[2], **-cı** [kıs-kıç] *{ağız} is.* Kalem tokası. [DS]

kıskıs, [kıs-mak > kıs+kıs] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kıskıslamak, [kıs *(yans.)* > kıs+kıs-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kışkırtmak. [DS]

kıskıt, -dı [kıs-kıt] *{ağız} is.* İyi kızarmış tandır ekmeği. [DS]

kıskıvrak, [kıs+kı/vrak] *(kı'skıvrak) zf.* **1.** Kurtulması ve çözülmesi mümkün olmayacak biçimde; sımsıkı. **2.** Apansız. ◻ **kıskıvrak** (bağlamak) **yakalamak,** *1. Kurtulamayacak şekilde tutmak. 2. Çözülemeyecek biçimde bağlamak. 3. mecaz. Tamamen etkisi altında kalmak. 4. mecaz. Bir şeyle sürekli meşgul olmak.*

kısku, [kıs-ımak > kıs-kı قصقو] *{OsT} is.* → kıskı.

kıslı, [kıs-lı] *{ağız} sf.* **1.** Suçlu; kabahatli. **2.** Gizli. [DS]

kıslınmak, [kıs-ınak > kıs-ıl-ın-mak] *{eT} dönşl. f.* Kısılmak; araya sıkışmak. [DLT]

kısm, [Ar. kısm قسم] *is.* → kısım. 🗗 **kısm-ı a'şarî,** *mat. Mantis.*|| **kısm-ı tām,** *mat. 1. Logaritmanın tam kısmı; belirtken. 2. Karakteristik.*

kısma[1], [kıs-ma] *is.* **1.** Kısmak eylemi. **2.** *{ağız}* Boynuzları başa yapışık gibi olan koç veya teke. [DS]

kısma[2], [kıs-ma] *{ağız} is.* Çakı. [DS]

kısma[3], [kıs-ma] *{ağız} is.* Menenjit. [DS]

kısmak[1], [*eT.* kıs-mak قسمق / قيصمق / قصمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** (Güç, ses, yoğunluk, hacim vb. için) azaltmak; küçültmek; daha kısa yapmak; kısaltmak. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]. **2.** (Göz için) biraz kapamak. **3.** (İp, gem vb. için) çekerek kısaltmak; boyunu kısaltmak; gerdirmek; boşluğu gidermek. **4.** (Işık, ışık kaynağı vb. için) aydınlığını azaltmak. **5.** *mecaz.* (Hak ve özgürlükler için) önceden verilenleri kaldırmak veya sınırlamak. **6.** *mecaz.* (Gider, harcama vb. için) tutarını azaltmak; tutum yapmak. **7.** *mecaz.* Sinmek; korkup çekinmek. **8.** *{ağız}* Cimrilik etmek. [DS] **9.** *{eT}* Kısarak çalmak [DLT]. **10** *{eT} {eAT} {OsT}* Bastırmak; kıstırmak; sıkıştırmak; sıkmak; daraltmak. [DLT] [ETY] [KB] [DK] **11.** Hükmü altına almak; baskı altında tutmak. [ETY] [KB] **12.** Çimdiklemek. [EUTS] [Gabain]

kısmak[2], [kıs-mak > kıs-māk] *(kasma:k) {eT} is.* Üzenginin iki yanında bulunan kayış; ilmikli ip; kement. [DLT]

kısmen, [Ar. ḳısm > ḳısmen قسماً] *(ka'smen) zf.* Bütün olarak değil de bir bölümü için; bir bölüm hâlinde; bölüm olarak; bir parçası olarak.

kısmet, [Ar. ḳısmet قسمت] *is.* **1.** Bölme; pay etme; hisselere ayırma. **2.** Şans; talih; nasip; kader. **3.** Allah'ın insan için ayırdığı ve uygun gördüğü rızk, olgu ve yaşama biçimi. **4.** Sonucu ne olursa olsun, olayları tevekkülle karşılayan eylemsel kadercilik. **5.** Evlenme; uygun eşi bulma şansı. **6.** İran edebiyatında ve oradan da Klasik Türk edebiyatına geçmiş olan, insanın başına gelen kaçınılmaz ve akla uymaz etkinin ifadesi; çarkıfelek. **7.** *ünl. "Ya olur ya olmaz"* anlamında *"kısmet olursa"* veya *"kısmet ise"* dilek sözlerinin kısaltılmış ifadesi. 🗗 **kısmet açmak,** *1. Evlenemeyen bir kıza evlenme şansı kazandırmak için birtakım büyü uygulamak. 2. Kazancı yerinde olmayan birinin kazancını artıracağı düşüncesi ile büyü yapmak.*|| **kısmet ağacı,** *Sıcak ülkelerde yetişen, boru şeklinde ve talkım biçiminde güzel çiçekleri olan bir süs bitkisi, (Clerodendron).*|| **kısmet beklemek,** *(Kadın ve kızlar için) evlenmeyi veya evlenebileceği, evlenme teklif edecek birini beklemek.*|| **kısmet bulmak,** *Evlenebileceği birini bulmak.*|| **kısmet-i ādile,** *Eşit biçimde bölüşme.*|| **kısmeti açık,** *Talihi iyi olan; şanslı.*|| **kısmeti açılmak,** *1. Talihi iyi, doğru yolda gitmek. 2. Kazancı artarak rahat ve bolluk içinde yaşıyor olmak. 3. (Kız için) kendisi ile evlenmek isteyen adaylar çıkmak.*|| **kısmeti ayağına gelmek,** *Hiç beklemediği bir anda çok elverişli bir iş veya durumla karşılaşmak.*|| **kısmet-i ayn,** *{OsT} Elde bulunan ortak bir malın ortaklar arasında eşit olarak bölüştürülmesi.*|| **kısmeti bağlanmak,** *1. İstediği hâlde evlenememek. 2. Yapılan bir yanlış yüzünden başarılı olamamak. 3. (Yaygın bir inanç olarak) büyü veya şanssızlık gibi sebeplerle başarısız olunmak.*|| **kısmeti çıkmak,** *(Kız veya kadın için) evlenmek üzere bir erkek tarafından istenmek; isteyeni çıkmak; talibi çıkmak.*|| **kısmet-i ganā'im,** *Savaş ganimetlerinin paylaştırılması.*|| **kısmet-i kazā,** *Ortak bir malın, sahiplerinden bir veya birkaçının isteği üzerine yargı yoluyla bölüştürülmesi.*|| **kısmeti kıt,** *Kısmeti çıkmayan; kısmetsiz.*|| **kısmetine mani olmak,** *1. Bir kimsenin kazancına engel olmak. 2. Birinin evlenmesine engel olmak.*|| **kısmetini ayağıyla tepmek,** *Gerçekleşmesi mümkün olan iyi bir evliliği, iyi ve rahat bir yaşayışı, güzel bir durumu bilerek veya bilmeyerek reddetmek.*|| **kısmetini bağlamak,** *(Yaygın bir inanç olarak) birinin evlenmesine büyü yoluyla engel olmak.*|| **kısmet kapısı,** *Geçim için kazanç sağlanan yer; iş yeri; kazanç kapısı.*|| **kısmet olmak,** *1. Talihi yardımcı olmak; şansı olmak. 2. (Tasarlanan bir iş için) nasip olmak; yapmak, etmek şansını ele geçirmek.*

kısmetli, [kısmet-li] *sf.* **1.** Kısmeti olan. **2.** Kısmeti, talihi, nasibi açık olan kimse. **3.** (Zaman dilimi için) bir kimsenin kısmetinin açık olduğu.

kısmetsiz, [kısmet-siz] *sf.* **1.** Kısmeti olmayan. **2.** Kısmeti, talihi, nasibi açık olmayan kimse. **3.** (Zaman dilimi için) bir kimsenin kısmetinin açık olmadığı.

kısmetsizlik, -ği [kısmet-siz-lik] *is.* Kısmetsiz olma durumu.

kısmık, -ğı [kıs-mık] *{ağız} sf.* Cimri; pinti; hasis. [DS]

kısmıkçı, [kıs-mık-çı] *{ağız} sf.* → kısmık. [DS]

kısmıklanmak, [kıs-mık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir şeyi vermekten çekinmek; esirgemek. [DS]

kısmî, [Ar. ḳısm > ḳısmī قسمی] *(kısmi:) {OsT} sf.* **1.** Bir bütünün bir bölümü ile ilgili; bir bölümünü ilgilendiren; tikel; cüzî. **2.** Bölgesel. 🗗 **kısmî felç,** *Vücudun bir bölümünde görülen felç.*|| **kısmî örtme,** *Güneş ve ayın kısmen tutulması.*|| **kısmî seçim,** *Genel seçimler dışında, eksilen milletvekilleri yerine, ait oldukları seçim çevrelerinde yapılan ara seçim.*

kısmır, [kıs-ır] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kısnak, -ğı [kıs-(ı)n-ak] *{ağız} sf.* **1.** Dar geçit; boğaz. **2.** Patikanın dar yeri. **3.** Sel yarıntısı. [DS]

kısnık, -ğı [kıs-mık / kıs-(ı)n-ık] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kısrak, -ğı [kıs-ır > kıs-(ı)r-ā-mak > kısrā-k [EREN]] *(kısra:k) {eT} {eAT} is.* Dişi at. [DLT]

kısraklanmak, [kısrak>kısrak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kısrak sahibi olmak. [DLT]

kısruşmak, [kıs-mak > kıs-ur-mak > kıs(u)r-uş-ınak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kısmak. [DLT]

kıssa[1], [Ar. ḳıṣṣa قصه] *is.* **1.** Hikâye; fıkra. **2.** Olay. **3.** Macera. **4.** Konu; bahis. 🗗 **el-kıssa,** *Sözün kısası; sözün özü; alınması gereken ders.*|| **kıssadan hisse,** *Bir olaydan alınacak ders; ibret.*|| **kıssadan hisse almak,** *Olmuş bir olaydan veya anlatılan bir hikâyeden kendisi için yararlı sonuçlar çıkarmak; ibret almak.*|| **kıssa-gû,** *{OsT} Hikâye, masal anlatan.*|| **kıssa-güzār,** *{OsT} Masal, hikâye anlatan, söyleyen.*|| **kıssa-perdāz,** *{OsT} Hikâye, masal düzen kimse.*

kıssa[2], [Ar. ḳıṣṣa' قثاء] *{OsT} is.* Hıyar. 🗗 **kıssaü'l-himār,** *{OsT} bot. Eşek hıyarı.*

kıssahan, [Ar. ḳıṣṣa + Far. ḫān خوان قصه] *(kıssaha:n) {OsT} is.* Masal anlatıcısı; hikâye anlatan; meddah.

kıssaiye, [Ar. ḳıṣṣa'iyye قثائيه] *(kıssa:i:ye) {OsT} is. bot.* Kabakgiller.

kıssis, [Ar. ḳıssīs قسيس] *(kıssi:s) {OsT} is.* Keşiş; papaz.

kıst[1], [Ar. ḳıṣṭ قسط] *{OsT} is.* **1.** Hisse; pay; nasip **2.** Parça parça ödenen bir borcun ödenen her bölümü; taksit. **3.** Tartı, ölçü ve bölüşmede doğruluk; adil olma. **4.** Eskiden Arapların kullandığı bugünkü yarım litreye yakın hacim ölçüsü. 🗗 **kıste'l-yevm,** *{OsT}* → kıstelyevm.|| **kıst mevācibi,** *{OsT} Hisseye düşen paranın verilmesi.*|| **kıst mevācibleri,** *{OsT} Üç aylık ulûfe.*

kıst[2], [? kıst] *{ağız} is.* Çıbanın üzerinde oluşan kabuk. [DS]

kısta[1], [Ar. ḳıṣṣa] *{ağız} is.* Öykü; kıssa. [DS]

kısta[2], [kıs-mak > kıs-(ı)t-a] *{ağız} is.* Tuzak. [DS]

kıstafanlanmak, [kıstafan-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çalımlanmak. [DS]

kıstak, -ğı [kıs-mak > kıs-t-ak *(1935)*] *is.* **1.** *coğ.* Bir yarımadanın karaya bağlantısını sağlayan dar kara parçası; berzah. **2.** Bir organda görülen dar kısımlara verilen ad. **3.** *{ağız}* Sel yarıntısı. [DS] **4.** *{ağız}* İki dağ arasındaki dar geçit; boğaz. [DS]

kıstalamak, [kıs-ta-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Baskı yapmak; daraltmak; bunaltmak. [DS]

kıstamak, [kıs-mak > kıs-tā-mak] *{eT} gçl. f.* Zorlamak; sıkıştırmak; mecbur etmek. [Nevâyî]

kıstas, [Ar. ḳıṣṭ > ḳıṣṭās قسطاس] *(kısta:s) {OsT} is.* **1.** Büyük terazi. **2.** Ölçü. **3.** Allah'ın adalet terazisi. **4.** *fel.* Kriteryum.

kıstaşmak, [kıs-(ı)n-ā-mak > kısna-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Sızlaşmak; titreşmek. [DLT]

kıstelyevm, [Ar. ḳıṣṭe'l-yevm قسط اليوم] *{OsT} is.* **1.** Görevde bulunulmayan zamanlar için kesilen ücret miktarı. **2.** Bir günlük kazanç; günlük gelir; gündelik.

kısteyn, [Ar. ḳıṣṭeyn قسطين] *{OsT} is.* İki parça; iki hisse. 🗗 **kısteyn mevācibi,** *{OsT} İki pay ulûfe.*

kıstı, [kıs-tı] *is.* **1.** İnci, boncuk, deniz kabuğu gibi süs malzemelerinden yapılmış kısa gerdanlık; kıskı. **2.** *{ağız}* Altınlardan yapılan bir tür gerdanlık. [DS]

kıstır, [kıs-tır] *{ağız} is.* **1.** Pantolon. **2.** *sf.* (Kişi için) kötü giyimli. [DS]

kıstırgaç, -cı [kıs-tır-gaç] *{ağız} is.* **1.** Saç tokası. **2.** Çamaşır mandalı. **3.** Bir şeyi sıkıştırmak için sokulan ağaç çivi. **4.** Kerpeten. **5.** Yengeç. [DS]

kıstırgeç, -ci [kıs-tır-gaç] *{ağız} is.* Kıskaç gibi açılır kapanır kuyruklu küçük bir böcek; kıskıç. [DS]

kıstırgı, [kıs-tır-gı قصدرغى] *{OsT} is.* İki tahta arasındaki yarığı açmak için kullanılan ağaç kama.

kıstırık, -ğı [kıs-tır-ık] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

kıstırılma, [kıs-tır-ıl-ma] *is.* Kıstırmak eylemine uğrama durumu.

kıstırılmak, [kıs-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kıstırmak eylemine uğramak. **2.** (Kaçan bir kimse veya hayvan için) kaçamayacak durumda sıkıştırılmak.

kıstırma, [kıs-tır-ma] *is.* **1.** Kıstırmak eylemi. **2.** *{ağız}* İçine peynir, kıyma vb. konularak sac üzerinde pişirilen börek. [DS] **3.** *{ağız}* Kadın tepeliklerinin önüne dikilen altın dizisi. [DS] **4.** *{ağız}* Karnıyarık yemeği. [DS] **5.** *{ağız}* İmambayıldı yemeği. [DS] **6.** *{ağız}* Yelek. [DS] **7.** *{ağız}* İki çatallı balıkçı aracı. [DS] **8.** *{ağız}* Saç tokası. [DS]

kıstırmaç, -cı [kıs-tır-maç] *{ağız} is.* Kadın başlıklarının önüne dikilen altın dizisi. [DS]

kıstırmak, [kıs-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi iki nesne arasına alarak sıkıştırmak; kısmasını sağlamak; kısmasına sebep olmak. **2.** (Kaçan kişi veya hayvan için) kaçamayacak biçimde çevirerek veya aşılması mümkün olmayan bir yere sokarak yakalamak; sıkıştırarak yakalamak. **3.** Bir şeyi düşmesini engelleyecek biçimde iki nesne arasına yerleştirmek; sıkıştırmak. **4.** *{ağız}* Birleştirmek. [DS]

kıstlı, [kıst-lı] *sf.* **1.** Borçlu veya vergi borcu olan. **2.** Asker.

kısturmak, [kıs-mak > kıs-tur-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** İşkence ile cezalandırmak; kıstırmak. [DLT] **2.** Kısalmasını emretmek; azalmasını emretmek. [DLT]

kısu, [kıs-mak > kıs-ı / kıs-u قسو / قيسو] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Sıkıntı; eziyet. **2.** Daracık yer. 🗗 **kısu görmek,** *{eAT} Sıkıntıya düşmek.*

kısurmak, [kıs-mak > kıs-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kısaltmak. [DLT] [KB]

kış[1], [kıj / kış *(yans.)*] *is.* Karga ve benzeri hayvanların ötüşünü ve bu biçimde bağırmayı, haykırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kış-gıl-da-k*

kış[2], [kış *(yans.)*] *is.* Tavuk ve kuşları ürkütme, kovalama, insanları ise teşvik etmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kış kış, kış-ı-la-mak, kış-kır-t-mak, kış-kır-t-ı* 🗗 **kış kış etmek,** *Kuşları ürkütüp kovalamak.*|| **kış etmek,** *{ağız} İleri sürmek; öne atmak.* [DS]

kış[3], [kış *(yans.)*] *is.* Terlik vb. ayakkabıyı, özellikle çarığı yerde sürüyerek yürümeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kış kış, kış kış etmek*

kış[4], [kış / kiş *(yans.)*] *is.* Gürleme ve bu biçimde ses çıkarmayı, seslenmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kış-gır-mak*

kış[5], [*eT.* kış] *is.* **1.** (Kuzey yarım küre için) sonbahar ile ilkbahar arasında yer alan, yılın en soğuk ve yağışlı mevsimi; güneşin Oğlak dönencesine dik geldiği 22 Aralık'tan, ekvatora dik geldiği 21 Mart'a kadar geçen dönem. *{eT} {eAT} (aymı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** *mecaz.* Yağmur, kar, soğuk, rüzgâr gibi kış mevsimine ilişkin belirtiler; soğuk ve yağışlı hava. **3.** (Güney yarım küre için) 21 Haziran'dan 22 Eylül'e kadar geçen dönem. **4.** *{ağız}* Kar. [DS] 🗗 **kış algını,** *{ağız} Kışın soğuk vurmuş asma.* [DS]|| **kış baba,** *Şiddetli soğuklara verilen ad.*|| **kış basmak,** *Kışın soğuk günleri gelmek.*|| **kış doğusu,** *{ağız} Güneş batarken etkisinin en az olduğu yer, ortalama doğuya oranla 23° güneydedir.* [DS]|| **kış dönemi,** *Kış süresince yapılan; kışa rastlayan.*|| **kış dönencesi,** *Güneşin güney yarım kürede 21 Aralık'ta dik geldiği dönence; Oğlak dönencesi.*|| **kış ekimi,** *Kışın yapılan ekim.*|| **kış evi,** *{OsT} Kışlık ev.*|| **kış gözü,** *{ağız} Sonbahar ve kış aylarında bahçelerde kendiliğinden yetişen ve kavrularak yenilen bir ot.* [DS]|| **kış günü,** *Kışın.*|| **kışı çıkarmak,** *Kış mevsiminin sonuna kadar bir yerde kalmak.*|| **kışı etmek,** *Bir yerde kış gelene kadar durmak, oturmak; kışa ulaşmak.*|| **kışı geçirmek,** *Kış mevsimini bir yerde yaşamak.*|| **kış görmek,** *Kış mevsiminde soğuk günler yaşamak.*|| **kış kayıtı,** *{ağız} Kışın yenmek üzere saklanan yiyecekler.* [DS]|| **kış kıyamet,** *1. Çok zorlu geçen kış; çok şiddetli kış. 2. Yağmurlu ve fırtınalı hava.*|| **kış kurusu,** *{ağız} Kışın soğuk vurmuş asma kütüğü.* [DS]|| **kış mesaisi,** *Kış günlerine göre ayarlanan çalışma süresi.*|| **kış meyvesi,** *Kışın olgunlaşan meyveler.*|| **kışta kıyamette,** *Çok soğuk havalarda.*|| **kış ordugâhı,** *Askerin kışın kaldığı kışla.*|| **kış uykusu,** *1. Soğuk mevsimlere karşı koyabilmek için canlı varlıkların vücudunda meydana gelen her türlü değişim. 2. Ilıman bölgelerde kışın bitkilerin, özellikle yaprağını döken bitkilerin, ongun besi suyunu kesmesi olayı. 3. mecaz. Durgunluk, hareketsizlik dönemi.*|| **kış üstü,** *Kış yakın zamanlar.*|| **kış yapmak,** *(Hava için) soğuk ve karlı geçmek.*

kışalama, [kış *(yans.)* > kış-a-la-ma] *is.* *"Kış!"* diye bağırarak kovalamak işi.

kışalamak, [kış *(yans.)* > kış-a-la-mak] *gçl. f. [-r]* (Kuş veya kümes hayvanları için) *"Kış!"* diye bağırarak kovalamak; ürkütmek; kovalamak; kaçırtmak; kışkışlamak; kışlamak.

kışçı, [kış-çı] *is. argo.* Hafif bir suç işleyerek kışı geçirmek amacıyla hapse giren kimse.

kışe, [kışe] *ünl.* Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi. 🗗 **kışe kışe,** *{ağız} Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi.* [DS]

kışgana, [? kışgana] *{ağız} is.* Kara dut. [DS]

kışgırmak, [kış-gır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Haykırmak; bağırmak. [DS]

kışgırtı, [kış *(yans.)* > kış-gır-tı] *{eAT} is.* Kuş kanadının çıkardığı ses; hışırtı.

kışgurmak, [kış *(yans.)* > kış-gur-mak قشغرمق] *{eAT} gçsz. f. [-ur]* Haykırmak.

kışgun, [Far. işgün ? => kuşgun] *{eT} is.* Kuzukulağı. [DLT]

kışık, -ğı [kış-ık] *{ağız} is.* Ekşi bir kışlık armut. [DS]

kışılamak, [kış-ı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kümes hayvanlarını, kuşları kovalamak; kişelemek. [DS]

kışın, [kış-ın] *(kı'şın) zf.* **1.** Kış mevsiminde. *{eT} (aymı)* [Tekin] **2.** Kış süresince.

kışırmak, [kış-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bağırmak; haykırmak. [DS]

kışkene, [? kışkene] *{ağız} is.* Küçük çocuk. [DS]

kışkı, [kış-kī] *(kışkı:) {eT} zf.* Kış gibi; kışa yakışır. [KB]

kışkıldak, -ğı [kış-kıl-da-k قشقلداق] *{OsT} is.* Karabatak denilen su kuşu. [Bürhan-ı Katı']

kışkırlak, -ğı [ış-kır-la-k] *{ağız} is.* Bir çeşit külah. [DS]

kışkırtı, [kış-kır-t-ı] *is.* **1.** Kötülük yapmaya yönlendirme; kışkırtma; tahrikât; tahrik. **2.** Cinsel istek uyandırma.

kışkırtıcı, [kış-kır-t-ıcı] *sf.* **1.** İnsanları baş kaldırmaya, şiddet kullanmaya veya kınanacak bir şey yapmaya yönlendiren (kimse); muharrik; tahrikçi; provokatör. **2.** (İstek, duygu, davranış vb. için) kınanacak bir şey yapmaya veya şiddet kullanmaya iten. **3.** (Davranış, bakış, görünüş vb. için) başkalarında cinsel istek uyandırma, var olan arzuları da kamçılama, harekete geçirme amacı taşıyan. 🗗 **kışkırtıcı ajan,** *Bir örgüte veya bir gösteriye sızarak yasa karşısında suçlu düşülecek bir davranış içinde bulunmaya teşvik ve tahrik eden kimse; ajan provokatör.* || **kışkırtıcı dürtü,** *psikol. Bir dış uyaranın etkisi altında ortaya çıkan dürtüler; kışkırtma.*

kışkırtıcılık, -ğı [kış-kır-t-ıcı-lık] *is.* **1.** Kışkırtıcı olma durumu. **2.** Kışkırtıcı olan şeyin veya kimsenin niteliği.

kışkırtılma, [kış-kır-t-ıl-ma] *is.* Kışkırtmak eylemine uğrama durumu.

kışkırtılmak, [kış-kır-t-ı-l-mak] *edil. f. [-ır]* Kışkırtmak işi yapılmak; kışkırtmak eylemine uğramak.

kışkırtış, [kış-kır-t-ış] *is.* Kışkırtmak eylemi veya biçimi.

kışkırtma, [kış-kır-t-ma] *is.* **1.** Kışkırtmak eylemi; tahrik; tahrikât. **2.** Önceden tasarlanarak devlete, bir kimseye veya bir gruba zarar vermek amacıyla, bir topluluğu veya kişiyi yönlendirme veya zorlama girişimi. **3.** *psikol.* Bir dış uyaranın varlığı ile ortaya çıkan iştah, istek, korku vb. dürtüler kategorisi; kışkırtıcı dürtü.

kışkırtmacı, [kış-kır-t-ma-cı] *is.* Kışkırtmak eylemini yapan kimse.

kışkırtmacılık, -ğı [kış-kır-t-ma-cı-lık] *is.* Kışkırtmacının yaptığı iş.

kışkırtmak, [kış-kır *(yans.)* > kış-kır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Kuş ve kümes hayvanları için) ürkütüp kovalamak. **2.** Birine meydan okuyucu söz ve davranışlarda bulunarak onun kendisine saldırmasına sebep olmak; tahrik etmek. **3.** Birini kınanabilecek davranışlar yapmaya yöneltmek. **4.** Birini, birisine veya bir yere başkaldıracak ruhsal etkilenmede bırakmak veya zorlamak; tahrik etmek. **5.** *{ağız}* Saldıran bir hayvanı veya kişiyi durdurmak; geri çevirmek. [DS]

kışkış, [kış *(yans.)* + kış] *is. ikile.* Balıkları ürkütüp ağlara doğru kaçırmakta kullanılan, ipe bağlı ortası delik taş.

kışkışlama, [kış+kış-la-ma] *is.* Kışkışlamak işi.

kışkışlamak, [kış *(yans.)* > kış+kış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kuş, kümes hayvanı vb. için) ürkütüp kovalamak; kovalamak; kışlamak. **2.** *mecaz.* Kovalamak.

kışla, [*eT.* kış-laġ > kış-la] *is.* **1.** *as.* Askerlerin toplu olarak barındığı büyük bina ve bu binaların bulunduğu yer. **2.** *{ağız}* Koyun ve keçi sürülerinin kışı geçirdikleri veya geceleri konuldukları kapalı ağıl. [DS] **3.** *{ağız}* Köye yakın tarla. [DS] **4.** *{ağız}* Yakın köye gönderilen kışlık eşya. [DS] 🗗 **kışla gemisi,** *Deniz kuvvetlerinde muharip hizmetlerin dışında askerlerin ikametine ayrılan gemi.*‖ **kışla hastanesi,** *Kışla içinde bulunan revir.*| **kışla komutanı,** *Kışla bölgesinde görevli en üst komutan.*‖ **kışla subayı,** *Kışlanın bakım, onarım, demirbaş eşya, arazi, tapu vb. gibi hizmetleriyle uğraşan subay.*

kışlag, [kış > kış-lā-mak > kış-lā-ġ] *(kışla:ğ) {eT} is.* **1.** Kışı geçirecek yer; kış geçirilen yer; kışlanacak yer; kışlak; kışlık. [DLT] [ETY] [Gabain]

kışlağ, [*eT.* kış > kış-lā-mak > kış-lā-ġ قشلاغ] *(kışla:ğ) {eAT} is.* → kışlak.

kışlaglanmak, [kış-lā-ġ > kışlāġ-lā-n-mak] *{eT} dönşl. f.* Kışlak edinmek; kışlamak. [DLT]

kışlak, -ğı [kış > kış-lā-mak > kış-lā-k قيشلاق] *{eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Kışlık mesken. [Nevâyî] **2.** *{ağız}* Kışı geçirmek üzere geçici olarak kalınan yer. [DS] **3.** Kış mevsiminin geçirildiği yer; kışlanan yer; kışın ot ve suyundan yararlanılan yer. **4.** Kış mevsiminde orduların, göçerlerin hayvanları ile birlikte yayladan inip konakladığı yer. **5.** *{ağız}* Köy. [DS] 🗗 **kışlağa çekilmek,** *(Eskiden savaş halindeki ordular için) kış mevsimini geçirmek üzere kasaba ve şehirlerin yakınlarına yerleşmek.*

kışlakçı, [kış-la-k-çı] *{ağız} is.* Sürekli olarak yazlıkta oturan kimse. [DS]

kışlama, [kış-la-ma] *is.* **1.** Kışı bir yerde geçirmek eylemi. **2.** *as.* Seferdeki bir ordunun kışı geçirmek üzere yakın bir yerdeki yerleşim birimi civarına yerleşmesi. **3.** *dnz.* Fırtına, buz ve soğuklar dolayısıyla bir deniz aracının sefere çıkmayarak korunaklı bir limanda kışı geçirmesi. **4.** Bazı bitkilerin tohum veya cücüklerinin uyku döneminden üreyici uyanıklık durumuna geçebilmeleri için oldukça uzun bir dönem düşük sıcaklıkta beklemeleri durumu. **5.** Bitkilerin gelişme, çimlenme, çiçeklenme gibi olağan dönemlerini, mevsimlerini geciktirmek veya değiştirmek için tohum veya fideleri soğukta bekletme. **6.** Arıların, kışı kovanda kapalı olarak geçirmesi. **7.** Sürü ve yılkı olarak yazı yaylalarda geçiren hayvanların kışı kışlakta geçirmeleri.

kışlamak[1], [kış > kış-lā-mak قشلمق] *(kışla:mak) gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kışı bir yerde geçirmek; *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] [Tekin] **2.** Kış gelmek. **3.** *argo.* Kış mevsimini hapishanede geçirmek. 🗗 (birinin başında) **kışlamak,** *1. İstenmediği yerde, bir kimsenin başında uzun süre kalmak. 2. Birine musallat olmak.*

kışlamak[2], [kış *(yans.)* > kış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kuş veya kümes hayvanları için) ürkütmek; kovalamak; kaçırtmak; kışkışlamak; kışalamak. **2.** *argo.* Birisini başından defetmek; kovmak.

kışlatma, [kış-la-t-ma] *is.* Kışı bir yerde geçirmesini sağlamak eylemi.

kışlatmak, [kış > kış-lā-mak > kış-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kışlamasını sağlamak; *{eT} (aynı).* [DLT] **2.** Birine, bir hayvana veya bir deniz aracına kışı bir yerde geçirtmek. **3.** *{eT}* Bir şeyi üzerine alıp saklamak. [DLT] **4.** *argo.* Birini, birinin başına musallat etmek.

kışlık, -ğı [kış > kış-lık] *sf.* **1.** Kışa ait; kışla ilgili; kışa uygun. **2.** Kışın kullanılan; kış için. **3.** *is.* Kışın oturulan konut. **4.** Kışın giyilen elbise. **5.** *{eT}* Kış için hazırlanmış şey. [DLT] [EUTS]

kışmak[1], [kı-mak *(yapmak, kılmak)* > kı-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kılmak; yapmak; etmek. [Tekin] **2.** *işteş. f.* Birlikte kılmak; birlikte yapmak. [ETY]

kışmak[2], [kış -mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Meyletmek; kaymak; sapmak; dönmek. [DLT]

kışr, -şrı [Ar. ḳışr قشر] *is.* **1.** Bir şeyin dış yüzü veya kabuğu; kabuk. **2.** *gnşl.* Yeryüzü. **3.** *tasvf.* Bu dünya ve bu dünyaya ait zahirî varlıklar âlemi. 🗗 **kışr**

bağlamak, *Kabuk tutmak; kabuk bağlamak; kabuklanmak.*|| **kışr-ı arz,** *{OsT} Yer kabuğu.*| **kışr-ı badem,** *{OsT} Badem kabuğu.*| **kışr-ı dimağ,** *{OsT} anat. Beyin zarı.*|| **kışr-ı muh,** *{OsT} Beyin kabuğu; pallium.* || **kışrında kalmak,** *Bir gerçeği anlayamamak; yüzeysel kalmak.* || **kışr-ı sānî,** *{OsT} bot. İç kabuk.*|| **kışr-ı sin,** *{OsT} anat. Dişin dış kısmını kaplayan kısım; seman.*|| **kışr-ı şecer,** *{OsT} Ağaç kabuğu.*| **kışr-ı tālî,** *{OsT} bot. İkincil kabuk.*

kışrınca, [kışr-ınca] *(kışrı'nca) zf.* **1.** Dış kısmından; dıştan. **2.** Yüzeysel olarak; basitçe; sathî olarak.

kışrî, [Ar. ḳışr > ḳışrī قشرى] *(kışri:) sf.* **1.** Kabuğa ait; kabukla ilgili. **2.** Kabuklu olan. 🗗 **kışrî hayvanlar,** *Kabuklu hayvanlar; kabuklular.*

kışriye, [Ar. ḳışr > ḳışriyye قشريه] *{OsT} is.* → kışrî. 🗗 **kışriye-i āliye,** *{OsT} zool. Yüksek kabuklular.*

kışt, [kışt *(yans.)*] *is.* Karganın ötüşünü, seslenmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kışt etmek.* 🗗 **kışt etmek,** *{ağız} Kuş, köpek ve kedileri ürkütmek; kovalamak.* [DS]

kıt[1], [kat / ket / kıt / kit *(yans.)*] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıt-ır, kıt-ık, kıt-ır-damak, kıt-ır-cı, kıt-ır-tı, kıt-ır kıtır, kıt-la-mak, kıt(t)-ık*

kıt[2], [kıd / kıt *(yans.)*] *is.* Bir şeyi kesip parçalamayı, ufak parçalara ayırmayı, koparmayı, kemirerek veya keserek ufaltmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıt-ım kıtım, kıt-ır-ık, kıt(t)-ık*

kıt[3], [kat > ḳıt قت] *is.* **1.** *{eAT}* Ön; yan; bir kimsenin karşısı; huzur. **2.** *{ağız}* Yön. [DS] **3.** *{ağız}* Bir şeyin yakını. [DS] 🗗 **kıta gitmek,** *{ağız} 1. Ölü çıkan bir eve yemek vermek.* [DS] *2. Muhtaç bir aileye yemek vermek.*|| **kıt ekmeği,** *Ölü evine komşular tarafından gönderilen yemek.*

kıt[4], [*eT.* kız *(kıt)* > ḳıṭ قط] *sf.* **1.** İhtiyacı karşılayamayacak kadar az; eksik. *{eAT} (aymı)* **2.** (Duygu ve soyut kavramlar için) olması gerekenden, beklenenden az olan; gelişmemiş olan. **3.** Kıtlık. 🗗 **kıtı kıtına,** *İhtiyacı karşılamağa güçlükle yetecek kadar; ucu ucuna; ancak.*|| **kıtı kıtına hesaplamak,** *En ince, en küçük ayrıntılarına kadar hesaplamak.*|| **kıtı kıtına idare etmek,** *Yalnızca ihtiyacını karşılayacak kadar az şeyle işini görmek.*|| **kıtı kıtına yetişmek,** *Son anda yetişmek; ucu ucuna yetişmek; zamanından az önce gelmek.*|| **kıtı kıtına yetmek,** *İhtiyaç duyulan kadar olmak; ancak yetmek; hiç artmadan yeterli olmak.*| **kıt kanaat,** *Sıkıntı, yokluk ve güçlük içinde olma durumu; güçlükle; yoksulluk içinde.*| **kıt kanaat geçinmek,** *Sıkıntı ve yokluk içinde, ancak çok zaruri ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamak.*| **kıt kıdırım,** *{ağız} Kıtı kıtına; ucu ucuna; ancak.* [DS]|| **kıt kımıl,** *{ağız} Belli belirsiz; hayal gibi.* [DS]|| **kıt kımır,** *{ağız}* → kıt kımıl. [DS]|| **kıt sildi,** *{ağız} Ucu ucuna; kıl payı; dara dar.* [DS]|| **kıt tepe,** *{ağız} Ağaçların tepesi; doruk.* [DS]

kıt[5], **-tı** [Ar. ḳıṭṭ قط] *{OsT} is.* Kedi.

kıt[6], [kıt *(yans.)* قيت] *is.* **1.** *{OsT}* Çelik çomak oyununda değneğin çeliğe hafifçe değmesi. [DS] **2.** *{OsT}* Aşık kemiğinin S şeklindeki oyuk tarafı. 🗗 **kıt kıt,** *{ağız} Cimri.* [DS]

kıt'a, -yı [Ar. ḳaṭ' *(kesme)* > ḳıṭ'a قطعه] *{OsT} is.* **1.** Parça; tane; kısım; bölüm. **2.** *coğ.* Yeryüzünün büyük toprak parçası. **3.** Komşu adalara oranla büyük toprak parçası; ana kara. **4.** *as.* Silahlı veya silahsız erlerin bir kumandanın emrinde toplanması ile meydana gelen birlik. **5.** *ed.* İki beyitten kurulmuş matlasız gazel biçimindeki nazım türü. **6.** Ülke; memleket. **7.** Kesilen bir organın bedende kalan kısmı. **8.** Ölçek. **9.** *mat.* Herhangi bir geometrik şeklin elips veya parabol biçiminde kesilmiş şekli. 🗗 **kıt'a buzulu,** *{OsT} Kutup bölgelerinde görülen ve çok geniş alanları kaplayan buzullar.*| **kıt'a-i arz,** *{OsT} Yeryüzünün büyük kara parçalarından her biri; yeryüzü parçaları.*|| **kıt'a-i cesîme,** *{OsT} Büyük parça.*| **kıt'a-i dāire,** *{OsT} mat. Daire parçası; daire kesmesi.*|| **kıt'a-i harkāfiye,** *{OsT} anat. Kalça kemiği.*| **kıt'a-i kebîre,** *{OsT} ed. İki beyitten fazla olan kıt'a.*|| **kıt'a-i küre,** *{OsT} mat. Küre kesmesi.*|| **kıt'a-i muhayyel,** *{OsT} Tasarlanan, hayalde canlandırılan kıt'a; hayal kıt'a.*|| **kıt'a-i münkasime,** *{OsT} Bölüt; segment.*|| **kıt'a-i müstakîme,** *{OsT} mat. Doğru parçası.*|| **kıt'a kıt'a,** *{OsT} Parça parça.*|| **kıt'a kumandanı,** *Sürekli veya geçici olarak emrindeki çeşitli sınıflardan kurulu birliklerin kumandanı.*|| **kıt'alar arası,** *Bütün kıt'aları birbirine bağlayan; kıt'alar arasında bağlantı ve ilişki sağlayan; kıt'adan kıt'aya uzanan.*|| **kıt'a sahanlığı,** *1. coğ. Kıyı ile genellikle 200 m. derinlikteki dip arasında uzanan az meyilli ve karadan taşınmış tortullarla kaplı dip. 2. huk. Kıyılara bitişik ama karasuları dışında kalan doğal kaynakları işletilmeye elverişli deniz yatağıyla onun toprak altında oluşan deniz alanı.*|| **kıt'a yaylası,** *Kıt'aları çevreleyen ve denizlerin en sığ yerlerinden kara bayırına kadar yayılan deniz bölgesi.*|| **kıt'a-yı arz,** *{OsT}* → kıt'a-i arz.|| **kıt'a-yı askerîye,** *{OsT} Askerî birlik.*|| **kıt'a-yı cesîme,** *{OsT}* → kıt'a-i cesîme.|| **kıt'a-yı harkafiye,** *{OsT} anat.* → kıt'a-i harkafiye.|| **kıt'a-yı muhayyel,** *{OsT}* → kıt'a-i muhayyel.

kıta, -a'ı [Ar. ḳaṭ' > ḳıṭā' قطاع] *{OsT} is.* **1.** Kesme. **2.** *mat.* Daire kesmesi. 🗗 **kıtā'-ı dāire,** *{OsT} mat. Daire parçası; daire kesmesi.*

kıtaat, -ti [Ar. ḳıṭ'a > ḳıṭ'aāt قطعات] *is.* **1.** Parçalar; bölükler; cüzler. **2.** Dünyanın büyük kara parçaları;

kıt'alar. **3.** Ülkeler; memleketler. **4.** Askerî birlikler. 🗗 **kıt'aāt-i fenniye,** *{OsT} İstihkâm birliği.*|| **kıt'aāt-i fenniye subayı,** *{OsT} İstihkâm birliği komutanı.*| **kıtaat-ı hamse-i ma'lûme,** *{OsT} Dünyanın bilinen beş büyük kara parçası.*

kıtal[1]**, -li** [Ar. ḳatl > ḳıtāl قتال] *{OsT} is.* **1.** Birbirini öldürme; vuruşma, savaş. **2.** Savaş; cenk. 🗗 **kıtālü'l-bahr,** *{OsT} Deniz savaşı.*

kıtal[2]**,** [Yun. khotaáli [Tietze] => kıtal] *{ağız} is.* Yemiş toplamaya yarayan ucu torbalı çatal değnek. [DS]

kıtalmak, [kıt-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Azalmak; kıtlaşmak. [DS]

kıtar, [Ar. ḳıṭār قطار] *(kıta:r) {OsT} is.* **1.** Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü. **2.** Bir lokomotifin arkasında bulunan vagonların hepsi; tren dizisi. 🗗 **kıtārü'l-feres,** *{OsT} gök b. Tay takımyıldızı.*

kıtarmak, [kıt-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Çok üşümek. [DS]

kıtasal, [kıt'a-sal] *sf.* Kıtalara ilişkin; kıtaların yapısı ile ilgili olan. 🗗 **kıtasal iklim,** *coğ. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok, yağışı az olan iklim; kıta iklimi; kara iklimi.*

kıtığ, [kıḏ-mak > kıḏ-ığ] *{eT} is.* → kıdığ. [EUTS]

kıtık[1]**,** [*eT.* kıḏ-mak > kıḏ-ık] *is.* **1.** *{eT}* Pamuk. [EUTS] **2.** Dokumada kullanılamayan, ancak minder ve yastık gibi döşeme eşyalarının veya sıva harcının içine konulan keten ve kenevir liflerinin kalın olanı. **3.** *{ağız}* Taranması güç saç. [DS] **4.** *mim.* Sıva harçlarına katılan keten lifi.

kıtık[2]**, -ğı** [kıt-ık] *{ağız} is.* **1.** Leblebi. **2.** Mısır ekmeğinin kabuğu. [DS]

kıtıklama, [kıtık-la-ma] *is.* Etrafına veya içine kıtık doldurmak eylemi.

kıtıklamak, [kıtık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Yastık, minder vb. için) kıtıkla doldurmak. **2.** Sandığa konularak ambalajlanmış kırılabilir eşyaların sarsılarak kırılmaması için etrafını kıtıkla beslemek.

kıtıklı, [kıtık-lı] *sf.* İçine kıtık konulmuş, kıtıkla doldurulmuş olan.

kıtıklıg, [kıḏ-mak > kıḏ-ığ-lığ] *{eT} sf.* Pamuklu. [EUTS]

kıtıl[1]**,** [kıt-ıl] *{ağız} is.* **1.** Yüzsüz yorgan. **2.** Yatağın, yorganın iç astarı. [DS]

kıtıl[2]**,** [kıt-ıl] *{ağız} is.* Kuru ağaç yaprağı. [DS]

kıtım, [kıt > kıt-ım] *{ağız} is.* Az; küçük parça. 🗗 **kıtım kıtım,** *{ağız}* Azar azar; parça parça. [DS]

kıtımak, [kıt-ı-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* (Çocuklar için) birbirini oyunda ütmek. [DS]

kıtınak, -ğı [kıt-ın-ak] *{ağız} is.* Üzüm salkımlarındaki küçük salkımcıklardan her biri; çıngıl. [DS]

kıtıpiyos, [Yun. kata *(aşağı)* + piyos *(kim)* / egiptios *(Mısırlı)* => kıtıpiyos] *sf. argo.* Değersiz; bayağı; düşük nitelikli; işe yaramaz; sünepe.

kıtıpiyozluk, [kıtıpiyoz-luk] *is.* Kıtıpiyos olma durumu.

kıtır[1]**,** [kıt *(yans.)* > kıt-ır] *is.* Kırılan bir cismin çıkardığı ses; kuru ve gevrek ses. 🗗 **kıtır kıtır,** *1. Çok kuru ve gevrek olan. 2. (Yemek, çiğnemek, kırmak, kesmek, doğramak vb. için) "kıtır" sesi çıkararak.*|| **kıtır kıtır kesmek,** *Acıma duymaksızın gözünü kırpmadan öldürmek.*

kıtır[2]**,** [kıt-ır] *{ağız} is.* **1.** Henüz olgunlaşmamış kavun; kelek. **2.** Patlamayarak kalmış mısır taneleri. **3.** Patlamış mısır. **4.** Ateşte gevretilerek küçük parçalara bölünmüş yufka ekmeği. **5.** Bisküvi. [DS]

kıtır[3]**,** [kıt-ır] *{ağız} is.* Kel hastalığı. [DS]

kıtır[4]**,** [Ar. ḳuṭr => kıtır] *{ağız} is.* Güç; kuvvet. [DS] 🗗 **kıtırdan düşmek,** *{ağız} Yaşlılık dolayısı ile cinsel güçten kesilmek; çocuğu olmayacak hâle gelmek.* [DS]|| **kıtırı kesilmek,** *{ağız} Gücü kuvveti kesilmek; takatsiz düşmek.* [DS]

kıtır[5]**,** [Ar. hetir / hitr *(boş lâf)* هتر] *is.* **1.** Anlamsız söz; boş laf; saçma sapan söz. **2.** Yalan ve uydurma söz; palavra. *{ağız} (aynı)* [DS] 🗗 **kıtıra almak,** *Alay etmek. {ağız} (aynı)* [DS]|| **kıtır atmak,** *Yalan söylemek; palavra atmak; uydurmak. {ağız} (aynı)* [DS]

kıtırak[1]**, -ğı** [kıt *(az)* > kıt-(ı)rak] *{ağız} sf.* Az; kıt. [DS]

kıtırak[2]**, -ğı** [kıt *(yans.)* > kıt-ır-a-k] *{ağız} sf.* Gevrek. [DS]

kıtırayık, -ğı [kıt-ır-a-y-ık] *{ağız} is.* Bir tür kalın patiska. [DS]

kıtırcı, [kıtır-cı] *sf. argo.* Çok yalan söyleyen; palavracı; *{ağız} (aynı).* [DS]

kıtırcılık, -ğı [kıtır-cı-lık] *{ağız} is.* Yalancılık. [DS]

kıtırdak[1]**, -ğı** [kıt *(yans.)* > kıt-ır-da-k قطرداق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Kuyruk ve iç yağı gibi maddeler eritildikten sonra geriye kalan katı kısımlar; yumuşak kemiksi madde; kıkırdak. [DS]

kıtırdak[2]**, -ğı** [kıt *(yans.)* > kıt-ır-da-k] *{ağız} sf.* **1.** Gevrek. **2.** *is.* İyice patlamamış mısır. [DS]

kıtırdama, [kıt-ır-da-ma] *is.* Kıtırtı sesi çıkarmak eylemi.

kıtırdamak, [kıt-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Kuru ve gevrek bir nesne için) kırılırken "kıtır" diye ses çıkarmak. **2.** *{ağız}* (Eklemler için) oynatırken veya bükerken ses çıkarmak. [DS]

kıtırdatma, [kıt-ır-da-t-ma] *is.* Kıtırtı sesi çıkartmak eylemi.

kıtırdatmak, [kıt-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Yeme, çiğneme, kesme, kırma, doğrama sırasında) kıtırtı sesi çıkartmak; kıtır kıtır etmesine sebep olmak. **2.** *{ağız}* (Ekmek için) gevretmek. [DS]

kıtırık[1]**, -ğı** [kıt-ır-ık] *{ağız} is.* **1.** Ateşte gevretilerek

müste'sal, [Ar. isti'ṣāl > müste'ṣal مستأصل] *(müste-sal) {OsT} sf.* Kökünden koparılmış.

müsteshil, [Ar. sühület > müsteshil مستسهل] *{OsT} sf.* Kolay sayan; zahmetsiz sayan.

müsteshilane, [Ar. müsteshil + Far. -āne مستسهلانه] *(müsteshila:ne) {OsT} zf.* Kolay sayarcasına; kolay sayar gibi.

müsteshir, [Ar. istiṣḥar > müsteṣḥir مستصخر] *{OsT} sf.* Alay eden.

müste'sıl, [Ar. isti'ṣāl > müste'ṣıl مستاصل] *(müste-sıl) {OsT} sf.* Kökünden koparan.

müstes'id, [Ar. sa'd > müstes'id مستسعد] *(müstes-id) {OsT} sf.* Uğurlu sayan; uğur sayan.

müstesin, -nni [Ar. sinn > müstesinn مستسن] *{OsT} sf.* Yaşlanan; ihtiyarlayan; istisnan eden.

müsteskal, [Ar. ṣıḳlet > müsteṣḳal مستثقل] *{OsT} sf.* Soğuk karşılanan; yüzüne karşı soğuk davranılan.

müsteskıl, [Ar. ṣıḳlet > müsteṣḳıl مستثقل] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi ağır bulan. **2.** Soğuk davranan; kovar gibi davranan; tersleyen.

müsteskılane, [Ar. müsteṣḳıl + Far. -āne مستثقلانه] *(müstaskılâ:ne) {OsT} zf.* Kovarcasına; kovar gibi.

müsteski, [Ar. ṣaḳy > müsteṣḳī مستثقى] *(müsteski:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yağmur duasına çıkan. **2.** Karnı su toplamış olan.

müsteslim, [Ar. selāmet > müsteslim مستسلم] *{OsT} sf.* **1.** Boyun eğen; itaat eden. **2.** Müslümanlığı kabul eden.

müsteslimîn, [Ar. müsteslimīn مستسلمين] *{OsT} is.* **1.** Boyun eğenler; itaat edenler. **2.** İslamiyeti kabul edenler.

müstesna, [Ar. şeny > istiṣnā > müsteṣnā مستثنا / مستثنى] *(müstesna:) {OsT} sf.* **1.** (Nesne ve kimseler için) bir bütünün dışında olan. **2.** Bir kuralın dışında kalan. **3.** Benzerlerinden üstün olan; benzeri az bulunur; seçkin. ◻ **müstesna olmak,** *1. Bir bütünün dışında olmak. 2. Bir kuralın dışında kalmak. 3. Benzerlerinden üstün olmak; benzeri az bulunmak; seçkin olmak.*

müstesneyat, [Ar. müsteṣnā > müsteṣneyāt مستثنيات] *(müstesna:ya:t) {OsT} is.* **1.** Bir bütünün dışında olanlar. **2.** Bir kuralın dışında kalanlar. **3.** Benzerlerinden üstün olanlar; benzeri az bulunur olanlar; seçkinler.

müsteş'ar, [Ar. şu'r > istiş'ār > müsteş'ar مستشعر] *(müsteş-a:r) {OsT} sf.* Bildirilmiş olan; haberli.

müsteşar, [Ar. meşveret > müsteşār مستشار] *(müsteşa:r) {OsT} sf.* **1.** Kendisinden bilgi alınan; kendisine iş danışılan. **2.** *is.* Bakanlıklarda ve bazı merkezî kuruluşlarda, teknik bilgi ve deneyiminden yararlanmak üzere görevlendirilmiş devlet memuru; danışman. **3.** İmparatorluk döneminde kendisinden bilgi alınan ve makamında danışmanlık yapan memur.

müsteşarî, [Ar. müsteşār > müsteşārī مستشارى] *(müsteşa:ri:) {OsT} is.* Müsteşarlık.

müsteşarlık, -ğı [müsteşar-lık] *(müsteşa:rlık) {OsT} is.* **1.** Müsteşarın görevi. **2.** Müsteşara bağlı olarak çalışan daire.

müsteşfî, [Ar. şifā > müsteşfī مستشفى] *(müsteşfi:) {OsT} sf.* **1.** Şifa ve iyilik bekleyen. **2.** Kendine baktıran.

müsteşfi, -i'ı [Ar. şefā'at > müsteşfi' مستشفع] *{OsT} sf.* **1.** Bağışlanma dileyen; şefaat isteyen. **2.** Kendine baktıran.

müsteşfiane, [Ar. müsteşfi' + Far. -āne مستشفعانه] *(müsteşfi-a:ne) {OsT} zf.* Bağışlanmak diler gibi; şefaat dilercesine.

müsteşhed, [Ar. şehādet > müsteşhed مستشهد] *{OsT} sf.* Tanık gösterilen; şahitliğine baş vurulan.

müsteşhedat, [Ar. müsteşhed > müsteşhedāt مستشهدات] *(müsteşneda:t) {OsT} is.* Tanık olarak gösterilenler.

müsteşhid, [Ar. şehādet > müsteşhid مستشهد] *{OsT} sf.* Tanık gösteren.

müsteşrik, [Ar. şarḳ > müsteşriḳ مستشرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* ve *is.* Doğu bilimci; şarkiyatçı.

müsteşrikîn, [Ar. müsteşriḳ > müsteşriḳīn مستشرقين] *(müsteşrikı:n) {OsT} is.* Doğu bilimciler; şarkiyatçılar.

miistetab, [Ar. ṭayyib > müsteṭāb مستطاب] *(müsteta:b) {OsT} sf.* Güzel bulunan; beğenilen.

müstetim, [Ar. istitām > müstetim مستتم] *{OsT} sf.* Tamamlanmasını isteyen.

müstetir, [Ar. setr > müstetir مستتر] *{OsT} sf.* Örtülmüş; örtülü; gizli; saklı.

müsteva, [Ar. müstevā مستوى] *{OsT} sf.* Eril ve dişili kapsayan.

müstevcib, [Ar. vücüb > müstevcib مستوجب] *{OsT} sf.* **1.** Uygun; layık. **2.** Gereken; icap eden.

müstevda, -a'ı [Ar. ved' >istidā' >müstevda' مستودع] *{OsT} sf.* **1.** Bir kimseye veya bir yere saklanmak, korunmak üzere verilen; emanet edilen. **2.** (Kişi için) bir şeyi saklamak üzere emanet olarak kabul eden. **3.** (Yer için) saklanmak üzere emanet olarak bırakılan. **4.** *is.* Emanetçi; depo; ambar.

müstevdi, -i'ı [Ar. ved' > istidā' > müstevdi' مستودع] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi, bir kimseye veya bir yere saklaması, koruması için veren; bir şeyi emanet eden. **2.** Emanet yeri.

müstevfa, [Ar. vefā > müstevfā مستوفا] *(müstevfa:) {OsT} sf.* **1.** Yeter derecede; yeteri kadar. **2.** Tam; mükemmel. **3.** Dolgun.

müstevfi, [Ar. vefā > müstevfī مستوفى] *(müstevfi:) {OsT} sf.* → müstevfa.

müstevfik, -kı [Ar. müstevfiḳ مستوفق] *{OsT} sf.* Allah'tan yardım dileyen.

müstevfir, [Ar. vefr > müstevfir مستوفر] *{OsT} sf.* Alacağının tamamını, borçludan geri alınış olan.

müstevhib, [Ar. müstevhib مستوهب] *{OsT} sf.* Bahşiş isteyen.

müstevi, [Ar. seviyye > istivā > müstevī مستوى] *{OsT} sf.* **1.** Her tarafı aynı düzeyde olan; düz. **2.** *dbl.* (Kelime için) erili ve dişili aynı olan; hem eril hem dişil olan. **3.** *is. mat.* Düzlem.

müstev'ib, [Ar. va'b > müstev'ib مستوعب] *{OsT} sf.* **1.** İçine alan; kapsayan; istiap eden. **2.** Kaplayan; tutan.

müstevki, -i'ı [Ar. istiḳa > müstevḳı مستوقى] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin olmasını bekleyen. **2.** Bir şeyi olacak diye kaygı duyan.

müstevkid, [Ar. müstevḳıd مستوقد] *{OsT} sf.* **1.** Yanıp alevlenmiş. **2.** Yakıp alevlendirici.

müstevlede, [Ar. veled > müstevlede مستولده] *{OsT} sf.* **1.** (Cariye için) efendisinden çocuğu olan. **2.** *huk.* Sahibinden çocuğu olmuş cariye.

müstevli, [Ar. istlā > müstevlī / müstevliye مستولى / مستوليه] *(müstevli:) {OsT} sf.* **1.** Etkisi altına alan; basan. **2.** Her tarafa yayılan; genişleyen. **3.** (Devlet ve ordu için) bir yeri veya ülkeyi yönetimi altına sokan; istila eden; yayılmacı. **4.** *tıp.* (Hastalık için) salgın.

müstevsi, -i'ı [Ar. müstevsi' مستوسع] *{OsT} sf.* Bollaşan; genişleyen.

müstevsik, -kı [Ar. tevṣiḳ > müstevṣiḳ مستوثق] *{OsT} sf.* Birinden belge veya senet alan.

müstevzi, -i'ı [Ar. müstevzi' مستوزع] *{OsT} sf.* Hak dergâhından ilham isteyen.

müsteykın, [Ar. yaḳīn > müsteyḳın مستيقن] *{OsT} sf.* Gerçeği kesin olarak bilen; bir şeyden emin olan.

müsteykız, [Ar. yaḳaẓ > müsteyḳız مستيقظ] *{OsT} sf.* Uykudan uyanan.

müsteymin, [Ar. emn > müsteymin مستيمن] *{OsT} sf.* **1.** Aman dileyen. **2.** Birinin yeminini isteyen. **3.** Mübarek sayan.

müsteyser, [Ar. yüsr > yeser > müsteyser مستيسر] *{OsT} sf.* **1.** Kolaylanmış. **2.** Hazır.

müsteysir, [Ar. istīṣar > müsteyṣir مستيثر] *{OsT} sf.* Kendine ayıran.

müstezad, [Ar. ziyāde > müstazād مستزاد] *(müsteza:d) {OsT} sf.* → müstezat. 🗗 **müstezād-ı südâsiye,** *{OsT} ed. Uzun mısraları mefāilün / mefāilün / mefāilün / mefāilün, kısa mısraları mefāilün / mefāilün vezninde olan müstezat.*

müstezat, -dı [Ar. ziyāde > müstezād مستزاد] *(müsteza:t) {OsT} sf.* **1.** Fazlalaştırılmış; çoğalmış; artmış. **2.** *is. ed.* Divan edebiyatında, bir dizesi normal ölçüde, *ziyade* adı verilen diğer dizesinde ise kalıbın ilk ve son cüzleri kullanılmak suretiyle meydana getirilmiş uzunlu kısalı manzumelere verilen ad. 🗗 **müstezat düzeni,** *Türk halk müziğinde bağlamanın orta telinin do, üst telinin sol veya orta telinin si bemol, üst telinin fa yahut da orta telinin si, üst telinin sol sesine akort edilmesi ile sağlanan bağlama düzenlerinin ortak adı.*

müste'zen, [Ar. iẕn > müste'ẕen مستأذن] *(müste-zen) {OsT} sf.* İzin istenilmiş.

müstezil, -lli [Ar. ẕelīl > müsteẕill مستذل] *{OsT} sf.* Bir kimseyi hor gören; küçümseyen.

müste'zin, [Ar. iẕn > müste'ẕin مستأذن] *(müste-zin) {OsT} sf.* İzin isteyen.

müstezkir, [Ar. ẕikr > müsteẕkir مستذكر] *{OsT} sf.* Hatırlayan; anan; zikreden.

müstimetre, [Lat. mustum *(şıra)* + Yun. metron *(ölçü)* > Fr. mustimètre] *is.* Bir şıranın yoğunluğunu ölçmeye yarayan, 0.97 ile 1.13 arasında derecelenmiş dansimetre; şıra ölçer.

müstmend, [Far. müstemend مستمند] *{OsT} sf.* → müstemend.

müstmendan, [Far. müstmendān مستمندان] *(müstmenda:n) {OsT} is.* Üzüntülü ve kederli kimseler.

müstmendane, [Far. müstmend-āne مستمندانه] *(müstmenda:ne) {OsT} zf.* **1.** Üzüntü ile. **2.** Zavallılıkla.

müsul, [Ar. müṣūl مثول] *(müsu:l) {OsT} is.* Bir kimsenin huzurunda saygı dolayısıyla ayakta durma; saygı duruşu.

müs'ut, [Ar. müs'uṭ مسعط] *(müs-ut) {OsT} is.* Enfiye kutusu.

müsül, [Ar. miṣāl > müṣül مثل] *{OsT} is.* **1.** Örnekler. **2.** *fel.* İde.

müsür, [? müsür] *{ağız} is.* → müsürlük. [DS]

müsürlük, -ğü [müsür-lük] *{ağız} is.* Ahırlarda, tahtadan yapılmış hayvan yemliği. [DS]

müsürman, [Ar. müslümān => müsürman] *{ağız} sf.* Suçsuz. [DS]

müsürmük, -ğü [müsür-lük / müsürmük] *{ağız} is.* → müsürlük. [DS]

müsürüf, [Ar. mısrif => müsürüf] *{ağız} is.* İsraf. 🗗 **müsürüf etmek,** *{ağız} Eline geçeni harcamak; tutumsuz davranmak; israf etmek.* [DS]

müsürüfçü, [Ar. müsrif => müsürüf-çi] *{ağız} sf.* Tutumsuz; eline geçeni harcayan. [DS]

müsürük, -ğü [müsür-lük / müsür-ük] *{ağız} is.* → müsürlük. [DS]

müsütlemek, [müsüt-le-mek] *{ağız} geç. f. [-r] [l(ü)-yor]* Bildirmek; haber vermek; ihbar etmek. [DS]

müsveddat, [Ar. müsveded > müsveddāt مسودات] *(müsvedda:t) {OsT} is.* Müsveddeler; karalamalar; taslaklar.

ınüsvedde, [Ar. sevād > müsvedde مسوده] *{OsT} is.* **1.** Üzerinde çalışılan, ekleme ve çıkarmalar veya düzeltmeler yapılan, henüz temize çekilmemiş yazı; yazının ilk şekli; taslak. **2.** Karalama; çalışma. **3.** *argo.* Bir işe yaramayan, kendini idareden âciz insan. **4.** Bir şeyin kötü benzeri; taslağı. 🗗 **müsvedde defteri,** *Karalama defteri.*

müsveddelik, -ği [müsvedde-lik] *{OsT} sf.* **1.** Karalama olarak kullanılan. **2.** Karalama yapmaya uygun olan. 🗗 **müsveddelik kâğıt,** *Karalama yapmakta kullanılan kâğıt.*

-müş, [-mış / -miş / -muş /-müş] *{eAT} çek. e.* → -mış.

müş, [Far. mūş موش] *{OsT} {eT} is.* Kedi.

müşa, -a'ı [Ar. şüyūʿ > müşāʿ مشاع] *(müşa:) {OsT} is.* Birden çok kimsenin ortaklaşa sahip olduğu ve üzerinde şayi hisselerinin bulunduğu nesne.

müşa'abe, [Ar. şuʿbe > müşāʿabe مشاعبه] *(müşa:abe) {OsT} is.* Uzaklaşma; ayrılma.

müşa'are, [Ar. şiʿr > müşāʿare مشاعره] *(müşa:are) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı şiir söyleme. **2.** Divan edebiyatında karşılıklı nazire söyleyerek yapılan yarışma. 🗗 **müşā'are etmek,** *Karşılıklı şiir söylemek ve yarışmak.*

müşa'at, [Ar. müşāāt مشاآت] *(müşa:a:t) {OsT} sf.* **1.** Yarışma. **2.** İleri geçme.

müşabah, [? müşabaḫ] *{ağız} is.* İyi cins ceviz. [DS]

müşabehet, [Ar. şebeh > müşābehet مشابهت] *(müşa:behet) {OsT} is.* **1.** İki nesne arasındaki benzerlik; benzeme. **2.** *kim. mat.* Benzerlik.

müş'abid, [Ar. müşʿabid مشعبد] *(müş-abid) {OsT} is.* Hokkabaz.

müşabih, [Ar. müşābehet > müşābih / müşābihe مشابه / مشابهه] *(müşa:bih) {OsT} sf.* Aralarında benzerlik olan; benzer; eş. 🗗 **müşābih hadler,** *mat. Benzer terimler.*

müş'abiz, [Ar. müşʿābiz مشعبذ] *{OsT} is.* → müş'abid.

müşacerat, [Ar. müşācere > müşācerāt مشاجرات] *(müşa:cera:t) {OsT} is.* Karşı koymalar; kavgalar; dövüşmeler; çekişmeler.

müşacere, [Ar. şecer > müşācere مشاجره] *(müşa:cere) {OsT} is.* **1.** Sopa ile birbirine vurma; dövüş. **2.** Çekişme; karşı koyma; kavga.

müşaf, [? müşaf / müşah] *{ağız} zf.* **1.** Kesin olarak. **2.** Ne olursa olsun. [DS]

müşafehat, [Ar. müşāfehe > müşāfehāt مشافهات] *(müşa:feha:t) {OsT} is.* Karşı karşıya, yüz yüze yapılan konuşmalar.

müşafehe, [Ar. şefe > müşāfehe مشافهه] *(müşa:fehe) {OsT} is.* Bir arada karşı karşıya, yüz yüze yapılan konuşma.

müşagabe, [Ar. müşāġabe مشاغبه] *(müşa:gabe) {OsT} is.* **1.** Kavga; dövüş; arbede. **2.** *fel.* Didişimcilik; tartışımcılık; eristik.

müşagare, [Ar. müşāġare مشاغره] *(müşa:gare) {OsT} is.* Mehir alıp vermemek için iki erkeğin birbirinin yakınları olan kadınlarla evlenmesi yöntemi.

müşah, [? müşaf / müşah] *{ağız} zf.* **1.** Kesin olarak. **2.** Ne olursa olsun. [DS]

müşahed, [Ar. müşāhed مشاهد] *(müşa:hed) {OsT} sf.* **1.** Görülmüş. **2.** Görülen.

müşahedat, [Ar. müşāhede > müşāhedāt مشاهدات] *(müşa:heda:t) {OsT} is.* **1.** Gözle görülen şeyler. **2.** Gözlemler.

müşahede, [Ar. şühūd > müşāhede مشاهده] *(müşa:-hede) {OsT} is.* **1.** Görme organı aracılığıyla bir nesnenin varlığını, bir olayın veya olgunun akışını duyma; görme; gözlem. **2.** Gözleyen kişinin edindiği izlenim. **3.** *tıp.* Hastalığın gidişini izleme biçimi; gözlem. **4.** *huk.* Sanığın bilincini incelemek için adlî tıp kurumunda yapılan belirli süreli izleme; gözlem. **5.** *tasvf.* Allah'ın kendine özgü âlemini görme; İlahî sırları ve tecellileri seyretme, yakınlık kurma hali. 🗗 **müşahede etmek,** *Gözlemlemek.*

müşahere, [Ar. şehr > müşāhere مشاهره] *(müşa:here) {OsT} is.* Bir kimseyi, her ay belirli bir aylık vermek şartıyla işinde çalıştırmak için kiralama; aylıkla tutma. 🗗 **müşāhere-hārān,** *Aylıkla tutulanlar; aylıklılar.*

müşaheret, [Ar. şehr > müşāheret مشاهرت] *(müşa:-heret) {OsT} is.* → müşahere.

müşahereten, [Ar. müşāhere > müşāhereten مشاهرةً]

(müşa:here'ten) {OsT} zf. Aylıklı olarak; aylıkla. 🗗 **müşahereten icāre,** *{OsT} Aylıkla kiralama.*

müşahhas, [Ar. şaḫṣ > müşaḫḫaṣ / müşaḫḫaṣa مشخص / مشخصه] *{OsT} sf.* **1.** Kişileştirilmiş, insan kılığına sokulmuş olan. **2.** Türü, özellikleri anlaşılmış, diğerlerinden ayırt edilmiş olan; tanınan. **3.** Gözle görülüp el ile tutulacak biçime girmiş olan; varlığı duyu organları ile anlaşılabilir olan; somut. 🗗 **müşahhas isim,** *{OsT} Somut isim.*

müşahhasat, [Ar. müşaḫḫaṣ > müşaḫḫaṣāt مشخصات] *(müşahhasa:t) {OsT} is.* Somut bilgiler.

müşahhıs, [Ar. şaḫṣ > müşaḫḫıṣ مشخص] *{OsT} sf.* **1.** Ayıran; belirleyen; seçen. **2.** (Hastalık için) türünü ve niteliğini anlayan; teşhis eden; tanıyan; tanı koyan.

müşahid, [Ar. müşāhede > müşāhid مشاهد] *(müşa:hid) {OsT} sf.* → müşahit.

müşahidîn, [Ar. müşāhid > müşāhidīn مشاهدين] *(müşa:hidi:n) {OsT} is.* Görenler; gözlemciler; gözleyiciler; müşahitler.

müşahit, -di [Ar. müşāhede > müşāhid مشاهد] *(müşa:hid) {OsT} sf.* Görme organı aracılığıyla bir nesnenin varlığını, bir olayın veya olgunun akışını gören; gözleyen; gözlemci; gören.

müşakat[1], [Ar. müşāḳāt مشاقات] *(müşa:ka:t) (k, kalın okunur) {OsT} is.* Sıkıntıya katlanma konusunda yarışma.

müşakat[2], [Ar. müşāḳat مشاقت] *(müşa:kat) (k kalın okunur) {OsT} is.* Düşmanlık; husumet.

müşakele, [Ar. şekl > müşākele مشاكله] *{OsT} is.* **1.** Biçim bakımından başka bir şeye uygun olma; benzeme; uygun düşme; biçimce benzeme. **2.** *ed.* Ayrı anlamlara gelen bir sözün karşılıklı konuşmalarda iki ayrı anlamda kullanılması biçiminde uygulanan bir sözcük oyunu.

müşakil, [Ar. müşākele > müşākil مشاكل] *(müşa:kil) {OsT} sf.* Biçim bakımından başka bir şeye uygun düşen; benzeyen; andıran; benzer.

müşar, [Ar. işāret > müşār مشار] *(müşa:r) {OsT} sf.* Belli edilmek istenen; işaret edilerek gösterilen; işaret edilen. 🗗 **müşārün bi'l-benan,** *{OsT} Parmakla gösterilen; çok ünlü.*‖ **müşārün-ileyh,** *{OsT} 1. Kendisine işaret olunan. 2. Adı geçen.*‖ **müşārün-ileyhā,** *{OsT} 1. (Bayan için) kendisine işaret olunan. 2. Adı geçen.*‖ **müşārün-ileyhümā,** *{OsT} Adı geçenler.*

müşarata, [Ar. şarṭ > müşāraṭa مشارطه] *(müşa:rata) {OsT} is.* Tarafların kendi şartlarını kabul ettirmeye çalışarak uyuşmaya varması; karşılıklı şart ileri sürme; şartlaşma.

müşarebe, [Ar. şürb > müşārebe مشاربه] *(müşa:rebe) {OsT} is.* Birlikte içki içme; karşılıklı içme.

müşarefe, [Ar. müşārefe مشارفه] *{OsT} is.* **1.** Yükseğe çıkma. **2.** Şan ve şeref konusunda biri ile övünme; biri ile şereflenme.

müşareket, [Ar. şirket > müşāreket مشاركت] *(müşa:reket) {OsT} is.* **1.** Bir işte başkaları ile birlikte bulunma; ortaklık; ortaklaşma; biri ile ortak olma. **2.** *dbl.* İşteşlik. 🗗 **müşareket etmek,** *{OsT} Ortak olmak; ortaklık etmek.*‖ **müşareket fiili,** *{OsT} dbl. İşteş fiil.*

müşareze, [Ar. şerz > müşāreze مشارزه] *{OsT} is.* Huysuzluk; geçimsizlik.

müşarik, [Ar. müşāreket > müşārik مشارك] *(müşa:rik) {OsT} sf.* **1.** Bir işte başkaları ile birlikte bulunan; ortak olan; ortaklık eden. **2.** *is.* Birlikte iş yapanlardan her biri; ortak.

müşariz, [Ar. şerz > müşāreze > müşāriz مشارز] *(müşa:riz) {OsT} sf.* Bir kimse ile anlaşmakta zorluk çeken; çevresine uyum sağlayamayan; geçimsiz; huysuz; kavgacı.

müşarünileyh, [Ar. müşārün-ileyh / müşārün-ileyha مشاراليه / مشاراليها] *(müşa:rünileyh) {OsT} sf.* (Kişi için) adı geçen; işaret edilen; anılan.

müşa'şa, -a'ı [Ar. şa'şa'a > müşa'şa' مشعشع] *(müşa:şa:) {OsT} sf.* **1.** Parlak; parlayan; parıltılı. **2.** Göz alıcı; aşırı süslü; şatafatlı; debdebeli.

müşatara, [Ar. şaṭr > müşāṭara مشاطره] *(müşa:tara) {OsT} is.* Bir şeyi birisi ile yarı yarıya bölüşme; yarı yarıya pay etme; eşit olarak bölüşme; paylaşma.

müşatemat, [Ar. müşāteme > müşātemāt مشاتمات] *(müşa:tema:t) {OsT} is.* Çirkin ve kötü sözler söyleyerek atışmalar; sövüşmeler; karşılıklı küfürleşmeler.

müşateme, [Ar. şetm > müşāteme مشاتمه] *(müşa:teme) {OsT} is.* Birbirine karşı çirkin ve kötü sözler söyleyerek atışma; karşılıklı sövme; sövüşme; küfürleşme.

müşattar, [Ar. taştīr > müşaṭṭar مشطر] *{OsT} is. ed.* Beyitlerin iki dizesi arasına ikinci dize ile aynı kafiyede dizeler eklemek suretiyle oluşturulan kaside veya gazel; taştir edilmiş olan. 🗗 **müşattar-ı muhammes,** *{OsT} Araya üç dize eklenerek yapılan taştir.*‖ **müşattar-ı murabba,** *{OsT} Araya iki dize eklemek suretiyle yapılan taştir.*‖ **müşattar-ı müseddes,** *{OsT} Araya dört dize ekleyerek yapılmış taştir.*

müşaverat, [Ar. müşāvere >müşāverāt مشاورات] *(müşa:vera:t) {OsT} is.* Müşavereler; danışmalar.

müşavere, [Ar. meşveret > müşāvere مشاوره] *{OsT} is.* **1.** Birden çok kişi arasında birbirinin görüşünü alarak yapılan iş görüşmesi; danışma. **2.** *tıp.* İki ve daha çok hekimin bir kimsenin hastalığı hakkında tanıda bulunmak için yaptıkları görüşme; konsültasyon. 🗗 **müşavere etmek,** *Görüş alış verişinde bulunmak; danışmak.*

müşavir, [Ar. müşāvere > müşāvir / müşāvire مشاور / مشاوره] *(müşa:vir) {OsT} sf.* **1.** Bir iş veya konu hakkında kendisinden görüş alınan, fikir danışılan. **2.** *is.* Görüşüne başvurulan kimse; danışman. **3.** *huk.* Çeşitli yönetim makam ve kurullarında, hukuk ve teknik konularında görüş ve bilgileri ile hazırlık çalışmalarına katkıda bulunan uzman; danışman.

müşavirîn, [Ar. müşāvir > müşāvirîn مشاورين] *(müşa:viri:n) {OsT} is.* Kendisinden görüş sorulanlar; müşavirler; danışmanlar.

müşavirlik, -ği [müşavir-lik] *(müşa:virlik) {OsT} is.* **1.** Müşavirin yaptığı iş veya görevi; danışmanlık. **2.** Müşavir olma durumu; danışmanlık. **3.** Müşavirin görev yaptığı makam veya yer.

müşaya'a, [Ar. müşāyaʿa مشايعه] *{OsT} is.* **1.** Bir kimseye dostluk etme. **2.** Bir kimseye uyma.

müşbi, -i'ı [Ar. şibʿ > müşbiʿ مشبع] *{OsT} sf.* Doyuran.

müşdüyh, [Rus. mundştúk] *{ağız} is.* Sigara ağızlığı. [DS]

müşebba, -baı [Ar. şibʿ > müşebbaʿ مشبع] *(müşebba:) {OsT} sf.* **1.** Doyurulmuş; açlığı giderilmiş; tok. **2.** Çoğaltılmış; fazlalaştırılmış; artmış. **3.** *kim.* (Eriyik için) doymuş.

müşebbeh, [Ar. teşbih > müşebbeh / müşebbehe مشبه / مشبهه] *{OsT} sf.* **1.** Bir şey ile arasında benzerlikler bulunan; benzerlik kurulan; bir şeye benzeyen; kendisi benzetilen. **2.** *is. ed.* Benzetme yoluyla daha iyi anlatılmaya çalışılan nesne veya kavram; benzetmenin *benzeyen* olarak adlandırılan ögesi. 🗗 **müşebbehün-bih,** *{OsT} ed. Kendisine benzetilen.*

müşebbehat, [Ar. müşebbehe > müşebbehāt مشبهات] *(müşebbeha:t) {OsT} is.* Benzetilenler.

müşebbehe, [Ar. müşebbeh >müşebbehe مشبهه] *{OsT} sf.* Kendisi benzetilen.

müşebbek, -ği [Ar. şebeke > müşebbek مشبك] *{OsT} sf.* **1.** Ağ ve kafes gibi örülmüş olan; göz göz bağlanmış olan. **2.** *is.* Tersi de yüzü de kullanılabilen sim veya renkli ipliklerle işlenmiş nakış; muşabbak. **3.** Verev iğne tekniği ile yapılan ve kafes görünümlü sayılı bir tür nakış. **4.** Küçük tahta parçalarından yapılan oymalı kafes. 🗗 **müşebbek şemse,** *{OsT} Eski Türk ciltlerinde, kapak içlerinde derinin ince ince oyulması ile yapılan şemse.*

müşebbi, -i'ı [Ar. şibʿ > müşebbiʿ مشبع] *{OsT} sf.* Karnını doyuran.

müşebbihe, [Ar. teşbbih > müşebbihe مشبهه] *{OsT} is. fel.* Tanrı'yı insan özelliklerine bürüyenlerin öğretisi; insan duygularını, tutkularını, düşüncelerini ve davranışlarını Tanrılara da mal etme şeklinde ortaya çıkan sapık eğilim; antropomorfizm; insanbiçimcilik.

müşeccer, [Ar. şecer > müşeccer مشجر] *{OsT} sf.* **1.** (Resim veya yazı için) ağacımsı; ağaç gibi dallı budaklı olan. **2.** (Kumaş için) üzerine ağacı andıran dallı budaklı şekiller çizilmiş olan.

müşedded, [Ar. şiddet > müşedded / müşeddede مشدد / مشدده] *{OsT} sf.* **1.** Şiddeti arttırılmış; kuvvetlendirilmiş; şiddetlendirilmiş; yeğinleştirilmiş. **2.** *dbl.* (Sözcük için) şeddelenmiş.

müşeddid, [Ar. şiddet > müşeddid / müşeddide مشدد / مشدده] *{OsT} sf.* Şiddeti arttıran; kuvvetlendiren; şiddetlendiren; yeğinleştiren; arttıran.

müşeddide, [Ar. şiddet > müşeddide مشدده] *{OsT} is. fiz.* Yükselteç.

müşef[1]**,** [? müşef] *{ağız} zf.* Kuşkusuz; kesin. [DS]

müşef[2]**,** [? müşef] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

müşeffe, [? müşeffe] *{ağız} is.* Kemiksiz et. [DS]

müşege, [? müşege] *{ağız} is.* **1.** Kötü kendir. **2.** Kendirin kökünden çıkan lifler.[DS]

müşekkek, [Ar. şekk > müşekkek / müşekkeke مشكك / مشككه] *{OsT} sf.* Şüpheye düşürülmüş; kuşkulandırılmış; şekke düşürülmüş.

müşekkel, [Ar. teşkil > müşekkel / müşekkele مشكل / مشكله] *{OsT} sf.* **1.** Bir biçime sokulmuş; biçim verilmiş; şekillendirilmiş. **2.** Kalıbı, biçimi yerinde; büyük; iri; kocaman; çelimli; gösterişli.

müşekkire, [? müşekkire] *{ağız} is.* Kuşkonmaz otu. [DS]

müşelkalk, [Alm. muschel *(kabuk)* + kalk *(kireç)*] *is. jeol.* Alman topraklarının jeoloji bakımından oluştuğu ikinci zamanın orta dönemi.

müşellel, [Ar. müşellel مشلل] *{OsT} sf.* Lekeli.

-müşem, [-mış-am / mişem / -muşam / müşem] *{eAT} çek. e.* → -mışam.

müşemmes, [Ar. şems > müşemmes مشمس] *{OsT} sf.* (Yer için) güneş gören; güneş alan; güneşli; parlak; aydınlık.

müşemmet, [Ar. müşemmet مشمت] *{OsT} sf.* (Kişi için) iyiliği ile anılan; hayırla anılan.

müşennef, [Ar. teşnīf > müşennef مشنف] *{OsT} sf.* Küpe takınmış olan; küpe ile süslenmiş.

müşerrah, [Ar. şerḥ > teşriḥ > müşerraḥ مشرح] *{OsT} sf.* Yarılmış; açılmış.

müşerref, [Ar. şeref > müşerref / müşerrefe مشرف / مشرفه] *{OsT} sf.* Bir şeyle onurlandırılmış; şeref verilmiş; onur verilmiş; yüceltilmiş; ululanmış. 🗗 **müşerref oldum,** *Yeni tanıştırılan kimseye, tanışmaktan dolayı duyulan memnuniyeti ifade etmek için söylenen nezaket sözü.* || **müşerref olmak,** *Şereflenmek; onur kazanmak.*

müşerrez, [Ar. şerz > müşerrez مشرز] *{OsT} sf.* (Kitap için) şirazesi olan; şirazeli.

müşerrih, [Ar. şerḥ > müşerriḥ / müşerriḥa مشرح / مشرحه] *{OsT} sf.* **1.** Açan; açıklayan; açıklayıcı. **2.** *tıp.* (Hekim için) ceset üzerinde inceleme yapmak üzere vücudun veya bazı organların içini açan; teşrih eden.

müşerrihîn, [Ar. müşerriḥ > müşerriḥīn مشرحين] *(müşerrihi:n) {OsT} is.* **1.** Açıklayanlar. **2.** Teşrih edenler.

müşettar, [Ar. taştir > müşaṭṭar مشطر] *{OsT} is.* → müşattar.

müşeveş [Ar. müşevveş] *{ağız} is.* Kuşkulu iş. [DS]

müşevvek, [Ar. şevk > müşevvek مشوك] *{OsT} sf.* Diken gibi sivri olan; dikenli.

müşevveş, [Ar. şevāş > müşevveş / müşevveşe مشوش / مشوشه] *{OsT} sf.* **1.** Karışmış; düzensiz; karmakarışık; dağınık. **2.** Belli belirsiz; kapalı.

müşevveşat, [Ar. müşevveş > müşevveşāt مشوشات] *(müşevveşa:t) {OsT} is.* **1.** Karışıklıklar. **2.** Karışık şeyler.

müşevveşiyet, [Ar. müşevveş > müşevveşiyyet مشوشيت] *{OsT} is.* Karmakarışık olma durumu; aşırı karışıklık.

müşevvik, -kı [Ar. şevḳ > müşevviḳ / müşevviḳa مشوق / مشوقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Arzuyu artıran; isteği çoğaltan; isteğini artıran; teşvik eden. **2.** Bir kimseyi kötü işler yapmaya yönelten; kışkırtan; kışkırtıcı; ayartan; ayartıcı. **3.** *huk.* Her hangi bir konuda suç işleme niyeti olmakla birlikte henüz o suçu işlemeye karar vermemiş olan kimseyi suç işlemeye teşvik eden; kışkırtan.

müşevvikîn, [Ar. müşevviḳ > müşevviḳīn مشوقين] *(müşevviki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** İstek ve arzuyu arttıranlar. **2.** Kışkırtanlar; ayartanlar.

müşeyh, [? müşeyh] *{ağız} is.* Çuval. [DS]

müşeyyed, [Ar. teşyid > müşeyyed / müşeyyede مشيد / مشيده] *{OsT} sf.* (Yapı için) dayanıklı, sağlam, dirençli ve yüksek hale getirilmiş.

müşeyyid, [Ar. müşeyyed > müşeyyid مشيد] *{OsT} sf.* (Kişi için) sağlam ve yüksek yapı yapan.

müşfik, [Ar. şefḳat > müşfiḳ / müşfiḳa مشفق / مشفقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Sevgi ve koruma duyguları içinde bulunan; merhametli; şefkatli; seven ve üstüne titreyen. **2.** (Nesne vb. için) sevecenliği gösteren; şefkatli.

müşfika, [Ar. müşfiḳ > müşfiḳa مشفقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Kadın için) şefkatli; merhametli.

müşfikane, [Ar. müşfiḳ + Far. -āne مشفقانه] *(müşfika:ne) {OsT} zf.* Ana ve babanın sevgisine benzer bir sevgi ile; acıma ve koruma duygusu ile; merhametle; acıyarak.

müşg, [Far. müşg مشگ] *{OsT} is.* Asya'da yaşayan misk keçisi adı verilen bir tür ceylanın erkeğinin karın derisi altında bulunan bir bezeden çıkarılan siyah renkli ve güzel kokulu yağ; misk. 🗗 **müşg-āgin,** *{OsT} Miskle dolu.* || **müşg-ālūd,** *{OsT} Miske bulanmış.* || **müşg-bār,** *{OsT} Misk yağdıran; misk kokusu saçan.* || **müşg-bid,** *{OsT} bot. Çiçekleri çok güzel kokan bir tür söğüt.* || **müşg-bū,** *{OsT} Misk gibi kokan; güzel kokulu.* || **müşg-dem,** *{OsT} Nefesi misk kokulu.* || **müşg-efşān,** *{OsT} Misk saçan; güzel koku yayan; misk gibi kokan.* || **müşg-fām,** *{OsT} Misk renkli; siyah olan.* || **müşg-feşān,** *{OsT} Misk saçan; güzel koku yayan; misk gibi kokan.* || **müşg-fürūş,** *{OsT} 1. Misk satan. 2. mecaz. Güzel, ince ve hoş bir şekilde konuşan.* || **müşg-fürūşān,** *{OsT} Misk satıcıları.* || **müşg-rîz,** *{OsT} Misk dökücü; güzel koku saçan; güzel koku yayan.* || **müşg-sā,** *{OsT} Misk gibi kokan; güzel kokan.* || **müş-sār,** *{OsT} Güzel kokulu yer; çok güzel kokan yer.*

müşgin, [Far. müşgīn مشگين] *(müşgi:n) {OsT} sf.* **1.** Misk kokulu; güzel kokulu; miskli. **2.** Siyah renkli. 🗗 **müşgin-bid** *{OsT} bot. Çiçekleri çok güzel kokan bir tür söğüt.* || **müşgin-cū** *{OsT} Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-çāh** *{OsT} Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-çeh** *{OsT} Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-hal** *{OsT} Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-i vefādār** *{OsT}, bot. Yaban gülü.* || **müşgin-külāh** *{OsT} Sevgilinin, güzelin siyah saçları.* || **müşgin-küleh** *{OsT} Siyah renkli saç.* || **müşgin-sinān** *{OsT} Uzun ve siyah kirpik.*

müşgü, [? müşgü] *{ağız} is.* Kartaldan büyük, aynı türden bir yırtıcı kuş. [DS]

müşhid, [Ar. şehādet > müşhid مشهد] *{OsT} sf.* Birini tanık gösteren.

müş'ir[1], [Ar. şuʿr > işʿar > müşʿir / müşʿire مشعر /مشعره] *(müş-ir) {OsT} sf.* **1.** Yazı ile bildiren; haber veren. **2.** *mat.* İndis. **3.** *fiz.* Gösterge.

müşir[2], [Ar. işāret > müşīr مشير] *(müşi:r) {OsT} sf.* **1.** Emir verici; işaret edici. **2.** *is. as.* Askerlikte en

yüksek rütbe; mareşal; sipehsalar. **3.** *hat.* Yazma, eserlerde sayfa sırasını belirtmek amacıyla sayfanın bittiği yere ayrıca yazılan sonraki sayfanın ilk kelimesi; ayak; çoban; payende; garip; murakıp; reddade.

müşiran, [Ar. müşīr + Far. -ān مشیران] *(müşi:ra:n) {OsT} is.* Mareşaller.

müşirane, [Ar. müşīr + Far. -āne مشیرانه] *(müşi:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Mareşale yakışır biçimde. **2.** Mareşal gibi; mareşalcesine.

müş'ire, [Ar. şuʿr > işʿar > müşʿire مشعره] *(müş-ire) {OsT} is.* Hava ve buhar basıncının şiddet derecesini göstermeye yarayan alet; manometre; bu aletin göstergesi.

müşirî, [Ar. müşīrī مشیری] *(müşi:ri:) {OsT} is.* Mareşallik.

müşiriyet, [Ar. müşīr > müşiriyyet مشیریت] *{OsT} is.* **1.** Mareşallik. **2.** Mareşalin makamı.

müşirlik, -ği [müşir-lik] *is.* **1.** Mareşallik. **2.** Mareşalin makamı.

müşiv, [? müşiv] *{ağız} is.* Çekmece. [DS]

müşk, -gü [Far. müşg مشگ] *{OsT} is.* **1.** → müşg. **2.** *{ağız}* Güzel kokulu, dikenli bir ot. [DS]

müşkek, [Ar. müşkek مشکك] *{OsT} is.* → müşg.

müşker, [? müşker] *{ağız} is.* **1.** Sönmüş yanardağ ağzı. **2.** Dağ tepesindeki karların eriyerek açtığı yol. [DS]

müşkil, [Ar. şekl > müşkil / müşkile مشکل / مشکله] *{OsT} sf.*→ müşkül. **müşkil-güşā,** *{OsT} Zorlukları yenip ortadan kaldıran; güçlükleri yok eden.*|| **müşkil-güşâî,** *{OsT} Zorlukları giderme; güçlükleri çözme.*|| **müşkil-ter,** *{OsT} Çok zor; çok güç.*|| **müşkil-terîn,** *{OsT} Çok zor; çok çetin.*

müşkilat, [Ar. müşkil > müşkilāt مشکلات] *(müşkila:t) {OsT} is.* → müşkülat.

müşkile, [Ar. müşkil > müşkile مشکله] *{OsT} sf.* (İş için) güç yapılan; zor olan.

müşkin, [Far. müşgin مشگین] *{OsT} sf.* → müşgin.

küşkü, [? müşkü] *{ağız} is.* Başa dolanarak kullanılan siyah ya da mor, saçaklı ipek başlık.[DS]

müşkül, [Ar. şekl > müşkil مشکل] *{OsT} sf.* **1.** Güç; zor; çetin. **2.** *is.* Engel; zorluk; güçlük.

müşkülat, [Ar. müşkil > müşkilāt مشکلات] *(müşkülâ:t) {OsT} is.* Bir iş yaparken karşılaşılan güçlükler, engeller; başarılması çok zor olan işler; güçlükler; zorluklar. **müşkülat çekmek,** *{OsT} Sıkıntı çekmek; zorluklara katlanmak.*|| **müşkülat çıkarmak,** *{OsT} Bir kimsenin yapmakta olduğu vaya yapmak istediği işleri zorlaştırmak; yapmaması için engeller ve zorluklar yaratmak.*

müşküle, [Ar. şekl > müşkile مشکله] *{OsT} sf.* **1.** Müşkilin dişili. **2.** *is.* Çok zor yapılacak iş; güç iş. **3.** *bot.* İri taneli, kalın kabuklu ve oldukça geç yetişen bir tür üzüm.

müşkülpesend, [Ar. müşkül + Far. pesend مشکل‌پسند] *{OsT} sf.* → müşkülpesent.

müşkülpesendan, [Ar. müşkül + Far. pesendān مشکل پسندان] *(müşkülpesenda:n) {OsT} is.* Güç beğenirler.

müşkülpesendane, [Ar. müşkül + Far. pesendāne مشکل پسندانه] *(müşkülpesenda:ne) {OsT} zf.* Güç beğenir kimseye yakışır biçimde; güç beğenircesine.

müşkülpesent, -di [Ar. müşkül + Far. pesend مشکل‌پسند] *{OsT} sf.* Bir şeyi beğenmekte veya seçmekte zorluk çeken; güç beğenir; beğenmekle beğenmemek arasında kararsız kalan.

müşkülüm, [? müşkülüm / müşkürüm] *{ağız} is.* Bir tür sümbül. [DS]

müşküne, [? müşküne] *{ağız} is.* Toprak testi. [DS]

müşkürüm, [? müşkülüm / müşkürm] *{ağız} is.* → müşkülüm. [DS]

müşme'iz, [Ar. işmi'zāz > müşme'iz / müşme'ize مشمئز / مشمئزه] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyden tiksindiği için yüzünü buruşturan; iğrenen. **2.** Titreyip ürperen. **3.** *mecaz.* Canı sıkılmış olan.

müşne[1], [? müşne] *{ağız} is.* Pek iyi cins olmayan yün; ikinci kalite yün. [DS]

müşne[2], [? müşne] *{ağız} is.* Demirden yapılan araba dayağı. [DS]

müşrefiye, [Ar. müşref *(balkon)* > müşrefiyye مشرفیه] *{OsT} is.* Tornadan geçirilmiş ve birleştirilmiş çıtalardan oluşan, dışarıdan görülmeyi önleyen fakat dışarısını gösteren bir tür pencere kafesi; muşarabiye.

müşrif, [Ar. şeref > müşrif مشرف] *{OsT} sf.* **1.** Yükseğe çıkan; yükselen. **2.** Çevreyi gören; etrafa bakan. **3.** Bir durum almaya yüz tutmuş olan. **4.** Ölüme yaklaşan. **5.** İmparatorluk döneminde, defterdar ve ambar memuru gibi vakıf mallarını koruyan memur. **müşrif-i harāb,** *{OsT} Yıkılmaya yüz tutmuş olan; yıkılmak üzere olan.*|| **müşrif-i vakf,** *{OsT} Bir vakfın mütevellisinin yaptığı harcamaları denetlemekle görevli kimse.*

müşrik, [Ar. şirk > işrāk > müşrik مشرك] *{OsT} sf.* **1.** Ortak sayan; ortak tutan. **2.** *isl.* Allah'a ortak koşan; birden çok Tanrı bulunduğuna inanan; Allah'ın varlığını tanımakla birlikte, başka bir varlık veya varlıkları ona ortak tutan, Allah'tan başkasında da ilahî güç ve nitelikler bulunduğuna inanan.

müşrikîn, [Ar. müşrik > müşrikīn مشرکین] *(müşriki:n) {OsT} is.* Allah'a ortak koşanlar.

müşriklik, [müşrik-lik] *is.* Allah'a ortak koşma durumu; çok tanrılılık.

müşşat, [Ar. māşī > müşşāt مشاة] *(müşşa:t) {OsT} sf.* (Canlı için) ayakları üzerinde yürüyen.

müşşek, -ği [müşşek] *{ağız} is.* Yayığın uzun saplı döveceği. [DS]

müşt, [Far. muşt مشت] *{OsT} is.* **1.** Yumruk; tokat. **2.** Avuç.

müştagil, [Ar. iştiġal > müştaġil مشتغل] *{OsT} sf.* Bir işle uğraşan; uğraşı içinde olan; meşgul olan.

müşta'il, [Ar. şa'l > müşta'il مشتعل] *{OsT} sf.* **1.** Alev alan; tutuşan; ateşlenen; yanan. **2.** *is.* Çabuk tutuşan madde; yanıcı ve parlayıcı madde.

müştak[1], -kı [Ar. şevḳ > müştaḳ مشتق] *{OsT} sf.* **1.** Özleyen; can atan; çok aşırı görme arzusu içinde bulunan; arzu eden; göresi gelen. **2.** Bir şey için can atan. ◻ **müştak-ı feyz ü nür,** *{OsT} Feyzin ve nurun hasretlisi.*

müştak[2], -kkı [Ar. şaḳḳ > müştaḳḳ / müştaḳḳa مشتق / مشتقه] *{OsT} sf.* **1.** (Kelime için) türemiş olan; bir kökten çıkmış olan. **2.** *is. mat.* Türev. ◻ **müştak fiil,** *{OsT} Türemiş fiil.*|| **müştak isim,** *{OsT} Türemiş isim.*|| **müştak kelime,** *{OsT} Türemiş kelime.*|| **müştakkun-minh,** *{OsT} dbl. Kendisinden başka bir kelime türemiş olan asıl kelime; kök.*| || **müştak sıfat,** *{OsT} Türemiş sıfat.*|| **müştak zarf,** *{OsT} Türemiş zarf.*

müştakan, [Ar. müştaḳ + Far. -ān مشتقان] *(müştaka:n) {OsT} is.* Özleyenler; can atanlar; aşırı görme arzusu içinde bulunanlar.

müştakane, [Ar. müştaḳ + Far. -āne مشتقانه] *(müştaka:ne) {OsT} zf.* Çok özlemiş olarak; can atarak; özlemişçesine.

müştakin, [Ar. müştaḳ > müştaḳīn مشتقين] *(müştaki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Özleyenler; can atanlar; aşırı görme arzusu içinde bulunanlar.

müştakkat, [Ar. müştaḳḳ > müştaḳḳāt مشتقات] *(müştakka:t) {OsT} is.* Türemiş kelimeler; türetilmiş olanlar.

müşte, [Far. müşte مشته] *{OsT} is.* **1.** Yumruk. **2.** Muşta. **3.** Kunduracıların deriyi döverek inceltmekte kullandıkları metal parça.

müştebeh, [Ar. ımüştebeh مشتبه] *{OsT} sf.* Karışık; zor.

müştebih, [Ar. şebeh > müştebih / müştebihe مشتبه / مشتبهه] *{OsT} sf.* Bir şeyden kuşku duyan; kuşkulanan; şüpheci; kuşkucu; işkilli.

müştebihat, [Ar. müştebih > ımüştebihāt مشتبهات] *(müştebiha:t) {OsT} is.* Şüphelenenler; şüpheciler; kuşkulananlar; işkilliler.

müştebik, -ki [Ar. müştebik مشتبك] *{OsT} sf.* **1.** Kafes biçiminde örülmüş. **2.** Karışık; zor; çetrefil.

müşted, -ddi [Ar. şiddet > müştedd / müştedde مشتد / مشتده] *{OsT} sf.* Şiddetlenmiş; kuvvetlenmiş; şiddeti artmış; azmış.

müşteha, [Ar. iştihā > müşteha مشتهى] *{OsT} sf.* **1.** İstenen; arzu edilen. **2.** İştahı arttıran; iştah kabartan.

müşteheyat, [Ar. ımüşteha > müştehayāt مشتهيات] *(müşteheya:t) {OsT} is.* İştah uyandıran şeyler; arzuları kamçılayan şeyler.

müştehi, [Ar. iştihā > ımüştehī / müştehiye مشتهى / مشتهيه] *(müştehi:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi çok fazla arzulayan; çok isteyen. **2.** İştahlı.

müştehir, [Ar. şöhret > müştehir / müştehire مشتهر / مشتهره] *{OsT} sf.* Herkes tarafından tanınmış olan; ün kazanmış olan; ünlü; meşhur.

müştehiyat, Ar. müşteha > müştehiyāt مشتهيات] *(müştehiya:t) {OsT} is.* **1.** Arzulayanlar; isteyenler. **2.** İştahlılar.

müştekâ, [Ar. şekvā > müştekā مشتكى] *(müştekâ:) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) şikâyetçi olunan; yakınılan; sızlanılan. **2.** *is.* Sızlanma; yakınma. ◻ **müştekâ-anh,** *{OsT} Kendisinden şikâyetçi olunan kimse.*

müşteki, [Ar. şekvā > müştekī / müştekiyye مشتهى / مشتهيه] *(müşteki:) {OsT} sf.* Birinden şikayetçi olan; yakınan; sızlanan; yakınıcı. ◻ **müşteki olmak,** *Şikâyetçi olmak; birini şikâyet etmek.*

müştekiyane, [Ar. müştekī + Far. -āne مشتهيانه] *(müşteki:ya:ne) {OsT} zf.* Şikâyet edercesine; yakınır gibi; sızlanırcasına.

müştemel, [Ar. şümūl > müştemel مشتمل] *{OsT} sf.* Bir şeyin içinde bulunan; bir başkası tarafından kapsanan.

müştemelat, [Ar. müştemelāt مشتملات] *(müştemelâ:t) {OsT} is.* → müştemilat.

müştemil, [Ar. şümūl > müştemil مشتمل] *{OsT} sf.* Bir şeyi içine alan; kavrayıp saran.

müştemilat, [Ar. ımüştemel > müştemelāt مشتملات] *(müştemilâ:t) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin içinde bulunan, ona tabi olan şeyler. **2.** Eklentiler. **3.** *huk.* Taşınmazların kullanılış amacına uygun olarak yapılan odunluk, kümes, vb. şeyler. **4.** *mim.* Bir ana yapı çevresinde, o yapı ile ilgili eklenti halindeki yapılar; eklenti.

müştera, [Ar. iştirā' > müşterā مشترى] *(müştera:)*

{OsT} sf. Para verilerek alınmış olan; satın alınan; iştira olunmuş.

müşterek, -ği [Ar. iştirak > müşterek / müştereke مشترك / مشتركه] *{OsT} sf.* **1.** Birden çok kişinin söz sahibi olduğu; ortak mal olan; çoğunluğa ilişkin; ortak. **2.** Başkaları ile birlikte gerçekleştirilen; ortaklaşa yapılan. **3.** *zf.* Birlikte; beraber; ortaklaşa olarak; müştereken. **4.** Hep birlikte; beraber; el birliğiyle. **5.** *is.* Bir işte birlik ve ortak olan kimselerin meydana getirdiği topluluk. ◘ **müşterek bahis,** *At yarışlarında, atlardan birinin kazanmasına dayanan kumar.*|| **müşterek borç,** *Birden fazla kimsenin birlikte yüklendikleri borç; ortak borç.*|| **müşterek borçlu,** *Bir borcu ortaklaşa yüklenenlerden her biri.*|| **müşterek duvar,** *İki ayrı binaya ait olan duvar.*|| **müşterek hakimiyet,** *{OsT} Söz sahibi kişiliklerin birleşmesi ile oluşan egemenlik; birleşmiş egemenlik.*|| **müşterek harekât,** *{OsT} as. Silahlı kuvvetlerin kara, deniz ve hava kuvvetleri gibi birden çok kuvvetinin birlikte yürüttüğü harekât.*|| **müşterek hesap,** *{OsT} Bankada, birden çok kimse adına açılan ve bu kişilerin birlikte sahip oldukları, her birinin bizzat kendi imzası ile işletebildikleri hesap.*|| **müşterek hukuk,** *{OsT} Ortak hukuk.*|| **müşterek sigorta,** *Ortak sigorta.*|| **müşterek tedrisat,** *{OsT} Karma öğretim; ortak eğitim.*|| **müştereküʼl-hayât,** *{OsT} Ortak yaşam.*|| **müştereküʼl-menfaa,** *{OsT} Ortak yararlanım.*|| **müştereküʼl-mikyās adetler,** *{OsT} mat. Oranları, ölçekleri ortak olan sayılar.*

müştereken, [Ar. müşterek > müştereken مشتركاً] *(müştereʼken) {OsT} zf.* **1.** Birlikte; ortaklaşa olarak. **2.** Elbirliğiyle.

müşterekîn, [Ar. müşterek > müşterekīn مشتركين] *(müştereki:n) {OsT} is.* Katılanlar; ortak olanlar; ortaklar; iştirak edenler; dahil edilenler.

müşteri, [Ar. iştirāʾ > müşterī مشترى] *{OsT} is.* **1.** Satın alan kişi; alıcı; satın alan. **2.** Para karşılığında kendisine hizmet edilen kimse veya topluluk. **3.** Bir şeye karşı istekli olan; onu almak isteyen kimse. **4.** *argo.* Para karşılığında bir kadın ile cinsel ilişkide bulunan erkek. **5.** *gök b.* (Büyük harfle başlar) Jüpiter gezegeni; Erendiz; Mars; Sakıt. ◘ **müşteri avlamak,** *Hile ile müşteri çekmek.*|| **müşteri çevresi,** *Bir ticarî kuruluşun müşterilerinin tümünün oluşturduğu topluluk.*|| **müşteri kızıştırmak,** *Alıcıları, bir malı alması için çeşitli yollara baş vurarak teşvik etmek.*

müşterik, -ği [Ar. iştirak > müşterik مشترك] *{OsT} sf.* Bir işte ortak olan; katılan; ortak.

müşteriken, [Ar. müşterik >müşteriken مشتركاً] *(müşteriʼken) {OsT} zf.* Ortak olarak; ortaklaşa.

müşterilenmek, [müşteri-le-n-mek مشترىلنمك] *{eAT} dönşl. f.* Müşteri olmak istemek.

müşterikîn, [Ar. müşterik >müşterikīn مشتركين] *(müşteriki:n) {OsT} is.* Ortaklar.

müşti, [Ar. müştī مشتى] *(müşi:) {OsT} sf.* Avuç dolusu; avcu dolduracak kadar.

müştük,-ğü [Rus. mundstuk] *{ağız} is.* Sigara ağızlığı. [DS]

müştülemek, [muştu-la-mak > müştü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(l)ü-yor]* Fitlemek; çekiştirmek. [DS]

müştülük, -ğü [muştu-luk > müştü-lük] *{ağız} is.* Kutlama töreni. [DS]

müştzen, [Far. muşt-zen مشتزن] *{OsT} sf.* Yumruk atan; yumruk ile vuran.

müşük, -ğü [? müşük] *{ağız} is.* Çerez. [DS]

müşür, [Ar. işāret > müşūr مشير] *(müşu:r) {OsT} sf.* → müşir[2].

müşvike, [Ar. müşvike مشوكه] *{OsT} is.* Dikenli ağaç.

müşyaş, [Ar. müşevveş => müşyaş ?] *{ağız} sf.* Kuşkulu; karışık. [DS]

müt, [müt / mut] *{ağız} zf.* **1.** Boşuna; yok yere. **2.** *sf.* Ucuz. [DS]

müt'a, [Ar. metaʿ > mütʿa متعه] *(müt-a:) {OsT} is.* **1.** Geçici kazanç; geçici kâr. **2.** *huk.* Bazı yerlerde, bir kadınla para karşılığında ve geçici olarak yapılan evlilik. **3.** Mehri belirlenmemiş ve kendisi ile cinsel ilişkiye girilmemiş kadına boşanma hâlinde verilen bir kat elbise. ◘ **müt'a nikâhı,** *Bir kadın ile süre ve para konusunda anlaşmak suretiyle bir erkeğin yaptığı evlenme sözleşmesi.*

müta'al, [Ar. ʿulüvv > müteʿāl متعال] *(mütea:l) {OsT} sf.* → müteal.

mütaba'at, -ti [Ar. tebaʿ > mütābaʿat متابعت] *{OsT} is.* Birine bağlı olma; arkasından gitme; birine uyma.

mütabasbısane, [Ar. mütebaşbış+Far. -āne متبصبصانه] *(mütebasbısa:ne) {OsT} zf.* Yaltaklanırcasına; dalkavukça.

mütabassır, [Ar. başar > mütebaşşır متبصر] *{OsT} sf.* İyice düşündükten sonra karar verip ona göre davranan; dikkatli; düşünceli; ileri görüşlü; mutabassır.

mütabi, -i'ı [Ar. mütebaʿat > mütābiʿ متابع] *(müta:bi) {OsT} sf.* Birine bağlı olan; arkasından giden; uyan; bağlanan.

mütabi'în, [Ar. mütābiʿ > mütābiʿīn متابعين] *(müta:bii:n) {OsT} is.* Bağlı olanlar; uyanlar; tabi olanlar.

mütacere, [Ar. mütācere متاجره] *(müta:cere) {OsT} is.* Birbiri ile alışveriş yapma; ticaret yapma.

mütaemet, [Ar. mütā'emet متآئمت] *(müta:emet) {OsT} is.* İkiz doğurma.

mütaj, [Fr. mutage] *is.* Sıradaki alkol mayalanmasını durdurmak için yapılan işlem.

mütalaa, [Ar. ṭulū' > müṭāla'a مطالعه] *(müta:lâa) {OsT} is.* **1.** Bir şey üstünde ayrıntılı olarak düşünme, inceleme yapma; irdeleme; kafa yorma; etüt. **2.** Bir konu hakkında geniş ve ayrıntılı olarak araştırma, inceleme yaptıktan sonra edindiği görüş veya kanaati açıklama; görüş; oy. **3.** Bir kitap veya yazıyı iyice anlayıncaya kadar okuma. **4.** Yatılı okullarda, öğrencilerin belletmenin denetiminde ders çalışmaları için ayrılan zaman dilimi. 🗗 **mütalaa etmek,** *{OsT} 1. Bir konu üzerinde ayrıntılı ve geniş araştırma yapmak ve derinlemesine düşünmek. 2. Bir kitap veya yazıyı okumak; okudukları üzerinde durup düşünmek; incelemek.*|| **mütalaada bulunmak,** *{OsT} Bir konu üzerinde düşünce ileri sürmek.*

mütala'ahane, [Ar. müṭāla'a + Far. -ḫāne مطالعه خانه] *(müta:lâha:ne) {OsT} is.* Okuma salonu; ders çalışma yeri.

mütala'at, [Ar. müṭāla'a > müṭāla'āt مطالعات] *(müta:lâa:t) {OsT} is.* **1.** İncelemeler. **2.** Düşünce ve kanaatler. **3.** Okumalar.

mütali, -i'ı [Ar. müṭāla'a > mütāli' مطالع] *(müta:li) {OsT} sf.* Okuyan.

mütali'în, [Ar. müṭāli' > mütāli'īn مطالعين] *(müta:lii:n) {OsT} is.* Okuyanlar.

mütareke, [Ar. terk > mütāreke متاركه] *(müta:reke) {OsT} is.* Savaşan tarafların kendi aralarındaki anlaşmaya göre çarpışmaya ara vermeleri; ateşi kesme; ateşkes; silah bırakışması. 🗗 **mütāreke-i hususiye,** *{OsT} Dar sınırlar içinde tutulan silah bırakışması; özel mütareke.*|| **mütāreke-i umümiye,** *{OsT} Geniş çaplı silah bırakışması.*

mütarekename, [Ar. mütāreke + Far. -nāme متاركه نامه] *(müta:rekena:me) {OsT} is.* Tarafların ateşkes için imzaladıkları antlaşma.

mütarik, [Ar. mütāreke > mütārik متارك] *(müta:rik) {OsT} sf.* **1.** Karşılıklı anlaşmaya uyarak elinde bulunan şeyi bırakan; ondan aynı anda el çeken; terk eden. **2.** Karşılıklı anlaşma sonucu çarpışmayı durduran; silahı bırakan; ateşi kesen.

mütarotasyon, [Fr. mutaration] *is. kim.* Polarılmış ışık üzerinde etkin olan glikoz vb. madde çözeltisinin, çevirme gücünün zamanla değişimi.

mütasyon, [Fr. mutation] *is. biy.* → mutasyon.

mütasyonizm, [Ar. mutationisme] *is. biy.* → mutasyonizm.

mütatör, [Fr. mutateur] *sf. fiz.* Doğrultulmuş gerili sürekli olarak ayarlayan özel redresör; değiştirici.

mütaz, [Fr. mutase] *is. biyokim.* Aynı molekül içinde bir kökü bir noktadan diğerine aktarabilen enzim.

müte'abbid, [Ar. 'abd > müte'abbid متعبد] *{OsT} sf.* Allah'a ibadet eden; kulluk eden; tapınan.

müte'abbidane, [Ar. müte'abbid + Far. -āne متعبدانه] *(müteabbida:ne) {OsT} zf.* Kulluk ve ibadet eder gibi; tapınırcasına.

müte'abbidîn, [Ar. müte'abbidīn متعبدين] *(müteabbidi:n) {OsT} is.* Allah'a tapınanlar.

müte'abbis, [Ar. 'abüs > müte'abbis متعبس] *{OsT} sf.* Yüzünü ekşiten; suratını asan; asık çehreli.

müte'abbisane, [Ar. müte'abbis + Far. -āne متعبسانه] *(müteabbisa:ne) {OsT} zf.* **1.** Surat asarcasına. **2.** Surat asana yakışır biçimde.

müte'accib, [Ar. 'aceb > müte'accib / müte'accibe متعجب / متعجبه] *{OsT} sf.* Beklenmedik olay ve durumlarda kararsızlığa düşen; şaşıran; şaşkınlık geçiren.

müte'accibane, [Ar . müte'accib + Far. -āne متعجبانه] *(müteacciba:ne) {OsT} zf.* Şaşırmış halde; hayret içinde; şaşkınlıkla.

müte'accil, [Ar. 'acele > müte'accil متعجل] *{OsT} sf.* Aceleci; sabırsız davranan; acelesi olan; telaşlı.

müte'accilane, [Ar. müte'accil + Far. āne متعجلانه] *{OsT} zf.* Acele ederek; acelecilikle.

müte'accilîn, [Ar. müte'accil > müte'accilīn متعجلين] *(müteaccili:n) {OsT} zf.* Aceleciler; telaşlılar.

müte'accin, [Ar. 'can > müte'accin متعجين] *{OsT} sf.* Hamurlaşan; macun durumuna gelen.

müte'addi, [Ar. 'adāvet > müte'addī / müte'addiye متعدى / متعديه] *{OsT} sf.* **1.** Başkalarının hakkına saldıran; tecavüzde bulunan; sınırı aşan; saldıran; sataşan. **2.** *dbl.* (Fiil için) geçişli. 🗗 **müteaddî fiil,** *{OsT} Ettirgen fiil ve çatı.*

müte'addid, [Ar. 'aded > müte'addid / müte'addide متعدد / متعدده] *{OsT} sf.* → müteaddit.

müte'addit, -di [Ar. 'aded > müte'addid متعدد] *{OsT} sf.* Sayısız; çeşitli; birden çok; bir çok; birkaç.

müte'adi, [Ar. 'adāvet > müte'ādi متعادى] *(mütea:di) {OsT} sf.* Başkalarının hakkına saldırıda bulunan; düşmanca tavır takınan; düşmanlık eden.

müte'adid, [Ar. müte'aḍid متعضد] *{OsT} sf.* Kol kola dokunan.

müte'adil, [Ar. müte'ādil متعادل] *{OsT} sf.* Birbirine denk gelen.

müte'affif, [Ar. 'iffet > müte'affīf متعفف] *{OsT} sf.* Günahtan, haramdan sakınan; iffetli; namuslu.

müte'affifane, [Ar. müteʿaffin + Far. āne متعففانه] *{OsT} zf.* Namuslu olarak; iffetlilikle.

müte'affifîn, [Ar. müteʿaffif > müteaffifîn متعففين] *(mteaffifi:n) {OsT} is.* Namuslarını koruyanlar; namuslu kimseler.

müte'affin, [Ar. ʿufûnet > müteʿaffin متعفن] *{OsT} sf.* Bozulup çürüme sonucu kötü koku yayan; kokuşan; pis kokulu; çürük.

müte'ahhid, [Ar. ʿahd > müteʿahhid متعهد] *{OsT} sf.* → müteahhit.

müte'ahhidîn, [Ar. müteʿahhidîn متعهدين] *(müteahhidi:n) {OsT} sf.* Müteahhitler.

müte'ahhir, [Ar. ʾaḫar > müteʾaḫḫir / müteʾaḫḫire متأخر / متأخره] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Sonradan gelen; geciken; sonraki.

müte'ahhirîn, [Ar. müteʾaḫḫirîn متأخرين] *(müteahhiri:n h kalın söylenir.) {OsT} is.* **1.** Son zamanlarda yetişenler. **2.** Son gelenler. 🗗 **müte'ahhirîn-i ulemâ,** *{OsT} Son dönem bilginleri.*

müte'ahhit, -di [Ar. ʿahd > müteʿahhid متعهد] *{OsT} sf.* **1.** Bir işi söz vererek üzerine alan; yüklenen; yüklenici; taahhüt eden. **2.** Bir kimse veya kurum için mal, erzak sağlama veya yol, bina vb. yapım işini ihale yoluyla üzerine alan kimse; yüklenici.

müteahhitlik, -ği [müteahhit-lik] *is.* Müteahhidin yaptığı iş; yüklenicilik.

müte'ahid, [Ar. ʿahd > müteʿâhid متعاهد] *(mütea:hid) {OsT} sf.* Bir işi üzerine alan; yüklenen.

müte'akıb, [Ar. ʿaḳab > müteʿâḳıb / müteʿâḳıbe متعاقب / متعاقبه] *(mütea:kıb) {OsT} sf.* → müteakip.

müte'akıben, [Ar. müteʿâḳıb > müteʿâḳıben متعاقباً] *(mütea:kı'ben) {OsT} zf.* → müteakiben.

müte'akıd, [Ar. ʿaḳd > müteʿâḳıd متعاقد] *(mütea:kıd) {OsT} sf.* (Taraflardan her biri için) anlaşmaya çalışan.

müte'akıdeyn, [Ar. müteʿâḳıd > müteʿâḳıdeyn متعاقدين] *(mütea:kıdeyn) {OsT} is.* Satıcı ve alıcı gibi anlaşmaya çalışan her iki kişi.

müte'akıp, -bı [Ar. ʿaḳab > müteʿâḳıb متعاقب] *(mütea:kıp) {OsT} sf.* → müteakip.

müte'akib, [Ar. ʿaḳab > müteʿâḳıb متعاقب] *(mütea:kib) {OsT} sf.* → müteakip.

müte'akiben, [Ar. müteʿâḳıb > müteʿâḳıben متعاقباً] *(mütea:kı'ben) {OsT} zf.* Takip ederek; ardından gelerek.

müte'akip, -bi [Ar. ʿaḳab > müteʿâḳıb متعاقب] *(mütea:kip) {OsT} sf.* **1.** Takip eden; arkasından gelen; ardı sıra gelen. **2.** …den sonra.

müte'akkıd, [Ar. ʿaḳd > müteʿaḳḳıd متعقد] *{OsT} sf.* **1.** Düğüm yapılmış; düğümlenmiş; bağlanmış. **2.** Dondurulmuş; donmuş.

müte'akkıl, [Ar. ʿaḳıl > müteʿaḳḳıl متعقل] *{OsT} sf.* Bir şeyi hemen değil de biraz düşündükten sonra anlayan; telakki eden; düşünerek anlayan.

müte'akkılane, [Ar. müteʿaḳḳıl + Far. -āne متعقلانه] *(müteakkıla:ne) {OsT} zf.* **1.** (Anlamak için) biraz düşünerek; biraz düşündükten sonra. **2.** Biraz düşündükten sonra anlayabilene yakışır biçimde.

müte'akkılîn, [Ar. ıʾmüteʿaḳḳılîn متعقلين] *(müteakkıli:n) {OsT} is.* Anlayanlar; anlayışlılar.

müte'al, [Ar. ʿulüvv > müteʿâl متعال] *(mütea:l) {OsT} sf.* **1.** Ulu; yüksek; yüce. **2.** *fel.* Deney üstü; transandantal. **3.** (Sıfat olarak) Allah.

müte'ali, [Ar. ʿulüvv > müteʿâlî متعالى] *(mütea:li:) {OsT} sf.* **1.** Yükseğe çıkan; yükselen; üstünleşen. **2.** Üstün olan; yüce.

müte'alim, [Ar. ʿilm > müteʿâlim متعالم] *(mütea:lim) {OsT} sf.* Herkesin bildiği; herkes tarafından bilinen.

müte'aliye, [Ar. müteʿâl > müteʿâliyye متعاليه] *(mütea:liye) {OsT} is. fel.* Deney üstücülük; transandantalizm.

müte'alli, [Ar. ʿulüvv > müteʿâllî متعالى] *(mütea:lli:) {OsT} sf.* **1.** Yüksek olan. **2.** Yükselen.

müte'allik, -kı [Ar. ʿalaḳa > müteʿalliḳ / müteʿalliḳa متعلق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** (Bir şeye veya kimseye) bağlı olan; onunla ilişkili olan; ilgili olan; asılı. **2.** *dbl.* (Kelime grubu, isim vb. için) bir fiilin anlamını açıklayan veya tamamlayan.

müte'allika, [Ar. müteʿalliḳ > müteʿalliḳa متعلقه] *{OsT} sf.* **1.** Asılı olan; bağlı bulunan. **2.** Bir şeyle ilişkisi bulunan; ona ilişkin olan.

müte'allikat, [Ar. müteʿalliḳ > müteʿalliḳât متعلقات] *(müteallika:t) {OsT} is.* **1.** Yakınlar; akrabalar. **2.** *dbl.* Bir cümlenin anlamını bütünleyen veya tamamlayan kelimeler; tümleç. 🗗 **müte'allikât-ı fiil,** *{OsT} dbl. Fiil grubu; eylem öbeği.*

müte'allil, [Ar ʿillet > müteʿallil متعلل] *{OsT} sf.* İşini çeşitli bahanelerle geciktiren; savsaklayan.

müte'allim, [Ar. ʿilm > müteʿallim / müteʿallime متعالم / متعالمه] *{OsT} sf.* Okuyup öğrenen; bilgi edinen; ders alan; okuyan; öğrenci.

müte'allimane, [Ar. müteʿallim + Far. -āne متعالمانه] *(müteallima:ne) {OsT} zf.* Öğrenciye yakışır biçimde; bilgi edinir gibi.

müte'allimîn, [Ar. müteʿallim > ıʾmüteallimîn متعلمين]

(müteallimi:n) {OsT} is. Bilim öğrenenler; bilgi edinenler; öğrenciler.

müte'allin, [Ar. ʿalen > müteʿallin متعلن] *{OsT} sf.* Meydanda olan; aşikâr.

mıüte'ami, [Ar. ʿamā > müteʿāmī / mıüteʿāmiye متعامى / متعاميه] *(mütea:mi:) {OsT} sf.* Görmezlikten gelen; görmezlenen.

müte'amiyane, [Ar. mıüteʿāmī + Far. -āne متعاميانه] *(mütea:miya:ne) {OsT} zf.* Görmezden gelerek.

müte'anmi, [Ar. ʿamā > müteʿammī متعمى] *(müteammi:) {OsT} sf.* Kör olan.

müte'ammid, [Ar. ʿamd > müteʿammid متعمد] *{OsT} sf.* **1.** Bir işi önceden tasarlayarak yapan; niyet ederek ve bilerek yapan. **2.** Direnen, inat eden; azimli.

müte'ammidane, [Ar. müteʿammid + Far. -āne متعمدانه] *(müteammida:ne) {OsT} zf.* Bilerek tasarlayarak yapana uygun biçimde.

müte'ammidîn, [Ar. müteʿammidīn متعمدين] *(müteammidi:n) {OsT} is.* Bilerek ve tasarlayarak yapanlar.

müte'ammik, -kı [Ar. ʿumḳ > müteʿammiḳ متعمق] *{OsT} sf.* Bir şeyi derinliğine inerek araştıran; derinleşen; derinlikleri araştıran.

müte'ammim, [Ar. ʿumüm > müteʿammim / müteʿammime متعمم / متعممه] *{OsT} sf.* Genel bir durum almış olan; yaygınlaşmış; genelleşmiş.

müte'anık, -kı [Ar. teʿānuḳ > müteʿānıḳ متعانق] *(mütea:nık) {OsT} sf.* Birbirinin boynuna sarılan.

müte'anni, [Ar. taʿannī > müteʿannī متعنى] *(müteanni:) {OsT} sf.* Zahmetli bir işi üstlenen.

müte'annid, [Ar. ʿinād > müteʿannid متعند] *{OsT} sf.* Sözünden ve fikrinden dönmeyen; düşüncesinden vazgeçmeyen; görüşünde inat eden; inatçı.

müte'annidane, [Ar. [Ar. müteʿannid + Far. -āne متعندانه] *(müteannida:ne) {OsT} zf.* İnat edercesine; sözünde direnircesine.

müte'annit, [Ar. ʿanīt > müteʿannit متعنت] *{OsT} sf.* Herkesin yanlışını çıkaran; yanlış arama huyunda olan.

müte'annitane, [Ar. müteʿannit + Far. -āne متعنتانه] *(müteannita:ne) {OsT} zf.* Yanlış arayana yakışır biçimde.

müte'anniyane, [Ar. müteʿannī + Far. -āne متعنيانه] *(müteanniya:ne) {OsT} zf.* Zahmet çekerek; sıkıntıya katlanarak.

müte'aref, [Ar. ʿörf > müteʿāref متعارف] *(mütea:ref) {OsT} sf.* Herkesçe bilinen; ünlü; meşhur.

müte'arız, [Ar. ʿaraż > müteʿāriż متعارض] *(mütea:rız) {OsT} sf.* Birbirine karşıt olan; karşıt; muarız.

müte'arif, [Ar. ʿörf > müteʿārif متعارف] *(mütea:rif) {OsT} sf.* **1.** Birbiri ile tanışan. **2.** Herkesin bildiği; ünlü; tanınmış.

müte'arife, [Ar. müteʿārif > müteʿārife متعارفه] *(mütea:rife) {OsT} is. fel. mat.* Aksiyom; belit.

müte'arrık, -kı [Ar. taʿarruḳ > müteʿarrıḳ متعرق] *{OsT} sf.* Terleyen.

müte'arrız, [Ar. ʿarż > mıüteʿarrıż متعرض] *{OsT} sf.* **1.** Saldıran; sataşan; hücum eden. **2.** Başkalarının hakkını çiğneyen; tecavüz eden.

müte'arri, [Ar. ʿury > müteʿarrī متعرى] *(mütearri:) {OsT} sf.* **1.** Soyunan; çıplak. **2.** Bir şeyden ilişkisini kesen.

müte'arrib, [Ar. ʿarab > müteʿarrib / müteʿarribe متعرب / متعربه] *{OsT} sf.* **1.** Araplaşmış; sonradan Arap olmuş. **2.** Göçebe yaşayışını benimsemiş olan.

müte'arrif, [Ar. ʿirfān > müteʿarrif متعرف] *{OsT} sf.* Bir şeyi araştırarak öğrenmiş olan; bilen; irfan sahibi olan.

müte'arris, [Ar. ʿarūs > müteʿarris متعرس] *{OsT} sf.* Sevgisini karısına bildiren; tearrüs eden.

mıüte'asir, [Ar. ʿusr > müteʿāsir متعاسر] *(mütea:sir) {OsT} sf.* Güçleşen; teasür eden.

müte'assıb, [Ar. taʿaṣṣub > mutaʿaṣṣıb متعصب] *{OsT} sf.* → mutaassıp.

müte'assıbane, [Ar. mutaʿaṣṣıb + Far. -āne متعصبانه] *(mutaassıba:ne) {OsT} zf.* Tutuculukla; tutucu bir tavırla.

mıüte'assif, [Ar. teʿassüf > müteʿassif متعسف] *{OsT} sf.* Doğruluktan sapan; yolsuzluk eden.

mıüte'assir, [Ar. ʿusr > müteʿassir / müteʿassire متعسر / متعسره] *{OsT} sf.* Sıkıntılı; zor; güç; çetin.

mıüte'aşır, [Ar. muʿāşeret > müteʿāşır متعاشر] *(mütea:şır) {OsT} sf.* Birbiri ile iyi geçinen; muaşeret eden.

mıüte'aşşık, -ğı [Ar. ʿaşḳ > müteʿaşşıḳ متعشق] *{OsT} sf.* Delicesine âşık olan; çılgın gibi seven.

mıüte'atıf, [Ar. ʿaṭf > müteʿāṭıf متعاطف] *(mütea:tıf) {OsT} sf.* **1.** Birbirini seven. **2.** Kendisine bağlanan; atfolunan.

müte'ati, [Ar. ʿatā > müteʿātī متعاتى] *(mütea:ti:) {OsT} sf.* Karşılıklı olarak bir şey alıp veren; bir şeyi birbirine veren.

müteberriken, [Ar. müteberriken متبرّكاً] *{OsT} zf.* Uğurlu sayılara; uğurlulukla.

müteberrir, [Ar. teberrür > müteberrir متبرر] *{OsT} sf.* Allah'a derinden itaat eden.

müteberriz, [Ar. teberrüz > müteberriz متبرز] *{OsT} sf.* Meydana çıkan; beliren.

mütebessil, [Ar. tebessül > mütebessil متبسل] *{OsT} sf.* Öfkeden dolayı yüzünü ekşiten.

mütebessim, [Ar. tebessüm > mütebessim متبسم] *{OsT} sf.* **1.** Gülümseyen; gülen; güleç. **2.** Gülümsemeyi yansıtan.

mütebessimane, [Ar. mütebessim+Far. -āne متبسمانه] *(mütebessima:ne) {OsT} zf.* Gülümsercesine; gülümseyerek.

mütebessir, [Ar. tebeṣṣür > mütebeṣṣir متبثر] *{OsT} sf.* Sivilce çıkaran; tebessür eden.

mütebeşbiş, [Ar. tebeşbüş > mütebebiş متبشبش] *{OsT} sf.* Güleryüz gösteren.

mütebettil, [Ar. betl > tebettül > mütebettil متبتل] *{OsT} sf.* Allah'a yönelen; tebettül eden.

mütebettilen, [Ar. mütebettilen متبتّلاً] *(mütebetti'len) {OsT} zf.* Allah'a yönelerek.

mütebevvil, [Ar. bevl => mütebevvil متبول] *{OsT} sf.* İşeyen.

mütebeyyin, [Ar. beyān > mütebeyyin / mütebeyyine متبين / متبينه] *{OsT} sf.* Ortaya çıkmış; açıklığa kavuşmuş; kesin olarak belli olmuş.

mütecadil, [Ar. cedel > mütecādil متجادل] *(müteca:dil) {OsT} sf.* Mücadele eden; çekişen; savaşan; uğraşan.

mütecadilane, [Ar. mütecādil + Far. -āne متجادلانه] *(müteca:dila:ne) {OsT} zf.* Mücadele edercesine; çekişerek; uğraşarak.

mütecahil, [Ar. cehl > mütecāhil متجاهل] *(müteca:hil) {OsT} sf.* Bilmezden gelen; bilmez görünen; bilmiyormuş gibi davranan.

mütecahilane, [Ar. mütecāhil + Far. -āne متجاهلانه] *(müteca:hila:ne) {OsT} zf.* Bilmez görünen gibi; bilmezlenene yakışır biçimde.

müteca'id, [Ar. ca'd > mütecā'id متجاعد] *(müteca:id) {OsT} sf.* Kıvırcık; kıvrık. 🗗 **mütecā'idü'l-eş'ār,** *Kıvırcık saçlı.*

mütecanib, [Ar. cenb > mütecānib متجانب] *{OsT} sf.* **1.** Sakınan; çekinen. **2.** Uzaklaşan. **3.** Kendini bir yana çeken.

mütecanis, [Ar. cins > tecānüs > mütecānis / mütecānise متجانس / متجانسه] *(müteca:nis) {OsT} sf.* **1.** Aynı türden olan; türdeş. **2.** *dbl.* Eş sesli. **3.** *mat.* Homojen. **4.** *man.* (Tanımlamada kullanılan kavramlar için) aynı türden. 🗗 **mütecānis zü'l-hudūd-i kesîre,** *{OsT} mat. Homojen çok terimliler.*

mütecasir, [Ar. cesāret > mütecāsir / mütecāsire متجاسر / متجاسره] *(müteca:sir) {OsT} sf.* **1.** Cesaret eden; yiğitlik yapan; kahramanlık gösteren. **2.** Bir şey yapmaya kalkışan; yeltenen. 🗗 **mütecasir olmak,** *{OsT} 1. Yiğitlik göstermek; cesaret etmek. 2. Bir şey yapmaya yeltenmek.*

mütecasirane, [Ar. mütecāsir + Far. -āne متجاسرانه] *(müteca:sira:ne) {OsT} zf.* Cesaret göstererek; yiğitlik taslayarak; cesurca.

mütecasirîn, [Ar. mütecāsir > mütecāsirīn متجاسرين] *(müteca:siri:n) {OsT} zf.* Cesaret gösterenler; yiğitler.

mütecavib, [Ar. cevāb > mütecāvib متجاوب] *(müteca:vib) {OsT} sf.* Cevap veren; tecavüb eden.

mütecavil, [Ar. cevelān > mütecāvil متجاول] *{OsT} sf.* Dolaşan; cevelan eden.

mütecavir, [Ar. civār > mütecāvir / mütecāvire متجاوره/ متجاور] *(müteca:vir) {OsT} sf.* Aynı çevrede bulunan; yakın olan; komşu.

mütecavire, [Ar. mütecāvir > mütecāvire متجاوره] *(müteca:vire) {OsT} sf.* Aynı yerde bulunan; birbirine yakın olan.

mütecaviz, [Ar. tecāvüz > mütecāviz متجاوز] *(müteca:viz) {OsT} sf.* **1.** Bir kimseye veya bir topluluğa fiziksel olarak saldırıda bulunan; saldıran; saldırgan. **2.** Saldırganca davranan. **3.** Saldırganlığı gösteren. **4.** Sınırını aşan. **5.** ... den fazla; ...i geçen. **6.** Geçen; aşan. **7.** *is.* Bir kimsenin ırz ve namusuna tecavüz eden kimse; sarkıntılık eden.

mütecavizane, [Ar. mütecāviz + Far. -āne متجاوزانه] *(müteca:viza:ne) {OsT} zf.* **1.** Saldırgan biçimde; tecavüz edercesine. **2.** Sınırı aşarak; taşkınlıkla.

mütecavizîn, [Ar. mütecāviz > mütecāvizīn متجاوزين] *(müteca:vizi:n) {OsT} zf.* **1.** Saldırganlar; tecavüz edenler. **2.** Sınırı aşanlar; taşkınlıkta bulunanlar.

mütecazib, [Ar. tecāẕüb > mütecāẕib متجاذب] *(müteca:zib) {OsT} sf.* Birbirini çeken; birbirini cezbeden; birbirine yaklaştıran.

mütecebbir, [Ar. cebr > mütecebbir / mütecebbire متجبر / متجبره] *{OsT} sf.* **1.** Zor kullanarak iş yapan; zorlayan; zorba. **2.** Kibirli.

mütecebbirane, [Ar. mütecebbir + Far. -āne متجبرانه] *(mütecebbira:ne) {OsT} zf.* Zorbaya yakışır biçimde.

müteceddid, [Ar. cedd > müteceddid / müteceddide

متجدد / متجدده] *{OsT} sf.* **1.** Yenilenen; yenileşen. **2.** Modanın son yeniliklerini izleyen. **3.** Yeni.

müteceddidane, [Ar. mütecebbir + Far. -āne متجددانه] *(müteceddida:ne) {OsT} zf.* **1.** Yenilikçiye yakışır biçimde. **2.** Yenileşmiş biçimde; yenileşmiş olarak.

müteceddidîn, [Ar. müteceddidīn متجددين] *(müteceddidi:n) {OsT} is.* Yenilenenler; yenileşenler.

müteceffif, [Ar. teceffüf > müteceffif / müteceffife متجفف / متجففه] *{OsT} sf.* (Kabuklu meyve vb. için) içi boşalan; koflaşan.

mütecehhiz, [Ar. cihāz > mütecehhiz متجهز] *{OsT} sf.* Donanmış; donatılmış; teçhizatlanmış.

mütecelli, [Ar. tecelli > mütecellī متجلى] *{OsT} sf.* **1.** Meydana çıkan; beliren; açıkça görünen; apaçık. **2.** Parlayan; parlak; parıltılı.

mütecellid, [Ar. tecellüd > mütecelid متجلد] *{OsT} sf.* Kahramanlık gösteren; yiğitçe davranan; yiğit; korkusuz.

mütecellidane, [Ar. mütecebbir + Far. -āne متجلدانه] *(mütecellida:ne) {OsT} zf.* Korkusuzca; kahraman gibi; direnircesine.

mütecemmi, -i'ı [Ar. cemʿ > mütecemmiʿ متجمع] *(mütecemmi:) {OsT} sf.* Bir araya gelmiş olan; birikmiş; yığılmış olan.

mütecemmid, [Ar. cümūd > mütecemmid / mütecemmide متجمد] *{OsT} sf.* Donmuş; donan; müncemid.

mütecemmi'în, [Ar. mütecemmiʿīn متجمعين] *{OsT} is.* Toplananlar; birikenler.

mütecemmil, [Ar. cemal > mütecemmil متجمل] *{OsT} sf.* Süslenmiş; bezenmiş.

mütecemmilane, [Ar. mütecemmil + Far. -āne متجملانه] *(mütecemmila:ne) {OsT} zf.* Süslenerek; bezenerek; donanmış olarak.

mütecemmilîn, [Ar. mütecemmilīn متجملين] *(mütecemmili:n) {OsT} is.* Süslenenler; bezenenler; donananlar.

mütecenni, [Ar. mütecennī متجنى] *{OsT} sf.* **1.** Meyve toplayan. **2.** İftira atan.

mütecennib, [Ar. mütecennib متجنب] *{OsT} sf.* Sakınan; kaçınan; çekinen.

mütecennin, [Ar. cünūn > mütecennin متجنن] *{OsT} sf.* Çıldırmış; delirmiş olan.

mütecenninane, [Ar. mütecennin + Far. -āne متجننانه] *(mütecennina:ne) {OsT} zf.*] *{OsT} sf.* Çıldırmış gibi; delirmişçesine.

mütecerri, -i'ı [Ar. cürʿa > mütecerriʿ متجرع] *(mütecerri:) {OsT} sf.* Bir sıvıyı yudumlayan; yudum yudum içen; su içip yutan.

mütecerrid, [Ar. tecerrüd > mütecerrid متجرد] *{OsT} sf.* **1.** Soyunan; çıplak; soyunmuş. **2.** Yalnız başına kalan; tek başına kalmış olan. **3.** Evlenmemiş; bekâr. **4.** *mecaz.* Uzak; ari. **5.** *tasvf.* Dünyadan elini eteğini çekerek bir tarikata bağlanmış olan.

mütecessid, [Ar. cesed > mütecessid متجسد] *{OsT} sf.* Ceset haline gelen; maddeleşen; ete kemiğe bürünen; vücut bulan; gövdelenen.

mütecessim, [Ar. cism > mütecessim متجسم] *{OsT} sf.* Cisim haline gelen; gözle görülebilir bir varlık durumuna gelen; cisimlenen.

mütecessis, [Ar. tecessüs > mütecessis متجسس] *{OsT} sf.* **1.** Gizli şeyleri öğrenmeye çalışan; merakla araştıran; araştırmacı. **2.** Görmeyi, anlamayı, bilmeyi isteyen; meraklı; bir konuda merak sahibi olan. **3.** Kendisi ile ilgili olmayan şeyleri, başkasını rahatsız etse bile öğrenmek, anlamak isteyen. **4.** (Söz, davranış, bakış vb. için) merak ifade eden.

mütecessisane, [Ar. mütecessis + Far. -āne متجسسانه] *(mütecessisa:ne) {OsT} zf.* Merak ederek araştırırcasına.

mütecessisîn, [Ar. mütecessisīn متجسسين] *(mütecessisi:n) {OsT} is.* **1.** Gizliyi arayanlar; gizliyi araştıranlar. **2.** Meraklılar; mütecessisler.

mütecevşin, [Ar. mütecevşin متجوشن] *{OsT} sf.* Zırh giyen; zırhlanan.

mütecevvif, [Ar. tecevvüf > mütecevvif متجوف] *{OsT} sf.* İçi boşalan; kof olan.

mütecevviz, [Ar. mütecevviz متجوز] *{OsT} sf.* **1.** Uygun olmayan bir şeyi uygun gören; caiz geren. **2.** Mecazlı söz söyleyen.

mütecevvizane, [Ar. mütecevviz + Far. -āne متجوزانه] *(mütecevviza:ne) {OsT} sf.* **1.** Uygun olmayan bir şeyi uygun görürcesine. **2.** Mecazlı söz söyleyerek.

mütecevvizîn, [Ar. mütecevvizīn متجوزين] *(mütecevvizi:n) {OsT} is.* **1.** Uygun olmayan şeyi uygun görenler. **2.** Mecazlı söz söyleyenler.

mütecezzi, [Ar. cüzʾ > mütecezzi متجزى] *{OsT} sf.* **1.** Parça parça olan; parçalara ayrılan; parçalanabilen. **2.** *jeol.* Ufalanmış.

mütedafi, -i'ı [Ar. defʿ > mütedāfiʿ متدافع] *(mütedafi:) {OsT} sf.* **1.** Düşmanı püskürten. **2.** İtişip kakışan; birbirine direnen

mütedafi'an, [Ar. mütedafiʿ > mütedafiʿan متدافعاً] *(mütedafi'an) {OsT} zf.* **1.** Düşmanı çıkararak; düşmanı kovarak. **2.** Savaşarak; uğraşarak; didişerek.

mütedafi'ane, [Ar. mütedafiʿ + Far. -āne متدافعانه]

(mütedafi:a:ne) {OsT} zf. Düşmanı kovar gibi itişip kakışarak.

mütedahik, -ki [Ar. müteḍaḥik / müteḍāḥike متضاحك / متضاحكه] *(müteda:hike, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Karşılıklı gülüşen.

mütedahil, [Ar. düḫūl > mütedāḫil متداخل] *(müteda:hil, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Birbirine girmiş; birbiri içine geçmiş olan; karışmış. **2.** (Maaş için) henüz ödenmemiş; birikmiş. **3.** *fel.* Altık. **4.** *mat.* Orantılı sayı; mütenasip.

müteda'ir, [Ar. devr => mütedā'ir متدائر] *(müteda:ir) {OsT} sf.* Bir şeye ilişkin; ait; bir şeyle ilgili; ona dair.

mütedarib, [Ar. ḍarb > müteḍārib متضارب] *(müteda:rib) {OsT} sf.* Birbirine vuran; vuruşan; tokuşan.

mütedarik, -ği [Ar. tedārik > mütedārik متدارك] *(müteda:rik) {OsT} sf.* **1.** Eksiklerini gideren; tamamlayan; sağlayan; tedarik eden. **2.** Ulaşan; yetişen. **3.** *is.* Arap edebiyatında dört *fâilün*'den oluşan aruz bahrinin adı.

mütedavi, [Ar. tedāvī > mütedāvī متداوى] *{OsT} sf.* Kendi kendini iyileştiren; kendini tedavi eden.

mütedavil, [Ar. tedavül > mütedāvil / mütedāvile متداوله / متداول] *(müteda:vil) {OsT} sf.* **1.** Elden ele dolaşan; dönen. **2.** (Para için) tedavülde bulunan; dolaşan; kullanılan. **3.** (Sermaye için) dönen; döner. **mütedavil sermaye,** *Döner sermaye.*

mütedebbir, [Ar. dübür > mütedebbir متدبر] *{OsT} sf.* Tedbirli hareket eden; ileriyi görerek gerekli hazırlığı yapmış olan.

mütedebbirane, [Ar. mütedebbir + Far. -āne متدبرانه] *(mütedebbira:ne) {OsT} zf.* Tedbirli bir şekilde; tedbirli olarak.

mütedeffin, [Ar. defn > mütedeffin متدفن] *{OsT} sf.* Gömülmüş olan; defnolunan.

mütedehhi, [Ar. dehā > mütedehhī متدهى] *(müteddehhi:) {OsT} sf.* Üstün anlayış ve kavrayış sahibi imiş gibi davranan.

mütedehhin, [Ar. dehn > mütedehhin متدهن] *{OsT} is.* Bağlanan.

mütedehhiş, [Ar. mütedehhiş متدهش] *{OsT} sf.* Yılgın.

mütedehhiyane, [Ar. mütedehhi + Far. -āne متدهيانه] *(mütedehhiya:ne) {OsT} sf.* Deha sahibi bir kimseye yakışır biçimde.

mütedelli, [Ar. tedellī > mütedellī متدلى] *(mütedelli:) {OsT} sf.* Nazlanan; tedelli eden.

mütedelliyane, [Ar. mütedellī + Far. -āne متدليانه] *(mütedelliya:ne) {OsT} zf.* Nazlanırcasına.

mütedenni, [Ar. dena'et > mütedennī متدنى] *(mütedenni:) {OsT} sf.* **1.** Geriye giden; geri geri giden; bulunduğu yer ve durumdan daha geriye düşen; gerileyen. **2.** Bozulan; bayağılaşan.

mütedennis, [Ar. tedennüs > mütedennis متدنس] *{OsT} sf.* Kirlenen.

mütederri, -i'ı [Ar. tederrī' > mütederrī' متدرع] *{OsT} sf.* Zırhlanan; zırh giyen.

mütederric, [Ar. derece > mütederric / mütederrice متدرج / متدجه] *{OsT} sf.* Derece derece olan; dereceli; basamaklı.

mütederris, [Ar. ders > mütederris متدرس] *{OsT} sf.* Ders alan; bir öğretmenden ders gören.

mütedessir, [Ar. mütedeşşir متدثر] *{OsT} sf.* Elbise giyme; libasa bürünme.

mütedeyyin, [Ar. din > tedeyyün > mütedeyyin / mütedeyyine متدين / متدينه] *{OsT} sf.* **1.** Dinine bağlı; dindar. **2.** Bir dini kabul etmiş olan.

müte'eddi, [Ar. edā > müte'eddī متأدى] *{OsT} sf.* Borcu ödeyen; yükümlülüğü yerine getiren.

müte'eddib, [Ar. edeb > müte'eddib متأدب] *{OsT} sf.* **1.** Edep öğretilen; terbiye olunan. **2.** Utanç duyan; utanan.

müte'eddibane, [Ar. müte'edib + Far. -āne متأدبانه] *(müteeddiba:ne) {OsT} zf.* **1.** Utanç duyana yakışır biçimde. **2.** Terbiye edilene yakışır biçimde.

müte'eddibîn, [Ar. edeb > müte'eddibīn متأدبين] *(müteeddibi:n) {OsT} sf.* Utanç duyanlar; utananlar.

müte'ehhib, [Ar. müte'ehhib متأهب] *{OsT} sf.* Kendi kendini yetiştiren.

müte'ehhil, [Ar. ehl > müte'ehhil متأهل] *{OsT} sf.* Evlenmiş olan; evli.

müte'ekkid, [Ar. ekd > müte'ekkid متأكد] *{OsT} sf.* Tekrarlanarak sağlamlaşmış olan; tekrar edilen; yinelenen; tekrarlanan.

müte'ellif, [Ar. ülfet > müte'ellif متألف] *{OsT} sf.* Alışmış; alışkanlığı olan; alışık.

müte'ellih, [Ar. müte'ellih متأله] *{OsT} sf.* Allah'ın birliğine inanan.

müte'ellihîn, [Ar. müte'ellihīn متألهين] *(müteellihi:n) {OsT} is.* **1.** Allah'a tapanlar. **2.** İslam bilginleri.

müte'ellim, [Ar. elem > müte'ellim متألم] *{OsT} sf.* Acı duyan; elemli; kederli.

müte'ellimane, [Ar. müte'ellim + Far. -āne متألمانه] *(müteellima:ne) {OsT} zf.* İçi sızlarcasına.

müte'emmil, [Ar. emel > müte'emmil متأمل] *{OsT} sf.* Derinlemesine düşünen; dikkat eden; dalgın.

müte'emmilane, [Ar. müte'emmil +Far. -āne متأملانه] *(mütemmila:ne) {OsT} zf.* Derin derin düşünürcesine.

müte'emmim, [Ar. teyemmüm > müte'emmim متأمم] *{OsT} sf.* Teyemmüm eden; su bulamadığı için toprak ile abdest alan.

müte'emmin, [Ar. emn > müte'emmin متأمن] *{OsT} sf.* Emniyette olan; güvenlikli.

müte'emmir, [Ar. emir > müte'mmir متأمر] *{OsT} sf.* Buyuran; amirlik yapan.

müte'enni, [Ar. te'enni > müte'ennī متأنى] *{OsT} sf.* Düşünerek ağır davranan; aceleye getirmeyen; sakınan.

müte'ennis, [Ar. üns > müte'ennis متأنس] *{OsT} sf.* Alışkınlık kazanmış olan; alışan; ünsiyet edinen.

müte'enniyane, [Ar. müte'enni + Far. -āne متأنيانه] *(mütenniya:ne) {OsT} zf.* Ağır davranan kimseye yakışır biçimde.

müte'essif, [Ar. te'essüf > müte'essif متأسف] *{OsT} sf.* Kederlenen; üzülen; acıklanan; teessüf eden; esef duyan. ◻ **müteessif olmak,** *Kederlenmek; üzülmek.*

müte'essifane, [Ar. müte'essif + Far. -āne متأسفانه] *(mütessifa:ne) {OsT} zf.* Üzüntülü olarak; üzüntülü bir halde.

müte'essifen, [Ar. müte'essifen متأسفاً] *(müteessi'fen) {OsT} zf.* Üzüntü duyarak; teessüf ederek.

müte'essir, [Ar. te'eṣṣür > müte'eṣṣir متأثر] *{OsT} sf.* **1.** Bir olay veya durumun etkisi altında kalmış olan; etkilenen. **2.** Üzülmüş olan; üzüntülü; kederli. **3.** Başkasının acısıyla acıklanan. **4.** *psikol.* Duygulanmış. ◻ **müteessir etmek,** *Acı vermek; üzmek.* | **müteessir olmak,** *1. Bir olayın veya durumun etkisi altında kalmak; etkilenmek. 2. Üzülmek; kederlenmek.*

müte'essirane, [Ar. müte'eṣṣir + Far. -āne متأثرانه] *(mütessira:ne) {OsT} zf.* Üzüntü ile; üzüntülü bir halde.

müte'essiren, [Ar. müte'eṣṣir > müte'eṣṣiren متأثراً] *(müteessi'ren) {OsT} zf.* **1.** Üzülmüş olarak; üzülerek; kederlenerek. **2.** Etkilenerek.

müte'eyyid, [Ar. te'yid > müte'eyyid متأيد] *{OsT} sf.* Kuvvetlenen; teeyyüt eden.

müte'ezzi, [Ar. eẕā > müte'eẕẕī متأذى] *{OsT} sf.* Eziyet çeken; incinen; üzülen; sıkılan.

mütefahhıs, [Ar. faḥṣ > mütefaḥḥıṣ متفحص] *{OsT} sf.* Bir şeyin gerçeğini, iç yüzünü araştıran; sorup araştıran; yoklayan.

mütefahhısane, [Ar. mütefaḥḥıṣ + Far. -āne متفحصانه] *(mütefahhısa:ne) {OsT} zf.* Gerçeği araştırana yakışır bir davranışla.

mütefahhir, [Ar. faḫr > mütefaḫḫir متفخر] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Övünen; gururlanan.

mütefahhirane, [Ar. mütefaḫḫir + Far. -āne متفخرانه] *(mütefahhira:ne, h kalın söylenir) {OsT} zf.* Övünerek; kurularak.

mütefahir, [Ar. faḫr > mütefāḫir متفاخر] *{OsT} sf.* Övünen; kibirlenen; kurumlanan; kibirli.

mütefahiş, [Ar. fāḥiş > mütefāḥiş متفاحش] *(mütefa:hiş) {OsT} sf.* **1.** Ahlaka uymaz, edep dışı davranışta bulunan; kötü bir iş yapan. **2.** Ahlaksızca söz söyleyen; kötü konuşan.

mütefakkıh, [Ar. fıḳh > mütefaḳḳıh متفقه] *{OsT} sf.* **1.** Anlayan. **2.** Fıkıh ile uğraşan; fıkıh bilgini; fıkıh konularında bilgisi olan.

mütefakkıhîn, [Ar. mütefaḳḳıhīn متفقهين] *(mütefakkıhi:n) {OsT} is.* Fıkıh bilginleri.

mütefakkid, [Ar. faḳd > mütefaḳḳid متفقد] *{OsT} sf.* Araştırıp soran.

mütefassım, [Ar. infiṣam > mütefaṣṣım متفصم] *{OsT} sf.* **1.** Kırılan; üzülen. **2.** Sütten kesilen.

mütefattın, [Ar. faṭn > mütefaṭṭın متفطن] *{OsT} sf.* Hemen farkına varan.

mütefattır, [Ar. infiṭar > mütefaṭṭır متفطر] *{OsT} sf.* Yarılan.

mütefavit, [Ar. fevt > mütefāvit / mütefāvite متفاوت / متفاوته] *(mütefa:vit) {OsT} sf.* Aralarında fark bulunan; farklı; çeşitli.

mütefayid, [Ar. fāide > mütefāyid متفايد] *(mütefa:yid) {OsT} sf.* Birbirinden yararlanan.

mütefazıl, [Ar. faẓl > mütefāẓıl متفاضل] *(mütefa:zıl) {OsT} sf.* **1.** Erdem ve bilgi yarışına çıkan. **2.** Artık; fazla.

mütefazzıl, [Ar. faẓl > mütefaẓẓıl متفضل] *{OsT} sf.* Fazilet ve bilgi yarışına çıkan.

mütefazzılane, [Ar. mütefaẓẓıl + Far. -āne متفضلانه] *(mütefazzıla:ne) {OsT} sf.* Erdem ve bilgi yarışına çıkana yaraşır biçimde.

mütefazzılîn, [Ar. mütefaẓẓılīn متفضلين] *(mütefazzıli:n) {OsT} is.* Erdem ve bilgi yolunda yarışanlar.

mütefecci, -i'ı [Ar. feciʿ > mütefecciʿ متفجع] *{OsT} sf.* Dertlenen; açıklanan.

mütefeccir, [Ar. fecr > mütefeccir متفجر] *{OsT} sf.* Açılan; görünen; tefeccür eden.

mütefehhim, [Ar. fehm > mütefehhim متفهم] *{OsT} sf.* Bir konuyu anlayan; kavrayan.

mütefe'il, [Ar. fa'l > mütefe'il متفأل] *{OsT} sf.* **1.** Fala bakan; fal açan; falcı. **2.** Bir olayı hayra yoran; bir şeyi hayra yoran.

mütefe'ilane, [Ar. mütefe'il + Far. -āne متفألانه] *(mütefaila:ne) {OsT} zf.* **1.** Fal açar gibi. **2.** Hayra yorarak.

mütefe'ilîn, [Ar. mütefe'ilîn متفألين] *(mütefeili:n) {OsT} is.* **1.** Fal açanlar; fala bakanlar. **2.** Hayra yoranlar.

mütefekkik, [Ar. fekk > mütefekkik متفكك] *{OsT} sf.* (Kişi için) ahmaklığı yüzünden dalgın olan; davranışlarında tutarsızlık bulunan.

mütefekkir, [Ar. tefekkür > mütefekkir / mütefekkire متفكر/متفكره] *{OsT} sf.* **1.** Düşünceye dalmış; dalgın; düşünceli. **2.** *is.* Düşünür; filozof.

mütefekkirane, [Ar. mütefekkir + Far. -āne متفكرانه] *(mütefekkira:ne) {OsT} zf.* **1.** Düşünceye dalmış bir durumda; düşünürcesine; düşünür gibi. **2.** Düşünceli bir biçimde.

mütefekkire, [Ar. mütefekkir > mütefekkire متفكره] *{OsT} is.* Düşünme gücü; düşünce.

mütefekkirîn, [Ar. mütefekkir>mütefekkirîn متفكرين] *(mütefekkiri:n) {OsT} is.* Düşünürler; filozoflar.

mütefellik, -kı [Ar. infilāḳ > mütefelliḳ متفلق] *{OsT} sf.* Patlayan; yarılan; açılan; infilak eden.

mütefellis, [Ar. müflîs > mütefellis متفلس] *{OsT} sf.* İflas eden; müflis olan.

mütefelsif, [Ar. felsefe > mütefelsif متفلسف] *{OsT} sf.* Bir konu üzerinde düşünen; felsefe yapan; filozoflaşan.

mütefennin, [Ar. fenn > mütefennin متفنن] *{OsT} sf.* Bir bilim ve fen dalını çok iyi bilen; bilgin.

mütefenninane, [Ar. mütefennin + Far. -āne متفننانه] *(mütefennina:ne) {OsT} zf.* Bilgine yakışır tarzda.

mütefer'in, [Ar. fir'avn > mütefer'in متفرعن] *(mütefer-in) {OsT} sf.* **1.** Firavun tavrı takınan; firavun kesilen. **2.** Kibirli.

müteferri, -i'ı [Ar. fer' > müteferri' متفرع] *(müteferri:) {OsT}* **1.** Bir asıl, temel ile ilgili olan. **2.** Asıl kökten ayrılmış olan; dal budak salmış; dallanan.

müteferri'at, [Ar. müteferri'āt متفرعات] *(müteferria:t) {OsT} is.* **1.** Bir kökten ayrılıp dal budak salanlar. **2.** Bir kökle ilgili olanlar.

müteferric, [Ar. ferec > müteferric متفرج] *{OsT} sf.* Gezmeye giden; dolaşmaya çıkan; hava almaya, eğlenmeye çıkan.

müteferricîn, [Ar. müteferricîn متفرجين] *(müteferrici:n) {OsT} is.* Gezinenler; hava almaya gidenler.

müteferrid, [Ar. ferd > müteferrid متفرد] *{OsT} sf.* **1.** Eşi ve benzeri olmayan; tek. **2.** Kalabalıktan uzaklaşarak bir kenara çekilip yalnız başına kalmış; çevresinden uzaklaşmış olan; tek ve yalnız. **3.** Kendi başına buyruk olan; baş kaldıran; kendi başına yönetim kuran.

müteferridane, [Ar. müteferrid + Far. -āne متفردانه] *(müteferrida:ne) {OsT} zf.* Tek ve yalnız başına kalana yakışır tarzda.

müteferridîn, [Ar. müteferridîn متفردين] *(müteferridi:n) {OsT} is.* Tek ve yalnız olanlar; eşi emsali olmayanlar.

müteferrig, [Ar. ferāġat > müteferriġ متفرغ] *{OsT} sf.* Feragat eden; vaz geçen.

müteferrih, [Ar. ferah > müteferriḥ متفرح] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Ferahlayan; içi açılan.

müteferrik, -kı [Ar. farḳ > müteferriḳ متفرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Parçalara bölünmüş; ayrılmış; dağılmış. **2.** Çeşitli; muhtelif.

müteferrika, [Ar. müteferriḳ > müteferriḳa متفرقه] *{OsT} is.* **1.** (İş veya kurum için) birbiri ile ilgisi ve ilintisi olmayan; farklı. **2.** Önceden belli olmayan küçük masraflar için ayrılmış para. **3.** Karakollarda farklı suçlardan gözaltına alınan suçluların ilgili yerlere gönderilmeden önce tutuldukları, bekletildikleri yer. **4.** Padişahın, sadrazamların, vezirlerin emirlerini ilgili yerlere götüren kimseye verilen ad.

müteferris, [Ar. ferāset > müteferris متفرس] *{OsT} sf.* Anlayışlı; kavrayışlı; zeki; ferasetli.

müteferriş, [Ar. teferrüş > müteferrüş متفرش] *{OsT} sf.* Döşenen; mefruş olan.

müteferriz, [Ar. ferz > müteferriz متفرز] *{OsT} sf.* Bir bütünden ayrılmış olan; uzaklaşan.

mütefessih, [Ar. tefessüḥ > mütefessiḥ متفسح] *{OsT} sf.* Çürümekten dolayı kokmuş; kokuşmuş; çürümüş.

mütefettit, [Ar. tefettüt > mütefettit متفتت] *{OsT} sf.* Küçük küçük parçalanan.

mütefevvih, [Ar. tefevvüh > mütefevvih متفوه] *{OsT} sf.* **1.** Söyleyen; ağzına alan. **2.** Dil uzatan.

mütefevvik, -kı [Ar. fevḳ > mütefevviḳ متفوق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Benzerlerini geçmiş olan; benzerlerinden üstün olan.

mütefevvikane, [Ar. mütefevviḳ + Far. -āne متفوقانه]

(mütefevvika:ne) {OsT} zf. Üstün gelerek; üstünlükle.

mütefevvikîn, [Ar. mütefevvikīn متفوقين] *(mütefevviki:n, k kalın söylenir) {OsT} is.* Üstün gelenler; üstün olanlar.

mütefevviz, [Ar. fevż > mütefevviż متفوض] *{OsT} sf.* Mirî arazinin yalnızca gelirinden yararlanan; kullanma hakkına sahip olan.

mütefevvizîn, [Ar. mütefevviżżīn متفوضين] *{OsT} is.* Mirî arazinin yalnızca gelirinden yararlananlar.

mü'tefik, [Ar. mü'tefik مؤتفك] *(mü-tefik) {OsT} sf.* Tersine dönen; tersine dönmüş.

mü'tefikat, [Ar. mü'tefikāt مؤتفكات] *(mü-tefika:t) {OsT} is.* Lut kavminin darmadağın olan şehirleri.

mütegabi, [Ar. ġabī > mütegābī متغابى] *(mütega:bi:) {OsT} sf.* Ahmak tavrı takınan.

mütegabin, [Ar. teġābün > mütegābin متغابن] *(mütega:bin) {OsT} sf.* Birbirini aldatan.

mütegabiyane, [Ar. mütegābī + Far. -āne متغابيانه] *{OsT} zf.* Ahmakçasına.

mütegaddi, [Ar. ġıdā > mütegaddī متغدى] *(mütegaddi:) {OsT} sf.* Besin alan; beslenen.

mütegaffil, [Ar. teġafül > mütegaffil متغفل] *{OsT} sf.* Gaflette bulunan.

mütegafil, [Ar. teġafül > mütegāfil متغافل] *(mütega:fil) {OsT} sf.* Kendine gafil süsü veren; bilmiyormuş gibi davranan; bilmezlikten gelen; gafil görünen.

mütegafilane, [Ar. mütegafil + Far. -āne متغافلانه] *(mütega:fila:ne) {OsT} zf.* Gafilmiş gibi davranarak; bilmezlikten gelerek; gafil görünerek.

mütegalib, [Ar. mütegālib متغالب] *(mütega:lib) {OsT} sf.* Birbirine üstün olan.

mütegalli, [Ar. teġallī > mütegallī متغلى] *(mütegalli:) {OsT} sf.* Misk ve amberden meydana gelmiş olan galiye denilen güzel kokuyu sürünen.

mütegallib, [Ar. ġalebe > mütegallib متغلب] *{OsT} sf.* Bir şeyi güç kullanarak ele geçiren; kaba kuvvete dayanarak harekete geçen; zorba.

mütegallibane, [Ar. mütegallib + Far. -āne متغلبانه] *(mütegalliba:ne) {OsT} zf.* Zorbalıkla; zor kullanarak; zorla.

mütegallibe, [Ar. mütegallibe متغلبه] *{OsT} is.* Haksız oldukları halde kuvvet kullanarak egemen olmaya çalışanlar; kendi başlarına hüküm sürenler; zorba takımı; derebeyleri.

mütegallibelik, [mütegallibe-lik] *is.* Zorbalık; derebeylik.

mütegallibîn, [Ar. mütegallibīn متغلبين] *(mütegallibi:n) {OsT} is.* Zorbalar.

mütegallif, [Ar. ġılāf > mütegallif متغلف] *{OsT} sf.* Kın içinde bulunan; kılıflı.

mütegallit, [Ar. teġallüṭ > mütegalliṭ متغلط] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* Yanlışa düşen; yanılan.

mütegamiz, [Ar. mütegāmiz متغامز] *(mütega:miz) {OsT} sf.* Bir birine göz ucu ile işaret edenler.

mütegamizîn, [Ar. mütegāmizīn متغامزين] *(mütega:mizin) {OsT} is.* Birbirlerine göz ucu ile işaret edenler.

mütegammid, [Ar. ġamd > mütegammid / mütegammide متغمد / متغمده] *{OsT} sf.* Kınlı; örtülü. 🗗 **mütegammidetü'l-cenāh,** *{OsT} Kın kanatlı böcekler.*

mütegannі, [Ar. teġanni > mütegannī متغنى] *(müteganni:) {OsT} sf.* Şarkı söyleyen.

mütegannic, [Ar. ġanc > mütegannic متغنج] *{OsT} sf.* Nazlanan.

müteganniyane, [Ar. mütegannī + Far. -āne متغنيانه] *(müteganniya:ne) {OsT} zf.* Şarkı söylercesine; şarkı söylüyormuş gibi.

mütegarrib, [Ar. ġurbet > mütegarrib متغرب] *{OsT} sf.* Gurbete giden; yabanda kalan; sıladan ayrılan.

mütegarribîn, [Ar. mütegarribīn متغربين] *(mütegarribi:n) {OsT} sf.* Gurbete çıkanlar.

mütegarrid, [Ar. teġarrüd > mütegarrid / mütegarride متغرده] *{OsT} sf.* (Kuş için) güzel nağmeler çeviren.

mütegarrir, [Ar. iġtirar > mütegarrir متغرر] *{OsT} sf.* Güvenilmeyecek şeye güvenen.

mütegassil, [Ar. ġusl > mütegassil متغسل] *{OsT} sf.* **1.** Kendi kendini yıkayan; gusül abdesti alan; yıkanan. **2.** Yıkayan.

mütegaşşi, [Ar. ġışā > mütegaşşī متغشى] *(mütegaşşi:) {OsT} sf.* **1.** Kendini bir şey ile örten; örtünen; bir şeye bürünen. **2.** Kendinden geçmiş olan; bayılmış.

mütegavvil, [Ar. teġavvül > mütegavvil متغول] *{OsT} sf.* **1.** Uğraşan. **2.** Bir şeyin rengine giren.

mütegavvir, [Ar. teġavvür > mütegavvir متغور] *{OsT} sf.* Derine dalan; tegavvür eden.

mütegayir, [Ar. teġayür > mütegayir متغاير] *{OsT} sf.* **1.** Birbirinden farklı olan; değişik. **2.** Birbirine karşıt olan.

mütegayyib, [Ar. ġayb > mütegayyib / mütegayyibe متغيب / متغيبه] *{OsT} sf.* Kaybolan; görünmeyen; gözden uzaklaşan; yok olan.

mütegayyim, [Ar. ġaym > müteġayyim متغيم] *{OsT} sf.* (Hava için) bulutlu.

mütegayyir, [Ar. ġayr > müteġayyir متغير] *{OsT} sf.* **1.** Değişen; başkalaşan; değişken. **2.** Bozulmuş; bozuk.

mütegayyirane, [Ar. müteġayyir + Far. -āne متغيرانه] *(mütegayyira:ne) {OsT} zf.* **1.** Değişirmişçesine; değişken gibi. **2.** Bozulmuş gibi.

mütegayyiz, [Ar. ġayẓ > müteġayyiẓ متغيظ] *{OsT} sf.* Aşırı öfkelenen; çok öfkeli; kızgın.

mütegazzi, [Ar. taġaẕẕī > müteġaẕẕī متغذى] *(mütegazzi:) {OsT} sf.* Gıdalanan.

mütegazzib, [Ar. teġażżüb > müteġażżib متغضب] *{OsT} sf.* Gazaba gelen; hiddetlenen.

mütegazzil, [Ar. teġazzül > müteġazzil متغزل] *{OsT} sf.* **1.** (Şarkıcı için) gazel söyleyen; gazel okuyan. **2.** (Şair için) gazel yazan; gazelci.

mütehab, -bbı [Ar. ḥubb > müteḥābb / müteḥābbe متحب / متحبه] *(müteha:b) {OsT} sf.* Birbirini dost sayan.

mütehabbir, [Ar. ḫaber > müteḫabbir متخبر] *{OsT} sf.* **1.** İyi haber alan; bilişim ustası. **2.** Bir konu ile ilgili bilgileri toplamış, o konuyu iyi bilen.

mütehabbis, [Ar. ḥabs > müteḥabbis متحبس] *{OsT} sf.* Kendini bir yere gizleyen; başkalarından gizlenen; gözden uzak bir yere kapanan.

mütehabbisane, [Ar. müteḥabbis+Far. -āne متحبسانه] *(mütehabbisa:ne) {OsT} zf.* Kendini hapsedene yakışır biçimde; kendisini hapsedercesine.

mütehaccim, [Ar. ḥacim > müteḥaccim متحجم] *{OsT} sf.* Hacimli; cüsseli.

mütehaccir, [Ar. ḥacer > müteḥaccir / müteḥaccire متحجر / متحجره] *{OsT} sf.* **1.** Taş durumunu almış; taş olmuş; taşlaşmış. **2.** Taş gibi sert olan.

mütehaci, [Ar. hecv > mütehācī متهاجى] *(müteha:ci:) {OsT} sf.* Birbirini yeren; hicveden.

mütehacim, [Ar. hücüm > mütehācim متهاجم] *(müteha:cim) {OsT} sf.* Karşılıklı birbirine saldıran; hücum eden.

mütehacimane, [Ar. mütehācim+Far. -āne متهاجمانه] *(müteha:cima:ne) {OsT} zf.* Saldırgan biçimde; saldırırcasına.

mütehacimîn, [Ar. mütehācimīn متهاجمين] *(müteha:cimi:n) {OsT} is.* Birbirine saldıranlar; tehacüm edenler.

mütehaciyane, [Ar. mütehāciyāne متهاجيانه] *{OsT} zf.* Hicvedercesine.

mütehaddi, -i'ı [Ar. ḫudˁ > müteḫaddiˁ متخدع] *{OsT} sf.* Bile bile aldanan.

mütehaddi, [Ar. taḫaddī > müteḫaddī متحدى] *(müteha:ddi:) {OsT} sf.* Çekişen.

mütehaddib, [Ar. ḫadeb > müteḫaddib متحدب] *{OsT} sf.* Kambur olan; kamburlaşan.

mütehaddir, [Ar. ḫader > müteḫaddir / müteḫaddire متخدر / متخدره] *{OsT} sf.* **1.** Bürünen; örtünen. **2.** *mecaz.* Namuslu.

mütehaddir, [Ar. ḫudür > müteḫaddir متحدر] *{OsT} sf.* Hızla aşağı doğru inen; yokuş aşağı giden; yuvarlanan.

mütehaddis, [Ar. ḫadüs > müteḫaddiş / müteḫaddişe متحدث / متحدثه] *{OsT} sf.* Yoktan var olan; ortaya çıkan; meydana gelen.

mütehaddiş, [Ar, taḫaddüş > müteḫaddiş متخدش] *{OsT} sf.* **1.** Tırmalanan. **2.** Istırap çeken.

mütehadı, -ı'ı [Ar. müteḫādıˁ متخدع] *(müteha:dı) {OsT} sf.* Aldanmadığı hâlde aldatılmış görünen.

mütehaffız, [Ar. ḥıfẓ > müteḫaffiẓ متحفظ] *{OsT} sf.* Kendini koruyan; kötülükten korunan; sakınan.

mütehaffızîn, [Ar. müteḫaffiẓīn متحفظين] *(mütehaffizi:n) {OsT} is.* Kendini koruyanlar; sakınanlar.

mütehaffif, [Ar. ḫiffet > müteḫaffif متخفف] *{OsT} sf.* Hafifleyen; ağırlığını kaybeden.

mütehafit, [Ar. heft > mütehāfit متهافت] *(müteha:fit) {OsT} sf.* Bir şeyin üzerine istekle saldıran.

mütehafitane, [Ar. mütehāfit + Far. -āne متهافتانه] *(müteha:fita:ne) {OsT} zf.* Bir şeyin üzerine istekle saldırırcasına.

mütehakkık, [Ar. taḥaḳḳuḳ > müteḥaḳḳıḳ / müteḥaḳḳıḳa متحقق / متحققه] *{OsT} sf.* Gerçekliği ispatlanan; doğruluğu anlaşılan; doğru olduğu ortaya çıkan.

mütehakkid, [Ar. taḥaḳḳud > müteḥaḳḳid متحقد] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Kin tutan; tahakkut eden.

mütehakkim, [Ar. taḥakküm > müteḥakkim / müteḥakkime متحكم / متحكمه] *{OsT} sf.* **1.** Egemen olan; hükmeden; zorla sözünü geçiren. **2.** Zorbalık eden; zorla buyuran, yaptıran.

mütehakkimane, [Ar. müteḥakkim + Far. -āne متحكمانه] *(mütehakkima:ne) {OsT} zf.* Tahakküm edercesine; zorla; zorbalıkla.

mütehakkimîn, [Ar. müteḥakkimīn متحكمين] *(mütehakkimi:n) {OsT} is.* **1.** Tahakküm edenler. **2.** Zorbalar.

mütehalhil, [Ar. ḥalḥal > müteḥalḥil متحلحل] *(h'ler*

kalın söylenir) {OsT} sf. **1.** Parçalara ayrılmış olan; parçaları birbirinden ayrılmış. **2.** Şişmiş olan; bozulup kabarmış olan.

mütehalif[1], [Ar. ḫulf > müteḫālif متخالف] *(müteha:lif) {OsT} sf.* **1.** Birbirine aykırı olan; birbirine uymayan. **2.** *mat.* Konum ve biçimce birbirinden farklı olan.

mütehalif[2], [Ar. teḫālüf *(yargıç tarafından yemin verdirme) {OsT}* > müteḫālif متحالف] *(müteha:lif) {OsT} sf.* Yemin ederek anlaşmaları mümkün düşman iki taraftan her biri.

mütehalik, [Ar. helāk > mütehālik متهالك] *(müteha:lik) {OsT} sf.* Kendisi için tehlike yaratacak biçimde bir işe telaşla girişen, atılan; bir işte kendisini öldürürcesine çalışmaya girişen.

mütehalikâne, [Ar. mütehālik + Far. -āne متهالكانه] *(müteha:lika:ne) {OsT} zf.* Tehlike yaratacak biçimde acele ederek; telaşla.

mütehalli[1], [Ar. ḥaly > müteḥallī متحلى] *(mütehalli:) {OsT} sf.* **1.** Süslenmiş; donanmış. **2.** Beğenilen bir niteliği kendine kazandırmış olan.

mütehalli[2], [Ar. taḫallī > müteḫallī متخلى] *(mütehalli:) {OsT} sf.* Boşalan; boş kalan.

mütehallid, [Ar. ḫuld > müteḫallid متخلد] *{OsT} sf.* Bir yerde, görevde sürekli olarak kalan.

mütehallif, [Ar. müteḫallif متخالف] *{OsT} sf.* Uygun gelmeyen; uymayan.

mütehallik, -kı [Ar. ḫulḳ > müteḫalliḳ / müteḫalliḳa متخلق / متخلقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Yeni bir huy edinmiş olan; ahlakı değişmiş olan; bir ahlakî değeri alışkanlık edinmiş olan.

mütehallil, [Ar. ḥall > müteḥallil / müteḥallile متحلل / متحلله] *{OsT} sf.* **1.** Erimiş; çözünmüş. **2.** Çözülmüş; sökülmüş. **3.** *kim.* (Birleşikler için) elementlerine ayrılmış; çözünmüş.

mütehallim, [Ar. ḥilm > müteḥallim متحلم] *{OsT} sf.* **1.** Yumuşak huylu görünen. **2.** *biy.* (Organ için) meme gibi yuvarlaklaşan; memeleşen.

mütehallis, [Ar. ḫalāṣ > müteḫalliṣ متخلص] *(s kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Kurtulmuş. **2.** (Şiirde) takma ad kullanan.

mütehallit, [Ar. taḫalluṭ > müteḫalliṭ متخلط] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* Karışan; karışık olan.

mütehami, [Ar. ḥimāye > müteḥāmī متحامى] *(müteha:mi:) {OsT} sf.* Kendini koruyan; sakınan.

mütehamiyane, [Ar. müteḥāmī + Far. -āne متحاميانه] *(müteha:mi:ya:ne) {OsT} zf.* Kendini korurcasına; korunarak.

mütehamik, -kı [Ar. ḥumk > müteḥāmiḳ متحامق] *(müteha:mik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Kendini ahmak gibi gösteren.

mütehamikane, [Ar. müteḥāmiḳ+Far. -āne متحامقانه] *(müteha:mika:ne) {OsT} sf.* Ahmakçasına.

mütehammız, [Ar. ḥumż > müteḥammiż متحمض] *{OsT} sf.* **1.** Mayalanan; ekşiyen. **2.** Paslanmış. **3.** *kim.* Oksitlenmiş; yükseltgenmiş.

mütehammi, [Ar. ḥimāye > müteḥammī متحمى] *(mütehammi:) {OsT} sf.* Kendini koruyan; korunan.

mütehammik, -kı [Ar. ḥumk > müteḥammiḳ متحمق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Ahmakça davranışlarda bulunan; ahmakça konuşan; ahmaklaşan.

mütehammil, [Ar. taḥammül > müteḥammil متحمل] *{OsT} sf.* Maddî ve manevi bir yükü kaldırmaya, güç bir işi yapmaya elverişli olan; dayanıklı; dayanabilen; dayanan; katlanan; tahammül eden. ◻ **mütehammil su hattı,** *Bir geminin batmadan taşıyabileceği en fazla yük düzeyi.*

mütehammilane, [Ar. müteḥammil + Far. -āne متحملانه] *(mütehammila:ne) {OsT} zf.* **1.** Dayanıklı olarak; tahammül ederek. **2.** Yüklenerek.

mütehammilîn, [Ar. müteḥammilīn متحملين] *(mütehammili:n) {OsT} is.* **1.** Tahammül edenler; dayananlar; dirençliler. **2.** Bir yük altında veya sıkıntılı işte bulunup da ses çıkaramayanlar.

mütehammir, [Ar. ḫamr > müteḫammir متخمر] *{OsT} sf.* Mayalanan; ekşiyen.

mütehanni, [Ar. münḥanī > müteḥannī متحنى] *(mütehanni:) {OsT} sf.* Eğri olan; eğrilmiş olan.

mütehannin, [Ar. müteḥannin متحنن] *{OsT} sf.* Çok özleyen; göreceği gelen.

müteharib, [Ar. ḥarb>müteḥārib / müteḥāribe متحارب / متحاربه] *(müteha:rib) {OsT} sf.* Savaşan; harp eden.

müteharim, [Ar. tehārüm > mütehārim متهارم] *(müteha:rim) {OsT} sf.* Yaşlı gibi görünen; yalandan ihtiyarlık gösteren.

müteharimane, [Ar. mütehārim + Far. -āne متهارمانه] *(müteha:rima:ne) {OsT} sf.* Yalandan yaşlı gibi görünerek.

müteharimîn, [Ar. mütehārimīn متهارمين] *(müteha:rimi:n) {OsT} is.* Yalandan yaşlı görünenler; ihtiyarca davrananlar.

mütehariş, [Ar. teḫārüş > müteḫāriş متخارش] *(müteha:riş) {OsT} sf.* (Hayvan için) birbiri ile hırıldaşarak dalaşan.

müteharrık, -ğı [Ar. ḫarḳ > müteḫarrıḳ متخرق] *{OsT} sf.* Yırtılan.

müteharri, [Ar. ḥary > müteḥarrī متحرى] *(mütehar-ri:) {OsT} sf.* Arayan; araştıran.

müteharrik, [Ar. ḥareket > müteḥarrik متحرك] *{OsT} sf.* **1.** Hareket eden; kımıldayan; oynayan; devingen; hareketli. **2.** İşleyen; çalışan. **3.** *fel.* Hareketli; devingen. **4.** *dbl.* (Arap harfleri için) üzerinde harekesi bulunan. ◻ **müteharrik arına,** *Bir geminin arması üzerindeki işlek halatlardan meydana gelen donanım.*

müteharrikiyet, [Ar. müteḥarrikiyyet متحركيت] *is.* Hareketli oluş; devingenlik; mobilite.

müteharrim, [Ar. ḥarām > müteḥarrim متحرم] *{OsT} sf.* Haram kazanmaktan sakınan; haramdan kaçınan, çekinen.

müteharrimane, [Ar. müteḥarrim+Far. -āne متحرمانه] *(müteharrima:ne) {OsT} zf.* Haramdan kaçarcasına; haramdan sakınarak.

müteharriş, [Ar. teḥarrüş > müteḥarriş متخرش] *{OsT} sf.* **1.** Tırmalanmış; tahriş edilmiş. **2.** *psikol.* İrkilmiş.

müteharrişiyet, [Ar. müteḥarriş > müteḥarrişiyyet متخرشيت] *{OsT} sf.* İrkiltilme.

müteharriyane, [Ar. müteḥarri + Far. -āne متحريانه] *(müteharriya:ne) {OsT} zf.* Araştırırcasına.

müteharriz, [Ar. müteḥarriz متحرز] *{OsT} sf.* Sakınan.

mütehasım, [Ar. ḫuṣūmet > müteḫāṣım متخاصم] *(müteha:sım) {OsT} sf.* **1.** Karşılıklı birbirine düşman olan. **2.** Yargıda birbirine karşı dava açmış olan.

mütehasimîn, [Ar. müteḫāsımīn متخاصمين] *(müteha:simi:n) {OsT} is.* Karşılıklı olarak birbirine düşmanlık edenler; düşman olanlar.

mütehasid, [Ar. ḥased > müteḥāsid متحاسد] *(müteha:sid) {OsT} sf.* Birbirini çekemeyen; kıskanan; kıskanç.

mütehassıl, [Ar. ḥuṣūl > müteḥaṣṣıl متحصل] *{OsT} sf.* Oluşan; meydana gelen; hasıl olan.

mütehassın, [Ar. ḥışn > müteḥaṣṣın / müteḥaṣṣıne متحصنه / متحصن] *{OsT} sf.* Kaleye kapanmış.

mütehassıs, [Ar. ḫuṣūṣ > müteḫaṣṣıṣ متخصص] *{OsT} sf.* **1.** Bir bilim veya sanat dalında ayrıntılı ve derinlemesine bilgi ve ustalığı olan; uzman. **2.** Belirli bir iş için ayrılmış olan ve yalnızca o işte kullanılan. **3.** *is.* Uzman hekim.

mütehassıslık, -ğı [Ar. mütehassıs-lık] *is.* Mütehassıs olma durumu; uzmanlık.

mütehassir[1], [Ar. teḥassür > müteḥassir متحسر] *{OsT} sf.* Hasret çeken; özleyen.

mütehassir[2], [Ar. taḥaṣṣür > müteḥaṣṣir / müteḥaṣṣire متحسره / متحضر] *{OsT} sf.* Pıhtılaşmış; koyulaşmış.

mütehassirane, [Ar. müteḥassir + Far. -āne متحسرانه] *(mütehassira:ne) {OsT} zf.* Hasret çekerek; özlemişçesine.

mütehassis, [Ar. taḥassüs>müteḥassis متحسس] *{OsT} sf.* Duygulanmış; duygulu; hisli. ◻ **mütehassis etmek,** *Duygulandırmak.*‖ **mütehassis olmak,** *Duygulanmak; hislenmek.*

mütehassisane, [Ar. müteḥassis + Far. -āne متحسسانه] *(mütehassisa:ne) {OsT} zf.* Duygulanmış bir kimseye özgü biçimde; duygulanarak; duygulu olarak.

mütehaşi[1], [Ar. teḫāşi > müteḫāşī متخاشى] *(müteha:şi:) {OsT} sf.* Çekinen; çekingen; ürkek.

mütehaşi[2], [Ar. ḫaşy > müteḫāşī متخاشى] *(müteha:şi:) {OsT} sf.* Sakıngan; sakınan.

mütehaşi, -i'ı [Ar. ḫuşūʿ > müteḫāşiʿ / müteḫāşiʿa متخاشع / متخاشعه] *(müteha:şi) {OsT} sf.* Huşu ile eğilen.

mütehaşiyane, [Ar. müteḫāşī + Far. -āne متخاشيانه] *(müteha:şiya:ne) {OsT} zf.* Ürkek olarak; çekinircesine.

mütehaşşi, [Ar. teḫaşşi > müteḫaşşī متخاشى] *(müteḫaşşi:) {OsT} sf.* Saygı duyarak çekinen; korkan.

mütehaşşi, -i'ı [Ar. teḫaşiʿ > müteḫaşşiʿ متخشع] *sf.* Alçakgönüllü.

mütehaşşib, [Ar. ḫaşeb > müteḫaşşib متخشب] *{OsT} sf.* Odunlaşmış; odunlaşan.

mütehaşşid [Ar. taḥaşşüd > müteḥaşşid / müteḥaşşide متحشد / متحشده] *{OsT} sf.* Aynı amaçla bir araya gelen; toplanan.

mütehaşşidîn, [Ar. müteḫaşşidīn متحشدين] *(mütehaşşidi:n) {OsT} is.* Toplananlar; bir araya gelmiş olanlar.

mütehaşşin, [Ar. ḫaşīn > müteḫaşşin متخشن] *{OsT} sf.* Sertlik gösteren; ser davranan.

mütehaşşiyane, [Ar. müteḫaşşī + Far. -āne متخشيانه] *(mütehaşşiya:ne) {OsT} zf.* Korkarak; çekinerek.

mütehatıb, [Ar. ḫiṭab > müteḫāṭıb متخاطب] *(müteha:tıb) {OsT} sf.* Birbirine hitap eden; birbiri ile söyleşen.

mütehatir, [Ar. mütehātir متهاتر] *(müteha:tir) {OsT} sf.* Birbirini yalanlayan.

mütehattır, [Ar. taḫaṭṭur > müteḫaṭṭır متخطر] *{OsT} sf.* Hatırlayan; aklına getiren; anımsayan. ◻ **mütehāttır-ı eyyām-ı māzi,** *{OsT} Geçmiş günleri hatırlayan.*

mütehatti, [Ar. ḫaṭā > müteḫaṭṭī متخطی] *(mütehatti:) {OsT} sf.* **1.** Atlayıp geçen. **2.** Yanılan; hata işleyen.

mütehattim, [Ar. ḫaṭm > müteḫaṭṭim / müteḫaṭṭime متحطم / متحطمه] *{OsT} sf.* Gerekli; lüzumlu.

mütehavin, [Ar. hevn > mütehāvin متهاون] *(müteha:vin) {OsT} sf.* Bir işte gevşeklik, kayıtsızlık gösteren; işi önemsemeyen.

mütehavir, [Ar. teḥāvür > müteḥāvir متحور] *(müteha:vir) {OsT} sf.* Birbiri ile konuşan; muhavere eden.

mütehavvif, [Ar. ḫavf > müteḫavvif / müteḫavvife متخوف / متخوفه] *{OsT} sf.* Korkak; korkuya kapılan.

mütehavvifane, [Ar. müteḫavvif + Far. -āne متخوفانه] *(mütehavvifa:ne) {OsT} zf.* Korkakça; korkarak.

mütehavvil, [Ar. taḥavvül > müteḫavvil متحول] *{OsT} sf.* **1.** Değişmiş; başka bir görünüm almış olan; bulunduğu durumdan başka bir duruma geçen; biçim değiştiren. **2.** Sürekli değişen; kararsız. **3.** *mat.* Değişken. ◻ **mütehavvil-i mutavassıt,** *mat. Parametre.*

mütehayyil, [Ar. taḫayyül > müteḫayyil / müteḫayyile متحیل / متحیله] *{OsT} sf.* Hayal kuran; hayale dalmış; dalgın.

mütehayyilane, [Ar. mütehayyil + Far. -āne] *(mütehayyila:ne) {OsT} zf.* Hayal kuran kimse gibi olan; dalgıncasına; dalgın olarak.

mütehayyile, [Ar. müteḫayyil > müteḫayyile متحیله] *{OsT} is.* Hayal kurma yetisi; zihinde canlandırma yetisi; muhayyile.

mütehayyir, [Ar. taḥayyür > müteḫayyir متحیر] *{OsT} sf.* Hayret içinde kalmış olan; şaşırmış olan.

mütehayyirane, [Ar. müteḫayyir + Far. -āne متحیرانه] *(mütehayyira:ne) {OsT} zf.* Hayret etmiş bir halde; şaşırmış olarak.

mütehayyirîn, [Ar. müteḫayyirīn متحیرین] *(mütehayyiri:n) {OsT} is.* Şaşıranlar; şaşkınlık geçirenler; hayrette kalanlar.

mütehayyiz, [Ar. taḥayyüz >müteḫayyiz متحیز] *{OsT} sf.* **1.** Belirli bir yer tutan; bir yeri olan. **2.** (Kişi için) önemli ve etkili; itibarlı.

mütehayyizān, [Ar. müteḫayyizān متحیزان] *(mütehayyizi:n) {OsT} is.* İtibarlılar; saygınlığı olanlar.

mütehazzı, -ı'ı [Ar. ḫużūʿ > müteḫażżıʿ متخضع] *{OsT} sf.* Alçak gönüllülük eden.

mütehazzı'ane, [Ar. müteḫażżıʿ + Far. -āne متخضعانه] *(mütehazzıa:ne) {OsT} zf.* Alçak gönüllülükle.

mütehazzır[1], [Ar. taḫażżur > müteḫażżır متخضر] *{OsT} sf.* Yeşil renk bağlanan; yeşillenen.

mütehazzır[2], [Ar. ḥużur > müteḥażżır متحضر] *{OsT} sf.* Huzurda bulunan; hazırda olan.

mütehazzib, [Ar. ḥizb > müteḥazzib متحزب] *{OsT} sf.* Küme küme toplanan; hiziplenen.

mütehazzin, [Ar. ḥüzn > müteḥazzin متحزن] *{OsT} sf.* Üzüntülü; kederli.

mütehazzir, [Ar. ḥaẕer > müteḥaẕẕir متحذر] *{OsT} sf.* Sakınan; çekinen.

mütehazzirane, [Ar. müteḥaẕẕir + Far. -āne متحذرانه] *(mütehazzira:ne) {OsT} zf.* Sakınarak; çekinerek.

mütehecci, [Ar. hecā > mütehecciī متهجی] *(mütehecci:) {OsT} sf.* Heceleyen.

mütehecccid, [Ar. mütehecid متهجد] *{OsT} sf.* Gece uyanıp namaz kılan.

müteheddi, [Ar. hedy > hidyet > müteheddī متهدی] *(müteheddi:) {OsT} sf.* **1.** Doğru yola giren; ihtida eden. **2.** İslamiyeti kabul eden. **3.** Hediye gönderen.

müteheddim, [Ar. hedm > müteheddim متهدم] *{OsT} sf.* Yıkılan; teheddüm eden.

mütehekkim, [Ar. tehekküm > mütehekkim متهکم] *{OsT} sf.* Ciddi davranıyormuş gibi görünerek alay eden.

mütehekkimane, [Ar. mütehekkim+Far.-āne متهکمانه] *(mütehekkima:ne) {OsT} zf.* Alay edercesine; alaylı bir şekilde.

mütehellil, [Ar. tehellül > mütehellil متهلل] *{OsT} sf.* Sevinçten gülen.

mütehennic, [Ar. tehennüc >mütehennic متهنج] *{OsT} sf.* (Çocuk için) ansızın annesinin karnında canlanıp kımıldamaya başlayan.

mütehettik, [Ar. hetk > mütehettik متهتك] *{OsT} sf.* **1.** Yırtılan; tehettük eden. **2.** Utanması kalmamış; edepsiz; yırtık.

mütehevvid, [Ar. tehevvüd > mütehevvid متهود] *{OsT} sf.* Yahudi olan.

mütehevvir, [Ar. tehevvür > mütehevvir متهور] *{OsT} sf.* Öfkeye kapılıp sonunu hiç düşünmeden saldıran; gözü dönmüş saldırgan; çok öfkeli; kızgın.

mütehevvirane, [Ar. mütehevvir + Far. -āne متهورانه] *(mütehevvira:ne) {OsT} zf.* Öfkeye kapılıp sonunu hiç düşünmeden saldırır gibi.

müteheyyi, [Ar. teheyyüʾ > müteheyyī متهیی] *(müteheyyi:) {OsT} sf.* Hazırlanan; hazırlanmış olan; hazır.

müteheyyib, [Ar. teheyyüb>müteheyyib متهیب] *{OsT} sf.* Korku ve saygı duygusu uyandıran; heybetli.

müteheyyic, [Ar. heyecān > müteheyyic / müthey-

yice متهيجه / متهيج] *{OsT} sf.* Heyecanlanmış; heyecanlanan; heyecan içinde; coşkulu; coşmuş.

müteheyyicane, [Ar. müteheyyic + Far. -āne متهيجانه] *(müteyyica:ne) {OsT} zf.* Heyecanlı olarak; coşkunlukla.

müteheyyim, [Ar. müteheyyim متهيم] *{OsT} sf.* Şaşırmış; şaşkın.

müteheyyimane, [Ar. müteheyyim+Far. -āne متهيمانه] *(mütehayyima:ne) {OsT} zf.* Şaşkınlıkla.

müteheyyimîn, [Ar. müteheyyimīn متهيمين] *(mütehеyyimi:n) {OsT} is.* Şaşkınlar; şaşıranlar.

mütehezzic, [Ar. mütehezzic متهزج] *{OsT} sf.* Makamla şarkı söyleyen.

mütehezzicane, [Ar. mütehezzic + Far. -āne متهزجانه] *(mütehazzica:ne) {OsT} zf.* Makamla şarkı söyler gibi.

mütehezzicîn, [Ar. mütehezzicīn متهزجين] *(mütehezzici:n) {OsT} is.* Makamla şarkı söyleyenler.

mütehezziz, [Ar. mütehezziz متهزز] *{OsT} sf.* Titreyen.

mütekabbız, [Ar. ḳabż > müteḳabbiż متقبض] *{OsT} sf.* **1.** Toplanan; büzülen; buruşan. **2.** (Kas için) çekilen; gerilen. **3.** (Kişi için) asık yüzlü.

mütekabbil, [Ar. ḳabūl > müteḳabbil متقبل] *{OsT} sf.* Kabul eden; kabullenen; üstüne alan.

mütekabil, [Ar. ḳabl > müteḳābil / mütḳābile متقابل / متقابله] *(müteka:bil) {OsT} sf.* **1.** Karşılıklı olan; birbirinin karşısında olan; yüz yüze bakan. **2.** *mecaz.* Karşılıklı. **3.** *mat.* Karşıt. **4.** *mat.* Yöndeş.

mütekabile, [Ar. müteḳābil > müteḳābile متقابله] *(müteka:bile) {OsT} is.* Karşılıklı, yüz yüze olan.

mütekabilen, [Ar. müteḳābil > müteḳābilen متقابلاً] *(müteka:bi'len) {OsT} zf.* Karşılıklı olarak.

mütekabiletan, [Ar. müteḳābile > müteḳābiletān متقابلتان] *(müteka:bileta:n) {OsT} is.* Karşılıklı olan iki şey; birbirine karşıt iki nesne. 🗗 **ıntekābiletān-ı dāhiletan,** *{OsT} mat. İç ters.*|| **ıntekābiletān-ı hāricetan,** *{OsT} mat. Dış ters.*

mütekabiliyet, [Ar. müteḳābil > müteḳābiliyyet متقابليت] *(müteka:biliyet) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı olma durumu; karşı karşıya olma; karşılıklılık. **2.** *fel.* Karşılıklılık. 🗗 **ıntekabiliyet esası üzerine,** *Karşılıklı olarak.*

mütekâbir, [Ar. tekābür > mütekābir متكابر] *(mütekâ:bir) {OsT} sf.* Kendini büyük gören; büyüklenen; kibirlenen.

ıntekaddim, [Ar. ḳıdem > müteḳaddim / müteḳaddime متقدم / متقدمه] *{OsT} sf.* **1.** Önde bulunan; ileri geçen. **2.** Eski; geçmiş; geçmişteki. **3.** Takdim olunan; sunulan.

ıntekaddimîn, [Ar. müteḳaddim > müteḳaddimīn متقدمين] *(mütekaddimi:n) {OsT} is.* Eski adamlar; eskiden yaşamış olanlar; eskiler. 🗗 **ıntekaddimîn-i şuarā,** *Eski şairler.*

ıntekaddis, [Ar. ḳuds > müteḳaddis متقدس] *{OsT} sf.* Kutsal olan; çok temiz olan; takaddüs eden.

ıntekadını, [Ar. taḳādüm > müteḳādim متقادم] *{OsT} sf.* Geçmiş bulunan; takadüm eden.

ıntekâfî, [Ar. tekāfü > mütekāfī متكافي / متكافيه] *(mütekâ:fi) {OsT} sf.* İkisi birbirine denk olan; birbiri ile aynı derecede bulunan.

mütekâfiyen, [Ar. mütekāfi > mütekāfiyen متكافياً] *(mütekâ:fi'yen) {OsT} zf.* Birbirine eşit olarak. 🗗 **ıntekâfiyen ıntenāsib,** *{OsT} fiz. Ters orantılı.*

ıntekâhil, [Ar. mütekāhil متكاهل] *(mütekâ:hil) {OsT} sf.* Üşengeç; tembel.

ıntekaid, [Ar. teḳā'üd > müteḳā'id متقاعد] *(müteka:id) {OsT} sf.* → mütekait.

müteka'idîn, [Ar. müteḳā'id > müteḳā'idīn متقاعدين] *(müteka:idi:n) {OsT} is.* Emekliler.

ıntekait, -di [Ar. teḳā'üd > müteḳā'id متقاعد] *(müteka:it) sf.* Emekli.

mütekâlib, [Ar. kelb > mütekālib متكالب] *(mütekâ:lib) {OsT} sf.* Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayan; köpekleşen.

mütekâlibane, [Ar. mütekālib + Far. -āne متكالبانه] *(mütekâ:liba:ne) {OsT} zf.* Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayarak; köpekleşerek.

ıntekâlibîn, [Ar. mütekālibīn متكالبين] *(mütekâ:libi:n) {OsT} is.* Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayanlar; köpekleşenler.

ıntekallib, [Ar. ḳalb > müteḳallib متقلب] *{OsT} sf.* Başka bir duruma giren; değişen; başkalaşan.

mütekallid, [Ar. ḳılāde > müteḳallid متقلد] *{OsT} sf.* **1.** Boynuna gerdanlık takan. **2.** (Kılıç vb.ni) beline bağlanan; kuşanan; takınan. **3.** *mecaz.* Bir işi üstüne alan; üstlenen. 🗗 **mütekallid-i seyf,** *{OsT} Kılıç kuşanan.*

mütekallidîn, [Ar. müteḳallidīn متقلدين] *(mütekallidi:n) {OsT} is.* **1.** Gerdanlık takınanlar. **2.** Kılıç vb. kuşananlar. **3.** Bir iş üstlenenler.

mütekallil, [Ar. taḳallül > müteḳallil متقلل] *{OsT} sf.* Azalmış olan; az.

mütekallis, [Ar. taḳalluṣ > müteḳalliṣ / müteḳallişe

متقلص / متقاصه] *{OsT} sf.* Kasılarak gerilmiş olan; çekilmiş; gergin; kasılmış.

mütekâmil, [Ar. kemāl > mütekāmil متكامل] *(mütekâ:mil) {OsT} sf.* Mükemmel hale gelmiş olan; mükemmelleşmiş; gelişmiş; olgunlaşmış.

mütekâmilane, [Ar. mütekāmil + Far. -āne متكاملانه] *(mütekâ:milâ:ne) {OsT} zf.* Olgun bir şekilde; gelişmiş olarak.

mütekâmilîn [Ar. mütekāmilīn متكاملين] *(mütekâ:mili:n) {OsT} is.* Olgun kişiler.

mütekamir, [Ar. ḳumār > müteḳāmir متقامر] *(müteka:mir) {OsT} sf.* Birbiri ile kumar oynayan; karşılıklı kumar oynayan; kumar arkadaşı.

mütekammis, [Ar. teḳammüṣ > müteḳammiṣ متقمص] *{OsT} sf.* Gömlek giyen.

mütekarib, [Ar. ḳurb > müteḳārib متقارب] *(müteka:rib) {OsT} sf. sf.* **1.** Karşılıklı olarak birbirine yaklaşan; yakınlaşan. **2.** *mat. fiz.* Birbirine yaklaşarak uzanan; yakınsak. **3.** *ed.* Arap edebiyatında, dört *feûlün*'den oluşan aruz bahirlerinden birisinin adı.

mütekaribe, [Ar. müteḳārib > müteḳāribe متقاربه] *(müteka:ribe) {OsT} sf.* Birbirine yaklaşan; yakınlaşan.

mütekaribiyet, [Ar. müteḳāribiyyet متقاربيت] *(müteka:ribiyet) {OsT} is. mat.* Yakınsama.

mütekarin, [Ar. ḳarn > müteḳārin متقارن] *(müteka:rin) {OsT} sf.* **1.** Birbirine yaklaşmış olan. **2.** Birbirine bitişmiş; bitişik; yapışık.

mütekarrib, [Ar. ḳurb > müteḳarrib / müteḳarribe متقرب / متقربه] *{OsT} sf.* **1.** Yaklaşan; yakın olan; gelmesine, kavuşmasına az kalan. **2.** *mat.* Yakınsak.

mütekarribîn, [Ar. müteḳarribīn متقربين] *(mütekarribi:n) {OsT} is.* Yaklaşanlar; yakın olanlar.

mütekarrih, [Ar. ḳarḥ > müteḳarriḥ متقرح] *{OsT} sf.* **1.** Çıbanlı. **2.** (Yara için) cerahatli; irinli.

mütekarrir, [Ar. ḳarār > müteḳarrir / mütekarrire متقرر / متقرره] *{OsT} sf.* Kararlı duruma gelen; karlaşan; yerleşen.

mütekasım, [Ar. müteḳāsım متقاسم] *(müteka:sım) {OsT} sf.* **1.** Paylaşan; bölüşen. **2.** Antlaşan.

mütekasımîn, [Ar. müteḳāsımīn متقاسمين] *(müteka:simi:n) {OsT} is.* Bölüşüp paylaşanlar; antlaşanlar.

mütekasır, [Ar. teḳāṣür > müteḳāṣır متقاصر] *(müteka:sır) {OsT} sf.* **1.** Elinden iş geldiği hâlde iş yapmayan. **2.** Kısalık gösteren.

mütekasırane, [Ar. müteḳāṣır + Far. -āne متقاصرانه] *(müteka:sıra:ne) {OsT} zf.* **1.** İş yapmayana yakışır biimde. **2.** Kısalık gösterircesine.

mütekasırîn, [Ar. mütḳaṣırīn متقاصرين] *(müteka:sıri:n) {OsT} is.* **1.** Ellerinden geldiği hâlde iş yapınayanlar. **2.** Kısalık gösterenler.

mütekâsif, [Ar. tekāṣüf > mütekāṣif متكاثف] *(mütekâ:sif) {OsT} sf.* **1.** Koyulaşmış; yoğunlaşmış; yoğun. **2.** Toplanmış.

mütekâsil, [Ar. tekāsül > mütekāsil متكاسل] *(mütekâ:sil) {OsT} sf.* Tembellik eden; üşenen; üşengeç.

mütekâsilane, [Ar. mütekāsil + Far. -āne متكاسلانه] *(mütekâ:sila:ne) {OsT} zf.* Tembele yakışır biçimde; üşengeççe; üşenerek.

mütekâsilîn, [Ar. mütekāsilīn متكاسلين] *(mütekâ:sili:n) {OsT} is.* Tembelce davrananlar; üşenenler.

mütekâsiliye, [Ar. mütekāsil > mütekāsiliye متكاسليه] *(mütekâ:siliye) {OsT} is.* Hiç bir işte çalışmadan yalnızca dilencilik yaparak geçinen kimseler.

mütekâsir, [Ar. tekaṣür > mütekāṣir / mütekāṣire متكاثر / متكاثره] *(mütekâ:sir) {OsT} sf.* **1.** Çoğalmış; çok; artmış. **2.** *is. ed.* Aruz ölçüsü.

mütekassi, [Ar. teḳaṣṣī > müteḳaṣṣī متقصى] *(müteka:ssi:) {OsT} sf.* Dikkatle araştıran.

mütekaşşi, -i'ı [Ar. ḳaş > müteḳaşşiʿ متقشع] *{OsT} sf.* **1.** (İlaç için) balgam söktürücü. **2.** (Hasta için) balgam çıkaran.

mütekatı, -ı'ı [Ar. ḳaṭʿ > müteḳāṭıʿ متقاطع] *(müteka:tı) {OsT} sf.* **1.** Birbirini kesen; birbirinin üzerinden geçen; çapraz. **2.** *mat.* Kesişen.

mütekatı'eyn, [Ar. müteḳaṭıʿ >müteḳaṭıʿeyn متقاطعين] *(müteka:tıeyn) {OsT} is.* Kesişen iki doğru.

mütekatır, [Ar. ḳaṭre > müteḳāṭır متقاطر] *(müteka:tır) {OsT} sf.* Damla damla dökülen; damlayan.

mütekatil, [Ar. müteḳātil متقاتل] *(müteka:til) {OsT} sf.* Birbirini öldüren.

mütekattı, -ı'ı [Ar. katʿ > müteḳaṭṭıʿ متقطع] *{OsT} sf.* **1.** Devamlı olmayan; kesikli. **2.** *coğ.* Kesikli. ☐ **mütekattı akarsu,** *Suyu sürekli akmayan, bazan kuruyan akarsu.*

mütakattır, [Ar. ḳaṭre > müteḳaṭṭır متقطر] *{OsT} sf.* Damla damla akan.

mütekavvem, [Ar. müteḳavvem متقوم] *{OsT} sf.* Toplanmış; biçilmiş; kesilmiş.

mütekavvi, [Ar. ḳuvvet > müteḳavvī متقوى] *(mütekavvi:) {OsT} sf.* Kuvvet bulan; kuvvetlenen.

mütekavvil, [Ar. ḳavl > müteḳavvil متقول] *{OsT} sf.* Mecbur olmadığı hâlde yalan söyleyen.

mütekavvilane, [Ar. müteḳavvil + Far. -āne متقولانه] *(mütekavvila:ne) {OsT} zf.* Zorunlu olmadan yalan söyleyene yakışır biçimde.

mütekavvim, [Ar. taḳavvüm > müteḳavvim متقوم] *{OsT} sf.* **1.** Eğri iken düzelen; doğrulan. **2.** Gerekli düzeni sağlayan. **3.** Kurulmuş; sağlam. **4.** İyi idare edilen.

mütekavvis, [Ar. ḳavş > müteḳavviş متقوص] *{OsT} sf.* Kavisli; yay gibi eğri olan; bükülmüş.

mütekavvit, [Ar. müteḳavvit متقوت] *{OsT} sf.* Gıda alan; gıdalanan.

mütekâyid, [Ar. mütekāyid متكايد] *(mütekâ:yid) {OsT} sf.* Birbirine hile yapan.

mütekâyidane, [Ar. mütekāyid + Far. -āne متكايدانه] *(mütekâ:yida:ne) {OsT} zf.* Hilebazlıkla.

mütekâyidîn, [Ar. mütekāyidīn متكايدين] *(mütekâ:yidi:n) {OsT} is.* Birbirine hile yapanlar.

mütekayyid, [Ar. ḳayd > müteḳāyyid متقيد] *{OsT} sf.* Dikkat eden; dikkatli davranan; temkinli.

mütekayidane, [Ar. müteḳayid + Far. -āne متقيدانه] *(mütekayyida:ne) {OsT} zf.* Dikkatli olan kimseye yakışır biçimde; dikkatlice; dikkat ederek.

mütekayyidîn, [Ar. müteḳayyidīn متقيدين] *(mütekayyidi:n) {OsT} is.* Dikkatli davrananlar; kayıtlılık gösterenler.

mütekayyih, [Ar. ḳayḥ > müteḳayyiḥ / müteḳayyiḥa متقيح / متقيحه] *{OsT} sf.* (Yara, çıban vb. için) irinlenmiş; cerahat bağlamış; akıntılı.

mütekazı, [Ar. taḳāża > müteḳāżī متقاضى] *(mütekā:zı:) {OsT} sf.* Borcunu ödemesi için borçluyu sıkıştıran.

mütekebbir, [Ar. kibr > mütekebbir متكبر] *{OsT} sf.* Kibirlenen; kendini beğenmiş; gururlu.

mütekebbirane, [Ar. mütekebbir + Far. -āne متكبرانه] *(mütekebbira:ne) {OsT} zf.* Kendini beğenmişçesine; gurur ve kibir içinde.

mütekebbirîn, [Ar. mütekebbirīn متكبرين] *(mütekebbiri:n) {OsT} is.* Kendini beğenenler; mütekebbirler.

mütekeddir, [Ar. keder > mütekeddir متكدر] *{OsT} sf.* **1.** Üzüntülü; kederli; tasalı. **2.** Bulanık.

mütekeddirane, [Ar. mütekeddir + Far. -āne متكدرانه] *(mütekeddira:ne) {OsT} zf.* **1.** Kederli bir hâlde. **2.** Bulanarak.

mütekeddirîn, [Ar. mütekeddirīn متكدرين] *(mütekeddiri:n) {OsT} is.* **1.** Kederlenenler. **2.** Bulanık şeyler.

mütekeffil, [Ar. kefil > mütekeffil متكفل] *{OsT} sf.* Kefil olan; üstüne alan; üstlenen.

mütekeffilane, [Ar. mütekeffil + Far. -āne متكفلانه] *(mütekeffila:ne) {OsT} zf.* Kefil olurcasına; kefil gibi.

mütekeffilîn, [Ar. mütekeffilīn متكفلين] *(mütekeffili:n) {OsT} is.* Kefil olanlar.

mütekehhil, [Ar. tekeḥḥül > mütekeḥḥil متكحل] *{OsT} sf.* Gözüne sırma çeken.

mütekehhilîn, [Ar. mütekeḥḥilīn متكحلين] *(mütekehhili:n) {OsT} is.* Gözüne sürme çekenler.

mütekehhin, [Ar. keḥānet > mütekeḥḥin متكحن] *{OsT} sf.* Falcılık eden.

mütekehhinane, [Ar. mütekeḥḥin + Far. -āne متكحنانه] *(mütekehhina:ne) {OsT} zf.* Falcılıkla.

mütekehhinîn, [Ar. mütekeḥḥinīn متكحنين] *(mütekehhini:n) {OsT} is.* Falcılık edenler; kâhinler.

mütekellif, [Ar. külfet > mütekellif متكلف] *{OsT} sf.* Külfetli bir iş tutan.

mütekellifane, Ar. mütekellif + Far. -āne متكلفانه] *(mütekellifa:ne) {OsT} zf.* Zahmetli iş tutanlara yakışır biçimde.

mütekellifîn, [Ar. mütekellifīn متكلفين] *(mütekellifi:n) {OsT} is.* Külfetli iş tutanlar; tekellüf edenler.

mütekellim, [Ar. kelām > mütekellim متكلم] *{OsT} sf.* **1.** Söyleyen; konuşan. **2.** Nutuk söyleyen; hatip. **3.** Kelam bilgini. **4.** *dbl.* Birinci tekil kişi.

mütekellimîn, [Ar. mütekellim > mütekellimīn متكلمين] *(mütekellimi:n) {OsT} is.* Kelam bilginleri.

mütekellis, [Ar. kils > mütekellis متكلس] *{OsT} sf.* Kireçleşmiş; kireçlenmiş.

mütekemmil, [Ar. kemāl >mütekemmil متكمل] *{OsT} sf.* Olgunlaşan; olgun; tekemmül eden.

mütekemmilane, [Ar. mütekemmil + Far. -āne متكملانه] *(mütekemmila:ne) {OsT} zf.* Olgunlaşarak.

mütekemmilîn, [Ar. mütekemmilīn متكملين] *(mütekemmili:n) {OsT} is.* Olgunlaşanlar.

mütekemmin, [Ar. kemīn > mütekemmin متكمن] *{OsT} sf.* Pusuya yatmış olan; gizlenen.

mütekerrih, [Ar. kerih > mütekerrih متكره] *{OsT} sf.* **1.** Tiksinen; kerih gören. **2.** Surat asan.

mütekerrihane, [Ar. mütekerrih + Far. -āne متكرهانه] *{OsT} sf.* **1.** Tiksinircesine. **2.** Surat asarak.

mütekerrir, [Ar. kerre > mütekerir / mütekerrire متكرر / متكرره] *{OsT} sf.* **1.** Yinelenen; tekrarlanan; birkaç kez olan. **2.** *ed.* Divan şiirinde murabba,

muhammes ve müseddes tarzındaki manzumelerin aynen tekrarlanan son beyitleri.

mütekessir[1], [Ar. keşret > mütekeşşir متكثر] *{OsT} sf.* Çoğalan; fazlalaşan; artan.

mütekessir[2], [Ar. kesr > mütekessir متكسر] *{OsT} sf.* Kırılan; parça parça olan.

mütekeşşif, [Ar. tekeşşüf > mütekeşşif متكشف] *{OsT} sf.* Açılan; açılmış.

mütekevvin, [Ar. tekevvün > mütekevvin متكون] *{OsT} sf.* Meydana gelen; ortaya çıkan; vücut bulan; hasıl olan.

mütekeyyif, [Ar. tekeyyüf > mütekeyyif متكيف] *{OsT} sf.* Bir özellikle nitelenen; tekeyyüf eden.

mütekeyyis, [Ar. kiyaset > mütekeyyis متكيس] *{OsT} sf.* Akıllı geçinen; akıllı görünen; akıllılık taslayan.

mütekeyyisane, [Ar. mütekeyyis + Far. -āne متكيسانه] *(mütekeyyisa:ne) {OsT} zf.* Akıllılık edene yakışır biçimde.

mütekeyyisîn, [Ar. mütekeyyisīn متكيسين] *(mütekeyyisi:n) {OsT} is.* Akıllılık taslayanlar.

mütelaffız, [Ar. lafẓ > mütelaffıẓ متلفظ] *{OsT} sf.* Bir söz söyleyen; konuşan; telaffuz eden.

mütelafi, [Ar. lefā > mütelāfī متلافى] *(mütelâ:fi:) {OsT} sf.* Zararını karşılayacak başka bir iş yapan; telafi eden.

mütelahhız, [Ar. telaḥḥuz > mütelaḥḥız متلحز] *(mütelâhhız) {OsT} sf.* (Ekşi bir şey yiyen birinin yanında bulunan kimse için) ağzı sulanan.

mütelahız, [Ar. telāḥuẓ > mütelāḥıẓ متلاحظ] *(mütelâ:hız) {OsT} sf.* Göz ucu ile birine bakan.

mütelahık, -kı [Ar. lüḥūḳ > mütelāḥıḳ متلاحق] *(mütelâ:hık) {OsT} sf.* Birbiri ardından gelen; birbiri ardınca birleşen; birbirine katılan; birbirini izleyen.

mütelahi, [Ar. mütelāhī متلاهى] *(mütelâhi:) {OsT} sf.* Sazla, oyunla uğraşan; sazla oyun oynayan.

mütelahik, [Ar. lüḥūḳ > mütelāḥiḳ متلاحق] *(mütelâ:hik) {OsT} sf.* → mütelahık. 🗗 **mütelāhik da'va,** *{OsT} huk. Davacının aynı zamanda birden fazla hukukî sebebe dayandırdığı dava.*

mütelahime, [Ar. laḥm > mütelāḥime متلاحمه] *(mütelâ:hime) {OsT} is.* Yüzde veya vücudun başka bir yerinde derinin kesilmesi sonucu meydana gelen yara.

mütelahiyane, [Ar. mütelāhī + Far. -āne متلاهيانه] *(mütelâhiya:ne) {OsT} sf.* Saz ve oyun ile uğraşarak; sazla oyun oynayarak.

mütelahiz, [Ar. telāḥuẓ > mütelāḥiẓ متلاحظ] *(mütelâhi:z) {OsT} sf.* Göz ucu ile birbirine bakışan.

mütelahizîn, [Ar. mütelāḥiẓīn متلاحظين] *(mütelâhi:zi:n) {OsT} is.* Göz ucu ile bakışanlar.

mütela'ib[1], [Ar. lā'b > mütelā'ib متلاعب] *(mütelâ:ib) {OsT} sf.* Oyun ile uğraşan; oynayan.

mütela'ib[2], [Ar. lā'b > mütela'ib متلعب] *(mütelâib) {OsT} sf.* Oyunla meşgul olan; oynayan.

mütela'in, [Ar. la'net > mütelā'in متلاعن] *(mütelâin) {OsT} sf.* Uğursuzlaşan; lanetleşen.

mütelaki, [Ar. telāḳi > mütelāḳi متلاقى] *(mütelâ:ki) {OsT} sf.* Kavuşmuş; erişmiş; buluşmuş; kavuşan.

mütelakim, [Ar. telāḳum > mütelāḳim متلاقم] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Birbirine yumruk atan.

mütelakkıb, [Ar. laḳab > mütelaḳḳıb متلقب] *(mütelâkkıb) {OsT} sf.* Takma ad alan.

mütelakkıbîn, [Ar. mütelaḳḳıbīn متلقبين] *(mütelâkkıbi:n) {OsT} is.* Takma ad alanlar.

mütelakkım, [Ar. telāḳum > mütelaḳḳım متلقم] *(mütelâkkım) {OsT} sf.* Lokma edinen; boğazından geçiren; yutan.

mütelakkıt, [Ar. iltiḳaṭ > mütelaḳḳıṭ متلقط] *(mütelâkkıt) {OsT} sf.* Sağdan soldan derip devşiren; bir araya getiren; iltikat eden.

mütelakki, [Ar. telaḳḳī > mütelaḳḳī متلقى] *(mütelâkki:) {OsT} sf.* **1.** Alan; kabul eden. **2.** (Bir şey) nazarıyla bakan; öyle sayan; telakki eden.

mütelakkib, [Ar. laḳab > mütelaḳḳib متلقب] *{OsT} sf.* Takma ad almış; lakaplanmış.

mütelal, -li [Ar. mütelāl / mütelālī متلال / متلالى] *(mütelâ:l) {OsT} sf.* Çakarak parıldayan; ışıldayan.

mütelasık, [Ar. lüṣūḳ > mütelāṣıḳ / mütelāṣıḳa متلاصق / متلاصقه] *(mütelâ:sık) {OsT} sf.* Birbirine bitişen; bitişik; yapışık. 🗗 **mütelāsıkü'l-fekkeyn,** *{OsT} zool. Yapışık çeneliler.*‖ **mütelāsıkü'l-vüreykat-ı ke'siye,** *{OsT} bot. Bitişik çanak yapraklılar.*

mütela'sim, [Ar. tela'ṣüm > mütela'ṣim متلعثم] *(mütelâ-sim) {OsT} sf.* Yerli yersiz cevap veren; kem küm eden.

mütela'simane, [Ar. mütela'ṣim + Far. -āne متلعثمانه] *(mütelâ-sima:ne) {OsT} zf.* Saçma sapan cevap vererek; kem küm ederek.

mütela'simîn, [Ar. mütela'ṣimīn متلعثمين] *(mütelâsimi:n) {OsT} sf.* Saçmalayanlar; kem küm edenler.

mütelassıs, [Ar. lüṣṣ > mütelaṣṣıṣ متلصص] *(mütelâssıs) {OsT} sf.* Hırsızlık eden; çalan.

mütelaşi, [Ar. laşey > mütelāşī متلاشى] *(mütelâ:şi) {OsT} sf.* Telaşlı; aceleci.

mütelaşiyane, [Ar. mütelāşi + Far. -āne متلاشیانه] *(mütelâ:şiya:ne) {OsT} zf.* Acele ederek; telaşla.

mütelatıf, [Ar. lütf > mütelaṭıf متلاطف] *(mütelâtıf) {OsT} sf.* Davranışları ince ve yumuşak olan; lütuf ile muamele eden.

mütelatım, [Ar. telāṭum > mütelāṭım / mütelāṭıma متلاطم / متلاطمه] *(mütelâ:tım) {OsT} sf.* **1.** Birbirine çarpan. **2.** Çalkalanan; dalgalanan; çalkantılı; dalgalı.

mütelattıf, [Ar. telaṭṭuf > mütelaṭṭıf متلطف] *(mütelâttıf) {OsT} sf.* İnce davranan; nazik davranışlı; kibarlık eden.

mütelattıfane, [Ar. mütelaṭṭıf + Far. -āne متلطفانه] *(mütelattıfa:ne) {OsT} zf.* Kibarlıkla; incelikle; nazik olarak.

mütelattıh, [Ar. telaṭṭuḫ > mütelaṭṭıḫ متلطخ] *(mütelâttıh) {OsT} sf.* (Kendisine çamur, yağ vb.) bulaşan; bulaşık olan.

mütelazzi [Ar. telazzī > mütelazzī متلظی] *(mütelâzzi, z kalın söylenir) {OsT} sf.* Alev alan; alevlenen.

mütelebbis, [Ar. libas > mütelebbis متلبس] *{OsT} sf.* Giyinmiş olan; giyinen.

müteleclic, [Ar. teleclüc > müteleclic متلجلج] *{OsT} sf.* Dilini çiğneyerek, basık basık konuşan.

müteleffif, [Ar. teleffüf > müteleffif متلفف] *{OsT} sf.* Sarılıp bürünen.

müteleffit, [Ar. teleffüt > müteleffit متلفت] *{OsT} sf.* İltifat eden.

müteleffitane, [Ar. müteleffit + Far. -āne متلفتانه] *(müteleffita:ne) {OsT} zf.* İncelikle; nezaketle; iltifat ederek.

mütelehhi, [Ar. levh > mütelehhī متلهی] *(mütelehhi:) {OsT} sf.* Sazla, oyunla zaman öldüren.

mütelehhib, [Ar. leheb > mütelehhib متلهب] *{OsT} sf.* Alevlenen; alev saçan.

mütelehhif, [Ar. lehef > mütelehhif متلهف] *{OsT} sf.* Hasret çeken; özlemle yanıp yakılan.

mütelehhifane, [Ar. mütelehhif + Far. -āne متلهفانه] *(mütelehhifa:ne) {OsT} zf.* Hasret çekerek; özlemle; yanıp yakılarak.

mütelehhifîn, [Ar. mütelehhifīn متلهفین] *(mütelehhifi:n) {OsT} is.* Hasret çekenler; özleyenler.

mütelemmi, -i'ı [Ar. lemʿa > mütelemmiʿ متلمع] *{OsT} sf.* Parlayan; parlak; parıldayan.

mütelemmis, [Ar. lems > mütelemmis متلمس] *{OsT} sf.* El ile dokunan; temas eden.

mütelemmiz, [Ar. tilmiẕ > mütelemmiẕ متلمذ] *{OsT} sf.* Öğrencilik ederek öğrenen; tilmizlik yapan.

mütelemmizane, [Ar. mütelemmiẕāne متلمذانه] *(mütelemmiza:ne) {OsT} zf.* Öğrencilik yaparak öğrenene yakışır biçimde; tilmizlikle.

mütelemmizîn, [Ar. mütelemmiẕīn متلمذین] *(mütelemmizi:n) {OsT} sf.* Öğrencilik yapmak suretiyle öğrenenler.

mütelessim, [Ar. teleṣṣüm > mütelesṣim متلثم] *{OsT} sf.* Yüzü peçeli; yaşmaklı; telessüm eden.

mütelevvin, [Ar. levn > mütelevvin متلون] *{OsT} sf.* **1.** Renkli; renk renk; alaca. **2.** *mecaz.* Kararsız; çabuk dönen; dönek. ◻ **mütelevvinü'l-mizâc,** *{OsT} (Kişi için) {OsT} Kararsız; gelgeç akıllı.*

mütelevvinane, [Ar. mütelevvin + Far. -āne متلونانه] *(mütelevvina:ne) {OsT} zf.* Kararsız birine yakışacak tarzda; dönekçe.

mütelevvis, [Ar. leṿṣ > mütelevviṣ متلوث] *{OsT} sf.* Kirli; pis; murdar; televvüs eden.

müteleyyin, [Ar. leyn > müteleyyin متلین] *{OsT} sf.* Yumuşak olan; yumuşayan; gevşemiş; gevşeyen.

müteleyyis, [Ar. leyṣ > müteleyyiṣ متلیث] *{OsT} sf.* Aslan yürekli; aslan yürüyüşlü.

müteleyyisane, [Ar. müteleyyiṣ + Far. -āne متلیثانه] *(müteleyyisa:ne) {OsT} sf.* Aslan gibi; aslanca.

mütelezzic, [Ar. lüzūcet > mütelezzic متلزج] *{OsT} sf.* Yapışkan; yapışan.

mütelezziz, [Ar. lezzet > mütelezziz / mütelezzize متلذذ / متلذذه] *{OsT} sf.* Bir şeyin tadını çıkaran; tat alan; hoşlanan.

mütelezzizane, [Ar. mütelezziz + Far. -āne متلذذانه] *(mütelezziza:ne) {OsT} zf.* Lezzetini alarak; hoşlanarak; tat alarak.

mü'telif, [Ar. ʾülfet > müʾtelif مؤتلف] *(mü-telif) sf.* **1.** Alışan; alışık olan. **2.** Uygun; eşit; denk; eş.

mütemacid, [Ar. mütemācid متماجد] *(mütema:cid) {OsT} sf.* Şerefi ve onuru ile övünen.

mütemadi, [Ar. temādī > mütemādī متمادی] *(mütema:di:) {OsT} sf.* **1.** Aralıksız olarak devam eden; devamlı; kesintisiz; sürekli; uzayan. **2.** *zf.* Devamlı olarak; sürekli olarak. ◻ **mütemadi suç,** *{OsT} İşlenmesi zaman içine yayılmış olan suç.*

mütemadiyen, [Ar. mütemādī > mütemādiyyen متمادیاً] *(mütema:di'yen) {OsT} zf.* Sürekli ve devamlı olarak; hiç aralık vermeksizin; aralıksız; biteviye.

mütemadiyet, [Ar. mütemādiyyet متمادیت] *(mütema:diyet) {OsT} is.* Süreklilik; devamlı oluş.

küçük parçalara bölünmüş yufka ekmeği. **2.** *sf.* Çok kuru. [DS]

kıtırık[2], **-ğı** [kıt-ır-ık] *{ağız} is.* Yüzeydeki girinti çıkıntı; pürüz. [DS]

kıtırım, [Ar. hetr => kıtır > kıtır-ım] *{ağız} is.* Yalan söz; palavra. [DS]

kıtırış, [kıtır-ış ?] *{ağız} is.* İyici büyüdüğü hâlde olgunlaşmamış bitki veya ekin. [DS]

kıtırmak[1], [kıt-ır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Aşık oyununda, aşığı sıkarak ve döndürerek atmak. [DS]

kıtırmak[2], [kıt *(yans.)* > kıt-ır-mak] *{ağız} is.* **1.** İyice kızarmış ekmeklerin üzerinden kopan sert ve ince kabuklar. **2.** Kıkırdak. [DS]

kıtırnak, -ğı [kıt *(yans.)* > kıt-ır-(ı)n-ak] *{ağız} is.* Bütün çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kıtırtı, [kıt-ır-tı] *is.* **1.** Kıtırdama sesi; kırılan gevrek bir şeyin çıkardığı ses. **2.** *{ağız}* Eklemlerde oynama, bükülme sırasında çıkan ses. [DS] **3.** *{ağız}* Sert ve kuru yiyecekleri ağızda çiğnerken çıkan ses. [DS]

kıtış, [kıt-ış] *{ağız} is.* Küçük, kara bir tür mantar. [DS]

kıtkıtlamak, [kıt+kıt-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yavaş yavaş pişirmek. [DS]

kıtlama, [kıt *(yans.)* > kıt-la-ma] *is.* **1.** "Kıt" sesi çıkarma durumu. **2.** *sf.* (Çay için) bir parça kesme şekeri kırdıktan sonra ağızda tutarak içilen. **3.** *{ağız}* Azla idare etme. [DS] **4.** *{ağız}* Isırma. [DS] **5.** *zf.* (Çay içmek) kırılarak bir parça şekeri ağızda tutarak.

kıtlamak, [kıt *(yans.)* > kıt-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Parmak, ayak bileği vb. eklemler için) herhangi bir hareket sırasında "kıt" sesi çıkarmak.

kıtlaşma, [kız / kıt[3]-la-ş-ma] *is.* İhtiyaçları gidermeyecek duruma gelme eylemi.

kıtlaşmak, [kız / kıt[3]-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** İhtiyaçları karşılayamayacak duruma gelmek; kıt duruma gelmek. **2.** (Ticaret eşyası için) piyasada az bulunur olmak.

kıtlık, -ğı [kız / kıt[3]-lık] *is.* **1.** İhtiyacı karşılayamama hâli; kıt olma; azlık; yetersizlik. **2.** Kuraklık vb. sebeplerle bir ülkede temel ihtiyaç maddelerinin yeterli olamaması halinde meydana gelen ve halkın aç kalmasına veya açlıktan ölmesine sebep olan açlık hâli; genel olarak giyecek ve yiyecek yokluğu. **3.** Besin maddelerinde ülke çapında görülen büyük darlık. **4.** *mecaz.* (Duygular ve soyut kavramlar için) yokluk; azlık; bulunmama hâli. 🗗 (bir şeyin) **kıtlığına kıran girmek,** *Hiç bulunmaz olmak; piyasadan çekilmek; köküne kıran girmek.*|| **kıtlıktan çıkmış gibi,** *Oburca; açgözlülükle; doymak bilmeden.*

kıtmak, [kıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Azaltmak. **2.** Az vermek. [DS]

kıtmık, -ğı [*eT.* kıd-mak > kıt-mık] *{ağız} is.* Yonga; kıymık. [DS]

kıtmır, [kıt-mır] *{ağız} sf.* **1.** Cimri; pinti; hasis. **2.** Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. **3.** (Kişi için) kısa boylu. [DS]

kıtmırlanmak, [kıt-mır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İnatçılık etmek. [DS]

kıtmir, [Ar. ḳıṭmīr قطمير] *(kıtmi:r) {OsT} is.* **1.** Hurma çekirdeğinin üzerindeki zar. **2.** Eskiden kullanılan çok küçük bir ağırlık ölçüsü birimi. **3.** Az ve değersiz şey. Ashab-ı Kehf'in yanında bulunan köpeğin adı. **4.** Türkistan Türklerinin yerine ulaşması için yardımı dokunacağı düşüncesi ile mektup zarfı üzerine adresten sonra yazdıkları kelime. **5.** *gnşl.* Köpek. **6.** *{ağız} sf.* Çok kaşınan; uyuz. [DS]

kıtnaşmak, [kıt-(ı)n-a-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Aşırı açlık yüzünden yiyecek için itişip kakışmak. [DS]

kıttı, [kıt *(yans.)* > kıt(t)-ı] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kıttık, -ğı [kıt(t)-ı-k] *{ağız} is.* Küçük sabun; sabun parçası. [DS]

kıttırlı, [kıt(t)-ır-lı] *{ağız} is.* İdare lambası; kandil. [DS]

kıv[1], [kıv *(yans.)*] *is.* Fırlama, atlama, sıçrama anlatan kök. [Zülfikar] *kıv-ıl, kıv-ıl-cım*

kıv[2], [kıv *(yans.)*] *is.* **1.** Hayvan seslerini, bağırışlarını andıran sesleri bildiren kök. [Zülfikar] *kıv-cı, kıv-la-mak* **2.** *{ağız}* Sürek avında, yaban hayvanlarını inlerinden çıkarmak için avcıların çıkardığı ses; kuru gürültü; bağırtı. [DS]

kıv[3], [kıv *(yans.)*] *is.* Kaynaşmayı, kıpırdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıv-ıl kıvıl, kıv-ıl-da-mak, kıv-ış kıvış,*

kıv[4], [kıv قيو] *{eT} {eAT} is.* **1.** Kut; devlet; baht; saadet; azamet. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** İstek. [Gabain] **3.** *{ağız}* Baht; yazgı; kader. [DS]

kıv[5], [kıv] *{eT} is.* Ayakkabı. [EUTS]

kıv[6], [kıv] *{eT} is.* Hasislik. [Gabain]

kıv[7], [kıv] *{ağız} is.* **1.** Bir iş ya da ürünün olgunlaşma zamanı. **2.** Fırsat. [DS]

kıv[8], [kıv] *{ağız} is.* Kıvılcım. [DS]

kıv[9], [kıv] *{ağız} is.* Fırsat; koz. [DS]

kıv[10], [kıv / kıp / kıb] *{ağız} sf.* Tez; ivedi. [DS]

kıvadmak, [kıv > kıv-ā-mak > kıva-d-mak] *{eT} gçl.* **1.** Kutlamak; hürmet etmek; saymak; saygı göstermek. [EUTS] **2.** Mesut etmek. [EUTS] [Gabain]

kıval, [kıvāl] *{eT} sf.* (Burun için) çekme; düzgün. [DLT] 🗗 **kıval burun,** *{eT} Çekme burun.* [DLT]

kıvam[1], [Ar. ḳavīm > ḳıvām قوام] *(kıva:m) {OsT} is.* Dikler; doğrular.

kıvam[2], [Ar. ḳıvām قوام] *(kıva:m) is.* **1.** Durma biçimi; varlığını devam ettirme; durma; duruş. **2.** Direk. **3.** (Sıvı veya sıvı niteliği taşıyan maddeler

için) koyuluk derecesi; koyuluk. **4.** *mecaz.* Bir şeyin en uygun zamanı; en uygun durumu; tav. **5.** Gerekli şartların var olması. **6.** Olgunluk. **7.** Bir şeyin var olma sebebi; temel unsur; dayanak; temel. **8.** Betonun donmaya başlamadan önceki sıkılığı. **9.** (Bir yağlı boya, vernik vb. için) akmaya karşı gösterdiği direnç. ☞ **kıvām-ı dîn,** *{OsT} Dinin direği.* | **kıvamını bulmak,** *Tam istenilen niteliğe ulaşmak; olgunlaşmak.* || **kıvamü'd-dîn,** *{OsT} Dinin direği.*

kıvamlandırma, [kıvam-la-n-dır-ma] *is.* Kıvamlandırmak eylemi.

kıvamlandırmak, [kıvam-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğunu istenen niteliğe getirmek; kıvamlaştırmak. **2.** Uygun duruma getirmek; olgunlaştırmak. **3.** Kıvam almasını sağlamak; koyuluk kazandırmak.

kıvamlanma, [kıvam-la-n-ma] *is.* Kıvamlanmak eylemi.

kıvamlanmak, [kıvam-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğu istenen niteliği almak; kıvamlaşmak. **2.** Uygun duruma gelmek; olgunlaşmak. **3.** Kıvam almak; koyuluk kazanmak.

kıvamlaşma, [kıvam-la-ş-ma] *is.* Kıvamlaşmak eylemi.

kıvamlaşmak, [kıvam-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğu istenen niteliği almak; kıvamlanmak. **2.** Uygun duruma gelmek; olgunlaşmak.

kıvamlaştırıcı, [kıvam-la-ş-tır-ıcı] *is.* **1.** Sıvı bir ürünün kıvamını arttırmaya yarayan kimyasal bağlayıcı. **2.** Bir asıltıyı kıvamlaştırmaya yarayan aygıt. **3.** Bağlayıcı, kıvamlaştırıcı etken.

kıvamlaştırma, [kıvam-la-ş-tır-ma] *is.* Kıvamlaştırmak eylemi.

kıvamlaştırmak, [kıvam-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğunu istenilen niteliğe getirmek; kıvamlandırmak. **2.** Uygun duruma getirmek; olgunlaştırmak.

kıvamlı, [kıvam-lı] *sf.* **1.** Kıvamında olan; gerektiği şekilde koyu. **2.** *mecaz.* En olgun durumda olan; en uygun zamanında olan; tavında olan.

kıvamölçer, [Ar. kıvam + T. ölç-er] *is.* Boya, vernik ve yağların koyuluk derecesini ölçmekte kullanılan alet.

kıvamsız, [kıvam-sız] *sf.* **1.** Kıvamında olmayan; koyuluğu gerektiği şekilde olmayan. **2.** *mecaz.* Olgunluk derecesi yeterli olmayan; durumu ve zamanı elverişli olmayan; tavında olmayan.

kıvan, [kıv-an] *{ağız} is.* Ahmak; budala; şaşkın. [DS]

kıvanç, -cı [kıv-an-ç] *is.* **1.** Övünme; övünç; iftihar. **2.** Memnunluk; sevinç; hoşlanma; *{ağız} (aynı).* [DS] ☞ **kıvanç duymak,** *Memnun olmak; sevinmek; iftihar etmek.*

kıvançlı, [kıv-an-ç-lı] *sf.* **1.** Övünç duyan; iftihar eden. **2.** Sevinç duyan.

kıvandırma, [kıv-an-dır-ma] *is.* Kıvandırmak eylemi.

kıvandırmak, [kıv-an-dır-mak قواندرمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ır]* **1.** Kıvanç duymasını sağlamak; memnun etmek; sevindirmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Heveslendirmek; istekli hâle getirmek.

kıvandurmak, [kıv > kıv-ā-mak > kıva-n-mak > kıvan-dur-mak قواندورمق] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* Sevindirmek.

kıvanış, [kıvan-ış] *is.* Kıvanmak eylemi veya biçimi.

kıvanışmak, [kıvan-ış-mak قوانشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Hep birlikte sevinmek; birlikte kıvanmak.

kıvanma, [kıvan-ma] *is.* Kıvanmak eylemi; iftihar etme.

kıvanmak, [kıv *(kut, baht)* > kıv-ā-mak > kıva-n-mak قوانمق] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Övünülecek bir iş yapmaktan dolayı gurur duymak; övünmek; iftihar etmek; sevinmek; memnun olmak. [DK] [DS] **2.** *{eAT} {ağız}* Haz duymak; iş görmeye özenmek; heveslenmek. [DS] **3.** *{ağız}* Övünmek. [DS] **4.** *{ağız}* Güvenmek. [DS]

kıvanuşmak, [kıv-an-uş-mak قوانوشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Hep birlikte sevinmek.

kıvaşdamak, [kıv-ış-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Kımıldamak. [DS]

kıvcı, [kıv-cı] *{ağız} is.* **1.** Sürek avında, hayvanları ürkütmek için ses çıkaran kimse. **2.** Yol gösteren; kılavuz. [DS]

kıvçak, [kıv > kıv-çak] *{eT} is.* **1.** Kof; boş. [KB] **2.** Şanssız. [KB] **3.** Yabani. [KB]

kıvgaşmak, [kıv-(ı)g-a-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) açık kalmak; kıygaşmak. [DS]

kıvgıdı, [kıv-gıd-ı] *{ağız} is.* Ağız mızıkası. [DS]

kıvı, [kıv-ī] *(kıvı:) {eT} sf.* **1.** Boş. [KB] **2.** Süreksiz. [KB] **3.** Kısa. [KB]

kıvıcık, -ğı [kıv-ı-cık / kıv-ı(ç)-ık] *{ağız} is.* Süt pişirirken kazanın dibine yapışan kısım. [DS]

kıvıç[1]**, -cı** [kıv-ıç] *{ağız} is.* **1.** İnce çam dalı. **2.** Çamların iğne gibi yaprakları. [DS]

kıvıç[2]**, -cı** [kıv-ıç] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu, zayıf ve kuru. [DS]

kıvık, -ğı [kıv-ık] *{ağız} sf.* Biraz aralık; kıynaşık. [DS]

kıvıktırmak, [kıv-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Acele ettirmek. **2.** Gözünü korkutarak istediğini yaptırmak. [DS]

kıvıl, [kıv *(yans.) (atlama, sıçrama)* > kıv-ıl] *is.* **1.** *{ağız}* Ateşten sıçrayan küçük ateş parçaları; kıvılcım. [DS] **2.** Kaynaşma; kıpırdaşma. ☞ **kıvıl kıvıl,** *{ağız} 1. Kıpır kıpır. 2. (Çalışmak için) durmadan,*

harıl harıl. 3. Birçok canlının hareket etmesinden doğan kaynaşma; canlılık. 4. Kalabalık; çokluk. [DS]

kıvılcık, -ğı [kıv-ıl-cık] *{ağız} is.* Can sıkıntısı. [DS]

kıvılcım, [kıġ-ıl-cım > kıv-ıl-cım / kıv *(atlama, sıçrama)* + çıng *(çarpma sesi)* > çıng-ı *(kavı tutuşturmak için çakmaktan çıkan ateş parçası)* > kıv-ıl+cıng > kıvılcım ?] *is.* **1.** Yanan bir maddeden kopup sıçrayan küçük ateş parçaları. **2.** Gerilim altında bulunan iki iletken uç arasında elektron atlaması sonucu oluşan yanıp sönen ışık. **3.** Demir ve taş gibi sert iki cismin çarpması sonucu meydana gelen ateş sıçraması. **4.** *mecaz.* Önemli bir sonuca neden olan harekete geçirici etken veya sebep. **5.** *{ağız}* Koyun kılı ve samanla karıştırılmış tandır yakacağı. [DS] 🗗 **kıvılcım gibi,** *{ağız} Sürekli ve tez hareket halinde.* [DS]

kıvılcımlama, [kıv-ıl-cım-la-ma] *is.* **1.** Elektrik kıvılcımı ile bazı dokuları harap etme yöntemi. **2.** Kıvılcımların ısı yolu ile aşındırmasından yararlanarak elektrik akımı yardımı ile metal üzerinde aşındırma işlemi.

kıvılcımlanma, [kıv-ıl-cım-lan-ma] *is.* Kıvılcımlanmak eylemi.

kıvılcımlanmak, [kıv-ıl-cım-lan-mak] *gçsz. f. [-ır]* Kıvılcım saçarak yanmaya başlamak; kıvılcımlı hâle gelmek.

kıvılcımlı, [kıv-ıl-cım-lı] *sf.* Kıvılcım saçan; kıvılcımı olan.

kıvılcımsız, [kıv-ıl-cım-sız] *sf.* Kıvılcım saçmayan; kıvılcımı olmayan.

kıvıldamak, [kıv-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (İnsan ve hayvan kalabalığı için) kaynaşmak. [DS]

kıvıldaşmak, [kıv-ıl-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* → kıvıldamak. [DS]

kıvılık, [kıvı > kıvı-lık] *{eT} is.* Süreksizlik. [KB]

kıvındırık, -ğı [kıv-ın-dır-ık] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) az aralık; az açık. [DS]

kıvırcık, -ğı [kıv-ır-cık] *sf.* **1.** Küçük küçük kıvrıntıları olan; kıvır kıvır olmuş; aşırı kıvrıntılı. **2.** *is. zool.* Trakya ve Marmara Bölgesinde yetişen beyaz yünlü, ince uzun kuyruklu koyun ırkı; kıvırcık koyun. **3.** Bu koyunun yapağısı; Trakya yapağısı. **4.** Bu koyunun eti. **5.** *bot.* Yaprakları küçük ve kıvrım kıvrım olan, göbeksiz ve damarsız yeşil salata; kıvırcık salata. **6.** *{ağız}* Sığırcık kuşu. [DS] 🗗 **kıvırcık karanlık,** *{ağız} Akşamla yatsı arası; alaca karanlık.* [DS]‖ **kıvırcık koyun,** *zool. Trakya ve Marmara Bölgesinde yetişen beyaz yünlü, ince uzun kuyruklu koyun ırkı.*‖ **kıvırcık lahana,** *bot. Yaprakları ufak ufak kıvrılan bir tür lahana.*‖ **kıvırcık salata,** *bot. Yaprakları küçük küçük kıvrılan ve salatası yapılan bir cins marul. (Lactuca sativa).*

kıvırcıklaşma, [kıv-ır-cık-la-ş-ma] *is.* Kıvırcıklaşmak durumu.

kıvırcıklaşmak, [kıv-ır-cık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıvırcık hâle gelmek; kıvırcık durum almak.

kıvırdım, [kıv-ır-dım] *{ağız} is.* **1.** Gelin çeyizi. **2.** Evlenirken oğlanın babası tarafından kıza verilen ve kızın öz malı sayılan para ya da eşya. [DS]

kıvırgak, [*kıvır-mak > kıvır-ġā-mak > kıvırġa-k] *{eT} sf.* Hasis; haris. [Gabain]

kıvırış, [kıv-ır-ış] *is.* Kıvırmak eylemi veya biçimi.

kıvırkak, [*kıvır-mak > kıvır-ġā-mak > kıvırġa-k] *{eT} sf.* Tamahkâr; hasis; eli sıkı. [EUTS]

kıvırkaklanmak, [kıvırġa-k > kıvırġak-lā-mak > kıvırġak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f.* Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS] [Gabain]

kıvırkanmak, [*kıvır-mak > kıvır-ġā-mak > kıvırġa-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Hasislenmek; hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıvırma, [kıv-ır-ma] *is.* **1.** Kıvırmak eylemi; kıvrık hâle getirme. **2.** Kıvrılmış yer veya parça. **3.** *{ağız}* Bir tür tatlı; saraylı. [DS] **4.** *{ağız}* Sapı bükülerek zamanından önce olgunlaşması sağlanan kavun veya karpuz. [DS]

kıvırmak, [kıv *(yans.)* > kıv-ır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Eğrilterek bükmek. **2.** Kıvrık hâle getirmek; büklüm büklüm yapmak. **3.** Bir şeyin kenarlarını parmak uçları ile bükerek kıvrık hâle getirmek. **4.** Belli bir yana doğru çevirmek; döndürmek. **5.** Katlamak; kırmak. **6.** (Saç için) çeşitli araçlarla dalgalı bir biçim vermek. **7.** Kalçaları iki tarafa sallayarak yürümek. **8.** Kalçaları iki yana sallayarak veya göbekle beraber bir daire çeviriyormuşçasına oynamak. **9.** *mecaz.* Bir işin üstesinden gelmek; becermek. **10.** Bir kumaşın kenarlarını katlayarak tersinden dikmek. **11.** Yapmak istememek; dönmek; yan çizmek; vazgeçmek. **12.** Uydurarak anlatmak; yalan söylemek. **13.** *{ağız}* Çalmak; aşırmak. [DS] **14.** *argo.* Elde etmek; kazanmak. 🗗 **kıvır kıvır,** *Kıvrım kıvrım; büklüm büklüm.*‖ **kıvır zıvır,** *1. Derme çatma; önemsiz; değersiz. 2. Önemsiz ayrıntı.*

kıvırsık, -ğı [kıv-ır-sık] *{ağız} is.* Semizotu. [DS]

kıvırşak, -ğı [kıv-ır-(ı)ş-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Buruşuk; kırışık. **2.** (Saç için) ondüleli. [DS]

kıvırşık, -ğı [kıv-ır-(ı)ş-ık] *{ağız} is.* **1.** Pazı bitkisi. **2.** Pancar yaprağı. [DS]

kıvırtma, [kıv-ır-t-ma] *is.* Kıvırmak işini yaptırmak eylemi.

kıvırtınak, [kıv-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıvrılmasını, bükülmesini sağlamak. **2.** *gçsz. f.* Kalçalarını kıvırarak yürümek. **3.** Sözünden dönmek; caymak.

kıvış[1], [kıv-ış] *{ağız} is.* Kaynaşmayı, kıpırdanmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıvış kıvış etmek,** *{ağız} Yerinde duramamak; kımıldamak.* [DS]‖ **kıvış yavuş etmek,** *{ağız} Ağzı sulanmak.* [DS]

kıvış[2], [kıv-ış] *{ağız} is.* Keçi pisliği. [DS]

kıvışdamak, [kıv-ış-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-*

d(ı)-yor] **1.** Yerinde duramamak; yaramazlık yapmak. **2.** Acı duymak. [DS]

kıvışık, -ğı [kıv-ış-ık] *{ağız} is.* Pazı bitkisi. [DS]

kıvışkan, [kıv-ış-kan] *{ağız} is.* Pazı bitkisi. [DS]

kıvışmak, [kıv-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Soğuktan donmak. [DS]

kıvıtmak[1], [kıv-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık bırakmak. [DS]

kıvıtmak[2], [kıv-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Çalmak. [DS]

kıvkı, [kıv-kı] *{ağız} is.* Su kabağından yapılma tas. [DS]

kıvlamak[1], [kıv-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kışkırtmak; isteklendirmek. **2.** Sürek avında yaban hayvanlarını inlerinden çıkarmak için gürültü yapmak. [DS]

kıvlamak[2], [kıvra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Koşmak. [DS]

kıvlanmak, [kıv-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sevinmek; kıvanmak. [DS]

kıvmak, [kıv-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Koşmak. [DS]

kıvlığ, [kıv > kıv-lığ] *{eT} sf.* Mutlu; mesut; bahtiyar. [EUTS]

kıvracık, -ğı [kıv-r-a-k-cık > kıv-r-a-cık] *(kı'vracık) zf.* **1.** Fazla uğraşmayı gerektirmeyen; derli toplu; işi kolay olan. **2.** İşini tez elden yapan; ayağına çabuk; hamarat.

kıvrak[1], **-ğı** [kıv-ır-mak > kıv-ır-a-k > kıv-(ı)r-a-k قوراق] *sf.* **1.** Canlı; hareketli; hamarat; atik; çevik; çalışkan. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız} mecaz.* Güzel; şık; yakışıklı; hoşça. [DS] **3.** *{ağız}* Dayanıksız; direşmez. [DS] **4.** *mecaz.* Akıcı; takıntısız; işlek. **5.** *{ağız}* Erken davranan; erkenden olgunlaşan; aceleci; tez; ivedi. [DS] 🗗 **kıvrak buğday,** *Erkenden olgunlaşarak ilkbaharda hasat edilen buğday.* || **kıvrak darı,** *{ağız} İnce taneli, çok patlayan bir tür mısır.* [DS]|| **kıvrak kıvrak,** *Kıvrak olarak; kıvrakça.*|| **kıvrak olmak,** *{ağız} Çabuk olmak.* [DS]|| **kıvrak yürüyüş,** *(At için) sağa sola ahenkli bir salınma ile yürüyüş.*

kıvrak[2], **-ğı** [kıv-(ı)r-ak قوراق] *{ağız} is.* **1.** El tezgâhlarında dokunmuş siyah kumaştan yapılma üste giyilen bir tür entari; yeldirme; ferace. **2.** İnce tülbent veya ipekliden yapılma baş örtüsü veya gelinlerin yüzüne örtülen krep. *{OsT} (aynı)* **3.** El tezgâhlarında kıvrılmış temiz iplikten dokunmuş bez. **4.** Kısa kadın eteği. **5.** Kısa pantolon. [DS] **6.** Sürfile. **7.** *{OsT} {ağız} sf.* (İp için) kıvrık; fazla bükülmüş. [DS] 🗗 **kıvrak büküm,** *Sürfile.*|| **kıvrak gömlek,** *{ağız} Çok bükülmüş iplikten dokunmuş dayanıklı kumaştan yapılan gömlek.* [DS]

kıvrakça, [kıv-(ı)r-a-k-ça] *(kıvra'kça) sf.* **1.** Kıvrak biçimde davranan. **2.** *zf.* Kıvrak bir biçimde; kıvrak olarak.

kıvraklaşma, [kıv-(ı)r-a-k-la-ş-ma] *is.* Kıvraklaşmak eylemi.

kıvraklaşmak, [kıv-(ı)r-a-k-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıvrak duruma gelmek.

kıvraklık, -ğı [kıv-(ı)r-a-k-lık] *is.* **1.** Kıvrak olma durumu. **2.** Hareketlerdeki yumuşaklığa rağmen canlılık ve hareketlilik; kıvrakça davranış. **3.** Zihinsel işleklik; çabuk karar verebilme; olaylar, olgular ve meseleler arasında kolayca doğru ilişki kurabilme; zihin canlılığı; zihin uyanıklığı. **4.** Anlatımın akıcılığı; dilin işlekliği.

kıvraltmak, [kıvra-l-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (İplik vb. için) bükmek. [DS]

kıvram, [kıv(ı)r-a-m] *{ağız} is.* Kıvrım. 🗗 **kıvram kıvram,** *{ağız} Kıvrım kıvrım.* [DS]

kıvrama, [kıv-(ı)r-a-ma] *is.* Kıvramak işi.

kıvramak[1], [kıv-ır-a-mak > kıv-(ı)r-a-mak] *gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Aşırı bükülmekten dolayı buruşup toplanmak; kıvırcık hâle gelmek. **2.** Hızlı hızlı yürümek; yürüyüş hızını arttırmak; acele gitmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** Harekete geçmek; davranmak.

kıvramak[2], [kıv-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* Ağır yük altında ezilmek; oflayıp püflemek. [DS]

kıvramak[3], [kıv-(ı)r-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (İplik vb. için) bükmek. [DS]

kıvrambaç, -cı [kıv-(ı)r-a-mbaç / kıvran-maç] *{ağız} is.* Dönemeç. [DS]

kıvrandırılma, [kıv-(ı)r-a-n-dır-ıl-ma] *is.* Kıvrandırmak eylemi yapılma durumu.

kıvrandırılmak, [kıv-(ı)r-a-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kıvranmasına sebep olunmak. **2.** *mecaz.* Acı çekmesine sebep olunmak; ıstırap verilmek; üzülmesine sebep olmak.

kıvrandırma, [kıv-(ı)r-a-n-dır-ma] *is.* Kıvrandırmak eylemi.

kıvrandırmak, [kıv-(ı)r-a-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıvranmasına sebep olmak. **2.** *mecaz.* Çok acı çektirmek; üzmek; ıstırap vermek.

kıvranıklı, [kıv-(ı)r-a-n-ık-lı] *{ağız} sf.* (İplik, ipek vb. için) çok bükülmüş ve bu yüzden birbirine dolaşmış. [DS]

kıvranış, [kıv-(ı)r-a-n-ış] *is.* Kıvranmak eylemi veya biçimi.

kıvranka, [Rus. grivanka [Tietze]] *{ağız} is.* Ağırlık ölçüleri. [DS]

kıvranma, [kıv-(ı)r-a-n-ma] *is.* Kıvranmak eylemi.

kıvranmak, [kıv-(ı)r-a-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şiddetli ağrı, sızı, sancı gibi fiziksel bir sebep ya da korku, üzüntü, heyecan gibi aşırı duygusal sebeplerle olduğu yerde eğilip bükülmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *mecaz.* Acı çekmek; ıstırap çekmek; üzülmek. **3.** *mecaz.* Bir şeye şiddetle ihtiyaç duymak; bir şeyi ele geçirmek için uğraşmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Bir şeyin çevresinde dönmek. [DS]

kıvrantı, [kıv-(ı)r-a-ntı] *is.* Kararsızlık; karar verememekten ileri gelen iç sıkıntısı.

kıvraşık, -ğı [kıv-(ı)r-a-ş-ık] *{ağız} sf.* Birbirine sarılmış. [DS]

kıvraşmak, [kıv-(ı)r-a-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Helezon gibi birbirine sarılmak. [DS]

kıvratma[1], [kıv-(ı)r-a-t-ma] *is.* **1.** Kıvratmak işi. **2.** *{ağız}* El tezgâhında temiz ve kıvrılmış iplikten dokunmuş bez. [DS]

kıvratma[2], [kıv-(ı)r-a-t-ma] *{ağız} is.* Su musluğu. [DS]

kıvratmak[1], [kıv-(ı)r-a-t-mak قورتق] *gçl. f. [-ır]* (İp, tel vb. için) katladıktan sonra kendi üzerinde bükmek; *{eAT} {ağız} (aynı).* [DS]

kıvratmak[2], [kıv-(ı)r-a-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Hızlandırmak; kıvraklık kazandırmak; *{ağız} (aynı).* [DS]

kıvrık[1], **-ğı** [kıv-(ı)r-ık] *sf.* **1.** Bükülmüş; yuvarlakça şekil verilmiş. **2.** Bükülü durumda olan; kıvrılmış olan. **3.** Katlanmış; bükülmüş. **4.** *{ağız} is.* Dönemeç; viraj. [DS] ◻ **kıvrık dal,** *Heykel, resim, kuyumculuk gibi sanatlarda dal ve yaprakların bükümü şeklinde oluşturulmuş süs ögesi.*

kıvrık[2], **-ğı** [kıv-(ı)r-ık] *{ağız} is.* **1.** Çömlek; tencere. **2.** İki kulplu testi. **3.** Yılan. [DS]

kıvrık[3], **-ğı** [kıv-(ı)r-ık] *{ağız} is.* Zayıf kalmış çocuk. [DS]

kıvrık[4], **-ğı** [kıv-(ı)r-ık] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş. [DS]

kıvrıklık, -ğı [kıv-(ı)r-ık-lık] *is.* Kıvrık olma durumu.

kıvrıktırmak, [kıv-(ı)r-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Hızlandırmak; ivdirmek. [DS]

kıvrılış, [kıv-(ı)r-ıl-ış] *is.* Kıvrılmak eylemi veya biçimi.

kıvrılma, [kıv-(ı)r-ıl-ma] *is.* **1.** Kıvrılmak eylemi; kıvrık hâle getirilme. **2.** *jeol.* Yüzey katmanlarının tektonik etkilerle kırılmadan bükülü bir hâl almaları.

kıvrılmak, [kıv-(ı)r-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kıvırmak eylemi yapılmak; kıvrık hâle getirilmek. **2.** *gçsz. f.* Eğilip bükülmek; katlanmak. **3.** (Saç vb. için) dalgalı bir görünüm almak; kıvırcık hâle gelmek; büklüm büklüm olmak. **4.** Kangal hâline gelmek; çöreklenmek. **5.** Bir yere büzülerek yatmak. **6.** (Yol, su, yolcu vb. için) belli bir yöne dönmek; sapmak.

kıvrım, [kıv-ır-mak > kıv-(ı)r-ım] *is.* **1.** Kıvrılan yer; kıvrıntı yeri; büklüm; katlanan bir şeyin büklümü. **2.** Yol, su gibi uzayıp giden şeyin büküldüğü, yön değiştirdiği yer; dönemeç. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *jeol.* (Yer kabuğunu oluşturan katmanlar için) yer kabuğunun hareketleri sonucunda sıkışan katmanların meydana getirdiği dalgalı oluşum. **4.** Bir tür tatlı; saray burma. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Çörek. [DS] ◻ **kıvrım kıvrım,** *1. Dalgalı bir görünümde olan; kıvrımları olan. 2. Çok kıvrık; kıvır kıvır; buruşuk. 3. Büküle büküle devam eden; çok dönemeçli. 4. Kıvrılarak.* || **kıvrım kıvrım kıvranmak,** *1. Çok acı çekerek kıvranmak; çok kıvranmak. 2. Çeşitli sebeplerle sıkıntı içinde bulunmak; şiddetli ihtiyaç içinde bulunmak.* || **kıvrım kıvrım olmak,** *Dalgalı bir hâl almak; büklüm büklüm olmak.*

kıvrımca, [kıv-(ı)r-ım-ca] *{ağız} is.* Toprak altında fındık büyüklüğünde yumrusu olan bir ot; devetabanı. [DS]

kıvrımlanma, [kıv-(ı)r-ım-la-n-ma] *is.* Kıvrımlı bir durum alma eylemi.

kıvrımlanmak, [kıv-(ı)r-ım-la-n-mak *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıvrımlı duruma gelmek. **2.** Kıvrım kazanmak.

kıvrımlaşma, [kıv-(ı)r-ım-la-ş-ma] *is.* Kıvrımlı bir durum alma eylemi.

kıvrımlaşmak, [kıv-(ı)r-ım-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıvrımlı duruma gelmek; kıvrım kıvrım olmak.

kıvrımlı, [kıv-(ı)r-ım-lı] *sf.* Kıvrımı olan; kıvrılmış.

kıvrımsı, [kıv-(ı)r-ımsı] *sf.* Hafif kıvrımlı görünümde olan.

kıvrımsılaşma, [kıv-(ı)r-ım-sı-la-ş-ma] *is. jeol.* Yer hareketleri sonucu toprak tabakalarının birkaç santimetrelik kıvrımlar oluşturması.

kıvrınka, [? kıvrınka] *{ağız} is.* (Metrik sisteme geçmeden önce) ağırlık ölçüleri. [DS]

kıvrıntı, [kıv-(ı)r-ıntı] *is.* **1.** Kıvrımlı bir şeyin kıvrılma yeri; bükülme noktası; kıvrım; büküm; büklüm. **2.** Yol, su gibi uzayıp giden şeylerin kıvrıldığı bölüm; dönemeç; kıvrım; büküntü.

kıvrış, [kıv-(ı)r-ış] *{ağız} is.* **1.** Arası açık boynuz. **2.** Açık ayaklı at. [DS]

kıvrışık, -ğı [kıv-(ı)r-ış-ık] *{ağız} sf.* **1.** Kıvırcık. **2.** Buruşuk; kırışık; eğri büğrü. [DS]

kıvrışmak, [kıv-(ı)r-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bükülmek. **2.** Birbirine karışmak; dolaşmak. [DS]

kıvrız, [kıv-(ı)r-ız] *{ağız} is.* **1.** Gelinlerin yüzüne örtülen renkli tül ya da krep. **2.** Kadınların başlarına örttükleri ince tülbent. [DS] ◻ **kıvrıza karmak,** *{ağız} (Tarlaya ekilen tohum için) derine düşmek ya da gübre altında kalarak yeryüzüne çıkamadığından sararmak.* [DS]

kıvşak, -ğı [kıv-(ı)ş-a-k] *{ağız} is.* Tavşan çalısı. [DS]

kıvşamak, [kıv-(ı)ş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(ı)-yor]* Hızlı yürümek; kıvramak. [DS]

kıvşıltı[1], [kıv-(ı)-ş-ıl-tı] *{ağız} is.* Çabuk ve kısa adımlarla gezinme; gidip gelme. [DS]

kıvşıltı[2], [kıv-(ı)-ş-ıl-tı] *{ağız} is.* Gizli konuşma; fısıltı. [DS]

kıvşırılmak, [kıv-(ı)ş-ır-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendine çeki düzen vermek; derlenip toplanmak; bir büyüğe hürmet için toparlanmak. [DS]

kıvurmak, [kıv-ur-mak] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Kıvırmak. [DK]

kıy[1], [kıy *(yans.)*] *is.* Keman yayının sesini, sürtmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıy-kı*

kıy[2], [kıy] *{ağız} ünl. "Hey!"* anlamında çağırma sözü. [DS]

kıy[3], [kıḍ > kıy قى] *is.* **1.** *{eT}* Sınır; hudut; mahalle. [EUTS] **2.** *{eAT} {ağız}* Kıyı; kenar; yan. [DS]

-kıya, [-ḳıya / -kiye / -kına / -kine] *{eT} yap. e.* Pekiştirme veya küçültme anlamı veren edat veya isimden isim türetme eki. *söz-kiye (sözcük)*

kıya[1], [kıy-mak > kıy-a قيا] *zf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Öldüresiye. **2.** *is.* Cana kıyma; adam öldürme; cinayet. 🗗 **kıya bakmak,** *{eAT} Yan bakmak; öfkeyle bakmak; öldüresiye bakmak.* [DK]|| **kıya kıya bakmak,** *{eAT} Öldürecekmiş gibi kinle bakmak.*|| **kıya uruşmak,** *{eAT} Şiddetli çarpışmak; kıyasıya dövüşmek.*

kıya[2], [kı-yā قيا] *(kıya:) {eAT} sf.* **1.** Yatay. [DK] **2.** *{eAT} {OsT}* (Bakmak için) dik dik; dikkatle; keskin. 🗗 **kıya bakmak,** *{eAT} Göz ucuyla bakmak; yan bakmak.* || **kıya körmek,** *{eT} Yan bakmak; arkaya bakmak.* [DLT]|| **kıya tikmek,** *{eT} Dikkatle bakmak.*

kıyacak, -ğı [kıy-mak > kıy-acak] *{ağız} is.* **1.** Çam kabuğunu ufalamak için kullanılan araç. **2.** Üzerinde et kıyılan tahta. [DS]

kıyacı, [kıy-a-cı] *is.* Cana kıyan kimse; adam öldüren kişi; cani.

kıyadalamak, [kıy-a-da-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; aralık bırakmak. [DS]

kıyadalı, [kıy-a-da-lı] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) az açık. [DS]

kıyadet, [Ar. ḳıyādet قيادت] *(kıya:det) {OsT} is.* Kumandanın yaptığı iş; kumandanlık. 🗗 **kıyadet etmek,** *Kumanda etmek.*

kıyafet, [Ar. ḳıyāfet قيافت] *(kıya:fet) {OsT} is.* **1.** Bir topluluğun, bir kurumun veya bir ülkenin belirli bir döneme ait giyinme biçimi; giyim. **2.** Bir elbisenin çeşitli kısımlarının tümü. **3.** Resmî giyim; üniforma. **4.** Bir şeyin dış görüntüsü; genel görüntüsü; biçim; şekil; suret. 🗗 **kıyafet balosu,** *Alışılmış günlük giysilerin dışında her türlü özel giyimin serbest olduğu balo.*|| **kıyafet değiştirmek,** *1. Elbise değiştirmek. 2. Tanınmayacak bir kılığa bürünmek. 3. (Toplum için) millî kıyafet ve giyiniş tarzını değiştirmek.*|| **kıyafet düşkünü,** *Kıyafeti kötü olan kimse.*|| **kıyafetine düşkün,** *Giyim kuşamına özen gösteren; süslü giyinmekten zevk alan.* || **kıyafet ilmi,** *Yüze ve dış görünüşe bakarak bir kimsenin iç dünyasını okuma sanatı; ilmü'l-kıyāfe.*

kıyafetli, [kıyafet-li] *(kıya:fetli) sf.* Belirtilen nitelikte bir kıyafete sahip olan.

kıyafetname, [Ar. ḳıyāfet + Far. -nāme قيافتنامه] *(kıya:fetna:me) is.* **1.** Çeşitli dönemlere ve toplumlara ait giyinme biçimlerini gösteren resimli albüm. **2.** İnsanın giyimine veya dış görünüşüne bakarak ve buna dayanarak kişiliğini, ahlakını, kişilik özelliklerini tahmin bilgisini içeren kitap.

kıyafetsiz, [kıyafet-siz] *(kıya:fetsiz) sf.* Giyinişi ve görünüşü düzgün veya uygun olmayan; kötü giyimli kimse; kılıksız.

kıyafetsizlik, -ği [kıyafet-siz-lik] *is.* Kıyafeti kötü olma durumu; kılıksızlık.

kıyağı, [kıḍ-ak-ı / kıyağı / kıyakı قياغى] *{eAT} is.* **1.** Bir topluluğun bir ağızdan çıkardığı gürültü. **2.** *sf.* Kıyasıya; haddinden çok. **3.** Mükemmel; öngörülen gibi; layıkıyla. **4.** Korkunç; dehşet verici; müthiş.

kıyak[1], **-ğı** [kıy *(yans.)*] *is.* Sürtünmeyi veya sürtünmeye benzer durumlarda çıkan sesi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kıyak kıyak,** *{ağız} (Tavuk sesi için) hiç durmadan bağırarak; cıyak cıyak.* [DS]

kıyak[2], [kañak] *{eT} is.* **1.** Et suyu yağı. **2.** Tereyağı; kaymak. [DLT]

kıyak[3], **-ğı** [*eT.* kıḍ-mak > kıḍ-ak / kıy-ak قياق] *sf.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kıyıcı; yırtıcı; vurucu; kırıp dökücü; zalim; gaddar. [DS] **2.** Benzerlerinden üstün; mükemmel; eşsiz; şık. **3.** Güzel; biçimli; iyi giyimli; yakışıklı; hoş; âlâ; *{ağız} (aynı).* [DS] **4.** *{ağız}* Yiğit; yürekli. [DS] **5.** *{ağız}* Çok tatlı. [DS] **6.** *{ağız}* (Söz, davranış için) ağır; okkalı. [DS] **7.** *is.* Hoşgörü; ayrıcalık tanıma. 🗗 **kıyak çekmek,** *argo. Karşılıksız iyilik yapmak.*|| **kıyak geçmek,** *argo. Birine karşılıksız yardımda bulunmak.*|| **kıyak kaçmak,** *argo. Pek uygun düşmek; yakışmak.*|| **kıyak yapmak,** *argo. Birine yardım etmek.*

kıyak[4], **-ğı** [kıy-mak > kıy-ak] *{ağız} is.* Sazlıklarda biten, hayvanların aç kalmadıkça yemediği, kuruduğu zaman yanları keskinleşen bir çayır otu. [DS]

kıyak[5], **-ğı** [kıy-a-k] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; aralık. [DS]

kıyakçı, [kıy-ak-çı] *is.* **1.** Atları çiftleştirirken erkek atın erkeklik organını tutup dişi atın dişilik organına yönelten kişi. **2.** *argo.* Kumarda çok cesur davranarak bütün parasını bir seferde oyuna süren kimse. **3.** Başkalarına çok yardımı dokunan kimse; iyiliksever. **4.** Hep başkalarının yardımı peşinde koşan kimse; bedavacı; beleşçi. **5.** Esrar içen kimse; esrarkeş.

kıyakı, [kıḍ-mak > kıyak-ı قياقى] *{eAT} {OsT} is.* → kıyağı.

kıyaklaşma, [kıy-ak-la-ş-ma] *is.* Kıyak duruma gelme.

kıyaklaşmak, [kıy-ak-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıyak duruma gelmek; hoşa gidecek biçim almak.

kıyaklık, -ğı [kıy-ak-lık] *is.* **1.** Kıyak olma durumu. **2.** Kıyakçıya yakışan davranış.

kıyalamak, [kıy-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; aralık bırakmak. [DS]

kıyalı, [kıy-a-lı] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık; az açık. [DS]

kıyam, [Ar. ḳıyām قيام] *(kıya:m) {OsT} is.* **1.** Ayağa kalkma; ayakta durma. **2.** Bir işe kalkışma; girişme; teşebbüs etme; davranma; girişim. **3.** İsyan etme; karşı gelme; başkaldırına. **4.** Namazın ayakta kılınan kısmı; namazda ayakta durma; namaz. **5.** *isl.* Ölümden sonraki tekrar diriliş; kıyamet günü dirilip kalkına. 🗗 **kıyām billāh,** *{OsT} tasvf. Manevi menzillerin hepsini geçtikten sonra oluşan beka bi'llah mertebesindeki istikamet.*|| **kıyām binefsihi,** *{OsT} Varlığını kendiliğinden sürdüren; Allah.*|| **kıyam etmek,** *1. Ayağa kalkmak. 2. Girişmek; kalkışmak; başlamak. 3. İsyan etmek; baş kaldırmak; karşı gelmek.*|| **kıyām-ı kıyāmet,** *{OsT} isl. Kıyamet günü ölülerin dirilerek ayağa kalkması.*|| **kıyām li'llāh,** *{OsT} tasvf. Gaflet uykusundan uyanık olma ve Allah yolunda gafletten uzak bulunma.*|| **kıyām ve isyān,** *{OsT} Ayaklanma.*

kıyamet, [Ar. ḳıyāmet قيامت] *(kıya:met) {OsT} is.* **1.** Ölülerin tekrar dirileceği ve mahşerde toplanmak üzere, Allah'tan başka bütün varlıkların yok olacağı zaman; hesap günü; din günü. **2.** *mecaz.* Gürültü ve karışıklık. **3.** Büyük sıkıntı; felaket; bela. 🗗 **kıyamet alameti,** *1. Kıyametin kopacağını önceden belirten işaret ve olgular. 2. İçinde bulunulan zamanı beğenmeyenler tarafından beğenilmeyen olay ve olgular için kullanılan söz.*|| **kıyamete kadar,** *Dünya durdukça; dünya var oldukça; dünyanın sonuna kadar; çok uzun süre.*|| **kıyamete kalmak,** *Bir işin bitirilmesi, halledilmesi imkânı kalmamak.*|| **kıyamet gibi,** *Pek çok; çok.*|| **kıyamet günü,** *Allah'tan başka bütün varlıkların yok olacağı, ölülerin hesap vermek üzere tekrar diriltileceği gün.*|| **kıyameti koparmak,** *Ortalığı birbirine katmak; bir şeye kızmaktan dolayı bağırıp çağırmak; kargaşa ve tartışma, çekişme ortamı yaratmak.*|| **kıyamet kopmak,** *1. Allah'tan başka bütün varlıklar yok olmak; kıyamet günü gelmek. 2. Aşırı gürültü ve karışıklık olmak.*|| **kıyamet köprüsü,** *{OsT} Sırat köprüsü.*|| **kıyametler koparmak,** *Ortalığı birbirine katmak; bir şeye kızarak bağırıp çağırmak; feryat figan etmek.*|| **Kıyamet mi kopar?** *(Bir dilek veya iş için) yapılırsa çok kötü bir sonuç doğmayacağını anlatmak için kullanılan söz; "Ne önemi var?"; "Ne çıkar?"; "Ne olmuş sanki?"*

kıyan, [kıy-an] *{eT} is.* **1.** Dağdan inen gür ve hızlı sel; azgın sel; kükremiş sel. [DK] **2.** Sert; çevik; kuvvetli. [Reşidettin]

kıyand, [Sansk. ganda] *{eT} is.* Gergedan. [EUTS] [OKD]

kıyandkat, [Sansk. ganda => kıyand-kat] *{eT} is.* → kıyand. [OKD]

kıyas, [Ar. ḳıyās قياس] *(kıya:s) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi başka bir şeye denk sayma; bir tutma. **2.** Bir şeyi başka bir şey ile karşılaştırma; aralarındaki uyum ve uyumsuzluğun miktarını belirleme; oranlama. **3.** (Kelime için) bir kelimenin şekil ve anlam bakımından başkalarından örnek alınarak türetilmesi; örnekseme. **4.** Benzetme yolu; örnekseme. **5.** *huk.* Bir olaya uygulanan bir hukuk kuralının benzer olaylara da uygulanması. **6.** *İsl. huk.* Hakkında açık ve kesin bir hüküm bulunmayan bir olay hakkında, ayet ve hadislerle kesin bir hüküm konulmuş benzer bir olaya ait kuralı örnek alarak, bir hüküm çıkarına. **7.** *man.* Doğru iki yargıdan üçüncü bir yargıya varma; tasım. 🗗 **kıyasa muhalefet,** *{OsT} Bir kelimenin anlam ve söyleniş bakımından kurallara aykırı olarak kullanılması; kurallara aykırılık.*|| **kıyas etmek,** *Karşılaştırmak; mukayese etmek.*|| **kıyas eylemek,** *Karşılaştırmak; mukayese etmek.*|| **kıyās-ı bātıl,** *{OsT} Anlamsız veya gülünç benzetme.*|| **kıyās-ı celî,** *{OsT} mant. Büyük önermesinden hüküm çıkarılan kıyas; açık kıyas.*|| **kıyās-ı fāsit,** *{OsT} mant. Mantığa aykırı kıyas.*|| **kıyās-ı fukahā,** *{OsT} İsl. huk. Bilginler tarafından dinî konularda çıkarılan hükümler.*|| **kıyās-ı hafî,** *{OsT} Büyük önermesi hatırlanmayan veya gizli olan kıyas.*|| **kıyās-ı istikranî,** *{OsT} mant. Tam ve eksiksiz kıyas.*|| **kıyās-ı kazîb,** *{OsT} mant. Hatalı kıyas; güvenilmez kıyas.*|| **kıyās-ı lügāvî,** *{OsT} Örnekseme yolu ile kelime türetme.*|| **kıyās-ı matvî,** *{OsT} mant. Büyük veya küçük önermesi söylenmeyen ya da gizli olan kıyas.*|| **kıyās-ı mevsülü'n-netāyiç,** *{OsT} mant. Vargısı başka bir kıyasta iki önermeden biri durumunda olan kıyas; ön tasım.*|| **kıyās-ı mukassem,** *{OsT} mant. İki seçeneği bulunan ve her iki seçeneğinin de vargısı aynı olan kıyas; ikilem.*|| **kıyās-ı müdellel,** *{OsT} mant. Önermelerinden biri veya her ikisi de kanıtıyla birlikte belirtilen kıyas; kanıtlı kıyas.*|| **kıyās-ı mülhak,** *{OsT} mant. Büyük veya küçük önermelerinden biri başka bir kıyasın vargısı durumunda olan kıyas; astasım.*|| **kıyās-ı mürekkep,** *{OsT} mant. Önermesi ikiden fazla olan kıyas.*|| **kıyās-ı müselsel,** *{OsT} mant. Zincirleme kıyas.*|| **kıyās-ı sahîhü'l-erkân,** *{OsT} mant. Büyük ve küçük önermeleri, vargısı eksiksiz ve yanlışsız olan kıyas.*|| **kıyās-ı nefs,** *{OsT} mant. Kendinden örnek alma; kendine benzeterek hüküm çıkarma.*|| **kıyas kabul etmez,** *Karşılaştırılmak istenen iki şey arasındaki farkın çok fazla olduğunu belirtmek için söylenir.*

kıyasat, [Ar. ḳıyāsāt قياسات] *(kıya:sa:t) {OsT} is.* **1.** Kıyaslar. **2.** *mant.* Tasımlar.

kıyasen, [Ar. ḳıyāsen قياساً] *(kıya':sen) {OsT} zf.* **1.** Kıyas edilerek; kıyas yoluyla. **2.** Benzetme yoluyla. **3.** Oranla; karşılaştırarak. **4.** Kurala uygun olarak.

kıyasımukassem, [Ar. ḳıyās-ı muḳassem قياس مقسم] *(kıya:'sımukassem) {OsT} is. man.* İki seçeneği bu-

lunan ve her iki seçeneğinin de vargısı aynı olan kıyas; ikilem.

kıyasıya, [kıy-mak > kıy-a-s-ı-y-a] *(kıya'sıya) zf.* **1.** Öldürmek amacıyla; canına kıymak düşüncesiyle. **2.** *sf.* Çok şiddetli; müthiş; korkunç.

kıyasî, [Ar. ḳıyāsī قياسى] *(kıya:si:) {OsT} sf.* **1.** Benzetme veya karşılaştırma yoluyla elde edilen; kıyaslanarak varılan; benzetme yoluyla elde edilen. **2.** Kurala uygun olarak yapılmış olan; kurala uygun; kurallı. **3.** *man.* (Yargı için) Bilinen iki önermeden hareketle elde edilen.

kıyasiyat, -ti [Ar. ḳıyāsiyyāt قياسيات] *(kıya:si:ya:t) {OsT} is.* Benzetme ve kıyaslama ile olanlar; kıyasiler.

kıyasiye, [Ar. ḳıyāsiyye قياسيه] *(kıya:siye) {OsT} is.* → kıyasiye.

kıyaslama, [kıyas-la-ma] *is.* Karşılaştırmak eylemi; mukayese etme.

kıyaslamak, [kıyas-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir yönden iki ve daha çok şeyin nitelik ve niceliklerini karşılaştırmak; mukayese etmek. **2.** Benzetmek; bir tutmak; denk tutmak.

kıyaslanma, [kıyas-la-n-ma] *is.* Kıyaslanmak eylemi; karşılaştırılma.

kıyaslanmak, [kıyas-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kıyaslamak işi yapılmak; karşılaştırılmak.

kıyat[1], [Sansk. ganda => kıyand > kıyat] *{eT} is.* Gergedan.

kıyat[2], [Far. kāğız => kāğıt] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

kıyça, [kıḍ > kıy-ça] *{eT} sf.* Yakında olan; uzakta olmayan. [EUTS]

kıydak, -ğı [kıy-da-k] *{ağız} is.* Kısa adımlarla hızlı yürüyüş. [DS]

kıydırık, -ğı [kıy-dır-ık] *{ağız} is.* Bacağı eğri ve topal kimse. [DS]

kıydırma, [kıy-dır-ma] *is.* Küçük parçalar hâlinde doğratma eylemi.

kıydırmak[1], [kıy-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi küçük parçalara böldürmek; kıymak işini yaptırmak; doğratmak. **2.** (Tütün, et vb. için) ince ince doğratmak; ince ve küçük parçalar hâlinde kestirtmek.

kıydırmak[2], [kıy-dır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kendini pahalıya satmak; naz etmek. [DS]

kıyem, [Ar. ḳıymet > ḳıyem قيم] *{OsT} is.* Kıymetler; değerler.

kıyemi, [Ar. ḳıyemī قيمى] *(kıyemi:) {OsT} sf.* Az bulunan, kıymetli ve pahalı şey.

kıyemiyat, [Ar. ḳıyemiyāt قيميات] *(kıyemi:ya:t) {OsT} is.* Az bulunur, değerli şeyler; kıymetli eserler.

kıygaç[1], **-cı** [kıy-gaç] *{ağız} sf.* **1.** Köşeleme; çapraz; eğri. **2.** Üçgenimsi. [DS]

kıygaç[2], **-cı** [kıy-gaç] *{ağız} is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıygaç[3], **-cı** [kıy-gaç ?] *{ağız} is.* Büyük bakraç. [DS]

kıygaç[4], **-cı** [kı-gaç / kız-gaç] *{ağız} is.* Güneş gören ve kuytu yer. [DS]

kıygalamak, [kıy-ga-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Aksamak; topallamak; yektirmek. 🗗 **kıygalaya kıygalaya,** *{ağız} Aksaya aksaya; topallaya topallaya.* [DS]

kıygan, [kıy-gan] *{ağız} is.* Kaldırım vb. döşeme işlerinde kullanılan büyük tabaka halindeki taş. [DS]

kıyganak, -ğı [kıy-ga-n-ak] *{ağız} is.* Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kıygaşık, -ğı [kıy-(ı)k-aş-ık] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]

kıygaştırmak, [kıy(ı)-k-aş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralık etmek. [DS]

kıygaşuk, -ğu [kıy-(ı)k-aş-ık] *{ağız} is.* → kıygaşık. [DS]

kıygı[1], [kıy-gı] *is.* **1.** Haksızlık; gadir. **2.** Acımazlık; zulüm.

kıygı[2], [kıy-gı] *{ağız} is.* Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kıygıç, -cı [kıy-gıç] *{ağız} is.* Bağ bıçağı. [DS]

kıygıdı, [kıy-(ı)g-ıt-ı] *{ağız} is.* Yaylı saz; çalgı. [DS]

kıygılamak, [kıy *(yans.)* > kıy-gı-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Madenî bir şeyi azıcık eğelemek. [DS]

kıygın[1], [kıy-gın] *sf.* Haksızlığa uğramış; mağdur.

kıygın[2], [kıy-gın] *{ağız} is.* Arduaz taşı; kayağan taş. [DS]

kıygınlık, -ğı [kıy-gın-lık] *is.* Haksızlığa uğramış olmak; haksızlığa uğramak; mağdurluk; mağduriyet.

kıygışık[1], **-ğı** [kıy-(ı)g-ış-ık] *{ağız} is.* (Kapı, pencere vb. için) az açık; biraz aralık. [DS]

kıygışık[2], **-ğı** [kıy-(ı)g-ış-ık] *{ağız} sf.* Eğri bacaklı; topal. [DS]

kıygıy, [kıy+gıy] *{ağız} is.* Keman benzeri yaylı çalgı. [DS]

kıyguk, -ğu [kıy-gu-k] *{ağız} is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıyğaç, -cı [kıy-(ı)g-aç] *{ağız} sf.* Eğri; çapraz. [DS]

kıyı, [*eT.* kıḍ-mak > kıḍ-ıġ > kıyı] *is.* **1.** Kenar; uç. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Deniz, göl, akarsu gibi her türlü doğal su kütlesinin etrafını saran toprak şeridi; kara ile suyun birleşim yeri. **3.** Denizin en alçak olduğu yerdeki çizgi ile kara arasındaki değme bölgesi; karanın deniz boyunca uzanan kesimi; sahil. **4.** *gnşl.* Bir ülkenin, bir okyanusun veya bir denizin kara ile komşu olan yerlerinin tümü; sahil. **5.** Sınırlı iki alanı birbirinden ayıran engelin bulunduğu yer; kenar. **6.** *mecaz.* Tenha yer; ıssız yer; ücra yer. **7.** *{ağız}* Sınır. [DS] **8.** *{ağız}* Duvar; bahçe duvarı. [DS] **9.** *{ağız}* Çit. [DS] 🗗 **kıyı akıntısı,** *coğ. Hızı*

günde on iki mili geçmeyen yavaş akıntı; kıyıya eğik gelen dalgaların oluşturduğu akıntı.|| **kıyı balıkçılığı,** *Küçük teknelerle kıyıya yakın yerlerde yapılan balıkçılık.*|| **kıyı bucak,** *Göze çarpmayan yer.*|| **kıyı çizgisi,** *dnz. Herhangi bir anda deniz ile karanın sınır oluşturduğu çizgi.*|| **kıyı çizmek,** *{OsT} Bir tarafa çekilmek; yan çizmek; kaçmak.*|| **kıyı çulluğu,** *zool. Yağmur kuşları takımının çullukgiller familyasından yarım metre kadar boyda Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan bir kuş, (Limosa lapponica).*| (bir) **kıyıda,** *Dikkati çekmeyecek, göze çarpmayacak bir yerde; gözden uzak bir yerde.*|| **kıyıda bucakta,** *Göze çarpmayan; dikkati çekmeyen yerlerde; ötede beride; kenarda köşede.*|| **kıyıda köşede,** *Göze çarpmayan; dikkati çekmeyen yerlerde; ötede beride; kenarda köşede.*|| **kıyıdan açılmak,** *dnz. Rüzgâr veya akıntı sebebiyle kıyıya sürüklenmişken buradan açılmak, uzaklaşmak.*|| **kıyıdan gitmek,** *dnz. Kıyıya yakın yerlerden seyretmek.*|| **kıyı dili,** *coğ. Körfezin önünü kapatan, denizle bağlantısı olsa bile körfezi göl durumuna sokan, denizin getirip yığdığı kum çakıl birikintisi.*|| **kıyı düzlüğü,** *coğ. Karanın kıyı boyunca uzanan düzlük kesimi.*|| **kıyı gölü,** *coğ. Bir koyun önünün deniz birikintileri ile kapanması sonucu meydana gelen göl; lagün.*|| **kıyı görünüşü,** *Kıyının kıvrım ve engebelerini şema biçiminde gösteren desen.*|| **kıyı izlemek,** *dnz. Kıyı boyunca gitmek; kıyıyı yakından takip etmek; kıyıdan ayrılmamak.*|| **kıyı kapağı,** *{ağız} Tomrukların dört tarafından çıkarılan, bir tarafı düz, diğer tarafı yuvarlak kalın tahta.* [DS]|| **kıyı kırlangıcı,** *zool. Kumlu, balçıklı göl ve ırmak kenarlarında yaşayan, sırtı gri kahverengi, karnı beyaz, göçmen böcekçil bir kuş, (Riparia reparia)*|| **kıyı kıyı,** *Kıyıdan; karaya yakın.*|| **kıyı kıyı gitmek,** *Bir deniz aracı ile derinliğin elverdiği ölçüde kıyıya yakın gitmek.*|| **kıyı kordonu,** *coğ. Denizin kabarma sırasında bastığı kumsalda bıraktığı döküntü tabakası.*|| **kıyı rüzgârları,** *coğ. Karaların geceleri daha çabuk soğuması ile karadan denize doğru esen serin rüzgârlar.*|| **kıyı sıra,** *dnz. Kıyı boyunca; kıyıyı takip ederek.* || **kıyı suları,** *coğ. Karaya yakın olan ve kara boyunca uzanan deniz şeridi; kara suları.*|| **kıyı vurmak,** *{ağız} Tahtanın kenarını düzeltmek.* [DS]|| **kıyıya çıkmak,** *dnz. Gemiden karaya çıkmak; kıyıya çıkmak.*|| (bir) **kıyıya atılmak,** *Önemini ve değerini kaybederek unutulmak.*|| **kıyıya atmak,** *Kıyıya sürüklemek.*|| **kıyıya çıkmak,** *Gemiden karaya ayak basmak.*|| **kıyıya düşmek,** *dnz. Kıyının önüne oturmak; kıyıya vurmak.*|| **kıyıya inmek,** *dnz. Gemiden karaya çıkmak; karaya çıkmak.*|| **kıyıyı dövmek,** *(Dalgalar için) açıktan kıyıya dik olarak gelmek.*

kıyıcı[1], [kıy-ıcı] *is.* **1.** Kıyma işini yapan kimse; mesleği bir şeyi kıymak olan kimse. **2.** *sf.* Başkalarına acımadan kötülük yapan; acımasız; gaddar; zalim; merhametsiz; insafsız.

kıyıcı[2], [kıyı-cı] *is. dnz.* Kıyıya vurmuş olan gemi kalıntılarını devletten izin alarak toplayan kimse.

kıyıcık, -ğı [kıyı-cık] *{ağız} is.* Çok yakın yer; komşu. [DS] 🗗 **kıyıcığından geçmek,** *{ağız} Görüp geçirmek; oldukça maceralı bir hayatı olmak.* [DS]

kıyıcılık, -ğı [kıy-ıcı-lık] *is.* **1.** Kıyıcı olma durumu. **2.** Gaddarlık; zulüm; insafsızlık. 🗗 **kıyıcılık etmek,** *Başkalarına hiç çekinmeden kötülük etmek; acımasız davranmak; gaddarlık etmek; zalimce davranmak; merhamet etmemek; insafsızlık etmek.*

kıyığ, [*eT.* kīġ / kıyığ] *{ağız} is.* Koyun, keçi pisliği; gübre. [DS]

kıyığlamak, [kıyığ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) pisliğini yapmak; terslemek. [DS]

kıyıh, [*eT.* kīġ > kıyıḫ] *{ağız} is.* → kıyığ. [DS]

kıyık[1], [kıḍ-uk / kıy-ık قيق] *{eT} is.* **1.** Cayma. [DLT] [KB] **2.** Eğrilik; eğri olan; çarpık; kıyılmış. [EUTS] [DLT] [KB] **3.** Sözde durmama; sözde durmayan. [DLT] **4.** *{OsT}* (Parmak vb. için) bir şeyin üzerine binmiş olarak; üzerine yatmış veya yapışmış.

kıyık[2]**, -ğı** [kıdıġ-mak *(kıyılamak; kenarını dikmek)* > kıdı-mak > kıdı-k > kıyı-k قيق] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Yorgan iğnesi; kalın iğne. **2.** Çuvaldız. [DS]

kıyık[3]**, -ğı** [kıḍ-mak > kıḍ-ık قيق] *{eAT} {OsT} sf.* Kıyıcı; yırtıcı; zalim.

kıyık[4]**, -ğı** [kıy-ık] *sf.* Kıyılmış olan; ince ince doğranmış olan. 🗗 **kıyık kıyık kıymak,** *Çok küçük parçalara ayırmak; ince ince doğramak.*

kıyık[5]**, -ğı** [kıy-mak > kıy-ık] *{ağız} is.* **1.** Yonga; kıymık. **2.** Köşeli kesilmiş kumaş parçası. **3.** Ekmeğin kabuğu. [DS]

kıyık[6]**, -ğı** [kıy-ı-k] *{ağız} is.* **1.** Mısır, buğday vb. tahılların biçildikten sonra toprakta kalan sivri uçlu kökleri; anız kazıkları. **2.** Yaprak kenarları keskin bir cins hasır otu. [DS]

kıyık[7]**, -ğı** [kıy-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok üşümüş; soğuktan donmak üzere olan. [DS]

kıyık[8]**, -ğı** [kıy-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kapı, pencere vb. için) az açık; biraz aralık. **2.** *is.* Yarık; çatlak. [DS] 🗗 **kıyık etmek,** *{ağız} (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık etmek; azıcık açmak.* [DS]

kıyık[9]**, -ğı** [kıyı-k] *{ağız} is.* Börek tepsisi. [DS]

kıyıklatmak, [kıyı-k-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere, kapak vb. için) aralık etmek; biraz açmak. [DS]

kıyıklık, -ğı [kıḍ-ık-lık قيقلق] *{eAT} is.* Öldürücülük; kıyıcılık; insafsızlık.

kıyıksız, [kıyık-sız] *{eT} sf.* **1.** Eğrisiz. [KB] **2.** Caymasız. [KB]

kıyıl, [*eT.* kıḍ-ıl-mak > kıy-ıl] *{ağız} is.* Kaçma; kurtulma. [DS]

kıyılama, [kıyı-la-ma] *is.* **1.** Kıyılamak eylemi. **2.** Çift sürerken dönek başlarına birkaç çizi gidip gelmek.

kıyılamak, [kıyı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kıyıdan veya kıyıya yakın yerden kıyı boyunca gitmek. **2.** Çarşaf, yorgan vb. şeylerin kenarlarını dikmek; kenarını bastırmak. **3.** *{ağız}* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; azıcık açmak. [DS]

kıyılaşık, -ğı [kıyı-la-ş-ık] *{ağız} is.* Ara; boşluk. [DS]

kıyılı[1], [kıyı-lı] *sf.* **1.** Kıyısı olan. **2.** Belirtilen nitelikte kıyıya sahip olan. **3.** *{ağız} is.* Börek tepsisi. [DS]

kıyılı[2], [kıy-ıl-ı] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]

kıyılı[3], [kıy-mak > kıy-ıl-mak > kıy-ıl-ı] *sf.* Kıyılmış; doğranmış olan.

kıyılık[1], **-ğı** [kıyı-lık] *is.* **1.** Kıyı olan yer. **2.** Kıyıya uygun veya kıyıda olan şey. **3.** Saya veya kumaş kenarlarına sağlamlık vermek için dikilen şerit.

kıyılık[2], **-ğı** [kıy-ı-lık] *{ağız} is.* **1.** Yorgan. **2.** Çoban abası. [DS]

kıyılık[3], **-ğı** [kıy-ıl-ık] *{ağız} is.* Büyük acı. [DS]

kıyılma, [kıy-ıl-ma] *is.* Kıymak eylemine uğramak.

kıyılmak, [kıḏ-ıl-mak / kıy-ıl-mak قییلمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kıymak işi yapılmak; kıymak eylemine uğramak. **2.** Kötülük edilmek; zulme uğramak **3.** *{eT}* İnmek; geçmek. **4.** *{eT}* (Ağaç için) eğrilemesine yarılmak. [KB] **5.** *{eT}* Sözden dönülmek. [DLT] [KB] **6.** *dönşl. f. {eT}* Bir tarafa eğilmek. [Gabain] **7.** *{eT}* Kusur işlemek. [KB] **8.** (Para, mal, eşya vb. için) acımadan verilmek; hiç çekinmeden harcanmak. **9.** *mecaz.* İçi ezilmek; açlık, yorgunluk gibi sebeplerle aşırı halsizlik duymak. *{ağız} (aym)* [DS] **10.** *{eAT}* Huşu etmek; niyazda bulunmak. [TS]

kıyım, [kıy-ım / kıḏ-ım] *is.* **1.** Kıymak eylemi. **2.** Kıyılma biçimi; kıyılış şekli. **3.** Yaptığı iş veya görev bakımından haksızlığa uğratma; kıyma; kötülük etme; gadir. **4.** Yaşlı, kadın, çocuk gibi kendini savunamayacak durumda olan kimselerin topluca öldürülmesi; katliam. **5.** *{eT}* Düşman yüzünden bir şehir halkının korku ve dehşete düşmesi; panik. [DLT] **6.** *{ağız}* Acımadan verme; bağışta bulunma. ◻ **kıyım kıyım,** *İnce ince.*

kıyımlı[1], [kıy-ım-lı] *sf.* Belirtilen şekilde kıyılmış olan.

kıyımlı[2], [kıy-ım-lı] *{ağız} sf.* Cömert; eli açık. [DS]

kıyımlık, -ğı [kıy-ım-lık] *is.* Bir defada kıyılabilecek miktarda olan.

kıyımsız, [kıy-ım-sız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kıyın[1], [kıyı-n] *(kı'yın) zf.* **1.** Kıyıdan. **2.** *{ağız} is.* Yön; taraf. [DS] **3.** *{ağız}* Yan. [DS] ◻ **kıyın gücün,** *{ağız} Güçlükle; zar zor.* [DS]|| **kıyın kıçık,** *{ağız} Zar zor; güçlükle.* [DS]|| **kıyın kıçın,** *{ağız} (Yemek için) az az; ucundan ucundan; isteksiz olarak.* [DS]|| **kıyın kıyın,** *1. Kıyıdan kıyıdan; kıyıyı izleyerek. 2. {ağız} Gizli gizli; kenardan.* [DS] *3. {ağız} Yol değiştirerek.* [DS]|| **kıyın sayın,** *{ağız} Ezile büzüle; sıkılarak.* [DS]

kıyın[2], [kıy-mak *(doğramak; öldürmek)* > kıy-(ı)n > kīn / kīñ قین] *(kı:n) {eT} is.* **1.** Bir kimsenin başkasına yasaya aykırı veya vicdanın kabul etmeyeceği biçimde yaptığı kötülük; zulüm; azap; işkence. [KB] [Gabain] **2.** Cezalandırma; tenbih; tevbih. [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] ◻ **kıyın vermek,** *{eAT} İşkence etmek; eza etmek; cefa etmek.*

kıyınma, [kıy-ın-ma] *is.* Açlık, eziklik duyma eylemi.

kıyınmak, [kıy-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Mide için) açlık dolayısıyla ezilmek; kıyılmak. **2.** (Beden için) bir rahatsızlık, kırıklık hissetmek; kırılmak.

kıyıntı, [kıy-ıntı] *is.* **1.** Açlık dolayısıyla midede duyulan eziklik; açlığın verdiği mide rahatsızlığı. **2.** İnce ince doğranmış şeyler; kıyılmış şeyler. **3.** Herhangi bir nedenle vücutta duyulan rahatsızlık; kırıklık.

kıyıpmak, [kıyp *(yans.)* > kıyp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Ayağı kaymak. [DS]

kıyır, [kıy *(yans.)* > kıy-ır] *{ağız} is.* Kumlu toprak. [DS] ◻ **kıyır kıyır,** *{ağız} (Elma, armut vb. şeyleri yemek için) ses çıkararak; hışır hışır.* [DS]

kıyırcak, -ğı [kıy *(yans.)* > kıy-ır-ca-k] *{ağız} is.* Bal veya pekmezin şekerlenmiş durumu. [DS]

kıyırkak, [kıy-ır-kā-mak > kıyırka-k] *{eT} sf.* Tamahkâr; hasis; eli sıkı. [EUTS]

kıyırkaklanmak, [kıyırka-k-lā-mak > kıyırkak-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıyırlı, [kıy-ır-lı] *{ağız} sf.* Girintili çıkıntı. [DS]

kıyış[1], [kıy-ış] *is.* Kıymak eylemi veya biçimi.

kıyış[2], [? kıyış] *{ağız} sf.* **1.** Yamuk; eğri. **2.** Aksi. [DS]

kıyışak, -ğı [kıy-ış-a-k] *{ağız} is.* Ebegümecigillerden bir çeşit ot. [DS]

kıyışamamak, [kıy-ış-a-ma-mak] *{ağız} gçsz. f. [-z]* Göze alamamak. [DS]

kıyışkan, [kıy-ış-kan] *{ağız} sf.* Yiğit; yürekli. [DS]

kıyışlanmak, [kıy-ış-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yüreklenmek. [DS]

kıyışma, [kıy-ış-ma] *is.* Kıyışmak eylemi.

kıyışmak[1], [kıy-ış-mak قییشمق] *işteş. f. [-ır] [-ur]* **1.** Bir konuda karşılıklı olarak anlaşıp uyuşmak; anlaşmak; uyuşmak; mutabık kalmak. **2.** Biri ile yarışmaya kalkışmak; boy ölçüşmek. **3.** (İki ve daha çok şey için) kesişmek. **4.** *{eAT} {ağız} dönşl. f.* Yüreklilik göstermek; cesaret etmek; göze almak; atılmak; girişmek. [DS] **5.** *argo.* (Fahişe ile müşterisi için) pazarlık etmek.

kıyışmak[2], [kıy-mak > kıy-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Eğrilemesine ağaç kesmekte birbirine yardım etmek; birlikte kesmek. [DLT]

kıyıt, [kıy-mak > kıy-ıt] *{eT} is.* Acı; ıstırap. [Clauson]

kıykaç, -cı [kıy-kaç] *{ağız} sf.* **1.** Eğri büğrü. **2.** Eğri bacaklı; topal. **3.** *is.* Üç köşeli, beyaz renkli başörtüsü. [DS]

kıykaşık, -ğı [kıy-(ı)k-aş-ık] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]

kıykı, [kıy *(yans.)* > kıy-kı] *{ağız} is.* Keman. [DS]

kıykım, [kıy-(ı)k-ım / kıy-(ı)ḫ-ım قيقم / قيخم] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Şiddet; öfke. **2.** Çalım; heybet; ihtişam.

kıykımlı, [kıy-(ı)k-ım-lı] *{ağız} sf.* **1.** Çalımlı; gururlu. **2.** Uyumlu giyinen; gösterişli. [DS]

kıykımlu, [kıy-(ı)k-ım-lı قيقملو] *{eAT} sf.* **1.** Şiddetli. **2.** Çalımlı; muhteşem.

kıykımsız, [kıy-(ı)k-ım-sız] *{ağız} sf.* Kılıksız. [DS]

kıykırmak, [kıy-kır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ekşimek; bozulmak. [DS]

kıykıy, [kıy *(yans.)* > kıy+kıy] *{ağız} is.* Keman türü yaylı çalgı. [DS]

kıylama, [kıy-la-ma] *{ağız} is.* Parmak uçlarında çıkan iltihaplı yara; dolama. [DS]

kıylamak[1], [kıy-(ı)-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir işi yapmaktan kaçmak; çekinmek. [DS]

kıylamak[2], [kıy-(ı)-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Ayakkabıların sağlamlığını artırmak için yeni iken yüzü ile tabanını bir kat daha dikmek. [DS]

kıylı, [kıy(ı)-lı] *{ağız} is.* Tencereden biraz büyük kazan. [DS]

kıylıklı, [kıy(ı)-lık-lı] *{ağız} is.* **1.** Kenarlı tepsi. **2.** *sf.* Kenarlı çıkıntılı olan. [DS]

kıyma[1], [*eT.* kıḍ-mak / kıy-mak > kıy-ma] *is.* **1.** Kıymak eylemi. **2.** Kıyılmış et. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DK] [DS] **3.** *{ağız}* Küçük kuşbaşı etlerden bol yağda kavrularak teker gibi dondurulmuş kışlık kavurma. [DS] **4.** *{ağız}* Bulgur ve çiğ etle yapılmış dolma harcı. [DS] **5.** *{ağız}* Doğranarak kurutulmuş taze fasulye. [DS] **6.** *{ağız}* Kurşun külçeden kesilerek yapılmış saçma. [DS] **7.** *{ağız}* Kumaşın kenarını büküp çırpa çırpa dikme. [DS] **8.** *{eT} sf.* Kıyılmış. [DLT] **9.** Kıyıma uğramış gibi olan. 🗗 **kıyma bıçağı,** *Eti kıymakta kullanılan özel bıçak.*|| **kıyma makinesi,** *Elle veya elektrikle çalışan, içine konulan eti kıyma hâline getiren alet.*|| **kıyma tahtası,** *Üzerinde et ve diğer besin maddelerini doğramak, kıymak amacıyla kullanılan, çoğunlukla gürgenden yapılmış tahta.*

kıyma[2], [kuḍ-mak > kuy-ma قيمه] *{eAT} sf.* **1.** Çukur. **2.** (Göz için) süzgün, çekik, yarı kapalı. [DK] **3.** *{eAT}* (Göz için) koyu ela. 🗗 **kıyma göz,** *1. (Bir renkle beraber) koyu renkli göz 2. {eAT} Çekik göz.* [DK] *3. {eAT} Koyu ela göz.* [Kadı Burhaneddin]

kıymaç, [kıḍ-mak / kıy-mak > kıḍ-ımaç / kıy-maç] *{eT} is.* Çiğillerin giydiği tiftikten yapılan beyaz başlık. [DLT]

kıymak[1], [*eT.* kıḍ-mak] *gçl. f. gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Acımadan ortadan kaldırmak; öldürmek. [ETY] **2.** *{eT}* Yanlamasına doğramak; eğrilemesine doğramak; dilimlere veya parçalara ayırmak; kesmek. [DLT] [İKPÖy.] **3.** Bir şeyi küçük parçalara ayırmak; küçük küçük, ince ince doğramak. **4.** *{ağız}* Biçmek. [DS] **5.** *{eAT}* Kast etmek; birine büyük bir kötülük yapmak; acımamak; zulmetmek. [DK] **6.** (Nikâh için) kadın ve erkeğin evliliğini ilan edip kayıtlara geçirmek. **7.** *{eT}* Sözden dönmek. [KB] **8.** *{eT}* Süzmek. [KB]

kıymak[2], [kıy-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** Gözden çıkarmak; acımadan vermek; düşünmeden harcamak; feda etmek; esirgememek. **2.** (Olumsuz olarak) duyulan sevgi ve hayranlıktan dolayı (bir şey yapmaktan) sakınmak; çekinmek.

kıymak[3], [*eT.* kıḍ-mak > kıy-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** İlerletmek. [ETY] **2.** Sınırlara ulaşmak. [İKPÖy.]

kıymalı, [kıy-ma-lı] *sf.* **1.** (Yemek için) içine kıyma konulmuş olan; kıyma ile pişirilmiş olan. **2.** *{ağız}* Kıymalı pide. [DS] 🗗 **kıymalı börek,** *Doğranmış soğan ve kıyma kavrulup baharat vb. eklendikten sonra iç olarak kullanılan bir börek türü.*|| **kıymalı ıspanak,** *Soğan, kıyma ve doğranmış ıspanak kavrulduktan sonra içine pirinç ve salça konulmak suretiyle yapılan bir ıspanak yemeği.*|| **kıymalı makarna,** *İçine kavrulmuş kıyma konulmuş makarna yemeği.*|| **kıymalı pide,** *Kıyma ve doğranmış sebze, açılmış hamur üzerine serilerek fırında pişirilen bir tür pide; etli pide.*|| **kıymalı yumurta,** *İçine kavrulmuş kıyma konularak hazırlanan bir yumurta yemeği.*

kıymalık, -ğı [kıy-ma-lık] *sf.* **1.** (Et için) kıyma yapmak üzere ayrılmış olan. **2.** Kıyma yapmaya uygun nitelikte olan.

kıyman, [kıy-man] *{ağız} is.* Pastırma çemeni. [DS]

kıymasız, [kıy-ma-sız] *sf.* (Yemek için) içine kıyma konulmamış, kıyma ile pişirilmemiş olan.

kıymet, [Ar. ḳıymet قيمت] *{OsT} is.* **1.** Bir şey için biçilen değer; paha. **2.** Bir kimsenin üstün niteliği; şeref; onur; itibar; değer. **3.** Yüksek değeri olan kimse. **4.** Değerli şey. **5.** Bir şeyi geçerli kılan özellikler veya gerekli şartlar. **6.** Ahlak, inanç, ülkü gibi manevi alanda toplumsal saygınlık taşıyan ilke. 🗗 **kıymet-āgāh,** *{OsT} Değerbilir; kıymet bilir.*|| **kıymet biçmek,** *Bir şeyin değerini tespit etmek; değer biçmek.*|| **kıymete binmek,** *Önceden önem verilmezken aranır olmak veya ihtiyacın artması gibi sebeplerle değeri artmak.*|| **kıymet-i adediye,** *{OsT} mat. Sayasal değer.*|| **kıymet-i ahlâkiye,** *{OsT} Ahlak değerleri.*|| **kıymet-i hakikiye,** *{OsT} Gerçek değer.*|| **kıymet-i harbiye,** *{OsT} 1. Savaşma gücü yüksek olan. 2. Uğrunda savaş göze alınabilecek değerde olan.*|| **kıymet-i harbiyesi**

olmamak, *Herhangi bir değeri, geçerliliği olmamak; bir değer taşımamak.*|| **kıymet-i i'tibāriye,** *{OsT} {OsT} Bir malın devletçe belirlenen fiyatı; geçerli değer.*|| **kıymet-i ittihādiye,** *{OsT} kim. Hidrojen atomuna oranla diğer atomların birleşme değeri.*|| **kıymet-i izāfiye,** *{OsT} fiz. Özgül değer.*|| **kıymeti kalmamak,** *Değerini yitirmek; işe yaramamak.*|| **kıymet-i mevzüa,** *{OsT} Fiyatı devletçe belirlenemeyen mallar için satıcının kendiliğinden biçtiği değer.*|| **kıymet-i mutlaka,** *{OsT} mat. Mutlak değer.*|| **kıymet-i nakdiye,** *{OsT} Bir şeyin paraca değeri.*|| **kıymetini bilmek,** *Bir şeyin önemini ve değerini anlamak ve ona göre davranmak.*|| **kıymetini kaybetmek,** *(Değerli bir şey için) bir olaydan sonra önemini yitirmek; değersizleşmek.*|| **kıymet-i rāyice,** *{OsT} Bir malın geçerli ve yürürlükte olan değeri.*|| **kıymet-i takrîbiye,** *Yaklaşık değer.*|| **kıymet itibariyle,** *{OsT} Değeri bakımından; değer olarak.*|| **kıymetini bilmek,** *Bir şeyin değerini bilmek ve ona göre davranmak.*|| **kıymet-i vasatiye,** *{OsT} mat. Ortalama değer; yaklaşık değer.*|| **Kıymeti yok!** *1. "Artık iş işten geçti!" anlamında kullanılır. 2. "Önemi yok; değersiz; önemli değil." anlamında kullanılır.*|| **kıymet-i zātiye,** *Bir kimsenin kişisel değeri; şahsının taşıdığı değer; öz değer.*|| **kıymet koymak,** *Bir şeyin değerini takdir etmek.*|| **kıymet-nā-şinās,** *Değerbilmez; kıymet bilmez.*|| **kıymet-nā-şināsān,** *{OsT} Kıymet bilmeyenler; değerbilmezler.*|| **kıymet nazariyesi,** *mant. Değer kuramı.*|| **kıymet-şinās,** *{OsT} Kıymetbilir; değerbilir.*|| **kıymet-şināsān,** *{OsT} Değer bilenler.*|| **kıymetten düşmek,** *(Değerli bir şey için) eski değerinde olmamak; değerini yitirmek.*|| **kıymet tenezzülü,** *{OsT} Bir şeyin değerinin azalması.*|| **kıymet urmak,** *{eAT} Bir değer biçmek; değer takdir etmek; fiyat biçmek.*|| **kıymet vermek,** *Önem vermek; değer vermek; saygı göstermek.*

kıymetdar, [Ar. ḳıymet +Far. -dār قیمتدار] *{OsT} sf.* Kıymetli; değerli; pahalı.

kıymetlendirilme, [kıymet-le-n-dir-il-me] *is.* **1.** Kıymetlendirilmek eylemi; değerlendirilme; değer verilme; değer biçilme. **2.** Değer kazanması sağlanma. **3.** İşe yarar duruma getirilme.

kıymetlendirilmek, [kıymet-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kıymeti takdir edilmek; değer biçilmek; değerlendirilmek. **2.** Değer kazandırılmak. **3.** İşe yarar duruma getirilmek.

kıymetlendirme, [kıymet-le-n-dir-me] *is.* **1.** Değer kazandırma durum ve eylemi. **2.** Kıymet kazanmasını sağlama.

kıymetlendirmek, [kıymet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeye değer kazandırmak. **2.** Bir şeyin değer kazanmasını sağlamak. **3.** Bir şeyin işe yarar duruma gelmesini sağlamak. **4.** Bir şeyin nicelik ve niteliğini belirtmek; yorumlamak. **5.** Fiyatını belirlemek.

kıymetlenme, [kıymet-le-n-me] *is.* **1.** Değer kazanma durumu ve eylemi; değerlenme. **2.** Değeri artma; değer kazanma. **3.** Kıymet biçilme; değeri tespit edilme.

kıymetlenmek, [kıymet-le-n-mek] *dönşl. f.* **1.** Değeri artmak; değer kazanmak; değerlenmek. **2.** Önem kazanmak; önemi artmak. **3.** Yararlı ve kullanılır hale gelmek; işe yaramak; değer sağlamak. **4.** *edil. f.* Kıymeti tespit edilmek; değeri belirlenmek.

kıymetleşme, [kıymet-le-ş-me] *is.* Kıymetli duruma gelmek eylemi; değerlenme.

kıymetleşmek, [kıymet-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kıymetli duruma gelmek; değerlenmek; değeri artmak.

kıymetleştirme, [kıymet-le-ş-tir-me] *is.* Kıymetli duruma gelmesini sağlama eylemi; değerlendirme; değerini arttırma.

kıymetleştirmek, [kıymet-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kıymetli duruma gelmesini sağlamak; değerini arttırmak; değerlendirmek.

kıymetli, [kıymet-li] *sf.* **1.** Maddî ve manevi bir değeri bulunan; değerli. **2.** Fiyatı çok fazla olan. **3.** Saklanması ve korunması gerekli olan; önemli. **4.** (Kişi için) çalışkan ve yetenekli olan. **5.** (Eşya için) yüksek bir değeri veya yararı olan. **6.** Saygı uyandıran; değerli; onurlu; şerefli. **7.** Aslında pek fazla bir değeri olmamakla birlikte sahibi tarafından değerliymiş gibi gösterilen. **8.** *is.* Değeri olan şey. **9.** Bir kimsenin yanında farklı bir yeri ve önemi olan kişi. 🗗 **kıymetli evrak,** *Bir hakkın yazılı olduğu, bu belge olmadan söz konusu hakkın ileri sürülebilmesine imkân olmayan yazılı senet; değerli kâğıt; değerli evrak; önemli yazı; belge.*

kıymetlilik, -ği [kıymet-li-lik] *is.* Kıymetli olma durumu; değerlilik.

kıymetsiz, [kıymet-siz] *sf.* Kıymeti olmayan; bir değer taşımayan; değersiz; önemsiz; ucuz.

kıymetsizlik, -ği [kıymet-siz-lik] *is.* Kıymetsiz olma durumu; değersizlik; ucuzluk; önemsizlik.

kıymettar, [Ar. ḳıymet + Far. -dār قیمتدار] *{OsT} (kıymetta:r) sf.* Kıymetli; değerli; pahalı.

kıymıcık, -ğı [kıy-mı(k)-cık] *{ağız} sf.* **1.** Biraz; çok az; küçük bir parça. **2.** *is.* Kıymık; küçük yonga. [DS]

kıymık, -ğı [*eT.* kıḍ-mak > kıy-mık] *is.* İnce ve sivri uçlu küçük tahta, kemik parçası.

kıymıklama, [kıymık-la-ma] *is.* Kıymıklara ayırma; kıymıklı hâle getirme.

kıymıklamak, [kıymık-la-mak] *gçl. f. [-r]* Kıymıklara ayırmak; kıymıklı hâle getirmek.

kıymıklanma, [kıymık-la-n-ma] *is.* Kıymıklı hâle gelme; kıymıklara ayrılma.

kıymıklanmak, [kıymık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kıymıklı duruma gelmek; kıymıklara ayrılmak.

kıymıklı, [kıymık-lı] *sf.* Üzerinde veya içinde kıymıkları bulunan.

kıymış, [kıy-mış] *{ağız} sf.* (Keçi kulağı için) bir tarafa bükülmüş olan. [DS]

kıymucak, -ğı [kıymık > ḳıymu(k)-caḳ قیموجق] *{eAT} is.* Küçük kıymık; kıymıkçık.

kıymuk, -ğu [kıy-mık] *{ağız} is.* Yonga; kıymık. [DS]

kıyna, [kıy-(ı)n-a ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) yavaş; sakin; düzenli. [DS]

kıynaç, -cı [kıy-(ı)n-a-ç] *{ağız} sf.* Biraz açık; az aralık. [DS]

kıynak[1]**, -ğı** [kıḳ-mak > kıy-ın-mak > ḳıy(ı)n-aḳ قینق / قیناق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Pençe; yırtıcı hayvan pençesi. [DK] [DS] 🗗 **kıynak urmak,** *{OsT} Tırnak geçirmek; pençe vurmak.*

kıynak[2]**, -ğı** [ḳıy-(ı)n-a-ḳ قیناق] *{ağız} is.* **1.** Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. **2.** Cevizin yarısı. **3.** Ceviz içinin dörtte biri. **4.** Dilim. [DS] **5.** *{OsT}* Kalçalardan her biri; kaba etler.

kıynalmak, [kıy-(ı)n-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Üzülmek; tasalanmak. [DS]

kıynaşık[1]**, -ğı** [kıy-(ı)n-aş-ık / kıy-(ı)g-a-ş-ık] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]

kıynaşık[2]**, -ğı** [kıy-(ı)n-aş-ık] *{ağız} sf.* **1.** Güzel; biçimli. **2.** Birbirine uygun. [DS]

kıynaşmak[1]**,** [kıy-(ı)n-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kötü bir şey yapmaya veya söylemeye cesaret etmek; kıymak. **2.** Kımıldamak; davranmak; oynamak. [DS]

kıynaşmak[2]**,** [kıy-(ı)n-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Biraz açılmak; aralaşmak. [DS]

kıynaştırmak, [kıy-(ı)n-aş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralamak. [DS]

kıynık[1]**, -ğı** [kıy-(ı)n-ık] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]

kıynık[2]**, -ğı** [kıy-(ı)n-ık] *{ağız} is.* **1.** Kıymık; parça. **2.** Yonga. [DS]

kıynıktırmak, [kıy-(ı)n-ık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralık etmek. [DS]

kıyış, [kıy-(ı)n-ış] *{ağız} is.* Yol kenarı; yol kıyısı. [DS]

kıynışık, -ğı [kıy-(ı)n-ış-ık] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]

kıynıştırmak, [kıy-(ı)n-ış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık etmek; azıcık açmak. [DS]

kıynız, [kıy-(ı)n-ız] *{ağız} is.* Boynuz. [DS]

kıypak, -ğı [kıyp *(yans.)* > kıyp-ak] *{ağız} sf.* Kaygan. [DS]

kıypalamak, [kıyp *(yans.)* > kıyp-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çalmak; aşırmak. [DS]

kıypık[1]**, -ğı** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) gözünü sık sık açıp kapayan. **2.** (Göz için) yana doğru çekik veya kısık. [DS]

kıypık[2]**, -ğı** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ık] *{ağız} is.* **1.** Ağaç yongası. **2.** Kıymık. 3. Parça. [DS]

kıypık[3]**, -ğı** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ık / kayp-ak] *{ağız} sf.* Dalkavuk. [DS]

kıypınmak[1]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yukarıdan aşağıya sürtünerek inmek; kaymak. [DS]

kıypınmak[2]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Arsızca gülmek; yılışmak. [DS]

kıypışmak, [kıyp *(yans.)* > kıyp-ış-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kıskançlık yüzünden birbiri ile yarışmak; boy ölçüşmek. [DS]

kıypıtmak[1]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ıt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Görünmeden kaçmak. [DS]

kıypıtmak[2]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Saklamak; gizlemek; kaçırmak; almak. **2.** Çalmak; aşırmak. [DS]

kıypıtmak[3]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-ıt-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Sapıtmak; başka yere kaydırmak, yönlendirmek. **2.** Gözünü yana doğru kaydırmak. **3.** Eski söylediğini yinelemek. [DS]

kıypmak[1]**,** [kıyp *(yans.)* > kıyp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Ayak için) kaymak. [DS]

kıypmak[2]**,** [kıp *(yans.)* > kıp-mak / kırp-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Gözünü açıp kapamak. **2.** (Göz için) kısmak. [DS] 🗗 **kıypa bakmak,** *{ağız} Gözünü kısarak bakmak.* [DS]

kıyrat, [Ar. ḳırāṭ] *{ağız} is.* (Altın vb. için) ölçü; ayar. [DS] 🗗 **kıyrat kıyrat,** *{ağız} Ölçülü olarak; oranlayarak.* [DS]

kıytak[1]**, -ğı** [kıy-(ı)t-ak] *{ağız} is.* Yonga. [DS]

kıytak[2]**, -ğı** [kıy-(ı)t-ak] *{ağız} sf.* **1.** Ufak boylu; ufak tefek; cüce. **2.** Oynak; ele avuca sığmaz. [DS]

kıytak[3]**, -ğı** [kıy-(ı)t-ak] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]

kıytarık, -ğı [kıy-(ı)t-ar-ık] *{ağız} sf.* Biraz aralık; az açık. [DS]

kıytarmak[1]**,** [kıy-(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; azıcık açmak. [DS]

kıytarmak[2]**,** [kay-(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bir yolunu bulup kaçmak; kaytarmak. [DS]

kıytas, [Ar. ḳıyṭas قیطس] *{OsT} is. zool.* İspermeçet balinası; kadırga balığı.

kıytasiye, [Ar. ḳıyṭasiyye قیتسیه] *{OsT} is. zool.* Balinagiller.

kıytı, [kıy-tı] *{ağız} sf.* Güzel ve iyi giyimli. [DS]

kıytık, -ğı [kıy-tı] *{ağız} is.* **1.** Yonga. **2.** Kumaş parçacıkları döküntüsü; kırpıntı. [DS]

kıytırık, -ğı [kıy-mak > kıy-tır-ık] *sf.* Değersiz; önemsiz; derme çatma; basit.

kıytırıklık, -ğı [kıy-tır-ık-lık] *is.* Kıytırık olma durumu; önemsizlik; değersizlik.

kıyturmak, [kıy-mak > kıy-tur-mak] *{eT} gçl. f.* Eğrilemesine kestirmek. [DLT]

kıyye, [Ar. ḳıyye قيه] *{OsT} is.* Eskiden kullanılan 1282 gramlık ağırlık ölçüsü birimi; okka; 400 dirhem. 🗗 **kıyye-i âşârî,** *{OsT} 1. Ondalıklı okka. 2. Bin gram; kilogram.* || **kıyye-i atîka,** *{OsT} Eski okka; 1282 gramlık ağırlık ölçüsü birimi.* || **kıyye-i cedîde,** *{OsT} 1. Yeni okka. 2. Bin gram; kilogram.*

kıyyık[1]**, -ğı** [kıy(y)-ık] *{ağız} is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıyyık[2]**, -ğı** [*eT.* kıġ / kıh] *{ağız} is.* Koyun, keçi ve deve pisliği. [DS]

kız[1], [kız *(yans.)*] *is.* Bir yüzeyde sürtünmeyi, sürtünerek ilerlemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kız-ak, kız-ağ-a çekmek, kız-ak-lık*

kız[2], [kız *(yans.)*] *is.* Kızartmayı, yakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kız etmek, kız-(ı)-r-ık, kız(z)-ık*

kız[3], [kīz] *(kı:z) {eT} sf.* Sıcak; kızgın. [Gabain] [EUTS]

kız[4], [ḳīz قيز] *(kı:z) {eT} sf.* **1.** Nadir bulunan; az bulunur; kıt. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [KB] [OKD] [Yüknekî] **2.** Pahalı; ağır pahalı. *{eAT} (aynı)* [DLT] [KB] **3.** Hasis. [EUTS] **4.** *{eAT} is.* Kıtlık; darlık; azlık; pahalılık. 🗗 **kız görmek,** *{eAT} Pahalı bulmak; pahalı görmek.* || **kız kişi,** *{eT} Cimri kimse.* [DLT]

kız[5], [*eT.* kīz *(nadir)*] *(kı:z) is.* **1.** Cinsiyet bakımından dişi olan çocuk veya genç kız çocuk. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] **2.** *{eT}* Cariye. [DLT] **3.** Genç veya yaşlı olmasına rağmen evlenmemiş, bekâreti gitmemiş bayan. **4.** Anne ve babasına göre ele alındığında kadın. **5.** Kadın cinsten diğerlerine göre daha küçük yaşta olan kimse. **6.** (Düğün sırasında) geline ve gelin tarafına ait. **7.** Evlerde çocuk bakımı, temizlik gibi işlerde çalıştırılan genç bayan. **8.** İskambil kâğıtlarında, üzerinde kız resmi olan kartlar; dam. **9.** *müz.* Gerdaniye perdesinin 440 frekanslı *la* notasına karşılık gelen bir tür ney ve akort. **10.** *sf.* (İnsan için) dişi cinsiyetli olan; dişi. **11.** (Bayan için) henüz kızlığı bozulmamış olan; kız oğlan kız. **12.** *ünl.* Yaşlı bir kimse tarafından küçük yaştaki dişi cinsten kimseye hitap sözü. **13.** *argo.* (Erkek için) sevdiği veya flört ettiği kız. 🗗 **kız alıp vermek,** *(İki aile için) birbirlerinin kızlarını oğulları ile karşılıklı olarak evlendirmek.* || **kız almak,** *1. (Erkek için) bir kızla evlenmek. 2. (Aile için) bir ailenin kızını gelin olarak almak.* || **kız ardı,** *{ağız}* → kızardı. [DS] || **kız bitirmek,** *{ağız} Bir erkeğe kız istemek; söz kesmek.* [DS] || **kız böceği,** *zool. Uzun kanat ve uzun bedenleri ile dikkati çeken, yuvarlak başlı, kurtçukları etçil, su kenarlarında uçuşan bir su böceği; yusufçuk, (Libellula deprassa).* || **kız böcekleri,** *zool. Örneği kız böceği olan, larvaları suda yaşayan eksik başkalaşmalı böcekler takımı, (Odonata).* || **kız bulmak,** *folk. Kendi oğullarına uygun bir eş adayı bulmak.* || **kız çıkarmak,** *Kızını gelin etmek; evlendirmek; {eAT} (aynı).* || **kız çıkmak,** *Yapılan muayene sonunda bâkire olduğu anlaşılmak.* || **kız evi,** *{ağız} Gelin olacak kızın ailesi; kız tarafı.* [DS] || **kız evi naz evi,** *Kız tarafı nazlı olur; kızını vermek için ağırdan alır.* || **kız evli,** *{ağız} Kız evi.* [DS] || **kız gibi,** *1. (Erkek için) sıkılgan, terbiyeli. 2. Çok güzel ve yepyeni; hiç kullanılmamış; gıcır gıcır. 3. Kıza benzeyen.* || **kızı kısrağı,** *Evde kız, kadın kim varsa, hepsi.* || **kız istemek,** *folk. Bir kızla evlenmek için anne ve babasından istemek.* || **kız kaçırmak,** *folk. Bir kızı ailesinin veya kendisinin rızası olmadan evlenmek amacıyla zorla alıp götürmek.* || **kız kalını,** *{ağız} folk. Düğünde kız evine verilen armağan.* [DS] || **kız kardeş,** *Bir kimsenin kendinden küçük ve cinsiyeti kız olan kardeşi.* || **kız kırkın,** *{eT} Cariye.* [DLT] || **kız kız,** *{eT} Genç hanım; kız evlat.* [EUTS] || **kız kızan,** *Ev halkı; çoluk çocuk; {OsT} {ağız} (aynı).* [DS] || **kız kilimi,** *Kızların çeyizine konulmak üzere dokunan değişik tip ve desendeki kilim.* || **kız koduz,** *{eT} Kızlar ve kadınlar.* || **kız kurusu,** *Evlenmemiş yaşlı kız.* || **kız kuş,** *{eT} İnsanın üzerine düşecek gibi alçaktan uçan ve tüylerinin rengi bukalemuna benzeyen bir kuş.* [DLT] || **kız kuşu,** *zool. Yağmur kuşugillerden, bataklık ve çayırlarda yaşayan, hızla üreyen, böcek, kurt ve kabuklularla beslenen, siyah sorguçlu, kırmızı uzun bacaklı göçmen kuş, (Vanellus vanellus).* || **kızlar ağası,** *İmparatorluk döneminde, saraylardaki harem ağalarının başı.* || **kızlar anası,** *Baş rahibe.* || **kızlar bayramı,** *folk. Batı Karadeniz bölgesinde her yıl Kurban Bayramı'nın son gününde, gençlerin kendilerine eş aramak amacıyla topluca kent içinde şenlik yaparak dolaşmaları.* || **kız ogul,** *{eT} Kız evlat.* || **kız oğlan,** *{eT} {eAT} Hiç cinsel ilişkide bulunmamış; kızlığı bozulmamış; erden; bâkire.* || **kız oğlan kız,** *Hiç cinsel ilişkide bulunmamış; kızlığı bozulmamış; erden; bâkire.* || **kız övmesi,** *folk. Gelin olacak kıza, kına gecesi arkadaşları tarafından söylenen övgü dolu maniler.* || **kız tarafı,** *folk. Evliliklerde kadının ailesi ve akrabalarına verilen isim.* || **kız tavlası,** *Pulları önce hanelere yığma ve sonra da atılan zara göre indirme ve en sonunda elde toplamaya dayanan bir tür tavla oyunu; Yahudi tavlası.* || **kız ticareti,** *Kızları erkeklere cinsel ilişki için pazarlama işi.* || **kız vermek,** *folk. 1. Kızını bir erkekle evlendirmek. 2. Bir aileye gelin olarak vermek; oğulları ile evlendirmek.*

kızagu, [kīḏ-mak > kız-ā-ġū ?] *(kıza:ğu:) {eAT} is.* Kızak. [DK]

kızağan, [kız-ağan] *{ağız} sf.* Kızana gelmiş. [DS]

kızağlamak, [kızağ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]

kızak[1]**, -ğı** [*eT.* *kaz-mak *(kaymak)* > kız-ak / kay-ak [EREN]] *is.* **1.** Kar, buz, çimen veya toprak üstünde kayarak hareket eden tekerleksiz araç. **2.** *dnz.* Deniz taşıtlarının onarım veya imalatı sırasında, taşıtı denize indirmek ya da kıyıya çekmekte kolaylık sağlayan, su üstüne kadar inen meyilli raylar üzerine oturtulmuş ızgara. **3.** Ağır yüklerin taşınmasında kullanılan tekerleksiz araba. **4.** Ekin demeti, odun vb. çekmek için ağaçtan yapılmış ayak adı verilen uzun sırıklar üzerinde kaydırarak kullanılan ilkel taşıt. **5.** Torna, planya vb. tezgâhlarında ileri geri hareket ettirmede kolaylık sağlaması için işlenecek malzemenin üzerine konulduğu kaydırma düzeneği. **6.** Saban veya pulluk gibi ağır tarım araçlarını bir yerden bir yere taşırken yerden bağlantısını kesmek için kullanılan metal araba veya çapraz odun parçaları. **7.** Araba yerine kullanılan ve hayvanlar tarafından çekilen taşıma aracı. **8.** *as.* Topta, namluyu taşıyan ve namlunun geri tepme hareketine katılan ağır çelik gövde. **9.** *spor.* İki paten üzerine yerleştirilmiş bir oturma yerinden ibaret kayma aracı. **10.** *spor.* Bu araçla yapılan spor. **11.** Ağaçların kamburlaşmaması için liflere dikey olarak açılan kanala yerleştirilen parça. **12.** Ambalaj sandıklarının dibine yerleştirilen, hem eşyanın dibe bağlanmasını hem de kaydırılarak taşınmasını kolaylaştırılan kereste parçası. 🗗 **kızağa almak,** *Etkin bir makamda bulunan bir görevliyi etkin olmayan bir göreve atamak; kızağa çekmek.*|| **kızağa çekmek,** *1. (Deniz taşıtı için) onarmak veya bakımını yapmak üzere kıyıda kızak adı verilen iskele üzerine almak. 2. (Kamu görevlisi için) etkin görevden etkin olmayan bir göreve getirmek.* | **kızak kılmak,** *{ağız} Kızak kaymak.* [DS]|| **kızak yapmak,** *(Taşıt için) frenler tuttuğu hâlde tekerlekler üzerinde kaymaya devam etmek; kızaklamak.*|| **kızak yılmak,** *{ağız} Kızak kaymak.* [DS]|| **kızak yolu,** *Tezgâhlarda kızağın ileri geri hareket ettiği birbirine paralel iki raydan oluşan düzenek.*

kızak[2]**, -ğı** [kız-ak] *{ağız} is.* Sokağın köşesi, bucağı. [DS]

kızak[3]**, -ğı** [kız-mak > kız-ak] *{ağız} sf.* **1.** Öfkeli; kızgın. **2.** Çabuk kızan. [DS]

kızak[4]**, -ğı** [kız-mak > kız-ak] *{ağız} sf.* **1.** (Köpek için) yorgun. [DS] **2.** (Köpek için) kızana gelmiş olan. 🗗 **kızak kaymak,** *{ağız} (Çiftleşmek isteyen köpek için) yere sürtünerek yürümek.* [DS]

kızaklama, [kız-ak-la-ma] *is.* Kızak yapmak eylemi; kayma.

kızaklamak, [kız-ak-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Taşıt için) frenler görevini yaptığı hâlde durmayarak tekerlekler üzerinde kayarak ilerlemek; kızak yapmak; ileri doğru kaymak.

kızaklık[1]**, -ğı** [kızak-lık] *is.* Döşeme tahtalarının altına çapraz olarak yerleştirilen uzun yassı direkler.

kızaklık[2]**, -ğı** [kız-mak > kız-ak-lık] *{ağız} is.* Sinirlilik; kızgınlık. [DS]

kızalak, -ğı [kız-ala-k] *{ağız} is.* Gelincik çiçeği. [DS]

kızalamak, [kız-ala-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mızıkçılık etmek. [DS]

kızamak, [kīz > kız-ā-mak] *(kıza:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Kızlık bozmak. [DLT]

kızambuk, -ğu [kız-a-muk] *{ağız} is.* Karamık çalısı. [DS]

kızamık, -ğı [*eT.* kızıl > kız(ı)l-ā-muk > kıza-mık [EREN]] *is. tıp.* Deride kırmızı lekeler ile kendini belli eden, ateş, titreme ve sonunda döküntülerle geçen, hastada tam bir bağışıklık sağlayan kızamık virüsü denilen *paramyxovirus* türü bir virüsün neden olduğu bulaşıcı çocuk hastalığı.

kızamıkçık, -ğı [kıza-mık-çık] *is. tıp.* Küçük çocuklarda görülen, lenf bezlerinin şişmesine neden olan, kızamıktan burun ve göz akıntısının olmaması ile ayrılan, kızamığa göre daha az ateş ve döküntü görülmesine ve dolayısıyla daha az tehlikeli olmasına rağmen gebeliğin ilk üç ayında hamile kadınlar yakalandığı takdirde çocuğun kalp damarları ile gözlerinde ciddi bozukluklara neden olan, *paramyxovirus* türü bir virüsten ileri gelen bulaşıcı hastalık.

kızamıklı, [kıza-mık-lı] *sf.* Kızamığa yakalanmış olan.

kızamıksı, [kıza-mık-sı] *sf.* Kızamıktan ileri gelmemesine rağmen kızamık döküntüsüne benzer döküntüler.

kızamuk[1]**,** [kızıl > kız(ı)l-ā-muk / kızā-muk] *(kıza:muk) {eT} is.* Kızamık. [EUTS] [Gabain]

kızamuk[2]**, -ğu** [kıza-muk] *{ağız} is.* Arıların peteklerin bazı gözlerine doldurdukları acı madde. [DS]

kızan[1]**,** [kız-an / kız-añ] *is.* **1.** *{eAT} {ağız}* Arkadaş; dost. [DK] [DS] **2.** Erkek çocuk; genç; delikanlı. *{eAT} {ağız} (aym)* [DK] [DS] **3.** *{ağız}* Çocuk. [DS] **4.** *{ağız}* Kız çocuk. [DS] **5.** *{ağız}* Kadın. [DS] **6.** Çoluk çocuk. **7.** Silahlı, yiğit köy delikanlısı. **8.** Efenin silahlı adamları. **9.** *{ağız}* Meyve ağaçlarının dibinden çıkan sürgünler. [DS] **10.** *{ağız}* Kedi, köpek yavrusu. [DS]

kızan[2]**,** [kız *(kıt)* > ḳız-an قزان] *{eAT} is.* Kıtlık.

kızan[3]**,** [kız-mak > kız-an] *is.* Dişi kedi ve köpeklerin çiftleşme dönemleri. 🗗 **kızana gelmek,** *(Dişi kedi ve köpekler için) çiftleşme dönemine girmek; erkek istemek.*|| **kızan olmak,** *{ağız} (Dişi kedi, köpek için) çiftleşmek istemek.* [DS]

kızan[4]**,** [kıs-mak / kız-an] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kızanbık, -ğı [kıza-mık] *{ağız} is.* Kızamık. [DS]

kızanlamak, [kız-an-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Dişi kedi ve köpek için) çiftleşme dönemine girmek; kızana gelmek. [DS]

kızanlanma, [kız-an-la-n-ma] *is.* Kızana gelme durumu.

kızanlanmak, [kız-an-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Dişi kedi ve köpekleri için) çiftleşme dönemine girmek; çiftleşmek istemek; kızana gelmek.

kızanlaşma, [kız-an-la-ş-ma] *is.* **1.** Delikanlılaşma; kızan olma durumu. **2.** Çiftleşme isteği.

kızanlaşmak, [kız-an-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Delikanlı olmak; kızan olmak.

kızanlık, -ğı [kız-an-lık] *is.* Kızan olma durumu.

kızanmak, [kız-an-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kızakla kaymak. [DS]

kızansak, -ğı [kız-an-sa-k] *{ağız} sf.* (Dişi kedi veya köpek için) çiftleşme dönemine girmiş olan; kızana gelmiş olan. [DS]

kızansama, [kız-an-sa-ma] *is.* Kızana gelme durumu; çiftleşme isteği.

kızansamak, [kız-an-sa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* (Dişi kedi ve köpekleri için) çiftleşme dönemine girmek; kızana gelmek; çiftleşmek istemek.

kızarantı, [kız-ar-an-tı] *{ağız} sf.* **1.** Hafif kırmızılık; kızartı. **2.** *is.* Harman sonu harman yerinde kalan topraklı buğday. [DS]

kızarcı, [kız-ar-cı] *{ağız} sf.* Oyunbozan; mızıkçı. [DS]

kızardı, [kız+ar(t)-ı] *{ağız} is. folk.* Düğünden sonra, gelinle damadın el öpmek ve baklava yemek için kız evine gitme geleneği. [DS]

kızarık, -ğı [kız-ar-mak > kız-ar-ık] *sf.* Kızarmış.

kızarıklık, -ğı [kız-ar-mak > kız-ar-ık-lık] *is.* **1.** Deride yoğun kan toplanması nedeniyle meydana gelen kırmızılık. **2.** Kırmızı renge bürünme durumu; kızarma durumu.

kızarış, [kız-ar-ış] *is.* Kızarmak eylemi veya biçimi.

kızarma, [kız-ar-ma] *is.* Kızarmak eylemi.

kızarmak, [kız *(sıcak)* > kız-ar-mak] *{eT} gçsz. f.[-ur]* Kızıla dönmek; kızarmak. [ETY]

kızarmak, [kız-ıl-gar-mak > kız-ar-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kırmızıya yakın bir renk almak; kırmızılaşmak. **2.** (Meyveler için) olgunlaşmaya yüz tutmak; olgunlaşmak. **3.** (Yiyecekler için) ateşte ve yağ içinde rengi kırmızı veya ona yakın bir renk alıncaya kadar pişmek. **4.** Heyecan, çekinme, utanma veya öfke gibi duygusal nedenlerle kanın yüze toplanması dolayısıyla yüzde kırmızılık meydana gelmek; özellikle utanmak. **5.** Güneş ışınlarının etkisi ile deride kırmızılık oluşmak; yanmak. ☞ **kızarıp bozarmak,** *Kızgınlık, utanma, suçluluk gibi nedenlerle yüzü değişik renklere bürünmek.*|| **kızarıp morarmak,** *Kızgınlık, utanma, suçluluk gibi nedenlerle yüzü değişik renklere bürünmek.*

kızartı, [kız-ar-tı] *is.* **1.** Kızarmış yer; ciltte görülen kızarıklık. **2.** Heyecan sonucu yüzde görülen kırmızılık. **3.** İltihaplı kırmızı leke.

kızartıcı, [kız-ar-tı-cı] *sf.* **1.** Kızartan; kızarmaya neden olan; kızarmayı sağlayan. **2.** *mecaz.* Utanmaya neden olan; karalayıcı; lekeleyici; kirletici.

kızartılı, [kız-ar-tı-lı] *sf.* Kızartısı olan; kızarmış.

kızartılma, [kız-ar-t-ıl-ma] *is.* Kızarması sağlanmak eylemi.

kızartılmak, [kız-ar-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kızartma işi yapılmak; kızartma eylemine uğramak.

kızartma, [kız-ar-t-ma] *is.* **1.** Kızarmasını sağlamak eylemi; kızartmak eylemi. **2.** Kızgın yağ ve ateşte kırmızı bir renk alıncaya kadar tutularak, susuz pişirilmiş yemek. **3.** *sf.* Kızartılarak pişirilmiş olan.

kızartmah, [kız-ar-mak > ḳız-ar-t-maḫ قزرتمخ] *{eAT} gçl. f.* (Gizli şeyler için) açıklamak; açığa vurmak. [Kadı Burhaneddin]

kızartmak, [kız-ar-mak > kız-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Kızarmasını sağlamak; kızarmasına sebep olmak; kor haline getirmek; kırmızılaştırmak. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Et, balık ve sebze türü yiyecekleri kızgın yağ içinde susuz olarak rengi kırmızıya dönünceye kadar pişirmek. **3.** (Bazı meyve ve sebzeler için) renginin kırmızıya dönmesini sağlamak; olgunlaşmasını sağlamak. **4.** *{eT}* Mutlu etmek. [KB]

kızaşı, [kız + aş-ı] *{eT} is.* Düğün; düğün ziyafeti; düğün şöleni; toy. [EUTS]

kızban, [Ar. ḳaḍīb > ḳıḍbān قضبان] *(kızba:n) {OsT} is.* **1.** İnce düz fidanlar; çubuklar; dallar. **2.** Erkeklik organı.

kızcağız, [kız-ca(k)-ız > kız-cağız] *is.* Kendisine acıma veya şefkat duyulan kız.

kızçukaz, [ḳız-çuḳ-az قزچوقز] *{eAT} is.* Kızcağız.

kızdırılma, [kız-dır-ıl-ma] *is.* Kızdırılmak durumu ve eylemi.

kızdırılmak, [kız-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Tencere, tava vb. için) ısıtılmak suretiyle kızgın duruma getirilmek. **2.** *mecaz.* (Kişi için) öfkelenmesine, kızmasına sebep olunmak.

kızdırınılınak, [ḳız-dır-ın-ıl-maḳ قزدرنلمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Kızdırılmak.

kızdırma, [ḳız-dır-ma قيزدرمه] *is.* **1.** Kızdırmak eylemi. **2.** *{ağız}* Hastalık ateşi. *{OsT} (aynı)* [DS] **3.** Bir şeyi kızdırmakta kullanılan kap veya yer. **4.** *{ağız}* Sıtma. [DS] **5.** *{ağız}* Bağ çubuklarını köklendirmek için yere daldırma işlemi; daldırma. [DS] **6.** *{ağız}* Sirke yapmak için ezilmiş üzüm üzerine sıcak su dökerek mayalanmaya bırakılma işlemi. [DS]

kızdırmak, [ḳız-dır-maḳ قيزدرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Isısını arttırarak kızgın hâle getirmek; *{eAT} {OsT} (aynı).* **2.** *mecaz.* Birinin öfkelenmesine, kızmasına sebep olmak.

kızeylim, [kız+ ey-li-m ?] *{ağız} ünl.* Kadınların birbirini çağırma ünlemi. [DS]

kızgaç[1], [kıs-mak > kıs-ġāç] *(kısğa:ç) {eT} is.* → kısgaç. [Gabain]

kızgaç[2]**, -cı** [kız-mak > kız-gaç] *{ağız} is.* **1.** Rüzgâr almayan, kuytu ve güneş gören yer. **2.** *sf.* (Toprak vb. için) çabuk ısınan. [DS]

kızgak, [kıs-mak > kıs-ġā-k] *(kısga:k) {eT} sf.* → kısgak. [EUTS] [Gabain]

kızgamak, [karġā-mak > kırġā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* (İnsanlar için) kızıp uzaklaştırmak; kakımak. [DLT]

kızganmak, [kıs-ıġ > kıs-(ı)ġ-an-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS] [Gabain] **2.** *gçl. f.* Kıskanmak. [Gabain] [Nevâyî]

kızgı[1], [kız-gı] *{ağız} is.* **1.** Güneşin sıcaklığı; ısı. **2.** Ucu ateşte kızdırılarak ağaç delmekte kullanılan biz. [DS]

kızgı[2], [kız-gı] *{ağız} is.* **1.** Can sıkıntısı. **2.** Öfke. [DS]

kızgıl, [kız-mak > ḳız-ġıl قیزغیل] *{eT} {eAT} {ağız} sf.* Kızılımsı; kızılımtırak. [DS] 🗗 **kızgul at,** *{eT} Boz ile kır arasında olan at.* [DLT]

kızgılı, [kız-gı-lı] *{ağız} sf.* Öfkeli; sert; kırıcı. [DS]

kızgın, [kız-mak > kız-gın] *sf.* **1.** Çok ısınmış olan; sıcak. **2.** Çok ısıtılmış olan; kızdırılmış; sıcak. **3.** (Mevsim, güneş, yer için) sıcaklığı fazla artmış olan. **4.** *mecaz.* Bir şeye çok öfkelenmiş olan; öfkeli; sinirlenmiş olan; hiddetli; çok kızmış olan; mütehevvir. **5.** *mecaz.* Şiddeti fazla olan; sert; zorlu; şiddetli; kızışık. **6.** (Hayvanlar için) azgın. **7.** (Hayvanlar için) cinsel isteği artmış olan; eş arayan. *{ağız} (aym)* [DS] 🗗 **kızgın bulut,** *jeol. Yanardağlardan fışkıran yüksek ısıda su buharı ve volkanik parçacıklar içeren, bulut görünümünde, son derece yakıcı gaz kütlesi.*‖ **kızgın dam,** *{ağız} Hamam.* [DS]‖ **kızgın gülle,** *Bir yeri yakmak için atılan yangın güllesi.*‖ **kızgın su,** *Basınç altında tutularak sıcaklığı 100°C'nin üzerindeki su.*

kızgınlaşma, [kız-gın-la-ş-ma] *is.* Kızgınlaşmak eylemi.

kızgınlaşmak, [kız-gın-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kızgın duruma gelmek.

kızgınlık, -ğı [ḳız-ġın-lıḳ قزغنلق] *is.* **1.** Kızgın olma durumu. **2.** *{OsT}* Çok ısınmış, kızmış olan şeyin taşıdığı bu nitelik; sıcaklık. **3.** *mecaz.* Öfkeli ve sinirli olma durumu. **4.** Dişi hayvanların, özellikle memeli hayvanların yumurtlama dönemlerine denk düşen çiftleşme isteği; cinsel istek. 🗗 **kızgınlık dönemi,** *Memeli dişi hayvanların çiftleşme isteğinde bulundukları dönem.*

kızgırmak, [kız-gır-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** (Yılan için) ıslığa benzer ses çıkarmak. **2.** (Doğan için) avının üzerine saldırırken tiz bir sesle bağırmak. **3.** (Erkek at için) kısrak gördüğünde kişnemek.

kızgu, [ḳız-ġu قزغو] *{eAT} sf.* Pembe; kızıl.

kızgun[1], [kız-mak > ḳız-ġūn قزغون] *{eAT} sf.* Sıcak; yakıcı; kızgın. [DK] 🗗 **kızgun dilli,** *{eAT} Ateş gibi yakan dilli.* [DK]

kızgun[2], [kız-gun] *{ağız} is.* Evin damına çıkmak için bırakılan delik. [DS]

kızgunca, [ḳız-ġun-ca قزغونجه] *{eAT} sf.* Acele; ivedi. 🗗 **kızgunca haber,** *{eAT} Acele haber; tez haber.*

kızgurmak, [kız-mak > kız-ġur-ımak] *{eT} gçl. f.* İşkenceye koymak; cezasını çektirmek; cezalandırmak. [DLT]

kızgut, [kız-mak > kız-ġut] *{eT} is.* **1.** Cefa; zahmet; eziyet; zorlama; ıstırap. [EUTS] [Gabain] **2.** Başkalarının görerek çekinmeleri için uygulanan ceza ve işkence; ceza. [DLT]

kızgutlanmak, [kız-ġut > kız-ġut-lā-mak > kız-ġut-la-n-ımak] *{eT} dönşl. f.* Suçunun cezasını görerek rüsva olduğundan bir işten çekinmek. [DLT]

kızhanım, [kız+hanım] *{ağız} is.* Hüsnüyusuf; Çin karanfili. [DS]

kızıg, [kıs-mak > kıs-ıġ] *{eT} sf.* → kısıg. [EUTS] [Gabain]

kızık[1]**, -ğı** [kız-ık] *{ağız} sf.* Öfkeli; sert; kırıcı. [DS]

kızık[2]**, -ğı** [kız-ık] *{ağız} is.* İstek; arzu. [DS]

kızık[3]**, -ğı** [kız-ık] *{ağız} is.* **1.** Uyuz. **2.** Sıcaktan vücutta oluşan küçük sivilceler; isilik. **3.** Güneş yanığı. [DS]

kızık[4]**, -ğı** [kız-ık] *{ağız} is.* Nem yüzünden çürümeye başlamış, kızışmış tahıl. [DS]

kızık[5]**, -ğı** [kıy-ık / kız-ık] *{ağız} is.* Çuvaldız. [DS]

kızık[6]**, -ğı** [kız-ık] *{ağız} is.* Odun isi. [DS]

kızıl[1], [kız-mak > ḳız-ıl قزل] *sf.* **1.** Çok kırmızı olan; parlak kırmızı olan; kızıl renk. *{eT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** *mecaz.* Çok fazla; aşırı derecede; çok. **3.** *is.* Kızıl renk. **4.** *mecaz.* Komünistlere halkın verdiği isim. **5.** Altın para; altın. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DK] [DS] **6.** *tıp.* Deride kızıl renkli döküntülere sebep olan, hemolitik streptokokların yol açtığı bulaşıcı bir hastalık. **7.** *{ağız}* Akciğer. [DS] **8.** *{eAT}* Bakır. **9.** *{ağız}* Kasıkta çıkan bir çeşit çıban. [DS] 🗗 **kızıla çalmak,** *Kızıl renge yakın olmak.* ‖ **kızıl ağaç,** *1. {OsT} Kızıl söğüt. 2. {ağız} Huş ağacıgillerden, kışın yapraklarını döken, 20 m. kadar boylanabilen, bazı türlerinin kabukları kırmızı boya olarak kullanılan ağaçların genel adı, (Almus glutinosa).* [DS]‖ **kızıl ağız,** *{ağız} Çekinmeden, açık saçık konuşan kimse.* [DS]‖ **kızıl akçe,** *Altın para.*‖ **kızıl altı,** *Işık tayfında, kırmızıdan daha az kırılan görünmez ışınımların genel adı; kızıl ötesi; enfraruj.*‖ **kızıl arı,** *{ağız} Balarısı büyüklüğünde, sarı renkli bir yaban arısı.* [DS]‖ **kızıl atmak,** *{ağız} (Keçi ya da koyun için) yavru düşürmek.* [DS]‖ **kızıl ayak,** *Antalya dolaylarında seyirlik köy orta oyunlarını düzenleyen kişi.* ‖ **kızıl bağarsuk,** *{eAT} Yemek borusu.*‖ **kızıl boya,** *Kök boyası.*‖ **kızıl bozul olmak,** *{ağız} Utançlık vb. yü-*

zünden renkten renge girmek; kızarıp bozarmak. [DS]|| **kızıl cahil,** *Hiçbir şey bilmeyen; çok cahil; kara cahil.*|| **kızıl canlı,** *{ağız} 1. Öfkeli; sinirli. 2. Atılgan; yorulmaz.* [DS]|| **kızıl çam,** *bot. Çamgiller familyasından her dem yeşil ve iğne yapraklı, 25 m. kadar boylanabilen, deniz seviyesinden 1200 m. kadar yüksekliklerde yetişen ve geniş orman alanları oluşturan bir ağaç türü, (Pinus buritia).*|| **kızıl çiçek,** *{ağız} Mineden biraz büyük, mavi renkli, toplu çiçek açan, kısa ve kızıl kahverengi, saklı bir çiçek.* [DS]|| **kızıl deli,** *Azgın; çılgın.* || **kızıl dip,** *{ağız} Pancar.* [DS]|| **kızıl eğlim,** *{ağız} Domates.* [DS]|| **kızıl ermek,** *{eT} Kızarmak.* [DLT]|| **kızıl ganat** (kanat), *{ağız} Tomruğun yanlarından çıkarılın 5 cm. kalınlığında, bir tarafı yuvarlak diğer tarafı düz tahta.* [DS]|| **kızıl ger,** *{ağız} Kulakları kırmızı olan siyah keçi.* [DS]|| **kızıl geren,** *{ağız} Toprağı kırmızı ve sert olan yer.* [DS]|| **kızıl gevrek,** *{ağız} Şaraplık kara üzüm.* [DS]|| **kızıl gicik,** *{ağız} Kaşıntı veren bir tür göz hastalığı.* [DS]|| **kızıl göğüs,** *{ağız} Serçe büyüklüğünde, göğsü kırmızımsı bir dağ kuşu.* [DS]|| **kızılı çıkmak,** *{eAT} Bir kötülüğü ortaya çıkmak; kötü olduğu anlaşılmak.*|| **kızıl çıngı,** *{ağız} Kuşku; üzüntü; od.* [DS]|| **kızıl gevrek,** *{ağız} Kızıl hastalığı.* [DS]|| **kızıl gicik,** *{ağız} Bir tür göz hastalığı.* [DS]|| **kızıl gücük,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kızıl ger,** *{ağız} Kulaklarının üstü ve omuz başları kızıl olan kara keçi.* [DS]|| **kızılı çıkmak,** *{OsT} Bir kötülüğü ortaya çıkmak.* || **kızılını aşikâre etmek,** *{eAT} Kötülüğünü sergilemek.*|| **kızıl ısı,** *Temmuzun çok sıcak olan ikinci yarısı; eyyam-ı buhur.* || **kızıl iblis,** *Çok kötü ruhlu insan.* || **kızıl ikindi,** *{ağız} İkindiden sonra güneşin batmaya yakın olduğu zaman.* [DS]|| **kızıl issi,** *{ağız} Ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler; eyyam-ı buhur.* [DS]|| **kızıl işgildi,** *{ağız} Kırmızı yaban mersini.* [DS]|| **kızıl kabık,** *{ağız} Çam ağacının dış kabuğu.* [DS]|| **kızıl kâfir,** *Koyu dinsiz.*|| **kızıl kanat,** *1. Kanatları yeni tüylenen kuş yavrusu. {OsT} (aynı) 2. {ağız} Kimsesiz.* [DS]|| **kızıl Karaman,** *Sağım zamanı 30-35 kg. kadar süt veren Karaman koyununun kırmızı-mor renkli bir türü; mor Karaman.*|| **kızıl kır,** *{OsT} Pekmez köpüğünü andıran, kırmızı ile kır arası bir at donu. {eAT} {ağız} (aynı)* [DS]|| **kızıl kıvrım,** *{ağız} 1. Kuraklık nedeniyle filizlenen tohumun toprağın yüzüne çıkamaması. 2. Kuluçkaya konulmuş yumurtalardan çıkamayıp çeşitli sebeplerle ölen civciv.* [DS]|| **kızıl kıyamet,** *Büyük ve aşırı kavga, gürültü; kızılca kıyamet.*|| **kızıl koñur,** *{OsT} Kızılı andıran esmerlikte sığır donu.*|| **kızıl kulak,** *{ağız} zool. Çipura.* [DS]|| **kızıl kurt,** *{ağız} At ve eşeklerin kaç ve kalın bağırsaklarında yerleşerek yaşayan ve onların kanlarını emen kırmızı bir asalak kurt.* [DS]|| **kızıl kurt ye,** *{ağız} İlenç sözü.* [DS]|| **kızıl kuru,** *{ağız} Ahlat kurusu.* [DS]|| **kızıl kuş,** *{ağız} Doğan kuşu.* [DS]|| **kızıl mangır,** *Bakır para.*|| **kızıl ot,** *{ağız} Havuç.* [DS]|| **kızıl önlük,** *{ağız} 1. Yemek borusu. 2. Gırtlak.* [DS]|| **kızıl örtlek,** *{ağız} Yemek borusu.* [DS]|| **kızıl ötesi,** *fiz. Işık tayfında kırmızı ötesinde yayılan ve gözle görünmeyen ısı ışınları; enfraruj.*|| **kızıl pelit,** *{ağız} Kızıl meşe.* [DS]|| **kızıl su,** *{eAT} Kan.* || **kızıl su yosunları,** *bot. Denizlerin 200 m. derinliklerinde yaşayan kırmızı renkli su yosunları.*|| **kızıl süci,** *{eAT} {OsT} Kırmızı şarap.*|| **kızıl şaka,** *{OsT} Çok ileri götürülen şaka.*|| **kızıl tüylü,** *{ağız} Bir yaşındaki oğlak.* [DS]|| **kızıl üñük,** *{eAT} Yemek borusu.*|| **kızıl üzüm,** *{ağız} Beyaz üzüm kurusu.* [DS]|| **kızıl vala,** *{OsT} Kırmızı mendil.*|| **kızıl yara,** *{ağız} tıp. Stafilokokların sebep olduğu deri altı doku ve yağ bezlerinin iltihaplanmasıyla ortaya çıkan, yaygınlaştığında tehlike oluşturan iltihaplı bir kan çıbanı; şirpençe.* [DS]|| **kızıl yel,** *{ağız} 1. Güneyden esen sıcak ve kuru rüzgâr. 2. tıp. Albümin hastalığı. 2. Kimi yiyecekler nedeniyle karnın sağ yanında duyulan gaz sancısı.* [DS]|| **Kızıl yıldız,** *Mars gezegeni.*|| **kızıl yörük,** *{ağız} tıp. Yılancık hastalığı.* [DS]|| **kızıl yumurta,** *Paskalya yumurtası.*

kızıl[2], [kız-ıl] *{ağız} sf.* **1.** Geçimsiz; idaresiz. **2.** Öfkeli; sinirli; kırıcı; sert. **3.** Bilgisiz; toy; genç. **4.** Tembel; iş görmez; iş bilmez. [DS]

kızılaç, -cı [kızıl-aç ?] *{ağız} is.* **1.** Kızıl toprak. **2.** Verimsiz toprak. [DS]

kızılağaç, -çı [kız-ıl+ağaç] *is. bot.* **1.** Huşgillerden, Kuzey yarım kürede serin ve nemli yerlerde yetişen, bir evcikli, dişi çiçekler oval ve tırtılsı, erkek çiçekler uzun ve sarkık, yaprakları almaşık, yuvarlak ve kabartılı, köklerinde baklagillerde olduğu gibi azotu tutan yumrular bulunan, kerestesi marangozlukta kullanılan bir orman ağacı, *(Almus).* **2.** *{18. yy.}* Kızıl söğüt.

kızılak, -ğı [kızı-la-k] *{ağız} is.* **1.** Alıç ağacı, *(Rosaceae crataegus).* **2.** Alıç meyvesi. **3.** Kızılcık ağacı. **4.** Kızılcık meyvesi. [DS]

Kızılay, [kız-ıl+ay] *is.* **1.** Hiçbir ayırım gözetmeksizin savaşta ve barışta her türlü felakete uğrayan kişilere yardımda bulunan, özel hukuk hükümlerine bağlı tüzel kişiliğe sahip, kamu yararına çalışan, bağımsız, tarafsız yardım derneği; Osmanlı Mecruhîn-i Askeriye İane Cemiyeti; Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti; Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti; Türkiye Kızılay Cemiyeti; Türkiye Kızılay Derneği. **2.** *argo.* Karşılıksız olarak başkalarının cinsel tatminlerini sağlayan kimse. **3.** *argo.* Karşılıksız çıkar sağlanan kimse veya kurum.

kızılbacak, -ğı [kız-ıl+bacak] *{ağız} is. bot.* Odunu güç yanan, yaprakları yapışkan, meyvesiz bir tür ağaç. [DS]

Kızılbaş, [kız-ıl+baş *(eskiden mensuplarının giydikleri kırmızı başlık ve hırka dolayısıyla]* *is.* **1.** Şiî mezhebinin İmamiye kolunu benimseyenlere Sün-

nilerce verilen isim; Ali Allahiler; Şah Safî süreği; Purut; Dönük. **2.** On sekizinci yüzyıldan sonra, Nadir Şah'ın istilası ile Afganistan'a yerleşmiş olan bir Türkmen boyu. 🗗 **kızılbaş ördek,** *Erkeğinin rengi siyah, böğrü beyaz, başı iri ve kırmızı renkli, dişisinin rengi açık esmer bir ördek türü; Macar ördeği, (Netta rufina).*

Kızılbaşlık, -ğı [kız-ıl+baş-lık] *is.* Kızılbaş olma durumu.

kızılca[1], [kızıl-ca قزلجه] *sf.* **1.** Biraz kırmızı; kızıla çalan. **2.** Çok aşırı; aşırı derecede; kızıl. **3.** *is.* Kadınların yanaklarına hafif bir pembelik vermek için sürdükleri boya; allık. **4.** *{eAT}* Altın para; altın. **5.** *{ağız}* Kızıla yakın renkli bir buğday türü. [DS] **6.** *{eAT} {OsT}* Allık; kızıllık. 🗗 **kızılca ikindi,** *{eAT} {OsT} İkindi ile akşam arası; akşama yakın ikindi vakti.*|| **kızılca kıyamet,** *Büyük ve aşırı kavga, gürültü; kızıl kıyamet.*‖ **kızılca kıyamet kopmak,** *Birden çok gürültü patırtı olmak; karışıklık çıkmak; baş kaldırmalar çoğalmak.*|| **kızılca üğeyik,** *{OsT} Dişi tavusa benzer bir kuş.*‖ **kızılca yel,** *Lodos.*|| **kızılca yil,** *{OsT} Lodos.*

kızılca[2], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* Göğsün, koltuk altına gelen kısmı. [DS]

kızılca[3], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* **1.** Çocuk. **2.** Erkek çocuk. [DS]

kızılca[4], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* Yemek borusu. [DS]

kızılca[5], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

kızılca[6], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* **1.** Yaprakları geniş ve tohumları şeker pancarına benzer bir ot. **2.** Pancar. **3.** Pazı bitkisi. [DS]

kızılca[7], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* Vücuttaki hastalık ateşi. [DS]

kızılca[8], [kız-ıl-ca] *{ağız} is.* Kızamık hastalığı. [DS]

kızılca[9], [kız-ıl-ca] *{ağız} sf.* Küçük yapılı. [DS]

kızılcadişi, [kız-ıl-ca+dişi] *is. bot.* Kızılcıkgillerden, beş metre kadar yükselebilen, kışın yapraklarını döken, beyaz çiçekli, çiçeklerini yapraklardan sonra açan, meyvesi küremsi ve kırmızımtırak siyah, bir ağaççık; dişi kızılcık; demircik, *(Cornus sanguinea).*

kızılcık[1]**, -ğı** [kızıl-cık] *is. bot.* **1.** Kızılcıkgillerden, kışın yaprağını döken, demet veya kömeç hâlinde sarı çiçekli, çiçekleri yapraklardan önce açan, kırmızı meyveli, meyvelerinden ezme veya şerbet yapılan ağaççık; karaniya; eyir; erkek kızılcık, *(Cornus mas).* **2.** Bu ağacın yenilen kırmızı renkli zeytinimsi meyvesi. 🗗 **kızılcık çıkarmak,** *{ağız} Kızamık çıkarmak.* [DS] || **kızılcık çorbası,** *{ağız} Kızılcık tarhanasından yapılan çorba.* [DS]|| **kızılcık hoşafı,** *argo. Dayak.*|| **kızılcık hoşafı içirmek,** *argo. Dövmek.*|| **kızılcık reçeli,** *Kızılcık meyvelerinden şeker ile yapılan ve genellikle ishale iyi gelen reçel.*|| **kızılcık sopası,** *Dayak.*|| **kızılcık süzmek,** *{ağız} Güçlük çekmek.* [DS]|| **kızılcık şerbeti,** *Kızılcıktan yapılan şerbet.*|| **kızılcık şurubu,** *Kızılcık meyvesinin özü ile hazırlanmış bir içecek.*|| **kızılcıktan düşmek,** *{ağız} Erginleşmek.* [DS]|| **kızılcık tarhanası,** *{ağız} Kızılcık meyvesinin suyu ile yoğrularak yapılan bir tür tarhana.* [DS]

kızılcık[2]**, -ğı** [kızıl-cık] *{ağız} is.* **1.** *tıp.* Kızamık hastalığı. **2.** Bir çeşit çiçek hastalığı. **3.** Çok yağmur yağması nedeniyle oluşan ve başakların büyümesini engelleyen hastalık. [DS]

kızılcık[3]**, -ğı** [kızıl-cık] *{ağız} is.* **1.** Ekşi kiraz. **2.** Kırmızı renkli, nohut iriliğinde tek çekirdekli dikenli bir meyve; yaban elması. **3.** Harman süpürgesi yapılan kızıl gövdeli, bodur bir ot. **4.** Kırlarda ve nadasa bırakılan tarlalarda yetişen bir tür ot. **5.** Yeşil, parlak yapraklı, sarmaşıkgillerden bir bitki. **6.** Nar çiçeğine benzer çiçekleri olan bir ot. [DS]

kızılcıkgiller, [kızı-cık-gil-ler] *is. bot.* Şemsiye çiçekliler takımından, örnek bitkisi kızılcık olan, karşıt yapraklı, dört erkek organlı, iki bölümlü yumurtalığı bulunan, sert çekirdekli zeytinimsi meyveli, çalı hâlinde bitki familyası, *(Cornaceae).*

kızılcuk, -ğu [kızıl-cuk قزلجوق] *{eAT} is.* Hafif geçen kızamık hastalığı.

kızılçam, [kız-ıl+çam] *is. bot.* Kışın yaprağını dökmeyen, gövdesinden reçine elde edilen, kozalaklı, iğne yapraklı büyük bir orman ağacı; pür çam; *(Pinus brutia).*

kızılçuk, -ğu [kızıl > kızıl-çuk] *{eAT} is.* Kızılcık ağacı. [DK]

Kızılderili, [kız-ıl+deri-li] *is.* **1.** Amerika kıtası yerlilerine verilen ortak ad. **2.** *sf.* Kızılderililerle ilgili olan; Kızılderililere ait.

kızılelma, [kız-ıl+elma *(Bizans döneminde Ayasofya önündeki bir sütun üstünde yer alan, ata binmiş vaziyette bir elinde kızıl küre, diğerinde ise altından büyük bir elma bulunan Justinianus heykeline gönderme yapılarak)*] *is.* **1.** Türkler (İstanbul'u fethetmeden önce) İstanbul; İstanbul'u fethetme ideali. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminin başlangıç yıllarında, yeri kesin olmamakla birlikte bir ideal olarak benimsenen ve Türk ordusunun ele geçireceği, fethedeceği her yer. **3.** Yine o devirlerde Roma ve Moskova şehirlerine verilen ad. **4.** (Yirminci yüzyıl başlarında) yeri ve zamanı belli olmamakla birlikte siyasal, kültürel ve ekonomik Türk birliği ülküsünün simgesi; bütün Türklerin bir araya toplanması ülküsü.

Kızılhaç, [kız-ıl+haç] *is.* Savaş kurbanlarına ve doğal afetlere uğramış olanlara yardım etmek üzere kurulmuş uluslar arası yardım kurumu.

kızılkanat, [kız-ıl+kanat] *is. zool.* Sazangillerden, kısa ve oval gövdeli, sırt yüzgeci kısa ve daha geride, iri pullu, gözleri ve yüzgeçleri kırmızı, göl, su birikintisi ve akarsularda yaşayan kılçıklı bir tatlı su balığı, *(Scardinius erythrophthalmus).*

kızılkantaron, [kız-ıl + Yun. kentauron] *is. bot.* Centiyangillerden karşılıklı yapraklı kırmızı çiçekli, 75 cm. kadar boylanabilen, halk hekimliğinde çiçekli dalları iştah açıcı olarak kullanılan iki yıllık otsu bitki, *(Centaurium erythraea).*

kızılkantarongiller, [kız-ıl+kantaron-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden kızılkantaron, acı yonca gibi türleri içine alan, taç yaprakları bitişik, yumurtalığı üst durumlu, düzgün çiçekli pek çok süs bitkileri familyası, *(Gentianaceae).*

kızılkök, [kız-ıl+kök] *is.* **1.** *bot.* Kök boyasıgillerden, köklerinden kırmızı boya elde edilen 1-2 m. yükseklikte, soluk sarı çiçekli, rizomlu, çalı görünüşünde, gövdesi sert dikenli, çok yıllık bitki; kök boyası; kızıl boya; boyacı kökü, *(Rubia tinctorum).* **2.** *kim.* Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızı boya maddesi; alizarin.

kızılkurt, -du [kız-ıl+kurt] *is. zool.* Kurtçuğu at ve eşeklerin karın atardamarlarında, erişkini kör bağırsaklarında yaşayan, tehlikeli bir hastalığa sebep olan asalak bir ipsi solucan, *(Strongylus equinus).*

kızılkuyruk, -ğu [kız-ıl+kuyruk] *is. zool.* Sinekkapangillerden, duvar kovuklarına yuva yapan, ormanlarda, meyve bahçelerinde ve köylerdeki ağaçlıklarda yaşayan, erkeğinin tüyleri siyah-külrengi, kızıl, beyaz; dişisinin rengi tamamen düz esmer, yavrularınınki ise benekli ama hepsinin kuyruğu kızıl, yalnızca böceklerle beslenen küçük bir ötücü kuş, *(Phoenicurus phoenicurus).*

kızıllamak, [kızıl-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Birine haksızlık etmek. [DS]

kızıllanmak, [kız-ıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kızıl renkli bir durum almak; kızıllaşmak. **2.** Öfkelenmek; hırslanmak. **3.** Haksızlık etmek. [DS]

Kızıllar, [kız-ıl-lar] *is.* Abakanlardan, destanları ve kahramanlık hikâyeleriyle tanınan, Yüs bozkırlarında yaşayan bir Türk boyu.

kızıllaşma, [kız-ıl-lş-ma] *is.* Kızıllaşmak eylemi.

kızıllaşmak, [kız-ıl-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kızıl bir renge bürünmek; kızıl olmak.

kızıllık[1]**, -ğı** [kız-ıl-lık] *is.* **1.** Kızıl olma durumu. **2.** Kızıl bir renk almış olan yer. **3.** Güneş doğarken ve batarken ufukta meydana gelen kızıl görünüm. **4.** *tıp.* Demir ve melanin karışımı eritromelanin pigmentinin varlığı sebebiyle saçların kırmızı renkte olması. **5.** *{ağız}* Pudra; düzgün; aklık. [DS] ◘ **kızıllık etmek,** *{ağız} Haksızlık etmek.* [DS]‖ **kızıllık otu,** *Sığırdiligillerden, menekşeye benzer, su kenarlarında yetişen, beyaz ve mor renkli çiçekler açan, halk hekimliğinde ishale karşı kullanılan bir otsu bitki; karakafes otu, (Symphytum officinale).*

kızıllık[2]**, -ğı** [kız *(kıt)* > kız-ıl-lık قزللق] *{eAT} is.* Kıtlık. ◘ **kızıllık gelmek,** *{eAT} Kıtlık gelmek.*

kızıllık[3]**, -ğı** [kızıl-lık] *{ağız} is.* Başaklarda görülen ve kırmızı durumunda olan bir tür hastalık; sam vurgunu. [DS]

kızıllık, -ğı [kızıl-lık] *{ağız} is.* Üzerinde kızılcığa benzer meyveleri biten bir tür çalı. [DS]

kızıllırak, -ğı [kızıl-lı-ra-k قزللى] *{OsT} sf.* Kızıla çalan; çil.

kızılma, [kız-mak > kız-ıl-ma] *is.* Kızılmak işi.

kızılmak[1]**,** [kız-mak > kız-ıl-mak] *{eT} edil. f.* Yaptığı suça bir daha dönmemek üzere ceza görmek; nedamet etmek; kıyılmak. [DLT]

kızılmak[2]**,** [kız-mak > kız-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kızmak eylemi yapılmak. **2.** Kızgın, öfkeli duruma gelinmek.

kızılot, [kızıl+ot] *{ağız} is.* **1.** Havuç. **2.** Eğrelti otu. **3.** Bir tür ot. **4.** Bağlarda teveklere sarılan bir tür sarmaşık. [DS]

kızılsağı, [kızıl-sağı / kızıl-sağu / قزلساغى / قزل ساغى / قزيل ساغى / قزل صاغو] *{eAT} {OsT} sf.* Kızılımsı.

kızılsavu, [kızıl-sağu] *{ağız} sf.* Kızıla çalan renk; kızılımsı. [DS]

kızılsı, [kızıl-sı قزلسى] *{OsT} sf.* Kızıla çalan; kızıla yakın; kızılımsı.

kızılsığ, [kız-ıl > kız-ıl-sığ] *{eT} sf.* Kırmızımsı. [Gabain]

kızılşap, [kızıl+şap] *is.* **1.** Açık eflatun renk. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

kızıltı, [kız-ıl-tı] *is.* **1.** Hafif kırmızılık. **2.** Solgun kızıl. **3.** Bir yerden akseden kızıllık.

kızılüngük, [kızıl+üñük قزل اوكوك] *{eAT} {OsT} is.* Yemek borusu.

kızılyaprak, [kız-ıl+yaprak] *is. bot.* Gülgillerden, yol kenarlarında biten, bir metre kadar boylu, sarı çiçekli, rizomlu, çok yıllık otsu bir bitki; kasık otu; fıtık otu; kuzu pıtrağı; koyun otu, *(Agrimonia eupatria).*

kızılyörük, -ğü [kız-ıl+yörük] *is. tıp.* Streptokok türü mikropların bir sıyrık veya yara dolayısıyla bulaşması sonucu meydana gelen bir hastalık; yılancık.

kızınmak[1]**,** [kız-mak > kız-ın-mak قزغق / قيزغق] *{OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* Isınmak. [DS]

kızınmak[2]**,** [kız-ın-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıskanmak. **2.** Çeşitli sebeplerle vermemek; esirgemek; göstermemek [DS]

kızırganmak, [kız *(kıt)* > kız-ır-gan-mak قزرغنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ır]* **1.** Pahalı bulmak. **2.** *{ağız}* Kıskanmak. [DS] **3.** *{ağız}* Vermemek; esirgemek; göstermemek. [DS]

kızırkanılmak, [kız-ır-ka-n-ıl-mak قيزرقانلمق] *{eAT} edil. f. [-ır]* Pahalı bulunmak; pahalı sayılmak.

kızırkanmak, [kız-ır-ka-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yalan bahanelerle işten kaçmak; işi savsaklamak. [DS]

kızış, [kız-ış] *is.* Kızmak eylemi veya biçimi.

kızışık, -ğı [kız-ış-ık] *sf.* Kızışmış olan; şiddetli.

kızışma, [kız-ış-ma] *is.* Kızışmak eylemi.

kızışmak, [kız-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Çok ısınmak; aşırı sıcaklığa ulaşmak. **2.** (Eğlence, neşe vb. için) gayrete gelmek; hızlanmak; hareketlenmek; coşmak. **3.** *mecaz.* Şiddetlenmek. **4.** (Bitki, gübre vb. için) nemli ortamda çürürken bakterilerin etkisi ile ısınmak. **5.** (Memeli hayvanların dişileri için) çiftleşme zamanı gelmek; kösnümek; boğasamak. **6.** *{ağız}* Öfkelenmek; sinirlenmek; hırslanmak. [DS] **7.** *işteş. f.* (Kavga, tartışma vb. için) daha gürültülü, sert bir durum almak.

kızıştırma, [kız-ış-tır-ma] *is.* Kızıştırmak eylemi.

kızıştırmak, [kız-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kızışmasını sağlamak; kızışmasına sebep olmak. **2.** *mecaz.* İsteklendirmek; gayrete getirmek; coşturmak; canlandırmak. **3.** *{ağız}* Fit sokmak. [DS]

kızkalbi, [kız+kalb-i] *is. bot.* Şahteregillerden, kalp biçiminde kırmızı çiçekli bir süs bitkisi, *(Dicentra spectabilis)*

kızkanç, -cı [kıs-ka-n-ç / kız-ḳa-n-ç قزقنچ] *{OsT} sf.* Kıskanç.

kızkanmak, [kıs-ka-n-mak / kız-ka-n-mak] *{ağız} dönşl. f.* Herhangi bir şeyi başkalarına karşı korumak. [DS]

kızkı[1], [kız-kı قزقى] *{eAT} sf.* Çok kızıl.

kızkı[2], [kız-kı] *{ağız} is.* Isı gücü; ısı enerjisi; kalori. [DS]

kızkıl, [kız-mak > kız-ġıl] *{eT} sf.* → kızgıl. [EUTS]

kızkıldırak, -ğı [kız-ḳıl-dı-ra-ḳ / kızıl-lı-ra-ḳ قزقلدرمق] *{eAT} sf.* Kızıla çalan; çil.

kızkırmak, [kız *(yans.)* > kız-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (At için) kişnemek. [DS]

kızkırt, [kız-kır-t ?] *{ağız} sf.* Beyazla karışık kızıl renk; kızılımtırak; kızılımsı. [DS]

kızkut, [kız-mak > kız-ġut] *{eT} is.* → kızgut. [EUTS]

kızlaç[1], **-cı** [kız-(ı)l-aç] *{ağız} is.* **1.** Sıcaklığa dayanıklı bir tür kızıl toprak. **2.** İçinde saçma büyüklüğünde beyaz çakıl taşları olan kırmızı toprak. [DS]

kızlaç[2], **-cı** [kız-(ı)l-aç] *{ağız} is.* **1.** Sıkıntılı; havasız yer. **2.** Güneşli, kuytu yer. [DS]

kızlamuk, [kızıl > kız(ı)l-ā-muk] *(kızla:muk) {eT}* → kızamuk. [DLT]

kızlan, [kız-(ı)l-an] *{ağız} is.* **1.** Killi, çorak toprak. **2.** Kırmızı topraklı yer. **3.** Çoğunlukla krom madeni çıkarılan yer. [DS] 🗗 **kızlan toprak,** *{ağız} Kumsal toprak.* [DS]

kızlanmak[1], [kīz > kız-lā-maḳ > kızla-n-maḳ قزلنمق / قيزلانمق] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kız edinmek. [DLT] **2.** *{eAT}* (Kadın için) bâkire olmadığı hâlde kız görünmek.

kızlanmak[2], [kīz *(kıt; pahalı)* > kız-lā-mak > kızla-n-mak] *{eT} dönşl. f.* Pahalı bulmak. [DLT]

kızlanmak[3], [kız-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Kesilmiş tavuk vb. için) deri üstünde kalmış küçük tüyleri yakılmak; ütelenmek. [DS]

kızlarcık, -ğı [kız-la-r-cık] *{ağız} is.* Saksağan. [DS]

kızlaşmak, [kīz > kız-lā-mak > kızla-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bahse bir kız veya cariye koymak. [DLT]

kızlığ, [ḳız-lıġ قزليغ] *{eAT} {ağız} is.* → kızlık[1]. [DS]

kızlıh, [ḳız-lıḫ قزليخ] *{eAT} is.* → kızlık[1].

kızlık[1], [kīz *(kıt, pahalı)* > kız-lık قزلق] *{eT} {eAT} is.* **1.** Pahalılık. **2.** Az bulunur olmak; kıt oluş; nadirlik; kıtlık. *{ağız} (aynı)* [KB] [DS] **3.** *{eAT}* Kurak giden yıl. 🗗 **kızlık etmek,** *{OsT} Pahalılaştırmak.*|| **kızlık yıl,** *{eAT} Kıtlık yaşanan yıl.*

kızlık[2], **-ğı** [kız-lık] *is.* **1.** Kız olma durumu; hiç cinsel ilişkide bulunmamış kızın durumu; erdenlik; bâkirelik; bekâret. **3.** Üvey kız. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Manevi kız; evlatlık edinilmiş kız. [DS] **5.** *sf.* Bir kadının evlenmeden önceki çağına ait olan. 🗗 **kızlık adı,** *Bir kadının evlenmeden önce taşıdığı soyadı.*|| **kızlık zarı,** *anat. Cinsel ilişkide bulunmadan önce kızlarda döl yolunu kısmen kapatan ve cinsel ilişkiye girdikten sonra yırtılarak erdenliğin ortadan kalktığının belirtisi olan zar; bekâret zarı; himen.*

kızlıksız, [ḳız-lıḳ-sız قزلق سز] *{eAT} sf.* (Bayan için) kız olmayan; bâkire olmayan.

kızına[1], [kız-ma] *is.* **1.** Kızmak eylemi. **2.** Isıtılan maddedeki sıcaklığın artma durumu. **3.** *mecaz.* Öfkelenme; sinirlenme. **4.** (Dişi kuşlar için) kuluçkaya yatma isteği. **5.** (Dişi memeli hayvanlar için) çiftleşmek isteği. **6.** (Makine elemanları için) soğutma ve yağlama eksikliğinden kaynaklanan, sürtünme dolayısıyla parçayı bozan aşırı sıcaklık. **7.** *{ağız}* Yazın fazla sıcaktan dolayı vücutta oluşan kabarcıklar; isilik. [DS] **8.** *{ağız}* Atların tüylerini döken bir tür cilt hastalığı. [DS]

kızma[2], [kız-ma] *{ağız} is.* **1.** Tuğladan yapılma soba. **2.** Soba. [DS] 🗗 **kızına hamam,** *{ağız} Hamam; sıcak.* [DS]

kızma[3], [kız-ma] *{ağız} is.* Nadas edilmiş tarla. [DS]

kızmabirader, [kız-ma+birader] *is.* Bir karton üstüne çizilmiş, üzerinde haneler bulunan değişik yollarda atılan zara göre piyonları ilerleterek oynanan bir tür eğlence aracı ve bu oyunun adı.

kızmaca, [kız-ma-ca] *is.* Kızgınlığa, öfkeye dayanan herhangi bir davranış.

kızmak[1], [*ḳız *(sıcak)* > ḳız-maḳ قزمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Çok yüksek bir sıcaklık derecesine ulaşmak; çok ısınmak; sıcaklığı çok artmak; *{OsT} (aynı).* [DK] **2.** (Makine elemanları için) soğutma ve yağlama ek-

sikliğinden kaynaklanan, sürtünme dolayısıyla parçayı bozacak kadar ısınmak.

kızmak[2], [kız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Öfkelenmek; sinirlenmek. *{eT} (aym)* [ETY] [KB] **2.** (Dişi kuşlar için) kuluçkaya yatmak istemek. **3.** (Dişi memeli hayvanlar için) çiftleşmek istemek; erkek istemek; eş istemek; kösnümek.

kızmak[3], [ḳız-maḳ قزمق] *{eAT} gçsz. f. [-ar]* Kızarmak. [KB]

kızmak[4], [kız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Yemek için) ekşimek; bozulmak. [DS]

kızman, [kız-man] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kızmemesi, [kız+meme-s-i] *is.* **1.** Altıntop; greyfurt. **2.** Bir tür şeftali.

kızmet, [? kızmet] *{ağız} sf.* Cılız. [DS]

kızmık, -ğı [kız-mık / kıs-mık] *{ağız} is.* **1.** Harmanda elenen buğdayın kalbur üstünde kalan kapçıklı taneleri. **2.** Yıkanan buğdayın suyun üstünde kalan ve su ile akan kısmı. [DS]

kızmışla, [kız-mak > kız-mış + ile / ḳız-mış-lı(k)-a قزمشله] *{ağız} zf.* (Beden için) yürüme vb. sonucunda ısınmış iken.

kıznaç, -cı [kız-(ı)n-aç] *{ağız} is.* Güneş doğan yer; doğu. [DS]

kıznak, [kīz *(kıt, pahalı)* > kız-(ı)n-ā-mak > kızna-k ?] *{eT} is.* Hazine. [EUTS]

kızoğlan, [ḳız+oğ(ı)l-an قيز اوغلان] *{eAT} {OsT} sf.* Bâkir; bakire.

kızrak, [kīz *(kıt, pahalı)* > kız-rak] *{eT} sf.* Az bulunur; nadir rastlanır. [KB]

kızrık, -ğı [kız-(ı)r-ık] *{ağız} sf.* (Et için) çok kavrulmuş; yanmış. [DS]

kızsız, [kız-sız] *sf.* **1.** Kızı olmayan. **2.** *zf.* Kızı olmadan.

kızsız, [kīz *(kıt, pahalı)* > kız-sız] *{eT} sf.* Tok; gözü tok. [EUTS]

kızumak, [kīz *(kıt, pahalı)* > kız-ū-mak] *(kızu:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Fiyatı yükselmek; pahalanmak. [DLT]

kızyık, -ğı [kız-ık / kızyık] *{ağız} sf.* Arsız; pişkin. [DS]

kızzık, -ğı [kız-ık / kızzık] *{ağız} is.* Oyunda yenilen çocuğa verilen ceza. [DS]

-ki[1], [-gı / -gi / -ki / -kı / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -gı.

-ki[2], [-kı / -ki / -ġı / -gi] *{eAT} yap. e.* → -kı.

-ki[3], [-ki / -kü] *çek. e.* **1.** İlgi eki. İsimlere, zamirlere gelerek aitlik, ilgi, iyelik bildiren ek. Büyük ünlü uyumu kuralına aykırıdır, bir kaç örnekte küçük ünlü uyumu kuralına tabi olduğu görülür: *alttaki, seninki, onunki, bahçedeki, bugünkü, dünkü.* **2.** Bulunma halindeki isimlere eklendiği zaman sıfat türetir: *bahçedeki (tavuk), sınıftaki (çanta), dünkü (olay).*

ki[1], [Far. ki که] *{OsT} bağ.* **1.** Birbiri ile anlam ilişkisi bulunan cümleleri birbirine bağlar *"Erkenden gidelim ki yer bulabilelim."* **2.** Cümlede özne veya tümleç durumunda bulunan ögeleri güçlendirir ve cümlenin temel bölümüne bağlar. *"Önce sizi aradım ki zor durumda kalmayasınız."* **3.** "Öyle; o kadar; o denli" gibi ögelerle birlikte kullanılarak sonuç bildiren cümleye geçiş ve anlama güç katar. *"Öyle bir bağırdı ki ödüm koptu."* **4.** Aslında bir varlığın sıfatı olan ortaçlar yan cümle olarak kullanıldığı zaman o yan cümleyi yükleme bağlar, (Daha çok yabancı dillerden çevirilerde kullanılır). *"Bir koltuk ki oturanı yakar. (oturanı yakan bir koltuk)"* **5.** Aynı anda yapılan ve birinci eylemin yapılışından sonra ortaya çıkan ve şaşkınlığı ifade eden ikinci bir eylemi bildiren cümleleri birbirine bağlar. *"Şöyle bir dokundum ki elleri buz gibi olmuş."* **6.** Aslında bağ fiille kurulabilen bir cümleciği bulunan birleşik cümleyi iki ayrı cümle hâlinde birbirine bağlar. (Daha çok yabancı çevirilerin etkisi ile kullanılır.) *"Bütün balıkçılar bilir ki böyle bir fırtınada balığa çıkılmaz." (Böyle bir fırtınada balığa çıkılmayacağını bütün balıkçılar bilir.)* **7.** İkincisi birincinin muhtemel bir sebebi olan iki cümleyi birbirine bağlar. *"Amcam bize gelmiş olmalı ki arabası kapının önünde duruyor."* **8.** İkincisi birincisinin açıklaması olan, özneleri ortak iki cümleyi birbirine bağlar. *"Bu at öyle hızlıdır ki arkasından kurşun bile yetişemez." (Bu at arkasından kurşun bile yetişemeyecek kadar hızlıdır.)* **9.** Birbiri ile sebep-sonuç ilişkisi içinde bulunması gereken ilki olumsuz, ikincisi olumlu iki cümleyi birbirine bağlar. *"Çiğ yemedim ki karnım ağrısın."* **10.** Beklenmedik bir durumla karşılaşmada şaşkınlık ifade etmek için birinci cümledeki eylemin yapıldığı sırada ikinci cümledeki eylemin gözlemlendiğini bildirir. *"Baktım ki herkes uyuyor." (Herkesin uyuduğunu görünce şaşırdım).* **11.** İlki, ikincisinin amacı durumunda olan iki cümleyi birbirine bağlar. *"Kapıyı araladım ki havalandırma kolay olsun."* **12.** "Bilmem" fiili ile bir soru cümlesini birbirine bağlayarak çaresizlik veya tereddüt anlatır. *"Bilmem ki buna can dayanır mı?"* **13.** Yakınma, kınama, beğenmeme, yerme gibi duyguları ifade edebilmek için bazı ünlem cümlelerinin sonuna konur. *"Böyle olmaz ki!"* **14.** Şüphe, endişe ve korku anlatmak için soru cümlesinin sonuna getirilir. *"Böyle gider mi ki?"* **15.** Bazı kelimelerle birleşme ve kaynaşma yoluyla zarflar, edatlar meydana getirir. *"Çünkü, belki; halbuki, sanki, mademki."* **16.** Kesik cümlelerin sonuna getirilerek aşırılık; coşku, abartma ifade edilir. *"O kadar eğlendik ki..."* **17.** Soru edatı ile birlikte cümleye olumsuzluk anlamı katar. *"Ağzından çıkanı biliyor mu ki?"* **18.** "Kim, ne" gibi soru zamirleri ile birlikte cümleye olumsuzluk anlamı katar. *"Kim biliyor ki?"* 🗗 **ki bağlacı,** *dbl. İki*

cümleyi birbirine aralarında ilgi kurarak bağlayan ve ayrı yazılan ki.

ki[2], [kē] *(ke:) {eT} is.* → ke. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

ki[3], [kim / ki] *{eT. } bağ.* → ki. [Yüknekî]

ki[4], [iki] *{ağız} is.* İki. [DS]

kiang, [Tib. kiang] *is. zool.* Tibet kulanı.

kib, [kīb] *{eT} is.* Misal; örnek. [Gabain]

kibar, [Ar. kebir > kibār كبار] *(kiba:r) {OsT} is.* **1.** Büyükler. **2.** Yüce ve ulular; seçkinler. **3.** (Kişi için) davranış ve duygularında incelik ve zariflik olan; inci; nazik; zarif. **4.** (Elbise için) giyen kimsenin ince ve seçkin bir zevk sahibi olduğunu gösteren. **5.** (Nesne için) hoşluğu ve seçkinliğiyle dikkati çeken. **6.** (Aile için) soylu, köklü, seçkin, varlıklı. **7.** *zf.* Kibar bir kimseye yakışır biçimde. 🗗 **kibar düşkünü,** *Varlıklı iken yoksul düşmüş, çevresinde itibarını yitirmiş olan; refahını, zenginliğini, saygınlığını yitirmiş.* || **kibar hastalığı,** *{ağız} (Erkek için) cinsel sapıklık.* [DS] || **kibar hırsız,** *Güzel giyinerek dolandırıcılığını, hırsızlığını gizleyen kimse.*|| **kibār-ı müderrisîn,** *{OsT} 1. Seçkin müderrisler; değerli müderrisler. 2. İmparatorluk döneminde yüksek kademelerden olan Süleymaniye müderrisliğinin üstündeki öğretim üyeliği derecesine verilen ad.*|| **kibār-ı rîşat,** *{OsT} İri ve sert kıl veya tüy.*|| **kibar illetine uğramak,** *Kendini gereksiz yere aşırı biçimde kibar davranmaya zorlamak.*|| **kibar lokması,** *Gösterişli; tantanalı; görkemli.* || **kibarlar âlemi,** *{OsT} Toplumun üst kesimini oluşturan farklı bir yaşama biçimi sürdüren grup; yüksek sosyete.* || **kibar sürgüsü,** *{ağız} Bir şeyi açıkça söyleyememe; dolayısıyla söyleme; ima.* [DS]|| **kibār ü sigār,** *{OsT} Büyük, küçük herkes.*

kibarane, [Ar. kibār + Far. -āne كبارانه] *(kiba:ra:ne) {OsT} zf.* Kibar olana yakışır biçimde; kibarca; nazikçe; incelikle.

kibarca, [kibar-ca] *(kiba'rca) zf.* Kibar olana yakışır biçimde; kibarane; nazikçe; incelikle.

kibariye, [Ar. kibāriyye كباريه] *(kiba:riye) {OsT} is. bot.* Gebreotugiller.

kibarlaşma, [kibar-laş-ma] *is.* Kibarlaşmak eylemi.

kibarlaşmak, [kibar-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kibar duruma gelmek; kibarlık kazanmak; kibar olmak. **2.** Kibar biri gibi davranmaya başlamak. **3.** Çevresindekileri, önceki durumunu küçük görerek beğenmez olmak.

kibarlık, -ğı [kibar-lık] *is.* **1.** Kibar olma durumu; incelik; zarafet. **2.** Kibar olana yakışacak biçimde olan söz ve davranış. **3.** İnce, seçkin, zarif bir zevki yansıtan şeyin niteliği. 🗗 **kibarlığı tutmak,** *Her zamanki tutumundan farklı olarak bir olay karşısında ince davranmaya yeltenmek.*|| (üstünden başından) **kibarlık akmak,** *Aşırı biçimde kibar davranmak.*|| **kibarlık budalası,** *Kibar davranmak isterken gülünç durumlara düşen kimse.* || **kibarlık düşkünü,** *Kibarlığa aşırı derecede önem veren kimse.* || **kibarlık etmek,** *Kibara yakışır biçimde davranmak.* || **kibarlık taslamak,** *Kaba birisi olmasına rağmen kibarmış gibi görünmeye çalışmak.*

kibarzade, [Ar. kibār + Far. -zāde كبارزاده] *(kiba:rza:de) {OsT} is.* Kibar çocuğu; soylu bir aileden gelen kişi.

kibaş, [Ar. kebş > kibāş كباش] *(kiba:ş) {OsT} is.* Erkek koyunlar; koçlar.

kibe[1], [kibē] *(kibe:) {eT} zf.* Az zaman; kısa zaman. [DLT] 🗗 **kibe bolmak,** *{eT} Az bir zaman geçmek.* [DLT]

kibe[2], [? kibe] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

kibe[3], [? kibe] *{ağız} is.* İşkembe. [DS]

kibelik, -ği [kibe-lik] *{ağız} is.* İşkembe dolması yapmak için kabuğu soyularak kırdırılmış buğday. [DS]

kibemumbar, [kibe + Far. mubār] *{ağız} is.* İşkembe ve bağırsağın içine pirinç ve kıyma doldurularak yapılan bir yemek. [DS]

kiber, [Ar. kibr > kiber كبر] *{OsT} is.* **1.** Büyüklük; büyük olma hâli. **2.** Yaşlılık; ihtiyarlık. **3.** Kibirlilik; büyüklenme; gururluluk. 🗗 **kiber-i sin,** *{OsT} Yaş büyüklüğü.*

kibermek, [kebē > kébe-r-mek] *(kébermek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Yırtılmak; patlamak. [EUTS]

kibernetik, -ği [Alm. kybernetik] *is.* Canlılarda ve makinelerde denetim, işleyiş ve iletişimi inceleyen bilim; güdüm bilimi; sibernetik.

kibet, [? kibet] *{ağız} is.* Tahta kanepe. [DS]

kibi, [kīb > kibī] *(kibi:) {eT} is.* **1.** → kib. **2.** *{eAT} e.* Gibi. [DK]

kibik, [kibi-k] *{ağız} e.* Gibi. [DS]

kibir[1], **-bri,** [Ar. kibr كبر] *{OsT} is.* **1.** Büyüklük; ululuk; azamet. **2.** Kendini başkalarından üstün görmeye yol açan, kendine aşırı değer verme duygusu; büyüklük taslama; kendini üstün sayma; büyüklenme. **3.** Gurur; onur. 🗗 **kibrine dokunmak,** *Gururu zedelenmek.* || **kibrine yedirememek,** *Gururu ve onuru ile bağdaştıramamak.*

kibir[2], [? kibir] *{ağız} is.* Kömür tozu. [DS]

kibirleniş, [kibir-le-n-iş] *is.* Kibirlenmek eylemi veya biçimi.

kibirlenme, [kibir-le-n-me] *is.* Kibirli durum alma; kibir sahibi olma.

kibirlenmek, [kibir-le-n-mek] *gçsz. f. [-ir]* Başkalarını küçümseyerek kendini onlardan üstün saymak; büyüklük taslamak; kendini üstün saymak; büyüklenmek.

kibirli, [kibir-li] *sf.* **1.** Kibir sahibi olan. **2.** Başkalarını hor görerek kendisini onlardan üstün sayan;

büyüklük taslayan; kendini üstün sayan; büyüklenen. **3.** Gururlu; kıvançlı.

kibirsiz, [kibir-siz] *sf.* **1.** Kibir sahibi olan. **2.** Başkalarını hor görmeyen, kendisini onlardan üstün tutmayan; büyüklük taslamayan; kendini üstün görmeyen; büyüklenmeyen. **3.** Gursuz.

kibitka, [T. kibit *(kapalı yer)* > Rus. kibitka] *is.* **1.** Üzeri örtülü kızak. **2.** Orta Asya'da Türklerin kullandığı keçe çadır; yurt.

kible, [Ar. ḳıble] *{ağız} is.* Estiği yön belli olmayan rüzgâr. [DS]

kibrin, [Yun. kuprini] *{ağız} is.* Sazan balığı. [DS]

kibrit, [Ar. kibrīt *(kükürt)* كبريت] *{OsT} is.* **1.** Kükürt. **2.** Kırmızı yakut. **3.** Altın. **4.** Bir ucu sürtünmekle tutuşabilecek biçimde özel kimyasal madde ile kaplanmış tahta veya karton çöp. **5.** İçinde bu çöplerin bulunduğu kutu; kibrit kutusu. **6.** *tasvf.* Doğru yolu gösteren; mürşit. **7.** Kırmızı ten; al ten. **8.** *{ağız}* Kenevir çöpü. [DS] 🗗 **kibrit çakmak,** *Yakmak için kibriti bir yere sürtmek.* || **kibrit-i ahmer,** *1. Kırmızı kükürt. 2. Eskiden toprağı altına çevirdiğine inanılan madde. 3. tasvf.* Mürşit.|| **kibrit-i nebatî,** *{OsT} Bazı bitkilerin köklerinden elde edilen tedavi edici sarı bir toz.* || **kibrit otu,** *bot. At kuyruğu ve eğrelti otlarına yakın, dik veya sürüngen dallı, spor keseleri çok sık, tozları fişekçilikte parlayıcı, eczacılıkta da nemden koruyucu olarak kullanılan bir bitki, (Lycopodium).* || **kibrit suyu,** *Zehir; ağı.*

kibritçi, [kibrit-çi] *is.* **1.** Kibrit satan kimse. **2.** *mecaz.* Tutumluluğu cimrilik derecesine vardıran kimse; cimri; hasis. **3.** Giyinişine dikkat etmeyen kimse; pejmürde giyimli kimse.

kibritî, [Ar. kibritī كبريتى] *(kibriti:) {OsT} sf.* **1.** Kükürt renginde olan; açık sarı renkte olan; limon sarısı. **2.** Kükürtle ilgili olan; kükürde ait.

kibritiye, [Ar. kibrītiye كبريتيه] *(kibri:tiye) {OsT} is. bot.* Kısa kökleri yapraklarla örtülü otsu bitkileri içine alan familya.

kibritiyet, [Ar. kibrītiyyet كبريتيت] *(kibri:tiyet) {OsT} is.* Birleşim ve karışımında kükürt bulunan madde. 🗗 **kibritiyet-i hadîd,** *{OsT} kim. Yeşil vitriyol.*|| **kibritiyet-i magnezî,** *{OsT} kim. Magnezyum sülfat.* || **kibritiyet-i nuhās,** *{OsT} kim. Üzüm asmalarını bazı bakteri ve böceklerden kurtarmak için kullanılan bakır sülfat; göztaşı.* || **kibritiyet-i sûd,** *{OsT} Sodyum sülfat.*

kibritlik, -ği [kibrit-lik] *is.* **1.** Kibrit konulan yer. **2.** Kolayca tutuşarak yanıp yok olacak nitelikte olan. *"Malına mülküne o kadar güvenmesin; bir kibritlik hâli var."*

kibriya, [Ar. kibr > kibriyā' كبرياء] *(kibriya:) {OsT}* **1.** Büyüklük; ululuk; azamet. **2.** (Allah'ın adlarından olarak) her yönüyle mutlak büyük kudret ve azamet sahibi olan; Allah. 🗗 **kibriyâ-penāh,** *{OsT} Ulu sığınak; Allah.*

kibriyaî, [Ar. kibriyaī كبريائى] *(kibriya:i:) {OsT} sf.* **1.** Ululuk; yücelik. **2.** Allah ile ilgili olan; tanrısal.

kibt, [Far. kibt كبت] *{OsT}is.* Bal arısı.

kibutz, [İbra. kibbuts] *is.* İsrail devletinde ortak çalışma esasına dayanan tarımsal üretim kooperatifi.

kic, [kac / kıc / kıç / kic *(yans.)*] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kic-i, kic-ile-mek*

kice, [kēç-mek > kīç-e كيجه] *{eAT} is.* Keçe.

kici[1], [kēç-mek > kīç-ig > kīc-ī كيجى] *{eAT} sf.* Küçük.

kici[2], [kici] *{ağız} is.* Kızgınlık; öfke; kin. [DS]

kicilemek, [kici-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Öfkelenmek; kinlenmek. [DS]

kicim, [kicim] *{eT} is.* At zırhı; kiçim. [Nevâyî]

kicine, [kici-n-e] *{ağız} zf.* (Söz için) kızdıracak biçimde; damarına basarak. [DS]

kicük, [kēç-mek > kīç-ig > kīc-ük كيجك] *{eAT} sf.* Küçük.

-kiç, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıç / -küç / -kuç] *yap. e.* → -gıç.

kiç[1], [kıc / kıç / kiç / kuç *(yans.)*] *is.* Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kiç-i kiçi*

kiç[2], [kē *(sonra; sonraki)* > kē-ç] *(ke:ç) {eT} zf.* → keç. [EUTS] [KB] [Gabain]

kiç[3], **-ci** [kiç] *{ağız} is.* Baharda erik ve kiraz ağaçlarında görülen şeffaf yapışkan madde; ağaç püzü; zamk. [DS]

kiçe[1], [kēç-mek > kéç-ē] *(kiçe:) is.* **1.** Akşam. [ETY] [KB] [Gabain] **2.** *zf.* Akşamüstü; akşamleyin. [ETY] **3.** Gece; geceleyin. [EUTS] [OKD] [Gabain] [Yüknekî]

kiçe[2], [kīz / kiyiz > kiḏiz / kēç-mek > kīç-e ? كيچه] *{eAT} is.* Keçe. [DK]

kiçi[1], [kiçi] *{ağız} ünl.* Köpeği çağırma ünlüme. [DS]

kiçi[2], [kēç-mek *(geç olmak; sonraki olmak)* > kiç-ig / kīçī كيچى] *(kiçi:) {eAT} {OsT} {ağız} sf.* Küçük. [DK] [DS] 🗗 **kiçi boy,** *{eAT} Kısa boy.*|| **kiçi etmek,** *{OsT} Küçültmek.*

kiçi[3], [keçī / kiçī كچى] *(kiçi:) {eAT} is.* Keçi. [DK] 🗗 **kiçi bayramı,** *{eAT} {OsT} Kurban bayramı.*|| **kiçi kiçi,** *{ağız} Keçi çağırma ünlemi.* [DS]|| **kiçi yol,** *{eAT} Keçi yolu; patika.*

kiçicük, -ğü [kiçi-cük جك كچى] *{eAT} sf.* Küçücük.

kiçig, [keç-mek *(geç olmak; sonraki olmak)* > kiç-ig] *{eT} sf.* **1.** Geç kalan; sonra gelen; sonrakiler. [İKPÖy.] **2.** Küçük; ufak; genç. [ETY] [EUTS] [Yük-

nekî] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] **3.** *is.* Ufak bir sikke. [EUTS] **4.** *zf.* Pek az; azıcık; az; hiç [Tekin] [ETY] 🗗 **kiçig baçag,** *{eT} Küçük oruç.* [EUTS]|| **kiçig iş,** *{eT} Küçük iş.* [EUTS]

kiçigkiye, [kiçig > kiçig-kiye] *{eT} sf.* Ufacık. [EUTS]

kiçiglik, [kiçig > kiçig-lik] *{eT} sf.* Küçüklük; çocukluk; gençlik. [KB]

kiçik, [keç-mek *(geç olmak; sonraki olmak)* > kiç-ig] *{eT} sf.* Küçük; küçüklük. [DLT]

kiçiklemek, [kiçig > kiçik-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Küçük saymak. [DLT]

kiçilik, -ği [kiçī-lik كچيلك] *{eAT} is.* Küçüklük.

kiçilmek, [kiçī-l-mek كچى لمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ür]* Küçülmek.

kiçiltmek, [kiçi-l-t-mek كچلتمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Küçültmek.

kiçim, [ked-mek *(giymek)* > ked-im / kiç-im] *{eAT} is.* **1.** Geçim. **2.** Giyim kuşam; giyecek; elbise. **3.** Zırh; teçhizat. [DK]

kiçimek, [kiç *(yans.)* > kiç-ī-mek] *(kiçi:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Kaşınmak; gidişmek. [DLT]

kiçinmek, [kiçī-mek > kiçi-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Kaşınmak; gidişmek. [DLT] **2.** (Kadın için) sürtük olmak. [DLT]

kiçirek, -ği [kiçi-rek كچرك / كچيرك / كيچرك] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Küçücük; küçükçe; ufarak. **2.** Daha küçük.

kiçirmek, [kiçī-mek > kiçi-r-mek] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kiçinmek. [Clauson]

kiçisinmek, [kiçi-si-n-mek كچسنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Küçük görmek; küçümsemek.

kiçit, [kéç-mek > kiç-it] *{eAT} is.* Geçit; geçiş yeri; geçme yeri. [DK]

kiçitmek[1], [kiçī-mek > kiçi-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kaşıtmak; tahriş etmek. [DLT]

kiçitmek[2], [kiçi-t-mek كچتمك] *{OsT} gçl. f. [-ür]* Küçültmek.

kiçkine, [kiç(i)k-in-e] *{ağız} sf.* Küçücük. [DS] 🗗 **kiçkine bala,** *{ağız} Meme çocuğu; bebek.* [DS]

kiçmek[1], [kéç-mek] *{eT} gçsz. f.* Gecikmek. [Yüknekî]

kiçmek[2], [keç-mek] *{eT} gçsz. f.* **1.** → keçmek. [EUTS] [Yüknekî] **2.** *{eAT}* Geçmek. [DK] 🗗 **kiçmedin ara,** *{eT} Vakit geçmeden; derhal; hemen.* [EUTS] [Gabain]

kiçük, [keç-mek *(geç olmak; sonraki olmak)* > kiçig] *{eT} sf.* → kiçig. [DLT]

kiçürek, -ği [kiçü-re-k كچورك] *{OsT} sf.* → kiçirek.

kiçürmek, [keç-mek > keç-ür-mek] *{eT} {eAT} gçl. f.* → keçürmek[1]. [EUTS] [Yüknekî] [DK]

kid, [kē *(arka)* > kīd] *{eT} is.* **1.** Arka; son; nihayet; sonra. [DLT] [EUTS] **2.** *zf.* Arkada. [EUTS] [Gabain]

-kiden, [-ki-den] *{eAT} yap. e.* -kinden.

kidermek, [két-mek *(gitmek)*>két-er-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Gidermek; uzaklaştırmak. [Gabain] [EUTS] **2.** Alıp götürmek. [EUTS] **3.** Tahkir etmek. [EUTS]

kidim, [ked-mek > ked-im / kidim] *{eT} is.* Giyim. [Yüknekî]

kidin[1], [ket-mek *(yontmak)* > ket-en] *{eT} is.* Keten. [EUTS]

kidin[2], [kē *(sonra)* > kē-din *(-din: bulunma hali eki)*] *{eT} zf.* **1.** Arkadan. [EUTS] **2.** Karşı yaka. [EUTS] **3.** Geri; arka; sonra. [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] **4.** Batı. [EUTS] [ETY] **5.** Arkada. [Gabain] **6.** Batıda. [Gabain] **7.** Kuzey; kuzeyde. [Gabain] **8.** Öte tarafta. [Gabain]

kidirti, [kē *(sonra)* > kē-dir-ti] *{eT} zf.* **1.** Batıda. [EUTS] [Gabain] **2.** Arkada. [EUTS]

kidişmek, [két-mek *(sonra)* > kid-iş-mek ?] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Ayrılmak. [EUTS]

kidiz, [kīz / kiyiz > kidiz] *{eT} is.* **1.** Keçe. [ETY] [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Kilim.

kidizgek, [kidiz-gek] *{eT} sf.* (Kavun için) tazeliği gidip keçeleşmiş. [DLT]

kidizlig, [kidiz > kidiz-lig] *{eT} sf.* Keçe sahibi olan; keçeli. [DLT]

kidizlik, [kidiz > kidiz-lik] *{eT} sf.* Keçe yapılabilir; keçe yapmak için ayrılmış. 🗗 **kidizlik yün,** *{eT} Keçe yapmak için hazırlanan yün.* [DLT]

kidmek, [két-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Gitmek. [EUTS] **2.** Zail olmak. [EUTS]

kie, [? kiē / kiye] *(kie:) {eT} sf.* Biraz. [EUTS]

kif[1], [kef / kıf / kif / köf / küf *(yans.)*] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kif-il kifil, kif-ir kifir*

kif[2], [? kif] *{ağız} is.* Frengi hastalığı. [DS]

kif[3], [? kif] *{ağız} is.* Örtü. [DS]

kifaet, [Ar. kifā'et كفائت] *{OsT} is.* → kifayet.

kifaf, [Ar. keffe > kifāf كفاف] *(kifa:f) {OsT} is.* **1.** Terazi gözleri; kefeler. **2.** Ancak yaşayacak miktardaki yiyecek. 🗗 **kifāf-ı nefs,** *{OsT} Kişinin kendi hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan en az miktardaki yiyecek.*|| **kifāf-ı nefs etmek,** *{OsT} Ancak yaşmaya yetecek kadar az bir yiyecekle yetinmek; ölmeyecek kadar yemek; biraz yemek; az yemek.*

kifaflanma, [kifaf-la-n-ma] *is.* Çok az yiyecekle yetinme.

kifaflanmak, [kifaf-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Ölmeyecek kadar yemek; az yemek. **2.** Elde bulunan çok az yiyeceklerle yetinerek karnını doyurmak. **3.** Ancak açlık duygusunu giderecek kadar yemek.

kifah, [Ar. kifāḥ كفاح] *(kifa:h) {OsT} is.* Savaş.

kifat, [Ar. kifāt كفات] *(kifa:t) {OsT} is.* **1.** Eşler; benzerler; denkler. **2.** Arkadaşlar.

kifayet, [Ar. kifāyet / kifāye كفايه / كفايت] *(kifa:yet) {OsT} is.* **1.** Yetişir miktarda olma; yeterli olma; kâfi gelme; yetme. **2.** Bir işi yapabilecek yeterlikte olma; yeterlik; iktidar; erke; liyakat. 🗗 **kifayet etmek,** *{OsT} Yetmek; yeterli olmak; kâfi gelmek.* || **kifayet-i mertebe,** *{OsT} Yeterli olan miktar; yeterlik derecesi.* || **kifāyet-i müzakere takriri,** *{OsT} Yeterlik önergesi.*

kifayetli, [kifayet-li] *(kifa:yetli) sf.* Yeterli; kâfi.

kifayetsiz, [kifayet-siz] *(kifa:yetsiz) sf.* **1.** İhtiyacı karşılamayacak durumda olan; yetersiz; az. **2.** Güçsüz.

kifayetsizlik, -ği [kifayet-siz-lik] *(kifa:yetsizlik) is.* **1.** İhtiyacı karşılayamama durumu veya niteliği; yetersizlik. **2.** Güçsüzlük.

kifde, [Far. kofte] *{ağız} is.* Köfte. [DS]

kifi, [? kifi] *{ağız} is.* Eğlence. [DS]

kifil, [kif *(yans.)* > kif-il] *sf.* (Rüzgâr için) serin ve hafif esme durumu bildirir. 🗗 **kifil kifil,** *{ağız} (Rüzgâr için) serin ve hafif hafif.* [DS]

kifir[1], [kif *(yans.)* > kif-ir] *is.* Gevrek yiyecekler yendiğinde ağızda çıkan ses. 🗗 **kifir kifir,** *(Yemek için) yiyeceğin gevrekliği yüzünden ses çıkartarak.*

kifir[2], [Ar. küfr] *{ağız} is.* Küfür. [DS]

kifl, [Ar. kifl كفل] *is.* Hisse; pay; nasip.

kifleyebilmek, [kif-le-y-e + bil-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir işi başarmak; altından kalkabilmek. [DS]

kifsiyh, [küf-sü] *{ağız} sf.* Küflenmiş; kokmuş. [DS]

kift, [? kift] *{ağız} sf.* Yorgun; hâlsiz. 🗗 **kift düşmek,** *{ağız} Yorgun düşmek; güçsüz kalmak.* [DS]

kig, [Far. kīg كيغ] *(ki:ğ) is.* Göz çapağı.

kigen, [? kigen] *{eT} is.* Hastalık; salgın. [EUTS] [Gabain]

kiginç, [kig-inç] *{eT} is.* Karşılık; yanıt; cevap. [Üç İtigsizler] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

kigmek, [*kig-mek] *gçsz. f.* **1.** Girmek; sokulmak; içeri gitmek. [İKPÖy.] **2.** Geri gitmek. [İKPÖy.] **3.** Konuştuğu kişinin düşüncesine nüfuz etmek; cevap vermek; karşılık vermek. [İKPÖy.]

kigürmek, [kir-mek >kir-gür-mek / kig-ür-mek] *{eT} gçl. f.* **1.** Girdirmek; içeri sokmak; sokmak. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [Tekin] **2.** Gidermek. [EUTS] **3.** İfa etmek. [EUTS] **4.** Getirmek. [EUTS]

kigürsük, [kig-ür-ınek > kigür-sü̇-k] *(kigürsü̇:k) {eT} is.* Sunuş; sunma. 🗗 **kigürsük törü,** *{eT} Sunma yasası.* [EUTS]

kiğ, [*eT.* kıg] *{ağız} is.* Keçi, koyun, deve gibi hayvanların yuvarlak gübresi. [DS]

kiğçe, [? kiğçe] *{ağız} is.* Çok hafif, beyaz ve sünger görünümündeki taş. [DS]

kih[1], [kak / kık / kik / kih *(yans.)*] *is.* Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kih kih* 🗗 **kih kih,** *{ağız} (Gülmek için) kıs kıs.* [DS]

kih[2], [Far. kīḫ كيخ] *(ki:h) {OsT} is.* Göz çapağı.

kih[3], [Ar. ḳīḥ قيح] *(ki:h) {OsT} is.* İrin; cerahat. 🗗 **kīh-i kâzib,** *{OsT} İrine benzeyen akıntılar.* || **kīh-i mesāne,** *{OsT} Mesane akıntısı.*

kih[4], [Far. kih كه] *{OsT} sf.* Küçük.

kihal, -li [Ar. kehl > kihāl كهال] *(kiha:l) {OsT} is.* Olgunluk çağında bulunan kimseler; 30-50 yaş arasındakiler.

kihalet, [Ar. kiḥālet كحالت] *(kiha:let) {OsT} is.* **1.** Sürme yapma; göze sürme çekme işi. **2.** *tıp.* Eskiden göz hastalıklarını ve tedavisini konu edinen bilim dalı.

kihan, [Far. kih > kihān كهان] *(kiha:n) {OsT} is.* Küçükler. 🗗 **kihān ü mihān,** *{OsT} Küçükler ve büyükler.*

kihanet, [Ar. kihānet كهانت] *(kiha:net) {OsT} is.* Falcılık; büyücülük; bakıcılık.

kihdemek, [kih+de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Bıkmak; usanmak. [DS]

kihin, [Far. kihīn كهين] *(kihi:n) {OsT} sf.* Küçük.

kihlamak, [kıh *(yans.)* > kıh-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Deveyi çöktürmek. [DS]

kihter, [Far. kih-ter كهتر] *{OsT} sf.* Çok küçük.

kihterî, [Far. kihterī كهترى] *(kihteri:) {OsT} is.* Çok küçük oluş.

kihterîn, [Far. kihterīn كهترين] *(kihteri:n) {OsT} sf.* En küçük; daha küçük; pek küçük.

kiiz[1], [kīz / kiyiz > kiḍiz] *{eT} is.* Keçe. [Gabain]

kiiz[2], [Yun. äya-georgis => geyis / giyiz / kiiz] *{ağız} is.* Kuru ve kavurucu soğuk; ayaz. [DS]

kik[1], [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik *(yans.)*] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kik-ir-de-mek, kik-ir-de-k, kik-ir-ik*

kik[2], [kak / kık / kik / kih *(yans.)*] *is.* Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kik-ir-e-mek, kik-ir-ik, kik-ir kikir, kik-(i)r-e-mek*

kik[3], [kik] *{eT} is.* Av. [OKD]

kik[4], [kik] *{ağız} is.* Kumluk yer; kumsal. [DS]

kik[5], [İng. kick] *is.* Dar ve uzun yarış kayığı; futa.

kikçürmek, [kik-mek > kik-iş-ınek > kik(i)ş-ür-ınek] *{eT} gçl. f.* → kikşürmek.

kiket, [? kiket] *{eT} is.* Toplam; yekûn. [EUTS]

kikil, [Ar. heykel] *{ağız} is.* Heykel. [DS]

kikinç, [kik-mek *(bilemek)* > kik-in-mek > kik-in-ç] *{eT} is.* **1.** Açıklama; izahat; cevap. [EUTS] **2.** Sonuç. [EUTS]

kikir[1], [kik *(yans.)* > kik-ir] *is.* Gülerken çıkan ses. **kikir kikir,** *{ağız} (Gülmek için) gevrek gevrek; kıkır kıkır.* [DS]

kikir[2], [? kikir] *{eT} is.* Leke. [EUTS]

kikirdek, -ği [kik-ir-de-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) olur olmaz şeye gülen. [DS] **kikirdek çorbası,** *{ağız} Yoğurtlu hamur çorbası.* [DS]

kikirdemek, [kik *(yans.)* > kik-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Gevrek gevrek gülmek; kıkır kıkır gülmek. [DS]

kikiremek, [kik *(yans.)* > kik-ir- mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Kesik kesik gülmek. [DS]

kikirik, -ği [kik *(yans.)* kik-ir-ik] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) zayıf, uzun boylu; narin; çıtkırıldım. **2.** Yerli yersiz çok gülen. **3.** *is.* Yer fıstığı. [DS]

kikirsiz, [kikir-siz] *{eT} sf.* Lekesiz. [EUTS]

kikişmek, [kik-mek *(bilemek)* > kik-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Karşılıklı çekişmek. [ETY]

kikla, [Yun. kykla] *(ki'klâ) is. zool.* Lapinagillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, göz bebekleri kırmızı çizgili, yüzgeçleri koyu kahverengi üzerine mavi, mor-kırmızı dalgalı, omurgasız ve küçük balıklarla beslenen etçil, lezzetli ve güzel görünüşlü bir kemikli balık, *(Labrus bergylta).*

kiklon, [Alm. kyklon] *is.* Atmosferde bir alçak basınç alanı etrafında hızla dönen rüzgârların oluşturduğu fırtına; siklon.

kiklotron, [Yun. kyklotron] *is. fiz.* Atom araştırmalarında elektriklenmiş cisimlere yüksek hız vermeye yarayan bir aygıt.

kikmek, [kik-mek] *{eT} gçl. f.* Bıçağı keskinleştirmek için birbirine sürtmek; bilemek. [ETY] [İKP-Öy.] [DLT]

kiknemek, [kik-mek *(bilemek)* > kik-in-mek > kik-(i)n-ē-mek] *(kikne:mek) {eT} gçl. f.* Fitne uyandırmak. [KB]

kikre, [? kikre] *{ağız} is.* El değirmeni. [DS]

kikremek, [kik-re-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Kikir kikir gülmek. [DS]

kikrülmek, [kik-mek *(bilemek)* > kik-ir-mek > kik-(i)r-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Sokulmak; girdirilmek. [DLT]

kikşürmek, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Birine kızmak; hiddetlenmek; öfkelenmek. [EUTS] **2.** İki kişiyi birbirine kışkırtmak; aleyhte tahrik etmek; kışkırtmak. [DLT] [ETY] [Gabain] [Tekin] **3.** Sürttürmek. [DLT]

kil[1], [Ar. ḳīl قيل] *(ki:l, k kalın söylenir) {OsT} is.* Söz; laf; kelam. **kîl ü kal,** *{OsT} 1. Konuşma; söyleşme. 2. Dedikodu.*

kil[2], [Far. gil / gir] *is.* Islandığı zaman kolayca çeşitli biçimlere girebilen yumuşak ve yağlı görünümde, geçirimsiz, küçük parçacıklar hâlinde sulu alüminyum silikat olan toprak veya topraksı kaya. **kil giderme,** *Bir maden cevherinin içinde bulunan kil ve çamurları temizleme işlemi.* || **kil tablet,** *Üzerine çivi yazısı ile yazılmış bilgiler bulunan, dışında ise içindeki bilginin özetini kapsayan kilden yapılmış bir kabı bulunan tablet.* || **kil taşı,** *Kömürlü arazilerde görülen beyaz renkli, yağlı, yanardağ küllerinin tabakalaşmasıyla oluşmuş kil çeşidi.* || **kil yatağı,** *Kil çıkarılan yer; kil ocağı.*

kila, [Ar. kilā كلى / كلا] *(kilâ:) {OsT} sf.* Her iki; her ikisi. **kila'ş-şıkkeyn,** *{OsT} Her iki seçenek.*

kila, [? kila] *{ağız} is.* Dişi sineğin et üzerine bıraktığı yumurta. [DS]

kilab, [Ar. kelb > kilāb كلاب] *(kilâ:b) {OsT} is.* Köpekler. **kilāb-ı ehliye,** *{OsT} Evcilleştirilmiş, eğitilmiş köpekler.* || **kilāb-ı mahalle,** *{OsT} Sokak köpekleri.* || **kilāb-ı zulm,** *{OsT} 1. Zulüm köpekleri. 2. Halkına zulmeden yöneticiler.*

kilar, [Far. kilār كلار] *(kilâ:r) is.* Kiler.

kilavlamak, [kıla-ğu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kılağılamak; bilemek. [DS]

kildan, [Far. gīl-dān] *{ağız} is.* **1.** İçine sabun, kese, lif konulan dibi süzgeçli bakır kap; hamam tası. **2.** Hamam lifi. [DS]

kilden, [Far. gīl-dān] *{ağız} is.* **1.** Kildan. **2.** Bakır ya da çinkodan yapılmış yemek tabağı. **3.** Bakır, çinko, tunç veya topraktan yapılmış tek kulplu su kabı. **4.** Bardak. **5.** Hamam tası. [DS]

kildence, [Far. gīldān-çe] *{ağız} is.* Bakır, çinko, tunç veya topraktan yapılmış tek kulplu su kabı. [DS]

kildik, -ği [kild-ik] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

kildirik, -ği [kild-ir-ik] *{ağız} is.* Daire. [DS]

kile, [Ar. kīle كيله] *{OsT} is.* **1.** Tahıl ölçmekte kullanılan hacmi belirli, ortalama 25 kg. tahıl alabilen kap. **2.** *{ağız}* İki gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeği. [DS]

kileçeri, [? kileçeri چرى كله] *{OsT} is.* Buğday içinde bulunan siyah taneler.

kilem, [Ar. kelime > kilem كلم] *{OsT} is.* Kelimeler; sözler; kelimat.

kilemek, [kile-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yakınmak. [DS]

kilen, [Çin. k'i-lin => kilen / kelen] *{eT} is.* Tek boynuzlu bir efsanevi hayvan; gergedan. [EUTS] [Gabain]

kilepe, [? kilepe كلپه] *{OsT} is.* Kelepçe.

kiler[1], [Far. kilār / Yun. kellári] *is.* **1.** Yiyecek, içecek ve erzak saklanan yer veya dolap. **2.** *mecaz.* Bol miktarda yiyecek, özellikle de tahıl ihraç eden ülke veya bölge. **3.** *{ağız}* Uzun sofa. [DS] **kiler ağası,** *İmparatorluk döneminde sarayda valide sultanın şeker, şerbet vb. yiyecek maddelerine bakan görevli.* || **kiler evi,** *tasvf. Hacı Bektaş-i Veli dergâhındaki meydan evlerinden birinin adı.* || **kiler**

koğuşu, *İmparatorluk döneminde kiler işlerini yöneten kurum.*

kiler[2], [? kiler] *{ağız} is.* **1.** Göllerde yaşayan, güzel öten bir kuş. **2.** Vücudu yassı köpek balığı. [DS]

kilerci, [kiler-ci] *is.* Saray ve konaklarda kilerden sorumlu kimse veya görevli. ◘ **kilerci başı,** *tar. İmparatorluk döneminde mutfaktan alınan yemeklerin getirilmesi, padişahın sofrasının hazırlanması, yemek sahanının kapağının açılması ve yemeklerin değiştirilmesi gibi işlerle görevli memur.* ‖ **kilerci defteri,** *tar. İmparatorluk döneminde saray mutfağına giren her türlü eşyanın kayıt edildiği defter.*

kilermeni, [Far. gīl-i ermeni] *is.* Peklik verici özelliği dolayısıyla eczacılıkta, cilt işlerinde yaldızlı boyalar hazırlamakta kullanılan kırmızı renkli bir tür kil; Ermeni kili; şark kili; Sinop kili.

kileyden, [ki-le-y-den] *{ağız} zf.* Yeniden. [DS]

kilh, [? kilh] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) işe yaramayan. **2.** İşe yaramayan şey; tortu. [DS]

kili[1], [? kili] *{ağız} is.* **1.** Bağ bahçe duvarı. **2.** Tarla sınırı. [DS]

kili[2], [kili] *{ağız} is.* Kabuksuz ceviz. [DS]

kili[3], [kili] *{ağız} is.* Eşyanın ince, zayıf kısmı. [DS]

kili[4], [Ar. kīle] *{ağız} is.* Dört ölçek. [DS]

kili[5], [kē-li] *{ağız} zf.* Sonra. [DS]

kilik[1], **-ği** [Far. kilīd] *{ağız} is.* Kilit. [DS]

kilik[2], **-ği** [Yun. kholíki [Tietze]] *{ağız} is.* Çocuklar için yapılmış küçük pide. [DS]

kilik[3], **-ği** [kıl-ık] *{ağız} is.* Yüz. [DS]

kilim, [Far. gilīm => kilim] *is.* **1.** Döşeme, sedir, divan gibi yerlere serilen, genellikle renkli ve değişik desenlerle süslü, havsız, kalın yün veya kıl dokuma yaygı. **2.** Yoksulların veya dervişlerin giydiği kalın ve kaba üstlük; hırka. ◘ **kilimi kebeyi sermek,** *Bir yere yerleşmek.*‖ **kilimi suya bırakmak,** *{eAT} Kötü bir işi veya gidişi düzeltmekten vazgeçmek; işi oluruna bırakmak.*‖ **kilimi suya salmak,** *{eAT}* → kilimi suya bırakmak.‖ **kilim-püş,** *Aba giyen; hırka giyen; derviş.*‖ **kilim-şüy,** *Kilim, keçe, aba yıkayıcısı.*‖ **kilim ucu,** *{ağız} Itır çiçeği.* [DS]

kilimbi, [? kilimbi] *{eT} is.* Şeytan adı. [EUTS]

kilimci, [kilim-ci] *is.* Kilim dokuyan veya satan kimse. ◘ **kilimci ile kör hacı,** *Herhangi bir kimse.*

kilimcilik, -ği [kilim-ci-lik] *is.* **1.** Kilim dokuma işi; kilim dokuma sanatı. **2.** Kilim satma işi; kilim ticareti.

kilimli, [kilim-li] *sf.* **1.** (Yer için) üzerinde, içinde kilim bulunan. **2.** (Kişi için) kilime sahip olan; kilimi bulunan. ◘ **kilimli büğe,** *{ağız} Boz renkli, uzun gagalı, çulluğa benzer bir kuş.* [DS]

kilindar, [? kilindar] *{ağız} is.* Dalyanlarda deniz tarafında balıkların sıkıştırıldığı ağ bölümü. [DS]

kilindir, [Far. kilindir كلندر] *is.* **1.** Şarap ölçeği. **2.** *{eAT} {OsT}* Küçük testi; emzikli su kabı.

kilindür, [Far. kilindür كلندر] *{eAT} {OsT} is.* → kilindir.

kiline, [Yun. khlīna [Tietze]] *{ağız} is.* Budanmış asma çubuğu. [DS]

kilisa[1], [Far. kilīsā كليسا]*(kili:sa:) is.* Kilise.

kilisa[2], [kil-li + say] *{ağız} is.* Killi toprak. [DS]

kilise, [Lat. ecclesia / Yun. ekklesia] *is.* **1.** Hristiyanların tapınağı. **2.** Hristiyan mezheplerinden her biri. **3.** Hristiyanlara ait dinî kurum. **4.** Hristiyan doktrininin öğretilmesi, çeşitli dinî işlerin yönetimiyle görevli papa ve piskoposlar topluluğu. ◘ **kilise adamları,** *Ruhban sınıftan olanların tümü.* ‖ **kilise aleyhtarlığı,** *Rahiplerin veya rahipler sınıfının dünya işlerine karışmasına karşı cephe alanların tutumu.* ‖ **kilise direği gibi,** *(Ense veya boyun için) çok kalın.* ‖ **kilise hamursuzu,** *Bazı kiliselerde kudas ayininde sunulan ekmek.* ‖ **kilise hukuku,** *Kilisenin kuruluşunu, işleyişini ve iç disiplinini düzenleyen kurallar bütünü.* ‖ **kiliseler birliği,** *Bütün kiliselerin tek bir merkezden yönetilmesi için birleşmesini öngören hareket.* ‖ **kilise önünde,** *Kilisede, dinî işlemleri ve ayinleri yapmaya yetkili rahip önünde.*

kilit, -ti, [Yun. kleidi > Far. kelīd / kilīd كليت] *is.* **1.** Anahtar, düğme, tokmak gibi takılıp çıkarılabilen bir parça veya uzaktan kumanda tekniği ile açılıp kapanabilen kapatma düzeneği. **2.** *dnz.* Bir yanı değirmi, öbür yanına demir çubuk geçirilmiş metal halka. **3.** Tekerleğin dingil çivisi. **4.** *{ağız}* Atların alnından alt çenesine kadar uzanan beyazlık. [DS] **5.** *{eAT}* Anahtar. **6.** *sf.* (Kişi veya bölüm için) bir kuruluş ya da örgütte bir işin çözümünün bağlı olduğu, çok önemli bilgi ve yetkilere sahip olan. ◘ **kilidi küreği olmamak,** *1. (Yer için) her zaman açık ve girilebilir, alınabilir durumda olmak. 2. (Nesne için) saklanmamış, korunak altına alınmamış, kilitlenmemiş olmak.* ‖ **kilit ağızlığı,** *Anahtarın girmesi için açılmış olan kilit üzerindeki delik.* ‖ **kilit altına almak,** *Korunması, saklanması gereken bir şeyi kilitli bir yere koyarak saklamak.* ‖ **kilit dili,** *1. Açılan kanadın sabitleştirilmesi için kilidin anahtarla sürülen küçük parçası. 2. {eAT} Anahtar.*‖ **kilit düzeneği,** *bsy. Bilgisayar donanım veya yazılımında izinsiz ve yetkisiz erişimleri veya geçersiz işlemleri engelleyen düzenek.* ‖ **kilit gibi olmak,** *Birbirine çok bağlı ve samimi olmak.* ‖ **kilit kürek olmak,** *(Yer için) korumak; güvenilir bir kimsesi olmak.* ‖ **kilit mevkii,** *mecaz. Bütün işlerin bağlı olduğu, önemli yer, makam veya nokta; kilit noktası.* ‖ **kilit noktası,** *mecaz. Bütün işlerin bağlı olduğu, önemli yer, makam veya nokta; kilit mevki.*‖ **kilit sarma,** *maden. Karşılıklı olarak iki ve daha çok bağ boyundurukları üzerine atılmış ve birbirine fırçalarla bağlanmış çift sarma.* ‖ **kilit taşı,** *mim. Kubbe; kemer ve tonoz örtülerin tepe*

noktalarına konan ve üzerine yukarıdan binen ağırlıkla yanlardan yüklenen itmeleri yastık taşlarına aktaran taş; anahtar taşı. || **kilit vurmak,** *Kilitle kapatmak; kilitlemek; kilit takarak kapatmak.* || **kilit yeri,** *Kilidin yerleştiği yuva.* || **kilit yetkili,** *Son derece önemli bir yerde görev yapan kimse.*

kilitçi, [kilit-çi] *is.* Kilit yapan, takan veya tamir eden kimse.

kilitçik, -ği [kilit-çik] *is. dnz.* Kayıklarda küreklerin geçirildiği kısım.

kilitleme, [kilit-le-me] *is.* **1.** Kilitlemek eylemi; kilit ile kapama; kilit altına alma. **2.** Bir parçayı hareketsiz hâlde tutma eylemi.

kilitlemek, [kilit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kilit için) anahtarı kullanarak kilidin dilini hareketli kanat içindeki yuvasına geçirmek; kilitli hâle getirmek. **2.** Üzerine kilit takmak; kilit altına almak. **3.** Birini veya bir şeyi kilitli yere koyarak üzerinden kapatmak. **4.** Daha iyi tutması için karşılıklı girinti ve çıkıntıları olan malzemeyi birbirine yapıştırmak veya takmak; kenetlemek. **5.** Sıkıca tutmak

kilitlenme, [kilit-le-n-me] *is.* **1.** Kilitli hâle gelme. **2.** Çeşitli nedenlerle tekerleklerin dönme hareketinin durması. **3.** Kilit sahibi olma; kilit edinme. **4.** Üzerine kilit takılma. 🗗 **kilitlenme önleyici sistem,** *Tekerleklerin kilitlenmesini önleyecek biçimde fren yapmayı sağlayan sistem; ABS.*

kilitlenmek, [kilit-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kilit veya anahtarla kapanmak; kilitli hâle gelmek. **2.** Kilitli bir yere kapatılmak; kilit altına alınmak. **3.** *dönşl. f.* Birbirinin içine geçerek sıkıca bağlanmak; kenetlenmek. **4.** Çözümsüz duruma gelmek; tıkanmak. **5.** Kilit edinmek; kilit sahibi olmak. **6.** (Yer ve nesne için) üzerine kilit takılmak.

kilitletme, [kilit-le-t-me] *is.* Kilitleme işini yaptırma eylemi.

kilitletmek, [kilit-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Kilitleme işini yaptırmak; kilit veya anahtarla kapattırmak; kilitlemesine sebep olmak.

kilitli, [kilit-li] *sf.* **1.** Kilidi olan; kilidi bulunan. **2.** Kilitlenmiş olan. **3.** *{ağız}* (At için) alt ve üst dudağı beyaz olan. [DS] **4.** *{ağız}* (Hayvan için) ağzının üstü siyah tüylerle kaplı olan. [DS] **5.** (Toprak için) çok sert ve taşlı. 🗗 **kilitli iğne,** *Çatal iğne; çengelli iğne.*

kilitmek, [kilit-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-ir]* Elini ayağını ip ya da zincirle bağlamak. [DS]

kilitperi, [? kilitperi] *{ağız} is.* Kilitlerin içinde anahtarın çevirdiği ince dil. [DS]

kilitsiz, [kilit-siz] *sf.* **1.** Kilidi olmayan; kilidi bulunmayan. **2.** Kilitlenmemiş olan. 🗗 **kilitsiz kürek siz,** *Açıkta bulunan; kapalı bir yerde güven altına alınmamış olan; kilit altına alınmamış olan.*

kiliz, [? kiliz] *{ağız} is. bot.* Kamış; saz; hasır otu; kofa. [DS] 🗗 **kiliz balığı,** *zool. Sazangillerden Avrupa'da, Hazar Denizi'nde ve Türkiye'nin bütün tatlı sularında yaşayan, kışları kendisini çamura gömerek geçiren, çıplak başlı, vücudu pullu, hepçil bir tür sazan; mavritsa; tatlı su kayası; yeşil sazan, (Tinca tinca).*

kilizman, [kiliz-man / kiliz-men] *is.* Sazlık; kamışlık yer.

kilizme, [Yun. grein *(döndürmek)* > kirisma / kulisma] *{ağız} is.* Toprağı diz boyu sürerek ya da kazarak altını üstüne getirme. [DS]

kilk[1], [Far. kilk كلك] *{OsT} is.* Kamış kalem; kalem. 🗗 **kilk-i dürr-efşan,** *{OsT} Çok güzel yazan veya söyleyen; inci saçan kalem.* || **kilk-i i'câz,** *{OsT} Mucize derecesinde güzel ve düzgün yazan kalem.*

kilk, [? kilk] *{ağız} is.* Tarandıktan sonra yünün geriye kalan çöplü ve kepekli kısmı. [DS]

kilkit, -di [Yun. kérkida] *{ağız} is.* → kirkit. [DS]

killeme[1], [kil-le-me] *is.* **1.** Kile batırma veya kil ile işlemden geçirme. **2.** (Çamaşır için) killi toprağa bulayarak tokaçla yıkama. **3.** Şekeri beyazlatmak için kaynatılmış killi sudan geçirme işlemi.

killeme[2], [kül-le-me] *{ağız} is.* → külleme. [DS]

killemek, [kil-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kile batırmak veya kil ile işlemden geçirmek. **2.** (Çamaşır için) killi toprağa bulayarak tokaçla yıkamak. **3.** Şekeri beyazlatmak için kaynatılmış killi sudan geçirmek.

killi, [kil-li] *sf.* **1.** İçinde veya birleşiminde kil bulunan. **2.** Kil ile karışmış olan. 🗗 **killi flaks,** *Gang kısmı kalker olduğu zaman demir cevheri veya metalürji kokuna yüksek fırınlarda karıştırılan ergitici.* || **killi kayaç,** *Çok hidratlı alüminyum silikatlarından oluşan kayaç.* || **killi toprak,** *Kil birikimleriyle oluşan toprak katmanı.*

killik[1]**, -ği** [kir-lik] *{ağız} is.* **1.** Yeldirme. **2.** Dış gömleği. [DS]

killik[2]**, -ği** [kil-lik] *is.* **1.** *{ağız}* Kil alınan yer; kil çıkarılan yer; kil yatağı; kil ocağı. [DS] **2.** Kil konulan yer.

killü, [kir-li] *{ağız} sf.* Kirli. [DS]

kilme, [kil-me ?] *{ağız} is.* **1.** Arabanın dört köşesine konulan kazık. **2.** Bağ çubuğu. [DS]

kilmek, [kel-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → kelmek. [OKD] [Yüknekî]

kilo, [Yun. khilioi *(bin)* > Fr. kilo] *(l ince söylenir) ön ek* **1.** Önüne getirildiği sembolü bin ile çarpan bir ön ek; sembolü: k. **2.** *is.* Kilogramın kısaltılmış şekli. 🗗 **kilo almak,** *Beslenme dolayısıyla vücudunun ağırlığı artmak; şişmanlamak.* || **kilo kaybetmek,** *Çeşitli nedenlerle vücut ağırlığının azalması; zayıflamak.* || **kilo vermek,** *Çeşitli nedenlerle vücut ağırlığının azalması; zayıflamak.*

kiloamper, [Fr. kiloampère] *is. elkt.* Bin amper değerindeki akım şiddeti birimi, sembolü: kA.

kiloampermetre, [Fr. kiloampèremètre] *(kiloampermeˈtre) is.* On binlerle ifade edilen doğru akımları ölçen ve doğrudan doğruya okunmasını sağlayan aygıt.

kilobaz, [Fr. kilobase] *is. biy.* Nükleik asitlerde 1000 nükleotide eş değer uzunluk birimi. 🗗 **kilobaz çifti,** *biy. Nükleik asitlerde 1000 baz çiftine eş değer uzunluk birimi.*

kilogram, [Fr. kilogramme] *is.* Uluslar arası standart ölçüler sisteminde temel ağırlık birimi olup bir desimetreküp artı dört derecedeki saf suyun ağırlığı; kısaltması: kg.

kilogramağırlık, -ğı [Fr. kilogramme + T. ağır-lık] *is.* Bir kilogramlık bir kütleye Yer tarafından uygulanan kuvvete eşit kuvvet birimi; kilogramkuvvet; 9,81 nevtona eşit.

kilogramkuvvet, [Fr. kilogramme + Ar. kuvvet] *is.* Bir kilogramlık bir kütleye Yer tarafından uygulanan kuvvete eşit kuvvet birimi; kilogramağırlık; 9,81 nevtona eşit.

kilogrammetre, [Fr. kilogrammètre] *(kilogrammeˈtre) is.* Bir kilogram ağırlığındaki bir kuvvet tarafından, uygulandığı maddî bir noktanın kuvvet doğrultusunda bir metre yer değiştirmesiyle yapılan işe eşit iş birimi; sembolü: kgm; 9.81 jule eşittir.

kilohertz, [Fr. kilohertz] *is. fiz.* Saniyedeki titreşim sayısı bin olan elektromanyetik dalga boyu ölçüsü birimi; sembolü: kHz

kilojul, -lü [Fr. kilo-joule] *is. fiz.* Bin jul değerinde iş veya enerji birimi; 10^{10} erg; 10^2 kilogrammetre; sembolü: kj

kilokalori, [Fr. kilo-calorie] *is. fiz.* Değeri bin kalori olan ısı miktarı; büyük kalori; militerni; sembolü: kkal

kiloluk, -ğu [kilo-luk] *sf.* **1.** Ağırlığı bir kilogram gelen. **2.** (Bir sayı ile birlikte kullanıldığında) belirtilen miktar kadar ağırlığı olan.

kilometre, [Fr. kilo-metrè] *(kilomeˈtre) is.* Bin metreye eşit uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: km 🗗 **kilometre kare,** *Kenarları birer kilometre olan bir karenin alanına eşit yüzey ölçüsü birimi; sembolü: km^2* || **kilometre levhası,** *Yollar üzerinde kilometrelerin yazılı olduğu levha.* || **kilometre taşı,** *1. Şehirler arası yollarda bir şehirden diğer şehre giderken ne kadar yol alındığını veya bir sonraki şehre varmak için kaç kilometre kaldığı yazılı olan belirli aralıklarla dikilmiş taşlardan her biri. 2. mecaz. Önemli bir olayı veya durumu belirleyen, üzerinde durulması gereken geçiş noktası; dönüm noktası; aşım noktası.* || **kilometre yolcu,** *Bir yolcunun bir kilometre uzağa taşınmasını esas alan bir toplu taşımacılık ölçü birimi.*

kilomikronlar, [Fr. chylomicrons] *is. biy.* Plazmada ve diğer vücut sıvılarında bulunan ve bağırsaktan yağ dokusuna kolesterol, triasil gliseritler ve diğer lipitlerin taşınmasını sağlayan küçük lipoprotein parçacıkları.

kilosikl, [Fr. kilocycle] *is. fiz.* Saniyedeki devir sayısı bin olan bir elektrik akımının frekansına eşit birim.

kiloton, [Fr. kilotonne] *is.* **1.** Değeri bin ton olan kütle birimi; sembolü: kt. **2.** (Nükleer bomba veya mermiler için) bin ton trinitrotolüenin (TNT) patlamasıyla meydana gelen enerjiye eşit birim.

kilovat, [Fr. kilo + Watt] *is. fiz.* Değeri bin vat olan güç birimi; 1,36 beygir gücü; 10^2 kilogrammetre; sembolü: kW. 🗗 **kilovat saat,** *Gücü bir kilovat olan bir makinenin bir saat süreyle yaptığı işe eşit enerji veya iş birimi; 3,6 megajul veya 367.200 kilogrammetre ya da 860 kilokalori; sembolü: kW/saat*

kilovolt, [Fr. kilovolt] *is. fiz.* Potansiyel farkı bin volta eşit elektrik gerilimi birimi; sembolü: kV

kiloz, [? kiloz] *{ağız} is.* Tüyleri dökülmüş tavuk. [DS]

kils, [Ar. kils كلس] *{OsT} is.* Sönmemiş kireç; kireç.

kilsi, [Ar kilsī / kilsiyye كلسى / كلسيه] *(kilsiː) {OsT} sf.* Kireçli; kireç türünden olan.

kilt[1]**,** [? kilt] *{ağız} is.* Yön; yan. [DS]

kilt[2]**,** [İng. kilt] *is.* **1.** İskoç dağlılarının giydiği İskoç kumaşından yapılma kısa eteklik. **2.** Ekose kumaştan yapılan plise etek.

kiltan[1]**,** [Far. gīl-dān] *{ağız} is.* Çanta. [DS]

kiltan[2]**,** [? kiltan] *{ağız} is.* Fare. [DS]

kilte, [Ar. kilte كلته] *{OsT} is.* **1.** Demet; küme. **2.** *{ağız}* Saç, pantolon vb. tokası. [DS] **3.** *{ağız}* Yular. [DS] **4.** *{ağız}* İplikten ya da ipten örülmüş düğme iliği. [DS] **5.** *{ağız}* Düğme. [DS]

kilten[1]**,** [Far. gīl-dān] *{ağız} is.* → kildan. [DS]

kilten[2]**,** [? kilten] *{ağız} is.* Eklem yeri. [DS]

kilter, [Yun. khiltari [Tietze]] *{ağız} is.* Köpeklerin boynuna takılan halka. [DS]

kiltürmek, [kel-mek > kil-tür-mek / ketür-mek] *{eT} gçl. f.* Getirmek. [OKD] [Yüknekî]

kilükal, [Ar. ḳīl ü ḳāl *(denildi ve dedi)* قال و قيل] *is.* Söylenti; dedikodu; güftügû. 🗗 **kilükal etmek,** *Dedikodu yapmak; söylenti çıkarmak.*

kilüri, [Fr. chlurie] *is. tıp.* İdrarda emülsiyon hâlinde ve kilüs gibi sütsü bir görünüm veren yağ taneciklerinin bulunması durumu.

kilüs, [Fr. Yun. chymos > Ar. kīlūs / keylūs كيلوس] *kiːlüːs) {OsT} is.* Bağırsaktan gelen ve içinde yağ damlacıkları bulunan lenf. 🗗 **kilüs damarı,** *Kilüsü ince bağırsaktan alarak göğüs kanalına taşıyan damar.*

kilya, [İt. chiglia] *(kiˈlya) is.* Geminin omurgası.

kilye, [Ar. kilye كليه] *{OsT} is.* Böbrek.

kilyetan, [Ar. kilyetān كلتان] *(kilyeta:n) {OsT} is. anat.* Böbrekler.

kilyeteyn, [Ar. kilyeteyn كلتين] *{OsT} is. anat.* İki böbrek.

kilyevi, [Ar. kilyevī كليوى] *{OsT} sf.* **1.** Böbreğe ait; böbrekle ilgili. **2.** Böbrek şeklinde olan.

kim[1], [*eT.* kim كم] *zm.* **1.** İnsanlar için kullanılan soru ve belirsizlik zamiri. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [KB] [Yüknekî] [DK] **2.** İnsanlar tarafından yapılan eylemin öznesi olan bir isim veya kişi bizzat öğrenilmek istendiğinde kullanılan soru zamiri; hangi kişi. *"Kim bağırdı? Kimi aradınız? Kime gidiyorsunuz?"* **3.** Aynı şekilde dolaylı anlatımda bağımlı soru cümleciğinin başında kullanılır. *"Kime başvuracağını o da bilmiyor."* **4.** (İlgi halinde) iyeliğin hangi kişiye ait olduğunu sormak için kullanılır. *"Kimin oğlusun?"* **5.** Kişilerle ilgili olarak genelleme ve belirsizlik ifade etmekte kullanılır; herhangi biri; her kim; rastgele biri. *"Kime gitsen olur."* **6.** Cevap beklenmeyen soru cümlesini olumsuzlaştırmak için kullanılır; hiç kimse. *"Böyle bir durumda kimden yardım umabilirsin?"* **7.** (Yükleme hâlinde) bir grup oluşturan bireyleri, nesneleri birbirinden ayırmak için kullanılır; kimisi. *"Kimine az, kimine çok, kimine de yok vermiş Allah. Ağaçların kimi küçük kalmış."* **8.** *{eT}* Belirsizlik zamiri; her kim. [İKPÖy.] **9.** Kimler. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] **10.** *{eT} {eAT}* (Olumsuz) hiç kimse. [EUTS] [İKPÖy.] **11.** *{eAT}* Kimse ki. *"Şu kim kendi āsāyişin gözetir / Ayağın kilimi kadar uzatır."* Hoca Mesud **12.** *{eAT} {OsT}* Kimi; kimisi. *"Sazlar çalınır, kim oynar, kim karsar."* M. Darîr ◻ **kim bilir,** *1. Bir olay veya durumla ilgili olarak belirsizlik ifade eder. 2. Olabileceğine inanılan şeyler için kullanılır; olasılık veya olabilirlik bildirir.* ‖ **kim bilür vardır,** *{eAT} Bilen kim vardır?*‖ **kime gerekse,** *{eAT} İhtiyacı olana.*‖ **kime ne,** *"Kimseyi ilgilendirmez, kimsenin karışmaya hakkı yok." anlamında kullanılır.* ‖ **kime niyet, kime kısmet,** *Bir kimse için hazırlanan bir şeyden çeşitli nedenlerle hiç ilgisi olmayan veya o anda akla gelmeyen birinin yararlanması durumunda söylenir; biz filan için hazırlamıştık, oysa falan kişiye yaradı.*‖ **kimi kimsesi olmamak,** *Hiçbir yakını veya koruyucusu bulunmamak; kimsesiz kalmak.* ‖ **kimin arabasına binerse onun türküsünü çalmak,** *Davranışlarını kendisine çıkar sağlayan kişi veya gruba göre düzenlemek; dalkavukluk etmek.*‖ **kimiñ eksüği,** *{eAT} Kimin nesine gerek; hiç kimseyi ilgilendirmez.*‖ **kimin iki,** *{eAT} Kimin acaba; kimin ki; kimin ola?*‖ **kimin nesi,** *Hakkında bilgi edinilemeyen ve merak edilen kişi için kullanılır; hangi çevredendir; yakınları, soyu sopu kimdir?* ‖ **... kim, ... kim,** *Bir kişi ile ona yakıştırılan durum, olay veya kimse arasında bir ilgi ve bağ bulunmadığını belirtmek için kullanılır.* ‖ **kim kime, dum duma,** *1. (Yer için) düzensiz. 2. Kişiler birbirinden habersiz. 3. Hiç kimseye ilgi gösterilmez bir hâlde.* ‖ **kim oluyor,** *(Bir kimsenin başkalarına karışmaya kalkışması durumunda) "Buna hakkı yok. Kendini ne sanıyor? Ona ne?" anlamında kullanılır.* ‖ **Kim takar Yalova kaymakamını?** *Bir kimseye değer verilmediğini, sözü geçen durumda hiçbir yetki ve ilgisinin bulunmadığını belirtmek için kullanılır; onu kimse dinlemez; onu hiç umursamam; önem vermem; o kendini ne sanıyor?* ‖ **kim vurduya gitmek,** *Kalabalık bir yerde dövülen veya öldürülen kimseyi kimin vurduğu veya öldürdüğü belli olmamak; karışıklıktan asıl failin kim olduğu bilinmemek; kim tarafından yapıldığı belli olmamak.*

kim[2], [kim كيم / كم] *{eT} bağ.* **1.** "Ki" bağlacının eskiden kullanılan biçimi; sebep bildiren bağlaç; çünkü. [İKPÖy.] **2.** *{eT}* Amaç bildiren bağlaç; ... için. [İKPÖy.] **3.** Ki. *{eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] **4.** *{eT}* Ola ki; eğer; şayet. [EUTS] ◻ **kim me?** *{eT} Kim olursa olsun.* [EUTS]

kim[3], [kim] *{eT}* İlgi zamiri; ki; *{eAT} (aynı).* [İKPÖy.] [DK]

kim[4], [Ar. kimm كم] *{OsT} is. bot.* Çiçek kapçığı; çanak yaprağı; çiçek kâsesi.

kim[5], [? kim] *{ağız} is.* Kuşak. [DS]

kimam, [Ar. kimām كام] *(kima:m) {OsT} is.* **1.** *bot.* Tomurcuklar. **2.** Hayvan ağızlığı; burunduruk.

kimbag, [Çin. kimbag] *{eT} is.* Yaprak halinde altın. [EUTS]

kimdan, [? kimdan] *{ağız} is.* Evlilik dışı doğan çocuk. [DS]

kime, [kemī] *{eT} is.* Gemi. [KB]

kimece, [kim-e-ce] *{ağız} zf.* (Vermek, istemek için) kime. [DS]

kimeçi, [kemi-çi] *{eT} is.* Gemici; kayıkçı. [Nevâyî]

kimek, [ked̲-mek > kī-mek] *(ki:mek) {eT} gçl. f. [-y-ür]* Giymek. [Yüknekî]

kimerde, [kim(i) + er-mek > kimerde كمرده] *{OsT} zf.* Ara sıra; bazen. *"Kimerde kimerde belirsiz olur / O yârin bir kılca yoktur beli."* Edirneli Nazmî

kimerse, [kim+er-se كمرسه] *{eT} {eAT} zm.* Kim ise; kimse.

kimesne, [kim + i-se + ne > kimesne كمسنه] *{eAT} {OsT} is.* Kimse.

kimez, [kim-ez] *{ağız} sf.* Biraz. [DS]

kimi[1], [kim-i كيمى / كمى] *zm.* **1.** Bazıları; bazısı. **2.** *{eAT} {OsT}* Kimisi; kimisini. **3.** *sf.* Sınırlı ancak belirsiz bir çokluğu belirtir; bazı; birtakım. ◻ **Kimi köprü bulamaz geçmeye, kimi de su bulamaz**

içmeye. *Herkese düşen nasip farklı farklıdır.* || **Kimine hay hay, kimine vay vay.** *Olayların, kimine yararken kimine de zarar verdiğini anlatmak için kullanılır.* || **Kiminin parası, kiminin duası,** *Her şey para için yapılmaz; çalışma bazen para kazanmak, bazen de hayır için yapılır.* ‖ **kimi zaman,** *Ara sıra; bazen.*

kimi[2], [kemi] *{eT} is.* → kemi. [Gabain] [EUTS] [DLT]

kimi[3], [kibi / kimi] *{ağız} e.* Gibi. [DS]

kimin, [kibi-n / kimi-n] *{ağız} e.* Gibi. [DS]

kimince, [kim-i-n-ce كمنجه] *{eAT} zm.* Kimi; kimisi. *"Kimincesi Sur şehrine vardılar."* Erzurumlu M. Darîr

kimirtlek, -ği [kim-ir-t-le-k] *{ağız} is.* **1.** Gırtlak. **2.** Kıkırdak. **3.** *sf.* (Kişi için) tuhaf. [DS]

kimisi, [kim-i-s-i] *zm.* Bazısı; birtakımı; kimi.

kimişke, [*kem-mek > kem-iş-mek > kemiş-ke ?] *{eT} is.* Kâşgar'da çıkan üretilen bir keçe. [DLT]

kimişmek, [*kem-mek > kem-iş-mek / kimiş-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kemişmek. [Yüknekî]

kimiye, [? kimiye] *{ağız} is.* Büyük gelir yeri; hazine. [DS]

kimken, [kim-i + i-ken] *{ağız} zf.* Ara sıra; arada bir. [DS

kimlik, -ği [kim-lik] *is.* **1.** Bir kimsenin toplum içinde, insana özgü olan özellik ve niteliklerle belirli bir insan olmasını sağlayan şartların bütünü, birinin belli bir kişi olmasını sağlayan şartların tümü; hüviyet, *(1944).* **2.** Bir kimsenin kim olduğunu tanıtlayan belge; kimlik belgesi; kimlik kartı; hüviyet kartı. **3.** (Nesneler için) tanımaya ve belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü. 🗗 **kimlik belgesi,** *Bir kimsenin kim olduğunu tanıtlayan belge; hüviyet cüzdanı.*‖ **kimlik kartı,** *Bir kimsenin kim olduğunu tanıtlayan belge; hüviyet cüzdanı.*

kimlikçe, [kimlik-çe] *is. kütp.* Bir kitabın iç kapağının *"b yüzü"*nde yer alan kaynakça notu ile basım kaydı.

kimono, [Jap. kimono *(giyecek)* > İng. kimono] *(kimo'no) is.* **1.** Önden çapraz olarak kavuşturulan ve geniş bir kemerle bağlanan, Japonya'da hem erkeklerin hem de kadınların giydiği uzun kollu ve uzun etekli geniş bir elbise. **2.** Geniş kollu sabahlık.

kimıon, [Ar. kemmūn => كمنون] *{OsT} is.* Kimyon.

kimse, [kim + er-se / kim + i-se] *is.* **1.** Kim olduğu bilinmeyen ve belirtilmeyen herhangi bir kişi; şahıs; nefer. **2.** *zm. (ki'mse)* (Olumsuz cümlelerde) hiçbir insan; hiçbir kişi. *{eAT} (aynı)* [DK] **3.** *{eAT}* Kim olsa; herkes. *"Aşak budağın yemişin kimse yer."* Hoca Mesud 🗗 **kimsesi olmamak,** *Bir yakını veya arkadaşı bulunmamak.*

kimsecik, -ği [kimse-cik] *(ki'msecik) zm.* (Olumsuz cümlelerde) hiç kimse; hiçbir kişi; tek bir kişi bile.

kimsecikler, [kimse-cik-ler] *(kimsecikler) zm.* (Olumsuz cümlelerde) hiç kimse; hiçbir kişi; tek bir kişi bile.

kimsemiz, [kim + i-se-miz كيمسمز] *{eAT} zm.* Bizden hiçbir kimse; hiç birimiz.

kimsen, [Çin. chin hsien *(altın iplik)*] *{eT} is.* Başlıkları ve kavukları süslemekte kullanılan altın kırıntıları. [DLT]

kimsene, [kim + er-se + ne كمسنه] *{eAT} zm.* Kimse. [DK]

kimseniz, [kim + er-se-ñ-iz كمساكز] *{eAT} zm.* İçinizden biri; biriniz; herhangi biriniz.

kimsesi, [kimse-s-i سى كيمسه] *{eAT} zm.* Hiç biri.

kimsesiz, [kimse-siz] *sf.* **1.** Anası babası, bir yakını, arkadaşı veya bir koruyucusu olmayan. **2.** (Yer için) hiç kimse bulunmayan; insansız; boş.

kimsesizlik, -ği [kimse-siz-lik] *(ki'msesizlik) is.* Kimsesiz olma durumu; yalnızlık,

kimtik, -ği [kim-(i)t-ik] *{ağız} is.* Fiske. [DS]

kimünçe, [kimün-çe ?] *{eT} is.* Sivrisinek. [DLT]

kimüs, [Yun. chymos > Lat. chymus > Ar. kīmüs / keymüs كيموس] *{OsT} is.* Yemeklerin mide öz suyu ile karıştıktan sonra aldığı durum; keymus.

kimya, [Yun. khemeia *(öz su; usare; iksir)* > Ar. kīmyā' كيمياء] *(kimya:) {OsT} is.* **1.** Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini; çözümleme; birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim; simya ilmi. **2.** *mecaz.* Üstün özellikleri dolayısıyla çok değerli sayılan şey; az bulunan ve çok değerli şey. 🗗 **kimya doğrulumu,** *bot. Bitkilerde kimyasal maddelere karşı olan yönelme durumu; şimiotropizm.* ‖ **kimyā-eser,** *{OsT} İksir gibi etkili olan, şifa verici şey.* ‖ **kimya göçümü,** *biy. Bir hücreli varlıklarda, kimyasal maddelerin etkisi altında görülen yaklaşma ve uzaklaşma biçimindeki yer değiştirme hareketi; şimiotaksi.* ‖ **kimya harbi,** *Zehirli kimyasal maddelerin top, roket ve diğer silahlarla kullanıldığı savaş.* || **kimya muadelesi,** *{OsT} Kimya denklemi.* ‖ **kimya olmak,** *Bulunmaz olmak.* ‖ **kimyā-yı ahmer,** *{OsT} Eskiden çeşitli madenleri altına çevirme özelliği olduğu sanılan taş; filozof taşı.* || **kimyā-yı bātıl,** *{OsT} Eskiden simyacıların konusu olan şeyler.* ‖ **kimyā-yı can,** *{OsT} Can iksiri; şarap.* ‖ **kimyā-yı cedit,** *{OsT} Yeni kimya; kimya bilimi.* ‖ **kimyā-yı ekber,** *{OsT} Eskiden simyacıların sonsuz hayatı sağlayacağınainandıkları ve bazı şeylerden altın ya da gümüş elde edileceğini düşündükleri iksir.* || **kimyā-yı fizikî,** *{OsT} Fiziksel kimya.* || **kimyā-yı gayr-i uzvî,** *{OsT} İnorganik kimya.* ‖ **kimyā-yı harürî,** *{OsT} Isı kimyası.* ‖ **kimyā-yı maānî,** *{OsT} Gerçeğin araştırılması.* ‖ **kimyā-yı ma'denî,** *{OsT} Kimya biliminin madenleri inceleyen dalı.* ‖ **kimyā-yı saādet,** *{OsT} 1. Mutluluk iksiri. 2. Nefse ait*

şeylerden vazgeçerek erdeme ulaşma.|| **kimyā-yı uzvî,** *{OsT} Organik kimya.*

kimyaca, [kimya-ca] *(kimya'ca) zf.* Kimya bakımından; kimya yoluyla. 🗗 **kimyaca mücerret,** *Kimya bakımından soyut ve yalın olan şey.*|| **kimyaca saf,** *Kimya bakımından katışıksız durumda olan şey.*

kimyacı, [kimya-cı] *(kimya:cı) is.* **1.** Kimya ile uğraşan kişi; kimya bilen adam; kimyager. **2.** Kimya dersi veren öğretmen.

kimyacılık, -ğı [kimya-cı-lık] *(kimya:cılık) is.* Kimyacı olma durumu; kimya uzmanlığı mesleği; kimyagerlik.

kimyager, [Ar. kimyā' + Far. -ger كيمياگر] *(kimya:-ger) is.* Kimya uzmanı; kimyacı.

kimyasal, [kimya-sal] *(kimya:sal) sf.* Kimyaya ait; kimya ile ilgili; kimyevi. 🗗 **kimyasal gazışı,** *Bazı kimyasal tepkimeler sırasında meydana gelen soğuk ışık yayımı.* || **kimyasal harekât,** *as. Savaşlarda bazı kimyasal maddelerin düşmanı yok etmek için kullanıldığı askerî harekât.* || **kimyasal sentez,** *biy. Bazı bakterilerin ihtiyaçları olan organik maddeleri doğrudan doğruya yaptığı sentez; kemosentez.* || **kimyasal zayiat,** *as. Bir kimyasal harekâtta ölen ve savaş dışı kalan kişi ve canlılar.*

kimyevi, [Ar. kimyevī كيميوى] *(kimyevi:) {OsT} sf.* Kimya ile ilgili; kimyaya ait; kimyasal. 🗗 **kimyevi aksü'l-amel,** *{OsT} kim. Kimyasal tepkime.*

kimyon, [Yun. kyminon > Ar. kemmūn كمون] *is. bot.* **1.** Maydanozgillerden tohumları bahar olarak kullanılan, yarım metre boyunda, beyaz veya pembe çiçekli, tohumları keskin ve hoş kokulu, sinirleri uyarıcı, mideyi yatıştırıcı, bağırsak gazlarını giderici özellikte, bir yıllık, ıtırlı ve otsu bitki, *(Cuminum cyminum).* **2.** Bu bitkinin tohumlarının öğütülmesi ile elde edilen ve bahar olarak kullanılan toz.

kimyoni, [Osm. kimyonī كيميونى] *(kimyoni:) {OsT} sf.* **1.** Kahverengiye çalan yeşil renkte olan; açık zeytuni renk; adaçayı yeşili. **2.** *mecaz.* Samimiyetsiz.

kimyonlu, [kimyon-lu] *sf.* İçinde kimyon bulunan.

kimyotrof, [Fr. chimiotrophe] *sf.* (Bakteri için) kimyasal sentez yoluyla besinlerini sağlayan.

kimyotropizm, [Fr. chimiotropisme] *is.* Gelişmekte olan bir organizma veya organın kimyasal maddeler sebebiyle bu kimyasal maddeye doğru veya ters yana yönelmesi olayı; kimya doğrulumu.

-kin[1], [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > -kun / -kün / -kın / -kin / -ğın / -gin / -ğun / -gün] *{eT.} yap. e.* ➔ -kün.

-kin[2], [-kın / -kin] *{eT} yap. e.* ➔ -kın.

kin[1], [Far. kīn كين] *{OsT} (ki:n) is.* Bir kişi veya şeye karşı öç alma amacını güden şiddetli ve gizli düşmanlık; garez. 🗗 **kîn-ā-kîn,** *Kin ile dolu.*|| **kîn-āver,** *Kin besleyen; kinci.*|| **kin bağlamak,** *Öç almak amacıyla birine karşı şiddetli ve gizli düşmanlık içinde bulunmak.* || **kin beslemek,** *Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek.*|| **kin biçmek,** *{eAT} Öç almaya hazırlanmak; kin beslemek.*|| **kin dartmak,** *{eAT} Kin gütmek.*|| **kin davşırmak,** *{ağız} Kin tutmak; kin beslemek; kin gütmek.* [DS]|| **kin duymak,** *Öç alma duygusu içinde bulunmak veya bu duyguyu hissetmek.*|| **kin gütmek,** *Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek.* || **kinini ödemek,** *{OsT} Kinini yatıştıracak bir karşılıkta bulunmak.*|| **kîn-i peleng,** *{OsT} mecaz. Devamlı sürdürülen bir türlü sona erdirilemeyen kin; kaplan kini; deve kini.*|| **kin irkmek,** *{OsT} Kin ve intikam duygusu beslemek.*|| **kin saklamak,** *Geçmişe ait düşmanlık yaratan olayı unutmamak ve düşmanlığı sürdürmek.*|| **kin tutmak,** *Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek.*|| **kin tutmaz,** *Hoşgörü sahibi olduğu için düşmanlık beslemeyen.*

kin[2], [ken / kin] *{eT} is.* Akraba. [ETY]

kin[3], [ki / ke *(içerdeki; iç; içine girmiş)* > ki-n] *{eT} is.* **1.** Göbek. [İKPÖy.] **2.** Misk; misk kokusu; iyi bir koku; güzel koku. [EUTS] [KB]🗗 **kin agırlıg,** *{eT} Tenasül uzvu; cinsel organ.* [EUTS]

kin[4], [kın / kıyn] *{eT} is.* Azap; ceza. [Gabain]

kin[5], [kin] *{eT} is.* **1.** Sonra; son; istikbal; gelecek. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Arka; sırt; geri. [KB] [Gabain]

kin[6], [Çin. kin] *{eT} is.* İpekli kumaş. [EUTS]

kinane, [Ar. kināne كنانه] *(kina:ne) {OsT} is.* Okluk; ok kılıfı; sadak.

kinar, [Far. kenār] *{ağız} is.* Kıyı. [DS]

kinayat, -ti [Ar. kināyāt كنايات] *(kina:ya:t) {OsT} is.* Kinayeler.

kinaye, [Ar. kināye كنايه] *(kina:ye) {OsT} is.* **1.** Düşünüleni doğrudan değil de dolaylı yoldan anlatan söz; dolaylı anlatım . **2.** Üstü kapalı, dokunaklı ve sitemli söz. **3.** *ed.* Bir düşüncenin açık söylenmesinin hoş olmayacağı durumlarda, sözün hem mecaz hem de gerçek anlamıyla kullanılması ve mecaz anlamın kastedilmesi sanatı. 🗗 **kināye-i baîde,** *{OsT} Uzak veya gizli mecaz.*|| **kināye-i hafife,** *{OsT} 1. Kinayemsi söz veya şiir. 2. Uzak veya gizli mecaz.*|| **kināye-i karîbe,** *{OsT} {OsT} Başka bir anlama gelmesi ihtimali olmayan apaçık kinaye.*|| **kināye-i vazıha,** *{OsT} Başka bir anlama gelmesi ihtimali olmayan apaçık kinaye.*

kinayeli, [kinaye-li] *(kina:yeli) sf.* (Söz için) içinde kinaye bulunan.

kinayın, [Ar. kināye => kinay-ın] *{ağız} is.* Üstü örtülü, dokunaklı söz. [DS]

kinaz, [Yun. kinesis > Fr. kinase] *is. biy. kim.* Başka bir enzimi etkin kılma özelliği olan enzim.

kincek, -ği [kin-cek] *{ağız} is.* Öfke; kızgınlık; kin. [DS]

kincer, [Far. kincer كنجر] *{OsT} is.* Büyük fil.

kinci, [kin-ci] *sf.* Öç alma duygusu içinde bulunan; kin tutan; kindar.

kincil, [kin-cil] *{ağız} sf.* İntikamcı. [DS]

kincilik, -ği [kin-ci-lik] *is.* Kinci olma durumu; kindarlık; kin tutma.

kindar, [Far. kīn-dār كيندار] *(ki:nda:r) {OsT} sf.* Öç alma duygusu içinde bulunan; kin tutan; kinci.

kindaran, [Far. kīn-dār-ān كينداران] *(kinda:ra:n) {OsT} is.* Kin tutanlar; kinciler; kindarlar.

kindarane, [Far. kīn-dār-āne كينداراته] *(kinda:ra:ne) {OsT} zf.* Kin tutan kimselere yakışır biçimde; kinci olarak; kincilikle; kindarcasına.

kindarlık, -ğı [kindar-lık] *is.* Kinci olma durumu; kincilik; kin tutma.

kindik[1]**, -ği** [kin-dik / kin-tik] *{eT} is.* **1.** Göbek; insan göbeği. *{ağız} (aym)* [DS]. **2.** Merkez. [Clauson]

kindik[2]**, -ği** [kin-dik] *{ağız} is.* Ayak uzatma; çelme. [DS]

kindik[3]**, -ği** [kin-dik] *{ağız} is.* Çoban köpeği. [DS]

kindiklig, [kin-dik-lig] *{eT} sf.* Göbekli.

kindir[1]**,** [? kindir] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

kindir[2]**,** [? kindir] *{ağız} is.* Köy muhtarı. [DS]

kindirek, -ği [Yun. khilindros [Tietze]] *{ağız} is.* Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]

kindü, [kendi / kindü] *{eT} zm.* Kendi. [Yüknekî]

-kine, [-k ıya / kiye / -kına / -kine] *{eT} yap. e.* → -kıya.

kine[1]**,** [Far. kīn > kīne كينه] *(ki:ne) {OsT} is.* Gönülde gizlenen düşmanlık; kin. 🗗 **kîne-cû,** *{OsT} İntikam almak isteyen.*|| **kîne-dār,** *{OsT} Kin tutan; kinci; kindar.*|| **kîne-gâh,** *{OsT} Vuruşma yeri.*|| **kîne-hâh,** *{OsT} İntikam almak isteyen.*|| **kîne-keş,** *{OsT} İntikam alan.*|| **kîne-meşhûn,** *{OsT} Kin ile dolu.*|| **kîn-ver,** *{OsT} Kin duyan; kinci.*

kine[2]**,** [kinē] *(kine:) {eT} bağ.* Yine; bizzat; ve. [EUTS] [OKD]

kinefe, [Ar. kināfe] *{ağız} is.* Kadayıf. [DS]

kinematik, -ği [Yun. kinematos > Fr. cinématique] *is. fiz.* Nedenleri dışında hareketin yörünge ve zamana bağlı olarak hız, ivme gibi konularını inceleyen mekanik dalı; sinematik.

kinergemek, [Moğ. kiner-gē-mek] *{eT} is.* Sermek; döşemek; yaymak; açmak. [Nevâyî]

kinestezi, [Fr. kinesthésie] *is. fizy.* Vücuttaki çeşitli kısımların birbirine bağlı olarak hareket edişini, vücudunun bütün hareketlerini ve konumunu bilinçli olarak algılamayı sağlayan bedensel duyumların tümü; kas duyumlarının tümü; devin duyum.

kinet, [? kenet] *{ağız} is.* Kenet. [DS]

kinetik, -ği [Yun. kinesis > kinetikos > Fr. cinétique] *sf.* **1.** Hareketle ilgili; harekete ait. **2.** Hareket sebebiyle oluşan. **3.** *is. fiz.* Hareketleri inceleyen mekanik dalı. **4.** *kim.* Kimyasal tepkime hızlarını inceleyen bilim dalı. **5.** *fel.* Hareket hâlinde bulunan maddî parçacıkların ve bunlara bağlı enerjinin temel varlıklar olduğunu, kuvveti enerjinin aktarılması ve değiş tokuşu ile belirdiğini savunan görüş. 🗗 **kinetik enerji,** *Hareket halindeki cisimlerin bu hareketlerinden dolayı kazanmış oldukları enerji; bir cismin hareketini sağlayan ve hareket halindeki cisimlerde bulunan enerji; hareket enerjisi.*|| **kinetik sanatlar,** *Güzellik duygusu yaratmak amacıyla, sun'î ışıktan, parıltısından ve hareketlerin oluşturduğu göz yanılmasından faydalanarak biçimleri karıştırmasından meydana getirilmiş yarı otomatik eserler.*

kinetlemek, [kenet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kenetlemek; bağlamak; tutturmak. [DS]

kinetlenmek, [kenet-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Kenetlenmek. [DS]

kinetli, [kenet-li] *{ağız} sf.* Kenetli. [DS]

kineyit, -di [? kineyit] *{ağız} is.* Arıların bal yapmak için topladıkları maddeler; balözü. [DS]

kinez[1]**,** [kin-ez] *{ağız} zf.* Sanırım; galiba. [DS]

kinez[2]**,** [king *(yans.)* > kin-ez] *{ağız} is.* Ceviz. [DS]

king[1]**,** [kang / king *(yans.)*] *is.* Zıplamayı, fingirdemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *king-ir-de-mek*

king[2]**,** [kēñ] *{eT} sf.* **1.** Geniş; mufassal. [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** En; genişlik. [EUTS] [DLT] [Üç İtigsizler]

king[3]**,** [kiñ] *{eT} sf.* Tıpkı; aynı; tam. [EUTS]

kinge, [kiñ-ē] *{eT} sf.* Geniş. [KB]

kingemek, [kiñ-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Danışmak; görüşmek. [KB]

kingeş, [kiñ-ē-mek > kañ-e-ş] *{eT} is.* **1.** Danışma; görüşme. [KB] **2.** Düşünme. [KB]

kingeşçi, [kiñ-ē-mek > kiñ-e-ş-mek > kiñ-ē-ş-çi] *{eT} is.* Danışman; müşavir. [KB]

kingeşinmek, [kéñ *(yans.)* > kēñ-eş-ınek > kiñeş-inmek] *(kiñeşinmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* → kengeşmek. [EUTS] [Gabain]

kingeşınek, [kéñ *(yans.)* > kēñ-eş-ınek] *(kiñeşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* → kengeşmek. [KB] [OKD] [Gabain]

kingir, [king *(yans.)* > king-ir] *is.* Zıplamayı, fingirdemeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kingir kingir,** *{ağız} (Gülmek için) kıkır kıkır.* [DS]

kingirdemek, [king *(yans.)* > king-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Fingirdemek. [DS]

kingitmek, [kēñ *(geniş)* > kēñ-ü-mek > keñ-üt-mek] *(kiñitmek) {eT} gçl. f.* → kengütmek. [DLT]

kingrenınek, [keñ *(yans.)* > kēñ-rē-mek > keñre-n-mek] *(kiñrenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* → kengrenmek. [EUTS]

kingrü, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ū̃] *(kiñrü:) {eT} sf.* → kingürü. [Yüknekî]

kingrünmek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ün-mek] *(kiñrünmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Genişlemek. [DLT]

kingsürmek, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ürmek] *(kiñsürmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Kıyam etmek; ayaklanmak; ayağa kalkmak. [ETY]

kingşürmek, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ürmek] *(kiñşürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* → kikşürmek. [DLT]

kingümek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ū̃-mek] *(kiñü:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Genişlemek. [DLT] [KB]

kingürmek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek] *(kiñürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Genişletmek. [Üç İtigsizler] [DLT] [KB]

kingürtmek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek > keñür-tmek] *(kiñürtmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Genişletmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Tefsir etmek; yorumlamak. [EUTS] [Gabain]

kingürü, [keñ *(geniş)* > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ū̃] *(kiñürü:) {eT} sf.* **1.** Tıpkı; aynı; tam. [EUTS] **2.** Geniş bir surette; mufassal. [EUTS] [Gabain]

kingütmek, [keñ *(geniş)* > kēñ-ū̃-mek > keñü-t-mek] *(kiñütmek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Genişletmek. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Bollaştırmak. [KB]

kinidin, [Fr. quinidine] *is. ecz.* Kalp atışlarını düzenleyici olarak kullanılan ve kınakınada bulunan bir alkaloit.

kinifi, [? kinifi] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

kinik, -ği [Yun. kynos *(köpek)* > Lat. cynicus > Fr. cynique] *is.* **1.** *fel.* İnsanın erdem ve mutluluğa hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti taraflısı; kinizm yanlısı; kelbî. **2.** *psikol.* Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriciliğine göre hareket eden. **3.** *sf.* Kinik öğretisine ilişkin; kinik öğretisine bağlı olan.

kinikmek[1], [kin-mek > kin-ik-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Gecikmek. [KB]

kinikmek[2], [kin > kin-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)ir]* Öfkelenmek; kin tutmak. [DS]

kiniktirmek, [kin-ik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Birinin kin tutmasına sebep olmak. [DS]

kinilmek[1], [kén > kén-il-mek] *{eT} gçsz. f.* Zayıflamak. [Clauson]

kinilmek[2], [kin-mek > kin-il-ınek] *{eT} edil. f.* Gecikilmek. [KB]

kinin, [Keçua. kina *(kabuk)* > İsp. quinquina > Fr. quinine] *is. ecz.* Kınakınadan elde edilen ve sıtma tedavisinde kullanılan beyaz bir alkaloit: $C_{20}H_{24}N_2O_2$. **kinin gibi,** *Çok acı.* || **kinin sülfatı,** *Tedavide kullanılan kinin tuzlarından biri; sulfata.*

kininli, [kinin-li] *is.* İçinde kinin bulunan; kinin katılmış olan.

kininte, [kin *(sonra)* > kin-in-te] *{eT} zf.* Gelecekte; istikbalde. [EUTS]

kiniş, [kin-iş] *{ağız} is.* Marangozlukta birbirine geçmesini sağlamak üzere tahta üzerinde boydan boya açılan kara veya dikdörtgen kesitli kanal. [DS] **kiniş açmak,** *Tahta üzerinde boydan boya rende veya freze ile kiniş meydana getirmek.* || **kiniş rendesi,** *Tahta üzerinde kiniş açmakta kullanılan rende.*

kinişli, [kiniş-li] *sf.* Kinişi olan. **kinişli birleştirme,** *Geniş ahşap parça elde etmek amacıyla kiniş açılarak yapılan birleştirme.* || **kinişli geçme,** *Kiniş açılarak yapılan geçme.*

kiniya, [Ar. kināye] *{ağız} is.* Alay; şaka. [DS]

kinizm, [Yun. kynos *(köpek)* > kynismos > Lat. cynismus > Fr. cynisme] *is. fel.* **1.** İnsanın erdem ve mutluluğa hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti; kelbiye; sinizm. **2.** *psikol.* Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriciliğine göre hareket etme; sinizm; kelbiye.

kinkar, [Far. kinker] *{ağız} is.* Deve dikeni; kenger. [DS]

kinki, [kin *(sonra)* > kin-ki] *{eT} sf.* Sonraki; sondaki. [EUTS]

kinlemek, [*kin > kin-le-mek ?] *{eT} gçl. f.* Eritmek; aşındırmak; ufaltmak. [EUTS]

kinlenme, [kin-le-n-me] *is.* Kinlenmek işi; öç alma isteği duyma.

kinlenmek[1], [kile-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Öç alma isteği duymak; kin beslemek; kin tutmak.

kinlenmek[2], [kin-le-n-mek] *{eT} dönşl. f.* **1.** Ezilmek; öğütülmek. [Clauson] **2.** Dönmek; çevrilmek. [EUTS] [Gabain]

kinli, [kin-li] *sf.* Kin sahibi olan; kin tutan; öç almak isteyen; kinci.

kinlig, [kin *(misk)* > kin-lig] *{eT} sf.* Misk kokulu. [ETY]

kinlik, -ği [kin-lik] *{ağız} is.* Ocak kenarı. [DS]

kinneşmek, [kin-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Kinlenmek; kin bağlamak. **2.** Sözünde direnmek. [DS]

kinsiz, [kin-siz] *sf.* Kini olmayan; herhangi bir öç alma duygusu taşımayan.

kintik, [kin-dik / kin-tik] *{eT} is.* **1.** Göbek. [Gabain] **2.** Sis; bulut. [EUTS]

kintimek, [kin-ti-mek ?] *{eT} gçl. f. [-r]* Kaşağılamak. [EUTS] [Gabain]

kinzi, [? kinzi] *{ağız} is.* Kişniş, [DS]

kionit, [Fr. cionite] *is. tıp.* Küçük dil iltihabı.

kip[1], [kep / kıb / kıp / kip *(yans.)*] *is.* Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan

kök. [Zülfikar] *kip-ir-de-mek, kip-ir-de-t-mek* 🗗 **kip kip,** *{ağız} İnce ve gevrek şeylerin kırılıp dökülürken çıkardığı sesi anlatır.* [DS]

kip[2], [*eT.* kīb > kip] *is.* **1.** *{eT}* Kalıp; benzer; öğür; örnek, *(1935'te yeniden).* [DLT] **2.** *{eT}* Şekil; metot. [Üç İtigsizler] **3.** *dbl.* Fiillerin eylemleri, oluşları ve durumları zamanla ilgili olarak anlatırken girdikleri biçim; sıyga. **4.** *fel.* Değişken, geçici nitelik; bir tözün, özün belirlenişi. **5.** *{ağız} sf.* Tıpatıp uygun gelen. [DS] **6.** *{ağız}* Dar; sıkı. [DS] **7.** *{ağız}* Sağlam; dayanıklı. [DS] **8.** *{ağız}* Biçimli; güzel; yakışıklı. [DS] 🗗 **kip eki,** *dbl. Eylem kök ve gövdelerine gelerek, cümlenin kipini belirleyen ek.*‖ **kip gelmek,** *{ağız} Tıpatıp, uygun gelmek.* [DS]

kip[3], [kip] *{ağız} is.* İçi dolu yumuşak bir tür sazdan örülmüş hasır. [DS]

kip[4], [kīb كيب] *{eAT} {ağız} sf.* **1.** Sağlam; dayanıklı; muhkem. **2.** Şık; zarif; biçimli. **3.** Tutumlu; kullanışlı. [DS]

kip[5], [kip] *{ağız} is.* Bitişik; yan. *"Şöyle kipime gel."* Erzurum. [DS]

kipçik[1]**, -ği** [kıp-çık] *{ağız} sf.* **1.** Yerinde duramayan; çok hareketli. **2.** Kararsız. [DS]

kipe[1], [Alm. kippe] *is. spor.* **1.** Yer jimnastiğinde kalçanın hızla bükülerek birden gerilişi ile vücudun yatış durumundan ayak üstü duruşa geçmesi veya asılmadan dayanmaya geçmesi. **2.** Grekoromen güreşte, ayakta iken rakibi elinden ve vücudundan sıkıca yakalayarak ağırlığını kalça üzerine alıp mindere indirme biçimindeki oyun.

kipe[2], [? kipe] *{ağız} is.* Geviş getiren hayvanlarda sindirim sisteminin bir parçası; şirden. [DS]

kipeki, [köpek *(Çağatay hakanlarından birinin adı)* > köpekî > kipekî] *is.* Türkistan'da kullanılan ve üzerinde Uygur harfleriyle *"kutluğ bolsun"* yazan altın, gümüş ve bakır para.

kipekip, [kip(e)+kip] *{ağız} sf.* Tastamam; tıpatıp uygun gelen. [DS]

kipeltmek, [kip-e-l-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Sağlamlaştırmak; pekiştirmek; sıkıştırmak. [DS]

kipemek, [kip-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-p(i)-yor]* Samanlığı, saman ve mısır sapı ile doldurup kapısını kapamak. [DS]

kipi[1], [kib-ī] *(kibi:) {eT} e.* Gibi. [DLT]

kipi[2], [kip-i] *{ağız} sf.* Şık, zarif. [DS]

kipi[3], [kip-i] *{ağız} is.* Uygun; tıpatıp. [DS]

kipi[4], [kip-i] *{ağız} is.* Boyunduruk ortasına kayışı kaydırmamak için geçirilen ağaç. [DS]

kipidetmek, [kip-i(t)-et-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Gözünü kırpmak. [DS]

kipir, [kip-ir] *is.* Sürekli kıpırdamayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **kipir kipir,** *{ağız} Kıpır kıpır; sürekli hareket hâlinde.* [DS]

kipirdemek, [kip-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** Göz seğirmek. **2.** Kımıldamak. **3.** Gözü açıp kapamak; kırpıştırmak. [DS]

kipirdetmek, [kip-ir-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Gözünü kırpmak. [DS]

kipiş, [kip-iş] *{ağız} is.* Kız çocuğunun dişilik organı. [DS]

kipişik, -ği [kip-iş-ik] *{ağız} sf.* Hastalık nedeniyle gözlerini kırparak bakan. [DS]

kipkirli, [kip+ki/rli] *(ki'pkirli) sf.* **1.** Çok kirli olan. **2.** Çamura ve pisliğe bulaşmış olan.

kipleme, [kip-le-me] *is. fiz.* Bir olayın, genlik ve frekans gibi ayırt edici niteliğini, zaman içinde başka bir olayın ayırt edici bir niteliğinin değerlerine bağlı olarak değiştirme; modülasyon.

kiplemek[1], [kip-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Korumak; saklamak. **2.** Daraltmak. [DS]

kiplemek[2], [kip-le-mek] *gçl. f. [-] [-l(i)-yor]* Bir kiplemeyi gerçekleştirmek amacıyla kipleyici işareti uygulamak; modüle etmek.

kiplenim, [kip-le-n-im] *is.* Bir kipleme olayının, kipleyici çıkışında elde edilen sonucu; modülat.

kipleşmek, [kip-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Güçlenmek; sağlamlaşmak; kuvvetlenmek. **2.** Daralmak. **3.** Şıklaşmak. [DS]

kipleştirme, [kip-le-ş-tir-me] *is. dbl.* Bir konuşucunun söylediklerine katılma derecesini değerlendirmeyi sağlayan sözceleme bileşeni.

kipleştirmek, [kip-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** *{ağız}* Birleştirmek. [DS] **2.** *{ağız}* Sağlamlaştırmak. [DS] **3.** *dbl.* Bir dilsel ögeden söz ederken sözcenin kipleştirilmesini sağlamak.

kipleyici, [kip-le-y-ici] *sf.* **1.** Kiplemeyi gerçekleştiren elektronik aygıt. **2.** *dbl.* Konuşanın söylediklerini tasarlama biçimini sağlayan anlatım veya yöntem.

kiplik, -ği [kip-lik] *is.* **1.** *fel.* Önermelerin, yalın, belkili veya mecburî olma niteliklerinden her biri. **2.** *man.* Bir önermede yüklemin o önermenin öznesine bağlanma biçimi. **3.** *tıp.* Bir kimsede görülen ağırlaşma veya iyileşme gibi belirtilerin, çeşitli etmenler altında değişiklik göstermesi durumu. **4.** *dbl.* Konuşmacıya, sözlerinin içeriğini nasıl tasarladığını belirtme imkânı veren biçimler bütünü. **5.** *dbl.* Üretici dilbilgisinde cümlenin konumunu tanımlamakla yükümlü kurucu. **6.** *{ağız}* Şıklık; zariflik. [DS]

kippedek, -ği [kip(p)-e-dek] *{ağız} zf.* Tastamam uygun; tıpatıp. [DS]

kipri, [kirpi] *{ağız} is.* **1.** Kirpi. **2.** Saçaksız bina. [DS]

kiprik, -ği [kirp-ik] *{ağız} is.* Kirpik. [DS]

kiprili, [kirpi-li] *{ağız} sf.* Girintili çıkıntılı; tırtıklı; pürüzlü. 🗗 **kiprili sahan,** *{ağız} Kenarı tırtıklı sahan.* [DS]

-kir-, [-kir- / -ḳur- / -kür- / -ġır- / -gir- / -ġur- / - gür-] *yap. e.* → -kır-.

kir[1], [*eT.* kīr] *is.* **1.** Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde meydana gelen veya biriken pislik tabakası; pislik. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yüknekî] **2.** *mecaz.* Utanılacak durum; leke. 🗗(bir şey) **kir götürmek,** *(Eşya veya elbise için) kirini belli etmeyecek renkte olmak; kirini belli etmemek; kir kaldırmak.*|| (bir şeyi) **kir götürmek,** *Çok kirli olmak; kirden dolayı yüzeyi görünmemek.*|| **kiri kabarmak,** *Nem ve ısı gibi sebeplerle bir şeyin üzerinde bulunan kir kolaycı çıkarılabilecek durumda olmak.*|| **kir kaldırmak,** *(Eşya veya elbise için) kirini belli etmeyecek renkte olmak; kirini belli etmemek; kir kaldırmak.*|| **kir tutmak,** *1. Kirini hemen belli edecek bir renkte olmak; kirlenebilir olmak. 2. Çok kirlenmek; kirli olmak.*|| **kir pas,** *Kir.*

kir[2], [Ar. ḳīr قير] *(ki:r, k kalın söylenir) is.* Katran; zift.

kir[3], [Far. kīr كير] *(ki:r) is.* Erkeklik organı.

kira[1], [Ar. kirā' كراء] *(kira:) is.* **1.** Bir konut, mülk veya taşıt gibi herhangi bir mal üzerindeki kullanma ve yararlanma hakkının, belli bir bedel karşılığında, belirli bir süre için bir başkasına verilmesi; icar. **2.** Bu şekilde yararlanmak üzere kiralanan şeye ödenen bedel. 🗗 **kira arabası,** *Kiralık taşıt.*|| **kira bedeli,** *Kiralanan mal için ödenen bedel.*|| **kira beygiri,** *Yük taşımak ya da binmek için yolculukta kiralanan at.*|| **kiradan kurtulmak,** *Oturacağı bir ev satın almak.*|| **kirada olmak,** *1. (Mal veya mülk için) bir başkasına kiralanmış olmak; kiraya verilmiş olmak. 2. (Kişi için) kira ile tutulan bir konutta oturmak; kiralanmış dükkân vb. iş yerinde çalışmak; kirada oturmak; kira ile oturmak. 3. (Kulak, el vb. organ için) gereği gibi iş yapmamak; yeterince ilgilenmemek.*|| **kirada oturmak,** *Kira ile tutulmuş bir konutta oturmak.*|| **kira etmek,** *Bir şeyi kiraya vermek.*|| **kira evi,** *Kiraya verilmek üzere yapılmış ev.*|| **kira ile,** *Kira bedeli ödeyerek.*|| **kira ile oturmak,** *Bir yerde kira ödemek suretiyle oturmak.*|| **kira ile tutmak,** *Kiralamak.*|| **kira kontratı,** → kira sözleşmesi.|| **kira kontratosu,** → kira sözleşmesi.|| **kira mukavelesi,** *huk.* → kira sözleşmesi.|| **kira müddeti,** *Kiralama işinin sona ereceği tarih veya süre; kira bitim tarihi.*|| **kira parası,** *Kira için ödenen ücret.*|| **kira sözleşmesi,** *huk. Kiraya veren ile kiralayan arasında varılmış anlaşmaya göre yükümlülükleri ve kiralananın niteliklerini belirtir yazılı belge; kira sözleşmesi.*|| **kira tahdidi,** *Kiralama işine konulan sınırlama.*|| **kira vermek,** *Bir şeyin bedeli olan kira parasını ödemek.*|| **kiraya vermek,** *1. (Bir mülk veya taşıtı) kira ile bir başkasına yararlanması için vermiş olmak. 2. (Bir organ için) gerektiği gibi yararlanamamak; dikkati başka yerde olmak; dalgın olmak.*|| **kira vergisi,** *mal. Kira gelirinden ödenen vergi.*

kira[2], [Far. gīrā *(tutan)*] *{ağız} is.* İki kişi tarafından tutularak yük taşımaya yarayan dört kollu sedye biçiminde tahta araç; teskere. [DS]

kiracı, [kira-cı] *(kira:cı) is.* **1.** *huk.* Kira sözleşmesine göre bir malı kiralayan ve ondan yararlanan kimse; bir yeri, bir şeyi kira ile tutan kimse; müstecir. **2.** Hayvanlarını başkasına kira ile veren kimse.

kiracılık, -ğı [kira-cı-lık] *(kira:cılık) is.* **1.** Kiracı olma durumu. **2.** Hayvan kiralayarak çalıştıran kişi.

kirahane, [Ar. kirā + Far. ḫāne كيراخانه] *(kira:ha:ne) {OsT} is.* Gelir getirmek üzere yapılmış ve kiraya verilen ev.

kirahor, [Ar. kirā + Far. -hōr كيراخور] *{OsT} sf.* Kiralayan.

kiral, [? kiral] *{ağız} is.* Mutfak. [DS]

kiralama, [kira-la-ma] *(kira:lama) is.* Kira ile tutmak eylemi.

kiralamak, [kira-la-mak] *(kira:lamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kiraya verenden, belli bir ücret karşılığında belli bir süre için bir şeyin kullanma hakkını almak; kira ile tutmak; tutmak. **2.** Bir şeyin, belli bir ücret karşılığında ve belli bir süre için kullanma hakkını kiralayana devretmek; kiraya vermek; kira karşılığı vermek.

kiralanma, [kira-la-n-ma] *(kira:lanma) is.* **1.** Kira ile tutulma. **2.** Kira ile verilme eylemi.

kiralanmak, [kira-la-n-mak] *(kira:lanmak) edil. f. [-ır]* **1.** Kira ile tutulmak. **2.** Kiraya verilmek.

kiralayan, [kira-la-y-an] *(kira:layan) sf.* **1.** Bir malı başkasına kiraya veren; kiraya veren. **2.** *is. huk.* Bir malı kiraya vererek karşılığında kiracıdan ücret alan kişi.

kiralayıcı, [kira-la-y-ıcı] *(kira:layıcı) sf.* **1.** Bir malı kira ile tutarak kullanan; kira ile tutan. **2.** *is. huk.* Bir malı bir ücret karşılığında belirli bir süre için kiralayarak kullanan kişi.

kiralı, [kira-lı] *(kira:lı) sf.* Kiralanmış olan.

kiralık, -ğı [kira-lık] *(kira:lık) sf.* **1.** Kiraya verilecek olan. **2.** Kiraya verilmek üzere yapılmış. 🗗 **kiralık adam,** *Bir iş yaptırmak üzere tutulmuş olan kişi.*|| **kiralık ev,** *Kiraya verilmek için düzenlenmiş ev.*|| **kiralık kadın,** *Para ya da bir başka çıkar karşılığında erkeklerle cinsel ilişki kurarak geçinen kadın.*|| **kiralık kasa,** *bank. Müşterilerin değerli eşya, mücevher ve değerli kâğıtlarını saklamaları için bankalar tarafından kiraya verilen özel kasa.*|| **kiralık katil,** *Para veya başka bir çıkar karşılığında birini öldürtmek için tutulmuş kimse.*|| **kiralık kız,** *Para ya da bir başka çıkar karşılığında erkeklerle cinsel ilişki kurarak geçinen genç kadın veya kız.*

kiram, [Ar. kerem > kerīm > kirām كرام] *(kira:m) {OsT} is.* **1.** Soylu kimseler; ulular; şerefliler. **2.** İyi kalpli ve eli açık kimseler; cömertler.

kiramüddin, [Ar. kirāmü'd-dīn كرام الدين] *(kira:müddi:n) {OsT} is.* Din büyükleri; din ulları.

kiramünkâtibîn, [Ar. kirāmü'n-kātibīn كرامُ كاتبين] *(kira:münkâ:tibi:n) {OsT} is. isl.* İnsanların yaptıkları iyi ve kötü her hareketi yazmakla görevli meleklere verilen isim.

kiran[1], [Yun. krano => kiren] *{ağız} is.* Kızılcık. [DS]

kiran[2], [? kiran] *{ağız} is.* Çok kalın direk. [DS]

kiran[3], [kıran] *{ağız} is.* Dağ eteği. [DS]

kirar, [Ar. kerre > kirār كرار] *(kira:r) {OsT} is.* Pek çok defa; tekrar.

kiraren, [Ar. kirāren كرارًا] *(kira:ren) {OsT} zf.* Tekrar tekrar; defalarca. 🗗 **kirāren mirārā,** *{OsT} Mükerrer olarak.*

kiravat, [Yun. keravati] *{ağız} is.* **1.** Üzüm asması. **2.** Üzüm hevengi. [DS]

kiraz, [Yun. kerasos *(kuş kirazı)* / kerasi / Lat. cerasia > kerasus] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, anayurdu Anadolu olan, Avrupa ve Türkiye'de bol olarak pek çok türü yetiştirilen, 25-30 m. kadar boylanabilen, ışığı çok seven, yüz yıl kadar yaşayan, 40-50 yaşlarında kerestesinden yararlanılan, çiçekleri yapraklarından önce açan, çoğu kırmızı meyveli, bir meyve ağacı, *(Prunus cerasus / avium).* **2.** Bu ağacın kırmızı renkte, etli ve sulu, tek çekirdekli meyvesi. **3.** *sf.* Kiraz şeklinde ve renginde olan; kırmızı. 🗗 **kiraz ayı,** *{ağız} Haziran.* [DS]‖ **kiraz biberi,** *Süs biberi.*‖ **kiraz dudak,** *Küçük ve kırmızı dudak.*‖ **kiraz dudaklı,** *Dudakları kiraz biçiminde olan.*‖ **kiraz elması,** *bot. Kırmızı renkli, küçük ve parlak kabuklu bir elma türü.*‖ **kiraz gibi,** *Koyu kırmızı; çok kırmızı.*‖ **kiraz sineği,** *zool. Meyve sineğigillerden, larvası alaca kirazlarda yaşayan bir tür sinek, (Rhagoletis cerasi).*‖ **kiraz zamkı,** *Kiraz, erik, kayısı, badem ve şeftali gibi meyve ağaçlarının gövde ve dallarında oluşan zamk.*

kirazlı, [kiraz-lı] *sf.* **1.** Kirazı olan; üzerinde veya içinde kiraz bulunan. **2.** Kiraz resmi bulunan. **3.** *is.* Tokat yöresinde üretilen ve kullanılan, üzerinde kiraz gibi kırmızı desenler bulunan yazma.

kirazlık, -ğı [kiraz-lık] *is.* **1.** Kiraz ağaçlarının çok olduğu yer. **2.** Kiraz bahçesi.

kirbas, [Yun. karpasos > Ar. kirbās كرباس] *(kirba:s) {OsT} is.* Keten veya pamuktan yapılmış ince bez; tülbent; muslin.

kirbe, [? kirbe] *{ağız} is.* Kilim. [DS]

kirbet, [Yun. keravati] *{ağız} is.* **1.** Balkon ve evlerin önündeki çıkıntı. **2.** Tahta kanepe. [DS]

kircikmek[1], [kirc-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* **1.** Gücenmek. **2.** Darılmak. [DS]

kircikmek[2], [kir-cik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* Kirlenmek. [DS]

kirç[1], **-ci** [kirç] *{ağız} is.* **1.** Kurumuş çam dalları. **2.** Küçük çam kozalağı; çam tohumu. **3.** Ardıç yaprağı. **4.** Ardıç ağacı dalı. **5.** Ağaçların taze sürgünleri. **6.** Sebze yaprakları. **7.** Ham dut. [DS]

kirç[2], **-ci** [kirç] *{ağız} sf.* (Sebzeler için) gevrek; sert. [DS]

kirç[3], **-ci** [kirç] *{ağız} is.* Giysi. [DS]

kirçal, [kirç-al] *{ağız} is.* Köpek ile çakalın çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

kirçikli, [kirç-ik-li] *{ağız} sf.* Kirli; pis; pasaklı; çirkin. [DS]

kirde[1], [Far. girde > kirde / girde گرده] *{OsT} is.* **1.** Mısır unundan mayalı veya mayasız olarak yapılan ve tandırda pişirilen, haşhaşlı ya da peynirli bir tür pide. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{eAT} {OsT}* Tandır ekmeği; pide.

kirde[2], [? kirde] *{ağız} is.* Tabaklanmış deride palamuttan dolayı oluşan beyaz dalgalar. [DS]

kirde[3], [? kirde] *{ağız} sf.* Eli işe yatkın; usta. [DS]

kirdeci, [kirde-ci] *is.* Kirde[1] yapıp satan kimse.

kirdel, [? kirdel] *{ağız} is.* Döven sürmek için ip takılacak halka. [DS]

kirdeş, [*kir / *ker / Moğ. ger *(ev)* > kir-deş] *{eT} is.* Bir avluda birlikte oturan komşu. [DLT]

Kirdgâr, [Far. kird-gār کردگار] *(kirdgâ:r) {OsT} is.* Allah.

kirdiman, [? kirdiman] *{ağız} is.* **1.** Tabaklanmış derinin üstünde biriken harç kirleri. **2.** Harçtan çıkan deriler. [DS]

kire[1], [? kire] *{ağız} is.* **1.** Altında killi ve kireçli tabaka bulunan yer. **2.** Bağ yetiştirmeye uygun beyaz topraklı yer. **3.** Taşlı yerler. [DS] 🗗 **kire toprak,** *{ağız} Kaya gibi sert toprak.* [DS]

kire[2], [Ar. kirā] *{ağız} is.* Para ile ormandan odun taşıma. [DS]

kirebeli, [Yun. kyrepolu] *{ağız} is.* → kirebolu. [DS]

kirebet, [Yun. keravati] *{ağız} is.* **1.** Avlu; hayat. **2.** Tahta kanepe. [DS]

kirebolu, [Yun. kyrepolu] *is.* Arıların kovanlardaki delik ve çatlakları kapamak için kullandıkları esmer ve yeşilimsi sarı renkli yapışkan madde; yeşil bal mumu; pirebolu. *{ağız} (aynı)* [DS]

kireç, -ci [Far. gireç] *is.* **1.** Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi birçok taşın ana maddesini oluşturan, kimyasal adı kalsiyum oksit olan madde, CaO. **2.** Bu maddenin su ile söndürülmesi sonucunda elde edilen yapı ve badana malzemesi, Ca(OH). **3.** Kireç taşlarının kavrulması ile elde edilen, suyla söndürülmüş veya söndürülmemiş bütün kalsiyum oksitli ürünler. 🗗 **kireç badana,** *1. Badana işlerinde kullanılan sönmüş kirecin sudaki çözeltisi. 2. Bu çözelti ile yapılmış badana.*‖ **kireç gibi olmak,** *Korku, heyecan gibi sebeplerle yüzde hiç renk kalmamak; yüzü bembeyaz kesilmek.*‖ **kireç kaymağı,** *Mikrop öldürücü, ağartıcı ve yükseltgen olarak kullanılan, klor kokusunda, sarımsı beyaz renkli, formülü $Ca(OCl)_2\ 4H_2O$ olan madde.*‖ **kireç kuyusu,** *İçinde kireç söndürülen geniş*

çukur.|| **kireç merhemi,** *Yanık tedavisinde kullanılan eşit miktarda kireç suyu ve zeytinyağı karışımı.*|| **kireç ocağı,** *Kireç üretimi için kireç taşlarının yakıldığı fırın.*|| **kireç söndürmek,** *Kireci kullanmadan önce üzerine bolca su dökerek kalsiyum hidroksit durumuna getirmek.*|| **kireç suyu,** *Sönmemiş kirecin suda söndürülmesiyle elde edilen ve içinde erimiş hâlde % 2 kireç bulunan su.*|| **kireç sütü,** *Badana için hazırlanmış sulu kireç sıvı.*|| **kireç taşı,** *jeol. 1. Kireç elde etmekte kullanılan, ana bileşeni kalsiyum karbonat olan tortul kayaç; kalker. 2. Buhar kazanlarında meydana gelen kireçli kabuk.*

kireççi, [kireç-çi] *is.* Kireç taşından kireç üreten ve satan kimse.

kireççil, [kireç-çil] *sf.* **1.** (Bitki için) kireçli toprakları seven; kireçli toprakta yetişen. **2.** Toprakta bol miktarda kireç bulunmasına dayanan.

kireçleme, [kireç-le-me] *is.* **1.** Kireçlemek eylemi. **2.** Tarım arazisini, kireç veya kireçli maddelerle iyileştirmek işlemi. **3.** Pamuklu kadifeyi, atkı atmalarını kesmeden önce sertleştirmek amacıyla kireç sütüne batırma işlemi.

kireçlemek, [kireç-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** İçine kireç katmak. **2.** Üzerine kireç sürmek. **3.** Kireçli sıvı ile işleme tabi tutmak. **4.** Kireçle badanalamak. **5.** *tarım.* Kireçleme işlemini uygulamak. **6.** *tekst.* Pamuklu kadifeyi kireçleme işleminden geçirmek. **7.** *{ağız} gçsz.* Soğuk algınlığından ölmek. [DS]

kireçlenme, [kireç-le-n-me] *is.* **1.** Kireçli hâle gelme; kireçleşme. **2.** Kemik oluşumunu sağlamak üzere kalsiyum tuzlarının kıkırdaklarda birikmesi durumu. **3.** *tıp.* Kemikler dışındaki dokularda çeşitli sebeplerle kalsiyum tuzlarının birikmesi biçiminde ortaya çıkan hastalık. **4.** Kireç sahibi olma; kireç edinme.

kireçlenmek, [kireç-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kireçli hâle gelmek. **2.** İçine kireç katılmış olmak. **3.** Üzerine kireç sürülmüş veya bulaşmış olmak. **4.** Kireç badana yapılmak; kireçle badanalanmak. **5.** *dönşl.* (Kazan, çaydanlık vb. için) içinde kireç tortuları oluşmak; kireç bağlamak. **6.** Kireç sahibi olmak; kireç edinmek.

kireçleşme, [kireç-le-ş-me] *is.* Kireç durumuna gelme; kalkerleşme.

kireçleşmek, [kireç-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kireç durumuna gelmek; kireçlenmek; kalkerleşmek.

kireçleştirme, [kireç-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Kireç hâline getirme. **2.** Kireç taşını yüksek sıcaklıkta ısıtarak kirece dönüştürme işlemi.

kireçleştirmek, [kireç-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kireç hâline getirmek. **2.** Kireç taşını yüksek sıcaklıkta ısıtarak kirece dönüştürmek.

kireçli, [kireç-li] *sf.* **1.** İçinde veya birleşiminde kireç bulunan. **2.** İçinde kireç miktarı olağandan çok daha fazla olan. **3.** Kireçle badana edilmiş veya kireç sürülmüş olan; kireçlenmiş olan. **4.** Kirece sürünmüş veya dokunmuş olan; üzerine kireç bulaşmış olan. **5.** İçine kireç katılmış olan. ⊕ **kireçli toprak,** *Binde beşten daha fazla kalsiyum karbonat içeren toprak.*

kireçlik, -ği [kireç-lik] *is.* **1.** Kireç konulan yer. **2.** Tabaklıkta derilerin yatırıldığı kireç ve sodyum sülfür eriyiği banyosu ve bu banyonun konulduğu kap veya havuz. *{ağız} (aynı)* [DS] **3.** *sf.* (Arazi veya yer için) birleşiminde çok miktarda kireç bulunan; kireçli.

kireçlilik, -ği [kireç-li-lik] *is.* Bir sıvıdaki karbonat tuzları oranı.

kireçsever, [kireç+sev-er] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanan ve bu tür topraklarda yetişen.

kireçsevmez, [kireç+sev-mez] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanmayan.

kireçsileme, [kireç-si-le-me] *is.* Kireçsilemek eylemi ve işlemi.

kireçsilemek, [kireç-si-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *kim.* Isı yardımıyla kirece çevirmek. **2.** Bir maddenin uçucu birleşenlerini ısı yardımıyla uzaklaştırmak; yüksek ısı ile kurutmak.

kireçsiz, [kireç-siz] *sf.* **1.** Birleşiminde kireç bulunmayan veya çok az miktarda bulunan; kireç olmayan. **2.** (Su için) birleşiminde karbon tuzlarının oranı çok düşük olan; sertlik oranı düşük olan.

kireçsizlendirici, [kireç-siz-le-n-dir-ici] *sf. tıp.* Kireçsizlenmeye sebep olan.

kireçsizlenme, [kireç-siz-le-n-me] *is.* **1.** Toprağın veya kayacın kireçli kısmını oluşturan kalsiyum karbon tuzlarının sel ve sızıntı sularının etkisiyle çözünerek alınması. **2.** *tıp.* Diyet vb. sebeplerle kemiklerdeki kalsiyum miktarının eksilmesi olayı.

kireçsizlenmek, [kireç-siz-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kireçsiz duruma gelmek; kireçten arınmak.

kireçsizleştirme, [kireç-siz-le-ş-tir-me] *is.* Kireçsiz duruma getirme; kireçten arıtma.

kireçsizleştirmek, [kireç-siz-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kireçsiz duruma getirmek; kireçten arıtmak; kirecini arıtmak.

kireçyeren, [kireç+yer-en] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanmayan; kireçli topraklarda yetişmeyen; kireçsevmez.

kireği, [Yun. kyriaki] *{ağız} is.* Pazar günü. [DS]

kirek[1], [ker-gē-mek > ker-ge-k] *{eT} is.* Gerek. [Yüknekî] ⊕ **kirek yarakçı,** *{eT} Levazımatçı; silahçı, silah zanaatkârı.* [Nevâyî]

kirek[2], **-ği** [? kirek] *{ağız} is.* Bal peteği. [DS]

kireksiz, [ker-ge-k > kerge-k-siz] *{eT} sf.* Gereksiz.

kirelemek, [kira-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kiralamak. [DS]

kirelik, -ği [Yun. khellári [Tietze] => kire-lik] *{ağız} is.* Ev içindeki küçük banyo yeri. [DS]

kiremete, [Yun. khlimata [Tietze]] *{ağız} is.* Bağ çubuğu kömürü. [DS]

kiremit, -di [Yun. keramos / keramidi / keramida / Ar. ḳırmīd قرميد] *is.* Yan yana dizilerek yağmur sularını dışarıya akıtmak amacıyla binaların çatısını örtmekte kullanılan, değişik biçim ve türlerde üretilmiş, pişmiş topraktan kırmızı levha. 🗗 **kiremit aktarmak,** *Çatıdaki eski ve kırık kiremitleri atarak yerlerine sağlamlarını koymak.*|| **kiremit düzeni,** *Çiçek çevresindeki kısımların birbirini tamamen veya kısmen örtecek biçimde dizilmesi durumu.*|| **kiremit fabrikası,** *Kiremit üretilen fabrika.*|| **kiremit harmanı,** *Kiremitlerin pişirilmek üzere yığıldığı yer.*|| **kiremit kaplamak,** *Çatıyı, yağmuru içeriye sızdırmayacak biçimde kiremitleri yan yana getirerek örtmek.*|| **kiremit kebabı,** *İki kiremit arasında pişirilen bir et yemeği.*|| **kiremit ocağı,** *Kiremit pişirilen fırın.*|| **kiremit rengi,** *1. Kahverengiye çalan kırmızı renk; kiremidin rengi. 2. Bu renkte olan.*|| **kiremit tozu,** *Tuğla tozu veya kireç karışımı ile yapılan harç; horasan.*

kiremitçi, [kiremit-çi] *is.* **1.** Kiremit üreten ve satan kimse. **2.** Çatılara kiremit döşeyen veya kiremit aktaran kimse.

kiremitçilik, -ği [kiremit-çi-lik] *is.* Kiremitçinin işi ve mesleği.

kiremithane, [kiremit + Far. hāne] *(kiremitha:ne) is.* **1.** Kiremit yapılan yer; kiremit fabrikası. **2.** Kiremit satılan dükkân.

kiremitli, [kiremit-li] *sf.* Kiremidi olan; kiremitle örtülü olan.

kiremitlik, -ği [kiremit-lik] *{ağız} is.* Dam. [DS]

kiremitsi, [kiremit-si] *sf.* Kiremit gibi dizilmiş olan; kiremit tarzında dizili.

kiren, [Yun. krano => eğren / kiren كرن] *{OsT} is. bot.* Kızılcık. 🗗 **kiren ekşisi,** *{ağız} Kızılcık marmeladı.* [DS]

kirenlik, -ği [kiren-lik] *{ağız} is.* Evlerdeki küçük banyo yeri. [DS]

kirevet, [Yun. keravati] *is.* **1.** *{OsT}* Asma çardağı. **2.** *{ağız}* Tahta kanepe. [DS]

kirevit, [Yun. keravati] *{ağız} is.* Evlerdeki küçük banyo yeri. [DS]

kirez, [Yun. kerasos *(kuş kirazı)* / kerasi / Lat. cerasia > kerasus] *{ağız} is.* Kiraz. [DS] 🗗 **kirez armudu,** *{ağız} Kiraz zamanı olgunlaşan bir armut türü.* [DS]|| **kirez ayı,** *{ağız} Haziran.* [DS]|| **kirez sapı,** *{ağız} Ne ince ne de kalın, orta kıyılmış tütün; ana tütün.* [DS]

kirfam, [Far. kīr-fām كيرفام] *(kirfa:m) {OsT} sf.* Katran renginde; simsiyah.

kirfet, [? kirfet] *{ağız} is.* Balkon. [DS]

kirgin, [kir-mek > kir-gin] *{eT} sf.* (Erkek deve için) kızışma dönemine ilişkin. [DLT]

kirgit[1]**,** [? kirgit] *{ağız} is.* Tatlı ve gevrek bir tür üzüm. [DS]

kirgit[2]**,** [Yun. kérkida] *{ağız} is.* Kirkit. [DS]

kirgü, [kir-mek > kir-gü] *{eT} is.* Girme zamanı; girecek. [DLT]

kirgüci, [kir-gü > kirgü-çi] *{eT} sf.* Girici; giren. [DLT]

kirgürmek, [kir-mek > kir-gür-mek] *{eT} gçl. f.* İçeri sokmak. [Gabain]

kirigsemek, [kir-mek > kir-ig > kirig-sē-mek] *(girikse:mek) {eT} gçl. f.* **1.** Girmek istemek. [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Denize gitmek istemek. [İKPÖy.]

kiri[1]**,** [kir-mek > kir-i / Ar. kirā' > كرى] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Ücret; karşılık. **2.** Mükâfat; ecir. **3.** Kira.

kiri[2]**,** [ki-ri] *{ağız} is.* Sonra. [DS]

kiri[3]**,** [? kiri] *{ağız} sf.* İnat. [DS]

kirici, [kiri-ci كيرجى] *{eAT} is.* Gündelikçi; ücretli; işçi.

kirik[1]**,** [kir-mek > kir-ik] *{eT} is.* Girme; giriş. [EUTS]

kirik[2]**, -ği** [kir-ik] *{ağız} sf.* **1.** Boza yakın renk. **2.** Deli; ahmak. **3.** *is.* Sincap. **4.** Kılsız keçi; tüysüz koyun. **5.** Kulakları kısa, beyaz benekli oğlak ve keçi. **6.** Bağ budama bıçağı; bıçak. **7.** Ördek yavrusu. **8.** Kısa kılçıklı, başağı dört köşeli buğday. **9.** Kılçıksız, toparlak buğday. **10.** Bağ budama bıçağı. [DS]

kirik[3]**, -ği** [Erm. k'rik] *is.* Soğuğa dayanıklı, kısa kılçıklı, başağı dört köşeli bir tür sarı buğday.

kirik[4]**, -ği** [kir-ik] *{ağız} sf.* İnatçı. [DS]

kirikmek[1]**,** [kīr > kir-ik-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kirlenmek. [DLT]

kirikmek[2]**,** [kir-i *(geri)* > kiri-k-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* **1.** İnat etmek; ayak diremek. **2.** Huylanmak. **3.** Geri çekilmek. [DS]

kiriktirmek, [kirik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Gözünü korkutmak; kaçındırmak. **2.** İnatlaştırmak. [DS]

kiriksemek, [kir-mek > kir-ig > kirig-sē-mek] *(girikse:mek) {eT} gçl. f.* → kirigsemek. [EUTS]

kiril, [Slav. kiril *(Slav havarisi Aziz Kiril)*] *sf.* Kirille ilgili; kirile ilişkin. 🗗 **Kiril alfabesi,** *Aziz Kiril tarafından, Slav uluslarına Hristiyanlığı benimsetmek amacıyla Yunan büyük harflerinden geliştirilerek düzenlenmiş, bugün Rus, Bulgar, Sırp ve Slavların kullandığı alfabe.*

kirildek, -ği [kiril-de-k] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

kirildemek, [kiril-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Rüzgâr için) hafif hafif esmek. [DS]

kirildik, -ği [kiril-de-k] *{ağız} is.* → kirildek. [DS]

kirilmek, [kir-mek > kir-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Girilmek. [DLT]

kirimek, [kér-i-mek كرمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* **1.** İnat etmek; ayak diremek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Huylanmak. [DS] **3.** *{ağız}* Geri çekilmek. [DS]

kirimişçe, [kiri-miş-çe] *(kirimi'şçe) {ağız} zf.* Sessizce. [DS]

kirimsinmek, [kir-mek > kir-im > kirim-sin-mek] *{eT} dönşl. f.* Girer görünmek. [DLT]

kirinci, [kir-in-ci] *{ağız} is.* **1.** Üç ile yedi yaş arasındaki erkek deve. **2.** İki üç yaşındaki dişi ya da erkek deve. **3.** Boz renkli dişi deve. [DS]

kirincimek[1], [kir-in-ci-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** İş bozulmak. **2.** Kendisine verilen işi başkalarına yüklemek için tembellik etmek. **3.** (Yemek için) iyi pişmemek; çiğ kalmak. [DS]

kirincimek[2], [kir-in-ci-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Çamaşır için) kiri arınmayacak kadar çok kirlenmek. [DS]

kirinç, -ci [kir-mek > kir-in-ç] *{ağız} sf.* (İp vb. için) çok dolaşık; karmakarışık. [DS]

kirinmek, [kir-mek > kir-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir]* **1.** Girer gibi göstermek; girmek. [DLT] **2.** *{ağız}* Kendisine verilen işi başkalarına gördürmek için tembellik etmek; üşenmek. [DS] **3.** *{ağız}* İnat etmek; ayak diremek. [DS]

kirinte, [? kirinte] *{ağız} is.* İçinde biraz un bulunan kepek. [DS]

kirinti[1], [kır-ıntı] *{ağız} is.* Sabun parçası; küçük sabun; sabun ufağı. [DS]

kirinti[2], [kir-inti] *{ağız} is.* Ot kesmekte kullanılan bir tür tırpan. [DS]

kiris, [Far. kirīs كريس] *(kiri:s) is.* **1.** Aldatma. **2.** Yaltaklanma.

kiriş[1], [*eT.* kir-iş] *is.* **1.** Sinir ve bağırsaktan yapılan tel çeşidi. **2.** Telli çalgılarda kullanılan ve hayvanların ince bağırsağından yapılmış tel. **3.** Ok atılan yayın iki ucunu birleştiren esnek bağ; yay; yay kirişi; ok kirişi. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [DK] **4.** *mim.* Binalarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılma yatay destek parçası. **5.** *anat.* Kasların uçlarında bulunan, kasları kemiklere ve diğer organlara bağlayan sert, esnek ve beyazımsı kordon; tendon. **6.** *mat.* Bir eğrinin iki noktasını birleştiren doğru parçası. **7.** Pamuk atmaya yarayan hallaç yayının hayvan bağırsağından yapılmış teli. **8.** *tar.* Tabanının kenarları yarım ayak, yüksekliği on iki ayak olan bir kare prizmanın hacmine denk eski bir odun hacim ölçü birimi; yaklaşık 102.8 dm^3'e eşittir. ☞ **kiriş bacak,** *{ağız} İnce uzun, zayıf kimse.* [DS]|| **kiriş germe,** *{ağız} Kestirme; kısa yol.* [DS]|| **kiriş kaldırmak,** *{ağız} Yemek yemeğe gitmek.* [DS]|| **kiriş kesmece,** *{ağız} Dosdoğru.* [DS]|| **kiriş sırığı,** *{ağız} Bağ ya da çoban kulübesinin ortasındaki delikli sırık.* [DS]

kiriş[2], [kir-ımek > kir-iş] *{eT} is.* Adamın akarlarından olan geliri. [DLT] [KB]

kiriş[3], [? kiriş] *{ağız} is.* Pırasa. [DS]

kirişan, [*eT.* kirşēn] *{ağız} is.* Pudra. [DS]

kirişçi, [kiriş-çi] *is.* **1.** Kiriş yapan ve satan kimse. **2.** *(Eskiden idama mahkûm edilenler yay kirişi ile boğularak öldürüldüğünden)* cellat.

kirişek, -ği [Far. kirīşek كريشك] *(kiri:şek) is.* Savaşçı.

kirişhane, [kiriş + Far. ḫāne كيرشخانه] *(kirişha:ne) {OsT} is.* **1.** Kiriş yapılan atölye. **2.** Yapılarda kiriş olarak kullanılacak kerestenin hazırlandığı atölye.

kirişleme, [kiriş-le-me كريشلمه] *is.* **1.** Kirişlemek eylemi. **2.** Döşeme ve tavan tahtalarının çakılması için kılıcına yerleştirilmiş kereste; *{OsT} (aynı).* **3.** *zf.* Eni dik gelmek üzere; kılıcına; kılıçlama.

kirişlemek, [kiriş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Yay için) kirişini germek; kirişini çekmek. **2.** Kiriş olarak kullanılacak keresteyi döşemek. **3.** Kirişle boğarak idam etmek.

kirişli, [kiriş-li] *sf.* **1.** Kirişi olan; kirişi bulunan. **2.** Kiriş yapısında olan.

kirişlik, -ği [kiriş-lik] *sf.* **1.** (Kereste için) kiriş olarak kullanmaya elverişli olan. **2.** *{ağız} is.* İnce bağırsak. [DS] **3.** *{ağız}* Raf. [DS]

kirişme, [? kirişme] *{ağız} is.* Geç pişen et yemeği. [DS]

kirişmek, [kir-mek > kir-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ir]* **1.** Girişmek; birlikte girmek; girmekte yardım ve yarış etmek. [DLT] **2.** *{ağız}* (Develer için) çiftleşmek.[DS]

kirişte, [Far. kirişte كرشته] *{OsT} is.* Çer çöp.

kirit[1], [Skr. krīta] *{eT} is.* Taç. [EUTS]

kirit[2], [Yun. kleis / Hint-Avr. kleidos => kilit / kirit] *{eT} is.* Anahtar; kilit. [DLT]

kiritlemek, [kirit > kirit-lē-mek] *(kiritle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kilitlemek. [DLT]

kiritlig, [kirit > kirit-lig] *{eT} sf.* Anahtarlı; kilitli; kilit. [DLT]

kiritmek, [kir-it-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** İnat etmek; ayak diremek. **2.** Yüzünü asmak. [DS]

kiriz[1], [? kiriz] *{ağız} sf.* **1.** Soyu karışık; melez. **2.** Anası tazı, babası köpek olan yavru. **3.** Yaban ördeği yavrusu. [DS]

kiriz[2], [? kiriz] *{ağız} sf.* Çok zayıf. [DS]

kiriz[3], [Far. gizir] *{ağız} is.* Köy muhtarı. [DS]

kirizlenmek, [kiriz-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sarkıntılık etmek. [DS]

kirizma, [Yun. grein *(döndürmek)* > kirisma / kulisma] *(kiri'zma) is.* Toprağı derin olarak sürme işlemi. ☞ **kirizma bizi,** *{ağız} Ayakkabı onarımında kösele ve deriyi delmek için kullanılan eğri biz.* [DS]|| **kirizma etmek,** *Toprağı derince alt üst edecek şekilde derince sürmek.*|| **kirizma yapmak,** *1.*

Toprağı derince alt üst edecek şekilde derince sürmek. 2. Tarlayı ağaç dikmek üzere kazıp temizlemek; hazırlamak.

kirizmalama, [kirizma-la-ma] *is.* Toprağı derince alt üst edecek şekilde sürme eylemi.

kirizmalamak, [kirizma-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Toprağı derince alt üst edecek şekilde sürmek.

kirizme, [Yun. koilisma] *(kiri'zme) is.* → kirizma.

kirizmen, [? kirizmen] *{ağız} sf.* Kibirli. [DS]

kirk, [? kirk] *{ağız} is.* Nadasa bırakılmış tarla. [DS]

kirka, [? kirka] *{ağız} is.* İki taraflı çapa. [DS]

kirkel, [? kirkel] *{ağız} is.* **1.** Eğirilmek üzere ele geçirilen yün veya kıl. **2.** Üstüpü. [DS]

kirkele, [kir+kele(r)] *{ağız} is.* **1.** Kertenkele. **2.** Bukalemun. **3.** Falcı. **4.** *sf.* (Kişi için) pis; kirli. [DS]

kirkillemek, [kirk-il-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mayalanmak. [DS]

kirkin, [kir-mek > kir-gin] *{eT} sf.* → kirgin. [DLT]

kirkire, [kir+kir-e ?] *{ağız} is.* El değirmeni. [DS]

kirkit[1]**, -di** [Yun. kérkida [EREN] كركت] *is.* **1.** Halı dokurken atkı ve düğümleri sıkıştırmakta kullanılan ağaç veya metalden yapılma taraklı bir araç. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Çorap şişi. [DS] **3.** *{ağız}* Tığ. [DS]

kirkit[2]**, -di** [? kirkit] *{ağız} is.* Çökelek; yağsız peynir. [DS]

kirkit[3]**, -di** [? kirkit] *{ağız} is.* **1.** Kesilmemiş çam ağacındaki kurumuş çıralı gri renkteki budaklar. **2.** Kuyruk yağının eritildikten sonra kalan posası. **3.** Eski, yamalık parça. [DS]

kirkmek, [kirk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Darılmak; gücenmek. [DS]

kirlemek, [kir-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kirli hâle getirmek; kirletmek.

kirlenme, [kir-le-n-me] *is.* **1.** Kirlenmek eylemi; kirli hâle gelme. **2.** Şerefi lekelenme. **3.** (Kadın için) namusuna zarar gelme. **4.** (Kadın için) aybaşı hâli görme. **5.** (Erkek için) cinsel ilişki dışında sperm gelmesi. **6.** (Hava, çevre vb. için) sağlığa ve canlıların yaşayışına zarar verecek durumun ortaya çıkması.

kirlenmek, [kir > kir-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kirli hâle gelmek; temiz sayılmayan bir görünüm almak; pislenmek. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] **2.** *mecaz.* Şerefine, adına zarar gelmek; onuru lekelenmek. **3.** (Kadın için) ırzına geçilmek; namusu zarar görmek; iffetine leke düşmek. **4.** (Kadın için) aybaşı hâli görmek. **5.** (Erkek için) cinsel ilişki dışında sperm gelmek. **6.** (Hava, çevre vb. için) sağlığa ve canlıların yaşayışına zarar verecek durum ortaya çıkmak.

kirlenmek, [kir-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** *{eT}* (Göz için) yumulmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Kendi ekseni etrafında dönmek. [DS]

kirleşmek, [kir > kir-le-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Kirlenmek; pislenmek. [EUTS]

kirletme, [kir-le-t-me] *is.* Kirli hâle getirmek eylemi.

kirletmek, [kir-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir şeyi kirli hâle getirmek; pisletmek. **2.** Küçük ve büyük abdestini kaçırmak, çamaşırına yapmak. **3.** *mecaz.* (Kişi için) şerefine, namusuna zarar vermek; dürüstlüğü, ahlakı üzerinde çevrede kuşku uyandırmak; iftira atmak; kara çalmak. **4.** (Soyut şeyler için) erdemsiz ve ahlak bozucu imiş gibi göstermek. **5.** (Kadın için) ırzına geçmek; namusuna zarar vermek.

kirli, [kir-li] *sf.* **1.** Kirlenmiş olan; kirli hâle gelen. **2.** Leke, toz, yağ vb. bulaşmış olan; bu tür istenmeyen maddelere bulaşmış olan. **3.** Üzerinde, içinde kir sayılan maddeleri bulunduran. **4.** (Işık için) berrak olmayan; bulanık. **5.** (Kadın için) aybaşı hâlinde olan. **6.** *mecaz.* Toplumun değer yargılarına ve ahlak kurallarına aykırı iş ve eylemler, davranışlar. **7.** (Renk için) duru, berrak, canlı ve parlak olmayan. **8.** Dinî yönden yıkanıp temizlenmesi gereken; cenabet. **9.** *is.* Yıkanmak üzere ayrılmış çamaşır. **kirli çamaşır,** *Ahlakî suç; ahlak dışı tutum ve davranışlar.*‖ (birinin) **kirli çamaşırlarını ortaya dökmek,** *Birinin ahlak dışı ve suç oluşturan gizli davranışlarını açığa çıkarmak, açıklamak.*| **kirli çıkı,** *Zengin fakat cimri kimse.*‖ **kirli çıkın,** *Zengin fakat cimri kimse.*‖ **kirli hanım peyniri,** *Yalnız İstanbul'da yapılan tuzsuz, yağlı ve yumuşak, dayanıksız bir peynir türü.*‖ **kirli kan,** *Toplardamarlarla organ ve dokulardan kalbe dönen oksijensiz kan.*‖ **kirli kokoş,** *Savruk, dağınık ve tertipsiz, pasaklı çocuk.*‖ **kirli kukla,** *Pasaklı kadın veya kız.*‖ **kirli paçavra,** *{ağız} Kolera hastalığı.* [DS]‖ **kirli para,** *Suç işlenerek kazanılmış para; yasa dışı yollardan kazanılmış para; haram para.*‖ **kirli sarı,** *Koyu ve donuk sarı renk.*‖ **kirli sepeti,** *Kirli çamaşırların konulduğu sepet.*‖ **kirli yağız,** *{ağız} Bir at donu.* [DS]‖ **kirliye atmak,** *(Çamaşır için) yıkanmak üzere ayırmak veya kirli sepetine atmak.*‖ **kirli yün,** *Koyunun sırtından kırkıldıktan sonra herhangi bir temizleme ve ayıklama işlemi görmemiş olan yün; ham yün.*

kirlice, [kir-li-ce] *{ağız} is.* Şarap ve sirke yapmaya yarayan, üzeri benekli üzüm; yapıncak. [DS]

kirlig, [kir > kir-lig] *{eT} sf.* Kirli. [EUTS] [Üç İtigsizler]

kirlik, -ği [kīr-lik كيرلك / كيرلك] *is.* **1.** *{OsT}* Kâğıdı mühürlerken altına konulan kâğıt. **2.** *{ağız}* Kadın elbisesi; gömlek. [DS] **3.** *{ağız}* Yeldirme; ferace; çarşaf. [DS] **4.** *{ağız}* Çocuk zıbını; çocuk iç çamaşırı. [DS] **5.** *{ağız}* Yorgan çarşafı. [DS] **6.** *{ağız}* At eyerinin altına konan keçe. [DS]

kirlilik, [kir-li-lik] *is.* Kirli olma durumu; pislik.

kirlimsük, -ğü [kir-li-msük] *{ağız} sf.* Kirlimsi. [DS]

kirloş, [kir > kirloş *(kural dışı)*] *sf.* Üstü başı pasaklı, kirli; pis.

kirloz, [kir > kirloz *(kural dışı)*] *sf.* Üstü başı pasaklı, kirli; pis.

kirm, [Far. kirm كرم] *{OsT} is.* Böcek; kurt. ◻ **kirm-hurde,** *{OsT} Kurt yemiş; kurt yeniği.*|| **kirm-i badame,** *{OsT} İpek böceği.*|| **kirm-i çerâğ,** *Ateş böceği.*|| **kirm-i çūp,** *{OsT} Ağaç kurdu.*|| **kirm-i ebrişîm,** *{OsT} İpek böceği.*|| **kirm-i şeb-efrūz,** *{OsT} Ateşböceği.*|| **kirm-i şeb-tāb,** *{OsT} Ateşböceği.*

kirman[1], [Far. kirm > kirm-ān كرمان] *(kirma:n) {OsT} is.* Kurtlar.

kirman[2], [Far. kirmān كرمان] *(kirma:n) {OsT} is.* Hisar; büyük kale.

kirman[3], [eğir-men > kirman كرمان] *{eAT} {ağız} is.* **1.** Kirmen. **2.** Topaç. [DS]

kirmanî, [Far. kirmānī كرمانى] *(kirma:ni:) {OsT} is.* Bir tür kılıç.

kirmanlaşmak, [kir-man-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birbirine geçmek; karışmak. [DS]

kirmek[1], [ki *(içeri; arka)* > ki-r-mek] *(ki:rmek) {eT} dönşl. f.* **1.** Girmek; atılmak; sokulmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** (Saraya) gelmek. [İKPÖy.] **3.** (Denize) gitmek; dalmak. [ETY] [İKPÖy.] [Tekin] **4.** Sığınmak; tabi olmak; katılmak. [ETY] [Tekin] **5.** (Güneş için) batmak. [EUTS] [Gabain]

kirmek[2], [kér-mek / kir-mek] *{eT} geç. f.* → kermek. [Yüknekî]

kirmen, [eğ-ir-men > kirmen [EREN] / kirman كرمان] *is.* Elde yün veya pamuk ip bükmekte kullanılan araç; eğirmeç; öreke. *{OsT} (aynı)* ◻ **kirmeni alıvermek,** *Hile ile iş görmek; dolap çevirmek.*

kirmik, -ği [kir-mik] *{ağız} is.* Çam ağacının çıralı olan kökünün çürüyüp toprakta yayılmış parçaları. [DS]

kirmişçe, [kir-mek > kir-miş-çe] *{eT} zf.* Girmiş gibi. [DLT]

kirmit, -di [kir-(i)m-it ?] *{ağız} is.* Ağaçların arasında biten; yenilen bir tür mantar. [DS]

kirmiz, [Ar. ḳırmız قرمز] *{OsT} is.* → kırmız.

kirna[1], [? kirna] *{ağız} is.* Ev. [DS]

kirna[2], [? kirna] *{ağız} is.* Küçük kene. [DS]

kirna[3], [? kirna] *{ağız} is.* Yığınak yeri; insan ve hayvanların toplandığı yer. [DS]

kirnak, -ğı [? kirnak] *{ağız} is.* Demirsiz kağnı tekerleği. [DS]

kirnez, [? kirnez] *{ağız} is.* Bir tür olta. [DS]

kirnek, -ği [? kirnik] *{ağız} sf.* Küçük; ufak. [DS]

kirp, [kip / kirp] *{ağız} sf.* Tastamam; tıpatıp. [DS]

kirpas[1], [Far. kirbās كرباس] *(kirba:s) {OsT} is.* **1.** Astar olarak kullanılan ham pamuk ve keten bezine eskiden verilen isim. **2.** Padişah ve vezir evlerindeki divanhane; dergâh.

kirpas[2], [? kirpas] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

kirpasak, -ğı [kir+pas-ak] *{ağız} sf.* Çirkin; pis; pasaklı. [DS]

kirpeden, [kirp-e-den] *(kirpe'den) {ağız} zf.* **1.** Birdenbire. **2.** Büsbütün. [DS]

kirpet, -di [Yun. khrevváti [Tietze]] *{ağız} is.* Taraça; hayat. [DS]

kirpi, [*eT.* kirpī] *is.* **1.** *zool.* Kirpigillerden sırtı sivri dikenlerle kaplı, düşmanlarından korunmak için tor top olabilen böcekçil, memeli bir hayvan, *(Erinaceus europaus). {eT} (aynı)* [EUTS] **2.** *as.* Dikenli tellerle hazırlanmış küçük engel; eskiden düşman süvarilerinin saldırısını durdurmak için tahta üzerine çakılmış uzun ve sivri çivilerden meydana gelen savunma gereci. **3.** Avlu veya bahçe duvarları üzerinden geçmeyi engellemek için değişik biçimlerde yerleştirilmiş çivi veya dikensi engeller. **4.** *{ağız}* Su borularının, künklerin içine girerek gelişen ve boruları tıkayan ağaç ve ot kökleri demeti. [DS] **5.** *{ağız}* Kestanenin dikenli kabuğu. [DS] **6.** *{ağız}* Dağ yollarında insan ve hayvanların ayaklarının kayıp düşmemesi için yapılan dişli kaldırım. [DS] ◻ **kirpi balığı,** *zool. Sıcak denizlerin sığ kesimlerinde yaşayan, omurgalı ve omurgasız canlılarla beslenen, eti zehirli, vücudu dikenlerle kaplı, istediği zaman balon gibi şişebilen bir kemikli balık, (Diodon hystrix).*|| **kirpi başı,** *bot. Bileşikgillerden, kayalıklarda yetişen ve uçuk mavi renkte yuvarlak baş biçiminde toplu çiçek açan tüylü, dikenli, halk hekimliğinde damar büzücü etkisinden dolayı tedavide kullanılan iki veya çok yıllık otsu bitki, (Echinops).*|| **kirpi gibi büzülmek,** *Korkarak bir kenara sinmek.*|| **kirpi saçağı,** *{ağız} Hamam kubbelerinin üzerindeki yollar.* [DS]

kirpiçe, [kirpi-çe] *is. as.* Sivri çivilerden yapılmış kirpinin küçüğüne verilen ad.

kirpidin, [? kirpidin] *{ağız} is.* Bahçelerde sebze diplerini çapalamakta kullanılan, bir ağzı kesere benzer, öbür ağzı sivri demir çapa. [DS]

kirpigiller, [kirpi-gil-ler] *is. zool.* Örnek türü kirpi olan, sırtı dikenlerle kaplı böcekçil memeliler familyası, *(Erinaceidae).*

kirpik, [*eT.* kirpī > kirpi-k] *is.* **1.** Göz kapağının kenarlarındaki kıllar ve bu kılların her biri; müje; müjgân. *{eT} (aynı)* [EUTS] [Gabain] **2.** *biy.* Bazı küçük canlılarda görülen kamçı biçiminde fakat daha kısa uzantılar; titrek tüy, *(Cilium).* ◻ **kirpiği kirpiğine değmemek,** *Hiç uyumamak; gözlerini kırpmamak.*|| **kirpiği kurumamak,** *Gözünün yaşı dinmemek; çok ağlamak; sürekli ağlamak; {eAT} (aynı).*|| **kirpik bezleri,** *Kirpiklerin dibinde bulunan*

basit ve küçük yağ bezleri; zeiss bezleri. || **kirpik çatmak,** *{OsT} Gözleri kapamak; uyumak.* || **kirpikle harman sürmek,** *{OsT} Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir işi yapmaya kalkışmak.*

kirpikli, [kirpik-li] *sf.* **1.** (Belirtilen nitelikte) kirpiği olan. **2.** *bot. zool.* (Bitki veya hayvan için) üzerinde kirpiğe benzer düzgün sıralı uzantıları olan.

kirpikliler, [kirpik-li-ler] *is. zool.* Serbest veya asalak yaşayan, kavuşma yoluyla eşeyli üreyebilen, hareket ve beslenmelerinde kirpiksi uzantılarının önemli bir rol oynadığı bir hücreli mikroorganizmaların alt şubesi, *(Ciliata).*

kirpiksi, [kirpik-si] *sf.* Kirpiğe benzeyen veya kirpiğe ilişkin. 🗗 **kirpiksi cisim,** *Üzerinde çok sayıda uzantı yer alan damar tabakanın ön kısmı.* || **kirpiksi kas,** *Kirpiksi cismin kenarında bulunan damar tabaka.*

kirpilenmek, [kirpi > kirpi-le-n-mek] *{eT} dönşl. f.* Sertleşerek kirpi gibi büzülmek; yüzü asılmak. [DLT]

kirpinik, -ği [? kirpinik] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kirpişmek, [kirp-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Ürpermek. [DS]

kirpit[1]**, -di** [Ar. kibrīt] *{ağız} is.* Kibrit. [DS]

kirpit[2]**, -di** [? kirpit] *{ağız} is.* Salkım söğüt. [DS]

kirpüklenmek, [kirpik > kirpik-le-n-mek] *{eT} dönşl. f.* Gözde kötü kıl bitmek. [DLT]

kirrik, -ği [kir(r)-ik] *{ağız} is.* Bir tür, küçük ve semiz yaban ördeği. [DS]

kirs, [Ar. kils كلس] *{ağız} is.* **1.** Killi, çakıllı ve kaygan toprak. **2.** Kum, çakmak taşı, kuvars gibi silisyum oksit bileşikleri. [DS]

kirse[1], [Yun. eklesia] *{ağız} is.* Kilise. [DS]

kirse[2], [? kirse] *{ağız} is.* Çorap. [DS]

kirsi, [kir-si] *{ağız} sf.* Az kirli. [DS]

kirsik, -ği [kir-sik] *{ağız} sf.* Az kirli. [DS]

kirsiz, [kīr > kir-siz] *{eT} sf.* Arı; temiz; pak; kirsiz. [EUTS] [Üç İtigsizler]

kirş, [Alm. kirschwasser] *is. kısalt.* Kirazın mayalanarak damıtılması ile elde edilen bir içki.

kirşan, [*eT.* kirşēn] *{ağız} is.* → kirşen. [DS]

kirşen, [kérşēn / kirşēn] *{eT} is.* Üstübeç; yüze sürülen düzgün. [DLT]

kirşenlenmek, [kirşēn > kirşen-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yüze düzgün sürünmek. [DLT]

kirşon, [*eT.* kirşēn] *{ağız} is.* Pudra. [DS]

kirt[1], [kart / kırt / kirt / kürt *(yans.)*] *is.* Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kirt-e-den, kirt-e-l-mek, kirt-ik, kirt-iş*

kirt[2], [kirt] *{ağız} sf.* **1.** (Yemek için) iyi pişmemiş; sert. **2.** (Söz için) ciddî olmayan. [DS]

kirt[3], [kirt] *{ağız} sf.* Derli toplu. [DS]

kirt[4], [Slav. krt [Tietze]] *{ağız} sf.* **1.** Sert. **2.** Çabuk kırılan; gevrek. [DS]

kirteden, [kirt-e-den] *(kirte'den) {ağız} zf.* Birdenbire; aniden. [DS]

kirtek, -ği [kirt-ek] *{ağız} is.* Kazılmaya uygun olmayan toprak tabakası. [DS]

kirtelmek, [kirt-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Büzülmek. **2.** (Saç için) kirden birbirine yapışıp taranmaz duruma gelmek. **3.** Gevrek duruma gelmek; sertleşmek. [DS]

kirtelmiş, [kirt-el-miş] *{ağız} sf.* Sertleşmiş. [DS]

kirtermek, [kirt-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Donmaya yüz tutmak. [DS]

kirtginsemek, [kért-mek > kért-gün-mek > kērt-günsē-mek] *(ké:rtgünse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Tasdik etmek istemek. [DLT]

kirtgünç, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] *{eT} is.* **1.** İnanç; din; Dharma. [Üç İtigsizler] **2.** İman. [Gabain] **3.** *sf.* Mümin; inançlı; imanlı; mutekit. [EUTS] [Gabain]

kirtgünçlüg, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünçlüg] *{eT} sf.* (Kişi için) inanılır; itikadı ve inancı yerinde olan. [EUTS]

kirtgünçsüz, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünçsüz] *{eT} sf.* İnançsız; itikatsız. [EUTS]

kirtgünçülüg, [kért-gün-mek > kért-gün-çü > kértgünçü-lüg] *{eT} sf.* Sofu; halim; imanlı; [Gabain]

kirtgünmek, [kertü *(doğru)* > kertü-k > kert(ü)-g-ünmek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** İnanmak; itikat etmek. [EUTS] [DLT] [Gabain] **2.** Gerçeklemek. [DLT] [Gabain]

kirtgürmek, [kertü *(doğru)* > kert(ü)-gür-mek] *{eT} gçsz. f.* İnanmak. [EUTS]

kirti[1], [*eT.* kertü] *{ağız} sf.* **1.** Doğru; gerçek. **2.** Ciddi. [DS]

kirti[2], [? kirti] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış köprü. [DS]

kirti[3], [? kirti] *{ağız} sf.* Dolu; bol; yığınla. [DS]

kirtiç, -ci [kirt-iç] *{ağız} is.* Kurumuş tandır ekmeği. [DS]

kirtik[1]**, -ği** [kirt-ik] *{ağız} is.* **1.** Ufalmış sabun parçası. **2.** *sf.* Bir parça; azıcık. **3.** Bir damla; az. **4.** Kırık parça. [DS]

kirtik[2]**, -ği** [kirt-ik] *{ağız} is.* **1.** Kulak kıkırdağı. **2.** Geç olgunlaşan bir tür sert kiraz. [DS]

kirtik[3]**, -ği** [kirt-ik] *{ağız} is.* **1.** Rüşvet. **2.** Vergi makbuzu. [DS]

kirtikli[1], [kirtik-li] *{ağız} sf.* (Kap için) kenarları tırtıklı. [DS]

kirtikli[2], [kirtik-li] *{ağız} sf.* **1.** Ağzına kadar dolu; dopdolu; yığınla. **2.** *is.* Bir tür aşık oyunu. [DS]

kirtil[1], [Yun. kertallos [EREN]] *is.* **1.** *balıkç.* Büyük deniz kabuklularını avlamakta kullanılan, sorgun ağacı veya telden yapılmış kafes halindeki av sepeti. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Develerin bağlandığı kazık. [DS]

kirtil[2], [? kirtil] *{ağız} is.* Hayvan vergisi. [DS]

kirtil[3], [kirt-il] *{ağız} sf.* Girintili çıkıntılı; pürüzlü. [DS]

kirtil[4], [? kirtil] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

kirtilmek, [kirt-il-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Zayıflamak. [DS]

kirtim, [kirt-im] *{ağız} is.* **1.** Deri üzerinde yaranın bıraktığı iz. **2.** Girinti çıkıntı; pürüz. [DS]

kirtinmek, [kertü *(doğru)* > kertü-n-mek كيرتينمك / كرتنمك] *{eT} {eAT} gçsz. f. [-ür]* **1.** İnanmak; iman etmek. [DLT] **2.** *{eAT}* Tasdik etmek.

kirtiş, [kirt-iş] *{ağız} sf.* **1.** (Nesne için) eğri. **2.** Pürüz; girinti çıkıntı; engebe. [DS] 🗗 **kirtiş kirtiş,** *{ağız} 1. Yüzeyi pürüzlü. 2. Kenarı girintili çıkıntılı.* [DS]

kirtişmek, [kirt-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** İnat etmek; sırnaşmak. **2.** İteleyip kakalamak. [DS]

kirtkünmek, [kertü *(doğru)* > kertü-k > kert(ü)-gün-mek] *{eT} gçsz. f.* → kirtgünmek. [EUTS] [Gabain]

kirtlek[1], **-ği** [kirt-le-k] *{ağız} is.* Yangın yerinde biten mantar. [DS]

kirtlek[2], **-ği** [kirt-le-k] *{ağız} sf.* Biraz yumuşak; yumuşakça. [DS]

kirtlek[3], **-ği** [kirt-le-k] *{ağız} is.* Kıkırdak. [DS]

kirtleşmek, [kirt-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Katılaşmak. [DS]

kirtlik[1], [kirt-lik كرتليك] *{OsT} is.* Gırtlak başı; hançere.

kirtlik[2], [kirt-lik] *{ağız} is.* Sabah serinliği. [DS]

kirtmek[1], [kirt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Halı dokurken iplikleri düğümlemek. [DS]

kirtmek[2], [kirt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Birine kızdığını yüzüne karşı belli etmek; darılmak. **2.** Direnmek; dediğinden dönmemek. **3.** Aşık oyununda çizgi yanına gelen aşığı el ile ayırmak; aldatmak. [DS]

kirtmek[3], [kirt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Vurmak. [DS]

kirtten, [kirt-ten] *(ki'rtten) {ağız} zf.* Doğru olarak; gerçekten. [DS]

kirtü, [kertü كرتو] *(kertü:) {eT} sf.* **1.** Doğru; gerçek; hakiki; sahih. *{eAT} {OsT} (aynı)* [Üç İtigsizler] [Yüknekî] [Gabain] [EUTS] [KB] **2.** Mümin; imanlı; mutekit. [EUTS] [Gabain] **3.** Yemin; ant. [DLT] **4.** Gerçeklik; doğruluk. [DLT] 🗗 **kirtü kılmak,** *{eAT} Gerçekleştirmek.*

kirtüç, [kirtüç] *{eT} sf.* Kıskanç. [KB] 🗗 **kirtüç kişi,** *{eT} Kimseyi çekemeyen huysuz kişi.* [DLT]

kirtülemek, [kertü > kertü-lē-mek] *(kertüle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Tasdiklemek. [DLT]

kirtülüg, [kertü > kirtü-lüg] *{eT} sf.* Mümin; inanmış kimse; dindar kimse. [EUTS]

kirtünmek, [kertü > kertü-n-mek كرتنمك] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Doğru olmak. [Gabain] **2.** *{eAT}* İnanmak; iman etmek. **3.** *{eAT}* Doğru bulmak; tasdik etmek.

kirtürmek, [kir-mek > kir-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Girdirmek. [DLT]

kirü, [*kē > kē-rü / ki-rü] *(ké:rü) {eT} zf.* → kerü. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]

kirve, [Erm. k'awor [EREN]] *is.* **1.** *{ağız}* Sünnet çocuğunu, sünnet sırasında kucağında tutan kimse. [DS] **2.** Sünnet çocuğunun masraflarını üstüne alan kimse. **3.** Erkekler arasında yakın dost. **4.** *{ağız}* İsim babası. [DS] **5.** *{ağız}* Sağdıç. [DS] **6.** *{ağız}* Düğünde damadın yanında duran güzel giyimli çocuk. [DS] **7.** *{ağız}* Bacanak. [DS]

kirvelenmek, [kirve-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Söyleşmek; konuşmak. [DS]

kirvelik, -ği [kirve-lik] *is.* **1.** Kirve olma durumu. **2.** *{ağız}* Kirveye gönderilen armağan. [DS] 🗗 **kirvelik etmek,** *Kirve olma görevini yüklenmek.*

kis[1], [kıs / kis *(yans.)*] *is.* Sinsice ve sessizce gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kis kis, kis+kis-le-mek* 🗗 **kis kis,** *{ağız} (Gülmek için) için için; kıs kıs.* [DS]

kis[2], [kis] *is.* Köpek ve koyunlara seslenme bildirir. 🗗 **kis kis,** *{ağız} 1. Köpek çağırma ve birbirine saldırtmak için kışkırtma ünlemi. 2. Koyun kovalama ünlemi.* [DS]

kis[2], [kis / kisi] *{eT} is.* Karı. [DLT]

kis[3], [Ar. kils كلس => kis] *{ağız} is.* Taş, kum, kil karışımı sert toprak tabakası. [DS] 🗗 **kis bağlamak,** *{ağız} Toprak yüzeyinde taş, kum ve kil karışımı sert tabaka oluşmak.* [DS]

kis[4], [Ar. kīs كيس] *(ki:s) {OsT} is.* **1.** Para kesesi; torba. **2.** *anat.* Dölyatağı. **3.** *anat.* Vücutta sıvıların toplandığı bazı kesecikler.

kisa, [Ar. kisā كسا] *(kisa:) {OsT} is.* **1.** Yün elbise. **2.** Kilim; halı. 🗗 **kisā ehli,** *Hz. Muhammed'in ailesi.*

kisari, [Sansk. kesarin] *{eT} is.* Aslan. [EUTS]

kisb, [Ar. kisb / kesb] *{OsT} is.* → kesb. 🗗 **kisb ü kâr,** *{OsT} İş güç; kazanç.*

kisbe, [Far. küsbe كسبه] *{ağız} is.* Posa. [DS]

kisbî, [Ar. kesb > kisbī كسبى] *(kisbi:) {OsT} sf.* Doğuştan olmayan, sonradan kazanılmış; sonradan edinilmiş olan. 🗗 **kisbî bilgi** *{OsT} Doğuştan olmayan sonradan edinilmiş bilgi.*

kise, [Far. kīse كيسه] *(ki:se) {OsT} is.* **1.** Kese; torba. **2.** *bot.* Tohumu çevreleyen zar; kılıf. **3.** *tıp.* Kist; ur. **4.** *mecaz.* Para gücü; para. 🗗 **kîse-bud,** *{OsT} Çok yoksul.*|| **kîse-bür,** *{OsT} Yankesici.*|| **kîse-dār,** *{OsT}* → kisedar.|| **kîse-düz,** *{OsT}* → kiseduz.|| **kîse-i dem'iye,** *{OsT} anat. Gözyaşı kesesi.*|| **kîse-i divanî,** *{OsT} Eskiden kullanılan 416 ile 450 kuruş arasında değişen para birimi.*|| **kîse-i fem,** *{OsT} zool. Bazı hayvanların ağızları içindeki kese.*|| **kîse-i havāiye,** *{OsT} anat. Hava kesesi.*|| **kîse-i meşî-**

miye, *{OsT} anat. bot. Embriyon keseciği.*|| **kîse-i mısrî,** *{OsT} Altı yüz kuruşluk para birimi veya ölçüsü.*|| **kîse-i misbāhiye,** *{OsT} zool. Yüzme kesesi.*|| **kîse-i rieviye,** *{OsT} anat. Akciğer keseleri.*|| **kîse-i rumî,** *{OsT} Beş yüz kuruşluk para ölçüsü.*|| **kîse-i safrāviye,** *{OsT} anat. Safra kesesi.*|| **kîse-i sebhiye,** *{OsT} zool. Yüzme kesesi.*|| **kîse-i tal'iye,** *{OsT} bot. Çiçek tozu kesesi.*

kise[1], [keçê / kise] *{eT} is.* → keçe. [Yüknekî]

kisedar, [Far. kīse-dār کیسه دار] *(ki:seda:r) {OsT} is.* **1.** Kese tutan. **2.** İmparatorluk döneminde resmî dairelerde evrak işlerine bakan memur. **3.** Saray mensuplarının hesaplarına bakan kimse. **4.** Şehirlerde esnaf birliklerinin vekilharcı; esnafa ait gelirleri toplayan ve koruyan kimse; kesedar.

kiseduz, [Far. kīse-dūz کیسه دوز] *(ki:sedu:z) {OsT} is.* Kese yapan; keseci.

kisef, [Ar. kisfe > kisef کسف] *{OsT} is.* Parçalar; bölümler; cüzler; kısımlar.

kisek, -ği [? kisek] *{ağız} is.* Ahşap evlerde duvar yapımında kullanılan köşeli ya da silindir biçiminde kalas. [DS]

kisfe, [Ar. kisfe کسفه] *{OsT} is.* Parça; bölüm; cüz; kısım.

kisi, [kis / kisi / kişi] *{eT} is.* **1.** Kişi. [EUTS] **2.** Kadın; zevce. [ETY] [KB] **3.** Canlı. [EUTS] **4.** Yaratık. [EUTS]

kisik, [kisik] *{eT} is.* Gezinti. [EUTS]

kisil, [kis-il] *{ağız} is.* Kireç. [DS]

kisip, [? kisip] *{ağız} is.* Gördüğünü, doğru ya da yanlış olduğunu düşünmeksizin acele yansılama. [DS]

kisir, [Ar. kils کلس [Tietze] => kis-ir] *{ağız} is.* Taş, kum ve kil karışımı sert toprak tabakası. [DS]

kisiye, [Ar. kīsiyye کیسیه] *(ki:siye) {OsT} is. zool.* Keseliler.

kiskil, [kis-(i)k-il ?] *{ağız} is.* Atın perçemi. [DS]

kiskilemek, [kis-ki-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kışkırtmak. [DS]

kiskis, [kis+kis] *{ağız} sf.* Cimri. [DS] 🗗 **kiskis neıre,** *{ağız} zool. Bahar geldiğinde öten, dolayısı ile halkın baharın geldiğini anladığı, bülbül büyüklüğünde boz renkli bir ötücü kuş.* [DS]

kiskislemek, [kis+kis-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kışkırtmak. [DS]

kisle, [kilise] *{ağız} is.* Kilise. [DS]

kislegüg, [kis-le-güg] *{eT} sf.* Gizlenen; saklanan. [EUTS]

kisli, [Ar. kils کلس [Tietze] => kis-li] *{ağız} sf.* (Toprak için) taş, kum, kil karışımı sert bir katmanı bulunan. [DS]

kisme, [kimse] *{ağız} zm.* Kimse. [DS]

kismek[1], [kes-mek > kīs-mek] *(ki:smek) {eT} gçl. f.* → kesmek. [Yüknekî]

kismek[2], [? kismek] *{ağız} is.* Küçük fıçı. [DS]

kispet, [Ar. kisvet / kisve => kisbet] *is.* Yağlı güreşte pehlivanların giydikleri meşinden yapılma dar paçalı pantolon. 🗗 **kispet çıkarılması,** *Yağlı güreşte yenilginin en ağır şekli olarak hasım tarafından kispetin yırtılması veya çekip çıkarılması.*

kispi, [Ar. kesb > kisbī کسبی] *(kispi:) {OsT} sf.* → kisbî

kisra, [Ar. kisrā کسری] *(kisra:) {OsT} is.* Eskiden İran'da hüküm süren Sasanî hükümdarlarına verilen unvan.

kisre, [kē-s *(arka)* > kī-s-rē / kis-rē] *{eT} zf.* **1.** Sonra. ondan sonra (zaman). [EUTS] [Gabain] [ETY] [Tekin] **2.** Geri. [ETY] **3.** Arkada; geride. [ETY] **4.** Batıda. [ETY] [Gabain]

kisreki, [kisre-kī] *{eT} sf.* Sonraki. [EUTS]

kisren, [Yun. ksistérin] *{ağız} is.* **1.** Hamur kazımaya yarayan demir araç. **2.** Kenarsız ateş küreği. [DS]

kist, [Yun. kystis > Fr. kyste] *is. tıp.* **1.**İçinde koloit, yağ ya da yarı sıvı bir madde bulunan patolojik torba. **2.** *biy.* Tek hücreli veya çok hücreli küçük hayvanların çevre şartlarının uygun olmadığı durumlarda veya üreme sırasında çevrelerine saldıkları koruyucu kabuk. **3.** *bot.* Mantar ve su yosunları gibi sporlu bitkilerde bir veya birkaç hücreden oluşmuş organ; diyaspor.

kistat, -dı [? kistat] *{ağız} is.* Kirli, bakımsız, uyuşuk kimse. [DS]

kistik, -ği [? kistik] *{ağız} is.* **1.** Kumaştan dikilmiş patik. **2.** Çok eski ayakkabı. [DS]

kistleşme, [kist-le-ş-me] *is.* **1.** Bir organizmada bulunan yabancı cismin etrafının sert bir kabukla sarılması. **2.** *zool.* Tek hücreli veya küçük bir canlının kist içinde hareketsiz kalması.

kistleşmek, [kist-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kist ile sarılmak.

kistleşmiş, [kist-le-ş-miş] *sf.* Kist hâline gelmiş olan. 🗗 **kistleşmiş madde,** *Organizma içinde hareketsiz duran, herhangi bir iltihap olayına sebep olmayan ve etrafı katılgan doku ile sarılmış yabancı madde.*

kisve, [Ar. kisve / kisvet کسوه / کسوت] *{OsT} is.* **1.** Elbise; kılık; kıyafet. **2.** Bir sınıf veya mesleğe özgü kıyafet. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin dış görünüşü. **4.** Hacıların Kâbe'yi ziyaret ederken giydikleri beyaz üstlük. **5.** Yağlı güreşlerde pehlivanların giydiği meşin pantolon; kispet. 🗗 **kisvesini kendi dikmek,** *Kendi işini kendi görmek.*|| **kisvesini kendi ilmek,** *Kendi işini kendi görmek.*

kiş[1], [kış / kiş *(yans.)*] *is.* Gürleme ve bu biçimde ses çıkarmayı, seslenmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kiş-ir-di*

kiş[2], [kiş *(yans.)*] *is.* **1.** Kuşları kovalamak için söylenen söz. **2.** Bir kimseyi aşağı sayarak kovmak için söylenen söz. **3.** Satranç oyununda şahı hareket geçirmek için rakibe söylenen söz.

kiş[3], [kīş] *(ki:ş) {eT} is.* **1.** Derisinden kürk yapılan bir hayvan; samur. [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Tekin] **2.** Samur kürk. [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Tekin] **3.** Ketenden dokunan bir tür kumaş.

kiş[4], [kēş] *(ké:ş) {eT} {eAT} sf.* **1.** İçine ok konulan kılıf; sadak; ok kuburu. [DLT] [DK] **2.** Şimşirden yapılmış eşya. 🗗**kiş kurman,** *{eT} Ok ve yay konan kap.* [DLT]|| **kiş kurugluk,** *{eT} Sadak; gedeleç.* [DLT]

kiş[5], [Far. kīş كيش] *(ki:ş) {OsT} is.* **1.** Din; mezhep; inanış. **2.** Âdet; huy; töre.

kiş[6], [Far. kiş كش] *{OsT} is.* **1.** Satrançta bir taşı zorlama. **2.** *{ağız}* Satrançta şah. [DS]

kiş[7], [keş / kiş] *{ağız} is.* Kurutulmuş, yağsız, tuzlu yoğurt; keş. [DS]

kişa, [kiş *(yans.)* > kiş+a] *{ağız} ünl.* Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi. [DS]

kişbir, [? kişbir] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan için) sevimsiz. **2.** (Hayvan için) sevimli. [DS]

kişçi, [kēş > kiş-çī] *(kişçi:) {eT} is.* Avcı. [KB]

kişdeme, [kiş-de-me] *{ağız} is.* Kıtlama. 🗗 **kişdeme çay,** *{ağız} Kıtlama çay; şekersiz çay.* [DS]

kişdik, -ğı [kiş-(i)d-ik] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

kişe, [kiş *(yans.)* > kiş-e] *{ağız} ünl.* Tavuk kovalama ünlemi. [DS]

kişelek, -ği [kiş *(yans.)* > kiş-ē-le-k كشالك] *{OsT} is.* Yelpaze.

kişelemek, [kiş *(yans.)* > kiş-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kümes hayvanlarını sesli olarak kovalamak. **2.** *mecaz.* Müşterileri kaçırmak. [DS]

kişelmek, [kişē-mek > kişe-l-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Kösteklenmek; köstek bağlanmak. [KB]

kişemek, [kişē-ınek] *(kişe:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Kösteklemek; köstek vurmak; bağlamak. [DLT] [ETY] [KB] [Gabain]

kişen, [kişē-mek > kişe-n] *{eT} is.* **1.** Bağ; uçkur. [EUTS] [Gabain] **2.** Köstek. [DLT] [KB]

kişenlig, [kişē-mek > kişe-n-mek > kişen-lig] *{eT} sf.* Köstekli; bağlı. [KB]

kişenmek, [kiş-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* İntikam duygusu ile bir kimsenin ardından söylenmek. [DS]

kişergek, [köşēr-mek > köşer-gēk] *(köşerge:k) {eT} sf.* → köşergek. [DLT]

kişgirmek, [kiş-kir-ınek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kışkırtmak.

kişgirtmek, [kiş-kir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kışkırtmak; saldırtmak. [DS]

kişi[1], [kişī كشى / كيشى] *(kişi:) is.* **1.** Cinsiyet farkı gözetilmeden kadın veya erkek kimse; insan; adam; şahıs; kimse. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin] [DK] **2.** (Bir sayı sıfatı ile birlikte) belirtilen sayıda insan; kimse; şahıs; birey. **3.** Tanınmayan, bilinmeyen veya adı bilinmeyen ya da adından söz edilmek istenmeyen kimse; şahıs. **4.** Kendisi olarak ele alınan birey. **5.** Erkek. **6.** (Kadın için) evin erkeği; erkek eş; koca. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** *{eAT}* Sahip. **8.** *ed.* Tiyatro, roman, hikâye gibi bir edebî eserde yer alan ve olayları yaşamış olarak anlatılan veya oyunda canlandıran tip. **9.** *dbl.* Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan, dinleyen ve kendisinden söz edilen varlık. **10.** *sin.* Bir çizgi film, film, çizgi roman gibi türlerde canlandırılan, kişileştirilen tip veya aile. **11.** *huk.* Hak sahibi olabilen varlık; şahıs. **12.** *psikol.* Somut insan varlığı. **13.** Resim ve heykel gibi sanatlarda bir kompozisyonda yer alan insan şekillerinin her biri. **14.** *{eAT}* Erkek. **15.** *{eT} {eAT}* Zevce; eş; kadın. [DLT] [EUTS] **16.** *{eT} {eAT}* Kul; köle. [EUTS] **17.** *{eT} {eAT}* Prenses. [EUTS] 🗗 **kişi adı bilimi,** *dbl. Kişilere verilen adları, anlamlarını ve kökenlerini inceleyen özel ad bilimi dalı; anthroponymie.*|| **kişi dokunulmazlığı,** *Kişinin siyasal iktidara karşı güvenlik içinde serbestçe hareket edebilme hürriyetinden yararlanma imkânı.*|| **kişi eki,** *dbl. Fiil çekimlerinde eylemi yapan kimsenin kaçıncı kişi olduğunu belirten ek; şahıs eki.*|| **kişiler arası,** *Diğer bütün insanları da ilgilendiren ve onları da göz önünde bulunduran.*|| **kişiler arası ilişki,** *Toplum içinde bulunan bireyler arasındaki etkileşim ve karşılaşma.*|| **kişi oğlu kişi,** *{eAT} Doğuştan soylu ve hür olan kimse; esir olmayan; asilzade.*|| **kişi salmak,** *{eAT} Adam göndermek.*|| **kişi sürüsü,** *{eAT} İnsan topluluğu.*|| **kişiye özel,** *Yalnızca ilgili kimseyi ilgilendiren; sadece o kişiye ait olan.*|| **kişi zamiri,** *dbl. Kişilerin adlarının yerine kullanılan zamir; şahıs zamiri. "ben, sen o, biz, siz, onlar"*

kişi[2], [kiş-i] *{ağız} is.* Düğünden sonra yapılan yemek çağrısı. [DS]

kişicilik, -ği [kişi-ci-lik] *is. fel.* **1.** Hür ve yaratıcı kişilerin varlığını kabul eden ve bunların çok önemli bir yeri bulunduğunu ileri süren metafizik öğreti; kişiselcilik. **2.** *din.* Kişisel bir Tanrının varlığına inanma; kişiselcilik. **3.** Kişiliği en üst ve en yüce kategoride gören ve ahlakın amacının kişilerin eksiksiz gelişmesi olduğunu savunan ahlakî görüş; kişiselcilik. **4.** İnsanı ben-sen bağlantısında arayan öğreti; kişiselcilik.

kişiflemek[1], [Ar. keşf => keşif-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Sezdirmeden birinin davranışlarını izlemek, gözlemek. **2.** Bulmak. [DS]

kişiflemek[2], [kişif-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birini suçlamak, kötülemek; çekiştirmek. [DS]

kişik[1], **-ği** [Moğ. kezik => keşik] *{ağız} is.* **1.** Yardım. **2.** Nöbet; sıra. [DS]

kişik[2], **-ği** [kiş-ik] *{ağız} is.* Satranç oyunu. [DS]

kişilemek[1], [kişi-le-mek كشيلمك] *{eAT} [-r] [-l(i)-yor]* Ağırlamak; ikram etmek.

kişilemek[2], [kiş *(yans)* > kiş-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kişelemek. [DS]

kişilenmek, [kişī > kişi-le-n-mek كشيلنمك] *dönşl. f. [-ür]* **1.** *{eT}* Evlenmek. [EUTS] **2.** *{eAT} {OsT}* Övünmek; böbürlenmek.

kişileşme, [kişi-le-ş-me] *is.* Kişilik kazanma.

kişileşmek, [kişi-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kişilik kazanmak.

kişileştirme, [kişi-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Kişilik kazandırma. **2.** *ed.* Cansız varlıklarla hayvanları insan özelliklerine büründürerek canlandırma sanatı; teşhis. **3.** *psikol.* Soyut bir kelime ile somut görüntüler arasında herhangi bir temelden yoksun ve öznel benzetme yapma eğilimi.

kişileştirmek, [kişi-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kişi özelliklerine büründürmek; kişilik kazandırmak.

kişilik[2], **-ği** [*eT.* kişī > kişi-lik كشيلك] *is.* **1.** Bir kimseye özgü belirgin özellik; şahsiyet. **2.** Kendi varlığının bilincinde olan kişinin psikolojik açıdan taşıdığı birey olma özelliği; bilinçli bireylik. **3.** Kişiyi ötekilerden ayıran bedensel ve ruhsal özelliklerin tümü; karakter. **4.** Bir kişinin diğer kimselerden az veya çok ayrılık gösteren görünüşü. **5.** Bir insana yakışacak nitelikteki davranış; insanca davranış; insaniyet; insanlık; adamlık; iyilik. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [KB] **6.** Bir kimsenin gerçek hayatta oynadığı rol. **7.** *{ağız}* Bayram veya bir konuk yanına çıkarken giyilen daha temiz ve düzgün kıyafet. [DS] **8.** *sf.* (Bir sayı sıfatı ile beraber) belirtilen sayıdaki insana yetecek miktarda olan. **9.** (Topluluk veya grup için) belirtilen sayıda kişiden oluşmuş. **10.** *{OsT}* Bir kimsenin başka birisine gönderdiği meyve, çerez gibi armağan. 🗗 **kişilik dışı,** *Kişisel olmayan; kişilik dışında kalan; gayr-i şahsî.*|| **kişilik eylemek,** *{eAT} İnsanca davranmak.*|| **kişilik geyecek,** *{eAT} {OsT} Resmî günlerde giyilen süslü ve pahalı elbise.*|| **kişilik giyesi,** → *{eAT}* kişilik geyecek.|| **kişilik kaftan,** *{eAT} {OsT}* → kişilik geyecek.|| **kişilik libası,** *{eAT} {OsT}* → kişilik geyecek.

kişilikli, [kişi-lik-li] *sf.* **1.** Kişilik sahibi olan. **2.** Kişiliği güçlü olan; tutarlı; kararlı; karakterli; şahsiyetli.

kişiliksiz, [kişi-lik-siz كشى لكسز] *sf.* **1.** Kişilik sahibi olmayan. **2.** Kişiliği zayıf olan; tutarsız; kararsız; zayıf karakterli; şahsiyetsiz. **3.** *{OsT}* Alçak; insanlıksız; namert.

kişioğlu, [kişi+oğ(u)l-u] *is.* **1.** İnsanoğlu; insan. **2.** Soylu ve temiz kimse.

kişirgek, [kişī > kişi-r-gē-mek > kişir-ge-k] *{eT} sf.* İnsandan rahatsız olan; bulunduğu ortamda başkasını istemeyen. 🗗 **kişirgek er,** *{eT} Evinde birini görünce canı sıkılan, evi kendine dar gelen kimse.* [DLT]

kişirti, [kiş-ir-t-i كشردى] *{OsT} is.* Kışneme sesi.

kişisel, [kişi-sel] *sf.* Kişi ile ilgili; kişiye ait. 🗗 **kişisel tenkit,** *ed. Bir eserin kusurlarını ortaya koymaktan ziyade yazarın hayatını, davranışlarını, karakterini kınayan eleştiri.*

kişiselcilik, [kişi-sel-ci-lik] *is. fel.* **1.** Hür ve yaratıcı kişilerin varlığını kabul eden ve bunların çok önemli bir yeri bulunduğunu ileri süren metafizik öğreti; kişicilik. **2.** *din.* Kişisel bir Tanrının varlığına inanma. **3.** Kişiliği en üst ve en yüce kategoride gören ve ahlakın amacının kişilerin eksiksiz gelişmesi olduğunu savunan ahlakî görüş; kişicilik. **4.** İnsanı ben-sen bağlantısında arayan öğreti; kişicilik.

kişisiz, [kişī > kişi-siz] *{eT} sf.* İnsansız; boş; kimsesiz. [EUTS]

kişizade, [kişi+ Far. zāde زاده كشى] *(kişiza:de) {eAT} sf.* Soyca asil olan; soylu.

kişizadelik, [kişizade-lik] *(kişiza:delik) is.* Soylu olma hâli; soyluluk.

kişkene, [Kırım. kiş-ken-e] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

kişki, [kiş-ki] *{ağız} is.* Çabuk ufalanan yumuşak taş. [DS]

kişkilemek, [kiş-ki-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kışkırtmak. [DS]

kişkilli[1], [kiş-ki-l-li] *{ağız} sf.* (Kadın için) hoppa; oynak; kötü. [DS]

kişkilli[2], [Far. işkīl / Yun. skylos => işkil-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) kuşku duyan; şüpheci; işkilli. [DS]

kişkiri, [kiş-kir-i كشكرى] *{OsT} is.* Kışkırtma. 🗗 **kişkiri vermek,** *{OsT} Kışkırtmak.*

kişkirme, [kiş-kir-me] *{ağız} is.* Köpekleri saldırtmak için söylenen sözler. [DS]

kişkirmek, [kiş-kir-mek كشكرمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* Kışkırtmak.

kişkirtmek, [kiş-kir-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kışkırtmak. [DS]

kişkiş, [Far. kişnīş] *{ağız} is.* Kişniş. [DS]

kişlemek, [kiş *(yans.)* > kiş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kovmak; ilgisini kesmek. [DS]

kişmat, [? kişmat] *{ağız} is.* İstek; heves. [DS]

kişmek, [kiş-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Saplanmak; kakılmak. [DS]

kişmir, [kiş-mir] *{ağız} sf.* Sevimli; güzel. [DS]

kişmiş, [Far. kişmiş كشمش] *is.* Küçük taneli çekirdeksiz siyah üzüm; *{OsT} (aynı).*

kişnek[1], **-ği** [kiş-ne-k] *{ağız} sf.* (At için) çok kişneyen. [DS]

kişnek[2], **-ği** [? kişnek] *{ağız} is.* Kendir tohumu. [DS]

kişneme, [kiş *(yans.)* > kiş-ne-me] *is.* (At için) ses çıkarma; atın bağırması.

kişnemek, [kiş *(yans.)* > kiş-ne-mek] *gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* **1.** (At için) ses çıkarmak; bağırmak. **2.** Gürültülü biçimde gülmek.

kişnemek, [kişnē-mek] *{eT} {eAT} gçsz. f.* Kişnemek. [DLT] [DK]

kişneşdürmek, [kişnē-mek > kişne-ş-mek > kişne-ş-dür-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Birlikte kişnetmek; kişneştirmek. [DK]

kişnetmek, [kişnē-mek > kişne-t-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Kişnetmek. [DK]

kişneyiş, [kiş-ne-y-iş] *is.* Kişnemek eylemi veya biçimi.

kişniç, [Far. kişmiş => کشنج] *{eAT} {OsT} is.* → kişmiş.

kişniş, [Far. kişniş کشنش] *is. bot.* **1.** Maydanozgillerden, anavatanı Akdeniz çevresi olan, parçalı yapraklı, beyaz ve pembe çiçekli, tüysüz parlak saplı bir yıllık otsu bitki; yaban maydanozu, *(Coriandrum sativum). {ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bu bitkinin bahar ve ilaç olarak kullanılan kurutulmuş tohumları. **3.** *{ağız}* Çiçekleri papatyaya benzer, kötü kokulu bir ot. [DS] **4.** *{ağız}* Pirinç. [DS] 🗗 **kişniş şekeri,** *Kişniş tohumlarını şekere bulayarak yapılmış küçük ve renkli bir tür şeker.*

kişniz, [Far. kişnīz کشنیز] *(kişni:z) {OsT} is.* → kişniş.

kişt, [Far. kişter > kişt کشت] *{OsT} is.* **1.** Ekin. **2.** Ekin tarlası. 🗗 **kişt etmek,** *Toprağa tohum serpmek.*|| **kişt-kâr,** *{OsT} Toprağa tohum eken; çiftçi.*|| **kişt-zâr,** *{OsT} Ekin tarlası; ekinlik.*

kiştene, [? kiştene / fişkene] *{ağız} is.* Salyangoz; sümüklü böcek. [DS]

kiştik, -ği [kiş-(i)t-ik] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

kiştirmek, [kiş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kışkırtmak. [DS]

kişür, [Far. geşür => کیشور] *{eAT} is.* → keşür.

kişver, [Far. kişver کشور] *{OsT} is.* Ülke; memleket; il. 🗗 **kişver-ārā,** *{OsT} 1. Memleket süsleyen. 2. Padişah; kral; hükümdar.*|| **kişver be kişver,** *{OsT} Ülke ülke; memleket memleket.*|| **kişver-gîr,** *{OsT} Ülke tutan; memleket tutan; padişah.*|| **kişver-gîrān,** *{OsT} Memleket tutanlar; ülke yönetenler; padişahlar.*|| **kişver-gîrāne,** *{OsT} Ülke tutarak; padişahça.*|| **kişver-güşā,** *{OsT} Memleket alan; ülke açan; cihangir.*|| **kişver-güşāyî,** *{OsT} Ülke açıcılık; fütuhat.*|| **kişver-hüdā,** *{OsT} Hükümdar.*|| **kişver-i Rüm,** *{OsT} Rum ülkesi; Anadolu.*

kit[1], [kat / ket / kıt / kit *(yans.)*] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kit-ir*

kit[2], [Soğd. k'dy => ked / ket] *{eT} zf.* → ked. [Yüknekî]

kit[3], [*kē > kē-t / kī-t] *(ki:t) {eT} zf.* Son; nihayet. [EUTS] 🗗 **kite kit,** *{ağız} Ağzına kadar dolu.* [DS]

kit[4], [kit] *{ağız} sf.* Parasız denecek kadar ucuz; çok ucuz. [DS]

kit[5], [kilit > kit] *{ağız} is.* **1.** Kilit. **2.** Anahtar. [DS]

kit[6], [İng. kit] *is.* Montaj planı ile birlikte satılan ve alıcının kendi başına kurabileceği parçalardan meydana gelmiş eşya.

kitab, [Ar. kitāb كتاب] *(kita:b) {OsT} is.* Kitap. *{eT} (aynı)* [EUTS] 🗗 **kitāb-hāne,** *{OsT} 1. Kütüphane. 2. Kitabevi.*|| **kitāb-ı bahriye,** *{OsT} Denizcilik kitabı.*|| **kitāb-ı güzîde,** *{OsT} Seçkin kitap; beğenilmiş kitap.*|| **Kitāb-ı Hakk,** *{OsT} Hakk'ın kitabı; Kur'an-ı Kerim.*|| **Kitāb-ı Hakîm,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim.*|| **Kitāb-ı Hākim,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim.*|| **kitāb-ı hükmî,** *{OsT} huk. Eskiden, bir kimsenin vekille temsil edilemeyen gaip bir kimse ile olan davasında, alınan ifadeyi, kaybolan kimsenin bulunduğu yerin yargıcına göndermesi.*|| **Kitāb-ı Mukaddes,** *{OsT} İncil ve Tevrat.*|| **Kitāb-ı Mübîn,** *{OsT} (İyiyi, kötüyü her şeyi ayıran kitap), Kur'an-ı Kerim.*|| **Kitāb'ullāh,** *{OsT} {OsT} Kur'an-ı Kerim.*|| **kitābü'l-āmāl,** *{OsT} Günah ve sevapların yazıldığına inanılan kitap.*|| **kitābü'l-egānî,** *Musiki kitabı.*|| **Kitābü'l-Mübîn,** *{OsT}* → kitāb-ı mübin.|| **kitābü'n-nakz,** *{OsT} Düşman tarafından yazılmış, var olan bir antlaşmayı bozduğunu belirten mektup; nota.*

kitabe, [Ar. kitābe كتابه] *(kita:be) {OsT} is.* **1.** Bir binanın kapısı üzerine kabartma olarak yazılan mimarın adı, yapım tarihi gibi yazılar. **2.** Mezar taşları üzerindeki doğum, ölüm tarihi ve isim gibi yazılar. **3.** Bir olayı veya büyük bir devlet adamının fikir ve düşüncelerini anlattığı büyük kaya ve taşlar üzerine yazılmış olan metin; yazıt. **4.** Bir kitabın ilk sayfasında yer alan, kitabın ve yazarının adının yazılı olduğu metin. **5.** Bir levhanın etrafına yapılan kabartma çiçek ve diğer nakışlar. 🗗 **kitābe-i mezār,** *{OsT} Mezar yazısı.*|| **kitābe-i seng-i mezār,** *{OsT} Mezar taşı yazısı.*

kitaben, [Ar. kitāben كتاباً] *(kita:'ben) {OsT} zf.* Yazılı biçimde; yazılı olarak.

kitabet, [Ar. kitābet كتابت] *(kita:bet) is.* **1.** Bir konuyu kurallarına uygun biçimde, düzgün olarak yazma sanatı; kompozisyon. **2.** Yazı. **3.** Kâtiplik; yazmanlık; sekreterlik. **4.** Kâtiplerin görev yaptığı yer; büro; daire. **5.** *huk.* Eskiden köle ile efendisi arasında yapılan anlaşma. 🗗 **kitābet dili,** *Yazı dili.*|| **kitabete kesmek,** *{eAT} Deftere geçirmek.* [TS]|| **kitābet-i bātıla,** *{OsT} Geçersiz sözleşme belgesi.*|| **kitābet-i fasîde,** *{OsT} Geçersiz, bozuk sözleşme.*|| **kitābet-i müştereke,** *{OsT} Bir köle ya da*

cariyeye müşterek sahip olan efendilerin, bu köle veya cariye hakkında kendi aralarında yaptıkları sözleşme.|| **kitâbet-i resmiye,** *{OsT} Resmî yazışmalarda kullanılan dil.*|| **kitâbet-i sahîha,** *{OsT} Şartları yerine getirilerek yapılmış bir sözleşme; doğru sözleşme; geçerli sözleşme.*

kitabevi, [Ar. kitāb + T. ev-i] *is.* Kitap satılan, bazen de kitap basım ve yayımı yapan yer.

kitabî, [Ar. kitābī كتابى] *(kita:bi:) {OsT} sf.* **1.** Kitapla ilgili; kitaba ait. **2.** (Kişi için) pratik düşünceden uzak kitaba fazlasıyla bağlı olan. **3.** *dbl.* (Anlatım için) dilbilgisi kurallarına uygun ve düzgün. **4.** *din.* Dört kutsal kitaptan birine inanan; Tanrı'nın birliğine inanan. **5.** *İsl.* Kur'an'ın koyduğu kurallara uyanlar; Kur'an'a bağlı olanlar. **6.** *is.* Eskiden Hindistan ve Şam'da üretilen renkli, nakışlı bir tür kumaş. **7.** Padişahın ve diğer devlet büyüklerinin kitaplarına bakmakla görevli kimse. ◻ **kitabî konuşmak,** *Hitabet kurallarına uygun, kitap gibi düzgün konuşmak.*

kitabiyat, [Ar. kitābiyyat كتابيات] *(kita:biya:t) {OsT} is.* **1.** Belli bir konuda yazılan kitapları ve bunların yayımlarını inceleyen bilim dalı; bibliyografya. **2.** Bir kitap yazılırken baş vurulan kitap ve kaynakların listesi; kaynakça.

kitabiye, [Ar, kitābiyye كتابيه] *(kita:biye) {OsT} is.* Eskiden kâğıt yapmaya yarayan ve ağaçların iç kısmından elde edilen bir madde.

kitakse, [Yun. koitadze] *is.* Bakış. ◻ **kitakse etmek,** *argo. Bakmak; gözetlemek.*

kitap, -bı [Ar. ketebe > kitāb كتاب] *is.* **1.** Ciltli veya ciltsiz olarak bir araya getirilmiş, elle yazılmış veya matbaada basılmış sayfalar topluluğu. **2.** Belli bir konuda yazılmış ve basılmak üzere hazırlanmış eser. **3.** Allah'ın peygamberleri aracılığıyla insanlara gönderdiği vahiyleri içine alan eser; kutsal kitap. **4.** *kütp.* Bir konuyu belli bir düzen içinde sunan, yazılmış ya da basılmış yaprakların bir araya getirilmesinden oluşan ve 49 sayfadan az olmayan eser. ◻ **kitaba el basmak,** *Kur'an üzerine el koyarak yemin etmek.*‖ **kitaba ulaşım,** *kütp. Okuyucunun kitaplıkta bulunan gereçlerden yararlanması işlemlerinin tümü.*|| **kitaba uydurmak,** *Yasalara aykırı olan bir işi, hile veya yasaların açıklarından yararlanarak usule uygunmuş gibi göstermek.*|| **kitaba uygun,** *Yasalara uygun; yasalara göre.*|| **kitabı kapamak,** *Herhangi bir konu ile ilgisini kesmek; o konu ile ilgili gelişmelere katılmaya kendi açısından son vermek.*|| **kitabına uydurmak,** *Yasalara aykırı olan bir işi, hile veya yasaların açıklarından yararlanarak usule uygunmuş gibi göstermek.*|| **kitap açacağı,** *Sayfalarının kenarı kesilmemiş olan kitap, dergi vb. ile zarfları açmaya yarayan metal, boynuz, kemik veya plastikten yapılmış bir tür bıçak.*|| **kitap adı fişi,** *kütp. Kitap adlarına göre düzenlenmiş fiş.*|| **kitap cebi,** *kütp. Kitap kartı konulmak üzere kitabın arka kabının içine yapıştırılmış kese.*|| **kitap damgası,** *kütp. Kitabın ait olduğu kitaplığı belirten iç kapağa basılmış damga.*|| **kitap delisi,** *Kitap toplama tutkusunu aşırıya vardırmış olan kişi.*|| **kitap düşkünlüğü,** *Kitapları seçme yapmadan toplama hastalığı; bibliomani.*|| **kitap düşkünü,** *Herhangi bir seçim yapmaksızın kitap toplayan; kitap meraklısı; biblioman.*|| **kitap düşmanı,** *Kitapları yok eden kimse.*|| **kitap ehli,** *{OsT} Zebur; Tevrat, İncil ve Kur'an gibi dört kutsal kitaptan birine inanan ve tabi olan kimse.*|| **kitap evi,** → kitabevi.|| **kitap falı,** *Kur'an, İncil, İlyada, Hafız Divanı, Mesnevi gibi bir kitabı bir şeye ve kimseye niyetle rastgele açarak, karşılaşılan bölüm, cümle veya kelimelerden niyete yönelik yorumlar çıkarmaya dayanan kehanet.*|| **kitap fuarı,** *kütp. Kitaplarla ilgili geniş sergi.*|| **kitap gömleği,** *kütp. Kitabın kapı üzerine geçirilmiş renkli ve alımlı kılıf, şömiz.*|| **kitap gibi,** *(Kadın için) görünüşü düzgün ve vücudu biçimli, güzel.*‖ **kitap gibi konuşmak,** *Düzgün, özenli ve bilgiç bir eda ile konuşmak.*‖ **kitap güvesi,** *zool. Eski kitap ve döşeme aralıklarında, şekerli maddeler ve tahta kırıntıları yiyerek yaşayan, vücudu pullarla örtülü, püskül kuyruklulardan, kanatsız bir böcek; kitap güvesi, (Lepisma saccharina).*|| **kitap kartı,** *kütp. Kitap cebinde bulunan ve ait olduğu kitabın kimliğini taşıyan, okura verildiğinde kütühanede alıkonulan ve kitabın kimde olduğunu ve ne zaman geri getirileceğini belirten kart.*|| **kitap kurdu,** *1. Kitap, kâğıt, karton ve cilt derisi gibi malzemeleri kemiren ve kitaplarda büyük tahribat yapan bazı böceklerin kurtçuğu. 2. mecaz. Çok kitap okuyan ve sürekli kitaplarla uğraşan kimse.*|| **kitap sarayı,** *Halkın yararlanması için kurulmuş büyük kütüphane.*|| **kitapta yeri olmak,** *1. Yasalarda ilgili bir hüküm bulunmak. 2. Kur'an'da veya dinî eserlerde hakkında bir yargı olmak; söz konusu edilmek.*

kitapçı, [kitap-çı] *is.* **1.** Kitap satan kimse. **2.** Kitap satılan dükkân; kitap evi. **3.** Eskiden devlet büyüklerinin kitaplarına bakan kimse. ◻ **kitapçı basımcı,** *Hem kitap basan hem de bastığı kitabı satan kimse.*|| **kitapçı başı,** *Padişahın kitaplarına bakmakla görevli kimse.*|| **kitapçı yayımcı,** *Yazarların eserlerini sözleşme ile satın alarak bastırıp satan kimse.*

kitapçılık, -ğı [kitap-çı-lık] *is.* **1.** Kitapçının işi ve mesleği. **2.** Devlet büyüklerinin kitaplarına bakmakla görevli kimsenin işi.

kitaphane, [Ar. kitāb + Far. hāne كتابخانه] *(kitapha:ne) {OsT} is.* **1.** Kitaplık; kütüphane. **2.** Kitapçı dükkânı; kitap evi. **3.** Bir camide kütüphane olarak ayrılmış bölüm.

kitaplaştırma, [kitap-la-ş-tır-ma] *is.* Kitap hâline getirme.

kitaplaştırmak, [kitap-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Değişik zamanlarda ve değişik yerlerde yayımlanmış olan makale, inceleme vb. yazıları bir araya getirerek kitap hâlinde yayımlamak.

kitaplık, -ğı [kitap-lık] *is.* **1.** Kitapların yerleştirildiği raflı dolap. **2.** Evlerde ve iş yerlerinde içinde kitapların bulunduğu oda veya bölme. **3.** Kitap, film, vb. yayınları toplayan ve ilgilenenlerin hizmetine sunan kuruluş; kütüphane. **4.** *sf.* (Kâğıt, karton vb. için) kitap yapmaya uygun olan, elverişli olan. **5.** (Yazı için) kitap meydana getirecek kadar olan. **6.** (Kütüphane vb. için) belirtilen sayıda kitabı bulunan. ☞ **kitaplık bilimci,** *Kütüphanenin düzenlenmesi, yönetimi ve kitapların tasnifi üzerine eğitim görmüş uzman; kütüphaneci.*|| **kitaplık bilimi,** *Kütüphanede kitap sayısını artırma, kitapları sınıflandırıp katalog hazırlama, mevcut kitapları okuyucunun hizmetine sunma kural, teknik ve metotlarını konu edinen bilim dalı; kütüphanecilik.*|| **kitaplık görevlisi,** *1. Kütüphanecilik eğitimi görmüş kimse. 2. Kütüphaneyi düzenlemek ve yönetmekle görevli kimse; kütüphaneci.*

kitapsever, [kitap+sev-er] *is.* Öz ve biçim yönünden değerli ve az bulunur kitapları arayıp bulan ve toplayan kimse; bibliyofil.

kitapseverlik, -ği [kitap+sev-er-lik] *is.* Kitapsever olma durumu; bibliyofili.

kitapsevmezlik, -ği [kitap+sev-mez-lik] *is.* Kitaplardan hoşlanmama; kitap sevmeme durumu.

kitapsı, [kitap-sı] *is.* Kitaplıklarda raftan alınan kitabın yerine konulan kitaba benzer nesne.

kitapsız, [kitap-sız] *sf.* **1.** Kitabı olmayan; elinde, evinde veya çantasında, yanında kitap bulunmayan. **2.** *mecaz.* Dört kutsal kitap olan Kur'an, İncil, Tevrat ve Zebur'dan hiç birine inanmayan kimse; dinsiz. **3.** *mecaz.* Acımasız; insafsız.

kitara, [Lat. cithara > Yun. kithara / İsp. guitara] *is.* **1.** Eski Arap musikisinde kullanılan ve İspanyol gitarı gibi ses veren yassı gövdeli müzik aleti. **2.** Gitar.

kitçe, [kit-çe] *{ağız} sf.* Küçücük; ufak; küçük. [DS]

kitekit, [kit-e+kit] *{ağız} sf.* Ağız ağza dolu. [DS]

kitelmek, [küt-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kütelmek; körelmek. [DS]

kitermek, [kēt-mek > kēt-er-mek / ketür-mek / kel-(i)t-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Gidermek; uzaklaştırmak; çıkarmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Üç İtigsizler] **2.** Alıp götürmek; tahkir etmek. [DLT] [EUTS] **3.** Ortadan kaldırmak. [DLT] [Üç İtigsizler]

kitefe, [Ar. kitf > ketefe / kitefe كتفه] *{OsT} is. anat.* Kürek kemiği; omuz kemiği.

kitfeyn, [Ar. kitf > kitfeyn كتفين] *{OsT} is. anat.* İki kürek kemiği.

kitgü, [kit-mek > kit-gū] *(kitgü:) {eT} is.* Zail olma. [Gabain]

kitgülüg, [kit-gū > kit-gü-lüg] *{eT} sf.* Gidecek; gidici.

kitgüsi, [kit-gū > kit-gü-si] *{eT} sf.* Giderilmesi gerekli. [EUTS]

kiti, [kilit > kit > kit-i] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kitih, [kit-ik] *{ağız} sf.* Çok sıkı; birbirine girmiş. [DS]

kitig, [kıḍ-mak *(kıymak, dilimlemek)* > kıḍ-ıg] *{eT} is.* Sınır; kıyı. [Gabain]

kitik, -ği [kit-ik] *{ağız} is.* **1.** Kusur; eksiklik. **2.** Kadının dişilik organı. [DS]

kitikmek, [kit-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir]* Zıtlaşmak; birbirine düşmek; düşman olmak. [DS]

kitili, [kit-i-li] *{ağız} sf.* Çok küçük; bir parça. [DS]

kitin, [Fr. chitine] *is.* Böceklerin ve kabukluların kabuğuna sertlik veren azotlu organik yapıdaki destek madde.

kitinli, [kitin-li] *sf.* **1.** Kitini bulunan; kitinden oluşan. **2.** Kitin bakımından zengin olan.

kitir[1]**,** [kit-ir] *{ağız} is.* **1.** Yalçın, sarp ve taşlık yer. **2.** Sert toprak. [DS]

kitir[2]**,** [kit-ir] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kitire, [kitre] *{ağız} is.* Keven bitkisinin kökünden çıkarılan sakız. [DS]

kitireli, [kitre-li] *{ağız} is.* Kolalanarak gevşekliği giderilmiş sert kumaş. [DS]

kitiret, -di [küt-mek > küt-ür-e-t / kitir-e-t] *{ağız} is.* Kin. [DS]

kitiş, [kit-iş] *{ağız} is.* Biçilmiş arpa demeti. [DS]

kitiz, [kit-iz] *{ağız} is.* → kitiş. [DS]

kitişmek, [két-mek > kit-iş-mek] *{eT} dönşl. f.* Ayrılmak. [EUTS][Gabain]

kitle, [Ar. kütle => kitle] *is.* **1.** Belli nitelikteki insanlardan meydana gelen topluluk; insan topluluğu; yığın, *(1944).* **2.** İri parça; topak; kütle. ☞ **kitle haberleşmesi,** *Dağınık ve geniş bir insan topluluğunun, örgütlenmiş bir kaynaktan verilen haber ve uyarılara maruz kalması; birtakım kaynaklardan elde edilen bilgilerin ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması; kitle iletişimi.*|| **kitle iletişim araçları,** *Yazı, ses veya görüntü aracılığıyla geniş insan toplulukları ile iletişim kurmaya yarayan radyo, televizyon, yazılı basın, kitap, bilgisayar, video vb. araçların tümü; medya.*|| **kitle iletişimi,** *Dağınık ve geniş bir insan topluluğunun, örgütlenmiş bir kaynaktan verilen haber ve uyarılara maruz kalması; birtakım kaynaklardan elde edilen bilgilerin ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması; kitle haberleşmesi.*

kitlek[1]**, -ği** [ki(l)it-le-k] *{ağız} is.* **1.** Kilit. **2.** Kilitlenmiş kapı, dolap, çekmece vb. [DS]

kitlek[2], **-ği** [kit-le-k] *{ağız} is.* Küçük sabun parçaları. [DS]

kitlek[3], **-ği** [kit-le-k] *{ağız} is.* Kurutulmuş ekmek. [DS]

kitleme, [ki(li)t-le-me > kit-le-me] *{ağız} is.* **1.** → kilitleme. **2.** Çakı; küçük bıçak. [DS]

kitlemek, [ki(li)t-le-mek > kit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* → kilitlemek.

kitlenme, [ki(li)t-le-n-me > kit-le-n-me] *is.* → kilitlenme.

kitlenmek, [ki(li)t-le-n-mek > kit-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* → kilitlenmek.

kitleşmek[1], [kit-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Alışmak; dadanmak; üzerine düşmek. [DS]

kitleşmek[2], [kit-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Yapışmak; sıkışmak; iyice bitişmek. [DS]

kitletme, [ki(li)t-le-t-me > kit-le-t-me] *is.* → kilitletme.

kitletmek, [ki(li)t-le-t-mek > kit-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* → kilitletmek.

kitleyik, -ği [kit-le-y-ik] *{ağız} is.* Killi sarımtırak toprak. [DS]

kitli, [ki(li)t-li > kit-li] *sf.* → kilitli.

kitlik, -ği [kit-lik] *{ağız} is.* Küçük sabun parçası. [DS]

kitman, [Ar. ketm > kitmān كتمان] *(kitma:n) {OsT} is.* Bildiği gerçeği söylememe, saklama. 🗗 **kitmān-ı esrār,** *{OsT} Sırları saklama.*

kitmek[1], [két-mek] *{eT} gçsz. f.* **1.** Gitmek; çekilmek; zail olmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] **2.** *mecaz.* Ölmek. [ETY]

kitmek[2], [ked-mek / kit-mek] *{eT} gçl. f.* → kedmek. [Yüknekî]

kitmen, [? kit-men] *{eT} is.* Bel (tarım aracı). [EUTS]

kitmir[1], [kit-mir] *{ağız} is.* **1.** Kir. **2.** Çok kirli kişi. [DS]

kitmir[2], [kit-mir / kıt-mır] *{ağız} sf.* Cimri; pinti. [DS]

kitpevül, [Moğ. kebtemek *(yatmak)* > kebtegül / kitpevül] *{eT} is.* Gece muhafızı; nöbetçi kıtası; kütüvel. [Nevâyî]

kitre, [kitre كيتره] *is.* **1.** Kevenden çıkarılan, eczacılıkta iç sürdürücü olarak, kozmetik üretiminde ve tekstilde apreleme işlerinde kullanılan bir tür zamk; keven kökü zamkı. *{eAT} (aynı).* **2.** *{ağız}* Zamk. [DS] **3.** *{ağız}* Kola. [DS]

kitret, [? kitret] *{ağız} is.* Kin. [DS] 🗗 **kitret gütmek,** *{ağız} Kin beslemek.* [DS]‖ **kitret kovmak,** *{ağız} Kin beslemek.* [DS]

kitti, [kit-ti] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kittik, -ği [kit] *{ağız} is.* Yağsız yoğurt. [DS]

kitürmek, [kēt-mek > kēt-er-mek / két-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Getirmek. [Yüknekî]

kivan, [Soğd. kēwān] *{eT} is.* Satürn gezegeni. [EUTS] [ETY] 🗗 **kivan j-mnu,** *{eT} Cumartesi.* [EUTS]

kivare, [Ar. kivāre / küvāre كواره] *(kiva:re) {OsT} is.* Petek.

kiveni, [? kiveni] *{ağız} is.* İş bilir, iyi yemek yapan ev kadını. [DS]

kivenilik, -ği [kiveni-lik] *{ağız} is.* Temizlik; becerikli lik. [DS]

kivi, [İng. kiwi] *is. zool.* **1.** Yeni Zelanda ormanlarında yaşayan, kanatsız sayılabilecek biçimde, esmer kaba tüylü, uzun ve eğri gagalı, tavuk iriliğinde, uçamayan üç kuş türünün ortak adı, *(Apteryx).* **2.** *bot.* Eskiden chinaberry *(Çin meyvesi)* denilen, Çin kökenli, tırmanıcı ve sarmaşık bir bitkinin yumurta büyüklüğünde tüylü, lezzetli ve vitamince zengin meyvesi, *(Actinidia sinensis).*

kivigiller, [kivi-gil-ler] *is. zool.* Yeni Zelanda'da yaşayan üç kivi türünü içeren, uçamayan kuşlar familyası, *(Apterygidae).*

kiviler, [kivi-ler] *is. zool.* Yeni Zelanda'da yaşayan, çok kısa kanatlı uçamayan kuşlar takımı, *(Apteryges).*

kivir, [kiv *(yans.)* > kiv-ir] *ün.* Gevreklik, kırılma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **kivir kivir,** *{ağız} (Ezmek ve kırmak için) kolaylıkla ve çıtırtılı sesler çıkararak.* [DS]

kiviz, [Soğ. kiwij] *{eT} is.* Yaygı; halı, kilim gibi şeyler. [DLT]

kivra, [Erm. k'awor [EREN] => kirve] *{ağız} is.* Dost; arkadaş. [DS]

kivre, [Erm. k'awor [EREN] => kirve] *{ağız} is.* **1.** Sevgi; dostluk. **2.** Kirve. **3.** Sağdıç. [DS]

kivrik, -ği [kiv(i)r-ik] *{ağız} sf.* Çapkın; kopuk; külhanbeyi. [DS]

kivrizlemek, [kiv(i)r-iz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* Tavşanı köpeğe göstererek tutması için işaret etmek. [DS]

kivse, [? kivse] *{ağız} is.* Aptal. [DS]

kivürmek, [kir-mek > kir-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kirgürmek.

kivzine, [kiv-(i)z-i-n-e] *{ağız} zf.* (Söz söylemek için) aksine. [DS]

kiya, [Far. kedhüdā => kâhyā > kiyā] *(kiya:) {ağız} is.* **1.** Köy kâhyası. **2.** Muhtar. **3.** Köy bekçisi. [DS]

kiyan, [Far. kiyān كيان] *(kiya:n) {OsT} is.* **1.** Yıldız. **2.** Merkez.

kiyani, [Far. kiyānī كيانى] *(kiya:ni:) {OsT} sf. fel.* Evren doğumsal; kozmogonik.

kiyaniyat, [Far. kiyāni + Ar. -yyāt => kiyāniyyāt كيانيات] *{OsT} is.* Evrenin doğuşu, yaratılışı ile ilgili yazılanlar ve ileri sürülen görüşler; kozmogoni; evren doğumu.

kiyanus, [Yun. kyanus =>*OsT.* kiyānūs كيانوس] *{OsT} is. kim.* Doğada serbest bulunmamasına rağmen

birçok maddenin birleşimine giren karbon ve azottan oluşan gaz; siyanojen; siyanür. ◻ **kiyânüs-i hadîd,** *{OsT} Demir siyanür.*

kiyaset, [Ar. kiyāset كياست] *(kiya:set) {OsT} is.* Akıllılık; anlayışlılık; uyanıklık; zeyreklik.

kiyasetli, [kiyaset-li] *(kiya:setli) sf.* Akıllı; anlayışlı.

kiyasetsiz, [kiyaset-siz] *(kiya:setsiz) sf.* Akılsız; anlayışsız; budala.

-kiye, [-ḳıya / -kiye / -kına / -kine] *{eT} yap. e.* **1.** Küçültme eki. [EUTS] **2.** Pekiştirme bildirir; *-kıña, -gına* biçiminde de söylenir. [EUTS]

kiyesi, [*eT.* kéḏ-mek > kiy-e-si / giysi] *{ağız} is.* İç çamaşırı. [DS]

kiyesilik, -ği [kiyesi-lik] *{ağız} is.* Çamaşırlık. [DS]

kiyik, [kéy-ik / giy-ik/ keḏik] *(kéyik) {eT} {ağız} is.* **1.** → keyik. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Nevâyî] [DS] **2.** *{ağız} sf.* Yabanî. [DS]

kiyikçi, [kéy-ik / keyik-çī] *(kiyikçi:) {eT} is.* → keyikçi. [Nevâyî]

kiyim, [kiy-im] *{eT} sf.* Uyuşuk. [DLT] ◻ **kiyim kesim olmak,** *{ağız} Tutumlu olmak.* [DS]‖ **kiyim kiyim,** *Uyuşukluk; ne çalışmak ne de işi büsbütün bırakmak; gaflet; elevaylık.* [DLT]

kiyir, [kiy *(yans.)* > kiy-ir] *ün.* Gevreklik, kırılma bildiren yansımalı gövde. ◻ **kiyir kiyir,** *{ağız} (Ezmek ve kırmak için) kolaylıkla ve çıtırtılı sesler çıkararak.* [DS]

kiyiz, [*eT.* kiḏiz] *{ağız} is.* Keçe. [DS]

kiymek, [keḏ-mek / kiy-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kedmek. [Yüknekî]

kiysi, [kéd-mek > kiy-e-si] *{ağız} is.* Elbise; çamaşır; giyecek. ◻ **kiyesi yumak,** *{ağız} Çamaşır yıkamak.* [DS]

kiytermek, [kiyt-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Soğuktan titremek. [DS]

kiytik, -ği [kıy-mak > kiy-(i)t-ik] *{ağız} is.* Odun ve çıra kırıntıları. [DS]

kiz[1], [kiḏiz] *{eT} is.* → kidiz.

kiz[2], [kiz] *{eT} is.* **1.** Kasa. [İKPÖy.] **2.** Misk kutusu. [DLT] [İKPÖy.] **3.** Kap. [EUTS] [Gabain] **4.** Taht; kürsü; sandık. [DLT] **5.** Sır; giz.

kizb, -bi [Ar. kizb كذب] *{OsT} is.* **1.** Yalan söyleme; kandırma; aldatma. **2.** Yalan.

kizbî, [Ar. kizb > kizbī كذبى] *(kizbi:) {OsT} sf.* Yalan; hatalı; asılsız; esassız.

kizbiyat, [Ar. kizbiyyāt كذبيات] *(kizbiya:t) {OsT} is.* Yalanlar; aldatmalar; kandırmalar.

kizelemek, [kiz-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mızıkçılık etmek. [DS]

kizermek, [kiz-er-mek] *{eT} gçsz. f.* **1.** Şiddetli açlık hissetmek. **2.** (Dudaklar için) çatlamak. **3.** Cimrilik etmek. [Nevâyî]

kizetmek, [kiz-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-er]* Derinin kıllarını ateşe tutarak yakmak. [DS]

kizik, [kez-mek > kiz-ik] *{eT} is.* Gezi; seyahat. [EUTS]

kizikmek, [kiz-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Çekinmek.; sakınmak. **2.** Bir şeyden soğumak. [DS]

kiziktirmek, [kiz-ik-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kendinden usandırmak; bıktırmak. [DS]

kizir[1], [Far. gizīr] *{ağız} is.* **1.** Köy bekçisi; köy kâhyası. **2.** Muhtar. **3.** Vergi toplayan memur. **4.** Çığırtmaç; tellal. [DS]

kizir[2], [kiz-ir] *{ağız} sf.* **1.** Cüce; bodur; boysuz. **2.** Zayıf; iyi gelişmemiş; küçük. [DS]

kizir[3], [kiz-ir] *{ağız} is.* Ara bozucu kimse. [DS]

kizkil, [kiz-kil ?] *{eT} sf.* Kızıl. [Gabain]

kizlegülük, [kiz-lē-mek > kiz-le-gü-lük] *{eT} sf.* Saklanan; gizlenen. [EUTS]

kizlemek, [kiz *(kasa; misk kutusu)* > kiz-lē-mek] *(kizle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Gizlemek; saklamak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] [Yüknekî] **2.** Gizli tutmak. [İKPÖy.] **3.** Kapatmak. [İKPÖy.]

kizlençü, [kiz-lē-mek > kiz-le-n-çü] *{eT} sf.* Gizli. [DLT]

kizlenmek, [kiz-lē-mek > kiz-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gizlenmek; saklanmak. Saklar görünmek; kendi kendine saklamak. [DLT]

kizleşmek, [kiz-lē-mek > kiz-le-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birbirini gizlemek, saklamak. [DLT]

kizletmek, [kiz-lē-mek > kiz-le-t-mek] *{eT} gçl. f.* Gizletmek; saklatmak. [DLT]

kizmek[1], [kiz-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Korkarak çekilmek; yılmak. [DS]

kizmek[2], [kiz-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Büyüklenmek; kibirlenmek. **2.** Öfkelenmek; kin tutmak. [DS]

klakson, [Fr. klaxon *(bir Amerikan firması ve ürettiği otomobil düdüğünün markası)*] *(k'lâ'kson) is.* **1.** Motorlu taşıt, bisiklet vb. araçlarda sesli uyarıda bulunmak amacıyla içinden hava geçirilerek ya da elektrik akımıyla çalınan düdük; havalı korna; korna. **2.** Bu aletten çıkan ses. ◻ **klakson çalmak,** *Uyarmak amacıyla aracın klaksonundan ses çıkartmak; korna çalmak.*

klan, [İrl. clann > İng. clan / Fr. clan] *(k'lân) is. sosy.* **1.** Kabile kuruluşunda, ortak bir atadan gelen, aralarında kan bağı bulunan, çoğunlukla belli bir toteme bağlı, dışarıdan evlenme esasına dayalı aile birimlerinin oluşturduğu topluluk. **2.** Birkaç aileden meydana gelen İrlanda veya İskoç toplumsal birimi.

klapa, [Al. klappe] *(k'lâpa) is. terz.* Alt yakanın aşağı doğru inen devrik kısmı. ◻ **klapa işçisi,** *Ceket yakalarını, dik veya dökümlü durmalarını sağlamak üzere vatka veya telaya ince dikişlerle tutturan işçi.*

klape, [Fr. clapet] *(k'lâpe) is. mek.* İçinden akışkan

geçen boru, pompa vb. yerlerde açılarak akışkanın tek yönlü geçişini sağlayan supap.

klarnet, [İt. clarus *(bağırmak)* > clarinetto > Fr. clarinete] *(k'lârnet) is. müz.* **1.** Abanoz ağacından yapılma, silindir biçimli, basit dilli, en güç ezgileri en hızlı biçimde çıkarabilen üflemeli bir çalgı. **2.** Klarnet çalan; klarnetçi.

klarnetçi, [klârnet-çi] *(k'lârnetçi) is. müz.* Klarnet çalan müzikçi.

klas, [Lat. classis > Fr. classe] *(k'lâs) is.* **1.** Aynı sosyal tabakadan olan kişilerin meydana getirdiği topluluk; sınıf. **2.** *sf. mecaz.* Üstün nitelikli; üstün yetenekli; usta; as; birinci derecede olan.

klasik, -ği [Lat. classicus *(birinci sınıf)* > Fr. classique] *(k'lâsik) sf.* **1.** Eski Yunan ve Roma çağına ait dil ve sanat ürünlerine ait. **2.** On yedi ve on sekizinci yüzyıllar arasında yaşamış Fransız yazar, şair, müzisyen ve güzel sanatları ile ilgili olan. **3.** (Sanat eseri için) eski Yunan ve Roma dönemi estetiğinden etkilenerek meydana getirilmiş olan. **4.** Eski Yunan ve Roma dil ve edebiyatını temel alan. **5.** Kurallara ve ideale uygun olan; köklü bir geleneğe dayalı olan; geleneksel. **6.** Kökleşmiş törelere, alışılagelen biçim ve kullanımlara, geleneğin oluşturduğu zevke uygun olan. **7.** (Eser veya yazar için) bir ülkenin ortak kültürünü oluşturan; üzerinden uzun zaman geçmiş olmasına rağmen değerini yitirmeyen; genel kültürde yer almaya layık görülen; türünde model ve örnek olarak alınabilen; okullarda okutulabilecek nitelikte olan. **8.** Tekrarlanmaktan dolayı etkisini kaybederek insanı şaşırtmayan; alışılagelen; alışılmış. **9.** *dbl.* (Dil için) okullarda öğretime temel olan biçimi. **10.** *is.* Eski Latin, Yunan ve Fransız klasik dönemine ait yazar veya eser. **11.** Eski Yunan, Latin devri ve romantiklere karşıt olarak on yedinci yüzyıl Fransız yazarı. **12.** Klasik doktrin taraftarı kimse. **13.** Kendi türünde üstünlük sağlayarak kazandığı ün dolayısıyla okunması, incelenmesi, dinlenmesi gereken yazar veya müzikçi; bu kişilerin eserleri. **14.** *eğ.* Latincenin önemli bir yer tuttuğu dönem. **15.** *zf.* Geleneksel bağlı olarak. 🗗 **klasik okul,** *eko. On yedinci yüzyılın sonları ile on sekizinci yüzyılın ilk yarısında eserleri yayımlanmış olan ve iktisadı bir bilim dalı hâline getirmiş olan, özel çıkarlarla genel çıkarların bir arada ve birlikte var olduğunu, iş bölümünün üretimi olumlu yönde etkilediğini, tam rekabetin özel çıkarların uyumunu ve dengesini sağladığını savunan İngiliz ve Fransız ekonomi bilginleri.* || **klasik sonrası,** *Klasik dönemden sonra gelmekle beraber bu dönemden türemiş olan.*

klasikçilik, [klâsik-çi-lik] *(k'lâsikçilik) is.* **1.** On yedinci yüzyılda 14. Louis döneminde Fransız yazarlarının eserlerinde görülen eğilim ve kuramların tümü; klasisizm. **2.** Bu öğretiyi esas alan edebiyat ve sanat eserlerinin tümü; klasisizm. **3.** Gösteriş ve abartıdan uzak olarak oran ve düzenlemelerin dengeli, tutarlı olmasını ve biçimlerdeki uyumunu esas alan sanat eğilimi; klasisizm.

klasikleşme, [klâsik-le-ş-me] *(k'lâsikleşme) is.* Klasik durumuna gelme.

klasikleşmek, [klâsik-le-ş-mek] *(k'lâsikleşmek) gçsz. f. [-ir]* **1.** Klasik durumuna gelmek. **2.** (Sanatçı veya eser için) geçen zaman içinde değerini kaybetmeyerek klasik bir değer kazanmak. **3.** Bir yenilik ve değişiklik göstermeyerek hep aynı özellikte kalmak; alışılmış durumda kalmak; basmakalıp hâle gelmek.

klasiklik, -ği [klâsik-lik] *(k'lâsiklik) is.* Klasik olma durumu.

klasisizm, [Fr. classicisme] *(k'lâsisizm) is.* **1.** On yedinci yüz yıl Fransız yazarlarının edebiyat öğretisi. **2.** Ölçülü olma düşüncesi, dengeli ve sağlam kalma zevki, biçimler arasında uyum kaygısı, anlatımda edep dışına çıkmama terbiyesi gibi belirgin nitelikler taşıyan sanat eğilimi; klasikçilik.

klasman, [Fr. classement] *(k'lâsman) is.* Sınıflama; sınıflandırma; tasnif. 🗗 **klasmana girmek,** *spor. (Sporcu veya takım için) önceden belirlenmiş barajı aşarak dereceye girmek; dereceye girmek.* || **klasman grubu,** *spor. Elemeli sistemde üst kümeye giremeyen takımların yer aldığı grup; alt küme.*

klasör, [Fr. classeur] *(k'lâsör) is.* İçine evrak vb. kâğıtların belli bir sıra ile yerleştirildiği kalın kartondan yapılma, metal veya plastik kıskaçlı büyük dosya veya dolap; musannif; cilbent; sıralaç.

klavsen, [Lat. clavis + cymbalum > Fr. clavecin] *(k'lâvsen) is.* On altıncı ve on sekizinci yüzyıllar arasında Avrupa'da önemli ölçüde kullanılmış olan telli ve klavyeli bir çalgı.

klavsenci, [klâvsen-ci] *(k'lâvsenci) is.* Klavsen çalan kimse.

klavye, [Fr. clavier *(anahtar takımı)*] *(k'lâvye) is.* **1.** (Piyano, org vb. çalgılarda) parmaklarla hareket ettirilen ve tuş adı verilen düğmelere bağlı kaldıraç ile tellere vurarak ses çıkarmaya yarayan düzenek. **2.** Yazı ve hesap makinesi ile bilgisayarlarda parmaklarla tuşlarına basılarak istenilen harf, rakam ve diğer işaretlerin yazılmasını ve komut verilmesini sağlayan belirli bir düzene göre yerleştirilmiş tabla. **3.** (Dil adlarından sonra) o dilin özelliklerine göre en kolay yazılabilecek biçimde ve o dilin harf ve işaretlerini bütünüyle kapsayan yazı makinesi klavyesi.

klavyeli, [klâvye-li] *(k'lâvyeli) sf.* **1.** Klavyesi bulunan. **2.** (Dil adlarından sonra) o dilin özelliğine göre belirlenmiş klavyeye sahip olan.

kle, [Fr. clef / clé *(anahtar)*] *(k'le) is. spor.* Güreşte kolu rakibin koltuğu altından geçirdikten sonra elle enseden başını mindere doğru bastırma biçimindeki oyun.

klemantin, [Fr. clémentine *(Père Clémentin 'Cezayirli Fransız botanikçisi') (k'lemantin) is. bot.* **1.** Sedef otugillerden, 19. yy. sonlarında Cezayir'de turunç ve mandalinanın çaprazlamasıyla elde edilen bir meyve ağacı, *(Citrus clementinia).* **2.** Bu ağacın mandalinaya benzer, tatlı ve kokulu meyvesi.

klemens, [Al. klemens] *(k'lemens) is. elkt.* Elektrik hatlarından ayrı hat çekerken bu hatları birbirine bağlamaya yarayan vida veya cıvata ile sıkılan parça.

kleps, [Alm. klaps] *(k'leps) is. oy.* Bilardoda, vuruş yaptıktan sonra topun geriye doğru gelmesini sağlayan 45° lik isteka vuruşu.

kleptoman, [Yun. kleptēs *(hırsız)* > Fr. kleptomane] *(k'leptoman) is.* Çalma hastalığına tutulmuş kimse.

kleptomani, [Fr. kleptomanie] *(k'leptomani) is.* Bazı kişilerin kendilerine ait olmayan bir şeyi gizlice ele geçirme konusunda duydukları dayanılmaz istek ve ele geçirdikten sonra da bir rahatlama biçiminde ortaya çıkan psikolojik rahatsızlık; çalma hastalığı.

klerikalizm, [Lat. clericus *(din adamı)* / Yun. klerikós *(adanmış)* > Fr. cléricalisme] *(k'lerikalizm) is.* Dinin ve dinî kurumların toplum yaşamının bütün kesimlerinde güçlü bir yeri olmasını amaçlayan toplumsal ve ekonomik akım; din erkçilik.

klik, -ği [Fr. cliquer *(gürültü yapmak)* > clique] *(k'lik) is.* **1.** *sosy.* Bir toplum içinde düşünce, inanç vb. yönlerden ayrılıkçı davranarak toplumun büyük kısmıyla çatışma durumundaki alt topluluk; hizip. **2.** Düzen kurmak ve başkalarına zarar vermek amacıyla bir araya gelmiş bulunan kişiler topluluğu.

klikçi, [klik-çi] *(k'likçi) sf.* Klik oluşturan; oluşmuş bir klik içinde yer alan.

klikçilik, -ği [klik-çi-lik] *(k'likçilik) is.* **1.** Klikçi olma durumu; klikçinin yaptığı iş ve eylem. **2.** Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak nitelikte ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurma; hizipçilik.

klikleşme, [klik-le-ş-me] *(k'likleşme) is.* Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurma; hizipçilik yapma; hizipleşme.

klikleşmek, [klik-le-ş-mek] *(k'likleşmek) dönşl. f. [-ir]* Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurmak; hizipçilik etmek; hizipleşmek.

klima, [Fr. climat] *(k'lima) is.* Ev, iş yeri, fabrika gibi sınırlı hacimde bir mekânın sıcaklığını, hava akımını, nem oranını dışarıdaki hava şartlarından bağımsız olarak düzenleyen elektrikli cihaz; klima aygıtı; iklimleme aygıtı. ◻ **klima mühendisliği,** *Kapalı alanları ısıtma, havalandırma ve nemlendirme gibi işlere ait tekniklerin tümü.*

klimaks, [Yun. klimaks] *(k'limaks) is.* **1.** *biy.* Bitki oluşumu aşamalarının en son gelişim evresi. **2.** *ekol.* Belli bir doğal ortamın belirgin özelliği olarak toprak bitki bütünleşmesinin verdiği ideal denge durumu.

klimatizasyon, [Fr. climatisation] *(k'limatizasyon) is.* İklimleme.

klimatolog, -ğu [Fr. climatologue] *(k'limatolog) is.* İklim bilimci.

klimatoloji, [Fr. climatologie] *(k'limatoloji) is.* İklim bilimi.

klinik, -ği [Yun. klinikos *(yatakla ilgili)* > Fr. clinique] *(k'linik) is.* **1.** Ayakta hasta muayene ve tedavi eden, gerekli sıhhî ve fennî şartları taşıyan kuruluş; hastanın tedavi edildiği kurum. **2.** Tıp öğrencilerinin hasta başında ve profesörler gözetiminde eğitim görmelerini sağlayan bölüm. **3.** *sf.* Kitaptan veya teorik olarak değil de bizzat hastanın yatağının yanında ve üzerinde yapılan. **4.** (Hastalık belirtisi için) muayene sonucu vücutta görülen. ◻ **klinik belirtiler,** *tıp. Hekimin biyolojik verilere dayanarak değil de doğrudan duyuları yardımıyla algıladığı belirtiler.* || **klinik metot,** *psikol. Deneyci tarafından bilinen durumlar karşısında bırakılan deneğin doğrudan doğruya gözlenmesine dayanan teknik.* || **klinik öncesi,** *Herhangi bir klinik belirtinin ortaya çıkmadığı hastalık devresi.* || **klinik psikoloji,** *Kişiliğin derinliğine ve tek başına araştırılmasını esas alan psikoloji dalı.* || **klinik sınavı,** *Tıp öğrenimi sonunda hasta başında teşhis ve tedaviyi belirlemek suretiyle verilen sınav.* || **klinik şefi,** *Klinik servislerinde stajyer doktorlara eğitim yaptırmakla görevli hekim.* || **klinik vak'a,** *1. Tıbbî yardıma, tedaviye ihtiyacı olan kimse; hasta. 2. Akla ve mantığa sığmayan davranışları olan kişi; garip adam.*

klinker, [İng. clinker] *(k'linker) is.* **1.** Çoğunlukla taban döşemesinde kullanılan camlaşmış kiremit. **2.** Çimento üretiminde fırından öğütülmeden çıkarılan pişirme ürünü. **3.** İçinde maden artıklarının kül veya köpük hâlinde bulunduğu asfalt karışımı.

klinometre, [Fr. clinomètre] *(k'linometre) is.* Bir yüzeyin, yolun vb. yatay bir düzleme göre eğim açısını ölçmeye yarar alet; eğimölçer.

klip, -bi [İng. clip *(kırpma)*] *(k'lip) is.* **1.** Sinema filmlerinden kesilmiş kısımlar; görüm. **2.** Televizyon ekranlarından sunulan müzikler için arka zemin olarak hazırlanmış görüntüler; görüntüleme; görümsetme.

klips, [İng. clips *(tutturucu)*] *(k'lips) is.* **1.** Bir küpe, takı veya broşu tutturmaya yarayan yaylı çengel. **2.** Bu tür takı.

klişe, [Fr. cliché] *(k'lişe) is.* **1.** Baskıda kullanılmak üzere üzerine kabartma resim veya yazı kopya edilmiş levha. **2.** *sf.* Kalıplaşmış; basmakalıp.

klişeci, [klişe-ci] *(k'lişeci) is.* Klişe hazırlayan usta.

klişecilik, -ği [klişe-ci-lik] *(k'lişecilik) is.* Klişe yapma işi ve sanatı.

klişehane, [Fr. cliché + Far. ḫāne] *(k'lişeha:ne) is.* Baskı kalıplarının hazırlandığı atölye.

klişeleşme, [klişe-le-ş-me] *(k'lişeleşme) is.* Kalıplaşma; basma kalıp durum alma.

klişeleşmek, [klişe-le-ş-mek] *(k'lişeleşmek) dönşl. f. [-ir]* Kalıplaşmak; basma kalıp durum almak.

klitoris, [Yun. kleitoris *(tepecik)* > Fr. clitoris] *(k'litoris) is. anat.* Kadın cinsel organının üst tarafında bulunan küçük çıkıntı; bızır.

klor, [Yun. khloros *(sarı-yeşil)* > Fr. chlore] *(k'lor l ince) is. kim.* Normal sıcaklıkta gaz hâlinde bulunan, atom numarası 17, atom ağırlığı 35,46 ve yoğunluğu 2,5 gr/cm^3 olan, yeşil sarı renkte, keskin ve pis kokulu, zehirli bir element; sembolü: Cl 🗗 **klor ölçümü,** *Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleme işlemi; klorometri.*

klorhidrat, [Fr. chlorhydrate] *(k'lorhidrat, l ince) is. kim.* Azotlu organik bir baz ile hidroklorik asitten türeyen tuz; hidroklorür; hidrojen klorür.

klorhidrik, -ği [Fr. chlorhydrique] *(k'lorhidrik, l ince) sf. kim.* Klorla hidrojenin birleşmesinden meydana gelmiş olan. 🗗 **klorhidrik asit,** *Hidrojen ve klorun birleşmesiyle meydana gelmiş olan asit; hidroklorik asit, HCl.*

klorik, -ği [Fr. chlorique] *(k'lorik, l ince) sf. kim.* Klor ve oksijen birleşiminden meydana gelmiş olan. 🗗 **klorik asit,** *Klor, oksijen ve hidrojenin birleşimi ile meydana gelmiş olan asit, $HClO_3$*

klorlama, [klor-la-ma] *(k'lorlama, l ince) is.* **1.** Klorla işlemden geçirme. **2.** Suyu çok düşük oranda klor ekleyerek temizleme işlemi. **3.** Organik bir molekülde hidrojen atomunun yerine klor atomunu geçirmek için uygulanan kimyasal işlem. **4.** Bir dokuma ürününü beyazlatmak amacıyla klor gaz veya sıvı çözeltisi etkisinde bırakma işlemi. **5.** Savaşta insan ve hayvanları zehirleyerek öldürmek amacıyla klor püskürtme.

klorlamak, [klor-la-mak] *(k'lorlamak, l ince) gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Klorla işlemden geçirmek. **2.** Suyu mikroplardan arındırmak veya amonyak gibi bazı yabancı maddelerden temizlemek amacıyla çok düşük oranda klor eklemek. **3.** Organik bir molekülde hidrojen atomunun yerine klor atomunu geçirmek. **4.** Bir dokuma ürününü beyazlatmak amacıyla klor gaz veya sıvı çözeltisi etkisinde bırakmak. **5.** Savaşta insan ve hayvanları zehirleyerek öldürmek amacıyla klor gazı püskürtmek.

klorlanma, [klor-la-n-ma] *(k'lorlanma, l ince) is.* **1.** Klorlama işlemine tabi tutulma. **2.** Klor etkisinde kalma. **3.** Klor edinme, klor sahibi olma. **4.** Klorlu hâle gelme; klor bulaşma.

klorlanmak, [klor-la-n-mak] *(k'lorlanmak, l ince) edil. f. [-ır]* **1.** Klorlama işlemine tabi tutulmak. **2.** Klor etkisinde bırakılmak. **3.** *dönşl. f.* Klor edinmek; klor sahibi olmak; klor bulaşmak.

klorlu, [klor-lu] *(k'lorlu, l ince) sf.* İçinde veya birleşiminde klor bulunan.

klorofil, [Yun khloros *(yeşil)* + phyllon *(yaprak)* > Fr. chlorophylle) *(k'lorofil, birinci l ince) is. biy.* Bitkilerin körpe sap ve yapraklarında bulunan, güneş ışığını soğurarak, bitkinin karbon özümlemesini sağlayan ve onlara yeşil rengi veren tanecikler.

kloroflüorokarbon, [Fr. chlorofluorocarbone] *(k'loroflüorokarbon, birinci l ince) is. kim.* Bazı aerosollerde, yalıtkanlarda ve soğutucularda kullanılan, ancak açığa çıkması ile atmosferin üst tabakasındaki ozonu parçalayarak zararlı güneş ışınlarının dünyaya ulaşmasına sebep olan bir gaz.

kloroform, [Fr. chloroforme] *(k'loroform, l ince) is. tıp. kim.* Alkol üzerine klorun etkimesi ile elde edilen, eskiden genel anestezide kullanılan, eter kokusunda renksiz bir sıvı, CHCl.

klorometre, [Fr. chloromètre] *(k'lorome'tre, l ince) is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleyen alet; klorölçer.

klorometri, [Fr. chlorométrie] *(k'lorometri, l ince) is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleme işlemi; klor ölçümü.

kloropikrin, [Fr. chloropicrine] *(k'loropikrin, l ince) is. kim. as.* Formülü CCl_3NO_2 olan, böcek öldürücü ve savaş gazı olarak kullanılan kloroformun azotlu türevi; trikloronitrometan; nitrokloroform.

kloroplast, [Fr. chloroplaste] *(k'loroplâst, l'ler ince) is. biy.* Yeşil bitkilerde klorofil moleküllerinden meydana gelen ve fotosentezi sağlayan karmaşık yapılı organit; klorolösit; klorofil taneciği

kloroz, [Fr. chlorose] *(k'loroz, l ince) is. tıp.* **1.** Genç kızlarda görülen bir tür kansızlık. **2.** *bot.* Fazla nemlilik veya kök asalakları gibi sebeplerle bitkilerde yaprak sararması biçiminde görülen hastalık.

klorölçer, [klor+ölç-er] *(k'lorölçer, l ince) is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleyen alet; klorometre.

klorstromani, [Fr. claustromanie] *(k'lostro'mani, l ince) is. tıp. psikol.* Bazı akıl hastalarının kendilerini çeşitli sebeplerle bir yere kapamaları, inzivaya çekilmeleri veya saklanmaları şeklinde kendini gösteren anormal davranış.

klorür, [Fr. chlorure] *(k'lorür, l ince) is. kim.* Klorun oksijen ve flüor dışındaki element veya bileşiklerle meydana getirdiği tuzlara verilen isim.

klorürleme, [klorür-le-me] *(k'lorürleme, l ince) is. kim.* Bir bileşiğe klorür veya klor bileşiklerinden birini katma işlemi

klorürlemek, [klorür-le -me] *(k'lorürlemek, l ince) is. kim.* Bir bileşiğe klorür veya klor bileşiklerinden birini katmak.

klorürlendirme, [klorür-le-n-dir-me] *(k'lorürlendirme, l ince) is. kim.* Klorla birleştirme; klorüre dönüştürme.

klorürlendirmek, [klorür-le-n-dir-mek] *(k'lorürlendirmek, l ince) is. kim.* Klorla birleştirmek; klorüre dönüştürmek.

klorürlenme, [klorür-le-n-me] *(k'lorürlenme l ince) is. kim.* Klorüre dönüştürme işlemine uğratılma.

klorürlenmek, [klorür-le-n-mek] *(k'lorürlenmek, l ince) is. kim.* Klorüre dönüştürme işlemi uygulanmak.

klorürleştirme, [klorür-le-ş-tir-me] *(k'lorürleştirmek, l ince) is. kim.* Bir organik molekülde hidroksil (OH) grubu yerine klorür (Cl) getirme işlemi; klorürle birleştirme; klorüre dönüştürme.

klorürleştirmek, [klorür-le-ş-tir-mek] *(k'lorürleştirmek, l ince) gçl. f. [-ir] kim.* Bir organik molekülde hidroksil (OH) grubu yerine klorür (Cl) getirmek; klorürle birleştirmek; klorüre dönüştürmek.

klorürsüzleştirme, [klorür-süz-le-ş-tir-me] *(k'lorürsüzleştirme, l ince) is. tıp.* Organizmayı, fazla bulunan ve ödemlere sebep olan sodyumdan arındırma metodu ve işlemi.

klostrofobi, [Fr. claustrophobie] *(k'lostro'fobi, l ince) is. tıp. psikol.* Dar ve kapalı yerlerde duyulan korku ve kaygı; kapalı yer korkusu.

kloş, [Fr. cloche *(çan)*] *(k'loş, l ince) sf.* (Etek için) alt tarafı çan gibi genişleyen.

kloz, [Lat. claudere *(kapama)* > clausula *(cümlenin son bölümü)* > İng. cluse *(alt tümce)*] *(k'loz, l ince) is.* Sigorta sözleşmesi maddesi.

klozet, [Lat. clausus *(kapalı)* > İng. closet *(kapalı yer)*] *(k'lozet, l ince) is.* Batı tarzında, üzerine oturularak büyük veya küçük boşaltım işleminin gerçekleştirildiği, kapaklı tuvalet gereci; alafranga tuvalet.

klüz, [Fr. cluse] *(k'lüz) is. coğ.* Bir kıvrımı keserek iki yandaki çukurları birleştiren dar ve boğaz biçimindeki koyak; kısık; dar boğaz.

km, [kilometre] *kısalt.* Uzunluk ölçüsü birimlerinden bin metre karşılığı olan kilometrenin kısaltması. 🗗 **km²,** *Alan ölçüsü birimlerinden bir milyon metrekarenin kısaltması.* || **km/saat,** *Hız birimlerinden saatte kilometrenin kısaltması.*

know-how [İng. know *(bilmek)*+how *(nasıl)*] *(k'novhov) is.* **1.** Bir işin nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgi; yöntem bilgisi. **2.** *ek.* Bir şirket veya kuruluşun bilgi, üretim veya işletme yöntemlerini satması veya kiralaması işi; bilgi satma; bilgi kiralama.

ko, [ko-mak] *{ağız} ünl.* Bırak; koy! [DS]

koala, [Avustralya d. koala] *is. zool.* Kuskusgillerden, Avustralya'da yaşayan, koyu soluk gri, boz veya sarımsı renkte, yaklaşık 80 cm. boyunda, tıknaz gövdeli, kuyruksuz, küt burunlu, geniş yüzlü, kulakları geniş ve tüylü, geceleri ortaya çıkan, yavaş hareket eden, okaliptüs yaprakları ile beslenen, tırmanıcı ağaççıl ve memeli keseli bir hayvan; keseli ayı, *(Phascolarctus cinereus).*

koalisyon, [Lat. coalescere *(birilket büyümek)* > İng. / Fr. coalition] *is.* **1.** Birbirine karşı topluca hareket etmek için birleşen parti veya devletlerin meydana getirdiği birlik. **2.** Çoğunluğu sağlamak amacıyla çeşitli partiler arasında meydana getirilen anlaşma. 🗗 **koalisyon hükümeti,** *Bir partinin tek başına çoğunluğu sağlayamaması durumunda birden çok partinin katılımıyla kurulan ortak hükümet.*

koaptör, [Fr. coapteur] *is.* Kırılmış kemiğin parçaları yerli yerine konduktan sonra bunların aynı durumda kalmasını sağlayan araç.

kob, [kōb / kop] *(ko:b) {eT} is.* Sevinme. [DLT]

koba, [? koba] *{ağız} is.* **1.** Baca. **2.** Mağara. [DS]

kobacık, -ğı [koba-cık] *{ağız} is.* Çalıkuşu. [DS]

kobak[1]**, -ğı** [Slav. òkomak [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Meşe ağacı meyvesi; palamut. **2.** Karaçalı yemişi. **3.** Kozalak. **4.** Haşhaş kozalağı. **5.** Mısır koçanı. **6.** Taze mısır. **7.** Ham incir. [DS]

kobak[2]**, -ğı** [kob-a-k] *{ağız} is.* **1.** Başta çıkan ur. **2.** Balık ağlarında kullanılan mantar. **3.** Topaç. **4.** Yüzük oyununda kullanılan huni biçimindeki tenekeler. [DS]

kobak[3]**, -ğı** [kob-a-k] *{ağız} is.* Otuz kiloluk tahıl ölçeği. [DS]

kobal, [kob-a-l] *{ağız} is.* **1.** Büyük değnek; sırık. **2.** Bir başı kalın ve yuvarlak sopa. **3.** Çamaşır tokacı. [DS]

kobalak[1]**, -ğı** [kob-al-ak] *{ağız} sf.* Yuvarlak; toparlak. [DS]

kobalak[2]**, -ğı** [kob-al-ak] *{ağız} is.* **1.** Palamut meyvesi. **2.** Kozalak. **3.** Haşhaş kozalağı. **4.** Mısır koçanı. **5.** Ham meyve. **6.** Etli meyve. [DS]

kobalt, [Alın. kobalt *(efsanevî bir şeytan adı)*] *is. kim.* Yoğunluğu 8,8, atom numarası 27, atom kütlesi 58,93 olan sert ve kırılgan, kırmızımsı beyaz metal, sembolü: Co. 🗗 **kobalt bombası,** *1. Gövdesi kobalttan veya dolaylı yoldan radyoaktif duruma geçebilen bir metalden yapılma termonükleer bomba. 2. Kanserli tümörlerin tedavisinde kullanılan yalnız alfa ve beta ışınları yaymak üzere hazırlanmış radyoaktif bomba.* || **kobalt tedavisi,** *Kobalt 60'tan yayılan ışınların kanser tedavisinde kullanılması.*

koban, [Kazak. koyan / koyon] *{ağız} is.* Tavşan. [DS]

kobar, [Bul. gábır] *{ağız} is.* Meşe ağacı. [DS]

kobarlanmak, [kobar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Karşı gelmek. [DS]

kobartmak[1]**,** [kob-ar-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kışkırtmak; coşturmak. [DS]

kobartmak[2]**,** [kob-ar-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Doğurmak üzere olan inek için) memesi büyümek. [DS]

kobaşık, -ğı [kob-aş-ık] *{ağız} is.* Ortaklaşa, yardımlaşarak iş yapma; imece; kubaşık. [DS]

kobaşmak, [kob-aş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Yardımlaşarak iş görmek; imeceye katılmak. [DS]

kobat, [kob-at / kub-at] *{ağız} sf.* **1.** Kaba; biçimsiz; şişman. **2.** (Eşya için) Görünüşü biçimsiz; kaba; kullanışsız. [DS]

kobay[1], [Amer. yer. d. cebiai] *is. zool.* **1.** Güney Amerika'da yaşayan, tombul fakat küçük yapılı, boz ve kahverengi tüylü, kısa bacaklı, ön ayaklarında dörder, arka ayaklarında üçer parmak bulunan, bir türü laboratuarlarda deney için kullanılan kemirgen bir hayvan; Hint domuzu, *(Cavia porcellus).* **2.** Deneyde kullanılan herhangi bir canlı. **3.** *mecaz.* Deney konusu.

kobay[2], [Mac. kopó > Bulg. kopoj] *{ağız} is.* → kopoy. [DS]

kobaygiller, [kobay-gil-ler] *is. zool.* Başlıca türü kobay olan, Güney Amerika'da yaşayan oklu kirpimsigillerden kemiriciler familyası, *(Caviidae).*

kobçır, [? kobçır] *{eT} is.* Bir tür vergi. [EUTS]

kobdo, [? kobdo] *is. zool.* Anayurdu Asya olan, at ile eşek arası görünüşte, donu düz, bir tür yabani at; kulan.

kobı[1], [kobī] *(kobı:) {eT} is.* Mirastan düşen hisse; miras payı. [EUTS]

kobı[2], [kov-mak > kov-ī] *(kovı:) sf.* → kovı. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

kobık, [kov-mak > kob-ık / kov-ık ?] *{eT} is.* **1.** Kehrüba. [EUTS] **2.** Köpük. [EUTS]

kobi, [Yun. khopos [Tietze]] *{ağız} sf.* Sağır. [DS]

kobisle, [? kobisle] *{ağız} is.* Su taşırken iki ucuna kova asılarak omuza alınan sırık. [DS]

kobmak, [kob-mak / kov-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kovmak; boşaltmak. [İKPÖy.]

kobra, [Port. cobra de capello *(külahlı yılan)*] *is. zool.* Afrika ve Asya'nın pek çok bölgesinde yaşayan çok zehirli kara yılanlarının genel adı; gözlüklü yılan.

kobrag, [kobrā-mak > kobra-ġ / kovra-ġ] *{eT} is.* **1.** Kurul; meclis; toplantı. [İKPÖy.] **2.** Kalabalık. [İKPÖy.] **3.** Toplanma. [İKPÖy.]

kobragiller, [kobra-gil-ler] *is. zool.* Sıcak bölgelerde ve Afrika'nın tropikal kısmında yaşayan, zehir dişleri oyuklu, iki yüz elli cins ve binlerce türe ayrılan sürüngenler familyası, *(Elapidae).*

kobramak, [ka-mak *(eklemek; yığmak)* > ka-b-mak > ka-b-(ı)r-ā-mak / kav(ı)r-ā-mak > kobr-ā-mak / kovr-ā-mak] *(kobra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Toplanmak; sıkış tepiş olmak. [İKPÖy.]

kobran, [kob-(u)r-an] *{ağız} is.* **1.** Tef. **2.** *sf.* Tembel. [DS]

kobrang, [kob-(u)r-añ] *(kobrañ) {ağız} sf.* (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boşalmış; kof. [DS]

kobratmak, [kabrā-mak / kobrā-mak > kobrā-t-mak / kovra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bir araya getirmek; toplamak; toplatmak. [EUTS]

kobu, [kob-u] *{ağız} is.* Engebeli toprak. [DS]

kobuk, -ğu [kob-u-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) kolsuz; parmaksız. [DS]

kobul, [Bul. kíbıl [Tietze]] *{ağız} sf.* **1.** İçi oyuk veya çukur. **2.** Kof. **3.** *is.* Toprak kap. **4.** Küp. [DS]

koburga, [kob(u)r-ā-mak > kobur-ġā / kobḫurġa] *(koburga:) {eT} is.* Baykuş. [EUTS] [Gabain]

kobuz, [kob-mak / kov-mak > kob-uz / ḳop-uz قبوز] *{eT} {eAT} is.* **1.** → kopuz. [EUTS] **2.** *{ağız}* Akordeonun küçüğü bir tür çalgı. [DS]

koca[1], [kocā] *(eT koca:) {eT} {eAT} {OsT} sf.* **1.** Yaşlı; ihtiyar. [Yüknekî] **2.** *{eAT}* Yaşlı erkek; erkek. [DK] **3.** Yaşça büyük olan; yaşlı; ihtiyar. **4.** *mecaz.* Saygıdeğer, büyük; ulu. 🗗 **koca ana,** *{ağız} 1. Nine. 2. Büyük amcanın karısı.* [DS]|| **koca baba,** *{ağız} 1. Büyük amca. 2. Dede. 3. Yaşlı erkek.* [DS]|| **koca başı,** *{OsT} Bir obanın başı; köyün yöneticisi.*|| **koca bebek,** *Yaşına göre davranışları gelişmemiş çocuk.*|| **koca bılla,** *{ağız} Bir ailenin en yaşlı kadını.* [DS]|| **koca dölü,** *{ağız} Sıska çocuk.* [DS]|| **koca gelin,** *{ağız} Kaynana.* [DS]|| **koca hala,** *{ağız} Baba ya da annenin halası; büyük hala.* [DS]|| **koca herif olmak,** *(Çocukları onurlandırmak için) çocukluktan çıkmış olmak; büyük sayılabilecek yaşa gelmek.*|| **koca kız,** *{ağız} 1. Yaşlı, geçkin kız. 2. İhtiyar kadın.* [DS]|| **koca koyun,** *{ağız} Altı yaşını geçmiş koyun.* [DS]

koca[2], [koca] *is.* **1.** Evli bir kadının eşi; zevç. **2.** *huk.* Evli erkek. 🗗 **koca bulmak,** *(Kız veya kadın için) kendisiyle evlenecek bir erkek bulmak.*|| **koca görmez,** *{ağız} Evde yapılan küçük somun.* [DS]|| **kocaya gitmek,** *(Kız veya kadın için) bir erkekle evlenmek.*|| **kocaya kaçmak,** *(Kız veya kadın için) ailesinin izni ve rızası olmadan, evlenmek amacıyla nikâhsız olarak bir erkekle kaçmak.*|| **kocaya varmak,** *(Kız veya kadın için) bir erkekle evlenmek; evlenmek.*|| **kocaya vermek,** *(Kızı için) evlendirmek.*|| **koca yerli,** *Kocanın akrabalarının bulunduğu köyde ev kurarak oturmak zorunda kalan yeni evlilerin durumu.*

koca[3], [koca] *sf.* **1.** Büyük; geniş; iri. **2.** Kocaman. **3.** *zf.* (Sıfatların başına gelerek) anlamı kuvvetlendirir. 🗗 **koca av,** *{ağız} Sürek avı.* [DS]|| **koca bakla,** *{ağız} Bir bakla türü.* [DS]|| **koca bayram,** *{ağız} Şeker bayramı; ramazan bayramı.* [DS]|| **koca bıçak,** *{ağız} Deri ve gönlerin kalın yerlerini inceltmek için kullanılan bıçak.* [DS]|| **koca boğazlı,** *{ağız} Obur.* [DS]|| **koca börklü,** *{ağız} İri damlalar hâlinde uzun süre yağan etkili yağmur.* [DS]|| **koca buğday,** *{ağız} İri taneli, yumuşak ve sarımsı bir tür buğday.* [DS]|| **koca bulamaç,** *{ağız} Pişmiş hamur üzerine şerbet dökülerek yapılan bir tür tatlı.* [DS]|| **koca darı,** *bot. Buğdaygillerden, tahıl ve yem bitkisi olarak yetiştirilen, bazen de tarlalarda zararlı ot olarak kendiliğinden yetişen bitki; Hint*

darısı, (Sorghum).|| **koca dert,** *{ağız} Çok büyük nesne.* [DS]|| **koca göl,** *{ağız} Deniz.* [DS]|| **koca gölmez,** *{ağız} 1. Yağlı hamura kavrularak ezilmiş haşhaş konularak yapılan ekmek. 2. Tuzsuz ekmek.* [DS]|| **koca kafa,** *1. Başı büyük olan. 2. Anlama ve kavrama yeteneği kıt olan.*|| **koca koca,** *1. Büyük büyük; kocaman kocaman. 2. İri parçalar hâlinde.*|| **koca kuş,** *{ağız} Kartal.* [DS]|| **koca kuşluk,** *{ağız} Öğleye yakın zaman.* [DS]|| **koca orak,** *{ağız} Erkeklerin kullandıkları bir çeşit orak.* [DS]|| **koca yemiş,** *bot. Fundagillerden ormanlarda makiler arasında yetişen, yaz kış yeşil yapraklı, kırmızı ve beyaz çiçekli, çileğe benzer kırmızı meyveli bir ağaççık, (Arbutus unedo, Arbutus andrachnea).*

kocaarap, -bı [koca+arap] *{ağız} is. folk.* Bergama çevresinde oynanan tek kişilik zeybek oyunu ve havası. [DS]

kocabaş[1], [koca+baş] *is. zool.* **1.** İspinozgillerden, kuzey yarım kürede yaşayan, parlak siyah ve kahverengi tüylü, böcek ve meyvelerle beslenen, gagası kalın fakat sivri uçlu bir ötücü kuş, *(Coccothraustes coccothraustes).* **2.** *bot.* Gövdesi ve yaprakları dikenli, yapraklarının alt yüzü beyaz tüylü, çiçekleri kocaman ve kömeç hâlinde bir tür eşek dikeni, *(Onopordon acanthium).* **3.** *{ağız}* Şeker pancarı; pancar. [DS] **4.** *{ağız}* Lahana. [DS] **5.** *{ağız}* Turp. [DS]

kocabaş[2], [koca+baş] *{ağız} is.* Uskumrunun ufağı. [DS]

kocabaşı, [koca+baş-ı] *is.* **1.** *{ağız}* Köy ihtiyar heyetinin başı; muhtar. [DS] **2.** Eskiden Hristiyan köylerin muhtarlarına verilen isim.

kocacı, [koca-cı] *{ağız} sf.* (Kadın için) erkeğini çok seven; eşine düşkün. [DS]

kocacık[1], **-ğı** [koca-cık] *{ağız} is.* **1.** Semerin arka kısmında urgan takılan demir ya da tahta çengel. **2.** Döveni boyunduruğa bağlayan ağacın baş tarafına takılan küçük ağaç parça. [DS]

kocacık[2], **-ğı** [koca-cık] *{ağız} is.* Tandır kürsüsü altına konulan çamurdan yapılmış mangal. [DS]

kocagöz[1], [koca+göz] *{ağız} sf.* Gözü kararmış. [DS]

kocagöz[2], [koca+göz] *{ağız} is.* **1.** İstavrit balığı. **2.** Mercan balığına benzeyen bir tür balık. [DS]

kocak, -ğı [kocak] *{ağız} is.* Kadın yeleği. [DS]

kocakarı, [koca+karı] *is.* **1.** Yaşlı kadın. **2.** *argo.* Anne. **3.** *sf. mecaz.* (Kız çocuğu için) çok bilmiş. 🗗 **kocakarı ilacı,** *Kişisel veya geleneksel deneyimlere dayanarak, doğadaki doğal maddelerden yararlanılarak yapılan, bilimsel değeri olmayan ilaç.*|| **kocakarı lafı,** *Saçma. boş söz.*|| **kocakarı masalı,** *1. Avutucu ve eğlendirici masal. 2. mecaz. Avutma, kandırma; oyalama.*|| **kocakarı soğuğu,** *On bir ve on yedi mart günleri arasında devam eden soğukların halk arasındaki adı; berdelâciz.*|| **kocakarı tarhanası,** *{ağız} Küçük dolu.* [DS]

kocakarılık, -ğı [koca+karı-lık] *is.* **1.** Kocakarı olma durumu. **2.** *mecaz.* Aksi, geçimsiz ve suratsız yaşlı bir kadın gibi olma.

kocalak, -ğı [koca-la-k] *is. zool.* Uzun kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlıları avlayan tavuk büyüklüğünde yırtıcılardan bir kuş; çaylak, *(Milvus migrans).*

kocalama, [koca-la-ma] *{ağız} is.* Altı yaşını geçmiş koyun. [DS]

kocalı, [koca-lı] *sf.* (Kadın için) kocası olan.

kocalık[1], [ḳocā > ḳoca-lık قوجالق] *is.* Yaşlı olma durumu; yaşlılık; ihtiyarlık. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DK]

kocalık[2], **-ğı** [koca-lık] *is.* Erkek eş olma durumu; koca olma hâli.

kocalık[3], **-ğı** [koca-lık] *{ağız} is.* Sidik; idrar. [DS] 🗗 **kocalık tutmak,** *{ağız} İşeme gereksinimi duymak; çişi gelmek.* [DS]

kocalma, [koca-l-ma] *is.* Yaşlanma; ihtiyarlama.

kocalmak, [ḳoca-l-maḳ قوجالمق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ır]* Yaşlı duruma gelmek; yaşlanmak; kocamak; ihtiyarlamak. [DS]

kocaltma, [koca-l-t-ma] *is.* Yaşlandırma; yaşlı duruma getirme; ihtiyarlatma.

kocaltmak, [ḳoca-l-t-maḳ قوجالتمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Yaşlı duruma getirmek; yaşlandırmak; kocatmak; ihtiyarlatmak.

kocama, [koca-ma] *is.* Yaşı ilerlemiş olma durumu; yaşlanma; kocalma; yaşlı duruma gelme.

kocamak, [koca-mak] *gçsz. f. [-r] [-c(u)-yor]* Yaşı ilerlemek; yaşlanmak; kocalmak; yaşlı duruma gelmek; ihtiyarlamak.

kocaman, [koca-man] *sf.* **1.** Çok kocaman; koskoca; çok iri; çok büyük. **2.** Yaşça büyük olan. **3.** *{ağız}* Yaşlı erkek. [DS] 🗗 **kocaman kocaman,** *Büyük büyük; iri iri; koca koca.*

kocamanca, [koca-man-ca] *sf.* Biraz kocaman; biraz büyük; irice; büyükçe.

kocamanlaştırma, [koca-man-la-ş-tır-ma] *is.* Kocaman duruma getirme eylemi.

kocamanlaştırmak, [koca-man-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kocaman duruma getirmek.

kocamış, [koca-mış] *sf.* Yaşlı; kart; yaşı geçmiş. 🗗 **kocamış kuş,** *{ağız} İri yapılı yaşlı erkek.* [DS]

kocana, [koca+ana] *{ağız} is.* **1.** Nine. **2.** Büyük amcanın eşi. **3.** Yaşlı kadın. [DS]

kocaoğlan, [koca+oğlan] *is.* **1.** Ayı. **2.** *{ağız}* Kuvvetli esen yel. [DS]

kocaoğmağı, [koca+oğ-ma(k)-ı] *{ağız} is.* Yufka ekmek ufalanarak içine peynir, maydanoz, soğan konularak yapılan yemek. [DS]

kocasak, -ğı [koca-sa-k] *{ağız} sf.* (Kız için) evlenmek için eş arayan. [DS]

kocasan[1], [koca-sa-n] *{ağız} is.* **1.** Büyüyüp gelişe-

meyen ağaç. **2.** Yaşlanmış bitki. **3.** Boya kalkmış, sarardığı hâlde başak tutamamış ekin. [DS]

kocasan[2], [koca+san-] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaşlı görünüşlü; yaşlı sanılan. [DS]

kocasız, [koca-sız] *sf.* **1.** (Kadın için) kocası olmayan; eşi olmayan. **2.** *zf.* Eşi yanında bulunmadan.

kocasızlık, -ğı [koca-sız-lık] *is.* Kocasız olma durumu.

kocatma, [koca-t-ma] *is.* Yaşlandırma; yaşlı duruma getirme; ihtiyarlatma.

kocatmak, [koca-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Yaşlandırmak; yaşlı duruma getirmek; ihtiyarlatmak.

kocayırcı, [koca+yır-cı] *{ağız} is.* Geniş meydanlık. [DS]

kocayış, [koca-y-ış] *is.* Kocamak eylemi ve biçimi.

kocgal, [? kocgal] *{ağız} is.* **1.** Yontulmamış ağaçları üst üste yığarak yapılan kulübe. **2.** Kamıştan yapılan kulübe. [DS]

kocınmak, [koc-ın-mak] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Gerilemek; kaçınmak; gocunmak. [DK]

kocik[1], **-ği** [Slav. gojik] *{ağız} is.* Bir tür kadın ceketi. [DS]

kocik[2], **-ği** [koc-ik] *{ağız} is.* **1.** Topuk kemiği. **2.** Yeni doğmuş manda yavrusu. [DS]

kocmak, [koc-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Kucaklamak. [DS]

kocuk[1], **-ğu** [Slav. gojik] *{ağız} is.* İçi kürklü kaput; gocuk. [DS]

kocuk[2], **-ğu** [kocuk] *{ağız} is.* **1.** Midye. **2.** Bakla, nohut gibi bitkilerin çift çenekli kabukları. **3.** Lahana sapı. [DS]

kocuklamak, [koc-uk-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kuşkulanmak. [DS]

kocundurmak, [koc-un-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* İçine korku vermek; kuşkulandırmak; gocundurmak; sakındırmak. [DS]

kocunduruk, -ğu [koc-un-dur-uk] *{ağız} is.* Silah. [DS]

kocunmak, [ḳoc-un-mak قوجنمك] *{eAT} {OsT} dönşl. f. [-ur]* → gocunmak.

kocur, [koc-ur] *{ağız} sf.* Her şeyden haberi olan; kulağı delik. [DS]

kocuş, [kocuş] *{ağız} is.* → kocamış kuş. [DS]

kocuşmak, [ḳoc-uş-mak قوجوشمك] *{eAT} {OsT} işteş. f. [-ur]* Kucaklaşmak.

koç[1], [*eT.* koç / Moğ. kuça] *is. zool.* **1.** Damızlık erkek koyun. *{eT} {eAT} (aym)* [DLT] [EUTS] [DK] **2.** *mecaz.* Sağlıklı ve iri yarı genç; delikanlı; yiğit. *{eAT} (aym)* **3.** *{eAT} {OsT}* Erkek. 🗗 **koça gelmek,** *{ağız} (Dişi koyun için) çiftleşmek istemek.* [DS]‖ **koç boynuzu,** *{ağız} İp bağlamak için demir ya da pirinçten yapılmış boynuz gibi bükülmüş araç.* [DS]‖ **koç burunlu,** *(İnsan için) burnu alnı ile aynı doğrultuda ve kemerli olan.*‖ **koç darbesi,** *Bir musluğun birden açılması veya kapanması ile akışkan borusunda meydana gelen anî basınç dalgası.*‖ **koç darbesi önleyici,** *Koç darbesini sönümlendirmek için geliştirilmiş düzenek.*‖ **koç gibi,** *(Erkek için) sağlıklı ve gürbüz.*‖ **koç kaçımı,** *{ağız} 1. Koç katımından önce bazı koyunların koçla çiftleşmesi. 2. Koç katımından önce çiftleşen koyunun zamansız doğurduğu kuzu.* [DS]‖ **koç kaçmak,** *{ağız} (Kadın için) evliyken eşinden başka erkekten çocuğu olmak.* [DS]‖ **koç katımı,** *1. Kızışma zamanında koyunların arasına çiftleşmelerini sağlamak üzere koçların salınması. 2. Bu işlemin yapıldığı mevsim; güz.*‖ **koç katımı fırtınası,** *Kasımın son yarısında görülen fırtına.*‖ **koç koyverimi,** *{ağız}* → koç katımı. [DS]‖ **koç kulak,** *{ağız} İki kulplu küçük küp.* [DS]‖ **koç önüne gelmek,** *{ağız} (Koyun için) gebe kalmak.* [DS]‖ **koç salımı,** *{ağız}* → koç katımı. [DS]‖ **koç savmak,** *{ağız} Çiftleşmeden sonra koçu dişi koyundan ayırmak, uzaklaştırmak.* [DS]‖ **koç savumu,** *{ağız} Koçu dişi koyunlardan ayırma zamanı.* [DS]‖ **koç yiğit,** *Yakışıklı, güçlü kuvvetli delikanlı.*‖ **koç yumurtası,** *Kasaplık koyun ve keçi cinsi hayvanların erkeklik bezleri.*‖ **koç yumurtası ızgarası,** *Koç yumurtalarını hafifçe unlayarak ızgarada pişirdikten sonra üzerine limonlu tereyağı dökülerek yenilen bir et yemeği.*‖ **koç yumurtası tavası,** *Tuz, limon, defne yaprağı ekilen koç yumurtaları suda haşlandıktan sonra unlanarak kızartılıp yenen et yemeği.*

Koç[2], [koç] *is.* **1.** Kuzey yarım kürede Andromeda ve Üçgen takım yıldızlarının güneyindeki birkaç yıldızın sıralanmasından meydana gelmiş, Balık ve Boğa takım yıldızları arasında yer alan, en parlak yıldızı 2,2 kadirden Hamel olan burçlar kuşağı takım yıldızı, *(Aries).* **2.** 21 Mart ile 20 Nisan arasında yer alan burçlar kuşağının ilk burcu; Koç Burcu.

koç[3], [koç] *{ağız} is.* **1.** Et tahtası. **2.** Boynuz. **3.** İnce dallardan yapılmış tahıl ambarı. [DS] 🗗 **koç etmek,** *{ağız} Demet yapmak.* [DS]

koç[4], [İng. coach] *is. spor.* Bir spor takımını, özellikle basketbol takımını çalıştıran kişi; çalıştırıcı.

koça[1], [koç-a] *{ağız} is.* Siğil. [DS]

koça[2], [koç-a] *{ağız} is.* Küçük basamak. [DS]

koçaç, -cı [Sırp. kočijaš] *{ağız} is.* Arabacı. [DS]

koçadüşmek, [ḳoç-mak+düş-mek قوچه دوشمك] *{eAT} gçsz. f. [-er]* Kucaklayıvermek; sarılıvermek.

koçak[1], **-ğı** [ḳoç > ḳoç-aḳ قوچاق] *{ağız} sf.* **1.** (Erkek için) güçlü kuvvetli; yiğit; yürekli; kabadayı; cesaret sahibi; **2.** Eli açık; cömert; esirgemez. **3.** İş bilir; becerikli. **4.** Yüce gönüllü. **5.** Konuksever. **6.** Gösterişçi. **7.** Eksiksiz. **8.** İyi. [DS] **9.** *{eAT} is.* Koç.

koçak[2], **-ğı** [koç-ak] *{ağız} is.* Yün ipliği çilesi. [DS]

koçaklama, [koç-ak-la-ma] *is.* Türk Halk edebiyatında konusunu savaş ve kahramanlık olayları teş-

kil eden, korkusuz ve coşkun bir söyleyişi olan, dörtlüklerle kurulu manzum tür.

koçaklanmak, [koç-ak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Daha güçlü olmak. [DS]

koçala, [koç-a-la] *{ağız} is.* Baklası toplandıktan sonra kalan kuru sap ve yapraklar. [DS]

koçam, [koş-a > koş-a-m] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** *sf.* Avuç dolusu. **3.** İki kolun sarabildiği kadar; bir kucak. [DS]

koçamlamak, [koşa-m > koçam-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İki elle birlikte avuçlamak. [DS]

koçan, [koç > koç-an / Bul. kočan / Yun. koçani ?] *is.* **1.** Marul ve lahana türü sebzelerin yapraklarının çıktığı sert gövde. **2.** Mısırın tanelerini taşıyan üzeri kapçık ile örtülü kısım. **3.** Mısırın taneleri atıldıktan sonra kalan sert odunsu kısım. **4.** *gnşl.* Makbuz, çek karnesi vb. defter hâlinde olup da yaprakları koptuktan sonra dipte kalan bazı bilgilerin ve yaprak sayısının yazılı olduğu kısım. **5.** *{ağız}* Tapu senedi. [DS] **6.** *{ağız}* Makbuz. [DS] **7.** *{ağız}* Nüfus cüzdanı; kimlik; kafa koçanı. [DS] **8.** *bot.* Birçok çiçeğin bir eksene çepeçevre bağlı olduğu birleşik çiçek durumu. **9.** *{ağız}* Boyunduruğu araba okuna bağlayan kayış. [DS] **10.** *sf.* (Sebze ve meyve için) henüz olgunlaşmamış; sert. ☞ **koçan bağlamak,** *(Mısır için) koçan oluşmak.*

koçancı, [koçan-cı] *is.* Mısırların koçanlarını sapından koparıp kapçıklarını soyan işçi.

koçancılık, -ğı [koçan-cı-lık] *is.* Koçancının yaptığı iş.

koçar, [koçar] *{ağız} is.* Kara kertenkele. [DS]

koçara, [koçara] *{ağız} is.* İnce dallardan örülmüş tahıl ambarı. [DS]

koçarı, [koç+arı ?] *{ağız} is.* Kars dolaylarında oynanan bir tür bar ve oyun havası. [DS]

koçarlamak, [koç-ar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yakmak için odunları sobanın içine sıralamak. [DS]

koçasak, -ğı [koç-(a)-sa-k] *{ağız} sf.* (Koyun için) çiftleşmek isteyen; koç isteyen. [DS]

koçaş[1], [Sırp. kočijaš قوچاش] *{eAT} {OsT} is.* Arabacı.

koçaş[2], [koçaş] *{ağız} is.* **1.** (Deve için) kötü. **2.** *is.* Yağmur bulutu. [DS]

koçavuç, -cu [koş-a+avuç] *{ağız} is.* İki avuç dolusu. [DS]

koçba, [koca+baba] *{ağız} is.* Dede. [DS]

koçbaşı, [koç+baş-ı] *is.* **1.** Topun icadından önce, kuşatılan kale ve surların kapılarını kırmakta kullanılan, ucunda demirden koç başı bulunan ağır bir direkten ibaret savaş aracı. **2.** *{ağız}* Kabadayı; yiğit; koçak. [DS] **3.** *{ağız}* Evin duvarlarını yağmurdan korumak için yapılan saçak. [DS]

koçboynuzu, [koç+boynuz-u] *is. dnz.* Üzerine ip bağlamaya yarayan iki uçlu çengel.

koçgar, [*eT.* koçñar] *{ağız} is.* **1.** Yaban koyunu. **2.** Bir yaşındaki erkek koyun; toklu. **3.** Koç. [DS]

koçınmak, [kuç-ın-mak] *{eAT} dönşl. f.* → kocınmak. [DK]

koçıra, [koç-ır-a] *{ağız} sf.* Tutumlu. [DS]

koçıralık, -ğı [koç-ı-ra-lık] *{ağız} is.* Kiler; yiyecek dolabı. [DS]

koçik, -ği [koç-ik ?] *{ağız} is.* **1.** Dişi manda. **2.** Küçük manda. [DS]

koçkar, [koç-mak > koç-un-ġar / koçñar] *{eT} is.* **1.** Koç. [EUTS] **2.** Dövüş için yetiştirilmiş iri boynuzlu koç.

koçlamak, [koç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İpi, çıkrıkla iki kat olarak bükmek. [DS]

koçlanma, [koç-la-n-ma] *is.* Koçlanmak eylemi.

koçlanmak, [koç-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Erkek koyun için) gelişerek koç hâline gelmek. **2.** *mecaz.* Koç gibi sert ve atak duruma gelmek; yiğitlenmek. **3.** Yürekli ve yiğit bir delikanlı olmak. **4.** Azmak; azgınlık etmek. **5.** Koç sahibi olmak; koç edinmek.

koçma, [koç-ma] *is.* Kucaklama.

koçmacık, -ğı [ḳoç-ma-cıḳ قوچه مه جق] *{OsT} is.* Şöyle bir kucaklayış.

koçmak, [ḳuç-maḳ > ḳoç-maḳ قوچمق] [ko] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Kucaklamak; sarmak; sarılmak; *{eT} {eAT} {OsT} (aynı).* [EUTS] [DLT] **2.** (Erkek hayvan için) dişisini aşmak; çiftleşmek. **3.** *gnşl.* Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

koçmar, [koç-mar] *{ağız} is.* Bir tür iri kertenkele. [DS]

koçngar, [koç-mak > koç-un-ġar / koçñar] *{eT} is.* Koç. [DLT]

koço, [? koço] *{ağız} is.* Boğmaca. [DS]

koçor, [? koçor] *{ağız} is.* Köy gençlerinin alınları üzerinde bıraktıkları saç. [DS]

koçsak, -ğı [koç-sa-k] *{ağız} sf.* (Dişi koyun için) koç istemek; çiftleşme zamanı gelmek. [DS]

koçsama, [koç-sa-ma] *is.* **1.** Koçsamak eylemi. **2.** Koyunun kızışma dönemi.

koçsamak, [koç-sa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* (Koyun için) kızışmak; çiftleşmek için koç istemek.

koçsırak, -ğı [koç-sı-ra-k] *{ağız} sf.* → koçsak. [DS] ☞ **koçsırak olmak,** *{ağız} Koçsamak.* [DS]

koçsıramak, [koç-sı-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* (Dişi koyun için) koçla çiftleşmek. [DS]

koçturmak, [koç-mak > koç-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur].* Kucaklatmak. [DLT]

koçu[1], [Mac. ḳocsi قوچو] *{OsT} is.* **1.** Dört tekerlekli, kare biçimli, üzeri saçla örtülü, pencereli bir odacıktan ibaret yaysız, makassız bir tür araba; tahtırevan. *{eAT} (aynı)* **2.** Direkler üzerine kurulmuş, altı boş yüksek zahire ambarı. **3.** *{ağız}* Gelin arabası. [DS]

koçu[2], [koç-u] *{ağız} is.* Oyuk yer; çukur; hendek. [DS]

koçu[3], [? koçu] *{ağız} is.* El havlusu. [DS]

koçulmak, [ḳoç-ul-mak قوجولمك] *{eAT} edil. f. [-ur]* **1.** Kucaklanmak. **2.** *dönşl. f.* Sarılmak.

koçungar, [koç-mak > koç-un-ġar / koçñar] *{eT} is.* Koç. [EUTS]

koçunmak, [koç-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Gocunmak; sakınmak. [DS]

koçuş, [ḳoç-mak > ḳoç-uş قوجش] *{eT} {eAT} is.* Kucaklaşma; koçuşma; kucaklayış. [DLT]

koçuşmak, [ḳoç-maḳ > ḳōç-uş-maḳ قوچشمق] *{eT} {ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Kucaklamak. [DLT] [EUTS] **2.** *işteş. f. {eAT} {OsT}* Kucaklaşmak; sarmaşmak. [DS]

koçyiğit, -di [koç+yiğit] *{ağız} sf.* **1.** Güçlü kuvvetli; babayiğit. **2.** Cömert; eli açık. [DS]

kod[1], [Fr. code] *is.* **1.** Bildirişimde, bildirişimi sağlayan araç. **2.** Bir bilgiyi gösteren normal dile göre daha kısa semboller dizgesi. **3.** *bsy.* Bir programı oluşturan, makine dilinde yazılmış komutlar. **4.** Verileri, programları, bilgileri otomatik olarak işlemeyi ve iletmeyi kolaylaştıran, daha sonra da ilk şekline dönmeyi sağlayan kurallar bütünü. **kod adı,** *Gizliliği esas olan kuruluşlarda çalışan kişilere verilen takma ad.*|| **kod aktarıcı,** *Belli bir koda göre hazırlanmış bilgileri başka bir kotla gösterime çeviren sistem.*|| **kod aktarımı,** *Belli bir koda göre hazırlanmış bilgileri başka bir kotla gösterime çevirme işlemi.*|| **kod çözme,** *Televizyon yayınlarında renkli ve karma görüntü işaretinden birincil renkleri gösteren üç işareti elde etmeyi sağlayan işlem.*|| **kod çözücü,** *Kot çözmede kullanılan aygıt.*

kod[2], [? kod] *{ağız} is.* **1.** Tahıl ölçmeye yarayan gaz tenekesi büyüklüğünde tahtadan yapılmış kap. **2.** İçi dar değirmen oluğu. [DS]

koda[1], [Lat. cauda] *is. müz.* **1.** Ara nağmesi. **2.** Bir müzik parçasının sonundaki canlı kısım.

koda[2], [? koda] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

koda[3], [? koda] *{ağız} is.* **1.** Kadının kocasının akrabası. **2.** Boyunduruğu arabaya bağlayan kayışın kaymaması için boyunduruğa geçirilen ağaç çivi. [DS]

kodafa, [? kodafa] *{ağız} is.* Küçük küfe. [DS]

kodak[1], **-ğı** [ḳod-ak / ḳoduḳ قودق] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** Yavru katır. **3.** Ayı yavrusu. **4.** Manda yavrusu; malak. **5.** Annesinin yanından ayrılmayan çocuk. [DS]

kodak[2], **-ğı** [kod-ak / koduk] *{ağız} is.* **1.** İkinci bir kocaya varmış olan kadının, yanında götürdüğü önceki kocasından olan çocuğu. **2.** Evlilik dışı dünyaya gelen çocuk. **3.** On iki ile on beş yaşları arasındaki çiftçi yamağı olan erkek çocuk. [DS]

kodak[3], **-ğı** [kodak] *{ağız} is.* Bir buçuk okkalık tahıl ölçeği. [DS]

kodak[4], **-ğı** [kod-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) birinin arkasından giden; onu izleyen. [DS]

kodak[5], **-ğı** [kod-ak] *{ağız} is.* Sığınak; ev. [DS]

kodak[6], **-ğı** [kadak / kodak] *{ağız} is.* Küçük çivi. [DS]

kodak[7], **-ğı** [kod-ak] *{ağız} is.* Çuval gibi örülmüş tahıl veya azık torbası. [DS]

kodak[8], **-ğı** [kod-ak] *{ağız} is.* Erkeklik bezi; haya. [DS]

kodaklamak, [kodak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Eşek için) yavrulamak. [DS]

kodal, [? kodal] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

kodalak[1], **-ğı** [koda-la-k] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kaba; görgüsüz. **2.** Kısa boylu; tıknaz. **3.** Kısa boylu ve sarışın. [DS]

kodalak[2], **-ğı** [koda-la-k] *{ağız} is.* **1.** Elle itilerek ya da çekilerek kullanılan ev gereçlerini taşımakta kullanılan araba. **2.** İki yumruk büyüklüğündeki somun. **3.** Boğazda olan şişlik; ur. **4.** Kavun karpuz gibi yuvarlak meyvelerin büyümeyeni. **5.** Çam kozalağı. **6.** Erkek hindi. [DS]

kodalanmak, [koda-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kavga etmek istemek; kafa tutmak. [DS]

kodaman[1], [Ar. kudemā ? / Yun. kodaimannos *(Pers kralı 3. Dārā)* ? / kocaman ? > kodaman] *is.* Para ve mevki sahibi; ileri gelen.

kodaman[2], [? kodaman] *{ağız} is.* Büyük tepelerin üzerindeki düzlük. [DS]

kodamanlık, [kodaman-lık] *is.* Kodaman olma durumu; büyüklük.

kodamaz, [kod-a-maz] *{ağız} sf.* Cahil; görgüsüz. [DS]

kodamca, [kodam-ca] *{ağız} sf.* Küçücük. [DS]

kodan, [koḍ-mak > koḍ-an / koy-an] *{eT} is.* Yaban tavşanı. [Clauson]

kodana[1], [? kodana] *{ağız} is.* İçi boş, silindir gibi kap; ortadan kesilmiş yayık. [DS]

kodana[2], [? kodana] *{ağız} is.* Ağaçkakan kuşu. [DS]

kodaş, [? kodaş] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; bencil. **2.** *is.* Kafa dengi, uygun arkadaş. **3.** Eşek. [DS]

kodaz, [? kodaz] *{ağız} is.* **1.** Horoz. **2.** *sf.* Kendini beğenmiş; bencil. [DS]

kodazlanmak, [kodaz-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendini beğenmek. [DS]

koddaz, [kod(d)az] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; bencil. [DS]

kodein, [Yun. kodeia *(haşhaş)* Fr. codéine)] *is.* Öksürük kesici, sinir yatıştırıcı ilaçların yapımında kullanılan ve afyonda bulunan morfinin metillenmesi ile elde edilen, formülü $C_{18}H_{21}NO_3$ olan zehirli bir alkaloit; metilmorfin.

kodeks, [Lat. codex] *is.* **1.** İçinde, ilaçların formülünü, birleşimini, özelliklerini, yapılış veya hazırlanış yöntemlerini, ilaçların kontrol biçimlerini belirten resmî kitap; farmakope. **2.** Orta Amerika yerlilerinin el yazmaları. **3.** *kütp.* Üzerine yazı yazılmış olan yaprakların üst üste konularak kenarlarından tutturulmasıyla oluşmuş eski bir kitap türü.

kodes, [Slav. kotec / Yun. kotetsi *(kümes)*] [kut] *{ağız} is.* [DS] *is. argo.* **1.** Hapishane. **2.** *{ağız}* Kümes. [DS] **3.** *{ağız}* Dar yer. [DS] 🗗 **kodese atmak,** *Hapsetmek.*|| **kodesi boylamak,** *Hapse atılmak; hapishaneye girmek.*

kodgu[2], [köḏ-mak > koḏ-ġū] *(kodğu:) {eT} is.* Karasinek; sinek [DLT]

kodguçı, [köḏ-mak > koḏ-gū-çī] *(kodgu:çı:) {eT} sf.* Bırakan; terk eden. [KB]

kodgulanmak, [koḏ-ġū > koḏġu-lā-mak > koḏġulan-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Sineklenmek; kendinden sinek kovmak. [DLT]

kodı, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak *(yere koymak; tam yapmak)* > kod-ī] *(kodı:) {eT} sf.* **1.** Alt; aşağı; adi. [EUTS] [ETY] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Koyu; pek. [EUTS]. **3.** Sağlam; esaslı. [EUTS] **4.** *zf.* Aşağıya doğru; aşağıda; dipte. [İKPÖy.] [KB] **5.** Tamamen. [İKPÖy.] **6.** Boyunca; arkası sıra. [DLT] [Tekin] **7.** *is.* Dip; çukur. [KB] 🗗 **kodı tabışgan,** *{eT} Ada tavşanı.*

kodıkarmak, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī > koḏık-ar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Aşağı koymak. [EUTS] [Gabain] **2.** Çıkarmak. [Gabain]

kodıkarturmak, [koḏık-ar-mak > koḏıkar-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** İndirmek; aşağıya koymak. [EUTS] **2.** Kıymetten düşürmek. [EUTS] [Gabain]

kodıkı, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī] *(kodıkı:) {eT} zf.* Aşağıdaki. [EUTS]

kodıkılık, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī-lık / kotkı-lık] *{eT} is.* Alçakgönüllülük. [DLT]

kodifiye, [Fr. codifier] *sf.* Kurala bağlanmış. 🗗 **kodifiye etmek,** *Kuralları ayrıntılı biçimde belirlemek.*

kodik[1], **-ği** [koduk / kodik] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrısu; sıpa. **2.** Kedi köpek gibi hayvanların yavrusu. [DS]

kodik[2], **-ği** [kod-uk] *{ağız} is.* **1.** Sarımsak döveci; tahta havan. **2.** Ağaçtan oyma küçük kap. **3.** Bir kişinin taşıyabileceği büyüklükte yontulmuş tomruk. **4.** Beş altı okkalık tahtadan yapılmış tahıl ölçeği. **5.** Suyun damlaya damlaya açtığı çukur. [DS]

kodikçi, [kodik-çi] *{ağız} is.* Yontulmuş tomrukları yapıp taşıyan kimse. [DS]

kodkı, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī] *(kodıkı:) {eT} zf.* **1.** → kodıkı. **2.** *is.* Alçakgönüllülük. [KB]

kodkılık, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī-lık / kotkı-lık] *{eT} is.* → kodıkılık. [Yüknekî]

kodlama, [kod-la-ma] *is.*→ kotlama.

kodlamak, [kod-la-mak] *is.* → kotlamak.

kodlu, [kod-lu] *sf.* → kotlu.

kodmak, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Koymak; yere koymak; bırakmak; terk etmek; koyuvermek; yerleştirmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Ayırmak; çıkarmak. [EUTS] **3.** (Yardımcı fiil olarak) tam olarak yapmak. [İKPÖy.] 🗗 **kodu birmek,** *{eT} Koyuvermek.*

kodok, -ğu [kodok] *{ağız} is.* Üvey çocuk. [DS]

kodoş, [Erme. kodoš *(boynuz)*] *is. argo.* **1.** Yasa ve kurallara aykırı olarak kurulan cinsel ilişkiler için kadın ile erkek arasında aracılık eden kimse; pezevenk. **2.** *kaba.* (Sövgü sözü olarak) birine bu anlamda nitelik yükleme sözü. **3.** *sf. {ağız}* Sözünde durmayan. [DS] **4.** *{ağız}* Dedikoducu. [DS]

kodoşluk, -ğu [kodoş-luk] *is.* **1.** Kodoşun yaptığı iş. **2.** Kodoş olma durumu.

kodoz, [Erme. kodos] *{ağız} is.* Kuş gagası. [DS]

kodra, [? kodra] *{ağız} is.* Hayvanın besiye çekildiği yer. [DS]

kodsuz, [kod-suz] *sf.* → kotsuz.

kodturmak, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak > koḏ-tur-mak] *{eT} gçl. f.* Koydurtmak; yerleştirmek. [EUTS]

kodu, [kodu] *{ağız} is.* Püskül. [DS]

koducak, -ğı [ḳoduḳ > ḳodu(k)-caḳ قدوجق] *{OsT} is.* Küçük sıpa.

kodug, [ko-ḏ-mak > koḏ-uġ] *{eT} is.* Koyma. [Gabain]

koduk, -ğu [?ḳoduḳ قودق] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. *{eAT} (aynı)* **2.** Yavru katır. **3.** Yeni doğmuş inek yavrusu; buzağı. [DS]

koduk[2], **-ğu** [kod-uk] *{ağız} is.* Kuyruk. [DS]

koduk[3], **-ğu** [kod-uk] *{ağız} is.* Tahta olarak biçilmeye hazırlanmış ağaç. [DS]

kodukarmak, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī > koḏık-ar-mak] *{eT} gçl. f.* → kodıkarmak. [EUTS]

koduklamak, [koduk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor]* (At, eşek, köpek vb. hayvanlar için) yavrulamak. [DS]

kodul, [? kodul] *{ağız} is.* Orman içindeki çayır. [DS]

kodulmak, [köḏ-mak > koḏ-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* → koyulmak.

kodunmak, [köḏ-mak > koḏ-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bırakmak. [KB]

kodur, [kotur] *{eT} is.* → kotur. [EUTS]

kodurçuk, [köḏ-mak > koḏ-ur-mak > koḏur-çuk] *{eT} is.* Oyuncak bebek; kukla. [DLT]

kodurmak[1], [köḏ-mak > koḏ-ur-mak / kaḏır-mak / keḏür-mek ?] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bir şeyin üzerine düşmek; çok çalışmak. [DLT]

kodurmak[2], [ḳo-maḳ>ḳo-ḏ-maḳ>ḳod-ur-maḳ قدورمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Bıraktırmak; bırakmasına izin vermek.

koduru, [koḏ-ī + urū > koḏur-ū] *(koduru:) {eT} zf.* Tamamıyla; bütünüyle; büsbütün; tam. [EUTS] [Gabain]

kodus, [kutas > hotoz > ḳodus قودس] *{eAT} is.* Atların boyunlarına takılan perçemli, saçaklı hotoz.

koduş, [kodoş ? / koduş] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; bencil. [DS]

koduşlanmak, [koduş-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Sallana sallana gitmek. **2.** Kendini beğenmek; böbürlenmek. [DS]

koduşmak, [köḏ-ınak > koḏ-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirine güvenmek. [DLT]

koduz, [köḏ-mak > koḏ-uz] *{eT} is.* Kadın; cariye. [ETY]

koduzlanmak, [koḏ-uz > koḏuz-lā-mak > koḏuz-la-ı-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Dul kadın almak. [DLT]

kof[1], [kof *(yans.)*] *is.* İçi boş olmayı, yersiz gurur duymayı anlatan kök. [Zülfikar] *kof-a-la-k, kof-la-ş-mak, kof-ur, kof-luk*

kof[2], [kovı / kov > kof] *sf.* **1.** Kuruma veya çürüme sonucunda içi boşalmış olan; içi oyuk olan; içi boş olan. **2.** *mecaz.* (Kişi için) güçlü kuvvetli, becerikli görünmesine rağmen aslında öyle olmayan; zayıf; beceriksiz. **3.** *mecaz.* (Kişi için) bilgi ve görgüden yoksun; değersiz; boş. 🗗 **kof atmak,** *{ağız} Yalan söylemek; abartmak.* [DS]|| **kof beyinli,** *Kafası çalışmayan; ahmak; beyinsiz.*|| **kof çıkmak,** *Değerli, bilgili, işe yarar sanılan birinin öyle olmadığı anlaşılmak.*|| **kof söz,** *Anlamsız, gereksiz söz; boş laf.*

kofa[1], [kof *(yans.)* > kofa / kova / koğa] *is.* Hasır otu; saz; kamış; kiliz; *{ağız} (aynı).* [DS]

kofa[2], [Yun. khopha [Tietze] قفه] *{ağız} is.* **1.** Yemiş sepeti; küçük sepet. **2.** Kova. *{eAT} (aynı)* **3.** Tahtadan yapılma beş altı okkalık tahıl ölçeği. **4.** Tahta sepet. **6.** Su bardağı. [DS]

kofak, -ğı [kof *(yans.)* > kof-ak] *{ağız} sf.* İçi boş; kof. [DS]

kofalak, -ğı [kof *(yans.)* > kof-al-a-k] *{ağız} sf.* **1.** İçi Boş; kof. **2.** (Kişi için) gururlu; kibirli. [DS]

kofalık, -ğı [kofa-lık] *is.* Kofanın çok bulunduğu yer; sazlık; kamışlık.

kofalmak, [kof *(yans.)* > kof-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** İçi boşalmak. **2.** Gururlanmak; övünmek. [DS]

kofaltmak, [kof *(yans.)* > kof-al-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Övmek; abartmak. [DS]

kofan, [kof-an] *{ağız} is.* Soğan ya da turp bağlanan uzun saplı ot. [DS]

kofana, [Yun. gouphaina] *is. zool.* Boyu 35 cm'yi geçen lüferlere verilen ad.

kofer, [Yun. koteirin] *{ağız} is.* Bahçe sulamak için taş ya da topraktan yapılmış su oluğu. [DS]

kofeyli, [kof *(yans.)* > kofeyli ?] *{ağız} sf.* (Hayvan için) yaşlı ve zayıf. [DS]

koffa, [kof *(yans.)* > ḳof(f)-a قفه] *{eAT} is.* Kova.

kofi, [kof *(yans.)* > kof-i ?] *{ağız} is.* **1.** Lahana kökü. **2.** Kara lahananın yapraksız bölümü. **3.** Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]

kofik, -ği [kof *(yans.)* > kof-ik] *{ağız} is.* **1.** Evli köy kadınlarının başlarına giydikleri üstü sargılı ve altınlı fes ve bir tür başlık. **2.** İçi oyulmuş patlıcan ya da biber kurusu. [DS]

kofir, [Ar. kāfir => köfir] *(ko:fir) {ağız} is.* Dinsiz; kâfir.

kofla k, -ğı [kof *(yans.)* > kof-la-k] *{ağız} sf.* **1.** (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. **2.** (Kişi için) dişleri dökülmüş. **3.** (Kişi için) abartıcı; yalancı. [DS]

koflan, [kof *(yans.)* > kof-la-n] *{ağız} sf.* (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. [DS] 🗗 **koflan koflan,** *{ağız} (Yürümek için) kendini beğenerek; kurumlanarak.* [DS]

koflaşma, [kof-la-ş-ma] *is.* Kofhâle gelme.

koflaşmak, [kof-la-ş-mak] *dönşl. f.* **1.** Kof hâle gelmek; içi boşalmak; içinde oyuk meydana gelmek. **2.** *mecaz.* Gücünü kaybetmek; zindeliği kalmamak. **3.** Bilgi veya zekâsı azalmak.

kofluk, -ğu [kof-luk] *is.* **1.** İçi boş olma hâli. **2.** İçi boş olan yer; oyuk. **3.** *mecaz.* Bilgisizlik; ahmaklık; beceriksizlik.

kofnek, -ği [? kofnek] *{ağız} is.* Çok yumuşak, humuslu toprak. [DS]

kofo, [Yun. kouphós [Tietze]] *{ağız} sf.* Sağır. [DS]

kofos, [Yun. kouphós [Tietze]] *{ağız} sf.* → kofo. [DS]

kofoz, [Yun. kouphós [Tietze]] *{ağız} sf.* → kofo. [DS]

kofra[1], [Fr. coffret] *is. elkt.* Bina girişlerine konulan, içinden üç fazlı şehir şebekesine ait iletkenler geçen ve her birine birer giriş sigortası bağlanan metal kutu.

kofra[2], [Ar. ġurfa غرفه [Tietze]] *{ağız} is.* Kahvelerde beş on kişilik özel bölmeler ya da belirli kişiler için ayrılan toplantı yeri. [DS]

kofti, [Yun. kopto *(kes!)*] *is. argo.* **1.** (Haber, söz, nesne vb. için) işe yaramaz; değersiz; boş; anlamsız. **2.** Yalan; uydurma. **3.** (Kişi için) beceriksiz; yeteneksiz; yalancı. 🗗 **kofti atmak,** *Yalan söylemek; uydurma haber yaymak.*|| **kofti yutturmak,** *Yalan söyleyerek kandırmak; aldatmak.*

koftiden, [kofti-den] *zf. argo.* **1.** Yalandan; uyduruk olarak. **2.** *sf.* Düşük nitelikli; değersiz; önemsiz.

koftileşme, [kofti-le-ş-me] *is.* Koftileşmek eylemi.

koftileşmek, [kofti-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Nesneler için) değerini, önemini yitirmek; işe yaramaz duruma gelmek. **2.** (Kişi için) normal sayılmayan davranışlarda bulunmak; cıvımak.

koful[1], [kof *(yans.)* > kof-ul] *is.* **1.** *biy.* Bitki hücreleri yaşlandıkça sitoplazma içinde oluşan, içi hücre sıvısı ile dolu boşluk. **2.** Sağlam kaya içindeki boşluk.

koful[2], [kof-ul] *{ağız} is.* **1.** Bodur ağaç. **2.** Uzun otlar. [DS]

kofulcan, [kof *(yans.)* > kof-ul-can] *{ağız} sf.* Açık; aralık. [DS]

kofullaşma, [kof-ul-la-ş-ma] *is. biy.* Hücre içinde veya hücreler arasında koful oluşma.

kofullaşmak, [kof-ul-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] biy.* Hücre içinde veya hücreler arasında koful oluşmak

kofullu, [kof-ul-lu] *sf.* İçinde koful bulunan. 🗗 **kofullu kaya,** *İçinde kofullar bulunan sağlam kaya.*

kofur, [kof *(yans.)* > kof-ur] *{ağız} is.* Gösteriş; kibir; kendini beğeniş. [DS]

kofurgalık, -ğı [kof *(yans.)* > kof-ur-ga-lık] *{ağız} is.* İlkbaharda çiçek açan, çoğunlukla harman süpürgesi yapılan yabani bir bitki. [DS]

kofurlanmak, [kof *(yans.)* > kof-ur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; övünmek. [DS]

kog, [*kō-mak > kō-g̀] *(ko:ğ) {eT} is.* **1.** Toz. [EUTS] [Gabain] **2.** Göze veya yemeğe düşen çöp. [DLT] **3.** Atom. [EUTS] [Gabain]

kogdurmak, [koğ-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Koşturmak. [DS]

kogış, [koğuş] *{eT} is.* → koguş[2]. [DLT]

koglamak, [kōv > kov-lā-mak] *(kovla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → kovlamak. [EUTS] [Gabain]

kogşak, [koġ-(ı)ş-ā-mak > koġşā-k] *(koğşa:k) {eT} sf.* Gevşek; çürük. [DLT] [EUTS]

kogşalmak, [koğuş > koġ(u)ş-ā-mak > koġşa-l-mak / kovşa-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* (Ok için) perdahlanmak; parlatılmak.

kogşamak[1], [koġ-(ı)ş-ā-mak / kov-(ı)ş-ā-mak] *(koğşa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Katı şey için) gevşemek; gevşek olmak; zayıflamak. [EUTS] [DLT] [Gabain]

kogşamak[2], [koğuş > koġ(u)ş-ā-mak] *(koğşa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Koğuş (huş) ağacı dalı ile cilalamak; perdahlamak. [DLT]

kogşaşmak[1], [koġ-(ı)ş-ā-mak > koġşa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte gevşemek. [DLT]

kogşaşmak[2], [koğuş > koġ(u)ş-ā-mak > koġşa-ş-mak / kovşa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte cilalamak. [DLT]

kogşatmak[1], [koġ-(ı)ş-ā-mak > koġşa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Gevşetmek. [DLT]

kogşatmak[2], [koğuş > koġ(u)ş-ā-mak > koġşa-t-mak / kovşa-t-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Cilalamak; parlatmak. [DLT]

kogu[1], [koġü] *(koğu:) {eT} is.* Kuğu kuşu. [ETY] [EUTS]

kogu[2], [koġü] *(koğu:) {eT} is.* Sepili, sepisiz deri; kayış. [DLT]

kogulgu, [koġ-mak > koġ-ul-mak > koġ-ul-ġü] *(koğulğu:) {eT} sf.* Parlak. [EUTS] [OKD]

kogurmaç, [kaġ-ur-mak > kaġur-maç] *{eT} is.* → kagurmaç. [DLT]

kogursak, [kurī-mak > kurıġ > kurıġ-sā-mak > kurıġ-sa-k] *{eT} is.* → kurıgsak. [EUTS]

kogus, [kōk-mak[2] > kok-uz / kokoz / koğuz] *{eT} sf.* Bomboş. [EUTS]

koguş[1], [*koġ > koġ-uş] *{eT} is.* **1.** Herhangi bir yiv; oyuk. **2.** Okları perdahlamak için huş ağacından yapılan aygıt. [DLT] **3.** Oluk; su oluğu; değirmen oluğu. [DLT]

koguş[2], [*koġü > koġu-ş] *{eT} is.* Tüylü hayvan derisi; post; deri. [EUTS] [OKD] [Gabain]

koguşlanmak, [koğuş > koğuş-lā-mak > koğuş-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Su için) fışkırmak. [DLT]

koguz, [kōk-mak[2] > kok-uz / kokoz / koğuz] *{eT} sf.* Tamamen boş; bomboş.

koğ[1], [ḳoğ / ḳov قوغ] *is.* Yerme; çekiştirme; ardından konuşma; dedikodu; kov; *{eAT} {ağız} (aym).* [DS]

koğ[2], [ḳoğ / ḳığ قوغ] *{eAT} {OsT} is.* Kıvılcım.

koğ[3], [koğ] *{ağız} is.* Öfke; kızgınlık. [DS]

koğa[1], [koğa] *{ağız} is.* **1.** Güvercin vb. kuşların gübresi. **2.** Ahırda gübre biriktirilen yer. [DS]

koğa[2], [ḳov-a / ḳoğ-a قوغه] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Bataklıklarda yetişen bir tür saz; hasır otu. **2.** Ucu dikenli uzun saplı bir çayır bitkisi. [DS]

koğa[3], [koğ-a] *{ağız} is.* Arı kovanı. [DS]

koğa[4], [Moğ. koboġa > kov-ġā / kovā / kowā] *{ağız} is.* Kova. [DS]

koğak, -ğı [koñak] *{ağız} is.* Saç kepeği. [DS]

koğalama, [koğ-ala-ma / kov-ala-ma] *is.* Kovalamak eylemi; kovalama.

koğalamak, [koğ-ala-mak / kov-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kovmak; kovalamak. **2.** Kaçanın arkasından koşmak veya yakalamaya çalışmak; kovalamak. **3.** *mecaz.* Bir şeyin peşine düşerek sonuç elde etmeye çalışmak; takip etmek; izlemek; kovalamak. **4.** *spor.* Yarışta önden gidenlere yetişmeye çalışmak; kovalamak.

koğalanış, [koğ-ala-n-ış / kov-ala-n-ış] *is.* Kovalanma eylemi veya biçimi; kovalanış.

koğalanma, [koğ-ala-n-ma / kov-ala-n-ma] *is.* Kovma eylemine maruz kalma.

koğalanmak, [koğ-ala-n-mak/ kov-ala-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kovma eylemine maruz kalmak; kovalanmak.

koğalık, -ğı [ḳoğ-a-lıḳ قوغالق] *is. {eAT} {OsT}* **1.** Hasır otu. **2.** *{ağız}* Hasırotu vb. bitkilerin yetiştiği bataklık. [DS]

koğan, [koğ-an / kov-an] *{ağız} is.* İnce çubuklarla örülüp içi dışı sıvanan arı yuvası; kovan. [DS]

koğaz, [Far. kāğız] *{ağız} is.* Kâğıt. [DS]

koğcu, [ḳoğ-cu / ḳov-cu قوغجى] *{eAT} {OsT} {ağız} sf.* **1.** Söz getirip götüren; fitneci; ara bozucu; gammaz. **2.** Arkadan çekiştiren; dedikoducu. [DS] 🗗 **koğcu kodak,** *{ağız} Koğcu.* [DS]‖ **koğ çekmek,** *{ağız}* → koğlamak. [DS]‖ **koğ kaybet** (gıybet), *Arkadan konuşma; çekiştirme; dedikodu.*

koğculuk, [ḳoğ-cu-luḳ / ḳov-cu-luḳ قوغجيلق] *{eAT} {OsT} is.* Koğcu olma durumu; kovculuk; ara bozuculuk; fitnecilik; gammazlık.

koğdurma, [koğ-dur-ma / kov-dur-ma] *is.* Koğmak işini yaptırma eylemi; kovdurma.

koğdurmak, [koğ-dur-mak / kov-dur-mak] *is.* **1.** Koğmak işini yaptırmak. **2.** *{ağız}* Koşturmak. [DS] 🗗 **koğdura koğdura,**] *{ağız} Koştura koştura; koşa koşa.* [DS]

koğkun, [koğ-mak > koğ-gun] *{ağız} is.* Uzun zaman ve sürekli izleyiş. [DS]

koğlama, [koğ-la-ma / kov-la-ma] *is.* Kovlamak işi; kovlama.

koğlamak, [ḳoğ-la-maḳ / ḳov-la-maḳ قوغلامق] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-r]* Birinin yaptığı işi veya söylediği sözü ilgilisine götürüp söylemek; birisini kötülemek; çekiştirmek; söylediği sözü veya kendisini yermek; gammazlamak; kovlamak; dedikodu etmek. [DS]

koğlaşmak, [koğ-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birlikte biri hakkında dedikodu etmek; arkadan çekiştirmek. [DS]

koğma, [koğ-ma / kov-ma] *is.* Koğmak eylemi; kovma.

koğmak, [ḳoğ-maḳ / ḳov-maḳ قوغمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Kovmak. **2.** *{eAT}* (Düşünce için) düşünmemek; kafasından atmak; aklına getirmemek. **3.** *{ağız}* Sürekli arkasına düşmek; izlemek; takip etmek; iz sürmek. [DS] **4.** *{eAT}* Koşturmak.

koğsuk, -ğu [koğ-suk] *{ağız} is.* Duvar ve ağaç deliği. [DS]

koğşak, -ğı [koğ-(u)ş-ak] *{ağız} is.* Eskimiş, gevşemiş; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]

koğşamak, [koğ-(u)ş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Eskimeye, yıkılmaya yüz tutmak; kağşamak. [DS]

koğşatmak, [koğ-(u)-ş-a-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sürerek ya da kazarak topağı kabartmak. [DS]

koğu[1], [ḳok-u / ḳoḫ-u قغو] *{eAT} is.* → koku.

koğu[2], [ḳoğ-u / ḳov-u قوغى] *{eAT} {ağız} is.* → kov. [DS]

koğu[3], [ḳoğ-u] *{ağız} sf.* Bol; gevşek. [DS]

koğucu[1], [ḳoğ-ucu قوغجى] *{eAT} {ağız} is.* → kovcu. [DS]

koğucu[2], [koğ-ucu] *{ağız} is.* Askerlikte izleme kolu. [DS]

koğuculuk, -ğu [ḳoğ-ucu-luḳ قوغوجيلق] *{eAT} is.* → kovculuk. 🗗 **koğuculuk yapmak,** *{ağız} Arkadan çekiştirmek; dedikodu yapmak.* [DS]

koğuk, -ğu [ḳoğ-uk قوغوق] *{OsT}} is.* Kovuk.

koğulamak, [ḳoğ-u-la-maḳ قوغولامق] *{eAT} {ağız} [-r] [-l(u)-yor]* → kovlamak. [DS]

koğulma, [koğ-ul-ma / kov-ul-ma] *is.* Koğmak eylemine uğrama; kovulma.

koğulmak, [koğ-ul-mak / kov-ul-mak] *edil f. [-ur]* **1.** Kovulmak. **2.** (İnek için) kızışmak; çiftleşmek.

koğultak, -ğı [koğ-ul-t-a-k] *{ağız} is.* Delik deşik yer. [DS]

koğuncu, [ḳoğu-n-cu قوغونجى] *{OsT} sf.* Takipçi; kovalayıcı.

koğur[1], [koñur] *{ağız} sf.* **1.** (Sığır için) sarı ile siyah karışımı bir renk; koyu kumral; kestane rengi. **2.** Kara; esmer. [DS]

koğur[2], [koğ-ur] *{ağız} is.* Bağ için uygun toprak. [DS]

koğur[3], [koğ-ur] *{ağız} sf.* (Kişi için) kimseyi beğenmeyen; kendini beğenmiş; kibirli; gururlu. [DS]

koğur[4], [koğ-ur] *{ağız} is.* Yanan kıl ya da yün kokusu. [DS]

koğurmak, [koğ-ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Sarhoş için) nara atmak; bağırmak. [DS]

koğursak, -ğı [koğ-ur-sa-k] *{ağız} sf.* (İnek için) kısır. [DS]

koğursu, [koğ-ur-su] *{ağız} is.* Yanmış kıl veya yün kokusu. [DS]

koğusa, [koğ-u-sa] *{ağız} is.* Öksürük. [DS]

koğuş[1], [koğ-uş] *is.* **1.** Hastahane, okul, kışla ve hapishane gibi yerlerde pek çok kişinin birlikte yattığı ve barındığı geniş oda. **2.** Bu tür odada kalanların tümü.

koğuş[2], [ḳoğ-uş قوغش] *{eAT} is.* **1.** Eskiden okları perdahlamakta kullanılan bir alet; koğuş ağacı; kovuş. **2.** *{ağız}* Kayın ağacı. [DS]🗗 **koğuş oku,** *{eAT} Oluk şeklinde bir yatak içinden atılan küçük ok.*

koğuş[3], [koğ-uş] *{ağız} is.* Tavan ve döşeme tahtası. [DS]

koğuşmak[1], [ḳoğ-uş-maḳ قوغشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{OsT}* Koşmada yarışmak. **2.** *{ağız}* Koşmak. [DS]

koğuşmak[2], [koğ-uş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (İnek için) boğaya gelmek. [DS]

koğuştak, -ğı [koğ-uş-ta-k] *{ağız} is.* Aralık; açık. [DS]

koğuşturma, [koğ-uş-tur-ma / kov-uş-tur-ma] *is.* **1.**

Kovuşturmak işi; kovuşturma. **2.** Suçlu sanılan kimse için yapılan soruşturma, inceleme, araştırma; takibat.

koğuşturmak, [koğ-uş-tur-mak / kov-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* Suçlu olduğu iddia edilen kişi için araştırma, inceleme ve soruşturma yapmak; takibatta bulunmak; kovuşturmak.

koğut, [koğ-ut] *{ağız} is.* Yılanın deri değiştirdiğinde bıraktığı gömlek; kav. [DS]

koğuz, [ḳoğ-uz قوغوز] *{OsT} sf.* **1.** İçi boş; kof. **2.** *{ağız}* (Üzüm salkımı için) arada çürük taneleri bulunan. [DS] **3.** *{ağız}* Aralık; açık. [DS] **4.** *{ağız}* İçi yeterince sıkışık doldurulmamış; boş veya gevşek bırakılmış. [DS] 🗗 **koğuz olmak,** *{eAT} İçi boşalmak; içinde boşluk oluşmak.*

koh[1], [koh] *{ağız} ünl.* Yok; hayır; değil! [DS]

koh[2], [koh] *{ağız} is.* Yaranın üstündeki kabuk. [DS]

koh[3], [koh] *{ağız} is.* Bostan kulübesi. [DS]

koh[4], [koğ / koh] *{ağız} sf.* İçi boş veya çürük; kof. [DS]

koha, [Far. kedhüdā => kâhyā > koha] *{ağız} is.* Muhtar. [DS]

kohalmak, [koğ-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; böbürlenmek; övünmek. [DS]

Koh basili, [Alm. koch *(Alman hekimi Robert Koch)* + Lat. bacillus > koh + basil-i] *is.* Alman hekimi Robert Koch tarafından 1882'de bulunan verem mikrobu, *(Mycrobacterium tuberculosis).*

kohen, [İbr. kohen] *is.* Musevilikte babadan oğula geçen imtiyazlara sahip bazı ruhbanlık görevlerini yerine getiren din adamı; rahip.

kohenit, [Fr. cohénite] *is. min.* Gök taşlarında bulunan demir, nikel ve kobalttan meydana gelmiş karbür.

kohezyon, [Fr. cohésion] *is. fiz.* **1.** Cisimlerin moleküllerini birbirine bağlayan kuvvet. **2.** Üzerine basınç uygulanan yağ tabakasının ezilmeye karşı gösterdiği direnç.

kohlidi, [Yun. khohlidi] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kohmak, [ḳok-maḳ / ḳoḫ-maḳ قوخمق] *{eAT} gçsz. f. [-ar]* → kokmak.

kohrili, [Yun. khohlidi] *{ağız} is.* Sümüklüböcek. [DS]

kohşamak, [ḳoġ-(ı)ş-ā-mak > ḳoḫşa-mak قخشمق] *{eAT} gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Metanetini kaybetmek; bozulmak.

kohşaşmak, [koġ-(ı)ş-ā-mak > koġşa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kogşaşmak[1]. [DLT]

kohşatmak, [koġ-(ı)ş-ā-mak > koġşa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kogşatmak[1]. [DLT]

kohu, [*eT.* ḳok-ī > ḳoḫū قوخو] *{eAT} {OsT} is.* Koku. [DK]

kohulamak, [ḳoḫu-la-maḳ قوخولامق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* **1.** Koklamak. **2.** Koku sürmek.

kohutmak, [ḳoḫu-t-maḳ قوخوتمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kokutmak. **2.** Koklatmak. **3.** *{ağız}* Kötü koku yaymak. [DS] **4.** *{ağız} mecaz.* Oyunda mızıkçılık yapmak; ortalığı karıştırmak. [DS] **5.** *{ağız}* Açmak. [DS]

koin, [kōñ / kōn / kōy / kōyn] *{eT} is.* Koyun. [EUTS]

kok[1], [kag / kağ / kah / kak / kek / lkıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kok-ur-da-ş-mak*

kok[2], [Fr. coque] *is. tıp.* Küre biçimli bakteri; koküs.

kok[3], [İng. coke] *is.* Yağlı taş kömürünün havasız ortamda damıtılmasıyla elde edilen, içinde çok az uçucu madde kalmış olan katı yakıt. 🗗 **kok kömürü,** *Kok.*

kok[4], [*kō-mak > kō-ġ / kōk] *(ko:k) {eT} is.* → kog. [EUTS]

kok[5], [kök] *{ağız} is.* Kök. [DS]

koka[1], [Gün. Amer. yer. d. coca] *is.* **1.** Güney Amerika ve Tayvan'da yetiştirilen, sivri uçlu oval yapraklı, sarı çiçekli, kırmızı meyveli, yapraklarından kokain denilen uyuşturucu elde edilen ağaççık, *(Erythroxylum coca).* **2.** Bu ağaççığın yapraklarından elde edilen sakız.

koka[2], [koğ > koğa / koka] *{ağız} is.* Bataklıklarda yetişen ucu sivri saz; kofa. [DS]

koka[3], [koka] *{ağız} is.* **1.** Çocuklar için pişirilen küçük tandır veya sac ekmeği. **2.** Peksimet gibi küçük ve kurutulmuş ekmek. [DS]

koka[4], [koka / kuka] *{ağız} is.* Çocukların değnekle vurarak oynadıkları, ağaçtan yapılma, ceviz büyüklüğünde bir top. [DS] 🗗 **koka tespih,** *{ağız} Servi, sandal gibi ağaçlardan ya da yemiş çekirdeklerinden yapılan bir tür tespih.* [DS]

kokain, [Fr. cocaïne] *is. kim.* Koka yapraklarından özütlenmek suretiyle elde edilen, lokal anestezi ve sinir sistemi uyarıcısı olarak kullanılan, uzun süreli kullanımlarda bağımlılık yapan, kimyasal formülü $C_{17}H_{21}NO_4$ olan alkaloit.

kokainci, [kokain-ci] *is.* **1.** Kokain üreten, içen ve ticaretini yapan kimse. **2.** Kokain bağımlısı olan kimse; kokainman.

kokainman, [Fr. cocaïnomane] *is.* Kokain kullanmaya alışmış kimse; kokain bağımlısı; kokainci.

kokainmanlık, [kokainman-lık] *is.* Sonu zehirlenmeye varan kokain bağımlısı olma durumu.

kokak, -ğı [kok-ak] *{ağız} sf.* Kötü kokulu; pis; kirli; murdar; kokmuş; kokar. [DS] 🗗 **kokak ağaç,** *Sedef otugillerden, hava kirliliğine ve kötü iklim şartlarına dayanıklı, Çin kökenli, pis kokulu bir gölge ağacı; kokar ağaç, (Ailanthus glandulosa).*

kokal, [Yun. khókhalo [Tietze]] *{ağız} is.* Diz kapağı. [DS]

kokalamak, [kok-ala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Koklayıp durmak. [DS]

kokalmak, [koğ > kok-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Böbürlenmek. [DS]

kokan, [kok-an ?] *{ağız} is.* İnsan ya da hayvanın ayağına yapışarak ağırlık yapan çamurlu kar. [DS]

kokanlamak, [koğ > kok-an-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kötü bir durumdan biraz iyiye doğru gitmek. [DS]

kokar[1], [kok-mak > kok-ar] *sf.* **1.** Kokan; etrafına koku saçan. **2.** *{ağız}* Tembel; miskin. [DS] **3.** *{ağız}* (Kadın için) pis; pasaklı. **4.** *ünl.* Kadınlar arasında birbirini aşağılama sözü. ◻ **kokar ağaç,** *bot. Sedef otugillerden, hava kirliliğine ve kötü iklim şartlarına dayanıklı, Çin kökenli, pis kokulu bir gölge ağacı; mürver ağacı; kokak ağaç; aylandız, (Ailanthus glandulosa).*|| **kokar ganak,** *{ağız} bot. Birleşikgillerden, sarı çiçekli, beyaz tüylü, kötü kokulu bir yıllık otsu bir bitki; tüylü kanak; kokar ot, (Crepis foetida / C. rhoeadifolia).* [DS]|| **kokar ibik,** → kokaribik.|| **kokar ilik,** *{OsT} {ağız} is. Omurilik.* [DS]|| **kokar meke,** *{ağız} İbibik kuşu; çavuş kuşu* [DS]|| **kokar ot,** *{ağız} Kereviz.* [DS]|| **kokar su,** *{eAT} Sperm; meni; atmık.*

kokar[2], [? kokar] *{ağız} is.* Domates. [DS]

kokar[3], [Bul. kùkara] *{ağız} is.* Pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan ucu eğri tahta araç. [DS]

kokarca, [kok-ar-ca] *is.* **1.** *zool.* Yakaladığı tavşan, tavuk vb. hayvanların kanını emerek beslenen, yumuşak tüylü, geniş ve kabarık kuyruklu, tehlike anında anüs çevresindeki salgı bezlerinden birkaç metre ileriye kadar pis bir koku püskürterek en güçlü düşmanlarından bile kurtulmayı başaran bir memeli hayvan, *(Putorius foetidus).* **2.** *{ağız}* Deride pis kokulu çıbanlar oluşturan bir tür hastalık. [DS]

kokarcık[1]**, -ğı** [kok-ar-cık] *{ağız} is.* **1.** Sincap. **2.** Sansar. [DS]

kokarcık[2]**, -ğı** [kok-ar-cık] *{ağız} is.* Arpacık soğanı; küçük soğan. [DS]

kokaribik, -ği [kok-ar+ibik] *{ağız} is.* **1.** Çavuşkuşu; ibibik. **2.** Yaban horozu. [DS]

kokart, -dı [Fr. cocarde] *is. as.* **1.** Askerlerin şapkalarına taktıkları, renk ve şekli her millete ve sınıflara göre değişen işaret. **2.** Uçakların kanatlarına ve gövdesi üzerine millî renklerle yapılan işaret; amblem. **3.** Belli bir sınıf ve topluluğun simgesi olan işaret.

kokartlı, [kokart-lı] *sf.* Kokardı olan.

kokarzade, [kok-ar+ Far. zāde] *{ağız} is.* → kokar ganak. [DS]

kokaz, [kok-mak > kok-az] *{ağız} is.* Yaban pırasası. [DS]

kokazlanmak, [kok-az-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kabadayılık taslamak; horozlanmak. [DS]

koken, [? koken] *{ağız} is.* Dantel örmekte kullanılan iplik yumağı. [DS]

koket, [Fr. coquette *(horozcuk)*] *is.* ve *sf.* (Kadın için) giyimiyle, süsüyle kendini göstermeye çalışan; modaya, süse aşırı düşkün olan.

kokhane, [İng. coke + Far. ḫāne] *(kokha:ne) is.* Kok üretilen fabrika.

kokılık, [kok-mak > kok-ī > kokı-lık] *{eT} is.* Koku; parfüm [Tekin]

kokıtmak, [kok-mak > kok-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kokutmak. [DLT]

kokimbit, [Fr. coquimbite *(Şili-Coquimbo)*] *is. min.* Hidratlı doğal demir-III sülfat.

kokkun, [kok-mak > kok-kun] *{ağız} sf.* (Kişi için) kötülük yapabileceği bilinen kimse. [DS]

koklagaz, [Yun. khohlias] *{ağız} is.* Salyangoz; sümüklüböcek [DS]

koklama, [kok-la-ma] *is.* Koklamak eylemi; kokuların algılanması işlevi; koku alma. ◻ **koklama hücresi,** *Koku almayı sağlayan koklama organı hücresi.*|| **koklama duyusu,** *Koku almayı sağlayan duyu.*|| **koklama organı,** *Kokuların algılanmasını sağlayan doku ve anatomik unsurların tümü.*

koklamak, [kok-mak > kok-u > kok-u-la-mak > kok-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyin kokusunu algılamak amacıyla o şeyi buruna yaklaştırarak burundan havayı içeri doğru çekmek; kokusunu almaya çalışmak; koku almak.

koklangoz, [Yun. khohlias] *{ağız} is.* Salyangoz; sümüklüböcek. [DS]

koklaşına, [İng. coke > kok-la-ş-ına] *is.* Taş kömürünün ve ağır petrol artıklarının ısı etkisi ile kömürleşmesi. ◻ **koklaşma ısısı,** *Taş kömürünün koka dönüşmesini sağlayan tepkime ısısı.*

koklaşma, [kok-la-ş-ma] *is.* Karşılıklı olarak birbirini koklama.

koklaşmak[1], [İng. coke > kok-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Taş kömürü ve ağır petrol artıkları için) kok hâline dönüşmek.

koklaşmak[2], [kok-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Karşılıklı olarak birbirini koklamak. **2.** *mecaz.* Birbirini sevmek; sevişmek; anlaşmak.

koklaştırma, [İng. coke > kok-la-ş-tır-ına] *is.* Ağır petrol atıklarını ısı etkisi ile kömüre dönüştürme işlemi.

koklaştırmak, [İng. coke > kok-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Koklaşma işlemini gerçekleştirmek.

koklatma, [kok-la-t-ma] *is.* Koklamasını sağlama eylemi.

koklatmak, [kok-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Koklama işini yaptırmak. **2.** *argo.* Kendisine ait bir şeyden biraz vermek; biraz yararlandırmak. **3.** (Olumsuz biçimde) vermemek; tattırmamak.

koklayış, [kok-la-y-ış] *is.* Koklama eylemi veya biçimi.

koklea, [Fr. cochlea] *is. anat.* İç kulakta, işitme organlarının bulunduğu bölüm; kulak salyangozu.

koklık, [kok-mak > kok-ī > kok(ı)-lık] *{eT} is.* Koku. [ETY]

koklukoza, [Yun. khohlias] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kokma[1], [kok-ma] *is.* Kokmak eylemi.

kokma[2], [? kokma] *{ağız} is.* Damın ortasına dikilemesine konan destek direği. [DS]

kokmah, [kokmaḫ] *{ağız} is.* Ucu kalın çoban sopası; kakmak. [DS]

kokmak[1], [ḳoḳ-maḳ قوقمق] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT}* Fena kokmak; kokusu yükselmek. **2.** Koku çıkarmak; koku yaymak; koku salmak; koku olmak. **3.** (Yiyecek için) çürüyüp bozulma yüzünden kötü bir koku yaymak. **4.** Vücudundan veya vücudunun bir bölümünden kötü bir koku yayılmak. **5.** Bozulmak; kokuşmak. **6.** *mecaz.* Bir şeyin, bir yerin veya bir kimsenin özelliklerini taşımak. **7.** *mecaz.* Olacağına, meydana geleceğine dair bazı belirtiler ortaya çıkmak; olacağı hissedilmek. **8.** *gçl. f.* Koklamak. *{eAT} (aynı)*

kokmak[2], [*kö-mak > kök-mak] *(ko:kmak) {eT} gçsz. f.* **1.** Azalmak; küçülmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** (Su için) durulmak.[DLT] **3.** (Hastalık için) sakinleşmek. [DLT]

kokmuş, [kok-muş] *sf.* **1.** Çürüyüp bozulma yüzünden kötü kokan; pis koku salan. **2.** *mecaz.* Aşırı ölçüde üşengeç; tembel; uyuşuk; miskin. **3.** *mecaz.* Değersiz olmasına rağmen kendini beğenmiş anlamında küçümseme sözü.

koko, [Fr. cocaïne] *is. argo.* Kokain.

kokocu, [koko-cu] *is.* Kokainman; kokainci.

kokoç[1]**, -cu** [kokoç] *{ağız} is.* Koç. [DS]

kokoç[2]**, -cu** [? kokoç] *{ağız} is.* Eskiyerek sapı kırılmış süpürge; süpürge sapı. [DS]

kokoç[3]**, -cu** [kak-aç] *{ağız} sf.* Kuru. [DS]

kokoç[4]**, -cu** [? kokoç] *{ağız} is.* Kuşburnundan yapılan pestil ya da şurup. [DS]

kokoç[5]**, -cu** [koğ *(yans.)* > koğ-uç ?] *{ağız} is.* Ağaç kovuğu; oyuk. [DS]

kokoçı, [? kokoçı] *{ağız} is.* Umacı; öcü. [DS]

kokol, [? kokol] *{ağız} sf.* Dik başlı. [DS]

kokoliz, [Yun. khokos] *{ağız} is.* Kavrulmuş başaktan çıkan taneler. [DS]

kokom, [? kokom] *{ağız} is.* Gonca. [DS]

kokona, [Yun. khokhóna] *{OsT} is.* **1.** Eskiden Hristiyan kadınlara verilen isim; yaşlı Rum kadını. **2.** Süsüne düşkün yaşı geçkin kadın. ☞ **kokona gibi,** *Çok süslü yaşlı kadın.*

kokoreç, -ci [Yun. khokhoretsi ?] *is.* Şişe takılarak kömür ateşinde kızartılan kekikli kuzu bağırsağı.

kokoreççi, [kokoreç-çi] *is.* Kokoreç yapan ve satan kimse.

kokoroz, [Bulg./ Alın. kokoroz / kukuruz] *is. bot.* **1.** Koçanıyla birlikte mısır. **2.** Mısır buğdayı, *(Zea mays).* **3.** *mecaz.* Ucu sivri ve uzun olan şey. **4.** *sf. argo.* Çirkin. **5.** Parasız ve durumu kötü olan.

kokorozlanma, [kokoroz-la-n-ma] *is. argo.* Kokorozlanmak eylemi.

kokorozlanmak, [kokoroz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır] argo.* **1.** Kokoroz duruma gelmek. **2.** Birine göz dağı vermek; korkutmaya çalışmak; meydan okumak; tehdit etmek.

kokorozlu, [kokoroz-lu] *sf. argo.* Giyimi gösterişli olan; süslü püslü.

kokot, [Fr. cocotte] *is.* Hafif meşrep kadın; aşüfte.

kokota, [? kokota] *{ağız} is.* Mısır çorbası. [DS]

kokoviça, [Lat. caecilia => ? kokoviça] *{ağız} is.* Küçük, zehirli kertenkele. [DS]

kokoz[1], [kök-mak[2] > kok-uz / kokoz / koğuz] *{eT} is.* → kokuz.

kokoz[2], [*eT.* kokuz] *sf.* **1.** *{ağız}* (Aşağılama sözü olarak) kurnaz ihtiyar; pişkin; kurt. [DS] **2.** *{ağız}* Yaban armudu; ahlat. [DS] **3.** *argo.* Muhtaç durumda olan; parasız; cebi delik; züğürt. **4.** İhtiyarlıktan ileri gelen bitkinlik.

kokozlama, [kokoz-la-ma] *is. argo.* Parasız kalma.

kokozlamak, [kokoz-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Parasız kalmak; züğürtleşmek.

kokozlanma, [kokoz-la-n-ma] *is.* Parasız kalma.

kokozlanmak, [kokoz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Parasız kalmak; züğürtleşmek. **2.** *{ağız}* Kurnazlık düşünmek. [DS]

kokozluk, -ğu [kokoz-luk] *is. argo.* Parasızlık; züğürtlük.

kokpit, [İng. cockpit *(horoz döğüşü yeri)*] *is.* Uçaklarda uçak personeli için ayrılmış ve uçağın ön tarafında bulunan özel yer.

kokpu, [? kokpu] *{eT} is.* Pamuklu kumaş. [EUTS]

kokratmak, [kök-mak[2] > kok-ır-mak > kok(ı)r-ā-mak > kokra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Eksiltmek. [DLT]

kokruşmak, [kök-mak[2] > kok-ur-mak > kok(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Azalmak. [DLT]

kokrutmak, [kök-mak[2] > kok-ur-mak > kok(ı)r-ū-mak > kokru-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kokratmak.

kokteyl, [İng. cocktail *(kuyruk kaldıran, horozlanan)*] *(ko'kteyl) is.* **1.** Değişik oranlarda alkol, likör ve şurup karışımından meydana gelmiş aromalı soğuk içki. **2.** *gnşl.* Yeri ve zamanı önceden belirlenen, bir açılış veya kutlama amacıyla düzenlenmiş açık büfeli ve içkili toplantı.

koktur[1], [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] *{ağız} is.* Soba. [DS]

koktur[2], [? koktur] *{ağız} sf.* (Kişi için) zengin. [DS]

kokturmak, [ḳoḳ-tur-maḳ قوقدرمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Koklatmak.

koku, [kok-u] *is.* **1.** Nesnelerden yayılarak hava ile taşınan zerreciklerin burun zarı üzerindeki sinirlerde meydana getirdiği duyum. **2.** Güzel kokması için vücuda veya giyeceklere sürülen kozmetik; esans; parfüm. **3.** *mecaz.* Bir şeyin belirtisi; iz; eser. **4.** Parfümlerin bileşiminde yer alan ana ürünün ayırt edici özelliği. 🗗 **koku ağacı,** *{eAT} Öd ağacı.*|| **koku alma duyusu,** *Koku almayı sağlayan duyu; koklama duyusu.*|| **koku almak,** *1. Kokuyu almak; hissetmek. 2. Sezmek.*|| **koku alma organı,** *Kokuların algılanmasını sağlayan doku ve anatomik unsurların tümü; koklama organı.*|| **koku giderici,** *1. Ortamda bulunan kötü kokuyu yavaş yavaş buharlaşarak gideren katı veya sıvı madde. 2. Kapalı bir ortamdaki kötü kokuyu gidermek için ozon gazı oluşturan elektrikli aygıt.*|| **kokusu çıkmak,** *(Gizli tutulan ve çevrede hoş olmayan ya da yasa dışı bir iş için) anlaşılmak; çevreden öğrenilmek; bir durum dolayısıyla veya başka şekillerde açığa çıkmaya başlamak.*|| **kokusunu almak,** *1. Söz konusu şeyin kokusunu algılamış olmak. 2. mecaz. (Gizli tutulan şey için) sezmek; anlamak; bir yerlerden öğrenmek. 3. Bir şeyin olacağını veya olmuş bir şeyi sezmek; anlamak.*|| **kokusu sinmek,** *Bir şeyin kokusu bir yer veya nesne üzerinde uzun süre etkisini göstermek; çıkmamak.*

kokucu, [kok-u-cu] *is.* Gezici olarak esans, lavanta, kolonya gibi maddeleri satan kimse.

kokuç, [*eT.* keküç] *{ağız} is.* Çekiç. [DS]

kokulama, [kok-u-la-ma] *is.* Koku verme işlemi; kokar hâle getirme.

kokulamak, [ḳoḳ-u-la-maḳ قوقولامق] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Koku vermek. **2.** *{eAT} {ağız}* Koklamak. [DS]

kokulandırıcı, [kok-u-la-n-dır-ıcı] *is.* Tehlikeli ve yanıcı bir sıvı veya gaz kaçaklarının anlaşılmasını sağlamak amacıyla o gaz veya sıvıya özel olarak katılan dikkat çekici kokusu olan madde.

kokulandırma, [kok-u-la-n-dır-ma] *is.* Kokulu hâle getirme; koku ekleme.

kokulandırmak, [koku-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Koku sahibi kılmak; kokmasını sağlamak; özel bir koku kazandırmak.

kokulanma, [kok-u-la-n-ma] *is.* **1.** Kokar hâle getirilme. **2.** Bir koku sahibi olma.

kokulanmak, [ḳoḳ-u-la-n-maḳ قوقولنمق] *edil. f. [-ır]* **1.** Kokulu hâle getirilmek; kokar durum kazandırılmak. **2.** *{OsT} dönşl. f.* Koku sürünmek. **3.** Koku sahibi olmak; koku edinmek.

kokulatmak, [ḳoḳu-la-t-maḳ قوقولتمق] *{OsT} gçl. f. [-ır]* Koklatmak.

kokulık, [kok-mak[1] > kok-ū > koku-lık] *{eT} is.* **1.** Kokuluk. **2.** Kokulu. [ETY]

kokulmak, [ḳoḳ-ul-maḳ قوقلمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Koklanmak.

kokulu, [kok-u-lu] *sf.* **1.** Kokusu olan; koku yayan. **2.** Güzel kokan; hoşa giden bir kokusu olan. **3.** (Belirtilen nitelikte) kokusu olan. 🗗 **kokulu çayır otu,** *Buğdaygillerden, çayır ve ormanlarda yetişen, yalın bir sap üzerinde tek kat dizilmiş düz yapraklı, gevşek başaklar hâlinde top çiçekli, hayvan yemi olarak kullanılan güzel kokulu bir ot; kokulu ot, (Anthoxanthum odaratum).*|| **kokulu kiraz,** *bot. On metre kadar boylanabilen, beyaz çiçekli, dalları ve meyvesi hoş kokulu, kerestesi güzel bir tür kiraz; mahlep; idris ağacı; endirez, (Cerasus mahaleb / Prunus mahaleb).*|| **kokulu narpis,** *{ağız} Nane.* [DS]|| **kokulu ot,** *Kokulu çayır otu.*|| **kokulu sabun,** *Hoş kokması için üretim sırasında içine çeşitli kokular katılmış olan sabun.*

kokum, [kokum] *{ağız} is.* Akraba ve yakınlar. [DS]

kokumak, -ğı [Yun. koukouvayia] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

kokumere, [kok-ra-ma ? / kokumere] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış iki kulplu testi. [DS]

kokun, [kok-mak[1] *(duman, koku vb. yükselmek)* > kok-un [Clauson] ? / kukun] *{eT} is.* Kıvılcım. [DLT]

kokunlug, [kok-mak *(duman, koku vb. yükselmek)* > kok-un-luġ] *{eT} sf.* Kıvılcımlı. [DLT]

kokunluğ, [kok-ımak[1] > kok-un [Clauson] ? / kukun-luġ] *{eT} sf.* Kıvılcımlı. [DLT]

kokunmak, [ḳoḳ-u-n-ımaḳ قوقنمق] *dönşl. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* Koku sürünmek. **2.** *{ağız}* Koklamak. [DS] **3.** *gçsz. f.* (Öküz için) ineğin arkasından gitmek.

kokurdak, -ğı [kokur-dak] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

kokurdamak, [kokur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)yor]* (Ekin için) olgunlaşmaya başlamak. [DS]

kokurdan, [kokur-dan] *{ağız} is.* Çok sayıda kuyu gibi çukurlukları olan, kalkerli ve karstik özellik taşıyan engebeli arazi. [DS]

kokurdaşmak, [kokur-da-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Bir iş için düşüncelerini karşılıklı olarak söylemek. [DS]

kokusuz, [kok-u-suz] *sf.* Kokusu olmayan; çevresine koku vermeyen.

kokuş[1], [kok-mak > kok-uş] *is.* Kokmak eylemi veya biçimi.

kokuş[2], [kok-mak > kok-uş] *{ağız} is.* Taze ceviz yaprağı. [DS]

kokuşlu, [ḳoḳ-maḳ > koḳ-uş-lu قوقشلى] *sf.* **1.** *{OsT}* Kokulu. **2.** *{ağız}* (Kişi için) uzun zaman yıkanmamaktan dolayı teni pis kokan. [DS]

kokuşma, [kok-mak > kok-uş-ma] *is.* **1.** Kokuşmak eylemi. **2.** Birbirini koklama.

kokuşmak[1], [kok-mak > kok-uş-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Çürüyüp bozularak kötü bir koku yaymak; kokmak; taaffün etmek. **2.** *mecaz.* (Kurum, kuruluş ve toplum için) iyi niteliklerini kaybetmek; yozlaşmak; bozulmak; tefessüh etmek. **3.** *{ağız} işteş. f.* Koklaşmak. [DS]

kokuşmak[2], [kok-mak > kok-uş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Bir yerde uzun süre oturmak. [DS]

kokuşmuş, [kok-uş-muş] *sf.* **1.** Çürüyüp bozularak kötü koku yaymaya başlamış olan; kokmuş. **2.** *mecaz.* (Kurum, kuruluş ve toplum için) iyi niteliklerini yitirmiş; yozlaşmış; bozulmuş.

kokuşturma, [kok-uş-tur-ma] *is.* Kokuşmasını sağlama veya kokuşmasına sebep olma.

kokuşturmak, [kok-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kokuşmasını sağlamak; kokuşmasına sebep olmak. **2.** Kokutmak.

kokuşuk, -ğu [kok-uş-uk] *sf.* **1.** Kokuşarak bozulmuş olan. **2.** *mecaz.* Yerinden kımıldamayan; üşengen; tembel; miskin; kokmuş.

kokutma, [kok-ut-ma] *is.* Kokutmak eylemi.

kokutmak, [kok-ut-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Koku vermek; koku yaymak; koku bırakmak. **2.** (Osuruk vb. için) kokular çıkararak çevreyi rahatsız etmek; iğrendirmek. **3.** Bozulup kokuşmasına sebep olmak; kokmasını sağlamak. **4.** *mecaz.* Bir işi uzatarak can sıkmak; tadını kaçırmak; sıkıntı yaratmak. **5.** *{ağız}* İdareli kullanmak; azar azar idare etmek. [DS] **6.** *{ağız}* Bir işi çıkınaza sokmak; beceremmemek. [DS]

kokuz, [kök-mak[2] > kok-uz / kokoz / koğuz] *{eT} is.* Boş; boşluk; eksiklik. [KB]

köküs, [Fr. coccus] *is. tıp.* Bir protoplazma küreciği ile hücre zarından oluşan, tek çekirdekli, basit bakteri; kok.

kol[1], [ḳöl قول] *(ko:l) is.* **1.** İnsan vücudunun omuzdan başlayarak parmak uçlarına kadar olan kısmı. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] **2.** *{eT} {eAT}* El. **3.** (Koyun, kuzu, keçi, dana vb. kasaplık hayvanlar için) ön ayağın dizden kürek kemiğinin ortasına kadar giden üst bölümü. **4.** *gnşl.* Bir bütünden ayrılan bölüm; dal; branş; kısım. **5.** Ağaçlarda gövdeden ayrılan kalın dal. **6.** *{eAT} {OsT}* Taraf; yan; yön; cihet. [DK] **7.** Giyeceklerde kolu örten bölüm. **8.** Koltuk, kanepe gibi oturma gruplarında kol dayanan, dirsek konulan kısım; kolçak. **9.** Bazı telli çalgıların elle tutulan sap kısmı. **10.** Bir iş ortamında veya ülke genelinde aynı işi yapan çalışma grubu. **11.** Güvenliği sağlamak veya denetimde bulunmak üzere dolaşan asker veya polis grubu; devriye; karakol. *{OsT} (aynı)* **12.** *as.* Askerî birliklerin, tankların, araçların birbiri ardına dizilerek aldıkları düzen ve sıra. **13.** Donanmada, filo ya da konvoy hâlinde seyreden gemilerin taktik düzeni. **14.** *coğ.* Denize değil de daha geniş bir akarsuya kavşak denilen noktada karışan akarsu. **15.** Okullarda bir rehber öğretmenin gözetiminde çalışan öğrenci kuruluşu; eğitici kol. **16.** Kapı, pencere vb. açıp kapatmak için elle tutularak çekilen veya çevrilen parça; kulp; tokmak; tutamak; elcik. **17.** İmparatorluk döneminde, yerleşim birimlerini birbirine bağlayan ve stratejik önemi olan yollara verilen isim; güzergâh. **18.** Bir makinede ana gövdeden uzakta bulunan bir düzeneği çalıştıran veya taşıyan sabit ya da hareketli parça. **19.** *mim.* Sivri tonozlarda kilit taşının iki yanında yer alan bölümlerden her biri. **20.** *tiy.* İmparatorluk döneminde seyirlik oyunları oynayan oyuncuların oluşturduğu topluluk; kumpanya. **21.** *biy.* Deniz yıldızı gibi canlılarda vücuttan ışın biçiminde çıkan uzantılardan her biri. **22.** *biy.* Kafadan bacaklı yumuşakçaların sıra hâlinde çekmenleri bulunan, ucu dokunaçlı uzantıları. **23.** Bir halatı meydana getiren bükülü iplerin her biri. **24.** *{ağız}* Kök; köken. [DS] **25.** *{ağız}* Avcılıkta, gözetleme deliğinin çevresine ve bu deliğe giden yolun iki yanına konan çalı çırpı. [DS] **26.** *{ağız}* Ağacın dibinden çıkan sürgünler; piç. [DS] **27.** *sf.* Kol gibi olan; kola benzeyen. ◻ **kola almak,** *{OsT} {ağız} Korumak; himaye etmek; kollamak; yardım etmek; yardım elini uzatmak.* [DS]|| **kola binmek,** *{eAT} Devriye gezmek; kola çıkmak.* || **kola çıkmak,** *1. İmparatorluk döneminde güvenlik güçlerinin şehirler arası yolların güvenliği, çarşı ve pazarın denetimi için yaptıkları görev gezisi; devriye gezmek. 2. (Güvenlik kuvvetleri için) kamu düzenini sağlamak için at veya motorlu araçla devriye gezmek.*|| **kol akımı,** *Bir elektrik devresini sağlayan ana hat üzerine kurulan ikinci derecedeki devreden geçen akım.*|| **kol almak,** *{ağız} 1. Kuvvet almak. 2. (Bir tek işçi için) mısır tarlasında bir sıra yer çapalamak.* [DS]|| **kol altı,** *{ağız} Para karşılığında gizlice iş yapan; kaçak alıcı bulan.* [DS]|| **kol askısı,** *tıp. Yaralı veya kırık kolu sabit tutabilmek amacıyla önde bükülü vaziyette boyuna asmaya yarayan üçgen bez.*|| **kol atmak,** *1. (Bitkinin gövdesinden çıkan dallar için) değişik yönlere doğru gelişip uzamak. 2. (Bir durum veya olgu için) genişlemek; yayılmak; uzanmak; ulaşmak. 3. Kolları ile yüzmek.*|| **kol avı,** *{ağız} Sürek avı.* [DS]|| **kol ayaz,** *{ağız} El ayası; avuç içi.* [DS]|| **kol bağı,** *Kadınların süs için kollarına taktıkları bilezik. {eAT} (aynı)* || **kol bağı inci,** *{eAT} {ağız} 1. İnci bilezik; kadın bileziği. 2. Büyük taneli boncuklardan yapılmış kadın bileziği.* [DS]|| **kol bastı,** *{ağız} spor. Güreşte bir oyun.* [DS]|| **kol başı,** *{ağız} Belirli bir bölgede çalışan bahçıvanların başı.* [DS]|| **kol bazı,** *{ağız} Büyük, yassı altın.* [DS]|| **kol böreği,** *İçine malzemesi konulduktan ve yufkalar bütün halinde sarıldıktan sonra tepsiye döşemek suretiyle yapılan börek.*|| **kol burmak,** *{ağız} Zorlamak; zor kullanmak.* [DS]|| **kol çekmek,** *{ağız} Asma, sarmaşık gibi ağaçların sürgünlerini ip ge-*

çirerek istenen yere doğru yönlendirmek. [DS]|| **kol değirmeni,** *Bulgur, kahve ve göce yarmakta kullanılan ve el ile çevrilerek çalışan küçük taş değirmen; el değirmeni.*|| **kol demiri,** *Büyük kapıları kapadıktan veya kepenkleri indirdikten sonra dışardan açılmaması için içerden konulan demir destek. {ağız} (aymı)* [DS]|| **kol doğurlıyan,** *{ağız} Kırıkçı çıkıkçı.* [DS]|| **kol dolaşmak,** *{eAT} Devriye gezmek.*|| **kol dolaştırmak,** *{eAT} Kolunu dolamak; sarmak.*|| **kol döğen,** *{ağız} Çiçek aşısı yapan kimse.* [DS]|| **kol eğişi,** *{ağız} Tandıra yapışan ekmekleri kazımaya yarayan demir araç.* [DS]|| **kol geçmek,** *{ağız} (Güvenlik görevlisi için) kol gezmek.* [DS]|| **kol gezmek,** *1. (Güvenlik güçleri için) güvenliği sağlamak amacıyla dolaşmak; kontrol amacıyla dolaşmak; devriye gezmek. 2. mecaz. (Kötü bir durum veya hoş olmayan davranışlar için) yaygınlık kazanmak; giderek artmak; yayılmak. 3. Baskı kurmak; tehdit etmek. 4. Gezmek; dolaşmak.*|| **kol işareti,** *Bazı askerî elbiselerde kola takılan rütbe işaretleri.* || **kol kanat germek,** *Birini koruyuculuğu altına alarak onu her konuda desteklemek; ona yardımda bulunmak.* || **kol kanat olmak,** *Birini koruyuculuğu altına almak; onu her konuda desteklemek; ona yardımda bulunmak.*|| **kol kapağı,** *Elbise veya gömleğin kolunda bileği örten bölüm.* || **kol kavşurmak,** *{eAT} El pençe divan durmak; elini kavuşturmak.*|| **kol kemiği,** *Omuz başından dirseğe kadar olan bölümde yer alan uzun ve tek kemik; pazı kemiği.* || **kol kesimi,** *{ağız} Kesilmiş kasaplık hayvan etinin boyunla kolun bir parçasını içine alan bölümü.* [DS]|| **kol kıran,** *{ağız} Dolandırıcı; düzmeci.* [DS]|| **kol kırmak,** *{ağız} Dolandırıcılık yapmak; düzmecilik yapmak.* [DS]|| **kol kola,** *Kollarını birbirine takmış vaziyette ve yan yana.*|| **kol kola girmek,** *Kollarını birbirinin koluna geçirmek.*|| **kol koymak,** *{ağız} Üzüm teveklerini budarken kimi dallarını kesmemek.* [DS]|| **kolları kopmak,** *Ağır bir şey taşımaktan veya çok çalışmaktan dolayı özellikle elleri kolları aşırı ölçüde yorulmuş olmak.*|| **kollarını açmak,** *1. mecaz. Birini kabul etmek. 2. Dostça ve sevgi ile karşılamak; sevgisini belirtmek.*|| **kollarının arasına almak,** *Kucaklamak; sevmek.* || **kollarını sallaya sallaya gelmek,** *Hiçbir şey getirmemek; hiçbir şey taşımamak.*|| **kolları sıvamak,** *1. Bir işi yapmak için büyük bir istek duymak ve hazırlanmak. 2. Bir işe bütün gücüyle girişmek.*|| **kol nizamı,** *as. Mangaların yan yana değil de arka arkaya yürümeleri durumu.*|| **kol saati,** *Bir kayış ve toka yardımı ile bileğe takılarak taşınan ve kullanılan saat.*|| **kol salmak,** *{eAT} El sallamak; el ile işaret etmek.*|| **kol sarması,** *Güneşte rakibin kolunu kaptıktan sonra kendi bedenine dolayarak rakibi yere indirme biçiminde uygulanan oyun.*|| **kolu kanadı kırılmak,** *Bir işi yapamayacak durumda çaresiz kalmak; gücü tükenmek; bitmek; çökmek.* || **koluna girmek,** *Kendi kolunu başkasının koluna dolayarak tutmak, tutunmak.*|| **Koluna kuvvet!** *Çalışan birisini isteklendirmek için söylenen takdir sözü.*|| **kolunda,** *Birinin koluna girmiş vaziyette.* || **kolunda altın bileziği olmak,** *Kazanç sağlayabileceği bir işi, sanatı veya mesleği olmak.*|| **kolun köprüsü,** *{ağız} Köprücük kemiği.* [DS]|| **kolun küreği,** *{ağız} Kürek kemiği.* [DS]|| **kolu uzun,** *Her işi yapmaya gücü yeter durumda; etkili; sözü geçer; nüfuzlu.*|| **kol uzatmak,** *Ulaşmak; varmak; yayılmak.* || **kol vermek,** *{ağız} 1. mecaz. Birine yardım etmek; destek olmak. 2. (Kavun, karpuz tevekleri için) dal, kol salmak; uzamak. 3. (Şeyh için) müridine el vermek. 4. Tahıl değirmeninde dövülen bulguru, kolları sıvayarak karıştırmak. 5. Kollara paçavra dolayarak, havuzların boğazlarını, su gelip giden yerlerini ayıklamak ve suyun künkler içinde akışını kolaylaştırmak. 6. Başıboş bırakmak; salıvermek.* [DS]|| **kol vurmak,** *İleri geri gezinmek; dolaşmak; volta atmak.*|| **kol yormak,** *Aşırı çalışmak; çok çalışmak; yorulmak.*

kol[2], [kol] *is.* **1.** *{ağız}* Susuz dere. [DS] **2.** *{ağız}* Koyak. [DS] **3.** *{eT}* Dağın tepesinden aşağı inen ve derenin ortasından yüksekçe olan yer; yamaç; vadi. [DLT] [KB] [Yüknekî] **4.** *{eT}* Kılıç veya bıçakta bulunan yol biçimi oyma. [DLT] 🗗 **kol avı,** *{ağız} Derelerde, suyu çekildikten sonra küçük birikintilerde veya kaya diplerinde toplanan balıkları yakalama işi.* [DS]

kol[3], [kol] *{ağız} is.* Kiler. [DS]

kol[4], [kol] *{ağız} is.* İmza. [DS] 🗗 **kol çekmek,** *{ağız} İmzalamak.* [DS]|| **kol koymak,** *{ağız} İmzalamak.* [DS]

kol[5], [kol] *{ağız} is.* **1.** Orman. **2.** Yapılarda kullanılan 10x10 cm. veya 15x15cm. kalınlığında kesilmiş ağaç. [DS] 🗗 **kol ağacı,** *{ağız} Çatılara yatay olarak konan büyük ağaç.* [DS]

kola[1], [Yun. kólla / İt. colla] *(ko'la) is.* **1.** Gömlek yakası gibi sert ve parlak durması istenilen çamaşırlarda ütü sırasında kullanılan bir tür nişasta. **2.** Üst üste konulan kâğıt vb. şeyleri yapıştırmakta kullanılan sentetik reçine, kauçuk türevleri veya hayvansal ürünlerden olan jelatin gibi yapıştırıcılardan üretilen yapıştırıcı madde; zamk. **3.** Kâğıt üretimi sırasında hamura katılan ve sonradan kâğıt yüzeyinde biriken madde. **4.** Kolalama.

kola[2], [Sudan d. > Fr. cola / kola] *(ko'la) is. bot.* **1.** Kolagillerden Afrika kökenli, Afrika ve Amerika'nın ekvatoral bölgelerinde yetişen, 10-15 m. boyunda, ceviz büyüklüğündeki meyvelerinde kafein ve kolatin adı verilen uyarıcı, iştah açıcı, kuvvetlendirici etkili maddeler bulunan bir ağaç, *(Cola nitida).* **2.** Bu ağacın kafeince zengin tohumlar içeren kabuklu meyvesi; kola cevizi. 🗗 **kola cevizi,** → kola[2].

kola[3], [Coca-Cola *(Amerikan firması ve ürünü olan bir içecek)* > cola] *is.* Kolalı içeceklerin genel adı.

kola[4], [Ar. ḥalā] *{ağız} is.* Ayakyolu; hela. [DS]

kolabak, -ğı [? kolabak] *{ağız} is.* Zıpzıp. [DS]

kolacı, [kola-cı] *is.* **1.** Geçimini gömlek, çamaşır ve çarşaf gibi eşyaları ütüleyip kolalamakla sağlayan kimse. **2.** Bu işi yapan kişinin iş yeri.

kolacılık, -ğı [kola-cı-lık] *is.* Kolacının yaptığı iş ve meslek.

kolaç[1], [kōl + aç] *{eT} is.* Kulaç. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS]

kolaç[2], [Slav. koláč قولاچ] *is.* **1.** *{OsT}* Bir tür börek; kol böreği. **2.** *{ağız}* Mayalı ve mayasız hamurdan çeşitli biçimlerde yapılan küçük ekmek; fırında pişen küçük ekmek. [DS] **3.** *{ağız}* Lokma. [DS]

kolaçan, [kol + aç-an] *is. argo.* Ne olup bittiğini anlamak amacıyla çevreye gizlice göz atma; araştırma. ◻ **kolaçan etmek,** *Gözlemek.*

kolaçka, [Slav. kólēčke] *{ağız} is.* Süreyya yıldız kümesi. [DS]

kolagen, [Fr. collagène] *is.* Kirişlerde, kıkırdaklarda, bağlarda ve kemiklerde bulunan hücreler arası maddeleri meydana getiren esnekliği olmayan, beyazımsı renkli karmaşık lifli yapı.

kolagiller, [kola-gil-ler] *is. bot.* Örnek türü kola olan, kola ve benzerlerini kapsayan ayrı taç yapraklı, iki çenekli bitkiler familyası, *(Sterculiaceae).*

kolağası, [kol+ağa-s-ı] *{OsT} is. tar.* İmparatorluk döneminde, yüzbaşı ile binbaşı arasında yer alan ve bugünkü kıdemli yüzbaşı karşılığı olan subay rütbesi.

kolağzı, [kol+ağ(ı)z-ı] *is.* Elbisenin kolunun uç kısmı.

kolaj, [Fr. collage] *is.* **1.** Kumaş, kâğıt ve tahta gibi çeşitli malzemeleri bir yüzeye yapıştırma işlemi; kes yap. **2.** Bu şekilde meydana getirilen kompozisyon.

kolak[1], **-ğı** [ḳol-ak قولق] *{OsT} {ağız} sf.* Çolak. [DS]

kolak[2], **-ğı** [ḳoñ-aḳ / ḳolaḳ قولاق / قوكاق] *{eAT} is.* Saç kepeği.

kolak[3], **-ğı** [kolak] *{ağız} is.* Ekşi ve iri bir tür kış elması. [DS]

kolak[4], **-ğı** [kol-ak] *{ağız} is.* Mayalı ve mayasız hamurdan yapılan küçük ekmek. [DS]

kolakmak, [kol-ak-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Yetişmek. [DS]

kolalama, [kola-la-ma] *is.* Kolalı hâle getirme işlemi; kolalamak işi.

kolalamak, [kola-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Daha düzgün ve sert bir durum alması için gömlek yakası veya örtü gibi şeyleri kolalı suya batırarak ütülemek. **2.** (Kâğıt, karton vb. için) kola sürerek yapıştırmak. **3.** İçeceklere kola katmak.

kolalanma, [kola-la-n-ma] *is.* Kolalı hâle getirilme.

kolalanmak, [kola-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Gömlek yakası, örtü vb. için) daha düzgün ve sert bir durum alması için kolalı suya batırılarak ütülenmek. **2.** (Kâğıt, karton vb. için) kola sürerek yapıştırılmak. **3.** (İçecek için) içine kola katılmak. **4.** *dönşl. f.* Kola sahibi olmak; kola edinmek.

kolalatma, [kola-la-t-ma] *is.* Kolalanmasını sağlama; kolalı hâle getirtme.

kolalatmak, [kola-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Daha düzgün ve sert bir durum alması için gömlek yakası, örtü vb.yi kolalı suya batırtarak ütületmek; kolalanmasını sağlamak; kolalamak işini yaptırmak. **2.** Kâğıt, karton vb. yapıştırtmak için üzerine kola sürdürmek. **3.** İçeceklere kola kattırmak.

kolalayış, [kola-la-y-ış] *is.* Kolalamak eylemi veya biçimi.

kolalemi, [Fr. cholalémie] *is. tıp.* Kanda safra tuzu bulunması durumu.

kolalı, [kola-lı] *sf.* **1.** (İçecek için) kola katılmış olan. **2.** (Gömlek, örtü vb. için) kolalanmış olan. **3.** Kolalanarak kullanılan. **4.** (Karton, kâğıt vb. için) kola ile yapıştırılmış olan.

kolalüri, [Fr. cholalurie] *is. tıp.* Sidikte safra tuzlarının bulunması durumu.

kolan[1], [*eT.* kol > kol-ā-mak > kola-n] *is.* **1.** Bağlama, sıkma, kuşatma gibi işlerde kullanılan kenevir, kıl vb. lifler ile deriden yapılan geniş, enli şerit; bağırdak. *{eT} (aynı)* **2.** Arabaya koşulmuş atları arabaya bağlamak için araba koluna ve atın karnı altına bağlanan kayış. **3.** Atın eyerini veya yük hayvanının semerini bağlamakta kullanılan hayvanın karnı altından geçirilen kayış. **4.** *{ağız}* Yün veya ipekten yapılmış, üzeri işlenmiş ince kuşak. [DS] **5.** *{ağız}* Kadınların kullandıkları, üstü işlenmiş, kıl veya yün kuşak. [DS] **6.** Belirli bir kısmın daha sağlam durmasını sağlamak amacıyla korseye takılan kumaş şerit. **7.** *{ağız}* Kuşakların üstüne gerilen üç cm. eninde kayış. [DS] **8.** *{ağız}* Kayış; kuşak; kemer. [DS] ◻ **kolan balığı,** *Mersin balığıgillerden, Kuzey yarım kürenin ılık ve soğuk denizlerinde bazen de tatlı suların kıyıya yakın bölümlerinde yaşayan, dip balıklarıyla beslenen bir kemikli balık, (Acipenser sturio).*|| **kolan çekmek,** *Kayığı kıyıdan halatla kıyıya doğru çekmek; yedekçilik etmek.*|| **kolanı enlü,** *{OsT} Malı mülkü çok olan; zengin.*|| **kolan salıncağı,** *Bayram yerlerinde kurulan, tabanına düz bir tahta konulmuş ve ayakta durarak binilen bir tür salıncak.*|| **kolan vurmak,** *1. Salıncakta ayakta durarak ileriye doğru salınmak için vücudu yaylandırmak. 2. Yük veya binek hayvanına vurulan eyer veya semeri kolan ile bağlamak.*

kolan[2], [ḳulān قولان] *{eT} {eAT} {OsT} is.* → kulan.

kolancı, [kolan-cı] *is.* **1.** Kolan yapan veya satan kişi. **2.** Kayığı kıyıya çeken kişi; yedekçi.

kolancılık, -ğı [kolan-cı-lık] *is.* Kolancının yaptığı iş veya meslek.

kolanç, [kol-aç] *{ağız} is.* Kulaç. [DS]

kolang, [kol > kol-ā-mak > kolā-ñ] *{eAT} is.* Eyeri atın karnının altından bağlayan kayış. [DK]

kolanga, [? kolanga] *{ağız} is.* Bayram kutlaması. [DS]

kolanka, [? kolanka] *{ağız} is.* Bayram yemeği. [DS]

kolapana[1]**,** [Yun. kholópno [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Pamuklu çocuk bezi. **2.** Paçavra. **3.** *sf.* Beceriksiz. [DS]

kolapana[2]**,** [? kolapana] *{ağız} is.* İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet. [DS]

kolarmak, [kol-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Birisine vurmak ya da bir şey atmak için kolları kaldırmak. [DS]

kolay[1]**,** [ḳol-ay *(kola uygun)* قولای / قلی] *sf.* **1.** Yapılması için fazla güç harcanması gerekmeyen; hiçbir güçlük çekmeden, yorulmadan yapılabilen; bir engel ve güçlük çıkarmayan; elverişli; uygun. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** (Durum için) karmaşık olamayan; basit. **3.** (Kişi için) birlikte yaşaması rahat olan; bir sorun çıkarmayan. **4.** *{ağız}* Zayıf. [DS] **5.** *zf.* Hiçbir güçlük çekmeden; sıkıntısız ve zahmetsiz olarak; kolayca; kolay biçimde. **6.** Bir endişe ve kaygıya kapılmaksızın; hiç düşünmeden. **7.** *is.* Kolay olan şey. **8.** Çıkar yol; çare; çözüm; kolaylık. 🗗 **kolaya bağlu,** *{OsT} Kolay yapılan; kolaylığı bulunan.*‖ **kolay bulmak,** *{eAT} Bir fırsatını yakalamak; çalımına getirmek.*‖ **kolayda,** *Kolay olan yerde veya kolayca bulunabilecek durumda olan; el altında.*‖ **Kolay gele** (gelsin)**!** *Çalışan kimselere iyi dilekte bulunmak için söylenen söz.*‖ **kolay gelmek,** *(Rüzgâr için) geminin gittiği yönde esmek.*‖ **kolayı olmak,** *Çaresi bulunmak.*‖ **kolayına bakmak,** *Bir şeyin kolay ve olur tarafını bularak ona göre davranmak; bir çıkar yolu bulmak.*‖ **kolayına gelmek,** *Bir işin yapılması sırasında kendi işine nasıl geliyorsa öyle yapmak; daha kolay olan yolu izlemek.*‖ **kolayına kaçmak,** *Bir şeyi gerektiği gibi değil de daha kolay olan biçimde veya üstünkörü yapmak; kestirme yoldan halletmek; özenmemek.*‖ **kolayını aramak,** *Bir işi yapmak için daha kolay ve kestirme teknikler bulmaya çalışmak.*‖ **kolayını bulmak,** *Kolaylıkla yapma imkânını bulmak; kolay yapılabilir teknikleri bulmak.*‖ **kolayı var,** *Çaresi, çözümü bulunabilir.*‖ **kolay kadın,** *Bir erkekle hemen ilişkiye girebilen hafifmeşrep kadın.*‖ **kolay kolay,** *(Olumsuz cümlelerde) gerçekleşmesi neredeyse olumsuz olan.*‖ **kolay rüzgâr,** *Yelkenli teknenin gidiş yönüne göre kıç omuzluğundan esen rüzgâr.*‖ **kolay seyir,** *Kıç omuzluktan esen rüzgâr ile yapılan seyir; rüzgârı omuzluktan kullanmak.*

kolay[2]**,** [Ar. ḳāy] *{ağız} is.* Mide bulantısı; bulantı. [DS]

kolayca, [kolay-ca] *sf.* **1.** Kolay olan. **2.** Kolay bir şekilde; zahmetsizce.

kolaycacık, -ğı [kolay-ca-cık] *zf.* Çok kolay bir biçimde; çok kolay olarak; zahmetsizce; kolayca.

kolaycı, [kolay-cı] *sf.* İşin daima kolayına kaçan; üşengeç.

kolaycılık, -ğı [kolay-cı-lık] *is.* Kolaycının davranışı; üşengeçlik.

kolayın, [ḳolay-ın قولاین] *{OsT}} zf.* Aklına geldiği gibi; kolayca; düşünmeden.

kolayına, [ḳolay-ı-na قلا ینه] *{eAT} {OsT} zf.* **1.** Bildiği gibi; kolay bulduğu şekilde. **2.** Başıboş; gelişigüzel; rastgele; kolay. 🗗 **kolayına büyümek,** *{eAT} {OsT} Serbest büyümek; gelişigüzel yetişmek.*‖ **kolayına gelmek,** *{OsT} Kendisine uygun duruma gelmek.*‖ **kolayına komak,** *{OsT} Serbest bırakmak; arzusuna uygun davranmasına izin vermek.*‖ **kolayına yürümek,** *{OsT}} İstediği gibi hareket etmek.*‖ **kolayında büyümek,** *{eAT} {OsT} Serbest büyümek.*‖ **kolayında gezmek,** *{eAT} Allah'a mütevekkil olmak; Allah'ın dilediğine boyun eğmek.*‖ **kolayında gözlemek,** *{eAT} Fırsat kollamak.*

kolayır, [kolay-ır] *{ağız} sf.* Zayıf. [DS]

kolaylama, [kolay-la-ma] *is.* Kolay duruma getirmek eylemi; güçlükleri giderme.

kolaylamak, [ḳolay-la-maḳ قولایلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Bir işi kolay duruma getirmek; güçlükleri gidermek. **2.** Bir işi bitirmek üzere olmak; bitmesine az kalmak. **3.** *{OsT}* Önemsiz görmek; küçük görmek. **4.** *{OsT}* Kolaylık göstermek. **5.** *{eAT}* Kolayını bulmak; fırsat düşürmek. **6.** *{OsT}* Hazırlamak; alıştırmak.

kolaylanma, [kolay-la-n-ma] *is.* Kolay duruma getirilmek eylemi.

kolaylanmak, [ḳolay-la-n-maḳ قولایلنمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kolay duruma getirilmek; güçlükleri giderilmek. **2.** Bitirilmek üzere olunmak. **3.** *{eAT} {OsT}* Kolay görülmek; önem verilmemek.

kolaylaşma, [kolay-la-ş-ma] *is.* Kolay duruma gelme; kolay bir durum alma.

kolaylaşmak, [kolay-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kolay bir hâl almak; kolay yapılır duruma gelmek; güç yapılır olmaktan çıkmak. **2.** (Güçlük ve olumsuzluklar için) ortadan kalkmak.

kolaylaştırma, [kolay-la-ş-tır-ma] *is.* Kolay yapılır duruma getirmek eylemi.

kolaylaştırmak, [kolay-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kolay bir hâl almasını sağlamak; kolay yapılır duruma getirmek; güç yapılır olmaktan çıkarmak. **2.** Bir işin yapılmasını engelleyen veya zorlaştıran güçlük ve olumsuzlukları ortadan kaldırmak.

kolaylı, [kolay-lı] *{ağız} sf.* (İş için) özenmeden yapılmış; gelişigüzel. [DS]

kolaylık, -ğı [kolay-lık] *is.* **1.** Kolay olma durumu. **2.** Yorulmadan, sıkıntısız biçimde yaşamayı sağlayan imkân; rahatlık; konfor. **3.** Bir şeyi kolayca yapabilme imkânı. **4.** *argo.* Usulsüzlük; yasalara aykırılık. ◻ **kolaylık göstermek,** *1. Bir kimseye bir işi yapabilme imkânı sağlamak. 2. argo. Yasalara ve kurallara aykırı iş yapmasına göz yummak, yardımcı olmak.*

kolaylıkla, [kolay-lık-la] *zf.* Zahmetsiz olarak; herhangi bir sıkıntı ve güçlük çekmeden; kolayca; kolay bir biçimde; kolay olarak.

kolaylu, [ḳolay-lu قولايلو] *{eAT} sf.* Gereği gibi ve kolay olarak iş yapan.

kolaysınmak, [ḳolay-sın-mak قولى سنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Önemsiz saymak; küçük ve hor görmek.

kolaysız, [ḳolay-sız قليسز] *{eAT} sf.* Kolay olmayan; zor; güç; müşkül.

kolbaka, [kol+baka] *{ağız} is.* Kurbağa. [DS]

kolbastı, [kol+bas-tı] *is. spor.* Güreşçilerin rakiplerinin aynı yöndeki ayaklarını kapmaları sonucu güreşin bağlanması.

kolbaşı, [kol+baş-ı] *(ko'lbaşı) is.* **1.** Bir kola başkanlık eden kimse; kol başkanı. **2.** *tiy.* Orta oyununda, oyunculara başkanlık eden ve kola adını veren kimse; orta oyunu yöneticisi. **3.** İmparatorluk döneminde, güvenliği sağlamak veya denetimde bulunmak üzere dolaşan asker veya devriye grubuna başkanlık eden kimselere verilen isim.

kolbaşılık, -ğı [kol+baş-ı-lık] *is.* Kolbaşı olma durumu; kolbaşının görevi veya yaptığı iş.

kolbıç, [kōl + bıç / mıç ?] *{eT} is.* Koltuk altı. [EUTS] [Gabain]

kolcak, -ğı [kol+uc-ak] *{ağız} is.* Ceket, gömlek gibi giyeceklerin kollarının kirlenmemesi için bilekten dirseğe kadar geçirilen kolluk; kolçak. [DS]

kolcu, [kol-cu] *is.* **1.** Bir yeri korumak veya beklemekle görevli olarak devriye gezen kimse; bir yeri gözlemek için dolaşan muhafız; bekçi; muhafız; devriye. **2.** İmparatorluk döneminde gümrük, tekel ve orman işletmesi gibi gelir sağlayan kurumlarda denetim işleriyle görevli kimse; dideban. **3.** Hizmetçilere iş bulan kimse. ◻ **kolcu başı,** *Muhafızları denetleyen kimse.*|| **kolcu hakkı,** *İmparatorluk döneminde Hristiyan köylerini korumakla görevli memurlara aylık ödemek üzere bu köy halkından toplanan vergi.*|| **kolcu kadın,** *Genel ev kadınlarını denetleyen kadın.*|| **kolcu sandalı,** *İmparatorluk döneminde deniz koruma görevlilerinin kullandıkları sandal.*

kolculuk, -ğu [kol-cu-luk] *is.* Kolcunun yaptığı iş.

kolçak[1], -ğı [ḳol-çaḳ قولچاق] *is.* **1.** Yalnızca baş parmağa geçirilen yeri ayrı, diğer dört parmağın yuvası bitişik olarak yapılmış bir tür yün eldiven. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Kadınların dirseklerine kadar taktıkları basmadan süs eşyası; kola geçirilen kılıf. [DS] **3.** Masada çalışan kişilerin kollarının kirlenmesini önlemek amacıyla kol ucundan dirseğe kadar geçirilmiş bir tür kolluk. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *{ağız}* Gömleklerin kol ağzına dikilen parça. [DS] **5.** Ayırt edici bir işaret olarak kola geçirilen şerit; pazıbent. **6.** *{ağız}* Askerlerin görev, rütbe ve sınıflarını belirtmek üzere kollarına ya da omuzlarına taktıkları işaret; apolet. [DS] **7.** *{ağız}* Eskiden gelinlerin elbiselerinin kollarına yapılan sırma işlemeli süs. [DS] **8.** *{ağız}* Kol ve dirseğe vurulan yama. [DS] **9.** *{ağız}* Kırman eğirirken kola sarılan yapağı. [DS] **10.** *{ağız}* Kollara, çoğunlukla dirsekten yukarıya takılan bilezik. [DS] **11.** *{ağız}* Koyunların kaçmalarını önlemek için çobanın uyumadan önce bir ucunu kollarına, diğer ucunu da elebaşı koyunun bacağına bağladıkları ip. [DS] **12.** *{ağız}* Bir çarkı, çıkrığı döndürmek için ona takılan tahta veya demir kol. [DS] **13.** *{ağız}* Pantolonun diz ve arkasına vurulan geniş yama. [DS] **14.** Zırhların dirseğe kadar olan, kolu korumak amacıyla demir tellerden örmek suretiyle yapılmış parçası. **15.** Koltuk ve sandalye gibi eşyalarda oturulduktan sonra kol dayamaya yarayan kısım. **16.** Yalnızca kol dayamaya yarar çıkıntısı olan sandalye. ◻ **kolçaklı sandalye,** *Kol dayama yeri bulunan sandalye.*

kolçak[2], -ğı [kol-çak] *{ağız} is.* **1.** İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet. [DS] **2.** *{ağız}* Küfeyi bağlamak için takılan ip. [DS]

kolçak[3], -ğı [kol-çak] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

kolçak[4], -ğı [kol-çak] *{ağız} is.* Dağların yamaçlarında bulunan ocak şeklindeki oyuk ya da çukurlar. [DS]

kolçak[5], -ğı [koç-ak] *{ağız} sf.* Yiğit; mert; yürekli. [DS]

kolçaklamak, [kol-çak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Pontolonun dizlerine ve arkalarına büyük yamalar dikmek. [DS]

koldaçı, [kol-mak *(istemek)* > kol-dā-mak > kolda-çı] *{eT} is.* Dilenci. [DLT]

koldakmaç, -cı [kol+tak-maç] *{ağız} is.* Dizlere kadar giyilen tabansız çorap. [DS]

koldam, [kol-da-m] *{ağız} sf.* Kullanışı kolay; kullanışlı. [DS]

koldamca, [kol-da-m-ca] *{ağız} sf.* **1.** Derli toplu; düzgün. **2.** Kolda taşınabilecek ağırlıkta ya da büyüklükte. **3.** Kullanışlı; kullanımı kolay. [DS]

koldami, [? koldami] *{ağız} sf.* Tıpatıp. [DS]

koldamlı, [kol-da-m-lı] *{ağız} sf.* Kullanımı kolay; kullanışlı. [DS]

koldamlıca, [koldam-lı-ca] *{ağız} sf.* Kolay; kullanışlı. [DS]

koldan, [kol-da-n] *{ağız} sf.* Kurala uygun; normal. [DS]

koldaş, [ḳöl > ḳol-dāş قولداش] *(kolda:ş) {eT} {eAT} {ağız} is.* Bir işi birlikte yapanlardan her biri; iş arkadaşı; arkadaş. [DLT] [KB] [DS]

koldaşlanmak, [köl > kol-dāş-lā-mak > koldaş-la-n-mak] *(kolda:ş) {eT} dönşl. f. [-ur]* Arkadaş olmak; arkadaş saymak. [DLT]

koldaşlık, -ğı [kol-daş-lık] *is.* İş arkadaşlığı.

kolduk, -ğu [Kırım. Tat. kol-(u)t-uk] *{ağız} is.* Arabanın kenarlarına konulan çitten ya da tahtadan kanat. [DS]

koldur, [? koldur] *{ağız} is.* Erkek hindi. [DS]

koldurdak, -ğı [kol-dur-da-k] *{ağız} is.* Saban işlemeyen sert toprak. [DS]

koldurguveç, -ci [kol-dur+koğ-aç] *{ağız} sf.* Üstünkörü. [DS]

koldurum, [kol-dur-um] *{ağız} is.* Duvarla saçak arasındaki boşluk. [DS]

koledok, -ğu [Yun. khole *(öd)* + dokhos *(içine alan)* > Fr. cholédoque] *is.* Karaciğer kanalı ile öd kesesi kanalı birleştikten sonra devam eden öd kanalı.

kolej, [Lat. collegium *(tüzel kişilik)* > Fr. collége] *is.* **1.** Öğretim programlarında bir yabancı dil öğretimine ağırlık veren lise dengi resmî ya da özel okul. **2.** Lise dengi bazı meslek okullarına verilen ad.

kolejli, [kolej-li] *sf.* **1.** (Öğrenci için) kolejde okuyan. **2.** *is.* Kolej öğrencisi.

koleksiyon, [Lat. colligere *(seçip toplamak)* > Fr. collection] *is.* **1.** Öğrenmek, yararlanmak ya da zevk almak gibi amaçlardan herhangi birisine hitap etmekle birlikte, tarihî değeri olan veya belgesel niteliğe sahip ve az bulunur olmaları dolayısıyla kıymetli bulunarak bir araya getirilmiş ve sınıflandırılmış nesneler topluluğu. **2.** Moda evleri tarafından, mevsimlik yenilikleri tanıtmak amacıyla defilelerle basına sunulan kıyafetlerin, modellerin tümü.

koleksiyoncu, [koleksiyon-cu] *is.* **1.** Koleksiyon yapmaya meraklı olan kimse. **2.** Koleksiyon yapan kimse.

koleksiyonculuk, -ğu [koleksiyon-cu-luk] *is.* **1.** Koleksiyon yapma işi. **2.** Koleksiyoncunun yaptığı iş. **3.** *psikol.* Mülkiyet içgüdüsünün aşırı gelişmesi veya sapma göstermesi ile ortaya çıkan, yararı olsun olmasın her türlü eşyayı toplama eğilimi.

kolektif, [Fr. collectif] *is.* ve *sf.* **1.** Birçok kişi veya nesnenin bir araya gelmesi ile oluşan. **2.** Birçok kişi veya nesneyi içine alan. **3.** Ortaklaşa. **4.** *istk.* İhtimaller teorisinde, sonsuz tekrarlandığı var sayılan denemeler dizisine verilen ad. ⊟ **kolektif davranış,** *psikol. Yalnız başlarına başka bir davranış içinde bulunan bireylerin grup veya kalabalık içine girdiklerinde gösterdikleri davranış şekli.* ‖ **kolektif ortaklık,** *ekon. En az iki gerçek kişi tarafından, ortak bir ticarî unvan altında bir ticarî işletmeyi çalıştırmak amacıyla kurulan ve ortakların sınırsız sorumluluk altında bulundukları bir tüzel kişiliğe sahip ticaret ortaklığı; kolektif şirket.* ‖ **kolektif psikoloji,** *psikol. Bireyi tek başına değil de panik, kalabalık coşkusu, kalabalık birsamı veya kalabalık intikamı gibi topluluk bütününün davranışlarını inceleyen psikoloji dalı; bu durumdaki topluluğun gösterdiği tepki veya yaptığı davranış; kalabalık psikolojisi; toplum psikolojisi.* ‖ **kolektif psikoz,** *psikol. Haberleşme araçları yoluyla yayılan ve belirli bir durum ya da olay karşısında duyulan korku.* ‖ **kolektif şirket,** *ekon. En az iki gerçek kişi tarafından, ortak bir ticarî unvan altında bir ticarî işletmeyi çalıştırmak amacıyla kurulan ve ortakların sınırsız sorumluluk altında bulundukları bir tüzel kişiliğe sahip ticaret ortaklığı; kolektif ortaklık.*

kolektifleşme, [kolektif-le-ş-me] *is.* Ortak duruma gelme; ortak olma.

kolektifleşmek, [kolektif-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Ortak duruma gelmek; ortak olmak.

kolektifleştirme, [kolektif-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Bir şeyi toplumun yararına ortak hâle getirme; ortaklaştırma. **2.** Bu işin sonucu.

kolektifleştirmek, [kolektif-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Üretim ve değişim araçlarını kamulaştırmak ya da millîleştirmek yoluyla toplumun hizmetine sunmak; ortaklaştırmak.

kolektivist, [Fr. collectiviste] *sf.* **1.** Kolektivizme ilişkin olan; ortaklaşacı. **2.** *is.* Kolektivizm yanlısı olan; ortaklaşacı.

kolektivizm, [Fr. collectivisme] *is. ekon.* Üretim ve dağıtım araçlarının bölgesel, millî ya da evrensel düzeyde ortaklaşa olarak kullanılması gerektiğini savunan ekonomik düzen; ortaklaşacılık.

kolektör, [Lat. colligere *(toplamak)* > Fr. collecteur] *is. fiz.* **1.** Elektrik motor veya bobinlerinde hareketli bölüm üzerindeki akımı toplayıp tek bir uca veren iletken süpürge; toplaç. **2.** Kanalizasyon sisteminde ikinci derecedeki boruların toplanıp bağlandığı ana boru; toplayıcı. **3.** Transistorun uç bölgesi.

kolemanit, [W. Coleman *(ABD'li sanayici)* > Fr. colémanite] *is. min.* Hidratlı doğal kalsiyum borat.

kolemi, [Fr. cholīémie] *is. biy. kim.* Kan serumunda bilirübin bulunması durumu.

kolera, [Yun. kholera *(safra çıkarma)* > Lât, cholera > Fr. choléra] *is. tıp.* Kolera mikrobundan *(Vibrio cholera)* ileri gelen, kusma ve ishallerle kendini gösteren, vücutta aşırı tuz ve su kaybına sebep olarak ölümlere yol açan, bulaşıcı ve kırıcı ince bağırsak hastalığı.

koleralı, [kolera-lı] *sf.* **1.** Kolera hastalığına yakalanmış olan. **2.** Kolera bulaşmış olan.

kolesterin, [Fr. cholésterine] *is.* Kolesterol.

kolesterol, -lü [Fr. cholésterole] *is. kim. biy.* Bütün hücrelerde, kanda ve safrada bulunan, 148°C'de

ergiyen, suda çözülmeyen yapraklar hâlinde billurlaşan, hayvansal kaynaklı, birçok hormon ve vitaminin sentezine kaynaklık eden, beyaz ve katı bir madde.

koleş, [? koleş] *{ağız} is.* Arıya benzeyen büyük sinek. [DS]

koley, [kol-ay] *{ağız} sf.* Zayıf. [DS]

kolgak, [kulkak] *{eT} is.* → kulkak. [EUTS]

kolge, [*eT.* köl-i-ge > gölge] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

kolgırmak, [kol-mak > kol-ğır-mak] *{eT} gçl. f.* İsteye yazmak. [DLT]

kolgrut, [Fr. colgrout] *is.* Çimento ve su karışımı bulamaç hâline getirildikten sonra içine ince kum katılmak suretiyle meydana getirilen çimento harcı.

kolguçı, [kol-mak > kol-gūçī] *(kolgu:çı:) {eT} is.* **1.** Dilenci. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Yalvarıcı. [İKPÖy.]

kolgurmak, [kol-mak > kol-ğur-mak] *{eT} gçl. f.* Yalvarıp yakarmak. [EUTS]

kolhoz, [Rus. **kol**lektivnoye **hoz**yaystvo] *is. kısalt.* Rusya'da Sovyet yönetimi zamanında, toprak ve üretim araçlarının ortak olarak kullanıldığı, gelirin meslek ve emeğin niteliğine göre bölüştürüldüğü tarım kooperatif işletmelerine verilen ad.

kolıçak, [kōl > kol-ī-çak] *(kolı:çak) {eT} is.* Kolcuk; kolçak. [EUTS]

kolışlığ, [kol-ış-lık] *{ağız} is.* Pamuklu bir tür geniş ceket. [DS]

koli[1], [İt. colli *(boyunduruk)*] *is.* Posta veya taşıma kuruluşları aracılığıyla alıcısına iletilmek üzere içine eşya konularak kapatılıp üzerine gönderici ve alıcının adresleri yazılı küçük kutu; posta paketi. 🗗 **koli makbuzu,** *Posta aracılığıyla gönderilen koliye ait alıcı ve gönderen adresleri ile birlikte kutunun ağırlığı, boyutları ve ödenen taşıma giderinin belirtildiği makbuz.*‖ **koli servisi,** *Postahanelerde koli alma ve dağıtma işleri ile uğraşan bölüm.*

koli[2], [Fr. colibacille] *is. tıp.* Toprakta, suda, sütte ve diğer gıda maddeleriyle insan bağırsağında yaşayan, bağırsak dışında insan vücudunun herhangi bir yerine yerleştiği zaman çeşitli hastalıklara sebep olan, yuvarlak uçlu ve çomak biçiminde gram negatif bakteri, *(Escherichia coli).*

kolibri, [Karaip d. colibri] *is. zool.* Kolibrigillerden, tüyleri çok renkli, Amerika kökenli, bal özü ile beslenen sivri ve uzun gagalı, geri doğru uçabilen çok küçük yapılı kuş, *(Ficedula colibri).*

kolibrigiller, [kolibri-gil-ler] *is. zool.* Örnek türü kolibri olan sağanlar takımından bir ötücü kuşlar familyası, *(Trochilidae).*

kolik[1]**, -ği** [Fr. cholique] *sf. kim.* (Asit için) safradan, sodyum veya baryum hidroksit çözeltisi ile işlendikten sonra hidroklorik asitle açığa çıkarmak suretiyle elde edilen ve formülü $C_{24}H_{40}O_5$ olan.

kolik[2]**, -ği** [Yun. kóllon > Fr. colique] *is.* **1.** Kalın bağırsakta ve karın boşluğunda nöbet halinde duyulan sancı. **2.** İçi boş bir organın kasılmasından duyulan ve zaman zaman gelen her türlü karın ağrısı.

kolik[3]**, -ği** [? kolik] *{ağız} sf.* **1.** Sivri olmayan; ucu küt. **2.** *is.* Kazılmış yuvarlak çukur. **3.** Boynuzsuz keçi, koyun veya sığır. [DS]

kolimasyon, [Fr. collimation] *is.* Bir dürbünü belirli bir hedefe yöneltme; nişan alma; yönlendirme. 🗗 **kolimasyon doğrusu,** *Bir dürbünün optik ekseni; nişan alınan doğrultu.*‖ **kolimasyon hatası,** *fiz. Teodolit dürbünlerde optik eksen ile geometrik eksenin paralel olmamasından ileri gelen sapma.*

kolimatör, [Fr. collimateur] *is.* **1.** *fiz.* Yakınsak bir mercek ile bu merceğin odak düzleminde bulunan aydınlatılmış bir aralıktan oluşan ve sonsuzda görüntü veren bir optik alet; yönlendirici. **2.** Ağır bir malzemeden yapılan ve bir tanecik demetini sınırlayan düzen. **3.** Birbirine dik iki çizgisi bulunan bir top veya havan ile nişan almaya yarayan alet. **4.** *sf.* (Optik alet için) nişan almaya yarayan; nişan almakta kullanılan; yönlendirici.

kolisavra, [? kolisavra] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kolit, [Fr. colite] *is. tıp.* Kalın bağırsak iltihabı.

koliva, [Yun. khólluva [Tietze]] *{ağız} is.* Suda haşlanmış tahıl. [DS]

kolka, [? kolka] *{ağız} is.* Yalçın kayalardaki kovuk. [DS]

kolkak, [kuloak] *{eT} is.* → kulkak. [EUTS]

kolkorçak, -ğı [*DS* kol+kor-ça-k] *is.* İçine el sokarak oynatılan kukla.

kolkotar, [Yun. khalkanthon > Fr. colcotar] *is.* Demir sülfatın kavrulmasıyla elde edilen ve optik camların parlatılmasında kullanılan demir 2 oksit.

kolkret, [Fr. colcrete] *is.* İri kum ve çakıl içine kolgrut harcı katılmak suretiyle meydana gelen beton.

kollama[1], [kol-la-ma] *is.* Kollamak işi.

kollama[2], [kol-la-ma] *{ağız} is.* **1.** İnce çam odunu. **2.** Kol kalınlığındaki direk. [DS]

kollama[3], [kol-la-ma] *{ağız} is.* El tezgâhlarında dokunan abadan yapılan bir tür ceket. [DS]

kollamak[1], [kol-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir şeyin veya durumun ortaya çıkmasını, olmasını beklemek; gözetlemek. **2.** Korumak; gözetmek. **3.** Bir yeri göz altında tutmak; gözetlemek.

kollamak[2], [kol-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yaltaklanmak. [DS]

kollanıamak, [kol-la-ma-mak] *{ağız} gçl. f. [-z]* İlerisini düşünmeden bol bol kullanmak; düşünmeden harcamak. [DS]

kollanılma, [kol-la-n-ıl-ma] *is.* Biri tarafından kollanıp gözetilir olma.

kollanılmak, [kol-la-n-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Biri tarafından kollanıp gözetilmek.

kollanma, [kol-la-n-ma] *is.* **1.** Kollama işinin yapılma durumu. **2.** [kol-lan-ma] *is.* Kolları meydana gelme; kol sahibi olma; kollara ayrılma. **3.** *biy.* Çan hayvanı kolonilerinde ucunda çan hayvanı bulunmayan anormal uzantıların meydana gelmesi olayı.

kollanmak[1], [kol-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Korunmak; gözetilmek. **2.** Ortaya çıkması beklenmek; olması beklenmek. **3.** *dönşl. f.* Kolları meydana gelmek; kol sahibi olmak; kollara ayrılmak. **4.** *{ağız}* Dallanmak; filizlenmek. [DS]

kollanmak[2], [kol-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir şeyi çok yemeğe alışmak. [DS]

kollaşmak, [ḳol-la-ş-maḳ قوللشمق] *{OsT} {ağız} işteş. f. [-ur]* Ağır bir yükü kaldırmak için, iki kişi birbirinin kolunu tutmak. [DS]

kollığ, [ḳol-lıġ قوللغ] *{eAT} is.* Kolluk; zırh; kolçak.

kollo, [? kollo] *{ağız} is.* Kuyruksuz köpek. [DS]

kollu[1], [ḳol-lu قوللو] *sf.* **1.** Kolu olan; kol sahibi olan. **2.** Belirtilen nitelikte kola sahip olan. 🗗 **kollu divit,** *{eAT} Boru şeklindeki kalemliği, mürekkep çanağına bitişik olan divit.*|| **kollu kolunca,** *{eAT} Kol kol; taraf taraf.*

kollu[2], [kol-lu] *{ağız} is.* **1.** Kadınların başlarına bağladıkları üçgen biçiminde başörtüsü. **2.** Çıkrık. [DS]

kollu[3], [kol-lu] *{ağız}* Sepet. [DS]

kolluca, [kol-lu-ca] *{ağız} is.* Üstten kulplu, kamış ya da söğüt dalından yapılmış sepet. [DS]

kolluk[1], **-ğu** [ḳol-luḳ قوللق] *is.* **1.** Gömlek gibi uzun kollu elbiselerin kol uçlarında iliklenen bölüm; manşet. **2.** Elbiselerin iş yaparken aşınmasını veya kirlenmesini önlemek için dirsekten bileğe kadar geçirilen ve uçları lastikle boğulmuş, çoğunlukla koyu renkli bir tür kılıf; kolçak. *{ağız} (aym)* [DS] **3.** Kimlik veya görev belirtmek için kola takılan enli şerit parçası; kolçak; pazıbent. **4.** *{eAT} {OsT}* Kola giyilen zırh; kolçak.

kolluk[2], **-ğu** [kol-luk] *is.* **1.** Güvenliği sağlamakla görevli polis veya jandarma; güvenlik görevlisi; zabıta. **2.** *{ağız}* Karakol. [DS] 🗗 **kolluk bekçisi,** *{ağız} Polis; inzibat.* [DS]|| **kolluk kuvveti,** *Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.*

kolluk[3], **-ğu** [kol-luk] *{ağız} is.* **1.** At arabalarında, yastık denilen kısmın dört tarafına kanatları dayamak için konulan ağaç. **2.** Merdiven parmaklıklarını tutan boyuna ağaç; tırabzan. [DS]

kolluk[4], **-ğu** [kol-luk] *{ağız} is.* Gömlek; mintan. [DS]

kolmak, [kol-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** İstemek; dilemek; yalvarmak; rica etmek. [EUTS] [ETY] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Sormak. [İKPÖy.]

kolmaşık, -ğı [kol-mak > kol-(u)m-aş-ık] *{ağız} sf.* Şımarık; çaçaron. [DS]

kolodyum, [Lat. collodium] *(kolo'dyum, l ince söylenir) is. kim.* **1.** Fotoğrafçılık ve eczacılıkta kullanılan şurup kıvamında, renksiz bir sıvı olan, eter alkol karışımı içindeki nitroselüloz çözeltisi. **2.** *gnşl.* Selülozlu bir maddenin organik bir eritici içindeki çözeltisi.

kolofan[1], [Fr. collophane] *is.* Küçük billûrlu bir yapı gösteren hidratlı doğal kalsiyum fosfat.

kolofan[2], [Kolophon *(Anadolu'da bir Lidya kenti)* > Yun. kolophania > Fr. colophane] *is.* Çeşitli elektrik yalıtkan maddesi olarak kullanılan, çam sakızının damıtılmasıyla elde edilen sarı renkli, saydam, parlak, amber kokulu reçine.

kolofi, [? kolofi] *{ağız} is.* Bir çeşit küçük ekmek. [DS]

koloidal, -li [Fr. colloïdal] *sf.* Jelatin zamkı niteliği taşıyan; koloit özelliği gösteren; ayrıştırılamayan.

koloit, -di [Fr. colloïd] *sf.* (Madde için) jelatin niteliğinde olan, su içindeki çözeltisinin zarlardan geçmemesi ile billûrsulardan ayrılan.

kolokyum, [Lat. colloqium] *is.* **1.** Bilimsel bir konuyu incelemek, politik, ekonomik, diplomatik vb. bir konuyu tartışmak amacıyla yapılan toplantı; forum. **2.** Siyaset, sanat ve kültür üzerine bazı konuların görüşülerek karara bağlandığı yer. **3.** Doçentlik sınavı.

koloman, [? koloman] *{ağız} is.* Pekmez konulan büyük küp. [DS]

kolombiyum, [Colombia > Fr. colombium] *(l ince) is. kim.* Atom sayısı 41, atom ağırlığı 92,91, yoğunluğu 8,57 olan oksijen, kükürt ve klor gibi elementlerle bileşikler veren bir element; niyobyum, kısalt: Nb.

kolomin, [Fr. colomine] *is.* Birleşiminde talk bulunan bir tür çömlekçi kili.

kolon[1], [Yun. kólon > Fr. colon] *is.* Kalın bağırsağın gödenden önce gelen bölümü.

kolon[2], [Fr. colon] *is.* Roma İmparatorluğu devrinde kendisi özgür olmakla birlikte atadan oğula işlediği toprağa bağlı olarak yaşayan, toprak sahip değiştirdikçe efendi değiştiren kimse.

kolon[3], [Fr. colonne] *is.* **1.** Sütun. **2.** Bazı şans oyunu kuponlarında yapılan tahminleri belirtmek için ayrılmış dikine bölümler; sütun. **3.** Üzerine birçok hoparlör takılmak suretiyle ses yayılımını iyileştirecek biçimde düzenlenmiş kutu. **4.** Betonarme ve çelik yapılarda düşey yönde yerleştirilen taşıyıcı eleman. **5.** Birden çok aboneye su, gaz, elektrik vb. dağıtılmak üzere bir binaya giren ana boru veya kabloya verilen ad. **6.** *kim.* Damıtma ve kurutma işlemlerinde kullanılan kapalı laboratuar aygıtı. **7.** Çeşitli amaçlarla kullanılan silindirsi düşey kaplara verilen ad.

kolon[4], [Yun. kholon] *is.* Manzum eserlerde, bağımsız bir bütün meydana getirmeyen ölçü ögeleri; vezin.

kolon[5], [kulun / kolon] *{ağız} is.* **1.** Anne karnındaki yavru; cenin. **2.** At ve eşek yavrusu. [DS]

kolona, [İt. colonna] *is.* **1.** Rıhtım ve iskelelerde gemilerin bağlandığı ağaç, demir vb. maddeden yapılmış baba. **2.** *{ağız}* Arabanın alt kısmını tutan ağaç. [DS] ◻ **kolona bağı,** *Palamarlara babalara bağlamakta kullanılan bir tür bağlama usulü.* || **kolona durumunda,** *(Gemi için) serenleri ve çubukları aşağı alınmış, yalnız ana direkleri ile bırakılmış hâlde.* || **kolona payı,** *Gemide ana direklerin, güverte ve ana arma bağlantısı arasında kalan bölümü.*

koloni, [Lat. colonia *(tarım işletmesi)* > Fr. colonie] *is.* **1.** Sömürge. **2.** Kendi yurdundan ayrılarak başka bir ülkeye yerleşmiş insan topluluğu ve bu topluluğun yerleştiği yer. **3.** Bir ülkede yabancı uyrukluların meydana getirdiği topluluk. **4.** *tıp.* Bir mikrop türünden üreyen mikrop yığını. **5.** *biy.* Aynı türden pek çok hayvanın oluşturduğu topluluk.

kolonlug, [kol-mak *(istemek)* > *kol-on *(ibadet)* > kolon-luġ] *{eT} sf.* İbadetkâr.

kolopa, [? kolopa] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış küçük kova. [DS]

kolonya, [Lat. colonia > Fr. Cologne *(Almanya'da kent; Köln)* > eau de cologne *(Köln suyu)*] *(kolo'nya) is.* İçinde limon ve bergamot esansları çözdürülmüş yaklaşık 80°lik tuvalet ispirtosu.

kolonyal, [Fr. colognial] *sf.* (Şapka için) sıcağı geçirmemesi için içine mantar yerleştirilmiş. *"Cebimdeki gazeteden başıma bir gölgelik yaptım çiftlik ağalarının kolonyal şapkaları gibi!.."* M. Özay

kolonyalama, [kolonya-la-ma] *is.* Kolonya dökme veya kolonya ile işlemden geçirme.

kolonyalamak, [kolonya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Üzerine kolonya dökmek; kolonya ile işlemden geçirmek; kolonyalı hâle getirmek.

kolonyalanma, [kolonya-la-n-ma] *is.* **1.** Kolonya ile işlemden geçirilme; kolonyalı hâle getirilme. **2.** Kolonya edinme; kolonya sahibi olma; kolonya satın alma.

kolonyalanmak, [kolonya-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kolonya ile işlemden geçirilmek; kolonyalı hâle getirilmek; üzerine veya içine kolonya dökülmüş olmak. **2.** *dönşl. f.* Kolonya sürünmek; kolonya dökünmek. **3.** Kolonya sahibi olmak; kolonya edinmek; kolonya satın almış olmak.

kolonyalı, [kolonya-lı] *sf.* **1.** Kolonyası bulunan; kolonya katılmış olan; içinde kolonya olan. **2.** Kolonya sürünmüş olan; kolonya kokan. **3.** Kolonya sahibi olan. ◻ **kolonyalı mendil,** *Makyaj temizlemek, el yüz silmek veya serinlemek için kullanılan kolonya ile nemlendirilmiş küçük kâğıt.*

kolonyalist, [Fr. colonialiste] *sf.* Sömürgeci.

koloratura, [Lat. coloratura *(renklendirme)* > Alm. koloratur] *is. müz.* **1.** Bir şarkıyı güzelleştirmek amacıyla yapılan süsleme. **2.** Soprano sesinin bir türü.

kolordu, [kol+ordu] *is. as.* Bir korgeneral komutasında, birden çok tümen veya tugay ile çeşitli sınıflardan birliklerin oluşturduğu, ordudan küçük, stratejik ve taktik askerî birlik.

koloridye, [Yun. kholoridia] *is.* Uskumrugillerden Akdeniz ve Karadeniz'de yaşayan kolyozun küçüğüne verilen ad, *(Scomber colias).*

kolorimetre, [Fr. colorimètre] *(kolorime'tre) is.* Bir sıvının renk derecesini ölçmeye yarar alet; renköl-çer.

kolorimetri, [Fr. colorimétrie] *is.* Renk ölçümü; renk ölçme.

kolos[1], [Lat. colossus > Fr. colosse] *is.* Dev boyutlu heykel.

kolos[2], [? kolos] *{ağız} is.* Sepet onarma işi. [DS]

kolosal, [Fr. colossal] *sf.* Rönesans'tan 19. yy'a kadar Avrupa mimarisinde kullanılan, gömme sütunları iki kat boyunca yükselen cephe düzeni.

kolostrum [Lat. / Fr. colostrum] *is.* Hamileliğin son aylarında memeden gelen sarımtırak, donuk renkli salgı.

kolot[1], [Slav. koláč [Tietze]] *{ağız} is.* Un, yumurta, yoğurt ve yağ karışımından ocak ya da tandırda pişirilen bir tür pide. [DS]

kolot[2], [? kolot] *{ağız} sf.* Kısa. [DS]

kolov, [? kolov] *{ağız} is.* Büyük kuyruklu karaman koyunu. [DS]

koloz[1], [Rus. kólos [Tietze]] *{ağız} is.* Bir tür sarı buğday. [DS]

koloz[2], [? koloz] *{ağız} is.* Yalnız küçük kâğıtla yapılan bir tür küçük uçurtma; şeytan uçurtması. [DS]

koloz[3], [Yun. kholós [Tietze]] *{ağız} sf.* (Kişi için) eğri bacaklı. [DS]

kolpo, [İt. colpo / Yun. kolpo] *is.* **1.** Bilardo oyununda vuruş; çarpma. **2.** *argo.* (Oyun için) en uygun zaman; fırsat. **3.** *argo.* Bir amaca ulaşmak için olağan dışı davranışta bulunma; rol yapma. **4.** *argo.* Hile; tuzak. **5.** *argo.* İçinden çıkılması güç durum; açmaz. ◻ **kolpo oynamak,** *Hile yapmak; dalavere yapmak; düzen kurmak.* || **kolpoya düşmek,** *argo. Aldatılmak; tuzağa düşmek; oyuna gelmek.* || **kolpoya düşürmek,** *argo. Aldatmak; tuzağa düşürmek.* || **kolpoya gelmek,** *argo. Aldatılmak; tuzağa düşmek; oyuna gelmek.* || **kolpoya getirmek,** *argo. Aldatmak; tuzağa düşürmek.*

kolsu, [kol-su] *sf.* Kola benzeyen; kol gibi uzanan. ◻ **kolsu ayaklılar,** *zool. Erginleri kola benzer bir sapla bir yere tutunarak yaşayan, bedenleri karnı örten iki çenetli kabuk ile korunmuş deniz hayvanları şubesi, (Branchiopoda).*

kolsuz, [kol-suz] *sf.* **1.** (Kişi için) kolu olmayan. **2.** Kolunu çeşitli nedenlerle kaybetmiş olan. **3.** (Elbi-

se için) biçim olarak kol takılmadan dikilmiş olan. **4.** *{ağız}* Yelek. [DS]

kolşisin, [Fr. colchicine] *is. kim. tıp.* Çiğdemden elde edilen, lösemi ve damla hastalığının tedavisi ile kromozom sayısını değiştirdiği için bitki türlerinin ıslahında kullanılan bir alkaloit, formülü: $C_{22}H_{25}NO_6$

koltak, -ğı [kol-(u)t-ak] *{ağız} is.* Küçük oda. [DS]

koltaklamak, [koltak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyi yakalayıp götürmek. [DS]

koltas, [kol+tas] *{ağız} is.* Uzun saplı, büyük bir tür tas. [DS]

koltgu, [kol-mak > kol-(ı)t-mak > kolt-ġū] *(koltgu:) {eT} is.* **1.** İstek. [KB] **2.** Muhtaçlık. [KB]

koltguçı, [kol-mak > kol-ī-mak > kol-ı-t-mak > kolıt-gūçī] *(kolgu:çı:) {eT} is.* **1.** Dilenci. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Muhtaç. [KB]

koltık, [kōl > kol-(ı)t-ık] *{eT} is.* Koltuk. [DLT]

kolti, [Sansk. koṭi] *{eT} sf.* Sayısız; hesapsız; hadsiz; sonsuz. [Gabain] [EUTS]

koltugat, [koltuk+at] *{ağız} is.* Boyun ve koltuk altından geçirilen fişeklik. [DS]

koltuk[1]**, -ğu** [*eT.* kōl > kol-(ı)t-ık / kol-(u)t-uk] *is.* **1.** Omuz başlarının altında, kolun gövde ile birleştiği yer; koltuk altı. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [DK] **2.** Arkalığı ve kol dayayacak yeri bulunan geniş ve rahat oturma aracı. **3.** *gnşl.* Tenha ve kuytu yer; kenar. **4.** *mecaz.* Yaranmak amacıyla söylenen söz veya yapılan iş; koltuklama. **5.** *mecaz.* Kayırma; destek; himaye; koruma. **6.** Yüksek mevki veya makam. **7.** Köy düğünlerinde gelin ile damadın kol kola girerek konuklar arasından yaptıkları geçiş. **8.** *bot.* Bitkilerde sapın üst kısmı ile yaprağın meydana getirdiği açı. **9.** *inş.* Ana desteği sağlamlaştırmak için kullanılan destek; yan destek. **10.** Eskiden esnaf kuruluşuna bağlı dükkânlara verilen isim. **11.** Tiyatro ve sinema salonlarında seyircilere ayrılmış numaralı veya numarasız oturma yeri. **12.** *argo.* Genelev; randevu evi. **13.** *{ağız}* Mısır ve buğday fidelerinin yanlarından çıkan filizler. [DS] **14.** Bar türü halk oyunlarında, sıranın başında bulunan ve oyunu yöneten bar başının yanındaki oyuncu; koltuk altı. **15.** *{ağız} dnz.* Gemiyi demirledikten sonra rıhtıma veya başka bir gemiye bağlayan halat. [DS] **16.** *sf. mecaz.* Tenha yerde bulunan. **17.** *sf. mecaz.* Yan tarafta bulunan. ◻ **koltuğa gelmek,** *Yaranmak amacıyla söylenen güzel ve övücü sözlere inanır veya kanar yaratılışta olmak.* ‖ **koltuğa girmek,** *Evlenmek.* ‖ **koltuğa vermek,** *Evlenme törenlerinde gelini koltuk için damadın yanına getirmek; {ağız} (aynı).* [DS]‖ **koltuğu doldurmak,** *Aldığı bir görevi başarabilecek yetenek ve güçte olmak; makama yakışmak.*‖ **koltuğuna girmek,** *1. Koluna girmek. 2. mecaz. Birinin koruyuculuğuna girmek; sığınmak.*‖ (birinin) **koltuğunda olmak,** *Birinin koruyuculuğunda olmak; ondan yardım görmek.*‖ **koltuk altı,** *1. Kolun omuzla birleştiği yerin altındaki çukurluk. 2. mecaz. Kayırma; arka çıkma; himaye. 3. Bar türü halk oyunlarında, sıranın başında bulunan ve oyunu yöneten bar başının yanındaki oyuncu.*‖ **koltuk altı bezleri,** *anat. Koltuk altlarında yer alan kol ile memenin lenflerini toplayan lenf bezleri.*‖ **koltuk altı atardamarı,** *anat. Köprücük altı atardamarının devamı olarak koltuk altı çukurunu geçtikten ve komşu organlara pek çok dal verdikten sonra kol atardamarı olarak devam eden atardamar.*‖ **koltuk ambarı,** *El altında bulunması gereken yedek parça, işletme malzemesi veya araçların konulduğu küçük ambar.*‖ **koltuk bakkal,** *Büyük bir bakkalın başka yerdeki küçük bir şubesi.*‖ **koltuk başı,** *Otomobillerde bir çarpma darbesine karşı başı korumak için koltukların üst bölümüne takılan yumuşak fakat dayanıklı parça.*‖ **koltuk çıbanı,** *{ağız} Koltuk altında çıkan iltihaplı bir yara; köpek memesi.* [DS]‖ **koltuk değneği,** *1. Ayak veya bacaklarından sakat olan kişilerin yürümeleri için kullandıkları, üstünde koltuk altına dayanacak yerlerinde yastıkları bulunan değnek. 2. mecaz. Başkaları tarafından sağlanan yardım.*‖ **koltuk değneği ile,** *1. mecaz. Başkalarının yardım ve desteği ile. 2. Güçlükle.*‖ **koltuk dersi,** *Eskiden medreselerde öğrencilere program dışı okutulan yardımcı dersler.*‖ **koltuk dirsek,** *Kapı, pencere veya balkonun altındaki destek.*‖ **koltuk düşkünü,** *İşinden, mesleğinden ve çevresinden çok makamını, mevkiini düşünen kimse.*‖ **koltuk gözü,** *bot. Bitkilerde koltuk altlarında bulunan tomurcuk.*‖ **koltuk halatı,** *Gemiyi baş ve kıçından bağlamak için atılan palamar.*‖ **koltuk kaması,** *{ağız} Bir kayışla omuza asılan, kın içerisinde koltuk altında taşınan büyük bir kama.* [DS]‖ **koltuk kapı,** *İmparatorluk döneminde sarayın büyük kapısından başka nöbetçilerin durduğu, akşam ezanının ardından ana kapı kapandıktan sonra saraya gelenlerin girip çıktığı yan kapı.*‖ **koltuk kapısı,** *Büyük ev ve köşklerde yük hayvanları ile arabaların girip çıktığı ana kapıdan başka hizmet için kullanılan, kişilerin girip çıktığı kapı.*‖ **koltuk kapmak,** *Çoğunlukla siyasî alanda yüksek bir mevkie ulaşmak.*‖ **koltuk kavgası,** *Siyasî alanda yapılan mevki ve makam mücadelesi.*‖ **koltuk kısmak,** *{eAT} Koltuğunun altına almak.*‖ **koltuk-kilometre,** *Bir taşıma aracında, bir kilometrelik uzaklıkta koltuk başına düşen kişi sayısını gösterir ölçü birimi.*‖ **koltuk kovaltmak,** *{ağız} Birinin yaptığı suçu görmezlikten gelmek.* [DS]‖ **koltukları kabarmak,** *Sevinç duyulacak bir durumdan, yakınlarına ve kendisine yapılan övgüden dolayı gurur duymak; sevinmek.*‖ **koltuk meyhanesi,** *İşlek semtlerde bulunan ayak üstü içki içilen küçük ve ucuz meyhane.*‖ **koltuk odası,** *{OsT} Büyük bir odadan geçilen kapısız ve küçük oda.*‖ **kol-**

tuk sarrafı, *Küçük sarraf.*|| **koltuk silmesi,** *Ahşap tavan kaplaması ile duvarın kesiştiği çizgi boyunca dolanan silme.*|| **koltuk sipsisi,** *{OsT} Erganun denilen çalgı.*|| **koltukta olmak,** *Başka birisinin davetlisi olarak yemek, içmek, eğlenmek; başkasının konuğu olup kendisi masraf etmemek.*|| **koltuk taşı,** *mim. Kemerlerde kilit taşının sağında ve solunda yer alan kemer taşına verilen isim.*|| **koltuk vermek,** *Birine yaranmak için güzel sözler söylemek; övmek; pohpohlamak.*|| **koltuk yaprağı,** *Tütün saplarının yukarılarından çıkan sürgünlerde oluşan yapraklar.*|| **koltuk yastığı,** *Rahat etmek için dirsek altına alınan küçük yastık.*|| **koltuk yileği,** *{ağız} Kimi atların koltuğunda bulunan ve uğursuz sayılan kıvrık tüyler.* [DS]

koltuk[2]**, -ğu** [kol-(u)t-ak / kol-(u)t-uk] *{ağız} is.* **1.** Küçük oda. **2.** Fırının köşesi. **3.** Yapılarda duvarların kesiştiği yer; köşe. [DS] **4.** *argo.* Gizli birleşme evi; randevu evi.

koltukçu, [koltuk-çu] *is.* **1.** Koltuk yapan veya satan kimse. **2.** Eski ev eşyaları alıp satan kimse. **3.** Koltuk meyhanesi işleten kimse; koltuk meyhanecisi. **4.** Koltuğunun altına halı, elbise gibi şeyleri alarak sokak sokak dolaşıp satan kimse. **5.** *mecaz.* Yaranmak, çıkar sağlamak amacıyla birini övmeyi huy edinmiş kimse; müdahin. **6.** Düğünlerde ev düzenlemesine yardım eden kimse. **7.** *argo.* Muhabbet tellalı. **8.** *argo.* Dükkânsız esnaf.

koltukçuluk, -ğu [koltuk-çu-luk] *is.* **1.** Koltuk yapma veya satma işi; koltukçunun yaptığı iş. **2.** *mecaz.* Çıkar sağlamak veya yaranmak amacıyla birinin yüzüne karşı övgüde bulunmayı alışkanlık edinmiş kişinin tutumu; övme; methetme.

koltuklama, [koltuk-la-ma] *is.* **1.** Koltuk altına alma eylemi. **2.** Kola girme eylemi. **3.** *mecaz.* Yaranmak amacıyla övgüde bulunma; yaranmak için birinin yüzüne karşı söylenen övücü söz; kompliman.

koltuklamak, [kol-tuk > koltuk-lā-mak] *(kotukla:-mak) {eT} is.* **1.** Koltuğuna almak; koltuğa vurmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Aşırı övmek; pohpohlamak; abartmak. [DS] **3.** *{ağız}* Kışkırtmak; bir konuda desteklemek; fit vermek. [DS]

koltuklamak, [koltuk-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Koltuğu altına alarak taşımak; koltuğuna almak. **2.** Koltuğuna girmek; kolundan tutmak. **3.** *mecaz.* Birine karşı övücü sözler söylemek; koltuklarını kabartacak sözler söylemek; kıvanç verici biçimde övmek; pohpohlamak; kompliman yapmak.

koltuklanma, [koltuk-la-n-ma] *is.* **1.** Koltuk altına alınma eylemi. **2.** Koluna girilme eylemi. **3.** *mecaz.* Kendisine yaranmak için övgüde bulunulma. **4.** *is.* Koltuk satın alma; koltuk edinme; koltuklu hâle gelme.

koltuklanmak, [koltuk-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Koltuk altına alınarak taşınmak; koltuğa alınmak. **2.** Koltuğuna girilmek; kolundan tutulmak. **3.** *mecaz.* Yüzüne karşı övücü sözler söylenmek; koltuklarını kabartacak sözler söylenmek; kıvanç verici biçimde övülmek; pohpohlanmak; kendisine kompliman yapılmak. **4.** *dönşl. f.* Koltuk sahibi olmak; koltuk edinmek; koltuk satın almak.

koltuklu, [koltuk-lu] *sf.* **1.** Koltuğu olan; koltuk sahibi olan; koltuğu bulunan. **2.** (Sinema, tiyatro vb. yer için) belirtilen sayı veya nitelikte koltuk bulunan. **3.** (Sandalye vb. için) kol dayayacak yeri olan. 🗗 **koltuklu göynek,** *{ağız} Bir tür gömlek.* [DS]

koltukluk, -ğu [koltuk-luk] *is.* **1.** Elbisenin koltuk altlarının terden lekelenmemesi için içten dikilen parça; subra. **2.** (Döşemelik kumaş vb. için) koltuk kaplamakta kullanılabilecek nitelikte olan; koltuk kaplamağa elverişli olan.

kolturmak, [kol-mak > kol-tur-mak] *{eT} gçl. f.* İstetmek. [DLT]

kolu, [kol-ū] *(kolu:) {eT} is.* **1.** Zaman ölçüsü olarak on saniye kadarlık birim. [EUTS] **2.** Vakit; an; mevsim; iklim; devre. [EUTS] [Gabain] **3.** Zaman aşımı. [EUTS]

kolucak, -ğı [kol+uç-ak] *{ağız} is.* Kolçak. [DS]

koluk[1]**, -ğu** [? koluk] *{ağız} is.* Kulübe. [DS]

koluk[2]**, -ğu** [? koluk / kölük] *{ağız} is.* **1.** Boynuzu olması gerektiği hâlde, boynuzu olmayan veya kısa olan hayvan. **2.** Islak yerde yatan hayvanların dizlerinin tutulmasıyla beliren bir tür hayvan hastalığı. **3.** *sf.* Ucu düzleşmiş, kütleşmiş. [DS]

kolukmak, [kol-u-k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* (Hayvanlar için) soğuktan, yükten veya yorgunluk yüzünden ön bacakları tutulmak. [DS]

kolulamak, [kol-mak > kol-ū > kolū-lā-mak] *(kolu:la:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Düşünmek; açıklamak. [Gabain] **2.** Düşünceye dalmak; derin derin düşünmek; mülahaza etmek; [EUTS] **3.** Yemin etmek. [EUTS] [ETY] **4.** *gçl. f.* Tahmin etmek; [Gabain]

kolun, [kulan] *{ağız} is.* **1.** Eşek sıpası. **2.** Gebe at veya eşek. [DS] 🗗 **kolun atmak,** *{ağız} (Gebe at, eşek vb. için) yavrusunu düşürmek.* [DS]

kolunç, -cu [kol-unç] *{ağız} is.* **1.** Çorabın boğaz kısmı; konç. **2.** İki kürek kemiği arasındaki damarlar. [DS] 🗗 **kolunç olmak,** *{ağız} Damarlar üst üste binmek.* [DS]

kolunga, [Hint Av. d. koluña] *(koluña) {eT} is.* Filiz. [EUTS] [Gabain]

kolunguçı, [kol-mak > kol-un-mak > kolun-guçī] *{eT} is.* Dilenci. [EUTS]

kolunlug, [kol-mak > kol-un-mak > kolun-luġ] *{eT} zf.* Merhamet isteyerek; rica yoluyla. [EUTS]

kolunmak, [kol-mak > kol-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Dilenmek; yalvarmak; rica etmek. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Kendi kendine rica etmek; [istemek. [DLT]

kolustur, [? kolustur] *{ağız} is.* Tomruk kesiminde kullanılan büyük bıçkı. [DS]

kolusuz, [kol-ü *(zaman)* > kolu-suz] *{eT} zf.* **1.** Vakitsiz; zamansız. [EUTS] **2.** *sf.* Sayısız; hesapsız. [EUTS] [Gabain]

koluş, [kol-mak > kol-uş] *{eT} is.* Bir vergi türü. [EUTS]

koluşmak, [kol-mak > kol-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirinden istemek; isteşmek. [DLT]

kolut, [? kolut] *{ağız} sf.* Çok kısa boylu. [DS]

kolümbe, [? kolümbe] *{ağız} is.* Çıkrığın dönen parçası. [DS]

kolye, [Lat. collare *(boyun tasması)* > Fr. collier] *is.* Bir kordona dizilmiş küçük süs ögelerinden meydana gelmiş boyuna takılan süs eşyası; gerdanlık.

kolyoz, [Yun. kolios] *is. zool.* Uskumrugillerden, gözleri büyük, beyni dıştan görülebilen, 35 cm. kadar boyunda olup Karadeniz, Marmara ve Akdeniz'de yaşayan, yağlı bir kemikli balık, *(Scomber colias; Japonicus; Pneumatophorus).*

kolza, [Holl. coolsaad *(lâhana tohumu)*] *is. bot.* Turpgillerden, tohumundan yağ ve yem olarak yararlanmak için üretilen, kazık köklü, dallı saplı, yalın yapraklı, salkım hâlinde sarı çiçekli, bir yıllık kültür bitkisi, *(Brassica napus; Oleifera).*

kom[1], [kom] *{eT} is.* **1.** Havut. [DLT] [Nevâyî] **2.** Eyelti keçesinin parçaları. [Nevâyî]

kom[2], [köm] *(ko:m) {eT} is.* Dalga; deniz dalgası.

kom[3], [Yun. kome] *is.* **1.** Mısır'da eski yıkıntı ve kalıntıların üst üste yığılması ile meydana gelmiş tepecik; höyük.

kom[4], [Erme. gom] *{ağız} is. is.* **1.** Ağıl; davar ağılı. **2.** Ağaç dalları veya çamur ile yapılmış küçük ev; yayla evi. **3.** Bir kişinin mülkiyetinde bulunan küçük yerleşim yeri; çiftlik; mezra. [DS]

kom[5], [kom] *{ağız} is.* **1.** Bir ucu topuz halindeki kısa çoban sopası. **2.** Çadır kazıklarını çakmak için kullanılan bir tür tokmak. [DS]

koma[1], [koḏ-mak > ko(y)-ma > ko-ma] *is.* **1.** → koyma. **2.** *{ağız}* Haydi! **3.** Bak! [DS] 🗗 **koma etmek,** *{eAT} "Bırakmayın, koymayın, öldürün!" komutunu vermek.*

koma[2], [Yun. kóma *(derin uyku)* > Fr. coma] *(ko'ma) is. tıp.* Çeşitli sebeplerle kişinin duyma, anlama ve hareket kabiliyetini kaybetmesi ile ortaya çıkan derin baygınlık hâli. 🗗 **komaya girmek,** *1. Duyma ve anlama ile hareket kabiliyetini kaybederek yarı ölü duruma gelmek; kendinden geçmek. 2. argo. Kendinden geçecek kadar sinirlenmek.*|| **komaya sokmak,** *argo. 1. İçinden çıkamayacak kadar güç bir duruma sokmak. 2. Aşırı şekilde dövmek.*

koma[3], [Yun. komma] *is. müz.* **1.** Eski Yunanlılarda, eşit olmayan iki ses arasında hissedilebilir en küçük aralık. **2.** Bir tam seslik aralığın bir kesrini oluşturan çok küçük aralık. 🗗 **koma bemolü,** *Türk musikisinde önüne geldiği sesi bir koma yani sesin dokuzda biri oranında pesleştiren dize.*|| **koma diyez,** *Türk musikisinde önüne geldiği sesi bir koma yani dokuzda bir oranında tizleştiren dize.*

koma[4], [Ar. küme => köme / koma] *{ağız} is.* **1.** Küme; yığın. **2.** Küçük tümsek. **3.** Dik bayır. [DS]

koma[5], [kuma / koma] *{ağız} is.* Bir erkekle evli olan iki kadından her biri; kuma. [DS]

komak[1], [ḳö-maḳ / ḳōḏ-maḳ قومق] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Koymak; bırakmak; terk etmek. *{eAT} (aynı)* [ETY] [Gabain] [DK] **2.** *{eAT}* Bir şey oluşturmak; bir şey ortaya koymak; vazetmek. **3.** *{eAT} {OsT}* Salıvermek; serbest bırakmak; izin vermek; müsaade etmek. **4.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Alıkoymak; durdurmak; kaçırmamak. [DS] **5.** *{eAT}* Etki etmek; tesir etmek. 🗗 **komak etmek,** *{eAT} "Koymayın, bırakmayın" emrini vermek*

komak[2]**, -ğı** [komak] *{ağız} is.* Delik. [DS]

komalaşmak, [Ar. küme => koma-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Koyunlar için) sıcakta birbirinin gölgesine sığınarak serinlemek için toplanmak, kümelenmek. [DS]

komalık, -ğı [koma-lık] *(ko'malık) sf.* Koma hâline gelmiş olan. 🗗 **komalık etmek,** *argo. 1. Aşırı derecede sinirlenmesine yol açmak. 2. Döverek kıpırdayamayacak duruma getirmek.*|| **komalık olmak,** *argo. Çok yorulmak; yorgunluk sebebiyle kendinden geçmek.*

koman[1], [? koman] *{ağız} is.* İbrik. [DS]

koman[2], [? koman] *{ağız} is.* Üç yaşında ve henüz doğurmamış kısrak. [DS]

koman[3], [? koman] *{ağız} is.* Umut. [DS]

komandit, [Fr. commandite] *is.* Bir şirket sermayesinin, bazı ortakların ancak koyduğu sermaye oranında sınırlanan kısmı. 🗗 **komandit ortaklık,** *Alacaklarına karşı en az bir sınırlı bir de sınırsız sorumlu bulunması şeklinde tüzel kişiliği olan ticaret ortaklığı; komandit şirket.*|| **komandit şirket,** *tic.* → komandit ortaklık.

komandite, [Fr. commandité] *is.* Komandit ortaklığın sınırsız sorumlu ortağı.

komanditer, [Fr. commanditaire] *is.* **1.** Bir komandit şirkette ancak koymuş olduğu sermaye oranında sorumlu olan ortak; sınırlı sorumlu ortak. **2.** Bir kurum veya kuruluşun sermayesini kiralayan kimse. 🗗 **komanditer ortak,** *Komandit ortaklığın, sınırlı sorumlu ortağı.*

komando, [Afr. komando *(emir)* > Port. > İng. commando *(düzensiz savaşçılar topluluğu)*] *(koma'ndo) is. as.* **1.** Bağımsız olarak çalışan ve baskın, sabotaj, kurtarma vb. özel görevler yapan, az sayıda askerden kurulu vurucu gücü yüksek birlik; çete; akıncı. **2.** Komando birliğinde görev yapan er.

3. *gnşl.* Vurucu kuvvet. ◻ **komando er,** *Askerliğini komando olarak yapan er.*

komar, [Yun. khómaro [Tietze]] *is.* Kuzey Anadolu dağlarında yetişen, iki üç metre kadar boylu, kışın yapraklarını dökmeyen, iri ve mor çiçekli, çiçeklerinin bal özü zehirli (deli bal) olan bir ağaççık; kara ağı, *(Rhododendrum ponticum).*

komat[1], [? komat] *{ağız} ünl.* Haydi! [DS]

komat[2], [Yun. khommári] *{ağız} is.* Ekmek dilimi. [DS]

komat[3], [? komat] *{ağız} is.* Çocuğun beşikten düşmesini önlemek için beşiğe sarılan bir karış eninde bir bağ. [DS]

kombalak, -ğı [komb-ala-k] *{ağız} is.* Takla. [DS] ◻ **kombalak atmak,** *{ağız} Takla atmak.* [DS]

kombelik, -ği [kom+belik] *{ağız} is.* İki bölük örülmüş saç. [DS]

kombi, [Lat. combinare *(ikişerlemek)* > Fr. combie] *is.* Yakıtı düzenli olarak kullanan bir ısınma aracı.

kombina, [Rus. kombinat] *(kombi'na) is.* **1.** Bir dayanışma sergilemek amacıyla birçok sanayi kuruluşunun aynı ekonomik bölge ve tek bir yönetim altında toplanması. **2.** Çeşitli sanayi kuruluşlarından oluşan topluluk.

kombinasyon, [İng. combination *(ikili birleşim)*] *is.* Bir işi başarıya ulaştırmak için alınan önlemler; düzenleme; birleşim.

kombine, [Fr. combiner > combiné] *sf.* **1.** Bir araya gelen veya getirilmiş olan; birleşik; toplu. **2.** *spor.* Birden çok ve farklı niteliklerdeki yarışları içine alan ve derecelendirmenin bu yarışların sonuçlarına göre yapıldığı yarışma.

kombinezon, [Fr. combinaison *(ikili birleşim)*] *is.* **1.** Bir bütün oluşturmak amacıyla birçok elemanı bir araya getirmek, düzenlemek ve ayarlamak işi. **2.** Bu şekilde düzenlenmiş, birleştirilmiş bütün. **3.** Bir işi sonuçlandırmak için alınan önlemler, yapılan işlemler ve hesaplar bütünü. **4.** Omuzlardan bir askı ile tutturulan ve dizlere kadar inen, yakasız, kolsuz, ince kumaştan yapılma kadın iç çamaşırı.

komçamlamak, [kom-(u)ç-a-m-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İki eliyle birlikte almak. [DS]

komçik, -ği [? komçik] *{ağız} is.* Fındık, kiraz, vişne vb. meyvelerin birkaç tanesinin bir arada bulunduğu dalcık; çatanak. [DS]

komedi, [Yun. komoidia *(eşek şakası)* > Fr. comédie] *is.* **1.** Güldürmek amacıyla yazılmış manzum veya mensur tiyatro oyunu. **2.** Kişilerin uyumsuzluğunu, olayların ve durumların aksak yönlerini ince nüktelerle ele alıp gülünç hâle getirerek sunan oyun. **3.** Bu türde yazılmış olan tiyatro eserlerinin tümü. **4.** Bu eserlerin oluşturduğu edebî tür. **5.** *mecaz.* Açık olarak ifade edilmeyen, duyguların gizlenmesi ile ortaya konulan kandırmaca hareket; sahte davranış; yapmacık hareket. **6.** İnsanların gülmesine sebep olan olay veya davranış. ◻ **komedi oynamak,** *Aslında hissetmediği hâlde bir kimse hakkında bazı duyguları varmış gibi göstermek.*|| **komedi yazarı,** *Komedi türü tiyatro eserleri veren yazar.*

komedya, [İt. commedia] *(kome'dya) is.* Komedi.

komedyacı, [komedya-cı] *is.* **1.** Tiyatro, televizyon vb. gösteri yerlerinde rol alan güldürü sanatçısı; komik; komedyen. **2.** *sf.* Yalan ve yapmacık söz ve davranışları ile insanları güldüren. **3.** *mecaz.* Kendi çıkarına göre hareket eden; ikiyüzlü; riyakâr.

komedyen, [Fr. comédien] *is.* **1.** Tiyatro, televizyon vb. gösteri yerlerinde rol alan güldürü sanatçısı; komik; komedyen. **2.** *sf.* Yalan ve yapmacık söz ve davranışları ile insanları güldüren. **3.** *mecaz.* Kendi çıkarına göre hareket eden; ikiyüzlü; riyakâr.

komımak, [kōm > kom-ī-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Özlemek. [DLT] **2.** Heyecanlanmak; coşmak. [KB]

komınmak, [kōm > kom-ī-mak > kom-ı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Coşmak. [DLT]

komışmak, [kōm > kom-ī-mak > kom-ı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** (İşe) birlikte koyulmak. [DLT] **2.** *dönşl. f.* İşe neşe ile koyulmak. **3.** (Su için) dalgalanmak. [DLT]

komıtgan, [kōm > kom-ī-mak > kom-ı-t-mak > kom-ıt-ġān] *(komıtġa:n) {eT} dönşl. f.* Her zaman özleten; her zaman coşturan. [DLT]

komıtmak, [kōm > kom-ī-mak > kom-ı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Coşturmak; heyecana getirmek. [DLT] [KB]

komi, [Fr. commis] *is.* **1.** İş yerlerinde ve otel gibi yerlerde ayak işlerine bakan kişi; müstahdem. **2.** Lokantalarda garson yamağı. **3.** *dnz.* Bir gemide yiyecek işlerini yürütmekle görevli kimse.

komik, -ği [Yun. komikos *(kaba eğlence)* > Fr. comique] *sf.* **1.** Güldürücü; şakacı. **2.** Gülme duygusu uyandıran; gülünç. **3.** Soyları. ◻ **komiğe çıkmak,** *Komik rolü yapmak.*

komikişehir, [Fr. comique + Ar. şehr => komik-i şehir] *is.* Tuluat tiyatrolarında başarısı ve üstünlüğü çevrede kabul görmüş olan oyuncuya eski esnaf geleneklerine uyarak özel bir törenle verilen unvan.

komikleşme, [komik-le-ş-me] *is.* Gülünç durum alma; gülünçleşme.

komikleşmek, [komik-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Gülünç durum almak; gülünçleşmek.

komiklik, -ği [komik-lik] *is.* **1.** Komik olma durumu; güldürücü olma hali. **2.** Komiğin yaptığı iş. **3.** Komedinin ve komedi türlerinin ayırt edici özelliği. **4.** Güldürücü davranış. **5.** Gülünç durum. ◻ **komiklik yapmak,** *Komik kimseye yakışır davranışlarda bulunmak; güldürmek.*

kominform, [Rus. **kom**münistiçeskaya **inform**atsiya] *is. kısalt.* Haber alma örgütü.

komiser, [Lat. commissarius *(görevli)* > Fr. commis-

saire] *is.* **1.** Güvenlik kuruluşu dereceleri içinde, polis enstitüsünü ve yüksek kısmını başarı ile tamamlamış üniformalı veya sivil memur. **2.** Şirket, kooperatif veya dernek toplantılarını hükümet adına denetleyen görevli. **3.** Spor karşılaşmalarında yönetmeliklere uyulmasını sağlayan kişi; saha komiseri.

komiserlik, -ği [komiser-lik] *is.* **1.** Komiser olma durumu. **2.** Komiserin işi veya görevi. **3.** Komiserin makamı. **4.** Komiserin rütbesi.

komisyon, [Fr. commission] *is.* **1.** Bir üst kurulca konuyu veya teklifi incelemek, görüş bildirmek, bir hizmeti yerine getirmekle görevlendirilmiş kişiler topluluğu; kurul; encümen; komite; yarkurul. **2.** Bir aracılık işinden belirli bir orana göre alınan ücret; simsariye; simsarlık. **3.** Gecikmiş bir işi, nüfuzunu kullanarak sonuçlandıran kişiye verilen armağan niteliğindeki para veya başka şey.

komisyoncu, [komisyon-cu] *is. huk.* **1.** Alım satım veya taşıma işlerinde aracılık yapan, müvekkili adına iş yapan kimse; simsar. **2.** *gnşl.* Emlak ve oto alım satımında aracılık yapan tellal.

komisyonculuk, -ğu [komisyon-cu-luk] *is.* Komisyoncunun yaptığı iş; simsarlık.

komita, [Slav. komita > Fr. / Lat. comitatus] *(komi'ta) is.* Siyasî bir amacı gerçekleştirmek amacıyla silahlı eylemde bulunan gizli kuruluş.

komitacı, [komita-cı] *is.* Siyasi bir amacı gerçekleştirmek amacıyla silahlı eylemde bulunan gizli örgüt üyesi.

komitacılık, -ğı [komita-cı-lık] *is.* **1.** Komitacı olma durumu. **2.** Komitacıya özgü davranış. **3.** Gizli örgütlenmeyi veya silahlı mücadeleyi temel alan örgütlenme biçimi.

komite, [Lat. komitatus *(maiyet)* > Fr. comité] *(komi'te) is.* Bir tasarıyı, bir teklifi incelemek üzere bir üst kurul veya makam tarafından görevlendirilmiş kişiler topluluğu; kurul.

komlamak, [kom-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Mısır koçanlarını sopa ile döverek mısır tanelerini koçanından ayırmak. **2.** (Sığır, koyun gibi hayvanlar için) bir şeyden ürkerek bir araya toplanmak. [DS]

kommak, [kōm > kom-mak] *{e?} gçsz. f.* (Su vb. için) dalgalanmak. [DLT]

komodin, [Lat. commodus *(ölçülü)* > İt. comodine] *is.* Yatağın baş tarafına konulan çekmeceli küçük dolap; komot.

komodor, [İng. commodore] *is. dnz.* **1.** Bir kuruluşa bağlı yolcu gemilerinin en kıdemli kaptanı. **2.** Yat kulübü başkanı. **3.** Türk Deniz Kuvvetlerinde bir filotillanın sevk ve idaresiyle görevli amiral yetkisi taşıyan üst rütbeli deniz subayı.

komot, -du [Fr. commode] *is.* Küçük çekmeceli dolap; komodin.

kompakt, [Lat. compactus *(sıkıştırılmış)* > Fr. compacte] *sf.* Sıkıştırılmış; yoğunlaştırılmış. ☐ **kompakt disk,** *bsy. Hiçbir iz taşımayan ve klasik ses plağından farklı olarak sayısal sistemde doldurulmuş, dakikada 500 devir yapabilen yoğun kayıtlı, 12 cm. çapında sayısal plak; yoğun teker;* CD; YT.

komparatör, [Fr. comparateur] *is.* İki işareti karşılaştıran, farklarını değerlendiren, var olan sapmayı ortaya çıkarmak için örnek büyüklük ile karşılaştıran alet; karşılaştırıcı.

kompartıman, [Fr. compartiment] *is.* Yolcu trenlerinde, ayrı kapıları olan, yolcuların oturması için kanepeleri, fileleri bulunan vagon bölmesi.

kompas, [Fr. compas] *is.* Bir vida, saç vb. gibi küçük şeylerin kalınlıklarını ölçmeye yarayan hassas ölçü aleti. **2.** *dnz.* Gemici pusulası.

kompenant, [Lat. componere *(birleştirmek)* > Alm. kompenant] *is.* Bileşen.

komper, [Bul. krumpir] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kompetan, [Fr. compétan *(gücü yeterli)*] *is.* Bir işi iyi bilen, bir şey hakkında yerinde karar verebilen kimse; becerikli; uzman; yetkili.

kompetitif, [Fr. compétitif] *is. tic.* Daha çok satıp kâr etmek için ticarette üstünlük sağlama; yarışımcı; rekabetçi.

kompilasyon, [Lat. compilare *(yağmalamak)* > Fr. compilation] *is.* **1.** Derleyip toparlama. **2.** Derme çatma yapılan iş. **3.** Yazarın kendi eseri olmayan kaynaklardan, kitaplardan çalma yoluyla meydana getirdiği kitap.

komple, [Lat. complere *(doldurmak)* > Fr. complet] *sf.* **1.** Dolu; dolmuş. **2.** Gerekli her şeyi tam olan; eksiksiz. **3.** Aynı kumaş vb. maddeden yapılmış olan; takım. **4.** *mecaz.* Aranan bütün nitelikleri kendisinde toplayan. ☐ **komple kilit,** *Bir işlemle mobilyanın bütün çekmece ve kapaklarını aynı anda kilitleyen sistem.*

kompleks, [Lat. complexus *(iç içe geçmiş)* > Fr. coplexe] *sf.* **1.** Birçok kısım veya ögeden meydana gelmiş, karmaşık. **2.** Hemen kavranamayan; karmaşık olan. **3.** *is.* Aynı ekonomik etkinliğe açık üretim zincirinin çeşitli kademelerini içine alan sanayi kuruluşu. **4.** *psikol.* Davranışların temelinde yer alan, birbiriyle ilgili bir takım bilinçli ve bilinç dışı düşünce ve duygu; karmaşa; ruh karmaşası. **5.** *kim.* karmaşık yapıdaki bileşik. ☐ **kompleks sayı,** *Ondalık kesir dışında düzenlenmiş sayı; karmaşık sayı. "2 gün 5 saat 10 dakika 7 saniye."*

kompleksli, [kompleks-li] *sf.* Aşağılık duygusuna sahip olan; kompleksten kaynaklanan anormal davranışlara sahip olan; kompleksleri olan.

komplekssiz, [kompleks-siz] *sf.* Kompleksi olmayan.

komplikasyon, [Fr. complication] *is.* **1.** Karışık hâle gelme; karmaşık bir durum alma. **2.** *tıp.* Bir hastalığın tedavisi sırasında, bu hastalıkla doğrudan ilgi-

si olmayan bir başka hastalığın ortaya çıkması; ihtilat; yan etki.

komplike, [Lat. complicare *(ip bükmek)* > Fr. compliqué] *sf.* Kendisini meydana getiren ögelerin veya yapılan işlemlerin çokluğu ve çeşitliliği yüzünden anlaşılması ya da yapılması zor olan; karmaşık; zor.

kompliman, [Lat. complere *(doldurmak)* > İsp. cumplir con alguien *(gerekeni yapmak)* > Fr. compliment] *is.* **1.** Bayanlara söylenen zarif övgülü söz. **2.** Kişinin hoşuna giden, gönül okşayıcı söz; iltifat. **3.** Koltuklama; pohpohlama. ◻ **kompliman yapmak,** *Birine karşı hoşuna gidecek sözler söylemek; övücü ve gönül okşayıcı şeyler söylemek; pohpohlamak; iltifat etmek; koltuklamak.*

komplo, [Fr. complot] *(l ince söylenir) is.* **1.** Bir kimse veya kuruma karşı gizlice kurulan düzen; küçük entrika. **2.** Toplu ve gizli olarak yürütülen herhangi bir plan. **3.** Tuzak. **4.** *huk.* İki ve daha çok kişi arasında devletin iç güvenliğine karşı alınan suç işleme kararı. ◻ **komplo hazırlamak,** *Bir kimseyi kötü duruma düşürmek için düzen kurmak; aleyhte bulunmak.*|| **komplo kurmak,** *Bir kimse veya kuruma karşı zarar vermek amacıyla gizlice ve toplu olarak düzen kurmak.*

komplocu, [komplo-cu] *is.* Komplo kuran kimse.

komposto, [İt. composta] *(kompo'sto) is.* **1.** Şeker şurubu içinde kaynatılmış meyve. **2.** *tarım.* Kireç ve kireçli maddelerle organik artıkların karıştırılması ile elde edilen gübre.

kompostoluk, -ğu [komposto-luk] *is.* **1.** Komposto veya meyve servisi yapmakta kullanılan yüksek ayaklı tabak. **2.** *sf.* (Meyve için) komposto yapmaya elverişli.

kompoze, [Fr. composé] *sf.* Bir bütün oluşturacak biçimde ögeleri bir araya getirilmiş; bileşik. ◻ **kompoze gübre,** *Verim artırıcı üç elementi içeren yapay gübre.*

kompozisyon, [Fr. composition] *is.* **1.** Çeşitli parçaları uygun biçimde bir araya getirerek güzel ve etkili bir bütün meydana getirme işi. **2.** Bu şekilde meydana getirilmiş biçim; bir bütünü oluşturan parçaların dengeli düzeni. **3.** Okullarda, öğrencilerin düşüncelerini düzgün ve etkili biçimde yazılı veya sözlü olarak anlatmalarını uygulamalı olarak öğreten ders; bu ders ile ilgili yazılı çalışma; tahrir; kitabet. **4.** *müz.* Beste. **5.** *res.* Tablolarda manzara, natürmort vb. görünümlerin sanatçının tasarladığı evrensel düzene göre hesaplı bir biçimde bir araya getiriliş düzeni.

kompozit, [Fr. composite] *sf.* (Fotoğraf için) görüntü çakışmasını sağlamak için birçok eş klişeler yardımıyla aynı kâğıt üzerine birkaç kere poz vermekle elde edilen.

kompozitör, [Fr. compositeure] *is.* Besteci.

komprador, [Port. comprador] *is.* **1.** Satın alan kimse; alıcı. **2.** Eskiden Latin Amerika ülkelerinde, yabancılarla her türlü ilişkisi yasaklanmış halk ile sömürge şirketleri arasındaki ticarete zorunlu olarak aracılık eden yerli tüccar. **3.** *gnş.l.* Yabancılarla iş birliği yapan kimse; iş birlikçi. **4.** Aracı. **5.** *sf. mecaz.* (Aşağılama ifadesi olarak) emeğinden ziyade mal varlığı ve nüfuzu sayesinde geçinen kimse. **6.** Kompradorlarla ilgili.

kompres, [Lat. comprimere *(sıkmak)* > Fr. compresse] *sf.* **1.** Sıkıştırılmış. **2.** *is. tıp.* Ezikleri dış etkilerden korumak ya da yaraları pansuman yapmakta kullanılan, mikroptan arındırılmış birkaç kat bez.

kompresimetre, [Fr. compressimètre] *(kompressime'tre) is.* Binaların temellerini taşıyacak olan toprağın direncini ölçmeye yarar alet.

kompresör, [Fr. compresseur] *is.* **1.** Havayı veya bir akışkanı istenilen basınçta sıkıştırmaya yarayan makine; sıkıştırıcı. **2.** Yol yapımlarında yere serilen çakıl ve diğer malzemeleri sarsıntılı bir ağırlıkla sıkıştırıp zemini sertleştiren makine; silindir.

komprime, [Fr. comprimé] *is.* **1.** Hastalığın tedavisi için gerekli olan maddeler küçük topaklar halinde sıkıştırılarak üretilmiş ve bir defada alınabilecek katı ilaç; tablet. ◻ **komprime barut,** *Ekseni boyunca boşluk bulunan fişek biçiminde sıkıştırılmış kara barut.*|| **komprime bilgi,** *Derinliğine değil de yüzeysel ve kalıplaşmış bilgi.*

kompüter, [Lat. computare *(hesaplamak)* > İng. computer] *is.* **1.** Bir hafıza ünitesiyle donatılmış sayısal hesap makinesi. **2.** Çok sayıda aritmetiksel veya mantıksal işlemlerden oluşan bir işi, önceden verilmiş bir program çerçevesinde kısa sürede yapıp sonuçlandıran elektronik araç; elektronik beyin; bilgisayar.

komsa, [? komsa] *{ağız} is.* Bilgiçlik taslayan kadın.

komsilamak, [komsi-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Birinin arkasından konuşmak. [DS]

komsoluk, [komsoluk] *{eT} is.* Erzak deposu; ambar. [EUTS]

komsomol, [Rus. vsesoyuznız leninsky **kom**munistiçesky **so**yuz **mol**odyoji] *is. kısalt.* Komünist Leninist Gençlik Birliği; Sovyet komünist gençlik kuruluşu.

komsu, [kom-su] *{ağız} sf.* **1.** İki yüzlü; dalkavuk. **2.** Söz getirip götüren; boşboğaz. **3.** Süslü; şık. [DS]

komsulamak, [kom-su-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* İki yüzlülük etmek; dalkavukluk etmek. [DS]

komşu, [konuş-mak > konuş-ı > koñşı > komşu] *is.* **1.** Bitişik konutlarda ya da birbirine yakın yerlerde oturan kimselerin birbirine göre aldıkları durum. **2.** Bu türden kişilerin konutları. **3.** *sf.* Yakında olan; sınır ortaklığı olan; bitişik; mücavir. **4.** *sf.* (İnsanlar için) birbirine yakın veya bitişik oturan. **5.** *sf.* (Bina

için) bitişik veya yakın. **6.** *sf.* (Ülke, şehir, köy, tarla, bahçe, arazi vb. için) sınır ortaklığı bulunan. ◻ **komşu açı,** *Köşeleri ve birer kenarı ortak olan ve bu ortak kenarın her iki yanında yer alan açılardan her biri.* || **komşu hakkı,** *Komşuların birbirlerinden bekledikleri insanî ilişkilerin tümü.* ‖ **komşu hatırı,** *Komşular arasında gözetilen saygı ve sevgi.* ‖ **komşu kapısı,** *(Yer için) birbirine çok yakın olan.* ‖ (bir yeri) **komşu kapısına çevirmek,** *Yakın olmadığı hâlde oraya sık sık gidip gelmek.*

komşugezen, [komşu+gez-en] *{ağız} is.* Evde küçük alanlarda yetişen ve her tarafa kol atarak uzayan bir süs bitkisi. [DS]

komşuluk, -ğu [komşu-luk] *is.* **1.** Komşu olma durumu; komşuların birbirlerine göre durumu. **2.** Komşular arasında kurulan iyi ilişki; komşuluk ilişkisi. ◻ **komşuluk etmek,** *(Komşu olanlar için) gidip gelme, görüşme, yardımlaşma gibi iyi ilişkilerde bulunmak.* || **komşuluk hukuku,** *huk. Komşu taşınmaz malların malikleri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının tümü.* ‖ **komşuluk yapmak,** *(Komşu olanlar için) gidip gelme, görüşme, yardımlaşma gibi iyi ilişkilerde bulunmak.*

komşuy, [Çin. ? => komşuy] *{eT} is.* → kumşuy. [DTL]

komturmak, [kōm-mak > kom-tur-mak / kum-turmak] *{eT} gçsz. f.* Dalgalandırmak. [DLT]

komu, [kom-u] *{ağız} sf.* Yaşlı; ihtiyar; koca. [DS]

komuk[1]**,** [kom-mak > kom-uk] *{eT} is.* **1.** At gübresi. **2.** Çamurlu su birikintisi. [DLT]

komuk[2]**, -ğu** [kom-uk] *{ağız} is.* Topuk kemiği. [DS]

komuk[3]**, -ğu** [Fr. comique] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

komuklamak, [kom-uk > komuk-lā-mak] *(komukla:mak) {eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Pislemek; terslemek. [DLT] **2.** Kumuk boyuna nispet etmek. [DLT]

komursga, [komurs-ġā] *{eT} {ağız} is.* Karınca. [ETY] [DS]

komut, [kom-ut] *is.* **1.** Bir asker, öğrenci veya izci birliğinin içinde bulundukları durumdan istenen bir başka duruma geçmeleri için verilen özel buyruk; emir; kumanda. **2.** *bsy.* Bilgisayarda yürütülecek olan temel bir eylem veya işlemi bildiren sayısal bilgi; bilgisayarı kullanmak için verilen işaret. ◻ **komut vermek,** *Bir eylemin veya işin nasıl yapılacağını çeşitli araçlarla bildirmek; buyurmak.*

komuta, [kom-ut-a] *(komu'ta) is.* **1.** *as.* Bir askerî birliği ve o birlikle ilgili işleri yönetme işi ve yetkisi; kumanda. **2.** *gnşl.* Yönetim; idare. ◻ **komuta etmek,** *(Bir askerî birliği) çekip çevirmek ve yönetmek; kumanda etmek.* ‖ **komuta kontrol aracı,** *Bir askerî harekât sırasında birliklerin sevk ve idaresinde kullanılan ve çeşitli haberleşme aygıtlarıyla donatılmış araç.* || **komuta kontrol merkezi,** *Bir askerî harekât veya operasyonun sevk ve idaresinin yapıldığı komutanlık merkezi.*

komutan, [*eT.* komıt-mak > kom-ut-an *(1935)*] *is.* Bir askerî birliği yönetmekle görevlendirilen, o birlikteki en üst rütbeli subay; kumandan.

komutanlık, -ğı [kom-ut-an-lık] *is.* **1.** Komutanın görevi ve yetkisi; kumandanlık. **2.** Komutanın görev yaptığı yer ve kendisine bağlı birimlerin bütünü; komutanın makamı; kumandanlık.

komutmak, [kōm >kom-ü-mak >kom-ü-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Coşturmak; heyecana getirmek. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Harekete getirmek. [DS]

komün, [Lat. commune *(kamuya ilişkin)* > Fr. commune] *is. sosy.* **1.** İş bölümü ve sosyal sınıfların ortaya çıkmasından önce görülen, üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayalı, işlerin ortaklaşa görüldüğü ve herkesin ihtiyaçlarının tek elden karşılandığı, bir sosyal gelişme aşaması; ortak yaşama. **2.** Fransa'da belediye başkanı ve belediye meclisi tarafından yönetilen, merkezden bağımsız, tüzel kişiliğe sahip yönetim birimi ve toprak ortaklığı. **3.** Bazı ülkelerde görülen temel yönetim birimi. **4.** Aynı kentte yaşayan ve kendilerine özerklik tanıyan bazı ayrıcalıklardan yararlanan şehirli halk topluluğu. **5.** Soylular sınıfının karşıtı olarak halk ve burjuvazi.

komünikasyon, [Lat. communicare *(imeceleşmek)* > Fr. communication] *is.* Duygu, düşünce ve isteklerin her türlü araç ile başkalarına iletilme işi; haberleşme; bildirişim; iletişim.

komünike, [Fr. communiqué] *is.* Resmî bildiri; resmî tebliğ.

komünist, [Fr. communiste] *sf.* **1.** Komünizmle ilgili; komünizme ait. **2.** *is.* Komünizmden yana olan kimse.

komünistleşme, [komünist-le-ş-me] *is.* Komünist olma; komünizmi benimseme eylemi.

komünistleşmek, [komünist-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Komünist fikirleri ve ideali benimsemek; komünist olmak.

komünistleştirme, [komünist-le-ş-tir-me] *is.* Komünizmi benimsetme; komünist fikir ve idealleri yayma eylemi.

komünistleştirmek, [komünist-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Komünizmi benimsetmek; komünist olmasını sağlamak; komünizmi yaymak. **2.** Bir ülkeye komünist rejimin yerleşmesini sağlamak.

komünistlik, -ği [komünist-lik] *is.* **1.** Komünist olma durumu. **2.** Komünizm.

komünizm, [Fr. communisme] *is.* **1.** Özel mülkiyeti yok sayarak bütün üretim araçlarının ortak kılınmasını, tüketim maddelerinin kişinin ihtiyacına göre paylaştırılmasını ve sosyal sınıfların ortadan kaldırılarak tek bir emekçi sınıfa dönüştürülmesini savunan ekonomik ve siyasal düzen; komünistlik. **2.** Böyle bir düzenin kurulmasını savunan siyasi, ekonomik ve toplusal öğreti. **3.** Komünist ülke,

parti ve komünizmi benimsemiş kimselerin tümü; komünist doktrin taraftarlarının tümü.

komütasyon, [Fr. comutation] *is.* **1.** Bir iletkenler kümesinin bağlantısını başka bir kümeye aktarma. **2.** Trafik akışını düzenlemek için kurulan sinyalizasyonun açılma ve kapanma sürelerini isteğe göre ayarlama; anahtarlama.

komütatör, [Lat. commutare *(başkasıyla değiştirmek)* > Fr. commutateur] *is. elkt.* Bir veya daha çok elektrik devresinin bağlantısını sırayla değiştirmeye yarayan aygıt; anahtar.

kon[1], [kōn / koḏun] *(ko:n) {eT} is. anat.* **1.** Koyun; göğüs; bağır. [DLT] [KB] **2.** *{ağız}* Koyun, keçi gübresi. [DS]

kon[2], [kōñ] *(ko:ñ) {eT} is.* Koyun. [DLT] [Gabain]

kon[3], [kon] *{ağız} is.* **1.** Konut. **2.** Çadır. **3.** Dağ kemeri; dağ beli. [DS] 🗗 **kon kaşları asmak,** *{ağız} is. Dargınlık belirtisi olarak surat asmak.* [DS]

kon[4], [kon] *{ağız} is.* **1.** Soba. **2.** Tezgâh. [DS] 🗗 **kon kon oyunu,** *{ağız} Tahta üzerine para konarak oynanan bir oyun.* [DS]

kona, [kona] *{ağız} is.* **1.** Hamur tahtası; sofra. **2.** İki elle kavranabilecek kadar olan ot ya da çalı çırpı bağlamı. [DS]

konaç, -cı [kon-aç] *{ağız} is.* Leylek yuvası. [DS]

konağ, [konak] *{ağız} is.* Konuk; misafir. [DS]

konağlamak, [konak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Konuk olmak. [DS]

konak[1], [*eT.* * ḳalıñuḳ / ḳalñuḳ > ḳoñaḳ / ḳoñraḳ قوكاق / قوكرق] *{ağız} is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Başta saç diplerinde oluşan kepek. **2.** Küçük bebeklerin başlarındaki kepek tabakası. **3.** Ölmüş bit kabuğu. **4.** Cilt üzerinde kalan çıban veya çiçek hastalığı izi. **5.** Yaraların sert kabuğu. **6.** Koyunların yün ve yapağıları arasında kalan kir ve yün topakları. **7.** Afyon sakızı içine karışmış bulunan kozalak kabuğu. **8.** Mısır içinde bulunan kepek ve kabuk. [DS]

konak[2], **-ğı** [ḳon-maḳ > ḳon-aḳ قوناق] *is.* **1.** Büyük ve gösterişli ev. **2.** *{ağız}* İki katlı köy evi. [DS] **3.** Hükümet işlerinin görüldüğü, devlete ait çeşitli dairelerin topluca bulunduğu bina; hükümet dairesi. **4.** *as.* Kıtaların geçici olarak barındırılması için kurulan çadır, kulübe vb. kapalı barınaklar grubu. 🗗 **konak gibi,** *Konağa yakın büyük ve gösterişli ev.*‖ **konak halkı,** *Bir konakta yaşayan aile üyeleri ile bu konağın işlerine bakan hizmetçilerin tümü.*‖ **konak yavrusu,** *Konağa benzeyen büyükçe ev; küçük konak.*

konak[3], **-ğı** [kon-mak > kon-ak] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* Misafir; konuk. [DS] 🗗 **konak çekmek,** *{ağız} Köy imamlarına veya köye yatılı gelmiş olan misafirlere sıra ile birer gün yemek vermek.* [DS]‖ **konak sahibi,** *{ağız} Sürekli konuk ağırlayan kimse.* [DS]‖ **konak salmak,** *{OsT} Köy odasına gelen konuk için bir eve yemek gönderme görevi yüklemek.*

konak[4], **-ğı** [kon-mak > kon-ak] *{ağız} is.* **1.** Araba veya hayvanla yapılan yolculukta geceyi geçirmek için kalınan yer; konuk olunan yer; menzil; misafirhane; durak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *biy.* Bir asalağın hayatının tümünü veya bir bölümünü üzerinde veya içinde geçirdiği, korunduğu, besinini sağlamak için zarar verdiği bitki veya hayvan; konakçı. **3.** Hayvan ve araba ile yapılan yolculukta bir günde alınan yol; bir günlük uzaklık; iki konak arasındaki uzaklık. **4.** *{OsT}* Bir konaklık uzaklık. 🗗 **konak etmek,** *1. Geceyi bir yerde geçirmek; gecelemek. 2. Yolculuk sırasında bir yerde durmak.*‖ **konak göstermek,** *Yolcuya veya misafire yatacağı yeri göstermek.*‖ **konak idinmek,** *{eAT} Konaklama yeri seçmek.* ‖ **konak vermek,** *Bir yerde konaklamak için yolculuğa ara vermek; konaklamak.*‖ **konak yeri,** *as. Konaklamak üzere çadır, baraka veya geçici binaların kurulduğu yer.*

konak[5], [konak / konok] *{eT} is.* **1.** Bir tür kaba darı. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Çavdar. [DLT] 🗗**Konak başı sedregi yeg.** *{eT} Çavdar başının seyreği iyidir.*‖ **konak méni,** *{eT} Darı unu.* [EUTS]

konak[6], [ḳonaḳ قونق] *{eAT} {OsT} is.* Gözbebeğinde aklık; katarakt.

konakçı, [ḳon-aḳ-çı قونقجى] *is.* **1.** Toplu yapılan yolculuklarda gidilecek yere önceden varıp yolcuların kalacakları yeri sağlamakla görevli kimse. **2.** Konuğa yer hazırlayan kimse. **3.** *as.* Bir askerî harekâtta birliklerin kalacakları yeri seçmekle görevli kimse. **4.** İmparatorluk döneminde padişah sefere çıktığında, padişahın otağını, tuğlarını nakletmek ve otağın kurulacağı yeri hazırlamakla görevli subay. **5.** *biy.* Bir asalağın hayatının tümünü veya bir bölümünü üzerinde veya içinde geçirdiği, korunduğu, besinini sağlamak için zarar verdiği bitki veya hayvan; konak. **6.** *{ağız}* Otelci. [DS] **7.** *{eAT}* Konak yeri hazırlamak için önden giden kimse.

konaklama, [kon-ak-la-ma] *is.* Konaklamak işi. 🗗 **konaklama tesisleri,** *Turizme yönelik olarak yolcuların veya turistlerin konaklamalarını sağlamak amacıyla yapılmış, otel, motel, pansiyon gibi yerler ile kaplıca, ılıca, içmece gibi sağlık kuruluşlarında insan ihtiyaçlarını içine alan hizmet kuruluşlarının tümü.*

konaklamak[1], [ḳon-aḳ-la-maḳ قوناقلمق] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Yolculuk sırasında bir yerde durup geceyi geçirmek. **2.** *as.* (Askerî birlik için) geçici olarak bir yerleşim biriminde kalmak. **3.** *{eAT} gçl. f.* Konuk etmek; ağırlamak.

konaklamak[2], [konak > konak-lā-mak] *(konakla:-mak) {eT} gçl. f. [-r]* Darı yemek. [DLT]

konaklanmak, [ḳoñaḳ-la-n-maḳ قوكقلنمق] *{eAT} {a-*

ğız} dönşl. f. [-ur] (Saç için) kepeklenmek. [DS]

konaklık[1], -ğı [kon-ak-lık] *sf.* **1.** (Yer için) konaklamaya uygun; konaklanabilecek durumda olan; konaklamaya elverişli. **2.** (Uzaklık için) belirtilen sayı kadar günde gidilebilecek olan.

konaklık[2], -ğı [kon-ak-lık] *{ağız} is.* **1.** Yemekli çağrı; şölen; ziyafet. **2.** Kadınların gece yatısına kalarak yaptıkları konukluk. [DS]

konalga, [ḳon-al-ga قونلغه] *{OsT} {ağız} is.* Göçerlerin veya yolculuk sırasında yolcuların konakladıkları sulak ve çayırlık yer; konak yeri; konaklama yeri; durak. [DS]

konalmak, [kon-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Övünmek; böbürlenmek; kurumlanmak. [DS]

konan[1], [kon-an] *{ağız} is.* Henüz doğurmamış, üç dört yaşındaki kısrak. [DS]

konan[2], [kon-an] *{ağız} is.* Konuk; misafir. [DS]

konanka, [konar-ga / konal-ga ?] *{ağız} is.* Bayramlarda köye misafir olarak gelenlere verilen yemek; bayram yemeği. [DS]

konarga, [kon-ar-ga] *{ağız} is.* **1.** Tavukların tünedikleri sırık veya duvara çakılı kazık. **2.** Konaklama yeri; konalga. [DS]

konargöçer, [kon-ar+göç-er] *is.* **1.** Bir yere yerleşmemiş, sürekli olarak yer değiştiren kabile veya aşiret. **2.** Anadolu'da mevsimlik olarak yazlık ve kışlık olmak üzere yer değiştiren, hayvanlarını mevsimin gerektirdiği coğrafyaya götürerek otlatan, yurt adını verdikleri çadırlarda barınan kimselere verilen isim; göçerkonar; göçebe. ☞ **konargöçer evli,** *{eAT} Göçebe.*

konas, [? konas] *{ağız} is.* Çoban köpeği ile av köpeğinin çiftleşmesinden doğan melez köpek. [DS]

konaşı, [kōn-mak > kon-uş-mak *(yerleşmek)* > kon-(u)ş-ī] *{eT} is.* Komşu. [Gabain]

konat, [kōn-mak > kon-at / konot] *is.* **1.** *{eT}* Birbirine yanaşan, toplanan insan kümesi. [DLT] **2.** Bayramlarda köylere konuk olarak gidenlere verilen yemek; bayram yemeği.

konatmak, [kōn-mak > kon-at-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kondurmak; oturtmak. [DLT]

konayla, [konar-ga / konal-ga] *{ağız} is.* Konuk ağırlama yeri. [DS]

konca, [Far. gunçe *(top etme)* / gonce / konca] *is.* Tam açılmamış, açılmak üzere olan çiçek; gonca.

koncalıs, [Yun. khalikhantsaros *(kötü bir cin)*] *{ağız} is.* **1.** Hortlak. **2.** Namazı kılınmayan kimse. [DS]

koncı, [? koncı] *{ağız} is.* **1.** Kendirin sapları. **2.** Yarılamayan çıra kütüğü. [DS]

koncik, -ği [koyun *(kucak)* > koyun-cuk > konçuk > koncik] *{ağız} is.* **1.** Cep; ön cep; yelek cebi. **2.** Cüppe. **3.** Sobaya sığacak boyda kısa odun. [DS]

koncuk, -ğu [Altay. konç => konc-uk] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]

konculus, [Yun. kalikantsaros *(kötü bir cin)*] *{ağız} is.* Elli ikilik oyun kâğıdından altmış altı oyununun kâğıtları çıktıktan sonra kalan kâğıtlar. [DS]

konç, -cu [Altay. ḳonç قونچ] *is.* **1.** Ayağa giyilen çorap, çizme, çarık gibi şeylerin ayak bileklerinden baldıra kadar olan kısmı. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** *spor.* Eskrimde eldivenlere takılan deri kolluk. **3.** Diz kapağı ile ayak bileği arasını tutan sporcu giyeceği.

konçerto, [Lat. concertare *(çarpışmak)* > İt. concerto] *(konçe'rto) is.* Bir solo çalgı veya orkestra için bestelenmiş müzik eseri.

konçertocu, [konçerto-cu] *is.* Solo olarak konçerto sunan müzikçi; konçerto solocusu.

konçina, [İt. concina / Yun. kontsina] *is.* İskambil kâğıtlarında ikiliden altılıya kadar olan kâğıtlara verilen genel ad.

konçlu, [konç-lu] *sf.* **1.** (Çizme, çorap, çarık vb. için) koncu bulunan; koncu olan. **2.** (Belirtilen nitelikte) koncu bulunan.

konçsuz, [konç-suz] *sf.* **1.** (Çizme, çorap, çarık vb. için) koncu olmayan. **2.** Konç kısmı kısa olan.

konçuk, -ğu [koyun *(kucak)* > koyun-cuk > konçuk] *{ağız} is.* Cep; yelek cebi; ön cep. [DS]

konçuy, [Çin. ḳunġ-çu / ḳun-çiou *(imparator kızı)*] *{eT} is.* Prenses. [ETY]

kond, [*eAT.* kunt *(sağlam)*] *{ağız} is.* Koyun bacağından çıkan, hiç aşınmamış taze aşık kemiği. [DS]

kondak, -ğı [kond-ak] *{ağız} is.* Toprak üzerindeki çukurlar. [DS]

kondansatör, [Lat. condasare *(yoğunlaştırma)* > Fr. condansateur] *is.* Elektrik salınım devrelerini ayarlamak, bir havaî hattı atmosfer elektriğinden kaynaklanan yüksek frekanslı akımlardan korunmak vb. amaçlarla kullanılan, iki iletken arasına bir yalıtkan levha konulmak suretiyle meydana getirilen elektrik sığa düzeneği.

kondansör, [Fr. condaseur] *is. fiz.* **1.** Buharlı ısı makinelerinde, buharı silindir veya tribünden geçtikten sonra yoğunlaştırmaya yarayan aygıt; yoğunlaştırıcı. **2.** *fot.* Bir çerçeveye dışbükey yanları içe gelecek şekilde yerleştirilmiş iki düzlem-dışbükey mercekten meydana gelmiş optik düzenek. **3.** Mikroskopta incelenecek cismi aydınlatmaya yarar ters çevrilmiş bir objektife benzeyen optik sistem.

kondek, -ği [? kondek] *{ağız} is.* Kısa saplı sopa. [DS]

kondenseleşme, [kondense-le-ş-me] *is.* Yapay reçinenin oluşumunu sağlayan kimyasal tepkime.

kondıgu, [kon-dī-mak > kondī-gū] *(kondı:ğu:) {eT} is.* **1.** Harman döveni. [DLT] **2.** Bileği taşı. [Clauson]

kondımak, [kon-dī-mak] *(kondı:mak) {eT} gçl. f. [-ır]* Bilemek; parlatmak. [DLT]

kondil, [Ar. ḳındīl] *{ağız} is.* Fenerlerin gaz konan ve ışık veren bölümü. [DS]

kondilik, -ği [? kondilik] *{ağız} is.* Küçük iskemle. [DS]

kondisyon, [Lat. condicio *(anlaşmanın hükümleri)* > Fr. condition] *is. spor.* Bir sporcunun fiziksel ve ruhsal yönden genel durumu; verimlilik; erk; form. ◻ **kondisyon aleti,** *Vücut sağlığını korumak için kullanılan bisiklet, koşu bandı vb. araçlar.*|| **kondisyon bisikleti,** *Vücut sağlığını korumak için kullanılan tekerleksiz, pedallı ve üzerinde direnci ayarlanabilen düzenekleri bulunan bir tür sabit spor aracı.*

kondisyoner, [Fr. conditionaire] *is.* Oyuncuların beden ve ruh bakımından durumunu, erkini koruyup geliştiren kimse; geliştirici.

kondok, -ğu [Yun. kundaki] *{ağız} is.* Tüfeğin dipçiği.

kondom, [Condom *(mucidin adı)* > Fr. condom] *is.* Cinsel ilişki sırasında erkeklerin korunmak için kullandıkları kauçuk kılıf; prezervatif; kılıf; kaput.

kondol[1], [? kondol] *{ağız} sf.* Kısa boylu; cüce. [DS]

kondol[2], [? kondol] *{ağız} is.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden erkek. [DS]

konduk, [kōn-mak > kon-duk] *{eT} is.* İkamet; yerleşme. [Gabain] ◻ **konduk yurt,** *{eAT} Konulan, ev edinilen, yerleşilen yer.*

kondur, [? kondur] *{ağız} is.* Çalımlı, kurumlu kimse. [DS]

kondura, [Yun. kothornos / İt. condura] *{ağız} is.* Ayakkabı; kundura. [DS]

kondurak, -ğı [kon-dur-ak] *{ağız} is.* Bir işin ehli; işinin adamı; becerikli. [DS]

kondurma, [kon-dur-ma] *is.* **1.** Konmasını sağlamak eylemi. **2.** Eskiden fesin başta iliştirilmiş gibi durması hâli. ◻ **kondurma fes,** *Başta iliştirilmiş gibi eğreti duran fes.*

kondurmak, [ḳō-mak > ḳō-n-mak *(yerleşmek; oturmak)* > ḳon-dur-malḳ قوندرمق] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Yerleştirmek; oturtmak; üzerine oturtmak; iskân etmek. [DLT] [ETY] [Gabain] **2.** *{eAT} {OsT}* Konaklandırmak. [DK] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* (Yolcu, misafir, kervan vb. için) misafir etmek; yerleştirmek. [DK] [DS] **4.** Bir başkasına konmak eylemini yaptırmak; konmasını sağlamak. **5.** Eğreti biçimde, gelişigüzel takmak, iliştirmek. **6.** *mecaz.* (Olumsuz biçimde) yakıştırmak; üzerine yormak. **7.** Bir şeyi anîden ve çabucak yapıvermek; çekinmeden söyleyivermek. **8.** *{ağız}* Bir sözü tam yerinde ve sırasında söylemek; taşı gediğine koymak. [DS] **9.** *{ağız}* İşlemede, işlenen renkleri birbiriyle uygun olarak yerli yerinde kullanmak; bağdaştırmak. [DS]

kondüit, [Lat. conducere *(sevketmek)* > Fr. conduite] *is. tiy.* Oyunda sırası gelen oyuncuları uyarmakla görevli kimse.

kondüktör, [Lat. conductor *(yöneten)* > Fr. conducteur] *is.* **1.** Yolcu trenlerinde biletleri kontrol eden ve vagon işlerine bakan kimse. **2.** İmparatorluk döneminde, yol ve bayındırlık alanında görevli teknik elemanlara verilen ad.

kondüktörlük, -ğü [kondüktör-lük] *is.* Kondüktörün işi ve görevi; kondüktörün mesleği.

koneç, -ci [? koneç] *{ağız} is.* Kir. [DS]

konektör, [Lat. connectere *(bağlamak)* > Fr. connecteur] *is.* **1.** Elektrikte, haberleşmede, demir yollarında vb. teknik alanlarda bağlantıyı sağlayan düzenek. **2.** Fren kumanda kollarını dingilin üzerine bağlayan ve her iki ucunda kumanda kolunun girmesine uygun deliği bulunan parça.

konfederasyon, [Lat. confederatio > Fr. confédération] *is.* **1.** Bazı görev ve yetkilerini merkezî hükümete devretmiş olan bağımsız devletler topluluğu. **2.** Çeşitli sendikaların ve ortaklıkların oluşturduğu birlik, kümelenme.

konfederatif, [Fr. confédératife] *sf.* Konfederasyona ilişkin; konfederasyonla ilgili olan.

konfedere, [Fr. confédéré] *sf.* **1.** (Halklar ve devletler için) ortak bir düşmana karşı birleşmiş olan. **2.** Bir konfederasyona katılan; bir konfederasyonu oluşturan; bir konfederasyonun üyesi olan.

konfeksiyon, [Lat. conficere *(yan yana getirerek yapmak)* > Fr. confection] *is.* **1.** Belirli ölçülere göre seri olarak üretilen ve hazır olarak satılan giysi; hazır giysi. **2.** Seri hâlde elbise üreten sanayi kolu. ◻ **konfeksiyon mağazası,** *Her türlü hazır giyim eşyası satılan dükkân; giyim evi.*

konfeksiyoncu, [konfeksiyon-cu] *is.* Hazır giyim işleriyle uğraşan kimse; hazır elbise diken ve satan kimse; hazır giyimci.

konfeksiyonculuk, -ğu [konfeksiyon-cu-luk] *is.* Hazır giyimcinin işi ve mesleği.

konferans, [Lat. conferantia > Fr. conférénce] *is.* **1.** Dinleyicilere bilim, sanat ve edebiyat alanlarında bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma. **2.** Uluslar arası konuları inceleyen kimseler veya diplomatlar toplantısı. **3.** Ortak inceleme ve araştırmalarını ilgilendiren meseleleri tartışan kişilerin yaptığı toplantı. **4.** Aynı iş kolunda çalışan kimselerin problemlerini görüşmek ve ortak çözüm yolu bulmak amacıyla yaptıkları toplantı. **5.** *dnz.* Belirli hatlar üzerinde yük ve yolcu taşıyan denizcilik şirketlerinin bir araya gelerek kurdukları teşkilât. ◻ **konferans çekmek,** *Karşısındakini bıktırırcasına uzun uzadıya öğüt verici hitapta bulunmak.*| **konferans vermek,** *1. Dinleyicilere herhangi bir konuda aydınlatıcı bilgi vermek. 2. argo. Kusmak.*

konferansçı, [konferans-çı] *is.* Konferans veren kimse; konuşmacı.

konferansçılık, -ğı [konferans-çı-lık] *is.* Konferans vermek işi; konferansçının yaptığı iş.

konfeti, [Lat. confectum *(hazır nesne)* > İt. confetti] *is.* Düğün, balo ve karnaval eğlencelerinde atılan küçük renkli kâğıtçıklar.

konfigürasyon, [Lat. configurare *(modele göre üretme)* > Fr. configuration] *is.* Bir dizi değişkenin belli bir örneğe göre biçimlendirilme işlemi.

konfirmasyon, [Fr. confirmation] *is.* Doğrulama; tasdik; geçerleme; teminat.

konfirme, [Lat. confimare *(onaylama, destekleme)* > Fr. confirmé] *is.* Doğrulanmış; geçerlenmiş; onaylanmış; tasdik edilmiş olan. ☞ **konfirme etmek,** *1. Doğrulamak; geçerlemek. 2. (Gidiş dönüş olarak bilet almış yolcular için) dönüş tarihinden belirlenmiş bir süre önce ilgili firmayı arayarak dönüşlerini onaylatmak.*‖ **konfirme ettirmek,** *Doğrulatmak; geçerletmek.*

konfor, [Lat. confortare *(güçlendirme)* > Fr. confort] *is.* **1.** Maddî rahatlık sağlayan ve hoşa giden şeylerin tümü; rahatlık; kolaylık. **2.** Günlük hayatı kolaylaştıran, yaşamayı ilgi çekici hâle getiren ögelerin tümü.

konforlu, [konfor-lu] *sf.* **1.** Konforu olan. **2.** Günlük hayatı kolaylaştıran ve yaşamayı ilgi çekici hâle getiren ögeleri bulunan.

konformatör, [Fr. conformateur] *is.* Bir eşyanın veya baş biçiminin tam kalıbını almaya yarayan oynak parçalı alet.

konformist, [Fr. conformiste] *is* ve *sf.* **1.** Toplumda yerleşmiş olan gelenek ve göreneklere, değer yargılarına, genel davranış biçimlerine saygı duyan, onlara karşı çıkmayan ve onlarla barışık olarak yaşayan; törelere ve geleneklere uyan kimse; uyumcu. **2.** Konformist bir kişiye özgün olan.

konformizm, [Fr. conformisme] *is.* Toplumda yerleşmiş olan gelenek ve göreneklere, değer yargılarına, genel davranış biçimlerine saygı duyma, onlara karşı çıkınama ve onlarla barışık olarak yaşama biçimi; geleneklere, törelere uyma; uymacılık.

konforsuz, [konfor-suz] *sf.* Hayatı kolaylaştırıcı bir yanı veya yaşamayı ilgi çekici durumu bulunmayan; konforu olmayan; sıradan; konfordan yoksun.

kong[1], [kag / kağ / kang / kanğ / kañ / kong *(yans.)*] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökme, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kong-ur-mak*

kong[2], [kang / kank / kıng / kong / konk *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kong-ra-k, kong-ur-da-k, kong-ur-ak*

kong[3], [kōñ / kōn / kōy] *(ko:ñ) {eT} is.* Koyun. [ETY]

kong[4], [kōñ / kōy] *(ko:ñ) {eT} is.* Kucak; koyun; göğüs. [DLT]

konga, [kon-ga] *{ağız} is.* **1.** Çilli kümes hayvanı. **2.** Oyunda aşığın dik durumu. [DS]

kongaklanmak, [ḳoñaḳ-la-n-maḳ قوكقلنمق] *(koñaklanmak) {OsT} dönşl. f. [-ur]* (Saç için) kepeklenmek.

kongala, [kon-ga-la] *{ağız} is.* Mutfakta, oturmak için yapılmış toprak seki. [DS]

kongalak, -ğı [kon-ga-la-k] *{ağız} is.* **1.** Kelebek. **2.** Salyangoz kabuğu. [DS]

kongaz, [Yun. khohlías [Tietze]] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kongçi, [kōñ *(koyun)* > kōñ-çı] *{eT} is.* Koyuncu; çoban. [ETY]

kongey, [kongey] *{ağız} is.* Çirkin. [DS]

konglıg, [kōñ *(koyun)* > koñ-lıġ] *{eT} is.* Koyunlu; koyun sahibi. [Clauson]

konglomera, [Fr. conglomérat] *is.* **1.** *ekon.* Bir şirketin başka alanlarda faaliyet gösteren şirketleri satın alması yoluyla meydana gelen büyüme; yığışma. **2.** *jeol.* Çimentolaşmış yuvarlak çakıllardan oluşan tortul kayaç; yığışım.

kongol, [*eT.* kal-a-ğan > *kalgan > kangal [EREN]] *{ağız} is.* **1.** Deve dikeni. **2.** Tarlada yetişen ve hayvanlara yem olarak verilen ot. [DS]

kongor, [koñur / koñor] *{eT} is.* → kongur[1]. [DLT]

kongormak, [koñ-ur-mak / kongor-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kongurmak.

kongoş, [? kongoş] *{ağız} is.* İnek bacaklarının derisinden yapılan çarık. [DS]

kongövde, [kon+gövde] *is. bot.* Palmiyelerde olduğu gibi üzerinde dal, budak olmayan, toprak üstünde dik bir ana eksen oluşturan gövde.

kongövdeli, [kon+gövde-li] *sf. bot.* (Bitki için) gövdesi kongövde olan.

kongragı, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ġī] *(koñra:ğı:) {eT} is.* → kongragu. [EUTS]

kongragu, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ġū] *(koñra:ğu:) {eT} is.* **1.** Çan; zil; çıngırak. [DLT] [EUTS] **2.** Kulağın altında bulunan çıkık kemik. [DLT]

kongrak[1], **-ğı** [koñ-rā-mak > koñ-rā-k] *(koñra:k) {eT} {ağız} is.* Çan; zil; çıngırak. [EUTS] [DLT] [DS]

kongrak[2], **-ğı** [ḳoñ-aḳ / ḳoñ-ra-ḳ ق قوكره] *(koñrak) {OsT} is.* Saç kepeği; konak.

kongramak[1], [koñur *(konur)* > koñ(u)r-ā-mak] *(koñra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kestane rengini almak; konurlaşmak. [DLT]

kongramak[2], [koñur *(kalın ve kaba ses)* > koñ(u)r-ā-mak] *(koñra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Ses için) kalınlaşmak; betleşmek.

kongre, [Fr. congrès] *is.* **1.** Değişik ülkelerden yöneticilerin, delegelerin katılımıyla gerçekleştirilen toplantı. **2.** Bir meslek dalında ortak çıkarlar ve konular üzerinde bilgi alış verişinde bulunmak üzere yapılan toplantı. **3.** Parti, dernek gibi tüzel kişiliğe sahip kuruluşların yaptığı genel kurul toplantısı; kurultay. **4.** *(Baş harfi büyük yazılır)* ABD Temsilciler Meclisi ile Senatoya verilen ortak ad.

kongrulmak, [koñur-mak > koñur-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Sallanmak; kanırılmak. [EUTS] **2.** Koparılmak. [Gabain]

kongu, [kōn-mak > kon-ġū] *(kongu:) {eT} is.* İkamet yeri. [Gabain]

kongur[1]**,** [koñur / koñor] *(koñur) {eT} sf.* Boğuk ses. [DLT]

kongur[2]**,** [ḳoñ *(yans.)* > ḳoñ-ur قوكور] *(koñur) {eT} {eAT} {OsT} sf.* Kestane rengi. [DLT] [DK]

kongurak[1]**, -ğı** [koñ *(yans.)* > koñ-ur-a-k] *{ağız} is.* Eşek arısı. [DS]

kongurak[2]**, -ğı** [koñ-ur-a-k] *{ağız} is.* Hayvanların boyunlarına takılan küçük çan; çıngırak. [DS]

konguramak, [koñ-ur-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* (Yün ve kıl gibi şeyler için) yandığında koku yaymak. [DS]

kongurcak, [ḳoñur-caḳ قوكورجق] *{OsT} sf.* Yanık ala yakın; konursu; konurumsu.

kongurdak, -ğı [koñ-ur-da-k] *{ağız} is.* **1.** Hayvanların boyunlarına takılan küçük çan; çıngırak. **2.** Kedi, kuzu, koyun ve at gibi hayvanların boyunlarına takılan, renkli ipten örülmüş yuvarlak koza gibi şey. **3.** Koyun ve kuzuların kuyrukları altında biriken pislik topakları; çakıldak. [DS]

konguşu, [ḳoñuş-u قوكوشو] *{OsT} is.* Komşu.

konguz, [koñ-ūz] *(koñu:z) {eT} is.* Böcek; kurt. [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain]

konğak, -ğı [koñ-ak] *{ağız} is.* Saç kepeği; konak. [DS]

konğaz, [Yun. khohlias [Tietze]] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

konğursu, [koñ-ur-su] *{ağız} is.* Yanık kıl veya yün kokusu. [DS]

koni[1]**,** [Yun. kónos *(çam kozalağı)* > Fr. cône] *is. mat.* **1.** Sabit bir noktadan geçen ve kapalı bir eğri boyunca hareket eden bir doğrunun meydana getirdiği kapalı yüzey. **2.** Tabanı dairesel veya elips biçiminde olan ve yukarı doğru gittikçe daralan katı cisim. **3.** Bir volkanın meydana getirdiği çukur alan. **4.** *sf.* Koni biçiminde olan.

koni[2]**,** [? koni] *{ağız} is.* (Kişi için) kısa bacaklı; kısa boylu. [DS]

konik[1]**, -ği** [Fr. conique] *sf.* **1.** Koni biçimli olan **2.** Bir koniye ait olan **3.** *is. mat.* Sabit bir noktaya ve sabit bir doğruya olan uzaklıkları oranı sabit olan noktaların geometrik yeri.

konik[2]**, -ği** [Rus. kónik] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

konik[3]**, -ği** [? konik] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

koniklik, -ği [konik-lik] *is.* Koni biçiminde olan şeylerin taşıdığı nitelik; konik olma durumu.

konimetre, [Fr. conimètre] *is. tıp.* Sağlığa zararlı bir ortamdaki toz zerrelerinin miktarını ölçmeye yarar alet.

konira, [? konira] *{ağız} is.* Tahtakurusu, bit vb. asalakların yumurtaları. [DS]

konje, [Fr. congé] *is.* Çalışmayı durduran olağanüstü emir; izin; tatil.

konjestiyon, [Lat. congerere *(biriktirmek)* > Fr. congestion] *is.* Bir organ veya vücudun bir bölgesinde anormal kan toplanması.

konjonktivit, [Lat. conjunctiva *(bağ doku)* > Fr. conjonctivite] *is. tıp.* **1.** Bağ doku enfeksiyonu. **2.** Göz kapaklarının arka yüzünü kaplayan ince zarın iltihaplanması.

konjonktür, [Lat. conjunctura *(isabet)* > Fr. conjoncture] *is.* **1.** Hâl ve şartların bir araya gelmesiyle oluşan durum. **2.** *ekon.* Bir ülke ekonomisinin belli bir dönemde nüfus, sanayi, siyasi ve sosyal durumlara bağlı olarak gösterdiği inişli çıkışlı, dalgalı hareketlerin tümü.

konk, [kang / kank / kıng / kong / konk *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *konk-ul-da-k*

konka, [Fr. conque] *is.* Kulak yolunda dış kulağa açılan derin boşluk.

konkalak, -ğı [konk *(yans.)* > kong-ala-k] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

konkasör, [Fr. concasseur] *is.* Taş kırma makinesi.

konkav, [Lat. conkavare *(oymak)* > Fr. concave] *sf.* İçbükey; oyuk.

konken, [İt. conchino] *is.* Çift deste kâğıt ve dört jokerle oynanan bir iskambil oyunu.

konkordato, [Lat. concordatum *(anlaşma)* > İt. concordato] *(konkorda'to) is. tic. huk.* **1.** Batık durumda olan bir tüccar veya şirketten alacaklı durumda olanların alacaklarının tahsili konusunda yaptıkları sözleşme; iflâs sözleşmesi. **2.** Papalık makamıyla Katolik devletler arasında kilise disiplini ve teşkilâtlanması konularında yapılan antlaşma; konkordatum.

konkordatum, [İt. concordatum] *(konkorda'tum) is.* Papalık makamıyla Katolik devletler arasında kilise disiplini ve teşkilâtlanması konularında yapılan antlaşma; konkordato.

konkoz, [? konkoz] *{ağız} is.* Beş taş oyunu. [DS]

konkre, [Lat. concretus *(katı; sert)* > Fr. concret] *sf.* Somut; müşahhas.

konkret, [Fr. concret] *sf.* Somut; müşahhas; konkre.

konkuldak, -ğı [konk *(yans.)* > konk-ul-da-k] *{ağız} is.* Hayvanların boyunlarına takılan küçük çıngırak; çan. [DS]

konkur[1]**,** [Fr. concours] *is.* Yarışma; yarış; müsabaka.

konkur[2]**,** [koñ *(yans.)* > koñ-ur] *{ağız} is.* → konğur; konur. [DS]

konkurdak, -ğı [konk *(yans.)* > konk-ur-da-k] *{ağız} is.* Kelebek. [DS]

konkurdaşmak, [konk *(yans.)* > konk-ur-da-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Ağaç yaprakları için) birbirine değerek ses çıkartmak, hışırdamak. [DS]

konkurhipik, -ği [Lat. concursus *(yarış)* + Yun. hippikós *(ata ilişkin)* > Fr. concours hippique] *is.* Yalnız spor amacıyla yapılan atlı yarış.

konkurlamak, [konk *(yans.)* > konk-ur-la-mak] *{a-ğız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Çok ihtiyarlamak. [DS]

konma, [ko-n-ma] *is.* Konmak eylemi.

konmak, [*ḳō-maḳ *(koymak)* >ḳō-n-maḳ قونمق] *(ko:n-mak) {eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Gelip bir yere konmak; yerleşmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] **2.** Yolculuk sırasında geceyi geçirmek veya dinlenmek üzere inmek; gecelemek; konaklamak. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [EUTS] [DK] **3.** *{eAT} {OsT}* (Yolcu, misafir, kervan vb. için) inmek. [DK] **4.** *{ağız}* Bir yere geçici olarak yerleşmek; geçici olarak yurt tutmak. [DS] **5.** Bir yeri yurt edinmek; yerleşmek. **6.** *mecaz.* Bir şeyi emek harcamadan elde etmek. **7.** (Kuş, kelebek vb uçucu şeyler için) bir yere inerek durmak; yere inmek. **8.** *edil. f.* Koymak eylemi yapılmak. **9.** Yerleştirilmek. **10.** Terk edilmek; bırakılmak. ◻ **kona göçe,** *Dura kalka; dinlene dinlene.*|| **konmak göçmek,** *{eAT} Kâh oturmak kâh dolaşmak.*|| **konup göçmek,** *Bir yerde yerleşmeyerek göçebe bir hayat sürmek.*

konne, [Ar. ḳınnîne قنينه] *{ağız} is.* Havuz. [DS]

konnektör, [Fr. connecteur] *is.* **1.** Elektrikte, haberleşmede, demir yollarında vb. teknik alanlarda bağlantıyı sağlayan düzenek; konektör. **2.** Fren kumanda kollarını dingilin üzerine bağlayan ve her iki ucunda kumanda kolunun girmesine uygun deliği bulunan parça; konektör.◻ **konnektör pensi,** *Birden çok kablonun birbirine bağlanmasını sağlayan araç.*

konok, [kōn-mak > kon-uk / konok / konak] *{eT} is.* → konuk.

konordaklı, [konur-dak-lı] *{ağız} sf.* Kıvırcık saçlı. [DS]

konot, [kōn-mak > kon-at / konot] *{eT} is.* → konat.

konragu, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ġu] *{eT} is.* → kongragu. [DLT]

konrak, [ḳoñraḳ ق قو كره] *{eAT} is.* → konak[4].

konramak[1], [koñur *(konur)* > koñ(u)r-ā-mak] *(koñ-ra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* → kongramak[1]. [DLT]

konramak[2], [koñur *(konur)* > koñ(u)r-ā-mak] *(koñ-ra:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* → kongramak[2]. [DLT]

konsa, [*eT.* kon-sa *(depo)*] *is.* Tane ile beslenen kuşların taşlık denen ikinci midesi; taşlık; katı.

konsantrasyon, [Fr. concentration] *is.* **1.** Dikkati bir noktada toplama; yoğunlaşma. **2.** *kim.* Bir çözelti içindeki su veya sıvının miktarının azalarak koyulaşması; derişme; derişim. **3.** *spor.* Oyuncunun bütün dikkatini yapacağı harekette toplaması.

konsantre, [Fr. concentré] *sf.* **1.** Yoğunlaştırılmış olan; derişik; derişmiş. **2.** *is.* Dikkatini bütünüyle yapılacak olan harekette toplama. ◻ **konsantre etmek,** *Yoğunlaştırmak.*|| **konsantre olmak,** *Dikkatini bütünüyle bir nokta üzerinde toplamak; yoğunlaşmak.*

konsensüs, [Lat. consentire *(aynı düşünceye paylaşmak)* > Lat. consensus] *is.* Toplumun çeşitli kesimlerinin bir konuda aynı düşünceyi paylaşması; aynı düşünceye ulaşması; fikir birliği; çoğunluğun fikri; uzlaşma; mutabakat.

konsept, [Lat. concipere *(içine almak)* > Fr. concept] *is.* Kavram.

konseptüalizm, [Fr. conseptüalisme] *is. fel.* Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimeden ve sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğreti; kavramcılık.

konser, [İt. concerto > Fr. concert] *is. müz.* **1.** Bir dinleyici topluluğuna karşı sanatçılar tarafından yapılan müzik icrası; sanatçıların dinleyiciye karşı müzik eserlerini söylemesi veya çalması. **2.** *mecaz.* Bir anda ve sürekli olarak çıkarılan gürültü. **3.** (Kuşlar için) düzenli olarak hep birlikte ötme. ◻ **konser vermek,** *Dinleyicilere karşı müzik eserlerini seslendirmek; müzik eserleri çalmak veya çalıp söylemek.*

konserto, [İt. concerto] *(konçe'rto) is.* Bir solo çalgı veya orkestra için bestelenmiş müzik eseri; konçerto.

konservatör, [Fr. conservateure] *is.* ve *sf.* Tutucu; muhafazakâr.

konservatuvar, [Lat. conservare *(korumak)* > Fr. conservatoire] *is.* **1.** Müzik, bale ve tiyatro eğitiminin yapıldığı okul. **2.** Bu okulun bulunduğu bina.

konserve, [İt. conserva > Fr. conserver / conserve] *is.* **1.** Çeşitli şekillerde sterilize edildikten sonra kapalı kutular içine konulmuş ve havası alınmış, böylece uzun süre bozulmadan kalabilen yiyecek maddesi. **2.** *sf.* (Yiyecek için) bu yöntemle hazırlanarak kutulara konulmuş olan. ◻ **konserve etmek,** *Dış ortamdan etkilenmesini önlemek.*|| **konserve olmak,** *mecaz. Bir taşıtta yer darlığı ve kalabalık yüzünden aşırı ölçüde sıkışmak.*

konservecilik, -ği [konserve-ci-lik] *is.* **1.** Besin maddelerinin dayanma süresini uzatmak ve kullanımı kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen tekniklerin tümü. **2.** Konserve yapımı ve satımıyla ilgili sanayi ve ticaret alanı.

konsey, [Lat. consilium *(danışma)* > Fr. conseil] *is.* **1.** Yönetim görevi üstlenmiş kimselerden meydana gelen kurul. **2.** Bazı konuları görüşüp tartışmak için toplanan kurul. **3.** Bu tür toplantıların yapıldığı yer.

konsil, [Lat. concilium > Fr. concile] *is. din.* Kilise disiplini ve öğretisi ile ilgili konular hakkında papanın da görüşünü alarak karar veren piskopos ve ilâhiyatçılar kurulu.

konsinye, [Lat. consignare *(mühür basmak)* > Fr. consigné] *is.* Emanet.

konsol, [Fr. console] *is.* **1.** Duvar dibine yerleştirilen, üzerine ayna veya başka bir süs eşyası konulan, çekmeceli, süslü, yüksekçe masa. **2.** *bsy.* Bir bilgisayarda merkez birimle doğrudan bağlantısını sağlayan birim. **3.** *mim.* Yalnız bir tarafındaki dayanak tarafından taşınan, diğer tarafı boşlukta olan yatay yapı ögesi ve bu ögenin altında yer alan S biçimli destek. ◻ **konsol saati,** *Düz zeminlere oturtulacak biçimde yapılmış saat.*

konsolidasyon, [Fr. consolidation] *is. eko.* Kısa vadeli bir devlet borcunun, uzun veya orta vadeli bir borca çevrilmesi işlemi; devlet borcunun vadesinin uzatılması; tahkim.

konsolide, [Fr. consolidé] *sf.* **1.** Sağlamlaştırılmış; pekiştirilmiş. **2.** Vadesi uzatılan; tahkim edilen. ◻ **konsolide borçlar,** *Kısa vadede ödenmesi gerekirken ödeme güçlüğü yüzünden orta ve uzun vadeye çevrilerek ödenmesi garanti edilmiş borçlar.*‖ **konsolide bütçe,** *Devletin her türlü gelir ve giderlerini tek bir bütçe içinde toplamak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının bütün birimlerinin bütçelerinin bir araya getirilmesiyle elde edilen devlet bütçesi; destekli bütçe.*‖ **konsolide etmek,** *Kısa vadeli bir borcun vadesini uzatmak; tahkim etmek.*

konsolit, -di [Fr. consolide] *is.* **1.** Yalnız faizi ödenen, vadesi belli olmayan borç. **2.** İmparatorluk döneminde, son zamanlarda devlet tarafından çıkarılan hisse senedi, faizli tasarruf bonosu ve tahvillere verilen ad. **3.** Bir tür iskambil oyunu. ◻ **konsolit hanı,** *tar. Osmanlı devletinin çıkardığı tahvillerin satıldığı Galata borsasına verilen isim.*

konsolitçi, [konsolit-çi] *is.* Tahvil ve hisse senedi alıp satan kimse.

konsolos, [Yun. kónsolos / İt. console] *is.* **1.** Yabancı ülkelerde, yurttaşlarının haklarını korumak ve hükümetine siyasi, ticarî konularda bilgi vermekle görevli dışişleri memuru; şehbender. **2.** *huk.* Dış ülkelerde, kendi ülkesinin insanlarını ve bunların çıkarlarını korumakla görevli memur; şehbender. ◻ **konsolos köpeği gibi kasılmak,** *Yersiz bir gurura kapılmak.*

konsoloshane, [İt. konsolos + Far. ḫāne] *(konsolosha:ne) is.* Konsolosluk işlerinin görüldüğü yer; konsolosluk.

konsolosluk, -ğu [konsolos-luk] *is.* **1.** Konsolosun işi ve görevi; şehbenderlik. **2.** Konsolosun ve bağlı birimlerin görev yaptığı bina; konsolosluk işlerinin görüldüğü yer; konsolosun makamı.

konsomasyon, [Lat. consumere *(yiyip yutmak)* > Fr. consommation] *is.* **1.** Gazino, lokanta gibi yerlerde yiyip içme işi. **2.** Bu gibi yerlerde yenilip içilen şeylerin tümü.

konsomatris, [Fr. consommatrice *(tüketici bayan)*] *is.* Bar, pavyon, gece kulübü gibi yerlerde müşterilerle birlikte oturarak onlara arkadaşlık eden, onlarla birlikte yiyip içerek iş yerine kazanç sağlayan kadın.

konsomatrislik, -ği [konsomatris-lik] *is.* Konsomatrisin yaptığı iş.

konson, [Fr. consonne] *is. dbl.* Ünsüz.

konsonant, [Alm. konsonant] *is. dbl.* Ünsüz.

konsorsiyum, [İt. consortium] *(konso'rsiyum) is.* **1.** Uluslar arası kuruluşların ve bazı hükümetlerin ekonomik ve malî yardımları yürütmek üzere oluşturdukları ortaklık; şirketler birliği. **2.** İki ve daha çok firmanın bir projenin finansmanı konusunda yaptıkları iş birliği.

Konstantiniye, [Konstantin *(Doğu Roma imp.)* + Ar. -iyye] *is.* Arapların İstanbul'a verdikleri ad; Kostantiniye.

Konstantinopolis, [Lat. Kostantin-o + polis] *is.* Doğu Roma imparatorluğunda İstanbul'a verilen ad.

konstellasyon, [İng. constellation] *is.* **1.** Takımyıldız; burç. **2.** *mecaz.* Kümelenme.

konstrüksiyon, [Lat. construere *(dikmek; kondurmak)* > Fr. construction] *is.* Bir yapıda taşıyıcı nitelikte olan bütün imalât; bir inşaatta bir araya gelerek yapıyı oluşturan ögeler bütünü; yapı.

konstrüktivizm, [Fr. constructivisme] *is. güz. sntl.* Resim ve heykelde geometrik biçimlerin ağırlıklı olarak uygulandığı son dönem sanat akımı; kurmacılık; yapımsalcılık.

konsuk, -ğu [koğ-su-k] *{ağız} is.* Ara; aralık. [DS]

konsulto, [İt. consulto] *is. tıp.* Bir hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla hekimin yaptığı muayene; hasta muayenesi.

konsül, [Lat. consül *(danışma)*] *is.* **1.** Roma İmparatorluğunda her yıl seçilen iki devlet başkanından her biri. **2.** Fransa'da 1799-1804 yılları arasında birlikte görev yapan üç devlet başkanından her biri.

konsüllük, -ğü [konsül-lük] *is.* **1.** Konsülün yaptığı iş veya görevi. **2.** Konsül olma durumu. **3.** Konsülün makamı. **4.** Konsül yönetimiyle geçen süre.

konsültasyon, [Lat. consultare *(danışmak)* > Fr. consultation] *is. tıp.* **1.** Bir hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla hekimin muayenehanesinde yaptığı muayene. **2.** Ağır bir hastanın hastalığı konusunda birkaç hekimin yaptıkları muayene ve bulgular neticesinde verdikleri gerekçeli karar. ◻ **konsültasyon yapmak,** *(Birden çok hekim için) bir hastaya teşhis koymak üzere bir araya gelmek.*

konşı, [ḳōn-mak > ḳon-uş-mak *(yerleşmek)* > ḳon-(u)ş-ī قنشی] *(konşı:) {eT} {eAT} is.* Komşu. [EUTS] [Gabain] [DLT]

konşimento, [Lat. cognoscere *(tanımak)* > İt. conoscimento *(tanıma belgesi)*] *(konşime'nto) is. dnz.* Deniz taşımacılığında bir malın gemiye yüklendiğini ve teslim alındığını belirtmek üzere düzenle-

nen belge; taşımak için gemiye teslim edilen mal için verilen alındı belgesi.

konşu, [ḳōn-mak > ḳon-uş-mak *(yerleşmek)* > ḳon-(u)ş-ū قونشو / قونشی / قوکشو / قوکشی] *(konşu:) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* Komşu. [DK] [DS]

konşulaşmak, [ḳonşu-la-ş-maḳ قونشولشمق] *{eAT} iş-teş. f. [-ur]* Birbiri ile komşu olmak; komşuluk etmek.

konşuluk, -ğu [ḳonşu-luḳ قونشولق / قوکشولق] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Komşuluk. **2.** Komşu olan yerler; yakın çevre; civar.

kont[1], [Lat. comes *(hükümdarın adamı)* + itis *(yoldaş)* > Fr. comte] *is.* **1.** Roma imparatorunun çevresindeki kişilerden kendisine danışman olarak seçtiği kimse. **2.** Bizans imparatorluğunda devlet adamı. **3.** Orta Çağın ilk devirlerinde barbar hükümdarlar tarafından savunma ve yönetim işleriyle görevlendirilen kimselere verilen unvan. **4.** Derebeylik sisteminde derebeyin unvanı. **5.** Marki ile vikont arasında bir soyluluk unvanı. **6.** Bu unvanları taşıyan kişi. ☐ **kont gibi,** *(Kişi için) şık giyimli; yakışıklı.*|| **kont gibi yaşamak,** *Hiçbir sıkıntıya düşmeden rahat ve bolluk içinde yaşamak.*

kont[2], [kont] *{ağız} is.* **1.** Binaların üstüne atılan kiriş. **2.** Bir iki metre boyunda kesilmiş ağaç; tomruk. [DS]

kontak, -ğı [Lat. contactus *(temas etmek)* > Fr. contacte] *is.* **1.** Bağlantı; temas; değme; ilişki. **2.** *fiz.* Farklı elektrik yükü taşıyan iki iletkenin birbirine değmesi. **3.** Bir elektrik devresinin açılıp kapanmasını sağlayan düzenek. **4.** Duyarlı kâğıdı basılacak fototiple temas ettirerek elde edilen baskı. **5.** *sf.* (Kişi için) aklî dengesi yerinde olmayan; dengesiz; deli; bunak. ☐ **kontağı açmak,** *Kontak anahtarını çevirerek otomobilin motorunu çalıştırmak.*|| **kontağı kapamak,** *Kontak anahtarını geri çevirerek otomobilin motorunu durdurmak.*|| **kontak açmak,** *Motoru çalıştırmak üzere devreden elektrik geçmesini sağlamak.*|| **kontak anahtarı,** *Kumandalı ateşleme sistemi ile çalışan taşıtlarda elektrik devresini açıp kapamaya yarayan anahtar.*|| **kontak atmak,** *1. Elektrik devesinde karşı uçlar birbirine değerek elektrik kesilmek. 2. mecaz. Aşırı sinirlenip olağan dışı davranmak; dengesini kaybetmek.* || **kontak kapamak,** *1. Çalışan motoru durdurmak amacıyla kontak anahtarını çevirerek elektrik devresini kesmek. 2. mecaz. (Sürücüler için) bir olayı protesto için trafiğe çıkmamak; yol üzerinde aracı durdurarak yolu bir süre trafiğe kapatmak; trafik ve taşıtla ilgili olarak boykot ya da direniş yapmak; kontak kapatmak.*|| **kontak kapatmak,** *1. Çalışan motoru durdurmak amacıyla kontak anahtarını çevirerek elektrik devresini kesmek. 2. mecaz. (Sürücüler için) bir olayı protesto için trafiğe çıkmamak; yol üzerinde aracı durdurarak yolu bir süre trafiğe kapatmak; trafik ve taşıtla ilgili olarak boykot ya da direniş yapmak; kontak kapatmak.*|| **kontak kurmak,** *Bağlantı kurmak; temas sağlamak.*|| **kontak lens,** *tıp. Gözün saydam tabakası üzerine doğrudan uygulanan, göz kusurunu düzeltici mercek.*|| **kontak yapmak,** *Elektrik yüklü iki iletken birbirine değmek.*

konte, [? konte] *{ağız} is.* (Balta ya da bıçak için) ucu kütleşmiş. [DS]

kontekst, [Lat. contextus *(bağlantı)* > Fr. contexte] *is.* **1.** Bir olayın meydana geldiği andaki şartların tümü; olaylar, ilişkiler, durumlar örgüsü; genel durum; bütünlük; bağlam. **2.** Bir sözün gelişi; sözün arkası; bağlam.

kontenjan, [Lat. contingens *(temas eden)* > Fr. contingent] *is.* **1.** Bir yükümlülük veya yararlanma işinde, o işin kapsamına girenlerin meydana getirdiği belirli sayıdaki topluluk; kadro. **2.** Herhangi bir malın alım satım ve dağıtımında ilgililerin payına düşen pay oranı; kota. **3.** Herhangi bir öğretim kurumuna alınması plânlanan öğrenci sayısı. **4.** Bir kimsenin veya kurumun seçip almakta yararlanabileceği ölçü, miktar. ☐ **kontenjana bağlamak,** *Sınırlandırmak.*|| **kontenjan senatörü,** *Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosuna seçilen üye (1961 Anayasasına dayanarak kurulan çift meclisli sistemde uygulanmıştır).*|| **kontenjan sistemi,** *Dışarıdan yurda getirilecek malların tür ve niceliklerini belirleyen ve sınırlandıran sistem.*

kontes, [Fr. comtesse] *is.* Kocası kont olan kadının unvanı.

konteyner, [Lat. continere *(bir arada tutmak)* > İng. container] *is.* **1.** *tic.* Çeşitli eşyaları taşımak için uluslar arası standartlara göre çelik veya alüminyumdan yapılmış su sızdırmaz büyük sandık; taşımalık. **2.** Parça halindeki eşyaları ambalajlamak, depolamak veya taşımak için kullanılan değişik büyüklükteki kap; taşımalık. **3.** Çöp kamyonlarına kolayca takılabilen metal sandık; taşımalık. **4.** *as.* Kara yolu ile ulaştırılması imkânsız askerî malzemeyi dost askerî birliklere havadan ulaştırmakta kullanılan silindir biçimli madenî fıçı.

kontinü, [Lat. continuus *(zincirleme)* > Fr. continu] *sf.* Sürekli.

kontluk, -ğu [kont-luk] *is.* **1.** Kont olma durumu. **2.** Bir konta bu unvanı kazandıran topraklar ve malikâne.

kontoş, [Mac. köntös] *is.* Tatar hanlarının giydiği yakalı ve uzun kollu kürk.

kontör, [Lat. compter *(saymak)* > Fr. comptör] *is.* Sayaç.

kontr, [İt. contra / Fr. contre] *is.* **1.** Briçte bir ekibin karşı ekibin taahhüt ettiği kâğıdı alamayacağını bildirmesi. **2.** *spor.* Boksta, rakibin bir yumruğunu kollarla önleyerek etkisiz hâle getirme.

kontra, [İt. contra] *zf.* **1.** Karşıt; karşı; aksi. **2.** *is.* Kontrplâk. ◻ **kontra gitmek,** *Biri ile zıtlaşmak; aksine, inadına hareket etmek.*|| **kontra mizana,** *dnz.* Dört direkli gemilerde en arkadaki direk.

kontrababafingo, [İt. contrapappafingo] *is. dnz.* Yelkenli gemilerde direğin ortasındaki yelken.

kontrabas, [İt. contrabasso > Fr. contrebasse] *is.* → kontrbas.

kontrafile, [Fr. contre-filet] *is.* Fletoya karşı gelen tarafın eti.

kontralto, [İt. contralto] *is. müz.* **1.** En kalın kadın sesi. **2.** *gnşl.* Kontralto rolüne çıkan kadın sanatçı.

kontrapiye, [Fr. contre-pied *(ters ayak)*] *is.* → kontrpiye.

kontraplak, -ğı [Fr. contre-plaque] *is.* → kontrplâk.

kontrasomun, [İt. contra + Fr. saumon] *is.* Kapı tokmağını ters döndüren somun.

kontrast, [Lat. contrastare > İt. contrasto] *sf.* **1.** Birbiri ile uyuşmayan; karşıt; aykırı; zıt; tezat. **2.** *is.* İki şeyin birbirine göre karşıt olma durumu; karşıtlık; aykırılık; zıtlık; tezat. **3.** *tv.* Televizyon ekranında görüntünün en aydınlık ve en karanlık kısımları arasındaki parlaklık oranı. ◻ **kontrast madde,** *tıp. Röntgen filmi çekilecek bir organa verilerek film üzerinde daha ayrıntılı görüntü sağlayan madde.*

kontrastlı, [kontrast-lı] *sf.* Zıt; karşıt; tezatlı.

kontrat, [Lat. contractare *(ortaklık kurmak)* > Fr. contrat] *is.* **1.** Sözleşme; mukavele. **2.** Taraflarca imzalanan sözleşme kâğıdı. **3.** Briçte karşılıklı konuşmalar sonunda oyunun bağlandığını belirten en yüksek artırım. ◻ **kontrat yapmak,** *Sözleşme yapmak.*

kontratabla, [Fr. contre-table] *is.* **1.** Marangozlukta ağacın çalışma oranını azaltmak için çapraz yapıştırma yöntemiyle hazırlanan tabla. **2.** Ağaç malzemenin çarpılmasını önlemek için ağacın her iki yüzüne çapraz veya 45°'lik açılarda levha yapıştırmak suretiyle elde edilen tabla.

kontratak, -ğı [Fr. contre-attaque] *is. spor.* Hücumda iken savunması zayıflayan bir takıma karşı beklenmedik bir şekilde yapılan saldırı; karşı atak; karşı hücum; anî akın.

kontratlı, [kontrat-lı] *sf.* Sözleşmeli.

kontratsız, [kontrat-sız] *sf.* Sözleşmesiz.

kontrbas, [Fr. contrebasse] *is.* **1.** Keman türünden en kalın sesli yaylı çalgı. **2.** Bu çalgıyı kullanan sanatçı; kontrbasçı

kontrbasçı, [kontrbas-çı] *is.* Kontrbas çalan sanatçı; kontrbas.

kontrfile, [Fr. contre-filet] *is.* **1.** Kasaplık büyükbaş hayvanların bel kemiğindeki dikensi çıkıntıların iki yanında bulunan et. **2.** Bu etle yapılmış yemek.

kontrgerilla, [Fr. contre-guérilla] *is.* Gerilla güçlerine karşı kurulmuş savaş dışı yöntemleri uygulayan silâhlı güç.

kontrol, -lü [Lat. contra rotulare *(defterleri karşılaştırmak)* > Fr. contrôle] *is.* **1.** Bir işin doğru ve usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını araştırma; denetim; denetleme; murakabe. **2.** Bir belgenin gerçeğe ve aslına uygun olup olmadığını araştırma. **3.** Bir kimsenin taşıdığı kimliğin doğru olup olmadığını inceleme. **4.** Yoklama; arama. **5.** Bir şeye, bir gruba veya bunların davranışına egemen olma. **6.** Bir aracın hakimiyetini ele alma. **7.** Bir kişinin kendi davranışlarını, sözlerini denetim altında bulundurması; kendine hakim olması. **8.** Bir işi denetlemekle görevli kimse; denetçi; kontrolör. ◻ **kontrol altına almak,** *1. (Yangın için) yayılmasını önlemek; söndürmek. 2. (Hastalık için) durdurmak.*|| (birini, bir şeyi) **kontrol etmek,** *1. Denetlemek. 2. Gözden geçirmek; yoklamak; aramak.*|| (kendini) **kontrol etmek,** *Davranışlarını iradesinin kontrolü altında bulundurmak; kendine hakim olmak; duygulardan uzak, aklın verilerine göre hareket etmek.*|| **kontrol kalemi,** *Bir iletken üzerinde elektrik akımı bulunup bulunmadığını anlamakta kullanılan neon lâmbalı, kalem şeklindeki küçük tornavida.*|| **kontrol kulesi,** *Hava alanlarında hava trafiğinin kontrol ve yönlendirmesinin yapıldığı, içinde pek çok elektronik aygıt ve personelin bulunduğu yüksek yapı.*|| **kontrol saati,** *Bir bekçinin çeşitli yerleri belli zamanlarda kontrol ettiğini kaydeden saat.*

kontrolcü, [kontrol-cü] *is.* Denetim işini yapan kimse; denetçi; kontrolör.

kontrolör, [Fr. contrôleur] *is.* Denetimle görevli kimse; denetçi; kontrolcü.

kontrolörlük, -ğü [kontrolör-lük] *is.* Denetim yapan kişinin görevi; denetçilik.

kontrpiye, [Fr. contre-pied] *is.* **1.** Ayak altındaki boşluktan ayak üstündeki en yüksek yere olan uzaklık. **2.** *spor.* Futbolda oyuncunun yaptığı yanıltmacı hareket.

kontrplâk, -ğı [Fr. contre-plâque] *is.* En az üç kaplamanın elyaflarının birbirine çapraz gelecek biçimde tutkallanmasıyla meydana gelmiş tahta.

kontrpuan, [Fr. contrepoint] *is.* Çeşitli melodileri üst üste bindirme, birleştirme sanatı.

kontuar, [Fr. contoir] *is.* **1.** Bir ülkenin başka bir ülkedeki ticaret acentesi. **2.** Ticaret mallarının sergilendiği ve satıldığı yer; meşher.

kontur, [İt. cotornare *(çevresini dönmek)* > Fr. contour] *is.* Resimde yer alan çevre çizgisi; çevre.

konturmak, [kōn-mak > kon-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kondurmak; yerleştirmek; iskân etmek. [ETY] [Gabain] [Tekin]

kontuş, [Mac. ḳöntös قونتوش] *is. {OsT}* **1.** Başörtüsü; ferace. **2.** *{ağız}* En üste giyilen elbise. [DS] **3.** *{ağız}* Kollu yelek. [DS]

konu[1], [ko-mak > ko-n-mak > kon-u] *is.* **1.** Bir konuşmada, yazıda sözü edilen, üzerinde durulan, bir eserde ele alınan düşünce, olay veya durum; mevzu, *(1935).* **2.** Üzerinde durulan, hakkında konuşulan şey; bahis. 🗗 **konu başlığı,** *kütp. Katalog hazırlamada kullanılmak üzere belirlenmiş, konuları kısaca belirten sözcükler.*|| **konu mankeni,** *Olmuş bir olayı canlandırmak için kullanılan oyuncu.*|| **konu olmak,** *Bir düşünceye, tartışmaya sebep olmak; sözü edilmiş olmak.*|| (bir şey) **konusunda,** *Onunla ilgili olarak; o konuda.*

konu[2], [kon-mak > kon-uġ > konu] *is.* Konma; yerleşme; oturma. 🗗 **konu komşu,** *Bütün komşular; birbirine yakın yerlerde oturan kimseler; konukları ile birlikte komşular.*

konuç, -cu [konuş / konuç] *{ağız} is.* Ok yayı. [DS]

konuğ, [*eT.* ḳōn-mak > ḳon-uġ قونوغ] *{eAT} is.* Konuk.

konuglug, [kōn-mak > kon-uġ > konuġ-luġ] *{eT} sf.* → konuklug.

konuk[1]**, -ğu** [*eT.* ḳōn-maḳ > ḳon-uḳ / ḳonoḳ / ḳonaḳ قونوق / قونق] *is.* **1.** Birinin evine veya yanına geçici olarak kalmak üzere gelen kimse; misafir; mihman. *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] [DK] [DS] **2.** *biy.* Konakçıya göre asalak. **3.** *bot.* Başka bitkinin desteğinde yaşayan fakat ondan hiç besin alamayan bitki. **4.** Konulan yer. *{eT} (aynı)* [EUTS] **5.** *{eT}* Ruh. [DLT] **6.** *{ağız}* Konaklanacak yer; durak. [DS] 🗗 (birinin) **konuğu olmak,** *Birine konuk olarak gidip kalmak.*|| **konuk ağırlamak,** *Konuk olarak gelen kimsenin yiyecek, içecek, yatacak vb. ihtiyaçlarını karşılamak; izzet ve ikramda bulunmak.*|| **konuk edinmek,** *{eAT} {OsT} Misafir etmek; ağırlamak.*|| **konuk etmek,** *Birini bir süre evinde ağırlamak; misafir etmek.*|| **konuk evi,** *Bir kuruluşun kendi görevlilerinin geçici olarak kalması için yaptırdığı konut; misafirhane.*|| **konuk gelmek,** *Birinin yanına veya evine kısa süre kalmak üzere gelmek; misafir gelmek.*|| **konuk kondurmak,** *{eAT} Misafir kabul etmek.*|| **konuk olmak,** *Bir yerde kısa süre ağırlanmak; misafir olmak.*

konuk, -ğu [ḳon-uk قونق] *{eAT} {ağız} is.* Gözbebeğindeki aklık; katarakt. [DS]

konukçu, [ḳon-uḳ-çu قونوقچی / قونقچی] *is.* **1.** Yabandan gelen konukların yanına verilen ve onları gezdiren, rehberlik ve arkadaşlık eden kimse; mihmandar. **2.** *{eAT} {OsT}* Misafiri olan kimse; misafir ağırlayan. **3.** *{ağız}* Ev sahibi. [DS]

konukçuluk, -ğu [ḳon-uḳ-çu-luḳ قونقچیلق] *{OsT} is.* **1.** Konuk ağırlama işi; mihmandarlık. **2.** Misafir sahibi olma.

konuklama, [kon-uk-la-ma] *is.* Birini konuk olarak alıkoyma ve ağırlama işi.

konuklamak, [ḳon-uk > ḳon-uk-lā-maḳ / قونقلامق قونوقلامق / قونقلمق] *(konukla:mak) gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Birini misafir olarak alıkoymak; yemeğe çağırmak; misafir etmek; konuk etmek; ağırlamak. *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DK] [DS] **2.** *{eT} gçsz. f.* (Oğuzlar dışındaki Türk boylarında) ev sahibinin rızası olmadan evde gecelemek. [DLT] **3.** *{ağız}* Konuk olmak. [DS]

konuklanmak, [ḳonuḳ-la-n-maḳ / قونقلامق قونقلامق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Kendisine ikramda bulunulmak; ağırlanmak; konuk edilmek.

konuklaşmak, [kon-uk > kon-uk-lā-mak > konuklaş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Birbirine misafir olmak. [DLT]

konuklık, [kon-uk > kon-uk-lık] *{eAT} is.* Misafirlik. [DK]

konuklug, [kōn-mak > kon-uġ > konuġ-luġ] *{eT} sf.* Konuk sahibi olan, konuklu. [DLT]

konukluk, [ḳon-uḳ > ḳon-uḳ-luḳ قونقلوق / قونوقلق / قنوقلق] *{eT} is.* **1.** Konuk olma durumu; misafirlik. *{eT} {eAT} {OsT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [KB] **2.** *{eAT} {OsT}* Ziyafet. **3.** *{ağız} folk.* Düğünden sonra kız evinin damat tarafına verdiği yemek. [DS] **4.** *{eT}* Menzil; konak. [EUTS] [Gabain] 🗗 **konukluğa almak,** *{eAT} Konuk olarak kabul etmek.*|| (birini) **konukluk etmek,** *{eAT} {OsT} 1. Misafir etmek; ağırlamak. 2. Ziyafet vermek.*|| (birine) **konukluk etmek,** *1. Misafir olmak, 2. Kendisine ziyafet verilmek.*|| **konukluk eylemek,** *{eAT} {OsT} Kendisine ziyafet verilmek.*|| **konukluk kılmak,** *{eAT} Misafir etmek; ağırlamak.*

konuknıak, [kon-uk-mak] *{ağız} gçl. f. [-(ğ)-ur]* Selam vermek; selâmlaşmak. [DS]

konuksever, [kon-uk+sev-er] *sf.* **1.** Konuk gelmesinden hoşlanan, konuklarına iyi davranan, onları iyi ağırlayan; misafirperver. **2.** (Ülke için) misafirlerine iyi davranmayı gelenekleştirmiş olan.

konukseverlik, -ği [kon-uk+sev-er-lik] *is.* **1.** Konuksever olma hâli. **2.** Konukseverce davranış.

konulga, [ḳon-ul-ġa قونلغا] *{eAT} is.* Misafire gönderilen yemek.

konulma, [kon-ul-ma] *is.* Konulmak işi.

konulmak[1], [kōn-mak > kon-ul-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Yerleşilmek; oturulmak. [ETY]

konulmak[2], [kon-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Koymak eylemi yapılmak; konmak.

konulu[1], [konu-lu] *sf.* **1.** Konusu olan; belli bir konusu bulunan; mevzulu. **2.** Belirtilen konuyu işleyen. 🗗 **konulu film,** *Bir hikâye anlatan 2.000 – 3.500 m. uzunluğundaki film.*

konulu[2], [kon-ul-u] *sf.* Konulmuş olan.

konum[1], [kōn-mak > kon-um] *{eT} {ağız} is.* Göçerle-

rin geçici bir süre, çoğunlukla bir mevsim oturdukları yer; yurt; konulan yer; konak. [DLT] [KB] [DS]

konum[2], [ko-mak > ko-n-mak > kon-um] *is.* **1.** Bir şeyin konulmuş olduğu yer, *(1935).* **2.** Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerdeki duruş biçimi veya durumu. **3.** Bir kimsenin toplum içindeki yeri. **4.** Bir ülke veya şehrin diğer ülke ve şehirlere göre bulunduğu durum veya ilişkilerin tümü. **5.** *coğ.* Bir noktanın yeryüzünde enlem ve boylam bakımından bulunduğu yer.

konumlama, [kon-um-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyi belirlenen durumlara göre yerleştirme eylemi. **2.** Konumunu belirleme.

konumlamak, [kon-um-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir şeyi belirlenen durumlara göre yerleştirmek. **2.** Konumunu belirlemek.

konumlandırma, [kon-um-la-n-dır-ma] *is.* Bir ürünün pazarda yer alınasını sağlama eylemi.

konumlandırmak, [kon-um-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir ürünü, rakiplerinden ayırmak için pazarlama çalışması yapmak.

konumlanma, [kon-um-la-n-ma] *is.* Bir yerde belli bir biçimde yer alma; yerleşme; konuşlanma.

konumlanmak, [kon-um-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Bir yerde belli biçimde yer almak; yerleşmek; konuşlanmak.

konur[1], [koñur / koñor] *(koñur) sf.* (Ses için) boğuk; konur[1]. [DLT]

konur[2], [ḳoñ > ḳoñ-ur قوكور] *(koñur) {eT} sf.* **1.** Açık kestane renginde olan; boz renkli. *{ağız} (aynı)* [DLT] **2.** *{eAT}* Yağızırnsı al; yanık al; kara ile kızıl arası. **3.** *{ağız}* (Sığır için) sırtı sarı, diğer yerleri siyah olan. [DS] **4.** *{ağız}* (Halı ipi rengi için) boza yakın. [DS] **5.** *{ağız}* Kahverengi. [DS] ◻ **konur al,** *Kumral; açık esmer.*

konur[3], [kon-ur / koğur] *{ağız} is.* **1.** Kimseyi beğenmeyen; kendini beğenmiş; gururlu; kibirli. **2.** Süslü; çalımlı; şık. [DS] **3.** *mecaz.* Kahraman; yiğit.

konur[4], [koğur / konur / koğursu] *{ağız} is.* **1.** Yanık yün veya kıl kokusu. **2.** İs kokusu. [DS]

konur[5], [konur] *{ağız} is.* Davar ağılı; ağıl. [DS]

konur[6], [konur] *{ağız} is.* Uzun zaman yıkanmamış ayakların altındaki ölü deri tabakası ve kir. [DS]

konurcak, -ğı [ḳoñur-caḳ قوكورجق] *{eAT} sf.* Yanık al renge yakın; konurumsu.

konurlanmak, [konur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]

konurmak, [kang *(yans.)* > koñ-ur-mak / konur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kanırmak; sökmek. [DLT]

konursa, [konur-sa / konur-su / koğur-su] *{ağız} is.* Yanmış yün kokusu. [DS]

konursu, [konur-su / koğursu] *{ağız} is.* **1.** Yanmış yün ve kıl kokusu. **2.** Halk hekimliğinde, yeni kanamayı durdurmak için üzerine dökülen yanmış bez külü. [DS] ◻ **konursu kokmak,** *{ağız} (Yün ve kıl yandığında) kötü bir koku çıkmak.* [DS]

konusuz, [kon-u-suz] *sf.* Konusu olmayan.

konuş, [kon-uş] *is.* **1.** Konmak eylemi veya biçimi. **2.** *as.* Bütün imkânlar göz önünde bulundurularak kara, deniz ve hava birliklerinin yerleştiriliş biçimi; tabiye. *{ağız} (aynı)* [DS] ◻ **konuş eylemek,** *{eAT} Konaklamak üzere inmek; karargâh olarak seçmek.*

konuşaklı, [konuş-mak > konuş-ak-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) güzel konuşan; konuşkan. [DS]

konuşı, [kon-mak > kon-uş-mak *(yerleşmek)* > kon-uş-ı] *is.* Komşu.

konuşkan, [kon-uş-kan] *sf.* Çok konuşan; konuşmayı seven; lâkırdıyı seven.

konuşkanlık, -ğı [kon-uş-kan-lık] *is.* Konuşkan olma hâli; konuşkan bir kimsenin niteliği.

konuşlandırma, [kon-uş-la-n-dır-ma] *is.* Bir askerî birliği yerleştirme.

konuşlandırmak, [kon-uş-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir askerî birliği, savaş araç ve gereçlerini mevcut durumları göz önünde bulundurarak stratejik bir mevkide belli biçimde yerleştirmek, toplamak.

konuşlanma, [kon-uş-la-n-ma] *is.* Uygun biçimde yerleşme.

konuşlanmak, [kon-uş-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Askerî birlikler için) savaş veya manevra amacıyla ağırlıkları ile birlikte belli bir yere yerleşmek; mevzi almak; konumlanmak.

konuşma, [kon-uş-ma] *is.* **1.** Konuşmak eylemi. **2.** Düşünülen şeyleri sözle ifade etme; dili sözlü olarak kullanma; söyleme. **3.** Birisiyle bir konuda yapılan görüşme; müzakere; danışma. **4.** Bilim, sanat, edebiyat vb. bir konuyla ilgili olarak yetkin bir kimse tarafından dinleyicilere açıklama ve bilgi verme; konferans. **5.** Tiyatro ve sinemada oyuncuların rol gereği söyledikleri söz; diyalog. **6.** Telefonla yapılan haberleşme. **7.** *man.* Düşünceyi açıklamaya yarayan kelimelerden, hükümlerden, önermelerden kurulu mantıksal dil. **8.** *dbl.* Konuşma diline ait bir kelime veya kullanıma verilen ad. ◻ **konuşma aygıtı,** *dbl. Konuşmada kullanılan seslerin meydana gelmesine yarayan organların tümü.*|| **konuşma bozukluğu,** *1. Bazı sesleri gereği gibi çıkaramamaktan ileri gelen söyleyiş; kötü telâffuz; söyleyiş bozukluğu. 2. Kelime şekillerinin bozulması veya bir kelimenin yerine başka bir kelime kullanma gibi durumlarla kendini gösteren, konuşmada anlam karışıklığına yol açan bir hastalık.*|| **konuşma dili,** *dbl. Günlük hayatta kullanılan, henüz yazıya geçmemiş ve yazı dilinden çok az farklılık gösteren dil.*|| **konuşma güçlüğü,** *Bazı organların yeterli gelmemesi ya da rahat hareket edememesi gibi sebeplerle rahat söyleyememe.*|| **konuşma korkusu,** *Heyecan, telâş vb. psikolojik sebeplerle düzgün konuşamama; tutukluk.*|| **konuşınama hak-**

kı, *Yargı karşısında, suçlunun olay ile ilgili ifade vermeme hakkı.*|| **konuşma merkezi,** *Beyinde konuşma faaliyetlerini denetleyen bölüm.*|| **konuşma öncesi,** *psikol. Çocuğun konuşmaya başlamadan önce kendi kendine yarattığı ritme ve melodiye dayalı ifade tarzı.*|| **konuşma titremi,** *dbl. Kişinin konuşmasındaki kişiye özel titrem.*|| **konuşma yapmak,** *Topluluk karşısında bir konuda konuşmak; bilgi vermek.*|| **konuşmaya dalmak,** *İşleri ve diğer şeyleri bir yana bırakarak konuşmayla vakit geçirmek.*|| **konuşma yetersizliği,** *Yeterli düzeyde ve beklenen biçimde konuşmama durumu.*

konuşmacı, [kon-uş-ma-cı] *is.* Konuşma yapan kimse; bir topluluğa karşı belli bir konuda konuşan kimse; hatip; konferansçı.

konuşmak[1], [koñ-şı > koñ-şu-mak > konuş-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir dilde bulunan kelimeleri söylemek, bu kelimelerle düşüncelerini ifade etmek; meramını sözle anlatmak. **2.** Kelimeleri belli bir biçimde söylemek; telâffuz etmek; söylemek. **3.** Biri ile sohbet etmek; karşılıklı söz söylemek; görüşmek. **4.** Bir konudan söz etmek; bahsetmek. **5.** Bir topluluğa bilim, sanat, edebiyat vb. bir konuyla ilgili olarak bilgi vermek; söylev vermek; konferans vermek; konuşma yapmak. **6.** İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek. **7.** Telefon vb. ile haberleşmek. **8.** Düşüncelerini, tasarılarını, isteklerini sözlü dil dışındaki anlaşma araçları ile ifade etmek. **9.** *mecaz.* (Silâh, dayak vb. için) etkili olmak; gücünü göstermek; geçerli olmak. **10.** (Papağan vb. için) insan sesini taklit etmek. **11.** Birinden veya bir şeyden söz etmek; bahsetmek. **12.** Söylenmemesi gereken gizli bir şeyi açıklamak; itiraf etmek; kaçak birini ele vermek. **13.** Boş ve gereksiz şeylerden söz etmek. **14.** *mecaz.* Çok güzel olmak; yakışmak; (elbise için) üzerinde çok güzel durmak. **15.** (Olumsuz olarak) dargın olmak. **16.** Briç oyununda kozu belirlemek ve oyunda alınabilecek el sayısında anlaşmak üzere özel ifadeleri kullanmak. **17.** Karşı cinsten biri ile flört etmek. **18.** *gçl. f.* Bir şeyi anlatmak; söylemek. **19.** (Belirtilen bir dili) anlaşma aracı olarak kullanmak; duygu ve düşüncelerini bir dille anlatmak.

konuşmak[2], [kōn-mak > kon-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Karşılıklı konmak; birlikte yerleşmek. **2.** Birlikte oturmak; hep birlikte konmak. [ETY]

konuşmak[3], [ḳon-mak > ḳon-uş-maḳ قونوشمق] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Birbirinin yakını, arkadaşı olmak.

konuşturma, [konuş-tur-ma] *is.* **1.** Konuşturmak eylemi. **2.** *ed.* Masal ve hayvan hikâyelerinde kişileştirilen varlıklara söz söyletme sanatı; intak.

konuşturmak, [konuş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Konuşmasını sağlamak. **2.** Konuşmasına sebep olmak; konuşmasına yol açmak. **3.** Birden çok kişiyi konuşup tartışmak üzere bir araya getirmek. **4.** Söylemekten kaçınılan gizli bir şeyi açıklatmak; itiraf ettirmek. **5.** *mecaz.* Bir müzik aletini ustaca, çok güzel çalmak.

konuşu[1], [konuş-mak > konuş-u] *is.* **1.** Bilimsel bir konuyu incelemek, politik, ekonomik, diplomatik vb. bir konuyu tartışmak amacıyla yapılan toplantı; kolokyum; forum. **2.** Siyaset, sanat ve kültür üzerine bazı konuların görüşülerek karara bağlandığı yer; kolokyum.

konuşu[2], [ḳoñ-uş-u قوكوشى] *{eAT} {ağız} is.* Komşu. [DS]

konuşucu, [konuş-ucu] *is.* **1.** Konuşma yapan kimse; konuşma ortamında dilsel bildiriyi üreten kişi. **2.** Konferanslara, konuşmalara, görüşmelere katılan, bildiriyi sunan kişi; konuşmacı; konferansçı; hatip. **3.** Kusursuz, düzgün ve ilgi çekici, tatlı söz söylemesini bilen kişi.

Konuşuk[1], [kon-uş-uk] *{ağız} is.* Venüs gezegeni; Zühre yıldızı; Çolpan; Kervankıran. [DS]

konuşuk[2], **-ğu** [konuş-uk] *{ağız} is.* **1.** Sözleşme; mukavele. **2.** Konuşma; sohbet etme. [DS]

konuşuk[3], **-ğu** [kon-uş-uk] *{ağız} is.* Çok soğuk yapan cemreler. [DS]

konuşukluk, -ğu [kon-uş-uk-luk] *{ağız} is.* Dostluk; ahbaplık. [DS]

konuşulma, [konuş-ul-ma] *is.* Konuşulmak eylemi.

konuşulmak, [konuş-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Konuşma eylemi yapılmak. **2.** Birinden veya bir şeyden söz edilmiş olmak; hakkında konuşma yapılmak. **3.** Gürültü yapılmak; ses çıkarılmak.

konuşumluk, -ğu [konuş-um-luk] *is.* **1.** Konuşma süresi miktarı. **2.** (Belirtilen sayıda) konuşma süresi.

konut[1], [kön-mak > kon-ut] *is.* İş ve çalışma saatleri dışında içinde yatılıp kalkılan, oturulan, barınılan yer, bina; ev; daire; kat; ikametgâh; mesken, *(1935). {eT} (aynı)* [KB] 🗗 **konut belgesi,** *Bir kimsenin sabit adresini belirlemek amacıyla muhtarlar tarafından verilen belge; ikametgâh ilmühaberi.*|| **konut dokunulmazlığı,** *huk. Kişinin konutuna belli bazı hukukî şartlar dışında girilmemesi, arama yapılmaması, eşyalarına el konulmaması.*|| **konut fonu,** *Toplu konut yapılması için devlet tarafından çeşitli kaynaklardan toplanmış para.*|| **konut kredisi,** *Konut edinmek için banka veya diğer kredi kurumlarından geniş bir vadeye yayılmış olarak alınan borç para.*|| **konut töreni,** *folk. Bir konutun yapımı ile ilgili çeşitli aşamalarda veya bitim sırasında düzenlenen törenlerin tümü.*

konut[2], [ko-mak > ko-n-ut / kon-ut] *is. man.* Bir akıl yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; koyut; postulat.

konuz[1], [koñ-üz] *(koñu:z) {eT} is.* Osuruk böceği. [DLT]

konuz[2], [? konuz] *{ağız} is.* **1.** Kabın ağzına dek dolu oluşu. **2.** Kabın yarıyı geçmiş haldeki doluluğu. [DS]

konük, -ğü [? konük] *{ağız} is.* **1.** Şemsiye. **2.** Çadır. [DS]

konvansiyon, [Lat. convenir *(buluşmak)* > Fr. convention] *is.* **1.** Anlaşma; uzlaşma. **2.** Bir anayasa yapmak veya mevcut anayasayı değiştirmek üzere toplanan olağanüstü meclis.

konvansiyonel, [Fr. conventionnel] *sf.* Anlaşma ve uzlaşma ile ilgili; anlaşma ve uzlaşmaya dayanan. ☞ **konvansiyonel silâhlar,** Nükleer, biyolojik ve kimyasal silâhların dışında taraflarca gücü bilinen savaş araçları; klâsik silâhlar.

konveks, [Lat. convectere *(tümseltmek)* > Fr. convex] *sf.* Yüzeyi tümsek, çıkık veya şişkin olan; türnsekli; muhaddep; dışbükey.

konveksiyon, [Lat. convehere *(taşımak)* > Fr. convection] *is. fiz.* **1.** Bir akışkanda meydana gelen sıcaklık değişmesi ile ortaya çıkan hareket sonucu ısının taşınması; ısı yayımı; iletim; taşınım. **2.** Hareket halindeki cisimlerle ısının taşınması. **3.** Hava kütlesinin düşey hareketi.

konvektör, [Fr. convecteur] *is. fiz.* Bir ortamı dengeli olarak ısıtmak amacıyla kullanılan, bir ısıtıcı akışkanla beslenen ısıtıcı; ısı yayar.

konvertibilite, [Lat. convertere *(dönmek)* > Fr. convertibilté] *is. eko.* (Para için) başka bir ülke parasıyla serbestçe değiştirilebilirlik; serbestçe dövize çevrilebilme.

konvertibl, [Lat. convertere *(dönmek)* > Fr. convertible] *sf.* (Para, tahvil, hisse senedi ve bono için) dövize çevrilebilen.

konvertisör, [Lat. convertere *(dönmek)* > Fr. convertisseur] *is.* Bir cismin ve kuvvetin şeklini değiştiren alet; değiştirgeç; çevirici.

konvertör, [İng. converter] *is.* Yüksek karbonlu demir alaşımını düşük karbonlu duruma getirmekte kullanılan, çeperi ateşe dayanıklı malzeme ile kaplanmış aygıt; değiştirgeç; dönüştürücü.

konveyör, [Lat. conviare *(taşımak)* > Fr. conveyeur] *is.* **1.** Hava hattı ile yük taşımaya yarayan kapalı devre çalışan taşıyıcı; taşıyıcı. **2.** Koruyucu gemi; refakat gemisi.

konvoy, [Lat. convoio / Fr. convoi] *is.* **1.** Aynı yöne giden taşıt dizisi; kafile. **2.** Aynı yere nakledilen insan topluluğu; kafile. **3.** *as.* Asker, malzeme vb. taşıyan askerî araçlar grubu. **4.** *dnz.* Savaş gemileri refakatinde seyreden ticaret gemileri kafilesi.

kony, [kōnġ / kōn] *(ko:ñ) {eT} is.* Koyun. [Gabain] [Tekin]

konyak, -ğı [Fr. Cognac *(Fransa'da yer adı)*] *is.* Şarabın damıtılması ile elde edilen yüksek alkollü, özel kokulu, sarımtırak renkli içkinin patentli ismi; kanyak.

konzah, [? konzaḫ] *{ağız} is.* Barınak. [DS]

konza, [? konzo] *{ağız} is.* **1.** Yanmış odunun ateşli parçası. **2.** Uzun ve kalın sarılmış sigara. [DS]

kool, [kōl] *(ko:l) {eT} is.* → kol. [EUTS]

koolıçak, [kōl > kol-ī-çak] *(kolı:çak) {eT} is.* Kolcuk; küçük kol. [Gabain]

kooperatif, [Fr. coopératife] *is.* **1.** *huk.* Ortaklarının belirli ekonomik çıkarlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlamak ve korumak amacıyla kurulmuş, tüzel kişiliği olan, değişir ortaklı ve değişik sermayeli ortaklık. **2.** Üreticilerin, ürünlerini aracısız olarak pazarlayabilmek için kurdukları ortaklık.

kooperatifçi, [kooperatif-çi] *is.* **1.** Kooperatif üyesi olan kimse. **2.** Kooperatif yöneticisi.

kooperatifçilik, -ği [kooperatif-çi-lik] *is.* Kooperatif kurma ve işletme işlerinin tümü.

kooperatifleşme, [kooperatif-le-ş-me] *is.* Kooperatif ortaklığı hâlinde örgütlenme.

kooperatifleşmek, [kooperatif-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kooperatif ortaklığı kurarak örgütlenmek.

kooperatifleştirme, [kooperatif-le-ş-tir-me] *is.* Kooperatif ortaklığı hâline dönüştürme veya bu şekilde örgütleme.

kooperatifleştirmek, [kooperatif-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Bir işletme veya ortaklığı kooperatif ortaklığı hâline dönüştürmek.

koordinasyon, [Lat. coordinare *(düzenlemek)* > Fr. coordination] *is.* **1.** Bir alanı ilgilendiren ve amaca yönelik çeşitli iş ve işlemler arasında uyum, düzen ve iş birliği sağlama; eş güdüm. **2.** *as.* Yapılacak harekâtın üst, ast, komşu, ateş ve destek birlikleri, hava ve deniz kuvvetleri ile uyumlu olarak ve en etkili biçimde plânlanması. **3.** *biy.* Bir organizmadaki hayatî işlevlerin o organizmanın yaşayabilmesini sağlayacak biçimde düzenlenmesi. **4.** *ekon.* Düzensiz rekabetin zararlı etkilerini gidermek için ürün taşımacılığının kara, deniz ve demir yolu ulaşımıyla dengelenmesi.

koordinat[1], [Lat. coordinare *(düzenlemek)* > Al. koordinate] *is. mat.* Bir yüzey veya uzay içinde bir noktanın yerini belirlemeye yarayan elemanlar.

koordinat[2], [Lat. coordinare *(düzenlemek)* > Fr. coordinat] *is. kim.* Bir molekül içinde özel bir konuma sahip atoma bağlı atom veya atom grubu.

koordinatlar, [koordinat-lar] *is. mat.* Bir yüzey veya uzay içinde bir noktanın yerini belirlemeye yarayan apsis, kot ve ordinatın ortak adı.

koordinatör, [Lat. coordinare *(düzenlemek)* > Fr. coordinateur] *is.* Birbiri ile ilgili çeşitli işler arasında uyum ve düzen sağlayan kimse; eş güdümcü.

koordine, [Lat. coordinare *(düzenlemek)* > Fr. coordiné] *sf.* Aralarında uyum ve düzen bulunan; dü-

zenli; eş güdümlü; koordinasyonla ilgili. 🗗 **koordine etmek,** *Bir şeyi diğer ilgili şeylerle uyumlu ve düzenli hâle getirmek; aralarında uyum ve düzen sağlamak.*

kop[1], [*kō-mak *(koymak)* > ko-p] *{eT} zf.* **1.** Hep; bütün; hepsi; tamamı. [Gabain] [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Tümüyle; tamamıyla; tamamen. [ETY] [Tekin] **3.** *sf.* Çok; bol. [ETY] [Gabain] **4.** Abartma ve pekiştirme edatı; pek. [DLT] 🗗 **kop kılmak,** *Sevinmek; ferahlamak; içi hop etmek.* [DLT]

kop[2], [kop] *{ağız} is.* **1.** Vücutta oluşan kabarcık; şişlik; kabartı. **2.** Dağların kayalıklarında yer alan mağaralar. **3.** Kağnının iki yanında çıkıntı yapan tahta parçası. **4.** Yalnız el veya ayak felci. **5.** *sf.* (Kişi için) bir kolu sakat. [DS]

kop[3], [kop] *{ağız} is.* Kuş. [DS]

kop[4], [ḳo-maḳ > ḳo-p قپ] *{eAT} zf.* Koyup; bırakıp. 🗗 **kopa başlamak,** *{eAT} Çimlenmeye, filizlenmeye başlamak.*

kopaç, -cı [Slav. kopáč [Tietze]] *{ağız} is.* İnce ve dar ağızlı bir tür çapa. [DS]

kopak[1], **-ğı** [kop-mak > kop-ak] *{ağız} is.* **1.** Göllerde su üstünde yüzen büyük köklü toprak parçası. **2.** Yonga; ağaç kırıntısı. [DS]

kopak[2], **-ğı** [? kopak] *{ağız} is.* Büyük sepet. [DS]

kopal[1], [Meksika d. > İsp. copal] *is.* Tropik bölgelerde yetişen bazı erguvangillerden çıkarılan ve cilâ yapımında kullanılan bir tür reçine. 🗗 **kopal ağacı,** *bot. Erguvangillerden badıç meyveli, dik gövdeli, özel reçineli ağaçlar, (Capalina).*

kopal[2], [Yun. khopáli [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Tokmak. **2.** Baston. [DS]

kopal[3], [? kopal] *{ağız} is.* Eziyet. [DS]

kopali[1], [Yun. khopáli [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış fındık kıracağı. **2.** Biber ve buğday dövmekte kullanılan tokmak. [DS]

kopali[2], [Yun. kopeli] *{ağız} is.* Evlilik dışı doğan çocuk; piç. [DS]

kopan, [kop > kop-an / kop-ın] *{eT} zf.* **1.** Hep; hepsi; tamamı. [Gabain] [EUTS] **2.** Hep birlikte. [ETY]

kopana, [Bul. kopáńa] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan oyularak yapılan karavanaması kap; ağaç çanak. **2.** Ağaçtan yapılma tekne; yalak. [DS]

kopanaki, [Yun. kopanaki] *is.* **1.** El ile dantel örmekte kullanılan ve üzerine iplik sarılı iğ. **2.** Bu iğlerle yapılan dantel.

kopara[1], [? kopara] *{ağız} sf.* Taklitler yaparak güldüren. [DS]

kopara[2], [? kopara] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

koparan, [kop-ar-an] *sf.* **1.** Koparına işini yapan. **2.** *{ağız} is.* Beyaz keçeden yapılmış, kolları cepken gibi geriye sarkık, kaytanla işlenmiş bir tür ceket. [DS] **3.** *{ağız}* Yelek. [DS] **4.** *{ağız}* Yağmurun geldiği ve yağdığı yön. [DS]

koparılma, [kop-ar-ıl-ma] *is.* Koparılmak eylemi.

koparılmak, [kop-ar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Koparmak eylemi yapılmak; kesilmek.

koparınılmak, [ḳop-ar-ın-ıl-maḳ قوپرنلمق] *{OsT} edil. f. [-ur]* Kaldırılmak; ayırtılmak.

koparış, [kop-ar-ış] *is.* Koparmak eylemi veya biçimi.

koparma, [kop-ar-ma] *is.* **1.** Kopmasını sağlamak eylemi. **2.** *spor.* Halteri çömelerek alıp ayakları oynatmadan göğüs hizasına kadar kaldırdıktan sonra ayakları çaprazlama açarak kol yüksekliğine kadar kaldırma.

koparmak[1], [ḳop-ar-maḳ قوپارمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** (İp vb. şeyler için) kopmasına yol açmak; kopmasını sağlamak. *{eAT} (aynı)* **2.** (Meyve vb. için) daldan toplayarak almak. **3.** Bir şeyi bağlı olduğu veya dikili olduğu yerden çekip almak; sökmek; söküp çıkarmak. *{OsT} (aynı)* **4.** (Ses, gürültü vb. için) birdenbire ve şiddetle başlamak, başlatmak; yükseltmek. *{eAT} {OsT} (aynı)* **5.** Bir şeyi bağlı olduğu yerden kesip ayırmak. **6.** *mecaz.* Güçlükle elde etmek. **7.** Dünyaya getirmek; yaratmak. **8.** (Kişi, topluluk vb. için) bulunduğu ortamdan uzaklaştırmak; ayırmak; gidermek. *{eAT} (aynı)* **9.** İlişkiyi kesmek; görüşmeye son vermek. **10.** (Yarışçılar için) birlikte yarıştığı rakiplerini çok gerilerde bırakmak. **11.** *{eAT}* (Allah için) yeniden diriltmek; haşretmek. **12.** *{eAT} {OsT}* Ortaya çıkarmak; meydana getirmek; peyda etmek; ihdas etmek. 🗗 **koparıp atmak,** *İlgisini tamamen kesmek; artık ona önem vermemek.*

koparmak[2], [kop-ar-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* Yerinden kaldırmak; bir yere doğru harekete geçirmek. **2.** *{ağız}* Atı dört nala sürmek. [DS]

kopartılma, [kop-ar-t-ıl-ma] *is.* Kopartılmak eylemi.

kopartılmak, [kop-ar-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kopartmak eylemi yapılmak.

kopartma, [kop-ar-t-ma] *is.* Kopartmak eylemi.

kopartmak, [kop-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Koparmak işini yaptırmak. **2.** *{ağız}* Atı dört nala koşturmak.

koparttırma, [kop-ar-t-tır-ma] *is.* Kopartmak işini yaptırma.

koparttırmak, [kop-ar-t-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kopartmak işini bir başkasına yaptırmak; koparmak işini bir başkasına yaptırtmak.

kopça[1], [Yun. kombitsa / Mac. kapocs > Sırp. kopça] *is.* **1.** Elbise vb. şeylerin iki yakasını birleştirmekte kullanılan bir halka ve bir çengelden meydana gelen tutturmalık. **2.** Yırtıcı avcı kuşların arka parmaklarının ucundaki kıvrık tırnak. **3.** *{ağız}* Düğme. [DS] 🗗 **kopça koyvermek,** *{ağız} Dizleri tutmaz olmak.*|| **kopça sıkırık,** *{ağız} Sır saklamayan; ağzı gevşek; geveze.* [DS]|| **kopça vurmak,** *{ağız} Salıncakta sallanırken ayağı yere vurarak hız kazanmaya çalışmak.* [DS]

kopça[2], [kop-mak > kop-ça] *{ağız} is.* **1.** Makbuz. **2.** Posta alındı kâğıdı. [DS]

kopça[3], [? kopça] *{ağız} is.* Hap; ilaç; em. [DS]

kopçalama, [kopça-la-ma] *is.* Kopçalamak eylemi; kopçasını ilikleme.

kopçalamak, [kopça-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Üzerinde kopça bulunan elbisenin kopçasını iliklemek.

kopçalanma, [kopça-la-n-ma] *is.* Kopçalı hâle getirilme; kopçası iliklenme.

kopçalanmak, [kopça-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Elbise için) iki yakası bir kopça ile birleştirilmek; kopçası iliklenmek.

kopçalı, [kopça-lı] *sf.* **1.** Kopçası olan; üzerinde kopça bulunan; kopça dikilmiş olan. **2.** Kopçası iliklenmiş olan; kopçayla iliklenmiş olan.

kopçasız, [kopça-sız] *sf.* **1.** Kopçası olmayan; üzerinde kopça bulunmayan; kopça dikilmemiş olan. **2.** Kopçası iliklenmemiş olan; kopçayla iliklenmiş olmayan. **3.** *{ağız}* İradesiz. [DS] **4.** *{ağız}* Beceriksiz. [DS]

kopçık, -ğı [kop-çık] *{ağız} is.* Yağmur yağdıktan sonra toplanan palamut meyvesi. [DS]

kopçır, [? kopçır] *{eT} is.* Bir vergi türü. [EUTS]

kopçur, [kop-mak > kop-(u)ç-ur] *{ağız} sf.* **1.** Tez canlı; ivecen. **2.** Kapıp kaçıcı; kapkaççı. [DS]

kopçurmak, [kop-(u)ç-ur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Atı dörtnala koşturmak. [DS]

kopdon, [? kopdon] *{ağız} is.* **1.** Haşhaş küspesi. **2.** Keten tohumunun dövülüp yağı çıkarıldıktan sonra kalan ve hayvanlara verilen posası. [DS]

kopdurmak, [kop-dur-mak قوپدرمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{OsT}* Koşturmak. **2.** Atı dörtnala koşturmak. **3.** *{ağız}* Oraya buraya koşmak; çok gezmek. [DS]

kopek[1], **-ği** [Rus. kopek] *is.* Rus para birimi olan rublenin yüzde biri olan para birimi.

kopek[2], **-ği** [köpek] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

kopel, [Yun. kopéli] *{ağız} is.* Sağlıklı küçük çocuk. [DS]

koper, [? koper] *{ağız} is.* **1.** Sağrı; yamaç. **2.** Ark ya da kanal gibi su oyuntusu. [DS]

kopey, [? kopey] *{ağız} is.* Sarkıntılık yapan, sırnaşık çocuk. [DS]

kopın, [kop > kop-ın / kop-an] *{eT} zf.* Hep birlikte; tümüyle; toptan; hepsi birden.

kopil, [Yun. kopéli *(çırak)* / Rumen. copil] *is. argo.* **1.** Arsız erkek çocuk. **2.** *argo.* Piç. **3.** *{ağız}* Müslüman olmayanların çocuğu. [DS]

kopkoyu, [ko(p)+ko/yu] *sf.* **1.** Çok koyu. **2.** Aşırı; pek çok; çok fazla.

koplanmak, [kop-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Şişmek. [DS]

kopma, [kop-ma] *is.* **1.** Kopmak eylemi. **2.** *{ağız}* Doğum yeri. [DS]

kopmak[1], [*eT.* kop-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** (Tel, ip, halat vb. için) üzerine uygulanan çekme kuvveti dolayısıyla iki parçaya ayrılmak. *{eT} (aynı)* [KB] **2.** *{eT}* Kalkmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] **3.** *{eT}* Yükselmek. **4.** *{eT}* Başlamak. [DLT] **5.** *{eT}* Gelmek. [DLT] [ETY] [KB] **6.** *{eAT} {OsT}* Ortaya çıkmak; zuhur etmek. [KB] [DK] **7.** *{eAT}* Bir niteliği baskın olarak belirmek; (bir nitelik) çıkmak. [DK] **8.** Bağlı olduğu yerden, tutturulduğu yerden ilişiği kesilmek; bağlantısı kalmamak. **9.** (Baş, kol, ayak vb. için) gövdeden ayrılmak. **10.** (Gürültü, tehlikeli durum vb. için) birdenbire başlamak. **11.** Birdenbire ortaya çıkmak; aniden belirmek. **12.** Önceden sıkı bağlantısı olan kimselerle veya topluluklarla ilişkisini kesmek; görüşmemek. **13.** (Manevi bağlar için) yok olmak; ortadan kalkmak. **14.** Bütün ilişkileri kesilmek; ayrılmak. **15.** (Organlar için) şiddetle ağrımak; sancımak. **16.** (Sporcu için) rakip sporculardan çok öne geçmek. **17.** Koşmak; hızlı gitmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **18.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Harekete geçmek; davranmak; atılmak. [DS] **19.** *{ağız}* Kalkınak; ayrılmak; çıkmak. [DS] **20.** *{eAT} {OsT}* Kıyamet günü dirilmek; haşrolmak. ⊟ **kopa kopa,** *{ağız} Koşa koşa.* [DS]‖ **kopup gelmek,** *1. İlişkiyi keserek veya terk ederek ayrılmak. 2. Uzak bir yerden ayrılıp gelmek. 3. {ağız} Koşup gelmek.* [DS]

kopmak[2], [kop *(yans.)* > kop-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Yankı vermek; çınlamak. [İKPÖy.]

kopmuk, -ğu [kop-muk] *{ağız} is.* Davar tezeği. [DS]

kopo, [? kopo] *{ağız} is.* Kızak veya arabalara eşya yükledikten sonra ip sıkmak için kullanılan çengel veya çivi. [DS]

kopolimer, [Fr. copolymère] *is.* Kopolimerleşme yolu ile elde edilen madde.

kopolimerleşme, [kopolimer-le-ş-me] *is.* Doymamış birleşikler karışımının büyük moleküller vererek polimerleşmesi.

kopormak, [kop-mak > kop-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kopurmak.

koportmak, [kop-mak > kop-ur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kopurtmak.

kopoy, [Mac. kopó > Bulg. kopoj] *{ağız} is.* Düşük kulaklı, orta boylu, kısa tüylü av köpeği. [DS]

koppal, [Yun. khopáli [Tietze]] *{ağız} is.* Baston. [DS]

koppik, -ği [? koppik] *{ağız} sf.* Kötürüm. [DS]

koprofaji, [Fr. coprophagie] *is. psikol.* Bazı nevrozlularla bunamış kimselerde görülen dışkı yeme hastalığı.

koprofili, [Fr. coprophilie] *is. psikol.* Kendisinin veya başkasının makat bölgesine duyulan şehevi bir hazdan dolayı dışkıdan hoşlanma biçimindeki bir rahatsızlık.

koprolit, [Fr. coprolithe] *is.* **1.** Fosil hayvanların taşlaşmış dışkısı. **2.** *tıp.* Dışkı içinde bulunan taşlaşmış görünümündeki parçalar.

koproloji, [Fr. coprologie] *is. tıp.* Hastalıkların teşhisi amacıyla insan dışkısını inceleyen tıp dalı.

koprostaz, [Fr. coprostase] *is. tıp.* Bağırsakta biriken dışkıların atılamamasından ileri gelen kabızlık.

kopruşmak, [kop-mak > kop-ur-mak > kop(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bir şeyi birlikte yerinden kaldırmak. [DLT]

koprü, [köprü] *{ağız} is.* **1.** Köprü. **2.** Merdiven. [DS]

kopsak, -ğı [Yun. khapsáki [Tietze]] *{ağız} is.* Çamaşır sepeti. [DS]

kopsamak, [kop-mak > kop-sā-mak] *(kopsa:mak) {eT} gçsz. f.* Çıkmak istemek. [DLT]

kopsi, [Yun. kopsi] *is.* Kesme. 🗗 **kopsi kefali etmek,** *argo. Başını kesmek.*

koptar, [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] *{ağız} is.* Bir katlı küçük ev; kulübe. [DS]

koptın, [kop > kop-tın] *{eT} zf.* Her yerden; her taraftan. [EUTS]

koptor, [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] *{ağız} is.* Yer altı evi; izbe. [DS]

koptur, [kop-mak > kop-(u)t-ur] *{ağız} sf.* Tez canlı; ivecen. [DS]

kopturmak, [kop-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Atı dört nala koşturmak. **2.** Koşmak; hızlı gitmek.[DS]

kopuk, -ğu, [kop-uk] *sf.* **1.** Bağlı bulunduğu, ilişik olduğu yerden ayrılmış, kopmuş olan. **2.** *is. mecaz.* Toplum kurallarına aldırmadan başıboş dolaşan, herhangi bir işi olmayan, parasız erkek; serseri; hayta. **3.** İmparatorluk döneminin sonlarına doğru, İstanbul'da çeşitli sebeplerle evlerinden kaçan, ceketleri omuzda, sağ omuzları sola göre daha kalkık, ayakkabılarının ökçelerine basan, ceketlerinin sol ceplerinde silâh taşıyan, kumarhane ve meyhanelere devam eden kimselere kabadayılık ve külhanbeylikten ayrı olarak verilen isim. **4.** *{ağız}* (Kişi için) şık, süslü ve iyi giyimli; çalımlı; edalı. [DS] **5.** *{ağız}* (Halı iplikleri için) kısacık. [DS] 🗗 **kopuk alayı,** *Serserilerin meydana getirdiği grup; serseri takımı.*‖ **kopuk film gibi,** *Kesintili aralıklarla sürüp giden.*‖ **kopuk otomatı,** *tekst. Bobin veya çözgü ve atkı makinelerine takılan ve iplik koptuğu zaman makineyi durduran düzenek.*‖ **kopuk sapık,** *{ağız} Saçma sapan; abuk sabuk.* [DS]

kopuklu, [kop-uk-lu] *{ağız} is.* Halıcılıkta, toz ve kırpıntı içine karışmış kısa iplikler. [DS]

kopukluk, -ğu [kop-uk-luk] *is.* **1.** Kopuk olma durumu. **2.** İşsiz güçsüz ve serseri olma durumu; bu tür kişilere yakışır davranış. **3.** Bağlantıyı kesmiş olma durumu; ilişkisizlik; uzaklık.

kopuksuz, [kop-uk-suz] *sf.* **1.** Ara vermeden devam eden. **2.** Kopuğu olmayan.

kopul, [? kopul] *{ağız} is.* Bir tür pide. [DS]

kopunmak, [kop-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Pamukla dolmak. [DS]

kopuntu, [kop-untu] *is.* Kopmuş parça; diaspora.

kopurgan, [kop-mak > kop-ur-ġān] *{eT} sf.* Çok koparan. [DLT]

kopurmak, [kop-mak > kop-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yerinden kaldırmak; kurcalamak. [DLT] [KB]

kopurtmak, [kop-mak > kop-ur-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yerinden kaldırtmak. [DLT]

kopuş, [kop-mak] *is.* **1.** Kopmak eylemi ve biçimi. **2.** *{ağız}* Toprak kayması; heyelân; kayşa. [DS]

kopuşmak, [kop-mak > kop-uş-mak] *işteş. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Kalkışmak; birlikte kalkmak. [DLT] **2.** *dönşl. f. {ağız}* Koşmak; seğirtmek. [DS] **3.** *{ağız}* Çıkmak; başlamak. [DS] **4.** *{ağız}* Çözülmek. [DS]

kopuz[1], [ḳop *(yans.)* > ḳop-maḳ *(patlamak; yankı vermek)* > ḳop-uz / ḳob-uz قپوز] *{eT} {eAT} {OsT} is.* **1.** Eski Türk baksı ozanlarının sagu ve destan okurken veya dinî ayinlerde çaldıkları telli Türk sazı. [İKPÖy.] [Gabain] [DK] **2.** Saz; çalgı.

kopuz[2], [kap-uz / kop-uz] *{ağız} is.* **1.** Dağlar arasındaki dar geçitler; boğaz. **2.** Düz alanlarda görünmeyen oyuklar; çukur. **3.** Deniz kıyısındaki girinti; körfez. [DS]

kopuzcu, [kopuzcu] *is.* Kopuz çalan kimse.

kopuzlug, [kop-uz > kopuz-luġ] *{eT} sf.* Kopuzlu. [DLT]

kopya, [Lat. copia *(bolluk)* > Fr. copie] *is.* **1.** Bir yazının, fotoğrafın, resmin vb. eserin elle veya başka teknikler kullanarak çıkarılan örneği, taklidi. **2.** Örnek ve suret çıkarma işlemi. **3.** Bir sanat eserinin aslına uygun olarak yapılmış taklidi. **4.** Bir şeyin aslına benzeyen taklidi. **5.** Birine çok benzeyen kimse. **6.** Sınavlarda kitaba, deftere, önceden özel olarak hazırlanmış kâğıtlara bakarak veya başkasının kâğıtlarına bakarak yararlanma işi. **7.** Kopya çekmek için sınav öncesinden hazırlanmış kâğıtlar. **8.** Bir plâk, bant veya diskette bulunan ses ve bilgileri boş bir plâk, kaset veya disket üzerine aktararak çoğaltına işlemi. 🗗 **kopya çekmek,** *Sınavda bir kaynak veya kişiden yararlanmak.*‖ **kopya defteri,** *Mektup kopyalarının çıkarıldığı ince yapraklı defter.*‖ **kopya etmek,** *Bir yazı veya eserin aslına bakarak benzerini meydana getirmek.*‖ **kopya kâğıdı,** *Birden çok örnek çıkarmak için beyaz yazı kâğıtlarının arasına konulan bir yüzü karbonlu kâğıt; karbon kâğıdı.*‖ **kopya kalemi,** *En üstteki sayfaya yazarken, yazılanın alttaki diğer sayfalara da geçmesini sağlayan sivri uçlu, mor renkli kalem.*‖ **kopya mürekkebi,** *Yazısı üzerine yazılan kâğıdın ancak ıslanması durumunda çıkan bir tür mürekkep.*‖ **kopyasını çıkarmak,** *Bir yazı veya eserin aslına bakarak benzerini meydana getirmek.*‖ **kopya vermek,** *Sınavda birisine gizlice yardımda bulunmak.*‖ **kopya yapmak,** *Sınavda bir kaynak veya kişiden yararlanmak.*

kopyacı, [kopya-cı] *is.* **1.** Yazılı sınavlarda kopya

çeken ve bunu alışkanlık hâline getirmiş öğrenci. **2.** Başkasına ait resim vb. eserlerin kopyasını yaparak satan kimse.

kopyacılık, -ğı [kopya-cı-lık] *is.* Kopyacı olma durumu; kopya yapma işi.

kopzalmak, [kopuz > kop(u)z-ā-l-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* (Kopuz için) çalınmak; seslendirilmek. [DLT]

kopzamak, [kopuz > kop(u)z-ā-mak] *(kopza:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Kopuz çalmak, seslendirmek. [DLT]

kopzaşmak, [kop-uz > kop(u)z-ā-mak > kopza-şmak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kopuz çalmak; kopuz çalmakta yarışmak. [DLT]

kor[1], [kol + **ordu**] *is. kısalt. as.* Kolordu kelimesinin kısaltması.

kor[2], [*eT.* kor / köz] *is.* **1.** İyice yanarak ateş hâline gelmiş, issiz fakat sıcaklığı en üst seviyede devam eden parlak kırmızı renkli kömür veya odun parçası. **2.** *mecaz.* Büyük üzüntü, acı; sıkıntı. **3.** *sf. mecaz.* Kırmızı. 🗗 **kor dökmek,** *(Odun, kömür vb. için) iyice yandıktan sonra kor parçaları oluşmak.*|| **kor etmek,** *{ağız} Arkadan çekiştirmek; gıybet etmek.* [DS]|| **kor gibi,** *1. Kıpkırmızı. 2. Ateşli; sıcak, yakıcı.*|| **kor gibi parlamak,** *(Göz için) ışıl ışıl parlamak; güçlü bir şekilde parlamak.*|| **kor gibi yanmak,** *1. Çok sıcak olmak. 2. (Göz için) ışıl ışıl parlamak.*|| **kor ocağı,** *{ağız} Çamurdan yapılmış ve istenilen yere taşınabilen ocak veya maltız.* [DS]|| **kor sokmak,** *{ağız} Birinin sözünü diğerine söyleyerek kavgaya sebep olmak; fitne sokmak.* [DS]

kor[3], [kör] *(ko:r) {eT} is.* Ok kılıfı, sadak. [Nevâyî]

kor[4], [kör] *(ko:r) {eT} is.* Yoğurt mayası. [DLT]

kor[5], [kör] *(ko:r) {eT} is.* Zarar; ziyan. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kor[6], [ḳor قور] *is.* **1.** *{OsT} {ağız}* Sıra; dizi. [Kamus] [DS] **2.** *{ağız}* Altın dizisi. [DS] **3.** *{OsT}* Duvarda aynı boydaki taş ya da tuğlalardan oluşan her bir sıra; dizi. *{ağız} (aym)* [DS] **4.** *{ağız}* Biçilmiş ekin demetlerini yığın yapmadan önce oluşturulan kümeler. [DS] **5.** *{ağız}* Odun yığını. [DS] **6.** *{ağız}* Eşyayı üst üste koyarak yapılan düzgün yığın. [DS] **7.** *{ağız}* (Yazıda) satır. [DS] **8.** *{ağız}* Kağnı. [DS] 🗗 **kor araba,** *{ağız} Kağnı.* [DS]|| **kor asma,** *{ağız} Dokuma tezgâhlarında ipliğin asıldığı yer.* [DS]

kor[7], [Rus. kólokol [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Katır çanı. **2.** Köpeklerin boynuna takılan çıngırak. [DS]

kor[8], [kör / kor] *{ağız} sf.* Kör. [DS] 🗗 **kor duman,** *{ağız} Sis.* [DS]|| **kor kesmez,** *{ağız} (Bıçak vb. için) kör; kesmez.* [DS]|| **kor ocak,** *{ağız} çocuksuz aile.* [DS]|| **kor yapalak,** *{ağız} Baykuş.* [DS]|| **kor zeval** (zevel / zevil), *{ağız} Sabanı boyunduruğa bağlamak için geçirilen ağaç çubuğun takıldığı ok ucundaki deliklerden her biri.* [DS]

kor[9], [kör / kor] *{ağız} is.* **1.** Mezar. **2.** Dere; vadi; çukur. [DS] 🗗 **kor kazan,** *{ağız} Yüksekten akan su; çağlayan.* [DS]

kor[10], [kör / kor] *{ağız} is.* Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]

kora[1], [kör > kor-ā] *(kora:) {eT} is.* Zarar; ziyan. [KB]

kora[2], [Yun. khoreia] *(ko'ra) is.* **1.** Koro hâlinde dans. **2.** *tıp.* Başlıca belirtisi kısa, çabuk, değişken güçte ve hiç beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan istemsiz hareketler olan sinir hastalığı.

kora[3], [kora] *{ağız} is.* Olgunlaşmamış üzüm; koruk. [DS]

kora[4], [kora] *{ağız} is.* **1.** Anahtar. **2.** Kilit. **3.** Kapı mandalı; sürgü; kapı kilidi. **4.** Çivi. [DS]

kora[5], [kora] *{ağız} is.* Uzun konçlu çorap. [DS]

kora[6], [kora] *{ağız} is.* **1.** Bir süre. **2.** Bir parça; birazcık. [DS]

kora[7], [kora] *{ağız} is.* Ev sıvandıktan sonra duvarın alt kısmına bir sıra çekilen renkli sıva. [DS]

kora[8], [kora] *{ağız} is.* Boyunduruğu sabana bağlayan zincirin takıldığı yer. [DS]

kora[9], [kora] *{ağız} is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS]

kora[10], [kora] *{ağız} is.* Tırpan. [DS]

kora[11], [kora] *{ağız} sf.* Eski. [DS]

koraçan, [kor-a-çan] *{ağız} is.* Kömürde pişirilmiş et. [DS]

korada[1], [Ar. ḳurāḍe قراضه] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) zayıf; cılız. **2.** Eski ve işe yaramaz durumda olan; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]

korada[2], [korada] *{ağız} sf.* Bütün etkilere karşı kendini korur duruma gelmiş. [DS]

koraf[1], [Yun. khoráphi [Tietze]] *{ağız} is.* Raf. [DS]

koraf[2], [koraf] *{ağız} is.* **1.** Küme; bölük; topluluk. **2.** Sıra; dizi. **3.** Odun yığını. [DS] 🗗 **koraf koraf,** *{ağız} Sürü sürü; küme küme; dizi dizi.* [DS]

koraf[3], [Yun. khoráphi [Tietze]] *{ağız} is.* Sebze tarlalarında dört beş ocaklık yer. [DS]

korag, [kör *(zarar)* > kor-ā-mak > korā-ğ] *(kora:ğ) {eT} is.* **1.** Cenaze. [ETY] **2.** Cenaze töreni. [ETY]

korak[1], **-ğı** [? korak] *{ağız} is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS] 🗗 **korak korak,** *{ağız} (Ateş, ışık vb. için) sönük; cansız; donuk.* [DS]

korak[2], **-ğı** [? korak] *{ağız} is.* Bakırcıların kullandığı küçük demir örs. [DS]

korak[3], **-ğı** [? korak / görek] *{ağız} is.* Ağaç mandallı kapı. [DS]

koraka, [? koraka] *{ağız} is.* Demir pası. [DS]

korakor, [Fr. corps a corps] *is. spor.* **1.** Boksta her iki rakibin göğüs göğüse gelerek çok yakından dövüşmesi. **2.** *zf.* Göğüs göğüse; yakından.

koral, -li [Lat. chorus > Fr. choral] *is.* **1.** Ayine katılanlar tarafından kolayca söylenmek üzere düzenlenmiş basit ilâhi; dinî şarkı. **2.** Bu tür ilâhi üzerine org için düzenlenmiş sözsüz parça.

koralak, -ğı [kora-la-k] *{ağız} sf.* Boş kafalı. [DS]

koralamak, [kora-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kapıyı kilitlemek. **2.** Kapıyı aralamak. [DS]

koralı, [görek / korak > kora-lı] *{ağız} sf.* (Kapı vb. için) arkasından kilitlenmiş veya sürgüsü takılmış. [DS]

koralık, -ğı [kora-lık] *{ağız} is.* Ekini karartan ve cılız bırakan otlar tarafından tarlanın işgal edilmiş hâli. [DS]

koralmak[1], [kora-l-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeye fazla düşkünlük göstermek; alışkanlık kazanmak. **2.** Kendisini destekleyen birisinden yüz bulmak; arkalanmak. **3.** *gçl. f.* Sağlamlaştırmak; kuvvetlendirmek. [DS]

koralmak[2], [kör-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Körelmek; keskinliği gitmek. [DS]

koramak[1], [kōr *(zarar)* > kor-ā-mak] *(kora:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Azalmak. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Zarara uğramak; kaybetmek; ziyan etmek. [EUTS] [KB] **3.** (Safra için) çıkarmak; kaldırmak. [EUTS] **4.** Cenaze töreni düzenlemek. [ETY]

koramak[2], [kora-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* Önce gelmek. [DS]

koramak[3], [kora-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* Eskimek. [DS]

koramak[4], [kor-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* (Yayık, ağaç testi vb. için) susuzluktan çatlayacak duruma gelmek. [DS]

koramaz, [kor-a-maz] *{ağız} is.* **1.** Odun. **2.** *sf.* (Kişi için) kimseyi beğenmeyen; kurumlu; kibirli. [DS]

koramiral, -li [**k**ol + **or**du > kor + Ar. emirü'l-mā' > Fr. amiral] *(ko'ramiral) is. as.* Deniz kuvvetlerinde, tüm amiral ile oramiral arasında ve kara kuvvetlerindeki korgenerale denk rütbe ve bu rütbeyi taşıyan üst subay.

koramirallik, -ği [koramiral-lik] *(ko'ramirallik) is. as.* Koramiralin görevi ve rütbesi.

korangal, [Erme. kornkan => korangal] *{ağız} is.* Yaban yoncası; korunga. [DS]

koranmak, [korā-mak > kora-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bedenini kaybetmek; bir uzvunu kaybetmek. [Clauson]

koranik, -ği [? koranik] *{ağız} is.* Tezek yapılacak gübrenin biriktirildiği çukur. [DS]

korannık, -ğı [koran-lık] *{ağız} is.* Gübre yığını. [DS]

korap, [Bul. koftor / kovtor [Tietze] ? => korap] *{ağız} is.* Ahşaptan yapılma küçük yazlık ev. [DS]

korapa, [kor+ap-a] *{ağız} sf.* (Kişi için) dikkatsiz ve yalpalayarak yürüyen. [DS]

koraş, [? koraş] *{ağız} is.* **1.** (Çocuklar arasında) yakın arkadaş. **2.** Köy evlerindeki aktarmalı baca tipi ve ön bacadan ana bacaya geçişi sağlayan küçük pencere; şönt. [DS]

korata, [? korata] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız. [DS]

koratmak, [korā-mak > kora-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Zarar ettirmek. [KB]

korava, [? korava] *{ağız} is.* Ekşi meyvelerden yapılmış marınelât; meyve ezmesi. [DS]

koravlı, [? koravlı] *{ağız} is.* Kundura. [DS]

korba, [? korba] *{ağız} is.* Kara keçi; kıl keçisi. [DS]

korbakar, [kor+bak-ar / korbakor] *{ağız} sf.* **1.** Kötü ruhlu. **2.** *ünl.* Ölenin arkasından söylenilen ilenme sözü. [DS] ◻ **korbakar olmak,** *{ağız} Kötü bir duruma düşmek; cezasını çekmek.* [DS]

korban, [? korban] *{ağız} is.* Çam ağacının içi oyularak yapılan bir tür kovan. [DS]

korbaşı, [kol+baş-ı] *{ağız} is.* Kumandan. [DS]

korcak, -ğı [korça-k] *{ağız} is.* Oyuncak bebek. [DS]

korcu, [kor-cu] *{ağız} is.* Ev arkasında kalan taşlık; avlu. [DS]

korcum, [kor-cu-m ?] *{ağız} is.* Sarp dağlardaki dönemeçler. [DS]

korç, -cu [Rus. korč] *{ağız} is.* İşkembe kazıntısı. [DS]

korçak, -ğı [? korçak] *{ağız} is.* **1.** Oyuncak bebek. **2.** Heykel. [DS]

korçan, [? korçan] *{ağız} is.* Yüksekten akan su; çağlayan. [DS]

korçel, [? korçel] *{ağız} sf.* Ortadan; eşit olarak. ◻ **korçel kesme,** *{ağız} Ortadan ikiye bölme.* [DS]

korçı, [kōr *(sadak)* > kor-çī] *(korçı:) {eT} is.* Silahtar; cebeci. [Nevâyî]

korçığa, [Kırım. korçığa] *{ağız} is.* Evin yan yüzü. [DS]

korçu, [kōr *(zarar)* > kor-çū] *(korçū:) {eT} sf.* İnançsız. [EUTS]

korda[1], [Yun. khóritsa] *{ağız} is.* Tahta kurusu. [DS]

korda[2], [Rus. kórda [Tietze]] *{ağız} is.* Bir tür eğri kılıç. [DS]

korda[3], [? korda] *{ağız} is.* Kiriş; kolon. [DS]

kordalılar, [Lat. chorda *(ip)* > korda-lı-lar] *is. zool.* Vücutları iki yanlı bakışım gösteren, vücut boşluğu bulunan, sırt ipi taşıyan omurgalı ve onlara yakın türleri içine alan hayvanlar grubu.

korday, [korday] *{eT} is.* Kuğu kuşu; kuğu cinsi bir kuş; pelikan; balıkçıl. [DLT] [KB]

kordeşeni, [kurd *(yans.)* > kurd-ā-mak *(kaşımak)* > kurd-a-ş-mak *(kaşınmak)* > kurdaş-an] *{ağız} is.* Kurdeşen. [DS]

kordiplomatik, -ği [Fr. corps diplomatique] *(ko'rdiplomatik) is.* Bir toplantıda, bir yerde veya bir hükümet yanında bulunan yabancı devlet temsilcilikleri topluluğu; elçiler topluluğu.

kordon, [Lat. chorda *(ip)* > İt. chordone > Fr. cordon] *is.* **1.** Çoğunlukla ipekten yapılma kalın ip. **2.** Madalyon, saat vb. şeyleri asmaya yarayan ince zincir veya kaytan şerit. **3.** İp gibi ince uzun sıralar hâlinde yapılmış oymalı duvar veya mobilya süsü.

4. Elektrikli ve aletlerinde yer alan ince tellerden örülmüş dışı yalıtımlı esnek iletken. **5.** Bir yere giriş ve çıkışı önlemek, orayı korumak veya girişleri kontrol altında tutmak için güvenlik güçlerinin yan yana sıralanmasından oluşan çember. **6.** Süs olarak birkaç kez dolandırılmak suretiyle boyna takılan altın veya gümüş zincir. **7.** Denize bitişik olarak uzanan kıyı. **8.** Ciltlenmiş bir kitabın sırtına dikilen dar şerit. **9.** Marangozlukta ağaç parçaları üzerinde değişik profillerden açılmış bulunan girinti ve çıkıntılara verilen ad; korniş. **10.** *{ağız}* Marangoz araçları üzerine vurulan süs. [DS] **11.** *{ağız}* Teneke ve çinkodan yapılan eşyaların üzerine süs yapmakta kullanılan araç. [DS] **12.** Kabaran denizin çekildikten sonra kıyıda bıraktığı döküntü. **13.** *anat.* Birbirine bağlı ve ilişkili organlar dizisi. ◻ **kordon altına almak,** *Bir yeri korumak için giriş ve çıkışları kontrol altında tutmak.*|| **kordon boyu,** *Deniz kıyısında yer alan şehirlerde denize paralel olarak kıyıda uzanan imarlı yol.*

kordonblö, [Fr. cordon bleu *(mavi şerit)*] *is.* Usta aşçı.

kordone, [Fr. cordonne] *is.* **1.** Sim, gümüş veya ipek ipliklerin bükülmesiyle hazırlanan ve el işlemelerinde kullanılan ince kordon. **2.** Üç katlı bükülmüş ipek iplik.

kordun, [İt. chordone] *{ağız} is.* Süs. [DS]

koregraf, [Fr. chorégraphe] *is.* **1.** Baleyi oluşturan adım ve figürleri düzenleyen sanatçı; dans yazıcısı. **2.** Koregrafi eserleri yazarı. **3.** Dans ve bale düzenleyicisi.

koregrafi, [Fr. chorégraphie] *is.* **1.** Dans adımlarının kâğıda geçirilmesi. **2.** Bir baleyi meydana getiren adım, figür ve anlatımların tümü.

korgeğiş, [kor+eğiş] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

koreke, [? koreke] *{ağız} is.* Kefeki. [DS]

koreki, [Yun. khrópi [Tietze]] *{ağız} is.* Dal kesmeye yarayan kısa saplı balta. [DS]

korekt, [Lat. corrigere *(düzeltmek)* > Fr. correcte] *sf.* Doğru.

korel, [? korel] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

korelasyon, [Lat. correlatio *(ilişki)* > Fr. corrélation] *is.* Birbiri ile ilgisi bulunan iki olay, olgu, kavram veya terim arasında aynı veya zıt yönde var olan mantıkî ilişki; bağıntı; bağlılaşım.

koreografi, [Yun. chorós *(dans)* + graphos > Fr. chorégraphe] *is.* → koregrafi.

korez, [kör-ez / kor-ez] *{ağız} sf.* (Ateş ya da lâmba vb. için) parlak yanmayan; sönük. [DS]

korezimek, [kör-ez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Keskinliği kaybolmak. **2.** (Ateş ya da lâmba, mum vb. için) sönmeye yüz tutmak. [DS]

korfa, [Ar. ġurfa غرفه [Tietze]] *{ağız} is.* Küçük köy evlerindeki yer odası. [DS]

korgala, [kor-ga-la] *{ağız} is.* Küçük sinek. [DS]

korgan, [korī-mak > korī-ġān] *(koru:ga:n) {eT} is.* **1.** → korıgan. [ETY] [Tekin] **2.** *{ağız}* Gözetleme delikleri olan sığınak. [DS]

korge, [*eT.* kölige] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

korgeneral, -li [kol + ordu > kor + Fr. général] *(ko'rgeneral) is. as.* **1.** Türk silâhlı kuvvetlerinde tüm general ile orgeneral arasında yer alan bir rütbe. **2.** Bu rütbeyi taşıyan üst subay.

korgenerallik, -ği [korgeneral-lik] *is.* **1.** Korgeneral olma durumu. **2.** Korgeneralin taşıdığı rütbe. **3.** Korgeneralin görevi ve makamı.

korgi, [? korgi] *{ağız} is.* Kartal. [DS]

korgu, [korġü] *(korgu:) {eT} is.* (Kişi için) dikkatsiz; sorumsuz. [DLT]

korgulanmak, [korġü > korġü-lā-mak > korġu-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Taşkınlık etmek; dikkatsiz ve sorumsuz davranmak; yeğnilik etmek. [DLT]

korguluk, [korġü > korġu-luk] *{eT} is.* (Kişi için) taşkınlık; yeğnilik. [DLT] [KB]

korgurmak, [korġü > korġu-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* (Kişi için) taşkınlık etmek; zevzeklik etmek. [DLT]

korhılık, -ğı [kork-u-luk] *{ağız} is.* **1.** Damın dışa doğru uzanan çıkıntısı. **2.** Çocuğun kendisinden korkarak hastalandığına inanılan şey. [DS]

korhınç, [kork-ın-ç > korḫ-ın-ç] *{eAT} sf.* Korkunç. [DK]

korhak, -ğı [ḳorḫ-aḳ قورخق] *{eAT} {OsT} sf.* Korkak.

korhmak, [ḳork-maḳ > ḳorḫ-maḳ قورخمق] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ur]* Korkmak. [DK]

korhu, [ḳork-maḳ > ḳorḫ-ü قورخو] *{eAT} {OsT} is.* Korku. [DK]

korhulu, [ḳork-u-lu / ḳorḫ-u-lu قورخولی] *{eAT} {OsT} sf.* Korku veren: kendisinden korkulan.

korhutmak, [ḳork-maḳ > ḳorḫ-ut-maḳ قورختمق] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Korkutmak. [DK]

korı, [korī-mak > korı-ġ] *{eT} is.* Koru; küçük orman.

korıg, [korī-mak > korı-ġ] *{eT} is.* Koru; küçük orman. [DLT] [Nevâyî]

korıgan, [korī-mak > korī-ġān] *(koru:ga:n) {eT} is.* Kale; müstahkem mevki; sığınak. [ETY] [Tekin]

korıgçı, [korı-ġ > korıġ-çī] *(koruğçı:) {eT} is.* Korucu. [DLT] [Nevâyî]

korıglıg, [korı-ġ > korıġ-lıġ] *{eT} sf.* Özel olarak korunan; özel korumalı. [Clauson]

korıgu, [korī-mak > korı-ġü] *(koruğu:) {eT} is.* Kale muhafızı; muhafız. [ETY] [Tekin]

korıkmak, [korī-mak > korı-k-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Korkmak. [ETY]

korımak, [korī-mak] *(koru:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* → korumak. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain]

korınmak, [korī-mak > korı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-*

ur] **1.** Kendini korumak; kendini savunmak. **2.** Sakınmak. **3.** Sıkılık etmek; pintilik etmek. [DLT]

korışmak, [korī-mak > korı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirini korumak; birlikte korunmak. [DLT]

korıt, -dı [korıt] *{ağız} is.* Bir yaşına kadar olan erkek keçi. [DS]

kori, [? kori] *{ağız} is.* Suyu tarlaya dağıtan büyük ark. [DS]

korida, [İsp. corrida] *is.* Boğa güreşi.

koridor, [Lat. currere *(koşmak)* > İsp. corridor *(yarış yolu)* > Fr. corridor] *is.* **1.** Bir eve girişi veya bir kattaki odaların birbirine bağlantısını sağlayan dar geçit; geçenek. **2.** Geçmeye yarayan dar ve uzun geçit; dehliz. **3.** İki ülke toprakları arasında sıkışmış dar toprak parçası. **4.** Tarihî kale ve bir şehri çevreleyen surların kıyısında gidip gelmeyi veya gözetlemeyi sağlayan dar geçit. **5.** *tiy.* Tiyatro sahnelerinin sağında ve solunda yer alan değişik yüksekliklerdeki tahtadan asma balkonlara verilen ad. **6.** *spor. argo.* Futbolda çok gol yiyen kaleci; kolayca geçilen savunma hattı. 🗗 **koridor pası,** *spor. Futbolda, bir oyuncunun rakip takım oyuncularının bulunduğu bir yerden bir aralık bularak vermiş olduğu pas.*

korindon, [Hint. korindon > Fr. corindon] *is.* Saydam ve yarı saydam, cam parlaklığında, alüminden meydana gelen, elmastan sonra bilinen en sert olan madde, Al_2O_3

koringön, [Erme. kornkan] *{ağız} is.* Korunga. [DS]

korit, [? korit] *{ağız} is.* İki yaşına girmemiş erkek keçi. [DS]

kork, [kork] *{ağız} is.* Bostan korkuluğu. [DS]

korkak, -ğı [kork-ak] *sf.* **1.** Çok çabuk korkan; hiç korkulmaması gereken şey veya durumlardan korkuya kapılan; ödlek. **2.** Cesaretsiz; yüreksiz. 🗗 **korkak bezirgân,** *Zarar edeceği korkusu ile girişimde bulunamayan kimse.*|| **korkak karga,** *Çok çabuk korkuya kapılan, sinirli kimse.*|| **korkak Yahudi,** *Çok korkak kimse.*

korkakça, [kork-ak-ça] *zf.* **1.** Korkaklıktan kaynaklanan. **2.** Korkak bir kimseye özgü olan; korkak bir şekilde.

korkaklık, -ğı [kork-ak-lık] *is.* **1.** Korkak olma durumu; yüreksizlik; cesaretsizlik; ödleklik. **2.** Korkakça davranış. 🗗 **korkaklık etmek,** *Korkak davranmak; korkakça davranmak.*

korkalama, [kork-ala-ma] *is.* Korkar gibi olma.

korkalamak, [kork-ala-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Biraz korkmak; korkar gibi olmak. **2.** *{ağız}* Korkuya kapılmak; korkmak. [DS]

korkata, [? korkata] *{ağız} is.* **1.** İrice öğütülmüş mısır taneleri. **2.** Kara lahana ve mısır unu ile yapılan bir tür yemek. [DS]

korkgu, [korī-mak > korı-k-mak > kor(ı)k-ġü] *(korıkġu:) {eT} is.* Korku. [EUTS]

korkınç, [korī-mak > korı-k-mak > kor(ı)k-ın-mak > kork-ınç / kork-unç] *{eT} is.* **1.** Korku; ürküntü; tehlike. [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Korkunç. [EUTS] [Gabain]

korkınçıg, [kork-ın-mak / kork-ın-çıġ] *{eT} is.* **1.** Korkuları şey. [EUTS] **2.** *sf.* Korkunç; müthiş. [EUTS] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler]

korkınçık, [kork-ın-mak > kork-ın-çık] *{eT} is.* → korkınçıg. [EUTS] [Gabain]

korkınçlıg, [kork-ınç > korkınç-lıġ] *{eT} sf.* Korkunç. [EUTS]

korkınçlık, [kork-ınç > korkınç-lık] *{eT} sf.* Korkmuş. [Gabain]

korkınçsıg, [kork-ınç > korkınç-sıġ] *{eT} sf.* Korkunç. [ETY]

korkınçsız, [kork-ınç > korkınç-sız] *{eT} sf.* Korkusuz; korkunç olmayan. [EUTS]

korkıtmak, [kork-mak > kork-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Korkutmak. [DLT] [EUTS] [KB]

korklak, -ğı [kork *(yans.)* > kork-la-k] *{ağız} is.* Kuluçka tavuk. [DS]

korklamak, [kork *(yans.)* > kork-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Gurk olmak; kuluçkaya yatmak. [DS]

korkluk, [kork-mak > kork-luk / kork-lık *(kurala aykırı)*] *{eT} sf.* Korkak. [DLT] [KB]

korkma, [kork-ma] *is.* Korku duyma eylemi.

korkmak[1], [korī-mak > kor(ı)-k-ınak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** *{eT}* Şiddetle savunmak; kendini korumak için yoğun bir istek duymak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Acı verici veya tehlikeli bir durum yaratacağı düşüncesi ile bir şeyden korku duymak; şiddetli bir ürküntü içine düşmek; dehşete kapılmak. *{eAT} {eT} (aym)* [EUTS] [KB] [DK] **3.** Kaygı duymak; kaygılanmak; endişe etmek; endişelenmek. **4.** Sakınmak; çekinmek; saygı duymak. **5.** Cesaret edememek; yapamamak. 🗗 **korka korka,** *Korkarak; korku ile.*|| **korkacak hiçbir şeyi olmamak,** *Korkacak, çekinecek veya uygunsuz bir durumu bulunmamak.*|| **korkar olmak,** *{eAT} Korkmak.*|| **korktuğu başına gelmek,** *İhtimal dahilinde olan, endişe ile düşünülen kötü durum gerçekleşmek.*|| **korktuğuna uğramak,** *Bir gün gerçek olur endişesi ile kendisinden çekinilen kötü bir durum gerçekleşmek.*

korkmak[2], [kor-(u)k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Ürün için) sararmaya yüz tutmak. [DS]

korkor, [Rus. kólokol [Tietze]] *{ağız} is.* Küçük zil. [DS]

korkot, -du [? korkot] *{ağız} is.* **1.** İri öğütülmüş mısır unu; göce. **2.** İri öğütülmüş mısır ununun yapılan bir tür yemek; göce aşı; gögaş. [DS]

korkota, [? korkota] *{ağız} is.* → korkot. [DS]

korku, [kork-mak > kork-ü] *(korku:)* **1.** Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan ruhî sar-

sıntı; tedirginlik duygusu. *{eT} {eAT} (aym)* [EUTS] [Gabain] **2.** Herhangi bir tehlike karşısında duyulan, kaçma, kurtulma gibi yönelmelere iten kaygı; üzüntü. **3.** Bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik; kötülük ihtimali; tehlike; muhatara. **4.** *psikol.* Yoğun bir acı, gerçek ya da beklenen bir tehlike karşısında ağız kuruması, beniz sararması, kalp ve solunumun hızlanması gibi belirtilerle ortaya çıkan bazen de daha karmaşık fizyolojik değişikliklerle kendini gösteren duygu. 🗗 **korku basmak,** *Korkudan ileri geldiği sanılan hastalıkları tedavi etmek amacıyla hastanın ağzına işaret parmağı sokularak üst çenesini üç defa yukarı kaldırmak, kulaklarını kapatarak üç defa yukarı kaldırmak veya karnını açarak kasıklarını ovuşturmak.*|| **korku dağları bekler,** *Her yerde insan için korkulacak şey vardır; korku her yerde varlığını hissettirir.*|| **korku damarı,** *Kasıklarda olduğu söylenilen ve sıkıldığı zaman korkunun atlatılacağına inanılan damar.*|| **korkudan çıldırmak,** *Aşırı korku yüzünden aklını yitirmek; delirmek.*|| (içine) **korku düşmek,** *Olması muhtemel kötü bir şeyi düşünerek kaygılanmak, üzülmek; korkuya kapılmak.*|| **korku filmi,** *Seyircide korkuya dayalı heyecan yaratmayı amaçlayan film.*|| **Korkunun ecele faydası yoktur.** *Kişi korkmakla başına geleceğe engel olamaz.*|| **korku saçmak,** *Çevresinde bulunan herkesi korkutmak.*|| **korku salmak,** *Kendisini bilen ve duyan herkeste korku yaratmak.*|| **korku vermek,** *Korkutmak; {eAT} (aym).*|| **korkuya kapılmak,** *Korku içinde kalmak; kaygılanmak; endişelenmek.*|| **korkuya kesmek,** *Korkmak; korkuya kapılmak.*

korkucak, -ğı [kork-acak] *{ağız} is.* Bostan korkuluğu. [DS]

korkucan, [kork-u-can] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

korkuculuk, -ğu [kork-ucu-luk] *{ağız} is.* Merdiven parmaklığı; korkuluk. [DS]

korkudak, -ğı [kork-u(t)-ak] *{ağız} is.* **1.** Bostan korkuluğu. **2.** Korkuluk. [DS]

korkudunulmak, [ḳorḳu-d-un-ul-maḳ قورقدنلمق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Korkutulmak.

korkuldak, -ğı [kork-ul-da-k] *{ağız} is.* → korkudak. [DS]

korkulma, [kork-ul-ma] *is.* Korkulmak eylemi.

korkulmak, [kork-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Korku duyulmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Endişe edilmek; kaygılanılmak. **3.** *gçsz. f.* (Herhangi bir kimse için) kendisinden korkmak. 🗗 **korkulur,** *(Bir kişi veya şey için) ne yapacağı belli olmaz, kendisinden çekinmek gerekir.*

korkulu, [kork-u-lu] *sf.* **1.** Korku veren; korkutan; ürkütücü. **2.** Kendisinden kötülük gelebilen; tehlikeli. 🗗 **Korkulu rüya görmektense uyanık yatmak evlâdır.** *Tehlikeli bir işe girişmektense, o işin getireceği kazançtan vazgeçmek daha iyidir.*

korkuluk[1]**, -ğu** [kork-u-luk] *sf.* **1.** Korku ile ilgili; korkuya ait. **2.** *is.* Kuşlardan tarla veya bahçelerdeki ürünleri korumak için dikilmiş insan şeklindeki kukla; oyuk; bostan korkuluğu. **3.** Düşme tehlikesi olan yerlerin çevrelerine takılan parmaklık. **4.** Kendisine verilen görevi yapamayan, ancak yer dolduran; bulunduğu makamı gerektiği gibi yönetemeyen kimse.

korkuluk[2]**, -ğu** [ḳorḳu-luk قورقولق] *{OsT} sf.* Korkulu.

korkunca, [ḳorḳ-unca قورقونجه] *{eAT} sf.* Korkulacak; korkunç.

korkuncak, -ğı [kork-un-cak] *{ağız} sf.* (Hasta için) ölme ihtimali olan. [DS]

korkunç, [korī-mak > korı-k-mak > kor(ı)k-ın-mak > kork-ın-ç / korkunç] *sf.* **1.** Korku veren; insanı dehşete düşüren; korkulu; müthiş. *{eT} (aym)* [EUTS] [KB] **2.** (Taşıdığı bir özellik dolayısıyla) insanı şaşırtan; şaşkınlık veren. **3.** Çok aşırı; pek çok; şiddetli; güçlü. **4.** Çok rahatsızlık veren; yoran. **5.** *zf.* Şaşkınlık verecek derecede.

korkunççalık, -ğı [korkunç-ça-lık] *{ağız} is.* **1.** Korkuluk. **2.** Tüfek tetiğini koruyan yarım halka şeklindeki metal parça. [DS]

korkunçlaşma, [korkunç-la-ş-ma] *is.* Korkulacak bir durum alma.

korkunçlaşmak, [korkunç-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendisinden korku duyulacak bir durum almak; korkulacak duruma gelmek.

korkunçlaştırma, [korkunç-la-ş-tır-ma] *is.* Korkunç duruma getirme.

korkunçlaştırmak, [korkunç-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Korkunç duruma getirmek; korku duyulacak hâle getirmek.

korkunçlug, [korkınç > korkınç-lıġ] *{eT} is.* → korkınçlıg. [EUTS]

korkunçluk, -ğu [korkunç-luk] *is.* **1.** Korkunç olma durumu; korkunç olan şeyin niteliği. **2.** *{ağız}* Merdiven parmaklığı. [DS]

korkunçsuz, [korkınç > korkınç-sız] *{eT} sf.* → korkınçsız. [EUTS]

korkunmak, [kork-mak > kork-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Korku duymak; korkusunu saklamak. [DLT]

korkusuz, [kork-u-suz] *sf.* **1.** Korku duymayan; korkusu olmayan; korkmayan; korkak olmayan; yürekli; cesur; pervasız. **2.** Korku verecek herhangi bir durumu olmayan; tehlikesi olmayan; tehlikesiz. **3.** Korkmadığını belli eden; korkusuzluğu yansıtan.

korkusuzca, [kok-u-suz-ca] *(korkusu'zca) zf.* Korku duymadan; hiçbir endişeye kapılmadan; kaygısız olarak.

korkusuzluk, -ğu [kork-u-suz-luk] *is.* **1.** Korkusuz olma durumu; korkmama. **2.** Korkmadan yapılan hareket; ataklık; cesaret.

korkuşmak, [kork-mak > kork-uş-ınak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbirinden korkmak. [DLT]

korkut[1]**, -du** [? korkut] *{ağız} is.* **1.** İri dolu tanesi. **2.** Un bulamacındaki ezilmemiş un topakları. [DS]

korkut[2]**, -du** [kork-ut] *{ağız} is.* Cin, şeytan gibi korku veren yaratıklar. [DS]

korkuta, [? korkuta] *{ağız} is.* **1.** İyi öğütülmüş mısır unu. **2.** Mısır yarması. [DS]

korkutma, [kork-ut-ma] *is.* **1.** Korkmasını sağlamak eylemi. **2.** *huk.* Tehdit.

korkutmaca, [kork-ut-ma-ca] *is.* (Davranış veya söylenen söz için) korkutmak amacıyla yapılan.

korkutmak[1]**,** [ḳorḳ-ut-maḳ قورقتمق] *gçl. f. [-ur]* **1.** Korkmasını sağlamak; korkmasına neden olmak; korkuya yol açmak; korkuya düşürmek; dehşete düşürmek; endişelendirmek. *{eAT} (aynı)* **2.** Korku vererek yıldırmak; tehdit etmek; göz dağı vererek sindirmek. *{eAT} (aynı)*

korkutmak[2]**,** [kork-ut-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{eAT}* (Sıcak vb. için) etki etmek; dokunmak; irkiltmek. **2.** *{ağız}* Haşlamak. **3.** (Et için) tuzlayıp biraz pişirmek; börttürmek. [DS]

korkutucu, [kork-ut-ucu] *sf.* Korku veren; korkuya düşüren; kaygıya sebep olan.

korkuzan[1]**,** [kor+kaz-mak > kor+kaz-an] *{ağız} is.* Çağlayanların döküldüğü yüksek yer veya suların taştığı bent. [DS]

korkuzan[2]**,** [kork-uz-an] *{ağız} sf.* Korkak. [DS]

korlam, [kor-lā-m] *(korlâ:m){ağız} is.* Yağmur vb.nden korunmak için sığınılan büyük kayaların altındaki yerler. [DS]

korlamak, [kor-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r [-l(u)-yor]* **1.** Bir şeyin üstünü örterek; saklamak; korumak. **2.** Kapıyı arkadan sürmelemek; kilitlemek; dayaklamak. [DS]

korlanma, [kor-la-n-ma] *is.* Kor oluşturmak eylemi.

korlanmak[1]**,** [kōr *(kayıp)* > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Bir kayıp veya zarar için) acınmak. [DLT]

korlanmak[2]**,** [kör *(maya)* > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Yoğurt için) mayalanmak. [DLT]

korlanmak[3]**,** [kor-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Odun ve kömür için) yanarak kor oluşturmak.

korlanmak[4]**,** [kor-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bir şeye iyice alışmak; dadanmak; düşkün olmak; tiryaki olmak. [DS]

korlaşma, [kor-la-ş-ma] *is.* Kor hâline dönüşme.

korlaşmak[1]**,** [kor-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Odun veya kömür için) yanarak kor hâline dönüşmek.

korlaşmak[2]**,** [kor-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir işe koyulmak. **2.** Bir şeye iyice alışmak; tiryakisi olmak; o maddenin düşkünü olmak. [DS]

korluk[1]**,** [kōr *(maya)* > kor-luk] *{eT} is.* **1.** Maya kabı; mayalık. **2.** İçinde kımız biriktirilen küçük testi. [DLT] **3.** *{ağız}* Maya. [DS]

korluk[2]**, -ğu** [kor-luk] *is.* **1.** Kor olma hâli. **2.** *{ağız}* İçine kor konularak ısınınayı sağlayan araç; mangal. [DS]

korma, [kor-u-ma > korma] *{ağız} is.* Çalılardan temizlenmiş küçük orman. [DS]

kormak[1]**,** [kōr-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Korumak; savunmak. [İKPÖy.]

kormak[2]**,** [kor-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Terk etmek; bırakmak. [DS]

korman, [körmen / korman] *{ağız} is.* Yaban pırasası; bir tür sarımsak. [DS]

kormi, [? kormi] *{ağız} is.* Küçük, arkalıksız iskemle. [DS]

kormutçu, [kormut-çu] *{ağız} is.* **1.** Hizmetçi. **2.** Arabacı yamağı. [DS]

korna, [İt. corno *(boynuz boru)*] *is.* **1.** Motorlu araçlarla bisiklet ve fayton gibi araçlarda sesle uyarmak için içinden hava geçirilerek öttürülen bir tür boru; klâkson. **2.** Bu borudan çıkan ses.

kornapa, [? kornapa] *{ağız} is.* Kenger. [DS]

kornea, [Lat. cornea] *is. anat.* Gözün saydam tabakası.

korner, [İng. corner] *is.* **1.** Köşe. **2.** *ekon.* Stok edilmiş malları tek fiyata satarak aşırı kâr sağlamayı amaçlayan vurguncular arası anlaşma. **3.** *spor.* Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı ve taç çizgisi ile avut çizgisinin kesiştiği köşeden yapılan serbest vuruş hakkı; köşe vuruşu. ◻ **korner atışı,** *spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; köşe atışı.*|| **korner direği,** *Köşe atışının yapılacağı yeri gösteren bayraklı direk.*

kornet, [İt. cornetto *(küçük boynuz)*] *is.* **1.** Huni; dondurma külâhı. **2.** *müz.* Pistonlu çalgılara verilen ad.

kornetçi, [kornet-çi] *is.* Kornet çalan müzisyen.

korniş, [İt. cornice > Fr. corniche] *is.* **1.** Perde asmaya yarayan tahta, metal veya plastikten yapılma pervaz. **2.** Kayalık, sarp çıkıntı. **3.** Bir kapı, pencere veya duvar kenarlarını süsleyen üst üste binmiş oyuklardan oluşan silme.

kornişçi, [korniş-çi] *is.* Korniş yapan ve satan kimse.

kornişçilik, -ği [korniş-çi-lik] *is.* Kornişçinin işi ve mesleği.

kornişon, [Fr. cornichon] *is.* Bir tür salatalık.

korno, [İt. corno *(boynuz)*] *is.* **1.** Eski Venedik ve Ceneviz dukalarının başlarına giydikleri koni biçimli külâh. **2.** Eskiden bir savaş çağrı aracı olarak kullanılan boynuz veya fil dişi. **3.** *müz.* Bir ağızlık ile kendi üzerine dolanmış uzun bir boru biçiminde olan ve ağzı genişçe açılan konik bir ağızdan mey-

dana gelen bakır üflemeli çalgı. **4.** Korno çalan sanatçı.

kornocu, [korno-cu] *is.* Korno çalan sanatçı; korno.

koro, [Yun. khoros *(dans)* / İt. coro] *(co'ro) is.* **1.** Bir müzik eserini icra etmek üzere bir araya gelmiş topluluk. **2.** Böyle bir topluluğun söylediği söz, şarkı veya icra ettiği müzik. **3.** Dinî görevle şarkı söyleyen ses topluluğu. **4.** Bir manastırda, görevi koroda söylemek olan rahip ve rahibeler topluluğu. **5.** Kilisede mihrap etrafında merasimin yapıldığı ve rahibin bulunduğu kısım.

korocu, [koro-cu] *is.* Koroda şarkı söyleyen sanatçı.

korob, [Bul. koftor / kovtor [Tietze] => korob] *{ağız} is.* Kır evi; kulübe. [DS]

korok, -ğu [korok] *{ağız} is.* Bekçi; korucu. [DS]

korona, [? korona] *{ağız} is.* Zavallı. [DS]

korov, [korov] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

koroydo, [Yun. koroido] *sf. argo.* Budala; sersem; ahmak.

korozyon, [Fr. corosion] *is. kim.* Kimyasal ya da elektrokimyasal etkilerle metal yüzeylerde meydana gelen aşınma; yenim.

korpe, [körpe / korpe] *{ağız} is.* Körpe; taze; küçük; genç. [DS]

korporasyon, [Lat. corporare *(ete kemiğe büründürmek)* > Fr. corporation] *is.* Bir mesleğin usta, kalfa, çırak gibi bütün üyelerini içinde toplayan meslek kuruluşu; lonca.

korporatif, [Fr. corporatif] *sf.* Meslek örgütleriyle, derneklerle; loncalarla ilgili olan. ☞ **korparatif rejim,** Loncalara ve lonca örgütlenmesine dayalı siyasi düzen.

korporatist, [Fr. corporatiste] *is.* **1.** Korporatizmle ilgili. **2.** *sf.* (Kişi veya toplum için) korporatizm yanlısı; korporatizmi benimsemiş olan.

korporatizm, [Fr. corporatisme] *is.* Bireyciliğe ve kollektivizme karşı olarak mesleklerin örgütlenmesine dayanan ve yönetimde meslek örgütlerinin hakimiyetini esas alan ekonomik ve sosyal kuram.

korpus, [Lat. corpus *(beden)* > İng. corpus] *is.* Bir alandaki kitabî bilgilerin tümü; tam literatür.

korramak, [kor-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Örtmek; bastırmak. [DS]

korranmak, [kor-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Birisinden ayrılınca, onun için üzülmek, tasalanmak. [DS]

korruh, [kor-mak[2] > kor-luk > korruḫ] *{ağız} is.* Sıkıntı. ☞ **korruh çekmek,** *{ağız} Sıkıntı çekmek.* [DS]

korsak[1], -ğı [kor-sa-k] *{ağız} sf.* (Yer için) sulak. [DS]

korsak[2], -ğı [kor-sa-k] *{ağız} is.* Maşa. [DS]

korsal, [kor > kor-sa-l] *{ağız} is.* Sac üzerindeki ekmeği çevirmekte kullanılan araç; evirgeç. [DS]

korsamba[1], [? korsamba] *{ağız} is.* Çarpmaktan moraran deri üstüne bastırılan sıcak ve ıslak bez. [DS]

korsamba[2], [? korsamba / karsamba] *{ağız} is.* **1.** Evlendirme. **2.** Hayvanları çiftleştirme. [DS]

korsan[1], [Lat. cursus > İt. corsaro *(akın)*] *is.* **1.** Kendi ulusunun veya başka ulusların gemilerine saldıran deniz haydudu. **2.** *mecaz.* Başkalarının hakkını zor kullanarak gasbeden kimse. **3.** *sf. mecaz.* Bir hakkı izinsiz olarak kullanan. **4.** *huk.* Korsanlık suçu işleyen kimse. ☞ **korsan radyo,** *Kendisine tahsis edilmemiş bir dalga uzunluğundan yayın yapan verici.*|| **korsan yayın,** *Yasal olmayan yollardan, izinsiz ve başkalarının hakkını gasbederek yayınlanmış eser.*

korsan[2], [ko-mak > kor-sa-n] *{ağız} e.* Oysa; sanki. [DS]

korsanguç, -cu [kor > kor-sa-n-guç] *{ağız} is.* Fırındaki ateşi karıştırmakta kullanılan uzun sırık. [DS]

korsankuç, -cu [kor > kor-s-an-kuç] *{ağız} is.* → korsanguç. [DS]

korsanlık, -ğı [korsan-lık] *is.* **1.** Korsanın yaptığı iş. **2.** Korsan olma durumu. **3.** Bir hakkı izinsiz olarak kullanma.

korse, [Lat. corps *(beden)* > Fr. corset *(gövde biçimindeki çamaşır)*] *(ko'rse) is.* **1.** Güzellik, sağlık vb. sebeplerle giyilen vücudun göğüs, bel ve kalça kısımlarını sıkarak ince göstermeye yarayan esnek iç çamaşırı. **2.** Göğüs ve sırtı koruyan, bel ve bacakları açıkta bırakan zırh.

korseci, [korse-ci] *is.* Korse yapan ve satan kimse.

korsecilik, -ği [korse-ci-lik] *is.* Korse yapım ve satış işi.

korseli, [körse-li] *sf.* Korsesi bulunan; korse takmış olan.

korsesiz, [korse-siz] *sf.* Korsesi bulunmayan; korse giymemiş olan.

korsuz[1], [kōr *(kayıp)* > kor-suz] *{eT} sf.* Ziyansız; zararsız. [EUTS]

korsuz[2], [kor-suz] *{ağız} sf.* Ahlaksız; terbiyesiz. [DS]

kort[1], [kork *(yans)* > kort] *{ağız} is.* Kuluçka. ☞ **kort basmak,** *{ağız} 1. Kuluçkaya yatmak. 2. Tembellik etmek.* [DS]|| **kort kort yürümek,** *{ağız} Çalımlı ve kurumlu olarak yürümek.* [DS]

kort[2], [? kort] *{ağız} is.* **1.** Hiç sürülmemiş ya da yıllarca işlenmemiş topraktan yeni açılan tarla. **2.** Uzun süre sürülmemiş toprak. **3.** Çayırlık; çimenlik. [DS]

kort[3], [? kort] *{ağız} is.* Çukur; çukurluk. [DS]

kort[4], [Lat. cohors *(iç avlu)* > İng. court] *is.* Uzunluğu 23,77 m., genişliği 8,23 m. olan bir dikdörtgen biçiminde düzenlenmiş kapalı veya açık tenis oyun alanı; tenis sahası.

korta, [Slav. kòrito [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** İçinde üzüm çiğnenen şıra teknesi. **2.** Şırahane; şaraphane. [DS]

kortan[1], [? kortan] *{ağız} is.* Diklemesine kesik yalçın kayalar. [DS]

kortan[2], [kutan] *{ağız} is.* Pelikan kuşu. [DS]

kortarmak, [ḳot-ur-maḳ *(boşaltmak)* > ḳotar-maḳ > ḳortar-maḳ قورتارمق] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-ır]* Kotarmak. [DS]

korte, [İt. corte] *(ko'rte) is.* Ciddi olmayan aşk; âşıktaşlık; flört. 🗗 **korte etmek,** *Âşıktaşlık etmek; flört etmek.*

kortej, [İt. corteggio *(hükümdarın mahiyeti)* > Fr. cortege] *is.* **1.** Bir devlet büyüğünün yanında bulunan kimseler; alay; maiyet alayı. **2.** Bayram, cenaze vb. sebeplerle sıra hâlinde giden insan topluluğu.

korteks, [Lat. cortex *(ağaç, meyve kabuğu)* > Fr. cortex] *is. anat.* **1.** Bir organın dış zarı. **2.** Beyin zarı.

kortik, -ği [? kortik] *{ağız} is.* **1.** Yaylalardaki çukur ve alçak yerler. **2.** Çukur. [DS]

kortikoit, -di [Fr. corticoïde] *is. biy. kim.* Böbrek üstü bezinin salgıladığı hormonlar; kortikosteroit.

kortikosteroit, -di [Fr. corticosteroïde] *is. biy. kim.* Kortikoit.

kortizol, -lü [Fr. cortisol] *is. biy.* Böbreküstü bezinin korteksinden salgılanan protein, karbonhidrat ve yağ metabolizmasını düzenleyen çok yönlü etken bir hormon.

kortizon, [Fr. cortisone] *is.* Böbrek üstü bezinin kabuk bölgesince salgılanan, iltihaplanmayı önleyici özellikleri olan hormon.

kortizonlu, [kortizon-lu] *sf.* (İlâç vb. için) birleşiminde kortizon bulunan. 🗗 **kortizonlu ilâç,** *İltihaplanmaların, yaralanmaların, alerjik hastalıkların tedavisinde kullanılan ve içinde kortizon bulunan ilâç.*

kortlak, -ğı [kort-la-k] *{ağız} is.* Kuluçka tavuk. [DS]

kortlan, [kort-la-n] *{ağız} is.* Kayalarda küçük oyuklar. [DS]

kortlangoz, [Yun. khohliañkhos] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

kortmuk, -ğu [kort-muk] *{ağız} is.* Duvarlarda veya kayalarda açılan oyuklar. [DS]

kortnuk, -ğu [kort-(u)n-uk] *{ağız} is.* Kapaksız küçük dolap. [DS]

kortol, [Rus. kartófel] *{ağız} is.* **1.** Patates. **2.** *sf.* (Kişi için) bayağı. [DS]

kortuk, -ğu [kort-uk] *{ağız} is.* Çukur. [DS]

koru[1], [kōr-mak > kor-ū] *{eT} is.* Demir dikeni denilen bitkinin pıtrak denilen meyvesi. [DLT]

koru[2], [*eT.* korī-mak > korı-ġ > koru] *is.* **1.** Bakımlı ve korunaklı küçük orman; koruluk. *{eAT} (aym)* **2.** Fidan veya tohumdan düz ve yüksek gövdeli ağaç üretmeye yarayan orman. **3.** *{ağız}* Korunan yer; korunak. [DS]

korucak, -ğı [koru-cak] *{ağız} is.* Kurum; is. [DS]

korucu, [ḳoru-cu قوروجی] *is.* **1.** Kırsal bölgelerde orman veya ekili alanların korunması ile görevli bekçi; kır bekçisi. **2.** *huk.* Köy sınırları içinde can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla muhtarın emrinde çalışan görevli. **3.** Olağanüstü hâl bölgesinde yöre halkından seçilerek güvenliği sağlamak üzere görevlendirilen kimse. **4.** *tar.* İmparatorluk döneminde saraya ait koru ve çayırları korumakla görevli kimse. **5.** *tar.* Eskiden sefer sırasında ülkenin güvenliğini sağlamak ve sefere gidenlerin işlerini yürütmek için yerlerinde kalan yeniçeriler. **6.** *{eAT}* Muhafız.

koruculuk, -ğu [korı-cu-luk] *is.* Korucunun yaptığı iş ve görevi.

korug, [kōr-mak > kor-uġ] *{eT} is.* Korunma. [KB]

korugan[1], [koru-gan] *is.* **1.** Ağaç gövdeleri ile yapılmış, çevresine çukur açılarak çeşitli tehlikelere karşı korunaklı hâle getirilmiş kare biçimli ev. **2.** *as.* Muharebede düşmanı gözetlemekte kullanılan, ateş etmek için mazgalları bulunan, düşman ateşinden korunabilmek için beton, taş veya ahşaptan yapılmış korunaklı yer; istihkâm.

korugan[2], [koru-gan] *{ağız} is.* Otunu biçmek için korunan tarla. [DS]

korugçı, [kor-uġ-çı] *{eT} is.* Korucu; bir koruyu koruyan. [DLT]

korugjın, [Moğ. korġolci => koruġjīn] *(koruğjı:n) {eT} is.* Kurşun. [DLT]

koruk[1], **-ğu** [? koruk / Far. ġüre ?] *is.* **1.** Olgunlaşmamış üzüm; ham üzüm; ekşi üzüm. **2.** Yemeklere ekşilik vermek için limon tuzu yerine kullanılan ekşi pekmez. 🗗 **koruğunu almak,** *{ağız} Bir şeyi bol bol, kana kana yemek.* [DS]|| **koruk lüferi,** *Ağustos ayında avlanan turfanda lüfer.*|| **koruk suyu,** *Olgunlaşmamış üzümlerin ezilmesiyle elde edilen ve çoğu zaman limon yerine kullanılan öz su.*|| **koruk şerbeti,** *Koruk suyuna şeker ve su katmak suretiyle yapılan bir içecek.*

koruk[2], **-ğu** [koru-k] *{ağız} is.* **1.** Zeytinin çiçeğini döktükten sonra kalan küçük meyveleri. **2.** *sf.* Yeni yetişmekte olan; genç; taze. **3.** (Kabuklu meyveler için) içi boş. [DS]

koruk[3], **-ğu** [koru-k] *{ağız} is.* **1.** Çiftçilerin tarla kenarlarına, çobanların dağ tepelerine taşları birbiri üzerine koyarak yaptıkları işaret. **2.** Otunu biçmek için korunan tarla; koru, korunak. **3.** Koruluk; orman. **4.** Korunan ve bakımı yapılan tarla ya da ağaçlık yer. [DS]

korukçı, [korı-ġ > korıġ-çī] *(korığçı:) {eT} is.* → korıgçı. [Nevâyî]

korukçu, [koru-k-çu] *{ağız} is.* Korucu; kır bekçisi. [DS]

korukmak[1], [korī-mak > korı-k-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → korıkmak. [OKD]

korukmak[2], [koru-k-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Yeme isteği artmak. [DS]

korukturmak, [koru-k-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Körleştirmek. [DS]

korulamak, [koru-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Otlağın çevresine taştan işaretler koyarak otlağı korumak. **2.** Beklemek. [DS]

korulanmak, [koru-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çok yemeğe alışmak. [DS]

koruldurmak, [kor-ul-mak > kor-ul-durmak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bozmak; zarar vermek. [Üç İtigsizler]

korulmak, [kōr *(kayıp)* > kor-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Bozulmak. [Üç İtigsizler]

koruluk, -ğu [koru-luk] *is.* **1.** Koru hâlinde sık ağaçlı yer. **2.** *{ağız}* Sahibi olan toprak. [DS] **3.** *{ağız}* Otu biçilmek için korunan tarla. [DS] **4.** *{ağız}* Sahip çıkılan tarla. [DS]

korum, [koru-m] *{eT} is.* **1.** Ağır ve büyük kaya. [DLT] [KB] **2.** Mal yığını. [DLT] **3.** *{ağız}* Dağların sarp yamaçlarındaki düzlükler. [DS] **4.** *{ağız}* Tepe üstünde, yaylamağa ve tarıma elverişli düzlükler. [DS] **5.** *{ağız}* Uçurumlarda, yalnız keçilerin geçebileceği biçimde basamak gibi setler. [DS] 🗗 **korum yeli,** *{ağız} 1. Karayel. 2. Kuzeydoğudan esen yel.* [DS]

koruma, [koru-ma] *is.* **1.** Korumak eylemi. **2.** Bir şeyi saklamak, korumak ve zarar görmesi muhtemel tehlikelere karşı alınan önlemlerin tümü. **3.** Bir kimseyi tehlike veya kendisine yapılacak kötülüklere karşı korumak, savunmak veya bu yolla kendisine sağlanan destek ve yardım. **4.** Can güvenliği tehlikede bulunan bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilen kişi; koruma görevlisi. 🗗 **koruma görevlisi,** *Önemli bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilmiş özel donanımlı ve eğitimli kişi; koruma.*|| **koruma polisi,** *Can güvenliği tehlikede olan bir devlet adamını veya başka bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilen eğitimli ve özel donanımlı polis.*|| **koruma ünsüzü,** *dbl. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren -y- ünsüzü; bağlantı ünsüzü; bağlayıcı ünsüz; koruyucu ünsüz.*

korumacı, [koru-ma-cı] *sf.* **1.** Bir ülkenin tarım, ticaret ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerini dış rekabet karşısında desteklemek amacıyla gümrük vergilerini arttıran ve girecek yabancı malları sınırlandıran; himayeci. **2.** (Kişi veya parti için) korumacılık yanlısı olan; himayeci.

korumacılık, -ğı [koru-ma-cı-lık] *is.* **1.** Korumacının işi ve eylemi. **2.** Bir ülkenin tarım, ticaret ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerini dış rekabet karşısında desteklemek amacıyla gümrük vergilerini arttırma ve yurda girecek yabancı malları sınırlandırma gibi tedbirlerin bütünü; himayecilik.

korumak, [*eT.* korī-mak / koru-mak] *(koru:mak) gçl. f. [-ur]* **1.** Bir şeyi veya birini bir tehlikeden, zarardan, dış etkilerden veya zor bir durumdan uzak tutmak; esirgemek; muhafaza etmek; sıyanet etmek; vikaye etmek. *{eT} (aym)* [KB] [Gabain] **2.** Bir yeri veya bir şeyi tehlikelere karşı savunmak; denetim altında bulundurmak; muhafaza etmek. **3.** Bir yeri veya orada bulunanların güvenliklerini sağlamak; bütünüyle güvenlik altına almak. **4.** Gelebilecek herhangi bir tehlike, hastalık vb.ne karşı önlem almak; dayanıklılığını arttırmak; tehlikeleri önlemek; zararlılara karşı savaşmak. **5.** (Güçlü bir kimse veya kuruluş için) nüfuzunu kullanarak güçsüz birini her türlü tehlike ve olumsuzluklara karşı himaye etmek; desteklemek; koruyuculuk etmek; kayırmak; eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmek; suçlu duruma düşmesine engel olmak. **6.** İnsanlık için yararlı olan bir etkinliğe veya sanat çalışmalarının gelişmesine malî yönden katkıda bulunmak; yardım etmek; onları desteklemek; himaye etmek. **7.** Bir yiyecek maddesini uzun süre bozulmadan saklamak. **8.** *mecaz.* Bir şeyin iyi ve sağlam durumda kalması için eskimesini, yıpranmasını önlemek amacıyla gerekli özeni ve dikkati göstermek. **9.** *mecaz.* Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasına engel olmak; başlangıçtaki durum ve konumunun aynen kalmasını sağlamak. **10.** *mecaz.* Harcanan emek veya yapılan masraf ile kazanç denk gelmek; birbirini karşılamak; tekabül etmek. **11.** *{ağız}* Yetmek; yetişmek; ancak idare etmek. [DS] **12.** *{ağız}* Kızmak; gücenmek. [DS]

korumalı, [koru-ma-lı] *sf.* Koruması bulunan; korunan. 🗗 **korumalı ek,** *dbl. Ünlü ile biten kök ve gövdelere koruma ünsüzü ile birlikte gelen ve ünlü ile başlayan ek. bahçe-y-i*

korumalık, -ğı [koru-ma-lık] *is.* Koruma sağlayan şey; korunak.

korumcu, [koru-m-cu] *{ağız} is.* Su bekçisi. [DS]

korumlug, [korum-luġ] *{eT} sf.* Taşlı; çakıllı. [DLT]

korun, [koru-n] *is.* Üst derinin en dışta kalan tabakası; boynuzsu tabaka; tabaka-i karniye. 🗗 **korun dokusu,** *anat. Korun tabakası ile bu tabakanın değişimiyle oluşmuş tırnak, boynuz gibi kısımları yapan doku.*

korunak, -ğı [korun-mak > korun-ak] *is.* Bir tehlikeden korunmak için girilen, sığınılan, saklanılan yapı, kovuk, mağara vb. yer; sığınacak yer; *(1935) {ağız} (aym).* [DS]

korunaklı, [koru-n-ak-lı] *sf.* Korunmayı sağlayacak nitelikte olan.

korunaksız, [koru-n-ak-sız] *sf.* **1.** Korunmayı sağlayamayacak durumda olan. **2.** (Kişi için) korunmak, sığınmak için bir korunağı bulunmayan.

koruncak, -ğı [koru-n-cak] *is.* İçinde yiyecek vb. şey saklanan yer veya kap.

korunga, [Erme. kornkan] *is.* Baklagillerden kazık köklü, birleşik yapraklı, yuvarlak gövdeli, çiçekleri yapraklarının gövdesinden çıkan uzun bir sapın ucunda salkım oluşturan, tacı gül pembesi renginde, yem değeri yüksek, çok yıllık otsu bitki; üç gül; tirfil; *{ağız} (aymı), (Onobrychis sativa).* [DS]

korungalık, -ğı [korunga-lık] *is.* Korunganın bol olduğu yer; korunga çayırı.

korunma, [koru-n-ma] *is.* **1.** Korunmak eylemi. **2.** Sığınma; sakınma. **3.** Himaye edilme; kayırılma. **4.** *biy.* Canlıların olumsuz etkenlerden veya saldırgan bir canlının saldırısından kendilerini koruma işlevi. **5.** *tıp.* Çeşitli hastalıkların kişide veya toplumda ortaya çıkmasını, yayılmasını önleyen doğrudan tekniklerin tümü.

korunmak[1], [korī-mak > korı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Eli sıkılık etmek; cimrileşmek. [DLT]

korunmak[2], [korī-mak > koru-n-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Kendini zarar gelecek bir şeyden, durumdan veya tehlikeden korumak; sığınmak; sakınmak; kendini korumak. *{ağız} (aymı)* [DS] **2.** Gebe kalmayı önlemek için uygun tekniklerden birini kullanmak. **3.** *edil. f.* Başkası tarafından koruması sağlanmak; güvenlik altında bulundurulmak. **4.** *edil.* Nüfuzlu biri tarafından destek ve yardımda bulunulmak; himaye edilmek. **5.** (Eşya, bina vb. için) aynı durumda kalması, niteliklerini yitirmemesi, bozulmaması sağlanmak.

korunmuş, [koru-n-muş] *sf.* Hakkında koruma eylemi yapılmış olan; korunan.

koruntu, [koru-n-tu] *{ağız} is.* Sığınak; sığınacak yer.

korunuk, -ğu [koru-n-uk] *{ağız} sf.* İyi bakılmış; korunmuş. [DS]

korunum, [koru-n-um] *is.* Korunmak hareketi. ⊟ **korunum kanunu,** *fiz. Ölçülebilen bir büyüklüğün fiziksel bir gelişim boyunca değişmeden kaldığını ifade eden fizik yasası.*

koruş, [Sansk. kroşa] *{eT} is.* Çağırma. [EUTS]

korut, -du [koru-t] *{ağız} is.* Bir iki yaşlarında erkek keçi yavrusu; erkek oğlak. [DS]

korutmak, [ḳoru-t-malḳ قورتمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Korumak; muhafaza etmek. **2.** *{ağız}* (Meyve için) olgunlaşması için saklamak. [DS] **3.** *{ağız} gçsz. f.* Yetmek; yeterli gelmek; elvermek; işe yaramak. [DS]

koruyucu, [koru-y-ucu] *sf.* **1.** Koruyan; korumak eylemini yapan; muhafız. **2.** Bir şeyin dış etkilere karşı zarar görmeden kalmasını sağlayan. **3.** (Güçlü biri için) bir kimseyi kollayan, kayıran, destekleyen; himaye eden; hami. **4.** *is.* Muhafaza eden kimse; muhafız. ⊟ **koruyucu büyü,** *folk. Kötü etkilerden korunmak amacıyla başvurulan büyü türü.*|| **koruyucu hekimlik,** *tıp. Halkın veya bireylerin hastalığa yakalanmalarını önlemeyi, ortalama ömrün uzatılmasını ve ülkenin sağlık düzeyinin yükseltilmesini amaç edinen tıp dalı.*|| **koruyucu ilâç,** *Bir asalağı konağa geçmeden dış ortamda yok eden ilâç.*|| **koruyucu madde,** *Gıdaların bozulmasını önleyen veya geciktiren katkı maddesi.*|| **koruyucu ruh,** *folk. Kesilen kurbanın ruhunun koruyucu bir görev üstleneceğine ilişkin yaygın halk inancı.*|| **koruyucu ünsüz,** *dbl. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren -y- ünsüzü; bağlantı ünsüzü; bağlayıcı ünsüz; koruma ünsüzü.*

koruyuculuk, -ğu [koru-y-ucu-luk] *is.* Koruyucu olma durumu; korumak eylemi; himaye.

koruyuş, [koru-y-uş] *is.* Korumak eylemi veya biçimi.

korvet, [Holl. Korver *(gemi adı)* > Fr. corvette] *is.* **1.** Firkateynden daha küçük fakat aynı donanıma sahip yelkenli savaş gemisi. **2.** Günümüzde, denizaltılara karşı özel silâhla donatılmış olan ve konvoylara refakat amacıyla kullanılan küçük ve hafif savaş gemisi.

koryat, [hoyrat / horyat] *{ağız} is.* Hoyrat. [DS]

korz, [? korz] *{ağız} is.* Saban ya da pulluğun toprakta açtığı iz. [DS]

korza, [İt. croce] *(ko'rza) is. dnz.* Su içinde iki zincirin birbirine takılması ve dolaşması hâli.

korzoğlu, [kor+zeval] *{ağız} is.* → kor zeval. [DS]

korzovul, [kor+zeval] *{ağız} is.* → kor zeval. [DS]

korzövil, [kor+zeval] *{ağız} is.* → kor zeval. [DS]

kos[1], [kos *(yans.)*] *is.* Çalımlı yürümeyi, caka satmayı, kibirli olmayı, böbürlenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kos-a-la-k, kos-al-mak, kos kos etmek, kos-tak*

kos[2], [kos] *{ağız} is.* Yara üstündeki kabuk. [DS]

kos[3], [kos] *{ağız} is.* Kapıya arkadan vurulan dayak; ağaç sürgü. [DS]

kos[4], [Far. ġavz] *{ağız} is.* **1.** Üzüm bağı. **2.** Ceviz. [DS]

kosa[1], [Yun. khosa / Bul. kosa] *{ağız} is.* Uzun saplı büyük orak; tırpan. [DS]

kosa[2], [? kosa] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

kosa[3], [köse] *{ağız} is.* Köse sakal; köse. [DS]

kosak[1], **-ğı** [Yun. khosa / Bul. kosa => kosak] *{ağız} is.* Küçük balta; herhangi bir kesecek. [DS]

kosak[2], **-ğı** [kös-mek > kos-ak] *{ağız} is.* Gevşek toprak. [DS]

kosalak, -ğı [kos *(yans.)* > kos-al-ak] *{ağız} sf.* Gururlu; çalımlı. [DS]

kosalmak, [kos *(yans.)* > kos-al-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]

kosaltılı, [kos *(yans.)* > kos-al-tı-lı] *{ağız} is.* Gururlu; çalımlı. [DS]

kosat, [Slav. kusátak] *{ağız} is.* Kesilen dalın ağaçta kalan bölümü. [DS]

kosbak, -ğı [kos *(yans.)* > kos-(ı)t-ak] *{ağız} sf.* **1.** İyi

giyimli; yakışıklı; çalımlı. **2.** Yiğit; yürekli; kabadayı. [DS]

kosbir, [? kosbir] *{ağız} sf.* Ufak tefek; sıska. [DS]

kosdak, -ğı [kos-(u)t-ak] *{ağız} sf.* → kostak. [DS]

kose, [köse] *{ağız} is.* → köse. [DS]

kosengi, [köseği / koseñi] *{ağız} is.* Ateş karıştırılan ucu yanmış odun. [DS]

kosere, [kös-ür-e] *{ağız} is.* Bileği taşı. [DS]

kosga, [kos *(yans.)* > kos-ka / kos-ga] *{ağız} is.* Kabadayı; yürekli; yiğit. [DS]

kosı, [kosı] *{ağız} is.* Kuluçka. [DS]

kosık, [Far. ḳusūḳ => kusık / kuzuk] *{eT} is.* → kusık. [DLT]

kosıklamak, [kusık-lā-mak] *(kosıkla:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* → kusıklamak. [DLT]

kosıklıg, [kusık-lıġ] *{eT} sf.* → kusıglıg. [DLT]

kosi, [? kosi] *{ağız} is.* Kuluçka tavuk. [DS]

kosinüs, [Fr. cosinüs] *(ko'sinüs) is. mat.* (Açı için) bir dik üçgende komşu dik kenarın hipotenüse oranını veren fonksiyon; sembolü: cos.

kosist, [Fr. cosiste] *is.* Depremde bir sarsıntısının aynı anda duyulduğu bütün noktaları birleştiren çizgi.

koska, [kos *(yans.)* kos-ka] *{ağız} sf.* İyi giyimli; yakışıklı; çalımlı. [DS]

koskoca, [ko(s)+ko/ca] *(ko'skoca) sf. pekşt.* **1.** Çok büyük; çok iri; muazzam; devasa. **2.** Boyca çok uzun.

koskocaman, [ko(s)+ko/caman] *(ko'skocaman) sf. pekşt.* **1.** Çok büyük; çok iri; muazzam; devasa. **2.** Geniş; büyük. **3.** Kalabalık.

koskoç, -cu [? koskoç] *{ağız} is.* Nilüfer çiçeğinin meyvesi. [DS]

koskol, [kos+kol ?] *is.* Daldırına tekniğiyle sırlanan seramiklerin, fazla sırlarının akması için üzerine yerleştirildikleri üçgen biçimindeki uzun tahtalara Kütahya'da seramikçilerin verdiği isim.

koskon, [kuskun] *{ağız} is.* Eyerde atın kuyruğu altından geçirilen kayış parçası. [DS]

koskos, [kos+kos] *{ağız} sf.* **1.** Çalımlı; iyi giyinmiş; güzel ve yakışıklı. **2.** Kollarını sallayarak çalımlı çalımlı yürüyen; kabadayıca salınarak yürüyen. **3.** Atların rahvanla dörtnal arası yürüyüşü; çalımlı yürüyüş. **4.** Geveze; dalkavuk. **5.** Yaşlı; dişsiz. [DS] **koskos etmek,** *{ağız} Kıvanç duymak; kurulmak.* [DS]‖ **koskos yürümek,** *{ağız} Caka satarak yürümek.* [DS]

koskoslamak, [kos+kos-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Böbürlenmek; kibirlenmek. [DS]

koskoslu, [kos+kos-lu] *{ağız} sf.* Karışık. [DS]

koslamak, [kos[3] > kos-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Kapıyı arkadan sürmelemek; sürgü takmak. [DS]

kosmak, [kos-mak] *{ağız} is.* **1.** Ev çatısı. **2.** Hotoz. **3.** Kile denilen tahıl ölçüsünün dörtte biri. **4.** *sf.* Çalımlı; iyi giyinmiş; yakışıklı ve güzel. [DS]

kosnak, -ğı [kas(ı)n-ak / kos(u)n-ak] *{ağız} is.* Kasnak.[DS]

kosot, -du [Slav. kusátak [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Kütük. **2.** Eski süpürge. **3.** Kısa saç. [DS]

kossak, -ğı [koç-sa-k] *{ağız} sf.* (Koyun için) çiftleşmeye istekli. [DS]

kosso, [? kosso] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) iri yarı; heybetli. **2.** *is.* Ayı. [DS]

kostak, -ğı [kos *(yans.)* > kos-(u)t-ak] *{ağız} sf.* **1.** Güzel giyinmiş; zarif; kibar; çalımlı; yakışıklı; alımlı; süslü. **2.** Kendini beğenmiş; kurumlu; onurlu. **3.** Kabadayı; yiğit; yürekli. [DS]

kostaklanma, [kostak-la-n-ma] *is.* Çalım satma; kibarlık taslama.

kostaklanmak, [kostak-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çalım satmak; kibar görünmeye çalışmak; gösteriş yapmak. [DS]

kostaklı, [kostak-lı] *{ağız} sf.* Kabadayı; yürekli; yiğit. [DS]

kostalak, -ğı [kos(u)t-al-a-k] *{ağız} sf.* Yiğit; kabadayı. [DS]

Kostantiniye, [Ar. Kostantiniyye] *is.* İstanbul'un eski adı.

kostek, -ği [kös(ü)t-ek] *{ağız} is.* Köstek. [DS]

kostetmek, [Ar. ḳaṣd + et-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Kötülük etmek; kin bağlamak. [DS]

koster, [İng. coaster] *is. dnz.* Kıyı limanları arasında yük taşımak üzere inşa edilmiş ve donatılmış küçük tonajlı (300 grostonun altında) yük gemisi.

kostik, -ği [Yun. koustikos *(yakıcı)* > Fr. costique] *sf.* **1.** Bitki ve hayvan dokularını yakıp aşındıran. **2.** *is. kim.* Sodyum hidroksit, NaOH. **3.** *is. fiz.* Uzayda aynı noktadan çıkan bir demet ışık ışınlarına teğet düşen yüzey.

kostikleme, [kostik-le-me] *is. kim.* **1.** Sulu ve alkali bir karbonat çözeltisini sönmemiş kireç etkisine tabi tutarak sulu bir baz çözeltisine dönüştürme. **2.** *tekst.* Pamuğun boyar maddelere karşı gösterdiği farklılıkları gidermek için pamuklu dokumaları sudkostikle işleme tabi tutma.

kostil, [? kostil] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kostü, [köstü / küssü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kostüm, [Lat. consuescere *(adet edinmek)* > İt. costume / Fr. costüme] *is.* **1.** ceket ve pantolondan ibaret erkek elbisesi. **2.** Genellikle sokakta giyilmek üzere dikilmiş kadın elbisesi. **3.** *tiy.* Tiyatro, sinema ve televizyon oyuncularının rolleri gereği giymek zorunda oldukları elbise.

kostümcü, [kostüm-cü] *is.* **1.** Kostüm diken, hazırlayan veya satan kimse. **2.** *tiy.* Oyuncularının rolleri gereği giymek zorunda oldukları elbiseleri hazırlayan, diken ve giydiren kişi.

kostümlü, [kostüm-lü] *sf.* **1.** Kostüm giymiş olan; kostümü bulunan; kostümü olan. **2.** (Balo, eğlence

vb. için) günlük giysiler dışında özel giysi zorunluluğu olan.

kostümlük, -ğü [kostüm-lük] *sf.* **1.** (Kumaş için) takım elbise yapılmaya uygun. **2.** *is.* Kostüm konulan yer.

kosuk[1], [Far. ḳusūḳ => kusık / kuzuk] *{eT} is.* → kusık. [DLT]

kosuk[2], **-ğu** [kos-uk] *{ağız} is.* Dar sokak. [DS]

kosuk[3], **-ğu** [kos-uk] *{ağız} sf.* (Kesici, delici araç için) keskinliği, sivriliği yok olmuş; körelmiş; yıpranmış. [DS]

kosulmak, [kos-ul-mak] *{ağız} edil. f. [-ur]* Çalım satmak; gösteriş yapmak. [DS]

kosur, [kos *(yans.)* > kos-ur] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; gururlu; kibirli. [DS]

koş[1], [koş-mak *(bir araya getirmek)* > kōş] *(ko:ş) {eT} sf.* Çift; herhangi bir şeyin çifti; ikili; eş. [DLT] [EUTS] [Gabain] 🗗 **koş at,** *{eT} Hakanın yanındaki yedek at.* [DLT]

koş[2], [koş] *{ağız} is.* Çift namlulu av tüfeği; çifte. [DS]

koşa[1], [ḳōş > ḳoş-ā قشا / قوشه / قوش] *(koşa:) sf.* **1.** *{eAT} {OsT}* Çift; ikili; eş; ikiz. **2.** Aynı zamanda olan; eş zamanlı. **3.** Paralel; koşut; muvazi. **4.** *man.* Birlikte olan değişmeler; değişme. **5.** *{ağız}* Yan yana; sınırdaş; bitişik. [DS] **6.** *is. ed.* Çift cinaslı mâni. **7.** Çift namlulu av tüfeği; çifte. **8.** *{eT} {eAT} zf.* İkişer; çift olarak. [DLT] [DK] 🗗 **koşa kardeş,** *{eAT} İkiz kardeş.*|| **koşa karımak,** *{ağız} Birlikte yaşlanmak.* [DS]|| **koşa kişi,** *{eAT} Yaşlı adam.*‖ **koşa komak,** *{eAT} Yan yana getirmek.*|| **koşa koymak,** *{eAT}* → koşa komak.‖ **koşa mey,** *{ağız} Çift borulu bir tür mey.* [DS]| **koşa yaşamak,** *{ağız} 1. (Karı koca için) ömürlerinin sonuna kadar birlikte yaşamak. 2. Karı koca bir çiftin birlikte, mutlu yaşamaları dileğini ifade eden dua sözü.* [DS]

koşa[2], [koşa] *{ağız} is.* **1.** Sulanacak tarlanın, suyun dağılmasına uygun yüksek yerinde yapılan depo. **2.** Eğimli yerlerde tarlanın yüksek yerine su çıkarmak için yapılan set. **3.** Binaların üstüne konan, kalın ve yuvarlak sırık; mertek; düver. [DS]

koşa[3], [koca] *{eAT} sf.* Yaşlı; ihtiyar.

koşa[4], [koşa] *{ağız} ünl. "Mutlu ol!"* anlamında kullanılan iyi dilek sözü. [DS]

koşaca, [koş-a-ca] *(koşa'ca) {ağız} zf.* **1.** Çift olarak; karı koca birlikte. **2.** Bir arada; birlikte. **3.** Mutlu. [DS] 🗗 **koşaca karımak,** *{ağız} (Yeni evlenenlere söylenen iyi dilek sözü) beraberce yaşamak.* [DS]

koşaç, -cı [koş-aç] *is.* **1.** Bağlamaya yarayan öge. **2.** *man.* Bir önermenin öznesini yüklemine bağlayan öge. **3.** *dbl.* Kendi başına bir anlamı bulunmamakla birlikte, kullanıldığı kelimeye olumluluk, olumsuzluk, kesinlik, sürerlik, olasılık anlamı katarak isim cümlelerinde özneyi yükleme bağlayan, *"turmak"* fiilinin geniş zamanı olan *"turur"*un ekleşmesi ile oluşan *"-dir"* eki ile *"değil"* edatına verilen isim.

koşaf, [Far. ḫoş-āb] *{ağız} is.* Hoşaf; komposto. [DS]

koşağrımak, [koşa-rı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Birlikte, bir arada ve mutlu olarak yaşayarak yaşlanmak. [DS]

koşak[1], **-ğı** [koş-ak ?] *{ağız} is.* Taş yığını; taşlık; toprak yığını. [DS]

koşak[2], **-ğı** [köşek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

koşalamak, [koş-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Hırpalamak. **2.** Kovalamak; kovmak. [DS]

koşalık, -ğı [koş-a-lık] *is.* Koşa olma durumu; aynı anda var olan iki şeyin durumu.

koşaltı, [koş-al-tı] *is.* İki hayvanı birbirine bağlama veya birlikte koşma.

koşam, [koş-a-m] *{ağız} is.* **1.** Avuç. **2.** İki el çukurlaştırılarak yan yana getirildikten sonra meydana gelen çift avuç; iki avuç dolusu. [DS]

koşama, [koş-a-ma] *{ağız} is.* Yirmi santim çapında, 3-5 m. uzunluğunda direklik ağaç. [DS]

koşamak, [koş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Duvarın sıvası ayrılıp düşecek duruma gelmek. [DS]

koşamlama, [koş-a-m-la-ma] *is.* İki elle birden avuçlama.

koşamlamak, [koş-a-m-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İki elle birden avuçlamak. **2.** İki eli yan yana getirerek oluşan çift avuçla ölçmek. [DS]

koşan[1], [koş-an] *{ağız} is.* Davarları bir araya koyup sayma işlemi. [DS]

koşan[2], [koş-an] *{ağız} is.* **1.** Boyunduruğu araba okuna bağlayan ağaç çivi. **2.** Kesilmiş, budanmış ağaç gövdesi; tomruk. **3.** Boyunduruğa bağlanarak hayvanlara sürükletilerek çektirilen ağaç, odun vb. **4.** Kalın halat. [DS] 🗗 **koşana vurmak,** *{ağız} Sağmak için davarı birbirine bağlamak.* [DS]|| **koşan yolu,** *{ağız} Ormanlarda kesilmiş ağaçları taşımak için koşulmuş bir çift öküzün geçtiği yol.* [DS]

koşan[3], [Rus. koşára [Tietze]] *{ağız} is.* Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı yer. [DS]

koşan[4], [koçan] *{ağız} is.* **1.** Vergi makbuzu. **2.** Mısır koçanı. [DS]

koşana, [Rus. koşára [Tietze]] *{ağız} is.* → koşan[3]. [DS]

koşane, [kuş + Far. ḫāne] *{ağız} is.* → kuşhane. [DS]

koşanmak, [kaş-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İşemek. [DS]

koşarlı, [koş-ar-lı] *sf.* Birbiri arkasına dizilmiş; art arda sıralı. 🗗 **koşarlı altın,** *Başa takılmak için bir bant üzerine tutturulmuş birbiri ardına sıralı altın dizisi.*

koşarmak, [koş-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Anası ölen bir yavru için) yavrusu ölen bir hayvana alıştırarak beslemek. [DS]

koşaştırmak, [koş-a-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kavga edenleri kışkırtmak; kavgayı kızıştırmak. [DS]

koşat[1], [koş-a-t] *{ağız} is.* Evlerin, kulübelerin üstünü örtmek için konulan ağaçlar; tavan kirişleri. [DS]

koşat[2], [koç > koç-at ?] *{ağız} is.* Erkek keçi. [DS]

koşatlamak, [koş-a-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Birbirine yardım etmek, destek olmak. [DS]

koşdaş, [ḳoş-daş قوشداش] *{eAT} is.* → koştaş.

koşe, [Far. kūşe => koşe] *{ağız} is.* **1.** Köşe. **2.** Yapılarda köşelere konulan iri taş. [DS]

koşenç, -ci [koş-a > koşenç] *{ağız} sf.* Yaşıt. [DS]

koşera, [Yun. kodderi / Rus. koşára [Tietze]] *{ağız} is.* Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı yer. [DS]

koşgak, -ğı [koç-ga-k] *{ağız} is.* Koyunların döllenme zamanı. [DS]

koşga, [koş-ga] *{ağız} sf.* Şakacı. [DS]

koşınmak, [ḳoş-ın-maḳ قوشنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Katılmak; iştirak etmek.

koşin, [Çin. koşinsin] *is. zool.* Nemse tavuğu olarak da bilinen Çin asıllı, bol tüylü, iri yapılı bir tavuk cinsi.

koşk, [köşk] *{ağız} is.* **1.** Balkon. **2.** Tahta karyola; kerevet. **3.** Üstüne yatak, sandık ve başka eşya konulan yer; büyük yüklük. [DS]

koşker, [Far. kafş-ger] *{ağız} is.* Köşker. [DS]

koşkoş, [koş+koş] *{ağız} is.* Birbirine bitişik olan meyve veya sebze. [DS]

koşkuş, [koş+kuş] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

koşkoz, [? koşkoz] *{ağız} is.* Baklagillerden, parlak pembe çiçekli, kökünde yumrular bulunan, kök yumruları çiğ olarak yenilebilen bir otsu bitki, *(Lathyrus tuberosus).* [DS]

koşlamak, [koş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** İki ipi bir araya getirip bükmek; iki kat etmek. **2.** İki kat ipi açmak. [DS]

koşlanmak, [kōş > koş-lā-mak > koş-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kendine yedek hayvan koşmak. [DLT]

koşlunmak, [kōş > koş-ul-mak > koş(u)l-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* İki şey birbirine yakın olmak; öğür kılınmak; hayvan bir araya koşulmak. [DLT]

koşma[1], [koş-ma] *is.* **1.** Koşmak eylemi. **2.** Koşarak gitme.

koşma[2], [koş-ma] *is.* **1.** İki şeyi yan yana getirme; paralel hâle getirme. **2.** İkiye katlama; iki kat yapma. **3.** *{ağız}* Kesilmiş ağaç ve tomrukların ucuna zincir takarak çekme işi. [DS] **4.** *{ağız}* Yapının çatısına konulan ana direk. [DS] **5.** *{ağız}* Çatıyı tutan ana ağaçlar. [DS] **6.** *dnz.* Bir halatı, sereni veya direği güçlendirmek için yanına konulan ikinci halat, seren veya direk. **7.** *ed.* Halk edebiyatında, saza koşularak söylenmek için yazılmış, ilk kıtasının bir ile üçüncü, ikinci ile dördüncü mısraları, diğer kıtaların dördüncü mısraları birbiri ile, kıtaların diğer mısraları kendi aralarında kafiyeli, konusu doğa, sevgi ve güzellikler olan şiir türü. **8.** *{ağız}* İki katlı kilim. [DS]

koşma[3], [koş-ma] *{ağız} is.* **1.** Üstü susamlı uzunca simit. **2.** Yağlı hamurdan yapılan ve düğün davetiyesi olarak gönderilen bir tür çörek. **3.** Hamura haşhaş katılarak yapılan bir tür çörek. **4.** Peksimetin ilk kez pişmiş hâli. [DS]

koşmaca, [koş-ma-ca] *is.* Birbirini kovalama ve ardından koşma biçiminde oynanan bir tür çocuk oyunu; kovalamaca.

koşmak[1], [koş-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Ayak ve adımlarını birbirini izleyen hızlı hamlelerle öne doğru atarak hızla gitmek. **2.** Akın akın gitmek. **3.** Acele ile ilerlemek; hızlı yürümek; acele etmek. **4.** (Nesneler için) hızla hareket etmek. **5.** Bir şeyi yapmak için çeşitli yönlere, oraya buraya gidip gelmek; koşuşturmak. **6.** Koşu yapmak; bir yarışmaya katılmak. **7.** Birinden yardım istemek; başvurmak. **8.** Sevindirici veya üzücü bir duruma yakın olmak. **9.** Bir şeyi elde etmek için ısrarcı davranmak. **10.** Bir kadını baştan çıkarmak istemek; onunla birlikte olmak için çaba harcamak. **11.** *{ağız} gçl. f.* Göndermek; yollamak. [DS] **koşar adım,** *1. Hafif hafif koşarak; koşarcasına. 2. Hafif tempoda jimnastik koşusu ile.* ‖ **Koşar adım marş!** *Koşarak yürü; ileri!*

koşmak[2], [ḳoş-maḳ قوشمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT}* Bağlamak; koymak; katmak; bir araya getirmek; birleştirmek. [EUTS] [DLT] [DK] [Üç İtigsizler] **2.** *{eT}* İki katı yapmak. [Üç İtigsizler] **3.** *{eT} {eAT}* (Türkü için) düzmek. [DLT] [DK] **4.** *{eT}* Ayırmak. [EUTS] **5.** *{eT} {OsT}* Yazmak; şiir yazmak. [KB] **6.** *{eAT} {OsT}* Eklemek; yanına katmak; yardımcı veya arkadaş olarak vermek. **7.** Bir hayvanı araba, saban vb. çekeceği şeye hamut veya boyunduruk ile bağlamak. **8.** (Araba, kağnı, saban vb. için) çekecek hayvanı bağlayarak hazırlamak; tertip etmek. **9.** (Kişi için) kullanmak; iş gördürmek; bir işte görevlendirmek. **10.** İstenen bir şeyi yapmak için şart ileri sürmek. **11.** *isl.* (Allah'a eş, ortak, şirk vb. için) Allah'la denk tutmak; Allah'a ait bir sıfatı veya gücü Allah'tan başka bir varlıkta görmek. **12.** *{ağız}* (Toprak için) sürmek. [DS]

koşmak[3], [ḳoç-maḳ / ḳoş-maḳ قوشمق / قوجمق] *{eAT} gçl. f. [-ar]* Kucaklamak; sarılmak.

koşmak[4], [koş-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** (Su vb. sıvılar için) dökmek. **2.** Katmak; karıştırmak. [DS]

koşmar[1], [koş-mar] *{ağız} is.* Bir tür kertenkele. [DS]

koşmar[2], [koş-mar] *{ağız} is.* Birbirinden ayrılmayan, kıble yönünde doğan çift yıldız. [DS]

koşmarkele, [koş-mar+kele] *{ağız} is.* Siyah kertenkele. [DS]

koşnak, -ğı [? koşnak] *{ağız} is.* Güzel. [DS]

koşnı, [kōn-mak>kon-uş-mak *(yerleşmek)* >kon(u)ş-ī] *(konşı:) {eT} is.* → konşı. [DLT] [KB]

koşnılık, [kōn-mak > konş-ī > konşı-lık] *{eT} is.* Komşuluk. [KB]

koşni, [? koşni] *{ağız} is.* Diş hilali otu, *(Ammi visnaga).* [DS]

koşnil, [Fr. cochenille] *is.* **1.** Kırmız. **2.** *zool.* Kabuğundan kırmızı lâl boya çıkarılan bir kırmız böceği türü *(Coccus coeti).*

koşnu, [? koşnu] *{ağız} is.* Sepet. [DS]

koşt, [koşt] *{ağız} is.* Toprağı kazarken ayrılan sıkışmış büyük toprak parçaları. [DS]

koştaş, [ḳoş-taş / ḳoş + Far. tāş *(ortak)* قوشتاش] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Meslektaş; koldaş. **2.** Arkadaş. **3.** Kapı yoldaşı.

koşturma, [koş-tur-ma] *is.* Koşmak eylemini yaptırma.

koşturmak, [koş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Koşmasını sağlamak; koşmasına neden olmak. **2.** Koşmak eylemini yaptırmak. **3.** Çabucak götürmek. **4.** Acele olarak göndermek. **5.** *gçsz. f.* Koşmak. **6.** Çabalamak; uğraşmak; didinmek.

koşturulma, [koş-tur-ul-ma] *is.* Koşma eylemi yaptırılma.

koşturulmak, [koş-tur-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Koşturmak eylemi yapılmak; koşmak eylemi yaptırılmak.

koşu[1], [koş-mak > koş-u] *is.***1.** Koşarak yapılan her türlü jimnastik. **2.** *spor.* Düz veya engelli bir arazide, belirli mesafede koşmak suretiyle yapılan çok çeşitli spor yarışmalarının genel adı. **3.** At yarışı. **4.** Ok atma yarışının yeniçeriler arasındaki adı. **5.** Eski Germen geleneklerine göre kocasını aldatan kadınlara, kocası tarafından, akrabalarının yanında çıplak ve saçları kesilmiş olarak bırakmak suretiyle uygulanan ceza. **6.** *{ağız}* Arabanın ya da kağnının dingilinden öküzün koşulacağı yere kadar uzatılan ince uzun sırık. [DS] **7.** *{ağız}* Büyük ark. [DS] **8.** *{ağız}* Asker. [DS] 🗗 **koşu atı,** *Yarış için yetiştirilmiş at.*|| **koşu koparmak,** *Çabuk koşup gitmek; hızla ileri atılmak; firlayıp koşmak.*|| **koşu pisti,** *Koşularda atların yarıştığı yer.*

koşu[2], [koş-mak > koş-u] *is.* **1.** Yanına katma; birleştirme; bağlama. **2.** Çeki için hayvan bağlanmış araba, kağnı ya da saban. 🗗 **koşu mandası,** *{ağız} Çift sürmekte kullanılan erkekliği giderilmiş manda.* [DS]

koşucu, [koşu-cu] *is.* Koşuya katılan ve yarışan kimse; koşan kimse.

koşug, [koş-mak > koş-uġ] *{eT} is.* **1.** Bağ; bent. [Üç İtigsizler] **2.** Şiir; kaside. [DLT] [KB]

koşuglug, [koş-uġ > koşuġ-luġ] *{eT} sf.* **1.** (At için) koşulmuş. [Gabain] **2.** Koşulu; bağlı. [Üç İtigsizler]

koşuk[1]**, -ğu** [ḳoş-uḳ قوشق] *{OsT} sf.* Bir araya gelmiş; bir arada.

koşuk[2]**, -ğu** [*eT.* koş-uġ > koş-uk *(1935)*] *is. ed.* **1.** Manzume; manzum eser; nazım; şiir. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Beyit. **3.** Bir koşma türü; *{ağız} (ağız).* [DS] **4.** *{ağız}* Türkü. [DS]

koşuklug, [koş-uġ > koşuġ-luġ] *{eT} sf.* Koşulu; koşulacak olan; koşulmuş. [EUTS]

koşul, [koş-mak *(bağlamak)* > *(şart koşmak)* > koş-ul] *is.* **1.** Bir şeyin olması, meydana gelmesi, gerçekleşmesi veya yapılması için varlığı kesinlikle zorunlu olan durum; dış gereklilik; bağlam; şart. **2.** Bir anlaşmada ileri sürülen hükümlerden her biri; şart. **3.** Bir işin gerçekleşmesi, bir olgunun ortaya çıkması için gerekli durumlar; elverişli veya elverişsiz durum. **4.** Gerekli olan konu; temel. **5.** Bir pazarlığın, bir anlaşmanın olabilmesi için gerekli olan anlaşmanın temeli. **6.** Kısıtlayıcı hüküm; sınırlama. **7.** *dbl.* Eylemi, muhtemel veya var sayılan bir dış gerekliliğin sonucu olarak gösteren fiil kipi. **8.** *fel.* Hegel'e göre dünyada bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan her şey. 🗗 **koşul bağlacı,** *Koşullu bir önermenin başına gelerek onu güçlendirip pekiştiren bağlaç.*|| **koşul cümlesi,** *Şartlı bir yan cümle ile bir temel cümleden oluşan birleşik cümle.*|| **koşul eki,** *Kelimelere şart kavramı katan -se, -sa eki.*|| **koşuluyla,** *Kabul edildiği, uzlaşma sağlandığı takdirde; yalnızca o durumda.*

koşulgan, [koş-ul-mak > koşul-ġān] *(koşulġa:n) {eT} sf.* Her zaman koşulan. [DLT]

koşullama, [koş-ul-la-ma] *is.* Belirli bir şekilde davranmaya yönlendirme.

koşullamak, [koş-ul-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir kimseyi veya hayvanı belirli biçimde davranmaya yönlendirme; şartlandırmak; onu şartlamak.

koşullandırıcı, [koş-ul-lan-dır-ıcı] *is.* **1.** Koşullandırma işleminde kullanılan makine. **2.** *sf.* (Makine için) kapalı bir alanın havasını, nemini, sıcaklığını istenen biçimde tutmaya yarayan.

koşullandırma, [koş-ul-la-n-dır-ma] *is.* Koşullu hâle getirme.

koşullandırmak, [koş-ul-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Koşullu hâle getirmek. **2.** Bir kimseyi veya bir topluluğu, çeşitli yöntemlerle belli bir biçimde tepki göstermeye veya davranmaya, düşünmeye yönlendirmek; şartlandırmak. **3.** Bir hayvanı bazı yöntemler uygulayarak belli etkilerle belli tepkileri vermeye alıştırmak.

koşullanma, [koş-ul-la-n-ma] *is.* Önceden belirlenen koşullara göre tepki gösterme.

koşullanmak, [koş-ul-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Önceden belirlenmiş koşullara göre tepki göstermeye, o doğrultuda davranmaya veya düşünmeye başlamak, yönelmek; şartlara bağlı kalmak; şartlanmak.

koşullanmamış, [koşul-la-n-ma-mış] *sf.* **1.** *psikol.* (Tepki vb. cevap için) her türlü koşullamadan önceki veya bu tür uygulamadan bağımsız bir uyartı-

nın yol açtığı; her türlü koşullamadan bağımsız bir tepki veya cevaba yol açan; şartlanmamış. **2.** Hiçbir kısıtlayıcı koşula bağlı olmayan; şart konulmamış; şartlanmamış.

koşullu, [koş-ul-lu] *sf.* **1.** Bilirli bir koşula bağlanmış olan; şartlı. **2.** Belli bir biçimde tepki göstermeye yönlendirilmiş olan; şartlanmış. **3.** *zf.* Koşullu olarak; şartlı biçimde; şartlı. 🗗 **koşullu alım,** *tic. Alıcının, malı inceledikten sonra ihtiyaçlarına uygun bulmaması durumunda iptal etme hakkını tanıyan alım.*|| **koşullu tepke,** *psikol. Doğal olmayan, koşullandırma yoluyla edinilmiş ve sonradan edinilmiş tepke; şartlı refleks.*‖ **koşullu yan cümle,** *Şartlı yan cümle.*

koşulma, [koş-ul-ma] *is.* Koşulmak eylemi.

koşulmak[1], [ḳoş-maḳ > ḳoş-ul-maḳ قوشلمق] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Birleşmek; katılmak; toplanmak; bağlanmak; tertip edilmek; öğür kılınmak. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** *{eT}* Yazılmak; düzenlenmek. [KB] **3.** *{eT}* Şiir yazılmak. [KB] **4.** Eklenmek; yanına katılmak. **5.** (Hayvan için) araba, saban vb.ne bağlanmak. **6.** Düzenlenmek; hazırlanmak; tertip edilmek. **7.** (Kişi için) kullanılmak; iş gördürülmek; bir işte görevlendirilmek. **8.** İstenilen bir şeyi yapmak için şart ileri sürülmek. **9.** *{ağız}* Bir işe ön ayak olmak; önderlik etmek. [DS]

koşulmak[2], [koş-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Birbirini izleyen hamlelerle öne doğru hızla gidilmek. **2.** Akın akın gidilmek. **3.** Acele ile ilerlenmek; hızla yürünmek; acele edilmek. **4.** Amaçsız olarak çeşitli yönlere, oraya buruya koşturulmak. **5.** *{ağız}* Koşu yapılmak; yarışmak. [DS] **6.** Bir kadını baştan çıkarmak, onunla birlikte olmak için çaba harcanmak.

koşulsuz, [koş-ul-suz] *sf.* **1.** Şarta bağlı olmayan; herhangi bir koşul taşımayan. **2.** *is.* Dinî bakımdan şartlanmamış olan şey. 🗗 **koşulsuz tepke,** *Herhangi bir şartlandırma hareketinin başlangıcında yer alan doğal olarak belirli bir uyaranla sağlanan tepke; şartsız refleks.*

koşulu, [koş-ul-u] *sf.* Bir şeye koşulmuş olan.

koşuluk, -ğu [ḳoş-ul-maḳ > ḳoşul-u-ḳ قوشلق] *{OsT} sf.* Bir araya getirilmiş;

koşum, [koş-mak *(bağlamak)* > koş-um] *is.* **1.** Araba, pulluk, saban, kağnı gibi bir araca koşulacak olan hayvanı bu araca bağlayan kayış veya boyunduruk gereçleri; koşum takımı. **2.** Hayvanı bir araca koşmak eylemi; koşma. **3.** Biri diğerini itmek için kullanılan uzay araçları birleşimi ve bu işlem için kullanılan düzen. **4.** Bir lokomotifin trene veya iki vagonun birbirine bağlanması. **5.** *{ağız}* Üç yaşındaki erkek manda. [DS] 🗗 **koşum atı,** *Arabaya koşulan at.*|| **koşum gezdirmek,** *{ağız} Tarlayı sürerken saban değiştirmek.* [DS]|| **koşum hayvanı,** *Araba, kağnı, saban ya da pulluk gibi çekilerek kullanılan araçlara koşulan at, öküz, manda, eşek vb. hayvan.*|| **koşum koşum,** *{ağız} Tura ile oynanan bir çocuk oyunu.* [DS]|| **koşumı kovmak,** *{ağız} Ortaklar ile tarlayı sıra ile sürmek.* [DS]|| **koşum takımı,** *Araba, pulluk, saban, kağnı gibi bir araca koşulacak olan hayvanı bu araca bağlayan kayış veya boyunduruk gereçleri; koşum.*

koşumcu, [koş-um-cu] *is.* Koşum araçlarını yapan ve satan kimse.

koşumlu, [koş-um-lu] *sf.* (Koşum hayvanı için) koşum takımları geçirilmiş, araba veya tarım aracına bağlanmış olan; koşulmuş olan; koşulu.

koşun[1], [Moğ. korġolci => koruġjīn / koşu:n] *(koşu:n) {eT} is.* → korugjın.

koşun[2], [Moğ. ḳosiġun => Kalmuk. ḫoşūn > ḳoşun قوشون] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Yan yana gelmiş insan dizisi; saf. **2.** Yan yana getirilmiş askerlerden olan dizi; asker; ordu; alay. [DK] **3.** Koşu; yarış. **4.** Koşum. **5.** *{ağız}* Asker. [DS] **6.** *{ağız}* Arabaya, pulluğa koşulacak hayvan. [DS] 🗗 **koşun bağlamak,** *{eAT} Saf bağlamak; savaş düzenine girmek.*|| **koşun koşmak,** *{OsT} Dizi hâline gelmek; saf tutmak.*|| **koşun koşun,** *{eAT} {OsT} Dizi dizi; sıra sıra; saf saf.*

koşundaş, [ḳoşun-daş قوشنداش] *{OsT}is.* Askerlik arkadaşı.

koşuntu[1], [ḳoşun-tu قوشونتی] *is.* **1.** Bir kimsenin arkasından gidenler; yardakçılar. **2.** Arkadaşlar; kafadarlar. **3.** *{OsT}* Maiyet memuru.

koşuntu[2], [koşun-tu] *{ağız} sf.* Bilinçsiz; uyuşuk. [DS] 🗗 **koşuntuya gitmek,** *{ağız} Bilinçsizce davranmak; uyuntuya gitmek.* [DS]

koşuşma, [koş-uş-ma] *is.* Koşuşmak eylemi.

koşuşmak, [koş-uş-mak] *işteş. f. [-ur]* **1.** Bir yere veya bir şeye hep birlikte ve birden koşmak. **2.** Bir işi çabuk yapmak için acele ile ilgili yerlere birlikte gidip gelmek; koşuşturmak. **3.** *{ağız}* (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS] 🗗 **koşuşa koşuşa,** *Koşuşarak.*

koşuşturma, [koş-uş-tur-ma] *is.* Koşuşturmak eylemi.

koşuşturmak, [koş-uş-tur-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir işi çabuk yapmak, bitirmek veya pek çok işi bir arada yapabilmek için birlikte veya yalnız olarak koşmak, sürekli gidip gelmek. **2.** Bir işin peşinden gitmek; izlemek; takip etmek.

koşut, [koş-mak *(bağlamak)* > koş-ut] *sf.* **1.** *mat.* (Doğru ve düzlemler için) ortak noktaları bulunmayan, birbirini kesmeyen; paralel; muvazi, *(1944).* **2.** *mecaz.* (Olay, durum vb. için) aynı zamanda ve aynı yönde gelişen, birbiri ile benzerlikler taşıyan. **3.** *bsy.* (İşlem için) ilgili bitlerin aynı anda izlendiği. **4.** *bsy.* (Organ veya hesap birimi

için) merkez biriminde aynı anda pek çok işlemin yapıldığı. **5.** *eğit.* (Bilgi, öğrenme vb. için) okullarda program gereği öğretilenleri iletişim araçları aracılığıyla destekleyen. **6.** *is.* Başka bir düzleme paralel düzlem; başka bir doğruya paralel doğru.

koşutçuluk, -ğu [koş-ut-çu-luk] *is. fel.* Kişide, aralarında hiçbir nedensel ilgi bulunmayan bedensel ve ruhsal olaylar dizisinin zaman içinde birlikte yer aldığını ileri süren öğreti; kişide ruhsal olaylarla bedensel olaylar arasında koşutluk bulunduğunu ileri süren öğreti; muvazatiye; paralelcilik; paralelizm.

koşutkenar, [koş-ut+kenar] *is. mat.* **1.** Karşılıklı kenarları ikişer ikişer paralel olan dörtgen. **2.** Böyle bir dörtgenle sınırlanan yüzey parçası.

koşutlama, [koş-ut-la-ma] *is.* **1.** Koşut bir duruma getirmek eylemi. **2.** *tıp.* Sabit protezlerin oturtulması için diş çeperlerinin birbirine paralel ve ayrık olarak kesilip hazırlanması işlemi.

koşutlamak, [koş-ut-la-mak] *gçl. f. [-ur]* (İki doğru, iki düzlem, olay veya durum için) koşut duruma getirmek.

koşutlaşma, [koş-ut-la-ş-ma] *is.* Koşut durıma gelmek eylemi.

koşutlaşmak, [koş-ut-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Koşut duruma gelmek; koşut bir durum almak; koşut olmak.

koşutlaştırma, [koş-ut-la-ş-tır-ma] *is.* Koşutlaştırmak eylemi; paralel duruma getirme.

koşutlaştırmak, [koş-ut-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birbirine paralel duruma getirmek.

koşutluk, -ğu [koş-ut-luk] *is.* **1.** Koşut olma durumu. **2.** Koşut iki doğru veya düzlemin durumu; paralellik. **3.** Olay, durum ve nesneler arasındaki uyum, benzerlik; birbirini izlerlik. **4.** *bsy.* Birçok bitin birbirine paralel olarak aktarımı veya birçok komut dizisinin paralel birimlerden aynı anda geçmesi. **5.** *ed.* İki ve daha çok kişi ve nesne arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konması için bir disiplin içinde yapılan karşılaştırma.

kot[1], [Aytaç Kot *(özel isim, Kayseri'de pamuklu dokuma kuruluşu)*] *is.* **1.** Elbise yapımında kullanılan çapraz dokunmuş, pamuklu kaba kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılan.

kot[2], [Lat. costa *(kaburga)* > Fr. côte] *is.* **1.** Kaburga. **2.** *tic.* Bir malın, dövizin veya hisse senedinin resmî veya gayri resmî yoldan tespit edilmesi. **3.** Haritacılıkta bir noktanın seçilen bir karşılaştırma yüzeyine göre yükseltisine verilen isim; temel ile zemin arasındaki yükseklik. **4.** *dnz.* Bir sınıflandırma şirketi tarafından bir geminin durumunu gösteren ilk sınıflandırma sembolü. **5.** Bir dosyadaki, bir envanterdeki belgeleri veya bir kitaplıktaki kitapları sınıflandırmaya yarayan işaret veya sayı.

kot[3]**, -du** [Fr. code] *is.* → kot[1].

kot[4], [? kot] *{ağız} is.* Yaklaşık sekiz kilo tahıl alan tahtadan yapılma ölçek. [DS] 🗗 **kot kafa,** *{ağız} Akılsız; boş kafa; aptal.* [DS]

kota[1], [Lat. quota *(ne kadar?)*] *is.* **1.** Pay listesi; yüzdelik; kontenjan. **2.** Uluslar arası ticarette, bir malın ithalatı için konulan süre, miktar ve değer sınırlaması. **3.** *sin.* Oynatılması zorunlu olan, yabancı film sayısına göre yerli film oranı.

kota[2], [? kota] *{ağız} is.* Manda yavrusu; malak. [DS]

kota[3], [? kota] *{ağız} sf.* **1.** Şişman. **2.** Kalın. [DS]

kota[4], [? kota] *{ağız} is.* **1.** Boyundurukta zincir ya da kayışın tam ortada durmasını sağlayan ağaç çiviler. [DS]

kota[5], [? kota] *{ağız} is.* Önlük. [DS]

kotak, -ğı [Bul. koták [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Erkek kedi. **2.** Erkek cinsel organı. **3.** Manda yavrusu. **4.** *sf.* Yürekli; cesur. [DS]

kotaklık, -ğı [kotak-lık] *{ağız} is.* Ahırda küçük mandalar için ayrılmış bölme. [DS]

kotalamak[1], [kota-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Manda için) doğurmak. [DS]

kotalamak[2], [kota-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kovalamak. [DS]

kotalı, [Yun. khotáli [Tietze]] *{ağız} is.* Küçük kepçe. [DS]

kotan[1], [Erme. gut'an / k'ōt'an] *is.* **1.** Büyük saban; pulluk. **2.** Kara saban. 🗗 **kotan kıran,** *{ağız} bot. Birleşikgillerden 100 cm. kadar boylu, çok yıllık, otsu ve sarı çiçekli bir bitki, (Centaurea glastifolia).*

kotan[2], [? kotan] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]

kotanjant, [Fr. cotangente] *is. mat.* Bir dik üçgende, bir dar açıya bitişik dik kenarın karşı dik kenara oranına verilen ad.

kotara, [Bul. kótara [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı ağıl. **2.** Hayvan kümesi. [DS]

kotara, [Yun. kodderi] *{ağız} is.* Küçük arı kovanı. [DS]

kotaran, [kotar-an] *{ağız} is.* İçki dağıtan kimse; saki. [DS]

kotarı, [Bul. kótara [Tietze]] *{ağız} is.* Duvar ya da çalı ile çevrilmiş üstü açık ya da bir kısmı kapalı ağıl. [DS]

kotarılma, [kot-ur-mak *(boşaltmak)* > kot-ar-ıl-ma] *is.* Kotarılmak eylemi.

kotarılmak, [kot-ar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Bir iş için) başarı ile bitirilmek; sonuçlandırılmak. **2.** (Pişmiş yemek için) başka kaplara aktarılmak; boşaltılmak. **3.** (Yemek için) pişirilmek; yenecek duruma getirilmek.

kotarma, [kot-ar-ma] *is.* Aktarma; boşaltma işi; kotarmak eylemi.

kotarmak[1], [kot-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Koşarak gelmek. **2.** Konuşmak; söylemek. [DS]

kotarmak[2], [kot-ur-mak *(boşaltmak)* > ḳot-ar-maḳ قوتارمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{ağız}* Bir işi başarı ile bitirmek; sona erdirmek; sonuçlandırmak. [DS] **2.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Pişen yemeği başka kaplara aktarmak; boşaltmak; paylaştırmak. [DS] **3.** *{eAT}* Boşaltmak; tahliye etmek. **4.** *{ağız}* Yemeği pişirerek yenecek duruma getirmek; yemeği hazırlamak. [DS] **5.** *{ağız}* Bir şeyi tutumlu kullanmak. [DS]

kotas, [*eT.* kutas > kotas / kotaz] *is.* **1.** Eskiden atları süslemekte ve tuğ yapmakta kullanılan, bir sığır türü olan yak tüyü. **2.** Kadınların süs olarak kullandıkları bir tür başlık; hotoz. **3.** Bazı kuşların başlarında bulunan ibik. **4.** *zool.* Tibet yöresinde yetişen bir tür sığır; Tibet öküzü; yak.

kotaş, [küt > kotaş ?] *{ağız} sf.* (Burun için) kısa ve kalın. [DS]

kotay, [Çin. ḳu-tai] *{eT} is.* İpek; ipekli kumaş. [ETY]

kotaz, [*eT.* kutas] *{ağız} is.* **1.** Yaban mandası. **2.** Püskül; hotoz. [DS]

kotdaz, [kot(t)-az] *{ağız} is.* Fodul. [DS]

kotdurmak, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak > koḏ-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kodturmak. [EUTS] 🗗 **kotdurup almak,** *{eT} Ele geçirmek; almak.* [EUTS]

kote, [Lat. quotare *(ne kadar?)* > Fr. quoter] *sf.* Sayıca belirlenmiş olan; miktarı tespit edilmiş. 🗗 **kote etmek,** *Bir sayı veya miktar belirlemek.*

kotek, -ği [kötek] *{ağız} is.* Ucu topuzlu değnek. [DS]

koter, [Fr. coutère] *is. tıp.* Dokuyu yakmakta kullanılan alet veya kimyasal madde; dağlağı.

koterizasyon, [Fr. coutérisation] *is.* Bir dokuyu elektrikle veya kimyasal madde ile yakma işlemi; dağlama.

kotey, [? kotey] *{ağız} is.* Güneş görmeyen yer; kuz; kuzey. [DS]

kotı, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak *(yere koymak; tam yapmak)* > kod-ī] *(kodı:) {eT} sf.* → kodı. [EUTS]

kotıkı, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī] *(kodıkı:) {eT} zf.* → kodıkı. [EUTS]

kotik, -ği [Bul. kótak [Tietze] ?] *{ağız} is.* **1.** Manda yavrusu; malak. **2.** Eşek yavrusu; sıpa. **3.** Kedi büyüklüğünde bir tür sincap; gelincik. [DS]

kotikçi, [kotik-çi] *{ağız} is.* Kesilmiş ağaçlardan tomruk yapıp taşıyan kimse. [DS]

kotirik, -ği [? kotirik] *{ağız} is.* İpliksiz, boş makara. [DS]

kotka, [? kotka] *{ağız} is.* Manda. [DS]

kotkı, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī] *(kodıkı:) {eT} sf.* Alçak gönüllü; yumuşak huylu; mütevazı. [DLT]

kotkılık, [köḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī-lık / kotkı-lık] *{eT} is.* Alçak gönüllülük; gönül alçaklığı. [DLT]

kotkot[1], [kot+kot] *{ağız} is.* Takunya; nalın. [DS]

kotkot[2], [kot+kot] *{ağız} is.* Yumrukları üst üste koyarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

kotlağan, [kot-la-ğan] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış bir tür maltız. [DS]

kotlama, [Fr. code > kot > kot-la-ma] *is.* **1.** Herhangi bir kodu kullanarak bildiri oluşturma. **2.** Bir metni kararlaştırılmış değerlere göre, harf, rakam veya yüksek frekanslı elektrik salınımlarıyla elde edilen işaretler dizisi hâlinde düzenleme. **3.** *bsy.* Bir bilgiyi iki tabanlı matematik işlemine çevirme. **4.** Haberleşmede bir bilgiyi kolayca iletebilmek için kot uygulama. **5.** Bir haritanın kotlarını koyma; rakımlama.

kotlamak, [Fr. code > kot > kot-la-mak] *gçl. f. –r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir bilgiyi daha kısa sembollerle göstermek. **2.** *bsy.* Bir bilgiyi iki tabanlı matematik işlemine çevirmek. **3.** Haberleşmede bir bilgiyi kolayca iletebilmek için kot uygulamak. **4.** Seçilmiş bir karşılaştırma noktasına göre bir noktaya değer vermek. **5.** Bir haritanın kotlarını rakamla göstermek; rakımlamak.

kotlan, [kot-la-ğan] *(kotla:n) {ağız} is.* **1.** Küçük fırın. **2.** Topraktan yapılmış bir tür maltız. [DS]

kotlet, [Fr. côte *(kaburga)* > côtelette *(eğecik)*] *is.* Pirzola.

kotletpane, [Fr. côtlette-pane] *is.* Galeta ununa bulanarak yağda kızartılmış pirzola.

kotlu, [Fr. code > kot > kot-lu] *sf.* Kotlar yardımı ile belirtilen.

kotmak[1], [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Koymak; bırakmak; terk etmek; yerleştirmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Ayırmak; çıkarmak. [EUTS]

kotmak[2], **-ğı** [kot-mak] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** Deve yavrusu. **3.** *sf.* (Çocuk için) iri yarı; gösterişli. [DS]

katmak[3], **-ğı** [kot-mak] *{ağız} is.* **1.** Silindir biçiminde, içi boş kutu. **2.** Koruyucu kutu. **3.** Kütük parçası; büyük odun. [DS]

kotnak, -ğı [kot(u)n-ak] *{ağız} is.* Yara kabuğu. [DS]

koto, [? koto] *{ağız} is.* Yeni doğmuş erkek keçi; oğlak. [DS] 🗗 **koto kaşık,** *{ağız} Kısa saplı ya da sapı kırık kaşık.* [DS]

kotof, [? kotof] *{ağız} is.* Basamak. [DS]

kotol[1], [? kotol] *{ağız} sf.* Kısa boylu; cüce. [DS]

kotol[2], [? kotol] *{ağız} is.* Lahana ve karnabahar bitkilerinin toprağın üstünde kalan gövde kısmı. [DS]

kotolcak, -ğı [kotol-cak] *{ağız} is.* Mısır bitkisi kesildikten sonra toprakta kalan sivri uçlu sapları. [DS]

koton, [Fr. coton / Ar. ḳutn] *is.* **1.** Pamuk bitkisi ve bu bitkinin tohumlarını saran lif. **2.** Pamuk liflerinin bükülmesiyle meydana getirilmiş iplikten bez ayağı örgüyle dokunmuş hafif veya orta ağırlıktaki kumaş. **3.** Pamuktan yapılmış kalın iplik. **4.** *sf.* (Kumaş için) pamuktan yapılmış.

kotonperle, [Fr. coton perlé] *is.* Kalınca bükülmüş, ibrişim gibi parlak merserize iplik.

kotor[1], [? kotor] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

kotor[2], [kotur / kotor] *{ağız} is.* Uyuz. [DS]

kotoz, [kotoz] *{eT} is.* → kotuz. [DLT]

kotra[1], [İng. cutter *(kesmek)* > Fr. cotre] *(ko'tra) is. dnz.* Genellikle tek direkli, ince ve hafif spor yelkenlisi.

kotra[2], [Yun. kodderi] *(ko'tra) is.* **1.** *{ağız}* Koyunları sağmak için kullanılan üstü açık ağıl. [DS] **2.** *{ağız}* Sağlık kurallarına aykırı ev, oda; in. [DS] **3.** *{ağız}* Mısır kurutmak için dört kazık üzerine oturtulmuş çatıdan ibaret basit yapı; çardak; kulübe. [DS] **4.** Irmak ve göl ağızlarında sazlardan kurulmuş balık dalyanı.

kotrulmak, [kutur-mak > kut(u)r-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* → kutrulmak. [DLT] [KB]

kotruşmak, [kutur-mak > kut(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kutruşmak. [DLT]

kottaş, [kot-ta-ş] *{ağız} sf.* **1.** Bilgiçlik taslayan. **2.** (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]

kottaşlanmak, [kottaş-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendini beğenmek; böbürlenmek. [DS]

kottaz, [kot(t)-az] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; kibirli. [DS]

kottik, -ği [? kottik] *{ağız} is.* Kısa boylu; tıknaz. [DS]

kottuk, -ğu [? kottuk] *{ağız} is.* **1.** Kısa boylu; tıknaz. **2.** Büyük; iri. [DS]

kotuklamak, [koduk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor]* (Eşek için) yavrulamak; doğurmak. [DS]

kotur[1], [? kotur] *is.* **1.** *{eT} {ağız} is.* Uyuz; uyuz hastalığı. [EUTS] [DS] **2.** *{ağız}* Kel. [DS] **3.** *{ağız}* Çıban. [DS] **4.** *{ağız}* Cüzamlı. [DS]

kotur[2], [? kotur] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** İşi yarâmaz; zayıf; cansız. [DS]

kotur[3], [? kotur] *{ağız} is.* **1.** İri yarı, yaşlı kadın. **2.** Yaşlanmış büyük kümes hayvanı. **3.** Erkek kedi. [DS]

kotur[4], [? kotur] *{ağız} is.* İnsan taşımaya yarayan tek atlı araba. [DS]

kotur[5], [? kotur] *{ağız} is.* Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]

kotura, [Yun. kodderi] *{ağız} is.* İçinde mısır kurutulan, dört kazık üzerine oturtulan çıtalardan yapılmış basit kulübe; çardak. [DS]

koturluk, -ğu [kotur-luk] *{ağız}* Cüzam. [DS]

koturmaç, -cı [kotur-maç] *{ağız} is.* **1.** Eskiden kadınların boyunlarına taktıkları bir tür gerdanlık. **2.** Kadınların tarlada kullandıkları önlük. [DS]

koturmak, [kutur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kutur-mak[1]. [DLT] [KB]

koturmuş, [kutur-mak > kutur-muş] *{eT} sf.* → kuturmuş. [DLT]

kotuş, [? kotuş] *{ağız} is.* **1.** İnek memesi. **2.** Boynuz. [DS]

kotuz, [kotuz] *{eT} is.* Yak; Tibet sığırı. [DLT]

kotuzlanmak, [kotuz-la-n-mak] *{ağız} is.* Gururlanmak. [DS]

kotuzlug, [kotuz > kotuz-luġ] *{eT} sf.* Yaban sığırı sahibi olan; yaklı. [DLT]

kotü, [kötü] *{ağız} sf.* Kötü. [DS]

kotürge, [köt-ür-ge] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

kov, [ḳöv / ḳöğ قوو / قوغ] *(ko:v) {eAT} {OsT} is.* Bir kimseyi arkadan çekiştirme; yerme; kötüleme; dedikodu; gıybet. [DK] 🗗 **kov çav,** *{eAT} {OsT} Dedikodu; çekiştirme; gıybet.*|| **kov etmek,** *{ağız} Arkadan çekiştirmek; dedikodu etmek; gıybet etmek.* [DS]|| **kov geçmek,** *{ağız}* → kov etmek. [DS]|| **kov kovlamak,** *{ağız}* → kov etmek. [DS]|| **kov sokmak,** *{ağız}* → kov etmek. [DS]|| **kov vermek,** *{ağız}* → kov etmek. [DS]

kova[1], [Moğ. koboġa > kov-ġā / kovā / kowā] *(kova:) is.* **1.** Bataklıklarda yetişen bir tür saz; hasır otu; kofa. *{eT} {ağız} (aym)* [DLT] [DS] **2.** Kova biçiminde açan bir tür çiçek. 🗗 **kova kamışı,** *{ağız} Hasır kamışı.* [DS]

kova[2], [kov-ġa > kova] *is.* **1.** Kuyudan vb. yerden su çekmek veya her türlü sıvı, katı maddeleri taşımakta kullanılan tersine kesik koni şeklindeki kulplu kap. **2.** *argo.* Çok gol yiyen kaleci. **3.** *argo.* Eşcinsel erkek. **4.** Merdivenin çevresinde döndüğü boşluk. **5.** Minare, kubbe vb. yerlere konulan alemlerin alt tarafında bulunan kovaya benzer kısım. **6.** *sf.* Belirtilen miktardaki kova dolusu olan; bir kova dolduracak kadar. 🗗 **kova kova,** *Kovalar dolusu.*

kova[3], [kovā / kowā] *(kova:) {eT} is.* **1.** Burun kapağı. [Clauson] **2.** Türklerin kullandığı gemlerde atların burnuna doğru dikilen kayış. [DLT]

kova[4], [kova] *{ağız} is.* Kuyu. [DS]

kova[5], [? kova] *{ağız} is.* Çevresi taş, çit veya tezek ile çevrilmiş yer; avlu. [DS]

kovaçka, [Bul. kólĕčke [Tietze]] *{ağız} is.* Yedi Kardeşler denilen yıldız kümesi. [DS]

kovaçlamak, [kov-aç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Kovalamak. [DS]

kovak[1], **-ğı** [kov-ak] *{ağız} sf.* Yiğit; yürekli; korkusuz. [DS]

kovak[2], **-ğı** [koñak] *{ağız} is.* Saç kepeği. [DS]

kovak[3], **-ğı** [koy-ak] *{ağız} is.* Dağlar arasındaki çukur; koyak. [DS]

kovala, [İt. capanna/cavallo قاوالا] *{OsT} is.* → kavala.

kovalak[1], **-ğı** [kov-al-ak] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) gururlu; çalımlı. **2.** Sersem; avanak. [DS]

kovalak[2], **-ğı** [kov-al-ak] *{ağız} is.* İki nesne arasındaki boşluk; aralık. [DS]

kovalama[1], [kova-la-ma] *is.* **1.** Kovalamak eylemi. **2.** Kaçan bir kimseyi veya uzaklaşan bir şeyi yakalamaya çalışma. **3.** Takip; izleme. **4.** Birbirini izleme; art arda gelme. **5.** En az dört kişi ile oynanan bir çocuk oyunu.

kovalama, [kor-a-la-ma] *{ağız} is.* Yağda kızarmış patlıcan, patates, domates vb. üzerine kıyma ve biber dökerek yapılan bir tür yemek. [DS]

kovalamaca, [kova-la-ma-ca] *is.* **1.** Bir ebe tarafından kovalanan ve ebenin yakalaması ile yakalananın ebe olduğu, böylece sürüp giden bir çocuk oyunu. **2.** Karşılıklı olarak kovalama ve kaçma çabası; koşuşturma.

kovalamak[1], [kōv > kov-ā > kova-lā-mak / koğalamak > kov-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi sert veya küçük düşürücü söz ve hareketlerle gitmeye zorlamak; kovmak. **2.** Bir hayvanı bulunduğu yerden gitmesini belirten işaret ve sözleri tekrar ederek uzaklaştırmak; kovmak. **3.** Bir kimseyi yakalamak için peşine düşerek arkasından koşturmak. **4.** Bir işi sonuca bağlamak amacıyla takip etmek. **5.** Bir şeyi ele geçirmek için çeşitli tedbirlere başvurmak. **6.** (Zaman, durum, mevsim vb. için) birbiri ardınca gelmek; birbirini izlemek. **7.** Bir yarışta önde gidenlere yetişmek amacıyla arkalarından sıkı bir şekilde takip etmek. **8.** *{eAT} gçl. f.* Takip etmek. [DK]

kovalamak[2], [kov > kov-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Söz getirip götürmek. [DS]

kovalanış, [kovala-n-ış] *is.* Kovalanmak eylemi veya biçimi.

kovalanma, [kovala-n-ma] *is.* Kovalanmak eylemi.

kovalanmak[1], [kovala-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Bir kimse tarafından sert veya küçük düşürücü söz ve hareketlerle gitmeye zorlanmak; kovulmak. **2.** (Hayvan) bulunduğu yerden gitmesini belirten işaret ve sözler tekrar edilerek uzaklaştırılmak; kovulmak. **3.** Bir kimse tarafından yakalanmak amacıyla peşine düşülerek arkasından koşturulmak. **4.** (Bir iş) sonuca bağlanmak amacıyla takip edilmek. **5.** (Bir şey) ele geçirilmek amacıyla çeşitli tedbirlere başvurulmak. **6.** (Bir yarışta önde gidenler) yetişmek amacıyla arkalarından gelenlerce sıkı bir şekilde takip edilmek.

kovalanmak[2], [kova-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kova sahibi olmak; kova almak; kova edinmek. **2.** (Minare alemi vb. için) kova takılmak.

kovalanmak[3], [koğ *(yans.)* > kov-a-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Başkasına güvenip yiğitlik taslamak. [DS]

kovalans, [Fr. covalence] *is. fiz. kim.* Moleküllerin elektriksel çekimle açıklanamayan kohezyon değeri; ortak değerlik.

kovalaşmak, [kov-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Birkaç kişi bir olup birini çekiştirmek; dedikodu etmek. [DS]

kovalayış, [kovala-y-ış] *is.* Kovalama eylemi veya biçimi.

kovalent, [Fr. covalent] *is. fiz. kim.* Ortak değerlikli.

kovalı, [kova-lı] *sf.* Kovası bulunan; kova sahibi olan. 🗗 **kovalı şalvar,** *{ağız} Bol şalvar.* [DS]

kovalık[1], **-ğı** [kova-lık] *{ağız} is.* **1.** Hasır örülen kamış; hasır otu. **2.** Sazlık; kamışlık. [DS]

kovalık[2], **-ğı** [kova-lık] *is.* Kova konulan yer.

kovalık[3], **-ğı** [kov-al-ık] *{ağız} is.* İki nesne arasındaki boşluk; aralık. [DS]

kovalkan, [kov-al-kan] *{ağız} sf.* **1.** Aralarında boşluk bulunan. **2.** (Kişi için) övünen. [DS]

kovalmak[1], [kov-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]

kovalmak[2], [kov-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** (Ağaç için) koflaşmak. **2.** (Çıban için) içi boşalmak. **3.** (Ortalık için) tenhalaşmak. **4.** (Çalışan kimse için) serbest kalmak; boş kalmak. [DS]

kovalmak[3], [kov-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) genişçe açılmak. [DS]

kovaltak, -ğı [kov-al-t-ak] *{ağız} sf.* Gevşek; yumuşak. [DS]

kovaltaz, [kov-al-t-az] *{ağız} sf.* **1.** Yaşlı; ihtiyar. **2.** *is.* Ağaç kovuğu. [DS]

kovaltı, [kov-al-t-ı] *{ağız} is.* Delik; kovuk; çukur. [DS]

kovaltmak[1], [ḳov-al-t-maḳ قووالتمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** *{eAT}* Yüksekte, havada serbest tutmak. **2.** *{ağız}* Aralık etmek; aralamak. [DS] **3.** *{ağız}* Seyrekleştirmek; boşaltmak. [DS]

kovaltmak[2], [kov-al-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Serbest bırakmak; göz yummak. [DS]

kovaltmak[3], [kov-al-t-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Etki altında kalmak. [DS]

kovan[1], [koğ / kov *(içi boş)* > kov-an] *is.* **1.** Arı barınağı. **2.** Bir kovanda barınan arı topluluğu. **3.** *{ağız}* Yayık. [DS] **4.** *{ağız}* Küfe. [DS] **5.** İçinde bir ateşli silâh mermisinin sevk barutunu bulunduran metal kılıf; kapçık. **6.** *{ağız}* Boş fişek. [DS] **7.** Boşalmış top mermisi. **8.** *{ağız}* Yivsiz av tüfeği. [DS] **9.** *{ağız}* Balta, çapa, keser vb. araçların sap geçen deliği. [DS] **10.** *{ağız}* Edilgen eşcinsel erkek. [DS]🗗 **kovan anahtarı,** *Altı ve sekiz köşe somunlar, cıvataları sökmekte kullanılan anahtar.*‖ **kovan demiri,** *{ağız} Sabanın ucuna takılan enli ve yassı demir; saban demiri.* [DS]‖ **kovan otu,** *bot. Ballı babagillerden, halk hekimliğinde yapraklarından yararlanılan çok yıllık otsu bitki; oğul otu; melisa, (Melissa officinalis).*

kovan[2], [kov-mak > kov-an] *sf.* Kovmak eylemini yapan; uzaklaştıran.

kovanca, [kov-an-ca] *{ağız} is.* Bir tür büyük bıçak; saldırma. [DS]

kovancı, [kovan-cı] *is.* **1.** Kovan yapan ve satan kimse. **2.** *{ağız}* Arıcı. 🗗 **kovancı ısranı,** *{ağız} Kovandan bal peteklerini kolayca çıkarmaya yarayan bir çeşit araç.* [DS]

kovancık, -ğı [kovan-cık] *{ağız} is.* Köstebek, fare gibi hayvanların yerde açtığı tüneller; köstebek yolları, yuvaları. [DS]

kovanlamak, [kov-an-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* İzlemek; gözlemek; gözetlemek. [DS]

kovanlık, [kov-an-lık] *is.* Kovanların konulduğu yer; arılık.

kovar, [? kovar] *{ağız} is.* Pislik yığını; çöplük. [DS]

kovaşlamak, [kov-aş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kovalamak. [DS]

kovaştırmak, [kov-aş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Kovalamak. [DS]

kovata, [Yun. gaváta] *{ağız} is.* **1.** Maşrapa. **2.** Su kovası. [DS]

kovboy, [Germ. kōu > İng. cow *(sığır)* + boy *(genç)* > cowboy] *(ko'vboy) is.* Amerika'da sığır çobanlarına verilen ad.

kovboyluk, -ğu [kovboy-luk] *(ko'vboyluk) is.* Kovboy olma durumu; kovboyun yaptığı iş.

kovcu, [ḳov-cu / ḳoğ-cu / ḳoğ-ucu قوجی / قوغجی] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Dedikodu yaparak insanları arkadan çekiştiren kimse; dedikoducu; gammaz; fitneci. [DS]

kovculuk, -ğu [ḳov-cu-luḳ قوجلق] *{eAT} {ağız} is.* Kovcu olma durumu; dedikodu yapma; çekiştirme; gıybet etme. [DS]

kovçak, -ğı [kov-(u)ç-ak] *{ağız} is.* Delik; oyuk; çukur. [DS]

kovdak, [kōv > kov-dak] *{eT} sf.* Cılız. [KB]

kovdaş, [kōv > kov-daş] *{eT} sf.* Obur. [KB]

kovdurma, [kov-dur-ma] *is.* Kovmak işini yaptırma.

kovdurmak[1], [koğ-dur-mak > kov-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kovmak işini yaptırmak; uzaklaştırtmak. **2.** Bir kimsenin uzaklaştırılmasına, kovulmasına neden olmak; kovulmasını sağlamak.

kovdurınak[2], [kov-dur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* **1.** Koşturmak. **2.** At koşturmak. [DS] 🗗 **kovdura kovdura,** *{ağız} Koştura koştura.* [DS]

kover, [? kover] *{ağız} is.* Taş yığını. [DS]

kovermek, [ko-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bırakmak; salmak. [DS]

kovga, [Moğ. koboğa > kov-ğā / kovā / kowā] *(kovga:) {eT} is.* → kova[1].

kovı, [kovī] *{eT} sf.* **1.** Kof; boş; oyuk. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** İçi kof ve çürük olan. [DLT] **3.** Bedbaht; kısmetsiz; kutsuz; uğursuz; mutsuz. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kovıtmak, [kav-mak > kav-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Çarpmak. [Gabain] **2.** Tahrip etmek; harap etmek; yakıp yıkmak. [EUTS]

kovlama, [kov *(dedikodu)* > kov-la-ma] *is.* Kovlamak eylemi; dedikodu; çekiştirme; yerme; gıybet; nemime.

kovlamak[1], [ḳov *(dedikodu)* > ḳov-la-maḳ / ḳoğ-la-maḳ قولامق / قوغلامق] *{eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-r[[-l(u)-yor]* Bir kimseyi arkadan çekiştirmek; yermek; kötülemek; dedikodu etmek; gıybet etmek. [DS]

kovlamak[2], [kōv > kov-lā-mak / koġ-lā-mak] *(kovla:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [--r]* Kovalamak. [EUTS] [Gabain] [DK]

kovlan, [kov-la-n] *{ağız} is.* Kaba toprak. [DS]

kovlangoz, [kov-la-n + Far. ġavz] *{ağız} sf.* **1.** İçi boş. **2.** (Ağaç vb. için) içi boşalmış; kof. [DS]

kovlaşmak, [kov-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Arkadan çekiştirmek; dedikodu etmek. [DS]

kovma, [kov-ma] *is.* Kovmak eylemi.

kovmak, [ḳov-maḳ / ḳoġ-maḳ قوغمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Birini, bir yerden sert ve onur kırıcı sözlerle uzaklaştırmak; defetmek; kovalamak; sürmek. *{eT} {eAT}* [DLT] [KB] [DK] **2.** Bir milleti, bir kavmi veya bir topluluğu topraklarından sürüp çıkarmak; atmak; defetmek. **3.** Bir hayvanı ürküterek veya sopa vb. ile canını acıtarak uzaklaştırmak. **4.** Bir kimsenin çalıştığı yer, bağlı olduğu demek, kurum vb. ile ilişiğini kesmek; işine son vermek; çıkarmak; atmak. **5.** (Düşünce için) zihninden çıkarmak; düşünmemek; aklına getirmemek. **6.** *mecaz.* Ortadan kaldırınak; yok etmek; varlığına son vermek. **7.** *{eAT} {OsT}* Arkasına düşmek; peşinden gitmek; izlemek; takip etmek. **8.** *{OsT} {ağız}* Koşturmak; yürütmek; sürmek. [DS] 🗗 **kova çıkarmak,** *{eAT} Kovarak çıkarmak.*|| **kova gitmek,** *{eAT} Koşarak ardına düşmek; takip etmek.*

kovnaz, [Yun. khávanos] *{ağız} is.* Küçük küp. [DS]

kovoz, [kov-uz] *{ağız} sf.* İçi boşalmış; kof. [DS]

kovramak, [kav-ra-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Elle ekin yolmak. [DS]

kovsak, -ğı [kov-sa-k] *{ağız} sf.* **1.** (Yapı için) yıkılmak üzere olan; eski. **2.** *is.* Duvarlarda eskilik ve yıkıntıdan oluşan aralık, kovuk. **3.** İki insan ya da nesne arasındaki boşluk; aralık. **4.** Ağaç kovuğu. [DS]

kovsuk, -ğu [kov-(u)s-uk] *{ağız} is.* **1.** Yaylalarda yüksek kayaların eteği. **2.** Köşe; bucak. **3.** Delik; kovuk; çukur. **4.** Boşluk. [DS]

kovşak, -ğı [kov-(u)ş-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Gevşek; aralıklı; kaba. **2.** İki insan ya da nesne arasındaki aralık; açıklık. [DS]

kovşalak, -ğı [kov-(u)ş-a-la-k] *{ağız} sf.* İki insan ya da nesne arasındaki aralık; açıklık. [DS]

kovşalmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-l-mak / kovşa-l-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* → kogşalmak. [DLT]

kovşamak[1], [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak] *(koğşa:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Koğuş (huş) ağacı dalı ile cilalamak; perdahlamak. [DLT]

kovşamak[2], [kov-(u)ş-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* (Duvarın sıvası için) ayrılıp düşecek duruma gelmek. [DS]

kovşaşmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-ş-mak / kovşa-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kogşaşmak[2]. [DLT]

kovşatmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-t-mak / kovşa-t-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kogşatmak. [DLT]

kovu[1], [ḳoğ-u / ḳov-u قوو] *{eAT} {ağız} is.* → kov. [DS]

kovu[2], [kov-u] *{ağız} is.* Çukur ve bataklık yer. [DS]

kovucu, [ḳov-u-cu قوجى] *{eAT} {ağız} is.* → kovcu. [DS]

kovucuk, -ğu [kov-u-cuk] *is. biy.* Genç ağaç dallarının kabuklarında yer alan ve gaz alışverişine yarayan küçük delik.

kovucuklu, [kov-u-cuk-lu] *sf.* Kovucukları olan.

kovuculuk, -ğu [ḳov-u-cu-luk قوجلق] *{eAT} is.* → kovculuk.

kovuç, [kov-ġuç / kowuç] *{eT} is.* **1.** Zulüm; eziyet. **2.** Cin çarpması eseri. [DLT]

kovuk[1], **-ğu** [ḳov-uḳ قوق / قووق] *is.* **1.** Bir şeyin boş olan iç kısmı; bir şeyin içinde oluşan oyuk. *{eT} {eAT} {OsT} (aym)* [DLT] [EUTS] **2.** *sf.* Oyuğu olan; oyuklu; kovuklu. *{eAT} (aym)* **3.** *{OsT}* Çürük.

kovuk[1], **-ğu** [*eT.* kav-uk / kov-uk] *{ağız} is.* **1.** Sidik torbası; mesane. **2.** Huni. [DS]

kovulma, [kov-ul-ma] *is.* Kovulmak eylemi.

kovulmak[1], [kov-mak > kov-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Bir yerden, onur kırıcı ve sert sözlerle uzaklaştırılmak. *{eAT} (aynı)* **2.** Çalıştığı yer, bağlı olduğu dernek, kurum vb. ile ilişiği kesilmek; işine son verilmek; çıkarılmak; atılmak.

kovulınak[2], [kov-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (İnek için) çiftleşmek istemek; boğaya gelmek. [DS]

kovuluş, [kov-ul-uş] *is.* Kovulmak eylemi veya biçimi.

kovunmak, [kov-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Övünmek. [DS]

kovuntu, [kov-untu] *is.* Kovulan kimse; kovulmuş kimse.

kovurgeç, -ci [kav-ur-gaç] *{ağız} is.* Kahve kavrulan tava. [DS]

kovurmaç, [kaġ-ur-mak > kaġur-maç] *{eT} is.* → kagurmaç. [DLT]

kovurınak, [*kāġ-mak > kaġ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kavurmak. [EUTS]

kovurtmak, [kov-ur-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Serbest bırakmak; salmak. [DS]

kovuş[1], [kov-uş] *is.* Kovmak eylemi veya biçimi.

kovuş[2], [ḳov-uş قووش] *is.* **1.** *{OsT}* İğ yapımcılarının, iğ tıraş ve parlatma işinde kullandıkları oluk gibi bir araç. **2.** *{ağız}* Küçük tahta. [DS] **kovuş ok,** *{eAT}* → çigre.|| **kovuş oku,** *{eAT}* → çigre.

kovuşaınak, [kov-uş-ā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Düzlemek. [EUTS] [Gabain]

kovuşmak[1], [kov-mak / koġ-mak > kov-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kovmaya, uzaklaşmaya çalışmak. [DLT]

kovuşmak[2], [ḳov-uş-maḳ قوغشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Koşmada yarışmak; yarış etmek; birbirini kovalamak.

kovuşmak[3], [kov-uş-mak] *{OsT} {ağız} dönşl. f. [-ur]* (İnek için) çiftleşmek istemek; boğaya gelmek. [DS]

kovuşturma, [kov-mak > kov-uş-tur-ma] *is.* **1.** Kovuşturmak eylemi. **2.** Bir kimse hakkında güvenlik kuvvetlerince yapılan araştırma ve soruşturma; takibat, *(1955).* **3.** *huk.* Bir kimse hakkındaki isnadın kuvvetlenmesi durumunda, bu şüphe yerini belirliliğe bırakıncaya kadar Cumhuriyet Savcılığınca sürdürülen işlem. **kovuşturma yapmak,** *Bir kimse hakkında güvenlik kuvvetlerince araştırma ve soruşturma yapmak; takibatta bulunmak.*

kovuşturmak, [kov-mak > kov-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** (Sanık için) yargıç karar verinceye kadar gerekli adlî işlemleri yürütmek, *(1955).* **2.** (Olay için) aslını, doğrusunu anlamak için araştırmak, incelemek; soruşturmak. **3.** *{ağız}* Kovalamak; izlemek. [DS] **4.** Kendi işiyle uğraşmak.

kovuz[1], [ḳōk-mak[2] > ḳok-uz / ḳokoz / ḳoğuz قووز] *sf.* **1.** *{eT} {eAT}* Tamamen boş; bomboş. **2.** *{ağız}* Tam dolu olmayan. [DS] **3.** *{ağız}* İçi boşalmış olan; kof. [DS] **4.** *{ağız}* Aralık; açıklık. [DS]

kovuz[2], [kov-ġuç / kowuç] *{eT} is.* → kovuç. [DLT]

kovuz[3], [kapuz / kov-uz] *{ağız} is.* Kenarları dik yamaçlı dar vadi. [DS]

kovzak, -ğı [kov-(u)z-a-k] *{ağız} sf.* **1.** Gevşek; aşınmış; laçkalaşmış. **2.** Hacimce büyük olduğu hâlde ağırlığı az olan. [DS]

kovzalak, -ğı [kov-(u)za-la-k] *{ağız} sf.* Hacmine bakarak, görünüşte ağır sanıldığı hâlde hafif olan. [DS]

kovzamak[1], [kov-(u)z-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-z(u)-yor]* Ağır işten kurtulup rahat nefes almak ve sevinmek. [DS]

kovzamak[2], [kav-(ı)z-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-z(u)-yor]* Korumak; saklamak. [DS]

kovzat, -dı [kov-(u)z-a-t] *{ağız} sf.* Serbest söz söyleyen; çekinmeden konuşan. [DS]

koy[1], [kōñ / kōn / ḳōy قوى] *(ko:y) {eT} {OsT} {ağız} is.* Koyun. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] [İKPÖy.] [DS] 🗗 **koy yılı,** *{eT} On iki hayvanlı takvimde bir yıl.*

koy[2], [kōñ / kōy] *(ko:y) {eT} is.* Kucak; koyun; göğüs. [DLT]

koy[3], [küy] *(ku:y) {eT} is.* **1.** Alt; dip. [KB] **2.** Kuytu yer. [DLT] **3.** Derenin dibi, düzlüğü; koyak. [DLT] **4.** Karanın içerisine girmiş ufak deniz parçası; körfezden daha küçük boyuttaki girinti; küçük körfez. **5.** *{ağız}* Mağara. [DS]

koy[4], [Far. küy => kōy] *{ağız} is.* Köy. [DS]

koyacak, -ğı [koy-acak] *is.* İçine bir şeyler koymak için kullanılan, dolap, sepet, tabak, bardak vb. şeylere verilen genel ad.

koyak[1], [konak / konok] *{eT} is.* Konak darısı. [DLT]

koyak[2], **-ğı** [ḳoy-aḳ قوياق] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Bir ucu dağda son bulan iki dağ arasında kalan büyük çukur; akarsular tarafından açılmış bir yana doğru eğimli uzunlamasına çukur; vadi; dere. **2.** Dağlarda ve kayalıklarda oluşmuş doğal çukur. **3.** Dağlar üzerinde bol otlu, bitek çukurluklar. **4.** Güneş görmeyen kuytu yer. **5.** Kuytu, basık yer. [DS]

koyak[3], **-ğı** [ḳoy-aḳ / ḳoy-uḳ قويوق / قوياق] *{ağız} sf.* **1.** *{eAT}* Dokunaklı; hazin; müessir. **2.** Çok tatlı. [DS]

koyak[4], **-ğı** [koy-ak] *{ağız} is.* Köşe; taraf. [DS]

koyalmak[1], [koyu-l-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Koyulaşmak. [DS]

koyalmak[2], [koy-al-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Olgunlaşmak; yaşlanmak. **2.** Uslanmak; durulmak. [DS]

koyam, [Far. güyā => güyam] *{ağız} e.* Göre. [DS]

koyan, [? koyan] *{ağız} is.* Tavşan. [DS]

koyar[1], [koyar / kayar] *{eT} is.* Hayvanlara ve kölelere karşı kullanılan bir sövme sözü. [DLT]

koyar[2], [koy-ar] *is.* İki akarsuyun birleştiği yer; mülteka.

koyarlamak, [Ar. ġiyār => kayar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Nallamak. [DS]

koyasa, [kōr *(maya)* > ? koyasa] *{ağız} is.* İyi mayalanmış hamur ya da ekmek. [DS]

koyaşmak, [koy-aş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Karşılıklı yardım etmek; yardımlaşmak. [DS]

koycol, [koy *(koyun)* + Kaz. col *(yol)*] *{ağız} is.* Samanyolu. [DS]

koyçı, [koñ-çī / koy-çī] *(koyçı:) {eT} is.* **1.** Koyuncu. [ETY] **2.** Çoban. [KB] [Nevâyî]

koyduraklı, [koy-dur-ak-lı] *{ağız} sf.* (Ses, şarkı vb. için) etkili; dokunaklı; acıklı; içli. [DS]

koydurma, [koy-dur-ma] *is.* Koymasını sağlama eylemi; koydurmak eylemi.

koydurmak, [koy-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Koymak eylemini başkasına yaptırmak. **2.** Bir kimsenin bir şeyi bir yere koymasını sağlamak.

koygalmak, [Özb. koy-ga-l-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kımıldamak. [DS]

koygaşmak, [kōñ / kōy > koy-ġā-mak > koyġa-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Koynuna girmek. [DLT]

koygul, [koy-gu-l(u)] *{ağız} sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koygun[1], [koy-gun] *sf.* **1.** İnsanın duygularını etkisi altına alan; dokunaklı; içli; acıklı; etkili; dokunaklı. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Ünlü; onurlu; kuvvetli. [DS]

koygun[2], [ḳoy-ġun قوغون] *{OsT} is.* Ak doğan.

koygun, [koy-gun] *{ağız} sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koyılmak, [kuḏ-ıl-mak / kuy-ıl-mak] *{eAT} edil. f. [-ur]* → kuyulmak. [DK]

koyın[1], [kōñ / kōn / koy-ın] *{eT} is.* **1.** Koyun. *{ağız} (aynı)* [EUTS] [DS] **2.** Türklerin on iki hayvanlı takvimlerinde bir yıl adı. [EUTS]

koyın[2], [kōñ / kōn / koy-ın] *{eT} is.* Sine; koyun; kucak. [Gabain]

koyka[1], [kuykā / koy-kā] *(koyka:) {eT} is.* Deri; kürk; post. [DLT]

koyka[2], [ḳoyḳa قيقا] *{eAT} is.* Bırakılan şey.

koykalamak, [kuykā / koy-kā > koyka-lā-mak] *(koykala:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Derinin tüylerini yolmak. [DLT]

koylılık, [kōḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī-lık / kotkı-lık] *{eT} is.* Alçak gönüllülük. [Yüknekî]

koyku, [koy-ku] *{ağız} is.* Kabadayı. [DS]

koykul, [koy-gu-l(u)] *{ağız} sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koylan, [koy-(u)l-an] *{ağız} is.* Su çevrisi; girdap; akarsuların durgun ve dönen en derin yeri. [DS]

koylıg, [kōñ / kōn / koy > koy-lıġ] *{eT} sf.* Koyunlu. [ETY]

koylu, [Hoy *(İran'da bir kent)* > ḫoy-lu] *{ağız} is.* Kızılbaş. [DS]

koyluk, -ğu [koy-luk] *{ağız} is.* Köyün olduğu yer. [DS]

koyluşmak[1], [koḏ-mak / koy-mak > koy-ul-mak > koy(u)l-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Dökülüşmek. [DLT]

koyluşmak[2], [koḏ-uġ / koy-uġ > koyu-l-mak > koy(u)l-uş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Koyulaşmak. [DLT]

koyma, [koy-ma] *is.* **1.** Koymak eylemi. **2.** *{ağız}* Yapma; uydurma; iğreti. [DS]

koymaca, [koy-ma-ca] *{ağız} is.* Çardak. [DS]

koymaça, [kuy-ma + aş / kuymaç] *{ağız} is.* Un çorbası. [DS]

koymak[1], [*eT.* *ḳo-maḳ *(koymak)* > ḳo-ḏ-maḳ > ḳoymaḳ / ḳo-maḳ قويمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT} {eAT}* Bırakmak; terk etmek; yerleştirmek; dökmek; çalkalamak. [DLT] [EUTS] [OKD] [Gabain] [Yüknekî] [DK] **2.** *{eT}* Ayırmak; çıkarmak. [EUTS] **3.** Bir şeyi artık elinde tutmayıp bir yere bırakmak; bir yere yerleştirmek. **4.** (Bedenin bir bölümünü) bir yere veya bir şeyin üzerine bırakmak, bir şeye dayamak, yaslamak. **5.** Bir şeyi bir yere iliştirmek; tutturmak; dikmek; takmak; yerleştirmek. **6.** Birini veya bir şeyi bir yere bırakıp kaçmak; terk etmek; bırakmak. **7.** Bir kimseyi veya bir şeyi belli bir durumda bekletmek; kasıtlı veya kasıtsız olarak öyle durmasını sağlamak; öyle bırakmak. **8.** Bir kimseyi, başka birine bırakmak; feda etmek; vermek. **9.** Birine yiyecek, içecek vb. ayırmak, bırakmak. **10.** (İmza, tarih, isim, adres için) bir yazının altına veya üstüne yazmak. **11.** (Yemek için) pişmesini sağlamak için ateşte tutmak; ocağın üstüne yerleştirmek. **12.** Bir işin yapılması için belirli bir para ayırmak; ödenek ayırmak. **13.** (Para için) bir miktar biriktirmek; bankaya yatırmak; gelir getirici bir işe harcamak. **14.** (Kumar, bahis vb. için) bir miktar para vermek; yatırmak. **15.** (Yasa, kural, yasak vb.) çıkarmak; belirlemek; başlatmak; uygulamak. **16.** Bir kimseyi, bir şeymiş gibi saymak; öyleymiş gibi davranmak. **17.** (Nöbetçi, gözcü vb.) dikmek; yerleştirmek. **18.** Nesneleri ve insanları belirli bir düzene göre sıralamak; dizmek. ◻ **koyduğu yerde otlamak,** *Uzun bir zaman geçmesine rağmen hiçbir ilerleme kaydetmemek.*|| **koydunsa bul,** *(Aranan bir şey veya insan için) olması gereken yerde bulamamak.*

koymak[2], [*eT.* kuḏ-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** (Sıvı vb. akarları) bir kap veya yere dökerek koymak; kuymak. *{eT} (aym)* [Yüknekî] **2.** Bir kimse veya hayvanı bir yere kapatmak; hapsetmek. **3.** Bir kimsenin bir yere girmesine izin vermek; içeriye geçmesine engel olmamak. **4.** Bir şeyin içine başka bir şeyi eklemek, katmak. **5.** Bir kimseyi bir işe yerleştirmek. **6.** Birini, bir amaçla hazırlanmış listeye dahil etmek, yazmak; sıralamaya almak.

koymak[3], [koy-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* **1.** Etkilenmek; dokunmak. [DS] **2.** (Söz veya bir davranış) derinden etkilemek; içine işlemek; üzmek.

koymak[4], **-ğı** [kuḏ-mak] *{ağız} is.* **1.** Yumurta, un ve peynirle yapılan bir yemek; omlet. **2.** Un çorbası. [DS]

koyn, [kōñ / kōn / koy-ın] *{eT} is.* Koyun. [EUTS] [Gabain]

koynak, -ğı [koy-(u)n-ak] *{ağız} is.* **1.** Koyundan çıkarılan aşık kemiği. **2.** Zıpzıp; bilye. [DS]

koynara, [Yun. khunaria] *{ağız} is.* Çam fıstığının fıstıklı kozalağı. [DS]

koynak, -ği [*eT.* köñlek] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

koynu, [ḳōñ > ḳoynu قوينى] *{eAT} is.* Koyun.

koynuk, -ğu [koy-(u)n-uk] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

koyrat, [ḫoyrat / ḫoryat] *{ağız} is.* Hoyrat. [DS]

koysak, -ğı [koy > koy-sa-k] *{ağız} is.* Üç yanı kaya ile çevrilmiş yer. [DS]

koysalak, -ğı [koy-sa-la-k] *{ağız} is.* Ev içinde, duvarlara oyulmuş kapaksız dolap. [DS]

koysuk, -ğu [koy-su-k] *{ağız} is.* Delik; kovuk; çukur. [DS]

koytak, -ğı [koy-(u)t-ak] *{ağız} is.* **1.** Yel değmeyen yer; çukur. **2.** Yer altındaki boşluklar. [DS]

koytan[1], [ḳoy-(u)t-an قويتان] *is.* **1.** *{OsT}* Mezarın bir yanındaki yarık. **2.** *{ağız}* Mezarın iç kısmının köşesi. [DS] **3.** *{ağız}* Dairemsi köşe. [DS] **4.** *{ağız}* Dağın çıkıntılı yeri. [DS]

koytan[2], [koy-(u)t-an] *{ağız} sf.* Etkili; dokunaklı; içli.

koytarmak, [kay-(ı)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Döneklik etmek. [DS]

koytu, [koy-(u)t-u] *{ağız} is.* Kenar; köşe. [DS]

koytuk, -ğu [koy-(u)t-uk] *{ağız} is.* **1.** Kenar; köşe. **2.** Saklanacak, gizlenecek çukurumsu yer. [DS]

koyturmak, [*ko-mak *(koymak)* > ko-ḏ-mak / koymak > koy-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Döktürmek; koydurmak. [DLT]

koyu, [*eT.* koḏ-uġ / koy-uġ > koḏ-ı / koyü] *(koyu:) sf.* **1.** *{eT}* Kalın; sık. [DLT] **2.** (Akışkanlar için) akışkanlığı az olan; yoğunluğu fazla olan. **3.** *{ağız}* Katı. [DS] **4.** (Renk için) daha yoğun olan. **5.** *mecaz.* (Kişi için) bir şeye veya konuya bağlılığı çok fazla olan; bu sınırda olan; aşırı; düşkün. **6.** Bir hareketin son sınırı; derin; hararetli; ateşli. **7.** Bir görüşün son sınırı. **8.** *mecaz.* Aşırı hareketli. **9.** *is.* Daha yoğun olan şey. ◻ **koyu gri,** *Grinin bir ton koyusu; gri ile siyah arası.*|| **koyu kahverengi,** *Kahverenginin bir ton koyusu; kahverengi ile kara arası.*|| **koyu kır,** *1. Kırlaşmanın başlangıcında olan; karaya yakın kır. 2. Bu renkteki at donu.*|| **koyu kırmızı,** *Kırmızının bir ton koyusu; bordoya yakın kırmızı.*|| **koyu koyu,** *İyice koyu.*| **koyu koyu düşünmek,** *Derin derin ve uzun uzun düşünmek.*|| **koyu lacivert,** *Laciverdin bir ton koyusu; lacivert ile kara arası.*|| **koyu mavi,** *Mavinin bir ton koyusu.*|| **koyu pembe,** *Pembenin bir ton koyusu.*|| **koyu sarı,** *Sarının bir ton koyusu.*|| **koyu yeşil,** *Yeşilin bir veya birkaç ton koyusu; yeşil ile kara arası.*

koyug, [koḏ-uġ / koy-uġ] *{eT} sf.* **1.** (Sıvı için) koyu. [DLT] **2.** Derin. [KB]

koyugluk, [koḏ-uġ / koy-uġ > koyuġ-luk] *{eT} is.* Koyuluk; (sıvı için) koyuluk. [DLT]

koyuk[1], **-ğu** [ḳoy-maḳ[3] > ḳoy-uḳ قويوق] *{eAT} {OsT}*

{ağız} sf. Dokunaklı; etkili; içli; hazin. [DS] 🗗 **koyuk koyuk,** *{ağız} Yanık yanık; içli içli; hazin hazin.* [DS]

koyuk[2], **-ğu** [koy / kov-uk] *{ağız} is.* **1.** Dağın ve kayanın kuytu yeri. **2.** Boşluk; kovuk. [DS]

koyulaşma, [koy-u-la-ş-ma] *is.* Koyulaşmak eylemi.

koyulaşmak, [koy-u-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Koyu duruma gelmek; akışkanlığı azalmak. **2.** (Renkler için) bir veya birkaç ton artmak. **3.** *mecaz.* Aşırı duruma gelmek; artmak; hararetlenmek; derinleşmek.

koyulaştırıcı, [koy-u-la-ş-tır-ıcı] *sf.* **1.** Bir şeyi koyulaştırmaya yarayan; koyulaştırmayı sağlayan. **2.** *is.* Yapışkanlığı arttırmak veya akışkanlığı azaltmak için boyalar içine katılan madde.

koyulaştırma, [koy-u-la-ş-tır-ma] *is.* Koyu duruma getirme eylemi.

koyulaştırmak, [koy-u-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Koyu duruma getirmek; yoğun olmasını sağlamak; derinleştirmek. **2.** Rengini bir ton arttırmak. **3.** Şiddetini, etkisini arttırmak.

koyulatmak, [koy-ul-a-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Koyulaştırmak; koyultmak.

koyulma, [koy-ul-ma] *is.* Koyulmak eylemi.

koyulmak[1], [ḳoy-maḳ > ḳoy-ul-maḳ قويولمق] *edil. f. [-ur]* **1.** Koyma eylemi yapılmak; konmak; konulmak. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** *dönşl. f.* Başlamak; girişmek. **3.** *{eAT} {OsT}* Üzerine saldırmak; hücum etmek; şiddetle girmek; dalmak.

koyulmak[2], [koḏ-uġ / koy-uġ > koyü > koyu-l-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** (Sıvı için) akışkanlığı azalmak; koyuluğu artmak; koyu hâle gelmek. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Derinleşmek. [KB] **3.** (Renk için) bir ton koyulaşmak. **4.** (Dostluk, sohbet vb. soyut şeyler için) derinleşmek; hararetlenmek; şiddeti artmak.

koyulmak[3], [ḳoy-ul-maḳ / ḳuy-ul-maḳ قيولمق] *{eAT} {OsT} edil. f. [-ur]* Akmak; dökülmek.

koyultma, [koy-u-l-t-ma] *is.* Koyultmak eylemi.

koyultmaç, -cı [koyu-l-t-maç / koyult-ma + aş] *{ağız} is.* **1.** Yeni yavrulamış hayvanın ilk sütü; ağız. **2.** Sonbaharda doğal olarak koyulaşan veya kaynatılarak koyulaştırılmış süt. **3.** Sütlerin koyulaştığı zaman, bu sütten yapılan bir tatlı. **4.** Lor. **5.** Sonbaharda sütlerin koyulaştığı zaman bu süt içine yoğurt katılarak yapılan bir yemek. **6.** Kar ile pekmez ya da bal karıştırılarak yapılan bir şerbet; kar şurubu. [DS]

koyultmak, [koy-u > koy-u-l-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** (Akışkan için) koyu hâle getirmek; akışkanlığını azaltmak; koyulaştırmak. **2.** (Renk için) bir ton daha koyulaştırmak. **3.** (Dostluk, sohbet vb. soyut şeyler için) derinleştirmek; hararetlendirmek; şiddetini artırmak.

koyuluk, -ğu [koy-u-luk] *is.* Koyu olma durumu.

koyuluşmak, [ḳoy-ul-uş-maḳ قيولشمق] *{eAT} işteş. f. [-ur]* Birlikte saldırmak.

koyun[1], [koin / koy > koy-un] *is.* **1.** *zool.* Geviş getirenlerden başı gövdesine göre küçük, çoğunluğu boğum boğum boynuzlu, eti, sütü, derisi ve yünü için yetiştirilen, küçükbaş evcil bir hayvan, *(Ovis aries).* **2.** Bu hayvanın damızlık dişisine verilen isim. **3.** Bu hayvanın erkek ve dişisine ait altı aylıktan büyüklerinin kasaplık eti. **4.** *mecaz.* Kendisine söylenen her şeyi itirazsız kabullenen; verilen talimatlara harfiyen uyan; uysallığı aptallık derecesine vardırmış kimse. **5.** *mecaz.* Kendisini idareden aciz kimse. **6.** *{ağız}* Koyun sürüsü. [DS] **7.** *sf.* (Giyecek, kürk vb. için) bu hayvanın postundan yapılmış. 🗗 **koyun ağlı** (ağılı), *{ağız} Küçük ayı yıldız kümesi.* [DS]‖ **koyun ala gözlü,** *{eAT} Açık ela gözlü.*‖ **koyun ayağı,** *{ağız} İnce ince yağan yağmur; ahmak ıslatan.* [DS]‖ **koyun bacağı,** *{ağız} Sapı kısa başakları dolgun ekin.* [DS]‖ **koyun bakışlı,** *(Kişi için) bakışları anlamsız; bön bön, aptal aptal bakan.*‖ **koyun başlı,** *Aklı ermez; aptal; budala.*‖ **koyun bilekli,** *{ağız} Sol ayak bileği eğri olan at.* [DS]‖ **koyun çiçeği,** *{ağız} Papatya; koyun gözü.* [DS]‖ **koyun dede,** *Aptal; alık.*‖ **koyun ekmeği,** *bot. Maydanozgillerden 15-75 cm. boyunda tüylü, parçalı yapraklı, kalın köklü, sarı çiçekli çok yıllık otsu, kökü yenilen bir bitki, (Malabaila secacul, M. dasyantha)*‖ **koyun eri,** *{eAT} {OsT} Koyun çobanı.*‖ **koyun eti,** *Bir besin maddesi olarak kasaplarda parçalanıp satılan kesilmiş koyun eti.*‖ **koyun gibi,** *1. Bön; budala. 2. Uysal.*‖ **koyun göbeği,** *{ağız}* → koyungöbeği. [DS]‖ **koyun gözlü,** *{eAT} Açık ela gözlü.*‖ **koyun gözü,** *{ağız}* → koyungözü. [DS]‖ **koyun kaval dinler gibi dinlemek,** *Bakışları konuşan kişide olmasına rağmen söylenenlerden bir şey anlamadan dinlemek; koyunun kaval dinlediği gibi.*‖ **koyun kıran,** *{ağız} Sarı kantaron, (Hypericum calycinum).* [DS]‖ **koyun mantarı,** *{ağız} 1. Çam ağaçları arasında yetişen yenilebilir, lezzetli bir mantar, (Polyporus ovunus). 2.* → koyungöbeği. [DS]‖ **koyun sıçrayışı,** *Atın, dört ayağını birbirine yaklaştırarak ve sırtını kamburlaştırarak yaptığı sıçrama hareketi.*‖ **koyun oğlanı,** *{eAT} Koyun çobanı.*‖ **koyun otu,** *{ağız} bot. 20-120 cm. yükseklikte, rizomlu, çok yıllık, sarı çiçekli otsu bir bitki, (Agrimonia eupatoria).* [DS]‖ **koyun sürüsü,** *Henüz bilinçlenmemiş, kolayca yönlendirilebilen, her türlü buyruğa kolayca boyun eğen toplum.*‖ **koyun şeridi hastalığı,** *Daha çok kuzularda görülen, otlarken oribatidae familyasından bir tür keneyi ve barındığı asalağı yemeleri sonucu modniezia expansa adlı şeritten ileri gelen öldürücü bir hastalık; koyun tenyası.*‖ **koyun tarçığı,** *{ağız} Koyun gübresi.* [DS]‖ **koyun yatırma,** *Koyunları geceleterek koyun dışkısı ile tarla veya bahçe gübreleme tekniği.*‖ **koyun yılı,** *Eski Türk*

takviminde sekizinci yıla verilen ad. || **koyun yüzü,** *{ağız} 24 şubatta, çobanların evleri dolaşıp topladıkları bahşiş.* [DS]

koyun[2]**, -ynu** [kōn / koḏun > koy-un] *is.* **1.** *{eT}* Kol altı; kucak. [DLT] [EUTS] **2.** *anat* Vücutta giyecek ile göğüs arasında kalan yer. **3.** (Yatar vaziyette) kollar arası; kucak. **4.** *mecaz.* Kişinin kendini rahat ve huzur içinde hissettiği yer; koruyucu ve şefkatli ortam. **5.** *{ağız}* Karın. [DS] **6.** *{ağız}* Göğüste bulunan iç cep. [DS] **koynuna almak,** *1. Birlikte ve kucak kucağa yatmak. 2. Sevişmek için biri ile yatmak.* || **koynuna girmek,** *Biri ile yatıp sevişmek.* || **koynunda yılan beslemek,** *Kendisine yakın olan ve güvendiği, iyilik ettiği, yardımda bulunduğu birinden ihanet görmek.* || **koyun koyuna,** *Birbirine sarılmış olarak.*

koyun[3]**, -ynu** [koñur ?] *{ağız} sf.* Açık renkli. [DS]

koyuncu, [koyun-cu] *is.* **1.** Koyun yetiştirip besleyen kimse. **2.** Koyun ticareti yapan kimse.

koyunculuk, -ğu [koyun-cu-luk] *is.* Koyuncunun yaptığı iş; koyun ticareti.

koyungöbeği, [koyun+göbe(k)-i] *is. bot.* Çayır ve otlaklarda gruplar hâlinde yetişen, yenilebilir bir mantar türü; koyun mantarı, *(Agaricus bitorquis).*

koyungözü, [ḳoyun+göz-ü قيون كوزى] *{ağız} is. bot.* **1.** İri ve beyaz bir papatya türü, *(Matricaria parthenium). {eAT} (aynı)* **2.** Birleşikgillerden, çok yıllık, rozet yapraklı ve beyaz çiçekli, toprak üstü kısımları Antakya bölgesinde sebze olarak yenilen bir otsu bitki, *(Bellis perennis).* **3.** Mor çiğdem, *(Crocus asumanie, C. antalyensis).* **4.** Bir mahmude türü, *(Convolvulus betonicifolius).* **5.** İri ve yassı taneli bir tür kara üzüm. **6.** *zool.* Çok ayaklı sürüngen, zehirsiz bir böcek. [DS]

koyunlar, [koyun-lar] *is. biy.* Boynuzlugiller faınilyasının, keçiler alt familyasından, tıknaz yapılı, çevik olmayan, boynuzlarının yassı ve yana doğru kıvrık oluşu, erkeklerinde sakal bulunmayışı ile keçilerden ayrılan bir cins, *(Ovis).*

koyunmak, [*ḳo-maḳ *(koymak)* > ḳo-ḏ-maḳ / ḳoymaḳ > ḳoy-un-maḳ قيونمق] *{eT} {eAT} dönşl. f. [-ur]* Kendine su koymak; su dökünmek. [DLT]

koyuntu, [koy-untu] *is.* **1.** Sıkıntı; keder; üzüntü. **2.** Baston veya sopa koymaya mahsus yer. **3.** *{ağız} sf.* Etkili; dokunaklı; koygun. [DS]

koyunyünü, [koyun+yün-ü] *is.* Bir tür sünger; bal peteği.

koyunyüzü, [koyun+yüz-ü] *{ağız} is.* Koç katımının yüzüncü gününde köy çobanının evlerden buğday, yağ vb. yiyecek toplaması geleneği. [DS]

koyurak, -ğı [ḳoyu-raḳ قويرق] *{eAT} sf.* Koyuca.

koyurmak, [ḳoy-maḳ[3] > ḳoy-ur-maḳ قيرمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Etkilemek; tesir etmek. **koyur koyur,** *{ağız} İçin için; derinden derine.* [DS]

koyurtga, [koy-ur-t-ga] *{ağız} is.* Özgürlük. [DS]

koyurtgan, [koy-ur-t-gan] *{ağız} sf.* Özgürlük veren. [DS]

koyurtmak, [koy-ur-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Serbest bırakmak; salıvermek. [DS]

koyut, [koy-ut] *is. man.* Bir akıl yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; konut; postulat.

koyutmaç, -cı [koy-ul-t-maç] *{ağız} is.* Koyultmaç. [DS]

koyutmak, [koyu-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Koyulaştırmak. [DS]

koyuverme, [koy+u-ver-me] *is.* Koyuvermek eylemi.

koyuvermek, [koy-mak + ver-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Hayvan, insan için) salıvermek; serbest bırakmak. **2.** (İş, uğraş vb. için) herhangi bir yönlendirmede bulunmamak; oluruna bırakmak; doğal gelişimine bırakmak.

koyuvirmek, [koy-mak + ver-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Salıvermek; serbest bırakmak. [DS]

koyverme, [koy-mak +ver-mek > koy-ver-me] *is.* Koyvermek eylemi.

koyvermek, [koy-mak + ver-mek > koy-ver-mek] *gçl. b. f. [-ir]* **1.** (Hayvan, insan için) salıvermek; serbest bırakmak. **2.** (İş, uğraş vb. için) herhangi bir yönlendirmede bulunmamak; oluruna bırakmak; doğal gelişimine bırakmak.

koz[1]**,** [koz *(yans.)*] *is.* **1.** Yellenmeyi, gururlu olmayı, çalım satarak yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *koz-ur kozur, koz-ur-da-mak, koz-ur-da-k* **2.** *{ağız} sf.* Boş. [DS]

koz[2]**,** [Far. ġavz / Ar. cavz > ḳoz قوز] *{OsT} is.* **1.** Ceviz ağacının olgunlaşınca üzerinden sıyrılıp düşen ve "gövek" denilen yeşil bir dış kabukla kaplı odunsu iç kabuklu, yağlı ve ikişer loplu iki çenetten oluşan meyvesi; ceviz. *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [EUTS] [DS] **2.** *{ağız}* Her türlü kabuklu meyve. [DS] **3.** İskambil oyunlarında diğer üç grup kâğıtlardan üstün tutulan ve onları alabilen kâğıt grubu; atu. **4.** *mecaz.* Başarı elde etme ve üstünlük kurma şansı; savunma fırsatı; saldırma fırsatı. **koz açmak,** *Bezikte önce davranarak bir kâğıdın kız veya papazını açmak ve o rengi koz olarak belirlemek.* || **koz dönmek,** *El alan oyuncunun koz olan bir kâğıt oynaması.* || **koz dürtmek,** *(Eli alan oyuncu tarafından diğer oyuncuların ellerindeki kozları çıkartmak için) küçük bir koz oynamak.* || **koz helva,** *Ceviz, şeker, su, un veya şeker ile yapılan sakız kıvamında bir helva; koz helvası.* || **koz helvacı,** *Koz helvası yapıp satan kimse.* || **koz helvası,** *Ceviz, şeker, su, un veya şeker ile yapılan sakız kıvamında*

bir helva; koz helva.|| **koz kabına komak,** *{eAT} {OsT} Pek sıkmak; sıkıştırmak.*|| **koz kabuğuna girmek,** *Yakalanmamak için hiç kimsenin bulamayacağı bir yere gizlenmek; saklanmak.*|| **koz kabuğuna komak,** *{eAT} Çok sıkmak; sıkıştırmak.*|| **koz kırmak,** *1. İskambilde eldeki kozlardan birini oynamak. 2. Gizli bir iş çevirmek. 3. Uygun olmayan ve yanlış bir davranışta bulunmak; pot kırmak. 4. {eAT} Hüner göstermek.*|| **koz söylemek,** *O elde hangi rengin koz olacağını söylemek.*|| **kozunu kaybetmek,** *Üstünlüğünü kaybetmek; rakibine istediğini yaptırabilme fırsatını yitirmek; bir konuda karşısındakine istediğini yaptırabilme olanağını yitirmek.*|| **kozunu oynamak,** *Rakibini yenmek için elinde bulunan bütün üstün fırsatları değerlendirmek.*|| **kozunu paylaşmak,** *Biri ile olan anlaşmazlığı güç kullanarak çözmek.*

koz[3], [kor / köz / koz] *{eT} {ağız} is.* → kor, köz. [EUTS] [DS]

koz[4], [göz] *{ağız} is.* **1.** Evlerin altında bulunan davar ahırı. **2.** Ahırda yavruların konulduğu bölme. [DS]

koz[5], [kuz] *{ağız} is.* Güneş görmeyen yer; kuz. 🗗 **koz yaka,** *{ağız} Güneş görmeyen, gölgelik yer.* [DS]|| **koz yer,** *{ağız}* → koz yaka. [DS]

koza, [Far. gōza / ḳoja قوزه] *is.* **1.** İpek böceği ve kelebek tırtıllarının kendi etrafına ördüğü ve içinde son deri değişimini geçirdiği ipek veya ipeksi koruncak. **2.** Bazı bitkilerin içinde tohumları bulunan kabuklu meyve koruyucu; kozalak. **3.** Pamuğun iri ceviz büyüklüğündeki meyvesi. **4.** *{OsT}* Gümüşten ve sırmadan yapılmış süslü düğme. [Bürhan-ı Katı'] **5.** *{ağız}* Püskül. [DS] **6.** *{ağız}* Makara; masura. [DS] **7.** *{ağız}* Bilye. [DS] **8.** *{ağız}* Kozak; kozalak. [DS] 🗗 **koza biberi,** *{ağız} Çok acı, kırmızı biber; düğme biber.* [DS]|| **kozasına çekilmek,** *Çevresi ile olan ilişkilerini aza indirmek; az sayıda kimseyle konuşup görüşür olmak; hiçbir şeye karışmadan yaşamak; kabuğuna çekilmek.*

kozacı, [koza-cı] *is.* İpek böceği kozası alıp satan kimse; koza ticareti ile uğraşan kişi.

kozacılık, -ğı [koza-cı-lık] *is.* **1.** Koza alıp satma işi; koza ticareti. **2.** İpek böceği kozasının yetiştirilmesi ve işlenmesi ile ilgili işlem ve tekniklerin tümü.

kozak[1]**, -ğı** [Far. ġüze-k / ḳozak قوزاق] *is.* **1.** Çam kozası; kozalak. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde padişah mektuplarının, yabancı devletlere yapılan antlaşma metinlerinin ve önemli buyrukların içine konulduğu altın, gümüş, kemik vb. maddelerden yapılmış kutu. **3.** *{ağız}* Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] **4.** *{ağız}* Ham meyve. [DS] **5.** *{ağız}* Topaç. [DS] **6.** *{ağız}* Deve pisliği. [DS] **7.** *{ağız}* Üç okkalık tahıl ölçeği. [DS] **8.** *{ağız}* Tohumluk soğanın irisi. [DS]

kozak[2]**, -ğı** [kuz *(kuzey)* > kuz-ak] *{ağız} is.* Güneş görmeyen, gölgede kalan yer.[DS]

kozak[3]**, -ğı** [kov-(u)z-ak] *(ko:zak) {ağız} is.* Bitişik iki cismin arasında kalan boşluk; aralık. [DS]

kozak[4]**, -ğı** [? kozak] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

kozaklamak, [kozak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Saçma sapan konuşmak; saçmalamak. [DS]

kozalak, -ğı [koza(k)-la-k] *is.* **1.** Kozalaklı bitkilerde dibi yuvarlak, ucu sivri odunsu birleşik çiçek ve meyve; kozak. **2.** İçinde tohum veya krizalit bulunan koruncak; koza. **3.** Eskiden tomar hâlinde dürülmüş mektupların açılmasını engellemek amacıyla basılmış bal mumu mührün bozulmaması için konulduğu küçük fil dişi koruyucu. **4.** *{ağız}* Olmamış, ham meyve. [DS] **5.** *{ağız}* İpek böceği kozası. [DS] **6.** *{ağız}* Ağaçlarda bulunan tırtıl kozası. [DS] **7.** *{ağız}* Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] **8.** *{ağız}* Kuru, sert, ham muşmula. [DS] **9.** *{ağız} sf.* Kendi türü ve emsaline oranla küçük ve cılız kalmış olan; gelişmemiş; olgunlaşmamış; cılız. [DS] 🗗 **kozalak gibi,** *Zayıf; cılız; kara kuru.*

kozalaklı, [kozalak-lı] *sf.* **1.** Kozalağı bulunan; kozalağı olan. **2.** Kozalaklılar takımında yer alan.

kozalaklılar, [kozalak-lı-lar] *is. bot.* Çam, sedir, köknar gibi meyveleri kozalak biçiminde olan açık tohumlu bitkiler takımı; iğne yapraklılar, *(Coni-fera).*

kozalaksı, [kozalak-sı] *sf.* Kozalağa benzeyen; kozalak gibi; kozalak görünümünde olan; kozalağı andıran. 🗗 **kozalaksı bez,** *Beynin üçüncü karıncığının arka kısmında, ön ikiz cisimlerin arasında bulunan, duyu organı ve ışık algılayıcısı işlevi gören bir iç salgı bezi; epifiz.*

kozalamak, [koza-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Havlu, masa örtüsü ve çarşaf gibi dokumaların çözgü ipliklerini püskül yapmak. **2.** (Yağmurla karışık yağan kar için) koyunların üzerinde buz tutmak. [DS]

kozalan, [koza-la-n] *{ağız} is.* Pamuk kozası. [DS]

kozalı, [koza-lı] *sf.* Kozası bulunan.

kozan[1]**,** [? kozan] *{ağız} is.* **1.** Ekini biçilip kaldırılmış tarla. **2.** Ekin biçildikten sonra toprakta kalan kökler. [DS]

kozan[2]**,** [? kozan] *{ağız} is.* **1.** Renkli tülbent; yazma. **2.** Çocuk bezi. [DS]

kozanmak, [kozā-n-mak ?] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Süslenmek; bezenmek. [DLT]

kozasız, [koza-sız] *sf.* Kozası olmayan.

kozay, [kuz > kuz-ay] *{ağız} is.* Güneş görmeyen, gölgelik yer; kuz. [DS]

kozbağ, [koz+bağ] *{ağız} is.* Kayısı. [DS]

kozgalmak, [koz-ga-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Hareket etmek; kımıldamak; heyecanlanmak; yerinden kalkmak, ayaklanmak. [Nevâyî]

kozı[1]**,** [kōḏ-mak > koḏ-ī] *{eT} zf.* → kodı. [Yüknekî]

kozı[2]**,** [kuzī / kozī] *(kozı:) {eT} sf.* Kuzu. [EUTS] [KB] [Gabain]

kozıkaldıran, [kozı+kaldır-an] *{ağız} is.* Bol yağ, peynir ve az un ile yapılan bir yemek; omlet. [DS]

kozik[1]**, -ği** [? kozik] *{ağız} is.* **1.** İçine hayvan, hayvan yemi veya gereksiz eşya konulan küçük bina. **2.** Küçük çocukların evcilik oynarken küçük taşlardan yaptıkları evcik. [DS]

kozik[2]**, -ği** [? kozik] *{ağız} sf.* Kambur. [DS]

kozkiştik, -ği [koz + kiştik *(kedi)*] *{ağız} is.* Sincap. [DS]

kozlak, -ğı [koz-la-k] *{ağız} is.* Taşları harçsız olarak üst üste koymak suretiyle yapılan duvar; harçsız duvar. [DS]

kozlamak, [koz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Tavuk için) yumurtlamak. **2.** (Buğday biti için) tahılın içerisini yiyerek boşaltmak. [DS]

kozlug, [kor / köz / koz > koz-luġ] *{eT} sf.* Korlu; közlü. [Clauson]

kozluk, -ğu [kuzu-luk] *{ağız} is.* Yeni doğan keçi ve koyun yavrularının ahırda konulduğu bölüm. [DS]

kozmetik, -ği [Yun. kosmein *(süslemek)* > kosmetikós > Fr. cosmétique] *is.* **1.** İlaç kapsamı dışında, cildi ve saçları güzelleştirmek için kullanılan maddelere verilen genel ad. **2.** Takılmış eşya dışında insan vücuduna doğrudan uygulanan süs.

kozmik, -ği [Yun. kosmos *(evren)* > cosmique] *sf. ast.* **1.** Evren ve onun genel düzeni ile ilgili olan; uzaysal. **2.** Haber alma ile ilgili olan. 🗗 **kozmik ışınlar,** *Uzayın derinliklerinden, yıldızlar arası derinliklerden gelip atmosfere giren ve kaynağı kesin olarak bilinmeyen ışınlar.*‖ **kozmik madde,** *Evreni meydana getiren madde.*‖ **kozmik yıl,** *{ağız} Güneşin Samanyolu çevresinde bir kez dönüş süresi; 225 milyon Güneş yılı.* [DS]

kozmogoni, [Fr. cosmogonie] *is. fel.* Kâinatın meydana gelişini, kökenini, doğuşunu ve yaratılışını açıklamaya çalışan kuram; evren doğumu.

kozmogonik, -ği [Fr. cosmogonique] *sf.* Evren doğumu ile ilgili; evrenin doğumu ile ilgili.

kozmografya, [Fr. cosmographie] *is.* Matematik ve fiziğin temel kavramlarından yararlanarak, evrendeki astronomik sistemlerin tanımını yapan bilim dalı.

kozmoloji, [Fr. cosmologie] *is.* **1.** Evreni yöneten genel yasalar bilimi; evren bilimi. **2.** *fel.* Evrenin oluşumunu, yapısını inceleyen felsefe ve bilimsel öğreti.

kozmolojik, -ği [Fr. cosmologique] *sf.* Evren bilimi ile ilgili; evren bilimsel.

kozmonot, [Fr. cosmonaute / Rus. kosmonavt] *is.* Ruslar tarafından uzaya gönderilmiş, uzay araçlarının pilotu ya da bu araçta araştırma yapan bilim adamı; Rus astronot.

kozmopolit, [Yun. kósmos *(dünya)* + polites *(vatandaş)* > Fr. cosmopolite] *sf.* **1.** Çeşitli uluslardan kimseleri barındıran. **2.** (Bitki için) dünyanın her yerinde yetişebilen. **3.** (Kişi için) her ulusun, her ülkenin yaşam biçimine, geleneklerine, düşünce sistemine kolayca uyum sağlayabilen. **4.** (Davranış, düşünce, söz vb. için) kozmopolite uygun olan. **5.** *is.* Kendini dünya vatandaşı sayan, durmadan memleket değiştiren, alışkanlıkları kolayca değişebilen kimse. **6.** Ulusal özelliklerini, benliğini yitirmiş, kendi çıkarları uğruna yabancı çıkar grupları ile kolayca ilişki içine girebilen kimse.

kozmopolitçilik, -ği [kozmopolit-çi-lik] *is. fel. ahl.* Kendilerini dünya vatandaşı sayan stoacıların ahlak kuramı.

kozmopolitlik, -ği [kozmopolit-lik] *is.* **1.** Kozmopolit olma durumu; kozmopolit bir kimsenin niteliği. **2.** Çeşitli ülkelerde yaşamış olduğu için bir tek ulusal kültüre bağlı olmayan kimsenin düşünce ve yaşama biçimi. **3.** Çeşitli ınilliyetlerin özelliğini ve ögelerini taşıyan.

kozmos, [Yun. kósmos *(güzellik)*] *is.* **1.** Yıldızlar arası. **2.** *fel.* Bilimsel gerçekle varlığı bilinen ve düşsel olarak tasarlanan her türlü evren; evren; acun. **3.** *bot.* Bileşikgillerden Afrika kökenli, parçalı yapraklı ve altın sarısı, parlak kırmızı veya beyaz çiçekleri olan otsu bir süs bitkisi, *(Cosmos).* **4.** Rus uzay araçlarının genel adı.

kozmur, [? kozmur] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kozu, [kuzu] *{ağız} is.* Kuzu. [DS]

kozuk, -ğu [koz-uk] *{ağız} is.* Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

kozuluk, -ğu [kuzu-luk] *{ağız} is.* Çatıya açılan kapı. [DS]

kozur, [koz *(yans.)* > koz-ur] *is.* **1.** Yellenmeyi, gururlu olmayı, çalım satarak yürümeyi anlatan yansımalı gövde. **2.** *sf. {ağız}* Kendini beğenmiş; gururlu. [DS] 🗗 **kozur kozur,** *{ağız} (Yürümek için) hızlı ve hırslı olarak.* [DS]

kö, [kō / kū] *(kö:) {eT} is.* Ün; şöhret. [EUTS]

köb, [köp / köb] *{eT} sf.* → köp. [EUTS]

köbe, [köbe] *{ağız} is.* **1.** Beşik örtüsü. **2.** Gömlek ya da elbisenin kolu veya kol ağzı. [DS]

köbek, [köb-ek] *{eT} is.* Göbek.

köbel, [Yun. kobeli *(çırak)*] *{ağız} is.* Yaramaz çocuk. [DS]

köbelek[1]**, -ği** [köb-el-ek] *{ağız} is.* **1.** Yenilebilir, lezzetli birden çok mantar türünün adı, *(Morchella conica, M. deliciosa, M. esculenta, M. rotunda).* **2.** Mısır koçanı. **3.** Tahıllara dadanan bir tür küçük kelebek. [DS]

köbelek[2]**, -ğ** [köb-e-le-k] *{ağız} is.* Muştuluk parası. [DS]

köbelmek, [*eT.* köp *(çok)* > köb-el-ınek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Çoğalmak; artmak. [DS]

köben, [Sag. köben / köpen] *{eT} is.* Eyer ve semer keçesi.

köbik, [köp-mek > köp-ik / köb-ik] *{eT} is.* → köpük. [EUTS]

köbrüg, [köp-ür-mek > köpür-üg] *{eT} is.* → köprüg. [EUTS]

köbrüge, [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] *{eT} is.* Davul. [ETY]

köbrük, [köp-ür-mek > köpür-üg] *{eT} is.* → köprüg. [EUTS]

köbük, [köp-mek > köp-ik / köb-ik] *{eT} is.* → köpük. [EUTS]

köbür, [köb-ür] *{ağız} is.* Karadut. [DS]

köbürge, [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] *{eT} is.* Davul. [ETY] [Tekin]

köccek, -ği [köç-mek *(göçmek)* > köc-cek] *{ağız} sf.* Yıkılmak ya da devrilmek üzere olan; göçmek üzere olan. [DS]

köce, [Far. kūçe] *{ağız} is.* Mahalle. [DS]

köcek[1]**, -ği** [? köcek] *{ağız} is.* Kapı, dolap, sandık kilidi. [DS]

köcek[2]**, -ği** [kök *(yeşil)* > köğ-cek] *{ağız} is.* **1.** Topraktan bir karış kadar yükselmiş ekin; göcek. **2.** Sonbaharda ekilmiş ekin. [DS]

köcek[3]**, -ği** [köşek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

köceklenmek, [köcek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Sonbaharda ekilen buğday için) iyice köklenmek. [DS]

köcen, [köcen / göcen] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

köcik, -ği [? köcik] *{ağız} is.* Kaşık. [DS]

köcü, [? köcü] *{ağız} is.* **1.** Evin altındaki boşluk. **2.** Avlu. [DS]

köç[1]**,** [köç] *{eT} {ağız} is.* Göç. [DLT] [KB] [EUTS] [DS]

köç[2]**,** [köç] *{eT} is.* Saat; an; müddet. [DLT]

köç[3]**, -cü** [köç] *{ağız} is.* Asma kilit. [DS]

köç[4]**, -cü** [köç] *{ağız} is.* Üzerinde et kıyılan tahta; et tahtası. [DS]

köç[5]**, -cü** [köç] *{ağız} is.* Ev eşyası. [DS]

köç[6]**, -cü** [köç] *{ağız} is.* Düzgün biçimde bir araya getirilmiş ekin, ot ve çayır yığını. [DS]

köçek[1]**, -ği** [Far. kūçek *(küçük)*] *is.* **1.** Kadın kılığına girerek eğlence yerlerinde zil, çalpara vb. çalıp oynayan erkek. **2.** *mecaz.* Ölçüsüz davranışları olan kimse; ağırbaşlı olmayan kişi; hoppa. **3.** Deve yavrusu. **4.** Ocağa yeni girmiş yeniçeri. **5.** *tasvf.* Mevlevilikte, şeyhin, aşçı dedenin ve diğer yaşlı dedelerin hizmetinde bulunan derviş. **6.** Bitişi saba makamına benzer bir makam. **7.** *{ağız}* Topaç. [DS] **köçek havası,** *Köçeklerin oynayabileceği türden oyun havası.*|| **köçek takımı,** *Köçekler, çalgıcılar ve hanendelerden meydana gelen oyuncu topluluğu.*

köçek[2]**, -ği** [köşek / köçek كوشك / كوچك] *is.* **1.** *{eAT} {ağız}* Deve yavrusu. [DS] **2.** *{ağız}* Bir tür av köpeği. [DS] **3.** *{ağız}* Köpek yavrusu. [DS]

köçek[3]**, -ği** [kūç > köç-e-k] *{ağız} is.* **1.** Kapı, dolap veya sandık kilidi. **2.** Semerlerdeki çengel. [DS]

köçekçe, [köçek-çe] *is. müz.* Köçek ve köçek takımlarının oyunlarına eşlik eden, genellikle Rumeli türküleri formunda bestelenmiş kıvrak oyun havalarına Türk musikisinde verilen ad.

köçekçi, [köçek-çi] *{ağız} is.* **1.** Köçek oynatan kimse. **2.** *sf.* Hoppa; dönek; kötü huylu. [DS]

köçekleme, [köçek-le-me] *is.* Köçeklemek eylemi.

köçeklemek, [köçek-le-mek / köşeklemek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Deve için) yavrulamak.

köçeklik, -ği [köçek-lik] *is.* **1.** Köçeğin yaptığı iş. **2.** *mecaz.* Köçek gibi davranma; ağırbaşlı olmayan davranış; ölçüsüz davranma; hoppalık.

köçemek, [kūç > küçē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Zorlamak. [EUTS] **2.** Çabalamak. [EUTS] **3.** Eşkıyalık yapmak. [EUTS]

köçeu[1]**,** [köçen / göcen] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS] **köçen olmak,** *{ağız} (Kedi, köpek için) kızana gelmek; çiftleşmek istemek.* [DS]

köçen[2]**,** [köç-en] *{ağız} is.* Oyun aralarında maskaralık, köçeklik yapan kimse. [DS]

köçer, [köç-er] *{ağız} sf.* **1.** Göçen; yer değiştiren. **2.** *is.* Göçebe; Yörük. [DS] **köçer ağaç,** *{ağız} Ağaçtan yapılmış dingil.* [DS]

köçeymek, [Türkist. köç-ey-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Genişlemek; büyümek; arası açılmak. [DS]

köçgün, [köç-mek > köç-gün] *{eT} sf.* Göç eden. [KB]

köçkün, [köç-gün] *{eT} sf.* Göç eden. [KB]

köçmek, [köç-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** *{eT}* Göçmek. [ETY] [EUTS] [Yüknekî] [DK] **2.** *{ağız}* (Kız için) evlenmek. [DS] **3.** *{ağız}* Yıkılmak; düşmek; devrilmek. [DS]

köçrüm, [köç-mek > köç-ür-mek > köç(ü)r-üm] *{eT} is.* Belinleme; telaş; köy halkının şehre kaçışması. [DLT]

köçü[1]**,** [köç-ü] *{ağız} is.* Avlu. [DS]

köçü[2]**,** [köç-ü] *{ağız} is.* Eşek. [DS]

köçün, [köç-ün] *{ağız} is.* Çarşı. [DS]

köçük, [köt > *köt-çük > köçük] *{eT} is.* Sağrı; bir hayvana binen iki kişiden arkadaki. [DLT]

köçüklemek, [köçük-lē-mek] *(köçükle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Sağrıya vurmak. [DLT]

köçürgen, [köç-ür-mek > köç-ür-gēn] *(köçürge:n) {eT} sf.* Göçüren; uzaklaştıran. [DLT]

köçürme, [köç-mek > köç-ür-me] *{eT} sf.* Yeri değiştirilebilen; göçürme. [DLT]

köçürmek, [köç-mek > köç-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Göçürmek; göç ettirmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Yüknekî] [DK] **2.** Yazmak; istinsah etmek; nakletmek. [DLT] **3.** *{ağız}* Kendi yazısına bir makaleden bölümler almak. [DS] **4.** Yok etmek. [Yüknekî] **5.** (Kız için) evlendirmek; kocaya vermek. *{ağız} (aym)* [DK] [DS]

köçüt, [köç-mek > köç-üt] *{eT} is.* Göçürme aracı; göç atı. [DLT] [KB]

köçütçi, [köç-üt > köçüt-çī] *{eT} sf.* Göçürecek olan; göçüren. [KB]

köde[1]**,** [? köde] *{ağız} is.* Güvercin. [DS]

köde[2]**,** [köde] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]

köde[3]**,** [köde] *{ağız} is.* İyi kurumamış üzüm taneleri. [DS]

köde[4]**,** [köde] *{ağız} is.* Yonca. [DS]

ködeç, [Soğd. kwzt'yk > Far. kuza => küdeç / küzeç] *{eT} is.* Bardak; testi. [DLT]

ködek, -ği [? ködek] *{ağız} is.* Beyaz pullu bir tür balık. [DS]

ködemek[1]**,** [köde-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ü)-yor]* Müjdelemek; muştu vermek. [DS]

ködemek[2]**,** [küde-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* → küdemek[2]. [EUTS]

köden, [köden] *{eT} is.* Misafir. [EUTS]

ködezilmek, [köd̲ez-il-mek / küd̲ez-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* → küdezilmek. [KB]

ködezlig, [köd̲ez-lig / küd̲ez-lig] *{eT} sf.* → küdezlig. [KB]

ködezmek, [köd̲ez-mek / közed̲-mek / küd̲ez-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → küdezmek. [DLT]

ködmek, [köd̲-mek / küd̲-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Gözlemek; görmek. [DLT]

ködrüm, [küd-mek > *küd̲ür-mek > küd̲(ü)r-üm] *{eT} sf.* → küdrüm. [KB]

ködüg, [küd-mek > küd̲-üg] *{eT} is.* → küdüg. [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] [Gabain]

ködük, -ğü [köd-ük] *{ağız} is.* On iki veya onbeş okkalık tahıl ölçeği. [DS]

ködün[1]**,** [Erme. koptun] *{ağız} is.* Hayvanlara yem olarak verilen, yağı alınmış tohum küspesi. [DS]

ködün[2]**,** [kü-dün] *{eT} zf.* Güneyden. 🗗 **ködün yıñak,** *{eT} Güney; cenup.* [EUTS]

ködürmek, [kötür-mek / kötör-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kötürmek. [EUTS] [Gabain]

köd̲üşmek, [kūd̲-mek > küd-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* → küdüşmek. [DLT]

köf, [kef / kıf / kif / köf / küf *(yans.)*] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *köf-ül köfül*

köfdere, [Yun. koteirin] *{ağız} is.* **1.** Tarlanın tohum atılmadan önce saban izi ile bölünen parçalarından her biri; evlek. **2.** Tarla veya bahçeye su salmak için büyük arka veya kanala açılan delik. **3.** Bağ evlekleri arasında su akıtmak amacıyla açılan genişçe ark. [DS]

köfe[1]**,** [köfe] *{ağız} is.* Suyun dibine çökerek taşlaşmış kireç veya kum. [DS]

köfe[2]**,** [Yun. kopha > Ar. küfe] *{ağız} is.* Küfe. [DS]

köfeke, [Yun. koupháki كوفكه] *{eAT} is.* **1.** Yumuşak, dayanıksız, kil gibi çabuk ufalanan taş; sünger taşı; kefeki. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Suyun dibine çökerek katılaşan kireç veya kum. [DS]

köfeki[1]**,** [Yun. koupháki] *{ağız} is.* **1.** → köfeke. **2.** Çürük toprak. [DS]

köfeki[2]**,** [Yun. koupháki] *{ağız} sf.* Dayanıksız; zayıf; çürük. [DS]

köfenç, [küven-mek > küven-ç] *{eT} is.* → küvenç. [EUTS]

köfençlig, [küven-ç > küvenç-lig] *{eT} sf.* → küvençlig. [EUTS]

köfene, [Yun. gouphaina] *{ağız} is.* Kofana. [DS]

köferçile, [kök-er-mek *(göğermek)* + çil-e / Far. güherçile] *{ağız} is.* Nem yüzünden oluşan küf. [DS]

köfere, [? köfere] *{ağız} is.* **1.** Boş balgümeci. **2.** Dolu veya boş bal peteği. **3.** Bal süzülüp alındıktan sonra geri kalan petek posası. [DS]

köferez, [? köferez] *{ağız} is.* Güneş görmeyen, rüzgâr tutmayan çukur yer. [DS]

köfes, [? köfes *{ağız} is.* verimli toprak. [DS]

köfne, [Far. köhne] *{ağız} sf.* Çürük; eski. [DS]

köfnek[1]**, -ği** [köfnek] *{ağız} is.* Çabuk ufalanan kireç taşı; kefeki. [DS]

köfnek[2]**, -ği** [Far. köhne => köhne-mek > köhne-k] *{ağız} sf.* **1.** Yılıcak durumda; çürük; içi boşalmış. **2.** (Meyve, bitki için) çürük. [DS]

köfnük, -ğü [köhne-mek > köhn(ü)-k] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) hastalıklı; yaşlı; ihtiyar. **2.** Çabuk ufalanan kireç taşı; kefeki. [DS]

köfnümek, [köhne-mek / köhnü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Eşya için) eskimek; çürümek. **2.** (Meyve için) yumuşamak; gevşemek; tazeliğini yitirmek. **3.** (Kişi için) ihtiyarlamak. [DS]

köfrek, -ği [? köfrek] *{ağız} is.* Kendir sapı. [DS]

köfrez[1]**,** [köf-re-z] *{ağız} sf.* Bakımsız; gelişmemiş; sönük. [DS]

köfrez[2]**,** [körfez] *{ağız} is.* Gece ayazı. [DS]

köfrez[3]**,** [köf-re-z] *{ağız} is.* Volkanik toprak. [DS]

köftelaş, [köfte-li+aş] *{ağız} is.* Nohut, et ve soğanla yapılan sulu köfte. [DS]

köfte, [Far. kūften *(ezmek)* > kūfte / kōfte] *is.* **1.** Kıyma, soğan, ekmek içi, baharat ile yoğrulduktan sonra topaklar hâline getirilip çeşitli usullerle pişirilerek yapılan yemek. **2.** *{ağız}* Mısır unundan yapılmış etsiz bir tür köfte. [DS] **3.** *{ağız}* Pelte. [DS] **4.** *{ağız}* Üzüm şırası ile nişasta kaynatılarak yapılan ve dilim dilim kurutulan bir tür tatlı; pestil; köfter. [DS] 🗗 **köfte demiri,** *{eAT} Izgara.*|| **köfte kesilmek,** *{ağız} Çalışmaktan dolayı ayakta durama-yacak hâle gelmek; çok yorulmak.* [DS]|| **köfte olmak,** *{ağız}* → köfte kesilmek. [DS]

köfteci, [köfte-ci] *is.* **1.** Köfte yapan veya satan kim-

se. **2.** Köfte yapılıp satılan yer. **3.** *{ağız}* Düğünlerde koruyucu baş hizmetçi; yasakçı. [DS]

köftecilik, -ği [köfte-ci-lik] *is.* Köfte yapıp satma işi.

köftehor, [Far. kūfte + hōr] *(köfteho:r) is.* **1.** Köfte yiyen. **2.** Birini sevgiyle karışık azarlamak için söylenen söz.

köftelemek, [köfte-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Agaç ve benzeri şeyleri kesici bir araçla çeşitli yerlerinden kesmek; çentmek. [DS]

köfteli, [köfte-li] *sf.* İçinde köfte bulunan. 🗗 **köfteli yahni,** *{ağız} Bulgur veya etten bil ye büyüklüğünde yapılmış köftelerle yapılan ekşili bir yemek.* [DS]

köftelik, -ği [köfte-lik] *sf.* (Kıyma, bulgur vb. için) köfte yapmaya elverişli olan.

köften, [köften] *{ağız} is.* Küçük mağara; kaya oyuğu; in. [DS]

köfter, [Far. kūfter / Yun. kofter => köfter كوفتر] *{ağız} is.* **1.** Üzüm şırası ve nişasta kaynatılıp tepsiye dökülerek kurutulmak suretiyle elde edilen bir tür pestil. *{OsT} (aymı)* **2.** Üzüm şırasından yapılan sucuk. **3.** Hamur topağı. [DS]

köftere, [Yun. koteirin] *{ağız} is.* **1.** Tarla veya bahçeye sulama suyu almak için kanala açılan delik. **2.** Bağlardaki küçük keçi yolları. [DS] 🗗 **köftere açmak,** *{ağız} Kanaldan tarlaya ağızlık ya da delik açmak.* [DS]

köfterlik, -ği [köfter-lik] *{ağız} is.* Köfter yapmak için ayrılan özel üzüm veya şıra. [DS]

köftün, [Erme. kopton] *{ağız} is.* Sığırlara verilen keten, pamuk veya susam tohumu posası; küspe. [DS]

köftür[1], [köfter] *{ağız} is.* **1.** → köfter. **2.** Şeker sucuğu. **3.** İçine dövülmüş sucuk konarak muska gibi sarılan üzüm pestili. [DS]

köftür, [Yun. koteirin] *{ağız} is.* → köftere. [DS]

köfük, -ğü [köf-ük] *{ağız} sf.* Boş. [DS]

köfül, [köf *(yans.)* > köf-ül] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **köfül köfül,** *{ağız} (Yelin esişi için) serin ve hafif hafif.* [DS]

köfün, [köf-ün] *{ağız} is.* **1.** Büyük sepet; küfe. **2.** Karnın iki yanı; böğür. **3.** *sf.* (Kişi için) görünüşte güçlü kuvvetli fakat elinden iş gelmeyen; becerik-siz. [DS]

köfüne, [köfüne] *{ağız} is.* Ağaç dallarından yapılan çit. [DS]

köfür, [köf-ür] *{ağız} is.* İki kulplu küfe biçiminde sepet. [DS]

köfürge, [köf-ür-ge] *{ağız} is.* **1.** Sarkıt. **2.** Dikit. [DS]

kög[1], [Çin. k'jok => kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* Küg[1]. [Gabain]

kög[2], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* → küg[2]. [DLT]

kög[3], [kōk] *(kö:k) {eT} is.* → kök[1]. [EUTS]

kög[4], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* → küg[3]. [DLT]

kög[5], [kū-mek > kū-g] *(kü:ğ) {eT} is.* → küg[4]. 🗗 **kög yılkı,** *{eT} Başıboş yayılan hayvan.* [DLT]

kög[6], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* → küg[5]. [DLT]

kögedmek, [kōk *(gökyüzü)* > kög-ed-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Methetmek. [EUTS]

kögen[1], [kū-mek > kü-gēn / kö-gēn] *(köğe:n) {eT} is.* Süt sağılacağı zaman hayvanların ayağına vurulan ilmikli köstek. [DLT]

kögen[2], [kök-en / kög-en] *{ağız} is.* Kabak yaprağı. [DS]

kögermek, [kōk *(gökyüzü)* > kōk-er-mek] *(kö:ker-mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* → kökermek. [DLT]

köget[1], [kök *(yeşil)* > kög+et] *{ağız} is.* Meyve; yemiş. [DS]

köget[2], **-di** [*eT.* küñ-mek *(yanmak)* > kög-et] *{ağız} is.* Ateş. [DS]

köglemek[1], [kūg *(şarkı)* > küg-lē-mek] *(küğle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → küglemek[1].

köglemek[2], [kūg *(bakım)* > küg-lē-mek] *(küğle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* → küglemek[2]. [DLT]

köglenmek[1], [kūg *(çil)* > küg-lē-mek > kügle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → küglenmek[1]. [DLT]

köglenmek[2], [kūg *(şarkı)* > küg-lē-mek > kügle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → küglenmek[2].

kögşin, [kōk *(mavi)* > kōk-çīn / kōk-şīn] *(kö:kşi:n) {eT} sf.* → kökçin. [ETY]

kögürçgün, [kōk / gō-mek > kō-gür-mek > kögür-ç-gūn] *(kögürçgü:n) {eT} is.* Güvercin. [EUTS]

kögürçgünleşmek, [kögür-ç-gūn > kögürçgūn-le-ş-mek] *(kögürçgü:nleşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* Güvercinine bahse girmek. [DLT]

kögürçken, [kōk / gō-mek > kō-gür-mek > kögür-ç-ken] *(kögürçge:n) {eT} is.* → kögürçgün. [Gabain]

kögürçün, [kōk / gō-mek > kō-gür-ımek > kögür-ç-gūn] *(kögürçü:n) {eT} is.* → kögürçgün; *{ağız} (aymı).* [EUTS] [DS]

kögürmek, [*kō-mek > kö-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Yaymak; tevsi etmek; genişletmek. [ETY] [EUTS] **2.** Hazırlamak. [Gabain]

kögüs, [kögüs] *{eT} is.* → kögüz. [EUTS] [Yüknekî]

kögüz, [kög-üz] *{eT} is.* **1.** Göğüs. [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Kalp. [EUTS]

kögüzlüg, [kögüz-lük] *{eT} is.* Düşünceli; dalgın. [EUTS]

köğçü, [köğ-çü / köcü] *{ağız} is.* Avlu. [DS]

köğet, [kök *(yeşil)* > köğ+et] *{ağız} is.* Meyve; yemiş. [DS]

köğkü, [köğ-kü] *{ağız} is.* Yumuşak taş. [DS]

köğner, [Yun. kukunaria] *{ağız} is.* Çam kozalaklarının taze iken yenilen özsulu iç kısmı. [DS]

köğrek, -ği [kök *(yeşil)* > köğ-re-k] *{ağız} is. bot.*

İlkbaharda dağlarda biten, bir buçuk metre boyunda, göbeği kuruyunca dik ve mantar gibi olan bir tür bitki; baldıran, *(Conium maculatum)*. [DS]

köğşümek, [kağşa-mak / köğ-(ü)ş-e-mek] *{ağız} is.* Yumuşamak. [DS]

köğtere, [Yun. kotairin] *{ağız} is.* → köftere. [DS]

köğün, [köfün] *{ağız} is.* → köfün. [DS]

köğüz, [köğ-üz] *{ağız} is.* Kilim. [DS]

köh, [? köḫ] *{ağız} is.* Bostan kulübesi. [DS]

köhe, [Moğ. köhe] *{eT} is.* Zırh; küpe. [Nevâyî]

köher, [? köḫer] *{ağız} is.* Güç; öz; can. [DS]

köhi, [? köhi] *{ağız} is.* Güneş görmeyen yer. [DS]

köhle, [? köhle] *{ağız} is.* Baca. [DS]

köhlen, [Far. küheylān] *(köhle:n) {ağız} is.* Küheylan. [DS]

köhnar, [Yun. kukunaria] *{ağız} is.* Susam. [DS]

köhne, [Far. kühen / köhne کهنه] *{OsT} sf.* **1.** Bakımsız kalmış, eskiyip yıpranmış; eski. **2.** Yaşanılan zamanın gerisinde kalmış, eskimiş; çağdışı; modası geçmiş. 🗗 **köhne bahar,** *Son bahar.*|| **köhne-sāl,** *{OsT} Yaşlı; ihtiyar.*

köhneleşme, [köhne-le-ş-me] *is.* Köhneleşmek eylemi.

köhneleşmek, [köhne-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Eskimek; yıpranmak. **2.** *mecaz.* Geçersiz hâle gelmek; modası geçmek.

köhnelik, -ği [köhne-lik] *is.* **1.** Eskiyip yıpranma hâli. **2.** *mecaz.* Geçersizleşme hâli; modası geçme durumu.

köhneme, [köhne-me] *is.* Köhnemek eylemi.

köhnemek, [köhne-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** Eskimek; yıpranmak; köhneleşmek. **2.** *mecaz.* Geçerliliğini, güncelliğini yitirmek; modası geçmek; çağ dışı kalmak. **3.** Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

köhnü, [göynü] *{ağız} is.* İyice olgunlaşmış, içi esmerleşmiş, yumuşamış, sulanmış meyvenin durumu. [DS]

göhnük, -ğü [göynü-k] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) çabuk ağlayan; yufka yürekli. **2.** *is.* Çürük toprak. [DS]

köhnümek, [göynü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Meyve için) toplandığında sert olmasına karşın durduğu yerde kendi kendine olgunlaşmak. [DS]

köhnütmek, [köynü-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Olgunlaşmaya yüz tutmuş meyveyi taplayarak durduğu yerde olgunlaşmaya bırakmak. [DS]

köhrene, [? köhrene] *{ağız} is.* Babadan kalan bağ, tarla, bina gibi mallarla para; miras; kalıt. [DS]

köhün, [köf-ün] *{ağız} is.* Küfe. [DS]

kök[1], [*eT.* kök *(asıl; temel)*] *is.* **1.** *{eT}* Asıl; kaynak; temel. [DLT] [KB] [Yüknekî] [DK] **2.** *mecaz.* (Bir olay, durum vb. için) başlangıç noktası; temel; kaynak; köken. **3.** Dip; temel; esas. **4.** *{eT}* Soy. [DK] **5.** Bir bitkinin toprak altına doğru uzayan, bitkiyi toprağa bağlayan ve topraktan suda erimiş besi maddelerine alarak bitkinin gövdesine ileten kısım. **6.** *gnşl.* (Diş, saç, sinir vb. için) köke benzeyen gömülü bölüm. **7.** (Köküyle sökülen sebze vb. için) tane, adet. **8.** İlaç olarak kullanılan bazı bitkilerde toprak altı yumrusu. **9.** *mecaz.* Bir şeyin geçmişle olan bağı. **10.** *mecaz.* Bir kimseyi bir yere bağlayan manevi ve duygusal bağ. **11.** *dbl.* Bir kelimede, yapım ekleri çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölüm. **12.** *huk.* Bir zümre içinde yer alan bir mirasçının füruu ile birlikte meydana getirdiği topluluk. **13.** *jeol.* Katmanların toprak altında kalan kısmı. **14.** *kim.* Birçok tepkimeye değişmeden girebilen atom grubu. **15.** *mat.* (Denklemde) bilinmeyenin yerine konulduğunda eşitliği sağlayan değer. **16.** *tıp.* Bir organın, bir urun çıkış noktası. **17.** *biy.* Bir organın bağlantı noktası. **18.** Dantelde asıl motife geçişi sağlayan üçgen veya dörtgen biçimli motif; köprü. **19.** *{eT}* Dikiş yeri; teyel. [Nevâyî] **20.** *{ağız}* Pancar. [DS] **21.** *{ağız}* Salebin yumrusu. [DS] 🗗 **kök altı,** *mat. Bir kök işaretinin içinde bulunan sayı; kök içi.*|| **kök anlam,** *dbl. Aynı kökten türemiş sözcüklerdeki ortak anlam.* ***sev-gi, sev-i, sev-inç, sev-me.***|| **kök anlamı,** *dbl. Bir sözlükte madde başı olabilen kelimenin taşıdığı anlam demetlerini bir araya getiren oluşturucu öge; semantem; kavram birimi. ("*sandalye*" kök anlamı "*oturmak için*", "*dört ayaklı*", "*arkalıklı*", "*tek kişilik*" anlam birimi demetlerinden oluşmaktadır.)*|| **kök atmak,** *1. (Bitki için) kök vererek tutmak. 2. (Kişi için) bir yere iyice yerleşmek. 3. (Durum, alışkanlık vb. için) iyice yerleşmek; tutunmak; sağlamlaşmak.*|| **kök ayaklılar,** *biy. Kök bacaklılar.*|| **kök bacaklı,** *Kök bacaklılarla ilgili.*|| **kök bacaklılar,** *biy. Hareket ve beslenme sırasında sitoplazma uzantısı yalancı ayak çıkaran bir hücreliler sınıfı, (Rhizopodea).*|| **kök bilgisi,** *dbl. Bir dildeki kelimelerin kaynağını gösteren, ne zaman ortaya çıktıklarını, nereden geldiklerini, hangi evrelerden geçtiklerini araştıran; kelimelerin anlam ve biçim tarihlerini tespit eden dil bilgisi dalı; köken bilgisi.*|| **kök boya,** *{ağız} Ot köklerinden yapılan boya.* [DS]|| **kök boyası,** *bot. 1. Kök boyasıgillerden ılıman bölgelerde yetişen, soluk sarı çiçekli, kırmızı renkteki kök sapları boyacılıkta kullanılan, çok yıllık tırmanıcı bitki; kızıl boya; kızıl kök, (Rubia tinctorum). 2. Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızımsı boya; kök kırmızısı; alizarin.*|| **kök boyasıgiller,** *bot. Kök boyası, kınakına, kahve gibi beş binden çok türü bulunan bitişik taç yapraklı iki çenekli bitki familyası, (Rubiceae).*|| **kök boynu,** *bot. Damarlı bitkilerde ana kök ile sap arasındaki sınır.*|| **kök bozması,** *{ağız} Bakımsızlıktan üzüm kütüğünün ince köklerinin kuruyup verimsizleşmesi.* [DS]|| **kök budamak,** *Asmanın yayılan köklerini kesmek.*|| **kök çeliği,** *Yeni bir fidan elde etmek için gövde sürgün-*

lerinden kesilerek köklendirilmiş bitki dalı.|| **kök çiçeği,** *{ağız} Salep çiçeği.* [DS]|| **kök çiçekli,** *bot. (Bitki için) çiçekleri kök saptan veya köke yakın yerden çıkan.*|| **kök dişi,** *{ağız} Azı dişi.* [DS]|| **kök doğrayıcısı,** *Yedek besinleri köklerinde depolayan pancar, patates, şalgam gibi kök yemleri doğramakta kullanılan alet.*|| **kök erimesi,** *Diş kökünde meydana gelen tahribat.*|| **kök felci,** *tıp. Sinirleri omuriliğin ön köklerinden gelen bir veya birkaç kasın felci.*|| **kök hücresi,** *biy. 1. Bitkilerin kökündeki hücreler. 2. Gerektiğinde bölünerek değişik hücre tiplerine dönüşen, erginde hücre yenilenmesini sağlayan hücreler.*|| **kök içi,** *mat. Bir kök işaretinin içinde bulunan sayı; kök içi.*|| **kök işareti,** *mat. Kareköklerin gösterilişinde kullanılan √ işareti.*|| **kök kaplama,** *Ağaç köklerinden elde edilen desenli bir tür kaplama.*|| **kök karanfil,** *bot. Gülgillerden, 15-45 cm. boyunda, kurutulmuş kökleri karanfil kokusu vermek için çaylara konan, çok yıllık, otsu bitki, (Orthurus heterocarpus).*|| **kök kırmızısı,** *Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızımsı boya; kök boyası; alizarin.*|| **kök kurdu,** *zool. Düz kanatlılar takımının danaburnugiller familyasından, yer altında yaptığı uzun dehlizlerde ve geniş yuvalarda yaşayan, kazıcı ve sebzelerin köklerini keserek zararlara sebep olan kadife görünümlü kahverengi kırmızımsı iri bir böcek; kök kurdu, (Gryllotalpa vulgaris).*|| **kök mantar,** *bot. Meşe, çam, fındık gibi ağaçların kökünde yerleşen, iplik görünüşlü mantar emeciyle, kök ile ortak yaşayış içinde olan bir mantar.*|| **kök nodülü,** *biy. Baklagillerde ve bazı bitkilerde kökte meydana gelen ve azotu tutan bakterileri içinde barındıran yumrular.*|| **kök salmak,** *1. (Bitki için) kök vererek tutmak. 2. (Kişi için) bir yere iyice yerleşmek. 3. (Durum, alışkanlık vb. için) iyice yerleşmek; tutunmak; sağlamlaşmak.*|| **kök sap,** *bot. Her yıl kök süren ve yer üstüne sap çıkaran çok yıllık yer altı gövdesi.*|| **kök saplı,** *bot. sf. İnci çiçeği, eğrelti gibi çok yıllık kök sapı bulunan ve her yıl bunlardan yeni otsu sap ve yaprak süren.*|| **kök sökmek,** *Çok zor bir işi başarmak.*|| **kök söktürmek,** *Birine yaptığı işte güçlük çıkarmak; uğraştırmak.*|| **kök sürgünü,** *bot. Bir ağaç veya çalının dibinden veya kökteki ek tomurcuklardan çıkan sürgün.*|| **kök sürme noktası,** *Bir kökçüğün oluştuğu çevre teker bölgesi.*|| **kök taslağı,** *Gelişerek bitki kökü şeklini alan embriyon eseninin alt kısmı.*|| **kök taş,** *Bir taş ocağının son tabakasının altından çıkartılan, kesme taşın boyutlarından daha küçük ebattaki taş.*|| **kökten sürme,** *{ağız} Soyu sopu belli olan; soylu.* [DS]|| **kök tüyü,** *biy. Topraktan su ve suda çözünmüş maddelerin alınmasını sağlayan epidermis hücrelerinden gelişmiş tek hücreli uzantılar.*|| **kökü kazınmak,** *Bir daha ortaya çıkmayacak biçimde yok edilmek.*|| **kökü kesilmek,** *{ağız} Soyu tükenmek.* [DS]|| **kökünden kesip atmak,** *Meseleyi temelinden halletmek.*|| **köküne kıran girmek,** *(Mal için) hiç bulunmaz olmak; piyasada bulunmamak.*|| **köküne kibrit suyu,** *Yok olsun, kahrolsun anlamlarında kullanılan bir beddua sözü.*|| **köküne kibrit suyu dökmek,** *Yok etmek; kökünü kurutmak.*|| **kökünü kazımak,** *Bir daha ortaya çıkmayacak biçimde yok etmek; üremesini, çoğalmasını engellemek.*|| **kökünü kurutmak,** *Bir daha ortaya çıkmayacak, oluşmayacak biçimde yok etmek; kökünü kazımak.*

kök[2], [kök] *(kö:k) {eT} is.* **1.** Gökyüzü; hava; sema; gök kubbe; *{ağız} (aynı).* [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] [Gabain] [Tekin] [İKPÖy.] [Nevâyî] [DS] **2.** Gece. [EUTS] **3.** Şöhret; ün. [EUTS] 🗗 **kök kalık,** *{eT} Gök yüzü; uzay; esir.* [Üç İtigsizler]|| **kök kalık tilgeni,** *{eT} Gök tekerleği; felek.* [Üç İtigsizler]

kök[3], [kök] *(kö:k) {eT} sf.* **1.** Mavi; gök; gök rengi; lacivert. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] **2.** Yeşil. [KB] [İKPÖy.] [Nevâyî] **3.** Şehrin dört yanını saran yeşil bölge. [DLT] **4.** Boz. 🗗 **kök böri,** *{eT} Gök kurt; bozkurt.*|| **kök teyeng,** *{eT} Gök sincap.*

kök[4], [kök] *{ağız} sf.* **1.** Şişman; gürbüz; tavlı. **2.** Büyük; kalın; güçlü. [DS]

kök[5], [kök] *(kö:k) {eT} is.* Eyer bağı. [DLT]

kök[6], [kök] *{ağız} is.* Dar ve derin dere. [DS]

kök[7], [Çin. k'jok => kŭg] *(kü:ğ) {eT} is.*→ küg[1].

kök[7], [kök] *(kö:k) {eT} sf.* Yıllanmış; saçlarını ağartmış; ihtiyar; tecrübeli. [KB] 🗗 **kök ayuk,** *{eT} Köylü ve Türkmen büyüklerine verilen ad.* [KB] [DLT]

kök[8], [küg > Far kük] *is.* **1.** Sazı kurmaya yarayan burgu; kulak. **2.** Sap.

kökbaşı, [kök+baş-ı] *{ağız} is.* Sofa. [DS]

kökceli, [kök-çe-li] *{ağız} is.* Güvercin. [DS]

kökçe, [kök-çe] *{ağız} is.* Ağaçların üstünde sürekli yeşil duran asalak bir bitki; burç; ökse otu, *(Viscum album).* [DS] 🗗 **kökçe gireñ,** *{ağız} Kışın lodos yeliyle ince ince yağan yağmur.* [DS]

kökçek[1]**, -ği** [kök-çek] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) güzel. **2.** Yararlı; kazançlı. [DS]

kökçek[2]**, -ği** [kök-çek] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; büyüklük taslayan. [DS]

kökçin, [kök *(mavi)* > kök-çın / kök-şın] *(kö:kçi:n) {eT} sf.* **1.** Mavimsi. [KB] **2.** Gri. **3.** *is.* Turna. [ETY]

kökçü, [kök-çü] *is.* **1.** Eskiden ilaç yapımında kullanılan bitki köklerini toplayıp, satan kimse. **2.** *{ağız}* İşçi; ırgat. [DS] **3.** *{ağız}* Evlerde ağır işlerde çalıştırılan işçi kadın. [DS]

kökçük, -ğü [kök-çük] *is.* **1.** Küçük kök. **2.** *bot.* Kökün dallanmasıyla oluşan ikinci derecede kök. **3.** *biy.* Kara yosunlarında olduğu gibi ilkel bitkilerde bulunan, tek veya çok hücreden oluşmuş basit

kökler; rizoit. 🗗 **kökçük kılıfı,** *bot. Bazı tohumlu bitkilerin, kök taslaklarını, başlangıçta sıkıca saran bir çeşit kın.*

kökçül, [kök-çü-l] *sf.* (Zararlı hayvan için) bitkilerin kökünü yiyen; kök ile beslenen.

kökdetmek, [kōk *(eyer bağı)* > kōk-dē-mek / kök-de-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kökletmek[1]. [DLT]

köke[1], [İt. cocca] *is.* Eskiden kullanılan bir tür savaş gemisi.

köke[2], [köke] *{ağız} is.* **1.** Silisli, kumlu taş. **2.** Hafif ve yumuşak taş; kefeki. **3.** Çok sert, yeşile çalan toprak katmanı. **4.** Toprak tencere; güveç. [DS]

kökeç, -ci [kök-e-ç] *{ağız} sf.* (Kişi için) el ve ayak parmakları olmayan. [DS]

kökedmek, [kōk *(gökyüzü)* > kōk-ē-mek > kök-e-d-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Yükseltmek; (göğe) yükseltmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Övmek. [EUTS] [Gabain]

kökedtürmek, [*kökēd-mek > kökeḍ-tür- mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Methettirmek; övdürmek. [EUTS]

kökegün, [kōk *(mavi)* > kōk-ē-mek > kökē-gün] *(köke:gü:n) {eT} is.* Gök sinek; at sineği. [DLT]

kökel, [Moğ. kökel] *{eT} is.* Göğüs. [Nevâyî]

kökelmek, [kök-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Tavlanmak; semizleşmek. [DS]

kökeltaş, [Moğ. kökel + T. -daş] *{eT} is.* Küçük kız kardeş. [Nevâyî]

kökem, [kök-em] *{ağız} is.* Kök. [DS]

köken[1], [kök-en كوكن] *is.* **1.** Kavun, karpuz, salatalık, kabak gibi bitkilerin toprak üzerinde yayılan dalları. *{eAT} {OsT} {ağız} (aym)* [DS] **2.** *{ağız}* Ağaç ya da ot kökü. [DS] **3.** *{ağız}* Fide. [DS] **4.** *{ağız}* Sebze. [DS] **5.** (Bir sayıdan sonra) bu tür bitkilerin belirtilen sayıda köke sahip olanı. **6.** Bir şeyin geçmişteki esası; bir şeyin ortaya çıktığı, dayandığı temel; menşe; kaynak *(1935).* **7.** Yeni bir organın çıkış noktası; organın başladığı yer. **8.** Başlangıç, ilk kez ortaya çıkma ya da görünme. **9.** *dbl.* Bir kelimeden her türlü ekler çıkarıldıktan sonra geriye kalan anlamlı birim; bir kelimenin türediği, geldiği kaynak biçim. **10.** Bir bilginin, haberin çıkış noktası; menşe. **11.** Bir kimsenin ait olduğu toplumsal sınıf, ortam, grup; ülke; soy; asıl; ata. *{ağız} (aym)* [DS] **12.** Bir malın üretildiği, yapıldığı, getirildiği yer; menşe; orijin. **13.** Tulumbacı hortumlarının ucundaki sarı metal sap. **14.** *{ağız}* Dip; koçan. [DS] **15.** *{ağız}* Kök. [DS] 🗗 **köken atmak,** *{ağız} (Sebze fideleri için) dal budak salmak.* [DS]|| **köken belgesi,** *Bir malın hangi ülkeden veya bölgeden getirildiğini gösteren belge.*|| **köken bilimci,** *dbl. Köken bilimi ile uğraşan dil bilgini.*|| **köken bilimi,** *dbl. Bir dildeki kelimelerin kaynağını gösteren, ne zaman ortaya çıktıklarını, nereden geldiklerini, hangi evrelerden geçtiklerini araştıran; kelimelerin anlam ve biçim tarihlerini tespit eden dil bilgisi dalı; kök bilimi; etimoloji.* || **köken bilimsel,** *dbl. Köken bilimi ile ilgili; etimolojik.*|| **köken ölü,** *{ağız} (Meyve ve sebze için) gelişmemiş; bozuk; köksüz.* [DS]|| **köken yakıştırma,** *dbl. Kökeni bilinmeyen bir kelimeyi, bilinen bir kökene bağlayarak açıklama girişimi; yerlileştirme; halk köken bilimi.*

köken[2], [kök-en] *{ağız} is.* **1.** Hayvan bağlanan küçük kazık. **2.** Bir ucu koyun ya da keçinin ayağında, diğer ucu kazığa bağlı ip. **3.** Kalın kıldan, ağaç üzerine yapılmış bir tür tuzak. [DS]

kökenlemek, [köken-le-mek] *{ağız} is.* Fidan ya da asma çubuğu dikmek. [DS]

kökenlenme, [kök-en-le-n-me] *is.* Kökene sahip olma; kökeni bulunma.

kökenlenmek, [kök-en-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kökene sahip olmak; kökeni bulunmak. **2.** (Kabak, salatalık, kavun, karpuz vb. için) köken salmak; yerde uzanan sürüngen dallar vermek.

kökenli, [kök-en-li] *sf.* **1.** (Bitki için) kökeni, yerde uzanan dalları bulunan. **2.** (Kişi, veya topluluk için) belirtilen yer veya topluluğa dayanan; soyu belirtilen ülke veya halka dayanan. **3.** (Bitki, hayvan için) ilk ortaya çıktığı belirtilen yere ait olan.

kökensel, [kök-en-sel] *sf.* Kökenle ilgili olan; kökene ait.

kökensiz, [kök-en-siz] *sf.* Kökeni olmayan; bir kökene dayanmayan.

köker, [? köker] *{ağız} is.* Selin getirdiği su üstündeki odunları toplamak için kullanılan bir çeşit ağ. [DS]

kökere, [? kökere] *{ağız} is.* Köy evlerine bitişik, iki üç dönümlük boş tarla. [DS]

kökerek, -ği [kök-e-re-k] *{ağız} sf.* Büyük; gösterişli. [DS]

kökermek, [kōk *(gökyüzü)* > kōk-er-mek] *(kö:kermek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Gök rengini almak; göğermek. [DLT]

kökertme, [kök-er-t-me] *is.* **1.** Kökertmek işi. **2.** *{ağız}* Filizlenmiş asma çubuğu. [DS]

kökertmek, [kök-er-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* **1.** Köklemek; kökü ile birlikte sökmek; göçermek. **2.** (Fide, fidan, asma çubuğu vb. için) kökleriyle sökerek başka bir yere dikmek; şaşırtmak; göçermek. [DS]

kökey, [? kökey] *{ağız} is.* Toprak tencere. [DS]

kökezimek, [kök-ez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Bitki ya da ağaç için) çürümeye başlamak. **2.** Yorulmak. **3.** Yürürken düşecek gibi olmak; tökezlemek. [DS]

kökiremek, [kōk *(gökyüzü)* > kōk-ür-mek > kökür-ē-mek] *(kökire:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → kökremek. [Gabain]

kökiş, [kök *(gök)*] *{eT} is.* Bir tür kuş. [KB]

köklem, [kök-l-em] *{ağız} is.* İlkbahar. [DS]

kökleme, [kök-le-me] *is.* **1.** Köklemek eylemi. **2.** Bir arazide bulunan ağaç ve çalı köklerini, çotuklarını temizleme işlemi. **3.** *{ağız}* Ormandan açılan tarla, bahçe. [DS] **4.** *{ağız}* Başka bir yere dikilmek için, köküyle birlikte sökülen fidan. [DS] **5.** *{ağız}* toprağa gömülerek kök salması sağlanmış bağ çubukları. [DS]

köklemek[1], [kök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Bitki için) köküyle birlikte topraktan söküp çıkarmak. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** (Tarla, bahçe, arazi için) ağaç ve çalı köklerinden temizlemek. **3.** (Minder, şilte vb. için) içine konulan pamuk, kıtık vb. toplanmasına engel olmak amacıyla iki yüzünü birbirine iple tutturmak, dikmek. **4.** (Saç için) ince örgülerin birkaçını bir araya getirerek tekrar örmek. **5.** *argo.* (Motorlu araçların gaz pedalı için) kuvvetle sonuna kadar basmak. **6.** *{ağız}* (Bağ çubuğu, fidan, ağaç dalı vb. için) toprağa dikerek kök salmasını sağlamak. [DS]

köklemek[2], [kök *(teyel)* > kök-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* (Dikişte) teyellemek. [Nevâyî]

köklemek[3], [kök *(temel)* > kök-lē-mek] *(kökle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Bir şeyin aslını araştırmak; aslına vakıf olmak; köküne inmek. [KB]

köklemek[4], [kök *(eyer bağı)* > kök-lē-mek] *(kökle:-mek) {eT} gçl. f.* Eyer bağını sıkı bağlamak. [DLT]

köklemek[5], [küg > Far. kūk *(sazın burgusu)* > kök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Telli çalgılar için) kurmak; tellerini ayar etmek.

köklemek[6], [kök-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Yağmur için) bitkilerin köklerine kadar inmek. [DS]

köklendiriş, [kök-le-n-dir-iş / kök-len-dir-iş] *is.* Köklendirmek eylemi ve biçimi.

köklendirme, [kök-le-n-dir-me / kök-len-dir-me] *is.* Köklendirmek eylemi.

köklendirmek, [kök-le-n-dir-mek / kök-len-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Köklenmesini sağlamak; kök salmasını temin etmek; kök saldırmak; kök vermesini sağlamak. **2.** Aşı filizinin kök salması için aşılı bitkiyi aşı yerinden toprağa gömmek.

kökleniş, [kök-le-n-iş / kök-len-iş] *is.* Köklenmek eylemi veya biçimi.

köklenme, [kök-le-n-me / kök-len-me] *is.* Köklenmek eylemi ve durumu.

köklenmek[1], [kök-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Bitki için) kök salmak; kök çıkarmak; kök atmak; kök tutmak. **2.** Kök sahibi olmak; kök edinmek. **3.** *mecaz.* (Kişi için) esaslı bir şekilde bir yere yerleşmek; temelli oturmak. **4.** *edil. f.* (Bitki için) kökü ile sökülmek.

köklenmek[2], [kök *(temel)* > kök-lē-mek > kökle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Asaletli veya zengin olmak; kökleşmek; sağlamlaşmak. [DLT]

köklenmek[3], [kök *(eyer bağı)* > kök-lē-mek > kökle-n-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* (Eyer bağı için) sağlamlaştırılmak; bağlanmak; sıkılmak. [DLT]

kökleşme, [kök-leş-me] *is.* Kökleşmek eylemi ve durumu.

kökleşmek[1], [kök-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kök hâline gelmek. **2.** Köklü durum almak. **3.** *mecaz.* Bir yere sağlam olarak yerleşmek; kök salmak; kök atmak.

kökleşmek[2], [kök *(temel)* > kök-lē-mek > kökle-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** İlişip sokulmak. [DLT] **2.** Hısımlıkla bağlanmak. [DLT]

kökleşmek[3], [kök *(eyer bağı)* > kök-lē-mek > kökle-ş-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Eyer bağlamakta yardım etmek. [DLT]

kökleştiriş, [kök-le-ş-tir-iş] *is.* Kökleştirmek eylemi veya biçimi.

kökleştirme, [kök-le-ş-tir-me] *is.* Kökleştirmek eylemi.

kökleştirmek, [kök-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kökleşmesini sağlamak.

kökletmek, [kök *(eyer bağı)* > kök-lē-mek / kök-le-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Eyer tahtalarını diktirmek; bağlatmak. [DLT]

köklez, [kök-le-z] *{ağız} is.* Toprağa gömülerek kök salınası sağlanmış bağ çubuğu. [DS]

köklü[1], [kök-lü] *sf.* **1.** Kökü olan; kökü bulunan; kök sahibi olan. **2.** Kökü belirtilen biçimde olan. **3.** *{ağız}* Büsbütün; çok; tüm. [DS] **4.** *{ağız} mecaz.* İyice yerleşmiş; temeli olan; kökleşmiş; temelli; eskiden beri; yerli; esaslı. [DS] **5.** *mecaz.* Çok eskiden beri bilinen; iyi ve sağlam bir geçmişe sahip olan; soylu; iyi bilinen. ◻ **köklü aile,** *Herkesçe bilinen, tanınan, eskiden beri iyi bilinen aile.* || **köklü ifade,** *İçinde kök işareti bulunan matematiksel ifade.*

köklü[2], [kök-lü] *{ağız} sf.* **1.** Soylu; görgülü. **2.** Varlıklı; maddî gücü olan. [DS]

köklük[1], **-ğü** [kök-lük] *{ağız} is.* Ormandan yakılarak açılmış tarla. [DS]

köklük[2], **-ğü** [kök-lük] *{ağız} is.* Asma dallarından örülerek tencere altına konulan sepet. [DS]

kökmeç, -ci [kök-meç] *{ağız} is.* Yakılabilecek ağaç kökü. [DS]

kökmek[1], [kök-mek] *{eT} is.* Bir tür geyik. [ETY]

kökmek[2], [kök-mek] *{ağız} is.* Kurumuş ya da yıkılmış ağaçların yerde kalan kökü. [DS]

köknar, [Far. kūknār / Yun. koukounari] *is. bot.* Çamgillerden, yapraklarını kışın dökmeyen, dalları eş biçimli ve yassı, boz gövdeli, kozalaklı ve reçineli bir orman ağacı, *(Abies).* ◻ **köknar içi,** *{eAT} {OsT} Çam fıstığı.* || **köknar sakızı,** *Köknar kozalaklarından elde edilen reçine; köknar reçinesi.*

köknarlık, -ğı [köknar-lık] *is.* Köknar ağaçlarının çok olduğu yer; köknar ormanı.

kökneç, -ci [? kökneç] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

kökrek[1], [kök *(gökyüzü)* > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek > kökre-k] *{eT} is.* Gök gürlemesi. [Clauson]

kökrek[2], [kök *(mavi)* > kök-rēk] *(kökre: k) {eT} sf.* **1.** Mavimsi; biraz gök. **2.** -den daha gök.

kökrek[3], **-ği** [kök-rek] *{ağız} is.* **1.** Göğüs; bağır. **2.** Göğüs hastalığı; nefes tıkanıklığı. **3.** Göğüse giyilen bir tür gümüş zırh. [DS]

kökrek[4], **-ği** [kök-rek] *{ağız} sf.* **1.** Çabuk parlayan; atak. **2.** *is.* Kolayca ateş yakmakta kullanılan kabuğu soyulmuş ve içi boş bir tür ağaç parçası. [DS]

kökremek, [kök *(gökyüzü)* > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek] *(kökre:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Gürlemek; kükremek; bağırmak; böğürmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kökreşmek, [kök *(gökyüzü)* > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek > kökre-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte gürlemek; kükreşmek; kişneşmek; bağrışmak. [DLT]

köksegüçi, [kök *(gökyüzü)* > kök-sē-mek > kök-sē-gǖ-çi] *(kökse:gü:ci:) {eT} sf.* Göğe yükselmek isteyen. [KB]

köksel, [kök-sel] *sf.* **1.** Kökle ilgili. **2.** *tıp.* Bir sinir veya lenf damarı köküyle ilgili.

köksemek, [kök *(gökyüzü)* > kök-sē-mek] *(kökse:mek) {eT} gsz. f. [-ür]* Göğe yükselmek istemek. [KB]

köksöker, [kök+sök-er] *is. tarım.* Patates, pancar, yer fıstığı gibi kazık köklü, yumrulu veya taneli bitkileri sökmeye veya bunların toprak altındaki meyvelerini toplamaya yarar makine.

köksü, [kök-sü] *sf.* **1.** Köke benzer; kökü andıran; kök gibi. **2.** *is. bot.* Ciğer otları ile yosunların kökü andıran ve bu bitkilerin tutunmasını sağlayan çıkıntıları. **3.** *bot.* Mantarlarda dışa doğru uzanan kalın çeperli, sık miselyum tellerinden meydana gelen ve köke benzer uzantı.

köksün, [kök-sün] *{eT} is.* Öfke; gazap. [KB]

köksüz, [kök-süz] *sf.* **1.** Kökü olmayan. **2.** *mecaz.* Sağlam bir temele dayanmayan; temelsiz; asılsız; dayanaksız. ◻ (kendini) **köksüz hissetmek,** *Yabancı olduğu duygusuna kapılmak.*

kökşin, [kök *(mavi)* > kök-çīn / kök-şīn] *(kö:kşi:n) {eT} sf.* Göğümsü; gök renkte. [DLT]

kökten, [kök-ten] *sf.* **1.** Kökün kendisinden kaynaklanan. **2.** Yüzeyde kalmayan, derine kadar inen; köklü; radikal; cezrî. **3.** *zf.* Esaslı biçimde. ◻ **kökten bozuk,** *Aslı, esası, mayası bozuk olan; temeli bozuk.*|| **kökten dinci,** *Kökten dinciliği savunan; kökten dinci yanlısı olan; fundamentalist.*|| **kökten dincilik,** *1. ABD'de geçen yüzyılda gelişen, Kitab-ı Mukaddes'in mutlak yanılmazlığı ve ona harfî harfine uyulması gerektiğini savunan Protestan hareketi; fundamentalizm. 2. Mensuplarının inandığı dinî düşünce dışındaki bütün yönetim ve toplum düzeni ile kültürel değerleri reddeden, ortadan kaldırmak için yıkıcı ve kıyıcı her türlü tedbiri haklı sayan görüş.*|| **kökten sürme,** *1. Soydan gelme; geçmişi çok eskilere dayanma; esaslı; temelli; soylu; türedi olmayan. 2. Meslekten yetişme.*

köktenci, [kök-ten-ci *(1942)*] *sf.* **1.** Köktencilikten yana olan; köktencilik yanlısı; radikal. **2.** Köktenciliğe özgü olan; köktencilikle ilgili.

köktencilik, -ği [kök-ten-ci-lik] *is.* **1.** Ele aldığı konuyu temelden değiştirmeyi amaçlayan görüş; radikalizm. **2.** Bilim, siyaset, din alanlarında kökten yenilikler, değişiklikler yapma eğilimi; radikalizm. **3.** *sosy.* Kurulu toplum düzeninin temellerine yönelik toplumsal ekonomik değiştirmelerden yana olan öğreti.

köktere, [? köktere] *{ağız} is.* Suyun bölüm yeri. [DS]

kökteş, [kök-teş] *sf.* Kökleri aynı olanlar. ◻ **kökteş kelimeler,** *dbl. Aynı kökten değişik eklerle türeyen ve farklı anlamlara gelen kelimeler.*|| **kökteş tümleç,** *dbl. Fiille aynı kökten gelen tümleç.* ***Çalgı çalmak,*** *ustalık ister.*

kökteşleme, [kök-teş-le-me] *is.* Anlatımı kolaylaştırmak amacıyla aynı kökten gelen fakat ayrı yapı ve görevde olan kelimeleri yan yana kullanma. *yemek yemek, dikiş dikmek, soru sormak, iş işlemek.*

kökteşmek, [kök *(temel)* > kök-tē-mek > kökte-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → kökleşmek[2]. [DLT]

Köktürkçe, [kök *(gök; sema; mavi)* + Türk-çe] *öz. is.* Yazılı metinleri günümüze ancak Orhun ve Yenisey yazıtları ile ulaşan, altıncı ve sekizinci yy.'lar da Köktürk siyasi birliğine dahil Türk toplulukları tarafından konuşulan Türk dili; Göktürkçe.

kökün, [kök *(mavi)* > kök-ē-mek > kökē-gün > kökün] *(kökü:n) {eT} is.* → kökegün. [DLT]

kökünmek, [kök-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Kök salmak. [DS]

kökür, [Far. kef-gīr] *{ağız} is.* Kevgir; süzgeç. [DS] ◻ **kökür olmak,** *{ağız} 1. Ezilmek. 2. Uğraşmak; didinmek.* [DS]

kökürçgünleşınek, [kökürç-gün-le-ş-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Güvercini ödül koyarak yarışa girmek. [DLT]

kökürçkün, [kök *(mavi)* > kökürç-gün] *{eT} is.* Güvercin. [DLT]

kökürek, -ği [kök-ü-re-k] *{ağız} is.* Göğüs; bağır. [DS]

köküremek, [kök *(gökyüzü)* > kök-ür-mek > kökür-ē-mek] *(köküre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → kökremek. [Gabain]

köküs[1], [kög-üz] *{eT} is.* → kögüz. [DLT]

köküs[2], [kök-üz] *{ağız} is.* Su akışı göz önüne alınarak tarlalarda yapılan bölmeler. [DS]

köküş, [kök-üş] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

köküz, [kög-üz] *{eT} is.* → kögüz. [ETY] [EUTS]

köküzlüg, [kögüz-lüg] *{eT} sf.* Kalbe yakın; kıymetli olan. [EUTS]

köküzmek, [kök-ūz-mēk] *(kökü:zme:k) {eT} is.* Göğüs zırhı. [ETY]

kökyük, [kōk *(yaşlı)* + ayük *(başkan)*] *{eT} is.* Köylü ve Türkmen büyüklerine verilen unvan. [DLT]

köl, [kōl] *(kö:l) {eT} is.* **1.** Göl; havuz; birikmiş su. [DLT] [ETY] [EUTS] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] [Nevâyî] **2.** Deniz. [DLT]

kölçer, [? kölçer] *is.* Buğday tanelerinin biçimini ve unu bozan bir tür hastalık.

köle, [köle] *is.* **1.** Kayıtsız şartsız bir kimsenin buyruğu altında olan kimse; her türlü bağımsız davranma ve medenî haktan yoksun bırakılmış, özgürlüğü olmayan kişi; esir; kul. **2.** Savaşta ele geçen veya para ile satın alınan kadın veya erkek. **3.** *huk.* Bir mülkiyete konu olan ve aynı mal gibi alınıp satılabilen kişi. **4.** *gnşl.* Bir zorbanın veya zorba gücün etkisi altında bulunan kimse; totoliter bir güce boyun eğen kimse. **5.** *mecaz.* Herhangi bir şeye aşırı derecede düşkün veya tutkun olan kimse; tutkun olduğu şey karşısında iradesine hakim olamayan kimse; esir; kul. **6.** *{ağız}* Süpürge. [DS] **7.** *sf.* (Topluluk için) bir kimsenin egemenliğini kabul etmiş ve baskısına boyun eğmeyi kabullenmiş olan. **8.** (Kişi için) bütünüyle bir şeyin egemenliği altına girmiş, kendini teslim etmiş olan. ◻ **köle doyuran,** *{ağız} 1. İri ve yuvarlak taneli, koyu renkli bir tür üzüm. 2. Pilav.* [DS]‖ **köle döven** (döğen), *{ağız} Ev hanımı.* [DS]‖ **köle hamuru,** *{ağız} 1. Köz üzerinde pişirilen hamur üzerine kızgın yağ dökülerek yapılan bir yiyecek. 2. Kavrulmuş mısır ununu pekmezle karıştırarak yapılan bir tür tatlı.* [DS]‖ **köle köşlük,** *{ağız} Yoksulluk.* [DS]‖ **köleleri,** *1. (Birine aşırı derecede bağlı olan birisinin söylediği) kendisinden bahseden saygı sözü; ben; köleniz; bendeniz; bendeleri. 2. Aşırı saygı duyduğu kimsenin yanında bir erkek yakınından söz ederken ondan bahseden kelimeler katılan saygı sözü.* ‖ **Kölen olayım!** *Aşırı yalvarma, yakarma bildiren ifade.*‖ **köleniz,** *(Birine aşırı derecede bağlı olan birisinin söylediği) kendisinden bahseden saygı sözü; ben; köleleri; bendeniz; bendeleri.*‖ **köle sarığı,** *{ağız} Sigara böreği.* [DS]‖ **köle tükrüğü** (tükürüğü), *{ağız} Adaçayı, (Salvia labiatea).* [DS]

köleci, [köle-ci] *is.* **1.** Köle edinen veya köle edinmek için uğraşan. **2.** Köle getirip satan.

kölecilik, [köle-ci-lik] *is.* **1.** Kölelik anlayışına dayandırılmış toplum düzeni. **2.** *zool.* Köle ele geçirmek için bazı türlere saldıran karınca toplumlarının durumu.

köleçlenmek, [köl-eç-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Büyüyüp güçlenmek. [DS]

kölek[1], **-ği** [köl-ek] *is.* **1.** *{eT}* Küçük göl; gölcük. [ETY] **2.** *{ağız}* Yağmur sularının toplandığı küçük çukur. [DS]

kölek[2], **-ği** [köñ-le-k] *{ağız} is.* **1.** Gömlek. **2.** Korkuluk. [DS]

köleker, [? köleker] *{ağız} is.* Bir tür kilim.[DS]

kölekge, [*eT.* kölige] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

köleleşme, [köle-leş-me] *is.* Köle olma, köleliği kabullenme eylemi ve durumu.

köleleşmek, [köle-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Köle durumuna gelmek.

köleleştiriş, [köle-leş-tir-iş] *is.* Köleleştirmek eylemi veya biçimi.

köleleştirme, [köle-leş-tir-me] *is.***1.** Köle durumuna getirmek eylemi. **2.** Bir devletin veya milletin, başka bir devlet, halk veya topluluğa bir siyasi rejimi veya ekonomik düzeni zor kullanarak kabul ettirmesi; özgürlüğünü elinden alması; tamamını veya bazılarını sürgüne göndermesi.

köleleştirmek, [köle-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Birini köle hâline getirmek, hürriyetten yoksun bırakmak; köleleşmesini sağlamak.

köleli, [köle-li] *sf.* Kölesi olan; kölesi bulunan.

kölelik, -ği [köle-lik] *is.* **1.** Köle olma durumu; tutsaklık; esaret. **2.** Köle olarak geçirilen süre. **3.** Bir şeye veya başka bir şeye aşırı bağımlılık; esaret. ◻ **kölelik düzeni,** *Eskiden kölelerin üretim işlerinde kullanıldığı toplumsal düzen.*

kölemen[1], [köle-men كولمن] *is.* **1.** Birini sahip olduğu köle veya köleler; karavaş. *{eAT} {OsT} (aym)* **2.** Kölelerden kurulu askerî sınıf; memluk.

kölemen[2], [köl-e-men] *{ağız} is.* **1.** Büyük sepet; küfe. **2.** Deniz kıyısında yaşayan kıl keçisi. **3.** Tiftik ile kıl keçisinin çiftleşmesinden doğan yavru. **4.** *sf.* Aksi; inatçı; somurtkan. [DS] ◻ **kölemen sepeti,** *Taze üzüm veya kuru erzak taşımakta kullanılan bir tür yayvan sepet.*

kölemez, [köl-e-mez] *{ağız} is.* **1.** Çiğ süt ve yoğurt karışımı ile yapılan bir yemek. **2.** Koyulaşmış koyun veya keçi sütü. **3.** Çobanların kaynatılmış süt içine kaymak katarak koyultmak suretiyle yaptıkları bir süt ürünü yiyecek. **4.** Çiğ süt ile ekmeği karıştırarak pişirmek suretiyle yapılan bir yiyecek. **5.** Yoğurt pekmez karışımı yiyecek. **6.** Mısır ununu yağ ve suda kaynatarak yapılan bir tür bulamaç; kaçamak. [DS]

kölen, [kölen] *{ağız} is.* Körpe kuzuları barındırmak için yapılan çukur yer. [DS]

kölermek[1], [kōl > köl-er-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Göl haline gelmek; su göllenmek; gölermek; toplanmak. [DLT]

kölermek[2], [kōl > köl-er-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* (At vb. hayvanlar için) tökezlemek.

kölesiz, [köle-siz] *sf.* Kölesi olmayan.

köletke, [kōlik / kolī > kölik > kölik-gē / kölī-gē / köletki] *{eT} is.* → kölige.

kölev, [kölev] *{ağız} is.* Alev. [DS]

köley, [köley] *{ağız} sf.* Küçük kulaklı. [DS]

kölge, [kōlik / kolī > kölik > kölik-gē / kölī-gē / köletki] *(köli:ge:) {eT} {ağız} is.* Gölge. [DK] [DS]

kölgen, [köl-gen] *{ağız} is.* Yelken bağı. [DS]

kölgöy, [kölige] *{ağız} is.* Gölge. [DS]

kölige, [kōlik / kolī > kölik > kölik-gē / kölī-gē / köletki] *(köli:ge:) {eT} is.* Gölge; koyu gölge. [DLT] [EUTS] [Gabain]

köligelik, [kölī-gē > kölīgē-lik] *(köli:ge:lik) {eT} is.* Gölgelik. [EUTS]

köligesiz, [kölī-gē > kölīgē-siz] *(köli:ge:siz) {eT} is.* Gölgesiz. [Clauson]

kölik[1], [kölī-mek > kōli-k] *(kö:lik) {eT} is.* Gölge. [DLT] [KB]

kölik[2], [köl-mek *(koşum takımını bağlamak)* > kölük] *{eT} is.* → kölük.

kölike, [kölī-kē] *(köli:ke) {eT} is.* → kölige. [KB]

köliklig, [kōli-k > kölik-lig] *{eT} sf.* Gölgeli. [DLT]

köliklik, [kōli-k > kölik-lik] *{eT} is.* Gölgelik. [DLT]

kölimek[1], [köl-mek *(bağlamak)* > köl-ī-mek] *(köli:-mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Toprağa sokmak; gömmek; batırmak. [İKPÖy.] **2.** (Ölü için) gömmek. [DLT]

kölimek[2], [kōl > köl-ī-mek] *(köli:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Gölge etmek. [Clauson]

kölitke, [kölik / kolī > kölik > kölik-gē / kölī-gē / köletki] *{eT} is.* → kölige.

kölitmek[1], [köl-ī-mek > köli-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gölgelemek; gölge etmek. [EUTS]

kölitmek[2], [köl-ī-mek > köli-t-mek] *(köli:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Gömmek; toprağa sokmak; batırmak. [İKPÖy.]

kölle, [Yun. kolliva] *{ağız} is.* **1.** Kaynatılmış buğday, mısır, nohut; gölle. **2.** Bulgur. **3.** Haşlanmış buğday, nohut ve bakla özerine ceviz veya susam ekilerek yapılmış kış yemeği. **4.** Şeker ve sütle pişirilen bir kabak yemeği. [DS]

kölleme, [Yun. kolliva] *{ağız} is.* Kaynatılmış buğday, mısır, nohut. [DS]

köllük[1]**, -ğü** [köl-lük] *{ağız} is.* Kulübe. [DS]

köllük[2]**, -ğü** [kör-lük] *{ağız} is.* Nispet; inat. [DS] 🗗 **köllük yapmak,** *{ağız} Nispet etmek; inadına gitmek.* [DS]

köllük[3]**, -ğü** [hüllük] *{ağız} is.* → höllük. [DS]

kölmek, [köl-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Bağlamak. [Gabain] [İKPÖy.] **2.** (Hayvan için) kösteklemek. [ETY] **3.** (Öküz için) sabana koşmak; koşum takımını bağlamak. [ETY]

költürmek, [köl-mek > köl-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (At vb. hayvanın) ayağını bağlatmak; kösteklemek.

kölü, [kōlū] *(kö:lü:) {ağız} is.* Köylü. [DS]

kölüg, [köl-üg ?] *{eT} sf.* Ahenkli; makamlı. [EUTS]

kölük, [köl-mek *(koşum takımını bağlamak)* > kölük] *{eT} is.* **1.** Arka. [DLT] **2.** Yük yükletilen herhangi bir hayvan; iş ve yük hayvanı; gölük; *ağız} (aynı).* [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Gabain] [DS] **3.** *{ağız}* Binek hayvanı; hayvan. [DS] **4.** *{ağız}* Boynuzlu olması gerekirken boynuzu olmayan, küçük veya kırık hayvan. [DS] **5.** *{ağız}* Kuyruklu koyun. [DS] **6.** *{ağız}* Yaşlı kısrak; kısrak. [DS] **7.** *{ağız}* Eşek. [DS] **8.** *{ağız}* Dişi eşek. [DS] 🗗 **kölük aşı,** *{ağız} 1. Ekşili, etli ve sarımsaklı bulgur pilavı. 2. Çekilmiş mercimek, bulgur ve zeytinyağında kavrulmuş soğanla yapılan bir tür yemek.* [DS]|| **kölük koyun,** *{ağız} Boynuzsuz, iri kuyruklu koyun; karaman koyunu.* [DS]

kölüklüg, [köl-ük > kölük-lüg] *{eT} sf.* Gölüklü. [DLT]

kölümbe, [kölümbe] *{ağız} is.* Çıkrığın dönen yastığı. [DS]

kölümek, [kōl > köl-ī-mek] *(köli:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → kölimek. [EUTS]

kölümüş, [köl-ü-müş] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kölüng, [kōl > köl-üñ] *(kölüñ) {eT} is.* Kuşların indiği su birikintisi. [DLT]

kölüngü, [kölün > kölün-gū] *(kölüngü:) {eT} is.* **1.** Nakliye vasıtası; taşıt; taşıma aracı. [EUTS] [Gabain] **2.** Koşum takımı vb. [Clauson]

kölünmek, [köl-mek > köl-ün -mek / külün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gölgelenmek. [Gabain] **2.** Hâlsiz düşmek; eli ayağı tutulmak. [DLT] [KB]

kölür, [köl-ür] *{ağız} is.* Çörek. [DS]

kölvez, [? kölvez] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

köm[1], [köm / küm *(yans.)*] *is.* Homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *köm-ür-de-n-mek*

köm[2], [köm] *{eT} e.* "Kök" kelimesini pekiştiren edat. *"köm kök" (gömgök)*

köm[3], [Erme. gom] *{ağız} is.* **1.** Kışın kullanılan davar ahırı; ağıl. **2.** Mandıra. **3.** Çalı çırpı veya çamurdan yapılmış basit barınak; kulübe. **4.** Samanlık. [DS]

köm[4], [köm] *{ağız} is.* **1.** Gübre. **2.** Çürümüş ağaç kökü. [DS]

köm[5], [köm] *{ağız} is.* Sığırtmaç. [DS]

kömbe, [köm-mek *(gömmek)* > köm-(m)e > kömbe] *{ağız} is.* **1.** Kızgın küle gömülerek pişirilen topak ekmek. **2.** Fırında pişmiş şişkin, toparlak ekmek;

somun. **3.** Un, süt veya su ile yoğrulmuş hamur topakları içine yağ veya haşhaş gibi yağlı tohum ezmesi, şeker veya pekmez gibi tatlı konularak iki sac arasında pişirilen bir tür çörek. **4.** Mayalı ekmek. **5.** Açılmış yufkaya patates, kavurma, soğanlı kıyma, haşhaş konularak yapılan sac ya da fırın ekmeği. **6.** Baklava. **7.** Tahin ve mısır unundan yapılan bir tür hafif tatlı. **8.** *sf.* (Kişi için) geniş yüzlü ve dolgun vücutlu. [DS]

kömbeli, [kömbe-li] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

kömbes, [? kömbes] *{ağız} is.* Kestane kebabı. [DS]

kömbesti, [? kömbesti] *{ağız} is.* → kömbes. [DS]

kömbez, [? kömbez] *{ağız} is.* → kömbes. [DS]

kömcek, -ğı [köm-cek] *{ağız} sf.* Sevimli. [DS]

kömçek[1]**, -ğı** [köm-çek] *{ağız} is.* Otkökü. [DS]

kömçek[2]**, -ğı** [köñçek / kömçek] *{ağız} is.* Uzun ve paçalı don; şalvar. [DS]

kömçü, [köm-mek > köm-ün-mek > köm-ün-çü / köm-çü] *(kömçü:) {eT} is.* Gömü; define; hazine; kömüç. [DLT]

köme[1]**,** [köm-e] *{ağız} is.* Cevizli pekmez sucuğu. [DS]

köme[2]**,** [Ar. küme] *{ağız} is.* **1.** Yığın; topluluk; küme. **2.** Keklik vb. kuş avında avcının içine girerek gizlendiği çalı çırpıdan yapılmış yuva. **3.** Yırtıcı hayvanları avlamak için yapılan tuzak. [DS] **köme köme,** *{ağız} Küme küme; yığın yığın.* [DS]

köme[3]**,** [köm-e] *{ağız} is.* Kızamık. [DS]

kömeç[1]**,** [köm-mek > köm-meç / köm-eç] *{eT} is.* Küle gömülerek pişirilen çörek; kül pidesi; kömbe; *{ağız}*. [DLT] [DS]

kömeç[2]**, -ci** [köm-mek *(gömmek)* > köm-eç] *is.* **1.** *bot.* Papatya veya ayçiçeğinde olduğu gibi bir sapın tepesinde yayvan olarak açılmış bir tabla üzerinde çok sayıda çiçeğin yan yana toplanması şeklindeki çiçek durumu. **2.** *{ağız}* Ebegümeci. [DS] **3.** *{ağız}* Bal peteği. [DS]

kömek[1]**,** [kö-mek] *(kö:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Yukarda olmak. [İKPÖy.]

kömek[2]**,** [kö-mek] *(kö:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Gömmek. [EUTS]

kömek[3]**, -ği** [kömek] *{ağız} is.* Yardım. [DS] **kömek etmek,** *{ağız} Yardım etmek.* [DS]

kömekçi, [kömek-çi] *{ağız} is.* Yardımcı. [DS]

kömele[1]**,** [köme-le] *{ağız} is.* **1.** Avcı gizlenme yeri. **2.** Yığın; küme. [DS]

kömele[2]**,** [köm-e-le] *{ağız} is.* Kavun, karpuz, kabak, hıyar çekirdeklerini dikmek için açılan çukur. [DS]

kömele[3]**,** [köme-le] *(köme'le) {ağız} zf.* (Ayırma, bölme işlemi için) ölçmeden, tartmadan, göz kararıyla. [DS]

kömeli, [köme-li كوملى] *{OsT} sf.* **1.** Yığın hâlinde; çok. **2.** *{ağız}* Toplu; birikmiş; yığılmış. [DS]

kömelice, [köme-li-ce] *(kömeli'ce) {ağız} zf.* Çokça. [DS]

kömelti, [köm-el-ti] *{ağız} is.* Avcı gizlenme yeri. [DS]

kömen, [kömen] *{eT} is.* **1.** Hayal. [EUTS] **2.** Yanılma; aldanma; hile. [Gabain] [EUTS] **3.** Büyü; sihir. [EUTS]

kömes, [Yun. koimasi] *{ağız} is.* Kümes. [DS]

kömeyh, [kömek / kömeyḫ] *{ağız} is.* Yardım; kömek. [DS]

kömiçe, [kömīçē / kümīçē] *(kömi:çe:) {eT} is.* Sivrisinek. [DLT]

kömînçe, [kömīçē / kümīçē] *(kömînçe:) {eT} is.* → kümiçe.

kömlek, [köñ-lē-mek > köñ-le-k / kömlek] *{eT} is.* Gömlek. [DK]

kömler, [köm-ler] *{ağız} is.* Çokluk; topluluk. [DS]

kömme, [köm-me] *{ağız} is.* **1.** Ekmek içinin üzerine ayran ve yağ dökülerek yapılan bir tür yiyecek. **2.** İçine kavurga konularak ocakta pişirilen ekmek. [DS]

kömmeç, -ci [köm-me+aş] *{ağız} sf.* (Patates vb. için) sıcak küle gömülerek pişirilmiş. [DS]

kömmek, [köm-mek] *{eT} {ağız} gçl. f. [-er]* Gömmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [DS]

kömneg, [köñ-le-k] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

kömselemek, [köm-se-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** İşi baştan savına yapmak. **2.** Eşyayı düzensiz olarak şuraya buraya atmak. **3.** Başından atmak; savmak. **4.** İtmek; iteklemek. [DS]

kömsütmek, [köm-sü-t-mek] *{ağız} is.* Yemeği yanık kokacak derecede çok pişirmek. [DS]

kömşütınek, [köm-(ü)ş-üt-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Öfkesini gidermek; yumuşatmak. [DS]

kömtürmek, [köm-mek > köm-tür-mek] *{eT} gçl.* Gömdürmek. [DLT]

kömü, [köm-mek > köm-ü] *{ağız} is.* **1.** Yer altında saklanan para veya benzeri mal; gömü. **2.** Avcı gizlenme yeri. **3.** Kuytu, çukur yer. [DS]

kömüç, [köm-mek > köm-üç] *{eT} is.* Gömü; define. [DLT]

kömük[1]**, -ğü** [köm-ük] *{ağız} is.* **1.** Bataklık. **2.** Kuytu ve çukur yer. [DS]

kömük[2]**, -ğü** [köm-ük] *{ağız} is.* Yedikardeşler denilen yıldız kümesi. [DS]

kömük[3]**, -ğü** [köm-ük / küm-ük] *{ağız} is.* Yassı burun. [DS]

kömük[4]**, -ğü** [köb-ük / köm-ük] *{ağız} is.* Köpük. [DS]

kömüildürük, [köñ-ül > kömül > kömül-dürük] *{eT} is.* At göğüslüğü; kümüldürük. [DLT]

kömülmek, [köm-mek > köm-ül-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gömülmek. [EUTS] [KB]

kömündi, [köm-mek > köm-ün-mek > kömün-dī]

{eT} sf. Gömülmüş; gömülü. [DLT] ⊡ **kömündi neng,** *{eT} Gömülmüş nesne.* [DLT]

kömünmek, [köm-mek > köm-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gömülmek; gömer görünmek. [DLT]

kömür, [*eT.* köm-mek *(gömmek)* > köm-ür] *is.* **1.** Siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt. *{eT} (aynı)* [DLT] [KB] [Gabain] **2.** *ecz.* Hayvan kemiklerinin veya odunun kömürleştirilmesi ile elde edilen ve emici özelliğinden dolayı sindirim sistemi hastalıklarında kullanılan toz. **3.** Elektrik pili ve bazı motorlarda kullanılan kömür elektrot veya fırça. **4.** *sf. mecaz.* Koyu renkte olan; kapkara; simsiyah. ⊡ **kömür başa vurmak,** *Mangalda iyi yanmamış kömür bulunduğu zaman açığa çıkan karbonmonoksit gazından zehirlenme meydana gelmek; kömürden zehirlenmek.*|| **kömür çarpması,** *Mangalda iyi yanmamış kömür bulunduğu zaman açığa çıkan karbonmonoksit gazından meydana gelen zehirlenme; kömür başa vurmak.*|| **kömür gibi,** *Çok siyah; simsiyah.*|| **kömür kalem,** *Desen yapmaya yarar söğüt odunu kömüründen yapılmış kalem; füzen.*|| **kömür kayası,** *zool. Kaya balığı cinsinden siyah renkli bir balık.*|| **kömür kovası,** *Sobalara kömür dökmekte kullanılan ağzı oval, dibi geniş bir tür kap.*

kömürcü, [köm-ür-cü] *is.* **1.** Kömür yapan veya satan kimse. **2.** Vapur, fabrika vb. yerlerde ocağa kömür atan veya taşıyan kimse. **3.** Kömür ocaklarında çalışan işçi. **4.** *{ağız}* Koyu renkli bulut. [DS] ⊡ **kömürcü çırağına dönmek,** *Eli yüzü, üstü başı simsiyah kir içinde bulunmak.*|| **kömürcü şıkığı** (şakayığı), *{ağız} Bir tür gelincik.* [DS]

kömürcülük, -ğü [köm-ür-cü-lük] *is.* Kömürcünün yaptığı iş.

kömürdek, -ği [kemir-de-k] *{ağız} is.* Ham kavun; kelek. [DS]

kömürdenmek, [köm *(yans.)* > köm-ür-de-n-mek كمورداغك/ كموردنك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Homurdanmak.

kömüren, [*eT.* kömürgen > kömüren] *is. bot.* Halk tarafından çiğ olarak da yenilen yabani sarımsak; köpek soğanı, *(Allium rotuntum). {ağız} (aynı)* [DS]

kömürgen, [köm-mek *(kül veya toprak içine gömmek)* > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] *{eT} is.* Yabani soğan; kömüren. [DLT]

kömürkayası, -nı, -ları [kömür+kaya-s-ı] *{ağız} is.* Hazirandan eylüle kadar avlanan, esmer renkli bir tür kayabalığı. [DS]

kömürleşme, [kömür-le-ş-me] *is.* **1.** Kömürleşmek eylemi. **2.** Kömür durumunu alma. **3.** Yanığın en son derecesi.

kömürleşmek, [kömür-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Kömür durumunu almak.

kömürleştirici, [kömür-le-ş-tir-ici] *is.* ve *sf.* Odun vb. şeylerin kömür hâline getirilmesini sağlayan cihaz.

kömürleştirilme, [kömür-le-ş-tir-il-me] *is.* Kömür durumuna getirilmek eylemi.

kömürleştirilmek, [kömür-le-ş-tir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Kömür durumuna getirilmek.

kömürleştiriş, [kömür-le-ş-tir-iş] *is.* Kömürleştirmek eylemi veya biçimi.

kömürleştirme, [kömür-le-ş-tir-me] *is.* Kömürleştirmek eylemi.

kömürleştirmek, [kömür-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kömür hâline getirmek; kömür hâline gelmesini sağlamak.

kömürlü, [kömür-lü] *sf.* Kömürü olan; içinde veya üzerinde kömür bulunan

kömürlüg, [kömür > kömür-lüg] *{eT} sf.* Kömürü olan; kömür sahibi. [DLT]

kömürlük, [kömür > kömür-lük] *{eT} is.* Kömür konulan yer.

kömürlük, -ğü [kömür-lük] *is.* Kömür konulan yer; kömür saklanan yer; kömür deposu.

kömürmek, [kemür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kemürmek. [Nevâyî]

kömürsen, [*eT.* kömürgen] *{ağız} is.* Kömüren. [DS]

kömürtlek, -ği [köm-ür-t-le-k] *{ağız} is.* Gırtlak. [DS]

kömüs, [? kömüs] *{ağız} is.* Tarlalara su dağıtımını yöneten görevli; su bekçisi. [DS]

kömüş, [Far. gāvmēş > kömüş / Ar. cāmûs > camız / camış كومش] *is.* **1.** Çift toynaklılar takımının boynuzlugiller familyasından, iri ve güçlü bir iskelet yapısına sahip, kalın derili, seyrek kıllı, su içinde ve bataklıklarda yatmayı seven, sütü için veya yük taşıma hayvanı olarak beslenen memeli bir sığır türü; manda; su sığırı, *(Bubalus bubalis). {eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Genç, sevimli erkek manda. [DS] ⊡ **kömüş buyduran,** *{ağız} Dondurucu soğuk.* [DS]|| **kömüş buynuzu** (boynuzu), *{ağız} Saplarının üzerindeki dikenleri eğri olan bir tür yaban otu.* [DS]|| **kömüş ineği,** *{OsT} {ağız} Dişi manda.* [DS]|| **kömüş malağı,** *{OsT} Manda yavrusu.*|| **kömüş öküz,** *{OsT} Erkek manda.*

kömüşmek, [köm-mek / köm-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte gömmek; gömmekte yardımlaşmak. [DLT]

kömüz, [kömür > kömüz] *{ağız} is.* Yanan odun koru; köz. [DS]

kömzek, -ği [köm-(ü)z-ek ?] *{ağız} is.* Ahırdaki gübreyi dışarı atmak için açılan delik. [DS]

kömzeklik, -ği [kömzek-lik] *{ağız} is.* Çöplük. [DS]

kömzelik, [köm-(ü)z-e-lik] *{ağız} is.* → kömzek. [DS]

kön[1], [kōn] *(kö:n) {eT} is.* **1.** At derisi; at gönü. [DLT] **2.** Ham deri; gön. [DLT] [EUTS] ⊡ **kön kesiği,** *{ağız} Yük hayvanlarında eyerin, semerin ezmesi ile oluşan derin yara.* [DS]

kön[2], [kön] *{ağız} is.* Gübre; koyun ve keçi gübresi. [DS]

kön[3], [Erme. gom > kom / köm / kön] *{ağız} is.* Ağıl.[DS]

kön[4], [kön] *{ağız} is.* Buğday başaklarının kararmasına yol açan buğday hastalığı. [DS]

könbe, [kömbe] *{ağız} is.* Kömbe. [DS]

köncek, -ği [kön-çek] *{ağız} is.* → köngek. [DS]

könç, -cü [Altay. konç] *{ağız} is.* Çizmenin yüz kısmı. [DS]

köngek[1], **-ği** [kön-çek] *{ağız} is.* Topuklara kadar uzanan, geniş ve paçası büzgülü şalvar. [DS]

köngek[2], **-ği** [kök-çek ?] *{ağız} is.* **1.** Bitkinin kökündeki yavru kök ve saçakları. **2.** Çürümüş ot kökü. [DS]

köngük, [kön-çük / kün-çek / kün-çük] *{eT} is.* Yaka. [DLT]

köngüklenmek, [kön-çük > köngük-lē-mek > köngükle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yaka sahibi olmak; yakalanmak. [DLT]

köndar, [? köndar] *{ağız} is.* Kayalıklarda biten güzel kokulu bir ot. [DS]

köndegü, [kön-mek > kön-it-mek > könd-egü] *(köndegü:) {eT} is.* Gerdanlık. [Clauson]

köndek, -ği [Far. küteng /] *{ağız} is.* Sopa; değnek. [DS]

köndelen, [Az. könd-el-en] *{ağız} zf.* Ters yönde; aksi istikamette. [DS]

könder, [Yun. khuntari] *{ağız} is.* Balıkçıların kullandığı ucu çengelli sırık. [DS]

köndgermek, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-ger-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Doğrultmak; düzeltmek; dikmek; yola kılavuzlamak. [DLT] **2.** İkrar ettirmek. [DLT]

köndgertmek, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-ger-mek > könd-ger-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Doğrultmak; diktirtmek. [DLT]

köndgürmek, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Doğrultmak. [DLT]

köndgürtmek, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-gür-mek > könd-gür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → köntgertmek. [DLT]

köndü, [kön-mek > kön-dī] *{eT} sf.* **1.** Kötü; bayağı. [DLT] **2.** *{ağız}* Keten döküntüsü. [DS]

köndürmek, [kön-mek > kön-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Doğrultmak; düzeltmek; ıslah etmek. [KB] [Nevâyî] **2.** Yola çıkarmak. [KB]

köne, [? köne] *{eT} sf.* **1.** Cıva. **2.** Sahte gümüş. 🗗 **köne suvı,** *{eT} Cıva.* [EUTS]

könefe, [Ar. kināfe] *{ağız} is.* → künefe. [DS]

könek[1], [kōn > kön-ek] *{eT} is.* **1.** Kova. [ETY] [Gabain] [EUTS] **2.** Matara. [DLT] **3.** İbrik. [DLT] **4.** Su tulumu. [DLT] **5.** Kova burcu. [KB]

könek[2], [*eT.* köng-le-k] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

könene, [? könene] *{ağız} is.* Ocak önü. [DS]

könenmek, [kön *(kıvanç)* > kön-e-n-mek] *{ağız} is.* Mutlu olmak; rahata kavuşmak; gönenmek. [DS]

köner, [Yun. khounari] *{ağız} is.* Çam fıstığı ağacı ve meyvesi. [DS]

könes[1], [? könes] *{ağız} sf.* Kötü; fena. [DS]

könes[2], [? könes] *{ağız} is.* **1.** *is.* Küçük, yaramaz köpek. **2.** Köpek. [DS]

könes[3], [? könes] *{ağız} is.* Eski ve aşınmış nal çivisi. [DS]

könez[1], [kön-ez] *{ağız} is.* **1.** Anası tazı, babası başka cins köpek olan yavru. **2.** Küçük yaramaz köpek. **3.** *sf.* Büyümemiş; kısa boylu. [DS]

könez[2], [köhne-mek > köhne-z] *{ağız} is.* **1.** Yaşlı; ihtiyar. **2.** Sürtülmüş; yıpranmış; boyu kısalmış. **3.** (Aşık kemiği için) kötü. [DS]

könezlemek, [könez-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yaşlanmak; ihtiyarlamak. [DS]

köngek, [kōn > köñ-ek] *(köñek) {eT} is.* Kova. [ETY]

köngelmek, [kön-mek > kön-ig- > kön-(i)g-el-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Görünmek; belirmek. [KB]

köngermek, [kön-mek > kön-ger-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → köndgermek. [DLT]

köngig, [köñ-ig] *(köñig) {eT} ünl.* Ne acı!

köngl, [köñül] *(köñül) {eT} is.* → köngül. [İKPÖy.]

könglek, [köñ-lē-mek > köñ-le-k] *(köñlek) {eT} is.* Gömlek. [DLT] [KB] [DK]

köngleklenmek, [köñ-le-k > köñlek-lē-mek > köñlekle-n-mek] *(köñleklenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Gömleklenmek; gömlek giymek. [DLT]

könglemek, [köñ-ül > köñ-lē-mek] *(köñle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Hatırlamak; düşünmek; dalmak. [EUTS]

köngmek, [köñ-mek] *(köñmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Yanmak. [ETY]

köngül, [köñ-ül] *(köñül) {eT}[1] is.* **1.** Gönül; kalp; yürek; duygular; vicdan. *{eAT} (aym)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Yüknekî] [DK] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** Fikir; tefekkür; anlayış. [DLT] [EUTS] [KB] **3.** İstek; arzu; ülkü; dilek. [EUTS] [İKPÖy.] 🗗 **köngül öritmek,** *{eT} Karar vermek.* [Gabain]

köngüldeş, [köñ-ül > köñül-deş] *(köñüldeş) {eT} is.* Gönül arkadaşı. [DLT] [KB]

köngülgermek, [köñ-ül > köñül-ger-mek] *(köñülgermek) {eT} gçl. f. [-ür]* Kalbe taşımak; düşünmek; mülahaza etmek; tefekkür etmek. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

köngülkermek, [köñ-ül > köñül-ger-mek] *(köñülkermek) {eT} gçl. f. [-ür]* → köngülgermek. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

köngüllenmek, [köñ-ül > köñül-lē-mek > köñülle-n-mek] *(köñüllenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gönüllenmek. [DLT] **2.** (Çocuk için) düşünmek ve anlamak. [DLT] **3.** Arzu etmek. [DLT]

köngüllüg, [köñ-ül > köñül-lüg] *(köñüllüg) {eT} sf.* **1.** Akıllı; ferasetli; müdrik. [EUTS] **2.** Gönle yakın; sevilen; gönüllü. [EUTS] [DLT]

köngülsüz, [köñ-ül > köñül-süz] *(köñülsüz) {eT} sf.* **1.** Gönülsüz. [Üç İtigsizler] **2.** Akılsız; idraksiz. [EUTS] **3.** Manasız; anlamsız. [EUTS]

köngürlemek, [köng-ür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Uyku veya sıcaklık etkisi ile uyuklamak; gevşemek. [DS]

köngüz, [köñ *(gübre, hayvan pisliği)* > köñ-üz] *(köñüz) {eT} is.* Gübre yığını. [DLT]

köni[1], [kön-mek *(doğru olmak)* > kön-ī] *(köni:) {eT} sf.* **1.** Düz; dik. [DLT] [KB] **2.** Dürüst; doğru; sahih, gerçek. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Üç İtigsizler] **3.** Sadık; içten; samimi. [EUTS] **4.** Güvenli; emniyetli. [DLT] **5.** Tam; bütünü ile. [EUTS]

köni[2], [kōn > kön-ek] *{eT} is.* → könek. [EUTS]

könik, -ği [gün+eğik ? > könik] *{ağız} is.* Hidiba. [DS]

könikmek, [kōn > kön-ik-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Arkadaşlardan geri kalacak derecede zayıflamak. [DLT]

könilig, [kön-ī > köni-lig] *{eT} sf.* Adil; dürüst; adilce. [EUTS]

könilik, [kön-ī > köni-lik] *{eT} is.* Doğruluk; gerçeklik. [KB] [Yüknekî]

könitmek, [kön-ī > köni-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Doğrultmak. [DLT] [KB]

könkürlemek[1], [könk-ür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* → köngürlemek. [DS]

könkürlemek[2], [könk-ür-lemek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* → könezlemek. [DS]

könlemek, [köñ-ül > köñ-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* → könglemek. [Gabain]

könmek[1], [kön-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Doğru olmak; doğrulaşmak; kusurlarını düzeltmek; doğrulmak; itiraf etmek; yola gelmek; doğruyu söylemek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] **2.** İnkârdan sonra ikrar etmek. [DLT] **3.** Yola çıkmak. [DLT] [KB]

könmek[2], [kön-mek / köy-ün-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Yanmak. [Gabain]

könnek, -ği [kön(n)-ek] *{ağız} is.* **1.** Toplantı ve toplantı yeri; dernek. **2.** Öbek; yığınak. [DS]

könte[1], [Yun. kentia] *is.* Tütün demeti.

könte[2], [Far. künd => könte] *{ağız} sf.* (Balta, bıçak vb. için) ucu küt. [DS]

köntülmek, [kön-mek > kön-it-mek > kön(i)t-ülmek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Doğrultulmak; düzeltilmek. [Gabain] **2.** Dürüst idare edilmek; gerçeğe sevk edilmek. [EUTS]

könü, [könü] *{ağız} is.* Kasaplık hayvanın iç yağı. [DS]

könük[1], **-ğü** [kün-lük > kön-ük] *{ağız} is.* Şemsiye. [DS]

könük[2], **-ğü** [göynük] *{ağız} sf.* (Meyve için) olgunlaşmış; olgun.[DS]

könükmek, [kön-mek / köy-ün-mek > köy(ü)n-ükmek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Tamamen yanmak. [EUTS] [Gabain]

könüksü, [köne + suvı] *{eT} sf.* Gümüş suyu; cıva. [EUTS]

könül, [köñ-ül] *(köñül) {eT} is.* Kalp. [Gabain]

könülmek, [kön-mek > kön-ül-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Yönelmek; dönmek. **2.** Doğrulmak. [KB]

könümek, [köy-(ü)n-ü-mek] *(kö:nümek) {ağız} gçsz.f. [-ür]* (Meyve için) olgunlaşmak; ermek. [DS]

könürmek, [kön-mek > kön-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Dağlamak; yakmak; kızartmak. [EUTS]

könyek, [kōn > köñ-ek] *(köñek) {eT} is.* Kova. [EUTS] [Gabain]

köp[1], [köp] *{eT} sf.* Bütün; hep. [DLT] [KB] [Gabain]

köp[2], [köp] *{eT} e.* Pekiştirme edatı. *köp kök (gömgök)*

köp[3], [köp كوپ] *{eT} sf.* **1.** Çok; bol. *{eAT} {OsT} {ağız} (aynı)* [EUTS] [OKD] [Yüknekî] [DS] **2.** (Saç ve ağaç için) gür ve sık. [DLT] **3.** *{eAT}* Şişkin; iri. [DK] **4.** *{eAT}* Şişkinlik; şişme. [DK]

köp[4], [? köp] *{ağız} is.* **1.** Kağnının ön ve arkasına enlemesine konulan uzun tahta. **2.** Kağnılarla sap taşırken ok arasına konulan parmaklıkları birbirine bağlayan parça. [DS]

köp[5], [köp] *{ağız} is.* Zehirli ot yiyen hayvanlarda şişme ile belirginleşen bir hastalık. [DS]

köpbasan, [köp+bas-an] *{ağız} is.* Kağnı okunun üstündeki köpleri oka tutturan ağaç çivi. [DS]

köpbece, [köp-mece > köpbece ?] *{ağız} is.* Yeni yavrulamış inek veya koyunun sütünü buğday unu ve ile karıştırıp ekşittikten sonra sacda pişirilerek yapılan bir yemek. [DS]

köpçek[1], **-ği** [köp-çek] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

köpçek[2], **-ği** [köp-çek] *{ağız} is.* Tekerleğin ortası. [DS]

köpçük[1], **-ğü** [Far. kefcek => köpçük كپچك] *is.* **1.** *{eT} {OsT} {ağız}* Eyerin ön ve arka yastıkları; içi yün dolu yumuşak yeri. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Minder. [DS]

köpçük, -ğü [köp-çük] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

köpedmek, [köp > köp-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Çoğalmak. [KB]

köpeğimsiler, [köpe(ğ)-imsi-ler] *is. biy.* Memeli hayvanlar sınıfının etçiller takımının, yarık ayaklılar alt takımından bir üst familya, *(Arctoidea).*

köpek, -ği [köp *(iri, gür)* > köp-ek] *is. zool.* **1.** Köpekgillerden, insana bağlılığı sebebiyle avcılık,

bekçilik gibi işlerde yardımcı olarak kullanılan, çok iyi koku alabilen, boy ve yapı bakımından pek çok çeşidi bulunan etçil memeli hayvan, *(Canis familiaris). {eT} (aynı)* [KB] **2.** *mecaz.* Aşağılık niyetlerle veya kendi çıkarı için yaltaklanan kimse. **3.** "Aşağılık, soysuz" anlamında sövgü sözü veya nefret ifadesi olarak kullanılır. 🗗 **Köpeğe atsan yemez.** *(Yiyecek için) çok kötü.* || **köpeğe hoşt, kediye pist dememek,** *Kendisine zarar vereceğini sandığı kimselere ilişmemek.* || **Köpeği bağlasan durmaz.** *(Yer için) çok kötü ve yaşamaya elverişsiz.* || **köpeğin ağzına kemik atmak,** *Kavgacı birine bir çıkar sağlayarak onu susturmak.* || **köpek balığı,** *zool. Harharyasgillerden, açık denizlerde yaşayan, mekik vücutlu, hilal biçimindeki ağzı altta karnına yakın ve sivri dişlerle donatılmış, etkili bir mide salgısı ile hemen her şeyi sindirebilen, sindiremediklerini ağzı yoluyla dışarı atan, güçlü bir kuyruğa sahip, kıkırdak iskeletli, yırtıcı balıkların genel adı, (Mustelus mustelus).* || **köpek balıkları,** *zool. Bütün kıkırdaklı balıklar ile vatozları kapsayan balıklar alt sınıfına giren bir takım, (Selachii).* || **köpek barınağı,** *Etrafı kapalı bir alan ile burada yapılmış bir köpek kulübesinden meydana gelen yer.* || **köpek çiftliği,** *Köpek yetiştirilen, eğitilen yer.* || **köpek dili,** *1. bot. Hodangillerden, süs bitkisi olarak da yetiştirilen, tazeleri çiğ olarak yenilebilen, dağlarda, ormanlarda serin ve nemli yerlerde yetişen, kırmızı veya morumsu çiçekli, gövdesi tüylerle kaplı bir otsu bitki, (Cynoglossum officinale). 2. Yanyüzergillerden Akdeniz'in ve okyanusların acı sularında yaşayan boyu 45 cm'ye varan, bakışımsız, yassı gövdeli, eti lezzetli bir kemikli balık, (Flesus flesus).* || **köpek dişi,** *anat. 1. İnsanda ve memelilerde yiyecekleri parçalamaya yarayan, kesici dişler ile azı dişleri arasında yer alan tek köklü sivri diş. 2. bot. Boş tarlalarda biten, ayrığa benzer rizomlu çok yıllık otsu bitki; büyük ayrık otu; domuz ayrığı, (Cynodon dactylon). 3. bot. Zambakgillerden, büyük tek çiçekli, küçük soğanlı bir bitki, (Erythronium).* || **köpek gibi,** *Çok yaltaklanan.* || **Köpekler güler buna!** *(Söz, düşünce için) çok saçma; yersiz; mantıksız.* || **köpek mantarı,** *{ağız} Zehirli bir mantar türü.* [DS] || **köpek memesi,** *1. Koltuk altında çıkan iltihaplı kan çıbanı. 2. İt üzümü, (Solanum nigrum).* || **köpek menekşesi,** *{ağız} Bir tür sarmaşık.* [DS] || **köpek otu,** *bot. Ballıbabagillerden yurdumuzda ve Avrupa'da yetişen, yapraklarının koltuğunda küçük demetler hâlinde beyaz çiçekler açan, üzeri pamuğa benzer beyaz tüylerle kaplı, ıtırlı bir ot; köpekayası, (Marrubium vulgare).* || **köpek papatyası,** *bot. Birleşikgillerden, Türkiye'nin hemen her tarafında yetişen, ovuşturulduğu zaman pis bir koku yayan bir tür papatya, (Arthemis cotula).* || **köpek piresi,** *zool. Pireler takımından, köpeklerde ve kedilerde yaşayan, insanı da ısıran bir tür pire, (Ctenocephalus canis).* || **köpek pisliği,** *tıp. İnatçı kabızlıklarda görülen katı ve yuvarlak parçalar halindeki dışkı.* || **köpek sarımsağı,** *bot. Halk tarafından çiğ olarak da yenilen yabani sarımsak; kömüren, (Allium rotuntum).* || **köpek soğanı,** *bot. Bir sapın ucunda demetler oluşturan, yıldız biçiminde beyaz veya uçuk yeşilimsi sarı çiçekli soğanlı süs bitkisi; ak yıldız, (Ornithogalum umbellatum).* || **köpek soyu,** *"Alçak, soysuz" anlamında kullanılan bir sövgü sözü.* || **köpek tenyası,** *Kurtçuğu insanda karaciğer, akciğer, deri ve böbreklerde sulu kistler meydana getiren, pek çok çengeli bulunan, üç dört halkalı köpek asalağı, (Taenia echinococcus).* || **köpek üzümü,** *1. Dikensiz, parçalı yapraklı, bahçelerde yetiştirilen, kırmızı meyveleri yenilen çalımsı bir bitki; frenk üzümü; bektaşi üzümü; çeçem, (Ribes rubrum, Ribes nigrum). 2. Bir yıllık, beyaz çiçekli, yapraklı dalları haşlandıktan sonra salata olarak yenilen, bezelye büyüklüğündeki siyah meyveleri zehirlenmelere neden olan bir yıllık otsu bitki; bambul, yaban yasemini, (Solanum nigrum). 3. Böğürtlen türlerine halk arasında verilen isim, (Rubus idaeus; R. saxatilis; R. canescens; R. sanctus; R. discolor).* || **Köpek yese kudurur.** *(Söz için) çok ağır ve onur kırıcı.* || **köpek yetiştiriciliği,** *Cins köpek yetiştirmek için yapılan araştırma ve çalışmaların tümü.*

köpekayası, [köpek+aya-s-ı] *is. bot.* Ballıbabagillerden yurdumuzda ve Avrupa'da yetişen, yapraklarının koltuğunda küçük demetler hâlinde beyaz çiçekler açan, üzeri pamuğa benzer beyaz tüylerle kaplı, ıtırlı bir ot; köpek otu, *(Marrubium vulgare).*

köpekçi[1], [kös *(göz)* > kös+pek-çi] *sf. {eT}* Basiret sahibi; mükâşefe sahibi.

köpekçi[2], [köpek-çi] *{ağız} sf.* **1.** *{ağız}* Köpek besleyen. [DS] **2.** *{ağız}* Köpeklerle cinsel ilişkide bulunan sapık. [DS]

köpekgiller, [köpek-gil-ler] *is. zool.* Köpek ve kurt gibi parmakları üzerinde yürüyen, kanca tırnaklı, arka ayakları dört, ön ayakları beş parmaklı etçil memeli hayvanlar familyası, *(Canidae).*

köpekgülü, [köpek+gül-ü] *{ağız} is.* Yaban gülü. [DS]

köpekkuyruğu, [köpek+kuyru(k)-u] *is. spor.* Yağlı güreşte sarmadan dönen güreşçinin alnından veya gırtlağından elle tutarak sırtını yerine getirme biçiminde uygulanan oyun.

köpekleme, [köpek-le-me] *is.* Köpeklemek işi.

köpeklemek, [köpek-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Çok yorulmak; bitkin düşmek. **2.** Varlık, güç ve kuvvetten düşmek; zayıflamak; arıklamak. **3.** Sağlık durumu kötüleşmek. [DS]

köpekleniş, [köpek-le-n-iş] *is.* Köpeklenmek eylemi veya biçimi.

köpeklenme, [köpek-le-n-me] *is.* Köpeklenmek işi.

köpeklenmek[1], [köpek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Köpek sahibi olmak; köpek edinmek; köpeği olmak.

köpeklenmek[2], [köpek-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** Uykusu bölündüğü için rahatsız olmak. **2.** Susup bir kenara sıvışmak. **3.** Dargın olduğu kimse ile barışıp konuşmak istemek. **4.** Yalvarmak; yaltaklanmak; yalvararak alçalmak. [DS]

köpekleşiş, [köpek-le-ş-iş] *is.* Köpekleşme eylemi veya biçimi.

köpekleşme, [köpek-le-ş-me] *is.* Köpekleşmek eylemi ve durumu.

köpekleşmek, [köpek-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir] [-i(yor]* **1.** Köpek durumuna gelmek; köpek gibi olmak. **2.** Onursuz biçimde yalvarmak, yaltaklanmak.

köpekli, [köpek-li] *sf.* Köpeği bulunan; köpeği olan; köpeğe sahip olan.

köpeklik, -ği [köpek-lik] *is.* **1.** Köpek olma durumu. **2.** Köpeğe has niteliklerin tümü. **3.** Köpekçe davranma. **4.** *mecaz.* Onursuzca yaltaklanma ve yalvarış biçimi ve davranış; alçaklık; yaltakçılık. **5.** Yaltakçı kimsenin niteliği. ◻ **köpeklik etmek,** *Yaltaklanmak; onursuzca yalvarmak; köpekleşmek.*

köpekoğlu, [köpek+oğ(u)l-u] *is.* **1.** "Hain, düzenbaz, soysuz" anlamında kullanılan bir sövgü sözü; köpoğlu. **2.** (Şaka ile karışık sevgi sözü olarak) kurnaz, işini bilir, zeki kimse; köpoğlu. ◻ **köpekoğlu köpek,** *"Köklü ve katı bir soysuzluğa sahip" anlamında kullanılan sövgü sözü.*

köpeksiz, [köpek-siz] *sf.* Köpeği olmayan; köpeği bulunmayan. ◻ **köpeksiz köy,** *Korucusu bulunmayan yer.*‖ **köpeksiz köy bulmak,** *Kendisine engel olacak bir güç görmemek.*‖ **köpeksiz köyde değneksiz gezmek,** *Kendisine engel olacak bir göç görmediği için çekintisiz davranmak.*

köpelek, -ği [köp-e-le-k] *{ağız} is.* Kepenek. [DS]

köpen[1], [Sagu. köben / كوبن] *is.* **1.** *{eT}* Eyer ve semer keçesi. **2.** *{ağız}* Elde eğrilmiş yün veya kıl iplikten kondu tipi tezgâhlarda dokunmuş uzun tüylü battaniye veya örtü olarak kullanılan bir tür el dokuması. [DS] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Deve çulu. [DS] **4.** *{ağız}* Uzun tüylü halı. [DS] **5.** *{ağız}* Bayağı dokunmuş kumaş; kaba kumaş. [DS] **6.** *{ağız}* Kadın ceketi; uzun hırka; kürde. [DS] **7.** *{ağız}* Yama; çok yamalı giysi. [DS] **8.** *{ağız}* Eski bez; paçavra. [DS] **9.** *{ağız}* Çocuk bezi; kundak bezi. [DS] **10.** *{ağız}* Beşik üstüne konan örtü. [DS] **11.** *{ağız}* Minder. [DS]

köpen[2], [köpen] *{ağız} is.* Hayvan akciğeri. [DS]

köpen[3], [köpen] *{ağız} is.* Çapa. [DS]

köpene, [Sag. köben / Yun. kholópano [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Çocuk bezi; kundak bezi. **2.** Küçük çocuk yorganı. [DS]

köper, [köp-er] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılma basit köprü. **2.** İki tarlayı birbirinden ayıran sınır. [DS]

köperle, [köperle] *{ağız} is.* Suyu tarlaya çevirme. [DS]

köpig, [köp > köp-ig] *{eT} is.* Köpük. [EUTS] [Gabain]

köpirtmek, [köp-mek > köp-ir-mek > köp-ir-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]*Köpürtmek. [KB]

köpitınek, [kübī-mek > kübitmek / köp-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]*→ kübitmek. [DLT]

köpiye, [? köpiye] *{ağız} is.* Mürekkep. [DS]

köplüg, [köp > köp-lüg] *{eT} sf.* Şiş; şişlik. [EUTS]

köpme, [köp-me] *{ağız} is.* Tavada yağ içinde kavrularak yapılan bir tür hamur tatlısı. [DS]

köpınek[1], [köp > köp-mek كويمك] *{eT} gçsz. f. [-ür / -er]* **1.** Köpürmek; taşmak. [ETY] **2.** *{eAT} {ağız}* Şişmek; kabarmak. [DS] **3.** *{ağız}* Çoğalmak; artmak. [DS]

köpmek[2], [köp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Karın için) hastalık yüzünden şişmek. **2.** (Hayvanlar için) çok yemek yüzünden şişmek. **3.** Ölmüş gibi yatmak; sızmak. **4.** (Toprak için) tavlanmak. [DS]

köpmek[3], [köp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Kızarak bağırıp çağırmak. [DS]

köpoğlu, [köp(ek)+oğ(u)l-u > köpoğlu] *(köpo'ğlu) is.* **1.** "Hain, düzenbaz, soysuz" anlamında kullanılan bir sövgü sözü; köpekoğlu. **2.** (Şaka ile karışık sevgi sözü olarak) kurnaz, işini bilir, zeki kimse; köpekoğlu. ◻ **köpoğlu salatası,** *Küçük küçük doğranmış biber ve patlıcan yağda kavrulduktan sonra salatalık ve sarımsaklı yoğurtla karıştırılarak üzerine maydanoz ve domates dilimleri serpmek suretiyle yapılan bir tür meze.*

köpoğluluk, -ğu [köpoğlu-luk] *(köpo'ğluluk) is.* **1.** Hile, düzenbazlık. **2.** Kurnazlık; zekilik; iş bilirlik. ◻ **köpoğlu köpek,** *"Köklü ve katı bir soysuzluğa sahip" anlamında kullanılan sövgü sözü.*

köpri, [köp-mek > köp-ür-mek > köp(ü)r-ig / köpri] *{eAT} is.* Köprü. [DK]

köprü, [*eT.* köprüg] *is.* **1.** Akarsu, dere gibi bir engel ile ayrılmış iki nokta arasında bağlantı kuran veya bir araç trafiği akışını başka bir araç trafiği akışı tarafından kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kârgir, beton veya çelik yapı. **2.** Bir şeyin iki yakasını birleştiren bağ. **3.** İki şey arasında bağlantı kuran veya ilişkiyi sağlayan şey. **4.** *dnz.* Geminin önünü iyice görecek biçimde sancaktan iskeleye kadar kurulan yönetim yeri. **5.** Olmayan dişleri olanlara bağlayarak tutturmak suretiyle yapılan takma diş; köprü protez. **6.** *spor.* Güreşte sırtı yere değdirmemek için baş ve ayaklar üzerinde durmak suretiyle alınan yay vaziyeti. **7.** *spor.* Sırt aşağı gelecek biçimde el ve ayaklar ile alınan yay vaziyeti. **8.** Yolcu iniş veya binişini sağlamak amacıyla uçak kapısı önüne getirilen hareketli düzen. **9.** Üç boyutlu veya ağlı bir polimerin zincirleri arasındaki eklenme yeri. **10.** *müz.* Telli çalgılarda tellerin üzerinden geçtiği küçük yükselti; eşik. **11.** Bir kemer,

kayış, bilezik vb. kapatıldığı zaman serbest ucunu kendi üzerinde tutturmak için yapılmış yassı halka. **12.** Tüfek, tabanca gibi ateşli silahların tetiklerini koruyan halka. **13.** *tiy.* Oyuncuların üzerine çıkmak zorunda oldukları bazı dekorasyonların arka tarafına konulan düzenek. **14.** Köşegenlerinden birinde bir akım kaynağı, diğerinde bir ölçüm aygıtı bulunan bir dörtgenin kolları üzerine yerleştirilmiş direnç, indükleyici kapasiteler gibi devre elemanları içeren düzenek. **15.** Dantelde asıl motife geçişi sağlayan üçgen veya dörtgen biçimli motif; kök. **16.** Bir maden ocağının tavanına tutturulmuş demir halkalara zincirlerle asılan ahşap geçit. **17.** *{ağız}* Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS] **18.** *{ağız}* Dokuma tezgâhında çözgü ipliklerinin geçtiği araç. [DS] 🗗 **köprü alanı,** *Köprünün geçişe yarayan üst kısmı.*|| **köprü altı çocuğu,** *Gideceği, kalacağı yer ve kimsesi olmayan kişi.*‖ **köprü ana ayağı,** *Diğer ayaklardan daha geniş uç ayaklara verilen ad.*|| **köprü bağlamak,** *{eAT} Köprü oluşturmak; köprü meydana getirmek.*|| **köprü başı,** *1. Bir köprünün başlangıç ve bitiş noktalarından her biri. 2. mecaz. Önemli mevki ve makam. 3. as. İlerlemek için çıkılan elverişli kıyı veya tutulan önemli nokta.* ‖ **köprü başını tutmak,** *Çok önemli bir mevki ele geçirmek.*|| **köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek,** *1. İşini gördürünceye kadar hoşa gitmek. 2. Zorluk çıkaran birisine güler yüz gösterip onu övmek; pohpohlamak.*|| **köprü gitmek,** *{ağız} (Çocuklar için) el ve ayakları üzerinde yürümek.* [DS]|| **köprü gözü,** *mim. Köprünün birbirini takip eden iki ayağı arasındaki açıklık.*‖ **köprü kurmak,** *1. Köprü yapmak; köprü inşa etmek. 2. spor. Sırt aşağı gelecek biçimde el ve ayaklar ile yay vaziyeti almak.*|| **köprüleri yakmak,** *Başlanan bir işten vazgeçmeyi engelleyecek tedbirleri almak; geri dönüşü imkânsız kılmak.*‖ **köprünün altından çok sular geçmek,** *Zaman ve şartlar değişmiş olmak.*|| **köprü oda,** *{ağız} İki evin arasına yapılan ve altından yol geçen oda.* [DS]|| **köprü üstü,** *Bir geminin seyir ve kumanda merkezi.*| **köprü yol,** *Vadiler, derin dere yatakları ve koyaklar üzerine kurulan ve beton direkler üzerinde duran karayolu köprüsü; viyadük.*

köprücek, -ği [köprü-cek] *{ağız} is.* **1.** Küçük köprü. **2.** Saban okunun üstüne konulan delikli bir ağaç. [DS] 🗗 **köprücek demiri,** *{ağız} Çeşme yalaklarının altındaki arklara çöp kaçmaması için takılan süzgeç gibi kapak.* [DS]

köprücü, [köprü-cü] *is.* **1.** Köprü yapan kimse; köprü ustası. **2.** *as.* Köprü kurmakla görevli istihkâm birliği.

köprücük, -ğü [köprü-cük] *is.* **1.** Küçük köprü. **2.** Köprücük kemiği. 🗗 **köprücük kemiği,** *anat. Göğsün üst ön kısmında, omuz kemerinin ön bölümünü oluşturan uzun kemik, (Clavicula).*

köprücülük, -ğü [köprü-cü-lük] *is.* Köprü yapma işi.

köprüg, [köp-mek > köp-ür-mek > köp(ü)r-üg] *{eT} is.* **1.** Davul. [EUTS] **2.** Köprü. [EUTS] [DLT] [Gabain]

köprük, -ğü [köp-(ü)r-ük] *{ağız} is.* Höyük. [DS] 🗗 **köprük bacak,** *{ağız} Bir çeşit at.* [DS]

köprüleniş, [köprü-le-n-iş / köprü-len-iş] *is.* Köprülenmek eylemi veya biçimi.

köprülenme, [köprü-le-n-me / köprü-len-me] *is.* Köprülenmek işi.

köprülenmek, [köprü-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Köprü durumuna gelmek; köprü hâlini almak. **2.** *gçsz. f.* Köprü edinmek; köprü sahibi olmak; köprülü duruma gelmek.

köprülü, [köprü-lü] *sf.* Köprüsü olan; köprüsü bulunan; köprüye sahip olan. 🗗 **köprülü konak,** *Eskiden haremlik ve selamlık daireleri yukarıdan kapalı bir geçişle birbirine bağlanmış konaklara verilen isim.*

köpsün, [? köpsün ~ köpen / köpçük] *{eT} is.* Şilte; minder. [DLT]

köpşürmek, [köp-(ü)ş-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Kızarak bağırıp çağırmak. [DS]

köpten, [köp-en / köp-ten] *{ağız} is.* Kadın ceketi; uzun hırka. [DS]

köptürme, [köp-tür-me] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan küçük parçalar koparark yağda kızarttıktan sonra üzerine şeker, bal vb. dökerek yenilen bir tatlı; kabartma; lokma tatlısı. [DS]

köptürmek, [köp-tür-mek كپدرمك] *gçl. f. [-ür]* **1.** *{eAT}* Kabartmak. **2.** *{ağız}* Pekmez yapılmadan önce şırayı bir taşım kaynatmak. [DS] **3.** *{ağız}* Çoğaltmak; şişirmek; abartmak. [DS]

köpü, [köp-ü] *is.* Yorgan dikişi; kalın dikiş.

köpüç, -cü [köp-üç] *{ağız} is.* Çamaşır tokacı. [DS]

köpüg, [köp-mek > köp-üg] *{eT} is.* Köpük. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain]

köpük[1]**, -ğü** [köp-mek > köpüg / köpük] *is.* **1.** Çalkalanan, yukarıdan dökülen, ısıtılan veya mayalanan bir sıvının üstünde meydana gelen havalı kabarcıklar. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Sabun, deterjan vb.nin suda erimesi ile oluşan beyaz kabarcık yığını. **3.** Denizin yüzeyinde, dalgaların çalkanması veya akıntıların çatışmasından meydana gelen hava kabarcığı yığınları. **4.** Hayvanların ve insanların ağzında zaman zaman beliren salyamsı kabarcıklar. **5.** Dolgu maddesi olarak kullanılan hafif, yumuşak ve esnek yapay madde. **6.** Hücresel yapılı bazı plastik maddelere verilen isim. **7.** Alevi havasız bırakarak yangını bastırma ve söndürmede kullanılan gaz kabarcıkları yığını. **8.** Ergimiş madenlerin üzerinde biriken cüruf. 🗗 **köpüğünü almak,** *Kaynamakta olan bir sıvının üzerinde biriken köpükleri toplayıp atmak.*|| **köpük elması,** *{ağız} Sonbaharda yetişen*

kırmızı renkli, ekşimsi, dayanıklı bir elma türü. [DS]|| **köpük gibi,** *1. Beyaz ve hafif. 2. Köklü olmayan; geçici.*|| **köpük gibi sönmek,** *Çabuk yok olup gitmek; uçup gitmek; kalıcı olmamak.*|| **köpük kurabiyesi,** *Yumurta akı ile şekeri çırparak yapılan bir tür şekerleme; beze.*|| **köpük taşı,** *{eAT} {OsT} {ağız}* Sünger taşı; kefeki taşı. [DS]

köpük, -ğü [köp-ük] *{ağız} is.* Harmanda ekin demetlerini çekmeye ve dağıtmaya yarayan araç; çekme. [DS]

köpüklendirmek, [köpük-le-n-mek > köpük-le-n-dir-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Köpüklendirmek. [DK]

köpükleniş, [köpük-le-n-iş] *is.* Köpüklenmek eylemi veya biçimi.

köpüklenme, [köpük-le-n-me / köpük-le-n-me] *is.* Köpüklenmek işi.

köpüklenmek, [köp-ük > köpük-lē-mek > köpük-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Üstü köpük bağlamak; köpüğü olmak. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Köpüklü hâle gelmek.

köpüklü, [köpük-lü] *sf.* **1.** Köpüğü olan; köpüğü bulunan. **2.** Köpüklenmiş olan; köpüklenen. **3.** *{ağız}* (Kişi için) çabuk sinirlenen; etrafa küfürler savuran. [DS] ◻ **köpüklü akik,** *Köpük biçimli, dallı budaklı şekilleri olan akik.*|| **köpüklü krema,** *Çalkalamak suretiyle köpürtülmüş süt kreması.*

köpüksüz, [köpük-süz] *sf.* **1.** Köpüğü olmayan; köpüğü bulunmayan. **2.** Köpüklenmemiş olan; köpüklenmeyen.

köpüleme, [köpü-le-me] *is.* Köpülemek eylemi.

köpülemek, [köpü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-er] [-l(ü) -yor]* Yorgan, şilte vb. içindeki pamuğun dengeli durması ve bir yerde toplanmaması için yer yer bastırarak dikmek. [DS]

köpülmek, [köp-mek > köp-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* (Dikiş için) dikilmek; oyulganmak. [DLT]

köpüme, [köpü-me] *is.* **1.** Köpümek eylemi ve durumu. **2.** *{ağız}* Kapitone hırka. [DS] **3.** *sf. {ağız}* (Yelek, hırka vb. için) iki bez arasına ince pamuk konulan ve yer yer elle tutturulmuş; kapitone edilmiş. [DS]

köpümek, [kōpū-mek كوپومك] *{OsT} {ağız} gçl. f. [-r]* Yorgan, şilte, hırka vb. içindeki pamuğun dengeli durması ve bir yerde toplanmaması için, yer yer bastırarak dikmek; aralıklı dikmek. [DS]

köpür, [köp-ür] *{ağız} is.* Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS]

köpürcek[1], -ği [köp-ür-cek] *{ağız} is.* Mürekkep balığı. [DS]

köpürcek[2], -ği [köp-ür-cek] *{ağız} is.* Sabun gibi suda köpüren bir ot; sabun otu; köpürgen, *(Saponaria officinalis).* [DS]

köpürcük, -ğü [köp-ür-cük] *{ağız} is.* **1.** Sabun otu. **2.** Köpük. [DS]

köpürge, [köp-ür-ge] *is.* **1.** Tonoz. **2.** Döner sistemli dik el tezgâhlarında çözgü ipliklerinin üzerine sarıldığı yuvarlak ağaç; levent; bazı.

köpürgen, [köp-ür-gen] *{ağız} is.* **1.** Tıraş fırçası. [DS] **2.** Sabun otu.

köpürköz, [köp-ür+köz] *{ağız} is.* **1.** Korla dolu mangal. **2.** (Ocak, mangal. soba için) iyice yanmış, kor haline gelmiş ateşle dolu. [DS]

köpürme, [köp-ür-me] *is.* **1.** Köpürmek eylemi. **2.** Bir sıvı içinden geçerek yüzeyde patlayan gaz kabarcıklarının meydana getirdiği sesli kabarma olayı; köpük çıkarma.

köpürmek[1], [köp-mek > köp-ür-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** Köpük meydana getirmek; köpük çıkarmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** (Sabun, arındırıcı vb. için) suda eriyerek içi hava dolu kabarcıklar meydana getirmek. **3.** (Yoğurt vb. yiyecekler için) ekşiyip köpüklenmek. **4.** (Reçel gibi yiyecekler için) kaynama sırasında, (meyve suları gibi içecekler için) ekşime sonunda, (yumurta akı gibi maddeler için) telle çırpıldığında köpük meydana getirmek. **5.** *mecaz.* Çok kızmak; öfkelenmek. ◻ **köpüre köpüre,** *Köpüklenerek; köpükler çıkararak.*

köpürmek[2], [köp-ür-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Ateş için) çok alevli yanmak. [DS]

köpürtme, [köp-ür-t-me] *is.* **1.** Köpürtmek eylemi; köpük meydana getirtme. **2.** İçkilerin kendiliğinden veya dışarıdan gaz şırınga etme yoluyla köpüklenmesini sağlama. ◻ **köpürtme gücü,** *fiz. kim. Yüzeysel etkin çözeltilerin hava ve diğer gazlar eşliğinde köpük verme derecesi.*

köpürtmek, [köp-mek > köp-ür-mek > köp-ür-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Köpürmesini sağlamak; köpürmesine yol açmak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Bir sıvının üzerinde köpükler meydana getirmek. **3.** Bir kimsenin öfkelenmesine yol açmak.

köpürtken, [köpür-t-ken كپورتكن] *{OsT} is.* Çöven; Şam çöveni. [Bürhan-ı Katı']

köpürtücü, [köp-ür-t-ücü] *is.* Köpürtme özelliği taşıyan.

köpürtüş, [köp-ür-t-üş] *is.* Köpürtmek eylemi veya biçimi.

köpürük, -ğü [köp-ür-ük] *{ağız} is.* Köpük. ◻ **köpürük daşı** (taşı), *{ağız} Çok hafif ve sünger görünümlü taş.* [DS]

köpürüş, [köp-ür-üş] *is.* Köpürmek eylemi veya biçimi.

köpüş, [köp-üş] *{ağız} is.* **1.** Maşrapa. **2.** Tokaç. [DS]

köpüşken, [köp-üş-ken] *{ağız} is.* Bulgur ununa pekmez, bal veya şeker katılarak yapılan bir tür tatlı. [DS]

köpüşmek, [köp-mek > köp-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte dikmek; dikmek için yardımlaşmak. [DLT]

köpüz, [köp-üz] *is.* Durgun ve kirli su yüzeyinde kir, yağ vb. maddelerden meydana gelmiş katman.

kör[1]**,** [Fa. kūr / kōr => kör] *sf.* **1.** Görme duygusundan yoksun olan; görme yetisi olmayan; gözü görmeyen; görmez; âmâ. **2.** (Bıçak, balta vb. için) keskinlik niteliği kaybolmuş; keskin olmayan. **3.** Az ışık alan; az ışık veren; ışığı az olan; zayıf ışık; aydınlık olmayan. **4.** *mecaz.* (Olay ve durumlar için) karışık; çözülmesi zor; çetrefil. **5.** *mecaz.* (Yol, sokak, tünel, kuyu, delik vb. için) sonu tıkalı olan; çıkmaz. **6.** *mecaz.* (Yol, cadde vb. için) işlek olmayan; sapa. **7.** (İğne için) iplik geçirecek deliği olmayan. **8.** *mecaz.* Olguları sezmekten yoksun olan; dikkatsiz. **9.** *mecaz.* Duyarlılığını yitirmiş; duyarsız; hissiz. **10.** *mecaz.* Gerçekleri fark edemeyen; gafil. **11.** Bazı deyimlerde "kötü" anlamıyla kullanılır. **12.** *is.* Gözleri görmeyen kimse. **13.** Gerçekleri görmeyen veya görmek istemeyen kimse; gafil. ☞ **kör ağaç,** *Kontra tablada orta katı oluşturan genellikle yumuşak keresteden yapılma kat.*|| **kör ağıdı,** *{ağız} Ağlayıp sızlamayı alışkanlık edinmiş kimsenin sızıltısı.* [DS]|| **kör arı,** *{ağız} Sarı arı; yaban arısı; eşekarısı.* [DS]|| **kör bağa kuş,** *{ağız} Baykuş.* [DS]|| **kör bağırsak,** *Kalın bağırsağın alt kısmında, ince bağırsakla kalın bağırsak arasında bulunan çıkıntı, (caecus).*|| **kör bakmak,** *1. Bir yere baktığı hâlde görmemek. 2. Yemin ederken "kör olmak" anlamında kullanılır.*|| **kör biliş,** *{eAT} Noksan bilgi.*|| **kör boğaz,** *1. Yemek ihtiyacı. 2. Yemeğe çok düşkün olan; obur; pisboğaz.*|| **kör cikcan,** *{ağız} Siyah renkli serçeye benzer bir tür kuş.* [DS]|| **kör cinget,** *{ağız}* → kör cikcan. [DS]|| **kör çapa,** *Tarlada veya bahçede toprağı alt üst ettikten sonra meydana gelen topakları dağıtmakta kullanılan küt çapa.*|| **kör çepiç,** *{ağız} Körebe oyunu.* [DS]|| **kör çepiş,** *{ağız}* →kör çepiç. [DS]|| **kör çetik,** *{eAT} zool. Kör sıçan; köstebek.*|| **kör çıban,** *{ağız} Başı olmamış çıban.* [DS]|| **kör değneğini beller gibi,** *Hep aynı şeyleri, bıktırırcasına tekrarlayarak; hiçbir yenilik ve değişiklik getirmeden.*|| **kör dınnak** (tırnak), *{ağız} Çeşitli sebeplerden yeteri kadar düzgün gelişemeyen, kütleşen, yumrulaşan tırnak.* [DS]|| **kör dikmek,** *{ağız} Bitmeyen sebze tohumlarının yerine yenisini dikmek.* [DS]| **kör dövüşü,** *Kimin ne yaptığını bilmediği, birlikte hep beraber olup bir şeyi gerçekleştirecek yerde herkesin birbirini engellediği durum ve ortam.*|| **kör duman,** *{eAT} {ağız} Yoğun ve koyu sis; pus.* [DS]| **kör düvası** (duası), *{ağız} İnanılmadan yapılan ve yinelenen dua.* [DS]|| **kör etmek,** *1. Kör olmasına sebep olmak. 2. Köreltmek.*|| **kör fare,** *zool. Kör faregillerden, Güney Avrupa ve Batı Asya'da yaşayan 20 cm. kadar uzunlukta, yuvarlak bedenli, kısa kulaklı, gözleri deri altında gizli, tüyleri kadife gibi sık ve kalın, yer altında uzun tüneller açan, kuyruksuz bir kemirgen, (Spalax zemmi).*|| **kör faregiller,** *zool. Kemiriciler takımından, kör fare ve benzer türleri kapsayan kemirgenler familyası, (Spalacidae).*|| **kör gemele,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör gibi,** *Bir yere baktığı hâlde görmeme durumu.*|| **kör gözlü,** *1. Kendisine yapılan iyiliği, yardımı anlamayan; takdir etmekten yoksun. 2. {ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör hat,** *Demir yollarında arkası kesik hat.*|| **kör kadı,** *Hatır gönül dinlemeden doğru bildiği şeyi söylemekten çekinmeyen; sözünü esirgemeyen.*|| **kör kadıya körsün demek,** *Birinin kusurunu yüzüne söylemekten çekinmemek.*|| **kör kandil,** *1. Işığı çok az olan kandil veya lamba. 2. mecaz. Aşırı derecede sarhoş kişi.*|| **kör kaya,** *dnz. Denizlerin sığ kesimlerinde üstten görünmeyen ve bu yüzden tehlike yaratan kaya.*|| **kör kemer,** *mim. Duvar yüzeyinde, taşlarla örülmüş, kemer biçimli süsleme.*|| **kör keven,** *{ağız} 1. (Kadın için) kıvırcık saçlı. 2. Talaş.* [DS]|| **kör köfte,** *{ağız} Suda pişmiş yuvarlak bulgur köftesi.* [DS]|| **kör köpek,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör kör,** *{ağız} 1. Kartal. 2. Sönük; canlılığı kalmamış.* [DS]|| **Kör, kör parmağım gözüne!** *Apaçık meydanda olan; göze batacak şekilde belli olan; aşikâr.*|| **kör köslü,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör kösnü,** *{ağız} 1. Köstebek. 2. Kaplumbağa.* [DS]|| **kör köstebek,** *Kör faregillerden bir tür kemirgen hayvan.*|| **kör köstü,** *{ağız} 1. Köstebek. 2. Otomobil.* [DS]|| **kör köstübek,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör kösü,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör kurşun,** *Amaçsız olarak veya başkasına atıldığı hâlde başka birinin yaralanmasına veya ölmesine sebep olan mermi; serseri kurşun.*|| **kör kurttan bile vazgeçmemek,** *En küçük varlığı bile hor görmeyerek korumak.*|| **kör kuş,** *{ağız} Baykuş.* [DS]|| **kör kuyu,** *Suyu kesilmiş, susuz kuyu. {eAT} (aynı)* || **kör küsnü,** *{ağız} Köstebek.* [DS]|| **kör kütük olmak,** *Aşırı derecede sarhoş olmak.*|| **kör küz** (göz), *{ağız} Köstebek; kör sıçan.* [DS]|| **körle yatıp şaşı kalkmak,** *Kötü niyetli ve zararlı kişilerle sıkı ilişkiler içine girerek birtakım zararlı alışkanlıklar edinmek.*|| **körler sofrasında ışıkla kaşık aramak,** *Yersiz, boş ve gereksiz işlerle uğraşmak.*|| **körler mahallesinde ayna satmak,** *Yersiz, boş ve gereksiz işle uğraşmak.*|| **kör nişancı,** *1. Hedefi iyi nişancı olduğu için değil de rastlantı sonucu vuran. 2. Amaca bilerek değil de rastlantı sonucu ulaşan.*|| **kör nişancılık,** *Hedefi iyi nişan alarak veya nişan almasını bilerek değil de rastlantı sonucu vurma.*|| **kör nokta,** *anat. Gözde, görme sinirlerinin sona erdiği, duyu hücreleri bulunmadığı için ışığa duyarsız retina bölgesi, (punctum caecum).*|| **kör ocak,** *Çocuğu olmayan aile.*|| **kör olası,** *İlenme bildirir; beddua sözü.*|| **kör olayım ki...** *Sözlerinin doğruluğuna birini inandırmak için edilen yemin sözü.*|| **kör olmak,** *Gözleri sonradan görmez olmak.*|| **kör pahal,** *{ağız} Herhangi bir işi aksatan, geciktiren.* [DS]|| **kör pus,** *{ağız} Yoğun duman.* [DS]|| **kör satıcının kör alıcısı,** *Herkes kendi dengiyle iş yapar.*|| **kör sepet,** *{ağız} Balık avlamakta*

kullanılan, çubuktan örülmüş, yumurta biçiminde bir tür sepet. [DS]‖ **kör serçe,** *{ağız} Serçe.* [DS]‖ **kör sıçan,** *zool. Köstebekgillerden, sürekli olarak toprak altında yaşayan, gözleri görmeyen, kazıcı, böcekçil, kemirgen bir memeli hayvan; köstebek, (Talpa europaea) {ağız} (aynı).* [DS] || **kör şeytan,** *Kötü kader.*|| **kör şeytanından bulmak,** *"Beni kendine karşı kötülük yapmaya kışkırtıp durma, ben sana kötülük yapmak istemiyorum ama bana yaptıkların için beddua ediyorum." anlamında kullanılan beddua sözü.*|| **kör taka,** *{ağız} Duvar içine yapılan kapaksız dolap.* [DS]‖ **kör talaz,** *{ağız} Hava çevirisi; hortum.* [DS]‖ **kör talih,** *Kötü talih; kötü kader.*‖ **kör tapa,** *Borunun kullanılmayan veya kullanılmayacak olan ucuna takılan yivli tapa.*|| **kör tarafına rast gelmek,** *Ters ve kötü bir zamana denk gelmek.*|| **kör tırnak,** *Herhangi bir sebeple büyümeyen tırnak.*|| **kör tiken,** *{ağız} Kaba yapılı, gayet sık, bozumsu yeşil renkte çalı görünümlü bir bitki.* [DS]‖ **kör topal,** *İdare edecek kadar; şöyle böyle; iyi kötü; yarım yamalak; zorlukla; güçlükle.*‖ **kör töstü,** *{ağız} Köstebek.* [DS]‖ **kör uçuş,** *Uçağı sis içinde veya karanlık içinde yönetme.*|| **körü körüne,** *İyiyi, kötüyü, yararlıyı, zararlıyı anlamadan; düşünüp taşınmadan; yapılan işin nasıl sonuç vereceğini düşünmeden veya tasarlamadan; dikkat etmeden.*‖ **körün gördüğü sağırın duyduğu,** *Herkesin bildiği, haberinin olduğu.*|| **körün gözü,** *{ağız} Sakınılması gereken şey; aksi; tekin değil.* [DS]‖ **körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz,** *İstenilenden çok verim veya çıkar elde edildiğini belirten söz.*|| **körün istediği iki göz, biri ela, biri boz,** *Kendi değerinin üstünde isteklerde bulunmayı ifade eden söz.*|| **körün taşı,** *1. Rastlantı sonucu birine zarar vermiş olan. 2. Hesapta olmayan.*‖ **körün taşı, kelin başı,** *Baştan savma bir cevap vermek istendiği zaman söylenen kaçamak sözler için söylenir.*‖ **körün taşına benzememek,** *Bir işi rastgele değil de, amaçlı, planlı ve düşünüp taşınarak yapmak gerektiğini belirtmek için kullanılır.*‖ **körünü kılmak,** *Hevesini almak.*|| **körünü öldürmek,** *Gururunu kırıp acizliğini kabul etmek.*|| **kör yapalak,** *{ağız} Baykuş.* [DS]‖ **kör yavşak,** *{ağız} Yumurtadan yeni çıkıp da deriye yapışmış bit yavrusu.* [DS]‖ **kör yılan,** *zool. Sıcak bölgelerde yaygın olan, kör yılangillerden, solucanla beslenen, kızıl renkli, 25-30 cm. boyunda, kazıcı bir tür yılan, (Typhlops vermicularis).*|| **kör yılangiller,** *zool. Sıcak bölgelerde yaşayan, yüz otuz kadar türü bulunan, kaygan pullu, basit gözlü, küçük boylu tamamen zararsız, kazıcı yılanlar familyası, (Typhlopidae).*|| **kör yol,** *{ağız} Araba işlemeyen yol.* [DS]‖ **kör zevel,** *{ağız} Saban okunun ucunda bulunan ve okun boyunduruktaki halkadan çıkmasını engelleyen ağaç.* [DS]

kör[2], [Far. kŭr ?] *{eAT} is.* Ocakta kütüklerin altına konulan destek. ☞ **kör oğlu,** *{ağız} Sacayak.* [DS]

kör[3], [Far. gür گور] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Mezar; kabir; sin. [DS] ☞ **kör azabı,** *Büyük acı; ıstırap; kabir azabı.*

kör[4], [Fr. cœur] *is.* İskambil kâğıtlarında kupa serisinin diğer adı.

kör[5], [kör] *{ağız} is.* Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]

kör[6], [kör] *{ağız} is.* Kullanılmış eski pamuk. [DS]

körcesine, [kör-ce-s-i-n-e] *(kö'rcesine) sf.* **1.** Gerçeklerden tamamen uzak olan; gerçekleri görmeyen. **2.** *zf.* Gerçeklerden tamamen habersiz olarak; gerçekleri görmeyerek.

körcüklemek, [kör-cük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Aşağılayarak davranışlarını olumsuz yönde etkilemek; utandırmak. [DS]

kördek, -ği [? kördek] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS]

kördüğüm, [kör+düğüm] *is.* **1.** Çözülmesi imkânsız, ilmiksiz düğüm. **2.** *mecaz.* Çözümlenmesi, halledilmesi güç olan mesele; çetrefil.

köre[1], [Fa. küre] *is.* Demirci körüğünün kömürlerin yandığı bölüme açılan deliği.

köre[2], [köre] *{ağız} is.* **1.** Yuva. **2.** Karınca yuvası. **3.** Karınca kümesi. [DS]

köre[3], [köre] *{ağız} is.* Kuru egzema; temriye. [DS]

köre[4], [köre] *{ağız} is.* Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]

körebe, [kör+ebe] *is.* Gözleri bir mendil veya eşarpla bağlanan ebenin diğer oyunculardan birini yakalayarak ebeliği devretmesi esasına dayanan bir çocuk oyunu.

körebi, [Yun. kropı => körebi] *is.* Çalı, diken vb. kesmeye yarayan ağzı yarım ay biçiminde küçük balta; *{ağız} (aynı).* [DS]

köregen, [kör-egen] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

körek, -ği [? körek / görek] *{ağız} is.* **1.** Kapı kilidi; kapı mandalı. **2.** Baldıran otu. **3.** Baldıran otunun kurumuş gövdesi. [DS]

köreke[1], [köreke / öreke] *{ağız} is.* İğ; kirmen. [DS]

köreke[2], [köreke] *{ağız} is.* Yumuşak taş. [DS]

köreken, [kör-eğen / kör-eken] *{ağız} is.* Güveyi; damat. [DS]

körekmek, [kör-ek-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** (Ateş için) sönmeye yüz tutmak. **2.** (Kaynak suyu için) azalmak; kurumaya yüz tutmak. **3.** (Bağ, bahçe için) bakımsızlıktan kurumaya, bozulmaya yüz tutmak. **4.** (Araç vb. için) işe yaramaz hâle gelmek. **5.** (Aile için) durumu kötüye gitmek; şansı azalmak. [DS]

körelemek[1], [kör-ele-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Birini yenmek; kötü duruma sokmak. **2.** Bir şeyi tutup hızla atmak; fırlatmak. [DS]

körelemek[2], [kor / kör-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]*

[-l(i)-yor] (Ateş için) yanmaya yüz tutmak; tutuşmak; korlanmak; harlamak; alevlenmek. [DS]

köreliş, [kör-el-iş] *is.* Körelmek eylemi veya biçimi.

körelme, [kör-el-me] *is.* Körelmek işi.

körelmek, [kör-el-mek كورلك] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Bıçak, balta vb. kesici araçlar için) keskinliğini yitirmek; daha az keskin duruma gelmek; körleşmek; *{OsT} {ağız} (aymı).* [DS] **2.** (Kuyu, kaynak suyu vb. için) suyu çekilmek; kurumaya yüz tutmak; *{ağız} (aymı).* [DS] **3.** (Ateş için) sönmeye yüz tutmak; alevi azalmak; sönmek üzere olmak; *{eAT} {ağız} (aymı).* [DS] **4.** (Duygu vb. için) coşkunluğunu, neşesini yitirmek; azalmak; zayıflamak; *{eAT} (aymı).* **5.** *mecaz.* Değerini, yeteneklerini yitirmek. **6.** *biy.* (Organ için) görevi kalmadığı veya etkinliği azaldığı için küçülmek; dumura uğramak; atrofi. **7.** *{ağız}* (Nesne vb. için) çekilmek; büzülmek; azalmak; tükenmeye yüz tutmak. [DS] **8.** *{ağız}* Konuşurken sıkılmak; bozulmak. [DS]

körelmiş, [kör-el-mek > kör-el-miş] *sf.* **1.** Kör duruma gelmiş olan. **2.** (Bıçak, balta vb. kesici araçlar için) keskinliğini yitirmiş; daha az keskin duruma gelmiş. **3.** *biy.* (Organ için) görevi kalmadığı veya etkinliği azaldığı için küçülmüş; dumura uğramış; atrofi. 🗗 **körelmiş organ,** *biy. Bir türe ait atada bulunandan daha küçük ve basit yapıda olan organ veya yapı.*

köreltici, [kör-el-t-ici] *sf.* Körelmesine neden olan; zayıflatan.

köreltiş, [kör-el-t-iş] *is.* Köreltmek eylemi veya biçimi.

köreltme, [kör-el-t-me] *is.* Köreltmek eylemi.

köreltmek, [kör-el-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kesici bir aletin keskinliğini yitirmesine neden olmak. **2.** (Duygu vb. için) coşkunluğunu, neşesini yitirmesine neden olmak; azaltmak; zayıflatmak. **3.** *{ağız}* (Ateş veya ışık için) gücünü azaltmak; kısmak. [DS]

köremez[1], [Far. görmest] *{ağız} is.* **1.** Çiğ süt ile yoğurt karışımı bir yiyecek. **2.** Ayran veya yoğurt karıştırılmış süt. **3.** İçine ekmek doğranmış ayran. **4.** İçine ekmek doğranmış şekerli süt. **5.** Koyun veya keçiden sağılarak içilen taze ve çiğ süt. **6.** Koyulaşmış koyun veya keçi sütü. **7.** *sf.* Koyu. [DS]

köremez[2], [kör-e-mez] *{ağız} is.* Erkek keçi; teke. [DS]

körepe[1], [Yun. kropi => körepe كريه / كوريه / كره په] *{eAT} is.* Tahra.

körepe[2], [? körepe] *{ağız} sf.* (Kişi için) çalışamaz duruma düşmüş. [DS]

köreş, [kör-eş] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) sevimsiz. **2.** Kör gibi bakan. [DS]

köreşe, [? köreşe] *is.* Gündüz güneşinin kar yüzeyini eritmesi ile meydana gelen suyun gecenin ayazında buz tutmasından oluşan kar üzerindeki sert buz tabakası.

körez[1], [kör-ez] *{ağız} sf.* **1.** Sönük; parlak olmayan; az ışıklı; az alevli. **2.** Ucu aşınmış. **3.** (Yazı için) ince veya silik olduğu için okunamayan. **4.** *is.* İçilmiş sigara artığı; izmarit. **5.** Yaz geceleri derelerden ve dağlardan gelen serin esinti. **6.** *is.* Az ışık veren lamba. [DS] 🗗 **körez yanmak,** *{ağız} (Ateş veya ışık için) cansız yanmak; sönük yanmak.* [DS]

körez[2], [kör-mek > kör-ez] *{ağız} sf.* Güzel; şirin; sevimli. [DS]

körez[3], [kör-ez] *{ağız} is.* Köpekle tazının çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

körez[4], [kör-ez] *{ağız} is.* Küçük taş. [DS]

körezi[1], [körez-i] *{ağız} sf.* **1.** Sönük. **2.** (Renk için) soluk.

körezi[2], [körezi] *{ağız} sf.* (Tazı için) melez. [DS]

körezimek, [kör-ez-i-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Ateş, lamba ışığı vb. için) sönmeye yüz tutmak; körelmek. [DS]

körezimin, [kör-ez-i-men / körezimîn كورزمين] *{eAT} sf.* Düşkün; âciz.

körezlemek[1], [kör-ez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Fırlatmak. [DS]

körezlemek[2], [körez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Hayvanın nalını eski çivi ile çakmak. [DS]

körfez, [Yun. kórphos / kolpos] *is. coğ.* **1.** Kara içine sokulmuş geniş deniz parçası; büyük koy. **2.** Kıyı. **3.** *sf. mecaz.* (Yer için) işlek olmayan; kuytu; ıssız; tenha. *{ağız} (aymı)* [DS] **4.** *{ağız}* Sönük; donuk; parlak olmayan. [DS]

körg, [kör-mek > kör-g / kör-k] *{eT} is.* → körk. [EUTS] [Gabain]

körge[1], [? körkē] *(körge:) {eT} is.* Ağaçtan yapılma tabak. [DLT]

körge[2], [kölige] *{ağız} is.* Gölge. [DS] 🗗 **körge goğalamak** (kovalamak), *{ağız} Boş ve rahat vakit geçirmek; zaman öldürmek.* [DS]‖ **körgesinden gorkmak** (korkmak), *{ağız} Çok korkmak; her şeyden çekinti duymak.* [DS]

körgedmek, [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d̲-mek] *(körge:dmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Güzelleşmek.

körgezmek, [kör-mek > kör-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göstermek.

körgitmek, [kör-mek > kör-git-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göstermek. [KB]

körgle, [kör-k > körk-lē] *(körkle:) {eT} is.* Güzel. [EUTS]

körglüg, [kör-k > körk-lüg] *{eT} is.* **1.** Görünen. [EUTS] **2.** Güzel. [EUTS] **3.** Manzaralı. [EUTS]

körgörmek, [kör-mek > kör-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → körgürmek.

körgü, [kör-mek > kör-gū] *(körgü:) {eT} is.* İtaat. [ETY] [Gabain]

körgülüg, [kör-gü > körgü-lüg] *{eT} sf.* Sayılır; saygı duyulur.

körgülüksüz, [kör-gü > körgü-lük-süz] *{eT} sf.* Görülmez. [Üç İtigsizler]

körgürmek, [kör-mek > kör-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göstermek. [EUTS] [OKD]

körgüzmek, [kör-mek > kör-güz-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → körgürmek.

köri, [Tamil d. coeri] *is.* **1.** Hint mutfağına özgü zencefil, karanfil, zerdeçal, biber, kişniş vb. baharat tozlarının karışımından meydana gelmiş karışım. **2.** Köri ile hazırlanmış yemek.

körigen, [körigen] *is. bot.* Baklagillerden, bir tür hayvan yemi, *(Coronilla varia).*

köripliz, [kör + Ar. iblīs] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

körit, [? körit] *{ağız} is.* İki yaşında erkek keçi; erkeç. [DS]

körk[1], [kör-mek > kör-g / kör-k] *{eT} is.* **1.** Biçim; görünüş; şekil; kıyafet. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Güzellik; endam; süs; ziynet. [EUTS] [DLT] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] **3.** Resim. [Gabain] [EUTS] **4.** Nişan; alamet. [EUTS] **5.** *sf.* Güzel. [DLT] [Gabain]

körk[2], [? körk] *{ağız} is.* Ahırların üstüne yapılan ot ve saman konacak yer. [DS]

körkdaş, [kör-k > körk-daş] *{eT} sf.* Kıyafette eş; güzellikte denk; endamda eş. [EUTS]

körke, [? körkē] *(körke:) {eT} is.* → körge. [DLT]

körkedmek, [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d-mek] *(körke:dmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* → körgedmek. [DLT]

körketmek[1], [kör-mek > kör-git-mek] *(körke:tmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* → körgitmek. [EUTS]

körketmek[2], [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d-mek] *(körke:tmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* → körgedmek. [DLT]

körkitdeçi, [kör-git-mek > kör-git-dēçī] *(körgitde:çi:) {eT} sf.* Gösteren; kılavuz. [EUTS]

körkitmek, [kör-mek > kör-git-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → körgitmek. [EUTS] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler]

körkle, [kör-k > körk-lē] *(körkle:) {eT} sf.* Güzel; dilber. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

körklemek, [kör-k > körk-lē-mek] *(körkle:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Güzelleşmek; süslenmek. [EUTS] [Gabain]

körklü, [kör-k > körk-lü] *(körklü:) {eT} sf.* Güzel.

körklüg, [kör-k > körk-lüg] *{eT} sf.* **1.** İyi; güzel; gösterişli. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Manzaralı. [EUTS] [Gabain] **3.** Dostça. [DLT]

körklüglük, [kör-k > körk-lüg-lük] *{eT} is.* Güzellik. [KB]

körkmeklig, [kör-mek > kör-mek-lig] *{eT} sf.* Görme. [EUTS]

körksüz, [kör-k > körk-süz / kör-ik-siz] *{eT} sf.* Çirkin; yakışıksız. [EUTS] [KB] [Gabain]

körksüzlük, [kör-k > körk-süz-lük] *{eT} is.* Çirkinlik; kabalık. [KB]

körkürmek, [kör-mek > kör-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → körgürmek. [DLT] [EUTS]

körkütük, -ğü [kör+küt-ük] *sf.* **1.** Kendini bilmeyecek kadar sarhoş. **2.** Kendini kontrol edemeyecek kadar âşık.

körlek, -ği [kör-le-k] *{ağız} sf.* **1.** Tembel; uyuşuk. **2.** (Yer için) işlek olmayan; ayak altından uzak; içerlek. [DS]

körleme, [kör-le-me] *is.* Körlemek eylemi.

körlemeden, [kör-le-meden] *(körleme'den) {ağız} zf.* **1.** Bilmeden; anlayıp dinlemeden; rastgele; dikkatsizce. **2.** (Atış, vuruş için) hedefe nişan almadan; rastgele. [DS]

körlemek[1], [kör-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Kötü olmayan birisini veya yaptıklarını kötülemek; kötüleyerek başarısını engellemek. **2.** Alay etmek; eğlenmek; taklit etmek. **3.** İnsanı kızdıran, sinirlendiren davranışta bulunmak. **4.** Küçümsemek. **5.** Başladığı işi gelişigüzel yapmak. [DS]

körlemek[2], [kör-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Köreltmek; söndürmek. **2.** Ağacı filiz vermeyecek duruma getirmek. **3.** Ku kaynağını kapatmak. **4.** Balık tutmak için suyu bulandırmak. [DS]

körlemesine, [kör-le-me-s-i-n-e] *(körlemesi'ne) {ağız} zf.* **1.** Hesaplamadan; iyice düşünüp taşınmadan. **2.** Görmeksizin; bakmadan. [DS]

körlemesiye, [kör-le-me-s-i-y-e] *(körlemesi'ye) {ağız} zf.* → körlemesine. [DS]

körleniş, [kör-le-n-iş] *is.* Körlenmek eylemi veya biçimi.

körlenme, [kör-le-n-me] *is.* Körlenmek işi.

körlenmek, [kör-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Kesici bir alet için) kesiciliği kaybolmak; keskinliği gitmek; kesmez olmak; körelmek; körleşmek. **2.** (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesi durmak; gerilemeye başlamak; yok olmaya başlamak. **3.** Bir köre sahip olmak; kör edinmiş olmak. **4.** *{ağız}* Birisi tarafından kötülenerek başarısı engellenmek. [DS] **5.** *{ağız}* Suçlanmak; utanmak; sıkılmak. [DS]

körleşme, [kör-le-ş-me] *is.* Körleşmek işi.

körleşmek, [kör-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Kör duruma gelmek. **2.** (Kesici bir alet için) kesiciliği kaybolmak; keskinliği gitmek; kesmez olmak; körelmek; körlenmek. **3.** (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesi durmak; gerilemeye başlamak; yok olmaya başlamak.

körleştiriş, [kör-le-ş-tir-iş] *is.* Körleştirmek eylemi veya biçimi.

körleştirme, [kör-le-ş-tir-me] *is.* Körleştirmek eylemi.

körleştirmek, [kör-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Kişi için) kör olmasını sağlamak. **2.** Körleşmesine neden olmak; köreltmek; körletmek.

körletiş, [kör-le-t-iş] *is.* Körletmek eylemi veya biçimi.

körletme, [kör-le-t-me] *is.* Körletmek eylemi.

körletmek, [kör-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Kesici bir alet için) keskinliğinin gitmesini sağlamak; kör olmasını sağlamak; keskinliğini azaltmak. **2.** (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesinin durmasına neden olmak; durdurmak; geriletmek; söndürmek. **3.** (Kişi için) saygınlığını, yeteneklerini, değerini yitirmesine sebep olmak.

körliğine, [kör-lü(k)-ü-n-e كورليكنه] *{eAT} zf.* → körlüğüne.

körlü, [kör-lü] *{ağız} sf.* (Tahıl için) içinde sürme hastalığından dolayı kararmış taneler bulunan. [DS]

körlüğüne, [kör-lü(k)-ü-n-e كورلكنه] *{eAT} {OsT} zf.* Rağmen; rağmına.

körlük[1]**, -ğü** [kör-lük] *is.* **1.** Görme yetisini yitirme hâli; kör olma durumu; görme duyusu kaybolmuş kimsenin veya gözün niteliği. **2.** (Kesici araçlar için) keskinliğini yitirmiş olma hâli. **3.** Kişinin gerçekleri görememe, kavrayamama, olup bitenleri değerlendirememe durumu. **4.** Normalde tomurcuk vermesi gerekirken bitkilerin tomurcuklanmada gecikmesi veya tomurcuk vermemesi durumu. **5.** *{ağız}* Sıkıntı. [DS]

körlük[2]**, -ğü** [kör-lük كورلك] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Birbirine inat olsun diye yapılan hareket; inatlaşma; nispet. [DS] **2.** *{ağız}* Kıskandırma. [DS] **körlük etmek,** *{OsT} Bir şeyi inadına yapmak; nispet olsun diye yapmak.*|| **körlük vermek,** *{OsT}* → körlük etmek.|| **körlük yapmak,** *{ağız} 1. Kıskandırmak. 2. Nispet yapmak; inadına davranmak.* [DS]

körlük[3]**, -ğü** [kör-lük] *{ağız} is.* Fener. [DS]

körmek, [kör-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Görmek; bakmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** Tabi olmak; itaat etmek; bağımlı olmak. [ETY] [Gabain] [Tekin]

körmen, [*eT.* kübü-r-gen / kövür-gen > kömüren] *{ağız} is.* **1.** → kömüren. **2.** Dağlarda yetişen rengi açık yeşil yabani soğan. **3.** Kokusu naneye benzer bir ot; dağ nanesi. **4.** Yaban sarmısağı. [DS]

körmez[1]**,** [kör-mez] *sf.* **1.** *{eT}* Kör; görmez. [EUTS] **2.** *{ağız}* Kesmez; körelmiş. [DS]

körmez[2]**,** [? körmez] *{ağız} is.* Çamdan yapılmış süt kovası. [DS]

körmiş, [kör-miş] *{eT} sf.* Bakmış. [DLT]

körmüz, [Far. Hurmuzda] *{eT} is.* Görünmez, görülmeyen kötü ruh.

köroğlu, [kör+oğ(u)l-u > Destan kahramanı Köroğlu] *is.* (Köroğlu'nun sözünü herkese geçirmesinden telmihle) kocanın karısı için kullandığı ad; eş; karı.

körnek, -ği [kör-(ü)n-ek] *{ağız} is.* **1.** Toplantı yeri; dernek. **2.** Karınca yuvası. [DS]

körnümek, [kör-(ü)n-ü-mek] *{ağız} dönşl. f. [-r]* Bir araya gelmek; toplanmak. [DS]

köröz, [kör+öz] *{ağız} is.* Ürün vermeyen, verimsiz toprak. [DS]

körpe[1]**,** [*eT.* körpē] *(körpe:) sf.* **1.** *{eT}* Çok genç. **2.** *{eT}* (Sebze ve meyve için) mevsimi geçtikten sonra çıkan. *{eT} (aynı)* [DLT] **3.** (Hayvan için) zamanından sonra doğan; geç doğduğu için henüz büyümemiş; yeterli olgunluğa ulaşamamış. *{eT} (aynı)* [DLT] **4.** (Bitki için) dalından henüz yeni koparılmış; tazeliği üstünde. **5.** (İnsan için) yeni yetişmekte olan; genç. **6.** *mecaz.* (İnsan için) taze; genç; hoş; güzel; henüz bozulmamış, yıpranmamış. **7.** *{ağız}* (Koyun ve keçi yavrusu için) yeni doğmuş. [DS] **körpe bulut,** *{ağız} Yeni oluşmaya başlamış uzun bulut.* [DS]|| **körpe oğul,** *{eT} Yazın doğan çocuk.* [DLT]

körpe[2]**,** [? körpe] *{ağız} is.* Yorgan. [DS]

körpecik, -ği [körpe-cik] *sf.* **1.** Çok taze; çok körpe. **2.** Çok genç.

körpek, [körpēk] *(körpe:k) {eT} sf.* Hafif. [Nevâyî]

körpelemek, [körpē > körpē-lē-mek] *(körpe:le:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Körpe ot yemek. [DLT]

körpelenmek, [körpē-lē-mek > körpē-le-n-mek] *(körpe:lenmek) {eT} dönşl. f. [-r]* Yeniden çıkmak; yeniden bitmek. [DLT]

körpelik, -ği [körpe-lik] *is.* Körpe olma durumu; körpe olan şeyin niteliği; tazelik.

körplemek, [körpē > körp(e)-lē-mek] *(körple:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* (Kuzu vb. için) tandırda kızartmak. [DLT]

körpü, [köprü / körpü] *{ağız} is.* Köprü. [DS]

körsek, -ği [kör-se-k] *{ağız} sf.* **1.** (Ateş ve ışık için) az pırıltılı; sönük; donuk. **2.** (Yol için) işlek olmayan; ıssız. [DS] **körsek körsek,** *{ağız} (Yanmak için) yavaş yavaş.* [DS]

körseklemek, [kör-se-k-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Şaşırmak. [DS]

körselemek, [kör-se-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yoğurmak; çiğnemek. [DS]

körselmek, [kör-se-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Körelmek. [DS]

körsemek[1]**,** [kör-mek > kör-sē-mek] *(körse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Görmek istemek; göreceği gelmek; görsemek. [DLT]

körsemek[2]**,** [kör > kör-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ü) -yor]* Körezimek; körelmek. [DS]

körseng, [kör-señ] *{ağız} sf.* → körsek. [DS]

körsmek, [körs-mek / kös-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* (Yığın vb. için) içeriye doğru göçmek. [DS]

körsü[1], [kör-sü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

körsü[2], [Ar. kürsī] *{ağız} is.* Sandalye. [DS]

körsük[1], **-ğü** [kör-(ü)s-ük] *{ağız} is.* Kapı dayağı; kapı sürgüsü. [DS]

körsük[2], **-ğü** [kör-sü-k] *{ağız} sf.* Sönük; sönmüş. [DS]

körsülemek, [kör-sü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Yüzüstü bırakmak. [DS]

körsülmek, [kör-sü-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yüz üstü yere kapaklanmak, düşmek. [DS]

körsültmek, [kör-sü-l-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Bir işi kolaylamak; derleyip toparlamak; işi yoluna koymak. [DS]

körsümek, [kör-sü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* **1.** (Yapı için) yıkılmaya yüz tutmak. **2.** (Işık veya ateş için) sönmeye yüz tutmak. [DS]

körşek, -ği [köşek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

kört[1], [kör-(i)t] *{ağız} is.* **1.** Dağların tepelerindeki çukur. **2.** Çukur tarla. [DS]

kört[2], [kör-(ü)t] *{ağız} sf.* Körelmiş; kesmez; kör. [DS]

kört[3], [kört] *{ağız} is.* Güreşte yere yatırma; yenme. [DS]

körtemek, [kör-(ü)t-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ü)-yor]* Hayvanın ön ayaklarını bağlamak. [DS]

körtik, -ği [kör-(i)t-ik] *{ağız} is.* Dağ tepelerindeki çukurluklar. [DS]

körtgürmek, [kör-mek > kör-üt-mek > kör(ü)t-gür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göstermek. [EUTS]

körtkürmek, [kör-mek > kör-üt-mek > kör(ü)t-kür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → körtgürmek [Gabain]

körtkürtmek, [kör(ü)t-gür-mek > kört-gür-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göstermek. [EUTS]

körtle, [kör-k > körk-lē / körtlē] *(körtle:) {eT} sf.* **1.** Güzel; dilber. [EUTS] [Gabain] **2.** Prenses unvanı. [EUTS]

körtrek, [kör-k > körk-rēk] *(körkre:k) {eT} sf.* Daha güzel. [EUTS]

körtük, [kür-ü-mekk > kürü-t-mek > kür(ü)t-ük / körtük] *{eT} sf.* **1.** Kar yığını; kar sahası; karlı yer. [EUTS] [Gabain] **2.** Çöl. [EUTS] **3.** Âşık; seven. [EUTS] [Gabain] **4.** *{ağız}* Yığın. [DS]

körtülez, [? körtülez] *{ağız} sf.* Büyük. [DS]

körtürmek[1], [kör-mek > kör-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gördürmek. [DLT]

körtürmek[2], [kör-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Kaldırmak. [DS]

körü[1], [körmek > kör-ü] *{eT} son ek.* **1.** -den daha. **2.** -e göre daha.[KB]

körü[2], [kör-ü] *{ağız} is.* Çalım; caka. [DS]

körüd, [? körüd] *{eT} is.* Mars gezegeni. [KB]

körüg, [kör-mek > kör-üg] *{eT} is.* **1.** Güzel; güzellik. [EUTS] [OKD] **2.** Görüş. [EUTS] [Gabain] **3.** Casus. [EUTS] [Gabain] **4.** Haberci. [ETY] **5.** *sf.* Görülen.

körügsemek, Görmek istemek; görmek veya kavuşmak istemek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

körüğü, [kör+üğü] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

körük[1], [kör-mek > kör-ük] *{eT} is.* **1.** Güzel; güzellik. [EUTS] **2.** Görüş. [EUTS]

körük[2], **-ğü** [*eT.* körü-mek > kör-ük] *is.* **1.** Ateşi alevlendirmek için kullanılan, torba biçiminde kapalı bir bölüm ve iki yanında bir menteşe ile birbirine bağlı kanattan oluşmuş, kanatlar açıldığında girişten içine hava emen, kanatlar kapandığında ise içerdeki havayı uçtaki lüleden dışarıya basınçla üfleyen bir aygıt. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Bu biçimde yapılmış ve içine konulan toz halindeki ilacı lülesinden püskürterek yaydırtan bir alet. **3.** Bazı alet ve bölümlerin üst üste katlanmasını sağlayan esnek bölüm. **4.** Hava ile çalışan bazı müzik aletlerinin hava üfleyen üst üste katlanabilir esnek kısmı. **5.** Otomobil, fayton ve yolcu arabalarında içli dışlı katlanarak açılan ve gerektiğinde kapatılabilen örtüleri. **6.** Fotoğraf makinelerinin karanlık odasını oluşturan üst üste katlanabilir deri veya bezden yapılma esnek kısmı. **7.** Çantaların dipten kalınlığına açılıp genişlemesini sağlayan kıvrımlı kısım. **8.** Vagonlar arasında geçişi sağlayan üst üste, iç dış olarak katlanmak suretiyle açılıp kapanabilir bölüm. **9.** Binici pantolonlarında budun dış tarafındaki kabarık kısım. **10.** *{ağız}* Demirci dükkânı. [DS] **11.** *{ağız}* Fayton. [DS] **körük mıhı,** *{ağız} Ayakkabı tamircilerinin kullandığı, 1-1,5 cm uzunluğunda siyah çivi.* [DS]|| **körük virmek** (vermek), *{ağız} Bir kimseyi başka birinin kötülüğü için kışkırtmak.* [DS]

körük[3], [kör-mek > kör-ük] *{eT} is.* Casus. [EUTS]

körük[4], **-ğü** [kör-ük كورك] *{eAT} is.* Boynuzsuz öküz.

körük[5], **-ğü** [*eT.* köl-mek > köl-ük / kör-ük / kürük] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS]

körükçü, [körük-çü] *is.* **1.** Körük yapıp satan kimse. **2.** Körük kullanan kişi. **3.** *{ağız} sf. mecaz.* (Kişi için) bir kavgayı kızıştıran; kışkırtıcı. [DS]

körükçülük, -ğü [körük-çü-lük] *is.* **1.** Körükçünün yaptığı iş ve meslek; körük yapma ve satma işi. **2.** Körük kullanma işi. **3.** Kavgayı kızıştırma işi; kışkırtma.

körükleme, [körük-le-me] *is.* Körükleınek işi.

körüklemek, [körük > körük-lē-mek] *(körükle:mek) gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Körükle hava vermek; körük ile ateşi canlandırmak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** *mecaz.* (Kavga, tartışma vb. için) kışkırtmak; şiddetlendirmek; kızıştırmak; teşvik etmek; beslemek.

körüklenme, [körük-le-n-me] *is.* Körüklenmek eylemi.

körüklenmek, [körük-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Körükle hava verilmek; körük ile canlandırılmak. **2.** *mecaz.* (Kavga, tartışma vb. için) kışkırtılmak; kı-

zıştırılmak; teşvik edilmek. **3.** *dönşl. f.* Körük sahibi olmak; körük edinmek.

körükleyici, [körük-le-y-ici] *sf.* **1.** Körükleme işini yapan; körükleyen. **2.** *mecaz.* Kavga, tartışma vb.ni kızıştıran; tutuşturan.

körüklü, [körük-lü] *sf.* **1.** Körüğü olan; körüğü bulunan; körük sahibi olan. **2.** *{ağız}* Fayton. [DS] **3.** *{ağız} Birçok parçadan yapılmış elbise eteği.* [DS] ☞ **körüklü çizme,** *Bilek ile koncu arasında katlanabilir, gerektiğinde üst üste dökümlü olarak durabilir bölümü olan çizme; körüklü çizme.*

körüklüg, [körük[1] > körük-lüg] *{eT} sf.* **1.** Geniş manzaralı; güzel görünümlü. [ETY] **2.** *is.* Manzara; görünüş. [ETY]

körüklük, -ğü [körük-lük] *is.* **1.** Körük konulan, körük kurulan yer. **2.** Demirci dükkânı. *{ağız}* [DS]

körükmek, [kör > kör-ü-k-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ür]* **1.** Güçten düşmek; gücünü kuvvetini yitirmek. **2.** Yılmak; pısmak; durgunlaşmak. **3.** *gçl. f.* Onmaz duruma getirmek; yok etmek. [DS]

körüksemek, [kör-mek > kör-ük-sē-mek] *(körükse:mek) {eT} is.* Görmek istemek; arzu etmek; can ü gönülden istemek. [EUTS] [Nevâyî]

körüksü[1], [körük-sü] *sf.* Körüğü andıran; körük gibi; kat kat kıvrımlı.

körüksü[2], [kör-mek > kör-ü-k-sü] *{ağız} sf.* Korkak olarak yetişmiş; korkalığa alışmış. [DS]

körüksüz, [körük-süz] *sf.* Körüğü olmayan; körüğü bulunmayan; körük sahibi olmayan.

körüktürmek, [kör > kör-ü-k-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Bir kimseyi başka birinin kötülüğü için kışkırtmak. **2.** Cesaretini kırmak; yıldırmak; ürkütmek. **3.** (Hayvan için) başka bir hayvanı korkutmak. **4.** Bıktırmak; bezdirmek. [DS]

körülmek, [kör-mek > kör-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Görülmek; sanılmak. [DLT] [EUTS] [KB]

körüm, [kör-mek > kör-üm] *{eT} is.* **1.** Rüya; düş; görünüş. [EUTS] [Gabain] **2.** Görüş noktası; bakış açısı; nazar noktası; nokta-i nazar. [EUTS] **3.** Bakış; görüm; görme. [Üç İtigsizler] [EUTS] [Yüknekî] [Gabain] **4.** Fal. [EUTS] [Gabain]

körümçi, [kör-üm > körüm-çi] *(körümçi:) {eT} is.* Falcı; müneccim; yıldıza bakan; kâhin. [EUTS] [Gabain]

körümen, [kör-ü-men] *{ağız} is.* Boynunun altı kırmızı bir tür küçük kuş. [DS]

körümük, [kör+ümük] *{ağız} sf.* (Kişi için) her bulduğunu yiyen; pisboğaz. [DS]

körünç, [kör-mek > kör-ün-mek > kör-ün-ç] *{eT} is.* **1.** Görülecek olan şey; piyes. [DLT] [EUTS] **2.** Görünüş; manzara. [EUTS] [Gabain] **3.** Bir şey seyreden halk; seyirci. [DLT]

körünçlegülüg, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek > körünç-le-gǖ-lüg] *{eT} sf.* Teşhire layık; sergilemeye değer; göstermeğe değer. [EUTS]

körünçlegülük, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek > körünç-le-gǖ-lüg] *{eT} sf.* → körünçlegülük. [EUTS]

körünçlemek, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek] *(körünçle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Sergilemek; teşhir etmek. [Gabain] [EUTS]

körünçlüg, [kör-ün-ç > körünç-lüg] *{eT} is.* → körünçlük. [EUTS] [Gabain]

körünçlük, [kör-ün-ç > körünç-lüg] *{eT} is.* Üzerinde eşya sergilenen raf; pano; iskele; sergi iskelesi. [EUTS]

köründürmek, [kör-mek > kör-ün-mek > körün-dürmek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Göstermek. [KB] **2.** Getirmek. [KB]

körünmek, [kör-mek > kör-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Görünmek; gözükmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] **2.** Huzura çıkmak. [KB]

körüs, [? körüs] *{ağız} sf.* (Keçi veya koyun için) kulağı kısa. [DS]

körüsten, [? körüsten] *{ağız} is.* Dağlardaki koridor biçiminde mağara. [DS]

körüş, [kör-mek > kör-üş] *{eT} is.* **1.** Bakış. [DLT] **2.** *{ağız}* Şaşı. [DS]

körüşmek[1], [kör-mek > kör-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Görüşmek; karşılaşmak; yüz yüze bakmak. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Buluşmak; bir araya gelmek. [ETY] **3.** Konuşmak. [İKPÖy.] **4.** *dönşl. f.* Gözle bakmak. [DLT]

körüşmek[2], [kürī-mek > küre-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Güreşmek. [DLT]

körüt, -dü [? körüt] *{ağız} is.* Bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi. [DS]

körüvü, [kör+üvü] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

körüyh, [körük] *{ağız} is.* Körük. [DS]

körüz[1], [kör-üz] *{ağız} is.* **1.** Bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi. **2.** Cılız kalmış, büyümemiş keçi yavrusu. **3.** Vaktinden önce çiftleşerek doğurmuş keçi. **4.** zamanından önce yavrulayan koyun, keçi vb. hayvan. [DS]

körüz[2], [kör-üz] *{ağız} is.* Sigara izmariti. [DS]

köryapalak, -ğı [kör+yap-ala-k] *{ağız} is.* → kör yapalak. [DS]

körzehil, [kör+zevel] *{ağız} is.* → kör zevel. [DS]

körzevel, [kör+zevel] *{ağız} is.* → kör zevel. [DS]

körzoğlu, [kör+zevel] *{ağız} is.* → kör zevel. [DS]

körzövül, [kör+zevel] *{ağız} is.* → kör zevel. [DS]

körzüval, [kör+zevel] *{ağız} is.* → kör zevel. [DS]

kös[1], [kös *(yans.)*] *is.* Kabarmayı, sönmeyi, bu biçimde sessizce hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfîkar] *kös kös, kös-ül-mek, kös-tür köstür* ☞ **kös kös,** *(Yürümek için) başı önde, etrafına bakmadan; neşesiz ve düşünceli bir halde.*

kös[2], [köz / kös] *{eT} is.* Göz. [EUTS]

kös[3], [Far. küsten / küften *(tokmakla dövmek, ezmek)* > küs] *is.* **1.** Eskiden savaşlarda, alaylarda deve, at

veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermekte kullanılan büyük davul. **2.** *müz.* Mehter takımında davula benzer büyük vurmalı çalgı; kûs-i hakanî. 🗗 **kös dinlemiş,** *Daha önce pek çok korkutma ve tehditler yaşadığı için küçük çaplı uyarılara neredeyse ahmaklık veya sağırlık derecesinde aldırış etmeyen; kaşarlanmış; aldırışsız.*

kös[4], [kös] *{ağız} is.* **1.** Sokak kapısının arkasına vurulan ağaç dayak. **2.** Kapı mandalı; kapı sürgüsü. **3.** Kalın tahta; kalas. **4.** Damda üzerine kiremit döşenen veya kiremit gibi kullanılan ince tahta parçaları. **5.** Üzerinde çamaşır yıkanan uzun tahta. [DS] 🗗 **kös gelmek,** *{ağız} Bir yana, koluna dayanarak yatar gibi oturmak.* [DS]

kös[5], [kös] *{ağız} is.* **1.** Bir dama oyunu çeşidi. **2.** Toprak üzerindeki küçük çukurlara taşlar konarak, bir tarafı düz diğer tarafı yuvarlak değneklerle oynanan bir oyun. [DS]

kös[6], [kös] *{ağız} is.* **1.** Sürünün en önünde giden koyun. **2.** Teke. [DS]

kös[7], [kös] *{ağız} sf.* **1.** Çirkin. [DS] **2.** Düşük; aşağılık.

kös[8], [kös] *{ağız} is.* Bal kabağından kesilen dilim. [DS] 🗗 **kös kabak,** *{ağız}* El büyüklüğünde kesilerek ateşte pişirilen bal kabağı. [DS]

kös[9], [kös] *{ağız} is.* Sürülmemiş ve ertesi yıl dinlenmeye bırakılmış tarla. [DS]

kös[10], [kös] *{ağız} is.* Davar ağılı. [DS]

kös[11], [kös] *{ağız} is.* Kervanda baştan ikinci hayvana takılan çan. [DS]

kösçü, [kös-çü] *is.* Mehter takımından kös çalan kimse.

kösağacı, [köz+ağacı] *{ağız} is.* Ateş karıştırmaya yarayan ucu yanmış odun veya sopa. [DS]

kösbe, [köz-(e)-me > kösbe] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösdek, -ği [kös-(ü)d-e-k] *{ağız} is.* Damların saçaklarındaki hatılların düşmemesi için konulan ağaç. [DS] 🗗 **kösdek mıhı,** *{ağız} On on beş cm. uzunluğundaki demir çivi.* [DS]

kösdü, [kös-dü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

köse[1], [köz > köz-e] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

köse[2], [Far. kūse / kōse => köse كوسه] *sf.* **1.** (Erkek için) sakalı, bıyığı olmayan. **2.** (Erkek için) sakalı ve bıyığı seyrek olan. **3.** *{OsT}* Cılız; bodur. [Kamus] **4.** *is.* Bıyığı sakalı çıkmayan erkek. **5.** *tiy.* Anadolu halk oyunlarında yönetmen. **6.** *{ağız}* Yeni evlenmiş erkek; güvey. [DS] **7.** *{ağız}* Orta yaşlı erkek. [DS] 🗗 **köse buğday,** *Başakları kılçıksız, beyaz bir tür buğday.*|| **köse otu,** *{ağız} Kuraklık yüzünden büyüyemeyen ot.* [DS]|| **köse sakal,** *Çok seyrek sakal.*|| **köse sefer,** *{ağız} Dolmalık bir tür kabak.* [DS]

köseç, -ci [köse-ç كوسج] *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Köse. **2.** *{ağız}* Tüyü kısa bir tür koyun. [DS]

köseçlemek, [köz *(ateş)* > kös-e-ç-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ateş için) karıştırmak. [DS]

köseği, [köz-e-mek *(ateşi karıştırmak)* > közegü > köse-ği كوسكى] *{ağız} is.* **1.** Ocağı karıştırmaya yarayan demir araç veya maşa. **2.** Ucu yanmış odun parçası. *{eAT} {OsT} (aym)* **3.** Saç üzerinde pişen ekmeği çevirmekte kullanılan araç. [DS]

köseğü, [köz-e-mek > köze-gü كوسكو] *{OsT} is.* → köseği.

kösek, -ği [köz-e-k] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösekçi, [küsē-mek > köse-k] *{eT} sf.* Yemek iştahı olan. [DLT]

kösele[1], [Far. gāvsāle *(dana)* > gosāle / gūsāle] *is.* **1.** Ayakkabı tabanı, çanta, kemer vb. yapmakta kullanılan büyük baş hayvanların işlenmiş derisi. **2.** *sf.* Köseleden yapılmış. **3.** Kösele gibi. 🗗 **kösele gibi,** *(Et için) sert ve çiğnenmesi güç.*|| **kösele suratlı,** *(Kişi için) utanmaz.*|| **kösele taşı,** *1. Mermerleri parlatmak için kullanılan kefeki taşı. 2. Kunduracıların üstünde kösele dövdükleri taş.*

kösele[2], [kös-er-e / kös-ür-e] *{ağız} is.* Bileği taşı. [DS] 🗗 **kösele daşı** (taşı), *{ağız} Bileği taşı.* [DS]

kösele[3], [köz-e-le] *{ağız} sf.* Çok güzel. [DS]

köselik, -ği [köse-lik] *is.* Köse olma durumu.

köselmek, [kös-el-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan için) olduğu yere yığılıp kalmak. **2.** Pusmak; sessizleşmek; uyuşup kalmak; sinmek. [DS]

köseltmek[1], [kös-el-t-mek] *{ağız} is. gçl. f. [-ir]* **1.** Ağacın tepesini ya da ucunu kesip kısaltmak. **2.** Sindirmek; pusturmak. [DS]

köseltmek[2], [kös-el-t-mek كوسلدمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* **1.** Uzatmak. **2.** Ayağını uzatmak.

kösem, [köz *(göz)* > köz-e-mek > köz-e-m > kösem كوسم] *{OsT} {ağız} is.* Çobana alışkın ve önde giderek sürüye kılavuzluk eden koç veya teke; kösemen. [DS]

kösemek, [küsē-mek كسه مك] *(küse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Özlemek; arzulamak; arzu etmek; istemek; dilemek. [DLT] [EUTS] **2.** *{eAT}* İmrenmek; gıpta etmek; yarsımak.

kösemen, [köz *(göz)* > köz-e-mek > köz-e-men > *eT* kösē-men] *sf.* **1.** *{eT}* (Koç için) sürünün en önünde giden; çok tos vuran. **2.** *{ağız} is.* Önde giderek sürüye kılavuzluk eden koç veya teke; kösem. [DS] **3.** Dövüşe alıştırılmış koç veya teke; dövüşken koç veya teke. **4.** *{ağız}* Yol gösteren; kılavuz. [DS] **5.** *{ağız}* Koç. [DS] **6.** *tic.* Borsada öncülük eden kimse.

kösemenlik, -ği [köse-men-lik] *is.* Yol gösterme; kılavuzluk etme. 🗗 **kösemenlik etmek,** *Önderlik etmek; kılavuzluk etmek; yol göstermek.*

kösençig, [küsē-mek > küse-n-mek > küse-n-ç-ig] *{eT} sf.* → küsençig. [EUTS]

köseng, [köz-eñ] *{ağız} is.* Fırını silmekte kullanılan ucuna bez bağlanmış sopa. [DS]

kösere[1]**,** [kös-er-e] *{ağız} is.* Bileği taşı. [DS]

kösere[2]**,** [köz-er-e] *{ağız} is.* Fırın karıştırmakta kullanılan çengelli araç. [DS]

köserlemek, [kös-er-le-mek] *{ağız} is.* Bilemek. [DS]

köseşmek, [küsē-mek > köse-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte istemek. [DLT] **2.** *dönşl.* Öğünmek. [DLT]

köset, -di [köz-e-t > köset] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

köseü, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösev, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösevi, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösevü, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösey, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

köseyi, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösgelmek, [kös+gel-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; ayaklarını uzatarak oturmak; kösülmek. [DS]

kösgi, [köz-e-mek > köse-ği] *{ağız} is.* Köseği. [DS]

kösgü, [köz-gü] *{eT} is.* Ayna.

kösgüç, -cü [kös-güç] *{ağız} is.* Tarlalarda kendiliğinden yetişen, 30-80 cm. boyunda, güzel kokulu, yumru kökleri çiğ olarak yenilebilen, parlak pembe çiçekli otsu bir bitki; koşkoz; gaggoç; kuşkuş, *(Lathyrus tuberosus).* [DS]

kösgük, [*kös-mek > kös-gük] *{eT} is.* Bostan veya bağlara dikilen nazarlık. [DLT]

kösilmek, [kös-il-mek كوسلمك / كوسيلمك] *{eAT} edil. f. [-ür]* **1.** Ayağını uzatmak. **2.** Yatıp uzanmak.

kösinmek, [kös-in-mek / kösnü-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (At, eşek için) çiftleşme dönemi gelmek; kösnümek. [DS]

köskel, [? köskel] *{ağız} is.* Çanak. [DS]

kösken, [kös-(i)k-en] *{ağız} is.* Üstüne oturulan kütük. [DS]

köskenmek, [kös-(i)k-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; ayakları uzatarak yatar gibi oturmak; sere serpe oturmak; kösülmek. [DS]

kösköpen, [kös+köp-en] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

köskötürüm, [kös+kö/türüm] *sf.* Tamamıyla kötürüm; büsbütün kötürüm olan.

köskü[1]**,** [köz *(ateş)* > köz-kü > köskü] *{ağız} is.* **1.** Ucu sivri ağaç; kazık. **2.** Fırının içindeki közleri ve külleri toplamak için kullanılan ucuna paçavra bağlanmış sırık. [DS]

köskü[2]**,** [kös-kü] *{ağız} is.* Kapı arkasına konulan dayak; kapı sürgüsü. [DS]

köskü[3]**,** [köz-kü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kösküç, -cü [kös-küç] *{ağız} is.* **1.** Ucu sivri ağaç; kazık. **2.** Toprak altından çıkan, bitkinin yumru kökü. **3.** Ateş karıştırmakta kullanılan tahta araç. [DS]

köskülüğ, [kös-kü-lük / göğüs-lük] *{ağız} is.* Çocuk önlüğü. [DS]

kösleme, [kös-le-me] *{ağız} is.* Kapı dayağı; kapı sürgüsü. [DS]

köslemek[1]**,** [kös-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Kapıyı arkasından sürgülemek, kilitlemek. [DS]

köslemek[2]**,** [kös-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Öfkeli bir kimseyi yatıştırarak kavga çıkmasını önlemek. **2.** Hayvanları ayağından bağlamak. **3.** (İp için) dolaşmak; bağlanmak. **4.** *gçsz. f.* (İnsan için) olduğu yere yıkılıp kalmak; kösmek. [DS]

köslü, [kös-lü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kösmek[1]**,** [küs-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** Darılmak; küsmek. **2.** (Çiçek ve sebzeler için) kuraklık ya da böcekler yüzünden birdenbire sararıp solmak. [DS].

kösmek[2]**,** [*eT.* kös-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** *{eT}* Uzamak. **2.** *{ağız}* Ayağını uzatmak. [DS] **3.** *{ağız}* Çökmek; yıkılmak; göçmek. [DS] **4.** *{ağız}* (İnsan için) olduğu yere yıkılmak; köslemek. [DS] **5.** *{ağız}* Pusmak; sessizleşmek; uyuşup kalmak; sinmek. [DS] **6.** *{ağız}* Öfkesi geçmek; yatışmak; kösülmek. [DS] **7.** *{ağız}* (Koyunlar için) sıcakta yatmak. [DS] **8.** *{ağız}* Gücü azalmak. [DS] **9.** Koşarak yorulmak. **10.** *{ağız}* (Çiçek ve sebze için) hastalık veya böcek yüzünden birdenbire sararıp solmak. [DS] **11.** *{ağız} gçl. f.* Ağacı eğmek; devirmek. [DS] **12.** *{ağız}* Birini yere sermek; yıkmak; düşürmek. [DS] **13.** *{ağız}* Değnekle vurmak. [DS] [

kösmük[1]**, -ğü** [kös-mük] *{ağız} is.* **1.** Toparlak odun. **2.** Sigara izmariti. **3.** İşe yaramayacak kadar eskimiş aygıt. [DS]

kösmük[2]**, -ğü** [kös-(ü)n-ük] *{ağız} sf.* (At, eşek vb. için) çiftleşmek isteyen. [DS]

kösnek[1]**, -ği** [kös-(ü)n-ek] *{ağız} is.* Uyku. [DS]

kösnek[2]**, -ği** [kös-(ü)n-ek] *{ağız} sf.*→ kösmük[2]. [DS]

kösnemek[1]**,** [kös-(ü)n-e-mek] *gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor] is.* Yaşlanmak; güçsüz kalmak. [DS] *{ağız}*

kösnemek[2]**,** [kös-(ü)n-e-mek] *{ağız} is.* Kösnümek. [DS]

kösnimek, [kös-(ü)n-i-mek كوسنيمك] *{eAT} gçsz. f. [-r]* → kösnümek.

kösnü[1]**,** [köz-(ü)n-ü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kösnü[2]**,** [kös-(ü)n-mek > kösnü] *is.* Cinsel istek; şehvet.

kösnü[3]**,** [kös-(ü)n-ü] *{ağız} is.* Beze iltihabı; adanit hastalığı. [DS]

kösnük[1]**, -ğü** [kös-(ü)n-ük] *{ağız} is.* İhtiyar ve güçsüz kimse. [DS]

kösnük[2]**, -ğü** [kös-(ü)n-ü-k كوسنك] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) çiftleşmek isteyen; eş isteme zamanı gelmiş. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** (Erkek) cinsel sapık. **3.** (Kadın için) isterik kadın; kötü kadın. **4.** *is.* Hayvanlarda çiftleşme mevsimi. [DS]

kösnükmek, [kös-(ü)n-ük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ğ)-ür]* → kösnemek[2]. [DS]

kösnül, [kös-(ü)n-ü-l] *sf.* **1.** Cinsel istekle ilgili; şehvani. **2.** (Resim, heykel vb. için) özellikle cinsel istekleri işleyen; şehvet uyandıran.

kösnüllük, -ğü [kösnül-lük] *is.* Cinsel uyaranlara karşı aşırı duyarlık gösterme hâli.

kösnülme, [kösnül-me] *is.* Kösnülmek durumu; eş isteme; çiftleşme isteği.

kösnülmek, [kösnül-mek] *dönşl. f. [-ür]* (At, eşek ve katır için) eş isteme zamanı gelmek.

kösnülü, [kösnü-lü] *sf.* Aşırı cinsel isteği olan; şehvetli.

kösnümek, [kös(ü)n-ü-mek كوسنمك] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (At, eşek vb. dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; *{eAT} {OsT} (aynı).* [DS]

kösoğ, [köz > kös-eği] *{ağız} is.* → köseği. [DS]

kösöv, [kös+ev] *{ağız} is.* Sürme hastalığı yüzünden içi boşalmış buğday veya arpa başağı. [DS]

kösövi, [köz > kös-eği] *{ağız} is.* → köseği. [DS]

kösövü, [köz > kös-eği] *{ağız} is.* → köseği. [DS]

kösre, [kös-(ü)r-e كسره / كوسره] *{OsT} {ağız} is.* Bileği taşı. [DS] 🗗 **kösre taşı,** *{eAT} Bileği taşı.*|| **kösreye tutmak,** *{ağız} Bilemek.* [DS]

kösevi, [köz > kös-eği] *{ağız} is.* → köseği. [DS]

kösrelenmek, [kösre-le-n-mek كوسره لنمك] *{eAT} edil. f. [-ir]* Bilenmiş.

kösrevi, [kös-(ü)r-e-ği] *{ağız} is.* Bileği taşı. [DS] 🗗 **kösreviye vurmak,** *{ağız} Bileği taşına sürtmek; bilemek; keskinleştirmek.* [DS]

kösrük, [kösür-mek > kös(ü)r-ük] *{eT} is.* Köstek; bukağı. [Clauson] 🗗 **kösrük tuşag,** *{eT} Atın ön ayaklarına vurulan köstek; tuşak.* [DLT]

kösso, [köz > kös-eği] *{ağız} is.* → köseği. [DS]

kössü, [kös-sü] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

kössüklemek, [kös-(s)ük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Karıştırmak. [DS]

köstebek, -ği [köz *(göz)* > köz-süz+teb-mek *(tepmek)* > teb-ek > köstebek ?] *is.* **1.** *zool.* Gözleri hemen hiç görmeyen, yer altında oyduğu yuvalarda yaşayan, ön ayakları kuvvetli, doymak bilmeden bütün yer solucanlarını yok eden, aynı zamanda bitkilerin köklerini kestiği için tarıma zarar veren, böcekçil, memeli bir hayvan; yer sıçanı, *(Talpa eurapaea).* **2.** Bu hayvanın kısa, sık ve yumuşak tüylü postu. **3.** Bir örgütün içine sızan gizli ajan. **4.** Killi arazide fazla suyun akmasını sağlamak amacıyla derinde kanallar açmakta kullanılan bir tür dip kazar. 🗗 **köstebek illeti,** *Atların ensesinde meydana gelen doku iltihabının yol açtığı hastalık.*|| **köstebek kapanı,** *Köstebek yakalamakta kullanılan yaylı bir tür tuzak.*|| **köstebek yuvası,** *1. Köstebeğin yer altında tünel kazarken dışarı çıkardığı toprak yığını. 2. Köstebeğin yer altında meydana getirdiği daire biçimindeki tünel. 3. Köstebeğin meydana getirdiği tünellerin tümü. 4. gnşl. Küçük yayvan tepe.*

köstebekgiller, [köstebek-gil-ler] *is. zool.* Memelilerin böcekçiller takımından gözleri bir deri ile örtülü, kulakları tüyler arasında gizli, ön ayakları kazmaya uygun, köstebekleri ve desmanları içine alan bir familya, *(Talpidae).*

köstege, [? köstege] *{ağız} is.* Çoban. [DS]

köstek, -ği [kös-mek > *kös-(ü)t-mek > kös(ü)t-ē-mek > köste-k / Far. kūstī > küstek كوستك] *is.* **1.** Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağını uzun adım atamayacak biçimde bağlayan ip. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Koşulan hayvanların tepmesini önlemek için kuskun kayışına bağlanan kayış. **3.** Saat, kılıç, anahtar vb. gibi şeylere süs olsun diye takılan gümüş, altın veya taklit zincir; kordon. **4.** *mecaz.* Engel. **5.** *spor.* Yağlı güreşte, yerde iken iki kolla rakibin ayaklarını sarma durumuna verilen ad. **6.** *{ağız} balıkç.* Oltanın ucuna iğne bağlanan misina parçası. [DS] **7.** Çığırtkan olarak kullanılan kuşun bacağına bağlanan meşin halka. **8.** *{ağız}* Arabanın iniş aşağı giderken hızını kesmek için tekerleğine sokulan bir sopa. [DS] **9.** *{ağız}* Kağnı tahtalarını mazıya tutturan zincir. [DS] **10.** *{ağız}* Köpekleri bağlamak için kullanılan ağaç sopa. [DS] **11.** *{ağız}* Duvardaki hatılları birleştiren ağaçlar. [DS] **12.** *{ağız}* Destek; dayak. [DS] **13.** *{ağız}* Mertek. [DS] **14.** *{ağız}* Kapıya arkadan vurulan dayak; sürgü. [DS] **15.** *{ağız}* Küçük dereleri doldurmak için önlerine çalı ve ot gibi şeyler bastırarak yapılan set. [DS] **16.** Ağaç diplerinde suyu tutabilmek için diplerine açılan set. **17.** *{ağız}* Hallaçlıkta sağrıyı germeye yarayan kiriş. [DS] **18.** *{ağız}* Yolsuz birleşmelere aracılık eden kadın. [DS] 🗗 **kösteği kırmak,** *1. Bağlı olduğu yerle ilişiğini kesmek; kaçmak. 2. (Çocuk için) yürümeye başlamak. 3. {ağız} Gizlice kaçmak; sıvışmak.* [DS]|| **kösteğini kesmek,** *{ağız} Sık sık düşen küçük çocukların, düşmesinin önüne geçeceği inancı ile ayağına bağlanan bir bağı makasla kesmek.* [DS]|| **kösteği üzmek,** *{eAT} {OsT} 1. İpi koparmak. 2. Uzaklaşıp gitmek.*|| **köstek kancası,** *{ağız} Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka.* [DS]|| **köstek olmak,** *Engel olmak; ayak bağı olmak.*|| **köstek vurmak,** *Hayvanın ayağına köstek bağlamak; kösteklemek.*

köstekleme, [köstek-le-me] *is.* Kösteklemek eylemi.

kösteklemek, [köstek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Hayvan için) ayağına köstek takmak; köstekle bağlamak; köstek vurmak. **2.** *mecaz.* (İş için) engel olmak; yürümez duruma getirmek; engellemek; baltalamak; mani olmak. **3.** *mecaz.* (Kişi için) çalışmasına, yapmak istediği işe engel olmak; yaptırmamak. **4.** *{ağız}* Evlendirmek. [DS]

kösteklenış, [köstek-le-n-iş] *is.* Kösteklenmek işi ve biçimi.

kösteklenme, [köstek-le-n-me] *is.* Kösteklenmek işi.

kösteklenmek, [köstek-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Hayvan için) ayağına köstek takılmak. **2.** (İş için) engel olunmak; engellenmek. **3.** (Kişi için) yapmak istediği işe veya çalışmasına engel olunmak; engellenmek. **4.** *dönşl. f.* Köstek sahibi olmak; köstek edinmek.

kösteklеyiş, [köstek-le-y-iş] *is.* Kösteklemek eylemi veya biçimi.

köstekli, [köstek-li] *sf.* **1.** Kösteği bulunan; kösteği olan. **2.** (Hayvan için) ayağına köstek vurulmuş olan. **3.** *{ağız}* (Çocuk için) iyi yürüyemeyen; sık sık düşen. [DS] **4.** *{ağız}* Tutuk adımlarla yürüyen. [DS] **5.** *{ağız}* İki ayağı beyaz olan at. [DS] 🗗 **köstekli saat,** *Bir kordon ile ceket ve yeleğe tutturularak cepte taşınan saat; cep saati.*

kösteklik, -ği [köstek-lik] *{ağız} is.* Yürümeye engel olacak kadar çok dikenli tarla. [DS]

kösteksiz, [köstek-siz] *sf.* **1.** Kösteği bulunmayan; kösteği olmayan. **2.** (Hayvan için) ayağına köstek bağlanmamış olan.

köstemek, [kös-(i)t-e-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ü)-yor]* **1.** Hayvanın ön ayaklarını iple birbirine bağlamak; urganla çatmak. **2.** Hayvanın ayağını bir iple kazığa bağlamak. **3.** Ayağı takılmak; kösteklenmek. [DS]

kösten, [kös-(ü)t-en كوستن] *{OsT} is.* Ilıca.

köstengi, [kös-(ü)t-en-gi] *{ağız} is.* Bal peteğini kovana eğik olarak yapan arı. [DS]

köstenmek, [kös-(ü)t-en-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* [DS]

köstere, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)* > Far. küştere كشتره] *{ağız} is.* **1.** Küçük bileği taşı. **2.** Tahta rendesi. [DS]

kösterenlik, -ği [kösteren-lik] *{ağız} sf.* Karanlık. [DS]

köstü, [kös-tü] *{ağız} is.* **1.** Köstebek. **2.** Yılancık hastalığı. **3.** Bağ ve bahçe kapılarının kilitleri üzerine çakılan kaplumbağa biçimindeki tahta kapak. [DS]

köstübek, -ği [köstebek] *{ağız} is.* Kaplumbağa. [DS]

köstük[1]**, -ğü** [kös-(ü)t-ük] *{ağız} is.* Hafif, hoppa kadın. [DS]

köstük[2]**, -ğü** [? köstük] *{ağız} is.* Kireç kaymağı. [DS]

köstür, [kös-(ü)t-ür] *is.* Sönme, sessizlik ve çevre ile ilgisizlik ifade eder. 🗗 **köstür köstür,** *{ağız} (Yürümek için) başı yere eğerek büyük adımlarla.* [DS]

köstüre, [Yun. ksystra] *{ağız} is.* Uzun marangoz rendesi. [DS]

köstürmek, [kös-mek > kös-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Yıkmak. **2.** Koyunları gölgede dinlendirmek. **3.** Yormak. **4.** Vermek; çıkarıp vermek. [DS]

kösü, [kös-ü] *{ağız} is.* Kapı dayağı; sürgü. [DS]

kösük, -ğü [kös-mek > kös-ük] *{ağız} is.* Yıkık; göçük yer. [DS]

kösükmek, [kös-ük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ür]* Yan yatmak. [DS]

kösül[1]**,** [kös-ül] *is.* Büzülme, sessizleşme ifade eden yansımalı gövde. 🗗 **kösül kösül,** *{ağız} Sessiz sessiz.* [DS]

kösül[2]**,** [köz > kös-ül] *{ağız} is.* Ocak içlerine yapılan kül deliği. [DS]

kösülmek, [kös-mek > kös-ül-mek كوسلمك] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Geçimini bir yerden, birinin sırtından kolayca sağlamak. **2.** Boylu boyunca uzanmak; uzanıp yatmak; ayaklarını uzatarak yatar gibi oturmak; sere serpe oturmak. *{eAT} {OsT} (aym)* **3.** Büzülmek; toplanmak; toparlanmak. **4.** *{eT} edil. f.* (Ayak için) uzanmak; uzatılmak. [DLT]

kösülmek, [kös-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Öfkesini almak; yatışmak. **2.** Hızını almak. **3.** Yorulmak; gücünü kaybetmek. **4.** Yılmak; pısmak; korkmak. **5.** (Ateş için) yavaş yavaş sönmeye yüz tutmak. **6.** (Süt, yemek, hamur gibi kabaran bir şey için) sönmek; inmek; durulmak. **7.** (Bitki, meyve vb. şeyler için) kurumaya yüz tutmak; çürümek. [DS]

kösültmek, [kös-mek > kös-ül-t-mek / kös-el-t-mek كوسلتمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* **1.** Uzatmak. **2.** Elini ayağını uzatmak.

kösüm, [kös-üm] *{ağız} is.* Siyah kayaların üstünde biten yün boyamaya yarayan bir tür sarı yosun. [DS]

kösün, [kös-mek > kös-ün] *{eT} is.* Güç kuvvet; takat. [Clauson]

kösünmek, [kös-mek > kös-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gözükmek; görünmek. [EUTS] **2.** Kabul edilmek. [EUTS] **3.** Hazır; mevcut olan; şimdiki. [EUTS]

kösür, [kös-ür] *{ağız} is.* Taranmış yün. [DS]

kösüre, [kös-ür-e] *{ağız} is.* Kesici araçları bilemeye yarayan bir tür taş; bileği taşı. [DS]

kösürelemek, [kös-ür-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Bıçak vb. kesici aletler için) bilemek; bileği taşına tutmak; kösüreye tutmak. **2.** Artırmak; çoğaltmak. [DS]

kösürge, [köz-ür-gē / kös-ür-gē] *(kösürge:) {eT} is.* Köstebek. [DLT]

kösürgen, [köz-ür-gē / kös-ür-gēn] *(kösürge:n) {eT} is.* Bir tür köstebek. [DLT]

kösürgü, [kös-ür-mek > kös-ür-gǖ] *{eT} is.* Dağarcık; kap. [DLT]

kösürken, [köz-ür-gēn / kös-ür-gēn] *(kösürke:n) {eT} is.* → kösürgen. [DLT]

kösürmek, [kös-mek > kös-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Hayvanın ön ayaklarını kösteklemek. [DLT]

kösüş, [küsē-mek > küs(ü)-ş] *{eT} is.* → küsüş. [EUTS]

kösüşlüg, [küsüş > küsüş-lüg] *{eT} sf.* → küsüşlüg. [EUTS]

köş, [köş] *{ağız} is.* **1.** Üstüne yatak serilip etrafına yastık konulan sedir. **2.** Ocak kenarında oturulan yer; köşe. [DS]

köşe, [Far. güşe] *is.* **1.** İki çizgi veya düzlemin kesiştiği nokta. **2.** İki duvarın bir açı meydana getirerek birleştiği girinti veya çıkıntı. **3.** Cadde ve sokakların birbirini kestiği yer. **4.** (Yurt, bölge, şehir vb. için) bir bölüm; parça. **5.** *mecaz.* Kimsenin uğramadığı, gelmediği yer; kuytu yer; tenha. **6.** (Bir tamlanan olarak) bir yerde belli bir kullanım için ayrılmış olan alan. **7.** *mat.* İki ve daha çok yarı doğrunun ortak başlangıç noktası. **8.** *spor.* Futbol sahasında yan ve kale çizgilerinin kesiştiği nokta; korner. **9.** *spor.* Boks maçı aralarında boksörlerin dinlenmek için çekildikleri bölüm. **10.** Göbekli halılarda, iç çerçevenin köşelerine yerleştirilen dörtte bir daire biçimli süsleme; köşe motifi. **11.** *{ağız}* Kadınların başlarına takarak yüzlerine ya da şakaklarına sarkıttıkları gümüş ya da altın süs. [DS] **12.** *{ağız}* Dört yönden her biri. [DS] **13.** *{ağız}* Yapıda köşelere konulan dört köşe düzgün taş; köşe taşı. [DS] **14.** *{ağız}* Deriden kesilmiş, çarık dikmekte kullanılan dört köşe sırım [DS]. **15.** *{ağız}* Kanepe yastığı. [DS] **16.** *{ağız}* Gelin veya sünnet çocuğu için ayrılan yer. [DS] **17.** *{ağız}* Ocağın bir kenarı; ocak başı. [DS] **18.** *{ağız}* Üstüne yatak serip etrafına yastık konulan sedir. [DS] **19.** *{ağız}* Anlaşmazlık; ayrılıkçılık; aykırılık. [DS] ☞ **köşe atışı,** *spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; korner atışı; köşe vuruşu.* ‖ **köşe başı,** *1. Bir sokağın başka sokak veya cadde ile kesiştiği yer. 2. İmparatorluk döneminde koğuşun baş köşesine oturmaya hak kazanmış ak ağalardan kapı ağası, has oda başı, hazinedar başı, kilerci başı ve saray ağasına verilen unvan.* || **köşe başını tutmak,** *Önemli bir mevki veya makamı ele geçirmek; etkili olabilecek bir yeri elinde bulundurmak.* || **köşe bingisi,** *mim. Kare biçimli yan duvarlar üzerine yuvarlak kubbe oturtmak için kubbenin oturduğu kasnak ile duvar köşesi arasını kapatan üçgen biçimli kubbe parçası.* || **köşe bucak,** *Dikkati çekmeyen, iyi bilinmeyen yer; ikinci, üçüncü derecede önemli yer.* ‖ **köşe bucak kaçmak,** *1. Kimseye görünmek istememek. 2. Birine görünmemek için değişik yol ve taktikler uygulamak.* || **köşe çalığı,** *Eski Türk evlerinde yapıların sokak köşelerine gelen kısımlarındaki yumuşak dönüş.* || **köşede bucakta kalmak,** *İlgisizlikten gözden uzak bir yerde bulunmak; unutulmak.* || **köşe demiri,** *1. Duvarın köşesini koruyan demir düzeni. 2. Dik açı yapacak biçimde üretilmiş demir.* ‖ **köşe dikmesi,** *mim. Ağaç binalarda köşelere dikilmiş olan direklere verilen ad.* || **köşe dolabı,** *Odanın köşesine yerleştirilen üçgen kesitli, kapaklı dolap.* || **köşe dönmeci,** *Köşe dönücü.* || **köşe dönücü,** *Çıkarını emek harcamadan ve kısa yoldan sağlamayı ilke edinmiş kimse.* || **köşe dönücülük,** *Kısa sürede emek harcamadan çıkar elde etme işi.* || **köşe geçme,** *Marangozlukta birleştirilecek ahşap parçaların köşelerine uygulanan geçme biçimi.* || **köşe gönderi,** *spor. Kale çizgisi ile yan çizgilerin birleştiği yere flama takmak için dikilen direk.* || **köşe kadısı,** *Rahatına çok düşkün, iş yapmayı sevmeyen kimse.* || **köşe kapmaca,** *1. Tutulan köşeyi ebeye kaptırmadan köşeden köşeye yer değiştirerek oynanan bir çocuk oyunu. 2. Buluşmak amacıyla birbirini arayan fakat biri ayrıldıktan sonra diğerinin oraya gelmesi ve bu durumun ardı ardına birkaç yerde devam etmesi.* ‖ **köşe kapmaca oynamak,** *Bir türlü buluşup görüşemeden birbirini arayıp durmak.* || **köşe kavalı,** *Kapı kenarları ile duvar köşelerinin sürtünme ile yıpranmasını önlemek için buralara yerleştirilen çubuk biçimli dikey silme.* || **köşe kesmek,** *{ağız} Madencilikte, sert kömürleri kazıp düşürebilmek için kömür tabakasının yan taraflarını kesmek.* [DS]|| **köşe koltuğu,** *Odanın köşesine uygun biçimde yapılmış koltuk.* ‖ **köşe minderi,** *Odanın köşesine yerleştirilmiş, baş misafire ayrılan kabarık minder.* || **köşe penceresi,** *Duvarların kesiştiği yerde bulunan pencere.* || **köşe rafı,** *Odanın köşesine uygun biçimde yapılmış raf.* || **köşe taşı,** *mim. Binalarda her iki duvarı da birlikte tutacak biçimde köşelere konulmuş yapı taşı.* ‖ **köşe tutmak,** *Karışmak; kendini belli etmek; görünmek.* || **köşe vuruşu,** *spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; korner vuruşu; köşe atışı.* || **köşe yastığı,** *Odalarda köşe minderi üzerine konulan ve her iki duvarı da tutan yastık.* || **köşe yazarı,** *Bir gazetede her gün veya belli aralıklarla kendisine ayrılan sayfa ve sütunda yazısı yayınlanan yazar.* || **köşe yazarlığı,** *Köşe yazarı olma durumu; köşe yazarının yaptığı iş.* ‖ **köşe yazısı,** *Gazetelerde belli başlık altında belli bir sütunda güncel konularda yayınlanan kısa yazı; fıkra.* || **köşeye atılmak,** *İlgi gösterilmemek; önem verilmemek; gözden uzak tutulmak.* || **köşeye çekilmek,** *Çevresi ile ilişiğini en az düzeye indirerek hiçbir şeye karışmadan bir yerde kendi hâlinde yaşamak; toplum hayatından mümkün olduğu kadar uzak kalarak sakin bir hayat sürdürmek.* || **köşeye oturmak,** *(Kız için) evlenmek; gelin olmak.* || **köşeye sıkışmak,** *Çok güç bir duruma düşmek* || **köşeye sıkıştırmak,** *1. spor. Boksta rakibi dövmek. 2. Birini çok güç bir duruma sokmak.* || **köşeye sinmek,** *Kimsenin göremeyeceği, bulamayacağı bir yere çekilmek; saklanmak; sesi soluğu çıkmamak.* ‖ **köşeyi dönmek,** *1. Hiç çaba harcamadan, kolay yoldan ve kısa sürede zengin olmak. 2. Gereği kadar emek harcamadan, kısa yoldan büyük bir ekonomik ve sosyal güç edinmek.*

köşebent, -di [Far. küşe-bend *(köşebağı)*] *is.* **1.**

Birleşen iki kereste vb.ni gönyesinde tutturmak için kullanılan dik açı biçimindeki metal parça; L demiri. **2.** Bir yere, fotoğraf ve resim tutturmaya yarayan zamklı üçgen kâğıt. **3.** Cilt kapağının açılan kenarlarındaki köşeleri sağlamlaştırmak amacıyla köşeye geçirilen bez veya deri üçgen.

köşedar, [Fr. güşe-dār] *(köşeda:r) sf.* Köşeli. 🗗 **köşedar şal,** *Köşeleri işlenmiş, kaşmir boyun atkısı.*

köşegen, [köşe-gen] *is. mat.* **1.** Bir çokgende komşu olmayan iki köşeyi birleştiren doğru parçası; kutur, *(1937).* **2.** Birçok yüzlüde aynı düzlem üzerinde bulunmayan iki köşeyi birleştiren çizgi. **3.** *sf.* Köşegen biçiminde olan. 🗗 **köşegen fay,** *Yönü uzunlamasına ve boylamasına fay arasında yer alan fay tipi.*

köşegenel, [köşe-gen-el] *sf.* Köşegen biçiminde olan.

köşek[1]**, -ği** [? köşek كشك / كوشك] *{eT} is.* **1.** Genç hayvan. [Clauson] **2.** Oğlak. [Clauson] **3.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Deve yavrusu. [DK] [DS] **4.** *{ağız}* Torun. [DS]

köşek[2]**, -ği** [köz-ek / gök-çek] *{ağız} is.* Çok güzel. [DS]

köşekleme, [köşek-le-me] *is.* Köşeklemek eylemi.

köşeklemek, [köşek-le-mek كوشكلمك] *{eAT} gçsz. f. [-er] [-l(i)-yor]* (Deve için) yavrulamak.

köşeklenmek, [köşek-le-n-mek كوشكلنمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Böbürlenmek; kasılmak.

köşekletmek, [köşek-le-t-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Deveyi yavrulatmak.

köşelek, -ği [köşe-le-k] *{ağız} sf.* Köşeli. [DS]

köşeleme, [köşe-le-me] *is.* **1.** Köşelemek eylemi. **2.** *zf.* Köşeye çapraz gelecek biçimde.

köşelemeç, -ci [köşe-le-meç] *{ağız} zf.* Köşeye doğru; köşelemesine. [DS]

köşelemek, [köşe-le-mek] *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* **1.** Köşeye uygun gelecek biçimde koymak. **2.** Köşe oluşturmak; köşe yapmak.

köşelemesine, [köşe-le-me-s-i-n-e] *zf.* Köşesine gelecek biçimde; köşeye doğru; köşeden geçerek.

köşelemesiye, [köşe-le-me-s-i-y-e] *{ağız} zf.* Köşelemesine. [DS]

köşeli, [köşe-li] *sf.* Köşesi olan; köşe bulunan; köşe yapan. 🗗 **köşeli ayraç,** *Köşeleri dik olan ayraç; köşeli parantez.*|| **köşeli gelen,** *{ağız} Köşeli gibi; köşelice.* [DS]|| **köşeli parantez,** *1. Köşeli ayraç. 2. Birçok satırı veya sütunu birleştirmeye yarayan baş işareti.*|| **köşeli şemse,** *Kitap ciltlerine yapılan şemselerden köşeli olanlarına verilen ad.*

köşelik, -ği [köşe-lik] *is.* **1.** Köşeye konulmak için yapılmış sedir veya kanepe. **2.** Kapı ve pencere gibi yapı aralıklarının köşelerini oluşturan taş. **3.** Düz bir silmeyle üstten birleştirilen iki teğet kemer arasında kalan iki kenarı eğri, üçüncü kenarı düz olan üçgenimsi yüzey.

köşen, [köşen] *{ağız} is.* Tavşanların çiftleşme zamanı. [DS]

köşergek, [köşēr-mek > köşer-gēk] *(köşerge:k) {eT} sf.* **1.** (Kişi için) taşkınlık yapan. **2.** (Erkek için) evinde yabancı kişi gördüğünde huysuzluk yapan; kıskanç. [DLT]

köşermek, [köşēr-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* (Göl için) kabarmak; taşmak üzere olmak. [DLT]

köşesiz, [köşe-siz] *sf.* Köşesi olmayan; köşesi bulunmayan.

köşger, [Far. kavşger => köşker] *{ağız} is.* Kunduracı; yemenici; ayakkabı tamircisi. [DS]

köşgerlenmek, [*eT.* köşēr-mek > köş-ger-le-n-mek ?] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kendini beğenmek; gururlanmak. [DS]

köşgü, [köşe > köş(e)-gü] *{ağız} is.* Sandalye; iskemle; tahta kanepe. [DS]

köşige, [köş-ī-mek > köşī-gē] *(köşi:ge:) {eT} is.* Açık gölge; zayıf gölge; gölgemsi. [DLT]

köşik, [köş-ī-mek > kōşi-k] *(kö:şik) {eT} is.* **1.** Örtü; perde. [DLT] **2.** Gölge. [DLT] **3.** Kollama; himaye. [KB]

köşiklig, [kōşik > köşik-lig] *(kö:şik) {eT} sf.* Gölgeli. [DLT]

köşiklik, [kōşik > köşik-lik] *(kö:şik) {eT} is.* Gölgelik. [DLT]

köşimek, [köş-ī-mek] *(kö:şik) {eT} gçl. f. [-r]* Kapatmak; örtmek. [DLT]

köşinmek, [köş-ī-mek > köşi-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gölgeye çekilmek; gölgelenmek. [DLT] **2.** Kendini gizlemek; örtünmek; köşünmek. [DLT]

köşitmek, [köş-ī-mek > köşi-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Kapatmak; örtmek. [EUTS] [DLT] [KB] **2.** Siper etmek. [KB]

köşk, [köş-ī-mek > kōşi-k / Far. köşk] *is.* **1.** Bahçe içine yapılmış gösterişli ve süslü ev. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Türk mimarisinde saray, konak gibi ana yapı dışında yer alan, küçük fakat süslü, etrafı açık yapı. **3.** *{ağız}* Balkon. [DS] **4.** *{ağız}* Tahta karyola; kerevet. [DS] **5.** *{ağız}* Üç ayaklı sehpa biçiminde sandalye; tabure. [DS]

köşke, [köz-ke ?] *{ağız} is.* Ateş koru; köz. [DS]

köşkek, -ği [köş-ek / köş-(i)k-ek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

köşker, [Far. kafşger > kevşger] *is.* **1.** Ayakkabı tamircisi; yemenici; kunduracı; *{ağız} (aynı).* [DS] **2.** *{ağız}* Ayakkabı yapan kimse; ayakkabıcı. [DS]

köşkerlik, -ği [köşker-lik] *is.* **1.** Köşkerin yaptığı iş veya mesleği. **2.** *{ağız}* Eskicilik. [DS]

köşklü, [köşk-lü] *sf.* **1.** Köşkü olan; içinde köşk bulunan; köşk sahibi olan. **2.** Eskiden yangın kuleleri gibi yerlerde gözcülük yaparak yangınları ilgililere haber veren görevliye verilen ad.

köşköş, [köş+köş] *{ağız} is.* Dokumacılıkta, çözgü ipliklerinin dağınık, düzensiz biçimi. [DS]

köşkürcü, [köşker > köşkür-cü] *{ağız} is.* Köşker. [DS]

köşlük, -ğü [köş-lük] *{ağız} sf.* Mutlu; sevinçli. [DS]

köşmek, [köç-mek / köş-mek] *{ağız} is.* Göçmek. [DS]

köşmen[1]**,** [köş-men] *{ağız} sf.* Şişman; tombul. [DS]

köşmen[2]**,** [? köşmen] *{ağız} is.* Çam fıstığının taze meyvesi. [DS]

köşne, [köş(i)n-e] *{ağız} is.* **1.** Mercimek. **2.** Burçak. [DS]

köşnemek, [kös-(ü)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor]* Kösnümek. [DS]

köşşek, -ği [köşek / köşşek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

köşt, -dü [? köşt] *{ağız} is.* Üç ayaklı sandalye; tabure. [DS]

köştere, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)* > Far. küştere] *{ağız} is.* Tahta rendesi; küştere. [DS]

köşünmek, [köş-ī-mek > köşi-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → köşinmek. [DLT]

köt[1]**,** [kö-mek *(yüksek olmak)* > kö-t] *{eT} sf.* **1.** Yüksek. [İKPÖy.] **2.** Yukarı. [İKPÖy.] **3.** Seçkin. [İKPÖy.] **4.** *is.* Yükseklik. [İKPÖy.]

köt[2]**,** [kö-t] *{eT} is.* **1.** Arka. **2.** Göt. [DLT] 🗗 **köti kızlak,** *{eT} Kuyruğu kırmızı bir çeşit kaba kuş.* [DLT]

kötan, [Erme. k'ōtan] *{ağız} is.* Büyük pulluk. [DS]

kötay, [kötegen / köte > kötay] *{ağız} is.* → kötegen. [DS]

köte[1]**,** [köte] *{ağız} is.* → kötegen [DS]

köte[2]**,** [köte] *{ağız} is.* Demir. [DS]

köteç, -ci [köte-ç] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

kötegen, [köte-gen] *{ağız} is.* Hayvanların karınlarının altında olan şiş, bir çeşit çıban. [DS]

kötek[1]**,** [köt-mek *(dövmek)* > köt-ē-k / Far. küteng كوتك] *{OsT} is.* **1.** Sopa; baston; dayak. **2.** Sopayla dövme; dayak atma. 🗗 **kötek atmak,** *Dayak atmak; adamakıllı dövmek.*|| **kötek balığı,** *zool. Gölge balığıgillerden Akdeniz, Atlas ve Hint Okyanusunda yaşayan, alt çenesinde bıyığı bulunan, basık ve uzunca gövdeli, eti lezzetli bir kemikli balık; taş levreği; minakop, (Umbrina cirrhosa).*|| **kötek çalmak,** *{eAT} Dayak atmak.*|| **kötek çekmek,** *Dayak atmak; sopa ile iyice dövmek.*|| **kötek iti,** *{eT} {eAT} Sürekli dövülen köpek.*|| **kötek yemek,** *Dayak yemek; dövülmek.*

kötek[2]**,** [? kötek] *is.* → kötek balığı.

köteklemek, [kötek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Dövmek; kötek atmak. **2.** *{ağız}* Tutup fırlatmak; kaldırıp atmak. [DS]

kötel[1]**,** [köte-l] *{ağız} is.* → kötegen. [DS]

kötel[2]**,** [? kötel] *{ağız} is.* Toprak damlarda birbirine paralel olarak konulan mertekler. [DS]

kötelek, -ği [köte-le-k] *{ağız} sf.* **1.** Kısa; küçük. **2.** *is.* Kısa değnek. [DS]

kötelemek, [köte-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak; yuvarlamak; itelemek. **2.** Yere vurmak. [DS].

kötelmek, [köt *(yüksek)* > köt-ē-mek > köte-l-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yükselmek; kalkmak.

kötemen, [küt-el-mek / köte-men] *{ağız} sf.* Kısa boylu; şişman; bodur. [DS]

kötemez, [*eT.* kötē-mek > köte-mez] *{ağız} sf.* **1.** Düşük kaliteli; kötü; fena. **2.** İyi gelişmemiş; kavruk. [DS]

köten[1]**,** [Erme. gu'tan > kotan] *{ağız} is.* Büyük saban; pulluk. [DS]

köten[2]**,** [köt-en / kötü+en ?] *{ağız} is.* **1.** Hayvanların boğazları altında çıkan öldürücü bir ur veya çıban. **2.** → kötegen. [DS]

kötene, [? kötene] *{ağız} is.* **1.** Çizme kalıbı. **2.** Çocuk ayakkabısı. **3.** Koyun ve keçilerin yağlı bağırsağı. [DS]

köterlemek, [köt-e-r-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak. **2.** İtelemek; yuvarlamak. [DS]

kötermek, [köt *(yüksek)* > köt-ē-mek > köte-r-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kaldırmak; yükseltmek.

köteş, [köt-eş] *{ağız} is.* Arabanın ortasına konulan merdiven gibi ağaç. [DS]

köteşi [köt+eş-i] *{ağız} is.* Ihlamur kabuğundan örülmüş araba döşemesi; araba yatağı. [DS]

kötev, [? köte-gü] *{ağız} is.* → kötegen. [DS]

kötey, [kötek / kötey] *{ağız} is.* Büyük sopa; çubuk; değnek. [DS]

köteyh, [kötek / köteyḫ] *{ağız} is.* Kötek; sopa; değnek; dayak. [DS]

kötez[1]**,** [Yun. khotési] *{ağız} is.* **1.** Kuzu, oğlak ve buzağı konulan yer; ağıl. **2.** Kümes. [DS]

kötez[2]**,** [köte-mek > köt-e-z] *{ağız} is.* **1.** İçinden çıkılamayan yer. **2.** Çıkılamayan sarp yer. [DS]

kötez[3]**,** [köt-ez] *{ağız} is.* Küme; yığın; sürü. [DS]

kötez, [küt-ez] *{ağız} is.* (Balta vb. araçlar için) keskinliği, sivriliği gitmiş. [DS]

kötezitmek, [kötü > kötez-i-t-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Zayıflatmak. [DS]

kötezlemek, [tökezlemek > kötez-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ayağı bir yere takılarak düşecek gibi olmak; tökezlemek. [DS]

kötezlenmek, [tökez-le-n-mek > köt-ez-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Bir yere takılıp düşmek; tökezlenmek. [DS]

köti, [kötī] *(köti:) {eT} sf.* Kötü. 🗗 **köti burt,** *{eT} Kâbus; karabasan.* [DLT]

kötiç, [köt > köt-iç] *{eT} sf.* **1.** (Koku için) göt gibi. **2.** (Çocuklar için sövme sözü) pis kokulu; pis. [DLT]

kötimek, [köt *(yüksek)* > köt-i-mek] *{eT} gçsz. f. [-ir]*

1. Çıkmak. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] **2.** Binmek. [Gabain] [EUTS] **3.** (Koku vb. için) yükselmek; kalkmak; yayılmak. [EUTS]

kötki, [köt *(yüksek)* > köt-ki] *{eT} is.* **1.** Yükseklik; dağlık arazi; yayla. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] **2.** Toprak yığını; tepe; tepecik. [DLT] [KB]

kötlemek, [köt > köt-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Kötülük yapmak. [DLT] **2.** Anüsten cinsel tecavüzde bulunmak; düzmek. [Clauson]

kötletmek, [köt > köt-lē-mek > kötle-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kendisine anüsten cinsel ilişkide bulunulmasına izin vermek; düzdürmek. [DLT]

kötlü, [köt-lü] *{ağız} is.* Köfte. [DS]

kötlük, [köt > köt-ük] *{eT} is.* **1.** Eyer ve semer gibi yumuşak oturma aracı. **2.** *(anlam kötüleşmesi ile)* Sövme sözü; puşt; ibne. [DLT]

kötlürmek, [köti-mek > kötü-r-mek > kötür-ül-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kötrülmek. [EUTS]

kötmek, -ği [köt-mek] *{ağız} is.* **1.** Arkalıksız alçak sandalye; tabure. **2.** Fındık ocakları arasında kalan kuru kökler. [DS]

kötörmek, [köti-mek > kötü-r-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → kötürmek.

kötöş, [köt+eş-i] *{ağız} is.* → köteşi. [DS]

kötrüg, [köti-mek > kötü-r-mek > köt(ü)r-üg] *{eT} is.* Götürme; kaldırma; taşıma. [DLT]

kötrülmek, [köti-mek > kötü-r-mek > köt(ü)r-ülmek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Götürülmek. **2.** Yukarı kaldırılmak; yükseltilmek. [EUTS] [Gabain] [Yüknekî] [Üç İtigsizler] **3.** Yok edilmek. [KB]

kötrüm, [köti-mek > kötü-r-mek > köt(ü)r-üm] *{eT} is.* **1.** Yükseklik; üstün, yüksek yer. [İKPÖy.] **2.** Üzerinde oturulan kerevet; seki. [DLT] **3.** Dükkân. [DLT]

kötrüşmek, [köti-mek > kötü-r-mek > köt(ü)r-üşmek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte kaldırıp götürmek; götürüşmek. [DLT]

kötü[1], [köti-mek > kötü] *{eT} is.* **1.** Çatı; dam. [DLT] [İKPÖy.] **2.** Onun üstü. [İKPÖy.]

kötü[2], [*eT.* kötī / kötü] *sf.* **1.** (Mal, malzeme, eşya vb. nesneler için) iyi nitelikte olmayan; bozuk; kalitesiz; kullanıma elverişli olmayan. **2.** (Yiyecek, içecek vb. için) tatsız; kalitesiz; bozuk. **3.** (Olay, haber vb. için) insana mutsuzluk kaynağı olan; üzücü. **4.** (İnsan için) zarar verici; zararlı; tehlikeli; bulunması gereken iyi niteliklere sahip olmayan; kötülük yapan veya yapmaya eğilimli olan. **5.** (Davranış, söz vb. için) kırıcı; incitici; kaba; yakışıksız. **6.** (Hava için) fırtınalı; soğuk ve yağmurlu. **7.** (Arkadaş için) zararlı etkide bulunan. **8.** (Zaman için) insana mutsuzluk veren olaylarla dolu; keyifsiz; mutsuz; sıkıcı. **9.** (Zamanlama için) Yerinde ve zamanında olmayan; isabetsiz; uygunsuz. **10.** (Alışkanlık için) sağlığa zarar veren; ahlak dışı. **11.** (Sağlık için) yerinde olmayan; bozuk. **12.** (Koku için) rahatsız edici; pis. **13.** (Ses için) elverişli olmayan; kulak tırmalayan. **14.** (Dil, konuşma, şive için) yanlış; dil kurallarına aykırı; bozuk. **15.** (Işık için) elverişsiz; iyi aydınlatılmamış. **16.** (Şair, yazar, konuşmacı vb. için) yeteneksiz; beceriksiz. **17.** (Kitap vb. eser için) değersiz; iyi yapılmamış; zararlı. **18.** (Meslek mensubu için) mesleğinin gereklerine riayet etmeyen; başarısız. **19.** *fel.* Ahlak ilkelerine ve ahlakî iradeye aykırı olan. **20.** Amaca uygun olmayan; kusurlu. **21.** İnsan ve toplum üstünde olumsuz etkileri bulunan. **22.** *{ağız}* Zayıf; cılız. [DS] **23.** *is.* Ahlaksızlık; erdemsizlik. **24.** *is.* Kötülükler yapan insan; kötü davranışları olan kimse. **25.** (Tamlanan olduğu zaman) tamlayanın belirttiği grubun işe yaramayanı, bozuğu. **26.** *zf.* Bozuk olarak; bozuk biçimde. **27.** Mutsuz olarak; sıkıntılı. **28.** Kaygı verecek biçimde. **29.** Çok aşırı olarak. **30.** Yanlış ve hatalı olarak.🗗 **kötü adam,** *tiy. 1. Filmde hep kötü rollere çıkan oyuncu. 2. Filmin kahramanı ile çekişme içinde bulunan kimse.*‖ **kötü ağrı,** *{ağız} Frengi.* [DS]‖ **kötü alışkanlıklar,** *İçki, sigara, kumar, fuhuş ve uyuşturucu gibi insan sağlığı, toplum düzeni ve yapısı için zarar veren alışkanlıklar.*‖ **kötü anlam vermek,** *Kötüye yorumlamak.*‖ **kötü anmak,** *{eAT} Dedikodu etmek; çekiştirmek; gıybet etmek.*‖ **kötü beslenme,** *tıp. Sağlıkla yaşama ve gelişme gereklerine veya çalışma şartlarının gerektirdiği enerjiyi sağlayıcı niteliklere uygun düşmeyen beslenme biçimi; dengesiz besin alma.*‖ **kötü böcü,** *{ağız} Akrep.* [DS]‖ **kötü davranmak,** *Birine karşı sert, kırıcı davranışlarda bulunmak veya sözler söylemek.*‖ **kötü dert,** *{ağız} Hayvanların boyunları altında çıkan öldürücü bir ur veya çıban.* [DS]‖ **kötü etmek,** *1. Keyfini kaçırmak; sağlığını bozmak; üzerinde olumsuz etkide bulunmak. 2. Tehdit etmek 3. Olumsuz ve kötü bir davranışta bulunmak.*‖ **kötü gitmek,** *Beklenen ve umulan gibi olmamak; olumsuz yönde ilerlemek.*‖ **kötü göz,** *1. Baktığı kimseye zarar verdiren ve nazar değdiren kimse; kem nazar. 2. Birinin kötülüğünü istercesine bakma; kötülük yapmak niyeti taşıyan bakış; bakışlarından kötülük yapacağı sezilen. {ağız} (aynı)* [DS]‖ **kötü gözle bakmak,** *1. Bir kimse hakkında kötü düşünceler beslercesine bakmak; kötü niyetini belli eden bakış. 2. Cinsel istek duyarak bakmak; şehvetle bakmak.*‖ **kötü gün,** *Mutsuz geçen, acılı ve üzüntülü gün veya günler.*‖ **kötü hayvan,** *{ağız} Domuz.* [DS]‖ **kötü huylu,** *1. tıp. (Ur için) sürekli büyüyen ve komşu dokulara yayılan; habis; kötücül. 2. (Kişi için) aksi; huysuz; geçimsiz.*‖ **kötü huylu tümör,** *tıp. Etrafında kapsülleri bulunmayan, bulunduğu yerden başka yerlere yayılma ve işgal etme özelliği gösteren, bölünmesi kontrol edilemeyen, tedavisi zor olan hastalık tümörü, (malin).*‖ **kötü kadın,** *1. Yasak cinsel ilişkiye girmeyi alışkanlık edinmiş kadın; fahişe;*

orospu. 2. Para kazanmak amacıyla erkeklerle cinsel ilişkiye giren kadın.|| **kötü kakma odun,** *{ağız} Ağacın kök kısmından kesilen odun.* [DS]|| **kötü kalpli,** *Başkalarına sürekli kötülük yapan ve bundan zevk alan kimse; kötü yürekli.*|| **kötü kişi olmak,** *Biriyle arası açılmak; bozuşmak; düşman kazanmak; sevilmeyen kişilik kazanmak.*|| **kötü kötü,** *1. Kötü bir niyetle. 2. Üzüntülü bir şekilde; kaygı ile.*|| **kötü kötü düşünmek,** *İçine düştüğü sıkıntılı durum veya sorunlarını düşünerek üzülmek; pis pis düşünmek.*|| **kötü kötü konuşmak,** *Karşısındaki kimsenin istemediği veya onu incitecek nitelikte sözler söylemek.*|| **kötü olmak,** *1. (Olay ve durumlar için) olumsuz bir hâl almak. 2. İnsanlar tarafından beğenilmemek; takdir edilmemek. 3. Keyfi kaçmak; üzülmek; nevri dönmek. 4. (Kadın için) kötü yola düşmek; fahişe olmak.*|| **kötü niyet,** *huk. Bir kimsenin haksız olduğunu bildiği bir isteğe veya suç olduğunu bildiği bir eyleme yönelmesi.*|| **kötü söylemek,** *(Biri hakkında) olumsuz ve beğenilmeyen davranışları bulunduğunu söylemek; kötülemek; tenkit etmek; eleştirmek.*|| **kötü yara,** *{ağız} Frengi, cüzam gibi hastalıklar yüzünden oluşan yara.* [DS]|| **kötüye boğmak,** *argo. Aldatmak.*|| **kötüye çekmek,** *Yanlış, beğenilmeyen bir anlam vermek; olumsuz yönünden değerlendirmek; kötüye yormak.*|| **kötüye doğru gitmek,** *Kötüleşmek.*|| **kötüye gitmek,** *Gittikçe daha kötü olmak; git gide kötüleşmek.*|| **kötüye kullanmak,** *1. Kendisine verilen yetkiyi yasalara aykırı biçimde, başkasına kötülük yapmak ya da kendisine çıkar sağlamak için kullanmak. 2. Birinin iyi davranışından, iyi niyetinden kötülük yapmak amacıyla ya da istenilmeyen biçimde yararlanmak; suiistimal etmek.*|| **kötüye yormak,** *Kötü bir anlam vermek; kötü olarak değerlendirmek.*|| **kötü yol,** *1. Ahlak kurallarına ters düşen davranış ve işler. 2. Yasa dışı işler. 3. Fahişelik.*|| **kötü yola düşmek,** *(Kadın için) para karşılığı ve yasa dışı olarak erkeklere kendinden cinsel yolla yararlanmalarına izin vermek; fahişe olmak; kötü kadın olmak.*|| **kötü yola sapmak,** *Doğruluktan ayrılarak ahlak ve yasa dışı işlere girişmek.*|| **kötü yürekli,** *Başkalarına sürekli kötülük yapan ve bundan zevk alan kimse; kötü kalpli.*|| **kötü yüz olmak,** *Kötü kişi niteliği kazanmak; biri ile arası açılmak.*

kötücü, [kötü-cü] *sf.* **1.** Kötülük yanlısı. **2.** Gittikçe kötüleşen; kötü bir durum alan; habis.

kötücül, [kötü-cül] *sf.* **1.** Başkalarının kötülüğünü isteyen; bedhah. **2.** Kötülük yapan; zarar veren. **3.** *tıp.* (Hastalık için) tehlikesi olan; habis.

kötüg, [köti-mek > kötü-g] *{eT} is.* → kötük. [EUTS] [Gabain]

kötük[1], [köti-mek > kötü-g] *{eT} is.* İş; iş güç; alış veriş; ticaret. [EUTS]

kötük[2], **-ğü** [kütük] *{ağız} is.* **1.** Asıl; kök; esas. **2.** Lahana. [DS]

kötüleme, [kötü-le-me] *is.* Kötülemek eylemi.

kötülemek[1], [kötü-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Biri veya bir şey hakkında kötü şeyler söylemek; hatalarını, kusurlarını anlatmak.

kötülemek[2], [kötü-le-mek] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{ağız}* (İnsan için) sağlığı bozulmak; zayıflamak; bozulmak; arıklaşmak. [DS] **2.** (Nesneler için) kalitesi, niteliği bozulmak; kalitesi düşmek.

kötüleniş, [kötü-le-n-iş] *is.* Kötülenmek eylemi veya biçimi.

kötülenme, [kötü-le-n-me] *is.* Kötülenmek eylemi.

kötülenmek[1], [kötü-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Hakkında kötü sözler söylenmek; hataları, kusurları anlatılmak; kötüleme işine konu olmak.

kötülenmek[2], [kötü-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Kişi için) sağlığı bozulmak ; zayıflamak; arıklaşmak. [DS]

kötüleşme, [kötü-le-ş-me] *is.* Kötüleşmek eylemi.

kötüleşmek, [kötü-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kötü bir durum almak. **2.** (Kadın için) toplumun ahlak kurallarına aykırı ilişkiler içine girmek. **3.** *işteş. f.* Karşılıklı olarak birbiri ile kötü olmak; darılmak; düşman olmak.

kötüleştiriş, [kötü-le-ş-tir-iş] *is.* Kötüleştirmek eylemi veya biçimi.

kötüleştirme, [kötü-le-ş-tir-me] *is.* Kötüleştirmek eylemi.

kötüleştirmek, [kötü-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kötü duruma getirmek; kötü hâl almasını sağlamak; kötüleşmesine yol açmak.

kötületınek, [kötü-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Kötü bir hâl almasına yol açmak; kötüleştirmek.

kötüleyici, [kötü-le-y-ici] *sf.* Kötüleyen; yeren.

kötüleyiş, [kötü-le-y-iş] *is.* Kötülemek eylemi veya biçimi.

kötülük, -ğü [kötü-lük] *is.* **1.** Kötü olma durumu; şer. **2.** Kötü olan şeyin veya kimsenin niteliği; kötü nitelik. **3.** Zarar verecek davranış veya söz. ☐ **kötülük etmek,** *Kötü davranmak; zarar vermek; zarar verici davranışta bulunmak.*|| **kötülük yapmak,** *Kötü davranmak; zarar vermek; zarar verici davranışta bulunmak.*

kötülükçü, [kötü-lük-çü] *sf.* **1.** Kötülük yapmaktan zevk alan; kötülüğü seven. **2.** Bütün kötülükleri yapabilecek karakterde olan; şerîr.

kötülükçülük, -ğü, [kötü-lük-çü-lük] *is.* Kötülük yapmaktan zevk alma; kötülükçü olma durumu.

kötümseme, [kötü-mse-me] *is.* Kötümsemek eylemi.

kötümsemek, [kötü-mse-mek] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Bir olayı veya konuyu bütün olumsuz yönleri ile ele almak; kötü olarak görmek.

kötümser, [kötü-mse-r] *sf.* **1.** Bir olayı veya konuyu

kötü yönleriyle ele alan; karamsar; bedbin; pesimist, *(1942)*. **2.** Geleceğin daha kötü olacağı sanısında olan; karamsar; bedbin; pesimist.

kötümserleşme, [kötü-mse-r-le-ş-me] *is.* Kötümser olmak durumu.

kötümserleşmek, [kötü-mse-r-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kötümser olmak; kötümser duruma gelmek; karamsarlaşmak; bedbinleşmek.

kötümserlik, -ği [kötü-mse-r-lik] *is.* Kötümser olma durumu; karamsarlık; bedbinlik; pesimistlik; pesimizm.

kötürce, [köt-ür-ce] *{ağız} is.* Torunun torunu. [DS]

kötürge, [köt-ür-mek *(yükseltmek)* > köt-ür-ge] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç. **2.** Mancınık. **3.** Tahtadan yapılmış alçak sandalye; kürsü. **4.** Tarla veya bahçede ateş yakıldığı zaman maşa yerine kullanılan ağaç. **5.** Yufka pişirilen sacların altına konulan üç ayaklı demir; sac ayağı. **6.** Küpelerin veya bileziklerin kilitlendikleri yer. [DS]

kötürgen, [kötü-r-mek > kötür-gēn] *(kötürge:n) {eT} is.* Her zaman götüren; götürmeyi alışkanlık etmiş olan. [DLT]

kötürgü, [kötü-r-mek > kötür-gū] *(kötürgü:) is.* **1.** *{eT}* Kendisi ile bir şey alınıp taşınan nesne. [DLT] **2.** *{ağız}* Kaldıraç. [DS]

kötürmek, [kötür-mek / kötör-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Götürmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Tekin] **2.** Yüklenmek. [EUTS] [Yüknekî] **3.** Kaldırmak; yükseltmek. [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Tekin] **4.** Yok etmek. [KB] **5.** Tahammül etmek; taşımak. [Gabain] [Tekin] [ETY]

kötürsemek, [kötür-mek > kötür-sē-mek] *(kötürse:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Götürmek istemek. [DLT]

kötürü[1], [kötür-mek > kötür-ū] *(kötürü:) {eT} zf.* Yukarıya. [Gabain]

kötürü[2], [kötür-mek > kötür-ü] *{ağız} sf.* (Satış, iş vb. için) toptan; götürü. [DS]

kötürügme, [kötür-mek > kötür-üg-mē] *(kötürügme:) {eT} sf.* Yükseltmiş olan; yükselten. [ETY]

kötürülmek, [kötür-mek > kötür-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Götürülmek. [EUTS] **2.** Kaldırılmak. [Yüknekî]

kötürüm[1], [köt-mek *(yükselmek)* > köt-ür-mek *(kaldırmak)* > köt(ü)r-üm / köt-ür-üm] *is.* **1.** Üzerine oturulan yüksekçe yer; kerevet; sedir. **2.** *sf. gnşl.* Yaşlılık veya sakatlık dolayısıyla yürüyemez durumda olan. **3.** (Bacak için) sakat. **4.** *mecaz.* İşlevini yerine getiremeyen; iş yapamayan; işlemeyen; mefluç. **5.** *{ağız}* Zayıf. [DS] **6.** *{ağız}* Gözü görmeyen; kör. [DS] ☞ **kötürüm kalmak,** *Sakatlık sebebiyle yürüyemez durumda kalmak; kötürümleşmek.*|| **kötürüm olmak,** *Yaşlılık veya sakatlık sebebiyle yürüyemez olmak; kötürümleşmek.*

kötürüm[2], [köt-ür-üm] *{ağız} is.* Su yolu; ark. [DS]

kötürüm[3], [köt-ür-üm] *{ağız} is.* **1.** Yapıda duvarın uzunluğuna konulan köşe taşı. **2.** Kaldıraç; kötürge. [DS]

kötürümlemek, [köt-ür-üm-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Buğdayın içindeki iri samanı kalburlamak. [DS]

kötürümleşme, [kötürüm-le-ş-me] *is.* Kötürümleşmek eylemi.

kötürümleşmek, [kötürüm-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kötürüm duruma gelmek.

kötürümlük, -ğü [kötürüm-lük] *is.* Kötürüm olma durumu.

kötüyh, [kötüyẖ] *{ağız} is.* Kütük; ağaç kütüğü. [DS]

köv, [Far. küy > köy / köv كوو] *{eAT}{OsT} {ağız} is.* Köy. [DS]

kövdöng, [kövdöñ / Kırg. kōdön / Kazk. kevde] *{eT} is.* Beden; ceset. [Clauson]

köve, [? köve] *{ağız} is.* Kadın elbiselerinin eteğine konulan 5 cm. eninde siyah parça. [DS]

köveke, [Yun. koupháki] *{ağız} is.* Toprak altından çıkarılan yumuşak taş; kefeki. [DS]

köveken, [köv-e-ken] *{ağız} is.* Güveyi; damat. [DS]

köveki, [Yun. koupháki] *{ağız} is.* Kefeki. [DS]

kövelek, -ği [köv-ele-k] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

köveleyh, [köv-el-eyẖ] *{ağız} is.* → kövelek. [DS]

kövenç, [küven-mek > küven-ç] *{eT} is.* → küvenç. [EUTS]

kövençeng, [küven-ımek > küven-çeñ] *{eT} sf.* Kibirlenen. [EUTS]

köveppe, [kök *(yeşil)* > göveppe ?] *{ağız} is.* Olmadan ağacın dibine dökülen hastalıklı ceviz. [DS]

kövermek, [köv-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Ocağın kül ve döküntüsünü toplamak. [DS]

küveş, [*eT.* kuyaş] *{ağız} is.* Güneş. [DS]

kövez, [*küvē-mek > küvē-z] *(küve:z) {eT} sf.* Kurumlu; şımarık, burnu havada; mağrur. [EUTS] [DLT]

kövezlik, [*küvē-mek > küvē-z > küvez-lik] *{eT} is.* Şımarıklık; kurumluluk. [DLT]

kövke, [Yun. koupháki *{ağız} is.* **1.** Beyaz kil. **2.** Killi toprak. [DS]

kövkek, -ği [köv-(ü)k-ek] *{ağız} is.* Çam ağacından yapılmış emzikli su kabı. [DS]

kövken, [kök *(yeşil)* > köv-(ü)k-en] *{ağız} sf.* Boz; kır. ☞ **kövken toprak,** *{ağız} Boz toprak.* [DS]

kövnek, -ği [*eT.* köñlek] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

kövre, [? küvrē / kövdöñ] *{eT} is.* İçi doldurulmuş hayvan bedeni. [DLT]

kövrek, -ği [köv(ü)r-e-k] *{ağız} is.* Taneleri alınmış mısır koçanı. [DS]

kövremek, [kev-mek > kever > küvrē-mek / kevrē-mek] *(küvre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* → küvremek. [DLT]

kövrüg[1], [köb-mek > küv(ü)r-üg] *{eT} is.* Köprü. [EUTS]

kövrüg[2], [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] *{eT} is.* Davul. [EUTS] [KB]

kövşek, [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşē-k > kövşē-k] *(kövşe: k) {eT} sf.* → kevşek. [EUTS] [Gabain]

kövtere, [? kövtere] *{ağız} is.* Bahçe ve tarlalardaki arklardan su almak için açılan ince su yolu. [DS]

kövtüng, [kövdöñ / Kırg. ködön / Kazk. kevde] *{eT} is.* → kövdöng. [EUTS]

kövük, -ğü [köb-mek > köb-ük > köv-ük] *{ağız} is.* Köpük. [DS]

kövürgen, [köm-mek *(kül veya toprak içine gömmek)* > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] *(kövürge:n) {eT} is.* Yabanî soğan; ada soğanı. [DLT]

kövüyh, [köb-mek > köb-ük > kövüyḫ] *{ağız} is.* Köpük. [DS]

köy[1], [Erme. küg / kög / Far. kūy کوی] *is.* **1.** Yönetim biçimi, toplumsal ve ekonomik özellikleri, nüfus etkinlikleri yönünden şehirden farklı, halkı çoğunlukla tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlayan, konutları ve tarımsal yapıları ile bu hayatı yansıtan kır yerleşmesi düzenindeki konutlar topluluğu ve yerleşim birimi. **2.** Böyle bir yerleşim biriminde oturan halkın bütünü; köy halkı. **3.** *huk.* Belediye teşkilatına sahip olmayan, nüfusu iki binden az olan, halkın yerel ihtiyaçlarını karşılamakla görevli, ortak veya özel malları bulunan ve genel karar organları halk tarafından seçilen, yerel yönetim niteliği taşıyan kamu tüzel kişisi. 🗗 **köy ağası,** *Köyde yönetici durumunda olan nüfuzlu kişi.*|| **köy başı,** *1. Köyün girişi. 2. Köyün en nüfuzlu kimsesi.*|| **köy derneği,** *Bir köy halkının seçim ehliyetine sahip kişilerinden meydana gelen topluluk.*|| **köy düğünü,** *O çevrenin geleneklerine göre köyde yapılan evlenme töreni.*|| **köy ekmeği,** *Tandırda veya saçta pişirilen somun veya pide.*|| **köy enstitüsü,** *eğit. Köy okullarına öğretmen, kırsal kesimin kalkınması amacıyla teknik eleman yetiştirilmek amacıyla 1940 yılında açılan eğitim kurumlarının adı.*|| **köy ihtiyar heyeti,** *Köy ve köylülerle ilgili işlere ait karar organı.*|| **köy ihtiyar meclisi,** *Köy ve köylülerle ilgili işlere ait karar organı.*|| **köy imamı,** *Köyde din işleriyle görevli kimse.*|| **köy kahvesi,** *Köylerde bütün köyün devam ettiği veya köy muhtarlığının denetiminde olan kahvehane.*|| **köy kent,** *Kırsal alanların kalkındırılması, kente göçün durdurulması amacıyla şehirlere özgü bazı hizmetlerin köylere de getirilmesiyle oluşturulan köyle kent arası yerleşim modeli.*|| **köy kethüdası,** *tar. İmparatorluk döneminde köylü ile devlet daireleri arasında aracılık eden kemse.*|| **köy koruculuğu,** *Köy korucusunun görevi.*|| **köy korucusu,** *Köyün veya köy çevresinin, kırsal kesimin güvenliği ve korunması ile görevlendirilmiş kimse.*|| **köy köy,** *Bir yol veya güzergâhtaki bütün köyler; her yer; her taraf.*|| **köy kuşu,** *{ağız} Serçe.* [DS]|| **köy meydanı,** *Köyün ortasında yer alan geniş alan.*|| **köy muhtarı,** *Köyü yöneten kimse; köy yöneticisi; koca başı.*|| **köy odası,** *1. Köylülerin yabancıları misafir ettikleri veya çeşitli amaçlarla toplandıkları bina. 2. Köy ihtiyar meclisinin toplandığı yer.*|| **köy orta oyunu,** *Köy meydanında oynanan seyirlik oyun.*|| **köy oyunu,** *Mevsim, ürün toplama vb. zamanlarda oynanan gösteriler.*|| **köy romanı,** *Kırsal kesimde yaşananları konu edinen roman.*|| **köy subaşısı,** *{eAT} Köyün düzenini sağlayan görevli.*|| **köy türküsü,** *Köy ve köylü özelliği taşıyan türkü.*|| **köyün mırmırı,** *{ağız} Köy efesi.* [DS]|| **köy yanı,** *{ağız} Köydeki tarla.* [DS]|| **köy yeri,** *Köy; kırsal kesim.*

köy[1], [köy کوی] *{eAT} is.* **1.** Köz; kor. **2.** Yanık. **3.** Yanma. **4.** Istırap; azap.

köycü, [köy-cü] *is.* **1.** Köy sorunlarını kendisine iş edinen kimse. **2.** Köylülerin kalkınması için uğraşan kişi.

köycülük, -ğü [köy-cü-lük] *is.* **1.** Köy sorunlarıyla ilgilenme ve köylünün kalkınmasını esas alan çalışmaların tümü. **2.** *{ağız}* Çerçilik. [DS]

köyçü, [köy-çü] *{ağız} is.* Avlu; bahçe. [DS]

köyde, [? köydē / küydē] *(köyde:) {eT} is.* → küyde. [DLT]

köydek, -ği [? köydek] *{ağız} is.* Güllaç. [DS]

köydeş, [köy-deş کویدش] *is.* Aynı köyde oturan kişilerin birbirine göre durumu ve bu köylülerin her biri; bir köylü. *{OsT} (aynı)*

köydür, [köy-dür] *{ağız} is.* Uzun floş eteklik. [DS]

köydürmek, [köy-mek > köy-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak; dağlamak. [EUTS] [Gabain]

köyeğen, [kök *(yeşil)* > köy-eğen کویکن] *{OsT} is.* Eşek sineği; büvelek; eğrice.

köyelek, -ği [kör > kör-el-ek > köyelek ?] *{ağız} is.* Körebe oyunu. [DS]

köygöçüren, [köy+göç-ür-en] *is. bot.* **1.** Ekin tarlalarında görülen ve ekine zarar veren, sık dikenli, pembe çiçekli, çok yıllık otsu bir bitki, *(Cirsium arvense, C. ciliatum, C. vulgare).* **2.** Zehirli şapkalı mantarlardan bazı türlere verilen ad, *(Amanita pantherina, A. phalloides).*

köyiçi, [kölī-mek > köli-ci ?] *{ağız} is.* Evin toprak temeli. [DS]

köyirmek, [köy-mek > köy-ir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak; dağlamak. [EUTS] [Gabain]

köyke, [kölige / köy-ke] *{ağız} sf.* Kuytu. [DS]

köyleşme, [köy-le-ş-me] *is.* **1.** Köy durumuna gelme; köy gibi olma. **2.** *sosy.* Göçler dolayısıyla şehirlerin çok göç alan yerlerinde köy özelliklerinin görülmesi olgusu.

köyleşmek, [köy-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Köy durumuna gelmek; köy gibi olmak; köye benzemek.

köyleştirmek, [köy-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Köy durumuna getirmek.

köylü, [köy-lü] *sf.* **1.** Köyde yaşayan kimse. **2.** Köyde doğmuş kişi. **3.** Köy halkı. **4.** Aynı köyde doğmuş olanlardan her biri. **5.** *mecaz.* Şehir yaşayışının gerektirdiği incelik ve titizliği gösteremeyen; kaba; görgüsüz. 🗗 **köylü çorbası,** *Tavuk eti, pırasa, patates, havuç, domates, şalgam, kereviz vb. sebzelerin un ve yağ karışımına yedirilmesi ile yapılan ve bol suda pişirilen bir tür sebze çorbası.*|| **köylü kentli,** *Çeşitli yerleşim birimlerinden olan kimseler.*|| **köylü pembesi,** *{ağız} Açık vişne rengi.* [DS]

köylüce, [köy-lü-ce] *{ağız} is.* Köy kuşu; serçe. [DS]

köylük, -ğü [köy-lük] *sf.* **1.** (Yer için) köy niteliğinde olan. **2.** *is.* Köy bulunan yer; köy kurulmuş olan yer; köy. **3.** *{ağız}* Bir yerin çevresi, bir merkeze bağlı yerler. [DS] 🗗 **köylük yer,** *Köy olan yer; köy durumunda olan yer; köy.*

köylülük, -ğü [köy-lü-lük] *is.* **1.** Köylü olma durumu. **2.** Köylülere özgü davranış.

köymek[1], [köz-mek / köy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Beklemek; gözlemek. **2.** Sabırsızlanmak. [DS]

köymek[2], [köñ-mek / köy-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Yanmak; kavrulmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** *edil. f.* Yakılmak. [DLT]

köymür, [köñ-mek / köy-mek > köy-mür] *{eT} is.* Kömür. [Gabain]

köynek, [köñ-le-k] *{ağız} is.* Gömlek; iç gömleği; iç çamaşırı. [DS]

köyneyh, [köñlek > köynek] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

köynik, -ği [köy-(i)n-ik ?] *{ağız} is.* Yumuşak, parçalanması kolay kayalık. [DS]

köynük[1]**, -ğü** [köy(ü)n-ü-k] *{ağız} is.* Acı ile çıkarılan ses; inilti. [DS]

köynük[2]**, -ğü** [köy(ü)n-ü-k] *{ağız} is.* Dağ yamaçlarındaki tarla. [DS]

köynümek, [köy-(ü)n-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Göyünmek. [DS]

köyreyh[1]**,** [köy-re-k / gevrek] *{ağız} sf.* (Ekmek için) çok kavrulmuş; gevrek. [DS]

köyreyh[2]**,** [köy-mek > köy-(ür)e-k] *{ağız} sf.* Çabuk ağlayan; acıya dayanamayan; çabuk duygulanan. [DS]

köytere, [? köytere] *{ağız} is.* Bahçelerde büyük arktan su almak için açılan küçük ark veya delik. [DS]

köytrilmek, [köy-mek > köy-tür-mek > köy-tür-ülmek] *{eT} edil. f. [-ür]* Yakılmak. [EUTS] [Gabain]

köytürmek, [köy-mek > köy-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak; yaktırmak. [DLT]

köyük, [köy-mek > köy-ük] *{eT} sf.* Yanmış; kavrulmuş. [EUTS] yanık. [DLT]

köyünmek, [köy-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yanmak; kavrulmak; kararmak. [DS]

köyürmek, [köy-mek > köy-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak; yaktırmak; yakmış olmak. [DLT] [EUTS]

köyveni, [Ar. ked + Far. bānu] *{ağız} is.* Evine iyi bakan kadın; iyi ev kadını. [DS]

köz[1], [köy-mek *(yanmak)* > kor / kōz كوز] *(kö:z) is.* **1.** İyice yanarak hiçbir is ve dumanı kalmamış, kor hâlinde bulunan odun veya kömür parçası; ateş koru; kor parçası; kızıl ateş parçası. *{eT} {eAT}{OsT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DK] [DS] **2.** *{ağız}* İçinde sönmek üzere olan kor parçaları bulunan sıcak kül. [DS] 🗗 **köz etmeği,** *{OsT} Yağlı yufka; gözleme.*|| **köz kavranı,** *{ağız} Mangal.* [DS]|| **köz komak,** *{eAT} Kor ile yakmak, tutuşturmak; ateşlemek.*|| **köz köpmek,** *{ağız} (Kömür veya odun ateşi için) korlaşmak.* [DS]|| **köz küreği,** *{ağız} Ateş küreği.* [DS]|| **köz tandırı,** *{ağız} İçinde iri saman, kesmik yakılan bir tür tandır.* [DS]|| **köz tavası,** *{ağız} Ateş küreği.* [DS]

köz[2], [kōz] *(kö:z) {eT} is.* Göz. [EUTS] [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] [Üç İtigsizler] 🗗 **köz atmak,** *{eT} Gözetmek; gözetilmek.* [DLT]|| **köz erklig,** *{eT} Görme organı; göz organı.* [Üç İtigsizler]|| **közi çerlig,** *{eT} Gece görüp gündüz göremeyen; ışıktan gözü kamaşan.* [DLT]|| **köz kesimi,** *{ağız} Göz kararı; tahminen.* [DS]

közbek, -ği [köz+bek ?] *{ağız} is.* Kağnı okundaki ağaçları birbirine bağlayan ağaç parçası. [DS]

közeç, [Soğd. kzt'k / Far. kūze => küzeç / küveç] *{eT} is.* Bardak; testi. [DLT]

közediglig, [köz-ē-mek > köz-e-d-mek > közed-lig] *{eT} sf.* Gözcü; korucu; gözetici. [Clauson]

közedmek, [köz *(kor)* > köz-e-mek *(ateşi karıştırmak)* > köz-e-d-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göz kulak olmak; beklemek; gözetmek. [ETY] [İKPÖy.]

közegü, [köz *(kor)* > köz-e-mek *(ateşi karıştırmak)* > köz-ē-gü] *(köze:gü:) {eT} is.* **1.** Ateş yakmak veya aktarmak için kullanılan aygıt; köseği. [DLT] **2.** *{ağız}* Maşa. [DS]

közegü, [kös-e-gü] *{ağız} is.* Kaldıraç; küskü. [DS]

közemek[1], [köz-ē-mek] *(köze:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Örmek. **2.** (Mısır, üzüm vb. için) tanelemek.

közemek[2], [köy-mek *(yanmak)* > kör / kor > köz *(kor)* > köz-ē-mek] *(köze:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Ateşi karıştırmak, çevirmek, toplamak. [DLT] [İKPÖy.]

közemek[3], [küsē-mek / közē-mek] *(köze:mek) {eT} gçl. f. [-r]* → küsemek. [EUTS]

közemek[4], [kü-mek *(nöbet tutmak)* > kü-z-ē-mek / kö-z-ē-mek] *(köze:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Nöbet tutmak; beklemek. [İKPÖy.]

közer, [köz-e-r] *{ağız} is.* **1.** Harmanda tahıl ve saman elemeye yarayan iri gözlü kalbur; gözer. **2.** İyi dövülmemiş ve kabuğundan ayrılmamış, başaklı kalmış buğday; harman altı. [DS]

közere, [köz-e-re] *{ağız} is.* Çığırtkan olarak kullanılan kekliğin bırakıldığı yer. [DS]

közeşmek, [köz-ē-mek > köze-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte ateş ölçerip alt üst etmek. [DLT]

közet, [köz-e-t-mek > köze-t / gözet] *{eT} is.* Gözetleme yeri.

közetçi, [köz-e-t-mek > közet-çī] *(közetçi:) {eT} is.* Gözetme işini yapan; gözcü; bekçi; muhafız; gözetici. [EUTS] [İKPÖy.]

közetdeçi, [köz-e-t-mek > közet-deçī] *(közetdeçi:) {eT} is.* Gözetici. [DLT]

közetgen, [köz-e-t-mek > közet-gēn] *(közetge:n) {eT} sf.* Gözeten. [DLT]

közetgü, [köz-e-t-mek > közet-gü] *(közetgü:) {eT} sf.* Gözetecek. [DLT]

közetigli, [köz-e-t-mek > közet-ig-lī] *(közetigli:) {eT} sf.* Gözetmeyi düşünen. [DLT]

közetiglik, [köz-e-t-mek > közet-ig-lik] *{eT} sf.* Gözetmeye hak kazanan. [DLT]

közetişmek, [köz-e-t-mek > közet-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Gözetmekte yardımlaşmak; birlikte gözetmek. [DLT]

közetkilmek, [köz-e-t-mek > közet-kil-mek / gözet + kıl-mak] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gözetlemek.

közetküçi, [köz-e-t-mek > közet-küçī] *(közetküçi:) {eT} is.* Gözetici. [DLT]

közetlig, [köz-e-t-mek > közet-lig] *{eT} is.* **1.** Gözetilen. [DLT] **2.** Saklanan. [DLT] **3.** Gizlenen. [DLT]

közetmek, [köz-e-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gözetmek; gözetilmek, muntazır olmak; saklamak; muhafaza etmek. [DLT] [EUTS]

közetmiş, [köz-e-t-mek > közet-miş] *{eT} sf.* Gözetilmiş,

közetteçi, [köz-e-t-mek > közet-teçī] *(közetteçi:) {eT} is.* Gözetici. [DLT]

közgermek, [köz > köz-ger-mek] *{eT} is.* Gördürmek; görüştürmek. [DLT]

közgine, [köz > köz-ginē] *(közgine:) {eT} is.* Gözceğiz. [DLT]

közgüç, -cü [köz-güç] *{ağız} is.* Yer elması. [DS]

közkenek, [? közkenek] *{eT} is.* Çakır doğana benzer bir kuş.

közkeni, [? közkenī] *(közkeni:) {eT} is.* Geceleri ses vererek uçan bir tür böcek.

közkişmek, [köz-ük-mek > köz(ü)k-iş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Karşılıklı görmek; birbirini görmek; görüşmek. [EUTS] [Gabain]

közkiye, [kōz > köz-kiyē] *(közkiye:) {eT} is.* Gözcük; gözceğiz. [DLT]

közleme, [köz-le-me] *is.* **1.** Közlemek eylemi. **2.** *{ağız}* Köz üzerinde pişirilen yiyecek. **3.** Ateşte pişirilen et; külbastı. **4.** Ateşte pişirilmiş patlıcanların üzerine yoğurt dökülerek yapılan bir tür yemek. [DS]

közlemek[1]**,** [köz-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Et, sebze, hamur vb. yiyecek maddeleri için) köz üzerinde pişirmek. **2.** *{ağız}* Sütü, kor üzerine konulmuş kapta yavaş yavaş pişirmek. [DS]

közlemek[2]**,** [kōz > köz-lē-mek] *(közle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Etrafına bakınmak; gözlemek; gözetlemek. [ETY] [Gabain] **2.** Göze vurmak. [DLT]

közler, [kōz > köz-ler] *{eT} is.* Gözler. [DLT]

közleşme, [köz-le-ş-me] *is.* Közleşmek eylemi; köz oluşma.

közleşmek[1]**,** [köz-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ür]* Köz durumuna gelmek; köz oluşmak.

közleşmek[2]**,** [kōz > köz-lē-mek > közle-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Gözlemek işinde yardımlaşmak; birlikte gözlemek. [DLT]

közleyü, [kōz > köz-lēyū] *{eT} sf.* Göz gibi. [DLT]

közlüv, [Kırg. közlöv] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

közlüg, [kōz > köz-lüg] *{eT} sf.* Gözlü. [DLT]

közlük[1]**,** [kōz > köz-lük] *{eT} is.* Göz ağrıdığı veya kamaştığı zaman üzerine konulan at kuyruğundan yapılma bir dokuma. [DLT]

közlük[2]**, -ğü** [köz-lük] *is.* **1.** İçinde köz söndürülen kapalı kap. **2.** *gnşl.* Kolay tutuşabilen maddeleri hava temasından koruyan su geçirmez kapalı kap. **3.** *{ağız}* Mangal. [DS] **4.** *{ağız}* Ateş yığını. [DS]

közmek, -ği [köz-mek] *{ağız} is.* **1.** Ahır ve ağıl duvarlarından gübre atmaya yarayan delik. **2.** Gübre yığını. [DS]

közmen, [kōz > kōz-mēn] *(kö:zme:n) {eT} is.* Közde pişirilen ekmek; közleme; gömme. [DLT]

köznek, [kōz > köz-ün-mek > kōz(ü)n-ek] *{eT} is.* Yansıma; aynada görünme. [EUTS] [Gabain]

közngü, [kōz > köz-ün-mek > köz-ñü] *{eT} is.* Ayna. [DLT]

közsüz, [kōz > köz-süz] *{eT} sf.* Gözsüz; kör. [EUTS]

közüç, [Soğd. kzt'k / Far. küze => küzeç / küveç] *{eT} is.* Çömlek. [DLT]

közüçlüg, [küzeç / küveç > közüç-lüg] *{eT} sf.* Çömlek sahibi. [DLT]

közüçlük, [közüç-lük] *{eT} is.* Çömleklik. 🗗 **közüçlük titik,** *{eT} Çömlek yapmak için ayrılan çamur.* [DLT]

közüldürük, [kōz > köz-ül-mek > közül-dürük] *{eT} is.* At kılından dokunan bir bez parçası; közlük[1]. [DLT]

közün, [kōz > köz-ün ?] *is.* **1.** *{eT}* Güç; kuvvet. [EUTS] **2.** *{ağız}* Nazara karşı yapılan bir tür ilaç. [DS]

közünç, [kōz > köz-ünç] *{eT} is.* **1.** Bir şey seyreden

halk; seyirci. [DLT] **2.** Şan; şeref; şöhret. [ETY] **3.** *sf.* Ünlü; şanlı; meşhur; şöhretli. [EUTS]

közüngü, [kōz > köz-ün-mek > közü-ñü] *(közüngü:) {eT} is.* Ayna; gözgü. [DLT] [EUTS] [Gabain]

közünlüg, [kōz > köz-ün-lüg] *{eT} sf.* Güçlü; kuvvetli. [EUTS]

közünmek, [kör-mek / köz-mek *(görmek)* > köz-(ü)n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Görünmek; gözükmek. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Görünür olmak; görülmek. [DLT] [İKPÖy.] **3.** Hazır bulunmak. [İKPÖy.] **4.** Hazır; mevcut olan; şimdiki. [EUTS] **5.** Kabul edilmek. [EUTS]

közünük, [köz-ün-mek > köz-ün-ük] *{eT} is.* Çadır penceresi. [ETY] [Gabain]

közünür, [köz-ün-mek > köz-ün-ür] *{eT} sf.* Çağdaş; muasır; halihazırdaki. [EUTS]

közüş, [küsē-mek > küsüş > közüş] *{eT} is.* İstek; arzu; dilek. [EUTS]

Kr. [Fr. krypton] *kısalt. kim.* Atom numarası 36, atom ağırlığı 83,80 olan, renksiz, kokusuz, tek atomlu, ısıyı az ilettiğinden elektrik ampullerinin içinde eylemsiz atmosfer oluşturmak için kullanılan atmosferde bulunan ve kolay sıvılaştırılan bir asal gaz olan kriptonun sembolü.

kraça, [Yun. ? kraça] *(k'ra'ça) is. zool.* İstavrit balığının küçüğü.

kraft, [Alm. kraft *(güç; kuvvet)*] *(k'raft) is.* Koyu renkli, dayanıklı bir tür ambalaj kâğıdı. ☐ **kraft hamuru,** *Sülfatla işlenerek elde edilen kâğıt hamuru.* || **kraft kâğıdı,** *Açık kahverengi, çok dayanıklı ambalaj kâğıdı.* || **kraft selülozu,** *Sodyum sülfat katılmış, mekanik dayanımı daha yüksek kimyasal selüloz.*

kraker, [İng. cracker *(çıtırdak)*] *(k'raker) is.* Küçük tuzlu bisküvi.

kral, [Slav. krali / Carolus *(Şarlman)*] *(k'ral) is.* **1.** Babadan oğula veraset yoluyla ya da soylularca seçilerek tahta geçen ve genellikle ömrünün sonuna kadar en yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini elinde bulunduran kimse. **2.** Herhangi bir alanda emsallerinden üstün olan. **3.** *gnşl.* En zengin üretici. **4.** (Çoğul ismin tamlananı olduğunda) bir topluluğun başını çeken; yaptıklarıyla öne geçmiş kimse; önder; lider. **5.** *sf. argo.* Üstün; çok iyi; mükemmel. ☐ **kral dairesi,** *Bir otelin en lüks ve en büyük odası.* || **kraldan çok kralcı,** *Bir kimsenin çıkarlarına kendisinden daha çok sahip çıkan kimse.* || **kral hücresi,** *biy. 1. Bal arılarında, kraliçe olacak larvaları beslemek üzere işçi arılar tarafından yapılan bal mumu gözenekleri. 2. Termitlerde kraliçenin yetiştirildiği özel odacık.* || **krallara layık,** *Niteliği çok üstün olan.* || **kral gibi,** *Kendisine çok büyük saygı ve hizmet edilerek; krallara yakışır biçimde.* || **Kral öldü, yaşasın kral!** *1. Eski kralın öldüğünü yerine yenisinin geçtiğini ilan eden tellalın sözü. 2. Eski yöneticinin verdiği emirlerin geçersiz olduğunu, yeni yöneticinin verdiği emirlerin uygulanacağını ifade eden söz. 3. Değişen bir şey yok, bir zorba gitti, diğer zorba geldi anlamında kullanılan söz.* || **kral suyu,** *Altın ve platini eriten nitrik asit ve hidroklorik asit karışımı; altın suyu.*

kralcı, [kral-cı] *(k'ralcı) sf.* **1.** Kraldan yana olan. **2.** Krallık yönetimi taraftarı olan.

kralcılık, -ğı [kral-cı-lık] *(k'ralcılık) is.* Kralcı olma durumu; krallığı isteme; krallığı savunma.

kraliçe, [Slav. králitsa] *(k'rali'çe) is.* **1.** Kralın eşi. **2.** Krallığı yöneten kadın. **3.** *mecaz.* Güzellik, zekâ ve değer bakımından diğerlerinden üstün olan kadın. **4.** *zool.* Arı, termit ve karıncalar gibi sosyal böceklerde üreme yeteneğinde olan dişi. ☐ **kraliçe arı,** *zool. Bir arı kolonisinde üreme yeteneğinde olan tek dişi arı; arı beyi; ana arı.* || **kraliçe gibi,** *(Kadın için) çok güzel ve gösterişli giyinmiş; etkileyici bir havası olan.*

kraliçelik, -ği [kraliçe-lik] *(k'raliçelik) is.* Kraliçe olma durumu.

kraliyet, [İs. krali + Ar. -iyyet] *(k'raliyet) is.* Krallık.

kraliyetçilik, [kraliyet-çi-lik] *(k'raliyetçilik) is.* Krallık yönetimine bağlı olan.

krallık, -ğı [kral-lık] *(k'rallık) is.* **1.** Kral olma durumu. **2.** Kralın unvanı. **3.** Kral tarafından yönetilen devlet ve bu devletin toprağı.

kramotograf, [Fr. chromatographe] *(k'romatogıraf) is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırmaya yarayan aygıt.

kramotografi, [Fr. chromatographie] *(k'romatogırafi) is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırma yöntemi.

kramotogram, [Fr. chromatogrammee] *(k'romatogıram) is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırma yöntemiyle elde edilen diyagram.

kramp, [Al. krampf / Frank. kramp *(bükme)*] *(k'ramp) is. tıp.* Bir veya daha çok kasın istemsiz, şiddetli, ağrılı, anî ve geçici kasılması. ☐ **kramp girmek,** *Kasılmak.*

krampon, [Fr. crampon] *(k'ra'mpon) is.* **1.** Sıkıca bağlamaya yarayan bükülmüş demir veya metal parçası. **2.** İki parçayı aralarında sıkmaya yarayan metal parçaları. **3.** Bacayı kuvvetlendirmek için etrafına sarılan düz demir bant. **4.** *spor.* Dağcıların ayakkabılarının altına taktıkları ince uzun çivilerle

donatılmış madenî plaka. **5.** Futbolcuların ayakkabılarının altına taktıkları deriden yapılma konik mantar şeklindeki küçük halka. **6.** *bot.* Bitkilerin tutunmasını sağlayan kök.

kraniyoloji, [Fr. craniologie] *(k'raniyoloji) is.* Şu anda yaşayan ve tarihî devirlerde yaşamış olan fosil insan ırklarının kafatası şekillerini karşılaştırmalı olarak inceleyen antropoloji dalı.

kraniyum, [Yun. kranion / Lat. cranium] *is.* Kafatası.

krank, [İng. crincan *(bükmek)* > crank *(dirsek)*] *(k'rank) is.* **1.** Bir motorda bilyelerin almaşık hareketini dönme hareketine çeviren mil. **2.** Bir borunun yönünü değiştirmeye yarayan kıvrım. ☐ **krank mili,** *Motorlu araçlarda pistonun almaşık doğrusal hareketini dairesel hareket hâline dönüştüren özel düzenek.*|| **krank şaft,** *Dik açılı aks.*

kranoloji, [Fr. cranologie] *(k'ranoloji) is.* İnsan kafatası değişimlerini inceleyen bilim dalı; kafatası bilimi.

-krasi, [Yun. krateia / krátos > Fr. -cratie] *son ek.* Latin kökenli kelimelere "iktidar, güç, egemenlik" kavramları katan son ek.

-krat, [Yun. krateia / krátos > Fr. -crati] *son ek.* Latin kökenli kelimelere "iktidar sahibi, gücü elinde tutan, egemen" kavramları katan son ek.

krater, [Yun. krater *(vazo)* / Fr. cratèr] *(k'rater) is.* **1.** *jeol.* Bir yanardağın tepesinde bulunan lav ve püskürtülerin çıktığı konik çukur; yanardağ ağzı. **2.** Bir gök cisminin yüzeyine bir gök taşının çarpması ile meydana gelen yuvarlak çukurluk. **3.** Bir nükleer patlamanın yer yüzeyinde meydana getirdiği çukur. **4.** Bir doğru akım elektrik arkında pozitif kömür ucunda meydana gelen çukur. **5.** Su ile şarabın karıştırıldığı geniş ağızlı büyük kap. ☐ **krater gölü,** *Sönmüş bir volkanın tabanının tıkanması ile krater çukurunda biriken suyun meydana getirdiği göl.*

kraterimsi, [krater-imsi] *(k'raterimsi) sf.* Krateri andıran; krater gibi olan.

kraterli, [krater-li] *(k'raterli) sf.* Krater bulunan; üzerinde krater olan.

kravat, [Fr. Croate *(Hırvat)* > cravate] *(k'ravat) is.* Gömlek yakasının altından geçirildikten sonra özel biçimde düğümlenerek uçları sarkıtılan kumaş şerit; boyun bağı.

kravatlı, [kravat-lı] *(k'ravatlı) sf.* Kravatı bulunan; kravatı olan; kravat takmış olan.

kravatsız, [kravat-sız] *(k'ravatsız) sf.* Kravatı bulunmayan; kravatı olmayan; kravat takmamış olan.

kravl, [İng. creawl *(sürünmek)*] *(k'ravl) is. spor.* Dizleri bükmeksizin bacakları hızla hareket ettirerek kulaçla yüzme; serbest yüzme.

kreasyon, [Lat. creare *(doğurmak)* > Fr. création *(yaratma)*] *(k'reasyon) is.* **1.** Bir terzinin veya moda evinin ürettiği yeni modellerin her biri. **2.** Bir moda evinin defile için hazırladığı elbiselerin tümü.

kreatin, [Fr. créatine] *(k'reatin) is. biy.* Kaslarda, beyinde ve çok az miktarda da kanda bulunan, kasların kasılmasında çok önemli rol oynayan, guanidin türevi azotlu madde, $HN=C(NH_2)-N(CH_3)-CH_2-CO_2H$

kreatinin, [Fr. créatinine] *(k'reatinin) is. biy.* Kasta, kanda ve idrarda bulunan ve suyun atılması ile kreatinden meydana gelen halkasal bir bileşik.

kreatör, [Fr. créateur] *(k'reatör) is.* Mesleği kreasyon hazırlamak olan kimse.

kredi, [Lat. credere *(güvenmek)* > creditum *(emanet)* > Fr. crédit] *(k'redi) is.* **1.** Güven; itibar; saygınlık; nüfuz. **2.** Bir kimsenin veya kurumun borcunu ödeyebileceğine dair olan inanç; borç ödemede güvenilir olma durumu; itibar. **3.** Bir banka veya finans kurumundan alınan borç. **4.** Bedeli sonradan ödenmek üzere alınan mal ve tutarı; borç. **5.** Belli bir öğretim programını tamamlamak için öğrencilerden istenen teorik ve uygulamalı çalışmalara, öğretim programının bütünü göz önüne alınarak verilen nicel birim; not. ☐ **kredi açılışı,** *Bir bankanın belli miktardaki parayı müşterisine vermeyi taahhüt etmesi.*|| **kredi açmak,** *1. Bir kimseye peşin para almadan mal veya ödünç para vermek. 2. Banka tarafından müşterisine borç vermek.*| **kredi almak,** *Bir bankadan veya finans kurumundan faizle borç para almak.*|| **kredi anlaşması,** *Kredi alımı için kredi veren kurum ile yapılan anlaşma.*|| **kredi kartı,** *Günlük satın almalarda, nakit para ve çek kullanımını kaldırmak amacıyla anlaşmalı ticaret kuruluşlarında alış veriş tutarının bir imza karşılığında, sahibinin bankadaki hesabına borç yazılmasını sağlayan, üzerinde sahibinin ismini, imzasını ve alınan kuruluşu belirten bilgilerle birtakım şifrelerin manyetik olarak kotlanmış olduğu bankaların o kişiye açtığı kredi ile sınırlı küçük kart.*|| **kredi kullanmak,** *Bir yatırımı gerçekleştirmek veya bir mal satın almak amacıyla bir banka veya finans kuruluşunun verdiği krediden yararlanmak.*|| **kredi kuruluşu,** *Faizle müşterisine borç para veren banka veya finans kurumu.*|| **kredi limiti,** *Açılan kredinin en üst sınırı; borcun azamî tutarı.*|| **kredi mektubu,** *Banka veya kredi kuruluşunun müşterisine kredi açıldığını belirten ve başka bir yerdeki şubesine veya krediyi kullandıracak kuruma yazmış olduğu mektup; akreditif.*| **kredi sınırı,** *Bir banka veya kredi kuruluşunun kredi vermeyi taahhüt ettiği müşteriye ödemede esas alınan tutar.*|| **kredisi düşmek,** *İtibarını, kendisine duyulan güveni, saygınlığını yitirmek.*|| **kredisi dolmak,** *Kendisine tanınan borçlanma miktarı dolmuş olmak.*|| **kredi sigortası,** *Bir kredi kuruluşunun, verdiği krediyi borçlusundan geri alamaması durumuna karşı sigorta.*|| **kredi sözleşmesi,** *Kredi veren*

kuruluşun kredi verirken müşteri ile yaptığı sözleşme.|| **kredi tesisi,** *Bir kredinin düzenlenmesi.*|| **krediyle almak,** *Bir malı kredi kullanarak satın almak.*

kredibilite, [Fr. credibilité] *is.* Güvenirlik.

kredileme, [kredi-le-me] *(k'redileme) is.* Kredilemek eylemi; kredi açma; borç verme.

kredilemek, [kredi-le-mek] *(k'redilemek) gçl. f. (-l(i)-yor)* Kredi açmak; borç vermek.

kredilendirme, [kredi-le-n-dir-me] *(k'redilendirme) is.* Kredilendirmek eylemi.

kredilendirmek, [kredi-le-n-dir-mek] *(k'redilendirmek) gçl. f. [-ir]* Kredi açmak işini yaptırmak; kredi açtırmak.

kredili, [kredi-li] *(k'redili) sf.* Kredi ile yapılan; borçla. 🗗 **kredili satış,** *Malın bedeli taksitle veya daha ileri bir tarihte örenmek üzere yapılan satış.*

krem, [Lat. / Kelt. crama > Fr. créme] *(k'rem) is.* **1.** Yumuşaklık vermek, güneş, soğuk, yağmur gibi dış etkilerden korumak için cilde sürülen merhem kıvamında güzel kokulu kozmetik. **2.** Açık bej rengi; uçuk saman rengi. **3.** *sf.* Açık saman renginde olan. **4.** *sf.* Macun kıvamında olan. 🗗 **krem karamel,** *Benmari yöntemiyle pişirilen, karamelleşme başladıktan sonra soğutularak kabı ters çevrilip tabağa alınan yumurtalı ve sütlü bir tür tatlı.* || **krem şanti,** *Pasta, dondurma ve meyvelerin üzerine konulan çırpılarak köpürtülmüş soğuk krema.*

krema, [Lat. / Kelt. crama > İt. crema] *(k're'ma) is.* **1.** Sütün yüzeyinde oluşan yağlı katman; kaymak. **2.** Yumurta, süt ve çeşitli aromaların karıştırılıp çırpılması ile elde edilen macun. **3.** Kevgirden geçirilmiş, süt veya krema ile koyulaştırılmış çorba.

kremalı, [krema-lı] *(k're'malı) sf.* Kreması olan; üzerine krema konulmuş olan.

kremasız, [krema-sız] *(k're'masız) sf.* Kreması olmayan; üzerinde krema bulunmayan.

krematoryunı, [Lat. cremare *(yakmak)* > Fr. crématorium] *(k'rematoryum) is.* Ölülerin yakıldığı yer.

kremayer, [Fr. crémaillère] *(k'remayer) is.* **1.** Bir dönme hareketini doğrusal harekete, doğrusal hareketi dönme hareketine dönüştürmek için bir çarkla veya bir küçük dişliyle kavrama yapan doğrusal dişli organ. **2.** Yüksek eğimli demir yollarında kullanılan ve üzerinde lokomotifin küçük eş dişlerinin kavradığı dişler bulunan ikinci ray.

kremleme, [krem-le-me] *(k'remleme) is.* Kremlemek eylemi.

kremlemek, [krem-le-mek] *(k'remlemek) gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Krem sürmek.

kren, [İng. crane] *(k'ren) is.* Vinç.

kreozot, [Yun. kréas + sózein *(korumak)* > Fr. créosote] *(k'reozot) is. kim.* Katranların damıtılmasıyla elde edilen ve hekimlikte çürümeye karşı kullanılan keskin kokulu, fenol karışımı bir sıvı; katran ruhu.

krep, [Lat. crispus *(kırışık)* > Fr. crêpe] *(k'rep) is.* **1.** Çok bükümlü bir iplikle dokunmuş bir tür ince kumaş. **2.** Yumurta, süt, un karışımı bir hamurdan yapılan, tavada pişirilerek yenilen tatlı veya tuzlu çörek.

krepdöşin, [Fr. crêpe de Chine] *(k'repdöşin) is.* **1.** Çin krepi. **2.** Krep türünden bir çeşit kumaş.

krepleme, [krep-le-me] *(k'repleme) is.* Esnekliğini ve yumuşaklığını artırmak için kâğıdı buruşturmak eylemi.

kreplemek, [krep-le-mek] *(k'rep-le-mek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Esnekliğini ve yumuşaklığını artırmak için kâğıdı buruşturmak

kreplin, [Fr. crépline] *(k'replin) is.* Çok ince bir tür ipekli kumaş.

krepon, [Fr. crépon] *(k'repon) is.* **1.** Kıvrımları olan yün, pamuk veya ipek kumaş. **2.** Süslemede kullanılan, çabuk yırtılmayan, esnek bir tür kâğıt. 🗗 **krepon kâğıdı,** *Süslemede kullanılan, çabuk yırtılmayan, esnek bir tür kâğıt.*

krepsaten, [Fr. crêpe satin] *(k'repsaten) is.* Parlak, kaygan ve ince bir tür ipekli kumaş.

kreş, [Fr. crèche] *(k'reş) is.* İş saatlerinde çocuklarına bakamayan ailelerin küçük çocuklarını bakım için bıraktıkları gündüz bakımevi; çocuk yuvası.

kreşando, [İt. crescendo] *(k'reşa'ndo) zf. müz.* **1.** Sesin şiddetini gittikçe artırarak. **2.** *is.* Şiddetin gittikçe arttırıldığı pasaj. **3.** Derece derece yükseliş; crescendo.

kret, [Fr. crêt] *(k'ıret) is.* Bir barajın en yüksek noktası.

kretase, [Fr. crétacé] *(k'retase) is. jeol.* Alt sınırı zor belirlenen, üst sınırı birçok organizmanın yok oluşu ile belirlenen, İkinci Zamanın son dönemi; tebeşir dönemi.

kreten, [Fr. crétin] *(k'reten) is.* ve *sf.* Tiroit bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimi durmuş kişi; kretenizme tutulmuş kimse.

kretenizm, [Fr. crétinisme] *(k'retenizm) is.* Tiroit bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu oluşan fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimin durmasıyla belirginleşen hastalık; cücelik.

kretenlik, -ği [kreten-lik] *(k'retenlik) is.* Zekânın ve duygulanma yetisinin hemen hemen hiç bulunmaması, vücut gelişmesinde özellikle cinsel organlarda gelişmenin duraklaması, kılsızlık, deride buruşukluk ve ihtiyarlık hâli şeklinde belirtiler gösteren organizmanın durumu; kretenizm; cücelik.

kreton, [Fr. Créton *(Normandiya'da kent adı)* > crétonne] *(k'reton) is.* Çoğunlukla döşemelik olarak kullanılan, atkı ve çözgü ipliklerinin sayısı birbiri-

ne denk tutulan ve üzerine çeşitli desenler basılabilen bir tür pamuklu kumaş.

kretuar, [Fr. gratter *(kasımak)* > gratteur] *is.* Kazıma aracı.

krezol, -lü [Fr. créosote > crésol] *(k'resol) is. kim.* Çeşitli katranlardan elde edilen ve dezenfektan olarak ya da reçine yapımında kullanılan üç fenol izomerinden herhangi biri; lizol: CH_3-C_6H_4-OH.

kriket, [İng. cricket] *(k'riket) is.* Tahta sopalarla toplara vurarak kaleye sokmak amacıyla takım hâlinde oynanan bir İngiliz oyunu.

krikkrak, -ğı [Fr. cric crac] *(k'rikkırak) is.* Uzun çubuk şeklinde yapılmış bir tür gevrek.

kriko, [Yun. krikos *(zincir baklası)* > İt. criocco] *(k'ri'ko) is.* Bir ağır yükü kaldırmak, ya da altında çalışına yapılacak otomobili yükseltmekte kullanılan alet.

kriminel, [Lat. crimen *(suç, suçlama)* > criminalis < Fr. criminel] *sf.* Suçla ilgili.

kriminolog, -ğu [Fr. criminologue] *(k'riminolog) is.* Suçlunun kişiliğini, suç olayının doğal kaynağını ve işleyişini, sosyolojik ve biyolojik nedenlerini deneysel yollarla araştıran bilim adamı.

kriminoloji, [Fr. criminologie] *(k'riminoloji) is.* Suçlunun kişiliğini, suç olayının doğal kaynağını ve işleyişini, sosyolojik ve biyolojik nedenlerini konu edinen bilim dalı.

kripto, [Yun. kryptos *(saklı)*] *(k'ripto) is.* **1.** Siyasi inancını gizleyen kimse. **2.** Komünist olduğunu saklayarak faaliyette bulunan kimse. **3.** *"Kriptogram"*ın kısa kullanımı.

kriptofit, [Fr. cryptophyte] *(k'riptofit) is. bot.* Kış boyunca toprak üstünde hiçbir organı görülmeyen bitki.

kriptogam, [Fr. cryptogame] *(k'riptogam) sf. bot.* (Bitki için) çiçeksiz ve tohumsuz.

kriptogami, [Fr. cryptogamie] *(k'riptogami) is.* **1.** Çiçeksiz ve tohumsuz bitkinin özelliği. **2.** Çiçeksiz ve tohumsuz bitkileri inceleyen biyoloji dalı.

kriptografi, [Fr. cryptographiee] *(k'riptografi) is.* Gizli yazıları şifrelemekte kullanılan tekniklerin tümü.

kriptokomünist, [Fr. cryptocommuniste] *(k'riptokomünist) is.* Komünist olduğu hâlde bunu açıklamayan kimse.

kriptolamak, [kripto-la-mak] *(k'riptolamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir gizli yazıyı okunmaması için kripto kurallarına göre değiştirmek.

kriptolog, -ğu [Fr. cryptologue] *(k'riptolog) is.* Gizli yazı ve belgeler uzmanı.

kriptoloji, [Fr. cryptologie] *(k'riptoloji) is.* Gizli yazı ve belgeler bilimi.

kripton, [Yun. kriptos *(gizli)* > Fr. krypton] *(k'ripton) kim.* Atom numarası 36, atom ağırlığı 83,80 olan, renksiz, kokusuz, tek atomlu, ısıyı az ilettiğinden elektrik ampullerinin içinde eylemsiz atmosfer oluşturmak için kullanılan, atmosferde bulunan ve kolay sıvılaştırılan bir asal gaz; sembolü: Kr.

kriptosiyanin, [Fr. cryptocyanine] *(k'riptosiyanin) is. kim.* Fotoğrafçılıkta duyarlaştırıcı olarak kullanılan mora çalan kırmızı boyar madde; $C_{25}H_{25}IN_2$.

kristal, -li [Yun. krystallos *(buz)* > Fr. cristal] *(k'ristal) is.* **1.** Atomik yapısı üç doğrultuda düzenli ve periyodik dağılan, yüzeyinde parlak ve değişik renkli küçük geometrik biçimler bulunan katı madde; billur. **2.** Birleşiminde temel olarak kurşun oksit bulunan, parlak, duru, yoğun, adi cama göre farklı tınıda ve kırılma indisi yüksek cam; billur. **3.** *sf.* Bu camdan yapılmış olan. ◻ **kristal küre,** *Bazı falcıların kullandığı, üzerinde oluşabilecek görüntülere göre tahminde bulunulan cam top.*‖ **kristal mavisi,** *Kristalin yansıttığı açık mavi renk.*

kristalimsi, [kristal-imsi] *(k'ristalimsi) sf.* Kristali andıran; kristale benzeyen; kristal gibi olan.

kristalleşme, [kristal-le-ş-me] *(k'ristalleşme) is.* **1.** Kristal hâline gelme; billurlaşma. **2.** Camın uzun süreli yüksek ısı etkisiyle bazı bileşenlerinin kristal hâlini alması. **3.** *kim. fiz.* Sıvı veya gaz hâlde bulunan bir maddenin atomik yapısı üç boyutta düzenli ve periyodik dağılım göstererek yüzeyinde parlak ve değişik renkli küçük geometrik biçimler hâlini alması; billurlaşma. **4.** Pişirilmekte olan şeker kaynama derecesine ulaşınca yüzeyinde boncuk gibi kristal tanecikleri meydana gelmesi.

kristalleşmek, [kristal-le-ş-mek] *(k'ristalleşmek) dönşl. f. [-ir]* Kristale dönüşmek; kristal yapısı kazanmak; kristal durumuna gelmek; billurlaşmak.

kristalleştirme, [kristal-le-ş-tir-me] *(k'ristalleştirme) is.* Kristal durumuna gelmesini sağlamak eylemi; billurlaştırma.

kristalleştirmek, [kristal-le-ş-tir-mek] *(k'ristalleştirmek) gçl. f. [-ir]* Kristal durumuna gelmesini sağlamak; kristal yapısını kazanmasına yol açmak; billurlaştırmak.

kristalli, [kristal-li] *(k'ristalli) sf.* Birleşiminde kristal bulunan; billurlu. ◻ **kristalli kayaç,** *jeol. Çıplak gözle görülebilen kristallerden meydana gelmiş kayaç.*

kristallilik, [kristal-li-lik] *(k'ristallilik) is.* Üst molekül yapısındaki bir birleşiğin, üst moleküllerinin birbirlerine göre düzenli bir yerleşim göstermeleri özelliği.

kristalografi, [Fr. cristalographie] *(k'ristalografi) is.* Kristalleşmiş maddeleri, bu maddelerin kristalleşmesine, yapısına, geometrik, fiziksel ve kimyasal özelliklerine ilişkin kuralları inceleyen fizik veya kimya dalı.

kristaloit, -di [Fr. cristalloïde] *(k'ristaloit) sf.* **1.** Kris-

tale benzeyen veya kristal durumuna geçebilen; billursu; kristalsi. **2.** Kabak gibi bazı bitkilerin tohumlarında, hücre içindeki alöron taneciklerinde bulunan kristal görünümlü proteinli merkez.

kristalsi, [kristal-si] *(k'ristalsi) sf.* **1.** Kristale benzeyen veya kristal durumuna geçebilen; billursu; kristaloit. **2.** Tuz, şeker gibi geçişim ölçer veya diyaliz makinelerinden geçebilen maddeler.

kriter, [Yun. kriterion *(yargılama gücü)* > Fr. critère] *(k'riter) is.* Bir şeyi değerlendirmek, bir yargıya ulaşabilmek için esas alınan öge; ilke; ölçüt; kıstas.

kritik, [Yun. kritiké *(yargılama sanatı)* > Fr. critique] *(k'ıritik) sf.* **1.** Eleştiri ile ilgili; eleştirme özelliği olan; eleştiren; eleştirmeye dayanan; eleştirel. **2.** Eleştirici; eleştiren. **3.** *is.* Doğru ve yanlış, iyi ve kötü veya güzel ve çirkin yönlerini bulup göstermek amacıyla bir kişiyi, bir nesneyi, bir eseri, bir konuyu inceleme işi; tenkit; eleştiri. **4.** *ed.* Bir sanat ve edebiyat eserini değerlendirme sanatı. **5.** Bir sanat ve edebiyat eserini değerlendirmek, açıklamak ve daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla meydana getirilmiş yazı veya eser; tenkit; eleştiri. **6.** *fel.* Bilginin temellerini, doğruluğunu inceleme, sınama ve yargılama işi. ◘ **kritik edisyon,** *kütp. Karşılaştırmalı bası.*

kritik, -ği [Lat. criticus > Fr. critique] *(k'ritik) sf.* **1.** Endişe verici; çok tehlikeli; nazik. **2.** (Zaman, durum için) olumsuz ve tatsız sonuçları önlemek için kesin ve acil bir karar alınmasını gerektiren kargaşa, bunalım, anî dönüşüm vb. tehlikelerin gündemde olduğu. ◘ **kritik alan,** *Bir aşırı iletkeni çevreleyen manyetik alanın sınır değeri.*‖ **kritik günler,** *tıp. Bir hastalığın gidişinde önemli değişikliklerin gözlendiği günler.*‖ **kritik sıcaklık,** *1. Aşıldığında, bir aşırı iletkenin aşırı iletkenliğinin kaybolduğu sıcaklık. 2. Bir gazı sıkıştırma ile sıvılaştırmanın mümkün olabildiği en üst sıcaklık sınırı.* ‖ **kritik yaş,** *Fizyolojik yapıda ve davranış biçimlerinde değişikliklerin gerçekleştiği yaş dönemi.*

kritisizm, [Fr. criticisme] *(k'ritisizm) is. fel.* Bilgiyi eleştiren ve aklın sınırlarını belirlemeye çalışan Alman filozofu Kant'ın felsefesi; eleştirici felsefe; eleştirimcilik; eleştiricilik; intikadiye.

kriyoalternatör, [Fr. cryoalternatör] *(k'riyoalternatör) is. elkt.* Sıvı helyum sıcaklığında tutulan indükleyici bobinleri aşırı iletken olan dalgalı akım üreteci; soğuk alternatör; soğuk üreteç.

kriyobiyoloji, [Fr. cryobiologie] *(k'riyobiyoloji) is.* **1.** Çok düşük sıcaklıkların canlılar ve biyolojik olguların üzerindeki etkisini inceleyen bilim dalı. **2.** Canlı dokuların, organların ve maddelerin çok düşük sıcaklıklarda saklanması.

kriyobobin, [Fr. cryobobine] *(k'riyobobin) is.* Büyük miktarda elektrik enerjisini, manyetik enerji biçiminde depolamak için kullanılan aşırı iletken sargı; soğuk sargı; soğuk bobin.

kriyoelektronik, -ği [Fr. cryoélektronique] *(k'riyoelektironik) is.* Aşırı iletkene ihtiyaç duyulması hâlinde çok düşük sıcaklıklardan yararlanan elektronik dalı; soğuk elektronik.

kriyofizik, -ği [Fr. cryophysique] *(k'riyofizik) is.* Çok düşük sıcaklıkları inceleme ve ölçmeyi konu alan fizik dalı; derin soğuk fiziği.

kriyoiletken, [Fr. cryo + T. il-et-ken] *(k'riyoiletken) is.* Soğuk iletken.

kriyojeneratör, [Fr. cryogénérateur] *(k'riyojeneratör) is.* Düşük sıcaklıkta tutulan bobinleri aşırı iletken olan üreteç; soğuk jeneratör; soğuk üreteç.

kriyolelektroteknik, -ği [Fr. cryoélektronique] *(k'riyoelektironik) is.* Sıvı azot, sıvı hidrojen ve sıvı helyumla elde edilen çok düşük sıcaklıklardan yararlanarak uygulanan elektronik tekniklerin tümü; soğuk elektronik tekniği.

kriyoskopi, [Fr. cryoskopie] *(k'riyoskopi) is.* Seyreltilmiş çözeltilerin donma yasalarını inceleyen fizik dalı; donma bilimi.

kriyoşirürji, [Fr. criyochirurgie] *(k'riyoşirürji) is.* Ameliyat sırasında bölgesel soğutma ve dondurma tekniklerinden yararlanan cerrahi dalı.

kriz, [Yun. krisis *(dönüş, karar)* > Fr. crise] *(k'riz) is.* **1.** İlerlemiş bir hastalığın anîden ve şiddetle kötüye gitmesi. **2.** Mikroplu bir hastalıkta (antibiyotikler bulunmadan önce) ortaya çıkan ve sonu her zaman iyileşmeye giden anî ve yoğun değişiklik. **3.** Fizyolojik bir rahatsızlıkta, tekrar tekrar ortaya çıkan şiddetli ağrı veya sıkıntı; nöbet. **4.** Bir duygunun, bir ruh halinin şiddetli biçimde dışa vurması; nöbet. **5.** Bağımlılık yaratan bir şeye duyulan anî istek. **6.** Büyük bir sorun veya güçlü bir heyecanın etkisiyle davranışlarını kontrol edemeyen ve ağlama, gülme, bağırma, kırma dökme gibi aşırı tepkiler gösteren kişinin durumu; sinir krizi; ruhsal dengesizlik. **7.** *mecaz.* Bir kişinin, grubun veya toplumun yaşayışında, bir kuruluşun işleyişinde, bir etkinliğin sürmesinde olayların değişik yönlerde ve değişik biçimlerde gelişmesiyle ortaya çıkan güç ve bunalımlı dönem; bunalım; buhran. **8.** *mecaz.* Bir malın, ihtiyaç duyulan bir ürünün çok kıt olması durumu; bulunmaması hâli; eksiklik; kıtlık. ◘ **kriz geçirmek,** *1. Bir organda anîden fizyolojik bir değişiklik olmak. 2. mecaz. Bunalım içinde olmak.*‖ **kriz masası,** *Bir âfet anında gerekli tedbirleri almak üzere yetkililerden ve uzmanlardan oluşmuş kurul.*‖ **kriz yöneticisi,** *Zorda kalan işletmeye bir süre yardım ederek sorunun giderilmesine çalışan uzman kişi.*‖ **kriz yönetimi,** *İşletmelerde, üretim veya daha başka sebeplerle ortaya çıkan sorunlu durumda iş başına getirilen yöneticilerin davranışı.*

krizalit, -di [Yun. khrysallis > Fr. chrysalide] *(k'ri-*

zalit) is. zool. Pul kanatlı bir böceğin yetişkin bir kelebeğe dönüşmeden önce geçirdiği hareketsiz dönemdeki durumu.

krizalitleşmek, [krizalit-le-ş-mek] *(k'rizalitleşmek) dönşl. f. [-ir]* Başkalaşma ile krizalit durumuna gelmek.

krizantem, [Yun. khrysos *(altın)* + ánthos *(çiçek)* > Fr. chrysantème] *(k'rizantem) is. bot.* Birleşikgillerden, sonbahardan kışa kadar çiçekler açan, dip kısımları odunsu çok yıllık iki türün melezlenmesi ile elde edilmiş pek çok renkte çiçekleri bulunan süs bitkisi; kasımpatı, *(Chrysantemum).*

krizolit, [Fr. chrysolite] *(k'rizolit) is. min.* Billurları değerli taş olarak da kullanılan, sarı yeşil renkli, cam parlaklığında doğal magnezyum ve demir silikat; zebercet.

kroket[1], [Fr. croquette] *(k'roket) is.* **1.** Galeta unu ve yumurtaya bulanarak kızartmak suretiyle yapılan köfte. **2.** Çikolata tableti.

kroket[2], [İng. croquet] *(k'roket) is. spor.* Tahta, plastik veya sert lastik topları bir tokmakla belli kurallara göre belli yolları izleyerek küçük kalelerden geçirme esasına dayanan bir oyun.

kroki, [Fr. croquis] *(k'roki) is.* Modelin temel özelliklerini ortaya koyacak biçimde bir çırpıda birkaç çizgi veya fırça darbesi ile yapılan kaba taslak resim.

krokodil, [Yun. krók *(taş)* + drilos *(solcan)* > krokódrilos > Fr. crocodile] *(k'rokodil) is.* **1.** İşlenmiş timsah derisi. **2.** *sf.* (Çanta, kemer vb. için) timsah derisinden yapılmış olan.

krom, [Yun. khromé *(renk)* > Fr. chrome] *(k'rom) is. kim.* **1.** Atom numarası 24, atom ağırlığı 52,01 olan, bazı alaşımların elde edilmesinde ve oksitlenmediği için koruyucu olarak kaplamada kullanılan, beyaz, sert bir metal element; sembolü: Cr. **2.** *sf.* Kromdan yapılmış olan.

kromaj, [Fr. chromage] *(k'romaj) is.* **1.** Metal yüzeyleri paslanma ve aşınmaya karşı korumak amacıyla krom ile kaplamak işlemi. **2.** Bu işlemle kaplanmış olan yer.

kromat, [Fr. chromate] *(k'romat) is. kim.* İki değerli krom oksit (Cr_4^2) anyonu içeren kromik asit tuzu.

kromatik, -ği [Yun. khromatikos > Fr. chromatique] *(k'romatik) sf.* **1.** Renklerle ilgili. **2.** *biy.* Kromozomlarla ilgili. **3.** Eskiden ışığın dağılmasını, yeniden birleşimini, tayf çizgilerini inceleyen optik dalına verilen isim; renkser. ◻ **kromatik aralık,** *müz. Aynı adı taşımakla birlikte biri diyez diğeri bemol almış iki ses arasındaki aralık; tampere sistemde bir oktavın on ikide birine eşit aralık; yarım ton.*|| **kromatik indirgeme,** *biy. Erkek ve dişi gametlerin oluşumu sırasında iki yavru hücrenin, ana hücrenin çekirdeğindeki kromozomların yalnız yarısını devralmaları olayı.*|| **kromatik iplik,** *Karyokinez sırasında kromatin maddesinin iplik görünüşündeki biçimi.*

kromatin, [Fr. chromatine] *(k'romatin) is. biy.* Hücre bölünmesi sırasında kromozomlar hâlinde beliren, hücre çekirdeğindeki temel boyar maddeleri bağlayan madde.

kromatit, -di [Fr. chromotide] *(k'romatit) is. biy.* Mitoz sırasında aldığı geçici durum olup uzunlamasına ikiye bölünen bir kromozomun iki yarısından her biri.

kromatlama, [kromat-la-ma] *(k'romatlama) is.* Boyaların yapışmasını kolaylaştırmak amacıyla metal parçaların yüzeyinde kromatlardan koruyucu bir yüzey oluşturma işlemi.

kromatofor, [Fr. chromatophore] *(k'romatofore) is. biy.* **1.** Pigmentleri biriktiren her çeşit biyolojik yapı. **2.** İnsanlarda ve pek çok hayvanda renk uyumu sağlayabilen pigmentli alt deri hücresi.

krome, [Fr. chromé] *(k'rome) sf.* Kromla kaplı.

kromik, -ği [Fr. chromique] *(k'romik) sf.* Kromla ilgili. ◻ **kromik asit,** *Kromik anhidrit,* CrO_3

kromit, [Fr. chromite] *(k'romit) is. min.* Krom cevheri olarak işletilen mineral; kromlu demir; $FeCr_2O_4$

kromlu, [krom-lu] *(k'romlu) sf.* Birleşiminde krom bulunan. ◻ **kromlu demir,** *Kromit;* $FeCr_2O_4$

kromonema, [Fr. cromonéma] *(k'romonema) is. biy.* Kromozomda bulunan sarmal eksen ipliği.

kromoplast, [Fr. chromoplaste] *(k'romopilast) is. biy.* Değişik renkler taşıyan kromotofor.

kromosfer, [Fr. chromosphére] *(k'romosfer) is. gök b.* Güneş'in veya bir yıldızın, taç adı verilen çok az yoğunluklu dış bölgelerinden, yüzey adı verilen yoğun ışık küre kuşağını ayıran, kararsız, homojen olmayan atmosferi; renk küre.

kromotropizm, [Fr. chromotropsme] *(k'romotıropizm) is. biy.* Canlı bir varlığın belli renkteki bir nesneye doğru yönelme hareketi.

kromozom, [Yun. khromé *(renkli)* + sóma *(madde)* > Fr. chromosome] *(k'romozom) is. biy.* Hücre çekirdeğinde yer alan kalıtımın maddî dayanağı olan çomak biçimli yapı.

kron, [Alm. krone / İng. crown] *(k'ron) is.* İsveç, Norveç, Danimarka, Grönland, İzlanda, Estonya, Slovakya ve Çek Cumhuriyetinin para birimi.

kronaksi, [Fr. chronaxie] *(k'ronaksi) is.* Bir elektrik akımının bir sinir veya kasta uyarım oluşturabilmesi için gereken en kısa uyarı süresi.

kronik, -ği [Yun. khronos *(zaman)* > khronikós > Lat. chronicus > Fr. chronique] *(k'ronik) is.* **1.** Olayların tarih veya oluş sırasına göre yazıldığı tarih; ruzname; vakayiname. **2.** Soylu bir ailenin tarihî şeceresi. **3.** *gnşl.* Özel bir düzendeki olayların hikâyesi. **4.** Bir gazetenin, derginin vb. yayının haber veya başka şeylerin özel düzenine ayrılmış bö-

lümü. **5.** *sf. mecaz.* (Sorun için) uzun süredir çözümlenememiş. **6.** Süreğen; sürüp giden; müzmin. **7.** *tıp.* (Hastalık için) uzun süreli.

kronikçi, [kronik-çi] *(k'ronikçi) is.* Kronik yazarı; vak'anüvist.

kronikleşme, [kronik-le-ş-me] *(k'ronikleşme) is.* Kronik hâle gelme; müzminleşme.

kronikleşmek, [kronik-le-ş-mek] *(k'ronikleşmek) dönşl. f. [-ir]* Uzun süre çözümsüz kalmak; kronik hâle gelmek; müzminleşmek.

korono-, [Yun. khrónos *(zaman)* > Fr. / İng. chrono-] *ön ek.* Başına eklendiği Latin kökenli kelimelere *"zaman"* kavramı katan ön ek.

kronobiyoloji, [Fr. chronobiologie] *(k'ronobiyoloji) is.* Biyolojik olayların, zaman içindeki değişimlerini nicelik bakımından inceleyen biyoloji dalı.

kronograf, [Fr. chronographe] *(k'ronograf) is.* Zamanı hassas bir şekilde ölçen ve olayların süresini salisesine varıncaya kadar kaydeden aygıt; süreyazar.

kronoloji, [Fr. chronologie] *(k'ronoloji) is.* **1.** Tarihî olayların zamanlarını belirleme bilimi; zaman bilimi. **2.** Oluş sırasına göre düzenlenmiş olaylar dizisi; zaman dizimi.

kronolojik, -ği [Fr. chronologique] *(k'ronolojik) sf.* **1.** Kronolojiye uygun; zaman bilimine ait. **2.** Tarih sırası ile; oluş sırasına uygun; kronoloji ile ilgili; zaman dizimine ait.

kronometre, [Fr. chronomètre] *(k'ronome'tre) is.* **1.** Zamanı hassas biçimde ölçen saat. **2.** Çok kısa süreleri ölçen fakat saati göstermeyen alet.

kros[1], [Al. kreutz *(haç)*] *(k'ros) is.* **1.** Matbaacılık ve tornacılıkta birleştirilecek yüzeylerin hassas bir şekilde birleştirilmesi için uygun yerlerde konulan çarpı işareti.

kros[2], [İng. cross-country *(açık arazi koşusu)*] *(k'ros) is. spor.* **1.** Kır, orman, akarsu ve dağlardan geçerek yapılan koşu; kır koşusu. **2.** Bu gibi yerlerde bisikletle yapılan yarış. **3.** Boksta iki rakibin aynı türden yumruğu aynı anda atması.

krosçu, [kros-çu] *(k'rosçu) is. spor.* Kros yarışlarına katılan sporcu.

kroşe, [Fr. crochet) *(k'roşe) is. spor.* Boksta, kolla bir yay çizilerek atılan yumruk.

Krş. [İt. grossi / Al. groschen > T. kuruş] *kısalt. is.* Türk lirasının yüzde biri değerindeki para birimi.

kruasan, [Lat. crescere *(büyümek)* > Fr. croissant] *is.* Hilal şeklindeki çörek.

krup, [İng. croup] *(k'rup) is.* Daha çok çocuklarda görülen, ölüme sebep olan difterimsi boğaz iltihabı.

krupiye, [Fr. croupier] *(k'rupiye) is.* Bir kumarhanede veya bu tür oyunların oynandığı yerlerde oyunu yöneten kimse.

krupiyelik, -ği [krupiye-lik] *(k'rupiyelik) is.* Krupiyenin işi.

krut, [Fr. croûte] *(k'rut) is.* Ekmek kabuğu.

kruvaze, [Lat. croix *(çapraz)* > Fr. croiser *(çapraz gitmek)* > croisé] *(k'ruvaze) is.* (Ceket, yelek vb. için) ön parçaları birbiri üstüne kapanan; çapraz. ☞ **kruvaze armür,** *Çözgü tellerinin birer kayması ile ikişer ikişer atlayarak birbirine bağlanan kare biçiminde armür.*|| **kruvaze yaka,** *Devrik kısımları çaprazlanan yaka.*

kruvazör, [Lat. crux *(çarmıh)* > Fr. croiser *(sahil boyu gitmek)* > croiseur] *(k'ruvazör) is.* Deniz yollarını gözetme, deniz ve hava filolarına kılavuzluk etme, uçak gemilerini düşman uçaklarının ve hafif gemilerin saldırılarına karşı koruma amacıyla, toplarla donatılmış hızlı savaş gemisi.

ksenofobi, [Yun. ksenós *(yabancı)* > Fr. xénophobie] *(k'senofobi) is.* Yabancı düşmanlığı.

ksenon, [Yun. ksenós *(yabancı)* > Fr. xénon] *(k'senon) is. kim.* Atom numarası 54, atom ağırlığı 131,3 ve yoğunluğu 4,5 olan renksiz, kokusuz, tek atomlu, soy gazlar grubundan bir kimyasal element; sembolü: Xe.

ksilem, [Fr. xylème] *(k'silem) is. bot.* Botanikte odunun bilimsel adı; odun boru.

ksilen, [Fr. xylène] *(k'silen) is. kim.* Maden kömürü katranından ya da petrolden elde edilen, benzen grubundan aromatik bir hidrokarbon; $C_3H_4(CH_3)_2$

ksilofon, [Yuun. ksylon *(tahta)* + phones > Fr. xylophone] *(k'silofon) is. müz.* Değişik sayıda akortlu madenî veya tahta şeritlerden meydana gelmiş, bir çift tahta çubukla vurulmak suretiyle çalınan bir tür müzik aleti.

-ku[1], [-gı / -gi / -ki / -kı / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -gı.

-ku[2], [-ġu / -gü / ku / -kü / -a-ġu / -e-gü] *{eT} yap. e.* Fiilden isim yapma ekidir. *uḏ-ku (uyku)*

Ku[1], [Rus. Kurçatov *(Rus fizik bilim adamı)* > Fr. kourtchatuvium] *kısalt. is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütlesi 260 olan yapay elemente önerdikleri kurçatovyumun sembolü. → rutherfordyum,

ku[2], [kūğū] *(ku:) {eT} is.* Kuğu. [Nevâyî]

ku[3], [ku] *{ağız} is.* Çeltik tarlaları sulanırken su üstünde toplanan çerçöp. [DS]

kua, [Çin. hua] *{eT}* Çiçek türü. [EUTS]

kuaför, [Fr. coiffeur] *is.* **1.** Berberlik yapan erkek; erkek berber. **2.** Kadın berberi. **3.** Berber dükkânı. **4.** Güzellik salonu.

kuafür, [Fr. coiffure] *is.* Saç kesim şekli.

kuantum, [Fr. quantum] *is.* **1.** *fiz.* Işık birimi; foton. **2.** *biy.* Bir uyartıya cevap olarak sinir hücresinden çıkarılan ve sinapsı geçerek diğer bir nöronu veya kas tellerini uyaran asetilkolin, dopomin, serotonin ve norarenalin gibi kimsayal madde salgılarının en az birimi.

kuartet, [Lat. quartus *(dörtte bir)* > Fr. quartette] *is. müz.* Dörtlü.

kuasar, [Amer. **Qua**si **S**tellar **A**stronomical **R**adio-source > quasar] *is. kısalt. ast.* Tayfı kırmızıya doğru kayma gösteren, yıldız görünümünde ancak ışınım gücü çok yüksek gök cismi.

kûb, [Far. kūften *(dövmek, vurmak)* > kūb كوب] *(kû:b) {OsT} is.* **1.** Vurma; vuruş. **2.** Vurma sonucu duyulan ağrı.

kuba[1]**,** [Ar. ḳūbā' قوباء] *(ku:ba:) {OsT} is. tıp.* Tuzlu balgam hastalığı

kuba[2]**,** [kub-a] *{ağız} is.* **1.** Gurur; kibir. **2.** Yapışkan, killi toprak. **3.** İncir ağacı tomurcuğu. **4.** Kuş ve kümes hayvanlarının tüyden tepeliği. [DS]

kuba[3]**,** [kubā] *(kuba:) {eT} is.* Kumral. [KB] 🗗 **kuba at,** *{eT} Donu kumral (konur al) ile sarı arasında olan at.* [DLT]

kubacuk, [kuba-cuk] *is.* Çömelme vaziyeti. 🗗 **kubacık oturmak,** *{ağız}* Çömelerek oturmak. [DS]

kubai, [Ar. ḳūbāī قوبائى] *(ku:ba:i:) {OsT} sf. tıp.* Tuzlu balgam hasatlığı ile ilgili.

kubak[1]**, -ğı** [kub-ak *(yas)*] *{ağız} is.* Bir tür keklik. [DS] 🗗 **kubak kubak kubaklamak,** *{ağız} (Keklik için) ötmek.* [DS]

kubak[2]**, -ğı** [Erme. gobit] *{ağız} is.* → kubat. [DS]

kubalak, [kubal-ak] *{ağız} is.* Çömlek. [DS]

kûban, [Far. kūb > kūbān كوبان] *(kû:ba:n) {OsT} is.* **1.** Vurucular; dövücüler. **2.** *zf.* Vurarak.

kubar, [kuba-r] *{ağız} is.* **1.** Elenmiş saman tozu. **2.** Verimsiz tarla. **3.** Meşe ağacı. [DS]

kubarık, [kub-ar-ık] *{ağız} sf.* Çalımlı; gururlu; onurlu. [DS]

kubarlanmak, [kubar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kabadayılık etmek. [DS]

kubarma, [kub-ar-ma] *is.* Kubarmak eylemi.

kubarmak, [kub-ar-mak] *{ağız} geçsz. f. [-ır]* **1.** (Hindi, horoz vb. için) tüylerini kabartmak. **2.** *mecaz.* Büyüklenmek; kibirlenmek; çalımlanmak; çalımlı bir tavır takınmak. [DS]

kubaşık, [kuma-ş-mak > kuba-ş-ık / kumaşık] *{ağız} sf.* **1.** Ortaklaşarak, yardımlaşarak. **2.** Ortak. **3.** *is.* İmece. **4.** Yayla komşusu. **5.** Bir çoban tarafından bakılan ve birbirine katılmış birkaç ayrı sürü. [DS] 🗗 **kubaşık gitmek,** *{ağız} (İki sürü için) birlikte otlamak.* [DS]

kubaşma, [kum-a-ş-mak > kub-a-ş-ma] *is.* **1.** Kubaşmak eylemi; yardımlaşma. **2.** *{ağız} sf.* Kubaşık. [DS]

kubaşmak, [kuma > kuba-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* **1.** Birlikte bir işi yapmak; ortaklaşa iş görmek; imeceyle iş yapmak; yardımlaşmak. **2.** Ortak olmak. **3.** Paylaşmak; bölüşmek. [DS] **4.** (Kadınlar için) iş yaparken yarışmak.

kubat, [Erme. gobid / kopit / khubat] *sf.* **1.** *{ağız} is.* İri yarı; kaba; şişman; biçimsiz; hantal. [DS] **2.** Davranışları ve konuşması kaba saba olan.

kubatça, [papatya] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

kubatlık, -ğı [kubat-lık] *is.* **1.** Kubat olma durumu; kubat olan şeyin niteliği. **2.** Kabalık.

kubbe, [Ar. ḳubbe قبه] *{OsT} is.* **1.** Bir yapıyı örten yarım küre biçimindeki dam. **2.** *mecaz.* Gökyüzü. **3.** Kubbe ile örtülü binalara bazı İslam ülkelerinde verilen isim. **4.** *sf.* Kubbe biçiminde olan. 🗗 **kubbe destār,** *{OsT} Başlığın üzerine sarığın kubbe biçiminde sarıldığı bir tür kavuk sarma biçimi.*‖ **kubbe-i āb,** *Su üzerinde oluşan kabarcık.*‖ **kubbe-i fīrūze-fām,** *{OsT} Mavi renkli gökyüzü.*‖ **kubbe-i gerdende,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **Kubbe-i Hadrā,** *{OsT} 1. Yeşil kubbe. 2. Mevlana'nın türbesi.*‖ **kubbe-i kanek,** *{OsT} anat. Ağzın tavanı; damak.*‖ **kubbe-i mînā,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **kubbe-i ser-beft,** *{OsT} Yıldızlı gökyüzü.*‖ **kubbe-i ulyā,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **kubbe-i zebercedî,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **kubbe-i zerbeft,** *{OsT} Yıldızlı gökyüzü.*‖ **kubbe-i zerrîn,** *{OsT} Güneş.*‖ **kubbe-i zümürrüd-fām,** *{OsT} Gökyüzü.*‖ **kubbeleri çınlatmak,** *{OsT} 1. Sesini aşırı derecede yükseltmek. 2. Sesiyle gökleri çınlatmak.*‖ **kubbe-nişîn,** *{OsT} Kubbealtı'nda toplanan vezirlerden her biri.*‖ **kubbetü'l-arz,** *{OsT} Yer yuvarlağının insan bulunan kısmının merkezi.*‖ **kubbetü'l-hanek,** *{OsT} anat. Damak kemeri.*‖ **kubbetü'l-İslam,** *{OsT} İslamın kubbesi; Belh şehri.*

Kubbealtı, -nı [kubbe+alt-ı] *{OsT} is. tar.* İmparatorluk döneminde vezirlerin devlet işlerini görüşmek üzere toplandıkları Orta Kapı ile Babüssaade Kapısı arasındaki bölüm.

kubbeli, [kubbe-li] *sf.* **1.** Kubbesi olan. **2.** Kubbe biçiminde olan. 🗗 **kubbeli delik,** *Trakeit gözelerinin uçlarında bulunan ve besi suyunun düşey ilerlemesini sağlayan geçiş yolu.*‖ **kubbeli fırın,** *Üzerinde kubbesi olan fırın.*

kubbesiz, [kubbe-siz] *sf.* Kubbesi bulunmayan; kubbesi olmayan.

kubca, [Sırp. kupça] *{ağız} is.* Düğme; kopça. [DS]

kubdan, [? kubdan] *{ağız} is.* Harman toplamaya yarayan araç. [DS]

kubeb, [Ar. ḳubbe > ḳubeb قبب] *{OsT} is.* Örtüsü yarım küre biçiminde yapılmış bina damları; kubbeler.

kubeba, [Ar. kebābe > ḳubebā قببا] *{OsT} is. bot.* Karabibergillerden Afrika ve Asya'da yetişen, karabiber tadında üzümsü meyveli, tohumları dövülüp toz hâline getirildikten sonra halk hekimliğinde kullanılan tırmanıcı bir bitki, *(Piper cubeba).*

kubel, [Ar. ḳuble > ḳubel قبل] *{OsT} is.* Öpücükler; öpmeler.

ku'bere, [Ar. kuʿbere كعبره] *(ku-bere) {OsT} is. anat.* Bilek kemiklerinden küçük olanı, *(radius).*

kubeşmek, [kum-a-ş-mak > kubeş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* (Kadınlar için) iş yaparken yarışmak. [DS]

kubh, [Ar. ḳubḥ قبح] *{OsT} is.* **1.** Çirkinlik. **2.** Kötülük; fenalık.

kubhiyat, [Ar. ḳubḥiyyāt قبحيات] *(kubhiya:t) {OsT} is.* Kötü ve çirkin işler; kötü davranışlar.

kublamak, [kub-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Ağaç kabuğu, taş vb. için) çatlamak. [DS]

kuble[1], [Ar. ḳuble قبله] *{OsT} is.* Öpme; öpüş; öpücük.

kuble[2], [? kuble] *{ağız} is.* Balta veya çapanın sap takılan deliği. [DS]

kubramak, [*kuvur-mak > kuv(u)r-ā-mak > kubra-mak] *(kuvra:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → kuvramak. [İKPÖy.]

kubranmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Toplanmak; bir araya gelmek. [ETY]

kubratmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Toplamak; derleyip toplamak. [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Toplatmak. [EUTS]

kubray [? kubray] *{ağız} is.* Sabanın çamurunu sıyırmakta kullanılan demir araç. [DS]

kubuduk, -ğu [kub-ut-mak > kub-ud-uk] *{ağız} is. sf.* **1.** Yalan söyleyen; abartmalı söz söyleyen. **2.** Yüksek sesle ve çok konuşan. **3.** Kabadayı. [DS] 🗗 **kubuduk atmak,** *{ağız} Yalan söylemek; övünmek.* [DS]‖ **kubuduk etmek,** *{ağız} Kabadayılık etmek.* [DS]

kubuduklanmak, [kubuduk-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabadayılık etmek.

kubulamak, [kub-u-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Fısıldamak. [DS]

kubulu, [kubu-lu] *{ağız} sf.* Yırtık elbiseli. [DS]

kubun, [kub-u-n] *is.* Sanı; kuruntu; düşünü.

kubur[1], [Ar. ḳabr > ḳubūr قبور] *(kubu:r) {OsT} is.* **1.** Çukurlar. **2.** Mezarlar; kabirler.

kubur[2], [Moğ. qobūr > Far. ḳubūr قبور] *(kubu:r) {OsT} is.* **1.** Tuvalet deliği; bu delikten lağıma inen boru. **2.** Boru biçimindeki kap. **3.** Eskiden kullanılan bir tür tabanca; dolma tabanca; çakmaklı tabanca. **4.** *{eAT}{OsT}* Ok çantası; sadak. **5.** *{ağız}* Tabanca kılıfı. [DS] **6.** *{ağız}* Sahtiyandan yapılmış enli bir tür kuşak; silahlık. [DS] **7.** *{ağız}* Belde taşınan bir tür para cüzdanı. [DS] **8.** *{ağız}* Samanı kolayca almak için samanlıktan alıra kadar uzanan tahta oluk. [DS] **9.** *{ağız}* Kuru çam yaprakları. [DS] **10.** *{ağız}* Gömlek kollarında düğmelenecek yer. [DS] **11.** *{ağız}* Karıncaların yediği küçük beyaz bir böcek. [DS] **12.** *sf.* Boru gibi dar olan. 🗗 **kubur sıkmak,** *Tabanca atmak.*‖ **kubur yolu,** *{17. yy.} Kale hendeğinin içinden kaleye gidip gelmek için yapılmış dehliz; üstü kapalı siper yolu.*

kubur[3], [kubur / kubuz] *{ağız} is.* Yalan. [DS] 🗗 **kubur atmak,** *{ağız} Yalan söylemek.* [DS]

kubur[4], [kubur] *{ağız} is.* Kürek kemiklerinin çıkıntılı yerleri. [DS]

kuburamak, [*kuvur-mak > kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak] *(kuvra:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → kuvramak. [ETY]

kuburga, [kobur-mak > kobur-ğā] *(kuburğa:) {eT} is.* → koburga. [DLT]

kuburluk, -ğu [kubur-luk] *is.* **1.** Kubur adı verilen tabancanın eyer kayışının iki yanına asılan kılıfı. **2.** Barut kabı. **3.** Okluk; sadak. **4.** *{ağız}* Deriden yapılmış çakı ve silah kabı. [DS] **5.** *{ağız}* Bele bağlanan silahlık. [DS]

kubuş, [? kubuş] *{ağız} is.* Koyu kahverengi. [DS] 🗗 **kubuş boya,** *Koyu kahverengi.*

kubuz[1], [kub-uz / kopuz] *{ağız} is.* **1.** Yalan; palavra. **2.** Palavracı; övünen kimse. **3.** Züğürt. **4.** Hokkabaz. **5.** Körüklü ağız armonikası. **6.** Tüfeğin çakmak kısmı. **7.** Çakmaklı tabanca. [DS] 🗗 **kubuz atmak,** *{ağız} Yalan söylemek; kubur atmak.* [DS]

kubuz[2], [kop *(yans.)* > kop-mak *(patlamak; yankı vermek)* > kop-uz / kob-uz] *{eT} {eAT} is.* → kopuz. [DLT]

kubuzcu, [kubuz-cu] *{ağız} sf.* Yalancı; palavracı. [DS]

kubuzlug, [kop-uz > kopuz-luġ] *{eT} sf.* → kopuzlug. [DLT]

kubüş, [? kubüş] *{ağız} is.* Kel. [DS]

kubüz, [kub-uz] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

kubzalınak, [kopuz > kop(u)z-al-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kubzaşmak, [kop-uz > kop(u)z-ā-mak > kopza-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kopzaşmak. [DLT]

kucak, -ğı [kuç-mak *(kucaklamak)* > kuç-ak / kucak] *is.* **1.** Vücudun açılmış kollarla göğüs arasında kalan bölümü. **2.** Otururken dizlerle karın arası. **3.** *mecaz.* Herhangi bir şeyin sınırlarının arası; iç; kuşatılmış hâlde iken kuşatan ortamın ortası. **4.** *sf.* Kollarla kucaklanmış iken kollarla göğüs arasının alabileceği büyüklükte olan. 🗗 **kucağına almak,** *1. Kucaklamak; kucakta taşımak. 2. Bağrına basmak; sarılmak.*‖ **kucağına atılmak,** *Kucaklaması için birine doğru gitmek.*‖ **kucağına düşmek,** *(Tehlike vb. şeyler için) karşı karşıya gelmek; karşılaşmak.*‖ **kucağına oturmak,** *Birinin dizleri üstüne oturmak.*‖ **kucak açmak,** *Birine barınacak yer vermek; korumak.*‖ **kucak çocuğu,** *Henüz yürüyemeyen, kucakta taşınan çocuk.*‖ **kucak dolusu,** *Pek çok; pek bol.*‖ **kucak kucağa,** *Yüz yüze ve birbirine sarılmış olarak.*‖ **kucak kucak,** *1. Bol bol. 2. Kucaklanabilecek miktarda; kucak dolusu.*‖ **kucaktan kucağa,** *Birinin kucağından öbürünün ku-*

cağına.|| **kucaktan kucağa gezmek,** *(Kadın için) pek çok kişi ile ilişkiye girmek; pek çok kimsenin sevgilisi olmak; pek çok erkek ile yatmak.*

kucaklama, [kucak-la-ma] *is.* Kucaklamak eylemi.

kucaklamak, [kucak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir kimseyi kollarla sararak göğsü üzerine bastırmak; sarılmak. **2.** Kucağına almak; kucağında taşımak. **3.** *mecaz.* Sarıp çevrelemek; kuşatmak; içine almak; kapsamak.

kucaklanış, [kucak-la-n-ış] *is.* Kucaklanmak durumu ve biçimi.

kucaklanma, [kucak-la-n-ma] *is.* Kucaklanmak eylemi.

kucaklanmak, [kucak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Bir kimse tarafından kollarıyla sarılarak göğsü üzerine bastırılmak; sarılmak. **2.** Kucağa alınmak; kucakta taşınmak. **3.** *mecaz.* Sarılıp çevrelenmek; kuşatılmak; içine alınmak.

kucaklaşma, [kucak-la-ş-ma] *is.* Kucaklaşmak eylemi.

kucaklaşmak, [kucak-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirini kucaklamak; kucak kucağa sarılmak.

kucaklayış, [kucak-la-y-ış] *is.* Kucaklamak eylemi veya biçimi.

kucmak, [koç-mak / kuç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Kucaklamak. [DS]

kucuklamak, [kucuk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kucaklamak. [DS]

kucun, [koçan / kucun] *{ağız} is.* Mısır koçanı. [DS]

kucunmak, [kuc-un-mak / kocun-mak] *{ağız} is.* Sinirlenmek. [DS]

kucur, [? kucur] [ku] *{ağız} sf.* **1.** Kısa boylu. **2.** Alışılmamış; yabansı. [DS]

kucuş[1], [kuç-mak *(kucaklamak)* > kuc-uş] *{ağız} is.* Pamuk kozası. [DS] 🗗 **kucuş kucuş,** *Sarmaş dolaş; kucak kucağa.*

kucuş[2], [kucuş / kocuş / kocamış kuş] *{ağız} is.* İri yapılı, yaşlı kimse. [DS]

-kuç, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıç / -küç / -kuç] *yap. e.* ➝ -gıç.

kuç, [kıc / kıç / kiç / kuç *(yans.)*] *is.* Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kuç-u kuçu*

kuça, [kuça] *{ağız} is.* Ellerde ve ayaklarda olan, kökleri derine kadar inen bir tür deri hastalığı; mantar. [DS]

kuçak, [kuç-mak > kuç-aḳ قوچاق] *{eT} {OsT} is.* Kucak. [DLT] 🗗 **kuç kucak olmak,** *{eAT} Kucak kucağa olmak.*

kuçaklamak, [kuç-ak > kuç-ak-lā-mak] *(kuçak-la:mak) {eT} {eAT} is.* Kucaklamak. [DLT] [DK]

kuçam, [kuç-mak > kuç-am] *{eT} is.* Kucak. [DLT]

kuççа, [küçük+ağa > kuççа] *{ağız} is.* Ağabey. [DS]

kûçe, [Far. kūçe كوچه] *(kû:çe) {OsT} is.* **1.** Dar sokak; küçük sokak. **2.** Kasabanın tenha köşesi. **3.** Küçük köy. **4.** Çarşı; pazar 🗗 **küçe-i bāzār,** *Pazar yeri.*|| **küçe-i ser-best,** *Çıkmaz sokak.*

kûçek, [Far. kūçek كوچك] *(kû:çek) {OsT} is. müz.* Türk müziğinin en eski birleşik makamlarından biri.

kuçgundı, [kuç-mak > kuç-ğūn > kuçğun-dī] *(kuçğundı:) {eT} is.* Soğan. [DLT]

kuçı, [kū-çī] *(ku:çı:) {eT} is.* Kuğu avcısı. [Nevâyî]

kuçık, [kū-çık] *{eT} is.* Yengeç burcu. [KB]

kuçışnıak, [kuç-mak > kuç-ış-mak] *{eT} {eAT} işteş. f. [-ur]* Kucaklaşmak; sarmaşmak.

kuçka, [Bul. kúčka *(kancık köpek)*] *{ağız} is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** İnişte arabanın yavaş gitmesini sağlamak için tekerleğin altına konulan kızak. [DS]

kuçmak, [kuç-mak] *{eT} {eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kucaklamak; kollarında sıkmak; bağrına basmak. [İKPÖy.] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [DK] **2.** Bağdaş kurmak; kavuşturmak. [Gabain]

kuçturmak, [kuç-mak > kuç-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kucaklatmak. [DLT]

kuçu, [Bul. kúče *(köpek)* [Tietze]] *is.* Köpek çağırma sözü. 🗗 **kuçu kuçu,** *Köpek çağırma sözü.*

kuçukuçu, [kuçu+kuçu] *is.* (Çocuk dilinde) köpek.

kuçulmak, [kuç-mak > kuç-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kucaklanmak; koçulmak. [EUTS]

kuçura, [kuçu-ra] *{ağız} sf.* Çömelik. 🗗 **kuçura durmak,** *{ağız} Çömelmek.* [DS]

kuçuş, [kuç-mak > kuç-uş] *{eT} is.* Kucaklama; kucaklaşma. [DLT]

kuçuşmak, [kuç-mak > kuç-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Kucaklaşmak. [KB] [İKPÖy.]

kud[1], [kut] *{eT} is.* **1.** Kut; saadet; **2.** Kutsama; takdis; ruh. [EUTS] **3.** Haşmetpenah; hazret. [EUTS] **4.** Unsur. [EUTS] **5.** Azamet. [EUTS]

kud[2], [Rus. kut *(köşe)* [Tietze]] *{ağız} is. is.* Uç. [DS] 🗗 **kud fasulye,** *{ağız} Kılçıksız fasulye.* [DS]

kuda[1], [? kuda] *{ağız} is.* **1.** Kız görmeye giden görücü. **2.** Birbirinden kız alıp veren aileler; dünür. [DS] 🗗 **kuda gitmek,** *{ağız} Güce gitmek; kırılmak.* [DS]

kuda[2], [kuda] *{ağız} is.* Kuyruksuz köpek. [DS]

kudadmak, [kut-ad-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* ➝ kutadmak. [EUTS]

kudal, [Yun. khotáli *(kepçe)*] *{ağız} sf.* **1.** Gerekmediği hâlde her işe burnunu sokan; gereksiz konuşan. **2.** Yemek karıştırmaya yarayan tahta araç; büyük kepçe. [DS]

kudallamak, [kud-al-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İnsan ve hayvana değnek, odun fırlatmak. [DS]

kudallık, -ğı [kud-al-lık] *{ağız} is.* Her şeye karışma; burnunu sokma. [DS]

kudama, [Ar. ḳuḏāme *(nohut)* قضامه [Tietze]] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kudamacı, [kudama-cı] *{ağız} is.* Leblebici. [DS]

kudarmak, [kuda-r-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kabadayılık etmek. [DS]

kudas[1], [Ar. ḳudās قداس] *{OsT} is.* Hz. İsa'nın havarileri ile yediği son yemeği anmak üzere, Hristiyanların kilisede bir kap içine şarap ve ekmek koyarak yaptıkları takdis töreni; liturya. 🗗 **kudas dolabı,** *Birden çok mihrabı olan kiliselerde kutsanmış ekmek ve şarabın saklandığı dolap.*

kudas[2], [ku-daş] *{eT} is.* Dost; ahbap; arkadaş. [EUTS]

kudaş, [ku-daş] *{eT} is.* Tanış. [Gabain]

kudat, [Ar. ḳāḍī > ḳuḍāt / ḳużāt قضاة] *{OsT} is.* Kadılar.

kudatmak, [kut-aḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kutadmak. [EUTS]

kudayma, [Ar. ḳuḏāme *(nohut)* قضامه [Tietze]] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kudayna, [? kudayna] *{ağız} sf.* Özürlü. [DS]

kuddam, [Ar. ḳuddām قدام] *(kudda:m) {OsT} is.* Ön taraf; ileri.

kuddami, [Ar. ḳuddāmī قدامى] *(kudda:mi:) {OsT} is. anat.* Ön.

kudde, [kud(d)-e] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; bilgiçlik taslayan. **2.** Akıllı; zeki; düşünceli. **3.** (Kişi için) güldürücü. **4.** (Kişi için) kurnaz. **5.** Kibirli; çalımlı. [DS]

kuddise, [Ar. ḳuddise قدس] *{OsT} üinl. "Kutlu olsun, kutlu eylesin!"* anlamında ermişler için söylenen dua.

kudduk, -ğu [? kudduk] *{ağız} sf.* Kurnaz. [DS]

kuddus, [Ar. ḳuds > ḳuddūs قدوس] *(kuddu:s) {OsT} sf.* **1.** Pek kutsal ve kutlu olan; aziz ve mübarek. **2.** Çok temiz. **3.** *is.* Hiçbir eksik ve hatalı tarafı olmayan; Allah.

kuddusi, [Ar. ḳuddūsī قدوسى] *(kuddu:si:) {OsT} sf.* Kutsal olma durumuna ulaşmış kimse; kutlanmış.

kûdegî, [Far. kūdegī کودگی] *(kû:degi:) {OsT} is.* **1.** Çocukluk. **2.** Çocukça davranış.

kûdek, -ği [Far. kūdek کودك] *(kû:dek) {OsT} is.* Çocuk. 🗗 **kûdek-menîş,** *{OsT} Çocuk yaradılışlı.*

kudema, [Ar. ḳadīm > ḳudemāʾ قدماء] *(kudema:) {OsT} is.* **1.** Zamanımızdan önce yaşamış olanlar; eskiler. **2.** Bir işte uzun zaman uğraşarak değer kazanmış olanlar.

kudeyh, [Ar. ḳudeyḥ قديح] *{OsT} is.* Küçük kadeh; kadehçik.

kudgırmak, [kuḏ-ġūr-mak / kuz-ġır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kuzgırmak. [DLT]

kudgu, [koḏ-ġū] *(kuḏġu:) {eT} is.* → kodgu. [DLT]

kudgulanmak, [koḏ-ġū > koḏġu-lā-mak > koḏġulan-ınak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → kodgulanmak. [DLT]

kudı, [kuḏ-mak *(dökmek)* > kuḏ-ī / koḏ-ī] *(kudı:) {eT} is.* **1.** Kuyu; çukur. [DLT] **2.** Aşağı; aşağıya; aşağı doğru. [ETY] [DLT] [Üç İtigsizler]

kudırmak, [kurı-mak > kurı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kurutmak. [Gabain]

kudız, [koḏ-mak > koḏ-uz] *{eT} is.* → kodız. [ETY]

kudi, [kudu] *{ağız} is.* → kudu[2]. [DS]

kudlışmak, [kuḏ-mak > kuḏ-ul-mak > kuḏ(u)l-ışmak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Bir şeyi bir şeyin içine yerleştirmekte yardımlaşmak; birlikte koymak.

kudma, [kuḏ-mak > kuḏ-ınā] *(kudma:) {eT} is.* **1.** Kadayıf gibi ince kesilmiş ve tavada kızgın yağa atılarak kızartılan hamur üzerine şeker dökülerek yenilen bir tür tatlı. [DLT] **2.** Ergimiş madenin kalıplara dökülmesi ile üretilen eşya. [DLT]

kudmak[1], [kuḏ-mak / kuy-ınak] *{eT} gçl. f. [-ur]* (Sıvı vb. akarlar için) bir kap veya yere dökerek koymak; kuymak. [ETY]

kudmak[2], [kut-mak / kud-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kutmak. [EUTS] [Gabain]

kudret, [Ar. ḳudret قدرت] *{OsT} is.* **1.** Güç; erk; kuvvet; iktidar; takat. **2.** Bir amaca ulaşmayı sağlayan özellik. **3.** Yetenek; beceri; kabiliyet. **4.** Allah'ın bütün varlığı kapsayan ezelî ve sonsuz gücü; Allah. **5.** Malî bakımdan varlık; zenginlik. **6.** Yaratılış. 🗗 **kudret hamamı,** *Yerden sıcak olarak çıkan suyun kullanıldığı hamam; ılıca; kaplıca.*|| **kudret helvası,** *1. Bazı bitkilerin öz sularının kurutulması ile elde edilen ve müshil olarak kullanılan macun. 2. Yurdumuzun kuzey batı ve batı bölgelerinde yetişen, beyaz çiçekli, yirmi metre kadar yükselebilen bir ağaç, (Fraxinus ornus). 3. Allah'ın İbranîlere gökten indirdiğine inanılan hazır yiyecek.*|| **kudret-i cüz'iye,** *{OsT} psikol. Belirli bir eyleme yönelik güç.*|| **kudret-i elektrikiye,** *{OsT} fiz. Elektrik enerjisi.*|| **kudret-i harâret,** *{OsT} Isı enerjisi.*|| **kudret-i kimyeviye,** *{OsT} fiz. Kimyasal enerji.*|| **kudret-i külliye,** *{OsT} psikol. Bir işi yapma veya yapmama hürriyet ve gücünü elinde bulunma durumu.*|| **kudret-i mihânikiye,** *{OsT} fiz. Mekanik enerji.*|| **kudret-i mümekkine,** *{OsT} psikol. Bir işi yapabilecek gücün en azı; ancak gücü yetebilme.*|| **kudret-i müyessire,** *{OsT} psikol. 1. Üst derecede güç. 2. Maddî bakımdan zengin sayılabilir olma durumu.*|| **kudret-i şems,** *{OsT} fiz. Güneş enerjisi.*|| **kudret-i ziyâiye,** *{OsT} fiz. Işıl enerji.*|| **kudret narı,** *1. bot. Sarı çiçekli, parçalı yapraklı, tırmanıcı, bir yıllık*

otsu bitki, (Mamordica charantia). 2. Bu bitkinin on cm kadar uzunluğunda iğ biçimli, önce yeşil sonradan sarı veya turuncu olan, mide rahatsızlıklarında kullanılan meyvesi.|| **kudret-yāb,** *{OsT} Gücü yetebilen; gücü olan.*

kudretli, [kudret-li] *sf.* **1.** Gücü olan; güçlü. **2.** Varlıklı; zengin.

kudretsiz, [kudret-siz] *sf.* Güçsüz; takatsiz.

kudretsizlik, -ği [kudret-siz-lik] *is.* Kudretsiz olma hâli; takatsizlik.

kudretten, [kudret-ten] *zf.* İnsan eli değmeksizin; doğal olarak.

kuḏruçak, [*kuḏ-ur-mak > kuḏ(u)r-uk > kuḏru(k)-çak] *{eT} is.* → kudurçak. [DLT]

kudrug, [*kuḏ-ur-mak > kuḏ(u)r-uk] *{eT} is.* → kudruk. [EUTS]

kuḏruk, [*kuḏ-ur-mak > kuḏ(u)r-uk] *{eT} is.* **1.** Kuyruk. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] **2.** Göt; kıç. [DLT]

kuds, [Ar. ḳuds قدس] *{OsT} is.* **1.** Temizlik; paklık; arılık. **2.** Kutsallık; mukaddeslik. **3.** Cennet. **4.** Her türlü kötülükten arınmış olma durumu; temizlik; arınmışlık. **5.** Kudüs şehri.

kudsî, [Ar. ḳuds > ḳudsî قدسی] *(kudsi:) {OsT} sf.* **1.** Kutsal; mukaddes. **2.** İlahî; Allah'a ait; Allah'la ilgili olan. ☞ **kudsî hadis,** *{OsT} Allah tarafından ilham edilerek Hz. Muhammed tarafından söylenmiş olan hadis.*

kudsiyan, [Ar. ḳudsî + Far. -ān قدسیان] *(kudsi:ya:n) {OsT} is.* Melekler.

kudsiyat, [Ar. ḳudsiyāt قدسیات] *(kudsiya:t) {OsT} is.* **1.** Kutsallıklar. **2.** Allah'a, meleklere, ilahî âleme ait işler.

kudsiye, [Ar. ḳudsî > ḳudsiyye قدسیه] *{OsT} sf.* Kutsal; mukaddes.

kudsiyet, [Ar. ḳudsiyyet قدسیت] *is.* **1.** Temiz oluş; arılık; temizlik. **2.** Kutsallık.

kudu[1], [Tamul d. kudu] *is.* Ensesinde kısa bir yelesi olan büyük antilop.

kudu[2], [kud-u] *{ağız} is.* **1.** Ağzı dar çömlek; güveç. **2.** Hırsız. [DS]

kudubuk, [? kudubuk] *{ağız} is.* Hırsız. [DS]

kuduçak, [*kuḏ-ur-mak > kuḏ(u)r-uk > kuḏru(k)-çak] *{eT} is.* → kudurçak. [DLT]

kudug[1], [kuḏ-mak *(dökmek)* > kuḏ-uġ / kuyuġ] *{eT} is.* Kuyu; pınar; deniz. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kudug[2], [kıḏ-mak > kıḏ-ıg] *{eT} is.* → kıdıg. [OKD]

kuduglug, [kuḏ-uġ-luġ] *{eT} sf.* Kuyulu. [DLT]

kuduk, -ğu [kud-u-k] *{ağız} is.* **1.** Kuş ve kümes hayvanlarının gagası. **2.** Bir şeyin sivri uçları. [DS]

kuduklamak, [kud-uk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] [-l(u) -yor]* Gagalamak. [DS]

kudul, [kud-ul] *{ağız} sf.* (Hayvan için) Kuyruksuz; kısa kuyruklu. [DS]

kuduldamak, [kud-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u) -yor]* Birkaç kişi bir arada alçak sesle konuşmak; fısıldaşmak. [DS]

kudulu, [kudu-lu] *{ağız} is.* Göllerdeki sazlık yerler. [DS]

kuduluk, -ğu [kudu-luk] *{ağız} is.* Sazlıkta biten iki metre boyundaki otlar. [DS]

kudum, [Ar. ḳadem > ḳudūm قدوم] *{OsT} is.* **1.** Uzak bir yoldan gelme; bir yere ayak basma. **2.** *müz.* Mevlevi sema törenlerinde kullanılan vurmalı bir çalgı, kudüm. ☞ **kudum kaldırmak,** *{ağız} Gürültü etmek.* [DS]|| **kudūm-zen,** *{OsT} Kudüm çalan sanatkâr.*

kudumi, [Ar. ḳudümī قدومی] *(kudu:mi:) {OsT} sf.* **1.** Bir yere gelme ile ilgili. **2.** *is.* Kudüm çalan sanatkâr.

kudumiye, [Ar. ḳudümīyye قدومیه] *(kudu:miye) {OsT} is.* **1.** Bulunduğu yere dönen veya misafir olarak bir yere giden devlet büyüğüne sunulan armağan. **2.** *ed.* İmparatorluk döneminde, padişah ve devlet büyüklerinin bir yere gelmeleri veya gittikleri yerden dönmeleri dolayısıyla yazılan şiirlere verilen ad.

kudunmak[1], [kud-un-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Cilveleşmek. [DS]

kudunmak[2], [kuḏ-mak *(dökmek)* > kuḏ-un-mak / kuy-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kendisi için (su vb.) koymak.

kudur, [Ar. ḳıdr > ḳudūr قدور] *(kudu:r) {OsT} is.* Çömlekler.

kudurçak, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-çak] *{eT} is.* Kuyruk kemiği. [DLT]

kudurgak, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-ġāk] *(kudurğa:k) {eT} is.* Kaftanın iki eteğinden biri; kaftanın arka eteklerinden biri [DLT]

kudurgan, [kudur-gan] *sf.* **1.** Çabuk öfkelenen; başkalarına saldırmak için bahane arayan. **2.** *mecaz.* Azgın; mütecaviz.

kudurganlık, -ğı [kudur-gan-lık] *is.* Azgınlık.

kudurgun[1], [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-ġün] *(kudurğu:n) {eT} is.* Kuskun; eyerin kuskunu. [DLT]

kudurgun[2], [kudur-mak > kudur-gan] *sf.* **1.** Kudurmuş; kuduz olmuş. **2.** → kudurgan.

kudurma, [kudur-ma] *is.* Kudurmak eylemi.

kudurmak, [*eT.* kut-ur-mak / kud-ur-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Kuduz hastalığına yakalanmak; kuduz olmak. *{eT} (aynı)* **2.** *{eT}* Üstüne düşmek; çabalamak. [DLT] **3.** *mecaz.* Çok öfkelenmek; köpürmek; hiddetlenmek. **4.** *mecaz.* Azmak; yaramazlaşmak; ele

avuca sığmamak. **5.** *mecaz.* Gücünü artırarak tehlikeli bir durum almak; şiddetini artırmak. **6.** *mecaz.* Aşırı davranışlarda bulunmak; taşkınlık etmek. **7.** *{ağız}* Oynamak. [DS] **8.** *{ağız}* Oynamak; elle şakalaşmak. [DS]

kudursug, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-suk] *{eT} is.* Kuyruk. [ETY]

kudurtma, [kudur-t-ma] *is.* Kudurtmak eylemi.

kudurtmak, [kudur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kudurmasına yol açmak. **2.** *mecaz.* Öfkelendirmek.

kudurtucu, [kudur-t-ucu] *sf.* Kudurmasına sebep olan.

kuduru, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-ū] *(kuduru:) {eT} zf.* **1.** Tamamıyla; bütünüyle; büsbütün. [EUTS] **2.** *{ağız}* Tahminen; kararlama; götürü; göz kararı ile. [DS] **3.** *{ağız}* Gelişigüzel; özensiz. [DS]

kuduruk[1], [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-uk] *{eT} is.* Kuyruk.

kuduruk[2], **-ğu** [kudur-uk] *sf.* **1.** Kuduz hastalığına tutulmuş; kudurmuş olan. **2.** *mecaz.* Azgın; saldırgan. **3.** *mecaz.* Yaramaz. **4.** *{ağız}* Deli gibi davranışta bulunan; sinirli. [DS]

kuduruş, [kudur-uş] *is.* Kudurmak eylemi veya biçimi.

kuduruşmak, [kudur-uş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ur]* Birbirinin üzerine atılıp oynaşmak. [DS]

kuduşmak, [kuḏ-mak *(dökmek)* > kuḏ-uş-mak / kuyuş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kuyuşmak.

kuduz[1], [koḏ-mak > koḏ-uz] *{eT} is.* → kodız. [DLT]

kuduz[2], [*kuḏ-uġ > kuḏu-z] *{eT} is.* Su; kuyu suyu. [EUTS]

kuduz[3], [kutuz > kuduz] *is.* **1.** Kuduz hayvanın salyası ile bulaşan, merkezî sinir sistemini etkileyerek muhakkak ölümle sonuçlanan, tehlikeli bir saldırganlık biçiminde belirginleşen, virüs kökenli bir bulaşıcı hastalık. **2.** *sf.* (Hayvan için) kuduz hastalığına yakalanmış olan; kudurmuş olan. **3.** *{ağız} mecaz.* Ele avuca sığmayan; azgın; yaramaz. [DS] ◻ **kuduz böceği,** *zool. Kın kanatlılardan, tıpta yakı yapmakta kullanılan, parlak yeşil renkli, insan teninde kabarcıklar meydana getiren ve cinsel uyarıcı etkileri olan bir böcek; kunduz böceği; İspanyol böceği, (Cantharis).*|| **kuduz böcekleri,** *zool. Ateş böceklerine benzeyen, ancak onlar gibi ışık vermeyen kınkanatlılar familyası.*|| **kuduz kurdu,** *{eAT} Bambul böceği.*|| **kuduz otu,** *bot. Turpgillerden, salkımlar hâlinde, sarı veya beyaz, toplu çiçekli, yurdumuzda ve Avrupa'da kendiliğinden yetişen küçük ağaççık; deli otu, (Alyssum)*

kuduz[4], [kudur / kuduz] *{ağız} sf.* **1.** Şişman. **2.** Kısa boylu; bodur. [DS]

kuduz[5], [kuduz] *{ağız} is.* Kesilen ağacın toprakta kalan kök ve parçaları. [DS]

kuduzlanmak, [koḏ-uz > koḏ-uz-lā-mak > koḏuz-lan-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Dul karı ile evlenmek. [DLT]

kuduzluk, [kuduz-luk] *is.* Kuduz olma durumu.

kudübet, [? kudübet] *{ağız} sf.* **1.** Biçimsiz. **2.** (Kişi için) kaba; hırçın. [DS]

kudüm, [Ar. ḳudūm *(önden gitme)* قدوم] *{OsT} is. müz.* Mevlevî müziği ile eski Türk müziğinde kullanılan, toprak ya da metalden, ağzına deri gerilmiş, yaklaşık 30 cm. çapında iki yarı küreden ibaret vurmalı çalgı.

kudümzen, [Ar. ḳudūm + Far. -zen قدومزن] *{OsT} is.* Kudüm çalan sanatçı. ◻ **kudümzen başı,** *{OsT} Mevlevî ayinlerinde kudüm çalarak mutrıp heyetini yöneten kimse.*

kûf, [Far. kūf کوف] *(kû:f) {OsT} is.* Baykuş.

kufa[1], [koğa / kova] *{ağız} is.* **1.** Ağaç su kabı; kova. **2.** Ağaçtan yapılmış testi. [DS]

kufa[2], [Yun. khophós *(sağır)* [Tietze]] *{ağız} is.* Kulaksız koyun veya keçi. [DS]

kufa[3], [? kufa] *{ağız} is.* Çatal, bıçak konulan tahta kutu. [DS]

kufa[4], [Ar. /Far. kūfe] *{ağız} is.* Küçük sepet; yemiş sepeti. [DS]

kufar, Ar. ḳafr > ḳufār قفار] *(kufa:r) {OsT} is.* Susuz, otsuz yerler; çöller.

kûfe, [Ar. / Far. kūfe کوفه] *(kû:fe) {OsT} is.* **1.** Kaba ve dayanıklı bir tür sepet; küfe. **2.** Yalnızca Fırat nehrinde kullanılan, içi ve dışı ziftle kaplı yuvarlak sepetten yapılmış sandal.

kufeyli, [Ar. tufeylī] *{ağız} is.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden adam. [DS]

kûfi, [Ar. Kūfe *(Irak'ta Sa'd ibni Ebi Vakkas tarafından 639'da kurulan şehir)* > kūfī کوفی] *(kû:fi:) {OsT} sf.* **1.** Kûfe şehri ile ilgili; Kûfe'ye ait. **2.** Arap yazısının dik, sert köşeli, eski bir biçimi.

kûfiyûn, [Ar. kûfiyyūn کوفیون] *{OsT} is.* Arap gramercilerinin ayrılmış olduğu iki koldan, Kûfe şehrine ait olan grubu; Kûfeliler.

kufl, [Ar. ḳufl قفل] *{OsT} is.* Kapı sürgüsü; kilit. ◻ **kufl-i Rūmî,** *{OsT} Asma kilit.*

kuflan, [? kuflan] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

kuflankuf, [? kuflankuf] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

kûfte, [Fr. kūfte کوفته] *(kû:fte) {OsT} sf.* **1.** Ezilmiş; dövülmüş. **2.** *is.* Kıyılmış, ezilmiş, dövülmüş et. **3.** Köfte. ◻ **köfte-h^{v}ār,** *{OsT} 1. Köfte yiyen; köftehor. 2. Geveze; çalçene. 3. Kendini beğenmiş; şarlatan. 4. Çapkın.*

kufu, [Yun. khophós *(sağır)* [Tietze]] *{ağız} sf.* Sağır. [DS]

kuful, [Ar. ḳufl > ḳufūl قفول] *(kufu:l) {OsT} is.* **1.** Kilitler; sürgüler. **2.** Yolculuktan dönme.

kug, [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kug-ur-mak*

kugar, [Bul. kùkara] *{ağız} is.* **1.** Ucu eğri sırık; çengel. **2.** Ocak zincirine asılan eğri ağaç. [DS]

kugu, [kü > ku-ġü] *(kuğu:) {eT} is.* Kuğu. [DLT] [ETY] [KB] [Gabain]

kugurçak, [kuġur > kuġur-çak] *{eT} is.* Kukla.

kugurmak, [*kāġ-mak > kaġ-ur-mak] *{eT} is.* → kagurmak. [DLT]

kugursak, [kuruġ-sı-mak > kuruġ-sāk / kuġur-sāk] *{eT} is.* → kurugsak.

kuğ, [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyı anlatan kök. [Zülfikar] *kuğ-ur-mak.*

kuğu, [*eT.* kuġu] *is. zool.* Ördekgillerin kazgiller alt familyasından, eğrilebilen uzun boyunlu, genellikle pembemsi beyaz büyük yapılı, perde ayaklı bir su kuşu, *(Cygnus olor).* 🗗 **kuğu boynu,** *1. Empir ve Restorasyon devri mobilyalarında görülen kuğu boynunu andırır süsleme unsuru. 2. bot. Salepgillerden Tropikal Amerika'da yetişen, bazı türleri de seralarda süs olarak yetiştirilen epifit orkide, (Cycnoches).* ‖ **kuğu fırtınası,** *Nisan ayının başında sürekli ve hızlı esen yaz başı fırtınasının adı.*‖ **kuğu gibi,** *İnce, uzun, narin, beyaz.*

kuğuk, -ğu [kuğ-uk] *{ağız} is.* Saman. [DS]

kuğun, [kuğ-un] *{ağız} is.* Sürek avı. [DS]

kuğurma, [kuğ *(yans.)* > kuğ-ur-ma] *is.* Kuğurmak eylemi.

kuğurmak, [kuğ *(yans.)* > kuğ-ur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Güvercin, kumru vb. için) ötmek. [DS]

kuğuruk, -ğu [kuğ-ur-uk] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

kuğuşmak, [koğ-uş-mak / kuğ-uş-mak] *{ağız} dönşl. [-ur]* (İnek vb. için) çiftleşmek. [DS]

kûh[1], [Far. kūh کوه] *(ku:h) {OsT} is.* Dağ. 🗗 **kûh-beden,** *{OsT} Dağ gibi iri yapılı.*‖ **kūh-ciğer,** *{OsT} mecaz. Yürekli; cesur; yiğit.*‖ **kūlı-i āteş-feşān,** *{OsT} Ateş saçan dağ; yanardağ.*‖ **kūh-efgen,** *{OsT} 1. Dağ deviren. 2. Çok kuvvetli.*‖ **kūlı-i celîl,** *{OsT} Nuh peygamberin evinin bulunduğu dağ.*‖ **Kūlı-i Kaf,** *{OsT} 1. Kafdağı. 2. mecaz. Erişilmeyen yer.*‖ **kūh-i nūr,** *{OsT} Işık dağı.*‖ **Kūlı-i Rahmet,** *Mekke'de bir dağ.*‖ **kūlı-i revende,** *{OsT} Çok iri yapılı at; fil veya deve.*‖ **kūh-istān,** *{OsT}* → kûhistan.‖ **kūh-ken,** *{OsT} 1. Dağı kazan, delen. 2. Ferhat.*‖ **kūh-kūb,** *{OsT}* → kûhkûb.‖ **kūh-nümūn,** *{OsT} Dağ görünüşlü; iri yapılı; heybetli.*‖ **kūh-pāre,** *{OsT} 1. Dağ parçası. 2. Kuvvetli at.*‖ **kūh-pāye,** *{OsT} Dağlık yer.*‖ **kūh-peyker,** *{OsT} Dağ gibi heybetli; iriyarı.*‖ **kūh-püşt,** *{OsT} Kambur.*‖ **kūh-sār,** *{OsT}* → kûhsar.‖ **kūh-ten,** *{OsT} Dağ gibi iri; heybetli.*‖ **kūh ü deşt,** *{OsT} 1. Dağ ve çöl. 2. mecaz. Her yer; her taraf.*‖ **kūh-vār,** *{OsT} Dağ gibi; iri kıyım; gösterişli; heybetli.*

kuh[2], [kuḫ] *{ağız} is.* Kamıştan yapılmış çardak. [DS]

kûhāmūn, [Far. kūhāmūn کوهامون] *(kû:ha:mu:n) {OsT} is.* Tepesi düz olan dağ.

kûhan, [Far. kūhān کوهان] *(kû:ha:n) {OsT} sf.* **1.** Kambur. **2.** *is.* Eyer; semer. **3.** Deve gibi bazı hayvanların sırtındaki hörgüç. 🗗 **kûhān-dār,** *{OsT} 1. Sırtında kamburu olan. 2. (At için) eyerli.*

kuhçu, [kuh-çu] *{ağız} is.* Kuşçu. [DS]

kûhe[1], [Far. kūhe کوهه] *(kû:he) {OsT} is.* **1.** Dağ. **2.** Eyer; semer. **3.** Dağın tepesi; sivri ve kubbe biçiminde olan şey; hörgüç. **4.** Hücum etme; saldırma.

kuhe[2], [kuḫe] *{ağız} sf.* Olmamış; ham; çiğ. [DS]

kûhî, [Far. kūhī کوهی] *(kû:hi.) {OsT} sf.* Dağla ilgili; dağa ait.

kûhistan, [Far. kūhistān کوهستان] *(kû:hista:n) {OsT} is.* Dağlık yer; dağlık bölge.

kûhkûb, [Far. kūh + kūb کوه کوب] *(kû:hkû:p) {OsT} is.* **1.** Dağı delen. **2.** *is.* Kuvvetli at veya katır. **3.** Kale döven top. **4.** *gnşl.* Şirin'in sevgilisi Ferhat'ın lakabı.

kuhl, [Ar. kuḥl کحل] *{OsT} is.* **1.** Kadınların kaşlarına ve kirpiklerinin diplerine sürdükleri boya; sürme. **2.** Göz ilacı; göz damlası.

kuhli, [Ar. kuḥlī کحلی] *(kuhli:) {OsT} sf.* Sürme gibi siyah olan.

kûhsar, [Far. kūhsār کوه سار] *(kû:hsa:r) {OsT} is.* Dağlık yer; dağ başı.

kuhuf, [Ar. kıḥf > kuḥūf کحوف] *(kuhu:f) {OsT} is.* Kafatasları.

kuin, [Çin. k'üen] *{eT} is.* Kitap yaprağı. [EUTS]

kuintet, [Fr. quintette] *is.* Beşli.

kuj, [Far. kūj کوژ] *(ku:j) {OsT} is.* Alıç.

kuk, [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk *(yans.)*] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyı anlatan kök. [Zülfikar] *kuk-ku, kuk(k)-u-mav-uk, kuk-u*

kuka[1], [Yun. koka / İt. cocca] *is.* **1.** Halka biçiminde, karton üzerine özel şekilde sarılmış dantel veya nakış ipliği yumağı. **2.** Osmanlı donanmasındaki gemilerden biri. **3.** İmparatorluk döneminde kullanılan börklerden biri. **4.** *{ağız}* Ebenin önündeki boş kutuyu uzağa fırlatmak ve ebe bu kutuyu yerine

koyarken saklanan oyuncuları teker teker bulmaya çalışmak şeklinde oynanan bir çocuk oyunu. [DS] **5.** *{ağız}* Dalyanlarda kullanılan bir tür kanca. [DS] **6.** *{ağız}* Keçi sakalı denilen bitki dallarından yapılan içi yumuşak kafes. [DS] **7.** *{ağız} sf.* Çökük burunlu. [DS]

kuka[2], [Yun. kuki] *is.* **1.** Tespih; sigara ağızlığı gibi şeylerin yapıldığı Hindistan cevizi ağacı kökü. **2.** *{ağız}* Değerli bir taş ve bu taştan yapılan tespih, ağızlık vb. [DS] **3.** *sf.* Hindistan cevizi kökünden yapılmış olan.

kukar, [Yun. kùkara] *{ağız} is.* Ucu eğri sırık; çengel. [DS]

kukarca, [kukar-ca] *{ağız} is.* Soğan tohumu. [DS]

kukarlanmak, [kukar-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Toplanmak; büzüşmek. **2.** Gururlanmak; böbürlenmek. [DS]

kukarma, [? kukarma] *{ağız} is.* Karabatak. [DS]

kukkan, [? kukkan] *{ağız} is.* İçi haşhaşlı küçük ekmek. [DS]

kukkulik, -ği [? kukkulik] *{ağız} is.* Ağaçların tepesi. [DS]

kukla[1], [Yun. khoukhla] *is.* **1.** Hareket etmesi gereken organlarının uçlarına iplikler takarak perdenin üstünden oynatılan karton ve diğer hafif şeylerden yapılma bebeklere verilen ad. **2.** İçine el sokularak, kolları veya beli hareket ettirilen ve oynatıcısının seslendirmesi ile oynatılan bebek. **3.** Kişilerin kuklaları ile yapılan taklit oyun. **4.** *mecaz.* Kendi iradesinin dışında başkalarının isteğine göre hareket eden zayıf karakterli kimse. 🗗 **kukla gibi,** *1. Ufak tefek; çelimsiz. 2. mecaz. Kişiliksiz; ruhsuz ve iradesiz.*|| **kukla gibi oynatmak,** *1. Birine her istediğini yaptırmak. 2. Birinin istediğini yapıyor görünerek onu oyalamak.*|| **kukla hükümet,** *Yabancı bir ülke veya güçlerin amaçlarına uygun olarak kendi hesaplarına kurdukları hükümet; sözde hükümet.*|| **kukla oyunu,** *Kuklaların oynatıldığı sahne oyunu.*|| **kukla tiyatrosu,** *Kukla oynatılan tiyatro.*

kukla[2], [kuka / kukla] *{ağız} is.* Yumak; kuka. [DS]

kuklacı, [kukla-cı] *is.* Kuklaları yapan veya oynatan kimse.

kuklacılık, -ğı [kukla-cı-lık] *is.* Kukla yapma, satma veya oynatma sanatı.

kuklalık, -ğı [kukla-lık] *is.* Kukla olma durumu; başkasının isteğine göre davranma.

kukma, [Slav. kokma / kűkuma] *{ağız} is.* Güğüm. [DS]

kuku[1], [kuku] *{ağız} is. çoc. d.* Yemiş. [DS]

kuku[2], [kuku] *{ağız} is.* Lale. [DS]

kuku[3], [kuku] *{ağız} is.* Köpek. [DS]

kukuç[1], **-cu** [Yun. kukkutsi] *is.* Şeftali, zerdali, kayısı vb. meyvelerin çekirdeklerinin sert kabuğu.

kukuç[2], **-cu** [keküç] *{ağız} is.* Çekiç. [DS]

kukuç[3], **-cu** [kukuç] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

kukuça, [? kukuça] *{ağız} is.* Mısır tanesi. [DS]

kukuçi, [? kukuçi] *{ağız} is.* **1.** Ham meyve. **2.** Servi ağacının meyvesi. [DS]

kukuk[1], **-ğu** [kukuk] *{ağız} is.* Kalça. [DS]

kukuk[2], **-ğu** [kukuk] *{ağız} is.* Mor renkli bir çeşit kır çiçeği. [DS]

kukul[1], [Yun. khoukhoúla *(börk)*] *{ağız} is.* **1.** Gelin fesi. **2.** Tavuğun başındaki tüyler. **3.** Arı sokmaması için başa giyilen tel kafes. **4.** Ağzına kadar dolu kap. **5.** Çiçek tomurcuğu. **6.** Meyve toplamaya yarayan ince gözenekli ağ. [DS]

kukul[2], [Yun. kukuli] *{ağız} sf.* **1.** Tombul; yuvarlak. **2.** *is.* Bütün olarak yapılan şalgam turşusu. [DS]

kukula, [Yun. khoukhoúla *(börk)*] *{ağız} is.* Püsküllü erkek başlığı. [DS]

kukuleta, [İt. cuculetta] *(kukule'ta) is.* **1.** Soğuk, yağmur vb. dış etkilerden başı korumak için yağmurluğa dikili başlık. **2.** Tanınmamak için omuzlara kadar geçirilen külah. **3.** Bazı manastır papazlarının giydikleri, sivri tepeli başlık.

kukuletalı, [kukuleta-lı] *(kukule'talı) sf.* **1.** Kukuletası olan. **2.** Kukuleta giymiş olan.

kukuletasız, [kukuleta-sız] *(kukule'tasız) sf.* Kukuletası olmayan.

kukulı, [kuku-lu] *{ağız} sf.* Yuvarlak. [DS]

kukuli, [kuku-lu] *{ağız} sf.* → kukulı. [DS]

kukullu, [Far. kākül => kukul-lu] *{ağız} is.* Tepeli, sorguçlu tavuk. [DS]

kukulya, [Yun. kukuli] *is.* İpek böceği kozası. 🗗 **kukulya fırtınası,** *Nisan ortalarında çıkan fırtına.*

kukulyacı, [kukulya-cı] *is.* **1.** İpek böceği kozası yetiştirip satan kimse. **2.** *mecaz.* Falcı kadın. 🗗 **kukulyacı kıyafetli,** *Falcılar gibi giyinmiş; çingene giyimli.*

kukumav, [Yun. khoukhouvayia] *is. zool.* **1.** Baykuşgillerden, kahverengi tüylü, basık başlı, yarım peçeli küçük yırtıcı kuş, *(Athena noctua).* **2.** Tepeliksiz gece yırtıcı kuşlarına verilen ad. **3.** *{ağız}* Baykuş. [DS] 🗗 **kukumav gibi,** *Yapayalnız; tek başına.*|| **kukumav gibi düşünüp durmak,** *Ne yapacağını bilemeyerek kara kara düşünmek.*

kukun, [kok-mak *(duman, koku vb. yükselmek)* > kok-un] *{eT} is.* → kokun. [DLT]

kukunlug, [kok-mak *(duman, koku vb. yükselmek)* > kok-un-luġ] *{eT} sf.* → kokunlug. [DLT]

kukur, [? kukur] *{ağız} sf.* **1.** Kambur. **2.** Fıtık. [DS]

kukurlamak, [kukur-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kamburlaşmak; eğilmek. [DS]

kukurtmaç, -cı [kukur-t-maç] *{ağız} is.* Yağ ve yoğurt karışımı bir yiyecek. [DS]

kukuruz, [kukur-uz] *{ağız} is.* Mısır buğdayı. [DS]

kukus, [? kukus] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

kukuz, [kuk-uz] *{ağız} is.* Diz çökme durumu. [DS]

kul[1], [*eT.* kul] *is.* **1.** Yabancı ülkelerden tutulup ge-

tirilmiş, alınıp satılabilen köle veya karavaş; uşak; köle; erkek köle; esir. *{eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** Allah'a göre insan; abd. **3.** *mecaz.* Bir kişiye derin bağlılık duyan kimse. **4.** İmparatorluk döneminde, devşirme yoluyla toplanan genç kölelerden meydana gelen askerlerin her biri; yeniçeri. **5.** *ed.* Tarikat şeyhlerine veya babalarına bağlılıklarını belirtmek için bazı Bektaşî şairlerin mahlaslarının önüne aldıkları sıfat. **6.** *ed.* Yeniçeriler arasından çıkan şairlerin mensubiyetlerini ifade için kullandıkları mahlas. 🗗 **kul akçesi,** *Devşirmelerin, alındığı yerden merkeze kadar getirilmeleri ve giyimleri için harcanan para.*‖ **kula kul olmak,** *Bir kimsenin boyunduruğu altında olmak; bir insanı efendi olarak kabullenmek; bir insanı Tanrı ölçüsünde değerlendirmek; köle olmak; esir olmak.*‖ **kul cinsi,** *İmparatorluk döneminde, cariye iken çocuk doğuran ve efendisi ile evlenen kadınlara verilen ad.*‖ **kul etmek,** *1. Esir almak; köle edinmek. 2. Hizmetçi tutmak; hizmetine almak.*‖ **kul hakkı,** *1. İnsanların aralarındaki ilişkilerden doğan ve birbirleri üzerine geçen para, mal, emek vb. türden olan hakları; hangi sebeple olursa olsun birbirlerinde kalan alacakları. 2. Allah'ın emrettiği, kişi hak ve yararlarına saygı.* ‖ **kul kâhyası,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, Yeniçeri Ocağının yeniçeri ağası ve sekban başından sonra gelen en yüksek rütbeli subayı.*‖ **kul kılmak,** *{eT} Köle yapmak.*‖ **kul küng,** *{eT} Budizm öğretisine bağlı kişiler; ümmet.*‖ **kul oğlu,** *Yeniçerilerin asker olarak yetiştirilen çocuklarına verilen isim.*‖ (birine) **kul köle olmak,** *Birine karşı, bütün isteklerini yerine getirecek biçimde büyük bir içtenlikle bağlılık duymak.*‖ (birine) **kul kurban olmak,** *Birine karşı, bütün isteklerini yerine getirecek biçimde tam bir doğruluk, özveri ve büyük bir içtenlikle bağlılık duymak.*‖ **kulları,** *{OsT} Eskiden "ben" yerine kullanılan, alçakgönüllülük bildiren saygı sözü; bendeleri; köleleri.*‖ (birine) **kul olmak,** *Bir kimseye veya bir şeye aşırı derecede bağlanmak; boyun eğmek.*‖ **kul savı,** *{eT} Köle sözü.*‖ **kul oğlanı,** *{OsT} Vergi toplayan belediye tahsildarı.*‖ **kul taifesi,** *{OsT} Yeniçeri Ocağı mensuplarından her biri.*‖ **kul taksimi,** *İnsanlar arasında yapılan, eşit paylaşım.*‖ **kulunuz,** *{OsT} Eskiden "ben" yerine kullanılan, alçakgönüllülük bildiren saygı sözü; bendeniz; köleniz.*‖ **kul yapısı,** *İnsanlar tarafından yapıldığı için çok mükemmel olmayan ve zaman zaman kusurları da ortaya çıkan şey.*

kul[2], [Ar. ḫalā => kul] *{ağız} is.* Hela; ayakyolu. [DS]

kula[1], [*eT.* kulā] *(kula:) sf.* **1.** Açıktan koyuya kadar pek çok türü bulunmakla birlikte kızıl ile boz arasındaki renk; sarımtırak kahveden sütlü kahveye kadar olan at donu. *{eT} (aynı)* [ETY] **2.** *{ağız}* Kumral. [DS] **3.** *{ağız}* Sarışın; mavi gözlü. [DS] **4.** *is.* Bu renkte olan at. **5.** *{ağız}* Vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at. [DS] **6.** *{ağız}* Siyaha yakın bir renk. [DS]🗗 **kula at,** *Donu koyu sarı, yelesi, kuyruğu ve ayak uçları siyah olan at.*‖ **kula kabağı,** *Yassı bir sürahi biçiminde, deriden yapılan ve bel kayışına takılan üstü işlemeli barutluk.* [DS]

kula[2], [Ar. ḫalā] *{ağız} is.* Ayakyolu; hela. [DS]

kûlab, [Far. kūlāb كولاب] *(kû:la:b) {OsT} is.* **1.** Göl. **2.** Büyük dalga.

kulabuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulāğuz] *(kula:buz) {eT} is.* → kulavuz . [DLT]

kulacık, -ğı [ḳula(k)-cıḳ قولاجق] *{OsT} is.* Kulakçık.

kulaç, -cı [*eT.* köl + āç > kulaç] *is.* **1.** Halk arasında pratik bir ölçü birimi olarak kullanılan, iki yana gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasında kalan uzaklık. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] **2.** Denizciler tarafından kullanılan 1,829 m'ye eşit İngiliz uzunluk ölçüsü. **3.** Eskiden denizcilerin kullandığı 1.66 m'ye eşit uzunluk ölçüsü. **4.** *{ağız}* Beşik. [DS] 🗗 **kulaç açmak,** *Kolları iki yana doğru açmak.*‖ **kulaç atmak,** *1. Yüzerken kolları sırayla üstten ileriye uzatma ve suyu geriye itmek. 2. Yüzmek.*‖ **kulaç hattı,** *Deniz haritalarında eşit derinlikleri birleştiren çizgi.*‖ **kulaç kulaç,** *mecaz. Bol bol; ferah ferah.*

kulaçka, [Bul. kloçka кулачка] *{OsT} is.* Kuluçka.

kulaçlama, [kulaç-la-ma] *is.* Kulaçlamak eylemi.

kulaçlamak, [kulaç > kulaç-lā-mak] *(kulaçla:mak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyin uzunluğunu, boyunu veya bir suyun derinliğini kulaç ile ölçmek. *{eT} (aym)* [DLT] [KB] **2.** *{ağız} is.* Vuracakmış gibi yapmak. [DS]**3.** *gçsz. f.* Kulaç atarak yüzmek.

kulaçlayış, [kulaç-la-y-ış] *is.* Kulaçlamak eylemi veya biçimi.

kuladmak, [kul > kul-aḍ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Köle olmak. [ETY] [Gabain] [Tekin]

kulafe, [Ar. ḳulāfe كلافه] *(kula:fe) {OsT} is.* Kılıf; zarf; kabuk.

kulag, [kul-ġā-k] *{eT} is.*→ kulkak.

kulaguz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulāğuz] *(kula:buz) {eT} is.* Kılavuz.

kulağakaçan, [kula(k)-a+kaç-an] *is. zool.* Kulağakaçangillerden, karın kısmının sonunda sert ve sivri bir kıskaç bulunan, kısa kın kanatlı, uzun yassı hepçil böcek, *(Forficula auricularia).*

kulağakaçangiller, [kula(k)-a+kaç-an-gil-ler] *is. zool.* Örnek hayvanı kulağakaçan olan, eksik başkalaşımlı, yassı ve sert gövdeli, çiğneyici böcekler familyası, *(Forficulidae).*

kulağuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > ḳulaġuz قولاغوز] *{eAT}{OsT} {ağız} is.* Yol gösteren; kılavuz. [DS]

kulağuzlamak, [ḳulağuz-la-maḳ قولاغوزلمق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* **1.** Önüne düşüp yol göstermek; rehberlik etmek. **2.** Kılavuz olarak vermek; yanına yol gösterici olarak vermek.

kulağuzlayıcı, [ḳulağuz-la-y-ıcı قلغزليجى] *{eAT}* is. Yol gösterici; rehber.

kulah, [kulak / ḳulaḫ قولخ] *{eAT}{OsT} is.* → kulak[1]. 🗗 **kulalı urmak,** *{eAT} {OsT} Kulak vermek; dinlemek; önem vermek.*

kulak[1], -ğı [*eT.* kul-ġā-k / kulkak / ḳulaḳ قولاق] *is.* **1.** Başın iki yanında bulunan işitme ve denge duyusu organı. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Bu organın memelilerde değişik biçimlerde görünen dış kısmı; kulak kepçesi. **3.** *mecaz.* Seslerin duyulmasında işitme doğruluğu ve seslerin uygunluğunu değerlendirme ve duyma yetisi; işitme duyusu. **4.** *mecaz.* Müzik seslerini doğru algılama ve doğru verebilme; müzik yeteneği. **5.** *gnşl.* Tutmak, kaldırmak, taşımak vb. sebeplerle bir yükün, dengin her köşesinden düğümlenmiş veya kıvrılmış tutamak. **6.** Bir malın ucuna bağlanmış, fiyat, cins, talimat vb. hususların yazılı olduğu küçük kâğıt. **7.** Bir belge veya kâğıdın yanına veya köşesine iliştirilen küçük kâğıt. **8.** Pulluk ve sabanda sürülen toprağı devirmeye yarayan eğri ve geniş bıçak. *{ağız} (aym)* [DS] **9.** İçine metal bir vida vb. giren delikli çıkıntı. **10.** Bir makine parçasını ana parçaya birleştiren küçük bağlantı. **11.** Bir makine parçasının vidalama uzunluğunu artırmaya veya tespiti sağlamlaştırmaya yarayan çıkıntılı kısım. **12.** İmparatorluk döneminde resmî mektupların alındı makbuzu. **13.** Yapıda, yandaki taşlar üzerine kaymasını önlemek için bazı kemer veya kilit taşlarına yapılan çıkıntı. **14.** Bir koltukta arkalığın her iki yanında bulunan çıkıntılı kısım. **15.** Keman, saz vb. telli çalgılarda telleri germeye yarayan bir sap ve bir baştan meydana gelen ağaç parça. **16.** Yatağan, kılıç, bıçak vb. kesici aletlerin kabzasının daha iyi tutulmasına ve elden kaymamasına yarayan çatallı çıkıntı. **17.** Ayakkabıyı kolayca giyebilmek için tutup çekilebilecek biçimde arka tarafına konulmuş küçük çıkıntı. **18.** Balıklarda başın iki yanında bulunan, ağızdan giren suyun oksijeni solungaçlarda alındıktan sonra bu suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri; solungaç yarıkları. **19.** Akarsu ve göllerin karaya giren durgun sulu kısımları; akarsuların karaya giren ve durgunlaşan yerleri; göllerin karaya giren sivri kısımları. **20.** *{ağız}* Tarlanın köşesi; dar yeri. [DS] **21.** *{ağız}* Yağmur ve sel sularının toplandığı çukur; su yatakları. [DS] **22.** *{ağız}* Küçük dereler; küçük vadi. [DS] **23.** *{ağız}* Ark, göl ve dereden tarlaya alınan suyun ağzı. [DS] **24.** *{ağız}* İki yol arasında kalan toprak parçası. [DS] **25.** *{ağız}* Dokuma tezgâhlarında gücü sırığını koymaya yarayan yan direkler. [DS] **26.** *{ağız}* Köprünün iki yanındaki duvarlar. [DS] **27.** *{ağız}* Makbuz. [DS] **28.** *{ağız}* Oku boyunduruğa bağlayan kayış. [DS] **29.** *{ağız}* Kağnılarda iki oku boyunduruğa yakın yerde birbirine tutturan sivri ağaç parçaları. [DS] **30.** *{ağız}* Koyun ve keçilerin butlarındaki açı biçimindeki sinir. [DS] **31.** *{ağız}* Kenar. [DS] **32.** *{ağız}* Mantı. [DS] **33.** *{ağız}* Kolayca taşınması için çuvalın ağzının iki yanına yapılan tutma yeri. [DS] **34.** *{ağız}* Çamlıklarda biten ve yemeği yapılan bir tür ilkbahar bitkisi. [DS] 🗗 **kulağa almamak,** *{eAT} Dinlememek; önemsememek; oralı olmamak.*|| **kulağa çan çalmak,** *Bıktırıcı bir şekilde aynı şeyleri tekrar edip durmak.*|| **kulağa davul çalınmak,** *Söylenen sözleri dinlememek; boş vermek; aldırmamak; anlamak istememek.*|| **kulağı ağır** (duymak) **işitmek,** *Sağırlık nedeniyle yavaş işitmek; iyi işitememek; az işitmek.*|| **kulağı** (bir şeyde veya bir kimsede) **olmak,** *Bir şeyi veya kimseyi iyi dinlemek; dinliyor olmak.*|| **kulağı delik,** *Olup bitenlerle ilgili şeyleri çarçabuk öğrenen; her şeyden haberi olan.*|| **kulağı duvar olmak,** *Sağır olmak.*|| **kulağı düşük,** *Sağlığı bozuk; neşesi kalmamış; ataklığı gitmiş; görkemi yok olmuş; süngüsü düşük.*|| **kulağı enseden göstermek,** *Bir işi kısa yoldan çözümlemeyip uzatmak.*|| **kulağı kesik,** *1. Bir işte deneyim kazanmış, ustalaşmış; eskiden beri aynı işi yapa yapa ustalık kazanmış; işin kurnazlığını öğrenmiş. 2. {ağız} Karışık işlere girip çıkmış olan.* [DS] *3. {ağız} İşini bilen; politikacı.* [DS]|| **kulağı kirişte,** *Gelecek bir haberi veya söylenecek bir şeyi dinlemek için hazır durarak.*|| **kulağı okşamak,** *Kulağa hoş gelmek; işiteni rahatsız etmemek.*|| **kulağına çalınmak,** *1. Bir yerde birileri konuşurken işitmiş olmak; tesadüfen duymak; ayrıntısı ile işitememek. 2. {OsT} Tesadüfen işitmek; kulağına gelmek.*|| **kulağına dokunmak,** *{eAT} Kulağına gelmek; işitmek.*|| **kulağın çarpmak,** *Duymak; işitmek; kulağına çalınmak.*|| **kulağına gelmek,** *Birisi tarafından söylenmek; duymak; işitmek.*|| **kulağına girmek,** *Kendisine söylenenler, tembih edilenler doğrultusunda hareket etmek; söylenen sözü anlamak; kabul etmek.*|| **kulağına gitmek,** *Duymak; işitmek; haberi olmak.*|| **kulağına kar suyu kaçmak,** *Tedirgin edici, hoşa gitmeyen bazı haberler almak.*|| **kulağına koymak,** *Bir duruma veya söze hazırlamak için önceden o söz veya durum hakkında telkinde bulunmak.*|| **kulağına küpe olmak,** *Bir olaydan kolay kolay unutulmayacak ders almak.*|| **kulağına pire kaçmak,** *Bir işten şüphe etmek.*|| **kulağına sokmak,** *Bir duruma veya söze hazırlamak için önceden o söz veya durum hakkında telkinde bulunmak.*|| **kulağına söylemek,** *Birinin kulağına ağzını yaklaştırarak etraftakilerin duyamayacağı biçimde yavaş sesle söylemek.*|| **kulağından gebe etmek,** *Bir düşünceyi söyleye söyleye*

kabul ettirmek.|| **Kulağın elimde!** *"Müjdeler olsun" anlamında kullanılır.*‖ **kulağını açmak,** *1. Dikkatle dinlemek. 2. Dikkatle dinlemeye hazır olmak.*|| **kulağını burmak,** *{eAT} 1. Uyarmak; ikaz etmek. 2. Ayar için sazın burgularını çevirmek.*|| **kulağını bükmek,** *Uyarıda bulunmak; uyarmak.*|| **kulağını çekmek,** *Bir kimseyi yaptığı uygunsuz bir davranıştan dolayı hafif bir şekilde cezalandırmak.*|| **kulağını çınlatmak,** *Birinden söz etmek; anmak.*|| **kulağının dibinde,** *Çok yakınında; yanı başında.*|| **kulağını doldurmak,** *Birine, bir konu üzerinde başkalarından önce kendi fikrini aşılamak.*|| **kulağını kiraya vermek,** *Kendisi için yanında söylenenleri gerektiği gibi dinlememek; iyi dinlememek.*|| **kulağını tıkamak,** *Dinlemeye yanaşmamak; dinlemek istememek.*|| **kulağını uzatmak,** *Bir konuşmaya veya sese dikkatini vermek.*|| **kulağı tersten göstermek,** *Kolay yolu varken bir işi daha zor ve uzun yollardan yapmaya çalışmak.*|| **kulağı tıkalı,** *1. Ağır işiten; sağır. 2. Dinlemek istemeyen; dinlemeyen.*|| **kulağı tozlu,** *{ağız} Çiftçi; işçi.* [DS]|| **kulağı yağlıklı,** *{ağız} Kılçıksız bir tür buğday.* [DS]|| **kulağı yolda kalmak,** *{eAT} Haber beklemek.*|| **kulak akıntısı,** *Kulak iltihabının belirtisi veya sonucu olarak dış kulak yolundan gelen akıntı.*|| **kulak altı,** *Kulaklardan birinin veya her ikisinin alt tarafında kalan.*‖ **kulak altı bezi,** *Dış kulak yolunun alt tarafında ve alt çene kolunun arkasında yer alan bir çift tükürük bezi.*|| **kulak ardı etmek,** *Dinlememek; aldırış etmemek; önem vermemek.*|| **kulak arkası etmek** (yapmak), *(Sigara için) sonra içmek üzere kulak kepçesinin üzerine sıkıştırmak.*|| **Kulak asma!** *"Aldırma, boş ver; dinleme!" anlamında kullanılır.*|| **kulak asmak,** *{OsT} Dikkatle dinlemek; söylenenlere önem vermek.*|| **kulak asmamak,** *Sözlerine değer vermemek; aldırış etmemek; önem vermemek; dikkate almamak.*|| **kulak aşı,** *{ağız} Sarımsaklı yoğurt dökülerek yenilen bir hamur yemeği; mantı.* [DS]|| **kulak atardamarları,** *Kulak kepçesi atardamarları.*‖ **kulak belası,** *Gürültü.*‖ **kulak burmak,** *1. Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak. 2. {eAT} {OsT} Kulağını bükmek; tembih etmek; ikaz etmek; uyarmak. 3. Sazın burgusunu bükerek düzen vermek.*|| **kulak burulmak,** *{eAT} {OsT} Uyarılmak; uyarı niteliğinde cezalandırılmak.*|| **kulak çalgısı,** *{ağız} Gramofon.* [DS]|| **kulak çekmek,** *{eAT} {OsT} Dikkatle dinlemek; kulak vermek.*‖ **kulak çirki,** *{OsT} Kulak kiri.*|| **kulak çivisi,** *{ağız} Kağıtda, tekerleğin çıkmaması için milin ucuna takılan çivi.* [DS]|| **kulak çorbası,** *{ağız} Küçük kesilmiş yufkaları külah gibi büküp, içine kıyma koyup ağzını kapattıktan sonra et suyunda kaynatarak yapılan çorba; mantı.* [DS]|| **kulak davulu,** *anat. Dış kulak yoluyla iç kulak arasındaki boşluk; timpan.*|| **kulak davutmak,** *{ağız} Kulak kabartmak; kulak vermek.* [DS]|| **kulak delmek,** *Gürültü etmek.*|| **kulak demiri,** *Pulluklarda uç demirinin kazdığı toprağı çiziye deviren kavisli kanat.*‖ **kulak dinç olmak,** *{OsT} Dedikodudan, gereksiz konuşmalardan uzak olmak.*|| **kulak doldurmak,** *Dinlemek.*|| **kulak dolgunluğu,** *Okuma, inceleme, araştırma yoluyla değil de başkalarından duyma yoluyla edinilen yetersiz, üstünkörü bilgi.*|| **kulak dutmak,** *{OsT}* → kulak tutmak.|| **kulak erimi,** *Sesin işitilebileceği uzaklık.*|| **kulak için kafiye,** *ed. Kelimelerin yazılış benzerliğine değil de seslerin benzerliğine dayanan kafiye çeşidi.*‖ **kulak iltihabı,** *Kulağın iç, orta ve dış kısımlarından birinde meydana gelen bir iltihaplanma durumu; otit.*|| **kulak kabartmak,** *1. Başkalarının konuşmalarını belli etmeden dinlemek. 2. İşitmeye, anlamaya çalışmak.*‖ **kulak kasları,** *Kulak kepçesini hareket ettiren kaslar.*|| **kulak kemikçikleri,** *anat. Orta kulakta bulunan ve ses titreşimlerini dış kulaktan iç kulağa iletmeye yarayan örs, üzengi ve çekiçten ibaret üç küçük kemik.*|| **kulak kepçesi,** *biy. İnsan ve diğer memelilerde dış kulakta sesi toplamaya yarayan kıkırdaktan yapılma bölüm; kulak; sayvan.*|| **kulak kesilmek,** *Büyük bir dikkatle dinlemek.*|| **kulak kıvırmak,** *tar. Domateslerin olgunlaşmasını sağlamak amacıyla uygulanan bir işlem.*|| **kulak kiri,** *Dış kulak yolu derisindeki yağ bezlerinin, dıştan gelen toz ve diğer maddeleri tutması için salgıladığı yağlı madde.*‖ **kulak kulağa,** *Gizli olarak; başkası duymaksızın.*|| **kulak kuskun yerinde,** *{ağız} Derli toplu; gösterişli.* [DS]|| **kulak küpesi,** *{ağız} Kulak memesi.* [DS]|| **kulakla dinleme,** *as. Düşmanın, denizlerde denizaltının varlığını ve hareketini ses ile algılama işi.*‖ **kulaklarına kadar kızarmak,** *Utancından yüzü kızarmak; çok mahcup olmak.*|| **Kulakları çınlasın.** *Orada bulunmayan birisi hakkında konuşulurken söylenir.*|| **kulakları dolmak,** *1. İşite işite, belleğinde iyice yer etmek. 2. Çok duymaktan usanç duymak.*|| **kulaklarını açmak,** *1. Dikkatle dinlemek. 2. Dikkatle dinlemeye hazır olmak.*|| **kulaklarını çınlatmak,** *Birinden söz etmek; anmak.*|| **kulaklarını dikmek,** *(Köpek, at vb. için) bir tehlike sezerek tetikte beklemek.*|| **kulaklarının pası açılmak,** *Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.*|| **kulaklarının pası gitmek,** *Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.*|| **kulaklarının pası silinmek,** *Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.*|| **kulaklarını tıkamak,** *Dinlemeye yanaşmamak; dinlemek istememek; söylenenleri duyduğu hâlde duymamış gibi davranmak; söylenen sözden etkilenmemek.*|| **kulakları paslanmak,** *Uzun süredir müzik dinlememiş olmak.*|| **kulak mekişi,** *{ağız} Kulak memesinin altındaki çukur.* [DS]|| **kulak memesi,** *anat. Kulak kepçesinin kıkırdaksız ve yu-*

muşak olan alt ucu.|| **kulak misafiri,** *Yakınında konuşulanları dinleyen; başkalarının konuşmalarını gizlice dinleyen.*‖ **kulak misafiri olmak,** *1. Yakında konuşulanları dinlemek. 2. Farkında olmadan dinlemiş olmak.*|| **kulak olmak,** *{eAT} {OsT} Dikkatle dinlemek; kulak kesilmek.*|| **kulak otu,** *bot. İki çeneklilerden, yaprakları etli, 30-40 cm. boyunda, yeşilimsi beyaz çiçekli, yaprakları çiğ olarak yenilen çok yıllık otsu bir bitki; dam koruğu, (Sedum telephium).*|| **kulak ovmak,** *1. Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak. 2. {OsT} Bir kimsenin uyanık olmasını sağlamak için uyarıda bulunmak; kulak bükmek.*|| **kulak sesi,** *Kulak içindeki ses iletim organlarının çalışmasından doğan ve bir dış uyartıya bağlı olan ek ses.*‖ **kulak şakak siniri,** *Şakak derisinin, dış kulağın ve kulak altı tükürük bezinin sinirlerini sağlayan alt çene siniri.*|| **kulakta** (bir şey) **çınlamak,** *Geçmişteki bir konuşma, söz veya şiiri hatırlamak; yeniden duyar gibi olmak.*|| **kulakta küpe,** *Ders almayı gerektirecek söz, davranış veya öğüt.*‖ **kulaktan dolma,** *Başkasından duymuş olarak; doğruluğunu kesin olarak bilmeden.*|| **kulak tıkacı,** *Çok şiddetli sesleri hafifletmek için kulağın içine veya üzerine konulan alet.*‖ **kulak tıkamak,** *Bir şeyi duymazlıktan gelmek.*|| **kulak tırmalamak,** *İşitme sırasında kulağı rahatsız etmek.*|| **kulak tırmalayıcı,** *(Ses için) kulağı rahatsız eden.*|| **kulak ton,** *{eT} Yenleri kısa elbise.* [DLT]|| **kulak tozunda patlamak,** *(Tokat için) şiddetle şakağına vurulmak.*|| **kulak tözü,** *{eAT} {OsT} {ağız} Kulak dibi; kulak arkası.* [DS]|| **kulak tutmak,** *{eT} {eAT} {OsT} Kulak vermek; dinlemek, dinlediğini anlamaya çalışmak; dikkatle dinlemek üzere kulağını sesin geldiği yana çevirmek. 2. {eAT} {OsT} Kulağı dik tutmak; kulak dikmek.*‖ **kulak urmak,** *{eAT} {OsT} 1. Kulak vermek; dinlemek. 2. Önem vermek; dikkate almak; kulak asmak.*|| **kulak uzmanı,** *tıp. Kulak hastalıklarının tedavisi ile uğraşan uzman hekim; otolojist.*|| **kulak vermek,** *1. Dikkatle dinlemek. 2. Söylenilenlere uymak; söz dinlemek; itaat etmek.*|| **kulak zarı,** *anat. Dış kulak yoluyla orta kulak arasında yer alan ve havadaki ses titreşimlerini orta kulaktaki kemikçiklere ileten gergin, esnek zar; timpanik zar.*

kulak[2], [Rus. kulak] *is.* **1.** Rusya'da on dokuzuncu yüzyıl sonları ile yirminci yüzyılın başlarında zengin olmuş köylülere verilen isim. **2.** Başkasının emeğini sömüren köylü. **3.** Toprak sahibi zengin çiftçi.

kulakçak, [kulak-çak] *{ağız} is.* **1.** Küpe. **2.** Kulaklık. [DS]

kulakçı, [kulak-çı] *is.* Kulak, boğaz, burun hekimi.

kulakçık, [kulak-çık] *is.* **1.** Küçük kulak. **2.** Kulak biçiminde olan. **3.** *anat.* Yüreğin üst kısmında bulunan, biri ana toplardamardan, öteki akciğer toplardamarlarından gelen kanı karıncıklara gönderen iki boşluğun adı.

kulakçıklı, [kulak-çık-lı] *sf.* Kulakçığı olan.

kulakçın, [kulak + Far. -çin *(toplayan)*] *is.* Takke ve külahlarda, kulakları örtmek için yan taraflarda bulunan devrik kısımlara verilen ad.

kulaklama, [kulak-la-ma] *{ağız} is.* Bir ucu sivri, diğer ucu çatallı olarak kesilmiş odun. [DS]

kulaklamak, [kulak > kulak-lā-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** *{eT}* Kulağa vurmak. [DLT] **2.** Odunu bir ucu sivri ve eğimli olarak kesmek.

kulaklaşmak, [ḳulaḳ-la-ş-maḳ قولقلاشمق] *{eAT} işteş. f. [-ır]* Birbirinin kulağına fısıldamak.

kulaklı, [kulak-lı] *sf.* **1.** Kulakları olan. **2.** Belirtilen nitelikte kulakları olan. **3.** Kulak kepçesi belirtilen nitelikte olan. **4.** (Kap için) iki yanda kulpları olan. **5.** Kulağa benzer çıkıntıları olan. **6.** *is.* İmparatorluk döneminde kulak ile gönderilen resmî yazılara verilen ad. **7.** *{ağız}.* Sapında kulak gibi iki çıkıntısı olan bir tür yatağan çeşidi; büyük bıçak. [DS] **8.** İki saplı sığ tencere. **9.** *argo.* Büyük ve iki tarafı keskin bıçak. **10.** *{ağız}* Büyük tencere; kazan. [DS] **11.** *{ağız}* İki kulplu sahan; yumurta tavası. [DS] **12.** *{ağız}* Mersin ağacı çubuklarından örülmüş, tahıl yıkamakta kullanılan büyük sepet. [DS] 🗗 **kulaklı çorba,** *{ağız} Mantı.* [DS]|| **kulaklı hamur,** *{ağız} Mantı.* [DS]|| **kulaklı somun,** *Vida ve somunlara bağlı olarak, kolayca çevirmeyi sağlamak amacıyla yapılmış kelebek kanadı biçimi parça; kelebek somun.*

kulaklığ, [kulak-lığ] *{eT} sf.* Kulaklı. [DLT]

kulaklık, -ğı [kulak-lık] *is.* **1.** Soğuktan ve rüzgârdan korumak için kulak kepçelerini tamamen örtecek şekilde yapılmış kılıf; kulakçın. **2.** Kulak ile verici arasında bağlantı kurmaya yarayan ve kulağa takılan küçük alıcı. **3.** *{ağız}* Küpe. [DS]

kulaksamak, [kulak-sa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Dinlemek; kulak vermek; önem vermek. [DS]

kulaksız, [kulak-sız] *sf.* Kulağı, kulak kepçesi olmayan.

kulaktan, [kulak-tan] *zf.* Sadece duyarak; işitme yoluyla. 🗗 **kulaktan âşık olmak,** *Kendini görmediği halde, anlatılanlara göre aşırı bir sevgi beslemek.*‖ **kulaktan dolma,** *Araştırma, okuma ve incelemeye dayanmadan duydukları ile öğrenilen.*|| **kulaktan kapmak,** *Okuyarak değil de söylenenleri duyma yoluyla öğrenmek.*|| **kulaktan kulağa,** *1. Birinden duyduğunu başkasına aktararak. 2. Yan yana dizilen oyunculardan baştakinin yanındakinin kulağına gizli bir şey söylemesi ile başlayan ve böylece zincirleme bu sözün aktarılması ile oynanan bir tür çocuk oyunu.*|| **kulaktan pamuk atmak,** *Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak.*

kulaktozu, [kulak+toz-u] *is.* Kulak kepçesinin arka-

sındaki tümseklik. 🗗 **kulak tozuna vurmak,** *Tam kulağının üstüne vurmak.*

kulamak, [kov-la-mak > kula-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kovuculuk etmek; gizlice söylemek. [DS]

kulame, [Ar. ḳulāme كلامه] *(kula:me) {OsT} is.* Tırnak kesintisi.

kulameteyn, [Ar. ḳulāmeteyn قلامتين] *(kula:meteyn) {OsT} is.* **1.** İki tırnak kesintisi. **2.** Parantez.

kulampara, [Far. ġulām *(oğlan)* + perest *(sever)*] *{OsT} is.* Erkeklerle cinsel ilişki kuran aktif homoseksüel erkek; oğlancı.

kulamparalık, [kulamparâ-lık] *is.* (Erkek için) cinsel isteğin aynı cinsten kişilerle tatmini; kulampara olma durumu.

kulan, [Kır. kulan] *is.* **1.** *{eT}* Tek parmaklılar takımının atgiller familyasından, eti ve postu için avlanan, Kırgız steplerinde yaşayan bir tür; yaban eşeği *(Equus hemionus).* [DLT] [KB] [OKD] **2.** Donu düz renkli, at ile eşek arası görünüşte yabani at. **3.** *{ağız}* İki üç yaşındaki dişi tay; kısrak. [DS]

kulavuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > ḳulaġuz قولاغوز] *(kula:vuz) {eT} {eAT} is.* Kılavuz. [DLT]

kulavuzlamak, [ḳulavuz-la-maḳ قولاغوزلامق] *{eAT} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → kulağuzlamak.

kulavuzlayıcı, [ḳulavuz-la-y-ıcı قولاغولايجى] *{eAT}* → kılağuzlayıcı.

kulcakçı, [kulcak-çı] *{eT} is.* Dişi geyik. [Nevâyî]

kulduk, [kul-duk] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

kuldur, [kul-dur] *{ağız} is.* **1.** Fıtık hastalığı. **2.** *sf.* Fıtıklı. **3.** Hırsız. [DS]

kulduratmak, [kul-dur-a-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Telaşa düşürmek. [DS]

kuldurdatmak, [kuld *(yans.)* > ḳuld-ur-da-t-maḳ قلدورده تمق] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Guruldatmak.

kuldurum, [kul-dur-um / kuld-ur-um] *{ağız} is.* **1.** Uçurum; dik yamaç. **2.** Balıkların yumurtalarını sakladıkları su kenarlarındaki yerler; ağaç kovuğu. [DS]

kule, [Ar. ḳall *(yükseltme)* > ḳulle قله] *{OsT} is.* **1.** Değişik amaçlarla yapılmış, kara veya daire planlı çok yüksek kütlesel bağımsız yapı veya yapı bölümlerine verilen ad. **2.** Bazı ev, köşk veya sarayların üst bölümlerinde bulunan büyük pencereli, her tarafı gören çıkıntılı yüksek bölüm; cihannüma. **3.** *as.* Eskiden bir kale veya surun bir bölümünü oluşturan kare veya daire planlı yüksek savunma ve tahkimat ögesi. **4.** Bir dağın en yüksek noktası; tepe. **5.** Askılı veya asma köprülerde kabloların bağlandığı metal veya betonarme olarak imal edilmiş dikey taşıyıcı eleman. **6.** Eskiden yangınları gözetlemek ve haber vermek amacıyla kurulmuş yüksek gözetleme yeri; yangın kulesi; yangın gözetleme yeri. **7.** *dnz.* Savaş gemilerinin, çeşitli katlarında köprü üstleri, gözetleme yerleri, ateş idare yerleri gibi bölümlerin bulunduğu yüksek kısım. **8.** Cambazların birbiri üstüne çıkarak yaptıkları denge gösterisi. **9.** Yüzücülerin atlama ile dalış arasında çeşitli gösteriler yapabilmeleri için yeterli imkânı sağlamak üzere kurulmuş yüksek iskele. **10.** Kiliselerde çanların bulunduğu yüksek yapı; çan kulesi. **11.** *{ağız}* Bağ evi. [DS] 🗗 **kule eşeği,** *{ağız} Tandırda hava deliğine kapatılarak hava girmesini önleyen çamur.* [DS]

kuleça, [kuleça] *{ağız} is.* Yüzün iki yanında bırakılan sakal; favori. [DS]

kulef, [Far. külāh] *{ağız} is.* Külah. [DS]

kulek, -ği [külek] *{ağız} is.* Su kovası. [DS]

kulel, [Ar. ḳulle > ḳulel قلل] *{OsT} is.* **1.** Kuleler. **2.** En yüksek noktalar; tepeler; doruklar. 🗗 **kulel-i seb'a,** *{OsT} İstanbul'daki Yedikule.*

kuleli, [kule-li] *sf.* **1.** Kulesi bulunan. **2.** Kulesi belirtilen nitelikte olan.

kulfal, [Yun. noupharo *(nilüfer)* [Tietze]] *{ağız} is.* Mor zambak. [DS]

kulfar, [Yun. noupharo *(nilüfer)* [Tietze]] *{ağız} is.* Mor zambak. [DS]

kulgak, [kul-ġā-k] *{eT} is.* Kulak. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler]

kulgaz, [kulgaz] *{ağız} sf.* Sinirli. [DS]

kulgulu, [kulgu-lu] *{ağız} is.* Küçük el testeresi. [DS]

kulhak, [kul-ġā-k] *{eT} is.* → kulgak. [DLT]

kulın, [kulan] *{ağız} is.* At ve eşek yavrusu. [DS]

kuli, [kuli] *{ağız} is.* **1.** Hindi. **2.** Sıpa. **3.** Kardeş. [DS]

kulik[1]**, -ği** [? kulik] *{ağız} is.* Ceza evi. [DS]

kulik[2]**, -ği** [Yun. khoulíkhi *(çörek)* [Tietze]] *{ağız} is.* Yuvarlak küçük ekmek; çörek. [DS]

kulik[3]**, -ği** [köl-ük] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

kulis, [Lat. colare *(elekten geçmek)* > Fr. coulisse] *is.* **1.** Tiyatrolarda salınenin dekorları ile duvar arasında kalan bölüm; sahne dışı. **2.** Parlamentoda, toplantı salonu dışında özel görüşme ve tartışmaların yapıldığı bölümlere verilen ad. **3.** *gnş.* Bir topluluk içinde yapılan bir etkinlikte, topluluğu belli bir grubun görüşleri doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlayan, iç yüzünü genellikle kamuoyunun bilmediği topluluk dışı her türlü girişim ve ön çalışma; bir çalışmanın iç yüzü bilinmeyen yönleri. **4.** Borsanın dışındaki alış veriş yeri. **5.** *tekn.* Buharlı araçlarda genleşmeyi ve hareket yönünü değiştirmeye yarayan lokomotif organı. 🗗 **kulis faaliyeti,** *Bir toplantıda, oturumlar dışında yapılan gizli çalışmalara verilen ad.* || **kulis yapmak,** *1. Bağlı olduğu grubun görüşü doğrultusunda karar alınmasını sağlamaya çalışmak; propaganda yapmak. 2.*

Bir işin kendi isteği doğrultusunda gerçekleşmesine çalışmak.

kulka, [?ḳulḳa قلقه] *{eAT} is.* Fundalık.

kulkak[1], [kul-ğā-k] *{eT} is.* → kulgak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

kulkak[2], [kul · > kul-kak] *{eT} is.* Küçük uşak. [İKPÖy.]

kulkasiyye, [Ar. ḳulḳāsiyye قلقاسيه] *(kulka:siye) {OsT} is. bot.* Yılanyastığıgiller.

kulkaz, [Ar. ḳulḳās] *{ağız} is.* **1.** Bir yıllık meyve fidanı. **2.** Nilüfer kökü. [DS]

kulkul, [Ar. ḳulḳul قلقل] *{OsT} sf.* **1.** Neşeli, güler yüzlü; çevik. **2.** *is.* Suyun çıkardığı ses; gulgule.

kulkula, [Far. ġulġule] *{ağız} is.* Testi; sürahi. [DS]

kulkulu, [Far. ġulgüle] *{ağız} is.* Testi; sürahi. [DS]

kullab, [Ar. ḳullāb قلاب] *(kulla:b) {OsT} is.* Ucu eğri şey; çengel; kanca.

kullama, [kül-le-me] *{ağız} is.* Külde pişirilen çörek; külleme. [DS]

kullandırma, [kul-la-n-dır-ma] *is.* Kullandırmak eylemi.

kullandırmak, [kul-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kullanmasını sağlamak. **2.** Kullanmak işini yaptırmak; yararlanılmasını sağlamak.

kullanılış, [kul-la-n-ıl-ış] *is.* Kullanılmak eylemi veya biçimi. **kullanılış şekli,** *Bir ilaç veya malın ne şekilde kullanılacağına dair yapılan açıklama; tarife.*

kullanılma, [kul-la-n-ıl-ma] *is.* Kullanılmak eylemi.

kullanılmak, [kul-la-n-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kullanmak eylemi yapılmak. **2.** Bir şeyden şu veya bu şekilde yararlanmak. **3.** Bir iş için harcanmak; tüketilmek. **4.** (Kişi için) kendisinden çıkar sağlanmak; istismar edilmek. **5.** (Araç, makine vb. için) işletilmek; çalıştırılmak.

kullanılmış, [kul-la-n-ıl-mış] *sf.* Daha önce bir başkasının malı olmuş, yeni olmayan; müstamel.

kullanım, [kul-la-n-ım *(1942;1944)*] *is.* **1.** Bir şeyi kullanma ve ondan yararlanma; kullanmak eylemi. **2.** Kullanma amacı. **3.** Kullanma biçimi. **4.** *dbl.* Kelimelerin en yaygın biçimleriyle kullanılması. **kullanımda,** *Halen kullanılmakta olan.*|| **kullanımdan düşmek,** *dbl. (Kelimeler için) kullanılmaz olmak.*|| **kullanımdan kaldırılmak,** *Kullanılmasına son verilmek.*|| **kullanımdan kalkmak,** *Kullanılmasına son verilmiş olmak.*

kullanış, [kul-la-n-ış] is. Kullanmak eylemi veya biçimi.

kullanışlı, [kul-la-n-ış-lı] *sf.* **1.** Kullanım amacına kusursuz ve en fazla uygun düşen; mümkün olan en fazla yararı sağlayan; uygun; elverişli; pratik. **2.** Kullanmaya elverişli olan; rahat.

kullanışlılık, [kul-la-n-ış-lı-lık] *is.* Kullanışlı olma durumu; pratiklik; rahatlık.

kullanışsız, [kul-la-n-ış-sız] *sf.* Kullanışlı olmayan; kullanmaya ve istenilen yararı sağlamaya elverişli olmayan; pratik olmayan; kullanması güç olan; rahatça kullanılmayan.

kullanma, [kul-la-n-ma] *is.* Kullanmak eylemi; işletme; çalıştırma; iş gördürme.

kullanmak, [kul-la-n-mak *(kul edinmek)*] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi çalıştırarak ondan amacına uygun yarar sağlamak; işletmek; çalıştırmak; iş yaptırmak. **2.** Bir kimseyi hizmette bulundurmak; iş yaptırmak; çalıştırmak. **3.** Bir şey ile yapmak; içine bir şey katmak. **4.** Bir şeyi alışkanlık hâline getirmiş olmak; alışkanlık edinmek; içmek; almak. **5.** Tutumlu davranmak; idareli hareket etmek; yetirmek. **6.** (Elbise, ayakkabı vb. için) giymek. **7.** (Araç, at vb. için) binmek; sürmek. **8.** (Makine vb. için) idare etmek; işletmek. **9.** (Kelime, deyim, söz vb. için) söylemek; yazmak. **10.** (Herhangi bir tüketim malını) harcamak; sarf etmek. **11.** (Birini veya bir durumu, olayı) kendi şahsî çıkarına veya amacına alet etmek; sömürmek; çıkar sağlamak. **12.** *{ağız}* Cinsel arzularının tatminine alet etmek; cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

kullap, -bı [Ar. ḳullāb / Far. ḳulāb قلاب] *{OsT} is.* **1.** İplik üzerine sırma geçirmeye yarayan bir tür eğirme dolabı. **2.** İki ayrı çubuğun birbiri üzerinde kıvrılması ile yapılmış bir tür çakma menteşe. **3.** Ucu eğri demir çengel; kanca.

kulle, [Ar. ḳulle قله] *{OsT} is.* **1.** Dağ tepesi; zirve. **2.** Kule. **3.** Taç. **4.** Metal kabartma. **5.** Büyük küp. **6.** *as.* Savaş gemilerinin güvertesindeki ağır top.

kullemci, [Ar. a'llem ḳallem > kullem-ci] *{ağız} sf.* Dalgacı; oyuncu. [DS]

kullet, [? kullet] *{ağız} is.* Çok ağır ve çok iri nesne. [DS]

kullıg, [kul > kul-lıġ] *{eT} sf.* → kullug. [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]

kullığ, [kul > kul-luk] *{ağız} is.* Karakol. [DS]

kullığçı, [kul > ku-luk-çu] *{ağız} is.* **1.** Memur. **2.** Hizmetçi; işçi. [DS]

kullik[1], **-ği** [? kullik] *{ağız} is.* **1.** Tepelik; başlık. **2.** Başlık üstündeki püskül. [DS]

kullik[2], **-ği** [kül-lük ?] *{ağız} is.* Simit; gevrek. [DS]

kullug, [kul > kul-luġ] *{eT} sf.* **1.** Köleli; köle sahibi olan; kullu. [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Hizmetçi sahibi. [EUTS]

kulluk[1], [kül > kül-lük] *{ağız} is.* Ağıl; avlu. [DS]

kulluk[2], **-ğu** [ḳul-luḳ قلوق / قوللق / قللق] *is.* **1.** Kul olma durumu. **2.** *{eT}* Hizmetçi takımı; bekçi. [İKPÖy.] **3.** *{eT} {eAT} {OsT}* Hizmet; hizmetçilik; kölelik. [KB] [DK] [İKPÖy.] **4.** *isl.* Allah'a karşı sorumluluklarını

yerine getirme; kulun yaptığı iş; ibadet. *{eAT} (aynı)* **5.** İmparatorluk döneminde, şehir güvenliğini sağlamakla görevli karakol. *{ağız} (aynı)* [DS] **6.** *{ağız}* Memurluk. [DS] **7.** *{eT} zf.* Bir esir gibi. [Gabain] 🗗 **kulluğa durmak,** *{eAT} Hizmetçilik yapmak.*|| **kulluğa tutmak,** *{OsT} Bir kimseyi köle edinmek; kul edinmek.*|| **kulluk etmek,** *Bir kimsenin hizmetinde bulunmak; efendisinin isteklerini yerine getirmek.*|| **kulluk hakkı,** *İmparatorluk döneminde, tımarlı sipahilere verilen yerlerde oturanlardan, ektikleri arazi oranında alınan verginin adı.*|| **kulluk kölelik,** *Birinin buyruklarına boyun eğerek yaşamak durumu.*|| **kulluk yatı,** *{eAT} Hizmet usulü.*

kulluk, -ğu [kul-luk] *{ağız} is.* **1.** Yardım. **2.** Evlenecek erkeğin, gelin ve akrabalarına verdiği hediye. [DS]

kullukçu, [ḳul-luḳ-çu قوللقجی] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Bir kimsenin emrinde çalışan, hizmetinde bulunan kimse; hizmetçi; maiyet memuru. **2.** *{eAT}* Bekçi; nöbetçi. **3.** Osmanlı devletinde kulluklarda görevli yeniçeri. **4.** *{OsT}* Silahtar ağa ve sarayda üst rütbeli ağaların hizmetine bakan oğlanlara verilen ad. **5.** *{ağız}* Memur; hizmetçi; işçi; besleme. [DS]

kullü, [küllü] *{ağız} is.* Kırmızı topraktan yapılmış su küpü. [DS]

kulmaş, [? ḳulmaş قولماش / [قلماش *{eAT} {OsT} sf.* **1.** Aldatıcı; hilekâr; sahtekâr. **2.** Kalleş. **3.** Terbiyesiz.

kulmaşlık, -ğı [ḳulmaş-lık قلماشلق] *{eAT} {OsT} is.* Aldatıcılık; hilekârlık.

kulnaçı, [kulun > kul(u)n-ā-mak > kulnā-çī] *(kulna:çı:) {eT} sf.* (Kısrak için) tay doğuracak olan; kulunlayıcı. 🗗 **kulnaçı kısrak,** *{eT}Doğuracak kısrak.* [DLT]

kulnamak, [kulun > kul(u)n-ā-mak] *(kulna:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* (Kısrak için) kulunlamak; yavru doğurmak. [DLT]

kuloğlu, [kul+oğ(u)l-u] *{OsT} is. tar.* Ölen evli yeniçerinin, babası gibi Yeniçeri Ocağına alınan askerlere verilen isim.

kulp, [Yun. kolbos / Ar. ḳulb] *is.* **1.** Tencere, tava, sürahi, testi vb. kapları tutup kaldırmaya yarayan halka veya kavis biçiminde bükülmüş kısım. *{eAT} (aynı)* **2.** Taşınmasını kolaylaştırmak amacıyla bir kasanın veya sandığın her iki ucuna takılan tutamak. **3.** Kapı, pencere, çekmece gibi şeyleri tutup çekmeye, açmaya yarayan parça. **4.** *mecaz.* Uydurma sebep; bahane. 🗗 **kulp bulmak,** *Bahane yaratmak.*|| **kulp çekmek,** *Fincan, testi vb. şeylerin tutacak yerlerini hazırlamak.*|| **kulp takmak,** *1. Kaplara tutacak veya taşıyacak tutamak yapmak. 2. Bir kimseyi veya bir şeyi kusurlu göstermek için birtakım eksiklikler uydurmak; bahane bulmak. 3. Bir suç isnadında bulunmak.*|| **kulpunu bulmak,** *Yapılmak istenen uygunsuz bir iş için yasal olmayan veya yasallığı tartışılabilecek bir çözüm yolu bulmak.*|| **kulpunu salıvermek,** *{ağız} Bir işin veya kimsenin peşini bırakmak.* [DS]

kulpastı, [kül+bas-tı ?] *{ağız} is.* Pekmez şırasını kestirmek için kullanılan kireçli toprak; pekmez toprağı. [DS]

kulplama, [kulp-la-ma] *is.* **1.** Kulplamak eylemi. **2.** Seramikçilikte hazırlanmış kulpları, biçimlendirilmiş seramik hamuruna kurumadan önce yapıştırma işlemi.

kulplamak, [kulp-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kulplama işlemini uygulamak.

kulplaşmak, [kulp-la-ş-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Bir şeyi iki kişi tutarak kaldırmak. [DS]

kulplu, [kulp-lu] *sf.* **1.** Kulplu olan. **2.** *{ağız}* Yemek tavası. [DS] **3.** *{ağız}* Dibi geniş, üstü dar, iki kulplu toprak kap. [DS] 🗗 **kulplu beygir,** *spor. Jimnastikte destek olarak kullanılan, gövdesinin ortasında iki adet kulpu bulunan bir araç.*

kulpsuz, [kulp-suz] *sf.* Kulpu bulunmayan; kulpu olmayan.

kulsığ, [kul > *kul-sī-mak > kulsı-ġ] *{eT} zf.* Kul gibi; köleye yakışır; köle gibi. [EUTS] [KB] [Gabain] 🗗 **kulsığ er,** *{eT} Köleye benzeyen; huyu köleye benzeyen adam.* [DLT]

kulte, [? kulte] *{ağız} is.* Çamur taşımaya yarayan teskere. [DS]

kultem, [? kultem / kütlem] *{ağız} is.* **1.** Salkım. **2.** Demet; dizin; bağlam. [DS]

kulu, [? kulu] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

kulub, [Ar. ḳalb > ḳulūb قلوب] *(kulû:b) {OsT} is.* Kalpler; gönüller.

kuluba, [Yun. khalubi] *{ağız} is.* Tarla ve bağlara yapılan barınak; kulübe. [DS]

kuluç, -cu [? kuluç] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Eğitilmiş atmaca. [DS]

kuluçi, [? kuluçi] *{ağız} sf.* Sivri. [DS]

Kuluçka, [Bul. kloçka] *{ağız} is.* **1.** Kutup yıldızı. **2.** Ülker yıldız takımı. [DS]

kuluçka, [Bul. klóčka] *is.* **1.** Civciv çıkarmak üzere yumurtaya yatmış, yatmak üzere olan veya civciv çıkarmış olan tavuk veya dişi kuş. **2.** *biy.* Tek bir doğum ya da bir grup yumurtadan çıkan yavru; ergin tarafından bakılan genç hayvan. **3.** *biy.* Döllenmiş yumurtadan embriyonun çıkışı. **4.** *mecaz.* Yerinden kımıldamak istemeyen tembel kimse. 🗗 **kuluçka ana makinesi,** *Kuluçka makinesinden çıkan civcivleri bir süre besleyip büyütmek amacıyla kullanılan özel ısıtma makinesi.*|| **kuluçka devri,** *1. Civciv veya yavru çıkarmak için bir kuşun yumurtaları üzerinde yatması gereken süre; kuluçka dönemi. 2. biy. Döllenmeden sonra canlı bir organizma oluşuncaya kadar geçen süre; kuluçka dönemi. 3. tıp. Bulaşıcı hastalıklarda, bulaşmanın baş-*

laması ile ilk hastalık belirtilerinin görülmesine kadar geçen süre; kuluçka dönemi.|| **kuluçka dolabı,** *İpek böceği yumurtalarının çatlaması için içine konulduğu ve özel ısıtma düzeni olan kapalı bir alet.*|| **kuluçka dönemi,** *1. Civciv veya yavru çıkarmak için bir kuşun yumurtaları üzerinde yatması gereken süre; kuluçka devri. 2. biy. Döllenmeden sonra canlı bir organizma oluşuncaya kadar geçen süre; kuluçka devri. 3. tıp. Bulaşıcı hastalıklarda, bulaşmanın başlaması ile ilk hastalık belirtilerinin görülmesine kadar geçen süre; kuluçka devri.*|| **kuluçka makinesi,** *Tavukçulukta, tavuğun yumurtalara verdiği sıcaklığı sağlayacak düzeni bulunan ve çok sayıda yumurtadan civciv çıkarmaya yarayan alet; civciv çıkarıcı.*|| **kuluçka olmak,** *(Tavuk ve diğer dişi kuşlar için) civciv çıkarmak üzere fizyolojik değişikliğe uğramak; yumurta üzerine yatmak istemek.*|| **kuluçkaya koymak,** *Kuluçkaya yatırılacak olan yumurtaları kuluçka makinesine yerleştirmek.*|| **kuluçkaya yatırmak,** *Civciv çıkarmak isteyen kuş veya tavuklar için yumurtalarının üzerine yatabileceği ortamı hazırlamak.*|| **kuluçkaya yatmak,** *(Dişi kuş veya tavuk için) civciv çıkarmak için yumurta üzerine yatmak.*

kuluçkahane, [kuluçka+ Far. ḫāne] *(kuluçkaha:ne) is.* Kuluçka çıkarılan yer; kuluçka makinesinin bulunduğu yapı; kuluçkalık.

kuluçkalık, -ğı [kuluçka-lık] *is.* **1.** Kuluçka olma durumu. **2.** Kuluçkaya yatacak kuş veya tavuğun yumurtalarının yerleştirildiği kutu veya sepet. **3.** Kuluçka makinelerinin konulduğu yer; kuluçkahane. **4.** İki ve daha çok katlı kovanlarda arıların ürediği alt bölüm. **5.** Balık üretim tesislerinde, yumurta ile beslenen diğer canlılara karşı balık yumurtalarını korumak için hazırlanmış ve suya bırakılmış özel kutu; kuluçka kutusu; kuluçka şişesi; Vibert kutusu. **6.** *sf.* Kuluçkada kullanılmaya uygun.

kuluduk, -ğu [kulu-d-uk / kul-ud-uk] *{ağız} sf.* Çok aptal. [DS]

kuluf, [Bul. gluch] *{ağız} is.* Sağır. [DS]

kuluk[1]**, -ğu** [kulu *(yans.)* > kulu-k] *{ağız} is.* **1.** Kuluçka. **2.** Hindi. [DS]

kuluk[2]**, -ğu** [Yun. khoulíkhi *(çörek)* [Tietze]] *{ağız} is.* Fırında pişen küçük ekmek; çörek. [DS]

kuluk[3]**, -ğu** [? kuluk / kulük] *{ağız} is.* Oyuk. [DS]

kuluk[4]**,** [? kuluk] *{ağız} sf.* Korkunç. [DS]

kulukoca, [kulu+koca] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

kulukulu, [kulu+kulu] *{ağız} is.* **1.** Hindi. **2.** Baykuş. [DS]

kulun[1]**,** [Kır. kulan *(yaban eşeği)* > ḳulun قولن / قولون] *is.* **1.** *{eT}* Doğumdan sonra bir yaşına kadar olan tay. [DLT] [ETY] [Gabain] [Nevâyî] **2.** *{ağız}* At veya eşek yavrusu. [DS] **3.** *{eAT} {OsT}* Tay. **4.** *{ağız}* İki üç yaşında kısrak. [DS] **5.** *{ağız}* Kurt ya da köpek yavrusu. [DS] 🗗 **kulun atmak,** *{ağız} (At ve eşek için) yavru düşürmek.* [DS]|| **kulun dişleri,** *(At ve eşek için) süt dişleri.*|| **kulun eti,** *Uyluk eti.*

kulun[2]**,** [kulun] *{eT} is.* Bir tür çiçek. [EUTS]

kuluncak, -ğı [ḳulun-cak قولنجق] *{eAT} is.* Küçük tay.

kulunç, -cu [Ar. ḳūlunc قولنج] *{OsT} is.* **1.** Şiddetli ağrı. **2.** Omuz başlarında duyulan ağrı. 🗗 **kulunç kırmak,** *Ağrıyan yeri ovarak ağrısını hafifletmek.*|| **kulunç otu,** *{eAT} Havlıcan.*

kulunlacı, [ḳulun-la-maḳ > ḳulun-la-y-ıcı قولنلاجى] *{eAT} {ağız} sf.* (Kısrak için) gebe. [DS]

kulunlama, [kulun-la-ma] *is.* Kulunlamak eylemi.

kulunlamak, [kulun > ḳulun-lā-maḳ قلوونلمق] *(kulunla:mak) {eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-ı] [-l(u)-yor]* (Kısrak ve eşek için) doğurmak; tay vermek; yavru doğurmak; kulun meydana getirmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [DS]

kulunlu, [kulun-lu] *{ağız} sf.* (At veya eşek için) karnında yavrusu olan. [DS]

kulunlug, [kulun > kulun-uġ] *{eT} sf.* Tay sahibi olan; taylı. [DLT]

kulunluk, -ğu [ḳulun-luk] *{ağız} is.* At ve eşek gibi hayvanlarda döl yatağına verilen ad. [DS]

kulübe, [Yun. kaluby / Far. külbe] *is.* **1.** Basit malzeme ile yapılmış, ilkel ve küçük barınak. **2.** Bir yeri beklemekle görevli kimselerin görev süresince içinde barındığı küçük yer; kabin. **3.** Kedi köpek gibi hayvanların bahçe veya avlu gibi açık alanlarda kalmasını önlemek amacıyla yapılmış küçük barınak; köpek barınağı. **4.** (Alçak gönüllülük ifadesi olarak) bir kimsenin sözünü ettiği kendi evi; evim veya evimiz. **5.** Fakir konut. **6.** Halka açık yerlerdeki telefon makinelerini ve telefon eden kimseleri sıcak, soğuk, yağış gibi dış etkenlerden korumak için yapılmış küçük bölmeler; kabin.

kulük, -ğü [? kulük] *{ağız} is.* Oyuk. [DS]

kulüp, -bü [Fr. club / İng. club] *is.* **1.** Yalnız üyelerin girebildiği, aynı amacı paylaşan kişilerin oturup konuşmak, görüşmek amacıyla devam ettikleri yer. **2.** Spor amaçlı dernek. **3.** Siyasi çalışma, toplantı yapılan yer; siyasi dernek. **4.** *gnşl.* Herkese açık müzikli, içkili eğlence yeri; gece kulübü.

kulüpçü, [kulüp-çü] *is.* Gece kulübü işleten kimse.

kulüpçülük, -ğü [kulüp-çü-lük] *is.* Gece kulübü işletmeciliği; kulüp işleriyle uğraşma.

kulvar, [Fr. couloir] *is.* **1.** Dar koridor; geçit. **2.** Derin ve dik dağ geçidi; dağ yolu. **3.** *spor.* Atletizm pistinde her atletin koşacağı şerit. **4.** Her yüzücü için ayrılmış yüzme bölgesi. **5.** Yolun her bir araca ayrılmış seyir bölümü; şerit.

kulve, [? kulve] *{ağız} is.* Tandırın hava yolu. [DS]

kulzüm, [Ar. ḳulzüm قلزم] *{OsT} is.* **1.** Deniz. **2.** Kızıl deniz.

kum[1], [Çiğil. kum] *is.* **1.** Silisli kayaçların, kayaların ve bazı mineral parçalarının doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasıyla meydana gelen, büyüklüğü 0.002-2 mm. arasında değişen sert parçacıkların tümü. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Armut, ayva, çilek gibi meyvelerin etli kısımlarındaki sert tanecikler. **3.** Böbrek gibi bazı organ ve dokuların anormal işleyişleri sırasında meydana getirdikleri ince ve sert maddeler. **4.** *sf.* Kum gibi veya kum görünüşünde olan. **5.** Kumdan yapılmış. 🗗 **kum armudu,** *Sarı renkli bir tür yaz armudu.*|| **kum balığı,** *zool. 1. Ilık denizlerde kum içinde yaşayan, hamsiye benzer, bedeni eğri olarak sıralanmış pullarla kaplı bir tür kemikli balık, (Ammodytes). 2. Ilık ve serin sularda yaşayan, vücudunun ön kısmı çıplak, kalan kısmı normal dizilişte pullarla kaplı bir kemikli balık, (Gymnammodytes). 3. Kum balığıgillerden ılık ve serin suların en çok 40 metreye kadar olan derinliklerinde yaşayan bir tür kemikli balık, (Hyperalus lanceolatus).*|| **kum balığıgiller,** *zool. Kumlu deniz diplerinde yaşayan, üremek için kıyılara yaklaşan kemikli balıklar takımının, kefaller alt takımına ait bir familya, (Ammodytidae).*|| **kum çölü,** *İnce kumlarla örtülü çöl.*|| **kumda oynamak,** *Bir fırsatı kaçırmak; umulanı ele geçirememek.*|| **kum darı,** *{ağız} Tanelerinin uçları sivri ve küçük mısır.* [DS]|| **kum dökmek,** *İdrarla birlikte kum çıkarmak.*|| **kum engereği,** *Üçgen kafalı iri bir engerek türü, (Vipera ammadytes).*|| **kum eriği,** *{ağız} Yaban eriği.* [DS]|| **kum fırtınası,** *Çöllerde kumu savurarak havaya karıştıran kasırga.*|| **kum gibi,** *Çok; pek çok.*|| **kum gibi kaynamak,** *1. Pek çok olmak; pek fazla bulunmak. 2. Çok kalabalık ve kıpırdak olmak.* || **kum grisi,** *Kum renginde olan.*|| **kum havucu,** *Kumluk yerlerde yetiştirilen bir tür havuç.*|| **kum havuzu,** *Atlama sporu ile ilgili atletlerin yere düştüklerinde yaralanmamaları için içine kum doldurulmuş havuz.*|| **kum kamyonu,** *Kasası ve diğer kısımları kum taşıyacak ve boşaltacak biçimde düzenlenmiş kamyon.*|| **kum kayası,** *Sıcak ve ılık denizlerin kayalık yerlerinde yaşayan bir kemikli balık, (Neogobius).*|| **kum kekliği,** *zool. Afrika'nın kuzeydoğusu ve Asya'nın güneybatısındaki ülkelerde, ot ve çalılarla kaplı kumlu ovalarda, ılgın ve otlarla kaplı kumsallarda sürüler halinde yaşayan bıldırcından iri, çilden küçük bir keklik türü; kum çili; jet keklik, (Ammoperdrix griseogularis).*|| **kum otu,** *bot. Karanfilgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, üst kısımları tüylü ve salgılı olan otsu bir bitki, (Spergularia).*|| **kum saati,** *İki cam kabın dar bir boğazla birbirine bağlanması ile meydana getirilmiş, birinden diğerine kumu akıtarak süre belirlemeye yarayan alet.*|| **kum şeker,** *{ağız} Toz şeker.* [DS]|| **kum taşı,** *Kum tanelerinin tortullaşması ile oluşmuş kayaç.*|| **kum torbası,** *1. İçine kum doldurularak boks antrenmanlarında kullanılan torba. 2. Savaşta siper, sel baskınlarında set olarak kullanmak amacıyla içi kumla doldurulmuş torba. 3. mecaz. Çok şişman, dayanıksız kimse; lapacı.*|| **kum zambağı,** *bot. Kumluk sahillerde yetişen, beyaz ve çiçekleri kokulu, süs bitkisi olarak kullanılan soğanlı bir otsu bitki, (Pancratium maritimum).*

kum[2], [ḳum قوم] *{OsT} is.* Dalga; fırtına. [Evliya Çelebi] 🗗 **kuma urmak,** *Birbirine kuvvetle vurmak.* [DLT]

kuma[1], [Çin. hu-ma *(Hu'ların keneviri)*] *{eT} is.* Kenevir. [Gabain] 🗗 **kuma yağı,** *{eT} Keten yağı; kenevir yağı; bezir yağı.* [EUTS] [Gabain]

kuma[2], [*eT.* kuma-ş-mak *(yardımlaşmak)* > Kıpç. kuma / Moğ. ḳuma *(cariye)* قوما / قومه / [قما] *is.* **1.** Eskiden erkeklerin birinci eşleri dışında aldıkları odalıkların her biri; cariye. **2.** Eskiden birden fazla kadınla evlenebilen erkeklerin nikâhlı eşlerinin birbirine göre durumu; ortak. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DK] 🗗 **kuma getirmek,** *(Evli erkek için) eşinin üzerine bir başka kadınla daha evlenmek.*

kuma[3], [Ar. ḳıyam > ḳumā [قما] *(kuma:) {OsT} is. ed.* Eski Arap edebiyatında bulunmayan, Abbasiler devrinde Bağdat'ta Ramazan ayında sahurda halkı uyandırmak için şarkıcıların gezerek söyledikleri şiir.

kuma[4], [? kuma] *{ağız} is.* Mercan balığı. [DS]

kuma[5], [? kuma] *{ağız} is.* Dam üstü; çatı. [DS]

kuma[6], [kuma] *{ağız}. iinl.* Haydi, çabuk! [DS] 🗗 **kuma etmek,** *{ağız} çoc. d. koşmak.* [DS]

kumak, -ğı [kum-ak ?] *{ağız} is.* Delik. [DS]

kumalaşmak, [kuma-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kıskançlık nedeniyle çekişmek, atışmak. [DS]

kumalı, [kuma-lı] *sf.* Kuması olan.

kumame, [Ar. ḳumāme [قمامه] *(kuma:me) is.* Kudüs'te Hz. İsa'nın mezarının bulunduğu bildirilen tapınak.

kuman[1], [*eT.* kumgan] *{ağız} is.* İbrik. [DS]

kuman[2], [Far. gümān => kuman] *{ağız} is.* **1.** Kara atma; iftira. **2.** Kuşku. [DS] 🗗 *{ağız}* **kuman elması,** *Bir tür ekşimsi elma.* [DS]

kumana, [Lat. compania *(birlikte yemek)* > İt. comania] *is. {ağız}* Birkaç ailenin ortaklaşa yaptıkları yemekli toplantı. [DS]

Kumanca, [Kuman-ca] *(kuma'nca) is.* Kıpçakça.

kumanda, [Lat. commandare *(emretmek)* > İt. commenda] *(kuma'nda) is.* **1.** Asker, izci ve öğrencilere tören sırasında belirli bir düzende geçmeleri için verilen emir; komut. **2.** *mecaz.* Emir verme yetkisi; sevk ve idare; görev; komuta. **3.** Elektrik ve mekanikte bazı parçaları çalıştırma usulü. 🗗 **kumanda devresi,** *Kendisine verilen ya da otomatik olarak düzenlenmiş komutları makinenin güç devresine*

ileten düşük düzeyli devre.|| **kumanda düğmesi,** *Kronometrelerde zamanı gösteren ibrelerin hareketini başlatan ve durduran düğme.*|| **kumanda etmek,** *1. Yönetmek; sevk ve idare etmek. 2. Komut vermek.*|| **kumanda odası,** *Bir fabrika veya kuruluşun çalışmalarına yön veren veya işleri ayarlayan cihaz ve yöneticilerin bulunduğu bölüm.*|| **kumanda tablosu,** *Bir sanayi makinesinin, makine grubunun veya bütün bir kuruluşun işletilmesini, denetimini, ayar ve düzenlemelerini sağlayan ölçü, kontrol ve otomatik ayar cihazlarını vb. bir araya toplayan tablo.*|| **kumanda yeri,** *as. Sevk ve idareden sorumlu kimsenin, kumandanın bulunduğu, sevk ve idare kuruluşlarının olduğu yer.*|| **kumanda yetkisi,** *as. Emrindeki askerleri sevk ve idare etmek üzere komutana verilen yetki.*| **kumandayı ele almak,** *Yönetime el koymak; bizzat kendisi yönetmek.*|| **kumanda zinciri,** *as. Silahlı kuvvetlerde, emir ve kumanda işleyişinde makam ve rütbelerin yukarıdan aşağıya doğru sıralanma ve uygulanma zorunluluğunu belirten terim.*

kumandalı, [kumanda-lı] *sf.* Kumandası olan; kumanda ile yönetilen; kumanda edilebilen.

kumandan, [Lat. commandare *(emeremek)* > Fr. commandant] *is.* **1.** Kumanda eden; komuta eden. **2.** *as.* Bir askerî birliğin sevk ve idaresini elinde bulunduran kimse; komutan. 🗗 **kumandan gemisi,** *Komutanın bulunduğu ve komuta işlerini yürüttüğü gemi.*

kumandanlı, [kumandan-lı] *sf.* Kumandanı olan; komutanı bulunan.

kumandanlık, -ğı [kumandan-lık] *is.* **1.** Kumanda etme işi ve yetkisi. **2.** *as.* Askerî kurallara, disiplin ve hiyerarşiye göre emir ve komuta etme gücü ve işi; komutanlık. **3.** *gnşl.* Silahlı kuvvetlerde emir ve komuta yetkisinde bulunan yüksek rütbeli askerlerin tümü; komutanlık. **4.** Bir askerî birliğin kumandanının bulunduğu yer ve makam; komutanın makamı.

kumandansız, [kumandan-sız] *sf.* Kumandanı olmayan; komutanı bulunmayan.

kumandasız, [kumanda-sız] *sf.* Kumandası olmayan; kumanda edilmeyen.

kumanya, [Lat. compania *(birlikte yemek)* > İt. comania] *(kuma'nya) is.* **1.** Yolculukta yenilmek üzere hazırlanmış ve özel olarak paketlenip bohçalanmış yiyecek; yolcu azığı. **2.** Sefer halindeki asker için hazırlanan yiyecek. **3.** *dnz.* Gemi zahiresi. **4.** *{ağız}* Kışın yenmek için alınan erzak. [DS] **5.** *{ağız}* Harcını ortaklaşa koyarak yemek yapma usulü. [DS]

kumanyacı, [kumanya-cı] *is.* **1.** Kumanya hazırlayan ve dağıtan kimse. **2.** *dnz.* Gemilerde, günlük yiyecek ve içeceği yeteri kadar çıkarıp hazırlayan, depodaki yiyeceklerin temizlik ve korunmasından sorumlu görevli.

kumanyacılık, -ğı [kumanya-cı-lık] *is.* Kumanyacının yaptığı iş veya görevi.

kumanyalı, [kumanya-lı] *sf.* Kumanyası olan; kumanyası bulunan.

kumanyalık, [kumanya-lık] *is.* **1.** Gemilerde kumanyaların saklandığı yer. **2.** *sf.* Kumanya için elverişli olan.

kumar, [Ar. ḳımar / ḳumār قمار] *{OsT} is.* Ortaya para vb. değerli şey konularak oynanan talih oyunu. 🗗 **kumar ebesi,** *Kumar oynatan kimse; kumarcı.*|| **kumar kâğıdı,** *Kumar oynamaya yarayan kâğıt; iskambil kâğıdı.*|| **kumar oku,** *Eskiden Arapların kumar oynamakta kullandıkları başı ve temreni olmayan bir tür ok.*|| **kumar oynamak,** *1. Para veya değerli bir şey koyarak talih oyunu oynamak. 2. mecaz. Olumlu sonuç alınması çok düşük bir ihtimal dahilinde olan bir işe bilerek girişmek.*

kumara, [Yun. khomaro [Tietze]] *{ağız}is.* Dağ çileğine benzer meyveleri olan bir çalı. [DS]

kumarbaz, [Ar. ḳımār + Far. -bāz قمرباز] *{OsT} sf.* **1.** Çok kumar oynayan; kumar düşkünü; kumarcı. **2.** *is.* Kumara oynamayı alışkanlık hâline getirmiş kimse; sürekli kumar oynayan kişi; kumarcı.

kumarbazi, [Ar. ḳımār + Far. -bāz + Ar. -ī قمربازی] *(kumarba:zi:) {OsT} is.* Kumara düşkünlük; kumarbazlık.

kumarbazlık, -ğı [kumarbaz-lık] *is.* Kumarbaz olma durumu; kumarcılık.

kumarcı, [kumar-cı] *sf.* **1.** Çok kumar oynayan; kumar düşkünü; kumarbaz. **2.** *is.* Kumar oynamayı alışkanlık hâline getirmiş kimse; sürekli kumar oynayan kişi; kumarbaz.

kumarcılık, -ğı [kumar-cı-lık] *is.* Kumarcı olma durumu; kumarbazlık.

kumarhane, [Ar. ḳımār + Far. -hāne قمرخانه] *(kumarha:ne) {OsT} is.* Kumar oynanan yer.

kumarhaneci, [kumarhane-ci] *(kumarha:neci) is.* Kumarhane işleten ve burada kumar oynayanlardan belirli bir para alan kimse.

kumarhanecilik, -ği [kumarhane-ci-lik] *is.* Kumarhane işleticiliği; kumarhane sahibinin yaptığı iş.

kumari, [Ar. ḳumārī قماری] *(kuma:ri:) {OsT} is.* Hindistan'ın güneyindeki Comorin burnundan çıkarılan çok güzel kokulu öd.

kumaru, [Soğd. xwmir *(iyi söz, teselli)* > kumaru] *{eT} is.* **1.** Teselli. [İKPÖy.] **2.** Son öğüt; vasiyet. [KB] [İKPÖy.] **3.** Miras. [KB] [İKPÖy.] **4.** Ayrılış; veda. [EUTS] **5.** Armağan. [KB]

kumasız, [kuma-sız] *sf.* Kuması bulunmayan; ortağı olmayan.

kumaş[1], [Ar. ḳumāş قماش] *{OsT} is.* **1.** İpek, yün, pamuk, keten gibi doğal veya yapay liflerden dokuma

ve örme yoluyla üretilmiş, elbise yapımında veya döşemecilikte kullanılan dokuma. *{eAT} (aynı)* **2.** Giyeceklerin yapıldığı dokumanın cinsi. **3.** *mecaz.* Bir kimsenin kişilik, yetenek vb. niteliklerinin tümü. **4.** *sf.* Kumaştan yapılmış olan. ◻ **kumaş çinetme** (çiğnetme), *{ağız} Nişan töreni.* [DS]‖ **kumaş mengenesi,** *Dokuma tezgâhlarında dokunmuş olan ham kumaşın veya yıkanmış bir kumaşın düzgün durması için üzerinden geçirildiği silindir alet.*

kumaş[2], [kuma-ş ?] *{ağız} is.* Tazı. [DS]

kumaşçı, [kumaş-çı] *is.* Kumaş fabrikası olan veya kumaş satan kimse.

kumaşçılık, [kumaş-çı-lık] *is.* Kumaşçının işi veya mesleği.

kumaşık, -ğı [kuba-ş-ık] *{ağız} is.* İmece. [DS]

kumaşlı, [kumaş-lı] *sf.* Kumaşı olan; kumaşı bulunan.

kumaşmak, [kuba-ş-mak / kuma-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Ortaklaşa, yardımlaşarak iş yapmak. [DS]

kumaşsız, [kumaş-sız] *sf.* Kumaşı olmayan; kumaşı bulunmayan.

kumat, [İt. commande] *{ağız} is.* Emir. ◻ **kumat etmek,** *{ağız} Emretmek.* [DS]

kumatlamak, [kumat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)yor]* Ayaklandırmak; uyarmak. [DS]

kumav, [kum-ağu > kumav] *{ağız} sf.* Kumlu olan. [DS]

kumba, [Sansk. kumbhā] *{eT} is.* Su perisi; su adamı. [EUTS]

kumbak, [kumb-ak] *{ağız} is.* Göz çukuru. [DS]

kumbar, [Far. mubār => bumbar > kumbar] *{ağız} is.* **1.** Et sucuğu. **2.** Kasaplık hayvanların kalın bağırsağı. [DS]

kumbara[1], [Far. humbere] *(ku'mbara) is.* **1.** Biriktirmek için içine para atılan bir deliği bulunan kapalı kutu. **2.** Bir tür yuvarlak top mermisi; humbara.

kumbara[2], [Ar. ḳınār] *{ağız} is.* Kumar. [DS]

kumbaracı, [kumbara-cı] *is.* **1.** Kumbara üreten ve satan kişi. **2.** *as.* Humbarayı kullanan er; humbaracı.

kumbarahane, [Far. humbere + hāne] *(ku'mbaraha:ne) {OsT} is.* **1.** Humbara imal edilen atölye; humbara döküm yeri. **2.** 1739 yılında humbaracı yetiştirmek üzere açılan askerî okul.

kumbaşı, [kum+baş-ı] *is.* Kumluk yer; kumsal.

kumbik, -ği [? kumbik] *{ağız} sf.* Ufacık; yumruk kadar. [DS]

kumbili, [? kumbili] *{ağız} is.* Yığın. [DS]

kumbul, [? kumbul] *{ağız} is.* **1.** Çam, söğüt, çınar vb. ağaçların kabuğundan yapılan kap. **2.** Bu tür ağaçların kabuğundaki sakız. [DS]

kumbullu, [kumbul-lu] *{ağız} sf.* Tepeleme dolu. [DS]

kumbur, [Bul. krumpir] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kumburça, [kumbur-ça] *{ağız} is.* Sefer tası. [DS]

kumbuslamak, [kumbus-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yumruklamak. [DS]

kumbut, [? kumbut] *{ağız} is.* **1.** Kavrulmuş taze arpadan öğütülerek elde edilen bulgur. **2.** Kavrulmuş buğday ve arpadan çekilerek elde edilen un. [DS]

kumbuz, [? kumbuz] *{ağız} is.* **1.** Yumruk. **2.** Gülle oyununa son katılan oyuncu. **3.** *sf.* Sonuncu; en son. [DS]

kumbuzlamak, [kumbuz-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Parmakların orta boğumları ile yumruklamak. [DS]

kumcan, [kum-can] *{ağız} is.* Kumda yaşayan kayabalığı. [DS]

kumcu, [kum-cu] *is.* Kum getirip satan kimse.

kumcul, [kum-cu-l] *sf. bot.* (Bitki için) kumlu toprakta yetişen; kumlu toprağı seven; kum sever.

kumda, [kum-da ?] *{ağız} is.* Sulak yerlerde yetişen, ince gövdeli, uzun ve yumuşak sarmaşık ağaççığı. [DS]

kumdarı, [kum+darı] *is. bot.* Buğdaygillerden, boza yapımında kullanılan ufak darı; ak darı, *(Panicum miliaceum).*

kumdüz, [? kumdüz] *{ağız} is.* Kabuğu ince, kavrulmuş çekirdek. [DS]

kûme, [Ar. küme كومه] *(ku:me) {OsT} is.* Küme.

kumec, [? kumec] *{ağız} is.* Hayvan sidiği. [DS]

kumele, [küm / kümele] *{ağız} is.* İçine ot konulan kulübemsi barınak. [DS]

kumgan, [Ar. ḳumḳuma] *{eT} is.* Kova; ibrik; güğüm; gül suyu şişesi. [DLT]

kumkazan, [kum+kaz-an] *is. zool.* Toprakkazangillerden, Güney Afrika'da yaşayan, köstebek gibi yerin altında yaşayan, kemirici bir hayvan *(Bathyergus maritimus).*

kumkertiz, [kum+kert-iz ?] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

kumkum[1], [? kumkum] *{ağız} is.* Şeker. [DS]

kumkum[2], [? kumkum] *{ağız} is.* Sakız leblebisi. [DS]

kumkuma[1], [Ar. ḳımḳıma قمقمه] *{OsT} is.* **1.** İçine mürekkep konulan yuvarlak şişe; hokka. **2.** İçine Zemzem konulan şişe. **3.** Yuvarlak karınlı testi veya küp; su kabı. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** *mecaz.* Olumsuz veya kötü bir özelliği kendisinde oldukça fazla bulunduran kişi veya yer.

kumkuma[2], [? kumkuma] *{ağız} is.* Bukalemun. [DS]

kumkuvat, [? kumkuvat] *is. bot.* **1.** Sedef otugillerden Çin ve Japonya'da, turunçgillere yakın, hep yeşil yapraklı, meyve ağacı ve süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık, *(Fortunella).* **2.** Bu ağacın portakala benzeyen küçük meyvesi.

kumla, [kum-lag] *is.* **1.** Kum birikmesi ile oluşmuş

yüzey şekli; kumluk yer; geniş kumsal. **2.** Güneş banyosu yapmak için düzenlenmiş kumluk yer; plaj; kumsal.

kumlağı, [kum-lağı] *{ağız} is.* Kaynaktaki suyun içinde bulunan kumlardan çeşme suyunu arındırmak için çeşmeye su getiren boru veya künklerin belirli yerlerinde kum birikmesi için yapılan küçük engeller; kumluk. [DS]

kumlak, [Lat. humulo / Proto Alt. *9i̯omo(lŏ)] *{eT} is.* Kıpçak illerinde yetişen, yaprağı fasulyeye benzer sarmaşık gibi bir ot, *(Humulus lupulus).* [DLT]

kumlama, [kum-la-ma] *is.* **1.** Kumlamak eylemi. **2.** Çeşitli yüzeylere kum ve benzeri aşındırıcı maddeler püskürtmek suretiyle yapılan temizleme ve aşındırma işlemi. **3.** Kumlama işlemi uygulayarak yapılmış süsleme. 🗗 **kumlama makinesi,** *Sert yüzeyler üzerine temizlemek veya süsleme yapmak amacıyla kum veya aşındırıcı toz parçalarını püskürten makine.*

kumlamak, [kum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir yeri kum dökerek örtmek; kumla kaplamak. **2.** Bir yüzeyi kum püskürterek aşındırmak.

kumlıg, [kum > kum-luġ] *{eT} sf.* → kumlug.

kumlu, [kum-lu] *sf.* **1.** İçinde kum bulunan. **2.** (Meyve için) etli kısmında sert tanecikler bulunan. **3.** *mecaz.* (Kumaş için) üzerinde kum görünümünde çok küçük ve sık benekler bulunan. 🗗 **kumlu ebru,** *Tek renkli fakat çeşitli büyüklükte noktaların oluşturduğu ebru.*

kumluç, -cu [? kumluç] *{ağız} is.* Bulut gibi uçuşan bir tür küçük sinek. [DS]

kumlug, [kum > kum-luġ] *{eT} sf.* Kumlu. [EUTS]

kumluk, -ğu [kum-luk] *is.* **1.** Kumu olan yer. **2.** Kum alınan yer; kum ocağı. **3.** Toprağın birleşiminde çok miktarda kum bulunan arazi. **4.** Kumsal. **5.** *{ağız}* Kaynaktaki suyun içinde bulunan kumlardan çeşme suyunu arındırmak için çeşmeye su getiren boru veya künklerin belirli yerlerinde kum birikmesi için yapılan küçük engeller; kumlağı. [DS] **6.** *sf.* Kumu çok olan.

kummak, [kōm > kōm-mak / kum-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* → kommak. [DLT]

kummuş, [kum-muş] *{ağız}sf.* Sivil. [DS]

kumnuk, -ğu [kum-luk] *{ağız} is.* → kumluk; kumlağı. [DS]

kumol, [kum-ul] *{ağız} is.* Kum yığını. [DS]

kumpanya, [Lat. compania *(yoldaşlık)* > İt. compagna] *(kumpa'nya) is.* **1.** İmparatorluk döneminde, sanayi ve ticaret etkinlikleri için kurulan yabancı ortaklıklara verilen ad; şirket; ortaklık. **2.** Müzikçi, dansçı, tiyatrocularдан oluşan gezici topluluk; trup. **3.** *mecaz.* Aynı görüş, aynı kafada oluşun kişilerin oluşturduğu grup.

kumpas, [Lat. compassare *(adımla ölçmek)* > Fr. compas] *is.* **1.** Vida, saç vb. küçük şeylerin kalınlıklarını ölçmeye yarayan hassas ölçü aleti. **2.** *matb.* Matbaalarda dizgicilerin, tek tek harfleri bir araya getirerek satırları oluşturduğu alet. **3.** *mecaz.* Düzen, tertip. 🗗 **kumpasa almak,** *Birini zor durumda bırakacak düzen ve tertibi almak; sıkıştırmak.*|| **kumpas kurmak,** *Birisi hakkında gizli bir işe girişmek; onun hakkında düzen hazırlamak; gizli bir tuzak hazırlamak.*

kumpet, [Far. gümbet] *{ağız} is.* Toprak yığını. [DS]

kumpil, [Bul. krumpir] *{ağız} is.* Patates. [DS]

kumpir, [Bul. krumpir] *{ağız} is.* Patates. [DS] 🗗 **kumpir üzümü,** *Çavuş üzümü.*

kumral, [konur *(esmer)* + al > konural > kumral] *sf.* **1.** Saçı, sakalı veya bıyıkları açık kestane renginde olan; açık kestane rengi; koyu sarı. **2.** *is.* Bu renkte olan kişi.

kumrallık, [kumral-lık] *is.* Kumral olma durumu.

kumri, [Ar. ḳumrī *(ay beyazı)* قمرى] *(kumri:) {OsT} is. zool.* Kumru.

kumriye, [Ar. ḳumriye قمريه] *is.* Kumru. *{OsT}*

kumru, [Far. ḳumrī قمرى] *{OsT} is.* **1.** Güvercingillerden çeşitli tonlarda gri, kahverengi ve pas kızılı renklerle karışık tüylü, boynunun yanlarında siyah tüyler bulunan, uzun kuyruklu küçük bir tür güvercin, *(Streptopelia turtur).* **2.** *{ağız}* Teneke kutudan yapılmış kandil. [DS] 🗗 **kumru göğsü,** *Yanardöner renk.*|| **kumrular gibi,** *(İki insan için) birbirini çok seven.*|| **kumrular gibi sevişmek,** *Çok iyi anlaşıp sevişmek.*|| **kumru tüyü,** *{ağız} Kurşunî renk.* [DS]

kumsal, [kum-sal] *is.* **1.** Üzeri kum ile örtülü arazi parçası; bu şekildeki deniz veya nehir kıyısı; kumluk yer. **2.** *sf.* (Yer için) üzeri doğal olarak kumla kaplı olan. **3.** *sf.* Kumlu.

kumsallık, -ğı [kum-sal-lık] *is.* Kumsal olma durumu.

kumsavı, [kum-sağ-ı] *{ağız} is.* Kuma benzer bir tür toprak. [DS]

kumser, [Fr. comissair] *{ağız} is.* Komiser. [DS]

kumsever, [kum+sev-er] *sf. bot.* (Bitki için) kumlu toprakta yetişen; kumlu toprağı seven; kumcul.

kumsılamak, [kum-sı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Çekiştirmek.

kumsu, [ḳum-su قومصى] *{OsT} sf.* Ara bozucu; tezvirci.

kumsulanmak, [ḳum-su-la-n-maḳ قومسولنمق] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Yaltaklanmak; tezellül etmek.

kumsuluk, -ğu [ḳumsu-luḳ قومصلق] *is.* Ara bozuculuk; tezvircilik. 🗗 **kumsuluk etmek,** *{OsT} Ara bozuculuk etmek.*

kumsuz, [kum-suz] *sf.* Kumu bulunmayan; içinde kum olmayan.

kumşuy, [Çin. ? => komşuy] *{eT} is.* **1.** Kanla dolmuş kene. [DLT] **2.** Çişini yapamadığı için vücudu şişmiş kimse. [DTL]

kumturmak, [köm-mak > kom-tur-mak / kum-tur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → komturmak. [DLT]

kumuç[1]**,** [kuy-ma-ç > kuymuç > kumuç] *is.* İçine et ve peynir konularak yapılan bir tür sigara böreği.

kumuç[2]**, -cu** [*eT.* kümîçe *(sivrisinek)*] *{ağız} is. zool.* **1.** Sivrisineğe benzer, açık alanlarda yazın toplu olarak uçuşan küçük sinek. [DS] **2.** Yaprak biti.

kumuk[1]**,** [komuk] *{eT} is.* → komuk. [DLT]

kumuk[2]**,** [? kumuk] *{ağız} is.* Kılıç. [DS]

kumuk[3]**,** [küm-ük] *(ku:mu:k) {ağız} is.* Basık burunlu kimse. [DS]

Kumukça, [Kumuk-ça] *(kumu'kça) is.* Dağıstan'da yaşayan ve Kumuk adı verilen bir Türk boyunun konuştuğu dil.

kumuklamak, [komuk > komuk-lā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* → komuklamak. [DLT]

kumul[1]**,** [küm-ül / kumbul] *{ağız} is.* Yığın. [DS]

kumul[2]**,** [kum-ul] *is.* Rüzgârların taşıması ile oluşmuş kum tepeleri, *(1944).*

kumula, [kum-u-la ?] *{ağız} is.* Köy evlerinde arka duvarın çatı ile birleştiği yer. [DS]

kumullamak, [kumbul > kumul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tepeleme doldurmak. [DS]

kumunsi, [Çin. chu män sing] *{eT} is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

kumursga, [komur-sā-mak > komur-s-ġā] *(komurs-ğa:) {eT} is.* Karınca. [ETY] [Gabain]

kumus, [ḳumus قمس] *{OsT} sf.* Yoksul; fakir; müflis.

kumuşmak, [kom-mak > kom-ī-mak > komı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → komışmak. [DLT]

kumuz, [kım-ız] *{eT} is.* → kımız. [OKD]

-kun[1]**,** [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > -kun / -kün / -kın / -kin / -ġın / -gin / -ġun / -gün] *{eT} yap. e.* Topluluk ya da çokluk bildiren ek.

-kun[2]**,** [-gın / -gin / -gün / -gun / -kin / -kın / -kun / -kün] *yap. e. {eT}* Eylemlerden eylem ismi türeten ek, *boz-kın kaç-kun (kaçkın)*

kun, [Far. ḳūn قون] *(ku:n) {OsT} is.* Kuyruk sokumu bölgesi; kıç.

kuncik, -ği [kun-cik] *{ağız} is.* **1.** Omuz başı. **2.** Köşe. [DS]

kunç, [? konç] *{eAT} is.* Konç. [DK]

kunçı[1]**,** [kunçī] *(kunçı:) {eT} is.* Nazarî olarak bilinen bir ayın bir kısmı. [EUTS]

kunçı[2]**,** [? kunçı] *{ağız} is.* Kendir saplarının dökün-tüsü. [DS]

kunçi, [? kunçī] *{ağız} is.* Kenevir sapı. [DS]

kunçuy, [Çin. kung-ciou *(imparator kızı)* => kunçuy] *{eT} is.* **1.** Prenses; Çin imparatorunun kızı. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] **2.** Bir Uygur kağanının eşi. [İKPÖy.] **3.** Hatundan bir derece aşağı kadın; bige; prenses. [DLT]

kunçuylug, [kunçuy > kunçuy-luġ] *{eT} sf.* Kraliçeye ait; prensese özgü. [EUTS]

kunda, [? kunda] *is.* **1.** *zool.* Bir çeşit büyük ve zehirli bir örümcek. **2.** *{ağız} sf.* Kuyruksuz. [DS]

kundaçı, [kun-mak > kun-dāçī] *{eT} is.* Hırsız. [EUTS]

kundak[1]**, -ğı** [Yun. kontaki *(sap; dipçik)*] *is.* **1.** Top tüfek gibi ateşli silahlara desteklik etmeye veya çeşitli hedeflere yöneltmeye yarayan, çoğunluğu ağaç çatı. **2.** *jeol.* Başka kayaların altında kalan kubbemsi veya konik kaya kütlesi. **3.** *{ağız}* Arabanın dingil yatağı. [DS] **4.** *{ağız}* Mısır koçanı. [DS]

kundak[2]**, -ğı** [Erme. kntag *(top)*] *is.* **1.** Yeni doğmuş bebekleri soğuktan korumak vb. sebeplerle sıkıca sarmakta kullanılan genişçe bez. **2.** Kundağa sarılmış bebek. **3.** Yangın çıkarmak için bir yere sokulan yağlı paçavra demeti. **4.** Yemeni vb. başörtüsü ile sıkıca bağlanmış ve top hâline getirilmiş saç biçimi. **5.** Sıkıca sarılmış ve top hâline getirilmiş bez paketi. **6.** *mecaz.* Korumak amacıyla sıkı sıkıya sarılmış şey. **7.** *mecaz.* Ara bozma; fitne; fesat. **8.** *{ağız}* Kedi yavrusu. [DS] **9.** *{ağız}* Üzüm salkımı. [DS] **10.** *{ağız}* Çernber. [DS] **11.** *{ağız}* Yağda kavrulmuş soğan ve bulgur ile yapılan bir tür dolma. [DS] **12.** *{ağız}* Tay. [DS] ◻ **kundağa konmak,** *{eAT} Kundaklanmak; kundağa sarılmak.*‖ **kundağı çözülmemiş,** *Çok yeni; yeni çıkma; çiçeği burnunda.*‖ **kundak bezi,** *Çocuğun kundaklanması sırasında kullanılan bez.*‖ **kundak** (koymak) **sokmak,** *1. Ara bozacak, karışıklık çıkaracak, isyana sebep olacak şeyler söylemek veya böyle bir eylemde bulunmak. 2. Yangın çıkarmak amacıyla bir yere yağlı bez koyup tutuşturmak; kundaklamak.*‖ **kundaktan çıkmak,** *(Bebek için) büyümek, kundaklamaya gerek kalmamak.*

kundakçı, [kundak-çı] *is.* **1.** Bir yeri yakmak için kundak koyan kimse. **2.** *mecaz.* Ara bozan; bozgunculuk yapan; karışıklık çıkaran; sağlam ve işler durumdaki bir şeyi bozmayı amaçlayan kimse. **3.** Silahlara kundak yapan kimse.

kundakçılık, -ğı [kundak-çı-lık] *is.* **1.** Bilerek ve isteyerek yangın çıkarına, kundak koyma işi. **2.** *mecaz.* Ara bozuculuk; fitnecilik.

kundaklama, [kundak-la-ma] *is.* Kundaklamak eylemi ve durumu.

kundaklamak, [kundak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Çocuk için) kundak bezleriyle sarmak. **2.** Bir yeri isteyerek yakmak; bilerek yangın çıkarmak. **3.** Silahların namlusunu kundağa takmak; kundak takmak. **4.** (Saçlar için) yemeni veya baş örtüsü içine toplayarak sarmak. **5.** *mecaz.* Fesat çıkarmak; karışıklık yaratmak.

kundaklanış, [kundak-la-n-ış] *is.* Kundaklanma eylemi veya biçimi.

kundaklanma, [kundak-la-n-ma] *is.* Kundaklanmak işi.

kundaklanmak, [kundak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Çocuk için) kundak içine konularak sarılmak. **2.** (Yer için) isteyerek ve kundak koymak suretiyle yakılmak. **3.** (Saçlar için) yemeni içine alınarak sarılmak, bağlanmak. **4.** (Silah için) kundak takılmak. **5.** *mecaz.* Fesat çıkarılmak; karışıklık yaratılmak. **6.** *dönşl. f.* Kundak edinmek; kundak satın almak.

kundaklayış, [kundak-la-y-ış] *is.* Kundaklama eylemi veya biçimi.

kundaklı, [kundak-lı] *sf.* **1.** Kundağı olan; kundağı bulunan. **2.** (Çocuk için) kundaklanmış olan. **3.** (Silah için) kundak takılmış hâlde olan. **4.** (Saçlar için) yemeni içine alınarak sarılmış, bağlanmış olan.

kundaksız, [kundak-sız] *sf.* **1.** Kundağı olmayan; kundağı bulunmayan. **2.** (Çocuk için) kundağa sarılmamış olan. **3.** (Silah için) kundak takılmamış hâlde olan. **4.** (Saçlar için) kundaklama biçiminde bağlanmamış olan.

kundala, [kund+ala] *{ağız} is.* Deve tüyü renkli güvercin. [DS]

kundaş, [koyun+daş] *{ağız} sf.* Koyun koyuna yatan. [DS]

kunde, [gün-de] *(gü'nde) {ağız} is.* Her gün; günde. [DS]

kundez, [? kundez] *{ağız} is.* Kepçe. [DS]

kundı, [? kundı] *{ağız} is.* Kor yığını. [DS]

kundıgu, [kondī-mak > kondī-gü] *(kondı:ğu:) {eT} is.* → kondıgu. [DLT]

kundımak, [kon-dī-mak] *(kondı:mak) {eT} sf.* → kondımak. [DLT]

kundi, [? kundi] *{ağız} is.* Yük; denk. [DS]

kundik[1]**, -ği** [? kundik] *{ağız} is.* Gömü. [DS]

kundik[2]**, -ği** [? kundik] *{ağız} is.* Kambur. [DS]

kundim, [? kundim] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

kundiye, [gün-de-y-e] *{ağız} zf.* Gündelik; gündeye. [DS]

kundu, [kundu] *{ağız} is.* Atın karnındaki yavru. [DS]

kundul, [kundu-l] *{ağız} sf.* Tıknaz. [DS]

kundulu, [Far. kund *(sert)* > kunduru] *{ağız} is.* → kunduru. [DS]

kundume, [? kundume] *{ağız} is.* Uyku salıncağı. [DS]

kundur, [kundu-r] *{ağız} sf.* **1.** Kısa saçlı. **2.** Boyu kısa. **3.** (Hayvan için) kuyruğu kısa. **4.** *is.* Pancar. [DS]

kundura, [Yun. kothornos / İt. condura] *{ağız} is.* Dış etkilerden ve yoldaki yabancı cisimlerin zararlarından ayakları korumak için giyilen, çoğunlukla deri ve köseleden yapılma basit, bağcıksız ayakkabı. [DS] 🗗 **kundura bağı,** *Ayakkabının ayaktan çıkmasına önlemek için ayakkabıyı sıkmaya yarayan bağcık.*|| **kundura boyası,** *Ayakkabıyı boyayıp parlatmakta kullanılan özel boya.*

kunduracı, [kundura-cı] *is.* Ayakkabı yapan ve satan kimse.

kunduracılık, -ğı [kundura-cı-lık] *is.* Kundura yapma ve satma işi ve sanatı.

kunduru, [Far. kund *(sert)* > kunduru] *is.* Başağı dört sıradan oluşan, sert, sarı ve iyi cins bir tür buğday.

kunduz, [*eT.* *kund > kund-uz [EREN]] *is.* **1.** *zool.* Kunduzgillerden, akarsularda ağaç dallarından yaptığı barajlarda yarısı su altında kalan yuvalar yapan, kavak, kayın, söğüt, akdiken, kızılağaç kabukları ve ısırgan, kuzukulağı, labada gibi otsu bitkilerle beslenen arka ayakları beş parmaklı ve perdeli kemirgen hayvan; su köpeği, *(Castor fiber; Castor canadensis). {eT} (aynı)* [DLT] [EUTS] **2.** Bu hayvanın derisinden yapılmış kürk. **3.** *{ağız}* Su künklerinin içinde gelişen ve suyun akmasına engel olan bitki kökleri. [DS] **4.** *sf. {ağız}* Siyah. [DS] 🗗 **kunduz böceği,** *zool. Yakı böceğigillerden, parlak yeşil bedenli, insan teninde kabarcıklara yol açan ve cinsel uyarıcı etkileri olan kın kanatlı böcek; İspanyol sineği; kuduz böceği, (Lytta vesicatoria / cantharis).*|| **kunduz buğday,** *Kalın, kısa ve yuvarlak taneli bir çeşit buğday.*|| **kunduz kayrı,** *{eT} Kunduz erbezinden yapılan bir ilaç.* [DLT]

kunduzgiller, [kunduz-gil-ler] *is. zool.* Akarsularda ve göl kıyılarında yaşayan, bir paleti andıran kuyrukları ve perdeli arka ayakları ile suda yüzen, kürkü değerli, kemiriciler familyası, *(Castoridae).*

kundüme, [? kundüme] *{ağız} is.* Kıymalı bir tür hamur yemeği. [DS]

kuner, [Yun. kukunari => künar] *{ağız} is.* **1.** Servi. **2.** Çam tohumu. [DS]

kuneyve, [Ar. ḳuneyve قنيوه] *{OsT} is. anat.* Kanalcık.

kunfuz, [Ar. ḳunfuz قنفز] *{OsT} is.* **1.** Kirpi. **2.** Fare.

kunget, Kas; adale. [DLT]

kungçit, [Toh. kuñcit] *(kuñcit) {eT} is.* Susam yağı. [EUTS]

kungfu, [Çin. kung-fu > İng. kung fu fighting] *is. spor.* Bir beden eğitimi ve aynı zamanda dövüş sporu olan, çıplak elle yapılan, karateden farklı olarak sıçrama ve ayak hareketlerine fazla yer veren bir Çin savaş sanatı.

kungkau, [Çin. k'ōnghevu => kuñkau] *(kuñkau) {eT} is.* Çalgı; musiki aleti; harfe. [EUTS]

kungkauçı, [kuñkau-çī] *(kuñkauçı:) {eT} is.* Harp çalan. [EUTS]

kungkayu, [Çin. k'ōnghevu *(kopuzun Çince söylenişi)* => kuñkayü] *(kuñkayu:) {eT} is.* Bir tür müzik aleti; ut; kitara. [İKPÖy.]

kungkiu, [Çin. k'ōnghevu *(kopuzun Çince söylenişi)* => kuñkiyū] *(kuñkiyu:) {eT} is.* Harp; bir musiki aleti. [Gabain]

kunkula, [Far. ġulġule] *{ağız} is.* Testinin ağız bölümü. [DS]

kungulu, [Far. ġulġule] *{ağız} is.* Küçük toprak testi. [DS]

kunhauçı, [kuñkau-çī] *{eT} is.* Musikişinas. [EUTS]

kunka, [? kunka] *{ağız} is.* Tepecik; küçük sırt. [DS]

kunku, [Çin. k'ōnghevu *(kopuzun Çince söylenişi)* => kuñkū] *{eT} is.* Müzik aleti; harfe adı. [EUTS]

kunkul, [? kunkul] *{ağız} is.* **1.** Tavukların başındaki tüylü tepelik. **2.** Tavuğun ibiği. **3.** Püskül. **4.** İki omuz arası. [DS]

kunkula, [Far. ġulgūle] *{ağız}is.* **1.** İbrik. **2.** Testi, ibrik vb. şeylerin kırılmış boynu. [DS]

kunkullamak, [kunkul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İki omuz arasına almak; sırtlamak. [DS]

kunkur, [Far. ġulġūle *{ağız}is.* Kulplu veya kulpsu su testisi. [DS]

kunlacı, [ḳulun-la-y-ıcı قونلجى] *{eAT} {OsT} sf.* (Kısrak ve eşek için) gebe.

kunlamak[1], [kun-mak *(çalmak)* > kun-lā-mak] *(kunla:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Sürekli çalmak; yağmalamak. [ETY]

kunlamak[2], [ḳulun-la-maḳ قونلمق] *{eAT} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Kısrak, eşek için) doğurmak.

kunmak, [kun-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Çalmak; hırsızlık yapmak; uğrulamak; yağma etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain]

kunna[1], [? kunna] *{ağız} is.* Kedi, köpek yavrusu. [DS]

kunna[2], [Ar. ḳurne] *{ağız} is.* Kurna. [DS]

kunnacı, [ḳulun-la-y-ıcı قوننه جى] *{eAT} {ağız} sf.* → kulunlayıcı. [DS]

kunnamak, [kulun-la-mak > kunna-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* (Hayvan için) doğurmak. [DS]

kunneb, [Ar. ḳunneb قنب] *{OsT} is.* Kendir; kenevir.

kunt[1], [Far. ḳūnd / Erme. gund قونت] *sf.* **1.** İnce ve sivri olmayan; kalın; küt. **2.** (Nesneler için) sağlam; dayanıklı; kalın; ağır. *{ağız} {eAT} {OsT} (aynı)* [DK] [DS] **3.** (Kişi için) kavrayışı kıt. **4.** *{ağız}* (Çocuklar için) bilmiş; akıllı. [DS] **5.** *is. {ağız}* Tepelikli, gagasının üstü güllü, ayakları çakşırlı büyük bir çeşit güvercin. [DS] **6.** *{ağız}* Beyaz, sık taneli bir çeşit üzüm. [DS] **kunt adam,** *Kalın kafalı, anlayışsız kimse.*|| **kunt akıllı,** *{ağız} (Çocuk için) bilmiş; akıllı.* [DS]|| **kunt taşı,** *{ağız} Yapılarda, duvarlara iki taraflı konulan kirişler arasına doldurulan küçük taşlar.* [DS]

kunt[2], [Far. gunde] *{ağız} is.* Yuvarlanmış hamur bezesi. [DS]

kuntak, -ğı [Yun. kontaki] *{ağız} is.* Dipçik. [DS]

kuntuk, -ğu [kunt-uk] *{ağız} is.* Aşırı derecede cinsel istek. [DS]

kuntukmak, [kunt-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Aşırı derecede cinsel istek duymak. [DS]

kuntura, [? kuntura] *{ağız} is.* Kara sakız üzümü. [DS]

kuntuz, [kunt > kunt-uz] *{eT} is.* → kunduz. [EUTS] [Gabain]

kunu[1], [? kunu] *{ağız} is.* Lifleri alınmış kendir sapı. [DS]

kunu[2], [kulun ?] *{ağız} is.* **1.** Kedi yavrusu. **2.** Altı aylığa kadar at yavrusu; tay. [DS]

kunuk, [kun-mak > kun-uk] *{eT} is.* Dolandırıcı. [KB]

kunuşmak, [kun-mak > kun-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Soymakta birbirine yardım etmek; birbirini soymak; çalmak. [DLT]

kunut[1], [Ar. ḳunūṭ قنوط] *(kunu:t) {OsT} is.* Ümitsizlik; ümit kesme; yeise kapılma.

kunut[2], [Ar. ḳunūt قنوت] *{OsT} is.* **1.** İtaat etme; uyma. **2.** İbadet. **3.** Yatsı namazından sonra kılınan ve *"vitir"* de denen üç rekâtlık namaz. **kunut duası,** *Vitir namazında üçüncü rekâtta rükûdan önce okunan dua.* || **kunut etmek,** *İtaat etmek; ibadet etmek.*

kunut[3], [Rus. knut] *{ağız} is.* Küçük kamçı. [DS]

kunya, [İt. cugno] *is.* Dikmelerin tabanına yapılan yuva.

kunzua, [Ar. ḳunzuʿa قنزعه] *{OsT} is.* **1.** Kafatasının kenarından bulunan saç. **2.** Tıraşlı başın üstünde bulunan bir tutam saç. **3.** Çakıl taşı. **4.** Başa takılan kadın filesi. **5.** İbik.

kup[1], [Fr. coupe] *is.* Elbiseye kesimle verilen biçim; elbisenin kesimi.

kup[2], [Bul. kup [Tietze]] *{ağız} is.* Çeç. [DS]

kupa[1], [İt. coppa] *(ku'pa) is.* **1.** Genellikle genişliği derinliğinden fazla olan altın, gümüş veya bronzdan yapılmış ayaklı kap. **2.** Ayaksız, kulplu büyük bardak. **3.** Yarışmalardaḍ ödül olarak verilen altın, gümüş veya bronzdan yapılmış iki tarafı kulplu, süslü kap veya sanat eseri. **4.** İskambil kâğıtlarından kırmızı renkli ve kalp biçiminde deseni olan. **5.** Soğuk algınlığında sırta çekilen bardak. **6.** *{ağız}* Cam bardak. [DS] **7.** *sf.* Bir kupanın alabileceği miktar. **kupa çekmek,** *Havası boşaltılmış bardağı hastanın sırtına yapıştırmak; şişe çekmek.*

kupa[2], [Fr. coupé] *is.* Dört tekerlekli, iki kişilik kapalı at arabası.

kupa[3], [Bul. kúpa [Tietze]] *{ağız} sf. is.* Çeç. [DS]

kupa[4], [? kupa] *{ağız} sf.* (Giyecek için) katlanmamış; dürülmemiş. [DS]

kupa[5], [kubā] *{eT} sf.* → kuba[3]. [KB]

kupaj, [Fr. kupage] *is.* Değişik tür ve cinsteki şarapları karıştırma işlemi.

kupak, -ğı [kupak] *{ağız} is.* Çamurlu, batak, sulak yer. [DS]

kupal, [Far. kūpāl كوپال] *is.* Gürz türünden eski bir topuz.

kupas, [? kupas] *{ağız} zf.* Yüz üstü. [DS]

kupaşmak, [kuba-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* İmece yoluyla iş yapmak. [DS]

kupay, [Bul. kopoj] *{ağız} is.* İri kulaklı bir tür av köpeği. [DS]

kupe, [Fr. coupé] *is.* Vücudun ağırlığını yüklenen bacağın öteki bacakla yer değiştirdiği dans adımı.

kupes, [Yun. gouppes] *(ku'pes) is. zool.* İzmaritgillerden sıcak ve ılık denizlerin kıyı kesimlerinde yaşayan silindir biçiminde uzun, erdişi bir kemikli balık; çitari, *(Boops boops).*

kupdüşen, [güp *(yans.)* + düş-en] *{ağız} is.* **1.** Bir tür yaz armudu. **2.** Bir tür küçük sinek. [DS]

kupeyin, [kup-mek *(düşmek)* > kup+eğin > kupeyin] *{ağız} is.* Zenginken yoksul düşen. [DS]

kupkuru, [kup+ku/ru] *(ku'pkuru) sf.* **1.** Çok kuru. **2.** Çok zayıf. **3.** *mecaz.* Belirgin; net. 🗗 **kupkuru etmek,** *Çok kurutmak; iyice kurutmak.*‖ **kupkuru kesilmek,** *Çok kurumak; iyice kurumak.*

kuplamak, [kulp-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sepet vb. gereçlere kulp takmak; kulplamak. [DS]

kupli, [Ar. ḳufl قفل => kupli] *{ağız} is.* Asma kilit. [DS]

kuplu, [kulp-lu] *{ağız} is.* Kulplu büyük kazan. [DS]

kupmek, [kup-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Düşmek; sendelemek. [DS]

kupol, [Fr. coupole] *is.* Dökme demiri eritmede kullanılan silindir biçiminde düşey gövdeli fırın.

kupon, [Fr. coupon] *is.* **1.** Değerli bir kâğıdın, hamiline gelir veya bazı haklar sağlayan özel olarak düzenlenmiş ve kesilebilir parçası. **2.** Bir gazetenin okurlarına bazı çekilişlere katılmalarını sağlamak amacıyla verdikleri basılı kâğıt. **3.** Yalnız bir giysilik dokunmuş özgün kumaş parçası. **4.** Bir dokuma parçasından arta kalan ve değerinden daha düşük fiyatla verilen kısa kumaş.

kupsalmak, [kopuz > kob(u)z-a-l-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kupuz, [ḳobuz / ḳopuz / ḳupuz قوپوز] *{eAT} is.* Kopuz.

kupük, -ğü [kup-ük ?] *{ağız} is.* Çamaşır tokmağı. [DS]

kupül, [Fr. coupure] *{ağız} is.* İçine kumaş parçaları doldurulan bohça; parça bohçası. [DS]

kupüldemek, [kıp-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* (Lamba için) sönecek gibi olmak. [DS]

kupür[1], [Fr. coupure] *is.* **1.** Gazete, dergi gibi yayınlardan kesilmiş yazı, haber, belge; kesik. **2.** Bir hisse senedi veya tahvilin düşük nominal değerdeki birimleri. **3.** Bir bütün oluşturan ve parçaları ayrı ayrı satılabilen kıymetli evrakın parçalarından her biri.

kupür[2], [Yun. kopria] *{ağız} is.* Gübre ve çerçöp karışımı; süprüntü yığını. [DS]

kupüşmek, [kap-ış-mak] *{ağız} işteş f. [-ır]* Çarpışmak; tokuşmak. [DS]

kupzalmak, [kopuz > kop(u)z-al-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kupzamak, [kopuz > kop(u)z-ā-mak] *(kopza:mak) {eT} gçl. f. [-r]* → kopzamak. [DLT]

kupzaşmak, [kop-uz > kop(u)z-ā-mak > kopza-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kopzaşmak. [DLT]

kupzatmak, [kop-uz > kop(u)z-ā-mak > kopza-t-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* → kopzatmak. [DLT]

-kur-, [-kir- / -ḳur- / -kür- / -ġır- / -gir- / -ġur- / - gür-] *{eT} yap. e.* → -kır-.

kur[1], [kur *(yans.)*] *is.* At, eşek vb. binek hayvanlarını çağırma ünlemi. *kur(r)-ıh kurrıh, kur-uk kuruk*

kur[2], [kur *(yans.)*] *is.* Kurbağanın seslenmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kur+bağa, kur+bağa-cık*

kur[3], [kur *(yans.)*] *is.* Guruldama sesi. 🗗 **kur kur etmek,** *Guruldamak.* [DLT]

kur[4], [kur] *{eT} is.* **1.** Kuşak; kemer toka. [DLT] [EUTS] [KB] [Nevâyî] [Gabain] **2.** *{eAT}* Süslü, işlemeli kemer veya kuşak. [DK]

kur[5], [ḳur قور] *{eAT} sf.* Süslü; işlemeli. 🗗 **kur eyer,** *{eAT} Özenle yapılmış, süslü eyer.*‖ **kur kemer,** *{eAT} Süslü ve özenle yapılmış kemer.*‖ **kur kılıç,** *{eAT} Süslü ve özenle yapılmış kılıç.*‖ **kur kurama kuşak,** *{eT} Altın işlemeli kuşak.* [DK]‖ **kur kurma kuşak,** *{eAT} Süslü ve özenle yapılmış kuşak.*‖ **kur kuşak,** *{eAT} Süslü ve özenle yapılmış kuşak.*

kur[6], [ḳur قور] *{eT} is.* **1.** Mertebe; aşama; rütbe. *{eAT} (aynı)* [DLT] [KB] **2.** Sıra; silsile. [EUTS] [Gabain] **3.** Maya. [KB] **4.** Toy. [KB] **5.** *{eAT}* Akran; emsal. 🗗 **kura körmek,** *Uzaktan görmek.* [DLT]

kur[7], [kurī-mak > kurūġ] *(kuru:ğ) {eT} is.* Kuru. [DLT]

kur[8], [kur] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) durumundan çok yakınan. **2.** İyilik bilmez; nankör. **3.** *is.* Sert ve kuru toprak. [DS]

kur[9], [Far. kūr کور] *(ku:r) {OsT} sf.* **1.** Kör. **2.** Basiretsiz. 🗗 **kür-āb,** *1. Çok susadığı hâlde az su içen. 2. Serap.*‖ **kür-baht,** *Talihsiz.*‖ **kür-boğaz,** *Kör boğaz; obur.*‖ **kür-dîl,** *Gönlü kör; cahil.*‖ **kür-keş,** *Kör birini elinden tutarak yola gitmesine yardım eden kimse.*‖ **kür-nemek,** *Nimetlerin hakkını bilmeyen; nankör.*

kur[10], [Fr. cour] *is.* **1.** Hükümdar ve çevresindekilerin oturduğu konut. **2.** Karşı cinsten birinin hoşuna

gitmek veya onun gönlünü çelmek için yapılan davranış. **3.** Birini elde etmek için onun duygularını okşama ve ona yakınlık, dostluk gösterme. ◻ **kur davranışı,** *biy. Hayvanlarda çiftleşmeden hemen önce görülen kalıplaşmış davranış tipi.* || **kur yapmak,** *1. İlgi göstererek, iltifat ederek bir kadının hoşuna gitmeye, gönlünü kazanmaya çalışmak. 2. Birini elde etmek için onun duygularını okşayıcı davranışlarda bulunmak. 3. Siyasal ilişkilerde yakınlık ve dostluk sergilemek.*

kur[11], [Fr. cours] *is.* **1.** Geçer fiyat. **2.** Yabancı paraların ulusal para cinsinden değeri; döviz ile ulusal para arasındaki değişim oranı. **3.** Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından ilgililere bazı bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla açılan kısa süreli eğitim ve öğretim faaliyeti; kurs; kurs dönemi. ◻ **kur farkı,** *1. Bir dövizin alış ve satış fiyatları arasındaki fark. 2. Bir dövizin önceki fiyatı ile yeni fiyatı arasındaki fark.*

kur[12], [kur] *{ağız} sf.* Hayırsız; uğursuz. [DS]

kur'a, [Ar. ḳurʿa قرعه] *(kur-a) is.* → kura[1].

kura[1], [Ar. ḳurʿa قرعه] *(kura:) is.* **1.** Bir iş, bir seçim veya belirleme hakkında tamamen şansa ve tesadüfe bağlı kalınarak yapılan uygulama; ad çekme. **2.** İmparatorluk döneminde aynı dönem doğumlular arasından kimlerin askere alınacağını, kimlerin askerlikten muaf tutulacağını belirlemek için yapılan ad çekme sistemi. **3.** Bu usulle askere alınan erler. ◻ **kura çekmek,** *Herhangi bir belirlemeyi şansa bağlı olarak kura çekme yöntemiyle belirlemek; ad çekmek.* || **kura efradı,** *Kurası çıkan askerlik yükümlüsü.* || **kurası çıkmak,** *Askere alınmak.* || **kurası olmak,** *(Belirtilen yıl için) o yıl askerlik çağına gelmiş olmak.*

kura[2], **-a'ı** [Ar. ḳurʿa > ḳuraʿ قرع] *{OsT} is.* Kuralar; ad çekmeler.

kura[3], [Ar. ḳarye > ḳurā قرى] *(kura:) {OsT} is.* Köyler; kasabalar. ◻ **kurā-yi mütecavire,** *Komşu köyler.*

kura[4], [Yun. khophós *(sağır)* [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Kulağı kısa olan koyun veya keçi. **2.** *sf.* Kurnaz. [DS]

kura[5], [Ar. ḳufl قفل ?] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kûrab, [Far. kūrāb كوراب] *(kû:ra:b) {OsT} is.* Serap; ılgım; yalgın.

kûrabe, [Far. kūrābe كورابه] *(kû:ra:be) {OsT} is.* Kubbeli türbe; kümbet.

kuraba, [? kuraba] *{ağız} is.* **1.** Şakacı. **2.** Kurnaz. [DS]

kurabiye, [Ar. ġureybīye *(garip nesnecik)* > *OsT.* ġurābiye غرابيه] *{OsT} is.* **1.** Un, yağ ve şekerle yapılan küçük yuvarlak pasta. **2.** *argo.* Yakışıklı, parlak, güzel çocuk. ◻ **kurabiye gibi,** *(Yiyecek için) çok gevrek ve ağızda çabuk dağılıveren.* || **kurabiye saat,** *Düz ve küçük kutulu saat.*

kurabiyeci, [kurabiye-ci] *is.* Kurabiye yapan ve satan kimse.

kurabiyecilik, -ği [kurabiye-ci-lik] *is.* Kurabiyecinin işi ve mesleği; kurabiye yapma ve satma işi.

kuracı, [kur'a-cı] *(kur-a:cı) is.* Askere alınacak gençleri belirlemek amacıyla onlara kura çektiren subay.

kurad, [Ar. ḳurād قراد] *{OsT} is.* Hayvan biti.

kurada, [Ar. ḳurāḍa / ḳurāża قراضه] *{OsT} sf.* **1.** Altın ve gümüş kırıntıları. **2.** Kumaş parçaları. **3.** *{ağız}* (Eşya için) işe yaramaz; eskimiş; yıpranmış; bozulmuş. [DS] **4.** (İnsan veya hayvan için) gelişmemiş; cılız; bir deri bir kemik kalmış. **5.** *{ağız}* (Kişi için) dayanıksız; güçsüz. [DS]

kurağ, [kur-mak > kur-ağ] *is.* Sanat değeri olan yapı.

kurak[1], **-ğı** [kur-mak > kur-ak] *{ağız} is.* **1.** Keklik avında avcıların saklandıkları yer. **2.** Tuzak olarak kullanılan evcil kekliğin kafesiyle konulduğu yüksek yer veya ağaç. **3.** Düzen; oyun. [DS]

kurak[2], **-ğı** [*eT.* kurı-mak > kur(ı)ġ > kurıġ-a-k > kurak] *sf.* **1.** (Hava, mevsim; yıl için) yağıştan yoksun; yağışsız; yağmursuz. **2.** (Toprak için) kuru; nemsiz; rutubetsiz; çorak. **3.** *zf.* Yağışsız biçimde; kuru ve nemsiz olarak. **4.** *is.* Yağmur yağmaması hâli; kuraklık. **5.** *{ağız}* [DS] Saçak altı; çardak. ◻ **kurak iklim,** *İç bölgelerde kaldığı için yağışlardan yoksun kalan bölge iklimi.*

kurakçı, [kur-ak-çı] *{ağız} is.* **1.** Tuzakçı; düzenci. **2.** *sf.* (Kişi için) kurnaz. [DS]

kurakçıl, [kurak-çıl] *sf.* (Bitki için) kurak yerlerde yetişen; yağışsız ortamlara uyum sağlayabilmiş olan; kurak yerlerden hoşlanan.

kuraklık, -ğı [kurak-lık] *is.* **1.** Kurak olma durumu; yağmursuzluk; yağışsızlık. **2.** Yağmursuzluktan, yağış yokluğundan dolayı meydana gelen kıtlık. ◻ **kuraklık indisi,** *Irmak sularının akış veya atmosferin nem durumunu belirlemek amacıyla kullanılan yıllık yağış ortalamasının yıllık sıcaklık ortalamasına oranını veren rakam.*

kuraksamak, [kurak-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* **1.** Bir yiyeceği çok istemek. **2.** Aşırı derecede cinsel istek duymak. [DS]

kural[1], [kur-mak > kur-al] *is.* **1.** Düşünce ve davranış bakımından uyulması gereken ilke; izlenmesi gereken zorunlu yol; davranışlarımıza yön veren ilke; kaide, *(1935).* **2.** Bilinmesi, uyulması törelerce zorunlu kılınan yasa. **3.** Bir sanata, bir bilime veya bir etkinlik alanına temel olan, yön veren ilke. **4.** Kimi şartların, durumların belirlediği şey. **5.** *ed.* Klasik Fransız edebiyatında, eleştirmenlerin yazarları uymaya zorladıkları ilkelerin tümü. **6.** *dbl.* Dil olayla-

rı arasındaki düzen. **7.** *mat.* Bazı problem çeşitlerini çözme metodu. 🗗 **kurala aykırı,** *Belirlenmiş olan esaslara uymayan; kurallara aykırı olan; ayrık; müstesna; şaz.*|| **kurala aykırılık,** *dbl. Dil kurallarına aykırı olarak kelime kullanma; kıyasa muhalefet.*|| **kural dışı,** *Belirlenmiş olan esaslara uymayan; kurallara aykırı olan; ayrık; müstesna; şaz.*

kural[2], [kura-l] *{ağız} is.* **1.** Silah. **2.** Araç. [DS]

kuralcı, [kur-al-cı] *sf.* **1.** Kurallara bağlı kalan; kurallardan ayrılmayan; kaideci. **2.** *dbl.* Dilin betimlemesini kurallar yoluyla yapan ve bu kuralların değişmezliğini savunan. 🗗 **kuralcı dilbilgisi,** *dbl. Dilin yapısını kurullar yoluyla betimleyen ve bu kuralların değişmezliğini kabul eden, bu yaklaşımı temel alan dilbilgisi.*

kuralcılık, -ğı [kur-al-cı-lık] *is.* Kuralcı olma durumu; kurallara bağlılık; kaidecilik.

kurallaşma, [kur-al-la-ş-ma] *is.* Kural durumuna gelme; kurallaşmak eylemi.

kurallaşmak, [kur-al-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kural durumuna gelmek.

kurallaştırma, [kur-al-la-ş-tır-ma] *is.* Kural durumuna getirme.

kurallaştırmak, [kur-al-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kural durumuna getirmek; kurallaşmasını sağlamak.

kurallı, [kur-al-lı] *sf.* **1.** Kuralı olan. **2.** Bir kurala bağlı olan. **3.** *dbl.* Belli bir kurala göre yapılmış; kıyasî. 🗗 **kurallı cümle,** *dbl. Yüklemi sonda bulunan cümle.*

kuralsız, [kur-al-sız] *sf.* **1.** Kuralı olmayan. **2.** Bir kurala bağlı olmayan. **3.** *dbl.* Belli bir kurala göre yapılmamış olan; gayr-i kıyasî. **4.** *dbl.* (Kelime için) çekimi temel ve kural olarak kabul edilen tipten olmayan; gayr-i kıyasî. **5.** (Deyim için) çağdaş kullanımdan farklı olan.

kuralsızlık, [kur-al-sız-lık] *is.* Kuralsız olma durumu; kuralsız olan şeyin niteliği.

kuram[1], [kur *(sıra)* > kur-ā-mak > kura-m] *{eT} sf.* Mertebeli; aşamalı; sırasına göre. [DLT] 🗗 **kuram kişiler,** *{eT} Sanki hakanın yanına oturuyormuş gibi sırayla oturan kişiler.* [DLT]

kuram[2], [kur-mak > kur-am] *is.* **1.** Uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut bilgi; nazariye; teori, *(1942).* **2.** Bir bilime temel olan, sistemli bir biçimde düzenlenmiş, birçok olayı açıklayan temel kurallar, yasalar bütünü; nazariye; teori. **3.** Belli bir konuda sistemli düşünceler, görüşler bütünü. **4.** Soyut bir düşünce veya varsayım niteliğinde olan şey. **5.** Bünye *(1935).*

kuram[3], [kura-m] *{ağız} is.* **1.** Durum; biçim. **2.** Dokuz taşla oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

kurama, [kura-ma] *{ağız} is.* **1.** Ortaklaşa yapılan yemek şöleni. **2.** Bir iş üzerinde görüşmek, konuşmak. [DS] 🗗 **kurama bohçası,** *{ağız} Küçük kumaş parçalarının konulduğu bohça; yamalık bohçası.* [DS]

kuramak[1], [kura-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* İki parçayı birbirine dikerek eklemek. [DS]

kuramak[2], [kura-mak] *{ağız} is.* Taşınmaz mal; mülk. [DS]

kuramba, [kuramma ? > kur-am-ba] *{ağız} is.* **1.** Dolandırıcılık; düzen. **2.** Kuruntu; düşünce. **3.** Plan; tasarı. [DS]

kuramcı, [kuram-cı] *is.* **1.** Kuramları inceleyen, zenginleştiren veya kuramlar üreten kimse; teorisyen; nazariyeci. **2.** Kuramlara sıkı sıkıya bağlı olan kimse. **3.** Belirli bir kuramı savunan kimse.

kuramcılık, -ğı [kuram-cı-lık] *is.* Kuramcı olma durumu; teorisyenlik.

kuramlaştırma, [kuram-la-ş-tır-ma] *is.* Kuramlaştırmak eylemi.

kuramlaştırmak, [kuram-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kuram durumuna getirmek; kuram olmasını sağlamak.

kurampa, [? kurampa] *is. mim.* Bire bir ölçekli, ayrıntılı çizim.

kuramsal, [kuram-sal] *sf.* **1.** Kuramla ilgili; teorik; nazarî. **2.** Kuram durumunda olan; teorik; nazarî.

Kur'an, [Ar. ḳaree *(bir araya topladı; okudu; yazdırdı)* > ḳur'ān قرآن *(okuttu; düzenledi; belli bir sıraya koydu; harflerin birleşmesinden kelimeleri, kelimelerin birleşmesinden cümleleri, ayetleri, sureleri bir araya topladı)*] *(kur-a:n) {OsT} is.* İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e vahyedilen ilahî buyrukları insanlık âlemine bildiren kitap; Müslümanların kutsal kitabı; Tanrı buyruğu; Kur'an-ı Kerim; Kelam-ı Kadim; Mushaf. 🗗 **Kur'an çarpsın!** *Karşısındakini bir şeye inandırmak için yapılan yemin sözü.*|| **Kur'an hakkı için,** *{OsT} "Allah aşkına, dinin, imanın için" anlamında kullanılır.*|| **Kur'an'la hükmetmek,** *{OsT} Şer'î hükümlere göre bir yeri yönetmek.*

kûran[1], [Far. kūr > kūrān کوران] *(ku:ra:n) is.* Körler.

kuran[2], [kur-an] *{ağız} is.* **1.** Sicim. **2.** Çatı boşluğu; tavan arası. **3.** Atmaca. **4.** Dokuz taş oyununda üç taşın bir sıraya gelmiş olması. [DS]

kuranda, [kur-mak > kur-an-da] *{ağız} is.* Yaradılış; biçim; durum. [DS]

kurander, [Fr. courant d'air] *is.* Hava akımı; kapalı bir yerde karşılıklı iki pencere arasındaki cereyan.

kûrane, [Far. kūr-āne کورانه] *(ku:ra:ne) {OsT} zf.* Kör gibi; körcesine.

kuranga, [? kuranga] *{ağız} is.* Yüz dirhem. [DS]

kurangaz, [kuru + Ar. enkāz] *{ağız} sf.* **1.** Kurumaya yüz tutmuş. **2.** Zayıf. [DS]

Kur'anhan, [Ar. ḳur'ān + Far. -ḫᵛān خوان قرآن] *(kur-*

a:nha:n) {OsT} is. **1.** Kur'an'ı iyi okuyan kimse. **2.** Kur'an okumayı meslek edinmiş kimse.

Kur'an-ı Kerim, [Ar. ḳur'ān-ı kerīm قرآن كريم] *(kurānıkeri:m) {OsT} is.* Ulu Kur'an; hürmet edilen, saygı duyulan Kur'an.

Kur'anî, [Ar. ḳur'anī قرآنى] *(Kur'a:ni:) {OsT} sf.* Kur'an ile ilgili; Kur'an'a ait.

kurarmak, [kur-ar-mak / kur-ır-mak] *{eT} is.* Kurtarmak. [DLT]

kurası, [kur-mak > kur-ā-mak > kura-sī] *(kurası:) {eT} is.* Kuracak. [DLT]

kuraş, [kuraş] *{ağız} is.* Ocak. [DS]

kuraşık, -ğı [kuraş-ık] *{ağız} sf.* Bulaşık. [DS]

kurat, [kur *(kuşak)* > kurat] *{ağız} sf.* Oğulsuz; çocuksuz. [DS]

kuratak, -ğı [kurat-ak] *{ağız} is.* Bilye; zıpzıp. [DS]

kuratmak, [kuvrā-mak > kuvra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kuvratmak. [EUTS] [Gabain]

kuraza, [Ar. ḳurāża / ḳurāḍa قراضه] *(kura:za) {OsT} is.* **1.** Parça; kısım; kesinti; kırpıntı. **2.** Altın veya gümüş parçacıkları. **3.** Eğe talaşı.

kurb, -bü [Ar. ḳurb قرب] *{OsT}is.* **1.** Yakın olma; yakın bulunma; yakınlık. **2.** *tasvf.* Bezm-i ezelde, ruhlar dünyasında Allah ile kul arasında geçen ahde uyma; Allah'a yakınlık; Allah'tan başkasıyla ilişkiyi kesme. **3.** *sf.* Yakın. 🗗 **kurb-i derece,** *{OsT} eski. huk. Ölen kişiye başkalarına göre derece bakımından olan yakınlık.*|| **kurb-i Hudâ,** *{OsT} Allah'a manevî yakınlık.*|| **kurb-i mesâfe,** *{OsT} Yer yakınlığı.*|| **kurbü's-sultân, âteş-i süzân,** *{OsT} "Padişaha yakın olan yakıcı ateş içindedir." anlamındaki bu söz iktidar sahiplerine yakın olanların tehlike içinde olduklarını ifade eder.*

kurbacık, -ğı [kurbağacık > kurbacık] *{ağız} is.* **1.** Semer dikerken çuvaldızı itmeye yarayan yüksük. **2.** Sığırlarda dil ve nefes borusunun şişmesiyle beliren bir hastalık. **3.** Küçük çocukların dil ve damaklarında olan kabarcıklar. [DS]

kurbağa, [kur *(yans.)* + baka > kurbağa] *is. zool.* **1.** Çıplak derili, sıçramaya, yüzmeye elverişli vücutlu, kendine has ötüşü ile tanınan, kuyruksuz iki yaşamlıların genel adı, *(Rana esculanta).* **2.** İçine barut konularak zikzaklı biçimde katlanmış kâğıt borudan ibaret fişek. **3.** Toprağın sıkıştırılması için kullanılan, sıçramalarla yer değiştiren bir yol yapım makinesi. 🗗 **kurbağa adam,** *Özel donanımlarıyla su altında hareket edebilen yüzücü; balık adam.*| **kurbağa balığı,** *zool. Sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, yanları gri, karnı beyazımtırak, 30 cm. boyunda, birinci sırt yüzgeci çok zehirli bir kemikli balık, (Uranoscopus scaber).*| **kurbağa balığıgiller,** *zool. Örnek hayvanı kurbağa balığı olan kemikli balıklar familyası, (Uranoscopidae).*| **kurbağa gözü,** *{ağız} Küçük beyaz taneli bir tür üzüm.* [DS]|| **kurbağa otu,** *bot. Köklerinde kırmızı boyar madde bulunan 30-50 cm. yükseklikte, sık tüylü, beyaz veya sarı çiçekli otsu bitki; sarı hava cıva; tosbağa otu, (Alkanna orientalis).*|| **kurbağa pisliği,** *{ağız} Su teresi; (Nasturtium officinale).* [DS]|| **kurbağa testi,** *tıp. Kadınların gebe olup olmadığını anlamak için idrarını, kurbağanın karnına şırınga edilerek kurbağanın iç organlarının incelenmesi suretiyle uygulanan test.*|| **kurbağa zehri,** *bot. Kurbağa zehrigillerden gölcüklerde ve su birikintilerinde yetişen, uzun saplı yaprakları ve su üzerinde yüzen beyaz çiçekleri olan, çok yıllık otsu bir bitki, (Hydrocharis).*|| **kurbağa zehrigiller,** *bot. Kurbağazehri ve benzeri bitkileri içine alan, tümü veya bir kısmı su içinde olan, çiçekleri düzgün, bir eşeyli yuvarlak meyveli bir familya, (Hydrocharidaceae).*

kurbağacık, -ğı [kurbağa-cık] *is.* **1.** Kurbağa yavrusu; küçük kurbağa. **2.** Küçük ağızlı bir İngiliz anahtarı türü. **3.** Ağız tabanında çıkan, içi sıvı dolu, küçük ur. **4.** *vet.* Çoğunlukla tükürük bezi içinde oluşan ve tükürük içeren bir çeşit kist. **5.** *{ağız}* Araba okunu hamuta bağlayan çengel. [DS] **6.** *{ağız}* Değirmenlerde üst yayı çeviren milin oturduğu kurbağa biçiminde demir parça. [DS]

kurbağalama, [kurbağa-la-ma] *is. spor.* **1.** Bir yüzme tekniği. **2.** Bu tekniğin uygulandığı yarışma dalı. **3.** Jimnastikte, birbirine paralel iki tırmanma sırığına baldırları ve ayak sırtlarını kenetleyip veya onları dışlarından diz altına sıkıştırarak tırmanma hareketi.

kurbağalar, [kurbağa-lar] *is. zool.* Kuyruksuz, kalın vücutlu, arka bacakları uzun ve sıçramaya elverişli omurgalılar; amfibyumlar, *(Anura).*

kurbağı[1], [kur *(kuşak)* + bağ-ı] *{ağız} is.* İçinden su geçen künk ve su yollarını temizlemek için tel ucuna takılan paçavra. [DS]

kurbağı[2], [ḳur+baka قورباغى] *{eAT} is.* Kurbağa.

kurbağlama, [kurbağa-la-ma] *{ağız} is.* At ve eşeklerin dili altında çıkan bir kabarcık. [DS]

kurbağlık, -ğı [kur *(kuşak)* + bağ-lık] *{ağız} is.* Boyunduruğun arabaya takıldığı yer. [DS]

kurbaka, [kurıġ > kur *(kuru)* + bakā] *(kurbaka:) {eT} is.* Kurbağa. [DLT]

kurban[1], [Ar. ḳurb *(yakın)* > ḳurbān قربان] *{OsT} is.* **1.** Allah'ın rızasını kazanmak amacına yönelik dinî bir vecibeyi veya adağı yerine getirmek için sığır, deve, koyun, keçi cinsinden kesilen hayvan. **2.** Müslümanların Kurban bayramı. **3.** Katoliklerde Hz. İsa'ya verilen ad. **4.** *mecaz.* Bir ülkü uğruna feda edilen veya kendini feda eden kimse. **5.** *mecaz.* Bir kaza veya felaket sırasında ölen kimse. **6.** *mecaz.* Herhangi bir kimse veya bir şey yüzünden

maddî ve manevî zarara uğrayan, felakete sürüklenen ya da insanî değerlerini yitiren kimse. **7.** *ünl.* Yakınlık duymanın ifadesi olarak halk arasında kullanılan seslenme sözü. 🗗 **Kurban Bayramı,** *Ay takvimine göre Zilhicce ayının onuncu günü başlayıp dört gün süren ve ilk üç gününde kurban kesilen kutsal günler; kurban.*|| **kurban eti,** *Kurban olarak kesilmiş hayvanın yoksullara dağıtılan ve kurban kesen tarafından yenilen eti.*|| **kurban etmek,** *1. Dinin emrini yerine getirmek için usulüne göre bir hayvanı kesmek. 2. mecaz. Çıkarı uğrunu bir kimseyi ve bir şeyi gözden çıkarmak.*|| **kurban gitmek,** *1. Suçsuz yere ölmek. 2. Bir kusuru bulunmaksızın zarara uğramak.*|| (bir şeyin veya birinin) **kurbanı olmak,** *Birinin veya bir şeyin uğruna büyük ıstırap ve acı çekmek; büyük sıkıntıya girmek; zarara girmek; ölmek.*|| **kurban kesmek,** *Dinî vecibeyi yerine getirmek amacıyla Allah rızası için belirtilen hayvanlardan birini keserek etini yoksullara dağıtmak.*|| **Kurban olayım!** *1. Aşırı sevgi ve hayranlık ifadesi için kullanılır. 2. Yalvarmayı gerektiren durumlarda kullanılır.*|| **kurban olmak,** *Başkasının çıkarı veya bir değerin var olması, ayakta kalması için kendini feda etmek; bu uğurda kendi çıkarlarını hiç düşünmemek.*|| **kurban payı,** *Kesilen kurbandan yoksullara dağıtmak üzere ayrılmış parçalardan her biri.*|| **kurban vermek,** *Can kaybına uğramak.*

kurban[2], [kobrañ / kurban] *{ağız} is.* Peteğini yatay yapan bal arısı; kılıç arı. [DS]

kurban[3], [Ar. ḳaraba / Far. ḳurbān قوربان / قربان] *{eAT} {OsT} is.* Sadak.

kurbanlık, -ğı [kurban-lık] *sf.* **1.** (Hayvan için) kurban için ayrılmış veya kurban edilmesi uygun görülmüş olan. **2.** *mecaz.* (Herhangi bir nesne veya değer) feda edilmek üzere seçilmiş. **3.** *is.* Kurban edilmek üzere ayrılmış hayvan. 🗗 **kurbanlık koyun,** *Kurban edilmek üzere seçilmiş koç veya koyun.*|| **kurbanlık koyun gibi,** *1. (Kişi için) sessiz, sakin; uysal. 2. (Kişi için) kendisi hakkında bazı olumsuz kararlar alınmış olmasına rağmen başına geleceklerden habersiz olan.*

kurbat, [kurbet] *{ağız} is.* **1.** Çingene. **2.** Eli sıkı; cimri. [DS]

kurben, [Ar. ḳurb *(yakın)* > ḳurben قرباً] *(ku'rben) {OsT} zf.* Yakın olarak; yakından.

kurbet[1], [Ar. ḳurb *(yakın)* > ḳurbet قربت] *{OsT} is.* **1.** Yakınlık. **2.** Hısım ve akrabalık. **3.** Allah'a manevî yakınlığa sebep olan iyi davranışlar.

kurbet[2], [? ḳurbet قربت] *{OsT} {ağız} is.* Göçebe Roman; gezginci Çingene. [DS]

kurbiyet, [Ar. ḳurb *(yakın)* > ḳurbiyyet قربيت] *{OsT} is.* Yakınlık kazanma; bir şeye kendi gayreti ile yakınlaşmak; yakınlık.

kurc, [kurc *(yans.)*] *is.* Kazıma ve karıştırma bildiren kök. [Zülfikar] *kurc-a-la-mak, kurc-an-mak*

kurca[1], [kurc *(yans.)* > kurc-a-mak *(karıştırmak)* > kur-ca] *is.* Kurcalamak, karıştırmak işi; kaşıma. 🗗 **kurca çıbanı,** *Sivilce vb. şeyin kaşınarak azdırılması suretiyle meydana gelmiş çıban.*

kurca[2], [ḳurca قرجه] *{OsT} is.* Domuz kılı.

kurcalama, [kurc *(yans.)* > kurc-ala-ma] *is.* Kurcalamak işi ve durumu.

kurcalamak, [kurc *(yans.)* > kurc-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Elle karıştırmak; ellemek; dokunmak; elle karıştırarak bakmak. **2.** (Kilit, mandal vb. için) sivri bir alet sokuşturup karıştırmak. **3.** Kazıyarak, sıyırarak karıştırmak. **4.** (Sivilce vb. şeyler için) tahriş ederek azdırmak. **5.** *mecaz.* (Kafa, zihin için) meşgul etmek; rahatsızlık vermek; düşündürmek. **6.** (Herhangi bir girişimde bulunulması hoş karşılanmayan durum, konu ve şey için) gündeme getirmek; gündemde kalmasını sağlamak; araştırmak; üstünde durmak; eşelemek.

kurcalanış, [kurc-ala-n-ış] *is.* Kurcalanmak eylemi veya biçimi.

kurcalanma, [kurc-ala-n-ma] *is.* Kurcalanmak işi.

kurcalanmak, [kurc *(yans.)* > kurc-ala-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kurcalamak eylemi yapılmak.

kurcalayış, [kurc-ala-y-ış] *is.* Kurcalamak eylemi veya biçimi.

kurcamak, [ḳurc-a-maḳ قورجمق] *{OsT} gçl. f. [-r]* Karıştırmak.

kurcanmak, [kurc-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Çabalamak; uğraşmak. [DS]

kurcuk, [kurc-uk] *{ağız} is.* Kursak. [DS]

kurç[1]**, -cu** [kurç] *{ağız} is.* **1.** Kaymağı alınan sütten kestirilerek yapılmış peynir. **2.** Toprak içinde bulunan iri taş. [DS]

kurç[2], [kurç] *{eT} sf.* **1.** (Nesne için) katı; içi dolu; som. [DLT] **2.** Çelik gibi sert; kuvvetli. [KB] 🗗 **kurç eren,** *{eT} Dayanıklı ve yiğit adamlar.* [DLT]|| **kurç temür,** *{eT} Çelik.* [DLT]

kurça, [kurça] *{ağız} is.* Küçük sepet. [DS]

kurçak, [kurç-ak / korçak] *{ağız} is.* Heykel. [DS]

kurçamak, [kurç > kurç-ā-mak] *(kurça:mak) {eT} gçsz f. [-r]* Katılaşmak; sertleşmek. [DLT]

kurçangı, [kurç-an-gı] *{ağız} is.* Uyuz hastalığına yakalanan insan ya da hayvan. [DS]

kurçatovyum, [Rus. Kurçatov *(Rus fizik bilim adamı)* > Fr. kourtchatuvium] *is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütlesi 260 olan yapay element; rutherfordyum, sembolü: Ku.

kurçeli, [? kurçeli] *{ağız} is.* Kuru mısır sapı. [DS]

kurçı[1], [kur / kor *(silah)* > kur-çı] *is.* Safevi şahları-

nın koruması. ◻ **kurçı başı,** *tar. Kurçıların amirine verilen isim.*

kurçı[2], [kur-çı] *{ağız} is.* Kaymağı alınmış sütten kestirilerek elde edilen yağsız peynir. [DS]

kurçik, -ği [? kurçik] *{ağız} is.* Böbrek. [DS]

kurd[1], [kurd *(yans.)*] *is.* Kazıma ve karıştırma bildiren kök. [Zülfikar] *kurd-a-la-mak, kurd-an-mak*

kurd[2], [kurt] *{eT} is.* → kurt[1]. [ETY]

kurd[3], [kurt] *{eT} is.* → kurt[2]. [ETY]

kurdağzı, [kurt+ağ(ı)z-ı] *{ağız} is.* Yapılarda, ağaç atkıların iyi oturması için alttaki direğin tepesine yapılan oyuk; yuva. [DS]

kurdak, [kur-da-k] *{ağız} sf.* Titiz; huysuz. [DS]

kurdalamak, [kurd *(yans.)* > kurd-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Karıştırmak; kurcalamak; dokunmak; yoklamak. **2.** İlişmek. [DS]

kurdalanmak, [kurd *(yans.)* > kurd-a-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Koşturarak iş yapmak; hızlı çalışmak. [DS]

kurdam, [kurda-m] *{ağız} is.* İki taraflı baltanın nacak kısmı. [DS]

kurdama, [kurd *(yans.)* > kurd-a-ma] *{ağız} sf.* Yaramaz; kıpır kıpır. [DS]

kurdamak, [ḳurd *(yans.)* > ḳurd-ā-maḳ قوردمق] *{eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Karıştırmak; dokunmak; yoklamak; ellemek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Az iş yapmak; oyalanmak. [DS] **3.** *{ağız}* Irzına geçmek; ilişmek; kızlığını bozmak. [DS]

kurdan, [kurī-dan] *(kurı:dan) {eT} zf.* → kurıdın. [ETY]

kurdanmak, [kurd *(yans.)* > kurd-a-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıvranmak; kımıldanmak; oynamak. **2.** Oyalanmak; uğraşmak; az çalışmak. **3.** Barınmak.

kurdaş, [ḳur *(akran)* > ḳur-daş قورداش] *{eAT} sf.* Akran; emsal.

kurdaşmak, [kur *(sıra)* > kur-dā-mak > kurda-şmak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bir dereceye, bir sıraya oturmak. [DLT]

kurdayacak, [kurd *(yans.)* > kurda-y-acak] *{ağız} is.* Kürdan. [DS]

kurdek, -ği [gürdük / kurdek] *{ağız} is.* Davarlarda çiftleşme isteği. [DS]

kurdele, [İt. cordella] *(kurde'le) is.* **1.** Giyecekleri süslemekte kullanılan veya madalyon, hediyelik eşya, madalya türü nesnelere bağlanan 3 mm. ile 4 cm'ye kadar değişen genişlikte ipek vb. iplikten yapılma enli şerit; geniş ipekli şerit. **2.** Sinema filmi. ◻ **kurdele balığı,** *zool. Kurdele balığıgillerden, çok uzun, basık vücutlu, çok küçük pullu, kuyruk yüzgeçleri ipliksi, eti pek tutulmayan kemikli bir balık, (Cepola rubescens).*|| **kurdele balığıgiller,** *zool. Örnek türü kurdele balığı olan, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan bir balık familyası, (Cepolidae).*

kurdeleli, [kurdele-li] *sf.* Kurdelesi bulunan; kurdelesi olan.

kurdelesiz, [kurdele-siz] *sf.* Kurdelesi bulunmayan; kurdelesi olmayan.

kurdeşen, [kurd *(yans.)* > kurd-ā-mak *(kaşımak)* > kurd-a-ş-mak *(kaşınmak)* > kurdaş-an] *{eAT} {OsT} is.* Tehlikesiz fakat sebep olduğu kaşıntı yüzünden insanı oldukça rahatsız eden, çeşitli sebeplerle insan vücudunda beliren küçük kabarcıklar; ürtiker.

kurdın, [kurī-dın] *{eT} zf.* → kurıdın. [ETY]

kurdukmak, [kurt-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Sürüye kurt girmek. [DS]

kurdurma, [kur-mak > kur-dur-ma] *is.* Kurdurmak eylemi; kurma işini yaptırma.

kurdurmak, [kur-mak > kur-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kurmak eylemini yaptırmak; kurmasını sağlamak. **2.** *{eAT}* Diktirmek; dik olarak yerleştirtmek. [DK]

kurdurtma, [kur-dur-t-ma] *is.* Kurdurtmak eylemi.

kurdurtmak, [kur-dur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Kurmak eylemini bir başkası arıcılığı ile yaptırmak; kurmak işini yaptırtmak.

kûre, [Far. küre کوره] *(kû:re) {OsT} is.* **1.** Kuyumcu, demirci vb. madenci ocağı. **2.** Küre.

kure, [? kure] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kurebi, [Yun. kropi] *{ağız} is.* Diken ve çalı kesmeye yarayan ucu kıvrık bir tür bıçak; orak; tahra. [DS]

kurekelemek, [kürek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Silip süpürmek; küremek. [DS]

kureken, [? kureken] *{ağız} is.* Güveyi. [DS]

kurena, [Ar. ḳarīn > ḳurenāʾ قرناء] *(kurena:) {OsT} is.* **1.** Yakın olan kimseler; yakınlar. **2.** Padişahın yakın adamları; padişaha yakın olanlar; mabeyinciler. **3.** Namazda genellikle Fatiha'dan sonra okunan sureler.

kûreng, [Far. küreng کورنگ] *(kû:reng) {OsT} is.* Al at.

kurevi, [Ar. ḳarye > ḳurevī قروی] *(kurevi:) {OsT} sf.* **1.** Köylü. **2.** *is.* Köylü kimse.

kureviye, [Ar. ḳarye > ḳurevīye قرویه] *(kurevi:ye) {OsT} sf.* **1.** Bayan köylü. **2.** *is.* Köylü kadın.

kureybe, [Ar. ḳureybe قریبه] *{OsT} is. anat.* Tulumcuk.

kureyş, [kureyş *(yans.)*] *{ağız} ünl.* **1.** Çobanların davarları sulamak için suya çağırma ünlemi. **2.** *is.* Geç olgunlaşan, yuvarlak taneli bir tür üzüm. [DS]

kurgadmak, [kuruġ > kur(u)ġ-aḍ-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kuraklamak. [DLT]

kurga, [kurga] *{ağız} is.* Çekirdek. [DS]

kurgag, [kuruġ > kur(u)ġ-ak] *{eT} sf.* → kurgak. [EUTS]

kurgak, [kuruġ > kur(u)ġ-ak] *{eT} sf.* **1.** Kuru toprak. [EUTS] **2.** Kurak. [DLT]

kurgalmak, [kuruġ > kur(u)ġ-ā-mak > kurġā-l-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kurumak üzere bulunmak. [DLT]

kurgamak, [kuruġ > kur(u)ġ-ā-mak > kurġā-k] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kurumak. [DLT]

kurgan, [*eT.* kurī-mak > kur(ı)-ġān ?] *is.* **1.** *{eT}* Kale; iç kale. [EUTS] [Gabain] **2.** Bir yerleşim biriminin çeşitli sebeplerle yıkılması ve üzerine tekrar yeni binalar yapılması biçiminde yinelenerek günümüzde yayvan bir tepe hâlini almış tarihî kalıntı; geniş, kubbe biçimli tepe; höyük. **3.** *ark.* Tepe biçiminde mezar; höyük.

kurgaru, [ku-r(ı)-ġarū] *zf.* → kurıgaru. [ETY]

kurgatmak, [kuruġ > kur(u)ġ-ā-mak > kurġā-t-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kuraklık olmak; kıtlık olmak. [DLT]

kurgaz, [kurug-az > kurgaz] *{ağız} sf.* **1.** Kurak. **2.** Kuru; zayıf; cılız. [DS]

kurgazlaşmak, [kurgaz-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Otlar, ağaçlar için) kurumaya yüz tutmak. [DS]

kurgırmak[1], [kur-mak > kur-ġ-ır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Zevzeklik etmek; hafiflik etmek. [DLT]

kurgırmak[2], [kuruġ > kur(u)ġ-ır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* (Yer için) kurumak; kuraklık olmak. [DLT]

kurgu[1], [kur-gu] *{ağız}is.* **1.** Karşılama; tören. **2.** Dinî tören. [DS]

kurgu[2], [kur-mak > kur-ġü] *(kurgu:) is.* **1.** Zemberekli bir şeyi kurmaya yarayan alet; kuracak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** Zembereğin kurulmuş durumu. **3.** Ölçülüp biçilerek yapılan iş. **4.** Meydana getirilecek bir şeyin parçalarını, ögelerini bir araya getirme ve birleştirme işi; montaj, *(1935).* **5.** Başka başka kaynaklardan alınmış parçaları bir araya getirip bir bütün oluşturma işi. **6.** Kuruntu, vehim. **7.** *fel.* Bilmek ve tanımaktan başka amaç taşımayan, herhangi bir çıkar gözetmeyen bilgi. **8.** Soyut, keyfî, doğrulanması mümkün olmayan düşünce veya görüş; spekülasyon, *(1942).* **9.** Gelecekle ilgili olan ve hayal gücüne dayalı olarak meydana getirilmiş fantastik eser. **10.** *sin. tv.* Bir filmin görüntü, ses vb. ögelerini bir araya getirmek işlemi. **11.** *{ağız}* Ölçülüp biçilerek yapılan iş. [DS] **kurgu bilimi;** *Teknik alandaki gelişmelere bağlı kalınarak gelecekte ulaşılabilecek ileri seviyedeki durumları düşünmek işi.* || **kurgu filmi,** *Önceden var olan parçaların ve ögelerin birleştirilmesiyle yapılan film; montaj film.*

kurgu[3], [kur-ġu] *(kurgu:) {eT} sf.* Zevzek; kararsız; hafifmeşrep. [DLT] [KB]

kurgu[4], [kork-mak > kor(k)-ġü] *(korgu:) {eT} is.* (Kişi için) dikkatsiz; sorumsuz. [DLT]

kurgucu, [kur-gu-cu] *is.* Bir kurgu işini gerçekleştiren kimse; montajcı.

kurguculuk, -ğu [kur-gu-cu-luk] *is.* Bir kurguyu gerçekleştirmek işi ve sanatı; montajcılık.

kurgucı, [kur-mak > kur-ġü-çī] *(kurgu:çı:) {eT} sf.* Kurucu. [DLT]

kurgul, [kurgul] *{ağız} is.* İnce; narin. [DS]

kurgulama, [kur-gu-la-ma] *is.* Kurgulamak eylemi.

kurgulamak, [kur-gu-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Film için) değişik yerlerde ve ortamlarda çekilen bölümlerini birleştirmek. **2.** (Makine gibi kurulan şeyler için) bir bütünün elde bulunan parçalarını bir araya getirerek onu kurmak; monte etmek.

kurgulanma, [kur-gu-la-n-ma] *is.* Kurgulanmak eylemi.

kurgulanmak[1], [kur-gu-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kurgu durumuna getirilmek.

kurgulanmak[2], [korġü > korġü-lā-mak > korġu-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Taşkınlık etmek; hafifmeşrep davranmak; hoppalık etmek. [DLT]

kurguluk, [korġü > korġu-luk] *{eT} is.* Zevzeklik; taşkınlık; hoppalık. [DLT] [KB]

kurgun, [*eT.* korġü > kur-gun] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; kibirli. **2.** Törenlerdeki karşılayıcı. [DS]

kurgurmak, [korġü > korġu-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → korgurınak. [DLT]

kurgusal, [kur-gu-sal] *sf.* **1.** Kurgu ile ilgili; kurguya ait; kurguya dayanan. **2.** (Düşünce veya görüş için) soyut, keyfî, doğrulanması mümkün olmayan; spekülatif.

kurgut, [kur-gu-t] *{ağız} is.* **1.** Çalı çırpı. **2.** *sf.* Kuru; zayıf; cılız. [DS]

kurha, [Ar. ḳurḥa / ḳarḥa قرحة] *{OsT} is.* Yara; ülser.

kurı[1], [ku-rı] *{eT} is.* **1.** Batı; garp. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Geri taraf; arka. [ETY] **3.** Bir şeyin etrafı. [DLT]

kurı[2], [kur-ī] *(kurı:) {eT} is.* Bayram toplantısı. [EUTS]

kurı[3], [kurı *(yans.)*] *{eT} ünl.* Tay çağırma ünlemi. **kurı kurı,** *{eT} Tay çağırma ünlemi.* [DLT]

kurıdın, [ku-rı-dın] *{eT} zf.* **1.** Batıda; batıdan. [ETY] [Tekin] **2.** Geride. [Tekin]

kurıg, [kurī-mak > kurı-ġ] *{eT} sf.* → kuruġ.

kurıgaru, [ku-rı-ġarū] *{eT} zf.* **1.** Geriye doğru. [ETY] [Tekin] **2.** Batıya doğru; batıda. [ETY] [Tekin]

kurıgu, [kurī-ġü] *{eT} zf.* Kuruyacak zaman; kurumak üzere olan. [DLT]

kurıh, [kurı] *{eT} ünl.* → kurı[3]. **kurıh kurıh,** *{eT}* → kurı kurı. [DLT]

kurıkan, [kur-ī *(toplantı)* > kurī-kan] *(kurı:kan) {eT} is.* Çadır. [OKD]

kurılmak [kur-mak > kur-ıl-mak] *{eAT} edil. f. [-ur]* Kurulmak. [DK]

kurıltay, [Moğ. kurultay] *{eT} is.* Kurultay. [EUTS] [OKD]

kurılu [kur-mak > kur-ıl-mak > kurıl-ü] *(kurılu:) {eAT} sf.* Kurulu.

kurımak [kurī-mak] *(kurı:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* Kurumak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [DK]

kurınç, [kurī-mak > kurı-n-mak > kurın-ç] *{eT} is.* Kuruluk. [Gabain]

kurınmak, [kurī-mak > kurı-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kurunmak; kurulanmak. [DLT]

kurırmak, [kurī-mak > kurı-r-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kurumaya yüz tutmak. [DLT]

kurışmak, [kurī-mak > kurı-ş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kurumak; kurumakta yarışmak. [DLT]

kurıtgan, [kurī-mak > kurı-t-mak > kurıt-ġān] *(kurıtga:n) {eT} sf.* Her zaman kurutan; çok kurutan. [DLT]

kurıtmak, [kurī-mak > kurı-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kurutmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kurıya, [ku-rı-yā] *{eT} zf.* **1.** Batıda; batıya. [ETY] [Tekin] **2.** Geriye. [ETY] **3.** Geride. [Tekin]

kurıyakı, [ku-rı-yā > ku-rı-yā-kī] *(kuruya:kı:) zf.* Batıdaki. [ETY]

kûri, [Far. kürî کوری] *(ku:ri:) {OsT} is.* Körlük.

kurik, -ği [kurik] *{ağız} is.* At ve eşek yavrusu; tay; sıpa. [DS]

kuriye, [İt. corriere / Fr. courrier قوریه] *(ku'riye) {OsT} is.* → kurye

kurk[1], [kurk *(yans.)*] *is.* Kuluçka döneminde tavuk ve diğer kümes hayvanlarının çıkardığı sesleri bildiren kök. [Zülfikar] *kurk (gurk) olmak, kurk-a yatmak, kurk-la-mak*

kurk[2], [kurk *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Kuluçka. **2.** Kuluçka tavuk. **3.** Civciv. [DS] 🕮 **kurka yatmak,** *(Tavuk için) kuluçkaya yatmak.*|| **kurk basmak,** *(Tavuk için) kuluçkaya yatmak.*|| **kurk olmak,** *{ağız} (Tavuk için) kuluçka olmak.* [DS]|| **kurk tavuk,** *Kuluçka olmuş tavuk.*

kurka[1], [kurka] *{ağız} is.* **1.** Yeni doğmuş tay. **2.** Ufak kalmış, büyüyememiş meyve. [DS]

kurka[2], [Yun. khoúrkha / Bul. kúrka [Tietze]] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

kurka[3], [Ar. ḫurḳa] *{ağız} is.* Ceket. [DS]

kurkag, [kurī-mak > kurī-kā-mak > kur(ı)k-āġ] *(kurka:ğ) {eT} sf.* Kuru. [EUTS] [Gabain]

kurkur, [kur *(yans.)* > kur+kur / Far. ġulġüle] *{ağız} is.* Ağaçtan yapılmış su testisi. [DS]

kurkuşlamak, [kur-kuş-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Uyanmak. [DS]

kurkut, [kur(u)-k-ut] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Zayıf; cılız. [DS]

kurla, [ḳur *(sıra)* > ḳur-lā قرله] *(kurla:) {eT} is.* **1.** Sıra. [EUTS] **2.** Defa; kat; defa. *{eAT} (aynı)* [Gabain] **3.** *{eAT}* Derece.

kurlağan, [ḳurla-ġan/ḳurluġan قورلغن / قورلوغن] *{eAT} {OsT} is. tıp.* Tırnak dolaylarında çıkan iltihaplı ve ağrılı yara; etyaran; dolama.

kurlağaz, [ḳurlaġ-az قورلاغاز] *{eAT} is.* → kurluğan.

kurlağun, [ḳurla-ġun قورلاغون] *{OsT} is.* → kurlağan.

kurlak, -ğı [kur-(u)l-a-k] *{ağız} is.* Silah, tuzak, kapan gibi kurulacak araçlar. [DS]

kurlamak, [kur *(kuşak)* > kur-lā-mak] *(kurla:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Kuşak yapmak ve bağlamak. [DLT]

kurlanmak[1], [kör *(kayıp)* > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → korlanmak[1]. [DLT]

kurlanmak[2], [kör *(maya)* > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* → korlanmak[2]. [DLT]

kurlu[1], [ḳur-lu قورلو] *{eAT} sf.* **1.** Kurulu; kurulmuş. **2.** Düzenlenmiş; düzene sokulmuş.

kurlu[2], [ḳur-lu قرلو] *{eAT} sf.* Süslü; işlemeli. 🕮 **kurlu kılıç,** *{eAT}* Süslü ve özenle yapılmış kılıç.

kurlug, [kör *(kayıp)* > kor-luġ] *{eT} sf.* → korlug. [Clauson]

kurluğan, [ḳur-lu-ġan قورلوغن] *{eAT} is. tıp.* Etyaran.

kurluk[1], [kur-luk] *{ağız} is.* Garaj olarak kullanılan üstü kapalı basit yapı. [DS]

kurluk[2], [kör *(maya)* > kor-luk] *{eT} is.* → korluk. [DLT]

kurma[1], [kur > kur-mā] *(kurma:) {eAT} is.* Kuşak; işlemeli kemer. [DK]

kurma[2], [kur-ma] *is.* **1.** Kurmak eylemi. **2.** *sf.* Kurularak, parçaları birleştirilerek meydana getirilen; prefabrike.

kurmaca, [kur-ma-ca] *zf.* **1.** Düşünüp tasarlamak suretiyle; kurma yoluyla. **2.** *sf.* Düşünüp tasarlama yoluyla meydana getirilen.

kurmacı, [kur-ma-cı] *is.* Kurmak eylemini yapan; kuran.

kurmacılık, -ğı [kur-ma-cı-lık] *is. güz. sntl.* Resim ve heykelde geometrik biçimlerin ağırlıklı olarak uygulandığı son dönem sanat akımı; konstrüktivizm.

kurmak, [kur-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** *{eT}* (Yay vb. için) germek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** (Yaylı ve zemberekli aletler için) hareket ettirici düzeneğini, zembereğini gerdirmek; işler duruma getirmek. *{eT} (aynı)* **3.** Dik durmasını sağlamak; dikmek; germek. *{eT} {eAT} (aynı)* [DK] **4.** Bir bütün oluşturan ögeleri bir araya getirerek o şeyi kullanılabilir hâle getirmek; monte etmek. **5.** *{eAT}* Yapmak. **6.** *{eT}* Toplamak. [DLT] **7.** *mecaz.* (Tertip, hile, düzen, tuzak, komplo vb. için) gizlice düzenlemek; tertiplemek; tasarlamak; hazırlamak. *{eT} {eAT} (aynı)* **8.** (Hayal için) kafasında canlandırmak; soyut bir varlık olarak canlandırmak; tasavvur etmek; hayal etmek; düşünmek; tasarlamak. *{OsT} (aynı)* **9.** (Sofra vb. için) hazırlamak; hazır duruma getirmek; düzenlemek; yerleştirmek. **10.** Bir şeyi yapmak; inşa etmek. **11.** (Devlet, kurum, işletme vb. için) oluşturmak; meydana getirmek; işler du-

ruma getirmek; tesis etmek. **12.** Bir şeyi bir yere yerleştirmek; koymak. **13.** (Turşu, salamura vb. için) gerekli şartları hazırlayıp oluşmaya bırakmak. **14.** (Grup, parti, dernek vb. için) meydana getirmek; oluşturmak. **15.** (İlişki, dostluk, samimiyet vb. için) sağlamak; oluşturmak. **16.** (Silah için) atışa hazır duruma getirmek. **17.** *mecaz.* Bir şeyi belirgin bir konu veya ilke üzerine oluşturmak; o şeye dayandırmak. **18.** (Cümle için) belli kurallara göre meydana getirmek; bir düşünce veya duyguyu anlatabilecek hâle getirmek. **19.** Psikolojik olarak kendisine zarar verecek biçimde zihninde büyütmek, abartmak. **20.** *mecaz.* Birine telkinlerde bulunarak kışkırtmak; doldurmak; yalan yanlış şeylerle birine veya bir şeye karşı öfkelendirmek. **21.** Bazı şeyleri yapmayı tasarlamak; planlamak; düşünmek. **22.** (Ev, aile, yuva vb. için) evlenmek; aile olmak; çoluk çocuk sahibi olmak. **23.** *mecaz.* Ummak. **24.** *{eT}* Himaye etmek. [DLT] **25.** Ortak olmak; ortak olunmasını sağlamak. **26.** Birlikte çalışılacak kişileri belirlemek; küme olmak. **27.** Bir araya getirmek; toplamak. **28.** Aklına koymak. **29.** *{ağız}* (Balık oltası için) atmak, salmak. [DS] 🗗 **kurduğu tuzağa kendisi düşmek,** *Başkası için hazırlamış olduğu tertiplerden kendisi zarar görmek.*|| **kurmak yuvmak,** *{eT} Erişmek; varmak; mal vererek gönül almak.* [DLT]|| **kurup takma,** *Araç ve cihazların tesisata bağlanması işi; montaj.*

kurman, [Ar. ḳaraba / Far. kurbān => kurmān] *{eT} is.* Gedeleç; yaylık; yay kabı. [DLT]

kurmay, [kur-ma-y (?)] *is.* **1.** Sınavla harp akademisine girerek üç yıllık eğitimi başarı ile bitirdikten sonra karargâh ve komuta hizmetlerini yürütebilecek, ihtisas sahibi subay; erkân-ı harp, *(1935).* **2.** Bu subayların dahil olduğu sınıf. **3.** *sf.* Kurmaylık yetkisi ve niteliği olan. 🗗 **kurmay heyeti,** *Kuvvet komutanlığı, ordu, kolordu, tümen vb. birliklerin karargâhlarında, kadrolarında belirtilen, değişik rütbede general ve kurmay subaylardan meydana gelen heyet.*

kurmaylık, [kurmay-lık] *is.* **1.** Kurmay olma durumu. **2.** Kurmay sınıfı.

kurmış, [kur-mış] *{eT} sf.* Kurulu. [DLT]

kurna[1], [Ar. ḳurne / Yun. krounion *(içki tası)*] *(ku'rna) is.* **1.** Hamamlarda, içine su biriktirmek için musluk altına konulan taş, mermer veya betondan yapılmış içi oyuk, yuvarlak bir tür tekne. **2.** Çıkıntılı köşe. **3.** *balıkç.* Üç katlı balık ağlarının en dışta bulunan geniş gözlü kısmı. **4.** *{ağız}* Musluk. [DS] 🗗 **kurna başı soygunu,** *Çok yoksul; üstünde başında doğru dürüst bir giyeceği bulunmayan; çıplak.*

kurna[2], [Ar. ḳurne قرنه [Tietze]] *{ağız} is.* Evin karanlık yolu; koridor. [DS]

kurnacı, [kulun-la-cı] *{ağız} is.* → kulunlu. [DS]

kurnaç, -cı [kur-mak > kur-un-mak *(tasarlamak)* > kur(u)n-az] *{ağız} sf.* Kurnaz. [DS]

kurnalı, [kurna-lı] *sf.* Kurnası olan; kurnası bulunan.

kurnasız, [kurna-sız] *sf.* Kurnası olmayan; kurnası bulunmayan.

kurnaz, [kur-mak > kur-un-mak *(tasarlamak)* > kur(u)n-az] *sf.* Kendisi kolay kanmayan fakat başkalarını kandırmasını ve işini yürütmesini beceren; amacına kolayca ulaşan; açıkgöz; becerikli.

kurnazca, [kurnaz-ca] *(kurna'zca) zf.* Kurnaz birine yakışır biçimde.

kurnazlanmak, [kurnaz-la-n-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ır]* Kendini kurnaz göstermek.

kurnazlaşma, [kurnaz-la-ş-ma] *is.* Kurnazlaşmak eylemi.

kurnazlaşmak, [kurnaz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kurnaz duruma gelmek.

kurnazlık, -ğı [kurnaz-lık] *is.* **1.** Kurnaz olma durumu. **2.** Kurnazca davranış.

kurne, [Ar. ḳurne قرنه] *{OsT} is.* **1.** Sivri, çıkıntılı, kümsek şey. **2.** Hamam kurnası.

kurneteyn, [Ar. ḳurneteyn قرنيتن] *{OsT} is.* Yıkanmaya yeterli sayılabilen, iki kap ölçüsündeki su.

kurnik, -ği [? kunik] *{ağız} is.* Çukur. [DS]

kuron, [Lat. corona *(taç)* > Fr. couronne] *is. tıp.* **1.** Metal, seramik veya plastikten dişin taç kısmına geçirilen kaplama. **2.** Dolgulu çürük diş üzerine geçirilen kaplama. **3.** Baş çelengi. **4.** Bir pırlantanın tabanıyla yuvarlak kısmı arasındaki façetaların tümü. **5.** Kuzey Avrupa ülkelerinde kullanılan para birimi.

kurp, [Ar. ḳulb / Yun kulbos] *{ağız} is.* kulp. [DS]

kurra, -a'ı [Ar. ḳırā'at > ḳurrā' قراء] *(kurra:) {OsT} is.* Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak okuyanlar.

kurre, [Ar. ḳurre قره] *{OsT} is.* **1.** Soğuk. **2.** Tazelik; parlaklık. **3.** Işık.

kurrıh, [kurrıh *(yans.)*] *{eT} ünl.* → kurı[3]. 🗗 **kurrıh kurrıh,** *{eT}* → kurı kurı. [DLT]

kurs[1], [Ar. ḳurṣ / ḳurṣa قرص / قرصه] *{OsT} is.* **1.** Daire şeklinde olan şey. **2.** Odada güzel koku yayılmasını sağlamak için yakılan öd ağacı parçası. **3.** *gök b.* Gök cisimlerinin Yer'deki bir gözlemciye düz bir daire biçiminde görünün yüzü. 🗗 **kurs-ı kamer,** *{OsT} Ay'ın düz görünen yüzü.*|| **kurs-ı mer'î,** *{OsT} Görünen halka.*|| **kurs-ı nān,** *{OsT} Tekerlek biçimindeki ekmek.*|| **kurs-ı sîmin,** *{OsT} Ay.*|| **kurs-ı şems,** *{OsT} Güneş'in düz görülen yüzü.*|| **kurs-ı varak,** *{OsT} Bitki yaprağı.*|| **kurs-ı zer,** *{OsT} Altın para.*

kurs[2], [Fr. cours] *is.* **1.** Resmî ve özel kurum ve kuruluşlarca sınırlı bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla yapılan kısa süreli eğitim ve

öğretim; kur. **2.** Bu öğretimi meydana getiren dersler. **3.** Bilim ve teknikteki yeni gelişmelere uymalarını sağlamak veya eksiklerini gidermek amacıyla teknisyenlere verilen tamamlayıcı veya yeni bilgiler.

kurs[3], [kurs] *{ağız} is.* **1.** Çukur yerlere dolan kar yığını. **2.** Nargile yakmakta kullanılan dut ya da asma ağacından elde edilen bir tür kömür. **3.** *sf.* (Meyve vb. için) dolgun; dolu. [DS]

kursag, [kuruġ-sā-mak > kuruġ-sā-ġ] *(kursa:ğ) {eT} is.* → kurugsak.

kursak, -ğı [*eT.* ḳuruġsāk > ḳursaḳ قورسق / قورصق] *is.* **1.** Kuşların yemek borusunda yer alan, sindirime doğrudan katılmamakla birlikte yiyeceklerin ilk giriş yerindeki şişkin kısım. **2.** Böcek ve solucanlarda, yemek borusu ile mide arasında yer alan organlara verilen ad. **3.** Örümcekte, emici sindirim kesesi. **4.** Kuş kursağının veya ince bağırsağın kurutulması ile yapılan şey. **5.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Mide. [DS] **6.** Şişirilerek kuş kursağı şekline getirilmiş olan balon vb. şey. **7.** *{ağız}* Yürek; kalp. [DS] **8.** *{eAT} {OsT} {ağız}* İdrak; zekâ. [DS] **9.** *{OsT}* Göğüs. **10.** *{ağız}* Rahim. [DS] **11.** *sf.* Kursak zarı ile yapılmış olan. 🕮 **kursağa binmek,** *{ağız} (Ekin için) başak tutmaya başlamak.* [DS]|| **kursağı boş,** *Karnı aç; acıkmış.*|| **kursağı dar,** *{OsT} Tahammülsüz; çabuk kızan.*|| **kursağı kaynamak,** *{ağız} Midesi ekşimek.* [DS]|| **kursağında** (hâlâ) **birinin ekmeği bulunmak,** *O kişi tarafından beslenip büyütülmüş olmak; o kişiye karşı bu sebeple saygısı olmak.*|| (hevesi; iştahı) **kursağında kalmak,** *dilediğini yapamamak; isteğini yerine getirememek; tadına zevkine varamamak.*|| **kursağından geçmemek,** *Sevilen bir yakınının yokluğundan dolayı iştahı kesilmek.*|| **kursağından sakallı,** *Sadece çene altında sakalı olan.*

kursaklı, [kursak-lı] *sf.* **1.** Kursağı olan. **2.** *{ağız} gnşl.* Gerdanında ur olan kimse; guatrı olan kişi. [DS] **3.** *{ağız}* Akıllı; zeki. [DS] **4.** *{ağız}* Terbiyeli; namuslu. [DS]

kursaksız, [kursak-sız] *sf.* **1.** Kursağı olmayan. **2.** *{ağız}* Akılsız. [DS] **3.** *{ağız}* Patavatsız; dengesiz. [DS]

kursiyer, [Fr. coursier] *is.* Belli bir alanda kur gören kimse; kurs öğrencisi.

kursuk, -ğu [kur(u)-su-k] *{ağız} is.* Tandır. [DS]

kursünbül, [? kursünbül] *{ağız} is.* Hamam külhanında yakılan çalı çırpı gibi yakacakların külü. [DS]

kurşadılmak, [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak > kurşa-t-mak > kurşat-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* → kurşatılmak. [EUTS] [Gabain]

kurşag, [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak > kurşā-ġ] *(kurşa:ğ) {eT} is.* **1.** Yünden dokunarak çadıra sarılan tura. [DLT] **2.** Kuşak. [DLT]

kurşağ, [kur-şa-k] *{ağız} is.* Tahta kapıların arkasına yatay çakılan tahta parçası; kuşak. [DS]

kurşak, [ḳur *(kemer, toka)* > ḳur-şa-ḳ قورشاق] *is.* **1.** Kuşak. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Kadınların bellerine bağladıkları işlemeli kuşak. [DS] **3.** *{ağız}* Kapının tahtalarını birbirine bağlayan ağaç. [DS]

kurşamak[1], [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak] *(kurşa:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Kuşaklamak. [DLT] **2.** Sarmak; kuşatmak; çevirmek. [EUTS]

kurşamak[2], [kur-şa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Aldatmak; kandırmak. [DS]

kurşanmak, [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak > kurşa-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kuşaklanmak; kuşak sarmak. [EUTS] **2.** Kuşanmak. [Gabain]

kurşatılmak, [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak > kurşa-t-mak > kurşat-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kuşatılmak; çevrilmek. [EUTS] [Gabain]

kurşatmak, [kur-ış > kur(ı)ş-ā-mak > kurşa-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kuşak kuşatmak. [DLT]

kurşum, [*eT.* ḳurugjın / ḳuşun > ḳurşun قورشوم] *{OsT} is.* Kurşun.

kurşun, [*eT.* kurugjın / kuşun > kurşun] *is. kim.* **1.** Atom numarası 82, atom ağırlığı 207,21 olan, mavimsi gri renkte, tırnakla çizilecek kadar yumuşak, yoğunluğu 11,3; kimyasal etkenlere karşı dayanıklı bir element; sembolü: Pb. **2.** Tabanca, tüfek gibi ateşli silahlarda kullanılan mermi. **3.** Ağların, oltaların suya batmasını veya dibe inmesini sağlamak amacıyla uçlarına bağlanan genellikle kurşundan yapılmış ağırlık. **4.** *sf.* Bu maddeden yapılmış.🕮 **kurşuna dizmek,** *1. Birine verilen ölüm cezasını silahla ateş ederek infaz etmek. 2. Savunmasız, silahsız ve aciz kimseleri toplu bir şekilde, acımasızca silahla öldürmek.*|| **kurşun atmak,** *1. Silahla ateş etmek; kurşunlamak. 2. Düşmanlık etmek.*|| **kurşun çalımı,** *{ağız} Kurşunun yetişebileceği yakın yer.* [DS]|| **kurşun dokunmak,** *Kurşun isabet etmek; kurşun değmek.*|| **kurşun dökmek,** *İslamlık öncesi baksı tedavilerinin kalıntısı olarak, eritilmiş sıcak kurşunun, içinde soğuk su bulunan bir kaba dökülmesi ile meydana gelen şekillere bakarak yorumlama ve birtakım ruhsal hastalıkları tedavi etmek.*|| **kurşun erimi,** *Bir silahtan atılan merminin en fazla gidebileceği mesafe.*|| **kurşun geçirmez,** *(Cam, yelek vb. için) ateşli silahlardan atılan merminin geçmesine engel olan; kurşun geçirmeyen; kurşun işlemeyen.*

kurşun gibi, *Çok ağır.*|| **kurşun grisi,** *Maviye çalan gri renk; koyu kül rengi; kurşun rengi; kurşunî.*|| **kurşun kâğıdı,** *Kurşundan yapılmış ince yaprak.*|| **kurşun kalem,** *Dış kısmı tahta, içi grafit çubuklu kalem.*|| **kurşun mühür,** *1. Postahane, gümrük idareleri tarafından koli ve paketler bağlandıktan sonra düğüm üzerine takılan mühürlü küçük kurşun parçası. 2. Elektrik saatlerinin açılmaması için kapağına takılan mühürlü kurşun parça.*|| **kurşun otu,** *Çakıllı ve çorak topraklarda yetişen, odunsu*

gövdeli, yaprakları sert ve dalgalı 40-100 cm. boyunda meyve sapları kürdan olarak kullanılan, kırmızı veya beyaz çiçekli koyu yeşil bitki; diş otu; diş hilali; hıltan; kılır; köşni; kürdan otu; Mısır anasonu. (Ammi visnaga).|| **kurşun otugiller,** *Üst overli iki çenekli bitkiler familyasından kök saplarında kök yaprakları bulunan ot veya ağaççıklar; diş otugiller.*|| **kurşun rengi,** *Maviye çalan gri renk; koyu kül rengi; kurşun grisi; kurşunî.*|| **kurşun sıkmak,** *Ateşli silahla ateş etmek; mermi atmak; kurşunlamak.*|| **kurşun tutmak,** *Kurşun isabet etmek; kurşun değecek gibi olmak; kurşuna hedef olmak.*|| **kurşun yağdırmak,** *Çok sayıda mermi atmak; çok ateş etmek; yoğun olarak ateş etmek.*|| **kurşun yağmuruna tutmak,** *Birine sürekli ateş etmek; göz açmasına fırsat vermeden kurşun atmak; uzun süreli ve çok sayıda mermi atmak.*|| **kurşun yemek,** *Bir ateşli silah mermisi ile yaralanmak; kendisine kurşun isabet etmek; vurulmak.*

kurşuncu, [kurşun-cu] *is.* **1.** Kurşun işleyen ve kurşun satan kimse. **2.** Kurşun döken kimse.

kurşunculuk, -ğu [kurşun-cu-luk] *is.* Kurşuncunun işi ve mesleği.

kurşuni, [kurşun + Ar. -ī => Osm. kurşunī قرشونی] *(kurşu:ni:) {OsT} sf.* **1.** Maviye çalan gri renk; koyu kül rengi; kurşun rengi; kurşun grisi. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

kurşunileşme, [kurşuni-le-ş-me] *is.* Kurşunileşmek eylemi.

kurşunileşmek, [kurşuni-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Koyu kül rengi almak; kurşun rengine bürünmek.

kurşunlama, [kurşun-la-ma] *is* **1.** Kurşunlamak eylemi. **2.** Benzinin oktan indisini arttırmak ve vuruntuları azaltmak amacıyla kurşun tetraetil karıştırma; etilleme.

kurşunlamak, [kurşun-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir şeyi veya yeri kurşunla kaplamak; kurşun levha ile örtmek. **2.** (Koli, paket, elektrik saati, damacana vb. için) kurşun parçası ile mühürlemek. **3.** Bir kimseye silah ile ateş etmek; kurşun atmak; kurşun sıkmak; mermi atmak.

kurşunlanma, [kurşun-la-n-ma] *is.* **1.** Kurşunlanmak eylemi ve durumu. **2.** Mermilerdeki kurşun çemberler dolayısıyla top namlularındaki yivlerin dolması.

kurşunlanmak, [kurşun-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kurşun ile kaplanmak. **2.** Kurşun ile mühürlenmek. **3.** Kendisine biri tarafından kurşun atılmak; kurşun ile yaralanmak; ateş edilmek. **4.** *dönşl. f.* Kurşun sahibi olmak; kurşun edinmek; kurşunu olmak.

kurşunlaşma, [kurşun-la-ş-ma] *is.* Kurşunlaşmak eylemi.

kurşunlaşmak, [kurşun-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kurşun hâline gelmek. **2.** Çok ağırlaşmak; kurşun gibi ağırlaşmak.

kurşunlu, [kurşun-lu] *sf.* **1.** İçinde kurşun bulunan. **2.** Kurşunlanmış olan. **3.** Kubbesi kurşun ile kaplanmış olan. ◘ **kurşunlu damla,** *Kurşun zehirlenmesinin yol açtığı damla hastalığı.*

kurşunsuz, [kurşun-suz] *sf.* **1.** İçinde kurşun bulunmayan. **2.** Kurşunu olmayan; mermisiz. ◘ **kurşunsuz benzin,** *Oktanını düşürmek için içine kurşun tetraetil katılmamış olan benzin.*

kurt[1], [*eT.* kurt] *is. zool.* **1.** Vücudunun iç ve dış kısmında hiçbir sert kısım bulunmayan, uzun gövdeli, ayaksız, bacaksız veya çok ilkel bacaklı küçük hayvanların genel adı; solucan gibi hayvanlar; böcek. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY]] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Odun, yün vb. maddeleri kemiren güve, tırtıl veya böcek larvaları. **3.** Meyvelerin içlerinde yaşayan asalak böcek; kurtçuk. **4.** İnsan ve hayvanların bağırsaklarında yaşayan asalak hayvanlar. **5.** Erişkinleri kanatsız kimi böceklere ve omurgasızlara verilen ad. ◘ **kurdunu dökmek,** *Uzun süredir yapamadığı ve çok heves ettiği bir şeyi zevkle, doya doya yapmak; hevesini almak.*|| **kurdunu kırmak,** *İsteğini yerine getirmek; hevesini almış olmak.*|| **kurt bilimci,** *Kurt bilimi ile uğrayan kimse; helmintolog.*|| **kurt bilimi,** *tıp. Solucanları, yapılarını ve yol açtıkları hastalıkları inceleyen asalak bilimi dalı, helmintoloji.*|| (içini, beynini) **kurt gibi kemirmek** (yemek), *Aşırı derecede endişeye düşürmek; şüphe uyandırmak; tedirgin etmek; aşırı üzüntü sebebiyle harap olmak.*|| **kurt konguz,** *{eT} Böcek.* [EUTS]|| **kurtlarını dökmek,** *Uzun süredir yapamadığı ve çok heves ettiği bir şeyi zevkle, doya doya yapmak; hevesini almak.*|| **kurt mantarı,** *Taze iken yenebilen, kuruduktan sonra üzerine basıldığında etrafa toz hâlinde sporlarını saçan bir tür mantar, (Lycoperdon).*|| **kurt sineği,** *1. Kurtlara dadanan bir sinek türü. 2. Dişi sinek.*|| **kurt yelmesi,** *{ağız} Seğirtme; hızlı yürüyüş.* [DS]|| **kurt yeniği,** *1. (Elma, armut vb. şeyler için) kurt tarafından yenilmiş. 2. Şüphe uyandıran; tedirgin eden; huzursuzluk veren şey.*

kurt[2]**, -du** [*eT.* kurt] *is. zool.* **1.** Köpekgillerden, köpeğe çok yakın, boyu yüksek, gövdesi ince, böğürleri çöküк, ayakları ince, kuyruğu tüylü ve sarkık, postu gri sarı, uzun ve sivri bir burunla son bulan kafası uzun, alnı yatık, gözleri eğik, kulakları dik, dişleri sivri ve keskin, yırtıcı bir memeli hayvan, *(Canis lupus). {eT} {eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Bu hayvanın kürkü. **3.** *mecaz. sf.* İş bilir, becerikli, deneyimli, kurnaz, aldanmaz. **4.** *mecaz.* Bir şeyi veya yeri çok iyi bilen. ◘ **kurda giden,** *{ağız} Kurt boğmaya alışkın köpek.* [DS]|| **kurda kuzu teslim etmek,** *Bir şeyi, zarar vereceği kesin olarak bilinen birisine emanet olarak bırakmak.*|| **kurdu kuzuyla barıştırmak,** *Adaleti tam olarak sağlayıp, yurt içinde düşmanlıkları ortadan kaldırmak; güvenli bir ortam oluşturmak.*|| **kurdu olmak,** *(Bir yeri*

veya bir şeyi) çok iyi bilmek; iyi tanımak.|| **kurt ağzı,** *{ağız}* → kurdağzı. [DS]|| **kurt ağzı bağlamak,** *Kaybolan hayvanı kurt yemesin diye ucu düğümlenmiş mendili hocaya okutmak.*|| **kurt bağrı,** *{ağız} İri ve yuvarlak çakıl taşı.* [DS]|| **kurt baharı,** *bot. Zeytingillerden, 3 m. kadar boylanabilen, çalı görünümünde ağaççıklar, (Ligustrum vulgare).*|| **kurt baklası,** *bot. Tohumu ve otu insan ve hayvanlar için zehirli olan bir çeşit süs bitkisi; acı bakla; Yahudi baklası, (Lupinus termis).*|| **kurt bengi,** *{ağız}* → kurt lingi. [DS]|| **kurt çömelten,** *{ağız} Doğu yönünden esen soğuk yel; ayaz.* [DS]|| **kurt dolabı,** *Tilki yakalamakta kullanılan bir tuzak.*|| **kurt geçinip tilkilik etmek,** *Başlangıçta yiğit ve sözünün eri gibi görünüp sonradan döneklik etmek.*|| **kurt gibi,** *(Kişi için) iş bilir, zeki, kurnaz ve girişken; tuttuğunu koparan.*|| **kurt gidişi,** *Belli belirsiz, hafif zıplamalarla koşma; tırıs yürüyüş; kurt lingi.*|| **kurt görmüş eşek gibi kulakları dikmek,** *Dikkatle dinlemek.*|| **kurt kapanı,** *1. Kurdu yakalamak için üstü çalı çırpı ile örtülü, tabanında sivri bir kazık bulunan, dibe doğru daralan kuyu tuzak. 2. spor. Yağlı güreşte, yerde dört ayak vaziyetinde duran rakibin üzerine otururak ayaklarını uyluk arasında bağlayıp elle bileklerinden tutup çekme biçiminde uygulanan oyun.*|| **kurt köpeği,** *zool. Bir kurt ile köpeğin çiftleşmesinden doğan kurt ile köpek arası yavru.*|| **kurt kulağı,** *{ağız} 1. Yaprakları tüylü, kökündeki sütten sakız yapılan bir tür bitki. 2. Rizomlu, dalsız gövdeli, tek çiçekli süs bitkisidir; süsen, (Iris elegantissima, I. susiana). 3. Maydanozgillerden, çok yıllık, kazık köklü, sarı çiçekli, özel kokulu otsu bir bitki. (Ferulago trachycarpa).* [DS]|| **kurt kuş,** *Bütün canlı varlıklar anlamında kullanılır.*|| **kurt kuş yuvasına dönmek,** *Herkes evine gelmek.*|| **kurt kuyusu,** *1. as. İçinde sivri kazıklar bulunan, düşmanı içine düşürerek imha etmekte kullanılan, üstü doğal görünümde çalı çırpı ile örtülmüş gizli çukurlar. 2. Kurt yakalamakta da kullanılan aynı türden çukur.*|| **kurtla koyun bir yerde,** *Herkesin güvenliği sağlanmış durumda.*|| **kurt lingi,** *{eAT} Belli belirsiz zıplayarak koşma; tırıs yürüyüş.*|| **kurt masalı,** *Birini oyalamak, veya kendi suçunu örtbas etmek için anlatılan gereksiz, boş sözler.*|| **kurt oyunu,** *Eski Türklerin kurtlardan örnek aldıkları, tarih boyunca meydan savaşlarında, kale kuşatmalarında uyguladıkları savaş taktiği; kurt taktiği*|| **kurt yelmesi,** *{ağız} Hızlı yürüyüş; seğirtme.* [DS]

kurt[3], [kurut > kurt] *{eT} is.* → kurut. [EUTS]

kurt[4], [kürt] *{ağız} is.* Sağlam bir tür ağaç. [DS]

kurt[5], [Ar. ḳurṭ قرط] *{OsT} is.* Küpe.

kurta[1], [*kurt-mak > kurtġa] *{eT} is.* → kurtga. [EUTS] [Gabain]

kurta[2], [Ar. ḳurṭa قرطه] *{OsT} is.* Süs olarak takılan küpe. 🗗 **kurta-i güş,** *{OsT} Kulak küpesi.*

kurtağzı, [kurt+ağ(ı)z-ı] *is.* **1.** Marangozlukta, çekmece, sandık gibi eşyaların köşelerinin birbirine iyi geçmesi ve sağlam olması için açılan girintili çıkıntılı doğrama. **2.** Maden ocaklarında birbirine diklemesine konulmuş direklerin kaymasını önlemek için dikey konulan direk üzerine açılan yuva. **3.** Palamar halatları geçirilerek rıhtım veya iskeledeki babalara yöneltilen dökme demirden alet. **4.** Kanatları basit ağlardan yapılmış ırmak dalyanı. **5.** Ağzı kıyıya bakan, birbiri ile açı yapan üç çubuğa bağlı ağ düzeni. **6.** *{ağız}* Boyunduruğun oka takılan yerine konulan ağaç parçası. [DS] **7.** *{ağız}* Kırılan dingilin yerine çakılan iç içe geçmiş U biçimli demir. [DS] **8.** *{ağız}* Çatılara konulan iki ağacın birbirine bağlanış biçimi. [DS] **9.** *{ağız}* Kayıkta ve gemide zincir gediği. [DS] **10.** *{ağız}* Saçtan boru yapmakta kullanılan bir araç. [DS] **11.** *{ağız}* Kaybolan hayvanı kurt yememesi için okunmuş, ucu düğümlenmiş mendil veya yazma. [DS] **12.** *{ağız}* Çatıya açılan, insan sığabilecek büyüklükte, kapaklı pencere. [DS]

kurtalmak, [kurtulmak > kurtal-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kurtulmak. [DS]

kurtaltmak, [ḳurt-al-t-maḳ قورتلدمق] *{eAT} gçl. f. [-ur]* **1.** Saldırıdan uzak tutmak. **2.** Kurtarmak.

kurtanmak, [kurt-ā-mak > kurt-a-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Bitten kaşınmak; koyunlarda bit aramak. [DLT]

kurtarıcı, [kurtar-ıcı] *sf.* **1.** Kurtaran; kurtarmayı sağlayan. **2.** Kendi canını tehlikeye atarak bir kimseyi, bir toplumu veya ülkeyi yok olmaktan veya güç ve tehlikeli bir durumdan kurtaran kimse; halaskâr. **3.** Hareket yeteneğini kaybetmiş, bozuk bir aracı onarım yerine kadar çekip götürmeye veya taşımaya yarayan özel donanımlı araç. **4.** Bozuk bir aracı yol üzerinde onarmak üzere özel olarak donatılmış araç.

kurtarıcılık, -ğı [kurtar-ıcı-lık] *is.* Kurtarıcının yaptığı iş.

kurtarılma, [kurtar-ıl-ma] *is.* Kurtarılmak işi.

kurtarılmak, [kurtar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kendisine kurtarma eylemi uygulanmak; kurtarma işi yapılmak.

kurtarım, [kurtar-ım] *is.* Kurtarmak girişimi.

kurtarış, [kurtar-ış] *is.* Kurtarmak eylemi veya biçimi.

kurtarma, [kurtar-ma] *is.* Kurtarmak eylemi. 🗗 **kurtarına aracı,** *Trafikte arızalanan ve hareket edemeyen bir aracı bulunduğu yerden onarım merkezine götüren özel donanımlı araç; kurtarıcı.*|| **kurtarma brandası,** *Yangınlarda başka kaçış yeri kalmamış kimselerin balkon veya pencerelerden atlayarak kurtulmalarını sağlamak amacıyla itfaiyecilerin kullandıkları etrafında tutacak yerleri bulunan geniş yuvarlak kumaş.*|| **kurtarma gemisi,**

Çekme gücü yüksek, karaya oturmuş veya batmış gemileri yüzdürebilen, deniz altında ve üstünde onarım yapabilmek için gerekli araç ve donanımları bulunan, açık denizlerde römorkörlük yapabilen gemi. || **kurtarma kazısı,** *Yeni kurulacak olan yerleşim yeri, baraj gibi yerlerde bulunan eski eserleri çıkarıp başka yere taşıma işlemi.*

kurtarmak, [*kurt-mak > kurt-ġar-mak > kut-karmak / kut-ġar-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kurtulmasını sağlamak. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** Ettiği yardımla bir canlıyı herhangi bir tehlike veya felaketten uzaklaştırmak. **3.** Var olan ciddî bir tehlikeyi ortadan kaldırmak. **4.** Bir şeyin zarar görmesini, ziyana uğramasını, tahrip olmasını veya yok olmasını önlemek. **5.** Elden çıkmış olan, gitmiş bulunan veya gasp edilmiş olan bir hakkı veya şeyi yeniden elde etmek; geri almak; kazandırmak. **6.** Rehin alınmış bir şeyi tekrar geri almak. **7.** (Sanık için) ceza almasını önlemek; berat ettirmek. **8.** (Olumsuz biçimiyle) alış verişte teklif edilen fiyat malın değerini karşılamamak. **9.** Bir kimsenin olumsuz etkilerinden uzaklaştırmak. **10.** Sonsuz kurtuluşa erdirmek. **11.** Bir tehlikeden, zarardan uzak tutmak. **12.** (Bir durum, davranış veya şey için) başka bir şeyin eksik ve kusurlarını gidermek, tamamlamak. **13.** Bilardoda, banda bitişik duran topu oradan ayırmak.

kurtayağı, [kur+aya(k)-ı] *is. bot.* At kuyruğu ve eğrelti otlarına yakın dik veya sürüngen dallı, spor keseleri çok sık, tozları fişekçilikte parlayıcı, eczacılıkta da nemden koruyucu olarak kullanılan kibrit otunun yaygın bir türü, *(Lycopodium clavatum).* || **kurtayağı tozu,** *Kurtayağının sporlu başaklarından elde edilen ve hekimlikte kullanılan sarı bir toz.*

kurtbağrı, [kurt+bahar-ı > kurt+bağ(ı)-ı] *is.* **1.** *bot.* Zeytingillerden, yaprakları mızrak gibi, salkım hâlinde beyaz çiçekli, güzel kokulu, çit bitkisi olarak yetiştirilen bir süs bitkisi, *(Ligustrum vulgare).* **2.** *{ağız}* İri, yuvarlak çakıl taşı. [DS]

kurtboğan, [kurt+boğ-an] *is.* **1.** *bot.* Boğan otunun bir türü olan, düğün çiçeğigillerden, Kuzey Doğu Anadolu dağlarının yamaçlarında, çayırlarda ve nemli yerlerde yetişen, kalın kökleri üzerinde şalgama benzer yumruları bulunan, zehirli alkaloitlerden meydana gelen etkin bir madde taşıyan çok zehirli bir bitki; boğan otunun bir türü; kaplanboğan; itboğan, *(Aconnitum nepellus).* **2.** Köpeklerin boynuna takılan, sivri uçları dışa dönük metal halka. **3.** *{ağız}* Güçlü, kuvvetli ve şişman adam. [DS]

kurtçalık, -ğı [kurt-ça-lık] *{ağız} is.* Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS]

kurtçuk, -ğu [kurt-çuk] *is.* **1.** Küçük kurt. **2.** Böceklerin yetişkin hâle gelmeden önce geçirdiği, gelişimin ilk evresindeki şekli; sürfe; larva.

kurtçul, [kurt-çul] *sf.* **1.** (Hayvan için) kurt ve kurtçuklarla beslenen. **2.** *{ağız} is.* Kurt boğmaya alışkın köpek; atılgan köpek. [DS]

kurtdede, [kurt+dede] *{ağız} is.* Dedenin babası; babanın dedesi. [DS]

kurtga, [kurt-ġā] *(kurtğa:) {eT} is.* Yaşlı kadın; ihtiyar kadın. [ETY] [EUTS] [KB]

kurtgarmak, [*kurt-mak > kurt-ġar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kurtarmak. [EUTS] [Gabain]

kurtılmak, [*kurt-mak > kurt-ıl-mak] *{eAT} dönşl. f. [-ur]* Kurtulmak. [DK]

kurti, [? kurti] *{ağız} is.* Kartal. [DS]

kurtka, [kurt-ġā / kurt-kā] *(kurtka:) is.* Yaşlı kadın; nine. [Nevâyî]

kurtkıyan, [kurt+kıy-an] *is. zool.* Sığırcıkgillerden asalak böcekleri avlamak için büyükbaş hayvanların sırtlarına konan, esmer tüylü, kısa gagalı, tırnakları güçlü, ötücü bir kuş, *(Buphaga ufricana).*

kurtkuzlamak, [kurt+kuz-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yağmurdan sonra güneş çıkmak. [DS]

kurtla, [kurt-la ?] *{ağız} is.* Binalara konulan çapraz direk. [DS]

kurtlamak, [kurt > kurt-lā-mak] *(kurtla:mak) {eT} is.* Kurt çıkarmak. [DLT]

kurtlandırma, [kurt-lan-dır-ma] *is.* Kurtlandırmak eylemi.

kurtlandırmak, [kurt-lan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kurtlanmasına sebep olmak; kurtlanmasını sağlamak.

kurtlanma, [kurt-la-n-ma] *is.* **1.** Kurtlanmak eylemi ve durumu. **2.** Asalak kurtların organizmayı sarması.

kurtlanmak, [kurt-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** İçinde kurt üremek. **2.** *mecaz.* Rahat durmayıp bir telaş ve sabırsızlık içine düşmek. **3.** *{ağız}* Kıskanmak; çekememek. [DS] **4.** *{ağız}* Çabalamak; debelenmek. [DS] **5.** *dönşl. f.* Bir yerde çok oturmaktan bıkmak.

kurtlaşma, [kurt-la-ş-ma] *is.* Kurt hâline gelme.

kurtlaşmak, [kurt-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kurt hâline gelmek. **2.** *mecaz.* İşini bilir, becerikli ve kurnaz biri olmak.

kurtlu, [kurt-lu] *sf.* **1.** İçinde kurt bulunan; kurtlanmış olan. **2.** (Kişi için) yerinde duramayan; sürekli kıpırdanan; sabırsız. **3.** *{ağız}* Kıskanç. [DS] **4.** *{ağız}* Sinsi. [DS] **5.** *{ağız}* Bir şeye düşkün; tutkulu. [DS] **6.** *{ağız}* Kurnaz. [DS] **7.** *{ağız}* Bir şeye düşkün; tutkulu. [DS] **8.** *{ağız}* Güldüren neşeli. [DS]

kurtluca, [kurt-lu-ca] *is. bot.* **1.** Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen, kuvvet verici ve uyarıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan, sarımsak kokulu, sarı çiçekli tırmanıcı bir bitki; meşecik; yer meşesi; yer palamudu; sarımsak otu; su sarımsağı; *(Teucrium scordium).* **2.** *bot.* Sıcak ve ılıman bölgelerde yetişen, borumsu çiçekli, çiçekleri kap biçiminde, bazı türlerinin kökleri halk hekimliğinde idrar söktürücü, müshil olarak kullanılan, sarılgan tırmanıcı

bir bitki; pipo çiçeği, zeravent; kara asma; yılan otu; kurtluca; kabakulak otu; loğusa otu, *(Aristolochia clematits / A. hirta)*.

kurtluk, -ğu [kurt-luk] *is.* **1.** Kurt olma durumu; işini bilme; becerikli ve girişken kimseye ilişkin davranış. **2.** *{ağız}* Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS]

kurtmeç, -ci [kurt-meç] *{ağız} is.* Çitlembik ağacının yenen sürgünleri. [DS]

kurtpençesi, -ni, -eleri [kurt+pençe-s-i] *is. bot.* **1.** Kara buğdaygillerden, sulak dağ çayırlarında yetişen, pembe çiçekler açan, sap ve kökünde bol miktarda tanen bulunan otsu bitki; kurttırnağı; çıyan otu, *(Polygonum bistorta)*. **2.** Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen kırmızı noktalı küçük beyaz çiçekler açan otsu bitki, *(Lycopus eurepaeus)*.

kurtsuz, [kurt-suz] *sf.* İçinde kurt bulunmayan; kurtlu olmayan.

kurttırnağı, [kurt+tırna(k)-ı] *is. bot.* Kara buğdaygillerden, sulak dağ çayırlarında yetişen, pembe çiçekler açan, sap ve kökünde bol miktarda tanen bulunan otsu bitki; kurttırnağı; çıyan otu, *(Polygonum bistorta)*.

kurtuk, -ğu [kur(u)t-uk] *{ağız} is.* Sığır kuyruğu bitkisi. [DS]

kurtulma, [kurt-ul-ma] *is.* **1.** Kurtulmak işi. **2.** Doğum; doğumu tamamlayan sonun gelmesi.

kurtulmak, [*kurt-mak > kurt-ul-mak] *dönşl. f. [-ur]* **1.** Tehlikeli, öldürücü bir durumu atlatmak. *{eT} (aym)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2.** Hoşlanılmayan, tedirgin eden bir yer veya kişiden uzaklaşmak, ayrılmak; etkisinden sıyrılmak. **3.** (Hamile kadın için) tehlikesiz bir şekilde doğum yapmak; doğurmak. *{eT} (aym)* [DLT] **4.** (Asılı duran nesneler için) bağlı olduğu, çakılı bulunduğu yerden ayrılmak; düşmek. **5.** (Hayvan için) bağını koparıp kaçmak. **6.** *mecaz.* (Çok yaşlı veya hasta için) ölmek.

kurtulmalık, -ğı [kurt-ul-ma-lık] *is.* Tutsakları veya rehin alınmış kimseleri kurtarmak için verilen para; fidye; fidye-i necat; kurtuluş bedeli.

kurtuluş, [kurt-ul-uş] *is.* **1.** Kurtulmak eylemi; kurtulma biçimi; halas; necat. **2.** Güç bir hâlden, bir tehlikeden kurtulmak durumu. **3.** Tutsaklığın, bağımlılığın son bulması; halas; necat. **4.** Bir yerden düşman işgalinin kalktığı gün; kurtuluş günü. **5.** *tasvf.* Sonsuz mutluluğa ulaşma. 🗗 **Kurtuluş yok!** *Kötü bir durum veya tehlikeden kurtulma imkânının bulunmadığını belirten söz.*

kurtum, [kurt-um ?] *{ağız} is.* Yudum. [DS]

kurtumcalık, [kurt-ul-ma-lık / kurt-ul-un-ca-lık > kurtul-um-calık] *{ağız} is.* İçine düştüğü sıkıntıdan kurtulan kimsenin gönül borcunu ödemek için yaptığı hayır. [DS]

kurturmak, [kur-mak > kur-tur-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Kurdurmak; gerdirmek. [DLT] **2.** Toplatmak. [DLT]

kurtyemez, [kurt+ye-mez] *{ağız} is.* **1.** Çirkin adam. **2.** Omurilik soğanı. **3.** Geviş getiren hayvanlarda işkembenin üçüncü kısmı. [DS]

kuru[1], [*eT.* kurī-mak > kurī-ġ / kuru-ġ] *sf.* **1.** İçinde suyu ve nemi bulunmayan; ıslanmamış. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** İçinde su ve nem kalmamış olan; suyu ve nemi uçarak sadece katı kısmı kalmış olan. **3.** (Yer için) yağmur yağmayan; susuz. **4.** (Sebze ve meyve için) ileride kullanılmak üzere kurutulmuş olan; saklamak, korumak amacıyla suyu giderilmiş olan. **5.** Yıkandıktan sonra kurumuş olan. **6.** (İklim için) yağışsız, yağmursuz; nemsiz. **7.** (Hava, rüzgâr için) nem oranı düşük; yağışsız; az yağışlı. **8.** Salgı yetersizliği olan; sıvı salgılamayan; salgısız. **9.** (Yara vb. için) herhangi bir akıntı ve salgısı olmayan. **10.** (Çeşme, kuyu, kaynak vb. için) suyu kesilmiş; kurumuş. **11.** (Ortam için) nemi olmayan; nemsiz. **12.** (Bitki için) canlılığını yitirmiş; doğal nemini kaybetmiş; kurumuş. **13.** *mecaz.* (İnsan ve hayvan için) çok zayıf; etsiz; çelimsiz; bir deri bir kemik; arık; sıska; kaknem; lagar. **14.** *is.* Nemli ve ıslak olmayan şey. **15.** *is.* Bir şeyin kurutulmuşu; kurutularak saklanmış yiyecek vb. **16.** Kuru fasulyenin halk arasında söylenişi. **17.** *{ağız} is.* Kuru toprak. [DS] 🗗 **kuru ağırlık,** *Bir ürün içinde bulunan maddelerin suyu uçurulmuş hâldeki ağırlığı.*|| **kuru ağrı,** *Üzüntü; tasa; sıkıntı.*|| **kuru ateş,** *tıp. Terleme olmaksızın vücutta görülen ateş.*|| **kuru bacak,** *{ağız} Tavuk.* [DS]|| **kuru besin,** *Suyu çeşitli tekniklerle alınarak kurutulmuş, daha sonra da su eklenerek hazır hâle getirilen yiyecek maddesi.*|| **kuru buru,** *{ağız} Gaz sancısı.* [DS]|| **kuru çay,** *1. Suyu sürekli akmayan, yaz gelince kurumuş olan çay. 2. Yeşil çay yapraklarının çeşitli işlemlerden geçirilerek demlenebilecek hâle getirilmiş şekli.*|| **kuru çayır,** *Yaz aylarında bitkilerinin çoğu kuruyan doğal çayır.*|| **kuru çaylarda boğulmak,** *Akıl almaz bir belaya uğramak.*|| **kuru çeşme,** *Suyu çekilmiş, kurumuş çeşme; suyu akmayan çeşme.*|| **kuru çeşmeden abdest almak,** *Gereksiz ve yararsız iş yapmak.*|| **kuruda kalmak,** *dnz. (Gemi için) deniz alçaldığında karaya oturmak.*|| **kurudan gitmek,** *argo. Toz halinde uyuşturucu kullanmak.*|| **kuru dere,** *Suyu olmayan, suyu akmayan dere; susuz dere.*|| **kuru dipi** (tipi), *{ağız} Açık fakat çok soğuk hava.* [DS]|| **kuru direk gitmek,** *dnz. Çok sert havalarda yelken açmadan rüzgârı kıçtan alarak yol almak.*|| **kuru ekmek,** *Katıksız ekmek; yanında hiçbir katık olmadan yenilen ekmek.*|| **kuru ekmek aşı,** *{ağız} Kuru ekmek, yağ, soğan ve sumakla yapılan bir yiyecek.* [DS]|| **kuru erik,** *Eriğin kurutulmuşu.*|| **kuru fasulye,** *1. Fasulyenin beyaz tohumu. 2. Bu fasulye tohumlarından yapılan etli, zeytin yağlı, salçalı yemek. 3. Yeşil kabukları ile birlikte ayıklanıp temizlenerek kurutulmuş fasulye.*|| **kuru filtre,** *Havadaki tozları bez veya kâğıt torbalar yardımı ile toplayarak ortamı temizleyen sistem.*|| **kuru ha-**

mur, *balıkç. Olta yemi olarak hazırlanmış ekmek içi.*|| **kuru hasır üzerinde bırakmak,** *Aç, susuz, parasız bırakmak; çok yoksul duruma getirmek.*|| **kuru hasır üstünde kalmak,** *Her şeyini yitirmiş olmak; aç, susuz, evsiz barksız kalmak.*‖ **kuru hastalık,** *{eAT} Verem.*‖ **kuru hava,** *Nemi çok az olan hava.*‖ **kuru incik,** *Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmındaki kemik.*|| **kuru incir,** *Özel olarak bandırılmak suretiyle güneşte kurutulmuş incir.*‖ **kuru kadit,** *Çok zayıf; iskeleti çıkmış kimse.*|| **kuru kafa,** *İskeletin baş kısmı.* || **kuru kağşak,** *{ağız} Hoşaf.* [DS]|| **kuru kahve,** *Kavrularak dövülmüş veya makinede çekilmiş kahve.*|| **kuru kahveci,** *1. Kuru kahve satan kimse. 2. Kuru kahve satılan dükkân.*|| **kuru kahvecilik,** *Kuru kahvecinin yaptığı iş.*|| **kuru kan,** *{ağız} Ölü.* [DS]|| **kuru kavşak,** *{ağız} 1. Kuru yemiş. 2. Kestane.* [DS]|| **kuru kayısı,** *Kayısının taze iken bandırılmak suretiyle güneşte kurutulmuşu.*|| **kuru kayış,** *{ağız} Pişirildikten sonra ipe dizilip kurutulan kestane.* [DS]|| **kuru kaymak,** *Sütün suyu güneşte veya küllenmiş ateşte uçurulduktan sonra kalan yağlı kısım.*‖ **kuru kemik,** *Çok zayıf kimse; çelimsiz.*|| **kuru köfte,** *Kıyma ve ekmek içi ile yoğrulup tavada kızartılan köfte.*|| **kuru kuruya,** *Boş yere; boşu boşuna; gereksiz yere.*‖ **kuru kuyu,** *Pis suları yer altına sızdırmak için duvarları harçsız taş ile örülmüş çukur.*|| **kuru lâf,** *Gerçekleşmesinin imkânsızlığı ortada olan vaatler.*|| **kuru meyve,** *1. Taze meyvenin kurutulmuşu. 2. Olgunlaşınca dış kabuğu kuruyan meyve.*|| **kuru mut,** *{ağız} 1. Armut kurusu. 2. Kızıl ağaca benzer bir yaban ağacı ve kozalaksı meyvesi.* [DS]|| **kuru öksürük,** *Balgam çıkarılmayan öksürük.*|| **kuru para,** *Faizsiz anapara.*|| **kuru pasta,** *Tuzlu veya tatlı, kremasız çörek.*|| **kuru pil,** *Sızıntı yapmaması için elektroliti bir koruyucu ile kaplanmış olan pil.*|| **kuru rejim,** *Suyu ve içkileri kısıtlayan diyet.*|| **kuru sancı,** *Hayvanlarda karın ağrısı.*|| **kuru sebze,** *Suyu çeşitli tekniklerle alınarak kurutulmuş sebze.*|| **kuru sıkı,** *1. Yalnız barut ile doldurulmuş fişek veya tüfek. 2. Korku vermek, yıldırmak amacıyla söylenen tehdit dolu sözler.*‖ **kuru sıkı atmak,** *Korkutmak, göz dağı vermek amacıyla tehdit dolu sözler söylemek.*|| **kuru soğan,** *Soğanın toprak altında kalan yumrusunun kurutulmuşu.*|| **kuru soğuk,** *Yağışsız havalardaki üşütücü sert hava.*‖ **kuru şemik,** *{ağız} Topuk kemiği.* [DS]|| **kuru tahtada kalmak,** *Bütün eşyasını, malını yitirmiş olmak.*|| **kuru takırdak,** *{ağız} Ceviz.* [DS]|| **kuru tarım,** *Kurak ve yarı kurak bölgelerde sulama yapmadan ürün alınmasına dayanan tarım.*|| **kuru temizleme,** *Giyecek ve bazı eşyaları kimyasal madde veya buharla temizleme işi.*|| **kuru temizleyici,** *1. Kuru temizleme yapan kişi. 2. Kuru temizleme yapılan dükkân.*|| **kuru üzüm,** *1. Kaynar suya daldırıldıktan sonra güneşte kurutularak tüketilen üzüm. 2. Yaş üzümün doğrudan güneşte kurutulmuşu.*|| **kuruya almak,** *Bir gemi veya tekneyi onarmak için susuz havuza veya kızağa çekmek.*‖ **kuruya çekmek,** *{ağız} Atı çayırdan çekip, ahırda samanla beslemek.* [DS]|| **kuruya çıkarmak,** *Sağmal bir hayvanın süt salgılamasının kesilmesini sağlama tekniği uygulanmak.*|| **kuruya kalmak,** *{ağız} Şaşıp kalmak.* [DS]|| **kuru yaş,** *{eAT} İyi kötü; değerli değersiz.*|| **kuru yemiş,** *Yemek dışında yenilen, leblebi, nohut, fındık, fıstık, ay çiçeği gibi kavrulmuş yiyecekler; çerez.*|| **kuru yemişçi,** *1. Kuru yemiş satıcısı. 2. Kuru yemiş satılan dükkân.*|| **kuru yemişçilik,** *Kuru yemişçinin işi.*‖ **kuru yaş,** *İyi kötü; değerli değersiz her şey.*|| **kuru yel,** *{ağız} Romatizma.* [DS]|| **kuru yük,** *Kara ve deniz taşıtlarıyla nakledilen katı madde; ticarî eşya.*|| **kuru yük gemisi,** *Katı maddeleri taşımak üzere özel olarak imal edilmiş deniz taşıtı.*|| **kuru ziraat,** *Kurak ve yarı kurak bölgelerde sulama yapmadan ürün alınmasına dayanan tarım.*

kuru[2], [Soğd. khuruġ > *eT.* ḳuruġ *(boş)* قورو] *sf.* **1.** Üzerinde bitki olmayan; çorak. **2.** (Oda, büro vb. için) gerekli örtüden, döşemeden, aksesuardan yoksun olan; açık; örtüsüz; çıplak; döşenmemiş; boş. **3.** Sonuç getirmeyen; sonuçsuz; boş; etkisiz; gereksiz. *{eAT} {OsT} (aynı)* **4.** (Yiyecek için) yanında başka çeşit bulunmayan; sade; katıksız; yavan. **5.** Herhangi bir heyecan katmayan; tadı olmayan; yeknesak; renksiz. **6.** Duygudan yoksun; içtenlik, coşku, sıcaklık taşımayan; sevimsiz; soğuk. **7.** Akıcı olmayan; tutuk. **8.** Süsü bulunmayan. **9.** (Kişi için) tek başına; yalnız; sade. *{eAT} (aynı)* **10.** Yoksun; yoksul. **11.** *{eAT}* (Kişi için) eli boş; mahrum; boş. **12.** *zf. {eAT} {OsT}* Boş yere; boşuna; beyhude. **13.** *{eAT} {OsT} is.* Kara; toprak; yer. ⧉ **kuru başına,** *Yapayalnız; tek başına.*|| **kuru başına kalmak,** *Yalnız başına kalmak; kimsesiz kalmak.*‖ **kuru beyinli,** *Akılsız; aptal; boş kafalı.*‖ **kuru buru,** *{ağız} Dizanteri.* [DS]|| **kuru duvar,** *Bağlayıcı olarak herhangi bir harç kullanmadan sadece taş ile örülmüş olan duvar.*|| **kuru gicik,** *{ağız} Uyuz.* [DS]|| **kuru gösteriş,** *Gereksiz ve yapmacık çalım.*|| **kuru gürültü,** *Yararsız, gereksiz söz veya davranış; bir sonuç vermeyen vaat.*|| **kuru gürültüye pabuç bırakmamak,** *Kendisini korkutmak için söz atanlara aldırmamak; tehditler karşısında bildiğinden şaşmamak; bir olay karşısında telaşa kapılmamak.*|| **kuru iftira,** *Gerçekle hiçbir ilgisi ve ilişiği olmayan iftira; dayanaktan yoksun iftira; kasıtlı suç yükleme.*|| **kuru kafa,** *Akılsız kafa; beyinsiz.*|| **kuru kalabalık,** *İşe yaramayan, gereksiz insan veya nesneler yığını; sayı çokluğuna rağmen kalifiye eleman yokluğu.*|| **kuru kalabalık etmek,** *Bir yerde hiçbir işe yaramadan, bir şey yapmadan durmak.*‖ **kuru kaşkaval,** *Ahmak; budala; akılsız kimse.*‖ **kuru kaval,** *1. Boş yere konuşan; çok geveze kimse. 2. Yerine getirilmeyecek söz; boş vaat.*

|| **kuru kayıp,** *{ağız} İz bırakmadan kaybolan şey.* [DS]|| **kuru sancı,** *{ağız} Hayvanlarda görülen karın ağrısı.* [DS]|| **kuru söz,** *Gerçekleşmesinin imkânsızlığı ortada olan vaatler.*|| **kuru umu,** *{eAT} Boş ümit.*|| **kuru ün,** *Boş şöhret.*|| **kuru yaş,** *{eAT} Deniz ve kara.*|| **kuru yer,** *{eAT} Kara; toprak parçası.*|| **kuru yerden,** *{eAT} Asılsız; boş yere; bir sebep yokken.*

kuru[3], [kur-mak > kur-u] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

kuru[4], [kur-u] *{ağız} is.* Arı kovanı. [DS]

kurubat, [Ar. ḳırba > ḳurubāt قربات] *(kuruba:t) is.* Deriden yapılma su tulumu.

kuruca, [ḳuru-ca قوروجه] *{eAT} sf.* Boş. 🗗 **kuruca umu,** *{eAT} {OsT} Boş ümit.*

kurucu[1], [kur-mak > kur-ucu] *is.* **1.** Bir kurumun, bir işin kurulmasına önderlik eden kimse; kuran kişi; banî; müessis. **2.** *dbl.* Bir dilsel birimi oluşturan alt birimlerden her biri. *(sevgi sözünün kurucuları "sev-" ve "-gi"dir. Okula gittim. cümlesinin kurucuları "ben", "okul" ve "git-" sözcükleridir; "-tim" çekim ögesidir.)* **3.** Kuran; hazırlayan. **4.** Bir şeyin yapısını oluşturan; birleşiminde bulunan.

kurucu[2], [kuru > kuru-cu] *sf.* **1.** Kuru olan şeyle ilgili. **2.** Kuru fasulye yemeğini çok seven.

kuruculuk, -ğu [kur-ucu-luk] *is.* Kurucu olma durumu; kurucunun yaptığı iş.

kurud, [Ar. ḳırd > ḳurūd قرود] *(kuru:d) is.* Maymunlar.

kurudan[1], [kurutan] *{ağız} is.* Verem hastalığı. [DS]

kurudan[2], [ḳuru-dan قوروداں] *{eAT} {OsT} is.* Patlıcana benzer bir ot.

kurug[1], [kurī-mak > kurī-ġ / kuru-ġ] *{eT} sf.* Kuru. [DLT] [İKPÖy.] [Yüknekî] [EUTS]

kurug[2], [Soğd. khuruġ] *{eT} sf.* **1.** Boş. [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] [Yüknekî] **2.** Asılsız. [DLT] [KB] 🗗 **kurug ev,** *{eT} İçinde kimse bulunmayan ev.* [DLT]

kurug[3], [kur-mak > kur-uġ] *{eT} sf.* → kuruglug.

kurugan, [kuru-gan] *{ağız} is.* Ekin içlerinde biten, yemeği yapılan bir bitki. [DS]

kurugaz, [kurug-az] *{ağız} sf.* (Ağaç için) kurumaya başlamış. [DS]

kurugjın, [Moğ. korġolci => koruġjīn] *(kuruğjı:n) {eT} is.* → korugjın. [DLT]

kuruglamak, [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-lā-mak] *(kuruğla:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Kuru olarak kullanmak. [DLT]

kuruglanmak, [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-lā-mak > kuruġ-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kuru bulmak. [DLT]

kuruglug, [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-luġ] *{eT} is.* Sadak; okluk; gedeleç. [DLT] 🗗 **kuruglug ya,** *{eT} Kurulu; kurulmuş yay.* [DLT]

kurugluk[1], [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-luk] *{eT} is.* Kuruluk. [DLT]

kurugluk[2], [kur-mak > kur-uġ > kuruġ-luk] *{eT} is.* Ok kuburu; sadak; okluk. [DLT]

kurugsak, [kuruġ-sā-mak > kuruġ-sā-k] *(kuruğsa:k) is.* **1.** Kursak. [EUTS] [ETY] [DLT] [Gabain] **2.** Mide. [DLT] [ETY] **3.** Karın. [Gabain] [EUTS] **4.** Gönül. [KB]

kurugsımak, [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-sī-mak] *(kuruğsı:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Kurumaya başlamak; kurumaya yüz tutmak. [DLT]

kuruḥ, [Ar. ḳarḥa > ḳuruḥ قروح] *is.* Yaralar; ülserler.

kuruk[1], [kurī-mak > kuru-ġ] *{eT} sf.* → kurug. [DLT]

kuruk[2], **-ğu** [kuruk] *{ağız} is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS] 🗗 **kuruk kuruk,** *{ağız} At ve eşek yavrularını çağırma ünlemi.* [DS]

kuruk[3], **-ğu** [kuruk] *{ağız} is.* Tarlada taş yığını. [DS]

kurukafa, [kuru+kafa] *is. zool.* Pul kanatlılardan, tırtılları patates yaprağı yiyen, kalın bedenli, alt kanatları sarı, üstü kahverengi bir kelebek, *(Smerihthus ocellata).*

kurukan, [kuru+kan] *{ağız} is.* Ölü. [DS]

kuruksamak, [kurī-mak > kuru-ġ > kuruġ-sā-mak] *(kuruksa:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Çok kuru olmak; gıcırdamak; cızırdamak. [Nevâyî]

kurul, [kur-mak > kur-ul *(1935)*] *is.* Bir işi yapmak veya yönetmekle görevlendirilmiş kişilerden meydana gelen topluluk; heyet; konsey.

kurulama, [kuru-la-ma] *is.* Kurulamak eylemi.

kurulamak, [kuru-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyin üzerindeki ıslaklığı, nemi silerek gidermek.

kurulan, [kur-ul-mak > kur-ul-an] *sf.* Kurulmuş olan; yapılmış; bina edilmiş. 🗗 **kurulan aile,** *sosy. Bireyin evlenerek kurduğu çekirdek aile.*

kurulanış, [kuru-la-n-ış] *is.* Kurulanmak eylemi veya biçimi.

kurulanma, [kuru-la-n-ma] *is.* Kurulanmak eylemi ve durumu.

kurulanmak, [kuru-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kendi kendini kurulamak. **2.** *edil. f.* Kurulama işi yapılmak.

kurulayış, [kuru-la-y-ış] *is.* Kurulamak eylemi veya biçimi.

kurulgan[1], [kur-mak > kur-ul-mak] *{eT} sf.* Daima kurulan. [DLT]

kurulgan[2], [kur-ul-gan] *{ağız} sf.* Onurlu; kibirli; gösterişli. [DS]

kurulgan[3], [kur-ul-gan] *{ağız} is.* Kalkan dikeni de denilen uzun saplı, küçük kırmızı çiçekler açan, dikenli bir bitki. [DS]

kurulğan, [kur-ul-gan] *{ağız} sf.* Kendini beğenen; büyüklenen. [DS]

kurulkan, [kur-ul-kan] *{ağız} is.* Büyük diken. [DS]

kurulma, [kur-ul-ma] *is.* Kurulmak işi.

kurulmak, [kurī-mak > ḳur-ul-maḳ قرولق] *edil. f. [-ur]* **1.** Üzerinde kurmak eylemi yapılmak; kurmak eylemine uğramak. *{eT} (aynı)* [DLT] **2.** *dönşl. f. {eT}* Büzülmek; kasılmak; gerilmek. [DLT] **3.** *{eAT} {OsT}* Hazırlanmak. **4.** Övünür biçimde durmak; böbürlenmek; kasılmak. **5.** Rahat ve güven içinde oturmak; yerleşmek; keyfine bakmak. 🗗 **kurula kurula,** *Öğünür gibi tavır takınarak; kasılarak; kurularak.*

kurultay, [Moğ. ḳurul-tay قرلتای] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Bir kurumun temel işlerini görüşmek için belirli zamanlarda toplanan genel kurul. **2.** Ulusal toplantı.

kurulu[1], [kurul-mak > kurul-u] *sf.* **1.** Kurulmuş olan. **2.** İşler duruma getirilmiş olan. **3.** Belirtilen sayı ve nitelikteki kişi veya nesneden meydana gelmiş bulunan. **4.** Yerleşmiş; oturmuş. 🗗 **kurulu düzen,** *1. Kişinin kendi rahat ve huzuru için meydana getirdiği orta ve orta üstü seviyede hayat şartları. 2. Toplum tarafından kabul görmüş, içinde bulunulan düzen; yerleşmiş, oturmuş düzen. 3. İçinde bulunulan ve toplumun bütününden çok bazı çıkar gruplarının işine yaradığı için sürdürülmeye çalışılan toplumsal düzen.*

kurulu[2], [kuru-lu] *sf.* İçinde kuru olanları da bulunan.

kuruluk, -ğu [kuru-luk] *is.* **1.** Nemi alınmış, kurutulmuş şeyin niteliği; kuru olma durumu. **2.** İnsanın zevkini okşayacak, hoşa gidecek yanı bulunmama durumu. **3.** Sanat eserlerinde yumuşaklık eksikliği; uygulamadaki katılık. **4.** Kış için kurutulmuş sebze veya meyve; kuru yiyecekler. **5.** *{ağız}* Araba hangarı. [DS] **6.** *{ağız}* Kuru gübre. [DS] **7.** *{ağız}* Evin girişi; koridor. [DS]

kuruluş, [kurul-mak > kurul-uş] *is.* **1.** Kurulmak eylemi veya biçimi. **2.** Kurulma zamanı, tarihi. **3.** *mecaz.* Bir şeyin yapısı; bünye; yapı; yapılış. **4.** Toplum yararına çalıştırılmak üzere meydana getirilmiş her şey; işletme; ticarî ve sınaî kuruluş; tesis; müessese. **5.** Bir işletmenin, örgütün her türlü bağlantı, ast üst ve işleyiş biçimini gösteren şema. **6.** *as.* Bir seferî kuvveti oluşturan askerî birliklerin yapısı. **7.** *dbl.* Cümle veya cümleciği meydana getiren karmaşık bir biçim elde etmek için birbirini izleyen iki ve daha çok kurucu öge arasındaki birleşme biçimini belirleyen hiyerarşi düzeni; sentagma. **8.** *dbl.* Cümle içinde kelimelerin ve cümleciklerin anlam, üslup ve dilin özelliğine uygunluk bakımlarından sıralanması, düzenlenmesi işlemi; sentagma. 🗗 **kuruluşlar bütünü,** *Aynı ekonomik etkinliğe açık üretim zincirinin çeşitli kademelerini içine alan sanayi kuruluşu; kompleks.*

kurum[1], [kur-mak > ḳur-um قورم] *is.* **1.** *{OsT} {ağız}* Kuruluş; yapılış; şekil; biçim; yapı. [DS] **2.** Kurma; bina etme; koyma. **3.** Toplum tarafından kabul görmüş veya yasaların öngördüğü biçimde yürütülen uygulama veya kural; müessese. **4.** Böyle işleyişleri sürdürmeyi amaçlayan örgüt; müessese. **5.** Kamu yararına iş gören hizmet ocağı. **6.** Ordugâh; otağ yeri. **7.** *{ağız}* Merhem; em. [DS] 🗗 **kurumunu bozmak,** *Bir şeyin sistem veya düzenini, işleyişini değiştirmek; bozmak.*

kurum[2], [*eT.* kurun > kurum] *is.* Dumandan meydana gelen ve bacalarda biriken kalın is. 🗗 **kurum atan,** *{ağız} Karacı; kara süren; iftiracı.* [DS]|| **kurum gibi,** *Koyu siyah.*|| **kurum tutmak,** *(Baca için) içinde kurum birikmek; is yoğunlaşarak katı birikinti meydana getirmek.*

kurum[3], [Ar. ḳurūm *(ekabir)*] *is.* Kendini büyük ve önemli gösterme çabası; büyüklük taslama; büyüklenme; gurur; kibir; tekebbür; azamet. 🗗 **kurum kurum kurumlanmak** (kurulmak), *Aşırı ölçüde büyüklenmek; gururluluk taslamak; kasılmak.*|| **kurum satmak,** *Büyüklenmek; kendini önemli veya büyük göstermeye çalışmak; böbürlenmek.*|| **kurumu bozulmak,** *Küçük düşmek.*|| **kurumundan geçilmemek,** *Aşırı ölçüde gururlanmak; böbürlenmek; gururundan yanına varılmamak.*

kurum[4], [Ar. ḳarn > ḳurūm قروم] *(kuru:m) {OsT} is.* Değerli insanlar.

kuruma, [kuru-ma] *is.* **1.** Kurumak eylemi ve durumu. **2.** Kuru hâle gelme; nemini ve suyunu kaybetme.

kurumak, [*eT.* kurī-mak] *(kuru:mak) gçsz. f. [-r]* **1.** Islaklığını veya nemini kaybederek kuru hâle gelmek. *{eT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [Yüknekî] **2.** (Bitki için) canlılığını kaybetmek. **3.** (Dere, çeşme, kuyu vb. için) suyu çekilmek; susuz duruma gelmek. **4.** (Meyve, sebze vb. için) suyunu kaybetmek, katılaşmak. **5.** *mecaz.* Aşırı ölçüde zayıflamak; sıskalaşmak. **6.** (Cilt, saç vb. için) sıvı ögesi azalarak yumuşaklığı gitmek; sertleşmek. **7.** *{ağız}* Donakalmak. [DS]

kurumlanış, [kurum-la-n-ış] *is.* Kurumlanmak eylemi veya biçimi.

kurumlanma[1], [kurum[2]-la-n-ma] *is.* Kurum bağlamak eylemi; kurumlu hâle gelme; kurum tutma.

kurumlanma[2], [kurum[3]-la-n-ma] *is.* Kurumlanmak eylemi; kibirlenme; gururlanma.

kurumlanmak[1], [kurum[3]-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini büyük ve önemli göstermeye çabalamak; büyüklük taslamak; büyüklenmek; gururlanmak; kibirlenmek; tekebbür eylemek.

kurumlanmak[2], [kurum[2]-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Baca, boru vb. için) kurum bağlamak; içinde kurum oluşmak; kurum tutmak.

kurumlaşma[1], [kurum[1]-la-ş-ma] *is.* Kurumlaşmak eylemi; kurum oluşturma; müesseseleşme.

kurumlaşma[2], [kurum[2]-la-ş-ma] *is.* Kurum hâline gelme.

kurumlaşmak[1], [kurum[1]-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kurum niteliğini kazanmak. **2.** (Toplum yaşayışını ilgilendiren gelenek vb. bazı yöntem ve teknikler için) toplumca benimsenir, uygulanır olmak; müesseseleşmek.

kurumlaşmak[2], [kurum[2]-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (İs, duman için) kurum hâline gelmek; kurum tutmak.

kurumlaştırma[1], [kurum[1]-la-ş-tır-ma] *is.* Kurumlaştırmak eylemi; kurum oluşturtma; müesseseleştirme.

kurumlaştırma[2], [kurum[2]-la-ş-tır-ma] *is.* Kurum hâline getirmek eylemi.

kurumlaştırmak[1], [kurum[1]-la-ş-tır-ma] *gçsz. f. [-ır]* Kurum hâline getirmek; bir kurum olmasını sağlamak; müesseseleştirmek.

kurumlaştırmak[2], [kurum[2]-la-ş-tır-mak] *gçsz. f. [-ır]* İs, duman vb.ni kurum hâline getirmek; kurum tutmasını sağlamak; kurum bağlamasına izin vermek.

kurumlu[1], [kurum[1]-lu] *sf.* (Bahsi geçen) kuruma bağlı olan; o kurumun üyesi veya personeli olan.

kurumlu[2], [kurum[2]-lu] *sf.* Kurum bağlamış olan; islenmiş, is bağlamış olan; kurum tutmuş.

kurumlu[3], [kurum[3]-lu] *sf.* Kibirlenerek kasılan; kibirli; gururlu; mağrur.

kurumluluk, -ğu [kurum-lu-luk] *{ağız} is.* Ağırbaşlılık. [DS]

kurumsak[1], **-ğı** [Ar. ḳurüm *(değerli kişi)* > kurum-sa-k] *sf.* Onurlu; gururlu.

kurumsak[2], **-ğı** [ḳurum-sa-ḳ قورمساق] *{OsT}} {ağız} is.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden kimse: pezevenk; deyyus; alçak; onursuz, arsız. [DS]

kurumsal, [kur-um-sal] *sf.* Kurumla ilgili; kuruma ait; kuruma ilişkin.

kurumsallaşmak, [kurum[1]-sal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kurumla ilgili hâle gelmek; kurumsal olmak.

kurumsamak, [kuru-m-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* Bir şeye karşı çok istek duymak; susamak. [DS]

kurumsı, [ḳur-maḳ >ḳur-ım > ḳurım-sı قورمسی] *{eAT} is.* Bezin yanmasından oluşan isli kül; kül. [DK]

kurumsuramak, [kuru-m-su-ra-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* Bulduğuyla yetinmeyip daha çoğunu istemek. [DS]

kurumsuz, [kurum[2]-suz] *sf.* Kurumu olmayan; kurum bağlamamış olan; üzerinde veya içinde kurum bulunmayan.

kurumşuhn [? krmşuḫn] *(kurumşukhn) {eT} sf.* Hakkından vazgeçme; bağışlama. [EUTS]

kurun[1], [kur-mak > kur-un] *{eT} is.* Kurum; duman karası. [DLT]

kurun[2], [kurun] *{ağız} is.* **1.** Çeşme yalağı. **2.** Oluk. **3.** Boş arı kovanı. **4.** Hayvan yemliği. **5.** İçinde üzüm ezilen tekne. [DS]

kurun[3], [Ar. ḳarn > ḳurün قرون] *(kuru:n) {OsT} is.* **1.** Yüzyıllar; çağlar. **2.** Boynuzlar. ☞ **Kurūn-ı āhire,** *{OsT} Yeni Çağ.*|| **kurūn-ı hāliye,** *{OsT} İçinde bulunulan çağ.*|| **kurūn-ı sālife** *{OsT}, Geçmiş çağlar.*|| **Kurūn-ı ūlā,** *{OsT} İlk Çağ.*|| **Kurūn-ı vustā,** *{OsT} Orta Çağ.*

kurunaz, [kurñaz] *{ağız} sf.* (Kişi için) zayıf; kuru; çelimsiz. [DS]

kurunçı, [kur-mak > kur-un > kurun-çı] *(kurunçı:) {eT} sf.* Dumandan kirlenmiş olan keçe. [DLT]

kurunlug, [kur-mak > kur-un > kurum-luġ] *{eT} sf.* Kurumlu; isli. [DLT] [EUTS]

kurunmak, [*eT.* kurī-mak > kurī-n-mak > kuru-n-mak] *dönşl. f. [-ur]* Kendi kendini kurutmak; kendini kuru hâle getirmek. *{eT} (aynı)* [DLT]

kuruntu, [kur-untu] *is.* **1.** Yersiz ve yanlış düşünce. **2.** Bir konu veya durumla ilgili olarak kötü ihtimalleri akla getirerek tasa ve kaygı duyma; evham; işkil; vesvese. **3.** Olması mümkün olmayan bir şeyi olacakmış gibi düşünme; vehim. ☞ **kuruntu etmek,** *Kötü ihtimalleri düşünerek üzülmek.*|| **kuruntuya kapılmak,** *Boş yere tasalanmak; yersiz evhamlanmak.*

kuruntucu, [kur-untu-cu] *sf.* Sürekli olarak kuruntuya kapılan; kuruntudan kendini kurtaramayan; işkilli; müvesvis.

kuruntulu, [kur-untu-lu] *sf.* Kuruntuya kapılan; kuruntuya kapılmış olan; kuruntusu olan; evhamlı; mütevehhim.

kuruntuluk, [kur-untu-luk] *{ağız} is.* Kulübe. [DS]

kuruntusuz, [kur-untu-suz] *sf.* Kuruntusu olmayan.

kururak, -ğı [kuru-rak] *{ağız} sf.* Kuruca; az kuru. [DS]

kururmak, [kurī-mak > kurī-r-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → kurırmak. [DLT]

kurus, [Yun. kórios / koris] *is. zool.* Tahtakurusu.

kuruş[1], [kur-uş] *is.* Kurmak eylemi veya biçimi.

kuruş[2], [Lat. grossus > Alm. groschen / İt. grossi] *is.* Türk lirasının yüzde biri değerindeki para birimi; kısaltması: Kr. ☞ **kuruş kuruş,** *Kuruşu bile hesap ederek.*|| **kuruşu kuruşuna,** *Hesabı tam çıkartılarak.*

kuruşlandırma, [kuruş-la-n-dır-ma] *is.* Kuruşlandırmak eylemi.

kuruşlandırmak, [kuruş-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir listede yer alan mal veya hizmetlerin her birinin hesaplarını ayrı ayrı çıkarıp tutarlarını yazmak.

kuruşluk, -ğu [kuruş-luk] *sf.* (Bir sayıdan sonra) belirtilen miktarda kuruş eden; belirtilen kuruş değerinde olan; belirtilen kuruşa karşılık olan.

kuruşmak[1], [kurī-mak > kurī-ş-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Her tarafı kurumak; kendi kendine kurumak. [DLT]

kuruşmak[2], [kur-mak > kur-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte kurmak; kurmakta yarışmak. [DLT]

kurut[1], [*eT.* ḳurī-mak > ḳurı-t / ḳuru-t قورت] *is.* **1.** *{eT} {OsT}* Yağı alınmış yoğurttan yapılan çökelek; yağsız bir tür peynir; kuru yoğurt; keş. *{ağız} (aym)* [DLT] [KB] [Nevâyî] [DS] **2.** Kaynatılıp suyu alınmış sütten kurutulmak suretiyle elde edilen süt ürünü. **3.** *{ağız}* Kurutulmuş süzme yoğurt. [DS] **4.** Çökelek. **5.** *{ağız}* Meyve kurusu. [DS] **6.** *{ağız}* Tarhana. [DS]

kurut[2], [kurī-mak > kurı-t ?] *{eT} is.* Bir vergi türü. [EUTS]

kurut[3], [Ar. ḳurṭ > ḳurūṭ قروط] *(kuru:t) is.* Küpeler.

kurutaç, -cı [kuru-t-aç] *is.* Bir ham madde veya son ürünün nemini gidermek için kullanılan aygıt; kurutma kabı.

kurutğan, [kurut-gan] *{ağız} sf.* Kendini beğenen; büyüklenen. [DS]

kurutlug, [kurıt > kurut-luġ] *{eT} sf.* Çökelekli. [DLT]

kurutma[1], [kuru-t-ma] *is.* **1.** Kurutmak eylemi. **2.** Bir cismin içindeki suyu kısmen veya tamamen gidermek için yapılan işlem. **3.** (Bitki için) canlılığını yitirmesine sebep olma. **4.** Bataklıkların suyunu çeşitli tekniklerle akıtmak suretiyle kuru hâle getirme işlemi. **5.** Zayıflatma. **6.** *mecaz.* Yiyecekleri tüketme, bitirme. **7.** *mecaz.* Uğursuzluk getirme. **8.** *{ağız}* Havlu. [DS] 🗗 **kurutma kabı,** *Bir ham madde veya son ürünün nemini gidermek için kullanılan aygıt; kurutaç.*|| **kurutma kâğıdı,** *Yazı mürekkebini kurutmakta kullanılan kaba ve emici dokulu bir tür kâğıt; tampon kâğıdı.*|| **kurutma makinesi,** *Yıkanmış ve sıkılmış çamaşırları içinde döndürerek kurutan makine; ısı veya kuru hava üfleyerek bir şeyi kurutmaya yarayan makine; kurutucu.*

kurutma[2], [kuru-t-ma] *{ağız} is.* **1.** Sığır, at ve eşeklerde burun ya da dudak içinde çıkan kemik. **2.** At, eşek ve sığırların bacaklarında olan tutukluk; aksaklık. [DS]

kurutmaç, -cı [kuru-t-maç] *is.* Kurutma kâğıdı ile onun takılı olduğu araç.

kurutmak, [kurī-mak > kurī-t-mak > kuru-t-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kuru hâle getirmek; suyunu, ıslaklığını, nemini gidermek. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** Birtakım işlemlerle bir cismin içindeki suyu kısmen veya tamamen gidermek. **3.** (Bitki için) canlılığını yitirmesine sebep olmak; kurumasını sağlamak. **4.** (Besin maddeleri için) içindeki sıvıyı uçurarak saklanabilir hale getirmek. **5.** Suyunu çeşitli tekniklerle akıtarak bir yeri kuru hâle getirmek; suyun çekilmesine, kesilmesine neden olmak. **6.** Aşırı ölçüde zayıflatmak; cılız hâle getirmek. **7.** *mecaz.* Yiyecekleri tüketmek, bitirmek; silip süpürmek. **8.** *mecaz.* Uğursuzluk getirmek; yararlanma imkânını yok etmek; bereketini kaçırmak.

kurutmalık, -ğı [kuru-t-ma-lık] *sf.* **1.** Kurutmak amacıyla ayrılmış olan. **2.** Kurutmaya elverişli olan; kurutulacak nitelikte olan; kurutmaya yarar.

kurutsamak, [kurut-mak > kurut-sā-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* Kurut istemek; kurut canı çekmek. [DLT]

kurutucu, [kuru-t-ucu] *is.* **1.** Hava ve ısı akımıyla içine konulan şeyleri kurutan alet veya makine; kurutma makinesi. **2.** Çabuk kurumalarını sağlamak amacıyla boya ve verniklerin içine karıştırılan kimyasal madde. **3.** Depolanmış ya da ambalajlanmış bir ürünün nemini almaya yarayan nem alıcı madde; desikatör. **4.** Havalandırma cihazlarında birikmiş olan nemi almaya yarayan alet veya cihaz; desikatör.

kurutulma, [kuru-t-ul-ma] *is.* Kurutulmak eylemi.

kurutulmak, [kuru-t-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Kurutma eylemi yapılmak; üzerinde kurutmak işi uygulanmak.

kurutuş, [kuru-t-uş] *is.* Kurutmak eylemi veya biçimi.

kuruyakalmak, [kuru-mak + kal-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Donakalmak; şaşmak. [DS]

kuruyaz, [kuru+yaz] *{ağız} is.* Nemli ve tavlı olmayan toprak. [DS] 🗗 **kuruyaz olmak,** *{ağız} Kurumaya başlamak.* [DS]

kuruyuş, [kuru-y-uş] *is.* Kurumak eylemi veya biçimi.

kuruz, [Ar. ḳarż / ḳarḍ > ḳurūż / ḳurūḍ قروض] *(kuru:z) {OsT} is.* Ödünç verilen paralar; borçlar; krediler. 🗗 **kurūz-ı hasene,** *{OsT} 1. Güzel niyet ve işler için verilmiş ödünç paralar. 2. Faizsiz olarak verilen borçlar.*|| **kuruz olmak,** *{ağız} Kumarda tüm parasını üttürmek.* [DS]

kurümek, [kürü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Kürekle atıp temizlemek; kürümek. [DS]

kurvaziyer, [İt. crusie] *is. dnz.* Belli bir program dahilinde deniz yolu ile yapılan turistik gezi.

kurvı, [? kurvı] *{eT} sf.* Yuvarlak (?) 🗗 **kurvı çuvaç,** *{eT} Hana ait yuvarlak çadır.* [DLT]

kurya[1], [ku-rī > kur(ı)-yā] *{eT} (kurya:) zf.* Batıda; batıya. [ETY]

kurya[2], [İt. curiates / Fr. curia regis] *is.* Vatikan'ı yöneten yürütme ve yargı organlarının bütünü.

kuryakı, [ku-rı-ya > kurya-kı] *{eT} sf.* Batıdaki. [ETY]

kurye, [İt. corriere / Fr. courrier قوريه] *(ku'rye) {OsT} is.* **1.** Elçilik postasını yerine ulaştırmakla görevli kimse. **2.** Uçakla gönderilen posta maddesi. **3.** Resmî evrakları yerlerine ulaştırmakla görevli kimse. **4.** Düzenli olarak ulaştırma hizmeti veren taşıt. 🗗 **kurye kredisi,** *Bir yabancı muhabire, telgraf, telefon emirleri ile onun hesabına yerine getirilen ve daha sonra kurye ve posta ile ödemenin yapıldığı kısa vadeli kredi.*

kuryelik, -ği [kurye-lik] *is.* Kuryenin yaptığı iş; kurye olma durumu.

kuryer, [İt. corriere / Fr. courrier قوريه] *{OsT} is.* Kurye; postacı; ulak.

kûs, [Far. kūs كوس] *(kû:s) {OsT} is.* Araba veya katır, deve gibi yük hayvanları üzerinde taşınan büyük davul; kös. 🗗 **kûs-ı gaza,** *{OsT} Savaş davulu.*|| **kûs-i rahîl,** *{OsT}* → kus-i rıhlet.|| **kûs-ı rıhlet,** *{OsT} 1. Göç davulu. 2. Ölüm anı; ecel.*

kus, [? kus] *{ağız} is.* Daire. [DS]

kusag, [kusag] *{ağız} is.* → kusağ. [DS]

kusağ, [kus-mak > kusağ] *{ağız} is.* Kolera hastalığı. [DS]

kusağan, [ḳus-aġan قوساغن] *{eAT} sf.* Çok kusan; sürekli kusan.

kusah, [kusaḫ] *{ağız} is.* → kusağ. [DS]

kusak, [kus-ak] *{ağız} is.* **1.** Altından su kaynaması yüzünden ya da çok yağan yağmur sularını çekmediği için üstü sulu olan toprak; batak. **2.** Kusmuk. [DS]

kusaklık, -ğı [kus-ak-lık] *{ağız} is.* Bataklık. [DS]

kusame, [Ar. ḳusāme قسامه] *{OsT} is. isl. huk.* Mirası paylaştıran kimsenin ana paradan kendi payına düşen miktar.

kusare, [Ar. ḳuṣāre قصاره] *(kusa:re) {OsT} is.* **1.** Özel yer; hususî mekân. **2.** *dnz.* Güvertelerin en üstündeki yarım güverte.

kusdurmak, [kus-mak > kus-tur-mak] *{eAT} gçl. f. [-ur]* Kusturmak. [DK]

kûse, [Far. kūse كوسه] *(kû:se)v sf.* Köse.

kûsec, [Far. kūsec كوسج] *(kû:sec) {OsT} sf.* Köse.

kusek, -ği [? kusek] *{ağız} is.* Taş sökmekte kullanılan demir araç; küskü. [DS]

kuseybe, [Ar. ḳuṣeybe قصيبه] *{OsT} is. anat.* Bronşçuk.

kuseyr, [Ar. ḳuṣeyr قصير] *{OsT} is.* Küçük şato.

kuseyra, [Ar. ḳuṣeyrā قصيرا] *(kuseyra:) {OsT} is.* **1.** Kaburga kemiklerinin en kısası. **2.** Gücünün yettiği kadar yapabilme; yetenek.

kusgaç[1], [kuş > kuş-ġāç] *(kuşga:ç) {eT} is.* → kuşgaç. [DLT]

kusgaç[2], [kıs-mak > kıs-ġā-mak > kısġā-ç] *(kusga:ç) {eT} is.* → kısgaç. [DLT]

kusgak, [kus-mak > kus-ġāk] *{eT} sf.* Mide bulantısına eğilimi olan. [Clauson]

kusgun, [ḳuskun قوسغون] *{eAT} {ağız} is.* → kuskun. [DS] 🗗 **kusgun urmak,** *{OsT} Kuskun geçirmek; kuskun takmak.*

kusgü, [küskü] *{ağız} is.* → küskü. [DS]

kusığ, [kus-mak > kus-ıġ] *{eT} is.* **1.** Kusma. **2.** Kusuntu. [DLT]

kusık, [Far. ḳusūḳ => kusık / kuzuk] *{eT} is.* Fındık veya çam fıstığı. [DLT]

kusıklamak, [kusık-lā-mak] *(kusıkla:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Fındık veya çam fıstığı içi çıkarmak. [DLT]

kusıklıg, [kusık-lıġ] *{eT} sf.* Fındıklı veya çam fıstıklı. [DLT]

kusınçıg, [kus-mak > kus-ın-mak > kus-ın-çıġ] *{eT} sf.* Tiksindirici; iğrenç. [DLT]

kuskak, -ğı [susak / kuskak] *{ağız} is.* Kuyudan su çekmeye yarayan küçük kova. [DS]

kusku, [kus-ku] *{ağız} is.* Çamaşır tokacı. [DS]

kuskun, [*eT.* kudurgun > ḳuskun قوسقون / قوسقون / قسقون] *is.* **1.** At, eşek kuyruğu altından geçirilerek eyere, semere, palana bağlanan kayış kuşak. *{eAT} {OsT} (aynı)* [DK] **2.** *{ağız}* Şalvarın arkasında bulunan ve kuşağa bağlanan ip. [DS] **3.** *{ağız}* Don paçası. [DS] **4.** *{ağız}* Bebek bezi. [DS] **5.** *{ağız}* Kadınların âdet bezi. [DS] 🗗 **kuskuna kuvvet,** *{eAT} {OsT} (Kaçmak için) hızla; tabana kuvvet.*|| **kuskunu düşük,** *1. (At için) kuskun yeri sağrıdan daha aşağıda olan. 2. mecaz. (Kişi için) değerini ve itibarını yitirmiş olan.*|| **kuskunu kopmak,** *{ağız} 1. Bir işi bitirmek için çok emek vermek ve güçlükle başarmak. 2. Acıkmak.* [DS] || **kuskunından balçığa baturmak,** *{eAT} Gülünç duruma düşürmek.* [DK]

kuskunlu, [kuskun-lu] *sf.* Kuskunu olan.

kuskunsuz, [kuskun-suz] *sf.* **1.** (Eyer için) kuskunu olmayan. **2.** *mecaz.* Derbeder; perişan; dağınık. **3.** *{ağız}* Uğursuz. [DS]

kuskus, [Ar. kuskus] *is.* Pilav ve çorba yapımında kullanılan çok küçük taneler hâlindeki makarna. 🗗 **kuskus çorbası,** *Kuskus konularak yapılan çorba.*|| **kuskus pilâvı,** *Kuskustan yapılan pilav.*

kuskusa, [? kuskusa] *{ağız} is.* Siklamen; domuz ağırşağı, *(Cyclamen).* [DS]

kuskuslu, [kus+kus-lu] *{ağız} sf.* Bencil. [DS]

kuskut, -du [? kuskut] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

kusma, [kus-ma] *is.* Kusmak eylemi; midedekileri çıkarma; istifra; kay.

kusmak, [kus-mak] *gçsz. f. [-ar]* **1.** Midedekileri ağızdan dışarı çıkarmak; istifra etmek; kay etmek. *{eT} (aynı)* [EUTS] [Gabain] **2.** (Yanardağ, deniz, top vb. için) içindekileri şiddetle dışarı atmak, fırlatmak. **3.** *gçl. f.* Reddetmek. **4.** *mecaz.* Öfke, hınç gibi bastırılmış duyguları, bütün şiddeti ile birden açığa vurmak. **5.** (Boya, leke vb. için) sonradan ortaya çıkmak; yeniden belirmek. **6.** (Balık için) yuttuğu olta iğnesini geri çıkarmak.

kusmuk, -ğu [kus-muk] *is.* Mide tarafından dışarı atılan, kusulan şeyler; kusuntu.

kuspa, [? kuspa] *{ağız} is.* Tümsek. [DS]

kustu, [küstü] *{ağız} is.* Çuhadan yapılma işlemeli kollu yelek. [DS]

kusturma, [kus-tur-ma] *is.* Kusturmak eylemi.

kusturmak, [kus-mak > kus-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Birinin kusmasına yol açmak; kusmasını sağlamak. *{eT} (aym)* [DLT] **2.** *{ağız}* (Peynir, helva vb. şeyler için) yağını dışarı vermek. [DS]

kusturucu, [kus-tur-ucu] *sf.* **1.** Kusturan; kusmaya yol açan. **2.** *is.* Kusmayı sağlayan madde veya ilaç.

kusturuş, [kus-tur-uş] *is.* Kusturmak eylemi veya biçimi.

kusudra, [? kusudra] *{eT} sf.* Küçük; ufak. [EUTS]

kusug, [kus-mak > kus-ığ] *{eT} is.* → kusıg. [EUTS]

kusundu, [ḳus-maḳ > ḳus-untu قوصندو] *{eAT} is.* Kusmuk; kusuntu.

kusuntu, [kus-untu] *is.* Mide tarafından dışarı atılan, kusulan şeyler; kusmuk.

kusur[1], [Ar. ḳuṣūr قصور] *(kusu:r) {OsT} is.* **1.** Bir kimsede veya bir nesnede görülün eksiklik; noksanlık. **2.** Bir şeydeki özür; sakatlık. **3.** Bir şeyde var olan aksaklık; elverişsiz hâl. **4.** Bilmeden veya farkına varmadan yapılan yersiz, başkalarını rahatsız edici davranış; olumsuz ve yersiz davranış; suç; kabahat. **5.** Bir işi gereği gibi yapmamaktan doğan hata; ihmal. **6.** Hukuka aykırı bir eylemde var olan kasıt veya hata. **7.** Bir şeyden artan kısım; küsur; fazlalık. **8.** Bir şeyin kötüsü. 🗗 **kusura bakmak,** *Hoş görmemek.*|| **kusura bakmamak,** *Üzücü bir söz veya davranışı hoş görmek.*|| **kusura kalmamak,** *Üzücü bir söz veya davranışı hoş görmek.*|| **kusur aramak,** *Bir şeyin eksiği, yanlışı, özrü, elverişsizliği bulunup bulunmadığını araştırmak, varsa görmeye çalışmak.*|| **kusur bulmak,** *1. Bir şeyde veya kimsede var olan eksikliği veya özrü görmek. 2. Olumsuz davranarak özür veya eksiklik yakıştırmak; bahane bulmak; gereksiz yere hoşgörüsüzlük ve titizlik göstermek.*|| **kusur etmek,** *Hoş görülmeyecek bir davranışta bulunmak; kabahat işlemek.*|| **kusur işlemek,** *Kusur sayılabilecek yanlış ve yersiz davranışta bulunmak.*

kusur[2], [Ar. ḳaṣr > ḳusūr قصور] *(kusu:r) {OsT} is.* Kasırlar; köşkler. 🗗 **kusūr-ı Behişt,** *{OsT} Cennet köşkleri.*|| **kusūr-ı cenān,** *{OsT} Gönül köşkleri.*|| **kusūr-ı cinān,** *{OsT} Cennet köşkleri.*

kusura, [? kusura] *{ağız} is.* Eşya konulan kutu; çekmece. [DS]

kusurlu, [kusur-lu] *sf.* **1.** Kusuru olan; özürlü; hatalı. **2.** (Kişi için) bir kusur işlemiş olan.

kusurluluk, -ğu [kusur-lu-luk] *is.* Kusurlu olma durumu.

kusursuz, [kusur-suz] *sf.* Hiçbir kusuru olmayan; mükemmel.

kusursuzluk, [kusur-suz-luk] *is.* Hiç kusuru olmama durumu; kusursuzluk hâli; mükemmeliyet.

kusva, [Ar. ḳavṣ > ḳuṣvā قصوى] *{OsT} sf.* **1.** En uzakta, en sonda bulunan. **2.** *is.* Ulaşılacak en son nokta; sınır; son.

kûş, [Far. kūş کوش] *(kû:ş) {OsT} is.* **1.** Emek; zahmet; çaba. **2.** *sf.* Güçlüğü kaldıran; zahmeti kendi üzerine çeken. 🗗 **kûş etmek,** *Emek vermek; zahmet çekmek; çaba sarf etmek.*

kuş, [kuş] *is. zool.* **1.** Vücudu tüylerle kaplı, sıcak kanlı, akciğerli, boynuzsu bir maddeden oluşarak uzamış çenelerine gaga, yürümeye elverişli arka üyelerine bacak, uçmaya elverişli ön üyelerine ise kanat adı verilen, yumurtlayan, çoğunlukla uçucu omurgalı hayvanların genel adı. *{eT} (aym)* [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] **2.** Kuş avlamaya alıştırılmış atmaca, doğan veya çakır gibi hayvanlara verilen ad. **3.** *{ağız}* Hindi. [DS] **4.** Kâğıttan yapılmış uçurtma. **5.** *{ağız}* Uçurtma. [DS] **6.** *argo.* Acemi; deneyimsiz. **7.** *çoc. d.* Erkeklik organı. **8.** *{ağız}* Dokuma tezgâhında gücüyü aşağı yukarı hareket ettiren makaralar. [DS] **9.** *{ağız}* Menteşesiz kapılarda yatağa geçen küçük kazık çıkıntılar. [DS] **10.** *{ağız}* İç donun arka tarafına ağını genişletmek için konulan üçgenimsi parça. [DS] **11.** *{ağız}* Akıl. [DS] **12.** *{ağız}* Mısır. [DS] 🗗 **kuş ağzı,** *{ağız} Aslanağzı çiçeği.* [DS]|| **kuşa benzemek,** *1. (Düzeltilmeye çalışılan bir yer veya şey için) iyice bozulmak. 2. Kesilip kırpılarak ufak ve işe yaramaz hâle gelmek.* ‖ **kuşa benzetmek,** *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.*|| **kuşa çevirmek,** *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.* ‖ **kuşa döndürmek,** *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.*|| **kuşa dönmek,** *(Düzeltilmeye çalışılan bir yer veya şey için) iyice bozulmak.*|| **kuş alıcı,** *{ağız} bot. Tavşan elması, (Pyracantha coccinea).* [DS]|| **kuş ayağı,** *{ağız} Böreğe konulan bir tür ot.* [DS]|| **kuş bakışı,** *Yüksek bir yerden, aşağı doğru geniş bir alanı içine alabilecek şekilde; havadan; tepeden.*|| **kuş beyinli,** *Aptal; akılsız.*|| **kuş bilimci,** *zool. Kuş bilimi uzmanı; ornitolog.*|| **kuş bilimi,** *zool. Yaşayan ve fosil kuşları inceleyen, sınıflandıran; şu anda dünyada var olan kuşların şekil ve yapılarını, seslerini, tüy değişimlerini, üremelerini, uçuşlarını, göçlerini, yeryüzünde bulundukları yerleri, beslenmelerini, faydalarını ve korunmalarını inceleyen hayvan bilimi dalı; ornitoloji.*|| **kuş böyreği** (böğreği), *{ağız} Mor renkli, iri taneli gevrek bir üzüm.* [DS]|| **kuş burnu,** *{eAT} Kuş gagası.*|| **kuş dili,** *1. Çocukların kelimelerin veya hecelerin başına bazı sesler ekleyerek yaptıkları konuşma. 2. Eskiden esnafların kendi aralarında konuştukları gizli dil. 3. Okçulukta yaya konulan kemiğin pul biçiminde kalkan pürüzleri. 4. {eAT} Erişte gibi bir hamur yemeği. 5. {eAT} Karaağacın yemişi. 6. Biberiye, (Rosmarinus officinalis).*|| **kuş elması,** *bot. Baklagillerden 10-35 cm.*

boyunda, beyaz ve pembe çiçekli, çok yıllık otsu bir bitki, (Polygonum aviculare).|| **kuş etli,** *{ağız} Ne zayıf ne şişman; balık etinde.* [DS]|| **kuş fesleği,** *{ağız} Yaban bezelyesi.* [DS]|| **kuş geçimi fırtınası,** *Göçmen kuşların göç zamanına rastlayan kasım ayının ilk haftasında esen rüzgâr ve fırtına.*|| **kuş gibi,** *1. Çok hafif. 2. Çabuk iş gören; eline çabuk. 3. Bir yere çabuk gidip gelen; ayağına çabuk.*|| **kuş gibi çırpınmak,** *Çaresizlik içinde ne yapacağını bilemeden çabalamak.*|| **kuş gibi uçup gitmek,** *1. Kısa süreli bir hastalık neticesinde ölmek; çabuk kaybedilmek. 2. (Zaman için) çabucak geçip gitmek.*|| **kuş gibi yemek,** *Çok az yemek.*|| **kuş kadar yemek,** *Çok az yemek.*|| **kuş gözü,** *1. Mobilyacılıkta çok küçük ve birbirine yakın benek ve budakları olan kaplama malzemesine verilen ad. 2. Baklava biçimi küçük arnüvirlerle dokunan bir tür desenli kumaş. 3. {ağız} Dokuma tezgâhında gücüyü hareket ettiren makaralar.* [DS]|| **kuş kadar canı olmak,** *Çok zayıf, cılız veya küçük olmak.*|| **kuş kafesi,** *Evlerde beslenen kuşların uçup gitmemesi için konulduğu kafes.*|| **kuş kafesi gibi,** *(Ev için) küçük fakat güzel.*|| **kuş kanadı,** *{eAT} Lokma almağa hazırlanmış beş parmak.*|| **kuş kanadıyla gitmek,** *Çok hızlı gitmek; çok acele olarak gitmek.*|| **kuş kayınmak,** *{ağız} Akılsızlık etmek.* [DS]|| **kuş kerdemesi,** *{ağız} bot. İki karış boyunda, rozet yapraklı, beyaz veya pembe çiçekli, ıspanak gibi sebze olarak yenilebilen bir veya iki yıllık otsu bitki; kuşkuş otu, (Capsella bursa-pastoris, C. rubella).* [DS]|| **kuş kirazı,** *bot. Gülgillerden, bütün ılıman bölgelerde yetişen, boyu on beş metreyi bulan, piramidimsi görünüşlü, yapraklardan önce beyaz çiçekler açan, odunu kerestecilikte kullanılan, siyah küçük meyveli yabanî kiraz ağacı, (Prunus padus).*|| **kuş kondu,** *{ağız} Çam fidanının en sivri uç dalı.* [DS]|| **kuş kondurmak,** *O zamana kadar görülmedik bir eser meydana getirmek (çok pahalı ve nazlı iş yapanların, yaptıklarının görülmemiş bir sanat eseri olmadığını belirtmek için soru biçimiyle kullanılır).*|| **kuş konmaz,** *{ağız} Yapılarda kullanılan uzun ağaç.* [DS]|| **kuş köşkü,** *Binaların ön cephelerinde kuşların yuva yapmaları için özel olarak düzenlenmiş köşke benzer öge.*|| **kuş kuşlamak,** *{eAT} Kuş avlamak; avcı kuş yardımıyla kuş avlamak.*|| **kuş kuyruğu,** *{ağız} 1. Büyük çıban. 2. {eAT} {ağız} Kuşpalazı; difteri. 3. Kuş kuyruğu biçiminde yapılan cevizli bir hamur tatlısı. 4. Bir tür çatı.* [DS]|| **kuş lalesi,** *bot.* → keklik gözü, *(Adonis aestivalis).*|| **kuş mancası,** *bot.* → kuşkuş otu.|| **kuş misali,** *1. Kuşlar kadar özgür ve rahat; huzur dolu. 2. Bir yerden başka bir yere çarçabuk gidiş geliş.*|| **kuş otu,** *bot. 1. Birleşikgillerden, Güney Afrika kökenli olmasına rağmen Avrupa'da süs bitkisi olarak yetiştirilen, çiçekleri pembe, mor, mavi ve fırfırî renkte, yaprakları yürek biçiminde otsu bir bitki, (Fircio cruentus). 2. Yol kenarları ile duvar diplerinde biten bir yıllık otsu bitki, (Stellaria media).*|| **kuş palazı,** *Kuşların henüz uçmaya başlamış yavrusu.*|| **kuş sañı,** *{eAT} Kuş pisliği.*|| **kuş siyiği,** *{eAT} Kuş pisliği.*|| **kuş surbası,** *{eAT} Kuş sürüsü.*|| **kuş sütü,** *Bulunmayan şey.*|| **kuş sütü ile beslemek,** *Çok özen göstererek, en güzel şeylerle ve eksiksiz beslemek, bakmak.*|| **kuş sütünden başka her şey bulunmak,** *İhtiyaç duyulan ve duyulabilecek her şey hazır olmak.*|| **kuş togası,** *{ağız} Çok kez kuşların yuva yaptığı dama yakın küçük pencere.* [DS]|| **kuş tüyü,** *1. Kuşların vücutlarını örten üst deri uzantıları. 2. Yatak, yorgan, yastık gibi kaba durması istenen eşyalara doldurulan, bazı kuşların ince ve küçük tüyleri. 3. Bu tüylerle doldurulmuş olan.*|| **kuş tüyü gibi,** *(Yatak, yorgan, yastık vb. için) çok yumuşak ve kabarık.*|| **kuşu açılmak,** *Tepesindeki tüyler dökülmeye başlamak.*|| **kuş uçmaz kervan geçmez,** *(Yer için) kimsenin uğramadığı, sapa ve ıssız.*|| **kuş uçurmamak,** *1. Çok sıkı bir güvenlik önlemi almış olmak. 2. (Bir şeyin veya kimsenin) kaçmasına fırsat vermemek; giriş çıkışı kontrol altında tutmak.*|| **kuş uçuşu,** *Yeryüzündeki belirli iki nokta arasında düz bir çizgi boyunca.*|| **kuş uykusu,** *Çok hafif bir ses veya hareketle uyanacak biçimdeki hafif ve kuşkulu uyku.*|| **kuş übüğü** (ibiği), *{ağız} bot. Aslanağzı.* [DS]|| **kuş üvezi,** *bot. Gülgillerden kışın yapraklarını döken, dikensiz, basit yapraklı beyaz çiçekli ağaççıklardan olan üvezin bir türü, (Sorbus aucuparia).*|| **kuş üzümü,** *bot. 1. Küçük taneli, koyu renkli, çekirdeksiz bir tür üzüm. 2. Ahu dudu (Rubus discolors). 3. Çoban üzümü, (Vaccinium myrtillus). 4. İt üzümü, (Solanum nigrum).*|| **kuş vuran,** *{ağız} Lâstik sapan.* [DS]|| **kuş vuran daşı** (taşı), *{ağız} Küçük çakıl taşı.* [DS]|| **kuş yemi,** *{ağız} bot. 1. Tohumları kuş yemi olarak satılan, 20-80 cm. boyunda bir yıllık otsu bitki, (Phlaris minor). 2. Madımak, (Polygonum cognatum).* || **kuş yemişi,** *bot. Alıç, (Crataegus).*|| **kuş yolı,** *{eT} Samanyolu.*|| **kuş yuvası,** *1. Kuşun yumurtaları üzerinde kuluçkaya yattığı, yavrularını besleyip büyüttüğü ot, çalı, çırpı vb. şeylerden yaptığı barınak; aşiyan. 2. Fesin ön tarafındaki çukurluk; yar tekmesi.*|| **kuş yürek,** *{ağız} Tavukların sevdiği açık yeşil yapraklı bir ot.* [DS]|| **kuş yürekli,** *{eAT} Korkak; yüreksiz.*

kuşah, [kuşak / ḳuşaḫ قوشخ] *{eAT} is.* → kuşak.

kuşak, -ğı [*eT.* kur-şa-ġ > ḳuşa-ḳ قوشاق] *is.* **1.** Çeşitli amaçlarla bele sarılan, kaba kumaş veya örgüden yapılan enli şerit. **2.** Bir şeyin dayanıklılığını artırmak veya dağılmasını önlemek için etrafına geçirilen çember vb. şeyler. **3.** Bir yapıyı sağlamlaştırmak için kullanılan yatay, düşey ve çapraz taşıyıcı elemanları bir veya iki yandan birbirine bağlayan kirişler. **4.** *mecaz.* Bir devirde yaşayan ve hemen

hemen ayın yaşta olan, o devrin şartlarında yaşamış, aynı olayları görmüş geçirmiş, benzer sıkıntıları paylaşmış kişilerin tümü. **5.** *mecaz.* Soy zincirinde belirli yaş kümelerini oluşturan bireyler; nesil; göbek; batın. **6.** Taşıma gücünü arttırmak için araba tablasının altına veya üstüne konulan ahşap parça. **7.** *iletş.* Radyo ve televizyon programlarında belli bir yayına ayrılmış olan zaman dilimi. **8.** Dünyanın üzerinde belli iklim şartlarının oluştuğu dilim. **9.** Diğer türleri bastıracak biçimde birçok türün gelişmiş olduğu bitki ve hayvan topluluğunun bulunduğu bölge. **10.** *dnz.* Yelkenleri sağlamlaştırmak için belli bir boyda dikilen şerit yelken bezleri. **11.** *jeol.* Belli bir katmanın, bir fosil topluluğunun belli bir zaman süresince oluşan çökeltilerin tümü veya belli bir başkalaşım şiddetiyle belirginleşen taşküre düzeyi. **12.** *mat.* Bir küre yüzeyini kesen iki paralel yüzey arasında kalan bölüm; küre kuşağı. **13.** *coğ.* Yeryüzünün kutuplar, dönenceler ve kutup daireleri ile belirlenen beş bölümünden her biri. **14.** Güreşte, rakibinin bedenini bel hizasından kavrama. **15.** Judo, karate gibi Uzakdoğu sporlarında sporcuların derecelerini belirten bel bağı. **16.** Hayvancılıkta aynı yaş sınıfında olan hayvanların tümüne verilen ad. **17.** *{ağız}* Kapıları meydana getiren tahtaları birbirine bağlamak için arkalarına yatay olarak çakılan tahta parçası. [DS] **18.** *{ağız}* Pencere üstlerinden geçerek evin duvarlarını çevreleyen ağaç iskelet. [DS] **19.** *{ağız}* Çevre; yer. [DS] **kuşağı berk,** *{OsT} Bel bağlamış; gönülden inanmış; inancı çok güçlü olan kimse.*|| **kuşağına tolu,** *{OsT} Güçlü kuvvetli.*|| **kuşağını iki yerden bağlamak,** *{eAT} Gelecek bir güçlüğe karşı iyi hazırlanmak; sıkı durmak.*|| **kuşağını iki yerden kuşanmak,** *{OsT}* → kuşağını iki yerden bağlamak.|| **kuşak bağlanmak,** *{OsT} İşe başlamağa hazır olmak.*|| **kuşak berkitmek,** *{eAT} Bel bağlamak; içten inanmak.*|| **kuşak çözmek,** *{ağız} Tuvaletini yapmak; aptes bozmak; ayak yoluna gitmek; işemek.* [DS]|| **kuşak çözmemek,** *{OsT} Direncini yitirmemek; metanetini kaybetmemek.*|| **kuşak kaya,** *coğ. Bir dağ yamacının bir bölümünü boydan boya aşan yatay veya hafif eğik dirsek kaya.*|| **kuşak kuşanmak,** *mecaz. Bir işe aday olmak.*|| **kuşak tazelemek,** *{ağız} Ayak yoluna gitmek; işemek.* [DS]

kuşaklama, [kuşak-la-ma] *is.* Kuşaklamak eylemi veya durum.

kuşaklamak, [kuşak-la-mak[*gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kuşak takarak sağlam hâle getirmek.

kuşaklı, [kuşak-lı] *sf.* **1.** Kuşağı olan; kuşak bağlamış olan; kuşak geçirilmiş olan. **2.** *{ağız}* Büyük küp. [DS]

kuşaksız, [kuşak-sız] *sf.* Kuşağı olmayan; kuşak takılmamış.

kuşam, [kuşa-m] *is.* Kuşanılan şey.

kuşamak[1], [ḳuşa-maḳ قشامق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r]* Kuşatmak; çevirmek.

kuşamak[2], [kuşa-mak]*{ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Yer değiştirmek. [DS]

kuşamlı, [kuşa-m-lı] *sf.* Üzerine kuşanmış durumda olan; üzerine bir şey kuşanmış olan.

kuşane, [kuş + Far. -ḫāne > kuşāne] *(kuşa:ne) is.* **1.** Az miktarda yemek alan küçük, yuvarlak tencere. **2.** *{ağız}* İki yanında tutacak yeri bulunan büyük tencere. [DS]

kuşanılma, [kuşan-ıl-ma] *is.* Kuşanılmak eylemi ve durumu

kuşanılmak, [kuşan-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kuşanmak eylemi yapılmak.

kuşanış, [kuşan-ış] *is.* Kuşanmak eylemi veya biçimi.

kuşanma, [kuşan-ma] *is.* Kuşanmak eylemi.

kuşanmak, [*eT.* kur(ı)ş-ā-mak > ku(r)şa-n-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Herhangi bir şeyi beline takmak. **2.** *mecaz.* Giyinmek. **3.** *{OsT}* Silahlanmak. [DK] **4.** *{eAT}* Yapmağa girişmek; yeltenmek.

kuşantı, [kuşan-tı] *is.* Giyilecek, kuşanılacak şey.

kuşanti, [? ksanti / kşanti] *{eT} is.* Nedamet; ikrar duası; itiraf; tövbe. [EUTS]

kuşa'rîre, [Ar. ḳuşaʿrīre قشعريره] *(kuşa-ri:re) {OsT} is.* **1.** Titreme. **2.** *tıp.* Cilt üzerinde, tavuk derisine benzer pürtükler oluşması ile ortaya çıkan bir hastalık.

kuşatılma, [kuşa-t-ıl-ma] *is.* Kuşatılmak eylemi.

kuşatılmak, [kuşa-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kuşatmak eylemi yapılmak.

kuşatış, [kuşa-t-ış] *is.* Kuşatmak eylemi veya biçimi.

kuşatlamak, [koşa > koşa-t-la-mak > kuşa-t-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-lı)-yor]* İki şeyi yan yana getirerek ölçmek. [DS]

kuşatma, [kuşa-t-ma] *is.* **1.** Kuşatmak işi. **2.** Etrafını çevirme, sarma; abluka; ihata. **3.** *as.* Asıl kuvvetlerle düşmanın çekilme yollarını keserek bulunduğu yerde yok etmeyi amaçlayan, gerisindeki hedeflere yapılan taarruz.

kuşatmak, [*eT.* kurşa-t-mak > kuşa-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Kuşak, kemer vb. bele takılan şeyi) birinin beline bağlamak. **2.** Bir yeri, kaçınayı önleyecek biçimde çepeçevre sarmak; etrafını sarmak; çember içine almak; ablukaya almak; ihata etmek. **3.** Ele geçirilmek istenen kale veya şehir gibi yerlerin etrafını askerî güçlerle sarmak; çevre ile bağlantısını kesmek; muhasara etmek; ihata etmek. **4.** Bir yeri çepeçevre sarmak; çevrelemek; ihata etmek. **5.** Bütünüyle içine almak; kapsamak; kaplamak; sarmak.

kuşatrik [Sansk. ksatriya] *{eT} is.* Asker sınıfına mensup olanlar. [EUTS]

kuşbaşı, [kuş+baş-ı] *sf.* Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde olan.

kuşbaşılı, [kuş+baş-ı-lı] *sf.* İçinde kuşbaşı bulunan.

kuşbaz, [ḳuş+ Far. -bāz قوشباز] *{OsT} is.* **1.** Süs kuşları yetiştiren kuş meraklısı; kuşçu. **2.** Padişahın avcı kuşlarını yetiştiren görevli; kuşçu.

kuşbudak, -ğı [kuş+buda-k] *{ağız} is.* Dişbudak. [DS]

kuşburnu, [kuş+bur(u)n-u] *is.* **1.** Çoğunlukla gülcülerin aşılanmak üzere anaç olarak yetiştirdiği çok uzun ömürlü yabani gül ağacı; yabani gül; yabangülü, *(Rosa canina).* **2.** Bu ağaççığın kırmızı meyveleri. **3.** Bu meyvelerden yapılan ve sıcak olarak içilen çayı; kuşburnu çayı.

kuşça, [ḳuş-ça قوشجه] *sf.* **1.** *{OsT}* Kuş gibi; çok zayıf; bir sıkımlık. **2.** *{ağız} is.* Küçük hıyar. [DS]

kuşçı, [kuş > kuş-çı] *(kuşçı:) {eT} is.* **1.** Kuşçu; kuş besleyicisi; kuş terbiyecisi. [EUTS] [KB] [Nevâyî] **2.** Kapanla kuş tutan; kuşbaz. [İKPÖy.] **3.** Doğancı. [İKPÖy.]

kuşçu, [kuş-çu] *is.* **1.** Süs kuşları yetiştiren kuş meraklısı; kuşbaz. **2.** Padişahın avcı kuşlarının ve haberleşmede kullanılan güvercinleri yetiştiren görevli. **3.** Suç işleyen saray hasekilerinin cezalandırmak ve ıslah etmekle görevli haseki subayı. **4.** *{ağız}* Küçük gövdeli bir çeşit av köpeği. [DS]

kuşçubaşı, [kuş-çu+baş-ı] *is. tar.* **1.** Haberleşmede ve avcılıkta kullanılan kuşları yetiştirmekle görevli kimse. **2.** Padişahın yemeklerinden sorumlu saray aşçısı.

kuşçuluk, -ğu [kuş-çu-luk] *is.* **1.** Kuş yetiştirip satma işi. **2.** Kuş yetiştirme merakı.

kuşdili, [kuş+dil-i] *is. bot.* **1.** Bir tür dişbudak ağacı. **2.** Biberiye.

kûşe, [Far. ḳüşe کوشه] *(kû:şe) {OsT} is.* Köşe; bucak.

◻ **kûşe-i ferāğ,** *{OsT} İnsanın her şeyden elini eteğini çekerek oturduğu köşe.*|| **kûşe-i nisvān,** *{OsT} Unutma ve terk etme köşesi.*

kuşe, [Fr. couché *(yatak)*] *is.* Kuşe kâğıdı. ◻ **kuşe kâğıdı,** *Gravür işlerinde kullanılan her iki yüzü de matlık ve su geçirmezlik sağlayan bir tür kâğıt; kuşe kâğıt; kaymak kâğıt.*

kuşekmeği, [kuş+ekme(k)-i] *is. bot.* **1.** Çorak yerlerde yetişen, halk hekimliğinde kullanılan bir tür yaban turpu; çobandağarcığı, *(Thlaspi).* **2.** Toprak üstüne yatık, beyaz ve pembe çiçekli bir yıllık otsu bitki, *(Polygonum aviculare).* **3.** *{ağız}* Ebegürneci. [DS] **4.** *{ağız}* Madımak. [DS]

kuşeleme, [kuşe-le-me] *is.* Mürekkebi dağıtmaması, baskıya daha elverişli hâle gelmesi ve iyi bir görünüm vermesi için kâğıt yüzeyini mat ve su geçirmez duruma getirmek işlemi.

kuşet, [Fr. cuchette *(yatakçık)*] *is.* **1.** Gemi yatağı. **2.** Tren kompartımanlarında bulunan geçici olarak yatağa dönüştürülebilen açılır kapanır türden kanepe.

kuşetli[1]**,** [kuş+et-li] *sf.* (Kişi için) ne zayıf ne şişman; balık etinde.

kuşetli[2]**,** [kuşet-li] *sf.* Kuşeti olan.

kuşetmeği, [ḳuş+et-me(k)-i قوش اتکی] *{eAT} is.* → kuşekmeği.

kuşetsiz, [kuşet-siz] *sf.* Kuşeti olmayan.

kuşgaç, [kuş > kuş-ġāç] *(kuşğa:ç) {eT} is.* Serçe. [DLT]

kuşga, [kuş-ga] *{ağız} is.* Bir yerin belirtilmesi için konulan taş. [DS]

kuşgana, [kuş + Far. -ḫāne => kuşgana / kuşane] *{ağız} is.* Tencere. [DS]

kuşgömü, [kuş+göm-ü] *is.* Sığır bonfilesinden veya ona yakın but etlerinden yapılma sinirsiz, yağsız pastırma.

kuşgöz, [kuş+göz] *{ağız} is.* Yalnız sağ göz açıkta kalacak şekilde baş örtme biçimi. [DS]

kuşgözü, [kuş+göz-ü] *{ağız} is.* Potin veya ayakkabılara takılan küçük delikli zımba. [DS]

kuşgun, [? / Far. kışğün] *{eT} is.* **1.** Bir çeşit ekşi ot; uşgun; ışgın. [DLT] **2.** Hayvanların yediği taze kamış. [DLT]

kuşğu, [kuş-gu] *{ağız} is.* Yemek masası. [DS]

kuşhane, [ḳuş + Far. -ḫāne قوشخانه] *(kuşha:ne) {OsT} is.* **1.** İçinde kuş beslenen, üretimi yapılan oda veya büyükçe kafes; kuş evi. **2.** Uzun saplı tencere.

kuşık, -ğı [kuş-ık] *{ağız} is.* Su kabağından yapılan testi. [DS]

kuşıl, [kuş-ıl] *{eT} is.* Atmaca. [DLT]

kûşiş, [Far. küşiş کوشش] *(ku:şiş) is.* Çalışma çabalama; gayret.

kûşk, [Far. kūşk كوشك] *(kû:şk) is.* Köşk.

kuşka, [Bul. kúčka [Tietze]] *{ağız} is.* Semerin arka kısmı. [DS]

kuşkaldıran, [kuş+kal-dır-an] *{ağız} sf.* Yüze gülücü; dalkavuk. [DS]

kuşkana, [kuş + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Tencere. [DS]

kuşkane, [kuş + Far. ḫāne] *{ağız} is.* Tencere. [DS]

kuşkanadı, [kuş+kana(t)-ı] *is.* Göz akı zarının, göz bebeğine bir ok ucu gibi ilerlemesi ile oluşan üçgenimsi oluşum.

kuşkondu, [kuş+kon-du] *{ağız} is.* Çam fidanının en sivri uç dalı. [DS]

kuşkonmaz, [kuş+kon-maz] *is. bot.* **1.** Zambakgillerden çotuk şeklindeki pençelerden yükselen taze sürgünleri sebze olarak yenen, C vitamini bakımından zengin, çok yıllık bir otsu bitki, *(Asparagus officinalis).* **2.** Aynı türden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen uzun saplı ince yapraklı süs bitkisi, *(Asparagus plumosus).* **3.** *{ağız}* Yapılarda kullanılan uzun ağaçlara verilen ad. [DS]

kuşkovan, [kuş+kov-an] *{ağız} is.* Kuşları korkutup kaçırmak için bahçelere konulan korkuluk. [DS]

kuşku, [kuş-ku] *is.* **1.** Güvensizlikten, işkilden ve tereddütten doğan uyanıklık hâli; şüphe, *(1935).* **2.** Bir kimse veya olay hakkında yeterli ve kesin bilgilere dayanmayan fakat bazı belirti ve sezgilerle oluşan olumsuz düşünce; şüphe. **3.** Bir gerçeği kestirememekten doğan kararsızlık; şüphe. **4.** *psikol.* Başkalarının iyi niyet ve duygularını kötüye yorarak işkillenme duygusu. **5.** *fel.* Kesin bir yargıya varamama. **6.** *{ağız} sf.* Uyanık; kurnaz. [DS] **7.** *{ağız}* Hafif; yeğni. [DS] **8.** *{ağız}* Çevik; atik. [DS] **9.** *{ağız}* Milli toprak. [DS] **10.** *{ağız}* Saka omuzluğu. [DS] 🗗 **kuşku beslemek,** *Bir olay veya durum hakkında içinde sürekli bir kuşku bulunmak; kuşku içinde olmak.*|| **kuşku duymak,** *Kuşkulanmak; kuşkusu olmak; şüphelenmek; şüphe duymak.*|| **kuşku salmak,** *Şüphe uyandırmak; şüphelendirmek.*|| **kuşkusu kalmamak,** *Bir konuda kesin inanca sahip olmak; o konudaki her şeyi bilmek; bütün kuşkuları giderilmiş olmak.*|| **kuşku uyanmak,** *Kuşku belirmek; şüphe uyanmak.*|| **kuşkuya düşmek,** *Kuşku duymaya başlamak; içinde kuşku belirmek.*|| **kuşkuya kapılmak,** *Kuşku duymaya başlamak; içinde kuşku belirmek.*

kuşkucu, [kuş-ku-cu] *sf.* **1.** Kuşku duyan; şüpheci. **2.** Açık bir şekilde ispatlanmamış her şeyden, herkesin benimsemiş olduğu inanç ve kanaatlerden, gerçeklerden şüphe duyma eğiliminde olan; şüpheci; septik. **3.** *fel.* Kuşkuculuk yanlısı olan; septik; şüpheci.

kuşkuculuk, -ğu [kuş-ku-cu-luk] *is. fel.* Yargı belirtmekten kaçınma esasını güden felsefî öğreti; şüphecilik; septisizm.

kuşkulandırma, [kuş-ku-la-n-dır-ma] *is.* Kuşkulandırmak eylemi.

kuşkulandırmak, [kuş-ku-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birisinin kuşkulanmasına sebep olmak; kuşku duymasını sağlamak; şüphelendirmek; kuşkuya düşürmek.

kuşkulanma, [kuş-ku-la-n-ma] *is.* Kuşkulanmak eylemi ve durumu.

kuşkulanmak, [kuş-ku-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Güvensizlikten, işkilden ve tereddütten dolayı uyanıklık hâli içinde bulunmak; kuşku duymak; şüphelenmek. **2.** Bir kimse veya olay hakkında yeterli ve kesin bilgi sahibi olamamakla birlikte bazı belirti ve sezgilere dayanarak olumsuz düşünceler içinde bulunmak; kuşkusu olmak; şüphe etmek. **3.** Bir gerçeği kestirememek yüzünden kararsızlık içinde olmak; kuşkuya düşmek; şüpheye düşmek.

kuşkullanmak, [kuş-ku-(l)la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sakınmak; korkmak. [DS]

kuşkullu, [kuş-ku-(l)lu] *{ağız} sf.* **1.** Kuşkuda olan; düşünceli. **2.** Şüpheci. [DS]

kuşkulu, [kuş-ku-lu] *sf.* **1.** Kuşkusu olan; kuşku içinde bulunan; şüpheli; septik. **2.** Kuşku uyandıran; kuşku belirten; kuşkulanmaya sebep olan; kuşku anlatan; şüpheli. **3.** Kuşku duyan; kuşkucu; şüpheci. **4.** *{ağız}* Uykusu hafif olan. [DS] 🗗 **kuşkulu kuşkulu,** *Kuşku içinde bulunarak.*

kuşkunmak, [kuş-ku-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sakınmak; korkmak; gocunmak. [DS]

kuşkura, [kuş+kura] *{ağız} is.* Ağaçkakan. [DS]

kuşkusuz, [kuş-ku-suz] *sf.* **1.** Kuşkusu olmayan; kuşku duymayan; işkilsiz; şüphesiz. **2.** *zf.* Kuşkuya yer vermeyecek biçimde. **3.** *(ku'şkusuz)* Elbette; şüphesiz.

kuşkuş, [kuş+kuş] *{ağız} sf.* **1.** Sözünde durmayan; kararsız. **2.** Hindi. [DS] 🗗 **kuşkuş etmek,** *1. Çok istemek; dayanamamak. 2. İki kişi çocuğu koltuk altlarından tutarak kaldırmak. 3. Sırt üstü yatıp, ayaklarından çocuğu kaldırmak, hoplatmak.*

kuşkuşa, [kuş+kuş-a] *{ağız} sf.* Akılsız; beyinsiz. [DS]

kuşkuşlama, [kuş+kuş-la-ma] *is.* Seramikçilikte, seramik üzerine çekilen astarın kalın gözenekli bir bez ile düzeltilip perdahlanması işlemi.

kuşkuşlamak, [kuş+kuş-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kütahya seramikçiliğinde seramiklerin üzerine kuşkuşlama işlemini uygulamak.

kuşkuşlanmak, [kuş+kuş-la-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Uçarılaşmak. **2.** Şüphelenmek; kuşkulanmak. [DS]

kuşkuşlu, [kuş+kuş-lu] *{ağız} sf.* Kuşkulu; işkilli. [DS]

kuşkuyruğu, [ḳuş+ḳuyru(k)-u قويرغى قوش] *is.* **1.** Büyük çıban. **2.** Difteri; kuşpalazı. *{OsT} (aym)* **3.** Ceviz ve hamur ile kuş kuyruğu biçiminde yapılan bir tür tatlı. **4.** Bir tür çatı.

kuşlag, [kuş > kuş-lā-mak > kuş-lā-g̀] *(kuşla:ğ) {eT} is.* **1.** Kuşların çok bulunduğu yer. [DLT] **2.** Kuş avlağı. [DLT]

kuşlaglanmak, [kuşlāg̀ > kuşlāg̀-lā-mak > kuşlag̀-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kuş avlağı yapmak. [DLT]

kuşlak, -ğı [kuş > kuş-lā-mak > kuş-lā-g̀] *is.* Av kuşlarının bol bulunduğu yer. *{eT} (aym)* [Nevâyî]

kuşlamak[1], [kuş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Zorlamak; omuzlamak. [DS]

kuşlamak[2], [kuş > ḳuş-lā-maḳ قوشلامق] *(kuşla:mak) {eT} {eAT} gçl. f. [-r]* Kuş avlamak; kuş yakalamak. [DLT] [ETY] [Nevâyî] [DK]

kuşlar[1], [kuş-lar] *is. zool.* Vücutları tüylerle kaplı, kanatlı, yumurtlayıcı omurgalı hayvanlar sınıfı, *(Aves).*

kuşlar[2], [kuş-la-mak > kuş-la-r] *{ağız} is.* Kuyu veya dokuma tezgâhının çıkrığı. [DS]

kuşlatmak, [kuş > kuş-lā-mak > kuş-la-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kuş tutturmak; kuş avlatmak. [DLT]

kuşlokumu, [kuş+lokum-u] *is.* Yumurta, un ve şeker ile yapılan bir tür kurabiye.

kuşlu, [kuş-lu] *sf.* **1.** Kuşu bulunan; üzerinde veya içinde kuş bulunan. **2.** *{ağız}* Titiz. [DS] **3.** *{ağız} is.* Bir tür ağaç saban. [DS]

kuşlug, [kuş > kuş-luġ] *{eT} sf.* Kuşlu. [ETY] 🗗 **kuşluğ ıgaç kışlağım,** *{eT} Kuşu çok olan yere yerleşime elverişlidir.*

kuşluğun, [ḳuş-lu(k)-un قوشلغين] *{eAT} zf.* Kuşluk vaktinde.

kuşluk, [kuş > kuş-luk / tüş *(öğle)* > tüş-lük] *is.* Günün sabah ile öğle arasındaki bölümü. *{eT} (aynı).* [DLT] 🗗 **kuşluk namazı,** *1. Celvetiye tarikatı mensuplarının güneş iki mızrak boyu yükselince kıldıkları iki rekât işrak namazının ardından kıldıkları altı rekâtlık nafile namaz. 2. Kuşluk vakti kılınan nafile namaz. 3. Kuşluk vaktinde kaza edilen vaktinde kılınamayan sabah namazı.*|| **kuşluk vakti,** *Günün, güneşin ilk ışıkları ile bir mızrak boyu yükselmesi arasında kalan süresi.* | **kuşluk yemeği,** *Kuşluk vakti yenilen yemek.*

kuşmar[1], [kuş-mar] *is.* Kuş avlamak için hazırlanmış bir çeşit kuş tuzağı.

kuşmar[2], [kuş-mar / koçmar] *{ağız} is.* Yeşil kertenkele. [DS]

kuşpalazı, [kuş+palaz-ı] *is. tıp.* Mukozalarda, özellikle boğaz mukozasında yalancı zar oluşumuna yol açan *corynebacterium diphtheria (Klebs-Löffler)* basilinin yol açtığı ateşli, bulaşıcı hastalık; difteri.

kuşt, [? kuşt] *{ağız} is.* Çıkın. [DS]

kuştr, [Soğd. gwyştr *(reis; usta)*] *{eT} is.* Öğretmen. [EUTS] [Gabain]

kuşukmak, [kuş-uk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ur]* Şüphelenmek. [DS]

kuşum, [kuş-um] *{ağız} is.* Kuşku. 🗗 **kuşum çekmek,** *{ağız} Kuşkulanmak.* [DS]|| **kuşum etmek,** *{ağız} Kuşkulanmak.* [DS]

kuşun, [Moğ. korġolci => koruġīn] *{eT} is.* Kurşun. [DLT]

kuşur, [Ar. ḳışr > ḳuşūr قشور] *(kuşu:r) is.* Kabuklar. 🗗 **kuşūr-i eşcār,** *Ağaç kabukları.*

kuşurgu, [kuşur-gu] *{ağız} is.* Yük; denk. [DS]

kuşvuran, [*{ağız}* [DS]kuş+vur-an] *is.* Lastik sapan. 🗗 **kuşvuran taşı,** *Küçük çakıl taşı.*

kuşyemi, [kuş+yem-i] *is.* **1.** Buğdaygillerden, durgun sularda yetişen otsu bitki, *(phalaris canariensis).* **2.** Kuşlara yem olarak verilen bu bitkinin küçük taneleri.

kut[1], [kut / küt *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma ve kırılma sırasında çıkan gevrek sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kut-ül-tü*

kut[2], [*eT.* ku-mak *(akıtmak, akmak; yayılmak)* > ku-t قوت] *is.* **1.** *{eT}* Gökten ya da tanrısal bir kaynaktan yayılmış sıvı; hayat suyu; rahmet; bereket. [ETY] [KB] [OKD] [AH] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** *{eT} {eAT} {OsT}* Büyük mutluluk; selamet; talih; uğur; Allah'ın lütfu; saadet; devlet; baht; bahtiyarlık. [EUTS] [ETY] [Tekin] [DLT] [İKPÖy.] [KB] [OKD] [AH] [Gabain] **3.** *{eT}* Devlet idaresi kudret ve selâhiyeti ve bu kudreti haiz olan şahsın kutsal sayılan şevketi; üstün güç; haşmetpenah; hazret. [EUTS] [İKPÖy.] **4.** *{eT}* Görkem; saygınlık; azamet. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **5.** *{eT}* Ahret mutluluğu; kutsama; takdis; rahmet. [EUTS] [İKPÖy.] **6.** *{eT}* Koruyucu melek; evrensel güç. [İKPÖy.] **7.** *{eT}* Ruh. [EUTS] [Gabain] **8.** *{eT}* Unsur. *(ağaç, toprak, su, maden, ateş)* [Gabain] [EUTS] **9.** *{eT} sf.* Kutlu; mübarek. [Üç İtigsizler] 🗗 **kut almak,** *{eT} Mesut olmak.* [DLT]|| **kut bulmak,** *{eT} Baht bulmak; kurtulmak; kutaımak.* [DLT]|| **kut kolunmak,** *{eT} Ant içmek.* [EUTS]|| **kutu kurumak,** *{ağız} Ödü patlamak; çok korkmak.* [DS]

kut[3], [Ar. ḳūt قوت / Far. kūt كوت] *(ku:t) is.* Kale; hisar. 🗗 **kūt-vāl,** *1. Kale muhafızı; dizdar. 2. Belediye başkanı.*

kut[4], [Ar. ḳūt قوت] *(ku:t) is.* Yaşamak için gerekli yiyecek; azık; rızk. 🗗 **kūt-ı lāyemūt,** *Ölmeyecek kadar yenen azık.*|| **kūt-ı mesîh,** *1. Hurma. 2. Şarap.*|| **kūt-ı nā-būd,** *Ölmeyecek kadarlık yiyecek.*|| **kūt-ı rūh,** *1. Ruhu besleyen gıda. 2. Can için olan besin.*|| **kūt-ı uşşāk,** *Âşıkların gıdası; öpme.*

kut[5], [kut] *{ağız} sf.* **1.** Kısa boylu; tıknaz; bodur. **2.** Akılsız; beyinsiz; düşüncesiz. **3.** Sağlam; dayanıklı. **4.** Orta büyüklükte **5.** *is.* Boynuzu olmayan keçi. **6.** Mendil ucu. [DS] 🗗 **kut kemiği,** *{ağız} Kalça.* [DS]

kutadgu, [kut > kut-āḏ-mak > kutaḏ-ġū] *(kutadgu:) {eT} sf.* Mutluluk veren.

kutadmak, [kut *(mutluluk; talih; selamet)* > kut-āḏ-mak] *(kuta:dmak) {eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Uğur vermek; uğurlu kılmak. **2.** Mutlu kılmak; mutlu etmek; mesut etmek; mutluluk vermek; saadet vermek; bahtiyarlık vermek; kutlamak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **3.** Devlet idare etmek; tebaasını mutlu etmek. **4.** *dönşl f.* Mutlu olmak; mesut olmak. [EUTS] [KB] [İKPÖy.] **5.** Talihli olmak. [İKPÖy.]

kutadturulmak, [kut-āḏ-mak > kutaḏ-tur-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Mutlu kılınmak; mutluluk verilmek. [Clauson]

kûtah, [Far. kūteh / kūtāh كوته / كوتاه] *(kû.ta:h) {OsT} is.* Uzun olmayan; kısa. 🗗 **kûtāh-āstîn,** *{OsT} İyi göründüğü hâlde fenalık düşünen; başkalarının fenalığını düşünen.*|| **kûtāh-bāl,** *{OsT} Kısa boylu.*|| **kûtāh-bîn,** *{OsT} Kısa görüşlü.*|| **kûtāh-dest,** *{OsT} Kısa elli; cimri.*|| **kûtāh-endîş,** *{OsT} Bir işin nereye varacağını önceden düşünemeyen; düşüncesiz.*|| **kûtāh-ıazar,** *{OsT} Kısa görüşlü; basiretsiz.*|| **kûtāh-pā,** *{OsT} Kısa ayaklı; bodur.*|| **kûtāh-ter,** *{OsT} Çok kısa.* || **kûtāh-terîn,** *{OsT} En çok kısa.*

kutal, [? kutal] *{ağız} is.* Kısa odun parçaları. [DS]

kutalı, [? kutalı] *{ağız} is.* Yemek karıştırmakta kullanılan yassı değnek. [DS]

kutalmak, [kut *(mutluluk; talih; selamet)* > *kut-āmak > kutā-l-mak] *(kuta:lmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* Mesut olmak. [DLT]

kutan[1]**,** [kutan] *is.* **1.** Kürek ayaklılar takımından, u un gagalı, alt gagada deriden oluşmuş geniş bir kesesi bulunan, derilerinde çok sayıda hava kesesi bulunan, sessiz iri kuşların genel adı; pelikan, *(Pelecenus onocratalu; P crispus).* **2.** *{ağız}* Saka kuşu. [DS]

kutan[2]**,** [Erme. gotan] *{ağız} is.* Saban. [DS]

kutana, [kut+ana] *{ağız} is.* (Kadın için) dünür. [DS]

kutanmak, [kut *(mutluluk; talih; selamet)* > *kut-āmak > kuta-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kutlu olmak; ulu nasipli olmak. [DLT]

kutarga, [kutar-ga] *{ağız} is.* Oğul taşımak için kullanılan küçük kovan. [DS]

kutarma, [kutur-mak > kutur-ma] *(kutarma:) {eT} is.* → kuturma. 🗗 **kutarma börk,** *{eT} Önde ve arkada iki kanadı bulunan börk.* [DLT]

kutarmak, [*kurt-mak > kurt-ġar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kurtgarmak.

kutatmak, [kut *(mutluluk; talih; selamet)* > kut-āḍ-mak] *(kuta:dmak) {eT} gçl. f. [-ur]* → kutadmak. [DLT]

kutavva, [? kutavva] *{ağız} is.* Kaba; yumuşak; kabarık. [DS]

kutay, [Çin. kuei tai => kutay] *is.* İpekli kumaş; ipek. [ETY] [Gabain] [Tekin]

kutb, [Ar. ḳuṭb قطب] *{OsT} is.*→ kutup. 🗗 **kutb-i āmāl,** *{OsT} İstek ve dileklerin karşılandığı yer; huzur.*|| **kutb-ı arz,** *{OsT} coğ. 1. Dünyanın kutup noktaları. 2. Kuzey kutbu.*|| **kutb-ı cenūbî,** *{OsT} Güney kutbu.*|| **kutb-ı coğrāfî,** *{OsT} Ekvator dairesinin merkezinden dik geçen çizginin Yer küreyi deldiği iki nokta.*|| **kutb-ı coğrāfî-i cenūbî,** *{OsT} Güney kutbu.*|| **kutb-ı coğrāfî-i şîmālî,** *{OsT} Kuzey kutbu.*|| **kutb-ı deverān,** *Padişah; Osmanlı hakanı.*|| **kutb-ı hakîkî,** *gök b. Kutup yıldızının çizdiği varsayılan eliptik yörüngenin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktası.*|| **kutb-ı izāfî,** *{OsT} gök b. Kutup yıldızının bulunduğu yere göre belirlenen kuzey kutup noktası.*|| **kutb-ı menfî,** *{OsT} gök b. Eksi kutup.*|| **kutb-ı mer'î,** *{OsT} gök b. Mutlak kutup noktası.*|| **kutb-ı mıknatısî,** *{OsT} fiz. 1. Pusula ibresinin gösterdiği yön. 2. Yer kürenin kuzey ve güney kutuplarına yakın ve coğrafî kutuplardan farklı yerlerde bulunan manyetik kutup noktaları.*|| **kutb-ı müsbet,** *{OsT} gök b. Artı kutup.*|| **kutb-ı risālet,** *{OsT} Hz. Muhammed.*|| **kutb-ı semāvî,** *gök b. Gök kürenin ekvator merkezinden dikey olarak geçen ve gök küresini deldiği iki nokta.*|| **kutb-ı semāvî-i şimālî,** *Kuzey gök kutbu.*|| **kutb-ı şimālî,** *{OsT} coğ. Kuzey kutbu.*|| **kutb-ı ulemā,** *{OsT} Bilginlerin en büyüğü.*|| **kutb-ı zemān,** *Zamanın ermişlerinin başı.*|| **kutbü'd-dîn,** *{OsT} Dinin kutbu.*|| **kutbü'l-aktāb,** *{OsT} 1. Kutupların kutbu. 2. Her çağda tek olarak bulunduğuna inanılan büyük din adamı.*|| **kutbü'l-ārifîn,** *{OsT} Âriflerin en ileri gelenleri.*

kutbeyn, [Ar. ḳuṭbeyn قطبين] *{OsT} is.* **1.** İki kutup; kuzey ve güney kutbu. **2.** *mecaz.* Hz. Hasan ve Hüseyin.

kutbî, [Ar. ḳuṭbī / ḳuṭbiyye قطبي / قطبيه] *(kutbi:) {OsT} sf.* Kutupla ilgili; kutba ait.

kutbiyet, [Ar. ḳutb > Osm. ḳuṭbiyyet قطبيت] *{OsT} is.* **1.** Pusula ibresinin kutba dönme özelliği. **2.** *tasvf.* Kutup mertebesine erme özelliği. 🗗 **kutbiyet-i kübrā,** *{OsT} Manevi rütbelerin en yücesi.*

kutça, [kut-ça] *{ağız} is.* Kardeş. [DS]

kûteh, [Far. kūteh کوته] *(kû:teh) {OsT} sf.* Kısa. 🗗 **kuteh-bāl,** *{OsT} Kısa boylu.*|| **kuteh-dest,** *{OsT} 1. Eli kısa. 2. Cimri; yardım sevmez.*|| **kuteh-endîş,** *{OsT} Kısa düşünen; sonunu düşünmeyen.*|| **kuteh-pā,** *{OsT} Kısa ayaklı; bodur.*

kutekli, [Far. kūteh => kutek-li ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) iri yapılı ve şişman. [DS]

kutela, -â'i [Ar. ḳatīl > ḳutelā' قتلاء] *(kutelâ:) {OsT} is.* Öldürülmüş kişiler.

kutelemek, [köte-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Zorla itmek; ayırmak. [DS]

kutes, [Slav. kotec / Yun. kotetsi *(kümes)*] *{ağız} is.* Tutsak evi. [DS]

kutgarmak[1]**,** [kut *(selâmet)* > kut-ġar-mak / kut-armak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Birine selamet, mutluluk vermek; mutluluk getirmek. [İKPÖy.]

kutgarmak[2]**,** [*kurt-mak > kurt-ġar-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kurtgarmak. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.]

kutgurmaglıg, [*kurt-mak > kurt-ġur-mak > kurt-ġur-mak-lıġ] *{eT} is.* Kurtulmalık. [EUTS]

kutgurmak, [kut *(selâmet)* > kut-ġur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Saadet saçmak; kut vermek; uğur vermek. [EUTS]

kutıkı, [kōḏ-mak > koḏ-ık-mak > koḏık-ī] *(kodıkı:) {eT} zf.* → kodıkı. [EUTS]

kutırmak, [kut-mak > kut-ır-mak / kut-ur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Delirmek; aklını kaçırmak; şuurunu kaybetmek. [EUTS]

kutik, -ği [? kutik] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

kutiklemek, [kutik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sessizce dürtmek. [DS]

kutkarmak, [kut *(selâmet)* > kut-kar-mak] *{eT} {ağız} gçl. f. [-ur]* Selamete götürmek; kurtarmak. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [DS]

kutkut, [Ar. hüdhüd] *{ağız} is.* Serçegillerden, kurşuni renkli bir kuş; hüthüt kuşu. [DS]

kutla, [Bul. kutla [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** On iki okkalık,

ağaçtan yapılmış tahıl ölçeği; şinik. **2.** Yarım kile. **3.** Yirmi okkalık ölçü kabı. **4.** Kır at. **5.** 300 x 4 x 15 ile 400 x 20 x 5 cm. ebatları arasında değişen kereste. [DS]

kutlama, [kut-la-ma] *is.* **1.** Kutlamak eylemi. **2.** Kutlamak amacıyla yapılan tören; kutlama töreni.

kutlamak. [kut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Birinin karşılaştığı mutluluk verici bir olaydan veya kazandığı bir başarıdan duyulan sevinci belirten sözler söylemek; sevincine ve mutluluğuna söz ve armağan ile katılmak; tebrik etmek. **2.** Birinin hoşa giden bir davranışından dolayı övgüde bulunmak. **3.** Bir olayın yıl dönümünde anma amacıyla şenlik düzenlemek; tesit etmek. **4.** Mutluluk verici bir olay üzerine şenlikler yapmak.

kutlanış, [kut-la-n-ış] *is.* Kutlanmak eylemi veya biçimi.

kutlanma, [kut-la-n-ma] *is.* Kutlanmak eylemi.

kutlanmak, [kut-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kutlamak eylemi yapılmak; tebrik edilmek.

kutlayış, [kut-la-y-ış] *is.* Kutlamak eylemi veya biçimi.

kutlu, [kut *(selamet)*>ḳut-luġ/ḳut-lu / قوتلو / قوتلى / قوطلى] *sf.* **1.** Kut sahibi olan. *{eAT} {OsT} (aym)* [DK] **2.** Uğur getirdiğine, uğurlu olduğuna inanılan; uğurlu; hayırlı; mübarek. *{eAT} {OsT} (aym)* 🗗 **kutlu etmek,** *{eAT} Tebrik etmek.*|| **kutlu eylemek,** *{eAT} Uğurlu saymak; mübarek saymak.*|| **kutlu kuş,** *{eAT} Hüma kuşu.*|| **Kutlu olsun!** *Söz konusu olay, durum veya günün "mutluluk, uğur, bolluk ve iyilik getirmesi" dileğiyle söylenen kut-*

kutluġ, *sf.* [kut *(selamet)* > kut-luġ] *{eT} sf.* **1.** Selamet, talih, uğur vb.ne sahip olan; mutlu; talihli; kutlanmış; kutlu; mesut; uğurlu; bahtiyar. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** *is.* Hayalî güç. [İKPÖy.] **3.** Kutsal sıvı. [İKPÖy.]

kutluk, [kut-luk] *{ağız} is.* Kümes; tünek. [DS]

kutlulamak, [ḳut-lu-la-maḳ / قوتلولامق] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tebrik etmek; kutlamak.

kutluluk, -ğu [ḳut-lu-luḳ قوتلولق] *{OsT} is.* Kutlu olma durumu; saadet.

kutlun, [kut(u)l-un] *{ağız} is.* Yudum. [DS]

kutmak, [kut-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Telef olmak; takatsizleşmek; gücünü yitirmek; güçten düşmek. **2.** Susuzluktan zayıflamak. [EUTS] [Gabain]

kutmek, -ği [kut-mek] *{ağız} is.* Alçak, küçük iskemle. [DS]

kutnu, [Ar. ḳuṭn => kutmu] *{ağız} is.* **1.** Üçetek. **2.** Gelinlerin giydiği bir cins kırmızı beyaz çizgili kumaş. [DS]

kutmüz, [kutmüz] *{ağız} is.* **1.** Yumruk; boks. **2.** Ağacın budaklı yeri. [DS]

kutn, [Ar. ḳuṭn قطن] *{OsT} is.* **1.** Pamuk bitkisi, *(Gosrypium).* **2.** Pamuktan elde edilen ürün; pamuk.

kutnamak, [kutna-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* Oynamak. [DS]

kutne, [Ar. ḳuṭne قطنه] *{OsT} is. zool.* Şirden.

kutni, [Ar. ḳuṭnī قطنى] *(kutni:) {OsT} sf.* **1.** Pamukla ilgili. **2.** *is.* Pamuktan yapılmış kumaş; pamuklu. **3.** İpek ve pamuk karışığı renkli entarilik kumaş.

kutnu, [Ar. ḳuṭnī قطنى] *{OsT} is.* **1.** Çoğunlukla pamuk ve ipek karışımı iplikten dokunmuş, fes rengi zemin üzerine sarı desenli, kalın ve ensiz kumaş. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *bot.* Batı ve Orta Anadolu'da yaygın olarak yetişen, yapraklarından elde edilen sıvı yara tedavisinde kullanılan, yaprakları çok sık tüylü bir adaçayı türü, *(Salvia dichrantha).*

kutr, [Ar. ḳuṭr قطر] *is.* → kutur. *{OsT}* 🗗 **kutr-ı arz,** *{OsT} yer b. Yerin çapı.*|| **kutr-ı dâire,** *{OsT} mat. Dairenin çapı.*|| **kutr-ı hakîkî,** *{OsT} mat. Gerçek çap; uzunluk olarak ölçülen çap.*|| **kutr-ı kürre-i semâ,** *{OsT} gök b. Gök küresinin çapı.*|| **kutr-ı zū kesîri'l-adlâ,** *{OsT} Köşegen.*

kutrani, [Ar. ḳuṭrānī قطرانى] *(kutra:ni:) {OsT} sf.* Çap ile ilgili; kutur ile ilgili.

kutrarmak, [kut-ġar-mak > kut-ra-r-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kutgarmak. [DLT]

kutren, [Ar. ḳuṭren قطراً] *(ku'tren) {OsT} zf.* Çap ile ilgili olarak; çap bakımından.

kutri, [Ar. ḳuṭrī قطرى] *(kutri:) {OsT} sf.* **1.** Çapa ait; çapla ilgili. **2.** Çapraz.

kutrulmak[1], [kutur-mak > kut(u)r-ul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Boşaltılmak. [DLT]

kutrulmak[2], [kurtul-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Kurtulmak. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler]

kutruşmak[1], [kutur-mak > kut(u)r-uş-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Oynamak ve sevinmek. [DLT]

kutruşmak[2], [kotar-mak > kut(u)r-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte boşaltmak; boşaltmakta yardımlaşmak. [DLT]

kutsal, [kut-sal] *sf.* **1.** Çok derin ve güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; mukaddes, *(1942).* **2.** Bozulmaması, dokunulmaması ve karşı çıkılınaması gereken; ulaşılmaz ve dokunulmaz nitelikte görülen; mukaddes; kutsî. **3.** Tapınılan; uğruna can verilecek kadar çok sevilen. **4.** Mutlaka saygı görmesi gereken. **5.** *fel.* Allah'a adanmış olan; ilahî; tanrısal. 🗗 **Kutsal Emanetler,** *Hz. Muhammed ile diğer İslam büyüklerinden günümüze kadar ulaşan tarihî, manevî değeri olan eşyalar; Mukaddes Emanetler; Emanat-i Mukaddese.*|| **kutsal kitap,** *1. Yahudi ve Hristiyan dinleri için kutsal olan metinlerin tümü; Eski Ahit ve Yeni*

Ahit; Kitab-ı Mukaddes. 2. Bu metinlerin yazılı olduğu kitap. 3. Tek Tanrılı dinlere ait olup Allah tarafından Hz. Davud'a gönderilen Zebur, Hz. Musa'ya gönderilen Tevrat, Hz. İsa'ya gönderilen İncil ve Hz. Muhammed'e gönderilen Kur'an'a verilen ad; ilahî kitap.|| **kutsal su,** *folk. İnsanı günahlardan arındırdığına, hastalıkları iyileştirdiğine, büyü ve zararlı güçlerin etkilerini yok ettiğine, insana güç kazandırdığına inanılan ve oluşumu bir efsaneye ya da kutsal bir olaya dayandırılan kaynak vb. suyu.*

kutsallaşma, [kut-sal-la-ş-ma] *is.* Kutsallaşmak eylemi.

kutsallaşmak, [kut-sal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kutsal duruma gelmek; kutsallık özelliği kazanmak; kutsal bir nitelik kazanmak.

kutsallaştırış, [kut-sal-la-ş-tır-ış] *is.* Kutsallaştırmak eylemi veya biçimi.

kutsallaştırma, [kut-sal-la-ş-tır-ma] *is.* Kutsallaştırmak eylemi; kutsama.

kutsallaştırmak, [kut-sal-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kutsal duruma gelmesini sağlamak; kutsallık özelliği kazandırmak; kutsamak; kutsal kılmak.

kutsallık, -ğı [kut-sal-lık] *is.* Kutsal olma durumu; kutsiyet; kutsal olduğu düşünülen şeyin niteliği.

kutsama, [kut-sa-ma] *is.* **1.** Kutsamak eylemi. **2.** Bir kimseye kutsallık vermek için yapılan dinî tören.

kutsamak, [kut-sa-mak] *gçl. f. [-r] [-s(u)-yor]* **1.** Kutsallaştırmak; kutsal kılmak, *(1935).* **2.** Kutsal olmasını dilemek; takdis etmek. **3.** Bir şeyi her şeyden üstün tutarak ona kutsal ve yüce bir özellik vermek.

kutsî, [Ar. ḳudsī / ḳudsiye قدسی] *(kudsi:) {OsT} sf.* **1.** Çok derin ve güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsal. **2.** Bozulmaması, dokunulmaması ve karşı çıkılmaması gereken; ulaşılmaz ve dokunulmaz nitelikte görülen; mukaddes; kutsal; lahutî. **3.** Allah'a ait; Allah'la ilgili; İlahî. 🗗 **kutsî hadis,** *{OsT} Allah'ın ilhamıyla Hz. Muhammed tarafından* söylenmiş *hadisler.*

kutsileşme, [kudsi-le-ş-me] *is.* Kutsileşmek işi.

kutsileşmek, [kutsi-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kutsal duruma gelmek; kutsallaşmak.

kutsiyat, [Ar. ḳudsiyyāt قدسیات] *(kutsiya:t) {OsT} is.* **1.** İlahî âleme mahsus ve mensup olan işler. **2.** Kutsal olan şeyler.

kutsiyet, [Ar. ḳudsiyyet قدسیت] *{OsT} is.* **1.** Kutsal olma durumu; kutsallık; mukaddeslik. **2.** Arınmışlık; temizlik.

kutsuz, [ḳut > ḳut-suz قوتسز] *{eT} {eAT} {OsT} sf.* **1.** İşleri ters giden adam; kötü; uğursuz; menhus; meşum. *{ağız} (aynı)* [EUTS] [DLT] [DK] [DS] **2.** Zavallı; mutsuz. saadetsiz. [EUTS] [DLT] [DK]

kutsuzluk, -ğu [ḳut-suz-luḳ قتسزلق] *is.* **1.** Kutsuz olma durumu. **2.** Kötü olma durumu; uğursuzluk. *{eAT} (aym)* **3.** Zavallılık; mutsuzluk.

kutta, -a'ı [Ar. ḳāṭıʿ > ḳuṭṭāʿ قطاع] *(kutta:) {OsT} is.* Kesenler; kesiciler. 🗗 **kuttâ-i tarîk,** *{OsT} Yol kesenler; haydutlar; eşkıyalar.*

kuttal, -li [Ar. ḳatīl > ḳuttāl قتال] *(kutta:l) {OsT} is.* Öldürenler; öldürücüler; katiller.

kuttan, [Ar. ḳaṭīn > ḳuṭṭān قطان] *(kutta:n) {OsT} is.* Yerliler; bir yerde sürekli oturanlar.

kutu[1], [Yun. kuti / kution] *is.* **1.** İçine konulan şeyi koruyacak biçim ve dayanıklılıkta, karton, ince tahta, metal veya plastikten yapılmış, kapaklı veya kapaksız kap; küçük sandık. *{eT} (aym)* [KB] **2.** Elektrik tesisatında tellerin bağlanma ve koliara ayrılmasını sağlamak amacıyla duvar içine açılmış kapaklı küçük oyuk; buat. **3.** Elektrik ve telefon tesisatına ait tellerin toplandığı özel donanım kabı. **4.** Elektronik donanımın koruyucusu. **5.** Bir makine veya makine parçasına ait donanımların muhafazası. **6.** *mecaz.* (Tamlanan olarak kullanıldığında) tamlayanın veya niteliğinin çokça bulunduğunu belirtir. *akıl kutusu.* **7.** Eskiden tahıl ölçmekte kullanılan kilenin sekizde biri (yaklaşık 3,210 kg) ölçüsündeki kap. **8.** *{ağız}* Tütün tabakası. [DS] **9.** *sf.* (Bir sayı sıfatından sonra) belirtilen sayıdaki kutu kadar olan. **10.** *sf.* Kutu biçiminde olan. 🗗 **kutu gibi,** *Küçük fakat kullanışlı, yararlı ve şirin.*|| **kutu kapağı,** *1. Eskiden hotoz biçiminde yapılan bir saç şekli. 2. {ağız} Tahıl ölçmekte kullanılan bir ölçek.* [DS]|| **kutu kutu,** *1. Çok sayıda kutulardan meydana gelmiş. 2. 1'den 10'a kadar sayıların gizli olarak yazılması ve karşı tarafça bilinmesi temeline dayanan bir çocuk oyunu.*|| **kutunun kapağını açtırmak,** *Birini kızdırarak, söylemek istemediği ve hoş kaçmayacak şeyleri söylemek zorunda bırakmak.*

kutu[2], [kutū / kutī] *{eT} is.* **1.** Zümre; sürü. [KB] **2.** Nesil. [KB]

kutu[3], **-u'ı** [Ar. ḳaṭʿ > ḳuṭūʿ قطوع] *(kutu:) {OsT} is.* Kesintiler; bölükler; parçalar. 🗗 **kutû-ı mahrûtiye,** *{OsT} Koni biçimindeki parçalar veya düzlem kesitleri.*

kutu[4], **-u'ı** [Ar. ḳuṭūʿ قطوع] *(kutu:) {OsT} is.* **1.** Bir yoldan, bir sudan geçme. **2.** (Kuşlar için) göç etme.

kutub, [Ar. ḳuṭb > ḳutūb قطوب] *(kutu:b) {OsT} is.* Kutuplar.

kutucu, [kutu-cu] *is.* **1.** Kutu yapan ve satan kimse. **2.** Bir iş yerinde kutulama işini yapan kimse.

kutuculuk, -ğu [kutu-cu-luk] *is.* Kutucunun yaptığı iş ve meslek.

kutuk[1], **-ğu** [? kutuk] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Süs kaba-

ğı. **3.** Çocuk dilinde dişi cinsiyet organına verilen ad. [DS]

kutuk[2]**, -ğu** [? kutuk] *{ağız} sf.* Kel. [DS]

kutuk[3]**, -ğu** [koduk > kutuk] *{ağız} is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** Eşek yavrusu; sıpa. [DS]

kutuklamak, [kutuk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Gagalamak. [DS]

kutulama, [kutu-la-ma] *is.* Kutulamak eylemi; kutuya koyma, yerleştirme.

kutulamak, [kutu-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kutu içine yerleştirmek; kutuya koymak; dışına kutu geçirmek.

kutulanış, [kutu-la-n-ış / kutu-la-n-ış] *is.* Kutulanmak eylemi veya biçimi.

kutulanma, [kutu-la-n-ma / kutu-la-n-mak] *is.* Kutulanmak eylemi.

kutulanmak, [kutu-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kutuya yerleştirilmek; kutuya konulmak; dışına kutu geçirilmek. **2.** *dönşl. f.* Kutu sahibi olmak; kutu edinmek.

kutulayış, [kutu-la-y-ış] *is.* Kutulamak eylemi veya biçimi.

kutulgan, [kurt-ul-mak > kurtul-ğān] *(kutulga:n) {eT} sf.* Daima kurtulan. [DLT]

kutulmak, [*kurt-mak > kurt-ul-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* → kurtulmak. [DLT] [Yüknekî]

kutulu, [kutu-lu] *sf.* **1.** Kutusu olan; kutu sahibi olan. **2.** Kutu içine konulmuş, yerleştirilmiş olan. **3.** Yanına, bitişiğine veya içine kutu konulmuş olan. 🕮 **kutulu telefon,** *iletş. Genel yerlerde halkın kullanımına açılmış, madenî para, jeton veya manyetik bantlı kartla çalışan telefon; ankesörlü telefon.*

kutun, [kutun] *{ağız} is.* **1.** Mısır, meyve koçanı. **2.** *sf.* Susuz; kuru. [DS]

kutuna, [kutana] *{ağız} is.* Öğütülmüş tahıl kabuğu; kepek. [DS]

kutup, -tbu [Ar. ḳuṭb قطب] *{OsT} is.* **1.** Yoğunluk merkezi; eksen; toplanma noktası. **2.** Yerin Ekvator'dan en uzak, dönme ekseninin geçtiği var sayılan iki noktasından her biri. **3.** Dönen çark veya tekerleğin dingili. **4.** Bir küresel cismin çevresinde döndüğü iki uçtan her biri. **5.** Gök küresinin çevresinde döndüğü var sayılan eksenin iki ucundan her biri. **6.** Düşünce ve davranışları birbirine karşıt olan kişi veya topluluklardan her biri. **7.** *fiz.* Bir elektrik üretecinin dış iletkenlere bağlanmasını sağlayan, gerilimin en üst düzeye ulaştığı uçlardan her biri. **8.** *fiz.* Bir mıknatısın çekim gücüne sahip iki ucundan her biri. **9.** *mecaz.* Birbirine zıt olan iki şeyden her biri. **10.** İki uçlu bir organın en son noktalarından her biri. **11.** *mecaz.* Bir konuda çok geniş bilgisi olan kimse; otorite. **12.** Bir kavmin veya topluluğun en seçkini. **13.** *tasvf.* Bir tarikatın kurucusu ve en büyüğü; manevi derecelerin en yükseği; gavs. 🕮 **kutup ayısı,** *zool. Etçiller takımının ayıgiller familyasından, 260 cm. kadar uzunlukta olabilen, kısa kuyruklu, beyaz renkli, iyi yüzen, postu değerli, zekâca ayıların en gerisi olan bir tür, (Ursus maritimus).*‖ **kutup engel,** *fiz. kim. Bir pilde elektromotor kuvveti düşüren polarma olayına karşı gelen ve elektrik akımının durmasını önleyen kimyasal maddelerden her biri.*‖ **kutup hücresi,** *biy. 1. Mayoz bölünmesi sırasında yumurta hücresinin yanında oluşan ve sonra körelen hücreler. 2. Halkalı solucanların ya da yumuşakçaların embriyonlarında küçük hücrelerden tomurcuklanan büyük hücre. 3. Böcek embriyolarında erken safhada kuyruk ucundan farklılaşan ve eşey hücrelerini oluşturan büyük hücreler.*‖ **kutup kedisi,** *zool. Etçiller takımından Kuzey Kutbuna yakın bölgelerde, genellikle yerleşim alanları yakınlarındaki bahçelerde, yarı kurak alanlarda ve su kenarlarında yaşayan bir memeli tür, (Vormela peregusna).*‖ **kutup tilkisi,** *zool. Kuzey Kutbuna yakın bölgelerde toplu olarak yaşayan, yazın mavimsi kırçıl, kışın beyaz tüylere bürünen köpekgiller familyasından bir etçil hayvan türü, (Vulpes lagopus).*‖ **Kutup Yıldızı,** *Gök küresinin kuzey kutbuna en yakın olan ve Küçükayı denilen takım yıldızın en ucunda bulunan, kuzey yönü belirleyen sabit yıldız; Demirkazık; Kuzey Yıldızı.*

kutuplanma, [kutup-la-n-ma] *is.* **1.** Kutuplanmak eylemi. **2.** *fiz.* Pusula ibresinin kutba doğru yönelme özelliği. **3.** *fiz.* İki iletken arasında bir potansiyel farkının meydana gelmesi. **4.** *fiz.* Bir elektroliz cihazının pil veya akümülatöründen geçen akımın, kendisini doğuran elektromotor kuvvete zıt yönde bir elektromotor kuvvet meydana getirmesi olayı; polarizasyon.

kutuplanmak, [kutup-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kutup meydana getirilmek; kutup oluşturulmak. **2.** *dönşl. f.* (Pusula ibresi için) kutuplara yönelmek. **3.** Kutup sahibi olmak; kutup edinmek.

kutuplaşma, [kutup-la-ş-ma] *is.* Kutuplaşmak eylemi.

kutuplaşmak, [kutup-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kutup meydana getirmek; kutup hâline gelmek. **2.** (Toplum için) birbirine zıt gruplar oluşturmak; gruplaşmak; zıt gruplarda toplanmak.

kutupluluk, -ğu [kutup-lu-luk] *is. biy.* Büyük moleküllerin, hücrelerin, embriyonların, organların veya organizmaların bir ucunun biçim veya işlevsel olarak diğerlerinden farklı olması durumu; polarite.

kutupsal, [kutup-sal] *sf.* **1.** Kutupla ilgili; kutba ait. **2.** Kutup özellikleri taşıyan.

kutur, -tru [Ar. kutr] *is.* **1.** *mat.* Çap. **2.** *mat.* Köşegen. **3.** Yan; taraf; cihet; bölge.

kuturma, [kutur-mak > kutur-ma] *(kuturma:) {eT} is.*

→ kudurma. 🗗 **kuturma börk,** *{eT} Önde ve arkada iki kanadı bulunan börk.* [DLT]

kuturmak[1], [kuḏ-mak > *kuḏ-tur-mak > kutur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Boşaltmak; aktarmak. [DLT] [KB]

kuturmak[2], [kut-mak > kut-ur-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Delirmek; kudurmak; şuurunu kaybetmek. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Haddini aşmak; şımarmak. [DLT] [Gabain]

kuturmuş, [kuḏur-mak > kuḏur-muş] *{eT} gçl. f. [-ur]* Boşalmış; boşaltılmış. [DLT]

kututmak, [kut > kut-āḏ-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kutadmak. [EUTS]

kutuz[1], [kotuz / kotoz / kotaz / kutas] *{eT} sf.* Yaban sığırı; yak. [KB] [DLT]

kutuz[2], [kut-mak > kut-ur-mak > kutuz] *{eT} sf.* Kuduz. 🗗 **kutuz ıt,** *{eT} Kuduz köpek; kudurmuş köpek.* [DLT]

kutuz[3], [kut-uz] *{ağız} sf.* **1.** Tüysüz. **2.** *is.* Gaga. [DS]

kutuzlug, [kotuz-luġ] *{eT} sf.* → kotuzlug. [DLT]

kuu[1], [Çin. wei] *{eT} is.* Tehlike. [EUTS]

kuu[2], [Çin. wei] *{eT} is.* Alp. [EUTS]

ku'ud, [Ar. ḳu'üd قعود] *(kuu:d) {OsT} is.* **1.** Oturma; oturuş. **2.** Namaz kılınada en son oturulan kısım. 🗗 **ku'ūd etmek,** *{OsT} Oturmak.*

kuuliye, [Ar. ku'üliyye كئوليه] *(kuu:liye) {OsT} is.* Alkolle ilgili; ispirto ile ilgili; küuliye.

kuun, [Çin. k'un] *{eT} is.* Harem dairesi; harem. [EUTS] [Gabain]

ku'ur, [Ar. ḳa'r > ḳu'ür قعور] *(kuu:r) {OsT} is.* Derinlikler; dipler; nihayetler.

kuv[1], [küv] *(ku:v) {eT} is.* Kut; saadet. [DLT]

kuv[2], [kuv] *{ağız} is.* Ağaç mantarı. [DS]

kuva[1]**, -yi** [Ar. ḳuvvet > ḳuvā / ḳuvāy قوا / قواى] *{OsT} is.* Kuvvetler; güçler. 🗗 **kuvā-yı hamse-i bātına,** *{OsT} psikol. Zihnin beş yetisi.*|| **kuvā-yı hamse-i zāhire,** *{OsT} psikol. Beş duyu.*|| **kuvā-yı millîye,** *{OsT} Ulusal güçler; millî kuvvetler.*|| **kuvā-yı tabiîye,** *{OsT} Doğal kuvvetler.*|| **kuvā-yı umumîye,** *{OsT} Bütün kuvvetler.*

kuva[2], [Çin. hua] *{eT} is.* Çiçek türü. [EUTS]

kuvaçka, [Bul. kloçka] *{ağız} is.* Kuluçka. [DS]

kuvaçlamak, [kov-mek > kov-aç-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kovalamak. [DS]

kuvadiye, [Ar. ḳuvādiyye قوادیه] *(kuva:diye) {OsT} is. zool.* Sıçangiller.

kuvak, [kuv-rā-ġ] *{eT} is.* Köylünün efendisine karşı olan mecburi hizmeti. [EUTS]

kuvalak, -ğı [kuva-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Boşboğaz; geveze. **2.** Baykuş. [DS]

kuvaldak, [kovalt-mak > kuval-d-ak] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) az aralık; biraz açık. [DS]

kuvaldam, [kuva-l-d-am] *{ağız} sf.* Çıplak; çorapsız. [DS]

kuvalmak, [kova-l-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Gururlanmak; öğünmek. [DS]

kuvaltı, [kuva-l-tı] *{ağız} is.* Kabarıklık. [DS]

kuvanmak, [*küvē-mak > küve-n-mek / kuva-n-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* → küvenmek.

kuvanta, [Lat. quantum > quanta] *is. fiz.* Enerji ve ışınımın yayılma miktarı. 🗗 **kuvanta sayıları,** *Bir atomdaki gezeğen elektronlardan her birinin bulunduğu tabakayı, hareket miktarını, manyetik alan etkisinde + 1 ve – 1 arasında değişen davranışlarını ve dönme miktarını gösteren dört sayıdan oluşan küme.*

kuvantalaşma, [kuvanta-la-ş-ma] *is. fiz.* Bir fiziksel büyüklüğün, kuvantum denilen temel bir değişimin katları olan kesikli bir değişime uğratılma işlemi.

kuvantum, [Fr. quantum] *is. fiz.* Planck sabitiyle kendi frekansının çarpımına eşit olan elemanter ışıma enerjisi; bir ışınımın yayılma ve soğurma biçimini belirleyen süreksiz büyüklüklere verilen isim. 🗗 **kuvantum sayıları,** *Bir atomdaki gezeğen elektronlardan her birinin bulunduğu tabakayı, hareket miktarını, manyetik alan etkisinde + 1 ve – 1 arasında değişen davranışlarını ve dönme miktarını gösteren dört sayıdan oluşan küme.*

kuvar, [? kuvar] *{ağız} sf.* **1.** Kısa. **2.** *is.* Kırılmış taş yığını. [DS]

kuvarı, [? kuvarı] *{ağız}is.* **1.** Tel yumağı. **2.** Olmamış incir. [DS]

kuvarmak, [kuva-r-mak / kuba-r-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Benzi uçmak; solmak; sararmak. [Nevâyî]

kuvars, [Alın. quarz / İng. quartz] *is. min.* Doğada çoğunlukla saf hâlde bulunan billûrlaşmış silis çeşitlerine verilen ad; kübait.

kuvarsin, [Fr. quartzine] *min.* Birleşiminde lifli kuvars ile az miktarda opal bulunan Kadıköy taşı çeşidi.

kuvarsit, [Fr. quartzite] *is. jeol.* Ana maddesi kuvars olan, kaldırım yapımında ve bazı taş döşemelerinde kullanılan sert kaya.

kuvarslaşmış, [kuvars-la-ş-mış] *sf.* İkincil olarak, tümüyle veya kısmen kuvarsa dönüşmüş olan.

kuvaşlamak, [kuvaş-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Kovalamak; sürmek. **2.** Silkelemek veya sopa ile vurmak suretiyle ağaçtan meyve düşürmek. [DS]

kuviça, [? kuviça] *{ağız} is.* **1.** Küçük, saplı küfe. **2.** Küçük el sepeti. [DS]

kuvlamak, [kov-mak > kov-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kovalamak; takip etmek. [EUTS]

kuvmak, [kov-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Koşturmak; sürmek. **2.** Kovmak. [DS]

kuvöz, [Fr. couveuse] *is.* **1.** Kuluçka makinesi. **2.** Erken doğan çocukların dış etkilere karşı normal

bir dayanma gücü kazanıncaya kadar konduğu aygıt.

kuvrag, [kuvrā-mak > kuvrā-ġ] *(kuvra:ğ) {eT} is.* **1.** Cemaat; meclis; kalabalık; toplantı. Topluluk; grup. [Üç İtigsizler] [EUTS] **2.** Rahipler meclisi; rahipler derneği. [EUTS] [Gabain]

kuvraglıg, [kuvrā-mak > kuvra-ġ-lıġ] *{eT} sf.* **1.** Cemaata ait. [EUTS] **2.** Cemaatli.

kuvragsız, [kuvrā-mak > kuvra-ġ-sız] *{eT} sf.* Cemaatsız. [Clauson]

kuvrak, [kuvrā-mak > kuvrā-ġ] *(kuvra:k) {eT} is.* → kuvrag. [EUTS]

kuvramak, [*kuvur-mak > kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak] *(kuvra:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Toplanmak; sıkışmak. [İKPÖy.] **2.** Toplamak. [EUTS]

kuvranmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Toplanmak; bir araya gelmek. [ETY]

kuvratmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Toplamak; derleyip toplamak. [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Toplatmak. [EUTS]

kuvşanmak, [kuv-şa-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Süslenmek; giyinmek. [DS]

kuvurma, [kavur-ma] *{ağız} is.* Kavurma. [DS]

kuvurmak, [kağur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kagurmak. [DLT]

kuvuş, [koğ-uş / kuv-uş] *{ağız} is.* Odun uçlarını koymak için ocağın iki tarafına yapılan yükseklik. [DS]

kuvut, -du [kavu-t] *{ağız} is.* Mısır ununu yağda kavurarak yapılan bir yiyecek. [DS]

kuvuz, [kov > kuv-uz] *{ağız} is.* (Kapı, pencere vb. için) aralık. [DS]

kuvvad, [Ar. ḳa'id > ḳuvād قواد] *(kuva:d) {OsT} is.* Kumandanlar; komutanlar.

kuvvani, [Ar. kuvvet > kuvā > ḳuvvānī قووانى] *(kuva:ni:) {OsT} sf.* Dinamik.

kuvvaniyet, [Ar. ḳuvvānī > ḳuvvāniyyet قوانيت] *(kuva:niyet) {OsT} is.* Dinamizm.

kuvve, [Ar. ḳuvve قوه] *is.* **1.** Kuvvet; iktidar. **2.** Duyu. **3.** Özellik; nitelik. **4.** Düşünce; niyet; tasavvur. **5.** Yeti. **6.** *as.* Birliklerin, er ve subay mevcudu ile silah, cephane, araç vb. miktarını kumanda makamına bildirmek üzere hazırlanan cetvel. **7.** Bir ülkenin silahlı kuvvetlerinin gücü. **kuvvede kalmak,** *(Düşünce, tasarı vb. için) yalnız düşüncede kalmak, eylem alanına konulamamak; gerçeğe dönüştürülememek.*|| **kuvveden fiile çıkarmak,** *Düşünülen, tasarlanan şeyi gerçekleştirmek.*|| **kuvve-i adaliye,** *{OsT} biy. Kas gücü.*|| **kuvve-i adliye,** *{OsT} huk. Kanunları olaylara uygulayan kuvvet.*|| **kuvve-i āhize,** *{OsT} biy. 1. Alma ve kavrama gücü. 2. Büyüleyici, çekici manevi güç.*|| **kuvve-i ani'l-merkeziye,** *{OsT} fiz. Merkezkaç kuvveti.*|| **kuvve-i askeriye,** *{OsT} as. Silahlı kuvvetler; askerî güç.*|| **kuvve-i azın,** *{OsT} Başarmak için her türlü güçlüğü yenme kararı.*|| **kuvve-i bahriye,** *{OsT} as. Deniz kuvvetleri.*|| **kuvve-i baîde,** *{OsT} Gerçekleşmesi uzak ihtimal olan şey.*|| *biy.* **kuvve-i bāsıra,** *{OsT} biy. Görme duyusu.*|| **kuvve-i cāzibe,** *{OsT} fiz. Çekim kuvveti.*|| **kuvve-i cāzibe-i umumiye,** *{OsT} fiz. Bir cismi meydana getiren atomların birbirini çekme kuvveti.*|| **kuvve-i cebriye,** *{OsT} Zorlama.*|| **kuvve-i cerriye,** *{OsT} fiz. Çekme gücü.*|| **kuvve-i cüz'-i ferdiye,** *{OsT} fiz. İki cismin karşılıklı olarak birbirini çekme kuvveti.*|| **kuvve-i dāfi'a,** *Uzaklaştırma, savma, defetme gücü.*|| **kuvve-i delkiye,** *{OsT} fiz. Sürtünme kuvveti.*|| **kuvve-i devlet,** *{OsT} Devlet gücü.*|| **kuvve-i elastikiye,** *{OsT} Esnek güç.*|| **kuvve-i elektrikiye,** *{OsT} fiz. Elektrik enerjisi.*|| **kuvve-i ezeliye,** *{OsT} Ezelî güç; Allah.*|| **kuvve-i fāile,** *{OsT} İlahî güç.*|| **kuvve-i fāile-i elektrikî,** *{OsT} Elektrik gerilimi.*|| **kuvve-i galibe,** *{OsT} Üstün gelen güç; ezici güç.*|| **kuvve-i gıdāiye,** *{OsT} Beslenme gücü.*|| **kuvve-i hāfıza,** *{OsT} psikol. Belleme gücü.*|| **kuvve-i Hālika,** *{OsT} İlahî güç.*|| **kuvve-i hasse,** *{OsT} Duyum alma gücü.*|| **kuvve-i hayaliye,** *{OsT} psikol. Hayal gücü.*|| **kuvve-i hayeviye,** *{OsT} biy. Hayatın devamını sağlayan ve sağlığı sürekli kılan güç.*|| **kuvve-i hayvaniye,** *{OsT} biy. Hayvan gücü.*|| **kuvve-i hāzıme,** *{OsT} biy. Sindirim gücü.*|| **kuvve-i hulūliye,** *{OsT} kim. Yoğunluğu farklı, birbirinden zar ile ayrılmış iki sıvının geçişme özelliği; geçirgenlik derecesi.*|| **kuvve-i icrāiye,** *{OsT} huk. Yürütme gücü.*|| **kuvve-i ihtilal,** *{OsT} İhtilal güçleri.*|| **kuvve-i ihtiyāriye,** *{OsT} psikol. Seçebilme yetisi; irade.*|| **kuvve-i ilahiye,** *{OsT} Peygamberlere ve ermişlere Allah'ın verdiği güç; kutsal güç.*|| **kuvve-i ile'l-merkeziye,** *{OsT} fiz. Merkezcil kuvvet.*|| **kuvve-i inbātiye,** *{OsT} Biteklik gücü; verimlilik.*|| **kuvve-i intaşiye,** *{OsT} biy. Tohumun çimlenme gücü.*|| **kuvve-i irādiye,** *{OsT} psikol. Seçebilme yetisi; irade.*|| **kuvve-i istihsaliye,** *{OsT} ekon. Üretim gücü.*|| **kuvve-i istināt,** *{OsT} Dayanılan kanıtların gücü; dayanma gücü.*|| **kuvve-i kalbiye,** *{OsT} Dinî inancı kuvvetlendirme.*|| **kuvve-i kazāiye,** *{OsT} huk. Yargılama gücü.*|| **kuvve-i kemmiyet,** *{OsT} fiz. Üretim gücü.*|| **kuvve-i kudsiye,** *{OsT} Peygamberlere ve ermişlere Allah'ın verdiği güç; kutsal güç.*|| **kuvve-i lamise,** *{OsT} biy. Dokunma duyusu.*|| **kuvve-i lāsıka,** *{OsT} fiz. Yapışkanlık.*|| **kuvve-i maddiye,** *{OsT} fiz. Enerji.*|| **kuvve-i maliye,** *{OsT} Malî güç.*|| **kuvve-i ma'nevîye,** *{OsT} Manevi güç.*|| **kuvve-i māsike,** *{OsT} Tutucu güç.*|| **kuvve-i mekniye,** *{OsT} fiz. Potansiyel enerji; gizil güç.*|| **kuvve-i mihanikiye,** *{OsT} fiz. Hareket ve denge meydana getiren güç.*|| **kuvve-i muharrike,** *{OsT} fiz. Bir cismin hareketinden doğan enerji.*|| **kuvve-i muharrike-i mıknatısiye,** *{OsT} fiz. Elekt-*

romanyetik kuvvet.|| **kuvve-i muhassala,** *{OsT} fiz. Kuvvetlerin bileşkesi.*|| **kuvve-i musavvire,** *{OsT} kim. Maddenin çeşitli biçimlere girme yetisi.*|| **kuvve-i mutasarrıfa,** *{OsT} psikol. Bellenen şeye istenilen düzeni verebilme ve yerinde kullanabilme gücü.*|| **kuvve-i müdrîke,** *{OsT} psikol. 1. Anlama ve kavrama gücü. 2. Beş duyu ile algılama yetisi.*|| **kuvve-i müessire,** *{OsT} fiz. Etkin kuvvet.*|| **kuvve-i müeyyide,** *{OsT} Yaptırım gücü.*|| **kuvve-i mümeyyize,** *{OsT} psikol. Duyuları birbirinden ayırma özelliği.*|| **kuvve-i mütefekkire,** *{OsT} psikol. Düşünce yetisi.*|| **kuvve-i müteharrik bi'l-elektrik,** *{OsT} fiz. Elektromotor kuvvet.*|| **kuvve-i mütehayyile,** *{OsT} psikol. Bir algıyı zihinde canlandırma gücü; hayal gücü.*|| **kuvve-i nâbite,** *{OsT} biy. Yetişme kuvveti.*|| **kuvve-i nâmiye,** *{OsT} Kazandırıcı kuvvet; nemalandırıcı güç.*|| **kuvve-i nâtıka,** *{OsT} psikol. Akıl; idrak.*|| **kuvve-i rûhiye,** *{OsT} Ruh inceliği.*|| **kuvve-i sâmia,** *{OsT} biy. İşitme duyusu.*|| **kuvve-i siyasiye,** *{OsT} Siyasi güç.*|| **kuvve-i şâmme,** *{OsT} biy. Koklama duyusu.*|| **kuvve-i şeheviye,** *{OsT} Dünya zevklerine, cinsel isteklere düşkünlük gücü.*|| **kuvve-i şehvâniye,** *{OsT} biy. 1. Cinsel güç; cinsel arzu. 2. Yeme içme isteği.*|| **kuvve-i teb'îdiye,** *{OsT} fiz. Kaldırma kuvveti.*|| **kuvve-i teşrîiye,** *{OsT} huk. Yasama gücü.*|| **kuvve-i te'yîdiye,** *{OsT} Doğrulama ve onaylama gücü.*|| **kuvve-i umümîye,** *{OsT} Genel güç.*|| **kuvve-i vâhime,** *{OsT} psikol. İmgelem; hayal gücü.*|| **kuvve-i zahriye,** *{OsT} Yardımcı kuvvet.*|| **kuvve-i zâika,** *{OsT} biy. Tat alma duyusu.*|| **kuvve-i zâkire,** *{OsT} psikol. Öğrenilen bir şeyi akılda tutma yetisi; hafıza.*|| **kuvve-i zâtiye,** *{OsT} Kişisel nitelik.*|| **kuvve-i zihniye,** *{OsT} psikol. Zihin gücü.*

kuvvet, [Ar. ḳuvvet قوت] *{OsT} is.* **1.** Bedensel güç; takat. **2.** Sağlık yönünden sağlamlık. **3.** Bir etki gösterebilme, bir eylem yapabilme veya bir etkiye direnebilme gücü; etkileme gücü. **4.** Şiddet; cebir; zor. **5.** Dayanıklılık; tahammül; mukavemet. **6.** Muktedir olma hali; otorite; kudret; yetke; erk; nüfuz; etkinlik; güç. **7.** Hayatî enerji. **8.** Bir fiziksel etkenin etkileme yeteneği; şiddet; güç. **9.** Çalışlılık; şevk. **10.** Cesaret; ataklık; hızlılık. **11.** Bir makinenin, motorun veya bir aygıtın iş yapabilme yeteneği; gücü. **12.** *mecaz.* (Sanatçı için) etkileme gücü; ustalık; beceriklilik. **13.** Bir şeyin gücüyle yapılmayı bildirir. *bileğine kuvvet.* **14.** *as.* Bir ülkenin savunmasını üstlenen savaşçı, silahlı kuruluş. **15.** *fel.* Bir oluş, bir eylem yapma, ortaya koyma yeteneği; güç. **16.** *fiz.* Bir hareket meydana getiren, cisimlerin şekillerini veya bir hareketi değiştiren özellik. **17.** *huk.* Devlet içinde yönetimi elinde bulunduran ve kullanan irade ve iradeler. **18.** *mat.* Bir niceliğin kendisi ile çarpılarak yükseltildiği derecelerden her biri. **19.** *{ağız}* Ortaklaşa yapılan çiftçilikte tarla sahibinin çiftçiye verdiği borç. [DS] **kuvvet almak,** *Destek ve cesaret alarak gücü artmak; kuvvetlenmek; güçlenmek.*|| **kuvvet bulamamak,** *Cesaret edememek; göze alamamak.*|| **kuvvet bulmak,** *Güç kazanmak; güçlenmek.*|| **kuvvet çifti,** *fiz. Birbirine ters yönde paralel ve eşit iki kuvvetin meydana getirdiği kuvvet takımı.*|| **kuvvet dutmak,** *{eAT} Kuvvetlenmek; güçlenmek.*|| **kuvvet gösterisi,** *Bütün gücünü ortaya koyarak karşısındakine göz dağı vermek için yapılan eylem.*|| **kuvvet-i baht,** *{OsT} Talihli oluş.*|| **kuvvet-i devlet,** *Devletin kuvveti.*|| **kuvvet-i kalb,** *{OsT} Güveni artırma.*|| **kuvveti kalmamak,** *Direncini yitirmek; gücü tükenmek; tahammülünü, dayanıklılığını kaybetmek.*|| **kuvvet-i karâbet,** *{OsT} huk. Akrabalık derecesinin üstünlüğü.*|| **kuvvet ilacı,** *{OsT} Vücudun direncini arttırmak için alınan ilaçlara verilen genel ad.*|| **kuvvet-i tab',** *{OsT} Manzum söyleme yetisi.*|| **kuvvet-i tâli',** *{OsT} Baht açıklığı; talihlilik.*|| **kuvvet-i tâlî,** *{OsT} İkinci derecedeki kuvvet; yardımcı güç.*|| **kuvvet-i tâlih,** *{OsT} Baht açıklığı; talihlilik.*|| **kuvvet komutanları,** *as. Kara, deniz, hava ve jandarma komutanlarına topluca verilen ad.*|| **kuvvet kullanma,** *Hakkını elde etmek üzere hükûmet kuvvetlerine başvurma imkânının bulunmadığı durumlarda hakkın kaybolmasına engel olmak için hak sahibinin bizzat harekete geçmesi.*|| **kuvvetle,** *1. Güçlü bir biçimde. 2. Üzerinde durarak; direnerek.*|| **kuvvetler ayrılığı ilkesi,** *Devletin, devlet etme yetki ve gücünü yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç ayrı organ halinde ve birbirinden bağımsız olarak düzenleme ve uygulama ilkesi.*|| **kuvvet macunu,** *Eskiden bazı hastalıkların tedavisi ve özellikle cinsel gücü arttırmak için kullanılan bir karışım.*|| **kuvvet olmak,** *{ağız} Kolay gelmek.* [DS]|| **kuvvet-pezîr,** *{OsT} 1. Kuvvet bulan. 2. Güçlü; muktedir.*|| **kuvvet taşı,** *1. Yükseğe kaldırmak suretiyle kas gücünü ölçmeye yarayan ağır taş. 2. {ağız} Kuvvet denemek için atılan taş; gülle.* [DS]|| **kuvvetten düşmek,** *1. Etkisini yitirmek. 2. Eski gücünü yitirmek; dayanıklılığı, gücü kalmamak.*|| **kuvvetü'z-zâhr,** *{OsT} 1. Yardımcı kuvvet; yedek kuvvet. 2. Dayanak; kuvvet veren şey veya kimse.*|| **kuvvet vermek,** *1. Kuvveti talviye etmek; kuvvetlendirmek; arka vermek. 2. Etkisini artırmak. 3. Ötekilere oranla o şeye daha çok önem vermek, üzerinde durmak.*

kuvvetlendirici, [kuvvet-le-n-dir-ici] *is.* ve *sf.* **1.** Kuvveti, gücü arttırıcı nitelikte olan; güçlendirici. **2.** (İlaç için) kullanıldığında organların kuvvet ve gücünü arttıran. **3.** *foto.* Negatiflik etkisini arttıran banyo.

kuvvetlendiriş, [kuvvet-le-n-dir-iş] *is.* Kuvvetlendirmek eylemi veya biçimi.

kuvvetlendirme, [kuvvet-le-n-dir-me] *is.* **1.** Kuvvetlendirmek eylemi. **2.** *tıp.* Bir ilacın, başka bir ilacı faydalı yönde desteklemesi ve etkisini artırması.

kuvvetlendirmek, [kuvvet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kuvvetlenmesini, güçlenmesini sağlamak; güçlü kılmak. **2.** Kuvvet vermek; desteklemek.

kuvvetleniş, [kuvvet-le-n-iş] *is.* Kuvvetlenmek eylemi ve biçimi.

kuvvetlenme, [kuvvet-le-n-me] *is.* Kuvvetlenmek eylemi.

kuvvetlenmek, [kuvvet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Direnci artmak; gücü artmak; kuvvetli hâle gelmek; güçlenmek. **2.** Etkisi artmak. **3.** Verimli hâle gelmek. **4.** Toplum içinde veya bir kuruluşta yeri sağlamlaşmak; nüfuzu artmak.

kuvvetli, [kuvvet-li] *sf.* **1.** Kuvveti olan; kuvvet sahibi olan; güçlü. **2.** Sağlam; dayanıklı. **3.** Görevini iyi yapan; keskin. **4.** Şiddetli; sert; hızlı; yeğin. **5.** (Kokular için) burnu şiddetle etkileyen. **6.** (Ses için) yüksek. **7.** İmkânı, gücü çok olan; varlıklı. **8.** Çok etkileyici ve inandırıcı; önemli. **9.** Yeri sağlam; nüfuzlu; saygın. **10.** Güç veren; vücudun dayanıklılığını arttıran. **11.** Otoritesi ve yaptırım gücü yüksek olan. ☞ **kuvvetli ünlü,** *dbl. Bol sesli geniş ünlü: /a/, /o/*

kuvvetlice, [kuvvet-li-ce] *sf.* **1.** Biraz kuvvetli. **2.** Oldukça çok kuvvetli. **3.** *zf.* Kuvvetli olarak.

kuvvetölçer, [kuvvet+ölç-er] *is. fiz.* Bir kuvveti veya kuvvet çiftini ölçmekte kullanılan alet; dinamometre.

kuvvetsiz, [kuvvet-siz] *sf.* **1.** Kuvveti olmayan; zayıf; güçsüz. **2.** Etkisi olmayan; etkisiz.

kuvvetsizlik, -ği [kuvvesiz-lik] *is.* Kuvvetsiz olma durumu; güçsüzlük; etkisizlik.

kuvvi, [Ar. ḳuvvī قوی] *(kuvvi:) {OsT} sf.* Gücül.

kuvviyet, [Ar. ḳuvviyyet قویت] *{OsT} is.* Gücüllük.

kûy, [Far. ḳūy کوی] *(kû:y) {OsT} is.* **1.** Köy. **2.** Mahalle. **3.** Ana cadde; işlek yol. **4.** *ed.* Sevgilinin bulunduğu yer; sevgilinin yanı. ☞ **kûy-i yâr,** *{OsT} Sevgilinin oturduğu yer.*|| **kûy-yâft,** *{OsT} Sokağa bırakılmış çocuk.*

kuy[1], [Çin. kuei / k'un] *{eT} is.* Harem dairesi. [ETY]

kuy[2], [kuy] *{ağız} is.* **1.** Şal ve bez dokunan el tezgâhı. **2.** Suyun akarak ağaçlar altında açtığı oyuklar. [DS]

kuy[3], [kuy] *{eT} is.* **1.** Tenha yer; kuytu yer; dip; koy. [DLT]. **2.** Irmak kıyısındaki düzlük; kıyı; dere. [ETY] [DLT]

kuyacak, -ğı [kuy-acak] *{ağız} is.* Çocuğa yürümeyi öğretmek için kullanılan araç; yürüteç. [DS]

kuyag, [kuy-ā-mak > kuyā-ġ] *{eT} is.* **1.** Göğüs zırhı; göğüslük. [KB] **2.** Kabuk. [KB]

kuyak, -ğı [koyak / kuy-ak] *{ağız} is.* Engebeli, çukurlu yer. [DS]

kuyan, [kuy-an] *{ağız} is.* Tavşan. [DS]

kuyang, [kuyañ] *{eT} is.* Tavşan. [EUTS]

kuyar, [kuḏ-mak > kuḏ-ār / kuyār] *(kuya:r) {eT} sf.* **1.** (Su vb. şeyleri) döken. **2.** Ağzından salya akıtan. **3.** Köle ve hayvanlara sövme sözü; salyalı. [DLT]

kuyaş, [kuyāş] *(kuya:ş) {eT} is.* Güneş; koyu sıcak; güneşin şiddetli vurması. [DLT] [EUTS]

kuydaş, [Far. kūy + T. -daş] *is.* Aynı köyden olanlardan her biri; aynı köylü.

kuyım, [kuy-mak *(ürkmek)* > kuy-ım] *{eT} is.* Ürküntü; panik. [DLT]

kuyıtmak, [kuy-mak *(ürkmek)* > kuy-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ürkütmek; korkutmak. [DLT]

kuyka, [kuykā / koy-kā] *(kuyka:) {eT} is.* Deri; kürk. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kuykalamak, [kuykā / koy-kā > koyka-lā-mak] *(kuykala:mak) {eT} gçl. f. [-ur]* Derinin kıllarının temizlemek. [DLT]

kuylamak, [kuyu-la-mak / kuy-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar] [-l(u)-yor]* Bir şeyi saklamak için toprak içine gömmek; çukura gömerek saklamak. [DS]

kuylu, [kuy-lu] *{ağız} is.* Yön. [DS]

kuyluç, -cu [? kuyluç] *{ağız} is.* **1.** Derelerin derin yerleri; çukur. **2.** Körfez. [DS]

kuyluşınak, [kuḏ-ınak > kuḏ-ul-mak > kuḏ(u)l-uş-mak / kuyluş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birlikte dökülmek; dökülüşmek. [DLT]

kuyluşturmak, [kuy-(u)l-uş-tur-mak] *{ağız} gçl. f. [-ur]* Yerleştirmek. [DS]

kuyına[3], [kuy-ına] *{ağız} is.* **1.** Un çorbası. **2.** Un ve bulgur ile yapılan bir ıspanak yemeği. [DS]

kuyma[1], [kuḏ-mak > kuḏ-ma / kuy-ma] *{eAT} sf.* Çukur; çöküklü; çekme. ☞ **kuyma göz,** *{eAT} Çekik göz.* [DK]

kuyma[2], [kuḏ-mak > kuḏ-mā] *{eT} is.* **1.** Bir tür yağlı ekmek. [DLT] **2.** *sf.* Çekiçle dövme ile değil de dökme ile yapılmış havan, çırakman vb. aygıtlar. [DLT]

kuymag, [kuḏ-mak > kuḏ-māġ] *{eT} is.* Kat kat yağlanmak suretiyle yapılmış bir tür çörek; çörek. [Nevâyî]

kuymak[1], [*eT.* kuḏ-mak > kuy-mak] *gçl. f. [-ar]* (Tahıl, şeker, tuz vb. için) çuval, kese vb. bir kap içine daha küçük bir kap veya ölçek ile dökerek yerleştirmek; koymak; doldurmak. *{eT} (aynı)*

kuymak[2], **-ğı** [kuḏ-mak / kuy-mak] *{ağız} is.* **1.** Yumurta, un ve peynirle yapılan bir tür omlet. **2.** Un çorbası. **3.** Un, şeker ve yağ ile yapılan bir tatlı; helva; un helvası. **4.** Ufalanmış yufka ekmeğin yağda kızartılması suretiyle yapılan bir tür yemek. [DS]

kuymak[3], [kuy-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* Ürkmek. [DLT]

kuynu[1], [? kuynu] *{ağız} sf.* **1.** Kötü ve çirkin. **2.** İçinden pazarlıklı; sinsi. **3.** Bitli. [DS]

kuynu[2], [? kuynu] *{ağız} is.* Kaynak. [DS]

kuyrucuk, -ğu [kuyru(k)-cuk قويروجق] *{OsT} is.* Küçük kuyruk.

kuyruğölü, [kuyru(k)-u+ağı-lı] *{ağız} is.* Akrep. [DS]

kuyruğul, [kuyruk + ul ?] *{ağız} is.* Kuyruğunun ucu ak olan hayvan. [DS]

kuyruk[1], [*eT.* kuḍ-mak > *kuḍ-ur-mak > kuḍ(u)r-uk قوروق] *is.* **1.** Hayvanların çoğunda, gövdenin arka tarafında omurganın uzantısı olarak yer alan uzun ve esnek organ. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Kuşlarda gövdenin arka tarafında teleklerden meydana gelmiş süslü uzantı. **3.** Koyunların çoğunda yağ deposu olarak yer alan omurga uzantısı. **4.** Bir şeyin baş tarafın aksine olan arka uzantısı. **5.** Sonda en geride kalan kısım. **6.** Balıklarda kuyruk yüzgeci. **7.** Bağlanmış ve örülmüş saç demeti. **8.** Bir yere girmek veya gitmek için bekleyen kişilerin geliş sırasına göre oluşturdukları dizi; sıra. **9.** *mecaz.* Bir kimsenin yanından ayrılmayan ve sürekli onun etkisi altında kalan kimse. **10.** Bir yürüyüş kolunun veya taşıt dizisinin en gerilerinde kalan bölüm. **11.** Kuyruklu yıldızın başından çıkan ve çekim etkisi dışında kalarak Güneş'in aksi tarafında yer alan gaz ve toz bulutu. **12.** Bir taşın duvar veya toprak içine gömülen kısmı. **13.** Yaylı çalgılarda tekne ile tellerin bağlandığı eşik arasında kalan bölüm. **14.** Elbisenin arkasında aşağı doğra sarkıtılan bölüm. **15.** Bir harfin, bir rakamın bitiş çizgisine yakın yerde birden dönüş yapan kısa çizgi. **16.** Uçağın arka bölümüne takılan denge, kararlılık ve yön vermeye yarayan parçalarının tamamı. **17.** Uçaklardan atılan bombaların dengesini sağlayan arkadaki kanatlı bölüm. **18.** Top namlusunun arka kısmı. **19.** *{OsT}* Kılıç ve bıçak gibi araçların sapları içine giren demir bölümü. **20.** *{ağız}* Keçi kılından yapılmış saz bağı. [DS] **21.** *{ağız}* Sandığı bağlamaya yarayan yaylara tutturulmuş demir parçası. [DS] 🗗 **kuyruğa girmek,** *Bir sıranın sonuna geçmek; kuyruk olmak.*|| **kuyruğu dikmek,** *1. (Hayvanlar için) koşmaya başlamak. 2. Bulunduğu yerden hızla uzaklaşmak.*|| **kuyruğu dik tutmak,** *Gerçekte kötü durumda olduğu halde, bunu karşısındakilere hissettirmemek, yiğitliğe gölge düşürmemeğe çalışmak.*|| **kuyruğu kapana kısılmak,** *İçinden çıkılması zor bir durumla karşılaşmak; hiç çıkar yolu olmayan bir durumla karşılaşmak.*|| **kuyruğu köse,** *{eAT} Kuyruğunun kılları seyrek olan.*|| **kuyruğuna basmak,** *Kendisine saldırtacak bir davranışta bulunmak; canını yakmak; kışkırtmak.*|| **kuyruğuna teneke bağlamak,** *1. Birini herkese rezil olacak biçimde kovmak, uzaklaştırmak. 2. Aşırı derecede alaya almak; gülünç duruma düşürmek.*|| **kuyruğunu kısmak,** *Bir kenara çekilip sessizce durmak; sinmek; pusmak; korkudan ses çıkaramamak.*|| **kuyruğunu kıstırmak,** *Birini içinden çıkılması zor bir duruma sokmak.*|| **kuyruğunu tava sapına çevirmek,** *Aşırı derecede dövmek.*|| **kuyruğu omuzlamak,** *argo. Kaçıp gitmek; ortadan çekilmek.*|| **kuyruğu örü,** *{eAT} zool. Akrep.*|| **kuyruğu tava sapına dönmek,** *{ağız} Oynaklığı, azgınlığı geçmek; uslanmak.* [DS]|| **kuyruğu titretmek,** *argo. Ölmek.*|| **kuyruk acısı,** *Yaptığı kötülükten dolayı bir kimseye duyulan öç alma isteği.*|| **kuyruk bulamak,** *{eAT} Kuyruk sallamak.*|| **kuyruk çekmek,** *Boya veya sürme ile göz ucuna doğru uzayan bir çizgi çekmek.*|| **kuyruk kaldırmak,** *(Dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; erkek istemek.*|| **kuyruk kapağı,** *1. Bazı hayvanlarda tüysüz ve çıplak kuyruk yeri. 2. {ağız} Koyun kuyruğunun altındaki tüysüz deri.* [DS]|| **kuyruk kemiği,** *Omurganın en alt ucunda yer alan kuyruk sokumu kemiği ile eklemleşen üçgen biçimli yassı kemik.*|| **kuyruk olmak,** *1. Bir kimsenin peşinden ayrılmamak. 2. Sıra olmak; kuyruğa girmek.*|| **kuyruk sallamak,** *Çıkarı için birine yaltaklanmak.*|| **kuyruk sokumu,** *anat. İnsanda birkaç omurun birleşmesi ile meydana gelen ve kalça kemerini taşıyan, omurganın alt uç kısmı, (sacer).*|| **kuyruk sokunu,** *{eAT}* → kuyruk sokumu.|| **kuyruk sokumu kemiği,** *anat. Omurganın alt ucunda bulunan ve kalça kemikleri ile birleşerek leğeni meydana getiren kemik.*|| **kuyruk yağı,** *Koyun kuyruğunun küçük parçalar hâlinde doğrandıktan sonra kızgın ateşte eritilmesiyle elde edilen hayvansal yağ.*|| **kuyruk yüzgeci,** *zool. Balıklarda vücudun kuyruk bölgesinde bulunan yüzgeç, (cauda).*

kuyruk[2]**, -ğu** [kuyruk] *{ağız} is.* Bağ bozumu zamanı doğan bir yıldız. [DS] 🗗 **kuyruk doğumu,** *{ağız} Yaz sonu.* [DS]|| **kuyruk yıldızı,** *{eAT} Ülker yıldızı.*

kuyrukkakan, [kuyruk+kak-an] *is. zool.* **1.** Karatavukgillerden, değişik renklerde, çorak ve açık alanlarda yaşayan, yağlı tohum ve böceklerle beslenen, ötücü ve göçmen kuş, *(Saxiola).* **2.** Ardıç kuşugiller familyasından 15 cm. kadar uzunlukta karnı beyaz, sırtı erkekte kül rengi, dişide kahverengi olan, kayalık yerlerde yaşayan, yazın kuluçkaya yatan, böcek, örümcek ve kırkayaklarla beslenen göçmen bir kuş, *(Oenanthe oenante).*

kuyruklamak, [kuyruk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yatan veya yere düşen hayvanı kuyruğundan ve başından tutarak kaldırmaya çalışmak. [DS]

kuyruklu, [kuyruk-lu] *sf.* **1.** Kuyruğu olan. **2.** Kuyruk biçiminde uzantısı olan. **3.** *is. zool.* Akrep. *{ağız} (aynı)* [DS] **4.** Eskiden ayrıcalık taşıyan sarraflara verilen belge. **5.** *{ağız}* Tapu senedi. [DS] **6.** *{ağız}* Yağ tavası. [DS] **7.** *{ağız}* Soğan. [DS] **8.** *{ağız}* Karışık işlere giren kurnaz kadın. [DS] **9.** *{ağız}* Arkası uzun ve bol kadın elbisesi. [DS] 🗗 **kuyruklu bahar,** *{ağız} Karabibere benzer, uzun taneli bahar; darülfülfül.* [DS]|| **kuyruklu biber,** *{eAT} Kebabe.*|| **kuyruklu buyrultu,** *İmparatorluk*

döneminde defterdarın imzasına verilen isim.|| **kuyruklu kelebek,** *zool. Pul kanatlılardan, kanatları siyah, kırmızı benekli, mavi şeritli, sarı renkli, ilkbaharda güneşli günler başlar başlamaz görülen bir Avrupa kelebeği, (Papillio machaon).*|| **kuyruklu kurbağa,** *Yumurtadan yeni çıkmış ve henüz evrim geçirmemiş yavru kurbağa.*|| **kuyruklu piyano,** *Konsol piyano gibi dik durmayan, üç ayak üstünde yatık duran piyano.*|| **kuyruklu saat,** *Sarkaçları saatin dışında kalan eski tip çalar saat.*|| **kuyruklu sarraf,** *Ayrıcalık belgesi olan sarraf.* || **kuyruklu sürme,** *Göz kuyruğuna doğru uzatılarak çekilen sürme.*|| **kuyruklu yalan,** *Çok büyük yalan; yalan ile desteklenen yalan.*|| **kuyruklu yıldız,** *Gök çevresinde yuvarlak veya elips çizen, kuyruk adı verilen gaz ve toz bulutundan oluşan ışıklı uzantısı bulunan gök cismi.*|| **kuyruklu yıldız başı,** *Hareket halindeki kuyruklu yıldızın önde giden katı kısmı.*|| **kuyruklu yıldız çekirdeği,** *Kuyruklu yıldız başının ortasında bulunan yıldıza benzer parlak kısım.*|| **kuyruklu yıldız saçı,** *Kuyruklu yıldız çekirdeğini saran gaz ve toz karışımı ışık yuvarı.*

kuyruklukuş, [kuyruk-lu+kuş] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

kuyruklular, [kuyruk-lu-lar] *is. biy.* Erişkinlerinde dört bacak, uzun bir gövde ve kuyruk bulunan amfibyumlar takımı, *(Urodela).*

kuyrukölüsü, [kuyruğu+örü] *{ağız} is.* Akrep. [DS]

kuyruksalan, [ḳuyruḳ+sal-an قويروق صلان] *{OsT} is. zool.* Kuyruksallayan; yont kuşu.

kuyruksallayan, [kuyruk+salla-y-an] *is. zool.* Kuyruksallayangillerden, beyaz-gri veya yeşil-sarı renkte, ince ve güzel biçimli, uzun ve oynak kuyruklu, açık alanlarda, nemli yerlerde yaşayan, böceklerle beslenen küçük ötücü kuş; yont kuşu, *(Motacilla).*

kuyruksallayangiller, [kuyruk+salla-y-an-gil-ler] *is. zool.* Kuyruksallayan, incir kuşu gibi ötücü kuşları kapsayan familya, *(Mutacillidae).*

kuyruksu, [kuyruk-su] *sf.* Kuyruğa benzeyen; kuyruk gibi olan.

kuyruksuz, [kuyruk-suz] *sf.* **1.** Kuyruğu olmayan; kuyruk bulunmayan. **2.** Kuyruğu kesilmiş olan.

kuyruksuzlar, [kuyruk-suz-lar] *is. zool.* Erişkinleri, kara ve su kurbağası gibi kuyruksuz, arka bacakları uzun olan kurbağalar takımı; kurbağalar, *(Anura).*

kuyşurmak, [kuy-mak > kuy-(u)ş-ur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Boşaltmak. **2.** Yerleştirmek. **3.** Yer değiştirmek.

kuytak, [koytak > kuytak] *{ağız}is.* Çukur, kuytu yer. [DS]

kuytu, [*eT.* kuḏ-ı *(dip)* > kuytu] *sf.* **1.** (Yer için) göze çarpmayan; gözden uzak; tenha; ıssız. **2.** (Yer için) rüzgâr almayan; güneş görmeyen. **3.** (Yer için) işlek bir yerde olmayan; uğrak yeri olmayan; sapa; içerlek. **4.** *is.* Sessiz, ıssız yer.

kuytul, [ḳuytu-l قويتول] *{eAT} is.* Konaklama yeri; karargâh; barınak.

kuytulanmak, [ḳuytu-la-n-maḳ قويتولنمق] *{OsT} dönşl. f. [-ır]* Bir yere sığınmak; girip barınmak.

kuytuluk, -ğu [kuy-tu-luk] *is.* **1.** Kuytu yer; sessiz yer. **2.** Kuytu olma durumu. **3.** *{ağız}* Çukur, kuytu yer. [DS]

kuyturmak, [kuḏ-mak > kuḏ-tur-mak / kuy-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Döktürmek; kuydurmak. [DLT]

kuyu, [*eT.* kuḏ-mak > kuḏ-uġ > kuyu] *is.* **1.** Yer altı suyundan yararlanmak amacıyla, su buluncaya kadar kazılarak etrafına duvar örülmüş, çoğunlukla yuvarlak görünümlü büyük çukur. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** Hangi amaçla olursa olsun toprak içine kazılmış büyük ve derin çukur. **3.** Yeryüzünde çeşitli sebeplerle oluşmuş bulunan derin çukur. **4.** *mecaz.* Çıkılamayan veya çıkış yolu bulunamayan herhangi bir yer veya durum. **5.** Petrol, su, maden, gaz vb. arama veya çıkarma amacıyla Yer'in içine doğru açılan düşey delik. ◻ **kuyu açmak,** *Kuyu kazmak.*|| **kuyu bileziği,** *Su kuyusunun ağzına yerleştirilen ortası delik tek parça taş.*|| **kuyu fındığı,** *Sonra yenilmek üzere yeşilken toplanıp toprağa gömülerek bekletilen fındık.*|| **kuyu gibi,** *1. Çok derin. 2. Çok karanlık; basık.*|| **kuyu kebabı,** *Toprak içine kazılmış ve özel olarak yapılmış bir tür kuyu fırında pişirilen kuzu veya oğlak kebabı.*|| **kuyusunu kazmak,** *Bir kimsenin aleyhine çalışmak; kötü duruma düşmesi için çaba harcamak; yıkımına sebep olacak düzen peşinde olmak.*|| **kuyu suyu,** *Kuyudan çıkarılan içme, kullanma ve sulama suyu.*|| **kuyu topuğu,** *Kuyuda meydana gelebilecek herhangi bir çökme vb. tehlikelere karşı kuyu çevresinde bırakılan boş topuk alanı.*

kuyucu, [kuyu-cu] *is.* Kuyu açmayı kendisine meslek edinmiş kimse.

kuyuculuk, -ğu [kuyu-cu-luk] *is.* Kuyucunun yaptığı iş veya meslek; kuyu açma işi.

kuyud, [Ar. ḳayd > ḳuyūd قيود] *(kuyu:d) {OsT}* **1.** Kayıtlar; bağlar; ilişkiler. **2.** Kayıt etmeler; deftere yazmalar. ◻ **kuyūd-ı hakānî,** *{OsT} tar. Yalnızca defter eminleri tarafından arazi işlemleri ile ilgili olarak tutulan Defterhane kayıtlarına verilen ad.*|| **kuyūd-ı kadîme,** *{OsT} Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün arşiv bölümü.*|| **kuyūd-ı vakfîye,** *{OsT} Vakıflar Genel Müdürlüğünün arşiv bölümü.*

kuyudat, [Ar. ḳayd > ḳuyūd > ḳuyūdāt قيودات] *(kuyu:da:t) {OsT} is.* **1.** Resmî defterdeki kayıtlar. **2.** Resmî yazıların kaydedildiği defter. ◻ **kuyūdāt-ı atîka,** *{OsT} Eski kayıtlar.*|| **kuyūdāt-ı vakfîye,** *{OsT} Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivi.*

kuyug[1], [kuḏ-mak > kuḏ-uġ] *{eT} is.* → kudug. [DLT]

kuyug[2], [kuy-mak > kuy-uġ] *{eT} sf.* Titiz. [KB]

kuyuh, [Ar. ḳayḥ > ḳuyūḥ قيوح] *{OsT} is.* İrinler.

kuyulamak, [ḳuyu-la-maḳ قيولامق] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyi saklamak için toprak içine gömmek; kuyu açarak içine koymak; kuylamak. *{OsT} {ağız} (aynı)* [DS]

kuyulmak, [kuḏ-mak > kuḏ-ul-mak / kuy-ul-mak] *{eAT} edil. f. [-ur]* **1.** Katılmak; karışmak. **2.** Dökülmek. **3.** Akın etmek. [DK]

kuyum, [*eT.* kuḏ-mak *(dökmek)* > ḳuy-um *(döküm)* قيوم] *is.* **1.** Değerli taş ve madenlerden yapılmış süs eşyası; mücevher. **2.** *{OsT}* Ev eşyası; gelinin çeyizi.

kuyumcu, [kuy-um-cu] *is.* **1.** Değerli taş, maden vb. şeylerden takı ve süs eşyası yapan kimse. **2.** Bu tür süs eşyalarını alıp satarak ticaretini yapan kişi. **3.** Kuyumcu dükkânı. 🗗 **kuyumcu terazisi,** *Çok küçük ağırlıkları bile tartabilen hassas terazi.*

kuyumcubaşı, [kuy-um-cu+baş-ı] *is.* İmparatorluk döneminde sarayın değerli taş ve maden ihtiyacını karşılamakla görevli kişi.

kuyumculuk, -ğu [kuy-um-cu-luk] *is.* Değerli taş ve madenlerden süs eşyası ve takı yapma sanatı; kuyumcunun işi ve mesleği.

kuyunmak, [kuḏ-mak > kuḏ-un-mak / kuy-un-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kendisi için bir şeyi bir şeyin içine koymak; dökünmek; koyunmak. [DLT]

kuyuşmak, [kuḏ-mak > kuḏ-uş-mak / kuy-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* Birbiri için kuymak; birlikte kuymak. [DLT]

kuyutmak, [kuy-ınak > kuy-ut-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Ürkütmek. [DLT]

kûz[1], [Ar. kūz كوز] *(kû:z) {OsT} is.* **1.** Bardak; içki kadehi. **2.** Çanak; çömlek; tas.

kûz[2], [Far. kūz كوز] *(kû:z) {OsT} sf.* **1.** Kambur. **2.** *is. mecaz.* Gökyüzü.

kuz, [ḳuz قوز] *{eT} {eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Bir dağın kuzey yamaçları; güneş görmeyen soğuk yer; gölgeli ve serin yer; kuzey. [DLT] [ETY] [KB] [DS] **2.** Nemli, ıslak yerler. 🗗 **kuz yönü,** *Kuzey.*

kuzah, [Ar. ḳuzaḥ قزح] *(kuzah) {OsT} is.* **1.** Bulutlarla ilgili işleri düzenleyen melek. **2.** Şeytanlardan birinin adı. **3.** Renk renk olan çizgi. **4.** Işık tayfı.

kuzahî, [Ar. ḳuzahī قزحی] *(kuzahi:) {OsT} sf.* **1.** Kuzahla ilgili. **2.** Renkli.

kuzahiye, [Ar. ḳuzaḥ > Osm. ḳuzaḥiyye قزحيه] *(kuzahi:ye) {OsT} is.* Gözün renkli olan kısmı; iris.

kuzat, [Ar. ḳāḍī > ḳużāt / ḳuḏāt قضات] *(kuza:t) {OsT} is.* Kadılar.

kuzay, [kuz-ay] *{ağız} is.* **1.** Güneş görmeyen, gölgelik yer. **2.** Nemli, ıslak yer. [DS]

kûze, [Far. kūze كوزه] *(kû:ze) {OsT} is.* **1.** Testi. **2.** Saksı.

kûzebaz, [Far. kūze-bāz كوزه باز] *(kû:zeba:z) {OsT} is.* Eskiden başının üzerine üst üste koyduğu büyük testi, küp ve çömlekleri dengede tutarak gösteriler yapan oyuncu.

kûzeger, [Far. kūze-ger كوزه گر] *(kû:zeger) {OsT} is.* topraktan çanak çömlek yapan kimse; çömlekçi.

kuzen, [Fr. cousin] *is.* Teyze, dayı, hala veya amcanın erkek çocuğu.

kuzey, [kuz *(gölgeli yer)* > kuz-ay / ḳuz-ey قوزی] *is.* **1.** *{OsT}* Güneş görmeyen yer. **2.** Dört ana yönden sağını güneşin doğduğu yöne çeviren birinin tam karşısına geleni; Yer'in dönme ekseninin gök kubbeyi deldiği var sayılan yön; şimal. **3.** Bulunulan noktaya göre kuzey tarafta bulunan yerler. **4.** Bir ülkenin kuzey bölgeleri. **5.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) tamlananın kuzeyden geldiğini ve kuzeye ait olduğunu bildirir. **6.** Pusulanın ve Dünya'nın kuzey yönü; N. **7.** Mason locasına girişte sol yan. **8.** *sf.* Kuzeyde kalan veya kuzeyde bulunan. 🗗 **Kuzey Kutbu,** *coğ. Yerküre ekseninin yer küreyi deldiği noktalardan ekvatorun kuzeyinde bulunanı; pusula ibresinin kuzeyi gösteren ucunun gösterdiği yön.* || **kuzey noktası,** *gök b. Yer ekseninin gök küreyi deldiği noktalardan gök küre ekvatorunun kuzeyinde bulunan, Kuzey Yıldızının dolaylarında yer alan nokta.* || **Kuzey Yıldızı,** *gök b. Gök küresinin kuzey kutbuna en yakın olan ve Küçükayı denilen takım yıldızın en ucunda bulunan, kuzey yönü belirleyen sabit yıldız; Demirkazık; Kutup Yıldızı.*

kuzeybatı, [kuz-ey+bat-ı] *is.* **1.** Ufkun kuzeye ve batıya eşit uzaklıkta olan yönü; kuzey ile batı arasında kalan ara yön. **2.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) bu yönden gelen veya bu yöne ait olan. **3.** *dnz.* Kuzey ile batı arasında yer alan rüzgâr alanı. **4.** *sf.* Batı ve kuzeye eşit uzaklıktaki yönde bulunan.

kuzeydoğu, [kuz-ey+doğ-u] *is.* **1.** Ufkun kuzeye ve doğuya eşit uzaklıkta olan yönü; kuzey ile doğu arasında kalan ara yön. **2.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) bu yönden gelen veya bu yöne ait olan. **3.** *dnz.* Kuzey ile doğu arasında yer alan rüzgâr alanı. **4.** *sf.* Doğu ve kuzeye eşit uzaklıktaki yönde bulunan.

kuzeyli, [kuz-ey-li] *sf.* (Kişi için) kuzey ülkelerinden veya kuzeydeki topraklardan olan.

kuzeysel, [kuz-ey-sel] *sf.* Kuzeyle ilgili; kuzey yönüne rastlayan.

kuzgaç, [kuz-gaç] *{ağız} sf.* Köşeleme. [DS]

kuzgeçe, [kuz+geç-e] *{ağız} is.* **1.** Kuzey. **2.** Kuzeybatı. [DS]

kuzgırmak, [kuḏ-ġır-mak / kuz-ġır-mak] *{eT} gçsz. f. [-ır]* (Kar için) tipi hâlinde yağmak. [DLT]

kuzgun, [kuz-ġūn] *(kuzgu:n) is.* **1.** *{eT} {eAT}* Karga; kuzgun; kara karga. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] [DK] **2.** *zool.* Asıl kargadan daha küçük yapılı, ekinlerin tanelerini yedikleri için zararlı sayılmalarına rağmen, zararlı böcekleri ve tarıma zararlı kemirgenleri yok eden, parlak siyah renkli karga; kara karga, *(Corvus corone).* 🗗 **kuzgun ayağı,** *bot. Sinir otunun bir türü, (Platango coronopus).*|| **kuzgun gibi,** *Çok kara; kapkara.*|| **kuzgun otu,** *bot. Eğrelti otu; kartal eğreltisi. (Pteritium aquilina).*|| **kuzgun teklifi,** *{ağız} İçten olmayan, gönülsüz çağrı.* [DS]

kuzguncu, [kuzgun-cu] *{ağız} is. mecaz.* Hoşa gitmeyen bilgileri duyuran kimse. [DS]

kuzguncuk, -ğu [kuzgun-cuk] *is.* Hapishane kapılarındaki demir parmaklıklı küçük pencere.

kuzgunî, [T. kuzgun + Ar. -ī > Osm. ḳuzgūnī قوزغونى] *(kuzgu:ni:) {OsT} sf.* Çok koyu siyah; kuzgun renginde olan.

kuzgunkılıcı, [kuzgun+kılı(ç)-ı] *is. bot.* Yaprakları kılıcı andıran, pek çok çeşidi bulunan, çok yıllık soğanlı bitki; glayöl, *(Gladiolus communis)*

kuzgunluk, -ğu [kuzgun-luk] *{ağız} is.* Dama açılan pencere. [DS]

kuzgutmak, [kız-ġū-t-mak ?] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yakmak. [EUTS]

kuzı, [kuzī / kuḏ-ī] *{eT} {eAT} is.* Kuzu. [DLT] [KB] [DK]

kuzımak, [kurī-mak / kuzī-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Kurumak. [DLT] **2.** Yemeğe iştihası gelmek. [DLT]

kuzıtmak, [kurī-mak > kurī-t-mak / kuzī-t-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Boğazını kurutmak. [DLT] **2.** Yemeğe iştahını getirmek. [DLT]

kuzin, [Fr. cousine] *is.* Teyze, dayı, hala veya amcanın kız çocuğu.

kuzine, [İt. cusina] *is.* **1.** Hem ısınmada kullanılan hem de üzerinde yemek pişirilebilen, çoğu fırınlı mutfak sobası. **2.** Gemi mutfağı.

kuzla, [kuz-la] *{ağız} is.* Kar çiçeği. [DS]

kuzlacı, [kuzu-la-y-ıcı > ḳuzlacı قوزلجى] *{ağız} sf.* (Hayvan için) doğuracak; gebe. *{eAT} (aynı)* [DS]

kuzlak[1]**, -ğı** [kuzu-la-k] *{ağız} is.* **1.** Kaydırak oyunu. **2.** *sf.* (Hayvan için) gebe; kuzlacı. [DS]

kuzlamak, [kuzu-la-mak > ḳuzla-maḳ قوزلمق] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Hayvan için) doğurmak; (koyun için) kuzulamak. *{eAT} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* (İnsan için, aşağılama sözü) doğurmak. [DS]

kuzluk[1]**, -ğu** [kuz-luk] *{ağız} is.* **1.** Güneş görmeyen, gölgelik yer. **2.** Nemli, ıslak yer. [DS]

kuzluk[2]**, -ğu** [kuzu-luk] *{ağız} is.* Kuzu ve oğlak barındırılan küçük ağıl. [DS]

kuzmak, [kus-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Kusmak. [EUTS]

kuzman, [kuz-man ?] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

kuzu, [kuzī / kuḏ-ī / kuzū / kuzu] *is.* **1.** Koyunun yavrusu. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** *gnşl.* Bir meyve veya sebzeye bitişik küçük sebze veya meyve. **3.** Kuzunun işlenmemiş derisi. **4.** *{ağız}* Kerpiç. [DS] **5.** *sf.* Kuzu etinden yapılan. 🗗 **kuzu çevirmek,** *Kesilip temizlenmiş kuzuyu bir şişe geçirerek harlı ateş karşısında yavaş yavaş çevirerek pişirmek.*|| **kuzu dişi,** *{ağız} 1. Süt dişi. 2. İleri yaşlarda çıkan diş; peynir dişi. 3. Küçük taneli dolu.* [DS]|| **kuzu eti,** *Kesilmiş kuzunun parçalanıp satılan eti.*|| **kuzu gibi,** *Sessiz, uysal ve kendi hâlinde.*|| **kuzu gibi olmak,** *Eski taşkınlıklarını, huysuzluklarını bırakarak uysallaşmak.*|| **kuzu göbeği,** *{ağız} Lezzetli ve besleyici özelliği yüksek olduğu için dışarıya da satılan bir tür mantar, (Murchella deliciosa, M. rotunda).* [DS]|| **kuzu kapısı,** *Büyük avlu veya han kapılarının bir kanadı içinde yer alan normal boydaki kapı; enik kapı; yavru kapı.*|| **kuzu kerpiç,** *{ağız} Dikdörtgen biçiminde kesilmiş kerpiç.* [DS]|| **kuzu kestanesi,** *Yenilebilir küçük lezzetli meyveli yabani kestane.*|| **kuzu kuzu,** *Hiç direnmeden; uslu ve sessiz bir biçimde.*|| **kuzu kuzu durmak,** *Hiçbir şeye karışmadan, sessiz, sakin beklemek.*|| **kuzum,** *Birine duyulan yakınlığı ifade eden seslenme sözü.*|| **kuzu mantarı,** *bot. Yuvarlak veya konik şapkalı, görünüşü sünger gibi gözenekli, ilkbaharda bayırlarda yetişen, lezzetli, yenilebilir bir asklı mantar, (Morilla / boletus edulis).*|| **kuzu otu,** *bot. Birleşikgillerden, mor veya erguvan renkli çiçekler açan otsu bir bitki, (Xeranthemum).*|| **kuzu postuna bürünmek,** *(Yaramaz, huysuz, saldırgan ve kötü niyetli birisi için) kişiliğini saklayarak karşısındakini aldatacak biçimde görünmek.*|| **kuzu sarmaşığı,** *bot. Sarmaşıkgillerden yaprakları mızrak veya ok biçiminde, huniye benzer beyaz veya pembe çiçekli, beyaz sütlü, tırmanıcı bir otsu bitki, (Convolvulus arvensis).*

kuzugöbeği, [kuzu+göbe(k)-i] *is. bot.* **1.** Ormanlarda ve sulak yerlerde biten, kalın konik şapkalı, yenilebilir bir tür mantar, *(Agaricus campestris).* **2.** Ülkemizde dört tür ile temsil edilen, hepsi de lezzetli ve yenilebilir olduğu için halk arasında pazarlanan mantarların genel adı; göbelek, *(Morchella).*

kuzukulağı, [kuzu+kula(k)-ı] *is. bot.* Karabuğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, sapı kırmızımsı, ekşi yaprakları salata olarak yenilebilen bir bitki, *(Rumex acetosa).* 🗗 **kuzukulağı asidi,** *Canlılarda bol miktarda bulunan, boyacılıkta ve boyar madde üretiminde aşındırıcı olarak kullanılan, oldukça zehirli bir madde; HOCO-COOH; oksalik asit.*|| **kuzukulağı tuzu,** *kim. Demir pasından meydana gelen lekeleri çıkaran ve kuzukulağında bulunan monopotasyum oksalatın diğer adı.*

kuzulacı, [kuzu-la-y-ıcı] *{ağız} sf.* (Hayvan için) doğuracak; gebe. [DS]

kuzulama, [kuzu-la-ma] *is.* (Koyun için) kuzulamak eylemi; yavrulama.

kuzulamak, [kuzu-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Koyun için) Yavrulamak.

kuzulaşma, [kuzu-la-ş-ma] *is.* Kuzulaşmak eylemi.

kuzulaşmak, [kuzu-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kuzu gibi olmak. **2.** *mecaz.* Uysal, sessiz, zararsız bir duruma gelmek; uysallaşmak; halim selim bir hâle gelmek.

kuzulu, [kuzu-lu] *sf.* **1.** (Koyun için) kuzusu olan. **2.** *mecaz.* (Meyve, sebze için) Kendisine bitişik aynı cinsten küçük bir tanesi olan. ☐ **kuzulu kapı,** *Bir kanadı içinde normal boyda bir kapı bulunan han veya avlu kapısı; enikli kapı; yavrulu kapı; {eAT} (aynı).*‖ **kuzulu cetvel,** *Kitap ciltleri üzerinde, yanında ince bir çizgi bulunan kalın çizgiye verilen isim.*

kuzuluk, -ğu [kuzu-luk] *is.* **1.** Kuzu konulan yer; kuzu barınağı; kuzu ağılı. **2.** *mecaz.* Yumuşak başlılık; uysallık. **3.** *tasvf.* Mutfakta kullanılan yemek takımlarının korunduğu, yemekhanenin duvarında bulunan hücrelere verilen ad. **4.** Büyük han kapılarının kanadı içinde bulunan küçük kapı; kuzu kapı. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Hayvanlarda döl yatağı. [DS] **6.** *{ağız}* Akarsularda balık avlamak için kullanılan kamıştan tuzak. [DS] **7.** *{ağız}* Yük dolabı; yüklük. [DS] **8.** *{ağız}* Yanları kapalı önü açık çardak. [DS] **9.** *{ağız}* Kapı kanadı. [DS] **10.** *{ağız}* Çatıya, dama açılan kapı. [DS] **11.** *{ağız}* Ahırlarda kuzulara ayrılan yer. [DS] ☐ **kuzuluğunu attırmak,** *{ağız} 1. Sinirlendirmek; tepesini attırmak. 2. Çocuğunu düşürtmek.* [DS]‖ **kuzuluk kapısı,** *Hanlarda ve avlularda büyük kapı üzerinde bulunan normal kapı.*

kuzzik, -ği [? kuzzik] *{ağız} is.* Kambur. [DS]

-kü[1]**,** [-gı / -gi / -ki / -kı / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -gı.

-kü[2]**,** [-ğu / -gü / ku / -kü / -a-ğu / -e-gü] *{eT} yap. e.* → -gu.

-kü[3]**,** [-ki / -kü] *çek. e.* → -ki.

kü[1]**,** [küm / kü *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *kü-msü-k*

kü[2]**,** [kū] *(kü:) {eT} is.* **1.** Ün; şöhret; şan. [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] **2.** Söylenti. şayia; ün. [EUTS] [İKPÖy.] [Tekin] [DLT] **3.** Haber. [Tekin] [DLT] [İKPÖy.] **4.** Gürültü; ses. [ETY] **5.** *sf.* Meşhur. [Gabain]

küb, [küb / küp] *{eT} is.* Sıvı ölçeği; çömlek. [EUTS] ☐ **kübe yarık,** *{eT} Bütün vücuda giyilen zırh.* [DLT]

kübad, [Ar. kübād كباد] *(küba:d) {OsT} is. tıp.* Karaciğer iltihabı.

kübaj, [Fr. cubage] *is.* **1.** Bir cismin hacmini birim küplerle ölçme işlemi. **2.** Birim küplerle ölçme metodu.

kübbad, [Ar. kübbād كباد] *{OsT} is. bot.* Ağaç kavununa benzer iri bir tür limon.

kübeç, -ci [küp > küp-eç] *{ağız} is.* Yoğurt veya turşu konulan küçük küp. [DS]

küben, [Sag. köben / köpen] *{eT} is.* **1.** Deve havudunun altına serilen çul. [DLT] **2.** Gölüğe gerekli olan çul ve çula benzer şeyler. [DLT]

kübera, [Ar. kebīr > küberā' كبراء] *(kübera:) {OsT} is.* Büyükler; ulular. ☐ **küberā-yı ümmet,** *{OsT} Ümmetin büyükleri.*

kübig, [kübī-mek > kübig] *{eT} is.* Hırka; iki bezin arasına pamuk koyarak dikme; seyrek dikiş; kaba dikiş. [DLT]

kübik, -ği [Fr. cubique] *sf.* **1.** Küp veya kesme biçiminde olan. **2.** Kübizm anlayışına uygun olan. **3.** *mat.* Küp biçiminde olan. ☐ **kübik kapasite,** *dnz. Gemilerin yük taşıma yerlerinin metre küp cinsinden ölçüsü.*‖ **kübik sekiz yüzlü,** *Düzgün sekiz yüzlü ile küp biçimi façetaların birleşmesinden meydana gelen kübik billûr.*

kübimek, [kübī-mek] *(kübi:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Sık dikişle dikmek. [DLT]

kübist, [Fr. cubiste] *sf.* **1.** Kübizmle ilgili olan. **2.** *is.* Kübizm taraftarı veya kübizmi uygulayan kimse.

kübitmek, [kübī-mek > kübitmek / köp-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Diktirmek; oyulgatmak. [DLT]

kübizm, [Fr. cubisme] *is.* Resim ve heykelde doğayı taklitten ziyade silindir, koni, küre veya küp gibi geometrik şekillerle anlatmayı yani plastik bir olgu olarak ele almayı amaçlayan sanat akımı.

kübmek[1]**,** [küb-mek / küv-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Boş olmak. [İKPÖy.]

kübmek[2]**,** [küb-mek / kül-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* El ve ayaklarından bağlamak. [DS]

kübr, [Ar. kebr > kübr كبر] *is.* Büyüklük.

kübra, [Ar. kebīr > ekber > kübrā كبرى] *(kübra:) sf.* **1.** Daha büyük; en büyük; en ulu. **2.** *man.* Büyük önerme.

kübremek, [küb-mek küv-(ü)r-ē-mek] *(kübre:mek) {eT} gçsz. f. [-ur]* Boşalmak; oyulmak. [İKPÖy.]

kübrüg, [küb-mek / küv-mek *(boş olmak)* > > küb-(ü)r-ē-mek > küb(ü)r-ū-g] *{eT} is.* Davul. [İKPÖy.]

kübud, [Ar. kebd > kebed > kübūd كبود] *(kübu:d) {OsT} is. anat.* Karaciğerler.

kübü, [küb-ü ? / küvik] *{ağız} is.* Huni. [DS]

kübüç, -cü [küp > küp-üç / kübüç] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu ve şişman. [DS]

kübük, -ğü [küb-ük] *{ağız} is.* İki ucu sivri çekiç. [DS]

kübületmek, [küb *(yans.)* > küb-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kuvvetlice vurmak. [DS]

kübülmek, [kübī-mek > kübi-l-mek] *{eT} edil. f. [-ur]* Dikilmek; oyulganmak. [DLT]

kübür[1], [Yun. kopria] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

kübür[2], [küb-mek > küb-ür / küv-ür] *{eT} sf.* **1.** Boş; oyuk. [İKPÖy.] **2.** *{ağız} is.* Araba sandığı. [DS] **2.** *{ağız}* Sandık. [DS] **3.** *{ağız}* Mısır koçanı. [DS]

kübüşmek, [kübī-mek > küb-üş-mek] *{eT} edil. f. [-ur]* Dikmekte veya oyulgamakta yardımlaşmak; birlikte dikmek. [DLT]

küca, [Far. kūcā کجا] *(küca:) {OsT} is.* **1.** Yer. **2.** *zf.* Nereye. **3.** Nasıl.

küce[1], [küce] *{ağız} is.* Silindir biçiminde ağaç. [DS]

küce[2], [Far. kū-çe] *{ağız} is.* Çıkmaz sokak. [DS]

kücek, [göcek / kücek] *{ağız} is.* Topraktan yeni çıkmaya başlayan bitki filizinin kabarttığı toprak. [DS]

kücü, [kücü / kūci کوجی] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhlarında arış ipliklerini açıp kapayan iplik tarak. *{eT} (aym)* **2.** Heybe dokumakta kullanılan üzerine teller çakılmış, tahtadan basit dokuma aygıtı. **3.** Halı dokumada aygıtın iplerini geren ve gevşeten, silindir biçiminde uzun ağaç. **4.** Dokuma aygıtında uzunluğuna giden iplerin iki ucunu birleştiren yuvarlak tahta çubuklar. **5.** İnce sicim kalınlığında, sağlam, bükülmüş pamuk ipliği. [DS]

kücük[1], **-ğü** [kücük / gücük] *{ağız} is.* Şubat ayı. [DS]

kücük[2], **-ğü** [kücük] *{ağız} is.* Astar olarak kullanılan kırmızı boya; sülüğen. [DS]

kücül[1], [küc-ül] *{ağız} sf.* Sinsi; kurnaz; iki yüzlü. [DS]

küvül[2], [? kücül] *{ağız} is.* Bir tür zehir. [DS]

kücülemek[1], [kücü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(ü)-yor]* **1.** Tezgâhta halı, kilim, kumaş vb. dokurken çözgü ipliklerini gücü ağacına bağlamak. **2.** Başarmak. [DS]

kücülemek[2], [kücül-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Zehirlemek. [DS]

kücülemek[3], [kūçük-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Azalmak. [DS]

kücülemek[4], [kuçu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Köpek çağırmak. [DS]

kücülük, -ğü [kücü-lük] *{ağız} is.* Bükülmüş, ince sicim gibi sağlam pamuk ipliği. [DS]

kücüre, [Ar. ḥücre] *{ağız} is.* Dolap. [DS]

-küç, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıç / -küç / -kuç] *yap. e.* → -gıç.

küç[1], [kūç] *(kü:ç) {eT} is.* **1.** Güç; kuvvet. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** Zor; zulüm. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **3.** *sf.* Güçlü. [ETY] **küç tegin,** *{eT} Kuvvetli tegin.* [DLT]

küç[2], [Toh. küngit > kūç] *(kü:ç) {eT} is.* Susam; küncü. [DLT]

küçana, [küçük+ana] *{ağız} is.* Babanın küçük erkek kardeşinin eşi; yenge. [DS]

küçe, [Far. kū-çe] *{ağız} is.* Sokak. [DS]

küçedmek, [kūç > küç-ē-mak > küçe-d-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Güçlendirmek; kuvvetlendirmek. [EUTS] **2.** *dönşl. f.* Güçlenmek; kuvvetlenmiş olmak. [Gabain] **3.** Çoğalmak. [KB]

küçek[1], [kūç > küç-ē-mek > küçē-k] *(küçe:k) {eT} sf.* **1.** Güçlü; kuvvetli. [EUTS] **2.** Zorba. [KB]

küçek[2], **-ği** [köşek / küçek] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

küçelek, -ği [küçe-le-k] *{ağız} is.* Köpek yavrusu; enik. [DS]

küçelmek, [küçē-mek > küçe-l-mek] *{eT} edil. f. [-ur]* Zulmedilmek; malı elinden zorla alınmak. [DLT]

küçem, [küçē-mek > küçe-m] *{eT} is.* Baskı; zulüm.

küçemçi, [küçe-m > küçem-çī] *(küçemçi:) {eT} is.* Zulmeden kimse; zalim. [DLT] [KB]

küçemek, [küçē-mek] *(küçe:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Zorlamak; baskı yapmak; zulmetmek; zorla fenalık etmek [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Yağma etmek; eşkıyalık etmek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

küçemlemek, [küçe-ım > küçem-lē-mek] *(küçemle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Baskı yapmak.

küçen, [küçen] *{ağız} is.* Kedi ve köpek yavrusu. [DS] **küçen olmak,** *{ağız} (Köpek için) çiftleşmek.* [DS]

küçenmek, [küçē-mek > küçe-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ur]* **1.** Gücü kuvveti kalmamak; ağırlaşmak; fazla yüklenmiş olmak. [DLT] **2.** Zorlanmak; kuvvetlenmek; güçlenmek. [EUTS] [KB]

küçeşmek, [küçē-mek > küçe-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ur]* Yağmada yardım ve yarış etmek. [DLT]

küçetmek[1], [kūç > küç-ē-mek > küçe-d-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* Güçlendirmek; kuvvetlendirmek. [EUTS]

küçetmek[2], [küçē-mek > küçe-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ur]* Yağma ettirmek. [DLT]

küçey, [kūç > küç-gey / küç-ey] *{eT} is.* → küçgey.

küçeymek, [Türkist. göç > küçey-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Kuvvetlenmek; kabarmak. [DS]

küçgey, [kūç > küç-gey / küç-ey] *{eT} is.* Zalim; zorba. [KB]

küçken, [küçken] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

küçkey, [kūç > küç-gey / küç-key] *{eT} is.* → küçgey. [KB]

küçkine, [küç(i)k-in-e?] *{ağız} sf.* Küçücük. [DS]

küçlemek, [kūç > küç-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Zorlamak; mecbur etmek. [Clauson]

küçlendürmek, [kūç > küç-lē-mek > küçle-n-mek > küçle-n-dir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kuvvetlendirmek; güçlendirmek. [EUTS] [Gabain]

küçlenmek, [küç > küç-lē-mek > küçle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Güçlenmek; kuvvetlenmek. [DLT]

küçlentürmek, [küç > küç-lē-mek > küçle-n-mek > küçle-n-dir-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kuvvetlendirmek. [EUTS]

küçlüg, [küç > küç-lüg] *(küçlü:ğ) sf.* Güçlü; kuvvetli; kudretli. [EUTS] [DLT] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.]

küçsiremek, [küç > küç-sirē-mek] *(küçsire:mek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Kuvvetten düşürmek; zayıf düşürmek; zayıflatmak. [EUTS] **2.** Güçsüz olmak. [Gabain]

küçsüz, [küç > küç-süz] *{eT} sf.* Güçsüz; kuvvetsiz. [EUTS] [Gabain]

küçü, [küçü / küci / gücü كجى / كچو / كوجى] *{eT} {OsT} {ağız}* → gücü. [DS] 🗗 **küçü ağacı,** *{ağız} Gücü.* [DS]

küçücek, [küçü(k)-cek] *{eAT} sf.* Biraz küçük; daha küçük. 🗗 **küçücek ölüm,** *{eT} {eAT} Uyku.*

küçücük, -ğü [küçü(k)-cük] *sf.* Çok küçük; çok ufak; ufacık.

küçüçük, [küçü(k)-cük] *{eAT} sf.* Küçücük. [DK]

küçük[1]**, -ğü** [*eT.* kiçi / kiçik / kiçük كوچك] *sf.* **1.** Boyutları, hacmi normalden daha az olan; ufak. **2.** Yaşı cinsleri arasında daha az olan. **3.** Büyümesini, gelişmesini tamamlamamış olan. **4.** Bir şeyin belirli oranda küçültülmüş modeli. **5.** Sayı, nicelik ve şiddet bakımından değeri az olanı; az önem taşıyan. **6.** Mevki bakımından daha geride olan; nüfuz alanı daha dar olan; geri aşamada olan. **7.** Yeteneği az olan; üstün kabiliyet taşımayan. **8.** Niteliksiz; aşağı; bayağı. **9.** Önemsiz; basit; ufak. **10.** (Ses için) kısık; parlak olmayan. **11.** *is. huk.* Reşit olmayan; yasal ehliyetine kavuşmamış. **12.** *is.* (Kız veya erkek) çocuk. **13.** Herhangi bir şeyin ufağı. **14.** *is.* Yaş, mevki, makam, rütbe, derece bakımından daha küçük olan kişi. **15.** Küçük abdest. **16.** *zf.* Normalin altında. 🗗 **küçük abdest,** *İşeme ihtiyacı; idrar; çiş.*|| **küçük abdest etmek,** *İşemek; çiş etmek; küçük su dökmek.*‖ **küçük ad,** *Soyadı bulunmayan ad; soyadının önüne getirilen kişisel ad; ön ad; ilk ad.*|| **küçük ana,** *{ağız} Babanın küçük erkek kardeşinin eşi; yenge.* [DS]|| **Küçük Asya,** *Anadolu.*‖ **küçük ay,** *Şubat; gücük ay.*|| **küçük Ayşe,** *{ağız} Serçe parmak.* [DS]|| **küçük azı dişleri,** *anat. Her yarım çenede iki tane bulunan, köpek dişi ile büyük azılar arasında yer alan toplam sekiz dişin her biri.*|| **küçük baba,** *{ağız} Babanın küçük kardeşi; küçük amca.* [DS]|| **küçük basmacık,** *{ağız} Yün dokumalarda kullanılan bir motif.* [DS]|| **küçük başlı,** *Aptal kimse; akılsız.*|| **küçük bayram,** *1. İslam dininin önemli günlerinden olan Ramazan Bayramı. 2. {ağız} Kurban bayramı.* [DS]|| **küçük bey,** *1. Bir evdeki en küçük erkek çocuk. 2. Nazik, çıtkırıldım ve şımarık genç.*|| **küçük boy,** *kütp. (Kitap için) sırt boyu 25 cm'ye kadar olan; kütüphanecilikte 8° ile gösterilir.*|| **küçük buba,** *{ağız}* → küçük baba. [DS]|| **küçük burjuva,** *Gelir düzeyi düşük, şehirli halk.*|| **küçük çaplı,** *Değeri, ağırlığı az olan.*|| **küçük çapta,** *1. Olağana göre daha küçük veya az. 2. Yaygın olmayan.*|| **küçük çıkçığı,** *{ağız} Bir tür Maraş kilimi.* [DS]|| **küçük çıkma,** *İmparatorluk döneminde padişah cülusları dışında yapılan nakil ve atamalara verilen ad.*|| **küçük dağları ben yarattım demek,** *Aşırı ölçüde kibirlenmek; böbürlenmek; büyüklenmek.*|| **küçük dalga,** *fiz. Boyu 200 m. ile 600 m. arasında değişen dalga; orta dalga.*|| **küçük defterdar,** *İmparatorluk döneminde ikinci defterdara verilen ad; Anadolu defterdarı; şıkk-ı sāni.*|| **küçük dil,** *anat. Damak ortasının sarkan küçük ve yumuşak uzantısı.*|| **küçük dil ünsüzü,** *dbl. Akciğerlerden gelen havanın küçük dilin etrafından dolaşarak sızması ile art damakta oluşan sızıcı ünsüz; /ğ/.*|| **küçük dilini yutmak,** *İradesini kullanamayacak biçimde büyük bir şaşkınlığa düşmek; çok şaşırmak; donakalmak.*|| **küçük dolaşım,** *biy. Sağ kulakçıkta toplanan kanın sağ karıncığa ve oradan akciğer atardamarı ile akciğerlere taşınarak temizlendikten sonra akciğer toplardamarı ile sol kulakçığa dönmesi ile oluşan dolaşım.*‖ **küçük düşmek,** *Kendi değerini ve onurunu sarsacak bir davranışta bulunmak; hakarete uğrayarak değeri, onuru, saygınlığı gitmek, sarsılmak; itibarı zedelenmek.*|| **küçük düşürmek,** *Birinin değerini ve onurunu sarsacak davranışta bulunmak, söz söylemek; onurunu, saygınlığını sarsmak; tahkir etmek; şerefine gölge düşürmek.*‖ **küçük gelmek,** *(Giyecek vb. için) giyebileceğinden daha dar veya küçük ölçüde olmak; ölçüleri uymamak; dar gelmek.*‖ **küçük gezegen,** *gök b. Bilinen dokuz gezegene göre daha küçük olan gezegen.*|| **küçük görmek,** *Değer vermemek; önemsiz saymak; hakir görmek.*|| **küçük görünmek,** *Görünüşünden, gerçek yaşından daha az yaşta olduğu sanılmak; yaşını göstermemek.*|| **küçük göstermek,** *Asıl yaşından daha az yaşta göstermek.*|| **küçük hacı,** *{ağız} Serçe parmak.* [DS] **küçük hanım,** *Bir evin kızı veya gelini için kendisine hitap ederken veya kendisinden bahsederken kullanılan söz.*|| **küçük harf,** *dbl. Büyük harflerden daha değişik biçimde yazılan harf; miniskül.*‖ **küçük Hindistan cevizi,** *1. İki çeneklilerden. Güneydoğu Asya ülkelerinde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen bir ağaç, (Myristica frangrans). 2. Bu ağacın baharat olarak veya halk hekimliğinde kullanılan fındıktan irice meyvesi.*‖ **küçük kalfa,** *Saraylarda hizmet gören kıdemli kalfaların yardımcıları.*|| **küçük kalkan bezi,** *anat. Tiroit içinde bulunan ve paratroit hormonu salgılayan, dört küçük kahverengi iç salgı bezi.*|| **küçük kan dolaşımı,** *anat. Çeşitli organlardan toplardamarlarla gelen kanın sağ kulakçık-sağ karıncık, atardamarlarla akciğerler-sol kulakçık yolunda izlediği dolaşım.*‖ **küçük karga,** *zool.*

Kargagillerden, Asya'da yaşayan, siyah renkli, ensesi gri, küçük yapılı, ufak gagalı, yapılarda, çan kulelerinde ve kayıklarda barınan bir tür karga, (Corvus monedula).|| **küçük kaya,** *zool. Karadeniz çevresindeki küçük debili akarsularda yaşayan, bedeni pullu, başı çıplak, küçük omurgasızlar ve balık yumurtaları ile beslenen, çamurlu ve esmer su yosunlu dipleri seven, 4 cm. kadar boyda kemikli balık, (bubyr caucasicus).*| **küçük köpek,** *gök b. Samanyolu'nun kenarında, ekvator ile İkizler takım yıldızı arasında yer alan bir kuzey yarıküre takım yıldızı*|| **küçük köprü,** *spor. El ve dizler üzerinde arka yere dönük şekilde kurulan köprü; el diz köprüsü.*|| **küçük köyün büyük ağası,** *Yaptığı küçük ve önemsiz bir işi çok büyük ve çok önemliymiş gibi göstererek böbürlenen, çalım satan; aşırı derecede büyüklenen, böbürlenen.*|| **küçük kumru,** *zool. İnsanlarla birlikte yerleşim alanlarında, bahçelerde yaşayan, evlerin uygun yerlerine yuva kuran, baş ve boyun erguvan renginde, omuz tüyleri kahverengi, kuyruk sokumu ve kanat tüyleri kurşun renginde, karın ve karın altı beyaz renkte, taneler, tohumlar ve evlerden atılan yiyecek artıkları ile beslenen bir kumru türü, (Streptopelia senegalensis).*|| **küçükle küçük, büyükle büyük olmak,** *1. Her yaştaki insanla anlaşıp kaynaşabilmek. 2. Her mevki ve makamdaki kişilerle düşüp kalkmak.*|| **küçük martı,** *zool. Kuzey yarı kürede, deniz kıyıları ile bataklıklarda yaşayan, fırtınalı havalarda kara içlerine kadar giden, balık, yumuşakça, böcek ve çöplüklerde buldukları bütün yiyeceklerle beslenen, gerektiğinde küçük memeli ve kuşları avlayan, küçük bedenli, başı, boynu ve kuyruğu beyaz, gagası sarı-yeşil, ayakları gri-yeşil gezici bir martı, (Larus canus).*|| **küçük mevlit ayı,** *Ay takviminde dördüncü ay; rebiyülahır.*|| **küçük müneccep,** *müz. Klasik Türk musikisinde beş koma değerindeki bir aralık.*|| **küçük oynamak,** *Kumara az bir para ile katılmak.*|| **küçük ölüm,** *Uyku.*|| **küçük önerme,** *man. Bir tasımda küçük terimi karşılayan öncül; minör.*|| **küçük parmak,** *anat. El parmaklarının en küçüğü; serçe parmak.*|| **küçük paskalya,** *Hristiyan dininde kutsal sayılan 25 Aralık günü.*|| **küçük sakarca,** *zool. Yurdumuza ekim sonunda gelip şubat ortasından itibaren kuzeye giden, yaklaşık 60 cm. boyunda, koyu gri renkli, kanatları kapanınca uçları kuyruk uçlarına ulaşan, gözlerinin etrafında sarı bir çerçeve bulunan, ayakları portakal sarısı renginde, uçarken tiz bir "ku-yu, kuyu-yu-yu" sesi çıkaran göçmen bir kuş; küçük kara kaz, (Anser erythropus).*|| **küçük sesli uyumu,** *dbl. Türkçe kelimelerde düz seslilerden sonra düz seslilerin; yuvarlak seslilerden sonra ya düz geniş ya da dar yuvarlak seslilerin gelmesi kuralı.*|| **küçük su dökmek,** *Küçük abdestini yapmak; işemek; çiş etmek.*|| **küçük şalgam,** *bot. Turpgillerden, çiçekleri kokulu, tohumlarından sanayi yağı çıkarılan, kolzaya benzer bir yağ bitkisi; yağ şalgamı, (Brassica rapa).*|| **küçük tansiyon,** *tıp. Kanın beyin içindeki basıncı.*|| **küçükten,** *Küçük yaştan başlamak üzere.*|| **küçük tepeli,** *İmparatorluk döneminde divan-ı hümayun paşalarının giydiği tepesi küçük bir tür kavuk.*|| **küçük terim,** *man. Bir tasımda vargının konusu olan terim.*|| **küçük tevbe,** *{eAT} Şaban ayı.*|| **küçük tövbe ayı,** *Ay takviminde altıncı ay; cemaziyülahır.*|| **küçük ünlü uyumu,** *dbl. Türkçe kelimelerde düz ünlülerden sonra düz ünlülerin; yuvarlak ünlülerden sonra ya düz geniş ya da dar yuvarlak ünlülerin gelmesi kuralı.*|| **küçük yaz,** *{eAT} Pastırma yazı; yalancı yaz.*

küçük[2]**, -ğü** [kuçu-k] *{ağız} is.* Kedi veya köpek yavrusu. [DS]

küçükağa, [küçük+ağa] *{ağız} is.* Ağabey. [DS]

Küçükaslan, [küçük+aslan] *is. gök b.* Büyükayı'nın güneyinde az parlak yıldızlardan meydana gelmiş kuzey gökkürenin küçük takımyıldızı.

Küçükayı, [küçük+ayı] *is. gök b.* Gök küresinin kuzey kutbunda, sapının ucunda Kutup Yıldızının da bulunduğu, bir tavayı andırır bir takımyıldız.

küçükbaş, [küçük+baş] *is.* Kasaplık hayvanlardan koyun ve keçiye verilen ad.

küçükçe, [küçük-çe] *sf.* Biraz küçük; az küçük.

küçükleme, [küçük-le-me] *is.* Küçüklemek eylemi.

küçüklemek, [küçük-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Küçük hâle getirmek. **2.** *mecaz.* Birine veya bir şeye gereken önemi vermemek; değersiz saymak. **3.** Birine küçük düşürecek, onur kırıcı bir davranışta bulunmak veya söz söylemek; tezlil etmek.

küçükleşme, [küçük-le-ş-me] *is.* Küçükleşmek eylemi.

küçükleşmek, [küçük-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Küçük hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Kendi değerini kaybettirecek bir davranışta bulunmak, söz söylemek; değerini yitirmek.

küçükleştirme, [küçük-le-ş-tir-me] *is.* Küçükleştirmek eylemi.

küçükleştirmek, [küçük-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Küçükleşmesine sebep olmak; küçükleşmesini sağlamak.

küçükletme, [küçük-le-t-me] *is.* Küçükletmek eylemi.

küçükletmek, [küçük-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Küçük hâle getirmek.

küçükleyin, [küçük-leyin] *{ağız} sf.* Küçükçe; az küçük. [DS]

küçüklü, [küçük-lü] *sf.* Küçüğü olan; aralarında küçük olanları da bulunan. ☞ **küçüklü büyüklü,** Aralarında hem küçük, hem de büyük türleri olan.

küçüklük, -ğü [küçük-lük] *is.* **1.** Küçük olanın özelliği. **2.** Boyutları ufak olanın niteliği. **3.** Çocukluk.

4. *mecaz.* İnsana yakışmayacak, insanın değerini ve saygınlığını azaltacak söz ve davranış; manevi niteliklerden yoksun olana yaraşır, utanç verici davranış.

küçükseme, [küçük-se-me] *is.* Küçüksemek eylemi veya tutumu.

küçüksemek, [küçük-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Küçük görmek; değer vermemek; küçümsemek, *(1942).*

küçüksünmek, [küçük-sün-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Küçük görmek; küçümsemek. [DS]

küçül, [küç-ül] *{ağız} is.* **1.** Büyük fare. **2.** Züppe. [DS]

küçüle, [? küçüle / kücüle] *{ağız} is.* Bir çeşit zehir. [DS]

küçülemek, [gücü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Çözgüyü gücüye takmak. [DS]

küçülme, [küçü(k)-ül-me > küçü-l-me] *is.* Küçülmek işi.

küçülmek, [küçü(k)-ül-mek > küçü-l-mek] *gçsz. f. [-ür]* **1.** Küçük hâle gelmek; ufalmak. **2.** Toplanıp büzülerek hacimce ufalmış gibi görünmek. **3.** *mecaz.* İnsanın değerini düşürecek, onurunu kıracak, toplumun anlayışına, ahlak kurallarına aykırı bir davranışta bulunmak. **4.** Yaşını gizleyerek kendini küçük gibi göstermek.

küçültme, [küçü(k)-ül-t-me > küçü-l-t-me] *is.* **1.** Küçültmek eylemi. **2.** Bir cismin veya eşyanın belirli bir oranda daha küçük modelini yapmak. ⧉ **küçültme eki,** *dbl. Kelimelerin anlamına küçüklük, azlık, sevgi, acıma kavramları katan eklerden her biri: -ce; -ceğiz; -cek; -cik; -imsi;-imtırak; -rek.*

küçültmeli, [küçült-me-li] *sf.* Küçültülen; küçültme işlemine uğrayan. ⧉ **küçültmeli ad,** *dbl. Küçültme eklerinden biri ile yapılmış ve küçüklük, azlık, sevgi, şefkat kavramları kazanmış ad.*| **küçültmeli sıfat,** *dbl. Küçültme eklerinden biri ile kurularak bildirdiği kavrama azaltma veya yaklaştırma özelliği verilmiş sıfat.*

küçültmek, [küçü(k)-ül-t-mek > küçül-t-mek] *gçl. f. [-ür]* **1.** Bir şeyi daha küçük hâle getirmek. **2.** *mecaz.* Birine karşı onur kırıcı davranışta bulunmak veya söz söylemek; tahkir etmek. **3.** Bir işe veya kimseye gereken önemi vermemek; önemsememek. **4.** Yaşını daha küçük göstermek; küçük bildirmek; bu konuda yargı kararı aldırmak.

küçültücü, [küçü(k)-ül-t-mek > küçü-l-t-mek > küçü-l-t-ücü] *sf.* **1.** (Fotoğraf, harita vb. aletleri için) küçülten; modelin daha küçük oranını yapan. **2.** *mecaz.* Onur kırıcı; insanı küçük düşürücü; tahkir edici.

küçülüş, [küçü(k)-ül-mek > küçü-l-mek > küçü-l-üş] *is.* Küçülmek eylemi veya biçimi.

küçümen, [küçü(k)-men > küçü-men] *sf.* **1.** Benzerlerine göre biraz daha küçük olan; daha küçük; küçükçe. **2.** *{ağız}* Pek küçük; mini mini; minicik. [DS]

küçümencik, -ği [küçü(k)-men > küçü-men-cik] *{ağız} sf.* Küçüğün de küçüğü; çok küçük; minicik; iyice küçük. [DS]

küçümseme, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-me] *is.* Küçümsemek eylemi ve tutumu.

küçümsemek, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-mek *(1944)*] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Bir şeye bir kimseye olduğundan daha az değer vermek; küçük görmek; küçümsemek.

küçümseniş, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-n-iş] *is.* Küçümsenırnek eylemi veya biçimi.

küçümsenme, [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-n-me] *is.* Küçümsenmek eylemi ve durumu.

küçümsenmek. [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-n-mek] *edil. f. [-ir]* Olduğundan daha az değer verilmek; küçük görülmek; küçüksenırnek.

küçümseyiş, [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-y-iş] *is.* Küçümsemek eylemi veya biçimi.

küçün, [kūç > küç-ün] *{eT} zf.* Zorla; zorlukla; güçlükle. [DLT]

küçürek, -ği [küçü(k)-rek > küçü-rek كچرك] *sf.* Daha küçük; küçükçe.

küd[1]**,** [küt / küd] *{ağız} sf.* Eli ayağı tutmayan; kötürüm; sakat. [DS]

küd[2]**,** [küd] *{ağız} is.* Doğal özellik; alışkanlık; huy. [DS]

küd[3]**,** [küd / küt] *{ağız} sf.* (Parmak için) kısa ve kalın; küt. [DS]

küd[4]**,** [küt / küd] *{ağız} sf.* Kesme özelliği kaybolmuş olan; küt; kör. [DS]

küdam, [kü-dam] *{eT} sf.* Hangi? [Yüknekî]

küdas, [Ar. küdās كداس] *(küda:s) is.* Hayvan aksırığı.

küdduş, [küd-üş / küd(d)-üş] *{ağız} sf.* Becerikli. [DS]

küde[1]**,** [küde] *{ağız} is.* Çam sakızı. [DS]

küde[2]**,** [küd-e] *{ağız} is.* Bir iki yaş arasındaki keçi yavrusu; oğlak. [DS]

küde[3]**,** [küd-e] *{ağız} sf.* Kısa. [DS]

küdeç, [Soğd. kwzt'yk => küzeç] *{eT} is.* → küzeç. [DLT]

küdegü, [kū-mek *(nöbet tutmak)* > kū-ḏ-mek *(gözlemek; beklemek)* > küḏ-ē-gū] *(küde:gü:) {eT} is.* Yeni evli erkek; güvey; damat. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

küdelemek, [küde-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Karışık olan sıvıyı süzmek. [DS]

küdemek[1]**,** [kū-mek *(beklemek, kollamak, korumak)* > kū-ḏ-mek > küḏ-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gözetmek. [DLT]

küdemek[2]**,** [küḏē-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Bağırmak; çağırmak; gürültü etmek. [EUTS]

küden[1], [küḏ-mek *(gözlemek; beklemek)* > küḏ-en] *{eT} is.* **1.** Davetli; konuk. [Gabain] [EUTS]. [İKPÖy.] **2.** Düğün; gerdek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] **3.** Düğün yemeği. [DLT]

küden[2], [köt-en] *is.* Göden. ◻ **küden ig,** *{eT} Kalın bağırsak hastalığı.* [EUTS]

küdenlik, [küḏ-en > küḏen-lik] *{eT} is.* Konak; misafire mahsus ev. [EUTS] [Gabain]

küdez, [küḏ-mek > küḏ-ez] *{eT} is.* Muhafaza; koruma; gözetme. [KB]

küdezçi, [küḏ-mek > küḏ-ez-çī] *(küdezçi:) {eT} is.* Gözetici; muhafız. [KB]

küdezilmek, [köḏez-il-mek / küḏez-il-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Gözetilmek; korunmak. [KB] [Yüknekî]

küdezlig, [köḏez-lig / küḏez-lig] *{eT} sf.* Korumalı; gözetim altında tutulan. [KB]

küdezmek, [köḏez-mek / közeḏ-mek / küḏez-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Saklamak; beklemek; korumak; gözetmek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî]

küdmek, [kū-mek *(beklemek, kollamak, korumak)* > kū-ḏ-mek / kū-t-mek] *(kü:dmek) {eT} gçl. f. [-er]* Beklemek; gözetmek; gütmek; birinin yolunu gözlemek; durmak; gözlemek; gütmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî]

küdrüm, [küḏ-mek > *küḏür-mek > küḏ(ü)r-üm] *{eT} sf.* Seçkin; yüksek.

küdrüvçü, [küdrüv-çü] *{ağız} is.* Şarbona benzeyen, dağlanarak iyileştirilen bir hastalık; yakma hastalığı. [DS]

küdur, [Ar. keder > küdür كدور] *(küdu:r) {OsT} is.* Kederler; sıkıntılar; üzüntüler.

küdurat, [Ar. keder > küdürāt كدورات] *(küdu:ra:t) {OsT} is.* Kederler; kaygılar; sıkıntılar; üzüntüler.

küduret, [Ar. küdüret كدورت] *(küdu:ret) {OsT} is.* **1.** Sıkıntı; kaygı; üzüntü. **2.** Bulanıklık; karışıklık.

küdüg, [küḏ-mek > küḏ-üg] *{eT} is.* **1.** İş; faaliyet; iş güç. [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** Alış veriş; ticaret. [EUTS]

küdük[1], **-ğü** [küd-ük] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

küdük[2], [küḏ-mek > küḏ-üg] *{eT} is.* İş güç; alış veriş. [DLT]

küdüklüg, [küḏ-ük > küḏ-ük-lüg] *{eT} sf.* İş sahibi; çalışan. [DLT]

küdünlemek, [küdüñ-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyin ucundan tutup uzağa fırlatmak. [DS]

küdür, [küdür] *{ağız} is.* Mısır unundan yapılan küçük bazlama. [DS]

küdüret, [küdüret] *{ağız} is.* Kin. [DS]

küdürük, -ğü [küdür-ük] *{ağız} is.* Sapı ve ağzı kırık toprak testi. [DS]

küdüş, [küd-mek > küd-üş] *{ağız}sf.* Becerikli. [DS]

küdüşmek, [küḏ-mek > küd-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birbirini beklemek; bekleşmek. [DLT]

küf[1], [kef / kıf / kif / köf / küf *(yans.)*] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *küf-ül küfül, küf-ür küfür* ◻ **küf küf,** *{eAT} 1. Küfür küfür. 2. (Nefes için) sık sık; kesik kesik.*‖ **küf vermek,** *{ağız} Salıncağı ilk kez itmek; hız vermek.* [DS]

küf[2], [küf] *is.* **1.** Yetiştiği ortamda çok büyük kimyasal değişiklikler yapan küçük boylu mantarların genel adı. **2.** Oksitlenme sonucu madenlerin yüzeylerinde oluşan değişik renkli tabaka; pas. ◻ **küf bağlamak,** *1. Üzerinde veya içinde küf meydana gelmek. 2. mecaz. Hareketsizlikten veya çalışmamaktan dolayı eli ayağı tutulmak; paslanmak. 3. mecaz. Unutulmak; ört bas edilmek. 4. mecaz. Bitmek; tükenmek.*‖ **küf kokmak,** *(Kapalı ve loş yer için) havasızlıktan ve ışıksızlıktan dolayı ağır kokmak.*‖ **küf kokusu,** *Ağır, ekşi ve bunaltıcı koku.*‖ **küf tutmak,** *1. Üzerinde veya içinde küf meydana gelmek. 2. mecaz. Hareketsizlikten veya çalışmamaktan dolayı eli ayağı tutulmak. 3. Unutulmak; ört bas edilmek.*‖ **küf yeşili,** *(Renk için) açık yeşil; limon yeşili.*

küf[3], [küf] *{ağız} is.* **1.** Çocuk başlığı; takke. **2.** Kadınların başlarına giydikleri altınlı fes. [DS]

küfat, [Ar. kāfī > küfāt كفات] *(küfa:t) {OsT} is.* Yeterliler; yetecek olanlar.

küfe, [Yun. kopha > Ar. küfe كفه] *{OsT}is.* **1.** Çoğunlukla sırta alınarak sebze ve meyve taşımakta kullanılan ağaç dalı veya şeritlerinden örülmüş geniş ve derin sepet. **2.** *argo.* Kaba et; kıç. **3.** *sf.* Bir küfenin alabileceği miktarda olan. ◻ **küfe ile getirilmek,** *Başkasının yardımı olmadan taşınamayacak derecede sarhoş olmak.*

küfeci, [küfe-ci] *is.* **1.** Küfe yapan kimse. **2.** Çoğunlukla pazarlarda sırtında küfe ile yük taşıyan hamal.

küfecilik, -ği [küfe-ci-lik] *is.* Küfecinin yaptığı iş ve meslek; hamallık.

küfeç, [küfeç / küveç] *{eT} is.* → küveç. [DLT]

küfeçlig, [küfeç / küveç > küfeç-lig] *{eT} is.* → küveçlig. [DLT]

küfek, -ği [Yun. koupháki كوفك] *{OsT} is.* **1.** Çabuk kırılan bir taş; sünger taşı. **2.** *sf.* Gevrek; yumuşak.

küfeke, [Yun. koupháki كوفكه] *{OsT} is.* → küfek.

küfeki, [Yun. koupháki كوفكى] *{OsT} is.* → küfek.

küfeli, [küfe-li] *sf.* **1.** Küfesi bulunan; küfe taşıyan. **2.** *argo.* (Kadın için) kalçası ve kaba etleri büyük olan.

küfelik, -ği [küfe-lik] *sf.* **1.** Belirtilen sayıda küfenin alabileceği miktarda olan. **2.** *mecaz.* Kendi kendine yürüyemeyecek veya ayakta duramayacak derecede sarhoş olan. 🗗 **küfelik olmak,** *Başkasının yardımı olmadan taşınamayacak derecede sarhoş olmak.*

küfenç, [küve-n-mek > küven-ç] *{eT} is.* → güvenç. [Gabain]

küfez, [küve-z > küfez] *{eT} sf.* → küvez. [DLT]

küffar, [Ar. kāfir > küffār كفار] *(küffa:r) {OsT} is.* Kâfirler; Müslüman olmayanlar; küfür içinde bulunanlar; Allah'a inanmayanlar.

küfle, [Far. külbe] *{ağız} is.* Tandırın hava deliği. [DS]

küfleme, [küf-le-me] *is.* Küflemek eylemi.

küflemek, [küf-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Küf bulaştırmak; küflü hâle getirmek.

küflendirme, [küf-le-n-dir-me] *is.* Küflendirmek eylemi.

küflendirmek, [küf-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Küflenmesine yol açmak; küfletmek.

küflenme, [küf-le-n-me] *is.* Küflenmek işi.

küflenmek, [küf-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Küf tutmak; küflü hâle gelmek; üzeri küf ile örtülmek. **2.** *mecaz.* Zamanı geçmek; kokuşmak; köhneleşmek. **3.** Bir yerde uzun süre hareketsiz kalmaktan veya istediği ortamı bulamamaktan dolayı yetenek ve değerlerini yitirmek.

küfletme, [küf-le-t-me] *is.* Küfletmek eylemi.

küfletmek, [küf-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Bir şeyin küflenmesine yol açmak; küflü hâle getirmek; küflendirmek.

küflez, [küf-le-z] *{ağız} sf.* Kısa boylu kalın ağaç. [DS]

küflü, [küf-lü] *sf.* **1.** Küflü olan; üzerinde veya içinde küf bulunan. **2.** Küflenmiş olan. **3.** *mecaz.* Zamanı geçmiş; köhne. **4.** *is.* Cimrilik yüzünden uzun süre saklanmış para. **5.** *{ağız}* Evde kalmış; evlenmemiş kız. [DS] 🗗 **küflü çıkın,** *{ağız} Parası olup da saklayan; yemeyen.* [DS]|| **küflü peynir telemesi,** *Üzerinde veya içinde yeşil peynir küfleri bulunan bir tür peynir.*

küflüce, [küf-lü-ce] *is. tıp.* Bazı mantarların yol açtığı, insan cildinde, bazı bitki ve hayvanlarda görülen asalak hastalığı; mantar hastalığı; mikoz.

küfr, [Ar. küfr كفر] *{OsT} is.* → küfür. 🗗 **küfr-bāz,** *{OsT}* → küfürbaz..‖ **küfr-bāzî,** *{OsT} Sövüp sayma; küfredicilik.*‖ **küfr-i cahūdî,** *{OsT} Özünden bildiği hâlde ağzıyla söylememe.*‖ **küfr-i inādî,** *{OsT} Özüyle bildiği, diliyle söylediği hâlde İslamı kabul etmeme.*‖ **küfr-i inkârî,** *{OsT} Özüyle ve sözüyle Allah'ı bilmeme.*‖ **küfr-i nifākî,** *{OsT} Diliyle kabul ettiğini söylediği hâlde özüyle inkâr etme.*‖ **küfr-i zülf,** *{OsT} ed. Zülfün karanlığı.*

küfran, [Ar. küfr *(örtme, gizleme)* > küfrān كفران] *(küfra:n) {OsT} is.* Yapılan bir iyiliği unutma veya bilmezlikten gelme; nankörlük. 🗗 **küfrān-ı nimet,** *{OsT} Nankörce davranışlarda bulunma; nankörlük etme.*

küfremek, [küv-rē-mek > küfrē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Gevşemek. [DLT]

küfretme, [Ar. küfr + T. et-me] *is.* Küfretmek eylemi; sövme.

küfretmek, [Ar. küfr + T. et-mek] *gçsz. f. [-(d)-er] [-(d)-i-yor]* **1.** Küfür niteliğinde sözler söylemek; sövmek. **2.** (Allah için) varlığını, birliğini reddetmek; Allah'a inanmamak.

küfriyat, [Ar. küfr > küfriyyāt كفريات] *(küfriya:t) {OsT} is.* **1.** Küfürlü sözler; küfürler. **2.** Hicivler. **3.** *din.* Allah'ın varlığı, birliği ve dinî inançlara aykırı davranış ve sözler.

küfte, [Far. küfte] *{ağız} is.* Köfte. [DS]

küftü, [küftü] *{ağız} is.* Balta veya keserin keskin olmayan tarafı. [DS]

küfü, [küfü] *{ağız} sf.* Korkunç; kocamış. [DS]

küfüf, [Ar. keff > küfūf كفوف] *(küfü:f) {OsT} is.* Avuçlar; avuç içleri; el ayaları.

küfük, -ğü [küfü-k] *{ağız} sf.* **1.** İçi boş; çürük. **2.** *is.* Ocağın içinde ana duvara bitişik yarım metre yükseklikte kalınca set. [DS]

küfül, [küf *(yans.)* > küfül] *is.* Serin esen rüzgârın çıkardığı ses. 🗗 **küfül küfül,** *{ağız} Serin serin; küfür küfür.* [DS]

küfür[1], [küf *(yans.)* > küfür] *is.* Serin ve hoşça esen rüzgârın çıkardığı ses. 🗗 **küfür küfür,** *(Rüzgârın esişi için) tatlı bir serinlik getirir biçimde.*

küfür[2]**, -früü** [Ar. küfr كفر] *{OsT} is.* **1.** Örtme; gizleme. **2.** Bir kimseye karşı kullanılan çirkin ve kötü sözler; sövme; sövgü. **3.** *mecaz.* Olumlu işleri kötü gösterme; gerçeği örtme, gizleme; varlıkları inkâr etme. **4.** Nankörlük. **5.** *gnşl.* Allah'ın varlığına, birliğine ve İslam dininin esaslarına aykırı davranışlarda bulunma veya söz söyleme; bunlara inanmama; Allah'a ortak koşma; kâfirlik. **6.** İslam dininin dışında olma hâli; gayrimüslimlik. **7.** *ed.* Manevi karanlık; zulmet. **8.** *ed.* Sevgilinin saçının rengi; siyah. 🗗 **küfür savurmak,** *Küfretmek; sövmek.*

küfürbaz, [Ar. küfr + Far. -bāz كفرباز] *{OsT} sf.* Çok küfreden; çok söven; ağzı bozuk.

küfürbazlık, [küfürbaz-lık] *is.* **1.** Küfürbaz olma hâli; çok küfretmek; çok sövmek; ağız bozukluğu. **2.** Küfürbaz kimseye özgü davranış biçimi.

küfürdemek, [küfür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* (Rüzgâr için) serin serin esmek. [DS]

küfürtü, [küfür-tü] *{ağız} is.* Hafif esen yel. [DS]

küfüv, -ffü [Ar. küfv كفو] *{OsT} is.* **1.** Birbirine ben-

zeyen; eş; ortak; denk. **2.** Birbirine çok yakışan; denk olan.

küfv, [Ar. küfv كفو] *{OsT} is.* → küfüv.

küfye, [Ar. küfye كفيه] *{OsT} is.* Geçinecek miktardaki yiyecek.

küfyenmek, [küyüm > küy(ü)m-en-mek / kuymanmak] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Üstüne düşmemek. [DLT]

küg[1], [Çin. ch'ü / k'jok => kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* Şarkı; türkü; makam; melodi; ahenk. [EUTS] [Gabain] [Nevâyî]

küg[2], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* **1.** Ayna yüzünde meydana gelen pas. [DLT] **2.** Kadınların yüzünde oluşan çillik. [DLT]

küg[3], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* Koç veya başka hayvanların kışa yakın aşması. [DLT]

küg[4], [kū-mek > kū-g] *(kü:ğ) {eT} is.* Hayvan bakımı; hayvan otlatma. [DLT]

küg[5], [kūg] *(kü:ğ) {eT} is.* Bir şehir halkı arasında bir sene içinde çıkıp gülünen şey; gülmece; şaka. [DLT]

küg[6], [kük / küg] *{eT} is.* Sefalet; sıkıntı. [Gabain] [EUTS]

küg[7], [kū] *(kü:ğ) {eT} is.* → kü. [EUTS]

küg[8], [kōk] *(kü:ğ) {eT} is.* **1.** Mavi; gök rengi. [EUTS] **2.** Sema; gökyüzü. [EUTS]

küge, [küñe] *{ağız} is.* Çer çöp; süprüntü. [DS]

kügettürmek, [kūg > küg-ē-ımek > küge-t-mek > küge-t-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Methettirmek; övdürmek. [EUTS]

küglemek[1], [kūg *(şarkı)* > küg-lē-mek] *(küğle:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Müzik söylemek; ırlamak; taganni etmek. [DLT]

küglemek[2], [kūg *(bakım)* > küg-lē-mek] *(küğle:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Hayvanlara yeşil ot yedirmek; otlatmak. [DLT]

küglenmek[1], [kūg *(çil)* > küg-lē-mek > kügle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Yüzde çiller çıkmak. [DLT]

küglenmek[2], [kūg *(şarkı)* > küg-lē-mek > kügle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Şarkı söylemek; ırlamak; taganni etmek; sesi yükselte alçalta şarkı çağırmak. [DLT]

kügülmek, [kūg > küg-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* **1.** Takdis edilmiş olmak. [EUTS] **2.** Tanınmak. [EUTS]

küğ, [Ar. ḳūḫ قوخ] *{ağız} is.* Bağ ve bahçe kulübesi. [DS]

küh, [Far. kūh > küh كه] *{OsT} is.* Dağ. 🗗 **küh-istān,** *{OsT} Dağlık bölge; dağlık yer.*‖ **küh-sār,** *{OsT} Dağlık bölge; dağlık yer.*

kühen, [Far. kühen كهن] *{OsT} sf.* **1.** Yaşlı; eski; köhnemiş. **2.** Modası geçmiş. 🗗 **kühen-deyr,** *{OsT} mecaz. Bu dünya; fani dünya.*‖ **kühen-gürg,** *{OsT} 1. Eski kurt. 2. mecaz. Bu dünya.*‖ **deyr-i harābāt,** *{OsT} 1. Eski yıkıklıklar. 2. mecaz. Bu dünya.*‖ **kühen-pîr,** *{OsT} Çok yaşlı.*‖ **kühen-sāl,** *{OsT} 1. Eski yıl. 2. Yaşlı; yaşlanmış; kocalmış. 3. Eski.*

küheyl, [Ar. küheyl كهيل] *{OsT} sf.* Siyaha boyanmış; sürmeli.

küheylî, [Ar. küheylī كهيلى] *(küheyli:) {OsT} is.* → küheylan.

küheylan, [Ar. küheylān > Far. koheylān كهيلان] *(küheylâ:n) {OsT} is.* Cins Arap atı.

kühhan, [Ar. kâhin > kühhān كهان] *(kühha:n) {OsT} is.* Kâhinler; falcılar; bakıcılar.

kühl, [Ar. kühl كهل] *{OsT} is.* Siyah boya; sürme; antimon.

kühlan, [Ar. kehl > kühlān كهلان] *(kühlâ:n) {OsT} is.* Olgunluk çağında bulunan kimseler.

kühlemek, [küh-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Suç işleyip kaçan kimsenin arkasından küh küh diye aşağılamak; alay etmek; yuhalamak. [DS]

kühuf, [Ar. kehf > kühūf كهوف] *(kühu:f) {OsT} is.* Mağaralar.

kühul, -lü [Ar. kehl > kāhil > kühūl كهول] *(kühu:l) {OsT} is.* Erişkin kimseler; orta yaşlılar.

kühulet, [Ar. kehl > kāhil > kühūlet كهولت] *(kühu:let) {OsT} is.* Olgunluk çağı; orta yaşlılık.

kühül, [Yun. koukkuli] *{ağız} is.* İpek kozası. [DS]

küidung, [? kövdöñ / küydüñ] *{eT} is.* → kövdöng. [EUTS]

küimek, [kūy-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Yanmak; köymek. [EUTS]

küin, [Çin. k'üen] *{eT} is.* Kitap tomarı. [EUTS] [Gabain]

küjek, [Argu. küjik] *{eT} is.* → küjik. [KB]

küji, [Soğd. / Moğ. küci] *{eT} is.* Buhur; buhur değneği; tütsü; günlük; yakılınca koku veren nesne; öd ağacı; ımisk. [EUTS] [Gabain]

küjik, [Argu. küjik] *{eT} is.* Perçem; zülüf. [DLT]

kük[1], [kōk] *(kü:k) {eT} is.* **1.** Mavi; gök rengi. [EUTS] **2.** Sema; gökyüzü. [EUTS] **3.** Gece. [EUTS]

kük[2], [kük] *{eT} zf.* Belki. [Gabain]

kükçü, [kürk-çü] *{ağız} is.* Kürkçü. [DS]

kükçük, -ğü [küçük كوكجوك] *{eAT} is.* Küçük.

küke, [? küke كهكه] *{OsT} is.* Küçük ve yuvarlak ekmek. [Bürhan-ı Katı']

kükele, [? kükele] *{ağız} is.* Yuvarlak taş. [DS]

küker, [? küker] *{ağız} is.* Yelken bağı. [DS]

küki, [? küki] *{ağız} is.* Kuru köfte. [DS]

küklen, [? küklen] *{ağız} is.* İlkbahar. [DS]

kükmek[1], [kük > kük-mek] *{eT} gçsz. f.* **1.** Ünlü olmak; meşhur olmak. [ETY] **2.** (Kişi için) olaylar ve işler içinde olgunlaşmak; pişmek. [DLT]

kükmek[2], **-ğği** [kük-mek] *{ağız} is.* Boynuz. [DS]

kükre[1], [kük-re] *{ağız}is.* Çam ağacının reçinesi. [DS]

kükre[2], [kökre-mek > kükre] *sf.* (Hayvan için) çeşitli sebeplerden, özellikle kızışma dolayısıyla saldırgan olan.

kükrek[1], **-ği** [kükre-k] *{ağız} is.* **1.** Kasırga. **2.** Sis. **3.** *sf.* Hırçın. [DS]

kükrek[2], **-ği** [kük-re-k] *{ağız} is.* Göğüs. [DS]

kükreme, [kükre-me] *is.* Kükremek eylemi ve durumu.

kükremek, [*eT.* kür *(yans.)* > kür-kire-mek > kökremek / kük > kük-(ü)r-ē-mek / kükre-mek] *gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor]* **1.** (Aslan için) bağırmak. *{eAT} (aynı)* [DK] **2.** *mecaz.* Kızgınlık sebebiyle korkunç sesler çıkarmak. *{eAT} (aynı)* [DK] **3.** Yüksek sesle bağırmak. **4.** (Duyular için) coşmak; taşmak; kabarmak. **5.** *mecaz.* Taşkınlık göstermek; coşmak. **6.** (Deniz, nehir vb. için) suları taşmak; kabarmak. **7.** Kızgınlıktan ağzı köpürmek. **8.** Mayalanma yüzünden kabarmak; hacimce genişlemek; fazlaca kabarıp taşmak. **9.** (Ot, çiçek vb.için) gür bir biçimde gelişmek; birden büyümek. ◻ **kükremiş aslan gibi,** *Öfke ve şiddetle taşkınlık göstererek.*

kükreyiş, [kükre-y-iş] *is.* Kükremek eylemi veya biçimi.

kükrez, [kükre-z] *{ağız} sf.* (Kişi için) esmer ve tıknaz. [DS]

kükü[1], [kükü] *{ağız}is.* Ucu sivriltilmiş kazık. [DS]

kükü[2], [kükü̇] *(kükü:) {eT} is.* Hala. [DLT]

küküm[1], [kük-üm] *{ağız} sf.* **1.** Elden ayaktan düşmüş; çok yaşlı; düşkün. **2.** Kötürüm; sakat. [DS]

küküm[2], [kük-üm] *{ağız} is.* **1.** Yere dökülüp sararmış olan çam ve ardıç yaprakları. **2.** Davar kılının dip tarafında olan pamuksu birikinti. **3.** Tahta kırıntısı; talaş. [DS]

kükür[1], [kük-ür] *{ağız} is.* Çok taşlı yer. [DS]

kükür[2], [kük-ür] *{ağız} is.* Çer çöp; toz birikintisi. [DS]

kükürd, [Far. gügird / kükürd كوكرد] *{OsT} is. kim.* → kükürt.

kükürt[1], **-dü** [Far. gügird / kükürd كوكرد] *{OsT} is. kim.* **1.** Doğada, saf veya bileşikler hâlinde bol miktarda bulunan, atom ağırlığı 32,07, atom numarası 16 olan, eski çağlardan beri bilinen, limon sarısı renginde, kokusuz, tatsız bir element; sülfür; sembolü: S. **2.** *{ağız}* Kibrit. [DS] **3.** *{ağız}* Çam ağacı reçinesi. [DS] ◻ **kükürt çiçeği,** *Bazı deri hastalıklarında losyon veya merhem hâlinde kullanılan, kükürt buharının ani olarak soğutulmasıyla elde edilen kükürt.*|| **kükürt kibritçiliği,** *{ağız} Kükürdü eritip pamuk ipliği üzerine dökerek kibrit yapma işi.* [DS]|| **kükürt körüğü,** *Külleme gibi bazı bitki hastalıklarıyla mücadelede bitkilerin üzerine kükürt serpmekte kullanılan körük.*

kükürt[2], **-dü** [kükürt] *{ağız} is.* **1.** Anası tülü, babası boz deve yavrusu. **2.** Üç yaşını bitirmiş buhur deve. **3.** Dibekte dövülmüş yaban armudu; ahlat tozu. [DS] ◻ **kükürt deve,** *{eAT} Ana ve babası başka başka soydan olan deve; melez deve.*

kükürtatar, [kükürt+at-ar] *is. jeol.* Üzerinden kükürtlü buhar çıkan arazi.

kükürtleme, [kükürt-le-me] *is.* **1.** Kükürtlemek eylemi. **2.** Yün elyafının beyazlatılması için kükürtdioksit gazlarının kullanılma işlemi. **3.** Bazı bitki hastalıklarında bitkilerin üzerine kükürt serpme.

kükürtlemek, [kükürt-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor* **1.** Üzerine toz kükürt serpmek. **2.** Kükürtlü boya maddesine batırmak. **3.** *kim.* Bir maddeyi kükürtle birleştirmek. **4.** Ortama kükürt katmak; sülfürlemek.

kükürtlenme, [kükürt-le-n-me] *is.* Kükürtlenmek işi.

kükürtlenmek, [kükürt-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Üzerine kükürt atılmak veya püskürtülmek. **2.** Kükürtlü boya maddesine batırılmak. **3.** Kükürt ile birleştirilmek. **4.** (Ortam için) kükürt katılmak; sülfürlenmek. **5.** *dönşl. f.* Kükürt sahibi olmak; kükürt edinmek.

kükürtlü, [kükürt-lü] *sf.* **1.** Kükürdü olan; üzerinde veya içinde kükürt bulunan. **2.** Kükürtlenmiş olan. **3.** Yapısına kükürt katılmış olan. ◻ **kükürtlü fitil,** *Şarap fıçılarının dezenfektanında kullanılan kükürde batırılmış bez.*|| **kükürtlü kibrit,** *Kibrit başında başlayan yanmayı ağaç çubuğa kadar gidermek için yapısına kükürt katılmış olan kibrit.*

kükürtsüz, [kükürt-süz] *sf.* İçinde ve yapısında kükürt bulunmayan.

küküy, [küküy] *{eT} is.* → kükü. [DLT]

kül[1], [*eT.* kül] *is.* **1.** Bazı maddelerin yanmasından arta kalan toz hâldeki inorganik madde. *{eT} {eAT} (aynı)* [EUTS] [DLT] [Gabain] [DK] **2.** Bir petrol ürününün tamamen yanmasından sonra geriye kalan madenî artık. **3.** Bir yangın sonucu yanmış olan yerin kalıntısı; yıkıntı; yanık. **4.** Bir ölünün yakıldıktan sonra vazoya veya mezara konan kalıntısı. **5.** Yanardağların püskürttüğü aynı madenî elementleri taşıyan toz halindeki maddecikler. ◻ **kül atan,** *{ağız} Kadın; eş.* [DS]|| **kül bağlamak,** *1. (Ateş için) alevi kesilmek; sönmek. 2. (Olay ve durumlar için) etkisini yitirmek; gücü kalmamak; unutulmak.*|| **Kül başına!** *{ağız} "Allah belanı versin!" anlamında ilenme sözü.* [DS]|| **kül çiçeği,** *{ağız} Mangal kömürü yanıp kor olduktan sonra üzerinde oluşan ince beyaz kül; beyaz kül.* [DS]|| **kül çöreği,** *{ağız} Sıcak kül üzerinde pişirilen bir tür çörek.* [DS]|| **kül demiri,** *{ağız} Ateş küreği.* [DS]|| **kül doru,** *{ağız} Kül rengi.* [DS]|| **kül döken,** *{ağız} Kadın eş.* [DS]|| (ortalığı) **kül etmek,** *1. (Ateş, güneş vb.) yakmak; kavurmak. 2. mecaz. Her şeyini yok etmek; mahvetmek.*|| **kül demiri,** *Ateş küreği.*|| **kül gibi,** *(Yüz için)*

soluk ve renksiz.|| **kül gibi olmak,** *(Beniz, yüz için) heyecan, korku vb. sebeplerle rengi kaçmak; solmak.*|| **kül ipi,** *{ağız} Koyunlar kırkılırken ayaklarını bağlamak için kullanılan ip.* [DS]|| **kül kâhyası,** *{ağız} Kadın; eş.* [DS]|| **kül kedisi,** *{ağız} Vücudun şişen, ağrıyan kısmına sarmak için küle sokulmuş ıslak bez.* [DS]|| **kül kesilmek,** *(Beniz, yüz için) heyecan, korku vb. sebeplerle rengi kaçmak; solmak.*|| **kül kömür olmak,** *Tamamen ortadan kalkmak; mahvolmak.*|| **kül küpür olmak,** *Bir düşünce veya birinin uğruna kendini yok edercesine çabalamak; kul köle olmak.* [DS] || **kül olmak,** *1. Bütünüyle yanmak. 2. mecaz. Varını yoğunu yitirmek; her şeyi yok olmak; helak olmak; mahvolmak.*|| **kül öksüzü,** *{eAT} Anadan ve babadan yetim kalmış küçük çocuk; öksüz.*|| **kül pidesi,** *Sıcak kül üzerinde pişirilen bir tür pide.*|| **kül rengi,** *Siyah ve beyaz arası bir renk; gri.*|| **kül rengi et sineği,** *Eklem bacaklıların böcekler sınıfından, larvalarını et üzerine bırakan bir tür sinek, (Sartophaga carnaria).*|| **kül renkli ışık,** *Güneş tarafından aydınlatılmayan Ay yüzüne dünyadan vuran aydınlığın etkisi ile oluşan zayıf ışık.*|| **kül suyu,** *Su ile kaynatılıp durultulduktan sonra çamaşır yıkamakta kullanılan su.*|| **kül tablası,** *Sigaranın külünü silkmek veya izmariti söndürmek için kullanılan küçük kap; küllük.*|| **kül ufak,** *Paramparça; tuz buz.* [DS] || **kül ufak olmak,** *Çok küçük parçalara ayrılmak.*|| **külünü savurmak,** *Bütünüyle yok edip hiçbir eser bırakmamak.*|| **kül üzre oturmak,** *Yoksulluk çekmek.*|| **kül yakısı,** *Kızgın külle yapılan yakı.*|| **kül yemek,** *argo. Hesabını yanlış yapmak; aldanmak.*|| **kül yutmak,** *argo. Aldanmak; oyuna gelmek.*|| **kül yutmamak,** *argo. Oyuna gelmemek.*|| **kül yutturmak,** *argo. Oyuna getirmek; aldatmak.*

kül[2], [köl / kül] *{eT} is.* **1.** Göl. [DLT] **2.** *sf.* Göl gibi çok; çok birikmiş.

kül[3]**, -lli** [Ar. küll كل] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin tamamı; bütünü; tüm. **2.** Parçalara ayrılmamış olan şey; bütün; tüm. **3.** *sf.* Her. **4.** Çok. 🗗 **külle yevm,** *{OsT} Her gün.*

külah, [Far. külāh / küleh كلاه / كله] *(külâ:h) {OsT} is.* **1.** Erkeklerin giydiği, keçeden yapılma sivri başlık. **2.** Keçeden yapılma hafif bere. **3.** İçine çerez vb. konulan kâğıttan bükülerek yapılmış konik kap. **4.** *mecaz.* Hile; dolap; düzen. **5.** Bazı bitkilerin çiçeklerinde görülen miğfer şeklindeki kubbeleşmiş çiçek kılıfı. **6.** Kule ve minare gibi yapıların üstünü örten konik çatı. **7.** *{ağız}* İçi oyularak kurutulmuş sebze. [DS] 🗗 **külah eğmek,** *{eAT} Boyun eğmek; eyvallah etmek.*|| **külah etmek,** *Hile yapmak; kandırmak; dolandırmak; aldatmak.*|| **külah giydirmek,** *1. Görevden almak. 2. Oyuna getirmek; kandırmak; dolandırmak; aldatmak.*|| **külāh-ı istivādār,** *{OsT} Yeşil şerit dikilmiş Mevlevi sikkesi.*|| **Külahıma dinlet!** *"Söylediklerinle beni kandıramazsın!" anlamında söz.*|| **külāh-ı Mevlevî,** *{OsT} Mevlevilerin giydiği külah.*|| **külahına anlatmak,** *Söylenen yalanlara inanmamak.*|| **külahını göğe fırlatmak,** *Aşırı derecede sevinmek.*|| **külahını havaya atmak,** *Aşırı derecede sevinmek.*|| **külahını ters giydirmek,** *(Birini) aldatmak; kandırmak; açıkgöz geçinen birine oyun etmek.*|| **külāh-ı seyfî,** *{OsT} Bir tür Mevlevi sikkesi.*|| **külāh-ı zerd,** *{OsT} Acemi oğlanlarının giydiği başlık.*|| **külāh kapmak,** *Kandırma ve oyun ile hakkı olmayan bir şeye sahip olmak veya bir işin başına geçmek; hile ile durumu düzeltmek.*|| **külahları değişmek,** *Kavga etmek; dostluğu, iyi ilişkiyi sona erdirmek; darılmak; bozuşmak.*|| **külahları değiştirmek,** *Kavga etmek; darılmak; bozuşmak.*|| **külahı peşinde olmak,** *Hile ve yalan dolan ile bir işin başına geçmeye çalışmak.*|| **külahı sallamak,** *Menfaatinin biteceği herkese yardakçılık etmek; dalkavukluk etmek.*|| **külahı urmak,** *{eAT} Başlık giydirmek.*

külahçı, [külah-çı] *(külâhçı) is.* **1.** Külah yapan veya satan kimse. **2.** *mecaz.* Hileci; dolandırıcı; düzenbaz.

külahlı, [külah-lı] *(külâhlı) sf.* **1.** Külahı olan; külah giymiş olan. **2.** (Yapı için) konik çatısı olan.

külahsız, [külah-sız] *(külâhsız) sf.* Külahı olmayan; külah giymemiş olan.

külale, [Far. külāle كلاله] *(külâ:le) {OsT} is.* **1.** Kıvırcık saç. **2.** Çiçek demeti.

külbastı, [kü+bas-tı] *is.* Izgarada pişirilmiş kemiksiz ya da bel kemiği ucundan çıkarılmış et.

külbastılık, -ğı [kül+bas-tı-lık] *sf.* **1.** (Et için) külbastı yapmaya uygun; külbastı için ayrılmış olan. **2.** Külbastı yapmaya uygun veya bu amaçla ayrılmış olan et.

külbe[1], [Far. külbe كلبه] *{OsT} is.* **1.** Kulübe. **2.** Hücre. **3.** *{ağız}* Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan küçük hava deliği. [DS] 🗗 **külbe-i ahzān,** *{OsT} 1. Hüzünler kulübesi. 2. Üzüntü evi.*

külbe[2], [Erme. k'ülpay] *{ağız} is.* **1.** Küçük kazma. **2.** Tek ağızlı çapa. [DS]

külbeşik, -ği [külbe-ş-ik] *{ağız} is.* Porsuk. [DS]

külbütör, [Fr. culbuteur] *is.* İçten patlamalı motorlarda supaplar kafanın tepesinde iken, onların hareket kumandasını silindirin kafası üzerinden göndermeye yarayan parça.

külcük, [kül-cük] *{ağız} is.* Külde pişirilen çörek. [DS]

külçe[1], [Far. külīçe] *is.* **1.** Ergitilerek kalıba dökülmüş metal. *{eAT} (aynı)* **2.** *mecaz.* Yığın hâlde bulunan maddelerin meydana getirdiği küme. **3.** İşlenmemiş büyük maden kütlesi. **4.** *sf.* Külçe durumunda olan. 🗗 **külçe gibi,** *Çok bitkin ve yorgun.*|| **külçe gibi oturmak,** *(Ayakta duramayacak halde olan*

kişi için) çöküvermek.|| **külçe hâlinde,** *Çok bitkin ve yorgun.*

külçe[2], [kül > kül-çe] *{ağız} is.* **1.** Tepsi, sac veya külde pişirilen mayasız çörek. **2.** Mısır ekmeği. **3.** Sac ya da taş üzerinde pişirilen küçük bazlama. **4.** Simit biçiminde adak ekmeği. **5.** Çocuklara yapılan çörek. **6.** Bir tür tepsi böreği. **7.** Bir tür cevizli pasta. [DS]

külçeleşme, [külçe-le-ş-me] *is.* Külçeleşmek eylemi; külçe durumuna gelme.

külçeleşmek, [külçe-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Külçe durumuna gelmek; külçe gibi olmak. **2.** *mecaz.* Yorgunluktan ayakta duramayacak hâle gelmek; yorgun ve bitkin düşmek.

külçer, [kileçeri / külçer كولچر] *{eAT} is.* → kileçeri.

külçirmek, [kül-mek > kül-sirē-mek / kül-çir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Gülümsemek. [EUTS] [Yüknekî]

külçöre, [kül+çöreğ-i] *{ağız} is.* Kül çöreği. [DS]

küld, [kald / kıld / küld *(yans.)*] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *küld-ür-mek, küld-ür, küld-ür-tü*

küldi, [küldī] *(küldi:) {eT} is.* Yüz bin. [EUTS]

küldöken, [kül+dök-en] *is.* Kadın; eş.

küldremek, [küld *(yans.)* > küld-rē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Güldür güldür etmek; gürüldemek. [DLT]

küldür, [küldür *(yans.)*] *is.* Ani bir düşme ve yuvarlanma sonucu çıkan ses.

küldürdek, -ği [küldür-(e)-dek] *(küldü'rdek) {ağız} zf.* → küldüredek. [DS]

küldürdü, [küld *(yans.)* > küld-ür-dü كلدردى] *{eAT} is.* Gürültü patırtı; ses.

küldüredek, -ği [küld > küld-ür-ed-ek] *(küdüre'dek) {ağız} zf.* (Düşme, yuvarlanma için) ansızın; birdenbire. [DS]

küldüren, [küld *(yans.)* > küld-ür-en] *{ağız} is.* Ayakta durduğu yerde çürüyüp içi boşalmış ağaç; içi kof ağaç. [DS]

küldüret, [küld > küld-ür-e-t] *{ağız} is.* Sel. [DS]

küldürköme, [küld-ür+küme] *{ağız} zf.* → küldürküme. [DS]

küldürkönes, [küld-ür+köme-s] *{ağız} zf.* → küldürküme. [DS]

küldürküme, [küld-ür+küme] *{ağız} zf.* Hep birden; toplu olarak. [DS]

küldürküp, [küld-ür+küp] *{ağız} zf.* (Düşme, yuvarlanma için) ansızın; birdenbire; küldüredek. [DS]

küldürmek, [kül-mek > kül-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güldürmek. [KB]

küldürtdek, -ği [küld-ür-t-de-k] *{ağız} zf.* → küldüredek. [DS]

küldürtü, [küld-ür-tü] *{ağız} is.* Yuvarlanarak düşmeden çıkan gürültü. [DS]

küldürüm, [kül-dür-üm] *{ağız} is.* Bütün; hep. [DS]

küle[1], [Far. külbe => küle] *{ağız} is.* Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan hava deliği. [DS]

küle[2], [küle] *{ağız} is.* Et tahtası. [DS]

küle[3], [küle كوله] *{OsT} is.* **1.** Yığın. **2.** *{ağız}* İplik çilesi. [DS] 🗗 **küle küle,** *Lapa lapa.*

küle[4], [küle] *{ağız} sf.* **1.** Çok beyaz. **2.** Yumuşak. [DS]

küle[5], [küle] *{ağız} sf.* Kısa boylu; cüce. [DS]

külef, [Ar. külfet > kulef كلف] *{OsT} is.* **1.** Zahmetler; sıkıntılar; yorulmalar. **2.** Törenler; merasimler; seremoniler.

küleh, [Far. külāh / küleh كلاه / كله] *{OsT} is.* → külah. 🗗 **küleh-düz,** *{OsT} Külahı diken.*|| **küleh-kûşe,** *{OsT} Külahın köşesi; fesin köşesi.*

külek[1], [köl-ek *(gölcük)* / kül-ek] *{eT} is.* **1.** Deniz dalgası; fırtına. [Nevâyî] **2.** *{ağız}* Yel. [DS]

külek[2], [Erme. kovlak => küvlek / külek / gülek كولك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* **1.** Yağ, bal, yoğurt vb. şeyleri koymaya yarayan, tahtadan yapılmış kulplu kap; gerdel; tahta kova; tahta bakraç. [DK] [DS] **2.** *{ağız}* Su kovası. [DS]

külek[3]**, -ği** [Yun. khalubi ?] *{ağız} is.* Küçük bostan kulübesi. [DS]

külelik, [küle-lik] *{ağız} is.* Tandırın hava deliğine tıkanan bez parçası. [DS]

külemek[1], [küle-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* El ve ayaklarını bağlamak. [DS]

külemek[2], [külē-mek] *(küle:mek) {eT} is.* Methetmek; övmek; takdir etmek; sena etmek. [EUTS] [Gabain]

külempe, [? küleımpe] *{ağız} is.* Sopa. [DS]

külen[1], [kül-en] *{ağız} is.* **1.** Sulanmayan, verimli ve çakılsız toprak. **2.** Gübreli, kül rengi toprak. [DS]

külen[2], [kül-en] *{ağız} sf.* (Eşek vb. hayvan için) boz renk. [DS]

küleng, [Far. küleng كلنگ] *is.* Turna kuşu.

külensal, [külen-sal ?] *{ağız} sf.* Kül rengi. [DS]

küleıgen, [külē-r-gen] *{eT} sf.* Her zaman karnı şişen ve yıkılıp yere yayılan. [DLT]

külermek, [küler-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Yıkılıp yere yayılmak; karın şişkinliğinden ve benzeri şeylerden yere yıkılıp yayılmak. [DLT]

küleş, [kül-ımek > kül-eş] *{ağız} is.* Ekin demeti; bağlam. [DS]

küleyh, [külek] *{ağız} is.* → külek[2]. [DS]

küleysi, [kül-ey-si] *{ağız} is.* Kül rengi. [DS]

külf, [külf *(yans.)*] *{eT} is.* Gürültü. [DLT]

külfahış [kül+ Far. hāş] *{ağız} is.* → külfaş. 🗗 **külfahış olmak,** *{ağız}* → külfaş olmak. [DS]

külfakıç, -cı [kül + Far. hāş] *{ağız} is.* → külfaş. 🗗 **külfakıç olmak,** *{ağız}* → külfaş olmak. [DS]

külfakış, [kül+ Far. hāş] *{ağız} is.* → külhaş. 🗗 **külfakış olmak,** *{ağız}* → külhaş olmak. [DS]

külfan, [Far. külhān => külfan] *{ağız} is.* **1.** Kül gibi toprak. **2.** Hamam; külhan ocağı. [DS]

külfaş, [kül+ Far. ḫāş *(kırıntı, döküntü)*] *{ağız} sf.* → külhaş. 🗗 **külhaş olmak,** *{ağız}* [DS]

külfe[1], [Ar. külfe كلفه] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde Mısır'da görevli asker ve diğer devlet görevlilerinin giderlerini karşılamak üzere halktan alınan vergiye verilen ad.

külfe[2], [Far. kūlbe] *{ağız} is.* Tandırdaki ateşin yanması için açılan küçük delik. [DS]

külfen, [Far. külhān] *{ağız} is.* Kül gibi toprak. [DS]

külfet, [Ar. külfet كلفت] *{OsT} is.* **1.** Sıkıntı; zahmet; meşakkat. **2.** Büyük masraf. **3.** Resmî davranış; resmiyet. **4.** *{ağız}* Çokluk; kalabalık. [DS] **5.** *{ağız}* Evdeki kişiler. [DS] 🗗 **külfete sokmak,** *1. Sıkıntıya sokmak; yormak. 2. Gereksiz yere masraf ettirmek.*|| **külfet etmek,** *Yorulmak; çok uğraşmak.*|| **külfet yastığı,** *{ağız} Çift kişilik baş yastığı.* [DS]

külfetli, [külfet-li] *sf.* **1.** Külfeti çok olan; uğraşmayı gerektiren; sıkıntısı olan; zahmetli; meşakkatli; zor. **2.** Çok masraf gerektiren.

külfetsiz, [külfet-siz] *sf.* **1.** Uğraşmayı gerektirmeyen; kolay. **2.** Masrafı az olan; az masrafla yapılan.

külgen, [kül-mek > kül-gēn] *(külge:n) {eT} sf.* Sürekli gülen; güleğen. [DLT]

külgü, [kül-mek > kül-gǖ] *(külgü:) {eT} sf.* **1.** Gülüş; gülme. [DLT] **2.** Kalp sektesi. [DLT]

külgüçi, [kül-mek > kül-gǖ-çī] *(külgü:çi:) {eT} sf.* Gülücü; gülen. [DLT] [KB]

külgümek, [külgü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* → külgürmek. [DS]

külgürmek, [külgü-r-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Ani bir sevinç veya korku yüzünden zıplamak. [DS]

külgüsüz, [kül-mek > kül-gǖ > külgü-süz] *(külgü:süz) {eT} sf.* Gülmeden. [DLT]

külhan, [Far. külḫān / külḫen كلخان / كلخن] *(külha:n) {OsT} is.* **1.** Hamamların altına yerleştirilen büyük ocak; cehennemlik. **2.** *dnz.* Kazan. **3.** Eski Türk hamamlarında ısıtma düzeninin bulunduğu bölüm.

külhanbeyce, [külhan+bey-ce] *(külhanbe'yce) zf.* Külhanbeylere yakışır tarzda; külhanbeyi gibi.

külhanbeyi, [Far. külhān+ T. bey-i] *is.* **1.** Geceleri hamamların külhanında yatan yersiz yurtsuz kimselere verilen ad. **2.** *gnşl.* Kendilerine özgü konuşma ve kılık kıyafetleri olan başıboş, haylaz kimselere verilen ad; kabadayı.

külhanbeylik, -ği [külhan+bey-lik] *is.* **1.** Külhanbeyi olma durumu. **2.** Ancak külhanbeyine yakışır davranış.

külhancı, [külhan-cı] *is.* Külhanı yakmakla görevli kimse.

külhanî, [Far. külhānī / külhenī كلخانى / كلخنى] *(külha:ni:) {OsT} is.* **1.** Külhanbeyi; serseri. **2.** Hafif azarlama ile karışık okşama ve sevgi sözü olarak kullanılır.

külhaş, [kül+ Far. ḫāş *(kırıntı, döküntü)*] *{ağız} sf.* **1.** Ezilip bozulan; dağılıp kırılan. **2.** Yorgun argın. **3.** Kırılıp dökülerek ufalanmış; parçalanmış. [DS] 🗗 **külhaş olmak,** *{ağız} Paramparça olmak; tuz buz olmak.* [DS]

külhavş, [kül+ Far. ḫāş] *{ağız} sf.* → külhaş. [DS]

küli, [Çin. kü-lī ?] *(küli:) {eT} sf.* Çekirdekleri ile birlikte kurutulan erik, zerdali vb. meyve kurusu. [DLT]

küliçe, [Far. külīçe كليچه] *(küli:çe) {OsT} is.* **1.** Güneş veya Ay kursu. **2.** Külçe. **3.** Yağ ve un ile yapılan bir tür kurabiye. **4.** *{eAT} {OsT}* Külde pişirilen çörek. 🗗 **külîçe-i āfitāp,** *{OsT} Güney kursu.*|| **külîçe-i nühās,** *{OsT} Bakır külçesi.*|| **külîçe-i sîm,** *{OsT} 1. Gümüş külçesi. 2. mecaz. Ay.* || **külîçe-i zer,** *{OsT} Altın külçesi.*

külimek, [kölī-mek / külī-mek] *(küli:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Gömmek. [DLT]

külişmek, [kölī-mek > kölī-ş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte gömmek; yardımlaşarak gömmek. [DLT]

külitmek, [kül-mek > kül-it-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güldürmek. [DLT]

külke, [kül-ke ?] *{ağız} is.* Yığın. [DS]

külkedisi, [kül+kedi-s-i] *is.* **1.** Çok üşüyen ve ateşin yanından hiç ayrılmayan kimse. **2.** Yerinden kalkmak istemeyen uyuşuk, tembel kimse; miskin. **3.** Yumuşak başlı; uysal. **4.** Pasaklı kadın.

küllab, [Ar. küllāb كلاب] *(külla:b) {OsT} is.* Ucu eğri demir; kanca; çengel. 🗗 **küllâbü'l-cenîn,** *tıp. Hekimlerin kullandığı bir tür araç; lâvta.*

küllâbi, [Ar. küllābī كلابى] *(külla:bi:) {OsT} is.* Tımarhane hademesi; güllabici.

külle[1], [Far. külle كله] *{OsT} is.* **1.** Kâkül. **2.** Topuk.

külle[2], [? külle] *{ağız} is.* Hayvanın başı ile tos vuruşu.

külle[3], [? külle] *{ağız} is.* Yaz mevsiminde evlerin damına dikilen dört direk çevresine bez gerilerek yatılan yer. [DS]

külle[4], [? külle] *{ağız} is.* Uçan çekirge. [DS]

külle[5], [Far. külbe] *{ağız} is.* Tandırın hava deliği. [DS]

külleme, [kül-le-me] *is.* **1.** Küllemek eylemi. **2.** Başta *Cidium* olmak üzere, *Erysiphaceae* familyasından mikroskobik mantarların bitkilerde sebep olduğu bir hastalık. **3.** *{ağız}* Frengi hastalığı. [DS] **4.** *{ağız}* Sofra örtüsü. [DS] **5.** *{ağız}* Yaramaz, ele avca sığmaz, terbiyesiz çocuk. [DS] **6.** *{ağız}* Külde pişirilen çörek. [DS] **7.** *{ağız}* Üstü külle kapatılmış

ateşte pişirilen kahve. [DS] **8.** *{ağız}* Külde kızartılmış et. [DS]

küllemek, [kül-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir şeyin, genellikle ateşin üzerini kül ile örtmek. **2.** (Çamaşır için) küllü suya bastırmak. **3.** *mecaz.* Unutturmak. **4.** *{ağız}* Göz boyamak; aldatmak. [DS] **5.** *{ağız}* Üstünkörü, gelişigüzel iş yapmak. [DS] **6.** *{ağız}* Kusurlu işleri örtbas etmek. [DS]

külleniş, [kül-le-n-iş] *is.* Küllenmek eylemi veya biçimi.

küllenme, [kül-le-n-me] *is.* Küllenmek işi.

küllenmek, [kül-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Ateş için) üzeri kül bağlamak; kül oluşmak. **2.** *mecaz.* (Üzücü bir durum için) unutulur gibi olmak. **3.** *{ağız}* (At, eşek için) tozlu yerlerde yatıp yuvarlanmak. [DS] **4.** Kül sahibi olmak; kül edinmek. **5.** *edil. f.* (Çamaşır vb. için) küllü suya bastırılmak.

külleşi, [? külleşi] *{ağız} is.* Yumurta. [DS]

küllî[1], [Ar. küll > küllī / külliyye كلي / كليه] *(külli.) {OsT} sf.* **1.** Bütüne ait; genel; umumi. **2.** Bütün; genel; hep. **3.** Çok; fazla. **4.** *man.* Tümel.

küllî[2], [? külli] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

külliyat, [Ar. külliye > külliyāt كليات] *(külliya:t) {OsT} is.* **1.** Bir edebiyatçının bütün eserleri. **2.** Bir işin veya şeyin bütünü. 🗗 **külliyāt-ı hams,** *man. Aristo mantığında tür, cins, ayrım, özellik, ilinek.*

külliye[1], [Ar. küll > küllīyye كليه] *sf.* Küllî[1]'nin dişili.

külliye[2], [Ar. küll > külliyye / külliyet كليه / كليت] *{OsT} is.* **1.** Genel; bütün. **2.** Çok. **3.** Bir sosyal merkez olarak büyük camilerin etrafına yapılmış olan medrese, kütüphane, hamam, aşevi, hastane, arasta çarşı, han, çeşme, sebil, muvakkithane gibi kurumların tümüne birden verilen ad.

külliyen, [Ar. küll > külliyyen كلياً] *(külli'yen) {OsT} zf.* Tamamen; bütünüyle; tamamıyla; tümden.

külliyet, [Ar. külliyet كليت] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin genelliği; bütünlük; tamlık. **2.** Çokluk; bolluk.

külliyetli, [külliyet-li] *sf.* Çok miktarda olan; pek çok; oldukça fazla.

küllü[1], [kül-lü] *sf.* **1.** Üzerinde veya içinde kül bulunan; külü olan. **2.** *{ağız}* İçinde küllü su olan kap. [DS] **3.** *{ağız}* Bir tür bitki hastalığı; külleme. [DS] **4.** *{ağız}* Külü çok olan toprak. [DS] 🗗 **küllü küllü,** *Durmadan; sürekli.*‖ **küllü su,** *İçinde kül eritildikten sonra kaynatılıp süzülerek çamaşır yıkamakta kullanılan su.*

küllü[2], [? küllü] *{ağız} is.* **1.** Su küpü. **2.** Gaz tenekesi. **3.** İki kulplu küçük küp; testi. [DS]

küllük, -ğü [kül-lük] *is.* **1.** Çöp, kül gibi ev artıklarının atıldığı yer; çöplük. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Sigaranın külünü silkmek veya izmariti söndürmek için kullanılan küçük kap; kül tablası. **3.** *{ağız}* Çöp tenekesi. [DS] **4.** *{ağız}* Çamaşır yıkamak için içinde kül biriktirilen kap. [DS] **5.** *{ağız}* İçine küllü su konulan kırmızı topraktan yapılmış küp. [DS] **6.** *{ağız}* Teneke su kabı. [DS] **7.** *{ağız}* Temizlikte kullanılan suların konulduğu ağzı geniş, toprak testi. [DS] **8.** *{ağız}* Eğrelti otu. [DS] **9.** *{ağız}* Ayak yolu; helâ. [DS] **10.** Çevresi çalı ile sarılarak kış için saklanan saman yığını. **11.** *{ağız}* Kuluçka. [DS] **12.** *{ağız}* Ateş küreği; kül küreği. [DS] **13.** *{ağız}* Çift sabanı. [DS] **14.** *{ağız}* Dağın en yüksek tepesi; doruk. [DS] **15.** *{ağız}* Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan tahıl ve saman artıkları. [DS] **16.** İnsanın oturduğu, yaşadığı yer; çevre; mahalle. 🗗 **Küllüğün bol olsun!** *"Kolay gelsin!" anlamında iyi dilek sözü.*‖ **küllük ağzı,** *Külhanbeylerin kullandığı dil; argo.*‖ **küllük kirişi,** *{ağız} Ahşap yapılarda binanın bütün yükünü çeken orta direk.* [DS]

küllüm, [küllü-m] *{ağız} is.* Miskin; dağınık; pasaklı. [DS]

külmek[1], [kül-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Gülmek. [E-UTS] [DLT] [OKD] [Yüknekî]

külmek[2], [kül-mek / külimek] *{ağız} gçl. f. [-er]* **1.** El ve ayaklarını bağlamak. **2.** Kesilecek hayvanın ayaklarını ikişer ikişer bağlamak. [DS]

külmiz, [? külmiz] *{eT} is.* Karaca. [KB]

külot, [Lat. culus *(saklama)* > Fr. culotte] *is.* **1.** Edep yerlerinin örtmek için kullanılan iç çamaşırı; iç donu; don. **2.** Belden lastikli paçaları kısa iç çamaşırı; don. 🗗 **külot etek,** *Ağı bir kıvrımla gizlenmiş etek görünüşlü külot.*‖ **külot korsa,** *Hem korsa, hem de külot olarak kullanılabilen tek parça, lâstik trikodan kadın iç giysisi.*‖ **külot pantolon,** *Binicilerin giydiği üst bölümü geniş, diz kapağından aşağısı dar pantolon.*

külotlu, [külot-lu] *sf.* **1.** (Kişi için) külotu olan; külotu bulunan; külot giymiş olan. **2.** (Çorap, korse vb. için) ayrıca külot eklenmiş olan. 🗗 **külotlu çorap,** *Kalçaları da içine alabilecek biçimde yapılmış çorap.*

külotsuz, [külot-suz] *sf.* Külotu olmayan; külotu bulunmayan; külot giymemiş olan.

külremek, [küld *(yans.)* > küld-rē-mek] *(külre:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Gürlemek; güldür güldür etmek; küldremek. [DLT]

külsirgen, [kül-mek > kül-sirē-mek > gül-sir-(e)gēn] *(külsirge:n:) {eT} sf.* Gülümseyen. [DLT]

külsirmek, [kül-mek > kül-sir-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Gülümsemek; güler görünmek.

külsü, [kül-sü] *sf.* Kül rengi ve görünüşünde olan.

külsümüt, -dü [? külsümüt] *{ağız} is.* En küçük bulgur. [DS]

kült, [Lat. cultus *(tarım)* > Fr. culte] *is.* **1.** Allah'a, kutsal kabul edilen varlıklara, Allah'ın özel sevgisine mazhar olmuş varlıklara gösterilen saygı; tapınma; tapma. **2.** Her çeşit dinî tören. **3.** İbadet.

külte, [Ar. külte كلته] *{ağız} is.* **1.** Demet hâline getirilmiş şey; demet; bağlam; deste; düzine. **2.** Yığın. **3.** İki elin tutabileceği kadar ufak ot bağlamı. **4.** Külçe. **5.** *jeol.* Aynı yapıda büyük taş yığını. **6.** Buğday demeti. **7.** Bir araya bağlanmış mısır koçanları; kuru biber dizileri. **8.** İplik çilesi; kelep. **9.** İç içe konmuş üç dört adet yufka ekmeğin katlanmış şekli. **10.** On beş yirmi sıra inci dizisi. **11.** Çöreklenmiş yılan. **12.** Kadınların saçlarını toplamakta kullandıkları bir yanı açık süs eşyası. **13.** Balta veya keserin çivi çakılan kalın yanı. **14.** Teskere. **15.** *sf.* Toplu; çok. [DS]

kültek, -ği [külte-k] *{ağız} is.* Toprak veya ağaçtan yapılma su veya yağ kabı. [DS]

kültem, [külte-m] *{ağız} is.* **1.** Demet hâline getirilmiş şey; demet; bağlam; deste; düzine. **2.** İki elin tutabileceği kadar ufak ot bağlamı. [DS]

kültgü, [kül-mek > kül-it-mek > kül(i)t-gü / kül-gü] *(kültgü:) {eT} sf.* **1.** Kahkaha. **2.** Kalp sektesi. [DLT]

kültivar, [Fr. cultivar] *is.* Üstün nitelikli ürün elde etmek için ayıklama, melezleme vb. yollarla ortaya çıkarılıp üretilen bitki tipi.

kültivatör, [Fr. cultuvateur] *is.* Toprağın yüzeyini işlemekte kullanılan dişli tarım aracı.

kültive, [Lat. cultivare *(tarım)* > Fr. cultiver *(terbiye etme)*] *is.* Yetiştirme; terbiye etme. ☞ **kültive etmek,** *(Bir tarımsal ürün için) yetiştirmek.*

kültür, [Lat. colere *(ekme)* > cultura *(işleme, tarım)* > Fr. culture] *is.* **1.** *biy.* Tarım. **2.** *biy.* Hücrelerin, dokuların, mikroorganizmaların, laboratuarlarda besi yerinde yetiştirilmesi; mikrop üretme. **3.** Toplumun, insan hayatı ile ilgili olarak tarihî ve sosyal süreç içinde geliştirdiği ve gelenek hâlinde sürdürdüğü; insanın doğal ve toplumsal çevresine kabul ettirdiği egemenliğinin ölçüsünü belirten her türlü duygu, düşünce, dil, edebiyat, sanat ve yaşayış alanındaki maddî ve manevî değerler bütünü. **4.** Toplumun belirli bir kısmına veya bir milletin bütününe özgü düşünce, davranış, giyim kuşam, zevk ve sanat eserlerinin tümü. **5.** Belli bir konuda edinilmiş geniş ve sistemli bilgi; belli bir alana özgü yeterince geniş bilgi. **6.** Muhakeme, eleştirme, değerlendirme, zevk alma yetilerini yeterince geliştirmiş olma durumu. **7.** Bireyin kazandığı bilgi; bir gruba gereksinim duyduğu geleneksel bilgileri kazandırma. ☞ **kültür akımı,** *Bir topluma ait bazı kültür ögelerinin başka bir topluma geçmesi.*|| **kültür alanı,** *sosy. Birbirine benzer kültürlerin oluştuğu coğrafî bölge; kültür sahası.*|| **kültür balıkçılığı,** *Belli ortamlarda özel olarak hazırlanmış havuzlarda bilimsel yöntemlerle balık üretme işi.*|| **kültür basamağı,** *sosy. 1. Kültür gelişmesindeki durak. 2. Bir toplumun kültürünün bulunduğu evre.*|| **kültür bitkileri,** *İnsanlar tarafından çeşitli şekillerde üretilen bitkiler.*|| **kültür çevresi,** *sosy. Yeryüzünün geniş alanları içinde, benzer kültürlerin veya çeşitli sebeplerle yaygınlaşmış ve başka ulusların kültürleri ile ilişkiler içinde katmanlaşmış olarak görülen kültürler karmaşası.*|| **kültür değişmesi,** *sosy. Bir topluma ait kültürü meydana getiren davranış kalıplarında veya örneklerinde iç ve dış etmenler sonucu ortaya çıkan değişme ve gelişme süreci; kültür tahavvülü.*|| **kültüre girme,** *Bireyin, yaşamı boyunca içinde bulunduğu ortamın istek ve doğrularına kendini uydurması süreci.*|| **kültür göçü,** *Bir fenomenin bir kültürden öteki kültürlere geçmesini sağlayan süreç.*|| **kültür ırkı,** *biy. Ekonomik açıdan önemli bazı hayvan ve bitkilerin özel koşullar altında yetiştirilmesi ile oluşturulan ırklar.*|| **kültür kalıbı,** *Bir kültürün çevresinde kutuplaştığı belirgin bir ana öge.*|| **kültür karmaşası,** *Birbirine bağlı olan ya da bir ana öge çevresinde kümelenen kültür ögelerinin bütünü.*|| **kültür ortamı,** *biy. Canlı veya uyku durumunda olan bir mikroorganizmanın aşılandığı besin maddeleri ortamı.*|| **kültür ögesi,** *sosy. Belirli bir kültür içinde bulunan, tanımlanabilen en küçük birim; kültür unsuru.*|| **kültür süreci,** *sosy. Kültür yapısının ya da içeriğinin birbirini izleyen değişikliği; kültür vetiresi.*|| **kültür varlıkları,** *Bulunduğu ülke veya bütün insanlık için tarihî nitelik ve kültürel özelliği olan, korumaya alınmış veya alınması gereken eserler; tarihî eserler; eski eserler.*|| **kültür yozlaşması,** *Bir merkezden çıkan ve yayılan kültürün etkisinin her zaman çıkış ve geliş yerindeki yükseklik ve derecesini koruyamayıp bozulması; kültür dejenerasyonu.*

kültürel, [Fr. culturel] *sf.* **1.** Kültürle, medeniyetle ilgili. **2.** Kültürü geliştirmeyi, bazı kültür biçimlerini yaymayı amaç edinen. ☞ **kültürel evrim,** *sosy. Bir toplumda var olan kültür değerlerinin dölden döle geçmesi ile daha gelişmiş bir toplum oluşması.*|| **kültürel kalıtım,** *biy. Bazı karakter ve davranışların genlerle kalıtım olmaksızın, dölden döle taşınması.*

kültürfizik, -ği [Fr. culture physique] *is. spor.* Vücudu geliştirmek, gücünü ve dayanıklılığını artırmak, kasları çalıştırmak veya bazı beden kusurlarını gidermek amacıyla yapılan özel hareketlerin tümü.

kültürlü, [kültür-lü] *sf.* **1.** Kültürü gelişmiş olan. **2.** Belli bir alanda yeterince bilgi ve görgü edinmiş olan. **3.** Kültür sahibi.

kültürlülük, -ğü [kültür-lü-lük] *is.* Kültürlü olma durumu.

kültürmek[1], [köl-mek > köl-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (At için) bağlatıp kösteklemek; yıktırmak. [DLT]

kültürmek[2], [kül-mek > kül-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güldürmek. [EUTS] [DLT] [OKD]

kültürsüz, [kültür-süz] *sf.* **1.** Kültürü gelişmemiş olan. **2.** Düşünce, eleştirme, zevk alma duygu ve

yetilerini yeterince geliştirememiş olan. **3.** Kültürden yoksun olan.

kültürsüzlük, -ğü [kültür-süz-lük] *is.* Kültürsüz olma durumu; kültürsüz kişinin niteliği.

külufak, -ğı [kül+ufak] *{ağız} is.* Paramparça; darmadağınık. [DS]

külü[1], [? kuli / külü] *{ağız} is.* **1.** Hindi. **2.** Kaz. [DS]

külü[2], [? külü] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında kullanılan yumurta biçiminde taş. [DS]

külüboy, [külü+boy ?] *{ağız} is.* Sıpa. [DS]

külüçe, [külü-çe] *{ağız} is.* Kül çöreği. [DS]

külüfan, [kül+ufa-n] *{ağız} sf.* Paramparça; tuzla buz. 🗗 **külüfan olmak,** *{ağız}* → külhaş olmak. [DS]

külüg[1], [kölük / külüg] *{eT} is.* **1.** → kölük. **2.** Taşıt; nakliye aracı. [EUTS] **3.** *sf.* İğreti; ödünç. [DLT]

külüg[2], [kū > kū-lüg] *{eT} sf.* Ünlü; meşhur; şanlı; şöhretli. [ETY] [DLT] [Tekin] 🗗 **külüg bilge,** *{eT} Ünlü bilgin.* [DLT]

külük[1], [kū > kū-lüg] *{eT} sf.* → külüg[2]. [KB]

külük[2], **-ğü** [kü-lüg] *{eAT} sf.* Hızlı. [DK]

külük[3], **-ğü** [Far. külüng => külük] *{ağız} is.* Taşçı çekici; balyoz. [DS]

külük[4], **-ğü** [külü-k] *{ağız} is.* **1.** Boynuzlu keçi. **2.** Sarı benizli, kavruk, cılız çocuk. **3.** Çok ağır. [DS] 🗗 **külük koyunu,** *{ağız} Kuyruğu yuvarlak koyun.* [DS]

külük[5], **-ğü** [kül-ük / kül-lük] *{ağız} is.* Ocağın önünde kül toplanan yer. [DS]

külük[6], **-ğü** [kül-ük] *{ağız} is.* Zamk. [DS]

külük[7], **-ğü** [Yun. khoulíkhi [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Sıcak külde pişirilen kalın ekmek. **2.** Külbastı. [DS]

külüklemek, [külü-k-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Miskinleşmek; uyuşuklaşmak. [DS]

külülmek, [kül-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Aşınmak; kütleşmek; körelmek; çentilmek. [DS]

külülük, -ğü [külü-lük] *{ağız} is.* Et ve bulgurdan yapılan bir tür ekşili köfte. [DS]

külümbe, [kül > kül-(ü)mbe / Yun. khoulloúri ?] *{ağız} is.* Kalın sac ekmeği; bazlama. [DS]

külümek, [kül-ü-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Elini ve ayaklarını bağlamak. [DS]

külümpeli, [külümpe-li ?] *{ağız} sf.* Koyuca; tortulu. [DS]

külünsinmek, [kül-mek > kül-ī-mek > külüm > külüm-sī-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gülümsemek; güler görünmek; gülümsenmek. [DLT]

külünç, [kül-mek > kül-ün-mek > kül-ün-ç] *{eT} sf.* Gülünç. [DLT] [KB]

külünçe[1], [külün-çe ?] *{ağız} is.* Zararlı hayvanlara verilen zehir. [DS]

külünçe[2], [Yun. khoulloúri ?] *{ağız} is.* **1.** Mısır unundan yapılan ekmek. **2.** Ölünün arkasından yapılan yağlı, soğanlı ekmek. [DS]

külüng, [Far. külüng كلنگ] *{OsT} is.* → külünk.

külüngü, [köl-ün-gū] *{eT} is.* Taşıt; nakliye aracı. [EUTS]

külünk, -gü [Far. külüng كلنگ] *{eAT} {OsT} is.* Taş, kaya parçalamakta kullanılan sivri uçlu taşçı kazması.

külünmek, [köl-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Hâlsiz düşmek. [DLT] [KB]

külünınek, [kül-mek > kül-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gülümsemek; sırıtmak. [EUTS]

külüp, -bü [? külüp] *{ağız} is.* Damlara konulan kol kalınlığındaki ağaçlar. [DS]

külür[1], [Yun. khoulloúri [Tietze]] *{ağız} is.* **1.** Külde, tepside pişen mayasız ekmek; mısır ekmeği. **2.** Saç veya taş üzerinde pişirilen bazlama gibi ufak ekmek. **3.** Simit biçiminde adak ekmeği. **4.** Lokma. **5.** Çocuklara yapılan çörek. [DS]

külür[2], [? külür] *{ağız} is.* **1.** Tanesiz mısır koçanı. **2.** Taneli mısır koçanı. **3.** Bezelye. [DS]

külüstür, [? külüstür] *sf. argo.* **1.** Yıpranmış; çok eski. **2.** Bakımsız.

külüstürlük, [külüstür-lük] *is.* Külüstür olma durumu; külüstür olan şeyin niteliği.

külüşefteli, [Far. gūl-i şeftāli] *{ağız} sf.* (Ayakkabı, potin, edik vb. için) açık kırmızı renk. [DS]

külüşmek, [kül-ınek > kül-üş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Gülüşmek. [EUTS] [DLT]

külüşüg, [kül-mek > kül-üş-mek > kül-üş-üg] *{eT} is.* Gülüş. [EUTS] [Gabain]

külüşük, [kül-mek > kül-üş-mek > kül-üş-ük] *{eT} is.* Gülüş. [EUTS]

külüt, [kül-mek > kül-üt] *{eT} is.* Halk arasında gülünç olan nesne. [DLT]

külüz, [kül-üz] *{ağız} sf.* (İnsan ve hayvan için) düşkün; şaşkın. [DS]

külve, [Far. külbe / külbe] *is.* **1.** Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan hava deliği. **2.** Ocak. **3.** Ocakta tencere, kazan koymak için yapılmış yer.

külyutmaz, [kül+yut-maz] *sf.* Kolaylıkla aldanmayan; aldanmaz; kolay kolay kanmayan; inanmaz.

küm[1], [köm / küm *(yans.)*] *is.* Homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *küm-ür-de-n-mek*

küm[2], [küm / kü *(yans.)*] *is.* Çarpma, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *küm, küm-sü-k-le-mek*

küm[3], [küm] *{ağız} is.* **1.** Aynı dalda bulunan meyve kümesi; küme. **2.** Yeni doğan kuzuların soğuktan korumak maksadıyla içine konuldukları çukur. **3.** Küçük ağıl. **4.** Kadınların başlarına sardıkları beyaz peştamal. [DS]

küm[4], **-mınü** [Ar. kümm كم] *{OsT} is. bot.* Çiçek kapçığı; tomurcuk.

kümahe, [Far. kümāhe كماهه] *(küma:he) {OsT} is.* Nazarlık.

kümat, [Ar. kemî > kümât كمات] *(küma:t) {OsT} is.* Yiğitler; kahramanlar.

kümbe, [göm-me > kömbe > kümbe] *{ağız} is.* **1.** İki saç arasında veya külde pişirilen mayasız ekmek. **2.** Pide. [DS]

kümbed, [Far. günbed > künbed كمبد] *{OsT} is.* → kümbet.

künbelti, [kümb-el-ti] *{ağız} is.* Tepecik. [DS]

kümbet[1]**,** [Far. günbed >kümbed *(kubbe)* كمبد] *{OsT} is.* **1.** *{eT}* Tepe. **2.** Yarım küre biçiminde yapı damı; kubbe. **3.** Damı kubbe biçiminde olan yapı. **4.** Kubbe biçiminde toparlak kabartı. **5.** Gökyüzü. **6.** *anat.* Kümbete benzemeleri dolayısıyla bazı organların çeşitli kısımlarına verilen ad. **7.** Eskiden kullanılan büyük ve kubbe biçimindeki kavuk. **8.** *{ağız}* Yemekleri korumak için üzerine kapatılan kulpsuz oval sepet. [DS] **9.** *{ağız}* İçi tuğlalı soba. [DS] **10.** *{ağız}* Topraktan yapılmış soba. [DS] **11.** *{ağız}* Ocak. [DS] **12.** *{ağız}* Kent sularının ana deposu üzerine yapılan alçak kubbeli yapı. [DS]

kümbet[2]**,** [kümbet] *{ağız} sf.* Büyük; kaba. [DS]

kümbü, [kümbü] *{ağız} is.* Büyük testi. [DS]

kümdet, Ar. kümdet كمدت] *{OsT} is.* Renk değiştirme.

kümdük, -gü [küm-(ü)d-ük ?] *{ağız} is.* Basık burunlu. [DS]

küme, [Ar. kūme كمه] *{OsT} is.* **1.** Küçük bir tümsek meydana getirecek kadar yığın, birikinti. **2.** (İnsan, eşya ve canlılar için) kalabalık; topluluk. **3.** *gök b.* Aynı sisteme ait çok sayıdaki gök cismi; yıldız ve galaksi topluluğu. **4.** Niteliklerine göre gruplandırılmış takımlar ve sporcular grubu. **5.** Lig. **6.** *mat.* Eleman adı verilen canlı ve cansız varlıklardan, simgelerden, şekillerden veya soyut kavramlardan meydana gelen topluluk. **7.** *{ağız}* Bağ ve bahçe bekçisinin kulübesi. [DS] **8.** *{ağız}* Gömülmüş zeytin yığını. [DS] **9.** *{ağız}* Topluca kır eğlencesi[DS]. **10.** *sf.* Küme şeklinde olan, kümeyi andıran. 🗗 **küme bulut,** *Tabanı düz ve esmer, tavanı kubbemsi ve beyaz, yığın halindeki bulut; kümülüs.*|| **küme çalışması,** *eğ. Ortak amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin kendi aralarından seçtikleri bir başkanın yönetiminde iş birliği yaparak çalışmalarına imkân veren öğretim tekniği.*|| **kümeden düşme,** *spor. Aldığı puanlar sebebiyle en alt sırada bulunduğu için, bir takımın bir alt kümeye düşmesi.*|| **küme küme,** *Kümeler hâlinde; yığın yığın.*

kümeç[1]**, -ci** [gömeç > kümeç] *{ağız} is.* Süzülmüş bal üzerinde kalan petek kırıntıları. [DS]

kümeç[2]**, -ci** [göm-meç > kümeç] *{ağız} is.* Mısır unundan yapılan, içine ceviz konularak külde pişirilen çörek. [DS]

kümek[1]**,** [kö-mek > kü-mek] *{ağız} is.* Yardım; imdat. [DS] 🗗 **kümek etmek,** *{ağız} Yardım etmek.* [DS]

kümek[2]**,** [kü-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Korumak; saklamak; muhafaza etmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Gözlemek.

kümele, [Far. külbe / Yun. khalubi ?] *is.* **1.** Avcı kulübesi. **2.** Bekçi kulübesi. **3.** Çadır.

kümeleme, [küme-le-me] *is.* **1.** Kümelemek eylemi. **2.** Yığın hâlinde bir yerde biriktirme. **3.** Kümelere ayırma işi. **4.** *zf.* Küme hâlinde.

kümelemek, [küme-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Küme durumuna getirmek; yığmak; biriktirmek. **2.** Kümelere ayırmak.

kümeleniş, [küme-le-n-iş] *is.* Kümelenmek eylemi veya biçimi.

kümelenme, [küme-le-n-me] *is.* Kümelenmek eylemi.

kümelenmek, [küme-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Küme hâline getirilmek; yığılmak. **2.** Kümelere ayrılmak. **3.** *dönşl. f.* Kendi aralarında küme oluşturmak; bir yere birikmek. **4.** Küme hâline getirilmiş bir şey sahibi olmak.

kümeleşim, [küme-le-ş-im] *is. biy.* Bağışıklık kazanmış bir vücutta, bağışıklığı sağlayan maddenin, hastalığı yapan mikrobu küme hâline getirmesi olayı; aglütinasyon.

kümeleşme, [küme-le-ş-me] *is.* Kümeleşmek işi.

kümeleşmek, [küme-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* **1.** Bir yere yığılarak küme oluşturmak; küme hâlinde toplanmak. **2.** Kümelere ayrılmak; küme küme ayrılmak. **3.** *dönşl. f.* Küme durumuna gelmek; yığışmak.

kümelez, [küme-l-ez] *{ağız} is.* Kimi yerleri aşınmış aşık kemiği. [DS]

kümeli, [küme-li] *sf.* **1.** Kümesi olan. **2.** Çok; kalabalık; yığın yığın.

kümelti, [küme-l-ti] *{ağız} is.* **1.** Tepecik. **2.** Toprak yığını. [DS]

kümeltili, [küme-l-ti-li] *{ağız} sf.* Toplu; çok; yığılı. [DS]

kümes[1]**,** [Yun. koimasi] *is.* **1.** Tavuk, hindi vb. kanatlı hayvanların barınması için yapılmış olan yer. **2.** *mecaz.* Küçük ve mütevazı ev; ilkel ev. 🗗 **kümes gübresi,** *Kümes hayvanlarının dışkısından meydana gelen organik gübre.*|| **kümes hayvanları,** *Evcil olarak yetiştirilen tavuk cinsi hayvanların tümü.*

kümes[2]**,** [kümes] *{ağız} is.* Arı peteği. [DS]

kümet[1]**, -di** [? kümet] *{ağız} is.* Çocuğun doğum haberini veren kişiye babanın verdiği bahşiş; müştuluk parası. [DS]

kümet[2]**, -di** [? kümet] *{ağız} is.* Kiremit. [DS]

kümeyt, [Ar. küneyt كميت] *{OsT} is.* **1.** Koyu doru at. **2.** Kırmızı şarap. 🗗 **kümeyt-i hâme,** *Söz meydanının atı; kalem.*|| **kümeyt-i muhtelif,** *Kahverengi doru at.*

kümge, [kümge / küñe] *{ağız} is.* Gübre; pislik. [DS]

kümgeçi, [kümge-çi] *{ağız} is.* Çöpçü. [DS]

kümiçe, [kümīçē] *(kümi:çe:) {eT} is.* Sivrisinek. [DLT]

kümkü, [küm-kü] *{ağız} sf.* **1.** Beli bükük; kambur. **2.** Basık burunlu; kümük. [DS]

kümküme, [? kümküme] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan yapılan el büyüklüğünde yağlı ekmek. [DS]

kümmel, [Ar. kāmil > kümmel كمل] *{OsT}is.* Olgunlar; kâmil kimseler.

kümmelîn, [Ar. kāmil > kümmel > kümmelīn كملين] *(kümmeli:n) {OsT} is. (çoğulun çoğulu)* Olgun kimseler; kâmiller.

kümmî, [Ar. kümmī كمى] *(kümmi:) {OsT} sf.* **1.** Koni biçiminde olan; konik. **2.** *is.* Bilginlerin yanlarında taşıyabilmek için özel olarak yaptırdıkları uzunca el yazması kitaba verilen ad.

kümp, [kümp *(yans.)*] *is.* Yere düşmeyi, çarparak dağılmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kümp-mek,*

kümpmek, [kümp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Birdenbire düşüp kalmak. [DS]

kümre, [küm-(ü)r-e ?] *{ağız} is.* Küçük iskemle. [DS]

kümrenmek, [küm-(ü)r-e-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Beyit söylemek. [DS]

kümrü, [güm-lü > küm-rü ?] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış, kulpsuz testi. [DS]

kümrük, -ğü [küm-(ü)r-ük] *{ağız} sf.* Dalsız; budaksız. [DS]

kümrüş, [küm-(ü)r-üş] *{ağız} is.* Ağzı kırılmış ibrik, testi vb. şeyler. [DS]

kümsük[1]**, -ğü** [küm-sük] *{ağız} is.* Yumruk; muşta. [DS]

kümsük[2]**, -ğü** [küm-(ü)s-ük] *{ağız} is.* Çıralı odun; çıra yarması. [DS]

kümsük[3]**, -ğü** [küm-(ü)s-ük] *{ağız} is.* Yanık kokulu yemek. [DS]

kümsüklemek, [küm-sü-k-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Avcunu yumup yumruk yaparak vurmak; muştalamak. [DS]

kümsümek, [küm-(ü)s-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Yemek için) yanmak; yanık kokmak. [DS]

kümtük, -ğü [küm-(ü)t-ük] *{ağız} sf.* Ucu kalın; kırık; küt. [DS]

kümun, [Ar. kümūn كمن] *(kümu:n)* is. Gizlenme.

kümü, [? kümü] *{ağız} is.* Loğusalıkta al basma. [DS]

kümük[1]**, -ğü** [küm-ü-k] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) basık burunlu. **2.** (Kişi için) dişi dökülmüş. [DS] **3.** (Diş, aşık kemiği vb. için) çürük.

kümük[2]**, -ğü** [küm-ü-k] *{ağız} is.* **1.** Küçük kulaklı keçi. **2.** Gövdesi kesilmiş ağaç. **3.** Topraktan çıkarılan küçük, yuvarlak kökler. [DS]

kümük[3]**, -ğü** [küm-ü-k] *{ağız} sf.* **1.** (Hayvan için) kulağı kesik. **2.** Ucu kalın; kırık; küt. [DS]

kümük[4]**, -ğü** [küm-ü-k] *{ağız} sf.* **1.** Küçük. **2.** (Kadın için) kısa boylu. [DS]

kümül, [Yun. kima *(yığmak)* / Ar. küme] *{ağız} is.* **1.** Bağlam olarak kurutulup, taneleri alınan susam, nohut, mercimek, burçak kökü. **2.** Susam bağlamlarından oluşan yığın. [DS]

kümülatif, [Fr. cumuler *(yığmak)* > cumulatif] *sf.* Yığın olarak; toplu.

kümüldürük, [*kömül > kömül-dürük] *{eT} gçl. f. [-ür]* At göğüslüğü. [DLT]

kümüle, [Lat. cumulare > Fr. cumuler] *is.* Yığın. 🗗 **kümüle etmek,** *Yığmak.*

kümülmek, [küm-ül-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Çentilmek; aşınmak; kütleşmek; körlenmek. [DS]

kümültü, [kümül-tü] *is.* Ormanda yapılmış eğreti kulübe.

kümülü, [Yun. kima / Ar. küme] *{ağız} is.* **1.** Susam sapları yığını. **2.** Koni. [DS]

kümülüs, [Lat. cumulus *(yığın)*] *is.* Güzel havalarda görülen altı düz ve gri, üstü kubbemsi ve beyaz yığınlar halindeki bulut; küme bulut.

kümür, [kümür] *{ağız} is.* Dökülmüş, kuru çam yaprakları. [DS]

kümürdek, -ği [kümürd-e-k] *{ağız} is.* **1.** Olmamış kavun; kelek. **2.** Gırtlak. **3.** Otların sertleşmemiş sapları. [DS]

kümürdenmek, [kümür-de-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* (Yaban hayvanları için) bağırmak; homurdanmak. [DS]

kümürgen, [kövür-gēn / kömür-gēn] *{eT} is.* Dağ soğanı. [DLT]

kümürken, [kövür-gēn / kömür-gēn] *{eT} is.* → kömürgen. [DLT]

kümürtlek, -ği [kümürt-le-k] *{ağız} is.* Kıkırdak [DS]

kümürüç, -cü [kümür-üç] *{ağız} is.* Kulpu ve emziği kırık testi. [DS]

kümürük, -ğü [kümür-ük] *{ağız} sf.* (Kişi için) basık burunlu. [DS]

kümüş, [kümüş] *{eT} is.* Gümüş; akça. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin]

kümüşlüg, [kümüş-lüg] *{eT} sf.* Gümüşlü. [EUTS]

-kün[1]**,** [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > -kun / -kün / -kın / -kin / -ġın / -gin / -ġun / -gün] *{eT} yap. e.* → -kun[1].

-kün[2]**,** [-kun /-kün] *{eT} yap. e.* → -kun[2].

-kün[3]**,** [-gın / -gin / -gün / -gun / -kin / -kın / -kun / -kün] *yap. e.* → -gın.

kün[1]**,** [Toh. kaum *(güneş)* > kūn] *(kü:n) {eT} is.* **1.** Güneş; gün. [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin] [İKPÖy.] **2.** Gündüz; gün. [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] **3.** Güney. [DLT] [Gabain] [Tekin] [EUTS] **4.** Zaman. [EUTS] **5.** 🗗 **Kün-ay,** *{eT} Tanrı adı.* [EUTS]|| **kün batsıg,** *{eT} Batı.* ‖ **kün batsıkıngaru,** *{eT} Güneşin battığı yer; batı.* [EUTS]|| **kün kü-**

ninge, *{eT} Her gün.* [EUTS]|| **kün orta,** *{eT} 1. Güneye doğru.* [EUTS] *2. Öğle.* [EUTS]|| **Kün Tengri,** *{eT} Güneş tanrısı.* [EUTS]|| **kün togsug,** *{eT} Doğu.* [DLT]|| **kün yıpar,** *{eT} Misk göbeği.* [DLT]

kün[2], [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > kün] *{eT} e.* Çokluk edatı. *(Çoğul eki yerine kullanılır.)* [Gabain]

kün[3], [Çin. kun *(sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş)* > kün] *{eT} is.* El gün; halk. [ETY] [KB] [OKD] 🗗 **il kün,** *{eT} İller; millet; kavim.* [EUTS]

kün[4], [Çin. k'uen] *{eT} is.* **1.** Harem dairesi. [EUTS] **2.** Cariye. [ETY]

kün[5], [kığ / küğ > kün ?] *{ağız} is.* **1.** Birkaç yıl yerinde kalarak iyice yanmış ve kül gibi olmuş hayvan gübresi. **2.** Kömür ve tütün tozu. **3.** Toprak ve ince saman karışımı. [DS]

kün[6], [Ar. kün كن] *{OsT} ünl.* Ol! 🗗 **kün fe-kân,** *Olan oldu.* | **kün fe-yekûn,** *Olan oldu.*

küna, [Far. künā كنا] *(küna:) {OsT} is.* Etrafı duvar veya çitle çevrilerek ekilen yer.

künam, [Far. künām كنام] *(küna:m) {OsT} is.* **1.** İnsanın dinleneceği yer; dinlenme yeri. **2.** Kuş yuvası. **3.** Yaban hayvanı ini.

-künan, [Far. -künān كنان] *(küna:n) {OsT} son ek.* Sonuna getirildiği Farsça kelimelere *"yaparak, ederek; yapan, eden"* anlamı katarak birleşik zarf ve sıfatlar yapan son ek.

künar, [Far. kūknār / Yun. khoukhounari / kounári [Tietze]] *(kü:nar) is.* Çam fıstığı; *{ağız} (aynı).* [DS].

künasat, [Ar. künāse > künāsāt كناسات] *(küna:sa:t) {OsT} is.* Süprüntüler.

künase, [Ar. künāse كناسه] *(küna:se) {OsT} is.* Süprüntü.

künat, [Ar. kānī > künāt كنات] *(küna:t) {OsT} is.* Kinayede bulunanlar; kinaye edenler; kinayeciler.

künbed, [Far. gümbed / günbed] *{eT} is.* Tepe.

künc, [Far. künc كنج] *{OsT} is.* **1.** Köşe; bucak. **2.** Evin altındaki bodrum. **3.** Elbise vb. şeylerde oluşan buruşukluk. **4.** Evin altında bodrum şeklinde açılmış yer. **5.** *sf.* Kambur. 🗗 **künc-i kanaat,** *{OsT} Kanaat köşesi.*|| **künc-i mihen,** *{OsT} Mihnetler köşesi.*

künci, [künci] *{ağız} is.* → küncü. [DS]

küncü, [Toh. kuñcit > *eT* künçit > küncü] *{ağız} is.* Susam tanesi; susam. [DS] 🗗 **küncü yağı,** *Susam yağı; şırlağan.*

küncüd, [Far. küncüd کنجد] *{OsT} is. bot.* Susam.

küncülü, [küncü-lü] *sf.* Üzerinde veya içinde susam tanesi bulunan. 🗗 **küncülü taş,** *Değirmen taşı yapmakta kullanılan, üzerinde susam tanesi gibi tanecikler olan bir tür kaya.*

küncüt, [Toh. küñcit] *{ağız} is.* **1.** Susam. **2.** Susam tohumu. **3.** Kara susam. [DS]

künç, -cü [künç] *{ağız} is.* Kireçli toprak. [DS]

künçek, [köngçük] *{eT} is.* → köngçük. [DLT]

künçi, [? künçī] *(künçi:) {eT} is. bot.* Küçük, sivri yaprakları mor veya pembe renkli, yaklaşık on tanesi bir gram gelen tohumları parlak kırmızı renk üzerine siyah noktacıklı görünümüyle göz alan, bu sebeple Hindistan'da kaynatılarak zehiri giderildikten sonra gerdanlık türü mücevher yapımında kullanılan, fakat zehiri giderilmeden kaza ile tohum kırılacak olursa, içinden çıkan proteinleri yok edici 5 gliko-protein içeren, ani körlüğe ve ardından ölüme sebep olan bir Uzak Doğu bitkisi, *(Abrus precatorius).* [EUTS]

künçit, [Toh. kuñcit] *{eT} is.* Susam; susam yağı. [EUTS] [Gabain]

künçük, [kön-çük / kün-çek / kün-çük] *{eT} is.* → köngçük. [DLT]

künçüklenmek, [kön-çük > köngçük-lē-mek > köngçükle-n-mek / küngçük-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → köngçüklenmek. [DLT]

künd, [Far. künd کند] *{OsT} sf.* **1.** (Kesici araç için) keskin olmayan; kör. **2.** Cesur; yiğit. **3.** Kısa; biçimsiz. **4.** Anlayışı kıt; ahmak; aptal. **5.** *is.* Bukağı. **6.** *{ağız} is.* Kök. [DS] **7.** *{ağız}* Ekmek yapmak için ayrılmış hamur topağı; beze. [DS] 🗗 **künd-güş,** *{OsT} Sağır.*

künde[1], [Far. künd > künde کنده] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Kalın ağaç gövdesi; kütük. **2.** Eskiden suçluların ayaklarına takılan tomruk; ayak bağı; köstek; bukağı. **3.** İri yarı, güçlü kuvvetli fakat yakışıksız genç. **4.** Çömlekçi çarkı. **5.** *mecaz.* Tuzak; düzen. **6.** Anlayışsız, kafasız kimse. **7.** *spor.* Güreşte tuş amaçlı, rakibi altına alarak bir elini önünden diğerini arkadan geçirerek kilitlemek suretiyle uygulanan oyun. **8.** *{ağız}* Et tahtası. [DS] **9.** *{ağız}* Çamur taşımakta kullanılan, iki tarafında tutacakları olan ve iki kişi tarafından kullanılan tahtadan yapılma araç; teskere. [DS] **10.** *{ağız}* Çanak, çömlek yapmak için hazırlanmış çamur topağı. [DS] **11.** *{ağız}* Ekmek yapmak için ayrılan hamur topağı. [DS] **12.** *{ağız}* Set. [DS] **13.** *{OsT}* Ava alışkın doğanın üzerinde oturduğu ağaç. 🗗 **kündeden atmak,** *Aldatarak yanlış davranışta bulundurmak; tuzağa düşürmek.*|| **künde-i çehār-bend,** *Dünya.*|| **künde-i hizem,** *Yakacak odun.* | **kündeye gelmek,** *spor. 1. Rakibi tarafından künde uygulanmak. 2. Tuzağa düşürülmek; aldatılmak; kandırılmak.*|| **kündeye getirmek,** *1. spor. Rakibine künde uygulamak. 2. Tuzağa düşürmek; aldatmak.*

künde[2], [gün-de] *(kü'nde) {ağız} zf.* Sürekli; her gün; her zaman; günde. [DS]

kündekâr, [Far. künde-kār کنده کار] *(kündekâ:r) {OsT} is.* Kakmacı; ince marangoz

kündekâri, [Far. künde-kārī کاری کنده] *(kündekâ:ri:) {OsT} is.* **1.** Birbirine geçme küçük ve düzgün ahşap çıtalarla, parçalarla yapılan bezeme sanatı ve tekniği; kakmacılık. **2.** Bu teknikle elde edilen eser; kakma suretiyle yapılmış olan sanat eseri.

kündeleme, [künde-le-me] *is.* Kündelemek işi.

kündelemek, [künde-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *spor.* Güreşte rakibi altına alıp bir elini önünden diğerini arkadan geçirerek kilitlemek suretiyle tuşa getirmek. **2.** *mecaz.* Birine hile yapmak; oyun etmek. **3.** *{ağız}* (Hastalık için) bütün vücudu sarınak. [DS]

kündeletmek, [Far. kunda / kündē > kündē-lē-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Döndürmek; yuvarlatmak; kündeye vurdurmak; hapishaneye koydurmak. [Nevâyî]

kündelmek, [künd-el-mek كندالمك] *{eAT} dönşl. f. [-ir]* Keskinliği, sivriliği gitmek; kütleşmek; körelmek.

kündem, [kün̄ > kün-dē-m] *(künde:m) {eT} is.* **1.** Güneşe benzer; parlak; güneş gibi. [EUTS] [Gabain] **2.** Güneşli. [EUTS]

kündi, [kön-mek > köndī] *(köndi:) {eT} sf.* → köndi. [DLT]

kündin, [kün̄ > kün-dün] *{eT} is.* **1.** Güney; cenup. [EUTS] **2.** *zf.* Güzel. [EUTS]

kündini, [kün̄ > kün-dünī] *(kündini:) {eT} is.* Güney; cenup. [EUTS]

kündiye, [gün-de-y-e] *{ağız} zf.* Gündelik; günlük; her zaman. [DS]

kündlük, -ğü [künd-lük كندلك] *{OsT} is.* Ahmaklık.

kündü[1], [Far. künd => kündü کوندی] *{OsT} {ağız} is.* **1.** Çakmak taşı ile tutuşturulan kükürtlü kav. [DS] **2.** *{OsT}* Ağacın ortasındaki yumuşak kısım.

kündü[2], [? kündü] *{ağız} is.* İçinde değirmen çarklarının bulunduğu tahta dolap. [DS]

kündüç, -cü [küncü / küncüt] *{ağız} is.* → küncü. [DS]

kündük, -ğü [künd-ük] *{ağız} is.* **1.** Sapı kırık ağaç kaşık. **2.** *sf.* Basık burunlu; kümük. [DS]

kündükü, [? kündükü] *{ağız} sf.* Koyu mavi. [DS]

kündün, [kün̄ > kün-dün] *{eT} is.* → kündin. [EUTS]

kündüri, [kün̄ > kün-dü-rī] *(kündüri:) {eT} zf.* Güneyde. [EUTS] [Gabain]

kündüz, [kün̄ > kün-tüz] *{eT} is.* **1.** Gündüz; gün ışığı. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [Yüknekî] **2.** *zf.* Gündüzün. *{ağız} (aym)* [DLT] [DS]

küne, [küne] *{ağız} is.* **1.** İpek böceklerine verilen dut yaprağı. **2.** Cevizli sucuk; köme. [DS]

künefe, [Ar. kināfe / Mısır Ar. künāfe كنافه] *{OsT} is.* **1.** Çevresini kapatarak korumaya alma. **2.** Arasına peynir, tuzsuz lor, kaymak konulmak suretiyle pişirilip sıcak olarak yenilen tel kadayıf tatlısı. **3.** *{ağız}* Tel kadayıf. [DS]

künende, [Far. künende کننده] *{OsT} sf.* **1.** Edici; yapıcı. **2.** Eden; yapan.

küner, [Far. kūknār / Yun. koukounari [Tietze]] *(kü:ner) {ağız} is.* Çam fıstığı. [DS]

künere, [kün-er-e] *{ağız} sf.* Eski. [DS]

küneş, [kün̄ > kün-eş] *{eT} is.* **1.** Gün ışığı. [ETY] [Gabain] **2.** Güneşli taraf; güneşli yer. [ETY]

künet[1], [? künet] *{ağız} is.* Ekmek tepsisi. [DS]

künet[2], [? künet] *{ağız} is.* **1.** Asılsız, boş şey. **2.** Uygunsuz, değersiz şey. [DS]

küney, [kün-ey] *is.* Güneş yönü; güneşe bakan taraf; güneş gören yer; güney.

küneyigni, [künī > kün-ē-mek > küne-yi-ñi ?] *{eT} is.* Kıskanç; hasetçi; günücü. [EUTS]

küng, [küñ] *(küñ) {eT} is.* Cariye; kadın köle; karavaş. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]. ⊡ **küng kılmak,** *{eT} Cariye yapmak.* ‖ **küıng kul,** *{eT} Cariye ve erkek köle.*

küngdürmek, [küñ-mek > küñ-dür-mek / köy-dür-mek / küy-dür-mek] *(küñdürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak. [DLT]

künge[1], [? künge] *{ağız} is.* **1.** Toz; çöp; süprüntü. **2.** Pislik; gübre. [DS]

künge[2], [? künge] *{ağız} is.* Semerlerin yanlarında yük taşımak için kullanılan ipler. [DS]

küngeci, [künge-ci] *is.* Çöpçü.

küngedmek, [küng *(cariye)* > küng-ed-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Cariye olmak. [ETY] ⊡ **küngedmek kuladmak,** *{eT} Cariye olmak ve köle olmak.*

küngelemek, [küng-e-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kirletmek. [DS]

küngelik, [künge-lik] *{ağız} is.* Çöplük; küllük. [DS]

küngerlemek, [küng-er-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] {ağız}* Para sıkıntısına düşmek; işi bozulmak; işi ters gitmek. [DS]

küngetmek, [küng-e-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bir şeyi işe yaramaz hâle getirmek; bozmak. [DS]

künglig, [küñ > küñ-lig] *(küñlig) {eT} sf.* Kadın kölesi olan; cariye sahibi. [ETY]

küngmek, [küy-mek / göy-(ü)n-ǖ-mek > küñ-mek] *(küñmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* → küymek. [DLT]

küngrenmek, [küñ > küñ-rē-mek > küñ-re-n-mek] *(küñrenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Kendi kendine söylenmek; homurdanmak; mırıldanmak. [DLT] [Nevâyî]

küngük, [küñ-mek *(yanmak)* > *küñ-ük / göynük / küyük] *(küñük) {eT} sf.* Yanık; yanmış. [Clauson]

küngül, [küng-ül] *{ağız} sf.* Elden ayaktan düşmüş; yaşlı; ihtiyar;. [DS]

küngüldeme, [küng-ül-de-me] *is.* Küngüldemek eylemi; küngürdeme.

küngüldemek, [küng-ül-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Uyuklamak; uyuklarken düşecek gibi

olmak; küngüllemek. **2.** (Yaşlı kişi için) uyurgezer gibi olmak. **3.** Elden ayaktan düşmek. [DS]

küngülenmek, [küñ-ü-le-n-mek كنكولنمك] *(küñülenmek) {OsT} dönşl. f. [-ür]* Kamaşmak.

küngüllemek, [küng-ül-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* → küngüldemek. [DS]

küngürdeme, [küng-ür-de-me] *is.* Küngürdemek eylemi.

küngürdemek[1], [küng-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Uyuklamak. [DS] **2.** Elden ayaktan düşmek.

küngürdemek[2], [küñ > küñ-rē-mek > küñ-(ü)r-dēmek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Boğuk ses çıkarmak; homurdanmak; mırıldanmak. [Nevâyî]

küngüre, [Far. küngüre كنگره] *is.* **1.** Kubbenin en yüksek yeri, tepesi. **2.** *{ağız}* Baca. [DS]

küngürlemek[1], [küng-ü-r-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Eskimek. [DS]

küngürlemek[2], [küng-ür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Uyuklamak; uyuklarken düşecek gibi olmak. [DS]

küngürlemek[3], [küng-ür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* İşleri bozulmak; para sıkıntısına düşmek. [DS]

küngürlük, [küng-ür-lük] *{ağız} is.* Uykunun verdiği uyuşukluk; mahmurluk. [DS]

küngürmek, [küñ-mek > küñ-ür-mek / küy-ür-mek] *(küñürmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak. [DLT]

küngüz, [köñ *(gübre, hayvan pisliği)* > köñ-üz] *(küñüz) {eT} is.* → küngüz. [DLT]

küngzedmek, [küñ > küñ-ī-mek > küñ-ī-z-ed-mek] *(küñzedmek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Cariye olmak; karavaş olmak. [EUTS]

künh, [Ar. künh كنه] *is.* **1.** Bir şeyin özü; iç yüzü; aslı. **2.** Kök; dip; asıl. 🗗 **künhü'l-ahbār,** *Haberlerin özü.*|| **künhüne varmak,** *Bir şeyin aslını, esasını anlamak; gerçeği öğrenmek.*

küni[1], [künī] *(küni:) {eT} is.* Kıskançlık; günü; haset [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]

küni[2], [küñ *(cariye)* > küñ-ī] *küñi:) {eT} is.* Kuma. [DLT]

küniçi, [künī > küni-çī] *(küniçi:){eT} sf.* Hasetçi; kıskanç; günücü; hasut. [EUTS]

künikeki, [kün *(gün)* > kün-ī-gē + ki] *{eT} zf.* Her gün; daima. [EUTS]

künilemek, [künī > küni-lē-mek] *(künile:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Kıskanmak. [EUTS]

künilik, [*eT.* köni *(doğru)* > küni-lik] *{ağız} is.* Adalet; doğruluk. [DS]

küninte, [kün *(gün)* > kün-in-te] *{eT} zf.* Her gün; devamlı; sürekli. [EUTS] [Gabain]

künişt, [Far. künişt کنشت] *{OsT} is.* Yahudilerin tapınağı; havra; sinegog.

künk[1], [küng] *{ağız} sf.* **1.** (Çocuk için) tutuk; unutkan; akılsız. **2.** Ağır ve isteksiz yiyen. [DS]

künk[2], **-gü** [Fars. küng / künk کنك / کنگ] *{OsT} is.* Pişmiş toprak veya çimentodan yapılan kalın su borusu; büz.

künke, [? künke / künge] *{ağız} is.* → künge. [DS]

künken, [künke-n] *{ağız} is.* Çöplük. [DS]

künklük, -ğü [künk-lük] *{ağız} is.* Baca çıkıntısı. [DS]

künkül, [Far. kākül => künkül] *{ağız} is.* Kuşların başındaki sorguç. [DS]

künküllemek, [küng-ül-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek; gözleri görmez olmak. **2.** → küngüldemek. [DS]

künkülük, -ğü [kün-gü-lük] *{ağız} is.* Sisli, puslu hava. [DS]

künküm, [künk-üm] *{ağız} sf.* Elden ayaktan düşmüş; yaşlı; küküm. [DS]

künkürdemek, [künk-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek. [DS]

künkürlemek, [künk-ür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü) -yor]* **1.** Pişman olmak. **2.** Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek; gözleri görmez olmak. **3.** → küngüldemek. [DS]

künkürlük, [künk-ür-lük] *{ağız} is.* Düşünce; fikir; ide. [DS]

künlük[1], [kün *(gün)* > kün-lük] *{eT} sf.* **1.** Günlük. [ETY] [KB] **2.** Gün hesabıyla yapılan iş; gündelik. [DLT] **3.** *{ağız}* Şemsiye. [DS] 🗗 **künlük yém,** *{eT} Günlük azık.* [DLT]

künlük[2], **-gü** [Far. ḫung => günlük / künlük] *{ağız} is.* Tütsü olarak kullanılan günlük sakızı; günlük. [DS]

künlüksüz, [kün[3] > kün-lük-süz ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) kimseye yararı dokunmayan. [DS]

künmek, [kün-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Alçakgönüllülük etmek. [DS]

künnaşe, [Ar. künnāşe كناشه] *(künna:şe) is.* Kök.

künnemek, [günü-mek > kün(i)-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor]* Kıskanmak. [DS]

künnük, -ğü [Far. ḫung => günlük / künlük] *{ağız} is.* Günlük; künlük[2]. [DS]

künorta, [gün+orta > kün+orta] *{ağız} is.* Öğle vakti. [DS]

künt, -dü [Far. künd کند] *{OsT}sf.* **1.** Yiğit; cesur; atılgan. **2.** (Kesici aletler için) kesmez; kör. **3.** Kısa. **4.** *{ağız}* Anlayışsız; beceriksiz; elinden iş gelmeyen. [DS] **5.** *is.* Nallanan öküzün ayağına bağlanan ağaç; bukağı. **6.** *{ağız}* Hamur veya çamur topağı. [DS] **7.** *{ağız}* Pişerken tandıra düşen ekmek. [DS] **7.** *{ağız}* Değirmen çarkı. [DS] 🗗 **künt olmak,** *Uyuşuk olmak.*

künte, [künt-e] *{ağız}is.* **1.** Avcıların av astıkları ip. **2.** Kurutulmuş tütün demeti. **3.** Et tahtası. **4.** Pulluğun çıkardığı büyük toprak kesekleri. **5.** *spor.* Künde. [DS]

künteki, [kün *(harem)* > kün-te-ki] *{eT} zf.* Harem dairesindeki. [EUTS]

küntekü, [kün-tē-kü ?] *{eT} is.* Gerdanlık; boyuna takılan süs. [EUTS]

küntemek, [kun-tē-mek] *{eT} zf.* Her gün. [Gabain]

küntki, [kün *(harem)* > kün-te-ki] *{eT} zf.* → künteki. [EUTS]

küntlük, [künt-lük] *{ağız} is.* Aptallık; bilgisizlik; uyuşukluk. [DS]

küntüle, [kün > kün-tü-le ?] *{ağız} is* Akşamdan denize bırakılan, sabahleyin çekilen balık ağı. [DS]

küntün, [kün *(güney, güneş)* > kün-din] *{eT} zf.* Güneyde.

küntür, [kün-tü-r ?] *{ağız} is.* Dağlarda, güneş görmediği için karların erimediği yer. [DS]

küntüre, [künt-ür-e ?] *{ağız}is.* Bağları sel basmaması için yapılan çit set. [DS]

küntüz, [kün *(gün)* + tüz / kün-tüz] *{eT} is.* **1.** Gündüz. **2.** *zf.* Gündüzün; gündüzleyin. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin]

künud, [Ar. künūd كنود] *(künu:d) {OsT} is.* Nankörlük.

künun[1]**,** [Ar. künūn كنون] *(künu:n) {OsT} is.* Bir şeyi saklama; gizli tutma.

künun[2]**,** [Far. eknūn > künūn كنون] *(künu:n) {OsT} zf.* Şimdi.

künuz, [Ar. kenz > künüz كنوز] *(künu:z) {OsT} is.* Hazineler.

künuzat, [Ar. künūzāt كنوزات] *(künu:za:t) {OsT} (çoğulun çoğulu) is.* Hazineler.

künücü, [künü-cü] *{ağız} sf.* Kıskanç. [DS]

künüç, -cü [künü-ç] *{ağız}is.* Hayvanın omuzu. [DS]

künük[1]**,** [? künük] *{eT} is.* Gümüş. [EUTS] 🗗 **künük suv,** *{eT} Gümüş suyu.* [EUTS]

künük[2]**, -ğü** [? künük] *{ağız} is.* İnsan göbeği. [DS]

künün, [kün *(gün)* > kün-ün] *{eT} zf.* Gündüzün; gündüzleyin.

künür, [? künür] *{ağız} is.* Mısır unundan yapılan içi kıymalı bir tür börek. [DS]

künüşlemek, [künü-ş-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Tavuk için) tüyünü dökmek. **2.** Sersem sersem durmak. [DS]

küny, [Çin. k'uen] *{eT} is.* Kadın köle; cariye [Tekin]

künye, [Ar. künv *(ad verme)* > künye *(takma ad)* كنيه] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi ile ilgili kimlik bilgilerini gösteren kayıt. **2.** Bu tür bilgilerin işlendiği bilezik ya da plâka biçiminde kolye. **3.** Bir kimsenin soyu sopu ile ilgili kimlik bilgileri. **4.** Kitap, dergi, gazete gibi bir yayının yazar, editör, yayınevi, basımevi, basım yılı ve baskı sayısı gibi bilgileri içeren kayıtlar. **5.** Bir silâhın üzerinde yazılı olan yapım yılını, modelini ve seri numarası gibi bilgileri içeren kayıtlar. 🗗 **künye defteri,** *{OsT} İmparatorluk devrinde yeniçeri ve diğer askerlerin adlarını, baba adlarını, memleketlerini, eşkâllerini, askere alındıkları tarihi ve terfileri içeren defter; kütük defteri.*|| **künye mimlemek,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, seferî durumdaki orduda yapılan yoklamalarda bulunmayan askerlerin adlarının yanına mim işareti koymak.*|| **künyesi bozuk,** *Kötü durumları görülmüş veya kayda geçmiş olan; sabıkalı.*|| **künyesi gelmek,** *Savaşta şehit düşen bir askerin ölümü ailesine bildirilmek.*|| **künyesini silmek,** *argo. Bir kimseyi sürmek; sürgün etmek; kovmak.*

künyedmek, [Çin. k'uen => küñ > küñ-eḏ-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* Cariye olmak [Tekin]

künyek, [göñlek / köynek > künyek] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

künyelemek, [künye-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Meyve ve diğer bitkilerin dallarına çeşitli bilgileri taşıyan çinko veya alüminyum levhalar asmak. **2.** Göçmen kuş ve diğer yaban hayvanlarının yeryüzündeki hareketlerini incelemek amacıyla görüldükleri yeri, tarihi vb. bilgileri taşıyan levhaları kanat veya ayaklarına bağlamak.

künylüg, [Çin. k'uen > küñ > küñ-lüg] *{eT} sf.* Cariyeli; hizmetçili [Tekin]

küp[1]**,** [küp *(yans.)*] *is.* Çarpma, tepme, dürtme, kaynayıp çıkma ve bol bol akmayı anlatan kök. [Zülfikar] *küp küp, küp-ül küpül, küp-ür-tü, küp-ür küpür* 🗗 **küp düşmek,** *{eAT} Birdenbire düşmek.*|| **küp küp,** *{eAT} Küt küt; güm güm.*

küp[2]**,** [*eT.* kūp / küp / kübd] *(kü:p) is.* **1.** Eskiden, şimdiki kadar plâstik ve metal kapların yaygın olmadığı dönemlerde yiyecek ve içecekleri koymak ve saklamakta kullanılan ağzı ve dibi dar, karnı geniş, pişmiş toprak kap. *{eT} (aynı)* [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** *{eT}* Kap; fıçı. [ETY] [EUTS] [Gabain] **3.** Küçük bir küp üzerine deri gerilmek suretiyle meydana getirilmiş bir tür darbuka. **4.** *argo.* Çok sarhoş. **5.** (Tamlanan olarak kullanıldığında) tamlayanın aşırı miktarda bulunduğunu ifade eder, *sinir küpü.* **6.** *{ağız}* Telli çalgılarda sazın gövde kısmı. [DS] 🗗 **küp armudu,** *{ağız} Kışın küpe basarak olgunlaştırılan ahlata benzer bir armut.* [DS]|| **küpe binmek,** *{ağız} Büyücülük, cadılık yapmak.* [DS]|| **küpe dönmek,** *Çok şişmanlamak.*|| **küp elması,** *{ağız} Küp içinde saklanarak ekşitilen elma.* [DS]|| **küp gibi,** *1. (Kişi için) çok şişman. 2. (Eşya vb. için) çok ağır.*|| **küp kıran,** *{ağız} Gelincik çiçeği.* [DS]|| **küp kuzusu,** *{eAT} Küçük küp.*||

küplere binmek, *Çok öfkelenmek; öfkesinden ne yapacağını bilememek; kırıp geçirmek.*|| **küp mavisi,** *{ağız} Küpte mayalandırılarak lâcivert renk elde edilen bir boya.* [DS]|| **küp uçuran,** *(Cadı vb. için) çok güçlü; çok kuvvetli.*|| **küpünü doldurmak,** *Eline geçen fırsatlardan ya da bulunduğu makamdan yararlanarak oldukça fazla para ve servet sahibi olmak.*|| **küp yıkamak,** *argo. Hovardalık etmek.*

küp[3], [Lat. cubus / Yun. kybos > Fr. cube] *is.* **1.** Birbirine eşit karelerden meydana gelmiş, altı yüzlü dik paralel yüz; mikâp. **2.** Biçimi böyle olan herhangi bir cisim. **3.** *mat.* Bir sayının üç kez kendisi ile çarpımını veren sayı; bir sayının üçüncü kuvveti. **4.** Cisimlerin hacimlerini hesaplamakta kullanılan birim ölçü; mikâp. 🗗 **küp şeker,** *küp biçiminde altı yüzü olan şeker; kesme şeker.*

küp[4], [küp / köp] *{ağız} is.* **1.** Kürek, balta vb.nin sap takılan yeri. **2.** Arabaların ön ve arkasında bulunan iki kalın tahta. [DS]

küp[5], [küp] *{ağız} is.* **1.** Çalılık. **2.** Kesilmiş ağaç. **3.** Kısa boylu ağaç. [DS]

küpcük[1], **-ğü** [köp-çük / küp-cük] *{ağız} is.* Eyerin üzerine konulan yastık. [DS]

küpçük[2], [küp-çük / küp-cük كوپچك] *{OsT} is.* **1.** Küçük küp. **2.** Kavanoz.

küpdüşen, [küp+düş-en كوپ دوشن] *{ağız} is.* **1.** Kaz yumurtası büyüklüğünde tatlı bir çeşit kış armudu. **2.** Tatarcık. [DS] **3.** *{OsT}* Tavşancıla benzer bir kuş.

küpe[1], [*eT.* küpē] *(küpe:) is.* **1.** Genellikle kadınların kulaklarına taktıkları, değişik biçim ve maddelerden yapılmış süs eşyası. *{eT} {eAT} (aym)* [DLT] [DK] **2.** Kimi hayvanların boyunlarının iki yanından sarkan deri parçası. **3.** Bir avizeye veya şamdana asılmış, façetalı veya yontulmuş kristal parçası. **4.** Eski Türklerde, koruyucu olduğuna inanılarak, totemin boyun, kulak veya bileğe takılmış tırnak, boynuz veya herhangi bir kemiği. **5.** Erdebil Sofileri denilen tarikat mensupları ile bazı Alevî erkeklerinin dinî bir gelenek olarak kulaklarına taktıkları manevî mertebeleri ifade eden sembol. **6.** *{ağız}* Kulak memesi. [DS] 🗗 **küpe altlığı,** *{ağız} Küpeleri korumak için gerdanın altından geçerek bir kulaktan diğer kulağa uzanan altın zincir.* [DS]|| **küpe çiçeği,** *bot. Küpe çiçeğigillerden yetmiş kadar türü bulunan, tropikal iklim kökenli, çelikleme ile üretilen, çiçekleri küpe gibi sarkan süs bitkilerinin genel adı, başlıcaları (Fuchsia magellanica, F. speciosa, F. splendeans).*|| **küpe çiçeğigiller,** *Örnek türleri küpe çiçeği olan, basit, karşılıklı veya sarmal yapraklı, dal uçlarında başak biçiminde toplanan çiçekleri er-dişi olan, kapsül meyveli, çoğu süs bitkisi olan ağaççık hâlinde bitkiler familyası, (Oenotheraceae).*|| **küpe kilit,** *{ağız} Asma kilit.* [DS]

küpe[2], [küpe] *{ağız} is.* Bir ile üç yaşındaki dişi tay. [DS]

küpe, [küp / küpe] *{ağız} is.* **1.** Küp. **2.** Geniş gövdeli toprak kap; bir çeşit küp. [DS]

küpecik, -ği [küpe-cik كوپه جك] *{ağız} is.* **1.** Kulplu, küçük küp; çömlek; kazan. **2.** Küçük testi. **3.** *mecaz.* Küçükler; gençler. [DS] **4.** *{eAT} {OsT}* Küçük küp veya kavanoz.

küpecük, [küpe-cik كوپه جوك] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* → küpecik. [DS]

küpeç, [küp-eç] *{ağız} is.* Küçük küp; çömlek; kazan. [DS]

küpeli, [küpe-li] *sf.* **1.** Küpesi bulunan; kulağına küpe takmış olan. **2.** (Hayvan için) boynunun iki yanında küpe gibi sarkmış deri çıkıntısı olan. **3.** *tasvf.* Bazı manevî derecelere erdiklerini ifade amacıyla, kulağına küpe takmış olan tarikat mensubu. **4.** *{ağız}* Kulplu kazan. [DS] **5.** *{ağız}* Bir sapta üç dört başak çıkaran buğday. [DS] **6.** *{ağız}* Küpe çiçeği. [DS] 🗗 **küpeli arpa,** *Çifte kılçıklı, taneleri beyaz ve dolgun bir tür arpa.*|| **küpeli buğday,** *{ağız} Bir sapta üç dört başak çıkaran buğday.* [DS]|| **küpeli kazan,** *{ağız} İki yanı kulplu kazan.* [DS]

küpelik, -ği [küpe-lik] *sf.* **1.** Küpe yapmaya uygun olan. **2.** *is. dnz.* Dalyan direklerini dikerken alt ucun suya batmasını sağlamak amacıyla bağlanan taş veya zincir.

küpemek, [köp-mek > küp-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-p(ü)-yor]* Doyuncaya kadar yemek. [DS]

küpen, [Yun. kolópano [Tietze] => köpen / küpen] *{ağız} is.* **1.** Gömlek. **2.** Beşiğin içine konulan yatak; şilte. [DS]

küpenez, [küpen > küpen-ez] *{ağız}is.* Şalvarın paça bağı. [DS]

küper, [köp-mek > küper] *{ağız} is.* Bağ, bahçe, tarla gibi şeyleri birbirinden ayıran sınır. [DS]

küperimli, [köp-er-mek > küp-er-im-li] *{ağız} sf.* Güçlü; kuvvetli; becerikli. [DS]

küpeşte, [Yun. koupasti] *(küpe'şte) is. dnz.* **1.** Kayıkta kürek konulan yer. **2.** Teknelerde borda kaplamasının devamı olarak güverteye tutturulmuş levhalara verilen ad; borda kaplamalarının en üstü. **3.** Marangozlukta korkuluk dikmelerini birleştiren üst parça. **4.** Duvar üstlerine, pencere ve balkon içlerine çimento ve mozaik karışımı ile yapılan koruyucu set. **5.** *{ağız}* Toprak taşımaya ve hayvan gübrelerini atmaya yarayan tahta araç; teskere. [DS]

küpez, [küp-ez] *{ağız} is.* **1.** Hindi. **2.** Başörtüsü yapılan siyah ve beyaz renkli ipek kumaş. [DS]

küpik, [kübī-mek > kübig] *{eT} is.* → kübig. [DLT]

küpleği, [küp *(yans.)* > küp-leği ?] *is.* Balta, keser, kürek, kazma vb. aletlerin sap takılan delik kısmı; kovan.

küplek, -ği [küp-le-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) şiş karınlı; sıska; sıtma yüzünden karnı şiş. [DS]

küpleme, [küp-le-me] *is. tıp.* Karın boşluğunda su toplanması.

küplemek, [küp-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Karnı şiş çocukların karınlarını ovarak iyileştirmeye çalışmak. **2.** *gçsz. f.* Atlamak. [DS]

küplengi, [küp *(yans.)* > küp-leği ?] *{ağız} is.* → küpleği. [DS]

küplengü, [küp *(yans.)* > küp-leği ?] *{ağız} is.* → küpleği. [DS]

küplentü, [küp *(yans.)* > küp-leği ?] *{ağız} is.* → küpleği. [DS]

küpletmek, [küp-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Karnı şişen çocukları, ovacak olan kimselere baktırmak. [DS]

küplü[1], [küp-lü] *sf.* **1.** Küpü olan; küpü bulanan; küp sahibi olan. **2.** *is. mecaz.* Çok içki içen kimse; ayyaş. **3.** İmparatorluk döneminde Galata'nın kenar semlerinde, içkileri küplerde saklayan ucuz meyhanelere verilen ad. **4.** *argo.* Ucuz meyhane.

küplü[2], [küp *(yans.)* > küp-lü ?] *{ağız} is.* → küpleği. [DS]

küpmek[2], [küp *(yans.)* > küp-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* (Hayvan için) tos vurmak. [DS]

küpmek[2], [küp *(yans.)* > küp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Kaymak. **2.** Birden yıkılmak. [DS]

kübren, [Yun. khóprano] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

küppeli, [küpe-li] *{ağız} is.* İki kulplu çamaşır kazanı. [DS]

küppü, [küpe] *{ağız} is.* Küpe. [DS]

küprü, [küp *(yans.)* > küp-rü] *{ağız} is.* → küpü. [DS]

küpsü, [küp *(yans.)* > küp-sü] *{ağız} is.* → küpü. [DS]

küpsümek, [küp-sü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Ekşimek; tadı bozulmak. [DS]

küpteği, [küp *(yans.)* > küp-leği] *{ağız} is.* → küpü. [DS]

küptü, [küp *(yans.)* > küp-tü] *{ağız} is.* → küpü. [DS]

küpü, [küp *(yans.)* > küp-ü] *{ağız} is.* Balta, keser vb.nin kesmeyen, topuzlu yanı. [DS]

küpüç[1], **-cü** [küp-üç] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; şişmanı. [DS]

küpüç[2], **-cü** [küp-üç / küp-eç] *{ağız} is.* **1.** Maşrapa. **2.** Küçük testi. [DS]

küpül[1], [küp *(yans.)* > küp-ül] *is.* Çarpma, tepme, dürtme, kaynayıp çıkma ve bol bol akmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **küpül küpül,** *{ağız} is. (Suyun akışı için) gürül gürül; bol bol.* [DS]

küpül[2], [küp-ül ?] *{ağız} is.* **1.** Eski pantolon. **2.** Eskimiş, paramparça olmuş elbise. [DS]

küpül[3], [küp-ül] *{ağız} sf.* (Kişi için) iri karınlı. [DS]

küpülemek, [küpü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyi ağzına kadar doldurmak; tıka basa, silme doldurmak. [DS]

küpületmek, [küp *(yans.)* > küpü-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Atıp vurmak. [DS]

küpültü, [küp *(yans.)* > küp-ül-tü كوبولدو] *{eAT} {OsT} is.* Gümbürtü; patırtı.

küpür[1], [Yun. khópri [Tietze]] *{ağız} is.* Gübre. [DS]

küpür[2], [küp-ür] *{ağız} is.* Kapı aralıklarına serilen, kıldan dokunmuş kilim gibi yaygı; yolluk. [DS]

küpürdü, [küp *(yans.)* > küp-ür-tü كوبردى] *{OsT} is.* → küpültü.

küpürmek, [küpür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Saman, toprak, tahıl vb. şeyleri kürekle kürüyüp atmak. [DS]

küpürtü, [küp *(yans.)* > küp-ür-tü] *{ağız}is.* Ayak sesi; patırtı. [DS]

küpüşmek, [küp *(yans.)* > küp-üş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* Tos vurmak; toslaşmak. [DS]

-kür-[1], [-kir- / -ḳur- / -kür- / -ġır- / -gir- / -ġur- / -gür- / (-kar- / -ker-)] *{eT} yap. e.* → -kır-.

-kür-[2], [-ġur- /-gür- / -kur- / -kür-] *{eT} yap. e.* → -gur-.

kür[1], [kar / kür *(yans.)*] *is.* Gök gürlemesini, karın gurultusunu anlatan kök. [Zülfikar] *kür-le-n-mek*

kür[2], [kür كور] *{eT} is.* **1.** Hile; desise; fesat; alda; al; kandırma; sahtekârlık. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** *{eAT} sf.* (Kişi için) idraksiz. [DK] **3.** *{eAT}* İnatçı; inadına kötü iş yapan; aksi; dik başlı; hırslı adam. *{ağız} (aym)* [DK] [DS] **4.** *{eAT}* Yaramaz; kötü; huysuz; kötü huylu. [DK]

kür[3], [kür] *{eT} sf.* **1.** Gür; bol. [DLT] **2.** Ele avuca sığmaz; yönetilmez. [DLT] [ETY] **3.** Özgür. [ETY] **4.** Müthiş. [ETY] **5.** Sarsılmaz, pek yürekli; kabadayı; cesur; yiğit. [ETY] [KB]

kür[4], [kür] *{ağız} is.* **1.** Böğürtlen. **2.** İçine girilemeyecek kadar sık orman, çalılık; fındalık yer. **3.** Bataklık. [DS] 🗗 **kür kuşu,** *Serçe.*

kür[5], [Lat. cura *(dikkat)* > Fr. cure] *is. tıp.* **1.** (Hasta için) iyileşmeyi sağlamak için baş vurulan çarelerin tümü. **2.** Özel tedavi yöntemleri; özel tedavi. 🗗 **kür yapmak,** *Sağlığı korumak amacıyla seçilen bir uygulamayı düzenli olarak sürdürmek.*

küra, [? küra] *{ağız} is.* Tahta sürgü. [DS]

küran, [Far. kürān كران] *(küra:n) {OsT} is.* Al renkli at.

kürar, [Fr. currare] *is.* **1.** Amazon, Orenok ve Guyana yerlilerinin zehirli ok yapımında kullandıkları bitkisel zehire verilen ad. **2.** Çok güçlü felç etkisi gösteren zehirlerin ortak adı.

kürarlama, [kürar-la-ma] *is. tıp.* **1.** Bir hastaya, tedavi amacıyla yapma ve doğal kürar uygulama. **2.** Kürarlayıcı maddelerin kullanılması sonucu ortaya çıkan fizyolojik olayların ve durumların genel adı.

kürarlamak, [kürar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] tıp.* Anestezi amacıyla kürar etkisi altına sokmak.

kürarlayıcı, [kürar-la-y-ıcı] *is.* Çizgili kasların veya sinirlerinin kronaksisinde değişiklikler meydana getirerek kas gevşemesini sağlayan ve anestezik maddenin etkisini arttıran doğal ve sentetik ilâçların genel adı.

kürasi, [Ar. kürsî > kürâsî كراسى] *(küra:si:) {OsT} is.* Kürsüler.

küraso, [Antil d. curaçao] *is.* Acı portakal kabuğundan yapılan bir içki.

kürat, [Ar. kürre > kürrât كرات] *(küra:t) {OsT} is.* **1.** Küreler. **2.** Yuvarlak cisimler.

kürbe[1]**,** [Far. kürbe كربه] *{OsT} is.* Dükkân.

kürbe[2]**,** [? kürbe] *{ağız} is.* Bir tür çömlek. [DS]

kürbe[3]**,** [? kürbe] *{ağız} is.* İki ağızlı küçük çapa. [DS]

kürbet, [Ar. kürbet كربت] *{OsT} is.* Üzüntü; kaygı; tasa. 🗗 **kürbet-i gurbet,** *{OsT} Yaban sıkıntısı.*

kürcelemek, [kürce-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Fırlatmak. [DS]

kürçe, [Far. külîçe => külçe / kürçe كورچه] *{OsT} is.* Külçe.

Kürd, [Ar. kürd كرد] *{OsT} is.* Kürt.

kürdan, [Fr.cure-dent] *is.* Dişlerin arasına sıkışmış yiyecek artıklarının çıkararak temizlemekte kullanılan ince uçlu, ağaç, plâstik, fil dişi vb. maddelerden yapılma çubuk. 🗗 **kürdan gibi,** *Çok ince; zayıf.*

kürdanlık, [kürdan-lık] *is.* Kürdan konulan kap.

kürde[1]**,** [Rus. kórda [Tietze] كورده] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Bir tür kama. **2.** *{eAT} {OsT}* Şiş gibi bir tür ince kılıç. 🗗 **kürde sıyırmak,** *{OsT} Kılıcı kınından sıyırmak.*

kürde[2]**,** [Far. kürte كرته] *{OsT} is.* Kadın ceketi; uzun hırka; *{ağız} (aynı).* [DS]

kürdeği, [Far. kürte كرته => kürdeği كردكى] *{eAT} is.* Eteği ve kolları kısa mintan.

kürdek[1]**, -ği** [Far. kürte كرته => kürdeği / kürdek] *{ağız} is.* Kısa, kolsuz hırka. [DS]

kürdek[2]**, -ği** [kür-(ü)d-ek] *{ağız} is.* Sabahları kuzeyden esen hafif rüzgâr. [DS]

kürdenk, [kürü-mek > kür-(ü)t-ek] *{ağız} is.* Harmanda yığını yaymakta kullanılan çengelli, uzun saplı araç. [DS]

Kürdî, [Far. kürdî كردى] *(kürdi:) {OsT} is.* **1.** Kürt tarzı; Kürtlerinkine benzer. **2.** *müz.* Türk müziğinde üç numaralı basit makamın adı. 🗗 **kürdî hotoz,** *{OsT} İmparatorluk döneminde kadınların başlarına taktıkları bir tür hotoz.*|| **kürdî perdesi,** *{OsT} Türk müziğinde, orta sekizlide* ***si bemol*** *sesinin adı.*

kürdilihicazkâr, [kürdî-li+hicâz-kâr كردبلى حجازكار] *(kürdi:lihicazkâ:r) {OsT} is. müz.* Türk müziğinde Hacı Arif Bey tarafından kürdî makamını rast perdesine taşıdıktan sonra hicazkâr makamı ile birleştirmek suretiyle yapılan ve şarkı formunda pek çok eserler meydana getirilen bir birleşik makam.

kürdimek, [kür-dük-mek / kür-di-mek كوردمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-ür]* (Dişi hayvan, çoğunlukla kedi için) erkeği ile çiftleşmek istemek; kızmak.

kürdü, [Far. kürte كرته] *{ağız} is. is.* Yeldirme. [DS]

kürdüğü, [kürt *(gilaboru ağacı, viburnuk lantana)* + iğ-i كوردكى] *{OsT} is.* İğ.

kürdüğüşmek, [kür-dü-mek > kürdü(ğ)-üş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* El şakası yapmak. [DS]

kürdük[1]**, -ğü** [kürü-mek > kürü-t-ük] *{ağız} is.* Kuytu yerlere toplanmış kar veya kum yığını. [DS]

kürdük[2]**, -ğü** [Far. kürte كرته] *{ağız} is.* **1.** Gömlek; mintan; bluz. **2.** Kadın ceketi; uzun hırka. [DS]

kürdük[3]**, -ğü** [kür-dük ? / gür-dük] *{ağız} is.* (Kedi, köpek vb. hayvan için) kızana gelmiş olan. [DS]

kürdükmek, [kür-dük-mek كوردكمك] *{OsT} {ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ür]* (Kedi için) kızışmak; çiftleşmek istemek. [DS]

kürdülü, [kürdü-lü] *{ağız} sf.* Kırkılmamış, tüylü keçi. [DS]

kürdün, [kür-dü-n / kürtün] *{ağız} is.* Palan; semer; kürtün. [DS]

kürdünlemek, [kür(ü)-t-ün-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Çukuru doldurarak düzlemek. [DS]

küre[1]**,** [Far. küre كوره] *is.* **1.** *{eAT} {OsT}* Topraktan yapılmış madenci ocağı; madenci fırını. **2.** *{eAT} {OsT}* Demirci ocağı. **3.** *{ağız}* Çamurdan yapılmış taşınabilir yemek ocağı. [DS] **4.** *{ağız}* Ateş körüğü. [DS] **5.** *{ağız}* Demirci dükkânı. [DS] **6.** *{ağız}* Pekmez kaynatmak için yapılan yuvarlak ocak. [DS] 🗗 **küre maşası,** *{ağız} Büyük maşa; demirci maşası.* [DS]|| **küre ocağı,** *{ağız} Pekmez kaynatılan büyük ocak.* [DS]

küre[2]**,** [Ar. küre كره] *{OsT} is.* **1.** *mat.* Bütün noktaları merkezden aynı uzaklıkta bulunan kapalı yüzey; böyle yüzey tarafından sınırlanan kapalı cisim. **2.** Dünya; yeryüzü. **3.** Eğitim amacıyla hazırlanmış dünyanın küçük bir örneği. **4.** *dnz.* Gemilerde ve limanlarda işaret için kullanılan zincir bağlı balonlara verilen ad; simafor. **5.** *tasvf.* Bektaşilikte meydan ocağına verilen isim. 🗗 **küre-i arz,** *{OsT} Yeryuvarlağı.*|| **küre-i arz ü mâ,** *{OsT} Yeryüzündeki su ve kara parçaları.*|| **küre-i âteş,** *{OsT} Ateş küre.*|| **küre-i ayn,** *{OsT} anat. Göz yuvarlağı.*|| **küre-i beyziye,** *{OsT} biy. Oosfer.*|| **küre-i esîr,** *{OsT} Uzay boşluğu.*|| **küre-i hâcerî,** *{OsT} Taş küre; litosfer.*|| **küre-i hadîdiye,** *{OsT} Demir küre; demir top.*|| **küre-i hak,** *{OsT} Yeryüzü.*|| **küre-i hevâ,** *{OsT} Gök küresi.*|| **küre-i kamer,** *{OsT} Ay.*|| **küre-**

i lâceverd, *{OsT} Gök kubbe; hava küre.*|| **küre-i levniye,** *{OsT} Renk küresi.*|| **küre-i māiye,** *{OsT} Su küresi.*|| **küre-i musattaha,** *{OsT} Düzlem küre.*|| **küre-i mücesseme,** *{OsT} Yerküre.*|| **küre-i nāriye,** *{OsT} Ateş küre.*|| **küre-i nesîmî,** *{OsT} Havaküre; atmosfer.*|| **küre-i semā,** *{OsT} gök b. Yıldızların yerini gösteren model küre.*|| **küre-i sulbe,** *{OsT} Taşküre.*|| **küre-i şems,** *{OsT} Güneş.*|| **küre-i zemîn,** *{OsT} Yeryüzü; yer yuvarlağı.*|| **küre-i ziyā,** *{OsT} Işık küresi; fotosfer.*|| **küre kuşağı,** *{OsT} mat. Bir küre yüzeyi iki paralel düzlem ile kesildiğinde iki kesit arasında kalan yüzey; kuşak.*|| **küretü'l-kevākib,** *{OsT} gök b. Astronomi olayı.*|| **küretü'l-kül,** *{OsT} Dokuz kat olduğu söylenen göğün dokuzuncu katı.*

küre[3], [Far. kürre ◦ كره] *{OsT} is.* → kürre.

küre[4], [kür-e] *{ağız} is.* Düzgün odun yığını. [DS]

küre[5], [küre] *{ağız} is.* Hayvanların öğle üzere sıcakta otlamak istemeyip toplu hâlde dinlenme biçimi. [DS]

küre[6], [küre] *{ağız} is.* Küçük kulaklı koyun veya keçi. [DS]

küre[7], [küre] *{ağız} sf.* (At, eşek için) çiftleşmek isteyen. [DS]

kürebi, [Yun. khropi [Tietze]] *{ağız} is.* Çalı, diken kesmekte kullanılan yarım ay biçiminde küçük balta; körepe. [DS]

kürebiye, [Yun. khropi] *{ağız} is.* → kürebi. [DS]

kürecik, -ği [küre-cik] *is.* **1.** Küçük küre. **2.** Küçük balçık ocağı. **3.** Çok küçük cisim; zerre. **4.** *fiz.* Elektron. **5.** *biy.* Deniz kestanesinin kabuğundaki küçük dokunma organı.

küreg, [kür *(özgür)* > kür-ē-mek *(özgür olmak)* > küre-g] *is.* Kaçak; firari. [ETY]

küregü, [kür *(özgür)* > kür-ē-mek > küre-gü] *(küregü:) {eT} is.* **1.** İtaatsiz olma; zapt-u rapt altına alınamama; itaatsizlik; disiplinsizlik. [Tekin] [ETY] **2.** Kaçak olma. [ETY]

kürek[1]**, -ği** [*eT.* kürī-mek > kür(i)-gē-k / kür-gē-k > kürek] *is.* **1.** Uzun bir sapla yayvan ve çukurca metal veya ahşap levhadan meydana gelmiş, toprak, kömür, kum, harç gibi şeyleri aktarmakta kullanılan el aleti. *{eT} (aynı)* **2.** *dnz.* Küçük deniz araçlarının yürütülmesinde kullanılan, pala adı verilen enli ucu suya daldırılan, sap adı verilen diğer ucuna da kuvvet uygulanan uzunca ağaç eleman. **3.** Kürek cezası. **4.** Kasaplıkta hayvanların kürek kemikleri üzerindeki lop et. **5.** *spor.* Tekneleri kürekle hareket ettirme esasına dayanan bir yarış. ◻ **küreğe vurmak,** *Kürek cezası vermek.*|| **küreğe yüklenmek,** *Bütün gücüyle kürek çekmek.*|| **kürek ayaklılar,** *zool. Pelikanları, karabatakgilleri, sümsükgilleri, firkateyn ve tropik kuşu gilleri kapsayan, başlıca özelliği ayak parmaklarının dördü birleşmiş olan, denizde ve tatlı sularda yaşayan kuşlar takımı.*|| **kürek cezası,** *Eskiden ağır cezayı gerektiren durumlarda, suçlulara verilen gemilerde kürek çekme cezası; mahkûmun ayaklarına demir ağırlıklar bağlanmak suretiyle ağır işlerde çalıştırma cezası; ağır hapis.*|| **kürek çalmak,** *{eAT}* Kürek çekmek.|| **kürek çekmek,** *Kayık, sandal vb. deniz teknelerini yürütmek için küreği suya daldırarak tekneyi ileri ittirme biçimindeki hareketi art arda yapmak; kürek hareketi ile sandalı yürütmek.*|| **kürek kemiği,** *anat. Göğüs kafesinin arka üst bölümünde yer alan, üçgen şeklinde, ince, yassı ve geniş kemik, (scapula).*|| **kürek kürek,** *1. Kürekle. 2. Bol miktarda.*|| **kürekle dağıtmak,** *Kumarda bütün parasını kaybetmek.*|| **kürekleri arya etmek,** *Kürekleri yerlerinden çıkararak oturakların üzerine sıra ile koymak.*|| **kürekle toplamak,** *Kumarda oyun için sürülen paraları toplamak.*|| **kürek mahkûmu,** *Kürek cezasına çarptırılmış kimse.*|| **kürek palası,** *Sandal küreğinin suya daldırılan geniş ve yayvan kısmı; küreğin kendisi.*|| **kürek tahtası,** *{ağız} Sıva yaparken üzerine sıva çamuru konulan kulplu tahta.* [DS]|| **kürek takımı,** *Kürek yarışlarında yarışa katılan teknedeki kürekçilerin tümü.*

kürek[2], [kür *(özgür)* > kür-ē-mek > kürē-k] *(küre:mek) {eT} is.* Kaçak. [KB]

kürek[3]**, -ği** [kür-e-k] *{ağız} is.* Cezve. [DS]

kürek[4]**, -ği** [küre-k] *{ağız} is.* Boyuna takılan altın; kolye. [DS]

kürekçi, [kürek-çi] *is.* **1.** Kürek yapan veya satan kimse. **2.** *dnz.* Teknelerde kürek çeken kimse. **3.** Fırın, tren, vapur vb. yerlerde ocağa kürekle kömür atan kimse. **4.** İmparatorluk döneminde Tanzimat'tan önce harp gemilerinde kürek çekmek ve yelken toplamak, yelken açmak gibi görevleri olan kimse. ◻ **kürekçi avarızı,** *Büyük deniz seferleri yapılacağı sırada Hristiyan tebaaya uygulanan zorunlu hizmet.*|| **kürekçi bedeliyesi,** *tar. Büyük deniz seferleri yapılacağı sırada kürekçilerin aylıklarını karşılamak üzere kürekçi alınmayan Hristiyan tebaaya ait evlerden belirli oranda alınan vergi.*

küreken, [Moğ. küregen] *{ağız} is.* Güvey; damat. [DS]

kürekke, [kürek-ke] *{ağız} is.* Kar kürümekte kullanılan geniş ağızlı ağaç kürek. [DS]

kürekleme, [kürek-le-me] *is.* Küreklemek eylemi

küreklemek[1], [kürek-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kürekle toplamak, yığmak.

küreklemek[2], [görek > görek-le-mek / kürek-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kilitlemek. [DS]

kürel, [? kürel] *{ağız} is.* Dişi hindi. [DS]

küreleme, [küre-le-me] *is.* Kürelemek eylemi; küreme; kürüme.

kürelemek, [kürek-le-mek > küre-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kürekle sıyırıp atmak, temizlemek. **2.**

mecaz. Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; küremek; kürümek. **3.** *{ağız}* Birisini veya bir hayvanı taşlayarak kovalamak; uzaklaştırmak. [DS] **4.** *{ağız}* Sürüklemek; itelemek. [DS] **5.** *{ağız}* Çok yemek; ne varsa silip süpürmek. [DS] **6.** *{ağız}* Bir şeyi hızla kaldırıp atmak; fırlatmak; yuvarlamak. [DS]

kürelenme, [küre-le-n-me] *is.* Kürelenmek işi.

kürelenmek, [küre-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kürekle atılmak; kürünmek. **2.** *dönşl. f.* Küre hâline gelmek; küre oluşturacak biçimde toplanmak. **3.** Küre sahibi olmak; küre edinmek.

kürem[1]**,** [küre-mek > küre-m] *{ağız}is.* **1.** Küme; bölük; sürü. **2.** Koyunların sıcakta serinlemek için birbirinin gölgesine sığınarak oluşturdukları küme; topluluk. **3.** *sf.* Çok; hep. [DS] ◻ **kürem kürem,** *{ağız} 1. Yığın yığın; küme küme; bölük bölük. 2. Bol bol.* [DS]

kürem[2]**,** [Yun. krano] *{ağız} is.* Kızılcık; küren. [DS]

kürema, [Ar. kerīm > küremā كرما] *(kürema:) {OsT} is.* **1.** Cömert ve iyiliksever kişiler. **2.** Büyükler; ulular.

küreme, [küre-me] *is.* Küremek eylemi; küreleme; kürüme.

küremek[1]**,** [kü-mek *(beklemek, kollamak, korumak)* > kür *(özgür)* > kür-ē̆-mek] *(küre:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Özgür olmak; bağımsız olmak; yönetilmez olmak. [DLT] [ETY] **2.** Kaçmak. [ETY] [KB]

küremek[2]**,** [*eT.* küri-mek > küre-mek] *gçl. f. [-r] [-r(ü)-yor]* **1.** Kürekle sıyırıp atmak, temizlemek. **2.** *mecaz.* Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; kürelemek; kürümek.

küremek[3]**,** [küre-mek / kür-ük-mek كورمك] *{eAT} {OsT} gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor]* (Dişi hayvan için) erkeği ile çiftleşmek istemek.

küremi, [küre-m-i] *{ağız} zm.* Tamamı. [DS]

küremlemek, [küre-m-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Toparlamak; yığmak; yığın yapmak. **2.** İki elle birlikte avuçlamak. [DS]

kürempe, [küre-mek > küre-me / kürempe] *{ağız} is.* **1.** Bir çeşit ağaç sürgü; merdane. **2.** Kar kürümekte kullanılan geniş ağızlı kürek. [DS]

küremsi, [küre-msi] *sf.* **1.** Küre gibi olan; küreye benzeyen. **2.** *is. mat.* Dönel elipsoit. **3.** Çekme eğrisinin, kendi asimptotu etrafında dönmesiyle meydana gelen dönel yüzey.

küren[1]**,** [Yun. krano] *is.* Kızılcık.

küren[2]**,** [kür-en ?] *{ağız} is.* Hayvan sürüsü. [DS]

küren[3]**,** [Far. kürend] *{ağız} is.* **1.** Doru at. **2.** Alnında beyaz lekesi olan sarı renkli at. [DS]

küren[4]**,** [küre[4] > küre-n] *{ağız}is.* **1.** Üst üste yığılmış arı kovanı. **2.** Düzgün odun yığını. [DS]

kürenay, [Ar. küre + Far. nāy کره نای] *(kürena:y) is. müz.* Tunç veya gümüşten yapılan, ucu kıvrık nefire benzer, Türk musikisinde eski üflemeli bir çalgı.

kürend, [Far. kürend / küreng کرند / کرنگ] *{OsT} is.* Al at.

küreng, [Far. kürend / küreng کرند / کرنگ] *{OsT} is.* → kürend.

kürenk, [küre-mek > küre-k] *{ağız} is.* Harmanda ekin saplarını dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı. [DS]

kürenlemek, [küre-n-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* **1.** Bir şeyi tutup hızla atmak; fırlatmak; yuvarlamak; itelemek. **2.** Pirinç, şeker, un vb. şeyleri kürek veya avuçla almak. [DS]

kürepe, [Yun. kropi] *{ağız} is.* **1.** Harmanda ekin saplarını çekip dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı. **2.** Çalı kesmekte kullanılan ağzı geniş tahra. [DS]

küres col [küre-mek > küres + Kır. col *(yol)*] *{ağız} is.* Ormanda kesilen ağaçların sürüklenirken açtıkları iz ve yol. [DS]

küresel, [küre-sel] *sf.* **1.** *mat.* Küre ile ilgili olan; küreye ait. **2.** Küre biçiminde olan; kürevi. ◻ **küresel gök bilimi,** *Gök cisimlerinin gök küresindeki yerlerini dünyaya göre belirleyen bilim dalı; küresel astronomi.*‖ **küresel üçgen,** *Küre üzerine çizilen iç açıları toplamı iki dik açıdan küçük, kenarları büyük birer çember yayı olan üçgen.*‖ **küresel valf,** *Bir boru ile taşınan akışkanları, küresel bir yuva içinde bir yarım kürenin hareketi ile kesen bir tür valf.*

küresellik, [küre-sel-lik] *is.* Küresel olan nesnenin durumu; küresel biçim.

küreşmek, [kürī-mek > küreş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte kürümek; kürümekte yardım ve yarış etmek. [DLT] **2.** Güreşmek; boğuşmak. [DLT] [KB]

küret, [Fr. curette] *is.* **1.** Silâh, cihaz, alet vb. şeyleri temizlemekte kullanılan demir veya tahta palet. **2.** *tıp.* keskin veya kör kenarlı kaşık biçiminde kürtaj aleti.

küretmek[1]**,** [kür-ē-mek > küre-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Aldatmak. [EUTS] **2.** Kaçırmak. [DLT] [KB]

küretmek[2]**,** [kürī-mek > küri-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* → küritmek. [DLT]

kürevi, [Ar. kürevī كروى] *(kürevi:) {OsT} sf.* **1.** Şekli yuvarlak olan; küreye benzeyen; toparlak; küremsi; küresel. **2.** *mat.* Küre biçiminde olan. ◻ **kürevî hey'et,** *{OsT} Gök bilimi; astronomi.*‖ **küreviyyü'ş-şekl,** *{OsT} Küre biçiminde olan geometrik şekil.*

küreybe, [Ar küreybe كريبه] *{OsT}is. biy.* Tulumcuk.

küreyi, [Yun. kropi] *{ağız} is.* → kürebi. [DS]

küreyvat, [Ar. küre > küreyve > küreyvāt كروات] *(küreyva:t) {OsT} is.* Kürecikler; yuvarlar. ◻ **küreyv-**

vât-ı beyzâ, *{OsT} biy. Alyuvarlar.*|| **küreyvât-ı hamrâ,** *{OsT} biy. Alyuvarlar.*|| **küreyvât-ı meneviyye,** *{OsT} Sperm hayvancıkları.*|| **küreyvât-ı yâbise,** *{OsT} biy. Kanın yapısında bulunan demir bileşikleri.*

küreyve, [Ar. küre > küreyve كريوه] *{OsT} is.* **1.** Çok küçük küre; kürecik; zerre. **2.** *biy.* Yuvar. **3.** *fiz.* Molekül. **4.** *fiz.* Elektron. 🗗 **küreyve-i beyzâ,** *{OsT} Alyuvar.*|| **küreyve-i hamrâ,** *{OsT} Alyuvar.*|| **küreyve-i şahmiye,** *{OsT} Yağ yuvarı.*

küreyvî, [Ar. küre > küreyvî كريوى] *(küreyvi:) {OsT} sf.* Küresel.

küreyvin, [Ar. küre > küreyve > küreyvîn كريوين] *(küreyvi:n) {OsT} is.* Alyuvarlara rengini veren kırmızı sıvı madde.

kürez, [kör-ez / kürez] *{ağız} is.* Köpekle tazının çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

kürezlemek, [küre-z-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak. [DS]

kürgek, [kürī-mek > kür(i)-gēk] *{eT} is.* Kürek.[DLT]

küri[1], [Çin. tou => küri] *{eT} is.* Hacim ölçüsü; litre; ölçek; kile (22,4 kg). [EUTS] [Gabain]

küri[2], [kürī-mek > kür(i)-gēk] *{eT} is.* Kürek. [EUTS]

kürige, [? kürige] *{ağız} is.* Müslüman'la evlenerek din değiştiren Ermeni kadın. [DS]

kürik, -ği [kür] *{ağız} is.* At veya eşek yavrusu; sıpa; tay. [DS]

kürilemek, [kürilē-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kebap kızartmak. [DLT]

kürilik, [Çin. tou => küri > küri-lik] *{eT} is.* Desilitre; ölçek; hacim ölçüsü. [EUTS] [Gabain]

kürimek, [kürī-mek] *(küri:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Eşinmek; yeri eşmek.[DLT] **2.** Kürümek. [DLT] **3.** (Hayvan için) haşarılık etmek. [DLT]

kürin, [? kürin] *{eT} is.* İçerisinde kavun, karpuz, hıyar gibi şeyler taşınan küfe; sepet. [DLT]

kürit, [Fr. curide] *is. kim.* Atom numarası 96 ile 103 arasında olan elementlerin genel adı.

küriterapi, [Fr. curiethéraphie] *is. tıp.* Radyum ışınları ile gerçekleştirilen tedavi; radyum tedavisi.

küritmek, [kürī-mek > küri-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Kürütmek. [DLT]

küriyum, [Fr. Cürie *(radyumu bulan Fransız fizikçisi)* > curium] *is. kim.* Plütonyum 239'un helyum çekirdekleri ile bombardımanı sonucunda bulunan, atom numarası 98, atom kütlesi 248 olan ve birçok izotopu bilinen uranyum ötesi aktinitler grubundan radyoaktif bir element, sembolü: Cm.

küriz, [Far. kürīz كريز] *(küri:z) {OsT} is.* Hizmetçi.

kürizi, [Far. kürīzī كريزى] *(küri:zi:) {OsT} sf.* Beli bükük ihtiyar; düşkün yaşlı.

kürk[1], [*eT.* kürk] *is.* **1.** İşlenerek giyecek yapımında kullanılan ve bazı hayvanlardan elde edilen, ince, sık tüylü hayvan postu. *{eT}{eAT} (aynı)* [DLT] [DK] **2.** Bu posttan yapılmış giyim eşyası. **3.** *sf.* Kürkten yapılmış olan. 🗗 **kürk böceği,** *zool. Deri böceğigiller familyasından, kurtçukları derileri ve yünlü giyecekleri kemiren, esmer siyah renkli, küçük ve silindir biçiminde kın kanatlı bir böcek, (Attegenus pellio).*|| **kürk giydirmek,** *Yüksek mevkie geçen bir kimseyi mükâfatlandırmak için kürk vermek.*|| **kürk kabı,** *Kürklü bir elbisenin dış yüzü.*|| **kürk kedisi,** *{ağız} Yaban kedisi.* [DS]|| **kürk sırçası,** *Kürkün iyi boyanmadığını gösteren parlak beyaz tüy.*|| **kürk zağarası,** *1. Kürkle kaplanmış yaka. 2. Kürk kaplı ceket veya mantonun tersi.*

kürk[2], [kürk] *{ağız} is.* Kurutulmuş otları koymaya yarayan küçük bina. [DS]

kürk[3], [gurk *(yans.)*] *{ağız} sf.* Gurk; kuluçka. [DS] 🗗 **kürk toyuh,** *{ağız} Gurk tavuk; kuluçka.* [DS]

kürkas, [Lat. curcas] *is. bot.* Sütleğengillerden, tropik Amerika'da yetişen, meyve çekirdekleri zehirli, cücüğü çıkarılmak şartıyla tohumları yenebilen bir ağaç; Hint fıstığı, *(Jatropha curcas).*

kürkçü, [kürk-çü] *is.* **1.** Kürk hayvanlarından alınan derileri bozmadan tabaklamayı, onları kürk yapımı için hazırlamayı bilen ve bu işin ticaretini yapan kimse. **2.** Kürk alım ve satımı yapan kimse. **3.** İşlenmiş kürkleri elbise hâline getiren kimse. 🗗 **kürkçü dükkânı,** *1. Kürk alınıp satılan dükkân. 2. En son ve mutlaka gelinecek olan yer.*

kürkçübaşı, [kürk-çü+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde padişahın kürklerini korumak ve bakımını yapmakla görevli kimse.

kürkçülük, -ğü [kürk-çü-lük] *is.* **1.** Postları kürk hâline getirmek için tüyleri ile birlikte terbiye etme sanatı. **2.** Kürk alım ve satımı; kürk ticareti.

kürke, [kürke] *{ağız} is.* Ağaç sakızı. [DS]

kürklemek[1], [gurk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Tavuk için) kuluçkaya yatmak; kuluçka olmak. [DS]

kürklemek[2], [kük(ü)r-e-mek / kürk-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Hamur, yoğurt vb. için) ekşimek. [DS]

kürklü, [kürk-lü] *sf.* **1.** Kürkü olan; kürk sahibi olan. **2.** (Giyecek için) üzerine kürk geçirilmiş olan; kürkle süslenmiş olan. **3.** Kürkten yapılma giyecek giymiş olan. **4.** (Hayvan için) postu kürk olarak kullanılabilen. **5.** *gnşl.* Kürklü hayvan derilerinden yapılan bir tür kürklü keçe başlık.

kürkük, -ğü [kürk *(yans.)* > kürk-ük] *{ağız} is.* Kuluçka. [DS]

kürküm, [Sansk. kuṅkuma / Far. kurkum] *{eT} is.* Safran; Hint safranı. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kürkün, [*eT.* körküm *(safran)* > kürkün] *{ağız} is.* Bir çeşit ot; hodan. [DS]

kürküt[1]**, -dü** [kükürt / kürküt] *{ağız} is.* **1.** Kükürt. **2.** Yoz deve ile tüylü deveden doğan yavru. [DS]

kürküt[2]**, -dü** [kür(ü)k-üt] *{ağız} is.* **1.** Halı kilim dokurken taraktan dökülen yün kırıntıları. **2.** Teke kıllarının dibinden kırkılarak alınan ince tüyler. [DS]

kürlemek[1], [kür *(hile)* > kür-lē-mek] *(kürle:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Aldatmak; tavlamak. [EUTS]

kürlemek[2], [kür *(yans.)* > kür-lē-mek] *(kürle:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* Gürlemek.

kürlenmek, [kür-lē-mek > kürle-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* **1.** Gürültülü konuşmak; badırdanmak. **2.** Gürlemek. [DLT]

kürlig, [kür *(hile)* > kür-lig / kür-lüg] *{eT} sf.* Aldatıcı; hilekâr; hileli; yalan; aldatan. [EUTS] [ETY] [Tekin]

kürlik, [Çin. tou => küri > küri-lik] *{eT} is.* → kürilik. [Gabain]

kürman, [? kürman] *{ağız} is.* → kürkün. [DS]

kürmeyh, [kür-mek] *{ağız} is.* İlmek; ilmik. 🗗 **kürmeyh bağlamak,** *{ağız} (Boynundan bağlanan hayvanlar için) ipi hayvan asıltınca, boğazını sıkmayacak biçimde bağlamak.* [DS]

kürmemek, [kör-mek > kör-me-mek] *{eT} gçl. f. [-z / -s]* Görmemek. [Tekin]

kürmet, [kür > kür-met ?] *{eT} sf.* Pek kuvvetli. [DLT]

kürmez, [kür > kür-mez] *{ağız} is.* İçine girilemeyecek kadar sık çalılık. [DS]

kürnek, [kür-(ü)n-ek] *{ağız} is.* **1.** Sıcaktan bunalıp birbirinin gölgesine başını sokarak güneşten korunmak için bir araya toplanmış koyun sürüsü. **2.** Hayvanların sıcak günlerde toplanarak yattıkları, dinlendikleri gölge yer. **3.** Eşya yığını. **4.** Toprak altındaki karınca vb. hayvanların yuvası. [DS]

kürneme, [kürne-me] *is.* Kürnemek işi.

kürnemek, [kür(ü)n-e-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor]* **1.** (Hayvan için) soğuk veya sıcağın etkisi ile birbirine sokulmak; birbirine sokulup toplanmak. **2.** (Hayvan için) yuvarlanmak; çırpınmak. [DS]

kürnüş, [kür-(ü)n-üş] *{ağız} is.* Tavukların tüy değiştirmesi. [DS]

kürpecik, [kürpe-cik ?] *{ağız} is.* **1.** Sertleşmiş yuvarlak kar tanesi. **2.** Küçük dolu tanesi; bulgurcuk. [DS]

kürplemek, [körpē *(genç hayvan)* > körp(e)-lē-mek] *(körple:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* (Kuzu vb. için) tandırda kızartmak; kebap kızartmak. [DLT]

kürras, [Ar. kürrāṣ كراث] *(kürra:s) {OsT} is.* Pırasa.

kürrase, [Ar. kürrāse كراسه] *(kürra:se) {OsT} is.* El yazması bir kitabın sekiz sayfalık forması.

kürre, [Far. kürre كره] *{OsT} is.* **1.** Tay. **2.** Sıpa. 🗗 **kürre-i har,** *{OsT} Sıpa.*

kürrük[1]**, -ğü** [Far. kürre] *{ağız} is.* **1.** At ve eşek yavrusu; sıpa; tay. **2.** Deve yavrusu. [DS]

kürrük[2]**, -ğü** [kür *(yans.)* > kür(r)-ük] *{ağız} is.* Üveyik kuşu. [DS]

kürrüş, [Far. kürre => kürrü-ş] *{ağız} is.* At, eşek yavrusu; tay; sıpa. [DS]

kürs, [kürs] *{ağız} is.* Kuytu yerlere toplanmış kar yığını. [DS]

kürsemek, [kür *(gür)* >kür-sē-mek] *(kürse:mek) {eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Kanlanmak; etlenmek. **2.** (Hamur için) mayalanıp kabından taşmak. [DLT]

kürseyh, [kür-se-k] *{ağız} sf.* (Köpek için) kızana gelmiş; çiftleşmek isteyen. [DS]

kürsi, [Ar. kürsī كرسى] *(kürsi:) {OsT} is.* → kürsü. 🗗 **kürsî-dār,** *{OsT} tar. Padişah, atla bir yere gittiği zaman ata kolayca binilebilmesi için kürsî-i hümayun denilen iskemleyi taşıyan görevli.* || **kürsî-i hak,** *{OsT} Evrenin dayanağı; dünya.* || **kürsî-i hat,** *{OsT} Kurallara uygun olarak yazılmış güzel el yazısı.* || **kürsî-i hükûmet,** *{OsT} Parlamento.* || **kürsî-i hümāyun,** *{OsT} tar. Padişahların ata binecekleri zaman ayaklarının altına konulan kırmızı çuha ve kadife kaplı iskemle.* || **kürsî-i memleket,** *{OsT} Başkent.* || **kürsî-i şeş-kûşe,** *{OsT} Bu dünya.* || **kürsî-i zer,** *{OsT} Güneş.* || **kürsî-nişîn,** *{OsT} Tahta oturan; padişah; vali; vaiz.* || **kürsîye bınınek,** *{eAT} Tahta oturmak.*

kürsmek, [kür *(gür)* > kür-sē-mek / kürs-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → kürsemek. [DLT]

kürsör, [Fr. curseur] *is.* Bilgisayarlarda bir karakteri yazma, silme, araya sokma veya düzeltme gibi daha sonradan yapılacak olan yazım konumlarını belirlemeye yarayan ışıklı, hareketli benek; imleç.

kürsü[1], [Ar. kürsī *(sandalye)* كرسى] *{OsT} is.* **1.** Konuşmacının topluluğa hitap etmek için üzerine çıktığı yüksekçe yer. **2.** Öğretmenlerin ders verirken üzerine çıktıkları yüksekçe yer. **3.** *mecaz.* Bir fakültedeki öğretim ve araştırma birimi. **4.** Cami ve mescitlerde vaizlerin vaaz verdikleri, birkaç basamakla çıkılan, ağaç veya mermer oymalarla süslü mekân. **5.** Kilise vb. tapınaklarda vaaz verilen tribün. **6.** Bir piskoposun kilisesinde oturduğu sandalye. **7.** Duruşma sırasında hakim ve savcıların oturdukları yer. **8.** Görev; makam. **9.** Taht. **10.** Hükümet merkezi; başkent. **11.** Kaide; ayaklık. **12.** Medreselerde müderrislerin otururak ders verdiği yer. **13.** Sandalye; tabure. **14.** Padişahların ata binerken üzerine bastıkları kadife veya çuha kaplı iskemle. **15.** Minare kaidesi. **16.** Padişah tuğralarında, padişahın ve babasının adının yazılı olduğu bölüm. **17.** *din.* Allah'ın gücü, kudreti. 🗗 **kürsü başkanı,** *Üniversitelerde, bir bölümün eğitim, öğretim, araştırma ve yönetim iş ve görevlerinden sorumlu profesör.* || **kürsü diş,** *{ağız} anat. Azı dişi.* [DS] || **kürsü hocası,** *Camilerde kürsüden vaaz ve-*

ren hoca; kürsü şeyhi.‖ **kürsü şeyhi,** *Camilerde kürsüden vaz veren hoca; kürsü hocası.*‖ **kürsü taşı,** *Heykel ayaklığının bir parçasını teşkil eden küp biçimindeki taş.*

kürsü[2], [kürsü] *{ağız} is.* Üst üste yığılmış tütün demetleri. [DS]

kürsülmek, [kür(ü)s-ül-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (İnsan için) düşmek. [DS]

kürsümek, [kür-sü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Kar için) çukurluklara dolmak; çukurlarda birikmek. **2.** (Nesne için) kaymak. [DS]

kürsüz, [kür *(hile)* > kür-süz] *{eT} sf.* Hilesiz; yalansız. [EUTS]

kürşek, [kürşēk] *(kürşe:k) {eT} is.* Darı özü su veya sütte kaynatıldıktan sonra üzerine yağ dökülerek yenen bir yemek. [DLT]

kürt[1], [kart / kırt / kirt / kürt *(yans.)*] *is.* Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. *{eT} (aynı).* [Zülfikar] 🗗 **kürt kürt yemek,** *{eT} {eT} Bir şeyi kütür kütür ses çıkararak yemek.* [DLT]

kürt[2], [kürt] *is. bot.* **1.** *{eT}* Kayın ağacı; huş; *(Betula alba, Pyrus cinsi ağaçlar)* (yay; değnek, kamçı vb. yapılır.) [DLT] **2.** *{ağız}* Dağlık ve kayalık yerlerde yetişen, çiçekleri beyaz ve top halinde, meyveleri siyah ve küçük, yapraklar tam dişli kenarlı, alt yüzü tüylü ve zeytin yeşili, Sivas dolaylarında ağızlık yapımında kullanılan, kerestesi çok sağlam bir ağaççık; gilaburu; germeşe; özübüyük, *(Viburnuk lantana).* [DS]

kürt[3], [kürümek / küre-mek > kür(ü)-t] *{ağız} is.* Kuytu yerlerde toplanmış kar yığını. [DS] 🗗 **kürt bulguru,** *Yuvarlak ve sert kar tanesi; bulgurcuk.*‖ **kürt büzülgen,** *Çığ.*‖ **kürt koçu,** *Sonbaharda yapılan koç katımı.*‖ **kürt yarması,** *Küçük dolu.*

kürtaj, [Fr. curetage] *is. tıp.* **1.** Hasta bir dokudan veya doğal bir boşlukta bulunan yabancı cismi küret ile çıkarıp alma işlemi; kazıma. **2.** Döl yatağını kazıyarak dölütü çıkarıp alma işlemi.

kürtajcı, [kürtaj-cı] *is.* Kürtaj yapan kimse.

kürte, [kül-te] *{ağız} is.* Bağlam; demet; külte. [DS]

kürtek, -ği [Far. kürte] *{ağız} is.* Elbise. [DS]

kürtmeç, -ci [kür(ü)t-meç] *{ağız} is.* Kütük. [DS]

kürtük[1], [*eT.* kürt *(yans.)* > kürt-ük] *{ağız} is.* **1.** Rüzgâr tarafından savrularak kuytu yerlerde birikmiş kar yığınları; kar yığını. *{eT} (aynı).* **2.** Çığ. [DS]

kürtük[2], [kürü-t-ük > kürtük] *{ağız} sf.* Aşınmış; pürüzlü. [DS]

kürtük[3], **-ğü** [Far. kürte] *{ağız} is.* Hırka; yelek; kürdük. [DS]

kürtükmek, [gürdük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* (Kedi için) kızana gelmek; çiftleşmek istemek; gürdükmek. [DS]

kürtül[1], [kürtül كرتل]*{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kısa boylu ve şişman. [DS] **2.** *{eAT}* (Boyun vb. için) kalın, kuvvetli.

kürtül[2], [kür(ü)t-ül] *{ağız} is.* Kuytu yerlere toplanmış kar yığını; kürtün. [DS]

kürtül[3], [? kürtün / kürtül] *{ağız} is.* Palan; semer. [DS]

kürtün[1], [kürt > kürt-ün] *{ağız} is.* **1.** Çalılık, dikenlik yer. **2.** Suyun sürükleyerek getirdiği çubuk, dal, yaprak vb. şeyler. [DS]

kürtün[2], [kür(ü)-t-ün] *{ağız} is.* **1.** Rüzgârın etkisi ile kuytu ve çukur yerlerde birikmiş olan kar yığını; kürdün. **2.** Çığ. **3.** Yeni yağan yumuşak kar. **4.** Sertleşmiş, buz tutmuş kar. [DS]

kürtün[3], [? kürtün كورتن] *is.* **1.** *{eAT} {OsT} {ağız}* Yük hayvanlarına vurulan semer; içi otla doldurulmuş palan; kürdün. [DS] **2.** *{ağız}* Hayvanın sırtına konulan çul, çuval gibi şeyler. [DS] **3.** Havut.

kürtüncü, [kürtün-cü] *{ağız} is.* Semerci. [DS]

kürtüncülük, -ğü [kürtün-cü-lük] *{ağız} is.* Semer ve palan yapma işi. [DS]

kürtünnü, [kürtün-lü ?] *{ağız} is.* Alevi. [DS]

kürtür, [kür(ü)t-ür] *{ağız} is.* Marangoz rendesi. [DS]

kürtüyh, [kür(ü)t-ük] *{ağız} is.* Sertleşmiş kar yığını; kürtün. [DS]

kürub, [Ar. kerb > kürūb كروب] *(küru:b) {OsT} is.* Kaygılar; kederler; üzüntüler.

kürum, [Ar. kerm > kürūm كروم] *(küru:m) {OsT} is.* Bağ kütükleri; üzüm asmaları.

kürur, [Ar. kūrūr كرور] *(küru:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin belirli zamanlarda tekrarı. **2.** Üst üste iki kat kıvrılma. 🗗 **kürür-ı avām,** *{OsT} Yılların birbirini izlemesi.*‖ **kürür-ı edvār,** *{OsT} Devirlerin birbirini izlemesi.*

küruş, [Ar. kerīş > kürūş كروش] *(küru:ş) {OsT} is.* İşkembeler.

kürü, [Far. kürre => kürū?] *{ağız} is.* **1.** Tavuk yumurtası. **2.** Balık yumurtası; havyar. [DS]

kürü, [Far. kürre => kürü] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** At yavrusu. [DS]

kürüç[1], [? kürüç] *{eT} is.* Kimyon. [EUTS]

kürüç[2], **-cü** [gür / kür > kür-üç] *{ağız} sf.* (Hayvan için) etli; tavlı. [DS]

kürüç[3], **-cü** [kür-üç] *{ağız} is.* Bir çeşit sert ağaç. [DS]

kürüd, [kürüd] *{eT} is.* Merih yıldızı. [KB]

kürüden, [kürü-mek > kürü-t-en > kürüden / kürden] *{ağız} is.* Toprak dam üzerinde biriken karları kürümekte kullanılan tahtadan yapılmış geniş ağızlı bir tür kürek; kürük. [DS]

kürük[1], **-ğü** [Far. kürre => kürük كورك] *{ağız} is.* **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** At yavrusu; tay. **3.** Küçük kulaklı koyun veya keçi. **4.** Kıvrık kulaklı keçi veya koyun. [DS] **5.** *{OsT}* Boynuzsuz öküz.

kürük[2], **-ğü** [kürü-k] *{ağız} is.* Sapı ve ağzı kırılmış toprak su kabı. [DS]

kürük[3], **-ğü** [kürü-mek > kürü-k] *{ağız} is.* Kar kürümeye yarayan geniş ağızlı kürek; kar küreği. [DS]

kürük[4], **-ğü** [kör-ük] *{ağız} is.* Körük. [DS]

kürük[5], **-ğü** [kürü-k] *{ağız} is.* Gece esen serin yel. DS]

kürükmek, [kür-ük-mek كوركمك] *{OsT} gçsz. f. [-ür]* → küremek[3].

kürül, [kür-ül ?] *{ağız} is.* Yaban bezelyesi. [DS]

kürülenmek, [kürü-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (Hayvan için) ayakları tutulmak. [DS]

kürüm, [kürü-m] *{ağız} is.* Topluluk; sürü. [DS]

kürüme, [kürü-me] *is.* Kürümek eylemi; küreleme.

kürümek, [kürü-mek كوريمك] *gçl. f. [-r]* **1.** Kar, çamur, toprak vb. şeyleri kürekle sıyırıp atmak, temizlemek; küremek; kürelemek. *{eAT} {ağız} (aynı)* [DS] **2.** *mecaz.* Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; küremek; kürelemek.

kürümse, [kürü-mse] *{ağız} is.* Süprüntü; çer çöp. [DS]

kürün[1], [Ar. kurne / Yun. krounion] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılma çeşme yalağı. **2.** Hamam kurnası. **3.** Hamamdaki odacıklar. **4.** Hayvan yemliği. **5.** Tekne. **6.** Su kabı. [DS]

kürün[2], [? kürün] *{ağız} is.* Loş, karanlık, kapalı yer. [DS]

kürünç, [kürü-nç] *{ağız} is.* **1.** Kaydırak oyunu. **2.** Kumrudan biraz daha küçük bir kuş. [DS]

küriş[1], [? kürüş] *{ağız} is.* Küçük kulaklı koyun veya keçi. [DS]

küriş[2], [? kürüş] *{ağız} is.* Balık yumurtası; havyar. [DS]

kürişke, [Yun. kystra] *{ağız} is.* Marangozun rendesinden çıkan yonga; ince ağaç parçası. [DS]

kürişlemek[1], [kürüş-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Zengin olmak; çok para biriktirmek. [DS]

kürişlemek[2], [kürüş-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Tavuk için) tüylerini dökmek. [DS]

kürişlü[1], [kürüş-lü] *{ağız} sf.* Malı ve parası çok olan; zengin. [DS]

kürişlü[2], [kürüş-lü] *{ağız} sf.* Şişınan; tombul; tıknaz. [DS]

kürişmek, [kürü-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ür]* Birlikte kürümek. [DS]

kürişne, [kürüş-ne] *{ağız} is.* Tavuğun yumurtalığındaki küçük yumurtacıklar. [DS]

kürütgü, [kürü-t-gü] *{ağız} is.* Saman toplamaya yarayan tahta araç. [DS]

kürüz[1], [kür-üz] *{ağız} is.* **1.** Çalılık; fundalık; koru. **2.** Yeni biten çam fidanları kümesi. [DS]

kürüz[2], [kür-üz] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) küçük kulaklı. **2.** Kambur. **3.** *is.* Bir yaşında doğuran keçi. [DS]

kürüzlük, [kür-üz-lük] *{ağız} is.* Yeni yetişen ormanlık alan. [DS]

kürzenk, -gi [? kürzenk / kürdenk] *{ağız} is.* Harman yerinde sapları toplamakta kullanılan ucu eğri bir tarım aracı. [DS]

küs[1], [küs] *{eT} is.* Ün. [Gabain]

küs[2], [küz] *{eT} is.* Güz; sonbahar. [EUTS]

küs[3], [küs] *sf.* Küsmüş; küskün; dargın. 🗗 **küs küs,** *Darılmış gibi sessiz ve büzülmüş olarak; bozulmuş ve dargın olarak.*

küs[4], [küs] *{ağız} is.* 5-10 cm. çapında ağaçtan yapılma küre şeklinde bir oyun aracı. [DS]

küs[5], [Far. küs کس] *{OsT} is.* Dişilik organı.

küsa, [Ar. kisve > küsā کسی] *(küsa:) {OsT} is.* Elbiseler; kıyafetler.

küsahat, -ti [Ar. küsāḥat کساحت] *(küsa:hat) {OsT} is.* **1.** Sıskalık. **2.** Kemik hastalığı; raşitizm.

küsbe, [Ar. küsbe کسبه] *{OsT} is.* Yağı ve suyu çıkarılmış her türlü bitki artığı.

küsbek, -ği [küsbek] *{ağız} is.* Ağaç zamkı. [DS]

küsbere, [Far. küsbere کسبره] *{OsT} is. bot.* Kişniş; kara kimyon.

küsdü, [küs-dü / küs-tü] *{ağız} is.* Kadın ceketi. [DS]

küsedmek, [kōz > köz-ed-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gütmek. [EUTS]

küsedük, [küsē-mek > küsē-dük] *(küse:dük) {eT} is.* Arzu; istek. [EUTS] [Gabain]

küsegçi, [küsē-mek > küsē-g > küsē-g-çī] *(küse:gçi:) {eT} is.* İştahlı. [DLT]

küseğen, [küs-eğen] *{ağız} sf.* **1.** Çabuk küsen; sık sık küsen; alıngan; küsek. [DS] **2.** *is. bot.* Küstüm otu.

küseği, [közeği / küseği] *{ağız} is.* Kürek. [DS]

küsek[1], **-ği** [kös-ek] *{ağız} is.* **1.** Destek; dayak. **2.** Küskü; kaldıraç. [DS]

küsek[2], **-ği** [küs-ek] *{ağız} sf.* Çabuk küsen; sık sık küsen; alıngan; küseğen. [DS]

küsemek, [küsē-mek] *(küse:mek) {eT}. gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* **1.** Özlemek; arzulamak; arzu etmek; istemek; dilemek. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** *{ağız}* Beğenmek. [DS] **3.** *{ağız} dönşl. f.* İmrenmek. [DS]

küsenç, [küsē-mek > küsē-n-mek > küse-n-ç] *{eT} is.* İstek; arzu; dileme; dilek. [EUTS] [Gabain]

küsençig, [küsē-mek > küse-n-mek > küse-n-ç-ig] *{eT} sf.* Arzu edilen; temenni edilen; istenen. [EUTS] [Gabain]

küsenmek, [küse-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Beğenmek; imrenmek. [DS]

küsgü[1], [közegü > küsgü] *{ağız} is.* → küskü[1]. [DS]

küsgü[2], [küsgū] *(küsgü:) {eT} is.* → küskü[2].

küsi, [küsī] *(küsi:) {eT} is.* Yakılınca koku veren nesne; günlük; öd ağacı; misk. [EUTS]

küsin, [küsin] *(küse:dük) {eT} is.* Güç; kuvvet. [EUTS]

küski, [küz > küz-kī] *(küski:) {eT} sf.* → küzki. [Gabain]

küskü[1], [*eT.* köz > köz-e-gü > küskü] *is.* **1.** Ateş vb. şeyleri karıştırmaya veya fırını temizlemeye yarayan uzun demir çubuk; maşa. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Fırındaki ateşi karıştırmakta, odun itmekte kullanılan balta sapından biraz daha kalın, bir ucu yanmış odun parçası. **3.** Kaldıraç. **4.** Taş ve beton gibi sert yerlerde delik açmak için kullanılan bir ucu sivri, ağır çubuk demir. *{ağız} (aynı)* [DS] **5.** *{ağız}* Değirmen taşını kaldırmakta kullanılan uzun demir çubuk; basit kaldıraç. [DS] **6.** *{ağız}* Bir tür balta. [DS] **7.** *{ağız}* Kunduracıların kullandığı örs. [DS] **8.** *{ağız}* Teknede kalan hamurları sıyırmakta kullanılan bir tür kürek. [DS]

küskü[2], [küskü̱] *(küskü:) {eT} is.* **1.** Sıçan; fare. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Eski Türk takviminde birinci yılın adı.

küskü[3], [kös-mek > küs-kü ?] *{ağız} is.* Doğum iskemlesi. [DS]

küsküç, -cü [küskü-ç] *{ağız} is.* **1.** Taş ve beton gibi sert yerlerde delik açmak için kullanılan bir ucu sivri, ağır çubuk demir; küskü. **2.** Havuç, çiğdem vb.ni kazıp çıkarmakta kullanılan ucu sivri ağaç sopa. **3.** Çelik, çomak. [DS]

küsküleme, [küskü-le-me] *is.* Küskülemek eylemi.

küskülemek, [küskü-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Küskü ile delmek, karıştırmak veya temizlemek. **2.** *{ağız}* Kıyıda balık avlarken sırıkla taş aralarını karıştırmak. [DS]

küsküllemeç, -ci [küskü(l)-le-meç] *{ağız} is.* Havuç, çiğdem vb.ni kazıp çıkarmakta kullanılan ucu sivri ağaç sopa. [DS]

küsküllemek, [küskü(m)-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* → küskülemek. [DS]

küskün, [küs-kün] *sf.* **1.** Küsmüş olan; gücenmiş kimse; dargın. **2.** *mecaz.* (Bitki, saç vb. için) gelişmeyip küçük kalmış olan. **3.** Gözden düşmüş; gadre uğramış. **4.** *zf.* Küsmüş, gücenmiş olarak. **5.** *is. bot.* Küstüm otunun diğer adı. ⊟ **küskün küskün,** *Küsmüş olarak ve dargın bir biçimde.*

küskünleşme, [küs-kün-le-ş-me] *is.* Küskünleşmek eylemi.

küskünleşmek, [küs-kün-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Küskün duruma gelmek.

küskünlük, -ğü [küs-kün-lük] *is.* Küskün olma durumu; dargınlık.

küsküt, [Fr. cuscute] *is.* Sarmaşıkgillerden birçok türü bulunan, sapı ile bazı bitkilere sarılarak beslenen, eflâtun renkli, çiçekli bir asalak bitki; cin saçı, *(Cuscuta).* ⊟ **küsküt kalburu,** *Yem bitkisi tohumlarından küsküt tohumlarını ayırmakta kullanılan bir tür kalbur.*

küskütlü, [küsküt-lü] *sf.* Küsküt bulunan; küsküt kaplı olan.

küskütük, -ğü [küs+kü/tük] *(kü'skütük) sf.* **1.** Hareket edemez durumda olan; kütük gibi hareketsiz. **2.** Çok sarhoş; körkütük.

küslü, [küs-lü كوسلى] *{eAT} sf.* Küsmüş; dargın; gücenik.

küslük, -ğü [küs-lük] *is.* Küs olma durumu; dargınlık.

küsme, [küs-me] *is.* Küsmek işi; dargın olma.

küsmek[1], [kü̱-mek *(beklemek, kollamak, korumak)* > kü̱-d̲-mek / kü̱-s-mek] *(kü:smek) {eT} gçl. f. [-ür]* → küdmek. [Yüknekî]

küsmek[2], [*eT.* küs-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** Gücenme dolayısıyla bir kimseden yüz çevirmek; o kimse ile arası açılmak; darılmak. *{eT} {eAT} (aynı)* [DLT] **2.** Bir şeyle arası açılmak; onunla ilgilenmemek. **3.** (Bitkiler için) gelişememek; büyüyememek. **4.** Görevini yerine getirememek; canlılığını yitirmek; istenen nitelikleri kaybetmek. **5.** (Sofra için) alındığı için yemeğe gelmemek. **6.** *{ağız}* (Yoğurt için) tutmamak. [DS] **7.** *{ağız}* (Muhallebi, un çorbası vb. yemekler için) iyi karıştırılmadığı için top top olmak. [DS]

küsmelemek, [küsme-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* İtelemek; itip kakmak. [DS]

küsmentü, [küsme-nti] *{ağız} sf.* (Kişi için) üstü başı dağınık; düzensiz. [DS]

küsmük, -ğü [küs-mük] *{ağız} is.* **1.** Toparlak odun, kütük. **2.** Tos. [DS]

küsmüklemek, [küs-mük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tos vurmak. [DS]

küsnek, -ği [kös(ü)n-ük] *{ağız} sf.* → kösnük. [DS]

küsnük, -ğü [kös(ü)n-ük] *{ağız} sf.* → kösnük. [DS]

küspe, [Far. küsbe كسبه] *{OsT} is.* **1.** Yağlı bitki tohum veya meyvelerinin ezilmek suretiyle yağı alındıktan sonra arta kalan katı madde. **2.** Özü ve suyu alındıktan sonra geri kalan meyve artıkları; posa. **3.** Hayvan yemi olarak kullanılan meyve suyu, şeker fabrikası vb. artıkları.

küspet, [Ar. ḳısbet] *{ağız} is.* Kispet. [DS]

küsri, [? küsrī] *(küsri:) {eT} is.* Kaburga kemikleri; göğsün yanları. [DLT]

küsse, [küs-se] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

küssü, [küs-sü] *{ağız} zf.* Küs gibi; küs olarak; dargın. [DS] ⊟ **küssü durmak,** *{ağız} Dargın durmak.* [DS]

küssüklemek, [kös-le-mek / küs(s)ük-le-mek] *{ağız}* Kapıyı arkasından sürmelemek. [DS]

küstah, [Far. güstāḫ / küstaḫ گستاخ / گستاخ] *{OsT} sf.* **1.** Kendinden emin. **2.** Sergilediği davranış ve sözleri ile karşısındakini kıran. **3.** Hakaret sayılabilecek saygısızlıkta bulunan; hareketlerinde her türlü

saygıyı bir kenara bırakan; utanmaz; edepsiz. **4.** *tasvf.* Mevlevîlikte suçlu için kullanılan kelime. **5.** *is.* Küstah kimse.

küstahane, [Far. küstāḫ-āne کستاخانه] *(küsta:ha:ne) {OsT} zf.* Küstah kimseye yakışır biçimde; küstahçasına.

küstahça, [küstah-ça] *zf.* Küstah birine yakışır tarzda.

küstahî, [Far. küstāḫī کستاخی] *(küsta:hi:) {OsT} is.* Küstahlık.

küstahlaşma, [küstah-la-ş-ma] *is.* Küstahlaşmak işi.

küstahlaşmak, [küstah-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Küstah duruma gelmek; küstah bir durum almak; saygısız ve terbiyesiz olmak.

küstahlık, -ğı [küstah-lık] *is.* **1.** Küstahça davranışlarda bulunma durumu. **2.** Saygısız ve edepsizce davranış veya söz. 🗗 **küstahlık etmek,** *Küstahça davranışlarda bulunmak; saygısızlık etmek; edepsizlik etmek; terbiyesizce davranmak.*

küstel, [Far. küstel کستل] *{OsT} is. zool.* Bokböceği.

küstere, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)*] *is.* **1.** Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştıran bir kaması olan, rendeye benzer bir marangoz aleti. **2.** Değirmen taşı yapılan kaya parçası. **3.** Bıçak, makas vb. aletleri bilemekte kullanılan yuvarlak taş.

küstü, [kös-mek > küs-tü] *{ağız} is. zool.* Köstebek. [DS]

küstü, [küs-tü] *{ağız} is.* **1.** Gelin elbisesi; gelinlik. **2.** Kadın ceketi. [DS]

küstüm, [küs-tü-m] *{ağız} is.* Eflâtun renkli bir tür boru çiçeği; kahkaha çiçeği, *(Ipomoea acuminata)* [DS] 🗗 **küstüm otu,** *bot. Küstüm otugillerden, sapları ince ve tüylü, yaprak saplarının dibi dikenli, çiçekleri sapsız ve başak biçiminde olup yaprak saplarının koltuklarından çıkan, yaprakları dokunur dokunmaz pörsüyerek sarkan bir bitki, (Mimosa padica).*|| **küstüm otugiller,** *bot. Baklagiller takımından, akasya ve küstüm otunu içine alan, yaprakları çok yaprakçıklı birleşik yaprak hâlinde olan, düzensiz çiçekli, tohumları besi dokusuz, kuru meyveli bitkiler, (Mimosaceae).*

küstürelemek, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)* > küştüre > küştüre-le-mek / küstüre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tahtayı rendelemek. [DS]

küstürme, [küs-tür-me] *is.* Küstürmek eylemi.

küstürmek, [küs-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Birinin küsmesine yol açmak; küsmeye neden olacak davranışta bulunmak veya söz söylemek.

küstürülük, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)* > küştüre > küstürü-lük] *{ağız} is.* Oda kapısının üstündeki raf. [DS]

küsud[1], [Ar. küsüd کسود] *(küsu:d) {OsT} is.* Durgunluk; sürümsüzlük.

küsud[2], [Ar. küṣūd کصود] *(küsu:d) {OsT} is.* Amaca ulaşmadan geri dönme; çekilme.

küsuf, [Ar. küsüf کسوف] *(küsu:f) {OsT} is. gök b.* Güneş tutulması. 🗗 **küsûf-i cüz'î,** *{OsT} Kısmî Güneş tutulması.*|| **küsûf-i halkavî,** *{OsT} gök b. Halkalı Güneş tutulması.*|| **küsûf-i küllî,** *{OsT} Tam Güneş tutulması.*

küsul, -lü [Ar. küsūl کسول] *(küsu:l) {OsT} sf.* Üşengeç; tembel.

küsur, [Ar. kesr > küsūr کسور] *(küsu:r) {OsT} is.* **1.** Parçalar. **2.** Geriye kalan; artan kısım. **3.** *mat.* Tam sayıdan sonra gelen kesirli sayı.

küsurat, [Ar. kesr>küsūrāt کسورات] *(küsu:ra:t) {OsT} is.* **1.** Kesirler; artan parçalar; kalanlar. **2.** Aritmetiğin kesirlerle ilgili bölümü. 🗗 **küsürāt-i âdiye,** *{OsT} mat. Bayağı kesirler.*|| **küsürāt-i âşariye,** *{OsT} mat. Ondalık kesirler.*

küsü[1], [küs-ü] *{ağız} is. zool.* Kaplumbağa. [DS]

küsü[2], [küs-mek > küs-ü کسو / کوسو] *{eAT} {OsT} is.* Küskünlük; güceniklik; dargınlık. 🗗 **küsü dutmak** (tutmak), *{ağız} Dargınlığı sürdürmek.* [DS]

küsü[3], [kös-ü / küsü] *{ağız} is.* Unu çuvala yerleştirmekte kullanılan kalın uçlu sopa. [DS]

küsük[1], [kös-mek > kös-ük / küs-ük] *{ağız} is.* Kar yığını. [DS]

küsük[2], [küskü > küsük] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç. **2.** Kapı sürgüsü. [DS]

küsük[3], [küs-mek > küs-ük] *{ağız} is.* **1.** Ayrandan yapılan taze çökelek, peynir. **2.** Bozulmuş süt veya yoğurt. **3.** Çürümeye yüz tutmuş şey. [DS]

küsül, [kösül-mek > küs-ül] *{ağız} is.* Çatıların ortasına atılan uzun ağaç. [DS]

küsülemek, [küsü-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Tahıl ya da unu çuvala küsü ile bastırarak yerleştirmek. [DS]

küsülmek, [küs-ül-mek] *{ağız} edil. f. [-ür]* **1.** Darılmak; küsmek. **2.** *gçsz. f.* (Süt, yoğurt vb. için) bozulmak; pıhtılaşmak. [DS]

küsülü, [küs-ü-lü کوسلی] *sf.* **1.** Aralarında küskünlük bulunanlardan her biri. **2.** *{eAT} {ağız}* Birine karşı dargın olan; küskün; dargın; gücenik. [DS]

küsümek, [küsü-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Ağır bir cismi, küskü ile kaldırmak; yerinden oynatmak. [DS]

küsün, [küsün] *{eT} is.* Güç; kuvvet. [EUTS] [Gabain]

küsüngü, [köz > köz-ün-gü] *{eT} is.* Ayna; gözgü. [EUTS]

küsünlüg, [küsün-lüg] *{eT} sf.* Güçlü; kuvvetli. [EUTS]

küsünmek[1], [küs-ün-mek / küs-ü-n-mek کسونمك] *dönşl. f. [-ür]* **1.** *{OsT}* Darılmak; küsmek; gücen-

mek. **2.** *{ağız}* İmrenmek. [DS] **3.** *{ağız}* Yaşamaktan bıkıp usanmak; hayata küsmek. [DS]

küsünmek[2], [*eT.* küsē-mek > küs-ün-mek] *dönşl. f. [-ür]* İmrenmek.

küsünsüz, [küsün-süz] *{eT} sf.* Güçsüz; kuvvetsiz. [EUTS]

küsürge, [köz > kösür-gē] *(kösürge:) {eT} is.* → kösürge. [DLT]

küsüş, [küsē-mek > küs-üş] *{eT} sf.* **1.** Özlenen. **2.** Değerli; aziz; nadir. [KB] **3.** *is.* Arzu; dilek; istek; temenni. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] ☐ **küsüş tutmak,** *{eT} Aziz tutmak.* [KB]

küsüşlüg, [küsüş > küsüş-lüg] *{eT} sf.* Arzulanan; istenen; dilenen. [EUTS] [Gabain]

küsüşme, [küs-mek > küs-üş-me] *is.* Küsüşmek eylemi ve durumu.

küsüşmek, [küs-üş-mek] *işteş. f. [-ür]* Karşılıklı olarak birbirine küsmek; birbirine darılmak, gücenmek.

küsüşsüz, [küsüş > küsüş-süz] *{eT} sf.* İsteksiz; arzusuz. [Clauson]

-küş, [Far. küşten *(öldürmek)* > -küş] *son ek.* Sonuna getirildiği kelimelere *"öldüren"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.

küş[1], [Far. küşten *(öldürmek)* > küş] *sf.* **1.** (Ateş ve ışık için) söndüren. **2.** (Hastalık için) tedavi eden; iyi eden; hastalığı gideren.

küş[2], [küş] *{ağız} is. bot.* Mısır. [DS]

-küşa, [Far. güşādan / güşüden *(açmak)* > küşā / güşā كشا / گشا] *(küşa:) {OsT} sok ek.* Sonuna getirildiği kelimelere *"açan, açıcı"* anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.

küşad, [Far. küşāden > küşād كشاد] *(küşa:d) {OsT} sf.* → küşat.

küşade, [Far. güşādan / güşüden *(açmak)* > küşāde / güşāde گشاده / كشاده] *(küşa:de) {OsT} sf.* **1.** Açılmış; açık. **2.** Ferah. ☐ **küşāde-dest,** *{OsT} Eli açık.* || **küşāde-destān,** *{OsT} Eli açık olanlar.* || **küşāde-destî,** *{OsT} El açıklığı.* || **küşāde-dil,** *{OsT} Gönlü ferah; memnun.* || **küşāde-dilî,** *{OsT} Gönül ferahlığı.* || **küşāde-ebrū,** *{OsT} Güler yüzlü.* || **küşāde-gî,** *{OsT} Açıklık; ferahlık; şenlik.* || **küşāde-rū,** *{OsT} Güleç yüzlü.* || **küşāde-zebān,** *{OsT} Sözü açık ve anlaşılır olan.*

küşat, -dı [Far. güşādan / güşüden *(açmak)* > küşād / güşād كشاد / گشاد] *(küşa:t) {OsT} is.* **1.** Açma; açılış. **2.** Hoşluk; güzellik. **3.** *spor.* Yayın çekilip atılması. **4.** *müz.* Başlangıç ara nağmeleri için kullanılan terim. **5.** Bir tür tavla oyunu. **6.** Tavla ve satrançta açış. ☐ **küşād-ı dil,** *{OsT} Gönlün açılması; ferahlık duyma.* || **küşād-ı gonce-i dil,** *{OsT} Gönül goncasının açılması; mutlu olma.* || **küşad etmek,** *{OsT} Açmak.* || **küşad olmak,** *{OsT} Açılmak.* || **küşad resmi,** *{OsT} Açılış töreni.*

küşatname, [Far. küşād+nāme كشادنامه] *(küşa:tna:-me) {OsT} is.* **1.** Padişah buyruğu. **2.** *huk.* Boşanmanın belirtildiği belge; boşanma ilâmı veya eskiden erkeklerin boşadıkları karılarına vermiş oldukları boşanma belgesi.

küşayiş, [Far. küşāden *(açmak)* > küşāyiş كشايش] *(küşa:yiş) {OsT} is.* Açıklık.

küşden, [güç-ten > küşden] *{ağız} zf.* Güçlükle; zorla; ancak. [DS]

küşderi, [Yun. ksystra] *{ağız} is.* → küştüre. [DS]

küşende, [Far. küşende كشنده] *{OsT} sf.* Öldüren; öldürücü.

küşermek, [köşēr-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* → köşermek. [DLT]

küşetlemek, [gözet-le-mek > küşet-le-mek ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kollamak; gözetmek. [DS]

küşi, [Soğd. / Moğ. küci] *{eT} is.* → küji. [EUTS]

küşkûye, [Far. küşküye كشكويه] *(küşkû:ye) {OsT} is.* Klâsik Türk müziğinin eskiden kullanılmış birleşik makamlarından biri.

küşküş, [küş+küş] *{ağız} is.* Çağlayan. [DS]

küşlü, [küş-lü] *{ağız} sf.* Mutlu. [DS]

küşne, [Ar. kuşnā / Erme. k'usnay كشنه] *{OsT} is. bot.* Kara burçak.

küşşe, [küşşe] *{ağız} sf.* (Saç, iplik vb. için) dolaşık; karışık. [DS]

küştah, [? küştah] *{ağız} is.* İstek. [DS]

küştahlı, [küştah-lı] *{ağız} sf.* Her zaman ve her yerde neşeli olan; üzüntüsüz. [DS]

küştar, [Far. küştār كشتار] *(küşta:r) {OsT} sf.* **1.** (Koyun için) kesilmiş; kurban edilmiş. **2.** *mecaz.* Et.

küşte, [Far. küşten > küşte كشته] *{OsT} sf.* **1.** Öldürülmüş olan. **2.** *is.* Öldürülmüş olan kimsenin bedeni; ceset. ☐ **küşte-gān,** *{OsT} Öldürülmüş olanlar; cesetler.* || **küşte-gān-ı zinde,** *{OsT} Şehitler.* || **küşte-gî,** *{OsT} Adam öldürme; katillik.*

küştegî, [Far. küştegī كشتگى] *(küştegi:) {OsT} is.* Adam öldürme; canîlik; katillik.

küştenî, [Far. küşten >küştenī كشتنى] *(küşteni:) {OsT} sf.* Öldürülmeye müstahak; öldürülmeyi hak etmiş olan.

küştere, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)* > Far. küştere كشتره] *{OsT} is.* Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştıran bir kaması olan rendeye benzer bir marangoz aleti; küstere.

küşti[1], [Far. küştī كشتى] *(küşti:)v is.* Güreşme; güreş; pehlivanlık. ☐ **küştî-cā,** *{OsT} Güreş yapılan yer.* || **küşti-gâh,** *{OsT} Güreşe çalışılan yer.* || **küştî-gîr,** *{OsT} Güreş tutan; güreşçi; pehlivan.* || **küştî-gîr-i**

cehân, *{OsT} Cihan pehlivanı.*|| **küştî-gîrî,** *{OsT} Pehlivanlık.*

küşti[2], [küşti] *{eT} is.* İlâç olarak kullanılan bir tür bitki. [EUTS]

küştüre, [Yun. ksystra *(rende, kaşağı)*] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştıran bir kaması olan rendeye benzer bir marangoz aleti; küstere; küştere. **2.** Tahtaya yiv açmakta kullanılan araç. [DS]

küştürmek, [kış-kır-mak > küş-tür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* Köpeği havlaması için kışkırtmak. [DS]

küşüm, [küş-üm] *{ağız} is.* **1.** Kuşku; kaygı; işkil; tasa. **2.** Utanma çekinme. **3.** Tasa; kaygı. [DS] 🗗 **küşüm çekmek,** *{ağız} Tasalanmak; kaygılanmak; üzülmek.* [DS]

küşümlenme, [küşüm-le-n-me] *is.* Küşümlenmek eylemi.

küşümlenmek, [küşüm-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* **1.** Kaygılanmak; kuşku duymak. **2.** Üzülmek. **3.** Utanmak; sıkılmak. [DS]

küşümlü, [küş-üm-lü] *{ağız} sf.* (Kişi için) kuşkulu; işkilli. [DS]

küşüş, [küsüş] *{eT} is.* → küsüş. [EUTS]

küt[1], [kut / küt *(yans.)*] *is.* **1.** Çarpma, vurma ve kırılma sırasında çıkan gevrek sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *küt-le-me, küt küt, küt-le-mek, küt-le-k, küt-ür kütür, küt-ür-de-k, küt-ür-tü* **2.** *is.* Sert ve kalın bir şeye vurulduğunda çıkan ses. 🗗 **küt diye,** *Ansızın; birdenbire.*|| **küt küt,** *Sürekli ve üst üste küt sesi çıkararak; hızlı hızlı.*

küt[2], [Far. künd] *sf.* **1.** Kısa ve kalın olan; sivri ve uzun olmayan. **2.** Kesme özelliği veya sivriliği kaybolmuş; keskin olmayan; kör. **3.** *{ağız}* Felç olmuş; kötürüm; sakat. [DS] **4.** *{ağız}* (Burun için) kısa ve yuvarlak. [DS] **5.** *{ağız}* (Kuluçka tavuğun altındaki yumurta için) bozulmuş. [DS] **6.** *is.* Tandırda pişirilmek için konulan hamurlardan düşen parçalar.🗗 **küt bucak,** *Geniş açı.*‖ **küt demir,** *Deriyi genişletmekte kullanılan rende.*|| **küt düğüm,** *{ağız} Çözülmesi zor düğüm; kördüğüm.* [DS]‖ **küt harf,** *matb. Gözü büyük, kuyruğu çok kısa olan harfler.*|| **küt olmak,** *1. {eAT} {ağız} Kötürüm olmak; elden ayaktan düşmek.* [DS] *2. {ağız} (Kesici ve delici araçlar için) keskinliğini ve sivriliğini kaybetmek; kütelmek.* [DS]

küt[3], [küt] *{ağız} is.* Kepçe vb. eşyaların asıldığı yuvarlak ağaç çivi. [DS]

küt[4], [küt] *{ağız} is.* Pamuk çekirdeği. [DS]

küt[5], [Erme. gotan] *{ağız} is.* Pulluk; saban. [DS]

kütan, [Erme. gotan] *{ağız} is.* Pulluk; saban. [DS]

kütay, [? kütay] *{ağız} is.* Atlarda şişme ile belirginleşen hayvan hastalığı. [DS]

kütçi, [küt-mek > küt-ğü-çī / küt-çī] *(kütçi:) {eT} is.* Çoban. [KB]

kütdek, -ği [küt *(yans.)* > küt-dek] *{ağız} zf.* (Vurmak, düşmek vb. için) birdenbire ve *"küt!"* diye bir ses çıkararak. [DS]

küte[1], [Erme. ge'tey] *{ağız} is.* Mısır, darı vb. tahılların unundan yapılan ve iki saç arasında pişirilen ekmek; kete. [DS]

küte[2], [küte] *{ağız}is. bot.* Bir tür salatalık; yaban hıyarı. [DS]

küteçi, [kū-t-mek > küt-ē-çī] *{eT} sf.* Güden; saklayan; koruyan. [EUTS]

kütedek, -ği [küt *(yans.)* > küt-edek] *(küte'dek) {ağız} zf.* (Vurmak, düşmek vb. için) birdenbire ve *"küt!"* diye bir ses çıkararak. [DS]

küteden, [küt *(yans.)* > küt-e-den] *(küte'den) {ağız} zf.* → kütedek. [DS]

kütelek, -ği [küt-ele-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; şişman; bodur. [DS]

kütelemek, [köte-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi hızla kaldırıp atmak; fırlatmak; itelemek; yuvarlamak. [DS]

kütelez, [küt-ele-z] *{ağız} sf.* (Kişi için) Kısa boylu; şişman; bodur. [DS]

kütelmek, [küt-el-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Yoksun kalmak. **2.** *{ağız}* (Kesici ve sivri araçlar için) ağzı körleşmek; körelmek. [DS]

kütemek, [kū-t-mek > küt-ē-mek] *(küte:mek) {eT} gçl. f. [-ür]* Gütmek. [OKD]

küteş, [küt-eş] *{ağız} is.* Arabanın döşeme tahtaları. DS

küteşek, -ği [küt-eş-ek] *{ağız} is.* Yuvarlak küçük odun; kütük. [DS]

kütgüçi, [kū-t-mek > küt-ğü-çī] *{eT} is.* Çoban.

kütikula, [Lat. cuticula] *is.* → kütikül.

kütikül, [Fr. cuticule] *is.* **1.** *bot.* Yaprak yüzeylerinde bulunan, suyu sızdırmadığı için bitkinin kurumasını önleyen bal mumu özelliğindeki zar. **2.** *zool.* Kabuklularla böceklerde örteneğin kitinli koruyucu katmanı.

kütin, [Lat. cutis *(deri)* > Fr. cutine] *is.* Bitkilerin yüzeyindeki selülozun değişikliğe uğramasıyla meydana gelmiş, bal mumu yapısında, mantar tabakası oluşuncaya kadar bitkiyi koruyan kimyasal madde: $(C_6H_{10}O)_3$.

kütinleşme, [kütin-le-ş-me] *is.* Selülozun kütin şekline dönüşmesi.

kütle, [Ar. kütle كتلة] *{OsT} is.* **1.** (Katılar için) büyük parça; toplu şey; yığın; küme; topak. **2.** Bir yerde toplanmış büyük insan topluluğu; kalabalık; kitle. **3.** Belirli işlev yüklenmiş insan topluluğu. **4.** Bir ülke veya bölgedeki insanların çoğunluğu. **5.** Büyük hacimli su birikintisi. **6.** *fiz.* Bir nesneye uygulanan kuvvet ile meydana gelen ivme arasındaki oranı veren kat sayı veya nesne niceliği. **7.** *elkt.* Bir elektrik tesisatında toprağa bağlanmış madenî parçalar veya iletkenler grubu. **8.** *coğ.* Çoğunlukla bir

dağ niteliği gösteren yükseklikler bütün. **9.** *res.* Gerek renk birliğiyle, gerekse çizgilerin kümelenmesiyle bir bütün meydana getiren birçok kısmın yan yana gelmesi. ◻ **kütle hâlinde,** *Toplu olarak.*|| **kütle-i izâfiye,** *{OsT} fiz. Öz kütle.*|| **kütle-i tal'iye,** *{OsT} bot. Çiçek tozu kümesi.*|| **kütle oranı,** *Füzelerde, hareket halindeki ağırlığın varış anındaki kütleye oranı.*

kütlek, -ği [küt *(yans.)* > küt-le-k] *{ağız} is.* Bir çeşit çocuk oyuncağı; patlangaç. [DS] ◻ **kütlek tav,** *{ağız} Tarlaların kurumaya yüz tutmuş durumu.* [DS]

kütleklik, -ği [küt-le-k-lik] *{ağız} is.* Vücut yorgunluğu; kırgınlık. [DS]

kütleme, [küt-le-me] *is.* Kütlemek işi.

kütlemek, [küt *(yans.)* > küt-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor)* **1.** Bir yere vurma, çarpma veya zorlama sonucunda *"küt"* diye ses çıkarmak. **2.** *işteş. f.* Çarpışmak. [DS]

kütlesel, [küt-le-sel] *sf.* Kütle veya kütle birimiyle ilgili olan. ◻ **kütlesel güç,** *fiz. (Motor için) buhar beygiri cinsinden ölçülen gücün kilogram sayısına bölümü.*

kütleşme, [küt-le-ş-me] *is.* Kütleşmek işi.

kütleşmek, [küt-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Küt hâle gelmek. **2.** Keskinliğini kaybetmek.

kütleştirme, [küt-le-ş-tir-me] *is.* Küt duruma getirmek eylemi.

kütleştirmek, [küt-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kütleşmesini sağlamak; küt duruma getirmek.

kütletme, [küt-le-t-me] *is.* Kütletmek eylemi.

kütletmek, [küt *(yans.)* > küt-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir] "Küt!"* diye ses çıkartmak. [DS]

kütlez, [küt-ele-z / kütle-z] *{ağız} is.* → kütelez. [DS]

kütlü, [küt-lü] *{ağız} sf.* **1.** (Pamuk için) çekirdekli; çiğitli. **2.** Ağırbaşlı; onurlu. [DS]

kütlük, -ğü [küt-lük] *is.* Küt olma durumu; küt olan şeyin niteliği.

kütmeç, -ci [küt-meç] *{ağız} is.* Ağaç kökü; kütük. [DS]

kütmek[1], [kü-mek *(beklemek)* > kū-ḏ-mek > kū-t-mek] *(kü:tmek) {eT} gçl. f. [-er]* **1.** Gütmek; bakmak; özenmek; itina göstermek. [DLT] [EUTS] **2.** Beklemek. [EUTS] [ETY] ◻ **küte turmak,** *{eT} Beklemek. [EUTS]*

kütmek[2], **-ği** [küt-mek] *{ağız} is.* **1.** Ağaç kökü; budaklı kütük. **2.** Tabure. [DS]

kütmen, [küt-men] *{ağız} is.* Sandalye. [DS]

kütmük, -ğü [küt-mük] *{ağız} is.* → kütmek[2]. [DS]

kütner, [Far. küknār / Yun. koukounari] *{ağız} is.* Kara çam; köknar. [DS]

küttab, [Ar. kātib > küttāb كتاب] *(kütta:b) {OsT} is.* **1.** Kâtipler; yazmanlar; sekreterler. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde dış işlerinde çalışan üst kademedeki memurlara verilen ad. ◻ **küttāb-ı divān-ı hümāyun,** *{OsT} Divan-ı hümayunun yazı işlerini görenler.*

küttedek, [küt *(yans.)* > küt-te-dek] *(kü'ttedek) zf.* **1.** Birdenbire; ansızın. **2.** *"Küt!"* diye ses çıkararak.

küttürmek, [kū-t-mek > küt-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güttürmek. [DLT]

kütüb, [Ar. kitāb > kütüb كتب] *is.* Kitaplar. ◻ **kütüb-i mukaddese,** *{OsT} Kutsal kitaplar.*|| **kütüb-i münzele,** *{OsT} Vahiy yoluyla indirilmiş kitaplar.*|| **kütüb-i mütedāvile,** *{OsT} Herkesin okuduğu kitaplar.*|| **kütüb-i semāviye,** *{OsT} Kutsal kitaplar; ilâhî kitaplar.*|| **kütüb-i sitte,** *{OsT} Hadis kaynakları arasında doğruluğu kabul görmüş bulunan Buhârî ve Müslim'e ait iki adet Cami'-i Sahih ile Ebu Davud, Tirmizî, Neseî ve İbni Mâce'ye ait birer Sünen olmak üzere toplam altı hadis kitabından meydana gelen külliyat.*|| **kütüb-i tefāsir,** *{OsT} Tefsir kitapları.*|| **kütüb-i tevārilı,** *{OsT} Tarih kitapları.*

kütük, -ğü [küt *(yans.)* > küt-ük / Far. kündek] *is.* **1.** Bir ağacın gövdesinin, toprak üstünden ana dallarının ayrıldığı yere kadar olan kalınca kısmı. **2.** Bir ağacın kesilmiş kalınca gövde kısmı; tomruk. **3.** Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan kısmı. **4.** Asma fidanı; bağ. **5.** Resmî kayıtların işlendiği esas defter; ana defter. **6.** *{ağız}* Makara. [DS] **7.** Yük kayığı. [DS] **8.** *{ağız}* Lahana. [DS] **9.** *{ağız}* Kalıba dökülerek tuğla biçimi verilmiş tezek. [DS] **10.** *{ağız}* Deri kazımakta kullanılan ağaç. [DS] **11.** *{ağız}* Kasap veya çapulacı tezgâhı. [DS] **12.** *{ağız}* Kağnı ve araba tekerleği parmaklarının takıldığı ortadaki kalın ağaç bölüm. [DS] **13.** *{ağız}* Ailenin büyüğü. [DS] **14.** *sf.* Görgüsüz; saygısız; eğitim görmemiş; kaba saba. ◻ **kütüğe geçirmek,** *İlgiliyi kütük adı verilene esas deftere kaydetmek ve hakkındaki değişiklikleri işlemek; ana deftere yazmak.*|| **kütük atmak,** *{ağız} (Köy delikanlıları tarafından) ilk kez oğlu olan babayı kutlamak için evinin önünde on beş yirmi el silâh atmak.* [DS]|| **kütük defteri,** *Okullarda öğrencilerin, askerlik dairelerinde yükümlülerin, tapuda taşınmaz malların, nüfus dairelerinde vatandaşların her türlü kaydının tutulduğu ve korunması, saklanması zorunlu olan ana defterlere verilen ad.*|| **kütük gibi,** *1. (Yara veya bertikler için) çok şişmiş. 2. Çok sarhoş. 3. Kaba saba; görgüsüz.*|| **kütük gibi olmak,** *1. (Yara ve bertikler için) çok şişmek; aşırı ölçüde şişmek. 2. Çok sarhoş olmak.*|| **kütük mantarı,** *bot. Yaşlı ağaç kütüklerin üzerinde yetişen yenilebilir bir mantar türü; ağaç mantarı, (Pholiota mutabilis).*|| **kütük ocağı,** *{OsT} Büyük ocak.*

kütükçü, [kütük-çü] *{ağız} is.* Kereste tüccarı. [DS]

kütükçülük, -ğü [kütük-çü-lük] *{ağız} is.* Kereste alım satımı; kereste tüccarlığı. [DS]

kütükleme, [kütük-le-me] *{ağız} is.* Söz arasında veya vaaz esnasında anlatılan gerçek dışı hikâye. [DS]

kütüklemek, [küt-ük-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Büyük ağaçları dört ya da beş metrelik tomruklara ayırmak. **2.** Ekilecek olan tarladaki yabanî bitki ve ağaç köklerini çıkarmak; tarlayı temizlemek. [DS]

kütükleşme, [küt-ük-le-ş-me] *is.* Kütükleşmek işi.

kütükleşmek, [küt-ük-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kütük hâline gelmek. **2.** *mecaz.* Kütük gibi kaba ve duygusuz bir hâl almak.

kütüklük, -ğü [küt-ük-lük] *is.* **1.** *mecaz.* Kütük gibi olma durumu; kaba sabalık; duygusuzluk. **2.** *as.* Askerlerin içine tüfek mermisi koydukları palaskaya bağlı meşin veya plâstik özel çanta. **3.** Avcıların fişeklerini koydukları silindir biçiminde yuvaları bulunan özel bir kemer.

kütül [küt *(yans.)* > küt-ül] *{ağız} is.* Gür akan suyun çıkardığı ses; gürleme sesi. [DS] 🗗 **kütül kütül,** *{ağız} (Akan suyun çıkardığı ses için) çağlayarak; gürül gürül.* [DS]

kütüldü, [küt *(yans.)* > küt-ül-dü/kütüldü كتلدو] *{eAT} is.* Gümbürtü; kütürtü.

kütülemek, [küt-ül-e-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Su için) bol bol, çağıl çağıl akmak. **2.** (Sıvılar için) donmak; katılaşmak. **3.** *{ağız}* (Silâh için) patlamak. [DS]

kütülmek, [küt-ül-mek كتلمك] *{eAT} dönşl. f. [-ür]* Ucu veya ağzı kütleşmek.

kütüp, -bü [Ar. kitāb > kütüb كتب] *{OsT} is.* → kütüb.

kütüphane, [Ar. kütüb + Far. ḫāne كتبخانه] *(kütüpha:ne) {OsT} is.* **1.** İçinde çok sayıda ve belli bir düzen içinde kitap bulunan bina veya salon. **2.** Kitapların belli bir düzene göre sınıflandırılmış olduğu bütün. **3.** Her türlü basılı malzemeden meydana gelmiş düşünce ve sanat eseri ürünlerini toplayıp, düzenleyen ve isteyenlerin hizmetine sunan kuruluş; kitaplık; bibliyotek. **4.** Kitap koymaya yarayan belli bölmeleri olan dolap. **5.** Bazı özel konuları belli bir amaç ve teknikle inceleyen kitaplar dizisi. **6.** Eskiden kitap satan dükkânlara verilen isim; kitapçı dükkânı; kitap evi. 🗗 **kütüphane faresi,** *Zamanının çoğunun kütüphanelerde kitap okumak, araştırma yapmakla geçiren kimse.*|| **kütüphāne-i umūmî,** *{OsT} Genel kitaplık.*

kütüphaneci, [kütüphane-ci] *(kütüpha:neci) is.* **1.** Bir kütüphanede kitapların sınıflandırılması, isteyenlere ödünç verilmesi vb. işleri yürütmekle görevli kişi; kitaplık memuru. **2.** Kütüphanecilik öğrenimi yapmış, kitap tasnifi ve hizmete sunulması üzerine eğitim görmüş uzman kimse; kitaplık bilimci. **3.** Eskiden kitap satanlara verilen isim; kitapçı.

kütüphanecilik, -ği [kütüphane-ci-lik] *is.* **1.** Kütüphane memurunun işi ve görevi. **2.** Bir kütüphaneyi düzenleme, kitap sayısını çoğaltma, sınıflandırma, kataloglama, okuyucuları yararlandırma, yönetme vb. teknikleri kapsayan bilim; kitaplık bilimi.

kütür, [küt-ür *(yans.) is.* **1.** Kırılma, kesilme ve bir şeyi ısırma anında çıkan ses. **2.** *{ağız} is.* Küçük sac ekmeği. [DS] **3.** *{ağız}* Olmuş karpuz. [DS] 🗗 **kütür kütür,** *1. (Kırılan, kesilen veya ısırılan sert şeyler için) art arda "kütür" sesi çıkararak. 2. (Nesneler için) bu türlü ses çıkaran; gevrek olan.*

kütürdek, -ği [küt-ür-de-k] *{ağız} sf.* Gevrek; sert ve dolgun. [DS]

kütürdeme, [küt-ür-de-me] *is.* Kütürdemek eylemi.

kütürdemek, [küt-ür-de-mek] *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor] "Kütür, kütür!"* diye ses çıkarmak.

kütürdetme, [küt-ür-de-t-me] *is.* Kütürdetmek eylemi.

kütürdetmek, [kütür-de-t-mek] *gçl. f. [-ir] "Kütür, kütür!"* diye ses çıkartmak; kütürdemesine yol açmak.

kütüre, [küt-ür-e] *{ağız} is.* **1.** Saçma; boş söz. **2.** *sf.* Küçük. **3.** *zf.* Çabuk; tez. [DS]

kütüredek, -ği [küt-ür-e-de-k] *{ağız} zf. "Küt!"* diye ses çıkararak. [DS]

kütürge, [köt-ür-ge > küt-ür-ge] *{ağız} is.* **1.** Küskü. **2.** Küçük ağaç sandalye. **3.** Çocuk oturağı. [DS]

kütürtdek, -ği [küt-ür-t-de-k] *(kütü'rtdek) {ağız} zf. "Küt!"* diye ses çıkararak. [DS]

kütürtdenek, -ği [kütür-t-den-ek] *(kütürtde'nek) {ağız} zf.* → kütüredek. [DS]

kütürtü, [küt-ür-tü] *is.* Elma, karpuz vb. şeyler ısırıldığında ya da buna benzer şeyler kesilirken çıkan ses.

kütüval, [Far. kūtvāl => kütüval كوتوال] *{eAT} {OsT} is.* Kale dizdarı; kale muhafızı.

kütüz[1], [küt-üz كوتوز] *{OsT} {ağız} sf.* Kısa boylu; şişman ve tıknaz. [DS]

kütüz[2], [küt-üz] *{ağız} is.* Sarp, geçilmesi güç yer. [DS]

kü'ub, [Ar. kü'ūb كعوب] *(küu:b) {OsT} is.* Kız memesinin büyümesi; kabarması.

kü'ubet, [Ar. kü'ūbet كعوبت] *(küu:bet) {OsT} is.* → kü'ub.

kü'ul, -lü [Ar. kü'ūl كئول] *(küu:l) {OsT} is. kim.* Alkol; ispirto. 🗗 **küül-perest,** *{OsT} Alkole düşkün kimse; alkolik.*

kü'uli, [Ar. küūlī / küūliye كئولى / كئوليه] *(küu:li:) {OsT} sf.* İçinde alkol bulunan; ispirtolu.

kü'us, [Ar. ke's > kü'ūs كئوس] *(küu:s) {OsT} is.* **1.** İçi dolu kaplar. **2.** Kadehler; bardaklar. **3.** Şarap dolu

bardaklar; bardaklardaki şaraplar. **4.** *bot.* Çanak yapraklar.

küü, [kǖ] *(kü:) {eT} is.* → kü. [EUTS]

küülüg, [kǖ-lüg] *(kü:lüğ) {eT} is.* → külüg. [EUTS]

küvare, [Ar. küvāre ه كوار] *(küva:re) {OsT} is.* Petek.

küveç, [küfeç / küveç] *{eT} is.* **1.** Güveç. **2.** Gem; damaklı gem. [DLT]

küveçlig, [küfeç / küveç > küfeç-lig] *{eT} is.* Gemli. [DLT]

küveki, [? küveki] *{ağız} is.* Boğaz ağrılarında kullanılan bir ilâç. [DS]

küvem, [Ar. kǖme > küvem كوم] *{OsT} is.* Kümeler.

küvemek, [*küvē-mek] *(küve:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Güven duymak.

küvenç, [*küvē-mek > küve-n-mek > küven-ç] *{eT} is.* **1.** Güvenç; iftihar. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Kendini beğenme; ululanma; büyüklenme; gurur; kibir; azamet; güven. [EUTS] [KB]

küvençeng, [*küvē-mek > küve-n-mek > küven-ç-eñ ?] *{eT} sf.* Mağrur; kendini beğenmiş. [EUTS]

küvençlig, [küven-ç > küvenç-lig] *{eT} sf.* Kibirli; mağrur. [EUTS]

küvençlik, [küven-ç > küvenç-lik] *{eT} is.* Güvenlik. [KB]

küvenmek, [*küvē-mek > küve-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Güvenmek; övünmek. [DLT] [KB]

küvere, [Ar. küvāre] *{ağız} is.* Çamurdan yapılmış tahıl ambarı. [DS]

küvermek, [küv-er-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bırakmak; koyuvermek. [DS]

küvet, [Fr. cuvette] *is.* **1.** İçinde el, yüz yıkamaya yarayan ve leğen olarak kullanılan kapların genel adı. **2.** Banyoda içine girilip yıkanmaya mahsus tekne. **3.** *kim.* Gazların toplanmasına veya başka kaplara aktarılmasına yarayan su veya cıva dolu kap.

küveys, [Ar. küveys كويس] *{OsT} is.* **1.** *bot.* Kadehçik. **2.** *biy.* Kesecik.

küvez, [*küvē-mek > küvē-z / küfez] *(küve:z) {eT} sf.* **1.** Kurumlu; şımarık; burnu havada; gururlu; mağrur. [DLT] [EUTS] [KB] **2.** Şanlı; sevgili. [Gabain] **3.** *is.* Büyüklenme; kendini beğenme; kibir; gurur. [DLT]

küvezlengülüg, [*küvē-mek > küve-z > küvez-le-n-mek > küvez-le-n-gǖ-lüg] *(küvezlengü:lüg) {eT} sf.* Kendini beğenmiş; mağrur.

küvezlenmek, [*küvē-mek > küve-z > küvez-le-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Gururlanmak; kibirlenmek. [KB]

küvezlig, [*küvē-mek > küvē-z > küvez-lig] *{eT} sf.* Kibirli. [DLT]

küvezlik, [*küvē-mek > küvē-z > küvez-lik] *{eT} is.* **1.** Şımarıklık; kurumluluk; küstahlık. [DLT] **2.** Gurur; kibir. [KB]

küvij, [Soğd. küvij] *{eT} is.* **1.** Söğüt gibi çürüyen, içi kovalan her ağaç. [DLT] **2.** Tadı bozulan, kaçan her şey. [DLT] 🗗 **küvij turma,** *Tadı bozulan, tadı kaçan turp.* [DLT]

küvle, [Far. külve] *{ağız} is.* Tandırın yanması için açılan küçük delik. [DS]

küvlek, [Erme. kovlak => küvlek / külek / gülek] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış su kabı. **2.** Tahta yağ kutusu. [DS]

küvlelik, -ği [küv-le-lik] *{ağız} is.* Tandırların hava deliklerini kapatmaya yarayan paçavra. [DS]

küvlemek[1], [kovlamak > küv-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Birini başkasına karşı kışkırtmak; fitlemek. [DS]

küvlemek[2], [küv *(yans.)* > küv-lē-mek] *{eAT} gçsz. f. [-r]* Feryat etmek; haykırmak; gürlemek. [DK]

küvlük, [küv-lük / küvī-mek > küv(ü)-k ?] *{eT} is.* Çamurdan yapılan zıpzıp büyüklüğündeki bilye. [DLT]

küvmek, [küv-mek] *{ağız} gçl. f. [-er]* Beklemek. [DS]

küvre, [küv-rē] *(küvre:) {eT} is.* **1.** Hayvan ölerek içerisindeki nesneler çürüdükten, eti kemikler üzerinde kuruduktan sonraki kalıbı. [DLT] **2.** Çürümüş ceset; leş. [EUTS]

küvremek, [kev-mek > kever > küvrē-mek / kevrē-mek] *(küvre:mek) {eT} gçsz. [-r]* Gevremek. [DLT]

küvrüç, -cü [küv(ü)r-üç] *{ağız} is.* Dayanıklı ve uzun boylu bir ağaç. [DS]

küvrüg, [küvrüg] *{eT} is.* Davul; kös. [DLT] [Gabain]

küvşek, [kevşē-k / küvşē-k / köv-şē-k] *{eT} sf.* Gevşek; yumuşak; sölpük. [DLT] 🗗 **küvşek et,** *{eT} Gevşek et; sölpük et.* [DLT]‖ **küvşek étmek,** *{eT} İyi hamurdan yapılan ekmek.* [DLT]

küvşenmek, [gev(i)ş-en-mek > küv-(i)ş-en-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Geviş getirmek. [DS]

küvüç, [küvǖ-ç] *{eT} sf.* Küçük. [DLT]‖ **küvüç yügün,** *{eT} Küçük yular; çilbir.* [DLT]

küvük[1], [küvǖ-mek > küvü-k] *{eT} is.* Erkek. [DLT] 🗗 **küvük muş,** *{eT} Erkek kedi.* [DLT]

küvük[2], [küvük] *{eT} is.* Saman. [DLT]

küvürgen, [köm-mek *(kül veya toprak içine gömmek)* > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] *{eT} is.* Dağ soğanı. [DLT]

küvürken, [köm-mek *(kül veya toprak içine gömmek)* > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] *{eT} is.* → küvürgen. [DLT]

küvüstür, [Yun. khistrain] *{ağız} is.* Sacayağı. [DS]

küvüz, [küv-üz] *{eT} is.* Yaygı; yünden dokunmuş döşek ve yaygı gibi şeyler. [DLT]

küy, [küy *(yans.)*] *is.* Gevrek şeylerin kırılırken çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *küy-ür küyür, küy-ür-de-mek, küy-ür-tü*

küyde, [? küydē / köydē] *(küyde:) {eT} is.* Altın ve gümüş eritilerek süzülen ocak. [DLT]

küydüng, [kövdöñ / Kırg. ködön / Kazk. kevde] *{eT} is.* → kövdöng.

küydürmek[1], [küñ-mek > küñ-dür-mek / köy-dür-mek / küy-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yaktırmak. [EUTS]

küydürmek[2], [küy-dür-mek كويدرمك] *{eAT} {OsT} gçl. f. [-ür]* Bekletmek.

küydürmek[3], [küy-dür-mek] *{ağız} gçl. f. [-ür]* **1.** Elinden bir şeyi atmak; fırlatmak. **2.** Bir şeyi eliyle itmek; sürmek. **3.** Yerinden etmek; ayağını kaydırmak. [DS]

küye[1], [küyē] *(küye:) {eT} is.* Güve. [DLT]

küye[2], [küy-mek > küy-e] *{ağız} is.* Yanık; is. [DS]

küyegörmek, [küy-e+gör-mek كويا كرمك] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Bekleyedurmak.

küyelemek, [küyē-lē-mek] *(küye:le:mek) {eT} gçl. f. [-r]* Güve silkrnek; güveden kurtarmak ve korumak. [DLT]

küyfenmek, [küyfe-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Üstüne düşmemek. [DLT]

küyi, [*eT.* küḏ-mek > küḏ-ī / küyi كويى] *{eAT} is.* Vade; mühlet. 🗗 **küyi vermek,** *{eAT} Süre tanımak; vade tanımak; mühlet vermek.*

küykü, [küy-kü] *{ağız} is.* Rüzgâr tutmayan kuytu yer. [DS]

küymek[1], [kṻ-mek *(beklemek, kollamak, korumak)* > kṻ-ḏ-mek / kṻ-t-mek كويمك] *(kü:dmek) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-er]* **1.** Beklemek; gözetmek; gütmek; birinin yolunu gözlemek; durmak; gözlemek; gütmek; sabretmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [DS] **2.** *{ağız}* Kaçmak. [DS] **3.** *{ağız}* Sessiz olmak. [DS]

küymek[2], [küñ-mek / küy-mek / göy-(ü)n-ṻ-mek] *{eT} {ağız} gçsz. f. [-er]* Yanmak. [DLT] [KB] [EUTS] [DS]

küymenmek, [küyüm > küy(ü)m-ē-mek > küyme-n-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* Bahane etmek; sebep ve vesile bulmak. [Nevâyî]

küyner, [Yun. khoukhounari] *{ağız} is.* **1.** Çam sakızı. **2.** Gürgen ağacı. [DS]

küynük, -ğü [göynük > küy-nük] *{ağız} sf.* (Ağaç ve meyve için) içi çürümüş; kof. [DS]

küyük, -ğü [küñ-mek *(yanmak)* > *küñ-ük / göynük / küyük] *{eT} sf.* **1.** → küngük. **2.** *{ağız}* Çürük. [DS]

küyükmek, [küy-ük-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Çürümek. [DS]

küyüm, [küyüm] *{eT} is.* Gaflet; uyuşukluk. [DLT]

küyünmek, [küñ-mek / küy-mek > küy-ün-mek] *{eT} dönşl. f. [-ür]* → küymek[2].

küyür, [küyür *(yans.)*] *is.* Gevrek bir şeyi yerken çıkan kırılma ve çiğneme sesi. 🗗 **küyür küyür,** *{ağız} Küyürtülü bir şekilde; kütür kütür.* [DS]

küyürdemek, [küyür *(yans.)* > küyür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* Gevremek; kurumak. [DS]

küyürdetmek, [küyür *(yans.)* > küyür-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Gevrek bir şeyi yerken) ses çıkartmak. [DS]

küyürmek, [küñ-mek > küñ-ür-mek / küy-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Yakmak. [EUTS] [KB] **2.** Yaktırmak. [KB]

küyürtü, [küyür *(yans.)* > küyür-tü] *{ağız} is.* Gevrek şeylerin kırılırken çıkardığı ses. [DS]

küyüş, [küyüş] *{ağız} is.* **1.** Kilim. **2.** Bir tür çelik çomak oyunu. [DS]

küz, [kṻz] *(kü:z) is.* Güz; güz mevsimi; sonbahar. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain]

küzaz, [Ar. küzāz كزاز] *(küza:z) {OsT} is. tıp.* Sinir gerilmesi; tetanos. 🗗 **küzāz-ı fizyoloji,** *{OsT} Fizyolojik tetanos.*

küzbere, [Ar. küzbere كزبره] *{OsT} is. bot.* Asmacık. 🗗 **küzbereü'l-bi'r,** *{OsT} bot. Tere.*|| **küzberetü'l-kanāt,** *{OsT} bot. Baldırıkara.*

küze, [Far. küze كوزه] *{OsT} is.* Çam ağacından yapılmış su kabı.

küzeç, [Soğd. kwzt'yk => küzeç] *{eT} is.* Testi; toprak kap; çömlek; çanak. [DLT] [EUTS] [Gabain]

küzeçlig, [küzeç-lig] *{eT} sf.* Çömlek sahibi olan; çömlekli. [DLT]

küzedmek, [köz *(göz)* > köz-ē-mek *(kollamak)* > köz-e-ḏ-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Gözetmek; kollamak; korumak. [ETY] **2.** Gütmek. [EUTS]

küzemek[1], [köz *(göz)* > köz-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Korumak. [ETY]

küzemek[2], [küz *(güz)* > köz-ē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Güzlemek. [DLT]

küzen, [küzen / Moğ. küren / küreñ] *{eT} is.* Kokarca; kır sıçanı.

küzençü, [köz *(göz)* > köz-ē-mek *(kollamak)* > köz-e-n-çṻ] *(küzençü:) {eT} is.* Koruyucu; muhafız. [ETY]

küzengü, [köz *(göz)* > küz-ē-mek > küz-ē-n-mek > küzen-gṻ] *(küzengü:) {eT} is.* **1.** Ayna. [ETY] **2.** Çan; zil. [ETY]

küzermek, [küz *(güz)* > küz-er-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güzleşmek. [DLT]

küzet, [köz *(göz)* > küz-ē-mek > küz-e-t] *{eT} is.* **1.** Karakol. **2.** Nöbet zamanı. **3.** Bekçi. [Gabain] [EUTS]

küzetçi, [köz *(göz)* > küz-ē-mek > küz-e-t > küzet-çi] *(küzetçi:) {eT} is.* Gözetici; muhafız. [EUTS]

küzetdürmek, [köz *(göz)* > küz-ē-mek > küz-e-t-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yerine getirmek. [EUTS]

küzetmek, [köz *(göz)* > küz-ē-mek > küz-e-t-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Gözetmek; korumak; kollamak; saklamak; muhafaza etmek. [EUTS] [KB] [Gabain] [Tekin]

küzgermek, [küz *(güz)* > küz-ger-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Güzleşmek; güze doğru gitmek. [DLT]

küzgü[2], [köz *(göz)* > küz-gü] *(küzgü:) {eT} {ağız} is.* → küzkü. Ayna. [Yüknekî] [DS

küzgü[1], [küskü] *(küskü:) {eT} is.* → küskü. [EUTS]

küzi[1], [Soğd. / Moğ. küci] *{eT} is.*→ küji. [Gabain] [EUTS]

küzi[2], [kücü / küzi كزى] *{eAT} is.* Gücü.

küzki, [küz > küz-kī] *(küzki:) {eT} sf.* Sonbahara ait; güzünki. [Gabain]

küzkü, [köz *(göz)* > köz-kü] *(közkü:) {eT} is.* Ayna. [ETY]

küzkünek, [? közkünek] *{eT} is.* Çakıra, kelere benzer bir kuş; hava yutmakla geçinir. [DLT]

küzküni, [küzkünī] *(küzküni:) {eT} is.* Ateş böceği. [DLT]

küzlüg, [küz-lüg] *{eT} is.* Güz; sonbahar. [EUTS]

küzngü, [köz-ün-mek > küzn-gü / küzñü] *(küzñü) {eT} is.* Ayna. [ETY]

küzük, [küzük] *{eT} is.* **1.** Dokuma tezgâhında üst erişler ile alt erişleri birbirinden ayırmaya yarayan iplik düğümlü aygıt. [DLT] **2.** Dokumacı. [DLT]

küzükmek, [küz *(güz)* > küz-ük-mek] *(küskü:) {eT} gçsz. f. [-ür]* Güzleşmek. [DLT]

küzüm eti, [küz-üm + et-i] *{ağız} is. t.* Kışın yemek için tuzlanarak kurutulmuş et. [DS]

küzün[1], [küz *(güz)* > küz-ün] *{eT} zf.* Sonbaharda; güzün. [ETY]

küzün[2], [küzen / Moğ. küren / küreñ] *{eT} is.* Kendisiyle serçe kuşu, tarla sıçanı, köstebek gibi şeyler avlanan sıçan cinsinden bir hayvan. [DLT]

küzüngü, [köz-ün-mek > küzüñü] *(küzüñü) {eT} is.* Ayna. [KB]

küzürük, -ğü [küzür-ük] *{ağız} is.* Kavrulmuş kuyruktan elde edilen kıkırdak. [DS]

kV [Fr. kilovolt] *is. fiz.* Elektrik gerilimi veya potansiyel farkı biriminin bin katı olan kilovoltun kısaltması.

kW [Fr. kilo + Watt] *is. fiz.* Değeri bin vat veya 1,36 beygir gücü yahut 10^2 kilogrammetre olan güç biriminin kısaltması.

kW/saat, [Fr. kilo + Watt / saat] *is. fiz.* Gücü bir kilovat olan bir makinenin bir saat süreyle yaptığı işe eşit enerji ve iş birimi(3,6 megajul veya 367.200 kilogrammetre ya da 860 kilokalori)'nin kısaltması.

kye [kiye] *{eT} bağ.* Ve; bizzat. [EUTS]

kyu, [Jap. kyu] *(kiyu) is. spor.* Uzakdoğu sporlarından judo ve kar,atede beyaz, sarı, turuncu, yeşil, mavi ve kahverengi ile derecelendirilen çıraklık aşaması.

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

L

l, [l / L] *(le) is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on beşinci harfi olup sızmalı, tonlu, ön ve art olmak üzere iki çeşidi bulanan avurt ünsüzüdür. **2.** Arap asıllı Türk alfabesinde 26. harf olan *"lam"*ın karşılığıdır; ebcet hesabında 30 sayısını gösterir. **L demiri,** *Sanayide kullanılan* L *şeklinde bükülmüş demir çubuk.*

L *mat.* Roma sayı sisteminde 50 rakamını gösterir.

l, [Yun. litar] *kısalt.* Akışkanların hacmini ölçmekte kullanılan ve bir desimetre küp karşılığı olan litrenin kısaltması.

l, *kısalt. fiz.* Yörünge kuvantum sayısını belirtir.

-l-[1], [-l- / -i-l- / -ı-l- / -u-l- / -ü-l-] *yap. e.* **1.** Fiilden fil yapan ek. Edilgen çatı kurmaya yarar. *{eT} (aynı)* [ETY] *adır-ı-l-mak (ayrılmak) basılmak, yazılmak, durulmak, görülmek.* **2.** Dönüşlülük kavramı taşıyan fiiller yapar: *serp-il-mek (gelişmek, boy atmak), irk-i-l-mek, kas-ıl-mak, dir-il-mek, saç-ılmak, düg-ül-mek, şeş-il-mek.*

-l-[2], [-l- / -al- / -el-] *yap. e.* Sıfattan fiil türeten ek. Belli nitelikleri ve özellikleri bulundurmak kavramı katarak fiiller türetir. *azalmak, boşalmak, daralmak, çoğalmak, düzelmek, doğrulmak, durulmak, kısalmak, küçülmek, yönelmek, yücelmek, çaw-ılmak, (meşhur olmak)*

-l[1], [-l /-al / -el] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Fiilin belirttiği eylemin sonucu olarak ortaya çıkmış kavramı katarak isim ve sıfatlar yapar: *doğal (ortam), çatal, kural.* **2.** Geçişsiz fiilden sıfat ve zarf yapan ek. *düke-l.*

-l[2], [-l / -il / -ıl / -ul / -ül] *yap. e.* **1.** Fiillerden isim yapan ek. Kökteki anlamı bulundurına, işin veya oluşun sonucu, ürünü kavramlarını taşıyan isimler yapar: *ışıl, kısıl, ardıl, kurul, koşul.* **2.** Yapılan eylemle ilgili araç, gereç adları yapar: *çekül (ses bakımından şakul etkisinde kalmıştır).*

-l[3], [-l / -il / -ıl / -ul / -ül] *yap. e.* **1.** İsimden isim ve sıfat yapan ek. Renk kavramı katar: *yeşil (< yaş-ıl), yeşil (yaprak), kızıl, kızıl (bayrak).* **2.** İsme bulundurulan, yansıtılan kavramları verir. Bu kelimeler aynı zamanda sıfat olarak da kullanılabilir: *ağıl, kumul, buzul, tekil (isim), çoğul (isim), nesnel (kavram), eril (isim), ısıl (işlem).*

-la-[1], [-la- / -le-] *{eT} {eAT} yap. e.* İsimden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten ek. *aruk-la-mak, tang-lamak, ağır-la-mak, günü-le-mek, yok-la-mak (yukarı çıkmak)*

-la-[2], [*eT.* ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > -la- / -le- / -lā-] *yap. e.* **1.** İsimden fiil yapma eki. İşlek bir ektir. *"Eklemek, katmak, ... şekline girmek, sağlamak"* gibi anlamlar kazandıran isimden fiil türetme eki. *sulamak, tuzlamak, yağlamak.* **2.** İsimle ilgili işleri yapma kavramı katar. *ab-la-mak (avlamak)* [ETY], *avuçlamak, parçalamak, avlamak, gözlemek, sızlamak (< sızılamak), işlemek, ciltlemek.* **3.** Yansıma kökenli kelimelerden yansımalarla ilgili eylemin yapılma kavramını katarak fiiller türetir: *çınlamak, gıdaklamak, hırlamak, havlamak, zırlamak, çatlamak, patlamak, vızlamak.*

-la[1], [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > ile *(-e: zarf fiil eki)* > -la / -le] *{eT} yap. e.* İsimden sıfat ve zarf türeten ek.

-la[2], [-la / -le / -ıla / ile / -y-ıla / -y-ile / -y-la / -y-le] *{eT} {eAT} çek. e.* **1.** İsmin vasıta hâli (araçlılık durumu) ekidir; *"ile"* edatının ekleşmiş şeklidir. Edat olan *"ile"*nin başındaki *"i-"* sesinin düşmesi ile ek durumuna gelmiştir. Getirildikleri kelimelere yanında olma, beraberlik kavramı katar: *postayla, mektupla, seninle, çiçekle, {eAT} tünle (geceyle, geceleyin)* **2.** Bağlaç olan *"ile"*nin başındaki *"i-"* sesinin düşmesi ile ek durumuna gelmiştir. Eş görevli kelime ve kelime öbeklerini birbirine bağlar, *ve* bağlacının görevinde kullanılır: *çiçekle kelebek, çocukla annesi, kediyle fare, kadıyla kaymakam.*

-la[3], [-la / -le / -lak] *yap. e.* **1.** İsimden isim yapma eki. Kökteki ismin taşıdığı anlamın yapıldığı yer anlamı katar: *kışla, yayla.* **2.** İsmin belirttiği nesnenin çokça bulunduğu yer kavramı katar: *kumla, tuzla.*

-la[4], [-la / -le] *{eAT} yap. e.* **1.** ... iken; ... olarak; -

lıkla. *"Çekeriz aşk ile esrükle (esrük olarak) yük biz."* Çengname **2.** Zaman zarflarına eklenerek anlamı pekiştirmeye veya *"... vakti"* anlamını belirtmeye yarar. *"Hastalıktan yengile (pek yeni) kalmışların.."*. Müntehabü'ş-Şifa. **3.** ... vakit. *"Bu şarabın menfaatleri çokla (çoğu vakit) i'tidale yakındır."* Yadigâr-ı İbni Şerif.

la-, [Ar. lā لا] *(lâ:) {OsT} e.* Arapça kelimelerde olumsuzluk ifade eden bir ön ek; değil. **lā-ahlākî,** *{OsT} 1. Ahlak dışı. 2. Töre dışı.*|| **lā-ahlākiye,** *{OsT} 1. Ahlakdışıcılık. 2. Ahlakdışıcı kişi veya topluluk.*|| **lā-akal,** *{OsT} En azından; en aşağı.*|| **lā-alet-ta'yîn,** *{OsT} Ayırt etmeksizin; rastgele; gelişigüzel.*|| **lā-alet-teşbîh,** *{OsT} Benzetme yoluyla olmaksızın; benzetilmeksizin.*|| **lā-an-şey,** *{OsT} Yok yere; boşuna; sebepsiz yere.*|| **lā-be's,** *{OsT} Zararı yok; zararsız; sakıncası yok.*|| **lā-bi-şartın,** *{OsT} Şartsız olarak; bir şarta dayanmaksızın; koşulsuz olarak.*|| **lā-büdd,** *{OsT} 1. Ayrılık yok. 2. Çok gerekli; her hâlde; mutlaka; muhakkak.*|| **lā-cerem,** *{OsT} Şüphesiz; elbette; besbelli; naçar; zarurî.*|| **lā-cevāb,** *{OsT} 1. Cevapsız. 2. Sessiz kalış; 3. Cevap dışı.*|| **lā-cezrî,** *{OsT} bot. Tohumu ve kökü olmayan otların genel adı.*|| **lā-dinî,** *{OsT} Din ile ilgisi olmayan; dinsiz; din dışı; laik.*|| **lā-ene,** *{OsT} fel. Bilgi nesnesi "ben" olmayan; özneye karşıt olarak dış dünya veya bilgi nesnesi.*|| **lā-garv,** *{OsT} (Olay, durum vb. için) şaşılası değil; şaşmamak gerek.*|| **lā-halā,** *{OsT} Gök kubbenin arkası kabul edilen yerler.*|| **lā-kelām,** *{OsT} 1. Diyecek bir şey yok. 2. Başka bir söze gerek kalmayacak kadar kesin; açık.*|| **lā-lebenî,** *{OsT} 1. Sütü yetersiz kadın. 2. Süt ememeyen çocuk.*|| **lā-maddiye,** *{OsT} Varlıkların maddîliğini inkâr edenlerin mesleği.*|| **lā-mahāl,** *{OsT} Yeri olmayan; yersiz.*|| **lā-mantıkî,** *{OsT} Mantık dışı; mantığa aykırı.*|| **lā-mehāle,** *{OsT} 1. Hilesiz. 2. Çaresiz; ister istemez.*|| **lā-mekân,** *{OsT} 1. Yere ihtiyacı olmayan; yersiz; mekânsız. 2. Allah.*|| **lā-melā,** *{OsT} Gök kubbenin arkası kabul edilen yerler.*|| **lā-muhāle,** *{OsT} Mutlaka; behemehâl.*|| **lā-müsellim,** *{OsT} Teslim etmemiş.*|| **lā-nazîr,** *{OsT} Benzeri olmayan; eşsiz; benzersiz.*|| **lā-nazîr-e-leh,** *{OsT} Emsalsiz; eşsiz.*|| **lā-rahāte,** *{OsT} Rahatsız.*|| **lā-rahāte fi'd-dünyā,** *{OsT} Dünyada rahat yoktur; durup dinlenmeden çalışmak gerektir.*|| **lā-sānî,** *{OsT} Bir ikincisi olmayan; eşi olmayan; tek.*|| **lā-siyyemā,** *{OsT} Buna gelince; özellikle; her şeyden ziyade; bâhusus; en çok.*|| **lā-şebihe-leh,** *{OsT} Hiçbir yerde benzeri olmayan.*|| **lā-şekk,** *{OsT} Şüphe yok; şüphesiz; elbette.*|| **lā-şerîke-lehu,** *{OsT} Eşi ve benzeri olmayan; ortaksız.*|| **lā-şey,** *{OsT} Önemi yok; bir şey değil; değmez.*|| **lā-tāil,** *{OsT} Yararı olmayan; anlamsız; boş; gereksiz.*|| **lā-temsil,** *{OsT} "Benzetmek gibi olmasın." anlamında kullanılır.*|| **lā-tenāhi,** *{OsT} Bitmez tükenmez; sonsuz; nâmütenahi.*|| **lā-tenāsülî,** *{OsT} Çiftleşme olmadan veya cinsinin yardımı olmadan yetişen bitki.*|| **lā-teşbih,** *{OsT} "Benzetmek gibi olmasın." anlamında kullanılır; benzetmeksizin.*|| **lā-tuhsā,** *{OsT} Sayısız; sayıya gelmez; hesaplanmaz.*|| **lā-ubālî,** *{OsT} Alakasız; kayıtsız; hürmetsiz; senli benli; dikkatsiz.*|| **lā-ubāliyāne,** *{OsT} Saygısız ve kayıtsız biçimde.*|| **lā-v'allahı,** *{OsT} Yemin deyimi olarak kullanılır.*|| **lā ve naam,** *{OsT} Ne hayır, ne evet.*|| **lā-vücûd,** *{OsT} fel. Ben dışı; özgeye ait; dış dünya veya bilgi nesnesi.*|| **lā-ya'lem,** *{OsT} Bir şey bilmez; bilmeyen.*|| **lā-yā'nî,** *{OsT} 1. Anlamsız; boş; saçma. 2. Önemsiz; kullanışsız; yararsız.*|| **lā-yecûz,** *{OsT} 1. Dinî kurallara aykırı olan; haram; olamaz; müsaade edilmez. 2. Caiz olmayan; fazla; gereksiz.*|| **lā-yefhem,** *{OsT} Anlayış göstermeyen; anlayışsız.*|| **lā-yefnā,** *{OsT} Yok olmaz; bitmez; tükenmez; ölmez; fena bulmaz.*|| **lā-yemūt,** *{OsT} Hayatı sona ermez; mahvolmaz; ölmez.*|| **lā-yen-azl,** *{OsT} Görevden alınamaz; görevinde sürekli duran.*|| **lā-yen-bagî,** *{OsT} Uygun olmayan; yakışıksız; uygunsuz; layık olmaz; yakışmaz; uymaz.*|| **lā-yen-fekk,** *{OsT} Ayrılmaz; bölünmez.*|| **lā-yen-katı',** *{OsT} Durmadan; aralıksız; kesilmeksizin; devamlı olarak; biteviye.*|| **lā-yenkesîr,** *{OsT} Kesilmez; bölünmez; kırılmaz.*|| **lā-yetebeddel,** *{OsT} Değişmez; değişemez.*|| **lā-yetecezzā,** *{OsT} Parçalanmaz; ayrılmaz; bölünmez; en küçük parça.*|| **lā-yetegayyer,** *{OsT} Değişmez; bozulmaz.*|| **lā-yetehammel,** *{OsT} Dayanılmaz; tahammül edilmez.*|| **lā-yetenāhî,** *{OsT} Sonsuz; nihayetsiz.*|| **lā-yetezelzel,** *{OsT} Sarsılmaz; güvenilir; istikrarlı; ebedî.*|| **lā-yezāl,** *{OsT} Zeval bulmaz; ölümsüz; bitimsiz; ebedî; Allah.*|| **lā-yezālî,** *{OsT} Ebedî olana ait.*|| **lā-yuadd,** *{OsT} Sayısız; pek çok; sayısı belli olmayan; sayılamaz.*|| **lā-yuadd ve lā-yuhsā,** *{OsT} Sayısız; hesapsız.*|| **lā-yugleb,** *{OsT} Yenilmez; mağlûp edilemez.*|| **lā-yuhsā,** *{OsT} Hesaba gelmez; hesapsız; pek çok.*|| **lā-yuhtî,** *{OsT} Hata yapmaz; yanılmaz.*|| **lā-yukāl,** *{OsT} Cinsel organ; tenasül aleti.*|| **lā-yu'kal,** *{OsT} Akıl almaz; anlaşılmaz.*|| **lā-yu'lā,** *{OsT} Üstüne çıkılamaz; çok yüksek; galip ve üstün gelinemez.*|| **lā-yu'lem,** *{OsT} Bilinemez; bilinmez.*|| **lā-yu'ref,** *{OsT} Tarif edilemez; anlaşılamaz; kavranılamaz; bilinemez.*|| **lā-yutāk,** *{OsT} Dayanılmaz; tahammül edilmez; takat yetmez; güç yetmez; çekilmez.*|| **lā-yuzāl,** *{OsT} İzale edilmez; tükenmez; zeval bulmaz.*|| **lā-yüfhem,** *{OsT} Anlaşılmaz; kavranmaz; fehmedilmez.*|| **lā-yüfnā,** *{OsT} Yok edilemez; tüketilmez; ebedî; fena bulmaz.*|| **lā-yüs'el,** *{OsT} Sorumlu tutulamaz; sorumsuz; mesuliyetsiz; sorulmaz.*|| **lā-yüs'elü-emmā yef'āl,** *{OsT} Yaptığının hesabı sorulmaz; yaptığından sorumlu tutulamaz; Allah.*|| **lā-yüzāl,** *{OsT} Yok edilemez.*|| **lā-zāle,** *{OsT} 1. Yok olmasın; zeval bulmasın; baki dursun; daim olsun. 2. (...) olsun.*|| **lā-zeval,** *{OsT} Zeval bulmaz; sonu*

gelmez; yükselişi durmaz; zevalsiz.|| **lā-zevāle-leh,** *{OsT} Asla zeval bulmaz.*

La, [Yun. lanthanein > Fr. lanthane] *is. kim.* Atom ağırlığı 138,92, atom numarası 57, yoğunluğu 6.1 olan periyotlar cetvelinde nadir topraklar grubunun ilk elementi lantanın sembolü.

la[1]**,** [-la] *{eT} e.* **1.** İşin tahakkukunu ve bitmesini gösteren fiiller sonuna gelen bir edat. Bu söz, Oğuzlarda işin olduğunu bilmediği için dinleyen adamda bir parça inkâr anlamı olduğu zaman kullanılır. *"Ol bardı la (o gitti be.")* [DLT] **2.** *{ağız}* → le [Atalay]

la[2]**,** [Çin. lo] *{eT} is.* Yük hayvanı; katır. [EUTS] [Gabain]

la[3]**,** [Lat. labii *(Vaftizci Yahya ilahisinde geçen bir kelime) is. müz.* Gamda sol ile si arasında yer alan, saniyede 435 çift titreşimli diyapazondan elde edilen ses ve nota.

laahlakiye, [Ar. lā-aḫlāḳiyye لااخلاقيه] *(lâahlâ:kiye) {OsT} is. fel.* **1.** Bütün toplumlarda var olan ahlak kurallarını ve yasalarının yetkisini kabul etmeyen dünya görüşü; ahlakdışıcılık. **2.** Bu dünya görüşünü benimseyen kimse.

laakal, -lli [Ar. lā-aḳall لااقل] *(lâ:akal, k kalın söylenir) {OsT} zf.* En azından; hiç olmazsa; asgarî.

laalettayin, [Ar. lā-ʿalā-e't-taʿyīn لا على التعيين] *(lâ:letta:yi:n) {OsT} zf.* → lalettayin.

laaletteşbih, [Ar. lā-ʿalā-e't-teşbīh لا على التشبيه] *(lâ:letteşbi:h) {OsT} zf.* Teşbih yolu ile olmaksızın; benzetilmeksizin.

la'alle, [Ar. laʿalle لعل] *(lâalle) {OsT} zf.* (Olabilecek şeyler için) belki; umulur ki; ola ki.

la'anne, [Ar. laʿanne لعن] *(lâanne) {OsT} cümle.* Lanet etti.

lab[1]**,** [lab / lap *(yans.)*] *is.* Düzensiz adım atmayı, dengesiz yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lab(b)-ak, lab(b)-an lubban*

lab[2]**,** [Moğ. lab] *{eT} sf.* Emin; sağlam; muhakkak. [EUTS]

laba, [? laba] *{ağız} is.* Koyun veya keçinin boyun eti. [DS]

labada[1]**,** [Yun. lápato] *is. bot.* Karabuğdaygillerden, su kıyılarında, sulak yerlerde kendiliğinden biten, yaprakları sebze gibi pişirilip yenen, kök ve yapraklarından tıpta yararlanılan, kazık köklü, çok yıllık otsu bitki, *(Rumex patientia).*

labada[2]**,** [Far. libāçe => labada] *{ağız} is.* **1.** Bluz. **2.** Cüppe. [DS]

labaltı, [yaba+alt-ı] *is.*→ yabaltı.

labbak, -ğı [lab *(yans.)* > lab(b)-ak] *{ağız} sf.* (Kişi için) davranışları yavaş olan. [DS] 🗗 **labbak helvası,** *Yağ, nişasta ve pekmezle yapılan bir tür pelte.*

labbızık, -ğı [lab(b)ı-z-ık] *{ağız} sf.* Basık; yassı. [DS]

labbut, -du [Ar. nebbūt] *{ağız} is.* Kalın sopa. [DS]

labe, [Far. lābe لابه] *(lâ:be) {OsT} is.* **1.** Yalvarma; birine yaltaklanma. **2.** Yaltaklanma amacıyla söylenen söz.

label, [İng. label] *is.* **1.** Meslek odalarınca hazırlanarak malın üzerine konulan kaynak ve üretim koşullarını belirten etiket. **2.** Bir ürünün kalitesini garanti eden işaret.

labıt, -dı [Ar. nebbūt] *{ağız} is.* **1.** Saç üstündeki yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek. **2.** Öküzleri dürtmekte kullanılan üvendirenin ucundaki yassı demir. [DS]

labıt, -dı [Far. nevbet => nöbet] *{ağız} is.* Kez. [DS]

labıtak, [lab *(yans.)* > lab(b)-adak > labıdak] *{ağız} zf.* Çabucak. [DS]

labirent, [Yun. labyrinthos] *(lâbirent) is.* **1.** İçine girenin kolay kolay çıkamayacağı biçimde, birbiri içine geçmiş ve karmaşık olarak düzenlenmiş geçitlerden meydana gelmiş yapı. **2.** *mecaz.* İçinden çıkılamayacak kadar karışık ve güç durum; çözümü güç mesele. **3.** *anat.* İç kulağı oluşturan bölümlerin tümü. **4.** Dik açılarla birbirini kesen desen ve yollarla yapılmış süsleme biçimi. **5.** Çok yollu birtakım çizgilerden meydana gelen ve çıkış yolunu bulma esasına dayanan bir tür çizgi oyun. **6.** *psikol.* Çoğunlukla hayvanların öğrenme yeteneklerini araştırmak amacıyla düzenlenmiş karmaşık geçit ve yollardan oluşan cihaz.

labirentit, [Yun. labyrinthite] *is. tıp.* Genellikle bir orta kulak iltihabından veya bir orta kulak ameliyatından sonra görülen, işitme ve denge bozukluklarıyla belirginleşen iç kulak iltihabı.

labis, [Ar. libās > lābis لابس] *(lâ:bis) {OsT} sf.* (Bir şeyi) giymiş olan; giyen.

labit, [? lābit] *{ağız} zf.* Ne de olsa. [DS]

labiye, [lobiye > labiye] *{ağız} is.* **1.** Börülce. **2.** Fasulye. [DS]

lablak, [lab *(yans.)* > lab+lak] *{ağız} is.* Ağda. [DS]

labne, [Ar. leben *(süt)* > labne لبنه] *is.* Bir tür peynir.

laborant, [Lat. laborans > Alm. laborant] *is.* **1.** Tahlil ve araştırma laboratuvarlarında yardımcı olarak çalışan kişi. **2.** Bir öğretmenin dersi için gerekli laboratuar deneylerini hazırlayan kimse.

laborantlık, -ğı [laborant-lık] *is.* Laborantın işi ve mesleği.

laboratuvar, [Fr. laboratoire] *(lâboratuvar) is.* **1.** Bilimsel araştırmalar, sanayi deneyleri, çeşitli analizler, fotoğraf çekimleri, çizimler vb. çalışmalar yapılabilen araç, gereç ve makinelerin bulunduğu yer. **2.** Bir fabrikada üretilen malların kontrol ve denemelerinin yapılmasını sağlayan bölüm. 🗗 **laboratuvar muayeneleri,** *tıp. Hastalığın tanısını sağlamakta ve uygulanacak tedavinin seçiminde klinik muayenelere ışık tutacak her türlü biyokim-*

ya, hücre bilimi, doku bilimi, bakteriyoloji, parazitoloji, elektroloji, seroloji, radyoloji muayene ve tahlilleri.

labrador, [Fr. labrador *(Kanada'da bir yarımada)*] *(lâbrador) is. jeol.* Kanada'nın doğu kıyısındaki Labrador kıyılarında bol miktarda rastlanan, feldspat grubundan, plajiyoklaz dizisinde yer alan doğal alüminyum, kalsiyum ve sodyum silikatı; labradorit.

labradorit, [Fr. labrodarite] *(lâbrodit) is.* → labrador.

labros, [Fr. labrus] *(lâ'bros) is.* Lapina balığının büyük boylusu.

labunya, [Çing. lubnia *(fahişe)*] *{ağız} is.* **1.** Kunduracılıkta ayakkabıya cila vurmakta kullanılan araç. [DS] **2.** *argo.* Kadınsı davranışlı edilgin eşcinsel erkek.

labut[1], [Ar. nebbut نبوت => labut / lobut] *is.* **1.** Sac üstündeki yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek. **2.** Balıkları ürkütüp, serpilen ağ yönünde gitmelerini sağlamak için üstüne vurarak ses çıkartılan, saplı, madenden yapılmış kap.

labut[2], [? labut] *{ağız} zf.* Er geç; şüphesiz. [DS]

lac, [Far. lāc لاج] *(lâ:c) {OsT} sf.* Çıplak.

-laca, [-la-ca / -le-ce] *{eAT} yap e.* **1.** -leyin; ...vakti. *... "sabahlaca (sabahleyin) varmak."* Babüsü'l-Vasıt. **2.** ... olarak. *"Yengilece (yeni olarak) bir işe başlayan kimse."* Babüsü'l-Vasıt.

laceverd, [Ar. lāceverd لاجورد] *(lâ:ceverd) {OsT} sf.* **1.** Lacivert. **2.** Koyu mavi renkli değerli bir süs taşı. 🗗 **lāceverd-hūn,** *{OsT} Gökyüzü.*

laciverdî, [Far. lācverd + Ar. -ī لاجوردی] *(lâ:civerdi:) {OsT} sf.* Lacivert renkte olan; lacivert renkli; laciverde çalan.

lacivert, -di [Far. lāceverd لاجورد] *(lâ:civert) {OsT} sf.* **1.** Koyu mavi renkte olan. **2.** *is.* Koyu mavi renk. 🗗 **lāciverd-hūn,** *{OsT} Gökyüzü; felek.*‖ **lacivert taşı,** *min. İçinde düzgün bir şekilde dağılmış kükürt bulunan, sodyum ve alüminyum silikattan oluşan, koyu mavi renkte değerli bir taş; lapis.*

lacivertlik, -ği [lacivert-lik] *(lâ:civertlik) is.* Koyu mavi renkte olma durumu; lacivert renklilik.

laç, [Far. lāç لاج] *(lâ:ç) {OsT} is.* Aldatma; oyun etme.

laçın, [Moğ. nacin / ? lāçın / laşın] *(lâçın) {eT} is.* **1.** Şahin; doğan. *{ağız} (aym)* [EUTS] [DLT] [Gabain] [DS] **2.** Yiğit adam. [DLT] **3.** *{ağız}* Atmaca. [DS] **4.** *{ağız}* Çıkılması güç kayalık yer. [DS]

laçik, -ği [? laçik / larçik] *{ağız} sf.* (Ekmek vb. yiyecek için) içini çekmemiş, hamur kalmış. [DS]

laçin, [*eT*, Moğ. nacin / ? lāçın / laşın] *(lâçin) is. zool.* **1.** Ayakları ve gagası kırmızı, kanat üstü mavi gri renkte, yer yer siyah bantlı, göğüs ve karın kirli beyaz benekli, karın enine koyu lekeli, 38-48 cm. arasında değişen boyda, dağ ve düzlüklerdeki kayalıklarda, sivri kayaların tepesinde ve yüksek ağaçlarda yuvalanan, çoğunlukla kuşları avlayarak beslenen, eğitilmek suretiyle avcılıkta kullanılan bir tür doğan; gök doğan; göçmen doğan; keklik kerkenezi, *(Falco peregrinus).* **2.** *{eAT} {OsT}* Şahin. **3.** Çıkılması güç kayalık yer. **4.** *{ağız}* Bir tür halk oyunu; bar. [DS] **5.** *{ağız}* Doğan. [DS] **6.** *{OsT} sf.* Sarp; yalçın. **7.** Cüretli; cesur; şiddetli.

laçka, [İt. lasca] *(lâ'çka) is. dnz.* **1.** Gemi halatının gevşetilmesi, boş bırakılması. **2.** *sf. mecaz.* (Alet, makine vb. için) işlemez duruma gelmiş; gevşemiş; düzensiz bir durum almış olan; düzeni bozulmuş; verimini yitirmiş. **3.** *mecaz.* (Kişi için) bir çaba harcamayan; çalışmayan. **4.** *ünl. dnz.* "Bırak" anlamında halatın gevşetilmesi için verilen komut. 🗗 **laçka etmek,** *1. dnz. Halatı bırakmak; gevşetmek. 2. mecaz. Gevşetmek. 3. mecaz. Bitkin duruma getirmek.*‖ **laçka olmak,** *1. (Halat için) gevşetilmek; bırakılmak. 2. (Vida, cıvata vb. için) gevşemek; tutmamak; işlerliğini yitirmek; aşınarak gevşemek; laçkalaşmak. 3. (İş, yer, düzen vb. için) iyi işlemez olmak; düzeni bozulmak.*

laçkalaşma, [laçka-la-ş-ma] *(lâçkalaşma) is.* Laçkalaşmak eylemi veya durumu.

laçkalaşmak, [laçka-la-ş-mak] *(lâçkalaşmak) gçsz. f. [-ır]* **1.** (Halat için) gevşetilmek; bırakılmak. **2.** (Makine, alet, vida vb. için) gevşemek; bozulmak; işlerliğini yitirmek; aşınma yüzünden tutmaz olmak; laçka olmak. **3.** *mecaz.* (İş, yer, düzen vb. için) iyi işlemez olmak; düzeni bozulmak; gevşemek.

laçkalık, -ğı [laçka-lık] *(lâçkalık) is.* **1.** Laçka olma durumu. **2.** *mecaz.* Bozukluk; gevşeklik; düzensizlik; aldırmazlık.

lad, [Far. lād لاد] *(lâ:d) {OsT} is.* Duvar.

lada, [Slav. leda] *is.* Eski Slav tanrılarından düğün ve eğlence tanrısının adı.

ladanum, [Fr. labdanum] *(lâ:danum) is.* Bir laden türünden özütlenerek elde edilen ve parfümcülükte kullanılan reçineli bir sakız.

ladas, [Yun. neatos => nadas / ladas] *{ağız} is.* Bahçe. [DS]

lade, [Far. lāde لاده] *(lâ:de) {OsT} sf.* Akılsız; aptal; budala.

laden, [Yun. ladania / Far. lāden لادن] *(lâ:den) {OsT} is. bot.* **1.** Ladengillerden, Akdeniz Bölgesinde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz, pembe çiçekli, tüylü ve yapışkan yapraklı, bir türünden ak amber yerine kullanılan kokulu bir reçine çıkarılan, on yedi türü bulunan ağaççıkların genel adı; pamuk otu; tavşancık; karağan, *(Cistus cireticus, C. laufolius).* **2.** Bu bitkinin bir türünden *(Cistus creticus)*

çıkarılan ve kadınların ben yapmakta kullandıkları, ayrıca halk hekimliğinde balgam söktürücü, nezle, dizanteri hastalıklarında tütsü olarak kullanılan, hoş kokulu, siyah ve kırmızı renkli bir zamk. **3.** Bu bitkiden elde edilen sürme veya rastık.

ladengiller, [laden-gil-ler] *(lâ:dengiller) is. bot.* Örnek türleri laden olan, kurak yerlerde yetişen, iki evcikli, birçok türü reçineli öz su salgılayan, çiçekleri parlak renkli, büyük ve çapraz döllenmeli, çiçekli bitkiler familyası, *(Cistaceae).*

ladenli, [laden-li] *(lâdenli) sf.* Laden sürünmüş olan.

lades, [Far. yād-dāşten *(akılda tutmak; not)* > yād-dāst / yādest لادس] *(lâ:des) is.* Ortaya bir arınağan konulduktan sonra, iki kişinin lades kemiğinin birer ucundan tutup kırarak girdiği, daha sonraları ise diğerinden bir şey alırken *"aklımda"* demeyi unutanın kaybettiği bir bahis. ◘ **lades kemiği,** *zool. Kuşların göğsünün ön tarafında bulunan ve iki köprücük kemiğinin alt uçlarının birleşmesinden meydana gelen* V *şeklindeki kemik.*|| **lades oyunu,** *Ortaya bir armağan konulduktan sonra, iki kişinin lades kemiğinin birer ucundan tutup kırarak girdiği, daha sonraları ise diğerinden bir şey alırken "aklımda" demeyi unutanın kaybettiği bir bahis.*|| **lades tutuşmak,** *(İki kişi için) lades kemiğinin birer ucundan tutarak bahse girişmek.*|| **lades yapmak,** *Ladeste yenmek; bahsi kazanmak.*

ladiger, [Far. yad-gār یادگار] *(lâ:diger) {ağız} is.* Armağan. [DS]

ladin, [Lat. ladonum] *is. bot.* Çamgillerden, Kuzey Yarım kürenin ılıman bölgelerinde yetişen, tepesi konimsi, dalları çevresel dizimli, gövdesi ince, pulsu ve çatlaklı kabukla örtülü, kışın yapraklarını dökmeyen, yaprakları iğne olmakla birlikte daha az yassı, kozalakları aşağı doğru sarkık, olgunlaşınca açılmadan yere düşen, kızılımsı kül renkli, 30-40 m. kadar boylanabilen, kerestesinden geniş bir alanda yararlanılan, pek çok türü bulunan orman ağacı, *(Picea).*

ladim, [Ar. nādim نادم] *(lâ:dim) {ağız} sf.* Yaptığına pişman olan. [DS]

ladine, [Far. lādine لادنه] *(lâ:dine) {OsT} is.* Kendir; kenevir.

ladinga, [? lādinġa لادنغه] *(lâdi'nga) {OsT} is.* Palaska.

ladinî, [Ar. lā-dīnī لادینی] *(lâ:di:ni:) {OsT} sf.* **1.** Din dışı; dinî olmayan; din ile ilgisi bulunmayan. **2.** Dine aykırı olmamakla birlikte din ile ilgisi bulunmayan. **3.** Laik.

laedrî, [Ar. lā-edrī *(bilmem)* لادری] *(lâ:edri:) {OsT} sf.* **1.** Kime ait olduğu bilinmeyen; yazarı bilinmeyen; kime ait olduğu bilinmeyen şiir ve yazıların altına konulan kayıt. **2.** *fel.* Bilginin bağıntılı olduğunu, bundan dolayı bilginin salt olmadığına inanan (kimse). **3.** Allah'ın ve evrenin nereden ve nasıl türediğinin bilinemeyeceğini ileri süren öğretiyi benimseyen kimse; bilinemezci; agnostik.

laedriye, [Ar. lā-edriyye لاادریه] *(lâ:edriye) {OsT} is. fel.* **1.** Mutlak bilginin insan aklınca kavranamayacağını, doğanın özünün ve varlıkların kökeninin ve geleceğinin bilinemeyeceğini savunan öğreti. **2.** Allah'ın ve evrenin nereden ve nasıl türediğinin bilinemeyeceğini ileri süren öğreti; bilinemezcilik; agnostisizm.

laf, [Far. lāf لاف] *(lâ:f) is.* **1.** Duygu ve düşünceleri anlatmak için söylenen söz veya sözler; söz; lakırdı. **2.** *mecaz.* Bir geçerliliği olmayan, uygulanması imkânsız söz; hiçbir şey ifade etmeyen boş, yararsız düşünce. **3.** Konuşma. **4.** Konuşma konusu; mevzu; bahis. **5.** *ünl.* Söylenen söze karşılık olarak *"Bu sözün bir önemi ve değeri yok! Olmayacak şey"* anlamında kullanılan hafifseme sözü. **6.** Anlamsız söz; boş öğünme. ◘ **lafa boğmak,** *Bir konu üzerinde konuşup tartışırken, konu ile ilgisi olmayan bir şey söyleyerek konuşmanın yönünü değiştirip asıl konuyu unutturmak; gürültüye getirerek geçiştirmek; değiştirmek; karıştırmak.*‖ (bir kimseyi) **lafa boğmak,** *Birinin söz söylemesine fırsat vermemek.*‖ **laf açmak,** *1. Söz etmeye başlamak; söz etmek; konuşmaya başlamak; konuşmak; konuya girmek. 2. Üzerinde konuşulacak yeni bir konuya girmek veya böyle bir konu bulmak.*‖ **laf açmazı,** *argo. Anlaşılması güç veya nükteli söz.*|| **lafa dalmak,** *Çok konuşmak; uzun süren bir sohbette bulunmak; kendini konuşmaya kaptırarak asıl yapması gereken işi unutmak.*|| **laf ağzında kalmak,** *Sözünü bitirmeye fırsat bulamamak.*|| **lafa karışmak,** *(İki ve daha çok kişi konuşurken, dışarıdan bir başkası) konuşmaya katılmak; başkalarının konuşmasına katılmak; söze karışmak.*|| **lafa limon sıkmak,** *Uygunsuz davranışlarda bulunarak konuşmanın akışını kesmek veya değiştirmek.*|| **laf altında kalmamak,** *Ağız kavgasında her sözün cevabını vermek; kırıcı ve sert sözleri karşılıksız bırakmamak; söylenenlere aynı biçim, anlam ve tonda karşılık vermek; kendisini ilgilendiren ve rahatsız eden her türlü ithamı çürüterek durumu düzeltmek; lakırdı altında kalmamak; söz altında kalmamak.*‖ **laf anası,** *{ağız} Söz ve cevap bulmakta usta olan; laf ebesi.*|| **laf anlamak,** *Anlayış sahibi olmak; söz dinlemek.*|| **laf anlamamak,** *1. Söylenene kulak vermemek; kulak asmamak; aldırış etmemek. 2. Söyleneni idrak edememek.*|| **laf anlamaz,** *1. Anlayışsız; kaba; aptal. 2. Söz dinlemeyen, kendi bildiğinden şaşmayan; inatçı; dik kafalı; sabit fikirli.*|| **laf anlatmak,** *1. Konuşmak. 2. Birini bir konuda ikna etmeye çalışmak; onu ikna edinceye kadar konuşmak.*|| **lafa paça salmak,** *{ağız} Sözü uzatmak.*|| **laf aramızda,** *"Kimse duymasın; söyle-*

diklerim ikimizin arasında kalsın." anlamında kullanılan uyarı sözü.|| **laf atmak,** *1. Bir kimseyi, uzaktan uzağa dokunaklı sözle rahatsız etmek; incitici bir sözü işitmesini sağlayacak biçimde uzaktan söylemek. 2. Bir kadın veya kıza sözle sarkıntılık etmek; sözle sarkıntılık etmek. 3. Konuşmak; söze başlamak; söyleşmek. 4. {ağız} Yalan söylemek.* [DS]|| **lafa tutmak,** *Zamansız ve yersiz sözlerle birini oyalamak; konuşarak meşgul etmek; boş sözlerle zaman almak; sözü uzatarak birini işinden alıkoymak; oyalamak; lakırdıya tutmak.*|| **lafa yekün tutmak,** *Konuşmayı bir özetle bitirmek; sonuca bağlamak; sözü bitirmek.*|| **laf cambazı,** *Başkalarını etkileyici ve kandırıcı konuşma yapan kimse.*|| **laf cambazlığı,** *1. Etkileyici ve kandırıcı söz söyleme durumu. 2. Kelimeleri kendi anlamı dışında kullanarak sözcük oyunlarına başvurma; sözü gerçek anlamından saptırma.*|| **laf çatlatmak,** *{OsT} {ağız} Büyük konuşmak; yüksekten atmak; abartmak.* [DS]|| **laf çıkarmak,** *1. Yeni bir şey söylemek; yeni bir fikir ortaya atmak. 2. Dedikodu yapmak. 3. Aslı olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi yaymak; lakırdı çıkarmak.*‖ **laf çıkmak,** *Hakkında söylenti dolaşmak; dedikoduya sebep olmak; söylenti dolaşmak.*|| **Laf değil!** *Bir şeyin önemini vurgulamak için kullanılır; önemli.*‖ **laf dinlemek,** *1. Konuşulanları kendisini ilgilendirmediği hâlde işitmeye çalışmak. 2. Kendisine yapılan öğüde uymak; söz dinlemek.*|| **laf dokundurmak,** *Birine bir konuyu dolaylı biçimde anlatmaya çalışmak; ima etmek.*‖ **laf düşmemek,** *1. Çeşitli sebeplerden kendisine konuşma sırası gelmemek; söz düşmemek. 2. Daha yetkili kişiler varken görüşünü belirtmesine gerek duyulmamak.*|| **laf ebeliği,** *Gevezelik.*|| **laf ebesi,** *Herkese cevap yetiştiren, çok konuşan kimse; geveze.*|| **laf etmek,** *1. Biriyle konuşmak. 2. Söz etmek; bahsetmek. 3. Dedikodu konusu yapmak. 4. Münakaşa etmek.*|| **laf geçiştirmek** (geçüştürmek), *{ağız} İki kişi arasında söz taşıyarak ara bozmak.* [DS]|| **laf götürüp getirmek,** *Kişilerin arasını açmak için, birbiri aleyhinde söylediklerini diğerine iletmek.*|| **lafı ağzına tıkamak,** *Konuşan birinin söyleyeceklerini çeşitli şekillerle söyletmemek; söylediklerine tepki göstererek konuşmasına imkân tanımamak; konuşmasını engellemek; konuşturmamak; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek; lakırdıyı ağzına tıkamak.*|| **lafı ağzında bırakmak,** *Birinin söyleyeceklerini söylemesine izin vermemek; konuşmasını kesmek; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek.*|| **lafı ağzında gevelemek,** *Asıl söylemek istediğini bir türlü söyleyemeyerek, yakın ve çağrıştırıcı şeylerden söz etmek; lakırdıyı ağzında gevelemek.*|| **lafı ağzında kalmak,** *Sözünü tamamlamaya fırsat bulamamak.*|| **lafı ağzından kaçırmak,** *Söylenmemesi gereken veya gizli tutulan bir sözü düşüncesizce söyleyivermek.*|| **lafı bağlamak,** *Bir konu üzerinde son sözü söylemek; sözü bitirmek.*|| **lafı çevirmek,** *Konuşmanın akışının sakıncalı bir durum aldığını sezerek konuyu değiştirmek; konuşmanın akışını değiştirmek; lakırdıyı çevirmek.*|| **lafı çiğnemek,** *Gereksiz ayrıntılarla sözü uzatarak bir türlü sonunu getirememek; lakırdıyı çiğnemek.*|| **lafı değiştirmek,** *1. Konuşulan konunun dışında başka bir konudan söz ederek konuşmaları o yöne çevirmek; başka bir şeyden söz etmeye başlamak. 2. Başka birisinin yanında, önceden kararlaştırılan biçimde konuşmamak.*|| **lafı geçmek,** *1. Kendisinden söz edilmek; hakkında konuşulmak. 2. Kendisine saygı duyulduğu için emirleri hemen yerine getirilir olmak; sözü etkili olmak; sözü dinlenmek.*|| **lafı götünden anlamak,** *{ağız}* → lafı kıçından anlamak.|| **lafı kesmek,** *Sözü bitirmek; konuşmaya son vermek.*‖ **lafı kıçından anlamak,** *Söylenenleri iyi dinlememek veya anlayamamak yüzünden yanlış anlamak; ters anlamak.*|| **lafı kıçından dinlemek,** *Konuşulan konuyu ilgisizce, üstünkörü ve önem vermeden dinlemek.*|| **lafı kısa kesmek,** *Söylenecekleri az ve öz sözlerle ifade etmek; az ve öz konuşmak.*|| **Lafı mı olur?** *1. "Şu anda onun sırası değil, daha önemli konular var." anlamında söylenen söz. 2. Bir şey yaptırmak için ricada bulunulduğunda "Seve seve yaparım." "Söylemeye değer mi?" veya "Önemi yok." anlamında söylenen söz.* ‖ **Lafın gümrüğü olmaz ya!..** *"Herhangi bir karışan, engel olan yok da bildiği gibi konuşuyor." anlamında kullanılır.*|| **lafın kepeği,** *{ağız} Gereksiz söz.* [DS]|| **lafını ağzında bırakmak,** *Konuşan kimsenin sözünü tamamlamasına imkân vermemek; sözünü kesmek.*|| **lafını balla kesmek,** *Birisi konuşurken izin isteyip araya girmek, konuşmak.*|| **Lafını balla kestim.** *Konuşan birinin sözlerini kesip araya girmek istendiği an "Müsaade edin!" anlamında izin almak için söylenir.*‖ **lafını bilmek,** *1. Söyledikleri ile başkalarını rahatsız etmemek; ölçülü, tutarlı ve başkalarını incitmeyecek biçimde konuşmak; konuştuklarının nasıl yorumlanacağını bilmek; yanlış yorumlanacak sözler söylememek. 2. Güzel ve tutarlı konuşmak.*‖ **lafını esirgememek,** *Düşüncelerini açık açık söylemek; dobra dobra konuşmak; sözünü esirgememek; sözünü sakınmamak.*|| **lafını etmek,** *Birinden veya bir şeyden söz etmek; hakkında konuşmak; onunla ilgili bazı şeyler söylemek; onun üstüne konuşmak; ondan bahsetmek; lakırdısını etmek.*|| **lafını kesmek,** *1. Birinin sözlerini tamamlamasına fırsat vermemek; susmasına neden olmak. 2. Konuşmanın arasına girmek.*|| **lafını şaşırmak,** *Konuşma sırasında şaşırarak başka şeyler söylemek veya ne söyleyeceğini bilememek; heyecan veya korkudan söyleyeceği şeyleri bilememek.*|| **lafını yedirmek,** *Bir iddia ile söylenen veya hakaret taşıyan sözleri geri aldırmak.*|| **lafın kubbesini dik-**

mek, *{ağız} Gereksiz bir tartışmayı yerinde bir sözle bitirmek.*|| **lafın urmak,** *{eAT} Sözünü etmek.*|| **lafı sulandırmak,** *Ciddî ve önemli bir konudan söz edilirken araya ilgisiz, anlamsız, boş veya hafif bir söz karıştırarak işin ciddiyetini dağıtmak.*|| **lafı uzatmak,** *Konuşmayı gereksiz ve boş sözlerle gereğinden fazla sürdürmeye çalışmak; esastan ayrılarak gereksiz ayrıntıları anlatmaya çalışmak.*|| **lafı yabana atmamak,** *Söylenenlere gereken önemi ve değeri vermek; uyarılara önem vermek; söylenenleri yerine getirmek; uymak.*|| **laf işitmek,** *Azarlanmak; paylanmak.*|| **laf kalabalığı,** *Gündemde olan sözle, konuşulan konuyla, esasla veya sorunla ilgisi olmayan söz; boş ve gereksiz sözler.*|| **laf kaldıramamak,** *Kendisine söylenen kırıcı sözlere veya eleştirilere dayanamamak; sabırsızca tepki vermek.*|| **laf kaynayıp gitmek,** *Söylenen sözlerin etkisi olmamak; anlaşılmaz olmak; hiçbir etkisi olmamak.*|| **laf kesesi,** *{ağız} Çok konuşan; geveze.*|| **Laf kıtlığında asmalar budayayım.** *Yersiz, boş ve gereksiz şeyler söylendiğinde söylenen tepki sözü.*|| **laf körüğü,** *Geveze; çalçene; çenesi düşük.*|| **laf körük,** *Konuşkan; tatlı dilli.*|| **laf küpü,** *{ağız} Çok konuşan; dedikoducu.*|| **laf lafı açmak,** *Bir sözden başka bir söze, konudan konuya geçerek sözü gereğinden çok uzatmak; söylenen bir söz başka bir konuyu çağrıştırarak, konuşmayı o yönde devam ettirmek.*|| **lafla peynir gemisi yürütmek,** *Uygulamaya bir türlü yanaşmadan sadece konuşma ile sorunları çözüyormuş havası vermek.*|| **Laf mı?** *Söylenen sözün yersizliğini belirtmek için "Saçma!" anlamında kullanılır.*|| **Laf ola!** *1. "Saçma söz! Bu da laf mı?" anlamında kullanılır. 2. Gelişigüzel.*|| **Laf ola beri gele!** *Konuşulan konu ile ilgili olmayan bir söz söylendiğinde, bu sözün saçmalığını, anlamsızlığını ifade etmek için kullanılan söz.*|| **laf olmak,** *1. Dedikodu konusu olmak; hakkında dedikodu yapılmak. 2. (Bir durum için) başkaları tarafından uygun görülmeyip söylenmek; hoş karşılanmamak.*|| **Laf olsun, âdet yerini bulsun!** *Konuşacak konu kalmadığı durumlarda rastgele söz söylemeyi ifade etmek için kullanılır.*|| **Laf olsun diye.** *Herhangi bir amaç gütmeden, yalnızca konuşmuş olmak için; söylemiş olmak için.*|| **laf oturtmak,** *Tam yerinde ve beklenmedik bir şekilde, uygun bir söz söylemek veya cevap vermek.*|| **laf salatası,** *Çeşitli sözleri ve konuları içine alan karma karışık, anlamsız ve boş sözler.*|| **Laf söyledi, bal kabağı!** *Konuşma sırasında biri gereksiz ve anlamsız bir şey söylediğinde onu alaya almak için söylenen söz; konuyla ilgisiz şeyler söyleyenleri alaya almak için kullanılır.*|| **lafta kalmak,** *Yapılması planlanan bir iş sadece düşünce aşamasında kalmak; gerçekleşmemek; uygulanmamak.*|| **laftan anlamak,** *1. Söylenenleri idrak edebilmek; anlamak. 2. Söyleneni dinleyip uygulamak, yerine getirmek. 3. Anlayış sahibi olmak; söz dinlemek.*|| **laftan ibaret kalmak,** *Yapılması planlanan bir iş sadece düşünce aşamasında kalmak; gerçekleşmemek; uygulanmamak.*|| **laf taşımak,** *Kişilerin arasını açmak için, birinin aleyhinde söylenenleri diğerine iletmek; dedikodu ederek laf götürüp getirmek; lakırdı taşımak.*|| **laf urmak,** *{eAT} {OsT} Yüksekten atmak; atıp tutmak; böbürlenmek.*|| **laf ü güzâf,** *Boş söz; gereksiz konuşma; dedikodu.*|| **laf vurmak,** *Övünmek; çalım satmak; dem vurmak.*|| **laf yakıştırmak,** *Gerektiği şekilde ve uygun bir söz söylemek; gerekeni ifade etmek; tam yerinde cevap vermek.*|| **laf yapmak,** *Dedikodu etmek.*|| **laf yetiştirmek,** *Birinin ikazlarına veya söylediklerine yerli yersiz cevap vermek; bütün söylenenlere karşılık vermek; çene yapmak; lakırdı yetiştirmek.*|| **Laf yok!** *"Çok mükemmel; eleştirilecek bir kusuru yok." anlamında beğenme ifade eden söz.*

lafazan, [Far. lāf-zen لافزان] *(lâfazan) {OsT} sf.* Çok konuşan; geveze.

lafazanlık, -ğı [lafazan-lık] *(lâfazanlık) is.* Çok konuşma; gevezelik.

lafçı, [laf-çı] *(lâfçı) sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Ağzı iyi laf yapan; güzel konuşan. **3.** *mecaz.* İki kişinin arasını açmak amacıyla birinin söylediklerini öbürüne götürüp söyleyen; söz taşıyan; laf götürüp getiren; dedikoducu.

lafçılık, -ğı [laf-çı-lık] *(lâfçılık) is.* **1.** Çok konuşma durumu; gevezelik. **2.** *mecaz.* İki kişinin arasını açmak amacıyla birinin söylediklerini öbürüne götürüp söylemek işi; söz taşımak; laf götürüp getirmek; dedikoduculuk.

lafk, -kı [Ar. lafḳ لفق] *{OsT} is.* İki nesneyi birbirine çarpma.

lafz, [Ar. lafẓ لفظ] *(lâfz) {OsT} is.* → lafız. 🗗 **lâfz be lâfz,** *{OsT} Kelimesi kelimesine.*|| **lâfz-ı hâs,** *{OsT} Tek bir kavramı ifade eden söz.*|| **lâfz-ı küllî,** *{OsT} man. Anlamı geniş ve genel olan söz.*|| **lâfz-ı muhtemel,** *{OsT} huk. İki ve daha çok anlama geldiği için hangi anlamın kast edildiği delil ve karinelerle belirlenen söz.*|| **lâfz-ı murat,** *{OsT} 1. Anlamına bakılmadan, sadece lafzı kasdedilerek söylenen söz. 2. Önemsiz; ismi var cismi yok.*|| **lâfz-ı mutebер,** *{OsT} Anlamlı söz.*|| **lâfz-ı müfesser,** *{OsT} huk. Bir kuşkuya yada yoruma yer vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır söz.*|| **lâfz-ı mühmel,** *{OsT} İnsan ağzından çıkan anlamsız söz.*|| **lâfz-ı mürekkep,** *{OsT} man. Ögelerden biri anlamın ögelerinden birine delalet eden söz.*|| **lâfz-ı müşebbi',** *{OsT} Doyurucu, tatmin edici söz.*|| **lâfz-ı müşterek,** *{OsT} Birçok anlama geldiği için hangi anlama geldiği açıklanmadıkça anlamsız sayılan söz.*|| **lâfz-ı vâhid,** *{OsT} Tek bir söz.*|| **lâfz-ı zâid,** *{OsT} Gereksiz söz.*|| **lâfz-ı zâhir,** *{OsT} Hiç dü-*

şünmeye gerek kalmadan, söylenir söylenmez anlamı hemen ve açıkça anlaşılan söz.

lafız, -fzı [Ar. lafẓ لفظ] *(lâfız) {OsT} is.* **1.** Ağızdan çıkan söz; kelime. **2.** *huk.* Yasanın özünden ayrı olarak, sözle ifade etmek istediği, bildirmek istediği anlam. **3.** *ed.* Anlamlı olsun veya olmasın, insan ağzından çıkan sözlerin hepsine birden belagatçılar tarafından verilen ad. ◻ **lafızdan ibaret,** *Anlamdan yoksun, yalnızca söz olarak; anlamsız.*|| **lafız sanatları,** *Söze dayanan cinas, seci, telmih, akis gibi edebiyat sanatları.*|| **lafız ve mâna,** *{OsT} Söz ve anlam.*

lafi, [Far. lāfī لافی] *(lâ:fi:) {OsT} is.* Övüngen.

lafis, [Far. lāfīs لافیس] *(lâfi:s) {OsT} is.* Şeytan.

lafkörük, [Ar. lāf + T. kör-ük] *(lâfkörük) {ağız} sf.* Konuşkan; tatlı dilli. [DS]

laflama, [laf-la-ma] *(lâflama) is.* Laflamak eylemi.

laflamak, [laf-la-mak] *(lâflamak) gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Havadan sudan bahsetmek; sohbet etmek; çene çalmak; konuşmak.

laflanmak, [laf-la-n-mak] *(lâflanmak) {ağız} dönşl. f. [-ır]* Konuşmak; dertleşmek. [DS]

laflaşmak, [laf-la-ş-mak] *(lâflaşmak) {ağız} işteş. f. [-ır]* Konuşmak; dertleşmek. [DS]

lafza, [Ar. lāfẓa لفظه] *(lâfza) {OsT} is.* Söylenen tek bir söz; bir tek kelime. ◻ **Lâfza-yı Celâl,** *{OsT} Allah (sözü).*

lafzan, [Ar. lafẓ > lāfẓan لفظًا] *(lâ'fzan) {OsT} zf.* → lafzen[2]. ◻ **lafzan ve mânen,** *Söz ve anlam olarak.*

lafzen[1], [Ar. lāf + Far. -zen لافزن] *(lâfzen) {OsT} is.* **1.** Geveze; lafazan. **2.** Övüngen; çok övünen.

lafzen[2] [Ar. lafẓ > lāfẓen لفظًا] *(lâ'fzen) {OsT} zf.* **1.** Sözün taşıdığı anlama göre değil de söylenene göre; sözün kelime anlamından ziyade sözün gelişine göre. **2.** Yazılı olarak değil, sadece sözle; söz olarak; söyleyerek; sözel olarak; söylemsel olarak.

lafzenî, [Far. lāfzenī لافزنی] *(lâfzeni:) {OsT} sf.* Övüngen.

lafzî, [Ar. lāf ẓī / lāfẓiyye لفظی / لفظیه] *(lâfzi:, z kalın söylenir) {OsT} sf. dbl.* Bir kelimenin söylenişi ile ilgili olan; söylemsel; sözel. ◻ **lâfzî murâd,** *Anlamından çok, söylemiş olmak için söylenen söz; sözel erek.*|| **lâfzî tefsir,** *{OsT} Sözel yorum.*

lafziye, [Ar. lāfẓiyye لفظیه] *(lâfzi:ye) {OsT} is.* **1.** Sözde ve yazıda süse kaçan fazladan ögeler. **2.** Boş sözcülük. **3.** Ezbercilik.

-lag, [-lıġ / -lig / -laġ / -leg / -luġ / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lıg.

lag, [Far. lāġ لاغ] *(lâ:g) {OsT} is.* Şaka; latife; nükte.

lag, [lağ / lağ / lah / lak *(yans.)*] *is.* Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lag-ur lugur*

lagar, [Far. lāġār لاغار] *(lâ:gar) {OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) besili olmayan; zayıf; arık; çelimsiz. **2.** *mecaz.* (Kişi için) hareketlerinde yavaş olan; uyuşuk.

lagari, [Far. lāġārī لاغاری] *(lâ:ga:ri:) {OsT} is.* Zayıflık; arıklık; çelimsizlik.

lagos, [Yun. vlahos] *(lâ:gos) is. zool.* Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lahos, *(Epinephelus aeneus).*

lagt, [Ar. laġṭ لغط] *(lâgt) {OsT} is.* Hafif hafif ses çıkarma; mırıldanma.

lagun, [Yun. lágoinos / Sur. Ar. lecinā] *{eT} is.* Ayran, süt gibi şeyleri içmeye yarayan, tahıl veya sıvı ölçeği gibi çukur kap; maşrapa; külek. [DLT]

lagün, [İt. (Vend.) laguna] *is. coğ.* Denizden bir kum setiyle ayrılmış ve sonradan göl haline gelmiş sığ koy veya körfez; deniz kulağı.

lagzın, [Toh. lakzın / laġzīn] *(lagzı:n) {eT} is.* Domuz [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

lağ[1], [lag / lağ / lah / lak *(yans.)*] *is.* Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lağ-ır-da-mak, lağ-ır luğur etmek*

lağ[2], [Far. lāġ لاغ] *(lâ:g) {OsT} is.* → lag.

lağam, [Yun. lakhóma] *is.* Lağım. ◻ **lağam almak,** *{ağız} Kirizma yapmak.* [DS]

lağar, [Far. lāġār لاغار] *(lâ:ğar) {OsT} is.* Doğal olarak böğürleri kalçalara doğru daralan at.

lağara, [Ar. naʿre نعره] *{ağız} is.* Bağırtı; nara. [DS]

-lağı, [-lağı / -leği] *{eAT} yap. e. ...* olarak. *"Habere artuklağı (fazla olarak) söz katıp..."* Babüsü'l-Vasıt.

lağım, [Yun. lakhóma] *(lâğım) is.* **1.** Bir toplama merkezinden pis suları uzaklaştırmak için yer altına açılmış olan geniş kanal; geriz. **2.** *as.* Kuşatma birlikleri tarafından sahra veya tahkimli düşman tesislerini patlayıcı ile uçurmak için yer altından açılan geçit. **3.** Kayaları patlayıcı ile uçurmak için açılan çukur. **4.** Maden ocaklarında cevher dışında açılan galeri. ◻ **lağım açmak,** *Yer altına lağım düzeneği kurmak.*|| **lağım atmak,** *as. Kuşatılan bir kaleyi düşürmek veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla yer altından açılan yola patlayıcı yerleştirerek ateşlemek.*|| **lağım bağlayıcı,** *as. Patlayıcı döşemek üzere açılan tünellerin yerini, uzunluğunu ve birbiri ile bağlantısını planlayan, yapımını uygulayan bir tür teknisyen, eleman.*|| **lağım çukuru,** *Kanalizasyon düzeneği olmayan evlerin pis sularını toplamak için açılmış, zaman zaman vidanjörler-*

le boşaltılan kapalı pis su kuyusu; fosseptik.|| **lağım döşemi,** *Pis suların belli merkezlerde toplanarak yer altına düşenmiş olan kanallarla uzaklaştırılmasını sağlayan sistem; kanalizasyon.*|| **lağım kaşığı,** *{ağız} Delik açılan yerdeki pisliği çıkarmaya yarayan araç.* [DS]|| **lağımla atmak,** *Bir kayada açılan deliğe yerleştirilen patlayıcıyı ateşleyerek kayayı parçalamak.*|| **lağım mili,** *{ağız} Kayaları delmeye yarayan araç.* [DS]|| **lağım patlamak,** *Lağım döşemi, herhangi bir yerinden delinerek pis sular ve çirkef dışarı sızmak.*

lağımcı, [lağım-cı] *(lâğımcı) is.* **1.** Lağım açan, temizleyen veya onaran kimse. **2.** Kale duvarlarını yıkmak veya düşman istihkâmını atmak için yer altına tünel açan veya bu amaçla düşman tarafından açılan lağımları körleten asker. **3.** Maden ve taş ocaklarında matkap yardımı ile patlayıcı yerleştirilecek çukuru açan işçi. **4.** *argo.* Kulampara. 🗗 **lağımcı dirliği,** *tar. İmparatorluk döneminde, lağımcılara geçinmeleri için verilen dirlik.*|| **lağımcı mülazimleri,** *as. Stajyer lağımcılar.*|| **lağımcı ocağı,** *as. Ordunun ağırlıkları ile geçirilmesi için köprü yapımı veya var olan köprülerin tamiri, kaleleri barutla atmak için lağım açma, düşman tarafından açılmış olan lağımları körletme gibi işleri yapan kuruluş; istihkâm sınıfı.*|| **lağımcı tımarları,** *Kuşatılan kaleleri düşürmek için gedik açmak veya düşman ordugâhına zarar vermek gibi işleri yerine getiren görevlilere geçim kaynağı olarak verilen dirliklere denir.*|| **lağımcı zeametleri,** *Lağımcı subaylarına verilen dirliklere eskiden verilen ad.*

lağımcıbaşı, [lağım-cı+baş-ı] *(lâğımcıbaşı) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde lağımcı ocağının başındaki kişi.

lağımcılık, -ğı [lağım-cı-lık] *(lâğımcılık) is.* **1.** Lağımcının yaptığı iş. **2.** Kale duvarlarını yıkmak veya düşman istihkâmını atmak için yer altına tünel açma işi.

lağımlamak, [lağım-la-mak] *(lâğımlamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir yeri, yer altından tünel açarak patlayıcı yerleştirmek suretiyle havaya uçurmak.

lağıp, [Ar. laḳab لقب] *{ağız} is.* Takma ad; lakap. [DS]

lağır, [lağır *(yans.) is.* Boğazdan çıkan anlamsız ses. 🗗 **lağır luğur etmek,** *{ağız} Konuşur gibi yaparak anlamsız ses çıkarmak.* [DS]

lağıv, -ğvı [Ar. laġv لغو] *(lâğıv) {OsT} is.* ➔ lağv.

lağız, [? lağız] *{ağız} is.* **1.** Mısır. **2.** Mısır unu. [DS]

lağlanmak, [Far. laġ *(şaka)* > lağ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Alay etmek. [DS]

lağlaşmak, [Far. laġ *(şaka)* > lāğ-la-ş-mak لاغ لشمق] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Şakalaşmak.

lağv, [Ar. laġv لغو] *(lâğv) {OsT} is.* **1.** (Kurum, kuruluş vb. için) ortadan kaldırma; hükümsüz bırakma; feshetme. **2.** Boş ve anlamsız söz. **3.** Yanılma; hata etme.

lağvedilme, [Ar. laġv+e(t)-il-me لغو ايدلمه] *is.* Lağvedilmek eylemi veya durumu; feshedilme; ortadan kaldırılma; durdurulma.

lağvedilmek, [Ar. laġv+e(t)-il-mek لغو ايدلمك] *edil. f. [-ir]* (Bir etkinlik vb. için) durdurulmak; ortadan kaldırılmak; feshedilmek.

lağvetme, [Ar. laġv+et-me لغو ايتمه] *is.* Lağvetmek eylemi veya durumu; feshetme; ortadan kaldırma; durdurma.

lağvetmek, [Ar. laġv+et-mek لغو ايتمك] *gçl. f. [-(d)-er]* (Bir etkinlik vb. için) durdurmak; ortadan kaldırmak; feshetmek.

lağvî, [Ar. laġvī لغوى] *(lâğvi:) {OsT} sf.* Ortadan kaldırma ile ilgili; yok etme ile ilgili.

lağviye, [Ar. laġvīyye لغويه] *(lâğviye) {OsT} sf.* ➔ lağvî.

lağviyat, [Ar. laġviyāt لغويات] *(lâğviya:t) {OsT} is.* **1.** Boş sözler; gereksiz sözler. **2.** Boş işler; gereksiz işler.

lağvolma, [Ar. laġv+ol-ma لغو اولمه] *(lâğvolma) is.* Lağvolmak eylemi veya durumu; fesholma; yürürlükten kalkma; sona erme.

lağvolmak, [Ar. laġv+ol-mak لغو اولمق] *(lâğvolmak) gçsz. f. [-ur]* (Bir etkinlik, kuruluş işleyişi vb. için) biri tarafından durdurulmuş olmak; yürürlükten kalkmak; fesholmak.

lağvolunma, [Ar. laġv+ol-un-ma لغو اولنمه] *(lâğvolunma) is.* Lağvolunmak eylemi veya durumu; fesholunma; yürürlükten kaldırılma; sona erdirilme.

lağvolunmak, [Ar. laġv+ol-un-mak لغو اولنمق] *(lâğvolunmak) edil. f. [-ur]* (Bir etkinlik, kuruluş işleyişi vb. için) biri tarafından durdurulmak; yürürlükten kaldırılmak; fesholunmak.

lağz, [Far. laġzīden *(kaymak)* > laġz لغز] *(lâğz) {OsT} is.* Ayağın kayması; kayma; sürçme.

lağzan, [Far. laġzān لغزان] *(lâğza:n) {OsT} sf.* Ayağı kayan; ayağı sürçen.

lağzide, [Far. laġzīden > laġzīde لغزيده] *(lâğzi:de) {OsT} sf.* Kaymış; sürçmüş. 🗗 **lağzide-pā** (pāy), *Ayağı kaymış olan.*

lağziş, [Far. laġzīden *(kaymak)* > laġzīş لغزيش] *(lâğzi:ş) {OsT} is.* **1.** Kayma eylemi veya biçimi; kayış; sürçme. **2.** Dilin veya kalemin kayması.

-lah, [Far. lāḫ لاخ-] *(lâh) {OsT} son ek.* Sonuna getirildiği, Farsça isimlerden *"çok bulunan yer"* anla-

mında birleşik isimler yapan son ek; Türkçedeki *"-lık"* ekinin görevini yapar. *seng-lāh (taşlık, taşı çok olan yer), div-lāh (devi, cini çok olan yer).*

lah[1], [lag / lağ / lah / lak *(yans.)*] *is.* Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lah lah, lah-ır-da-mak, lah-ır-dı*

lah[2], [lah *(yans.)*] *ünl.* Kınama durumlarında *"Aşk olsun!"* anlamında söylenen söz.

laha, [Far. lāḫa لاخه] *(lâ:ha) {OsT} is.* Parça; yama.

lahaddeleh, [Ar. la-ḥadde-leh لاحدله] *(lâ:haddeleh) {OsT} sf.* Sınırsız.

lahalleleh, [Ar. lā-ḥalle-leh لا لاحل] *(lâ:halleleh) {OsT} sf.* Çözümsüz; çözülemez.

laham, [Ar. lihām > lehim لهم /لهيم] *{ağız} is.* Lehim. [DS] ◻ **laham çalmak,** *{ağız} Lehimlemek.* [DS]

lahamet, [Ar. laḥāmet لحامت] *(lâha:met) {OsT} is.* (Kasaplık hayvanlarda) tavlılık; etlilik; semizlik.

lahana, [Yun. lakhanon / láhano] *(lâha'na) is. bot.* Turpgillerden, sebze ve hayvan yemi olarak kullanılan pek çok türü bulunan kalın yapraklı iki yıllık bitki, *(Brassica olaracea).* ◻ **lahana bastısı,** *Baş lahanadan bir sıra soğanla kavrulmuş kuş başı et, bir sıra doğranmış lahana dizerek, üzerine de kırmızı biber ekleyerek yapılan bir yemek.*|| **lahana dolması,** *Gevşek yapraklı ve iri göbekli baş lahanadan zeytin yağlı veya etli olarak yapılan dolma.*|| **lahana güvesi,** *zool. Güvegillerden lahana ve şalgam yapraklarını kemiren, pulkanatlı bir güve, (Plutella cruciferarum).*|| **lahana kapuskası,** *Lahanalar ince ince doğrandıktan sonra içine kıyma veya et konularak pişirilen bir yemek.*|| **lahana kelebeği,** *zool. Lahana kelebeğigillerden, tırtılı ekinlere ve pek çok tarım bitkisine zararlı, siyah veya gri benekli, beyaz veya sarımsı renkli bir kelebek, (Pieris brassicae).*|| **lahana salatası,** *Her türlü lahanadan haşlanmış veya çiğ olarak yapılan salata.*|| **lahana turşusu,** *Beyaz lahanadan yapılan turşu.*

lahar, [Cava d. lahar] *is.* Yanardağların yamacından akan çamurlu akıntı.

lahasıl, [Ar. lā-ḥāṣıl لاحاصل] *(lâha:sıl) {OsT} sf.* **1.** Verimsiz. **2.** Yararsız.

lahavle, [Ar. lā-ḥavle (ve lā-ḳuvvete illā billāh'il-ʿaliyyü'l-ʿaẓīm) *(kuvvet ve kudret ancak Allah'ındır.)* لاحول] *(lâ:havle){OsT} is.* Sabrın bittiğini ifade etmek için söylenen söz. ◻ **lâhavle çekmek,** *Sıkıntıyı, öfkeyi yatıştırmak, sabırlı davranabilmek için "Lahavle" ile başlayan duayı okumak.*|| **lâhavle-güyān,** *{OsT} Sabrı tükenerek lahavle çekenler.*

lahayr, [Ar. lā-ḫayr لاخير] *(lâ:hayr) {OsT} sf.* Hayırsız; uğursuz.

lahayrefih, [Ar. lā-ḫayre-fīh لاخير فيه] *(lâ:hayrefi:h) {OsT} ünl.* **1.** Bu işte hayır yok! **2.** *sf.* Değersiz; yararsız; beş para etmez.

lahça, [? lahça] *{ağız} is.* Ateş. [DS]

lahd, [Ar. lāḥd لحد] *(lâhd) {OsT} is.* **1.** Çukur. **2.** Mezar.

lahe, [Far. lāḫe لاخه] *(lâ:he) {OsT} is.* ➔ laha.

lahib, [Ar. lāḥib لاحب] *(lâ:hib) {OsT} is.* Açık yol.

lahid, -hdi [Ar. lāḥid لحد] *(lâhid) {OsT} is.* ➔ lahd.

lahif, [Ar. lāhif لاهف] *(lâ:hif) {OsT} sf.* Zulüm görmüş; bağrı yanık; mazlum. ◻ **lāhifü'l-kalb,** *Gönlü yaralı; gönlü ezik.*

lahik[1]**, -kkı** [Ar. lāḥḳ لحق] *(lâhik) {OsT} is.* Alüvyon; mil.

lahik[2]**, -kı** [Ar. lüḥūḳ > lāḥiḳ لاحق] *(lâ:hik, h ve k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Ulaşan; yetişen; kavuşan. **2.** (Memur için) bir memurun yerine tayin olup da halen görev yapan; şimdiki. **3.** Eklenen. **4.** *isl.* Namaz imamla birlikte başladığı hâlde, namazın bir kısmını imamla kılamayan.

lahika, [Ar. lüḥūḳ > lāḥiḳ > lāḥiḳa لاحقه] *(lâ:hika, h ve k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Yazının sonuna eklenen şey; zeyil. **2.** *dbl.* Ek. ◻ **lāhika-i müteahhire,** *{OsT} Son ek.*|| **lāhika-i mütekaddime,** *{OsT} Ön ek.*|| **lāhika-i tasrîfiye,** *{OsT} Çekim eki.*

lahim[1]**, -hmi** [Ar. laḥm لحم] *(lâhim, h kalın söylenir) {OsT} is.* ➔lahm.

lahim[2], [Ar. lāḥim / lāḥime لاحم / لاحمه] *(lâ:him, h kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Et yiyen; etçil. **2.** Başkalarını etle besleyen.

lahim[3], [Ar. laḥīm / laḥīme] *(lâhi:m, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Etli; şişman; toplu.

lahime, [Ar. lāḥim > lāḥime لاحمه] *(lâ:hime, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Etle beslenen hayvan; etçil hayvan. **2.** *biy.* Etoburlar.

lahin[1], [Ar. lāḥin لاحن] *(lâ:hin, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir şeyi, özellikle Kur'an-ı Kerim'i okurken yapılan telaffuz yanlışı.

lahin[2]**, -hni** [Ar. laḥn لاحن] *(lâhin, h kalın söylenir) {OsT} is.* ➔ lahn.

lahis, [Ar. lāhis لاهس] *(lâ:his) {OsT} sf.* (Köpek için) sıcaktan ya da susuzluktan dolayı dilini çıkararak sık sık soluyan.

lahit, -hdi [Ar. laḥd لحد] *(lâhit) {OsT} is.* **1.** Duvarları taş veya tuğla ile yapılmış, kapak taşlarıyla örtülü mezar. **2.** Taş veya mermerden oyulmuş tek parça mezar.

lahiz[1], [Ar. laḥīẓ لحيظ] *(lâhi:z, h ve z kalın söylenir) {OsT} sf.* Benzer.

lahiz[2], [Far. lāḫīz لاخیز] *(lâ:hiz, h kalın söylenir) {OsT} is.* Sel suyu; seylap.

lahk, -kı [Ar. laḥḳ لحق] *(lâhk) {OsT} is.* Alüvyon; lığ.

lahkî, [Ar. laḥḳī لحقی] *(lâhki:, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Alüvyonlu; lığlı. **2.** Alüvyal.

lahlah, [Ar. laḥlāḥ لحلاح] *(lâhlâ:h) {OsT} is. bot.* Çiğdem.

lahlaha, [Ar. laḥlāḥa لحلاحه] *(lâhlâha) {OsT} is.* **1.** Güzel koku. **2.** Misk, amber, kâfur, laden gibi maddelerden oluşan koku.

lahlahiye, [Ar. laḥlāḥiyye لاحلاحیه] *(lâhlâ:hi:ye) {OsT} is. bot.* Çiğdemgiller.

lahm, [Ar. laḥm لحم] *(lâhm) {OsT} is.* **1.** Et. **2.** Meyvenin kabukla çekirdek arasında kalan kısmı. 🗗 **lahm-i zāid,** *{OsT} anat. Vücutta hastalık olarak beliren fazladan et, ur vb. şey.*|| **lahm ü şahın,** *{OsT} Et ve yağ.*

lahmacun, [Ar. laḥm *(et)* + ʿacin *(yoğrulmuş)* > laḥmü'l-ʿacin لحم آجون] *(lâhma:cun) is.* Üzerine kıyma, soğan, biber, domates vb. karışımı harç konularak fırında pişirilen özel pide.

lahmacuncu, [lahmacun-cu] *(lâhma:cuncu) is.* Lahmacun yapıp satan kimse.

lahmacunculuk, [lahmacun-cu-luk] *(lâhma:cunculuk) is.* Lahmacuncunun yaptığı iş veya meslek.

lahme, [Ar. laḥme لحمه] *(lâhme) {OsT} is.* Et parçası.

lahmi[1], [Ar. laḥmī لحمی] *(lâhmi:) {OsT} is.* **1.** *tıp.* Bağdoku yangısı. **2.** *sf.* Şişmanca; etli butlu.

lahmi[2], [Ar. lahm > lahmi ?] *(lâhmi:) {ağız} sf.* **1.** (Kişi için) güçsüz; bitkin. **2.** (Kişi için) ağır kanlı; uyuşuk. **3.** (Kişi için) aptal. **4.** *is.* Kepek, tuz ve su karıştırılarak yapılan hayvan yemi; yal. [DS]

lahmiye, [Ar. laḥmiyye لحمیه] *(lâhmiye) {OsT} is. bot.* Damkoruğugiller, *(Crasslaceae).*

lahn, [Ar. laḥn لحن] *(lâhn) {OsT} is.* **1.** Kulağa hoş gelen melodik ses; nağme; ezgi. **2.** Ahenk. **3.** Sözlük; lügat. **4.** Dil. **5.** Bir ülke veya kimseye mahsus söyleyiş kusuru; yanlış telaffuz. **6.** Okurken yapılan telaffuz yanlışı. **7.** Özellikle Kur'an okumada yapılan yanlışlık. 🗗 **lahn-i dāvūdî,** *{OsT} Tok ses; kalın ses.*|| **lahn-i inkisār,** *{OsT} 1. Kırılma sesi. 2. Kırgınlık nağmesi.*

lahnî, [Ar. laḥnī لحنی] *(lâhni:) {OsT} is.* **1.** Sesle ilgili; sese ait. **2.** Ahenkle ilgili; ahenge ait.

lahs, [Ar. laḥs لحس] *(lâhs) {OsT} is.* Yalama.

lahos, [Yun. vlahos] *is. zool.* Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lagos, *(Epinephelus aeneus).*

laht, [Far. lāḫt لخت] *(lâht) is.* Bir bütünün parçası. 🗗 **laht-düz,** *{OsT} Eski elbise tamircisi.*|| **laht-i ciger,** *{OsT} Ciğerden kopma.*

lahuraki, [Urd. Lahor *(Pakistan'da şehir)* > Yun. lahuraki] *(lâ:hura:ki:) is.* **1.** Lahor şalına benzer şekilde dokunmuş, düz renkli bir tür yünlü kumaş. **2.** Lahor'a ait.

lahurî, [Urd. Lahor *(Pakistan'da şehir)* > Ar. lāhūrī لاهوری] *(lâ:hu:ri:) {OsT} is.* **1.** Pakistan'ın Lahor kentinde dokunan, atkı ve çözgüleri el eğirmesi yün ipliklerinden yapılan, önü ve arkası aynı desende olan süslü bir tür şal kumaş; Lahor şalı. **2.** Bu şalın yerli tezgâhlarda dokunan taklitlerine verilen isim. 🗗 **lahurî şal,** *Hindistan'daki Lahur şehrinde dokunan değerli bir şal.*

lahus, [Ar. lāḫūs لاحوس] *(lâ:hu:s) {OsT} is.* Uğursuz; meşum.

lahut, [Ar. lāhūt لاهوت] *(lâ:hu:t) {OsT} is.* **1.** İlahî âlem; ulûhiyet dünyası; **2.** *sf.* Kutsal. 🗗 **lāhūt-nişān,** *{OsT} İlahî âleme benzer; lahutî gibi.*|| **lāhūt-pāye,** *{OsT} (Yükseklik için) lahut derecesinde.*

lahutî, [Ar. lāhūtī لاهوتی] *(lâ:hu:ti:) {OsT} sf.* İlahî âlemle ilgili olan; İlahî; Tanrısal.

lahutiyan, [Ar. lāhūtiyān لاهوتیان] *(lâ:hu:tiya:n) {OsT} is.* Kutsal âleme ait olanlar; melekler.

lahz, [Ar. laḥẓ لحظ] *(lâhz) {OsT} is.* Göz ucu ile bakış.

lahza, [Ar. laḥẓa لحظه] *(lâhza) {OsT} is.* **1.** Bir bakış; gözü bir kere açıp kapama; göz kırpma. **2.** Göz açıp kapayana kadar geçen, çok kısa zaman; göz kırpma süresi; an.

lahzada, [lahza-da] *(lâhzada) sf.* (Bir) anda; birdenbire.

lahzan, [Ar. laḥẓān لحظان] *(lâhza:n) {OsT} is.* → lahz.

lahze, [Ar. laḥẓa لحظه] *(lâhze, z kalın söylenir) {OsT} is.* → lahza.

laic, [Ar. lāʿic لاعج] *(lâ:ic) {OsT} sf.* (Kişi için) aşk ateşi kalbini sarmış olan.

laicabiye, [Ar. lā-icābiyye لااجابیه] *(lâ:ica:biye) {OsT} is. fel.* **1.** Her zaman sebep-sonuç ilişkilerinin geçerli olmadığını, bir sebebe bağlı olmayan olayların da var olduğunu öne süren felsefî görüş; belirlenmezcilik; indeterminizm. **2.** İnsanın özgür iradesinin hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadığını, içinde bulunduğu şartlarla belirlenmediğini savunan görüş.

laice, [Ar. lāʿice لاعجه] *(lâ:ice) {OsT} sf.* → laic.

laih, [Ar. lāʿiḥ لائح] *(lâ:ih) {OsT} is.* → layih.

laik[1], **-kı** [Ar. lāʿiḳ لائق *(lâ:ik, k kalın söylenir) {OsT} is.* ➔ layık.

laik[2], **-ği** [Yun. laikos *(halk)* / Lat. laicus > Fr. laïc / laïque] *(lâik) sf.* **1.** Rahip sınıfından olmayan. **2.** Kilisenin devlet işlerinden uzaklaştırılmasını savunan. **3.** Din işlerini devlet işlerine, devlet işlerini de din işlerine karıştırmayan; din işlerini devlet, devlet işlerini de din baskısından ayrı tutan. **4.** Dünya işlerini dinî etkilerden bağımsız olarak ele alan. **5.** Dinî kurum ve kuruluşların yetkisi dışında kalan; din dışı; dinî olmayan; ladinî. **6.** Dünyasal; dünyevi; seküler. **7.** *is.* Hristiyanlıkta din adamlarından olmayan kimse. **8.** Laik kimse.

laikleşme, [laik-le-ş-me] *(lâikleşme) is.* Laikleşme eylemi veya durumu.

laikleşmek, [laik-le-ş-mek] *(lâikleşmek) dönşl. f. [-ir]* Laik duruma gelmek; laik olmak.

laikleştirme, [laik-le-ş-tir-me] *(lâikleştirme) is.* Laikleştirmek eylemi; laik duruma getirme.

laikleştirmek, [laik-le-ş-tir-mek] *(lâikleştirmek) gçl. f. [-ir]* Din ile ilgisi olmayan işleri, dünya ve devlet işlerini dinî görüşlerden bağımsız hâle getirmek; laik duruma getirmek.

laiklik, -ği [laik-lik] *(lâiklik) is.* **1.** Laik olma durumu; siyasal ve toplumsal sistemin din ve devlet ayrılığı ilkesine dayanması; laisizm. **2.** *huk.* Soyut olarak devlet ve dinin birbirine karışmaması ilkesi; devlet ve din işlerinin ayrılığı. **3.** *siy.* Siyasî iktidarın dinî kudretten ayrılması ilkesi. **4.** *fel.* İman ve inanç yerine aklın egemenliğini kabul eden görüş. **5.** Devletin din ve vicdan hürriyetinin gerçekleşmesi bakımından tarafsız olması; laisizm.

lailac, [Ar. lā-ʿilāc لاعلاج *(lâ:ilâ:c) {OsT} sf.* Herhangi bir çözüm yolu olmayan; çaresiz; ilaç kabul etmeyen.

laim, [Ar. levm > lā'im لائم *(lâ:im) {OsT} sf.* Aşağı gören; ayıplayan; levm eden.

laime, [Ar. levm > lā'ime لائمه *(lâ:ime) {OsT} is.* Aşağı görme; ayıplama; levm etme.

lain[1], [Ar. laʿnet > laʿīn لعين *(lâi:n) {OsT} sf.* **1.** Lanetlenmiş; lanetli; mel'un. **2.** Kovulmuş; istenmeyen. **3.** Dinden çıkmış, çıkarılmış.

lain[2], [Ar. laʿnet > lāʿin لاعن *(lâ:in) {OsT} sf.* Lanet eden; şeklinde düzeltelim.

laisizm, [Fr. laïcisme] *(lâisizm) is.* Laiklik.

lajverd, [Far. lājverd لاژورد *(lâ:jverd) {OsT} sf.* Lacivert.

lajverdî, [Far. lājverdī لاژوردی *(lâ:jverdi:) {OsT} sf.* Lacivertle ilgili; laciverde ait.

-lak[1], [-la-k / -le-k] *yap. e.* **1.** İsimden isim yapma eki. Kökteki ismin taşıdığı anlamın yapıldığı yer anlamı katar; ...-lanacak yer: *kışlak, yaylak, avlak; ot-lak* **2.** İsmin belirttiği nesnenin çokça bulunduğu yer kavramı katar: *sulak, otlak.* **3.** İsmin taşıdığı belirgin özellikle ilgili aşağılama kavramı katar; bu isimler sıfat olarak da kullanılabilir: *dişlek, dazlak, ödlek, hortlak (hort-la-k), avurtlak.* **4.** Yansıma kökenli isimlerden bitki, hayvan ve organ isimleri yapar: *bağırtlak (bağırtı-lak), hırtlak, gırtlak.*

-lak[2], [-la-k / -le-k] *{eAT} yap. e.* Yer ve yön isimlerine *"azıcık....; birazcık...."* anlamları katar. *"Donlarım al gömleğimi at beri / Çıkayım sudan angarlak (biraz öte) git geri."* Camasbname.

lak[1], [lag / lağ / lah / lak *(yans.)*] *is.* Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak-gıl-da-mak, lak-ır-da-mak, lak lak, lak+lak-ı çalmak*

lak[2], [lak *(yans.)*] *is.* Gevşemiş, dağılıp dökülecek durumda olan eşyaların durumunu ve hareketlerini anlatan kök. [Zülfikar] *lak luk, lak-ır-da-ş-mak* 🗗 **lak luk olmak,** *{ağız} Bir şey kırılacak, parçalanacak duruma gelmek.* [DS]

lak[3], [lak *(yans.)*] *is.* Tam gelmeyi, kalıbına oturmayı, ölçülerine uygun olmayı, yerine geçmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak(k)-a-da, lak(k)-a-dak*

lak[4], [lak / lığ / lık / lok / luk *(yans.)*] *is.* **1.** Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak-ır-da-mak, lak-ır-dı, lak-ır lakır* **2.** *is.* Köpeğin su içerken veya yal içerken çıkardığı ses. **3.** *{ağız}* Kepek, tuz ve su karıştırılarak yapılan hayvan yemi. [DS] **4.** *{ağız}* Köpeğe yedirilmek için suda ıslatılmış ekmek kırıntısı; sofra artığı. [DS] 🗗 **lak lak,** *(Sulu yiyecekleri içerken) ses çıkararak.*

lak[5], [lak *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** Bozuk yumurta. **2.** *sf.* Tembel; beceriksiz. [DS]

lak[6], **-kı** [Far. lāk لاك *(lâ:k) {OsT} is.* **1.** Tahta kadeh; kâse veya tepsi. **2.** *sf.* Aşağı; hakir.

lak[7], **-kı** [Hint. laḳ / Port. laca > Fr. laque] *(lâk) is.* **1.** Vernik. **2.** *sf.* Vernikli; verniklenmiş; cilalı.

laka[1], [Lat. lacca] *(lâ'ka) is.* **1.** Uzak Doğuda yetişen bazı ağaçların kabuğundan elde edilen ve boyacılıkta kullanılan bir tür zamk. **2.** Bir Hindistan kırmızı böceğinin *(Taechardia lacca)* üst deri bezlerinin salgıladığı madde. **3.** *kim.* Hindistan'da kumaş boyamada kullanılan laka reçinesinin alkali çözeltisi içinde, şapın meydana getirdiği çözelti.

laka[2], [Ar. līḳā لِيقا *(lâka) {ağız} is.* Mürekkep hokkalarına konulan ipek parçası. [DS]

lakab, [Ar. laḳab لقب *(lâkab) {OsT} is.* ➔ lakap. 🗗 **lakap urmak,** *{eAT} Ad takmak.*

lakacı, [laka-cı] *(lâ'kacı) is.* Eşyaları süslemek için laka veya vernik süren kimse.

lakah, [Ar. laḳaḥ لقح] *(lâkah) {OsT} is.* Hurma, incir gibi ağaçların erkeğinden dişisine vurulan aşı.

lakalama, [laka-la-ma] *(lâ'kalama) is.* Lakalamak eylemi.

lakalamak, [laka-la-mak] *(lâ'kalamak) gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir eşyanın üzerine laka sürerek parlatmak.

lakan, [? lakan] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

lakanet, [Ar. laḳānet لقانت] *(lâka:net) {OsT} is.* Çabuk kavrayış; zeyreklik.

lakap, -bı [Ar. laḳab لقب] *(lâkap) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin kendi özel adından başka, onun özelliklerini belirten sonradan takılan ad; takma ad. **2.** Bir yazının başına konulan ve hitap edilen kişinin makam ve rütbesini belirten söz. 🗗 **lakap takmak,** *Bir kimseye onun bir özelliğini belirtecek bir ad vermek.*

lakaplı, [lakap-lı] *(lâkaplı, k kalın söylenir.) sf.* Özel isminden başka kendisine bir lakap takılmış olan; lakabı bulunan.

lakaş, [lakaş] *{ağız} sf.* **1.** (Et için) satılması doğru olmayan; yağsız. **2.** *is.* Yal. [DS]

lakat, [Ar. laḳaṭ لقط] *(lâkat) {OsT} is.* Yerden toplanan şey; lûkta; lükate.

lakayd, [Ar. lā-ḳayd لاقيد] *(lâ:kayd) {OsT} is.* → lakayt.

lakaydane, [Ar. lā-ḳayd + Far. -āne لاقيدانه] *(lâ:kayda:ne) {OsT} zf.* Kayıtsızca; ilgilenmeyerek.

lakaydî, [Ar. lā-ḳaydī لاقيدى] *(lâ:kaydi:) {OsT} is.* Kayıtsızlık; ilgisizlik; aldırış etmemek; umursamazlık; aldırmazlık; kayıtsızlık; umursamama. 🗗 **lâkaydî-i tām,** *tıp. Hissizlik; duygusuzluk.*

lakaydiye, [Ar. lā-ḳaydiyye لاقيديه] *(lâ:kaydi:ye) {OsT} is. fel.* İlgisizlik veya bilinçli bir tutum yüzünden belli durumlar, olaylar, öğretiler karşısında kayıtsız kalma; aldırmazlık; sekincilik; kiyetizm. 🗗 **lâkaydiye mezhebi,** *fel. Dingincilik.*

lakaydiyun, [Ar. lā-ḳaydiyyūn لاقيديون] *(lâ:kaydiyu:n) {OsT} is.* Lakaytlar; kayıtsızlar; ilgisizler; umursamazlar.

lakayt, -di [Ar. lā-ḳayd لاقيديه] *(lâ:kayt) {OsT} sf.* **1.** Aldırış etmeyen; ilgisiz kalan; aldırışsız; ilgisiz; ilgilenmeyen; kayıtsız. **2.** (Bir şeye karşı) ilgi göstermeyen; ilgisiz kalan.

lakaytlık, -ğı [lakayt-lık] *(lâ:kaytlık) is.* İlgisiz olma; kayıtsız kalma; ilgilenmeme; aldırış etmeme.

lakaz, [lakaz] *{ağız} is.* Köy evlerinde mutfaktan bölme ile ayrılan genişçe yer. [DS]

lake, [Fr. laqué] *sf.* Laka ile cilalanmış olan. 🗗 **lake cilt,** *Mukavva, ahşap ve deri üzerine yaldız veya boya ile yapılmış çeşitli motiflerin üzerine vernik çekmek suretiyle yapılmış cilt.*

lakerda, [Lat. lacerta > Yun. lakérda] *(lâke'rda) is.* Palamut, torik, sivri gibi balıklar temizlenip dilimlendikten sonra tuza yatırılarak hazırlanmış salamura.

lakerdacı, [lakerda-cı] *(lâke'rdacı) is.* Lakerda yapan ve satan kimse.

lakır, [lak *(yans.)* > lakır] *is.* İçi dolu su testisi boşaltılırken veya taşınırken çıkardığı ses. 🗗 **lakır lakır,** *(İçilen veya dökülen sıvılar için) lakır lakır sesi çıkararak.*

lakırdak, [lak *(yans.)* > lak-ır-da-k] *{ağız} is.* Leyleğin öterken çıkardığı ses. [DS]

lakırdamak, [lak *(yans.)* > lak-ır-da-mak لقرده مق] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (İçi dolu su testisi boşaltılırken veya taşınırken) lakır lakır ses çıkarmak; lıkır lıkır etmek; *{OsT} (aynı).* **2.** Gereksiz konuşmak. [DS]

lakırdı, [lak *(yans.)* > lak-ır-da-mak > lak-ır-dı] *is.* → lakırtı.

lakırdıcı, [lakırdı-cı] *is.* **1.** Konuşmayı seven; konuşkan. **2.** Geveze. **3.** *mecaz.* Dedikodu yapan; dedikoducu.

lakırtı, [lak *(yans.)* > lak-ır-tı] *is.* **1.** Bir düşünceyi anlatmak için söylenen sözcük, sözcükler dizisi. **2.** Söz. **3.** Boş söz; dedikodu; laf. 🗗 **lakırtı açmak,** *Söz etmek; konuşmak; konuya girmek; laf açmak; söz açmak.*|| **lakırtı ağzından dökülmek,** *1. İsteksiz biçimde konuşmak. 2. Rahatça yalan söylemek.*|| **lakırtı altında kalmamak,** *Ağız kavgasında her sözün cevabını vermek; kırıcı ve sert sözleri karşılıksız bırakmamak; söylenenlere aynı biçim, anlam ve tonda karşılık vermek; kendisini ilgilendiren ve rahatsız eden her türlü ithamı çürüterek durumu düzeltmek; laf altında kalmamak; söz altında kalmamak.*|| **lakırtı çıkarmak,** *1. Yeni bir şey söylemek; yeni bir fikir ortaya atmak. 2. Dedikodu yapmak. 3. Aslı olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi yaymak; laf çıkarmak.*|| **lakırtı ebesi,** *Geveze; laf ebesi.*|| **lakırtı etmek,** *1. Konuşmak; laf etmek; söz etmek. 2. Dedikodu konusu etmek; çekiştirmek.*|| **lakırtı götürüp getirmek,** *Kişilerin arasını açmak için, birbiri aleyhinde söylediklerini diğerine iletmek; laf götürüp getirmek.*|| **lakırtı karıştırmak,** *Bir konuşma yapılan yere konuşulanları duyması istenmeyen birinin gelmesi üzerine sözü başka bir konuya yönlendirmek.*|| **lakırtı kavafı,** *Geveze; çalçene.*|| **lakırtı lakırtıyı açar,** *Konuşma sırasında bir konudan ilgili veya ilgisiz başka başka konulara geçildiğini ifade etmek için söylenilir.*|| **lakırtısı ağzında kalmak,** *Çeşitli nedenlerden ötürü sözünü tamamlamaya fırsat bulamamak.*|| **Lakırtısı mı olur?** *1. "Şu anda onun sırası değil, daha önemli konular var." anlamında söylenen söz.* || **Lafı mı olur?** *2. Bir şey yaptırmak için ricada bulunulduğunda "Seve seve yaparım." "Söylemeye değer mi?" veya "Önemi yok." anlamında söylenen söz.*|| **lakırtısını bilmek,** *1. Söyledikleri ile başkalarını*

rahatsız etmemek; ölçülü, tutarlı ve başkalarını incitmeyecek biçimde konuşmak; konuştuklarının nasıl yorumlanacağını bilmek; yanlış yorumlanacak sözler söylememek; lafını bilmek. 2. Güzel ve tutarlı konuşmak.|| **lakırtısını etmek,** *Birinden veya bir şeyden söz etmek; hakkında konuşmak; onunla ilgili bazı şeyler söylemek; onun üstüne konuşmak; ondan bahsetmek; lafını etmek; sözünü etmek.*|| **lakırtısını şaşırmak,** *Ne söyleyeceğini bilememek; lafını şaşırmak.*|| **lakırtı taşı,** *Dedikodu yapan; söz götürüp getiren; laf taşıyan.*|| **lakırtı taşımak,** *Kişilerin arasını açmak için, birinin aleyhinde söylenenleri diğerine iletmek; dedikodu ederek laf götürüp getirmek; laf taşımak; söz taşımak.*|| **lakırtıya boğmak,** *Bir konu üzerinde konuşup tartışırken, konu ile ilgisi olmayan bir şey söyleyerek konuşmanın yönünü değiştirip asıl konuyu unutturmak; gürültüye getirerek geçiştirmek; değiştirmek; karıştırmak; lafa boğmak.*|| (bir kimseyi) **lakırtıya boğmak,** *1. Birinin söz söylemesine fırsat vermemek; lafa boğmak. 2. Sözü gereksiz yere ve boş sözlerle uzatmak.*|| **lakırtıya çanak tutmak,** *Hoşa gitmeyen bir konu hakkında birisinin konuşmasına fırsat verecek sözler söylemek.*|| **lakırtı yakası açmak,** *Eskiden yapılmış bir konuşmayı hatırlatarak aynı konuyu tekrar başlatmak.*|| **lakırtıya tutmak,** *Zamansız ve yersiz sözlerle birini oyalamak; konuşarak meşgul etmek; boş sözlerle zaman almak; sözü uzatarak birini işinden alıkoymak; oyalamak; lafa tutmak.*|| **lakırtı yetiştirmek,** *Birinin ikazlarına veya söylediklerine yerli yersiz cevap vermek; bütün söylenenlere karşılık vermek; çene yapmak; laf yetiştirmek; söz yetiştirmek.*|| **lakırtıyı ağzına tıkamak,** *Konuşan birinin söyleyeceklerini çeşitli şekillerle söyletmemek; söylemesine imkân tanımamak; konuşmasını engellemek; konuşturmamak; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek; lafı ağzına tıkamak.*|| **lakırtıyı ağzında gevelemek,** *Asıl söylemek istediğini bir türlü söyleyemeyerek yakın ve çağrıştırıcı şeylerden söz etmek; lafı ağzında gevelemek.*|| **lakırtıyı çevirmek,** *Konuşmanın akışının sakıncalı bir durum aldığını sezerek konuyu değiştirmek; konuşmanın akışını değiştirmek; lafı çevirmek.*|| **lakırtıyı çiğnemek,** *Gereksiz ayrıntılarla sözü uzatarak bir türlü sonunu getirememek; lafı çiğnemek.*|| **lakırtıyı ezip büzmek,** *Sözün sonunu getiremeyip bazı cümle ve sözleri tekrar edip durmak.*

laki, [Ar. laḳī لقى] *(lâki:) {OsT} sf.* (Kişi için) değersiz; itibarsız.

lakim, [Ar. lāḳīm لقيم] *(lâki:m) {OsT} is.* Yontulmuş; yonulmuş.

lakin, [Far. / Ar. lakin/lākin لكن / لاكن] *(lâ:kin) {OsT} zf.* İkincisi birincinin karşıtı anlam taşıyan iki cümleyi birbirine bağlamakta kullanılır; ama; fakat.

lakit, [Ar. laḳaṭ > laḳīṭ / lāḳīṭa لقيط / لقيطه] *(lâki:t, k ve t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Yerden kaldırılan; alınan nesne. **2.** Sokakta bırakılmış küçük çocuk.

lakita, [Ar. laḳīṭa لقيطه] *(lâki:ta, k kalın söylenir) {OsT} is.* Sokağa bırakılmış kız çocuğu.

lakka, [lak *(yans)* > lak-ka] *(lâ'kka) {ağız} is.* **1.** Parasız verilen yemek. **2.** Hocalara verilen yemek. [DS]

lakkadak, [lak *(yans.)* > lak(k)-ada-k] *(lakka'dak) {ağız} zf.* **1.** Birdenbire; damdan düşercesine. **2.** "Lak" diye ses çıkararak. [DS]

laklak[1]**, -ğı** [lak *(yans.)* > lak+lak / Ar. laḳlāḳ] *is.* **1.** Leyleğin gagasını birbirine vurarak çıkardığı ses. **2.** *mecaz.* Hiç durmadan konuşulan boş sözler; saçma söz; boş konuşma; gevezelik. 🗗 **laklak çalmak,** *{ağız} Dedikodu etmek.* [DS]|| **laklak etmek,** *Karşılıklı olarak, havadan sudan, gelişigüzel konuşmak; sohbet etmek; gevezelik etmek.*|| **laklakla ömür geçirmek,** *1. Yapmakta olduğu işe engel olacak biçimde bol bol konuşmak. 2. Çalışmaktan ziyade konuşmayı, başkalarına öğüt vermeyi veya onları eleştirmeyi yeğlemek.*

laklak[2]**, -kı / -ğı** [Ar. laḳlāḳ لقلاق / لاقلاق] *(lâklâ:k) {OsT} is.* Leylek.

laklak[3]**,** [lak *(yans.)* > lak +lak] *{ağız} is.* **1.** Küçük toprak testi veya sürahi. **2.** Taş oyuklarında biriken yağmur suyu; kak. [DS]

laklaka, [Ar. laḳlāḳa لقلاقه] *(lâklâ:ka) {OsT} is.* Gereksiz, anlamsız ve boş söz.

laklakı, [lak *(yans.)* > lak+lak-ı] *{ağız} is.* Kahkaha. [DS] 🗗 **laklak çalmak,** *{ağız} Dedikodu etmek.* [DS]

laklakıyat, [laklak +Ar. -iyyāt لقلاقيات] *(lâklâ:kıya:t) {OsT} is.* **1.** Konuşma; söz. **2.** Boş ve saçma sapan sözler.

lakma, [? lakma] *{ağız} is.* Kadınların giydiği pamuklu ve uzun bir tür yelek. [DS]

lakonik, -ği [Yun. lakonikós *(Sparta usulü)* > Fr. laconique] *(lâkonik) sf.* (Söz, anlatım vb. için) kısa ve özlü; veciz.

lakoz, [Yun. vlahos] *(lâkoz) is. zool.* Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lagos, *(Epinephelus aeneus).*

lakrimal, -li [Fr. lachrymal] *(lâkrimal) sf.* Gözyaşı ile ilgili.

laksatif, [Fr. laxatif] *(lâksatif) is.* Yumuşatıcı.

laksma, [? laksma] *{eT} sf.* Bir tanrı. [EUTS]

lakş, [? lakş] *{eT} is.* Şehriye. [EUTS]

lakşa, [? lakşa] *{eT} is.* Şehriye. [EUTS]

lakşan, [Sansk. laksana] *{eT} is.* **1.** Güzellik alameti; güzellik belirtisi; güzellik işaretleri. [Gabain] [EUTS] **2.** İşaret. [Gabain]

lakt, [Ar. laḳṭ لقط] *(lâkt) {OsT} is.* Yerden toplama. 🗗 **laktü'l-izâm ve'l-mismâr,** *{OsT} Atın ayağının yerde bulunan çivi ya da kırık cam gibi şeyler tarafından yaralanması.*

laktaflovin, [Fr. lactoflavine] *(lâktoflavin) is.* Pirinç kabukları ile sütte bulunan B_2 vitamini; riboflovin.

laktaz, [Fr. laktase] *(lâktaz) is.* Bağırsak mukozasında bulunan süt şekerini (laktoz), üzüm şekerine (glikoz ve galaktoz) dönüştüren enzim.

laktik, [Fr. lactique] *(lâktik) sf.* Laktozla ilgili olan. 🗗 **laktik asit,** *Peynir, yoğurt gibi mayalanmış süt ürünlerinin başlıca bileşenlerinden olan, peygamber çiçeğinde, afyonda, şarapta, bazı hayvanların iç organlarında bulunan, karboksilli asitler sınıfından organik birleşik; süt asidi; formülü: CH_3-$CHOH$-CO_2H.*|| **laktik mayalar,** *Laktozu, laktik aside çevirerek kazeinin çökelmesini sağlayan pastörize edilmemiş sütte bulunan mayalar ve bakteriler.*

lakton, [Fr. lactone] *(lâkton) is.* İşlevsel grupları bir halka oluşturabilen çevrimsel esterlere verilen ad; olit.

laktoz, [Fr. lactose] *(lâktoz) is.* Sütte bulunan, glikoz ve galaktoza ayrışabilen disakkarit; süt şekeri; formülü: $C_{12}H_{22}O_{11}$

lakün, [Lat. lacuna] *is. biy.* Boşluk; aralık.

lakve, [Ar. laḳve لقوه] *(lâkye) {OsT} is. tıp.* Ağız çarpılması.

lakzın, [? lakzın / laġzın] *{eT} sf. is.*→ lagzın. [ETY]

la'l, -li [Ar. laʿl لعل] *(lâ-l) {OsT} is.* **1.** Parlak kırmızı renkte, billûrlaşmış alüminyum oksidi olan değerli bir süs taşı. **2.** Eskiden hattatlar ve tezhipçiler tarafından kullanılan kırmızı renkli bir tür mürekkep. **3.** Kırmız böceğinden çıkarılan parlak kırmızı boya; kırmızı boya. **4.** *gnşl. ed.* (Renginden dolayı) sevgilinin dudağı. **5.** *mecaz.* Kırmızı şarap; şarap. **6.** *sf.* Rengi kırmızı olan; kırmızı. 🗗 **la'l-fâm,** *{OsT} Kırmızı renkli; al.*|| **la'l-gûn,** *{OsT} Kırmızı renkli; al.*|| **la'l-i âb-dâr,** *{OsT} 1. Su dağıtan kişinin dudağı. 2. Güzelin dudağı.*|| **la'l-i dürr-efşân,** *{OsT} 1. İnci ve lal saçan. 2. Arasından inci gibi dişler görünen dudak.*|| **la'l-i gül-feşân,** *{OsT} Güller saçan dudak.*|| **la'l-i kehrubâ,** *{OsT} Kehribar dudak; sevgilinin dudağı.*|| **la'l-i meygûn,** *{OsT} Şarap renkli dudak.*|| **la'l-i müzab,** *{OsT} 1. Şarap. 2. Kan.*|| **la'l-în,** *{OsT} Kırmızı renkli.*|| **la'l-i nâb,** *{OsT} Saf dudak; kıpkırmızı dudak.*|| **la'l-i nâ-sûhte** *{OsT} İşlenmiş lal.*|| **la'l-i revân,** *{OsT}1. Akan lal. 2. Şarap.*|| **la'l-i sâkî,** *{OsT} Sakinin dudağı.*|| **la'l-istân,** *{OsT} Yakutu çok olan ülke.*|| **la'l-i şeker-bâr,** *{OsT} 1. Şeker döken, şeker saçan dudak. 2. Sevgilinin dudağı.*|| **la'l-i yâkut,** *{OsT} 1. Değerli bir taş; rena taşı. 2. Seylan taşı.*|| **la'l-reng,** *{OsT} Kırmızı renkli.*|| **la'l-veş,** *{OsT} Yakut gibi.*

lal[1]**, -li** [Ar. laʿl لعل] *(lâ-l) {OsT} is.* → la'l.

lal[2]**, -li** [Ar. lâl لال] *(lâ:l) {OsT} is.*] *sf.* **1.** Konuşamaz duruma gelmiş olan; dili tutulmuş olan; dilsiz. **2.** Sessiz; sakin. **3.** Sözsüz oynanan seyirlik köy oyunlarına verilen genel ad. 🗗 **lâl ü ebkem,** *Şaşırarak konuşamaz duruma gelmiş olan; donakalmış olan.*

lal[3]**,** [lal] *{ağız} sf.* (Eşya, araç vb. için) ağır. [DS]

lala, [Far. lālā لالا] *(la'la) {OsT} is.* **1.** Çocuk eğitim ve öğretimiyle görevli erkek eğitimci. **2.** İmparatorluk döneminde şehzadeleri eğitmekle görevli devlet adamı. **3.** Saraya yeni alınanlara hizmeti ve genel kuralları öğretenlere verilen isim. **4.** *{ağız}* Kız kardeş. [DS] **5.** *ünl.* Padişahların sadrazamlara seslenirken kullandıkları hitap. 🗗 **lala destur,** *Sarayda birbiri ile karşılaşan iki kişinin diğerinden yol istemek için kullandığı söz.*|| **lala divan etti,** *(Lala için) eskiden, eğitimine verilen çocuğa tembih etti, anlamında kullanılır, terim.*|| **lala nizam etti,** → lala divan etti.|| **lala paşa eğlendirmek,** *Yapmakta olduğu bir işi veya kendisini bekleyen işleri bırakarak kapris sahibi veya nazlı birinin gönlünü hoş etmeye çalışmak.*|| **lala paşa oyununa çıkmak,** *Kaprisli davranmaya başlamak; naz etmek; hoppaca davranmak.*|| **lala yörgüç akçası,** *2. Murat'ın vezirlerinden Yörgüç Paşa tarafından Anadolu'da kestirilen paralara verilen ad.*

laladaş, [Far. lālā + T. -dāş لالاداش] *(lalada:ş) {OsT} ünl.* Sarayda aynı lala tarafından eğitilen acemilerin birbirlerine karşı durumu ve birbirlerini çağırmakta kullandıkları hitap sözü.

lalak, -ğı [Far. lāġ *(şaka)* لاغ => lağ-la-k] *{ağız} sf.* **1.** Çok konuşan; geveze. **2.** Aptal. **3.** Güzel konuşmayı beceremeyen. [DS]

lalalamak, [Far. lāġ *(şaka)* لاغ => lağ-la-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* → lalamak[2]. [DS]

lalalık, -ğı [lala-lık] *is.* Lala olma durumu; lalanın yaptığı iş veya mesleği; çocuk bakıcılığı.

lalamak[1]**,** [Çin. la *(kesmek)* > la-lā-mak] *(lala:mak) {eT} gçl. f. [-r]* Ufalamak; ezmek; toz haline getirmek.[EUTS]

lalamak[2]**,** [Far. lāġ *(şaka)* لاغ => lağ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir kimsenin yaptıklarını tekrarlayarak eğlenmek; alay etmek. [DS]

lalanga, [Yun. lalangion] *(lâlânga) is.* Yumurta, un ve kabartıcı ile hazırlanan hamur parça parça kızartıldıktan sonra üzerine şeker veya şerbet dökülerek yenilen bir tür hamur tatlısı.

lalangı, [Yun. lalangion] *(lâlângı) {ağız} is.* Lalanga. [DS]

lalanmak, [Far. lāġ *(şaka)* > lağ-la-n-mak / la-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Alay etmek; birinin yaptıklarını taklit ederek alay etmek. [DS]

lalas, [? lalas] *{ağız} sf.* Kel. [DS]

lalaş, [Far. lāġ *(şaka)* لاغ => lağ-la-ş / la-la-ş / la-la-ç] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) ağır kanlı; uyuşuk. **2.** Peltek konuşan; söyledikleri anlaşılamayan. **3.** Aptal. [DS]

lalavuç, [lalav+iç ? > lalavuç] *{ağız} is.* Çekirdekli kayısı kurusu. [DS]

lalçaba, [? lalçaba] *{ağız} is.* Bardak. [DS]

lale[1]**,** [Far. lāle لاله] *(lâ:le) {OsT} is. bot.* **1.** Zambakgillerden, çan şeklinde gösterişli ve güzel çiçekli, yüz kadar türü bulunan soğanlı bir bitkinin genel adı, *(Tulipa).* **2.** *{ağız}* Kırmızı gül. [DS] **3.** *{ağız}* Gelincik çiçeği. [DS] 🗗 **lale ağacı,** *Manolyagillerden, Güney Amerika'da yetişen, yeşil, sarı ve turuncu alacalı lale biçimindeki çiçekleri ile güzel görünüşlü, açık kahverengi ve yumuşak kerestesi marangozlar tarafından tercih edilen bir süs ağacı; sarı kavak, (Liri odandron tulipifora).*|| **lâle-fâm,** *{OsT} Lale renginde olan.*|| **lâle-gûn,** *{OsT} Lale renginde olan.*|| **lâle-hadd,** *{OsT} Lale yanaklı.*|| **lâle-i hamrâ,** *{OsT} Kırmızı lale.*|| **lâle-i nûman,** *{OsT} Dağ şakayığı.*|| **lâle-veş,** *{OsT} Lale gibi.*

lale[2]**,** [Far. lāle لاله] *(lâ:le) {OsT} is.* **1.** Eskiden suçluların ve esirlerin boynuna takılan, iki ucu lale biçiminde kıvrık, ağır, demir halka. **2.** Ağaçların yüksek dallarından meyve toplamakta kullanılan, ucuna üç veya daha çok çatal takılmış uzun sırık. **3.** Topun ağzına yakın olan bileziğinden ağzına kadar olan kısım.

laleberg, [Far. lāle-berg لاله برگ] *(lâ:leberg) {OsT} is.* **1.** Lale taçyaprağı. **2.** Taze ve kırmızı yanak.

lalegül, [Far. lāle+gül لاله گل] *(lâ:legül) {OsT} is.* Türk musikisinde, hüzzamla başlayıp yegâhta karar kılan birleşik bir makam (H. Sadettin Arel bulmuştur).

lalek[1]**, -ği** [Far. lālek / lālekā لالك / لالكا] *(lâ:lek) {OsT} is.* **1.** Ayakkabı. **2.** Taç. **3.** Horoz ibiği.

lalek[2]**, -ği** [leylek] *{ağız} is.* Leylek. [DS]

laleli, [lale-li] *(lâ:leli) sf.* **1.** Lalesi olan. **2.** (Kumaş için) üzerinde lale desenleri bulunan.

lalelik, -ği [lale-lik] *(lâ:lelik) is.* **1.** Lale bahçesi veya lale yetişen yer. **2.** Lale konulan vazo vb. **3.** Lale devrinde çok kullanılmış, ağzı geniş, saksonya, billûr, Beykoz çeşmibülbül türleri ile altın, gümüş gibi kıymetli madenlerden yapılmış, içine lale konulan bir tür vazo.

lalename, [Far. lāle + nāme لاله نامه] *(lâ:lena:me) {OsT} is.* **1.** Lale çeşitlerinin özellikleri ve bunların yetiştirilmesi ile ilgili olarak yazılmış risale; lale kitabı. **2.** Divan edebiyatında laleyi konu alan manzum eser; lale kasidesi.

lalereng, [Far. lāle-reng لاله رنگ] *(lâ:lereng) {OsT} sf.* Lale renginde olan; lale renkli.

laleruh, [Far. lāle-rūḫ لاله روخ] *(lâ:leru:h) {OsT} is.* **1.** Lale yanaklı. **2.** Türk musikisinde, pençgâh ile aşiran makamlarından meydana gelen birleşik bir makam.

laleruhsar, [Far. lāle-rūḫ-sār لاله روخسار] *(lâ:leru:h-sa:r) {OsT} is.* Lale yanaklı.

lalesar, [Far. lāle-sār لاله سار] *(lâ:lesa:r) {OsT} is.* **1.** Lale bahçesi. **2.** *zool.* Sığırcık kuşu.

laleş, [Far. lāġ *(şaka)* لاغ => lağ-le-ş] *(lâ:leş) {ağız} sf.* → lalaş. 🗗 **laleş kalmak,** *{ağız} İş yapamaz duruma gelmek; çaresiz kalmak.* [DS]

lalettayin, [Ar. lā-ʿalā-e't-taʿyīn لاعلى التعيين] *(lâ:letta:yi:n) {OsT} zf.* Ayırt etmeksizin; özensiz; gelişigüzel; rastgele; herhangi; ayırt edici özelliği olmayan; sıradan.

lalezar, [Far. lāle-zār لاله زار] *(lâ:leza:r) {OsT} is.* Lale yetiştirilen yer; lale bahçesi; lalelik

lalık[1]**, -ğı** [? lalık] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

lalık[2]**, -ğı** [Ar. lāl => lal-ık] *{ağız} sf.* Dilsiz. DS]

lalıkga, [lalık-ga] *{ağız} sf.* Kelimeleri doğru dürüst söyleyemeyen. [DS]

lalik[1]**, -ği** [? lalik] *(lâlik) {ağız} is.* Domates. [DS]

lalik[2]**, -ği** [yağlık *(yemeni)* > lalik] *(lâlik) {ağız} is.* Yemeni. [DS]

lalik[3]**, -ği** [Ar. lāl *(dilsiz)* => lal-ik ?] *(lâlik) {ağız} sf.* **1.** Dilsiz. **2.** Dili tutulmuş; ne söyleyeceğini şaşırmış. [DS]

lalin, [Ar. naʿleyn *(bir çift ayakkabı, nal)* نعلين => nalin / lalin] *(lâlin) {ağız} is.* Takunya. [DS]

lalis, [? lalis] *{ağız} is.* **1.** Çok ince dokunmuş bez; tülbent. **2.** İnce elek. [DS]

lallala, [lal-la-la] *{ağız} sf.* Salak; bön; beceriksiz. [DS]

lalloş, [lal-loş] *{ağız} sf.* Yeni konuşmaya başlamış çocuk gibi konuşan. [DS]

laluk, [Ar. lāʿuḳ => laluk] *(lâluk) {ağız} sf.* **1.** Bir şey bilmeyen. **2.** Dilsiz gibi konuşamayan. **3.** Anlayışsız duran. [DS]

lalüebkem, [Far. lāl ü + Ar. ebkem لال و ابكم] *(lâ:lüebkem) {OsT} sf.* Konuşamaz hâle gelmiş; dili tutulmuş; dilsiz.

-lam, [-la-m / -le-m] *yap. e.* İsimden isim türeten ek. İsimden fiil yapan *-le* eki ile, fiilden isim yapan *-m* ekinin birleşip kalıplaşmasıyla oluşmuştur: *boylam, gözlem, önlem, enlem; içlem.*

lam[1]**,** [Ar. lām ل] *(lâ:m) {OsT} is.* **1.** Arap alfabesinin yirmi altıncı harfi olup Türkçe *"l"* sesini verir. **2.** Ebcet hesabında 30 sayısını karşılar. **3.** Kamerî aylardan şevval ayı. 🗗 **lam elif,** *{OsT}* → lamelif. || **lamı cimi kalmamak,** *Söylenecek herhangi bir şey kalmamak; kesinlik kazanmak; değişmemek.*|| **lamı**

cimi yok. *"Kesinlikle yapılması gerek" "bahane bulunamaz" "başka yolu yok" gibi anlamlarda kullanılır.*|| **lamü'l-fi'l,** *{OsT} dbl. Arapçada üçlü kökten gelen bir kelimenin son harfi.*

lam[2], [Fr. lame] *(lâm) is.* **1.** Mikroskop incelemelerinde incelenecek örneğin üzerine konulduğu dörtgen cam. **2.** *bot.* Yaprak ayası. **3.** Çanak yaprak ve taç yaprakta yayvan kısım. **4.** Dar ve uzun metal parça.

lam[3], [Yun. lakkoma] *{ağız} is.* Lağım. [DS]

-lama, [-la-ma / -le-me] *yap. e.* **1.** İsimden isim türeten ek, isimden fiil yapan *-le* eki ile, fiilden isim yapan *-me* mastar ekinin bazı örneklerde kalıplaştığı görülür. Yapılan işin adı kavramını katar: *açıklama, anlatma, aydınlatma, beslenme, çabalama.* **2.** Yapılan işin tarzı veya durumu kavramını katarak zarflar türetir: *balıklama, çivileme, tepeleme, uzunlama.* **3.** Kökte mevcut isme bağlı olarak onunla yapılan yemek ve yiyecek adları yapar: *şekerleme, buğulama, tuzlama, közleme, gözleme.*

lama[1], [Lat. lamina > Fr. lame] *(lâma) is.* **1.** Keskin, delici veya tıraş edici bir aletin bu işler için kullanılan metal kısmı. **2.** Yassı ve uzun demir veya çelik parçası. **3.** Sütunun iki tamburası arasına, taşların ezilmesini önlemek için konulan kurşun levha.

lama[2], [Peru / Keçua d. llama] *(lâma) is. zool.* Devegillerden, Güney Amerika'da yaşayan, uzun boyunlu, uzun bacaklı, yumuşak yünlü, rahatsız edildiklerinde tükürerek ot ve otsu bitkilerle beslenen büyük yapılı, hörgüçsüz, çift tırnaklı bir hayvan, *(Lama glama).*

lama, [Tib. blama] *(lâma) is.* Tibet ve Moğolistan'da Buda dinin rahiplerine verilen isim; dinî önder; en yüksek rütbede olanına *dalay lama* denir.

Lamacı, [lama-cı] *(lâma'cı) sf.* Lamacılık yanlısı olan.

Lamacılık, -ğı [lama-cı-lık] *(lâmacılık) is.* **1.** Orta Asya ve Tibet'te yaşanan, özel Budizm'e verilen ad. **2.** Tibet'te Budizm'de yaşanan hiyerarşik düzen.

Lamaist, [Fr. lamaist] *(lâmaist) sf.* Lamacı.

Lamaizm, [Fr. lamaism] *(lâmaizm) is.* **1.** Orta Asya ve Tibet'te yaşanan, özel Budizm'e verilen ad. **2.** Tibet'te Budizm'de yaşanan hiyerarşik düzen.

laman, [ne yaman / ne aman] *(la:man) {ağız} sf.* Yakışıklı. [DS]

-lamasına, [-la-ma-s-ı-n-a / -le-me-s-i-n-e] *yap. e.* İsimlerden zarf türeten ek. Sondaki *-sine* eki çekim eki kaynaklıdır. Yapılan işin tarzı veya durumu kavramını katarak zarflar türetir: *diklemesine, uzunlamasına, yanlamasına.*

lamb[1], [lamb / lımb / lömb *(yans.)*] *is.* **1.** Gevşeme ve dağılıp dökülme anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-ır lumbur* **2.** Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-ır-da-t-mak*

lamb[2], [lamb / lomb / lömb *(yans.)*] *is.* Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-a-da-n, lamb-ur lumbur*

lamba[1], [Yun. lampás / lampá] *(lâ'mba) is.* **1.** Görünür ışık vermeye, çevreyi aydınlatmaya ya da kızıl altı, mor ötesi ışımalar yaymaya yarayan alet. **2.** Bir ampul ile onun takılı olduğu düzeneğin bütünü. **3.** Alev veya ışıma üreten aygıt. **4.** Elektrotları arasında elektrik yükü dolaşan, elektrik işaretleri üretme, yükseltme, kipleme veya kipleri çözme işine yarayan, içinde boşluk oluşturulmuş veya düşük basınçlı gaz içeren cam tüp. **5.** Kara yolu taşıtlarında aydınlatma, işaret verme için kullanılan ışıklı aygıtların genel adı. ◻ **lamba borusu,** *{ağız} Lamba şişesi.* [DS]|| **lambadan geçirmek,** *Lamba kontrolü yapmak.*|| **lamba kaması,** *{ağız} Lamba şişesi.* [DS]|| **lamba karpuzu,** *Lambaları korumak, ışığı dağıtmak vb. amaçlarla kullanılan camdan yapılma, saydam olmayan küresel koruyucu.*|| **lamba kontrolü,** *Yumurtaların tazeliğini, kalitesini ve embriyonun durumunu incelemek için yumurtayı lamba ışığına tutarak yapılan inceleme.*|| **lamba suyu,** *{ağız} Gaz yağı.* [DS]|| **lambayı açmak,** *1. Gaz lambasının fitilini yükseltmek suretiyle ışığın miktarını artırmak. 2. Elektrik devresini açarak lambanın yanmasını sağlamak.*|| **lambayı kısmak,** *Gaz lambasının fitilini küçültmek suretiyle ışığın miktarını azaltmak.*

lamba[2], [İt. lembo] *(lâ'mba) is.* **1.** Çıkıntı. **2.** Ahşap parçada boyuna açılan derin oyuk. ◻ **lamba açmak,** *Bir ahşapta çeşitli aletlerle boydan boya derin oyuk açmak.*|| **lamba altı,** *{ağız} Yapı altından geçen yol.* [DS]|| **lamba atmak,** *{ağız} Duvarın sıvası bozulmak.* [DS]

lamba[3], [? lamba] *{ağız} is.* Su tenekesi. [DS]

lambacı, [lamba-cı] *(lâ'mbacı) is.* Lamba yapan veya satan kimse.

lambada, [Port. lambo *(kalça)* > Güney Amer. yerl. d. lambada] *(lâmbada) is.* Güney Amerika'da arka arkaya dizili pek çok kişi tarafından yapılan bir tür plaj dansı; kalça dansı. ◻ **lambada dansı,** *Lambada.*

lambadan, [lamb *(yans.)* > lamb-ada-n] *(lamba'dan) {ağız} zf.* (Konuşmak için) birdenbire ve patavatsızca. [DS]

lambak, -ğı [lamb *(yans.)* > lamb-ak] *{ağız} is.* Güveç kulpuna bağlanan ip. [DS]

lambalama, [lamba-la-ma] *(lâ'mbalama) is.* Lambalamak eylemi.

lambalamak, [lamba-la-mak] *(lâ'mbalamak) gçl. f. [-r]* **1.** (Yumurta vb.ni) lamba ışığında incelemek; lambadan geçirmek. **2.** (Ahşap parça için) boyuna derin oyuk açmak.

lambalanma, [lamba-la-n-ma] *(lâ'mbalanma) is.* Lambalanmak eylemi ve durumu.

lambalanınak, [lamba-la-n-mak] *(lâ'mbalanmak) edil f. [-ır]* **1.** Lambadan geçirerek kontrol edilmek. **2.** Uzunlamasına derin oyuk açılmak; lamba açılmış olmak. **3.** *dönşl. f.* Lamba sahibi olmak; lamba edinmek. **4.** (Araç, eşya vb. için) lamba takılmış olmak.

lambalı, [lamba-lı] *(lâ'mbalı) sf.* **1.** Lambası olan; lambası bulunan; lamba sahibi olan. **2.** (Bir sayı ile birlikte) o kadar lambaya sahip olan veya lamba takılı olan. **3.** (Araç ve alet için) lamba ile çalışan. **4.** (Ahşap parçalar için) kenarları birbirine geçecek biçimde oyuklar açılmış bulunan; lamba açılmış olan. ◻ **lambalı birleştirme,** *Birinin yüzüne diğerinin de altına lamba açılmak ve biri diğerini bastıracak biçimde taban ve lambri döşemelerinde kullanılan birleştirme tekniği.*

lambalık, -ğı [lamba-lık] *(lâ'mbalık) is.* **1.** Eskiden evlerde lamba koymak veya takmak için yapılmış özel yer; lamba konulacak yer. **2.** *sf.* (Gaz yağı için) lambaya bir defada konulabilecek miktarda olan.

lambasız, [lamba-sız] *(lâ'mbasız) sf.* **1.** Lambası olmayan; lamba sahibi olmayan. **2.** Lamba ile çalışmayan. **3.** (Ahşap parça için) lamba açılmamış olan.

lambırdatmak, [lamb *(yans.)* > lambır-da-t-mak] *{ağız} geç. f. [-ır]* İçinde sıvı bulunan kabı sallamak; çalkalamak. [DS]

lambri, [Fr. lambris] *is.* **1.** Isı yalıtımı sağlamak veya daha güzel bir görünüm sağlamak amacıyla duvarların iç yüzeyine kaplanan ahşap, formika, mermer vb. malzeme; iç duvar kaplaması. **2.** Aynı amaçla yapılan tavan kaplaması. ◻ **lambri kaplamak,** *Duvar üzerine daha güzel görüntü vermek veya ısı yalıtımı sağlamak üzere ahşap, formika, mermer vb. malzeme ile kaplamak.*

lambswool, [İng. lamb *(kuzu)* + wool *(yün)*] *(lembsvul) is.* **1.** Kuzu yünü. **2.** *sf.* (Kumaş, örgü vb. için) bu yünden yapılmış olan.

lambur, [lamb *(yans.)* > lambur] *is.* **1.** Sallanan veya yuvarlanan büyük bir kabın veya eşyanın çıkardığı ses. **2.** *{ağız}* Su tenekesi. [DS] ◻ **lambur lunbur,** *{ağız} 1. (Yuvarlanmak için) gürültü çıkararak; dangır dungur. 2. (Eşya için) laçka olmuş; kağşamış. 3. (Söz için) patavatsızca söylenen.* [DS]

lamçı, [yam-çı] *{ağız} is.* Yamçı. [DS]

lamda, [Fr. lamda] *(lâmda) is. fiz.* Işık dalga boyu.

lame[1], [Far. lâme / lâmek لامه / لامك] *(lâ:me) {OsT} is.* **1.** Hintlilerin sarık üzerine sardıkları bir tür tülbende verilen ad. **2.** Baştan ayağa kadar bütün vücudu saran baş örtüsü.

lame[2], [Fr. lamé] *(lâme) sf.* **1.** (Kumaş için) metal ipliklerle veya metal görüntüsü veren polyester ipliklerle dokunmuş olan. **2.** Metal parlaklığı verilmiş deri veya kumaştan yapılmış olan.

lamekân, [Ar. lâ-mekân لامكان] *(lâ:mekâ:n) {OsT} sf.* **1.** Mekânı olmayan; yeri olmayan; barınacak yeri bulunmayan; mekânsız. **2.** Yer yurt sahibi olmayan; belli bir adresi olmayan. **3.** *tasvf.* (Allah'ın sıfatlarından) mekâna gereksinimi olmayan, mekânla sınırlı olmayan; Allah. ◻ **lamekân ili,** *Tanrısal âlem.* ‖ **lamekân takımı,** *Yersiz yurtsuz, adresi belirsiz kişiler topluluğu.*

lamel, [Fr. lamelle] *(lâmel) is.* **1.** Mikroskopta incelenmek üzere lam üzerine konulmuş örneğin üzerine konulan küçük ve ince dörtgen cam parçası. **2.** *biy.* Mantarlarda şapka altında bulunan ve spor yapıcı tabakayı taşıyan düzende dizili zarların her biri. **3.** *biy.* Çok ince tabaka.

lamelif, [Ar. lâm-elif لام الف] *(lâ:melif) {OsT} is.*] *is.* **1.** Arap alfabesindeki lam ile elif harfinin birleşmesinden meydana gelmiş Osmanlı alfabesinin 26. harfi. **2.** *sf.* Dolambaçlı, eğri büğrü. ◻ **lamelif çevirmek,** *Bir yerden pek uzaklaşmadan dolaşıp geri gelmek.* ‖ **lamelif çizmek,** *Lamelif çevirmek.*

lames, [? lames] *{ağız} is.* İçine sebze konularak pişirilmiş pide. [DS]

lami[1], [Ar. lâmī لامى] *(lâ:mi:) {OsT} sf.* **1.** *Lam* (ل) şeklinde olan; eğri büğrü. **2.** *Lam* harfine ait. **3.** At nalı şeklinde olan. **4.** *ed.* (Kaside için) kafiyesi *lam* harfiyle düzenlenmiş. **5.** *dbl.* (Arapça isim tamlaması için) *lam* ile kurulmuş.

lami[2]**, -mi'i** [Ar. lemeʿan > lâmiʿ لامع] *(lâ:mi) {OsT} sf.* Parlayan; parıldayan; ışıldayan. ◻ **lamiü'n-nûr,** *{OsT} Nur saçarak parlayan.*

lami[2], [? lami] *{ağız} is.* Tanesiz taze fasulye. [DS]

lami'a, [Ar. lemeʿân > lâmiʿa لامعه] *(lâ:mia) {OsT} sf.* Parıldayan; parlayan; parlak.

lamih, [Ar. lemḥ > lâmiḥ / lâmiḥa لامح / لامحه] *(lâ:mih) {OsT} sf.* Parlayan; parlak.

lamina, [Lat. lamina] *(lâmina) is.* **1.** İnce katman. **2.** *anat.* Kafatası kubbesinin yassı kemiklerini oluşturan tıkız dokulu iki tabakadan her biri. **3.** Omurlarda, eklem çıkıntısı ile diken çıkıntısı arasında omurun arka yayını meydana getiren ince katman. **4.** *jeol.* Her tortul çökeltide bulunan, kalınlığı mikron ve milimetre ile ölçülebilen temel öge.

laminarya, [Lat. laminaria] *(lâminarya) is. bot.* Bütün denizlerde rastlanan, emici köklerle kayalara tutunan, sarı veya esmer renkte, ince silindirimsi gövdeli (kongövde), basit şeritler hâlinde metrelerce uzanan esmer su yosunları, *(Laminaria).*

laminaryalar, [laminarya-lar] *(lâminaryalar) is. bot.* Denizlerde özellikle gelgit alanlarında yaşayan, otuz kadar türü bulunan, esmer su yosunları takımı, *(Phaeophyceae).*

lamis, [Ar. lems > lâmis لامس] *(lâ:mis) {OsT} sf.* El ile dokunan; elle tutan; temas eden.

lamise, [Ar. lems > lāmise لامسه] *(lâ:mise) {OsT} is.* **1.** Dokunma duyusu. **2.** Dokunum. **3.** *biy.* Duyarga. **4.** Anten.

lamişger, [Far. lāmişger لامشگر] *(lâ:mişger) {OsT} is. bot.* Karaağaç.

lamiye, [Ar. lāmīyye لاميه] *(lâ:miye) {OsT} sf.* → lami[1].

lamlı, [Yun. lamní] *{ağız} is.* **1.** Namlu. **2.** Ufak çakı. **3.** Harmanda tınaz savrulduktan sonra uzunlamasına bir kılıç namlusu görünümü alan tahıl yığını. [DS]

lamlık, -ğı [lamlı-k] *{ağız} is.* Sapı kırılmış bıçak. [DS]

lampa, [lamp *(yans.)* > lamp-a] *{ağız} sf.* **1.** Tembel; uyuşuk. **2.** Sözünü bilmez; salak. [DS]

lampar, [lamp *(yans.)* > lamp-ar ?] *{ağız} sf.* (İnsan için) kaba saba; iri. [DS]

lamsa, [? lamsa] *{ağız} is.* Cibinlik. [DS]

-lan-, [-la-n- /-le-n-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek. İsimlerin belirttiği kavramı bulundurmak, sahip olmak, edinmek anlamında fiiller türetir: *umutlanmak, duygulanmak, güneşlenmek, havalanmak, suçlanmak, sonuçlanmak, öfkelenmek, gururlanmak, {eAT} ġussa-lan-mak, kuvvet-len-mek.*

-lan[1], [-la-n / -le-n] *{eAT} çek. e.* -la; ... ile.

-lan[2], [-la-n / -le-n] *yap. e.* İsimden isim türeten ek. Hayvan adı yapmakta kullanılır: *yılan, aslan, kaplan, sırtlan.*

la'n, [Ar. laʿn لعن] *(lâ-n) {OsT} is.* Lanetleme; beddua; ilenç.

lan[1], [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lan lan, lan lan etmek*

lan[2], [?lan] *{eT} is.* Bir tür göz hastalığı.[EUTS]

lan[3], [oğlan > ulan / lan] *ünl.* **1.** Kaba biçimde seslenme sözü; ulan. **2.** Çok kaba biçimde nefret ve öfke ifade eden söz; ulan.

lan[4], [Far. lān لان] *(lâ:n) {OsT} is.* **1.** Vefasızlık; samimiyetsizlik. **2.** Nankörlük; kıymet bilmezlik.

lanarkit, [Fr. lanarkite] *is.* [Lanark *(İskoçya'da bir kontluk)* > Fr. lanarkite] *(lânarkit) is. kim.* Hidratlı doğal kurşun sülfat.

lanat, -dı [? lanat] *{ağız} is.* Kenevirin işe yaramayan ince sapları. [DS]

lanazir, [Ar. lā-naẓīr لانظير] *(lâ:nazi:r) {OsT} sf.* Eşsiz; benzersiz. 🗗 **lā-nazîre-leh,** *{OsT} Eşsiz; benzersiz.*

lanca, [İt. lance] *(lâ:nca) {ağız} is.* Zeytin yağı koymaya yarayan galvanizden yapılmış silindir biçiminde büyük kap. [DS]

lança, [İt. lance] *is.* **1.** Çanak. **2.** Kefe.

landa, [İt. landa] *(la'nda) is. dnz.* Yelkenli teknenin ana çarmıhlarının boğatalarını bordaya bağlayan demir kollar.

landar, [? ländar] *(la:ndar) {ağız} sf.* Kullanışlı olamayacak derecede büyük olan. [DS]

lando, [Fr. Landeau *(Alman şehri)*] *(lâ'ndo) is.* Dört tekerlekli ve içinde dingillere paralel iki oturma sırası bulunan, üstü açılıp kapanabilen çift körüklü binek arabası; landon.

landon, [Fr. Landeau *(Alman şehri)* > landon] *(lâ'ndon) is.* → lando.

lane, [Far. lāne لانه] *(lâ:ne) {OsT} is.* **1.** Kuş yuvası. **2.** Aile ocağı; ev; aşiyan. 🗗 **lāne-gîr,** *Yuva tutan; yuva yapan.*|| **lāne-i harāb,** *Yıkılmış, bozulmuş yuva.*|| **lāne-i nermîn,** *Sıcak yuva.*|| **lāne-i peder,** *Baba ocağı.*

lanet, [Ar. lāʿnet لعنت] *(lâ-net) {OsT} is.* **1.** Allah'ın insanı sonsuza kadar bağış ve merhametinden yoksun bırakması durumu. **2.** Allah'ın bağış ve merhametinden yoksun kalma. **3.** Bir kimse için Allah'tan sonsuza kadar bağış ve merhametten yoksun kalmasını dileme; beddua; ilenç. **4.** *sf.* (Yer, nesne vb. için) can sıkıcı; sinir bozucu; sıkıntı veren. **5.** (Kişi için) ters; berbat; çok kötü; uğursuz; aksi. 🗗 **lanet etmek,** *1. Birinin veya bir şeyin kötülüğünü istemek; ilenmek; beddua etmek; lanetlemek. 2. Nefret etmek; tiksinmek.*|| **lanet halkası,** *Evlilik sözleşmesi; nikâh.*|| **lanet halkası boynuna geçmek,** *Her zaman yakınmaya sebep olacak ve bir türlü kendini kurtaramayacağı bir duruma düşmek.*|| **la'net-i Hak,** *{OsT} 1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.*|| **la'net-i İlâhiye,** *{OsT} 1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.*|| **la'net-i Rabbaniye,** *{OsT} 1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.*|| **la'net-i Sāmedānîye,** *{OsT} 1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksuṇ bıraktığı.*|| (birine) **lānet okumak,** *Birinin Allah'ın bağış ve merhametinden uzak kalmasını dilemek.*|| **Lanet olası!** *(Kişi veya nesne için) kendisine kızgınlık ve öfke duyulan şey için kullanılan söz.*|| **Lanet olsun!** *Şiddetli bir öfkeyi veya kini ifade etmek için "Allah kahretsin!" anlamında söylenen ilenç sözü.*|| **La'net'ullah!** *{OsT} 1. Allah lanet etsin! 2. Allah kahretsin!*|| **la'net'ullāh-āne,** *{OsT} Allah'ın lanetine uğramışçasına; lanete uğramış gibi.*|| **la'net'ullāhu aleyh,** *{OsT} Allah'ın laneti onun üstüne olsun!*

lanetleme, [lanet-le-me] *(lâ:netleme) is.* Lanetlemek eylemi veya durumu.

lanetlemek, [lanet-le-mek] *(lâ:netlemek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Allah) bağış ve merhametinden sonsuza kadar yoksun bırakmak. **2.** Dinden kovmak. **3.**

(Bir kimseye) başına bir bela gelmesini Allah'tan dilemek; beddua etmek; lanet etmek. **4.** (Bir kimsenin) Allah'ın gazabına uğramasını dilemek; beddua etmek.

lanetlenme, [lanet-le-n-me] *(lâ:netlenme) is.* Lanetlenmek eylemi; lanete uğrama.

lanetlenmek, [lanet-le-n-mek] *(lâ:netlenmek) edil. f. [-ir]* **1.** (Allah tarafından) bağış ve merhametinden sonsuza kadar yoksun bırakılmak; lanet edilmek; lanete uğramak. **2.** Hakkında Allah'ın laneti istenmek; beddua edilmek. **3.** Toplum dışına itilmek.

lanetli, [lanet-li] *(lâ:netli) sf.* **1.** Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakılmış olan; lanet edilmiş olan; lanetlenmiş. **2.** Reddedilmiş; dinden kovulmuş. **3.** Toplumca dışlanmış. **4.** *is. mecaz.* Nefret edilen şey; kötü; berbat; uğursuz. **5.** *din.* Cehennem azabını hak etmiş kimse.

lang[1]**,** [lang *(yans.)*] *is.* Yüksek sesle konuşmayı ifade eden ünlem. ◻ **lang lang atmak,** *{ağız} Yetkisi olmadan konuşmak; yüksekten atmak.* [DS]

lang[2]**,** [lang *(yans.)*] *is.* Birden düşmeyi, yerine oturmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lang-a-da, lang-ır-t*

lang[3]**,** [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lang-ır-da-mak, lang-ır langır, langır lungur, lang-ır-t* ◻ **lang lang etmek,** *{ağız} (Atın boynuna gelen koşum için) gürültülü ses çıkarmak.* [DS]

langa[1]**,** [lang *(yans.)* > lang-a] *{ağız} sf.* **1.** Davranışları kaba ve kırıcı olan. **2.** *is.* Beş taş oyununda alınan sayı. [DS]

langa[2]**,** [lang-ga] *{ağız} is.* Dalganın çarpıp kırıldığı uzun sığlık. [DS]

langada, [lang *(yans.)* > lang-ada] *(langa'da) {ağız} zf.* Çabucak. [DS]

langadan, [lang *(yans.)* > lang-ada-n] *(langa'dan) {ağız} zf.* Birdenbire; çabucak.

langar[1]**,** [Fr. hangar => langar] *{ağız} is.* Üstü çinko ile örtülü, çevresi açık çatı; sundurma. [DS]

langar[2]**,** [lang *(yans.)* > lang-ar] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

langaz[1]**,** [lang *(yans.)* > lang-az] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

langaz[2]**,** [Yun. loggos => longoz > langaz] *{ağız} is.* **1.** Tepeler arasındaki çukur yerler; uçurum. **2.** Deniz ve büyük ırmaklarda birdenbire derinleşen yerler; suların en derin yeri. **3.** Su çevrisi. [DS]

langır, [langır *(yans.) is.* Düşen veya yuvarlanan bir metal parçasının çıkardığı ses. ◻ **langır langır,** *{ağız} (Ses için) kaba ve gürültülü.* [DS]|| **langır lungur,** *1. Madenî bir gürültü ile; metal sesi ile. 2. Dikkat etmeden; savruk bir şekilde. 3. {ağız} (Konuşma ve yürüyüş için) biçimsiz.* [DS] *4. {ağız} (Masa vb. için) iğreti ve sallantılı.*[DS]

langırdak, -ğı [lang *(yans.)* > lang-ır-da-k] *{ağız} sf.* **1.** Çok bağırarak konuşan. **2.** Gür sesli. **3.** Hayvanlara takılan büyük çan; löngürdek. [DS]

langırdamak, [lang *(yans.)* > lang-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Gevezelik etmek. **2.** Bağırarak konuşmak. [DS]

langırt[1]**,** [langırt *(yans.)*] *{ağız ünl.* **1.** Küçümseme belirten bir ünlem. **2.** *sf.* Hemen; çabucak; çarçabuk. [DS]

langırt[2]**,** [langırt *(yans.)*] *is.* Dikdörtgen bir kutu içinde oynanan minyatür futbol oyunu. ◻ **langırt salonu,** *Jeton veya para ile çalıştırılan langırt ve diğer oyun kutularının bulunduğu oyun salonu.*

langırtı, [langırt *(yans.)* > langır-t-ı] *{ağız is.* **1.** Büyük çanın çıkardığı ses. **2.** Anlamsız ve can sıkıcı söz. [DS]

langi, [? langi] *{ağız} sf.* İnce uzun. [DS]

lango, [? langо] *{ağız} is.* Hamalların yük taşıdığı ip.

langona, [? langona] *{ağız} is.* **1.** Küçük, zehirsiz yılan. **2.** Sarı yılan. [DS]

languna, [? languna] *{ağız} is.* → langona. [DS]

langur, [Hint. lagur > İng. langur] *(lângur) is. zool.* Uzun kuyruklu maymungillerden, Hindistan ve Güneydoğu Asya'da yaşayan, iri gövdeli, meyve, yaprak ve diğer bitkisel besinlerle beslenen, midesi toplam ağırlığının dörtte birine ulaşan, gri veya sarı kızıl tüylü, yuvarlak başlı, Hintlilerce kutsal sayılan büyük bir maymun türünün adı, *(Presbytis entellus).*

langust, [Fr. langouste] *(lângust) is. zool.* Kabuklulardan, duyargalarının ucunda kıskaçları olmayan, ancak duyargaları güçlü ve dip taraflarında dikenli, sıcak ve tropikal denizlerde yaşayan, eti yenen ıstakoza benzer bir böcek, *(Palinurus vulgaris).*

lanğ, [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lanğ-ır lunğur*

lank, [lank / lınk / ling / long / löng / lönk /lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lank-ır lunkur*

lankur, [lank *(yans.)* > lank-ur] *{ağız} is.* **1.** Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan yansımalı gövde. **2.** Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan yansımalı gövde. ◻ **lankur lunkur,** *{ağız} (Konuşma ve yürüyüş için) biçimsiz.* [DS]

lanolin, [İt. lana *(yün)* + oleum *(yağ)* > Fr. lanoline / lanoléine] *(lânolin) is.* Parfümeri endüstrisi ile eczacılıkta kullanılan, koyun yapağısından elde edilen, yağ asitleri esteri ile kolesterol, dihidrokolesterol vb. sterol grubu alkollerin karmaşık birleşi-

minden meydana gelmiş, katı kıvamda, amberimsi sarı renkte bir yağ.

lanse[1], [Fr. lancé] *(lânse) is.* Değişik renkte iplik katılmış mekiklerle dokunan ve her atkı ipliğinin rengi birbiriyle karşılaşarak bir desen meydana getiren kumaş türü.

lanse[2], [Lat. lanceeare *(mızrakla öne atılmak)* > Fr. lancer *(başlatmak)*] *(lânse) sf.* İleri sürülmüş; ileri atılmış; ortaya çıkarılmış. 🗗 **lanse etmek,** *Tanıtmak üzere öne sürmek; ortaya çıkarmak.*

lantan, [Yun. lanthanein *(saklanmak)* > lanthane] *(lântan) is. kim.* Periyotlar cetvelinin nadir topraklar grubunun ilk sırasında yer alan, atom numarası 57, atom ağırlığı 138,92, yoğunluğu 6,1 olan, havada çabuk oksitlenen, parlak bir alevle yanan, lüks lambalarının gömleklerinin yapımında kullanılan gri renkli bir element; sembolü: La.

lantanit, [Fr. lanthanide] *(lântanit) is.* Periyotlar cetvelinde ilki lantan olan ve atom sayıları 57 ile 71 arasında yer alan, birbirine çok yakın kimyasal özellikler taşıyan on beş nadir toprak elementlerinin genel adı.

lap[1], [lab / lap *(yans.)*] *is.* Düzensiz adım atmayı, dengesiz yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lap lap, lap-an ayak, lab+bas-tı* 🗗 **lap lap,** *(Ayağına büyük gelen ayakkabı giymiş biri için) yürürken çıkardığı ses.*|| **lap lap ayaklı,** *(Kişi için) kirleteceğini düşünmeden temiz bir yere çamurlu ayakları ile giren.*

lap[2], [lap / lep / lop *(yans.)*] *is.* **1.** Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lap-a-dak, lap(p)-a-dak, lap lap, lap-ak lapak* **2.** Ağır fakat yumuşak şeylerin düştüğü anda çıkardığı ses. 🗗 **lap lap,** *(Kedi, köpek vb. için) su ve yal içerken çıkardığı ses.*|| **lap lap,** *Büyük ve yumuşak parçalar hâlinde.*|| **lap lap hamuru,** *Yoğurtlu mantı.*|| **lap lap konuşmak,** *Bilgiçlik taslayarak konuşmak; büyük konuşmak.*

lap[3], [lap] *{ağız} is.* Taze incir. [DS]

lap[4], [? lap] *{ağız} is.* Avuç içi. [DS]

lap[5], [lap] *{ağız} zf.* **1.** En çok; çok. **2.** Tam. **3.** İyice. [DS] 🗗 **lap labına,** *(Yüzeyleri düzgün olan iki şeyin değmesi için) aralık bırakmadan.*

lapa[1], [lap *(yans.)* > lap-a / *eAT* yapa] *zf.* (Kar yağışı için) iri; kuş tüyü gibi. 🗗 **lapa lapa,** *(Kar yağışı için) iri ve yassı taneler hâlinde.*

lapa[2], [Lat. lappa *(dulavrat otu)*] *(lâpa) is.* **1.** Nişastalı ve unlu tanelerin genellikle pirinç suyuyla kaynatılmasıyla elde edilen kıvamlıca bulamaç. **2.** Keten tohumu, bazı çiçek ve yapraklar iyice kaynatıldıktan sonra bir tülbende sarılarak, sıcak hâlde ağrılı olan bölgeye dışardan sarılmak suretiyle uygulanan kıvamlı ilaç. **3.** Koyu bulamaç biçiminde kıvamı olan şeylerin genel adı. 🗗 **lapa gibi,** *Yumuşak ve gevşek; koyu bulamaç kıvamında.*|| **lapa vurmak,** *Tedavi amacıyla ağrıyan yere keten tohumu, patates vb. lapası uygulamak.*

lapa[3], [? lapa] *{ağız} is.* **1.** Denizin dibinde yetişen ve beyaz çiçek açan bir bitki. **2.** Kupes balığı. **3.** Bulgur ve soğanla yapılan bir tür çorba. [DS]

lapa[3], [İt. cocaletta = > lata] *{ağız} is.* Pardösü. [DS]

lapacı, [lapa-cı] *sf.* **1.** Lapa yemeyi seven; lapa yiyen. **2.** *mecaz.* Beden bakımından iri olduğu hâlde güçsüz ve dayanıksız olan. **3.** *mecaz.* Yorgun; bitkin.

lapacılık, -ğı [lapa-cı-lık] *is.* **1.** Lapa yapma ve uygulama işi. **2.** *mecaz.* Tembellik; gevşeklik; uyuşukluk.

lapaç, -cı [? lapaç] *{ağız} is.* Sopa. 🗗 **lapaç yemek,** *{ağız} Sopa yemek.*[DS]

lapadak, -ğı [lap *(yans.)* > lap-ada-k] *{ağız} zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]

lapak, -ğı [lap *(yans.)* > lap-ak] *{ağız} is.* **1.** İri kar parçası. **2.** Deveye yedirilen kepek topağı. **3.** *ünl.* Oyunda önceden kararlaştırılan sayıya gelindiğinde söylenen söz; kama. [DS] 🗗 **lapak lapak,** *{ağız} 1. Topak topak. 2. (Kar yağışı için) lapa lapa. 3. (Kan için) pıhtı hâlinde.* [DS]|| **lapak oyunu,** *{ağız} Topu duvara vurup düşürmeden yüze kadar sayarak oynanan oyun.* [DS]

lapakaz, [? lapakaz] *{ağız} is.* Yasa ve kural dışı cinsel ilişki. [DS]

lapan, [lap *(yans.)* > lap-an] *{ağız} is.* Üstü az çamurlu altı kuru toprak. [DS] 🗗 **lapan ayak,** *{ağız} (Kişi için) yavaş ve büyük adımlarla yürüyen.* [DS]

lapara, [? lapara] *{ağız} sf.* **1.** Ahmak. **2.** *is. anat.* Dalak. [DS]

lapatga, [? lapatga] *{ağız} is.* Kalın sacdan yapılmış kürek. [DS]

lapatka, [? lapatka] *{ağız} is.* → lapatga. [DS]

lapban, [lap(b)-a-n] *{ağız} sf.* (Yürüyüş için) lap lap sesler çıkararak. 🗗 **lapban lupban,** *{ağız} (Yürüyüş için) düzensiz ve gürültülü adımlarla.* [DS]

lapbasan, [lap *(yans.)* + bas-an] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) ağır kanlı; çok yavaş. **2.** Şişman. **3.** (Kişi için) dengesiz ve sarsak yürüyen. **4.** Patavatsız. [DS]

labbastı, [lab+bas-tı] *{ağız} sf.* Ağır kanlı; çok yavaş. [DS]

lapçın, [Far. lab-çīn [Räsänen]] *is.* **1.** Tabanı meşinden yapılmış, çorap gibi bacağı saracak kadar uzun ve geniş konçlu, baldır üzerine bir kaytanla bağlanan bir tür mest. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Lastikli ayakkabı. **3.** *{ağız}* Takunya. [DS] 🗗 **lapçın ağız,** *{ağız} (Kişi için) büyük ağızlı.* [DS]|| **lapçın ayak,** *{ağız} İri ve tabanı çok sert ayak.* [DS]

lapçınlı, [lapçın-lı] *sf.* Lapçını olan; lapçın giymiş olan.

lapçin, [? lapçin لاپچين] *(lâ:pçi:n) {OsT} is.* → lapçın.

lapıdak,-ğı [lapa-da-k > lap-ı-da-k] *{ağız} zf.* (Koparmak için) birdenbire. [DS]

lapıt, [Slav. lòpata] *{ağız} is.* **1.** Ucu kalın sopa; lobut. **2.** Saç üstündeki ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek; bisleğeç. **3.** Çamaşır tokacı. [DS]

lapilli, [İt. lapilli] *(lâpilli) is.* **1.** Küçük taşlar. **2.** Yanardağlardan fırlayan 5- 50 mm. çapındaki katı parçalar.

lapina, [Yun. lapina / lepaiva / lempaina] *is. zool.* **1.** Lapinagillerden kayalık kıyılarda ve sığ sularda yaşayan, oldukça büyük, yumurtalarını yosunlar arasına yaptığı yuvalara bırakan, oldukça renkli kemikli balık, *(Labrus merula).* **2.** Lapinagillerden, kıyıların bol bitkili kesimlerinde ve kayalıklar arasında yaşayan, erkeklerinin rengi kahverengimsi sarı on - on beş cm. boyunda kemikli balık; ördek balığı, *(Labrus bimaculatus).*

lapinagiller, [lapina-gil-ler] *is. zool.* Örnek türleri lapina, cırcır balığı ve gün balığı olan, kayalık yerlerde yaşayan, canlı renklerle bezeli, yutaklarında parçalayıcı dişleri bulunan iri dudaklı, yuvarlak kuyruk yüzgeçli kemikli balıklar familyası, *(Labridae).*

lapisik, -ği [? lapisik] *{ağız} sf.* Oval. [DS]

lapistik, -ği [? lapistik] *{ağız} sf.* Kırılmadan ezilip yassılaşmış; yassı. [DS] 🗗 **lapistik olmak,** *{ağız} (Bir şeyin altında kalmaktan dolayı) ezilmek; yamyassı olmak.* [DS]

lapkadife, [lap+kadife] *{ağız} is.* Kadife çiçeğinin iri ve sarı renklisi. [DS]

laplabına, [lap+lap-ı-n-a] *(laplabı'na) {ağız} zf.* (Yüzeyleri düzgün iki şeyin birbirine değmesi için) aralık bırakmamacasına; tıpatıp. [DS]

laplak, [lap *(yans.)* > lap-la-k] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan oyularak yapılmış su tası. **2.** Keten helvası yapmak için koyulaştırılmış şerbet. **3.** Akide şekeri. [DS]

laplam, [lap-la-m] *{ağız} is.* Çamur, hamur gibi cıvık olan şeylerin bir kürek dolusu parçası. [DS]

laplanga, [lap *(yans.)* > lap-la-n-ga] *{ağız} is.* → laplangı. [DS]

laplangı, [lap *(yans.)* > lap-la-n-gı] *{ağız} is.* Saç üstünde yufkayı çevirmekte kullanılan kürek biçimindeki tahta araç. [DS]

laplangıç, -cı [lap *(yans.)* > lap-la-n-gıç] *{ağız} is.* → laplangı. [DS]

laplup, [lap *(yans.)* > lap+lup] *{ağız} is.* İncir. [DS]

Lapon, [Lap. Lapon] *(lâpo'n) is.* **1.** Laponya halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Laponlarla ilgili olan; Laponlara ait olan. **3.** *sf.* Laponlara veya Laponya'ya ilişkin; Laponlara özgü.

Laponca, [Lapon-ca] *(lâpo'nca) is.* **1.** Lapon dili. **2.** *zf.* Lapon gibi; Lapon'a özgü biçimde.

Laponyalı, [Laponya-lı] *(lâpo'nyalı) is.* Lapon.

lapor, [Fr. rapport] *{ağız} is.* Rapor. [DS]

lappadak, [lap *(yans.)* > lappa-da-k] *zf.* **1.** (Düşmek için) lap diye ses çıkararak. **2.** (Yapmak ve etmek bildiren eylemler için) ansızın ve şiddetle.

lappak, [lap *(yans.)* > lap(p)-ak] *{ağız} is.* Portakal, karpuz vb. kabuğunun yuvarlak kesilmiş üst parçası. [DS] 🗗 **lappak lappak,** *{ağız} (Kar yağışı için) büyük parçalar hâlinde; lapa lapa.* [DS]

lappaş, [lap *(yans.)* > lap(p)-aş] *{ağız} sf.* (Kişi için) şişman ve ağırkanlı. [DS]

lapşat, [lap *(yans.)* > lap (ı)ş-a-t ?] *{ağız} sf.* Aptal; sersem; sarsak. [DS]

laptop, [İng. lap *(kucak)* + top *(üstü)*] *(lâptop) sf.* (Bilgisayar için) kucak üstü; diz üstü.

lapudasız, [lapuda-sız] *{ağız} sf.* (İş için) bozuk düzen. [DS]

lapuğa, [lap *(yans.)* > lap-u(k)-a ?] *{ağız} is.* Ağrılı ya da şiş yere konulan lapa. [DS]

lapurdak, -ğı [lap *(yans.)* > lap-ur-da-k] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

-lar[1], [*eT.* ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > ula-r *(-r: geniş zaman eki)* > -lar / -ler] *çek. e.* **1.** İsim, zamir ve çekimli fiillere gelerek topluluk, çokluk ve saygı çokluğu bildiren en işlek çokluk eki; topluluk veya bir sınıfa ait olanların bütününü ifade eder; bütün şeyler; o şeyin hepsi. *at (isim) + ul-a-mak > at+ul-a-r (-r: geniş zaman eki; at topluluğu; atın toplanması) > atular > at-lar.* **2.** Belirli sayıda bir çokluk bildirir. **3.** Bütünü oluşturan sınıfı gösterir. **4.** Geniş zaman çokluk üçüncü kişide "zaman ve kişi" eki "-ır-lar; -ur-lar" değeriyle kullanılır. *"Girip çıkup alup verler (verirler) kemakân."* Tarih-i Âl-i Osman.

-lar[2], [*eT.* ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > ula-r *(-r: geniş zaman eki)* > -lar / -ler] *yap. e.* **1.** Özel adlardan kişi adlarına, soyadlara, unvanlara gelerek aile kavramı katar: *Cemler, Demireller, Ali Beyler, Ayşeler.* **2.** Oğul ismi ile kurulmuş tamlama biçimindeki özel isimlere beylik kavramı katar: *Aydınoğulları, Tekeoğulları; Osmanoğulları.* **3.** Kavim ve millet adlarına getirilerek milletin tümünü kapsayan kavramlar katar ve topluluk adları yapar: *Türkler, Araplar, Moğollar.* **4.** *-li* eki ile kurulmuş özel isimlere getirilerek kavim ve devlet kavramı katar: *Osmanlılar, Gazneliler, Karakeçililer.* **5.** Bir yere mensubiyet anlatan sıfatlara gelerek genelleme kavramı katar: *liseliler, köylüler, böyleler.* **6.** Din adı taşıyan özel isimlere gelerek o dine ve tarikata bağlı olma kavramı katar: *Müslümanlar, Hristiyanlar, Budistler, Şiiler.* **7.** Tanınmış kimse ve yer isimlerine gelerek onların özelliklerini yüceltip benzerlik ve saygı kavramı taşıyan isimler yapar: *Fatihler, Yunuslar, İstanbullar.* **8.** İyelik eki almış akraba isimlerine gelerek aile kavramı katar: *eniştemler, teyzenler, halanlar, görümceleri, am-*

camlar. **9.** Meslek, taraftar bildiren isim ve sıfatlara gelerek aynı grup, meslek veya görüşte bulunma kavramı katar: *gazeteciler, Ülkücüler, Atatürkçüler, mimarlar.* **10.** Üçüncü tekil iyelik eki almış bir kelimeye gelerek saygı kavramı katar: *eşleri, babaları.* **11.** Zamirlere gelerek saygı kavramı katar: *sizler, kendileri.* **12.** Saygın ve tanınmış tek bir kişiden bahsederken yaptığı eylemle ilgili olarak çekimli fiilin sonuna gelerek saygı ifade eder: *geldiler, buyurdular, aldılar.* **13.** Sayı adlarından sonra gelerek siyasi veya başka amaçlarla meydana gelmiş gruptaki üye sayısını ifade eder: *üçler, kırklar.* **14.** Sayı adlarına gelerek matematikteki basamakları belirten sıfatlar yapar: *birler, onlar, yüzler, binler.* **15.** Canlı isimlerine gelerek biyolojide canlılar dünyasının üçüncü kademesi olan takım adını yapar: *sürüngenler, kelebekler, omurgalılar, tek hücreliler, memeliler.* **16.** Biyolojide *-gil* ekinden sonra gelerek canlılar dünyasının dördüncü kademesi olan aile kavramını karşılar: *aslangiller, kedigiller, gelincikgiller, baklagiller.* **17.** Zaman bildiren isimlere üçüncü tekil kişi iyelik ekiyle birlikte gelerek belirsizlik kavramı taşıyan sıfatlar yapar: *geceleri, akşamları, yazları, kışları.* **18.** Semt ve mahalle isimleri yapar: *Kırkkavaklar, Beşevler, Aydınlıkevler.*

-lar[3], [*eT.* ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > ula-r *(-r: geniş zaman eki)* > -lar / -ler] *{eAT} yap. e.* **1.** *"-ları; -larda; -leyin"* değeriyle zaman zarfları yapar. *"Kimdir geceler (geceleri) tapuna mahrem."* Leyla ve Mecnun. **2.** *çek. e.* Sayı sıfatları ile kullanıldığı zaman, tekil olması gereken belirtilenin aldığı çoğul eki. *"Yolda birkaç müşriklere (müşrike) sataştı."* Tefsir-i Ebilleys Tercümesi

laran, [? laran] *{ağız} is.* Kıldan yapılmış çuval bağı. [DS]

larengoskop, [Fr. laryngoscope] *(lârengoskop) is. tıp.* Gırtlağı muayene etmeye yarayan aygıt.

larenjit, [Fr. laryngite] *(lârenjit) is. tıp.* Gırtlağın iltihaplanması; gırtlak iltihabı.

lareyb, [Ar. lā-reyb *(şüphe)* لاريب] *(lâ:reyb) {OsT} sf.* Tereddüde yer bırakmayan; şüphesiz; kesin ve açık. ☞ **lā-reybe fih,** *{OsT} Bu işte hiç şüphe yok; bundan hiç şüphe edilmez; Kur'an.*

lareybi, [Ar. lā-reybī لاريبى] *(lâ:reybi:) {OsT} sf.* **1.** Şüphe götürmeyen; şüphesiz. **2.** (Hüküm için) Kur'an'dan çıkan.

largâh, [? largaḫ] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarında çözgü tellerinin birbirine karışmaması için kullanılan ağaç araç. [DS]

larghetto, [İt. largo *(geniş)* > larghetto] *(lârge'tto) zf. müz.* **1.** Largodan biraz daha hızlı olarak. **2.** *is.* Bu tempoda icra edilen bölüm, **3.** Bir sanat veya bir konçertonun ikinci bölümü.

largo, [İt. largo *(geniş)*] *(lâ'rgo) zf. müz.* **1.** Mümkün olduğu kadar ağır tempo ile. **2.** *is.* Bu şekilde icra edilen eser bölümü.

-ları[1], [-lar-ı /-ler-i] *çek. e.* İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan çoğul üçüncü kişi iyelik eki: *evleri, odaları, okulları, anneleri.*

-ları[2], [-lar-ı / -ler-i] *yap. e.* **1.** Sınırları belli olmayan zamanı anlatmaya yarayan zarflar yapan yapım eki: *akşamları.* **2.** Getirildiği kelimeye bir saygı anlamı katar: *eşleri.*

larıklamak, [larık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Davar çağırmak. [DS]

larj, [Lat. largus > Fr. large] *(lârj) sf.* **1.** Bol; geniş. **2.** Cömert.

lark, [lark *(yans.)*] *is.* Kalıbına, ölçülerine uygun gelmeyi, yerine oturmayı ve geçmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lark-a-dak*

larkadak, -ğı [lark *(yans.)* > lark-ada-k] *{ağız} zf.* (Bir şeyi bir yere sokmak veya oradan çıkarmak için) birden ve *"lark"* sesi çıkararak; kolayca; hemencecik. [DS]

larkadan, [lark *(yans.)* > lark-ada-n] *{ağız} zf.* → larkadak. [DS]

larki, [Ar. lārkī لاركى] *(lâ:rki:) {OsT} is. bot.* Keçiboynuzu; harnup.

larp, [larp *(yans.)*] *is.* Birden çıkıvermeyi, ortaya atılmayı anlatan kök. [Zülfikar] *larp-a-da-k*

larpacak, -ğı [larp *(yans.)* > larp-a-cak] *{ağız}* → larpbacak.

larpadak, -ğı [larp *(yans.)* > larp-ada-k] *zf.* Ansızın ve şiddetli biçimde; larp diye; şiddetle.

larpbacak, -ğı [larp *(yans.)* > larp(b)-a-cak] *{ağız} zf.* (Fırlayıp ayağa kalkmak için) birdenbire. [DS]

lars, [? lars] *{ağız} is.* Biçilmiş olardan yapılmış ot dizisi. [DS]

larva, [Lat. larva *(hayalet; maske)*] *is. zool.* **1.** Ergin karakterini kazanmadan önceki genç hayvan. **2.** Bazı böceklerin, yumurtadan çıktıktan sonra krizalit oluncaya kadar geçirdiği evredeki durumu; kurtçuk.

las[1], [Far. lās لاس] *{OsT} is.* **1.** Bayağı ipek. **2.** Dişi hayvan. **3.** Köpek.

las[2]**, -ssı** [Ar. laṣ لص] *{OsT} is.* Hırsız.

las, [? las] *{ağız} is.* Biçilmiş otlardan yapılan ot dizisi. [DS]

lasa, [? lasa] *{ağız} is.* Ihlamur kabuklarından örülen ve arabanın tabanına konulan kanat. [DS]

lasak, -kı [Ar. laṣaḳ لصق] *(lâsak) {OsT} is.* Akciğer zarı yapışıklığı.

lasan, [? lasan] *{ağız}* Çitle çevrilmiş tarlalar arasından geçen dar yol. [DS]

lasani, [Ar. lā-ṣānī لاثانى] *(lâ:sa:ni:) {OsT} sf.* Eşsiz; benzersiz.

lasık, -kı [Ar. lüşūḳ > lāṣıḳ لاصق] *(lâ:sık) {OsT} sf.* **1.** Yapışan; yapışıcı; yapışkan. **2.** Yapışmış.

lasif, [Ar. lāṣīf لصيف] *(lâsi:f, s kalın söylenir) {OsT} sf.* Parlayan; parlayıcı.

lasiyema, [Ar. lasiyemā لاسيما] *(lâ:siyema:) {OsT} zf.* Özellikle.

lask, [Ar. laṣḳ لصق] *(lâsk) {OsT} is.* Yakı.

laski, [Ar. laṣḳī لصقى] *(lâski:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Yakı ile ilgili.

laskine, [Fr. lansquenet] *(lâskine) is.* İskambil kâğıtları ile oynanan bir tür oyun.

laso, [İt. / Fr. lasso] *(lâso) is.* Kement.

last, [? last] *{ağız} is.* Biçilmiş otlardan meydana gelen ot dizisi. [DS]

lasta, [Holl. last *(yük)* / İt. lasta] *(lâsta) is.* **1.** Kuzey Avrupa'da büyük miktardaki gemi mallarının ağırlığını belirtmek amacıyla kullanılan yaklaşık iki ton ağırlığındaki ölçü birimi. **2.** Dört köşe olarak biçilmiş veya yontulmuş meşe veya çam kereste ithalatında kullanılan hacim ölçüsü birimi.

lastarya, [? lastarya لاستريا] *(lâstarya) {OsT} is.* Kıvırcık salata veya kara lahana.

lasteks, [Tescilli isim lastex] *(lâsteks) is.* **1.** Eldiven, mayo vb. dayanıklı veya esnek dokuma ürünleri yapımında kullanılan, üzerine pamuk veya ipek iplik sarılmış kauçuk ipliği. **2.** *sf.* (Kumaş vb. için) bu tür iplikten üretilmiş olan.

lastik, -ği [Fr. élastique / lastex *(don lastiği markası)*] *(lâstik) is.* **1.** Kauçuk. **2.** İnce kauçuk veya kauçuklu şerit. **3.** Kauçuk lifleriyle desteklenmiş ve çeşitli işlerde kullanılan dokuma. **4.** Yazı silgisi. **5.** Süveter, yelek, kazak vb. giyeceklerin kol, yaka veya belindeki esnek örgü. **6.** Bazı ayakkabı, terlik ve mestlerin üzerine giyilen kauçuk ayakkabı. **7.** Bazı taşıtların jantlarına yerleştirilmiş ve içi hava ile şişirilmiş esnek tekerlek bandajı. **8.** Korse. **9.** *{ağız}* Çocukların kuş vurmak için kullandıkları sapan. [DS] **10.** *sf.* Kauçuktan yapılmış. 🗗 **lastik ağacı,** *bot. Sıcak ülkelerde yetişen, odunsu gövdeli, öz suyu yapışkan, süt kıvamında, yaprakları oval biçimli bir ağaç; kauçuk, (Ficus elastica).*|| **lastik gibi,** *1. Çevik. 2. (Et için) iyi pişmemiş; sert.*|| **lastik örgü,** *İlmekleri bir ters bir yüz örülmek suretiyle yapılan esnek örgü.*|| **lastik tutkalı,** *Lastiklerin kasnağa yapıştırılmasını sağlayan yapıştırıcı.*

lastikçi, [lastik-çi] *(lâstikçi) is.* **1.** Lastik ve lastik ürünlerini satan kimse. **2.** Otomobil lastiklerinin tamir ve bakımını yapan kimse.

lastikçilik, -ği [lastik-çi-lik] *(lâstikçilik) is.* Lastikçinin işi ve mesleği.

lastikli, [lastik-li] *(lâstikli) sf.* **1.** İçinde veya üzerinde lastik bulunan. **2.** *mecaz.* (Konuşma ve söz için) değişik yorumlara uygun; türlü anlamlar verilebilen. 🗗 **lastikli söz,** *Değişik anlamlara çekilebilen, farklı yorumlanabilen söz veya konuşma.*

lastikotin, [İng. leasting + coating] *(lâstikotin) is.* Smokin dikiminde kullanılan, sık ve diyagonal dokunuşlu, parlak, ince esnek bir cins kumaş.

lastiksiz, [lastik-siz] *(lâstiksiz) sf.* **1.** İçinde veya üzerinde lastik bulunmayan. **2.** Lastik takılmamış; lastik geçirilmemiş.

-laş-, [-la-ş- / -le-ş-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek. İsmin belirttiği anlama *uyan, benzeyen* kavramları katarak fiiller türetir. Bu fiiller çoğunlukla işteş ve dönüşlü çatıdadır: *aptallaşmak, yüzleşmek, kötüleşmek, çağdaşlaşmak, güzelleşmek.*

laş[1], [Far. lāş لاش] *(lâ:ş) {OsT} is.* **1.** Yağma; çapul. **2.** *sf.* (Kişi için) aşağılık; bayağı; adi.

laş[2], [laş] *{ağız} is.* Dudak. [DS]

laşan, [laş-an] *{ağız} sf.* Darmadağınık; karmakarışık. [DS] 🗗 **laşan etmek,** *{ağız} Karmakarışık etmek.* [DS]

laşe, [Far. lāşe لاشه] *(lâ:şe) {OsT} is.* **1.** Leş. **2.** İskelet halinde kalmış hayvan; zayıf; cansız; cılız; etsiz. **3.** *dnz.* Batmış gemi enkazı; batık. **4.** *mecaz.* Kıyıda kalmış, çürümeye terk edilmiş tekne. 🗗 **laşe-har,** *{OsT} Leş ile beslenen hayvan.*

laşey, -y'i [Ar. lāşeyʿ لاشىء] *(lâ:şey) {OsT} sf.* Pek değersiz; hiçbir şey değil.

laşga[1], [İt. lasca] *(lâ'şka) {ağız} is.* → laşka. [DS]

laşga[2], [? laşga] *{ağız} is.* **1.** Makat. **2.** Suyla oynayarak üstünü başını ıslatan çocuk. **3.** Geceleri altını ıslatan çocuk. [DS]

laşgalanmak, [laşga-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]*→laşkalanmak. [DS]

laşka[1], [İt. lasca] *(lâ'şka) {ağız} is.* **1.** Laçka. **2.** İşi gevşetme. [DS]

laşka[2], [? laşka]*{ağız} is.* **1.** Alay; şaka. **2.** Aldırış etmeme. [DS] 🗗 **laşka geçmek,** *Aldırış etmemek; dikkat etmemek.*

laşkalanmak, [laşka-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Laçka olmak. [DS]

laşo, [? laşo] *{ağız} sf.* Büyük ağızlı. [DS]

Lat, [Ar. lāt لات] *(lâ:t) {OsT} is.* İslamlık öncesi Arapların, Kâbe'de bulundurdukları putlardan birinin adı.

lata[1], [İt. latta / Fr. latte] *is.* Kalınlığı 3-4 cm., genişliği 8-12 cm. olan dikdörtgen kesitli dar ve uzun tahta parçası.

lata[2], [İt. cocaletta] *is.* **1.** Yakası ve kolları setre biçiminde ilmiye sınıfı cüppesi; pardösü. **2.** *{ağız}* Palto. [DS]

latan, [Lat. latere > Fr. latent] *sf.* Gizil; potansiyel.

latanya, [Karaip d. alattani > Fr. latania] *is. bot.* Palmiyegillerden, bazı türleri evlerde ve limonluklarda süs olarak yetiştirilen, bazı türlerinin de yel-

paze biçimindeki yaprakları hasır dokuma işlerinde kullanılan, kon gövdeli, güzel görünüşlü bir tür palmiye, *(Latania rubra)*.

latdik, -ği [? latdik] *{ağız} is.* Kuşburnu meyvesini ezip yumuşattıktan sonra yapılan topak. [DS]

lateks, [Lat. latex *(sıvı, öz su)*] *(lâteks) is.* **1.** Bazı bitkilerin süt kıvam ve görünüşündeki öz suyu. **2.** Kauçuk ağacından elde edilen ve lastik üretiminde kullanılan süt. **3.** Yapay olarak üretilen kauçuk ve plastik maddelerin genel adı.

lateksli, [lateks-li] *(lâteksli) sf.* (Bitki için) lateks salgılayan.

latent, [Lat. lanens *(saklı)* > Fr. latente] *(lâtent) is.* Belli şartlar oluşuncaya kadar uyku hâlinde olma. ◻ **latent demir bağlama kapasitesi,** *biy. Doymamış demiri bağlama kapasitesi.*|| **latent enfeksiyon,** *tıp. 1. Tipik hastalık belirtileri göstermeyen, genel tekniklerle izlenmesi zor bakteri enfeksiyonu. 2. Tipik belirtileri olmayan virüs enfeksiyonu.*|| **latent enzim,** *biy. Şartlar değiştiğinde etkenleşen enzim.*|| **latent görüntü,** *fiz. Radyasyon etkisinde kalan fotoğraf filminde görülmeyen, ancak fotoğraf banyolarından geçirildiği zaman ortaya çıkan görüntü.*|| **latent virüs,** *tıp. Konukçusunda tümör yapan, fakat belli bir süre belirtisini göstermeyen virüs tipi.*

lateral, -li [Fr. latérale] *(lâteral) sf. biy.* Yanal. ◻ **lateral çizgi,** *biy. Balıkların vücutlarının yanlarında boydan boya bulunan ve sudaki hareketlerin dalga etkilerini algılayan sinir hücrelerinin bulunduğu çizgi; yanal çizgi.*|| **lateral karıncık,** *anat. Beyin yarımkürelerinin ortasında bulunan içi sıvı dolu büyük boşluk.*|| **lateral meristem,** *biy. Yalnız bir yönde yüzeye paralel olarak bölünerek organın çapını artıran taslak hücrelerden oluşan meristem.*

laterit, [Fr. latérite] *(lâterit) is.* Sıcak ve nemli iklimlerde çeşitli kayaçların ufalanması ile oluşan tuğla renginde, demir oksit ve alüminyum bakımından zengin toprak.

lateritli, [laterit-li] *(lâteritli) sf.* İçinde ve özünde laterit bulunduran.

laterna, [Lat. laterna *(fener)*] *(lâte'rna) is.* Bir kolun çevrilmesi ile değişik müzikal melodiler çıkaran sandık biçimindeki çalgı.

laternacı, [laterna-cı] *(lâte'rnacı) is.* ve *sf.* **1.** Laterna yapıp satan kimse. **2.** Laterna çalan kimse.

lateşbih, [Ar. lā-teşbīh لاتشبيه] *(lâ:teşbi:h) {OsT} zf.* "Benzetmek gibi olmasın." anlamında kullanılır; benzetmeksizin.

lateyir, [? latéyir] *{ağız} zf.* (Konuşma için) yakışıksızca; uygunsuzca; gelişigüzel. [DS]

latha, [Ar. lāṭha لطحه] *(lâtha) {OsT} is.* Leke.

latır, [? lātır] *(la:tır) {ağız} is.* **1.** Yonca. **2.** Bezelye. [DS]

latif, [Ar. luṭf > laṭīf لطيف] *(lâti:f, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Lûtfeden. **2.** İnce, hoş ve yumuşak bir güzelliği olan; narin. **3.** Cisimle ilgili değil maneviyatla ilgili olan; gökçe. **4.** *isl.* En ince işlerin bütün inceliklerini bilen; nasıl yapıldığına akıl erdirilemeyen ve bilgi olarak ulaşılamayan en ince şeyleri yapan; ince ve sezilmez yollardan kullarına çeşitli faydalar ulaştıran; Allah.

latife, [Ar. laṭīfe لطيفه] *(lâti:fe, t kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Güldürmek, eğlendirmek için söylenen söz veya yapılan davranış; nükte; şaka. **2.** *ed.* Güldürücü niteliği olan kısa hikâye; fıkra. ◻ **latife bertaraf,** *{OsT} Latife bir tarafa.*|| **latife beyanı,** *huk. Karşı tarafın işi ciddiye almayacağı hesabıyla yapılan irade beyanı.*|| **latifeden anlamak,** *Şaka yapıldığını bilerek, anlayarak ona göre davranmak; hoş görmek; alınmamak; şaka kaldırmamak.*|| **latife etmek,** *Şaka yapmak.*|| **latîfe-gû,** *{OsT} Latife söyleyen.*|| **latîfe-gûyî,** *{OsT} Şakacılık.*|| **latîfe-i gaybiye,** *{OsT} Allah'ın görünmeyen bir kimse eliyle bağışladığı lütuf.*|| **Latife latif gerek.** *Şaka yaparken kaba olmamalı, nezaketten ayrılmamalı, anlamında kullanılır.*|| **latîfe-perdāz,** *{OsT} Şaka yapan.*|| **latîfe-perdāzāne,** *{OsT} Şaka yollu.*|| **latîfe-perdāzî,** *{OsT} Latifecilik.*

latifeci, [latife-ci] *(lâtifeci) is.* Latife yapan; şakacı.

latiflik, [latif-lik] *(lâtiflik) is.* Latif olma durumu.

latifundia, [Lat. latifundia] *(lâtifundia) is.* **1.** Eski Roma aristokrasisinde, çok geniş özel mülkler. **2.** İlkel yöntemlerle işlenen ve az gelir elde edilen geniş kıraç arazi; işletme ilkelliği yüzünden tarımın geri kaldığı geniş özel mülkler.

latifundiacılık, -ğı [latifundia-cı-lık] *(lâtifundiacılık) is.* Az gelişmiş ülkelere özgü, topraklarının büyük bir bölümü büyük toprak sahiplerinin elinde bulunan tarım sistemi.

latilokum, [Ar. rāḥatü'l-ḥulḳūm راحة الحلقوم => لاتى لقوم] *(lâ:tilokum) is.* Şekerli nişasta eriyiğini kaynatarak kestirdikten sonra küp şeklinde keserek yapılan şekerleme; lokum; kesme.

Latin, [Lat. latium] *(lâtin) is.* **1.** Latiumda doğmuş olan veya bu bölge halkından olan kişi. **2.** (İsim tamlamalarında) Latinlere ait. **3.** Romen. **4.** *sf.* Latium veya orada oturan halkla ilgili olan. ◻ **Latin ayini,** *Roma Kilisesi ayini.*|| **Latin çiçeği,** *bot. Latin çiçeğigillerden, Orta ve Güney Amerika kökenli, sarıdan kırmızıya kadar pek çok renkli çiçekleri olan, dünyanın hemen her yerinde yetiştirilen tırmanıcı bir süs bitkisi, (Tropaeolum majus).*|| **Latin çiçeğigiller,** *bot. Örnek türü Latin çiçeği olan bitki familyası, (Trapaeolacae).*|| **Latin çiçekleri,** *Latin çiçeği.*|| **Latin dilleri,** *Kökeni Latin olan İtalyanca, Fransızca, İspanyolca ve Portekizce dil ailesinin genel adı.*|| **Latin halkları,** *Latin dilleri ailesinden olan ve bu dillerden birini konuşan milletler topluğunun genel adı.*|| **Latin harfleri,** *Bugün*

Roman dilleri ile pek çok dünya dillerinin kullandığı, esası 26 harften oluşan yazı türü.|| **Latin kilise babaları,** *Eserlerini Latince yazmış olan kilise büyükleri.*|| **Latin kilisesi,** *Latinceyi ayin dili olarak kullanan ve bu kilisenin ayin kurallarına bağlı kilise.*|| **Latin yelkeni,** *Orsa yakası seren yakasından kısa olan ve genellikle küçük teknelerde kullanılan bir tür yelken.*

latin, [Ar. ḫātim ?] *{ağız} is.* Kocasının evine gitmek üzere ata bindirilmiş gelin için hocanın okuduğu dua. [DS]

Latince, [Latin-ce] *(lâti'nce) is.* **1.** Latin dili. **2.** MÖ iki bin yıllarında Kuzeybatı Avrupa'dan gelerek İtalya'nın Latium bölgesine yerleşen kabilelerin konuştuğu dil. **3.** Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra bütün Orta çağ boyunca kullanılan konuşma ve yazı dili.

Latinlik, [Latin-lik] *(lâtinlik) is.* Latin gibi davranma; Latin gibi olma durumu.

latka, [? latka] *{ağız} is.* İki kulplu küçük küp; çömlek; testi. [DS]

latm, [Ar. lāṭm لطم] *(lâtm) {OsT} is.* Tokat atma.

latma, [Ar. lāṭma لطمه] *(lâtma) {OsT} is.* → latme.

latme, [Ar. lāṭma لطمه] *(lâtma) {OsT} is.* Tokat; şamar. 🗗 **latme-hār,** *Tokat yiyen.*|| **latme-zen,** *Tokat atan.*

latmetmek, [Ar. lāṭm + T. et-mek لطم ايتمك] *(lâtmetmek) {OsT} is.* **1.** Tokat atmak. **2.** Sitem etmek.

lato, [İt. cocaletta] *{ağız} is.* → lata. [DS]

latu, [Çin. lén-t'eo => lētü] *(le:tu:) {eT} is.* → letu. [DLT]

latüad, -ddi [Ar. lātüʿad لاتعد] *(lâ:tüad) {OsT} is.* Sayısız; sonsuz; çok.

laubalî, [Ar. lā-ʿübālī *(aldırmam)* لاأبالى] *(lâ:üba:li:) {OsT} sf.* **1.** Saygısızlık derecesinde teklifsiz, senli benli olan; bir çekinınesi veya utanması olmayan. **2.** Bu tür kişilere özgü davranış biçimi; saygısız; teklifsiz; senli benli. **3.** *zf.* Saygısızlık derecesinde samimilikle; teklifsizce. 🗗 **laubalî olmak,** *Aşırı samimi ve teklifsiz olmaya başlamak; laubalîleşmek.*

laubalice, [laubali-ce] *(lâ:uba:li'ce) zf.* Laubalî biçiminde; laubalîye yakın olarak.

laubalileşme, [laubali-le-ş-me] *(lâ:uba:li:leşme) is.* Laubalileşmek eylemi veya durumu.

laubalileşmek, [laubali-le-ş-mek] *(lâ:uba:li:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Laubalî davranışlarda bulunmak; saygısızca ve senli benli davranmak.

laubalilik, -ği [laubalî-lik] *(lâ:uba:li:lik) is.* Laubalî olma durumu veya laubalîce yapılan davranış; saygısızlık.

laubaliyane, [Ar. lāʿubālī + Far. -āne لاأباليانه] *(lâübaːliya:ne) {OsT} zf.* Saygısız ve teklifsiz bir biçimde; saygısızlık ve terbiyesizlik derecesinde.

lauk, [Ar. laʿūḳ لعوق] *(lâuk) {OsT} is.* **1.** Tutkal ve badem veya badem yağıyla hazırlanmış koyu kıvamlı içecek. **2.** Yalanarak yenilen macun.

lav[1], [lav *(yans.)*] *is.* Gelişigüzel ve gürültülü konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lav lav, lav-ur luvur, lav+lav-cı*

lav[2], [Çin. lap => law / lav] *{eT} is.* Mühür mumu. [DLT]

lav[3], [Lat. lavare *(yıkamak)* > Nap. lava > İt. lave] *(lâv) is.* Yanardağların püskürmesi sırasında, yerin derinliklerinden gelerek fışkıran 700 ile 1200°C arasında değişen sıcaklıkta akışkan madde; bu maddenin soğuması ile oluşan katı katman. 🗗 **lav silahı,** *Uzun menzilli bir tür ateşli silah.*|| **lav taşması,** *Lavın püskürme sırasında yanardağın ağzından çıkarak yeryüzünün alçak yerlerine doğru akması.*

lava, [İt. lava] *ünl. dnz.* Bir yere yanaşmış olan filikanın kürek çekilmeden elle ilerletilmesi için verilen emir; *"Çek, yısa et!"* emri. 🗗 **lava etmek,** *1. Bir filikayı kürek çekmeden ilerletmek; yısa etmek. 2. mecaz. Birini çekiştirmek; dedikodu etmek. 3. Bir şeyi birden yutmak. 4. Olta ile yakalanan balığı yakına getirip almak için kamışı yekindirerek ipi makaraya sarıp oltayı yaklaştırmak.*

lavabo, [Lat. lavare *(yıkamak)* > İt. lavabo *(yıkayacağım)*] *(lâvabo) is.* **1.** Ayinde rahibin ellerini yıkadığı kap. **2.** El, yüz, baş ve bulaşık yıkamak amacıyla sac, emaye, seramik ve kum taşından yapılmış, sıcak ve soğuk su muslukları ve pis su akış borusu gibi tesisatlarla donatılmış küçük küvet. **3.** Lokanta, kahve vb. yerlerde bu tür tesisatın bulunduğu kapalı bölme. **4.** *gnşl.* Ayak yolu; tuvalet; hela; yüznumara. 🗗 **lavabo bataryası,** *Lavabolarda kullanılan sıcak, soğuk su muslukları ile atık suların akıtılması ile ilgili boru ve tesisatın tümü.*|| **lavabo musluğu,** *Sıcak ve soğuk su akışını açıp kapama ve düzenlemeye yarayan lavabonun uygun bir yerine yerleştirilmiş musluk.*

lavaj, [Lat. lavare *(yıkamak)* > Fr. lavage] *(lâvaj) is.* **1.** İşlemden geçmiş olan bir metal yüzeyi su ile yıkama. **2.** *tıp.* Bir organı su vererek yıkama işlemi. 🗗 **lavaj yapmak,** *Bir organı mikroplardan arındırmak amacıyla yıkamak; arıtmak.*

lavanta, [Lat. lavare *(yıkamak)* > İt. lavanda *(yıkanma gereci)*] *(lâva'nta) is.* Lavanta çiçeğinden yapılan alkollü esans. 🗗 **lavanta çiçeği,** *bot. Ballıbabagillerden, çalı görünümünde, dip kısmı odunumsu, mavi, morumsu veya kırmızı çiçekleri sap ucunda başak şeklinde olan güzel kokulu bir bitki, (Lavandula).*|| **lavanta mavisi,** *Mora çalan açık mavi.*

lavantacı, [lavanta-cı] *(lâvantacı) is.* **1.** Lavanta ya-

pıp satan kimse. **2.** Gezici olarak dolaşıp esans satan kimse.

lavantacılık, -ğı [lavanta-cı-lık] *(lâvantacılık) is.* Tuvalet yapmakta kullanılan güzel koku, kozmetik ve esansların yapım ve satımı işi.

lavantalık, -ğı [lavanta-lık] *(lâvantalık) sf.* (Lavanta çiçeği, alkol vb. için) lavanta elde etmeye uygun.

lavantin, [Fr. lavandine] *(lâvandin) is.* Sabun yapımında ve lavanta sanayiinde kullanılan, bayağı lavanta çiçeği ile büyük lavanta çiçeğinin melezlemesinden elde edilen bir tür lavanta çiçeği.

lavardak, [lav *(yans.)* > lav-ar-da-k] *{ağız} sf.* Çabuk çabuk konuşan. [DS]

lavaş, [Erme. lavaş / Far. lāvāş لاواش] *(lâvaş) is.* **1.** Mayalı hamurdan yapılan, boyu yörelere göre değişen ince pide. **2.** *{ağız}* Yufka inceliğinde açılmış uzun pide; yufka pide. [DS]

lavaşa, [? lāvāşa لاواشه] *(lâ:va:şa) {OsT} is.* İnce, yaprak hâlinde gümüş külçesi.

lavat, [? lavat] *{ağız} is.* Kayığın suyunu atmak için kullanılan tahtadan yapılmış kürek. [DS]

lavda, [? lavda] *{ağız} is.* Öküzlerle çift sürerken kullanılan, bir ucuna çivi öbür ucuna çamur kazımak için yassı bir demir parçası konulmuş uzun sopa; üvendire. [DS]

lavdanom, [Lat. ladanum *(laden reçinesi)* > Fr. laudanum] *(lâ'vdanum) is.* **1.** Eskiden, arıtılmış afyon özüne ve sinir yatıştırıcı diğer ilaçlara verilen isim. **2.** Safranlı afyon tentürü.

la've, [Ar. lāve لعوه] *(lâ:ve) {OsT} sf.* **1.** Cimri; açgözlü. **2.** Pasaklı; dağınık.

lave, [Fr. laver] *(lâve) sf.* (Kömür için) yıkanmış.

lavgar, [lav *(yans.)* > lav-(ı)g-a-r] *{ağız} sf.* **1.** Geveze; boşboğaz; palavracı. **2.** Boğazına düşkün. **3.** *is.* Alay; küçümseme. [DS]

lavgara, [lavgar-a] *{ağız} is.* Alay; küçümseme. [DS]

lavgaracı, [lav *(yans.)* > lavga-r-a-cı] *{ağız} sf.* Alaycı. [DS]

lavgarlık, -ğı [lavgar-lık] *{ağız} is.* Gevezelik. [DS]

lavın, [lav-ın] *{ağız} is.* Çağrı. [DS]

lavırtı, [lav *(yans.)* > lav-ır-t-ı] *{ağız} is.* Palavra; boş gürültü. [DS]

lavi, [Fr. laver *(yıkamak)* > lavis] *(lâvi) is.* **1.** Bir deseni sulandırılmış çini mürekkebi veya daha başka bir boya ile boyama işlemi. **2.** Bu yolla elde edilen boyalı desen.

lavik, -ği [lav-ik] *{ağız} is.* Uzun hava. [DS]

lavkar, [lav *(yans.)* > lav-(ı)k-a-r] *{ağız} sf.* ➔ lavgar. [DS]

lavlak, -ğı [lav *(yans.)* > lav-la-k] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

lavlav, [lav *(yans.)* > lav+lav] *{ağız} sf.* **1.** Geveze; boşboğaz. **2.** (Kişi için) ne söylediği anlaşılmayan. **3.** *is.* Gürültü patırtı. [DS]

lavlavcı, [lav *(yans.)* > lav+lav-cı] *{ağız} sf.* Palavracı. [DS]

lavlaz, [lav *(yans.)* > lav-la-z / loğ-la-z] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

lavman, [Fr. lavement] *(lâvman) is. tıp.* **1.** Kalın bağırsak, mide vb. organları yıkama. **2.** Çeşitli amaçlarla makat yoluyla kalın bağırsağa sıvı şırınga edilmesi; tenkıye. **3.** Bu amaçla kullanılan sıvı veya aygıt.

lavot, [? lavot / lavut] *{ağız} is.* Ketenleri ağartmak için üzerlerine su püskürtmekte kullanılan araç. [DS]

lavotlamak, [lavot-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Keteni ağartmak için üzerine su püskürtmek; su dökmek. [DS]

lavra, [Yun. nevro] *is. dnz.* Filikaların matafora veya karaya çekildiklerinde sintinedeki suyu boşaltmak için karinaya açılmış olan kapaklı delik.

lavrensiyum, [Ernest Orlando **Lawrence** *(Norveç asıllı Amerikalı fizikçi)* > Fr. lawrencium] *(lâvre'nsiyum) is. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lorentiyum, sembolü: Lr.

lavrovit, [Fr. lawrowite] *(lâvrovit) is. jeol.* Bileşiminde vanadyum bulunan, piroksen grubundan bir doğal silikat.

lavsonit, [Audrew Comper Lawson *(Amerikalı madenci)* > Fr. lawsonite] *(lâvsonit) is. min.* Hidratlı doğal alüminyum ve kalsiyum çift silikat.

lavta[1], [Ar. el-üd > İt. lauta > Fr. liuto] *(lâ'vta) is. müz.* **1.** Kökeni Arap udu olan armut biçimli bir tekne ile kısa bir sap ve geriye bükülü burgu düzeninden oluşan mızrap veya parmakla çalınan bir telli çalgı. **2.** Türk müziğinde on dokuzuncu yüzyıldan sonra kullanılmaya başlayan, teknesi sığ ve küçük, sapı daha uzun uda benzer bir telli çalgı.

lavta[2], [İt. levatrice / Yun. lavida] *(lâ'vta) is.* **1.** Ebe. **2.** Kendiliğinden doğamayan yavruyu ana rahminden çekip almaya yarar bir tür kıskaç. **3.** Erkek doğum hekimi. **4.** Doğacak çocuğu ana rahminden çekmeye yarayan araç.

lavtacı, [lavta-cı] *(lâ'vtacı) is.* **1.** Lavta çalan kişi. **2.** Lavta yapıp satan kimse.

lavtacılık, [lavta-cı-lık] *(lâ'vtacılık) is.* Lavtacının işi ve mesleği.

lavuar, [Fr. lavoire] *(lâvuar) is.* **1.** Bir maden cevherinin yıkanıp konsantre edildiği atölye. **2.** Kömür hazırlama ve arıtma atölyesi. ⊟ **lavuar ürünü,** *Yıkanmış kömür veya maden cevheri.*

lavuk, -ğu [Kürt. lav *(oğul)* > lavik *(oğulcağız)*] *sf.* **1.** Oğlan çocuğu. [DS] **2.** *argo.* Erkek; adam.

lavur, [lav *(yans.)* > lav-ur] *{ağız} is.* Anlaşılmayan sözler için kullanılan küçümseme sözü. [DS] ⊟ **lavur luvur,** *{ağız} Dedikodu.* [DS]

lavurta, [lav *(yans.)* > lav-ur-ta] *{ağız} sf.* Abartarak konuşan. [DS]

lavut, [lav *(yans.)* > lav-ut] *{ağız} is.* **1.** Çeşme ve pınarlara konulan tahtadan yapılmış su tası. **2.** Ketenleri ağartmak için üstlerine su püskürtmeye yarayan tahta araç. **3.** Kayığın suyunu atmaya yarayan tahta kürek; lavat. **4.** *sf.* Bulduğunu yiyen kimse; obur. [DS]

-lay, [Far. lāyiden *(söylemek)* > -lāy لای-] *(lâ:y) {OsT} son ek.* Birleşik sıfat yapmakta kullanılan ve *söyleyen, diyen* anlamları veren bir son ek; söyleyici.

lay, [Far. lāy لای] *(lâ:y) {OsT} is.* **1.** Çamur. **2.** Sıvıların dibinde oluşan çöküntü; tortu. **3.** Kül. 🗗 **lāyhār,** *1. Tortu içen. 2. İçkinin tortusunu içebilecek kadar sarhoş olan; ayyaş.*

lay'akıl, [Ar. lā-ʿaḳl > lā-yʿaḳl لایعقل] *(lâ:y-akıl) {OsT} sf.* Ne yaptığını bilmeyen; aklı başında olmayan; dalgın.

lay'akılane, [Ar. lā-ʿaḳl > lā-yʿaḳl+Far. -āne لایعقلانه] *(lâ:y-akı'lâ:ne) {OsT} zf.* Akla gelmediğinden; dalgınlıkla; fark edilmeyerek.

laya'lem, [Ar. lā-yaʿlem لایعلم] *(lâ:ya-lem) {OsT} sf.* Bir şey bilmeyen; bilmez. 🗗 **la-ya'lemü'l-gaybe ill'Allāh,** *{OsT} Allah'tan başkası bilmez.*

laya'nî, [Ar. lā-yaʿnī لایعنی] *(lâ:ya-ni:) {OsT} sf.* Anlamsız; manasız.

laydar, [? laydar] *{ağız} is.* Ot ve ekin saplarının düşmemesi için arabanın yanlarına konulan parmaklıklı özel kapak. [DS]

laydır, [? laydır] *{ağız} is.* **1.** Ağaçtan yapılmış büyük merdiven. **2.** ➔ laydar. [DS]

layefhem, [Ar. lā-yefhem لایفهم] *(lâ:yefhem) {OsT} sf.* Anlayışsız.

layefna, [Ar. lā-yefnā لایفنی] *(lâ:yefna:) {OsT} sf.* Yok olmaz; tükenmez; fena bulmaz.

layemut, [Ar. lā-yemūt لایموت] *(lâ:yemu:t) {OsT} sf.* **1.** Ölümsüz; hayatı sona ermez; ebedî. **2.** *isl.* Allah'ın sıfatlarından; ölmezlik.

layemutane, [Ar. lā-yemūt + Far. -āne لایموتانه] *(lâ:yemu'ta:ne) {OsT} zf.* Ölümsüze yakışır biçimde; ölümsüzce.

layemutiyet, [Ar. lā-yemūtiyyet لایموتیت] *(lâ:yemu:tiyet) {OsT} is.* Ölümsüzlük; ölmezlik.

layen'azl, [Ar. lā-yenʿazl لاینعزل] *(lâ:yen-azl) {OsT} is.* Azlolunmaz; azledilemez.

layenbagî, [Ar. lā-yenbaġī لاینبغی] *(lâ:yenbagi:) {OsT} sf.* Uygun düşmez; yakışmaz; uymaz.

layenkati', [Ar. lā-yenkatiʿ لاینقطع] *(lâ:yenkati) {OsT} zf.* Kesintisiz; aralıksız; ara verilmeden; kesilmeksizin.

layetenahi, [Ar. lā-yetenāhī لایتناهی] *(lâ:yetena:hi:) {OsT} sf.* Sonu gelmez; sonsuz; nihayetsiz.

layetenahiyet, [Ar. lā-yetenāhīyyet لایتناهیت] *(lâ:yetena:hiyet) {OsT} is.* Sonsuz olma durumu; nihayetsizlik; sonsuzluk.

layezal, [Ar. lā-yezāl لایزال] *(lâ:yezal) {OsT} sf.* Sonu olmayan; bitimsiz; zeval bulmaz.

layezalî, [Ar. lā-yezālī لایزالی] *(lâ:yezali:) {OsT} sf.* Sonsuz olanla ilgili; sonsuza ilişkin.

layfe, [Ar. levḥa] *{ağız} is.* Bir yere asmak için yazılmış yazı. [DS]

layıh, [Ar. levḥ > lāyıḥ لایح] *(lâ:yıh) {OsT} sf.* ➔ layih.

layıha, [Ar. levḥ > lāyıḥa لایحه] *(lâ:yıha) {OsT} is.* ➔ layiha.

layık, [Ar. liyāḳat > lāyıḳ لایق] *(lâ:yık) {OsT} sf.* **1.** Nitelikleri, özü veya davranışları ile bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan. **2.** Nitelikleri ve/veya her zamanki durumu dolayısıyla bir kimseye uygun olan; yaraşan. **3.** Bir şeye elverişli olan. **4.** *zf.* Uygun; yakışır. 🗗 **layığını bulmak,** *1. Kendine yaraşanı, eşini, dengini bulmak. 2. Yaptıklarının karşılığını görmek; hak ettiği cezaya uğramak.*|| **layığı veçhile,** *Uygun ve münasip biçimde; layıkıyla.*|| **layık bulmak,** *Uygun bulmak; yakıştırmak.*|| **layık değil,** *Uygun düşmez; yaraşmaz; değmez; yakışmayan.*|| **layık değül,** *{eAT} Yaraşmayan.*|| **layık görmek,** *Yakıştırmak; uygun görmek.*|| **layık olmak,** *1. İyi veya kötü anlamda hak etmek. 2. Uygun olmak; münasip görülmek.*

layıkane, [Ar. lāyıḳ + Far. -āne لایقانه] *(lâ:yı'ka:ne) zf.* Layık olduğu biçimde; yaraşır şekilde.

layıkıyla, [Ar. lāyıḳ + T. ile] *(lâ:yıkı'yla) zf.* Gerektiği gibi; gereğince.

layılga, [Ar. lāyıḳ => layı(k)-ıl-ga ?] *{ağız} is.* Takma ad; lakap. [DS]

-layın, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / - leyince] *{eAT} yap. e.* **1.** Zarf yapar. ... gibi; -ca; -casına. *"Kazılık Koca kal'aya yetdüğinleyin (yetişince) cenge başladı."* Dede Korkut. **2.** -inci olarak; -inci kez. *"Nice dersen ikileyin (ikinci kez) sor dahı."* Camasbname. **3.** -ınca; -ır; -maz; -dığı vakit. *"... yumduğumuzlayın (yumunca) od duta..."* Enfesü'l-Cevahir. **4.** ... olarak. **5.** ... kadar. *"Ulu ırmaklar olur gemi yürüyecekleyin (yürüyecek kadar)."* Tarih-i Şahî

-layınca, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / - leyince] *{eAT} yap. e.* ➔ -layın.

layıncak, -ğı [lay-ın-cak] *{ağız} is.* Salıncak. [DS]

layış, [? layış] *{ağız} is.* Tencereden az büyük kazan. [DS] 🗗 **layış kazanı,** *{ağız} Tencereden az büyük kazan.* [DS]

layih, [Ar. levh > lāyiḥ لايح] *(lâ:yih, h kalın söylenir) sf.* **1.** Açık; belirgin; belli; aşikâr. **2.** Parlayan; parlak. **3.** Meydanda olan; görünen. **4.** Hatıra gelen; akla geliveren. **5.** İçine doğan.

layiha, [Ar. levh > lāyiḥa لايحه] *(lâ:yiha) is.* **1.** Düşünülen veya tasarlanan şeylerin kaleme alınması, yazılması. **2.** Düşünceleri dile getiren yazı. **3.** Akla gelen düşünce; fikir; tasavvur; tertip. **4.** Tasarı. **5.** *huk.* Dilekçe. **6.** *huk.* Kanun tasarısı. 🗗 **lāyiha-i kānüniye,** *{OsT} huk. Henüz kabul edilmemiş yasa tasarısı.*

layik, [Ar. liyāḳat > lāyıḳ لايق] *(lâ:yık) {OsT} sf.* → layık.

layka, [Rus. layka *(havlayan)*] *(lâyka) is.* Kuzey Asya'da pek yaygın orta boy bir av köpeği; Sibirya köpeği.

layla, [lay-la] *{ağız} is.* Uçurtma. [DS]

laylay, [lay+lay] *{ağız} is.* Ninni. [DS]

layley, [lay+ley] *{ağız} ünl.* Kavgayı kızıştırmak için söylenir. [DS]

laylon, [İng. nylon] *{ağız} is.* Naylon. [DS]

layner, [İng. liner] *is. dnz.* **1.** Birbirine sürtünen yüzeyler arasına konulan ince çelik, bakır veya bronz levhalara verilen ad. **2.** Bir programa göre belirli bir hat üzerinde düzenli sefer yapan yolcu ve yük gemisi.

layşmanya, [İng. W. B. Leishman *(İngiliz hekimi)* Fr. leishmanie] *is. tıp.* Şark çıbanı de denilen hastalığa sebep olan asalak bir hücreli.

layşmanyoz, [Fr. leishmaniose] *is. tıp.* Omurgalı bir hayvanın kanında veya dokularında kamçısız olarak geliştikten sonra bir ısırıcı sineğin kanında kamçılanarak gelişimini tamamladıktan sonra bu böcek tarafından ısırılan insanda meydana gelen kala-zar ve Halep çıbanı hastalıklarına verilen ad; şark çıbanı.

layter, [İng. lihter] *is. dnz.* Kıyı ile limandaki gemi arasında yük taşımakta kullanılan altı düz, sağlam yapılı saç tekne.

laytmotif, [Alm. leitmotiv] *(lâytmotif) is.* **1.** Kılavuz motif. **2.** Bir müzik eserinde, zaman zaman ortaya çıkan bir fikir ve duyguyu, bir durumu veya bir kişiyi hatırlatmaya yarayan ayırt edici tema veya motif. **3.** *mecaz.* Bir edebî eserde sık sık tekrar edilen tema veya ana fikir. **4.** Bir siyasi program veya propaganda konuşmasında sık sık tekrar edilen görüş.

layuhti, [Ar. lā-yuḫṭī لايخطى] *(lâ:yuhti:) {OsT} sf.* Hata yapmayan; kusur işlemeyen; yanlış yapmayan.

layüs'el, [lā-yüs'el لايسئل] *(lâyüs-el) zf.* Sual olunmaz; sorumsuz.

Laz, [Laz] *is.* **1.** Kökenleri kesin olarak bilinmemekle birlikte Karadeniz'in güneydoğu kıyısında yaşayan eski bir Kafkas ırkından olan kimse. **2.** *sf.* Lazlarla ilgili olan. 🗗 **Laz baltası,** *{ağız} Kereste yontmaya yarayan bir tür balta.*[DS]

laza[1], [Ar. laẓā لظى] *(lâza:) {OsT} is.* **1.** Ateş; alev. **2.** Cehennemin bir başka adı.

laza[2], [? laza] *is.* Bal koymaya yarar küçük tekne.

lazanya, [İt. lasagna] *(lâza'nya) is.* Kat kat dizilmiş hamur veya haşlanmış makarna şeritlerinden oluşan bir tür İtalyan yemeği.

Lazca, [laz-ca] *(lâ'zca) is.* Lazlar tarafından konuşulan, Gürcüceye yakın bir Güney Kafkas dili.

lazebeliye, [Ar. lāzebeliyye لازبليه] *(lâ:zebeliye) {OsT} is. bot.* Horozibiğigiller.

lazer, [İng. ligth amplification by stimulated emission of radiation *(uyarılmış ışınım yayımıyla ışık yükseltilmesi)* > laser] *is.* **1.** Çok şiddetli ışık parıltıları meydana getiren ışık kaynağı. **2.** Uzay ve zaman bakımından bağdaşık bir biçimde yayılan ışıma. **3.** Bu ışımaların sebep olduğu uygulamalar. 🗗 **lazerle işleme,** *Fotonlarla bombardıman ederek mekanik parçalara şekil verme metodu.*

lazık, -kı [Ar. lāzıḳ لازق] *(lâ:zık) {OsT} sf.* Yapışan; yapışkan.

lazım, [Ar. lüzūm> lāzım لازم] *(lâ:zım) {OsT} sf.* **1.** Gerek; gerekli; lüzumlu. **2.** *dbl.* (Fiil için) geçişsiz. 🗗 **lazım gelmek,** *Gerekmek; lüzumlu olmak.*|| **lāzım-ı gayr-i müfārık,** *{OsT} Çok gerekli olan; vazgeçilemeyen.*|| **lazım olmak,** *Gerekli olmak; gerekli görülmek.*|| **lāzım ve kâfi şart,** *{OsT} mant. Gerek ve yeter şart.*|| **lāzım ve melzūm,** *{OsT} Biri bulununca öbürünün de bulunması zorunlu olan.*

lazıme, [Ar. lüzūm > lāzıme لازمه] *(lâ:zıme) {OsT} is.* **1.** Bulunması ve yapılması mutlak gereken şey; mutlak gerekli olan şey. **2.** *man. mat.* Gerekçe.

lazımlık, -ğı [lazım-lık] *(lâ:zımlık) is.* Küçük çocukların veya hastaların apteslerini yaptıkları özel kap; oturak.

lazi, [Ar. laẓī لظى] *(lâzi:, z kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Ateş. **2.** Cehennemin altıncı tabakası.

lazib, [Ar. lāzib لازب] *(lâ:zib) {OsT} sf.* **1.** Yapışan. **2.** Sürekli bir şekilde duran. **3.** Gerekli olan.

Lazistan, [Laz + Far. istan] *(lâzi'sta:n) is.* On dokuzuncu yüzyıl sonlarında merkezi Rize olmak üzere Doğu Karadeniz bölgesi (önceleri Batum dahil) kurulan sancağın adı.

Lazlık, [laz-lık] *(lâzlık) is.* Laz olma durumu; Laz gibi davranma.

lazot, [Erme. lazut] *{ağız} is.* → lazut. [DS]

lazut, [Erme. Lazut] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

lazzo, [İt. lazzo / lazzi] *is. tiy.* Oyundaki kaba şakalara verilen ad.

LD. [Fr. dose létale *(öldürücü doz)*] *is.* Bir zehirli

maddenin, bir virüsün, vb. maddenin belirlenen zaman içinde denek olarak kullanılan hayvanların tümünü öldürdüğü miktar; öldürücü doz.

LDL. [İng. low **d**ensty lipoprotein] *is. biy.* Kolesterolü, çevresel dokulara taşıyan, yeniden kolesterol sentezini düzenleyen, kolesterol esterleri bakımından zengin bir grup plazma proteini; düşük yoğunluklu lipoprotein. ◻ **LDL alıcısı,** *biy. Düşük yoğunluklu lipoproteinlerin hücre zarına tutunduğu zar glikoproteini.*|| **LDL reseptörü,** *biy.* → LDL alıcısı.

-le-[1], [-la- /-le-] *yap. e.* → -la[1]-.

-le-[2], [ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > -la- / -le-] *{eT} yap. e.* → -la[2]-.

-le[1], [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-e *(-e: zarf fiil eki)* > -la / -le] *{eT} yap. e.* → -la[1].

-le[2], [-la / -le / -ıla / ile / -y-ıla / -y-ile] *{eAT} çek e.* → -la[2].

-le[3], [-la / -le / -ile / -y-la / -y-le] *çek. e.* → -la[3].

-le[4], [-la / -le / -lak] *yap. e.* → -la[4].

-le[5], [-la / -le] *{eT} yap. e.* → -la[5].

le[1], [*eT.* -la[1] > -le] *{ağız} e.* Yapılması, olması, gerçekleşmesi beklenmediği, şüpheli görüldüğü hâlde eylem gerçekleşmişse, beklenmedik durumu ifade için, çekimli fiilden sonra getirilir. *[Geleceği tahmin edilmeyen biri gelirse veya gelmeyi başarırsa "geldi le", okuyacağı tahmin edilmeyen birinin okuduğuna tanık olunursa "okudu le" denir.]* [Atalay]

le[2], [oğlan > lan / len > lē] *(le:) {ağız} ünl.* Çağırma, seslenme ünlemi. [DS]

leal, [Ar. Ar. lü'lü' > leāl لآل] *(lea:l) {OsT} is.* İnciler.

leali, [Ar. Ar. lü'lü' > leālī لآلى] *(lea:li:) {OsT} is.* İnciler. ◻ **leālî-feşān,** *{OsT} İnci taneleri saçan.*

leamet, [Ar. le'āmet لآمت] *(lea:met) {OsT} is.* Alçaklık; bayağılık.

leasing, [İng. leasing] *(lî:sing) is.* Taşınır ya da taşınmaz bir malın, belirli bir süre için ve bu sürenin sonunda tek taraflı satış vaadiyle kiraya verilmesi ve bu işlemle ilgili kira sözleşmesi; kiralama; finansal kiralama.

leb[1], [Far. leb لب] *{OsT} is.* **1.** Dudak. **2.** Kenar; uç; kıyı. **3.** *{ağız}* Yapıda, kerpiç aralarına konulan çamur. [DS] ◻ **leb-be-leb,** *{OsT} Dudak dudağa.*|| **leb-ber-leb,** *{OsT} Dudak dudağa.*|| **leb-beste,** *{OsT} 1. Dudağı bağlı. 2. Konuşmayan; suskun.*|| **leb-cünbān,** *{OsT} 1. Dudağını oynatan. 2. Söz söyleyen; konuşan.*|| **leb demeden leblebiyi anlamak,** *Daha söze başlamadan ne demek istendiğini anlamak. (Buradaki "leb" leblebi kelimesinin ilk hecesidir.)*|| **leb-güşā,** *{OsT} 1. Dudağı açık. 2. Konuşan; söyleyen.* **leb-i aftāb,** *Gölge.*|| **leb-i cānān,** *{OsT} Sevgilinin dudağı.*|| **leb-i cü,** *{OsT} Irmak kenarı.*|| **leb-i cüy-bār,** *{OsT} Su kenarı.*|| **leb-i deryā,** *{OsT} 1. Denizin dudağı. 2. mecaz. Deniz kenarı.*|| **leb-i dilber,** *{OsT} 1. Dilber dudağı. 2. Bir tür hamur tatlısı.*|| **leb-i hadrā,** *{OsT} Ufuk.*|| **leb-i handān,** *{OsT} Gülen dudak.*|| **leb-i keştî-gâh,** *{OsT} Nehirlerin geçit yeri; boğaz.* || **leb-i şefkat,** *{OsT} Şefkat dudağı.*|| **leb-i sagār,** *{OsT} Kadeh ağzı.*|| **leb-rîz,** *{OsT} Ağzına kadar; ağzından taşacak miktarda; dolu.*|| **leb-teşne,** *{OsT} Susamış.*|| **leb-teşnegân,** *{OsT} Susamışlar.*

leb[2], [? leb] *{ağız} is.* Büyük testere; bıçkı. [DS]

leba, -a'i [Ar. lebā' لباء] *(leba:) {OsT} is.* Doğumdan sonra gelen ilk süt; ağız.

lebabet, [Ar. lebābet لبابة] *(leba:bet) {OsT} is.* Akıllı olma; zekilik; zeyreklik.

lebaçe, [Far. lebāçe لباچه] *(leba:çe) {OsT} is.* Önü açık dış giysisi; hırka; cüppe; ferace.

lebad, [Far. lebād / lebāde لباد / لباده] *(leba:de) {OsT} is.* **1.** Yağmurluk. **2.** Kısa hırka.

lebakat, -ti [Ar. lebāḳet لباقت] *(leba:kat) {OsT} is.* Akıllı oluş; akıllılık; zekilik.

lebalep, -bi [Far. leb-ā-leb *(dudaktan dudağa)* لبالب] *(le'ba:lep) {OsT} zf.* Ağzına kadar dolmuş olarak; silme dolu; taşacak kadar dolu.

leban, [Ar. lebān لبان] *(leba:n) {OsT} is.* Göğüs.

lebban, [Ar. lebbān لبان] *(lebba:n) {OsT} is.* Sütçü.

lebbe, [? lebbe] *{ağız} is.* Boyuna takılan altın dizisi. [DS]

lebbelep, -bi [Far. leb-be-leb لب بلب] *{OsT} sf.* Dudak dudağa.

lebbeyk, [Ar. lebbeyk لبيك] *{OsT} ünl.* Buyurun; efendim; emredin. ◻ **lebbeyk-zen,** *Evet diyen; razı olan.*|| **lebbeyk-zen-i icābet,** *(Ölmüş kişi için) Allah'ın emrine uyup koşan.*

lebdeğmez, [Far. leb + T. değ-mez] *is. ed.* Türk halk şiirinde saz şairlerinin içinde çift dudak (b, m, p) ve diş dudak (f, v) seslerinden hiç biri geçmeden ve doğaçlama olarak söyledikleri şiir ve bu tür şiir söyleme yarışması.

lebe, [? lebe] *{ağız}* Tabakhanelerdeki havuzun dibine çökmüş kireç ve kıl tortusu. [DS]

lebeb, [Ar. lebeb لبب] *{OsT} is.* Deriden örülmüş at başlığı.

lebedir, [Far. nā-bedīd] *{ağız} sf.* Kayıp. [DS] ◻ **lebedir olmak,** *{ağız} Kaybolmak.* [DS]

leben[1], [Ar. leben لبن] *{OsT} is.* **1.** Süt. **2.** İnek sütünden yapılan jelatin kıvamında mayalı bir içki. **3.** *{ağız}* Yoğurt. [DS]

leben[2], [? leben] *{ağız} is.* Ağaç bıçkısı; hızar. [DS]

lebeni, [Ar. lebenī / lebeniyye لبنى / لبنيه] *(lebeni:) {OsT} sf.* **1.** Sütle ilgili. **2.** Sütlü.

lebeniyat, [Ar. lebeniyyāt لبنيات] *(lebeniya:t) {OsT} is.* Sütten yapılmış yiyecekler; süt ürünleri.

lebi, [Far. lebī لبى] *{OsT} is.* Ekmek, kavun, karpuz vb. dilimi; dilim.

lebib, [Ar. lebābet > lebīb لبيب] *{OsT} (lebi:b) sf.* Akıllı; zeki.

lebiderya, [Far. leb-i deryā *(deniz dudağı)* لب دريا] *(lebiderya:) {OsT} is.* Deniz kıyısı.

lebik[1]**, -kı** [Ar. lebīḳ لبيق] *{OsT} (lebi:k, k kalın söylenir) sf.* **1.** Akıllı; zeki. **2.** Tatlı sözlü; hoş sohbet.

lebik[2]**, -ğı** [? lebik] *{ağız} is.* Kayrak taş. [DS]

leblab, [Far. leblāb لبلاب] *(leblâ:b) {OsT} is. bot.* Sarmaşık. ◻ **leblābü'l-arz,** *bot. Yer sarmaşığı.*

leblabiye, [Ar. leblābiyye لبلابيه] *(leblâ:biye) {OsT} is.* Sarmaşıkgiller, *(Hederacaea).*

leblebi, [Far. lablabū *(çerez)* / leblāb *(sarmaşık tohumu)*] *is.* **1.** Kabuğu soyulduktan sonra özel fırın ve tavalarda kavrulup eğlencelik olarak yenilen nohut. **2.** *argo.* Tabanca veya tüfek kurşunu. ◻ **leblebi küresi,** *{ağız} Leblebi kavurma aletinin kavurma bölümü.* [DS]‖ **leblebi şekeri,** *Dışı şeker ile kaplanmış leblebi.*‖ **leblebi unu,** *Leblebinin öğütülmesi ile elde edilen ve eğlencelik olarak yenilen un.*

leblebici, [leblebi-ci] *is.* Leblebi kavurup satan kimse.

leblebicilik, -ği [leblebi-ci-lik] *is.* Leblebi kavurup satma işi; leblebicinin mesleği.

leblek, -ği [leb *(yans.)* > leb-le-k] *{ağız} is.* Darbuka. [DS]

lebleki, [leb *(yans.)* > leb-le-ki] *{ağız} is.* **1.** Küçük toprak kap. **2.** Küçük emaye tabak. **3.** Çinko veya bakır tabak. **4.** Cam tabak. [DS]

lebs[2]**,** [Ar. lebs لبس] *{OsT} is.* İki şeyi birbirinden ayırt edememe; kafa karışıklığı.

lebs[1]**,** [Ar. lebs لبث] *{OsT} is.* **1.** Giyme. **2.** Giyecek.

lebun, [Ar. leben > lebūn لبون] *(lebu:n) {OsT} is.* Çok süt veren; sağmal.

lebut, [Ar. nābit *(bitki)*] *{ağız} sf.* Duygusuz. [DS]

lec[1]**, -cci** [Ar. lecc لج] *{OsT} is.* **1.** Dar şey. **2.** Düşmanlıkta inat etme.

lec[2]**,** [Far. lec لج] *is.* **1.** *{OsT}* Tepme. **2.** *{ağız}* Tartışma. [DS] ◻ **lec etmek,** *{ağız} Tartışmak.* [DS]

lec[3]**,** [? lec] *{ağız} is.* Pürüz. [DS]

lecac, [Ar. lecāc/ lecācet لجاج / لجاجت] *(leca:cet) {OsT} is.* Düşmanlıkta ayak direme; çekişme; inatlaşma.

leccac, [Ar. leccāc لجاج] *(lecca:c) {OsT} is.* **1.** İnatçılık. **2.** *sf.* İnatçı.

lecce, [Far. leç] *{ağız} is.* Yüz; çehre. [DS]

leccesiz, [lecce-siz] *{ağız} sf.* (Konuşma için) yersiz; gereksiz. [DS]

-lece, [-la-ca / -le-ce] *{eAT} yap e.* → -laca.

lecek, -ği [Far. leçek لچك] *{OsT} is.* **1.** Üç köşeli kadın baş örtüsü. **2.** *{OsT}* Üç köşeli şey; üçgen. [Bürhan-ı Katı']

leclac, [Ar. leclāc لجلاج] *(leclâ:c) {OsT} sf.* Konuşurken tutukluk gösteren; sözü tutuk söyleyen.

leclece, [Ar. leclece لجلجه] *{OsT} is.* Sözdeki kararsızlık; tereddüt.

lecuc, [Ar. lecüc لجوج] *(lecu:c) {OsT} sf.* Çok inatçı; çok çekişen.

leç, [Far. leç لچ] *{OsT} is.* **1.** Yanak. **2.** Yüz.

leçce, [Far. leç => leç-ce ?] *{ağız} is.* Yüz; surat. [DS]

leççek, -ği [Far. leçek] *{ağız} is.* Peçe. [DS]

leçe, [? leçe] *is.* **1.** Yer yer mağara oyukları ve yarıklarla kaplı yüzey şekli. **2.** *{ağız}* Taşlı tarla. [DS] **3.** *{ağız}* Orman. [DS] **4.** *{ağız}* Geçilmesi zor yer. [DS]

leçek, -ği [Far. leçek لچك] *{OsT} is.* **1.** Başa örtülen dörtgen başörtüsü; tülbent; yazma. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Kulakları kapatacak biçimde ensede bağlanan kalın başörtüsü. **3.** Üçgen biçimine getirilen başörtüsünün köşegenini alna, uç kısmını enseye getirerek yapılan bir çeşit baş örtüsü bağlama biçimi. **4.** *{ağız}* Yün atkı. [DS] **5.** Sargı bezi. ◻ **leçeğini ayağa salma,** *{ağız} Kadının, peçesini yere atarak "ayağına düştüm" anlamında yalvarması.* [DS]

leçelik, -ği [leçe-lik] *{ağız} is.* **1.** Taşlı tarla; leçe. **2.** Tepelerin ardındaki kuytu düzlükler. [DS]

leçer[1]**,** [? leçer] *{ağız} is.* Arsız kadın; kötü kadın. [DS]

leçer[2]**,** [? leçer] *{ağız} is.* Kıl elek. [DS]

leçer[3]**,** [Far. riçār / riçāl] *{ağız} is.* Reçel. [DS]

leçik, -ği [Far. leçek] *{ağız} is.* Üç köşeli börek. [DS]

ledan, [? ledan] *{ağız} is.* Arının kovandaki yarıkları kapatmak için salgıladığı koyu esmer sıvı; propolis. [DS]

lede, [Ar. ledā > lede لدى] *{OsT} zf.* **1.** ... olundukta; ... edilince; ... edildikte; ...edildiği zaman. **2.** Sırasında; esnasında. **3.** Durumunda; hâlinde. ◻ **lede'l-hâce(t),** *{OsT} Gerek görüldüğünde; ihtiyaç hâlinde.*‖ **lede'l-havāle,** *{OsT} Gönderildiğinde; havale olundukta.*‖ **lede'l-îcāb,** *{OsT} Gerektiği zaman; gereğinde; icabı hâlinde.*‖ **lede'l-ihtiyac,** *{OsT} İhtiyaç hâlinde; ihtiyaç duyulduğu zaman.*‖ **lede'l-iktizā** *{OsT} Gerektiğinde; iktiza ettiği zaman.*‖ **lede'l-muayene,** *{OsT} Muayene edildiğinde; gözden geçirildiğinde; kontrol edildiği zaman.*‖ **lede'l-**

mütalāa, *{OsT} Okunduktan sonra; okununca.*|| **lede'l-müzākere,** *{OsT} Görüşülünce; müzakere sırasında.*|| **lede'l-vüsül,** *Kavuşulunca; kavuştuktan sonra.*|| **lede's-suāl,** *{OsT} Soruldukta; sorulduğu zaman.*|| **lede't-tahkîk,** *{OsT} İncelendikte; soruşturuldukta; tahkik olununca.*|| **lede't-teemmül,** *{OsT} Düşündükte; düşünüldüğünde.*|| **lede't-tetkîk,** *{OsT} Tetkik edildikten sonra; incelenince.*

ledg, [Ar. ledġ لدغ] *{OsT} is.* Akrep ve yılan sokması.

ledig, [Ar. ledîġ لديغ] *(ledi:ğ) {OsT} sf.* (Kişi için) yılan, akrep vb. zehirli hayvan tarafından sokularak zehirlenmiş.

ledin, [Lat. ladonum] *{ağız} is. bot.* Ladin; salon çamı. [DS]

ledün, -nnü [Ar. ledünn لدن] *{OsT} is.* **1.** Yan; kat; huzur; nezd. **2.** Allah'ın huzuru; Allah'ın katı. 🗗 **ledün ilmi,** *İlahî âleme ait bilinmezleri çözmeye uğraşan bilim dalı.*

ledünnî, [Ar. ledünnî / ledünniye لدنى / لدنيه] *(ledünni:) {OsT} sf.* Allah'a ait bilgilerle veya ilahî sırlarla ilgili olan; İlahî; Tanrısal.

ledünniyat, [Ar. ledünniyyāt لدنيات] *(ledünniya:t) {OsT} is.* **1.** Allah'a özgü ezelî bilgi. **2.** İlahî âleme ilişkin gizlilikler. **3.** *mecaz.* Bir şeyin iç yüzü; gizli yönleri.

lef[1]**,** [lef *(yans.)*] *is.* Öfke ile solumayı anlatan kök. [Zülfikar] *lef-ir lefîr, lef-ir lefîr etmek.* 🗗 **lef lef,** *{ağız} (Yürümek için) lap lap.* [DS]|| **lef lef geçmek,** *{ağız} Güçsüzlük yüzünden kendinden geçmek.* [DS]

lef[2]**, -ffi** [Ar. leff لف] *{OsT} is.* **1.** Sarma; dürme; devşirme; toplama. **2.** Bohça, zarf gibi şeylerin içine koyup kapatarak gönderme; içine sokma; içine iliştirme; raptetme.

lef[3]**,** [? lef] *{ağız} is.* Yontulmuş taş parçası. [DS]

lefelenmek, [lefe-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Açlığını yatıştırmak için biraz bir şey yemek. [DS]

leffaf, [Ar. leffāf لفاف] *(leffa:f) {OsT} sf.* Çok söz söyleyen; çok laf eden; konuşmaları ile can sıkan.

leffen, [Ar. leffen لفاً] *(le'ffen) {OsT} zf.* Zarf, bohça vb. şeylerin içine sokulmuş, iliştirilmiş olarak; beraber sararak; iliştirilmiş olarak; raptedilmiş olarak.

leffetme, [Ar. leff + T. et-me لف ايتمه] *{OsT} is.* İliştirmek veya içine koymak eylemi veya durumu.

leffetmek, [Ar. leff + T. et-mek لف ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* Bir şeyi katlayıp bir zarf veya bohça içine koymak; iliştirmek.

leffüneşir, -şri [Ar. leff ü neşr لف و نشر] *{OsT} is. ed.* Birkaç adı sözün başında sıraladıktan sonra bunlarla ilgili sıfatları veya özellikleri daha aşağıda sıralama. 🗗 **leff ü neşr-i gayr-i müretteb,** *{OsT}* → leff ü neşr-i müşevveş.|| **leff ü neşr-i müretteb,** *{OsT} ed. Sayılan isimlerin sırası ile bunlarla ilgili özellik veya fiillerin aynı sıra ile sayılması.*|| **leff ü neşr-i müşevveş,** *{OsT} ed. Sayılan isimlerden sonra bunlara ait özelliklerin karışık olarak sıralanması.*

lefîf, [Ar. lefîf لفيف] *(lefi:f) {OsT} sf.* **1.** Sarılmış, katlanmış olan. **2.** *dbl.* Arap dilbilgisinde, bir kelime kökünde aslî harflerden ikisi illetli olan. 🗗 **lefîf-i makrün,** *{OsT} Yan yana iki harfi illetli olan.*|| **lefîf-i mefrük,** *{OsT} Birinci ve üçüncü harfleri illetli olan.*

lefir, [lef *(yans.)* > lef-ir] *{ağız} is.* Öfke; kızgınlık; parlama. [DS] 🗗 **lefir lefir etmek,** *{ağız} (İnsan ya da hayvan için) öfkeli öfkeli solumak; köpürmek.* [DS]

lefk, -kı [Ar. lefḳ لفق] *{OsT} sf.* İki şeyi birleştirme veya bir araya getirip dikme.

leflafe, [Ar. leflāfe لفلافه] *(leflâ:fe) {OsT} is. bot.* Kurt tırnağı denilen bir bitki.

leftere, [Far. leftere لفتره] *{OsT} sf.* Alçak; sefil.

-leg, [-lıġ / -lig / -laġ / -leg / -luġ / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lıg.

legal, -li [Lat. legalis > Fr. légal] *sf.* Yürürlükteki yasalara uygun olan; yasal; kanunî; meşrû.

legalleşme, [legal-leş-me] *is.* Legalleşmek eylemi veya durumu.

legalleşmek, [legal-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Yasal duruma gelmek; meşrulaşmak; yasalara ve geleneklere uygun duruma gelmek.

legato, [İt. legato] *(lega'to) zf.* **1.** Bağlı. **2.** *müz.* Seslerin birbirini takip etmesi gerektiğini belirten müzik terimi.

legen, [Far. leken] *{ağız}* is. Yemek konulan çinko kap. [DS]

legleg, [Far. legleg لگلگ] *{eT} {OsT} is* Leylek. [Nevâyî]

legorn, [İt. Livorno *(İtalya'da bir bölge)* > İng. leghorn] *is.* İtalyan Livorno tavuğunun ıslahı ile elde edilen bol yumurta veren beyaz tüylü tavuk ırkı.

legümin, [Fr. légume *(sebze)* > légumine] *is.* Baklagillerin tanelerinden çıkarılan bitkisel protein; bitkisel kazein.

leğançe, [Far. leken-çe] *{ağız} is.* Küçük leğen; leğençe. [DS]

leğen, [Yun. lekáni / Far. leken لكن] *is.* **1.** Çoğunlukla, içinde bir şey yıkamak için kullanılan, metal, çinko, plastik vb.den yapılmış derinliği az, genişçe kap. **2.** *anat.* Bütün üst yapılı omurgalılarda omurganın bel kısmı ile bacaklarla eklemleşen kemik çatı; pelvis. **3.** *{ağız}* Karavana denilen yemek kabı. [DS] 🗗 **leğen açıklığı,** *Kalça çıkıntılarının en dış*

uçları arasındaki uzunluk.|| **leğen başından almak,** *(Bir kızı) iş yaparken görüp çalışkanlığını ve hamaratlığını beğenerek seçmek ve evlenmek.*|| **leğen ibrik,** *Leğen ve ibrikten oluşan el yüz yıkamakta kullanılan takım.*|| **leğen ölçümü,** *tıp. Kadında kemik leğeninin boyutlarının ölçülmesi işlemi; pelvimetri.*

leğençe, [Far. leken-çe لکنچه] *is.* **1.** Küçük leğen. **2.** Karavana.

leğenölçer, [leğen+ölç-er] *is. tıp.* Leğenin iç çaplarını ölçmekte kullanılan alet; pelvimetre.

leğer, [Erıme. kever] *{ağız} is.* Tarla sulamak için yapılan küçük su bendi; büğet. [DS] 🗗 **leğer olmak,** *1. Durgunlaşmak. 2. Pıhtılaşmak.*

leğın, [Far. leken] *{ağız} is.* Leğen. [DS]

-leği, [-lağı / -leği] *{eAT} yap. e.* ➔ -lağı.

Leh, [Leh *(Polonya kabilesinin ilk efsanevî kahramanı)*] *is.* **1.** Polonya halkından veya bu soydan olan kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Leh ve Lehlilerle ilgili.

leh, [Ar. li *(için)* + hü *(o)* > lehü / leh له] *{OsT} e.* **1.** Onun için; ona; onun tarafına; ondan yana. **2.** *is.* Bir şeyden veya bir kimseden yana olma; birinin tarafını tutma; birinin iyiliğinden veya çıkarından yana olan davranış. **3.** Yarar; menfaat; fayda. 🗗 **lehinde bulunmak,** *Bir kimse veya şeyin tarafını tutmak; onu desteklemek.*|| **lehinde olmak,** *Birinden veya bir şeyden yana olmak.*|| **lehinde söylemek,** *Bir kimse veya şeyin iyiliğini, yararını savunmak; iyiliğini söylemek.*|| **lehine olmak,** *Birine yarar sağlayacak yönde etkili olmak.*|| **lehte olmak,** *Bir şeyden yana olmak.*

leha[1], [Ar. lehā لها] *(leha:) {OsT} e.* ➔ leh.

leha[2], [Ar. lehāt > lehā لها] *(leha:) {OsT} is.* Küçük diller.

lehat, [Ar. lehāt لهات] *(leha:t) {OsT} is.* Küçük dil.

lehaz, [Ar. lehāẓ لهاظ] *(leha:z) {OsT} is.* Göz ucu; göz kuyruğu.

lehce, [Ar. lehce لهجه] *{OsT} is.* ➔ lehçe.

Lehçe, [Leh-çe] *(le'hçe) is.* Leh dili; Polca.

lehçe, [Ar. lehce لهجه] *{OsT} is.* **1.** *dbl.* Bir dilin belli bir bölgede, tarihî ve bölgesel sebeplerle ses, yapı ve söz dizimi özellikleri yönüyle ayrılan kolu; diyalekt. **2.** Sözlük; lügat. **3.** Yüz; çehre. **4.** Şive; konuşma tarzı. 🗗 **lehçe bilimi,** *dbl. Bir dilin lehçelerini çeşitli yönlerden inceleyip değerlendiren dil bilimi dalı; diyalektoloji.*

lehdar, [Ar. leh + Far. -dār لهدار] *(lehda:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyden veya bir kimseden yana olan; lehte olan. **2.** *huk. bank.* Lehine poliçe çekilen kimse.

leheb, [Ar. leheb لهب] *{OsT} is.* Alev. 🗗 **lehebü'n-nār,** *{OsT} Ateşin alevi.*

leheban, [Ar. leheb > lehebān لهبان] *(lehebaːn) {OsT} is.* Ateşin alevlenmesi.

lehef, [Ar. lehef لهف] *{OsT} is.* Kaybolan bir şey için üzülme.

lehen, [Far. leken] *{ağız} is.* Leğen. [DS]

lehevat, [Ar. lehāt > lehevāt لهوات] *{OsT} is. anat.* Küçük diller.

lehf, [Ar. lehf لهف] *{OsT} ünl.* Eyvah; yazık!

lehfan, [Ar. lehfān لهفان] *(lehfaːn) {OsT} sf.* Gönlü kırık; kalbi yanık; üzgün; müteessir.

lehfet, [Ar. lehfet لهفت] *{OsT} is.* Herhangi bir kayıp için duyulan büyük üzüntü; hayal kırıklığı.

lehhan, [Ar. leḥḥān لحان] *(lehhaːn) {OsT} sf.* Okurken çok yanlışlık yapan.

lehib, [Ar. lehīb لهيب] *(lehiːb) {OsT} is.* **1.** Alev. **2.** Ateşin sıcaklığı. **3.** (Ateş için) alevlenme.

lehif, [Ar. lehīf لهيف] *(lehiːf) {OsT} sf.* Kalbi yanık.

lehim, [Ar. lihām > lehim لهم /لهيم] *{OsT} is.* **1.** Birleştirilecek metal parçalar arasına kolay ergiyen bir alaşım damlatmak suretiyle elde edilen bir tür kaynak. **2.** Lehimleme işlerinde kullanılan erime dereceleri düşük kurşun ve kalay alaşımı. 🗗 **lehim kaynağı,** *Ana metali eritmeksizin, yavaş yavaş elde edilen sert birleştirme tekniği.*|| **lehim lambası,** *Muslukçuların kullandıkları bir tür alkol ve petrol lambası.*|| **lehim maskalası,** *Boruları uç uca birleştirmede kullanılan kurşunu sıkıştırmaya veya koparmaya yarayan kesici olmayan kalem.*

lehimci, [lehim-ci] *is.* Lehim yapan kimse. 🗗 **lehimci ocağı,** *lehimlenecek veya onarılacak bakır ve demir boruları ısıtmak için lehimcilerin kullandığı özel ocak.*

lehimcilik, -ği [lehim-ci-lik] *is.* Lehimcinin yaptığı iş.

lehimleme, [lehim-le-me] *is.* **1.** Lehimlemek eylemi. **2.** İki metali lehim ile birbirine birleştirme işi ve tekniği.

lehimlemek, [lehim-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (İki metal parçayı) birbirine lehim ile tutturmak; lehim ile birleştirmek, yapıştırmak.

lehimlenme, [lehim-le-n-me] *is.* Lehimlenmek işi ve durumu.

lehimlenmek, [lehim-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Lehim ile yapıştırılmak; tutturulmak; lehim yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Lehim sahibi olmak; lehim edinmek.

lehimletme, [lehim-le-t-me] *is.* Lehimletmek işi.

lehimletmek, [lehim-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* (İki metal parçayı) lehim yaptırarak tutturtmak; yapıştırtmak; lehim yaptırmak.

lehimli, [lehim-li] *sf.* **1.** Lehimle tutturulmuş olan; le-

him yapılmış olan. **2.** Lehim bulunan; lehim sahibi olan; lehimi olan

lehle, [leğ *(yans.)* > lehle] *{ağız} sf.* (Hayvan için) zayıf; cılız. [DS]

lehlemek, [leh *(yans.)* > leh-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yorgunluktan solumak. [DS]

Lehli, [Leh-li] *is.* Lehistan halkından olan kimse; Polonyalı.

lehm, [Ar. lehm لهم] *{OsT} is.* Bir şeyi hemen yutma.

lehre, [? lehre] *{ağız} is.* Üstüne tepsi koymaya yarayan, açılır kapanır ayakları olan araç; altlık; sofra altı. [DS]

lehs, [Ar. lehṣ لهث] *{OsT} is.* Dili dışarı çıkma; nefesi kesilme.

lehü, [Ar. li *(için)* + hü *(o)* > lehü له] *{OsT} zf.* Onun için; onun yararına; ondan yana.

lehüm, [Ar. lehüm لهم] *{OsT} is.* Birinden yana olanlar; birinin tarafını tutanlar.

lehüma, [Ar. lehümā لهما] *(lehüma:) {OsT} is.* Birinden yana olan, birinin tarafını tutan iki kişi.

lehv, [Ar. lehv لهو] *{OsT} is.* Yararsız ve gereksiz iş; eğlence.

lehviyat, [Ar. lehv > lehviyyāt لهويات] *(lehviya:t) {OsT} is.* Gereksiz işler; oyunlar; eğlenceler.

Leibnizci, [Alm. Leibniz *(Alman matematikçi ve filozofu)* > leibniz-ci] *(laybnizci) is.* ve *sf.* **1.** Leibniz felsefesiyle ilgili olan. **2.** Bu felsefeyi savunan.

Leibnizcilik, -ği [Alm. Leibniz *(Alman matematikçi ve filozofu)* > leibniz-ci-lik] *(laybnizcilik) is. fel.* Bilginin salt deneyle açıklanamayacağını, kişide zorunlu ve evrensel gerçeklerin bulunduğunu, bunları deneyler yardımıyla keşfettiğimizi; kötülüklerin dar kafalıların mükemmel olmayışlarından ileri geldiğini savunan Leibniz'in ve onu takipçisi çömezlerinin felsefesi.

leim, [Ar. levm > le'īm لئيم] *(lei:m) {OsT} sf.* **1.** Alçak; bayağı. **2.** Cimri; hasis.

leiman, [Ar. le'īmān لئيمان] *(lei:ma:n) {OsT} sf.* Alçak ve cimri kimseler.

leimane, [Ar. le'īm + Far. -āne لئيمانه] *(lei:ma:ne) {OsT} zf.* **1.** Alçakça; bayağıca. **2.** Cimrice.

lejant, -dı [Fr. légende *(alt yazı)*] *is.* **1.** Bir fotoğrafın, karikatürün veya resmin özünü yansıtan yazı. **2.** Bir haritanın başlığını ve çeşitli bilgileri içeren süslü yazı.

lejitim, [Lat. legitimus > légitime] *sf.* Yasal; hukuka uygun.

lejitimist, [Fr. légitimiste] *is.* **1.** Tahttan indirilen bir hükümdarın yeniden tahta çıkarılmasına taraftar olan. **2.** Meşrutiyetçi.

lejyon, [Lat. legio > légion] *is.* **1.** Roma ordusunda yaya ve süvarilerden oluşan askerî birlik. **2.** *as.* Birkaç takımdan oluşan askerî birlik.

lejyoner, [Fr. légionnaire] *is.* **1.** Romalı lejyon askeri. **2.** Fransa'da lejyon donör almış kimse. **3.** Fransa'da yabancı lejyona bağlı asker.

-lek, [-la-k / -le-k] *yap. e.* → -lak.

lek[1], [Ar. lek لك] *{OsT} zm.* Sana; senin için.

lek[2], [Far. lek لك] *{OsT} sf.* **1.** Ahmak; sersem. **2.** Yüz bin.

lek[3], [Far. lek لك] *{OsT} is.* Kırmızı boya yapılan bir maden.

lek[4], [lek] *{ağız} is.* **1.** Küçük tarla; evlek. **2.** Pirinç tarlası. [DS]

lek[5], [lek] *{ağız}* **1.** Dişbudak ağacı. **2.** Hasır. [DS]

lek[6], [lek] *{ağız}* **1.** Aşık. **2.** Bilye. **3.** Sigara paketlerinin yazılı olan yanı. [DS] 🗗 **lek durmak,** *Oynarken atılan aşık kemiği, düz olan yanı görünecek biçimde durmak.*

lekalik, -ği [Ar. leḳlaḳ > leḳāliḳ لقالق] *(leka:lik, k'ler kalın okunur) {OsT} is.* Leylekler.

lekan, [? leken] *{ağız} is.* → leken[1]. [DS]

lekanet, [Ar. leḳānet لقانت] *(leka:net) {OsT} is.* Çabuk anlayışlı olma; zeyreklik.

leke[1], [Far. leke لكه] *{OsT} is.* **1.** Kirliliği gösteren iz; kir izi. **2.** Belli bir renkteki zemin üzerinde beliren başka renkten bir kısım. **3.** (Güneş, ay vb. gezegenler için) parlak bir cismin üzerinde karanlık görünen kısım. **4.** Vücudun üzerinde görülen herhangi bir renk değişmesi. **5.** *tıp.* Bir organın röntgen filminde görülen olağan olmayan bir yoğunluk veya koyuluk. **6.** Televizyon görüntüsü üzerinde çözümleyici ve birleştirici tüpün hatasından kaynaklanan karanlık alan. **7.** *mecaz.* Bir kimsenin adını kötüye çıkaran yüz kızartıcı durum; namussuzluk; kara; şaibe. 🗗 **leke çıkarmak,** *Kumaş vb. üzerindeki lekeleri temizlemek.*|| **leke-dār,** *{OsT} Lekeli.*|| **leke etmek,** *Lekelemek; lekelenmesine sebep olmak.*|| **leke getirmek,** *1. Onur kıracak veya yüz kızartacak bir durumla karşılaşmak. 2. Davranışları ile yüz kızartıcı ve onur kırıcı bir duruma sebep olmak.*|| **leke giderici,** *Kumaş, dokuma, yaygı vb. üzerindeki lekeleri çıkarmaya yarayan madde.*|| **leke olmak,** *Üstünde leke oluşmak; lekelenmek.*|| **leke sabunu,** *Kumaş üzerindeki lekeleri temizlemekte kullanılan sabun.*|| **leke sürmek,** *Birinin onurunu kıracak, itibarını sarsacak biçimde iftirada bulunmak; suç yüklemek; lekelemek.*|| **leke tutmak,** *Üzerine bir şey bulaştığı zaman bunu belli etmek; hemen lekelenmek.*|| **leke yapmak,** Bir şey üzerinde leke bırakmak; leke meydana gelmesine sebep olmak.

leke[2], [leke] *{ağız} sf.* Korkak; ödlek. [DS]

leke[3], [Bizans. Rum. oikhion] *{ağız} is.* Kayığı yönetmeye yarayan dümenin kolu; yeke. [DS]

lekeci, [leke-ci] *is.* **1.** Elbiselerdeki lekeleri temizleyen ve geçimini bu yolla sağlayan kimse. **2.** Resimlerini lekeler hâlinde renkleri dağıtarak yapan ressam; taşist. 🗗 **lekeci kili,** *Kumaşlardaki lekeleri temizlemekte kullanılan bir tür kil.*

lekecil, [leke-cil] *sf.* (Mantarlar için) bitkisel dokular üzerinde meydana gelen lekelerde sporlanan.

lekecilik, -ği [leke-ci-lik] *is.* **1.** Lekecinin işi ve mesleği. **2.** Fırça darbeleri yerine damlatma, akıtma, sıçratma vb. tekniklerle boyayı zemin üzerine yayarak, duygulardan ziyade tekniklerin aracılığı ile ortaya çıkan biçimi belirleme düşüncesine dayanan resim anlayışı; taşizm.

leked, [Far. leked لکد] *{OsT} is.* Tekme; çifte. 🗗 **leked-hār,** *{OsT} Tekmelenen; çifte yiyen.*|| **leked-kūb,** *{OsT} Tekmelenen; çifte yiyen.*‖ **leked-zede,** *{OsT} Tekmelenen; çifte yiyen.*|| **leked-zen,** *{OsT} Tekmeleyen; çifte atan.*

lekeleme, [leke-le-me] *is.* **1.** Lekelemek eylemi. **2.** *mecaz.* Namus ve iffete dokunur bir suç yükleme; namusuna iftira etmek

lekelemek, [leke-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şey üzerinde leke meydana getirmek; bir şeyi kirletmek. **2.** *mecaz.* Birinin namus ve iffetine zarar verici davranışta bulunmak. **3.** Birine böyle bir suç yüklemek; namusuna iftira etmek.

lekelenme, [leke-le-n-me] *is.* **1.** Lekelenmek eylemi ve durumu. **2.** *mecaz.* Adı kötüye çıkma.

lekelenmek, [leke-le-n-mek] *edil. f. [-ır]* **1.** Lekeli bir durum almak; pislenmek. **2.** *mecaz.* Kötü tanınmak; namusuna zarar verici bir suç yüklenmek; namus ve iffeti ile ilgili iftiraya uğramak.

lekeli, [leke-li] *sf.* **1.** Herhangi bir şekilde üzerinde benekler meydana gelmiş olan; lekelenen. **2.** *mecaz.* Herhangi bir sebeple namus, iffet ve şerefi zarar görmüş olan; adı kötüye çıkmış olan; kötü ün kazanmış olan. **3.** (Elmas, değerli taş vb. için) lekeleri olan. 🗗 **lekeli humma,** *tıp. Tifüs.*

leken[1], [? leken] *is.* Karda yürürken ayağın batmaması için giyilen örgüden yapılma geniş kar ayakkabısı.

leken[2], [Far. / Ar. leken لکن] *{OsT} is.* Leğen.

lekende, [Far. nigende نگنده => lekende] *is.* **1.** Kaba dikiş; teyel. **2.** Saat zincirinin üzerine sarıldığı silindir. **3.** Silindir; üstüvane.

lekes, [Far. nā-kes => *OsT.* nekes] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

lekesiz, [leke-siz] *sf.* **1.** Lekesi veya kirlenmiş herhangi bir yeri olmayan; pırıl pırıl; tertemiz. **2.** *mecaz.* Ahlaken herhangi bir kusuru olmayan; kusursuz; tertemiz; namus.

lekeşi, [lekeş-i] *{ağız} sf.* Tıpkısı; özdeşi. [DS]

lekgele, [lek+gel-e] *{ağız} is.* Tek mi, çift mi oyunu. [DS]

lekin, [Far. / Ar. leken] *{ağız} is.* **1.** Küçük pekmez kazanı. **2.** Büyük ve derin bakır tepsi. [DS]

lekle, [? lekle / lele] *{ağız} is.* Yalan. [DS]

leklek, -ği [Far. leklek / lekleke لکلک / لکلکه] *{OsT} is.* Dedikodu; gevezelik; boş söz.

lekleşmek, [lek-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Cıvıtmaya başlamak. [DS]

lekmat, [? lekmat] *{ağız} sf.* Tatsız tuzsuz; yavan. [DS]

lekmek, [Far. leng *(topal)* > lek-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Aksayarak yürümek. [DS]

leksikbirim, [Fr. lexique + bir-im] *is. dbl.* Sözlükte madde başı olarak yer alacak anlamlı söz varlığı; sözlük birimi.

leksikograf, [Fr. lexicographe] *is. dbl.* Sözlük bilimi uzmanı; sözlükçü; sözlük yazarı.

leksikografi, [Fr. lexicographie] *is. dbl.* Sözlük yazma ve hazırlama işi; sözlük yazarlığı; sözlükçülük.

leksikolog, -ğu [Fr. lexicologue] *is. dbl.* Sözlük bilimci.

leksikoloji, [Fr. lexicologie] *is. dbl.* Sözlük bilimi.

leksikon, [Yun. leksikón] *is.* Sözlük.

lektirmeç, [Far. leng *(topal)* => lek-tir-meç] *{ağız} is.* Sopa; değnek. [DS]

lektör, [Lat. legere *(okumak)* > lector > Fr. lecteur] *is.* Okutman.

lektörlük, -ğü [lektör-lük] *is.* Okutmanlık.

lelbebi, [Far. leblebi] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

lele[1], [Far. lālā] *{ağız} is.* **1.** Baba. **2.** Delikanlı. [DS]

lele[2], [lele] *{ağız} is.* El (organ). [DS]

lele[3], [lele] *{ağız}* Yalan. [DS] 🗗 **lele hoy demek,** *İster istemez evet demek.*|| **lele hoy kalmak,** *Yoksul kalmak.*|| **lele manisi,** *Ölüm veya yıkım sırasında söylenen mani.*

lelek, -ği [yilek / yelek] *{ağız} is.* Kazın kanat tüyü. [DS]

lelengi, [lele-n-gi] *{ağız} is.* Kabuğu kolay soyulan bir tür portakal. [DS]

leleş, [lele-ş] *{ağız} is.* **1.** Ağabey. **2.** Baba. **3.** Çocuğun evde en güvendiği erkek. [DS]

lelevan, [? lelevan] *{ağız} sf.* İşsiz güçsüz dolaşan. [DS]

lelevün, [? lelevün] *{ağız} sf.* **1.** Çok zayıf. **2.** Bitkin; yorgun argın. [DS] 🗗 **lelevün etmek,** *1. Yaltaklanmak. 2. Darmadağınık etmek; alt üst etmek.*|| **lelevün olmak,** *Yanıp yakılmak.*

lelik, -ği [lel-ik] *{ağız} is.* Çok ağlayan kimse. [DS]

lelimek, [leli-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Çok ağlamak. **2.** Yalvarıp yakarmak. [DS]

leliyhçi, [lel-ik-çi] *{ağız} sf.* Yalvarıp yakarıcı. [DS]

lelle, [lel-le] *{ağız} is.* Deli. [DS]

lellük, [lel-lük] *{ağız} is.* Karşılıklı iki duvara çivi çakılarak yapılan salıncak. [DS]

lelöyün, [lel+öğün] *{ağız} sf.* Çok yoksul; yarına yiyeceği olmayan. [DS]

lem-, [Ar. lem- لم] *{OsT} ek.* Arapça'da olumsuzluk belirten önek.

-lem, [-la-m / -le-m] *yap. e.* → -lam.

lem[1], [lem / lom *(yans.)*] *is.* Birden düşünmeden ve patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lem lüm, lem lüm etmek* 🗗 **lem lüm etmek,** *Açıkça söylememek; gevelemek.*

lem[2]**, -m'ı**[Ar. lemʿ لمع] *{OsT} is.* Parlama; parıldama.

lem[3], [Far. nem => lem لم] *{eAT} {ağız} is.* Nem; ıslaklık. [DS] 🗗 **lem kapmak,** *{eAT} Alınmak.*

lem'a, [Ar. lemʿa لمعه] *{OsT} is.* **1.** Parıltı. **2.** Lamba. **3.** El ile veya bir şey ile işaret etme. 🗗**lem'a-pāş,** *{OsT} Parıldayan.*|| **lem'a-rîz,** *{OsT} Parlayan; parıldayan.*

lembeki, [? lembeki] *{ağız} is.* Küçük tabak; küçük sahan. [DS]

lemberlep, [Far. leb-be-leb] *{ağız} sf.* Çok dolu; ağzına kadar. [DS]

lembirlep, [Far. leb-be-leb] *{ağız} sf.* → lemberlep. [DS]

lemcimek, [lem-ci-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Kirden kokmak. [DS]

-leme, [-la-ma / -le-me] *yap. e.* → -lama.

leme, [? leme] *{ağız} is.* An. [DS]

lemean, [Ar. lemʿ > lemeʿān لمعان] *{OsT} is.* **1.** Paralama; parıldama. **2.** *fiz.* Gazışı. 🗗 **lemeān-ı fosforî,** *Fosfor ışı.*

lemeat, [Ar. lemʿa > lemeʿāt لمعات] *{OsT} is.* Parıltılar; parlayışlar. 🗗 **lemeāt-ı şems,** *{OsT} Güneşin parıltıları.*

lemehat, [Ar. lemḥa > lemeḥāt لمحات] *(lemeha:t) {OsT} is.* Bir defacık bakış; bir göz atış.

lemermek, [Far. nem => lem-er-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Nemlenmek. [DS]

-lemesine, [la-ma-s-ı-n-a / le-me-s-i-n-e] *yap. e.* → -lamasına.

lemh, [Ar. lemḥ لمح] *(lemeha:t) {OsT} is.* **1.** Bakma; bakış; göz atma; göz gezdirme. **2.** Parıltı; parlama. 🗗 **lemh-i basar,** *{OsT} Çabucak bakıverme; göz gezdirme.*

lemha, [Ar. lemḥ > lemḥa لمحه] *{OsT} is.* **1.** Bir kere bakma; bir defa göz atma. **2.** Parlama; parıltı. 🗗 **lemha-i basar,** *{OsT} Göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman; an; kısa zaman.*|| **lemha-i iftitāh,** *{OsT} 1. İlk defa bakma. 2. Gözün dünyaya ilk defa bakışı.*|| **lemha-i üla,** *{OsT} İlk bakış.*

lemhat, [Ar. lemḥa > lemḥat لمحة] *{OsT} is.* → lemha. 🗗 **lemhatü'l-basar,** *{OsT} Göz açıp kapayıncaya kadar; çok az bir zamanda.*

lemis, [? lemis] *{ağız} is.* İçine peynir, patates, ıspanak konularak katlanmış yufka. [DS]

lemle, [? lemle] *{ağız} is.* Çizgi. [DS]

lemli, [Far. nem => lem-li] *{ağız} sf.* Nemli; hafif ıslak.

lemlüm, [lem *(yans.)* > lem+lüm] *{ağız} is.* Anlaşılmayan, ağızda gevelenen söz. 🗗 **lemlüm etmek,** *{ağız} Açıkça söylememek; gevelemek.* [DS]

lemma, [Yun. lémma] *sf.* **1.** Varsayılan. **2.** Tutulan.

lemnisk, [Fr. lenisque] *is.* Kutsal kitaplarda kelimesi kelimesine sadık kalmadan aktarılan bölümleri belirtmekte kullanılan altı ve üstü noktalı yatay çizgi: (÷)

lemper, [? lemper] *{ağız} is.* Hendek. [DS]

lems, [Ar. lems لمس] *{OsT} is.* Bir şeye elle dokunma; elle dokunarak hissetme.

lemse, [? lemse] *{ağız} is.* Tükrük. [DS]

lemsetme, [Ar. lems+et-me لمس ايتمه] *{OsT} is.* Lemsetmek eylemi.

lemsetmek, [Ar. lems+et-mek لمس ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* Dokunarak algılamak; dokunarak hissetmek.

lemsî, [Ar. lemsī / lemsiye لمسى] *(lemsi:) {OsT} sf.* Dokunma duyusu ile ilgili; dokunma ile ilgili.

lemsiyet, [Ar. lemsiyyet لمسيت] *{OsT} is.* Dokunmakla algılanan şeyin özellikleri.

lemur, [Lat. lemures *(ölülerin ruhu)* > lemur] *is. zool.* Bir memeli.

lemyezel, [Ar. lem-yezel لم يزل] *{OsT} sf.* **1.** Ebedî; son bulmaz; kalıcı; baki; zeval bulmaz; zail olmaz. **2.** Ölümsüz, zeval bulmaz tek varlık anlamında Allah'ın sıfatı.

lemyezelî, [Ar. lem-yezelī لم يزلى] *{OsT} is.* Son bulmazlık; kalıcılık; bakilik.

lemza, [? lemza] *{ağız} is.* Gökkuşağı. [DS]

lemze, [Ar. lemze لمزه] *{OsT} is.* Göz veya kaş ile işaret etme; işmar.

-len-, [-la-n- /-le-n-] *yap. e.* → -lan-.

-len[1], [-la-n / -le-n] *{eAT} çek. e.* → -lan[1].

-len[2], [-la-n / -le-n] *yap. e.* → -lan[2].

len[1], [oğlan > ulan > len] *{ağız} ünl.* Çağırma, seslenme ünlemi. [DS]

len[2], [Far. leken = > leğen > lēn] *(lee:n) {ağız} is.* Leğen. [DS]

lenc, [Far. lenc لنج] *{OsT} is.* Naz ve eda ile salınma.

lença, [? lença] *{ağız} is.* **1.** Azarlama. **2.** Sorgu. 🗗 **lençaya almak,** *{ağız} 1. Azarlamak; hırpalamak. 2. Sorguya çekmek.* [DS]

lenduha, [Far. lend-i ḫār *(eşeğin erkeklik organı)*] *sf.* **1.** Kaba; çok büyük; çok iri. **2.** Ahenksiz; biçimsiz.

lenf, [Lat. lympha *(su)* / Ar. lenf لنف] *{OsT} is.* Lenf damarlarında dolaşan, kan ile doku ögeleri arasında aracılık yapan, kan serumu ve lenfositten oluşan, solgun, saydam sarı renkli sıvı; ak kan. ◘ **lenf damarları,** *Güvercin yuvası biçiminde kapakçıklarla ayırt edilebilen, içinde lenf dolaşan damarlar.*

lenfa, [Lat. lympha / Ar. lenfā لنفا] *{OsT} is.* Lenf damarlarında dolaşan, kan ile doku ögeleri arasında aracılık yapan, kan serumu ve lenfositten oluşan, solgun, saydam sarı renkli sıvı; ak kan. ◘ **lenfā-i dahilî,** *{OsT} İç akkan.*

lenfaî, [Lat. lympha > Ar. lenfāī / lenfaiye لنفائى / لنفائيه] *(lenfai:) {OsT} sf.* Lenf ile ilgili; lenfatik.

lenfanjit, [Fr. lymphangite] *is.* Lenf damarlarının iltihaplanması.

lenfatik, -ği [Fr. lymphatique] *sf.* Lenfle ilgili. ◘ **lenfatik bünye,** *Beyaz ve yumuşak etli, gevşek hareketli insan tipi.*

lenfatizm, [Fr. lymphatisme] *is. tıp.* Vitamin eksikliğinden veya lenf boğumlarının büyümesinden doğan, derinin aşırı beyaz, tenin çok yumuşak, ayaklarda şişme, boyundaki bezlerde büyüme gibi belirtilerle kendini gösteren bir hastalık.

lenfavî, [Lat. lympha > Ar. lenfavī لنفاوى] *(lenfavi:) {OsT} sf.* Lenf ile ilgili; lenfatik.

lenfoblast, [Fr. lymphoblaste] *is. tıp.* Lenfosit hücresi.

lenfosit, [Fr. lympocyte] *is. tıp.* Lenf düğümlerinde, bağırsak mukozası foliküllerinde, dalakta vb. yerlerde meydana gelen, çekirdeği çok iri olan ve hemen hemen hücrenin her tarafını kaplayan küçük akyuvar.

lenfositoz, [Fr. lymphocytose] *is. tıp.* Kanda veya beyin, omurilik gibi organizmanın başka bir sıvısında lenfosit sayısının artması: lenfositemi.

lenfoyit, [Fr. lymphoïde] *sf.* Lenfe ve lenf düğümlerine benzeyen. ◘ **lenfoyit sistem,** *Dalak ve lenf düğümleri gibi lenfoyit organları meydana getiren dokuların tümü.*

leng, [Far. leng لنگ] *{OsT} sf.* Topal; aksak; aksayan. ◘ **leng atmak,** *{ağız} Yersiz nükte ve eleştiri ile birinin konuşmasını kesmek.* [DS]

lenga, [? lenga] *{ağız} is.* Küçük çekül. [DS]

lengâne, [Far. leng-āne لنگانه] *(lengâ:ne) {OsT} zf.* Topallayarak; topalcasına.

lenge, [? lenge] *{ağız} is.* Kadınların boyunlarına astıkları altın; beşibiryerde. [DS]

lengeç, [Fr. langouste => leñeç / yeñeç] *{eT} {eAT}* → yengeç. [Clauson]

lenger, [Yun. ánkyra *(bükülmüş şey)* / Ar. el-encer *(gemi demiri)* / Far. lenger لنگر] *{OsT} is.* **1.** Kenarları yatık, yayvan ve geniş bakır yemek kabı. **2.** Gemilerin bir noktada durabilmesini sağlamak için denize atılan çapa. *{eAT} (aynı)* **3.** *{ağız}* Kova. [DS] **4.** *sf.* Böyle bir kabın alabileceği miktarda olan. ◘ **lenger atmak,** *Demir atmak; demirlemek.* ‖ **lenger bırakmak,** *dnz. 1. Demir atmak; demirlemek; {eAT} (aynı). 2. {eAT} Oturup kalmak.* ‖ **lenger-dār,** *{OsT} dnz. 1. (Gemi için) demir atmış; demirli. 2. (Gemi için) rüzgârdan etkilenmeyen.* ‖ **lenger-endāz,** *{OsT} 1. (Gemi için) demir atmış. 2. mecaz. İyice yerleşmiş; kımıldamaz.* ‖ **lenger-endāz olmak,** *{OsT} 1. dnz. (Gemi için) demir atmak. 2. mecaz. Uzun zaman bir yerde kalmak; yerleşmek.* ‖ **lenger-gâh,** *{OsT} dnz. Geminin demir atmasına uygun yer.* ‖ **lenger-hâne,** *{OsT} Lenger yapılan yer.* ‖ **lenger-karār,** *{OsT} dnz. (Gemi için) demir atarak bir yerde sabit olarak duran.* ‖ **lenger koparmak,** *{eAT} dnz. Demir almak.* ‖ **lenger üzerinde,** *{OsT} dnz. Demir atmış olarak.*

lengere, [lenger] *{ağız} is.* Tavır; tutum. ◘ **lengeresini bozmamak,** *{ağız} Acele etmesi gerekirken yavaş davranmak.* [DS]

lengeri, [Far. lengerī لنگرى] *(lengeri:) is.* **1.** *{OsT}* Büyük bakır sahan. **2.** *{ağız}* Bakır tepsi. [DS] ◘ **lengeri tatarı,** *{ağız} Mantı.* [DS]

lengerlenmek, [lenger-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kıvrılıp oturmak. **2.** Yuvarlak olmak.

lengerli, [lenger-li] *sf.* **1.** Lengeri olan. **2.** (Gemi için) Demir atmış; demirli. **3.** Sabit; kımıldamaz. **4.** *{ağız}* Ağır başlı; onurlu. [DS]

lengfahte, [Far. lenk-fāḫte لنفخته] *{OsT} is. müz.* → lenkfahte.

lengî, [Far. lengī لنگى] *(lengi:) {OsT} is.* Topallık; aksaklık.

lengir, [Far. lenger] *is.* **1.** Kevgir. **2.** Çömleklerin kulpuna takılarak tandıra indirmekte kullanılan uçları kıvrık iki demir çubuktan yapılmış araç.

lengüist, [Lat. lingua > Fr. lunguist] *sf.* Dilci.

lengüistik, -ği [Fr. linguistique] *is. dbl.* Dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim dalı; lisaniyat; dil bilimi.

lenhua, [Çin. lian-hua => lenkua] *is.* Lotus çiçeği. [ETY]

leni, [öyle mi] *{ağız} ünl.* Öyle mi? [DS]

Leninci, [Lenin *(Rus devlet adamı)* > lenin-ci] *is.* **1.** Lenin taraftarı olan kimse. **2.** *sf.* Lenin'e özgü olan.

Leninçilik, -ği [Lenin-ci-lik] *is.* Marksizmin, Rusya'nın özel şartlarına uyarlanması biçiminde belirginleşen, Lenin'in çelişkiler içine giren kapitalizm ve emperyalizmin bir savaşa yol açacağı ve bu sa-

vaştan komünizmin galip çıkacağı şeklinde savunduğu görüşlerinin tümü.

Leninist, [Fr. leniniste] *is.* Leninci.

Leninizm, [Fr. leninisme] *is.* Lenincilik.

lenk[1], -gi [Far. lenk لنك] *{OsT} is.* Topal.

lenk[2], -gi [Far. yek] *{ağız} sf.* Tek; bir. [DS]

lenkfahte, [Far. lenk-fāḫte لنفاخته] *{OsT} is. müz.* Türk musikisinde bir küçük usul; aksak fahte; nim fahte.

lenkmek, [lenk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Sarsılarak kalkmak. **2.** Tek ayak üstünde yürümek; sekmek. [DS]

lenkua, [Çin. lian-hua => lenḫua] *{eT} is. bot.* Lotus çiçeği. [İKPÖy.]

lens, [Lat. lens *(mercimek)* > İng. contact lens *(göze yapışık mercek)*] *is.* **1.** Mercek. **2.** Kontak lensin kısaltılmışı. **3.** Mercimeğin bilimsel adı.

lentamente, [İt. lentamente] *zf. müz.* Bir parçanın veya bölümün yavaş çalınacağını ifade eden terim.

lentando, [İt. lentando] *zf. müz.* Bir parçanın temposunun gittikçe düşürüleceğini belirten terim.

lentiye, [İt. lentiya] *is. dnz.* Bir yükü kaldırıp indirirken belirli bir durumda tutmak için bağlanan ince ip.

lento[1], [Fr. linteu] *(le'nto) is.* Kapı, pencere açıklıkları gibi boşlukların üstündeki duvarın ağırlığını taşıması için atılan ahşap ya da beton üst eşik.

lento[2], [İt. lento] *zf. müz.* **1.** Bir parçanın aşırılığa kaçmadan, largo ile adagio arasında çalınacağını ifade eden terim. **2.** *is.* Bu tempo ile icra edilecek parça.

lentonit, [Fr. lintonite] *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum, kalsiyum ve sodyum silikat.

lenzük, -gü [? lenzük] *{ağız} sf.* Gevşek; buruşuk; pörsük. [DS]

leonit, [Leo Strippelmann *(Alman mühendis)* > Fr. léonite] *is. min.* Hidratlı tabiî sodyum ve magnezyum sülfat.

leopar, [Yun. léon *(aslan)* + párdos *(pars)* > Lat. leopardus] *is.* **1.** *zool.* Kedigillerden, Afrika ve Asya'nın tropik bölgelerinde yaşayan, geceleri avlanmaya çıkan, çoğunlukla tek başına yaşayan büyük yırtıcı hayvan; pars, *(Felis pardus).* **2.** Bu hayvanın düzgün, yumuşak, sağlam sarılı siyahlı postu.

lep[1], [lap / lep / lop *(yans.)*] *is.* Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lep lep, lep lep dökülmek, lep-e-dek, lep-ek lepek, lep-ir-t olmak*

lep[2], [lep *(yans.)* > lep] *{ağız} is.* **1.** Sac üstünde pişirilen ekmek. **2.** Kağnı tekerini tutmaya yarayan ağaç çivi. [DS] 🗗 **lep lep,** *{ağız} 1. Topak topak. 2. Büyük parçalar durumunda.* [DS]|| **lep lep kulahlı** (kulaklı), *(At için) düşük kulaklı.*

lep[3], [Far. leb / leblebi *(ilk hecesi)* > lep] *is.* "Leblebi" kelimesinin ilk hecesi. 🗗 **lep demeden leblebiyi anlamak,** *Ne denilmek istendiğini daha söze başlarken anlamak; söylenilecek sözü baştan kestirmek.*

lep[4], [lep / lap] *{ağız} is.* Avuç içi. [DS]

lepbik, -ği [lep *(yans.)* > lep(b)-ik] *{ağız} is.* Kayrak. [DS]

lepe[1], [lep *(yans.)* > lep-e] *{ağız} is.* **1.** Lapa. **2.** Bulgur ufağından yapılan yemek. **3.** Pirinç ve mercimekten yapılan bir tür yemek. **4.** Bulgur veya pirinçten yapılan bol soğanlı, kırmızı biberli yemek. **5.** Sütle pişirilen pirinç lapası. **6.** Az yağlı, yumuşak pirinç pilavı. [DS]

lepe[2], [? lepe] *{ağız} is.* Kayrak. [DS]

lepeç[1], -ci [lep *(yans.)* > lep-eç] *{ağız} sf.* Islak; ıslanmış. [DS]

lepeç[2], -ci [lep *(yans.)* > lep-eç] *{ağız} is.* (Kişi için) şişman. [DS]

lepede, [lep *(yans.)* > lep-ed-e] *(lepe'de) {ağız} zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]

lepelemek, [yepe-le-mek > lepe-le-mek] *{ağız} is. gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Okşamak. [DS]

lepez, [lep *(yans.)* > lep-ez] *{ağız} sf.* **1.** Kullanıla kullanıla aşınmış; düzleşmiş olan. **2.** Geveze. **3.** Kötü kadın. [DS] 🗗 **lepez aşığı,** *{ağız} Yüzsüz arsız; her yere sokulan.* [DS]

lepiç, -ci [lep *(yans.)* > lep-iç] *{ağız} sf.* Islak; ıslanmış. [DS]

lepik, -ği [lep *(yans.)* > lep-ik] *{ağız} is.* **1.** Bulgurdan yapılan yassı köfte. **2.** Çocukların oyunda kullandıkları düz, yuvarlak ve yassı taş. [DS]

lepirdek, -ği [lep *(yans.)* > lep-ir-de-k] *{ağız} is.* Trampet. [DS]

lepirlek, -ği [lep *(yans.)* > lep-ir-le-k] *{ağız} is.* Ağzı geniş testi. [DS]

lepirlik, -ği [lep-ir-lik ?] *{ağız} is.* **1.** Tek kulplu küçük testi. **2.** Turşu kurulan büyük küp. [DS]

lepirt, -di [lep *(yans.)* > lep-ir-t] *{ağız} sf.* Çok ıslak; sırılsıklam. 🗗 **lepirt olmak,** *{ağız} Yağmurdan sırılsıklam olmak.* [DS]

lepiska, [lipsk > Leipzig *(Almanya'da bir şehir)* => lepiska] *(lepi'ska) is.* **1.** Leipzig şehrinde üretilen ipek. **2.** *sf.* (Saç için) yumuşak, sarı ve uzun.

lepişek, -ği [lep *(yans.)* > lep-iş-ek] *{ağız} sf.* Yapışkan. [DS]

lepleki, [? lepleki] *{ağız} is.* Cam tabak. [DS]

leplik, -ği [lep *(yans.)* > lep-lik] *{ağız} is.* Yassı ve mavi renkli boncuk. [DS]

leppez, [lep *(yans.)* > lep(p)-ez] *{ağız} sf.* Düzleşmiş. [DS] 🗗 **leppez aşığı,** *{ağız} (Kişi için) her yere sokulan; yüzsüz.* [DS]

lepra, [Yun. leprós *(pullu)*] *is. tıp.* Bir tür basilin sebep olduğu deri hastalığı; cüzam.

lepralog, [Fr. léprologue] *is.* Cüzam hastalığı uzmanı.

lepraloji, [Fr. léprologie] *is.* Cüzam hastalığının sebepleri ve tedavisi ile ilgili tıp dalı.

leprom, [Fr. léprome] *is. tıp.* Cüzam hastalığında görülen düğüm biçimindeki ur.

lepromin, [Fr. lépromine] *is. tıp.* Cüzam basili kültürlerinden elde edilen ve bu hastalığın teşhisinde kullanılan madde.

lepton, [Yun. lepton] *is.* **1.** Yunanlıların kullandığı 13 santigramlık ağırlık ölçüsü. **2.** Yunanlıların kullandığı en küçük para. **3.** *fiz.* Zayıf etkileşimlerin etkisi altında olan elektron, pozitron, nötron gibi afif atom altı parçacıklarının genel adı.

leptoten, [Yun. leptos *(ince)* + teinein *(uzatmak)* > Fr. leptotène] *is.* Kromozomların ince ip gibi upuzun bulunduğu meyoz evresi.

-ler, [ula-mak *(ulamak, birleştirmek)* > ula-r *(-r: geniş zaman eki)* > -lar / -ler] *{eT} çek. e.* ➔ -lar.

-leri, [-lar-ı / -ler-i] *çek. e. yap. e.* ➔ -ları.

lerduven, [Far. nerdbān] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

lerzan, [Far. lerzīden *(titremek)* > lerzān لرزان] *{OsT} (lerza:n) sf.* Titreyen; titrek. ⊡ **lerzān etmek,** *{OsT} 1. Titretmek. 2. mecaz. Korku ve dehşet vermek.*

lerze, [Far. lerzīden > lerze لرزه] *{OsT} is.* Titreme; titreyiş. ⊡ **lerze-bahş,** *{OsT} Titreten.*|| **lerze-bahş-ı dil,** *{OsT} Gönül titreten.*|| **lerze-dār,** *{OsT} Titrek; titreyen.*|| **lerze-nāk,** *{OsT} Titrek; titreyen.*|| **lerze-resān,** *{OsT} Titreten.*

lerzende, [Far. lerzende لرزنده] *{OsT} sf.* Titreyen.

lerziş, [Far. lerziş لرزش] *{OsT} is.* Titreme; titreyiş.

les, -s'ı [Ar. les' لسع] *{OsT} is.* Yılan, akrep vb. zehirli hayvan sokması.

les, -ssi [Ar. leş لث] *{OsT} sf.* Sürekli olan; daim olan.

lesa, [? lesa] *{ağız} is.* Fındık ağacı filizlerinden yapılmış tuzak. [DS]

lesas, [Ar. leṣāṣ لصاص] *(lesa:s) {OsT} is.* Hırsızlık etme; çalma.

lesaset, [Ar. leṣāṣet لصاصت] *(lesa:set) {OsT} is.* Hırsızlık.

lesbi, [? lesbi] *{ağız} is.* Killi, çorak toprak. [DS]

lese[1], [? lese لسه] *{OsT} is.* **1.** Çalı çırpı. **2.** Çit. **3.** *{ağız}* Sepet. [DS]

lese[2], [? lese] *{ağız} is.* Boy. [DS]

lesepase, [Fr. laisez-passer] *is.* **1.** Sınırdan geçmek için verilmiş izin. **2.** Bu iznin verildiğini belirten belge; vize.

lesitin, [Fr. lécithine] *is. biy.* Dokuların beslenmesi ve büyümesi üzerinde etkili olan, yumurta sarısında, balık atmığında, sinir dokusunda ve sütte bulunan, fosforik asit, gliserin ve organik bir baz olan kolinin birleşmesi sonucu meydana gelen karmaşık lipit.

lesker, [? lesker] *{ağız} is.* Toprağı kazmaya yarayan tarım aracı; bel. [DS]

lesme, [Ar. leṣme لثمه] *{OsT} is.* Peçe; yüz örtüsü.

lest, [Ar. lest لست] *{OsT} sf.* **1.** Güzel. **2.** İyi. **3.** Kuvvetli.

lesus, [Ar. leṣūṣ / leṣūṣiyyet لصوص / لصوصيت] *(lesu:-si:yet, s'ler kalın söylenir) {OsT} is.* Hırsızlık etme; çalma; hırsızlık.

-leş-, [-la-ş- / -leş] *yap. e.* ➔ -la-ş-.

leş[1], [Ar. lāşe *(cansız beden)* لاشه] *is.* **1.** Kokmuş veya kokuşmaya yüz tutmuş hayvan ölüsü. **2.** *mecaz.* Sevilmeyen ve nefret edilen kimsenin ölüsü. **3.** *dnz.* Batmış bir geminin su yüzünde görünen veya karaya vurmuş enkazı. **4.** *argo.* Koşarken yorulan ve yolda kalan tulumbacı. **5.** *{ağız}* Tabaklanacak derilerin üstündeki et parçaları. [DS] **6.** *{ağız}* Et. [DS] **7.** *sf.* Çok kötü kokan. ⊡ **leş akbabası,** *zool. Kartallar takımının, akbabagiller familyasından, beyaz tüylü, siyah kanatlı, boynunda açık sarı yaka tüyleri bulunan, yüksek dağlarda yaşayan bir yırtıcı kuş, (Neophron percnopterus).*|| **leş gibi,** *1. (Koku için) çok kötü; çok fena. 2. (Yer için) çok pis. 3. Tembel; yerinden kalkmaz.*|| **leş gibi sarhoş olmak,** *Çok sarhoş olmak; kör kütük sarhoş olmak.*|| **leş gibi serilmek,** *Kollarını, bacaklarını sererek dağılıp yatmak.*|| **leşini çıkarmak,** *(Birini) çok dövmek.*|| **leşini sermek,** *Birine göz dağı vermek için edilen küfür içinde "öldürmek" anlamıyla kullanılır.*|| **leş kargası,** *1. zool. Kargagillerden, Asya ve Avrupa'nın orman, çayır ve bahçelik yerlerinde eşi ile birlikte belli bir bölgeyi sahiplenerek yerleşik yaşayan, başı siyah, vücudu kül rengi, ötücü hepçil bir kuş; kuzgun, (Corvus cornix). 2. mecaz. Başkalarının uğrayacağı kötü durumlardan yararlanmayı fırsat bilen kimse.*|| **leş karın,** *1. Çok yemekten karnı büyümüş kimse. 2. Şişman.*|| **leş sineği,** *zool. Leşler üzerinde yaşayan, iki kanatlılardan bir böcek.*

leş[2], [leş] *{ağız}is.* Tane; adet; sayı. [DS]

leş[3], [Toh. léşp / lēş] *(le:ş) {eT} is.* ➔ leşp. [DLT]

leşçil, [leş-çil] *sf.* (Hayvanlar için) leş ile beslenen. ⊡ **leşçil akbaba,** *zool. Gündüz yırtıcısıgillerden, hayvan leşleri ile beslendiklerinden çevre temizliğinde büyük yararları olan, tüyleri beyaza yakın, sarı çıplak başlı, kanatlarının kenarı siyah bir tür akbaba, (Neophron percnopterus).*

leşe, [Ar. neş'e] *{ağız} is.* Neşe. [DS]

leşen, [? leşen] *{ağız} is.* İyi bağlanmamış ekin saplarının döküntüsü. [DS]

leşgarın, [leş+karın] *{ağız} is.* Çok yemekten karnı şişmiş ve büyümüş kimse. [DS]

leşke, [? leşke] *{ağız} is.* Davranışları ağır olan; tembel. [DS]

leşker, [Ar. el-ʿasker ? / Far. leşker / leşger لشگر / لشگر] *{OsT} is.* **1.** Asker; ordu. **2.** *mecaz.* Kahraman; yiğit; cesur. 🗗 **leşker-gâh,** *{OsT} Ordugâh.*‖ **leşker-i aremrem,** *{OsT} Kalabalık ordu; büyük ordu.*‖ **leşker-i İslam,** *{OsT} Osmanlı ordusuna verilen isim; İslam ordusu.*‖ **leşker-keş,** *{OsT} Ordu çeken; orduyu idare eden; kumandan; komutan.*‖ **leşker-keşān,** *{OsT} Kumandanlar.*‖ **leşker-şikāf,** *{OsT} Ordu kıran; ordu bozan.*‖ **leşker-şiken,** *{OsT} Ordu kıran; ordu bozan.*‖ **leşker-şükūf,** *{OsT} Ordu kıran; ordu bozan.*

leşkerî, [Far. leşkerī / leşkeriye لشکریه / لشکری] *(leşkeri:) {OsT} sf.* Askerî; askerlikle ilgili.

leşkeriyan, [Fr. leşkeriyān لشکریان] *(leşkeriya:n) {OsT} is.* Askerler; ordular.

leşp, [Toh. léşp] *{eT} is.* **1.** Balgam. **2.** Sümük. [Clauson]

leşter, [Far. nīşter] *{ağız} is.* Neşter. [DS]

let[1]**, -tti** [Ar. lett لت] *{OsT} is.* **1.** Karıştırma. **2.** Bağlama. **3.** Yaklaşma; yanaşma. **4.** Dövme; vurma.

let[2], [Far. let لت] *{OsT} is.* **1.** Dayak atma; dövme. **2.** Şiddetle çarpma. 🗗 **let vurmak,** *Dövmek; dayak atmak.*

let[3], [? let] *{ağız} sf.* Yoksul. [DS]

leta, [? leta] *{ağız} is.* Derileri tabaklama sırasında, harçtan çıktıktan sonra bol suda yıkama işlemi. [DS]

letafet, [Ar. leṭāfet لطافت] *(leta:fet) {OsT} is.* **1.** Güzellik; hoşluk. **2.** Yumuşaklık; nezaket; incelik.

letaif, [Ar. lāṭife > leṭā'if لطائف] *{OsT} is.* Güldürecek sözler; latifeler. 🗗 **letāif-i rivāyāt,** *Söylentilerin öyküleri.*‖ **letāif-i sünbüle,** *gök b. Kuzey yarı gökküresinde bulunan Başak Burcunun en parlak yıldızı, Alfa Virgo.*‖ **letāifü'l-hiyel,** *{OsT} Savaş hileleri, oyunları.*

letal, -li [Lat. letalis] *is.* Adlî tıp.

letarji, [Yun. lethe *(unutma)* + argia *(tembellik)* > Fr. léthargie *(uyuşukluk)*] *is. tıp.* **1.** Yaşama işlevlerinin neredeyse ortadan kalkacak derecede zayıflaması. **2.** Çok derin ve sürekli, ateşsiz, enfeksiyonsuz, komasız patolojik uyku durumu.

Letçe, [Let-çe] *(le'tçe) is.* Letonya'da konuşulan dil; Letonca; Leton dili.

lete[1], [Far. lete لته] *{OsT} is.* Kırık parça; parçacık.

lete[2], [İt. lete لته] *(le'te) {OsT} zf.* Düzgün bir şekilde.

letice, [netîce] *{ağız} is.* Netice; sonuç. [DS]

letke, [? letke] *{ağız} is.* Kaysı kurusu. [DS]

Leton dili, [Leton + dil-i] *is.* Letonya'da konuşulan dil; Leton dili; Letçe.

Letonca, [Leton-ca] *(leto'nca) is.* Letonya'da konuşulan Baltık-Slav dilleri öbeğinden dil; Leton dili; Letçe.

letraset, [letraset *(tescil edil. isim)*] *is. mat.* Sürtme yoluyla düzgün bir zemin üzerine aktarılan grafik karakter; kuru ofset.

letrizm, [Fr. lettre *(harf)* > lettrisme] *is. ed.* Şiirde kelimenin anlamından daha çok ses değerine ve harflerin dizilişine önem veren edebî akım.

lettezlemek, [lettez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Masa üstüne iyi oturmayan eşyayı taşa tutarak düzeltme işlemi. [DS]

letu, [Çin. lén-t'eo => lētü] *(le:tu:) {eT} is.* Su, kar, buz gibi şeylerle soğutulup içine baharat eklenerek soğuk içecek olarak sunulan bir tür şehriye çorbası

lev[1], [Ar. lev لو] *{OsT} e.* Olsa bile.

lev[2]**, -v'i** [Ar. levʾ لوء] *{OsT} is. dnz.* Yısa etme; çekme.

lev[3]**, -v'ı** [Ar. levʿ لوع] *{OsT} is.* **1.** Yakma. **2.** Yanma. 🗗 **lev'-i garām** *{OsT} Sevgi ile, aşk ile yanma.*

lev'a, [Ar. levʿa لوعه] *{OsT} is.* Yürek yanıklığı; gönül acısı. 🗗 **lev'a-i kalb,** *{OsT} Gönül acısı; iç yanıklığı.*

leva[1], [Bul. leva] *(le'va) is.* Bulgaristan'ın para birimi, kısaltması: LVA.

leva[2], [? leva] *{ağız} is.* Kavukta içeriye dolan suyu akıtmaya yarayan delik. [DS]

levahık, -kı [Ar. lāḥiḳa > levāḥıḳ لواحق] *{OsT} is.* Eklenen şeyler; ekler. 🗗 **levāhık-ı lāmise,** *Dokunaçlar.*

levaic, [Ar. lāʿic > levāʿic لواعج] *(leva:ic) {OsT} is.* Kalbi aşktan yananlar.

levaih, [Ar. lāyiḥā > levāʾiḥ لوائح] *(leva:ih) {OsT} is.* Layihalar.

levaim, [Ar. lāʾime > levāʾim لوائم] *(leva:im) {OsT} is.* Çekiştirilecek, kötülenecek şeyler; kötülemeler.

levami, -i'ı [Ar. lāmiʿa > levāmiʿ لوامع] *(leva:mi) {OsT} is.* Parlayan şeyler; parıltılar.

levant, [Fr. levant *(doğu)*] *is.* **1.** Eskiden Müslümanların oturduğu Hristiyan tacirlerin uğradığı Akdeniz'in doğu kıyısına verilen ad. **2.** Akdeniz'in batı kesimi ile Fransa ve İspanya'nın güney kıyılarında sert esen rüzgâr.

Levanten, [Fr. levantin] *is.* **1.** Yakın doğuda yerleşmiş ve evlenerek soyu yerli halk ile karışmış olan Avrupa asıllı kimse. **2.** *sf.* (Küçük l ile başlar) Levantene özgü olan; Levanten gibi olan.

levanti, [Fr. levanti] *is.* Akdeniz'in batı kesimi ile

Fransa ve İspanya'nın güney kıyılarında sert esen rüzgâr; levant

levayih, [Ar. lāyiḥa > levā'iḥ / levāyiḥ لوايح] *(leva:yih) {OsT} is.* Levhalar; layihalar.

levaz, [? levaz] *{ağız} is.* Kuru fasulye. [DS]

levazım, [Ar. lezīmet > levāzım لوازم] *(leva:zım) {OsT} is.* **1.** Gerekli olan şeyler; gereçler; ihtiyaçlar. **2.** Silahlı kuvvetlerin silah ve cephane dışında kalan yiyecek, içecek, giyecek gibi ihtiyaç maddelerine verilen genel ad. 🗗 **levazım bölüğü,** *as. Savaşta ve barışta silahlı kuvvetlerin levazım ikmal maddelerini ve levazım hizmet desteğini sağlayan bölük seviyesindeki askerî birlik.*|| **levazım servisi,** *Bir işletmede, diğer servislerin ihtiyaçlarını karşılayan hizmet ve destek bölümü.*|| **levazım sınıfı,** *as. Savaşta ve barışta silahlı kuvvetlerin levazım ikmal maddelerini ve levazım hizmet desteğini sağlayan askerî yardımcı sınıf.*

levazımat, [Ar. levazımāt لوازمات] *(levazıma:t) {OsT} is.* Lazım olan şeyler; gereçler; levazımlar.

levazımcı, [levazım-cı] *is. as.* Levazım sınıfından olan kimse.

levazımcılık, -ğı [levazım-cı-lık] *is.* Levazımcının yaptığı iş; levazımcının görevi ve sınıfı.

levc, [Ar. levc لوج] *{OsT} is.* Ağızda lokmayı evirip çevirme.

levçe, [? levçe] *{ağız} is.* Geveze. [DS]

levend, [Far. levend لوند] *{OsT} is.* ➡ levent.

levendan, [Far. levendān لوندان] *(levenda:n) {OsT} is.* Leventler.

levendane, [Far. levendāne لوندانه] *(levenda:ne) {OsT} zf.* **1.** Çabuk ve acele olarak. **2.** Boylu poslu kimselere yakışır bir biçimde; yakışıklı ve gösterişli biçimde.

levendat, [Ar. levendāt لوندات] *(levenda:t) {OsT} is.* Leventler.

levent, -di [İt. levantino *(doğu)* / Far. levend *(ahlâksız, tembel; ayyaş)* لوند] *{OsT} is.* **1.** Eskiden Venedik gemilerinde çalışan, doğu ülkelerinden toplanmış maaşlı asker. **2.** Osmanlı İmparatorluğunda gemilerde ve kıyılarda askerî sınıftan olan kimse; denizci; deniz eri. **3.** Dokuma tezgâhlarının bir parçasını oluşturan tornadan çekilmiş düzgün tahta silindir. **4.** *sf.* Çevik; hareketli; atik. **5.** *sf.* Kabadayı; cesur. **6.** *sf.* Emsallerine göre daha gösterişli ve uzun boylu; güçlü kuvvetli; yakışıklı.

leventlik, -ği [levent-lik] *is.* **1.** Levent olma durumu; boylu poslu ve atak olma durumu. **2.** Levendin işi ve görevi.

levger, [? levger] *{ağız} is.* Ayakkabıların dikiş yerlerini ütülemekte kullanılan bir araç. [DS]

levh, [Ar. levḥ لوح] *{OsT} is.* Düz ve üzerine resim yapılan, yazı yazılan yüzey; levha. 🗗 **levh-i cebîn,** *{OsT} Alın.*|| **levh-i dū-reng,** *{OsT} Gece ve gündüz.*|| **levh-i emles,** *{OsT} 1. Üzerinde hiç yazı olmayan levha. 2. Yeni doğan bebeklerin hiçbir etki ve bilgi taşımayan beyni.*|| **levh-i hamūşî,** *{OsT} Sessizlik levhası; üzerine hiçbir şey yazılmamış boş levha.*|| **levh-i hātır,** *{OsT} Hafıza.*|| **levh-i mahfūz,** *{OsT}* ➡ levhimahfuz.

levha, [Ar. levḥa لوحه] *{OsT} is.* **1.** Duvara asılmak üzere yazılmış yazı; safiha. **2.** Tablo; resim. **3.** Tabela. **4.** *mecaz.* Manzara; görünüş. **5.** *ark.* Tablet. **6.** Kaplama olarak kullanılan kurşun, çinko vb. malzemeden yapılmış büyük plaka. **7.** Marangozlukta kabaca biçilmiş büyük kereste. **8.** *matb.* Aynı konuyla ilgili sayfanın büyük bir bölümünü kaplayan resimler bütünü. **9.** *matb.* Kitabın sayfasının tamamını veya bir bölümünü kaplayan resim veya şekil. **10.** *fiz.* Bir elektron tüpünün anoduna verilen ad. **11.** *zool.* Başka organlara bağlı olmayan veya bir bütünün bölümlerinden birini oluşturan düz yapı. 🗗 **levha-i nuhūset,** *Uğursuzluk levhası.*

levhacı, [levha-cı] *is.* Levha yapan ve satan kimse.

levhacık, -ğı [levha-cık] *is.* Çok ince ve çok küçük levha.

levhacılık, -ğı [levha-cı-lık] *is.* Levhacının yaptığı iş ve mesleği.

levhamsı, [levha-msı] *sf.* Levha biçiminde olan; levha görünümünde olan. 🗗 **levhamsı pulcuklar,** *Kemikli balıkların üzerindeki ince ve yumuşak pulcuklar.*

levhaşallah, [Ar. lā-evḥaş'Allāh لااوحش الله] *(Allah ırak etmesin; korusun) (levhaşa'lla:h) {OsT} ünl.* Beğenme ve aferin sözü.

levhateyn, [Ar. levḥateyn لوحتين] *{OsT} is.* Kitap, defter sayfaları gibi açılır kapanır iki sayfa.

levhimahfuz, [Ar. levḥ-i maḥfūẓ لوح محفوظ] *(levhimahfu:z) {OsT} is. isl.* Her şeyin, insan kaderinin, olmuş ve olacakların âlem yaratılmadan önce Allah tarafından takdir edilerek, üzerine yazıldığına inanılan İlahî levha.

levid, [Far. levīd لويد] *(levi:d) {OsT} is.* Kazan; büyük tencere.

levin, -vni [Ar. levn لون] *{OsT} is.* **1.** Renk. **2.** Yüzün rengi; beniz. **2.** Çeşit; tür; nevi. 🗗 **levni dönmek,** *Benzi sararmak; yüzünün rengi değişmek.*

levke, [? levke] *{ağız} is.* Ot ve ekin taşınan arabaların arkasındaki merdiven. [DS]

levlaz, [loğ-la-z / levlaz] *{ağız} is.* Taze veya kuru fasulye. [DS]

levlek, -ği [Yun. labraki] *{ağız} is.* Levrek. [DS]

levli, [? levli] *{ağız} is.* Ateşte yanan odun. [DS]

levm, [Ar. levm لوم] *{OsT}is.* **1.** Aleyhte konuşma; zemmetme; çekiştirme. **2.** Kınama. **3.** Başa kakma. **4.** Paylama. ◻ **levm etmek,** *{OsT} 1. Çekiştirmek; kınamak; ayıplamak. 2. Serzenişte bulunmak; azarlamak; paylamak.* || **levm-i laim,** *{OsT} Çekiştirenin kınaması.*

levme, [Ar. levme لومه] *{OsT} is.* Çekiştirilmeyi gerektirecek bir durum veya iş.

levn, [Ar. levn لون] *{OsT} is.* → levin.

levnî, [Ar. levnī لونى] *(levni:) {OsT} sf.* **1.** Renkle ilgili; renge ilişkin. **2.** Nitelikle ilgili.

levrek, -ğı [Lat. labrum *(dudak)* > Yun. lavráki / lavraks] *is. zool.* Levrekgillerden, sıcak ve ılık denizlerin sığ sularında yaşayan, boyu bir metreyi, ağırlığı 15 kg'ı bulabilen, ufak balık, yengeç ve ıstakozlarla beslenen, kuvvetli ve çevik olduğu için avlanması oldukça zor, lezzetli, beyaz etli, üzeri pullu bir kemikli balık, *(Dicentrarchus labrax / Stizostedion luciperca / Lucioperca lucioperca).*

levrekgiller, [levrek-gil-ler] *is. zool.* Yüzgeçleri dikenli, pulları pütürlü, döş yüzgeçlerinin durumu göğüs yüzgeçlerine dikey, bir kısmı tatlı sularda, bir kısmı da denizlerde yaşayan sazan, uzun levrek, levrek, apagon vb. kemikli balıklar familyası, *(Perciformea).*

levs, [Ar. levṣ لوث] *{OsT} is.* (Maddî ve manevi anlamda her türlü) pislik; kir. ◻ **levsü'l-katl,** *{OsT} huk. Katil zanlısı ile öldürülen arasında var olan düşmanlık.*

levsiyat, [Ar. levṣiyāt لوثيات] *(levsiya:t) {OsT} is.* Ahlak bozuklukları; kirli işler; pislikler.

levüloz, [Fr. lévulose] *is. kim.* Kimyasal formülü $C_6H_{12}O_6$ olan keton ve hidroksil grupları içeren monosakkarit; meyve şekeri; früktoz.

levün, [Ar. levin] *{ağız} is.* Biçim. [DS]

levvam, [Ar. levm > levvām / levvāme لوام / لوامه] *(levva:m) {OsT} sf.* **1.** Başa kakıcı; paylayıcı. **2.** Dedikodu yapan; çekiştiren.

levye, [Fr. levier *(kaldıraç)*] *is.* **1.** Bir mekanizmanın kumanda kolu. **2.** Bir ağırlığı kaldırmaya veya hareket ettirmeye yarayan metal çubuk; kaldıraç.

levz, [Ar. levz لوز] *{OsT} is.* Bademe.

levzai, [Ar. levẓaʿī لوذعى] *{OsT} sf.* (Kişi için) akıllı; zeki; zarif.

levze, [Ar. levze لوزه] *{OsT} is.* **1.** (Bir tek) bademe. **2.** *anat.* Bademcik.

levzetan, [Ar. levzetān لوزتان] *(levzeta:n) {OsT} is. anat.* İki bademcik; bademcikler.

levzeteyn, [Ar. levzeteyn لوزتين] *{OsT} is. anat.* Boğazın her iki yanında yer alan iki bademcik; bademcikler.

levzî, [Ar. levzī لوزى] *(levzi:) {OsT} sf.* **1.** Bademe biçiminde olan. **2.** Bademle ilgili.

levzin, [Ar. levzīn لوزين] *(levzi:n) {OsT} is. tıp.* Bademe hulasası.

levzine, [Ar. levzīne لوزينه] *(levzi:ne) {OsT} is.* **1.** Bademe helvası. **2.** Bademli helva.

levzinec, [Ar. levzīnec لوزينج] *(levzi:nec) {OsT} is.* Bademli helva.

levziyat, [Ar. levziyyāt لوزيات] *(levziya:t) {OsT} is.* İçine bademe konularak yapılan tatlılar.

levziye, [Ar. levzīye لوزيه] *(levzi:ye) {OsT} is. bot.* Gülgiller.

ley[1], [Far. ley لى] *{OsT} is.* **1.** Kap; zarf. **2.** Çamur.

ley[2], [Rum. ley] *is.* Romanya'nın para birimi.

ley[3], [ley] *{ağız} ünl.* Seslenme ünlemi; hey! [DS]

ley[4], [? ley] *{ağız} is.* Çaylak. [DS]

leyail, [Ar. leyl > leyāil لياٸل] *(leya:il) {OsT} is.* Geceler.

leyal, -li [Ar. leyl > leyle > leyāl ليال] *(leya:l) {OsT} is.* Geceler. ◻ **leyāl-i hasret,** *{OsT} Ayrılık gecesi.*|| **leyāl-i hoş-nümā,** *{OsT} İnsana hoş gelen geceler.*|| **leyāl-i vesvese-hîz,** *{OsT} Vesvese koparan geceler.*

leyalî, [Ar. leyl > leyle > leyālī ليالى] *(leya:li:) {OsT} is.* Geceler.

leyan[1], [Ar. leyān ليان] *{OsT} is.* Konforlu, lüks hayat.

leyan[2], [Far. leyān ليان] *{OsT} sf.* Parlayan, parlayıcı.

leyden, [? leyden] *{ağız} is.* Ot demetlerini bükmekte kullanılan ağzı kemikten, sapı ağaçtan yapılma orak biçiminde bir tür tarım aracı. [DS]

leydi, [İng. lady] *is.* **1.** Lordun dişili. **2.** *mecaz.* Centilmenin dişili.

leydig, [Alm. Franz Leydig] (Alman zooloji bilgini – 19.yy) *is.* Testosteron hücreleri. ◻ **leydig hücreleri,** *biy. Testiste, seminifer tüpçükleri arasında bulunan, testosteron hormonu salgılayan hücreler.*

leyi, [? leyi] *{ağız} is.* Sel. [DS]

-leyin[1], [-la-y-ın / -leyin / -layınca / - leyince] *{eAT} yap. e.* → -layın.

-leyin[2], [-le-y-in] *yap. e.* **1.** İsimlerden zarf türeten ek. Uyum kurallarına aykırılık gösterir. Zaman bildiren isimlerden o zamanla ilgili zarf yapar: *akşamleyin, sabahleyin, geceleyin.* **2.** Zamirlere de gelerek tarz ifade eder: *bencileyin, sencileyin, kendileyin.*

leyin, [Ar. leyin لين] *{OsT} sf.* Yumuşak.

-leyince, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / - leyince] *{eAT} yap. e.* → -layın.

leyir, [Ar. nehr] *{ağız} is.* Nehir. [DS]

leyk, [Far. leyk ليك] *{OsT} bağ.* Lakin; amma; fakat; ancak.

leykin, [Ar. leykin ليكن] *{OsT} bağ.* Lakin.

leyl, [Ar. leyl ليل] *{OsT} is.* Gece. ◻ **leyl-i dimağ,** *{OsT} Zihnin iyi çalışmaması; dimağ bozukluğu.*|| **leyl-i serd,** *{OsT} Soğuk gece.*|| **leyl-i târik,** *{OsT} Karanlık gece.*|| **leyl ü nehār,** *{OsT} Gece ve gündüz.*

leyla[1], **-a'i** [Ar. leylāʾ ليلاً] *(leylâ:) sf.* **1.** (Gece için) çok karanlık; zifiri karanlık. **2.** *is.* Çok karanlık ve uzun gece. **3.** Arabî ayların son gecesi.

leyla[2], [Ar. leylā ليلا / leyli ليلى] *(leylâ:) {OsT} is.* **1.** Siyah şarabın kokusu veya şarabın verdiği ilk sarhoşluk. **2.** *argo.* Çok sarhoş olmuş kimse. **3.** Kadın adı.

leylah, [Ar. leylāḳ => léylaḳ] *{ağız} is.* Leylak. [DS]

leylak, -ğı [Far. nīl *(mavi)* + ak / Ar. leylāḳ ليلاق] *(leylâ:k) {OsT} is bot.* **1.** Zeytingillerden, her toprakta yetişen, karşıt yapraklı, salkım çiçekleri güzel ve hoş kokulu bir ağaççık, *(Syringa vulgaris).* **2.** Bu ağacın beyaz ve eflatun renkli güzel kokulu çiçekleri. ◻ **leylak rengi,** *1. Pembeye çalan açık mor. 2. Pembeye çalan açık renkte olan; leylakî.*

leylak, -ğı [Far. leklek => léylak] *(léylak) {ağız} is.* Leylek. [DS]

leylaki, [Ar. leylākī ليلاقى] *(leylâ:ki:) sf.* Pembeye çalan açık renkte olan; eflatun.

leylamba, [? leylamba] *{ağız} sf.* (Kişi veya hayvan için) çok uzun bacaklı. [DS]

leyle[1], [Ar. leyle ليله] *{OsT} is.* (Belirli ve tek bir) gece. ◻ **leyle-i bedr,** *{OsT} Ayın on dördüncü gecesi.*|| **leyle-i Berat,** *{OsT} Şaban ayının on beşinci gecesi; Berat kandili.*|| **leyle-i garrā,** *{OsT} Cuma gecesi.*|| **leyle-i erbaā,** *{OsT} Çarşamba gecesi.*|| **leyle-i hamūş,** *{OsT} Sessiz gece.*|| **leyle-i Kadr,** *{OsT} Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi; Kadir gecesi.*|| **leyle-i leylā,** *{OsT} 1. En karanlık gece. 2. Uzun ve ıstıraplı gece. 3. Kamerî ayların otuzuncu gecesi.*|| **leyle-i Mirāç,** *{OsT} Recep ayının yirmi yedinci gecesi; Miraç kandili.*|| **leyle-i Regāip,** *{OsT} Recep ayının ilk cuma gecesi; Regaip kandili.*|| **leyle-i şeyba,** *{OsT} Kamerî ayın son gecesi.*|| **leyle-i vasl,** *{OsT} Kamerî ayın son gecesi.*|| **leyletü'l-arus,** *{OsT} Mevlana'nın ölüm yıl dönümünde Mevlevîlerin yaptıkları tören; şeb-i arus.*|| **leyletü'l-isrā,** *{OsT} Miraç gecesi.*

leyle[2], [leyle] *{ağız} is.* Ninni. [DS]

leyleh, [leyleḫ] *(leylekh) {ağız} is.* Leylek. [DS]

leylek, -ği [Far. leklek لكلك / leylek ليلك] *is. zool.* Leyleksiller takımından, kış aylarında Orta ve Güney Afrika'ya göç eden, siyah ve beyaz tüylü, kırmızı ayaklı, uzun bacaklı, uzun gagalı, kurbağa, fare, köstebek, kertenkele, solucan, böcek, balık vb. ile beslenen iri bir göçmen kuş, *(Ciconia ciconia, Ciconia alba, C. nigra, C. maguari).* ◻ **leylek otu,** *bot. Kişniş.*|| **leylek orak,** *{ağız} Büyük orak.* [DS]

leylekayağı, -nı, -kları [leylek+aya(k)-ı] *is. bot.* Itır çiçeği cinsinden, meyvesi uzun gaga gibi olması ile tanınan, bazı türleri sebze olarak yenilen bir otsu bitki; iğnelik; çobaniğnesi, *(Geranium).*

leylekburnu, -nu, -unları, [leylek+bur(u)n-u] *{ağız} is. bot.* → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgaga, [leylek+gaga] *{ağız} is. bot.* → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgagası, -nı, -aları [leylek+gaga-s-ı] *is.* **1.** Bir çizimi belirli bir oranda büyütmek veya küçültmek için kullanılan bir çizim aleti. **2.** *{ağız} bot.* → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgiller, [leylek-gil-ler] *is. zool.* Leyleksiler takımından, özellikle Afrika ve Asya'nın tropikal bölgelerinde, ovalarda ve bataklıklarda yaygın olarak yaşayan, leylek, Amerika doymazı vb. büyük kuşları kapsayan familya, *(Ciconiidae).*

leylekler, [leylek-ler] *is. zool.* Uzun bacaklı, uzun gagalı ve uzun boyunlu kuşlar takımı, *(Ciconiae).*

leyleksiler, [leylek-si-ler] *is. zool.* Gagası, bacakları, boynu ve kanatları uzun, balıkçıl, ibis, leylek gibi kuşları kapsayan takım, *(Ciconiiformes / Ardeiformes).*

leylen, [Ar. leylen ليلاً] *(le'ylen) {OsT} zf.* Geceleyin; gece vakti.

leylî, [Ar. leyl > leylī ليلى] *(leyli:) {OsT} sf.* **1.** Gece yatıya kalan; yatılı. **2.** (Yer için) gece kalınan. **3.** Geceye ait; geceyle ilgili. ◻ **leylî meccanî,** *{OsT} Parasız yatılı.*|| **leylî mektep,** *{OsT} Yatılı okul.*

leylim[1], [leylim] *{ağız} is.* Her zaman; sürekli. [DS]

leylim[2], [Ar. leymūn] *{ağız} is.* **1.** Tatlı limon. **2.** Portakal. [DS]

leylingiç, [leylin-giç] *{ağız} is.* Bir çeşit dut. [DS]

leylum, [Ar. leymūn] *{ağız} is.* Tatlı limon. [DS]

leymun, [Ar. leymūn ليمون] *(leymu:n) {OsT} is.* Limon.

leys[1], [Ar. leyş ليث] *{OsT} is. zool.* Aslan. ◻ **leys-i ıffırîn,** *{OsT} 1. Orman aslanı. 2. Hızla hücum eden kimse.*

leys[2], [Ar. leys ليس] *{OsT} is.* Yokluk.

leysiye, [Ar. leysiyye ليسيه] *{OsT} is. fel.* Nihilizm; hiççilik.

leyte, [Ar. leyte ليته] *{OsT} e.* (Olması imkânsız şeyler için) "Ne olurdu!", keşke. ◻ **leyte laalle,** *{OsT} Savsaklama.*

leyvaz, [loğlaz] *{ağız} is.* Taze ve kuru fasulye. [DS]

leyyin, [Ar. leyin > leyyin لين] *{OsT} sf.* Yumuşak. ◻ **leyyinü'l-asa,** *{OsT} Yumuşak huylu; sıcak kanlı*

kimse.|| **leyyinü'l-cānib,** *{OsT} Yumuşak huylu; sıcak kanlı kimse.*

lez[1], [Ar. leẕẕ لذ] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde, Kuzey Afrika'da meyve ağaçlarından ve kuyulardan alınan vergi.

lez[2]**, -zzi** [Ar. leẕẕ لذ] *{OsT} is.* Lezzet; tat; çeşni.

lez[3], [lez] *{ağız} sf.* Kaygan, parlak ve düz olan. [DS]

lezaiz, [Ar. leẕīẕe > leẕā'iẕ لذائذ] *(leza:iz) {OsT} is.* Hoşlanılacak şeyler; tatlılar. ☞ **lezā'iz-i dünyeviye,** *{OsT} Dünya nimetleri; dünya zevkleri.*

lezar, [Fr. lézard] *is.* Kertenkele derisinin sepilenmesi ile elde edilen deri.

lezbiyen, [Yun. Lesbos *(Midilli adası)* > Fr. lesbienne *(Midilli'li eşcisel kadın ~ bayan şair Sappho, MÖ. 6. yy)*] *sf.* (Kadın için) eşcinsel; sevici.

lezbiyenlik, [lezbiyen-lik] *is.* Kadınlar arasındaki eşcinsellik; sevicilik.

lezez, [Ar. şevval *(son harfi)*, zilkade *(ilk harfi)*, zilhicce *(ilk harfi)* > **lezez** لذذ] *is.* İmparatorluk döneminde askere verilen üç aylık maaşın Şevval, Zilkâde ve Zilhicceye rastlayan dördüncü bölümüne verilen ad.

lezgi[1], [? lezgi] *{ağız} sf.* Sersem; aptal; beceriksiz. [DS]

lezgi[2], [? lezgi] *{ağız} is.* Eğri burun. [DS]

lezgi[3], [? lezgi] *{ağız} is.* Tek dolma tüfek. [DS]

lezgi[4], [? lezgi] *{ağız} is.* Kars yöresinde erkek, kadın karışık oynanan bir halk oyunu. [DS]

lezgilik, -ği [lezgi-lik] *{ağız} is.* Anlayışsızlık. ☞ **lezgilik etmek,** *{ağız} Anlamazlıktan gelmek.* [DS]

lezgü, [l? ezgü / lezgi] *{ağız} sf.* ➞ lezgi[1]. [DS]

lezim, [Ar. lezim لزم] *{OsT} is.* Gerek; lüzum.

lezin, [? lezin] *{ağız} is.* Lastik. [DS]

lezir, [Ar. lezīr لزير] *{OsT} sf.* Akıllı.

leziz, [Ar. leẕīẕ / leẕīẕe لذيذ / لذيذه] *(lezi:z) sf.* **1.** Tadı güzel olan; zevkle yenilip içilen; ağızda hoş bir tat bırakan; lezzetli. **2.** Zevk veren; memnun eden.

lezletsiz, [Ar. leẕẕet => lezzet-siz] *{ağız} is.* Tatsız. [DS]

lezli, [lez-li] *{ağız} sf.* Pürüzsüz; düz. [DS]

lezuk, [Ar. leẕūḳ لزوق] *(lezu:k) {OsT} is. tıp.* Yakı; vücuda yapıştırılarak kullanılan ilaç.

lezyon, [Fr. lésion] *is. tıp.* Bir hastalık sebebiyle herhangi bir organın yapısında meydana gelen bozulmaya yönelik değişiklikler.

lezzat, [Ar. leẕẕet > leẕẕāt لذات] *(lezza:t) {OsT} is.* Tatlar; lezzetler.

lezzet, [Ar. leẕẕet لذت] *{OsT}is.* **1.** Ağız yoluyla algılanan tat; çeşni. **2.** *mecaz.* Herhangi bir şeyden alınan haz, duyulan zevk. ☞ **lezzet almak,** Hoşlanmak; tadına varmak.|| **lezzet-i ilm,** *{OsT} Bilim zevki; bilginin, bilmenin verdiği zevk.*|| **lezzet-i nān,** *{OsT} Ekmeğin tadı.*|| **lezzetini tatmak,** *Mutluluğunu, zevkini duymak.*|| **lezzet-i pehlü,** *{OsT}* Biri ile yan yana olmak mutluluğu.|| **lezzet-i sahbā,** *{OsT} Şarabın lezzeti.*|| **lezzet-şinās,** *{OsT} Tat almış olan.*|| **lezzet-yāb,** *{OsT} Tat almış olan.*

lezzetlendirme, [lezzet-le-n-dir-me] *is.* Lezzetlendirmek eylemi.

lezzetlendirmek, [lezzet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Lezzetlenmesini sağlamak; baharat vb. katarak tat vermek.

lezzetlenme, [lezzet-le-n-me] *is.* Lezzetlenmek eylemi veya durumu.

lezzetlenmek, [lezzet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Lezzetli hâle gelmek; hoşa gidecek bir tat kazanmak; iyi bir tat kazanmak. **2.** *edil. f.* Baharat vb. katarak tat verilmek; lezzetli hâle getirilmek.

lezzetli, [lezzet-li] *sf.* **1.** Ağızda hoşa giden bir tat bırakan; tadı güzel olan; beğenilerek yenilen. **2.** İnsana zevk veren; haz dolu; zevkli.

lezzetlilik, -ği [lezzet-li-lik] *is.* **1.** Tadı güzel olma durumu. **2.** Zevk verme, haz uyandırma durumu.

lezzetsiz, [lezzet-siz] *sf.* Lezzeti olmayan; tadı hoşa gitmeyen; tadı güzel olmayan; tatsız; yavan.

lezzetsizlik, -ği [lezzet-siz-lik] *is.* Tatsız, lezzetsiz olma durumu.

lezzo, [Fr. lezbien => lezzo] *is. argo.* Eşcinsel kadın; sevici.

-lı[1], [*eT.* -lıġ > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e.* **1.** İsimden sıfat ve isim türeten ek. Bulunma, bulundurma ve sahip olma kavramları katarak sıfatlar türetir: *varlıklı (kimse), çocuklu (kadın), düzenli (birlikler), boyalı (pencere), güneşli (hava).* **2.** İsme nitelik ve özellik kavramı katarak sıfatlar türetir: *başarılı (öğrenci), saygılı (komşu), uyumlu (siyaset), görgülü (kadın), içli (çocuk).* **3.** İlgili olma karamı katarak sıfatlar türetir: *geçişli (fiil), dönüşlü (fiil), dolaylı (tümleç).* **4.** Yer adlarına gelerek bildirilen yere ait olma kavramı katan isim ve sıfatlar türetir: *köylü, köylü (kadın), Ankaralı, Ankaralı (tüccar), güneyli, güneyli (üreticiler).* **5.** Herhangi bir kuruluş, millet ve kavme ait olan kavramını katarak isim ve sıfatlar türetir: *partili, partili (kadınlar), sendikalı, sendikalı (işçiler), İranlı, (İranlı gazeteciler), Osmanlı, (Osmanlı kadın).* **6.** Sayı adlarına gelerek grupların kaçar kişiden oluştuğunu belirten sıfatlar yapar: *üçlü, onlu, binerli, beş yüzerli.* **7.** İsmin belirttiği yetki veya izni bulunduran anlamı vererek isimler yapar: *izinli, yetkili, görevli.*

-lı[2], [-lı / -li] *{eT} yap. e.* İsimden isim yapma eki. *bilig-li (bilgili; bilgin)* ☞ **-lı ... -lı,** [-lı ... -lı / -li .... -li] *{eT} Yığılma anlamı veren ya da bildirme özelliği olan ve nesneleri çift ya da dizi hâlinde belirtmekte kullanılan isimden isim türetme eki.*

lıbır, [lıb *(yans.)* > lıb-ır] *{ağız} is.* Cıvık çamur. [DS]
🗗 **lıbır lıbır,** *(Yemek için) çabuk çabuk.*

lıbıska, [Leibzig > lepiska] *{ağız} sf.* (Saç için) ipek gibi yumuşak; lepiska.[DS]

lıca, [ı-lı-ca] *{eAT} is.* Ilıca; kaplıca.

lıfker, [? lıfker] *{ağız} is.* Çok kirli; bulaşık. [DS]

-lıg, [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıg / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* **1.** Sahip olan anlamında sıfatlar türeten ek; -lı. [Üç İtigsizler] [ETY] *atlıg (at-lı)* **2.** Eklendiği isimle ilgili olarak ... *ile donatılmış, ...ya ait, ...ya bağlı, ... kökenli* anlamı veren isimden isim türeten ek. **3.** ➔ -lık.

lığ[1], [lak / lığ / lık / lok / luk *(yans.)*] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lığ-ır-da-mak, lığ-ır lığır, lığ-ır-dı*

lığ[2], [Yun. lígda] *is.* Suların getirdiği ve çekilirken bıraktığı çamur; alüvyon; *{ağız} (aynı).* [DS]

lığa, [Yun. lígda] *{ağız} is.* **1.** Tortu. **2.** Kireç tortusu. **3.** Bataklıklarda yığılmış pislik; birikinti. [DS]

lığars, [? lığars] *{ağız} is.* Balgam. [DS]

lığda, [Yun. lígda] *{ağız} is.* Lığ; alüvyon. [DS]

lığcıl, [lığ-cıl] *sf.* (Hayvanlar için) okyanusların dip çamurunda yaşayan ve bu çamur içindeki organik maddelerle beslenen.

lığılmak, [lığ-ıl-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Bitkin düşmek; yığılıp kalmak. [DS]

lığırık, -ğı [lığ *(yans.)* > lığ-ır-ık] *{ağız} sf.* (Et için) gevşek; pörsük. [DS]

lığırt, [Yun. lígda => lığ-ır-t] *{ağız} is.* Alüvyon; lığ. [DS]

lığlak[1]**, -ğı** [Yun. lígda => lığ-la-k] *{ağız} is.* Lığ; alüvyon. [DS]

lığlak[2]**, -ğı** [*eT.* ığ-mak > (l)ığ-la-k] *{ağız} is.* Düzgün, yuvarlak, ince ağaç direk. [DS]

lığlak[3]**, -ğı** [loğ > lığ-(ı)l-a-k] *{ağız} sf.* Düz ya da çok az eğri yüzey. [DS]

lığlamak, [lığ[2] > lığ-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Sel, akarsu için) ince çamur, birikinti getirip yığmak; ince maddeli çamur, birikinti bırakmak; alüvyonlamak. **2.** *gçsz. f.* Dibe çökmek; tortulanmak. **3.** (Yemek için) mideye oturmak; sindirilememek. **4.** Yorularak yere oturmak; çökmek. **5.** Hastalık nedeniyle kendinden geçmek; dalmak. **6.** Kaymak; yıkılmak. **7.** Toprak parçası suyun etkisi ile gevşeyip kaymak. **8.** (Kar için) ilkbaharda birden eriyecek duruma gelmek; gevşemek. **9.** Tıkamak; kapamak; doldurmak. **10.** Yuvarlamak. [DS]

lığlanma, [lığ-la-n-ma / lığ-lan-ma] *is.* Lığlanmak eylemi ve durumu.

lığlanmak[1]**,** [lığ *(yans.)* > lığ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yuvarlanmak. **2.** (Su için) çıkış yolu kapanarak birikmek. **3.** (İş için) birikmek; yığılmak. **4.** (Kap için) çok dolu duruma gelmek. [DS]

lığlanmak[2]**,** [lığ[2]-la-n-mak] *{ağız} edil. f. [-ır]* **1.** (Toprak için) lığlı hâle getirilmek; alüvyonlanmak. **2.** (Toprak için) üzerinde lığ birikmek; lığ oluşmak.

lığlatmak, [lığ[2]-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Lağım ayaklarını bahçeye akıtarak pisliği toprak üzerine yaymak. [DS]

lığlı, [lığ[2]-lı] *sf.* **1.** (Toprak için) üzerinde veya içinde lığ bulunan; üzerinde lığ birikmiş olan; alüvyonlu. **2.** *{ağız}* Bulanık [DS]

lığlığa, [lığlığa] *{ağız} is.* Boğaz. [DS]

lığlığa, [lığlığa] *{ağız} sf.* Esnek. [DS]

lığlığa, [lığlığa] *{ağız} is.* **1.** Su yatağının yumuşamış hâli. **2.** *sf.* (Çamur için) vıcık vıcık. [DS]

lığlık, [lığ-lık] *is.* Bataklık. 🗗 **lığlık kaz,** *{ağız} Yaban kazı.* [DS]

lığra, [lığ-ra] *{ağız} sf.* Kaygan. [DS]

lıhçı, [lıh-çı] *{ağız} sf.* (Kişi için) ince, uzun boylu. [DS]

lıhçor, [lıh+çor] *{ağız} sf.* (Yapılan iş için) kirli; pasaklı. [DS]

-lık, [-lık / -lik / -luk / -lük] *yap. e.* **1.** İsimden isim ve sıfat yapan ek. Ayırma, sınırlama ve bir iş için saklama kavramı katarak sıfatlar türetir; liyakat ve sahip olunma anlamı katar: [ETY] *beg-lik (bey olmaya layık), gömleklik (kumaş), hediyelik (eşya), kışlık (giysi), yazlık (pantolon), tohumluk (buğday).* **2.** İsim veya sıfatın taşıdığı anlamı genelleştirerek, nitelik veya özellik kavramı katarak isimler yapar: *kadınlık, hanımlık, annelik, Türklük, Hristiyanlık, uzaklık, yükseklik, güzellik, çirkinlik.* **3.** *"Nesnelerin tümü, hepsi"* anlamında topluluk isimleri yapar: *gençlik, insanlık, Türklük.* **4.** Nesnelerin, varlıkların çokça bulunduğu, saklandığı veya konulduğu özel yer kavramı katarak isimler yapar: *zeytinlik, kömürlük, mezarlık, ayakkabılık; elbiselik.* **5.** Sayılardan grup veya bir arada bulunma kavramı katarak isimler türetir: *birlik, yüzlük, ellilik, yedişerlik, onarlık.* **6.** İsimlerden, ait oldukları varlıkların ne işe yaradıklarını belirten kavramlar katarak araç, gereç isimleri yapar: *tuzluk, ağızlık, başlık, kulaklık, yıldırımlık.* **7.** Uğraş veya iş edinme kavramı katarak meslek adları yapar: *kılavuzluk, yataklık, manavlık, öğretmenlik, mimarlık.* **8.** Yakınlık belirten isimlere gelerek üveylik kavramı katan isimler yapar: *analık, evlâtlık, babalık.* **9.** Giyeceklerin kullanılma yerlerine uygun olarak adlandırılmalarını sağlayan isimler türetir: *gecelik, yağmurluk, gelinlik, adamlık.* **10.** Renklerin genelleştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlayarak bürünme, kaplanma kavramı taşıyan isimler yapar: *mavilik, morluk, allık, pembelik.* **11.** Ölçü birimlerinden ölçü birimlerini belirleyen sıfatlar yapar: *...litrelik (şişe), ...metrelik (kumaş), ... günlük (izin), ... tonluk (çekici).* **12.** Yerleşim birimleri adı yapar: *Yumurtalık, Ayvalık,*

İncirlik, Çamlık. **13.** Zaman adlarından belirtilen sürelerde olan veya yapılan kavramı katarak sıfatlar türetir: *asırlık (çınar), yıllık (aidat), aylık (kira)* **14.** *{ağız}* Eklendiği işaret zamirlerinden genişletilmiş işaret zamiri yapar; *ora > ora-lık.* [DS]

lık[1], [lak / lığ / lık / lok / luk *(yans.)*] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lık-ır-da-mak, lık-ır lıkır, lık lık etmek, lık-man* 🗗 **lık lık,** *(Gülmek için) hafif sesle.*|| **lık lık etmek,** [DS] *{ağız} (Kuyu, yalak ve derin kaplar için) çok dolu olmak.*

lık[2], [lık *(yans.)*] *{ağız} is.* Çocukların oyunda birbirlerinin sırtına vurdukları sırada söyledikleri söz. [DS]

lıkaç, -cı [lık+aş ?] *{ağız} sf.* Katı. 🗗 **lıkaç olmak,** *{ağız} (Yemek için) katılaşmak; suyunu çekerek koyulaşmak.* [DS]

lıkadak, -ğı [lık *(yans.)* > lık-ada-k] *{ağız} zf.* **1.** Birdenbire. **2.** Tamamıyla; tıpatıp. 🗗 **lıkadak oturmak,** *{ağız} Tıpatıp yerine oturmak.* [DS]

lıkalık, -ğı [lık-a-lık] *{ağız} zf.* (Doluluk için) ağzına kadar. [DS]

lıkı, [lık *(yans.)* > lık-ı] *{ağız} is.* Küçük testi. [DS]

lıkıc, [lık-ıç / lık + iç] *{ağız} sf.* (Ekmek için) iyice pişmemiş; içi çiğ kalmış. [DS]

lıkıc, [lık-ıc] *{ağız} is.* Yapışkan madde. [DS]

-lıkın [-lı-kın] *{eT} çek. e. "İle"* anlamında bir ek. [DLT]

lıkır, [lık *(yans.)* > lık-ır] *is.* **1.** Sıvıların bir kaptan yavaş ve orta kararda akarken çıkardığı ses. **2.** *{ağız}* Testi. [DS] 🗗 **lıkır lıkır,** *(Bir kaptan başka kaba akan sıvı için) "lık lık" veya "lıkır lıkır" sesi çıkararak.*

lıkırdama, [lık-ır-da-ma] *is.* Lıkırdamak eylemi.

lıkırdamak, [lık-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)yor]* (Sıvılar için) bir kaptan başka bir kaba orta kararda akarken "lıkır lıkır" sesi çıkarmak.

lıklık, -ğı [lık *(yans.)* + lık] *{ağız} is.* **1.** Küçük testi. **2.** Kulpsuz testi. **3.** Toprak sürahi. [DS]

lıklıkı, [lık *(yans.)* > lık+lık-ı] *{ağız} is.* **1.** Küçük testi. **2.** Tek ya da iki kulplu toprak testi. **3.** Toprak testi. [DS]

lıkman, [lık *(yans.)* > lık-man] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

-lılık, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. ek.* Sıfattan isim türeten ek. İsimden -li eki ile yapılmış sıfatlardan bazı nitelikleri içinde bulunduran kavramı katarak soyut isimler yapar: *pahalılık, verimlilik, alımlılık, tutarlılık, çok seslilik, eşitsizlik.*

lılık, -ğı [lı-lık] *{ağız} sf.* Laçkalaşmış, gevşemiş olma durumu; laçkalık; gevşeklik. [DS]

lılmak, [lıl-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Baş aşağı düşmek; pike yapmak. [DS]

lımb, [lamb / lımb / lömb *(yans.)*] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lımb-ır lımbır*

lımbır, [lımbır *(yans.)*] *is.* İçi sıvı dolu olan tulum gibi esnek bir kabın çıkardığı ses. 🗗 **lımbır lımbır,** *{ağız} (Sulamak için) bol suyla.* [DS]

lıng, [lıng / long *(yans.)*] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, kaynamasını anlatan kök. [Zülfikar] *lıng-ır-da-mak, lıng-ır lıngır*

lınga, [lıng *(yans.)* > lıng-a] *{ağız} is.* Atın bozuk yürüyüşü; eşkin. [DS] 🗗 **lınga kalkmak,** *{ağız} (At için) sallanarak yürümeye başlamak.* [DS]

lıngır, [lıng *(yans.)* > lıng-ır] *is.* Sulu şeyler dökülürken çıkan sesi ve dökülmenin çabukluğunu belirten söz. 🗗 **lıngır lıngır,** *{ağız} (İçmek için) gırtlaktan ses çıkartarak.* [DS]

lıngırdamak, [lıng *(yans.)* > lıng-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Su ve sulu şeyler için) içerken veya dökülürken ses çıkarmak. [DS]

lıngırdatmak, [lıng *(yans.)* > lıngır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Su vb. içerken ses çıkartmak. [DS]

lınha, [Çin. lian-hua] *{eT} is.* Lotus çiçeği. [EUTS]

lınk, [lank / lınk / ling / long / löng / lönk /lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lınk lınk* 🗗 **lınk lınk,** *{ağız} (Atın yürüyüşü için) sallanarak.* [DS]

lıpalıp, [Far. leb a leb *(dudak dudağa)*] *{ağız} zf.* **1.** (Dolu olma hâli için) ağız ağıza; tepeleme. **2.** (Gelme eylemi için) tam zamanında. [DS]

lıpbık, -ğı [lıp *(yans.)* > lıp(b)-ık] *{ağız} sf.* (Meyve için) ele alınmayacak kadar olgunlaşmış. [DS]

lıpbız, [lıp *(yans.)* > lıp(b)-ız] *{ağız} sf.* **1.** Çıplak; yoksul. **2.** Kel. [DS]

lıpız, [lıp *(yans.)* > lıp-ız] *{ağız} sf.* Yoksul. [DS]

lıs, -ssı [Ar. lış لص] *{OsT} is.* Hırsız.

lıştik, -ği [? lıştik] *{ağız} is.* Etin çiğnenemeyen, kötü yeri. [DS]

lıva, [? lıva] *{ağız} is.* Kuzunun ilk yünü; ana yünü. [DS]

lıvır, [lıvır *(yans.)*] *{ağız} sf.* **1.** (Domates, erik, zerdali vb. yiyecekler için) ezik; ezilmiş. **2.** Boşboğaz; geveze. [DS]

lıvırcık, -ğı [lıvır *(yans.)* > lıvır-cık] *{ağız} sf.* (Domates, erik, zerdali vb. yiyecekler için) ezik; ezilmiş. [DS]

-li[1], [*eT.* -lıg > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e.* ➔ -lı[1].

-li[2], [il-mek *(asmak; iliştirmek)* > il-i *(bağlı; asılı)* > -li] *{eT} yap. e.* ➔ -lı[2].

li- [Ar. li- لـ] *{OsT} e.* Başına getirildiği Arapça kelimelere *"için, ötürü, dolayı, yüzünden"* anlamı veren ön ek. 🗗 **li-eb,** *{OsT} Baba tarafından; baba yoluyla.*|| **li-ebeveyn,** *{OsT} Ana baba yoluyla.*|| **li-ecl,** *{OsT} ... den dolayı; ... maksadıyla.*|| **li-hāzā,** *{OsT} Bunun için; bundan dolayı.*|| **li-hikmetin,**

{OsT} Bir hikmete dayanarak.|| **li-külli,** *{OsT} Hepsi için.*|| **li-l'arziye,** *{OsT} Yer merkezli; jeosantrik.*|| **li-l'beşeriye,** *{OsT} İnsan için.*|| **li-maslahatin,** *{OsT} İşin gereği olarak; iş icabı.*|| **li-muharririhi,** *{OsT} Yazarı tarafından.*|| **li-müellifihi,** *{OsT} Yazarı tarafından.*|| **li-münşihi,** *{OsT} Düz yazı yazan tarafından.*|| **li-mütercimihi,** *{OsT} Çevirmen tarafından.*|| **li'ş-şemsiye,** *{OsT} Güneş merkezli.*|| **li-zâlike,** *{OsT} Bundan dolayı; bunun için.*|| **li-zatihi,** *{OsT} Kendiliğinden.*

Li, [Fr. lithium] *is. kim.* Atom numarası 3, atom ağırlığı 6,94, yoğunluğu 0.55 olan, alkali grubun başında yer alan, bileşikleri alevi kırmızıya boyayan, termonükleer patlayıcılar arasında yer alan, beyaz, katı bir element olan lityumun sembolü.

li, [Çin. li] *is.* Çinlilerin kullandığı yaklaşık 576 m. uzunluğundaki bir uzunluk ölçüsü birimi.

liam, [Ar. le'īm > li'ām لئام] *(lia:m) {OsT} is.* Alçak kimseler; aşağılık kişiler.

lian, [Ar. la'net > li'ān لعان] *(lia:n) {OsT} is.* **1.** Birbirine lanet etme; karşılıklı lanetleşme. **2.** *isl. huk.* Kocanın karısına zina isnadıyla ve ondan doğan çocuğunun nesebini kabul etmeyerek delil göstermeden sadece gerçek değilse *"Allah'ın laneti üzerime olsun!"* diyerek yargı merciinin ve halkın huzurunda başvurduğu yemin.

liba, [liba] *{ağız} is.* Atın eşkinden daha hızlı yürüyüşü. [DS]

libab, [Ar. lebīb > libāb لباب] *(liba:b) {OsT} is.* Akıllılar.

libaçe, [Far. lebāde لباچه] *(liba:çe) {OsT} is.* Elbise.

libade[1], [Far. lebāde *(elbise)*] *{ağız} is.* **1.** Pamuklu kadın elbisesi. **2.** Arkası ve önü sırma ile işlenmiş kısa kollu gelin elbisesi. **3.** Yelek. **4.** Köy kadınlarının elbise üstüne giydikleri bir çeşit manto. **5.** Pamuklu geniş kollu kadın ceketi; hırka. [DS]

libade[2], [? libade] *{ağız} is.* Geniş salon. [DS]

libal, [? libal] *{ağız} is.* Ceviz içinin yarısı. [DS]

liban, [Ar. libān لبان] *(liba:n) {OsT} is.* **1.** İnsan sütü. **2.** Emzirme.

libas, [Ar. libās لباس] *(liba:s) {OsT} is.* Elbise; giyecek; giysi. 🗗 **libās-ı fāhire,** *{OsT} Padişah veya vezirler tarafından bir kimseye iltifat veya mükâfat için giydirilen değerli kumaş veya kürk kaftan.*|| **libās-ı fersūde,** *{OsT} Eski elbise.*|| **libās-ı katrānî,** *{OsT} Papazların giydikleri elbise veya cüppe.*|| **libās-ı matem,** *{OsT} Matem elbisesi.*|| **libās-ı nev,** *{OsT} Yeni elbise.*|| **libāsü't-takvā,** *{OsT} Takva elbisesi; iman; edep; hayâ.*

libel, [? libel] *{ağız} sf.* Çıplak. [DS]

liberal, [Lat. liberalis *(hür bir kimseye uygun)* > Fr. libéral] *sf.* **1.** Kişi hürriyetlerinden yana olan; bireysel özgürlük taraftarı; erkinci. **2.** Devletin müdahale etmediği, özel girişimci bir ekonomik düzen yanlısı. **3.** *gnşl.* Hoşgörülü. **4.** (Kişi, görüş, tutum vb. için) bu tür nitelikleri kendisinde toplayan. **5.** *is.* Liberalizm yanlısı olan kişi; erkinci.

liberalizm, [Fr. libéralisme] *is.* **1.** Özü aklın her şeyi yapabileceğine, insan kalbinin ve insan içgüdüsünün iyi olduğuna inanmak ve kişiyi her türlü toplum bağından kurtarmak isteğinden doğan, toplumda bireye ve bireyin özgürlüklerine, ekonomide birey girişimine öncelik veren ekonomik ve siyasi görüş; erkincilik. **2.** *gnşl.* Geniş görüşlülük.

liberalleşme, [liberal-leş-me] *is.* Serbestleşmek eylemi; serbestleşme.

liberalleşmek, [liberal-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Serbest duruma gelmek. **2.** Serbest düşünce ve görüşler edinmek.

liberalleştirme, [liberal-leş-ti-me] *is.* Liberal duruma getirmek eylemi; serbestleştirme.

liberalleştirmek, [liberal-leş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Serbest duruma getirmek; liberalizm görüşü doğrultusunda çeşitli değişiklikler yapmak.

liberallik, -ği [liberal-lik] *is.* Liberal olma durumu; serbestlik.

liberasyon, [Fr. libération] *is.* İthalattan alınan gümrük vergisi oranlarının azaltılması veya kaldırılması yoluyla dış ticarette yaratılan kolaylık; dış ticaret serbestliği; serbest bırakma. 🗗 **liberasyon listesi,** *İthalatta gümrük bağışıklığı tanınan, çoğunlukla ham ve yarı mamul malları belirten liste; ithal edilmesine izin verilen mallar listesi.*

libero, [Lat. līber > İt. libero] *is.* Özgür; serbest.

liberten, [Fr. libertin] *is.* On yedinci yüzyılda, Protestan ve Katolikler tarafından dinin açıklamış olduğu gerçeklerden akıl ve deney adına şüphe eden ve düşünce bağımsızlığı adına da dine inanınama hakkını talep eden düşünürlere verilen ad.

libido, [Lat. libēre *(hoşuna gitmek)* > libido] *is.* **1.** Arzu; istek. **2.** *psikol.* Freud'e göre cinsel içgüdünün belirtilerini doğuran ve insanın gerek moral, gerek marazî bütün davranışlarının temelini oluşturan hayat enerjisi.

liboş, [liberal > uyd. liboş] *is.* Bir yandan liberal ekonomiyi ve yönetimi savunurken, öte yandan çarçabuk zengin olmayı amaçlayan ve bu uğurda hiçbir değer yargısını kabul etmeyen, her şeyi mubah gören kimse.

libre, [Lat. libra] *is.* Eskiden yer ve zamana göre miktarı değişmekle beraber bugün Anglosakson ülkelerinde kullanılan ve 0.453 592 642 kg. olan ağırlık ölçüsü birimi; pound.

libretto, [İt. libretto] *(libre'tto) is. müz.* **1.** Opera güftesinin yazılı olduğu kitap. **2.** Bir pandomima veya baleyi açıklayan broşür.

libs, [Ar. libs لبس] *{OsT} is.* Kâbe'nin örtüsü.

libse, [Ar. libse لبسه] *{OsT} is.* Elbise giyme; giyiş.

Libyalı, [Ar. libiyya > libya > libya-lı] *(li'byalı) is.* ve *sf.* Libya halkından veya bu halkın soyundan olan.

libye, [? libye] *{ağız} is.* Börülce. [DS]

licam, [Far. ligām > Ar. licām لجام] *(lica:m) {OsT} is.* Gem. 🗗 **licām-ı kadîb,** *{OsT} anat. Erkeklik organının altındaki dil.*

lice, [ı-lı-ca ليجه] *{OsT} is.* ➡ ılıca.

licim, [? licim] *{ağız} is.* Kılık. [DS]

lider, [İng. leader] *is.* **1.** Bir siyasi partinin, bir hareketin, bir topluluğun, bir kuruluşun başında bulunan ve onu yönlendiren kimse; şef; önder. **2.** *gnşl.* Bir yarışma, çekişme, rekabet veya harekette ön safta, ilk başta yer alan kişi, kurum veya takım. **3.** *sf.* Bir yarışmada en ön sırada yer alan.

liderlik, -ği [lider-lik] *is.* **1.** Lider olma durumu. **2.** Liderin görevi. **3.** Bir grup devlet içinde söz sahibi olan ve diğer devletleri etkileyen, ilişkilerde belirleyici olan bir ülkenin egemenliği.

lido, [İt. lido] *is.* Bir koyu tamamen kapatan ve kıyı gölünü denizden ayıran kum şeridi.

lif[1], [lif *(yans.)*] *is.* Yavaş yavaş konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lif-il-de-mek*

lif[2], [Ar. līf *(hurma yaprağının iplikçiği)* ليف] *(li:f) {OsT} is.* **1.** Çok ince ve uzun telsi iplikçik madde. **2.** Bir kumaş, iplik veya kâğıt yüzeyi oluşturan doğal veya sentetik ipliksi, uzun telcik. **3.** Yıkanırken sabun köpürtülen ve bedeni ovuşturmaya yarayan örgü veya doğal bitki yumağı. **4.** *biy.* Tel. **5.** *tekst.* Dokuma ham maddelerinin tek kat iplik halindeki en ince elemanı; elyaf. 🗗 **lif açıcı,** *Kâğıt fabrikalarında hamurlaştırıcıya verilen ad.*|| **lîf-i adalî,** *{OsT} anat. Kas teli.*|| **lîf-i hayvanî,** *{OsT} Hayvansal tel.*|| **lîf-i hücrevî,** *{OsT} anat. Gözeli tel.*|| **lîf-i isfencî,** *{OsT} Sünger teli.*|| **lîf-i nebātî,** *{OsT} bot. Bitkisel tel.*|| **lif kabağı,** *bot. Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yetiştirilen, meyvesi taze iken yenilebilen, olgunlaştıktan sonra ise lifleri etli kısmından ayrılarak bitkisel sünger elde edilen bir kabak türü, (Luffa clindrica).*|| **lif lif,** *Tel tel; ince ince uzantılar hâlinde.*

lifafe, [Ar. lifāfe لفافه] *(li:fa:fe) {OsT} is.* **1.** Kefen. **2.** *bot.* Çiçeklerin etrafını çeviren yapraklar. **3.** *tıp.* Sargı bezi; bandaj.

lifçik, -ği [lif-çik] *is.* Lifleri oluşturan daha ince yapılı tel.

lifî, [Ar. līfî ليفى] *(li:fi:) {OsT} sf.* Lif gibi; life benzer; lifsi.

lifildemek, [lif *(yans.)* > lifil- de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Köpek vb. hayvanlar için) yavaş yavaş koşmak. [DS]

lifin, [Ar. līfîn ليفين] *(li:fi:) {OsT} is. biy.* Fibrin.

lifir, [Ar. nefîr *(boynuz boru)* نفير] *{ağız} is.* Zurna. [DS]

lifke, [? lifke] *{ağız} is.* Başa sarılan sarık vb. şeyin sarkan ucu. [DS]

liflеme, [lif-le-me] *is.* Liflemek eylemi.

liflemek, [lif-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Vücudu lifte sabun köpürterek yıkamak. **2.** Liflerden meydana gelmiş bir maddeyi lif lif ayırmak.

liflenme, [lif-le-n-me / lif-le-n-me] *is.* Liflenmek eylemi ve durumu.

liflenmek, [lif-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Lifli hâle getirilmek; lifleri ortaya çıkarılmak; liflerine ayrılmak. **2.** *dönşl. f.* Lifli hâle gelmek; lifleri çıkmak; üzerinde lifler oluşmak; lifleri ayrışmak. **3.** Lifle sabunlanarak yıkanmak. **4.** Lif edinmek; lif sahibi olmak.

lifli, [lif-li] *sf.* Lifi olan. 🗗 **lifli doku,** *Kollajen bakımdan zengin, bağ dokudan meydana gelmiş nedbe dokusu.*

lift, [İng. lift] *is.* Teniste topa raketle arkadan öne ve yukarıdan aşağı doğru yapılan vuruş şekli.

-lig[1], [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıġ / -lig / -luk / -luġ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* ➡ -lık.

-lig[2], [-lıġ / -lig / -laġ / -leg / -luġ / -lüg] *{eT} yap. e.* ➡ -lıg.

lig, [Lat. ligare *(bağlamak)* > İt. lega > Fr. ligue] *is. spor.* Bir ülkedeki spor kulüplerine bağlı takımların karşılıklı ve deplasmanlı olarak karşılaşmalarını sağlayan yarışma grubu; küme. 🗗 **ligden düşmek,** *Bulunduğu ligde başarısız olup bir alt lige inmek; küme düşmek.*

ligam, [Far. ligām لگام] *(liga:m) {OsT} is.* Dizgin; gem. 🗗 **ligām-rîz,** *{OsT} Son hızla; son sürat.*

ligament, [Lat. ligamentum *(bağ)* > İng. ligament] *is. anat.* Kas ucunu kemiğe bağlayan doku.

ligant, [Lat. ligare *(bağlamak)* > ligant] *is. biy.* Haberci moleküller ve enzimler gibi bağlayıcı proteinlere vb. büyük moleküle ya da bir metal iyonuna bağlanan düzenleyici bir atom, bir grup atom veya molekül.

ligustrum, [Lat. ligustrum] *is. bot.* Zeytingillerden, yaprakları mızrak gibi, salkım hâlinde beyaz çiçekli, güzel kokulu, çit bitkisi olarak yetiştirilen bir süs bitkisi; kurtbağrı, *(ligustrum vulgare).*

-ligü, [*eT.* -ligü] *{eT} çek e.* Birliktelik durumu eki. [ETY] *ini-ligü (erkek kardeşimle birlikte), kişi-ligü (kişi ile birlikte)*

liğ, [iğ > liğ] *{ağız} is.* İplik eğirmekte kullanılan iğin eğri demir ucu. [DS]

liha, [Ar. liḥye > liḥā لحى] *(liha:) {OsT} is.* Sakallar.

liha, [Ar. lehat > lihā لها] *(liha:) {OsT} is. anat.* Küçük diller.

liha, -ai [Ar. liḥā' لحاء] *(liha:) {OsT} is.* Ağaç kabuğu.

lihab, [Ar. lihb > lihāb لهاب] *(liha:b) {OsT} is.* Geçit; kanyon; vadi.

lihaf, [Ar. liḥāf لحاف] *(liha:f) {OsT} is.* **1.** Örtünülecek şey; örtü. **2.** Yorgan. **3.** Sargı. **4.** *biy.* İnsan ve hayvanların gövdesini örten deri, tüy, kıl, kabuk vb. şey. **5.** *bot.* Tohumu saran kabuk veya zar. 🗗 **lihāf-ı çeşm,** *Göz kapağı.*

lihafî, [Ar. liḥāfî لحافی] *(liha:fi:) {OsT} sf. bot.* Tohum zarı ile ilgili.

liham, [Ar. liḥām لحام] *(liha:m) {OsT} is.* **1.** Lehim. **2.** Lehim yapma; lehimleme.

lihavî, [Ar. liḥāvī لحوی] *(liha:vi:) {OsT} sf.* Sakal ile ilgili.

lihaz, [Ar. liḥāẓ لحاظ] *(liha:z) is.* **1.** Düşünme. **2.** Riayet etme.

lihb, [Ar. lihb لهب] *{OsT} is.* Dar geçit; kanyon; vadi.

lihevî, [Ar. liḥāvī لحوی] *(lihe:vi:) {OsT} sf.* → lihavî.

lihî, [Ar. lihī لهی] *(lihi:) {OsT} is. anat.* Küçük dil.

lihyanî, [Ar. liḥye > liḥyānī لحیانی] *(lihya:ni:) {OsT} sf.* Uzun sakallı.

lihye, [Ar. liḥye لحیه] *{OsT}is.* Sakal. 🗗 **lihye-dār,** *{OsT} Sakalı olan; sakallı.*|| **lihye-i beyzā,** *{OsT} Ak sakal; beyaz sakal.*|| **lihye-i hūt,** *{OsT} Balinaların kanatları.*|| **lihye-i şerîf,** *{OsT} Hz. Muhammed'in sakalından kesilmiş kıllara verilen ad; sakal-ı şerîf.*|| **lihyetü't-teys,** *{OsT} bot. Keçi sakalı; teke sakalı.*

-lik, [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lığ / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lık.

lik[1], [lik] *{ağız} is.* Tokmak. [DS]

lik[2], [lik] *{ağız} is.* **1.** Kırağının sıcaklık nedeniyle su damlasına dönüşmüş hâli; çiy. **2.** Az ıslaklık; nem. [DS]

lik[3], [Far. līk لیك] *(li:k) {OsT} e.* Lakin; ama.

-lika, [Far. liḳā' لقاء] *(lika:) {OsT} sf.* Sonuna eklendiği isimlere, o niteliği taşıyan yüzlü anlamı katan son ek; ... çehreli; ... suratlı; ... simalı. *Meh-lika, hur-lika (melek yüzlü, huri yüzlü)*

lika[1], **-ai** [Ar. liḳā' لقاء] *(lika:) {OsT} is.* Buluşma; kavuşma. 🗗 **lika-u'llah,** *{OsT} Allah'a kavuşma; kıyamet günü.*|| **likā-yi āfāk,** *{OsT} Gökyüzü.*

lika[2], [Ar. līḳā لیقا] *(li'ka:) {OsT} is.* **1.** Eskiden mürekkep hokkalarına konulan ham ipek parçası. **2.** Kitap ciltçiliğinde yaldızın altına sürülen zamk gibi yapışkan madde; laka.

likâf, [Ar. likāf لکاف] *(likâ:f) {OsT} is.* Palan; eyer. 🗗 **likāf-ı müzeyyen,** *{OsT} Süslü palan.*|| **likāf-ı zerrîn,** *{OsT} Altın yaldızlı palan.*

likat, [Ar. laḳat > liḳāt لقات] *(lika:t) {OsT} is.* Başak toplama.

likator, [Sırp. lika *(Hırvatistan'da Sırpların oturduğu bir bölge)* + Fr. -teur] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde Bulgarlardan seçilen, at ve yol menzillerinin bakımıyla görevli voynuk teşkilatının küçük rütbeli subaylarına verilen ad.

likatura, [İt. ligatura] *(likatu'ra) is. dnz.* Sicim.

likçir, [Çin. li-ji] *{eT} is.* Takvim.[EUTS]

liken, [Yun. leikhéin *(yalamak)* / Lat. lichen] *is.* **1.** *bot.* Ortak bir yaşam süren mikroskobik bir su yosunu ile ipliksi bir mantarın birleşmesinden oluşmuş bir birleşik bitki. **2.** Kabarcık oluşmasıyla belirginleşen bir tür deri hastalığı. 🗗 **liken bilimi,** *Likenleri inceleyen botanik dalı; likenoloji.*

likenleşme, [liken-leş-me] *is.* **1.** Likenleşmek eylemi veya durumu. **2.** Çeşitli sebeplerle derinin kalınlaşması. **3.** *bot.* Karada yetişen bir su yosunu ile ortak yaşamaya elverişli bir mantar sporunun rastgele karşılaşması sonucu gerçekleşen liken oluşumu.

likenleşmek, [liken-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Bir deri hastalığı sırasında likenleşmeye uğramak.

likidasyon, [Fr. liquidation] *is.* Tasfiye.

likide, [Fr. liquider] *is.* Alacak ve borç dökümü. 🗗 **likide etmek,** *Alacak ve borçlarını hesaplayarak sonucu belirtmek.*

likidite, [Fr. liquidité] *is.* **1.** *eko.* Ticarî ve malî işlemlerde kullanılabilen kısa vadeli sermaye; kullanılabilecek durumda olan satın alma gücü. **2.** Kolaylıkla paraya çevrilebilme özelliği olan varlıklar.

likin, [Ar. lākin > Far. līkin لیکن] *(li:kin) {OsT} bağ.* Lakin.

likit, -di [Fr. liquide] *is.* **1.** Akışkan; sıvı; mayi. **2.** *sf. eko.* Elde hazır bulunan, kullanılabilir durumdaki para; hazır para. **3.** Miktarında kayıtlı bulunan.

liklemek, [lik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (At için) rahvan ile dört nal arası kesik kesik koşmak. [DS]

liklik, -ği [lik *(yans.)* > lik+lik] *{ağız} sf.* **1.** Oynak. **2.** *zf.* (Atın yürüyüşü için) sarsıla sarsıla. [DS]

likman, [Yun. lukhiári => ilikmen] *{ağız} is.* **1.** Kandil. **2.** Zeytinyağlı küçük çıra.[DS]

likmen, [Yun. lukhiári => likmen] *{ağız} is.* Zeytinyağlı küçük çıra. [DS]

likondu, [? likondi] *{ağız} is.* Su taşımakta kullanılan omuzluk. [DS]

likorinoz, [Yun. likurinos] *(likori'noz) is.* Bazı balıkların tütsülenmek suretiyle yapılan pastırması.

likör, [Lat. liquor > Fr. liqueur] *is.* Mayalanma olmaksızın alkol, su, şeker ve esanstan meydana gelen içki. ◻ **likör bardağı,** *Likör ikram edilen küçük zarif cam bardak.*|| **likör şarabı,** *Yemek arasında ve tatlı yerken içilen tatlı ve kuvvetli şarap.*

likzir, [Çin. li-ji] *{eT} is.* Takvim. [Gabain]

lil[1], [lığ / lil] *{ağız} is.* **1.** Duvar sıvasında ve boyasında kullanılan siyah renkli toprak. **2.** Akarsuyun getirip yığdığı çamur; kum; mil. **3.** Çamuru çok olan yer. **4.** Cıvık çamur. **5.** Çamurlu, bulanık su. [DS]

lil[2], [lil] *{ağız} is.* Su yosunu. [DS]

lila, [Far. nīlak > Fr. lilas] *sf.* Leylak rengi.

lilarziye, [Ar. li'l-arżiyye للارضيه] *{OsT} sf. gök b.* Dünya'nın merkezini başlangıç noktası olarak alan; Yer merkezli.

lilbeşeriye, [Ar. li'l-beşeriyye للبشريه] *{OsT} sf. fel.* İnsanı merkez sayan görüşle ilgili; insan merkezli; insaniçinci; insaniçincilikle ilgili.

-lilik, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. e.* → -lılık.

lilik, [lilik] *{ağız} is.* Rafadan yumurta. [DS]

lillah, [Ar. lillāh لله] *(lilla:h) {OsT} e.* Allah'a mahsus; Allah aşkına; Allah hürmetine; Allah için.

lillahi, [Ar. lillāh لله] *(lilla:hi) {OsT} e.* → lillah. ◻ **lillahi derre derrühu,** *Hayrı, Allah için artsın.*|| **lillahi taala,** *Ulu Tanrı aşkına.*|| **lillahi ve resülihi,** *Allah ve Resul hürmetine.*

lilliş, [? lilliş] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

lim[1], [Çin. lin] *{eT} is.* Dam kirişi.[EUTS]

lim[2], [lim] *{ağız} is.* Kök; temel; dip. [DS]

lima[1], [Ar. lima لما] *(lilla:h) {OsT} e.* Niçin; neye?

lima[2], [Sasakça lima *(Endonezya yerlilerinden)*] *is.* Endonezya yerli kabilelerinden Sasakların, İslam'ın bazı şartlarını kabul etmedikleri ve kendilerince kıldıkları beş vakit namazın adı.

lima[3], [? lima] *{ağız} is.* Sabun. [DS]

limaki, [İt. lima] *is.* Ayakkabıcıların kullandığı küçük eğe.

limam, [Ar. limām إمام] *(lima:m) {OsT} is.* Aralıklı tekrar; zaman zaman vuku bulan tekrar.

limamen, [Ar. limāmen لماماً] *(lima:men) {OsT} zf.* Yineleyerek; tekrar ederek; yinelenerek.

liman[1], [Yun. leiomon *(ıslak arazi)* > Rus. liman] *is.* Ukrayna ırmaklarının kısmen bir kıyı şeridiyle kapalı olan deniz kulağına benzeyen ağzı.

liman[2], [Yun. limēn] *is.* **1.** Gemilerin yük alma ve boşaltma, yolcu indirip bindirme ve barınmalarına uygun doğal veya yapma sığınak. **2.** *gnşl.* Sakin ve durgun yer. ◻ **liman âdetleri,** *Bir navlun anlaşmasıyla ilgili taşımada, yükleme veya boşaltmanın veya her ikisinin limanlarda zamanla yerleşmiş uygulama ve kurallara göre yapılacağını belirten sözleşme maddesi.*|| **limana giriş hakkı almak,** *Gümrük işlemlerinden ve sağlık denetiminden sonra limana girme hakkını elde etmek.*|| **liman ağzı,** *Gemilerin limana girip çıkması için bırakılmış geçit.*|| **limana inmek,** *Açıktan gelerek limana girmek.*|| **liman başkanı,** *Ülkenin kanunlarına göre liman hareketlerini yürüten geniş yetkilere sahip mülkî amir.*|| **liman başkanlığı,** *Liman başkanlığına ait iş ve işlemlerin yürütüldüğü yer.*|| **liman cüzdanı,** *Limanda çalışmak isteyenlere belirli şartlarla verilen çalışma izin belgesi.*|| **liman dairesi,** *Liman başkanlığı.*|| **liman feneri,** *Limanda demirli bulunan geminin görülmesini sağlayacak şekilde çekilen fener.*|| **liman hizmeti,** *Limandaki çalışmaların zorunlu kıldığı kontrol ve gözlem hizmeti.*|| **limanı kapamak,** *Limanda demirli olan gemilerin her ne sebeple olursa olsun limandan çıkışlarını yasaklamak.*|| **limanı şaşırmak,** *Limana giriş yerini bulamamak.*|| **liman işçisi,** *Limanlarda gemilerin yükleme ve boşaltma işlerinde çalışan, iyi istif ve sapan yapmasını, vinç kullanmasını bilen deneyimli işçi.*|| **liman kaptanı,** *Elinde liman sınırları içinde kaptanlık yapma yetkisi ve yeterlik belgesi olan kaptan.*|| **liman manevrası,** *Bir geminin, kılavuz kaptan yönetiminde liman içinde yaptığı manevra.*|| **liman masrafları,** *Bir geminin uğradığı limanlarda yapmış olduğu giderler.*|| **liman reisi,** *Gemilerin limana girip çıkışını düzenleyen yetkili kimse; liman başkanı.*|| **liman vinci,** *Paralel raylar üzerinde yer değiştirebilen yük kaldırma makinesi.*|| **liman yolu,** *Bir liman kuruluşunun işlerine yarayan, rayları genellikle asfalta gömülü olan demir yolu.*

limanlama, [liman-la-ma] *is.* Limanlamak eylemi.

limanlamak, [liman-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı-yor]* **1.** (Gemi için) bir limana girip orada kalmak. **2.** (Deniz, rüzgâr vb. için) Yatışmak; durgunlaşmak; sakinleşmek.

limanlık, -ğı [liman-lık] *sf.* **1.** (Yer için) liman gibi kullanılan; liman yapmaya elverişli. **2.** (Deniz, hava, rüzgâr vb. için) sakin; yatışmış; dalgasız.

limba, [İt. lembo] *(li'mba) {OsT} is.* **1.** Bir tür mavna. **2.** → limbo.

limbek, -ği [limb *(yans.)* > lirnb-e-k] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

limbo, [İt. lembo] *(li'mbo) is. dnz.* **1.** Nehirlerde ve sığ denizlerde kullanılan bordaları düz, yassı kayık. **2.** Bir ticaret gemisinin içindeki yükü bordasına yanaşan başka bir gemiye aktarma işlemi. ◻ **limbo etmek,** *Yükü borda bordaya yanaşan gemiler arasında aktarmak.*

limçin, [Çin. tien-tsen] *{eT} is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

lime[1], [Far. līme لیمه] *(li:me) {OsT} is.* **1.** Parça; dilim. **2.** *{ağız}* Tuğla. [DS] **3.** *{ağız}* İyi kurumamış kerpicin küçük parçaları. [DS] **4.** *{ağız} is.* Dövülen çeltiğin bir bölümünün pirinç, bir bölümünün de çeltik

olarak kalmış durumu. [DS] 🗗 **lime lime,** *Parça parça olmuş; eskimiş; parçalanmış; dilim dilim yarılmış.*|| **lime lime kesmek,** *İnce ince doğramak; kıymak.*

limi, [limi] *{ağız} is.* Ekşi olmayan limon. [DS]

limit, [Fr. limite *(sınır)*] *is.* **1.** Ulaşılabilecek veya ulaşılmasına izin verilen en üst nokta; sınır. **2.** *mat.* Değişken bir büyüklüğün erişmek zorunda olmadan istenildiği kadar yaklaşabildiği sabit büyüklük. **3.** Bir oyunda ortaya sürülebilecek en az ve en çok miktar.

limited, [İng. limited] *sf.* Sınırlı; sınırlanmış. 🗗 **limited ortaklık,** *İki veya daha çok ortak tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan, ortaklarının sorumluluğu koydukları sermeye ile sınırlı ve asıl sermayesi sınırlı olan ortaklık; limited şirket.*|| **limited şirket,** *İki veya daha çok ortak tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan, ortaklarının sorumluluğu koydukları sermeye ile sınırlı ve asıl sermayesi sınırlı olan ortaklık; limited ortaklık.*

limitsiz, [limit-siz] *sf.* Herhangi bir sınırlama olmaksızın.

limka, [? limka] *{ağız}is.* Gol; sayı. [DS]

limken, [Çin. lin-ch'in] *{eT} is.* Sarı erik. [DLT]

limla, [limla] *{ağız}sf.* Çorapsız; yalın ayak. [DS]

limmi, [Ar. limmī لمى] *(limi:) {OsT} is. mant.* Önsellik; apriorite.

limni, [Yun. limne] *{ağız} is.* Durgun sulu, sazlık göl. [DS]

limnoloji, [Yun. limne *(bataklık)* + logos *(bilim)* > Fr. limnologie] *is.* Göl ve bataklı gibi iç sulardaki canlıları inceleyen bilim dalı; göl bilimi.

limon[1], [Lat. limonem *(çamur yüklemesi)* > Fr. limon] *is.* Temel parçacıklarının boyutları 2 ile 50 mikron arasında olan kumlu, hafif verimli, kahverengi toprak.

limon[2], [Yun. lemoni / Ar. līmūn] *is. bot.* **1.** Turunçgillerden, yüksekliği üç dört metre kadar, çiçekleri beyaz ve taç yaprakların dış yüzü kırmızıyla karışık, odunu sıkı, sarı renkli ve damarlı, meyvesi yumurta biçiminde ve soluk sarı renkte, tadı ekşi, hafifçe acı-ekşi, ferahlatıcı, C vitaminince zengin bir meyve ağacı, *(Citrus limonum).* **2.** Bu ağacın yumurta biçiminde, sarı renkli, kabuğu kokulu, ekşi meyvesi. **3.** Limon suyu. **4.** *gnşl.* Limondan yapılmış meşrubat; limonata. 🗗 **limon asidi,** *Birçok meyve ve sebzede serbest olarak veya potasyum, kalsiyum tuzları olarak bulunan, hafifçe mayalanmış limon suyunun sıcak kalsiyum karbonatla işlenmesinden elde edilen asit; sitrik asit.*|| **limon çiçeği,** *1. Limon ağacının güzel kokulu çiçekleri veya bu çiçeklerin kokusu. 2. Akasma.* || **limon elması,** *{ağız} Bir tür elma.* [DS]|| **limon esansı,** *Taze limon kabuğunun sıkılması veya ısıtılmasıyla elde edilen ve kolonya, lavanta gibi parfüm sanayii ile likör üretiminde kullanılan uçucu yağ.*|| **limon gibi,** *1. Çok sarı; sarı. 2. Çok küçük. 3. Çok ekşi.*|| **limon gibi olmak,** *Yüzü sararmak; solmak.*|| **limon gibi sıkmak,** *Bir kimseden imkân ölçüsünde yararlanmak; posasını çıkarırcasına yararlanmak.*|| **limon kabuğu,** *Reçel, likör vb. yapımında kullanılan limonun sulu kısmının etrafını çeviren sarı renkli kokulu dış kısım.*|| **limon kabuğu gibi,** *(Şapka için) çok küçük.* || **limon kirişi,** *Ahşap merdivenlerde basamakların iki ucunu taşıyan kalın kiriş.*|| **limon küfü,** *Açık yeşile çalan mavi renk veya bu renkte olan.*|| **limon nanesi,** *{ağız} Oğulotu, (Melisa officinalis).* [DS]|| **limon otu,** *bot. Mine çiçeğigillerden, yaprakları sıkılınca limon kokusu yayılan, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, kışın yapraklarını döken, bir boğumda üç yapraklı, salkım çiçekli bir ağaççık; kandıra ağacı; lipya, (Lippia citriodora / triphylla).*|| **limon sarısı,** *Açık sarı renk veya bu renkte olan.*|| **limon suyu,** *Limondan sıkılmak suretiyle elde edilen acımsı ekşi su.*|| **limon tozu,** *Sitrik asit; limon asidi.*|| **limon tuzu,** *Sitrik asit; limon asidi.*

limon, [Yun. limen => ليمون] *{eAT} {OsT} is.* Liman.

limona, [Yun. limen => ليمونه] *{eAT} {OsT} is.* Liman.

limonata, [İt. limonada] *(limona'ta) is.* Limon suyu, şeker ve su ile yapılan bir soğuk içecek. 🗗 **limonata bardağı,** *Limonata sunmakta kullanılan ince uzun cam bardak.*|| **limonata gibi,** *(Rüzgâr için) sıcak günlerde hafif hafif ve serin olarak esen.*

limonatacı, [limonata-cı] *is.* **1.** Limonata yapıp satan kimse. **2.** Limonatacının iş yeri.

limonatacılık, [limonata-cı-lık] *is.* Limonata yapıp satma işi.

limoncu, [limon-cu] *is.* Limon yetiştiren ve satan kişi.

limonculuk, [limon-cu-luk] *is.* Limon yetiştirme ve satma işi.

limoni, [Yun. lemoni > limon + Ar. -ī ليمونى] *(li:moni:) sf.* **1.** Limon renginde olan, yeşile çalan açık sarı. **2.** *mecaz.* (Kişiler arası dostluk ilişkileri için) bozukça; bozuk. **3.** (Kişi için) umulmadık bir anda alınganlaşan, öfkelenen. 🗗 **limoni hava,** *Yağıp yağmayacağı belli olmayan hava.*

limonit, [Fr. limonite] *is. min.* Demir cevherlerinden en yaygını olan hidratlı doğal demir III oksit; kahverengi hematit; hidroferrit.

limonlama, [limon-la-ma] *is.* Limonlamak eylemi.

limonlamak, [limon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* İçine veya üstüne limon veya limon suyu koymak, karıştırmak.

limonlu, [limon-lu] *sf.* İçine limon suyu veya limonun kendisi doğranarak konulmuş olan.

limonluk, -ğu [limon-luk] *is.* **1.** Soğuktan zarar gören sıcak iklim bitkilerinin konduğu tamamen veya

kısmen camlı, kapalı yer; ser; sera. **2.** Portakal, limon gibi kışın korunması gereken bitkilerin konduğu yer. **3.** Limonun suyunu çıkarmakta kullanılan, ortası tümsek ve pürtüklü mutfak aracı; limon sıkacağı. **4.** Merdiven, balkon, teras gibi yerlerin kenarlarına çekilen 20-30 cm. yükseklikteki set; tavhane.

limonsu, [limon-su] *sf.* Limonu andırır; limon gibi. ◘ **limonsu meyve,** *biy. Üst durumlu bir ovaryumdan oluşan, içinde öz su dolu çok sayıda torbacıkların bir araya gelerek bölmeler oluşturduğu, üzeri derimsi bir kabukla örtülü etli meyve; hesperidyum.*

limpak, -ğı [? limpak] *{ağız} is.* Sayı; gol. [DS]

limu, [Far. līmū ليمو] *(li:mu:) {OsT} is.* Limon.

limuzin, [Fr. Limousin *(Fransada bir bölge)* > limousine] *is.* Yalnız arka koltukta oturanların üzeri tamamıyla örtülü, önde oturanların ise üzeri açık fakat rüzgârdan korunmak için öne cam siper takılmış bir eski otomobil karoseri tipi; kuyruklu otomobil.

lin, [Toh. lem] *{eT} is.* Halvet yeri; çilehane; zaviye; hücre.[EUTS]

linç, -ci [Ame. William Lyhch *(Virginia'da yasadışı halk mahkemesini kuran yargıç yüzbaşı)* > İng. lynch] *is.* Kalabalık insan grubunun, yasa önünde de suç sayılan veya kendilerine göre suç oluşturduğunu sandıkları bir davranışından dolayı galeyana gelerek bir kimseyi yasa dışı olarak, yargılanmaksızın taş, sopa vb. şeylerle döverek öldürmesi. ◘ **linç etmek,** *(Kalabalık için) bir kimseyi yargısız olarak döverek öldürmek.*|| **linç kanunu,** *ABD'de on yedinci yüzyıldan beri uygulanan, suç üstü yakalanmış suçluları hemen yargılamak, hüküm vermek ve hükmü hemen infaz etmek biçimindeki basit muhakeme usulü.*

lineer, [lat. linea *(çizgi, iplik)* > Fr. linéaire] *sf.* **1.** Çizgilerle ilgili olan; çizgisel. **2.** *mat.* Değişimi çizgilerle gösterilebilen; doğrusal elemanlarla ilgili olan; çizgisel. **3.** *elkt.* (Eleman için) ohm kanununa uygun.

linet, [Ar. līnet لينت] *(li:net) is.* **1.** Yumuşaklık. **2.** Hafif ishal; sürgün.

ling[1], [lank / lınk / ling / long / löng / lönk /lön *(yans.)*] *is.* **1.** Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *ling-ir-de-mek, ling-il-de-mek, ling-ir lingir* **2.** *{OsT} is.* Atın bir tür tırıs yürüyüşü. ◘ **ling ling yelmek,** *{OsT} Tırıs tırıs gitmek.*|| **ling urmak,** *{eAT} Tırıs yürümek.*

ling[2], [ling] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhlarında tarağı tutan araç; tefe. **2.** Kendir dövmeye yarayan ve su ile dönen dolap. [DS] ◘ **linge kaldırmak,** *{ağız} Ortalığı karmakarışık etmek.* [DS]

lingirdemek, -ği [ling *(yans.)* > ling-ir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Sallanmak; sarsılmak; oynamak. [DS]

lingildemek, [ling *(yans.)* > ling-il-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** (Hayvana yükletilen yük için) sallanmak. **2.** Hızlı yürümek. **3.** Yaylana yaylana yürümek. [DS]

lingir, [lingir *(yans.)*] *is.* Oynama, sallanma, yaylanma ve hareketlilik bildiren söz. ◘ **lingir lingir,** *{ağız} Fıkır fıkır; oynak.* [DS]

lingirdemek, [lingir *(yans.)* > lingir-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** Şımarmak. **2.** Hoppalık etmek; hafiflik etmek. **3.** Arabanın üstünde sallanarak gitmek. **4.** (At için) sarsılarak yürümek; tırısa benzer bir yürüyüşle koşmak; sarsıntılı ve hızlı yürümek. **5.** Savuşmak; kaçmak. [DS]

linin, [Fr. linine] *biy.* Hücre çekirdeğinde bulunan ve kromatin tanelerini taşıyan ağ biçimindeki ipliksi yapıya verilen ad.

linit, [Fr. linite] *is. tıp.* Mide çeperinin kalınlaşmasına sebep olan gastritin özel bir şekli.

link[1], **-gi** [link] *{ağız} is.* **1.** Atın koşma ile yürüme arasında bir yürüyüşü; atın eşkin yürüyüşü; tırıs; kurt lingi. **2.** *zf.* Bir çırpıda. [DS]

link[2], **-gi** [Erme. nig] *{ağız} is.* **1.** Pirinç dövmeye yarayan tahta dibek. **2.** Atla çevrilen bulgur değirmeni. **3.** Dokuma cenderesi. **4.** Kendir dövmeye yarayan ve su ile dönen dolap. **5.** Kaldıraç. [DS]

link[3], **-gi** [İng. link] *is.* **1.** Zincir baklası. **2.** Bağlantı. **3.** Birbirine bağlı iletişim sistemleri birliği.

linklemek, [link-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çabucak, koşarak gitmek veya gelmek. [DS]

linkoln, [Lat. Lindum Colonia > İng. Lincoln *(şehir)*] *is. zool.* İri yapılı, uzun tüylü İngiliz koyun ırkı.

linografi, [Fr. linographie] *is. tekst.* Bez üzerine yazı yazma, kumaş üzerine baskı yapma tekniği.

linoleik asit, [Fr. acide linoléique] *sf. t.* Besinle alınması gereken ve bir memelinin büyümesi için gerekli olan, yapısında çift bağ bulunan 18 karbonlu doymamış bir yağ asidi; $C_{18}H_{32}O_2$

linolein, [Fr. linoléine] *is. kim.* Kuruyan yağlarda bulunan linoleik asit gliseri.

linolenik asit, [Fr. acide linolénique] *sf. biy.* Memelilerin büyemesi için gerekli olan, ancak besinle alınması gerekmeyen, linoleik asitten sentezlenebilen, bezir yağı ile kenevir yağında linoleik asitle birlikte bulunan, üç çift bağlı, 18 karbonlu doymamış bir yağ asidi; $C_{18}H_{30}O_2$

linolyum, [Lat. linum *(keten)* + oleum *(yağ)* > Fr. linoléum] *(lino'lyum) is. kim.* Yer döşemesi olarak kullanılan, üzeri keten yağı ve mantar tozuyla yapılmış jüt bez; muşamba.

linon, [Fr. lin *(keten)* > linon] *is.* Bez ayağı armürle dokunmuş ince ve saydam dokuma.

linotip, [İng. **line of type** *(tipografik satır)*] *is.* Matbaa harflerini dizen ve satırları blok hâlinde döken matbaa makinesi.

linyit, [Lat. lignum *(odun)* > Fr. lignite] *is.* Bataklıklardaki bitki kalıntılarının bozuşması, sonra da yavaş yavaş alüvyon çökeltileriyle örtülmesi sonucu oluşan, birleşiminde yüzde 60 ile 73 oranında karbon bulunan kahverengi veya siyah fosil kömür.

linyitli, [linyit-li] *sf.* Yakıt olarak kullanılan mineraller için) reçineli ağaçlara benzeyen açık tohumluların kalıntılarından meydana gelen.

lip[1], [lip *(yans.)*] *is.* Göz vb. kırpma veya alev kıpması anında çıkan ses. 🗗 **lip lip gözlü,** *{ağız} (Kişi için) gözlerini sık sık açıp kapayan.* [DS]

lip[2], [lip *(yans.)*] *is.* Kopma, dayanıksızlık bildiren yansıma kökü. 🗗 **lip lip,** *{ağız} 1. Çabuk çabuk. 2. (İp vb. için) dayanıksızlık ve çabuk kopma anlatır.* [DS ‖ **lip lip ayrılmak,** *{ağız} is. Çabuk kopmak.* [DS]

lipari, [Yun. liparis] *(lipa'ri) is. balıkç.* Çirozluktan çıkarak yağlanmaya başlayan uskumru.

liparit, [Lipari *(ada)* > Fr. lipare] *is. min.* Granitle aynı kimyasal yapıda, içinde mikrolitler olan kayaç; riyolit.

lipaz, [Yun. lipos *(yağ)* > Fr. lipase] *is. kim.* Mide ve pankreas öz suyu, kan ve bitki tohumlarında bulunan, molekül ağırlıkları yüksek yağ asidi esterlerini hidrolizleyen enzim.

lipemi, [Fr. lipémie] *is.* Kandaki yağlı madde oranı.

lipidek, -ği [lip *(yans.)* > lip-i(t)-ek] *{ağız} zf.* Hemen; şıp diye. [DS]

lipik, -ği [lip-ik] *{ağız} is.* Oyunda sayı üstünlüğü. 🗗 **lipik atmak,** *{ağız} Oyunda sayı üstünlüğü kazanmak; öne geçmek.* [DS]‖ **lipik yapmak,** *{ağız} Oyunda sayı üstünlüğü kazanmak; öne geçmek.* [DS]

lipit, -di [Yun. lipos *(yağ)* > Fr. lipide] *is.* **1.** Her çeşit organik yağa verilen isim. **2.** Yağlı maddeleri belirtmek için kullanılan genel terim. 🗗 **lipit düşürücü,** *Yağ metabolizmasını etkileyerek kandaki lipit oranını, özellikle kolesterol miktarını normalleştirmeye yarayan ilaç.*

lipitler, [lipit-ler] *is. biy.* Hayvan ve bitki hücrelerinde bulunan, suda çözünmeyen, organik çözücülerle çözünen, yağ asitlerinin alkollerle teşkil ettikleri esterler.

liplip, [lip *(yans.)* > lip+lip] *{ağız} is.* İdare lambası. [DS]

lipo-, [Yun. lipos *(yağ)* > Fr. lipo-] *ön ek.* Bilimsel terim türetiminde, başına getirildiği Latin kökenli kelimelere "*yağla ilgili*" anlamı katan ön ek.

lipogenez, [Fr. lipogénèse] *is.* Hayvan ve bitki bünyesinde yağ oluşması; lipit ve yağ asitlerinin bileşimi.

lipoit, -di [Yun. lipos *(yağı)* + eidos *(biçim)* > Fr. lipoïde] *is. biy.* Gerçekte yağ olmayan, fakat pek çok özelliği bakımından yağa benzeyen, yağ çözücülerle özütlenen sterol, steroit gibi maddeler.

lipom, [Fr. lipome] *is. tıp.* Yağ dokusunun bulunduğu yerde büyümesinden meydana gelen zararsız ur; yağ uru.

lipotropin, [Fr. lipotropine] *is. biy.* Memelilerde hipofiz bezinin ön lobundan salgılanan ve lipofizi uyaran iki hormandan her biri.

lipsos, [Yun. lipsos] *(li'psos) is. zool.* İskorpitgillerden, Akdeniz ve Atlas Okyanusunda yaşayan, yüzgeçlerindeki dikenlerde battığı zaman çabuk iyileşmeyen bir zehir bulunan, eti lezzetli, en çok 40 cm. kadar boylanabilen bir kemikli balık, *(Scorpaena porcus).*

lipüri, {Yun. lipos *(yağ)* + urein *(işemek)* > Fr. lipurie] *is. tıp.* Çeşitli sebeplere bağlı olarak, idrarda yağ bulunması durumu.

lir, [Lat. lyra > Fr. lyre] *is.* **1.** *müz.* Kaynağı mitolojik çağlara kadar uzanan kirişli bir çalgı. **2.** *anat.* Beyin üçgenindeki iki arka kordonun başlangıç kısımları ile amınon boynuzlarını birleştiren enlemesine liflerin tümüne verilen ad.

lira, [Lat. libre > İt. liret > lire *(çoğul)* > lira] *(li'ra) is.* **1.** Yüz kuruşluk Türk para birimi; kısaltması: L. **2.** Değeri yere ve zamana göre değişen çeşitli ülkelere ait para birimi. **3.** Eskiden yedi gram ağırlığında altın sikke.

liralık, -ğı [lira-lık] *sf.* **1.** (Belirtilen) lira değerinde olan. **2.** *is.* Lira.

liret, [Lat. libre > İt. liret] *is.* İtalyan para birimi; kısaltması: LİT.

lirik, -ği [Lat. lyricus / Yun. lyrikós > Fr. lyrique] *sf.* **1.** Coşkun; ilhamla dolu; aşırılığa varan bir taşkınlık yüklü. **2.** *ed.* Öğretici ve kahramanlık şiirine karşıt olan. **3.** (Şiir ve anlatım için) içten gelen duyguların coşkun bir dille anlatıldığı. **4.** Bu tür şiir yazan. **5.** (Şiir için) eski Yunan'da lir eşliğinde okunan. 🗗 **lirik şiir,** *1. Lir eşliğinde okunan şiir. 2. Şarkı olarak okunmadığı hâlde biçim bakımından Eski Çağ şiirlerine benzeyen şiir. 3. Günümüzde ise, etkili ve coşkun bir dille yazılmış, kişisel duyguları, ortak duyguları veya şairin iç dünyasını yansıtan şiir.*

lirizm, [Fr. lyrisme] *is.* **1.** Kişisel duyguların anlatımında coşkunluk; coşku. **2.** Lirik şiirlerin tümü. **3.** Lirik ilham.

lirpedek, [lirp *(yans.)* > lirp-e-dek] *{ağız} zf.* (Havadan inmek ve düşmek için) birdenbire. [DS]

lisam, [Ar. lisām لثام] *(lisa:m) {OsT} is.* **1.** Yüze örtülen örtü; yaşmak. **2.** Kadınların yüzlerine örttükleri tül; yaşmak. **3.** Solunum organlarını sıcağa, soğuğa, toza ve böceklere karşı korumak veya Bedevîler tarafından gizlenmek için kullanılan yüzün alt kısmını örtmekte kullanılan kumaş parçası.

lisan, [Ar. lisān لسان] *(lisa:n) {OsT} is.* **1.** Bir insan topluluğuna özgü, seslerden meydana gelmiş, kendine göre kuralları olan, sürekli gelişen ve değişen, bireyler tarafından iletişim kurmada kullanılan, sistemli göstergelere dayalı, anlaşma aracı; dil; zeban. **2.** Her insanın duygu, düşünce ve olay anlatma yetisi. **3.** Bir grubun, meslek mensubunun veya topluluğun kendine has terimlerin ağır bastığı anlatım dizgesi. **4.** Kullanan kişiye veya belirli bir döneme göre tanımlanan söz dağarcığı veya özel söz dizimi. **5.** *gnşl.* Anlatım aracı. 🗗 **lisana gelmek,** *(Konuşmayan şeyler için) söz söylemek; konuşmaya başlamak; konuşmak; konuşur olmak.*|| **lisân-āşinā,** *{OsT} Dil bilen.*|| **lisān-ı Arabî,** *{OsT} Arap dili.*|| **lisān-ı aşk,** *{OsT} Sevginin dili.*|| **lisān-ı dil,** *{OsT} Gönül dili.*|| **lisān-ı edeb,** *{OsT} Edebiyat dili.*|| **lisān-ı Farsî,** *{OsT} Farsça.*|| **lisān-ı kâmil,** *{OsT} Kullananın ustalığını ortaya koyan güzel ve doğru kullanılmış dil; mükemmel dil.* || **lisān-ı mader-zāt,** *{OsT} Ana dili.*|| **lisān-ı mālūme,** *{OsT} Bilinen dil.*|| **lisān-ı mizmār,** *{OsT} Gırtlak kapağı.*|| **lisān-ı şiir,** *{OsT} Şiir dili.*|| **lisān-ı Tazi,** *{OsT} Arapça.*|| **lisān-ı Türkî,** *{OsT} Türkçe.*|| **lisānü'l-bahr,** *{OsT} Mürekkep balığının kılçığı.*|| **lisānü'l-gayb,** *{OsT} Bilinmeyen şeylerden, gelecekten haber veren.*|| **lisānü'n-nār,** *{OsT} Ateşin dili; alev.*

lisancı, [lisan-cı] *is.* Bir dilin çeşitli konuları ile uğraşan uzman; dilci.

lisanıhâl, -li, [Ar. lisān-i hāl] *(lisa:nıhâ:l) is.* Bir kimsenin davranışlarından anlaşılan şey; davranışla meram anlatma; davranışlarla düşünüleni anlatma; hâl dili.

lisanımünasip, -bi [Ar. lisān-ı münāsib] *(lisa:nımüna:sip) is.* Karşıdakinin kolayca anlayabileceği bir dil ve üslûp.

lisanî, [Ar. lisānī لسانی] *(lisa:ni:) {OsT} sf.* Dille ilgili; dile dayanan.

lisaniyat, [Ar. lisān > O. T. lisāniyyāt لسانیات] *(lisa:niyya:t) {OsT} is.* Dillerin incelemesini konu edinen bilim dalı; dil bilimi.

lisans, [Lat. licet *(izin)* > licentia > Fr. licence] *is.* **1.** Herhangi bir konuda verilen izin, yetki belgesi. **2.** Genellikle dört yıl süren üniversite öğrenimi. **3.** Üniversite öğrenimi tamamlanınca alınan diploma ve akademik derece. **4.** *spor.* Sporcunun resmî yarışmalara katılabilmesi için federasyon tarafından verilen kayıt fişi ve kimlik belgesi. **5.** Yarışlara katılabilmek için jokeylere verilen kimlik kartı. **6.** Dış alım ve satımı serbest bırakılmayarak belirli bir düzen içinde ithal ve ihracı gereken mallar için idarece verilen izin belgesi. **7.** *huk.* Bir malı yurt içinde yabancı bir firma adına üretme izni.

lisansiye, [Fr. licencié] *is.* Bir fakülteden lisans diploması almış kimse.

lisansiyer, [Fr. licenciere] *is.* Üniversitede okuyan öğrenci.

lisanslı, [lisans-lı] *sf.* Lisansı bulunan; lisans sahibi.

lisansüstü, [Fr. licence > lisans + T. üst-ü] *is.* Dört yıllık üniversite öğrenimi sonrası. 🗗 **lisansüstü eğitim,** *Dört yıllık üniversite öğrenimi bittikten sonra yapılan eğitim.*

lisanullah, [Ar. lisānü'l-lāh لسان الله] *(lisa:nulla:h) {OsT} is.* Allah'ın sözü; Kur'an.

lise, [Yun. lykeios *(kurtların efendisi anlamında Apollon'un sıfatı)* > lykeion *(Atina'da Aristoteles'in kurduğu okulun bulunduğu mahalle)* > Lat. lyceum > Fr. lycée] *(li'se) is.* Sekiz yıllık ilköğretim ile üniversite arasındaki öğretim kurumu; orta öğretim kurumu. 🗗 **liseler arası,** *(Yarışma, karşılaşma vb. için) lise seviyesindeki ortaöğretim kurumlarının aralarında yapılan.*

liseli, [lise-li] *sf.* Lise öğrencisi olan; lisede okuyan.

lisip, [Toh. léşp / lēş] *{eT} is.* Balgam.[EUTS]

liste, [İt. lista] *is.* Alt alta yazılmış isimler veya nesne adları cetveli. 🗗 **liste başı,** *Seçime tabi herhangi bir konuda listenin birinci sırasına konulmuş olan.*

listeci, [liste-ci] *is.* **1.** Liste yapan kimse. **2.** *bsy.* İnternet aracılığıyla alıcıya gönderilen mektup vb. şeylerin tümünü liste hâlinde düzenleyen işlem.

listeleme, [liste-le-me] *is.* Listelemek eylemi.

listelemek. [liste-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Liste hâline getirmek. **2.** *bsy.* Bilgisayar yazıcısı sayesinde dizili bir belge hazırlamak. **2.** Birtakım veri ve bilgilerin liste hâlinde dökümünü yapmak.

listir, [Yun. ulistir] *{ağız} is.* Kevgir; ilistir. [DS]

liş, [Toh. léşp / lēş] *(le:ş) {eT} is.* → leşp. [DLT]

lişer, [? lişer] *{ağız} is.* İki avcu birleştirerek yapılan büyük avuç. [DS]

liştik, -ği [? liştik] *{ağız} is.* Yağsız et; zayıf et. [DS]

litektomi, [Fr. lithectomie] *is. tıp.* Vücudun herhangi bir yerinde oluşan taşı çıkarmayı öngören ameliyat.

literatür, [Lat. litteratura > Fr. littérature] *is.* **1.** Edebiyat; yazın. **2.** Bir kimse, bir konu, bir sorun üzerine yazılmış kitap, makale, inceleme ve araştırmaların tümü.

litergol, -lü [Fr. lithergol] *is.* Bazı füzelerin fırlatılması sırasında tepkisinden yararlanılan bir katı ve bir sıvının birleşiminden meydana gelen madde.

lito-, [Yun. lithos *(taş)* > Fr. litho-] *ön ek.* Başına getirildiği Latin kökenli kelimelerden *"taş, taşla ilgili"* anlamı katarak terimler üreten ön ek.

litofit, -di [Yun. lithos *(taş)* + phyton *(bitki)* > lithopyte] *is. biy.* Yağmurda bile suyun tutulmadığı kayalarda yetişen bitkiler.

litografi, [Fr. lithographie] *is.* **1.** Kireç taşının üzerine yağlı bir madde ile çizilmiş şekilleri baskı yoluyla çoğaltma sanatı; taş baskı. **2.** (Yazı veya resim için) bu usulle basılmış olan.

litografya, [Fr. lithographie] *is.* **1.** Kireç taşının üzerine yağlı bir madde ile çizilmiş şekilleri baskı yoluyla çoğaltma sanatı; taş baskı. **2.** (Yazı veya resim için) bu usulle basılmış olan. ◻ **litografya taşı,** *Taş baskıda kullanılan düzgün yapılı bir tür kalker.*

litografyacı, [litografya-cı] *is.* Litografya ile uğraşan; litografya yapan kimse.

litoloji, [Fr. lithologie] *is.* Jeolojik yapı oluşturan kayaçları inceleyen bilim dalı; taş bilimi.

litoral, -li [Yun. lithos *(kıyı)* > İng. litoral] *is. biy. dnz.* Suların en yüksek olduğu düzeyle en alçak olduğu düzey arasında kalan, sürekli olarak suyla örtülü olmayan kıyı bölgesi.

litosfer, [Fr. lithosphère] *is.* Yer kabuğunu meydana getiren ve merkez çekirdeği çevresinde yer küresinin eş merkezli tabakalarından birini oluşturan katı kayaların tümü; taş küre; taş yuvarı.

litre, [Yun. litra > Fr. litre] *is.* **1.** Sıvı ve bazı katıların hacimce ölçümünde kullanılan desimetre küp değerindeki hacim ölçüsü birimi. **2.** *sf.* (Belirtilen) litre kadar hacmi olan.

litrelik, -ği [litre-lik] *sf.* (Belirtilen) litre kadar hacimde sıvı alan. ◻ **litre atmosfer,** *fiz. Bir atmosfer basıncı altında hacmi bir litre artan bir gaz kütlesinin sağladığı, ısı motorlarıyla ilgili iş birimi; 101,3 joul.*

littan, [? littan] *{ağız} is.* Serseri. [DS]

liturya, [Lat. liturgia] *(litu'rya) is.* Hz. İsa'nın havarileri ile yediği son yemeği anmak üzere, Hristiyanların kilisede bir kap içine şarap ve ekmek koyarak yaptıkları takdis töreni; kudas.

litü, [Çin. lén-t'eo => lētū] *(le:tu:) {eT} is.* ➔ letu. [DLT]

lityum, [Yun. lithos *(taş)* > Lat. lithium] *is. kim.* Atom numarası 3, atom ağırlığı 6,94, yoğunluğu 0.55 olan, alkali grubun başında yer alan, bileşikleri alevi kırmızıya boyayan, termonükleer patlayıcılar arasında yer alan, beyaz, katı bir element; sembolü Li.

liusun, [Çin. lu-ts'un] *{eT} is.* Bir yıldız adı.[EUTS]

liüm, [Ar. liüm لأم] *{OsT} is.* Anaları bir, babaları ayrı kardeşler.

liv, [Çin. li / ljip *(buğday)*] *{eT} is.* **1.** Kurban yemeği. [EUTS] **2.** Tepsi; sofra. [KB]

liva, -ai [Ar. livāʾ لواء]*{OsT} is.* **1.** Sancak; bayrak. **2.** Osmanlı imparatorluğunda iki alaydan meydana gelen askerî birliğe verilen ad. **3.** *gnşl.* Bu askerî birliğin başı. **4.** İmparatorluk döneminde mutasarrıf yönetiminde bulunan il ve ilçe arasındaki yönetim birimi; sancak. ◻ **livā amirali,** *{OsT} Miralaylıktan yüksek deniz subayı.*|| **livā-i saādet,** *{OsT} Hz. Peygamberin bayrağına verilen ad; liva-yı şerif, sancağı şerif.*|| **livā-i şerîf takımı,** *{OsT} Hz. Peygamberin sancağını savaş meydanlarında korumakla görevli askerî birlik.*|| **livāü'l-hamd,** *{OsT} Kıyamet günü Hz. Muhammed'in ümmetinin altında toplanacağına inanılan bayrak.*

livan, [Far. eyvān] *{ağız} is.* **1.** Salon. **2.** Önü açık oda. **3.** Balkon. [DS]

livar, [İt. vivaio / Yun. livári *(balık havuzu)*] *is.* **1.** Su altı avcılarının kullandığı ağ torba. **2.** Tutulmuş balıkları canlı olarak saklamak için kullanılan, ağzı içine doğru koni şeklinde örülmüş sepet. **3.** Gerektikçe avlanmak üzere içinde balık bulundurulan ve suyu durmadan yenilenen balık havuzu. **4.** Balıkların, içinde canlı olarak saklandığı herhangi bir kap. **5.** Küçük balıkları büyütmek ve zamanı gelince yumurtasından yararlanmak için deniz bağlantılı göllerde yapılan kapalı balık yatakları.

livas, [? livas] *{ağız} is.* Su yolu; kanalizasyon. [DS]

livata, [Ar. lūṭ *(Peygamber ve kavminin adı)* > livāṭa لواطه] *(liva:ta) is.* Erkekler arasındaki sapık cinsel ilişki; kulampparalık.

livcan, [? livcan] *{ağız} sf.* En küçük. [DS]

liver, [Fr. revolver] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

livik, -ği [? livik] *{ağız} is.* Yılanyastığıgillerden *(Araceae)* mısır yaprağına benzer yapraklarının tadı ekşi ve buruk, yemeği yapılan, yumrulu, çok yıllık bir ot, *(Arum dioscoridis, A. italicum).* [DS] ◻ **livik eriği,** *{ağız} Büyük ve ekşi bir erik türü.* [DS]

livinç, -ci [livinç] *{ağız} is.* Yaban pancarı. [DS]

livirden, [? livirden] *{ağız} is.* Tespih tanesi gibi siyah meyveleri olan, kötü kokulu, acı bir ot. [DS]

livirt, [? livirt] *{ağız} sf.* Geveze; hoşa gitmeyen. [DS]

liviş, [? liviş] *{ağız} is.* Isırgan otundan yapılan yemek. [DS]

livon, [? livon] *{ağız} is.* Mezarlık otu. [DS]

livor, [Fr. revolver] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

livöp, [? livöp] *{ağız} is.* Çalıları köklenerek açılmış tarla. [DS]

livrik, [? livrik] *{ağız} is.* Dağın tepesi. [DS]

liyakat, -ti [Ar. liyāḳat لياقت] *(liya:kat) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin, bir işi başarabilmesini sağlayan nitelikleri; yeterlilik; iktidar; hüner. **2.** Layık olma; yaraşırlık; uygunluk; münasip olma. ◻ **liyakat göstermek,** *Bir işte başarı kazanmak; başarı elde etmek; başarmak.*|| **liyakat madalyası,** *{ağız} Bağlılık ve kahramanlık gösterenlerin bu davranışlarının takdir edildiğini gösteren ve benzerlerini teşvik amacıyla 1890'da çıkarılmış olan altın ve gümüş madalya.* [DS]|| **liyākat-mend,** *{OsT} Yeterliliği olan; liyakat sahibi.*|| **liyākat-mendāne,** *{OsT} Yeterli olarak; liyakat sahibi birine yakışır biçimde; değerli olarak.*|| **liyakat sahibi,** *Yeterli olan; başarılı; erdemli; yetenekli; muktedir; iş bilir.*

liyakatli, [liyakat-li] *(liya:katli) sf.* Liyakati olan; başarılı; yetenekli; değimli.

liyakatsiz, [liyakat-siz] *(liya:katsiz) sf.* Bir işi yapmak, çekip çevirmek için gerekli yetenekleri taşımayan; liyakati olmayan; başarısız; yeteneksiz; değimsiz; iktidarsız.

liyakatsizlik, -ği [liyakat-siz-lik] *(liya:katsizlik) is.* Liyakatsiz olma durumu; beceriksizlik; iş bilmezlik; iktidarsızlık.

liyaz, [Yun. lyein *(çözülmek)* > Fr. lyase] *is. biy.* Bir molekülün parçalanmasını ya da bir grubun uzaklaştırılmasını sağlayan enzimler.

liyofillik, -ği [Fr. lyophile > liyofil-lik] *is.* Bazı koloidal maddelerin sıvılarda çözünme veya şişme özelliği.

liyü, [Çin. liao / liu] *{eT} is.* Kuruyunca balçık haline gelen ince kumlu çamur. [DLT]

lizar, [? lizar] *{ağız} is.* Halkasına ip takarak dağdan odun çekmekte kullanılan demir çivi. [DS]

lizerjik asit dietilamit, [İng. lysergic acid diethylamide] *is. kim.* İnsanda bıraktığı zihnî sakatlık bazen şizofreniye benzer etkiye yol açan güçlü bir uyuşturucu madde; LSD.

lizik, -ği [? lizik] *{ağız} sf.* (Kişi için) oynak. [DS]

lizol, -lü [Fr. lysol] *is. kim.* Tolüenden türeyen üç fenol türevinden biri; krezol.

lizöz, [Fr. liseuse] *is.* Kadınların yatakta giydikleri, omuzları ve sırtı bele kadar örten, gevşek örgülü, önden açık yük hırka.

lizzik, -ği [? lizzik] *{ağız} is.* Kağnılarda, ön köpü kola bağlayan çivi. [DS]

lm, [Lat. lumen *(ışık)*] *kısalt.* Işık şiddeti birimi 1 mum olan noktasal bir ışık kaynağının 1 steradyanlık açı içine gönderdiği ışık akısına eşit ışık akısı birimi olan lümenin kısaltması.

lo, [loğ / lō] *(lo:) {ağız} is.* **1.** Kiremit. **2.** Taş silindir. [DS] ☞ **lo ağacı,** *{ağız} Yuvak taşını çekmekte kullanılan tahtadan kol.* [DS]

loap, [? loap] *{ağız} is.* Ormandan açılan tarla.[DS]

loba, [? loba] *{ağız} is.* Kıvrıntı; kırışık. [DS]

loban, [? loban] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

lobat, [Far. nevbet] *{ağız} is.* Nöbet. [DS]

lobbak, -ğı [? lobbak] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

lobban, [? lobban] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

lobelya, [Alm. Maetthias de Lobel *(Alman botanikçi)* > Lat. lobelia] *(lobe'lya) is. bot.* Kuzey Amerika'da yetişen, birçok türü bahçelerde süs olarak yetiştirilen, salkım durumunda mavi çiçekli, bir veya çok yıllık süs bitkisi, *(Lobelia).*

lobi, [İng. lobby *(koridor, revak)*] *is.* **1.** Otel, sinema, tiyatro vb. yerlerde girişte yer alan geniş salon. **2.** *mim.* Bir yapının giriş kapısını geçtikten sonra yer alan boşluk; dalan. **3.** ABD'de siyasî faaliyetlerde etkin olabilmek amacıyla çalışan baskı gruplarına verilen ad. **4.** Milletvekillerini etkilemek amacıyla yapılan çalışma. **5.** Çoğu zaman çıkar sağlamak amacıyla, belirli çıkar sahibi kişilerin bir araya gelerek, meclis koridorlarında, nüfuzlu çevrelerde, basın, televizyon vb. yerlerde kendi isteklerini siyasal organlara kabul ettirmek, onları kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek amacıyla kurdukları topluluk; çıkar grubu.

lobici, [lobi-ci] *is.* Çıkar gruplarının temsilcisi; dalancı.

lobicilik, -ği [lobi-ci-lik] *is.* Belirli bir devletin veya grubun çıkarlarını sağlamak için kulis yapma işi; dalancılık.

lobik, -ği [? lobik] *{ağız} is.* **1.** Börülce. **2.** Yeşil fasulye. [DS]

lobiye, [Ar. lüb *(öz, iç)* > lübbiye لبيه] *{ağız} is.* **1.** Bakla. [DS] **2.** Fasulye.

lobuduk, -ğu [lob-u(t)-uk] *{ağız} sf.* Ufak tefek; küçük. [DS]

loburt, [lob-ur-t] *{ağız} is.* Yaylı arabaların ispitlerinin takıldığı parça. [DS]

lobut, [Ar. nebbüṭ => لبوط / لوبوط] *is.* **1.** Kısa, kalın ve düzgün sopa. **2.** Hallaç tokmağı. **3.** Jimnastikte yumuşama hareketlerini yapmakta kullanılan kısa küçük topuz. **4.** Topun icadından önce kale kuşatmalarında atlı askerler tarafından kullanılan 70-80 cm. boyunda, 5-6 cm. çapında kalın sopa. **5.** *{ağız}* Araba tekerleğinin tek parça olan dış çevresi. [DS] **6.** *{ağız}* Mısır koçanını döverek tanelemeye yarayan sopa. [DS] **7.** *{ağız}* Sığırların aşık kemiği. [DS] **8.** *{ağız}* (Eşya için) kaba yapılmış. [DS] **9.** *sf. {ağız}* İri; kalın; kaba. [DS] **10.** *{ağız}* (Kişi için) kaba saba; sözünü bilmez. [DS]

lobya, [Ar. lübbiye لبيه] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

loca, [İt. loggia *(yarı açık barınak)*] *is.* **1.** *tiy.* Tiyatro, sinema vb. yerlerde seyircilerin oturmaları için bölünmüş hücrelerden her biri. **2.** Parlamentoda basın, dinleyici vb. kimselerin oturması için ayrılmış özel bölüm. **3.** *mim.* Zeminden yüksek ve derzli düz atkıları veya kemerleri taşıyan sütunlardan meydana gelen dış galeri. **4.** Masonların toplantı ve ibadet yeri

loç, -cu [? loç] *{ağız} sf.* Çok ıslak. ☞ **loç olmak,** *{ağız} Çok ıslanmak; sırılsıklam olmak.* [DS]

loça, [İt. occhio] *is.* Gemilerin baş bodoslamasının her iki yanında çapayı içine alarak ona yataklık eden ve yukarıdaki güverteye açılan, içine yerleştirilen demir boruyla baş yatırmalara bağlanan çapa zincir kuyusu.

loda[1], [? loda] *{ağız} is.* **1.** Küme; yığın; dokurcun; tokurcun. **2.** Demet. **3.** Harman dövüldükten sonra savrulmak üzere tınaz yapılmamış samanlı tane yığını. **4.** Buğday veya samanı saklamak için toprak içine yapılmış, üzeri toprak ve taşla örtülü ambar. [DS] ☞ **loda etmek,** *{ağız} Yığmak; biriktir-*

mek; toplamak. [DS]|| **loda loda,** *{ağız}1. Yığın yığın. 2. Parça parça.* [DS]

loda[2], [? loda] *{ağız} sf.* (İp, tel vb. için) gergin olmayan; gevşek. [DS]

lodol, [? nodul / lodul] *{ağız} is.* Hayvanı dürtmek için kullanılan ucu çivili değnek; nodul. [DS]

lodos, [Yun. nótos] *is.* **1.** Güney yönünden esen rüzgâr; güney rüzgârı. **2.** Güneyden esen rüzgârın yarattığı fırtına. **3.** Bu rüzgârın estiği gün ve zaman. **4.** *gnşl.* Güney. 🗗 **lodos balığı,** *1. Lodosun etkisi ile denizde meydana gelen çalkantının verdiği sersemlikle avlanan balık. 2. mecaz. (Kişi için) ne yaptığını bilmez hâlde; alık; sersem; şaşkın.*|| **lodos poyraz,** *(Kişi için) geçici hevesleri olan; kararsız.*

lodoslama, [lodos-la-ma] *is.* Lodoslamak eylemi veya durumu.

lodoslamak, [lodos-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Rüzgâr için) güneyden esmeye başlamak. **2.** (Hava için) lodosun esmeye başlamak.

lodoslu, [lodos-lu] *sf.* Lodosa sahip olan; lodosu olan; lodosa maruz kalan.

lodosluk, -ğu [lodos-luk] *is.* Lodosun estiği yön; güney.

lodre, [İt. rottolo / Ar. riṭl] *{OsT} is.* Litre.

lodul, [? nodul] *{ağız} is.* Hayvanı dürtmekte kullanılan ucu demir çivili değnek; nodul. [DS]

-log, [Yun. lógos *(söz, bilim)* > Fr. -log] *son ek.* Sonuna eklendiği Latin kökenli kelimelere *"söz sahibi, bilimci"* anlamı katan son ek; -ci.

loga, [? loga] *{ağız} is.* Kuluçka. [DS]

logaritma, [Yun. logos *(oran)* + arithmos *(sayı)* > Fr. logarithme] *is. mat.* Hesap makinelerinin gelişmesinden önce büyük sayıları çarpmak, bölmek, kökünü ve kuvvetini almakta kolaylık sağlayan, 10 tabanına göre sayıların kuvvet ve kökleri esasından hareketle bulunmuş bir sistem. 1000 $_{log.}$= 3 🗗 **logaritma tablosu,** *Sayıların logaritmalarını gösteren tablo.*

logaritmik, -ği [Fr. logarithmique] *sf.* Logaritma ile ilgili.

logo, [Fr. **logo**type] *kısalt.* Tek bir blok hâlinde dökülmüş olan harfler, kısaltmalar; arma.

logos, [Yun. logos] *(lo'gos) dbl.* **1.** Dil, söz, mimik, işaret gibi anlatım araçlarının bütünü; deyi. **2.** *din.* Hristiyanlıkta teslisin ikinci kişisi olan ve dünya yaratılmadan önce de var olan, ilahî kelamı insanlara ulaştıran; Hz. İsa; oğul; deyi. **3.** *fel.* İlk Çağ Yunan felsefesinde varlığın yasası, evrensel zorunluluk; idealarn kaynağı olan tanrı; akıl; kader.

loğ, [Ermn. loġal *(yuvarlanmak)* > loġ لوغ] *is.* **1.** Akmasını önlemek için toprak damlara ve yollara serilen malzemeyi sıkıştırmak veya tarladaki kesekleri ezmek için kullanılan taş silindir; yuvak; kaltaban. *{OsT} (aynı)* **2.** Kiremit. 🗗 **loğ ağacı,** *Loğu çekmeye yarayan tahta kol.*|| **loğ** (daşı) **taşı,** *{OsT} Loğ.*

loğay, [? loğay] *{ağız} is.* Çift atlı arabaya yedek koşulan at. [DS]

loğdur, [loğ-dur] *{ağız} is.* Loğ taşını çekmekte kullanılan iki kollu ağaç. [DS]

loğdut, [loğ+tut-mak] *{ağız} is.* → loğdur. [DS]

loğkeç, -ci [loğ-gaç] *{ağız} is.* → loğdur. [DS]

loğlama, [loğ-la-ma] *is.* Loğlamak eylemi.

loğlamak, [loġ-la-mak لوغلامق] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Toprağı loğ ile sıkıştırmak. *{OsT} (aynı)* **2.** Tarlanın keseklerini loğ ile ezmek.

loğlan, [loğ-la-n] *{ağız} is.* İri adam. [DS]

loğlaz, [loğ-la-z] *{ağız} is.* **1.** Taze veya kuru fasulye. **2.** Bezelye. [DS]

loğloğ, [loğ+loğ] *{ağız} is.* İplik makarası. [DS]

loğn, [loğ-n] *{ağız} is.* **1.** Silindir. **2.** Loğ. [DS]

loğsamak, [loğ-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-(u)-yor]* Loğ taşı gibi olduğu yerde kalmak; yığılıp kalmak.

loğsıyakalmak, [loğ-sa-mak + kal-mak] *{ağız} gçsz. b. f. [-ır]* Yorgunluktan yığılıp kalmak. [DS]

loğusa, [Yun. lókhas *(çocuk doğurma)* > lokhúsa] *(loğu'sa) is.* Yeni doğum yapmış kadın. 🗗 **loğusa humması,** *Yeni doğum yapmış kadınların mikrop kapması sonucu yakalandıkları ateşli hastalık; albastı.*|| **loğusa otu,** *bot. Çorak yerlerde yetişen, çoğunlukla kameriye yapmak için kullanılan, çok yıllık, sarılıcı bir bitki; loğusa çiçeği; karaasma; zeravent, (Aristolochia sipho, A. clematitis).*|| **loğusa şekeri,** *Loğusa şerbeti yapımında kullanılan, içinde karanfil, baharat ve şekerci boyası bulunan, baklava biçiminde kesilmiş, keskin kokulu renkli şeker.*|| **loğusa şerbeti,** *Loğusa şekeri ile yapılan ve misafirlere ikram edilen bir soğuk içecek.*

loğusalık, -ğı [loğusa-lık] *is.* **1.** Yeni doğum yapmış olan kadının durumu. **2.** Loğusa olma durumu. **3.** Doğumdan sonra geçen kırk günlük süre.

lohata, [? lohata] *{ağız} sf.* Parasız elde edilen; kelepir. [DS]

lohçı, [loh-çı] *{ağız} is.* İşçi; emekçi. [DS]

lohma, [Ar. lüḳma] *{ağız} is.* Lokma tatlısı. [DS]

lohtay, [Çin. lo *(ham ipek)* + tai *(kuşak)* => loḫtāy] *(lohta:y) {eT} is.* Üzeri sarı benekli kırmızı Çin ipeklisi. [DLT]

lohtiko, [? loḫtiko] *{ağız} is.* Karalahana çorbasına mısır ekmeği doğranarak yapılan bir tür yemek. [DS]

lohul, [? lohul] *{ağız} is.* Lokum. [DS]

loj, [? loj / loş] *{ağız} is.* Loş. [DS]

-loji, [Yun. lógos > Fr. –logie / İng. logy] *son ek.* Sonuna eklendiği Latin kökenli kelimelere *"bilimi, bilgisi"* anlamı katan son ek.

lojik, -ği [Fr. logique] *is.* **1.** Mantık. **2.** *sf. bsy.* Mantıkla ilgili.

lojistik, -ği [Yun. logistikos / Lat. logisticus > Fr. logistique] *sf.* **1.** *fel.* Akıl yürütme ve hesap sanatı

ile ilgili. **3.** *as.* Askerî birliklerin barındırılma ve doyurulması ile ilgili olan. **4.** Örgütlenme araç ve yöntemleri ile ilgili olan. **5.** *is. as.* Orduların iaşe ve ibate şartları, yer değiştirme ve savaş kabiliyeti bakımından en etkili durumda bulundurulması ve personelin tıbbî bakımını sağlamaya yönelik çalışmaları kapsayan askerlik sanatı; donanım. **6.** Bir işletmenin, bir servisin vb. kuruluşun örgütlenmesi ile ilgili yöntem ve araçların tümü; donanım. **7.** *man.* Eskiden modern mantığa verilen isim.

lojman, [Fr. logement *(geçici barınak)*] *is.* Bir kamu kuruluşunun, bir işletmenin veya bir fabrikanın çalışanlarına oturmaları için az bir ücretle veya ücretsiz olarak verdiği konut.

lok[1]**,** [lak / lığ / lık / lok / luk *(yans.)*] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lok-ur lokur, lok-ur-da-mak, lok-ur-da-k*

lok[2]**,** [lok / lök *(yans.)*] *is.* Binek ve diğer yük hayvanlarının koşması sırasında iç organlarının çalkalanması sonucu çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *lok lok, lok-la-mak*

lok[3]**,** [İng. lock] *is.* Gemilerin düzeyleri farklı denizler arasında geçişini sağlamak amacıyla yapılmış ara havuz.

lok[4]**,** [Rus. log] *{ağız} is.* **1.** Küçük tarla. **2.** Dere, çay vb. sularının taşmasıyla oluşan bataklık. [DS]

lok[5]**,** [lok] *{ağız} is.* Ekinlerin büyümesine ve başak tutmasına engel olan bir hastalık. [DS]

lok[6]**,** [lök] *{ağız} is.* Kırık veya delik çömlek, testi vb. tamiri ile künklerin birleştirilmesinde kullanılan zeytinyağı, kireç ve pamuk karışımından elde edilen macun; lök[3]. [DS]

lok[7]**,** [lök[4]] *{ağız} is.* **1.** Erkek deve; lök. **2.** Topaç; lök. [DS]

lokaç, -cı [lapa+aş > lokaç] *{ağız} sf.* Lapa gibi. ⧉ **lokaç olmak,** *{ağız} (Yemek için) çok karıştırılmaktan dolayı lapa gibi olmak.* [DS]

lokal, -li [Lat. localis > Fr. local] *sf.* **1.** Belli bir yere, bölgeye ait olan; yerel; mahallî; mevzîî. **2.** *tıp.* Vücudun belli bir bölgesine yerleşmiş olan; mevzîî. **3.** *is.* Bir dernek veya kuruluşun üyelerinin toplanması, buluşması amacıyla düzenlenmiş yer; dernek evi. **4.** *is.* Müzikli eğlence yapılan yer; gece kulübü.

lokalizasyon, [Fr. localisation] *is.* **1.** Bir şeyin yerini belirlemek eylemi; yer tespiti. **2.** *tıp.* Patolojik bir görüntünün veya yabancı bir cismin yerini çeşitli teknikler kullanarak tespit etme işlemi.

lokalizatör, [Fr. localisateur] *sf.* **1.** Bir şeyin yerini belirleyen. **2.** *is.* X ışınları ile teşhis ve tedavide, ışınların uygulanacağı yerleri sınırlamakta kullanılan kaynağın çıkışına konulan delikli perde veya konik metal.

lokanta, [Lat. locare *(yerleştirmek; para yatırmak)* > İt. locanda] *(loka'nta) is.* Para karşılığında yemek yenilen bir ticarî işletme; restoran.

lokantacı, [lokanta-cı] *(loka'ntacı) is.* Lokanta sahibi veya işletmecisi.

lokantacılık, -ğı [lokanta-cı-lık] *(loka'ntacılık) is.* Lokanta işletme işi; lokanta işletmeciliği.

lokantalı, [lokanta-lı] *(loka'ntalı) sf.* Lokantası bulunan; lokantası olan.

lokatif, [Fr. locatif] *is.* Eylemin geçtiği yeri belirten isim hâli; bulunma hâli; -de hâli; mefulünfih.

lokatör, [İng. locator] *is. tek.* İnce işleme gerektiren teknik parçaları tam yerine oturtmak için kullanılan düzenek.

lokavt, [İng. lock out *(yüzüne kapıyı kapama)*] *is.* **1.** Bir işverenin veya işveren sendikalarının topluca iş yerlerini kapatmak suretiyle uyguladıkları iş durdurma kararı. **2.** *huk.* Bir iş kolunda veya iş yerinde çalışmayı bütünüyle durduracak biçimde işveren veya temsilcisinin kendi girişimi ya da sendikanın verdiği karara uyarak işçilerin topluca işten uzaklaştırılması.

lokıldan, [lokıl-da-n] *{ağız} is.* Eski evlerde duvara eşya konulmak amacıyla oyularak yapılmış süslü raf. [DS]

lokko, [? lokko] *{ağız} sf.* **1.** Çok şişman; yakışıksız. **2.** *is.* Ham incir. [DS]

loklaınak, [lok-la-mak] *{ağız} gçl. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Araba için) koşmak; harekete hazır duruma getirmek. **2.** (At için) hızlı koşmak. [DS]

loklok[1]**, -ğu** [lok *(yans.)* lok+lok] *is.* **1.** Atların koşarken karınlarından çıkan ses. **2.** *{ağız} is.* Bu sesi çıkaran at. [DS]

loklok[2]**, -ğu** [lok+lok] *{ağız} is.* **1.** Erkek hindi. **2.** Çamdan yapılmış emzikli testi. [DS] ⧉ **loklok tiridi,** *İçine sirke veya limon suyu konularak kaynatılan suya, yağda kavrulmuş soğan ve parça parça hamur atılarak pişirildikten sonra, küçük küçük doğranmış ekmeklerin üzerine dökülerek yenilen yemek.*

lokloku, [lok+lok-u] *{ağız} is.* Küçük toprak testi. [DS]

lokma, [Ar. luḳme لقمه] *is.* **1.** Ağza bir defada götürülebilecek büyüklükte katı yiyecek miktarı; küçük bir yiyecek parçası; sokum. **2.** Ağızda çiğnendikten sonra dil ile oluşturulan ve boğazdan geçen yumuşak kıvamlı besin topağı. **3.** Yemek. **4.** *mutf.* Mayalı hamurdan küçük parçalar hâlinde koparılarak kızgın yağda pişirildikten sonra şerbet içine atılarak tatlandırılan bir tür hamur tatlısı; lokma tatlısı. **5.** *mecaz.* Çoğunlukla haksız olarak elde edilen mal veya para. **6.** *tek.* Türlü kalınlıktaki cıvata ve somun başlarını boşluğuna alarak bir sap ile döndürülmek suretiyle sökme ve takma işleminde kullanılan içi boş bir kovan biçiminde bir tür metal anahtar; lokma anahtar. **7.** *anat.* Bir eklemin parçası olan dışbükey, yuvarlak veya yumurtamsı kemik çıkıntısı. **8.** *tasvf.* Mevlevî tekkelerinde pişirilen

pilav. **9.** *dnz.* Dayanıklılığını artırmak amacıyla zincir baklalarının ortasına kaynakla tutturulan küçük metal parça. **10.** Eskiden, sızdırmazlık sağlamak için üstüpü ve beziryağı karışımına pamuk eklemek suretiyle künklere sarılan bir tür macuna verilen ad. ◘ **lokma anahtar,** *Türlü kalınlıktaki cıvata ve somun başlarını boşluğuna alarak bir sap ile döndürülmek suretiyle sökme ve takma işleminde kullanılan içi altı veya sekiz köşeli boş bir kovan biçiminde bir tür metal anahtar.*‖ **lokma basmak,** *tasvf. (Mutfak görevlisi, kazancı için) yemeğin miktarını ve malzemesini tespit etmek*‖ **lokma başlığı,** *Lokma anahtarda lokmaların takıldığı başlık.*‖ **lokma dökmek,** *1. Lokma tatlısı yapmak. 2. Konuk için yemek hazırlamak.*‖ **lokma etmek,** *Yemek yemek.*‖ **lokma göz,** *{ağız} Yuvalarından dışarı fırlamış göz; patlak göz. {OsT} (aynı)* [DS]‖ **lokma gözlü,** *(Kişi için) gözleri yuvalarından dışarı fırlamış; fırlak gözlü. {OsT}} (aynı)* ‖ **lokma lokma,** *Lokmalar halinde; küçük parçalar hâlinde; parça parça.*‖ **lokması ağzında büyümek,** *Üzüntü vb. sebeplerden ağzındaki yiyeceği bir türlü yutamamak; iştahı kaçmak.*‖ **lokması boğazında kalmak,** *Üzüntü, acele etme gibi sebeplerle yiyeceği fizikî olarak boğazına takılmak; yutmakta güçlük çekmek.*‖ (birinin) **lokmasını dökmek,** *Ölen birisinin arkasından hayır için lokma tatlısı yapıp dağıtmak.*‖ (birinin) **lokmasını saymak,** *Sofrada yemek yiyen birisinin ne kadar yemek yediğini kontrol etmek.*‖ **lokma tatlısı,** *Mayalı hamurdan küçük parçalar hâlinde koparılarak kızgın yağda pişirildikten sonra şerbet içine atılarak tatlandırılan bir tür hamur tatlısı.*

lokmacı, [lokma-cı] *is.* Lokma tatlısı yapan ve satan kimse.

lokmacık, [lokma-cık] *is.* Küçük lokma.

lokmacılık, -ğı [lokma-cı-lık] *is.* Lokmacının yaptığı iş ve mesleği; lokmacı olma durumu.

lokmalanmak, [lokma-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Yemek yemek; karnını doyurmak. [DS]

lokmamsı, [lokma-msı] *sf. anat.* Lokma biçiminde olan.

lokman, [lokman] *{ağız} is.* Koncu kısa ayakkabı. [DS]

lokman ruhu, [Ar. Luḳmān *(hekimliğin babası sayılan efsanevî kişi)* + rūh-u] *is. tıp.* Hekimlikte azı ayıltıcı, çoğu bayıltma veya bölgesel uyuşturma sağlamak amacıyla kullanılan, çok uçucu, renksiz ve kendine özgü kokusu olan sıvı; eter.

lokomobil, [Fr. locomobile] *sf.* **1.** Yer değiştirebilen. **2.** *is.* Tarım ve sanayide kullanılan, tekerlekler üzerine oturtulmuş patlamalı motor veya buhar makinesi.

lokomotif, [Lat. loco moveri *(hareket ettirmek)* > Fr. locomotif] *is.* **1.** Demir yolu üzerinde vagonları çekmek üzere üretilmiş buharlı, dizel veya elektrikli tekerlekli makine. **2.** *mecaz.* Bir işte birlikte çalıştığı kişileri harekete geçirerek onların başarıya ulaşmalarında etkili olan kimse.

lokomotifli, [lokoomtif-li] *sf.* Lokomotifi bulunan.

lokomotifsiz, [lokomotif-siz] *sf.* Lokomotifi bulunmayan; lokomotifi olmayan.

lokoro, [? lokoro] *{ağız} is.* Sümüklü böcek. [DS]

lokosit, [Fr. leucocyte] *is. tıp.* Kanda bulunan mikroplara karşı vücudu savunan, yapıca iri ve yuvarlak yapılı, beyaz ve çekirdekli lenf hücresi; akyuvar; lökosit.

lokul, [lok *(yans.)* > lok-ul] *{ağız} is.* **1.** Sarığıburma gibi yapılan tepsi böreği. **2.** Haşhaşlı hamurdan yapılan ve fırında pişirilen bir çeşit lokma. **3.** Yağlı ve cevizli pide. [DS]

lokum, [Ar. rāḥat'ul-hulḳūm *(boğaz dinlendiren)* راحت الحلقوم => latilokum > lukum > lokum] *is.* **1.** Şekerli nişasta eriyiğini kaynatarak kestirdikten sonra küp şeklinde keserek yapılan şekerleme; latilokum; kesme. **2.** Maden ocaklarında bir deliğe yerleştirilmiş patlayıcı maddeler içinde ateşlemeyi başlatan fitilli kapsül ve dinamit kütlesi. **3.** *{ağız}* Sarığıburma tatlısı. [DS] **4.** *{ağız}* Dilim dilim tepsiye yerleştirildikten sonra zeytin yağı ile yağlanıp fırında pişirilen buğday ekmeği. [DS] **5.** *{ağız}* Lokma tatlısı. [DS] ◘ **lokum gibi,** *1. (Yiyecek için) yumuşak ve tatlı. 2. (Kadın için) çok güzel ve hoş.*

lokur, [lok *(yans.)* > lok-ur] *is.* Kaynayan suyun çıkardığı ses. ◘ **lokur lokur,** *{ağız} Lokurtular çıkararak.* [DS]

lokurdak, -ğı [lok *(yans.)* > lok-ur-da-k] *{ağız} is.* Beyaz renkli bir tür üzüm. [DS]

lokurdamak, [lok *(yans.)* > lok-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* (Kaynayan su için) ses çıkarmak; fokurdamak. [DS]

lokuş, [yokuş] *{ağız} is.* Yokuş. [DS]

lokut, -du [? lokut] *{ağız} is.* Uzun sırık veya kazık. [DS]

lol, [lol] *{ağız} is.* Çiş; işeme. ◘ **lol etmek,** *{ağız} (Çocuk dili) çiş etmek; işemek.* [DS]

lolım, [? lolım] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

lolik[1]**, -ği** [? lolik] *{ağız}is.* Yuvarlak odun. [DS]

lolik[2]**, -ği** [? lolik] *{ağız} is.* **1.** Domates. **2.** Yeşil domates. [DS]

loliklemek, [lolik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kâğıdı, yufkayı veya herhangi bir şeyi yuvarlamak. [DS]

loliklenmek, [lolik-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yuvarlanmak. [DS]

lollik, -ği [? lol(l)ik] *{ağız} is.* Domates. [DS]

lollipop, [İng. lollypop / lollipop] *is.* **1.** Yalanarak yenebilmesi için bir sap ucuna takılmış şeker. **2.** Sokakta öğrencilerin karşıya geçmesini sağlamak için arabaların durması gerektiğini belirten işaret.

lolloz, [? lolloz] *{ağız} is.* Dağın tepesi. [DS]

loloz, [loğ-la-z] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

lolo, [Yun. lolos *(deli)* / Çing. lilo *(kaçık)*] *is.* **1.** Konuşma yetersizliği olan kimsenin çıkardığı anlaşılmaz ses. **2.** *argo.* Oyuna getirip aldatmaya yönelik sözler. **3.** *argo.* Gösteriş; kabadayılık. **4.** *çoc. d.* Erkek üreme organı.

lololo, [lo-lo-lo *(yans.) is.* **1.** Konuşma yetersizliği olan kimsenin çıkardığı anlaşılmaz sesler. **2.** *argo.* Ters ve olumsuz davranış için söylenen söz.

lolu, [lo-lu] *{ağız} is.* **1.** İğde meyvesi. **2.** İki kulplu su testisi. **3.** Küçük küp. [DS]

loluş, [? loluş] *{ağız} sf.* Vurdumduymaz. [DS]

lom[1], [lem / lom *(yans.)*] *is.* **1.** Birden düşünmeden ve patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lom lom, lom lom atmak.* **2.** *{ağız} is.* Ağır, dokunaklı söz. **3.** Abartma. **4.** Yalan. **5.** Eğlenceli konuşma; söyleşi. [DS] ◘ **lom atmak,** *{ağız} Çok konuşarak başkalarının uykusunu kaçırmak; onları rahatsız etmek.* [DS]|| **lom lom,** *1. (Yemek eylemi için) büyük büyük lokmalarla. 2. (Konuşmak için) kaba saba; gelişigüzel.*|| **lom lom atmak,** *1. Sözünü bilmeden, yerli yersiz konuşmak. 2. Büyük lokmalar hâlinde yemek.*|| **lom lom helvası,** *Bir çeşit helva.*|| **lom lom keşkeği,** *(Nesneler için) çok bol olarak bulunan.*|| **lom sözlü,** *Sözünü, konuşmasını bilmeyen.*

lom[2], [Rus. log] *{ağız} is.* **1.** Irmak. **2.** Bataklık. [DS]

lom[3], [lom] *{ağız} is.* **1.** Demir kazık. **2.** Taş veya duvara delik açmak için kullanılan bir ucu sivri demir; küskü. **3.** Taş kırmaya yarayan demir çekiç; balyoz. **4.** At arabalarında ön ve arka dingili arabaya bağlayan demir parçası. **5.** Ağır şeyleri yerinden kaldırmaya yarayan demir kaldıraç; küskü. [DS]

loma, [? loma] *{ağız} is.* Çocukların oynadığı kuka oyunu; kuka. [DS]

lomb, [lamb / lomb / lömb *(yans.)*] *is.* Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lomb-a-dak, lomb-u-du, lomb-ur-dak atıvermek, lomb-ur+lop*

lombadak, -ğı [lomb *(yans.)* > lomb-a-dak] *{ağız} zf.* **1.** Ansızın; birdenbire. **2.** (Konuşmak için) patavatsızca; tepeden inme. [DS] ◘ **lombadak inmek,** *{ağız} Damdan düşercesine konuşmak.* [DS]

lombak, -ğı [lomb *(yans.)* > lomb-ak] *{ağız} is.* Oyunda sayı; kama. ◘ **lombak basmak,** *{ağız} Oyunda yenmek; kama basmak.* [DS]

lombar, [İt. rombaglio > İng. limber] *is. dnz.* Bir geminin bordasına açılmış top namlularının geçmesine veya kamaraların havalandırılmasına yarayan dörtgen biçimindeki delikler.

lomboz, [Vend. rombo / Yun. rómbos *(bakla biçimi)*] *is.* Bir geminin kamaralarıyla alt güvertelerini aydınlatmak ve havalandırmak için kamaralara veya güvertelere açılan yuvarlak pencere.

lombudu, [lomb *(yans.)* > lomb-u(d)-u] *{ağız} sf.* Kaba sözlü. [DS]

lomburdak, [lom *(yans.)* > lomb-ur-da-k] *{ağız} sf.* Düşündüğünü, sözün varacağı yeri ve sebep olacağı sonucu düşünmeden söyleyen, konuşan. ◘ **lomburdak atıvermek,** *{ağız} Düşündüğünü çekinmeden söyleyivermek.* [DS]

lomburlomp, [lombur *(yans.)* > lomb-ur+lomp] *{ağız} zf.* (Gelmek eylemi için) birdenbire; ansızın; paldır küldür. [DS]

lonca, [Katalanca llonja > İsp. lonja / İt. loggia] *(lo'nca) is.* **1.** Aynı meslek grubundan olan usta, kalfa çırak gibi kimselerin bir pîrin yönetiminde veya bir dernek çatısı altında meydana getirdikleri özel meslek birliği; korporasyon; fütüvvet teşkilatı; ahilik. **2.** Bu dernek üyelerinin belirli zamanlarda toplandıkları yer. ◘ **lonca kahvesi,** *Lonca teşkilatının olduğu dönemlerde aynı lonca mensuplarının devam ettiği kahvehane.*|| **lonca ustası,** *Bir loncanın yöneticisi; lonca başkanı.*

loncacılık, -ğı [lonca-cı-lık] *is.* Lonca kuruluşlarına dayanan ekonomi ve devlet yönetimi tarzı.

lonç, -cu [? lonç] *{ağız} sf.* Islak. ◘ **lonç olmak,** *{ağız} Çok ıslanmak.* [DS]

london, [Fr. Landau *(Alman şehri)* > landon > london] *(lo'ndon) is.* Dört tekerlekli ve içinde dingillere paralel iki oturma sırası bulunan, üstü açılıp kapanabilen çift körüklü binek arabası; lando; landon.

londor, [? londor] *{ağız} is.* Yenmek; üstün gelmek; alt etmek; düşürmek. [DS]

lone, [? lone] *{ağız} is.* Delik. [DS]

long[1], [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lon-gur-da-k*

long[2], [lank / lınk / ling / long / löng / lönk /lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *long-ur*

long[3], [lıng / long *(yans.)*] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, kaynamasını anlatan kök. [Zülfikar] *long-ur longur*

long[4], [Çin. long / lung => lū] *{eT} is.* Ejder. [EUTS]

longa, [Lat. longus *(uzun)* > longo / Rom. lung *(uzun)*] *(lo'nga) is. müz.* Türk musikisinde yürük özellik taşıyan Romen asıllı oyun havası.

longaz, [Yun. loggos > longoz] *is.* **1.** Deniz kıyılarında kayaların diplerindeki derin yerler. **2.** *{ağız}* Dağlar, tepeler arasındaki çukurluklar, uçurumlar. [DS] **3.** *{ağız}* Suların derin yerleri. [DS]

longöz, [Yun. loggos] *{ağız} is.* Akarsulardaki derin ve çevrimli yerler. [DS]

longhorn, [İng. long horn *(uzun boynuz) is. zool.* Tüyleri ipek gibi yumuşak ve uzun, koyu kırmızı, uzun boynuzlu bir İngiliz sığır ırkı.

longoz, [Yun. loggos] *is.* Deniz ve büyük ırmaklarda birdenbire derinleşen yerler.

longplay, [İng. long play] *(longpley) is.* Uzun devirli plak; uzunçalar.

longur[1]**,** [long *(yans.)* > long-ur] *is.* **1.** Bir kaptan boşaltılan veya kaynayan suyun çıkardığı ses. **2.** *{ağız} is.* Huni. [DS] 🗗 **longur longur,** *{ağız} (Akmak veya boşalmak için) "longur" sesi çıkararak.* [DS]

longur[2]**,** [long *(yans.)* > longur] *{ağız} sf.* Elinden iş gelmeyen; beceriksiz; ağır davranışlı. [DS]

longur[3]**,** [long *(yans.)* > long-ur] *{ağız} is.* Patates. [DS]

longur[4]**,** [long *(yans.)* > long-ur] *{ağız} is.* Yaşlı köpek. [DS

longurdak, -ğı [long *(yans.)* > long-ur-da-k] *{ağız} is.* Büyük deve çanı. [DS]

longurdamak, [long *(yans.)* > long-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** (At, eşek vb. hayvan için) yavaş yavaş koşmak. **2.** (Büyük çan, yuvarlanan kazan vb. için) tok ve dolgun gürültülü sesler çıkarmak. **3.** (Kişi için) kaba saba, yerli yersiz konuşmak. [DS]

longurluk, -ğu [long *(yans.)* > long-ur-luk] *{ağız} is.* Çamurlu yer. [DS]

longuz[1]**,** [? longuz] *{ağız} is.* Çift tırnaklı hayvanların tırnağı. [DS]

longuz[2]**,** [Yun. loggos] *{ağız} is.* Derin ve karanlık çukur. [DS]

longğ, [lang / langğ / lan / long / longğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *longğ-ur-da-k*

longğurdak, -ğı [longğ *(yans.)* > longğ-ur-da-k] *{ağız} is.* Hayvanlara takılan büyük çan; löngürdek. [DS]

lonkmak, [lonk-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(g)-ur]* (Yara için) zonklamak. [DS]

lop[1]**,** [lap / lep / lop *(yans.)*] *is.* **1.** Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lop-ak lopak.* **2.** *is.* Yuvarlak, iri ve yumuşak bir şeyin düşünce çıkardığı ses. **3.** Hamurdan yapılmış topak. **4.** Lokma. **5.** *gnşl. sf.* Yuvarlak; iri ve yumuşak. **6.** (Hamur yemeği için) iyi karıştırılmadığı için top top olmuş. 🗗 **lop et,** *İyi pişmiş, yağsız iri parça et.*|| **lop incir,** *İri ve yumuşak bir tür incir.*|| **lop lop,** *(Yemek ve yutmak için) iri parçalar hâlinde; lop olarak.*|| **lop olmak,** *{ağız} (Meyve, sebze için) çürümek; içi geçmek.* [DS]|| **lop yumurta,** *Kabuklu olarak suda haşlanarak pişirilmiş yumurta.*

lop[2]**,** [lop / löp / lup / lüp *(yans.)*] *is.* Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lop-a-da-k, lop-çu, lop-cuk lopcuk, lop(p)-a-da-k, lop-ur lop-ur*

lop[3]**,** [Yun. lobós *(kulak memesi)* > Fr. lobe] *is.* **1.** Yuvarlak ve yumuşak nesne. **2.** *anat.* Bir organın birbirinden doğal olarak ayrılmış yuvarlak parçalarından her biri. **3.** *bot.* Çiçek ve yaprak organlarının derince yarılmış genellikle yuvarlak parçaları. **4.** *coğ.* Bir burgacın dışbükey kısmı.

lop[4]**,** [lop *(yans.)* / lüp] *{ağız} sf.* Karşılıksız; beleş. [DS]

lop[5]**,** [lop] *{ağız} is.* Kuka oyunu. [DS]

lop[6]**,** [? lop] *{ağız} is.* Küçük minder. [DS]

lopa[1]**,** [lop-a] *{ağız} is.* Koyulaşmış yiyecek; lapa. [DS]

lopa[2]**,** [lop-a] *{ağız} is.* Özellikle düğün gecelerinde, kız evi ile oğlan evi arasında gidiş gelişlerde yolu aydınlatmakta kullanılan gaza batırılarak sopa ucuna takılmış tezek. [DS]

lopadak, -ğı [lop *(yans.)* > lop-a-dak] *{ağız} zf.* (Yutmak, yemek için) lop sesi çıkararak. [DS]

lopak[1]**,-ğı** [lap-ak / lop-ak] *{ağız} is.* İri kar parçası. 🗗 **lapak lapak,** *{ağız} (Kar yağışı için) Lapa lapa.* [DS]

lopak[2]**, -ğı** [lap-ak / lop-ak] *{ağız} is.* Oyunda, bitiş sayısı; kama. [DS]

lopçu, [lop-çu] *{ağız} sf.* (Kişi için) kendisi çalışmadan başkalarının kazancı ile geçinen; hazır yiyici; beleşçi. [DS]

lopçuk, -ğu [lop-çuk] *is. biy.* **1.** Küçük lop. **2.** Bir lopun bölümlerinden her biri. **3.** Embriyonlarda birbirine eşit olmayan iki çenekten küçüğüne verilen isim. 🗗 **lopçuk içi,** *(Karaciğer için) lopçuğun içinde olan.*|| **lopçuklar arası,** *Bir organın veya akciğerin lopçukları arasında bulunan veya oluşan.*|| **lopçuk lopçuk,** *{ağız} 1. (Çocuğun mama yemesi) istekle; iştahla. 2. (Küçük çocuk için) toplu, şişman. 3. (Tükürük için) balgamlı.* [DS]

lopçuklu, [lop-çuk-lu] *sf.* **1.** Bir lopçuğu olan. **2.** Lopçuklara ayrılmış olan.

lopçum, [lop-çu-m] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

lopka[1]**,** [? lopka] *{ağız} is.* Yağmur sularının biriktiği çukur. [DS]

lopka[2]**,** [? lopka] *{ağız} is.* Hayvanlara takılan büyük çan. [DS]

loplak, -ğı [lop-la-k] *{ağız} is.* **1.** Yatak. **2.** Yorgan. [DS]

loplatmak, [lop-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* El çırpmak. [DS]

loplop, [lop+lop] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

loplu, [lop-lu] *sf.* Lopları olan veya loplara ayrılmış olan.

loppadak, -ğı [lop *(yans.)* > lop(p)-ada-k] *(lo'ppadak) zf.* Lop sesi çıkararak.

loppaz, [lop(p)-az] *{ağız} sf.* **1.** Kendini beğenmiş; bencil. **2.** Geveze. [DS]

loppolaşmak, [loppo-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Ağaçlar için) su yürümek. [DS]

lopuh, [lop-uh / lop-uk] *{ağız} is.* **1.** Yanağın şişmiş durumu. **2.** Bir aşık oyunu. [DS]

lopuk, -ğu [lop-uk] *{ağız} is.* **1.** Karnındaki yavruyu taşıyamayan koyun veya keçi. **2.** Yanağın şişkin durumu. [DS]

lopulmak, [lop-ul-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* (İrinlenmiş yara için) sancımak; ağrımak. [DS]

lopur, [lop *(yans.)* > lop-ur] *is.* Bir şeyi yutarken çıkan ses. 🗗 **lopur küpür,** *{ağız} 1. (İş için) çarçabuk; ivedilikle. 2. (Yuvarlanmak, düşmek için) paldır küldür.* || **lopur lopur,** *1. Lop lop sesleri çıkararak. 2. (Et için) dolgun ve yumuşak.*

lopuradak, [lop *(yans.)* > lop-ur-a-dak] *{ağız} zf.* (Yutmak ve yemek için) lop sesi çıkararak. [DS]

loput, -du [Ar. nebbüt => loput] *{ağız} is.* **1.** Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmeye yarayan tahta araç; bisleğeç. **2.** Ucu daha kalın olan sopa. **3.** At üstünde oyun oynarken kullanılan bir metre uzunluğunda boyalı değnek. **4.** Mısır koçanı döverken kullanılan kalın sopa. **5.** Oyunda kullanılan ucu düğümlü mendil. **6.** Erkeklik organı. **7.** *sf.* Kaba saba. [DS]

lor, [Far. lür لور] *is.* **1.** Peynir suyundan elde edilen ve taze olarak tüketilen bir tür peynir. **2.** *{OsT}* Peynir suyuna süt veya yoğurt katıp kaynatarak yapılan süt ürünü. **3.** *{ağız}* Şıranın tortusundan yapılan bir çeşit pekmez; reçel. [DS] **4.** *{ağız}* Eriyip çok yumuşak duruma gelmiş, parçalanmış peynir. [DS] **5.** *{ağız}* Kaymağı alınmış sütten yapılan yağsız peynir; çökelek. [DS] **6.** *{ağız}* Peynir suyu. [DS] 🗗 **lorunu, peynirini görmemek,** *{ağız} Hiçbir yararını görememek.*

lordi, [? lordi] *{ağız} is.* **1.** Salyangoz. **2.** Sümüklü böcek. [DS]

lorentiyum, [Ernest Orlando **Lawrence** *(Norveç asıllı Amerikalı fizikçi)* > Fr. lawrencium] *is. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lavrensiyum, sembolü: Lr.

lori, [? lori لوری] *is.* **1.** *{OsT}} zool.* Balıkçıla benzer bir kuş. **2.** *{ağız} sf.* Kötü. [DS]

lorik, -ği [? lorik] *{ağız} is.* Çocuk; yavru. [DS]

lorp, [lorp *(yans.)*] *is.* Emme sırasında çıkan ses. 🗗 **lorp etmek,** *{ağız} Yemeği çok yağlı yapmak.* [DS]

lort, -du [Ang. Saks. hlford *(ekmekçibaşı)* > İng. lord] *is.* **1.** İngiltere'de eskiden toprak ağası anlamına kullanılan kelime. **2.** İngiltere'de babadan oğula veya ailenin ilk oğluna geçen veya kral tarafından bağışlanan dük, marki, kont, vikont ve baron gibi soyluluk unvanı. **3.** Yüksek Meclis anlamındaki Lortlar Kamarasının üyesi. **4.** *mecaz.* Çok zengin kimse. **5.** *sf. mecaz.* (Kişi için) sükseli; kalantor; gösterişli. 🗗 **lort gibi,** *Refah içinde; şık ve zengin kimse; bolluk içinde; rahat biçimde.*|| **lortlar kamarası,** *İngiliz parlamentosundaki senato.*

lorta, [İt. lorta] *(lo'rta) is.* Ayakkabı kalıbının çapı.

loru, [? loru] *{ağız} is.* Obur. [DS]

loruk, -ğu [? loruk] *{ağız} is.* Takma ad. [DS]

losa, [? losa] *{ağız} is.* Kabuklarını yeni değiştirmiş, yumuşak durumda olan ıstakoz cinsi canlılar. [DS]

losdar, [? losdar / lostar] *{ağız} is.* Saman aktarmakta kullanılan beş dişli, büyük tahta yaba. [DS] 🗗 **losdar atmak,** *{ağız} Dayak atmak; dövmek.* [DS]

losfar, [? losfar] *{ağız} sf.* Uyuşuk; tembel. [DS]

loska, [loska] *{ağız} is.* **1.** Kabak ezmesiyle yapılan tatlı. **2.** Kabak yemeği. [DS]

lostra, [İt. lustra *(parlaklık)*] *(lo'stra) is.* Ayakkabı boyama. 🗗 **lostra salonu,** *Ayakkabı boyanan yer.*

lostracı, [lostra-cı] *is.* Lostra salonlarında ayakkabı boyacılığı yapan kimse.

lostromo, [İt. nostro *(bizim)* + uomo *(adam)* > nostromo *(adamımız)*] *(lostro'mo) is. dnz.* Ticaret gemilerinde tayfaların başı.

lostromoluk, -ğu [lostromo-luk] *is.* Lostromonun yaptığı iş ve mesleği.

losura, [? losura] *{ağız} is.* Oynak, arsız kadın. [DS]

losyon, [Lat. lavare *(yıkamak)* > lotuo *(banyo suyu)* > Fr. lotion] *is.* Deri ve saç bakımında kullanılan hafif alkollü veya alkolsüz kokulu su.

loş[1], [Erme. lavaş / Far. lāvāş => loş] *{ağız} is.* Sacda pişirilen bir tür uzun pide; lavaş. [DS]

loş[2], [? loş] *{ağız} sf.* **1.** Çok yaş; sırılsıklam. **2.** (Kişi için) çok tembel; işe yaramaz; davranışları ağır olan. **3.** Sölpük; gevşek. [DS]

loş[3], [Galce. loch] *(l ince söylenir) sf.* **1.** (Yer için) yeterince ışık almayan veya güneş ışığından yararlanamayan. **2.** (Işık veya ışık kaynağı için) az aydınlatan; yetersiz; az ışık veren.

loş[4], [? loş] *{ağız} is.* Şölen; düğün yemeği. [DS]

loşalmak, [loş-al-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Gevşeklik gelmek; ağırlaşmak. [DS]

loşça, [loş-ça] *(lo'şça, l ince söylenir)*] *sf.* Loş durumda; az ışıklı; yarı karanlık.

loşga, [loş-ga] *{ağız} sf.* (Kişi için) tembel; işe yaramaz. [DS]

loşkurtu, [loş-kur-t-u] *{ağız} sf.* Elinden bir şey gelmeyen; beceriksiz. [DS]

loşlaşma, [loş-la-ş-ma] *is.* Loşlaşmak eylemi veya durumu.

loşlaşmak, [loş-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Loş bir duruma gelmek; loş bir ışıkla aydınlanmak.

loşlaştırma, [loş-la-ş-tır-ma] *is.* Loşlaştırmak eylemi ve durumu.

loşlaştırmak, [loş-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Loş bir duruma getirmek; loş bir ışıkla aydınlatmak; hafifçe aydınlatmak.

loşluk, -ğu [loş-luk] *is.* Loş olma durumu; alaca karanlık; yarı aydınlık.

lot, [İng. lot *(pay, kısmet)*] *is.* Borsada belli sayıda hisse senedini içeren demet.

lota, [Lat. lota] *is. zool.* Mezgitgillerden, tatlı sularda yaşayan iki sırt bir kuyruk altı yüzgeci, çenesinde sakalları bulunan, beş kg. kadar büyüyebilen lezzetli bir balık; gelincik balığı, *(Lota lota).*

lotarya, [İt. loteria] *(lota'rya) is.* Ad çekere oynanan kumar oyunlarının genel adı.

lotaryacı, [lotarya-cı] *is.* **1.** Lotarya oynayan kimse; lotarya oynayarak geçimini sağlayan kimse. **2.** Lotarya oynatan kimse.

lotaryacılık, -ğı [lotarya-cı-lık] *is.* Lotarya oynatma işi; lotaryacının yaptığı iş.

loti, [? loti] *{ağız} is.* Pisboğaz. [DS]

loto, [İt. lotto *(kader, kısmet)*] *is.* Talihli sayıları bulma esasına dayanan bir şans oyunu.

lottik, -ği [? lottik] *{ağız} is.* Sulu köfte. [DS]

lotus, [Yun. lotos / Lat. lotus] *is. bot.* Nilüfere benzeyen birçok su bitkisinin genel adı.

lov, [loğ / lov] *{ağız} is.* ➡ loğ. [DS]

lovantalık, -ğı [lovanta-lık] *{ağız} is.* Tembellik; işsiz güçsüzlük. [DS]

lover, [? lover] *{ağız} is.* Bir metre uzunluğunda, yeşil ve büyük yapraklı, kokulu, tazeyken hayvanların yemediği bir bitki. [DS]

lovla, [? lovla] *{ağız} is.* Düğün armağanı. [DS]

lovlaz, [? loğ-la-z / lov-la-z] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

loylaz, [? loğ-la-z / loylaz] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

lozi, [? lozi] *{ağız} is.* Tatlı ve güzel kokulu bir tür zerdali. [DS]

lö, [Çin. long / lung => lū] *{eT} is.* Ejderha. [İKPÖy.] [ETY]

löbbalık, -ğı [löb+balık] *{ağız} is.* Bir tür nehir balığı. [DS]

löbet, [Far. nevbet نوبت => nöbet / löbet] *{ağız} is.* Nöbet. [DS]

löbür, [? löbür] *{ağız} is.* Çukur. [DS]

löbürdek, [löb *(yans.)* > löb-ür-de-k] *{ağız} is.* Hayvanlara takılan büyük çan. [DS]

löbüş, [nöbet ? => löbüş] *{ağız} zf.* Kez; defa; sefer. [DS]

löbüt[1], -dü [löb-üt] *{ağız} is.* Göbek; büyük göbek. [DS]

löbüt[2], -dü [löb-üt] *{ağız} sf.* Islak. [DS]

löç, -cü [löç] *{ağız} is.* Bahis; iddia. 🗗 **löç kurmak,** *{ağız} Bahis tutuşmak.* [DS]‖ **löç olmak,** *{ağız}* ➡ loç olmak. [DS]

löde, [löde] *{ağız} sf.* İri; büyük. [DS]

lödük, -ğü [löd-ük] *{ağız} is.* **1.** Heykel. **2.** Nişan atılacak yer. [DS]

löf, [löf] *{ağız} is.* Kaba adam. [DS]

löğün, [lök-ün لوكون] *{OsT} {ağız} is.* ➡ lökün. [DS]

löhlemek, [löh-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Görmek. [DS]

lök[1], [lok / lök *(yans.)*] *is.* Binek ve diğer yük hayvanlarının koşması sırasında iç organlarının çalkalanması sonucu çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *lök lök, lök-ü lökü*

lök[2], [lök *(yans.)*] *is.* Şişmanlıktan, yaşlılıktan dolayı düzensiz adım atmayı, bu biçimde hareket etmeyi, yayılarak oturmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lök gibi oturmak, lök-lü, lök-men*

lök[3], [Far. lāk ?] *is.* **1.** Koyu ve yapışkan bir tür Hint zamkı; kara sakız. **2.** Yumurta akı, zeytin yağı, pamuk ve kirecin dövülmesiyle elde edilen ve kırık, çatlak ve delik çanak çömlek ve künkleri yamamakta kullanılan bir tür macun. **3.** Kurşun lehimlemekte kullanılan pamuklu bez. **4.** Yumurta akı, zeytin yağı ile yapılan ve kırık çıkıkların iyileştirilmesinde kullanılan bir tür ilaç. **5.** Buğday unu ve yumurtadan yapılıp çocukların karnına konulan yakı. **6.** Sabun ve yumurta ile yapılıp ağrıyan yere konulan yakı. **7.** Gaz lambalarının makine kısmını cam kısmına tutturmaya yarayan şap. **8.** Büyük çamur parçası. **9.** Ekmeğin iyi pişmemiş durumu. **10.** Yalan. 🗗 **lök adam,** *{ağız} Tok gözlü; cömert.* [DS]‖ **lök gibi,** *{ağız} Koyu; kıvamlı.* [DS]

lök[4], [Far. lūḳ لوق] *{ağız} is.* **1.** İri yapılı bir cins devenin erkeği. **2.** Erkek deve. **3.** İğdiş edilmiş deve. **4.** Tek hörgüçlü, damızlık, tüysüz deve. *{eAT} {OsT} (aynı)* **5.** Çökmüş, oturmuş deve. **6.** Kızgın, azgın deve. **7.** Doğurması yakın keçi. **8.** Gebe hayvan. **9.** Çaylak büyüklüğünde bir kuş. **10.** Hindi. **11.** Topaç. **12.** *sf.* Ağır ve hantal. [DS] 🗗 **lök gibi,** *1. Bütün hantallığıyla. 2. Ağırbaşlı; oturaklı.*‖ **lök gibi oturmak,** *Bir yere bütün ağırlığıyla yayılarak oturmak; çökmek.*‖ **lök lök,** *1. Ağır ağır; yavaş yavaş; hantal bir vaziyette. 2. (Hayvanların gidişi için) hoplaya hoplaya, sıçraya sıçraya.*

lökeçe, [lök-e-çe ?] *{ağız} is.* Lökeşe. [DS]

lökedirecen, [lök-e+dire-cen] *{ağız} is.* Kağnıda üst ucu söveye, alt ucu dingile geçen ve sövelere dayanıklık sağlayan eğri ağaç parçası. [DS]

löker, [nöker *(asker)* > löker] *{ağız} is.* **1.** Önde giden; yol gösteren. **2.** Gelin olacak kıza arkadaşlarının yaptığı yemekli toplantı. [DS]

lökeş, [lök-geş / lökeş] *{ağız} sf.* (Kişi için) davranışları ağır; durgun. [DS]

lökeşe, [? lökeşe] *{ağız} is.* **1.** Yaban kazı. **2.** Çulluk. [DS]

lökeşeği, [? lökeşeği] *{ağız} is.* Çulluk. [DS]

lökeşi, [? lökeşi] *{ağız} is.* Çulluk. [DS]

lökgeş, [? lök-geç] *{ağız} is.* ➡ lökeş. [DS]

lökiye, [? lökiye] *{ağız} is. bot.* Sardunya. [DS]

lüklaz, [? löklaz] *{ağız} sf.* Uyuşuk; tembel. [DS]

lökleme, [lök-le-me] *is.* Löklemek eylemi.

löklemeğ, [lök-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Mühür mumu ile mühürlemek. [DS]

löklemek[1], [lök-le-mek] *{ağız} gçl. f [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyi gereğinden çok vermek. [DS]

löklemek[2], [lök-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Dişi deve için) erkek deve ile çiftleşmek. [DS]

löklemek[3], [lök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Testi, çanak çömlek vb. eşyanın kırık ve çatlak yerlerini lök ile yamamak. **2.** Gaz lambalarının bozuk vidalı kısmını yakılarak eritilmiş şekerle yapıştırmak. **3.** Mühür mumu ile mühürlemek.

löklemek[4], [lök-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Aldatmak. [DS]

löklökü, [lök+lök-ü] *{ağız} is.* Küçük testi. [DS]

löklü, [lök-lü] *{ağız} sf.* **1.** Löklenmiş olan; lökü bulunan. **2.** (Kişi için) yaşı geçkin. **3.** (Adam için) iri yapılı. [DS]

lökme, [lök-me] *{ağız} is.* Suyun geçilebilecek sığ yeri; su geçidi. [DS]

lökmek, [lök-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** (Deve için) çökmek. **2.** Yaşlılık sebebiyle yürüyemeyerek çökmek. [DS]

löko- [Yun. leukos] *ön ek.* Başına getirildiği Latin kökenli terimlere *"beyaz, ak"* anlamı katan ön ek.

lökoblast, [Yun. leukos *(ak)* + blastos *(tomurcuk)* > Fr. leucoblaste] *is. biy.* Kemik iliğinde bulunan farklılaşmamış granülsüz hücre; miyeloblast.

lökoplast, [Yun. leukos *(ak)* + plastos *(oluşmuş)* > Fr. leucoplaste] *is. biy.* Bitki hücrelerinde sitoplazma içinde bulunan ve genellikle nişasta taneciğini oluşturan cisimcik.

lökosit, [Fr. leucocyte] *is. tıp.* Kanda bulunan mikroplara karşı vücudu savunan, yapıca iri ve yuvarlak yapılı, beyaz ve çekirdekli lenf hücresi; akyuvar; lokosit.

lökoz, [Fr. leucose] *is.* Dokularda akyuvarların çoğalması durumu; lösemi durumu.

lökü, [lök-ü] *{ağız} is.* **1.** Gebe hayvan; lök. **2.** Sürüye uyamayıp sık sık durup dinlenen koyun, keçi vb. hayvan. [DS]

lökümek, [lökü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaşlanmak. [DS]

lökün, [lök-ün لوكون] *{OsT} {ağız} is.* Zeytin yağı ile kireç karışımının dövülmesinden elde edilen ve toprak kapların çatlak ve kırıklarını onarmaya yarayan macun; lök. [DS]

lökünleme, [lök-ün-le-me] *is.* Lökünlemek eylemi.

lökünlemek, [lök-ün-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Lökünle onarmak; yapıştırmak.

lüks[1], [Fr. lux] *{ağız} is.* → lüks[1]. [DS]

lüks[2], [Fr. luxe] *{ağız} sf.* → lüks[2]. [DS]

lüküz, [Fr. lux] *{ağız} is.* → lüks[1]. [DS]

lüle, [Far. lüle] *{ağız} is.* → lüle. [DS]

löleş, [löğlez] *(lö:leş) {ağız} is.* Fasulye. [DS]

lölez, [löğlez] *(lö:lez) {ağız} is.* Fasulye. [DS]

löliklemek, [lölik-le-mek / lolik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kâğıt, mukavva, deri gibi şeyleri yuvarlayıp boru haline getirmek. [DS]

lölleş, [löl-le-ş] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) ağır davranışlı, uyuşuk. **2.** Aptal. [DS]

löllös, [löl-le-ş] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

lölluş, [löl-lü-ş] *{ağız} sf.* (Kişi için) ağırbaşlı, saf ve biraz da şişman. [DS]

lölük, -ğü [löl-ük] *{ağız} sf.* **1.** Konuşmasını becerememeyen, saçma sapan konuşan. **2.** Kelimeleri doğru dürüst söyleyemeyen. [DS]

lölüyh, [löl-üyḫ] *{ağız} sf.* → lölük. [DS]

löm, [lömb *(yans.)* > lömb] *is.* Sallanma veya çalkalanmayı belirten söz. ◻ **löm löm,** *{ağız} 1. (Yutmak için) çiğnemeden veya acele ile. 2. (Devenin yürüyüşü için) salınarak ağır ağır.* [DS]

lömb[1], [lamb / lımb / lömb *(yans.)*] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lömb-ür-de-mek, lömb-ür bömbür, lömb-ür-t*

lömb[2], [lamb / lomb / lömb *(yans.)*] *is.* Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lömb-ür-de-mek, lömb-ür lömbür*

lömbüç, -cü [lömb *(yans.)* > lömb-üç] *{ağız} is.* Kaydırak oyununda kaleye dikilen taş; doma. [DS]

lömbür, [lömb-ür *(yans.)*] *is.* **1.** Dökülen suyun çıkardığı sesi anlatan söz. **2.** Yaylanır gibi sallanma hareketini belirtir. ◻ **lömbür bömbür,** *{ağız} 1. Ağız ağza; iyice dolu. 2. (Yürüyüş için) kaba ve çirkin.* [DS]‖ **lömbür bömbür etmek,** *Sıvının çalkalanmasından dolayı sallanmak; sıvının yüzünde bir inip bir çıkmak.*

lömbürdek, -ği [lömb *(yans.)* > lömb-ür-de-k] *{ağız} sf.* Zamansız ve gereksiz ayakta dolaşan. [DS]

lömbürdemek[1], [lömb *(yans.)* > lömb-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Sallana salana, kös kös yürümek. **2.** Sıçrar veya hoplar gibi vücudu yukarı doğru kaldırarak yürümek. [DS]

lömbürdemek[2], [lömb *(yans.)* > lömb-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** (Sıvının üzerindeki nesne için) dalgalanma yüzünden sallanmak. **2.** Gümbürdemek. [DS]

lömbürt, [lömb *(yans.)* > lömb-ür-t] *{ağız} is.* Sulama işlerinde kullanılmak için önü kapatılarak bir çukurda toplanmış sel suyu. [DS]

lömbürtü, [lömb *(yans.)* > lömb-ür-t-ü] *{ağız} is.* Ayağı yere vurarak, sıçraya sıçraya yürüyüş. [DS]

lömere, [Fr. numara] *{ağız} is.* Sayı. [DS]

lön, [lank / lınk / ling / long / löng / lönk / lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi, gidişi;

kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lön lön*

löng[1], [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng *(yans.)*] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *löng-ür-dek*

löng[2], [link / lınk / ling / long / löng / lönk / lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *löng-ür-de-mek, löng-ür löng-ür*

löngalle, [löng *(yans.)* > löngalle ?] *{ağız} sf.* **1.** Ağır canlı. **2.** Sorumsuz. [DS]

lönge, [? lönge] *{ağız} is.* Ark kıyısındaki tarlalarda, yengeçlerin toprağın altında açtıkları, ark suyunu tarlalara geçiren delikler. [DS]

löngez, [Yun. loggos > longoz > löngez] *{ağız} is.* Çok çamurlu; bataklık tarla. [DS]

löngöz, [Yun. loggos > longoz > löngöz] *{ağız} is.* **1.** Çok derin ve oldukça büyük durgun su. **2.** Deniz veya nehirlerdeki derin çukurlar; su çevrisi. **3.** Havuz gibi yapılarak içi taşla örülmemiş, su biriktirilen büyük çukur. [DS]

löngül, [löng *(yans.)* > löngül] *is.* Düzensiz, gelişigüzel yürüyüş ifade eden söz. 🗗 **löngül löngül,** *{ağız} (Devenin yürüyüşü için) yavaş ve salınarak.* [DS]

löngür[1], [löng *(yans.)* > löng-ür] *is.* Düzensiz ve gelişigüzel salınarak yürümeyi ifade eden söz.

löngür[2], [löng-ür] *{ağız} is.* **1.** Bir tür meyve şarabı. **2.** Taştan oyularak yapılmış yoğurt süzmeye yarar kap. **3.** Yayık. **4.** Açılan bir çukura belirli bir uzaklıktan taş atmak suretiyle oynanan bir oyun. [DS] 🗗 **löngür löngür,** *{ağız} (Yürüyüş için) çirkin.* [DS]

löngürdek[1], **-ği** [löng *(yans.)* > löng-ür-de-k] *{ağız} sf.* (Adam için) iri yapılı; kaba saba. [DS]

löngürdek[2], **-ği** [löng *(yans.)* > löng-ür-de-k] *{ağız} is.* **1.** *"Longur longur"* diye çok ses çıkaran büyük çan. **2.** Tahterevalli. [DS]

löngürdemek, [löng-ür-de-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** (At için) koşarken yer sarsılmak. **2.** (Deve, kurt ve köpekler için) yalandan koşmak. [DS]

löngüz, [Yun. lòggos] *{ağız} is.* Girdap. [DS]

lönk[1], [lank / lınk / ling / long / löng / lönk /lön *(yans.)*] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lönk lönk*

lönk[2], [lönk] *{ağız} sf.* Çürümüş. [DS]

löp, [lop / löp / lup / lüp *(yans.)*] *is.* **1.** Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *löp löp, löp-ür löp-ür* **2.** *sf.* İri ve yumuşak. **3.** *is. {ağız}* Kemiksiz et. [DS] **4.** *{ağız}* İri lokma. [DS] **5.** *{ağız}* Karşılıksız ve parasız elde edilen; beleş. [DS] 🗗 **löp löp,** *İri ve yumuşak olarak.*

löpçü, [löp-çü] *{ağız} is.* **1.** Hazır yiyici; beleşçi. **2.** Rüşvet alan kimse. [DS]

löplek, -ği [löp-le-k] *{ağız} is.* Darbuka. [DS]

löplöpçü, [löp+löp-çü] *{ağız} is.* **1.** Hazır yiyici; beleşçi. **2.** Obur. [DS]

löpüdek, -ği [löp-ü(t)-ek] *{ağız} zf.* (Yutmak için) birdenbire. [DS]

löpür, [löp *(yans.)* > löp-ür] *is.* Bir şeyi yer veya içerken çıkan ses. 🗗 **löpür löpür,** *{ağız} 1. Löpür sesi çıkararak. 2. (Yemek için) çok istekle ve ağzını şapırdatarak; hapur hupur. 3. (Şişman bir kimsenin bedenindeki yağlı kısımlar için) gevşek ve sarsak.* [DS]

lörkmek, [lörk-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Hiçbir iş yapmadan tembel tembel oturmak. [DS]

lös, [Al. loess / löss] *is.* Bitkisel artıklardan meydana gelen soluk renkli, kolay dağılan ince balçık. 🗗 **lös bebeği,** *Löste sık rastlanan ve biçimleri bazen küçük bir bebeğe benzeyen karbonat yumrusu.*

lösemi, [Fr. leucemie] *is. tıp.* Akyuvarların dokularda olağan dışı çoğalması biçiminde ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen hastalıkların genel adı; kan kanseri.

löş[1], [löş] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan veya hayvan için) tembel ve uyuşuk. **2.** (Kişi için) işini düzenli yapmayan; dağınık. **3.** Güçlü. **4.** Ağır. **5.** Pis. [DS]

löş[2], [löş] *{ağız} is.* Küçük toprak yığını; tümsek. [DS]

löş[3], [löş] *{ağız} is.* **1.** Leş. **2.** *sf.* Çürümüş. [DS]

löve, [Fr. levée] *is.* **1.** Kaldırma. **2.** İskambil oyunlarında bir seferde alınan kâğıtların tümü; el.

löver, [Fr. revalver] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

lövlez, [loğlaz] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

löylez, [loğlaz] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

Lr. [Ernest Orlando **Lawrence** *(Norveç asıllı Amerikalı fizikçi)* > Fr. lawrencium] *is. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element olan lavrensiyumun sembolü.

-lû, [-li / -lı / -lu /-lü لو / لى] *(-lû:) {OsT} ek.* -lı.

-lu[1], [*eT.* -lıġ > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e.* ➔ -lı.

-lu[2], [-lu / -lü] *{eAT} yap e.* **1.** İsimlerden sıfat yapar; -dan gelme; -a ilişkin. **2.** -lıklı. **3.** İsimlerden sıfat yapar; işlektir; -ı olan; -ı bulunan. *ad-lu, güç-lü, yazuk-lu, görk-lü*

Lu. [Lat. lutetia *(Galya'da bir şehir)* > Fr. lutétium] *is. kim.* Atom numarası 71, atom kütlesi 175 olan, henüz uygulama alanı bulunmayan ve çok nadir bulunan element olan lütesyumun sembolü.

lu, [Çin. long / lung => lū] *(lu:) {eT} is.* Ejderha; timsah. [EUTS]

luab, [Ar. luʿāb لعاب] *(lua:b) {OsT} is.* **1.** Salya; tükürük. **2.** Koyu şurup. **3.** Bal, şekerli şurup vb.den yapılan tatlı. **4.** Bitkilerden sızan yapışkan sıvı; zamk. 🗗 **lu'āb-ı ankebût,** *{OsT} Örümcek ağı.*|| **lu-**

āb-ı gāv, *{OsT} Güneşin veya başka bir ışığın parlaklığı.*|| **luāb-ı sürür,** *{OsT} Sevinç tükrüğü.*|| **luāb-ı şems,** *{OsT} Serap.*|| **luābü'n-nahl,** *{OsT} Bal.*|| **luābü'ş-şems,** *{OsT} Serap.*

luabî, [Ar. luʿābī/luʿābīye لعابيه / لعابى] *(lua:bi:) {OsT} sf.* **1.** Salya ile ilgili olan. **2.** Salyaya benzeyen; salya gibi yapışkan olan. **3.** Salya kıvamında olan.

luabin, [Ar. luʿābīn لعابين] *(lua:bi:n) is.* Salyanın birleşiminde bulunan sudan başka bütün maddeler.

luabiye, [Ar. luʿābī > luʿābīye لعابيه] *(lua:biye) {OsT} sf.* → luabî.

lu'b, [Ar. luʿb لعب] *{OsT} is.* Oyun eğlence. 🗗 **lu'b-bāzān,** *{OsT} Oyuncular.*|| **lu'b geçmek,** *{OsT} Hile yapmak; oyun oynamak.*|| **lu'b-i taklit,** *{OsT} Taklit oyunu; tiyatro.*

lu'bet, [Ar. luʿbet لعبت] *{OsT} is.* **1.** Oynanılan şey; oyuncak **2.** Karagöz oyunu; kukla. **3.** *mecaz.* Herkesin eğlencesi, oyuncağı olan kimse. **4.** Herkesi şaşırtan durum veya şey. 🗗 **lu'bet-bāz,** *{OsT} Oyuncu; hokkabaz; kuklacı; hayalci.*|| **lu'bet-bāzān,** *{OsT} Oyuncular.*|| **lu'bet-gâh,** *{OsT} Oyun yeri; tuyatro.*|| **lu'betü'l-ayn,** *{OsT} Göz bebeği.*

lu'bî, [Ar. luʿbī لعبى] *(lu-bi:) {OsT} sf.* Oyunla ilgili olan.

lu'biyat, [Ar. luʿb > O. T. luʿbiyāt لعبيات] *(lu-biya:t) {OsT} is.* Sahne oyunları; cambazlık; hokkabazlık; tiyatro. 🗗 **lu'biyat kumpanyası,** *Sahne oyuncularının meydana getirdiği oyuncu takımı.*

luc, [Far. lūc لوج] *(lû:c) {OsT} sf.* Şaşı.

lucaklık, -ğı [lucak-lık] *{ağız} is.* Kapların konulduğu tahta parçası; raf. [DS]

-lug[1]**,** [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıġ / -lig / -luk / -luġ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lık.

-lug[2]**,** [-lıġ / -lig / -laġ / -leg / -luġ / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lıg.

lugat[1]**,** [Ar. luġat *(boğaz, dil)* لغت] *(lûgat) {OsT} is.* → lügat. 🗗 **lügat-çe,** *{OsT} Küçük sözlük.*|| **lügat-nüvîs,** *{OsT} Sözlük yazan; sözlük yazarı.*|| **lügat-perdâz,** *{OsT} Konuşmalarında seçkin sözler kullanan; lügat paralayan.*|| **lügat-şinâs,** *{OsT} İyi sözlük bilen.*

lugat[2]**,** [Ar. luġāt لغات] *(lûga:t) {OsT} is.* **1.** Kelimeler; sözler. **2.** Sözlükler.

lugavi, [Ar. luġāvī لغوى] *(lûgavi:) {OsT} sf.* **1.** Sözlüğe ilişkin. **2.** Gerçek anlamda olan; sözlük anlamı ile ilgili. **3.** Sözlükten, sözcükten anlayan.

lugaviyat, [Ar. luġaviyyāt لغويات] *(lûgaviya:t) {OsT} is.* Sözlük bilimi; leksikoloji.

lugaviye, [Ar. luġaviyye لغويه] *(lûgaviye) {OsT} is.* → lugavi.

lugaviyyun, [Ar. luġaviyyūn لغويون] *(lûgaviyyu:n) {OsT} is.* Sözlük ile uğraşanlar; sözlükçüler.

lugaz, [Ar. luġāz لغز] *(lûgaz) {OsT} is.* **1.** Bilmece; bulmaca. **2.** Yanıltmaca. **3.** *ed.* Manzum bilmece.

luğ, [Yun. lígda] *{ağız} is.* Lığ; alüvyon. [DS]

luğap, -bı [? luğap] *{ağız} is.* Ormandan açılmış tarla.

luğe, [luğe] *{ağız} is.* Köstebek. [DS]

luha, [Ar. luḥā لحا] *(lûha:) {OsT} is.* Sakallar.

luhayme, [Ar. luḥayme لحيه] *{OsT} is.* → lühayme.

luhaza, [Ar. lûḥāża لحاضه] *(lûha:za) {OsT} is.* Göz ucuyla bir şeye dikkatli dikkatli bakma.

luhud, [Ar. luḥūd لحود] *(lûhu:d) {OsT} is.* **1.** Çukurlar. **2.** Mezarlar; kabirler.

-luk, [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıġ / -lig / -luk / -luġ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lık.

luk[1]**,** [lak / lığ / lık / lok / luk *(yans.)*] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *luk luk, luk-ur lukur* 🗗 **luk luk,** *{ağız} Kaynayan su sesi.* [DS]

luk[2]**,** [? luk] *{ağız} sf.* **1.** Çelimsiz. **2.** Konuşmasını, giyinmesini beceremeyen. [DS]

luk[3]**,** [Far. lūḳ لوق] *(lû:k) {OsT} is.* Kısa tüylü yük devesi; lök.

lukata, [Ar. luḳaṭa لقطه] *(lûkata) {OsT} is.* Yerden toplanan şey.

lukme, [Ar. luḳme لقمه] *(lûkme) {OsT} is.* Lokma. 🗗 **lükme-şümār,** *1. Herkesin lokmasını sayan. 2. mecaz. Cimri; hasis; pinti.*

lukta, [Ar. luḳṭa لقطه] *(lûkta) {OsT} is.* Yerden toplanan şey.

lukur, [luk *(yans.)* > luk-ur] *{ağız} is.* Kaynama ve dökülme sırasında suyun çıkardığı ses. 🗗 **lukur lukur,** *{ağız} (Kaynamak için) lıkır lıkır.* [DS]

lul, -li [Far. lūl لول] *(lû:l) {OsT} is.* **1.** Şarkı söyleyen, dans eden kadın. **2.** Utanmaz, hafifmeşrep kadın. **3.** *sf.* Nazik; ince; soytarı. **4.** Herkesin eğlencesi olan; soytarı.

lula, [Far. lūle => lüle] *{ağız} is.* **1.** Pipo. **2.** Değirmende suyun az olduğu zamanlarda seviyeyi yükseltmek için çıkışa konulan dar halka. [DS]

lule, [Far. lūle لوله] *(lû:le) {OsT} is.* **1.** Çeşme vb. yerlere takılan küçük boru; lüle. **2.** *{ağız}* Sigara ağızlığı. [DS] **3.** *sf.* (Kadın için) utanmaz; hayasız. **4.** Nazik ve zarif.

luli, [Far. lūlī لولى] *(lû:li:) {OsT} is.* → lul.

lulu, [Fr. loulou] *is.* Dik kulaklı, sivri üçgenimsi başlı, uzun ve bol tüylü bir süs köpeği.

-luluk, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. e.* → -lılık.

lumbago, [Lat. lumbus *(kalça)* + ago *(acı)* > lumbago] *(lûmba'go) is. tıp.* Çoğu zaman bir şey kaldırırken belin ani bükülmesi yüzünden, bel omurları hizasında birdenbire meydana gelen ağrılı durum.

lumun, [Yun. leımoni] *{ağız} is.* Limon. [DS] 🗗 **lumun duzu** (tuzu), *{ağız} Limon tuzu.* [DS]

lunapark, [Rus. Lunaçarskiy *(Rus siyaset adamı)* > luna + Fr. parque] *is.* Açık havada ve geniş bir alanda kurulmuş bulunan atlıkarınca, dönme dolap, nişan tahtası vb. oyun ve eğlence birimlerinin bulunduğu eğlence yeri.

lungua, [Çin. lien-hua] *{eT} is.* Lotus çiçeği. [EUTS]

lungur, [lung-ur] *{ağız} is.* **1.** Huni. **2.** Yoğurt süzmekte kullanılan yumuşak taştan oyulmuş kap. [DS]

lup, [Fr. loupe *(yumru)*] *(lûp) is.* Büyüteç.

lup, [lop / löp / lup / lüp *(yans.)*] *is.* **1.** Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lut etmek* **2.** *{ağız} is.* Undan pişirilen bir yemeğin koyusu. [DS] 🗗 **lup etmek,** *{ağız} Eline geçeni yemek.* [DS]

lupara, [İt. lupara] *(lûpa'ra) is. argo.* Mafya adamlarının hesaplaşmada kullandıkları kısa namlulu tüfek.

lupba, [? lupba] *{ağız} is.* Erkek cinsel organı. [DS]

luri, [Far. lūrī لوری] *(lû:ri:) {OsT} is. tıp.* Cüzam hastalığı.

lurzi, [? lurzi] *{eT} is.* Topuz; sopa. [EUTS]

lus, -ssi [Ar. laṣṣ > luṣṣ لص] *{OsT} is.* Hırsız.

lusus, [Ar. luṣṣ > luṣūṣ لصوص] *(lusu:s) {OsT} is.* Hırsızlar.

lut, [Far. lūt لوت] *(lû:t) {OsT} sf.* **1.** Çıplak. **2.** (Yemek için) tatlı.

luta, [Ar. fūta فوته] *{ağız} is.* Başörtüsü. [DS]

lutf, [Ar. lūtf لطف] *(lû:tf) {OsT} is.* **1.** Hoşluk; güzellik. **2.** İyilik; iyi davranış. 🗗 **lütf-dîde,** *{OsT} İyilik gören.*|| **lütf-ı ahlāk,** *{OsT} Huy güzelliği; yaradılış güzelliği.*|| **lütf-ı amîm,** *{OsT} Kamu işlerinin düzenliliği.* **lütf-ı mizāc,** *{OsT} Ahlak güzelliği.*|| **lütf-ı yār,** *{OsT} Sevgilinin güzelliği.*|| **lütf-kâr,** *{OsT} İyilikle muamele eden; hoş davranan.*|| **lütf-kârāne,** *{OsT} İyilik edene yakışır biçimde.*|| **lütf-kârî,** *{OsT} İyilikçilik; cana yakın oluş.*|| **lütf-perver,** *{OsT} İyi davranan; güzel yaklaşan.*|| **lütf-şiār,** *{OsT} İyilikte bulunan; lütfeden.*|| **lütf'ullāh,** *{OsT} Allah'ın lütfu; Allah'ın kayrası.*

lutfen, [Ar. lūtfen لطفاً] *(lû'tfen) {OsT} is.* → lütfen.

lutî, [Ar. lût *(kavim adı)* > lütī لوطی] *(lû:ti:) {OsT} sf.* Lût kavminin helak olmasına sebep olan erkek erkeğe cinsel ilişkiyi alışkanlık edinmiş olan; homoseksüel; eş cinsel.

lutr, [Fr. loutre] *is.* **1.** Su samuru. **2.** Su samurundan elde edilen post. **3.** *sf.* Bu posttan yapılmış olan.

luu, [Çin. long / lung => lū] *{eT} is.* Ejderha; timsah. [EUTS]

luub, [Ar. luʿub لعب] *(lûub) {OsT} is.* → lû'b.

luva, [? luva] *{ağız} is.* Kuzu yünü. [DS]

luvaz, [loğ-la-z] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

luveyha, [Ar. levḥa > luveyḥā لوبحه] *(luveyha:) {OsT} is.* **1.** Levhacık. **2.** *fiz.* Lamel.

-lū, [*eT.* -lıġ > -lı / -li / -lu / -lü لو] *yap. e.* → -lı.

lü[1], [lü *(yans.)*] *is.* Sıvıların dar bir kanaldan akışını anlatan kök. [Zülfikar] *lü lü, lü+lü-k, lü-lük*

lü[2], [Çin. long / lung => lū] *{eT} is.* Ejderha. [ETY]

lūb, -bbü [Ar. lübb لب] *{OsT} is.* **1.** İç; öz. **2.** Akıl; ruh; sağ duyu. **3.** Kabuklu meyvelerin içi, etli kısmı. **4.** *sf.* Bir şeyin en iyisi, özü, halisi. 🗗 **lübb-ü sin,** *{OsT} Diş özü.*|| **lübbü'l-cevz,** *{OsT} Ceviz içi.*

lüban, [Ar. lübān لوبان] *(lüba:n) {OsT} is. bot.* **1.** Günlük ağacı. **2.** Bu ağaçtan çıkarılan reçine; günlük zamkı. **3.** İş; meşguliyet; görev. 🗗 **lübān-ı Cāvî,** *{OsT} Cava zamkı.*

lübbî, [Ar. lübbī لبی] *(lübbi:) {OsT} sf.* Özle ilgili olan; içe ait.

lübbiye, [Ar. lübbiye لبیه] *{OsT} sf.* → lübbî.

lübs, [Ar. lübs لبس] *{OsT} is.* Giyme.

lübse, [Ar. lübse لبسه] *{OsT} is.* Sözün karışıklığı.

lübub, [Ar. lübb > lübūb لبوب] *(lübu:b) {OsT} is.* **1.** İçler; özler. **2.** Kabuklu meyvelerin içi. **3.** *mecaz.* Her şeyin en iyileri.

lübus, [Ar. libās > lübūs لبوس] *(lübu:s) {OsT} is.* Giyecekler; elbiseler; giysiler.

lübye, [Ar. lübbiye لبیه] *{ağız} is.* Börülce. [DS]

lüc, -ccü [Ar. lücc لج] *{OsT} is.* Kalabalık; cemaat; güruh.

lücce, [Ar. lücce لجه] *{OsT} is.* **1.** Engin deniz. **2.** Kalabalık; güruh. **3.** Gümüş. **4.** Ayna. 🗗 **lücce lücce,** *{OsT} Dalga dalga.*

lücec, [Ar. lücec لجج] *{OsT} is.* **1.** Engin sular; denizler. **2.** Kalabalıklar; cemaatler.

lüceyn, [Ar. lüceyn لجین] *{OsT} is.* Gümüş.

lücme, [Ar. lücme لجمه] *{OsT} is. coğ.* Irmak ağzı.

lücuzetli, [lüzucet-li] *(lüzu:cetli) sf.* Yapışkan; tutkala benzeyen; yapış yapış.

lücüm, [Ar. lücüm لجم] *{OsT} is.* Gemler.

lüç, -cü [? lüç] *{ağız} sf.* Konuşmadan, sessizce duran. [DS]

lüçnüt, [Gençek. lüçnüt] *{eT} is.* Buğday vb. şeyleri temizlemekte köylülerin yardımlaşması; imece; [DLT]

lüfah, [Ar. lüfāḥ لفاح] *(lüfa:h) {OsT} is. bot.* Güzelhatun çiçeği.

lüfahin, [Ar. lüfāḥīn لفاحين] *(lüfa:hi:n, h kalın söylenir) {OsT} is. tıp.* Atropin.

lüfen, [Ar. lüffān لفان] *{OsT} is.* Mayhoş nar.

lüfer, [Yun. goufari / gompharion] *is. zool.* Hanigillerden, sırtı koyu, yanları açık mavi veya yeşilimsi gümüşî, karnı parlak beyaz, yüzgeçleri çoğunlukla renksiz ve mat, ülkemiz denizlerinde bol bol bulunan, gövdesi hafif pullu, boyunun büyüklüğüne göre defne yaprağı (10 cm'ye kadar), çinakop (10-15 cm), sarı kanat (15-20 cm), lüfer (20-30 cm), kofana (30 cm'den büyük) adlarını alan, eti beyaz ve lezzetli balık, *(Temmadon saltador).* 🗗 **lüfere çıkmak,** *Lüfer avlamak.*|| **lüfer otu,** *bot. Dünyada ekvator bölgesi dışında hemen her yerde yetişen, yaprakları 3-5 yaprakçıktan oluşan, küçük saplı, sarı, kırmızı veya beyaz çiçekli, bakla biçimli meyvesi olan tek yıllık otsu bitki, (Lotus).*

lüferci, [lüfer-ci] *is.* **1.** Lüfer avcısı. **2.** Lüfer yemeyi seven kişi.

lüfergiller, [lüfer-gil-ler] *is. zool.* Levrek balığımsıgillerden örnek türü lüfer olan, sıcak ve ılık denizlerin orta sularında yaşayan, yırtıcı ve saldırgan kemikli balıklar familyası, *(Pomatomidae).*

lüfeyfe, [Ar. lüfeyfe لفيفه] *{OsT} is. bot.* **1.** Bürümcük. **2.** *bot.* Küçük çiçek yaprağı topluluğu.

lüffah, [Ar. lüffaḥ لفاح] *{OsT} is.* Adam otu, *(Mandragora autumnalis).*

lüffan, [Ar. lüffān لفان] *{OsT} is.* Ekşi nar.

-lüg[1], [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıġ / -lig / -luk / -luġ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lık.

-lüg[2], [-lıġ / -lig / -laġ / -leg / -luġ / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lıg[2].

lügat, -ti [Ar. luġat لغت] *{OsT} is.* **1.** Bir dildeki kelimelerin tümünü veya bir kısmını, genellikle alfabe sırasına göre aynı dil veya yabancı bir dilde tanımlayan kitap; sözlük. **2.** Kelime; söz. **3.** Lügat kitabı; sözlük. 🗗 **lügat paralamak,** *Konuşma sırasında günlük dilde kullanılmayan ve herkesin anlayamayacağı türden kelimeleri kullanmak.*

lügatçe, [Ar. luġat + Far. -çe لغتچه] *{OsT} is.* **1.** Küçük sözlük. **2.** Belirli bilim ve sanat dalı ile ilgili terimleri açıklayan sözlük. **3.** Bir kitabın sonuna eklenen ve kitapta geçen bazı kelimeleri açıklayan sözlük.

lügatçi, [lügat-çi] *is.* Sözlük uzmanı; sözlük yazan; sözlük hazırlayan.

lügatçilik, -ği [lügat-çi-lik] *is.* Sözlük yazarlığı; sözlükçülük.

lügavi, [Ar. luġāvī لغوی] *(lûgavi:) {OsT} sf.* → lugavi.

lügaviyat, [Ar. luġaviyyāt لغويات] *(lûgaviya:t) {OsT} is.* → lugaviyat.

lügaviyun, [Ar. luġaviyyūn لغويون] *(lûgaviyyu:n) {OsT} is.* → lugaviyat.

lüğep, [? lüğep] *{ağız} is.* Ormandan açılmış tarla. [DS]

lühat, [Ar. lühat لهات] *(lüha:t) {OsT} is. anat.* Küçük dil.

lühaymat, [Ar. lühayme > lühaymāt لحيمات] *(lühayma:t) {OsT} is.* Etçikler.

lühayme, [Ar. lühayme لحيمه] *{OsT} is.* Etçik.

lühi, [Ar. lühī لهى] *(lühi:) {OsT} is. anat.* Küçük dil.

lühub, [Ar. lühüb لهوب] *(lühu:b) {OsT} is.* Dar boğazlar; geçitler; kanyonlar.

lühud, [Ar. laḥd > luḥüd لحود] *(lühu:d) {OsT} is.* **1.** Mezarlar. **2.** Çukurlar. 🗗 **lühūd-ı şühedā,** *{OsT} Şehitlerin kabirleri; şehitlik.*

lühuf, [Ar. liḥaf > luḥüf لحوف] *(lühu:f) {OsT} is.* **1.** Örtüler; örtünecek şeyler. **2.** Sargılar.

lühuk, -ku [Ar. lüḥūḳ لحوق] *(lühu:k) {OsT} is.* Ulaşma; erişme; iltihak etme; birleşme; katılma.

lühum, [Ar. laḥm > lüḥüm لحوم] *(lühu:m) {OsT} is.* Etler. 🗗 **lühūm-ı lezîze,** *{OsT} Lezzetli etler.*

lühun, [Ar. laḥn > lükün لحون] *(lühu:n) {OsT} is.* Nağmeler; ahenkler.

-lük, [il-mek *(bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak)* > il-(i)k il-(i)g *(bağlayan)* > -lık / -lik / -lıġ / -lig / -luk / -luġ / -lük / -lüg] *{eT} yap. e.* → -lık[1].

lük, [Far. lāk > lük لك] *is.* **1.** Boyacılıkta kullanılan Hint zamkı; lök; laka. **2.** Yoğun ve kalın şey. **3.** Kızıl boya. **4.** Ur; sıraca. 🗗 **lük boyası,** *Kırmızı boya.*

lükah, [Ar. lūḳaḥ لقاح] *(lüka:h) {OsT} is.* Adam otu, *(Mandragora autumnalis).*

lükata, [Ar. luḳāṭa لقاطه] *(lüka:ta) {OsT} is.* **1.** Sokakta bulunan ve sahibi belli olmayan şey. **2.** *huk.* Malik ve zilyedin elinden iradesi dışında çıkan ve henüz kimsenin zilyedine girmemiş olan taşınır mal.

lükateçin, [Ar. luḳāṭa + Far. -çīn لقاطه چين] *(lüka:teçi:n) {OsT} sf.* Değersiz şeyleri toplayan.

lüknet, [Ar. lüknet لكنت] *{OsT} is.* Konuşmadaki tutukluk; pelteklik. 🗗 **lüknet-i elhān,** *{OsT} Seslerin, ezgilerin peltekliği.*

lüknunet, [Ar. lüknünet لكنونت] *(lüknu:net) {OsT} is.* Pelteklik; dildeki tutukluk.

lüks[1], [Fr. lux *(marka)*] *is.* **1.** Hava basıncı yardımıyla içindeki gaz yağını buharlaştırarak yakacak bir düzenekle çalışan ve daha çok aydınlık veren bir tür petrol lambası; lüks lambası. **2.** Aynı düzeneklere sahip sıvılaştırılmış petrol ile çalışan lamba. 🗗 **lüks lambası,** *Lüks.*

lüks[2], [Lat. lux > Fr. lüx] *is. fiz.* Metre kare başına düzgün olarak dağılmış ve dik yönde 1 lümenlik ışık akısı alan bir yüzeyin aydınlanmasına eşit aydınlık ölçüsü birimi, sembolü: lx.

lüks[3], [Lat. luxus > Fr. lüxe *(israf; aşırılık, tantana)*] *is.* **1.** Değerli eşyalardan oluşmuş ortam. **2.** Pahalı ve kibar yaşayış; aşırı gösteriş; gereksiz masraf; şatafat. **3.** Bir kimsenin gerçek ihtiyacı dışında kendine tanıdığı pahalı sayılabilecek zevk; alışkanlıkları dışında kalmakla birlikte arada bir kendine özel zevk için istediği şey. **4.** Kişi ve toplum için gerekli görülmeyen hatta bütünüyle gereksiz olduğu düşünülen şey; gerekli olma sınırlarını aşan, gereksiz sayılan şey. **5.** *sf.* Sıradan olmayıp pahalı zevkleri karşılayan. **6.** *sf.* Gösterişli; görkemli; şatafatlı. 🗗 **lüks baskı,** *matb. Kitapların normal baskılarının dışında iyi cins kâğıtlara yapılan baskısı.*|| **lüks hayat,** *Normal yaşayışın dışında fazla masraf gerektiren gösterişli, süslü ve şatafatlı yaşayış.*|| **lüks koltuk,** *Sinema ve tiyatro salonlarında özel bölmelerde bulunan ve diğerlerine göre ücreti yüksek olan koltuk.*|| **lüks mevki,** *Yolculuk vb. yerlerde özel olarak düzenlenmiş ve daha iyi hizmet verilen yer.*|| **lüks tarife,** *Lüks mevkiler için verilen hizmet karşılığı olarak alınan yüksek ücret.*

lüksmetre, [Fr. luxmètre] *(lüksme'tre) is.* Birim zamanda, birim yüzeye düşen ışık enerjisini ölçemeye yarayan alet; aydınlıkölçer.

lükta, [Ar. lükta لقطه] *{OsT} is. fıkh.* Sokakta bulunup sahibi çıkmadığı için sahiplenilen şey.

lükûnet, [Ar. lükûnet لكونت] *(lükû:net) {OsT} is.* Pelteklik; dildeki tutukluk.

lüla, [Far. lūle] *{ağız} is.* İki ağaç borunun birbirine geçmesini sağlayan, borunun birindeki çıkıntı. [DS]

lüle, [Far. lüle لوله] *is.* **1.** Bükülmüş, dürülmüş olan şey. **2.** Tütün çubuğu, pipo, nargile vb.nin ucuna takılan pişmiş balçıktan tütün yuvası. **3.** Kâğıt külah. **4.** Toprak testi, çaydanlık vb.nin emziği. **5.** Saç kıvrımı; bukle. **6.** Musluksuz su borusu; bir hazneden dışarıya sıvı akışını sağlamak amacıyla çeperde açılan deliğe takılan boru. *{ağız} (aynı)* [DS] **7.** Akış halindeki bir akışkanın hızını arttırmaya yarayan profillendirilmiş boru parçası. **8.** Bazı nefesli çalgılarda kamışa verilen ad. **9.** Eskiden kullanılan sekiz masura miktarı ile ifade edilen ve 30 dirhem (96, 210 gr) gelen bir kurşun kürenin içinden geçtiği (2,553 cm. çaplı) bir borudan geçen akarsu ölçüsü birimi. **10.** Demirci körüğünün borusu. **11.** *{ağız}* Tüfek namlusu. [DS] **12.** Baldırdaki içi boş kemik. **13.** *{ağız}* Demirci körüğünün borusu. [DS] 🗗 **lüle kemiği,** *{ağız} Baldırdaki içi boş kemik.* [DS]|| **lüle lüle,** *Lüleler biçiminde kıvrılmış olan; lüleler halinde.*|| **lüle taşı,** *Yerin derin katlarında geniş yığınlar hâlinde bulunan, suya değince sabun gibi yumuşadığı için kolaylıkla işlenebilen, kimyasal formülü $2MgO + 3SiO_2 + 2H_2O$ olan hidratlı doğal magnezyum silikat; Eskişehir taşı, manyezit; deniz köpüğü.*

lüleci, [lüle-ci] *is.* Nargile ve çubuklarda kullanılan lüle denilen tütün yuvalarını yapan kimse. 🗗 **lüleci çamuru,** *Lüle yapımında kullanılan süzülmüş kızıl balçık.*

lüleciler, [lüle-ci-ler] *{OsT} is.* Çubuklarda kullanılan lüleleri yapan sanatçılar.

lülecilik, -ği [lüle-ci-lik] *is.* Lülecinin ve lületaşı işçisinin yaptığı iş; lüle yapma sanatı.

lüleli, [lüle-li لوله لى] *sf.* **1.** Lülesi olan; lüle takılmış olan. **2.** (Saç için) kıvrım kıvrım; bukleli. **3.** *{ağız} is. zool.* Çulluk. [DS] **4.** *{ağız}* Toprak ibrik. [DS] 🗗 **lüleli bardak,** *{OsT} Emzikli bardak.*

lülenmiş, [lü-le-n-miş] *{ağız} sf.* Bedelsiz; beleş. [DS]

lülle, [Far. lūle] *{ağız} is.* Lüle. [DS] 🗗 **lülle lülle,** *{ağız} (Suyun akışı için) köpüklü köpüklü.* [DS]

lüllü, [Far. lūle] *{ağız} is.* **1.** Lüle. **2.** Musluk. **3.** İnce boru. **4.** Huni biçimindeki kese kâğıdı. **5.** Çocuğun erkeklik organı. **6.** Domates. **7.** Dağın sivri yeri. **8.** Un ve bulgur karışımından yapılan hamurun, suda pişirilmiş nohut büyüklüğündeki parçaları üstüne, kıyma, soğan, domates salçası dökülerek yenilen bir tür yemek. **9.** Havuzun ortasında suyun aktığı taş boru. [DS]

lüllük, -ğü [lül(l)-ük] *{ağız} is.* **1.** Musluk. **2.** İnce boru. **3.** Huni biçiminde yapılmış kesekâğıdı. **4.** Çocuğun erkeklik organı. [DS]

lü'lü, -ü'ü [Ar. lü'lü' لوء لوء] *(lü-lü) {OsT} is.* **1.** İnci. **2.** *mecaz.* El değmemiş; bâkire. 🗗 **lü'lü-bār,** *{OsT} İnci yağdıran; inci yağmuru.*|| **lü'lü-feşān,** *{OsT} İnci saçan; sevgilinin gülüşü.*|| **lü'lü-i lālā,** *{OsT} Parlak inci.*|| **lü'lü-i meknūn,** *{OsT} Kabuğu ile birlikte midyenin içinde saklı olan inci; bâkire; el değmemiş.*|| **lü'lü-i münazzad,** *{OsT} 1. İnci dizisi; inci kolye. 2. mecaz. Güzel ve düzgün dişler; inci gibi dişler.*|| **lü'lü-pāş,** *{OsT} İnci saçıcı; inci saçan.*|| **lü'lü-i şah-vār,** *{OsT} İri taneli inci.*

lülü, [lüle > lülü] *{ağız} is.* **1.** Uzun sigara ağızlığı. **2.** Çocuğun erkeklik organı. **3.** Çark işi olmayıp elle yapılan toprak testi. [DS]

-lülük, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. e.* → -lılık.

lülük, -ğü [lüle > lülük] *{ağız} is.* **1.** Musluk. **2.** Baldırdaki içi boş kemik; baldır kemiği; uyluk kemiği. **3.** İnce boru. **4.** Çaydanlık ve demliğin emziği. **5.** Huni biçiminde yapılmış kâğıt külah. **6.** Çocuğun erkeklik organı. **7.** Domates. **8.** Dağın sivri yeri. **9.** Un ve bulgur karışımından yapılan hamurun suda pişirilmiş nohut büyüklüğündeki parçaları üstüne, kıyma, soğan, domates salçası dökülerek yapılan bir yemek. [DS]

lülükler, [lülük-ler] *{ağız} is.* Toprak ibrik. [DS]

lülüt, -dü [? lülüt] *{ağız} is.* Çitlembik ağacının meyvesi. [DS]

lülüyh, [? lülüḫ] *{ağız} is.* Çaydanlık, demlik emziği. [DS]

lümbek, -ği [lümb *(yans.)* > lümb-ek / limb-ek] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

lümbürlüp, [lümb *(yans.)* > lümb-ür+lüp] *{ağız} sf.* Karşılıksız ve parasız elde edilen; beleş. [DS]

lümbürlüpçü, [lümb *(yans.)* > lümb-ür+lüp] *{ağız} is.* **1.** Hazır yiyici; beleşçi. **2.** Rüşvet alan kimse. [DS]

lümen, [Lat. lumen *(ışık)*] *is.* **1.** *fiz.* Işık şiddeti birimi 1 mum olan noktasal bir ışık kaynağının 1 steradyanlık açı içine gönderdiği ışık akısına eşit ışık akısı birimi. **2.** *biy.* Tüp ya da kese biçiminde herhangi bir organ ya da organcığın iç boşluğu.

lümensaat, -ti [Lat. lümen + Ar. saat] *is. fiz.* Işık miktarı birimi lümenlik ışık akısıyla bir saatte yayılan ışık miktarı.

lümpen, [Al. lumpe *(kaba)* + proletariat] *is.* Sınıf bilinci taşımayan işçi sınıfına Marx'ın verdiği ad.

lünc, [Ar. lünc لنج] *{OsT} is.* **1.** Dudak. **2.** Ağzın içi. **3.** *sf.* Çolak.

lünet, [Fr. lunète] *is.* Gözlük camı; gözlük.

lünger, [lüng *(yans.)* > lüng-er] *{ağız} is.* Yağmur birikintisi. [DS]

lüngür, [lüng *(yans.)* > lüng-ür] *{ağız} is.* **1.** Kuyu gibi dibi derin yer. **2.** Çeşme oluğu. [DS]

lüngür, [lüng *(yans.)* > lüng-ür] *{ağız} is.* **1.** Yoğurt biriktirmeye ve süzmeye yarayan yumuşak taştan oyulmuş kap. **2.** Şıra çıkarınaya veya biriktirmeye yarayan dibi harçla sıvanmış yer. [DS]

lüp[1], [lop / löp / lup / lüp *(yans.)*] *is.* **1.** Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lüp lüp, lüp-e konmak, lüp-çü-lük, lüp-e-dek.* **2.** Büyük bir şeyi kolayca yutarken çıkarılan ses. 🗗 **lüp diye yutmak,** *Birdenbire ve kolayca yutmak.*|| **lüp lüp atmak,** *Bir şeyi aç gözlülükle çabuk çabuk yemek.*

lüp[2], [lüp *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** *argo.* Hiç emek harcamadan, kolayca elde edilen şey; beleş. **2.** Sünnet ve evlenme törenlerinde verilen yemek. [DS] 🗗 **lüpe konmak,** *argo. Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak elde etmek; hazıra konmak; hazır bulmak.*

lüpçü, [lüp-çü] *{ağız} is. is.* **1.** Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak elde etmeyi seven; hazırcı; hazır yiyici; beleşçi. **2.** Rüşvet alan kimse. [DS]

lüpçük, -ğü [lüp-çük] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yerinden kımıldayamayacak kadar şişman. [DS]

lüpçülük, -ğü [lüp-çü-lük] *is. argo.* Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak elde etme durumu; hazırcılık; lüpçü olma durumu.

lüpedek, [lüp-e-de-k] *(lüpe'dek) {ağız} zf.* (Yumuşak ve küçük şeyi yutarken) kolayca, birdenbire. [DS]

lüpedenek, -ği [lüp-e-den-ek] *(lüpede'nek) {ağız} zf.* → lüpedek. [DS]

lüpletme, [lüp-le-t-me] *is.* Lüpletmek eylemi ve durumu.

lüpletmek, [lüp-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Hızlı bir biçimde yiyecekleri mideye indirmek; lüp diye yutmak.

lüpmek, [lüp-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* Çökmek; yıkılmak. [DS]

lüppedek, [lüp(p)-ede-k] *{ağız} zf.* **1.** (İş yapmak için) kolayca, zorluksuz. **2.** (Yutmak için) birdenbire. [DS]

lüpten, [lüp-ten] *zf. argo.* Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak; hazır olarak; açıktan; bedavadan; parasız olarak.

lüpürdek, -ği [lüp-ür-de-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) üstü başı dağınık; yırtık pırtık. [DS]

lürpedek, -ği [lürp-e-de-k] *{ağız} zf.* (Yumuşak ve küçük şeyi yutarken) kolayca, birdenbire; lüpedek. [DS]

lüseyn, [Ar. lüseyn لسين] *{OsT} is.* Küçük dil; dilcik.

lüsn, [Ar. lisān > lüsn لسن] *{OsT} is.* Diller; konuşulan diller.

lüsuk, -ğu [Ar. lüṣūḳ لصوق] *(lüsu:k) {OsT} is.* **1.** Ardına takılıp yapışma; yapışık, bitişik olma; birleşme; yapışma; takılma. **2.** Ulaşma.

lüsus, [Ar. lüṣūṣ لصوص] *(lüsu:s) {OsT} is.* Hırsızlar.

lüsusiyet, [Ar. lüṣūṣiyyet لصوصيت] *(lüsu:siyet) {OsT} is.* Hırsızlık etme.

lüsün, [Ar. lisān > lüsün لسن] *{OsT} is.* Diller; konuşulan diller. 🗗 **lüsün-i atîka,** *{OsT} dbl. Eski diller.*

Lüterci, [Martin Luther *(Alman ilâhiyatçı)* > lüter-ci] *is.* **1.** *din.* Martin Luther'in görüşlerini savunan kimse; Lütercilik yanlısı. **2.** *sf.* Lütercilikle ilgili olan,

Lütercilik, -ği [Martin Luther *(Alman ilâhiyatçı)* > lüter-ci-lik] *is. din.* Luther'in öğretisi; Lütercilerin mezhebi; Hristiyanlıkla ilgili öğretilerin İncil'e dayanması gerektiğini savunan Martin Luther'in ortaya attığı dinî doktrin ve mezhep.

lütesyum, [Lat. lutetia *(Galya'da bir şehir, Paris'in esik adı)* > Fr. lutétium] *is. kim.* Atom numarası 71, atom kütlesi 175 olan henüz uygulama alanı bulunmayan ve çok nadir bulunan bir element; sembolü; Lu.

lütf, [Ar. lūṭf لطف] *{OsT} is.* ➔ lütuf. **lütf-dîde,** *{OsT} İyilik gören; yardım gören.*|| **lütf-i ahlāk,** *{OsT} Yaradılıştan gelen huy güzelliği.*|| **lütf-i İlāhî,** *{OsT} Allah'ın bağışı.*|| **lütf-i yār,** *{OsT} Sevgilinin bağışı.*|| **lütf-perver,** *{OsT} İyilikte bulunan; bağışta bulunan.*||

lütfen, [Ar. lutf > lutfen لطفاً] *(lü'tfen) zf.* **1.** Bir kimseden bir şey istenirken, *"Size zahmet olacak" "Rica ederim"* anlamlarında kullanılır. **2.** *mecaz. "Zorlukla; güçlükle"* anlamında alay yollu söylenir; gönülsüz yapılan bir işi için sitem etmek amacıyla kullanılır. 🗗 **lütfen ve keremen,** *Cömertçe.*

lütfetme, [Ar. lutf + T. et-me] *is.* Lütfetmek eylemi veya durumu.

lütfetmek, [Ar. lutf + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Bağışlamak; vermek; ihsan etmek. **2.** İyilik etmek; hoşça davranmak. **3.** Söylemek; bildirmek. **4.** İzin vermek; müsaade etmek. **5.** (Yüksek mevkide bulunan ve saygın kimse için) alçak gönüllü davranmak.

lütfeyleme, [Ar. lutf + T. eyle-me] *is.* Lütfeylemek eylemi ve durumu.

lütfeylemek, [Ar. lutf + T. eyle-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bağışlamak; vermek; ihsan etmek. **2.** İyilik etmek; hoşça davranmak. **3.** Söylemek; bildirmek. **4.** İzin vermek; müsaade etmek. **5.** (Yüksek mevkide bulunan ve saygın kimse için) alçak gönüllü davranmak.

lütfi, [Ar. luṭf > luṭfî لطفى] *(lütfi:) sf.* Lütfe ait; lütufla ilgili olan.

lütre, [Far. lütre لتره] *{OsT} is.* **1.** Ancak iki kişi arasında konuşulan ve başkalarının anlayamayacağı özel dil; kuş dili. **2.** *sf.* Boşboğaz.

lütuf, -tfu [Ar. lūṭf لطف] *{OsT} is.* **1.** Bir kimseye gösterilen özel yakınlık; dostça davranış; yapılan yardım ve iyilik. **2.** Üstün bir güç tarafından verildiği düşünülen bağış; önem verilen ve saygı duyulan bir kimse tarafından gelen iyilik; yardım; nimet; ihsan; kerem; inayet; atıfet. **3.** Bağışlama; verme; armağan. **4.** İzin; müsaade. **5.** İyilik; güzellik; hoşluk. 🗗 **lütfu kahrına denk gelmek,** *Bir işi yaparken çekilen sıkıntı ve eziyetler ile işin sonucunda elde edilen kazanç denk olmak.*|| (bir şey yapmak) **lütfunda bulunmak,** *Bir şeyi yapma alçak gönüllülüğünü, inceliğini göstermek.*|| **lütuf buyurmak,** *1. Bağışlamak; ihsan etmek; vermek. 2. Bir şeyi yapmasına izin vermek.*|| **lütuf görmek,** *Bir kimseden iyilik, yardım ve destek görmek.*

lütufkâr, [Ar. luṭf+Far. -kār لطفكار] *(lütufkâ:r) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) iyiliksever; yardımsever; eli açık. **2.** Kibar; nazik.

lütufkârane, [Ar. luṭf + Far. -kārāne لطفكارانه] *(lütufkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Bağışlayıcı, lütfedici biçimde; iyilikle davranarak.

lütufkârlık, -ğı [lütufkâr-lık] *is.* Lütufkâr olma hâli.

lüvelver, [Fr. revolver > lüvelver] *{ağız} is.* Tabanca; altı patlar. [DS]

lüver, [Fr. revolver > lüvelver / lüver] *{ağız} is.* Tabanca; altı patlar. [DS]

lüveyf, [Ar. lüveyf لويف] *{OsT} is. anat.* Sinir telciği.

lüveyfî, [Ar. lüveyfî لويفى] *(lüveyfi:) {OsT} sf. anat.* Sinir telciği ile ilgili.

lüvellenmek, [lüvel-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yuvarlanmak. [DS]

lüverver, [Fr. revolver] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

lüver, [Fr. revolver] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

lüzi, [? lüzi] *{ağız} is. bot.* Karaağaç. [DS]

lüzub, [Ar. lüzūb لزوب] *(lüzu:b) {OsT} is.* **1.** Yapışma; yapıştırma. **2.** Birbirine kafes gibi sokup yapıştırma.

lüzucet, [Ar. lüzücet لزوجت] *(lüzu:cet) {OsT} is.* **1.** Yapışkanlık; yapışkan olma durumu. **2.** Bir yere yapışıp uzayan şeyin durumu.

lüzuci, [Ar. lüzūcet > lüzūcī لزوجى] *(lüzü:ci:) {OsT} sf.* Yapışkan; koyu; kıvamlı; lezcî.

lüzuciyet, [Ar. lüzücet > lüzūciyyet لزوجيت] *(lüzu:ciyet) {OsT} is.* Yapışkanlık; koyuluk.

lüzum, [Ar. lüzūm لزوم] *(lüzu:m) {OsT} is.* Gerek; gerekme; gereklilik; gereklik; icap; lazım olma. 🗗 **lüzum görmek,** *Gerekli bulmak; gerek duymak.*|| **lüzûm-ı gayr-ı fek,** *{OsT} Ayrılmazlık.*|| **lüzûm-i gayr-i münfek,** *{OsT} Ayrılmazlık.*|| **lüzûm-ı mālāyelzem,** *{OsT} Gerekli olmadığı hâlde yerine getirme; şiirde mukayyet (zengin) kafiye yapma; i'nat ve iltizam.*|| **lüzûm-ı muhākeme,** *{OsT} huk. Yapılan soruşturma ve inceleme sonucunda işin mahkemeye havale edilmesi gerektiğine dair verilen karar; yargılamanın gerekliliği kararı.*|| **lüzumundan fazla,** *Gereğinden çok; aşırı derecede.*|| **lüzûm-ı vakf,** *{OsT} huk. Vakfın geri dönülemez bir şekilde kesinleşmesi olgusu.*

lüzumlu, [lüzum-lu] *sf.* **1.** Bir işte, bir konuda, bir sonucun elde edilmesinde zorunlu olan; gerekli; lazım. **2.** İşe yarar. **3.** *zf.* (Eylem için) yapılması gerekli ve zorunlu olan; gerek duyulan. 🗗 **lüzumlu lüzumsuz,** *Gerek duyulan ve duyulmayan ne varsa; yerli yersiz; gerekli gereksiz.*

lüzumsuz, [lüzum-suz] *sf.* Varlığına gerek duyulmayan; gereksiz; lüzumu olmayan. 🗗 **lüzumsuz a-**

dam, *Bir işte veya iş yerinde kendisine gerek duyulmadığı hâlde orada bulunan; avare; boş; ilgisiz kimse.*|| **lüzumsuz görmek,** *Gereksiz bulmak.*|| **lüzumsuz yere,** *Hiç gereği yokken; boş yere.*

lüzumsuzluk, -ğu [lüzum-suz-luk] *is.* Gereksiz olma durumu; gereksizlik.

lw. [Ernest Orlando **Lawrence** *(Norveç asıllı Amerikalı fizikçi)* > Fr. lawrencium] *kısalt. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lavrensiyumun sembolü.

lx. [Fr. lüx] *kısalt. fiz.* Metre kare başına düzgün olarak dağılmış ve dik yönde 1 lümenlik ışık akısı alan bir yüzeyin aydınlanmasına eşit aydınlık ölçüsü birimi olan lüksün sembolü.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

m, [m / M] *(me) is.* **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on altıncı harfi olup ses bilgisi bakımından patlamalı titreşimli (tonlu / ötümlü) bir çift dudak ve geniz ünsüzünün adı. **2.** Sıralama ve sınıflamada kullanıldığına göre (ğ kullanılmazsa) on beşinci, (ğ kullanıldığında) ise on altıncı sırayı gösterir. **3.** Ebcet hesabında (م mim) kırk sayısının karşılığıdır. **4.** Romalıların sayı sisteminde M olarak yazılır ve bin sayısını gösterir.

m- [-m-] *yap. e.* Aynı sözcüğün tekrarı hâlinde başa ön ek gibi gelerek ikilemeler kurmakta kullanılır. *odun m-odun, ekmek m-ekmek, tuz m-uz, söz m-öz.* 🗗 **m-'li ikileme,** *dbl. Türkçede, ünlü ile başlayan kelimenin başına, ünsüz ile başlayan kelimenin baştaki ünsüzünün yerine m- eki getirerek yapılan ikileme. ev mev, çocuk mocuk*

-m[1], [-ı-m / -i-m / -u-m / -ü-m] *çek. e.* İyelik eki. Getirildikleri isme ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan tekil birinci kişi iyelik eki: *evim, isteğim, sözüm, başım, yolum, elim, başım, yolum, köyüm.*

-m[2], [-m] *çek. e.* Birinci tekil kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır: *gittim, yazdım, görsem, bilsem.*

-m[3], [-m / -ım / -im / -um / -üm] *{eT} {eAT} çek. e.* Teklik birinci kişi iyelik eki. *ata-m, ad-um.*

-m[4], [-ı-m / -i-m / -u-m / -ü-m] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Eylemden doğan hareketin sonucu kavramını veren soyut adlar yapar: *akım, anlam, birleşim, denklem, düğüm, düzlem, eylem, kavram, konum, ağ-ı-m (yükselme), al-ı-m (suç).* **2.** İşin adını belirten adlar yapar: *alım, bakım, çekim, solunum, ölüm, özlem, toplam, doğum, seçim.* **3.** Fiilin bir ürün olarak ortaya konulduğu kavramını katarak isimler yapar: *dilim, eklem, takım, kaldırım, büklüm (< bükül-üm), yayım, yapım.*

m [Fr. mètre] *(me'tre) kısalt. mat.* Yüz santimetrelik uzunluk ölçüsü birimi olan metrenin kısa yazılışı.

m[2] [Fr. mètre-carré] *kısalt. mat.* Eni ve boyu birer metre gelen alan ölçüsü birimi metre karenin kısa yazılışı.

m[3] [Fr. mètre + Ar. kūb] *kısalt. mat.* Eni, boyu ve yüksekliği birer metre gelen hacim ölçüsü birimi metre küpün kısa yazılışı.

ma-, [Ar. mā ما] *(ma:) {OsT} e.* **1.** Başına getirildiği kelimeye "*şu nesne ki, o ki*" anlamı katar. **2.** Olumsuzluk eki. 🗗 **mā-ba'd,** *{OsT} 1. Alttaki; sondaki. 2. Sonu; sonrası.*|| **mā-ba'de'r-rūhî,** *{OsT} psikol. Ruh ötesi.*|| **mā-ba'de'r-rūhiyāt,** *{OsT} psikol. Ruh ötesi.*|| **mā-ba'de't-tabîiye,** *{OsT} fel. Fizik ötesi; metafizik.*|| **mā-bākî,** *{OsT} Arta kalan; geriye kalan; artan.*|| **mā-bekā,** *{OsT} Artan; geri kalan; artık.*|| **mā-beyn,** *{OsT}* → mabeyn.|| **mā-beynehümā,** *{OsT} Arası; araları.*|| **mā-bihi'l-hayāt,** *{OsT} Yaşamaya sebep olan; hayata vesile olan.*|| **mā-bihi'l-iftihār,** *{OsT} Kendisi ile övünülen; övünç kaynağı olan.*|| **mā-bihi'l-ihtiyāc,** *{OsT} Gerekli olan.*|| **mā-bihi'l-istihkak,** *{OsT} Hak etme sebebi.*|| **mā-bihi'l-i'timād,** *{OsT} Güven kaynağı; itimada vesile olan.*|| **mā-bihi'l-kıvām,** *{OsT} mant. 1. Dayanak. 2. fel. Varlıkların dayanağı.*|| **mā-bihi'ş-şuf'a,** *{OsT} (Mala sahip olmak için) bedeli karşılığında.*|| **mā-bihi't-temeddün,** *{OsT} Medenî olabilmek için gerekli olan.*|| **mā-cerā,** *{OsT} 1. Olup geçen şey; cereyan eden. 2.* → macera.|| **mā-Çin,** *{OsT}* → Maçin.|| **mā-adā,** *{OsT} Başka; gayrı; fazla.*|| **mā-dām,** *{OsT}* → madem.|| **mā-dāme,** *{OsT} Devam ettikçe.*|| **mā-dūn,** *{OsT} 1. Alt. 2. Aşağı derece. 3. Emir bakımından aşağı olan.*|| **mā-dūne'ş-şuūr,** *{OsT} psikol. Alt bilinç; bilinç altı.*|| **mā-fāt,** *{OsT} Elden çıkan; kaybolan; fevt olan.*|| **mā-fevk,** *{OsT} 1. Üst; yukarı. 2. Üst derecede bulunan; baş; başkan.*|| **mā-fevka't-tabîa,** *{OsT} Doğa üstü; tabiat üstü.*|| **mā-fîhā,** *{OsT} Öteki dünya; ahret.*|| **mā-fî'l-bāb,** *{OsT} Kapı içinde.*|| **mā-fi'l-bāl,** *{OsT} Gönüldeki şey; yürekteki.*|| **mā-fi'l-fuād,** *{OsT} Gönüldeki şey; içteki; kalpteki.*|| **mā-fîş** (mā-fîh-şey), *{OsT} Kalmadı; yok; hak getire.*|| **mā-fi'z-zamîr,** *{OsT} İçteki şey; gönüldeki.*|| **mā-halak'Al-**

lāh, *{OsT} 1. Allah'ın yarattığı. 2. Kalabalık.*|| **mā-hasal,** *{OsT} Meydana gelen; ortaya çıkan; hasıl olan.*|| **mā-hasal-i ömr,** *{OsT} 1. Evlat. 2. Ömür boyunca çalışarak edinilen şey.*|| **mā-kabl,** *{OsT} Bir şeyin kendinden önce olanı; öndeki; geçmiş.*|| **mā-kable şümül,** *{OsT} Geçmişi kapsayan; geçmişi de etkileyen.*|| **mā-kable't-tārih,** *{OsT} Tarih öncesi.*|| **mā-lā-kelām** (mā-lā-kelāme-fîh), *{OsT} Diyecek yok; söz götürmez.*|| **mā-lā-nihāye,** *{OsT} Sonsuz; uçsuz bucaksız.*|| **mā-lā-yutāk,** *{OsT} Dayanılmaz; takat getirilmez.*|| **mā-melek,** *{OsT} Olan biten her şeyi; nesi varsa.*|| **mā-mezā,** *{OsT} Geçen şey; geçmiş zaman; geçmiş.*|| **mā-sadak** (mā-sadaka aleyh), *{OsT} Tasdik edilen; tıpkı.*|| **mā-sebak,** *{OsT} Geçen; geçmiş.*|| **mā-sivā,** *{OsT}* → masiva.|| **mā-şā'Allāh,** *{OsT}* → maşallah.|| **mā-ta-ahhār,** *{OsT} Sonradan olan şey.*|| **mā-tekaddem,** *{OsT} 1. Geçmiş zaman. 2. Geçen şey.*|| **mā-vak'a,** *{OsT} Geçmişte olmuş bitmiş şey.*|| **mā-verā,** *{OsT}* → mavera.|| **mā-verd,** *{OsT} Gül suyu.*|| **mā-yen-kasem,** *{OsT} Kısımlara ayrılabilen; bölünebilen.*|| **mā-yen-kasemiyet,** *{OsT} Bölünebilme.*|| **mā-ye-tehallel,** *{OsT} Hallolunabilir; çözülebilir.*|| **mā-yuhdes,** *{OsT} Sonradan olan.*|| **mā-yu'kal,** *{OsT} Anlaşılır.*|| **mā-yu'kes,** *{OsT} 1. Aksedebilir; evrilebilir. 2. Değiştirilebilir.*|| **mā-yu'ref,** *{OsT} 1. Bilinir. 2. Minder altına saklanan mal.*|| **mā-yu'-refiyet,** *{OsT} Bilinirlik; cognoscibility.*|| **mā-yüf-hemiyet,** *{OsT} Kavranabilirlik.*

-ma-, [-ma- / -me-] *{eT} {eAT} yap e.* Fiillerden olumsuzluk yapan ek. *bol-ma-mak (olmamak)* 🗗 **-ma mı?** *{eAT} -maz mı? "Gayri bana bakma mısın (bakmaz mısın)? / Yangına su dökme misin (dökmez misin)?"* Karacaoğlan.

-ma[1], [-mā / -me] *{eT} çek. e.* Emirlerin sonuna gelen olumsuzluk eki. [DLT]

-ma[2], [-ma / -me] *{eT} {eAT} yap. e.* **1.** Fiilden iş ve hareket adları yapan ek; mastar eki. Bir eylemin isim olarak kullanılmasını sağlar. Vurgu bu ek üzerindedir. Yapılan işin adı kavramını veren isimler türetir: *arama, araştırma, benzetme, düzeltme, dövme, koruma, seçme, yarışma.* **2.** Eylemin gerçekleştirildiği araç ve gereç kavramını taşıyan isimler türetir: *kazma, yazma, çekme, burma.* **3.** Eylemin belirttiği kavramı taşıyan yemek adları türetir: *dolma, sarma, dökme, kavurma, çalkama, dondurma.* **4.** Eylemin belirttiği kavrama uğramış anlamında hastalık adları yapar: *sıtma (ısıtma), dolama, inme, bunama.* **5.** Eylemin belirttiği kavrama uygun olarak yapılmış, kazandırılmış mekân ve yer adları yapar: *sundurma, örtme, çıkartma, çatma, eğme, ulama.*

-ma[3], [-ma / -me] *{eT} yap. e.* Eylemlerden isim türeten ek. [ETY] *yäl-mä (keşif kolu)*

mA, [Fr. milliampère] *(mili'amper) kısalt.* Amperin binde biri değerinde elektrik akımı şiddet ölçüsü birimi olan miliamperin sembolü.

ma[1], [ma / mağ / me / mığ *(yans.)*] *ünl.* **1.** Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *ma-ğ-ar-mak, ma-kır-mak* **2.** *{ağız}* Sığır sesi. [DS] **3.** *{ağız}* İnek veya manda memesi. [DS]

ma[2], [mā / me] *(ma:) {eT} bağ.* **1.** Ve; ise; de; da. [EUTS] [KB] **2.** Keza; dahi. [EUTS] **3.** Bilhassa; bizzat. 🗗 **biz-ma,** *{eT} Biz dahi.* [EUTS]

ma[3], [mā / mē] *(ma:) {eT} {eAT} ünl.* **1.** *"Al, işte!"* anlamında bir ünlem. *{ağız} (aynı)* [DLT] [DS] **2.** *{eAT}* Bırak; elleme! **3.** *{ağız}* "Al, buyur." [DS] **4.** *{ağız}* Çağırma ünlemi. [DS] **5.** *{ağız}* Manda çağırma ünlemi. [DS]

ma[4], [ma *(yans.)*] *{ağız} is.* **1.** *çoc. d.* Sığır. **2.** Dokuma tezgâhlarının altına yığılan kıl artıkları. [DS] **3.** *{ağız}* Damlara uzunlamasına atılan ağaç kiriş; kereste. [DS]

ma[5], **-a'a** [Ar. maᶜ / maᶜa مع] *{OsT} e.* Başına getirildiği kelimeye *"ile, beraber, birlikte"* anlamı katar. 🗗 **ma'a-fāiz** *{OsT} Faizle birlikte.*|| **ma'a-hazā** *{OsT} Böyle iken; bununla beraber.*|| **ma'a'l-cemāe** *{OsT} Cemaatle birlikte.*|| **ma'a'l-esef** *{OsT}* → maalesef.|| **ma'a'l-iftihar** *{OsT} Övünerek; övünçle.*|| **ma'a'l-kerāha** *{OsT} İstemeyerek; zorla; kerahetle.*|| **ma'a'l-memnüniye** *{OsT} Seve seve; isteyerek; memnuniyetle.*|| **ma'a-mā-fîh** *{OsT} Böyle iken; bununla beraber.*|| **ma'a't-teessüf** *{OsT} Yazık ki; esefle; teessüfle.*|| **ma'a-zālik** *{OsT} Bununla beraber; şu var ki.*|| **ma'a-ziyādetin** *{OsT} Bol bol; fazlasıyla.*

ma[6], [Ar. mā' ماء] *(ma:) {OsT} is.* Su. 🗗 **mā-i cārî,** *{OsT} Akar su.*|| **mā-i billūrî,** *{OsT} Billurlaşma suyu.*|| **mā-i cāmid,** *{OsT} Donmuş su.*|| **mā-i dāhilî,** *{OsT} coğ. Gün değmemiş su.*|| **mā-i ebyāz,** *{OsT} Gözün üstünde meydana gelen bir perdeden dolayı görüşün zayıflaması; katarakt.*|| **mā-i hamîm,** *{OsT} Sıcak su.*|| **mā-i harāciye,** *{OsT} Arap toprakları dışındaki sular.*|| **mā-i kils,** *{OsT} kim. Kireç taşı.*|| **mā-i lezîz,** *{OsT} Tatlı su.*|| **mā-i mukattar,** *{OsT} Damıtık su.*|| **mā-i rākid,** *{OsT} Durgun su.*|| **mā-i zerrîn,** *{OsT} Altın suyu.*|| **māü'l-bahr,** *{OsT} Deniz suyu.*|| **māü'l-hayāt,** *{OsT} Hayat suyu; ab-ı hayat.*|| **māü'l-verd,** *{OsT} Gül suyu.*

ma[7], [Far. mā ما] *(ma:) {OsT} zm.* Biz.

ma'ab, [Ar. ᶜayb > maᶜāb معاب] *(maa:b) {OsT} is.* **1.** Utanç verici şey; ayıp şey. **2.** İnsan vücudunda ayıp ve mahrem sayılan yer.

ma'abid[1], [Ar. maᶜbed > maᶜābid معابد] *(maa:bid) {OsT} is.* İbadet edilen yerler; mabetler; tapınaklar. 🗗 **ma'ābid-i İslāmiye,** *{OsT} Müslümanların ibadet ettiği yerler.*

ma'abid[2], [Ar. māʿābīd معابيد] *(maa:bi:d) {OsT} is.* İbadet edilecek şeyler; mabutlar; putlar.

ma'abir, [Ar. maʿber>maʿābir معابر] *(maa:bir) {OsT} is.* Geçilecek yer; köprü; geçit; kemer.

ma'acin, [Ar. maʿcūn > maʿācīn معادين] *(maa:ci:n) {OsT} is.* Hamur şeklinde yoğrulmuş şeyler; macunlar. ◘ **ma'âcîn-i tıbbiye,** *{OsT} Hekimlikte kullanılan çeşitli macunlar.*

ma'ad, [Ar. ʿavdet > maʿād معاد] *(maa:d) {OsT} is.* **1.** Dönüş yeri; dönülecek olan yer. **2.** Geriye gitme; dönme. **3.** *din.* Var olduğuna inanılan öteki dünya; ahiret.

ma'ada, [Ar. mā-ʿadā ماعدا] *(ma:'ada:) {OsT} e.* ... den başka; ... den gayrı.

ma'adin, [Ar. maʿden > maʿādin معادن] *(maa:din) {OsT} is.* Madenler. ◘ **ma'âdin-i seb'a,** *{OsT} Altın, gümüş, bakır, kalay, demir, kurşun ve platinden ibaret yedi maden.*|| **ma'âdin mukâta'ası,** *{OsT} Osmanlı devletinde iltizama verilen madenlerden yılda bir alınan bedel.*

ma'adiyat, [Ar. maʿād > maʿādiyyāt معاديات] *(maa:-diya:t) {OsT} is.* Öbür dünyayı anlamaya çalışma; metafiziği inceleme.

ma'ahaza, [Ar. maʿa+haẕā مع هذا] *(ma'ahaza:) {OsT} e.* Bununla birlikte.

ma'ahid, [Ar. ʿahd > maʿhed > maʿāhid معاهد] *(ma-a:hid) {OsT} is.* Buluşma yerleri; sözleşilen yer.

ma'a'ile, [Ar. maʿa + ʿā'ile مع عائله] *(ma:'a:ile) {OsT} zf.* Ev halkı ile birlikte; ailece.

ma'a'iş, [Ar. maʿā'iş معائش] *(maa:iş) {OsT} is.* Geçinmeler.

ma'ak, -ki [Ar. maʿāk معاك] *(maa:k) {OsT} is.* **1.** Mezhep; meslek. **2.** Sığınacak yer.

ma'akıd, [Ar. ʿaḳd > maʿḳad > maʿāḳıd معاقد] *(ma-a:kıd) {OsT} is.* **1.** Düğümler; bağlar. **2.** Toplanılacak yer.

ma'akıl, [Ar. maʿāḳıl معاقل] *(maa:kıl) {OsT} is.* **1.** Gizlenilecek yerler; sığınaklar. **2.** Kan bedelleri.

ma'akis, [Ar. maʿakīs معاكيس] *(maa:ki:s) {OsT} is.* Ters şeyler.

ma'akka, [Ar. maʿaḳḳa معقه] *{OsT} is.* Çocuğun ana ve babaya itaatsizliği.

ma'alesef, [Ar. maʿa'l-esef مع الاسف] *(maa'lesef) {OsT} zf. "Üzülerek söyleyeyim ki"* anlamında kullanılır.

ma'ali, [Ar. maʿlāt > maʿālī معالى] *(maa:li:) {OsT} is.* **1.** Derin ve yüce düşünceler. **2.** Ululuklar; yücelikler.

ma'alif, [Ar. ʿalef > maʿlef > maʿālif معالف] *(maa:lif) {OsT} is.* Hayvan yemi konulan yerler; samanlıklar.

ma'alim, [Ar. maʿlem > maʿālim معالم] *(maa:lim) {OsT} is.* **1.** Dinî inançlarla ilgili konular. **2.** Kendisinden bilgi elde edilen belirtiler, izler, nişaneler, eserler. ◘ **maâlimü'l-hayr,** *{OsT} Hayırlı eserler.*|| **maâlimü'l-yakîn,** *{OsT} Kesin deliller.*

ma'almemnuniye, [Ar. maʿa'l-memnūniyye مع المنونيه] *(maa'lmemnu:ni:ye) {OsT} zf.* Memnuniyetle; seve seve; severek; isteyerek; memnunlukla; isteye isteye.

ma'ami, -mi'ı [Ar. maʿamiʿ معامع] *(maa:mi) {OsT} is.* Ateş çatırtıları.

ma'an[1], [Ar. maʿ معاً] *{OsT} zf.* Beraber; birlikte.

ma'an[2], [Ar. maʿān معان] *(maa:n) {OsT} is.* Mekân.

ma'anî, [Ar. maʿnā > maʿānī معانى] *(maa:ni:) {OsT} is.* **1.** Anlamlar; manalar. **2.** *ed. dbl.* Cümle yapısını ve sözün amaca uygunluğunu inceleyen bilim dalı. **3.** Söz inceliği; güzel söz; şiir.

ma'ar, [Ar. maʿār معار] *(maa:r) {OsT} is.* Utanmaya ve yüz kızarmaya sebep olacak şeyler.

maar, [Al. maar] *is.* Etrafı püskürük maddelerle çevrili, çoğu göllerle kaplı küçük patlama krateri.

ma'ari, [Ar. maʿārī معارى] *(maa:ri:) {OsT} is.* İnsanın daima çıplak kalan organları.

ma'aric, [Ar. miʿrāc > maʿārīc معارج] *(maa:ri:c) {OsT} is.* Merdivenler.

ma'arif, [Ar. ʿirfān > maʿrifet > maʿārif معارف] *(ma-a:rif) {OsT} is.* → maarif. ◘ **ma'ârif-i mütenevvia,** *{OsT} Çeşitli bilgiler.*|| **ma'ârif-i rabbâniye,** *{OsT} İlahî bilgiler; tanrısal bilgiler.*|| **ma'ârif-mend,** *{OsT} Bilgili; kültürlü.*|| **ma'ârif-mendân,** *{OsT} Bilgi sahibi olanlar; bilgililer.*|| **ma'ârif-nâme,** *{OsT} Bilgi kitabı.*|| **ma'ârif nâzırı,** *{OsT} Millî eğitim bakanı.*|| **ma'ârif nezâreti,** *{OsT} Millî eğitim bakanlığı.*|| **ma'ârif-perver,** *{OsT} Kültür için çalışan; kültürü seven.*|| **ma'ârif-perverâne,** *{OsT} Bilgi ve kültürü korurcasına.*|| **ma'ârif-perverî,** *{OsT} Bilgileri koruma ve sevme.*|| **ma'ârif-simât,** *{OsT} Bilgili.*|| **ma'ârif vekâleti,** *{OsT} Millî eğitim bakanlığı.*|| **ma'ârif vekili,** *{OsT} Millî eğitim bakanı.*

maarif, [Ar. ʿirfān > maʿrifet > maʿārif معارف] *(ma-a:rif) is.* **1.** Bilgiler. **2.** Öğretim ve eğitim sistemi. **3.** Bilgi; kültür. **4.** Millî Eğitim Bakanlığı veya bağlı müdürlükleri.

maarifçi, [maarif-çi] *is.* Eğitim öğretim kurumları veya kuruluşlarında çalışan kimse.

ma'arik, -ki [Ar. maʿrek > maʿreke > maʿārik معارك] *(maa:rik) {OsT} is.* Savaş meydanları.

ma'ariz, [Ar. miʿrāż > maʿārīż معاريض] *(maa:ri:z) {OsT} is.* (Anlam için) kapalı.

ma'asır, [Ar. maʿṣara > maʿāṣır معاصر] *(maa:sır) {OsT} is.* Üzüm, susam, zeytin vb. sıkacak yer.

ma'asi, [Ar. ʿışyān > maʿṣiyet > maʿāṣī معاصى] *(maa:si: s, kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Baş kaldırmalar; isyanlar. **2.** Günahlar.

ma'aş, [Ar. ʿayş > maʿāş معاش] *(maa:ş) {OsT} is.* → maaş.

maaş, [Ar. ʿayş > maʿāş معاش] *(maa:ş) {OsT} is.* **1.** Geçinecek şey; rızk. **2.** Bir kamu görevi yapan ve bu hizmete yasal yollardan atanmış olan memura, görevliye ve emeklilere devletçe belirli miktar ve düzen içinde ödenen ücret; aylık. 🗗 **maaşa geçmek,** *Aylığa geçmek.*|| **maaş almak,** *Devletten aylık almak.*|| **maaş bağlamak,** *Aylık tahsis etmek.*|| **maaş bordrosu,** *Aylıkla çalışanların, aylık tutarlarını, vergi, sigorta vb. kesintilerin dökümünü gösteren cetvel; aylık bordrosu.*|| **maaş cüzdanı,** *Emekli, dul ve yetim aylığı alanlara verilen ve her ay ödenen paranın işlendiği defter.*|| **maaş vermek,** *Aylık vermek.*

ma'aşat, [Ar. maʿāşāt معاشات] *(maa:şa:t) {OsT} is.* Maaşlar; aylıklar.

nıa'aşir, [Ar. ʿişret > maʿşer > maʿāşir معاشر] *(maa:şir) {OsT} is.* Topluluklar; cemiyetler.

maaşlı, [maaş-lı] *sf.* **1.** Vermiş olduğu hizmet karşılığında devletten aylık alan; aylıklı. **2.** (Belirtilen miktarda) aylığı olan.

maaşsız, [maaş-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) gördüğü hizmet karşılığında devletten aylık almayan. **2.** (Hizmet için) devletçe herhangi bir aylık ödenmeyen.

ma'atıf, [Ar. maʿṭıf > maʿāṭıf معاطف] *(maa:tıf) {OsT} is.* Bakılacak, seyredilebilecek yerler.

ma'atir, [Ar. mıʿṭār > maʿāṭır معاطر] *(maa:tır) {OsT} is.* Sürekli güzel koku sürünenler.

ma'atteessüf, [Ar. maʿa't-teʾessüf مع التأسف] *(maa'tteessüf) {OsT} zf.* "Üzülüyorum ki..." " Ne yazık ki..." anlamında kullanılır.

ma'avil, [Ar. miʿvel > maʿāvil معاول] *(maa:vil) {OsT} is.* Kaya parçalamaya yarayan sivri uçlu kazmalar; külünkler.

ma'avin, [Ar. maʿünet > maʿāvin معاون] *(maa:vin) {OsT} is.* **1.** Yardımlar. **2.** Yol yiyecekleri; azıklar.

nıaayib, [Ar. ʿayb > maʿīb > maʿāyib معايب] *(maa:yib) {OsT} is.* Ayıp olarak kabul edilen şeyler; özürler; lekeler; kusurlar.

ma'ayiş, [Ar. maʿīşet > maʿāyiş معايش] *(maa:yiş) {OsT} is.* **1.** Yaşamak için gerekli nesneler. **2.** Geçinmeler; geçinişler.

ma'az, [Ar. maʿāẕ معاذ] *(maa:z) {OsT} is.* **1.** Sığınacak yer; sığınak. **2.** Sığınma; iltica etme.

ma'azalik, [Ar. maʿaẕalik مع ذلك] *{OsT} e. "Bununla beraber...", "Şu da var ki..."* anlamında kullanılır.

ma'azallah, [Ar. maʿāẕ'Allāh معاذالله] *(maa:'zalla:h) {OsT} ünl.* **1.** Allah'a sığındık. **2.** *"Allah göstermesin!" "Allah korusun!" "Allah esirgesin!"* anlamında kullanılır.

ma'azım, [Ar. muʿẓam > maʿāẓım معاظم] *(maa:zım) {OsT} is.* Bir şeyin en büyük kısımları.

ma'azır[1], [Ar. meʾzer > maʾāzır مآزر] *(maa:zır) {OsT} is.* Sığınacak yerler.

ma'azır[2], [Ar. maʿẕeret > maʿāẕır ماذر] *(maa:zır) {OsT} is.* Mazeretler; özürler.

ma'azir, [Ar. miʿẕār>maʿāzīr معاذير] *(maa:zi:r) {OsT} is.* Perdeler.

ma'aziyadetin, [Ar. maʿa-ziyādetin مع زيادةٍ] *(maaziya:detin) {OsT} zf.* Fazlasıyla; bol bol.

maba'd, [Ar. mā-baʿd مابعد] *(ma:ba-d) {OsT} is.* **1.** Henüz bitmemiş şeylerin devamı; devam; son; arka. **2.** *mecaz.* Arka; kıç. **3.** Kalçalar. 🗗 **māba'de't-tabiā,** *{OsT} Fizik ötesi; metafizik.*

ma'bed, [Ar. ibāʿdet > maʿbed معبد] *{OsT} is.* → mabet.

mabal, -li [Ar. vebāl => mabal / mobal] *{ağız} is.* Vicdanı inciten şey; günah. [DS]

ma'ber, [Ar ʿubür > maʿber معبر] *{OsT} is.* **1.** Geçilecek yer; geçit; köprü; kemer. **2.** Büyük kiliselerde binanın diğer bölümlerinden yüksekçe olan dar ve uzun yapılmış orta kısım.

maber, [? maber / mabere] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında, ipleri tutmaya yarayan gücünün arkasındaki yuvarlak ağaç. [DS]

mabet, -di [Ar. ʿibādet>ınaʿbed معبد] *(ma:bet) {OsT} is.* Bir dine bağlı olanların belirli zamanlarda toplu veya tek olarak ibadet etmeleri için yapılmış özel yapı; tapınak.

mabeyin, -yni [Ar. mā-beyn مابين] *(ma:beyin) is.* **1.** İki şeyin arası; ara; aradaki. **2.** *mecaz.* İki kimse arasına giren soğukluk. **3.** Eski konak ve saraylarda harem ve selamlık bölümlerini ayıran daire. **4.** Sarayda yüksek görevlilerle ilgililerin başvuracakları ve padişahın yakınlarının bulunduğu yer. **5.** Padişah sarayı. 🗗 **mabeyin baş kâtibi,** *Sarayın yazı işlerini yöneten memur ve kâtiplerin amiri.*|| **mabeyin çavuşu,** *Padişahı korumak, atlı habercilik yapmak, davetlileri saraya çağırmak gibi görevleri yerine getiren askerî saray memuru.*| **mabeyin erkânı,** *Saray ileri gelenlerine verilen isim.*|| **mabeyin feriki,** *Padişahı korumakla görevli askerlerin*

tümgeneral seviyesindeki komutanına verileni isim.|| **mabeyin kapısı,** *Eski saray ve konaklarda harem ile selamlık arasındaki kapı.*|| **mabeyinleri bozuk,** *Araları açık; ilişkileri bozulmuş.*|| **mabeyin müşiri,** *Padişahı korumakla görevli askerlerin mareşal rütbesindeki en yüksek subayına verilen isim.*|| **mabeyin odası,** *Saray ve konaklarda harem ve selamlık bölümleri arasında ve iki bölüme de kapısı olan oda.*|| **mabeyin olmak,** *(İki kişi için) araları açılmak; barılmak.*|| **mabeyin senedi,** *Taşınmaz malların alım ve satımı işlerinde eskiden alıcı ve satıcı arasında yapılan alım satım sözleşmesi.*|| **mabeyin terliği,** *Arkası kalkık, önü kapalı, iki yanı taban köselesine kadar oyuk, topukları alçak, siyah veya kahverengi deriden yapılma bir tür erkek terliği.*|| **mabeynimizde,** *Aramızda.*

mabeyinci, [mabeyin-ci] *is.* Padişahın dışarıyla ilgili olan işlerine bakan, buyruklarını ilgililere götüren ve kendilerine dilekleri ileten kimse.

mabeyincilik, -ği [mabeyin-ci-lik] *is.* Mabeyincinin işi ve görevi.

mabeyn, [Ar. mābeyn مابين] *(ma:beyn) {OsT} is.* → mabeyin.

mablak, -ğı [Ar. mebla' => māblāḳ مابلاق] *{OsT} is.* **1.** Hamur, boya, merhem gibi şeyleri karıştırıp ezmekte kullanılan ucu yassı, saplı bir araç. **2.** Camcıların macun sürmekte kullandıkları bir ucu yassı metalden yapılmış araç; ıspatula. **3.** Aşure ve çorba kazanlarını karıştırmakta kullanılan, uzun saplı, kaşık tarafı yassıca büyük kepçe. **4.** *{ağız}* Ateş küreği. [DS]

mabsara, [Ar. mabṣara مبصره] *{OsT} is.* Açık ve meydanda olan konular.

ma'bud, [Ar. 'ibādet>ma'büd معبود] *(ma-bu:d) {OsT} is.* → mabut. 🗗 **ma'büd-ı hakikî,** *{OsT} Kendisine tapılacak gerçek tanrı; Allah.*|| **ma'büd-ı lā-yezāl,** *{OsT} Ölümsüz tanrı; Allah.*|| **ma'büdün bi'l-hak,** *{OsT} Yanılmadan, kuşkuya düşmeden tapılacak tanrı; Allah.*

ma'bude, [Ar. 'ibādet > ma'büde معبوده] *(ma-bu:de) {OsT} is.* **1.** Çok tanrılı dinlerde dişi tanrı; tanrıça; ilahe. **2.** *mecaz.* Taparcasına sevilen kadın; güzel kadın. **3.** İlham perisi.

mabut, -du [Ar. 'ibādet > ma'büd معبود] *(ma:bu:t) {OsT} is.* **1.** Kendisine tapılan varlık; tanrı; ilah. **2.** Çok tanrılı dinlerde kendisine tapılan her türlü varlık. **3.** *isl.* Ezelî ve ebedî değişmez, bilinçli, gören, duyan ve kullarını koruyup kollayan, ancak yalnız kendisine ibadet edilen ve ancak sadece ondan yardım dilenen bir ve tek varlık; Allah.

mac[1], [mac *(yans.)*] *ünl.* Mıncıklamayı, karıştırmayı, didiklemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mac-ık-la-mak*

mac[2], [mac / maç / meç / mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mac-ır-da-t-mak* 🗗 **mac etmek,** *{ağız} Sağılan ineğin sütünü indirmesi için buzağıyı emzirir gibi yapıp çekmek.* [DS]

mac[3], [Erme. mač *(saban sapı)* => mac / macı / maç / maçi] *{ağız} is.* Sabanın ya da pulluğun elle tutarak yönetmeye yarayan baston biçimindeki sapı. [DS]

-maca, [-ma-ca / -me-ce] *yap. e.* **1.** İsimden isim türeten ek. Fiilden isim yapan -me eki ile isimden isim yapan -ce ekinin birleşip kalıplaşmasıyla meydana gelmiş birleşik ektir. Oyun ve eğlence isimleri yapar: *bilmece, köşe kapmaca, bulmaca, yanıltmaca, gülmece.* **2.** Hastalık adları yapar: *yemece (bir kanser türü), yakmaca (şarbon), boğmaca.* **3.** Tarz, durum kavramı bildiren sıfatlar yapar: *saymaca (görüş), kesmece (karpuz), düzmece (olay), tepelemece (tabak).*

macah, [? macah] *{ağız} sf.* (Hamur, meyve suyu için) çok ekşimiş. [DS]

macahal, [? macahal] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

macal, [Ar. mecāl مجال => macal] *{ağız} is.* Fırsat; imkân; olanak; uygun zaman. [DS]

macana, [İt. damigiana] *is. dnz.* Gemilerde kullanılan içme suyu fıçısı.

Macar, [Mac. magyar] *is.* **1.** Macaristan halkından olan veya bu halkın soyundan olan kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Macarlarla veya Macaristan ile ilgili olan. **3.** *argo.* Bit. 🗗 **Macar biberi,** *Hafif acı kırmızı biber.*|| **Macar ineği,** *Eti ve sütü için beslenen iri yapılı Macar sığırının dişisi.*|| **Macar ördeği,** *{ağız} Kazdan küçük, beyaz renkli, eti sevilen bir tür ördek.* [DS]|| **Macar parkesi,** *Eğik tahtaların birleşmesiyle meydana gelen bir parke türü.*|| **Macar salamı,** *Bir tür salam.*|| **Macar sığırı,** *Daha çok koşum hayvanı olarak kullanılan, uzun boylu, iri boynuzlu, sağlam yapılı ve her mevsime dayanıklı bir sığır ırkı; step, bozkır ırkı.*|| **Macar usulü sepi,** *Derileri tuz ve şap ile terbiye etme işi.*

macar[1], [Mac. magyar] *{ağız} is.* **1.** Kama biçiminde keskin bir bıçak. **2.** Av tüfeği. **3.** Kapı kilidi. **4.** Anahtar. **5.** Manda yavrusu; manda. [DS]

macar[2], [Mac. magyar] *{ağız} is.* **1.** Küçük taneli kırmızı buğday. **2.** Koyu sarı renkli üzerinde kırmızı benekler bulunan fasulye. [DS]

macar[3], [Mac. magyar] *{ağız} is.* **1.** Manda. **2.** Manda yavrusu. **3.** Yarım cumhuriyet altını. [DS]

macaralı, [Ar. mācerā => macara-lı] *{ağız} sf.* Çürük; bozuk. [DS]

Macarca, [Macar-ca] *is.* Fin-Ugur dil öbeğinden Macaristan halkı arasında konuşulan dil; Macar dili.

macarka, [? macarka] *{ağız} is.* Ot ve ekin saplarını taşımak için arabanın yanlarına yapılan özel parmaklık. [DS]

macat, -dı [? macat] *{ağız} sf.* Bir organı eksik olan; sakat. [DS]

macca, [mac *(yans.)* > mac(c)-a] *{ağız} is.* **1.** İğrenç olan şeyler. **2.** İrin. [DS]

maccalı, [macca-lı] *{ağız} sf.* **1.** Dertli; hastalıklı; yaralı. **2.** *sf.* Kötü adam. [DS]

meccetmek, [mac *(yans.)* > mac(c) + et-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-er]* Usandırmak; bıktırmak. [DS]

maccıl, [mac *(yans.)* > mac(c)-ıl] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) iri. **2.** Kaba; patavatsız. [DS]

ma'cel, [Ar. maʿcel معجل] *(ma-cel) {OsT} is.* Menzile ulaştıran yol.

macera, [Ar. mā-cerā ماجرا] *(ma:cera:) {OsT} is.* **1.** Geçen; cereyan eden; olup geçen şey. **2.** Bir kimsenin başından geçen ilginç olay ve olaylar zinciri; serüven; sergüzeşt; avantür. **3.** Tehlikeli işlere atılmaktan hoşlanan kimseleri çeken, sonu belirsiz heyecanlı yaşayış; serüven. **4.** Yalnız zevk için aranan gelip geçici aşk ilişkisi. **5.** *mecaz.* Hiç olmayacakmış gibi görünün iş. 🗗 **macera aramak,** *Sonu belirsiz, başına geleceklerden habersiz, tehlikeli ve heyecanlı bir iş peşinde koşmak.*|| **macera filmi,** *Heyecanlı ve tehlikeli olaylarla büyük maceraları konu alan film.*|| **macera romanı,** *Konusunu, ilgi çekici, hareketli, sürükleyici olaylardan alan roman türü.*|| **maceraya atılmak,** *Sonucunun nasıl biteceği kestirilemeyen, tehlikeli, yorucu bir işe girişmek.*

maceracı, [macera-cı] *(ma:cera:cı) is.* ve *sf.* Maceralı işlerden hoşlanan, maceraya atılmaktan zevk alan kimse; maceraperest

maceracılık, -ğı [macera-cı-lık] *(ma:cera:cılık) is.* Maceracı olma durumu; serüvencilik.

maceralı, [macera-lı] *(ma:cera:lı) sf.* Maceralarla dolu olan; heyecan veren; karmaşık; serüvenli.

maceraperest, [Ar. mācerā + Far. perest ماجرا پرست] *(ma:cera:perest) {OsT} is.* Maceralı işlerden hoşlanan, maceraya atılmaktan zevk alan kimse; maceracı.

macerasız, [macera-sız] *(ma:cera:sız) sf.* Macerası olmayan; serüvensiz; basit; sıradan; heyecan vermeyen.

macgal, [Erme. mač *(saban sapı)* => macgal / maçkal] *{ağız} sf.* (Kişi için) sabanı, pulluğu yöneten. [DS]

macık, -ğı [mac *(yans.)* > mac-ık] *{ağız} ünl.* Yapışkanlık, cıvıklık bildirir. 🗗 **macık ınıcık olmak,** *{ağız} (Pilav, makarna vb. için) hamurlaşmak; lapa olmak.* [DS]

macın, [mac *(yans.)* > macın] *{ağız} zf.* **1.** Pekiştirme bildirir. **2.** *sf.* Ezik, bozuk. 🗗 **macın gök,** *{ağız} Ham; olgunlaşmamış; ekşi.* [DS]|| **macını çıkmak,** *{ağız} İyice ezilmek.* [DS]

macırdatmak, [mac *(yans.)* > mac-ır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Bir şeyi çok ses çıkartarak çiğnemek. [DS]

macid, [Ar. mecd>mācid / mācide ماجد / ماجده] *{OsT} sf.* → macit.

macik, [Ar. (Sur.) māʿ => mā-cik / maacik] *(ma:cik) {ağız} is. çoc. d.* Koyun ve keçi yavrusu. [DS]

macin, [Ar. mācin ماجن] *(ma:cin) {OsT} sf.* **1.** Hile öğreten. **2.** Kaba; edepsiz.

macit, -di [Ar. mecd > mācid ماجد] *(ma:cit) sf.* Şan ve şeref sahibi olan.

maciz, [? maciz] *{ağız}* is. Ekmek pişirirken üstüne sürülen sıvı. [DS]

macok, -ğu [? macok] *{ağız} is.* Üç yaşındaki manda yavrusu. [DS]

macor, [? macor] *{ağız} is.* Bir tür yaban pancarı. [DS]

macuklamak, [mac *(yans.)* > mac-uk-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sıkarak, buruşturarak biçimini bozmak; mıncıklamak; kırıştırmak. [DS]

macun, [Ar. ʿacn > maʿcūn معجون] *(ma-cu:n / ma:-cu:n) {OsT} is.* **1.** Hamur kıvamına getirilmiş madde. **2.** Boyacılıkta çatlak ve gözenekleri kapatmak, camcılıkta camları çerçeveye tutturmak amacıyla kullanılan çeşitli maddelerden yapılmış bir tür hamur. **3.** Baharat ve şeker katılmış yumuşak ve yapışkan şekerleme; ağda. **4.** Ağaçların yaralarını kapatmakta kullanılan madde. **5.** Eskiden uyuşturucu alışkanlarının yuttuğu süzülmüş afyon sakızından yapılmış uyuşturucu madde. 🗗 **macun çekme,** *Bir çatlağı veya gözeneği kapatmak için ıspatula ile macun sürmek.*|| **macun küreği,** *Üzerinde macun karıştırılan ve sıva işlerinde kullanılan yardımcı el aleti.*

macuncu, [macun-cu] *(ma:cuncu) is.* Bölmelere ayrılmış teneke tablada renk renk macun satan tatlıcı. 🗗 **macuncu mablağı,** *Macuncunun kullandığı ıspatula.*

macunculuk, -ğu [macun-cu-luk] *(ma:cunculuk) is.* Macun yapma ve satma işi.

macunlama, [macun-la-ma] *(ma:cunlama) is.* Macunlamak eylemi.

macunlamak, [macun-la-mak] *(ma:cunlamak) gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Yüzeyler için) macun sürmek; macun ile kaplamak veya doldurmak. **2.** (Cam vb. için) macun ile tutturmak. **3.** (Çatlak, delik vb. için) macun ile tıkamak.

macunlanma, [macun-la-n-ma / macun-lan-ma] *(ma:cunlanma) is.* Macunlanmak eylemi veya durumu.

macunlanmak, [macun-la-n-mak] *(ma:cunlanmak) edil. f. [-ır]* **1.** Macun sürülmek, macun ile doldurulmak veya tutturulmak. **2.** Üzerine macun bulaşmak; macun ile kirlenmek. **3.** *dönşl.* Macun sahibi olmak; macun edinmek; macunu olmak.

macunlaşma, [macun-la-ş-ma] *(ma:cunlaşma) is.* Macunlaşmak eylemi.

macunlaşmak, [macun-la-ş-mak] *(ma:cunlaşmak) dönşl. f. [-ır]* Macun kıvamına gelmek; macun gibi olmak; macun durumunu almak.

macunlu, [macun-lu] *(ma:cunlu) sf.* **1.** İçinde veya üzerinde macun bulunan. **2.** Macunu bulunan; macun sahibi olan. **3.** Macun doldurulmuş veya macun çekilmiş olan.

macunluk, -ğu [macun-luk] *is.* **1.** Macun konulan kap. **2.** *sf.* Macun yapmaya uygun olan.

macur[1], [Ar. muhācir => mācur] *(ma:cur) {ağız} is.* Göçmen; muhacir. [DS]

macur[2], [? macur] *{ağız} is.* Kavun ve karpuzun yeni olmuşu; tazesi. [DS]

macus, [Ar. mecüs *(zerdüşt)*] *{ağız} sf.* (Kişi için) ara bozucu; iki yüzlü. [DS]

macuş, [Ar. mecüs *(zerdüşt)* ?] *{ağız} sf.* → macus. [DS]

-maç[1], [-ma+aş] *yap e.* Fiilden isim türeten ek. Eylemin belirttiği eylemle ilgili olarak yemek adları yapar: *bulamaç, oğmaç, tutmaç, bazlamaç, akıtmaç.*

-maç[2], [-ma-ç / -meç] *yap e.* **1.** Fiilden isim yapan ek. Eylemin belirttiği kavramla ilgili olarak araç adları türetir: *emmeç, kurutmaç, doğrultmaç.* **2.** Fiilin belirttiği eylemin sonucunda ortaya çıkmış olan durum veya biçim kavramı vererek adlar türetir: *yırtmaç.*

maç[1], [mac / maç / meç / mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *maç(ç)-ık maççık, maç(ç)-ır maççır, maç maç.* 🗗 **maç maç,** *{ağız} (Yemek için) şapırtılar çıkararak.* [DS]

maç[2], [maç *(yans.)*] *ünl.* Öpmeyi, dudakla emmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *maç etmek*

maç[3], [İng. match] *is.* **1.** Bazı spor dallarında iki rakip takım arasında yapılan karşılaşma; spor karşılaşması; karşılaşma. **2.** Özellikle futbol karşılaşması. 🗗 **maç yapmak,** *Kazanmak amacıyla iki kişi veya iki rakip takım arasında spor karşılaşması yapmak; karşılaşmak.*

maç[4], [Far. māç ماچ] *(ma:ç) {OsT} is.* Öpüş; öpücük.

maç[5], **-cı** [Erme. mač *(saban sapı)* => mac / macı / maç / maçi] *{ağız} is.* Sabanın tutamağı. [DS]

maça[1], [İt. mazza / Yun. matsa] *(ma'ça) is.* **1.** İskambil kâğıtlarından siyah ve mızrak ucuna benzer olan dizi; pik. **2.** Bir ağı gergin ve açık tutmak için kullanılan iki ucu çatallı ağaç. **3.** Dökümcülükte dökümde kullanılan kum vb. malzemeyi tutmaya yarayan, ateşe dayanıklı, kalıptan başka kap. **4.** *{ağız}* Dökümcülükte kalıp içine konulan kum. [DS] **5.** *argo.* Kıç; makat. **6.** *argo.* Cesaret.🗗 **maça beyi,** *1. Maça dizisindeki kâğıtların on birincisi. 2. mecaz. Kendini beğenmiş; gösterişe düşkün kimse.*|| **maça beyi gibi kurulmak,** *Saygısız biçimde yayılarak oturmak.*| **maça kızı,** *1. Maça dizisindeki on ikinci kâğıt. 2. Maça kızının on üç sayı sayıldığı bir tür iskambil oyunu.*| **maçası sıkışmak,** *argo. Zor duruma düşmek, bir güçlükle karşılaşmak.*| **maçası sıkmak,** *argo. Yeterince cesaret sahibi olmak.*|| **maçayı kurtarmak,** *argo. Zor bir durumdan sıyrılmak.*|| **maçayı sıkmak,** *argo. Güçlüğe katlanmak; sıkıntıya dayanmak.*

maça[2], [? maça] *{ağız} is.* **1.** Keserin çivi sökmek için kullanılan delik yeri. **2.** Tek taraflı ve uzun saplı çapa. [DS]

maça[3], [? maça] *{ağız} is.* Atla eşeğin birleşmesinden doğan katır; babası at, anası eşek olan katır. [DS]

maça[4], [paça > maça ?] *{ağız} is.* Koyunun ön bacaklarının dizden yukarı bölümü. [DS]

maçacı, [maça-cı] *is.* Maçaları döküm kalıplarına yerleştirmekle görevli işçi.

maçalok, -ğu [? maçalok] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

maçça, [maçça] *{ağız} is.* Kötü pişirilmiş, bozuk yemek.[DS]

maççalı, [maçça-lı] *{ağız} sf.* Eğitim görmemiş; eğitilmemiş. [DS]

maççıldamak, [maç *(yans.)* > maç(ç)-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Ağız şapırdatarak yemek. [DS]

maçça[1], [? maççа / maçça] *{ağız} is.* **1.** Üstünde durulan konu. **2.** Sebep. [DS]

maçça[2], [? maççа / maçça / macca] *{ağız}* **1.** Dert; onulmaz hastalık. **2.** İltihaplı yara; yangı; iyileşmesi güç yara. **3.** Aşırı düşünce ve üzüntüden olan sıkıntı. **4.** Asma kütüklerinin, ağaçların toprağa yakın yerlerinde oluşan ve kurumalarına neden olan yumrular. [DS] 🗗 **maççalar çıkası!** *{ağız} Onulmaz yaralı hastalıklara yakalanması dileğiyle edilen beddua.* [DS]|| **maçça etmek,** *{ağız} Yormak; üzmek.* [DS]

maççalı, [maççа-lı] *{ağız} sf.* **1.** Pis; kirli. **2.** Uyuşuk; terbiyesiz. **3.** Haylaz. **4.** Aşağılık. **5.** Suratsız. **6.** Zayıf; çelimsiz. **7.** Hastalıklı; dertli. [DS]

maççık[1], **-ğı** [maç *(yans.)* > maç-çık] *ünl.* Yemek yerken veya sakız çiğnerken ağızdan çıkan ses. 🗗 **maççık muççuk etmek,** *{ağız} Yemek yerken veya sakız çiğnerken ağzı şapırdatmak.* [DS]|| **maççık muççuk yemek,** *{ağız} Ağzı şapırdatarak yemek.* [DS]

maççık[2], **-ğı** [maç-çık] *{ağız} sf.* Hastalıklı; dertli. [DS]

maçı, [Bul. máca / maçī] *(maçı:) {eT} is.* Kedi. 🗗 **maçı maçı,** *{ağız} Kedi çağırma ünlemi.* [DS]

maçıl, [? maçıl] *{ağız} is.* Yalancı altın; mangır. [DS]

maçır, [maç *(yans.)* > maç-ır] *ünl.* Ağız şapırdatma sesi. 🗗 **maçır maçır,** *{ağız} (Yemek veya sakız çiğnemek için) ağız şapırdatarak.* [DS]

maçi[1], [*eT.* maçī] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

maçi[2], [? mac / maçi] *is.* **1.** Mısırları tanelemek için kullanılan kalın şimşir sopa. **2.** Sabanın elle tutulan sap kısmı.

maçigel, [? maçigel] *{ağız} is.* → maçkal. [DS]

Maçin, [Ar. mā-çīn ماچين] *(ma:çi:n) {OsT} öz. is.* Güney Çin.

maçka, [*eT.* maçī *(kedi)* / Bul. máčka] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

maçkal, [? maçkal] *{ağız} sf.* (Kişi için) sabanı, pulluğu yöneten. [DS]

maçmaç, -cı [maç+maç] *{ağız} is.* Bir tür kertenkele. [DS]

maço, [İsp. macho *(erkek)*] *(ma'ço) sf.* **1.** (Erkek için) erkeğin toplum içinde kadına egemen olduğunu ve onun üzerinde efendilik hakları bulunduğunu savunan ve böyle davranan; maşist. **2.** *is.* Sert erkek.

maçoculuk, [maço-cu-luk] *is.* Erkeğin toplum içinde kadına egemen olduğunu ve onun üzerinde efendilik hakları bulunduğunu savunan görüş; maşizm.

maçoluk, -ğu [maço-luk] *is.* Kadını hor görme ve ona efendilik taslama durumu.

maçuk, -ğu [? maçuk] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

maçuna, [İt. manchina / Yun. mautsina] *is. dnz.* Ağır yükleri kaldırmakta kullanılan, ikisi yük kaldırmakta bir diğeri de ileri geri eğimi sağlayan üç direğin çatılması ile meydana gelmiş araç.

maçur, [maç *(yans.)* > maç-ur] *ünl.* Ağız şapırtısı. ◻ **maçur muçur yemek,** *{ağız} Ağzını şapırdatarak yemek.* [DS]

mad, [mad / mıd / mıt / mod *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mad-ır-a-n-mak, mad-ır-da-mak, mad-ır-dı*

mada[1], [? mada] *{ağız} is.* **1.** İstek. **2.** Yemek yeme isteği. [DS]

mada[2], [? mada] *{ağız} is.* **1.** Pide ve yufka ekmeği arası kalınlıkta bir tür sac ekmeği. **2.** Hamur açmakta kullanılan yuvarlak, yassı yastık. **3.** Ekmeği tandıra yapıştırmakta kullanılan içi ot dolu minder. [DS]

mada[3], [Ar. miʿde => māda] *(ma:da) {ağız} is.* Mide. [DS] ◻ **madası şakıramak,** *Cinsel istek duymak.*

mada[4], [Ar. maḍā / mażā مضى / مضا] *(mada:) {OsT} çek. f.* Geçti.

madahik, -ki [Ar. maḍḥek > maḍāḥik مضاحك] *(meda:hik, h kalın söylenir) {OsT} is.* Durumuna gülünecek nesneler; soytarılar; komikler.

madak[1]**, -kı** [Ar. maḍāḳ/mażāḳ مضاق] *(mada:k) {OsT} is.* Darlık; sıkıntı.

madak[2], [Ar. metaʿ *(ticarî mal)* => matalı > madak] *{ağız} is.* Değerli şey. [DS]

madak[3], [? madak] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; bodur. [DS]

madak[4], [? madak] *{ağız} is.* Hayır için yedirilen yemek; toy. [DS]

madalle, [Ar. ḍālāl > maḍalle / mażalle مضله] *{OsT} is.* **1.** Doğru yolun kaybolduğu yer. **2.** Bir kimsenin doğru yoldan sapması. **3.** Doğru yoldan saptıran; baştan çıkaran; azdıran.

madalya, [İt. medaglia] *(mada'lya) is.* **1.** Savaşlarda yararlık gösterenlere, yarışma ve sergilerde derece alanlara, önemli bir olay dolayısıyla veya ünlü bir kimse adına bastırılıp ilgililere verilen, üzerinde resim, kabartmalı yazı bulunan, genellikle yuvarlak, madenî nişan. **2.** Olimpiyat yarışlarında dereceye girenlere verilen metal nişan. ◻ **madalya töreni,** *Savaş, yarışma vb. durumlarda yararlık gösterenlere madalya verilirken yapılan resmî tören.*

madalyalı, [madalya-lı] *sf.* Madalya almış olan; madalyası bulunan.

madalyasız, [madalya-sız] *sf.* Madalyası olmayan; madalya almamış olan.

madalyon, [İt. medaglione] *(mada'lyon) is.* **1.** İçine resim vb. konulan, değerli madenden yapılmış ve boyuna bir zincir ile asılan oval veya yuvarlak süs eşyası. **2.** Normal madalyalardan daha büyük ve ağır olan madalya. **3.** Mimaride yuvarlak veya oval alçak kabartma veya süs ögesi. ◻ **madalyonun öteki yüzü,** *Olumlu görülen ve düşünülen bir olayın bedeli olan ve olumsuz nitelikler taşıyan yönü.*

madam[1], [Ar. ma-dam مادام] *(ma:da:m) {OsT} bağ.* **1.** Değil mi ki; madem; çünkü. **2.** *zf.* Devam ettikçe. ◻ **madamü'l-hayāt,** *{OsT} Hayat devam ettikçe; sağ oldukça.*

madam[2], [Fr. madame] *is.* **1.** Fransa'da evli kadınlara verilen san. **2.** Türkiye'de Müslüman olmayan evli kadın.

madama, [Fr. madame] *(mada'ma) is.* Müslüman olmayan kadınlara halk tarafından verilen ad.

madame, [Ar. ma-dame مادام] *(ma:da:me) {OsT} zf.* Süresince; devam ettikçe.

-madan, [-ma-dan /-meden] *yap. e.* Fiilden zarf türeten ek. Zarf fiiller yapar: *görmeden (geçmek), konuşmadan (beklemek), başlamadan (bıkmak).*

madan, [? madan] *{ağız} sf.* Akılsız; serseri. [DS]

madanıs, [Yun. makadenosi => maydanoz] *(ma:danıs) {ağız} is.* Maydanoz. [DS]

madar, [? madar] *{eT} is.* Şeytan. [EUTS]

madara[1], [? madara] *sf.* **1.** *argo.* Kötü; sevimsiz; bayağı; âdi; boş; niteliksiz. **2.** *{ağız}* (Kişi için) tembel. [DS] **3.** *{ağız}* İş görmez. [DS] ◻ **madara etmek,** *argo. 1. Birinin yalan veya yanlışını çıkararak mahcup etmek; utandırmak. 2. Bir şeyin sahte olduğunu ortaya çıkarmak.* | **madara olmak,** *Yalanı ortaya çıkmak; mahcup olmak; utanmak.*

madara[2], [? madara] *{ağız} is.* Yassı taşçı çekici. [DS]

madara[3], [? madara] *{ağız} is.* Kiriş. [DS]

madaracı, [madara-cı] *sf. argo.* Kalpazan.

madaralaşma, [madara-la-ş-ma] *is.* Madaralaşmak eylemi veya durumu.

madaralaşmak, [madara-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Madara duruma düşmek; kötüleşmek; fenalaşmak.

madarib, [Ar. ḍarb / żarb > maḍrab / mażrab > maḍārib / mażārib مضارب] *(ma:da:rib) {OsT} is.* Dövülecek yerler. 🗗 **madārib-i emsāl,** *{OsT} Atasözü söylenecek durum, yer ve zaman.*

madas, [? madas] *is.* Şaşkınlık; tutukluk. 🗗 **madas kalmak,** *{ağız} Şaşırmak; donakalmak.* [DS]

madca, -aı [Ar. maḍcaʿ مضجع] *{OsT} is.* Mezar; kabir.

madde, [Ar. mādde مادة] *{OsT} is.* **1.** Duyularla algılanabilen, uzayda yer kaplayan ve ağırlığı olan, bölünebilen nesne; özdek. **2.** Bir şeyi meydana getiren öge; unsur. **3.** Para, mal gibi zenginlik belirtisi olan değerler. **4.** Bir kanun, bir sözleşme, katalog vb. yerlerde çoğunlukla rakamla belirtilen kendi başına bir bütün olmakla birlikte önceki ve sonraki bölümlerle genel bir bağı bulunan kısım. **5.** Ansiklopedi, sözlük gibi eserlerde açıklanan kelime veya konulardan her biri. **6.** *gnşl. fiz.* Cisimle veya bedenle ilgili nesne. **7.** Belirli ayırt edici özelliği bulunan nesne. **8.** Bir yara veya çıbandan akan cerahat; irin. **9.** Erkekte cinsel organ. 🗗 **madde başı,** *Sözlükçülükte başlı başına bir kavramı karşılayan ve satır başı yapılarak açıklanan kelime veya kelime grubu; sözlük birimi.*‖ **madde-i asliye,** *{OsT} dbl. 1. Çekim eklerinden soyutlanmış kelime; gövde. 2. Kelimede ekler dışında kalan değişmez kısım; köken.*‖ **madde-i dimāğıye,** *{OsT} biy. Lesitin.*‖ **madde-i hadrā,** *{OsT} 1. Yeşil madde. 2. bot. Klorofil.*‖ **madde-i haşebiye,** *{OsT} bot. Odun özü.*‖ **madde-i hücreviye-i zü'l-surūc,** *{OsT} kim. Nitroselüloz.*‖ **madde-i ibtidāiye,** *{OsT} kim. Ham madde.*‖ **madde-i kışriye,** *{OsT} bot. Kabuk bölgesi.*‖ **madde-i mahsūsa,** *{OsT} huk. Bir kimseye, o kimsenin halkın hakaret ve nefretine maruz kalmasına sebep olacak şekilde belli bir eylem yükleme.*‖ **madde-i musavvire-i müşekkile,** *{OsT} anat. Plazma.*‖ **madde-i musavvire-i ūlā,** *{OsT} biy. Protoplazma.*‖ **madde-i mülevvine,** *{OsT} kim. Boyar madde.*‖ **madde-i münevvime,** *{OsT} kim. Uyuşturucu madde.*‖ **madde-i müşekkile,** *{OsT} biy. Plazma.*‖ **madde-i sincābiye,** *{OsT} kim. Boz madde.*‖ **maddetü'l-fesād,** *Fesada sebebiyet veren.*

maddeci, [madde-ci] *is.* **1.** Her türlü varlığın maddeye dayandığını kabul eden ve bu görüşü ileri süren kimse; özdekçi; materyalist. **2.** *mecaz.* Yalnızca maddî, fizikî gerçeklere ve zevklere düşkün olan kimse. **3.** *mecaz.* Para ve mal düşkünü olan kimse.

maddecilik, -ği [madde-ci-lik] *is. fel.* **1.** Maddeyi tek gerçeklik olarak kabul eden, düşünceyi de maddî bir olgu olarak ele alan felsefî öğreti; ruhçuluğun karşıtı olarak maddeden başka bir cevherin varlığını kabul etmeyen öğreti; özdekçilik; materyalizm. **2.** Para, mal gibi zenginliklere önem verme ve maddî zevklere düşkün olma; maddiyatçılık. **3.** İslam felsefesinde, maddenin temel ilke olduğunu ileri süren düşünce sistemi.

maddeleşme, [madde-le-ş-me] *is.* Madde hâline gelme.

maddeleşmek, [madde-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Soyut şeyler için) algılanabilir duruma gelmek; madde durumuna gelmek.

maddesel, [madde-sel] *sf.* **1.** Madde ile ilgili olan; maddî. **2.** *fiz.* Maddenin niteliklerini taşıyan; maddî. 🗗 **maddesel nokta,** *Bir maddenin, üç boyuttan soyutlanmış var sayılan en küçük parçası; kütlesi bir noktada toplandığı var sayılan cisim.*

maddeten, [Ar. mādden مادّةً] *(ma'ddeten) {OsT} zf.* **1.** Madde bakımından; cisim olarak. **2.** Açıkça anlaşılır biçimde; kesin olarak; fiilen. **3.** Gözle görülür, elle tutulur olarak; somut olarak; gerçekte; nesnel. **4.** Para ve zenginlikle ilgili olarak; malî bakımdan. **5.** İş olarak; iş ile ilgili olarak.

maddî, [Ar. mādī / māddiye مادى / مادية] *(maddi:) {OsT} sf.* **1.** Maddeden meydana gelen; maddeden oluşan; maddesi bulunan; elle tutulabilir, duyularla anlaşılabilir olan; somut. **2.** Madde ile ilgili olan; maddeye ait; maddeye ilişkin. **3.** Kişilerle değil de nesnelerle ilgili olan; eşyalara ilişkin olan; maddesel. **4.** Hayatın gereksinmelerine ilişkin olan; somut yaşama ihtiyaçlarını, şartlarını ilgilendiren. **5.** Düşünce, niyet vb.nden daha çok yapım özelliklerine ilişkin. **6.** *mecaz.* Paraya, mala mülke çok önem veren; maddiyatçı; maddeci. **7.** Parasal olanaklara ilişkin olan. 🗗 **maddî hareket,** *huk. Suçun maddî unsurunun insan vücuduyla yapılan bölümünü meydana getiren hareket.*‖ **maddî mesele,** *Yargılanacak olan uyuşmazlığın olayla ilgili kısmı.*

maddileşme, [maddi-le-ş-me] *(maddi:leşme) is.* Maddileşmek eylemi veya durumu.

maddileşmek, [maddi-le-ş-mek] *(maddi:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Maddeye önem verir olmak; para, mal mülk vb. şeylere önem verir olmak.

maddilik, -ği [maddi-lik] *(maddi:lik) is.* Maddî olma durumu; paraya, mala mülke düşkünlük.

maddiyat, [Ar. mādiyyāt ماديات] *(maddiya:t) {OsT} is.* **1.** Maddî olan, duyu organları ile kavranabilir şeyler; maddeler; madde ile ilgili şeyler; maddî şeyler. **2.** *mecaz.* Para, mal mülk gibi zenginliğe ait şeyler.

maddiyatçı, [maddiyat-çı] *sf.* Maddiyata, paraya, mala mülke aşırı derecede önem veren.

maddiyatçılık, [maddiyat-çı-lık] *is.* Maddiyatçı olma durumu; maddecilik.

maddiye, [Ar. mâddî / mâddîye مادیه] *(ma:ddi:ye) {OsT} sf.* **1.** Maddeyle ilgili; maddeye ilişkin. **2.** *is.* Materyalizm.

maddiyet, [Ar. mâddî > mâddîyet مادیه] *(ma:ddiyet) {OsT} is.* Gözle görülür, elle tutulur şey; madde kısmı.

maddiyun, [Ar. mâddiyyûn مادیون] *(madiyu:n) {OsT} is.* Maddeciler; materyalistler.

made, [Far. mâde ماده] *(ma:de) {OsT} sf.* (İnsan ve hayvan için) dişi.

madegân, [Far. mâde-gân مادگان] *(ma:degâ:n) {OsT} is.* Dişiler.

madegî, [Far. mâde-gî مادگی] *(ma:degi:) {OsT} is.* Dişilik; kadınlık özelliği; kadınlık.

madein, [İng. made+in] *(meydin) sf.* (Bir ülke adının önünde getirildiğinde) o ülkede yapılmış olan.

ma'delet, [Ar ʿadl > maʿdelet / maʿdilet معدلت] *{OsT} is.* Adillik; insaflılık; doğruluk. ◘ **ma'delet-güster,** *{OsT} Adaletli; insaflı; doğru.*|| **ma'delet-kâr,** *{OsT} Adaletli; doğru; insaflı.*|| **ma'delet-nişân,** *{OsT} Adaletli; doğru; insaflı.*|| **ma'delet-perverî,** *{OsT} Adaletlilik; doğruluk; insaflılık.*

madek, [? madek / medek] *{ağız} is.* **1.** Dişi manda. **2.** Manda yavrusu; malak. [DS]

madem, [Ar. mâdâm مادام] *(ma:dem) {OsT} bağ. "...diği için; değil mi ki..."* anlamlarıyla başına getirildiği cümleyi sonraki cümleye bağlar.

mademki, [Ar. mâdâm + Far. ki مادمکه] *(ma:demki) {OsT} bağ. "...diği için; değil mi ki..."* anlamlarıyla başına getirildiği cümleyi sonraki cümleye bağlar; madem.

maden[1], [Ar. maʿden معدن] *(ma:den) {OsT} is.* **1.** Yer kabuğunun içinde veya üstünde bulunan, çeşitli iç ve dış etkenler altında oluşmuş, ekonomik değer taşıyan mineral veya fosil. **2.** Genellikle ısıyı ve elektriği iyi ileten, kendine has parlak bir yüzey görünümü ve parıltısı olan, çoğunlukla bazik oksitler verme eğilimi gösteren basit cisim; metal. **3.** Maden ocağı veya işletmesi. **4.** Çok değerli ve zengin şeyleri kapsayan yer. **5.** İyi kazanç getiren iş. **6.** Parası elinden kolayca alınan ve kumarda hep yenilen kimse. **7.** *argo.* Parası bol kimse. **8.** *argo.* Değersiz kimse. **9.** *sf.* Madenden yapılmış olan; metal; madenî. ◘ **maden amelesi,** *Maden ocaklarında çalışan işçi.*|| **maden arama,** *Bir arazide maden bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan iş ve işlemlerin tümü.*|| **maden arama izni** (ruhsatı), *huk. Belirli alanlarda maden arama yapılabilmesi için devletçe verilen izin ve yetki belgesi.*|| **maden bilimci,** *Minerallerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, oluşum ve ortaya çıkış şartlarını, mineral türlerini belirleme işlemini yapan uzman; mineral uzmanı; mineral bilimci; mineralog.*|| **maden bilimi,** *Madenlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, oluşum ve ortaya çıkış şartlarını inceleyerek maden türlerini belirlemeyi amaçlayan bilim dalı; mineral bilimi; mineraloji.*|| **maden cevheri,** *Birleşiminde önemli ölçüde değerli madenler bulunan doğal madde; maden filizi.*|| **maden damarı,** *Yer kabuğunda maden cevherinin yoğun olarak bulunduğu bölüm.*|| **maden devri,** *Madenlerin kullanılmaya başladığı, tarih öncesi devirlerin en sonuncusuna verilen ad.*|| **maden direği,** *Maden ocaklarındaki tünellerin korunmasında kullanılan ağaç direkler.*|| **maden filizi,** *Maden cevheri.*|| **maden filizi,** *Birleşiminde önemli ölçüde değerli madenler bulunan doğal madde; maden cevheri.*|| **maden gazı,** *Madende oluşan gaz.*|| **maden hakları,** *huk. Maden aranması, bulunmuşsa işletilmesi için verilen izinler ve maden yataklarının bulunmasında yardımcı olanlara verilen maddî imkânlar.*|| **ma'den-i asîl,** *{OsT} kim. Soy metal.*|| **maden işçisi,** *Bir maden ocağında veya işletmesinde çalışan işçi.*|| **maden katranı,** *Petrol zifti.*|| **maden kömürü,** *Taş kömürü.*|| **maden kuyusu,** *Maden ocağı.*|| **maden mavisi,** *Kül rengine çalan parlak mavi.*|| **ma'den mukataası,** *Maden idaresi.*|| **maden mühendisi,** *Madenlerin tanımı, çıkarılması ve işlenmesi ile ilgili uzman.*|| **maden ocağı,** *1. Maden veya kömür çıkarılan arazide yere açılan büyük boşluk. 2. Bir maden yatağını işletmek için kurulmuş bulunan tesislerin tümü.*|| **maden sicili,** *Bütün madencilik faaliyetleri ile ilgili bilgilerin kaydedildiği kütük.*|| **maden sodası,** *Maden suyu içine sıkıştırılmış gaz doldurularak şişelenmiş içme suyu.*|| **maden suyu,** *İçinde erimiş mineraller bulunan ve çoğunlukla tedavide kullanılan kaynak suyu.*|| **maden yağı,** *Petrolden üretilen yağ.*|| **maden yatağı,** *Maden filizi katmanlarının bulunduğu alan.*|| **maden yünü,** *Yalıtkan olarak kullanılan bir tür yünümsü madde.*|| **maden zifti,** *Kömür ya da petrol atıklarından elde edilen katran.*

maden[2], [maden] *{ağız} is.* Dağların ufak taşlı yamaçları. [DS]

madenci, [maden-ci] *(ma:denci) is.* **1.** Bir maden ocağı işleten kimse. **2.** Maden ocağında çalışan görevli veya işçi. **3.** Mineraloji veya metalürji ile uğraşan kimse.

madencilik, -ği [maden-ci-lik] *(ma:dencilik) is.* **1.** Yer altındaki madenlerin araştırılması, bulunması, ocaktan çıkartılması, işletilmesi vb. ile ilgili teknik ve usullerin tümü; maden işletmeciliği. **2.** Madencinin işi veya mesleği.

madenî, [Ar. maʿdenî معدنی] *(ma:deni:) {OsT} sf.* **1.**

Madenden yapılmış; metal; metalik. **2.** Madene özgü nitelikleri olan. **3.** Madene ilişkin; madene ait; maden ile ilgili. ◻ **madenî para,** *Altın, gümüş, bakır, alüminyum veya bunların alaşımlarından yapılmış para; demir para.*|| **madenî ses,** *Metalden yapılmış bir araçtan çıkarmış gibi çın çın öten ses; metalik ses.*|| **madenî yağ,** *Madensel ürünlerden elde edilen yağ.*|| **madenî yün,** *Maden yünü.*

madenis, [Yun. makedonis => mādenis] *(ma:denis) {ağız} is.* Maydanoz. [DS]

madeniyat, [Ar. maᶜdeniyāt معدنيات] *(ma:deniya:t) {OsT} is.* **1.** Madenler. **2.** Madenden yapılmış şeyler. **3.** Maden bilgisi; mineraloji.

madeniye, [Ar. maᶜdeniye معدنيه] *(ma:deniye) {OsT} sf.* **1.** Madenle ilgili olan. **2.** Maden bilimiyle ilgili olan.

madeniyun, [Ar. maᶜdeniyyūn معدنيون] *(ma:deniyu:n) {OsT} is.* Maden bilimiyle uğraşan kimseler; maden bilimciler; mineraloglar.

madenkırmız, [Ar. maᶜden+kırmız معدنقرمز] *{OsT} is. kim.* Antimonun kırmızı renkli mineraline verilen isim.

madenli, [maden-li] *(ma:denli) sf.* İçinde maden bulunan.

madensel, [maden-sel] *(ma:densel) sf.* **1.** Madene özgü olan; madenî; metalik. **2.** Madenle ilgili olan; madenî. **3.** Birleşiminde maden bulunan; madenden yapılmış; madenî.

madenselleşme, [maden-sel-le-ş-me] *(ma:denselleşme) is.* Madenselleşmek eylemi veya durumu.

madenselleşmek, [maden-sel-le-ş-mek] *(ma:denselleşmek) dönşl. f. [-ir]* Maden özellikleri kazanmak; ınaden durumuna girmek.

madensi, [maden-si] *(ma:densi) sf.* **1.** Maden gibi olan. **2.** *is. kim.* Metallerin fiziksel, ametallerin kimyasal özelliklerini taşıyan kimyasal elementler; metalsi; metaloit.

madensizleşme, [maden-siz-le-ş-me] *(ma:densizleşme) is. tıp.* Dokularda bulunan madensel maddelerin normalden daha fazla boşaltım yoluyla atılması durumu.

mader, [Far. māder مادر] *{OsT} is.* Ana; anne. ◻ **māder be hatā,** *{OsT} Anadan kusurlu; piç.*|| **madererender,** *{OsT} Üvey ana.*|| **māder-nāmī,** *{OsT} sosy.* → madernami.|| **māder-şāhī,** *{OsT} sosy.* → maderşahi.|| **māder-zād,** *{OsT} Anadan doğma.*

maderane, [Far. māder-āne مادرانه] *(ma:dera:ne) {OsT} zf.* Anaya yakışır biçimde; ana gibi.

maderî, [Far. māderī] *(ma:deri:) {OsT} is.* **1.** Annelik; anne olma durumu. **2.** Anne tarafından olan akrabalık.

maderiyet, [Far. māder + Ar. -iyyet مادريت] *(ma:deriyet)v is.* Analık.

madernami, [Far. māder nāmī مادر نامی] *{OsT} sf.* Ana sanlı.

maderşahi, [Far. māder-şāhī مادر شاهی] *(ma:derşa:hi:) {OsT} sf.* Kadının soyunun etrafında toplanan ve buna göre düzenlenen; anaerkil; matriarkal.

maderşahilik, -ği [maderşahi-lik] *(ma:derşa:hi:lik) is. sosy.* Kadına üstün bir siyasi rol tanıyan sosyal düzen; anaerki.

maderzad, [Far. māder-zād مادر زاد] *(ma:derza:d) {OsT} sf.* Anadan doğma; doğuştan.

madg, [Ar. madġ مضغ] *{OsT} is.* Yutmadan önce yiyecekleri ezme; çiğneme. ◻ **madg etmek,** *{OsT} Çiğnemek.*

madgare, [Ar. madġare مدغره] *{OsT} is.* İki tarafın şiddetli saldırısı ile olan savaş.

madhek, [Ar. maḍḥek مضحك] *{OsT} is.* Haline gülünecek şey; soytarı; komik.

-madı, [-madın / -medin / -madı / -medi] *{eT} yap. e.* → -madın.

-madıcak, [-ma-dı-cak] *{eAT} yap. e.* -madıkça; -madığı sürece.

madıg, [Ar. māḍıġ ماضغ] *(ma:dığ) {OsT} is.* Ağızda çiğneme.

madık, -ğı [Erme. matutak => madımak > madık] *{ağız} is.* **1.** Madımak. **2.** Devtabanı bitkisi. [DS]

madımah, [Erme. matutak => madımaḫ] *{ağız} is.* → madımak. [DS]

madımak, -ğı [Erme. matutak *(meyan kökü)*] *is.* **1.** *bot.* Kara buğdaygillerden, yol ve tarla kenarlarında yaygın olarak yetişen, kısa saplı ve sivri uçlu oval yaprakları ve küçük pembe çiçekleri sebze olarak yenen çok yıllık otsu bitki, *(Polygonum cognatum).* **2.** *folk.* Orta Anadolu'da kadınlar arasında oynanan türkülü, halay türü bir halk oyunu. ◻ **madımak aşı,** *Madımak bitkisini bulgur, soğan ve yağla pişirmek suretiyle yapılan yemek.*

madımalak, -ğı [Erme. matutak => madımak / madımalak / madımalagı / madınak pancarı / mardımalak] *{ağız} is.* Madımalak. [DS]

madımanah, [Erme. matutak => madımanaḫ] *{ağız} is.* → madımak.[DS]

-madın, [*eT.* matı / matın > -ma-dın / -medin] *{eT} {eAT} yap e.* Fiillerden zarf fiil türeten ek; zarf fiilin belirttiği eylemin, esas fiilden sonraya kaldığını ifade eder; günümüzdeki "-madan; -maksızın; -mayarak; -madan önce" değeri ile karşılanabilir. *yir-medin (küçümsemeden), "Suyu sovut-madın içerler."* Miftahü'l-Cenne.

madıranmak, [mad *(yans.)* > mad-ır-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Birine kızıp kendi kendine söylenmek. [DS]

madırdamak, [mad *(yans.)* > mad-ır-da-mak] *{ağız}*

gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor] Çok söylenmek; dırdır etmek; homurdanmak. [DS]

madırga, [Ar. mıṭraḳ > maṭraḳa مطرقه => madırga] *{ağız} is.* Yassı taşçı çekici. [DS]

madırıb, [? madırıb] *{ağız} sf.* Sonuçsuz. 🗗 **madırıbda kalmak,** *{ağız} Açıkta kalmak; sonuçlanmamak.* [DS]

madırka, [Ar. mıṭraḳ > maṭraḳa مطرقه => madırka] *{ağız} is.* → madırga. [DS]

madih, [Ar. mādiḥ / mādiḥe مادح / مادحه] *(ma:dih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Metheden; öven.

madik, -ği [Erme. matik *(hile)* / matn *(parmak)*] *is.* **1.** *{ağız}* Misketi, baş parmakla işaret parmağı arasından atarak oynanan bilye oyunu. [DS] **2.** *argo.* Hile; dalavere. **3.** *{ağız}* Kara üzüm. [DS] 🗗 **madik atmak** (etmek / oynamak), *argo. Kazık atmak; hile yapmak; dalavere çevirmek; {ağız} (aym)* [DS].

madikçi, [madik-çi] *is. argo.* Dalavereci; hileci; düzenbaz.

ma'dil, [Ar. maʿdil معدل] *(ma-dil) {OsT} is.* **1.** Sapılacak yer. **2.** Bazı Farsça kelimelerde yazıldığı hâlde okunmayan "/v/ /y/" harfleri.

ma'dilet, [Ar. maʿdilet معدلت] *(ma-dilet) {OsT} is.* Adillik; doğruluk.

madimak, [Erme. matutak => madımak] *{ağız} is.* Madımak. [DS]

madiyan, [Far. mādiyān مادیان] *(ma:diya:n) {OsT} is.* Kısrak.

madlen, [Fr. madeleine] *is.* **1.** Şekerle çırpılan yumurta, un ve eritilmiş yağdan meydana gelen hamur kalıplara döküldükten sonra fırında pişirilerek hazırlanan bir tür Fransız keki. **2.** Özel bir çikolata türü.

madmalak, [Erme. matutak => madımak] *{ağız} is.* Madımak. [DS]

madoş, [? madoş] *{ağız} is.* Gururlu; kibirli. [DS]

madraba, [? madraba] *is.* **1.** At yarışlarında atların eşit şartlarda yarışmalarını sağlamak amacıyla eyere veya eyer altındaki örtüye takılan kurşun ağırlık levhalarına verilen ad. **2.** *{ağız}* Ürün kaldırma zamanı sap, gübre taşımaya yarayan iki tekerlekli araba. [DS]

madrabaz, [Far. madara-bāz ? مضرب باز] *(madraba:z) {OsT} is.* **1.** Hayvan, balık, sebze, meyve balık gibi çeşitli yiyecek maddelerini yerinden alarak toptancıya satan kimse. **2.** *sf. mecaz.* Müşteriyi aldatan; hileci; hilekâr. 🗗 **madrabaz kayığı,** *Osmanlılar zamanında ığrıp ve dalyanları dolaşarak ucuz fiyata balık satın alan madrabazların kullandığı kayık.*

madrabazlık, -ğı [madrabaz-lık] *is.* **1.** Madrabaz olma durumu. **2.** Madrabazca davranış.

madran, [? madran] *{ağız} is.* Testi. [DS]

madrap[1]**, -bı** [? madrap] *{ağız} is.* **1.** Yıllarca insan eli değmemiş, işlenmemiş toprak. **2.** Temel atılacak toprak. [DS]

madrap[2]**, -bı** [? madrap] *{ağız} is.* İncir. [DS]

madraspant, [? madraspant] *{eT} is.* Manihay tanrılarından birinin adı. [EUTS]

madreb, [Ar. ḍarb > maḍreb / maḍrib مضرب] *{OsT} is.* (Çadır vb. için) kurma yeri; kakma yeri.

madrepor, [İt. madrepora] *is. zool.* Mercan resiflerinin oluşumunda rol oynayan, selentereler sınıfından mercan yapıcı, pek çok türü bulunan hayvanların ortak adı; mercan, *(Madrepora).*

madreporlar, [madrepor-lar] *is. zool.* Hem bölünerek hem tomurcuklanarak çoğalan, deniz gülü cinsinden, meydana getirdikleri kalker kolonilerin birikmesi ile mercan adacıklarını oluşturan mercanlar sınıfından hayvan takımının adı; mercanlar, *(Madreporaria).*

madrıp, [? madrap] *{ağız} is.* Yıllarca insan eli değmemiş, işlenmemiş sahipsiz toprak. [DS]

madribe, [Ar. maḍribe مضربه] *{OsT} is.* Kılıcın ağzı.

madrigal, -li [İt. madrigale] *(ma'drigal) is. ed.* **1.** İnce, zarif ve sevecen bir düşünceyi veya çapkınca iltifatları dile getiren küçük pastoral şiir. **2.** *müz.* İnsan sesleri için yazılmış oda müziği türü.

madrub, [Ar. ḍarb >maḍrub مضروب] *(madru:b) {OsT} is.* **1.** Vurulmuş; çarpılmış. **2.** (Para, mühür mumu vb. için) damgalanmış; basılmış. **3.** *mat.* Çarpılan.

madrubat, [Ar. maḍrübāt مضروبات] *(madru:ba:t) {OsT} is. mat.* Çarpılanlar. 🗗 **madrubāta tefrik,** *{OsT} Çarpanlara ayırma.*

madrubeyn, [Ar. maḍrübeyn مضروبين] *(madru:beyn) {OsT} is. mat.* Birbiri ile çarpılan iki sayıdan her biri.

madrubunfih, [Ar. maḍrüb'ün-fih مضروب فيه] *{OsT} is. mat.* Çarpan.

madrus, [Ar. ḍurs > maḍrus مضروس] *(madru:s) {OsT} sf.* **1.** Taşlarla örülmüş; taşlarla örtülmüş. **2.** *mecaz.* (Davranış için) sert bir şekilde yapılmış.

ma'dud, [Ar. ʿadd > maʿdüd / maʿdüde معدود / معدوده] *(ma-du:d) {OsT} sf.* **1.** Sayılmış; sayısı belli. **2.** Sayılan; addolunan. **3.** Belli bir cinsten veya sınıftan sayılan.

ma'dudat, [Ar. maʿdüd > maʿdüdāt معدودات] *(ma-du:da:t) {OsT} is.* Tane hesabıyla alınıp satılan şeyler.

ma'dudiyet, [Ar. maʿdüd > maʿdüdiyyet معدوديت] *(ma-du:diyet) {OsT} is.* Sayılma.

-maduk, [-ma-duk / -medük] *{eAT} yap. e.* Fiilden

öğrenilen geçmiş zaman sıfat fiili türeten ektir, olumsuzluk eki olan "-ma" üzerine gelir; -mamış. *"Yazılmaduk (yazılmamış) yazıya nokta konmaz / Açılmaduk (açılmamış) varaktan hat okunmaz."* Yusuf ve Zeliha.

maduk, -ğu [? maduk] *{ağız} is.* Kökü yenen bir tür yaban otu. [DS]

mıa'dul, [Ar. ʿudūl > maʿdūl / maʿdil معدول] *(ma-du:l) {OsT} is.* **1.** Bazı Farsça kelimelerde yazıldığı hâlde okunmayan /v/, /y/ harflerine verilen ad. **2.** Sapılacak yer.

ma'dum, [Ar. ʿadem > maʿdūm معدوم] *(ma-du:m)v sf.* Yok olan; bulunmayan. ◻ **ma'dümıü'd-dimağ,** *{OsT} Beyinsiz.*‖ **ma'dümü'l-cenāh,** *{OsT} zool. Kanatsızlar.*‖ **ma'dümıü'l-ercül,** *{OsT} zool. Ayaksızlar.*‖ **ma'dümü'z-zühre,** *{OsT} bot.* Çiçeksiz.

madumak, -ğı [Erme. matutak] *{ağız} is.* Madımak. [DS]

mıadumıiyat, [Ar. maʿdūmiyāt معدوميات] *(madu:miya:t) {OsT} is.* Bulunmaz şeyler.

madumıiyet, [Ar. maʿdūmiyyet معدوميت] *(madu:miyet) {OsT} is.* Bulunmazlık; yokluk. ◻ **mıa'dümiyet-i esmār,** *{OsT} Meyve darlığı.*

madun, [Ar mā-dūn مادون] *(ma:du:n) {OsT} sf.* **1.** Aşağıda olan; altta bulunan. **2.** Alt derecede bulunan kimse; ast.

madurga, [Ar. mıṭraḳ > maṭraḳa مطرقه => madurka] *{ağız} is.* → madırga. [DS]

madünüs, [Yun. makedonis => mādünüs] *(ma:dünüs) {ağız} is.* Maydanoz.[DS]

mıaestoso, [İt. maestoso] *(maesto'so) is. müz.* **1.** Gösterişli, tumturaklı bir şekilde icra edilen parça. **2.** *zf.* (Çalma veya söyleme için) tumturaklı ve gösterişli olarak.

maestro, [İt. maestro] *(mae'sto) is.* **1.** İtalya'da önemli eserler yaratan bestecilere verilen ad. **2.** Büyük yorumcu, besteci ve orkestra şeflerine verilen ad. **3.** Orkestra şefi.

maf, [Ar. maḥv محو => maf ?] *{ağız} sf.* **1.** Duygusuz. **2.** Aptal. [DS] ◻ **maftan geçinmek,** *{ağız} Para harcamadan, emek vermeden yaşamak.* [DS]‖ **maf olmak,** *{ağız} Onulmaz duruma gelmek; yok olmak.* [DS]

mıafat, [Ar. mā-fāt مافات] *(ma:fa:t) {OsT} is.* Kaybolan, elden çıkan şey.

mıafevk, [Ar. mā-fevk مافوق] *(ma:fevk, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Üstün; üst. **2.** Üst rütbede bulunan; amir olan. **3.** *is.* Üstte bulunan şey; üst taraf. **4.** *is.* Emreden kimse; amir durumunda olan kişi. **5.** Bir şeyin fazlası; ondan arta kalan. ◻ **māfevka't-tabi'a,** *{OsT} Tabiat üstü; doğa üstü.*

mafış, [? mafış] *{ağız} is.* **1.** Bir tür tatlı. **2.** Hamurdan yapılan yiyeceklerin genel adı; hamur işi. [DS]

mafiş, [Ar. mā-fīhi şey'ün *(içinde hiçbir şey yoktur)* مافيش] *(ma:'fiş) {OsT} ünl.* **1.** *"Yok! Kalmadı!"* anlamında kullanılır. **2.** *is.* Bir tür yumurtalı hafif hamur tatlısı.

maflak, -ğı [? maflak / mafrak] *{ağız} is.* Tavada kavrulan nohudu karıştırmakta kullanılan ağaçtan yapılma silindir biçiminde bir leblebici aracı. [DS]

mafraç, -cı [? mafraç] *{ağız} is.* **1.** Hurç; denk; yolcu yükü. **2.** Düzgünce yığılmış eşya. **3.** Yünden dokunmuş çamaşır bohçası. [DS]

mafrak, -ğı [? mafrak / maflak] *{ağız} is.* → maflak. [DS]

mafsal, [Ar. faṣl > mafṣıl / mafṣal مفصل] *{OsT} is.* **1.** *anat.* İki kemiğin birleşme yeri; eklem. **2.** *tek.* Birbirine bağlanmış parçaların her yönde dönmesini sağlayan bağlantı elemanlarına verilen ad. ◻ **mafsal-ı gayrı-müteharrik,** *{OsT} anat. Hareketsiz eklem.*‖ **mafsal-ı müteharrik,** *{OsT} anat. Hareketli eklem; oynar eklem.*

mafsali, [Ar. mafṣalī مفصلى] *(mafsali:)v sf.* Eklemle ilgili olan; ekleme ait.

mafsallı, [mafsal-lı] *sf.* Mafsalı olan; bağlantısında mafsal bulunan.

mafsıl, [Ar. mafṣıl مفصل] *{OsT} is.* Eklem.

ma'fun, [Ar. ʿufūnet > maʿfūn معفون] *(ma-fu:n) sf.* Bozulmuş; çürümüş; kokuşmuş.

mıa'füv, -vvü [Ar. ʿafv > maʿfüv معفو] *{OsT} sf.* **1.** Affolunmuş; affedilmiş. **2.** Ayrı tutulmuş.

mafya, [İt. maffia] *is.* **1.** Yasa dışı işlerle uğraşan, zor kullanarak çıkarlar sağlayan gizli haydut çetesi ve bu örgüte mensup kimse. **2.** Ortak çıkarlarını korumak için her türlü çareye baş vuran gizli örgüt.

mafyacı, [mafya-cı] *is.* Mafyadan olan kimse; mafya üyesi gibi davranan kimse.

mafyacılık, [mafya-cı-lık] *is.* Mafyacı olma durumu; mafya üyesi olma.

mafyalaşma, [mafya-la-ş-ma] *is.* Mafyalaşmak eylemi veya durumu.

mıafyalaşmak, [mafya-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Mafya özelliği kazanmak; mafya gibi olmak. **2.** Mafya durumuna gelmek; mafya olmak. **3.** Mafya işleriyle uğraşmak; mafya üyesi olmak; mafyalık yapmak.

mafyalık, -ğı [mafya-lık] *is.* Mafyanın yaptığı iş.

mag[1], [Far. māng] *{eT} is.* Ay. [ETY]

mıag[2], [Moğ. mag] *{eT} is.* Övgü; alkış. [ETY] ◻ **mag itmek,** *Alkışlamak.*‖ **mag kılmak,** *Alkışlamak.*

mag[3], [? mag] *{ağız} is.* Ağaç gövdesi. [DS]

mag[4], [? mag / mağ] *{ağız} is.* Çatılarda iki kiriş arasındaki açıklık. [DS]

mag[5], [? mag / mağ] *{ağız} is.* Yığın. [DS]

maga, [? maga / magal] *{ağız} is.* Sopa; baston. [DS]

magabin, [Ar. maġben > maġābin مغابن] *(mağa:bin) {OsT} is.* **1.** Uyluk kemikleri. **2.** Kasıklar.

magafir, [Ar. miġfer >maġāfir مغافر] *(mağa:fir) {OsT} is.* Miğferler.

magair, [Ar. ġavr > maġā'ir مغائر] *(mağa:ir) {OsT} is.* Mağaralar.

magak, -ki [Far. maġāk مغاك] *(mağa:k) {OsT} is.* **1.** Çukur. **2.** Mezar. 🗗 **magak-ı gar,** *{OsT} Çukur.*‖ **magāk-ı zulmet,** *{OsT} 1. Karanlıklar çukuru. 2. Dünya. 3. İnsan.*

magakçe, [Far. maġak-çe مغاكچه] *{OsT} is.* Küçük çukur.

magal[1], [? magal] *{ağız} is.* Ürün. [DS]

magal[2], [? magal / maga] *{ağız} is.* → maga. [DS]

magallamak, [magal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Tarla ve bahçeyi çapalamak. [DS]

magamiz, [Ar. maġmaż > maġāmiż مغامض] *(mağa:miz) {OsT} is.* Çukur ve karanlık yerler.

maganda, [? maganda] *sf.* Kaba saba, görgüsüz kimse; yontulmadık; anlayışsız; terbiyesiz.

magandalık, -ğı [maganda-lık] *is.* Kaba saba, görgüsüz, terbiyesiz olma durumu; terbiyesizlik; anlayışsızlık.

magani, [Ar. maġni > maġāni مغانى] *(mağa:ni) {OsT} is.* Haneler; evler.

maganim, [Ar. ġanem > maġānim مغانم] *(mağa:nim) {OsT} is.* Savaşta elde edilen mallar; ganimetler.

magaras, [Sansk. mahārāja] *{eT} is.* → mihrace. [EUTS]

magarat, [Ar. maġāre > maġārāt مغارات] *(mağa:ra:t) {OsT} is.* Mağaralar.

magare, [Ar. maġāre مغاره] *(mağa:re) {OsT} is.* Mağara.

magarib, [Ar. ġarb > maġrib > maġārib مغارب] *(mağa:rib) {OsT} is.* **1.** Batı tarafları. **2.** Akşamlar.

magarim, [Ar. ġarāmet > maġrem > maġārim مغارم] *(mağa:rim) {OsT} is.* **1.** Ödenmesi gerekli borçlar. **2.** Diyetler.

magarna, [İt. macorani => magarna] *{ağız} is.* Makarna. 🗗 **magarna değneği,** *{ağız} Oklava.* [DS]

magaris, [Ar. ġars *(ağaç dikme)* > maġris > maġāris مغارس] *(mağa:ris) {OsT} is.* Fidan yetiştirilen yerler; fidanlıklar; fidan bahçeleri.

magasil, [Ar. ġasl > maġsel > maġāsil مغاسل] *(mağa:sil) {OsT} is.* **1.** Yıkanma yerleri; gusülhaneler. **2.** Ölü yıkama yerleri; gasilhaneler.

ınagazi, [Ar. ġazā > maġzā > maġāzi / meġāzi مغازى] *(mağa:zi) {OsT} is.* Savaş hikâyeleri; savaş menkıbeleri; kahramanlık hikâyeleri; epope.

magazil, [Ar. miġzel > maġāzil مغازل] *(mağa:zil)v is.* İplik eğirmeye yarayan aletler; iğler.

magazin, [Fr. magasin] *is.* **1.** Çoğu kişi tarafından ilgi ile izlenen konulara yer veren, bol resimli, süreli yayın. **2.** *tek.* Depo. 🗗 **magazin gazetesi,** *Fotoğraf ve resimlere geniş yer veren daha çok dergi niteliği taşıyan gazete.*‖ **magazin programı,** *Televizyonlarda sanatçı ve sanat dünyası ile ilgili çoğunlukla dedikodu biçiminde konuları işleyen program.*‖ **magazin sayfası,** *Gazetelerde resimli roman, resim ve fotoğraf, bilmece, bulmaca, fal gibi belli konular yoğunlaşmış iç sayfa.*

magazinleşme, [magazin-le-ş-me] *is.* Magazinleşmek eylemi ve durumu.

magazinleşmek, [magazin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Magazin hâline gelmek.

magbar, [? magbar / mağbar] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı ağaç. [DS]

magbat, [Ar. maġbaṭ مغبط] *{OsT} is.* İmrenilecek yerler.

magben, [Ar. ġabn > maġben مغبن] *{OsT} is. anat.* **1.** Uyluk kemiği. **2.** Kasık.

magbun, [Ar. ġabn > maġbūn مغبون] *(mağbu:n) {OsT} is.* **1.** Alışverişte aldanmış olan. **2.** Şaşkın; şaşırmış.

magbuniyet, [Ar. maġbūniyet مغبونيت] *(mağbu:niyet) {OsT} is.* Şaşkınlık.

magbut, [Ar. ġıbṭa > maġbūṭ مغبوط] *(mağbu:t) {OsT} sf.* **1.** Gıpta edilmiş; imrenilmiş. **2.** Mutlu; neşeli.

magdur, [Ar. ġadr > maġdūr مغدور] *(mağdu:r) {OsT} is.* → mağdur.

magdure, [Ar. ġadr > maġdūre مغدوره] *(mağdu:re) {OsT} is.* → mağdure.

magduriyet, [Ar. ġadr > maġdūriyyet مغدوريت] *(mağdu:riyet) {OsT} is.* → mağduriyet.

magib, [Ar. ġaīb > maġīb مغيب] *{OsT} is.* Kaybolma.

maglak, -kı [Ar. maġlaḳ مغلق] *{OsT} is.* Kilitleyecek yer.

maglata, [Ar. ġalaṭ > maġlaṭa مغلطه] *{OsT} is.* Yanıltan; boş söz; saçma söz. 🗗 **maglata-perdāz,** *{OsT} Zihni karıştıracak, şaşırtacak sözler söyleyen.*‖ **maglata-perdāzāne,** *{OsT} Şaşırtıcı sözler söyleyen; yene yaraşır biçimde.*‖ **maglata-perdāzî,** *{OsT} İnsanı şaşırtacak sözler söyleme; yanıltmaç.*

maglul, [Ar. maġlūl مغلول] *{OsT} sf.* **1.** Susuz kalmış. **2.** Su sıkıntısı çeken. **3.** Zincire vurulmuş; zincire bağlı. 🗗 **maglūlü'l-yed,** *{OsT} Eli bağlı.*

magma, [Yun. magma *(hamur)*] *is. jeol.* Yer'in derinliklerinde yer kabuğunun ergimesiyle oluşan ve çeşitli oranlarda sıvı ve kristal içeren, yüzeye çıkıp soğuduğunda kayaçlaşan madde. ◻ **magma akışı,** *Bir magmanın yüzeye çıktıktan sonra akarak yayılması.*|| **magma çökelimi,** *Bir magma içinde kristaller meydana gelerek çökelmesi durumu.*| **magma haznesi,** *Magmanın biriktiği yer.*|| **magma kayacı,** *Magmanın kristalleşmesi ile oluşan kayaç.*

magmatik, -ği [Fr. magmatique] *sf.* Magma ile ilgili olan; magmaya ait; magmaya ilişkin.

magmatizma, [Fr. magmatisme] *is.* **1.** *jeol.* Magmaların oluşması, taşınması ve katılaşması. **2.** Granitlerin kökenini magma olaylarına bağlayan, dönüşümcülüğe karşı çıkan görüş.

magmud, [Ar. ġamd > maġmüd مغمود] *(mağmu:d) {OsT} sf.* Kınına, kılıfına, zarfına konulmuş.

magmur, [Ar. maġmür مغمور] *(mağmu:r) {OsT} sf.* **1.** Adı sanı silinmiş. **2.** Harap; yıkık; viran.

magmuriyet, [Ar. maġmüriyyet مغموريت] *(mağmu:riyet) {OsT} is.* **1.** Adı sanı kaybolmuşluk. **2.** Haraplık; viranlık.

magmuz, [Ar. maġmüz مغموز] *(mağmu:z) {OsT} sf.* Suçlu; kabahatli.

magnat, [Lat. magnus *(soylu ikişi)* > Mac. magnat] *is.* **1.** Eskiden Macaristan ve Polonya'da toprak sahibi soylu kişilere verilen unvan. **2.** Bazı yüksek dereceli rahiplere, senatörlere ve memurlara verilen unvan.

magnem, [Ar. ġanem > maġnem مغنم] *{OsT} is.* Savaşta düşmandan ele geçirilen mal; ganimet.

magnet, [Yun. magnês > Fr. magnette] *is. fiz.* Yapma veya doğal mıknatıs.

magnetik, [Lat. magnes *(mıknatıs)* > magneticus *(mıknatıslı)* > Fr. magnétique] *sf.* → manyetik.

magnezyum, [Fr. magnésium] *is. kim.* Atom numarası 12, atom ağırlığı 24,32 olan, 1,7 yoğunluğunda, kolay dövülebilir ancak dayanıklı olmadığı için tel hâline getirilemeyen, gümüş beyazlığında, havada parlak bir ışıkla yanan bir element; sembolü: Mg. ◻ **magnezyum karbonat,** *Eczacılıkta beyaz magnezya olarak adlandırılan, giobertit ve dolomide kalsiyum ve magnezyum çift karbonatı şeklinde bulunan ve kimyasal formülü $MgCO_3$ olan madde.*|| **magnezyum klorür,** *Hidratlı billurlar vererek billurlaşan, deniz suyundan elde edilen, kimyasal formülü $MgCl_2$ olan madde.*|| **magnezyum sülfat,** *Deniz suyundan ve bazı maden sularından elde edilen, renksiz iğnecikler şeklinde billurlaşan ve kimyasal formülü $MgSO_4$ olan madde.*

magnitüt, [Fr. magnitude] *is.* En yıkıcı depremin 8'den biraz fazla olarak değerlendirildiği deprem şiddetinin sayı ile ifadesi.

magrem, [Ar. ġarāmet > maġrem مغرم] *{OsT} is.* **1.** Ödenmesi gereken borç. **2.** *sf.* Borçlu.

magres, [Ar. ġars *(ağaç dikme)* >maġres مغرس] *{OsT} is.* Fidanlık.

magri, [Yun. magri] *is. zool.* Avrupa kıyılarında yaşayan, yılan balığına benzeyen ancak yılan balıkları gibi tatlı sulara girmeyen, yavrulama zamanını denizlerin derinliklerinde kayalar arasında bilinmeyen yerlerde geçiren bir kemikli balık, *(Conger conger).*

magrib, [Ar. ġarb > maġrib مغرب] *{OsT} is.* → mağrip.

magribî, [Ar. maġrib > maġribī مغربى] *{OsT} sf.* → mağribî.

magris, [Ar. ġars > maġris مغريس] *{OsT} is.* Fidanlık.

magriz, Ar. maġriz مغرز] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin dahil edildiği, sokulduğu yer. **2.** Bir şeyin çıktığı, büyüdüğü yer. **3.** Kuyruk dibi. **4.** *gök b.* Büyükayı yıldız kümesinin dörtgeni ile kuyruğunun birleşme noktasında bulunan ve kümenin dördüncü parlak yıldızı, *(delta Ursus Majors).*

magruk, -ku [Ar. ġarḳ > maġrūḳ / maġrüḳa مغروق / مغروقه] *(mağru:k) {OsT} sf.* **1.** Suya batmış; suda boğulmuş. **2.** (Gemi için) batmış; batık.

magrukîn, [Ar. maġrūḳ > maġrūḳīn مغروقين] *(mağru:ki:n, k kalın okunur) {OsT} is.* **1.** Suda boğulanlar. **2.** (Gemiler için) batıklar.

magrus, [Ar. ġars > maġrüs / maġrūse مغروس / مغروسه] *(magru:s) {OsT} sf.* Toprağa dikilmiş olan.

magruz, [Ar. maġrüż مغروض] *(mağru:z) {OsT} sf.* Taze.

magsel, [Ar. ġasl > maġsel مغسل] *{OsT} is.* Ölü yıkamaya mahsus yer.

magsil, [Ar. ġasl > maġsel مغسل] *{OsT} is.* → magsel.

magsub, [Ar. ġaṣb > maġṣüb مغصوب / مغصوبه] *{OsT} sf.* Zorla alınmış; gasp edilmiş. ◻ **magsübü'n-minh,** *{OsT} Malı zorla elinden alınmış kimse.*

magsul, -lü [Ar. ġasl>maġsül/maġsüle مغسول /مغسوله] *(mağsu:l) {OsT} sf.* Yıkanmış; gusletmiş.

magşî, [Ar. ġaşy > maġşī مغشى] *{OsT} sf.* **1.** Baygın; kendinden geçmiş. **2.** Hayran; mest; gaşyolmuş. ◻ **magşiyyü'n-aleyh,** *{OsT} Baygın; bayılmış.*

magşiyane, [Ar. mıaġşī + Far. -āne مغشيانه] *(mağşiya:ne) {OsT} zf.* Bayılmış gibi; kendinden geçmişçesine.

magşiyen, [Ar. mıaġşiyyen مغشياً] *(mağşi'yen) {OsT} zf.* Baygın hâlde; bayılmış olarak.

magtamak, [Moğ. mag-ta-mak] *gçl. f. [-r]* Övmek. [ETY]

magtus, [Ar. maġṭūs مغطوس] *(mağtu:s) {OsT} sf.* Hava, gaz, su gibi maddelerin içine batırılmış olan.

magza[1]**,** [Ar. maġza مغزى] *{OsT} is.* **1.** İstek; maksat; meram. **2.** Savaş; kavga.

magza[2]**,** [Ar. maġza مغزى / مغزا] *{OsT} is.* **1.** Savaş hikâyeleri. **2.** Savaş; gaza.

magzebe, [Ar. maġżebe مغضبه] *{OsT} is.* **1.** Gazap ve hiddeti gerektiren şey. **2.** Hiddetlenme; gazap etme.

magzine, [Far. maġzīne مغزينه] *{OsT} is.* Beyin; dimağ.

magzub, [Ar. ġazab > maġżūb / maġḍūb مغضوب] *(mağzu:b) {OsT} sf.* Kendisine kızılmış. 🗗 **magzūbü'n-aleyh,** *{OsT} Allah'ın gazabına uğramış kimse.*

magzuben, [Ar. maġzūben مغضوباً] *(mağzu'ben) {OsT} zf.* Öfkelenerek; öfke ile.

magzubîn, [Ar. magzubīn مغضوبين] *(mağzubi:n) {OsT} is.* Gazaba uğrayanlar.

mağ[1]**,** [ma / mağ / me / mığ *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mağ-ır-mak*

mağ[2]**,** [? mağ] *{ağız}is.* **1.** Yığın. **2.** Ot yığınının bir bağlamı. [DS]

mağ[3]**,** [? mağ] *{ağız} is.* Başı, kanat ve kuyruğunun uçları ayrı renkte olan bir çeşit güvercin. [DS]

mağ[4]**,** [Far. maġ ماغ] {eAT} *{ağız} is.* Tabaklanmış derinin iç yüzü. [DS]

mağ[5]**,** [? mağ] *{ağız} is.* Tav. [DS] 🗗 **mağı geçmek,** *{ağız} 1. Tavı geçmek. 2. Çağı geçmek. 3. Etkisi geçmek.* [DS]

mağ[6]**,** [? mağ] *{ağız} is.* **1.** Evin katı. **2.** Tavan arası; tavan. **3.** Evin bölmeleri; oda. **4.** Odanın genişliği. **5.** Çatıların ortasındaki kalın ve dikey direk; baba. **6.** Evlerin çatılarına enine konulan kalın ağaç; kiriş. **7.** Evlerin çatılarında iki kiriş arasındaki açıklık. [DS]

mağal[1]**,** [mağ *(yans.)* > mağ-al] *{ağız} ünl.* Şaşkınlık bildirir. 🗗 **mağal mağal,** *{ağız} Şaşkın şaşkın; bön bön.* [DS]

mağal[2]**,** [Ar. muġall مغل => mağal] *{ağız}is.* **1.** Koyunun kırda yatırılarak dinlendirilmesi. **2.** Koyunun kırda yatırılıp dinlendirildiği yer. **3.** Münavebeli ekim için tarlanın ayrıldığı bölümlerden dinlendirilmiş olanı. [DS]

mağal[3]**,** [? mağal] *{ağız} is.* Ağzı çapadan daha dar bir tür çapa.[DS]

mağallah, [Ar. muʿallāḳ => mağal-la-k] *{ağız} is.* Takla atma; takla. [DS]

mağallak, -ğı [Ar. muʿallāḳ => mağallak] *{ağız} is.* Tezgâhtaki ipleri germeye veya ayırmaya yarayan ağaç. [DS]

mağar, [*eT.* mıñar > pınar] *{ağız} is.* Çeşme; pınar. [DS]

mağara[1]**,** [Ar. maġāre مغاره] *(mağa'ra) is.* Kayalıklarda çeşitli iç ve dış etkenlerle açılmış, oldukça geniş, insanlar ve hayvanlar için barınak olarak işe yarayabilen doğal yer kovuğu. 🗗 **mağara bilimci,** *Mağara bilimi ile uğraşan uzman kişi; speleolog.*‖ **mağara bilimi,** *Yer altında oluşan doğal kovukları araştırma, bulma ve inceleme bilimi; speleoloji.*‖ **mağara kesmek,** *{eAT} Kayayı oyarak mağara meydana getirmek.*‖ **mağara resmi,** *Tarih öncesi devirlerde mağarada yaşayan insanların mağara duvarlarına yapmış oldukları resimler.*‖ **mağara semenderi,** *zool. Mağara semenderigillerden gözleri küçük ve deri ile örtülü olan bir tür, (Proteus anguinus).*‖ **mağara semenderigiller,** *zool. İki yaşamlılardan, kuyruklu iki yaşamlılar takımından, Avrupa mağaralarında yaşayan türleri içine alan bir familya, (Rana arvalis).*‖ **mağara sesi,** *Derin, boğuk ve korku dolu ses.*

mağara[2]**,** [? mağara] *{ağız} is.* Tarlalarda kendiliğinden biten, kırmızı beyazlı çiçek açan, kökleri çok yayılan bir bitki. [DS]

ımağaracıl, [mağara-cıl] *sf.* (Hayvanlar için) karanlığı sevdiğinden veya düşmanlarından saklanmak için mağaralara sığınan.

mağaracılık, -ğı [mağara-cı-lık] *is.* Mağaralara girmeyi, derinliklerine ulaşmayı amaçlayan spor dalı.

mağarmak, [mağ *(yans.)* > mağ-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak. [DS]

mağaza, [Ar. maḫzen > maḫāzin > Fr. magasin] *(mağa'za) is.* **1.** Büyük dükkân. **2.** Eşya ve yiyecek deposu. **3.** *{ağız}* Bodrum. [DS]

mağazacı, [mağaza-cı] *is.* **1.** Mağaza işleten kimse. **2.** Mağazası olan kimse. **3.** Depo bekçisi.

mağazacılık, -ğı [mağaza-cı-lık] *is.* Mağaza işletmeciliği.

mağbar, [? mağbar] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı ağaç. [DS]

mağbun, [Ar. ġabn > maġbūn مغبون] *(mağbu:n) {OsT} is.* **1.** Alış verişte kandırılmış olan; aldanmış. **2.** Şaşkın; şaşırmış. **3.** *huk.* Mağdur olmuş; aldanmış. 🗗 **mağbün olmak,** *1. Aldanmak. 2. Şaşırmak; şaşmak.*

mağbuniyet, [Ar. mağbūniyyet مغبونيت] *(mağbu:niyet) {OsT} is.* Şaşkınlık.

mağdur, [Ar. gadr >maġdūr / maġdūre مغدور / مغدوره] *(mağdu:r) {OsT} sf.* **1.** Haksız bir uygulamayla karşılaşmış olan; haksızlığa uğramış; haksızlık dolayı-

sıyla zarar görmüş olan. **2.** *is. huk.* Belirli bir suç sebebiyle zarara veya tehlikeye uğramış hak veya menfaat sahibi.

mağduriyet, [Ar. maġdüriyyet مغدوريت] *(mağdu:riyet) {OsT} is.* Mağdur olma; mağdurluk.

mağdurluk, -ğu [mağdur-luk] *is.* Mağdur olma; mağduriyet.

ımağfiret, [Ar. ġufrān > maġfiret مغفرت] *{OsT}is.* Allah'ın kullarına acıyarak suçlarını, günahlarını bağışlaması; affetmesi. 🗗 **mağfiret etmek,** *(Allah için) kullarının günahlarını bağışlamak; affetmek.*

ımağfur, [Ar. ġufrān > maġfūr مغفور] *(mağfu:r) {OsT} sf.* **1.** Allah'ın bağışına kavuşan. **2.** *{eAT}* Rahmetlik olmuş; arkasından duaya muhtaç. 🗗 **mağfüru'n-leh,** *{OsT} Allah tarafından bağışlanmış olan; Allah'ın affına uğramış olan.*

mağıl[1], [Ar. muġall مغل => mağıl] *{ağız} is.* Meyve. [DS]

mağıl[2], [Ar. ma'ḳūl => mağıl] *{ağız} sf.* Akla uygun; akıllıca. [DS]

mağıllı, [mağıl[2]-lı] *{ağız} sf.* Düzgün. [DS]

-mağın, [-mağın /-meğin / -mağuñ / -meğüñ] *{eAT} yap e.* **1.** -manın; -maklığın. *"Ululuk ve yükseklik derecesine irmeğün (ulaşmanın) zahmeti ve emeği çoktur."* Kelile ve Dimne **2.** –makla. *"Bulmağın (bulmakla) kadr ü şeref lûtfile sayende senin / Mihr ü mah üzre felek veş geçinir hoş hatem."* Lâmiî Divanı **3.** –masını; -acağını. **4.** -man. *"İy Hüseyn, bu diyara gelmeğüñden (gelmenden) garaz nedir?"* Rahatü'l-Ervah.

-mağına, [-ma(k)-ı-n-a / -meğine] *{eAT} yap e.* --maya. *"Varırdı ayda bir gez görmeğine (görmeye) / Gelirdi yerine dönerdi gine."* Şehname Tercümesi.

mağırlak, -ğı [mağır-la-k ?] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında dokunan kumaşı mile sarmaya yarayan araç. [DS]

mağırmak, [ma *(yans.)* > mağ-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mağırsık, -ğı [marsık > mağırsık] *{ağız} is.* Yanarken tüten mangal kömürü; marsık. [DS]

mağıya, [? mağıya] *{ağız} is.* Büyü. [DS]

ımağlaç, -cı [Ar. maḥlūc محلوج] *{ağız} is.* Pamuk. [DS]

ımağlak[1]**, -ğı** [Ar. mu'allāḳ => mağlak] *{ağız} is.* Sebze bahçelerinde bölünmüş toprak parçaları; evlek. [DS]

ımağlak[2]**, -ğı** [Ar. mu'allaḳ => mağlak] *{ağız} is.* Boşluk; orta yer. [DS] 🗗 **mağlakta kalmak,** *{ağız} Boş, sahipsiz kalmak.* [DS]

mağlamak, [mağ[2]-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yığmak.

mağlamak, [mağ *(yans.)* > mağ-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek.

mağlata, [Ar. muġālaṭa *(ağız kalabalığı)*] *{ağız} is.* **1.** Kavga; dövüş. **2.** Gürültü; şamata. [DS]

mağlıç, [Ar. maḥlūc => mahlıç / mağlıç] *{ağız} is.* **1.** Atılmış pamuk. **2.** Çekirdekli pamuk. [DS]

ımağlub, [Ar. ġalebe >maġlūb مغلوب] *(mağlû:b) {OsT} sf.* → mağlup.

ımağlubane, [Ar. maġlūb + Far. -āne مغلوبانه] *(mağlû:ba:ne) {OsT} zf.* **1.** Mağlup olan birine uygun biçimde. **2.** Bitkin bir durumda.

mağluben, [Ar. maġlūben مغلوباً] *(mağlû:ben) {OsT} zf.* Yenilmiş olarak; yenik bir vaziyette; yenilerek.

ımağlubiyet, [Ar. maġlūb => maġlūbiyyet مغلوبيت] *(mağlû:biyet) {OsT} is.* **1.** Birinin, bir takımın, bir topluluğun bir karşılaşma, yarışma veya savaşta uğradığı başarısızlık; yenilgi; mağlup olma. **2.** Bir gücün zoru ve emri altında olma; boyun eğme.

mağluk, -ku [Ar. ġalḳ > maġlūḳ مغلوق] *(mağlû:k) {OsT} sf.* Kapalı; kilitli; kilitlenmiş.

mağlup, -bu [Ar. ġalebe > maġlūb مغلوب] *(mağlû:p) {OsT} sf.* **1.** Bir karşılaşma, yarış veya savaşta başarısızlığa uğramış, yenik düşmüş olan; yenilgiye uğramış olan; yenik. **2.** Manevi bir baskı altında bulunan; boyun eğen. 🗗 **mağlup etmek,** *Yenmek; galip gelmek; üstün gelmek; yenilgiye uğratmak.*|| **mağlup olmak,** *1. Yenilmek; yenilgiye uğramak; yenik düşmek. 2. mecaz. Manevi bir baskı ve eğilimin altına girmek; isteğine karşı direnememek; iradesine hakim olamamak; boyun eğmek; râm olmak.*

mağmum, [Ar. ġamm > maġmūm مغموم] *(mağmu:m) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) gamlı; kederli; üzgün; tasalı; mahzun. **2.** (Hava için) sıkıcı; sıkıntılı; kapanık; bulutlu.

mağmumane, [Ar. maġmūm Far. -āne مغمومانه] *(mağmu:ma:ne) {OsT} zf.* Gamlı, kederli olarak; üzgün olarak.

mağmumen, [Ar. maġmūmen مغموماً] *(mağmu:men) {OsT} zf.* Üzülerek; kederlenerek.

mağmumiyet, [Ar. maġmūmiyyet مغموميت] *(mağmu:miyet) {OsT} is.* Gamlı, kederli ve tasalı olma durumu.

ımağmuriyet, [Ar. maġmūriyyet مغموريت] *(mağmu:riyet) {OsT} is.* **1.** Karanlık; kasvet. **2.** Yeteri kadar açık ve anlaşılır olmama; muğlaklık. **3.** Alçaklık; adilik; sefillik.

mağrak, -ğı [mağ-ra-k ?] *{ağız} is.* Ağaçların kuzeye bakan yönleri. [DS]

mağrama, [Fr. macromé / Ar. maḳrame / miḳrame >

makrama] *{ağız} is.* **1.** El havlusu; peçete. **2.** Hamam havlusu. **3.** Örtü. [DS]

mağramak, [mağ-(ı)r-a-mak] *gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor)* Önem vermemek.

Mağrib, [Ar. ġarb > maġrib مغرب] *is.* Mısır dışındaki Kuzey Afrika ülkeleri. 🗗 **Mağrib-i aksā,** *{OsT} Fas ve Marakeş.*|| **Mağrib-i ednā,** *{OsT} Trablus ve Berberiye.*|| **Mağrib-i evsāt,** *{OsT} Tunus ve Cezayir.*‖ **Mağrib ocakları,** *İmparatorluk zamanında Trablus, Tunus ve Cezayir'e verilen ortak ad.*

mağrib, [Ar. ġarb > maġrib مغرب] *is.* → mağrip.

Mağribî, [Ar. maġrib>maġribī مغربی] *(magribi:) {OsT} is.* ve *sf.* Mağrip halkından olan; Mağripli.

mağrip, -bi [Ar. ġarb > maġrib مغرب] *{OsT} is.* **1.** Güneşin battığı yer ve yön; batı. **2.** Güneşin battığı zaman; akşam. **3.** Gurup.

mağru, [? mağru] *{ağız} is.* Ham meyve. [DS]

mağrur, [Ar. ġurūr > maġrūr مغرور] *(mağru:r) {OsT} sf.* **1.** Gururlu; kibirli. **2.** Gurur belirten.

mağrurane, [Ar. maġrūr + Far. -āne مغرورانه] *(mağru:ra:ne) {OsT} zf.* Gururlu olarak; gururla; mağrurca.

mağrurca, [mağrur-ca] *(mağru'rca) zf.* Gururlanarak; kibirlenerek; büyüklenerek; gurur duyarak.

mağrurcasına, [mağrur-ca-s-ı-n-a] *(mağru'rcasına) zf.* Gurur ve kibir duyarak; gururlanırcasına; gurur duyarcasına.

mağruren, [Ar. maġrūren مغروراً] *(mağru:'ren) {OsT} zf.* Güvenle; güvenerek; inanarak.

mağruriyet, [Ar. maġrūriyyet مغروریت] *(mağru:riyet) {OsT} is.* Mağrur olma durumu; mağrurluk.

mağrurlanma, [mağrur-la-n-ma] *is.* Mağrurlanmak eylemi veya durumu.

mağrurlanmak, [mağrur-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; kurumlanmak.

mağrurluk, -ğu [mağrur-luk] *is.* Mağrur olma durumu; mağruriyet.

mağruşgi, [? mağruşgi] *{ağız} is.* Üzeri koyu kahverengi, yeşil ve siyah pullarla örtülü, eti lezzetli bir Doğu Karadeniz balığı. [DS]

mağsakuşu, [? mağsa + kuş-u] *{ağız} is.* Gece geç uyuyan yaşlı kimse. [DS]

mağsan, [Ar. maḫzen] *{ağız} is.* **1.** Mahzen. **2.** Mağara. [DS]

mağsım, [Ar. maʿṣūm] *{ağız} is.* Çok küçük çocuk. [DS]

mağsır, [Yun. masuri] *{ağız}] is.* Dokuma ipliklerinin sarıldığı parmak kalınlığındaki kamış; masura. [DS]

mağsim, [Ar. maʿṣūm] *{ağız} is.* Çok küçük çocuk. [DS]

mağsimek, [mehel-si-mek / mahal-si-mek / meğel-si-mek] *gçl. f. [-r]* Değer vermek; önem vermek; önemli saymak.

mağruşlamak, [mağruş-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Yaşlanmak. [DS]

mağşuş, [Ar. ġışş *(aldatmak)* > maġşūş مغشوش] *{OsT} sf.* Saf olmayan; karışık; hileli.

mağşuşat, [Ar, maġşūşāt مغشوشات] *(mağşu:şa:t) {OsT} is.* Karışık, hileli şeyler.

mağşuşe, [Ar, maġşūşe مغشوشه] *(mağşu:şe) {OsT} is.* Birleşiminde çok az miktarda gümüş bulunan bakır para; sikke-i mağşuşe.

mağşuşiyet, [Ar. maġşūşiyyet مغشوشیت] *(mağşu:şiyet) {OsT} is.* Hileli, karışık olma hâli.

-mağum, [-ma(k)-um / -meğüm] *{eAT} yap. e.* -mam; -maklığım. *"Benim ol dostluk üzerine durmağum (durmam) ve ol hakları saklamağum (saklamam) sana malûmdur."* Kelile ve Dimne.

-mağung, [-mağın / -meğin / -mağuñ / -meğüñ] *{eAT} yap e.* → -mağın.

-mağungung, [-mağ-uñ-uñ / -meğüñüñ] *{eAT} yap. e.* –manın. *"İçmeğünüñ (içmenin) vaktı şol vakıttır.. ".* Hazainü's-Saadet.

mağurlaşmak, [mağur-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yaşlanmak. **2.** (Yemek için) bozulmak; ekşimek; ağırlaşmak. [DS]

mağursuk, -ğu [marsık] *{ağız} is.* → marsık. [DS]

-mağüng, [-mağın /-meğin / -mağuñ / -meğüñ] *{eAT} yap e.* → -mağın.

mağz, [Far. maġz مغز] *{OsT} is.* **1.** Beyin; dimağ. **2.** İç; öz; ruh. **3.** Akıl; düşünce. **4.** *anat.* İlik. **5.** Kabuklu meyvelerin içi. 🗗 **mağz-ı püşt,** *{OsT} 1. Omurilik. 2. Sperm; meni.*|| **mağz-ı bādām,** *{OsT} Badem içi.*|| **mağz-ı cevz,** *{OsT} Ceviz içi.*|| **mağz-ı Kur'an,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in özü; Kur'an-ı Kerim'in ruhu.*‖ **mağz-ı Mesnevî,** *{OsT} ed. Mesnevinin ilk on sekiz beytine verilen ad.*

mağzdar, [Far. maġz-dār مغزدار] *(mağzda:r) {OsT} sf.* **1.** (Buğday, mısır vb. için) içi dolgun; içli. **2.** İlikli; iliği dolgun; besili. **3.** Anlayışlı; akıllı.

mağzdarî, [Ar. maġzdārī مغزداری] *(mağzda:ri:) {OsT} sf.* **1.** İçli, içi dolgun olma durumu. **2.** İlikli, iliği olma durumu. **3.** Anlayışlı, akıllı olma durumu.

mah[1], [bak > bah > mah] *{ağız} ünl.* Şaşma ünlemi. [DS]

mah[2], [mah] *{eT} {ağız} ünl.* **1.** *"Al, işte!"* anlamında kullanılır. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Hayvan çağırma ünlemi. 🗗 **mah mah,** *{ağız} 1. Sığır çağırma ünlemi. 2. Köpek çağırma ünlemi. 3. Deve çağırma ünlemi.* [DS]

mah[3], [Far. māh / meh ماه] *is.* **1.** *gök b.* Ay. **2.** Yılın on ikide biri; ay. **3.** Genç ve güzel kimse. **4.** *tasvf.*

Çile doldurmaya yeni başlamış derviş. **5.** *sf.* Ay gibi güzel ve parlak; aya benzeyen. ◻ **māh-be māh,** *{OsT} Aydan aya; aylık olarak.*‖ **māh-cebîn,** *{OsT} Ay alınlı; temiz; alnı açık; namuslu.*‖ **māh-çehre,** *{OsT} Ay yüzlü; yüzü çok güzel olan.*‖ **māh-gāne,** *{OsT} Aylık; maaş.*‖ **māh-ı ālem-ārā,** *{OsT} 1. Dünyayı süsleyen ay. 2. Ay yüzlü güzel; güzel sevgili.*‖ **māh-ı ālem-efrūz,** *{OsT} 1. Dünyayı aydınlatan ay. 2. Sevgili; güzel.*‖ **māh-ı arş-ārā,** *{OsT} 1. Gökleri şenlendiren, süsleyen ay. 2. Güzel; sevgili.*‖ **māh-ı hāl,** *{OsT} İçinde bulunulan ay.*‖ **māh-ı kamerî,** *{OsT} Kamerî ay; Arabî ay.*‖ **māh-ı Kâşgār,** *{OsT} Kâşgar ayı; güzel ve hoş Türk kızlarına verilen isim.*‖ **māh-ı keş,** *{OsT} Horasanlı Mukanna adında birinin Nesef'deki Siyam Dağının eteğinde bir kuyudan doğar şekilde gösterdiği yapma ay.*‖ **māh-ı Kenān,** *{OsT} Filistin'in ayı; Yusuf peygamber.*‖ **māh-ı müzevver,** *{OsT}* → māh-ı keş.‖ **māh-ı nahşeb,** *{OsT}* → māh-ı keş.‖ **māh-ı nev,** *{OsT} 1. Yeni ay; hilal. 2. tasvf. Çile doldurmaya yeni başlamış derviş.*‖ **māh-ı rū,** *{OsT} tasvf. İlahî görünüşün aydınlanmalarının başlangıcı.*‖ **māh-ı rüze,** *{OsT} Ramazan; oruç ayı.*‖ **māh-ı sıyām,** *{OsT} Ramazan; oruç ayı.*‖ **māh-ı si-rüze,** *{OsT} 1. Otuz gün süren ay (nisan, haziran, eylül, kasım aylarından her biri). 2. Küçük yapılı, ince ve narin kadın. 3. Çok küçük.*‖ **māh-ı sitāre,** *{OsT} 1. Ay talihli. 2. Talihi açık olan; talihli; bahtı açık.*‖ **māh-ı siyām,** *{OsT} Oruç ayı; ramazan.*‖ **māh-ı şeb-ārā,** *{OsT} 1. Geceyi aydınlatan veya süsleyen ay. 2. Sevgili; güzel.*‖ **māh-ı şeb-efrūz,** *{OsT} 1. Geceyi aydınlatan ay. 2. Sevgili; güzel.*‖ **māh-ı şid,** *{OsT} Ay ışığı.*‖ **māh-ı tābān,** *{eAT} {OsT} 1. Parlak ay. 2. Ay gibi parlak yüzlü (güzel).*‖ **māh-ı Yemānî,** *{OsT} Yemen ülkesinin ayı; Hz. Muhammed.*‖ **māh-likā,** *{OsT} Ay yüzlü; sevgili; güzel; dilber.*‖ **māh-pāre,** *{OsT} Ay parçası; yüzü çok güzel olan kimse.*‖ **māh-perest,** *{OsT} Aya tapan; bir güzele âşık olan; sevgilisini taparcasına seven.*‖ **māh-perver,** *{OsT} Ay seven; mehtaplı gece.*‖ **māh-peyker,** *{OsT} Ay yüzü; yüzü nurlu olan.*‖ **māh-rū,** *{OsT} Ay yüzü; yüzü nurlu olan.*‖ **māh-rüh,** *{OsT} Ay yanaklı; güzel yanaklı; parlak yanaklı.*‖ **mah-ruhsār,** *{OsT} 1. Ay yanaklı. 2. Parlak ve güzel yanaklı; yanağı, yüzü dolunay gibi yuvarlak olan.*‖ **māh-rüy,** *{OsT} Ay yüzlü; yüzü nurlu olan.*‖ **māh-rüyān,** *{OsT} Ay yanaklılar; güzeller; dilberler.*‖ **māh-şid,** *{OsT} Ay ışığı; ay.*‖ **māh-tāb,** *{OsT} Ay ışığı; mehtap.*‖ **māh-talāt,** *{OsT} Yüzü ay gibi güzel olan.*‖ **māh-vār,** *{OsT} Ay gibi; güzel; dilber.*‖ **māh-vāre,** *{OsT} Aylık; maaş.*‖ **māh-yāne,** *{OsT} Aylık maaş.*‖ **māh-veş,** *{OsT} Ay gibi; güzel; dilber.*

mah[4], [Far. māḫ ماخ] *(ma:h) {OsT} sf.* **1.** (Akçe için) geçmez; kalp. **2.** (Kişi için) rezil; alçak; münafık. **3.** *{ağız}* Göründüğü gibi olmayan. [DS] **4.** *{ağız}* Ahmak; sersem. [DS]

maha, [Ar. maḥīye => mahya] *{ağız} is.* **1.** Evlerin çatısında köşeden çatının ortasına doğru uzanan direklerden her biri; mahya. **2.** Arabanın ön dingilinin üstündeki hareket edebilen kalın ağaç parçası. [DS]

mahabbet, [Ar. ḥubb > maḥabbet محبت] *{OsT} is.* **1.** Sevgi; muhabbet. **2.** İçtenlikle yapılan konuşma; dostça sohbet; muhabbet. ◻ **mahabbet-i ilāhiye,** *{OsT} tasvf. Gerçek güzellik sahibi olan Allah'ın kendi görüntüsüne yönelmesi ve özünün aynasında kendi güzelliğini görmesi.*

mahabib, [Ar. ḥubb > maḥbūb > maḥābib محابيب] *(maha:bib) {OsT} is.* **1.** Sevgililer; sevilenler. **2.** Erkek sevgililer; delikanlılar.

mahabis[1], [Ar. ḥabs > maḥbes > maḥābis محابس] *(maha:bis) {OsT} is.* Hapishaneler; ceza evleri; zindanlar. ◻ **mahābis-i kadîme,** *{OsT} Eski tutuk evleri.*

mahabis[2], [Ar. ḥabs > maḥbūs > maḥābīs محابيس] *(maha:bi:s) {OsT} is.* Hapsedilmişler; tutuklu ve hükümlüler; mahpuslar.

mahabiz, [Ar. maḫbeze > maḫābiz مخابز] *(maha:biz) {OsT} is.* Ekmekçi dükkânları; ekmek fırınları.

mahacir, [Ar. maḥcer > maḥācir محاجر] *(maha:cir) {OsT} is.* Göz çukurları.

mahadim, [Ar. maḫdūm > maḫādīm مخاديم] *(maha:dim) {OsT} is.* **1.** Oğullar; mahdumlar. **2.** Kişizadeler; soylu çocukları.

mahafet, [Ar. ḫavf > maḫāfet مخافت] *(maha:fet) {OsT} is.* Korku; korkma. ◻ **mahāfet'u-llāh,** *{OsT} Allah korkusu.*

mahaffe, [Ar. maḥaffe محفه] *{OsT}is.* Deve, katır gibi hayvanların sırtına konulan iki kişilik oturacak yer; mahfe.

mahafil, [Ar. maḥfil > maḥāfil محافل] *(maha:fil) {OsT} is.* **1.** Toplantı yerleri; oturulup konuşulacak, tartışılacak yerler; lokal. **2.** Büyük camilerde padişahların veya müezzinlerin oturması için yapılmış etrafı parmaklıkla çevrili yer.

mahafir, [Ar. ḥafr > miḥfer > maḥāfir محافر] *(maha:fir) {OsT} is.* Beller; kazmalar.

mahaif, [Ar. maḫūf > maḫā'ifl مخائف] *(maha:if) {OsT} is.* Korkulu ve tehlikeli yerler.

mahak, [Ar. maḥaḳ / miḥaḳ / muḥaḳ محق] *{OsT} is.* Ayın hiç görünmediği kamerî ayların son üç gecesine verilen ad.

mahakim, [Ar. ḥükm > maḥkeme > maḥakim محاكم] *{OsT} is.* Mahkemeler. ◻ **mahākim-i ādiye,** *{OsT} huk. Ceza mahkemelerinin dışında kalan mahkeme-*

lerinin tümüne verilen ad.|| **mahākim-i adliye,** *{OsT} huk. Adliye mahkemeleri.*|| **mahākim-i askeriye,** *{OsT} huk. Askerî mahkemeler.*|| **mahākim-i nizāmiye,** *{OsT} huk. Nizamî mahkemeler.*|| **mahākim-i şer'iye,** *{OsT} huk. Şer'î mahkemeler.*

mahaklı, [mahak-lı] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) çok öksüren; tık nefes. **2.** (Kişi için) lekeler biçiminde beliren bir deri hastalığına tutulmuş. [DS]

mahal[1]**, -lli** [Ar. ḥulūl > maḥall محل] *{OsT} is.* **1.** Yer; mevki; yöre. **2.** *{eAT}* Sıra; ara. ◘ **mahal kalmamak,** *Gerek kalmamak; lüzum kalmamak.*‖ **mahall-i hendesî,** *{OsT} mat. Geometrik yer.*|| **mahall-i ikāmet,** *{OsT} İkamet yeri; oturulan yer; mesken.*|| **mahallinde tetkik,** *Yerinde inceleme.*|| **mahalline masrûf,** *{OsT} Yerine harcanmış olan; yerli yerinde yapılan harcama.*‖ **mahall-i sadaka,** *{OsT} huk. Hayır için bağışlanan şeyi yasal olarak almaya yetkili olan kimse.*‖ **mahall-i tahaffuz,** *{OsT} Üzeri örtülü sığınılacak yer; sığınak.*|| **mahallü'l-bey,** *{OsT} huk. Satış yeri.*|| **mahal olmamak,** *Yeri ve gereği olmamak; gerekli görülmemek; uygun bulunmamak; lüzumlu sayılmamak.*|| **mahal yok,** *Yeri ve gereği yok; lüzumsuz.*

mahal[2]**, -lli** [Ar. maḥall >maḥāll محال] *(maha:l) {OsT} is.* Yerler.

mahal[3]**,** [? mahal] *{ağız} sf.* Dik kafalı. [DS]

mahalib, [Ar. ḥilb *(tırnak)* >maḥleb >maḥālib محالب] *(maha:lib) {OsT} is.* Yırtıcı hayvanların pençeleri.

mahallat, [Ar. maḥalle > maḥallāt محلات] *(mahallâ:t) {OsT} is.* Mahalleler.

mahalle, [Ar. ḥulūl > maḥāll > maḥalle محله] *{OsT} is.* **1.** Şehir, kasaba veya büyükçe bir köyün yönetim bakımından veya halkın kabulüne göre bölünmüş parçalarından her biri. **2.** Kırsal alanda birbirinden ayrı ve az sayıda evden meydana gelmiş yerleşim birimlerinin her biri. **3.** Bir kentin belli özelliklere sahip kendi içinde bir bütün oluşturan bölümü; semt. **4.** Şehir, kasaba veya büyük köylerde bu şekilde bölümlenmiş yerleşim alanlarından birinde oturan insanların tümü; mahalle halkı. **5.** *gnşl.* Bir yerleşim biriminde oturan kimsenin yakın çevresi. **6.** (Tamlayan olarak) bir kentin bir bölümünde oturan kimselerin uğradığı veya o kimselere hizmet veren iş yeri. ◘ **mahalle arası,** *Mahalle içi; mahallenin sokaklarının tümü.*|| **mahalle arkadaşı,** *Aynı mahallede oturan ve dost olan kimse; komşu.*|| **mahalle baskını,** *Eskiden mahalle içinde zina ve fuhuş yapılan evlere mahalle halkı tarafından yapılan baskın.*‖ **mahalle bekçisi,** *Mahallede geceleri güvenliği sağlamakta yardımcı olan bekçi; gece bekçisi.*|| **mahalle çapkını,** *Beceriksiz çapkın.*|| **mahalle çocuğu,** *Sokaklarda zaman geçiren, iyi eğitim almamış kimse.*|| **mahalle-i hamûşan,** *{OsT} Susanların mahallesi; mezarlık.*|| **mahalle imamı,** *Mahalledeki mescit veya camide görevli olan imam.*|| **mahalle kahvesi,** *Çoğunlukla mahallede oturanların devam ettiği, oyun oynadığı, meşrubat içtiği kahve.*|| **mahalle kahvesi gibi,** *Havasız, çok gürültülü ve kalabalık yer.*|| **mahalle karısı,** *Görgüsüz, kavgacı, edepsiz kadın.*|| **mahalle mektebi,** *1. İmparatorluk döneminde okuma yazma ve basit matematik öğreten küçük çocukların devam ettiği eğitim kurumu. 2. Mahallede bulunan ilköğretim okulu.*|| **mahalle muhtarı,** *Mahallede oturanların yasal işlemlerini yapmakla görevli ve o mahallede oturanlar tarafından seçilen muhtar.*|| **mahalleyi ayağa kaldırmak,** *Aşırı gürültü yaparak, bağırıp çağırarak çevredekileri rahatsız etmek.*

mahallebi, [Ar. ḥalib *(süt)* > maḥallebi / muḥallebi محلبی] *{OsT} is.* → muhallebi

mahallebici, [mahallebi-ci] *is.* → muhallebici.

mahallebicilik, -ği [mahallebi-ci-lik] *is.*→ muhallebicilik.

mahallece, [mahalle-ce] *(mahalle'ce) zf.* Bütün mahalle halkı tarafından; mahalleliye göre.

mahalleli, [mahalle-li] *is.* **1.** Aynı mahallede oturan halkın tümü; mahalle halkı. **2.** *sf.* Aynı mahalleden olan.

mahallık, -ğı [mahal-lık] *{ağız} is.* Dik kafalılık. [DS]

mahalli, [Ar. maḥall > maḥallī / maḥalliye محلی / محلیه] *(mahalli:) {OsT} sf.* Bir yere özgü olan; yerel; yöresel. ◘ **mahalli idare,** *İl, belediye veya köy halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organları yerel halk tarafından seçilen kamu tüzel kişiliği; yerel yönetim.*‖ **mahalli isim,** *Herhangi bir bilimsel terim için farklı yörelerde kullanılan isimler.*‖ **mahalli örf,** *Yerel alışkanlık ve gelenekler; örf ve âdet hukuku.*‖ **mahalli saat,** *gök b. Bir yerin meridyeninden Güneşin tam on ikide geçmesi esasına göre ayarlanan saat; yerel saat.*|| **mahalli seçim,** *Mahalli idare organlarında görev alacakların belirlenmesi için yapılan seçim; yerel seçim.*

mahallileşme, [mahalli-le-ş-me] *(mahalli:leşme) is.* Mahallileşmek eylemi veya durumu; yöreselleşme; yerelleşme.

mahallileşmek, [mahalli-le-ş-mek] *(mahalli:leşmek) dönşl. f. [-ir]* Mahalli bir özellik kazanmak; yöreselleşmek; yerelleşmek.

mahalsinmek, [mehel > mahal-si-n-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* **1.** Gerçek sanmak. **2.** Önemsemek; değer vermek. [DS]

mahalsiz, [mahal-siz] *sf.* **1.** Yersiz; yeri olmayan; barınaksız. **2.** *mecaz.* Gereksiz; zamansız; sırasız.

maham, [Ar. maḳām => maḥam] *{ağız} is.* → makam. [DS]

mahamid, [Ar. ḥamd > maḥmedet > maḥāmid محامد] *(maha:mid) {OsT} is.* **1.** Hamt edilmeğe değer davranışlar; hamtlar; şükürler. **2.** İyi ve güzel huylar.

mahamil, [Ar. maḥmil > miḥmel > maḥāmil محامل] *(maha:mil) {OsT} is.* Devenin üzerine konulan iki kişinin binebileceği şekilde yapılmış sepet.

mahana, [Far. bahāne] *{ağız} is.* **1.** Asıl sebebi gizlemek amacıyla söylenen sözde sebep; bahane. **2.** Gerçek dışı özür. **3.** Vesile, sebep. **4.** Eksiklik, kusur. [DS] 🗗 **mahana bulmak,** *{ağız} Kınamak.* [DS]

mahane[1], [Far. māh-āne ماه آنه] *(ma:ha:ne) {OsT} is.* Aylık maaş.

mahane[2], [Far. bahāne] *{ağız} is.* → bahane. [DS]

mahanne, [İt. macaroni => makarna] *{ağız} is.* Makarna.[DS]

maharaca, [Sansk. mahraca] *is.* → mihrace.

maharagi, [Sansk. maḫoraga > maḫaragi] *{eT} is.* Büyük yılan. [EUTS]

maharani, [Sansk. maharani] *{eT} is.* Mihrace eşi.

maharaurab, [Sansk. maḫaraurab] *{eT} is.* Cehennem. [EUTS]

maharet, [Ar. mahāret مهارت] *(maha:ret) {OsT} is.* Başkalarının yapmakta zorlandığı veya güç bulduğu, ustalık isteyen bir işi yapma beceri ve yetisi; iş görmede gösterilen başarı; ustalık; beceriklilik; hüner sahipliği; iş bilirlik. 🗗 **maharet kazanmak,** *Ustalaşmak; beceri kazanmak.*

maharetli, [maharet-li] *(maha:retli) sf.* **1.** Başkalarının yapmakta zorlandığı veya güç bulduğu, ustalık isteyen bir işi yapabilen; iş görmede başarı gösteren; usta; becerikli; hüner sahibi; iş bilir; eli işe yatkın. **2.** İşi bilen bir kimse tarafından yapılmış; usta bir el tarafından yapılmış.

maharetsiz, [maharet-siz] *(maha:retsiz) sf.* Eli işe yatkın olmayan; elinden iş gelmeyen; beceriksiz.

maharetsizlik, -ği [maharet-siz-lik] *is.* Maharetsiz olma durumu; maharet yoksunluğu; beceriksizlik.

maharıma, [makrame] *{ağız} is.* → maharma. [DS]

maharib, [Ar. miḥrāb > maḫārīb محاريب] *(maha:rib) {OsT} is.* Mihraplar.

maharic, [Ar. ḫurūc > maḫrec > maḫāric مخارج] *(maha:ric) {OsT} is.* Çıkak yerleri; çıkış yerleri; mahreçler.🗗 **mahāric-i hurūf,** *{OsT} dbl. Harflerin ağızda çıkış yerlerini belirten terim.*

maharim[1], [Ar. ḥarām > maḥrem > maḥārim محارم] *(maha:rim) {OsT} is.* **1.** Yapılması dinen yasak olan şeyler; haramlar. **2.** Gizlenmesi gereken yerler. **3.** Gizli tutulması gereken davranışlar.

maharim[2], [Ar. muḥarrem > maḥārīm محاريم] *(maha:ri:m) {OsT} is.* **1.** Haram kılınmışlar. **2.** Haram aylar; muharremler.

maharit, [Ar. maḫrūṭ > maḫārīṭ مخاريط] *(maha:ri:t, t kalın söylenir) {OsT} is.* Koni biçiminde olan şeyler; koniler; mahrutlar. 🗗 **mahārît-i munzama,** *{OsT} yer b. Yanardağların çatlak ve yarıklarından çıkan taş ve kül yığınları.*

maharma, [makrame] *{ağız} is.* **1.** Baş örtüsü. **2.** Yeni gelinlerin kullandıkları kalın, büyük başörtüsü. [DS]

mahas, [Ar. maḳaṣṣ] *{ağız} is.* Makas. [DS]

mahasal, -li [Ar. mā-ḥaṣal ماحصل] *(ma:hasal) {OsT} is.* Elde edilen şey; hasıl olan şey. 🗗 **mā-hasal-ı ömr,** *{OsT} 1. Bir ömür boyu çalışarak elde edilen servet, eser veya varlık. 2. Evlat; çocuk.*

mahasin, [Ar. ḥüsn > maḥsen > maḥāsin محاسن] *(maha:sin) {OsT} is.* **1.** Güzellikler. **2.** Güzel eserler. **3.** *sf.* (Sakal ve bıyık için) yüze güzellik veren. 🗗 **mahāsine el urmak,** *{OsT} Sakal sıvazlamak.*|| **mahāsin-i ahlāk,** *{OsT} Yaradılış güzelliği; ahlak güzelliği.*|| **mahāsin-i gurbet,** *{OsT} Gurbetin güzel yanları.*‖ **mahāsin-i sefid,** *{OsT} Ak sakal.*

mahaşşe, [Ar. maḥaşşe محشه] *{OsT} is.* Kıç; makat.

mahat[1], **-dı** [Ar. maḳ'ad مقعد => maḥat] *{ağız} is.* Tahta seki; sedir. [DS]

mahat[2], **-dı** [? mahat] *{ağız} is.* Derinin kıyısını çizmek için kullanılan, çift ağızlı, ağaçtan yapılmış bir saraç aracı. [DS]

mahat[3], **-tı** [Ar. maḥaṭṭ محط] *{OsT} is.* **1.** Yolculukta dinlenmek için inilen yer; menzil. **2.** Liman.

mahatim, [Ar. maḥtūm > maḥātīm محاتيم] *(maha:ti:m) {OsT} sf.* **1.** (Evraklar için) mühürlenmiş. **2.** (Şeyler için) bağlanmış; kilitlenmiş.

ıahatma, [Sansk. mahatma] *is.* **1.** Büyük ruh. **2.** Hindistan'da başkalarının ruhunu kurtarmağa çalışmak için kendi manevi gelişmelerine bir süre ara vermiş, bilgelik ve merhamet üstatlarına verilen unvan.

ıahatta, [Ar. maḥaṭṭa محطه] *{OsT} is.* İstasyon.

mahavif, [Ar. maḫūf > maḫavif مخاوف] *{OsT} is.* Korkunç ve tehlikeli yerler.

mahavir, [Ar. miḥver > maḥavir محاور] *(maha:vir) {OsT} is.* Mihverler; eksenler.

mahayil, [Ar. maḫile > maḥayil محايل] *(maha:yil) {OsT} is.* Hayal ürünleri.

mahaz, [Ar. maḫāż محاض] *(maha:z) {OsT} is. tıp.* Doğum sancısı.

mahazar, [Ar. mā-ḥāżar ماحضر] *(ma:hazar) {OsT} is.* Hazır olarak bulunan ne varsa; hazır olan şey.

mahazır, [Ar. maḥżar > maḫāżır محاضر] *(maha:zır) {OsT} is.* Genel dilekçeler; müracaatlar; başvurular.

ıahazi, [Ar. maḫāzī مخازى] *(maha:zi) {OsT} sf.* Kötü davranışlar; rezilce davranışlar.

mahazil, [Ar. maḫẕūl > maḫāẕīl مخاذيل] *(maha:zi:l) {OsT} is.* Rezil olmuş kimseler.

mahazin, [Ar. maḫzen > maḫāzin مخازن] *(maha:zin) {OsT} is.* Mahzenler.

mahazir, [Ar. maḫẕūr > maḫāẕīr محاذير] *(maha:zi:r) {OsT} is.* Korkulacak, sakınılacak şeyler; mahzurlar; engeller.

mahbel, [Ar. maḥbel محبل] *{OsT} is.* Hayvanın gebelik zamanı.

mahber, [Ar. maḥber / maḥbere محبر /محبره] *{OsT} is.* Mürekkep hokkası; mürekkep kabı; divit takımı.

mahbes, [Ar. ḥabs > maḥbes محبس] *{OsT} is.* **1.** Hapishane; ceza evi; zindan. **2.** *mecaz.* Sıkıntılı, karanlık ve hüzünlü yer. 🗗 **mahbes-i āmāl,** *{OsT} Arzu ve isteklerin hapishanesi.*

mahbez[1], [Ar. ḫubz > maḫbez محبز] *{OsT} is.* Ekmekçi dükkânı; ekmek fırını.

mahbez[2], [? mahbez] *{ağız} is.* Baş örtüsü; yazma. [DS]

mahbub, [Ar. ḥubb>maḥbūb محبوب] *(mahbu:b) {OsT} sf.* **1.** Sevgili; sevilen. **2.** Erkek sevgili; mahbup. **3.** *{eAT}* Güzel; sevimli. 🗗 **mahbûb-dost,** *{OsT} Oğlan seven; oğlancı; kulampara.*|| **mahbûb-i cihân,** *{OsT} Bütün dünyanın sevgilisi.*|| **mahbûb-i Hudâ,** *{OsT} Tanrının sevgilisi: Hz. Muhammet.*|| **mahbûb-i kulûb,** *{OsT} Gönüllerin sevgilisi.*|| **mahbûb-i muavvec,** *{OsT} ed. Evirmece.*|| **mahbûb-perest,** *{OsT} Erkeklere düşkün eş cinsel erkek; delikanlı seven.*|| **mahbûbü'l-kalb,** *{OsT} Gönlün sevgilisi.*|| **mahbûbü'l-kulûb,** *{OsT} Gönüllerin sevgilisi.*

mahbube, [Ar. ḥubb > maḥbūbe محبوبه] *(mahbu:be) {OsT} is.* **1.** Sevilen kadın. **2.** Değerli ve güzel bir lale türü.

mahbun, [Ar. ḥabn > maḥbūn محبون] *(mahbu:n) {OsT} is.* **1.** Kıtlık için saklanan şey. **2.** Aruz vezninde, ilk heceyi kısaltarak yapılan değişiklik.

mahbup, -bu [Ar. ḥubb > maḥbūb محبوب] *(mahbu:b) {OsT} is.*→ mahbub.

mahbus, [Ar. ḥabs > maḥbūs محبوس] *(mahbu:s) {OsT} is.* → mahpus. 🗗 **mahbûs-hâne,** *{OsT} Hapishane.*

mahbusîn, [Ar. maḥbūs > maḥbūsīn محبوسين] *(mahbu:si:n) {OsT} is.* Hapsedilmiş kişiler; mahkûmlar.

mahbusiyet, [Ar. maḥbūs > maḥbūsiyyet محبوسيت] *(mahbu:siyet) {OsT} is.* **1.** Bir yere kapatılmış olma durumu; mahpus olma hâli; hapislik. **2.** Hapislik süresi.

mahcer, [Ar. ḥücre > maḥcer محجر] *{OsT} is. anat.* Göz çukuru.

mahcir, [Ar. ḥacr > maḥcir مخجير] *is.* **1.** Ayrılmış, bölünmüş yer. **2.** Parmaklık.

mahcub, [Ar. ḥicāb > maḥcūb محجوب] *(mahcu:b) {OsT} is.* → mahcup.

mahcubane, [Ar. maḥcūb + Far. -āne محجوبانه] *(mahcu:ba:ne) {OsT} zf.* Utanmış, sıkılmış bir durumda; utanmış olarak.

mahcube, [Ar. maḥcūbe محجوبه] *(mahcu:be) {OsT} is.* **1.** Mahcubun dişili. **2.** *sf.* (Kadın için) utangaç.

mahcubiyet, [Ar. maḥcūbiyyet محجوبيت] *(mahcu:biyet) {OsT} is.* **1.** Utangaçlık; sıkılganlık. **2.** Örtülü olma durumu.

mahcuc, [Ar. ḥüccet > maḥcūc محجوج] *(mahcu:c) {OsT} is.* Kanıt gösterilmiş; delil gösterilmiş.

mahcup, -bu [Ar. ḥicāb > maḥcūb محجوب] *(mahcu:p) sf.* **1.** Perdeli; örtülü. **2.** Utanmış; sıkılmış. **3.** Sıkılgan huylu; utangaç. 🗗 **mahcup çıkarmak,** *Utandırmak.*|| **mahcup çıkarmamak,** *Utandırmamak.*|| **mahcup düşmek,** *Utanmak; sıkılmak.*|| **mahcup etmek,** *Utanmasına yol açmak.*|| **mahcup kalmak,** *Utanmış olmak.*|| **mahcup olmak,** *Utanmak; sıkılmak.*

mahcur, [Ar. ḥacr > maḥcūr محجور] *(mahcu:r) {OsT} sf. huk.* Hacir altına alınmış.

mahcuriyet, [Ar. maḥcūriyyet محجوريت] *(mahcu:riyet) {OsT} is.* Kısıtlılık.

mahcuz, [Ar. ḥacz > maḥcūz محجوز] *(mahcu:z) {OsT} sf. huk.* Haciz konulmuş; haczedilmiş.

mahçe, [Far. māh + Far. -çe ماهچه] *(ma:hçe) {OsT} is.* **1.** Küçük ay. **2.** Minare, sancak; kümbet vb'nin tepesine konulan madenî hilal; alem.

mahdıban[1], [malı + taban ?] *{ağız} sf.* Tembel tembel oturan. [DS]

mahdıban[2], [? malıdıban] *{ağız} is.* Manda. [DS]

mahdub, [Ar. maḥḍūb / maḥżūb محضوب] *(mahdu:b) {OsT} sf.* Boyanmış.

mahdud, [Ar. ḥadd > maḥdūd محدود] *(mahdu:d) {OsT} sf.* → mahdut.

mahdudiyet, [Ar. maḥdūdiyyet محدوديت] *(mahdu:diyet) {OsT} is.* Sınırlılık.

mahdum, [Ar. ḫidmet > maḫdūm مخدوم] *(mahdu:m) {OsT} is.* **1.** Erkek evlat; oğul. **2.** Hizmet edilen kimse; efendi. 🗗 **mahdûm-i kâinât,** *{OsT} Evrenin efendisi; Hz. Muhammet.*

mahdumiyet, [Ar. maḫdūmiyyet مخدوميت] *(mahdu:miyet) {OsT} is.* Erkek evlat olma durumu; oğulluk.

mahdur, [Ar. ḫıdr > maḫdūr مخدور] *(mahdu:r) {OsT} sf.* Örtülü; saklanmış.

mahdure, [Ar. ḫıdr > maḫdüre محذوره] *(mahdu:re) {OsT} sf.* (Kız için) örtünmüş, kimseye görünmeyen.

mahduş, [Ar. maḫdüş محذوش] *(mahdu:ş) {OsT} sf.* **1.** Tırmalanmış. **2.** Kuşkulandırılmış.

mahdut, -du [Ar. ḫadd > maḫdüd محدود] *(mahdu:t) {OsT} sf.* **1.** Sayısı belli; sayılı. **2.** Etrafı çevrilmiş; sınırlanmış. **3.** *huk.* Sınırları belirlenmiş. ◻ **mahdut mesuliyetli şirket,** *Limitet ortaklık.*

mahdüver, [Far. baḫtiyār => mahdüver] *{ağız} is.* Hıdrellez gecesi hazırlanan ve sabah çekilen kısmet oyunu. [DS]

mahe, [Far. māhe ماهه] *(ma:he) {OsT} is.* Hilal biçiminde burgu.

mahed, [Ar. ʿahd > maʿhed معهد] *(ma-hed) {OsT} is.* Buluşma yeri.

mahfaza, [Ar. ḥıfẓ > maḫfaẓa محفظه] *{OsT} is.* **1.** Korumak ve saklamak amacıyla içine ufak tefek şeyler konulan küçük kutu. **2.** İçine bir nesne konulan ve o nesnenin biçiminde olan özel kutu. **3.** El yazması kitapları korumak amacıyla yapılmış bir tür kap. ◻ **mahfaza-i billûriye,** *{OsT} tıp. Gözdeki saydam zar.*|| **mahfaza-i büzeyre,** *{OsT} bot. Küçük spor kesesi.*|| **mahfaza-i büzûr,** *{OsT} bot. Spor kesesi.*

mahfazalı, [mahfaza-lı] *sf.* **1.** Mahfazası olan. **2.** Mahfuz; korunan.

mahfe, [Ar. maḥaffe > maḫfe محفه] *{OsT} is.* **1.** Deve, fil vb. hayvanların sırtına konan ve içine oturulabilen sepet. **2.** Eskiden devlet adamlarını taşımakta kullanılan iki kişinin oturabileceği biçimde ve insan omzunda taşınan sepet; tahtırevan.

mahfel, [Ar. ḥufûl > maḫfel محفل] *{OsT} is.* **1.** Toplanılacak yer; toplantı yeri. **2.** Bir yerde toplanmış kimseler; meclis; mahfil.

mahfes, [? mahfes] *{ağız} is.* → mahbez. [DS]

mahfez, [? mahfez] *{ağız} is.* → mahbez. [DS]

mahfi, [Ar. ḫafā > maḫfi محفی] *(mahfi:) {eAT} {OsT} sf.* Gizli; saklanmış.

mahfil, [Ar. ḥufûl > maḥfil محفل] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Toplanılacak yer; toplantı yeri. **2.** Bir yerde toplanmış kimseler; meclis. **3.** Camilerde etrafı parmaklıkla çevrili, yerden yüksekçe yapılmış yer. ◻ **mahfil-i āli,** *{OsT} Allah'ın huzuru.*|| **mahfil-i hümāyūn,** *{OsT} Selatin camilerinde padişahların namaz kılmaları için ayrılmış bölüm; hünkâr mahfili.*|| **mahfil-i kaza,** *{OsT} Adalet meydanı.*|| **mahfil-i şer'iyāt,** *{OsT} Fatihin kurduğu mahkeme.*

mahfiyen, [Ar. maḫfi > maḫfiyyen محفين] *{OsT} zf.* Gizli olarak; saklı olarak.

mahfuf, [Ar. maḥfûf محفوف] *(mahfu:f) {OsT} sf.* Etrafı çevrilmiş; kuşatılmış.

mahfuk, -ku [Ar. ḫafaḳan > maḫfûḳ محفوق] *(mahfu:k) {OsT} sf.* Yüreği oynayan; kalp çarpıntısı olan.

mahfur, [Ar. ḫafr > maḫfûr محفور] *(mahfu:r) {OsT} sf.* (Mezar, çukur vb. için) kazılmış.

mahfuz[1]**,** [Ar. ḥıfẓ > maḫfûẓ محفوظ] *(mahfu:z) {OsT} sf.* **1.** Saklanmış; gizlenmiş. **2.** Korunan; muhafaza edilen. **3.** Gizli. **4.** Ezberlenmiş; iyice öğrenilmiş; hıfzedilmiş. ◻ **mahfuz hisse,** *huk. Yasal mirasçının, miras bırakanın iradesiyle ortadan kaldırılamayan payı.*|| **mahfuz liman,** *Rüzgârlara kapalı olan ve gemilerin emniyetle barınabileceği liman.*

mahfuz[2]**,** [Ar. maḫfûż محفوض] *(mahfu:z) {OsT} sf.* Alçalmış.

mahfuzat, [Ar. maḥfûẓāt محوظات] *(mahfu:za:t) {OsT} is.* **1.** Gizlenmiş saklanmış şeyler; korunmuş şeyler. **2.** Ezberlenmiş şeyler. **3.** *müz.* Notanın kullanılmadığı zamanlarda müzikçinin ezbere bildiği parçalar.

mahfuzen, [Ar. maḫfûẓen محفوظاً] *(mahfu:'zen) {OsT} zf.* Güvenlik güçleri tarafından göz altında bulundurularak.

mahıv, -hvı [Ar. maḥv محو] *{OsT} is.* **1.** Yok etme; harap etme; yıkma; bozma. **2.** Yok olma; ortadan kalkma; yıkılma; bozulma. **3.** *tasvf.* Beşerî zaaflardan kurtulma durumu.

mahi[1]**,** [Ar. maḥv > māḥī ماحی] *(ma:hi:) {OsT} sf.* Mahvedici; yok edici; yok eden. ◻ **māhi-i emrāz,** *{OsT} Hastalıkları yok eden.*|| **māhi'n-nükūş,** *{OsT} Nakışları silen.*

mahi[2]**,** [Fars. māhī ماهی] *(ma:hi:) {OsT} is. zool.* Balık. ◻ **māhî-dān,** *{OsT} Balık konulan havuz.*|| **māhî-fürūş,** *{OsT} Balık satan; balıkçı.*|| **māhî-hār,** *{OsT} 1. Balık yiyen; balık avlayan; balıkçıl; balıkla beslenen. 2. zool. Balıkçıl.* || **māhî-püşt,** *{OsT} Balık sırtı.*

mahiç, -ci [? mahiç] *{ağız} is.* Karyola. [DS]

mahir, [Ar. mahāret > māhir ماهر] *(ma:hir) {OsT} sf.* Usta; kabiliyetli; becerikli.

mahirane, [Ar. māhir + Far. -āne ماهرانه] *(ma:hira:-ne) {OsT} zf.* Becerikli biçimde; ustaca.

mahire, [Ar. māhir > māhire ماهره] *(ma:hire) {OsT} sf.* (Bayan için) usta; becerikli.

mahis, [Ar. maḫīṣ محیص] *(mahi:s, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyden dönme. **2.** Kurtulma.

mahistak, [? maḥistak] *{eT} is.* Manihey ruhanilerinin bir sınıfı, bir bölümü. [EUTS]

mahitab, [Fars. māh *(ay)* + tāb *(parıltı)* ماهتاب] *(ma:-hita:b) {OsT} is.* Ay ışığı; mehtap.

mahiyan[1], [Far. māh *(ay)* > māhiyān ماهيان] *(ma:hiya:n) {OsT} is.* Aylar.

mahiyan[2], [Far. māhiyān ماهيان] *(ma:hiya:n) {OsT} is.* Balıklar.

mahiyane[1], [Far. māhiyāne ماهيانه] *(ma:hiya:'ne) {OsT} zf.* Ay hesabıyla verilen; aydan ayan; ay olarak.

mahiyane[2], [Far. māhiyāne ماهيانه] *(ma:hiya:ne) {OsT} is.* Balık çorbası.

mahiye[1], [Ar. mā-hiye ماهى] *(ma:hiye) {OsT} e.* O şey ki.

mahiye[2], [Far. māh *(ay)* + Ar. -iyye => māhiyye ماهيه] *(ma:hiye) {OsT} is.* **1.** Aylık; maaş. **2.** *zf.* Aylık olarak.

mahiyet, [Ar. māhiyyet ماهيت] *(ma:hi:yet) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi belirleyen asıl öge; nitelik; vasıf; özellik; esas; öz. **2.** *mecaz.* İç yüz. **3.** *fel.* Kendilik.

mahiz, [Ar. ḥayż > maḥiż محيض] *(mahi:z, h kalın söylenir) {OsT} is.* Hayız durumu; ay başı hâli; âdet görme.

mahk, -kı [Ar. maḥḳ محق] *{OsT} is. tasvf.* Kulun, mahv'ın bir ileri aşaması olarak, vücudunun özü hakkında, Allah'ın zâtında fenâ bulması; yani varlığıyla ilgili geride hiçbir eser kalmamacasına fenâya ermesi.

mahkeme, [Ar. ḥükm > maḥkeme محكمه] *{OsT} is.* **1.** Bir yargıç veya birlikte karar veren yargıçlar tarafından yargı yetkisi kullanılarak anlaşmazlıkların çözümlendiği ve adalet dağıtıldığı devlet örgütü. **2.** Bir davaya bakılan ve hüküm verilen yer, bina. **3.** Dava; duruşma. **4.** *mecaz.* Karar verme yetkisinin bulunduğu, yargıladığı kabul edilen şey. 🗗 **mahkemede dayısı olmak,** *Yüksek bir makamda koruyucusu veya kayırıcısı bulunmak.*|| **mahkeme duvarı,** *Asık ve utanmaz surat.*|| **mahkeme-i kübrā,** *{OsT} Kıyamet günü kurulacak olan yargılama düzeni.*|| **mahkeme-i şer'iye,** *{OsT} Şeriat hükümlerine göre kurulmuş mahkeme; şeriat mahkemesi.*|| **mahkeme kapısı,** *Yargı makamı; mahkeme.*|| **mahkeme kararı,** *Yargı sonunda verilen hüküm.*|| **mahkeme masrafı,** *Dava açılırken ödenen harç ve avukatlık ücretleri.*|| **mahkemeye düşmek,** *Anlaşmazlık konusu olan durumu çözümletmek için yargıya baş vurmak.*

mahkemeleşme, [mahkeme-le-ş-me] *is.* Mahkemeleşmek eylemi veya durumu.

mahkemeleşmek, [mahkeme-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Karşılıklı olarak birbirinden davacı olup yargıya başvurmak.

mahkemeli, [mahkeme-li] *sf.* Dava konusu olan; davası olan.

mahkemelik, -ği [mahkeme-lik] *sf.* Mahkeme açmayı gerektiren; mahkemede çözülmesi gereken. 🗗 **mahkemelik olmak,** *Üzerinde anlaşılamayan veya anlaşmazlık bulunan bir konu için yargıya başvurmak.*

mahkî, [Ar. ḥikāyet > maḥkī محكى] *{OsT} sf.* Anlatılan; hikâye edilen.

mahkud, [Ar. maḥḳūd محقود] *(mahku:d) {OsT} sf.* Haset edilen; haset olunan.

mahkûk, -ku [Ar. ḥakk > maḥkūk محكوك] *(mahkû:k) {OsT} sf.* **1.** Çelik kalemle kazılmış; kazılarak resmedilmiş; hakkolunmuş. **2.** Yazıldıktan sonra sert bir aletle kazılmış. **3.** *is.* Yazı üzerinde yapılan silinti kazıntı.

mahkuk, [Ar. ḥaḳḳ > maḥḳūḳ محقوق] *(mahku:k) {OsT} sf.* Doğrultulmuş; doğru hâle getirilmiş.

mahkûkât, [Ar. maḥkūk > maḥkūkāt محكوكات] *(mahkû:kâ:t) {OsT} is.* Kazılarak yapılmış resim ve yazılımış resimler.

mahkûm, [Ar. ḥükm > maḥkūm محكوم] *(mahkû:m) {OsT} sf.* **1.** Yargılama sonucu hüküm giymiş olan; hükümlü. **2.** *mecaz.* Bir şeye mecbur olan; zorunda olan; bir şeyi yapması kaçınılmaz olan. **3.** Kötü bir sonuca sürüklenmesi kaçınılmaz olan. **4.** *is.* Mahkemece hüküm giymiş kimse; hükümlü. 🗗 **mahkûm etmek,** *1. Hüküm giymesini sağlamak. 2. Kötü bir sonuca sürüklemek. 3. Mecbur etmek.*|| **mahkûm olmak,** *1. Bir suç yüzünden yargılama sonucu hüküm giymek. 2. Kötü bir duruma düşmek. 3. Bir şeyi yapmak, yerine getirmek mecburiyetinde olmak; zorunda kalmak.*|| **mahkûmü'n-aleyh,** *{OsT} huk. Aleyhinde hüküm verilen; davayı kaybeden.*|| **mahkûmü'n-bih,** *{OsT} huk. Hüküm ve kararı verilmiş; hüküm giymiş; kararı verilmiş.*|| **mahkûmü'n-leh,** *{OsT} huk. Lehinde karar verilen; davayı kazanan.*

mahkûme, [Ar. ḥükm > maḥkūme محكومه] *(mahkû:me) {OsT} sf.* Mahkûmun dişili.

mahkûmîn, [Ar. maḥkūmīn محكومين] *(mahkû:mi:n) {OsT} is.* Mahkûmlar; hüküm giyenler.

mahkûmiyet, [Ar. maḥkūmiyet محكوميت] *(mahkû:miyet) {OsT} is.* **1.** Hakkında hüküm verilmiş olma durumu; hüküm giyilmişlik. **2.** Hüküm giyilen süre.

mahkun, [Ar. ma maḥḳūn محقون] *(mahku:n) {OsT} sf.* Masum; suçsuz. 🗗 **mahkûnu'd-dem,** *{OsT} huk. Katli gerekmeyen kimse.*

mahkur, [Ar. maḥḳūr محقور] *(mahku:r) {OsT} sf.* Aşağılık; hakir.

mahlaç, -cı [Ar. maḥlūc] *{ağız} is.* → mağlıç.[DS]

mahladır, [? mahladır] *{ağız} is.* Küçük tabak. [DS]

mahlas, [Ar. ḫulūṣ > maḫlāṣ مخلص] *(mahlâs) {OsT} is.* **1.** Eskiden şairlerin şiirlerinde kullandıkları takma ad. **2.** Bir kimsenin doğumda verilen ikinci adı; göbek adı. 🗗 **mahlas beyti,** *{OsT} ed. Eski şiirlerde şairin takma adının geçtiği beyit.*

mahlashane, [Ar. maḫlaṣ+Far. -ḫāne مخلصخانه] *(mahlâsha:ne) {OsT} is. ed.* Divan şiirinde şairin mahlasının bulunduğu beyit.

mahlasname, [Ar. maḫlaṣ + Far. -nāme مخلصنامه] *(mahlâ:sna:me) {OsT} is. ed.* Şiir yazmaya başlayan birine verilen mahlası dile getiren şiir.

mahleb,[1] [Ar. maḫleb محلب] *{OsT} is.* **1.** Mahlep. **2.** Bal.

mahleb[2]**,** [Ar. maḫleb مخلب] *{OsT} is.* Yırtıcı hayvanların çengelli pençesi.

mahleç, -ci [? mahleç] *{ağız} is.* Sümüklü böcek.[DS]

mahlep, -bi [Ar. maḫleb محلب] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, on metre kadar boylanabilen, beyaz çiçekli, dalları ve meyvesi hoş kokulu, kerestesi güzel bir tür kiraz; kokulu kiraz; idris ağacı; endirez, *(Cerasus mahaleb / Prunus mahaleb).* **2.** Bu ağacın nohut iriliğindeki meyvesi.

mahlu, -u'u [Ar. ḫalʿ>maḫlūʿ /maḫlūʿa مخلوع / مخلوعه] *(mahlû:) {OsT} sf.* (Hükümdar için) tahtından zorla indirilmiş. 🗗 **hakan-ı mahlû',** *{OsT} Tahtından indirilmiş Osmanlı padişahı.*

mahluc, [Ar. ḫalc > maḫlūc مخلوج] *(mahlû:c) {OsT} sf.* (Pamuk için) atılmış.

mahluf, [Ar. ḫalf > maḫlūf محلوف] *(mahlû:f) {OsT} sf. huk.* Yemin etmiş. 🗗 **mahlûfü'n-aleyh,** *{OsT} Hakkında yemin edilen konu.*

mahluh, [Ar. maḫluḳ => maḫluḫ] *{ağız} is.* Soy; aile. [DS]

mahluk[1]**,** [Ar. ḫalḳ > ḫilḳat > maḫlūḳ مخلوق] *(mahlû:k) {OsT} is.* **1.** Yaratılmış olan; yoktan var edilmiş insan veya hayvan; yaratık. **2.** *isl.* Allah tarafından yaratılmış bulunan evrensel varlıklardan her biri.

mahluk[2]**,** [Ar. maḫlūḳ مخلوق] *(mahlû:k) {OsT} sf.* (Baş veya yüz için) tıraş edilmiş.

mahluka, [Ar. maḫlūḳa مخلوقه] *(mahlû:ka) {OsT} is.* Asıl şairi başkası olup da çalınan şiir; çalıntı şiir.

mahlukat, [Ar. maḫlūḳ > maḫlūḳāt مخلوقات] *(mahlû:ka:t, k kalın söylenir) {eAT} {OsT} is.* **1.** Yaratılmış olanlar; yaratılmışlar; yaratıklar; mahluklar. **2.** *isl.* Allah tarafından yaratılmış olan, zaman ve mekânla sınırlı bütün varlıklar.

mahlul, -lü [Ar. maḫlūl مخلول] *(mahlû:l) {OsT} sf.* Öbür tarafına geçilmiş olan; delinmiş.

mahlul, -lü [Ar. ḫall > maḫlul محلول] *(mahlûl) {OsT} sf.* **1.** Çözülmüş; dağılmış; hallolmuş. **2.** Erimiş; eritilmiş; eriyik halinde olan. **3.** (Mülk için) mirasçısı olmayan bir kimseden devlete kalan. **4.** (Memurluk veya kadro için) boş. **5.** *is.* Eriyik.

mahlulat, [Ar. maḫlul > maḫlulāt محلولات] *(mahlûla:t) {OsT} is.* Mirasçısı olmayan bir kimsenin ölümünden sonra devlete veya vakıflara kalan toprakları.

mahlule, [Ar. maḫlule محلوله] *(mahlû:le) {OsT} is.* Kocası ölen kadın.

mahluliyet, [Ar. maḫlūl > maḫlūliyyet محلوليت] *(mahlû:liyet) {OsT} is.* **1.** Çözülme; dağılma; hallolma. **2.** Erime; eriyik halinde olma. **3.** (Mülk için) mirasçısı olmadığı için devlete kalma durumu. **4.** (Memurluk veya kadro için) boş oluş.

mahlut, [Ar. ḫalṭ > maḫlūṭ / maḫlūṭe محلوط / محلوطه] *(mahlû:t) {OsT} sf.* **1.** Başka bir şey karıştırılmış olan; karışık; katışık; karışmış; karışım. **2.** *is.* Gaz ve hava karışımı. **3.** Buğday ile çavdar veya yulafla çavdarın eşit miktarlarda karışımından meydana gelen ve birlikte ekilen tohum.

mahluta, [Ar. maḫlūṭa محلوطه] *(mahlû:ta) {OsT} is.* Bulgurlu mercimek çorbası.

mahmasa, [Ar. ḫamṣ > maḫmaṣa محمصه] *{OsT} is.* **1.** Açlık. **2.** Açlık yüzünden zayıf düşme.

mahmedet, [Ar. ḥamd > maḥmidet محمدت] *{OsT} is.* → mahmidet.

mahmel, [Ar. ḥaml > maḥmil محمل] *{OsT} is.* → mahmil.

mahmıt, [? mahmıt] *{ağız} sf.* Avanak; aptal. [DS]

mahmî, [Ar. ḥimāye > maḥmī / maḥmiye محمى / محميه] *(mahmi:) {OsT} sf.* Biri tarafından korunan, kayrılan; himaye gören. 🗗 **mahmî devlet,** *{OsT} Daha güçlü bir devlet tarafından himaye gören devlet.*

mahmidet, [Ar. ḥamd > maḥmidet محمدت] *{OsT} is.* **1.** Övme; methetme; şükretme. **2.** Övülmeye veya şükredilmeye değer bir davranış. 🗗 **mahmidet-sāz,** *{OsT} Hamt ve sena eden; şükür eden; öven.*

mahmil, [Ar. ḥaml > maḥmil محمل] *{OsT} is.* **1.** Taşıt. **2.** İki kişinin oturabileceği şekilde deve üzerine konulan sepet; mahfe. **3.** Bazı İslam hükümdarlarının Hac zamanı Mekke'ye gönderdikleri içi boş süslü mahfe. **4.** *{ağız}* Yemek konulan tel dolap. [DS] **5.** *{ağız}* Dolap. [DS] **6.** *{ağız}* Kuyulardan su çekmeye yarayan dolap; kuyu dolabı. [DS] 🗗 **malımil-i şerif,** *{OsT} Mekke ve Medine'ye hac zamanı "sürre" adıyla gönderilen para ve değerli armağanların yükletildiği araç.*|| **malımil kadısı,** *{OsT} Mekke'ye giden hac kafilesinde bulunan görevli kadı.*

mahmiye, [Ar. ḥimāye > maḥmīye محميه] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi himaye etme; koruma. **2.** Korunaklı büyük şehir.

mahmud, [Ar. ḥamd > maḥmūd / maḥmūde محمود / محموده] *{OsT} sf.* → mahmut.

mahmude, [Ar. maḥmūde محموده] *(mahmu:de) {OsT} is. bot.* **1.** Çit sarmaşığıgillerden, soluk sarı çiçekli, temren gibi sivri yapraklı, 50-100 cm. boyunda çok yıllık otsu bitki, *(Convulvulus scammonia).* **2.** Bu bitkinin köklerinden elde edilen ve müshil olarak halk hekimliğinde kullanılan reçinemsi bir sakız. **3.** Mahmudun dişili.

mahmudî, [Ar. maḥmūdī / maḥmūdiyye محمودى / محموديه] *(mahmu:di:) {OsT} is.* Eskiden İran ve Hindistan'da kullanılın bir gümüş sikke.

mahmudiye, [Ar. maḥmūdiye *(Osmanlı padişahı İkinci Mahmut)* محموديه] *(mahmu:diye) {OsT} is.* **1.** *dnz.* İkinci Mahmut zamanında yaptırılan ve kalyon büyüklüğünde bir savaş gemisi. **2.** Birinci Mahmut zamanında bastırılan 23 ayar altın. **3.** İkinci Mahmut zamanında bastırılan ve bugün süs altını olarak kullanılan ince altın sikke.

mahmul, -lü [Ar. ḥaml > maḥmūl محمول] *(mahmu:l) {OsT} sf.* **1.** Yüklenmiş; yükletilmiş; dolu; hamlolunmuş. **2.** Bir şey üzerine kurulmuş. **3.** (Konuşma için) ağır ve tumturaklı üslubu olan. **4.** (Gemi için) yüklü. **5.** *is. man.* Yüklem. 🗗 **mahmul olmak,** *Dolu olmak; dolu bulunmak; yüklü olmak.*

mahmule, [Ar. ḥaml > maḥmūle محموله] *(mahmu:le) {OsT} is.* **1.** Mahmulün dişili. **2.** Yük; hamule.

mahmulen, [Ar. maḥmūlen محمولاً] *(mahmu:len) {OsT} zf.* Yüklü olarak; yüklenmiş vaziyette.

mahmum, [Ar. ḥummā>maḥmūm محموم] *(mahmu:m) {OsT} sf.* **1.** Hummaya yakalanmış; sıtmaya tutulmuş; ateşi olan; ateşli. **2.** *mecaz.* Saçma sapan konuşan.

mahmumane, [Ar. maḥmūm + Far. -āne محمومانه] *(mahmu:ma:ne) {OsT} zf.* **1.** Ateşli bir hâlde. **2.** Sayıklarcasına.

mahmur, [Ar. ḥamr > maḥmūr محمور] *(mahmu:r) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Sarhoşluk dolayısıyla sersem olan. **2.** Sabahları uykudan uyandıktan sonra üzerinde bir ağırlık ve uyuşukluk olan; uyku sersemliği. **3.** (Göz için) süzgün, dalgın bakışlı. **4.** (Göz için) uyku basmış; ağırlaşmış. 🗗 **mahmur bakış,** *Baygın, süzgün ve yumuşak bakış.* ‖ **mahmur çiçeği,** *Çiğdem.*

mahmurane, [Ar. maḥmūr + Far. -āne محمورانه] *(mahmu:ra:ne) {OsT} sf.* ve *zf.* (Bakış için) mahmurcasına; baygın baygın.

mahmure, [Ar. ḥamr > maḥmūre محموره] *(mahmu:re) {OsT} is.* Mahmurun dişili.

mahmurlaşma, [mahmur-la-ş-ma] *is.* Mahmurlaşmak eylemi.

mahmurlaşmak, [mahmur-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mahmur bir durum almak; baygınlaşmak; uykulu bir hâle girmek.

mahmurluk, -ğu [mahmur-luk] *is.* **1.** İçki içmiş bir kimsenin duyduğu baş ağrısı ve içinde bulunduğu sersemlik; ayıltı. **2.** Uykudan uyanınca duyulan ağırlık ve içinde bulunulan sersemlik; uyku sersemliği. **3.** Gözlerdeki baygın ve süzgün bakış. 🗗 **mahmurluğu bozmak,** *İçkiden sonra duyulan mide rahatsızlığını ve baştaki ağrıyı gidermek amacıyla bir şey içmek veya yapmak.*

mahmut, -du [Ar. ḥamd > maḥmūd محمود] *(mahmu:t) {OsT} sf.* **1.** Hamt olunmuş; sena edilmiş; övülmüş; övmeye değer. **2.** *is.* Hz. Muhammed'in adlarından biri. 🗗 **mahmûdü'l-hisâl,** *{OsT} İyi ahlak sahibi.* ‖ **mahmûdü'ş-şiyem,** *{OsT} Övülecek huylara sahip olan.*

mahmuz[1], [Ar. mihmaz *(dürtme aracı)* مهمز] *{OsT}* **1.** Çizmenin arkasına takılan, binek hayvanını dürterek hızlanmasını sağlamak için yapılmış metal çıkıntı. **2.** Kuşlarda ayağın topuk tarafındaki küçük boynuzsu çıkıntı. **3.** *anat.* Dar açı ile birbirinden ayrılan atardamar kollarına verilen ad. **4.** *dnz.* Eskiden düşman gemisini batırmak için geminin su seviyesi altına konulan uzun sivri kalas. **5.** Dağların veya tepelerin eteğindeki çıkıntı. **6.** Heykelcilerin kıvrımlı yerleri kazımakta kullandıkları ucu törpü biçimindeki alet. **7.** Top kundağını yere bağlayan parça. **8.** Başakta kalan çavdar tanelerine verilen ad. **9.** Arıcıların kovanlara petekleri tespit etmek için kullandıkları maden tekerlekçik. **10.** Köprü ayaklarında yukarıdan gelen ağırlığı dağıtmak için suyun geliş ve akış yönünde yapılmış olan uzantılar. 🗗 **malmuz çiçeği,** *İki çenekliler familyasından, Akdeniz bölgesinde yetişen, talkım hâlinde kırmızı, pembe ve sarı çiçekli iki yıllık otsu bitki, (Centranthus).*

mahmuz[2], [Ar. maḥmūż محموض] *(mahmu:z) {OsT} is.* Oksitlenme.

mahmuzcu, [mahmuz-cu] *is.* Atların koşum takımları ile mahmuz gibi araçları yapan usta.

mahmuzcuk, -ğu [mahmuz-cuk] *is.* **1.** Küçük mahmuz. **2.** *bot.* Salepgillerin çiçeğinde başçığın yakınındaki gagaya benzer organ.

mahmuzculuk, [mahmuz-cu-luk] *is.* Mahmuz yapma ve satma işi; mahmuzcunun işi ve mesleği.

mahmuzlama, [mahmuz-la-ma] *is.* Mahmuzlamak eylemi.

mahmuzlamak, [mahmuz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-*

yor] Binek hayvanını hızlanması için çizmede bulunan mahmuz ile dürtmek.

mahmuzlanma, [mahmuz-la-n-ma] *is.* Mahmuzlanmak eylemi veya durumu.

mahmuzlanmak, [mahmuz-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** (Binek hayvanı için) mahmuzla dürtülmek. **2.** *dönşl. f.* Mahmuzlu duruma gelmek; mahmuzu çıkmak. **3.** Mahmuz sahibi olmak; mahmuz edinmek.

mahmuzlu, [mahmuz-lu] *sf.* **1.** Mahmuzu olan. **2.** *zf.* Mahmuz takmış olarak.

mahna, [Far. bahāne بهانه => mahana > mahna] *{ağız} is.* → mahana; bahane. [DS] 🗗 **mahna vermek,** *{ağız}Kusur bulmak; beğenmemek.* [DS]

mahnı, [Ar. maʿnī *(mâni)* > mahnı] *{ağız} is.* Halk koşuğu; mâni. [DS]

mahnuk, -ku [Ar. ḫunḳ > maḫnūḳ مخنوق] *(mahnu:k) {OsT} sf.* Boğazı sıkılmış; boğulmuş; boğuk.

mahnukan, [Ar. maḫnūḳan مخنوقاً] *(mahnu:kan) {OsT} zf.* Boğazı sıkılarak; boğulmuş olarak; boğularak.

mahös, [? mahös] *{ağız} is.* Sümüklü böcek. [DS]

mahpus, [Ar. ḥabs > maḥbūs محبوس] *(mahpu:s) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) bir yere kapatılmış olan; hapsedilmiş olan. **2.** *huk.* Hapsedilmiş kimse; ceza evinde çarptırıldığı cezayı çekmekte olan kimse. **3.** Bir tür tavla oyunu.

mahpushane, [Ar. maḥbūs + Far. ḫāne محبوسخانه] *(mahpusha:ne) {OsT} is.* Hükümlülerin kapatıldığı yer; hapishane; ceza evi.

mahpusluk, -ğu [mahpus-luk] *is.* **1.** Mahpus olma durumu. **2.** Hapislik süresi.

mahra[1], [Ar. maḥrā محرى] *(mahra:) {OsT} is.* **1.** Elverişli, uygun şey. **2.** Değerli kimse.

mahra[2], [? mahra] *{ağız} is.* Üzüm taşımaya yarar ağzı geniş, dibi dar tahta sandık. [DS] 🗗 **mahra başı,** *Mor taneli bir çeşit üzüm.*

mahraba, [Ar. mıḳreme مقرمه => makrame / mahraba] *{ağız} is.* Büyük mendil; yağlık. [DS]

mahrama, [Ar. mıḳreme مقرمه => makrame / mahrama] {eAT} *{ağız} is.* **1.** Bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üzerine örtündükleri pelerine benzer işlemeli örtü; başörtüsü. **2.** Havlu. **3.** Mendil. [DS]

mahrava, [Ar. mıḳreme مقرمه => makrame / mahrava] *{ağız} is.* **1.** Mendil. **2.** Havlu; peçete. [DS]

mahrec, [Ar. ḫurūc > maḫrec مخرج] *{OsT} is.* → mahreç. 🗗 **mahrec-i müşterek,** *{OsT} mat. Ortak payda.*|| **mahrec-i mekâtib-i askeriye,** *{OsT} Askerî okullara öğrenci yetiştiren ortaokul.*

mahreç, -ci [Ar. ḫuruc > maḫrec مخرج] *is.* **1.** Dışarı çıkılacak kapı vb. şey veya yer; huruç edilecek yer. **2.** Yatılı olarak okuyan askerî orta dereceli okul öğrencileri. **3.** *dbl.* Seslerin boğumlanma yeri. **4.** *mat.* Payda. **5.** Yurt içinde üretilen malların yurt dışında satıldığı yer; dış pazar; sürüm yeri. 🗗 **mahreç mevleviyeti,** *{OsT} İmparatorluk döneminde üçüncü derecedeki kadılıklara verilen ad.*

mahref, [Ar. maḫref محرف] *{OsT} is.* Yemiş sepeti.

mahrek[1], **-kı** [Ar. ḥarḳ > maḥreḳ محرق] *{OsT} is.* Yakacak yer.

mahrek[2], **-ği** [Ar. ḥareket > maḥrek محرك] *{OsT} is.* **1.** Hareketli bir noktanın izlediği yol. **2.** *gök b.* Yörünge. 🗗 **mahrek-i hakikî,** *{OsT} Gerçek yörünge.*|| **mahrek müstevisi,** *{OsT} Yörünge düzlemi.*

mahrem[1], [Ar. ḥarām > maḥrem محرم] *{OsT} sf.* **1.** Haram olan; dinin yasak kıldığı. **2.** (Erkek için) yakın akrabadan olduğu için kendisi ile evlenmek yasak olan ve evlenmek mümkün olamayacağı için eve rahatlıkla girip çıkabilen. **3.** Teklifsiz; içli dışlı. **4.** Başkalarına söylenmeyecek kadar gizli olan. **5.** *is.* Sırdaş. **6.** *isl.* Kadının kendisinden çekinmediği, kaçmadığı erkek. **7.** *tasvf.* Allah'ın sırlarını öğrenmeye başlayan kişi. 🗗 **mahrem-i esrār,** *{OsT} Sırdaş.*|| **mahrem-i rāz,** *{OsT} Kendisine sır söylenmiş kimse.*

mahrem[2], [Ar. maḫrem محرم] *{OsT} is.* İki dağ arasındaki yol.

mahreman, [Ar. maḫrem > maḫremān محرمان] *(mahrema:n) {OsT} is.* **1.** Gizli şeyler; sırlar. **2.** Arkadaşlar; sırdaşlar.

mahremane, [Ar. maḫrem + Far. āne محرمانه] *(mahrema:ne) {OsT} zf.* Kimseye belli etmeden, sezdirmeden; gizlice.

mahremiyet, [Ar. maḫremiyyet محرميت] *{OsT} is.* **1.** Mahrem olma durumu; gizlilik; mahremlik. **2.** Bir şeyin gizli yönü. **3.** Bir kimsenin özel yaşamına ilişkin gizlilik. 🗗 **mahremiyetine girmek,** *Bir kimsenin özel hayatının gizli kalan yönlerini öğrenecek kadar yakınlığını kazanmak.*

mahremlik, [mahrem-lik] *is.* **1.** Mahrem olma durumu; gizlilik; mahremiyet. **2.** Bir şeyin gizli yönü. **3.** Bir kimsenin özel yaşamına ilişkin gizlilik.

mahrub[1], [Ar. maḫrūb محروب] *(mahru:b) {OsT} sf.* **1.** Elinden sermayesi alınmış, mahrum edilmiş. **2.** Gadre uğramış.

mahrub[2], [Ar. ḫarāb > maḫrūb مخروب] *(mahru:b) {OsT} sf.* Harap edilmiş; yıkılmış,

mahruk, -ku [Ar. ḥarḳ > maḥrūḳ محروق] *(mahru:k) {OsT} sf.* Yanmış; yakılmış; yanık. 🗗 **mahrūku'l-fuad,** *Yüreği yanık.*

mahrukat, [Ar. mahrūkāt محروقات] *(mahru:ka:t, k kalın söylenir) {OsT} is.* Odun, kömür gibi yakacak şeyler; yakacak; yakıt; yakacaklar. 🗗 **mahrūkāt-ı māyia,** *{OsT} Akar yakıt; sıvı yakacaklar.* || **mahrūkāt-ı tabîiye,** *{OsT} Doğal yakacaklar.*

mahrum, [Ar. ḥırmān > maḥrūm / maḥrūme محروم / محرومه] *(mahru:m) {OsT}sf.* **1.** Bir şeyin yokluğunu çeken, onu elde etmek için elinden bir şey gelmeyen; yoksun. **2.** Bir şeyin eksik olduğu yer. 🗗 **mahrum bırakmak,** *Yoksun hâle getirmek; yoksun kılmak.*|| **mahrum edilmek,** *Yoksun bırakılmak; nasipsiz bırakılmak.*|| **mahrum etmek,** *Yoksun kılmak.*|| **mahrum kalmak,** *Bir şeyden kendisine bir şey düşmemek; nasibini alamamak; yoksun kalmak.*|| **mahrum olmak,** *İstediğini elde edememek; yoksun olmak.*

mahrumane, [Ar. maḥrūm + Far. -āne محرومانه] *(mahru:ma:ne) {OsT} zf.* Mahrum olurcasına; mahrumcasına; yoksun olarak.

mahrumen, [Ar. maḥrūmen محروماً] *(mahru:'men) {OsT} zf.* Mahrum olarak; bir şey elde edemeyerek; yoksun olarak.

mahrumiyet, [Ar. maḥrūm > maḥrūmiyyet محرومیت] *(mahru:miyet) {OsT} is.* Dilediğini elde edememe; yoksunluk; mahrumluk. 🗗 **mahrumiyet bölgesi,** *Ülkenin yeterince gelişmemiş bölgesi; az gelişmiş veya gelişmesi geri kalmış bölge.*

mahrumluk, -ğu [mahrum-luk] *is.* Dilediğini elde edememe; yoksunluk; mahrumiyet.

mahrur, [Ar. ḥarāret >maḥrūr / maḥrūre محرور / محروره] *(mahru:r) {OsT} sf.* **1.** İçi hararetli olan. **2.** Ateşlenmiş; ateşli. **3.** Kızmış.

mahrurane, [Ar. mahrūr + Far. -āne محرورانه] *(mahru:ra:ne) {OsT} zf.* Hararetli bir şekilde; ateşli ateşli.

mahrurlanmak, [Ar. mağrūr مغرور => mağrur > mahrur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendini başkalarından üstün tutmak; kendini beğenmek; mağrurlanmak. [DS]

mahrus, [Ar. ḥırāset>maḥrūs /maḥruse محروس / محروسه] *(mahru:s) {OsT} sf.* Muhafaza edilen; korunan; gözetilen.

mahrusa, [Ar. ḥırāset > maḥrūse محروسه] *(mahru:sa) {OsT} is.* Büyük şehir. 🗗 **mahrūsa-i muhabbet,** *{OsT} Muhabbet şehri; sevgi ülkesi.*

mahrut, [Ar. maḥrūṭ محروط] *(mahru:t) {OsT} is. mat.* Koni.

mahruti, [Ar. maḥrūṭī محروطی] *(mahru:ti:, t kalın söylenir) {OsT} sf.* Koni biçiminde olan; konik. 🗗 **mahrūti şamandıra,** *{OsT} Koni biçiminde yapılmış şamandıra.*

mahrutiyat, [Ar. maḥrutiyāt مخروطیات] *(mahrutiya:t, t kalın söylenir) {OsT} is.* Konik olan şeyler.

mahrutiye, [Ar. maḥrutiyye مخروطیه] *(mahrutiya:t, t kalın söylenir) {OsT} sf.* Konik.

mahrutiyet, [Ar. maḥrutiyyet مخروطیت] *(mahru:tiyet, ilk t kalın söylenir.) {OsT} is.* Konik olma durumu; koniklik.

mahruz, [Ar. ḥarż > maḥrūż محروض] *(mahru:z) {OsT} sf.* Rezil; kepaze; kötü şöhretli; aşağılık.

mahsan, [Ar. maḫzen مخزن => mahsan] *{ağız} is.* Bodrum. [DS]

mahsat, [Ar. maḳṣad مقصد => mahsat] *{ağız}is.* İstek; erek; amaç; maksat. [DS]

mahsebe, [Ar. maḥsebe محسبه] *{OsT} is.* Sanma; şüphe etme.

mahser, [Ür. maḥser محسر] *{OsT} is.* Huy; yaradılış; tabiat.

mahsere, [? mahsere] *{ağız} is.* Dövmelik buğdayın kepeğini çıkaran taşın döndüğü yer. [DS] 🗗 **malısere daşı** (taşı), *{ağız} Buğday yarması yapmaya yarayan ilkel değirmende, dikey direğin çevresinde dönen büyük ve yuvarlak taş.* [DS]

mahsınmak, [malı *(yans.)* > mah-sı-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* İlgilenmemek; güler yüz göstermemek. [DS]

mahsub[1], [Ar. maḥsūb محسوب] *(mahsu:b) {OsT} is.* → mahsup.

mahsub[2], [Ar. maḥṣūb محصوب] *(mahsu:b) {OsT} is.* Kızamık çıkarma.

mahsubat, [Ar. maḥsūb > maḥsūbāt محسوبات] *(mahsu:ba:t) {OsT} is.* Hesap edilmiş şeyler; mahsuplar.

mahsuben, [Ar. mahsūb > maḥsūben محسوباً] *(mahsu:'ben) {OsT} zf.* **1.** Hesaba katılmak üzere; bir alacağa sayılmak üzere; hesaba geçirilerek. **2.** Avans olarak; alacağından düşülmek üzere.

mahsubiyet, [Ar. maḥsūb > maḥsūbiyyet محسوبیت] *{OsT} is.* Mahsup olma durumu; mahsupluk.

mahsud[1], [Ar. ḥaṣad > maḥṣūd محصود] *(mahsu:d) {OsT} sf.* **1.** (Tarla için) ekini biçilmiş; hasat edilmiş. **2.** (Ekin için) biçilmiş.

mahsud[2], [Ar. ḥased > maḥsūd محسود] *(mahsu:d) {OsT} sf.* Haset olunan; kıskanılan; günülenen.

mahsuf, [Ar. ḫusūf > maḫsūf محسوف] *(mahsu:f) {OsT} sf.* Gölgelenmiş; husufa uğramış olan.

mahsul, -lü [Ar. ḥuṣūl > maḥṣūl محصول] *(mahsu:l) {OsT} is.* **1.** Topraktan elde edilen tarımsal ürün. **2.** *mecaz.* Hasıl olan; meydana gelen; elde edilen; verim.

mahsulat, [Ar. maḥṣül > maḥṣülāt محصولات] *(mahsu:-la:t) {OsT} is.* **1.** Elde edilen şeyler; hasıl olan şeyler. **2.** Topraktan yetiştirilen tarımsal ürünler. **3.** Evcil hayvanlardan elde edilen ürünler. **4.** Sanayi ürünü olan şeyler. ◻ **mahsülāt-ı arziye,** *{OsT} Toprak ürünleri.*‖ **mahsülāt-ı kimyeviye,** *{OsT} Kimyasal olarak üretilen maddeler.*‖ **mahsülāt-ı sınāiye,** *{OsT} Sanayi üretimi olan mallar; sanayi ürünleri.*

mahsuldar, [Ar. maḥṣül + Far. -dār محصولدار] *(mahsu:lda:r) {OsT} sf.* Ürün veren; bereketli; verimli; bitek.

mahsullü, [mahsul-lü] *sf.* Ürün veren; mahsulü olan; verimli.

mahsulsüz, [mahsul-süz] *sf.* Ürün vermeyen; mahsulü olmayan; verimsiz.

mahsun, [Ar. ḥışn > maḥṣün محصون] *(mahsu:n) {OsT} sf.* (Yer için) kale durumuna getirilmiş; kuvvetlendirilmiş; tahkim edilmiş; müstahkem.

mahsup, -bu [Ar. ḥisāb > maḥsüb محسوب] *(mahsu:p) {OsT} sf.* **1.** Hesap edilmiş; hesaba geçirilmiş olan; sayılmış. **2.** *is.* Büyük bir kimsenin emrinde çalışan kimse. **3.** *muh.* Kasaya ilişik olmayan, karşılıklı hesapları kendi aralarında borçlandıran veya alacaklandıran her türlü muhasebe işlemi. **4.** *tic.* Borçlanılmış daha yüksek bir tutar üzerinden nakden veya mal olarak yapılan ödeme. ◻ **mahsubunu yapmak,** *Hesaba işlemek; geçirmek.*‖ **mahsup edilmek,** *Hesaba geçirilmek.*‖ **mahsup etmek,** *Hesaba alacak veya borç olarak geçirmek.*‖ **mahsup fişi,** *Sol üst köşesinde borçlu hesabı, sağ üst köşesinde de alacaklı hesabı belirten, karşılıklı hesap adlarının yazılarak mahsupların yazıldığı fiş.*

mahsur[1], [Ar. ḥasr > maḥsür محسور] *(mahsu:r) {OsT} sf.* **1.** (Gözler için) çok yorulmuş; feri gitmiş. **2.** *mecaz.* Çok yoksul; muhtaç; fakir.

mahsur[2], [Ar. ḥaṣr > maḥṣür محصور] *(mahsu:r) {OsT} sf.* **1.** Muhasara edilmiş; sarılmış; kuşatılmış; çevrilmiş. **2.** Belli edilmiş; sınırlanmış; hasredilmiş. **3.** Yasak edilmiş. **4.** Sıkıştırılmış; tazyik edilmiş. ◻ **mahsur kalmak,** *Bir yerde kapalı kalmak; doğal afet vb. sebeplerle dışarı ile ilgisi, bağlantısı kesilmek.*

mahsus[1], [Ar. ḥiss > maḥsüs محسوس] *(mahsu:s) {OsT} sf.* **1.** Algılanan; hissedilen; duyulan. **2.** Açık; belli; ortada olan; aşikâr. **3.** Özellikle; yürekten.

mahsus[2], [Ar. ḥuṣüṣ > maḥṣüṣ مخصوص] *(mahsu:s) {OsT} sf.* **1.** Başkasında görülmeyen, yalnız bir tek şeye veya birine özgü olan. **2.** Biri veya bir şey için ayrılmış olan; bir kimsenin kullanımına sunulmuş olan. **3.** *zf.* Özellikle; özel olarak; bilhassa. **4.** Bilerek ve isteyerek; bile bile. **5.** Şaka olsun diye; ciddi olmayarak; şakacıktan.

mahsusa, [Ar. maḥṣüṣ > maḥṣüṣa مخصوصه] *(mahsu:-sa) {OsT} sf.* Birine veya bir şeye ayrılmış olan; özel; hususi.

mahsusan, [Ar. maḥṣüṣ > maḥṣüṣān مخصوصاً] *(mahsu:'sa:n {OsT}) zf.* → mahsusen.

mahsusat, [Ar. ḥiss > maḥsüsāt محسوسات] *(mahsu:-sa:t) {eAT} {OsT} is.* **1.** Beş duyudan biri ile algılanabilen şeyler; görülüp duyulabilen nesneler. **2.** *tasvf.* Duyular yardımıyla algılanıp tanınabilen madde âlemi.

mahsusen, [Ar. maḥṣüṣen مخصوصاً] *(mahsu:'sen) {OsT} zf.* Özellikle.

mahsusiyet, [Ar. maḥṣüṣiyyet مخصوصيت] *(mahsu:-siyet) {OsT} is.* Özellik; hususi oluş.

mahşer, [Ar. ḥaşr > maḥşer محشر] {eAT} *{OsT} is.* **1.** Kıyamet gününde ölülerin dirilerek toplanacakları-na inanılan yer. **2.** *mecaz.* Büyük ve yoğun kalabalık. **3.** *isl.* İnsanın dünyada iken yaptıklarının hesabını vermek üzere ölülerin Allah katında sorguya çekilmek için diriltilecekleri yer ve zaman. ◻ **mahşere dönmek,** *(Yer için) çok kalabalık olmak; kalabalıklaşmak.*‖ **mahşere kalmak,** *(Bir olgu, olay veya hak için) kıyamete kadar hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olmak; işin yapılması imkânı kalmamak.*‖ **mahşer gibi,** *(Yer için) çok kalabalık olan.*‖ **mahşer günü,** *Kıyamet günü ölülerin dirilerek toplanacakları zaman.*‖ **mahşer meydanı,** *Kıyamet günü ölülerin dirilerek toplanacakları alan.*‖ **mahşer midillisi,** *Kısa boylu fitneci kişi.*

mahşerî, [Ar. maḥşerī محشری] *(mahşeri:) {OsT} sf.* **1.** Mahşeri andıran; mahşer gibi. **2.** (Kalabalık için) aşırı; çok fazla; çok büyük.

mahşud, [Ar. ḥaşed >maḥşüd محشود] *(mahşu:d) {OsT} sf.* Toplanmış; yığılmış.

mahşur, [Ar. ḥaşr > maḥşür محشور] *(mahşu:r) {OsT} sf.* **1.** Mahşer günü diğer ölülerle birlikte sorguya çekilmek üzere dirilmiş olan; dirilerek diğer ölülerle bir araya gelmiş olan. **2.** Toplanmış; bir araya getirilmiş; koleksiyon yapılmış; birleştirilmiş. **3.** Kısımları bir araya getirilmiş, birbirine uydurulmuş olan.

maht, [? maht] *{ağız}* Arıyı kovana alıştırmak için yapılan ilaç. [DS]

mahta, [Ar. maḳṭaʿ *(kesim alanı)* => mahta] *{ağız} is.* Orman işletmesince bazı doğal sınırlarla birbirinden ayrılıp numaralanan orman bölümlerinin her biri. [DS]

mahtamak, [maht-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-t(ı)-yor]* Övmek. [DS]

mahtana, [? mahtana] *{ağız} sf.* Boş kafalı; beyinsiz. [DS]

mahtube, [Ar. maḫtübe مخطوبه] *(mahtu:be) {OsT} is.* **1.** Kendisi ile evlenilmek istenilen kadın. **2.** *huk.* Kendisine nikâh sözü verilen kimse.

mahtum, [Ar. ḫatem>maḫtüm مختوم] *(mahtu:m) {OsT} sf.* **1.** Mühürle kapatılmış; mühürlü. **2.** Bağlanmış; kilitlenmiş.

mahtun, [Ar. ḫitān > maḫtün مختون] *(mahtu:n) {OsT} sf.* Sünnet edilmiş; sünnetli.

mahtur[1], [Ar. ḫaṭar > maḫtür مخطور] *(mahtu:r) {OsT} sf.* Tehlikeli; tehlikeye yakın.

mahtur[2], [Ar. ḫāṭır > maḫtür مخطور] *(mahtu:r) {OsT} sf.* Endişe; düşünce; fikir.

mahtut, [Ar. ḫaṭṭ > maḫtüṭ / maḫtüṭe مخطوطه / مخطوط] *(mahtu:t) {OsT} sf.* **1.** Üzerine çizgi çekilmiş; çizgilenmiş. **2.** Yazılmış; yazılı.

mahtutat, [Ar. maḫtüṭ > maḫtüṭāt مخطوطات] *(mahtu:ta:t) {OsT} is.* Yazma kitaplar; yazmalar.

ma'hud, [Ar. ʿahd > maʿhüd / maʿhude معهوده / معهود] *(ma-hu:d) {OsT} sf.* → mahut.

mahudane, [Far. māhü-dāne ماهودانه] *(ma:hu:da:ne) {OsT} is. bot.* Eskiden halk hekimliğinde müshil olarak kullanılan ve kana otuna benzer bir bitki, *(Croton tiglium).*

ma'hude, [Ar. ʿahd > maʿhüde معهوده] *(ma:hude) {OsT} sf.* (Kadın için) kötü olarak tanınıp bilinen; adı kötüye çıkmış olan.

mahuf, [Ar. ḫavf > maḫüf مخوف] *(mahu:f) {OsT} sf.* **1.** Korku dolu; korkulu. **2.** Korkulacak nitelikte olan; korku veren; korkunç. **3.** Tehlikeli.

mahufiyet, [Ar. maḫüf > maḫüfiyyet مخوفيت] *(mahu:fiyet) {OsT} is.* Korkunç olına durumu; korkunçluk.

mahuh, [? maḫuḫ] *{ağız} sf.* Acımsı ekşi; buruk. [DS]

mahul, [? mahul] *{ağız} is.* Bayramın ikinci günü. [DS]

mahule, [Ar. maḫüle مخوله] *(mahu:le) {OsT} is.* Kocası ölmüş kadın.

mahulya, [Ar. māḫulyā ماخوليا] *{OsT} is.* → malihulya.

mahun, [Ame. yerl. d. mahun / maun] *(ma:hun) is. bot.* Tespih ağacıgillerden, kırmızı renkli kerestesi çok tutulan büyük bir ağaç; akaju, *(Swietenia mahagon).*

mahunya, [Lat. mahonia *(McMahon – Amerikan botanikçi)*] *(mahu'nya) is. bot.* Kadın tuzluğugillerden, amberbarise benzeyen tüysü yapraklı, salkım hâlinde sarı çiçekli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen çalımsı bir bitkilerin genel adı, *(Mahonia).*

mahur[1], [Far. māhür ماهور / ماهور] *(ma:hu:r) {OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinde şet makamlarından birinin adı.

mahur[2], [Far. māḫür ماخور] *(ma:hu:r) {OsT} is.* **1.** Meyhane. **2.** Kumarhane.

mahurbuselik, -ği [Far. māhür+püselik ماهوربوسه لك / ماخور بوسه لك] *(ma:hu:rbu:selik) {OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinde, çargâh dizisinin rastta şeddi olan mahur dizisine bir buselik beşlisi katılmasıyla meydana gelen bir makam adı.

mahurek, -ği [Far. māhürek ماخورك / ماهورك] *(ma:hu:rek) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde bugün elde örneği bulunmayan bir makam adı.

mahurhan, [Far. māhür-hʷān ماخورخوان / ماهورخوان] *(ma:hu:rha:n) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziğinde, İsmail Hakkı Bey tarafından mahur makamına hicaz dizisinin eklenmesi ile elde edilen bir birleşik makam.

mahut, [Ar. ʿahd > maʿhüd / maʿhude معهوده / معهود] *(ma:hut) {OsT} sf.* **1.** Sözleşilmiş; ahdedilmiş. **2.** Sözü geçen; bilinen; belli olan.

mahuza, [Ar. maḫüża مخوضه] *(mahu:za) {OsT} sf.* **1.** Katkısız; saf; arı; halis. **2.** Temiz; şerefli; asil.

mahv, [Ar. maḥv محو] *{OsT} is.* **1.** Yok etme; ortadan kaldırma. **2.** Yok olma; ortadan kalkma; yıkım. **3.** *tasvf.* İnsanî eksikliklerden, zaaflardan kurtulma. ◻ **mahv ü isbat,** *{OsT} Yazılı bir şeyi, bazı yerlerini çizerek, bazı yerlerine de ek yapmak suretiyle düzeltme.*

mahvetme, [Ar. maḥv + T. et-me محوايتمه] *{OsT} is.* Mahvetmek eylemi.

mahvetmek, [Ar. maḥv + T. et-mek محوايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Ortadan kaldırmak; yok etmek. **2.** Bozmak; yıkmak. **3.** Zarar görmesine sebep olmak; maddî ve manevi olarak onulmaz duruma getirmek. **4.** Boş yere harcamak; heba etmek.

mahviyet, [Ar. maḥv => *OsT* maḥviyyet محويت] *{OsT} is.* Alçak gönüllülük; tevazu.

mahvolma, [Ar. maḥv + T. ol-ma محو اولمه] *{OsT} is.* Mahvolmak eylemi ve durumu.

mahvolmak, [Ar. maḥv + T. ol-mak محو اولمق] *{OsT} gçsz. f. [-ur]* **1.** Ortadan kalkmak; yok olmak. **2.** Bozulmak; yararsız duruma gelmek. **3.** Onulmaz derecede zarar görmek; manevi olarak yok olmak; çökmek. **4.** Heba olmak; boşa gitmek.

mahya[1], [Far. māhiye > māhye / māhya ماهيه / ماهيا] *(ma:hya:) {OsT} is.* **1.** Ramazan ayında birden çok minareli camilerde minareler arasına asılan ışıklı yazı. **2.** Çatılarda iki eğik düzlemin kesiştiği üst çizgi. ◻ **mahya ışıklığı,** *1. Mahyalar üzerine yazılan ışıklı yazı. 2. Çatılarda mahya kirişinin üzerin-*

de yükselen aydınlatma bacası.|| **malıya kiremidi,** *Çatılarda veya duvar üstlerinde mahya kirişleri üzerine döşenen oluk biçimindeki kiremit.*|| **malıya kirişi,** *Çatı örtüsünü taşıyan merteklerin oturtulduğu çatının üst kenar aşığı.*|| **malıya şenliği,** *Batı Trakya'da et yemeğinin topluca yenmesi geleneği.*

malıya[2], [? mahya] *{ağız} is.* **1.** Pazar; panayır. **2.** Yersiz ve tatsız söz. **3.** *sf.* Alışılmamış; yabansı. [DS] ◻ **mahya etmek,** *{ağız} Yağma etmek; yağmalamak.* [DS]

mahyacı, [mahya-cı] *is.* Minareler arasına gerilen ip üzerine kandil veya ampullerle yazı yazan kimse; mahya yapan.

mahyacılık, -ğı [mahya-cı-lık] *is.* Mahyacının yaptığı iş.

mahyalık, -ğı [mahya-lık] *is.* Bir çatının köşelerini örten kurşun veya galvaniz levha.

mahyar, [? mahyar] *{ağız} is.* Yerli yünden dokunmuş, uzun ve yakasız kadın paltosu; yeldirme. [DS]

malız, [Ar. maḥż محض] *{OsT} sf.* **1.** Halis; katıksız. **2.** *is.* Halis süt. ◻ **mahz-ı kerāmet,** *{OsT} Gerçek keramet.*|| **mahz-ı ni'met,** *{OsT} Halis nimet.*

malıza, [Ar. maḥż > maḥżā محضا] *(mahza:) {OsT} zf.* Yalnız; ancak; sadece.

mahzana, [Ar. maḥżana محضنه] *{OsT}is.* Güvercinlik.

mahzar, [Ar. ḥużūr > maḥżar محضر] *{OsT} is.* **1.** Büyük bir kimsenin yanı; huzur; kat; makam. **2.** Birçok kimse tarafından ortak imzalanan dilekçe; ortak dilekçe. **3.** Mahkeme sicil defteri. **4.** Bir istek ve dilekte bulunmak için ilgili makamlara verilen imzalı dilekçelerin genel adı.

malızen[1], [Ar. maḥżā > maḥżen محضاً] *{OsT} zf.* Ancak; tek başına; yalnız.

malızen[2], [Ar. ḫazn > maḫzen مخزن] *{OsT} is.* **1.** Binaların bodrum kısmında bulunan yeraltı deposu. **2.** Eskiden kamu vergilerinin saklandığı yer.

mahzu, -u'u [Ar. maḥżūᶜ محضوع] *(mahzu:) {OsT} sf.* Gönülden boyun eğmiş.

mahzub, [Ar. maḥżūb محضوب] *(mahzu:b) {OsT} sf.* Boyanmış; boyalı.

mahzuf, [Ar. ḥaẕf > maḥẕūf محذوف] *(mahzu:f) {OsT} sf.* **1.** Yerinden kaldırılmış; silinmiş. **2.** Arap asıllı Türk alfabesinde noktasız harflerle yazılan manzum veya mensur parça.

mahzul, -lü [Ar. ḫaẕl > maḫẕūl محذول] *{OsT} sf.* Terk edilmiş; hor; hakir; perişan.

mahzulen, [Ar. maḫaẕūl > maḫẕūlen محذولاً] *(mahzu'len) {OsT} zf.* Hakir ve perişan olarak.

mahzulîn, [Ar. maḫaẕūl > maḫẕūlīn محذولين] *(mahzu'li:n) {OsT} is.* Hakir ve perişan olanlar.

mahzun[1], [Ar. ḫazine > maḫẕūn مخزون] *(mahzu:n) {OsT} sf.* Hazinede saklanmış olan.

mahzun[2], [Ar. ḥüzn >maḥẕūn محزون] *(mahzu:n) {OsT} sf.* **1.** Üzüntülü; tasalı. **2.** Üzüntü kaynağı olan; üzüntü veren. ◻ **mahzun etmek,** *Üzüntü vermek; tasalandırmak.*| **mahzun olmak,** *Üzülmek; kederlenmek; tasalanmak.*

mahzunane, [Ar. ḥüzn > maḥẕūn +. Far. -āne محزونانه] *(mahzu:nāne) {OsT} zf.* Tasalı, üzüntülü olarak.

mahzunen, [Ar. maḥẕūnen محزوناً] *(mahzu:'nen) {OsT} zf.* Tasa ile; kaygılı olarak.

mahzuniyet, [Ar. maḥẕūniyyet محزونيت] *(mahzu:-niyet) {OsT} is.* Üzüntülü ve tasalı olma durumu.

mahzunlaşma, [mahzun-la-ş-ma] *is.* Mahzunlaşmak eylemi veya durumu.

mahzunlaşmak, [mahzun-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Tasalı bir duruma gelmek; üzülmek; mahzun olmak.

mahzunluk, -ğu [mahzun-luk] *is.* Üzüntülü, dertli olma durumu.

mahzur[1], [Ar. ḫaẕer > maḫẕūr محذور] *(mahzu:r) {OsT} is.* Sakınılacak, çekinilecek şey; sakınca; engel.

mahzur[2], [Ar. ḫaẓr > maḫẓūr محظور] *(mahzu:r) {OsT} sf.* Yanına yaklaşılması yasaklanmış; haram.

mahzurat[1], [Ar. ḫaẕer >maḫẕūre >maḫẕūrāt محذورات] *(mahzu:ra:t) {OsT} is.* Sakıncalar.

mahzurat[2], [Ar. ḫaẓr > maḫẓūrāt محظورات] *(mahzu:ra:t) {OsT} is.* Haram edilmiş şeyler.

mahzure[1], [Ar. ḫaẕer > maḫẕūre محذوره] *(mahzu:re) {OsT} is.* **1.** Sakınma. **2.** Çekinilecek şey; sakınca.

mahzure[2], [Ar. ḫaẓr > maḫẓūre محظوره] *(mahzu:re) {OsT} is.* Haram edilmiş şey.

mahzurlu, [mahzur-lu] *sf.* Sakıncalı.

mahzuz, [Ar. ḫaẓẓ > maḫẓūẓ محظوظ] *(mahzu:z) {OsT} sf.* Memnun kalmış; hoşlanmış; haz duymuş.

mahzuzat, [Ar. maḥẓūẓ > maḥẓūẓāt محظوظات] *(mahzu:zāt) {OsT} is.* Haz duyulacak şey.

mahzuziyet, [Ar. maḥẓūẓ > maḥẓūẓiyyet محظوظيت] *(mahzu:ziyet) {OsT} is.* Memnun olma; hoşlanma; haz duyma.

ma'i[1], [Ar. mā *(su)* > mā'ī / māiyye مائى / مائيه] *(ma:i:) {OsT} sf.* Su ile ilgili olan.

ma'i[2], [Ar. māī مائى] *(mai:) {OsT} sf.* Mavi.

ma'ib, [Ar. ᶜayb > maᶜīb معيب] *(mai:b) {OsT} sf.* **1.** Ayıplanmış; eksiği kusuru olan. **2.** *is.* Ayıplanmış şey; ayıp; eksik; kusur.

ma'ide, [Ar. mā'ide مائده] *(ma:ide) {OsT} is.* **1.** Üzeri

yemekle donatılmış sofra. **2.** Yemek; ziyafet; toy. ◘ **māide-i Mesih,** *{OsT} İsa peygamber ve havarilerine gökten inen sofra.*|| **māide-sālār,** *{OsT} Sofracı başı.*|| **māide-i seniyye,** *{OsT} Padişah sofrası; padişahın ziyafeti.*|| **māide-i Süleymān,** *{OsT} Endülüs fatihlerini birbirine düşüren sofra takımı.*|| **Māide Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in beşinci suresi.*

maidun, [Sansk. mithuna] *{eT} is.* Bir yıldız adıdır. [EUTS]

ma'il, [Ar. meyl > māʾil مائل] *(ma:il) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye eğilimi olan; hevesli olan; arzu eden. **2.** (Nesne için) bir tarafa doğru eğilmiş. **3.** Herhangi bir şeye yeteneği olan; yetenekli görünen. **4.** Benzeyen; andıran; benzer. **5.** Birine veya bir şeye âşık olan; seven; gönlünü kaptıran. **6.** *mat.* Eğik; eğri. **7.** *hat.* Kûfî yazının sağa doğru yatık olarak yazılmasıyla geliştirilmiş eski bir Arap yazı üslubu. ◘ **māil-i inhidām,** *{OsT} Yıkılmak üzere olan; yıkılmaya hazır; köhne.*

ma'ile, [Ar. meyl > māʾile مائله] *(ma:ile) {OsT} sf.* **1.** Mailin dişili. **2.** *is. coğ.* Dağ sıralarının iki yandaki eğimli yüzeyleri; vadinin iki yanındaki eğimli arazi; yamaç; aklan. **3.** Sularını bir denize gönderen akarsuların kapladığı alan; havza; aklan.

mailik, [maī-lik] *(ma:i:lik) {OsT} is.* Mavi renkli olma durumu.

ma'iliyet, [Ar. meyl > māʾiliyyet مائليت] *(ma:iliyet) {OsT} is.* Eğik olma durumu; eğimli olan şeyin durumu; eğrilmiş şeyin durumu.

ma'in[1], [Ar. maʿin معين] *{OsT} is.* **1.** Saf akar su; temiz su. **2.** *mat.* Eşkenar dörtgen.

ma'in[2], [? main] *{ağız} is.* Kısrak; at. [DS]

ma'işet, [Ar. ʿayş > maʿīşet معيشت] *(mai:şet) {OsT} is.* **1.** Yaşama; yaşayış. **2.** Yaşamak için gereken şey; geçimlik; dirlik. **3.** Eskiden bilimsel çalışmaya yeni başlayanlara verilen harçlık.

ına'işetgâh, [Ar. maʿīşet + Far. -gāh معيشتگاه] *(mai:şetgâ:h) {OsT} is.* Geçim parasının sağlandığı yer; iş yeri; çalışma yeri.

ma'iye, [Ar. māʾ *(su)* > māīyye مائيه] *(ma:i:ye {OsT}) sf.* **1.** Mainin dişili. **2.** *zool.* Su canlıları.

ma'iyet[1], [Ar. māʾ *(su)* > māʾiyyet مائيت] *{OsT}is. kim.* Bir maddenin su ile verdiği birleşik; hidrat.

ma'iyet[2], [Ar. maʿa *(beraber)* > maʿiyyet معيت] *{OsT} is.* **1.** Bir kimseye hizmet etmek, yardımda bulunmak amacıyla yanında bulunan kimselerin tümü; birine refakat edenler. **2.** Beraber olma; arkadaşlık. **3.** Bir kimsenin emri altında çalışma. ◘ **maiyet-i seniye,** *{OsT} Padişahın yanında bulunanlar.*|| **maiyet memuru,** *Yüksek makamda bulunan bir görevlinin yanında çalışan resmî görevli.*|| **maiyet vapuru,** *{OsT} Kıyı valiliklerinin veya elçiliklerin emrindeki vapur.*

maiyetinde, [maiyet-i-n-de] *zf.* Yanında; beraberinde.

maiz, [Fr. maïz] *is.* İçinde bol miktarda afyon bulunan hidromel.

majal[1], [Ar. mecāl => majal] *{ağız} is.* Dayanıklılık; dinçlik. [DS]

majal[2], [? majal] *{ağız} is.* Uygun zaman. [DS]

majeste, [Lat. majestas] *is.* **1.** Hükümdarlara verilen unvan. **2.** Devlet başkanlarına verilen unvan.

majesteleri, [majeste-ler-i] *ünl.* Devlet başkanlarına hitap ederken kullanılan seslenme sözü.

majgal, [? majgal] *{ağız} is.* Güçlü işçi. [DS]

majör, [Lat. major *(daha büyük)* > Fr. majeur] *sf.* **1.** Büyük; önemli. **2.** *müz.* Bir makam, bir akort veya aralığın meydana geliş tarzı. **3.** *fel. man.* Büyük önerme. ◘ **majör gam,** *müz. Tam akort notaları ile ara notalardan meydana gelen sekiz sesli melodi dizisi.*

majüskül, [Lat. majusculus *(biraz daha büyük)* > Fr. majuscule] *is.* ve *sf.* (Harf için) diğerlerinden boyca büyük ve biçim bakımından farklı olan; büyük harf; kapital.

-mak, [-mak / -mek] *{eT} {eAT} yap. e.* **1.** Fiilden isim yapan ek. Fiillerden eylem adı olan mastarları yapar; fiilin belirttiği iş veya oluşun soyut olarak adlandırılmasını sağlar: *ağla-mak (ağlamak), yemek, tutmak, kaçmak, soğurmak, gelmek, geçmek.* **2.** Fiilin belirttiği eylem ve işle ilgili araç, gereç adları yapar: *tokmak, çakmak.* **3.** Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak yemek adları yapar: *yemek, kaymak, kuymak.* ◘ **-mak itmek,** *{eAT}*, -mak.

mak, [? mak] *{ağız} is.* Daire. [DS]

maka, [*eT.* baka *(mağa)* > maka] *{ağız} is.* **1.** Hayvanlara nazar değmemesi için takılan büyük mavi boncuk. **2.** Büyük hayvanların aşık kemiği. **3.** Kurbağa. [DS]

makabih, [Ar. ḳubḥ > maḳbaḥa > maḳābiḥ مقابح] *(maka:bih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Yakışıksız davranışlar; çirkin davranışlar.

makabil, -bli [Ar. mā-kabl ماقبل] *(ma:kabil) {OsT} is.* Bir şeyin kendisinden önce olan şey; önceki; geçmiş. ◘ **makable şümul,** *{OsT} huk. Geçmişe de etkili olma; geçmişe dönük olma.*|| **makabline şâmil,** *{OsT} Geçmişe dönük; geçmişte de olan aynı şeyleri kapsayan; önceyi de kapsayan; geri dönüşlü.*|| **makable't-tarih,** *{OsT} Tarih öncesi; tarihten önceki.*

makabir, [Ar. ḳabr > maḳbere > maḳābir / meḳābir مقابر] *(maka:bir) {OsT} is.* Mezarlar; kabirler.

ma'kad, [Ar. ʿaḳd > maʿḳad معقد] *(ma-kad) {OsT} is.* Sözleşilecek yer.

mak'ad, [Ar. ḳu'ūd > maḳ'ad مقعد] *(mak-ad) {OsT} is.* **1.** Oturulacak yer; minder; makam. **2.** Oturak yeri; kaba etler; geri; kıç. 🗗 **mak'ad-ı sıdk,** *{OsT} Dinin gereklerini ve Allah'ın buyruklarını yerine getirenlerin cennette buluşacakları yer.*

makadam, [İng. macadam *(John Loudon McAdam, İskoçyalı mühendis)*] *is.* **1.** Kırılmış taş kaplandıktan sonra üzerinden silindir geçirmek suretiyle yapılan yol kaplaması. **2.** Bu tekniğin kullanılarak yapıldığı yol. **3.** Yol kaplamasında kullanılan genellikle 4 – 7 cm. kalınlığında parçalara bölünmüş kırma taştan malzeme.

makadamlama, [makadam-la-ma] *is.* Makadamlamak eylemi.

makadamlamak, [makadam-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l)-yor]* (Yol vb. için) makadam ile kaplamak; makadam döşemek veya sermek.

makadim, [Ar. maḳdem > maḳādim مقادم] *(maka:-dim) {OsT} is.* Dönüp gelmeler; geri gelmeler.

makadîr, [Ar. miḳdar > maḳādīr مقادير] *(maka:di:r) {OsT} is.* Miktarlar. 🗗 **makādîr-i müştereke,** *{OsT} Aynı ölçü ile ölçülebilen miktarlar.*|| **makādîr-i mütenāsibe,** *{OsT} mat. Orantılı çokluklar.*

makadir, [Ar. ḳudret > maḳdıret > maḳādir مقادر] *(maka:dir) {OsT} is.* Güçler; kuvvetler; kudretler.

makaid, [Ar. maḳ'ad > maḳā'id مقاعد] *(maka:id) {OsT} is.* Oturacak yerler.

makak[1]**, -ğı** [Port. mocaco > Fr. macaque] *is. zool.* Uzun kuyruklu maymungillerden Güneydoğu Asya'da yaşayan, laboratuar deneylerinde kullanılan küçük ve orta boylu maymunlara verilen ad, *(Macacus nemestrinus / M. maurus / M. sylvanus).*

makak[2]**, -ğı** [? makak] *{ağız} is.* **1.** Koltuk değneği. **2.** Cambazların kullandığı ayakçak. [DS]

makak[3]**, -ğı** [? maka / makak] *{ağız} sf.* **1.** Çok kirli. **2.** *is.* Tavşan yavrusu. [DS]

makak[4]**, -ğı** [*eT.* bakāñak / bakāyak > makalak / makak] *{ağız} is.* → makalak. [DS]

makakak, -ğı [? makakak] *{ağız} sf.* Çaresiz. [DS] 🗗 **makakak kalmak,** *{ağız} Çaresiz kalmak.* [DS]

makal[1]**, -li** [Ar. ḳavl > maḳāl مقال] *(maka:l) {OsT} is.* **1.** Söz; laf. **2.** Söyleme.

makal[2]**,** [Yun. makhélli => makal] *{ağız} is.* Tarım araçlarından çapa. [DS]

makal[3]**,** [Yun. pakalos => bakal / makal] *{ağız} is.* Bir tür kuş. [DS]

makalak[1]**, -ğı** [? makalak] *{ağız} is.* Çok yağlı çıra parçası. [DS]

makalak[2]**, -ğı** [*eT.* bakāñak / bakāyak > makalak / makak] *{ağız} is.* İnsanın diz kapağı.[DS]

makalat, [Ar. maḳal > maḳālāt مقالات] *(maka:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Sözler. **2.** Makaleler.

makale, [Ar. maḳāl > maḳāle مقاله] *(maka:le) {OsT} is.* **1.** Söz. **2.** Nutuk. **3.** *ed.* Gazete ve dergilerde yayınlanan, kendi başına bir bütünlük oluşturacak biçimde bir görüşü iddia ve ispat etmek amacıyla yazılmış fikir yazısı.

makalid, [Ar. mıḳlād > makālīd مقاليد] *(maka:li:d) {OsT} is.* **1.** Kilitler. **2.** Kilit dilleri. **3.** Hazineler.

makalim, [Ar. mıḳlem > makālim مقالم] *(maka:lim) {OsT} is.* Ucu budanmış veya yontulmuş şeyler.

makam, [Ar. ḳıyām > maḳām مقام] *(maka:m) {OsT} is.* **1.** Durulan yer; bulunulan yer. **2.** Devlet daireleri için görev yeri; karar yetkisi bulunan yönetim birimi; böyle bir birimin başında bulunan kişinin görevi; memurluk yeri; mevki; orun; kat. **3.** Bir ermiş kişi için yaptırılan türbe. **4.** *tasvf.* Tasavvuf erbabı kişinin kendi irade ve çabasıyla ulaştığı kademeli ruhsal ve ahlakî olgunluk düzeylerinden her biri; aşağı varlık katından olgunların olgunu sayılan varlık katına yükselmek için aşılması gereken manevi basamaklardan her biri; insanın bilgi ve irfan bakımından kazandığı önem ve değere göre bulunduğu manevi yer. **5.** *müz.* Türk musikisinde bir dizinin işleniş biçimine verilen ad. **6.** *müz.* Belirli aralıklar dizisine verilen ad. 🗗 **makam arabası,** *Yüksek mevkideki bir makamda bulunan görevli için ayrılmış resmî araba; makam otomobili.*||**makām-ı āid,** *{OsT} Yetkili makam.*|| **makām-ı ālî,** *{OsT} 1. Yüce makam. 2. Bakanlıklara hitapta kullanılırdı.*|| **makām-ı evvel-i sānî,** *{OsT} gök b. Gezegenlerin yörüngeleri üzerindeki hareket noktası.*|| **makām-ı hizmet,** *{OsT} Hizmet yeri; görev yeri.*|| **Makām-ı İbrahim,** *{OsT} Kâbe'de gizli olan bir taş.*|| **Makam-ı Mahmud,** *{OsT} İslam dinine göre, kıyamet günü bütün peygamberlerin ve Allah'ın veli kullarının toplanacağı yerdeki Hz. Muhammed'in bulunacağı yer.*|| **makam odası,** *Yüksek mevkide bulunan bir görevli için ayrılmış bulunan çalışma ve görev yeri odası.*|| **makam otomobili,** *Yüksek mevkide bulunan bir görevli için ayrılmış otomobil; makam arabası.*|| **makam ödeneği,** *Yüksek mevkideki bir görevde bulunan memurlara maaş dışında verilen özel ve ek ücret; makam tazminatı.*|| **makam şoförü,** *Makam otomobilini kullanan şoför.*|| **makam tahsisatı,** *Özel kanunları gereğince ağır sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanlara veya bazı meslek mensuplarına ödenen ek ücret.*| **makam tazminatı,** *Yüksek mevkide görevde bulunan memurlara maaş dışında verilen özel ve ek ücret; makam ödeneği.*

makamat, [Ar. maḳām > maḳāmāt مقامت] *(maka:-ma:t) {OsT} is.* **1.** Makamlar. **2.** Topluluklar; gruplar. 🗗 **makāmāt-ı ālîye,** *{OsT} Yüce mevkiler.*|| **makāmāt-ı musîkiye,** *Müzikteki makamlar.*|| **makāmāt-ı mübāreke,** *{OsT} Kudüs'te hem Müslü-*

manlar hem de Hristiyanlar tarafından kutsal sayılan yerler. || **makāmāt-ı rıdvān,** *{OsT} Cennetler.*

makame, [Ar. iḳāmet > maḳāme مقامه] *(maka:me) {OsT} is.* **1.** Kabile toplantısı. **2.** Emevî ve Abbasî hükümdarlarının, din bilginlerinin konuşmalarını dinlemek amacıyla düzenledikleri toplantı. **3.** *ed.* Arap edebiyatında küçük hikâye.

makamında, [makam-ı-n-da] *zf.* Tarzında; benzer şekilde.

makami, -i'i [Ar. mıḳrına'a > maḳāmi' مقامی] *{OsT} is.* Kesici ve delici, parçalayıcı silahlar.

makana, [İt. maccheroni = > makāna] *(maka:na) {ağız} is.* Makarna.[DS]

makane, [İt. macchina] *{ağız} is.* Makine. [DS] 🗗 **makane gibi,** *{ağız} Makine gibi; çalışkan.* [DS]

makani, -i'i [Ar. ḳınā' > mıḳnā' > maḳāni' مقانی] *(maka:ni) {OsT} is.* Baş örtüleri.

makar, -rrı [Ar. ḳarār > maḳarr مقر] *{OsT} is.* **1.** Karar kılınan, durulan, oturulan yer. **2.** Oturulan, ikamet edilen yer. **3.** Başkent; merkez. 🗗 **makarr-ı hükûmet,** *{OsT} Hükümet merkezi; başkent.*|| **makarr-ı sefîl,** *{OsT} Alçak duran.*

makara[1], [Ar. bekre / bekere => makara] *(maka'ra) is.* **1.** Üzerine tel, halat, ip, iplik, kablo, şerit, film vb. sarılan ekseni boyunca delik, kenarları çıkıntılı silindir; sarımlık. **2.** *dnz.* Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan kenarları çepeçevre oluklu tekerlek. **3.** Birbirine paralel iki yüzey arasına geçirilmiş birden çok oluklu tekerleklerden meydana gelmiş ve çok ağır yükleri kaldırmakta kullanılan düzenek. **4.** Sürme kapı ve kapak rayları üzerine yerleştirilmiş döner silindirlere verilen ad. 🗗 **makara çekmek,** *1. (Ötücü kuşlar için) sürekli olarak ötmek; aynı anda çeşitli nağmeler çıkarmak. 2. argo. Burnunu uzun uzun çekmek. 3. Alay etmek. 4. Kahkaha atmak.* || **makara dili,** *Bir makaranın çevresinde zincir ve kablo geçecek biçimde oluk bulunan tekerleği.*|| **makara geçmek,** *argo. Nifak sokmak.* || **makara gibi,** *(Konuşma için) hızlı ve sürekli.* || **makaraları koyuvermek,** *Kendini tutamayarak kahkaha ile gülmeye başlamak.*|| **makaraları salıvermek,** *Kendini tutamayarak kahkaha ile gülmeye başlamak.*|| **makaraları zaptedememek,** *Kendini tutamayarak kahkaha ile gülmeye başlamak.*|| **makaraya almak,** *Bir kimse ile alay etmek; alaya almak.* || **makaraya sarmak,** *argo. Alaya almak; gırgır geçmek.*

makara[2], [Sansk. makara] *{eT} is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

makaracı, [makara-cı] *is.* **1.** Makara yapan ve satan kimse. **2.** *mecaz.* Alay eden; makaraya saran.

makaralı, [makara-lı] *sf.* Makarası olan; makara ile çalışan. 🗗 **makaralı kuş,** *Sürekli öten kuş.*

makariz, [Ar. miḳrāż > maḳārīż مقاریض] *(maka:ri:z) {OsT} is.* Kesecek araçlar; makaslar.

makarna, [İt. maccherone] *(maka'rna) is.* **1.** Yumurta ve un hamuru ile çeşitli biçimlerde hazırlanarak kurutulmuş hazır yiyecek. **2.** Bu şekilde hazırlanmış kuru hamurun haşlanarak üzerine yağ, peynir veya değişik soslar dökülerek yenilen hamur yemeği. **3.** *argo.* İtalyan lireti.

makarnacı, [makarna-cı] *(maka'rnacı) is.* **1.** Makarna yapan veya satan kimse. **2.** Makarna yemeğini çok seven kimse. **3.** *argo.* İtalyan. **4.** *mecaz.* Şişman ve hareketi yavaş kimse.

makarnacılık, -ğı [makarna-cı-lık] *(maka'rnacılık) is.* Makarna yapma ve satma işi; makarna üretim sanayii.

makaryos, [Makarios *(Kıbrıslı din ve devlet adamı)*] *is. argo.* **1.** Hristiyan devlet adamı; papaz. **2.** İskambil kâğıtlarından papaz.

makas[1], [Ar. maḳṣ > miḳāṣ => maḳaṣ مقص] *{OsT} is.* **1.** Bir eksen üzerinde hareket edebilecek şekilde yerleştirilmiş ve bir ucundan bastırmak suretiyle araya konulan cismi kesecek biçimde iki tarafları keskin iki lamadan meydana gelmiş pek çok çeşitleri bulunan alet. **2.** Birbirine komşu iki demir yolu hattını bir üçüncü hatta bağlamaya ve treni bu yola yönlendirmeye yarayan açılır kapanır düzenek. **3.** Birbirini belli bir açı altında kesen iki demir yolu hattı. **4.** Üst üste konulmuş araba yayı. **5.** Ağır cisimleri kaldırmakta kullanılan iki çapraz direkten meydana gelmiş dikme. **6.** Bir çatının kendi ağırlığını, rüzgâr ve kar yüklerini taşıyabilecek şekilde döşenmiş kiriş sistemi. **7.** Bacakların makas gibi açılıp kapanması esasına dayanan bir adım türü. **8.** Sporcuların makas hareketine benzer bir hareket yapması. **9.** *zool.* Bazı kabuklu böceklerin ayaklarındaki makas ağzına benzer kıskaç. **10.** Aşağı doğru açılan mobilya kapaklarının yatay durmasını sağlamak için konulmuş, kapatıldığında bükülen, açıldığında doğrulan bir tür menteşe. **11.** Dirsek. **12.** Kâğıt topu, metal levha vb. türünden şeyleri kesmekte kullanılan hidrolik veya mekanik olarak çalışan alet; giyotin. **13.** *mecaz.* Çalma; kırpma. **14.** Oyun kâğıtlarındaki sırayı bozmadan yapılan karıştırma işlemi. **15.** Film ve bir yazı metnindeki istenmeyen kısımların başkalarınca yapılan çıkarılma işlemi. **16.** *{ağız}* Asmaların makas biçimindeki sürgünleri. [DS] **17.** *{ağız}* Üçgen biçimindeki tarla vb. şeyler. [DS] **18.** *{ağız}* Çatılara eğik olarak konulan direk; makas bağı. [DS] **19.** *argo.* Birisinin yanağını işaret parmağı ile orta parmak arasına alıp hafifçe sıkıştırarak sevgi gösterisinde bulunma. **20.** *argo.* İki kişi tarafından karşılıklı kıskaca alarak hile yapma. **21.** *argo.* Aynı döviz türüne, aynı anda Merkez Bankasının verdiği değer ile serbest piyasanın verdiği değer arasındaki fark. 🗗 **makasa**

alınmak, *argo. Hileye düşürülmek; oyuna getirilmek.*|| **makas almak,** *argo. Bir kimsenin yanağını işaret ve orta parmaklar arasına alarak sıkma işlemi; kesme almak.*|| **makasa almak,** *Bir kimseyi birkaç kişi anlaşarak sıkıştırmak; rahatça hareket etmesini engellemek.*|| **makas ateşi,** *as. İki ve daha fazla noktadan yapılan çaprazlama ateş; çapraz ateş.*|| **makas atmak,** *argo. 1. Konuşmayı kısa yoldan bitirmek; kısa kesmek. 2. Sansür etmek. 3. (Bir iş yerinde çalışıp para işlerine bakan kimse için) gelirin bir kısmını kendi cebine atmak. 4. Trafikte kurallara aykırı olarak en sol şeritten en sağa geçmek veya bunun tersini yapmak.*|| **makas bağı,** *{ağız} Çatılara eğik olarak konulan direk.* [DS]|| **makas bilemek,** *{ağız} (Kadın için) çalımlı, hırslı olarak yürümek.*|| **makas değiştirmek,** *argo. Önceki savunduğu düşünceden, takındığı tavırdan vazgeçerek başka türlü davranmak.*|| **makas hakkı,** *Bir elbise için alınan kumaştan elbise kesildikten sonra arta kalan kısım.*|| **makası kapamak,** *argo. Konuşmayı kesmek.*|| **makas payı,** *Bir kumaşı keserken ölçüden biraz fazlaca bırakılan kısım; ölçü fazlalığı.*|| **makas vurmak,** *Bir şeyi makasla kesmek.*|| **makas yapmak,** *argo. (Şoför için) patronun parasından birazını kendine alıkoymak.*

makas[2]**, -sı** [Ar. maḳāṣṣ > maḳāṣṣ مقاص] *(maka:s) {OsT} is.* Makaslar.

makasçı, [makas-çı] *is.* **1.** Makas yapan veya satan kimse. **2.** Demiryollarındaki makasları açıp kapayarak trenlerin gideceği yolu değiştiren görevli. **3.** *argo.* Bir iş yerinde tahsilinden sorumlu olduğu paranın bir kısmını cebine indirmek.

makasçılık, -ğı [makas-çı-lık] *is.* **1.** Makas yapma ve satma işi. **2.** Demir yolu makaslarını açıp kapayarak treni yönlendirme işi. **3.** Basında, başka yayın organlarından haber aktarma işi.

makasdar, [Ar. maḳāṣ + Far. -dār مقاصدار] *{OsT} is.* → makastar.

makasıt, -dı [Ar. ḳaṣd > maḳṣad > maḳāṣid مقاصد] *(maka:sıt) {OsT} is.* Amaçlar; niyetler; kasıtlar; maksatlar.

makasir, [Ar. ḳaṣr > maḳṣūre > maḳāṣir مقاصر] *(maka:sir, s kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Camilerde etrafı çevrili yüksekçe yer. **2.** Bir evin gizli yerleri; evin en mahrem tarafları.

makaskâr, [Ar. maḳāṣṣ + Far. -kār => *OsT.* maḳāṣkār مقاصكار] *(makaskâ:r) {OsT} is.* Kâğıt oymacılığı sanatı ile uğraşan kimse; kesme ve oyma sanatı ile uğraşan usta.

makaslama, [makas-la-ma] *is.* **1.** Makaslamak eylemi. **2.** Asmalarda diğer tanelerin gelişmesini engelleyecek biçimde ve uygun nitelikte olmayan salkımların kesilip atılması işlemi. **3.** *spor.* Kulaç atarken ayakları bir makas gibi oynatmaya dayanan yüzme biçimi. **4.** *sf.* Çaprazlama. **5.** *zf.* Çaprazlama olarak.

makaslamak, [makas-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi makasla kesmek. **2.** (Film, yazı vb. için) bir bölümünü çıkarmak; sansür etmek; makas atmak. **3.** *argo.* Bir kimsenin yanağını işaret ve orta parmaklar arasına alarak sıkına işlemi; kesme almak; makas almak. **4.** *argo.* Çalmak.

makaslanma, [makas-la-n-ma / makas-lan-ma] *is.* Makaslanmak eylemi veya durumu.

makaslanmak, [makas-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Makasla kesilmek. **2.** Kesilmek; kısaltılmak. **3.** (Film, yazı vb. için) bazı bölümleri sansür amacıyla çıkartılmak. **4.** *dönşl. f.* Makas sahibi olmak; makas edinmek; makas takılmak.

makaslı, [makas-lı] *sf.* Makası olan; makası bulunan; makas sahibi olan. 🗗 **makaslı böcek,** *zool. Kın kanatlılardan, başı ve kıskacı büyük, zararlı bir böcek; bağkesen; geyik böceği, (Lucanius).*

makaslık, -ğı [makas-lık] *{ağız} is.* Hela deliği. [DS]

makastar, [Ar. maḳāṣṣ + Far. dār مقاصدار] *(makasta:r) {OsT} is.* Dikimevlerinde kumaşı ölçüye veya kalıba göre kesen, provaları yapan, işçilere iş dağıtımı yapan, müşterilere elbiseleri teslim eden usta başı.

makat, -dı [Ar. ḳu'ūd > maḳ'ad مقعد] *{OsT} is.* **1.** Oturulacak yer; küçük ve alçak sedir. **2.** Kıç. **3.** *gnşl. anat.* Anüs. 🗗 **makat ağacı,** *{ağız} Ayakkabıcıların gönleri parlatmak için kullandıkları yuvarlak değnek.* [DS]

makat[2]**, -dı** [? makat] *{ağız} is.* Soğuğa engel olması için tavan arasına sürülen çamur sıva. [DS]

makatı, -ı'ı [Ar. maḳṭā' > maḳāṭı' مقاطع] *(maka:tı) {OsT} is.* Kesinti yapılan yerler; kesilen yerler; maktalar. 🗗 **makātı'ü'l-enhār,** *Nehirlerin geçitleri.*|| **makātı'ü'l-evdiye,** *Vadilerin alt uçları.*

makatil, [Ar. ḳatl > maḳtel > maḳātil مقاتل] *(maka:til) {OsT} is.* Öldürme işlerinin yapıldığı yerler; makteller.

makatir, [Ar. ḳaṭre > maḳṭār > maḳāṭir مقاطر] *(maka:tir, t kalın söylenir) {OsT} is.* Damlalar; katreler.

makavil, [Ar. ḳavl > miḳvel > maḳāvil مقاول] *(maka:vil) {OsT} is.* Diller.

makayan, [Sansk. māhāyāna] *{eT} is.* Mahayana; Büyük Taşıyıcı

makazif, [Ar. miḳẓāf > maḳāẓif مقاذف] *{OsT}is. dnz.* Tekne kürekleri.

makbaha, [Ar. maḳbaḥa مقبحه] *{OsT} is.* Çirkin hareket; yakışık almayan davranış.

makbaza, [Ar. maḳbaża مقبضه] *{OsT}. is.* Cerrahların kullandığı bir tür cımbız.

makber, [Ar. ḳabr > maḳber مقبر] {eAT} *{OsT} is.* Mezar; kabir.

makbere, [Ar. maḳber > maḳbere مقبره] {eAT} *{OsT} is.* Mezarlık; kabristan; mezar. ◻ **makbere-i sükûn,** *{OsT} İnsanın ölünce dinlenebileceği mezar.*|| **makbere-i şühedâ,** *{OsT} Şehitlerin mezarı, şehitlik.*

makbuh, [Ar. ḳubḥ >maḳbūḥ مقبوح] *(makbu:h) {OsT} sf.* Çirkin görülen; beğenilmeyen.

makbuha, [Ar. maḳbūh > maḳbūḥa مقبوحه] *(makbu:ha) {OsT} is.* Hoşa gitmeyen iş.

makbul, -lü [Ar. ḳabūl > maḳbūl / maḳbūle مقبول / مقبوله] *(makbu:l) sf.* **1.** Kabul edilen; uygun görülen. **2.** Hoşa giden; beğenilen. **3.** Geçerli; muteber. ◻ **makbule geçmek,** *Çok beğenilmek; hoşa gitmek; işe yaramak.*|| **makbul olmak,** *Beğenilmek; hoşa gitmek.*

makbuliyet, [Ar. maḳbūl > maḳbūliyyet مقبوليت] *(makbu:liyet) {OsT} is.* Geçerli olma durumu; makbul olma hâli.

makbur, [Ar. ḳabr > maḳbūr مقبور] *(makbu:r) {OsT} is.* Gömülü; gömülmüş.

makbuz, [Ar. ḳabż >maḳbūż مقبوض] *(makbu:z) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin veya paranın alındığını belirten imzalı belge; alındı. **2.** *huk.* Borcun ödendiğini gösteren ve alacaklı tarafından imzalanarak borçluya verilen belge. **3.** *sf.* Alınmış olan; alınan.

makbuzat, [Ar. maḳbūżāt مقبوضات] *(makbu:za:t) {OsT} is.* **1.** Alınan paralar. **2.** Makbuzlar.

-makçı, [-mak-çı / mek-çi] *{eT} yap. e.* Eylem adlarından eyleyici adı yapan ek. *ar-makçı (aldatıcı, kandırıcı)*

makdem, [Ar. ḳudūm > maḳdem مقدم] *{OsT} is.* **1.** Gelme; geliş. **2.** İmparatorluk döneminde kalyoncuların giydiği bir tür başlık.

makderet, [Ar. ḳudret > maḳderet مقدرت] *{OsT} is.* Güç; kuvvet.

makduh, [Ar. ḳadḥ > maḳdūḥ / maḳdūḥa مقدوح / مقدوحه] *(makdu:h) {OsT} sf.* Beğenilmeyen; ayıplanan.

makdur, [Ar. ḳadr > maḳdūr مقدور] *(makdu:r) {OsT} sf.* **1.** Allah'ın takdiri gereği olan; kader gereği. **2.** Elden gelen; insanın yapabileceği; gücünün yettiği. **3.** *is.* Kuvvet; kudret. **4.** Kader. ◻ **makdür-ı beşer,** *{OsT} İnsanın gücünün yettiği, yapabileceği.*|| **makdürü'l-istıfa,** *{OsT} Ele alınması mümkün olan.*|| **makdürü't-teslim,** *{OsT} Ele geçirilmesi mümkün olan.*

makdurat, [Ar. maḳdūr > maḳdūrāt مقدورات] *(makdu:ra:t) {OsT} is.* **1.** Güçler; kuvvetler; kudretler. **2.** Allah'ın takdirleri; kaderler.

ma'kes, [Ar. ʿaks > maʿkes معكس] *{OsT} is.* Bir şeyin yansıdığı yer; yankı yeri. ◻ **ma'kes bulmak,** *Yankı yapmak; yansımak; aksetmek.*

maket, [Fr. maquette] *is.* **1.** Bir heykel, bina vb. şeyin taslak durumundaki küçük örneği. **2.** Sanayide, yeni geliştirilen bir malı teknik olarak inceleyebilmek amacıyla yeni üretilecek olan bu modelin küçültülmüş veya tam boydaki örneği. ◻ **maket bıçağı,** *Maket yapımında kullanılan ince ve keskin bir tür bıçak.*

maketçi, [maket-çi] *is.* İstenen ölçeğe uygun olarak tahtadan, balmumundan veya plastik maddeden her türlü maket yapabilen teknik eleman.

maketçilik, -ği [maket-çi-lik] *is.* Maket yapma işi.

makferlan, [İng. McFairlane] *is.* Omuzdan bele kadar pelerinli, kolsuz bir tür palto.

makgap, [? makgap] *{ağız} is.* Sapı baştan geçirilerek omza asılan yassı torba. [DS]

makhur, [Ar. ḳahr > maḳhūr مقهور] *(makhu:r) {OsT} sf.* **1.** Yenilgiye uğramış: mağlup. **2.** Mahvolmuş. **3.** Allah'ın gazabına uğramış. ◻ **makhür-ı kahr-ı ilâhî,** *{OsT} Allah'ın kahrı ile kahrolmuş.*

makhurane, [Ar. maḳhūr + Far. -āne مقهورانه] *(makhu:ra:ne) {OsT} zf.* Kahra uğramış bir hâlde.

makhuren, [Ar. maḳhūren مقهوراً] *(makhu:ren) {OsT} zf.* Kahra uğrayarak.

makhuriyet, [Ar. maḳhūriyyet مقهوريت] *(makhu:riyet) {OsT} is.* Kahrolma durumu; ezilmişlik.

makık[1]**, -ğı** [? makık / mahuk] *{ağız} sf.* Çok ekşi. [DS]

makık[2]**, -ğı** [? makık] *{ağız} is.* Yıkılmış evin yeri. [DS]

ma'kıl, [Ar. ʿaḳl > maʿḳıl معقل] *{OsT} is.* Sığınak; sığınılacak yer.

ma'kılî, [Ar. maʿḳıl > maʿḳılī معقلى] *(ma-kıli:) {OsT} is.* Arap yazı şekillerinden kûfî yazının bir türü.

makırmak, [mak *(yans.)* > mak-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

maki[1]**,** [İt. macchia] *is.* **1.** Akdeniz bölgesinin bodur ağaç ve çalılardan oluşan tipik bitki örtüsü; çalı örtü. **2.** Akdeniz bölgesinin silisli topraklarında mantar meşesi ormanlarının insanlar tarafından tahribi sonucu ortaya çıkan çalı ve bataklık topluluğu. **3.** İkinci Dünya Savaşında Alman işgaline karşı direnenlerin toplandığı ıssız yer; bu direnişçilerden oluşan topluluk.

maki[2]**,** [Madagaskar yer. d. maki] *is. zool.* Kuyruğu uzun, silindirimsi ve tüylü, açık renkli, kalın ve yumuşak kürklü, sincaptan biraz daha irice, orta

boylu, Madagaskar'daki büyük orman ağaçları üzerinde yaşayan bir gececi memeli hayvan, *(Lemur)*.

ma'kid, [Ar. ʿaḳd > maʿkid معقيد] *(ma-kid, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Akdedilecek yer. **2.** Düğüm yeri; bağ.

makigiller, [maki-gil-ler] *is. zool.* Örneği maki olan primatlar sınıfı.

makil, [Ar. maḳīl مقيل] *(maki:l, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Öğle uykusu. **2.** Öğle uykusu için yatılacak yer.

makilik, -ği [maki-lik] *is.* Bodur ağaçların yetiştiği yer; maki yetişen alan; makilerle kaplı alan.

makine, [Yun. mekhos *(araç, alet)* > mekhane > İt. macchina] *(maki'ne) is.* **1.** Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye çevirerek elde edilen güçten yararlanılan veya belli bir etki meydana getirmek amacıyla birleştirilmiş parçalar bütünü. **2.** Aynı işi görmek üzere bir bütün meydana getirecek biçimde birleştirilmiş parçalar. **3.** Otomobil; araba; taşıt. **4.** *mecaz.* Bir alet veya taşıtın hareket sağlayan parçası; düzen; mekanizma. **5.** *argo.* Tabanca. **6.** *argo.* (Fahişe için) cinsel organ. **7.** *argo.* Hile; düzen, oyun. **makine çekmek,** *Dikiş makinesinde bir şey dikmek; makineyle dikiş dikmek.*|| **makine dairesi,** *Gemilerde, ana ve yardımcı makinelerin topluca bulunduğu bölüm.*|| **makine dolabı,** *Makineler için yapılmış özel dolap.*|| **makine gibi,** *Çok çabuk ve art arda, aynı şekilde yapılan, olan.*|| **makine gibi adam,** *Çabuk, düzgün ve çok iş çıkaran kimse.*|| **makine gücü,** *1. Beygir gücü, vat veya kilovat ile ölçülen bir makinenin bir saniyede yapabildiği iş miktarı. 2. İnsan veya hayvan gücü karşıtı olarak makine kullanılarak yapılan zor işler için kullanılır.* || **makine odası,** *1. Makinelerin tamir edildiği yer. 2. Sinemalarda, sinema makinesinin çalıştığı ve bulunduğu yer.*|| **makine subayı,** *Gemilerde makine dairesinden sorumlu subay.*|| **makine yağı,** *1. Orta sıcaklıkta ve hafîf işlerde çalışan makinelerin hareketli parçalarını yağlamakta kullanılan madenî yağ. 2. Gres.*|| **makine yapmak,** *argo. Hile yapmak.*|| **makineyi bozmak,** *argo. İshal olmak; bağırsakları bozmak.*

makineci, [makine-ci] *is.* **1.** Makine tamir eden kimse; makine onarımcısı. **2.** Makine satan kimse.

makineleşme, [makine-le-ş-me] *is.* **1.** Makineleşmek eylemi veya durumu. **2.** El emeği yerine makine kullanımının yaygınlaşması durumu.

makineleşmek, [makine-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan için) makine gibi olmak; makine hâline gelmek. **2.** (İş ve ortamlar için) makine kullanılmaya başlanmak; makine kullanımı yaygınlaşmak; ağırlıklı olarak makine kullanmak. **3.** *mecaz.* Makine gibi duygu ve düşünceden yoksun olarak sadece iş üretmeye yönelmek.

makineleştirme, [makine-le-ş-tir-me] *is.* Makineleştirmek eylemi.

makineleştirmek, [makine-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** (Kuruluş için) makine kullanmak; makine kullanımını yaygınlaştırmak. **2.** (İş için) makine ile yapmak. **3.** (İnsan için) makineleşmesini sağlamak; makine gibi iş yaptırmak. **4.** *mecaz.* Makine gibi düşünmeksizin, duygudan yoksun biçimde hareket eder hâle getirmek.

makineli, [makine-li] *sf.* **1.** Makinesi olan; makinesi bulunan. **2.** Makine ile işleyen; makine ile çalışan. **3.** *is.* makineli tüfek. **makineli tabanca,** *Tek kişilik otomatik silah.*|| **makineli tüfek,** *Çapı 20 mm'den küçük olan mermileri sağlıklı biçimde büyük bir hızla ve sürekli olarak atabilen bir kundak üzerine oturtulmuş otomatik silah.*|| **makineli tüfek gibi,** *Birbiri ardınca ve hızlı bir şekilde.*

makinist, [İt. macchinista] *is.* **1.** Bir makineyi işleten kimse. **2.** Makineden anlayan ve bu makineleri onaran teknik kişi. **3.** Buhar lokomotifini sevk ve idare eden, harekete hazırlayan, yoldan dönüşte muayene ederek depoya teslim eden, gerektiğinde bazı onarım ve bakım işlerini yapan kimse. **4.** *tiy.* Dekorları söküp takan kimse.

makinistlik, -ği [makinist-lik] *is.* Makinistin yaptığı iş; makinistin görevi.

makir, [Ar. meker > mākir ماكر] *(ma:kir) {OsT} is.* Hilekâr; hileci.

makiriye, [Ar. mākiriyye ماكريه] *(ma:kiriye) {OsT} is.* Eskiden iskelelerde alınan bir tür vergi.

ma'kîs, [Ar. ḳıyās > maḳīs معقيس] *(ma-ki:s, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Kıyas edilen; mukayese edilen.

makis, [Ar. meks > mākis / mākise ماكس / ماكسه] *(ma:kis) {OsT} sf.* **1.** Durup dinlenen; duran. **2.** Duraksayan.

makit, [Ar. maḳīt مقيت] *(maki:t) {OsT} sf.* **1.** Sevilmeyen; nefret edilen. **2.** Buğzedilmiş.

makiyan, [Far. mākiyān ماكيان] *(ma:kiya:n) {OsT} is. zool.* Tavuk.

makkap, [? makkap] *{ağız} is.* Mukavva. [DS]

-maklar, [-maḳ-lar / -mekler] *{eAT} yap e.* -ınalar.

makleb, [Ar. ḳalb > maḳleb مقلب] *{OsT} is.* **1.** Değiştirilme; altı üstüne çevrilme; ters getirilme. **2.** Değiştirme yeri.

-maklık, [-maḳ-lık / -mek-lik] *{eAT} yap e.* Fiilden isim yapan ek, mastar eki olan *"-mak"* ile aynı işlevlidir.

maklu, -u'u [Ar. ḳalʿ > maḳlüʿ مقلوع] *(maklû:) {OsT} sf.* Çekilip çıkarılmış; koparılmış, sökülmüş.

maklu'an, [Ar. maḳlüʿ > maḳlüʿan مقلوعاً] *(maklû:'an) {OsT} zf.* Sökülerek; çekilip koparılarak.

maklû'an kıymet, *{OsT} huk. Bina, ağaç vb.nin yıkılmış, sökülmüşüne biçilen değer.*

maklub, [Ar. ḳalb > maḳlüb مقلوب] *(maklû:b) {OsT} sf.* **1.** Değiştirilmiş olan. **2.** Altı üstüne veya içi dışına getirilmiş olan; çevrilmiş olan. **3.** Harfleri tersinden okunduğunda da aynı olan kelime veya cümle.

maklubiyet, [Ar. maḳlüb > maḳlübiyyet مقلوبيت] *(maklû:biyet) {OsT} is.* Ters çevrilmiş, değiştirilmiş olma durumu.

maklum, [Ar. maḳlüm / maḳlüme مقلوم / مقلومه] *(maklû:m) {OsT} sf.* Yontulmuş; tıraşlanmış; kesilmiş. ◻ **maklümü'z-zufr,** *Tırnağı kesilmiş.*

makmetre, [E. Mach *(Avusturyalı fizikçi)* > Fr. mach+metrè] *is.* Bir uçağın hızının, aynı atmosferdeki ses hızına oranı(Mach sayısı)'nı ölçmeye yarayan alet.

makmıra, [Ar. maḳbere مقبره => makmıra] *{ağız} is.* Mezar; mezarlık. [DS]

makrebe, [Ar. ḳurb > maḳrebe مقربه] *{OsT} is.* Yakınlık; akrabalık.

makreme, [Ar. maḳreme / mıḳreme مقرمه] *{OsT} is.* **1.** Sofra havlusu. **2.** El bezi. **3.** Köylü kadınların başlarına sardıkları işlemeli baş örtüsü. **4.** Peştamal.

makro-, [Yun. makros > Fr. macro-] *sf.* ve *ön ek.* Önüne getirildiği kelimeye *"büyük"* anlamı katan ek.

makrofauna, [Yun. makros *(büyük)* + Lat. faunus *(ormanların ilâhı)*] *{ağız} is. biy.* Büyüklüğü cm. cinsinden ölçülen hayvanların teşkil ettiği fauna. [DS]

makrogamet, [Yun. makros *(büyük)* + gamates *(eş, oğul)*] *is. biy.* Dişi eşey hücresi.

makroiktisat, [Fr. macro +Ar. ḳasd > iḳtisād] *(ma'kroiktisa:t, k kalın söylenir) is.* Daha iyi bir ekonomik siyaset izlemek amacıyla grupların ve bunların davranışları ile ilintili olan küresel nicelikler arasındaki ilişkilerin incelenmesi.

makrokozmoz, [Yon. makros *(büyük)* + kosmos *(evren)*] *is. fel.* Evren bütünü.

makrome, [Fr. macromé] *is.* Kalın iplikle yapılmış el işi.

makromeli, [Fr. macromélie] *is.* Kol ve bacaklardan birinin veya birkaçının aşırı gelişmesi.

makromolekül, [Fr. macromolécule] *is. kim.* İçinde çoğunlukla pek çok kere tekrarlanan atom gruplarından meydana gelmiş bir veya birçok yapısal şekil bulunan molekül.

makropodi, [Fr. macropodie] *is.* Aşırı ayak iriliği şeklinde görülen vücut bozukluğu.

makropolimer, [Fr. macropolymere] *is. kim.* Makromoleküllerden meydana gelmiş yüksek polimer.

makropsi, [Fr. macropsie] *is. psikol.* Cisimleri olduklarından büyük görme şeklinde beliren nevroz veya psikoz hâli.

makrosefal, -li [Yun. makros *(büyük)* + kephale *(kafa)* > Fr. macrocéphale] *sf.* (Kişi için) başı anormal derecede büyük olan.

makrosefali, [Fr. macrocéphale] *is.* Başın büyük olması durumu.

makrosit, [Fr. macrocyte] *is. tıp.* Bir tür kansızlıkta görülen kanda normalden daha büyük alyuvar.

makruh, [Ar. ḳarḥ > maḳrūḥ مقروح] *(makru:h) {OsT} sf.* **1.** Yaralanmış. **2.** Vücudunda irinli yara ve çıbanları bulunan.

makrun, [Ar. ḳarn > maḳrūn مقرون] *(makru:n) {OsT} sf.* **1.** Yakınlaştırılmış. **2.** Kavuşmuş; ulaşmış, varmış olan. **3.** Bitişik; yan yana; yakın. ◻ **makrün-ı müsāade,** *{OsT} İzin almış olan; izni yanında.*|| **makrün-ı sıhhat,** *{OsT} Doğruya yakın; doğru gibi görünen; doğruluğa yakın.*

makruniyet, [Ar. maḳrūn > maḳrūniyyet مقرونيت] *(makru:niyet) {OsT} is.* Yakınlık.

makruz, [Ar. ḳarż > maḳrūż مقروز] *(makru:z) {OsT} sf.* Ödünç olarak verilmiş olan; ödünç; borç.

maksad, [Ar. ḳaṣd > maḳṣad مقصد] *{OsT} is.* → maksat. ◻ **maksad-ı teşbîh,** *{OsT} Benzetme yönü; vech-i şebeh.*

maksat, -dı [Ar. ḳaṣd > maḳṣad مقصد] *is.* **1.** İstenilen şey; niyet; gaye; amaç; erek. **2.** *huk.* Yönetsel işlem ve eylemlerin, kamu yararını gerçekleştirmek biçimindeki amacı. ◻ **maksat görmek,** *Bir işte gizli bir niyeti olmak.*|| **maksat gütmek,** *Bir iş yaparken gizli bir amacı olmak.*|| **maksat hasıl olmak,** *Amaca ulaşılmak; amaç gerçekleşmiş olmak.*

maksatlı, [maksat-lı] *sf.* **1.** Gayeli; amaçlı. **2.** Kötü niyetli; kasıtlı.

maksatsız, [maksat-sız] *sf.* Hiçbir amacı olmayan; gayesiz.

maksebe, [Ar. maḳṣebe مقصبه] *{OsT} is.* Sazlık; kamışlık.

maksi, [Fr. maximum *(en üst)* > maxi-] *sf.* Uzun. ◻ **maksi modası,** *Uzun elbise modası.*|| **maksi etek,** *Boyu topuklara kadar uzanan etek.*

maksil, [Lat. maxilla] *is. anat.* Üst çene.

maksim[1], [Ar. ḳısm > maḳsem / maḳsim مقصم] *(s kalın söylenir){OsT} is.* **1.** Bir şeyin bölümlere, kollara ayrıldığı yer; taksim edilecek yer; taksim yeri. **2.** Bentlerde toplanan suyun künklerle kente getirildikten sonra toplandığı üstü örtülü yapıdan oluşan su haznesi.

maksim[2], [Lat. maxima regula *(en yüksek kural)* > Fr. maxime] *sf.* **1.** *müz.* (Aralık için) aynı türün majör aralığından daha büyük olan. **2.** *is.* Orta Çağ

notalamasına göre değeri iki veya üç uzuna eşit olan nota. **3.** *fel.* Ahlak ilkesi; kaide-i külliye.

maksimal, -li [Fr. maximal] *sf.* En yüksek derecede olan.

maksimum, [Lat. maximus > Fr. maximum] *is.* **1.** Bir şeyin ulaşabileceği en yüksek değer. **2.** *mat.* Değişken bir niceliğin belli sınırlar içinde alabileceği en büyük değer.

ınaksud, [Ar. ḳaṣd > maḳṣūd / maḳṣūde مقصود / مقصوده] *(maksu:d) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Niyet edilen; istenilen; istek. **2.** Kast olunan. **3.** *{eAT} is.* İstenen şey.

maksum, [Ar. ḳısm > maḳṣūm / maḳṣūme مقصوم / مقصومه] *(maksu:m) {OsT} sf.* **1.** Kısım kısım bölünmüş; taksim edilmiş. **2.** *mat.* (Sayı için) bölünen. ◻ **maksumü'n-aleyh,** *mat. Bölen.*

maksumiyet, [Ar. maḳṣūm >maḳṣūmiyyet مقصوميت] *(maksu:miyet) {OsT} is.* **1.** Bölünme; taksim olunma. **2.** Taksim olma.

maksur, [Ar. ḳaṣr>maḳṣūr / maḳṣūre مقصور / مقصوره] *(maksu:r) {OsT} sf.* **1.** Kısaltılmış; kasılmış. **2.** Yalnız bir tek şeye ayrılmış, hasredilmiş. **3.** Alıkonulmuş. **4.** *dbl.* Arapça kelimelerden bazılarının sonunda (ى) *ye* şeklinde yazılan elif. *da'vā* (دعوى)

ınaksurat, [Ar. maḳṣūr > maḳṣūrat مقصورت] *(maksu:rat) {eAT} sf.* Kısılmış; kısaltılmış; kesilmiş.

maksure, [Ar. maḳṣūr > maḳṣūre مقصوره] *(maksu:re) {OsT} is.* **1.** Camilerde genellikle padişahlara ayrılan yüksekçe yer. **2.** Bir evin yabancıların girmesine izin verilmeyen en mahrem yeri.

maksus[1], [Ar. ḳaṣṣ >maḳṣūṣ مقصوص] *(maksu:s) {OsT} sf.* Kesilmiş, kırpılmış olan.

maksus[2], [Ar. maḥṣūṣ => maksus] *(ma'ksus) {ağız} zf.* Bile bile; isteyerek. [DS]

-maksuz, [-mak-suz / -meksūz] *{eAT} yap e.* -maksızın.

makşur, [Ar. ḳışr *(kabuk)* > maḳṣūr مقشور] *(makşu:r) {OsT} sf.* Kabuğu soyulmuş olan.

makt, [Ar. maḳt مقت] *{OsT} is.* **1.** Öç; kin. **2.** Öfke; hiddet.

-makta, [mak-ta / -mek-te] *çek e.* Fiillere gelir, şimdiki zaman kavramı katar. Ek fiil geniş zaman ekleri ile çekimlenir: *çalışmaktayım, oturmaktasınız, yüzmektedir, görmekteyiz.*

makta, -a'ı [Ar. ḳaṭʿ *(kesmek)* > maḳṭaʿ مقطع] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin kesildiği yer; kesit. **2.** Ormanda kesim yapılacak alan. **3.** Üzerinde yazı kaleminin ucunun düzeltildiği kemik veya sert bir maddeden yapılmış araç. **4.** Herhangi bir şeyin içini göstermek için ortasından kesilmiş var sayılan kesik yerin resmi veya şekli; kesit. **5.** Kaldırım taşlarının üzerine döşendiği kum veya başka malzemeden serilmiş tabaka. **6.** *ed.* Gazel veya kasidenin son beyti; makta beyti. **7.** *mat.* Bir cismin düz kesilmesiyle meydana gelen düzlem; kesit. ◻ **makta'-ı mahrūtî,** *mat. Konik kesit.*

makta'a, [Ar. maḳṭaʿa مقطعه] *{OsT} is.* Üzerinde kamış kalem ucu kesilerek düzeltilen kemik, şimşir veya metal altlık.

maktamak, [Ar. maḳ => Alt. / Kır. maḳ-ta-mak مقتمق] *{eAT} gçl. f. [-r]* Övmek.

maktaylamak, [mak-ta-y-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Övmek. [DS]

maktel, [Ar. ḳatl > maḳtel مقتل] *{OsT} is.* **1.** Cinayete kurban giden bir kimsenin öldürüldüğü yer. **2.** Bir kimseyi öldürme; katletme. **3.** *ed.* Tanınmış bir kimsenin öldürülmesi üzerine yazılan şiir.

maktohumu, [mak+tohum-u] *{ağız} sf.* Ahmak. [DS]

maktu, -u [Ar. ḳaṭʿ *(kesmek)* > maḳṭūʿ / maḳṭūʿa مقطوع / مقطوعه] *(maktu:) {OsT} sf.* **1.** Kesilmiş; kesik. **2.** Kesin olarak değeri biçilmiş; kesin; değişmez. **3.** Herhangi bir ölçü ve tartı ile satılmayan; götürü. ◻ **maktu cizye,** *Fethedilen ülkelerin Müslüman olmayan halkından alınan belli miktardaki vergi.*|| **maktu fiyat,** *Hiçbir indirim veya üzerinde pazarlık yapılmayan fiyat; değişmez, kesin fiyat.*|| **maktu'ü'l-emel,** *{OsT} Kırılmış arzu; kesintiye uğramış emel.*

maktu'a, [Ar. maḳṭūʿ > maḳṭūʿa مقطوع] *(maktu:a) {OsT} sf.* (Parça için) gazete ve dergiden kesilmiş.

maktu'an, [Ar. maḳṭūʿ > maḳṭūʿan مقطوعاً] *(maktu:'an) {OsT} zf.* **1.** Fiyatı kesin şekilde sabitlenmiş olarak. **2.** Götürü olarak; toptan.

maktu'at, [Ar. maḳṭūʿ > maḳṭūʿāt مقطوعات] *(maktu:a:t) {OsT} is.* Gazete ve dergilerden kesilmiş parçalar.

maktul, -lü [Ar. ḳatl >maḳtūl / maḳtūle مقتول/ مقتوله] *(maktu:l) {OsT} sf.* Öldürülmüş; katledilmiş. ◻ **maktul düşmek,** *Vurulup ölmek; katledilmek; öldürülmek.*|| **maktul olmak,** *Vurulup ölmek; katledilmek; öldürülmek.*

maktulen, [Ar. ınaḳtūl / maḳtülen مقتولاً] *(maktu:'len) {OsT} zf.* Öldürülmek suretiyle; öldürülerek.

maktulîn, [Ar. ınaḳtūl / maḳtülīn مقتولين] *(maktu:li:n) {OsT} is.* Öldürülmüş kimseler; öldürülenler.

maktur, [Ar. ḳaṭrān > maḳṭūr مقتور] *(maktu:r) {OsT} sf.* Katran sürülmüş; katranlanmış; katranlı.

ma'kud, [Ar. ʿaḳd > maʿḳūd معقود] *(maku:d) {OsT} sf.* **1.** Bağlanmış; düğümlenmiş. **2.** *huk. is.* Bir sözleşmenin yapılmasındaki esas maksat.

ma'kul, -lü [Ar. ʿaḳl > maʿḳül / maʿḳūle معقول] *(ma:-kul) {OsT} sf.* → makul[1].

makul[1], -lü [Ar. ʿaḳl > maʿḳül / maʿḳüle معقول] *(ma-ku:l) {OsT} sf.* **1.** Akla uygun gelen; mantıklı. **2.** Akıllıca davranan; mantıklı davranan. **3.** *mecaz.* Aşırı olmayan; uygun; elverişli. **4.** Belirli. 🗗 **makul olmak,** *Akla uygun davranmak; akıllıca davranmak.*

makul[2], -lü [Ar. ḳavl > maḳül مقول] *(maku:l) {OsT} sf.* **1.** Söylenmiş; denilmiş. **2.** *is.* Söylenilen söz.

ma'kulat[1], [Ar. ʿaḳl > maʿḳül / maʿḳülāt معقولات] *(ma-ku:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Akla uygun gelen şeyler; akla dayanan konular. **2.** Aklın idrak ettiği konular; akılla bulunacak, anlaşılacak şeyler.

makulat[2], [Ar. ḳavl > maḳūl > maḳülāt مقولات] *(maku:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Çeşitler; kategoriler. **2.** *fel.* Genel ilkeler; varlığın genel ve kesin ilkeleri.

makule[1], [Ar. ḳavl > maḳül > maḳūle مقوله] *(maku:le) {OsT} is.* **1.** Cins; çeşit. **2.** Bilimsel tasnifi yapılmış şey. **3.** *huk.* Bir aşiret başkanının işlediği cinayet sonucu ödemesi gerekli diyet. **4.** *man.* Ulam; kategori.

makule[2], [Ar. maḳüle] *{ağız} is.* Yasa dışı cinsel ilişkilere aracılık eden kimse; pezevenk. [DS]

makulî, [Ar. ḳavl > maḳül > maḳūlī مقولی] *(maku:li:) {OsT} sf.* Sınıflandırılmış; kategorik.

ma'kuliyet, [Ar. maʿḳüle > maʿḳüliyyet معقولیت] *(ma-ku:liyet) {OsT} is.* Akla uygunluk; mantıklılık.

ma'kum, [Ar. maʿḳūm معقوم] *(ma-ku:m) {OsT} sf.* Kapalı.

ma'kûs, [Ar. ʿaks>maʿküs / maʿküse معکوس /معکوسه] *(ma-kû:s) {OsT} sf.* **1.** Baş aşağı getirilmiş; ters çevrilmiş. **2.** Zıt; ters. **3.** Bir yere çarparak geri dönen; akseden. **4.** *mecaz.* Kötü giden; uğursuz. **5.** *mat.* Ters; evrik. 🗗 **ma'kûs talih,** *{OsT} Uğursuz, ters giden talih.*

ma'kûsen, [Ar. maʿkūs > maʿküsen معکوساً] *(ma-kû:'sen) {OsT} zf.* Ters olarak. 🗗 **ma'kûsen mütenâsib,** *{OsT} Ters orantılı olarak.*

ma'kûsiyet, [Ar. maʿkūs > maʿkūsiyyet معکوسیت] *(ma-kû:siyet) {OsT} is.* Terslik; zıtlık.

makyaj, [Fr. maquillage] *is.* **1.** Yüz, göz, yanak ve dudaklara sürülen çeşitli boyalarla bir yüzün görünüşünü değiştirme tekniği; yüz bakımı; düzgün. **2.** *tv. sin.* Televizyon ve sinemada oyuncuların daha iyi görünmelerini sağlamak veya role uygun bir tip yaratmak için yapılan boyama ve düzeltme işleri. 🗗 **makyaj kâğıdı,** *Yüze sürülen makyaj malzemelerini temizlemekte kullanılan bir tür kâğıt.*‖ **makyaj odası,** *Sinema, tiyatro, televizyon, reklamcılık ve fotoğrafçılık gibi işlerin yapıldığı yerlerde makyaj için ayrılan yer.*‖ **makyaj takımı,** *Bir makyaj için gerekli olan malzemelerin tümü.*‖ **makyaj yapmak,** *1. Bir yüzün, kusurlarını gizleyerek, güzelliğini ve estetik bakımdan değeri olan niteliklerini artırarak belirgin duruma getirmek. 2. Sinema veya tiyatroda, bir yüzün tabii görünüşünü, bir rolün gereklerine uydurmak için değiştirmek.*

makyajcı, [makyaj-cı] *is.* **1.** Makyaj yaparak geçimini sağlayan kimse; düzgüncü. **2.** Tiyatro ve sinemada, oyunculara rollerinin gerektiği yüz biçimlerini vermek için gerekli krem, boya gibi makyaj malzemesini kullanmakta uzmanlaşmış kişi.

makyajcılık, -ğı [makyaj-cı-lık] *is.* Makyajcının yaptığı iş veya mesleği.

makyajlama, [makyajla-ma] *is.* Makyajlamak eylemi.

makyajlamak, [makyaj-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Makyaj yapmak.

makyajlı, [makyaj-lı] *sf.* Makyajı olan.

makyajsız, [makyaj-sız] *sf.* Makyajı olmayan; makyaj yapmamış olan.

Makyavelcilik, -ği [İt. Machiavelli *(İtalyan siyasetçisi)* > makyavel-ci-lik] *is.* **1.** Hedefe ulaşmak için, gerektiğinde ahlak kuralını çiğnemek de dahil olmak üzere her türlü yöntemi uygulamayı meşru gören siyasi sistem. **2.** Dürüstlükten yoksun siyaset.

Makyavelizm, [İt. Machiavelli *(İtalyan siyasetçisi)* > Fr. Machiavellisme] *is.* **1.** Hedefe ulaşmak için, gerektiğinde ahlak kuralını çiğnemek de dahil olmak üzere her türlü yöntemi uygulamayı meşru gören siyasi sistem. **2.** Dürüstlükten yoksun siyaset.

makye, -e'i [Ar. maḳye' مقیأ] *{OsT} is.* Konaklanacak yer; konacak yer; durak.

makzere, [Ar. maḳzere مقزره] *{OsT} is.* Dışkılık.

makzî, [Ar. ḳażā > maḳżī مقضی] *(makzi:, z kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Ödenmiş; kaza edilmiş. **2.** Tamamlanmış. 🗗 **makzi'l-merām,** *Erişilmek istenen.*‖ **makziyyü'n-aleyh,** *Aleyhinde karar verilmiş; davayı kaybetmiş.*

makzuf, [Ar. ḳaẕf > maḳẓüf مقذوف] *(makzu:f) {OsT} sf.* **1.** Atılmış. **2.** İftira edilmiş.

-mal[1], [-mal] *yap. e.* Geçişli fiillerden isim ve sıfat türeten ek. Tek örneği *sağmal* kelimesidir. *{eAT} sağ-mal > sağmal, süt veren inek, sağılmakta olan inek veya süt veren cinsten anlamını gelir.*

-mal[2], [Far. -māl مال] *(ma:l) {OsT} son ek.* Farsça kelimelerden *"süren, sürülen, takılan, sarılan"* anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek. *pāy-māl (üzerinde ayak sürülen, ayak altında çiğnenen)*

mal[1], [Ar. māl مال] *{OsT}is.* **1.** Bir kişinin veya tüzel kişiliğin mülkiyeti olabilen taşınır veya taşınmaz

eşya ile bunlara ait hakların tümüne verilen ad; mülk; varlık; servet. **2.** *eko.* İnsan ihtiyaçlarını karşılayabilen ve bu amaçla üretilen, yetiştirilen ve kullanılan ürünlerin genel adı. **3.** Alınıp satılabilen her şey; ticaret eşyası; tüccar malı; emtia; meta. **4.** Bir kimsenin sahip olduğu büyükbaş hayvanların tümü; inek, manda gibi hayvanlara verilen ortak ad. **5.** *{eAT}* Çift ve yük hayvanları. **6.** Nakit para; para. **7.** *mecaz.* Bayağı, aşağılık, kötü, alçak kimse. **8.** *argo.* Hafifineşrep kadın; cilveli, işveli kadın; fahişe. **9.** *argo.* Kalça, göğüs, bacak ve cinsel organlara verilen genel ad. **10.** *argo.* Esrar, eroin vb. uyuşturucu maddelerin ortak adı. **11.** *{ağız}* İşlenmiş, boyanacak duruma gelmiş sığır derisi. [DS] **12.** *{ağız}* Bir tarım aracı olan çapa. [DS] **mala kesmek,** *{eAT} Diyete bağlamak.*|| **māl ā māl,** *{OsT} Çok dolu; dopdolu.*|| **mal ayrılığı,** *huk. Evlilikte eşlerin kendi mallarının mülkiyet, yönetim ve yararlanma haklarını ellerinde tutukları yöntem.*|| **māl-bahş,** *{OsT} Mal veren.*|| **mal başı,** *{eAT} Sermaye.*|| **mal bekçisi,** *{ağız} Sincap.* [DS]|| **mal beki,** *{ağız} Sincap.* [DS]|| **mal beşdesi,** *{ağız} Hayvan vergisi.* [DS]|| **mal beyanı,** *huk. İcra takibi sırasında borçlunun sahip olduğu malların alacaklılara olan borcunu karşılayabilecek durumda olduğunu belirtmek üzere ilgili icra dairesine verdiği, kişinin kendisi tarafından hazırlanmış ve kendisinin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz malları ile alacak ve borçlarını belirtir liste.*|| **mal bildirimi,** *huk. İlgili makama verilmek üzere kişinin kendisi tarafından hazırlanmış ve kendisinin, eşinin ve velayeti altında bulunan çocuklarının sahip olduğu taşınır ve taşınmaz malların kaynaklarını belirtir liste.*|| **mal birliği,** *huk. Evlilikte eşlerin sahip oldukları mal varlıklarının birleştirilmesi esasına dayanan sistem.*|| **mal bulmuş Magribî gibi,** *Büyük bir servete konmuş gibi; büyük bir sevinç ve heyecanla.*|| **mal canlı,** *{ağız} Malına çok düşkün olan.* [DS]|| **mal canlısı,** *Mala mülke düşkün olan; servete çok değer veren.*|| **mal cannı,** *{ağız}* → mal canlı.[DS]|| **mal defterdarı,** *Tanzimat öncesinde devletin malî işleri ile uğraşan kimse.*|| **mal defterdârı,** *Tanzimat öncesi imparatorluk döneminde devletin parasal işlerini yürüten kimseye verilen ad.*|| **mal dökmek,** *{eAT} Bol para harcamak.*|| **mal edinmek,** *1. Mal sahibi olmak; kendine mal sağlamak. 2. Sahip çıkmak; benimsemek.*|| **ınal eğreği,** *{ağız} Hayvan sürülerinin otlatmak için götürüldüğü yüksek yerler.* [DS]|| **mal etme,** *Kimin tarafından yapıldığı belli olmayan bir eseri bir sanatçıya ait gösterme işi.*|| **mal etmek,** *1. Bir şeyi belirtilen fiyata üretmek veya temin etmek; o fiyata getirmek; o kadar lira harcayarak sahip olmak. 2. Bir şeye kendisini veya bir başkasını sahip kılmak; benimsemek; sahiplenmek; kendisininmiş gibi göstermek.*|| **mal gelini,** *{ağız} Sincap.* [DS]|| **mal gözlü,** *Mala mülke düşkün olan; servete çok değer veren.*|| **malı beslemek,** *{eAT} Serveti artırmak.*|| **malı malına,** *Hiç kazanç sağlamadan, kârsız olarak; alış fiyatına.*|| **malın gözü,** *1. Kendisine güven duyulmaz; açıkgözlüğü çıkarı uğruna kullanan; aşağılık; erdemsiz. 2. En iyi cins mal.*|| **malı omzunda,** *Hiç malı mülkü olmayan; berduş; serseri.*|| **malının hesabını bilmemek,** *Aşırı zengin olmak; çok zengin olmak.*|| **māl-i cizye,** *{OsT} Araziden alınan cizye.*|| **māl-i ganāim,** *{OsT} Savaş ganimetinden elde edilen paranın beşte biri ölçüsünde olan ve yetimlere, öksüzlere, kimsesizlere verilen para.*|| **māl-i gaybî,** *{OsT} Sahibi çıkmayan buluntu eşya, mal.*|| **māl-i gayr-i menkul,** *{OsT} Taşınmaz mal; taşınmaz.*|| **māl-i gayr-i mütekavvim,** *{OsT} huk. Kullanımı mubah olmadığı için edinimi yasak olan mal.*|| **māl-i Karun,** *{OsT} 1. Karun'un malı. 2. Çok büyük servet.*|| **māl-i keşüfiye,** *{OsT} Mısır hazinesinden padişaha cep harçlığı olarak gönderilen para.*|| **māl-i menkul,** *{OsT} Taşınabilir mal; taşınır.*|| **māl-i mugtenemāt,** *{OsT} Vurulan çöl bedevisinden ele geçirilen mal ve hayvanın bedeli.*|| **māl-i mukabele,** *{OsT} Tımarlardan elde edilen gelirler.*|| **māl-i mütekavvim,** *{OsT} huk. Edinimi mubah olan mal.*|| **māl-i mîrî,** *{OsT} Hazineye ait olan mal.*|| **māl-i nātık,** *{OsT} Konuşan mal; dört ayaklı hayvan, köle, cariye gibi mallar.*|| **māl-i sadakāt,** *{OsT} Yoksullara, savaş düşkünlerine verilmek üzere Müslüman tüccarlardan alınan zekât.*|| **māl-i sāmit,** *{OsT} Cansız mal.*|| **māl-i uhrevî,** *{OsT} Bu dünyaya ait olmayan mal; ahret için kazanılan sevap.*|| **mal kaçırmak,** *1. Gümrük vergilerini ödemeden bir ülkeye mal sokmak veya dışarıya çıkarmak. 2. Alacaklıların zararına olarak elinde bulunan malları gizlemek; yok göstermek.*|| **mal kadın,** *{ağız} 1. Baykuş. 2. Üzeri saman renginde, kalın köklü, yenebilir bir tür mantar.* [DS]|| **mal kaldırmak,** *Ürün elde etmek.*|| **mal kalemi,** *Maliye dairesi.*|| **mal kapatmak,** *Bir yerde üretilen malların parasını önceden vererek üretim sonrasında kendisine verilmesini sağlamak.*|| **mal kıran,** *{ağız} Hayvan vebası.*[DS]|| **malları görmek,** *{ağız} Hayvanların sulanma, yemlenme ve başka bakım işleriyle uğraşmak.* [DS]|| **mal maşat,** *{ağız} Sığırlar.* [DS]|| **mal meydanda,** *Bir şeyin gizlisi ve saklısı olmadığını, eksik ve kusurlarının görünür nitelikte olduğunu belirtmek için kullanılır.*|| **mal müdürlüğü,** *İlçede, devlet gelirlerinin toplandığı ve gerekli harcamaların yapıldığı daire.*|| **mal müdürü,** *Maliye Bakanlığının ilçedeki işlerini yürütmekle görevli yönetim amiri.*|| **mal mülk,** *Taşınır ve taşınmaz her türlü maddî varlık; servet.*|| **mal olmak,** *1. Maliyeti belirtilen miktara çıkmak; o kadar para harcanarak meydana getirilmek veya sahip olunmak. 2. Bir değer karşılığında birinin sahipliği altına girmek; değeri ve karşılığı bir şeyle ödenmek.*

3. Bir iş veya davranıştan dolayı büyük bir zarara uğramak. 4. mecaz. Benimsenmek. || **mal ortaklığı,** *huk. Evlilikte eşler arasındaki mal yönetimi sözleşmesinde, ortaklığa girecek malların sınırlandırılmamış olması durumu.*|| **mal para,** *Yapıldığı maddenin değeri ile para bakımından değeri aynı olan ödeme aracı.*|| **mal-perest,** *{OsT} Mal canlısı; pinti; mala tapan.*|| **mal rejimi,** *huk. Evlilikte, eşlerin sahip oldukları malların yönetimine ilişkin yöntem.*|| **mal sahibi,** *Bir malın mülkiyet haklarını elinde bulunduran kimse.*|| **mal sandığı,** *Devlet gelirlerinin, pul ve değerli kâğıtların, emanet olarak verilen para ve malların saklandığı, hesaplarının tutulduğu, devlete ait para alıp veren devlet dairesi; mal müdürlüğü ve defterdarlık.*|| **mal saklamak,** *{ağız} Hayvan beslemek.* [DS]|| **māl ü menāl,** *{●sT} Mal mülk; eşya; emtia; servet.*|| **mal varlığı,** *huk. Bir gerçek ve tüzel kişinin hukukî bütünlük oluşturmak üzere sahip olduğu veya yükümlü tutulduğu para ile ölçülebilen hak ve borçlarının tümü.*|| **mal varlığı hakları,** *Mal varlığına giren ve para ile ölçülebilen, değişim ve kullanım değeri olan haklar.*|| **mal yapmak,** *Servet biriktirmek; mal edinmek; zengin olmak.*|| **mal yeri,** *{ağız} Hayvanları otlatmaya uygun sulak ve çayırlık yerler.* [DS]

mal[2], [Ar. māl] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

mala[1], [Far. māliden *(sürmek)* > māle مالە] *(ma'la) {OsT} is.* **1.** Harç sürmek ve düzeltmek için kullanılan tahta saplı, üçgen ve yassı metal ağızlı duvarcı veya sıvacı aleti. **2.** *{ağız}* Saçta pişirilen böreğin üstünü yağlamak için kullanılan ucu bezli tahta. [DS] **3.** *{ağız}* Tahta, cam vb. silmek veya bulaşık yıkamak için kullanılan bez parçası. [DS] **4.** *{ağız}* Deve semerinin iç ve arka boşluğuna kıstırılan çul ya da keçe parçası. [DS]

mala[2], [mala] *{ağız} is.* **1.** Unu kaynar suda pişirerek yapılan bir tür yemek. **2.** Cevizli hamur tatlısı. [DS]

mala[3], [Far. māle => mala] *{ağız} is.* Sürülmüş tarlaya, tohum ekilmeden önce çekilen tırmık. [DS]

mala[4], [mala] *{ağız} is.* Oyuncak bebeğin elbisesi. [DS]

mala[5], [mala] *{ağız} is.* **1.** Mısır. **2.** Harman dövüldükten sonra savrularak samandan ayrılmış tahıl. **3.** Harmanda, tahılın dipte kalan topraklı kısmı. [DS]

malaba, [Far. mir-āb => maraba / malaba] *{ağız} is.* Ortak. [DS]

malaçırık, -ğı [mala+çır-ık] *{ağız} is.* Serçeden az büyük, toprak renginde bir kuş. [DS]

ınaladir, [? maladir] *{ağız} is.* Antika. [DS]

malafa, [İt. malafatta] *is.* **1.** Mil; dingil; aks. **2.** Üzerinde çalışılacak parçayı takım tezgâhına bağlamaya yarayan parça. **3.** Döner frezeleri harekete geçirmek ve desteklemek için kullanılan mil. **4.** Kuyumculukta dövülmüş veya oyulmuş işleri yuvarlaklaştırmaya yarayan tahta silindir. **5.** Yüzüklerin çapını ölçmekte kullanılan kesik koni biçimindeki alet.

ınalafat, [İt. malafatta] *is.* **1.** *{ağız}* Erkek hayvanın cinsiyet organı. [DS] **2.** *argo.* Erkeklik organı.

malaga, [İsp. malaga *(İspanya'da şehir) is.* **1.** İspanya'da Malaga dolaylarında üretilmiş bir tür likör şarabı. **2.** Kurusu çerez olarak yenilen iri taneli misket üzümü.

malag, [bala-k > malak] *{ağız} is.* Buzağı. [DS]

malagi, [malagi] *{ağız} is.* Mısır unu. [DS]

malagına, [Yun. malagma] *{ağız} is.*→ malama. [DS]

malağa, [? malağa] *{ağız} is.* Kelepçe. [DS]

malağma, [Yun. malagma مالاغمه] *is.* **1.** *{eAT}* Dövülmüş, fakat samanından henüz ayrılmamış tahıl. **2.** *{ağız}* → malama[1]. [DS]

malağra, [Yun. malagma] *is. {ağız}* Kalburla elenerek toprak ve samandan ayrılmış tahıl. [DS]

malah, [malak] *{ağız} is.* **1.** Manda yavrusu. **2.** Domuz burnu.[DS]

malahma, [İt. malaria] *{ağız} is.* Sıtma. [DS]

malalıter, [? malahter] *{ağız} is.* Meş'ale. [DS]

malak[1], **-ğı** [bala-k *(çocuk; yavrucuk)* > malak] *is.* **1.** Manda yavrusu. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *argo.* Aptal; sersem; beceriksiz; salak. . **3.** *{ağız}* Buzağı. [DS] **4.** *{ağız}* Tavşan yavrusu. [DS] **5.** *{ağız}* Ayı yavrusu. [DS] **6.** *{ağız}* Domuz yavrusu. [DS] 🗗 **malak ardı,** *{ağız} Sürünün ardından giderek yeni doğmuş kuzu ve oğlakları toplayan çoban.*|| **malakları çevirmek,** *{ağız}* İş yapabilir olmak.[DS]

ınalak[2], [? malak] *{ağız} is.* Pantolon veya donun paçaları. [DS]

ınalak[3], [? malak] *{ağız} is.* Köşe; açı. [DS]

malak[4], [? malak] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında kazanma sayısı; kama. [DS] 🗗 **malak atmak,** *{ağız} Oyunda sayı kazanmak; kama yapmak.* [DS]

malak[5], [? malak] *{ağız} is.* → malak aşı. [DS] 🗗 **malak aşı,** *{ağız} Buğday ya da mısır ununu kaynar suya dökerek pişirmek suretiyle yapılan ve çorba veya pekmezle yenilen bir tür yemek; kaçamak; malak hamuru; malay.* [DS]|| **malak ınalak yemek,** *{ağız} Büyük lokmalarla yemek.* [DS]

malak[6], [? malak] *{ağız} is.* **1.** Yüz. **2.** Çene; alt dudak. **3.** Burun deliklerinin yanındaki etli kısım. **4.** Domuzun azı dişleri. [DS] 🗗 **ınalağını eğmek,** *Suratını asmak.*

malak[7], [? malak] *{ağız} is.* **1.** Killi toprak. **2.** Çamur. **3.** Dere. [DS]

malak[8], [Ar. miğlāḳ => malak] *{ağız} is.* **1.** Eğri demir. **2.** Kapıları kapamak için arkalarına konulan ağaç çengel. [DS]

malak[9], [? malak] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) şişman; gürbüz. **2.** Beceriksiz. [DS]

malaka[1], [? malaka] *{ağız} is.* Erkeklik organı. [DS]

malaka[2], [? malaka] *{ağız} is.* Oyun; düzen; hile. [DS]

malaka[3], [malaka] *{ağız} sf.* **1.** Karşılıksız, parasız ve emeksiz elde edilen. **2.** Kelepir. **3.** *is.* Yağma. [DS] 🗗 **malakaya konmak,** *{ağız} Bir şeyi parasız, emeksiz ve karşılıksız elde etmek.* [DS]

malakacı, [malaka-cı] *{ağız} sf.* Bir şeyi emeksiz, parasız ve karşılıksız elde etmeyi seven. [DS]

malakâri, [Far. māle *(mala)* + kerden *(yapmak)* > mālakārī ملکاری] *(malakâ:ri:) {OsT} is.* Çoğunlukla bina içlerinde alçıdan yapılmış kabartma süslere verilen ad.

malakelam, [Ar. mā-lā-kelām مالاکلام] *(ma:lâ:ke-lâ:m) {OsT} sf.* Diyecek yok; söylenecek söz yok.

malakit, [Yun. malakhitês > Fr. malachite] *is. min.* Mücevhercilikte kullanılan parlak yeşil renkli doğal bazik bakır karbonat; bakır taşı. 🗗 **malakit yeşili,** *kim. Benzaldehit ve dimetilanilinden elde edilen trifenilmetan yapısındaki boyar madde.*

malaklama, [malak-la-ma] *is.* Malaklamak eylemi.

malaklamak[1], [malak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Karıştırmak. **2.** Toprağı suyla karıştırarak çamur yapmak. [DS]

malaklamak[2], [malak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Dişi manda için) yavrulamak; malak doğurmak. [DS]

malaklamak[3], [malak[8]-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Kapıyı sürgülemek. [DS]

malaklamak[4], [malak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Domuz için) insana saldırarak ısırmak. [DS]

malaklamak[5], [malak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Çabalamak; uğraşmak; didinmek. [DS]

malaklamak[6], [malak-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Çocuk için) emeklemek. [DS]

malaklamak[7], [malak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Oyunda yenmek. [DS]

malakof, [Rus. malahov *(Sivastopol yakınlarında bir müstahkem mevki)*] *is.* Arka tarafı kabarık uzun etek.

malalama, [mala-la-ma] *is.* Malalamak eylemi.

malalamak[1], [mala-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yeni çimentolanmış veya sıvanmış bir yüzeyi mala ile düzeltmek; mala sürmek.

malalamak[2], [mala-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Övücü sözlerle kandırmaya çalışmak. [DS]

malama[1], [? malama] *is.* Katran, yağ vb. sürmek için kullanılan ucu bezli sopa.

malama[2], [Yun. malagma] *{ağız} is.* **1.** Karışım. **2.** Dövülmüş fakat henüz taneleri samandan ayrılmamış harman yığını. **3.** Dövenle sürülmek için harmandan yere serilmiş başaklı ekin sapları.[DS]

malama[3], [Yun. malagma] *{ağız} is.* Çimento ve diğer malzemelerden su katılarak yapılmış bulamaç. [DS]

malamağ, [Yun. malagma] *{ağız} is.* → malama[2]. [DS]

malamak, [mala-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Suçunu gizlemek. [DS]

malaman, [Yun. malagma] *{ağız} is.* → malama[2]. [DS]

malamar, [Yun. palamarin => palamar] *{ağız} is.* Kalın urgan. [DS]

malamat, [Ar. melāmet ملامت => malamat] *{ağız} is.* **1.** Açlık; kıtlık. **2.** Sıkıntı; üzüntü; güçlük. **3.** Bozgun; utanç verici durum. **4.** Ezgin; dağınık. **5.** *sf.* (Kişi için) alçak; aşağılık. **6.** (İş için) kötü; bulaşık. **7.** Kirli; pis. [DS] 🗗 **malamat etmek,** *{ağız} 1. Eziyet çektirmek. 2. Birinin ayıbını, suçunu açığa vurarak mahcup etmek. 3. Alay etmek. 4. İşi kökünden yok etmek; bozmak. 5. Bulunduğu yeri, üstünü başını kirletmek.* [DS]|| **malamat olmak,** *{ağız} Kınanacak durumda olmak.* [DS]

malamatlık, [malamat-lık / malamat-lıḫ] *{ağız} is.* **1.** Kötülük. **2.** Ayıplanacak, kınanacak durum. **3.** Pişmanlık. [DS]

malamga, [Yun. malaġma => malamga] *{ağız} is.* → malama[2]. [DS]

malamınç, [mala + mınç] *sf.* Ezilme. 🗗 **malamınç olmak,** *{ağız} (Erik, armut, kiraz vb. meyveler için) çok olgunluk nedeniyle ezilmek.* [DS]

malanga, [Yun. malagma] *{ağız} is.* Koşu atlarına yedirilen arpa ve saman karışımı yem; malama. [DS]

malanihaye, [Ar. mā-lā-nihāye مالانهایه] *(ma:lâ: ni-ha:ye) {OsT} sf.* Sonsuz; uçsuz.

malapa, [? malapa] *is.* Yüzük için parmak üzerinden ölçü almakta kullanılan milimetrelere ayrılmış ve numaralanmış yüzük takımı.

malarya, [İt. malaria] *(mala'rya) is. tıp.* Sıtma.

malasi, [Yun. malakia] *is.* **1.** Uyarıcı yemeklere karşı duyulan marazi istek; iştah sapkısı. **2.** *tıp.* Bazı sert dokularda görülen yumuşama durumu; kemik yumuşaması.

malaş[1], [mal+aş(ı) ?] *{ağız} is.* Lapa. [DS]

malaş[2], [? malaş] *{ağız} sf.* Üstü başı pislik içinde olan. [DS]

malaş[3], [? malaş] *{ağız} is.* **1.** Mavi benekli bir cins karga. **2.** Beyaz ve kırmızı benekli, çok kılçıklı bir tür balık. [DS]

malaşa, [Yun. malákhi [Tietze] => malaşa] *{ağız} is.* Ebegümeci. [DS]

malaşmak, [may-la-ş-mak / mala-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gelişigüzel, terbiyesizce oturmak; mayışmak. [DS]

ma'lat, [Ar. ma'lāt معلات] *(ma-lâ:t) {OsT} is.* **1.** Yüksek fikir; derin anlamlı görüş. **2.** Şeref; ululuk.

malata, [? malata / malatka] *{ağız} is.* Söğüt dalından yapılan çamaşır sepeti. [DS]

malatka, [? malatka / malata] *{ağız} is.* → malata. [DS]

malatora, [? malatora / malatura / meletüre] *{ağız} is.* Bir tür rezene; arapsaçı, *(Foeniculum vulgare).* [DS]

malay[1]**,** [? malay / malak] *{ağız} is.* **1.** Mısır ekmeği. **2.** Mısır ununun kaynar suda pişirilmesi ile yapılan, çorba veya pekmezle yenilen hamur yemeği. [DS]

malay[2]**,** [Kır. / Kaz. ınal *(zenginlik)* > ınal-ay] *is.* Hizmetçi.

malaya'ni, [Ar. ınā-lā-yaʿnī مالايعنى] *(ma:lâ:ya:ni:) {OsT} sf.* Anlamsız; yararsız; boş; saçma.

malaya'niyat, [Ar. mā-lā-yaʿniyāt مالايعنيات] *(ma:-lâ:ya-ni:ya:t) {OsT} is.* Anlamsız, boş, yararsız şeyler.

malayutak, [Ar. mā-lā-yuṭāḳ مالايطق] *(ma:lâ:yuta:k) {OsT} sf.* Dayanılmaz; takat getirilmez.

malaz[1]**,** [? malaz] *{ağız} is.* **1.** Sürülmemiş, ot bürümüş tarla. **2.** Su basan toprak; su altında kalan, su basmış tarla. **3.** Sulak yer. **4.** Bataklık, sazlık yer. **5.** Çoraklığı nedeniyle ekilemeyen boş arazi. **6.** Killi toprak. [DS]

malaz[2]**,** [Fr. mélasse => melâs] *{ağız} is.* Hayvanlara yedirilen kuru ot. [DS]

malaz[3]**,** [Yun. molos] *{ağız} is.* **1.** Küçük taş kırıntıları; moloz. **2.** Süpüntü; artık. [DS]

malaza, [? malaza] *{ağız} is.* Bademcik. [DS]

malazır, [? malazır / malhazır / melezir / melhezir] *{ağız} is.* Kapaklı bakır sahan; küçük sahan.[DS]

malazma, [? malazma] *{ağız} is.* Seyrek dokunmuş balık ağı. [DS]

malbaş, [mal + baş] *{ağız} sf.* Anlayışsız; kalın kafalı. [DS]

malca, [mal-ca] *(ma'lca) zf.* Mal bakımından; servet ve para yönünden; mal olarak.

malç, [malç *(yans.)*] *{ağız} sf.* Ezik. [DS] 🗗 *{ağız}* **malç olmak,** *Ezilmek.* [DS]

malçak, [maç / malç *(yans.)* > malç-ak] *ünl.* Bir şey yerken veya sakız çiğnerken ağızdan çıkan ses; ağız şapırtısı sesi. 🗗 **malçak malçak,** *{ağız} Üzüm, incir, vb. yemişleri ağzı şapırdatarak yemek.* [DS]

malçıldamak, [malç *(yans.)* > malç-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Yemek yerken ağız şapırdatmak. [DS]

maldan, [? maldan] *{ağız} is.* **1.** Ağaçlarla çevrilmiş bağ. **2.** Karşılıklı kenar uzunlukları aynı olan tarla. **3.** Eğik ve dar yerlerde toprağı genişletmek için yapılan setler; teras. [DS]

maldar[1]**,** [Ar. māl + Far. -dār *(tutan)* مالدار] *(ma:l-da:r) {OsT} sf.* **1.** Mal tutan; zengin. **2.** *{ağız}* Medrese hocası; din adamı.

maldar[2]**,** [? maldar / maldır] *{ağız} is.* → maldır. [DS]

maldari, [Ar. māl + Far. -dār-ī مالدارى] *(ma:lda:ri:) {OsT} is.* Zenginlik.

maldır, [? maldır / maldar] *{ağız} is.* Medrese hocası; din adamı. [DS]

male[1]**,** [Far. māle ماله] *(ma:le) {OsT} is.* Mala. 🗗 **māle-kârî,** *{OsT} Alçıdan yapılmış kabartma süs.*

male[2]**,** [Ar. maḥalle => māle] *(ma:le) {ağız} is.* Mahalle. [DS]

male[3]**,** [? male] *{ağız} is.* Yaban domuzunun yattığı yer. [DS]

ma'lef, [Ar. ʿalef > maʿlef معلف] *(ma-lef) {OsT} is.* Hayvan yemi konan yer; samanlık.

ma'lem, [Ar. maʿlem معلم] *(ma-lem) {OsT} is.* İz; eser; nişan.

malemne, [? malemne] *{ağız} is.* Sepicilikte, aralarına dövülmüş mazı serpilmiş derileri üst üste koyarak terbiye etme işlemi; sepi. [DS]

malemyekûn, [Ar. mā-lem-yekūn مالم يكن] *(ma:lem-yekû:n) {OsT} zf.* Sözden ibaret.

malen, [Ar. māl > mālen مالاً] *(ma:'len) {OsT} zf.* Mal olarak; mal bakımından. 🗗 **malen sorumluluk,** *Gerçek ve tüzel kişilerin hizmetinde bulunan kimseler, dikkatsizlik, acemilik, kanun, talimat ve emirlere uymama sonucu ölüme veya sağlığın zarara uğramasına sebep olurlarsa, hizmetini gördükleri kişi tarafından maddî tazminat ödeme sorumluluğu.*|| **malen sorumlu kişi,** *Emrinde çalıştırdığı kişinin sebep olduğu zarar sebebiyle sorumlu olan kişi.*

malez, [? malez] *{ağız} is.* **1.** Şırayla undan yapılmış üzüm bulamacı; pestil hamuru. **2.** Mısır ununun yapılan bir çeşit yemek. **3.** Yal. [DS]

malezır, [? malazır] *{ağız} is.* → malazır. [DS]

malezim, [Ar. lüzūm > mālezim / mālezime مالزم / مالزمه] *(ma:lezim) {OsT} is.* Gerekli olan malzeme, eşya.

malezlemek, [Ar. maraż => malez-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Gücü kalmamak; güçten düşmek; zayıflamak; farımak. [DS]

malgama, [Ar. el-mecmaʿa *(erime)* > Lat. amalgama] *is. kim.* Cıvanın başka metallerle yaptığı alaşım.

malgamalama, [malgama-la-ma] *is.* Malgamalamak eylemi; malgama hazırlama.

malgamalamak, [malgama-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Malgama yapmak; cıvalı birleşik yapmak; malgama hazırlamak.

malgata, [?malgata] *{ağız} is.* Gürültü patırtı. [DS]

malgaz, [Yun. mazḫali => mazgal > malgaz] *{ağız} is.* Ocak kenarlarına yapılan, içine kibrit, çıra vb. koymaya yarayan küçük gözler. [DS]

malgelini, [mal+gelini ?] *{ağız} is.* Gelincik denilen hayvan. [DS]

malgun, [? malgun] *{ağız} sf.* Kötü. [DS]

malguna, [? malguna] *{eT} is.* Ilgın ağacına benzer bir ağaç. [DLT]

malğama, [Yun. malagma] *{ağız} is.* **1.** Harmanda dövüldükten sonra henüz savrulmamış, tane ve saman karışımı. **2.** Killi topraklarda yağmurdan sonra meydana gelen yapışkan çamur. [DS]

malha, [? malha] *{ağız} is.* Süs altını; altın. [DS]

malhamı, [mal+hamı-ı] *{ağız} is.* Şubatta ekilen ekin. [DS]

malhazır, [? malhazır / malhazırı / malazır] *{ağız} is.* **1.** Tabak. **2.** Kapaklı küçük bakır sahan. **3.** Çinko tas. [DS]

malhıta, [? malḫıta] *{ağız} is.* **1.** Tahıldan yapılan lapa. **2.** Kırılmış mercimek. [DS]

malhıtalı, [malhıta-lı] *{ağız} sf.* Mercimekli. ◻ **malhıtalı aş,** *{ağız} Mercimek pilavı.*[DS]‖ **malhıtalı köfte,** *{ağız} Kırmızı mercimek köftesi.* [DS]

malhoş, [Ar. māl + Far. hōş] *{ağız} sf.* **1.** Karışık. **2.** Bitkin. ◻ **malhoş olmak,** *1. Birbirine karışmak. 2. Çok yorulmak.*

-malı[1], [-malı / -ıneli] *çek. e.* Gereklilik kipinin çekiminde kullanılan ek. Eylemin yapılması gerektiğini ifade eder. Vurgu *-me* hecesindedir: *gitmeliyim, okumalısın, barışmalı, yazmalıyız, sürmelisiniz, bilmeliler.*

-malı[2], [-ma-lı / me-li] *yap. e.* Fiilden isim türeten ek. Mastar eki olan *-me* ile isimden sıfat yapan *-li* ekinin birleşip kaynaşmasından meydana gelmiştir. Vurgu *-li* hecesindedir. Fiile ilgili bir özelliği bulunduran kavramı katarak sıfatlar yapar: *kurutmalı (çamaşır makinesi), seçmeli (ders), uzatmalı (sevgili), üflemeli (çalgılar).*

malı taşı, [? malı + taş-ı] *is. t. dnz.* Bazı küçük teknelerde çapa yerine kullanılan ipe bağlı ağır taş.

malıç, [Ar. maḫluc محلوج => mahlıç / mağlıç / malıç] *(ma:lıç) {ağız} is.* Pamuk. [DS]

malık, -ğı [? malık] *{ağız} is.* **1.** Boyunduruk kayışına geçirilen ağaç çivi. **2.** İnce çam ağacı. **3.** Odun parçası. **4.** Çarık dikmekte kullanılan ağaç biz. **5.** Ağaç çivi. [DS]

malıma, [Yun. malagma => malıma / malama] *{ağız} is.* → malama. [DS]

malıma, [Far. māle => malıma] *{ağız} is.* Kerpiç kalıplarının üstünü düzletmekte kullanılan büyük mala. DS

malımsımak, [mal-ım-sı-mak / mal-ımsa-mak] *{ağız} gçl. f. [-r]* Başkasının malını benimsemek. [DS]

malız, [? malız] *{ağız} is.* Lapa. [DS] ◻ **malız olmak,** *{ağız} (Yemek için) lapa olmak.* [DS]

mali[1], [Ar. māl > mālī مالی] *(ma:li:) {OsT} sf.* **1.** Mal ile ilgili olan; para ile ilgili olan. **2.** Maliyeye ilişkin; maliye ile ilgili olan. **3.** Özel veya kamusal mal varlıklarının yönetilmesine ve sermaye piyasasında yapılan uzun vadeli işlemlere ilişkin olan. ◻ **mali analist,** *Bir banka veya yatırım kuruluşunda taşınır değerlerle yatırım projelerinin seçimini ve verimlilik durumlarını inceleyen uzman kişi.*‖ **mali belge,** *Kredi açılışını göstermek için çıkarılan ve ikrazcı bankaya finansman yenilemesi yapmayı sağlayan senet.*‖ **mali bilanço,** *Mali yasaların koyduğu kural ve yaptırımlar esas alınarak düzenlenen bilanço.*‖ **mali bunalım,** *Bir işletmenin ödeme güçlüğüne düşmesi; kredi alabilme olanaklarını yitirmesi.*‖ **mali cebir,** *Para ile ilgili işlemleri esas alan matematik dalı.*‖ **mali cizye,** *Haraca bağlanmış ülkeler halkının veya azınlıkların Osmanlı hükümetine verdikleri ve bayındırlık işleri ile asker ve memurların ücretlerine harcanan para.*‖ **mali durum,** *Bir kimsenin veya şirketin belli bir anda gereksinimleri karşılığı elinde bulunan parasal kaynaklar; bir kimsenin, bir topluluğun bütçesi.*‖ **mali işlemler,** *Para piyasası tarafından ticarî ve sınai kuruluşlara öz sermaye veya vadeli krediler verilmesine yarayan işlemler.*‖ **mali kaza,** *Vergi anlaşmazlıklarını çözümlemek amacıyla uygulanan yargı sistemi.*‖ **mali kesim,** *Bir ekonomide, iktisadî faaliyetlerin finansmanında rol oynayan tüm kurumların içinde yer aldığı kesim.*‖ **mali kriz,** *Bir işletmenin kredi alabilme, kaynak kullanabilme imkânlarını yitirerek ödeme güçlüğü içine düşmesi.*‖ **mali sektör,** *Bir ekonomide, iktisadî faaliyetlerin finansmanında rol oynayan tüm kurumların içinde yer aldığı kesim.*‖ **mali senet,** *Kredi açılışını göstermek için çıkarılan ve ikrazcı bankaya finansman yenilemesi yapmayı sağlayan senet.*‖ **mali taahhütler,** *Bir ülkenin, yabancıların elinde veya yurt dışında bulunan ve o ülke merkez bankasının talep olduğu zaman başka dövizlere çevrilmesini karşılamak zorunda olduğu dövizlerin tutarı.*‖ **mali yatırım,** *Belirli bir dönemde, bir ülkedeki kişilerin tahvil, hisse senedi gibi taşınır ve bina, arazi gibi taşınmaz mallara yaptıkları harcamaların toplam değeri.*‖ **mali yıl,** *Devlet tahsil ve harcamaları için esas alınan on iki aylık süre.*

mali[2], [Far. mālī مالی] *(ma:li:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyle dolmuş bulunan; dolu. **2.** Çok fazla; pek çok.

mali[3], [? mali] *{ağız} is.* Aşık kemiğinin çıkıntıları daha silik olan yüzeyi. [DS]

mali[4], [? mali] *{ağız} is.* Çok yumuşak yün ipliği. [DS]

malide, [Far. mālīden *(sürmek)* > mālīde ماليده] *(ma:-lide) {OsT} sf.* (Birleşik sıfat yapımında) süren; sürülmüş.

malih, [Ar. mālih مالح] *(ma:lih) {OsT} sf.* Tuzlu.

malihulya, [Yun. melas *(kara)* + khole *(safra)* > me-

lankolia>Ar. mālīḫulyā مالیخلیا] *(ma:li:hulya) {OsT} is.* **1.** Karasevda. **2.** Kuruntu.

malik[1], [Ar. mülk > mālik مالك] *(ma:lik) {OsT} is.* **1.** Sahip; iye. **2.** *huk.* Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerinde mülkiyet hakkı bulunan kişi. **3.** *isl. öz. is.* Yedi cehennemin ve zebanilerin yöneticisi olan melek; cehennemin kapıcısı. 🗗 **malik olmak,** *1. Bir şeye sahip olma hakkını elinde bulundurmak ve onu elde etmek. 2. (Kendisi için) yaptıklarının farkında olmak.*

malik[2], [Lat. malum *(elme)* > Fr. malique] *sf.* (Asit için) elmada ve birçok asitli meyvede serbest veya tuz olarak bulunan, formülü $HOCO\text{-}CH_2\text{-}CHOH\text{-}CO_2H$ olan diasit alkol.

malikâne, [Ar. mālik + Far. -āne مالکانه] *(ma:likâ:ne) {OsT} is.* **1.** Büyük ve gösterişli köşk; yurtluk. **2.** Eskiden, bir kimseye gelirinden hayatı boyunca faydalanmak fakat satmamak ve miras bırakmamak şartıyla verilen, tasarrufu kendisine, mülkiyeti devlete ait beylik arazi; tımar; zeamet.

malike, [Ar. mālik > mālike مالکه] *(ma:like) {OsT} is.* Bir taşınmaz veya taşınır malın sahibi olan kadın.

Malikî, [Ar. mālik *(Mālik bin Enes)* > mālikī مالکی] *(ma:liki:) {OsT} is.* İslam fıkıh bilginlerinden (8. yy) İmam Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda gelişen Malikî mezhebinden olan kimse.

Malikîler, [māliki-ler] *(ma:liki:ler) is.* Malikî mezhebinden olan kimseler.

Malikîlik, -ği [māliki-lik] *(ma:liki:lik) is.* İslam fıkıh bilginlerinden (8. yy) İmam Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda gelişen ve dört Sünni mezhepten biri.

malikiyet, [Ar. mülk > mālik > mālikiyyet مالکیت] *(ma:likiyet) {OsT} is.* Bir şeye sahip olma durumu; malik olma durumu.

maliş, [Far. mālīden *(sürmek)* > māliş مالش] *(ma:liş) {OsT} is.* Sürme; sürtme; ovuşturma. 🗗 **māliş-ger,** *{OsT} Ovucu; tellak.*

maliyat, [Ar. māliyāt مالیات] *(ma:liya:t) {OsT} is.* **1.** Maliye ile ilgili işler. **2.** Maliye bilgisi.

maliye, [Ar. māl > māliyye مالیه] *(ma:liye) {OsT} is.* **1.** Ekonomik alanda kamu yönetimiyle ilgili gelir ve giderlerin ve bunlarla ilgili düzenlemelerin tümü. **2.** Konusu bu düzenlemeler olan bilim dalı. **3.** *gnşl.* Devletin gelir ve giderlerini düzenleyen daire; Maliye Bakanlığı. **4.** *as.* Silahlı kuvvetlerde, maliye ve bütçe hizmetlerini yürütmekle görevli hizmet sınıfı. **5.** İmparatorluk döneminde, bütçe gelirlerini toplayan, devlet parasını muhafaza eden, gerektiğinde kaynak bulan, giderlerin gereken yerde ve zamanında ödenmesini sağlayan kamu kuruluşu. 🗗 **Maliye Bakanlığı,** *Devletin genel ekonomik politikasına uygun olarak giderleri karşılayacak gelir kaynaklarını bulmak, gelirleri toplamak, yapılan harcamaların ödemesini yapmak, devlet mallarını yönetmek, devlet hesaplarına ait kayıtları tutmak, para, kredi ve diğer türlü borçlanmalarla ilgili işleri yürütmek, gerektiğinde hazineyi temsil etmek, uluslar arası ekonomik ilişkilerde yabancı kuruluş ve devletlerle bağlantı sağlamak üzere kurulmuş en üst seviyede devlet kuruluşu.*|| **maliye hukuku,** *Devlet mallarının yasal durumlarını düzenleyen yönetim hukuku dalı.*|| **maliye kalemi,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, devlet harcamalarına ilişkin "malî kanun ve nizamname" anlamına gelen buyrukların kayıtlarının tutulduğu daire.*|| **maliye mahkemesi,** *İmparatorluk döneminde maliye kurumu ile halk arasındaki uyuşmazlıkları çözümleyen kuruluş.*|| **Maliye Nezareti,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, bugünkü Maliye Bakanlığının görevini yürütmek üzere 2. Mahmut tarafından batı örneklerine göre kurulmuş devlet dairesi; Maliye Bakanlığı.*|| **maliye politikası,** *Devletin, gerçekleştirmek istediği ekonomik ve sosyal hedeflere ilişkin bütçe ve kamu kredilerinin uygulanma biçimi.*

maliyeci, [maliye-ci] *(ma:liyeci) is.* Maliye idaresinde çalışan veya mali konularda uzmanlaşmış kimse.

maliyecilik, -ği [maliye-ci-lik] *(ma:liyecilik) is.* **1.** Devletin mali işleri. **2.** Maliyecinin işi ve görevi.

maliyet, [Ar. māliyyet مالیت] *(ma:liyet) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin üretimi için yapılan harcamaların tümü; üretim ve dağıtımın yol açtığı giderlerin tümü. **2.** Bir şeyin parasal değeri; fiyat; bedel. **3.** Bir işin, davranışın veya kazancın kötü sonucu. 🗗 **maliyet analizi,** *1. Bir ürünün maliyetini oluşturan her ögenin ayrı ayrı incelenmesi işlemi. 2. Bir ürünün maliyetini kontrol altında tutabilmek için maliyete katılan ögelerin incelenmesi.*|| **maliyet enflasyonu,** *Üretimdeki maliyet artışlarının fiyatlar üzerine yansıması sebebiyle meydana gelen ve giderek artan enflasyon.*|| **maliyet fiyatı,** *Bir ürünün üretim, dağıtım vb. dönemleri dikkate alındığında, o döneme kadar yapılan tüm giderlerin toplamı olan değeri.*|| **maliyet minimizasyonu,** *Belli bir üretim aşamasını en az harcama ile gerçekleştirecek girdiler bileşkesini bulma yöntemi; maliyeti en azda tutuş bileşkesi.*|| **maliyet muhasebesi,** *Bir işletmede üretilen ürün veya verilen hizmetin maliyet değerinin saptanması, işletme giderlerinin kontrolü ve satış fiyatının belirlenmesini konu edinen muhasebe dalı.*

maliyun, [Ar. mālī > māliyyūn مالیون] *(ma:liyu:n) {OsT} is.* Maliyeciler.

malizme, [Ar. mālizme مالزمه] *(ma:lizme) {OsT} is.* Yirmi sayfadan oluşan kitapçık; cüz; broşür.

malkadın, [mal +kadın] *{ağız} is.* → mal kadın.[DS]

Malkar, [malkar / balkar] *is.* **1.** Türk soyundan, Kuzey Kafkasya'da Kabarday-Balkar Cumhuriyetinde yaşayan bir halka verilen ad; Balkar. **2.** Bu halktan olan kimse.

Malkarca, [malkar-ca] *is.* Balkarların konuştuğu Türkçe.

malkat, [? malkat] *{ağız} is.* Cımbız. [DS]

malkıran, [Ar. māl + T. kır-an] *{ağız} is.* Sığır vebası. [DS]

malkoç, [Ar. māl + T. koç] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde Akıncılar Ocağının komutanına verilen isim.

mallanma, [mal-la-n-ma] *is.* Mallanmak eylemi veya durumu.

mallanmak, [mal-la-n-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi kendine mal etmek; sahip çıkmak; sahiplenmek. **2.** *dönşl.* Mal mülk sahibi olmak; zengin olmak; zenginleşmek. **3.** Büyük baş hayvan satın almak; büyük baş hayvan edinmek.

malle[1], [Ar. mevlānā > monlā / mollā] *{ağız} is.* **1.** İmam. **2.** Molla. [DS]

malle[2], [? malle] *{ağız} is.* Zeytinyağı, sirke gibi sıvıların dibe çöken tortusu. [DS]

malmaş, [? malmaş] *{ağız} sf.* **1.** Sersem. **2.** Kılıksız; uyuşuk; sünepe. [DS]

malmeki, [? malmeki] *{ağız} is.* Bir tür büyük sincap. [DS]

malmuç, -cu [? malmuç] *{ağız} is.* Büyük bir taş üzerine dikilen kukayı atılan taşla düşürmeye çalışarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

maloz[1], [Yun. molos => moloz] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) işe yaramayan. **2.** *is.* Küçük taş kırıntıları; moloz. [DS]

maloz[2], [Rus. melúz [Tietze] => melas] *{ağız} is.* Yeni doğuran hayvanlara verilen mısır unu çorbası. [DS]

malpiki, [İt. Marcello Malpighi *(anatomi bilgini)*] *is. biy.* Marcello Malpighi tarafından mikroskop kullanarak bulunan çeşitli anatomik yapıların adı. 🗗 **malpiki boruları,** *zool. Böceklerin boşaltım sistemi.*|| **malpiki cisimcikleri,** *anat. Dalak atardamarları boyunca yer alan küçük lenf doku halkaları.*|| **malpiki piramitleri,** *anat. Böbrek yumakçıkları.*|| **malpiki tabakası,** *anat. Üst derinin doğurgan olan en alt tabakası.*

malsınmak, [mal-sı-n-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* → malımsımak. [DS]

malt[1], [İng. malt] *is.* Bira yapmak üzere çimlendirildikten sonra kökleri ve filizleri ayıklanmış ve kavrulmuş arpa. 🗗 **malt fabrikası,** *Arpadan malt üretilen fabrika.*|| **malt küspesi,** *Hayvan yemi olarak kullanılan kavrulmuş malt filiz ve kökleri.*|| **malt şekeri,** *Maltoz.*

malt[2], [Fr. malthe] *is.* Petrol içinde bulunan, yapışkanlığı ve yumuşaklığı ile ayırt edilebilen bir tür bitüm.

malta[1], [İt. Malta *(Akdeniz'de bir ada) is.* Kolayca kesilip yontulabilen bir tür yumuşak taş; Malta taşı. 🗗 **Malta eriği,** *bot. 1. Gülgillerden, büyük ve pürüzsüz yapraklı, ilkbahar sonlarında buruk tatlı meyveleri olan bir ağaççık; yeni dünya, (Eriobotrya japonica). 2. Bu ağacın meyve olarak yenilen kalın sarı kabuklu ve beyaz etli meyvesi.*|| **Malta eşeği,** *Oldukça yüksek cıdağlı, ince yapılı, siyah ve kahverengi bir eşek ırkı.*|| **Malta humması,** *tıp. Keçi ve koyun sütü ile insana geçen, ateş ve titreme, terleme, halsizlik ve ağrı ile kendini belli eden bulaşıcı mikrobik bir hastalık; Akdeniz humması, (Brucellosis).*|| **Malta köpeği,** *zool. Boyuna göre uzun gövdeli, yumuşak ve uzun tüylü, beyaz renkli bir süs köpeği cinsi.*|| **Malta palamudu,** *zool. Sıcak ve ılık denizlerin derinliklerinde yaşayan, sürü oluşturan küçük balıklarla beslenen, sırtında enlemesine birkaç tane mavi şerit bulunan, palamuda benzer, mavimsi gri kemikli balık; kılavuz balığı, (Neucrates ductor).*|| **Malta taşı,** *Malta adasında çıkarılan, kolay işlenebilen, boşluklu, sarımsı renkli killi kum taşı.*

malta[2], [? malta] *{ağız} is.* Yaşantısı toplum değerleri ve ahlak kuralları ile bağdaşmayan kadın; kötü kadın. [DS]

maltak[1], **-ğı** [? maltak] *{ağız} is.* Minder; şilte. [DS]

maltak[2], **-ğı** [? maltak] *{ağız} is.* **1.** Kuzunun boynuna takılan tasma. **2.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu tasma. [DS]

Maltalı, [malta-lı] *sf.* Malta adası halkından veya bu halkın soyundan olan; Maltız.

maltaz, [Fr. maltase] *is. kim.* Bira mayasında, tükürükte, pankreas ve bağırsak özsuyunda bulunan maltoz ve sakkaroz moleküllerinin glikoz moleküllerine dönüşmesinde katalizörlük yapan enzim.

Malthusçu, [Thomas Robert Malthus *(İngiliz iktisat bilgini)* > malthus-çu] *(maltusçu) is.* Malthus'un nüfus ve ekonomi görüşlerini benimseyen ve savunan kimse.

Malthusçuluk, -ğu [malthus-çu-luk] *is.* Malthus'un ortaya attığı doğumun isteyerek kontrol altına alınması ve üretimin isteyerek yavaşlatılması esasına dayanan ekonomik görüşlerine verilen ad.

maltız[1], [İt. maltese *(Malta ile ilgili)*] *is.* Yemek pişirme, ızgara yapma gibi işlerde kullanılan taşınır, ızgaralı bir tür ocak veya mangal.

Maltız[2], [İt. maltese *(Malta ile ilgili)*] *is.* **1.** Malta adası halkından veya bu halkın soyundan olan kimse; Maltalı. **2.** Malta adasında üretilen veya çıkarılan şey; bu adaya ait olan mal veya malzeme. **3.** *argo.* Dolandırıcı. 🗗 **Maltız keçisi,** *zool. Ana yurdu Malta adası olan, bol süt veren, kısa tüylü, küçük yapılı bir keçi türü.*

Maltızca, [maltız-ca] *is.* Malta adasında konuşulan, Arapça'nın güney-orta öbeğinden ve Latin alfabesi ile yazılan tek Arapça kökenli dil; Malta dili.

maltlama, [malt-la-ma] *is.* Maltlamak eylemi.

maltlamak, [malt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İçine malt koymak; malt eklemek; malt ile işleme tabi tutmak.

maltlanma, [malt-la-n-ma / malt-lan-ma] *is.* Maltlanmak eylemi.

maltlanmak, [malt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** İçine malt konulmak; malt eklenmek; malt ile işleme tabi tutulmak. **2.** *dönşl. f.* Malt sahibi olmak; malt satın almak; malt edinmek.

malto, [? malto] *{ağız} is.* Çok iri bir tür patates. [DS]

maltoz, [Fr. maltose] *is. kim.* Bira fabrikalarında nişastanın tam olmayan hidrolizi sırasında ortaya çıkan, amilazın nişastaya etkimesi ile elde edilen, formülü $C_{12}H_{22}O_{11}$ olan indirgen diholozit (disakarit); malt şekeri.

-malu, [-malu / -melü] *{eAT} yap. e* Eski Anadolu Türkçesi devresinde ortaya çıkan ve gereklilik ifadesi taşıyan isim fiil eki. Bugünkü *"-acak; -mağa layık; -ması gereken"* göreviyle kullanılmıştır. *"Garip kıssadır ve tuhfe hikâyettir, altun suyıyle yazmalu (yazmağa lâyık) ve mermere kazmaludur (kazımağa lâyıktır)."* Yadigâr-ı İbni Şerif. ◻ **-malıca olmak,** *{eAT} Hemen hemen -acak hâle gelmek.*|| **-malı etmek,** *{eAT} -acak hâle getirmek.*|| **-malu olmak,** *{eAT} -mak; -mak hâlinde bulunmak; -ır hâle gelmek; -ır hâlde bulunmak; -cak olmak; -mak lazım gelmek; -mağa layık olmak. "Eğer satmalu olsañ (satacak olsan) benim gibi müşteri eline girmez."* Antername. *"Âsitanında yaturdum üstüme geldi habip / Hasta sağalmalu olsa (iyileşecek olsa) kapıya gelir tabip."* Revanî Divanı.

maluh, [? maluh / maluḫ / maluk] *{ağız} is.* → maluk. [DS]

maluk, -ğu [? maluh / maluḫ / maluk] *{ağız} is.* **1.** Boyunduruk kayışının ucuna takılan ağaç çivi. **2.** Çarık dikmeye yarayan ucu sivri ağaç. **3.** Ağaç çivi. [DS]

ma'lul, -lü [Ar. ʿillet > maʿlūl معلول] *(ma-lû:l) sf.* → malul.

malul, -lü [Ar. ʿillet > maʿlūl معلول] *(ma:lû:l) sf.* **1.** Bedence bir sakatlığı bulunan; sakatlanmış; sakat. **2.** *is.* Çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş işçi. ◻ **malûl aylığı,** *İyileşmesi imkânsız bir hastalık veya sakatlık dolayısıyla sigortalı işçiye bağlanan aylık.*|| **malul gazi,** *Savaşta sakatlanarak askerlikten çıkmış kimse; harp malulü.*

ma'lulen, [Ar. maʿlūl > maʿlūlen معلولاً] *(ma-lû:len) {OsT} zf.* → malulen.

malulen, [Ar. maʿlūl > maʿlūlen معلولاً] *(ma:lû:len) {OsT} zf.* Sakatlanmış olarak; sakat biçimde; hasta olarak.

ma'lulîn, [Ar. maʿlūl > maʿlūlīn معلولين] *(ma-lû:li:n) {OsT} is.* Sakatlar; hastalar.

ma'luliyet, [Ar. maʿlūl > maʿlūliyyet معلوليت] *(ma-lû:liyet) {OsT} is.* İnsanda hastalık; sakatlık. ◻ **maluliyet yardımı,** *Savaşta yaralanan, sakatlanan, uzuvlarını yitiren ve aktif olarak çalışmasına imkân olmayan askerlere veya kanunen bakmakla yükümlü olduğu yakınlarına kanunlar gereği devlet tarafından verilen ödenek.*

malullük, -ğü [malul-lük] *(ma:lûllük) is.* Malul olma durumu; hastalık; sakatlık; maluliyet. ◻ **malullük sigortası,** *İyileşmesi mümkün olmayan bir hastalık veya sakatlık yüzünden sürekli iş göremez durumundaki sigortalıya aylık bağlanmasını sağlayan sigorta işlemi.*

ma'lum, [Ar. ʿilm > maʿlūm / maʿlūme معلوم / معلومه] *(ma-lû:m) {OsT} sf.* → malum.

malum, [Ar. ʿilm > maʿlūm / maʿlūme معلوم / معلومه] *(ma:lû:m) {OsT} sf.* **1.** Bilinen; ilgili olan kimselerce bilinen; belli. **2.** *dbl.* (Fiil için) öznesi bilinen yüklem; etken. **3.** *mat.* Var sayılan. **4.** *is.* İlgili olan kimselerce bilinen, belli olan şey, iş, konu vb. **5.** *zf.* "Belli; biliniyor; kuşkusuz; evet; tamam; öyle" anlamlarında cevap olarak kullanılır. ◻ **Malum değil!** *Gerçekleşmesi kesin olarak bilinmeyen şeyler için kullanılan şüphe ifadesi.*|| (birine) (bir şey) **malum olmak,** *İçine doğmak; sezgi yoluyla bilmek.*|| **malumu ilam etmek,** *Herkesçe bilinen ve belli olan bir şeyi açıklamaya kalkışmak; bilineni bildirmek.*|| **Malum ya!** *"Bilinen, belli olan şeydir; siz de biliyorsunuzdur ya" anlamında kullanılan ifade.*

ma'lumat, [Ar. maʿlūm > maʿlūmāt معلومات] *(ma-lû:ma:t) {OsT} is.* → malumat. ◻ **ma'lûmât-dâr,** *{OsT}* → malumattar.|| **ma'lûmât-ı cüz'iye,** *{OsT} Yetersiz bilgi; az bilgi.*|| **ma'lûmât-fürûş,** *{OsT}* → malumatfuruş.|| **ma'lûmât-ı külliye,** *{OsT} Yeterli bilgi; tam ve sağlam bilgi.*|| **ma'lûmât-ı vâsia,** *{OsT} Geniş ve yeterli bilgi.*|| **ma'lûmât-ı zarûriye,** *{OsT} Bilinmesi gerekli olan bilgi; gerek duyulan en az bilgi.*||

malumat, [Ar. maʿlūm > maʿlūmāt معلومات] *(ma:lû:ma:t) {OsT} is.* **1.** Öğrenilen şeylerin tümü; bilinenler; bilgiler. **2.** Bir kimse, bir iş, bir konu, bir mesele hakkında alınan haber, bilgi, açıklama gibi bilinen şeyler; bilgi; edinilen bilgi. **3.** *fel.* Bilgi. **4.** Bilinen şeyler; bilgiler. ◻ **malumat almak,** *Bilgi almak.*|| **malumat edinmek,** *Bilgi edinmek; öğrenmek.*|| **malumatı olmak,** *Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olmak.*|| **malumat istemek,** *Bir kimse, konu veya iş hakkında öğrenmek istedik-*

lerini bir yerden veya bir kimseden sormak. ‖ **malumat sahibi,** *{OsT} Bir konu, iş veya kimse hakkında bilgisi olan kimse.* ‖ **malumat vermek,** *Bilgi vermek; açıklamada bulunmak.*

ma'lumatfuruş, [Ar. ma'lümät + Far. fürüş معلوماتفروش] *(ma-lû:ma:tfuru:ş) {OsT} sf.* Bilgi satan; bilgiçlik taslayan; bilgiç.

malumatfuruşluk, -ğu [malumatfuruş-luk] *(ma:lû:-ma:tfuruşluk) is.* Malumatfuruş olma durumu; bilgiçlik taslama.

malumatlı, [malumat-lı] *(ma:lû:ma:tlı) sf.* Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olan; bilgi sahibi olan; bilgili; bilgi edinmiş.

malumatsız, [malumat-sız] *(ma:lû:ma:tsız) sf.* Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olmayan; bilgi sahibi olmayan; bilgisiz; bilgi edinmemiş.

malumattar, [Ar. ma'lümät + Far. -dār معلوماتدار] *(ma:lû:matta:r) {OsT} sf.* Bir konu hakkında bilgisi olan; bilgi sahibi; bilgili. ☞ **malumattar etmek,** *Bilgi vermek; aydınlatmak.*

ma'lume, [Ar. ma'lüm > ma'lüme معلومه] *(ma-lû:me) {OsT} sf.* **1.** Malumun dişili. **2.** Bilinen; açık; ortada.

ma'lumiye, [Ar. ma'lüm > ma'lümiyye معلوميه] *(ma:-lû:miye) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde padişahlar halife unvanını aldıktan sonra her yıl hac mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere Sürre alayı ile gönderilen para.

ma'lumiyet, [Ar. ma'lüm > ma'lümiyyet معلوميت] *(ma:lû:miyet) {OsT} is.* Bilinen ve belli olan şeyin durumu; bilinme.

malus, [Lat. malus] *(ma'lus) is.* Elmanın bilimsel adı.

maluz, [Rus. melúz] *{ağız} is.* Pestil yapımında kullanılan dut suyu ve un karışımı. [DS]

malva, [Lat. malva] *(ma'lva) is.* Ebegümecinin bilimsel adı.

malya, [? malya] *(ma'lya) is.* Deniz dibindeki otlara takılmış oltayı kurtarmaya veya deniz dibindeki ip, halat, sicim vb. şeyleri çıkarmaya yarayan dört tırnaklı demir kanca.

malyağma, [Yun. malagma] *{ağız} is.* → malama. [DS]

malyar, [? malyar / malyer] *{ağız} is.* **1.** Bir meşe türü. **2.** Ağaçların henüz kabuğu çatlamamış genç dalları. [DS]

malyemez, [mal+ye-mez] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

malyer, [? malyar / malyer] *{ağız} is.* → malyar. [DS]

malyon, [Fr. mailon] *is.* **1.** Küçük halka. **2.** *tekst.* Dokuma tezgâhlarında gücü tellerine bağlanan ve içinden çözgü iplikleri geçirilen küçük halka.

malzeme, [Ar. mā-lezime مالزمه] *(l ince söylenir) {OsT} is.* **1.** Gerekli olan şey. **2.** Bir şeyin maddesini meydana getiren. **3.** Bir şeyin yapımında kullanılan ve insan eliyle meydana getirilmiş katı madde. **4.** Bir fabrikada, bir işletmede, bir hizmette veya bir faaliyette kullanılan araç, gereç ve nesnelerin tümü; gereç; materyal. **5.** Kullanılabilecek, çözümlenebilecek, bilimsel olarak değerlendirilebilecek ögeler bütünü; materyal. **6.** *mecaz.* Bir eserin yazılmasında yararlanılan bilgi ve kaynakların tümü. **7.** Bir eserde işlenen madde veya resimde kullanılan boya. **8.** İnşaatta kullanılan doğal ve yapma her türlü yapı maddesi.

mam, [? mam] *{ağız} is.* **1.** Kaydırak oyunu. [DS] **2.** Arka; geri. ☞ **mam mam,** *{ağız} Arka arka.* [DS]

mama[1]**,** [? mamā] *(mama:) {eT} is.* Harmanda ortada bulunup diğer öküzlerin etrafında döndüğü öküz. [DLT]

mama[2]**,** [ma *(yans.)* > ma+ma] *{eT} is.* **1.** Kadın. [EUTS] [Gabain] **2.** Büyük anne. [Clauson] **3.** *{eAT}* Ebe. **4.** *{ağız}* Hala. [DS]

mama[3]**,** [Çoc. d. mama] *is.* **1.** Çocuk dilinde yiyecek, yemek. **2.** Bebek için hazırlanan veya hazır olarak satılan besleyici maddelerin genel adı; bebek besini.

mama[4]**,** [Alın. mama / İt. mamma *(çoc. d.: anne)*] *is. argo.* Genelev işleten kadın; çaça.

mama[5]**,** [? mama] *{ağız} is.* Baş. [DS]

mama[6]**,** [? mama / mamata] *{ağız} sf.* Kısa boylu; bodur. [DS]

mamaca, [mama-ca] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; işin kolayını bilmeyen. **2.** Hazır yiyici. [DS]

mamacı, [mama-cı] *{ağız} sf.* → mamaca[2]. [DS]

mamaç, [mama-ç] *{ağız} sf.* Şişman. [DS]

mamador, [? mamador / manadura] *{ağız} is.* Domates. [DS]

ma'mafih, [Ar. ma'-mā-fīh مع مافيه] *(ma-ma:fih) {OsT} zf.* Bununla beraber; buna rağmen; durum böyle iken.

-mamağın, [-ma-ma(k)-ın / -memeğin] *{eAT} yap e.* -madığını.

mamak[1]**, -ğı** [Yun. mammákhthos => mamak] *{ağız} sf.* **1.** Anlayışsız; aptal. **2.** Dilsiz. [DS]

mamak[2]**, -ğı** [? barınak > bamak > mamak] *{ağız} is.* **1.** Parmak. **2.** Küçük çocukların boynu. **3.** Gül goncası. [DS]

mamak[3]**, -ğı** [? mamak] *{ağız} is.* Kabak. [DS]

mamak[4]**, -ğı** [mama-k] *{ağız} is.* Çocuk yemeği; mama. [DS]

mamalanmak, [mama-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Rüşvet almak. [DS]

mamalık, -ğı [mama-lık ممه لیق] *{eAT} is.* Ebelik.

mamaliga, [Romen. māmāligā] *(mamali'ga) is.* **1.** Mısır unundan yapılmış peksimet. **2.** Karadeniz ve Balkanlarda yaygın olarak yapılan, mısır unundan hazırlanmış bulamaç pişirildikten sonra ortasında

açılan çukura konulan tereyağı, peynir veya çökelekle hazırlanmış katıkla yenen bir yemek.

maman, [?maman] *{ağız} is.* Bir tür iri armut. [DS]

mamancika, [? mamancika] *{ağız} is.* Bez parçalarından yapılmış oyuncak bebek. [DS]

mamata, [? mamata / mama] *{ağız} sf.* Kısa boylu; bodur. [DS]

mamatatık, -ğı [mama+tatık] *{ağız} sf.* Anlayışsız; aptal. [DS]

mamatır, [? mamatır] *{ağız} sf.* (Kişi için) söz dinlemeyen; ters. [DS]

mambalotu, [bambul+otu] *{ağız} is.* Tarlalarda biten ve yakacak olarak kullanılan bir ot. [DS]

mambarak, -ğı [? mambarak] *{ağız} is.* Çatıya çıkmak için tavana yapılan küçük kapak. [DS]

mambırak, -ğı [? mamıbırak / mambarak] *{ağız} is.* → mambarak. [DS]

mambaşka, [ba(m) + ba/şka] *{ağız} sf.* Bambaşka. [DS]

mambo, [İsp. mambo] *is.* Belirli bir düzenlemesi olmayan, ancak bacaklardan biri gergin dururken diğeri bükük vaziyette kalça kıvırmaya dayanan Küba kaynaklı bir tür dans.

mambul, [bamb *(yans.)* > bamb-ul] *{ağız} is.* Elma, armut ve ayva çiçeklerinin erkek ve dişi organlarını yiyerek zarar veren bir tür arı. [DS]

mamektomi, [Fr. mamectomie] *is. tıp.* Meme bezlerinin kesilip çıkarılması işlemi.

mamel, [? mamel] *{ağız} is.* Koltuk değneği. [DS]

mamelek, -ği [Ar. mā-melek مامملك] *(ma:melek) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin bütün malı mülkü; mal varlığı. **2.** *argo.* Kadın ve kızda göğüsler.

mamer[1], [? mamer / māmer / mamerik] *(ma:mer) {ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhında, boy iplerini germeye yarayan yuvarlak ağaç. **2.** Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı yuvarlak ağaç. [DS]

mamer[2], [mermer > mamer / māmer] *{ağız} is.* Mermer. [DS]

mamerik, -ği [? mamer / mamerik] *{ağız} is.* → mamer[1]. [DS]

mameza, [Ar. mā-meżā مامضى] *(ma'meza:) {OsT} is.* Geçmiş şey; geçen.

mamı, [mamı / mama مامى] *{eAT} is.* Ebe.

mamıh, [? mamıḫ / mamıt] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mamıhlanmak, [mamıḫ-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İyileşmeye yüz tutmak; tavlanmak. [DS]

mamık, -ğı [? mamık / mamuḫ / mamuk] *{ağız} is.* **1.** Yaban eriği; dağ eriği. **2.** Bir tür üzüm. [DS]

mamılık, -ğı [mamı-lık / mama-lık مامى لك / ماميلق] *{eAT} is.* Ebelik.

mamır[1], [Ar. maᶜmür => mamır] *{ağız} sf.* Sağlam. [DS]

mamır[2], [? mamır] *{ağız} sf.* Çişli. [DS]

mamır[3], [? mamır / mamırı] *{ağız} zf.* **1.** Bütün; temelli; büsbütün. **2.** Hep birlikte. [DS]

mamırı, [? mamır / mamırı] *{ağız} zf.* Hep birlikte. [DS]

mamışık, -ğı [mamış-ık] *{ağız} is.* Taşlarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

mamıştan, [mamış-tan] *{ağız} is.* Kadınlarla konuşmayı seven erkek. [DS]

mamıştırmak, [mamış-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ezmek; kırmak. [DS]

mamıt, [? mamıt] *{ağız} sf.* Sersem. [DS]

mamıza, [Ar. maḥmüde => mamıza] *{ağız} is.* Mahmude, *(Convolvulus scammonia).* [DS]

mamiloplasti, [Fr. maliloplastie] *is. tıp.* Estetik gaye ile meme başının görünüşünü değiştirme işlemi.

mamir, [Ar. maᶜmür => mamir] *{ağız} sf.* Sağlam. [DS]

mamiros, [? mamiros] *{ağız} is.* Sıcak suda haşlanan hamurdan yapılan tatlı. [DS]

mammat, [? mammat] *{ağız} is.* Yardımcı. [DS]

mamografi, [Fr. mammographie] *is. tıp.* Memelerin doğrudan veya ilaçlı olarak X ışınları ile yapılan radyografik muayenesi.

mamrak, -ğı [? mambarak / mamrak] *{ağız} is.* → mambarak. [DS]

mamt, [? mamt] *{ağız} sf.* Hiç konuşmayan. [DS]

nıamu[1], [mamü] *(mamu:) {eT} is.* Gerdek gecesi gelinle beraber gönderilen kadın; yenge kadın. [DLT]

mamu[2], [? mamu] *{ağız} zf.* Tümü; tamamı. [DS]

nıamucu, [mamu-cu] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

mamuh[1], [? mamuh] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

mamuh[2], [? mamuh / mamuk / mamık] *{ağız} is.* Yaban eriği. [DS]

nıamuk[1], [Yun. bombuḫ / Far. penbe => bamuk] *{eT} is.* Pamuk.

mamuk[2], [? mamuh / mamuk / mamık] *{ağız} is.* → mamuh[2]. [DS]

ma'mul, -lü [Ar. ᶜamel > maᶜmül معمول] *(ma-mu:l) {OsT} sf.* → mamul. 🗗 **ma'mül-ü hasene,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, on yedinci yy. sonlarında kullanılan bir tür altın sikke.*‖ **ma'mulü'n-bih,** *{OsT} (Kanun, yönetmelik, emir vb. için) yürürlükte olan; geçerli.*

mamul, -lü [Ar. ᶜamel > maᶜmül معمول] *(ma:mu:l) {OsT} sf.* **1.** Bir ham maddenin işlenmesi sonucu elde edilmiş olan; üretilmiş olan; imal edilmiş olan; yapılmış olan. **2.** (Bir şeyden) üretilmiş olan. **3.** *is.* Yapılmış, üretilmiş olan şey; ürün. **4.** İlk işlendiği biçimiyle kullanılan sanayi ürünü.

ma'mulat, [Ar. maᶜmül > maᶜmülāt معمولات] *(ma-mu:lâ:t) {OsT} is.* → mamulat. 🗗 **mamülāt-ı dāhiliye,** *{OsT} Ülke sınırları içinde üretilen şeyler.*

mamulat, [Ar. maʿmūl > maʿmūlāt معمولات] *(ma-:mu:lâ:t) {OsT} is.* Elde, makinede veya fabrikada üretilmiş, yapılmış olan şeyler; yapılmış şeyler; imal edilmiş şeyler.

ma'mur, [Ar. iʿmār >maʿmūr معمور] *(ma-mu:r) {eAT} {OsT} sf.* → mamur.

mamur, [Ar. iʿmār > maʿmūr معمور] *(ma:mu:r) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Bayındır; şenlikli. **2.** (Tarla için) işlenmiş, ekilmiş; bakımlı. **3.** (Yer için) insanların oturduğu; meskûn; ahalisi olan.

mamuraç, -cı [? mamuraç] *{ağız} is.* Ayı yavrusu. [DS]

ma'mure, [Ar. iʿmār > maʿmūr > maʿmūre معموره] *(ma-mu:re) {OsT} is.* Bayındır hâle getirilmiş yer; imar edilmiş, mamur yer. 🗗 **ma'müre-i derün,** *{OsT} Gönül şehri; gönül mamurluğu.*|| **ma'müre-i dünyâ,** *{OsT} Dünyanın bayındırlığı.*|| **ma'müre-i muhabbet,** *{OsT} Sevgi ülkesi.*

ma'muriyet, [Ar. maʿmūr > maʿmüriyyet معموريت] *(ma-mu:riyet) {OsT} is.* Bayındır olma durumu; bayındırlık; mamur olma hâli.

mamut[1], -du [Tunguzca. mamut > Rus. ıamont] *is. zool.* Filgillerden, zamanımızdan on bin yıl kadar önce, dördüncü zamanda Avrupa, Asya ve Amerika'nın kuzeyinde yaşamış olan üzeri uzun kıllarla kaplı fosil fil, *(Elephas primigenius).*

mamut[2], -du [? mamıḫ / mamut] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mamya, [Ar. bāmiye => mamya / mamye] *{ağız} is.* Domates. [DS]

mamye, [Ar. bāmiye => bamye / mamye] *{ağız}* **1.** Bamya. **2.** Domates. [DS]

-man[1], [-ma-n / men] *{eAT} çek. e.* **1.** -mam. *"Esir-i dam-ı aşkın olalı senden vefa görmen (görmem) / Seni her kanda görsem ehl-i derde aşina görmen (görmem)"* Fuzulî. **2.** -ım; -yım.

-man[2], [-man / -men] *yap. e.* **1.** Fiillerden isim türeten ek. Fiil kökünün belirttiği eylemi uzmanlık derecesinde yapan kişi kavramını katarak iş ve meslek adları yapar: *öğretmen, sayman, uzman, danışman, belletmen.* **2.** Fiil kökünün belirttiği eyleme uğrayan, o niteliği taşıyan kavramında sıfatlar yapar: *şişman, azman, göçmen.* **3.** İsim ve sıfatlardan isim ve sıfat türeten ek. Fazlalık, aşırılık kavramı katarak sıfatlar yapar: *kocaman, azman, küçümen (küçük-men), akman "temiz, beyaz, güzel", yayman (< yay-van).* **4.** Düşkünlük ve tutkunluk kavramı katarak isimlerden sıfat türetir: *evcimen, göçmen.* **5.** Topluluk kavramı katarak isimlerden isim türetir: *kölemen, Türkmen.* **6.** *{eT}.* Fiillerden isim türeten ek. [ETY] *tu-man (duman)* **7.** *{eT}* Küçültme sıfatları türeten ek. [ETY] *ata-man.*

man[1], [Çin. mān] *{eT} sf.* Dolu; dolmuş. [EUTS] 🗗 **man yaşlıg koy,** *{eT} Dört yaşını geçmiş koyun.* [DLT]

man[2], [mañ] *{eT} is.* → mang. [Clauson]

man[3], [Ar. mann] *is.* Eski bir ağırlık ölçüsü; Türklerin eskiden kullandıkları 1283 gram gelen okka.

man[4], [? man] *{ağız} is.* Yüzde oluşan sarı lekeler; çil. [DS]

man[5], [? man] *{ağız} is.* Yel değirmeninin tekerleklerine geçirilen demir. [DS]

man[6], [? man] *{ağız} ünl.* Şaşma bildirir. [DS] 🗗 **man man bakmak,** *{ağız} Aptal aptal bakmak.* [DS]

ma'na, [Ar. maʿnā معنى] *(ma-na: n ince söylenir) {OsT} is.* → mana[1]. 🗗 **ma'nā-dār,** *{OsT} 1. Anlamlı. 2. Bir şey demek isteyen.*

mana[1], [Ar. maʿnā معنى] *(ma:na: n ince söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin anlattığı, bir işaret ve işaretler sisteminin, bir simgenin, bir hareket veya tutumun ilettiği kavramların tümü; anlam. **2.** Bir kişiyi, bir nesneye, bir duruma gönderen ve kelime olarak ortaya konan şey; bir sözün zihinde uyandırdığı kavram. **3.** Bir şeyin var oluş nedeni, değeri, amacı; makul sebep. **4.** Cisimden, bedenden ayrı olarak var olan şey; ruh; iç yüz. **5.** Düş; rüya. **6.** Anlatım; ifade. 🗗 **mana çıkmak,** *(Belirtilen) anlama gelmek; o anlamı çıkarmak.*|| **mana çıkarmak,** *1. Yanlış bir anlam çıkarmak; başka bir şekilde yorumlamak; yersiz bir yargıya ulaşmak; söyleyenin düşünmediği bir anlamı vermek. 2. Anlatılmak isteneni anlamak; anlam çıkarmak.*|| **manada görmek,** *Rüyada görmek.*|| **mana vermek,** *Yorum vermek; tefsir etmek; anlamlandırmak.*|| **mana verememek,** *Anlayamamak; kavrayamamak.*|| **manaya gelmek,** *1. Belirtilen anlamı çıkmak; o anlama gelmek. 2. Bir anlam taşımak; bir şeyi anlatır olmak.*

mana[2], [Far. mānā مانا] *(ma:na:) {OsT} is.* Eş; benzer.

mana[3], [Polinezya d. mana] *(ma'na) is.* Animist inançlara göre kişiliksiz, niteliği veya niceliği belirlenememiş doğaüstü güç.

mana[4], [mana] *{eT} is.* Yumrulu, geniş yapraklı otsu bir bitki; göleğez, *(Colocasia İndica).* [EUTS]

mana[5], [? mana] *{ağız} is.* Ağaç kazık. [DS]

mana[6], [? mana] *{ağız} is.* Tohumluk hıyar. [DS]

mana[7], [Kaz. mana *(az önce)*] *{ağız} is.* Zaman. [DS]

mana[8], [? mana / mane-lik] *{ağız} is.* **1.** Tohum. **2.** Tohumluk hıyar. [DS]

manaca, [mana-ca] *(ma:na:ca, n ince söylenir) zf.* Anlam bakımından; anlamca.

manaç, [? manaç] *{ağız} is.* Dikdörtgen biçiminde, geniş ve yüksek araba sandığı. [DS]

manaçı, [? manaçı] *{ağız} is.* Sığırların boynuna bağlanan ip. [DS]

manaçi, [? manaçi] *{ağız} is.* → manaçı. [DS]

manadura, [? manadura / mamador / manator] *{ağız} is.* Domates. [DS]

manak[1]**, -ğı** [ban-ak > manak] *{ağız} is.* Kaşık biçimine sokulmuş yufka ekmeği; banak. [DS]

manak[2]**, -ğı** [? manak] *{ağız} is.* Yoğurt. [DS]

manak[3]**, -ğı** [? manak] *{ağız} sf.* Kalıplı, gösterişli fakat beceriksiz adam. [DS]

manak[4]**, -ğı** [? manak] *{ağız} is.* **1.** Keçi yavrusu. **2.** Yeni uçmaya başlayan güvercin. [DS]

manak[5]**, -ğı** [? manak] *{ağız} is.* Naylon bidon. [DS]

manakadı, [mana+kadı] *{ağız} is.* Çoban köpeği. [DS]

manalandırma, [mana-la-n-dır-ma] *(ma:na:landırma, n ince söylenir) is.* Manalandırmak eylemi.

manalandırmak, [mana-la-n-dır-mak] *(ma:na:landırma, n ince söylenir) gçl. f. [-ır]* Anlam vermek; anlatmak istediği şeyi kavramak.

manalı, [mana-lı] *(ma:na:lı, n ince söylenir) sf.* **1.** Belli bir anlam taşıyan; anlamı olan; anlamlı. **2.** *mecaz.* Anlam açısından zengin olan; imalı veya gizli bir anlam taşıyan; bir şey ima eden; anlamlı; manidar. **3.** *zf.* Anlamlı olarak; anlamlı biçimde; manidar. ◘ **manalı manalı,** *Bir şey anlatmak, sezdirmek istercesine; bir şey ima ederek.*|| **ınanalı manasız,** *Yerli yersiz; herhangi bir gereği yokken; gerekmediği halde.*

ınanalık, -ğı [mana-lık / mane-lik] *{ağız} is.* Tohumluk hıyar. [DS]

-manam, [-ma-n-am /-menem] *{eAT} çek. e.* -mam. *"Bir dahı içmenem (içmem) bade / Sırrımı vermenem (vermem) yade."* Erzurumlu Emrah.

manar[1]**,** [Erme. maran => manar] *{ağız} is.* **1.** Tahta baraka. **2.** Büyük yonga; tahta parçası. **3.** Yaylalarda peynir yapılan ve saklanan yer. **4.** Büyük yayla evi. [DS]

manar[2]**,** [İt. mannara / Yun. manára] *{ağız} is.* Balta; nacak. [DS]

manar[3]**,** [? manar] *{ağız}* Büyük yonga. [DS] ◘ **manar manar yanmak,** *{ağız} 1. (Ocaktaki odun için) alevli alevli yanmak. 2. İçin için yanmak.* [DS]

Manas, [Kır. manas] *is.* Kırgız destan kahramanı.

manas[1]**,** [Sansk. manas *(düşünce) is.* Duyu verilerini birleştirerek bilince vermeden önce düzenleme yetisi.

manas[2]**,** [? manas] *is. zool.* **1.** Kın kanatlılardan, genellikle kızıl sarı renkli ve beyaz hareli, erginleri bitki yapraklarını, kurtçukları kökleri kemirerek tarım bitkilerine ve orman ağaçlarına zarar veren iri bir böcek; kıvrık kurt, *(Polyphylla fullo).* **2.** Kın kanatlılardan genellikle hayvan pisliklerinde yaşayan ve onunla beslenen bir böcek; mayıs böceği, *(Geotrupes stercorarius).*

manasçı, [manas-çı] *is.* Manas destanını çalıp söyleyen saz şairi.

manasız, [mana-sız] *(ma:na:sız, n ince söylenir) sf.* **1.** Anlamı olmayan; anlamdan yoksun olan; anlam içermeyen; anlamsız. **2.** Mantık açısından yersiz ve gereksiz olan; saçma sapan. **3.** Bir amaç taşımayan; nedensiz. **4.** Çekici olmayan; değersiz; boş; yararsız; önemsiz. **5.** (Kişi için) yersiz ve mantıksız davranışlarıyla can sıkan; bıkkınlık ve usanç veren; münasebetsiz. **6.** *zf.* Mantıksız olarak; yersiz biçimde; anlamsızca.

manasızlık, -ğı [mana-sız-lık] *(ma:na:sızlık, n ince söylenir) is.* **1.** Manasız olma durumu; anlamsızlık. **2.** Anlamsız olan şeyin niteliği. **3.** Boş ve yersiz olma durumu; münasebetsizlik.

manastır, [Lat. monasterium > Yun. monasterion > Fr. monastère] *is.* **1.** Bir baş rahip veya baş rahibenin yönetiminde bir arada yaşayan rahip veya rahibeler topluluğu. **2.** Bu topluluğu barındıran bina; keşişhane. **3.** Kilise kurallarına göre örgütlenmiş kurum.

manaşır, [? manaşır] *{ağız} is.* Yeşil kertenkele. [DS]

manaşiniği, [mana+şini(k)-i] *{ağız} sf.* (Hayvan ya da insan için) çok yiyen, karnı büyük. [DS]

manat[1]**,** [Rus. manat] *is.* **1.** Yüz kapiklik Rus para birimi. **2.** Azerbaycan ve Türkmenistan para birimi. **3.** *{ağız}* Kalp para. [DS]

manat[2]**,** [? manat] *{ağız} sf.* Yaygaracı. [DS]

manat[3]**,** [? manat] *{ağız} is.* **1.** Fırında pişirilmiş kabak yemeği. **2.** Kabak dilimi. [DS]

manav[1]**,** [Yun. manavis] *is.* **1.** Yaş meyve ve sebze satan kimse. **2.** Bu tür sebze ve meyvelerin satıldığı dükkân. **3.** Sebze ve meyve yetiştiren kimse; bahçıvan. **4.** Türkler Anadolu'ya geldikleri sırada göçebeliği bırakarak yerleşik hayata geçen ve tarımla geçimini sağlayan Türkmenlere verilen ad. **5.** *{ağız}* Tahıl satıcısı. [DS] **6.** *{ağız}* Anadolulu. [DS] **7.** *{ağız}* Oturduğu yerin yerlisi olmayıp başka yerden gelen; göçmen. [DS] **7.** *{ağız}* Yörük. [DS] **8.** *{ağız}* Yerli halk. [DS]

manav[2]**,** [Yun. manavis => manav] *{ağız} is.* Bahçeleri sulama işini yöneten su dağıtma görevlisi. [DS]

manav[3]**,** [Yun. manavis => manav] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) mavi gözlü. **2.** Tutuk tutuk konuştuğu için sözleri anlaşılamayan. **3.** Akılsız; ahmak; aptal. [DS]

manaviş, [Yun. manavis => manaviş] *{ağız} sf.* Çabuk davranan. [DS]

manavlık, -ğı [manav-lık] *is.* Manavın yaptığı iş ve mesleği.

manavnalı, [Fr. maneouvre => manavna-lı] *{ağız} sf.* Beden eğitimi görmüş; sporcu. [DS]

manayir, [? manayir] *{ağız} is.* Peynir. [DS]

manaylı, [Kaz. manay *(yakın, çevre)* > manay-lı / maney-li] *{ağız} sf.* Tarla kuşu. [DS]

manbul, [bambul / manbul] *{ağız} is.* Mayıs böceği. [DS]

manca[1], [İt. mangia] *is.* **1.** Yenecek şeylerin en basiti ve en ucuzu. **2.** Kedi, köpek yiyeceği. **3.** *{ağız}* Çorba; aş. [DS] 🗗 **manca görmek,** *{ağız} Düğün yemeği hazırlamak.* [DS]‖ **manca kanca,** *{ağız} İçli dışlı; çok yakın olan.* [DS]‖ **manca manca oynamak,** *{ağız} (Çocuklar arasında) yemek yapma oyunu oynamak.* [DS]

manca[2], [? manca] *{ağız} sf.* Sevimli. [DS]

mancak, [? mancak] *{ağız} is.* Eski kapıların dil biçimindeki kilidi. [DS]

mancaklamak, [ban-mak > mancak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Yemeği parmaklamak. [DS]

mancalak, -ğı [manca-la-k] *{ağız} is.* Büyük, yeşil kertenkele. [DS]

mancana, [İt. mezzina] *(manca'na) is. dnz.* Gemilerde içine içme suyu konulan büyük yassı fıçılara verilen ad; varil. 🗗 **mancana yelkeni,** *dnz. Fırtınalı havalarda randa yelkeni yerine asılan küçük yelken.*

mancar[1], [Erme. panjar => mancar] *{ağız} is.* **1.** Pancar. **2.** Lahana; kara lahana. **3.** Ispanak; yaban ıspanağı. **4.** Pazı. **5.** Sebzelerin genel adı. [DS] 🗗 **mancar sovan** (soğan), *{ağız} Karmakarışık.* [DS]

mancar[2], [mancar] *{ağız} sf.* Davranışlarıyla başkalarını güldüren; soytarı. [DS]

mancarak[1], **-ğı** [manca-rak] *sf.* Çakır gözlü.

mancarak[2], **-ğı** [? mancalak / mancarak] *{ağız} is.* Yeşil kertenkele. [DS]

mancarlık, -ğı [pancar-lık] *{ağız} is.* İnce yapraklı ve ince köklü bir tür labada. [DS]

mancarya, [İt. mangiare] *(manca'rya) is.* Yandan çarklı gemilerdeki babalara verilen ad.

mancelina, [İsp. / Lat. mancenillia] *is. bot.* Sütleğengillerden, Orta Amerika ve Antil adalarında yetişen, bir sap üzerinde başak biçiminde çiçek açan, öz suyu yerliler tarafından okların ucuna sürülerek düşmana karşı kullanılan ve bu öz su deriye değer demez büyük yaralar açan çok zehirli bir ağaççık, *(Hippomane mancenilla).*

mancı[1], [manca[1] > mancı] *{ağız} is.* Düğün, mevlit ve yemekli toplantılar için yapılan yemek. [DS]

mancı[2], [mancı / mancılık] *{ağız} is.* Yıkılacak durumdaki evlere yapılan ağaç destek. [DS]

mancık, [man-cık ?] *{ağız} is.* Hamur tatlısı. [DS]

mancıklamak, [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-mak / manc-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir şeyi elle karıştırmak; mıncıklamak. [DS]

mancıl, [mancıl / mancır] *{ağız} is.* Ham incir. [DS]

mancılık, [Ar. mencanîk => mancılıḫ] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

mancılık[1], **-ğı** [Ar. mencanîk => mancılık منجليق] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç. **2.** Yıkılacak durumdaki evlere yapılan ağaç destek. **3.** Bir damın temeli onarılırken çökmemesi için damın altına dikey olarak konan kalın direkler. [DS] **4.** *{eAT}* Eskiden kalelere, hisarlara taş atmakta kullanılan savaş aracı; mancınık.

mancılık[2], **-ğı** [? mancılık] *{ağız} is.* **1.** Çiçek inciri. **2.** Ham incir. [DS]

mancılık[3], **-ğı** [İt. mangia => manca *(aş)* > mancı-lık منجلق] *{eAT} is.* Büyük bakır kap.

mancınıh, [mancınık / mancınıḫ] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

mancınık[1], **-ğı** [Yun. mekhanike *(mekanik tekniği)* > Ar. mancanîk] *is.* **1.** Eskiden kale kuşatmalarında kullanılan, bir ucunda taş gülle fırlatmaya yarayan bir kèpçe, diğer ucunda da karşı ağırlık bulunan, kaldıraç türünde bir savaş aracı. **2.** *dnz.* Yirmi metreye yakın bir kiriş üzerinde kayan bir şaryodan meydana gelen sıkıştırılmış hava, patlayıcı madde veya buharla çalışan, gemiden kalkacak uçakları fırlatmaya yarayan makine. **3.** Kozadan ipek sağmaya yarayan ipekçi çıkrığı. 🗗 **mancınık işi,** *Kozadan ipek sağma işlemi.*

mancınık[2], **-ğı** [mancınık] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç. **2.** Uzun sopa. [DS]

mancınıkçı, [mancınık-çı] *is.* **1.** Mancınık kullanan kişi. **2.** Kozadan çıkrıkla ipek sağan kimse.

mancınıklı, [mancınık-lı] *{ağız} sf.* Deli. [DS]

mancır[1], [? mancır] *{ağız} is.* Taştan yapılmış yayla evi. [DS]

mancır[2], [? mancır] *{ağız} is.* **1.** İncir ağaçlarında, asıl meyveden önce olup dökülen incir. **2.** Ham incir. **3.** İncir çiçeği. [DS]

mancırak, -ğı [? mancalak] *{ağız} is.* Yeşil kertenkele. [DS]

mancırdak, -ğı [? mancırdak] *{ağız} is.* ➝ mancırak. [DS]

mancırık, -ğı [mancınık => mancırık] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç. **2.** Yağ çıkarma aracı. [DS]

mancirik, -ği [? mancirik] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

mancuk, -ğu [*eT.* monçuk > mancuk منجوق] *{eAT} is.* Sancağın alemi.

manculuk, -ğu [İt. mangia => manca > manculuk] *{ağız} is.* Kazandan büyük, yayvan bakır kap. [DS]

mancük, -ğü [mançuk / mancük] *{ağız} is.* **1.** Şal dokunurken geçme ipliğinin sarıldığı ağaçtan yapılmış araç. **2.** Mekik.[DS]

ınanç, -cı [? ınanç] *{ağız} is.* Saban işlemeyen sert toprak. [DS]

mança, [? mança / manço] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

mançalamak, [mança-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Manda çağırmak. [DS]

mançarak, -ğı [manca-rak] *{ağız} sf.* (Kişi için) çakır gözlü. [DS]

mançer, [? mançer / manzer] *{ağız} is.* Aşısız, yabani kiraz ve meyvesi. [DS]

mançeya, [? mançeya] *{ağız} is.* Öğütülmüş, koçanı ile birlikte kurutulmuş taze mısır kırması. [DS]

manço, [? mança / manço] *{ağız} is.* → mança. [DS]

mançu, [Çin. mandu / mançu] *{eT} is.* Sanat sahibine verilen ücret. [DLT]

Mançu, [Mançu d. mançu] *is.* Mançurya halkından veya bu halkın soyunda olan kimse.

Mançuca, [mançu-ca] *is.* Mançu dili; Altay dil ailesinin Tunguz dillerinin güney öbeğine giren ve Mançurya'da birkaç bin kişi tarafından konuşulan dil.

mançuk[1], [man-mak *(yürümek)* > man-çuk] *{eT} is.* Heybe, torba gibi at eyerine takılan şey. [DLT]

mançuk[2]**, -ğu** [? mançuk] *{ağız} is.* → mancük. [DS]

mançuklanmak, [mançuk-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Elbiseyi eyer heybesine koymak ve heybeyi eyerin arkasına asmak. [DLT]

manda[1], [Sansk. manda] *is. zool.* Çift toynaklılar takımının boynuzlugiller familyasından Afrika ve Asya'nın tropikal bölgelerinde yaşayan, Türkiye ve Balkanlarda yetiştirilen iri yapılı, kalın derili, güçlü iskelet yapısına sahip, seyrek kıllı, suyu çok seven, koşum hayvanı olarak kullanılan memeli bir hayvan; su sığırı, *(Bubalus bubalis).* ◻ **manda dili,** *{ağız} bot. Bir tür kaktüs; kaynana dili.* [DS]‖ **manda eriği,** *{ağız} İri, mor renkli, içi sarı, güzel kokulu ve yumuşak bir tür erik.* [DS]‖ **manda gibi,** *(Kişi için) iri yarı; hantal; ağır hareket eden; algılaması yavaş olan.*‖ **manda gibi yayılmak,** *Bir yere bütün ağırlığı ile dikkatsizce çökmek; başkasına yer bırakmayacak biçimde oturmak.*‖ **manda gibi yemek,** *Çok aşırı biçimde ve acele olarak yemek; çok tüketmek.*‖ **manda göz,** *{ağız} Anlamsız anlamsız bakan iri gözlü kimse.* [DS]‖ **manda öküzü,** *{ağız} Çifte ya da arabaya koşulan erkek manda.* [DS]

manda[2], [Fr. mandat] *is. huk.* Kendi kendini yönetme özelliğine ulaşmamış devletlerin daha iyi biçimde yaşamalarını ve gelişmelerini sağlamak, bağımsızlığa götürecek şartları hazırlamak amacıyla Birleşmiş Milletler gözetiminde gelişmiş ülkelerce uygulanan yönetim biçimi. [Tabii bu, bir ülkeyi sömürmek isteyen gelişmiş ülkelerce düzenlenmiş yaldızlı bir gerekçedir.] ◻ **manda altındaki ülke,** *Yönetimi yabancı bir devlete bırakılmış ülke.*

manda[3], [? manda] *{ağız}* Evlek. [DS]

mandacı[1], [manda-cı] *is.* Manda sahibi olan; manda yetiştiren veya satan kimse.

mandacı[2], [manda-cı] *is.* **1.** Bir ülkeyi manda esasına göre yönetmek üzere Birleşmiş Milletler tarafından görevlendirilen devlet: mandater. **2.** *sf.* (Kişi, kuruluş veya parti için) ülkesinin mandater devlet tarafından yönetilmesini savunan veya isteyen. **3.** *is.* İmparatorluk döneminde tersanedeki gemilerin güvenliğinden sorumlu kimse; tersane muhafızı.

mandacılık[1], [manda-cı-lık] *is.* Manda yetiştiriciliği.

mandacılık[2], [manda-cı-lık] *is.* **1.** Manda esasına göre ülke yönetme işi veya rejimi. **2.** Birinci Dünya Savaşından sonra bazı Türk aydınlarının savunduğu Amerikan mandası altına girme arzusu güden görüşleri.

mandagöz, [manda+göz] *{ağız} is. zool.* Mercan balığı. [DS]

mandagözü, [manda+göz-ü] *is.* Mecidiye büyüklüğündeki nikel yirmi beş kuruşa halkın verdiği isim.

mandak[1], [? mandak] *{ağız} is.* **1.** Boynuzsuz koyun. **2.** Kuyruğu kıvrık koyun. [DS]

mandak[2], [? mandak] *{ağız} is.* **1.** Oyunda sayı; gol. **2.** Çocukların oyun oynamak için toprakta açtıkları oyuk. [DS]

mandal[1], [Yun. mantali / mandalos > Ar. mandāl مندل] *is.* **1.** Kapı veya pencere kanadı, dolap kapağı gibi parçaları sabit tutmaya veya kapatmaya yarayan tahtadan veya madenden yapılmış parça. **2.** İpe serilen çamaşırları tutturmaya yarayan ağaç veya plastikten yapılına kıskaç; çamaşır mandalı. **3.** *müz.* Ut, kanun; keman gibi telli çalgıların tellerini germekte kullanılan düğme. **4.** Kollu dokuma tezgâhlarında, çeyrek dönüş yapan silindiri sabitleştirmeye yarayan yaylı kol veya tırnak. **5.** Telsiz cihazlarında bırakıldığında alıcı, basıldığında verici durumunu sağlayan küçük düğme. **6.** *{ağız}* Eski evlerin kapılarının arkasındaki kol demiri. [DS] **7.** *{ağız}* Ağaçtan yapılmış saban keskisi. [DS] **8.** *{ağız}* Çengelli iğne. [DS] **9.** *{ağız}* Büyük kapı kilidi. [DS] ◻ **mandalı kırık,** *{ağız} (Kadın için) kötü yola düşmüş; aşüfte.* [DS]

mandal[2], [? mandal / manda / andal] *{ağız} is.* **1.** Evlek. **2.** Tarla. **3.** Evlekten küçük olup çalılarla taşlar arasında kalan tarla parçası. **4.** Eğimli arazide toprak kaymasını önlemek için yapılan setler. **5.** Eğimli arazide sırt yeri kazıp önüne set yapmak suretiyle kazanılan toprak parçası. **6.** Çevresi setle çevrilmiş yer. **7.** Orman ve kayalıklar arasındaki küçük tarlacıklar. **8.** Küçük çayırlık. **9.** Çalılık yer. **10.** Ağaçların dibine gübre dökmek için açılan yer. [DS]

mandala[1], [? mandala] *{ağız} is.* Saksı. [DS]

mandala[2], [Yun. mantalı => mandala] *{ağız} is.* Kapı sürgüsü. [DS]

mandalak, -ğı [? mandalak] *{ağız} is.* **1.** Yer elması. **2.** Yaban havucu. [DS]

mandalina, [İt. mandorina > İsp. mandarina] *(mandari'na) is. bot.* **1.** Turunçgiller / sedef otugillerden portakala benzeyen, yaprakları daha sivri ve küçük, soğuğa karşı dayanıksız, meyvelerinin kabukları daha gevşek ve güzel kokulu, beş veya sikiz metre kadar boylanabilen bir ağaççık, *(Citrus nobilis).* **2.** Bu bitkinin portakala benzeyen meyveleri.

mandallama, [mandal-la-ma] *is.* Mandallamak eylemi.

mandallamak[1], [mandal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kapı, pencere kanadı, dolap kapağı vb. için) kapatarak mandal ile tutturmak. **2.** (Çamaşırlar için) ipe asarak mandal ile tutturmak. **3.** (Telsiz için) aynı kanaldaki konuşmaları sabote etmek için mandala basarak görüşmelere engel olmak. **4.** *argo.* İlgilendirmek.

mandallamak[2], [mandal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

mandallanma, [mandal-la-n-ma / mandal-lan-ma] *is.* Mandallanmak eylemi veya durumu.

mandallanmak, [mandal-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Mandal ile tutturulmak. **2.** (Telsiz görüşmesi için) başkaları tarafından mandala basılarak engellenmek. **3.** *dönşl. f.* Mandal sahibi olmak; mandal edinmek; mandal satın almak.

mandallı, [mandal-lı] *sf.* **1.** Üzerinde mandal bulunan; mandal takılmış olan. **2.** (Kapı, pencere vb. için) kapatıldıktan sonra üzerine mandal takılmış olan. **3.** (Çamaşır için) mandalla ipe tutturulmuş olan.

mandallık, -ğı [mandal-lık] *{ağız} is.* Eğimli arazide set set yapılan tarla; teras. [DS]

mandalsız, [mandal-sız] *sf.* **1.** Üzerinde mandal bulunmayan. **2.** Mandalla kapatılmamış olan. **3.** (Çamaşır için) mandalla tutturulmamış olan.

mandam, [? mandam / mandan] *{ağız} zf.* Toptan. [DS]

mandan, [? mandan] *{ağız} zf.* → mandam. [DS]

mandana, [? mandana] *{ağız} is.* Su kabağı. [DS]

mandapost, [Fr. mandat-poste] *is.* Posta havalesi.

mandar[1], [Far. band *(bağ)*] *{eT} is.* Ağaçlara sarılan bir bitki; sarmaşık; *(Dolichos lablab).* [DLT]

mandar[2], [Yun. mantari] *is.* **1.** Gemilerde kullanılan bir tür küçük makara. **2.** Yelkenli teknelerde yan yelkenlerini direğe çekmeye yarayan halat.

mandarin, [Sansk. mandalin / Malezya d. mantari > Port. mandarim] *is.* **1.** Danışman. **2.** Eskiden Çin'de en yüksek dereceli devlet memurlarına verilen unvan. ☐ **Mandarin dili,** *Çincenin en yaygın biçimde kullanılan lehçesi.*‖ **mandarin porselenleri,** *Üzerinde tepesi düğmeli külah giymiş mandarin resimleri bulunan Çin porselenleri.*

mandarinlik, -ği [mandarin-lik] *is.* Mandarinin rütbesi veya görevi.

mandarlanmak, [mandar-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* (Ağaç için) sarmaşıklanmak. [DLT]

mandater, [Fr. mandataire] *sf.* (Devlet için) bir ülkeyi manda esasına göre yöneten.

mandaz, [? mandaz] *{ağız} is.* Samanlık, ahır kapılarının kilit takmaya yarayan demir kısmı. [DS]

mande, [Far. mānde ماندہ] *(ma:nde) {OsT} sf.* Kalınış olan. ☐ **mandeye kalmak,** *Orduya katılmamak; geri kalmak.*

mandeizm, [Fr. mandéisme] *is. hris.* Sabiîlik; sabiiye.

mandel, [? mandel] *{ağız} is.* Bir tür kuş. [DS]

mandeliç, -ci [? mandeliç] *{ağız} is.* Tuğla. [DS]

mandepsi, [Yun. mandepsie] *(mande'psi) is. argo.* Tuzak, oyun, dalavere. ☐ **mandepsiye basmak,** *Tuzağa düşürülmek; aldatılmak.*‖ **mandepsiye düşmek,** *Tuzağa düşmek; aldatılmak.*

mandık, [? mandık] *{ağız} sf.* Şaşkın. ☐ **mandık mandık bakmak,** *{ağız} Şaşkın şaşkın, aptal aptal bakmak.* [DS]‖ **mandık mandık oynatmak,** *{ağız} Birisine bir şeyi vermeden önce çok yormak.* [DS]

mandıklamak, [mandık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Açlıktan gözü kararmak. [DS]

mandıktırmak, [mandık-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yormak; üzmek. [DS]

mandıla[1], [? mandıla] *{ağız} is.* Ahırların döşeme tahtası. [DS]

mandıla[2], [Yun. mantali / mandalos > Ar. mandāl مندل => mandıla] *{ağız} is.* Kapı veya pencere sürgüsü. [DS]

mandır, [mand-ır] *{ağız} sf.* Şaşkın. [DS] ☐ **mandır mandır,** *{ağız} Şaşkın şaşkın.* [DS]‖ **mandır mandır oynatmak,** *{ağız} 1. Aşırı huysuzluk, şımarıklık ederek çok yorgunluk vermek. 2. Şaşırtmak.* [DS]

mandıra, [Yun. mantra] *(ma'ndıra) is.* **1.** Süt ve süt ürünlerinin elde edildiği, süt veren hayvanların barındırıldığı yer. **2.** Kırsal kesimde sütlerin toplanıp, süt ürünlerinin elde edildiği işletme. **3.** Karagöz ve ortaoyununda bir bölümün adı. ☐ **mandıra köpeği,** *Aksi ve huysuz kimse.*

mandıracı, [mandıra-cı] *is.* Mandıra işleten kimse; mandıra sahibi olan kişi.

mandıracılık, -ğı [mandıra-cı-lık] *is.* Mandıra işletme işi; mandıracının yaptığı iş.

mandıraz, [? mandıraz] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

mandırı, [Sansk. mandita => mandırī] *(mandırı:) {eT} is.* Süs. [Clauson]

mandız, [Yun. mántos => mandoz / manduz / mandız] *is.* Makara takımı; makar.

mandik, [? mandik] *{ağız} is.* Geniş paçalı ve düğmeli kadın donu. [DS]

mandil, [Yun. mantali] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

mandiren, [? mandiren] *{ağız} is.* Kurşun boruları düzeltmeye yarayan ağaçtan yapılmış araç. [DS]

mandolin, [İt. mandolino] *is. müz.* **1.** Küçük mandola; mandolacık. **2.** Armut biçiminde oldukça derin bir teknesi ve burguluğu düz, eşiği hareketli, sesi kemanınki ile aynı düzende, dört telli, mandoleden bir oktav tize göre ayarlanmış telli çalgı.

mandolinci, [mandolin-ci] *is.* **1.** Mandolin çalan kimse. **2.** Mandolin yapan ve satan kimse.

mandu, [? mandü] *(mandu:) {eT} is.* Bir çeşit sirke. [DLT]

manduka, [? manduka] *{ağız} is.* Avcılıkta av kaldırmak için kullanılan, uzun, kamış çubuk. [DS]

mandurmak[1], [man-dur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kuşandırmak. [DLT]

mandurmak[2], [ban-dur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Bandırmak. [DLT]

mandurus, [Yun. makedonise] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

manduz, [? manduz] *{ağız} is.* Palanga. [DS]

manej, [Fr. manège] *is.* **1.** Yarış atı eğitimi. **2.** Atların eğitiminin yapıldığı yer. **3.** Dansçıların ayak uçlarında veya yarım ayak ucunda dönerek veya atlayarak kendi eksenleri ve sahne çevresinde yaptıkları dönme hareketi. **4.** Sirk atlarının gösteri yaptıkları yer. ◻ **manej kırbacı,** *Sirkte atları koşturmak için kullanılan kırbaç.*

maneli, [? manay-lı / maney-li / manē-li] *(mane:li) {ağız} is.* Tarla kuşu; maneyli. [DS]

manelik, -ği [mana-lık / mane-lik] *{ağız} is.* Tohumluk hıyar. [DS]

ma'nen, [Ar. maʿnā > maʿnen معناً] *(ma-'nen) {OsT} zf.* → manen.

manen, [Ar. maʿnā > maʿnen معناً] *(ma:'nen) {OsT} zf.* **1.** Manevi olarak; manevi bakımdan; gönülce. **2.** Anlam bakımından; manaca.

manend, [Far. mānend مانند] *(ma:nend) {OsT} sf.* Benzer; eş olan; gibi. ◻ **mānend-i bedîhî-i ūlā,** *{OsT} İlk bakışta açıkça görünüp bilinen şey gibi.*|| **mānend-ābād,** *{OsT} Ölümle kıyamet arasında geçen zaman.*

manende, [Far. mānende مانند] *(ma:nende) {OsT} sf.* **1.** Benzeyen. **2.** *gök b.* Oriyon'un beta yıldızı.

ma'nevi, [Ar. maʿnā > maʿnevī / maʿneviyye معنوی / معنویه] *(ma-nevi:) {OsT} sf.* → manevi.

manevi, [Ar. maʿnā > maʿnevī / maʿneviyye معنوی / معنویه] *(ma:nevi:) {OsT} sf.* **1.** Ruha, zekâya, düşünceye ilişkin; ruhsal; tinsel. **2.** Görünmeyen ancak duyularla sezilebilen; maddî olmayan; soyut. **3.** İyi olan bir şeyi yaptığına inanan kimsenin bu davranışından kaynaklanan; vicdanî. **4.** Anlamla ilgili; anlamsal. ◻ **manevi değer,** *Madde ile ilgili olmayan ruhî ve törelerle ilgili değer.*| **manevi evlat,** *Bir kimsenin evlat edindiği kimse.*| **manevi ilim,** *Anlayış yöntemini esas alan bilim dalı.*| **manevi tazminat,** *Kişilik haklarına verilen zararı ödeme ve bu amaçla ödenen para.*| **manevi zarar,** *Manevi yönden uğranılan kayıp.*

ma'neviyat, [Ar. maʿnevī > manʿneviyyāt معنویات] *(ma-neviya:t) {OsT} is.* → maneviyat.

maneviyat, [Ar. maʿnevī > manʿneviyyāt معنویات] *(ma:neviya:t) {OsT} is.* **1.** Maddî olmayan, manevi şeyler. **2.** *mecaz.* Zorluklara, güçlüklere karşı koyma, direnme gücü; yürek gücü; moral. **3.** *fel.* İslam felsefesine göre zaman ve uzaya bağlı olmayan ve manâ kavramı ile dile getirilen bütün varlık türlerini kapsayan ad. ◻ **maneviyatı bozulmak,** *Zorluklara, güçlüklere karşı koymak, direnme gücünü yitirmek; yürek gücünü yitirmek; moral gücü sarsılmak.*|| **maneviyatını kırmak,** *Moral gücünü sarsmak.*

maneviye, [Far. māneviye مانویه] *(ma:neviye) {OsT} is.* Zerdüştlük etkisinde kalmış olan iyilik ve kötülük tanrılarına inanmayı gerekli sayan bir sapık mezhep, maniheizm.

ma'neviyet, [Ar. maʿnevī > manʿneviyyet معنویت] *(ma-neviyet) {OsT} is.* Manevi olma durumu; ruhî olma hâli; manevilik.

ma'neviyun, [Ar. maʿnevī > manʿneviyyūn معنویون] *(ma-neviyu:n) {OsT}is.* Manevi veya ruhî şeylere inanan kimseler.

manevra, [Lat. manus *(el)* + overa *(eser; iş)* > İt. manovra > Fr. manoeuvre] *(mane'vra) is.* **1.** Bir makinenin, bir cihazın işleyişini düzenleme, yönetme eylemi veya biçimi. **2.** Bir geminin istenilen yere giriş ve çıkış için yaptığı hareketlerin tümü. **3.** Lokomotifin, katar takmak veya katar dağıtmak için yaptığı ileri geri hareketi. **4.** Hareket; gidiş geliş. **5.** *mecaz.* İstenilen amaca ulaşmak için baş vurulan çarelerin tümü. **6.** *as.* Savaşta düşmanın savaş gücünü yok etmek amacıyla elde bulunan askerî kuvvet ve gücü en etkin biçimde düzenlemeye yönelik hareketlerin tümü. **7.** *as.* Barış zamanında, kıtalara ve kurmay heyetine savaştakine benzer şartlar içinde eğitim sağlamak için yaptırılan hareket; savaş denemesi. ◻ **manevra fişeği,** *Manevra sırasında kullanılan ağaç veya plastikten yapılma mermisi bulunan fişek.*|| **manevra yapmak,** *1. Bir araca istenilen hareketi yaptırmak. 2. as. (Askerî birlikler için) savaş denemesi yapmak. 3. (Kişi için) amaca ulaşmak maksadıyla çeşitli yollara, dümenlere başvurmak.*

maneya, [? maneya] *{ağız} is.* Ocaklarda, baca içinde biriken kurum. [DS]

maneyli[1], [? maneyli / manaylı] *{ağız} is.* Tarla kuşu. [DS]

maneyli[2], [maneyli] *{ağız} sf.* Serseri. [DS]

-mang, [-ma-ñ / meñ] *{eAT} çek. e.* **1.** -mayın. *"Yunus Emre yok oldu, külli varı Hak oldu / Andan artık nesne yok kalmañ (kalmayın) güman içinde."* Yunus Emre. **2.** -mazsın. *"Tez elden çalınmışsın kaleme / Küçükcüksün dayanaman (dayanamazsın) belâma."* Karacaoğlan.

mang[1], [mang / manğ / mank / müng *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anla-

tan kök. [Zülfikar] *mang-ıl-a-mak, mang-ır-a-mak, mang-ır mang-ır*

mang[2], [mañ / bañ] *(mañ) {eT} is.* Adım adım yürüme; adım atma; gidiş. [EUTS] [Gabain]

manga[1], [ben / men *(ben)* > man-ga *(-ga: yönelme hali eki)* > mañ a] *(manā) {eT} {eAT} zm.* Teklik birinci kişi zamirinin yönelme durumu; bana. [İKP-Öy.] [ETY] [DLT] [EUTS] [AH] [DK]

manga[2], [? manga] *{ağız} is.* **1.** Yığın. **2.** Biçilmiş ekin yığını. [DS]

manga[3], [İt banco] *(ma'nga) is. as.* **1.** Tek bir kumandanın kolaylıkla sevk ve idare edebileceği kadar erden kurulu küçük askerî birlik; on kişiden kurulu askerî birlik. **2.** Savaş gemilerinde erlerin yattığı koğuş. **3.** Yelkenli gemilerde iki top arasındaki kapalı güverte alanı.

mangabak, [man+(k)abak] *{ağız} sf.* Akılsız; sersem. [DS]

mangafa, [mankafa] *{ağız} sf.* Anlayışsız; aptal; mankafa. [DS]

mangal[1], [Ar. menḳāl منقال] *is.* **1.** İçine kor konulan, sac, teneke veya pirinçten yapılma, üstü açık ısınma aracı; korluk. **2.** *balıkç.* Teknenin önüne bir sırık ucuna takılan ve balığı kandırmak amacıyla içinde ateş yakılan araç. **3.** Bu araçla yapılan balık avı. ◻ **mangalda kül bırakmamak,** *Yapması mümkün olmayan şeyleri başaracakmış gibi anlatarak çalım satmak; övünmek için çok fazla yalan söylemek; yüksekten atıp tutmak.*|| **mangal kedisi gibi,** *Uyuşuk ve tembel; oturduğu yerden kalkmak bilmeyen.*|| **mangal kömürü,** *Mangalda kullanılan odun kömürü.*|| **mangal yağı,** *Etin yapışmaması için mangala sürülen yağ.*|| **mangal yürekli,** *Gözünü daldan budaktan esirgemeyen; korkusuz; gereğinden çok cesur olan; gözü pek.*

mangal[2], [? mangal] *{ağız} is.* Marangozların kullandığı delik kalemi de denilen araç. [DS]

mangal[3], [? mangal] *{ağız} is.* Ocak kenarlarına açılan ve içine kibrit, çıra gibi şeyler koymaya yarayan küçük delikler. [DS]

mangalay, [Alt. mañday > mañlay / mangalay] *{ağız} is.* Alın. [DS]

mangam, [? mangam] *{ağız} is.* Eğri ağaç. [DS]

mangan, [Fr. mangane] *is. kim.* Manganezin eski adı.

manganez, [Fr. manganèse] *is.* Atom numarası 25, atom ağırlığı 54,93 olan, parlak beyaz-gri renkte, 7,2 yoğunluğunda katı bir element, sembolü: Mn.

manganin, [Fr. manganine] *is.* Elektrik dirençlerinin yapımında kullanılan, birleşiminde yüzde 11-12 oranında manganez ve yüzde 3-4 nikel bulunan bakır alaşımı.

mangarak, [? mangarak] *{ağız} is. zool.* Baştankara (kuş). [DS]

mangaru, [men-ġa > manġa-ru] *{eT} zf.* Bana doğru.[ETY]

mangaş, [Ar. minḳāş منقاش => mankaş / mangaş] *{ağız} is.* Cımbız. [DS]

mangaşa, [? mangaşa] *{ağız} is.* Ağaç tomruklarını çekmekte kullanılan, bir ucu halkalı demir kazık. [DS]

mangçı, [mañ-çī] *(mañçı:) {eT} is.* Avcı; izci. [EUTS]

manger, [? manger] *{ağız} is.* Tahta tırmık. [DS]

manggal, [Sansk. mañgal] *(mañgal) {eT}* **1.** Ad; şöhret; şan; ün. [EUTS] **2.** Takdis; kutsama. [EUTS] **3.** Saadet; [Gabain]

mangıf, [? mangıf] *{ağız} ünl.* **1.** *"Olmaz olası!"* anlamında bir ilenme sözü. **2.** *sf.* (Kişi için) kötü. **3.** (İş için) ters giden. [DS] ◻ **mangıfına vermek,** *{ağız} Tarlayı ürün karşılığı kiraya vermek.* [DS]

mangıg, [mañ-ıg] *(mañg) {eT} is.* → mangığ. [DLT]

mangığ, [mañ-mak > mañ-ıġ] *(mañığ) {eT} is.* Adım; yürüyüş. [DLT]

mangılay, [Alt. mañday > mangılay / mangalay / mañay] *{ağız} is.* Alın. [DS]

mangıldamak, [mang *(yans.)* > mangıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** (Sığır için) bağırmak; böğürmek. **2.** (Köpek için) havlama dışında bağırmak. [DS]

mangım, [mañ-mak > mañ-ım] *(mañım) {eT} is.* Tek adım; adım. [KB]

mangır[1], [mang-ır *(yans.)*] *ünl.* Bağırma sesi. ◻ **mangır mangır,** *{ağız} (Konuşma veya gürültü için) bangır bangır.* [DS]

mangır[2], [Moğ. möngun > mankur] *is.* **1.** Bakır para. **2.** Eskiden akçenin dörtte biri değerindeki bakır sikke. **3.** Nargile lülesine konulmak üzere tahta talaşından pul şeklinde yapılmış çabuk tutuşan şey. **4.** *argo.* Para. **5.** *{ağız}* Bakır kaplarda oksitlenme sonucu oluşan pas. [DS] ◻ **mangır değmek,** *{ağız} Bakır çalmak.* [DS]|| **mangır gibi kızarmak,** *{ağız} Çok yanmak; kızarmak.* [DS]|| **mangır mangır,** *(Göz için) kızgınlıktan çok açılmış olarak.*|| **mangır olmak,** *{ağız} Zengin olmak; banker olmak.*[DS]

mangır[3], [? mangır] *is. zool.* **1.** *{ağız}* Karagöz balığının küçüğü. [DS] **2.** Mercan balığı yavrusu.

mangır[4], [mangır] *{ağız} is.* Hamurdan kare biçiminde kesilmiş çorbalık. [DS]

mangıramak, [mang *(yans.)* > mang-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Yüksek sesle konuşmak. **2.** Bağırmak; can acısı ile bağırmak. [DS]

mangırcak, -ğı [mang *(yans.)* > mang-ır-cak] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhlarındaki makara. [DS]

mangırcık, [mang *(yans.)* > mang-ır-cık] *{ağız} is.* Saka kuşu. [DS]

mangırdamak, [mang *(yans.)* > mang-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-d(ı)-yor]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mangırlı, [mangır-lı] *sf.* Parası çok olan; zengin; bol parası olan.

mangırmak, [mañ-ır-mak / bañ-ır-mak] *(mañırmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Bandırmak. [DLT]

mangırsız, [mangır-sız] *sf.* Hiç parası olmayan; parasız; züğürt; meteliksiz.

mangış, [? mangış] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mangıtmak, [mañ-ıt-mak] *(mañıtmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Adım atmak. [KB]

mangi, [mañi] *(mañi) {eT} is.* Büyü; sihir; tılsım. [EUTS]

mangir, [Moğ. mankır => mañgir / mangiz.] *{ağız}* Altın veya gümüş para. [DS]

mangiz, [Çing. mangav *(dilenmek)* > mangiz / Moğ. möngun] *is. argo.* Para. 🗗 **mangiz eritmek,** *argo. Savurganca, bol keseden para harcamak; har vurup harman savurmak.*| **mangiz tutmak,** *argo. Para kazanmaya başlamak; cebi para görmek; para biriktirmek.*

manglamak[1]**,** [bañ-lā-mak / mañ-lā-mak] *(mañlamak) {eAT} gçsz. f. [-r]* Bağırmak; feryat etmek. [DK]

manglamak[2]**,** [mañ-lā-mak] *(mañlamak) {eT} gçsz. f. [-r]* Adım atmak; adımlamak; uzun adımlarla yürümek. [EUTS] [Gabain]

mangmak, [mañ-mak] *(mañmak) {eT} gçsz. f. [-ur]* Yürümek; yürüyerek gitmek; adım atmak. [KB]

mango, [Tamil d. mankay > Fr. mango] *is. bot.* **1.** Sakız ağacıgillerden, tropik bölgelerde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, hoş kokulu küçük pembemsi çiçekler açan, 20 m. kadar boylanabilen bir meyve ağacı; Hint kirazı, *(Mangifera indica).* **2.** Bu ağacın çeşit çeşit renklerde olan A, C ve D vitamini bakımından çok zengin meyvesi.

mangoz, [Yun. mengkhos => mangoz / mankoz] *{ağız} is.* **1.** Sandık. **2.** Köy evlerindeki iki gözlü tahıl ambarı. [DS]

mangramak, [bañ / mañ *(yans.)* > bañra-mak /mañra-mak] *(mañramak) gçsz. f. [-r]* **1.** Böğürmek; bağırmak. [Gabain] [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] **2.** İnlemek. [EUTS] **3.** (Gök için) gürlemek. [DLT]

mangraşmak, [mañra-ş-mak] *(mañraşmak) {eT} işteş. f. [-ur]* Bağrışmak. [DLT]

mangratmak, [mañra-t-mak] *(mañratmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Bağırtmak. [DLT]

mangrımak, [mañ-r(ı)-mak] *(mañrımak) {eAT} gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) bağırmak; melemek. [DK]

mangrışmak, [mañ-rı-ş-mak] *(mañrışmak) {eAT} işteş. f. [-ır]* (Hayvanlar için) meleşmek; bağrışmak.

manguf, [? mankof / manguf / mankuf / mankıf] *{ağız} sf.* **1.** Kötü; uğursuz. **2.** (Kişi için) yıpranmış; yaşlanmış. **3.** (Yapı için) bakımsız kalmış ve yıkılacak duruma gelmiş. [DS] 🗗 **manguf olmak,** *{ağız} Sarsılmak; sersem olmak.* [DS]

manguk, -ğu [man+guk] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

mangumid, [Far. māng-ümīd] *{eT} is.* Düşünce; tefekkür. [ETY]

mangur, [? mangur / mangır / mangürde] *{ağız} is.* Hayvanların boynuna ip bağlamak için takılan ağaç halka. [DS]

-manguz, [-ma-ñ-uz / meñüz] *{eAT} çek. e.* -mayınız. *"Versem karar terk-i şaraba inanmañuz (inanmayınız) / Zira bahar irişti gönül bî-karardır."* Ruhî Divanı.

manguza, [? manguza] *{ağız} is.* Çubuk kesmekte kullanılan araç. [DS]

mañ, [mang / mañ / mank / müng *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *mañ-ıl-da-mak*

mañgar, [mañ-ar] *{ağız} is.* Sığırların boynuna takılan ağaç halka. [DS]

mañgıldamak, [mañ *(yans)* > mañ-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Köpek için) havlamak. [DS]

mañgır, [mañgır] *{ağız} is.* Bakır. [DS]

mañgırdamak, [mañ *(yans.)* > mañ-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Sığır için) böğürmek. [DS]

mañgırmak[1]**,** [ban-ġır-mak / man-ġır-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Bandırmak; batırmak. [DLT]

mañgırmak[2]**,** [mañ *(yans.)* > mañ-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

manı[1]**,** [? manı] *{ağız} sf.* Serseri; işsiz güçsüz dolaşan. [DS] 🗗 **manı manı,** *{ağız} 1. (Yemek için) oburca; aç gözlülük edercesine. 2. (Kişi için) sevimsiz, kaba ve ağır davranışlı.* [DS]

manı[2]**,** [Yun. máni => manı / mani] *{ağız} zf.* Az. 🗗 **manı manı,** *{ağız} 1. Azar azar; yavaş yavaş; bazı bazı. 2. Sık sık ve sürekli olarak.* [DS]

manı[3]**,** [? mānı] *(ma:nı) {ağız} ünl.* Şaşma, üzülme bildirir. [DS]

manıç, [? manıç] *{ağız} is.* **1.** Saman çekmek için tahtadan yapılmış tarım aracı. **2.** At arabalarının yanlarına yapılan ek. [DS]

manık, [? manık] *{ağız} is.* **1.** Kedi. **2.** Kedi, köpek ve ayı yavrusu. [DS]

manılmak, [ban-mak / man-mak > man-ıl-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* Banılmak. [DLT]

manısa, [? manısa] *{ağız} is.* Basmadan daha kalın ve çizgili bir dokuma. [DS]

manısız, [manı-sız] *{ağız} sf.* İş bilmez; beceriksiz. [DS]

manıstan, [Yun. manasterion] *{eT} is.* Manastır. [ETY]

manış[1]**,** [? manış] *{ağız} is.* İki kişinin çekiştirdikleri üçüncü kişi. [DS]

manış[2]**,** [? manış / maniş] *{ağız} is.* Yürüyüş. [DS]

ınanıt, [Ar. muʿannid معند => manıt] *{ağız} is.* **1.** Sersem; ahmak. **2.** İnatçı. **3.** Asık yüzlü. [DS]

ınanıya, [? manıya] *{ağız} is.* Tencere karası. [DS]

ına'ni[1], [Ar. maʿnā > maʿnī معنى] *(ma-ni:) is.* → mâni[2].

ına'ni[2], [Ar. maʿnā > Far. maʿnī معنى] *(ma:ni:) {OsT} is.* → mâni[4].

Mani, [Mani-i Nakkaş *(Maniheizmin kurucusu)*] *{eT} is.* **1.** Manicilik yanlısı. [EUTS] **2.** *{OsT}* Sevgilinin (Mani'nin yaptığı resimler kadar) güzel yüzü. **3.** Kâfir.

ınâni[1], [Ar. maʿnā > maʿnī معنى] *(ma:ni:) is. ed.* Türk halk edebiyatında genellikle dört mısradan oluşan ve hecenin 7'li kalıbıyla söylenen, hafif alay, aşk, ayrılık gibi konuları ağır basan şiir türü. **mâni atmak,** *Mâni düzenleyip onu güzel bir ezgi ile söylemek.*

ınâni[2], **-i'ı, -si** [Ar. menʿ > mānīʿ مانع] *(ma:ni) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin yapılmasını, bir eylemin gerçekleşmesini önleyen veya engel olan şey; engel. **2.** *sf.* Önleyici, engelleyici nitelikleri olan. **mâni olmak,** *Bir şeyin yapılmasına veya olmasına engel olmak.*|| **Mâni zail olunca memnu avdet eder.** *Engel kalkınca yasaklı olan şey veya yasaklanmış olma durumuyla ilgili hüküm geri gelir.*

mâni[3], [Ar. maʿnā > Far. maʿnī معنى] *(ma:ni:) {OsT} is.* Mana; anlam. **mânisiz maddesiz,** *(Konuşma için) gelişigüzel, mantıksız.*

mani[1], [Yun. mania > Fr. manie] *is.* **1.** Saplantı anlamına gelen kelimeler türeten son ek. **2.** Kişide sevinç, güven ve çeşitli etkinliklerin normalden çok fazla artarak ruh hastalığı seviyesine yükseldiği, içgüdüsel taşkınlık, aşırı ve düzensiz bir ruhsal hareketlilik, hızlı düşünme ve düşündüklerini saklayamama şeklinde kendini belli eden ruhsal bozukluk; ınanyak durum. **3.** *mecaz.* Bir şeyden çoğu zaman gülünç duruma düşecek kadar hoşlanma; aşırı tutku. **4.** Eskiden, düşmanlara karşı büyü yapmakta kullanılan balmumu heykelcik.

mani[2], [Yun. máni] *{ağız} zf.* Sürekli olarak; her zaman. [DS] **mani mani,** *{ağız} 1. Azar azar; yavaş yavaş; bazı bazı. 2. Sık sık ve sürekli olarak. 3. İsteksiz isteksiz.* [DS]

manı[3], [? manık / mani] *{ağız} is.* Ördek yavrusu. [DS]

mani[4], [? mani] *{ağız} is.* Küçük fındık. [DS]

mani[5], [? mani] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki üç köşeli demir parçası. [DS]

ınani[6], [? mani / ma] *{ağız} ünl.* Şaşma bildirir. [DS]

mâni'a, [Ar. menʿ > mānīʿa منعه] *(ma:nia) {OsT} is.* → mânia.

mânıa, [Ar. menʿ > mānīʿa منعه] *(ma:nia) {OsT} is.* **1.** Bir yerden geçmeyi önleyen; ilerlemeyi güçleştiren şey; engel. **2.** *mecaz.* Bir eylemi, bir oluşumu geciktiren veya önleyen şey. **3.** Engel; güçlük; zorluk.

mânialı, [mânia-lı] *(ma:nialı) sf.* **1.** Engeli olan; engelli. **2.** (Arazi için) engebeli; pürüzlü.

Manicilik, -ği [Mani-i Nakkaş *(Mezopotamyalı felsefeci-3. yy)* > manici-lik] *is.* **1.** Manicilerin birbirine karşıt ve eşit iyilik ve kötülük ilkesinin birlikte ve dengede var olmasına dayanan öğretileri. **2.** Her şeyi, biri tamamen benimsenen ve iyi olan ruh, diğeri ayrımsız reddedilen ve kötü olan madde olarak iki parçaya ayıran görüş.

maniç, -ci [? maniç] *{ağız} is.* Yağhanelerde burgu denilen direği çeviren kol. [DS]

ma'nidar, [Ar. maʿnā > Far. maʿnī-dār معنيدار] *(ma-ni:da:r) {OsT} sf.* → manidar.

manidar, [Ar. maʿnā > Far. maʿnī-dār معنيدار] *(ma:-ni:da:r) {OsT} sf.* **1.** Bir anlam taşıyan; bir şey ima eden; gizli ve ince bir anlam taşıyan; anlamlı; manalı. **2.** *zf.* Bir şey ima ederek; anlamlı; manalı.

ma'nidarane, [Ar. maʿnā > Far. maʿnī-dār-āne معنيدارانه] *(ma-ni:da:ra:ne) {OsT} zf.* Gizli bir şey ima edercesine; anlamlı bir şekilde; anlamlı anlamlı; manidar bir biçimde.

manifatura, [İt. manifactura] *(manufatu'ra) is.* **1.** Fabrika dokuması olan kumaş, bez vb.nin genel adı. **2.** Bu ürünlerin satıldığı yer; manifaturacı dükkânı.

manifaturacı, [manifatura-cı] *is.* **1.** Fabrika yapımı dokuma ürünlerini satan kimse. **2.** Bu kişinin iş yeri; manifatura mağazası; manifatura.

manifaturacılık, -ğı [manifatura-cı-lık] *is.* Manifaturacının yaptığı iş.

manifesto, [İt. manifesto] *(manife'sto) is.* **1.** *dnz.* Kaptan tarafından hazırlanarak gümrük ve liman işletmesine verilen bir limanda indirilecek olan malların listesi. **2.** Bir gemide bulunan malların cins ve miktarını belirten lise. **3.** Bir edebî hareketi veya sanatsal görüşü ortaya koyan yazar ve sanatçıların bu işe başlarken kaleme aldıkları kuramsal yazı; bildirge. **4.** Bir kişinin veya toplumsal grubun bir siyasi görüşü ortaya koymak üzere kamu oyuna yayımladıkları bildiri; bildirge. **5.** *argo.* Rüşvet.

manifold, [İng. **manifold**-writer] *is.* **1.** *dnz.* Gemilerde içinden yakıt ve su boruları devrelerinin geçtiği sandık. **2.** *oto.* Benzinli motorlarda karbüratörden gelen yakıt ve hava karışımını silindirlerin giriş deliklerine götüren dökme metalden parça (emme manifoldu). **3.** *oto.* Yanma odasında yanmış gazların kalıntılarını silindir kafasındaki egzoz çıkışlarında toplayan boru donanımı (egzoz manifoldu).

Manihaizm, [Fr. manichéisme] *is.* → Manicilik.

manik, -ği [? manik / manık] *{ağız} is.* **1.** Yavru. **2.** Kedi, köpek yavrusu. **3.** Ayı yavrusu. [DS]

manika, [İt. manica / Yun. maníka] *(mani'ka) is. dnz.* Gemilerin ambarlarını, makine dairelerini, güverte aralarını, sarnıçlarını havalandırmaya yarayan metal boru.

manikür, [Lat. manus *(el)* + cura *(bakım)* > Fr. manucure] *is.* **1.** Ellerin ve tırnakların bakımı ile ilgili işlemlerin tümü. **2.** El ve tırnak bakımı için uygulanan teknik.

manikürcü, [manikür-cü] *is.* Ellerin ve tırnakların estetik bakımını yapan ve bu işi meslek edinmiş kimse; manikür yapan.

manikürcülük, -ğü [manikür-cü-lük] *is.* El ve tırnak bakımını yapma işi ve tekniği; manikür uzmanlığı; manikürcünün yaptığı iş.

manila, [İt. manovela] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

maniple, [Fr. manipuler] *is.* **1.** Elle kullanma. **2.** Mors alfabesine göre çalışan telgraf haberleşmesinde akımı kesmek ve yeniden vermek amacıyla elle kullanılan aygıt. **3.** Bir elektrik devresini açıp kapamaya yarayan ve elle çalıştırılan komütatör.

manipülasyon, [Fr. manipulation] *is.* **1.** Varlıkları yapıcı, açıklayıcı ve yararlı bir biçimde kullanma işi; ustalıkla yapmak; güdümleme. **2.** *bilişim.* İşleme. **3.** *ekon.* Piyasada canlanma havası yaratmak, sermaye kesimini ticarete teşvik etmek ve piyasayı etkilemek amacıyla yapay olarak menkul alım satımı yapmak; hileli yönlendirme; hileyle yönlendirme. **4.** *genetik.* Kalıtsal bakımdan yeni birleşimde bir organizma elde etmek amacıyla cinsel çevrimi devreden çıkararak hücrelerin invitro üretimi veya DNA'nın moleküler yolla işlenmesine verilen ad.

manipülatör, [Fr. manipulateur] *is.* **1.** Telgraf gönderirken manipleyi kullanan kimse; yönlendirici. **2.** Maniple; yönlendirici. **3.** Bazı tehlikeli ve güç işlerde uzaktan kumanda ile çalıştırılan aygıt.

Manisa kebabı, [Magnesia => Manisa + Ar. kebāb + T. -ı] *is.t.* Manisa yöresine özgü bir tür kebap.

Manisa lalesi, [Magnesia => Manisa + Far. lāle + T. -s-i] *zool.* Düğün çiçeğigillerden, bahar başlarında koru eteklerinde yetişen, çeşitli renklerde çiçekler açan soğanlı bir yıllık otsu bitki; dağ lalesi, *(Anemone vulgaris).*

manistan, [Far. manistān ?] *{eT} is.* Durak; durma yeri; ikamet yeri. [EUTS]

maniş, [? manış / maniş] *{ağız} is.* Yürüyüş. [DS]

manişka, [İt. manesco] *is. dnz.* İki dilli iki makara ile yapılan palanga.

manit, -di [Ar. muʿannid معند => manit] *{ağız} sf.* İnatçı. [DS]

manita, [Yun. manitari] *is. argo.* **1.** Bir kimseyi tanıyormuş gibi davranarak ondan para sızdırma; hileyle para alma; dolandırıcılık. **2.** Hırsızlık. **3.** Çalıntı eşyaları satma. **4.** Bir erkeğin evlilik dışı cinsel yönden faydalandığı kadın, kız; flört; oynaş; dost. ☐ **manitaya basmak,** *argo. Hileye kanmak; dolandırılmak.*

manitacı, [manita-cı] *sf. argo.* Hırsız; dolandırıcı; hile ile para sızdıran.

manitacılık, -ğı [manita-cı-lık] *is. argo.* Arkadaşları olan satıcının başına toplanan halkı yankesicilikle soyan kimselerin yapmış olduğu hırsızlık.

manitoba, [İng. Manitoba *(Kanada'da bir eyalet)*] *is. bot.* Adını, anayurdu Manitoba gölü ve yakınında bulunan aynı adlı eyaletten alan camsı albüminli, ekmeklik buğday türü; Kanada buğdayı.

manivela, [İt. manovella > Fr. manivelle / مانيوله مانوله] *(manive'lâ) is.* **1.** Kol kuvvetinin gücünü artırmaya yarayan çelikten yapılma bir tür kaldıraç. **2.** Bir ucunun bağlı olduğu mil etrafında dönerek, hareket ileten veya iletilen hareketi alan çelik kol.

manivelalı, [manivela-lı] *sf.* Manivelası olan; manivela ile harekete geçen, işleyen.

maniya, [? maniya / maniye] *{ağız} is.* Domates. [DS]

maniyerizm, [Fr. maniérisme] *is.* **1.** *psikol.* Kişinin anlatımında çoğu zaman doğal ve sade olması gereken bir jestin karmaşık, yersiz ve çoğu zaman da duruma aykırı bir hâle gelmesine yol açan bozukluk. **2.** Anlatımda bilinçli bir şekilde yapmacığa ve aşırılığa kaçma; sanat ve edebiyatta doğallıktan ve yalınlıktan yoksunluk. **3.** On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda Rönesans ve Barok sanatları arasında, saray çevrelerinde tutulmuş incelik, zarafet dolu, ancak çok aşırı ve değişik zevklere hatta paradoksu düşkünlük derecesine vardıran bir sanat akımı.

mank[1], [mang / manğ / mank / müng *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *mank-ıl-da-mak, mank-ır-mak*

mank[2], [Kır. mang *(şaşkın, uyuşturucu)* > mank مانق] *{eAT} sf.* **1.** Sersem; ahmak; akılsız. *{eAT} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* Ağırbaşlı. **3.** *is.* Durgun, rüzgârsız hava. [DS] ☐ **mank olmak,** *{ağız} 1. Sersem olmak. 2. Güzel bir şey karşısında çok duygulanmak.* [DS]

manka, [Kaz. / Kır. mañka *(sakağı)*] *{ağız} sf.* (Kişi için) genizden konuşan. [DS]

mankafa[1], [Kaz. / Kır. mañka *(sakağı)* + Ar. ḳafā [EREN]] *(ma'nkafa) sf.* **1.** Geç ve güç anlayan; kafası işlemeyen; anlayışsız; aptal. **2.** (Kişi için) zihni yorulmuş; kafası şişmiş. **3.** *sf.* (At için) sakağı hastalığına tutulmuş. ☐ **mankafa hastalığı,** *Atlarda görülen ruam hastalığının halk arasındaki adı; sakağı.*

mankafa[2], [mankafa] *{ağız} sf.* Soğuk çalmış; soğuktan bozulmuş. [DS]

mankafa[3], [mankafa] *{ağız} is.* Fıtık; kavlıç. [DS]

mankafalık, -ğı [mankafa-lık] *is.* Mankafa olma hâli; mankafa birinden beklenen ve ona yakışır davranış; aptallık; anlayışsızlık.

mankale, [Ar. minḳale منقله => mankale] *is.* Delikli bir tahta üzerinde taşlarla oynanan bir oyun.

mankaş, [Ar. minḳāş => mankaş / mangaş] *{ağız} is.* Cımbız. [DS]

mankaşa, [? mankaşa] *{ağız} is.* Salıncağa bağlanan demir halka. [DS]

manken, [Holl. mannekijn *(küçük adam; adamcık)* > Fr. mannequin] *is.* **1.** Terzilerin modelleri üzerinde uyguladıkları, tahta, mukavva veya plastikten insan vücudu biçiminde yapılmış kalıp. **2.** Elbiseleri mağaza vitrinlerinde sergilemekte kullanılan insan vücudu örneği. **3.** Modaevlerinin hazırladığı model ve giysileri üzerinde halka tanıtan ve çeşitli gösterilere katılan kişi. **4.** Ressam ve heykelcilerin çoğunlukla model olarak kullandıkları türlü biçimler alabilen insan ve hayvan örnekleri. **5.** *as.* Süngü hücumunda düşman yerine kullanılan insan şeklindeki hedef model. ◻ **manken gibi,** *(Kişi için) vücudu düzgün, güzel ve ölçüleri yerinde olan.*

mankenlik, -ği [manken-lik] *is.* Manken olan kişinin yaptığı iş; mankenin mesleği.

mankıl, [? mankıl] *{ağız} is.* Ad; san; ün. [DS]

mankıldamak, [mank *(yans.)* > mank-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mankır, [mangır[2] > mankır] *{ağız} sf.* Değersiz. [DS]

mankırmak, [mank *(yans.)* > mank-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mankış, [? mangış / mankış] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mankobe, [? mankobe] *{ağız} is.* Sağımdan sonra koyunların yatırıldıkları yer. [DS]

mankoz, [Yun. mángkhos => mankoz / mankuz] *{ağız} is.* Tahtadan göz göz yapılmış tahıl veya yiyecek ambarı. [DS]

mankuf, [? mankuf / manguf] *{ağız} sf.* (Yapı için) bakımsızlıktan yıkılacak hâle gelmiş. [DS]

mankur, [? mankur] *{ağız} is.* **1.** Sığırları boynuruğa bağlamaya yarayan ve boynlarına geçirilen U biçimli ağaç. **2.** Bir ucunu hayvanın boynuna, öbür ucu yere çakılmış kazığa bağlı ip; örük. [DS]

mankuz, [? mankoz / mankuz] *{ağız} is.* → mankoz. [DS]

manlay, [Alt. mañday > manlay / mangalay] *{ağız} is.* Alın. [DS] ◻ **manlay cazuv,** *{ağız} Alın yazısı.* [DS]

manmak[1], [bā-n-mak / man-mak] *{eT} edil. f. [-ır]* **1.** Bağlanmak **2.** Kuşanmak.

manmak[2], [ban-mak / man-mak] *{eT} gçl. f. [-ar]* Banmak. [DLT]

mannа, [? manna] *{ağız} sf.* (Kişi) şişman ve sevimli. [DS]

mannasa, [Ar. mannaşa منصه] *{OsT} is.* Gelin odası.

mannay, [Alt. mañday] *{ağız} is.* → mangalay. [DS]

mano, [İt. mano *(el)*] *is. argo.* Kumar oynanan yere bırakılan para; komisyon; pay.

manolya, [Fr. Pierre Magnol *(Fransız hekim ve botanikçisi)* > magnolia] *is. bot.* Manolyagillerden, Amerika ve Asya'da pek çok türü yetişen, meşin gibi sert, basit ve almaşık yapraklı, beyaz iri çiçekli, bazı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık, *(Magnolia).*

manolyagiller, [manolya-gil-ler] *is. bot.* Meşin gibi sert yapraklı, tek veya salkım çiçekli basit ve almaşık yapraklı, iki yüz kadar türü bulunan Amerika ve Asya'da yetişen ağaççıklar familyası, *(Magnoliacea).*

manoma, [? manoma] *{ağız} is.* Kazan ve tava karası. [DS]

manometre, [Yun. manos *(az yoğun)* + metron *(ölçü)* > Fr. manomètre] *(manome'tre) is.* Bir akışkanın içinde bulunduğu kabın iç yüzeylerine yaptığı basıncı ölçmeye yarayan alet; basıölçer.

manometri, [Fr. manométrie] *is.* Kapalı bir kapta bulunan buhar veya gaz basıncının ölçülmesi işlemi.

manramaz, [manra-maz] *{ağız} is.* Şişek, toklu gibi belirli yaştaki koyun. [DS]

mansab, [Ar. munsabb > mansabb منصب] *{OsT} is.* → mansap.

mansap, -bı [Ar. munsabb > mansabb منصب] *{OsT} is. coğ.* Bir ırmağın bir denize veya daha büyük bir başka ırmağa döküldüğü, karıştığı yer; ağız; ırmak ağzı; kavşak; munsap.

mansıb, [Ar. naṣb > manṣıb منصب] *{OsT} is.* → mansıp.

mansıbdar, [Ar. manṣıb + Far. -dār منصبدار] *(mansıbda:r) {OsT} sf.* Memuriyette bulunan.

mansımana, [marsımana / mansımana / marsıma] *{ağız} is.* Yaban nanesi. [DS]

mansıp, -bı [Ar. naṣb > manṣıb منصب] *{OsT} is.* **1.** Devlet memuriyeti. **2.** Büyük memuriyet; önemli mevki; makam; derece; orun.

mansız, [ben / men > men-siz / man-sız] *{eT} sf.* Alçak gönüllü; mütevazı; çekingen; muti. [EUTS]

mansiyon, [Fr. mention] *is.* Bir yarışmada konulan ödül için yeterli görülmemekle birlikte anılmaya değer bulunan eser veya kişiye verilen derece veya başarı ödülü.

mansub, [Ar. naṣb > manṣub منصوب] *{OsT} sf.* **1.** Konmuş olan; dikilen. **2.** Tayin edilmiş; atanmış. **3.** *dbl.* Arapça'da sonu üstün ile e/a şeklinde okunan kelime.

mansube, [Ar. naṣb > manṣübe منصوبه] *(mansu:be) {OsT} is.* **1.** Satrançta bir oyun. **2.** *mecaz.* Hile; oyun. ◻ **mansūbe-sāz,** *{OsT} Hileci.*

mansubîn, [Ar. naṣb > manṣûbîn منصوبين] *(mansu:-bi:n) {OsT} is.* Memuriyette bulunanlar; tayin olunanlar; atananlar.

mansur, [? mansur] *{ağız} is.* Mantar. [DS]

mansure, [Ar. nuṣret > manṣûr / manṣûre منصوره] *(mansu:re) {OsT} sf.* Allah'ın yardımı ile üstün gelen; yenen; galip.

mansuriyet, [Ar. manṣûr > manṣûriyyet منصوريت] *(mansu:riyet) {OsT} is.* Allah'ın yardımıyla üstün gelme, zafer kazanma.

mansus[1]**,** [Ar. naṣṣ > manṣûṣ / manṣûṣa منصوص / منصوصه] *(mansu:s) {OsT} sf.* Kur'an-ı Kerim'de açıkça anlatılmış bulunan; hakkında ayet bulunan.

mansus[2]**,** [Lat. mansus *(konut)*] *is.* Orta Çağ sonlarına doğru yurtluklar bünyesinde bir tarım işletmesi birimi olan bahçeli, tarlalı kır evi.

manşa, [Far. māşe] *{ağız} is.* Maşa. [DS]

manşet, [Fr. manchette] *is.* **1.** Bir gömleğin kol düğmeleriyle tutturulan dört ilikli devrik ucu. **2.** Bir gazetenin birinci sayfasının üst kısmında yer alan büyük puntolu yazı başlığı; başlık. **3.** Eldivenin bilek kısmına geçirilen deri parça. **4.** Voleybolda servisleri karşılamak için ön kolla yapılan vuruş.

manşır, [Ar. meşhûr] *{ağız} sf.* Tanınmış; ünlü. [DS] ◻ **manşır etmek,** *{ağız} Açığa vurmak; duyurmak.* [DS]

manşon, [Fr. manchon] *is.* **1.** Elleri soğuktan korumak için kürkle örtülü içine vatka astar geçirilmiş ipek kürk. **2.** Teyplerde kullanılan manyetik kayıt ortamı. **3.** İki boruyu birbirine bağlamakta kullanılan vidalı boru parçası. **4.** Havai hatların kurulmasında içine birleştirilecek parçaların geçeceği yuva bulunan iletkenlerin birleştirilmesine yarayan metal parça.

mantaka, [? mantaka] *{ağız} is.* İri dikiş; teyel. [DS]

mantakalamak, [mantaka-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Teyellemek. [DS]

mantal [Sansk. mandala] *{eT} is.* Sihir; büyü; tılsım. [EUTS]

mantali, [Sansk. mandala] *{eT} is.* → mantal. [EUTS]

mantalik, [? mantalik / mantelek] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

mantar[1]**,** [Yun. émanitári] *is.* **1.** Karada yetişen, boy, biçim ve yöre bakımından çok büyük değişiklikler gösteren, bazı türleri zehirli, çiçeksiz, damarsız ve klorofilsiz, yaklaşık iki yüz bin kadar bitki türünün toprak dışında görünen kısımlarının ortak adı. **2.** Yer altındaki miselyum adı verilen kısmıyla birlikte bu bitkinin tümü. **3.** Çocukların özel bir tabanca ile patlattıkları, içine barut veya başka bir patlayıcı konulmuş mantar parçası. **4.** Balık ağlarını su yüzünde tutmaya veya olta sarmaya yarayan mantar parçası. **5.** *biy.* Özgün çekirdekli hücreleri olan damarsız, klorofilsiz her türlü bitki. **6.** Nemli odunu çürütebilen, diğer canlılarda ve insanlarda ayak parmakları arasında hastalıklara yol açan bitkisel organizma. **7.** Bazı mantarların yol açtığı, insan cildinde, bitki ve hayvanlarda görülen asalak hastalığı; mantar hastalığı. **8.** Bir döşeme plağını taşıyan betonarme bir dikmenin üst bölümünde koni veya piramit biçiminde genişleme. **9.** *argo.* Yalan; uydurma söz. **10.** *sf.* Mantardan yapılmış olan. **11.** *argo.* (Kişi için) aptal; salak; akılsız. **12.** *{ağız}* Çürük. [DS] ◻ **mantara basmak,** *argo. Başkası tarafından hazırlanmış bir oyuna düşmek; tuzağa düşmek.*|| **mantar ağacı,** *bot. Turunçgillerden, Doğu Asya'nın tropikal ve yarı tropikal bölgelerinde yetişen, kabuğundan mantar elde edilen ve bazen de süs bitkisi olarak yetiştirilen kerestesi çok gözenekli, süngerimsi, açık sarı renkli bir ağaç, (Phellodendron amurense).*|| **mantar atmak,** *argo. Yalan söylemek.*|| **mantar bilimci,** *Mantar bilimi ile uğraşan uzman.*|| **mantar bilimi,** *biy. Mantarların yapılarını, özelliklerini, yol açtıkları hastalıkları ve tedavi yollarını inceleyen tıp dalı; mikoloji.*|| **mantar çorbası,** *Yenilebilir mantar pişirildikten sonra un, yağ, sarımsak ve bol su içinde kaynatılması ile hazırlanan çorba.*|| **mantar doku,** *bot. Ölü hücrelerden oluşan, bitkilerin kök ve gövdelerinde su kaybını önleyici, yaralanmalara karşı koruyucu bir rol oynayan doku katmanı.*|| **mantar gibi yerden bitmek,** *Birdenbire ortaya çıkıvermek.*|| **mantar hastalığı,** *tıp. Mikroskobik mantarlardan ileri gelen cilt hastalığı; mikoz; küflüce.*|| **mantar ilacı,** *İnsan, hayvan ve bitkilerde mantarlardan ileri gelen hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaç.*|| **mantar kent,** *Büyümesi çok hızlı olan ve nüfusu on yıl içinde iki katına veya daha fazlasına çıkan şehir.*|| **mantar kambiyumu,** *biy. Odunsu köklerde ve gövdelerde ağaç kabuğunun mantar tabakasını meydana getiren ikincil meristem tabakası.*|| **mantar meşesi,** *bot. Batı Akdeniz çevresindeki ülkelerde yetişen, kabuğundan mantar elde edilen bir meşe türü, (Quercus suber).*|| **mantar özü,** *bot. Karbon, hidrojen ve oksijenden oluşan, bazı bitki hücrelerinin çeperlerini kaplayarak sıvı ve gazların geçmesini engelleyen ve bu yüzden hücrenin ölümüne veya mantar oluşumuna yol açan madde.*|| **mantar tabakası,** *bot. Ağaçlarda, hücrelerin çeperlerine mantar özü yığılmak suretiyle protoplazmasını kaybederek mantar oluşumuna yol açan dış büyütken tabaka.*|| **mantar tabancası,** *Tabanca biçiminde, ucundaki borusuna patlayıcı mantar takılarak patlatılan çocuk oyuncağı.*|| **mantar yakası,** *balıkç. Balık ağının üst kenarında bulunan ve mantarların yardımı ile ağı yüzer durumda tutan ip.*|| **mantar zehirlenmesi,** *tıp. Zehirli mantarların yenmesinden ileri gelen ve çoğunlukla ölümle sonuçlanan zehirlenme olayı.*|| **mantar zehri,** *Bazı*

mantarların veya küflerin salgıladığı yüksek derecede zehirli maddelere verilen ad; mikotoksin.

mantar[2], [Yun. manitári] *is. bot.* **1.** Bitkilerin çoğunda sap ve kökte soymuk tabakanın dışında bulunan, içi hava dolu, zarı mantar özlü sık hücrelerden meydana gelen ikincil doku; süberin. **2.** Bazı bitkilerde, özellikle mantar meşesinde bulunan, esnek ve hafif olduğu için şişe tapası, cankurtaran simidi veya yeleği, ayakkabı tabanı vb. yapımında kullanılan, geçirimsiz, katı madde. **3.** Bu maddeden yapılan şişe tıpası.

mantar[3], [mantar] *{ağız} is.* **1.** Hayvanların burnunun ucundaki tüysüz yer. **2.** Dericilikte, tanen kırmakta kullanılan bir araç. [DS]

mantarcı, [mantar-cı] *is.* **1.** Mantar yetiştirip satan kişi. **2.** *argo.* Saf kişileri dolandıran kimse. **3.** *argo.* Durmadan yalan söyleyen kişi; yalancı; düzenbaz.

mantarcılık, -ğı [mantar-cı-lık] *is.* **1.** Mantar yetiştirme ve satma işi. **2.** *argo.* Saf kişileri dolandırma; dolandırıcılık. **3.** *argo.* Durmadan yalan söyleme; yalancılık; düzenbazlık.

mantardoğuran, [mantar+doğ-ur-an] *is. bot.* (Büyütken doku için) mantarlaşmış hücreleri doğurarak mantar tabakasını doğuran; fellojen.

mantarhane, [mantar + Far. ḫāne منطارخانه] *(mantarha:ne) {OsT} is.* Mantarların işlendiği yer.

mantarlama, [mantar-la-ma] *is.* Mantarlamak işi.

mantarlamak, [mantar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeye mantar takmak veya mantar yerleştirmek. **2.** *argo.* Yalan söylemek; aldatmak.

mantarlar, [mantar-lar] *is.* Çiçeksiz, klorofilsiz ilkel bitkiler sınıfı.

mantarlaşma, [mantar-la-ş-ma] *is.* **1.** Mantarlaşmak eylemi veya durumu. **2.** Odunun içinde, içi beyazımsı çürük odunla dolu kovuk şeklinde değişik büyüklükte kusurların oluşması.

mantarlaşmak, [mantar-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Hücre zarları için) mantar özü karışarak geçirimsiz bir durum almak. **2.** Odun içinde çürümeye yönelik kovuklar oluşmak.

mantarlı, [mantar-lı] *sf.* **1.** (Yiyecekler için) içinde yenilebilir mantar bulunan. **2.** Meşe mantarı takılmış olan. **3.** (Şişe için) tıpası olan. **4.** Mantar hastalığına yakalanmış olan.

mantarlık, -ğı [mantar-lık] *is.* **1.** Sebze gibi kullanılan mantarların yetiştirildiği yer. **2.** İncelenmek üzere mantar kültürünün saklandığı yer. **3.** *sf.* Mantar yetiştirmek için humuslu ve gübreli toprak yastık.

mantarsı, [mantar-sı] *sf.* **1.** Mantara benzeyen; mantar gibi. **2.** Mantar sertliğinde ve özelliğinde olan.

mantaşgabağı, [? mantaş + kaba(k)-ı] *{ağız} is.* Helvacıkabağı. [DS]

mantaz, [? mantaz] *{ağız} is.* Önlük; peştamal. [DS]

mantelek, -ği [? mantalik / mantelek] *{ağız} is.* → mantalik.

mantı[1], [Çin. mantou *(buharda pişirilmiş)* > Moğ. mantu > manta > mantı [Tekin]] *is.* **1.** İçine sarımsak, maydanoz karışımlı kıyma konularak bohça biçiminde dürülmüş küçük hamur parçalarıyla yapılan yoğurtlu yemek; tatar böreği; kulak aşı; kulak çorbası; kulaklı çorba; kulaklı hamur. **2.** *{ağız}* Yaprak sarması. [DS]

mantı[2], [Yun. lanını [Tietze] => mantı / mantu / mıntı] *{ağız} is.* **1.** Sapsız bıçak veya çakı. **2.** Çakı ve bıçağın demir kısmı. **3.** Sap. **4.** Körleşmiş, kesmez duruma gelmiş bıçak. [DS]

mantı[3], [pat / patı > mantı / mantır] *{ağız} is.* **1.** Kasımpatı. **2.** Şebboy. [DS]

mantı[4], [İt. mante] *is. dnz.* Gabya serenini kaldıran halat ve makara.

mantıcı[1], [mantı-cı] *is.* Mantı yapan veya mantı satan kimse.

mantıcı[2], [mantı-cı] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mantıfal, [Far. baht-vār => mantıfal] *{ağız} is.* Kutu içine konan çiçekleri çekerek mâni okuma yoluyla oynanan bir oyun. [DS]

mantık, -ğı [Ar. nuṭḳ *(söz)* > manṭıḳ منطق] *{OsT} is.* **1.** Ait olduğu konudan ve her türlü ruhsal süreçten ayrı, bağımsız ve soyutlanmış biçimde ele alarak, akıl yürütmeyi inceleyen bilim dalı; doğru düşünme sanatı ve bilimi; düşünme biçimi ve düşünme yasaları bilimi. **2.** *fel.* Düşüncenin ve düşüncenin varlık biçimlerinin, ögelerinin, türlerinin; olanaklarının, yasalarının ve düşünce bağlamlarının bilimi. **3.** Doğru düşünmenin yolu ve yöntemi. **4.** Akla uygun, tutarlı ve sağ duyulu düşünme ve buna göre davranma yolu; düşünce ve davranışlardaki tutarlılık. **5.** (Tamlanan olarak kullanıldığında) belli bir özelliği bulunan kişi ve gruba özgü kalıplaşmış kuralları ve ilkeleri olan düşünme ve davranış biçimi. **6.** Düşüncelerin birbirine bağlanma ve birbirinden doğma biçimi; akıl yürütme. **7.** Olay ve olguların kaçınılmaz ve belli bir sonucu doğuracağı düşünülen doğrultusu, yönü; yönelim. **8.** Söz söyleme; konuşma. **9.** Söz; dil; laf. ⊡ **mantık dışı,** *1. Mantık ilke ve kurallarından yoksun olan; mantıkla çözümlenemeyen. 2. Mantıkla olumlu veya olumsuz herhangi bir ilgisi olmayan. 3. Mantık sınırları dışında kalan.*|| **mantık-ı remzî,** *Sembolik mantık.*|| **mantık-ı sürî,** *Biçimsel mantık; formel mantık.*|| **mantık öncesi,** *1. Mantıktan önce gelen; kablelmantık. 2. (Çocuk için) henüz mantıklı düşünmeye erişmediği dönem. 3. sosy. (İlkel kabileler için) mantığın kurallarına, özellikle çelişmezlik ve nedensellik ilkelerine aykırı akıl yürütme.*

mantıka[1], [? mantıka / mantaka] *{ağız} is.* İri dikiş; teyel. [DS]

mantıka[2], [? mantıka] *{ağız} is.* Davarların kulağını keserek yapılan belirlilik; enek. [DS]

mantıka[3], [? mantıka] *{ağız} is.* Minarelerin tepesindeki kurşunları birbirine bağlamak için kullanılan bir araç. [DS]

mantıka, [Ar. mınṭaḳa => mantıka] *{ağız} is.* Jandarma karakolu. [DS]

mantıkan, [Ar. manṭıḳan منطقاً] *(mantı'kan) {OsT} zf.* → mantıken.

mantıkça, [mantık-ça] *(mantı'kça) zf.* Mantık bakımından; mantığa göre; mantıken.

mantıkçı, [mantık-çı] *is.* **1.** Mantık bilimi uzmanı; mantık bilimiyle uğraşan kimse. **2.** Mantık kurallarına uygun biçimde doğru akıl yürüten kimse. **3.** Mantık dersleri veren öğretmen.

mantıkçılık, -ğı [mantık-çı-lık] *is.* **1.** Mantığı felsefenin başı sayan dünya görüşü; mantık biliminin her şeyin üstünde olduğunu savunan felsefî görüş. **2.** *man.* Bütün bilimleri matematik biçime indirgeyen ve matematiği mantığın bir uygulaması durumuna getiren öğreti.

mantıken, [Ar. manṭıḳen منطقاً] *(mantı'ken, k kalın söylenir) {OsT} zf.* Mantık bakımından; mantığa göre; mantık açısından; mantıksal olarak; mantıkça.

mantıkî, [Ar. manṭıḳ > manṭıḳī منطقى] *(mantıki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Mantık kurallarına uygun olan; akla uygun; mantıklı. **2.** Mantıkla ilgili; mantığa ilişkin; mantıksal. **3.** Gerçeğin doğal akışından doğan; doğal. 🗗 **mantıkî kıraat** *{OsT} Yazı işaretlerine ve noktalamaya dikkat ederek okuma.*

mantıkiyat, [Ar. manṭıḳ > manṭıḳiyyāt منطقيات] *(mantıkiya:t, k kalın söylenir) {OsT} is.* Mantık ve mantık bilimi ile ilgili konular; mantık konuları.

mantıkiyyun, [Ar. manṭıḳ > manṭıḳiyyūn منطقيون] *(mantıkiyyu:n) {OsT} is.* Mantıkla uğraşanlar; mantık bilginleri.

mantıklaştırıcılık, -ğı [mantık-la-ş-tır-ıcı-lık] *is. fel.* **1.** Mantıksal olana aşırı değer verme. **2.** Mantığı, ruh biliminden bağımsız olarak kurma eğilimi. **3.** Mantığın ruh bilimine üstünlüğünü öne sürme eğilimi. **4.** Matematiği, mantığa indirgeme ve mantığın bir dalı olarak ele alma eğilimi.

mantıklı, [mantık-lı] *sf.* **1.** Akla, mantığa, sağduyuya uygun olan; mantık kurallarına uygun; mantıkî. **2.** Doğru düşünen; mantığa göre hareket eden. **3.** *zf.* Mantığa uygun biçimde. 🗗 **mantıklı tonlama,** *dbl. Cümlede anlama göre beliren, düşünce ile paralel olan ve belirli bir mantığa göre yapılmış tonlama.*

mantıksal, [mantık-sal] *sf.* **1.** Mantık kurallarına uygun; mantıklı; mantıkî. **2.** Mantıkla ilgili olan; mantıkî. **3.** Olay ve olguların kendi doğasından kaynaklandığı düşünülen; kaçınılmaz olan; zorunlu. **4.** *bsy.* (Devre, öge, değişken vb. için) *"doğru"* veya *"yanlış" / "1"* veya *"0"* olarak adlandırılan iki biçimden yalnızca birinde bulunabilen. 🗗 **mantıksal deneycilik,** *fel. Bilginin deneyle veya gözlemle doğrulanabilir, sınanabilir olması temeline dayanan Viyana okulu yöntemi; bilimsel deneycilik.*|| **mantıksal olguculuk,** *fel. Mantığın matematiksel düşünme yöntemleri ile felsefeye yeni ve güvenilir temel sağlamaya yönelik akım; yeni olguculuk, Viyana Okulu.*

mantıksız, [mantık-sız] *sf.* **1.** Akla ve mantık kurallarına aykırı olan; mantık dışı. **2.** (Kişi için) doğru düşünmekten, akıl yürütmekten yoksun. **3.** *zf.* Mantıksız birine yakışır biçimde olan; mantıktan yoksun olarak.

mantıksızlık, -ğı [mantık-sız-lık] *is.* **1.** Mantıksız olma durumu. **2.** Mantıksız birine yakışır tutum.

mantır, [mantı / mantır] *{ağız} is.* Şebboy. [DS]

mantırıç, -cı [mantırıç] *{ağız} is.* Mart inciri; frenk inciri. [DS]

mantıvar[1], [Far. bahtiyār => mantıvar / mantuvar] *{ağız} is.* **1.** Hıdrellez geceleri çekilen mâni. **2.** Mânilerden kader çekme oyunu. **3.** Kader; baht. [DS]

mantıvar[2], [? mantıvar / mantuvar / mantüvar] *{ağız} is.* → mantuvar[2]; ölmez çiçek. [DS]

mantız, [İt. maltase => maltız / mantız / mantiz / mantoz] *{ağız} is.* Üstü ızgaralı, soba biçiminde sacdan yapılma ocak. [DS]

mantik, -ği [? mantik / medik] *{ağız} is. bot.* Birleşikgillerden, yaprakları dikenli, 15-20 cm. boyunda morumsu çiçekli, kökü soyularak yenilen, gövdesi hayvanlara yem olarak verilen çok yıllık otsu bir bitki, *(Cirsium rhizocephalum).* [DS]

mantilya, [İt. mantiglia] *is. dnz.* Serenleri direklere asmak için cundalarından direklere alınan halat.

mantin, [İsp. mantilla] *is.* **1.** Canfesten yapılmışı bir tür ağır ipekli kumaş. **2.** *{ağız}* İpekli elbise.[DS] **3.** *{ağız}* Çiçekli atlastan yapılmış gelin elbisesi. [DS]

mantinota, [İt. mantenuta] *(mantino'ta) is. argo.* Müslüman olmayan kapatma; metres.

mantis, [Lat. mantissa *(toplama)* > Fr. mantisse] *is. mat.* **1.** Bir ondalık logaritmanın artı değerli ondalık kısmı. **2.** Devirli ondalık kesirde, belirtilecek sayının en anlamlı rakamlarından oluşan sayı.

mantiş, [? mantiş] *{ağız} sf.* (Kişi için) Yuvarlak ve tombul yüzlü, basık burunlu. [DS]

mantiz, [İt. maltase => maltız / mantız / mantiz / mantoz] *{ağız} is.* → mantız. [DS]

mantoz, [İt. maltase => maltız / mantız / mantiz / mantoz] *{ağız} is.* → mantız. [DS]

manto, [Fr. manteau] *(ma'nto) is.* **1.** Soğuktan korunmak amacıyla daha çok diğer elbiselerin üzerine giyilen, kalın kumaştan yapılma, uzun kollu ve önden açık kadın dış giyeceği. **2.** *jeol.* Yer yuvarlağının çekirdek ile kabuk arasında kalan bölümü. **3.**

zool. Hayvanların vücudunu örten deri, kıl, tüy, pul vb.ne verilen ad; örtenek.

mantolu, [manto-lu] *sf.* Mantosu olan; manto giymiş olan.

mantoluk, -ğu [manto-luk] *sf.* (Kumaş için) manto yapmaya uygun.

mantosuz, [manto-suz] *sf.* Mantosu olmayan; manto giymemiş olan.

mantra, [Sansk. mandra] *{eT} is.* Söz; sihir. [EUTS]

mantu[1], [Çin. / Moğ. mantu] *{eT} is.* Mantı. *{ağız} (aynı).* [Nevâyî] [DS]

mantu[2], [? mantu / mantı] *{ağız} is.* **1.** Sapsız bıçak veya çakı. **2.** Bıçak ve çakının demir kısmı. **3.** Kullanılmış, eskimiş çakı veya bıçak. [DS]

mantuk, [Ar. nuṭḳ > manṭūḳ / manṭūḳa منطوق / منطوقه] *(mantu:k) {OsT} sf.* **1.** Denilmiş; söylenmiş. **2.** Söz; kelam. **3.** Anlam; kavram.

mantuvar, [Far. bahtiyār => mantuvar / mantıvar / bahtıbar] *{ağız} is.* **1.** Mânilerle kader çekme oyunu. **2.** Kader; baht. [DS]

mantuvar[2], [? mantıvar / mantuvar / mantüvar] *{ağız} is. bot.* Birleşikgillerden, halk hekimliğinde kulak ağrısını dindirici, idrar ve safra artırıcı, taş düşürücü olarak kullanılan, güzel kokulu, yünümsü tüylü, sarı çiçekli otlar; ölmez çiçek, *(Helichrysum arenarium).* [DS]

mantoz, [İt. maltase => maltız / mantız / mantiz / mantoz] *{ağız} is.* → mantız. [DS]

mantüvar, [? mantıvar / mantuvar / mantüvar] *{ağız} is.* → mantuvar[2]; ölmez çiçek. [DS]

manu, [Moğ. manūl / manü / mōlun] *(manu:) {eT} is.* Yabani bir hayvan; step kedisi. [EUTS]

manüel, [Fr. manuel] *is.* El kitabı.

manüfaktör, [Lat. manu factura *(el işçiliği)* > Fr. manufacture] *is.* Mamul madde üreten sanayi kuruluşu; imalathane.

manuh, [? manık / manuḫ] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

manuk[1], **-ğu** [? manık / manuk] *{ağız} is.* **1.** Kedi. **2.** Kedi ve köpek yavrusu. [DS]

manuk[2], **-ğu** [? manuk] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

manuklamak, [manuk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* İvmek; acele etmek. [DS]

manusa, [? manusa / manısa] *{ağız} is.* Basmadan daha kalın ve çizgili dokuma. [DS]

manuşır, [? manaşır / manuşır] *{ağız} is.* Yeşil kertenkele. [DS]

manya[1], [Yun. mania > Fr. manie] *(ma'nya) is.* Saplantı; mani.

manya[2], [? manya] *{ağız} is.* Ocak kurumu. [DS]

manya[3], [? manya] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında sonuca varma veya oyunun bir bölümünü kazanma. [DS]

manya[4], [? manya / mamya] *{ağız} is.* Domates. [DS]

manyak[1], **-ğı** [Yun. mania > Fr. maniaque] *(ma'nyak) is.* ve *sf.* **1.** Maniye tutulmuş hasta. **2.** *mecaz.* Gülünç, şaşırtıcı ve garip davranışları olan kimse. **3.** *"Aptal; sersem"* anlamında hakaret sözü. **4.** *psikol.* Maniye ilişkin; mani ile ilgili.

manyak[2], [Alt. many-ak] *{eT} is.* Eski Türk din adamlarından kamın giydiği özel cüppe; şaman giysisi.

manyak[3], **-ğı** [? manyak] *{ağız} is.* Ağaç budamakta kullanılan ucu eğri bir tür bıçak. [DS]

manyakça, [manyak-ça] *(manya'kça) zf.* **1.** Manyak birine yakışır biçimde; manyak gibi. **2.** *sf.* Manyak birine benzeyen.

manyaklaşma, [manyak-la-ş-ma] *is.* Manyaklaşmak eylemi veya durumu.

manyaklaşmak, [ınanyak-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Manyak durumuna girmek. **2.** Manyak gibi davranır olmak.

manyaklık, -ğı [manyak-lık] *is.* **1.** Manyak olma durumu; manyakça davranan kimsenin niteliği. **2.** Manyakça davranış; çılgınlık. **3.** Aptallık; sersemlik.

manyamak, [Yun. mania => manya-mak] *gçsz. f. [-r] [-(y)ı-yor]* Yorgunluk, şaşkınlık gibi sebeplerle dengesiz hareketlerde bulunmak.

manyat, [İt. meniáda] *is.* **1.** Alamanadan küçük üç çift kürekli balıkçı kayığı. **2.** Bu kayıkla atılıp sahilden iki ucundan çekilen balıkçı ağı; ığrıp. **3.** *{ağız}* Barbunya, tekir vb. balıkları avlamakta kullanılan ince gözlü dip ağı.[DS]

manyatçı, [manyat-çı] *is.* Manyat çekerek balık tutan balıkçı.

manyetik, -ği [Yun. magnes *(mıknatıs)* / Lat. ınagnes > magneticus *(mıknatıslı)* > Fr. magnétique] *sf.* **1.** Mıknatıs veya mıknatısın özellikleriyle ilgili olan. **2.** Mıknatıs özelliği taşıyan. ◻ **manyetik açıklık,** *Mıknatıslanmış ibrenin sapmasını belirleyen açı.*‖ **manyetik direnç,** *Manyetik bir devrede, manyetomotor kuvvetin devre içinden geçen indükleme akısına oranı.*‖ **manyetik alan,** *fiz. Bir mıknatısın, bir elektrik akımının, manyetik kuvvetler oluşan çevresi; bir mıknatısın N ucundan S ucuna doğru olan kuvvet çizgilerinin yayılmış olduğu alan.*‖ **manyetik algılayıcı,** *Maden yataklarının araştırılmasında ve bulunmasında kullanılan aygıt.*‖ **manyetik arayıcı,** *Maden yataklarının araştırılmasında ve bulunmasında kullanılan aygıt.*‖ **manyetik bant,** *elektron. Üzeri manyetik bir hâle getirilebilen bir tabaka ile kaplanmış ve ses, görüntü, bilgisayar verileri gibi bilgileri kaydetmeye yarar şerit.*| **manyetik bellek,** *bsy. Çalışma sistemi bazı maddelerin manyetik özelliklerinin kullanımına dayanan kabarcık, disk veya yaprak halindeki bellekler.*‖ **manyetik daralma,** *fiz. Manyetik bir alan içine konulan bir cismin hacim bakımından değiş-*

şikliğe uğraması durumu.|| **manyetik disk,** *bsy. Yüzeyine manyetik katman kaplanmış bilgi depolanabilir tekercik.*|| **manyetik fırtına,** *ast. Güneşte meydana gelen püskürmelerin Yer'in manyetik ortamında meydana getirdiği geçici ve ani dalgalanmalar.*|| **manyetik kart,** *bsy. Yüzeyine bilgi depolanabilir manyetik bir katman yerleştirilmiş kart.*|| **manyetik kartuş,** *bsy. İçine yerleştirildiği koruyucu ile birlikte kullanılan manyetik şerit kutucuğu; manyetik kaset.*|| **manyetik kaset,** *Manyetik kartuş.*|| **manyetik kayıt,** *elektron. Manyetik etkilerden yararlanarak ses ve görüntü kaydetmeye, saklamaya veya tekrar üretmeye yarayan alet.*|| **manyetik kutup,** *fiz. Bir mıknatıs çubuğunun her iki ucunda yer alan dış manyetik alanın en güçlü olduğu yer.*|| **manyetik kuvvet,** *fiz. Elektrik yüklü parçacıkların hareketlerinden kaynaklanan çekme ve itme kuvveti.*|| **manyetik meridyen,** *Mıknatıslanmış ibre doğrultusunda geçen düşey düzlem.*|| **manyetik rezonans,** *fiz. Manyetik alanların etkisi sonucu elektronların veya atom çekirdeklerinin elektromanyetik ışınım soğurması veya salması.*|| **manyetik şerit,** *bsy. İki kod temeline dayanan manyetik kutuplaşmalar hâlinde bilgileri kaydetmeye yarayan duyar bir tabaka ile kaplanmış sarılabilir nitelikte esnek şerit.*|| **manyetik şerit ünitesi,** *Bir işlem ünitesinde, manyetik şerit üzerinde bilgileri kaydetmeye veya kaydedilmiş bilgileri okumaya yarayan parça.*|| **manyetik tambur,** *bsy. Yüzeyinde bulunan mıknatıslanabilir katman sayesinde bilgi depolamaya yarar silindir.*

manyetiklik, -ği [manyetik-lik] *is.* **1.** Mıknatıslanmış maddelerden kaynaklanan olayların tümü. **2.** Mıknatıslanmış maddelerin ve mıknatısların özelliklerini inceleyen fizik dalı. ⊡ **manyetiklik giderici,** *dnz. Gemileri manyetik mayınlara karşı koruyan düzen.*

manyetit, [Fr. magnétite] *is. min.* Siyah renkli, mıknatıslı ve çok değerli bir demir cevheri olan demir oksit: Fe_3O_4.

manyetize, [Fr. magnetiser *(manyetizma ile uyutmak)* > magnétisé] *sf.* Telkin ve hipnoz yolu ile etki altına alınmış olan. ⊡ **manyetize etmek,** *Telkin ve hipnoz yoluyla etkilemek.*|| **manyetize olmak,** *Telkin ve hipnoz yoluyla etkilenmek.*

manyetizma, [Fr. magnétisme] *(manyeti'zma) is.* **1.** Mıknatıslanmış maddelerden kaynaklanan olayların tümü; manyetik olma durumu; manyetiklik. **2.** Mıknatıslanmış maddelerin ve mıknatısların özelliklerini inceleyen fizik dalı. **3.** Telkin ve hipnoz yoluyla bir kimseyi etkileme işi.

manyetizmacı, [manyetizma-cı] *is.* Telkin ve hipnoz yolu ile insanları etkilemeye çalışan kimse; manyetizma yapan kimse.

manyetizmacılık, -ğı [manyetizma-cı-lık] *is.* Telkin ve hipnoz yoluyla insanları etkileme sanatı; manyetizmacının yaptığı iş.

manyeto, [Fr. magnéto-génératrice] *(manye'to) is.* **1.** Sürekli bir mıknatısın manyetik alanıyla indüklenen elektrik üreteci. **2.** Maden veya taş ocağı deliklerine doldurulmuş patlayıcı maddeyi ateşlemek için gerekli elektrik akımını üreten taşınabilir elektrik üreteci.

manyetofon, [Fr. magnétophone] *is.* Teyp.

manyetolu, [manyeto-lu] *sf.* Manyetosu olan; manyeto ile çalışan.

manyetometre, [Fr. manétomètre] *(manyetome'tre) is.* Manyetik alanların momentini veya manyetik momentleri ölçmeye yarayan alet.

manyeton, [Fr. magneton] *is. fiz.* Atom ve atom altı bölgelerine özgü temel manyetik moment birimi.

manyetosfer, [Fr. magnétosphére] *is. ast.* Yer'i gezegenler arası uzaydan ayıran üst sınırla iyonosferin üst kısmı arasında kalan ve içinde Yer'e kuvvetli bir fiziksel etki yapan Yer'in manyetik alanının bulunduğu Yer çevresini kuşatan bölgenin dışı.

manyezi, [Fr. magnésie] *is.* Magnezyum oksit; magnezya.

manyezit, [Fr. magnésite] *is. min.* Doğal magnezyum silikat; lüle taşı; Eskişehir taşı.

manyok, [Tupi d. manioca > Fr. manioc] *is. bot.* Sütleğengillerden, tropikal bölgelerde yetişen, yaprakları almaşık, nişastaca zengin yumru köklü, kökleri yerlilerce besin olarak kullanılan, ayrıca nişastasından tapyoka adı verilen manyok tarhanası yapılan büyük bir ağaç, *(Manihot utilissima).*

manzak, -ğı [? manzak] *{ağız} sf.* Köse. [DS]

manzam, [Ar. manẓam منظم] *{OsT} is.* Dizi; sıra.

manzar, [Ar. naẓar > manẓar منظر] *{OsT} is.* **1.** Bakılan, görülen, seyredilen yer. **2.** Görünüş; suret. **3.** Göz bebeği. **4.** Çehre; yüz.

manzara, [Ar. naẓar > manẓara منظره] *{OsT} is.* **1.** Bakıldığında dikkati çeken güzel görünümlü yer. **2.** Belli bir yöne doğru bakıldığında uzaktan gözün görebildiği doğa parçası olan her şey; görünüm; görünüş. **3.** *mecaz.* Bir durumun, bir biçimin ortaya koyduğu genel görünüş; tablo. **4.** Dikkati çeken, ilgi uyandıran her şey. **5.** Konusu doğa veya şehir olan resim, fotoğraf, gravür veya desen; peyzaj. **6.** Eskiden pencereye verilen isim. **7.** *argo.* Durum; hâl; vaziyet. ⊡ **manzara koymak,** *tv. Televizyon yayınlarında beklenmedik bir kesinti olduğunda ekrana bir manzara resmi görüntüsü getirmek.*|| **manzarayı çakmak,** *argo. Durumu anlamak; işin esasını öğrenmek.*

manzaralı, [manzara-lı] *sf.* **1.** Manzarası güzel ve hoş olan. **2.** (Ev vb. için) pencere veya balkondan bakıldığında güzel bir manzarayla karşılaşılan; iyi

manzarası olan. **3.** (Bir şey için) cephesi bir yere bakan; orayı gören.

manzarani, [Ar. manẓarānī منظرانی] *(manzara:ni:) {OsT} sf.* (Kişi için) gösterişli; güzel.

manzarasız, [manzara-sız] *sf.* Manzarası olmayan; cephesi kapalı.

manzari, [Ar. manẓarī منظری] *(manzari:) {OsT} sf.* (Kişi için) gösterişli; güzel.

manzer, [? manzer / mançer] *{ağız} is.* Aşısız, yaban kirazı ve meyvesi. [DS]

manzıl, [? manzıl] *{ağız} sf.* Kötü; çirkin; uygunsuz. [DS]

manzud, [Ar. manẓūd منضود] *(manzu:d) {OsT} sf.* **1.** Üst üste yığılmış. **2.** *is.* Sık bitmiş ağaç.

manzum, [Ar. naẓm > manẓūm منظوم] *sf.* **1.** İfade biçimlerinden nazım ile yazılmış olan. **2.** Çeki düzen verilmiş olan; düzenli, tertipli olan. **3.** *ed.* (Edebî anlatım için) ölçülü ve kafiyeli biçimde yazılmış olan; ölçülü kafiyeli mısralardan oluşan.

manzumat, [Ar. manẓüm>manẓūmāt منظومات] *(manzu:ma:t) {OsT} is.* Manzumeler.

manzume, [Ar. manẓūm > manẓūme منظومه] *(manzu:me) {OsT} is.* **1.** Genellikle ölçülü ve kafiyeli yazılmış olan eser; manzum parça. **2.** Sistem; takım; dizge. **3.** Cami, mescit vb. eserler bütünü. 🗗 **manzūme-i dūveliye,** *{OsT} İttifak hâlindeki devletler bütünü.*|| **manzūme-i elektrikiye,** *{OsT} Pil.*|| **manzūme-i şemsiye,** *{OsT} Güneş sistemi.*

manzur, [Ar. naẓar > manẓūr منظور] *(manzu:r) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Kendisine bakılan; görülen. **2.** Beğenilen; gözde olan. 🗗 **manzūr-i ālîleri olmak,** *{OsT} "Görmek" anlamında kullanılan saygı sözü.*

manzure, [Ar. manaẓūr > manẓūre منظوره] *(manzu:re) {OsT} sf.* **1.** (Kadın için) kusurlu; ayıplanacak. **2.** *is.* Afet; bela.

Maocu, [Çin. Mao-tse Tung *(Çin devlet adamı)* > mao-cu] *is.* ve *sf.* **1.** Mao'nun ortaya koyduğu ve Çin'de yerleştirmek istediği Marksist siyasi, felsefî, sosyal ve kültürel akımı beğenen ve benimseyen. **2.** Mao'nun bu görüşlerine ilişkin olan.

Maoculuk, -ğu [maocu-luk] *is.* Mao'nun ortaya koyduğu ve kültür devrimi adıyla Çin'de yerleştirmek istediği Marksist siyasi, felsefî, sosyal ve kültürel akıma verilen ad.

map, [? map] *{ağız} sf.* Değerli; saygın; geçer. [DS]

mapa, [İt. mappa] *(ma'pa) is.* **1.** Gemilerin güvertesinde ve uygun yerlerde halat bağlamak, kanca takmak ve makara donatmak için kullanılan, sağlamca tekneye tutturulmuş sabit halka. **2.** Gemi içlerini aydınlatmakta kullanılan zeytin yağıyla yanan siperli fener.

mapçı, [map-çı] *{ağız} is.* Oyunda ebe. [DS]

mapes, [? mapes] *{ağız} is.* Kadınların başlarına bağladıkları oyalı yemeni. [DS]

mapıs, [Ar. maḥbūs محبوس => mapıs] *{ağız} sf.* Suçu nedeniyle bir yere kapatılmış olan. [DS]

maplak[1]**, -ğı** [map-la-k] *{ağız} is.* Şeker veya pekmez ağdası. [DS]

maplak[2]**, -ğı** [Ar. mablaʿ > mablak / maplak] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

mapsınmamak, [map-sın-ma-mak / mā-su-ma-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Adam yerine koymamak; önem vermemek. [DS]

mapus, [Ar. maḥbūs محبوس => mapus] *is.* **1.** Hapsedilmiş; tutuklu; mahpus. **2.** Hapishane; mahpushane.

mapushane, [Ar. maḥbūs + Far. ḫāne محبوسخانه] *(mapusa:ne) is.* Hapishane; ceza evi; mahpushane.

-mar, [-mar / -mer] *yap. e.* İsimden isim yapan ek. İşlek değildir: *katmer, kuşmar.*

mar[1]**,** [mar / mür *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların can acısı ile böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mar mar, mar-ık-la-mak.* 🗗 **mar mar,** *{ağız} (Ağlamak için) bağıra bağıra.* [DS]

mar[2]**,** [mar / par *(yans.)*] *ünl.* Parlama, ışıldama, canlılık, dirilik anlatan kök. 🗗 **mar mar yanmak,** *{ağız} (Sağlıklı yüz belirtisi için) pırıl pırıl olmak.* [DS]

mar[2]**,** [Far. mār مار] *(ma:r) {OsT} is. zool.* Yılan. 🗗 **mār-beççe,** *{OsT} Yılan yavrusu.*|| **mār-gezîde,** *{OsT} Yılan tarafından ısırılmış olan.*|| **mār-gîr,** *{OsT} Yılan yutan; yılan yutucu.*|| **mār-hᵛār,** *{OsT} 1. Yılan yiyen. 2. Büyük boynuzlu bir cins geyik.*|| **mār-i dū-zebān,** *{OsT} 1. İki dilli yılan. 2. (Kişi için) iki yüzlü; münafık.*|| **mār-i ham be ham,** *{OsT} Kıvrım kıvrım çöreklenmiş yılan.*|| **mār-i serbūrîde,** *{OsT} Başı koparılmış yılan.*|| **mār-i sermdîde,** *{OsT} (Kışın) uyuşmuş yılan.*|| **mār-pîç,** *1. Kıvrılmış yılan. 2. Nargile marpucu. {OsT}*

mar[3]**, -rrı** [Ar. mürūr *(geçmek)* > mārr مار] *{OsT} sf.* Geçmiş olan; geçen; mürur etmiş olan. 🗗 **mārrū'l-beyān,** *{OsT} (Yukarıda, önce) anlatılmış olan.*|| **mārrū'z-zikr,** *{OsT} (Yukarıda, önce) söz edilmiş olan.*

mar[4]**,** [Süry. mār] *{eT} is.* **1.** Öğretmen. [EUTS] [ETY] **2.** Bey. [Gabain] 🗗 **Mar Amu,** *Mani dininin öğreticilerinden birisi.* [EUTS]

mar[5]**,** [mar] *{ağız} is.* Tortu. [DS]

mar[6]**,** [? mar] *{ağız} is.* Çeşme. [DS]

ma'ra, [Ar. maʿrā معری] *(ma-raa:) {OsT} is.* Vücudun çoğu zaman çıplak olan yeri.

mara[1]**,** [Ar. maġāre => mağara > māra] *{ağız} (ma:ra) is.* Mağara. [DS]

mara[2]**,** [? mara] *{ağız} is.* Araba içindeki tahtalar. [DS]

mara[3], [? mara] *{ağız} is.* **1.** Sararmış hıyar. **2.** Ayrık otu. [DS]

mara[4], [Ar. merʿā مرعى => mara] *is.* Köy otlağı; mera.

mara[5], [? mara] *{ağız} is.* Bitkilere zarar veren sarı bir kurtçuk. [DS]

maraba[1], [Far. mir-āb *(su bekçisi)*] *{ağız} is.* **1.** Çiftçi. **2.** Mülkiyeti başka birine ait olan bir toprağı işleyerek ürüne ortak olan kişi; ürüne ortak olmak şartıyla toprağı işleyen kimse; ortakçı. **3.** Çiftlik kâhyası. **4.** Hizmetçi. [DS]

maraba[2], [Ar. darrābe => maraba] *{ağız} is.* Tahta parmaklık. [DS]

marabacılık, -ğı [maraba-cı-lık] *is.* **1.** Ortakçılığa dayanan tarım işletmeciliği. **2.** Marabacı olma durumu.

marabu, [Ar. murābiṭ > Fr. marabout] *is.* **1.** Çok bükümlü ince organze. **2.** Bu iplikle dokunmuş ipek kumaş.

marabut, [Ar. murābiṭ مرابط] *(mara:but) {OsT} is.* Kuzey Afrika'da dervişlere verilen isim.

maraç[1], **-cı** [? maraç] *{ağız} is.* İşlenmemiş kıraç toprak. [DS]

maraç[2], **-cı** [? maraç] *{ağız} is.* Eski tilki postu. [DS]

maradıl, [? maradıl] *{ağız} sf.* (Hayvan için) iri yapılı. [DS]

maraf, [? maraf] *{ağız} is.* Sini. [DS]

marafut, [? marafut] *{ağız} zf.* Acınacak durumda. [DS]

marah, [Ar. merāḳ => maraḫ] *{ağız} is.* → marak[2]. [DS]

marak[1], **-ğı** [? marak] *{ağız} is.* Samanlık. [DS]

marak[2], **-ğı** [Ar. merāḳ مراق => marak] *{ağız} is.* **1.** Kaygı. **2.** Öfke; kızgınlık. [DS]

marakas, [İsp. maracas] *is. müz.* İçine küçük çakıl taşları konmuş balkabağından yapılma vurmalı bir Kızılderili çalgısı.

marakos, [? marakos] *{ağız} is.* Hayvanların geviş getirmesi. [DS]

maral[1], [Moğ. maral / meral مرال] *is. zool.* **1.** *{eT}* Dişi geyik; sığın. [Nevâyî] **2.** Çeşitli toynaklı yabanî hayvanların dişisi. **3.** Dişi geyik böceğine verilen ad. **4.** *{eAT} {ağız}* Ceylan; gazal. [DS]

ınaral[2], [Moğ. maral] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

ınarala, [? marala] *{ağız} is.* Gece, düğün evinin yakınında yakılan ateş. [DS]

marama, [Ar. miḳrāme => makrome > margama > marama] *(ma:rama) {ağız} is.* **1.** Havlu. **2.** Kadınların başlarına örttükleri dokuma bez. [DS]

ınaraınak, [Alt. mara-mak *(dikkatle bakmak)*] *{ağız} gçl. f. [-r] [-r(ı)-yor]* **1.** Gizlice bakmak; gözlemek. **2.** Nişan almak. [DS]

maran[1], [Far. mārān مااران] *(ma:ra:n) {OsT} is.* Yılanlar.

maran[2], [? maran] *{ağız} is.* Sebze ekilen tarla parçası; evlek. [DS]

maran[3], [Erme. mafan] *{ağız} is.* **1.** Küçük ev. **2.** Baraka; kulübe. [DS]

maran[4], [Erme. mafan] *{ağız} is.* **1.** Araba, kağnı tekerleği. **2.** Araba tekerleğinin demir kısmı. **3.** Araba tekerleğinin ağaç kısmı. [DS]

maran[5], [Erme. mafan] *{ağız}* Çay bardaklarını koymaya yarayan göz göz bölünmüş tahta sandık. [DS] 🗗 **maran kafalı,** *{ağız} Koca kafalı.* [DS]|| **maran kelle,** *{ağız} Kafası büyük, kafatası geniş kimse.* [DS]|| **maran suyu,** *{ağız} Bulaşık suyu.* [DS]|| **maran takımı,** *{ağız} Çay bardağı, süzgeç, çay tepsisi koymaya yarayan içi kadife kaplı kutu.* [DS]

maranda, [? maranda] *{ağız} sf.* Hoşaf yapmak için fırında kurutulan kayısıların az kurumuş hâli. [DS]

marangoz, [İt. marangone > Yun. maragkus] *is.* **1.** Ağaç işleriyle uğraşan ve ağaçtan çeşitli eşyalar yapan kimse. **2.** Doğrama ve dülgerlikle beraber, basit yapım teknikleri ve masif malzemeden ahşap eşya yapan sanatkâr. 🗗 **marangoz balığı,** *zool. Testere balığı.*|| **marangoz mengenesi,** *Tutkallanmış veya işlenecek olan tahtaların sıkıştırıldığı kıskaç; işkence.*|| **marangoz tezgâhı,** *Marangozun üzerinde çalıştığı iş masası.*

marangozhane, [marangoz + Far. hāne] *(marangozha:ne) is.* Marangozun çalıştığı yer; marangozun iş yeri.

marangozluk, -ğu [marangoz-luk] *is.* **1.** Marangozun işi ve mesleği. **2.** Ağacı veya masif bir malzemeyi kesip işleyerek ahşap bir yapı elde etmeye dayanan iş. **3.** Marangozun zanaatı.

marannık, -ğı [maran-lık / marannıḫ] *{ağız} is.* Kağnı tekerleğinin ağaç kısmı.[DS]

maranta, [İt. maranta *(Bartolomeo Maranta, botanikçi)*] *is.* Tropikal bölgelerde yetişen, köklerinden ararot elde edilen, başak ya da salkım çiçekli, üzümsel meyveli, güzel ve gösterişli yapraklarından ötürü evlerde süs bitkisi olarak yetiştirilen bodur çalı, *(Maranta arundinacea).*

maraslamak, [Ar. maras *(ip)* => maras-la-mak مرصلمق] *{eAT} gçl. f.* (Yüzey için) düzlemek; parlatmak.

maraska, [İt. marasca] *is.* Balkan kökenli ekşi ve acı, renkli öz sulu bir tür kiraz; acı kiraz.

maraskino, [İt. maraschino] *is.* Maraska denilen acı kirazdan yapılan likör.

maraş, [maraş] *{ağız} is.* Hıyarın yamrı yumru, topak bir türü. [DS]

Maraş dondurması, [Asur. markasi + T. don-durma-s-ı] *is. t.* Kahramanmaraş yöresine özgü oldukça katı ve kıvamlı bir dondurma türü.

Maraş gemi, [Asur. markasi + T. gem-i] *is. t.* Ağızlığı iki eğri çubuktan oluşan gem.

Maraş işi, [Asur. markasi + T. iş-i] *is. t.* Karton üzerine gerilmiş kumaşa sim, sırma gibi ipli sarılarak yapılan bir tür el işi nakış.

marat[1], [Ar. mārid *(inatçı)* / marad => marat] *{ağız} is.* **1.** Kötü söz; ilenç. **2.** Paylama. **3.** Dert. [DS]

marat[2], [? marat] *{ağız} is.* Yemek; aş. [DS]

maraton, [Yun. marathôn *(rezene tarlası)*] *is. spor.* Perslerle yapılan savaşta (MÖ. 490) galip gelen Atinalı general Miltiades'in zaferini bildirmek için Marathon'dan Atina'ya kadar koşan ve yorgunluktan ölen askerin anısına düzenlenen 42.195 m'lik en uzun yaya koşusu; uzun koşu.

maratoncu, [maraton-cu] *is. spor.* Maraton koşusuna katılan yarışçı; uzun koşucu.

maravedi, [Ar. murabiti > İsp. maravedi] *is.* 19. yy.a kadar İspanya ve Portekiz'de kullanılan bakır İspanyol parası.

maravuş, [? maravuş] *{ağız} is.* **1.** Hastalık. **2.** *sf.* Hastalıklı; zayıf. [DS]

ma'raz, [Ar. ʿarż > maʿraż / maʿrıż معرض] *(ma-raz) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin çıktığı veya göründüğü yer. **2.** Bir şeyin sergilendiği yer; sergi. **3.** Bir şeyin sunulduğu yer; arz yeri. ◻ **maraz su,** *{ağız} Birikinti; sızıntı su.* [DS]

maraz[1], [Ar. maraż مرض] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Hastalık. **2.** Dayanılması güç durum; dert; bela. **3.** Aksaklık; kusur. **4.** Bitkilerde görülen ve bitkinin mahvolmasına sebep olan hastalık. **5.** *sf. mecaz.* Huysuzluk ve titizlik yaparak can sıkan; huysuzluğu yüzünden katlanılması zor olan. ◻ **maraz etmek,** *{ağız} Üzülmek.* [DS]|| **maraz-ı asabî,** *{OsT} psikol. Sinir bozukluğu; nevroz.*|| **maraz-ı aşk,** *{OsT} Aşk hastalığı; tutkunluk.*|| **maraz-ı beledî,** *{OsT} tıp. Bütün bir şehri sarmış olan bulaşıcı hastalık.*|| **maraz-ı dil,** *{OsT} Gönül hastalığı.*|| **maraz-ı had,** *{OsT} Çok hızlı ilerleyen hastalık.*|| **maraz-ı indifâî,** *{OsT} Çıban, sivilce vb. şeyin patlaması, delinmesi ile ortaya çıkan hastalık.*|| **maraz-ı kalb,** *{OsT} 1. tıp. Kalp rahatsızlığı. 2. Üzüntü; acı.*|| **maraz-ı mevt,** *{OsT} tıp. Kişinin ölümüne yol açan hastalık; ölüm sebebi olan hastalık.*|| **maraz-ı mühlik-i müstevlî,** *{OsT} Hayvanların telef olmasına yol açan hastalık; kıran.*|| **maraz-ı müstekar,** *{OsT} tıp. Uzun süren salgın hastalık.*|| **maraz-ı müstevlî,** *{OsT} tıp. Bulaşıcı hastalık; kıran.*|| **maraz-ı müzmin,** *{OsT} tıp. Süreğen hastalık.*|| **maraz-ı rûhî,** *{OsT} psikol. Ruh hastalığı; psikopatlık.*|| **maraz-ı sâkıt,** *{OsT} tıp. Sara.*|| **maraz-ı sârî,** *{OsT} tıp. Bulaşıcı hastalık.*

maraz[2], [? maraz] *{ağız} is.* Ağızdan çıkan sıvı; salya. [DS]

maraz[3], [Soğd. maraz => marāz] *(mara:z) {eT} is.* Ücretle çalışan adam; ırgat. [DLT]

maraz[4], [? maraz] *{ağız} bağ.* Oysa. [DS]

maraza, [Ar. muʿaraża معارضه] *is.* **1.** Kavga; çekişme; anlaşmazlık. **2.** Hastalık; illet. ◻ **maraza aramak,** *Kavga etmek için bahane bulmaya çalışmak.*|| **maraza çıkarmak,** *Kavgaya, çekişmeye yol açmak.*

marazi, [Ar. maraż > marazī مرضی] *(marazi:) {OsT} sf.* **1.** Bir hastalıkla ilgili olan; hastalığın ortaya çıkmasına sebep olan; hastalığı belirleyen; patolojik. **2.** (Kişi için) hastalıklı; hastalık derecesinde duyarlı olan. **3.** *mecaz.* (Duygu; psikolojik durum vb. için) hastalık derecesine varan; hastalık derecesinde.

maraziyat, [Ar. marażī > marażiyyāt مرضیات] *(maraziya:t) {OsT} is.* Hastalıklar bilimi; patoloji.

maraziyun, [Ar. marażī > marażiyyūn مرضیون] *(maraziyu:n) {OsT} is.* Patoloji hekimleri.

marazlanma, [maraz-la-n-ma] *is.* Marazlanmak eylemi.

marazlanmak, [maraz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Hastalanmak; hasta olmak.

marazlı, [maraz-lı] *sf.* Hastalıklı; hasta.

marazlık, -ğı [maraz-lık] *is.* **1.** İçinden çıkılması güç durum; çözümde zorluk çekilen durum. **2.** Sıkıntılı durum; huzursuzluk veren durum. ◻ **marazlık etmek,** *Çözümsüzlük yaratmak; zorluk çıkarmak; işi, yokuşa sürmek.*

març[1], [març *(yans.)*] *ünl.* İçten öpme sırasında çıkan sesi anlatan kök. [Zülfikar] *març març, març etmek* ◻ **març etmek,** *{ağız} Ses çıkartarak öpmek.* [DS]

març[2], [març *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *març març, març-ıl-da-t-mak.* ◻ **març març,** *{ağız} (Yemek, içmek için) ağız şapırdatarak.* [DS]|| **març murç,** *{ağız} (Yemek, içmek için) ağız şapırdatarak.* [DS]

marça, [? marça] *{ağız} is.* Mantı yemeği. [DS]

marçıdamak, [març *(yans.)* > març-ıd-a-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Ağız şapırdatarak yemek. [DS]

marçıl[1], [març *(yans.)* > març-ıl] *{ağız} ünl.* Şapırdatarak yemeyi anlatan yansımalı gövde. [DS] ◻ **marçıl marçıl,** *{ağız} (Yemek için) ağzını şapırdatarak; març març ses çıkararak.* [DS]

marçıl[2], [? marçıl] *{ağız} is.* Dizilmek için küçük deliği olan ve süs eşyası olarak kullanılan yalancı altın. [DS]

marçıldatmak, [març *(yans.)* > març-ıl-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* **1.** Ağzını sulandırmak. **2.** Ağız şapırdatarak yemek yemek. [DS]

marçıllatmak, [març *(yans.)* > març-ıl-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ağız şapırdatarak yemek yemek. [DS]

marda[1], [Yun. marida] *is.* **1.** Iskarta mal. **2.** Değeri biçilmiş, pazarlığı bitmiş bir mal için fazladan iste-

nen para. **3.** *{ağız}* Bir malı tartmadan, ölçmeden toptan değer biçerek satma; götürü; kabala. [DS]

marda[2], [? marda] *{ağız} is.* Evlenme çağı geçip evde kalmış kız. [DS]

marda[3], [? marda] *{ağız} is.* Sitem. [DS]

mardalak[1], **-ğı** [? marda-la-k] *{ağız} is.* Cevizin yeşil yaprağı. [DS]

mardalak[2], **-ğı** [mar+dalak] *{ağız} sf.* Serseri. [DS]

mardalamak, [marda-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sitem etmek. [DS]

mardalı, [mar+dal-lı / mardalı] *{ağız} sf.* **1.** İri yapılı; iri kemikli. **2.** (İnsan ve hayvan için) gösterişli; güzel. **3.** Hastalıklı. [DS]

mardallı, [mar+dal-lı / mardalı] *{ağız} sf.* → mardalı. [DS]

mardaspont, [Soğd. mardāspand] *{eT} is.* Öge; unsur; eleman. [EUTS]

mardavıl, [? madavıl / mardavul] *{ağız} is.* **1.** Küçük taneli bir yaban üzümü. **2.** Ham meyve. [DS]

mardavul, [? mardavul / mardavıl] *{ağız} is.* → mardavıl. [DS]

mardımalak, -ğı [Erme. matutak => madımak / mardımalak] *{ağız} is.* **1.** Madımak. **2.** Ebegümeci. [DS]

mardımanak, -ğı [Erme. matutak => madımak > mardımanak] *{ağız} is.* Madımak. [DS]

mardıvan, [Far. nerdübān نردبان => merdiven / mardıvan] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

mare, [? mare] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

ma'rec, [Ar. ʿurūc > maʿrec / miʿrec معرج] *(ma-rec) {OsT} is.* Çıkılacak yer; merdiven.

ma'ref, [Ar. maʿref معرف] *(ma-ref) {OsT} is.* Yüzün her zaman açık görünen yeri.

marefsa, [Far. mār-efsā مار افسا] *(ma:refsa:) {OsT} is.* **1.** Yılan büyücüsü. **2.** Yılan oynatan kimse. **3.** Yılan sokmuş kimseyi tedavi eden kimse.

ma'rek, [Ar. maʿrek معرك] *(ma-rek) {OsT} is.* Savaş alanı.

ma'reke, [Ar. maʿreke معركه] *{OsT} is.* Savaş alanı; cenk yeri.

mareslemek, [mares-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Bitki için) yaprakları solmak. [DS]

mareslenmek, [mares-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* **1.** (Bitki için) yaprakları solmak. **2.** (Yüz için) solmak. [DS]

mareşal, -li [Fr. maréchal] *is.* En yüksek askerî unvanı taşıyan asker; bir meydan muharebesini kazanmış general; müşir.

mareşallik, -ği [mareşal-lik] *is.* **1.** Mareşal olma durumu. **2.** En yüksek askerî rütbe; mareşalin taşıdığı san; müşirlik. ◘ **mareşallik asası,** *Törenlerde mareşallerin ellerinde tuttukları üzeri süslü kısa sopa.*

mareşşeğa, [mar+eşşeği ?] *{ağız} is.* İri, hantal ve hırçın eşşek.[DS]

marezlemek, [marez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Karalamak. **2.** Kusurlu saymak. [DS]

marfak, [? marfak] *{ağız} is.* Leblebicilerin tavadaki nohudun kabuğunu çıkarmak için kullandıkları yuvarlak kütük. [DS]

marfaş, [? marfaş] *{ağız} is.* Denk; balya. [DS]

margama, [Ar. miḳrame => margama] *{ağız} is.* Kadınların başlarına örttükleri kalın dokuma. [DS]

margarik, [Fr. margarique] *sf.* Yağla ilgili; yağsı. ◘ **margarik asit,** *kim.* 60°C'de eriyen, yağlı maddelerin birleşimine girmediği sanılan ketil siyanürün sabunlaştırılmasıyla elde edilen $C_{16}H_{33}CO_2H$ veya $CH_3–(CH_2)_{15}–CO_2H$ formülündeki bir yağ asidi.

margarin, [Yun. margaron *(inci)* > Fr. margarine] *is.* **1.** Eskiden kalın sıvı yağlardaki doymuş gliserit karışımından meydana gelen katı kısma verilen ad. **2.** Soya, yer fıstığı, ay çiçeği, çiğit gibi sıvı bitkisel yağlara süt ve bazı vitaminler ekledikten sonra hidrojenle doyurulmuş emülsiyonundan elde edilen tereyağı kıvamında yemeklik veya kahvaltılık katı yağ.

margul, [Yun. marouli] *{ağız} is.* Havuç. [DS]

marh, [Ar. marḫ مرخ] *{ağız} is.* Çam çırası. [DS]

marha, [Ar. marḫ => marh-a] *{ağız} is.* Taban ve tavanlara atılan kalın ağaçlar. [DS]

marhabaşı, [marha + baş-ı] *{ağız} is.* Gevrek, siyah bir tür üzüm. [DS]

marhama[1], [Ar. miḳrāme => makrome > mahrama / marhama] *{ağız} is.* **1.** Köy kadınlarının başlarına örttükleri havludan başörtüsü. **2.** El ve banyo havlusu. **3.** İpekli ya da ketenden işlemeli mendil. **4.** Peçete. [DS]

marhama[2], [? marhama] *{ağız} is.* **1.** Erkek ceketi. **2.** Cüppe. **3.** Hırka. [DS]

marık, -ğı [? marık] *{ağız} is.* Av gözetleme yeri. [DS]

marıklamak, [marık *(yans.)* > marık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Köpek için) can acısı ile bağırmak. [DS]

marıllanmak, [marul > marıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Giyecek için) pot yapmak; potluk nedeniyle kırışmak. [DS]

marım, [Sansk. marmā] *{eT} is.* Uzuv; organ; aza. [EUTS]

marın, [Ar. mārın / mārına مارن / مارنه] *(ma:rın) {OsT} sf.* **1.** Çekiçle dövülerek açılmaya, genişlemeye uygun olan. **2.** *is.* Türlü türlü renklerde olan bir toprak. **3.** *yer b.* Kireç taşı; marn.

marınlamak, [Ar. maġrūr => marın-la-mak] *{ağız}*

gçl. f. [-ır] Başkalarını kendinden aşağı görmek; küçümsemek. [DS]

marız, [Ar. mārıż مارض] *(ma:rız) {OsT} sf.* Hasta; sayrı.

maric, [Ar. merc > māric مارج] *(ma:ric) {OsT} is.* **1.** Dumansız ateş; alev . **2.** Dumansız barut.

marid, [Ar. mārid مارد] *(ma:rid) {OsT} sf.* Ayak direyen; inatçı.

ma'rife, [Ar. ʿirfān > maʿrife معرفه] *(ma-rife) {OsT} is.* **1.** Bilgi; hüner; marifet; beceri. **2.** Anlam ve kavramı belirtilmiş söz; kendisinden söz edilenin bilindiği kavram veya nesne; belirtili.

ma'rifet, [Ar. ʿirfān > maʿrifet معرفت] *(ma-rifet) {OsT} is.* → marifet. 🗗 **ma'rifet-perver,** *{OsT} Marifetli.*|| **ma'rifet-perverāne,** *{OsT} Hüner sahibine yakışır biçimde.*|| **ma'rifet-perverî,** *{OsT} Hünerlilik; hünerli oluş.*|| **ma'rife't-ullāh,** *{OsT} tasvf. Allah'ı anlama.*

marifet, [Ar. ʿirfān > maʿrifet معرفت] *(ma:rifet) {OsT} is.* **1.** Herkesin yapamayacağı bir işi yapma; ustalık; hüner; uzmanlık. **2.** Bilgi; bilim. **3.** Aracı; ikinci el. **4.** *tasvf.* Şüpheye yer bırakmayan mutlak bilgi. **5.** *tasvf. {eAT}* Allah'ın zatına ilişkin bilgi; irfan. **6.** *mecaz.* Uygun olmayan, hoşa gitmeyen, can sıkıcı söz veya davranış. 🗗 **marifetiyle,** *Bahsedilen kişi aracılığıyla; onun yardımı ile.*|| **marifet nazariyesi,** *Bilgi nazariyesi; epistomoloji.*||

marifetli, [marifet-li] *(ma:rifetli) sf.* **1.** Herkesin yapamadığı işleri yapan; becerikli; hünerli. **2.** Güç durumlardan ustalıkla sıyrılmasını becerebilen.

marifetsiz, [marifet-siz] *(ma:rifetsiz) sf.* **1.** Ustalığı olamayan; hünersiz; beceriksiz. **2.** (İş için) herhangi bir beceri veya ustalığı gerektirmeyen.

marihuana,[İsp. marihuana] *is.* Hint kenevirinin yaprak ve çiçeklerinden elde edilen uyuşturucu madde; esrar.

marina, [İt. marina *(plâj)*] *(mari'na) is. dnz.* **1.** Küçük tekne ve yatların barınmaları için özel bir mendirekle çevrili konaklama birimleri ile akaryakıt, elektrik, telefon gibi ihtiyaçların karşılanmasına yönelik turistik kuruluş. **2.** Bir koyun kıyısında rüzgârlardan çok iyi korunan liman. **3.** *gnşl.* Akdeniz kıyılarındaki zengin ve turistik limanları olan bölgelere verilen ad.

marinacılık, -ğı [marina-cı-lık] *is.* Marina işletmeciliği; plaj işletme işi.

Marinoculuk, -ğu [İt. Giambattista Marino *(İtalyan şair)* > marino-cu-luk] *is.* Süslü anlatımı ve yaldızlı düşünceleri gerektiğinden çok kullanarak meydana getirilen yapmacıklı üslup.

maristan, [Far. bī-mār-istān >māristān مارستان] *(ma:-rista:n) {OsT} is.* Hastahane; darüşşifa.

mariş, [? mariş] *{ağız} sf.* (Koyun için) hastalıklı veya zayıf. [DS]

mariz[1]**,** [Ar. maraż > marīż مريض] *(mari:z) {OsT} sf.* **1.** Hasta olan; hastalıklı. **2.** *is.* Hasta; hastalanmış kimse. 🗗 **mariz-āne,** *{OsT}* → marizane.|| **mariz atmak,** *Dayak atmak; dövmek.*

mariz[2]**,** [Çing. marav *(dövmek)* > mar-iz] *is.* Dayak. 🗗 **mariz atmak,** *argo. Dayak atmak; dövmek.*

marizane, [Ar. marīż + Far. -āne مريضانه] *(mari:za:ne) {OsT} zf.* **1.** Hastalıklı bir hâlde. **2.** *sf.* Hastalıklı.

marizleme, [mariz-le-me] *is.* Marizleme eylemi.

marizlemek[1]**,** [mariz[1]-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] {ağız}* Yaralamak. [DS]

marizlemek[2]**,** [mariz[2]-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] argo.* Dövmek; dayak atmak.

marizlenmek, [mariz[2]-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Dövülmek; dayak atılmak.

marj, [Fr. marge] *is.* **1.** Elle yazılmış veya basılı bir kâğıdın kenarlarında bırakılan boşluk; kenar; pay. **2.** *tic.* Bir ticarî işlemde zarar olasılığına karşı ayrılan pay; pay. **3.** *bank.* Verilen bir kredinin tutarı ile rehin edilen malların tutarı arasındaki fark; pay. 🗗 **marj bırakmak,** *Elle veya makine ile yazılan yazılarda sağ ve sol tarafta yukarıdan aşağı dikine çizgi çekilmiş gibi boşluk bırakmak; pay bırakmak.*|| **marj oranı,** *1. Ticarî marj oranının KDV dışı alış fiyatına oranı; pay oranı. 2. Bir işletme tarafından gerçekleştirilen gayrisafî işletme fazlasının yarattığı katma değere oranı; kâr payı.*

marjinal, [İng. margin *(sınır; kenar)* > Fr. marginale] *sf.* **1.** Toplumun dışında yer alan; sıra dışı. **2.** Birimleri matematik anlamda değişken olabilen ve oldukça dengeli dağılmış bir grubun sınırında yer alan; uç. **3.** *is.* Türdeş bir birime eklenen son birim; uç birim. 🗗 **marjinal değer teorisi,** *ekon. Bir ürünün değişim bedelini kullanılabilecek son biriminin faydalılığıyla belirlemeye yönelik iktisat kuramı.*|| **marjinal fayda,** *ekon. Tüketicinin tükettiği bir malın, bu mal eşit birçok birimlere bölündüğü zaman, son birimin tüketiciye sağladığı yararlılık; son birim yararı.*|| **marjinal gelir,** *ekon. Satılan ürün miktarını bir birim artırmakla toplam gelirde meydana gelen değişiklik; son birim geliri.*|| **marjinal kâr,** *ekon. Girişimcinin işini ucu ucuna devam ettirebilmesi için kabul ettiği net para geliri.*|| **marjinal maliyet,** *ekon. Üretilen son birim malın toplam üretim maliyetinde meydana getirdiği değişiklik; son birim maliyeti.*

marjinalizm, [Fr. marginalisme] *is. ekon.* Bir ürünün değişim bedelini kullanılabilecek son biriminin faydalılığıyla belirlemeye yönelik iktisat kuramı.

marjlı, [marj-lı] *sf.* Marjı olan.

mark[1]**,** [İt. marca > Alın. mark] *is.* **1.** Eskiden Ger-

menlerde ve onların egemenliği altındaki ülkelerde kullanılan para birimi. **2.** Almanya Federal Cumhuriyetinin eski para birimi: DM. **3.** Finlandiya'nın para birimi; markka: Fmk.

mark[2], [? mark] *{ağız} is.* Durgun ve yumuşak hava. [DS]

marka[1], [İt. marca > Alın. mark] *(ma'rka) is.* **1.** İşaret; damga. **2.** Bir nesneyi veya ticarî ürünü benzerlerinden ayırmaya veya tanıtmaya yarayan işaret. **3.** Üzerine tanıtıcı bir işaret konularak satılan ticarî mal. **4.** *huk.* Sanayide, küçük sanatlarda, tarım ve ticarette üretilen ve piyasaya sürülen her türlü malı başkalarınınkinden ayırt etmek için mal veya ambalaj üzerine konulan işaret, resim, yazı vb. şey. **5.** Para veya bilet yerine kullanılan herhangi bir maddeden yapılma pul.

marka[2], [? marka] *{ağız} is.* **1.** Sırmalı yelek. **2.** Ceket. [DS]

marka[3], [? marka] *{ağız}* At arabasının oku. [DS]

markacı, [marka-cı] *is.* **1.** Marka satan kimse. **2.** *argo.* Başkalarını kandırarak yasa dışı yollardan çıkar sağlayan kimse. **3.** *argo.* Pezevenk. **4.** *argo.* Fahişe. **5.** Vestiyerci.

markaj, [Fr. marquage] *is.* **1.** İşaretleme; damgalama; marka koyma. **2.** *spor.* Bazı takım oyunlarında rakip oyuncunun rahat hareket etmesini önlemek için sürekli izleme ve yapacağı harekete engel olma; adam tutma; gölgeleme. ☞ **markaja alınmak,** *Tutulmak; gölgelenmek.*

markajcı, [markaj-cı] *is. spor.* Bazı takım oyunlarında rakip oyuncuyu izleyerek, yapacağı hareketlere engel olan oyuncu; gölgeleyici.

markalama, [marka-la-ma] *is.* **1.** Markalamak eylemi. **2.** Marka koyma işi. **3.** İşaretleme; damgalarna.

markalamak, [marka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** İşaret koymak; damgalamak. **2.** *huk.* Sanayide, küçük sanatlarda, tarım ve ticarette üretilen ve piyasaya sürülen her türlü malı başkalarınınkinden ayırt etmek için mal veya ambalaj üzerine işaret, resim, yazı vb. koymak.

markalanma, [marka-la-n-ma] *is.* Markalanmak eylemi.

markalanmak, [marka-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Herhangi bir nesne için) üzerine işaret konmak; damgalanmak. **2.** *huk.* (Bir ticarî eşya veya ürün için) ayırt edici işaret, resim, yazı vb. konulmak; marka konulmak.

markalı, [marka-lı] *sf.* **1.** Marka konulmuş olan; işaretlenmiş; damgalanmış olan. **2.** Üzerinde marka bulunan.

markap, -bı [Ar. merkūb مركوب => markap / markop] *{ağız} is.* Burnu kıvrık, arkası basılarak giyilen ayakkabı; yemeni. [DS]

markasız, [marka-sız] *sf.* **1.** Marka konulmamış olan; işaretlenmemiş; damgalanmamış olan. **2.** Üzerinde markası bulunmayan.

markaşmak, [marka-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Baş köşeye kurulup oturmak. **2.** Saygısızca, somurtarak oturmak. [DS]

marke, [Fr. ımarquer *(işaretlemek)* > marqué] *sf.* **1.** İşaretlenmiş; kaydedilmiş; damgalanmış. **2.** *is. spor.* Adam tutma. ☞ **marke etmek,** *Takım hâlinde oynanan bazı oyunlarda karşı takımdaki bir oyuncuyu seçerek onun rahat hareket etmesini engelleyecek şekilde yakından takip etmek; tutmak.*

market, [İng. market *(pazar, çarşı, piyasa)*] *is.* Her türlü yiyecek ve ihtiyaç maddesinin, mutfak gerecinin satıldığı ve müşterinin malları raftan kendisinin seçerek aldığı büyük satış yeri; kapalı satış merkezi; satış merkezi.

marketçi, [market-çi] *is.* Market işleten kişi.

marketçilik, -ği [market-çi-lik] *is.* Market işletme işi.

marketing, [Amer. İng. marketing] *is.* Pazarlama; satış.

marketmek, [mark+et-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-er]* Ayran yayıldıktan sonra yağı toplamak için yayığı hafifçe sallamak. [DS]

marki, [Fr. marquis] *is.* Eski feodal Avrupa'da dük ile kont arasındaki soyluluk unvanı.

markilik, [marki-lik] *is.* **1.** Marki olma durumu; markinin taşıdığı unvan. **2.** Bir markinin yönetimi altında bulunan toprakların tümü.

markiz, [Fr. marquise] *is.* **1.** Markinin karısı. **2.** Buharlı lokomotiflerde ateşçi ile makinistin bulunduğu bölmeye verilen ad. **3.** Kapı, pencere veya vitrini yağmurdan korumak için yapılmış çıkıntı; saçak. **4.** İki kişinin oturabileceği büyüklükte arkası alçak kanepe. **5.** Bir tür meyveli, alkollü dondurma.

markizet, [Fr. marquisette] *is.* Kadın elbisesi yapımında kullanılan pamuklu, çok ince kumaş.

markka, [İt. marca > Alm. mark] *is.* Finlandiya'nın para birimi: Fmk.

marklamak, [mark *(yans.)* > mark-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* ➔ mankırmak. [DS]

markoni, [İt. G. Marconi] *is. dnz.* Yatçılıkta kullanılan bermuda tipi, üçgen biçimli yelken donanımı.

markop, -bu [Ar. merkūb مركوب => markop / markap] *{ağız} is.* **1.** Burnu kıvrık, arkası basılarak giyilen ayakkabı; yemeni. **2.** Topuklu terlik. [DS]

markör, [Fr. marquer *(işaretlemek)*] *is.* Önemli yerleri işaretlemekte kullanılan kalın uçlu ve değişik renklerde kalem.

Marksçı, [Karl Marx *(Alman siyaset ve iktisatçısı)* > marks-çı] *is.* Marksçılık yanlısı olan.

Marksçılık, -ğı [marks-çı-lık] *is.* Karl Marx'ın görüşlerine dayanan devrimci sosyalist akım.

Marksist, [Fr. marxiste] *is.* ve *sf.* Marksçı.

Marksizm, [Fr. marxisme] *is.* Marksçılık.

markuç, [Far. marpīç ماریچ => markuç] *{ağız} is.* **1.** Sigara ağızlığı. **2.** Süt çocuklarını oyalamak için ağızlarına verilen lastik emzik. [DS]

markuş, [Far. marpīç => markuş] *is. argo.* Erkeklik organı.

marlak, -ğı [? marlak] *{ağız} is.* Eğirilen yün yumağının takıldığı değnek. [DS]

marley, [İng. marley *(tescilli isim)*] *is.* Polivinil klorit (PVC) ve asbest karışımıyla yapılan taban döşemesi üzerine yapıştırılan bir yer döşemesi.

marman, [? marman] *{ağız} is.* Dört beş yaşındaki yaşlı koyun. [DS]

marmar, [? marmar] *{ağız} is.* Taştan yapılmış bilye. [DS]

Marmara, [Yun. marmaron > mermer > marmara] *is.* Anadolu ile Trakya arasında kalan bir iç deniz. ◻ **Marmara çırası gibi yakmak,** *Perişan etmek; mahvetmek.*|| **Marmara çırası gibi yanmak,** *Perişan olmak; mahvolmak.*|| **marmara etmek,** *{ağız} Geminin içindeki suyu tulumba ile boşaltmak.* [DS]

marmarik, -ği [? marmarik] *{ağız} is.* Kertenkele. [DS]

marmaş, [? ımarmaş] *{ağız} is.* İnce tülbentten yapılmış baş örtüsü. [DS]

marmelat, -dı [Por. marmola *(ayva)* > marmelada > Fr. marmelade] *is.* Şekerle kaynatmak suretiyle hazırlanmış meyve ezmesi.

marmurak, -ğı [? marmurak] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

marn, [Fr. marne] *is.* Tarlanın verimini artırmak, toprağın ıslahını sağlamak amacıyla kullanılan çok yumuşak, kireçli kayaç; pekmez toprağı.

marnlama, [marn-la-ma] *is.* Marnlamak eylemi.

marnlamak, [marn-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kireci az olan toprağa marn dökerek ıslah etmek.

maroken, [Maroc *(Fas)* > Fr. maroquin] *is.* **1.** Bitkisel maddelerle sepilenmiş, boyanmış ve işlenmiş keçi derisi; Fas'ta üretilen keçi derisi **2.** Üzerine benekler basılarak marokene benzetilmiş koyun derisi. **3.** Özel olarak işlenip keçi derisini andıracak şekilde aprelenmiş ipek veya pamuk kumaş. **4.** *sf.* Maroken ile kaplanmış veya marokenden üretilmiş olan. ◻ **maroken cilt,** *Maroken ile kaplanmış olan kitap cildi.*|| **maroken kâğıt,** *Marokene benzer kâğıt.*

marokenci, [maroken-ci] *is.* Marokenden eşya yapan kimse.

marokencilik, -ği [maroken-ci-lik] *is.* **1.** Maroken imalatı. **2.** Marokenden eşya yapma işi; küçük deri eşya yapımı; marokencinin sanatı. **3.** Küçük deri eşya yapımı ile ilgili sanayi ve zanaat kolu.

marol, [? marol] *{ağız} is.* Yoğurt biriktirmek için kullanılan, ağaçtan yapılmış silindir biçiminde kap. [DS]

maron, [Fr. marron] *is.* **1.** Siyaha çalan koyu kahverengi; kestane rengi. **2.** *sf.* Bu renkte olan.

maros, [? maros] *{ağız} sf.* **1.** Soluk; buruşuk. **2.** (Yemiş için) çok olgunluk yüzünden pörsümüş olan. **3.** Suyunu yitirerek buruşmuş, pörsümüş. [DS]

marpiç, [Far. mār-pīç ماریچ] *ma:rpi:ç) {OsT} is.* → marpuç.

marpuç, -cu [Far. mār *(yılan)* + pīç *(kıvrılmış)* => marpuç] *is.* Nargileye takılan uzun ve kıvrılabilen hortum biçimindeki boru.

marpuççu, [marpuç-çu] *is.* Marpuç yapan ve satan kimse.

marrak, -ğı [? marrak] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında ipliği yumaktan düzgün indirmeye yarayan yuvarlak ağaç. [DS]

marre, [Ar. mürür *(geçiş)* > mārr > mārre مارہ] *(ma:rre) {OsT} is.* **1.** *fik.* Herkesin gittiği yoldan gidenler. **2.** *tasvf.* Allah'a ulaşmak için herkesin takip ettiği usulü takip eden kimse.

marrîn, [Ar. mürür *(geçiş)* > mārr > mārrîn مارین] *(ma:rri:n) {OsT} is.* Geçenler. ◻ **marrîn ü ābirîn,** *{OsT} Gelip geçenler.*

Mars, [Etrüsk. maris > İt. mars] *is.* **1.** Roma mitolojisinde savaş tanrısı. **2.** Güneş sisteminde Yer ile Jüpiter arasında yer alan gezegen; Merih.

mars[1], [? mars] *is.* Tavlada karşı taraf hiç pul almadan bütün pullarını toplayarak iki sayı yapma. ◻ **mars etmek,** *1. Tavlada karşı taraf hiç pul almadan bütün pullarını toplayarak iki sayı yapmak. 2. Karşısındakini akıllıca ve ustaca sözlerle utanacağı bir duruma düşürmek; güç duruma sokmak.*|| **mars olmak,** *1. Tavlada hiç pul almadan rakibin bütün pullarını toplayarak iki sayı almasına meydan vermek. 2. Karşısındakinin sözleri karşısında kendisi geçerli ve akla mantığa uygun bir şey söyleyemeyip susmak ve kabul etmek; söz düellosunu kaybetmek.*

mars[2], [? mars / mas] *{ağız} sf.* (Koku için) pis. ◻ **mars mars,** *{ağız} (Koku için) pis pis.* [DS]

marsa, [? marsa / masta] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

marsama, [Lat. balsamum > İt. balsamo => barsama > marsama مارصمہ] *is. bot.* Yemeklere konan nane ve kekik bitkilerinin ortak adı. *{eAT} (aynı)*

marseni, [? marseni] *{ağız} is.* Kuşburnu ağacı. [DS]

marsık, -ğı [? marsık] *is.* **1.** Üretim sırasında iyice yakılmadığı için mangalda is çıkararak yanan odun kömürü. **2.** *argo.* Esmer tenli kimse. **3.** *argo.* Zenci. ◻ **marsık gibi,** *Kirli esmer renkte olan; çok esmer; kapkara.*

marsıma, [barsama > marsıma / marsımana] *{ağız} is.* Ceviz yaprağından daha iri yapraklı ve nane gibi kokan, yirmi cm. kadar boylanabilen bir ot; civanperçemi. [DS]

marsımana, [barsam > marsımana] *{ağız} is.* **1.** Marsıma; civanperçemi. **2.** Beyaz ve ince kabuklu bir üzüm. [DS]

marsıvan, [Far. merz *(sınır)* + -bān *(koruyan)* => marsıvan] *is.* **1.** Sınır muhafızı; sınır beyi. **2.** İyi cins eşek. ◘ **marsıvan ayısı, marsıvan eşeği,** *Geri zekâlı; aptal; sersem.*‖ **marsıvan otu,** *bot. Bileşikgillerden güzel kokulu bir bitki, (Tanacetum balsamita).*

marsili, [? marsili] *{ağız} is.* Patates. [DS]

marş[1], [Fr. marche] *ünl.* **1.** (Asker, izci vb. için) topluca yürüme komutu. **2.** *is. müz.* Ritmi, yürüyen bir kimsenin veya grubun adımlarına uygun müzik parçası. **3.** *oto.* İçten patlamalı veya tepkili motorlara ilk hareketi vermek için kullanılan düzenek. **4.** Dokuma tezgâhlarında çözgü ipliklerini kaldırıp indirmek için ayakla basılarak hareket ettirilen pedal.◘ **marş marş,** *Koşma komutu.*

marş[2], [? marş] *{ağız} is.* Börülce. [DS]

marşaf, [? marşaf] *{ağız} is.* **1.** Gelinin çeyiz olarak götürdüğü yatak. **2.** Yatak bağı ve yatak sargısı. [DS]

marşaba, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / marşaba] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

marşafa, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / marşafa] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

marşandiz, [Fr. train de marchandises] *is.* Yalnız yük katarlarından meydana gelen ve hızı çok yavaş olan tren.

marşit, [? marşit] *{ağız} is.* Delikli taş. [DS]

mart[1], [Lat. mars *(savaş tanrısı)* > martius] *is.* Yılın üçüncü ayı. ◘ **mart** (mort) **atmak,** *(Deve için) sırtındaki yükü devirmek için sarsılmak, silkinmek.*‖ **mart cevizi,** *{ağız} Boysuz, küçük adam.* [DS]‖ **mart dokuzu,** *Gregoriyen takvime göre üçüncü ayın dokuzuna rastlayan ve şimdiki kullandığımız takvimdeki martın üçüncü haftası başında görülen fırtına; nevruz fırtınası.*‖ **mart havası,** *Çok değişken hava.*‖ **mart havası gibi,** *(Kişi için) günü gününe uymayan; değişken huylu.*‖ **mart kedisi,** *mecaz. Cinsel isteği güçlü, azgın ve çapkın kimse.*‖ **mart balağı gibi bakmak,** *{ağız} Aptal aptal bakmak.*‖ **mart buzağısı gibi bakmak,** *{ağız} Aptal aptal bakmak.*‖ **mart toklusu,** *Nezleden burnu akan.*

mart[2], [? mart] *{ağız} sf.* (Dudak için) kalın. [DS]

mart[3], [? mart] *{ağız} is.* Doluya benzer, sert kar tanecikleri. [DS]

mart[4], [? mart] *{ağız} is.* İlkbaharda kırlarda, yol kenarlarında görülen kurtçuk yığınları. [DS]

mart[5], [Erme. mart] *argo.* Erkek; adam.

marta, [İt. martin] *{ağız} is.* Martı. [DS]

martağan, [Lat. martagon] *{OsT} is.* **1.** Padişahlardan Çelebi Mehmet(? - 1421)'in kullandığı özel sarık. **2.** *bot.* Türk sarığı adı verilen bir tür zambak, *(Lilium martagon).*

martal, [? martal] *{ağız} is.* Boş, yanlış, yalan sözler. [DS]

martaloz, [Yun. armatolos] *is.* **1.** *as.* Eskiden Türk gamizonlarında hizmet eden garsonlara verilen isim. **2.** *{ağız}* Çift cinsiyetli. [DS]

martaluz, [Yun. armatolos] *{ağız} is.* Casus. [DS]

martatmak, [mart / mort *(yans.)* > mart-at-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Yüklü deve için) yükünü devirmek amacıyla sarsılmak, silkinmek. [DS]

martaval, [? martaval] *is. {ağız}* Abartılı, saçma sapan, uydurma söz; yalan; palavra. [DS] ◘ **martaval atmak,** *Yalan söylemek; uydurmak.*‖ **martaval okumak,** *Yalan sözlerle kandırmaya çalışmak; inanılması güç şeyler söylemek; uydurmak.*

martavalcı, [martaval-cı] *is. argo.* Yalancı; palavracı.

martavalcılık, -ğı [martaval-cı-lık] *is. argo.* Yalan söyleme; yalancılık; palavracılık.

martayan, [? martayan] *{ağız} is.* Büyük çini tabak. [DS]

martı[1], [İt. martin] *is. zool.* Martıgillerden, perde ayaklı, uzun sivri kanatlı, soluk kül rengi veya beyaz tüylü, eti yenmez deniz kuşlarının ortak adı, *(Larus).*

martı[2], [? martı] *{ağız} is.* Öğrenci; çırak. [DS]

martıgiller, [martı-gil-ler] *is. zool.* Denizlerde ve tatlı su kıyılarında yaşayan elli kadar türü bulunan perde ayaklı su kuşları familyası, *(Laridæ).*

martılar, [martı-lar] *is. zool.* Gagaları kuvvetli ve yandan basık, ayakları perdeli, bacakları zayıf, kanatları uzun ve sivri, balıkla beslenen martı, yırtıcı martı ve deniz kırlangıcı gibi türleri kapsayan kuşlar takımı.

martıval, [martaval > martıval / martuval] *{ağız} is.* Boş, yanlış, yalan sözler. [DS]

martila, [İt. martilla] *(marti'la)is.* Küçük çekiç.

martin, [Alm. Friedrich Martini *(Avusturyalı subay ve mühendis)*] *is. as.* Eskiden kullanılan tek kurşun atan yivli tüfek. ◘ **martin usulü,** *Pierre Martin'in buluşu olan dökme ve hurda demirler ergitildikten sonra karbon giderme, kükürt giderme ve fosfor giderme işlemlerinden geçirilerek yapılan fırın tabanında çelik arıtma yöntemi; siemens-martin yöntemi.*

martinay, [Erme. mart > martinay] *argo. is.* Erkekler.

martini, [İt. martini] *(marti'ni) is.* Beyaz vermut, portakal kabuğu ve cin ile yapılan bir içki.

martinit, [Fr. martinite] *is. min.* Hidratlı doğal kalsiyum fosfat.

martlama, [mart-la-ma] *{ağız} is.* Baharda arı kovanını temizleme işi. [DS]

martolos, [Yun. armatolos] *is. as.* **1.** Eskiden Türk garnizonlarında hizmet eden garsonlara verilen isim. **2.** İmparatorluk döneminde 15 ve 19. yy'lar arasında Hristiyan reayadan meydana getirilen ve Rumeli'de bulunan askerî kuruluş.

martoluz, [martolos > martoluz] *{ağız} sf.* (Kişi için) güçsüz; işe yaramayan. [DS]

martufal, [martaval > martufal] *{ağız} is.* Boş, yalan yanlış söz. [DS]

martuval, [martaval > martuval] *{ağız} is.* **1.** Boş, yalan yanlış söz. **2.** Şaka. [DS]

martuvan, [? martuvan] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

ma'ruf, [Ar. ʿirfān > maʿrūf معروف] *(ma-ru:f) {OsT} sf.* → maruf. 🗗 **ma'rūf-ı cihān,** *Dünyaca tanınan; çok ünlü.*

maruf, [Ar. ʿirfān > maʿrūf معروف] *(ma:ru:f) {OsT} sf.* **1.** Herkesçe bilinen; tanınan. **2.** Ünlü; meşhur. **3.** Şeriatça uygun görülen; beğenilen ve emredilen. 🗗 **maruf olmak,** *Bilinmek.*

ma'rufat, [Ar. maʿrūfāt معروفات] *(ma-ru:fa:t) {OsT} is.* **1.** Bilinen şeyler. **2.** Şeriata uygun düşen ve makbul görülen şeyler.

ma'rufiyet, [Ar. maʿrūfiyyet معروفیت] *(ma-ru:fiyyet) {OsT} is.* Ünlü olma durumu; meşhurluk; bilinme; tanınma.

marul, [Yun. maroúli] *is. bot.* Birleşikgillerden, yaprakları salata olarak kullanılan iki yıllık otsu bitki ve sebze, *(Lactuca sativa).*

marulcu, [marul-cu] *is.* Marul yetiştiren ve satan kimse.

marulcuk, -ğu [marul-cuk] *is. bot.* Düğün çiçeğigillerden, pek çok türü bulunan, genellikle yaprakları koyu yeşil ve çok parçalı, ilkbahar başlangıcında çiçek açan, kök sapında iç sürdürücü ve solucan düşürücü madde bulunan çok yıllık otsu bitki; çöpleme, *(Helleborus niger; Veretrum album)*

marulculuk, -ğu [marul-cu-luk] *is.* Marul yetiştirme ve satma işi.

marullanmak, [marul-lan-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Dantel vb. için) alt kısmının dar, üstünün geniş olmasından dolayı kıvrım kıvrım durmak.

Maruni, [Ar. marūnī مرونی] *(maru:ni:) {OsT} is.* **1.** Birçok kolu Halep, Şam, Filistin ve Mısır'da yaşayan, Lübnan'lı Aziz Maruni'nin çömezlerinin yolundan giden Katolik Süryani topluluğu. **2.** Bu topluluktan olan kimse.

ma'rur, [Ar. maʿrūr معرور] *(ma-ru:r) {OsT} is.* Uyuz.

marus, [? marus] *{ağız} sf.* **1.** Soluk; buruşuk. **2.** (Yemişler için) olgunluktan sonra suyu çekilerek pörsümüş hâli.

maruslamak, [marus-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Solmak; buruşmak. [DS]

ma'ruş, [Ar. maʿrūş معروش] *(ma-ru:ş) {OsT} is.* Üstü çardak ve kameriye şeklinde yapılmış bina.

Marut, [Ar. mārūṭ ماروط] *(ma:rut) {eAT} is.* Büyü yaptıkları için kıyamete kadar bir kuyuda baş aşağı asılı kalacağına inanılan iki melekten biri.

ma'ruz, [Ar. ʿarż > maʿrūż / maʿrūża معروض] *(ma-ru:z) {OsT} sf.* → maruz.

maruz, [Ar. ʿarż > maʿrūż / maʿrūża معروض] *(ma:-ru:z) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyin veya olayın etkisinde kalan. **2.** Bir şeyin karşısında bulunan. **3.** Arz edilen; sunulan; bildirilen; anlatılmış. **4.** Mevkice yüksek birine sunulan, verilen. **5.** Adı geçen. 🗗 **maruz bırakmak,** *Birini, bir şeyin etkisinde bırakmak veya karşısında olmasını sağlamak.*‖ **maruz bulunmak,** *Bir şeyin etkisinde bulunmak; bir şeyle karşı karşıya kalmak.*‖ **maruz kalmak,** *Karşı karşıya gelmek; uğramak.*‖ **maruz olmak,** *Bir şeyin etkisinde bulunmak; bir şeyle karşı karşıya kalmak.*

ma'ruzat, [Ar. maʿrūż > maʿrūżāt معروضات] *(ma-ru:-za:t) {OsT} is.* → maruzat.

maruzat, [Ar. maʿrūż > maʿrūżāt معروضات] *(ma:-ru:za:t) {OsT} is.* Mevki bakımından yüksek olan birine sunulan, bildirilen dilek ve istekler.

marya, [Yun. margia *(geçkin dişi koyun)*] *(ma'rya) zool.* **1.** Bir tür küçük balık. **2.** Beş yaşından büyük veya damızlık dışı bırakılmış koyun. **3.** Dişi hayvan. **4.** *{ağız}* Dişi koyun. [DS] **5.** *argo.* Genelev yöneticisi; yaşlı fahişe. 🗗 **marya ağı,** *Boyu altmış, eni üç kulaç olan balık ağı.*

maryol, [İt. marriol] *is.* Hile; düzenbazlık; oyun.

maryolluk, -ğu [maryol-luk] *sf.* Düzenbazlık; oyunculuk; hilebazlık; dolandırıcılık.

marzak, -ğı [? marzak] *{ağız} is.* Araba dingilinin baş tarafına geçirilen çivi. [DS]

marzalak[1]**, -ğı** [? marzalak / mardalak / mazulak] *{ağız} is.* Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

mardalak[2]**, -ğı** [? mardalak] *{ağız} is.* Yalan yanlış sözler; martaval. [DS]

marzıman, [? marzıman / marzuman] *{ağız} is.* Erkek eşek. [DS]

marzıvat, [? marzıvat] *{ağız} is.* Beyaz, oval taneli ve sert bir üzüm. [DS]

marzi, [Ar. rıżā > marżī مرضی] *(marzi:, z kalın söylenir) {OsT} is.* Razı oluş; beğenme; hoşnutluk.

marzuman, [? marzuman / marzıman] *{ağız} is.* → marzıman. [DS]

-mas, [-mas / -mes] *{eAT} yap. e.* -maz. *"Ve eğer niyyet hiç yoğusa hiç fâide bulmas (bulmaz)."* Yüz Hadis Tercümesi.

ma's, [Ar. maʿṣ معص] *(ma-s) {OsT} is. tıp.* Kas tutulması; kas büzülmesi.

mas[1], **-ssı** [Ar. mass مص] *{OsT} is.* Emerek içine çekme; emme; soğurma. 🗗 **mas etmek,** *Emmek; soğurmak.*|| **mass-ı adîmü'l-canâhiye,** *zoo. Pireler.*

mas[2], **-ssı** [Ar. maṣṣ > māṣṣ / māṣṣa ماص / ماصه] *(ma:s) {OsT} sf.* Emici; soğurucu.

mas[3], [Far. mast > mas] *{ağız} is.* Yoğurt. [DS]

masa[1], [Lat. mensa > Rumen. masă] *(ma'sa)* **1.** Ayak denilen destekler üzerine oturtulmuş bir tabladan meydana gelen ve değişik amaçlarla kullanılan pek çok çeşidi bulunan bir mobilya. **2.** Yemek yenilen masa; yemek masası. **3.** Aynı masa başında oturanların tümü. **4.** Kamu kurumu veya bazı kuruluşlarda belli konuların yürütüldüğü bölüm. **5.** Uluslar arası ilişkilerin söz konusu olduğu görüşme veya toplantılarda bir ülkeye ayrılmış makam. **6.** *spor.* İç içe geçen ayakları ile yüksekliği ayarlanabilen masa biçimindeki atlama aracı. **7.** *coğ.* Küçük boyutlu yüksek bir yaylanın en yüksek düzlüğü. **8.** *gök b.* (Büyük harfle başlar) Güney kutbuna yakın küçük birtakım yıldız. 🗗 **masa başı,** *Bir masada otururak.*‖ **masadan kalkmak,** *1. Yemeğini bitirerek masadan ayrılmak. 2. Bir görüşme veya yemeği yarıda bırakarak terk etmek.*|| **masa düzeni,** *Çağrılan konuklardan her birinin oturacağı yeri önceden belirleme yöntemi.*‖ **masa hakemi,** *spor. Bazı karşılaşmalarda, kenardaki masada oturarak gerekli kayıtları tutan, puan veren, oyun süresini belirleyen, kronometre tutan hakemlerden her biri.*‖ **masa kurmak,** *Ziyafet çekmek; ziyafet vermek.*|| **masa örtüsü,** *Masa üzerine serilen kumaş veya plastik maddeden yapılma örtü.*‖ **masa saati,** *Masa üzerine konulmak için yapılmış saat.*|| **masa tablası,** *Masanın ayaklar üzerine oturtulmuş düz ve geniş kısmı.*|| **masa takvimi,** *Masa üzerine konulmak ve günlük küçük notlar almak için özel olarak yapılmış takvim.*‖ **masa tenisi,** *Masa topu.*‖ **masa topu,** *Kural bakımından tenise benzeyen ancak belirli ölçülerdeki bir masa üzerinde özel top ve raketle oynanan oyun; masa tenisi.*|| **masa üstü yayıncılık,** *Güncel yayınlardan kitap, dergi vb.ni göz önünde tutan yayıncılık.*‖ **masaya oturmak,** *1. Yemek yemek amacıyla masanın başına geçmek. 2. Bir konuyu görüşüp tartışmak amacıyla bir araya gelmek.*

masa[2], [Ar. messās مساس] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

masa[3], [Ar. messās مساس] *{ağız} is.* Erkeğin cinsel organı. [DS]

masabak, -kı [Ar. mā-sabaḳ ماسبق] *(ma:sabak) {OsT} is.* Geçmiş olan; geçmiş.

mas'ad, [Ar. ṣu'ūd *(yukarı çıkma)* > maṣ'ad مصعد] *(mas-ad) {OsT} is.* **1.** Yukarı çıkılacak yer. **2.** Merdiven. **3.** *mecaz.* Aşama.

masadak, [Ar. mā-ṣadaḳa aleyh *(doğru olan şey üzerine)* ماصدق] *{OsT} is.* Uygun görülerek onaylanan, doğru bulunan şey.

masadır, [Ar. maṣdar > maṣādır مصادر] *(masa:dır) {OsT} is.* Mastarlar; fiillerden yapılan isimler.

masaf[1], **-ffı** [Ar. maṣaff > maṣāff مصاف] *(masa:f) {OsT} is. as.* **1.** Sıra yapılan, safların bulunduğu yerler. **2.** Savaş.

masaf[2], **-ffı** [Ar. ṣaff > maṣaff مصف] *{OsT} is.* **1.** Sıra olunan yer. **2.** Safların dizildiği savaş meydanı.

masaf[3], [? masaf] *{ağız} is.* Küçük sepet. [DS]

masaf[4], [? masaf] *{ağız} is.* Sofra tepsisi; küçük bakır tepsi. [DS]

masahif, [muṣḥaf >maṣāḥif مصاحف] *(masa:hif) {OsT} is.* Mushaflar.

masaif, Ar. maṣīf > maṣāif مصائف] *(masa:if) {OsT} is.* Yazın oturulacak yerler; yazlıklar.

masaj, [Fr. massage] *is.* Vücudumuzun çeşitli bölgelerine ait kas, sinir sistemleri ile kan dolaşımı işlevlerinde düzelme sağlamak üzere vücut yüzeyinde el, elektrik, su vb. ile çeşitli işlemler yapma biçimindeki tedavi ve bakım yöntemi; ovma; ovuşturma.

masajcı, [masaj-cı] *is.* Sağlık ve iyileştirme amacıyla masaj yapan uzman; masör.

masajlama, [masaj-la-ma] *is.* Masajlamak eylemi.

masajlamak, [masaj-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Sağlık ve iyileştirme amacıyla masaj yapmak.

masak, [Ar. maṣāk مصاق] *(masa:k) {OsT} is.* Darlık.

masaklamak, [masat-la-mak > masak-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İki bıçağı birbirine sürterek bilemek; masatlamak. [DS]

masal, [Ar. meṣel مثل] *is.* **1.** Tamamen hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman cin, peri, dev, ejderha gibi doğaüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirsiz bir zamanda geçen ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden bir anlatı türü. **2.** Öğüt verici bir ahlak dersi vermek için anlatılan alegorik hikâye; hayvan hikâyeleri; fabl. **3.** *mecaz.* Bir kimseyi kandırmak veya kendini haklı göstermek için uydurulmuş söz veya bilgi; uydurma, boş söz; yalan. **4.** *mecaz.* Değersiz ve önemsiz şey. **5.** *mit.* Antik Çağdan kalma mitolojik anlatıların tümü. 🗗 **masal âlemi,** *(Yer için) gerçekte var olacağı düşünülemeyen, ancak masallarda söz edilebilecek kadar güzel; çok güzel.*‖ **masal âleminde yaşamak,** *1. Hiçbir zaman gerçekleşmesi mümkün olmayan hayaller peşinde koşmak; böyle hayallerin gerçekleşeceği günü bekleyerek avunmak; hayal içinde yaşamak. 2. Masallardaki kadar güzel günler geçirmek.*|| **masal anlatmak,** *1. Bir masalı hikâye etmek. 2. Boş ve ya-*

lan sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışmak.|| **masal gibi,** *Gerçekleşmesi mümkün olmayacak biçimde; olmayacak şekilde.*|| **masal okumak,** *İnandırıcılıktan yoksun sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışmak.*

masalcı, [masal-cı] *is.* **1.** Masal anlatan veya masal okuyan kişi. **2.** Yapma masallar yazan kişi; masal yazarı. **3.** *mecaz.* İnandırıcılıktan yoksun sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışan kişi; yalancı. **4.** *mecaz.* Hayalî şeyleri gerçekmiş gibi yutturmaya kalkışan kimse; uydurukçu.

masale, [Ar. maṣāle مصاله] *(masa:le) {OsT} is.* Sızıntı.

masalı, [masa-lı] *sf.* **1.** Masası olan; masası bulunan. **2.** (Yer için) içinde belirtilen miktarda masa bulunan.

masalımsı, [masal-ımsı] *sf.* Masal benzer; masalı andıran; masalsı.

masalih, [Ar. maṣlaḥat > maṣāliḥ مصالح] *(masa:lih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Yapılan işler; bitirilen konular; işler; hususlar; meseleler.

masallaştırma, [masal-la-ş-tır-ma] *is.* Masallaştırmak eylemi.

masallaştırmak, [masal-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Masal durumuna getirmek.

masalsı, [masal-sı] *sf.* Masala benzer; masalı andırır; masal gibi; masal niteliğinde; masala özgü; masalımsı.

masamak, [bas-a-mak > mas-a-mak] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

masan, [Ar. maṣān مصان] *(masa:n) {OsT} is.* Eşya saklanacak yer.

masani, -i'i [Ar. masnaʾ > masāniʾ مصانى] *(masa:ni) {OsT} is.* Sarnıçlar; mahzenler.

ma'sar, [Ar. maʿsar / maʿsara معصر] *{OsT} is.* Üzüm, zeytin, susam vb.nin sıkıldığı yer.

masar[1]**,** [Ar. **M**uharrem, **Ş**afer, **R**ebiülevvel aylarının ilk harflerinden => m(a)ş(a)r مصر] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde yeniçerilere verilen ilk üç aylığın adı.

masar[2]**,** [? masar] *{ağız} is.* **1.** Kurumuş ağaç. **2.** Kuru kestane. [DS]

ma'sara[1]**,** [Ar. maʿṣar / maʿṣara معصر / معصره] *{OsT} is.* **1.** Küçük ve dar yer; hücre. **2.** Helva tahin yapılan yer. **3.** Olta ipinin bobine düzgün ve dengeli olarak sarılmasını sağlamak üzere çarka yerleştirilen düzenek.

masara[2]**,** [Far. māşüre => masura > masara ماسره] *{eAT} is.* Masura.

masari, -i'ı [Ar. mışrāʿ > maṣāriʿ مصارى] *(masa:ri) {OsT} is.* Mısralar; dizeler.

masarif, [Ar. ṣarf > maṣraf > maṣārif مصارف] *(masa:rif) {OsT} is.* Masraflar; giderler; harcamalar. **masārif-i dāime,** *{OsT} Devamlı giderler.*|| **masārif-i gayr-i melhūza,** *{OsT} Önceden bilinmeyen fakat zorunluluk doğdukça ödenen masraflar.*|| **masārif-i melhūza,** *{OsT} Önceden ödeneceği belli olan masraflar.*|| **masārif-i muvakkate,** *{OsT} Geçici giderler.*|| **masārif-i müteferrika,** *{OsT} Çeşitli giderler.*|| **masārif-i seneviye,** *{OsT} Yıllık giderler.*|| **masārif-i şehriye,** *{OsT} Aylık giderler.*|| **masārif-i umūmiye,** *{OsT} Genel giderler.*|| **masārif-i zāide,** *{OsT} Gereksiz giderler; lüzumsuz harcamalar.*|| **ınasārif-i zātiye,** *{OsT} Kişisel giderler; şahsî harcamalar.*

masarif, [Ar. maṣārīf مصاريف] *(masa:ri:f) {OsT} sf.* Harcananlar; ödenenler; sarf olunanlar.

masarifat, [Ar. maṣārif > maṣārifāt مصارفات] *(masa:rifa:t) {OsT} is.* Masraflar; harcamalar; giderler.

masarika, [Yun. mesentorion> Ar. māṣārīḳa ماساريقه] *(ma:sa:ri:'ka) {OsT} is. anat.* Bağırsakları tutan karın iç zarı.

masarin, [Ar. maṣārīn مصارين] *(masa:rin) {OsT} is.* Bağırsaklar.

masas, [Ar. massās مساس] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

masat[1]**, -dı** [Ar. mişḥaḍ مصخد => masāt] *is.* Bıçak, tırpan, orak vb. bilemeye yarayan uzunca çelik veya taş alet.

masat[2]**, -dı** [? masat] *{ağız} is.* **1.** Bağ çubuğu budandıktan sonra kütükte kalan parça. **2.** Çatıda kiremit altına konulan direkler. [DS]

masat[3]**, -dı** [Ar. maḳṣād => māsat] *(ma:sat) {ağız} is.* Maksat; amaç; erek. [DS]

masatıb, [Ar. maṣṭaba > maṣāṭıb مصاطب] *(masa:tıb) {OsT} is.* **1.** Sedirler; divanlar; peykeler. **2.** Meyhane peykeleri.

masatlamak[1]**,** [masat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Surat asmak. [DS]

masatlamak[2]**,** [masat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bilemek. [DS]

masavıt, -dı [? masavıt] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; sersem. **2.** Kaygısız; saygısız; nobran. [DS]

masavut, -du [? masavut] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

masbah, [Ar. maṣbaḥ مصبح] *{OsT} is.* **1.** Tan yeri. **2.** Tan zamanı.

masbu, -u'u [Ar. maṣbüʿ مصبوع] *(masbu:) {OsT} sf.* Kendini beğenen; kibirli.

masbuğ, [Ar. ṣıbġ > ınaṣbūġ مصبوغ] *(masbu:ğ) sf.* Boyanmış.

masburet, [Ar. ınaṣbüret مصبورت] *(masbu:ret) {OsT}*

is. huk. Kendisine yemin düşen kimsenin hapsine sebep olan yemin.

masda, -aı [Ar. maṣdaʿ مصدع] *{OsT} is.* Taşlık yerlerden geçen düz yol.

masdar, [Ar. ṣudür *(çıkak)* > maṣdār مصدار] *(masda:r) {OsT} is.* **1.** → mastar. **2.** *{ağız}* Marangozların kullandığı düz cetvel. [DS] **3.** Halı tezgâhlarında ip sarılan araç.

masdari, [Ar. maṣdārī / maṣdāriyye مصداری / مصداریه] *(masda:ri:) {OsT} is.* Mastarla ilgili.

masdariye, [Ar. maṣdārī >maṣdāriyye مصداریه] *(masda:riye) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde şarap gibi mallardan alınan vergi; bir tür gümrük vergisi.

masdariyet, [Ar. maṣdāriyyet مصداریت] *(masda:riyet) {OsT} is.* Mastarların anlattığı hareket ve oluş anlamı.

masdarlamak, [masdar-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Duvarın sıvasını düzeltmek. [DS]

masdı[1], [Yun. masti *(dişi köpek)*] *{ağız} is.* Dişi köpek. [DS]

masdı[2], [? masdı] *{ağız} is.* Sepet yapmakta kullanılan fındık dalı. [DS]

masdı[3], [bas-mak > bas-tı > masdı] *{ağız} sf.* **1.** Kısa boylu; bacaksız. **2.** (Kişi için) bacaklarını iki yana açarak yürüyen. [DS]

masdı[4], [Ar. maṣduʿ => masdı] *{ağız} sf.* Dertli. [DS]

masdu, -u'u [Ar. maṣdüʿ مصدوع] *(masdu:) {OsT} sf.* Baş ağrısına tutulmuş olan.

masduk, -ğu [Ar. ṣıdḳ > maṣdüḳ / maṣdüḳa مصدوق / مصدوقه] *(masdu:k) {OsT}* **1.** *sf.* (Söz için) doğruluğu kanıtlanmış. **2.** (Gerçek için) ortaya çıkarılmış.

masduka, [Ar. maṣdüḳ > maṣdüḳa مصدوقه] *(masdu:ka) {OsT} is.* Doğru söz; gerçek söz.

masdum, [Ar. ṣadm > maṣdüm مصدوم] *(masdu:m) {OsT} sf.* Kendisine vurulmuş; çarpılmış.

masdur, [Ar. ṣudür / ṣadr > maṣdür مصدور] *(masdu:r) {OsT} sf.* **1.** Yollanmış; gönderilmiş. **2.** Göğsü ağrıyan.

masebak, -ğı [Ar. mā-sebāḳ ماسباق] *(ma:seba:k) {OsT} sf.* Geçmiş olan; geçen; eskiden olan.

maselef, [Ar. mā-selef ماسلف] *(ma:selef) {OsT} sf.* Önceki; evvelki.

masenk, [? masenk] *{ağız} is.* İnce, gizli alay. [DS]

maser, [İng. **m**icrowave **a**mplification by **s**timula ted **e**mission of **r**adiation] *kısalt.* → mazer.

ma'sere, [Ar. maʿsere / maʿseret معسره / معسرت] *(masere) {OsT} is.* Güçlük; zorluk.

masfuf, [Ar. ṣaff > maṣfūf / maṣfūfe مصفوف] *(masfu:fe) {OsT} sf.* Saf hâlinde dizilmiş olan; sıralanmış.

masğara, [Ar. masḫara مسخره] *{ağız} is.* Maskara. [DS]

mashara, [İt. maschera > Ar. masḫara مسخره] *(masha'ra) {OsT} sf.* **1.** Güldüren; soytarı; maskara. **2.** Gülünç; komik. **3.** *is.* Eğlenme; alay. **mashara-i âlem,** *{OsT} Herkesin maskarası.*

mashub, [Ar. şeḥabet > maṣḥüb مصحوب] *(mashu:b) {OsT} sf.* Beraber götürülen; birlikte alınan.

mashuben, [Ar. maṣḥüb > maṣḥüben مصحوباً] *(mashu:'ben) {OsT} zf.* Beraberce; birlikte.

ması[1], [? ması] *{ağız} is.* Küfkokusu. [DS]

ması[2], [? ması] *{ağız}* is. Tatlı su balığı. [DS]

masık, -ğı [? masık / maşık] *{ağız} is.* Urgan. [DS]

masır, [Far. māşüre] *{ağız} is.* **1.** → masıra[1]. **2.** İnce kamıştan yapılan iplik makarası. [DS]

masıra[1], [Far. māşüre => masura > masıra] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhlarında atkı ipliklerinin sarıldığı ağaç parçası. **2.** Masura. [DS]

masıra[2], [bal + Far. şīre => balsıra / basıra > masıra] *{ağız} is.* **1.** Bir çeşit üzüm hastalığı; külleme; mildiyö. [DS]

masıra[3], [? masra / masıra] *{ağız} is.* Hıyarın küçüğü. [DS]

masi, [Far. māsī ماسی] *(ma:si:) {OsT} sf.* Korkusuz; pervasız.

masif[1], [Ar. ṣayf > maṣīf مصیف] *(masi:f) {OsT} is.* Yazın oturulan yer; yazlık; sayfiye.

masif[2], [Fr. massif] *sf.* **1.** Kaplama veya doldurma olmayan; som. **2.** (Marangoz veya mobilya için) gerekli olan büyüklükte parçayı sağlamak veya daha sağlam olması için küçük parçaların yan yana getirilip yapıştırılması ile meydana getirilmiş. **3.** *jeol.* Kütle.

masik, -ği [Ar. māsik ماسك] *(ma:sik) {OsT} sf.* **1.** Yapışkan. **2.** Saklayan; tutan.

masiko, [İt. marzacotto *(çömlek cilâsı)* > Fr. massicot / Ar. meshakünya *(çamaşır suyu)*] *(masi'ko) is. kim.* Rengi kırmızı ile sarı arasında değişen doğal kurşun oksit: PbO.

masil, [Ar. maḥṣül *(ürün)* => māsil] *(ma:sil) {ağız} is.* Olgunlaşmaya başlamış meyve. [DS]

masimek, [māsi-mek] *(ma:simek) {ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önem vermek; saymak. [DS]

masinmek, [masi-n-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Beğenmemek; hoşlanmamak; sevmemek. [DS]

masir, [Ar. şayrüret > maṣīr مصیر] *(masi:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin gittiği vardığı yer; gidilen yer; varılan yer. **2.** Suyun aktığı yer. **3.** Durulan, çekilinen yer; karargâh. **4.** *sf.* Sürüp giden; devam eden.

masiva, [Ar. mā-sivā ماسوى] *(ma:siva:) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin dışında kalan şeylerin tümü. **2.** *tasvf.* Geçici bir nitelik taşıyan, kalıcı özü olmayan, zaman ve mekâna bağlı olan Allah'tan başka bütün varlıklar, işler; dünya ve dünya ile ilgili işler. **3.** İnsanın zaman ve mekâna bağlı bütün varlıkları geçerek kendini yok edip Allah özünde gerçek varlığa ulaşması için geçmesi gereken her durak. **4.** *{eAT} tasvf.* Haktan gayri şeyler; eşya. 🗗 **masivadan geçmek,** *Dünya ve dünya işleriyle ilgisini kesmek.*

ma'siyet, [Ar. maʿsiyyet معصيت] *(ma-sıyet, s kalın söylenir) {eAT} {OsT} is.* **1.** Baş kaldırma; isyan; itaatsizlik; asilik. **2.** Günah işleme; günah.

mask, [Fr. masque] *is.* Çoğunlukla öldükten sonra alınan insan yüzü kalıbı.

maskal, [? maskal] *{ağız} sf.* (Kişi için) mavi gözlü; ela. [DS]

maskala, [Ar. mışḳal / mışḳale مصقل / مصقله] *{OsT} is.* → mıskala.

maskallamak[1], [maskal-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Olumlu sonuç vermeyecek söz ve davranışta direnmek. **2.** Bir işi çok incelemek; bir şeyin üzerine varmak. [DS]

maskallamak[2], [maskal-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Taşıtlar için) yerinden kalkamamak; bocalamak. [DS]

maskan, [Ar. maḥzen => maskan] *{ağız} is.* Duvarlara açılan büyük dolap. [DS]

maskanyin, [Fr. mascagnine] *is. kim.* Doğal amonyum sülfat.

maskara, [İt. maschera > Ar. maṣḫara مصخره] *(maska'ra) sf.* **1.** Eğlendirici; hoş; güldüren; soytarı. **2.** Gülünç; komik. **3.** *ünl.* "Rezil ve onursuz" anlamında hakaret sözü; şerefsiz; haysiyetsiz; aşağılık. **4.** *is.* Karnaval maskesi. **5.** Karnaval maskesi takmış kimse. **6.** Kirpik boyamakta kullanılan renkli kozmetik ürün; rimel. 🗗 **maskara etmek,** *1. Bir kişiyi veya bir şeyi gülünç duruma düşürmek; küçük düşürmek; alay edilir duruma sokmak. 2. Bir şeyi bozmak; berbat etmek.*|| **maskara gibi,** *Gülünç bir durumda.*|| **maskara olmak,** *Gülünç duruma düşmek; alay edilir olmak.*|| (birinin) **maskarasını çıkarmak,** *O kişiyi küçük düşürerek rezil etmek; alay edilir hâle getirmek.*|| (birinin veya birilerinin) **maskarası olmak,** *O kişinin veya kişilerin eğlencesi olmak; kendisi ile alay edilmek.*|| **maskaraya almak,** *Alay etmek; eğlenmek.*|| **maskaraya çevirmek,** *Bir şeyi veya birini gülünç duruma sokmak; gülünecek ve alay edilecek hâle getirmek; rezilliğini sergilemek.*|| **maskaraya dönmek,** *Gülünç duruma düşmek; alay edilir olmak.*

maskaralanma, [maskara-la-n-ma] *is.* Maskaralanmak eylemi.

maskaralanmak, [maskara-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Maskaralık etmek; insanları güldürüp eğlendirmek için gülünç şeyler yapmak. **2.** Onursuz, kişiliksiz ve gülünç davranışlarda bulunarak başkalarının eğlencesi olmak. **3.** (Kirpiklerine) maskara sürünmek. **4.** *dönşl. f.* Maskara sahibi olmak; maskara satın almak.

maskaralaşma, [maskara-la-ş-ma] *is.* Maskaralaşmak eylemi ve durumu.

maskaralaşmak, [maskara-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Eğlendirici ve hoşa giden bir durum almak. **2.** Başkalarının eğlencesi durumuna gelmek.

maskaralık, -ğı [maskara-lık] *is.* **1.** Eğlendirici, güldürücü davranış; soytarılık. **2.** Şerefsizce, haysiyetsizce davranış; rezalet; rezillik.

maskarat, [İt. mascherata] *is.* → maskarata.

maskarata, [İt. mascherata] *(makara'ta) is.* Ayakkabı yüzünün, üst ön tarafında dikişle ayrılan bölümü.

maskat, [Ar. maṣḳat / maṣḳıt مصقت] *{OsT} is.* **1.** Düşecek yer. **2.** Düşülen yer. 🗗 **maskat-i re's,** *{OsT} İnsanın doğduğu yer.*|| **maskatü't-tayr** *{OsT}, Kuş kanadı.*

maske, [İt. maschera > Fr. masque] *is.* **1.** Boyalı karton, kumaş veya plastikten yapılmış olan ve başkalarınca tanınmamak için yüze geçirilerek kullanılan yapma yüz. **2.** Yüzü ve gözü tehlikeli şeylerden korumak, solunum için tehlikeli gazları teneffüs etmemek için ağız ve buruna geçirilen özel olarak yapılmış cihaz. **3.** Yüz ve boyun güzelliğini sağlamak amacıyla çeşitli maddelerden yapılarak sürülen krem veya macun gibi şeyler. **4.** *mecaz.* Gerçek duyguları veya bir şeyin gerçek yönünü gizleyen aldatıcı davranış ve görünüş; gerçeği gizleyen şey. **5.** *psikol.* Bir kimsenin oynadığı rol; çevresine veya kendi kişiliğine karşı takındığı tavır. **6.** Arıcıların arılarla uğraştıkları zaman başlarına geçirdikleri tül veya telden yapılma araç. **7.** Eskrimde yüzü korumakta kullanılan çelik tel kafes. **8.** *tiy.* Oyuncuların kahramanın kişiliğini yansıtır biçimde yüzlerine geçirdikleri deri veya tahtadan yapılmış takma yüz; takma yüz. 🗗 **maske gibi,** *(Yüz için) cansız; hareketsiz.*|| **maskesi düşmek,** *1. (Kişi için) gerçek niyeti anlaşılmak. 2. (Nesne için) gerçek niteliği ortaya çıkmak.*|| **maskesini atmak,** *(Amacını gizlemesini iyi bilen kimse için) bundan vazgeçerek gerçek kişiliğini veya amacını ortaya koymak.*|| **maskesini düşürmek,** *Gerçekleri ortaya çıkarmak.*|| (birinin) **maskesini indirmek,** *O kimsenin gizlemeye çalıştığı gerçek amacını ortaya çıkarmak.*|| (kendi) **maskesini indirmek,** *(Amacını gizlemesini iyi bilen kimse için) bundan vazgeçerek gerçek kişiliğini veya amacını ortaya koymak.*|| (birinin) **maskesini kaldırmak,** *Bir kimsenin gizli amaçlarını, gerçek kişiliğini ortaya çıkarmak.*|| **maskesini sıyırmak,** *Gerçekleri ortaya çıkarmak.*

maskeleme, [maske-le-me] *is.* Maskelemek eylemi.

maskelemek, [maske-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Görünmesine engel olmak; maskeyle gizlemek; kamufle etmek; alalamak. **2.** *mecaz.* Gerçek niteliğini, görünüşünü saklamak; başka şeylerle örtmeye çalışmak.

maskelenme, [maske-le-n-me] *is.* Maskelenmek eylemi.

maskelenmek, [maske-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Maske ile örtülmek; maske takılmak; gizlenmek; maskeli hâle getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Yüzüne maske takınmak. **3.** Maske sahibi olmak; maske edinmek; maske satın almak.

maskeli, [maske-li] *sf.* **1.** Maske taşıyan; yüzü maske ile örtülü. **2.** *mecaz.* Gerçek niyetini veya kimliğini belli etmeyen. ◘ **maskeli balo,** *Katılanların, kimliklerini belli etmemek için yüzlerini veya gözlerini maskeler takarak gizledikleri türden bir balo.*

maskesiz, [maske-siz] *sf.* **1.** Maskesi olmayan. **2.** Maske takmamış olan.

maskot, [Provance d. masco *(büyücü)* > mascoto *(büyü)* > Fr. mascotte] *is.* **1.** Uğur getirdiğine inanılan şey. **2.** *gnşl.* Uğur sayılan kişi veya hayvan. **3.** Bir çalışmanın, kuruluşun vb. simgesi olarak kabul edilen küçük resim.

maskul, [Ar. ṣaḳl > maṣḳūl مصقول] *(masku:l) {OsT} sf.* Cilalanmış.

masl, [Ar. maṣl مصل] *{OsT} is.* **1.** Süt veya yoğurtta bulunan yeşilimtırak su. **2.** *anat.* Serum.

maslah, [? maslah / maslaḥ / maslak] *{ağız} sf.* **1.** Sersem; aptal. **2.** Şakacı; güldürücü. [DS]

maslahat, [Ar. ṣulḥ > maṣlaḥat مصلحت] *{eAT} {OsT} is.* **1.** İş; mesele. **2.** Bir işin yararlı olmasına sebep olan şey; husus. **3.** Güvenlik; barış. **4.** *{ağız} argo.* Erkeğin cinsel organı. [DS] **5.** *{ağız}* Düşünce. [DS] **6.** *{ağız}* Başka birinden istenen şey. [DS] ◘ **maslahata uygunluk,** *huk. Yönetimin takdir yetkisinde olmakla birlikte kural olarak yargı denetiminin dışında kalan işlemlerin yerinde ve uygun oluşu; yerindelik.*|| **maslahat-bîn,** *{OsT} İş gören; iş görmesini bilen.*|| **maslahat-ı amme,** *{OsT} Kamu yararına olan iş.*|| **maslahat-perdâz,** *Elinden iyi iş gelen; iş bilir.*|| **maslahat-şinâs,** *{OsT} İşten anlayan; iş bilen.*

maslahatgüzar, [Ar. maṣlaḥat+Far.-güẕār مصلحتگزار] *(maslahatgüza:r) {OsT} is.* **1.** İş bilir; işgüder. **2.** *huk.* Büyük elçinin bir ülkeye gelmesinden önce veya bulunmaması durumunda vekâlet eden en alt düzeyde diplomatik temsilci; işgüder.

maslahatgüzarlık, -ğı [maslahatgüzar-lık] *is.* Maslahatgüzarın işi, görevi ve makamı; işgüderlik.

maslak[1]**, -ğı** [Ar. maṣlāḳ مصلاق] *(masla:k) {OsT} is.* **1.** Sürekli akan çeşme. **2.** Bentlerde boru veya kemerler vasıtası ile şehre getirilen suyun dağıtımdan önce toplandığı büyük depo; su haznesi. **3.** Hayvanları sulamaya yarar büyük taş yalak.

maslak[2]**, -ğı** [Ar. maslaḫ مسلخ] *{ağız}* Kasaplık hayvanların kesildiği yer. [DS]

maslak[3]**, -ğı** [? maslak] *{ağız} sf.* **1.** Güldürücü, şaşırtıcı, beklenmedik biçimde konuşan. **2.** Ağırbaşlı; durgun; ırnasmas. [DS]

maslak[4]**, -ğı** [Ar. maṣlāḳ مصلاق] *{ağız}* Çeşmeye gelen su yollarının arasındaki kumluk. [DS]

maslatmak, [mas-la-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* İneği sağmadan önce sütünün gelmesi için buzağıya emzirtmek. [DS]

maslık, -ğı [mas-lık مصلق] *{eAT} is.* Esrar; haşiş.

masli, [Ar. maṣl > maṣlī / maṣliyye مصلی / مصلیه] *(masli:) {OsT} sf. tıp.* Serum ile ilgili; seruma ait; seruma ilişkin.

maslub, [Ar. ṣalb > maṣlūb مصلوب] *(maslu:b) {OsT} sf.* Asılmış; asılarak öldürülmüş.

masluben, [Ar. maṣlūb > maṣlūben مصلوباً] *(maslu:'ben) {OsT} zf.* Asılarak, asılmak suretiyle.

maslubiyet, [Ar. maṣlūbī > maṣlūbiyyet مصلوبیت] *(maslu:biyyet) {OsT} is.* Asılma, asılmış olma durumu.

masmana, [? masmana] *{ağız} is.* Sabun yapılan yer. [DS]

masmas, [? masmas] *{ağız} sf.* Ağırbaşlı; durgun.[DS]

masmavi, [ma(s)+ma/vi] *(ma'sma:vi) sf. pekşt.* Her yanı mavi olan; gömgök.

masna, -a'ı [Ar. maṣnaʿ / maṣnaʿa مصنع / مصنعه] *{OsT} is.* Su haznesi; sarnıç; su deposu; su mahzeni.

masnu, -u'u [Ar. ṣunʿ > maṣnūʿ مصنوع] *{OsT} sf.* **1.** Sanatla yapılmış olan; sanat ürünü olan. **2.** Aslı olmayan; uydurma; sahte; düzme; düzmece; yapma.

masnu'at, [Ar. maṣnūʿ > maṣnūʿāt مصنوعات] *(masnu:a:t) {OsT} is.* **1.** Sanatla yapılmış olan şeyler; sanat ürünü olanlar. **2.** Aslı olmayan şeyler; uydurma, sahte, düzmece şeyler. ◘ **masnū'āt-ı ilâhiye,** {OsT} *İlahî güç tarafından yapılan işler veya yaratılanlar.*

mason, [Fr. maçon] *is.* Bir ırnason derneğine üye olan kimse; farmason. ◘ **mason locası,** *Çeşitli derecedeki masonlardan oluşan gruplardan her biri.*

masonluk, -ğu [mason-luk] *is.* **1.** Temeli Orta Çağ İngiltere'sindeki duvar işçilerinin loncalarına dayanan, üyelerinin birbirini özel işaretlerle tanıdığı, yardımseverliğin, sır saklamanın, bulunduğu ülkenin yasalarına bağlılığın temel ilkeler olarak benimsendiği, amaçları hürriyet, eşitlik, kardeşlik sözleriyle sloganlaştırılmış olan dünya çapında,

dışa kapalı dernek; farmasonluk. **2.** Mason olma durumu.

masör, [Fr. masseur] *is.* Kan dolaşımının, sinir ve kas sisteminin işlevlerinin düzenlenmesinde beceri kazanmış, masajla tedavi konusunda uzmanlaşmış erkek; erkek masajcı; ovucu.

masöz, [Fr. masseuse] *is.* Kan dolaşımının, sinir ve kas sisteminin işlevlerinin düzenlenmesinde beceri kazanmış, masajla tedavi konusunda uzmanlaşmış bayan; bayan masajcı; ovucu.

masra[1], -a'ı [Ar. maṣraʿ مصرع] {OsT} *is.* Karşılaşma yapılacak yer; güreş meydanı.

masra[2], [Yun. masuri / Far. māşüre] *{ağız} is.* → masura. [DS]

masra[3], [? masra] *{ağız} is.* **1.** Kabağın küçüğü. **2.** Hıyarın küçüğü. [DS]

masraf, [Ar. ṣarf > maṣraf مصرف] *{OsT} is.* **1.** Herhangi bir konuda veya yapılan bir işte harcanan para; gider. **2.** Bir şeyin kullanımında gerekli olan ve para ile sağlanan malzeme; harç. **masrafa girmek,** *Harcamada bulunmak; para harcamak.*|| **masraf etmek,** *Para harcamak.*|| **masraf görmek,** *1. Gerekli olan şeyleri almak; alış veriş yapmak. 2. Ödeme işlemlerini gerçekleştirmek.*|| **masrafı çekmek,** *Bir iş için yapılan giderleri karşılamak; yapılan masrafı ödemek.*|| **masrafı kısmak,** *Giderleri azaltmak; harcamalarda tutumlu davranmaya çalışmak.*|| **masraf istemek,** *(Yapmak veya düzenlemek için) para gerektirmek.*|| **masraf kapısı,** *Harcamayı gerektirecek iş.*|| **masraf kapısı açmak,** *Hiç yoktan bir harcamayı gerektirecek durum ortaya çıkmak; harcama gerektirmek.*|| **masraf nâzırı,** *Eskiden askerlik dairesinde hesap işlerine bakan en üst yetkili.*|| **masraf sepeti,** *{ağız} Pazara götürülen sepet.* [DS]|| **masraftan çıkmak,** *Beklenmedik bir harcamada bulunmak zorunda kalmak; gereksiz bir harcama yapmak zorunda olmak.*|| **masraftan kaçmak,** *Para harcanacak işler yapmaktan çekinmek; harcamayı gerektirecek işlere yanaşmamak.*

masraflı, [masraf-lı] *sf.* **1.** Çok para harcamayı gerektiren; pahalıya mal olan. **2.** (Kişi için) çok para harcayan; pahalı şeyler alma alışkanlığı olan.

masrafsız, [masraf-sız] *sf.* **1.** Çok para harcamayı gerektirmeyen; az harcama gerektiren; ucuza mal olan. **2.** (Kişi için) pek fazla para harcamayan; masraf gerektiren alışkanlıkları olmayan.

masrif, [Ar. ṣarf > maṣrīf مصريف] *(masri:f) {OsT} is.* Harcama yeri.

masru, -u'u [Ar. ṣarʿa > maṣrūʿ مصروع] *(masru:) {OsT} sf.* Sara hastalığına tutulmuş olan; saralı.

masru'an, [Ar. maṣrūʿ>maṣrūʿan مصروعاً] *(masru:an) {OsT} zf.* Saralı olarak.

masruf, [Ar. ṣarf > maṣrūf / maṣrūfe مصروف / مصروفه] *(masru:f) {OsT} sf.* **1.** Harcanmış; sarf edilmiş. **2.** Çevrilmiş; döndürülmüş.

masrufî, [Ar. maṣrūf > maṣrūfī مصروفی] *(masru:fi:) {OsT} is.* Harcanmışlık; ödenmiş olma.

masrufiyet, [Ar. maṣrūfī > maṣrūfiyyet مصروفيت] *(masru:fiyet) {OsT} is.* Harcanma; sarf edilme.

massa, [Ar. messās مساس] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

massak, -ğı [mas-sa-k] *{ağız} sf.* Tatsız. [DS]

massalamak, [masat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor].* → massatlamak.

massat, -dı [Ar. mişḥad => massat] *{ağız} is.* Kav tutuşturmak için çakmak taşına vurularak kullanılan çelik parça. [DS]

massatlamak, [masat-la-mak / massat-la-mak] *gçl. f. [-l(ı)-yor]* İki bıçağı birbirine sürterek bilemek. [DS]

-massavuz, [-mas-sa-vuz / messevüz] *{eAT} yap e.* -mazsak.

massetme, [Ar. mass + T. et-me] *is.* Emmek, soğurmak eylemi.

massetmek, [Ar. mass + T. et-mek] *gçl. f. [-(d)-er]* Emmek; soğurmak.

massı, [mas-sı] *{ağız} sf.* Pis. [DS]

mast, [Far. māst مست] *(ma:st) {OsT} is.* Yoğurt.

masta[1], [Ar. messās مساس] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

masta[2], [? masta] *{ağız} sf.* Büyük, kalın ve uzun. [DS]

mastaba, [Ar. maṣtaba / mıṣtaba مصطبه] *{OsT} is.* **1.** Kerevet; sedir; divan. **2.** Eski Mısır'da hükümdar yakınlarına, zenginlere ve tanınmış kişilere ait üstü kesilmiş piramide benzer mezar.

mastafa, [Ar. maṣtaba => maṣtafa] *{ağız} is.* Bayır yerlere ağaç dikmek için yapılan set; seki. [DS]

mastaki, [Yun. mastikh > Ar. maṣṭaki مصطكى] *{OsT} is.* Sakız.

mastalamak, [masta-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Kesmek. **2.** Sopa ile vurmak. [DS]

mastalıh, [masta-lık / mastalıḫ] *{ağız} is.* Üvendire yapmaya uygun ağaç dalı. [DS]

mastalya, [İt. mastello] *(masta'lya) is. dnz.* Ağaçtan yapılmış ve çeşitli işlerde kullanılan kap.

mastalyalık, -ğı [mastalya-lık] *(masta'lyalık) is. dnz.* Gemilerde mastalyaların toplu olarak konulduğu ve korunduğu yer.

mastar[1], [Ar. ṣudūr *(bir şeyin çıktığı yer)* > maṣdar مصدر] *(masta:r) {OsT} is.* Fiilin *-mek / -mak* veya *-me / -ma* eki ile yapılan, durum veya hareket anlatan fakat sayı ve kişi bildirmeyen, bir isim gibi kullanılan hâli; fiil ismi.

mastar[2], [Ar. saṭr > mıstar / mastar مسطر] *{OsT} is.* **1.** Sıvacı, duvarcı, boyacı vb. ustaların cetvel gibi kullandıkları ensiz, uzun ve düz tahta parçası; mıstar. **2.** Bir uzunluğu belirleyen ve mekanik parçaların yapımında ölçek olarak kullanılan kontrol aleti. **3.** Kumaş, ahşap, karton gibi malzemeyi çok düzgün biçimde bir çizgi boyunca kesmek gerektiğinde kullanılan ahşap veya metalden yapılma profil. **4.** Seramikçilerin çömleğe şekil vermekte kullandıkları belirli biçimde kesilmiş profil. **5.** Dökümcülükte, dökülecek malzeme için önceden belirlenmiş ve türlü biçimlerde yapılmış ölçü kalıpları. **6.** Kuyumcuların parmak üzerinden yüzük ölçüsünü almak için kullandıkları numaralı halkaların tümü. **7.** *{ağız}* Tezgâhta halının düzgün dokunmasını sağlayan araç. [DS]

mastar[3], [Yun. mastári [Tietze]] *{ağız} is.* Davar memesi. [DS]

mastara, [Ar. saṭr > mastara مسطره] *{OsT} is.* Açı ölçen cetvel; iletki; açıölçer; alidat; mıstara.

mastariye, [Ar. şudûr *(bir şeyin çıktığı yer)* > maṣdâriyye مصداريه] *(masta:riye) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde şarap gibi mallardan alınan vergi; bir tür gümrük vergisi.

mastçı, [mast-çı] *is.* Yoğurtçu. 🗗 **mastçı şakirdi,** *{OsT} tar. Saraya yoğurt, kaymak ve tereyağı yapan ocağın yardımcılarına verilen isim.*

masteli, [? masteli / mastili] *{ağız} is.* **1.** Hayvanlara yal yedirilen kap. **2.** Tahta kova; külek. [DS]

master, [İng. master] *(ma'stır) is.* **1.** Dört yıllık yüksek öğrenimden sonra yapılan ve belli bir uzmanlık sağlayan doktora öncesi eğitim; yüksek lisans eğitimi. **2.** Bu eğitimin sonunda elde edilen derece; yüksek lisans derecesi.

mastı[1], [İng. mastiff / Yun. masti *(dişi köpek)* ماصتى] *{eAT} is.* **1.** İri yapılı, düşük kulaklı, kısa bacaklı, çoğunlukla gösteri amacıyla dövüştürülen çoban köpeği. **2.** *{ağız} sf.* Kısa boylu kimse; bastıbacak. [DS] **3.** *{ağız}* Dişi kedi veya köpek. [DS] **4.** *{ağız}* Av köpeği. [DS] 🗗 **mastı çiçeği,** *bot. Bileşikgiller familyasından, papatyaya benzer turuncu sarı kömeçli, çayır ve ormanlarda biten, yaprak ve çiçekleri şiddetli bir kusturucu nitelik taşıyan, çok yıllık otsu bitki; öküz gözü; sığır gözü; mastı çiçeği, (Arnica montana).*

mastı[2], [mastı] *{ağız} is.* Fındık ağacı budanırken kesilen ince dallar. [DS]

mastıbacak, -ğı [Yun. masti + T. bacak] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa boylu; bastıbacak.[DS]

masti[1], [Yun. masti] *{ağız} sf.* Kısa boylu; bastıbacak. [DS]

masti[2], [Yun. masti *(dişi köpek)*] *{ağız} is.* **1.** Kısa bacaklı köpek, *(Melitaeus canis).* **2.** Dişi kedi veya köpek. [DS]

mastik, [Yun. mastikhe > Fr. mastic] *(ma'stik) is.* Doldurma ve sızdırmazlık işlemlerinde kullanılan yapışkan madde.

mastika, [Yun. mastikhe] *(masti'ka) is.* **1.** Sakız ağacından çıkarılan, rakıya koku vermekte ve ince vernik yapımında kullanılan reçine. **2.** Sakız ağacı reçinesi ile kokulandırılmış rakı; sakız rakısı.

mastili, [? masteli / mastili] *{ağız} is.* → masteli.[DS]

mastit, [Fr. mastite] *is. tıp.* Meme iltihabı.

mastor, [Yun. mastoures *(uzman)*] *sf. argo.* Aşırı derecede içki veya uyuşturucu alarak kendinden geçmiş; zil zurna.

mastub, [Ar. maṣtûb مصطوب] *(mastu:b) {OsT} sf.* Damardan taşmış kan.

mastur, [Yun. mastoras] *sf. argo.* Aşırı derecede içki veya uyuşturucu alarak kendinden geçmiş; zil zurna.

masturi, [Yun. mastoris] *(mastu'ri) is. dnz.* Geminin en geniş yeri.

mastürbasyon, [Fr. masturbation] *is.* **1.** Dış cinsel organların elle uyarılması sonucu cinsel zevk duyma; istimna; öz doyum. **2.** *psikanl.* Kişinin içinde bulunduğu durum veya koşulları sadece kendini oyalama ve avutma amacıyla kullanması. 🗗 **mastürbasyon yapmak,** *Cinsel organlarını dıştan uyararak kendi başına haz almaya çalışmak.*

masube, [Ar. maṣûbe مصوبه] *(masu:be) {OsT} sf.* (Felaket, keder) uğramış; isabet etmiş.

masug, [Ar. maṣûġ مصوغ] *(masu:ğ) {OsT} sf.* **1.** Kalıba dökülmüş. **2.** Düz. **3.** Örneğe uygun.

masum, [Ar. ʿişmet > maʿṣûm معصوم] *(ma-su:m) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Kendisine yüklenen bir suçu veya suç olarak görülen bir fiili işlememiş olan; suçu olmayan; suçsuz; günahsız. **2.** Sonuçlarına ve acılarına katlandığı kötü durumda hiçbir payı ve meydana gelmesinde hiç ilgisi olmayan; temiz; ak; saf. **3.** Kötü bir niyet taşımadan, saflıkla yapılan ve kınanmayan. **4.** Saflığı ve temizliği gösteren. **5.** (Kadın ve erkek arasındaki ilişkiler için) cinsellikten uzak olan. **6.** *is.* Suçsuz kimse. **7.** Küçük çocuk. 🗗 **masum masum,** *Masum bir şekilde; masumane; masum olarak.*

masumane, [Ar. maʿsûm + Far. -âne معصومانه] *(masu:ma:ne) {OsT} zf.* Suçsuz ve temiz bir şekilde; masum olarak; safça; saflıkla.

masume, [Ar. ʿismet > maʿsûme معصومه] *(ma:su:me) {OsT} is.* **1.** Masumun dişili. **2.** Suçsuz, günahsız kadın. **3.** Saf, temiz kadın.**4.** Küçük kız çocuğu.

masumiyet, [Ar. maʿsûm > maʿsûmiyyet معصوميت] *(ma:su:miyet) {OsT} is.* Masum olma durumu; masumluk; günahsızlık; suçsuzluk; temizlik. 🗗 **masumiyet devresi,** *hrist. İlk günahı işlemeden önce,*

insanoğlunun bütün kötülüklerden ve zararlı eğilimlerden uzak olduğu dönem.

masumluk, -ğu [masum-luk] *(ma:sumluk) is.* **1.** Masum olma durumu; masumiyet; günahsızlık; suçsuzluk; temizlik. **2.** Masum olan şeyin taşıdığı nitelik.

masun, [Ar. ṣıyānet / ṣayn > maṣün مصون] *(masu:n) {OsT} sf.* **1.** Korunan; korunmuş; iyi korunmuş; sağlam kalmış. **2.** Saklanmış; sağlam.

masuniyet, [Ar. maṣün > maṣüniyyet مصونیت] *(masu:niyet) {OsT} is.* **1.** Korunmuş ve saklanmış olma; korunaklılık. **2.** Korunma; eminlik. **3.** Dokunulamaz, el sürülemez, karışılamaz ve eleştirilemez olma durumu; dokunulmazlık. **4.** Anayasa ve uluslar arası gelenekler gereğince bazı kişilere tanınan hukuk açısından ilişilemez ve ayrıcalıklı olma durumu; dokunulmazlık. 🗗 **masūniyet-i şahsiye** *{OsT}*, *Kişi dokunulmazlığı.*|| **masūniyet-i teşrîiye,** *{OsT} Yasama dokunulmazlığı.*

ma'sur[1], [Ar. ʿuṣāre > maʿṣür معصور] *(ma:su:r) {OsT} sf.* Preste sıkılarak suyu veya yağı alınmış.

ma'sur[2], [Ar. ʿusret > maʿsür معسور] *(ma:su:r) {OsT} sf.* Güç; zor.

masur, [Far. māṣür ماصور] *(ma:su:r) {OsT} is.* Birbirine katılmış; karıştırılmış.

masura[1], [Yun. masuri / Far. māṣüre] *(masu'ra) is.* **1.** Karton, plastik veya tahtadan yapılmış üzerine, iplik, şerit vb. şeyler sarılan koni veya silindir biçiminde boru; makara. **2.** Bu parça ile üzerine sarılmış şeyin meydana getirdiği bütün. **3.** Üzerine kaytan veya şerit sarılan düz tahta veya karton parçası. **4.** Çeşme zıvanası. **5.** Eskiden kullanılan, bir dirhem (2,97 g) kurşun kürenin geçebileceği delikten akan su miktarına denk akarsu ölçü birimi. **6.** Sırmanın parlaklığını el teması ile bozmadan el işi yapabilmek için şimşir veya ona benzer sert tahtadan yapılmış el işi aleti. 🗗 **masura tezgâhı,** *Dokuma tezgâhlarında mekik içine yerleştirilen atkı ipliği masurasını saran makine.*|| **masuraya sarmak,** *Tek kat veya bükümlü iplikleri, iplik veya büküm makinelerinde masuralar üzerine sararak bobin hâline getirmek.*

masura[2], [? masura] *{ağız} is.* Küçük hıyar, kabak. [DS]

ma'surat, [Ar. maʿsür > maʿsürāt معسورات] *(ma:su:ra:t) {OsT} is.* Güç ve zor işler.

-masuz, [-ma-suz / -mesüz] *{eAT} yap. e.* -maksızın. *"Kim ebet dirlik bulasın ölmesüz (ölmeksizin) / Hem gül olup açılasın solmasuz (solmaksızın)."* Garibname.

masvat, [Ar. maṣvāt مصوات] *(masva:t) {OsT} sf.* Çok bağıran.

maş[1], [İng. mash] *is.* Atlar için bir hacim buğday kepeği ve iki hacim yulafa 8 cl kadar keten tohumu eklenmek suretiyle hazırlanan yumuşatıcı ve ferahlık verici yem.

maş[2], [Ar. māş / Far. māş ماش] *(ma:ş) {OsT} is. bot.* Fasulyenin börülceyi andıran bir cinsi; mürdümük; *{ağız} (aymı)*, *(Phaseolus aureus / P. mungo).* [DS]

maş[3], [Bul. máca => maş] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

maşa[1], [Far. māşe ماشه] *{OsT} is.* **1.** Ateş veya kızgın bir şeyi tutmaya, korları karıştırıp ocaktaki kömür veya odunları düzeltmeye yarayan, iki kollu metal araç. **2.** Küçük şeyleri tutturmaya yarayan maşa biçimindeki küçük kollu araçların genel adı. **3.** Berberlerin saçları kıvırmak veya düzeltmek için kullandıkları ateş veya elektrikle ısıtılan maşa biçimindeki alet. **4.** Matbaa makinelerinde, kâğıdı baskı silindirinin üzerinde tutan düzenek. **5.** Bisikletin ön ve arkasında tekerleğin takıldığı çatal parçalardan her biri. **6.** *mecaz.* Başkalarının kötü istek, amaç ve işlerine alet olan kimse; aracı; alet; vasıta; yardımcı. 🗗 **maşa çekmek,** *Saçlara maşa ile istenilen şekli vermeye çalışmak.*|| **maşa gibi,** *Çok zayıf; kara kuru; cılız.*|| **maşa gibi kullanmak,** *Sakıncalı işlerde birinden aracı olarak yararlanmak.*|| **maşa kadar,** *(Yeni doğan çocukları için) çok küçük.*|| **maşanın ucuyla tutmak,** *Bir şeyden iğrenerek en az şekilde ilgilenmek.*|| **maşa payı,** *matb. Kâğıdı baskı makinesine verebilmek için kâğıt kenarlarında bırakılan boşluk.*|| (birinin) **maşası olmak,** *Biri tarafından sakıncalı veya kişisel isteklerini yerine getirecek biçimde aracı olarak kullanılmasına meydan vermek.*|| **maşa varken elini yakmak,** *Kendine zarar verebilecek bir durumdan korunma yolu varken bu yöntemi kullanmamak; böyle bir şeyi kullanmayarak kendisine bile bile zarar vermek.*|| **maşayla bile tutulmamak,** *Çok pis olmak.*

maşa[2], [? maşa] *{ağız} is.* Fide. [DS]

maşacı, [maşa-cı] *is.* Maşa yapan veya satan kimse.

maşacılık, -ğı [maşa-cı-lık] *is.* Maşacının yaptığı iş veya mesleği.

maşafa, [Ar. maşraba => maşrapa / maşafa] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

maşak, -ğı [? maşak] *{ağız} is.* Çuval. [DS]

maşakka, [Ar. musaḳḳī => maşakka] *{ağız} is.* Patates, soğan, patlıcan ve etten yapılan bir çeşit yemek; musakka. [DS]

maşal, [maşal] *{ağız} sf.* Şaşı. [DS]

maşala[1], [Ar. meşʿale => maşala] *{ağız} is.* **1.** Düğünün ikinci gecesi meydanda ateş yakılarak yapılan eğlence. **2.** Düğünlerde, köy meydanında yakılan ateş. **3.** Meşale. [DS]

maşala[2], [Erme. masaray] *is.* **1.** Bağ, bahçe ve bostanlarda kolay işlemek ve sulamak için ayrılmış

küçük bölümler; evlek; maşara. **2.** *{ağız}* Bir metre karelik toprak parçası. [DS] **3.** Bir dönümün üçte biri genişliğinde toprak parçası. **4.** *{ağız}* Bağ, bahçe ve bostanlarda ekilmek için ayrılmış küçük toprak parçası; evlek; karık. [DS]

maşala[3], [? maşala] *{ağız} is.* Sebze fidesi. [DS]

maşalacı, [maşala-cı / maşalca] *{ağız} is.* Maşa. [DS]

maşalacı, [meşʿale-ci] *{ağız} is.* Meşaleyi elinde gezdiren adam. [DS]

maşalama[1], [maşala[2]-ma] *{ağız} is.* Evlek; karık. [DS]

maşalama[2], [meşʿale > maşala-ma] *{ağız} is.* **1.** Meşale. **2.** Düğünlerde köy meydanında yakılan ateş. **3.** Düğün alanlarını gece aydınlatmakta kullanılan bir tür meşale. [DS]

maşalama[3], [maşa[1]-la-ma] *is.* Maşalamak eylemi.

maşalamak, [maşa[2]-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeye maşa takmak. **2.** Saçları maşa ile kıvırmak veya şekil vermek. **3.** Birini maşa ile dövmek.

maşalanma, [maşa-la-n-ma / maşa-lan-ma] *is.* Maşalanmak eylemi.

maşalanmak, [maşa-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Maşa ile tutturulmak. **2.** (Saç için) maşa ile şekil verilmek. **3.** *dönşl. f.* Maşalı hâle gelmek; maşası olmak; maşa edinmek.

maşaldan, [Ar. meşʿāle + Far. -dān] *{ağız} is.* Meşale. [DS]

maşalı, [maşa-lı] *sf.* **1.** Maşası olan; üzerinde veya elinde maşa bulunan. **2.** (Saç için) maşa ile şekil verilmiş.

maşalık, -ğı [maşa-lık] *is.* **1.** Maşa olma durumu. **2.** Ocak, soba, mangal vb. için kullanılan maşaların konulduğu yer; maşa konulmaya mahsus yer. **3.** *mecaz.* Başkasının sakıncalı olan istek ve işlerine alet olma durumu. **4.** *sf.* Maşa yapmaya uygun. **5.** (Saç için) maşa ile biçim verilebilecek boyda olan. **6.** *mecaz.* (Çocuk vb. için) aşırı yaramaz davranış ve tutumları yüzünden dayağı hak eden. 🗗 **maşalık etmek,** *Birine, sakıncalı veya kişisel isteklerinde kendisini aracı olarak kullanılmasına izin vermek veya ona bilerek yardımda bulunmak; maşası olmak.*

maşalla, [Erme. masarey] *{ağız} is.* → maşala[2]. [DS]

maşallah[1], [Ar. mā-şāʾ-Allāhu kān *(Allah'ın istediği olur)* ماشاء الله] *(ma:şallah) {OsT} ünl.* **1.** *"Ne güzel!" "Allah, kötü bakışlardan korusun; Allah nazardan saklasın!"* anlamında beğenme ve takdir sözü olarak kullanılır. **2.** Umulmadık durumlarda ortaya çıkan beklenmedik davranışlar için şaşkınlık ifadesi olarak kullanılır. **3.** Beğenilmeyen bir durum veya geciktirilmiş bir ilgi için sitem sözü olarak kullanılır. **4.** *is.* Nazar değmesinden koruduğuna inanılan ve küçük çocuklara takılan üzerinde *"maşallah"* yazan küçük nazarlık. 🗗 **Maşallahı var!** *Bir kimse veya bir şeyin iyi durumunu veya üstünlüğünü belirtmek amacıyla kullanılır.*

maşallah[2], [Ar. māşāʾ-Allāh] *{ağız} is.* Türkmen kadınlarının başlarına taktıkları gümüş başlık. [DS]

maşaplı, [? maşap-lı] *{ağız} is.* Mendil. [DS]

maşara, [Erme. masaray] *{ağız} is.* **1.** Eğik bir yerdeki tarlanın iyi sulanması için ana arktan çapanın ucuyla açılan küçük su yolları. **2.** Evlek; karık. [DS]

maşat[1], [? maşat] *{ağız} is.* Giysi yıkanan açık ya da kapalı yer; çamaşırlık. [DS]

maşat[2], [? maşat] *{ağız} is.* Güreşçi. [DS]

maşat[3], [Ar. meşhed => maşat] *{ağız} is.* Maşatlık. [DS]

maşatlık, -ğı [Ar. meşhed => maşat > maşat-lık] *is.* Müslüman olmayanların, özellikle Yahudilerin mezarlığı. [DS]

maşe, [Far. māşe ماشه] *(ma:şe) {OsT} is.* Maşa.

ma'şer, [Ar. maʿşer معشر] *(ma-şer) {OsT} is.* İnsan topluluğu; toplum.

ma'şerî, [Ar. maʿşer > maʿşerī معشری] *(ma-şeri:) {OsT} sf.* Topluluk ile ilgili; topluma ait; ortaklaşa; kolektif; ortak

ma'şeriyet, [Ar. maʿşerī > maʿşeriyyet معشریت] *(ma-şeriyet) {OsT} is.* Ortaklaşma; ortaklaşalık; kolektivite.

ma'şerşinas, [Ar. maʿşer + Far. -şinās معشر شناس] *(ma-şerşina:s) {OsT} is.* Toplum bilimci; sosyolog.

maşg, [meşk > maşk] *is.* Eğlence; piknik. 🗗 **maşga** (maşka) **çıkmak,** *Pikniğe gitmek.*

maşıç, [? maşıç / meşiç] *{eT} is.* İyi cins siyah bir üzüm. [DLT]

maşık[1], **-ğı** [? maşık] *{ağız} is.* **1.** Urgan. **2.** Yük urganlarının ucuna bağlanan ağaç çengel ya da halka. [DS]

maşık[2], **-ğı** [Ar. māş => maşık] *{ağız} is.* Bezelye. [DS]

maşıl[1], [? maşıl] *{ağız} is.* Kavrulmuş unun suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek. [DS]

maşıl, [Ar. meşʿale => maşala / maşıl] *{ağız} is.* Düğün alanlarını gece aydınlatmakta kullanılan bir tür meşale. [DS]

maşıla, [Ar. meşʿale => maşıla] *{ağız} is.* **1.** Düğünün ikinci gecesi köy meydanında ateş yakılarak yapılan eğlence. **2.** Meşale. [DS]

maşın, [Rus. maşın] *{ağız} is.* Tren. [DS]

maşırapa, [Ar. maşraba => maşrapa / maşırapa] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

maşıta, [Ar. māşiṭa ماشطه] *(ma:şıta) {OsT} is.* → maşita.

maşi, [Ar. meşy > māşi / māşiyye ماشى / ماشيه] *(ma:şi) {OsT} sf.* **1.** Yürüyen; yürüyücü. **2.** *is. {ağız}* Kağnının dingili. [DS] ◻ **māşî-alel-esābi,** *{OsT} zool. Kedi, köpek gibi parmak uçlarında yürüyen ve et yiyen hayvanlar.* ‖ **māşî-alel-keff,** *{OsT} zool. Ayı gibi ayak tabanına basan ve et yiyen hayvanlar.*

maşilli, [maşil-li] *{ağız} sf.* Olması şüpheli; olmayacak. [DS]

maşina, [Rus. maşina / makine > maşina] *{ağız} is.* (Her çeşit) makine. [DS]

maşita, [Ar. māşita ماشطه] *(ma:şita) {OsT} is.* Gelini süslemek için çağrılan kadın.

maşiye, [Ar. māşiye ماشيه] *{OsT} is.* Koyun, keçi ve deve gibi hayvanlar.

maşiyen, [Ar. māşi > māşiyen ماشياً] *(ma:şi'yen) {OsT} sf.* Yürüyerek; yaya olarak.

maşizm, [Fr. machisme] *is.* **1.** Erkeğin toplumsal haklar bakımından kadına üstün ve egemen olduğu, bu sebeple de birtakım ayrıcalıkları hak ettiğini savunan görüş; maçoluk. **2.** Bu görüşe göre ortaya konulan davranış ve tutum; maçoluk.

maşk, [Ar. meşḳ => maşk] *{ağız} is.* Hâl ve hareket; görünüş; beceri. [DS] ◻ **maşga çıkmak,** *Pikniğe gitmek.*‖ **maşkına bakmak,** *Bir kimsenin, görünüşüne, çalışmasına, gidişine bakmak.*

maşkuk, -ku [Ar. şaḳḳ > maşḳūḳ مشقوق] *(maşku:k) {OsT} sf.* Yarılmış; yarık. ◻ **maşkūkü'r-ricl,** *{OsT} zool. Yarık ayaklılar.*

maşlah, [Ar. maşlaḥ مشلح] *{OsT} is.* **1.** Dörtgen biçimde kesilmiş, kol yerleri yarık, bol dikilmiş bir kadın üst giysisi. **2.** Varlıklı Suriye Araplarının giydiği deve tüyü ve ipekten yapılma yünlü harmani.

maşlak, -ğı [Ar. maşlaḥ => maşlak] *{ağız} is.* Uzun yün palto. [DS]

maşlama, [Ar. meş'ale] *{ağız} is.* Meşale. [DS]

maşmala, [muşmula ? > maşmala] *{ağız} sf.* (Yüz için) çok iri; kocaman. [DS]

maşmalak, -ğı [maşmala-k ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) kocaman yüzlü. [DS]

maşna, [Rus. maşina > maşna] *is.* Makine. ◻ **maşna altı,** *Makine ile kreması alınmış süt.*

maşraf, [Ar. maşraba => maşrapa / maşraba / maşırapa / meşrebe] *{ağız} is.* Su tası.[DS]

maşrafa, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / maşrafa] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

maşraba, [Ar. maşraba مشربه] *{OsT} is.* → maşrapa.

maşrapa, [Ar. şurb > maşraba مشربه] *{OsT} is.* **1.** Derin kaplardan su almaya, su içmeye yarayan kulplu, ağzı açık ve geniş küçük su kabı. **2.** *{ağız}* Su kovası. [DS]

maşrık, -ğı [Ar. şarḳ > maşrıḳ مشرق] *{OsT} is.* Güneşin doğduğu yer; doğu; şark.

maşrıki, [Ar. maşrıḳ > maşrıḳī مشرقى] *(maşrıki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Güneşin doğduğu yerle ilgili; doğuya ait.

maşşık[1]**, -ğı** [? maşşık] *{ağız} is.* Diz kapağı kemiği. [DS]

maşşık[2]**, -ğı** [? maşşık] *{ağız} is.* **1.** Duvara çakılan ağaç çivi. **2.** Kapıların üst ve yanlarındaki uzun ağaç parçaları. [DS]

maştala, [? maştala] *{ağız} is.* Tütün veya sebze fidesi. [DS]

ma'şuk, -ku [Ar. 'aşk > ma'şūk معشوق] *(ma-şu:k) {OsT} sf.* (Erkek için) kendisine âşık olunmuş; sevilen; sevilmiş.

ma'şuka, [Ar. ma'şūḳ > ma'şūḳa معشوقه] *(ma-şu:ka) {OsT} sf.* **1.** (Kadın için) kendisine âşık olunmuş; sevilen; sevilmiş. **2.** *{eAT}* Sevgili. **3.** *{eAT} is. tasvf.* Allah.

ma'şukiyet, [Ar. ma'şūḳ > ma'şūḳiyyet معشقيت] *(ma-şu:kiyet) {OsT} is.* Âşık olunan kimsenin hâli.

maşuş, [? maşuş] *{ağız} is.* Danaburnu. [DS]

mat[1]**,** [Far. māt مات] *(ma:t) {OsT} is.* **1.** Satrançta oyunculardan birinin şahının korunamayacak veya başka bir haneye oynatılamayacak duruma düşmesi hâli; şah mat. **2.** *{eAT} sf.* Saf dışı olmuş; yenik; yenilmiş; mağlup. ◻ **mat etmek,** *1. Satrançta karşı tarafın şahını alarak yenmek. 2. Bir tartışmada öne sürdüğü iddialarla karşı tarafı söz söyleyemez duruma düşürmek.*‖ **mat olmak,** *1. Satrançta oyun kaybetmek. 2. Tartışmada yenik duruma düşmek.*

mat[2]**,** [mat] *{ağız} is.* Bilmece. [DS]

mat[3]**,** [Fr. mat] *sf.* **1.** Parlak olmayan; donuk olan. **2.** (Boya tabakası için) hiç parlamayan.

mat[4]**,** [mat] *{ağız} is.* **1.** Bir çeşit helva. **2.** Koyu pekmez; şeker ya da pekmez ağdası. **3.** Koyu domates suyu; salça. [DS]

mat[5]**,** [mat] *{ağız} sf.* Pek; katı; koyu. [DS]

mat[6]**,** [mat] *{eT} zf.* Öyle; ancılayın. [DLT]

mat[7]**,** [mat] *{ağız} sf.* Şaşkın. [DS] ◻ **mat mat bakmak,** *{ağız} Şaşkın şaşkın, alık alık bakmak.* [DS]

mat[8]**,** [mat] *{ağız} sf.* Maskara. [DS] ◻ **mata atmak,** *{ağız} Gerektiği kadar önem vermemek; savsaklamak.* [DS]‖ **mat etmek,** *{ağız} Bir kimsenin kötülüğünü herkese söylemek.* [DS]

matabi, -i'ı [Ar. maṭba'a > maṭābi' مطابع] *(mata:bi:) {OsT} is.* Matbaalar; basımevleri.

matabih[1]**,** [Ar. maṭbaḫ > maṭābiḫ مطابخ] *(mata:bih) {OsT} is.* Mutfaklar.

matabh[2]**,** [Ar. maṭābiḫ > maṭābīḫ مطابيخ] *(mata:bi:h) is.* Pişirilmiş şeyler.

matador, [İsp. matar *(öldürmek)* > matador] *(mata'dor) is.* Boğa güreşlerinde, azgın boğanın karşısına çıkarak onunla canı pahasına güreşen ve gerektiğinde boğayı öldürerek galibiyetini ilan eden kişi; boğa güreşçisi; toreador.

mataf[1], [Ar. ṭavāf > maṭāf مطاف] *(mata:f) {OsT} is.* Etrafında saygı ile dolaşılacak yer; tavaf edilecek yer.

mataf[2], [Ar. metaʿ => matah / mataf] *{ağız} is.* Çeşit çeşit eşya. [DS]

matafora, [İt. mattafuore / Yun. mataphore] *(mata'for) is. dnz.* Sandal ve filikaları asmaya yarayan bordadan dışarı doğru uzatılan dikmeler.

matafyon, [İt. matafioni] *is. dnz.* Yelkenlere ve tentelere çeşitli amaçlarla açılan delik.

matah[1], [Ar. metaʿ *(ticarî mal)*] *is.* **1.** (Hafifseme, önem vermeme, küçük görme duygusu için) kişi, mal, eşya vb. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *sf.* İyi; istenecek, imrenilecek.

matah[2], [? matah متاه] *{eAT} is.* Kumaş.

matahir, [Ar. ṭahāret>maṭhare>maṭāhir مطاهر] *(mata:hir) {OsT} is.* **1.** Mataralar. **2.** İçinde yıkanılan yerler; gusülhaneler.

mataht, [Ar. mā-taḥt ماتحت] *(ma:'taht) {OsT} sf.* Altta bulunan; alttaki.

mataif, [Ar. ṭavaf > maṭāf > maṭāʿif مطائف] *(mata:if) {OsT} is.* Etrafı gezilip dolaşılacak yerler; tavaf edilecek yerler.

mata'im[1], [Ar. ṭaʿām > maṭʿam > maṭāʿim مطاعم] *(mata:im) {OsT} is.* **1.** Yiyecek şeyler; yiyecekler. **2.** Yemek yenen yerler; yemek odaları.

mata'im[2], [Ar. mıṭʿam > maṭāʿīm مطاعيم] *(mata:i:m) {OsT} is.* **1.** Başkalarını beslemeler. **2.** Oburlar; doymak bilmezler.

mata'in[1], [Ar. maṭīn > maṭā'in مطائن] *(mata:in) {OsT} is.* Balçıkla sıvanmış yerler.

mata'in[2], [Ar. maṭʿan > maṭāʿin مطاعن] *(mata:in) {OsT} is.* Sövülecek yerler; tan edilecek yerler.

mata'in[3], [Ar. mıtʿān > maṭāʿīn مطاعين] *(mata:i:n) {OsT} is.* Mızrakla yaralamakta usta olanlar.

matak[1], **-ğı** [? matak] *{ağız} is.* Manda yavrusu; malak. [DS]

matak[2], **-ğı** [? matak] *{ağız} sf.* (Kişi, eşya, mal için) iyi olmayan. [DS]

matak[3], **-ğı** [? matak] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

matal, [Ar. mesel => matal / metel] *{ağız} is.* Masal; hikâye; öykü; mesel. [DS]

matali, -ii [Ar. maṭla' > maṭāli مطالى] *(mata:li) {OsT} is.* Güneşin doğduğu yerler; doğu tarafları.

matalib, [Ar. maṭlab>maṭālib مطالب] *(mata:lib) {OsT} is.* İstenen şeyler; talep olunan şeyler.

matalil, [Ar. maṭlūl > maṭālīl مطاليل] *(mata:lil) {OsT} is.* Islak şeyler; yaş nesneler.

mat'am, [Ar. ṭaʿām > maṭʿam مطعم] *(mat-am) {OsT} is.* **1.** Yiyecek şey; yiyecek; yemek. **2.** Yemek yenen yer; yemek odası.

matama, [malama > matama] *{ağız} is.* Keklik avlamak için kar üstüne dökülen samanla karışık yem. [DS]

matamih, [Ar. ṭamaḥ > maṭmaḥ > maṭāmiḥ مطامح] *(mata:mih) {OsT} is.* Göz konulan şeyler; tamah edilen şeyler.

matamir, [Ar. maṭmüre > maṭāmir مطامر] *(mata:mir) {OsT} is.* **1.** Yer altındaki mahzenler. **2.** Mezarlar.

mat'an, [Ar. ṭaʿn > maṭʿan مطعن] *(mat-an) {OsT}* **1.** *is.* Birinin ayıplarının söylendiği yer; çekiştirme ortamı. **2.** Sövülecek yer.

matan[1], [Ar. maṭʿan ? / matuş] *{ağız} is.* Kadının cinsiyet organı. [DS]

matan[2], [Rus. smetána] *{ağız} is.* **1.** Sütten çıkarılan yağ. **2.** Ayran. **3.** Tahtadan yapılma ayran yayığı. [DS]

matar, [Ar. matar مطر] *{OsT} is.* Yağmur.

matara[1], [Ar. maṭhere > maṭara مطره] *(mata'ra) {OsT} is.* **1.** Askerlerin kullandığı üzeri çuha veya kalın kumaşla kaplı metal su kabı. **2.** Yolculukta kullanılan deriden yapılma su kabı. **3.** Kimya laboratuarlarında kullanılan uzun boyunlu imbik. **4.** *{ağız}* Ağaçtan yapılmış barut kabı. [DS]

matara[2], [Ar. mıṭrāḳ > matrak / matran / matıran] *{ağız} is.* Kalın ve uzun bir kamışa, uçları ok biçiminde iki üç çatallı bir demir parçası geçirilerek yapılmış, balık avlamakta kullanılan bir araç. [DS]

matara[3], [? matara] *{ağız} is.* İnek yüreği. [DS]

matarak[1], **-ğı** [Ar. mıṭraḳ > matarak] *{ağız} sf.* (Burun için) iri ve biçimsiz. [DS]

matarak[2], **-ğı** [Ar. mıṭraḳ > matrak > matarak] *{ağız} is.* **1.** Sopa; matrak. [DS]

matarak[3], **-ğı** [Ar. mıṭraḳ > matrak / matarak] *{ağız} is.* **1.** Gürültü patırtı. **2.** Kadın oynatarak yapılan eğlence. **3.** Bir çeşit oyun havası. [DS] **matarak çıkmak,** *{ağız} Birinin utanılacak bir durumu ortaya çıkmak.* [DS]|| **matarak kaldırmak,** *{ağız} Şaka etmek.* [DS]

matarakçı, [matarak-çı] *{ağız} sf.* **1.** Şamatacı. **2.** Çapkın; zampara. [DS]

matare, [Ar. maṭāre مطاره] *(mata:re) {OsT} is.* Kışı çok olan yer.

matarık, -ğı [Ar. mıṭraḳ > maṭārıḳ مطارق] *(mata:rık) {OsT} is.* Demirci çekiçleri.

matarid, [Ar. mıṭred > maṭārid مطارد] *(mata:rid) {OsT} is.* Mızraklar.

matarih, [Ar. ṭarḥ > maṭraḥ > maṭārih مطارح] *(mata:rih, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Çıkarılacak şeyler; terk edilecekler. **2.** Bir şey çıkarılan ve atılan yerler. **3.** Vergi için ayrılan gelir.

matariyet, [Ar. maṭariyyet مطريت] *{OsT} is.* Yağmurlu oluş; yağmurluluk.

matavar, [? matavar] *{ağız} is.* Kapı çerçevesi. [DS]

matavi, [Ar. maṭvā > maṭāvī مطاوى] *(mata:vi:) {OsT} is.* **1.** Kıvrılmış, bükülmüş, dürülmüş şeyler. **2.** Kıvrımlar.

mataya, [Ar. maṭiyye > maṭāyā مطايا] *(mata:ya:) {OsT} is.* Binek hayvanları.

matba'a, [Ar. ṭabʿ > maṭbaʿa مطعه] *{OsT} is.* → matbaa. 🗗 **matbaa-i āmire,** *{OsT} Devlet matbaası.*

matbaa, [Ar. ṭabʿ > maṭbaʿa مطعه] *{OsT} is.* Basım işlerinin yapıldığı yer; basım evi.

matbaacı, [matbaa-cı] *is.* **1.** Basım evi işleten kimse; basımcı. **2.** Basım işleriyle uğraşan kimse.

matbaacılık, -ğı [matbaa-cı-lık] *is.* Matbaacının yaptığı iş; basım işi; basım.

matbah, [Ar. ṭabḥ *(pişirmek)* > maṭbaḥ مطبخ] *{OsT} is.* Yemek yapılan yer; mutfak. 🗗 **matbah-ı āmire,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, saraylarda yemek pişirilen bölüm; matbah-ı hümayun.*|| **matbah-ı has,** *{OsT} Matbah-ı amirede padişahlar için yemek pişirilen özel bölüm.*|| **matbah-ı şerîf,** *{OsT} tasvf. 1. Mevlevi tekkelerinde yemek pişirilen yer. 2. Mevlevi tekkelerinde dervişlerin ilk eğitime başladıkları yer.*

matbu, -u'u [Ar. ṭabʿ > maṭbūʿ مطبوع] *(matbu:) {OsT} sf.* **1.** Matbaada basılmış; basılı. **2.** Düzgün, güzel; hoş. 🗗 **matbū'ü'l-endām,** *{OsT} Düzgün ve güzel boylu.*

matbu'a, [Ar. maṭbūʿ > maṭbūʿa مطبوعه] *(matbu:a) {OsT} is.* Matbaada hazırlanıp basılmış şeyler; basılı; basma.

matbu'at, [Ar. maṭbūʿ > maṭbūʿāt مطبوعات] *(matbu:a:t) {OsT} is.* **1.** Günlük, haftalık, aylık vb. olarak çıkan gazete ve dergilerin bütünü; basın. **2.** Gazete ve dergi çıkarma işi. **3.** Gazete ve dergi çalışanlarının bütünü.

matbuh, [Ar. ṭabḥ > maṭbaḥ > maṭbūḥ مطبوخ] *(matbu:h) {OsT} sf.* **1.** Pişirilmiş; pişmiş; çiğ olmayan. **2.** (İlaç için) yakılarak toz hâline getirilmiş. **3.** (Öz için) kaynatılarak alınan.

matbuhat, [Ar. maṭbūḥ > maṭbūḥāt مطبوخات] *(matbu:ha:t) {OsT} is.* **1.** Pişirilerek hazırlanmış yemekler. **2.** Kaynatılmış ilaçlar.

matcak, [mac *(yans.)* > matc-ak] *{ağız} sf.* Cıvık. [DS]

matça[1], [? matça] *{ağız} is.* Sebep; neden. [DS]

matça[2], [? matça] *{ağız} is.* **1.** İrin. **2.** Kir; pislik. [DS]

matçalı, [matça-lı] *{ağız} sf.* **1.** Hastalıklı; dertli; kötü. **2.** Yangılı. **3.** İnatçı; ters. [DS]

mateahhar, [Ar. mā-teʾaḫḫar / mā-taʾaḫḫar ماتأخر] *(ma:teahhar) {OsT} is.* Sonradan olan; sonra gelen.

mateka'ddem, [Ar. mā-teḳaddem ماتقدم] *(ma:tekaddem) {OsT} is.* Geçmiş zaman; geçmiş; mazi.

matem, [Ar. mātem ماتم] *(ma:tem) {OsT} is.* **1.** Bir yakının, bir büyüğün, bir dostun ölümü üzerine duyulan derin üzüntü, yas. **2.** Ölü için ağlama. **3.** *gnşl.* Bir felaketin yol açtığı derin üzüntü. **4.** Matemin dış görüntüsü veya belirtisi. **5.** Matem tutulan süre. **6.** Siyah renk; siyah. 🗗 **matem ayı,** *Hz. Peygamberin torunu Hüseyin'in Muaviye taraftarlarınca 680 yılı Muharrem ayının 10. günü Kerbela'da şehit edilmesi üzerine Arabî aylardan muharreme verilen ad.*|| **mâtem-dār,** *{OsT} Matem tutan; yas tutan; yaslı; acılı; matemli.*|| **mâtem-efzā,** *{OsT} Yası artıran.*|| **matem elbisesi,** *{OsT} Kimi çevrelerde gelenekleşmiş olan, bir yakının ölümü üzerine giyilen özel siyah elbise.*|| **mâtem-engîz,** *{OsT} (Durum için) yas tutmayı gerektiren.*|| **mâtem-fezā,** *{OsT} Yası, acıyı, üzüntüyü artıran.*|| **mâtem-gāh,** *{OsT} Yas tutulan yer.*|| **mâtem-gede,** *{OsT} Yas tutulan yer.*|| **mâtem-gîr,** *{OsT} Matem tutan; yas tutan; acılı; yaslı; matemli.*|| **mâtem-gîrâne,** *{OsT} Yaslı hâlde; yaslı olarak.*|| **mâtem-hâne,** *{OsT} 1. Yas evi. 2. Bu dünya.*|| **matem havası,** *1. Matem belirtisi gösteren acılı ve üzüntülü hâl. 2. Herhangi bir sebeple beliren üzüntülü tutum.*|| **mâtem-kede,** *{OsT} Yas evi.*|| **mâtem-künān,** *{OsT} Yas tutan; acılı.*|| **mâtem-serā,** *{OsT} Yas tutulan yer.*|| **matem töreni,** *{OsT} Hz. Muhammed'in torunu Hüseyin'in şehit edildiği günü anmak amacıyla her yıl 10 Muharremde yapılan özel tören.*|| **matem tutmak,** *{OsT} 1. Yas tutmak. 2. mecaz. Çok üzülmek.*|| **mâtem-zār,** *{OsT} Yas tutulan yer.*|| **mâtem-zede,** *{OsT} Yasa tutulmuş; yaslı.*

matematik, -ği [Lat. mathematicus / Yun. mathêmatikos > Fr. mathématique] *is.* **1.** Sayılar, geometrik şekiller, fonksiyonlar, uzay vb. soyut varlıkların özelliklerini ve bunlar arasındaki ilişkileri ve bunlar arasında kurulan bağları tümdengelimli akıl yürütme yoluyla inceleyen aritmetik, cebir ve geometri gibi dallara ayrılan bilim; riyaziye. **2.** Organik bir bütün oluşturdukları var sayılan durumlarda göz önüne alınan matematiksel bilim dalları kümesi. **3.** Okullarda, öğrencilere biçim, sayı ve çokluk-

ların yapıları, özellikleri ve aralarındaki bağıntılarla ilgili olarak bazı bilgi anlayışları kazandırmak amacıyla verilen ders. **4.** *sf.* Matematiğe ilişkin.

matematikçi, [matematik-çi] *is.* **1.** Matematik konularıyla uğraşan uzmanlaşmış kişi; riyaziyeci. **2.** Matematik öğreten kimse; matematik öğretmeni; riyaziye hocası.

matematikçilik, -ği [matematik-çi-lik] *is.* Matematiğin, tüm eşyanın ve dünyanın aslını ve özünü kavrayıp açıkladığını ileri süren öğreti.

matematikleştirme, [matematik-le-ş-tir-me] *is.* Bir nesneyi, belli bir yöntem bilimi veya matematik kuralı ile bütünleştirme süreci.

matematiksel, [matematik-sel] *sf.* **1.** Matematik bilimiyle ilgili olan; matematiğe özgü olan; riyazi. **2.** Bütün kuşkulardan, olumsuz ihtimallerden uzak olan; kesin; sağlam; kuşku götürmez.

matemî, [Ar. mātem > mātemī ماتمی] *(ma:temi:) {OsT} sf.* Matemli; yaslı.

matemli, [matem-li] *sf.* **1.** Yas tutan; yaslı. **2.** Bir matem belirtisi gösteren; matem belirtisi içinde olan; hüzünlü; kasvetli; iç sıkıcı.

materyal, -li [Alın. material] *is.* Gereç; malzeme.

materyalist, [Fr. matérialiste] *is.* ve *sf.* Her türlü varlığın maddeye dayandığını kabul eden ve bu görüşü ileri süren kimse; özdekçi; maddeci.

materyalizm, [Fr. matérialisme] *is. fel.* **1.** Maddeyi tek gerçeklik olarak kabul eden, düşünceyi de maddî bir olgu olarak ele alan felsefî öğreti; ruhçuluğun karşıtı olarak maddeden başka bir cevherin varlığını kabul etmeyen öğreti; özdekçilik; maddecilik. **2.** Para, mal gibi zenginliklere önem verme ve maddî zevklere düşkün olma; maddiyatçılık. **3.** İslam felsefesinde, maddenin temel ilke olduğunu ileri süren düşünce sistemi.

materyel, [Fr. materiel] *is.* Malzeme; gereç.

matfa, [Ar. ıtfā > maṭfā مطفا] *(matfa:) {OsT} sf.* Söndürülmüş.

matfu, [Ar. maṭfū مطفو] *(matfu:) {OsT} sf.* **1.** Söndürülmüş. **2.** Sandıktan ödenen para hesabı.

maṭfuat, [Ar. maṭfūāt مطفوآت] *(matfu:a:t) {OsT} is.* Sandıktan ödenen paralar hesabı.

mathare, [Ar. maṭhare مطهره] *{OsT} is.* **1.** İçinde yıkanılacak yer. **2.** Su kabı; matara.

mathum, [Ar. maṭḥūm مطحوم] *(mathu:m) {OsT} sf.* Dolu; dolmuş.

mathun, [Ar. ṭaḥn > maṭḥūn مطحون] *(mathu:n) {OsT} sf.* Öğütülmüş.

matı[1], [Mo. batu > matı] *{eT} sf.* Sadık; itaatkâr. [ETY]

matı[2], [? matı] *{ağız} sf.* Kör; gözü görmeyen. [DS]

matıf, [Ar. ma'tuh => matıf] *{ağız} sf.* Bunak. [DS] 🗗 **matıf toprağı,** *{ağız} Killi toprak.* [DS]

matıflamak, [Ar. ma'tuh => matıf > matıf-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bunamak. [DS]

-matın, [*eT.* matı / matın > -ma-dın / -medin] *{eT} {eAT} yap. e.* → -madın; -medin. [ETY]

matır, [Ar. maṭar > māṭır ماطر] *(ma:tır) {OsT} sf.* Yağan; dökülen.

matırak, -ğı [Ar. mıṭraḳ => matrak > matırak] *{ağız} is.* **1.** Eğlence; şaka. **2.** *sf.* Şakacı; eğlendirici; geveze. **3.** Çapkın; zampara. [DS] 🗗 **matırak geçmek,** *{ağız} Eğlenmek; alay etmek.* [DS]

matırakçı, [matırak-çı] *{ağız} sf.* Şakacı; eğlendirici; geveze. [DS]

matıran, [Ar. mıṭraḳ => matıran / matara / matrak] *{ağız} is.* → matara[2]. [DS]

mati, [badi ? > mati] *{ağız} is.* Kısa boylu; bacaksız. [DS]

matine, [Fr. matin *(sabah)* > matinée] *is.* **1.** Sinema, tiyatro, konser vb. salonu gibi yerlerde gündüz programları. **2.** Bu gösterimlerden her biri. **3.** Gazino, müzik salonu gibi yerlerde yalnız kadınlar için düzenlenen program. **4.** Herhangi bir eserin tanıtılması, yorumlanması veya sanatçısının tanıtılması amacıyla düzenlenen toplantı.

matiye, [Ar. maṭiyye مطیه] *{OsT} is.* Binek hayvanı. 🗗 **matiye-i nefs,** *{OsT} Binek atını andıran nefis.*|| **matiye-rān,** *{OsT} Bindiği hayvanı süren; süvari.*

matiz[1], [Yun. matisi / matizo *(eklemek)*] *is. dnz.* İki halatı, ek yerleri belli olmayacak biçimde birbirine ekleme işi.

matiz[2], [Yun. methisos / Çing. mato + -iz] *sf.* **1.** İçkiye düşkün. **2.** *argo.* Çok sarhoş. **3.** *tiy.* Karagöz oyununda sarhoş ve kabadayı tiplemelerinden birinin adı. 🗗 **matiz olmak,** *Kendinden geçecek, sızacak kadar sarhoş olmak; çok sarhoş olmak.*

matizcilik, -ği [matiz-ci-lik] *is. argo.* Sarhoşları soyma veya dolandırma işi.

matizlik, -ği [matiz-lik] *is. argo.* Sarhoşluk.

matkab, [Ar. maṭḳab مطقب] *{OsT} is.* → matkap.

matkap, -bı [Ar. mişḳab > maṭḳab مطقب] *{OsT} is.* **1.** Tahta, maden, beton, plastik vb. maddeler üzerinde delik açmaya yarayan alet; delgi. **2.** Maden ocaklarında, patlayıcı madde doldurulacak delikleri açmaya yarayan döner alet. **3.** *{ağız}* Cımbız. [DS] 🗗 **matkap ucu,** *Matkaplarda veya hava basınçlı çekiçlerde kullanılan, genellikle içi oyuk bir veya çok sayıda kesici ağzı bulunan madenî çubuk.*

matl, [Ar. maṭl مطل] *{OsT} is.* **1.** Geçirme. **2.** Atlatma. **3.** Defetme. **4.** Çekme.

matla, -a'ı [Ar. ṭulū' > maṭla' مطلع] *{OsT} is.* **1.** Gök

cisimlerinin doğması. **2.** Gök cisimlerinin doğduğu yer. **3.** *ed.* Kaside veya gazelin ilk beyti. **4.** *tasvf.* Kur'an-ı Kerim'i ezbere okuyan bir ermişe Tanrının tecelli etmesi. ◻ **matla'-i felek-i mā'il,** *{OsT} Bir gök cisminin eğik açılımı.*|| **matla'-i garra,** *{OsT} İki mısrada da kafiye bulunan beyit.*|| **matla'-i itidāl,** *{OsT} Güneşin ılım çizgisinde (21 Haziran / 22 Eylül) doğduğu nokta.*|| **matla'-i istivāî,** *{OsT} Bir gök cisminin düz açılımı.*

matlab, [Ar. ṭaleb > maṭlab / maṭlabe مطلب / مطلبه] *{OsT} is.* → matlap. ◻ **matlab-ı dil-hālı,** *{OsT} Gönlün istediği; arzu; maksat.*

matlak, -ğı [? matlak] *{ağız} is.* Tahta kaşık. [DS]

matlak, -ğı [matrak] *{ağız} sf.* **1.** (Söz için) faydasız; gereksiz. **2.** Şaşılacak; gülünç. [DS]

matlanmak[1], [Ar. medḥ => mat-la-n-maḫ] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendini övmek; övünmek. [DS]

matlanmak[2], [mat-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Şaşırıp kalmak; şaşmak. [DS]

matlap, -bı [Ar. ṭaleb > maṭlab مطلب] *{OsT} is.* **1.** Talep olunan şey; istek; arzu. **2.** Konu; bahis; mesele. **3.** *huk.* Kanunda, maddenin kenar başlıklarına verilen ad. **4.** İmparatorluk döneminde kadı veya müderris olmak isteyenlerin, kadro boşaldıkça ve sıraları geldiğinde atanmak üzere adlarının yazıldığı defter.

matlapçı, [matlab-cı] *{OsT} is.* Şeyhülislamlık dairesinde görevinden azledilmiş olan kadılara yeni görev teklif eden memur.

matlaşma, [mat-la-ş-ma] *is.* Matlaşmak eylemi veya durumu; mat hâle gelme; donuklaşma.

matlaşmak[1], [mat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mat hâle gelmek; parlaklığını yitirmek; donuklaşmak.

matlaşmak[2], [mat-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* (Yarışan kimseler için) kendilerini övmek. [DS]

matlaştırma, [mat-la-ş-tır-ma] *is.* Matlaştırmak eylemi; mat duruma getirme; donuklaştırma.

matlaştırmak, [mat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Parlaklığını gidermek; donuklaştırmak. **2.** Cilayı çıkararak gümüşü, altını donuk hâle getirmek.

matlık, -ğı [mat-lık] *is.* **1.** Mat olan şeyin niteliği. **2.** Parlaklık karşıtı nitelik.

matlub, [Ar. ṭaleb > maṭlūb مطلوب] *(matlu:b) {OsT} is.* → matlup.

matlubat, [Ar. maṭlūb > maṭlūbāt مطلوبات] *(matlu:ba:t) {OsT} is.* **1.** İstenilen, aranılan şeyler. **2.** *tic.* Bir işletmenin elindeki malların parasal değeriyle alacaklarının toplamı.

matlubek, [Ar. maṭlūb + Far. -ek مطلوبك] *(matlu:bek) {OsT} is. müz.* Türk müziğinin en eski birleşik makamlarından biri.

matlul, -lü [Ar. maṭlūl مطلول] *(matlû:l) {OsT} sf.* Islak; yaş.

matlup, -bu [Ar. ṭaleb > maṭlūb مطلوب] *(matlu:p) {OsT} is.* **1.** Alacak. **2.** *müz.* Türk müziğinde bir birleşik makam.

matma, -a'ı [Ar. ṭamāʿ > maṭmaʿ /matmaʿa مطمع / مطمعه] *{OsT} is.* İstek duyulan şey; arzu edilen şey; tamah edilen şey.

matmah, [Ar. maṭmaḥ مطمح] *{OsT} is.* Göz dikilen yer. ◻ **matmalı-ı nazar,** *{OsT} Göz koyulacak şey; bakışların yöneldiği, olması arzulanan şey.*

matmazel, [Fr. madamoiselle] *is.* **1.** Genç bir kıza veya evlenmemiş bayana verilen unvan. **2.** Hristiyan bir genç kız veya evlenmemiş bayanın adından önce veya adının yerine kullanılan unvan.

matmu, -u'u [Ar. ṭamāʿ > maṭmūʿ مطموع] *(matmu:) {OsT} sf.* Şiddetle, hırsla istenen; kuvvetle arzulanan; tamah edilen.

matmur, [Ar. maṭmūr مطمور] *(matmu:r) {OsT} sf.* Toprak altına gömülmüş; toprak altında olan.

matmure, [Ar. maṭmūr > maṭmūre مطموره] *(matmu:re) {OsT} is.* **1.** Toprak altına yapılmış mahzen. **2.** Mezar. ◻ **matmūre-i fenā,** *{OsT} Mezar; kabir.*

matmus, [Ar. ṭams *(yok etme)* > maṭmūs مطموس] *(matmu:s) {OsT} sf.* (Kişi için) gözleri sonradan kör olan. ◻ **matmūsü'l-ayn,** *{OsT} 1. Gözleri tamamen kör olan kimse. 2. Tek gözlü deccal.*

matok, -ğu [? matok] *{ağız} is.* Erkek kedi. [DS]

matra, [Ar. mıṭrāḳ > matrak / matran / matıran / matra] *{ağız} is.* → matara[2]. [DS]

matrabaz, [Far. madara-bāz] *{ağız} is.* Malını yüksek fiyatla satmak için saklayan kimse; karaborsacı. [DS]

matrah[1], [Ar. ṭarḥ > maṭraḥ مطرح] *{OsT} is.* **1.** Bir verginin tutarını hesaplamak için esas alınan değer. **2.** Bir şeyin atıldığı yer.

matrah[2], [Ar. mıṭraḳ => matraḫ] *{ağız} is.* Şaka; güldürücü söz. [DS]

matrah[3], [Ar. mıṭraḳ => matraḫ] *{ağız} is.* Kamçı. [DS]

matrak[1], **-ğı** [Ar. mıṭraḳ مطرق] *{OsT} is.* **1.** Kalın değnek; sopa. **2.** *argo.* Alay; eğlence. **3.** Acemiler tarafından kullanılan, üzerine post kaplanmış başı yuvarlakça ve kalın değnekten meydana gelen talim silahı. **4.** *balkç.* Kalın ve uzun bir kamışa, uçları ok biçiminde iki veya üç çatallı demir parçası geçirilerek yapılmış balık avlama aracı. **5.** *sf. argo.* Eğlenceli; gülünç; komik. ◻ **matrağa almak,** *argo. Alaya almak; eğlenmek.*|| **matrak geçmek,** *argo. Alay etmek; eğlenmek.*|| **matrak oyunu,** *Saraya mensup kızlar tarafından harem eğlencelerinde, bayramlarda müzikle oynanan bir oyun.*

matrak[2], **-ğı** [matrak] *{ağız} is.* Taşlı olduğu veya ekime elverişli olmadığı için boş bırakılmış arazi. [DS]

matrak[3], **-ğı** [Ar. mıṭraḳ => matrak] *{ağız} is.* → matara[2]. [DS]

matrakçı, [matrak-çı] *is.* Osmanlı ordusunda, acemilere matrak denilen silahla savaşmayı öğreten usta.

matran[1], [Ar. maṭrān مطران] *(matra:n) {OsT} is.* Taç giymiş piskopos.

matran[2], [Ar. mıṭraḳ => matrak / matran] *{ağız} is.* → matara[2]. [DS]

matrap, -bı [? maprap] *{ağız} is.* Taşlı olduğu veya ekime elverişli olmadığı için boş bırakılmış arazi. [DS]

matriarkal, -li [Lat. mater *(anne)* > Fr. matriarcal] *sf. sosy.* Kadının soyunun etrafında toplanan ve buna göre düzenlenen; anaerkil; maderşahi.

matriks, [Lat. matrix] *is.* **1.** Gebelik sırasında içinde dölüt bulunan organ; döl yatağı. **2.** Kromozomda kromonema ipliğini saran ve az boya tutan kılıf. **3.** Tırnağı meydana getiren malpighi hücrelerinin bulunduğu tırnak oluğunun arka kısmı.

matris, [Fr. matrice] *is.* **1.** Hesap ve kumanda işlemlerini gerçekleştirmeğe yarayan elektronik devre. **2.** *istk.* Bir elemanlar topluluğunun düzenlenmiş şekli. **3.** *mat.* Sütün ve satırlar hâlinde düzenlenmiş sayılar tablosu. **4.** *matb.* Üzerinde harflerin dişi kalıbı çıkarılmış küçük bakır külçe; kalıp. ◻ **matris kâğıdı,** *Basılacak formanın kalıbını almada kullanılan yumuşak karton.*

matrona, [Lat. matrona] *is.* Romalılarda hür ve evli kadın.

matrud, [Ar. ṭard > maṭrūd مطرود] *(matru:d) {OsT} sf.* Kovulmuş; tart olunmuş.

matrudîn, [Ar. maṭrūd > maṭrūdīn مطرودين] *(matru:di:n) {OsT} is.* Kovulmuş kimseler; kovulmuşlar.

matrudiyet, [Ar. ṭard > maṭrūdiyyet مطروديت] *(matru:di:yet) {OsT} is.* Kovulmuş olma durumu.

matruh, [Ar. ṭarḥ > maṭrūḥ مطروح] *(matru:h) {OsT} sf.* **1.** Atılmış; fırlatılmış; çıkarılmış. **2.** *mat.* Çıkarılmış. **3.** *tic.* (Vergi için) belirlenmiş. ◻ **matrûhu'n-anh,** *{OsT} Eksilen.*|| **matrûhu'n-minh,** *{OsT} Çıkan.*

matruk, -ğu [Ar. maṭrūḳ مطروق] *(matru:k) {OsT} sf.* **1.** (İnsan için) gevşek. **2.** (Toprak için) yağmurla kabarmış.

matruş, [Far. ṭırāş => maṭrūş مطروش] *(matru:ş) {OsT} sf.* Tıraş olmuş; sakalsız.

matruşluk, [matruş-luk] *is.* Sakalsız, bıyıksız olma durumu; tıraş olmuşluk.

mattal, -li [Ar. ṭūl > maṭṭāl / meṭṭāle مطال / مطاله] *(matta:l) {OsT} sf.* Borcunu ödemekte geciken.

ma'tuf, [Ar. ʿaṭf > maʿṭūf معطوف] *(ma-tu:f) {OsT} sf.* **1.** Bir yöne doğru eğilmiş. **2.** Bir tarafa yöneltilmiş; atfedilmiş. **3.** *dbl.* Bir bağlaçla kendisinden önceki bir kelimeye veya ögeye bağlı olan. ◻ **ma'tuf olmak,** *1. Bir şeye yöneltilmek. 2. Yönelmek.*|| **ma'tufü'n-aleyh,** *{OsT} Bağlaç ile bir başka kelimeye bağlı olan kelime.*

matuf, [Ar. maʿtuh => matuf] *{ağız} sf.* Bunak; bunamış. [DS]

matuflamak, [matuf-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bunamak. [DS]

ma'tuh, [Ar. ʿateh > maʿtūh / maʿtūhe معتوه / معتوهه] *(ma-tu:h) {OsT} sf.* Bunak; bunamış.

ma'tuhane, [Ar. maʿtūh + Far. -āne معتوهانه] *(ma-tu:ha:ne) {OsT} zf.* Bunamışçasına; bunamış olarak.

ma'tuk, -ğu [Ar. ʿıtḳ > maʿtūḳ / maʿtūḳa معطوق / معطوقه] *(ma-tu:k) {OsT} sf.* (Köle için) azat edilmiş; azat olunmuş.

ma'tuka, [Ar. ʿıtḳ > maʿtūḳa معطوقه] *(ma:tu:ka) {OsT} sf.* (Cariye için) azat edilmiş; azat olunmuş.

matulung, [Sansk. matūlunga > matuluñ] *{eT} is.* Limon. [EUTS]

mat'um, [Ar. ṭaʿam > maṭʿūm مطعوم] *(mat-u:m) {OsT} sf.* Yemeye yarayan; yenecek; yenilecek.

mat'umat, [Ar. maṭʿūm > maṭʿūmāt مطعومات] *(mat-u:ma:t) {OsT} is.* Yiyecekler.

mat'un[1], [Ar. ṭaʿn > maṭʿūn مطعون] *(mat-u:n) {OsT} sf.* **1.** Ayıplanmış; tan olunmuş. **2.** Mızrakla yaralanmış.

mat'un[2], [Ar. ṭaʿūn > maṭʿūn مطعون] *(mat-u:n) {OsT} sf.* Vebaya tutulmuş.

mat'unen, [Ar. maṭʿūn > maṭʿūnen مطعوناً] *(mat-u:nen) {OsT} zf.* Vebaya yakalanarak.

Matüridiye, [Ar. matürīdī *(İmam Muhammed bin Muhammed Matürîdî)* > matürīdiyye] *(matüri:-di:ye) {OsT} is. isl.* Onuncu yüzyılda yaşamış, imanı İslam'ın temeli sayan ve akla öncelik tanıyan, İmam-ı Âzâm Ebu Hanife'nin Allah'ın koyduğu kaza ve kader hükmü yanında kişinin günah ve sevap işlemesine yetecek bir cüz'î iradesi bulunduğuna dair görüşleri başta olmak üzere onun eserlerini şerh ederek Türk ve İslâm dünyasında ün kazanmış, kelam ve fıkıh bilgini İmam Matüridî'nin yolundan gidenlerin meydana getirdiği ehl-i sünnet bir mezhep; Matüridilik.

Matüridilik, *is. isl.* → Matüridiye.

matva, [Ar. maṭvā مطوى] *(matva:) {OsT} sf.* → matvi.

matvi, [Ar. tayy > maṭvī مطوى] *(matvi:) {OsT} sf.* **1.** Dürülmüş; bükülmüş; kıvrılmış. **2.** Bir şeyin içine sarılmış olan.

matviyen, [Ar. maṭvī > maṭviyyen مطوياً] *{OsT} zf.* **1.** Bir şeyin içine sarılmış olarak; dürülü olduğu hâlde. **2.** Bir şeye sararak; dürerek.

matyaşmak, [matya-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Görüşmek. [DS]

ma'ul, -lü [Ar. māʿūl ماعول] *(ma:u:l) {OsT} sf.* Kendisine üstün gelinmiş. 🗗 **mā'ülü'n-aleyh,** *{OsT} Kendisi için ağlanılan kimse.*

ma'un[1], [Ar. ʿavn > māʿūn ماعون] *(ma:u:n) {OsT} is.* **1.** Malın zekâtı. **2.** Yardım olarak yapılan herhangi bir şey. **3.** Ev için gerekli olan şey. 🗗 **Mā'ün Süresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 107. suresi.*

ma'un[2], [Ar. maʿūn معون] *(mau:n) {OsT} is.* Yardım; imdat.

maun, [Amer. yer. d. mahagon / mahun] *is.* **1.** *bot.* Tespih ağacıgillerden, tropikal bölgelerde yetişen sert ve kırmızımsı odunlu kıymetli keresteli bir ağaç; akaju, *(Swietenia mahagony).* **2.** Bu kerestenin sert ve kırmızımsı iyi cins cila tutan kerestesi. **3.** *sf.* Bu ağacın kerestesinden yapılan.

ma'une[1], [Ar. maʿūne معونه] *(mau:ne) {OsT} is.* Mavna.

ma'une[2], [Ar. māʿūne ماعونه] *(ma:u:ne) {OsT} is.* Mavna.

ma'unet, [Ar. māʿūn > māʿūnet معونت] *(ma:u:net) {OsT} is.* **1.** Yardım. **2.** Yolda yenecek azık.

mav[1], [mav / may / moğ / mov *(yans.)*] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *mav-ık-lamak, mav-la-mak,*

mav[2], [? mav] *{ağız} is.* Boyu eninden uzun olan ahır. [DS]

mav[3], [? mav] *{ağız} is.* Ev bölümleri. [DS]

mavaka, -a'ı [Ar. mā-vaḳāʿ ماوقع] *(ma:vaka) {OsT} sf.* Olmuş; geçmiş; vuku bulmuş.

maval, [Ar. mevvāl *(bir tür Arap uzun havası.)*] *is. argo.* Yalan; uydurma söz. 🗗 **maval atmak,** *argo. 1. Yalan söylemek. 2. Uyduruk bilgi vermek.*|| **maval okumak,** *Yalan söylemek; yalan söyleyerek oyalamaya çalışmak.*|| **maval maval,** *{ağız} Aptal aptal; aval aval.* [DS]

mavcur, [Ar. muhācir => mavcur] *{ağız} sf.* Göçmen. [DS]

mavele, [mavi +elā] *(ma:vele) {ağız} sf.* Maviye yakın; ela. [DS]

mavera, -a'i [Ar. mā-verāʾ ماوراء] *(ma:vera:) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin ötesi; ötede olan; öte; ultra. **2.** Görülen âlemin ötesi. **3.** Öteki dünya. **4.** Eskiden dağ, deniz, nehir gibi coğrafî olarak doğal bir engelin arkasında kalan yerler için kullanılan bir terim. 🗗 **māverā'-i benefşevî,** *{OsT} fiz. Dalga boyu mor ışığınkinden daha küçük olan (4000 A°'dan küçük) ışık; morötesi.*|| **māverā'ü'n-nehr,** *{OsT} 1. Nehrin ötesi. 2. (Özel isim olarak) Orta Asya'da Ceyhun ırmağının kuzeyinde kalan bölgeye Arapların verdiği isim.*|| **māverā'ü't-tabîa,** *{OsT} Fizik ötesi; metafizik.*

mavera'î, [Ar. mā-verāʾî ماورائی] *(ma:vera:i:) {OsT} sf.* **1.** Öte ile ilgili; öteye ait. **2.** Görülen âlemin ötesi ile ilgili; bu âlem ötesine ait. **3.** Öbür dünya ile ilgili; öbür dünyaya ait.

mavıklamak[1], [mav *(yans.)* > mav-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırmak; miyavlamak. **2.** (Köpek için) can acısıyla bağırmak. [DS]

mavıklamak[2], [mavık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı) -yor]* Yaşlanmak; ihtiyarlamak. [DS]

mavılamak, [mav *(yans.)* > mavı-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırmak; miyavlamak.

mavır, [? mavır] *{ağız} sf.* Acımsı; buruk; kekre. [DS]

mavıyo, [Ar. māʾi => mavi / mavıyo] *{ağız} is.* Mavi gözlü kimse. [DS]

mavi, [Ar. māʾ *(su)* > māʾī مائی => mavī ماوی] *(ma:vi) is.* **1.** Güneş tayfında, mor ile yeşil arasında yer alan rengin adı; bulutsuz gökyüzünün rengi. **2.** *sf.* Bu rengi veren; bu renkte olan. 🗗 **mavi boncuk,** *1. Mavi renkli boncuk. 2. Nazar değmesine veya göze gelmesine karşı koruduğuna inanılarak takılan mavi renkli boncuk; nazar boncuğu.*|| **mavi boncuk dağıtmak,** *İlişki içinde bulunduğu birden çok kişiye, yalnızca kendisini sevdiğini, yalnız kendisi ile ilgilendiğini ima etmek veya öyle bir havayı vermek.*|| **Mavi boncuk kimde?** *(Birden çok kimseye "en çok sevdiğim sensin" diyen kimse için) şimdi en çok sevdiği kim?*|| **mavi hastalık,** *Kalp ve kalbe giren çıkan kalın damarların doğuştan kusurlu olması hâlinde vücutta morarma ile kendini belli eden hastalık.*|| **mavi kâğıt almak,** *argo. İşten çıkarılmak.*|| **mavi kâğıt vermek,** *argo. Birinin işine son vermek.*|| **mavi küf,** *Tütün yapraklarında oluşan ve tütün bitkisinin ölümüne yol açan bir asalak mantar, (Peronospora tabacina).*|| **mavi uç,** *Serbest bırakılmış bir çubuk mıknatısın güneye bakan ucu.*

mavikantaron, [mavi + Yun. kentaron] *is. bot.* Birleşikgillerden, buğday tarlalarında bol miktarda rastlanan ve baharda mavi çiçekler açan, karşılıklı yapraklı, kurutulmuş yaprakları halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık otsu bitki; peygamber çiçeği; belemir, *(Centaurea cyanus).*

mavileşme, [mavi-le-ş-me] *(ma:vileşme) is.* **1.** Mavileşmek eylemi veya durumu; mavi hâl alma. **2.** Verniklerin üst yüzeyinde yabancı maddelerin varlığı sonucu oluşan mavi renkli ince tabaka.

mavileşmek, [mavi-le-ş-mek] *(ma:vileşmek) dönşl. f. [-ir]* Mavi renge bürünmek; mavi hâl almak; mavi hâle gelmek; giderek mavi bir renk almak.

mavileştirme, [mavi-le-ş-tir-me] *(ma:vileştirme) is.* Mavileştirmek eylemi.

mavileştirmek, [mavi-le-ş-tir-mek] *(ma:vileştirmek) gçl. f. [-ir]* Mavi hâle getirmek; mavi renk alıncaya kadar fiziki etki altında bırakmak.

mavileyin, [mavi-leyin] *{ağız} sf.* Mavimsi. [DS]

mavili, [mavi-li] *(ma:vili) sf.* **1.** Üzerinde mavi renk bulunan. **2.** (Kişi için) mavi renkli bir elbise giyinmiş olan.

mavilik, -ği [mavi-lik] *(ma:vilik) is.* **1.** Mavi olma durumu. **2.** Mavi renkte olan yer.

mavimsi, [mavi-msi] *(ma:vimsi) sf.* Rengi maviye yakın olan; maviye çalan; mavi gibi olan.

mavimtırak, [mavi-mtırak] *(ma:vimtırak) sf.* Maviyi andıran; maviye yakın olan; maviye çalan.

maviş, [mavi-ş] *(ma:viş) is.* ve *sf.* Teni açık, gözleri mavi olan kişi.

mavkumak, [mav-ku-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaşlılık nedeniyle güçsüzleşmek. [DS]

mavlamak, [mav *(yans.)* > mav-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırmak; miyavlamak. *{eAT} (aym)* [DK] **2.** *{ağız}* (Kedi için) miyavlamak, [DS]

mavlatmak, [mav-la-t-mak] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Miyavlatmak. [DK]

mavna, [Ar. mā'üne ماعونه] *(ma'vna) is.* **1.** *dnz.* Sığ limanlarda açıkta demirlemiş gemiden kıyıya, römorkör eşliğinde yük getirip götüren elli tonluk tekne. **2.** Eskiden kullanılan üç köşe yelkenli büyük yük gemisi.

mavnacı, [mavna-cı] *is.* **1.** Mavna işleten kimse. **2.** Mavna ile yük taşıyan kişi.

mavra[1], [Yun. mavros *(kara)*] *{ağız} is.* **1.** Boş söz; gevezelik. **2.** Palavra. [DS]

mavra[2], [? mavra] *{ağız} is.* Su dolabı. [DS]

mavra[3], [? mavra] *{ağız} is.* **1.** Olmamış meyve; ham meyve. **2.** Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

mavrak, -ğı [? mavrak] *{ağız} is.* Leblebicilerin, nohudun kabuğunu çıkarmak için kullandıkları altı düz, daire biçiminde bir ağaç. [DS]

mavraşkıl, [Yun. mauros *(kara)* + skullos *(köpek)*] *{ağız} is.* → mavruskil. [DS]

mavrat, [? mavrat] *{ağız} ünl. "Öl, geber!"* anlamında bir ilenme sözü. [DS]

ınavrı[1], [? mavrı] *{ağız} is.* **1.** Ham meyve; olmamış meyve. **2.** Ham meyvenin buruk, ekşi, kekremsi tadı. [DS]

mavrı[2], [? mavrı] *{ağız} is.* Erkek turaç; erkek sülün. [DS]

mavrı[3], [? mavrı] *{ağız} sf.* **1.** Seçilmiş; beğenilmiş; ayrılmış. **2.** Güzelleştirilmiş. [DS]

mavrı[4], [? mavrı] *{ağız} is.* Çamın kırmızı renkli kabuğu ve bu kabuktan yapılmış toz. [DS]

ınavrılı, [mavrıl-lı] *{ağız} sf.* Kuruntulu.[DS]

mavrım, [? mavrım / mavrim] *{ağız} is.* Yerli dokuma bez. [DS]

ınavrim, [? mavrım / mavrim] *{ağız} is.* → mavrım. [DS]

mavru[1], [? mavru / mavrı] *{ağız} is.* **1.** Ham meyve; olmamış meyve. **2.** Ham meyvenin buruk, ekşi, kekremsi tadı. **3.** Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

ınavru[2], [? mavru] *{ağız} is.* Selin sürükleyip getirdiği ağaç, taş vb. şeyler. [DS]

mavru[3], [mav *(yans.)* > mav-ru] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mavruğan, [mavru-ğan] *{ağız} is.* Sirke küpü. [DS]

mavrulanınak, [Ar. maġrūr > mağrur-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini büyük görmek; gururlanmak; kibirlenmek.

mavruın, [? mavrum / mavrim] *{ağız} is.* Yerli dokuma bez. [DS]

mavrun, [? mavrun / mavrim / mavrum] *{ağız} is.* → mavrum. [DS]

ınavruskil, [Yun. mauros *(kara)* + skullos *(köpek)*] *is. zool.* Karadenizin kayalık kıyılarında yaşayan, kefale benzer yassı, pullu bir balık, *(Covrina nigra).*

mavruşkil, [Yun. mauros *(kara)* + skullos *(köpek)*] *is. zool.* → mavruskil.

ınavruz, [Far. nevrūz] *{ağız} is.* Zambak. [DS]

mavsaınak, [mav-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(ı)-yor]* Yazın sıcaktan baygın düşmek. [DS]

mavsul, [Ar. maḥṣūl => masul] *{ağız} is.* Ürün. [DS]

ınavtın, [Ar. vaṭan > mavṭın موطن] *{OsT} is.* Yurt edinilen yer; edinilmiş yurt.

mavu, [Ar. mā'i => mavi] *{ağız} sf.* Mavi. [DS]

mavuk, -ğı [mav *(yans.)* > mav-uk] *{ağız} sf.* **1.** Saf; bön. **2.** Sersem; şaşkın. **3.** Bunak. [DS] 🗗 **mavuk kuşu,** *Baykuş.*

mavuklamak, [mav *(yans.)* > mav-uk-la-mak / mavık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-l(u)-yor]* **1.** (Köpek için) can acısı ile havlamak. **2.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle miyavlamak. [DS]

mavul, [mavul] *{ağız} is.* Aile. [DS]

mavuna, [Ar. mā'üne ماعونه] *(mavu'na) {OsT} is.* → mavna.

mavur, [? mavur / mavır / mavrı] *{ağız} sf.* Ekşi; kekre. [DS]

mavurlanınak, [mavur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Tanenli yemişler için) ağızda buruk bir tat bırakmak. [DS]

mavurlu, [mavur-lu] *{ağız} sf.* Ekşimsi; buruk. [DS]

mavuş[1], [mavi-ş] *{ağız} sf.* Maviş. [DS]

mavuş[2], [mav *(yans.)* > mav-uş] *{ağız} ünl.* Kedi çağırma ünlemi. [DS]

mavzer, [Alm. mauser *(Wilhelm von Mauser)*] *is.* **1.** Dakikada ortalama altı mermi atan ve eskiden orduda kullanılan bir tüfek cinsi. **2.** Otomatik bir tabanca tipi. ◻ **mavzer yağı,** *{ağız} Vazelin.* [DS]

may[1], [mav / may / moğ / mov *(yans.)*] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *may-ık-la-mak*

may[2], [may / ma] *{ağız} ünl.* İnek kovalama ünlemi. [DS] ◻ **may may,** *{ağız} İnek kovalama ünlemi.* [DS]

may[3], [may] *{ağız} is. as.* Atış için seçilen hedef; boy hedefi. [DS]

may[4], [Alt. may *(yağ)*] *{ağız} is.* **1.** Yağ; tereyağı. **2.** Yoğurt. [DS]

-maya, [-ma-y-a / -meye] *{eAT} çek. e.* **1.** -maz. *"Düşmana iylik mürüvvet olmaya (olmaz) / Akrep okşamak mürüvvet olmaya (olmaz)."* Ebamüslimname. **2.** -masın. *"Hiç kimesne benden ön çıkmaya (çıkmasın)."* Tezkiretü'l-Evliya Tercümesi.

maya[1], [Far. māye مایه] *is.* **1.** Mayalanmak suretiyle hazırlanan yiyeceklerin mayalanmasını sağlayan, istenilen niteliğe uygun biçimde ayıklanmış mikroorganizma kültürü; mayalanmayı sağlayan madde; ferment. **2.** Ekmekçilikte yoğrulma aşamasında hamurun maya ile karışarak karbonik gaz çıkışını sağlayan önceden mayalı olarak kalmış hamur parçası. **3.** *kim.* İçlerinde bulunan enzimlerin katalizör etkisi ile şekeri karbondioksit ile alkole dönüştüren bir hücreli bitkisel organizma; ferment. **4.** Bir kimsenin yaradılışı; özü; karakteri; niteliği. **5.** *argo.* Utanmaz; arsız; yüzsüz kişi. ◻ **maya ağacı,** *Meyvesinden yemeklik yağ çıkarılan bir hurma türü, (Elaels).*‖ **maya çiçeği,** *{ağız} Peynir mayası yapılan, çiçek durumları yatıştırıcı olarak kullanılan çok yıllık, tırmanıcı otsu bitki;; maya otu; şerbetçi otu, (Humulus lupulus).* [DS]‖ **maya kazanı,** *{ağız} Bulgur veya pekmez kaynatılan iki kulplu büyük kazan.* [DS]‖ **maya mantarı,** *Organik maddelerin mayalanmasında rol oynayan, eşeysiz üreyen bir hücreli mantar.*‖ **mayası bozuk,** *Karaktersiz; kötü yaratılışlı; soysuz.*‖ **mayası gelmek,** *(Mayalanmaya bırakılmış hamur için) kabarmak; mayalanması tamamlanmak.*‖ **maya tutmak,** *1. Bir yiyecek maddesi hazırlanırken mayalanmasını sağlamak amacıyla maya koyarak uygun ortamı sağlamak. 2. Mayalanmış olmak; mayası gelmek.*

maya[2], [Far. māye => maya مایه] *{ağız} is.* **1.** Dişi deve. *{eAT}* [DK] **2.** İyi cins dişi deve. **3.** Dişi at, eşek, katır cinsi hayvan. **4.** Damızlık olarak ayrılan dişi hayvan. **5.** Buhur deveyle adi devenin çiftleşmesinden doğan uzun tüylü dişi deve. **6.** Dört-beş yaşındaki deve. **7.** Yük devesi. **8.** Yük taşıyabilecek çağa gelmiş deve. [DS] ◻ **maya gibi,** *{ağız} (Kadın, kız için) etine dolgun; hareketli, canlı.* [DS]

maya[3], [Far. māye مایه => maya] *is.* Yoğurtla yapılan bir Bulgar içkisi.

maya[4], [bayatı ? > maya] *is. müz.* **1.** Türk halk müziğinden, sözleri doğaçlama olmakla birlikte ezgisi kalıplaşmış, kıtalarını ritmik bir nakaratın izlediği bir tür halk türküsü; uzun hava. **2.** *{ağız}* Gazel; uzun hava. [DS] **3.** *{ağız}* Mâni; koşuk. [DS] **4.** *{ağız}* Türkü. **5.** Ağıt. [DS]

maya[5], [maya] *{ağız} is.* Manda derilerinin kıllarını düşürmek için kepek ve çavdar unundan yapılan ilaç. [DS]

maya[6], [maya] *{ağız} sf.* İri yapılı. [DS]

maya[7], [maya] *{ağız} is.* **1.** Baş parmağın alt tarafındaki etli kısım. **2.** Çekicin alt yanı. **3.** Atgillerde toynağın altında, nalın ortasında kalan çukurlardan her biri. [DS]

maya[8], [maya] *{ağız} is.* İncir. [DS]

maya[9], [maya] *{ağız} ünl.* Çocuk oyunlarında ebe olan çocuğun birini tutunca *"sobeledim"* anlamında kullandığı söz. [DS]

Maya[10], [Fr. maya] *is.* **1.** Orta Amerika'nın, özellikle Yucatan yarımadası yerlileri olan kızıl derililere verilen ad. **2.** Bu halkın dili. **3.** *sf.* Bu halk ile ilgili olan.

maya[11], [Sansk. maya] *is.* Hint felsefesinde, özünde gerçekliği gizleyen, böylece bilgisizliğe yol açan, özü gereği tanımlanamaz bir nitelik taşıyan aldatıcı görünüş.

mayabır, [? mayabır] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

mayabozan, [maya+boz-an] *is.* Bir mayanın etkisine karşı koyan protein yapısındaki madde; antienzim.

-mayadum, [-ma-y-a-du-m / meyedüm] *{eAT} çek. e.* -mazdım.

mayafa, [? mayafa] *{ağız} is.* Hasta sedyesi.

mayak, [Sansk. mayika] *{eT} is.* **1.** Pislik; necaset. [EUTS] **2.** Gübre; hayvan gübresi. [DLT] [Gabain]

mayakamak, [mayak-a-mak] *{eT}* **1.** Büyük aptesini yapmak. **2.** Sınır işaretini yerine çakmak. [EUTS]

mayalama, [maya-la-ma] *is.* Mayalamak eylemi.

mayalamak, [maya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor)* Maya koymak; içine maya karıştırmak.

mayalandırma, [maya-la-n-dır-ma] *is.* Mayalandırmak eylemi.

mayalandırmak, [maya-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** İçine maya koyarak kabarmasını sağlamak; mayalanmasını sağlamak; mayalı hâle getirmek. **2.** Maya sahibi olmasını sağlamak; maya edindirmek.

mayalanma, [maya-la-n-ma] *is.* **1.** Mayalanmak eylemi ve durumu. **2.** (Organik maddeler için) mikroorganizmaların salgıladıkları enzimin etkisinin dönüşüme uğraması; fermantasyon.

mayalanmak, [maya-la-n-mak] *edil. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Maya katılarak mayalanması sağlanmak. **2.** *dönşl. f.* Maya etkisi ile kabarmak; içinden karbon

gazları çıkmak. **3.** (Mal ve para için) birikmek; çoğalmak; gözle görülür şekilde artmış olmak; artmak. **4.** Maya sahibi olmak; maya edinmek; maya almak.

mayalayıcı, [maya-la-y-ıcı] *sf.* (Ürün için) organik bir maddede mayalanmayı sağlayan.

mayalı[1], [maya-lı] *sf.* **1.** Mayası olan; içinde maya bulunan. **2.** Mayanın etkisi ile ekşiyip kabarmış olan.

mayalı[2], [maya-lı] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan sacta pişirilen ekmek. [DS]

mayalı[3], [maya-lı] *{ağız} sf.* İncir reçeli. [DS]

mayalı[4], [maya-lı] *{ağız} sf.* Etine dolgun; canlı; hareketli. [DS]

mayalı[5], [maya-lı] *{ağız} sf.* (Toprak için) özlü; gübreli. [DS]

mayalıh, [maya-lık > mayalıḫ] *{ağız} is.* Ekşimiş hamur. [DS]

mayalık[1], **-ğı** [maya-lık] *sf.* **1.** Maya olarak kullanılmak üzere ayrılmış olan. **2.** Maya olmaya elverişli. **3.** *is.* İçinde mayalanmanın sağlandığı kap. **4.** *{ağız}* Maya konulan kap. [DS]

mayalık[2], **-ğı** [maya-lık] *{ağız} sf.* (Dişi hayvan için) damızlık. [DS]

mayalu, [maya-lı > maya-lu] *{ağız} is.* Mayalı hamurdan yapılan kalınca sac ekmeği. [DS]

-mayam, [-ma-y-am / -me-y-em] *{eAT} çek. e.* -mayayım.

mayana, [? mayana] *{ağız} is.* Anason. [DS]

mayasıl, [mayasıl] *is.* **1.** Kaşıntı ve sulanma şeklinde beliren bir tür cilt hastalığı; egzama. **2.** Basur. **3.** *{ağız}* Nasır. [DS] 🗗 **mayasıl otu,** *Egzama tedavisinde kullanılan ajuga (yer çamı), reptans, digitalis (yüksük otu), teucrium (acı yavşan, kısamahmut otu, kurtluca) türlerinden kırk kadar bitkiye verilen genel ad.*

mayasıllı, [mayasıl-lı] *sf.* **1.** Mayasılı olan. **2.** *{ağız}* Yerinde rahat oturmayan; yerinde duramayan. [DS]

mayasır, [mayasıl / mayasır / mayasur] *{ağız} is.* **1.** Mayasıl hastalığı. **2.** Nasır. [DS]

mayasız, [maya-sız] *sf.* **1.** İçinde maya bulunmayan; maya konmamış. **2.** Mayalanmamış. **3.** Yahudilerin Mısır'dan çıkışlarının hatırasını canlı tutmak için Hamursuz Bayramında yedikleri mayasız ekmek; hamursuz. 🗗 **mayasız ekmek,** *Mayalanmamış hamurdan yapılmış ekmek.*

-mayasuz, [-ma-y-a-suz / -meyesüz] *{eAT} çek. e.* -mayınız.

-mayaydı, [-ma-y-a-y-dı / -meyeydi] *{eAT} çek. e.* -mazdı; -amazdı.

maydalak, -ğı [? may+dalak] *{ağız} sf.* Aptal; şaşkın.DS]

maydan, [maydan] *{ağız} is.* İki üç yaşındaki kısrak. [DS]

maydanoz, [Yun. makhedongesi] *is. bot.* Maydanozgillerden, ufak yeşil yapraklı, hoş kokulu, yaprakları ve kökü yemeklere katılan iki yıllık otsu bir bitki, *(Petroselinum sativum / crispum).*

maydanozgiller, [maydanoz-gil-ler] *is.* Ayrı çanak yapraklı iki çeneklilerden, çiçekleri şemsiye durumunda olan anason, kereviz, maydanoz ve kimyon gibi üç bine yakın çeşidi bulunan bitki familyası, *(Umbelliferae).*

mayday, [Fr. m'aider] *(ma'yday) ünl.* S.O.S. işaretinden sonra verilen ve *"Bana yardım ediniz!"* anlamında kullanılan uluslar arası radyo-telefon çağrısı.

maye[1], [Far. māye مایه] *(ma:ye) {OsT} is.* **1.** Maya. **2.** Öz; asıl; yaradılış; karakter. **3.** Servet; mal; para. **4.** Güç; kuvvet; iktidar. **5.** Bilgi; kültür. **6.** Dişi deve. 🗗 **māye-dār,** *{OsT} Zengin; güçlü.* || **Māye-i Sıdk,** *{OsT} Hz. Ebubekir'in unvanı.* || **māye-i şeb,** *Gece karanlığı.* || **māye-i zevk ü sürūr,** *{OsT} Zevk ve eğlence konusu.*

maye[2], [Far. māye] *is. müz.* Türk müziğinde, segâh makamına bir uşşak dörtlüsünün katılmasıyla meydana gelen bir makam. 🗗 **māye-būzūrg,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-hicāz,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-hüseynî,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-ırak,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-ısfahān,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i atîk,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i kebîr,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i zindegânî,** *{OsT} Yaşama gücü.* || **māye-kevser,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-kūçek,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-nevā,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-püselik,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-rāst,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-rehāvî,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-uşşāk,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-zengūle,** *{OsT} müz. Eski bir Türk müziği makamı.*

maye[3], [maya] *{ağız} is.* Yeni doğmuş kuzu veya oğlak. [DS]

maye[4], [maye] *{ağız} is.* Domates. [DS]

mayenkasem, [Ar. mā-yen-ḳasem ماینقسم] *(ma:yen-kasem) {OsT} sf.* Bölünebilen; parçalara ayrılabilir.

mayenkasemiyet, [Ar. mā-yen-ḳasemiyyet مایقسمیت] *(ma:yenkasemiyet) {OsT} is.* **1.** Bölünebilme; parçalara ayrılabilme. **2.** *mat.* Bölünebilirlik.

mayet, [İt. meniada => manyat > mayet] *{ağız} is.* Denize atılıp kıyıdan çekilen balık ağı; ığrıp. [DS]

mayetehallel, [Ar. mā-yeteḥallel مایتحلل] *(ma:yetehallel) {OsT} sf.* Çözümlenebilir; hallolunabilir.

mayfa, [Ar. maḥfe محفه ? > mayfa] *{ağız} is.* **1.** Düğünlerde gelinin bindiği üstü kapalı at arabası. **2.** Bayramın ikinci veya üçüncü günü köy gençlerinin yaptığı toplantı. [DS]

mayfalla, [Far. bahāne بهانه => mahana ? > mayfalla] *{ağız} is.* Sözde neden; bahane. [DS]

mayguk, [may-guk] *{eT} sf.* **1.** Paytak kimse. **2.** Top tırnaklı hayvanlardan tüyü kısa olan. [DLT]

mayha[1]**,** [? mayha] *{ağız} is.* Panayır. [DS] 🗗 **mayha etmek,** *{ağız} Adak eti veya yiyecek dağıtmak; hayır dağıtmak.* [DS]

mayha[2]**,** [? mayha] *{ağız} sf.* Gülünç; aşağılık; alçak. [DS]

mayhar[1]**,** [? mayhar] *{ağız} sf.* **1.** Çirkin. **2.** *is.* Sakatlık; özür. [DS]

mayhar[2]**,** [? mayhar] *{ağız} is.* **1.** Palto. **2.** Yaşlıların giydiği bir çeşit çarşaf. [DS]

mayhoş, [Far. māye-ḫūş مایخوش > mayhoş] *sf.* **1.** Tatlı ve ekşi karışımında bir tadı olan. **2.** *mecaz.* (Dostluk ve ilişkiler için) bozulmaya yüz tutmuş veya bozulmuş olan; limoni. **3.** *{ağız} sf.* Davranışları serserice olan. [DS]

mayhoşluk, -ğu [mayhoş-luk] *is.* **1.** Tadı şekerli ile ekşi karışımında olan şeyin niteliği. **2.** *mecaz.* Bozulmak üzere olan dostluk ve ilişkinin durumu.

mayıf, [? mayıf] *{ağız} sf.* Yüze gülen; yaltakçı. [DS]

mayıflanmak, [mayıf-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak. [DS]

-mayıgörmek, [-ma-y-ı+görmek /meyigörmek] *{eAT} yap. e.* -mamağa bakmak.

mayık, -ğı [may *(yans.)* > may-ık] *{ağız} sf.* Yaramaz; yılışık. [DS]

mayıklamak, [mav *(yans.)* > may-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Köpek için) can acısıyla bağırmak. [DS]

mayıl[1]**,** [*bañ-mak / may-ıl-mak > may-ıl] *{eT} sf.* Olgun; meyvelerde çürümeye yaklaşma hali. [DLT]

mayıl[2]**,** [may-ıl] *{ağız} sf.* **1.** Üzgün. **2.** Şaşkın. [DS] 🗗 **mayıl mayıl,** *{ağız} 1. (Bakmak için) üzgün üzgün. 2. Şaşkın şaşkın; bel bel.* [DS]|| **mayıl mayıl bakmak,** *{ağız} 1. Baygın baygın bakmak. 2. Gözleri açarak dikkatle bakmak. 3. Bön bön, anlamsızca bakmak. 4. Beğenerek bakmak.* [DS]

mayılmak, [*bañ-mak > may-ıl-mak] *{eT} dönşl. f. [-ır]* Gevşemek. [DLT]

mayın, [İng. mine] *is.* **1.** Toprak altına veya içine, su altına, köprü veya tünele yerleştirilen, gerek patlama yoluyla doğrudan, gerekse basınç yoluyla dolaylı etkide bulunan özel düzenekli patlayıcı. **2.** *argo.* Aptal; enayi. 🗗 **mayın arama cihazı,** *Mayınlanmış araziyi, mayınlardan temizlemek için mayının bulunduğu yeri algılamakta kullanılan özel aygıt.*|| **mayın detektörü,** *Mayın algılayıcısı.*|| **mayın demeti,** *Mayın tarlasına 2 m. yarıçaplı bir daire içine 1,5 adet mayın düşecek şekilde mayın döşemeyi esas alan standart mayınlama düzeni.*|| **mayın dökme gemisi,** *Mayın dökmekte kullanılan, özel donanımlı gemi.*|| **mayın gemisi,** *Denize mayın yerleştirmek için özel olarak hazırlanmış gemi.*|| **mayın kuşağı,** *Birbirinden altı adım aralıklarla aynı anda döşenmiş iki paralel mayın sırası.*|| **mayın şeridi,** *İki veya daha çok mayın kuşağından oluşan arazi parçası.*|| **mayın tarlası,** *Belirli bir düzene göre mayın döşenmiş ve dökülmüş arazi veya deniz parçası.*|| **mayın tarlası gediği,** *Mayınlanmış alanda dost birliklerin giriş ve çıkışına imkân veren mayınsız bölüm.*|| **mayın temizleme,** *Düşman tarafından döşenmiş veya dökülmüş olan mayınları bulup zararsız hâle getirme işlemi.*|| **mayın tuzaklama düzeni,** *Bir mayın kaldırıldığında öteki mayınların patlamasını sağlayan bağlantılı durum.*

mayıncı, [mayın-cı] *is.* Mayın dökmeye yardım eden veya mayın döşeyen kimse.

mayınlama, [mayın-la-ma] *is.* Mayınlamak eylemi.

mayınlamak, [mayın-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** (Deniz için) mayın dökmek. **2.** (Arazi için) mayın döşemek.

mayınlanma, [mayın-la-n-ma *is.* Mayınlanmak eylemi.

mayınlanmak[1]**,** [mayın-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Arazi veya deniz için) mayınlama işlemi yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Mayın sahibi olmak; mayın edinmek. 🗗 **mayınlanmış bölge,** *1. Mayın döşeli olan bölge. 2. Mayın döşenmiş olduğu sanılan bölge.*

mayınlanmak[2]**,** [may-ın-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Rüzgâr için) birdenbire durmak; durgunlaşmak; sakinleşmek. [DS]

mayınlı, [mayın-lı] *sf.* (Arazi veya deniz için) mayın yerleştirilmiş olan. 🗗 **mayınlı bölge,** *Mayın döşenmiş olan arazi parçası veya mayın dökülmüş olan deniz kesimi.*

mayınnamak, [mayın-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ı)-yor]* **1.** (Ağrı ve sancı için) hafiflemek. **2.** Neşelenmek; hoşlanmak. [DS]

mayınsız, [mayın-sız] *sf.* (Arazi veya deniz için) mayın yerleştirilmemiş olan; mayın bulunmayan. 🗗 **mayınsız bölge,** *Mayın döşenmemiş arazi parçası veya mayın dökülmemiş deniz kesimi.*

mayıs[1]**,** [Lat. maius] *is.* Miladî takvimde, yılın 31 gün süren beşinci ayı. 🗗 **mayıs böceği,** *zool. Kın kanatlılardan, kızıl renkli, alaca karanlıkta ortaya çıkan, erişkinleri bitkilerle beslenen, gelişimini üç yılda tamamlayan ve bitkilerin köklerini kemiren kurtçuklarıyla tarım ürünlerine büyük zararlar veren hantal uçuşlu bir böcek; manas, (Melolantha vulgaris).*|| **mayıs böcekleri,** *zool. Otçul özellikleri dolayısıyla bitki koruma açısından büyük önemi*

olan böcekler topluluğu.‖ **mayıs yedisi,** *{ağız} Rumî mayıs ayının yedinci günü çıkan fırtına.* [DS]

mayıs[2], [Erme. mayıs] *is.* Taze sığır gübresi.

mayıs[3], [mayıs] *{ağız} is.* Damlarda kirişlerin üstüne konulan, uzun ve düzgün kesilmiş ağaçlar. [DS]

mayıslamak[1], [mayıs-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Bağı kazarak düzeltmek. **2.** Tarlayı gübrelemek. [DS]

mayıslamak[2], [mayıs-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dokuma bezini yıkayarak ağartmak. [DS]

mayıslı, [mayıs-lı] *sf.* **1.** (Tarla, bağ, bahçe vb. için) bol hayvan gübresi atılmış olan. **2.** (Bir yerden başka yere nakledilen fidanlar için) köklerine taze sığır gübresi sürülmüş olan. **3.** *{ağız}* (Kişi için) kirli; pis. [DS]

mayıstıra, [İt. maistra /mayıstıra] *{ağız} is.* Bağların arasındaki yol. [DS]

mayışık, -ğı [may-ış-ık] *sf.* (Kişi için) keyif verici, etkileyici bir kişi veya şey yüzünden gevşemiş, kendisinden geçmiş.

mayışma, [may-ış-ma] *is.* Mayışmak eylemi.

mayışmak, [bañ-ış-mak / may-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** *{eT}* Buyrulan bir işi yapmaktan çekinmek; tembellikten yere yapışıp kalmak. [DLT] **2.** *{ağız}* Sıcaktan, çok yemekten veya zevkten bedeni gevşeyerek uyuklar gibi olmak. [DS] **3.** *argo.* Aptallaşmak; aptal aptal bakmak. **4.** *{ağız}* Nazlanmak; kırıtmak; süzülmek. [DS] **5.** *argo.* (Bir kimseden) çok ilgi duyarak etkilenmek, kendisini kaptırmak.

mayi, -ii [Ar. mey^{c} *(akma)* > māyi^{c} مايع *(ma:yi:) {OsT} is.* **1.** Sıvı. **2.** *sf.* Akan; su gibi akıcı olan; akar. ◻ **māyi'-i beden,** *{OsT} biy. Vücut sıvısı.*‖ **māyi'-i beyne'l-hücre,** *{OsT} biy. Göze arası sıvı.*‖ **māyi-i mahruk,** *{OsT} Akaryakıt.*

mayiat, [Ar. māyi^{c}āt مايعات] *(ma:yia:t) {OsT} is.* Sıvılar.

mayiiyet, [Ar. māyi^{c}iyyet مايعيت] *(ma:yiiyet) {OsT} is.* Sıvılık; akışkanlık.

mayistra[1], [İt. maistra] *(mayi'stra) is. dnz.* **1.** Grandi direğinin en alt sereni ve bu serene çekilen yelken. **2.** Kuzeybatı rüzgârı; mistral.

mayistra[2], [İt. maistro] *(mayi'stra) is. dnz.* Kuzeybatı rüzgârı; mistral.

maykırmak, [mank *(yans.)* > mank-ır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → mankırmak. [DS]

mayla, [? mayla] *{ağız} is.* Köşe kapmaca oyununda kapılan köşe. [DS]

maylak[1], **-ğı** [may-la-k] *{ağız} sf.* Kendine sahip olamayan; sarsak. [DS]

maylak[2], **-ğı** [maylak] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

maylaşmak, [may-la-ş-mak / ma-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Görgü kurallarına aykırı olarak yayılıp oturmak. [DS]

maymak[1], [may-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Caymak; vazgeçmek. [DS]

maymak[2], **-ğı** [Kaz. may-mak / maymaḫ / maynak] *{ağız} sf.* **1.** Sendeleyerek yürüyen; topal. **2.** Ayakları çarpık. **3.** Beceriksiz; sersem; şaşkın. [DS]

maymak[3], **-ğı** [may-mak] *{ağız} is.* İki yana sallanan eğrilmiş tekerlek. [DS]

maymak[4], **-ğı** [may-mak] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

maymal, [maymal] *{ağız} sf.* Bir işe gerekli titizliği göstermeyen; savsaklayan. [DS] ◻ **maymala çalmak,** *{ağız} Başıboş dolaşmak; işi gücü olmamak.* [DS]

maymala, [maymal-a] *{ağız} zf.* (Oturma, yayılma için) biçimsiz. [DS]

maymalak, -ğı [maymal-ak] *{ağız} sf.* Cüce; bodur. [DS]

maymalamak[1], [mayma-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Topallayarak yürümek. **2.** Yürürken iki yana sallanmak. [DS]

maymalamak[2], [mayma-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kararsızlığa düşmek. [DS]

maymana, [? maymana] *{ağız} is.* Alay; eğlence; oyun. [DS]

maymaslık, -ğı [maymaz-lık] *{ağız} is.* Yakışıksız, gereksiz, yersiz davranış. [DS]

maymaşak, -ğı [mayma-ş-ak] *{ağız} sf.* Beceriksiz; sersem; şaşkın. [DS]

maymaşık, -ğı [mayma-ş-ık] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; sersem; şaşkın. **2.** Tembel; uyuşuk. [DS]

maymaşlık, [mayma-ş-lık] *{ağız} is.* Utanmazlık; densizlik. [DS]

maymaşmak, [mayma-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Terbiyesiz ve saygısız bir şekilde baş köşeye geçip oturmak; baş köşeye kurulmak. [DS]

maymaşuh, [maymaş-ak / maymaş-uḫ] *{ağız} sf.* → maymaşak. [DS]

maymaylamak, [may-may-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İnek çağırmak. [DS]

maymaynımak, [may-may-(ı)n-ı-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r]* Alıklaşmak. [DS]

maymöz, [? maymöz] *{ağız} is.* Patiska. [DS]

maymun, [Yun. mimos *(taklitçi)* > Ar. maymūn ميمون / مايمون] *is. zool.* **1.** İnsan dışındaki primatların genel adı. **2.** *sf. mecaz.* Çirkin ve gülünç. **3.** *{ağız}* Balıkları ürkütmek için kullanılan ucu mantarlı ip. [DS] **4.** *{ağız}* Tokaç. [DS] **5.** *{ağız}* Topaç. [DS] **6.** *{ağız}* Pencere ve kapıların arkalarına takılan küçük çengel. [DS] **7.** *sf.* Taklitçi. ◻ **maymuna benzetmek,** *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*‖ **maymuna çevirmek,** *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*‖ **maymuna döndürmek,** *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*‖ **maymuna dönmek,** *1. Tuhaf ve gülünç bir duruma girmek. 2. Uslanmak; ağırlaşmak.*‖ **maymun balığı,** *Yuvarlak başlı bir tür kö-*

pek balığı, (Squatina vulgaris). || **maymun döndürmek,** *{ağız} Kamçı ile topaç çevirmek.* [DS]|| **maymun gibi,** *1. Tuhaf ve gülünç hareketler yapan. 2. Ufak tefek ve çok hareketli. 3. Her şeyi taklit eden; taklitçi.*|| **maymun gözünü açtı.** *"Artık akıllandım, bir daha kandıramazsın." anlamında kullanılan söz.*|| **maymun iştahlı,** *Hevesi çabuk geçen; sebatsız.*|| **maymun suratlı,** *Çirkin ve kılıksız.*

maymunbaz, [Ar. maymūn+Far. -bāz مایمونباز] *(maymunba:z) {OsT} is.* Maymunları eğitip onlarla çeşitli oyunlar sergileyen sirk adamı.

maymuncuk, -ğu [maymun-cuk] *is.* **1.** Küçük maymun. **2.** Anahtarı olmayan kilitleri açmaya yarayan çengel. **3.** *zool.* Kurtçuk evresinde asmaların köklerini, ergin evrede ise yaprak ve sürgünlerini kemiren parlak siyah renkli bir kın kanatlı böcek, *(Otiorrhyncus peregrinus).* **4.** *{ağız}* Dört tekerlekli arabalarda ön tekerleğin üzerindeki yastığın üstüne konulan ağaç. [DS] **5.** *{ağız}* Arabalardaki özek çivisi. [DS] **6.** *{ağız}* Pencere ve kapıların arkalarına mandal yerine konulan küçük çengel. [DS] **7.** *{ağız}* Su hızarlarında çark milinin dönel hareketlerini ileri, geri ve düz harekete çeviren demir kol. [DS] **8.** *{ağız}* Kayık direğinin üstündeki makara. [DS]

maymunlar, [maymun-lar] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan, memeliler sınıfının eteneliler alt sınıfına giren bir takım; primatlar.

maymunlaşma, [maymun-la-ş-ma] *is.* Maymunlaşmak eylemi.

maymunlaşmak, [maymun-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Maymuna benzemek; maymun gibi davranmak. **2.** *mecaz.* İlgisini çeken birisine ve hareketlerine öykünmek; taklit etmek; taklitçi davranmak.

maymunluk, -ğu [maymun-luk] *is.* **1.** Maymun olma hâli; maymunun durumu. **2.** *mecaz.* Güldürmek amacıyla yapılan her türlü acayiplik, şaklabanlık. **3.** Hayvanat bahçelerinde maymunların bulunduğu veya yetiştirildiği bölme.

maymunsu, [maymun-su] *sf.* Maymun gibi; maymuna benzer.

maymunsular, [maymun-su-lar] *is. zool.* Makigiller, *(Lemuridae).*

mayna[1], [İt. ammainare] *(ma'yna) ünl. dnz.* **1.** Yelken, filika gibi şeyleri halat veya palanga yardımıyla aşağı indirmek için verilen *"İndir!"* komutu. **2.** *argo. "Dur, bitir; son ver!"* anlamında kullanılan emir. **3.** *is.* Yelken indirme. **4.** *argo.* Sona erdirme; bitirme. 🗗 **mayna etmek,** *dnz. Herhangi bir donanımı halat veya palanga yardımıyla aşağı indirmek. 2. argo. Durdurmak; sona erdirmek; bitirmek.*|| **mayna olmak,** *Sona ermek; bitmek.*

mayna[2], [mayna / maynama] *{ağız} ünl.* İşte. [DS]

mayna[3], [? mayna] *{ağız} is.* **1.** Çocukların oynadığı esir alma oyunu. **2.** Oyunda ebenin beklediği yere ayak basma. [DS]

maynak, [? maynak / maymak] *{ağız} sf.* **1.** Sendeleyerek yürüyen. **2.** Topal. **3.** (Kişi için) ayakları çarpık. [DS]

maynama, [mayna / maynama] *{ağız} ünl.* İşte! [DS]

mayo, [Fr. maillot] *(ma'yo) is.* **1.** Denize girerken doğrudan bedene giyilen, bedenin gerekli yerlerini sıkıca örten giyecek. **2.** Dansçıların, jimnastikçilerin, akrobatların giydiği ve bedeni sıkıca saran kıyafet. **3.** Bazı takım sporlarında, takımları ve sporcuları birbirinden ayırt etmeye yarayan özel kıyafet.

mayocu, [mayo-cu] *is.* Mayo üreten ve satan kimse.

mayoculuk, -ğu [mayo-cu-luk] *is.* **1.** Mayo üretmek, dikmek, satmak işi ve mesleği. **2.** Mayo üretimi ve ticareti ile ilgili sanayi ve pazarlama işi.

mayolu, [mayo-lu] *sf.* **1.** Mayosu bulunan; mayo giymiş olan. **2.** Belirtilen renkte veya biçimde mayosu olan.

mayonez, [Fr. mayonnaise] *is.* Yağ ve yumurta sarısının çırpılması ile elde edilen soğuk meze veya et, balık, sebze vb. üzerine dökülen sos.

mayonezli, [mayonez-li] *sf.* (Yiyecek için) mayonez karıştırılmış veya üzerine mayonez dökülmüş olan.

mayoşu, [Far. mey-hōş => mayhoş / mayōşu] *(mayo:şu) {ağız} sf.* Ekşimsi. [DS]

mayöz, [Fr. mailleuse] *is.* Örgü makinelerinde, iğnelerin takıldığı ve asıl örgüyü yapan döner çark.

mayrık, [may-(ı)r-ık] *{ağız} sf.* Büyük. [DS]

mayşalama, [Erme. masaray] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

mayşor, [Fr. Maillot ve Chorier *(bulucuları)* > maillechort] *is.* Gümüş görünümünde, bakır (%55-70), çinko (%15-30) ve nikel (%8-30) alaşımı; Alman gümüşü.

maytah, [paytak => maytak / maytaḫ] *{ağız} sf.* Topal. [DS]

maytak, -ğı [paytak => maytak / maymak] *{ağız} sf.* (Kişi için) ayakları çarpık. [DS]

maytalak, -ğı [? maytalak / maymalak] *{ağız} sf.* Cüce; bodur. [DS]

maytap, -bı [Far. māh *(ay)* + tāb *(ışık)* > mehtāb مهتاب => maytap] *is.* Yakıldığı zaman renkli ışıklar saçarak gökyüzünde dağılan havai fişek. 🗗 **maytaba almak,** *Biri ile dalga geçmek; onu alaya almak; onunla eğlenmek.*|| **maytap geçmek,** *argo. Alay etmek.*

Maytri, [Maytri] *{eT} öz. is.* Gelecek Budda'nın adı. [EUTS]

-mayu, [-ma-y-u / -meyü] *{eAT} yap. e.* -mayıp; -mayarak; maksızın.

ma'yub, [Ar. ʿayb > maʿyūb معیوب] *(ma-yu:b) {OsT} sf.* **1.** Ayıplanmış; kınanmış; kınanan. **2.** Eksiği kusuru olan; kusurlu.

ma'yubat, [Ar. ʿayb > maʿyübāt معيوبات] *(ma-yu:-ba:t) {OsT} is.* **1.** Ayıplanan söz ve davranışlar. **2.** Eksiklikler; kusurlar.

ma'yuben, [Ar. ʿayb > maʿyüben معيوباً] *(ma-yu:'-ben) {OsT} zf.* **1.** Ayıplanarak; kınanarak. **2.** Eksik sayılarak; kusur sayılarak.

mayukal, -li [Ar. mā-yuʿḳal مايعقل] *(ma:yukal) {OsT} sf.* Anlaşılabilen.

mayukes, [Ar. mā-yuʿkes مايعكس] *(ma:yukes) {OsT} sf.* **1.** Değiştirilebilir. **2.** *man.* Evirilir.

mayuklamak, [mav / may *(yans.)* > may-uk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Köpek için) can havli ile bağırmak. [DS]

mayüfhemiyet, [Ar. mā-yüfhemiyyet مايفهميت] *(ma:-yüfhemiyet) {OsT} is.* Kavranabilirlik.

mayvala, [maymala-mak > mayvala] *{ağız} sf.* **1.** Boş bulunma; hazırlıksızlık. **2.** Afallama. ◘ **mayvalaya gelmek,** *{ağız} Boş bulunmak.* [DS]

-maz[1], [-maz / -mez] *çek. e.* Fiil çekimlerinde geniş zamanın olumsuz biçiminin tekil ve çoğul ikinci, üçüncü kişilerinin çekiminde kullanılan ek: *atmazsın, almaz, bilmezsiniz, gitmezler.*

-maz[3], [-ma-z / -me-z] *{eT} {eAT} yap e.* **1.** Türkçenin bütün devirlerinde ve şivelerinde yaygın biçimde kullanılan olumsuz anlam taşıyan sıfat fiil eki; fiillerden sıfat fiil yapan geniş zaman *"-r"* ekinin olumsuzu, işlektir. *bilig bil-mez kişi (cahil kimse), "Yara-maz gelecilerden saklaya."* Miftahu'l-Cenne. **2.** Kalıcı sıfatlar da yapar. *yara-maz.* **3.** Fiilin köküne nitelik ve özellik kavramı katarak sıfatlar yapar: *inanılmaz (olay), tükenmez (kalem), çıkmaz (sokak).* **4.** Bu ekin olumlu biçimi olan *-ir* sıfat-fiil eki ile birlikte yapılan ikilemelerde anlamı kuvvetlendirerek zarflar yapar: *gelir gelmez (patladı), doğar doğmaz (et ve ekmek istemiş).* **5.** Her iki kelimede de anlamı kuvvetlendirerek sıfatlar yapar: *bitmez tükenmez (mal) / dolmaz taşmaz (kese).* **6.** Fiilin kökünün belirttiği eylem anlamına uygun olan nitelikleri taşıyan kalıcı isimler yapar: *taşınmaz, çakaralmaz, tükenmez, akmaz.* **7.** Kişi ad ve soyadlarının çoğu da bu ek ile türetilmiş kelimelerden yapılmıştır. *Yılmaz, Korkmaz, Sönmez.*

ma'z, [Ar. maʿz معز] *(ma:z) {OsT} is.* **1.** Keçi. **2.** Karaca. **3.** *{ağız}* İki yaşına girmiş kuzu. [DS] **4.** *{ağız}* Üç yaşına girmiş koyun. [DS]

maz[1], [maz / mız / moz *(yans.)*] *ünl.* Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *maz-ır-da-n-mak*

maz[2], [? maz] *{ağız} sf.* Kara. [DS]

maz[3], [? maz] *{ağız} is.* Su. [DS]

maza[1], **-a'i** [Ar. mażāʾ مضاء] *(maza:) {OsT} çek. f.* Geçti. ◘ **mazā mā mazā,** *Geçen geçti; olan oldu.*

maza[2], [? maza] *{ağız} is.* Çocukların kaydırak oyununda kaleye diktikleri kukla. [DS]

maza[3], [Far. mazü => mazı] *{ağız} is.* Meşenin fındık büyüklüğündeki meyvesi. [DS]

mazabıt, [Ar. mażābıṭ مضابط] *(maza:bıt) {OsT} is.* Tutanaklar.

mazacı, -ı'ı [Ar. mażcaʿ > mażācıʿ مضاجع] *(maza:cı) {OsT} is.* Mezarlar; kabirler.

mazacir, [Ar. mażācir مضاجر] *(maza:cir) {OsT} is.* Gönül sıkıntısı veren yerler; sıkılacak yerler.

mazah, [? mazaḫ] *{ağız} is.* Öç. [DS] ◘ **mazah çıkarmak,** *{ağız} Oyun yapmak; iş çıkarmak.* [DS]|| **mazah etmek,** *{ağız} Alay etmek.* [DS]

mazahir, [Ar. maẓhar > maẓāhir مظاهر] *(maza:hir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin çıktığı, göründüğü yer. **2.** Şereflenmeler; nail olmalar.

mazaik, -kı [Ar. maẓīḳ > maẓā'iḳ / maẓayıḳ مضايق] *(maza-ik) {OsT} is.* Dar olan yerler.

mazain, [Ar. maẓanne > maẓā'in مظائن] *(maza:in) {OsT} is.* **1.** Beklentiler. **2.** Sanılanlar. **3.** Bazı şeylerin varlıklarının bulunduğu sanılan yerler. **4.** Ermiş sanılanlar.

mazak[1], [Ar. maẓāḳ / maḍāḳ مضاق] *(maza:k) {OsT} is.* Darlık.

mazak[2], **-ğı** [? mazak / mazık / mazzak] *{ağız} is.* **1.** Araba tekerleğinin ortasındaki göbek demiri. **2.** Araba veya sabana takılan ağaç çivi. [DS]

mazak[3], **-ğı** [? mazak] *is.* Kırlangıç balığıgillerden, rengi kırmızımsı kahverengi, üzeri sırttan karına doğru siyah çizgili, boyu 40 cm'yi bulabilen, Atlas Okyanusu, Akdeniz ve Marmara'da yaşayan lezzetli bir balık, *(Trigla lineata / Triglaporus lastoviza).*

mazak[4], **-ğı** [? mazak] *{ağız} is.* **1.** Meşe ağacının meyvesi; palamut. **2.** Çam kozası. **3.** Çam ağacının dış kabuğu. [DS]

mazak[5], **-ğı** [? mazak] *{ağız} is.* Domuz yavrusu; moza. [DS]

mazak[6], **-ğı** [? mazak] *{ağız} sf.* (Kişi için) şakacı; neşeli. [DS]

mazak[7], **-ğı** [? mazak] *{ağız} sf.* **1.** *{eAT}* Kısa boylu kalmış; gelişmemiş; cüce. **2.** Küçük. **3.** (Meyve için) ham; olmamış. **4.** *is.* Sonbaharda büyüyememiş, küçük kalmış meyve. [DS]

mazak[8], **-ğı** [? mazak] *{ağız} is.* Bahçede yetiştirilen domates. [DS]

mazak[9], **-ğı** [? mazak] *{ağız} sf.* Kirli. [DS]

mazaksız, [mazak-sız] *{ağız} sf.* Düşüncesiz; saygısız. [DS]

mazal, -lı [Ar. maẓall مظل] *{OsT} is.* Gölgelik.

mazalak[1], **-ğı** [? mazalak / mazak / moza] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mazalak[2], **-ğı** [maza-lak / mazak] *{ağız} sf.* **1.** (Meyve için) ham; olmamış. **2.** *is.* Sonbaharda büyüyememiş, küçük kalmış meyve. [DS]

mazalak[3], **-ğı** [maza-lak / mazak / mozak] *{ağız} is.* Meşe palamudu. [DS]

mazalak[4], **-ğı** [maza-lak] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mazalim, [Ar. ẓulm > meẓālim مظالم] *(maza:lim) {OsT} is.* → mezalim.

mazalle, [Ar. ẓıll *(gölge)* > maẓalle مظله] *{OsT} is.* Gölge olan yer; gölgelik. 🗗 **mazalle-nişîn,** *Gölgelikte oturan.*

mazallı, [mazal-lı] *{ağız} sf.* Çalımlı; kurumlu. [DS]

-mazam, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek e.* -mam. *"Hiç bilmezem (bilmem) noldum."* Tebareke Tefsiri.

mazamaz[1], [maz-a+maz] *{ağız} sf.* Tastamam; tıpatıp. [DS]

mazamaz[2], [maz-a-maz] *{ağız} sf.* Vefasız. [DS]

mazamîn, [Ar. mażmūn > maẓāmīn مضامين] *(maza:mi:n) {OsT} is.* **1.** Ödenmesi gerekli şeyler. **2.** Kavramlar. **3.** Sanatlı ve nükteli, cinaslı sözler.

mazamort, [? mazamort] *{ağız} sf.* Karışık; bozuk; işe yaramaz; içinden çıkılmaz. 🗗 **mazamort olmak,** *{ağız} İçinden çıkılmaz durum almak.* [DS]

mazanne, [Ar. ẓann > maẓanne مظنه] *{OsT} is.* ve *sf.* **1.** Kendisinden şüphe edilen; şüpheli; zan götüren. **2.** Evliya sanılan; ermiş gibi görülen. 🗗 **mazanne-i hayr,** *{OsT} Kendisinden ancak iyilik beklenen kimse.*|| **mazanne-i kirām,** *{OsT} Evliya sanılanlar.*|| **mazanne-i su',** *{OsT} Kendisinden kötülük beklenen kişi.*|| **mazanne-i su'-i eşhās,** *{OsT} Ağır cezayı gerektiren bir suçu en az iki kere işleyenlere yardım ve yataklık ettikleri için durumlarından şüphe edilenler.*

mazannı, [mazan-lı / mazannı ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) işsiz; başıboş. [DS]

mazapilit, [Fr. mazapilite] *is. min.* Hidratlı doğal demir ve kalsiyum arsenyant.

mazar[1], **-rrı** [Ar. mażarret > mażārr مضار] *(maza:r) is.* Zararlar; ziyanlar; kayıplar.

mazar[2], [? mazar] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

mazara, [Ar. mażarrat => maraza / mazara] *{ağız} is.* Hırgür; kavga. [DS]

mazarat, [Ar. maʿẕeret => mazarat] *(ma:zarat) {ağız} is.* Özür. [DS]

mazaratçı, [Ar. mażarrat => mazarat-çı] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaramaz; güvenilmez; kötü. [DS]

mazaratsız, [Ar. mażarrat => mazarat-sız] *{ağız} sf.* Ne iyi ne kötü; orta. [DS]

mazarib, [Ar. mıżrāb > mażārib / maḍārib مضارب] *(maza:rib) {OsT} is.* Mızraplar; tezeneler.

mazarrat[1], [Ar. żarar > mażarrāt مضرات] *(mazarra:t) {OsT} is.* Zararlar; ziyanlar.

mazarrat[2], [Ar. żarar > mażarrat مضرت] *{OsT} is.* **1.** Zarara uğrama; zarar; kayıp. **2.** *{ağız}* Engel. [DS]

mazarratlı, [mazarrat-lı] *sf.* Zararlı; zararı olan.

mazayık, -kı [Ar. mażīḳ > mażāʾiḳ / mażayıḳ مضايق] *(maza:yık) {OsT} is.* Dar olan yerler.

mazaz, [Ar. mażaż مضض] *{OsT} is.* **1.** Acıma; kederlenme. **2.** Felaket acısı.

mazbata, [Ar. żabṭ > mażbaṭa مضبطه] *{OsT} is.* **1.** Birçok kimse tarafından imzalanan belge; tutanak. 🗗 **mazbata muharriri,** *Bir kurul veya komisyonda alınan kararları tutanağa geçiren kâtip; yazman.*

mazbut, [Ar. żabṭ > mażbūṭ / mażbūṭa مضبوط / مضبوطه] *(mazbu:t) {OsT} sf.* **1.** Ele geçirilmiş; zapt edilmiş; tutulmuş. **2.** Bir yere yazılmış; deftere geçirilmiş; kayıt altına alınmış; kayıtlı. **3.** Unutulmamış; hatırda kalmış. **4.** Belli; belirtilmiş; tespit edilmiş. **5.** (Kişi için) düzenli; derli toplu; düzgün; güvenilir; beğenilen. **6.** (Bina için) yağmur, kar ve rüzgârdan etkilenmeyecek biçimde yapılmış olan; muhafazalı. **7.** Sağlam; güvenli. **8.** (Üslup, anlatım vb. için) düzenli; düzgün.

mazbutat, [Ar. mażbūṭ > mażbūṭāt مضبوطات] *(mazbu:a:t) {OsT} is.* Mazbut olan şeyler veya kimseler.

mazca, -a'ı [Ar. mażcaʿ مضجع] *{OsT} is.* **1.** Yatılacak yer; yatak. **2.** Mezar.

mazcer, [Ar. mażcer مضجر] *{OsT} is.* İç sıkıntısı verecek yer.

-mazda, [-maz-da / mezde] *{eAT} yap. e.* -madığı yerde; -madığında.

-mazdan, [-maz-dan / mezden] *{eAT} yap. e.* Fiillerden zarf fiil yapar, bugünkü *"-madan önce"* işlevi ile kullanılır. 🗗 **-mazdan öngdin,** *{eAT} Fiillerden zarf fiil yapar, bugünkü "-madan önce" işlevi ile kullanılır.*

-mazdın, [-maz-dan / mez-den] *yap. e.* → mazdan; -madan.

maze, [? maze] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

mazelik, -ği [Ar. mezār => mezarlık / mazelik] *(ma:zelik) {ağız} is.* Mezarlık. [DS]

mazen, [Ar. maḫzen => māzen] *(ma:zen) {ağız} is.* Mağaza. [DS]

mazer[1], [İng. **mi**crowave **a**mplification by **s**timulated **e**mission of **r**adiation] *kısalt.* Uyarılmış elektromanyetik ışıma yayımıyla mikro dalgaları yükselten aygıt; maser.

mazer[2], [Ar. mezār => mazer] *(ma:zer) {ağız} is.* Mezar. [DS]

mazeret, [Ar. ʿuẕr / ʿöẕr > maʿẕeret معذرت] *(ma:zeret) {OsT} is.* **1.** Kendini veya başka birini özürlü

göstermek için ileri sürülen sebep. **2.** Bir şeyden kurtulmak veya o şeyi yapmaktan kaçınmak için ileri sürülen gerekçe; bahane. **3.** İstenmeden ortaya çıkan ve birini özürlü göstermeye yarayan durum veya olay. ◻ **mazeret bulmak,** *İçinde bulunulan istenmeyen durumu haklı gösterecek açıklayıcı bir sebep ortaya koymak.*|| **ma'zeret-cū,** *{OsT} Özür arayan.*|| **ma'zeret-hāh,** *{OsT} Özür dileyen; özür beyan eden.*|| **ma'zeret-hāhî,** *{OsT} Özür dileyicilik.*|| **ma'zeret-mend,** *{OsT} Özürlü.*|| **mazeret kâğıdı,** *{OsT} Okula gelmeyen öğrencinin velisi tarafından okula gelmeyiş sebebini belirten imzalı kâğıt.*|| **ma'zeret-mendāne,** *{OsT} Özürlü olarak.*|| **ma'zeret-mendî,** *{OsT} Özürlü oluş; özürlülük.*|| **ma'zeret-i şer'iye,** *{OsT} Geçerli özür.*

mazeretli, [mazeret-li] *sf.* Mazereti olan.

mazeretsiz, [mazeret-siz] *sf.* **1.** Mazeret gösterilmemiş; özür beyan edilmemiş; özürsüz. **2.** *zf.* Mazeret göstermeden; mazeret belirtmeksizin.

mazg, [Ar. mażġ مضغ] *{OsT} is.* Ağızda çiğneme.

mazga, [? mazga] *{ağız} is.* Selin getirdiği mil. [DS]

mazgal[1], [Yun. maskhali *(oyuklar)*] *is.* **1.** Eskiden, kale, hisar, sur gibi berkitilmiş savunma mekânlarında dışarıyı gözetlemek veya gerektiğinde ateş etmek için duvarlara açılan, genellikle şevli yapılan ve iç yanı geniş dış yanı dar gözleme yeri. **2.** Seramik pişirme fırınlarının açık kısımlarına verilen ad. **3.** *{ağız}* Eski evlerin mutfaklarında bulunan küçük taş dolap. [DS] **4.** *argo.* Dişilik organı. ◻ **mazgal deliği,** *Kale duvarlarında iç yanı geniş, dış yanı dar, şevli gözetleme yeri.*|| **mazgal dişi,** *Kale duvarlarının üstünde mazgallar arasında bulunun çıkıntı.*|| **mazgal siperi,** *Kale duvarlarının üstünde mazgalların arasındaki taş duvar.*|| **mazgal şevi,** *Bir kapı veya pencere boşluğunun eğimli kenarı.*

mazgal[2], [? mazgal] *{ağız} is.* Erek; amaç; hedef. [DS]

mazgala, [Ar. mışḳal => mazgala] *is.* **1.** Altını parlatmakta kullanılan, ucu sivri bir çubuğa bağlı alet. **2.** Kılıç, ayna, kösele vb. parlatmaya yarayan alet; maskala.

mazgallamak, [Ar. mışḳal => mazgal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor] {ağız}* (Altın, gümüş vb. için) parlatmak. [DS]

mazgallı, [mazgal-lı] *sf.* Mazgalları olan; mazgalı bulunan. ◻ **mazgallı barbata,** *Mazgallı siper.*

mazgan, [Ar. mesken / maḫzen => mazgan] *{ağız} is.* **1.** Issız yerdeki ev. **2.** İç içe odaların en dipte olanı. **3.** Sokak aralarındaki büyük arsalar. [DS]

mazgut, [Ar. mażġūṭ مضغوط] *(mazğu:t) {OsT} is.* **1.** Sıkılmış. **2.** Sıkıştırılmış. **3.** *kim.* Sıkıt; komprime.

mazhar[1], [Ar. maẓhar مظهر] *{OsT} is. müz.* **1.** Arapların halk musikisi topluluklarında kullandıkları zilsiz def. **2.** Bazı tekkelerde, uyuklarken dayanılan kısa ve kalın değnek. **3.** *tasvf.* Dinî musikide kullanılan bir tür zilsiz def. ◻ **mazhar-zen,** *Zilsiz def çalan kimse.*

mazhar[2], [Ar. ẓuhūr > maẓhar مظهر] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin ortaya çıktığı, göründüğü yer. **2.** *sf.* İyi bir duruma veya iyi bir şeye ulaşmış olan; nail olmuş; erişmiş; emeline kavuşmuş. ◻ **mazhar-ı i'tibār,** *{OsT} Saygı gösterilme.*|| **mazhar olmak,** *1. Erişmek; amacına ulaşmak; nail olmak. 2. İyi bir duruma ulaşmak; kavuşmak.*

mazhariyet, [Ar. maẓhariyyet مظهريت] *{OsT} is.* Amacına ulaşma; emeline nail olma; erişme; ulaşma; kavuşma.

mazı[1], [Far. māzū مازو] *{OsT} is. bot.* Servigillerin kozalaklılar takımından, Kuzey Amerika kökenli, hep yeşil, yaprakları almaşık, park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen piramidimsi görünümlü bir ağaç, *(Thuya / Thuja).*

mazı[2], [Far. māzū] *{ağız} is.* **1.** Bazı bitki dokularında, hayvansal ve bitkisel asalakların oluşturduğu ur; ağaç uru. **2.** Meşe ağacı ve meyvesi. [DS] ◻ **mazı gibi,** *1. (Meyve için) sert, olgunlaşmamış. 2. Ekşi veya kekre; buruk.*|| **mazı meşesi,** *bot. Mazı sineği denilen bir böceğin sebep olduğu, boya sanayii ile deri sepileme işinde kullanılan mazıların elde edildiği bir meşe türü, (Quercus infectoria / lusitanica).*|| **mazı yumrusu,** *Tanen kaynağı olarak kullanılan meşe mazısı.*

mazı[3], [Far. māzū [EREN]] *{ağız} is.* **1.** Kağnı ve arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan mil; dingil. **2.** Değirmen taşının milinin geçtiği 50 cm. çapında, daire biçimindeki ağaç. **3.** Halı tezgâhlarında arışın ve dokunan halının sarıldığı ağaçlar. [DS] ◻ **mazı başı,** *{ağız} Dingilin, tekerleğin dışında kalan demir çemberle çevrilmiş ucu.* [DS]

mazı[4], [mazı] *{ağız} is.* Kırmızı mısır. [DS]

mazı[5], [mazı] *{ağız} is.* Soğan. [DS]

mazı[6], [mazı] *{ağız} is.* Erkek incir. [DS]

mazı[7], [mazı] *{ağız} is.* Camdan veya taştan yapılma bilye. [DS]

mazı[8], [mazı / mazga] *{ağız} is.* Selin getirdiği mil. [DS]

mazıcıl, [mazı-cıl] *sf. zool.* (Böcek için) mazı içinde yaşayan.

mazıcılık[1], **-ğı** [mazı-cı-lık] *{ağız} is.* Kağnı dingili yapma işi. [DS]

mazıcılık[2], **-ğı** [mazı-cı-lık] *{ağız} is.* Meşe mazısı ticareti. [DS]

mazıg, [Ar. mażġ > māżıġ ماضغ] *(ma:zıg) sf.* Ağzında çiğneyen; çiğneyici; geviş getiren.

mazıh, [? mazıḫ] *{ağız} is.* Kırmızı yünlü, uzun kuyruklu, sütü bol, eti az bir tür koyun. [DS]

mazık[1], **-ğı** [? mazık / mazak] *{ağız} sf.* **1.** Sonbaharda büyüyememiş, küçük kalmış meyve. **2.** Sığırın küçüğü. [DS]

mazık[2], **-ğı** [? mazık / mazı] *{ağız} is.* Camdan yapılmış bilye. [DS]

mazılama, [mazı-la-ma] *is.* Kumaşları boyamadan önce astarlamak için meşe mazısı ile ıslatmak işlemi.

mazılım, [? mazılım / mazırım] *{ağız} is.* Kış üzümü. [DS]

-mazın, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek e.* → -mazam.

mazın[1], [Erme. mac / macun => mazın] *{ağız} is.* Yoğurt.[DS]

mazın[2], [Rus. maşin => mazın] *{ağız} is.* Tabanca. [DS]

mazın[3], [Ar. muʿaẓẓam => māzın] *(ma:zın) {ağız} sf.* Büyük. [DS]

mazın[4], [Çing. mazın *(para)*] *{ağız} is.* **1.** Ücret. **2.** Para. [DS]

mazınne, [Ar. maẓınne مظنه] *{OsT} is.* → mazanne.

mazır, [Ar. māżır ماضر] *(ma:zır) {OsT} sf.* Ekşi.

mazırdanmak, [maz *(yans.)* > maz-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Paylanan veya kötü davranış gören kimse için) kızarak söylenmek; homurdanmak. [DS]

mazırık[1], **-ğı** [? marsık / mazırık / mazrık] *{ağız} is.* Marsık. [DS]

mazırık[2], **-ğı** [? mazırık] *{ağız} is.* Kuru ağaç. [DS]

mazırım, [? mazılım / mazırım] *{ağız} is.* Kış üzümü. [DS]

mazıt, [Rus. mazut => mazıt] *{ağız} is.* Akaryakıt.[DS]

mazi, [Ar. meżā > māżī / māżiye ماضى / ماضيه] *(ma:zi:) {OsT} sf.* **1.** İçinde bulunulan zamandan önceki zaman dilimi; geçmiş zaman; geçmiş. **2.** Bir kimsenin, toplumun veya şehrin geçmişte yaşadıkları; tarih. **3.** Birinin hayatında geçmişte kalan olayların tümü. **4.** *dbl.* Geçmiş zaman kipi. ⧉ **māzî-i baîd,** *{OsT} 1. Uzak geçmiş. 2. dbl. Duyulan geçmiş zamanın hikâyesi.*|| **māzî-i naklî,** *{OsT} dbl. Öğrenilen geçmiş zaman; duyulan geçmiş zaman; -miş'li geçmiş zaman.*|| **māzî-i şād,** *{OsT} Neşeli geçmiş; mutlu geçmiş.*|| **māzî-i şühūdî,** *{OsT} dbl. Görülen geçmiş zaman; -di'li geçmiş zaman.*|| **māzî-perest,** *{OsT} Geçmişe, anılara aşırı bağlı kimse.*|| **maziye karışmak,** *Yürürlükten ve işlerlikten çıkmış olmak; geçmişte kalmak; bugün için önemi ve etkisi görülmemek.*

mazif, [Ar. mażīf مضيف] *(mazi:f) {OsT} is.* **1.** Ziyafet evi. **2.** Herkese kapısı açık olan ev.

mazife, [Ar. mażīfe مضيفه] *(mazi:fe) {OsT} is.* **1.** Katılmış; katıştırılmış; izafe olunmuş. **2.** Gam; keder; tasa.

mazik[1], [Ar. żīḳ > mażīḳ مضق] *(mazi:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Dar ve sıkıntılı yerler.

mazik[2], [? mazık / mazik] *{ağız} is.* Dana. [DS]

mazik[3], **-ği** [? mazik] *{ağız} is.* Üvey oğul.[DS]

mazille, [Ar. maẓille مظله] *{OsT}is.* Kıldan yapılan büyük çadır; kara çadır.

mazim, [Ar. mażīm مضيم] *(mazi:m) {OsT} is.* Ayıplama.

mazir, [Ar. mażīr مضير] *(mazi:r) {OsT} sf.* Ekşi.

maziye, [Ar. māziye ماضيه] *(ma:ziye) {OsT} is.* → mazi.

maziz, [Ar. mażż > mażīż مضيض] *(mazi:z) {OsT} sf.* Belaya uğramış; felaket geçirmiş; acı çekmiş; kederlenmiş.

mazla, [? mazla] *{ağız} is.* Kiler. [DS]

mazlak, -ğı [Ar. maṣlaḳ مصلق / meslek مسلك [Tietze] => mazlak] *{ağız} is.* Hamamın sıcak su deposu. [DS]

-mazlanmak, [-maz-lan-mak / mezlenmek] *{eAT} yap. e.* maz görünmek.

mazleme, [Ar. maẓleme مظلمه] *{OsT} is.* Haksızlık; can yakma; zulmetme.

-mazlık, -ğı [maz-lık / -mez-lik] *çek. e.* Fiilden isim türeten ek. Olumsuz geniş zaman kavramı taşıyan -mez ile soyut isimler yapan -lik ekinin birleşip kaynaşmasından meydana gelmiştir. Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak olmama ve yapılmama biçimdeki durumları ifade eden kavramlar katarak çoğunlukla hukuk terimleri türetir: *anlaşmazlık, saldırmazlık, uyuşmazlık, yetmezlik.*

mazlime, [Ar. maẓlime مظلمه] *{OsT} is.* → mazleme.

mazlum, [Ar. ẓulm > maẓlūm مظلوم] *(mazlu:m) {OsT} sf.* **1.** (Kişi veya toplum için) kendisine haksızlık edilmiş; zulüm görmüş; ezilmiş; zulmedilen. **2.** *mecaz.* (Kişi için) sessiz ve uysal; halim selim; yumuşak huylu; boynu bükük. **3.** (Yüz ve ses için) hüzünlü; uysal.

mazlumane, [Ar. maẓlūm + Far. -āne مظلومانه] *{OsT} zf.* **1.** Zulüm görmüş, ezilmiş bir kimseye özgü bir hâlde. **2.** Sessizce; uysalca. **3.** *sf.* (Davranış için) uysal ve sessiz.

mazlume, [Ar. ẓulm > maẓlūme مظلومه] *(mazlu:me) {OsT} sf.* **1.** Mazlumun dişili. **2.** (Kadın için) kendisine haksızlık edilmiş; zulüm görmüş; ezilmiş; zulmedilen. **3.** *mecaz.* (Kadın için) sessiz ve uysal; halim selim; yumuşak huylu; boynu bükük.

mazlumen, [Ar. maẓlūm > maẓlūmen مظلوماً] *(mazlu:men) {OsT} zf.* Haksızlığa ve gadre uğrayarak; zulüm görerek.

mazlumîn, [Ar, maẓlūmīn مظلومين] *(mazlu:mi:n) {OsT} is.* Mazlumlar; ezilmişler; haksızlığa ve gadre uğramışlar.

mazlumiyet, [Ar. maẓlūm > maẓlūmiyyet مظلوميت] *(mazlu:miyet) {OsT} is.* Haksızlığa uğramış olma durumu; zulme uğramış olma hâli; ezilmişlik.

mazlumluk, -ğu [mazlum-luk] *is.* **1.** Haksızlığa uğramış olma durumu; zulme uğramış olma hâli; ezilmişlik. **2.** *mecaz.* Sessizlik; uysallık.

mazmak, -ğı [? mazmak] *{ağız} is.* Kart erkek koyun. [DS]

mazman[1], [Erme. maz *(kıl)* + man *(bükücü)* > mazman] *{ağız} is.* **1.** Kıldan ip büken, çuval dokuyan, keçe yapan kimse. **2.** İp sarmaya yarayan, silindir biçimindeki ağaç. [DS] 🗗 **mazman etmek,** *{ağız} Kendir bükmek için kirmeni çevirmek.* [DS]

mazman[2], [? mazman] *{ağız} is.* **1.** İki yaşındaki koyun. **2.** Üç yaşına girmiş koyun. **3.** Dört beş yaşındaki erkek koyun. **4.** Erkekliği giderilmiş beş yaşındaki koç veya teke. [DS] 🗗 **mazınan kelle,** *{ağız} Koca kafalı.* [DS]

mazmancı, [mazman-çı] *{ağız} is.* Kazıl büken, çuval dokuyan ya da keçe basan kimse. [DS]

mazmaz, [? mazmaz] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

mazmaza, [Ar. mażmaża مضمضه] *{OsT} is.* **1.** Abdest alırken ağza su verme; ağız çalkalama. **2.** Gargara.

mazmum, [Ar. żamm > mażmūm مضموم] *(mazmu:m) {OsT} is.* **1.** Eklenmiş; ilave olunmuş; zam yapılmış. **2.** *dbl.* Arap dilbilgisinde ötre ile okunan kelime; ötreli.

mazmun, [Ar. żımn > mażmūn مضمون] *(mazmu:n) {OsT}* **1.** Gizli anlam; saklı kavram. **2.** Ödenmesi gereken şey. **3.** Cümlenin, kelimenin veya kelime gruplarının anlamı; herkesin çıkardığı gerçek ve mecaz anlam. **4.** *ed.* Divan şiirinde bazı kavramları dolaylı anlatmak için kullanılan nükteli ve sanatlı söz; beyitlerde gizli olan ikinci anlam. 🗗 **mazmūn-perdāz,** *{OsT} Mazmun söyleyen; mazmun düzen.*|| **mazmūn-tirāz,** *{OsT} İnce, nükteli sözler söyleyen.*

maznik, [? maznik] *{ağız} sf.* Şımarık. [DS]

maznuk, [Ar. żunāk > mażnūk مضنوك] *(maznu:k) {OsT} sf.* Nezle olmuş; nezleli.

maznun, [Ar. ẓann > maẓnūn مظنون] *(maznu:n) {OsT} is.* ve *sf.* **1.** Kendisinden şüphe edilen; zan altında bulunan; bir suçtan dolayı sorguya çekilen; zanlı; sanık. **2.** Şüphe duyulan; şüpheli; sanılmış; düşünülmüş; zan olunmuş.

maznunîn, [Ar. maẓnūn > maẓnūnīn مظنونين] *(maznu:ni:n) {OsT} is.* Zan altında bulunanlar; zanlılar; sanıklar.

mazohizm, [Fr. masochisme] *is.* → mazoşizm.

mazoşist, [Fr. masochiste] *sf.* **1.** Kendisine eziyet edilmeden veya acı çektirilmeden cinsel zevk alamayan; eziyet çekerek cinsel zevk alan. **2.** Mazoşizme ilişkin eğilimler gösteren. **3.** Mazoşizmle ilgili.

mazoşizm, [Alm. Leopold von Sacher **Masoch** *(Avusturyalı yazar)* > Fr. masochisme] *is.* **1.** Cinsel zevki ancak acı duymak suretiyle tadabilme şeklinde beliren sapıklık; eziyet ve acı ile zevk alma eğilimi; özezerlik. **2.** Aşağılanmaktan, acı çekmekten, kötü muamele görmekten hoşlanma.

mazot, [Rus. mazut] *(ma'zot) is.* **1.** Evlerdeki bazı ısıtma araçlarıyla dizel taşıtlarda kullanılan, ham petrolün damıtılmasıyla elde edilen, kaynama noktası 230 - 360°C arasında değişen bir petrol ürünü ve akaryakıt; motorin; dizel yakıtı. **2.** *argo.* İçki; sigara.

mazotlama, [mazot-la-ma] *is.* Mazotlamak eylemi.

mazotlamak, [mazot-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** (Bataklık, açık lağım için) suyun üzerini mazot tabakası ile kaplamak. **2.** Yağlı parçaları veya yerleri mazot ile silmek, temizlemek.

mazraka, [? mazraka] *{ağız} is.* Ekmeği tandıra yapıştırmak için kullanılan araç. [DS]

mazreb, [Ar. ḍarb > mażreb / maḍreb مضرب] *{OsT} is.* **1.** Darp edecek, vuracak yer. **2.** Çakma, kakma yeri.

mazrık, -ğı [? marsık / mazrık / mazırık] *{ağız} is.* Marsık. [DS]

mazrub, [Ar. ḍarb > mażrūb / madrūb مضروب] *(mazru:b) {OsT} sf.* **1.** Vurulmuş; dövülmüş. **2.** Damgalanmış. **3.** *mat.* Çarpılan. 🗗 **mazrūbū'n-fîh,** *{OsT} mat. Çarpan.*

mazrubat, [Ar. mażrūb > mażrūbāt / maḍrūbāt مضروبات] *(mazru:bat) {OsT} is. mat.* Çarpılanlar. 🗗 **mazrūbāta tefrik,** *{OsT} mat. Çarpanlara ayırma.*

mazrubeyn, [Ar. mażrūb > mażrūbeyn مضروبين] *(mazru:beyn) {OsT} is.* Bir çarpma işleminde çarpan ve çarpılan sayılar; çarpan ve çarpılan; çarpanlar.

mazruf, [Ar. ẓarf > maẓrūf مظروف] *(mazru:f) {OsT} sf.* **1.** Zarf içine konulmuş; kaplı; kılıflı. **2.** Zarfa konmuş kâğıt.

mazrufat, [Ar. maẓrūfāt مظروفات] *(mazru:fa:t) {OsT} is.* Zarfa konmuş şeyler.

mazrufen, [Ar. maẓrūfen مظروفاً] *(mazru:fen) {OsT} zf.* Zarfın içine konmuş olarak.

mazrur, [Ar. żarar > maẓrūr مضرور] *(mazru:r) {OsT} sf.* Zarar görmüş olanlar; ziyana uğramış kimseler.

mazrus, [Ar. maẓrūs مضروس] *(mazru:s) {OsT} is.* Örülerek yapılmış; örülmüş şey.

-mazsızın, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazsuzın / -mezsüzin] *{eAT} yap. e.* Ulaç eki; -maksızın; -madan; -mayarak. *"Ol günde yimezsüzin (yemeden) ve içmezsüzin (içmeden) göğe nazar edici..."* Delilü'l-İbad.

-mazsuzın, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazsuzın / -mezsüzin] *{eAT} yap. e.* → -mazsızın.

mazu[1], [Far. māzū مازو] *(ma:zu:) {OsT} is.* **1.** *bot.* Mazı. *(Thuya).* **2.** Mazı bitkisinin kozalağı. **3.** Bu kozalaklara zarar veren bir böcek,

mazu[2], [? mazu / mazı] *{ağız} is.* **1.** Kağnı ve arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan ağaç; mil; dingil. **2.** Değirmen milinin geçtiği 50 cm. çapında silindirik ağaç. [DS]

mazu[3], [moza / mazu] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

maz'uf, [Ar. maż'ūf مضعوف] *(maz-u:f) {OsT} sf.* Zayıflamış; zayıf.

mazufe, [Ar. maẓūfe مضوفه] *(mazu:fe) {OsT} is.* İzafe olunmuş.

mazuk, -ğu [? mazık / mazuk] *{ağız} is.* Dana. [DS]

ma'zul,-lü [Ar. ʿazl > maʿzūl معزول] *(ma-zu:l) {eAT} {OsT} sf.* Görevinden alınmış olan; işine son verilmiş; kovulmuş; azledilmiş olan.

mazulak, -ğı [mazu-lak / marza-lak] *{ağız} is.* Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

mazulamak[1], [maz *(yans.)* > maz-u-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bağırarak ağlamak. [DS]

mazulamak[2], [mazı > mazu-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tabaklanacak derileri mazı ile işleme tabi tutmak.[DS]

ma'zulan, [Ar. maʿzūl > maʿzūlān معزولان] *(ma-zu:-lân) {OsT} is.* İşten çıkarılanlar; azledilenler; görevine son verilenler.

ma'zulen, [Ar. maʿzūl > maʿzūlen معزولاً] *(ma:zu:len) {OsT} zf.* İşten çıkarılanlar; azledilenler; görevine son verilenler.

ma'zulîn, [Ar. maʿzūl > maʿzūlīn معزولين] *(ma-zu:-li:n) {OsT} is.* İşten çıkarılmış olarak; azledilmiş vaziyette; görevine son verilerek.

ma'zuliyet, [Ar. maʿzūl > maʿzūliyyet معزوليت] *(ma-zu:liyet) {OsT} is.* İşten çıkarılanın durumu; azledilen kimsenin hali.

ma'zur, [Ar. ʿuẕr / ʿöẕr > maʿẕūr معذور] *(ma-zu:r) {OsT} sf.* → mazur.

mazur, [Ar. ʿuẕr / ʿöẕr > maʿẕūr معذور] *(ma:zu:r) {OsT} sf.* Herhangi bir konuda geçerli ve zorlayıcı bir özrü bulunan; özürlü; mazeretli; mazereti olan. **mazur görmek,** *Affetmek; kusurunu hoş görmek; bağışlamak.*

ma'zuriyet, [Ar. maʿẕūr > maʿẕūriyyet معذوريت] *(ma-zu:riyet) {OsT} is.* Özürlü olma durumu; mazur olma hâli.

mazurka, [Lehçe. mazur *(Polonya'nın Mazurya eyaletinde bir köy)* > Slav. mazurka] *is.* **1.** Eşlik edecek erkeği kadının seçtiği, çiftler tarafından oynanan bir Leh halk dansı. **2.** Bu dansın ¾'lük müziği.

mazuryum, [Lehçe. mazurya *(Polonya'da bir eyalet)* > Fr. masurium] *is. kim.* Atom numarası 43, atom ağırlığı 96 olan teknetyum elementinin eski adı.

-mazuz, [-maz-uz / mezüz] *{eAT} çek. e.* -mayız.

-mazvan, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -mazam.

-mazvanın, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -mazam.

mazzak[1], **-ğı** [? mazzak / mazak] *{ağız} sf.* Kısa boylu; cüce. [DS]

mazzak[2], **-ğı** [? mazak / mazzak] *{ağız} sf.* (Meyve için) ham; olmamış. [DS]

mazzak[3], **-ğı** [? mazzak] *{ağız} is.* Açılmamış çam kozalağı. [DS]

Mazzinicilik, [Guiseppe Mazzini *(İtalyan vatansever ve devrimci)* > mazzini-ci-lik] *is.* Mazzini'nin, Tanrı, halk ve insanlık parolasıyla İtalyan halk topluluklarını, başkenti Roma olan, insanlığa örneklik edecek, merkeziyetçi bir cumhuriyet etrafında toplamayı amaçlayan öğretisi.

-me-, [-me-] *{eT} yap. e.* → -ma-.

-me, [-ma / -me / - mak / -mek] *{eT} {eAT} yap. e.* → -ma.

me[1], [ma / mağ / me / mığ *(yans.)*] *ünl.* **1.** Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *me-le-mek, me-g-reş-mek,* **2.** *{eT}* Oğlak ve kuzu sesi. [DLT]

me[2], [mā / me] *{eT} bağ.* → ma[2]. [EUTS]

me[3], [mā / malı / mē / meh] *{eT} {eAT} {ağız} ünl.* **1.** → ma[3]. [DLT] [DS] **2.** *{eAT}* Bırak; elleme!

-me'ab, [Ar. ʾiyāb > meʾāb مآب] *(mea:b) {OsT} son e. "Sığınılacak yer; sığındığı, korunduğu yer"* anlamında birleşik sıfat yapan son ek. *şevket-meāb, fazilet-meāb.*

me'ab, [Ar. ʾiyāb > meʾāb مآب] *(mea:b) {eAT} {OsT} is.* **1.** Geri dönülecek yer. **2.** Sığınılacak yer.

me'abız, [Ar. meʾbız > meʾābız مآبض] *(mea:bız) {OsT} is. ant.* Diz kapaklarının arkasındaki çukurluk.

me'ad, [Ar. meʿād معاد] *(mea:d) {OsT} is. tasvf.* Ahret.

me'adib, [Ar. meʾdebe > meʾādib مآدب] *(mea:dib) {OsT} is.* Ziyafetler.

me'ahiz, [Ar. meʾḫaẕ > meʾāḫiẕ مآخذ] *{OsT} is.* Bir şeyin çıktığı, alındığı yerler; kaynaklar.

me'akil, [Ar. meʾkele > meʾākil مآكل] *(mea:kil) {OsT} is.* Yenilecek şeyler.

me'al, -li [Ar. meʾāl مآل] *(mea:l) {OsT} is.* **1.** Anlam; kavram; mefhum. **2.** Meydana gelen, oluşan şey; ortaya çıkan şey; netice; sonuç. 🗗 **me'al-perver,** *{OsT} Anlam dolu.*

me'alen, [Ar. meʾāl > meʾālen مآلاً] *(mea:len) {OsT} zf.* Anlamını vererek; kelime kelime olmaksızın; özünü ifade ederek; anlamca.

meandr, [Fr. meandre] *is.* İç içe girmiş veya yalın kat olmak üzere S çizerek yılan süsleme motifi.

me'arib, [Ar. meʾrebe > meʾārib مآرب] *(mea:rib) {OsT} is.* **1.** İstenen şeyler; hacetler; istekler. **2.** Hizmetler.

me'aric, [Ar. maʾrec > meʾāric مآرج] *(mea:ric) {OsT} is.* Merdiven gibi çıkacak şeyler.

me'asim, [Ar. meʾşem > meʾāṣim مآثم] *(mea:sim) {OsT} is.* **1.** Günaha girilecek yerler; günaha sokacak şeyler. **2.** Günahlar.

me'asir, [Ar. meʾşere > meʾāṣir مآثر] *(mea:sir) {OsT} is.* **1.** Güzel eserler. **2.** Güzel izler. 🗗 **me'āsir-i ber-güzîde,** *{OsT} Güzel ve seçme eserler.*|| **me'āsir-i i'tidāl,** *{OsT} Ölçülü oluş belirtileri.*

me'azib, [Ar. mīzāb >meāzīb مآزيب] *(mea:zi:b) {OsT} is.* Su yolları; su olukları.

me'azib, [Ar. miʾzab >meʿāzib مآزب] *(mea:zib) {OsT} is.* Oluklar.

me'azin, [Ar. meʾẕene >meʾāẕin مآذن] *(mea:zin) {OsT} is.* Ezan okunan yerler.

me'azir, [Ar. mīʾzer >meʾāzir مآزر] *(mea:zir) {OsT} is.* Peştemallar.

mebad, [Far. mebād / mebādā مباد / مبادا] *{OsT} ünl.* Sakın ha; sakın; olmaya ki.

mebadî, [Ar. mebde >mebādī مبادى] *(meba:di:) {OsT} is.* **1.** Önceler; başlangıçlar; evveller. **2.** İlk ögeler; ilkeler. 🗗 **mebādî-i ahvāl,** *{OsT} Durumların ilk başlangıçları.*|| **mebādî-i āliye,** *{OsT} Gökleri hareket ettiren ruhlar; felekleri döndüren ruhlar.*|| **mebādî-i itikāt,** *{OsT} İnanca ait ilk bilgiler.*|| **mebādî-i ūlā,** *{OsT} İlk prensipler; başlangıçlar; yaradılışa ait konular.*|| **mebādî-i ulūm,** *{OsT} İlk bilgiler; bilimin başlangıçları; ilkeleri.*|| **mebādî-yü'n-nihāyāt,** *{OsT} İslamın beş şartından son dördü; hac, zekât, oruç ve namaz.*

mebahis, [Ar. mebḥaṣ > mebāḥiṣ مباحث] *(meba:his) {OsT} is.* **1.** Herhangi bir şeyin konu olduğu yerler; araştırma yerleri. **2.** Araştırma, tartışma konuları. 🗗 **mebāhis-i ilmiye,** *{OsT} Bilimsel konular.*

mebal, -li [Ar. bevl > mebāl مبال] *(meba:l) {OsT} is. anat.* İdrarın çıktığı yer.

mebaliğ, [Ar. meblāġ > mebāliġ مبالغ] *(meba:liğ) {OsT} is.* **1.** Paralar; akçeler; akçe miktarları. **2.** Ganimetler.

mebani, [Ar. mebnā > mebānī مبانى] *(meba:ni:) {OsT} is.* **1.** Binalar; yapılar; yapı yerleri. **2.** Bina temelleri. 🗗 **mabānî-i hayriye,** *{OsT} Cami, okul, imaret, han çeşme gibi hayır binaları.*|| **mabānî-i kelām,** *{OsT} Sözün esasını meydana getiren şeyler; asıl konular.*

meb'as, [Ar. bʿaṣ > mebʿaṣ مبعث] *{OsT} is.* Gönderilme; yollanma.

mebde, -e'i [Ar. bedʾ > mebdeʾ مبدأ] *{OsT} is.* **1.** Başlangıç; ilk; evvel. **2.** İlk unsur; ilke; prensip. **3.** Kaynak; kök. **4.** Bilgilerin veya bilimin ilk kısmı. **5.** *tasvf.* İlahî gerçeğe ulaşmak için bir salikin harekete geçtiği başlangıç noktası. 🗗 **mebde-i arz,** *{OsT} coğ. Enlemi belirtmek için başlangıç olarak alınan ve Yerküreyi iki eşit parçaya ayıran paralel dairesi; ekvator.*|| **mebde-i aslî,** *{OsT} İlk örnek.*|| **mebde'-i metālî,** *{OsT} gök b. İlk göksel meridyen; itidaleyn dairesi.*|| **mebde-i meyl,** *{OsT} gök b. Ekvator üstünde güneşin geçtiği daire.*|| **mebde-i semt,** *{OsT} gök b. Gök küresinin herhangi bir noktası ile güney yönü arasındaki açı; azimut.*|| **mebde-i tezad,** *{OsT} fel. Karşıtlık ilkesi.*|| **mebde-i tūl,** *{OsT} coğ. Boylamı belirtmek için başlangıç olarak alınan meridyen dairesi; Greenwich meridyeni.*

mebde'iyet, [Ar. mebdeʾ > mebdeʾiyyet مبدأيت] *{OsT} is.* Başlangıç olma durumu.

meber, -rri [Ar. meberr مبر] *{OsT} is.* Hayır işleme; nimet verme; ihsan etme.

meberrat, [Ar. meberr > meberrāt مبرات] *(meberra:t) {OsT} is.* Hayır için yapılan işler; sevap kazandırıcı davranışlar.

meberre, [Ar. meber > meberre مبره] *{OsT} is.* Hayır için yapılan iş; sevap kazandırıcı davranış.

mebguz, [Ar. buġż > mebġūż مبغوض] *(mebğu:z) {OsT}* Hoşlanılmayan; nefret edilen; kin duyulan.

mebhas, [Ar. baḥṣ > mebḥāṣ مبحاث] *(mebha:s) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin araştırıldığı yer; araştırma yeri. **2.** Bir konu ile ilgili olan bölüm; kısım. **3.** (Bazı tamlamalarda) bilim. 🗗 **mebhās-i adalāt,** *{OsT} anat.*

Kas bilimi.|| **mebhās-i ahcār,** *{OsT} yer b. Taş bilimi; litoloji.*|| **mebhās-i a'sāb,** *{OsT} tıp. Sinir bilimi; nevroloji.*|| **mebhās-i cümüdiye,** *{OsT} yer b. Buzul bilimi.*|| **mebhās-i enhār,** *{OsT} yer b. Akarsu bilimi.*|| **mebhās-i esbāb,** *{OsT} fel. Nedensellik bilgisi; etioloji.*|| **mebhās-i esvāt,** *{OsT} dbl. Ses bilgisi; ses bilimi.*|| **mebhās-i ezhar,** *{OsT} Çiçek bilimi.*|| **mebhās-i gayāt,** *{OsT} fel. Gaye bilimi; erek bilimi; teleoloji.*|| **mebhās-i hayvanat-ı naîme,** *{OsT} zool. Yumuşakçalar bilimi.*|| **mebhās-i kuvve-i havā,** *{OsT} fiz. Aerodinamik.*|| **mebhās-i marifet,** *{OsT} fels. Bilgi kuramı; epistomoloji.*|| **mebhās-i müstehāsāt,** *{OsT} Eski varlık bilimi; paleontoloji.*|| **mebhās-i rüşeym,** *{OsT} biy. Embriyoloji.*|| **mebhās-i tasvir-i cibāl,** *{OsT} yer b. Dağ bilimi.*|| **mebhās-i tavsif-i maādin,** *{OsT} kim. Metal bilimi; metalografi.*|| **mebhās-i tufeylāt,** *{OsT} zool. Asalak bilimi.*|| **mebhās-i vücut,** *{OsT} fel. Varlık bilimi; ontoloji.*|| **mebhāsü'l-a'sāb,** *{OsT} anat. Sinir bilimi; nevroloji.*|| **mebhāsü'l-beşer,** *{OsT} Antropoloji.*|| **mebhāsü'l-eşkāl,** *{OsT} bot. Morfoloji.*|| **mebhāsü'l-ev'iye,** *{OsT} anat. Damar bilimi.*|| **mebhāsü'l-ezhār,** *{OsT} bot. Çiçek bilimi.*|| **mebhāsü'l-harekât,** *{OsT} fiz. Hareket bilgisi; devin bilimi; dinamik.*|| **mebhāsü'l-izām,** *{OsT} anat. Kemik bilimi.*|| **mebhāsü'l-miyāh,** *{OsT} Hidroloji.*|| **mebhāsü'l-müstehāsāt,** *{OsT} jeol. Eski varlık bilimi; paleontoloji.*|| **mebhāsü'l-urük,** *{OsT} Irkları konu alan bilim dalı; budun bilimi.*|| **mebhāsü'r-rüşeym,** *{OsT} biy. Embriyoloji.*

mebhur, [Ar. buhr > mebhūr مبهور] *(mebhu:r) {OsT} sf.* (İnsan veya hayvan için) tıknefes olmuş; soluğan; soluyan.

mebhus, [Ar. baḥş > mebḥūş مبحوث] *(mebhu:s) {OsT} sf.* Sözü edilmiş; bahsolunmuş; adı geçmiş. 🗗 **mebhüsün-anh,** *{OsT} Bahsolunmuş, sözü geçmiş nesne.*

mebhus, [Ar. baḥş > mebḥūş مبحوص] *(mebhu:s) {OsT} sf.* (Kişi veya hayvan için) tıknefes; soluğan.

mebhut, -ti [Ar. beht > mebhūt مبهوت] *(mebhu:t) {OsT} sf.* Hayrete düşmüş; şaşırmış; şaşmış.

me'bız, [Ar. me'bıż مأبض] *(me'bız) {OsT} is.* Diz kapağının arkasındaki çukur.

me'bızi, [Ar. me'bıżī مأبضى] *(me-bızi:) {OsT} sf.* Diz kapağının arkasındaki çukurla ilgili.

mebi, -i'ı [Ar. mebīʿ مبيع] *(mebi:) {OsT} sf.* Satılmış olan; satılan.

mebit, [Ar. beyt > mebīt مبيت] *(mebi:t) {OsT} is.* Geceyi geçirecek yer; gecelenecek yer; gece kalınacak yer.

mebiz, [Ar. beyz > mebīż مبيض] *(mebi:z) {OsT} is.* **1.** *anat.* Rahimdeki iki yanlı çift bezeler. **2.** *bot.* Yumurtalık. 🗗 **mebîz-i a'lā,** *{OsT} anat. Yumurtalığı üstte.*|| **mebîz-i esfel,** *{OsT} anat. Yumurtalığı altta.*

meblağ, [Ar. büluġ > meblaġ مبلغ] *(meblâğ) {OsT} is.* Para miktarı; tutar; yekün.

meblu, -u'u [Ar. belʿ > meblūʿ / meblūʿa مبلوع / مبلوعه] *(meblû:) {OsT} sf.* Yutulmuş.

meblul, -lü [Ar. belāl >meblūl / meblūle مبلول / مبلوله] *(meblû:l) {OsT} sf.* Islak; ıslanmış; nemli; yaş.

mebna, [Ar. binā' >mebnā مبنى / مبنا] *(mebna:) {OsT} is.* **1.** Yapı yeri; bina yeri; temel. **2.** Yapı; bina.

mebnî, [Ar. binā' > mebnī مبنى] *(mebni:) {OsT} sf.* **1.** Kurulmuş; bina olunmuş; yapılmış. **2.** *e.* -den dolayı; -den ötürü. **3.** *dbl.* Arap dilinde son harfi hiç değişmeyen, sabit harekeli kelime. 🗗 **mebnî alel hikâye,** *{OsT} Bir hikâyeden çıkartılan ders; hikâyeye dayanılarak söylenen söz.*|| **mebnî aleyh,** *{OsT} Üzerine kurulmuş olan.*||

mebniyen, [Ar. mebnī >mebnīyyen مبنياً] *(mebni:'yen) {OsT} zf.* **1.** Ayakta; yıkılmamış. **2.** Bina hâlinde.

mebrud, [Ar. berd > mebrūd مبرود] *(mebru:d) {OsT} sf.* Soğumuş; soğuk.

mebruk, [Ar. mebrūk / mebrūke مبروك / مبروكه] *(mebru:k) {OsT} sf.* (Kişi için) tebrike değer; kutlu.

mebrur, [Ar. birr > mebrūr / mebrūre مبرور / مبروره] *(mebru:r) {OsT} sf.* **1.** Makbul; beğenilmiş; değerli. **2.** Yararlı; hayırlı.

mebrus, [Ar. baraş > mebrūş مبروص] *(mebru:s) {OsT} sf.* Baras hastalığına tutulmuş.

mebruz, [Ar. ibrāz > mebrūz مبروز] *(mebru:z) {OsT} sf.* **1.** Gösterilmiş; ibraz olunmuş. **2.** (Mektup için) açılmış.

mebrüm, [? mebrüm] *{ağız} is.* Atkı iplikleri pamuk, çözgü iplikleri yarı ipek yarı pamuk olan dokuma. [DS]

mebsus[1], [Ar. biṣāṣ > mebṣūṣ مبثوث] *(mebsu:s) {OsT} sf.* **1.** Yayılmış; dağılmış; saçılmış. **2.** Herkes tarafından duyulmuş; herkese yayılmış.

mebsus[2], [Ar. ibṣāṣ > mebṣūṣ مبصوص] *(mebsu:s) {OsT} sf.* **1.** İbraz olunmuş; gösterilmiş; sunulmuş. **2.** (Mektup için) açılmış.

mebsut, [Ar. basṭ > mebsūṭ / mebsūṭa مبسوط / مبسوطه] *(mebsu:t) {OsT} sf.* **1.** Yayılmış; açılmış. **2.** Uzun uzadıya anlatılan. **3.** *mat.* Açılan. **4.** *hat.* Keskin köşeli bir Arap yazı türü.

mebsuten, [Ar. mebsūṭ > mebsūṭen مبسوطاً] *(mebsu:'ten, t kalın söylenir) {OsT} zf.* Yayılmış olarak;

açılmış olarak; mepsuten. 🗗 **mebsûten mütenâsib,** *{OsT} mat. Biri diğerinin değerine göre küçülen veya büyüyen sayılar arasındaki oran.*

mebşure, [Ar. mebşûre مبشوره] *(meşu:re) {OsT} sf.* (Kadın için) boylu boslu, vücudu ve yüzü güzel olan.

mebşuş, [Ar. mebşûş مبشوش] *(mebşu:ş) {OsT} sf.* Silinmiş.

mebtun, [Ar. batn > mebtûn مبطون] *(mebtu:n) {OsT} sf.* Salgın dizanteriye tutularak ölen ve bu sebeple şehit sayılan.

mebtute, [Ar. mebtûte مبتوته] *(mebtu:te) {OsT} sf.* (Kadın için) üç kere üst üste aynı adamdan boşanmış olan; talak-ı selase ile boşanmış.

me'bun, [Ar. me'bûn مأبون] *(me-bu:n) {OsT} sf.* İbnelik hastalığına tutulmuş olan kimse; eşcinsel ibne.

meb'us, [Ar. ba'ş > meb'ûş مبعوث] *(meb-u:s) {OsT} sf.* → mebus.

mebus, [Ar. ba'ş > meb'ûş مبعوث] *(meb-u:s) {OsT} sf.* **1.** Gönderilmiş; gönderilen; yollanmış. **2.** Peygamber olarak gönderilmiş. **3.** Öldükten sonra diriltilmiş olan. **4.** *is.* Milletvekili.

meb'usan, [Ar. meb'uş > meb'uşân مبعوثان] *(meb-u:sa:n) {OsT} is.* Mebuslar; milletvekilleri. 🗗 **meb'ûsân meclisi,** *1. Üyeleri halk tarafından seçilmiş olan millî meclis; millet meclisi; parlamento. 2. Meclis binası.*

meb'usiyet, [Ar. meb'ûsiyyet مبعوثيت] *(meb-u:siyet) {OsT} is.* Mebus olma durumu; milletvekilliği; mebusluk.

mebusluk, -ğu [mebus-luk] *(meb-u:sluk) is.* Milletvekili olma durumu; milletvekilliği.

mebyet, [Ar. mebyet مبيت] *{OsT} is.* Geceyi geçirecek yer.

mebzul, -lü [Ar. bezl > mebzûl مبذول] *(mebzu:l) {OsT} sf.* Bol; çok.

mebzuliyet, [Ar. mebzûl > mebzûliyyet مبذوليت] *(mebzu:liyet) {OsT} is.* Bolluk; çokluk. 🗗 **mebzûliyet-i elvân,** *{OsT} Renk bolluğu.*

mec, [mec مج] *{eAT} is.* İki tarafı da kesen kılıç.

meca, -a'i [Ar. cû' *(açlık) {OsT}* > mecâ' مجاع] *(meca:) {OsT} is.* Acıkma; açlık.

mecadif, [Ar. micdâf > mecâdif مجاديف] *(meca:di:f) {OsT} is.* Sandal kürekleri.

mecadil, [Ar. micdel > mecâdil مجادل] *(meca:dil) {OsT} is.* Köşkler; kasırlar.

meca'e, [Ar. cû' *(açlık) {OsT}* > mecâ'e مجاعه / مجاعة] *(meca:et) {OsT} is.* Acıkma; açlık.

mecal, -li [Ar. mecâl مجال] *(meca:l) {OsT} is.* **1.** Kuvvet; güç; dinçlik; derman; takat. **2.** Fırsat; imkân. 🗗 **mecal kalmamak,** *Güç kalmamak; güçsüz düşmek.*

mecali, [Ar. meclâ > mecâlî مجالى] *(meca:li:) {OsT} is.* Aynalar.

mecalis, [Ar. meclis > mecâlis مجالس] *(meca:lis) {OsT} is.* Meclisler; toplantı yerleri; toplantılar.

mecalsiz, [mecal-siz] *(meca:lsiz) sf.* Güçsüz; halsiz; bitkin; takatsiz. 🗗 **mecalsiz kalmak,** *Güçsüzleşmek; takati kalmamak; bitkin düşmek.*

mecalsizlik, -ği [mecal-siz-lik] *(meca:lsizlik) is.* Mecalsiz olma durumu; dermansızlık; güçsüzlük; takatsizlik; argınlık.

mecami[1], -i'ı [Ar. mecmua' > mecâmî' مجاميع] *(meca:mi:) {OsT} is.* Mecmualar; dergiler.

mecami[2], -i'i [Ar. mecma' > mecâmi' مجامع] *(meca:mi) {OsT} is.* **1.** Toplantı yerleri; toplanılacak yerler. **2.** Köşkler.

mecamir, [Ar. mecmere > mecâmir مجامر] *(meca:mir) {OsT} is.* Buhurdanlar.

mecana, [Ar. mecenne => mecene / mecana] *{ağız} is.* Issız yer. [DS]

mecane, [Ar. mecenne => mecene / mecâne] *(meca:ne) {ağız} is.* → mecana. [DS]

mecanik[1], -ği [Ar. mencenek > mecânık مجانق] *(meca:nik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Eskiden, savaşlarda büyük taşları fırlatmakta kullanılan sapanlar; mancınıklar.

mecanik[2], -ği [Ar. mencenek > mecânîk مجانيق] *(meca:ni:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Mancınıklar.

mecanîn, [Ar. mecnûn > mecânîn مجانين] *(meca:ni:n) {OsT} is.* Aklını yitirmiş kimseler; akıl hastaları; deliler; mecnunlar.

mecari, [Ar. mecrâ > mecârî مجارى] *(meca:ri:) {OsT} is.* Su yolları; akıntı yerleri; mecralar. 🗗 **mecârî-i havâiye,** *{OsT} zool. Bazı hayvanların başlarının üstündeki hava deliği.*|| **mecârî-i teneffüsiye,** *{OsT} anat. Soluk boruları.*

mecaz, [Ar. cevâz > mecâz مجاز] *(meca:z) {OsT} is.* **1.** Gerçek olmayan. **2.** Geçecek yer, yol. **3.** *ed.* Bir sözün gerçek anlamından başka bir anlamda kullanılması; bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz. 🗗 **mecâz-ı mürekkeb,** *{OsT} ed. Benzetmenin temel ögelerinden biri ile arka arkaya birden çok benzerlik sıralamak suretiyle yapılan istiare; istiâre-i mürekkebe.*|| **mecâz-ı mürsel,** *{OsT} ed. Benzerlik dışında bir özelliğe dayandırılarak yapılan iğretileme.*

mecazen, [Ar. mecâzen مجازاً] *(meca:'zen) {OsT} zf.* Mecazî olarak; mecaz yoluyla.

mecazî, [Ar. mecāz > mecāzī مجازی] *(meca:zi:) {OsT} sf.* Mecaz niteliğinde olan; mecazla ilgili. ◻ **mecâzî anlam,** *ed. Bir eğretileme (istiare) {OsT} veya düz değişmecenin (mürsel mecaz) {OsT} sonucu olarak algılanan anlam.*|| **mecâzî aşk,** *tasvf. Dünyadaki güzellerden hareket ederek bu güzelliğin yaratıcısına yönelen aşk; derin Allah sevgisi.*|| **mecâz-istân,** *{OsT} Mecaz yeri.*

mecazib, [Ar. mecẕūb > mecāẕīb مجاذیب] *(meca:zi:b) {OsT} is.* **1.** Cezbeye tutulmuş olanlar; meczuplar. **2.** Sevgiden aklını yitirmiş olanlar; divaneler.

mecazlı, [mecaz-lı] *sf.* **1.** (Anlatım için) mecazlara dayalı olan. **2.** (Kelime için) asıl anlamın dışında kullanılmış olan. ◻ **mecazlı üslup,** *ed. Benzetmeli, istiareli üslup.*

mecbub, [Ar. cebb *(kesme) {OsT}* > mecbūb مجبوب] *(mecbu:b) {OsT} sf.* (Erkek için) cinsel organı kesilmiş olan.

mecbul, -lü [Ar. cibillet > mecbül / mecbüle مجبول /مجبوله] *(mecbu:l) {OsT} sf.* **1.** Yaratılmış. **2.** Meydana getirilişinde, yaratılışında bir özellik bulunan.

mecbur, [Ar. cebr > mecbūr مجبور] *(mecbu:r) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi yapmak zorunda olan. **2.** Bir şekilde davranmak zorunda olan. **3.** Yükümlülük altında bulunan. **4.** Bir eylemi yapmaktan başka çıkar yolu bulunmayan. **5.** (Nesne için) kırıldıktan sonra tekrar eski hâline getirilmiş olan. **6.** Gönlü alınmış, memnun bırakılmış olan. **7.** Meftun; bağlı; tutkun; düşkün. ◻ (birini, bir şeye) **mecbur etmek,** *O kimseyi, o şeyi yapmak zorunda bırakmak; yapması için sıkıştırmak; zorlamak; yükümlü tutmak.*|| **mecbur kalmak,** *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak; bu zorunluluğu duymak.*|| **mecbur olmak,** *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak; zorunluluk duymak; yapmaktan başka çıkar yolu kalmamak.*|| **mecbur tutmak,** *Yükümlü saymak; yapması için zorlamak; zorunlu tutmak.*

mecburen, [Ar. mecbūr > mecbüren مجبوراً] *(mecbu:ren) {OsT} zf.* Kişinin kendi isteği dışında; zorla; kaçınılmaz; zorunluluk duyarak; mecburi olarak.

mecburi, [Ar. mecbür > mecbürī / mecbüriyye مجبوری / مجبوریه] *(mecbu:ri:) {OsT} sf.* **1.** Yapılması, yerine getirilmesi kesinlikle gerekli olan; kişinin seçme şansı veya tercih imkânı bulunmayan; zorunlu; zaruri. **2.** Yasalarca yerine getirilmesi kesin olarak emredilmiş olan. **3.** Gelenek ve göreneğin yükümlü saydığı. ◻ **mecburi hizmet,** *1. Devlet tarafından zorla yaptırılan görev. 2. Devlet veya bir kurum tarafından eğitim öğretim giderleri karşılanan memurun belli bir süre devlet veya bu kurum adına yapmak zorunda olduğu görev.* || **mecburi iniş,** *Hava taşıtlarının arıza veya başka bir sebeple yere inmek zorunda kalışı.*|| **mecburi istikamet,** *Trafikte zorunlu olarak gidilecek yön veya yol.*

mecburiyet, [Ar. mecbür > mecbüriyyet مجبوریت] *(mecbu:riyet) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi yapmak zorunda olma durumu; zorunluluk. **2.** Bir şeye uymak zorunda olma durumu; yükümlülük. ◻ (bir şey yapmak veya olmak) **mecburiyetinde kalmak,** *O şeyi yapmak veya olmak zorunda kalmak; bu zorunluluğu duymak.*

meccan[1], [Ar. meccān مجان] *(mecca:n) {OsT} sf.* Para olmadan; parasız; bedava.

meccan[2], [Ar. mecenne => meccān] *{ağız} is.* Issız yer. [DS]

meccanen, [Ar. meccān > meccānen مجاناً] *(mecca:'nen) {OsT} zf.* Ücretsiz olarak; para almadan; parasız olarak; karşılıksız olarak; bedava; bedavadan; havadan.

meccani, [Ar. meccān > meccānī مجانی] *(mecca:ni:) {OsT} sf.* **1.** Parasız; bedava. **2.** *is.* Parasız yatılı okuyan öğrenci.

meccanilik, -ği [meccanī-lik] *(mecca:ni:lik) {OsT} is.* **1.** Ücretsiz olma durumu; bedava olma hâli; meccaniyet. **2.** *huk.* Kamu hizmetlerinin bir ücret ödenmesine gerek olmaksızın genel yararlanmaya açık olması.

meccaniyet, [Ar. meccāniyyet مجانیت] *(mecca:niyet) {OsT} is.* Meccanilik.

meccene, [Ar. meccānī => meccene] *{ağız} zf.* Gereksiz yere; boş yere. [DS]

meccik, -ği [Yun. matsoúkhi => meccik] *{ağız} is.* Davul tokmağı. [DS]

mecd, [Ar. mecd مجد] *{OsT} is.* Büyüklük; ululuk. ◻ **Mecd Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi; Fatiha Suresi.*

mecde, [? mecde] *{ağız} is.* Sınır. [DS]

mecdud, [Ar. cedd > mecdūd مجدود] *(mecdu:d) {OsT} sf.* Nasipli; bahtiyar; rızkı bol; mutlu.

mecdul, -lü [Ar. cedl > mecdül مجدول] *(mecdu:l) {OsT} sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) sağlam. **2.** (İp için) sıkı bükülmüş; sık büklümlü.

mecdur, [Ar. mecdūr مجدور] *(mecdu:r) {OsT} sf. tıp.* (Kişi için) çiçek hastalığına yakalanmış; çiçek çıkarmış.

-mece, [-ma-ca / -me-ce] *yap. e.* → -maca.

mece, [Yun. ímitsea => imece] *{ağız} is.* İmece. [DS]

mecek[1], **-ği** [mecek] *{ağız} sf.* (İnsan, hayvan ve bitki için) yeterince büyüyememiş; kısa boylu. [DS]

mecek, -ği [Yun. matsoúkhi => mecek] *{ağız} is.* **1.** Üvendirenin ağaç sapı. **2.** Çamur kazımak için üvendirenin ucuna takılan demir. [DS]

mecel[2], [Ar. mecel مجل] *is. zool.* Kabarcık; ampul.

mecel[1], [mecel] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mecellat, [Ar. mecelle > mecellāt مجلات] *(mecellâ:t) {OsT} is.* Kitaplar; dergiler; mecmualar. 🗗 **mecellāt-ı atîka,** *{OsT} Eski kitaplar; tarihî kitaplar.*

mecelle, [Ar. mecelle مجله] *{OsT} is.* **1.** Kitap; dergi. **2.** *huk.* İslam hukukunun uygulandığı imparatorluk döneminde Tanzimat'ın ilanından sonra uygulamaya konulan, muamelata ilişkin fıkıh hükümleriyle bu konulardaki çeşitli içtihadları bir sistem içinde bir araya getiren medenî kanun; Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye.

mecelleşmek, [cebel-le-ş-mek > becel-le-ş-mek > mecel-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** Ağız kavgası yapmak; ağız dalaşı etmek; tartışmak. **2.** Uğraşmak; didinmek.[DS]

mecen, -nni [Ar. mecenn مجن] *{OsT} is.* Cini çok olan yer.

mecena, [Ar. mecenne] *{ağız} is.* → mecene. [DS]

mecene[1], [Ar. mecenne / mecana / mecāne / mecena] *{ağız} is.* İssız yer. [DS]

mecene[2], [? mecene / becana] *{ağız} sf.* İri; büyük; hantal. [DS]

mecenne, [Ar. cinn > mecenne مجنه] *{OsT} is.* **1.** Cini çok olan yer. **2.** Delilik; divanelik. **3.** Kalkan; siper. **4.** Issız, boş yer. [DS]

mecerre, [Ar. mecerre مجره] *{OsT} is. gök b.* Samanyolu.

mechel, [Ar. cehl > mechel مجهل] *{OsT} sf.* **1.** (Çöl için) yolu, izi olmayan. **2.** Belirtisiz; belirsiz.

mechele, [Ar. cehl > mechele مجهله] *{OsT} sf.* Bir kimseyi cahilliğe yönlendiren.

mechud, [Ar. cehd > mechūd مجهود] *(mechu:d) {OsT} sf.* **1.** Üzerinde çalışılmış; uğraşılmış; ceht edilmiş. **2.** *is.* Güç; kuvvet; kudret.

mechul, -lū [Ar. cehl > mechūl مجهول] *(mechu:l) {eAT} {OsT} sf.* → meçhul. 🗗 **mechūlū'l-ahvāl,** *{OsT} Kim olduğu, neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse.*‖ **mechūlū'n-neseb,** *{OsT} Kimin çocuğu olduğu bilinmeyen.*

mechulat, [Ar. mechul > mechulāt مجهولات] *(mechu:lâ:t) {OsT} is.* Bilinmeyen şeyler; bilinmezler.

mechuliyet, [Ar. mechuliyyet مجهوليت] *(mechu:liyet) {OsT} is.* Bilinmezlik; meçhullük.

meci[1], **-i** [Ar. mecī مجى] *(meci:) {OsT} is.* Gelme; geliş.

meci[2], [Yun. émetsia => imece > meci] *{ağız} is.* **1.** İmece. **2.** Para almadan iş gören yardımcı. [DS]

meci[3], [? meci] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

mecid, [Ar. mecd > mecīd مجيد] *(meci:d) {OsT} sf.* **1.** Çok büyük; ulu; şan ve şeref sahibi. **2.** Şerefi yüksek olan; Allah.

mecidî, [*OsT* Sultan Abdül**mecid** Han > mecīdī مجيدى] *(mecidi:) {OsT} sf.* Sultan Abdülmecit Han ile ilgili; onun zamanında yapılmış olan

mecidit, [Fr. medjidite] *is. min.* Uranyum ve kalsiyumun hidratlı doğal sülfatı.

mecidiye, [*OsT* Sultan Abdül**mecid** Han > mecīdiye مجيديه] *(meci:diye) {OsT} is.* Sultan Abdülmecid Han (1840) zamanında kestirilmiş olan yirmi kuruş değerinde gümüş para. 🗗 **Mecidiye altını,** *{OsT} Sultan Abdülmecid zamanında 1844 yılında bastırılan % 91.65 ayarında 7,20 gram ağırlığında altın lira.*‖ **mecidiye kâğıdı,** *{ağız} Nüfus cüzdanı.* [DS]

meciefe, [? meciefe] *{ağız} is.* Çapa yapma; çapa işi; çapalama. [DS]

mecik, -ği [mecik] *{ağız} is.* Oğlak. [DS]

mecit, [mecit] *is.* Yol üzerinde, üstü kapalı, çevresi açık dinlenme yeri.

mecla, [Ar. cilā > meclā مجلا] *(meclâ:) {OsT} is.* Ayna.

meclis, [Ar. cülūs > meclīs مجلس] *{OsT} is.* **1.** Bir konu üzerinde görüşüp tartışmak ve kararlar almak üzere ilgili kimselerle yapılan toplantı; şura. **2.** Konuşmak veya bir konuyu görüşmek üzere bir araya gelmiş kişilerden oluşan topluluk; encümen. **3.** Birbirine yakın kimseler arasında yapılan özel toplantı; dost toplantısı. **4.** (Özel ad olarak) Türkiye Büyük Millet Meclisinin kısaca söylenişi. **5.** Herhangi bir toplantıya katılan kişilerin tümü. **6.** Toplanılan yer; toplantı yeri. **7.** *huk.* Seçilmiş üyelerden kurulan karar alma yetkisine sahip kurul. **8.** *mecaz.* Dünya; cihan. **9.** Eski Türk minyatürlerinde kişilerin belirli bir düzen içinde yerleştirilmesi işine verilen ad. **10.** *tiy.* Bir oyunda kişilerin sahneye giriş ve çıkışları ile değişen ve perdeyi meydana getiren bölümlerden her biri. 🗗 **meclis-ārā** *{OsT} Güzel konuşmalarıyla toplantıyı neşelendiren, süsleyen kimse; güzel konuşan.*‖ **meclis araştırma komisyonu,** *Herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak için kurulan ve üye sayısı TBMM genel kurulunca belirlenen genel kurul üyelerinden oluşan komisyon.*‖ **meclis araştırması,** *Yasama meclisinin herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak için yaptığı araştırma ve inceleme.*‖ **meclis aritmetiği,** *Büyük Millet Meclisindeki iktidar partisi ile muhalefet milletvekillerinin sayısı.*‖ **meclis-efrūz,** *{OsT} Meclisi aydınlatan.*‖ **meclis-fürūz,** *{OsT} Toplantıyı aydınlatan kimse.*‖ **meclis hükûmeti,** *Bakanlar kurulunu meclisin emrine ve iradesine bağlayan yönetim sistemi.*‖ **meclis-i âlî-i hazāin,** *{OsT} Maliye işleri için kurulan komisyon.*‖ **meclis-i bey',** *{OsT} Pazarlık için yapılan toplantı; satış sözleş-*

mesinin yapıldığı yer.‖ **meclis-i emânet,** *{OsT} huk. Eski İstanbul'da belediye encümeni görevini yürüten atanmış görevliler kurulu.*‖ **meclis-i hâs,** *{OsT} İmparatorluk devrinde sadrazamın başkanlığında şeyhülislam ve sadrazamlardan oluşan kurul; meclis-i hass-ı vükela.*‖ **meclis-i hâss-ı vükelâ,** *{OsT} Kabine toplantısı; bakanlar kurulu toplantısı.*‖ **meclis-i idâre,** *{OsT} 1. Eskiden il yönetim kurulu; özel idare. 2. Yönetim kurulu; idare meclisi.*‖ **meclis-i idâre-i emvâl-i eytâm,** *{OsT} Yetim mallarının hukukî işlemlerini incelemekle ilgili kurul.*‖ **meclis-i kebir-i maârif,** *{OsT} Talim ve terbiye dairesi.*‖ **meclis-i mâliye,** *{OsT} Maliye bakanlığındaki danışma kurulu.*‖ **meclis-i meb'usân,** *{OsT} 1. Millet meclisi genel kurulu. 2. İki meclisli Osmanlı parlamentosunda seçimle gelen kanat.*‖ **meclis-i meşâyih,** *{OsT} Tekkelerin işleriyle uğraşan kurul.*‖ **meclis-i meşveret,** *{OsT} Danışma kurulu.*‖ **meclis-i mey,** *{OsT} İçki meclisi.*‖ **meclis-i müessisân,** *{OsT} Kurcu meclis.*‖ **meclis-i şer',** *{OsT} Şeyhülislam veya kadı huzurunda kanun hükmü alınmak üzere yapılan toplantı.*‖ **meclis-i şükûfe,** *{OsT} Lale yetiştiricileri kongresi.*‖ **meclis-i tedkikât-ı şer'iye,** *{OsT} Meşihat dairesinde, kendisine havale olunan ilamlar ile fetvahaneden gönderilen ilamların doğruluğunu araştıran kurul.*‖ **meclis-i umumî,** *{OsT} Meşrutiyetin ilanından sonra kurulan ilk anayasal parlamento.*‖ **meclis-i ülfet,** *{OsT} Sohbet toplantısı.*‖ **meclis-i vâlâ-yı ahkâm-ı adliye,** *{OsT} Eskiden Danıştay'ın görevlerine benzer işleri yürüten kurul.*‖ **meclis-i vükelâ,** *{OsT} Bakanlar kurulu; kabine toplantısı.*‖ **meclis kurmak,** *1. Bir araya gelmek; eğlenmek veya sohbet etmek amacıyla toplanmak. 2. Bir konuyu görüşmek üzere bir kurul oluşturmak.*‖ **meclis-nüvîs,** *{OsT} Toplantıda konuşulanları kayda geçiren kimse; sekreter; yazman.*‖ **meclis odası,** *Kurulun toplandığı kapalı mekân.*‖ **meclis soruşturması,** *huk. Yasama meclisinin, cezai ve hukukî sorumluluğa yol açmak üzere başbakan ve bakanlar hakkında yaptığı denetim.*

meclisara, [Ar. meclīs + Far. -ārā آرا مجلس] *(mecli:sa:ra:) {OsT} sf.* Güzel konuşmalarıyla toplantıyı neşelendiren, süsleyen; güzel konuşan.

meclisefruz, [Ar. meclīs + Fr. efrūz افروز مجلس] *(mecli:sefru:z) {OsT} sf.* **1.** Meclisi aydınlatan; meclisi ışıtan. **2.** *is. müz.* Türk müziğinde eski bir makam.

meclisfüruz, [Ar. meclīs + Fr. fürüz فروز مجلس] *(mecli:sfüru:z) {OsT} sf.* → meclisefruz.

meclisî, [Ar. meclisī مجلسی] *(meclisi:) {OsT} sf.* **1.** Meclisle ilgili olan; meclise ait. **2.** *müz.* Azeri Türk müziğinde bir makam.

meclisiyan, [Ar. meclīs > meclisiyān مجلسیان] *(meclisiya:n) {OsT} is.* Bir toplantıda bulunanlar; meclis üyeleri.

meclub, [Ar. meclūb مجلوب] *(meclû:b) {OsT} sf.* **1.** Bir yerden getirilmiş olan; celbolunmuş olan. **2.** Taraftarlığı kazanılmış olan; desteği sağlanmış. **3.** Aşırı bağlı; tutkun; vurgun.

meclubîn, [Ar. meclūb > meclūbīn مجلوبین] *(meclû:bi:n) {OsT} is.* Tutkunlar; vurgunlar.

meclubiyet, [Ar. meclūb > meclūbiyyet مجلوبیت] *(meclû:biyet) {OsT} is.* Tutkunluk; vurgun olma durumu.

meclüv, -vvü [Ar. meclüvv مجلو] *{OsT} sf.* Cilalı; parlak.

mecma, -a'ı [Ar. cemᶜ > mecmaᶜ مجمع] *{OsT} is.* **1.** Toplantı yeri; toplanılacak yer. **2.** Birleşilen, kavuşulan nokta. **3.** Celi yazıların kalemlerinin kullanılmasına uygun geniş karınlı ve kare biçiminde metal hokka. ☐ **mecma'ü'l-bahreyn,** *{OsT} 1. İki denizin birleştiği yer. 2. tasvf. Yaratılmışlarla Allah'ın birleşip görüşme yeri.*‖ **mecma'ü'l-ezdâd,** *{OsT} Mutlak hürriyet.*

mecma'a, [Ar. mecmaᶜa مجمعه] *{OsT} is.* → mecmua.

mecmece, [Ar. mecmece مجمجه] *{OsT} is.* **1.** İçinden geçeni söylemek isteyip de yine gizleme. **2.** Yazı karışıklığı.

mecmede, [Ar. mecmede مجمده] *{OsT} is.* Buzluk; karlık.

mecmere, [Ar. mecmer / mecmere مجمر / مجمره] *{OsT} is.* **1.** Isıtıcı. **2.** Tütsü yakılan kap; buhurdan.

mecmu, -u'u [Ar. cemᶜ > mecmūᶜ مجموع / مجموعه] *(mecmu:) {OsT} sf.* **1.** Bir araya getirilmiş; toplanmış. **2.** Bütün. **3.** *is. mat.* Toplam.

mecmu'a, [Ar. mecmūᶜ > mecmūᶜa مجموعة] *(mecmu:a) {OsT} is.* → mecmua. ☐ **mecmū'a-i fünûn,** *{OsT} 1. Ansiklopedi. 2. mecaz. Çok bilgili kimse.*‖ **mecmū'a-i hayvanât,** *{OsT} biy. Direy; fauna.*‖ **mecmū'a-i nebâtât,** *{OsT} biy. Bitey; flora.*‖ **mecmū'a-i sath,** *{OsT} mat. 1. Bütün. 2. Yüzey.*‖ **mecmū'atü'l-letâif,** *{OsT} 1. Latifeler mecmuası. 2. ed. Gülünç fıkraların, hikâyelerin toplandığı kitap.*‖ **mecmu'atü'n-nezâir,** *{OsT} Nazireler mecmuası.*

mecmua, [Ar. mecmūᶜ > mecmūᶜa مجموعة] *(mecmu:a) {OsT} is.* **1.** Dergi. **2.** Çeşitli yazılardan meydana gelmiş el yazması kitap. **3.** Toplanmış, derlenmiş şeylerin bütünü.

mecmu'an, [Ar. mecmūᶜ > mecmūᶜan مجموعاً] *(mecmu:'an) {OsT} zf.* Toplu olarak; toptan; hepsi; hep birlikte.

mecmu'iyet, [Ar. mecmūᶜ > mecmūᶜiyyet مجموعیت] *(mecmu:iyet) {OsT} is.* **1.** Tam olma durumu; bü-

tünlük; tamlık. **2.** Topluluk. **3.** *sosy.* Ortaklaşma; kolektif.

mecniy, -yyü [Ar. cināyet > mecniyy مجنى] *{OsT} is.* Öldürme; cinayet. ◻ **mecniyyün-aleyh,** *{OsT} Öldürülen kimse; üzerine cinayet işlenen.*

mecnub, [Ar. cenūb > mecnūb مجنوب] *(mecnu:b) {OsT} is.* (Kişi için) güney rüzgârı alan.

mecnun, [Ar. cinnet>mecnūn / mecnūne مجنون / مجنونه] *(mecnu:n) {OsT} sf.* **1.** Çıldırmış; deli; çılgın. **2.** Aşk yüzünden kendini kaybetmiş; delice seven; âşık. **3.** *huk.* Tasarrufları hüküm taşımayan, mahcur durumda bulunan akıl hastası. **4.** *tasvf.* İlahî aşkın sembolü. ◻ **mecnün-ı gayr-ı mutbik,** *{OsT} Zaman zaman iyileşen akıl hastası.*|| **mecnün-ı mutbik,** *{OsT} Hiçbir zaman iyileşmeyen akıl hastası.*|| **mecnun olmak,** *1. Delirmek; çıldırmak; aklını yitirmek. 2. mecaz Birine delicesine sevdalanmak; tutulmak.*|| **mecnün-sıfāt,** *{eAT} Mecnun gibi.*

mecnunane, [Ar. mecnūn + Far. āne مجنونانه] *(macnu:na:ne) {OsT} zf.* Çılgın bir şekilde.

mecnuniyet, [Ar. mecnūniyyet مجنونيت] *(mecnu:niyet) {OsT} is.* Delilik.

mecra, [Ar. cereyān > mecrā مجرى] *(mecra:) {OsT} is.* **1.** Su yolu; suyun aktığı yatak. **2.** *mecaz.* Bir işin gidişi; bir olayın doğrultusu. **3.** Bir haber veya bilginin yayılma yolu. **4.** *anat.* Vücut sıvılarının aktığı kanal **5.** *huk.* Elektrik, su, havagazı, doğal gaz gibi şeylerin akıtılması için yapılan yol, kanal, tesisat vb. ◻ **mecrāy-i bevl,** *{OsT} anat. Sidik yolu; idrar kanalı.*|| **mecrāy-i beyziye,** *{OsT} anat. Yumurta kanalı.*|| **mecrāy-i dem'î,** *{OsT} anat. Göz yaşı kanalı.*|| **mecrāy-i sem'î,** *{OsT} anat. İşitme kanalı; kulak yolu.*|| **mecrāy-i tabiî,** *{OsT} Doğal yol; doğal geçiş yeri.*

mecruf, [Ar. cerf > mecrūf مجروف] *(mecru:f) {OsT} is.* Süpürülmüş ve kürekle atılmış.

mecruh, [Ar. cerḥ > mecrūḥ / mecrūḥa مجروح / مجروحه] *(mecru:h) {OsT} sf.* **1.** Yaralanmış; yaralı. **2.** *mecaz.* İncinmiş; kırılmış. **3.** (Görüş, fikir, sav vb. için) delillerle çürütülmüş olan; geçersiz sayılmış olan. **4.** *is.* Yaralanmış kimse; yaralı.

mecruhîn, [Ar. mecrūḥ > mecrūḥīn مجروحين] *(mecru:hi:n) {OsT} is.* Yaralanmış kimseler; yaralılar.

mecruhiyet, [Ar. mecrūḥ > mecrūḥiyyet مجروحيت] *(mecru:hiyet) {OsT} is.* **1.** Yara almış olma hâli; yaralanma. **2.** Bir fikri, görüşü veya savı çürütme, boşa çıkarma.

mecrur, [Ar. cerr > mecrūr مجرور] *(mecru:r) {OsT} sf.* **1.** Çekilmiş; sürüklenmiş. **2.** *dbl.* Arapça'da cer harfi ve tamlama durumunda son harfi kesre (i) olan kelimenin durumu.

mecrurat, [Ar. mecrūr > mecrūrāt مجرورات] *(mecru:ra:t) {OsT} is.* Mecrur olan kelimeler.

mecube, [Ar. mecūbe مجوبه] *(mecu:be) {OsT} is.* Cevap.

me'cuc, [Ar. me'cūc مأجوج] *{OsT} is.* → mecüç.

mec'ul, -lü [Ar. ca'l > mec'ūl / mec'ūle مجعول / مجعوله] *(mecu:l) {OsT} sf.* Yeni yapılmış; ortaya çıkarılmış.,

me'cur, [Ar. ecr > me'cūr مأجور] *(mecu:r) {OsT} sf.* **1.** (Mülk, araba, at vb. için) kiralanmış; kiraya verilmiş. **2.** Sevap kazanan; sevabı verilmiş olan; hayır sahibi.

Mecus, [Far. muġ *(ateşperest) {OsT}* > Yun. megos *(büyücü) {OsT}* > Ar. mecūs مجوس] *(mecu:s) {OsT}* **1.** Ateşe tapan kimseler. **2.** Zerdüşt dininden olanlar. **3.** Orta Çağda İspanya'ya akınlar düzenleyen Norman ve Vikinglere Arap tarihçilerinin verdiği isim.

Mecusi, [Ar. mecūs > mecūsī مجوسى] *(mecu:si:) {OsT} sf.* Mecus dininden olan; Zerdüşti.

Mecusilik, -ği [mecusī-lik] *(mecu:si:lik) is.* Ateşe tapanların dini ve bunların meydana getirdiği topluluk.

Mecusiyan, [Ar. mecūsiyān مجوسيان] *(mecu:siya:n) {OsT} is.* Mecusiler; ateşe tapanlar.

Mecusiyet, [Ar. mecūsiyet مجوسيت] *{OsT} is.* Ateşe tapanların dini ve bunların meydana getirdiği topluluk; Mecusilik.

mecut, [? mecut] *{ağız} is.* Yolda, dinlenmek için yapılmış üstü kapalı, etrafı açık yer. [DS]

me'cüç, [Ar. me'cūc مأجوج] *{OsT} is. isl.* **1.** Yecüc ile birlikte kıyamet günü ortaya çıkacak olan yaratık. **2.** *din.* Bazılarınca Kutsal Kitap'ta Küçük Asya'nın doğusunda yaşayan kavimlerin, özellikle İskitlerin kasdedildiği iddia edilen kavmin adı. **3.** Apokalipsis'te kiliseye karşı birleşen pagan kavimler.

meczub, [Ar. ceẕb > mecẕūb مجذوب] *(meczu:b) {OsT} sf.* → meczup.

meczubîn, [Ar. meẕub > mecẕūbīn مجذوبين] *(meczu:bi:n) {OsT} is.* Meczuplar; deliler.

meczubiyet, [Ar. mecẕūb > mecẕūbiyyet مجذوبيت] *(meczu:biyet) {OsT} is.* Birine gönül bağlama; meyletme.

meczum[1], [Ar. cüẕẕam > mecẕūm مجذوم] *(meczu:m) {OsT} sf.* Cüzam hastalığına yakalanmış olan; cüzamlı.

meczum[2], [Ar. cezm > meczūm / meczūme مجزوم / مجزومه] *(meczu:m) {OsT} sf.* **1.** Kesin karar verilmiş ve yapılması muhakkak olan. **2.** *dbl.* (Arapça kelimeler için) son harfi harekesiz okunan.

meczup, -bu [Ar. ceẕb > mecẕūb مجذوب] *(meczu:p) {OsT} sf.* **1.** Aklını yitirmiş; aklını oynatmış; deli. **2.** Bir tarafa yöneltilmiş; çekilmiş. **3.** *tasvf.* Kendini Allah'a adayan, ondan başka bir şey düşünmeyen, ilahi aşk ile kendinden geçerek çevresine önem vermeyen; Allah'a kavuşmak ve ilahi özde eriyerek sonsuzluğa ulaşmak için çalışan, bu uğurda derin bir ruh coşkunluğuna kapılan derviş.

meczuplar, [meczup-lar] *is. din.* **1.** Hristiyanlıkta ibadet etmeksizin Tanrı'ya ulaşılabileceğini savunan tarikat mensupları. **2.** Bazı eski mason derneklerinin üyeleri.

meczupluk, -ğu [meczup-luk] *is.* **1.** Meczup olma durumu; meczup bir dervişin durumu ve davranışları. **2.** 18. yy'da Bavyera meczupları da denilen Swedenborg, Saint-Martin, Böhme, Pasqualis ve Weishaupt tarafından savunulan, doğrudan doğruya, Tanrısal ilhamdan kaynaklanan bir iç aydınlanma inancına dayanan metafizik ve gizemci öğreti.

meczur, [Ar. ceẕr > mecẕūr مجذور] *(meczu:r) {OsT} sf. mat.* (Sayı için) kare kökü alınmış.

-meç, [-ma-ç / -meç] *yap. e.* → -maç.

meç[1], [mac / maç / meç / mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *meç meç* 🗗 **meç meç,** *{ağız} (Yemek için) ağzını şapırdatarak.* [DS]

meç[2], [Slav. meč] *is.* **1.** Düz, ince kılıç. **2.** İmparatorluk döneminde, ateşli silahların bulunuşundan önce kullanılan, keskin olmayan, düz ve ince kılıç.

meç[3], [Fr. mèche] *is.* **1.** Başta bulunan saçların diğer bölümlerine göre daha farklı biçimde kesilmiş perçem. **2.** Saçın küçük tutamlar hâlinde değişik renkler hâlinde boyanmış biçimi.

meç[4], [Yun. ímetsia > imece > meci / meç] *{ağız} is.* İmece. [DS] 🗗 **meçe getirmek,** *{ağız} İşi yoluna koymak.* [DS]|| **meçe gelmek,** *{ağız} (İş için) olacak duruma gelmek; yoluna girmek.* [DS]

meççik, -ği [meç-cik / mencik / mençik] *{ağız} is.* Sık başlayıp uca doğru azalan sert kıllı sakal. [DS]

meççik[1]**, -ği** [meç-çik] *{ağız} is.* Saç topuzu. [DS]

meççik[2]**, -ği** [meç-çik] *{ağız} sf.* (Kişi için) bodur; bücür. [DS]

meççik[3]**, -ği** [Yun. matsoúkhi => meççik] *{ağız} is.* Davul tokmağına eşlik eden çubuk. [DS]

meçeç, -ci [? meçeç] *{ağız} is.* **1.** Et beni. **2.** Siğil. [DS]

meçhul, -lü [Ar. cehl > mechūl مجهول] *(meçhu:l) {OsT} sf.* **1.** Hakkında hiçbir bilgi bulunmayan; hakkında bilgi edinilememiş olan; bilinmeyen. **2.** *mat.* (Miktar için) bilinmeyen. **3.** *dbl.* (Fiil için) edilgen. **4.** *is.* Bilinmeyen yer veya nesne. 🗗 **mechülü'l-ahvāl,** *Kim olduğu bilinmeyen.*|| **mechülü'n-neseb,** *Kimin çocuğu olduğu bilinmeyen.*

meçhulat, [Ar. mechūl > mechūlāt مجهولات] *(mechu:lâ:t) {OsT} is.* Ne olduğu bilinmeyen, anlaşılmayan şeyler; meçhuller.

meçhuliyet, [Ar. mechūl > mechūliyyet مجهوليت] *(mechu:liyet) {OsT} is.* Bilinmezlik.

meçik[1]**, -ği** [Yun. matsoúkhi => meçik] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Davul tokmağı. **2.** Davul çalarken tokmakla birlikte kullanılan ince çubuk. [DS] **3.** *{eAT}* Av aracı olarak kullanılan ucu topuzlu değnek.

meçik[2]**, -ği** [meçik] *{ağız} is.* Geniş ve uzun sakal. [DS]

meçik[3]**, -ği** [meçik] *{ağız} is.* Zift. [DS]

meçikli[1], [meçik-li] *{ağız} is.* Ağı. [DS]

meçikli[2], [meçik-li] *{ağız} is.* Tütün diplerinde biten ve kurumasına sebep olan asalak bitki. [DS]

meçikli[3], [meçik-li] *{ağız} sf.* (Kişi için) uğursuz. [DS]

meçikli[4], [meçik-li] *{ağız} is.* Eşeğin erkeklik organı. [DS]

meçiklü, [meçik-lü مچکلو] *{eAT} is.* Taun; veba.

meçit, -di [Ar. mescid => mecit] *{ağız} is.* Cami. [DS]

meçmeçe, [? meçmeçe] *{ağız} is.* **1.** Midye kabuğu. **2.** Kaplumbağa kabuğundan tütün tabakası biçiminde yapılmış kap. [DS]

meçmeçen, [? meçmeçen] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

meçuk, -ğu [? meçuk / meçük] *{ağız} sf.* → meçük[1]. [DS]

meçük[1]**, -ğü** [? meçük / meçuk] *{ağız} sf.* (Kişi için) zayıf, avurtları çökmüş. [DS]

meçük[2]**, -ğü** [Yun. matsoúkhi => meçük] *{ağız} is.* **1.** Davul tokmağı. *{eAT} (aym)* **2.** Davul çalarken tokmağa eşlik eden çubuk. [DS] **3.** *{eAT}* Av aracı olarak kullanılan ucu topuzlu değnek.

meçük[3]**, -ğü** [? meçük / meci] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

med[1], [Ar. medḥ => med] *is.* Övme; övünme. 🗗 **medden atmak,** *{ağız} Gururlanmak; övünmek; yüksekten atmak.* [DS]

med[2]**, -ddi** [Ar. medd مد] *is.* **1.** Çekip uzatma. **2.** Yayma; döşeme. **3.** Uzatılma. **4.** Yayılma; döşenme. **5.** *dbl.* Arapça'da bir sesi gereğinden fazla uzatarak söyleme. **6.** *dbl.* Elif (آ)'i uzun okuma. **7.** *coğ. dnz.* Deniz suyunun ayın çekim gücü ile yükselip kabarması. **8.** *huk.* Eskiden mahkemelerde kadı vekillerinin görev sürelerinin uzatılması. 🗗 **medd etmek,** *Uzatmak.*|| **med harfi,** *dbl. Arapça'da harfleri uzun okutan elif, vav, ye harflerine verilen ad.*|| **medd-i āh,** *{OsT} Ahı çekip uzatma.*|| **medd-i basar,** *{OsT} tıp. Yakını görememe; presbit.*|| **medd-i basar-ı şeyhî,** *{OsT} tıp. Yakını görmezlik.*|| **medd-i bisāt,** *{OsT} Halı ve kilimi yayma, serme.*|| **medd-i cüz'î,** *{OsT} coğ. On beş günde bir görülen ve az olan deniz kabarması; az derecedeki kabarma.*|| **medd-i ekmel,** *{OsT} coğ. Büyük geri-*

lim.|| **medd-i kâmil,** *coğ. Denizde yüksek kabarma.*|| **medd-i küllî,** *{OsT} Denizin kabarma zamanı.*|| **medd-i nazar,** *{OsT} Gözün görebildiği kadar uzağa bakma; göz erimi.*|| **medd-i nigâh,** *{OsT} Göz erimi.*|| **medd-i yed,** *{OsT} El uzatma.*|| **medd ü cezr,** *{OsT} coğ. Ayın çekim gücü ile deniz suyunun alçalıp kabarması olayı; gelgit.*|| **medd ü cezr si'ası,** *{OsT} coğ. Sık sık gelgit olması.*||

meda, [Ar. medd > medā / mede مدى] *(meda:) {OsT} is.* **1.** Uzaklık; mesafe. **2.** Bitim; son; nihayet. **3.** Gaye; erek. 🗗 **mede'd-dühûr,** *{OsT} Kıyamete kadar.*| **mede'l-a'vām,** *{OsT} Yılların sonuna kadar.*|| **mede'l-basar,** *{OsT} Göz erimi.*|| **mede'l-eyyām,** *{OsT} Kıyamete kadar.*|| **mede'l-ezmān,** *{OsT} Kıyamete kadar.*

medafi, -i'ı [Ar. defʿ > medfaʿ > medāfiʿ مدافع] *(meda:fi:) {OsT} is. as.* Toplar.

medafîn, [Ar. medfen > medāfin مدافن] *(meda:fin) {OsT} is.* **1.** Mezarlar; kabirler. **2.** Gömü yerleri.

medahik, [Ar. ḍıḥk > muḍḥik > meḍāḥik مضاحك] *(meda:hik, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Gülünç şeyler. **2.** Gülünç kimseler. **3.** Güldürücü kimseler; soytarılar; komikler.

medahil, [Ar. duḫūl > medḫāl > medāḫil مداخل] *(meda:hil) {OsT}* **1.** Girilecek yerler; girişler. **2.** Evler.

medaih, [Ar. mid'ḥat > medā'iḥ مدائح] *(meda:ih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Övmeler; methiyeler.

medain, [Ar. medine *(şehir) {OsT}* > medāin مدائن] *(meda:in) {OsT} is.* Şehirler.

medami, -i'ı [Ar. demʿ *(gözyaşı) {OsT}* > ımedmaʿ > ımedāmiʿ مدامع] *(meda:mi) {OsT} is.* **1.** Gözyaşları. **2.** Gözler. 🗗 **medāmi'-i hicrān,** *{OsT} Ayrılık gözyaşları.*

medar, [Ar. devr > medār مدار] *(meda:r) {OsT} is.* **1.** Etrafında dönülen nokta. **2.** Bir şeyin çevresinde dönen şeyin çizdiği yol. **3.** Neden; sebep; vasıta. **4.** Dayanak; yardım; yardımcı; ımuavenet. **5.** *coğ.* Dönence. **6.** *gök b.* Yörünge. 🗗 **medār-ı cedî,** *{OsT} gök b. Oğlak dönencesi.*|| **medār-ı ibret,** *{OsT} İbret almağa yarayan; ders alınabilir olan.*|| **medār-ı iftihār,** *{OsT} Övünmeye sebep olan; övünç kaynağı.*|| **medār-ı kelām,** *{OsT} Söz konusu; konuşma.*|| **medār-ı mahz-ı mübāhāt,** *{OsT} Tam övünme konusu.*|| **medār-ı māişet,** *{OsT} Geçinme aracı; geçim kaynağı.*|| **medār-ı seretān,** *{OsT} gök b. Yengeç dönencesi.*|| **medar olmak,** *Yardım etmek; yardımcı olmak; yararı dokunmak.*|| **medarü'l-ayn,** *{OsT} anat. Göz çukuru.*

medareyn, [Ar. medār > medāreyn مدارين] *(meda:reyn) {OsT} is. coğ.* Yengeç ve Oğlak dönenceleri.

medarıiftihar, [Ar. medār-ı iftiḫār مدار افتخار] *(meda:rıiftiha:r) {OsT} is.* Övünülen, kıvanç duyulan kişi veya şey; övünç kaynağı.

medarî, [Ar. medār > medārī مدارى] *(meda:ri:) {OsT} sf.* Tropikal. 🗗 **medārî mıntıka,** *{OsT} coğ. Tropikal kuşak.*

medaric, [Ar. derece > medrec > medārīc مدارج] *(meda:ri:c) {OsT} is.* **1.** Derece derece yükselinen yollar, meslekler. **2.** *mecaz.* Basamaklı yollar; merdivenler. **3.** Keçi yolları.

medaris, [Ar. ders > medrese > medāris مدارس] *(meda:ris) {OsT} is.* Medreseler.

medayih, [Ar. medḥ > medīḥa > ımedāyiḥ مدايح] *(meda:yih, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Övgüye değer olanlar. **2.** Övgüler; övmeler.

medayin[1], [Ar. midyān > medāyīn مدابين] *(meda:yi:n) {OsT} is.* Sürekli borç edenler; borca batmış olanlar.

medayin[2], [Ar. medīne > medāyin مداين] *(meda:yin) {OsT} is.* Kentler; şehirler; medineler.

medbuğ, [Ar. debāġet > medbūġ مدبوغ] *(medbu:ğ) {OsT} sf.* (Hayvan derileri için) tabaklanmış; kullanılacak hâle getirilmiş.

medbur, [Ar. medbūr مدبور] *(medbu:r) {OsT} is.* **1.** Yaralı. **2.** Zengin.

medcezir, [Ar. medd ü cezr مد و جزر] *{OsT} is. coğ.* Gelgit.

meddah, [Ar. medḥ > meddāḥ مداح] *(medda:h) {OsT} sf.* **1.** Aşırı öven; çok metheden. **2.** Dalkavuk. **3.** *is.* Kahve vb. yerlerde taklit, hikâye ve fıkralarla veya bunları dramatize ederek halkı eğlendirme sanatı. **4.** Bu sanatın uygulayıcısı. 🗗 **meddah kahvesi,** *Eskiden, meddahların gösteri yaptığı kahvelere verilen ad.*

meddahlık, -ğı [meddah-lık] *(medda:hlık) is.* **1.** Meddahın yaptığı iş; meddahın mesleği. **2.** Övücülük; dalkavukluk.

medde, [Ar. medde مده] *{OsT} is. dbl.* Arapça'da elif harfini uzun okutan med (˜) işareti.

meddep, [Ar. mekteb => meddep] *{ağız} is.* Okul. [DS]

medder, [Ar. medār ? => meder / medder] *{ağız} is.* Güç; takat. [DS] 🗗 **medderden kesilmek,** *{ağız} Gücü kalmamak; gücü kesilmek; takatsiz düşmek.* [DS]

meddup, [Ar. mektūb => meddup] *{ağız} is.* Mektup. [DS]

meddücezir, -zri [Ar. medd *(uzama)* ü cezr *(çekilme)* > medd ü cezr مد و جزر] *{OsT} is. coğ.* Güneş ve Ay'ın çekim etkisi ile deniz yüzeyinde meydana gelen alçalma ve yükselme hareketi; gelgit; medcezir.

mede[1], [? mede] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında kale. [DS]

mede[2], [Ar. mā-ʿadā => mede] *{ağız} zf.* Başka; özge. [DS]

mede[3], [Ar. miʿde => mede / mada] *{ağız} es.* Mide. [DS]

mede[4], [? mede / medek] *{ağız} is.* Manda yavrusu; malak. [DS]

me'debe, [Ar. meʾdebe مأدبه] *{OsT} is.* Düğün yemeği; toy. 🗗 **me'debetü'l-hıtan,** *{OsT} Sünnet ziyafeti; sünnet toyu.*

meded, [Ar. meded مدد] *{OsT} is.* → medet. 🗗 **meded-Allah,** *Aman Allah!*|| **meded-cū,** *{OsT} Yardım arayan; medet uman.*|| **meded-cūyān,** *{OsT} Yardım arayanlar.*|| **meded-cūyāne,** *{OsT} Yardım umana yakışır biçimde.*|| **meded-cūyî,** *{OsT} Yardım arayıcılık; yardım umma.*|| **meded-hāh,** *{OsT} Yardım isteyen; sığınan.*|| **meded-hāh-āne,** *{OsT} Yardım umarcasına.*|| **meded-hāhî,** *{OsT} Yardım umma; yardım bekleyicilik.*|| **meded-kâr,** *{OsT} Yardım edici; yardımcı.*|| **meded-kârān,** *{OsT} Yardımcılar; yardım ediciler.*|| **meded-kârāne,** *{OsT} Yardım edercesine.*|| **meded-kârî,** *{OsT} Yardım edicilik; yardımcılık.*|| **meded-res,** *{OsT} Yardım yetiştirici; imdada yetişen.*|| **meded-resān,** *{OsT} Yardım edici; yardıma koşan.*|| **meded-resānî,** *{OsT} Yardıma koşma; yardım edicilik.*

medek, -ği [medek] *{ağız} is.* **1.** Hayvan. **2.** İnek. **3.** Davar. **4.** Manda; dişi manda. **5.** Manda yavrusu; malak. **6.** Buzağı. [DS]

medeklik, -ği [medek-lik - medek-liḳ] *{ağız} is.* Dişi manda sürüsü. [DS]

medem, [Ar. mādām => mēdem] *(me:dem) {ağız} bağ.* Madem. [DS]

-meden, [-ma-dan / -me-den] *yap. e.* → -madan.

medeni, [Ar. medīne > medenī مدنى] *(medeni:) {OsT} sf.* **1.** Şehirde yaşayan; kırsallıktan kurtulmuş; kentlileşmiş; şehirli; kentli; şehre ait; uygar. **2.** Uygarlığın hayatı kolaylaştıran nimetlerinden yararlanan; uygar. **3.** (Toplum ve kişi için) ideal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşmuş olan; uygar. **4.** *mecaz.* Eğitim görmüş; terbiyeli; nazik; kibar. **5.** Bir ülkeyle ilgili. **6.** Medine şehrine ait olan; Medineli. **7.** *isl.* (Kur'an-ı Kerim'deki sureler için) Hz. Muhammet Medine'ye göçtükten sonra bu şehirde inenler. 🗗 **medeni durum,** *Bir kimsenin evlilikle ilgili olarak evli, bekâr, dul ya da boşanmış olma durumunu belirten sosyal statü.*|| **medeni evlenme,** *Devletin resmî görevlisi olan evlendirme memuru önünde yapılan evlenme akdi; medeni nikâh.*|| **medeni haklar,** *Bir ülkede, siyasi hakların karşıtı olarak bir kimsenin, nişanlanmak, evlenmek, boşanmak veya mal mülk sahibi olmak gibi cinsiyet ve uyruk farkı gözetmeksizin sahip olduğu haklar.*|| **medeni hâl,** *Medeni durum.*|| **medeni hukuk,** *huk. Kişi, aile, eşya, miras ve borç ilişkilerini düzenleyen hukuk dalı.*|| **Medeni Kanun,** *1. Yurttaşlar yasası. 2. Cumhuriyet öncesi yürürlükte olan Mecelle'nin yerine, İsviçre Medeni Kanununun Fransızca tercümesinden yararlanılarak 1926 yılında kabul edilen, kişi, aile, eşya, miras ve borç ilişkilerine ait esasları düzenleyen 743 sayılı kanun.*|| **medeniyyü't-tab',** *{OsT} Yaradılışı topluluk içinde yaşamaya uygun olan kimse.*

medenileşme, [medenī-le-ş-me] *(medeni:leşme) is.* Medenileşmek eylemi ve durumu; uygarlaşma; çağdaşlaşma.

medenileşmek, [medenī-le-ş-mek] *(medeni:leşmek) dönşl. f. [-ir]* **1.** İdeal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşmak; böyle bir yaşama düzeyine ulaşma süreci içinde olmak; uygarlaşmak. **2.** (Kişi için) daha nazik, daha kibar davranmaya başlamak; uygarlaşmak.

medenileştirme, [medenī-le-ş-tir-me] *(medeni:leştirme) is.* Medenileştirmek eylemi.

medenileştirmek, [medenī-le-ş-tir-mek] *(medeni:leştirmek) gçl. f. [-ir]* **1.** (Millet, ülke, halk için) ideal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşturmak; böyle bir yaşama düzeyine ulaşma süreci içine sokmak; uygarlaştırmak. **2.** (Kişi için) daha nazik, daha kibar davranmaya alıştırmak; uygarlaştırmak.

medenilik, -ği [medeni-lik] *(medeni:lik) is.* Medeni olma durumu; uygar olma durumu; uygar olan kişi veya toplumun niteliği.

medeniye, [Ar. medeniyye مدنيه] *{OsT} is.* Medeniyete ait; uygarlıkla ilgili.

medeniyeci, [medeniye-ci] *is.* Medeni hukuk alanında uzmanlaşmış hukukçu.

medeniyet, [Ar. medeniyyet مدنيت] *{OsT} is.* **1.** Şehirde yaşama; kentli oluş; kentte yaşama biçimi. **2.** Ekonomik, siyasal, toplumsal, düşünce, kültür ve sanat, bilim ve teknik bakımlarından ideal sayılan üst düzeyde yaşama durumu; ideal gelişmişlik; uygarlık. **3.** Toplumların veya ülkelerin düşünce ve sanat hayatı ile maddî ve manevi varlığına özgü niteliklerinin tümü; uygarlık. **4.** Bilim ve tekniğin verilerinden en üst düzeyde yararlanabilme durumu. **5.** Daha nazik, daha kibar olma durumu. 🗗 **medeniyet-i hāzıra,** *{OsT} Şimdiki medeniyet.*

medeniyetçi, [medeniyet-çi] *is.* Daha uygar olmayı, toplumu daha uygar duruma getirmeyi savunan kişi; uygarlık yanlısı.

medeniyetçilik, -ği [medeniyet-çi-lik] *is.* Medeniyetçi olma durumu; medeniyet yanlısı olma durumu.

medeniyetsiz, [medeniyet-siz] *sf. mecaz.* Kaba; vahşi; uygarlaşmamış; yabanıl.

medenk, -gi [Far. medenk مدنك] *{OsT} is.* **1.** Ağaç anahtar. **2.** Kilit damağı. **3.** Kapı sürgüsü.

meder[1], [Ar. meder مدر] *{OsT} is.* **1.** Kuru çamur. **2.** Kerpiç. **3.** Köy; mahalle.

meder[2], [Ar. medār ? => meder / medder] *{ağız} is.* Güç; takat. [DS] 🗗 **mederden kesilmek,** *{ağız} Gücü kalmamak; güçten düşmek.* [DS]

mederlik, -ği [meder-lik] *{ağız} is.* Dişi manda sürüsü. [DS]

medersiz, [meder-siz] *{ağız} sf.* Güçsüz. [DS]

medet, -di [Ar. meded مدد] *{OsT} is.* **1.** Zor durumda kalmış bir kimseye yapılan yardım; imdat. **2.** *as.* Savaşta zor durumda kalan birliklere yardım için gönderilen destek kuvveti; yardımcı kuvvet. **3.** *ünl.* "Yardım et! İmdat! Yetiş!" anlamında kullanılan bir yardım isteme ünlemi. 🗗 **Medet Allah!** *Çok güç durumda kalındığında Allah'tan yardım dileğinde bulunma sözü.*|| **medet beklemek,** *Yardım beklemek.*|| **medet etmek,** *Yardım etmek.*|| **medet istemek,** *Yardım istemek.*|| **medet ummak,** *Yardım beklemek.*

medfa, -a'ı [Ar. defʿ > medfaʿ مدفع] *{OsT} is. as.* Top.

medfen, [Ar. defn > medfen مدفن] *{OsT} is.* Defin olunacak yer; mezar; kabir; metfen.

medfu, -u'u [Ar. defʿ > medfuʿ مدفوع] *(medfu:) {OsT} sf.* **1.** Çıkarılmış olan; atılmış olan. **2.** Vezneden ödenmiş olan; verilmiş; ödenmiş.

medfuat, [Ar. medfuʿ > medfuʿāt مدفوعات] *(medfu:a:t) {OsT} is.* **1.** Harcanmış olan paralar; giderler. **2.** Harcanan paraların deftere kaydedildiği sütun; gider sütunu.

medfun, [Ar. defn > medfūn / medfūne مدفون / مدفونه] *(medfu:n) {OsT} sf.* **1.** Defnedilmiş; gömülmüş. **2.** Toprağın içine gömülüp örtülü kalmış olan; metfun.

medh, [Ar. medḥ مدح] *{OsT} is.* → metih.

medhal, -li [Ar. duḫl > medḫal مدخل] *(medha:l) {OsT} is.* **1.** Giriş yeri; giriş; bir yapı veya bahçeye giriş yeri; methal. **2.** Boğaz, körfez, sokak v.b.nin girişi; ağız. **3.** (Kitap için) ön söz; giriş. **4.** *mecaz.* Bir işte eli olma; karıştırma; parmağı olma. 🗗 **medhāl-i kavāid,** *{OsT} Dilbilgisine giriş.*|| **medhāl-dār,** *{OsT} Bir işte parmağı olan; o işe karışmış olan.*

medhiyat, [Ar. medḥiyye > medḥiyyāt مدحيات] *(medhiya:t) {OsT} is.* Övme amacıyla yazılmış eserler; methiyeler.

medhiye, [Ar. medḥ > medḥiyye مدحيه] *{OsT} is.* **1.** Övgü; methiye. **2.** *ed.* Birini övmek için yazılmış manzume.

medhul, -lü [Ar. daḫl > duḫūl مدخول] *(duhu:l) {OsT} sf.* **1.** Kendisine bir şey girmiş olan. **2.** Ayıplanacak bir davranışta bulunan. **3.** Dile düşmüş olan.

medhun, [Far. medhün مدهون] *(medhu:n) {OsT} is.* Tabaklanmış deri.

medhur, [Ar. duḫūr>medḫūr مدحور] *(medhu:r) {OsT} sf.* Kovulmuş; atılmış; uzaklaştırılmış; defedilmiş.

medhuş, [Ar. dehşet > medhüş مدهوش] *(medhu:ş) {OsT} sf.* **1.** Dehşete düşmüş; şaşkınlığa uğramış. **2.** Korkmuş; ürkmüş.

medhuşane, [Ar. medhüş > medhüşāne مدهوشانه] *(medhu:şa:ne) {OsT} zf.* Dehşete düşmüş gibi; korkmuşçasına.

medhuşiyet, [Ar. medhüş > medhüşiyyet مدهوشيت] *(mednu:şiyet) {OsT} is.* Korkma durumu; dehşete kapılma hâli.

medhüsena, [Ar. medḥ ü şenāʾ مدح و ثياء] *(medhüsena:) {OsT} is.* Övgü.

-medi, [-madın / -medin / -madı / -medi] *{eT} yap. e.* → -madın.

media, [Fr. média] *(me'dya) {OsT} is.* İletişim araçları; medya.

medid, [Ar. medd > medīd / medīde مديد / مديده] *(medi:d) {OsT} sf.* **1.** Çekilmiş; uzatılmış. **2.** Uzun; uzun süren. 🗗 **medîdü'l-basar,** *{OsT} Uzağı gören; uzaktan gören.*

medih, -dhi [Ar. medḥ > medīḥ مديح] *(medi:h) {OsT} is.* Övgüye sebep olan şey; övgü konusu.

mediha, [Ar. medḥ > medīḥa مديحا] *(medi:ha) {OsT} is.* Övgü için yazılmış şiir; konusu övgü olan manzume. 🗗 **medîha-gū,** *{OsT} Öven.*|| **medîha-senc,** *{OsT} Övgü yazıları yazan.*

medik[1], **-ği** [? medik] *{ağız} is.* **1.** Dişi manda. **2.** Malak. [DS]

medik[2], **-ği** [? medik] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

medik[3], **-ği** [? medik / midik / midilik] *{ağız} is.* Küçük, şişman çocuk.[DS]

medikososyal, -li [Fr. médico-social] *sf.* **1.** Sosyal hekimlikle ilgili olan. **2.** *is.* Sosyal hekimlik kurumu.

mediman, [Far. nerd-bān] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

-medin, [-matı / -matın > -ma-dın / -medin] *{eT} {eAT} yap. e.* → -madın.

medina, [? medina] *{ağız} is.* Helvacıkabağı. [DS]

medine[1], [Ar. medīne مدينه] *(medi:ne) {OsT} is.* Şehir; kent. 🗗 **Medine çiçeği,** *Kuruduğu zaman bozulmayan bir çiçek, (Gnaphalium).* **Medine dilencisi,** *Çok kötü giyimli kimse; üstü başı perişan kimse.*|| **Medine kurdu,** *zool. İnsanda deri altına girerek katılgan dokuya yerleşen ve hastalığa yol açan bir asalak solucan; filarya, (Dracunculus medinensis).*|| **Medinetü'n-Nebî,** *{OsT} Peygamber şehri;*

Medine; Yesrib.|| **Medinetü'r-Resullullah,** *{OsT} Allah elçisinin şehri; Medine.*|| **Medînetü's-selām,** *{OsT} Bağdat şehri.*

medine[2], [? medine] *{ağız} is.* **1.** Pencere. **2.** Ocakların yan taraflarında, mutfak duvarlarında bulunan küçük kapaksız dolap. **3.** Taraça. [DS]

medine[3], [? medine] *{ağız} is.* Kına çiçeği.[DS]

medini, [Ar. medînî مدينى] *(medi:ni:) {OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) şehirli; şehirle ilgili. **2.** İmparatorluk döneminde Mısır'da basılan bir gümüş sikke.

medir, [? medir] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

medire, [Yun. mítra => medire] *{ağız} is.* Döl yatağı. [DS]

medirkat, [Ar. metrūkāt متروكات => medirkat] *{ağız} is.* Açık artırma ile satış. [DS]

mediyastin, [Fr. médiastin] *is. anat.* Göğsün, yanlardan akciğerler, önden göğüs kemiği, arkadan omurga ile sınırlanan orta bölümü.

medize, [? medize مدزه] *{eAT} is.* Döl yatağı.

medkuk, [Ar. daḳḳ >medḳūḳ مدقوق] *(medku:k) {OsT} sf.* **1.** Dövülerek toz hâline getirilmiş; inceltilmiş. **2.** İnce ince kıyılmış.

medlemek, [med-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sıçramak. [DS]

medlul, -lü [Ar. delālet > medlūl / medlūle مدلول / مدلوله] *(medlû:l) {OsT} sf.* **1.** Belirtilen; delil olarak gösterilen. **2.** Bir işaret veya sözcükten anlaşılabilen. **3.** *is.* Anlam; mana.

medma, -aı [Ar. dem' > medma' مدمع] *(medma:) {OsT} is.* **1.** Göz. **2.** Gözyaşı bezi. **3.** Gözyaşı.

medmuğ, [Ar. dimaġ > medmūġ مدموغ] *(medmu:ğ) {OsT} sf.* Beyni yarılmış olan.

mednelle, [? mednelle] *{ağız} sf.* Şaşkın; beceriksiz; dağınık. [DS]

medre, [Far. medre مدره / Fr. métrè] *is.* **1.** Eskiden şarap ve tahıl ölçmekte kullanılan altı okkalık ölçek. **2.** Matra; kile. **3.** *{ağız}* Ağzı dar dibi geniş yoğurt tenceresi. [DS] **4.** *{ağız}* Şarap güğümü. [DS]

medrec, [Ar. dūrūc >medrec / ımedrece مدرجه / مدرجه] *{OsT} is.* **1.** Adım adım yükselinen yol. **2.** Basamaklı yol; merdiven. **3.** Keçi yolu. **4.** Derece derece yükselinen meslek. **5.** Ev eşyasının rahatça taşınmasını sağlayan büyük çuval.

medrese, [Ar. ders > medrese مدرسه] *{OsT} is.* **1.** Ders verilen yer. **2.** İslam ülkelerinde, çoğunlukla dinî bilgilerin okutulduğu öğretim kurumu. **3.** Buralarda okuyan öğrencilerin barınmalarını da sağlayacak şekilde yapılmış kompleks. **4.** Fakülte. 🗗 **medresenişîn,** *{OsT} Medresede oturan; medreseli.*|| **medresetü'l-eimme ve'l-hutebā,** *{OsT} Camilere imam ve hatip yetiştirmek üzere açılan okul.*|| **medresetü'l-hattātîn,** *{OsT} İslam sanatlarını ve yazının çeşitlerini öğreten okul.*|| **medresetü'l-irşād,** *{OsT} Vaiz, imam ve hatip yetiştirmek üzere açılmış okul.*|| **medresetü'l-kuzāt,** *{OsT} Kadılar medresesi.*|| **medresetü'n-vaizîn,** *{OsT} Vaiz yetiştirmek üzere açılan okul.*|| **medreseye düşmek,** *İçinden çıkılmaz bir tartışma ortamına girmek.*

medreseli, [medrese-li] *is.* **1.** Medrese öğrencisi. **2.** Medresede yetişmiş kimse.

medruk, -ku [Ar. medrūḳ مدروك] *(medru:k) {OsT} sf.* Anlaşılmış; derk olunmuş.

medrıs, [Ar. ders > medrūs مدروس] *(medru:s) {OsT} sf.* **1.** Ders konusu edinilmiş; ders konusu olmuş. **2.** Eskimiş; yıpranmış.

medsus, [Ar. desise > medsūs مدسوس] *(medsu:s) {OsT} sf.* **1.** Hileli; hile karıştırılmış. **2.** Gömülerek saklanmış; gömülmüş.

med'uv, -vvü [Ar. da'vet > med'uvv مدعو] *{OsT} sf.* Davet olunmuş; davetli.

med'uvven, [Ar. med'uvv > med'uvven مدعواً] *(med'uvven) {OsT} zf.* Davet edilmiş olarak; çağrılı olarak; çağrılarak.

med'uvvîn, [Ar. med'uvv > med'uvvīn مدعوين] *(med'uvvi:n) {OsT} is.* Davetliler; çağrılı olanlar.

me'dübe, [Ar. me'dübe مأدبه] *(me-dübe) {OsT} is.* Düğün; ziyafet.

-medük, [-ma-duk / -medük] *{eAT} yap e.* → -maduk.

medüllektomi, [Fr. médullectomie] *is. tıp.* Tedavi amacıyla böbrek üstü bezinin ön kısmının çıkartılması ameliyatı.

medüz, [Yun. medusa] *is. zool.* Denizde yaşayan, jelatinimsi, saydam gövde kısmı küremsi, çan veya şemsiye biçimli, serbestçe yüzen çeşitli selentere grubuna verilen ad; denizanası.

medya, [Fr. média] *is.* **1.** Yazı, ses, görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan, radyo, televizyon, gazete, kitap, dergi, bilgisayar vb. büyük iletişim ve yayın araçlarının tümüne birden verilen ad. **2.** İletişim ortamı; yayın araçları; kitle iletişim araçları. 🗗 **medya camiası,** *Görsel ve yazılı basın organları ile buralarda çalışanlar; basın dünyası.*|| **medya maydanozu,** *Sık sık televizyon programlarına katılarak kendisinden söz ettiren kimse.*|| **medya starı,** *Kitle iletişim araçlarında sık sık görünen kimse; medya yıldızı.*|| **medya yıldızı,** *Medya starı.*

medyacı, [medya-cı] *is.* Görsel veya basılı iletişim araçlarında çalışan kimse.

medyan, [Fr. médian] *is.* Ortalayan.

medyatik, -ği [Fr. médiatique] *sf.* Kitle iletişim araçları ile ilgili; medyaya özgü.

medyum, [Lat. medium] *(me'dyum) {OsT} is.* **1.** Doğaüstü yollardan gerçek bilgi unsurlarını algıla-

dığını söyleyen kimse. **2.** Ruhlarla bağlantı kurarak, onlarla insanlar arasında aracılık ettiğini iddia eden kişi. **3.** Parapsikolojide, normal insanlarda rastlanmayan bazı yeteneklere sahip kişi. **4.** *sf.* Ortalama; orta. ◻ **medyum hoparlör,** *Çok tiz ve çok pes sesler arasında kalan sesleri yükseltmeye yarayan hoparlör.*

medyumluk, -ğu [medyum-luk] *(me'dyumluk) {OsT} is.* **1.** Medyumun yaptığı iş. **2.** Medyum olma durumu; canlılarla ölüler arasında iletişime aracı olma yeteneği.

medyun, [Ar. deyn > medyūn مديون] *(medyu:n) {OsT} sf.* **1.** Vereceği olan. **2.** Borçlu. ◻ **medyun olmak,** *Kendini borçlu saymak.*‖ **medyūn-u müflis,** *{OsT} Borcu malına eşit veya daha fazla olan kimse.*‖ **medyūn-u mümātıl,** *{OsT} Ödeyecek gücü olduğu hâlde borcunu geciktiren, vadesini uzatan kimse.*‖ **medyūn-u şükrān,** *{OsT} Şükran borcu olan.*

meek, -ği [? meek] *{ağız} is.* Meme. [DS]

meel, [? meel / meğel] *{ağız} is.* **1.** Çapa. **2.** Kazma. [DS]

meelsimek, [meel-si-mek / meğel-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

meersimek, [meer-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

meesimek, [mee-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

meetter, [? meetter] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; uyuşuk. **2.** Güçsüz. [DS]

meeze, [? meeze] *{ağız} is.* Kadın başörtüsü; peştamal. [DS]

mefa[1], [Ar. vefā => mefa] *{ağız} is.* Sevgi bağlılığı. [DS]

mefa[2], [? mefa] *{ağız} is.* Kağnının yanına korkuluk yapılırken iki okun arasına konulan V biçimindeki ağaç. [DS]

mefahim, [Ar. fehm > mefāhīm مفاهيم] *(mefa:hi:m) {OsT} is.* Kavramlar; anlamlar; mefhumlar.

mefahir, [Ar. mefẖaret > mefāẖir مفاخر] *(mefa:hir, h kalın söylenir) {OsT} is.* Övünülecek şeyler; gurur duyulacak haller.

mefahis, [Ar. mefḥāṣ > mefāḥiṣ مفاحص] *(mefa:his, h kalın söylenir) {OsT} is.* Kuş yuvaları.

mefâil, [Ar. ımefʿūl > mefāʿil مفائل] *(mefa:-il) {OsT} is.* **1.** Yapılmış, işlenmiş işler. **2.** Aruz vezni kalıplarının bir kısa iki uzun (. - -) ifade eden parçalarından biri.

mefalic, [Ar. meflüc > mefālic مفالج] *(mefa:lic) {OsT} is.* Felç olmuşlar; inmeliler.

mefalis, [Ar. müflis > mefālīs مفاليس] *(mefa:li:s) {OsT} is.* İflas edenler.

mefariğ, [Ar. mefraġ>mefārigˇ مفارغ] *(mefa:riğ) {OsT} is.* **1.** (Çaydanlık, testi vb. için) dökülecek yerleri; emzikler. **2.** Yollar.

mefarik, -kı [Ar. farḳ > mefriḳ > mefārik مفارق] *(mefa:rik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Başın tepesi sayılan ve saçın ikiye ayrıldığı kısımlar.

mefariş, [Ar. ferş > mefreş > mefāriş مفارش] *(mefa:riş) {OsT} is.* Yatak, yorgan gibi ev eşyasını denk yapmaya yarayan çadır bezi vb. şeyden yapılma hararlar.

mefasıl, [Ar. faṣl > mafṣal > mefāṣıl مفاصل] *(mefa:sıl) {OsT} is.* **1.** Eklemler. **2.** Köy sakinlerinin verecekleri vergilerin yazıldığı defter. ◻ **mefāsıl-ı beyne'l-fıkarāt,** *{OsT} anat. Omurgayı meydana getiren omurlar arasındaki eklemler.*‖ **mefāsıl-ı gayr-ı müteharrike,** *{OsT} anat. Hareket etmeyen, oynamaz, sabit eklemler.*‖ **mefāsıl-ı müteharrike,** *{OsT} anat. Oynar eklemler; oynak eklemler.*

mefasid, [Ar. fesād > mefsedet > mefāsid مفاسد] *(mefa:sid) {OsT} is.* Bozgunculuklar; ara bozmalar; nifak sokmalar.

mefat, [Ar. vefāt => mefat] *{ağız} is.* Ölüm. [DS]

mefatih, [Ar. feṯḥ > miftaḥ > mefātīḥ مفاتيح] *(mefa:ti:h) {OsT} is.* Anahtarlar. ◻ **mefātîhü'l-gayb,** *{OsT} Fizik ötesi sırları çözen kimseler; gaip anahtarları.*

mefatir, [Ar. fıtr > muftir > mefātīr مفاتير] *(mefa:ti:r) {OsT} is.* Oruç tutup iftar edenler.

mefaviz, [Ar. mefāze > mefāviz مفاوز] *(mefa:viz) {OsT} is.* Çöller; kumluklar; sahralar.

mefaze, [Ar. mefāze مفازه] *(mefa:ze) {OsT} is.* Kumluk yer; kumsal; çöl; sahra.

mefer, -rri [Ar. firār > meferr مفر] *{OsT} is.* **1.** Sığınılacak, kaçacak yer. **2.** Kur'an-ı Kerim'de Kıyame Suresinde *"firar"* anlamında kullanılmıştır.

mefhar, [Ar. faḫr > mefḫar مفخر] *{OsT} is.* **1.** Övünmeğe sebep olan, övünmeyi gerektiren şey. **2.** Övünme; iftihar. ◻ **mefhar-ı kâinât,** *{OsT} Kâinatın övüncü; Hz. Muhammet.*

mefharet, [Ar. faḫr > mefḫaret مفخرت] *{OsT} is.* Övünme; övünce; iftihar etme.

mefhas, [Ar. mefḥaş مفحص] *(mefha:s) {OsT} is.* Kuş yuvası.

mefhum, [Ar. faḥīm > mefḥüm مفحوم] *(mefhu:m) {OsT} sf.* Kömürleşmiş; kömür durumuna gelmiş olan.

mefhum, [Ar. fehm >mefhüm مفهوم] *(mefhu:m) {OsT} is.* **1.** Bir söz veya kelimenin taşıdığı anlam; kavram. **2.** *huk.* Söylenen sözün asıl anlamı yanında kastettiği diğer anlam. **3.** *sf.* Anlaşılmış olan; anla-

şılan; kavranan. ◻ **meflûm-i muhalefet,** *{OsT} Bir sözden çıkarılan asıl anlamın zıttı başka bir anlam. "Burada ancak tatlı su balığı yaşayabilir X Burada hiçbir zaman tuzlu su balığı yaşayamaz."*|| **mefhûm-i tasnîf,** *{OsT} huk. Bir şeyin başka bölüm ve çeşidi bulunmaması sebebiyle, belirtilen tür ve bölümleri ile tespit olunması.*

mefhumiye, [Ar. mefhûm > mefhûmiyye مفهوميه] *(mefhu:mi:ye) {OsT} is. fel.* Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimeden ve sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğreti; kavramcılık; konseptüalizm.

mefhumiyet, [Ar. mefhûm > mefhûmiyye مفهوميت] *(mefhu:miyet) {OsT} is. fel.* → mevhumiye.

mefir, -rri [Ar. firâr > meferr / mefirr مفر] *{OsT} is.* Firar edecek yer.

mefkad, [Ar. mefḳad مفقد] *{OsT} is.* Kaybolacak yer.

mefkaret, [Ar. faḳr > mefḳaret مفقرت] *{OsT} is.* Yoksulluk; ihtiyaç; zaruret; fakirlik.

mefkud, [Ar. faḳd *(yokluk) {OsT}* > mefḳûd مفقود] *(mefku:d) {OsT} sf.* **1.** Olmayan; bulunmayan; kayıp. **2.** *huk.* Yapılan aramalara rağmen oturduğu yer ve hayatta olup olmadığı bilinmeyen kimse; gaip; kayıp.

mefkudiyet, [Ar. mefḳûd > mefḳûdiyyet مفقوديت] *(mefku:diyet) {OsT} is.* Yokluk; bulunamazlık; gaiplik.

mefkûk, -kü [Ar. fekk *(ayrılma) {OsT}* > mefkûk مفكوك] *(mefkû:k) {OsT} sf.* Ayrılmış; sökülmüş; çıkarılmış.

mefkur, [Ar. fıḳra > mefḳûr مفقور] *(mefku:r) {OsT} sf.* Omurga kemikleri kırılmış olan.

mefkûre, [Ar. fikr > *(Ziya Gökalp türetmiştir) {OsT}* mefkûre مفكوره] *(mefkû:re) {OsT} is.* Ülkü; ideal.

mefkûreci, [mefkûre-ci] *(mefkû:reci) {OsT} sf.* **1.** Bir ülküyü kendine kılavuz edinmiş olan; ülkücü. **2.** Bir ülküye özlemle bağlılık duyan; ülkücü; idealist. **3.** Felsefe, sanat ve edebiyatta idealizm öğretisine bağlı olan.

mefkûrecilik, -ği [mefkûre-ci-lik] *(mefkû:recilik) is.* **1.** Bir ülküyü kendine kılavuz edinme, ya da bir ülküye özlemle bağlanma durumu; idealist olma durumu; ülkücülük; idealizm. **2.** *fel.* Varlığın, yalnız bu varlık hakkında edindiğimiz düşünceden ibaret olduğunu, düşünceden bağımsız bir gerçeklik bulunmadığını savunan öğreti. **3.** İdeali arama, ideale yönelme. **4.** Sanat ve edebiyatta gerçekten daha güzel bir ideali dile getirmeyi bekleyen ve amaçlayan öğreti.

mefkûrevi, [*OsT* mefkûre > mefkûrevî مفكوروى] *(mefkû:revi:) {OsT} sf.* Ülkü ile ilgili olan.

mefluc, [Ar. felc > meflüc مفلوج] *(mefl̂u:c) {OsT} sf.* → mefluç.

meflucen, [Ar. meflûc > meflûcen مفلوجاً] *(mefl̂u:'cen) {OsT} zf.* Felçli olarak; inmeli hâlde.

mefluç, -cu [Ar. felc > meflûc مفلوج] *(mefl̂u:ç) {OsT} sf.* Felce uğramış; kımıldayamaz duruma gelmiş olan; inmeli.

mefluk, -ğu [Ar. felek > meflûk مفلوك] *(mefl̂u:k) {OsT} sf.* Feleğin kahrına uğramış; yoksul; zavallı; çaresiz; miskin; bedbaht.

meflul, -lü [Ar. meflûl مفلول] *(mefl̂u:l) {OsT} sf.* **1.** Ufak parçalar hâlinde koparılmış; çentilmiş. **2.** (Kılıç için) kınında bulunan.

mefrağ, [Ar. ferâġ > mefrâġ مفراغ] *(mefra:ğ) {OsT} sf.* Bir sıvının döküldüğü yer; akarsuyun aktığı yer; yatak; mecra.

mefrak, [Ar. farḳ *(baş)* > mefraḳ مفرق] *is.* Kafanın en üst ve orta yeri; saçların ikiye bölündüğü yer.

mefrat, [Ar. mefrâṭ مفراط] *(mefra:t) {OsT} sf.* Pek büyük; çok kocaman.

mefred, [Ar. ferd *(tek, eşsiz)* > mefred مفرد] *{OsT} sf.* İri yarı; cüsseli; çok büyük; kocaman.

mefrenk, -gi [? mefrenk] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

mefreş, [Ar. ferş > mefreş مفرش] *{OsT} is.* Taşınırken yatak, yorgan gibi ev eşyalarını sarmaya yarayan, çadır bezi veya meşinden yapılmış büyük çuval.

mefret, [Ar. mefred مفرد => mefret مفرت] *{eAT} sf.* Büyük; iri; cesim.

mefrik, -ği [Ar. mefriḳ مفرق] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* Başın tepesi.

mefruğ, [Ar. ferâġ > mefrûġ مفروغ] *(mefru:ğ) {OsT} sf.* Başkasına bırakılmış, verilmiş; feragat edilmiş. ◻ **mefruğun-bih,** *{OsT} Bir kimseye tasarruf ve mülkiyet hakkı verilen şey.*|| **mefruğun-leh,** *{OsT} Bir şeyin tasarruf ve mülkiyet hakkı verilen kimse.*

mefruk[1], [Ar. farḳ > mefrûḳ مفروق] *(mefru.k) {OsT} sf.* Aralarına başka bir şey sokularak birbirinden ayrılmış olan.

mefruk[2], [Ar. mefrûk مفروك] *(mefru:k, k ince söylenir) {OsT} sf.* **1.** Ovulmuş. **2.** Safranla boyanmış.

mefruş, [Ar. ferş > mefrûş مفروش] *(mefru:ş) {OsT} sf.* **1.** Döşenmiş; döşeli. **2.** Yere serilen; döşeme olarak kullanılan; döşemelik.

mefruşat, [Ar. mefrûş > mefrûşât مفروشات] *(mefru:şa:t) {OsT} is.* **1.** Bir evin döşenmesinde kullanılan eşyaların tümü; döşeme. **2.** Döşemelik kumaş ve perde vb.

mefruşatçı, [mefruşat-çı] *(mefru:şa:tçı) {OsT} is.*

Döşemelik kumaş, perde vb. satan kimse; bu kişinin dükkânı.

mefruşatçılık, -ğı [mefruşat-çı-lık] *(mefru:şa:tçılık) {OsT} is.* Döşemelik kumaş ve perde satış işi; mefruşatçının yaptığı iş ve mesleği.

mefruz, [Ar. ifrāz > mefrūz مفروز] *(mefru:z) {OsT} sf.* Ayrılmış; bölünmüş; ifraz olunmuş.

mefruz, [Ar. farż > mefrūż / mefrūża مفروض /مفروضه] *(mefru:z) {OsT} sf.* **1.** Varsayılan; farz edilen. **2.** Farz kılınmış; yapılması borç sayılmış olan. ☐ **mefrûz suç,** *huk. Kanunda yazılı suçlardan olmayan ancak fail tarafından işlenirse suç olacağı düşünülerek işlenen suç; sözde suç.*

mefsah, [Ar. fesḫ > mefsaḫ مفسخ] *{OsT} is.* **1.** Bozma yeri; feshedecek yer. **2.** Bozma işi; feshetme.

mefsaka, [Ar. fısḳ > mefsaḳa مفسقه] *{OsT} is.* Günah işlenen yer.

mefsedet, -di [Ar. fesād > mefsedet مفسدت] *{OsT} is.* Bozgunculuk; fitnecilik; fesatlık.

mefsud, [Ar. faṣd *(kan alma) {OsT}* > mefṣūd مفصود] *(mefsu:d) {OsT} sf.* Kanı alınmış; kan alınan.

mefsuh, [Ar. fesḫ > mefsūḫ / mefsūḫa مفسوخ / مفسوخه] *(mefsu:h) {OsT} sf.* **1.** Yürürlükten kaldırılmış; hükümsüz bırakılmış; feshedilmiş. **2.** İptal edilmiş.

mefsuhiyet, [Ar. mefsūḫ > mefsūḫiyyet مفسوخيت] *(mefsu:hiyet) {OsT} is.* Geçersiz olma durumu; hükümsüz bırakılma hâli.

mefsul, -lü [Ar. faṣl > mefṣūl مفصل] *(mefsu:l) {OsT} sf.* Ayrılmış; ayrışık.

mefşu, -u'i [Ar. ifşā' > mefşūʾ مفشوء] *(mefşu:) {OsT} sf.* Yayılmış; duyulmuş; ifşa edilmiş.

meftah, [Ar. meftaḥ مفتح] *{OsT} is.* Hazine.

mefte, [Ar. mevtā => mefte / mehte] *{ağız} is.* Ölü. [DS]

meftuh, [Ar. feth > meftūḥ / meftūḥa مفتوح / مفتوحه] *(meftu:h) {OsT} sf.* **1.** Açılmış; açık. **2.** Zapt edilmiş; ele geçirilmiş. **3.** *dbl.* Arapça'da üstün (e, a) ile okunan harf.

meftuhiyet, [Ar. meftūḥ > mehtūḥiyyet مفتوحيت] *(meftu:hiyet, h kalın söylenir) {OsT} is.* Açık olma durumu; açık oluş.

meftuk, -ğu [Ar. fıtḳ > meftūḳ مفتوق] *(meftu:k) {OsT} sf.* Fıtığı çıkmış olan; fıtıklı.

meftul, -lü [Ar. fetl > meftūl مفتول] *(meftu:l) {OsT} sf.* Bükülmüş; fitil gibi yapılmış.

meftum, [Ar. fıṭām *(çocuğu sütten kesme)* > mefṭūm مفطوم] *(meftu:m) {OsT} sf.* (Çocuk için) memeden, sütten kesilmiş.

meftun, [Ar. fitne > meftūn مفتون] *(meftu:n) {OsT} sf.* **1.** Fitneye düşmüş. **2.** Büyülenmiş. **3.** Bir kimseye gönül vermiş; tutulmuş; tutkun; vurgun. **4.** Bir şey karşısındaki tutumu şaşkınlığa varacak durumda olan; şaşırmış. ☐ **meftun etmek,** *Birini kendine bağlamak; hayran bırakmak.*|| **meftun olmak,** *1. Gönülden bağlanmak; gönül vermek; tutulmak. 2. Şaşırtmak; şaşkınlığa düşürmek.*

meftunane, [Ar. meftūn + Far. āne مفتونانه] *(meftu:na:ne) {OsT} zf.* Kendinden geçmişçesine; tutkuncasına.

meftuniyet, [Ar. meftūn > meftūniyyet مفتونيت] *(meftu:na:ne) {OsT} is.* Meftunluk; tutkunluk.

meftunluk, -ğu [meftun-luk] *is.* Birine veya bir şeye aşırı ölçüde tutkun olma durumu; aşırı tutkunluk; vurgunluk.

meftur[1], [Ar. fıṭret > meftūr مفطور] *(meftu:r) {OsT} sf.* **1.** Yaratılmış; mahluk. **2.** Doğal; tabii; yaratılıştan olan; cibilli.

meftur[2], [Ar. fütūr > meftūr / meftüre مفتور / مفتوره] *(meftu:r) {OsT} sf.* Ümitsiz; kederli; bezmiş; bezgin; bıkmış.

mefturane, [Ar. meftūr + Far. -āne مفتورانه] *(meftu:ra:ne) {OsT} zf.* Ümitsiz olarak; bezgin bir hâlde.

mefturiyet, [Ar. meftūr > meftūriyyet مفتوريت] *(meftu:riyet) {OsT} is.* Bezgin olma; bıkkın olma; bezginlik; bıkkınlık.

meftut, [Ar. fett *(ufalama)* > meftūt مفتوت] *(meftu:t) {OsT} sf.* Kırıntı hâline getirilmiş; ufalanmış.

mef'ul, -lü [Ar. fi'l > mef'ūl / mef'üle مفعول / مفعوله] *(mef-u:l) sf.* **1.** Yapılmış; kılınmış; işlenmiş. **2.** Bir eylemin etkisi altında olan; yaptığı iş kendi üzerinde belli olan. **3.** *dbl.* Tümleç. **4.** *argo.* (Erkek için) pasif eşcinsel. ☐ **mef'ulün-anh,** *{OsT} dbl. Çıkma durumu; -den hali.*|| **mef'ulün-bih,** *{OsT} dbl. Yükleme durumu; -i hâli.*|| **mef'ulün-bih gayr-i sarîh,** *{OsT} dbl. Belirtisiz nesne.*|| **mef'ulün-fih,** *{OsT} dbl. Kalma durumu; -de hâli.*|| **mef'ulün-ileyh,** *{OsT} dbl. Yönelme durumu; -e hâli.*|| **mef'ulünleh,** *{OsT} dbl. "İçin" edatıyla bağlanan tümleç.*|| **mef'ulün-maa,** *{OsT} dbl. Araç durumu; -le hâli.*|| **mef'ulün-sarîh,** *{OsT} dbl. Nesne; düz tümleç; yükleme durumu.*

mefzaha, [Ar. mefżaḥa مفضحه] *{OsT} is.* Rezilliğe sebep olan şey.

mefzul, -lü [Ar. mefżūl مفضول] *(mefzu:l) {OsT} sf.* **1.** Fazla gelmiş olan. **2.** Üstün gelen.

mega, [Yun. megas *(büyük)* > mega / megali / megalo] *ek.* **1.** (Yabancı kelimelerde) "*büyük*" anlamı katan ek; dev; devasa. **2.** (Ölçü birimlerinde)

bir milyon kat anlamı veren ek; sembolü: M. 🗗 **mega store,** *Büyük mağaza.*

megafir, [Ar. miġfer > meġāfir مغافر] *(mega:fir) {OsT} is.* Savaşta başa giyilen demir tolgalar; miğferler.

megafon, [Fr. mégaphone] *is.* **1.** Ağız önüne getirilerek sesi uzağa iletmeye yarayan bir tür huni. **2.** Ses yükseltici.

megahertz, [Fr. mégahertz] *is. fiz.* Değeri bir milyon hertz olan frekans birimi; sembolü: MHz.

megak, [Ar. meġāk مغاك] *(meğa:k) {OsT} is.* Mezar; çukur.

megakçe, [Ar. meġāk + Far. -çe مغاكچه] *(meğa:kçe) {OsT} is.* Mezar; çukur.

megalib, [Ar. ġalebe > meġālib مغالب] *(meğa:lib) {OsT} sf.* Üstün gelmeye çalışan; üstün gelen; yenen.

megalik, -kı [Ar. miġlāḳ > meġāliḳ مغالق] *(meğa:lik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Kilitler; mandallar.

megaloman, [Fr. mégalomane] *is.* ve *sf.* **1.** (Kişi için) kendini bedenî, zihnî ve sosyal yönlerden çok üstün görme ve kendine aşırı değer verme biçiminde beliren psikolojik bozukluğu olan; büyüklük hezeyanına kapılan; megalomaniye tutulmuş. **2.** Her şeyin büyüğünü yapma merakında olan.

megalomani, [Fr. mégalomanie] *is.* **1.** Kişinin, kendini gerek vücut, güç kuvvet ve cinsel olarak bedenî, gerekse zihnî ve sosyal yönleri bakımından üstün görmesi ve kendine aşırı değer vermesi biçiminde beliren psikolojik bozukluk; büyüklük hezeyanı. **2.** Her şeyin büyüğünü yapma merakı.

megaspor, [Yun. megas *(büyük)* > sporos *(tohum)*] *is. biy.* Meydana gelen büyük ve dişi kabul edilen sporlar.

megaton, [Fr. mégatonne] *is.* **1.** Bir milyon ton değerindeki kütle birimi; sembolü: Mt. **2.** Bir milyon ton TNT(trinitrotolüen)'in patlamasıyla açığa çıkan enerjiye eşdeğer ölçü birimi: $4{,}18 \cdot 10^{15}$ jul.

megatonluk, -ğu [megaton-luk] *sf.* Belirtilen megaton kadar olan.

megavat, [Fr. mégawatt] *is.* Bir milyon vat değerinde elektrik güç birimi, sembolü: MW.

megavatlık, -ğı [megavat-lık] *sf.* Belirtilen megavat kadar olan.

megavil, [Ar. miġvel > meġāvil مغاول] *(meğavil) {OsT} is.* Hançerler; ince kılıçlar.

megazil, [Ar. miġzel > maġāzil مغازل] *(meğa:zil) {OsT} is.* İplik eğirmeye yarayan aletler; iğler.

megeç, -ci [? megeç / meğel] *{ağız} is.* Çapa. [DS]

megel, [? megel] *{ağız} is.* Kazma. [DS]

megellik, -ği [megel-lik] *{ağız} sf.* Çapalanma durumu gelmiş. 🗗 **megellik olmak,** *{ağız} (Bitki için) çapalanacak duruma gelmek.* [DS]

megemise, [Far. meğer + T. ise] *{ağız} bağ.* Meğerse. [DS]

megene, [? megene / meğene] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki demir. [DS]

meger, [Far. meger مگر] *{eAT} bağ.* Meğer; öte yandan. [DK]

megerek, -ği [? megerek] *{ağız} is.* Yiyecek, giyecek türü şeyler. [DS]

meges, [Far. meges / mekes مگس] *{OsT}is.* Sinek. 🗗 **meges-gîr,** *{OsT} Sinek kapan; örümceğin yaptığı ağ.*|| **meges-i engübin,** *{OsT} Bal sineği; arı.*|| **meges-rān,** *{OsT} Sinek kovan; yelpaze.*|| **meges-vār,** *{OsT} Sinek gibi.*

megez, [? megez] *{ağız} sf.* İş yapmaz. [DS]

megiçin, [Moğ. megiçin] *{eT} is.* Dişi yaban domuzu. [Nevâyî]

megil, [? megil / meğel] *{ağız} is.* **1.** Kazma. **2.** Çapa. [DS] 🗗 **megil etmek,** *{ağız} Toprağı çapa ile kabartmak; meğellemek; çapalamak.* [DS]

meğ, [ma / mağ / me / mığ *(yans.)*] *ünl.* Hayvan böğürtü veya bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *meğer-mek*

meğe, [? meğe] *{ağız} is.* İki tarla arasındaki sınır. [DS]

meğel[1], [Yun. makhélli => meğel] *{ağız} is.* **1.** Kazma. **2.** Çapa. [DS]

meğel[2], [? meğel] *{ağız} is.* **1.** Koyunun kırda yatırılıp dinlendirildiği yer. **2.** Koyunu kırda yatırıp dinlendirme. **3.** Yazın sığırların serinledikleri göl ya da dere kıyıları. [DS]

meğel[3], [mehel / meğel] *{ağız} sf.* Uygunsuz; yakışıksız. 🗗 **meğel görmek,** *{ağız}* Çok görmek; yakıştıramamak. [DS]

meğellemek, [meğel[1]-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Toprağı çapa ile kazmak, kabartmak; otlardan temizlemek. [DS]

meğelsimek, [? mehel > meğel-si-mek / mağ-simek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

meğemse, [Far. meger => meğer ise / meğemise] *{ağız} bağ.* Meğerse. [DS]

meğene[1], [? meğene] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki yassı demir. [DS]

meğene, [Far. miyāne => meğene] *{ağız} is.* Çorba yapmak için yağda kavrulmuş un. [DS]

meğer, [Far. meger مگر] *(me'ğer) {OsT} bağ.* **1.** Sonradan anlaşılan bir durumu ifade etmek için öğrenilen (-mişli) geçmiş zaman yüklemli bir cümleyi kendinden önceki cümleye bağlar; meğerse; oysaki. **2.** *{eAT}* Ancak; yalnız; fakat.

meğerime, [Far. meger => meğer-im-e / meğ(e)r-ise] *{ağız} bağ.* Oysa. [DS]

meğerki, [Far. meger ki مگر که] *(me'ğerki) {OsT} bağ.* İstek veya emir kipinde çekimlenmiş, biri diğerini engelleyecek durumda olan iki cümleyi birbirine bağlar.

meğermek, [bağırmak > beğermek > meğer-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Davar için) bağırmak; melemek. [DS]

meğerse, [Far. meğer + T. i-mek > i-se مگرسه] *(me'ğerse) {OsT} bağ.* Sonradan anlaşılan bir durumu ifade etmek için kullanılır; oysaki; hâlbuki; meğer.

meğersek, -ği [meğer-sek / meğir-sek] *{ağız} sf.* (Hayvan ya da insan için) yavrusuna çok düşkün. [DS]

ımeğersimemek, [meğer-si-me-mek / mē-si-me-mek] *{ağız} gçl. f. [-z]* Önemsememek. [DS]

meğersinmek, [meğer-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-r]* Değer vermek; önem vermek; önemsemek. [DS]

meğert, [? meğert] *{ağız} is.* Bakırcı örsü. [DS]

meğez, [? meğez] *{ağız} sf.* Bunak; sarsak. [DS]

meğezlenmek, [meğez-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Sürekli olarak durumundan yakınmak; sızlanmak. [DS]

meğil, [Yun. makhélli => meğil] *{ağız} is.* **1.** Çapa. **2.** Kazma. [DS]

-meğin, [-mağın / -meğin / -mağuñ / -meğüñ] *{eAT} yap e.* → -mağın.

-meğine, [-ma(k)-ı-n-a / -meğine] *{eAT} yap. e.* → -mağına.

meğirsek, [meğir-se-k / meğer-se-k] *{ağız} sf.* (İnsan ve hayvan için) yavrusuna çok düşkün olan. [DS]

meğirsemek, [meğir-se-mek / meyir-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* (İnsan ve hayvan için) yavrusuna sevgi ile ve sevecenlikle davranmak. [DS]

meğremek, [meğ *(yans.)* > meğ-(i)r-e-mek مكرمك] *{eAT} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Melemek.

meğreşmek, [meğ-re-ş-mek مكرشمك] *{eAT} işteş. f. [-ür]* Meleşmek.

meğrise, [Far. meger => meğ(e)r-i-se] *{ağız} bağ.* Oysa. [DS]

-meğüm, [-ma(k)-um / -meğüm] *{eAT} yap. e.* → mağum.

-meğüngüng, [-mağ-uñ-uñ / -meğüñüñ] *{eAT} yap. e.* → -mağungung.

meğze, [? meğze] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

meh[1], [mā / mē / meh] *{eT} {ağız} ünl.* **1.** → ma[3]. [DLT] [DS] **2.** *{ağız}* Hayvan çağırma ünlemi. [DS] **3.** *{ağız} e. "Tamam mı?"* anlamında pekiştirme edatı. [DS]

meh[2], [Far. māh / meh مه] *{OsT} is.* **1.** Ay. **2.** Yılın on ikide biri; ay. **3.** Genç ve güzel kimse. **4.** *tasvf.* Çile doldurmaya yeni başlamış derviş. **5.** *sf.* Ay gibi güzel ve parlak; aya benzeyen. ◻ **meh-likā,** *{OsT} Ay yüzlü; sevgili; güzel; dilber.*|| **meh-sitāre,** *{OsT} Ay talihli; talihinin yıldızı ay gibi parlak olan.*|| **meh-şid,** *{OsT} Ay; ay ışığı.*|| **meh-vār,** *{OsT} 1. Ay gibi. 2. Aylık; maaş.*|| **meh-vāre** *{OsT}, Aylık; maaş.*|| **meh-veş** *{OsT}, Ay gibi; güzel; dilber.*

meh[3], [Ar. meheb => meh ?] *{ağız} is.* Esinti; az yel. [DS]

mehab, -bbı [Ar. mehebb > mehābb مهاب] *(meha:b) {OsT} is.* Rüzgârın estiği yerler.

mehabet, [Ar. heybet > mehābet مهابت] *(meha:bet) {OsT} is.* **1.** Büyük ve saygıdeğer kişilerin karşısında duyulan korku ile karışık saygı. **2.** Büyüklük; ululuk, yücelik.

mehabetli, [mehabet-li] *sf.* **1.** Heybetli; korkunç. **2.** Saygı ve hürmet uyandıran.

mehabil, [Ar. mehbil > mehābil مهابل] *(meha:bil) {OsT} is. anat.* Döl yolları.

mehacim, [Ar. miḥcem > meḥācim محاجم] *(meha:cim) {OsT} is.* **1.** Çekip emmeye yarayan organlar ve araçlar. **2.** Hacamat şişeleri.

mehak, -kı [Ar. mehaḳ مهق] *{OsT} is.* Durgun suyun yeşilliği.

mehal, -li [Ar. mehāl مهال] *(meha:l) {OsT} is.* **1.** Korku yeri. **2.** Süre; vade; mehil.

mehalik, -ği [Ar. mehleke > mehālik مهالك] *(meha:lik) {OsT} is.* **1.** Tehlikeli yerler. **2.** Tehlikeli işler.

meham, -mmı [Ar. mühimm > mehāmm مهام] *(meha:m) {OsT} sf.* **1.** Önemli şeyler; gerekli işler. **2.** Büyük işler. **3.** Düşündürücü şeyler. ◻ **mehāmşinās,** *İşten anlayan; işinin ustası.*

mehan, [Ar. mehān مهان] *(meha:n) {OsT} sf.* Küçümsenmiş; hor görülmüş.

mehanen, [Ar. mehān > mehānen مهاناً] *(meha:nen) {OsT} zf.* Küçümsenerek; hor görülerek.

mehanet, [Ar. mehān > mehānet مهانت] *(meha:net) {OsT} is.* Hakir görülme; hor görülme; küçümseme.

mehar, [Far. mehār مهار] *(meha:r) {OsT} is.* **1.** Devenin burnuna geçirilen file burunluk. **2.** Yular; dizgin.

mehari, [Far. mehrī > mehārī مهارى] *(meha:ri:) {OsT} is.* Hecin develeri.

mehaviş, [Ar. mehveş > mehāviş مهاوش] *(meha:viş) {OsT} is.* Karışık ve kalabalık yerler.

mehayif, [Ar. ḫavf > meḫāyif مخايف] *(meha:yif) {OsT} sf.* Korku verenler. ◻ **mehayif müfettişi,** *tar. İmparatorluk döneminde, olağanüstü yetkilerle donatılmış olarak olağanüstü yerlere gönderilen Divan-ı hümayuna karşı sorumlu kadı.*

me'haz, [Ar. aḫẕ > me'ḫaẕ مأخذ] *{OsT} is.* **1.** Bir eser yazarken başvurulan kaynak. **2.** Bir şeyin alındığı, çıkarıldığı yer; kaynak.

mehbez, [meh ? + bez / mahbez / mahfes / mehmez] *{ağız} is.* Kadınların başlarına örttükleri örtü; yazma. [DS]

mehbil, [Ar. mehbil مهبل] *{OsT} is.* **1.** Döl yolu. **2.** Döl yatağı.

mehbilî, [Ar. mehbil > mehbilī مهالى] *(mehbili:) {OsT} sf.* Döl yolu veya yatağı ile ilgili olan.

mehbit, [Ar. hubūṭ > mehbiṭ مهبط] *(mehbit, t kalın söylenir) {OsT} is.* İniş yeri; inilen yer. 🗗 **mehbit-i envār,** *{OsT} Nurların ineceği yer.*|| **mehbit-i ilhām,** *{OsT} İlhamın ineceği yer.*

mehbut, [Ar. habṭ *(yanılma) {OsT}* > mehbūṭ مهبوط] *(mehbu:t) {OsT} sf.* Korkudan şaşırarak yanlışlığa düşen; korkudan şaşırmış; korku ve hayrete düşmüş.

mehcebin, [Far. meh-cebīn مهجبين] *(mehcebi:n) {OsT} sf.* Ay alınlı; parlak alınlı.

mehcur, [Ar. hicr > mehcūr / mehcūre مهجور] *(mehcu:r) {OsT} is.* **1.** Uzaklaşmış; ayrı düşmüş; ayrılmış. **2.** Bırakılmış; terk edilmiş. **3.** Kullanımdan düşmüş; kullanılmaz olmuş.

mehcuriyet, [Ar. mehcūr > mehcūriyet مهجوريت] *(mehcu:riyet) {OsT} is.* **1.** Ayrılık; uzaklık. **2.** Terk edilme. **3.** Bırakılma; unutulma.

mehcüv, -vvü [Ar. hicv > mehcüvv مهجو] *{OsT} sf.* Yerilmiş; hicvedilmiş.

mehçe, [Far. meh *(ay) {OsT}* > meh-çe / mahçe مهچه] *{OsT} is.* Minare, kubbe, bayrak gönderi gibi yerlere takılan küçük hilal; alem.

mehd, [Ar. mehd مهد] *{OsT} is.* Beşik. 🗗 **mehd-ārā,** *{OsT} Beşik süsleyen.*|| **mehd-ārā-yı vücut olmak,** *{OsT} Dünyaya gelmek.*|| **mehd-i asmānî,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **mehd-i mîna,** *{OsT} Gökyüzü.*|| **mehd-i ulyā-yı saltanat,** *{OsT} Padişahın annesi; valide sultan.*|| **mehd-i zuhūr,** *{OsT} Meydana çıkma beşiği.*

mehdah, [Ar. meddaḥ => mehdah] *{ağız} sf.* Şakacı; eğlendirici. [DS]

mehdep, [Ar. mekteb => mehdep] *{ağız} is.* Okul; mektep. [DS]

mehdi, [Ar. hidāyet > hüdā > mehdī مهدى] *(mehdi:) {OsT} sf.* **1.** Doğru yolda olan; hidayete eren. **2.** (Hz. Muhammet ve bazı peygamberler için) Allah tarafından hidayete erdirilen. **3.** Kıyamet gününden önce gökten Allah'ın izni ve emriyle inerek bütün insanları mutluluğa kavuşturacağına, Deccal'ı öldürerek yeryüzünü sonsuz bir barış ve sevinçle dolduracağına inanılan ermiş.

Mehdicilik, -ği [Mehdī *(on birinci imam Hasan Asker'in oğlu) {OsT}* > mehdī-ci-lik] *is.* Hz. İsa öyküsünden esinlenerek bazı İslam mezheplerinde, on iki imamdan biri olan Mehdi'nin ölmediğine, kıyamet gününe yakın zamanda dünyaya tekrar dönerek insanlara adalet dağıtacağına, kötülüklere son vereceğine inananların tuttuğu yol.

mehdiye, [Ar. mehdiye مهديه] *{OsT} is.* Armağan; hediye.

Mehdiye, [Muhammed Ahmed Mehdī > mehdīye] *(mehdi:ye) {OsT} is.* Muhammed Ahmed Mehdi'nin kurduğu (1881) dünya hakimiyeti ilkesine dayanan, İslam'ın şartlarından biri olan haccın yerini cihadın aldığı tarikatın adı.

mehdum, [Ar. hedm *(yıkma)* > mehdūm / mehdūme مهدومه / مهدوم] *(mehdu:m) {OsT} is.* Yıkılmış; harap olmuş.

meheb, -bbi [Ar. hebib *(rüzgâr)* > mehebb مهب] *{OsT} is.* Rüzgârın estiği yer.

mehek[1], -kki [Ar. meḥekk محك] *{OsT} is.* **1.** Ayar taşı; mihenk taşı. **2.** *{ağız} sf.* Deneme. [DS]

mehek[2], -ği [? mehek] *{ağız} sf.* Eğreti. [DS]

mehek[3], -ği [? mehek] *{ağız} is.* **1.** Hastalık; sakatlık. **2.** *sf.* Bozuk. [DS]

mehel[1], [? mehel] *{ağız} sf.* **1.** Uygun; yerinde; denk; eş değerde. **2.** Gerekli. [DS] 🗗 **mehel görmek,** *{ağız} Uygun bulmak; yaraşır görmek.* [DS]|| **mehel olmamak,** *{ağız} Alçak gönüllü davranmamak.* [DS]

mehel[2], [Ar. mehl => mehel] *{ağız} is.* Zaman. [DS]

mehelimsemek, [mehel-im-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Benimsemek; önemsemek. [DS]

mehelsek, -ği [mehel-se-k مهلسك] *{eAT} sf.* Merhametli; şefkatli.

mehelsimek, [mehel-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Değer vermek; önemli bulmak. [DS]

mehelsizlik, -ği [mehel-siz-lik] *{ağız} is.* Uygunsuzluk; saygısızlık. [DS]

mehenk[1], -gi [Ar. mihakk] *is.* **1.** Altının ayarını anlamak için kullanılan taş; denek taşı; mihenk. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin değerini, ahlakını anlamaya yarayan şey.

mehenk[2], -gi [mehenk] *{ağız} is.* Düğün eğlencesi. [DS] 🗗 **mehenk yeri,** *{ağız} Bir ilin, ilçenin veya köyün belli başlı ve en kalabalık yeri.* [DS]

mehenkçi, [mehenk-çi] *{ağız} is.* Alaycı. [DS]

mehenkli, [mehenk-li] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) sağlığı bozulmuş; özürlü. **2.** (Mal için) özürlü; sakat. [DS]

mehere, [Ar. māḥir > meḥere محره] *(meher, h kalın söylenir) {OsT} is.* Hüner sahipleri; usta kişiler.

mehere, [Far. meger => mehere] *{ağız} zf.* Belki. [DS]

mehersimek, [mehel-simek / meher-si-mek] *{ağız}*

gçl. f. [-r] Değer vermek; önem vermek; önemsemek.[DS]

mehersinmek, [mehel-si-n-mek / meher-si-nmek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Değer vermek; önemli saymak. [DS]

mehesimek[1]**,** [mehe-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Ummak; beklemek. [DS]

mehesimek[2]**,** [mehe-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Önem vermek. [DS]

mehesiz, [mehe-siz] *{ağız} sf.* **1.** Güç beğenen; müşkülpesent. **2.** Boşboğaz; geveze. [DS]

meheyci, [mehenk-çi / mehey-ci] *{ağız} sf.* Alaycı. [DS]

mehgeme, [Ar. maḥkeme => mehgeme] *{ağız} is.* Mahkeme. [DS]

mehib, [Ar. heybet > mehīb مهيب] *(mehi:b) {OsT} sf.* **1.** İri yapılı; cüsseli; heybetli; büyük. **2.** Korku verici; korkunç; tehlikeli. **3.** *is. zool.* Aslan.

mehil[1]**,** [Ar. hevl > mehīl مهيل] *(mehi:l) {OsT} sf.* (Yer için) korku veren; korkunç.

mehil[2]**, -hli** [Ar. mehl مهل] *{OsT} is.* **1.** Bir işin yapılabilmesi, gerçekleşmesi için zaman tanıma; vade; süre; vakit; mühlet. **2.** *huk.* Süre. ◻ **mehil vermek,** *Süre tanımak.*|| **mehil müddeti,** *1. Önceden tanınan süre; zaman tanıma. 2. Devlet memurlarının atamalarında yeni yerlerine gidebilmeleri için tanınan yasal süre.*

mehil[3]**,** [mehel / mehil] *{ağız} sf.* Uygun; denk; yerinde. [DS]

mehilsek, -ği [mehil-se-k مهلسك] *{eAT} sf.* → mehelsek.

mehimsemek, [mehim-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Önem vermek; önemsemek; değer vermek. [DS]

mehin, [Ar. hevn > mehīn مهين] *(mehi:n) {OsT} sf.* Aşağı; önemsiz; hor; ufak; hakir.

mehir[1]**,** [Ar. mehr / mihr مهر] *is.* Müslüman bir erkeğin nikâhı sırasında karısına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği mal veya para; mihr.

mehir[2]**,** [Far. mehīr مهير] *(mehi:r) {OsT} is. gök b.* Ay; kamer.

mehire[1]**,** [Ar. mehāret > mehīre مهيره] *(mehi:re) {OsT} sf.* (Kadın için) çok usta; çok mahir.

mehire[2]**,** [Ar. mihr > mehīre مهره] *(mehi:re) {OsT} sf.* (Kadın için) nikâh bedeli pahalı olan.

mehirsek, -ği [mehir-se-k] *{ağız} sf.* Sevgisi gerçek ve sürekli olan. [DS]

mehirsemek, [mehel-se-mek / mehir-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Değer vermek; önem vermek; önemli saymak. [DS]

mehirsinmek, [mehel-si-n-mek / mehir-si-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

mehist, [Far. mehist مهست] *{OsT} sf.* Ağır.

mehl, [Ar. mehl مهل] *{OsT} is.* → mehil.

mehle[1]**,** [Far. pahlū *(yan)* [Räsänen] => mehle] *{ağız} is.* Kasaplık hayvanların omuz başlarından çıkarılan, külbastı ve pastırma yapmakta kullanılan makbul et. [DS]

mehle[3]**,** [? mehle] *{ağız}* Küçük bakır sahan. [DS]

mehle[2]**,** [Ar. maḥalle => mehle] *{ağız} is.* Mahalle. [DS]

mehle[4]**,** [? mehle] *{ağız} is.* Avlu. [DS]

mehleke, [Ar. helāk > mehleke / mehlike مهلكه] *is.* **1.** Tehlikeli yer. **2.** Tehlikeli iş.

mehlem, [Ar. merhem => mehlem] *{ağız} is.* Merhem. [DS]

mehlemek[1]**,** [meh-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Vermek. [DS]

mehlemek[2]**,** [emek-le-mek > emeh-le-mek > meh-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Emeklemek. [DS]

mehlen, [Ar. mehl > mehlen مهلاً] *(me'hlen) {OsT} zf.* Süre tanıyarak; acele etmeksizin.

mehlep, [Ar. maḥleb] *{ağız} is.* Aşılanmamış kiraz ağacı. [DS]

mehlika, [Far. meh *(ay)*+Ar. liḳā' *(yüz)* مهلقاء] *(mehlika:) {OsT} sf.* Ay yüzlü; güzel.

mehma, [Ar. mehmā مهما] *(mehma:) {OsT} zf.* Olduğu kadar.

mehmaemken, [Ar. meh-mā emken مهما امكن] *(mehma:emken) {OsT} zf.* Mümkün olduğu kadar.

mehmel, [? mehmel] *{ağız} is.* Yatak konulan kapısız dolap; yüklük. [DS]

mehmelet, -di [? mehmelet / mehmen] *{ağız} is.* Bunak; aptal. [DS]

mehmen, [? mehmen / mehmelet] *{ağız} is.* → mehmelet.

mehmet, [Ar. hamd > muhammed محمد => mehmet] *sf.* Pek çok kere övülmüş olan; güzel huyları çok olan; muhammet.

Mehmetçik, -ği [mehmet-çik] *is.* Türk askerine verilen ad.

mehmez, [? mehmez] *{ağız} is.* Baş örtüsü. [DS]

mehmil, [? mehmil] *{ağız} is.* **1.** Tahtadan yapılmış tahıl ambarı. **2.** Dolap. [DS]

mehmum, [Ar. hemım > mehmūm مهموم] *(muhmu:m) {OsT} sf.* Düşünceli; endişeli.

mehmus, [Ar. hems *(hafif gürültü)*] > mehmūs مهموس] *(mehmu:s) {OsT} sf.* Gizli; saklı.

mehmusen, [Ar. mehmūs > mehmūsen مهموساً] *(mehmu:sen) {OsT} zf.* Gizli bir şekilde; gizli olarak.

mehmuz, [Ar. hemze > mehmūz مهموز] *(mehmu:z) {OsT} sf.* **1.** Hemzeli. **2.** Ayıplanmış. **3.** *is.* Mahmuz. **4.** Köprülerin ayaklarında, suyun geldiği veya gittiği yana doğru yapılan çıkıntı. **5.** *dbl.* Arapça'da aslî harflerinden biri hemze olan kelime. ◻ **mehmuzü'l-ayn,** *Aslî ikinci harfi hemze olan kelime.*|| **mehmuzü'l-lām,** *Aslî üçüncü harfi hemze olan kelime.*

mehmuze, [Ar. mehmüze مهموزه] *(mehmu:z) {OsT} is.* Çavdarda hastalık sebebiyle meydana gelen bir tür mantar; çavdar mahmuzu.

mehni, [Yun. pahní =>mehni] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

mehpare, [Far. meh-pāre مهپاره] *(mehpa:re) {OsT} is.* **1.** Ay parçası. **2.** Ay parçası kadar güzel kadın.

mehperest, [Far. meh-perest مهپرست] *{OsT}sf.* **1.** Ay'a tapan. **2.** *mecaz.* Âşık.

mehperestan, [Far. meh-perestān مهپرستان] *(mehperesta:n) {OsT} is.* **1.** Ay'a tapanlar. **2.** *mecaz.* Âşıklar.

mehr, [Ar. mehr / mihr مهر] *{OsT} is.* → mehir. ◻ **mehr-i muaccel,** *{OsT} huk. Nikâhta kıza verilen para.*|| **mehr-i müeccel,** *{OsT} huk. Boşanma veya ölüm hâlinde kız tarafına verilmesi nikâhta kararlaştırılan bedel.*|| **mehr-i müsemmā,** *{OsT} huk. Kadın için iki tarafın rızasıyla ve nikâh akdi sırasında belirlenen mehir.*

mehre, [? mehre] *{ağız} is.* Büyük tahta kalıpla çamurdan yapılan duvar. [DS]

mehreb, [Ar. mehreb مهرب] *{OsT} is.* **1.** Ürküp kaçma. **2.** Sığınacak yer.

mehri, [Ar. mehrī مهری] *(mehri:) {OsT} is.* Hecin devesi.

mehru, [Far. meh-rü مهرو] *{OsT} sf.* (Güzel kadın için) ay yüzlü.

mehruyan, [Far. meh-rüyān مهرویان] *(mehru:ya:n) {OsT} is.* Ay yüzlü güzeller.

mehtab, [Ar. Far. meh *(ay)*+tāb *(ışıklı, parlak)* مهتاب] *(mehta:b) {OsT} is.* → mehtap.

mehtabi, [Far. mehtāb > mehtābī مهتابی] *(mehta:bi:) {OsT} sf.* Mehtap seyretmek için yapılmış küçük kulübe; kameriye.

mehtabiye, [Far. mehtāb =>mehtābiyye مهتابیه] *(mehta:biye) {OsT} is.* **1.** Gece fişeği; maytap. **2.** *ed.* Ay ışığı için yazılmış şiir.

mehtap, -bı [Ar. Far. meh *(ay)* + tāb *(ışıklı, parlak)* مهتاب] *(mehta:p) {OsT} is.* **1.** Ay ışığı. **2.** Dolunay. ◻ **mehtaba çıkmak,** *Ay ışığında dolaşmak.*

mehtaplı, [mehtap-lı] *sf.* (Gece için) dolunaya rastlayan; ay ışığı olan.

mehte, [Ar. mevtā => mefte / mehte] *{ağız} is.* Ölü. [DS]

mehter, [Far. mihter مهتر] *{OsT} is.* **1.** Yüksek rütbeli hizmetçi. **2.** Binek ve yük hayvanlarına bakan uşak; at uşağı. **3.** Tanzimat'tan önce Babıâli çavuşuna verilen isim; kavas. **4.** Memuriyet tayinleri çıkanlara, rütbe veya nişan kazananlara müjde götüren kimse; müjdeci. **5.** Çadırlara bakan uşak. **6.** Mehterhane takımında görevli kişi. **7.** Hac döneminde Hicaz'a sürre alayı çıkarıldığı zaman mahalle aralarında dolaşarak para toplayan tellal. ◻ **mehter duası,** *Mehter takımının çalmasından sonra yapılan dua.*|| **mehter harp duası,** *Savaşa başlamadan önce mehter takımı tarafından yapılan dua.*|| **mehter musikisi,** *Mehter müziği.*|| **mehter müziği,** *Mehter sazlarıyla çalınan, askerî ve eğlence musikisi türlerini kapsayan 24 sesten meydana gelen müzik.*|| **mehter takımı,** *Mehter musikisi çalan topluluk; mehterhane.*|| **mehter yürüyüşü,** *Mehterhanenin bir yandan çalıp bir yandan da geçit resmi esnasında protokulü ve halkı selamlamak maksadıyla, üç adım attıktan sonra durup sola, arkasından yine üç adım attıktan sonra durup sağa dönerek selam verdiği ve böyle devam edip giden yürüyüş.*

mehteran, [Far. mihter > mihterān مهتران] *(mehtera:n) {OsT} is.* Mehterler. ◻ **mehterān-ı ahūr-ı küçük,** *{OsT} Has ahırda bulunan araba atlarına bakanlar.*|| **mehterān-ı alem,** *{OsT} Emir-i alemin yanında bulunarak saltanat sancaklarını taşıyan altı görevli.*|| **mehterān-ı hayme,** *{OsT} Padişahın seferde iken çadırını (otağ-ı humayun) kuran, koruyan dört bölüğe verilen ad; çadır mehteri.*

mehterbaşı, [Far. mehter + T. baş-ı] *{OsT} is.* Mehter takımının yetiştirilmesi ve çalışmasından sorumlu kimse; mehterhanenin başı.

mehterhane, [Far. mihter-ḫāne مهترخانه] *(mehterha:ne) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde, hakimiyet ve saltanat sembolü olarak zurna, nakkare, nefir, zil, davul ve kösten kurulu askerî mızıka takımı. ◻ **mehterḫāne-i alem,** *{OsT} Padişah sancaklarını taşıyan bölük; sancaktar bölüğü.*|| **mehterhāne-i hayme,** *{OsT} Çadır, kumaş veya deri döşeme yapılıp korunan yer.*|| **mehterhāne-i tabl-ı alem,** *{OsT} Saray mehterhanesi ve sancaklarının meydana getirdiği takım.*

mehtuk, [Ar. hetk > mehtük مهتوك] *(mehtu:k) {OsT} is.* Yırtılmış; bozulmuş.

mehub, [Ar. heybet > mehūb مهوب] *(mehu:b) {OsT} sf.* Heybetli; korkunç.

me'huz, [Ar. aḫẕ > me'ḫūẕ / me'ḫüze مأخوذ / مأخوذه] *(me-hu:z) {OsT} sf.* **1.** Alınmış; çıkarılmış. **2.** Ödünç olarak alınmış; alıntı.

me'huzat, [Ar. me'ḫūẕ > me'ḫūẕāt مأخوذات] *(mehu:-za:t) {OsT} is.* **1.** Alınan paralar. **2.** Alınan paraların deftere yazıldığı hane. ◘ **me'hūzāt ve medfūāt,** *Gelirler ve giderler hesabı.*

mehva, [Ar. mehvā مهوا] *(mehva:) {OsT} is.* Yar; uçurum.

mehveş, [Ar. mehveş] *is.* Karışık ve kalabalık.

mehveş, [Fr. meh-veş] *is.* ve *sf.* **1.** Ay gibi. **2.** (Kadın için) güzel.

mehyum, [Ar. heym > mehyūm مهيوم] *{OsT}sf.* Şaşmış; şaşakalmış.

mehzul, -lü [Ar. mehzūl مهزول] *(mehzu:l) {OsT} sf.* Zayıf; cılız; arık.

mehzum, [Ar. hezimet > mehzūm مهزوم] *(mehzu:m) {OsT} sf.* Bozguna uğramış; yenilmiş. ◘ **mehzum kılmak,** *{OsT} Mağlup etmek; yenmek.*

me'in, [Ar. me'in مئن] *{OsT} is.* Ağlanacak ve inlenecek yer.

mejek, [Sansk. mayika / *bañ-mak *(batırmak)* > bañak / mejek [Clauson]] *{eT} is.* Pislik. [DLT]

mejeng, [Far. mejeng مژنگ] *{OsT} is.* **1.** Üzüntü; tasa; keder. **2.** İğrençlik; hoş olmama.

mejgeldek, -ğı [? mejgeldek] *{ağız} is.* Anguta benzer göçmen bir kuş. [DS]

-mek, [-maḳ / -mek] *{eT} {eAT} yap. e.* → -mak. [ETY]

mek[1], [mek] *{ağız} sf.* Diz çökmüş durumda; diz üstü. [DS]

mek[2], [Erme. mek] *sf.* Bir.

mekabir, [Ar. maḳbere > maḳābir / meḳābir مقابر] *(meka:bir, k kalın ve uzun okunur) {OsT} is.* Mezarlar; kabirler.

mekadir[1], [Ar. miḳdār > maḳādīr مقادير] *(meka:di:r) {OsT} is.* Miktarlar. ◘ **mekādîr-i müştereke,** *Aynı ölçü ile ölçülebilen miktarlar.*

mekadir[2], [Ar. maḳderet > meḳādir مقادر] *(meka:dir) {OsT} is.* Kuvvetler; kudretler.

mekâhil, [Ar. mikḥel > mekāḥil مكاحل] *(mekâ:hil) {OsT} is.* Göze sürme çekmekte kullanılan araçlar; sürmelikler.

mekâ'id, [Ar. mekīde > mekā'id مكائد] *(meka:id) {OsT} is.* Hileler ve aldatmalar. ◘ **mekâid-i ā'dā,** *Düşmanların hileleri.*

mekâ'il, [Ar. mikyā > mekāyil > mekā'il مكائل] *(mekâ:il) {OsT} is.* → mekayil.

mekâmin, [Ar. ımekmen > ımekāmin مكامن] *(mekâ:-min) {OsT} is.* Gizlenilecek yerler.

mekân, [Ar. kevn > mekān مكان] *(mekâ:n) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin, bir kişinin bulunduğu yer; bulunulan yer. **2.** Bir olayın geçtiği, eylemin gerçekleştiği yer; yer. **3.** Belli bir kullanıma ayrılmış olan alan; yer. **4.** Oturulan yer; konut; ev. **5.** *fiz.* Uzay. **6.** *tasvf.* Oluş eyleminin gerçekleştiği yer; varlıkların görünüş alanı. ◘ **mekân akustiği,** *fiz. İçinde bulunulan yerin ses düzeni.*|| **mekândan münezzeh,** *{OsT} Yeri olmayan; mekân kavramının dışında olan; Allah.*|| **mekân grupları,** *Bir yeri dolduran nesneler.*|| **mekân-ı muhāyyere,** *{OsT} huk. İki kişinin ortak bir konutu nöbetleşe kullanmaları; devre mülk sistemi.*|| **mekân-ı refi',** *{OsT} Yüksek yer.*|| **mekân tutmak,** *{OsT} Bir yeri yurt edinmek; yerleşmek.*|| **mekân zarfı,** *{OsT} dbl. Yer zarfı; yer belirteci.*

mekâncı, [mekân-cı] *(mekâncı) is.* Mekân tutan kimse; bir yere yerleşen kişi.

mekânen, [Ar. mekān > mekānen مكاناً] *(mekâ:'nen) {OsT} zf.* Yer bakımından.

mekânet, [Ar. makānet مكانت] *(mekâ:net) {OsT} is.* **1.** Güç; kuvvet; nüfuz. **2.** Ağırbaşlılık; dayanıklılık.

mekâni, [Ar. mekān > mekānī مكانى] *(meka:ni:) {OsT} sf.* Yerle, mekânla ilgili.

mekanik, -ği [Yun. mekhane *(makine)* > mekhanikos / Lat. mechanicus > Fr. mécanique] *sf.* **1.** Bir makine veya alet tarafından hareket ettirilen. **2.** Bir makine, alet veya mekanizmanın eylemi sonucunda oluşan **3.** Mekanizması olan. **4.** *mecaz.* (İnsan hareketleri için) isteğe bağlı olmayan; düşünce ve iradenin rolü olmadan meydana gelen; makine gibi yapılan; düşünmeden yapılan; mihaniki. **5.** Kuvvetleri, hareketleri ve bunların etkilerini inceleyen fizik bilimiyle ilgili; hareket ve denge kanunlarıyla ilgili. **6.** *is. fiz.* Kuvvetleri ve bunların etkilerini, cisimlerin hareketlerini, denge kanunlarını inceleyen bilim dalı. **7.** Makinelerin yapım ve çalışmalarının incelenmesi. **8.** Mekanik konuları üzerine yazılmış kitap.

mekanikçi, [mekanik-çi] *is.* ve *sf. fel.* **1.** Bütün olayları ve canlı hareketlerini bir otomatik makine işleyiviyle açıklayan görüş yanlısı olan. **2.** Mekanikçiliğe ilişkin.

mekanikçilik, -ği [mekanik-çi-lik] *is. fel.* **1.** Bütün fiziksel olayları, uzay ve uzayda yer değiştirme durum ve kanunlarıyla açıklayan görüş; mekanizm. **2.** Canlı hareketlerini, organik olayları bir otomatik makine işleyiviyle ve neden-sonuç ilişkisine dayanan mekanik yasalarla açıklayan görüş; mekanizm.

mekanikleştiricilik, -ği [mekanik-leş-tir-ici-lik] *is.* İnsan-makine ikilemini model alan maddeci görüş ve kuram.

mekânis, [Ar. miknese > mekānis مكانس] *(mekâ:nis) {OsT} is.* Süpürgeler.

mekanist, [Fr. mécaniste] *sf.* Mekanikçi; mekanikçilik yanlısı.

mekanizasyon, [Fr. mécanisation] *is.* Mekanik düzen kurma işlemi.

mekanize, [Fr. mécanisé] *sf.* Makine kullanılarak yapılan; makinelerden yararlanılan. 🗗 **mekanize birliği,** *as. Motorlu ve hafif zırhlı araçlarla donatılan ve kısmen piyadeden meydana gelen askerî birlik.*

mekanizm, [Fr. mécanisme] *is. fel.* → mekanikçilik.

mekanizma, [Lat. ınechanisma] *is.* **1.** Tahrik, frenleme, kilitleme, zil çalma gibi belli bir sonuç elde edecek biçimde düzenlenmiş organlar ve parçalar bütünü; düzenek. **2.** Birbiriyle ilgili organların çalışma biçimi. **3.** *mecaz.* İşleme biçimi. **4.** *as.* Ateşli silahların çalışmasını sağlayan mekanik düzenek. **5.** İnsana ilişkin bir işlevde birbirine bağlı işlemler zinciri; süreç. **6.** Karmaşık ve güçlü bir yapısı bulunan büyük örgüt. **7.** *psikol.* Ruhsal işlevlerin yönetimi ile ilgili sıra, düzen veya temel kiplik; süreç.

mekara, [? mekara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mekâre, [Ar. mükārī / mekāre / mekārī مكارى / مكاره] *(mekâ:re) {OsT} is.* Mekkâre; kira ile tutulan hayvan; yük hayvanı.

mekârib, [Ar. mikreb > mekārib مكارب] *(mekâ:rib) {OsT} is.* Sabanlar.

mekârih, [Ar. mekrrehet > mekārih مكاره] *(mekâ:rih) {OsT} is.* **1.** Tiksinilecek şeyler. **2.** Mekruh olan şeyler. **3.** Sıkıntılar; dertler.

mekârim, [Ar. kerem > mekārim مكارم] *(mekâ:rim) {OsT} is.* Keremler; cömertlikler; el açıklıkları. 🗗 **mekârim-kâr,** *{OsT} Eli açık; cömert.*|| **mekârim-penāh,** *{OsT} Cömertliğe sığınan.*|| **mekârim-perver,** *{OsT} Cömert; eli açık.*

mekaris, [Ar. mıḳrāṣ > meḳārīṣ مقاريص] *(meka:ri:s) {OsT} is.* Makaslar; kesici aletler.

mekariz, [Ar. miḳrāż > meḳārīż مقاريض] *(meka:ri:z) {OsT} is.* Kesici aletler; makaslar.

mekâsib, [Ar. mekseb / meksib > mekāsib مكاسب] *(meka:sib) {OsT} is.* Kazançlar; kazanç yerleri; kazanç araçları.

mekâtib[1], [Ar. mekteb > mekātib مكاتب] *(mekâ:tib) {OsT} is.* Okullar; mektepler. 🗗 **mekâtib-i āliye,** *{OsT} Yüksek okullar.*|| **mekâtib-i husūsiye,** *{OsT} Özel okullar.*|| **mekâtib-i ibtidā'iye,** *{OsT} İlk okullar.*|| **mekâtib-i i'dādiye,** *{OsT} Liseler.*|| **mekâtib-i leyliye,** *{OsT} Yatılı okullar.*|| **mekâtib-i rüşdiye,** *{OsT} Ortaokullar.*|| **mekâtib-i sıbyāniye,** *{OsT} Ana okulları.*

mekâtib[2], [Ar. mektūb > mekātīb مكاتيب] *(mekâ:ti:b) {OsT} is.* Mektuplar. 🗗 **mekâtîb-i vāride,** *{OsT} Gelen mektuplar.*

mekâyid, [Ar. mekīde > mekāyid مكايد] *(mekâ:yid) {OsT} is.* Aldatmalar; hileler; düzenler.

mekâyil, [Ar. mikyāl > mekāyıl / mikā'il مكاييل] *(mekâ:yil) {OsT} is.* Tahıl ölçekleri; kileler; ölçekler.

mekbir, [Ar. mekbir مكبر] *{OsT} is.* Yaşlanma; ihtiyarlama; kocalma.

mekbul, -lü [Ar. mekbūl مكبول] *(mekbu:l) {OsT} sf.* Hapis olunmuş; hapis.

-mekçi, [-mak-çı / mek-çi] *{eT} yap. e.* → -makçı.

meke[1], [? meke] *{ağız} is.* Alt çene; alt çene kemiği; çene [DS].

meke[2], [? meke] *{ağız} is.* Sönmüş yanardağ. [DS]

meke[3], [? meke] *{ağız} is.* Yaban ördeği; karabatak. [DS]

meke[4], [? meke / mekge / mekke / meki] *{ağız} is.* **1.** Mısır koçanı ve tanesi. **2.** Mısır unundan yapılan ekmek. **3.** Mısır. [DS]

meke[5], [? meke] *{ağız} is.* Çürüyen çam ağacının katran çıkarılan öz kısmı. [DS]

meke[6], [? meke] *{ağız} is.* **1.** Çocukların oyun oynadığı küçük yassı taş. **2.** Bilye. [DS]

me'kel, [Ar. ekl > me'kel مأكل] *{OsT} is.* Yemek yenecek yer; geçim yeri.

mekel, [Yun. makheli => mekel] *{ağız} is.* Çapa. [DS]

me'kele, [Ar. me'kel > me'kele مأكله] *{OsT} is.* Yenecek şey; yiyecek.

mekene, [? mekene / meğene] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki metal parça; sıyırgı. [DS]

meker, [(t)eker > (m)eker] *zf.* Yuvarlanma bildirir ve *"teker meker"* ikilemesinde geçer.

mekere[1], [Ar. bekere => mekere] *{ağız} is.* Makara. [DS]

mekere[2], [Far. meger => mekere] *{ağız} bağ.* Eğer. [DS]

mekes, [Far. meges / mekes مكس] *{OsT} is.* Sinek. 🗗 **mekes-gîr,** *{OsT} Sinek kapan; örümceğin yaptığı ağ.*|| **mekes-i engübîn,** *{OsT} Bal sineği; arı.*|| **mekes-rān,** *{OsT} Sinek kovan; yelpaze.*|| **mekes-vār,** *{OsT} Sinek gibi.*

mekez, [? mekez] *{ağız} sf.* İşten kaçan; düzenci. [DS]

mekfere, [Ar. mekfere مكفره] *{OsT} is.* Örtecek yer.

mekfuf, [Ar. keff > mekfūf مكفوف] *(mekfu:f) {OsT} sf.* **1.** Kapatılmış; kapalı olan. **2.** Yasak edilmiş; yasak. **3.** Kör. 🗗 **mekfūfü'l-ayn,** *{OsT} Gözleri kapalı; kör.*

mekful, -lü [Ar. kefālet > mekfūl مكفول] *(mekfu:l) {OsT} sf. huk.* Kefil olan; kefil. 🗗 **mekfulün-anh,** *{OsT} huk. Kendisine kefil olunan kişi.*|| **mekfūlün-bih,** *{OsT} huk. Kefalet konusu olan nesne.*|| **mekfūlün-leh,** *{OsT} huk. Alacağı kefaletle garanti edilmiş kimse.*

mekge, [? meke / mekge] *{ağız} is.* Mısır bitkisi, mısır tanesi. [DS]

mekhul, -lü [Ar. kūḫl > mekḫūl مكحول] *(mekhu:l) {OsT} sf.* Sürme çekilmiş; sürmeli.

meki, [? meke / meki] *{ağız} is.* Mısır bitkisi; mısır tanesi. [DS]

mekide, [Ar. keyd > mekīde مكيده] *(meki:de) {OsT} is.* Hile; düzen; aldatma.

mekidet, [Ar. keyd > mekīdet مكيدت] *(meki:det) {OsT} is.* → mekide.

mekik, -ği [Far. mekūk مكوك] *{OsT} is.* **1.** Dokuma tezgâhlarında, çözgü iplikleri arasından atkı ipliklerini geçirmeye yarayan masuralı araç. **2.** Eskiden dikiş makinelerinde, bugünkü mekik masurası yerine kullanılan parça. **3.** Oya yapmakta kullanılan, iki ucu sivri ve arasında iplik geçecek bir yarığı bulunan ağaç, plastik veya kemikten yapılma el işi aracı. **4.** Balıkçıların ağlarını örmek veya onarmakta kullandıkları küçük alet. **5.** Yörüngedeki bir uyduya gönderilen ve oradan da atmosfere ses üstü bir hava aracı gibi girerek yerdeki bir üsse iniş yapabilen uzay aracı; uzay mekiği. **6.** *{ağız}* Kandil günleri yapılan lokma tatlısının büyüğü. [DS] **7.** *{ağız}* Palamut balığının küçüğü. [DS] 🗗 **mekik danteli,** *Gergef adı verilen bir tür tezgâhta, mekik ile yapılan dantel.*|| **mekik diplomasisi,** *Normal zamanlardaki protokol kurallarına uymadan hızlı bir şekilde ve birçok defa gerçekleştirilen, çoğunlukla uzlaştırıcı görüşmelerin yapıldığı bir tür uluslar arası diplomasi yöntemi.*|| **mekik dokumak,** *İki yer arasında sürekli gidip gelmek; sık sık gidip gelmek.*|| **mekik dokuma sistemi,** *as. Savaş uçaklarının, asıl üssü ile dost üs arasında gidip gelerek arada kalan düşman mevzilerini hem giderken hem de gelirken bombalaması usulü.*|| **mekik gibi,** *Sürekli bir yere gidip gelen; bir yerde duramayan; hareketli.*|| **mekik iği,** *Mekiğin içine yerleştirilmiş, üzerine atkı masuralarının yerleştirilmesine yarayan yaylı metal çubuk.*|| **mekik masurası,** *Üzerine atkı iplikleri sarılan ve mekiğin içine yerleştirilen küçük masura.*|| **mekik tablası,** *Mekanik dokuma tezgâhlarında, tefeye oturtulan ve üzerinde mekiğin kaydığı tabla.*

mekil, [Ar. kuyl > mekīl مكيل] *(meki:l) {OsT} sf.* **1.** Kile ile ölçülen; hacim ölçüsü ile ölçülebilen. **2.** *is.* Ölçme işi.

mekilat, [Ar. mekīl > mekīlāt مكيلات] *(meki:lâ:t) {OsT} is.* Arpa, buğday gibi kile vb. hacim ölçüsü ile ölçülebilen şeyler.

mekin, [Ar. mekān > mekīn مكين] *(meki:n) {OsT} sf.* **1.** Oturan; bir yere yerleşen. **2.** Nüfuz sahibi; iktidar sahibi; nüfuzlu; muktedir. **3.** Vakar sahibi.

mekinet, [Ar. mekīnet مكينت] *{OsT} is.* **1.** Ağırbaşlılık; vakar; onur. **2.** Kuvvet; güç; erk; nüfuz.

mekir[1], [mek / me *(yans.)* > mek-ir] *ünl.* Bağırma sesi. 🗗 **mekir mekir,** *1. Çabuk çabuk; sık sık. 2. Uğraştırarak; yalvartarak.*|| **mekir mekir mekletmek,** *Sürekli koşturtmak; çabalatmak.*|| **mekir mekir meletmek,** *Bağırta bağırta ağlatmak.*

mekir[2], [Ar. münkir => mekir] *{ağız} is.* **1.** Hortlak; umacı. **2.** Şeytan. **3.** Bela. [DS] **4.** *{eAT}* Hile. 🗗 **mekir nekir,** *{ağız} 1. Cin; şeytan. 2. Hortlak.* [DS]

mekir[3], [? mekir] *{ağız} sf.* **1.** İnatçı. **2.** Tedirgin edecek kadar birinin üstüne düşen; yapışkan. [DS]

mekirdek, -ği [mek *(yans.)* > mekir-de-k] *{ağız} is.* Kelek. [DS]

mekirdetmek, [mek *(yans.)* > mek-ir-de-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-r [-d(i)-yor]* Bağırta bağırta elinden almak. [DS]

mekirlik, -ği [mekir-lik] *{ağız} is.* Ayakkabının arkasına konulan parça.[DS]

mekis, [Ar. meks > mekīs مكيث] *(meki:s) {OsT} sf.* (Kişi için) ağırbaşlı ve temkinli.

mekiş, [Rus. mjákiş => mekiş / meke] *{ağız} is.* **1.** Alt çene; çene kemiği. **2.** Kulak memesinin altında, çene kemiklerinin arkasındaki yumuşak kısım. [DS]

mekit, [? mekit] *{ağız} zf.* Belki. [DS]

mekkâr, [Ar. mekr > mekkār مكار] *(mekkâ:r) {eAT} {OsT} sf.* Çok hile yapan; düzenbaz.

mekkâre, [Ar. kirā' > mükāra > mekāre / mekāri > mekkāre مكاره] *(mekkâ:re) {OsT} is.* **1.** Kira ile tutulan yük hayvanı. **2.** İmparatorluk döneminde, orduda taşıma işlerinde kullanılan yük hayvanlarına verilen ad.

mekkâreci, [mekkâre-ci] *(mekkâ:reci) is.* **1.** Hayvanlarını kiraya vererek taşıma işi yapan kimse. **2.** *as.* Görevi, levazımatı taşımak ve korumak olan asker.

mekkâri, [Ar. mekkār > mekkārī مكارى] *(mekkâ:ri:) {OsT} sf.* Hilekârlık; düzenbazlık.

mekkâs, [Ar. mekkās مكاس] *(mekkâ:s) {OsT} is.* Eskiden, tüccardan öşür ve baç denilen bir tür gümrük vergisini toplamakla görevli kimse; gümrük memuru.

mekke[1], [Çin. mo *(siyah)* > mek / mbek] *{eT} is.* → mekkeh. [Clauson]

mekke[2], [? mekke / mekge] *{ağız} is.* Mısır. [DS]

mekkeh, [Çin. mo *(siyah)* > mek / mbek [Clauson]] *{eT} is.* Siyah mürekkep; çini mürekkebi. [DLT]

Mekkeyolu, [Ar. Mekke + T. yol-u] *{ağız} öz. is.* Samanyolu. [DS]

Mekki, [Ar. mekkī] *(mekki:) {OsT} sf.* **1.** Mekke'ye ait; Mekke ile ilgili. **3.** Mekkeli.

mekle, [? mekle] *{ağız} is.* İplik çilesi. [DS]

meklemek, [(e)mek-le-mek / meh-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Emeklemek. [DS]

-mekler, [-maḳ-lar / -mekler] *{eAT} yap. e.* → -maklar.

mekletmek, [mek-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Koşturmak. [DS]

-meklik, [-maḳ-lık / -mek-lik] *{eAT} yap. e.* → maklık.

meklum, [Ar. kelem *(yaralama)* > meklūm مكلوم] *(meklû:m) {OsT} sf.* Yaralı; yaralanmış.

mekmen, [Ar. kemīn > mekmen مكمن] *{OsT} is.* Pusu kurulan yer; pusu yeri; pusu.

mekmene, [Ar. kemīn > mekmene مكمنه] *{OsT} is.* Hazine.

mekmun, [Ar. kemīn > mekmūn مكمون] *(mekmu:n) {OsT} sf.* Saklı; gizli.

mekmure, [Ar. kemer *(örtme)* > mekmūre مكموره] *(mekmu:re) {OsT} is.* Cinsel ilişkide bulunmuş kadın.

mekni, [Ar. künūn > meknī مكنى] *(mekni:) {OsT} sf.* Dikkatle korunan; saklı tutulan; gizli.

mekniye, [Ar. meknī > mekniyye مكنيه] *{OsT} sf.* ve *is.* **1.** Dikkatle korunan; saklanan; gizli tutulan şey. **2.** *ed.* Bir benzetmeyi oluşturan esas ögelerden benzeyen ya da benzetilenden birinin söylenmemesi şeklinde yapılan söz sanatı; bir kavramın gerçek anlamı dışında, başka bir varlığı nitelemek için kullanılması; eğretileme; istiare.

meknun, [Ar. meknūn مكنون] *(meknu:n) {OsT} sf.* **1.** Dizilmiş. **2.** Saklı; gizli; örtülü.

meknus, [Ar. kenāset > meknūs مكنوس] *(meknu:s) {OsT} is.* Süpürülmüş.

meknuz, [Ar. kenz *(define)* > meknūz / meknūze مكنوز / مكنوزه] *(meknu:z) {OsT} sf.* Hazineye konmuş; saklı; gömülü.

mekonyum, [Yun. mekon *(gelincik)* > Fr. méconium] *is. biy.* **1.** Embriyonun veya pupanın dışkısı. **2.** Yeni doğmuş memelilerde bağırsak içeriği.

mekr, [Ar. mekr مكر] *{OsT} is.* **1.** Hile; düzen. **2.** Aldatma. **mekr eylemek,** *{eAT} Hile yapmak.*|| **mekr-i mahmūd,** *Bir kimseyi amacından vazgeçirmek için yapılan iyi niyetli hile.*|| **mekr-i mezmūm,** *Kötü niyetli hile.*|| **mekr irgürmek,** *{eAT} 1. Hile ile yaklaşmak; hileye getirmek. 2. Hileye ulaşmak.*

mekrehet, [Ar. kerh > mekrehet مكرهت] *{OsT} is.* Tiksinti veren şey; tiksinilecek şey.

mekremet, [Ar. kerem>mekremet/mekrümet مكرمت] *{OsT} is.* **1.** Kerem; izzet; şeref; onur; cömertlik. **2.** Ağırlama; saygı. **mekremet-güster,** *{OsT} Cömertlik gösteren; cömert.*

mekrememetlu, [Ar. mekremet + T. -li / *{OsT}* -lū > mekeremetlū مكرمتلو] *(mekremetlû:) {OsT} sf.* Eskiden müderrislere hitapta kullanılan resmî unvan.

mekrub, [Ar. kerb *(tasa)* > mekrūb مكروب] *(mekru:b) {OsT} sf.* Kederli; kaygılı.

mekrubiyet, [Ar. mekrūb > mekrūbiyyet مكروبيت] *(mekru:biyet) {OsT} is.* Kederli olma.

mekruh, [Ar. kerh > mekrūh مكروه] *(mekru:h) {OsT} sf.* **1.** Tiksinti veren; iğrenç. **2.** *isl.* (Fiil ve davranış için) dince yasaklanmadığı hâlde yapılması uygun görülmeyen; kesin ve bağlayıcı olmamakla birlikte yapılmaması istenen; haramlığı kesin olmamakla birlikte, yapılmaması daha doğru sayılan. **3.** *is.* Çirkinlik; sevimsizlik; bir şeyi sevmemek ve hoşlanmamak.

mekruha, [Ar. kerh > mekrūha مكروهه] *(mekru:ha) {OsT} is.* Sıkıntı; keder; şiddet.

mekruhat, [Ar. mekrūh > mekrūhāt مكروهات] *(mekru:ha:t) {OsT} is.* Mekruh olan şeyler.

mekruhiyet, [Ar. mekrūh > mekrūhiyyet مكروهيت] *(mekru:hiyet) {OsT} is.* İğrenç olma hâli.

mekrūmet, [Ar. kerem > mekrūmet مكرومت] *{OsT} is.* **1.** Kerem; izzet; şeref; onur; cömertlik. **2.** Ağırlama; saygı. **mekrūmet-güster,** *{OsT} Cömertlik gösteren; cömert.*

meks[1], [Ar. mekṣ مكث] *{OsT} is.* Durma; bekleme. **meks etmek,** *Durmak; dinlenmek.*

meks[2], [Ar. meks مكس] *{OsT} is.* Öşür; vergi; baç.

mekseb, [Ar. kesb > mekseb / meksebe مكسب / مكسبه] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Kazanç. **2.** Kazanç aracı. **3.** Kazanç kapısı; kazanç yeri.

meksefe, [Ar. keṣāfet => meksefe مكثفه] *{OsT} is.* İçine elektrik enerjisi doldurulan kondansatör; miksefe.

meksetmek, [meks+et-mek] *{ağız} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor]* Ertelemek. [DS]

Meksikalı, [Mexicas *(bir Aztek kabilesi)* > Meksika > meksika-lı] *sf.* Meksika halkından veya bu halkın soyundan olan.

meksub, [Ar. kesb>meksūb/meksūbe مكسوب / مكسوبه] *(meksu:b) {OsT} sf.* **1.** Kazanılmış; elde edilmiş. **2.** Öğrenilmiş.

meksuf, [Ar. küsūf > meksūf مكسوف] *(meksu:f) {OsT} sf.* (Ay ve güneş için) tutulmuş.

meksur, [Ar. kesr > meksūr / meksūre مكسور / مكسوره] *(meksu:r) {OsT} sf.* **1.** Kırılmış. **2.** *dbl.* (Harf için) kesre (i) ile okunan.

-meksüz, [-mak-suz / -meksüz] *{eAT} yap. e.* → -maksuz.

mekşuf, [Ar. keşf >mekşūf / mekşūfe مکشوف / مکشوفه] *(mekşu:f) {OsT} sf.* **1.** Açılmış; açık. **2.** Keşfedilmiş; ortaya çıkarılmış. **3.** Açık; belli; kapalı olmayan. ◻ **mekşufü'l-avre,** *{OsT} Görülmemesi gereken yeri açık olan.* ‖ **mekşufü'r-re's,** *{OsT} Başı açık.*

mektar, [? mektar] *{ağız} is.* Bahçe. [DS]

mekte, [mak-ta / -mek-te] *yap. e.* → -makta.

mekteb, [Ar. ketb / kitābet > mekteb مکتب] *{OsT} is.* → mektep. ◻ **mekteb-i ālî,** *{OsT} Yüksek okul.* ‖ **mekteb-i fünūn-ı māliye,** *{OsT} Sayıştay memurlarını yetiştirmek üzere açılmış okul (1878).* ‖ **mekteb-i fünūn-ı nücūm,** *{OsT} Gök cisimleri ile ilgili bilgiler öğreten okul; astronomi okulu.* ‖ **mekteb-i harbiye,** *{OsT} Harp okulu.* ‖ **mekteb-i husūsî,** *{OsT} Özel okul.* ‖ **mekteb-i ibtidaî,** *{OsT} İlkokul.* ‖ **mekteb-i i'dādî,** *{OsT} Lise.* ‖ **mekteb-i leylî,** *{OsT} Yatılı okul.* ‖ **mekteb-i ma'arif-i adliye,** *{OsT} Devlet dairelerine memur yetiştirmek üzere açılmış okul (1838).* ‖ **mekteb-i mülkiye,** *{OsT} Siyasal belgiler okulu.* ‖ **mekteb-i nüvvab,** *{OsT} Kadı yetiştirmek üzere açılan okul; muallimhāne-i nüvvāb (1884).* ‖ **mekteb-i Osmānî,** *{OsT} Askerlik eğitimi almak üzere Avrupa'ya gönderilen öğrenciler için Paris'te açılan okul.* ‖ **mekteb-i rüşdî,** *{OsT} Ortaokul.* ‖ **mekteb-i sanāyi,** *{OsT} Sanayi okulu; endüstri meslek okulu.* ‖ **mekteb-i sıbyān,** *{OsT} İlk okul.* ‖ **mekteb-i tıbbiye-i mülkiye,** *{OsT} Tıp fakültesi.* ‖ **mekteb-i tıbbiye-i şahāne,** *{OsT} Askerî tıp okulu.* ‖ **mekteb-i ulum-i edebiye,** *{OsT} İlkokulu bitiren öğrencilerin dinî bilgiler öğrenmek üzere devam ettiği okul.* ‖ **mekteb-i ulum-i harbiye,** *{OsT} Harp okulu.*

mektebî, [Ar. mekteb > mektebī مکتبی] *(mektebi:) {OsT} sf.* **1.** Okul ile ilgili; okula ait. **2.** Okullu.

mektep, -bi [Ar. ketb / kitābet > mekteb مکتب] *is.* **1.** Yazı yazılan yer. **2.** Okul. **3.** Ekol. **4.** *argo.* Genelev. **5.** *argo.* Hapishane. ◻ **mektebe başlamak,** *Öğrenim için okula gitmek.* ‖ **mektebe başlatmak,** *1. Birinin okula başlamasını sağlamak. 2. argo. Satmak.* ‖ **mektebe vermek,** *1. Birinin okula başlamasını sağlamak. 2. argo. Satmak.* ‖ **mektebi asmak,** *argo. Okula gitmemek; dersten kaçmak.* ‖ **mektep çocuğu,** *1. Öğrenci. 2. argo. Acemi; tecrübesiz.* ‖ **mektep görmemiş,** *1. Öğrenim görmemiş; okula gitmemiş. 2. Kaba; saygısız.* ‖ **mektep kaçağı,** *Ders zamanı okulda bulunmayan öğrenci; okul kaçağı.* ‖ **mektep medrese görmek,** *Okumuş ve kültür sahibi kimse olmak.* ‖ **mektep medrese görmüş,** *Öğrenim görmüş; okumuş; tahsilli.*

mektepli, [mektep-li] *is.* **1.** Öğrenci. **2.** *sf.* Okuldan yetişmiş olan; mesleğini okulda öğrenim görerek öğrenmiş olan.

mektub, [Ar. kitābet>mektūb مکتوب] *(mektu:b) {OsT} is.* → mektup. ◻ **mektūb-ı sāmî,** *Sadaret kaymakamına yazılan mektuplar.*

mektubat, [Ar. mektūb > mektūbāt مکتوبات] *(mektu:ba:t) {OsT} is.* **1.** Yazılar; yazılı şeyler. **2.** Mektuplar.

mektubî, [Ar. mektūb > mektūbī مکتوبی] *(mektu:bi.) {OsT} is.* Resmî dairelerde yazı işlerine bakan memur; mektupçu. ◻ **mektūbî kalemi,** *{OsT} Bakanlık ve valiliklerde yazı işlerine bakan kalem.* ‖ **mektubî-i sadr-i ālî,** *{OsT} Sadrazamın mektupçusu.*

mektuf[1], [Ar. ketf > mektūf مکتوف] *(mektu:f) {OsT} sf.* Elleri arkadan bağlı olan.

mektuf[2], [Ar. mektūb => mektuf / meddup] *{ağız} is.* Mektup. [DS]

mektum, [Ar. ketm>mektūm/mektūme مکتوم /مکتومه] *(mektu:m) {OsT} sf.* **1.** Gizlenmiş; saklı tutulmuş; saklanmış. **2.** Hükûmetten gizlenen; gizli tutulan. ◻ **mektum mühimme,** *İmparatorluk döneminde Babıali'den gizli olarak yazılan hüküm ve buyrukların kopyaları.* ‖ **mektum mühimme defteri,** *Sadrazam tarafından gizli olarak yazılan hüküm ve buyrukların örneklerinin toplandığı defter.*

mektumat, [Ar. mektūm > mektūmāt مکتومات] *(mektu:ma:t) {OsT} is.* Eskiden, hükümetten gizlenerek kayda geçirilmeyen insan, mal ve gelirler.

mektup, -bu [Ar. kitābet > mektūb مکتوب] *(mektup / mektu:bu) {OsT} is.* **1.** Yazılmış; yazıya geçirilmiş. **2.** Başka bir yerde bulunan kimse ile haberleşmek amacıyla o kimseye kişisel olarak yazılmış ve imzalanmış kâğıt; betik. **3.** *ed.* Ahlakî, felsefî vb. konularda bir yazar tarafından kaleme alınmış, belli bir kişiye hitap etmekle birlikte ilgili kimselere yöneltilmiş edebî yazı. ◻ **mektubu dışından okumak,** *Bir kimsenin yüz ifadelerinden içinden geçenleri tahmin etmek.* ‖ **mektup atmak,** *Yazılıp zarfa konulmuş bir mektubu postaya vermek; mektup göndermek.* ‖ **mektup kâğıdı,** *Yazışmalarda kullanılan ince beyaz hamurdan yapılmış özel kâğıt.* ‖ **mektupla öğretim,** *eğit. b. Öğretim faaliyetine katılanların, bir eğitim kurumuna devam etmeden, bulundukları adreste, iş yerinde veya evlerinde kendilerine posta yoluyla gönderilen ders konularını okuyup, alıştırmaları yaptıktan sonra değerlendirme sorularının cevaplarını ilgili kuruma göndermek suretiyle yaptıkları bir öğretim şekli.* ‖ **mektup roman,** *ed. Olayın, kişilerin birbirine gönderdiği mektuplarla geliştiği roman türü.* ‖ **mektup uçurmak,** *Tez elden mektup göndermek.* ‖ **mektup üstü,** *Zarf üzerinde mektubun gideceği yeri belirten adres.*

mektupçu, [mektup-çu] *is.* **1.** Mektup veya yazı yazan kimse. **2.** İllerin merkez kuruluşunda yazış-

ma ve haberleşme işlerine bakımakla görevli kurulun başkanı. **3.** İmparatorluk döneminde devletin yazışma işlerine bakan yüksek rütbeli kimse.

mektupçuluk, -ğu [ımektup-çu-luk] *is.* Mektupçunun yaptığı iş.

mektuplaşma, [mektup-la-ş-ma] *is.* Mektuplaşmak eylemi.

mektuplaşmak, [mektup-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirine mektup yazmak; yazışmak; haberleşmek.

mektupluk, -ğu [mektup-luk] *sf.* **1.** (Kâğıt için) mektup yazmaya yarayan. **2.** *is.* Mektup yazmaya mahsus kâğıtların bir araya getirilmesiyle elde edilmiş bir tür defter.

mekûk, [Far. mekūk مکوك] *(mekû:k) {OsT} is.* Mekik.

me'kûl, -lü [Ar. ekl > me'kūl مأكول] *(me-kû:l) {OsT} is.* **1.** Yiyecek. **2.** *sf.* Yenmiş.

me'kûlat, [Ar. me'kūl > me'kūlāt مأكولات] *(me-kû:lâ:t) {OsT} is.* Yiyecekler. ◻ **me'kûlāt ve meşrûbāt,** *{OsT} Yiyecek ve içecekler.*

meküç, -cü [Yun. maatsoúkhi => meküç] *{ağız} is.* Davul tokmağı.[DS]

meküt, -dü [? meküt] *{ağız} is.* Kazık çakmak için kullanılan ağaç tokmak. [DS]

ımekyul, -le [Ar. kile >mekyūl مكيول] *(mekyu:l) {OsT} sf.* Kile ile ölçülmüş.

mekzebe, [Ar. kiẕb >mekẕebe / mekẕūbe مكذبه] *{OsT} is.* Yalan söz; yalan; palavra.

mekzube, [Ar. kiẕb >mekẕebe / mekẕūbe مكذوبه] *(mekzu:be) {OsT} is.* Yalan söz; yalan; palavra.

mekzum, [Ar. mekẓūm مكظوم] *{OsT} is.* Yalan söz; yalan; palavra.

mel[1] [bel *(yans.)* > mel] *ünl.* (Bakış için) şaşkın; anlamsız. ◻ **mel mel,** *1. Aptal aptal, bön bön. 2. Üzgün üzgün; bel bel.*‖ **mel mel bakmak,** *1. Aptal aptal bakmak; boş boş bakmak. 2. Üzgün üzgün ve sessizce bakmak.*

mel[2], [Far. bēl] *{ağız} is.* Çapa. [DS]

mela[1]**, -â'i** [Ar. melā' ملاء] *(melâ:) {OsT} is.* **1.** Dolu olma; doluluk. **2.** Kalabalık; topluluk; cemaat.

ımela[2], [Ar. melā ملا] *(melâ:) {OsT} is.* Sahra; ova.

mel'ab, [Ar. lu'b > mel'ab ملعب] *{OsT} is.* Oyun yeri; eğlence yeri.

mel'abe, [Ar. lu'b > mel'abe ملعبه] *{OsT} is.* **1.** Oyun. **2.** Oyuncak. ◻ **mel'abe-i sıbyān,** *Çocuk oyuncağı.*

melabis, [Ar. melbes > melābis ملابس] *(melâ:bis) {OsT} is.* Giyecekler; elbiseler.

melaci, [Ar. melce > melāci' ملاجئ] *(melâ:ci) {OsT} is.* Sığınılacak yerler; sığınaklar.

ımelafih, [Ar. melfūḥa > melāfīḥ ملافيح] *(melâ:fî:h) {OsT} is.* Ana karnındaki erkek çocuklar.

melağın, [Ar. melāğım ملاغم] *(melâ:ğım) {OsT} is.* Ağız çevresi.

melağma, [Yun. malagma => melağma] *{ağız} is.* Harman yerine yığılmış ekin demetleri. [DS]

ımelah, [Ar. melaḫ ملخ] *{OsT} is.* Çekirge. ◻ **melah-ı ābî,** *{OsT} zool. Teke adı verilen bir tür deniz böceği.*

melahat[1], [Ar. melaḥat / milāḥat ملاحات] *(melâ:ha:t) {OsT} is.* → milahat.

melahat[2]**, -ti** [Ar. melaḥat ملاحات] *(melâ:hat) {OsT} is.* **1.** Tuzluluk. **2.** Güzellik; güzel yüzlü olma.

melahatli [melahat-li] *(melâ:hatli) sf.* Güzel; tatlı.

ımelahi, [Ar. milha' > melāhī ملاهى] *(melâ:hi:) {OsT} is.* Oyunlar; eğlenceler.

melahide, [Ar. mülḥid > melāḥide ملاحده] *(melâ:hide) {OsT} is.* Allah'ı inkâr edenler; dinsizler.

ımelahif, [Ar. milḥaf > melāḥif ملاحف] *(melâ:hif) {OsT} is.* Bürünerek yatılacak şeyler; yorganlar.

melahim, [Ar. melḥame > melāḥim ملاحم] *(melâ:him) {OsT} is.* **1.** Kanlı savaşlar. **2.** Savaş yerleri.

mela'ib, [Ar. mel'ab > melā'ib ملاعب] *(melâ:ib) {OsT} is.* **1.** Oyun oynayacak yerler. **2.** Oyunlar. **3.** Oyuncaklar.

ımela'ik[1]**, -kı** [Ar. mil'aḳa > melā'iḳ ملاعق] *(melâ:ik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Tahta kaşıklar.

mela'ik[2], [Ar. melek > melā'ik ملائك] *(melâ:ik) {eAT} {OsT} is.* Melekler. ◻ **melāik-pey,** *{OsT} Ayağı uğurlu.*‖ **melāik-sıfat,** *{OsT} Melek yaradılışlı; melek huylu; huyu melek gibi olan.*

mela'ike, [Ar. melek > melā'ike ملائكه] *(melâ:ike) {OsT} is.* Melek.

ımela'in[1], [Ar. mel'anet > melā'in ملاعن] *(melâ:in) {OsT} is.* Lanet edilecek şeyler.

mela'in[2], [Ar. mel'un > melā'īn ملاعين] *(melâ:i:n) {OsT} is.* Mel'un kişiler.

melak, -kı [Ar. melāḳ ملاق] *(mela:k) {OsT} is.* Mala.

melakonit, [Yun. melas *(siyah)* + konis *(toz)* > Fr. mélaconite] *is. min.* Kübik sistemde billurlaşan bakır oksit; CuO.

melal, -li [Ar. melāl ملال] *(melâ:l) {eAT} {OsT} is.* **1.** Büyük üzüntü; hüzün. **2.** Usanma; bıkma; usanç. **3.** Can sıkıntısı; sıkılma; sıkıntı. ◻ **melāl-āver,** *{OsT} Usandıran; usanç veren.*‖ **melāl-i hüsrān,** *{OsT} Zarara uğramaktan dolayı duyulan üzüntü.*

melalet, [Ar. melālet ملالت] *(melâ:let) {OsT} is.* Üzüntü; sıkıntı; usanç; melal.

melamet, [Ar. levm > melāmet ملامت] *(melâ:met) {OsT} is.* **1.** Azarlama; ayıplama; kınama; sitem. **2.** *tasvf.* Özel kıyafet, zikir, tekke vb. âdet ve tören tanımayan bir tarikat anlayışı. **3.** *{eAT}* Benlik eğitimi için kendisini hor ve aşağılık gören insanların yolu. ◘ **melāmet ehli,** *{OsT} Melamilik anlayışını benimseyen.*‖ **melāmet erenleri,** *Melametîler.*‖ **melāmet-ger,** *{OsT} Ayıplayan.*‖ **melāmet hırkası,** *{eAT} Kınama hırkası.*‖ **melāmet-keş,** *{OsT} Ayıplanmanın verdiği sıkıntıya katlanan.*‖ **melāmet-keş-i aşk,** *{OsT} Aşk yüzünden dile düşen.*‖ **melāmet-zede,** *{OsT} Ayıplanmış; kınanmış.*‖ **melāmet-zede-gān,** *{OsT} Ayıplanmış olanlar; kınanmışlar; azarlanmışlar.*

melametî, [Ar. melāmet > melāmetī ملامتی] *(melâ:meti:) {OsT} sf.* **1.** Melametiye tarikatına bağlı olan. **2.** İlk dönem Melamilerine verilen ad; Horasani.

Melametiye, [Ar. melāmet > melāmetiyye ملامتیه] *(melâ:metiye) {OsT} is. tasvf.* Bayrami Melaınıliğinden önceki ilk dönem Melamiliğine verilen ad.

Melami, [Ar. melāmet > melāmī ملامی] *(melâ:mi:) {OsT} sf.* Her türlü gösterişten, dünya malından yüz çeviren, rint bir dervişçe yaşamayı kendine ilke edinen, başlıca düşüncesi dünya kaygısından, ahret korkusundan uzak kalarak kendini Allah'a adamak olan, her türlü zevk ve eğlenceden kendini mahrum tutan kimse; Melamiliğe bağlı olan.

melami, -i'ı [Ar. lem'a > melāmi' ملامع] *(melâ:mi) {OsT} is.* Aydınlıklar; parıltılar.

melamih, [Ar. lemḥa > melāmiḥ ملامح] *(melâ:mih) {OsT} is.* **1.** Göz atışlar. **2.** Parlamalar; parlayışlar. **3.** İki nesnenin birbirine benzeyen noktaları. **4.** Yüzdeki güzellik veya çirkinlik noktaları.

Melamilik, -ği [melami-lik] *(melâ:mi:lik) is. tasvf.* Her türlü gösteriş ve dünya kaygısından uzak kalmayı benimseyen Sünni tarikatın adı.

melamin, [Fr. mélamine] *is.* **1.** Siyanamidin 150°C'-de polimerileşmesiyle elde edilen çevrimsel trimer; siyanüramit. **2.** Bu maddeden elde edilmiş mutfak gereci.

melamiyun, [Ar. melāmī > melāmiyyūn ملامیون] *(melâ:mi:yu:n) {OsT} is.* Melamiler.

mel'an, [Ar. melā' > mel'ān ملأن] *(mel-an) sf.* Dolu olan.

mel'ane, [Ar. lā'ne > mel'ane ملعنه] *(mel-ane) {OsT} is.* Lanet edilecek şey, iş veya durum.

mel'anet, [Ar. la'net > mel'anet ملعنت] *(mel-anet) {OsT} is.* Lanet edilecek derecede büyük kötülük; melunluk; olumsuz davranış. ◘ **mel'anet-kârāne,** *{OsT} Lanet edilecek şekilde.*‖ **mel'anet-pîş,** *{OsT} İşi gücü kötülük olan.*

melangeç, [Far. meneviş => menengiç] *{ağız} is.* Çitlembik. [DS]

melanin, [Yun. melas *(kara)* > Fr. mélanine] *is. biy. kim.* Saçlara, gözün damar tabakasına ve zencilerin derisine koyu rengi veren, suda eriyen koyu renkli pigmentler grubu.

melaninleşme, [melanin-le-ş-me] *is. biy.* Siyah melanin pigmentinin çok oluşu.

melanit, [Fr. mélanite] *is. min.* Doğal demir ve kalsiyum silikat.

melank, -gı [Yun. melággeios *(bitek)* => melank] *{ağız} is.* Sürülmemiş tarla. [DS]

melankoli, [Yun. melas *(kara)* + khole *(safra)* > melan-kholia > Fr. mélancolie] *is.* **1.** Ruhsal ve bedensel çöküntüye sebep olan psikolojik hastalık hâli; kara sevda; sürekli karamsarlık eğilimi. **2.** Konusu belirsiz, sürekli bir bezginlik hâli. **3.** Yalnızlık içinde hayal kurmaktan duyulan zevk; malihulya.

melankolik, -ği [Fr. mélancolique] *sf.* **1.** Ruhsal ve bedensel çöküntüye düşmüş olan; kara sevdalı; sürekli karamsarlık içinde bulunan. **2.** *mecaz.* Hüzün veren; hüzün belirtisi olan.

melanofor, [Yun. melas *(kara)* + phorein *(taşımak)* > Fr. mélanophore] *is. biy.* Çoğunlukla emiderimiste bulunan ve melanin pigmentini kapsayan hücreler.

melanogenez, [Yun. melas *(kara)* + genesis *(soy)* > Fr. mélanogenèse] *is. biy.* Melanin oluşumu.

melanurya, [Lat. melanura / Yun. melanoúri] *(melânu'rya) is. zool.* İzmaritgillerden, gövdesi boylamasına çizgili, gümüşî renkte, Akdeniz kıyılarında bol miktarda bulunan, eti pek tutulmayan bir kemikli balık, *(Oblada melanura).*

melas[1], [İsp. melazabal > Fr. mélasse] *is.* Şeker üretiminde billurlaşan şeker şuruptan çıkarıldıktan sonra geri kalan posa.

melas[2], [? melās] *(melâ:s) {ağız} is.* Bir çeşit dokuma bez. [DS]

melas[3], [? melās] *(melâ:s) {ağız} is.* Kramp. [DS]

melaset, [Ar. melāset ملاست] *(melâ:set) {OsT} is.* Yumuşaklık.

melassa, [Ar. ımelaṣṣa ملصه] *{OsT} is.* Haydut yatağı; hırsız yatağı.

melatonin, [Yun. melas *(kara)* + tonos *(gerilim)* > Fr. mélatonine] *is. biy.* Epifiz bezinden salgılanan, memelilerde üreme olaylarını denetleyen, ışığa bağlı olarak geceleri sentezi artan, gündüzleri azalan seretoninden sentezlenen bir hormon.

melaz, [Ar. melāẕ ملاذ] *(melâ:z) {OsT} is.* Sığınılacak yer; sığınak.

melaze, [Far. melāze ملازه] *(melâ:ze) {OsT} is. anat.* Küçük dil.

melazib, [Ar. milzāb > melāzīb ملازیب] *(melâ:zib)*

{OsT} is. **1.** Çok cimri olanlar. **2.** Çok tamahkâr olanlar.

melbe, [? melbe] *{ağız} is.* **1.** Bakırdan yapılma genişçe pilav tabağı. **2.** Küçük bakır sahan. [DS]

melbeki, [? melbe-ki] *{ağız} is.* Küçük bakır sahan. [DS]

melbes, [Ar. libās > melbes ملبس] *{OsT} is.* Giyecek; elbise. ◻ **melbes ü mekel,** *{OsT} Giyecek ve yiyecek.*

melbus, [Ar. libās > melbüs ملبوس] *(melbu:s) {OsT} sf.* **1.** (Giyecek için) kullanılmış; giyilmiş. **2.** (Kişi için) giyinmiş. **3.** (Nesne için) giyecek.

melbusat, [Ar. melbüs > melbüsāt ملبوسات] *(melbu:sa:t) {OsT} is.* Giyecek şeyler; elbiseler.

melce, -e'i [Ar. ilticā' > melce' ملجأ] *{OsT} is.* Sığınılacak yer; barınak.

melcem, [melc / mülc *(yans.)* > melc-e-m] *{ağız} sf.* Karışık. ◻ **melcem mülcem,** *{ağız} Karmakarışık.* [DS]

melceme, [melc *(yans.)* > melc-eme / melçeme] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

melcemeş, [melc-eme-ş] *{ağız} sf.* Karışık; karmakarışık. ◻ **melcemeş etmek,** *{ağız} Karıştırmak; karmakarışık etmek.* [DS]

melceşmek, [melc *(yans.)* > melc-eş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* **1.** (İp, tel vb. şeyler için) birbirine karışmak; dolaşmak. **2.** (Elektrik telleri için) birbirine değerek kontak yapmak. [DS]

melcime, [melc *(yans.)* > melc-i-me] *{ağız} sf.* Karışık. [DS]

melçeme, [melc / melç *(yans.)* > melç-eme] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

melçik, -ği [Yun. matsoúkhi => melçik] *{ağız} is.* Davul tokmağı. [DS]

melda, [Ar. emled > meldā ملدا] *(melda:) {OsT} is.* **1.** (Dal için) çok taze ve genç. **2.** (Kadın için) genç, güzel ve taze.

meldeg, [Far. māliden *(ovmak, sürmek)* مالیدن => *eT.* meldeg / meldek] *{eT} sf.* (Nesne için) buruşup sertliğini kaybeden; keçeleşen; sölpüyen. [DLT]

meldek, [Far. māliden *(ovmak, sürmek)* مالیدن => *eT* meldeg / meldek] *{eT} sf.* → meldeg

meldin, [Yun. mantíla [Tietze] => meldin] *{ağız} is.* **1.** Sofra yaygısı. **2.** Sıcak ekmek sarılan örtü. **3.** Desensiz, küçük kilim. [DS]

meldir[1], [Yun. mantíla [Tietze] => meldir] *{ağız} is.* Sofra. [DS]

meldir[2], [meld *(yans.)* > meld-ir] *{ağız} ünl.* Hızlı ve hareketli olma bildiren yansımalı gövde. ◻ **meldir meldir,** *{ağız} Canlı; güçlü.* [DS]

meldug, [Ar. ledġ > meldüġ ملدوغ] *(meldu:g) {OsT} sf.* Yılan, akrep vb. tarafından ısırılmış veya sokulmuş.

mele[1]**, -e'i** [Ar. mele' ملاء] *{OsT} is.* **1.** Doldurma. **2.** Dolma; dolu olma. **3.** Halk; kalabalık. ◻ **mele'-i a'lā,** *{OsT} isl. Büyük meleklerin toplandığı yer.*

mele[2], [Far. melaḫ ملخ => mele] *{ağız} is.* Çekirge. [DS]

mele[3], [? mele] *{ağız} is.* (Köpek için) yaş. [DS]

mele[4], [? mele] *{ağız} is.* **1.** Yuva. **2.** Yaban hayvanı barınağı; in. **3.** Çocuk oyunlarında kale yerine kullanılan küçük çukur. [DS]

mele[5], [Far. mālē ماله > mele] *{ağız} is.* Duvarcı aracı; mala. [DS]

meled, [Ar. meled ملد] *{OsT} is.* **1.** Gençlik; tazelik. **2.** Genç bir fidanın sallanması.

meleden, [Ar. meled => mele-den] *{ağız} is.* Meşe köklerine sarılan güzel kokulu sarmaşık türü bir bitki. [DS]

melef, [? melef] *{ağız} is.* Yatak kılıfı. [DS]

melefe[1], [? melefe] *{ağız} is.* **1.** Yatak veya yorgan kılıfı. **2.** Yastık yüzü. **3.** Yorganın astarı. **4.** Yüzü olmayan yorgan; eski yorgan; mitil. **5.** Ak çarşaf. **6.** Tandırda ısınmakta kullanılan çok büyük yorgan. [DS]

melefe[2], [? melefe] *{ağız} sf.* **1.** Uyuşuk; sünepe. **2.** Kılıksız. [DS]

melegir, [? melegir] *{ağız} is.* Dokumacılıkta çile veya yumak yapılmış iplik. [DS]

meleğen, [me-le-ğen كن مله] *{eAT} sf.* Çok meleyen.

meleğer, [? meleğer] *{ağız} is.* → melegir. [DS]

melehor, [? meleḫor] *{ağız} is.* Korkudan bedenin herhangi bir yerinde çıkan, isilik, uçuk gibi sivilce. [DS]

melehti, [? melehti] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

melek[1]**, -ği** [Ar. melk *(güç kuvvet)* / mel'ek *(elçi)* > melek ملك] *is.* **1.** Herhangi bir cinsiyet özelliği taşımayan, doğmayan veya doğurmayan, Allah'a kesin itaat gösteren yani günah işlemeyen, sürekli olarak ibadet eden, şeytana ve cinlere karşı gökleri ve gök varlıklarını koruyan, Allah ile insan arasında aracılık yapan ve nurdan yaratıldığına inanılan manevi varlık. **2.** *mecaz.* Terbiyeli, uysal ve kötülük bilmez kimse; kusursuz olduğu kabul edilen kişi; bütün erdemleri kendinde toplayan kimse. **3.** (1. teklik iyelik eki almış haliyle) sevgi ifadesi için kullanılır. **4.** (Niteleme sıfatlarından türetilen isimle yapılan tamlamalarda) erdem sayılan o fiziksel ve ahlaksal niteliğin en üst derecesine ulaşmış olan kimse. ◻ **melek balığı,** *zool. kemikli balıklardan, 7-8 cm. uzunlukta ve Amazon Irmağında yaşayan bir tür.*‖ **melek-çehre,** *{OsT} Melek yüzlü.*‖ **melek gibi,** *1. (Kişi için) çok temiz, iyi huylu. 2. (Kadın,*

kız için) huzur verici bir güzelliği olan.|| **melek haslet,** *{OsT} Melek huylu.*|| **melek-i mukarreb,** *{OsT} Allah'a yakınlıkla şereflenmiş olan melek; Cebrail.*|| **melekler gibi,** *1. İyi kalpli; iyiliksever. 2. Günahsız.*|| **melek otu,** *bot. Maydanozgillerden, dere kenarlarında ve ormanların ağaçsız kesimleri ile çayırlıklarda yetişen insan boyu kadar yükselebilen hoş kokulu otsu bitki, (Angelica).*|| **melek-per,** *{OsT} Melek kanatlı.*|| **melek-rû,** *{OsT} Melek yüzlü.*|| **melek sıçraması,** *Balede, havada iken kollardan biri açık, diğeri baş üstünde, bacaklar bitişik ve geriye doğru yay çizer halde yapılan sıçrama hareketi.*|| **melek-sıfat,** *{OsT} Melek gibi olan.*|| **melek-simâ,** *{OsT} Melek yüzlü.*|| **melek-sirişt,** *{OsT} Melek huylu.*|| **melekü'l-mevt,** *{OsT} Ölüm meleği; Azrail.*|| **melekü's-siyâne,** *{OsT} Koruyucu melek.*|| **melek-zâd,** *{OsT} 1. Melekten doğmuş. 2. Melek kadar güzel.*

melek[2]**, -ği** [Yun. meléggeios *(bitek)* [Tietze] => melek] *{ağız} is.* Kıraç toprak; işlenmemiş toprak. [DS] 🗗 **melek toprak,** *{ağız} Çamuru özlü, boz toprak.* [DS]

melek[3]**, -ği** [keleb > melek ?] *{ağız} is.* Halı dokurken ilmikleri sıkıştırmakta kullanılan küçük ip yumağı. [DS]

melekâne, [Ar. melek + Far. -āne ملکانه] *(meleka:ne) {OsT} zf.* Meleklere yakışır biçimde; melekçesine.

melekât, [Ar. meleke > melekāt ملکات] *(melekâ:t) {OsT} is.* Melekeler; yetiler; yetenekler. 🗗 **melekât-ı akliye,** *{OsT} Akılla ilgili yetenekler; zihinsel yetenek ve beceriler.*|| **melekât-ı fâzıla,** *{OsT} Fazilet olarak kabul edilen cömertlik, yiğitlik, doğruluk ve namusluluktan ibaret dört nitelik.*

meleke, [Ar. meleke ملکه]v *is.* **1.** İnsanın tekrarlamalar sonucunda edindiği alışkanlık; yatkınlık. **2.** *psikol.* Yeti. **3.** *dnz.* Yelken makarası.

melekî[1]**,** [Ar. melek > melekī / melekiye ملکی / ملکیه] *(meleki:) {OsT} sf.* **1.** Meleğe mensup; melekle ilgili. **2.** Temizlik; paklık. **3.** Hükümdara, melike ait olan; melikle ilgili.

melekî[2]**,** [Ar. melik > melekī ملکی] *(meleki:) {OsT} is.* Bugün, yakın doğu ve İslam ülkelerinde, Bizans İmparatoru (melik) Markianos'un Kadıköy Konsülünde (451) açıkladığı fermana uyarak Bizans Kilisesi kurallarına göre tören yapan Hristiyanlara verilen ad.

melekse, [Yun. máladzis [Tietze] => melekse / meleksi] *{ağız} is.* Hamur topağı; pazı. [DS]

meleksi, [Yun. máladzis [Tietze] => meleksi / melekse] *{ağız} is.* → melekse. [DS]

melekût, [Ar. mülk>melekūt ملکوت] *(melekû:t) {OsT} is.* **1.** Tam bir egemenlikle üstün bir biçimde yönetme; saltanat; hükümdarlık. **2.** *isl.* Göklerin ve yerin egemenliği. **3.** *tasvf.* Ruhların ve meleklerin bulunduğu âlem; gaip âlemi. **4.** *isl. fel.* Duyularla algılanan bu evrenin dışında kalan, yalnız düşüncede kalan görünmez varlıkların bulunduğu sonsuz ve sınırsız âlem; duyular üstü âlem.

melekûti, [Ar. meleküt > melekütī ملکوتی] *(melekû:-ti:) {OsT} sf.* Melekût âlemi ile ilgili.

melekûtiyan, [Ar. melekütī > melekütiyān ملکوتیان] *(melekû:tiya:n) {OsT} sf.* Melekût âlemi ile ilgili olanlar.

melekülmevt, [Ar. melekü'l-mevt ملك الموت] *{OsT} is.* Ölüm meleği; dört büyük melekten biri olan ve Allah tarafından insanların canlarını almak üzere görevlendirilen; Azrail.

melel, [Ar. melel ملل] *{OsT} is.* **1.** Büyük üzüntü; hüzün; melal. **2.** Usanma; bıkma; usanç. **3.** Can sıkıntısı; sıkılma; sıkıntı.

meleme[1]**,** [melc *(yans.)* > melç-eme / meleme] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; iş bilmez. **2.** Rahatına düşkün. **3.** Ağır kanlı. **4.** Tembel; çekingen. [DS]

meleme[2]**,** [me *(yans.)* > me-le-me] *is.* **1.** Melemek eylemi. **2.** Koyun veya keçinin çıkardığı ses. **3.** *müz.* Yorgunluk veya kötü teknik yüzünden sesin titrek çıkması.

melemek, [me *(yans.)* > me-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* **1.** (Koyun ve keçi için) bağırmak. **2.** *mecaz.* (Kişi için) bağırmak; ağlamak; feryat etmek.

melemen[1]**,** [melc *(yans.)* > melç-eme / melemen] *{ağız} sf.* Beceriksiz. [DS]

melemen[2]**,** [mele-men] *{ağız} sf.* Çok iri; toplu; besili. [DS]

melemet[1]**,** [? melemet] *{ağız} bağ.* Oysa. [DS]

melemet[2]**,** [? melemet] *{ağız} sf.* **1.** Sıradan; önemsiz. **2.** Eğreti. [DS]

melemetlemek[1]**,** [melemet-le-mek / melemir-le mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Onarmak. [DS]

melemetlemek[2]**,** [melemet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Üstünkörü geçmek; özensiz yapmak. [DS]

melemez[1]**,** [mele-mez] *{ağız} is.* Yapağı. [DS]

melemez[2]**,** [mele-mez] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; iş bilmez. **2.** Utangaç. **3.** Tembel. **4.** Ağır canlı. **5.** Güçsüz. **6.** Acımasız; taş yürekli. [DS]

melemilli, [melemil-li] *{ağız} sf.* Dertli; hastalıklı. [DS]

melemir, [? belemir > melemir] *{ağız} is. bot.* Buğday tarlalarında yetişen, kara tanelerinden bezir yağı çıkarılan bir yıllık otsu bitki, *(Cephalaria syriaca).* [DS]

melemirlemek, [melemir-le-mek / melemet-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Onarmak. [DS]

melemsük, -ğü [mel ? + em-sü-k] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız. [DS]

melemşük, -ğü [mel ? + em(i)ş-ük] *{ağız} sf.* Bulaşık; kötü. [DS]

melen[1], [? melen] *{ağız} is.* **1.** Balık sürüsü. **2.** Balıkların bir araya toplandığı yer. [DS]

melen[2], [? melen] *{ağız} is.* Durgun su. [DS]

melen[3], [Yun. meléggeios *(bitek)* [Tietze] => melenk] *{ağız} is.* İşlenmemiş toprak; kıraç yer. [DS]

melenbeç, [melem-meç > melenbeç ?] *{ağız} sf.* Yarım yamalak. [DS]

melencük, -ğü [meneviş => melengiç > melencük] *{ağız} is.* Kiraz. [DS]

melendire, [melen + direği] *{ağız} is.* Bilek kalınlığında meşe odunu. [DS]

meleng, [Far. meleng ملنگ] *{OsT} is.* Dünya ile ilişiğini kesmiş, yalın ayak başı kabak dolaşan kimse; gerçek aşk ile sarhoş olmuş kişi.

melengeç, -ci [meneviş => melengeç / menengiç] *{ağız}. is. bot* → melengiç. [DS]

melengiç, -ci [meneviş => melengiç] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

melengiş, [meneviş => meleñgiş] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

melenk, [Yun. meléggeios *(bitek)* [Tietze] => melenk] *{ağız} is.* **1.** Nemli toprak; su sızıntısı gösteren ıslak toprak. **2.** Yıllarca işlenmiş ve verimsiz hâle gelmiş toprak. **3.** Killi ve humuslu toprak; kepes; kayran. **4.** Kırmızı toprak. [DS]

melenkiş, [meneviş => meleñkiş] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

melenküş, [meneviş => melenküş] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

meler, [me-le-r ?] *{ağız} is.* Keçi dili. [DS]

melermek, [bel-er-mek / meler-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Gözler için) heyecandan yusyuvarlak, kocaman kocaman açılmak; belermek. [DS]

meles[1], [Ar. meles ملس] *{OsT} sf.* **1.** İki ayrı cinsin birleşmesinden doğan; melez; hibrit. **2.** Kanı karışık.

meles[2], [? meles] *{ağız} is.* Beli çökük at. [DS]

meles[3], [? meles] *{ağız} is.* Köpeğin yaşı. [DS]

meles[4], [? meles] *{ağız} is.* **1.** Köpek bağlamak için ağaçtan yapılmış zincir görevini gören araç. **2.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu, demir halka. [DS]

meles[5], [Ar. meles ملس] *{ağız} is.* **1.** Pamuklu bez. **2.** Ham ipekten yapılan bir tür kumaş. [DS] **3.** *{eAT}* Gayet ince, ipekli bir tür kumaş.

melesir, [? melesir] *{ağız} is.* Mürver ağacı. [DS]

meleske, [Yun. máladzıs [Tietze] => meleske] *{ağız} is.* Hamur topağı; pazı. [DS]

melester, [? melester] *{ağız} is.* Yatak yorgan, minder astarı. [DS]

meleş, [? meleş] *{ağız} is.* İki kuzusu olan koyun. [DS]

meleşme, [me *(yans.)* > me-le-ş-me] *{ağız} is.* Meleşmek eylemi. [DS]

meleşmek[1], [meleş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yalvarmak. [DS]

meleşmek[2], [me *(yans.)* > me-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Birlikte melemek; hep birlikte bağrışmak.

meleştirmek, [meleş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Bekletmek. [DS]

melet, [Ar. mārid => meret / melet] *{ağız} sf.* Uğursuz. [DS]

meletüre, [? malatora / malatura /meletüre] *{ağız} is. bot.* Bir tür rezene; arapsaçı, *(Foeniculum vulgare).* [DS]

melevan, [Ar. levn > melevān ملوان] *(meleva:n) {OsT} is.* Gece ile gündüz.

melevcen, [? melevcen] *{ağız} is. bot.* → silcan, *(Smilax).* [DS]

meleviçen, [? meleviçen] *{ağız} is.* → silcan. [DS]

melevsi, [Yun. máladzıs [Tietze] => melevsi] *{ağız} is.* Hamur topağı; pazı. [DS]

meleyir, [? meleyir / melik / belik] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

meleyke, [Ar. melāike ملائکه => meléyke] *{ağız} is.* Melek. [DS]

meleyse, [Yun. máladzıs [Tietze] => meleyse] *{ağız} is.* Hamur topağı; pazı. [DS]

melez[1], [Ar. meles *(alaca karanlık)* ملس] *is. biy.* **1.** (Hayvan için) aynı tür içinde iki ayrı soydan olan ana ve babadan üremiş olan; heterozigot döl; hibrit; kırma; azma; metis. **2.** (Bitki için) aynı türün iki çeşidi arasında veya yakın iki tür arasında çaprazlama ile üretilen bitki; hibrit. **3.** (Kişi için) değişik renkli ırktan ana babanın çocuğu. **4.** *mecaz.* (Kişi için) kanı karışık olan. **5.** *mecaz.* (Nesne için) karışık ve katışık olan, kesinlikle bilinemeyen. **6.** *{ağız}* Karışık tahıl; aşlık. [DS] **7.** *sf.* Birbirinden farklı üslup ve ögelerin karışımından meydana gelen. **8.** *{ağız}* Karışık. [DS] **9.** *{ağız} is.* Karışık tahıl. [DS] **melez DNA,** *biy. Farklı kökenli parçalardan oluşan DNA molekülü.* || **melez hücre,** *biy. İki farklı türün hücrelerinin birleştirilmesi ile oluşan hücre; hibrit hücre.* || **melez sözcük,** *Değişik dillerden aktarmalarla meydana gelmiş sözcük: kütüp (Ar.) + hane (Far.)+ ci (T.) > kütüphaneci.*

melez[2], [Ar. meles ملس => melez] *{ağız} is.* **1.** Gömleklik ipek kumaş. **2.** İpek ve pamuklu iplik karışımı dokunmuş bez. **3.** Kefen. **4.** *sf.* (Kumaş için) ince ve zarif. [DS]

melez[3], [Fr. mélèze] *is. bot.* Çamgillerden, Batı Avrupa'da yetişen, yapraklarını döken, piramit görünümlü sarkık dallı kozalaklı bir ağaç, *(Larix).*

melez[4], [bel-ez > meles / melez] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) beli içeri çekik, kalçası dışarı doğru çıkık olan. **2.** Zayıf. **3.** İşe yaramaz. [DS]

melez[5], [? melez] *{ağız} is.* Toprak sürülmeden ekilen ekin. [DS]

melez[6], [? melez] *{ağız} is.* Yük taşıyan öküz. [DS]

melez[7], [? melez] *{ağız} is.* Süzgeç. [DS]

melez[8], [? melez] *{ağız} is.* Sulandırılmış gübre. [DS]

melezi[1], [Ar. meles ملس => melezi] *{ağız} is.* Köylülerin kendi dokudukları yünlü kumaştan yapılma pantolon. [DS]

melezi[2], [Ar. meles ملس => melezi] *{ağız} is.* Sert, yumuşak buğday ve çavdar karışımından öğütülmüş ekmeklik un. [DS]

melezir, [? ınalazır / ınelezir] *{ağız} is.* Kapaklı bakır sahan. [DS]

melezleme, [melez-le-me] *is.* **1.** Melezlemek eylemi. **2.** *biy.* Melez yavru elde etmek için aynı türden farklı ırkların ve çeşitlerin çaprazlanması; farklı iki ırk veya çeşidin çaprazlamasından doğan yavruların kendi aralarında çaprazlanması.

melezlemek, [melez-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] biy.* Melez yavru elde etmek için aynı türden farklı ırkları ve çeşitleri çaprazlamak; farklı iki ırk veya çeşidin çaprazlamasından doğan yavruları kendi aralarında çaprazlamak.

melezleşme, [melez-le-ş-me] *is.* **1.** Melezleşmek eylemi. **2.** Melez olma durumu. **3.** Farklı iki tür veya aynı türden iki ırk ya da iki çeşit arasında çaprazlanmak durumu. **4.** Genetik bakımdan belli derecede farklılık gösteren erkek ve kadın arasındaki döl verici birleşme. **5.** Yabancı ögelerle ve üsluplarla karışma.

melezleşmek, [melez-le-ş-ınek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Melez duruma gelmek; melez olmak. **2.** (Farklı iki tür veya aynı türden iki ırk ya da iki çeşit için) kendi aralarında çaprazlanmak. **3.** (Genetik bakımdan belli derecede farklılık gösteren erkek ve kadın için) aralarında birleşerek döl vermek. **4.** *mecaz.* Yabancı öge ve üsluplarla karışmak; yabancı ögeler edinmek; yabancılaşmak.

melezleştirme, [melez-le-ş-tir-me] *is.* Melezleştirmek eylemi.

melezleştirmek, [melez-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Değişik iki tür veya ırk arasında çaprazlama yapmak; melez hâle getirmek.

melezlik[1]**, -ği** [melez-lik] *is.* **1.** Melez olma durumu; melezlere özgü genetik durum. **2.** *dbl.* Kök, ek, vb. unsurları yabancı dillerden aktarılan kelimelerin niteliği.

melezlik[2]**, -ği** [melez-lik] *is.* Melez ağaçlarının meydana getirdiği orman.

melfuf, [Ar. leff > melfūf ملفوف] *(melfu:'f) {OsT} sf.* **1.** Sarılmış; dürülmüş; bağlanmış. **2.** Mektup vb.ne eklenmiş olan; zarfın içine konulmuş; ek; ilişik; eklenmiş.

melfufat, [Ar. melfūf > melfūfāt ملفوفات] *(melfu:fa:t) {OsT} is.* Mektuba eklenmiş evrak.

melfufen, [Ar. melfūf > melfūfen ملفوفاً] *(melfu:'fen) {OsT} zf.* Eklenmiş olarak; ilişik halde.

melfuha, [Ar. melfūḥa ملفوحه] *(melfu:ha) {OsT} is.* Ana karnındaki erkek çocuk.

melfuz, [Ar. lafẓ > melfūẓ / melfūẓa ملفوظ / ملفوظه] *(melfu:z) {OsT} sf.* Söylenmiş; telaffuz edilmiş olan.

melfuzat, [Ar. melfūẓ > melfūẓāt ملفوظات] *(melfu:za:t) {OsT} is.* Bir kimsenin söylediği sözler.

melhad, [Ar. melḥad ملحد] *{OsT} is.* Lahit yeri.

melhafe, [? melhafe / melefe] *{ağız} is.* **1.** Yatak ve yorgan çarşafı. **2.** Yorganın astarı. [DS]

melhame, [Ar. lahm > ınelhame ملحمه] *{OsT} is.* Kanlı savaş. 🗗 **melhame-i kübrā,** *{OsT} Büyük kanlı savaş.*

melhe, [? melhe] *{ağız} is.* Sellerin getirdiği kumlu, çamurlu toprak; mil. [DS]

melhe, [? melhe] *{ağız} is.* Çok pişen yemeğin bulamaca benzer durumu. [DS]

melhe[3], [? melhe] *{ağız} is.* Sığırın boyun eti. [DS]

melhedir, [? melhedir / malazır] *{ağız} is.* Kapaklı bakır sahan. [DS]

melhefe, [? melhafe / melḥefe / melefe] *{ağız} is.* → melhafe. 🗗 **melhefe iğnesi,** *{ağız} Yorgan iğnesi.* [DS]

melhegir, [? melhegir / malazır] *{ağız} is.* Kapaklı bakır sahan. [DS]

melhezir, [? melhezir / malazır] *{ağız} is.* → melhegir. [DS]

melhem, [Ar. merhem مرهم => melhem ملهم] *{eAT} {ağız} is.* → merhem. [DS]

melhoş, [Far. meyhōş => melhoş] *{ağız} sf.* Ekşimsi; mayhoş. [DS]

melhub, [Ar. lehb > melhūb ملهوب] *(melhu:b) {OsT} sf.* Alevlenmiş; tutuşmuş.

melhud, [Ar. laḥd > melḥūd ملحود] *(melhu:d) {OsT} sf.* Lahit içine konulmuş.

melhuf, [Ar. lehf > melhūf ملهوف] *(melhu:f) {OsT} sf.* Üzgün; kederli; tasalı. 🗗 **melhūfü'l-kalb,** *{OsT} Gönlü tasalı olan.*

melhufan, [Ar. melhūf > melhūfān ملهوفان] *(melhu:fa:n) {OsT} is.* Üzgün olanlar; tasalılar.

melhuk, -ku [Ar. laḥḳ > melḥūḳ ملحوق] *(melhu:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* İltihak etmiş; karışmış.

melhuz, [Ar. mülāḥaẓa > melḥūẓ ملحوظ] *(melhu:z) {OsT} sf.* **1.** Olabileceği düşünülen; umulan; mülahaza edilen; akla gelen. **2.** Umulan; beklenen.

melhuzat, [Ar. melhūz > melhūzāt ملحوظات] *(melhu:za:t) {OsT} is.* **1.** Hatıra gelen şeyler; hatırlananlar. **2.** Olması mümkün olan şeyler; olabilir şeyler.

-meli[1], [-malı / -meli] *çek. e.* → -malı.

-meli[2], [-ma-lı / me-li] *yap. e.* → -malı.

meli[1], [? meli] *{ağız} is.* Koyun. [DS]

meli[2], [? meli] *{ağız} is.* Ekin demeti. [DS]

melif, [? melif] *{ağız} sf.* Taze. [DS]

melih, [Ar. milḥ *(tuz)* > melīḥ / melīḥa مليح / مليحه] *(meli:ha) {OsT} sf.* Güzel; sevimli; şirin. 🗗 **melîhü'l-kelâm,** *{OsT} Konuşması güzel, hoş olan.*

melik[1] [Fr. mellique] *sf. kim.* Formülü $C_6(CO_2H)_6$ olan benzen heksakarboksilik asit için kullanılır; melitik asit.

melik[2] [men-lik] *{eAT} is.* Benlik. [DK]

melik[3], [Ar. mülk > melik ملك] *{OsT} is.* → melik[4]

melik[4], [Ar. mülk > melīk مليك] *(meli:k) {OsT} is.* **1.** Mülkün sahibi; mal sahibi. **2.** Hükümdar; kağan; padişah. **3.** Bütün âlemlerin sahibi ve hâkimi olan; Allah.

melik[5], **-ği** [belik > melik] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

melik[6], **-ği** [? melik] *{ağız} sf.* (Kadın için) çok gezen, iş yapmayan. [DS]

melik[7], **-ği** [belik > melik] *{ağız} is.* **1.** Dokunmak için çile veya yumak yapılmış ip. **2.** İğden çıkarılan eğrilmiş ip. **3.** İğden çıkarılan ipin aldığı şekil. [DS]

melik[8], **-ği** [? melik] *{ağız} is.* Salkız otunun kökündeki sakız parçaları. [DS]

melikâne, [Ar. melik + Far. -āne مليكانه] *(meli:ka:ne) {OsT} sf.* **1.** Hükümdara ait; melikle ilgili. **2.** *zf.* Hükümdara yakışır tarzda; melike yakışır biçimde.

melike[1], [Ar. melīk > melīke مليكه] *(meli:ke) {OsT} is.* Kadın hükümdar.

melike[2], [melike / meliki] *{ağız} is.* Kırmızı renkli, güzel kokulu bir tür üzüm. [DS]

meliken[1], [? meliken] *{ağız} is.* Küçük yama. [DS]

meliken[2], [? meliken] *{ağız} is.* Bir tür yağ. [DS]

melikî, [Ar. melik > melīkī مليكى] *(meliki:) {OsT} sf.* Hükümdar ile ilgili.

meliki[1], [Bul. mléçnica => meliki] *{ağız} is.* Çam ve çalı diplerinde biten, kırmızı renkli, yenilebilir bir tür mantar; kanlıca mantarı; tavuk bacağı mantarı; çam mantarı; çıntar; biberlice, *(Lactarius deliciosus).* [DS]

meliki[2], [melike / meliki] *{ağız} is.* → melike[2]. [DS]

melikiyet, [Ar. melīkī > melīkiyyet مليكيت] *(meli:kiyet) {OsT} is.* Hükümdar olma durumu.

melil, [Ar. melīl مليل] *(meli:l) {OsT} sf.* Kederli.

melinit, [Lat. melinus *(ayva rengi)* > Fr. mélinité] *is. kim.* **1.** Temel maddesi pikrit asit olan patlayıcı madde. **2.** *min.* Aşı boyalı, sarı renkte yapışkan kil.

melis[1], [? melis] *{ağız} is.* Çayır; çayırlık; çimenlik. [DS]

melis[2], [? melis] *{ağız} is.* **1.** Yer odası. **2.** Oda. [DS]

melis[3], [Yun. melissa => melis / meliz] *{ağız} is.* Bal arısı, *(Apis mellifica).* [DS]

melisa, [Yun. melissa *(arı)*] *is. bot.* Ballıbabagillerden, dişli kenarlı ve basit yapraklı, çiçekleri, beyaz, sarımsı, kırmızımsı, bir buçuk metre kadar boylanabilen, bazı türlerinin yaprakları yatıştırıcı ve gaz söktürücü, bazıları da şeker düşürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık otsu bitki; oğul otu; limon nanesi; turunç otu, *(Melissa officinalis).*

melivân, [? melivan] *{ağız} is.* İki kulplu testi. [DS]

meliyet, [Ar. māliyet => meliyet] *{ağız} is.* Değer; fiyat. [DS]

meliz, [Yun. melissa => melis / meliz] *{ağız} is.* Bal arısı, *(Apis mellifica).* [DS] 🗗 **meliz götü,** *{ağız} Üzüm çubuklarının tomurcukları.* [DS]

melken, [? melken] *{ağız} is.* Tezgâhta gerili ipler arasından geçirilen ip yumağı. [DS]

melki, [Bul. mléçnica => melki / meliki] *{ağız} is.*→ meliki, *(Lactarius deliciosus).* [DS]

melkit, [melkit] *{ağız} is.* Belki. [DS]

melkut, [Ar. luḳāṭ > melḳūṭ ملقوط] *(melku:t) {OsT} sf.* **1.** Yerde bulunan. **2.** Yerden kaldırılıp alınan; yerden toplanan. **3.** (Çocuk için) sokağa bırakılmış.

mellah[1], [Ar. mellāḥ ملاح] *(mella:h) {OsT} is.* Fas'ta Yahudi mahallesine verilen ad.

mellah[2], [Ar. mellāḥ ملاح] *(mella:h) {OsT} is.* Denizci; gemici; kaptan.

mellahan, [Ar. mellāh > mellāhān / mellāhīn / mellāhūn ملاحان] *(mella:ha:n) {OsT} is.* Gemiciler; kaptanlar.

mellahe, [Ar. mellāh > mellāhe ملاحه] *(mella:he) {OsT} is.* Tuzla.

mellahîn, [Ar. mellāh > mellāhān / mellāhīn / mellāhūn ملاحين] *(mella:ha:n) {OsT} is.* → mellahan.

mellahun, [Ar. mellāh > mellāhān / mellāhīn / mellāhūn ملاحون] *(mella:ha:n) {OsT} is.* → mellahan.

mellase, [Ar. mellāse ملاسه] *(mellâ:se) {OsT} is.* Yer düzeltecek araç; sürgü.

mellavuş, [? mellavuş] *{ağız} is.* Öcü. [DS]

melle, [Far. māle => mala / mele / melle] *{ağız} is.* Mala. [DS]

mellef, [? mellef] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında merkez seçilerek toplanılan yer. [DS]

mellemecir, [? mellemecir] *{ağız} sf.* (Meyve, sebze veya yemek için) çok pişmekten, ezilmekten dolayı eriyip karmakarışık olmuş. [DS]

mellengeç, -ci [Far. meneviş => mellengiç / menengeç] *{ağız} is.* **1.** Mürver ağacı. **2.** Çitlembik. [DS]

mellengiç, -ci [Far. meneviş => mellengiç] *{ağız} is.* Çitlembik ağacı. [DS]

melles, [? melles] *{ağız} is.* Delikli kepçe. [DS]

melleş, [? melleş] *{ağız} sf.* (Sebze, meyve için) ezik; birbirine karışmış. ◻ **melleş olmak,** *{ağız} Ezilip birbirine karışmak.* [DS]

mellimet, [Ar. maʿlūmāt => mellimet] *{ağız} is.* Bilgi; malumat. [DS]

melmecir, [? melmecir] *{ağız} sf.* (Meyve, sebze veya yemek için) çok pişmekten, ezilmekten dolayı eriyip karmakarışık olmuş. [DS]

melmeket, [Ar. memleket => melmeket] *{ağız} is.* Memleket. [DS]

melmeşe, [Far. benefşe => menekşe > melmeşe] *{ağız} is. bot.* Menekşe. [DS]

melmeşte[1], [? melmeşte] *{ağız} sf.* Karışık; birbirine karışmış. [DS]

melmeşte[2], [? melmeşte] *{ağız} is.* İyi olmamış helva. [DS]

melmırat, [? melmırat] *{ağız} is.* **1.** Verimlilik; bolluk. **2.** Yarar. [DS]

melmus, [Ar. lems >melmūs ملموس] *(melmu:s) {OsT} sf.* El ile dokunulmuş; el ile değilmiş; ellenmiş.

melmusat, [Ar. melmūs > melmūsāt ملموسات] *(melmu:sa:t) {OsT} is.* **1.** Dokunulan şeyler. **2.** Ellemeler; dokunmalar.

melocan, [? melevcen / melocan] *{ağız} is. bot.* Silcan. [DS]

melodi, [Yun. melodia / Lât. melodia > Fr. mélodie] *is.* Ezgi. ◻ **melodi doruğu,** *dbl. Ses çizgisinin ulaştığı en yüksek nokta.*

melodici, [melodi-ci] *is.* **1.** Melodi bestelemekte usta kişi. **2.** Müzikte en önemli unsurun melodi olduğunu ileri süren müzikçi.

melodik, [Fr. mélodique] *sf.* **1.** Melodi ile ilgili; melodiye dayanan; ezgisel. **2.** Ezgili. **3.** (Müzik veya parça için) hoş melodileri olan.

melodram, [Yun. melos *(şarkı)* + dram *(oyun)* > Fr. mélodrame] *is. tiy.* **1.** Yunan tiyatrosunda koro başı ile bir oyuncu arasında geçen şarkılı diyalog. **2.** Eskiden, oyuncuların sahneye müzik eşliğinde girip çıktıkları oyun türü. **3.** Çağdaş tiyatroda, hareketli ve duygusal olaylar üstüne kurulmuş, sürekli olarak dokunaklı etkilerden yararlanan oyun türü. **4.** Bir halk tiyatrosu türü.

melon, [Fr. melon *(kavun)* > chapeau melon] *is.* Tepesi yuvarlak ve bombeli, kenarları yuvarlak bir tür şapka; melon şapka.

melötre, [? melötre] *{ağız} is.* Ağır kokulu bir tür yabani anason. [DS]

melövcen, [? melevcen / melövcen] *{ağız} is. bot.* Silcan. [DS]

melsa, -a'i [Ar. melsāʾ ملساء] *(melsa:) {OsT} sf.* **1.** (Yer için) düz; pürüzsüz. **2.** *is.* Şarap.

melsan, [Ar. melsān ملسان] *(melsa:n) {OsT} sf.* (Yer için) düz; pürüzsüz.

melsimek, [mel-si-mek ? / meelsimek] *(me:lsimek) {ağız} gçl. f. [-ir]* Değer vermek; önemsemek. [DS]

melsuk, -ğu [Ar. lūṣuḳ > melṣūḳ ملصوق] *(melsu:k) {OsT} sf.* Yapıştırılmış; bitişmiş.

melsun, [Ar. melsūn ملسون] *(melsu:n) {OsT} sf.* Yalancı.

meltafa, [Ar. melṭafa ملطفه] *{OsT} is.* Güzellik; latiflik.

meltem, [? meltem] *is.* **1.** Yaz mevsiminde sabah karadan denize, öğleden sonra ve akşamları da denizden karaya doğru esen hafif, serin rüzgâr. **2.** Genellikle hafif esen rüzgâra verilen isim. **3.** *{ağız}* Rüzgârın çıkacağını belirten batıdaki bulut kümeleri. [DS]

meltemlemek, [meltem-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Soğuklar kırılmak; havalar ısınmaya başlamak. [DS]

meltemlik, -ği [meltem-lik] *{ağız} is.* **1.** Sıcaklık. **2.** *sf.* Ilık ve durgun. [DS]

mel'ub, [Ar. luʿāb > melʿūb ملعوب] *(mel-u:b) {OsT} sf.* (Ağız için) salyalar akan; salyalı.

me'luf, [Ar. ūlfet > meʾlūf مألوف] *(me-lû:f) {OsT} sf.* **1.** Alışılmış; huy edinilmiş. **2.** Alışınış.

me'lufiyet, [Ar. meʾlūf > ıneʾlūfiyyet مألوفيت] *(me-lû:fiyet) {OsT} is.* Alışkın olma durumu; alışkınlık.

melul, -lü [Ar. melāl > melūl / ımelūle ملول / ملوله] *(melû:l) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Üzgün; kırgın; hüzünlü; garip; mahzun. **2.** Bıkkın; usanmış. ◻ **melûl melûl,** *Mahzun bir şekilde; üzgün olarak.*|| **melul olmak,** *Üzüntülü olmak; hüzün duymak; mahzun olmak.*

melulane, [Ar. melūl + Far. -āne ملولانه] *(melû:la:ne) {OsT} zf.* Acıklı bir şekilde; üzgün bir durumda; üzgün olarak.

me'lum, [Ar. elem > meʾlūm مئلوم] *(melu:m) {OsT} sf.* Üzgün; elemli.

melum, [Ar. levm > melūm ملوم] *(melu:m) {OsT} sf.* Azarlanmış.

mel'un, [Ar. laʿn > melʿūn / ımelʿūne ملعون / ملعونه] *(mel-u:n) {OsT} sf.* → ımelun.

melun, [Ar. laʿn > melʿūn / melʿūne ملعون / ملعونه] *(me'lun) sf.* **1.** Allah tarafından lanetlenmiş olan; lanetli. **2.** *mecaz.* Lanet ve nefretle karşılanan; kötü. **3.** *is.* Lanetlenmiş kimse.

melunca, [melun-ca] *(melu'nca) {OsT} zf.* Meluna yakışır biçimde; mel'un gibi.

-melü, [-malu / -melü] *{eAT} yap. e.* → -malu.

melük, -ğü [? melük] *{ağız} is. bot.* Keçiboynuzu. [DS]

melül, [Ar. melāl > melūl / melül ملول] *(melül) {OsT} sf.* **1.** Üzgün; hüzünlü; garip; mahzun. **2.** Bıkkın; usanmış. **3.** Boynu bükük; zavallı; yoksul. 🗗 **melül mahzun,** *Çok üzgün; ağlamaklı.*|| **melül melül,** *Mahzun bir şekilde; üzgün olarak.*|| **melül olmak,** *Üzüntülü olmak; hüzün duymak; mahzun olmak.*

melyan, [Ar. melyān ملیان] *{OsT} sf.* Dolu; taşkın.

melyet, [Ar. māliyet مالیت => melyet] *{ağız} is.* Değer; fiyat. [DS]

melze, [? melze] *{ağız} is.* Peştamal. [DS]

melzum, [Ar. lüzūm > melzūm ملزوم] *(mezu:m) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyin varlığı, kendisini gerektiren; gerekli kılınmış. **2.** Bir şeye sıkı sıkıya bağlı olan. **3.** Bir şeyden ileri gelen; bir şeyden kaynaklanan; o şeyin yüzünden ortaya çıkan.

melzumiyet, [Ar. melzūmiyyet ملزومیت] *(mezu:miyet) {OsT} is.* Gerekli kılınma; melzumluk.

melzumluk, -ğu [melzum-luk] *is.* Gerekli kılınma; gerekli oluş.

memalik[1]**, -ği** [Ar. memleket > memālik ممالك] *(mema:lik) {OsT} is.* **1.** Memleketler; ülkeler; yurtlar. **2.** Bir devletin toprağı. 🗗 **memālik-i harre,** *{OsT} Sıcak ülkeler.*|| **Memālik-i Mahrūse,** *{OsT} Osmanlı İmparatorluğu; "Korunmuş Ülkeler".*|| **Memālik-i Mahrūse-i Şāhāne,** *{OsT} Osmanlı İmparatorluğu.*|| **Memālik-i Müctemi'a-yı Amerika,** *{OsT} Amerika Birleşik Devletleri.*|| **Memālik-i Osmaniye,** *{OsT} Osmanlı İmparatorluğu.*|| **Memālik-i Şāhāne,** *{OsT} Osmanlı İmparatorluğu.*

memalik[2]**, -ği** [Ar. memlūk *(köle)* > memālik ممالك] *(mema:lik) is.* Köleler; kullar.

memat, [Ar. memāt ممات] *(mema:t) {OsT} is.* Ölüm.

memba, -a'ı [Ar. nebʿān > menbaʿ منبع] *{OsT} is.* **1.** Bir suyun çıktığı yer; pınar; kaynak. **2.** *mecaz.* Bir şeyin ortaya çıktığı yer; kaynaklandığı yer; bir görüş veya haberi ortaya atan kimse; menşe; kaynak. 🗗 **memba suyu,** *İçinde erimiş mineral bulunan, içme suyu olarak veya tedavi amacıyla kullanılan kaynak suyu; kaynak suyu.*

memdud, [Ar. medd > memdūd ممدود] *(memdu:d) {OsT} sf.* **1.** Uzamış; uzatılmış; uzun; çekilmiş. **2.** *dbl.* Üzerinde med yani uzatma işareti bulunan ünlü. 🗗 **memdūd sait,** *{OsT} Uzun ünlü.*

memduh, [Ar. medḥ > memdūḥ / memdūḥa ممدوح / ممدوحه] *(memdu:h) {OsT} sf.* **1.** Övülmüş; methedilmiş. **2.** Övgüye layık olan.

memduhat, [Ar. memdūh > memdūhāt ممدوحات] *(memdu:ha:t) {OsT} is.* Övülen şeyler.

memduhiye, [Ar. memdūh > memdūhiyye ممدوحیه] *(memdu:hiye) {OsT} is.* Övünç. 🗗 **memduhiye altını,** *{OsT} Sultan Abdülmecid Han zamanında, 22 ayar altından kesilmiş 1.60 gr ağırlığında ve 20 kuruş değerinde altın sikke.*

memduhiyet, [Ar. memdūh>memdūhiyyet ممدوحیت] *{OsT} is.* Makbul olma durumu.

meme[1]**,** [me-me *(çoc.d.)*] *is.* **1.** Kadınlarda ve memeli hayvanların dişilerinde, yavrularını beslemek üzere süt salgılayan organ. **2.** Vücudun herhangi bir yerinde oluşan küçük kabartı. **3.** Bazı araç ve aletlerin meme başına benzer çıkıntısı. **4.** Ateşli silahlarda, mermiyi ateşlemeye yarayan küçük çıkıntı. **5.** Gaz veya yakıt gibi akışkan fışkırtmak suretiyle çalışan teknik aletlerde, bu gaz veya sıvı akışını püskürten ve gerektiğinde ayarlamaya yarayan küçük parça. **6.** *{ağız}* Tüfekte kapsülün konulduğu yer. [DS] 🗗 **meme başı,** *Memenin uç kısmında bulunan ve süt çıkmasını sağlayan koyu pigmentli çıkıntılı kısım.*|| **meme başlığı,** *Emzirme sırasında, meme başını koruyarak çatlakların oluşmasını önleyen plastik aygıt.*|| **meme bezi,** *biy. Memenin süt salgılayan dokusu; gudde-i sediye.*|| **memeden kesilmek,** *(Çocuk için) annesini emerek beslenmekten alıkonulmak; emzirilmez olmak.*|| **memeden kesmek,** *Süt çocuğunu artık emdirmemek; çocuğu emzirmez olmak.*|| **memede olmak,** *(Çocuk için) henüz daha anne sütüyle besleniyor olmak.*|| **memeden yarmak,** *{eAT} (Süt emen yavrular ve çocuk için) memeden kesmek; memeden ayırmak.*|| **meme güzeli,** *{ağız} Parmak gibi uzun, içi boş, ağzı kapaklı, gümüşten yapılmış, zincirle boyna takılan bir çeşit süs eşyası.* [DS]|| **meme iltihabı,** *Memelerde mikroplu hastalıklardan meydana gelen yangılı hastalık.*|| **meme süngeri,** *Meme başının çevresinde yer alan koyu renkli bölüm.*|| **meme vermek,** *1. Emzirmek. 2. Meme şeklinde çıkıntı oluşmak.*

meme[2]**,** [meme /mama] *{ağız} is.* **1.** Çocuk yemeği; mama. **2.** Ekmek. [DS]

memecik, -ği [meme-cik] *is.* Deri ve mukoza üzerinde görülen küçük ve sivri çıkıntılar.

memecin, [meme-cin / mennecim] *{ağız} is.* Çocukların arife günü kapı kapı dolaşıp simit toplamaları. [DS] 🗗 **memecin gıliği,** *{ağız} Çocuklar için yapılan bir tür yağsız, susamsız simit.* [DS]

-memeğin, [-ma-ma(k)-ın / -memeğin] *{eAT} yap. e.* → -mamağın.

memek[1]**, -ği** [memek] *{ağız} is.* **1.** Ekmek. **2.** Çocuğu oyalamak, aldatmak için verilen yiyecek. [DS]

memek[2]**, -ği** [memek] *{ağız} is.* Meme. [DS]

memeksimek, [memek-si-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Ekşimek. [DS]

memele, [? memele] *{ağız} is.* Faiz. [DS]

memeli, [meme-li] *sf.* **1.** Memesi olan. **2.** Meme biçiminde çıkıntısı olan. **3.** (Belirtilen nitelik ve

sayıda) memesi olan. **4.** *{ağız}* Yemek pişirmekte kullanılan şişkin karınlı, büyük çömlek. [DS] 🗗 **memeli kıskaç,** *{ağız} Keseri ocağa koyup tutmaya yarayan bir demirci aracı.* [DS]

memelik, -ği [meme-lik] *is.* Hayvanların yaralı memelerini korumak veya yavrularının emmesini önlemek için memelerine takılan bez torba.

memeliler, [meme-li-ler] *sf. zool.* Doğurarak üreyen, yavrularını memeleriyle emzirmek suretiyle besleyen, iki parçalı akciğere sahip, kalpleri dört bölümlü olan omurgalı hayvanların beş büyük sınıfından birini oluşturan hayvanlar sınıfı. 🗗 **memeliler bilimi,** *biy. Memelileri inceleyen bilim dalı; mammoloji.*

mememeki, [? mememeki] *{ağız} is.* Meme. [DS]

mememelik, -ği [? mememelik] *{ağız}* is. Kaynar suda pişirilen mısır ununa yağ, pekmez koyarak yapılan bir tür tatlı. [DS]

mememsi, [meme-msi] *sf.* Meme biçiminde olan; huleymi. 🗗 **mememsi çıkıntı,** *anat. Şakak kemiğinin alt ve arka tarafında bulunan, meme başı şeklindeki çıkıntı.*

me'men, [Ar. emn > me'men مأمن] *(me-men) {eAT} {OsT} is.* Sığınılacak güvenilir yer; emin yer. 🗗 **me'men-i rızā,** *{OsT} Kâbe.*

memen, [merdiven > me'men] *(me-men) {ağız} is.* Merdiven. [DS]

memer, -rri [Ar. mürūr > memerr ممر] *{OsT} is.* Geçilecek yol. 🗗 **memerr-i has,** *{OsT} 1. Herkesin geçtiği yol. 2. mecaz. Ölüm.*

memesük[1]**, -gü** [em-e-sük / memesük] *sf.* (Kişi için) utangaç; sıkılgan.

memesük[2]**,** -gü [? memesük] *{ağız} sf.* (Eşya için) rengi soluk. [DS]

memeş, [? memeş] *{ağız} is.* Sığırın ağzından akan salyaya verilen ad.

memhur, [Ar. mühr > memhūr ممهور] *(memhu:r) {OsT} sf.* **1.** Mühürlenmiş. **2.** *is.* Yeniçerilere ve kale muhafızlarına verilecek üç aylıklara ilişkin yazılı ve mühürlü belge.

memhure, [Ar. mehr > memhūr > memhūre ممهوره] *(memhu:r) {OsT} sf.* (Kadın için) nikâh bedeli verilmiş.

memhus, [Ar. memḥūṣ ممحوص] *(memhu:s) {OsT} sf.* **1.** Parlayan; cilalanmış. **2.** (İnsan için) tıknaz; etine dolgun.

memhuv, -vvu [Ar. maḥv > memḥuvv ممحو] *{OsT} sf.* Mahvolmuş.

memik[1]**, -ği** [? memik] *{ağız} is.* Din. [DS]

memik[2]**, -ği** [memek / memük / mencik] *is.* **1.** Meme başı. **2.** Kulağın yumuşak yeri.

memik[3]**, -ği** [memik] *{ağız} is.* İlkbaharda çok yağan yağmur nedeniyle döllenemediği için ur gibi büyümüş ve mantarlaşmış erik. [DS]

memik[4]**, -ği** [mekik / meik / memik] *{ağız} is.* Mekik; masura. [DS]

memil, [Ar. meyl > memīl ميل] *(memi:l) {OsT} is.* Bir tarafa meyletme; eğilme.

memilli, [memil-li] *{ağız} sf.* Üst dudağının ortasında meme başı gibi çıkıntı bulunan. [DS]

memişhana, [Ar. memşā + Far. ḫāne => memişḫana / mamşana] *{ağız} is.* → memişhane.[DS]

memişhane, [Ar. memşā + Far. -ḫāne مشاخانه] *(memişha:ne) {OsT} is.* Ayak yolu; apteshane; tuvalet; yüznumara; WC.

memişlemek, [memiş-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* **1.** Kaynatılmış ve kurutulmuş buğdayı bulgur yapmak için ıslatıp ufalamak. **2.** Kepek vb. şeyleri su ile ıslatmak. [DS]

memkûr, [Ar. mekr > memkūr / memkūre مكور /مكوره] *(memkû:r) {OsT} sf.* **1.** Kırmızı renge boyanmış. **2.** Av kanıyla kirlenmiş.

memlaha, [Ar. milḥ > memlaḥa / memleḥa مملحه] *{OsT} is.* Tuz çıkarılan yer; tuzla.

memleket, [Ar. memleket مملكت] *{OsT} is.* **1.** Bir milletin üzerinde oturduğu, bir devletin egemenlik haklarını kullandığı, sınırları belli yeryüzü parçası; ülke; yurt; vatan. **2.** Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. **3.** İklimi, verimliliği vb. bakımlardan ele alınan bölge. **4.** Belli bir ürünün çokça üretildiği bölge. **5.** *mecaz.* Bir ülkede oturan, bir milleti meydana getiren bireylerin tümü. 🗗 **memleket hasreti,** *Sılaya karşı duyulan özlem.*‖ **memleket havası,** *Türkü.*‖ **memleketler arası,** *Ülkeler arası.*

memleketçi, [memleket-çi] *is.* Ülkesinin her bakımdan gelişmesini, yükselmesini, düzene girmesini isteyen ve bu uğurda çaba harcayan kimse.

memleketçilik, -ği [memleket-çi-lik] *is.* Ülkeyi her bakımdan geliştirmeyi, yükseltmeyi, düzene sokmayı isteme ve bu uğurda çaba harcama işi; memleketçi olma durumu.

memleketeyn, [Ar. memleket >memleketeyn مملكتين] *{OsT} is.* **1.** İki memleket. **2.** Eskiden Eflak ve Buğdan'a verilen ortaklaşa ad.

memleketli, [memleket-li] *sf.* **1.** (Kişiler için) aynı memleketten olan; hemşehri. **2.** *is.* Bir memlekette yaşayan insanlar; halk.

memleki, [? memleki] *{ağız} is.* Küçük sahan. [DS]

memlu, -u [Ar. melā >memlū' مملوء] *(memlû:) {OsT} sf.* Dolu; dolmuş.

memluh, [Ar. melḥ>memlūḥ مملوح] *(memlu:h) {OsT} sf.* Tuzlanmış.

memluhat, [Ar. memlūh > memlūhāt مملوحات] *(memlû:ha:t) {OsT} is.* Tuzlanmış şeyler.

memluk, -kü [Ar. mülk > memlūk / memlūk مماوك / مملوكه] *(memlû:k) {OsT} sf.* **1.** Birinin malı olan. **2.** *is.* Birinin malı sayılan kimse; köle. **3.** *huk.* Sahip olunan ve özellikle tasarruf olunan şey. **4.** Kölemenlerden olan kimse.

memlukiyet, [Ar. memlūk > memlūkiyyet مملوكيت] *(memlû:kiyet) {OsT} is.* Köle olma durumu; kölelik; kulluk.

memlul, -li [Ar. melāl > memlūl مملول] *(memlû:l) {OsT} sf.* Usanç vermiş olan; usandırmış olan; bıkılmış.

memmen, [memmen] *{ağız} is. çoc. d.* Ekmek. [DS]

memnu, -u'u [Ar. menᶜ > memnūᶜ / memnūᶜa ممنوع / ممنوعه] *(memnu:) {OsT} sf.* Yasaklanmış; yasak edilmiş; men edilmiş. ◘ **memnu haklar,** *Suçlu bulunan birinin ceza yasasına göre kullanmasının yasaklandığı bazı siyasi ve sosyal haklar; yasak haklar.*|| **memnu hakların iadesi,** *Bazı sosyal ve siyasi hakları kullanmaktan men edilmiş kişinin mahkemeden bu hakları kullanabileceğine dair karar aldırması işlemi.* || **memnu meyve,** *1. din. Allah'ın yasaklamasına rağmen Hz. Âdem'in Hz. Havva'nın teşviki ile onun elinden yediği meyve; yasak meyve. 2. mecaz. Alınması, elde edilmesi yasak olan şeyler.*|| **memnu mıntıka,** *Önemli bir konumda bulunası sebebiyle girilmesi, fotoğraf ve film çekilmesi yasak olan, kısmen veya bütünüyle genel yararlanmaya kapalı tutulan, sınırları belli kara, deniz veya hava kamu malı.*|| **memnū'ü'l-amel,** *{OsT} Yapılması yasak iş.*

memnu'at, [Ar. memnūᶜ > memnūᶜāt ممنوعات] *(memnu:a:t) {OsT} is.* **1.** Yasak şeyler. **2.** *isl.* Dince, helalin karşıtı olarak yapılması yasaklanmış olan şeyler. ◘ **memnu'āt-ı şer'iye,** *{OsT} İşlenmesi dince yasaklanmış olan fiiller.*

memnu'iyet, [Ar. memnūᶜ > memnūᶜiyyet ممنوعيت] *(memnu:iyet) {OsT} is.* Yasak olma durumu; yasak edilme durumu; yasaklık. ◘ **memnu'iyyet müddeti,** *huk. Dul kadının yeniden evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.*

memnun, [Ar. memnūn / memnūn ممنون / ممنونه] *(memnu:n) {OsT} sf.* **1.** İstediği şeyin olmasından veya dilediği gibi olmasından dolayı sevinç duyan; kıvançlı; sevinçli. **2.** Hoşnut. **3.** Minnet altında olan. ◘ **memnun etmek,** *1. Sevindirmek; hoşnut etmek; zevk vermek. 2. Para vermek; para vererek gönlünü almak. 3. Bahşiş vermek.* || **memnun memnun,** *Memnun olarak; sevinerek; hoşnut olarak; memnun bir şekilde.*|| **memnun olmak,** *Hoşnut olmak; sevinç duymak; kıvanmak.*|| (birinden, bir şeyden) **memnun olmak,** *Beğenmek; beklediğini elde etmekten dolayı sevinmek.*

memnuniyet, [Ar. memnūn > memnūniyyet ممنونيت] *(memnu:niyet) {OsT} is.* Memnun olma durumu; sevinç duyma; hoşnutluk; memnunluk; kıvanç.

memnuniyetle, [memnuniyet-le] *(memnu:niyetle) zf.* Memnun olarak; sevinçle; hoşnutlukla; kıvanç duyarak; kıvançla.

memnuniyetsiz, [memnuniyet-siz] *(memnu:niyetsiz) sf.* Memnun olmayan; hoşnutsuz; kıvanç duymayan; kıvançsız.

memnuniyetsizlik, -ği [memnuniyet-siz-lik] *(memnu:niyetsizlik) is.* Memnu olmama durumu; hoşnutsuzluk; kıvançsızlık.

memnunluk, -ğu [memnun-luk] *(memnu:nluk) is.* Memnun olma durumu; sevinç duyma; hoşnutluk; memnuniyet; kıvanç.

memorandum, [Lat. memorandum > Fr. mémorandum] *(memora'ndum) is.* Bir konuyu veya durumu açıklamak, alınmış veya alınacak bir kararı, tedbirleri doğrulamak amacıyla bir ülke hükümetinin başka bir ülke hükümetine verdiği diplomatik bildiri; muhtıra; nota.

memsofa, [mem ? + sofa] *{ağız} is.* Yerden 30 cm. yüksekliğinde tahtadan yapılmış set. [DS]

memsuh[1]**,** [Ar. mesḥ > memsūḥ / memsūḥ ممسوح / ممسوحه] *(memsu:h) {OsT} sf.* El ile sıvazlanmış.

memsuh[2]**,** [Ar. mesḫ > memsūḫ / memsūḫ ممسوخ / ممسوخه] *(memsu:h) {OsT} sf.* Yüzü daha çirkin şekle sokulmuş.

memsun, [Ar. meṣāne > memṣūn ممثون] *(memsu:n) {OsT} sf.* Mesane hastalığına tutulmuş olan.

memsus[1]**,** [Ar. maṣṣ > memṣūṣ ممصوص] *(memsu:s) {OsT} sf.* **1.** Emilmiş; soğurulmuş. **2.** *is. anat.* Baldır.

memsus[2]**,** [Ar. mess > memsūs ممسوس] *(memsu:s) {OsT} sf.* Elle dokunulmuş.

memşa, [Ar. meşy > memşā ممشا / ممشى] *(memşa:) {OsT} is.* Hela; apteshane; tuvalet; WC.

memşana, [Ar. memşā + Far. ḫāne => memşana] *{ağız} is.* → memişhane. [DS]

memşuk, -ğu [Ar. meşḳ > memşūḳ ممشوق] *(memşu:k) {OsT} sf.* **1.** Meşk edilmiş. **2.** Yazılmış.

memtul, -lü [Ar. maṭl > memṭūl ممطول] *(memtu:l) {OsT} sf.* (Kılıç, hançer vb. için) çekiçle örste dövülmüş; dövme.

memtur, [Ar. maṭar>memṭūr ممطور] *(memtu:r) {OsT} sf.* (Toprak için) üzerine yağmur yağmış.

me'mul, -lü [Ar. emel > meʾmūl / meʾmule مأمول / مأموله] *(me-mu:l) {OsT} sf.* **1.** Tasarlanan; umulan;

ümit edilen; düşünülen. **2.** Ümit. ◻ **me'mul etmek,** *{OsT} Ummak; umut etmek; beklemek.*|| **me'mul olmak,** *{OsT} Umulmak; beklenmek.*

me'mun, [Ar. emn > me'mün مأمون] *(me-mu:n) {OsT} sf.* Tehlikesiz; sağlam; emin; güvenilir. ◻ **me'mün'l-ākıbe,** *{OsT} Sonu emin; korkusuz.*

me'mur, [Ar. emr > me'mür / me'müre مأمور / مأموره] *(me:mur / me:mu:re) {OsT} sf.* → memur. ◻ **memurün-bih,** *{OsT} Yapılması emredilen şey.*

memur, [Ar. emr > me'mür / me'müre مأمور / مأموره] *(me:mur / me:mu:re) sf.* **1.** Bir işi yapmak üzere kendisine görev verilmiş olan; görevli; yükümlü. **2.** *is. huk.* Devlete ait kamu hizmetlerini görmek üzere aslî ve sürekli işlerde çalışan, kanunlara göre atanan, genel bütçeden veya katma bütçelerden aylık alan kamu görevlisi. **3.** Genel anlamda görevli; kamu görevlisi. ◻ **memur etmek,** *Bir iş için görevlendirmek.*||

me'mure, [Ar. me'mür > me'müre مأموره] *(me:mu:re) {OsT} is.* Bayan memur.

me'muren, [Ar. me'mür > me'müren مأموراً] *(me:mu':ren) {OsT} zf.* Memur olarak.

me'murîn, [Ar. me'mür > me'mürîn مأمورين] *(me:mu:ri:n) {OsT} is.* Memurlar. ◻ **me'mürîn-i askeriye,** *{OsT} Askerî memurlar.*|| **me'mürîn-i mülkiye,** *{OsT} Mülkî memurlar.*|| **me'mürîn muhakemātı hakkında kanün-i muvakkata,** *{OsT} Memurların yargılanmasına ilişkin 1913 tarihli geçici kanun.*

me'muriyet, [Ar. me'mür > me'müriyyet مأموريت] *(me:mu:riyet) {OsT} is.* → memuriyet.

memuriyet, [Ar. me'mür > me'müriyyet مأموريت] *(me:mu:riyet) {OsT} is.* **1.** Memur olma durumu; memurluk. **2.** Görev; sorumluluk; vazife.

memurluk, -ğu [memur-luk] *(me:murluk) {OsT} is.* **1.** Memur olma durumu; memuriyet. **2.** Görev; sorumluluk; vazife.

memük[1]**, -ğü** [? memük] *{ağız} is.* Soy. [DS]

memük[2]**, -ğü** [? memük] *{ağız} is.* Kulağın yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]

memük[3]**, -ğü** [? memük] *{ağız} is.* Kendir liflerinden yapılmış bağ, çile. [DS]

memük[4]**, -ğü** [? memük] *{ağız} is.* İnsanlarda üreme organı. [DS]

memüz, [Ar. mihmaz => memüz] *{ağız} is.* Kümes hayvanlarının ayaklarındaki çıkıntı; mahmuz. [DS]

ınemzuc, [Ar. mezc > ınemzüc / memzüce ممزوج / ممزوجه] *(memzu:c) {OsT} sf.* **1.** Karıştırılmış olan; karışmış. **2.** *is.* Hat sanatında bir yazı biçimi.

-men[1]**,** [-ma-m / men] *{eAT} çek. e.* → -man[1].

-men[2]**,** [-man / -men] *{eAT} yap. e.* → -man[2].

men[1]**,** [ben / men] *{eT} {eAT} zm.* **1.** Birinci teklik kişi zamiri; ben. [ETY] [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [DK] **2.** -im. [Tekin]

men[2]**,** [Çin. mien => mén / min] *{eT} is.* Un.

men[3]**,** [Far. men من] *{OsT} zm.* Ben.

men[4]**,** [Ar. men من] *{OsT} zm.* O kimse ki; kim ki; kim. ◻ **men aleyhi'd-diye,** *{OsT} huk. Üzerine diyet verilmesi gereken kimse.*|| **men aleyhi'l-kısas,** *{OsT} huk. Üzerine kısas ödenmesi gereken kimse.*|| **men aleyhi'n-nafaka,** *{OsT} huk. Diğer bir şahsın nafakası kendi üzerine vacip olan kimse.*|| **men dakka dukka,** *{OsT} Çalma elin kapısını, çalarlar kapını; ne ekersen onu biçersin; eden bulur.*|| **men lā-yüreddü aleyh,** *{OsT} huk. Birbirine mirasçı olan kişiler; karı koca.*|| **men lehü'd-diye,** *{OsT} huk. Diyete hak kazanan kimseler.*|| **men lehü'l-hakk,** *{OsT} huk. Hak sahibi olan kimse.*|| **men lehü'l-istiglāl,** *{OsT} huk. Bir vakıf mallarından şartlı olarak yararlandırılan kimse.*|| **men lehü'l-nafaka,** *{OsT} huk. Bir kimsenin nafakası üzerine düşen kimse.*|| **men lehü's-süknā,** *{OsT} Bir vakıf malı üzerinde oturan ve oradan yararlanan kimse.*|| **men sabere zafer,** *{OsT} Sabreden, başarıya ulaşır.*|| **men yüreddü aleyh,** *{OsT} Karı koca dışındaki, belirli paylardan artan kısım kendilerince reddolunan mirasçılar.*

men[3]**, -n'i** [Ar. menᶜ منع] *{OsT} is.* Bir şeyin yapılmasına, olmasına engel olma; durdurma; yasaklama; izin vermeme.

men[4]**, -nni** [Ar. menn من] *{OsT} is.* **1.** Kudret helvası. **2.** Bağışlama; iyilikle davranma. **3.** Yapılan iyiliği başa kakma; minnet altında bırakma. **4.** Eskiden kullanılan bir tür ağırlık ölçüsü. ◻ **menn-i kıttîs,** *{OsT} Amber balığından elde edilen ve mum yapmakta kullanılan yağlı madde.*

men'a[1]**, -a'i** [Ar. menᶜa معاء] *(men-a) {OsT} is.* Ölüm haberi.

men'a[2]**,** [Ar. menᶜā منعى] *(men-a:) {OsT} is.* Ölüm haberi; kara haber.

mena'at, -ti [Ar. menāᶜat مناعت] *(mena:a:t) {OsT} is.* Ulaşılması, elde edilmesi, ele geçirilmesi zor olan şeyin durumu; güçlük; çetinlik; sarplık. ◻ **menā'at-i mevkiiye,** *{OsT} Arazi sarplığı.*

menab, [Ar. nevb > menāb مناب] *(mena:b) {OsT} is.* **1.** Birinin yerine geçme; vekillik etme; vekil olma. **2.** Vekillik yapılan yer; vekillik; naiplik.

menabi, -i'i [Ar. menbaᶜ > menābiᶜ منابع] *(mena:bi:) {OsT} is.* **1.** Kaynaklar; membalar; pınarlar. **2.** *mecaz.* Kaynaklar; menşeler. ◻ **menābi-i servet,** *{OsT} Zenginlik kaynakları.*|| **menābi-i tabîiye,** *{OsT} Doğal kaynaklar.*|| **menābi-i tahte'z-zemîn,** *{OsT} yer altı kaynakları.*

menabir, [Ar. minber > menābir منابر] *(mena:bir) {OsT} is.* Minberler. ⧉ **menābir-i cevāmi,** *{OsT} Cami minberleri.*

menabit, [Ar. menbet > menābit منابت] *(mena:bit) {OsT} is.* Çayırlar; otlaklar.

menacik, -kı [Ar. mencenīḳ > menācīḳ مناجيق] *(mena:cik) {OsT} is.* Mancınıklar.

menacil, [Ar. mincel > menācil مناجل] *(mena:cil) {OsT} is.* Ekin orakları.

menacim, [Ar. mencem > menācim مناجم] *(mena:cim) {OsT} is.* Terazinin kolları.

menadif, [Ar. menādif منادف] *(mena:dif) {OsT} is.* Hallaç yayları.

menadil, [Ar. mindīl / mendīl > menādīl مناديل] *(mena:dil) {OsT} is.* **1.** Küçük el havluları; yağlıklar. **2.** Mendiller.

men'af, [Ar. menʿaf منعف] *(men-af) {OsT} is.* Dağın sivri tepesi.

menafi, -i [Ar. menfaʿat > menāfiʿ منافع] *(mena:fi:) {OsT} is.* Elde edilen yararlar; istifadeler. ⧉ **menāfi'-i āmme,** *{OsT} Kamu yararı.*|| **menāfi'-i emriye,** *{OsT} İmparatorluk döneminde hazineden, üründen, devir ve ferağ işlemlerinden alınan vergilere verilen ad.*|| **menāfi'-i kesîre,** *{OsT} Büyük yararlar.*|| **menāfi'-i umūmiye,** *{OsT} Genel yararlar; kamu yararı.*|| **menāfi'-i umūmiyeye hadîm,** *{OsT} Kamu çıkarlarına hizmet eden.*

menafih, [Ar. minfāḫ > menāfiḫ منافيخ] *(mena:fih) {OsT} is.* Körükler.

menafiz, [Ar. menfeẕ > menāfiẕ منافذ] *(mena:fiz) {OsT} is.* Geçecek delikler; menfezler; yarıklar.

menah, [Far. menāḫ مناخ] *(mena:h) {OsT} sf.* **1.** Bol; geniş. **2.** Dar.

menahe, [Ar. nevḥa >menāḥe مناحه] *(mena:he) {OsT} is.* Ölünün arkasından yas tutulan yer; ağlama yeri.

menahi, [Ar. menhī >menāhī مناهى] *(mena:hi:) {OsT} sf.* Yapılması dinî bakımdan yasaklanmış olan; günah.

menahic[1], [Ar. minhac > menāhic مناهج] *(mena:hic) {OsT} is.* Açık ve geniş yollar.

menahic[2], [Ar. mehec > menāhīc مناهيج] *(mena:hi:c) {OsT} is.* Açık ve geniş yollar.

menahil, [Ar. menhel > menāhil مناهل] *(mena:hil) {OsT} is.* **1.** Hayvanlara su içirilen yerler. **2.** Konaklamaya elverişli, sulak yerler.

menahir, [Ar. menḫir > menāḫir مناخر] *(mena:hir) {OsT} is. anat.* Burun delikleri.

menahir, [Ar. naḥr > menḥar > menāḥir مناحر] *(mena:hir) {OsT} is.* Hayvan kesilen yerler; salhaneler.

menahis, [Ar. naḥs > menāḥis مناحس] *(mena:his) {OsT} is.* Uğursuz şeyler.

menahit, [Ar. menāḥit مناحت] *(mena:hit) {OsT} is.* Yontma araçları.

menahiz, [Ar. minḥāz > menāḥiz مناحز] *(mena:hiz) {OsT} is.* Burun delikleri.

mena'i, [Ar. menʿā > menāʿī مناعى] *(mena:-i:) {OsT} is.* Ölüm haberleri.

mena'if, [Ar. menʿaf > menāʿif مناعف] *(mena:if) {OsT} is.* Dağların sivri tepeleri. ⧉ **menā'if-i cibāl,** *{OsT} Dağların sivri tepeleri.*

mena'ih, [Ar. menāḥe > menāʾiḥ منائح] *(mena:ih) {OsT} is.* Ölü için ağlanacak yerler.

mena'ir, [Ar. nūr > mināre > menāʾir منائر] *(mena:ir) {OsT} is.* Minareler.

menajer, [İng. manager] *is.* **1.** Yönetici. **2.** Bir spor dalında herhangi bir spor takımının ya da sporcunun idarî ve teknik işlerini yöneten kimse. **3.** Bir sanatçının çalışmalarını yönlendiren, meslekî ve teknik işlerini düzenleyip yöneten kimse. **4.** İş yönetimi uzmanı.

menajerlik, -ği [menajer-lik] *is.* **1.** Menajer olma durumu. **2.** Menajerin yaptığı iş.

menak, -ğı [menak / menek] *{ağız} is.* Yün dokuma motifi. [DS]

menakıb, [Ar. naḳb *(yayma)* > menḳabe > menāḳıb مناقب] *(mena:kıb) {OsT} is.* → menakıp.

menakıbname, [Ar. menāḳıb + Far. nāme مناقبنامه] *(mena:kıbna:me) {OsT} is.* → menakıpname.

menakıp, -bı [Ar. naḳb *(yayma)* > menḳabe > menāḳıb مناقب] *(mena:kıb) {OsT} is.* Din büyüklerinin, tarihî kişiliklerin olağanüstü davranışlarını konu edinen hikâyeler; menkıbeler; destanlar.

menakıpnamıe, [Ar. menāḳıb + Far. nāme مناقبنامه] *(mena:kıbna:me) {OsT} is.* Menkıbeleri konu edinen eserlerin ortak adı.

menakib, [Ar. menkib *(omuz)* >menākib مناكب] *(mena:kib) {OsT} is. anat.* Kol kemiklerinin omuzla birleştiği yerler.

menakir, [Ar. nekr > münker > menākir مناكر] *(mena:kir) {OsT} is.* **1.** Taş yontmakta veya taş üzerine yazı yazmakta kullanılan aletler. **2.** Yırtıcı kuşların gagaları.

menal, -li [Ar. menāl منال] *(mena:l) {OsT} is.* **1.** Ele geçirilen veya sahip olunan her şey; mal mülk. **2.** Sahip olma; nail olma; ulaşma; erme.

menam, [Ar. nevm > menām منام] *(mena:m) {OsT} is.*

1. Uyku. **2.** Uyunacak yer; yatak odası. **3.** Düş; rüya.

mename, [Ar. menām > menāme منامه] *(mena:me) {OsT} is.* Üzerine yatılacak şey; yatak; döşek.

menami, [Ar. menām > menāmī منامی] *(mena:mi:) {OsT} sf.* **1.** Rüya ile ilgili olan; düşsel. **2.** Rüya yorumu yapan.

menar, [Ar. nür > menār منار] *(mena:r) {OsT} is.* **1.** Işık yayılan yer. **2.** Minare. **3.** Sokak başlarına, geceleyin yol göstermek için konulan ışık. **4.** Deniz feneri.

menare[1]**,** [Ar. nür > menāre مناره] *(mena:re) {OsT} is.* **1.** Işık kulesi. **2.** Minare.

menare[2]**,** [? menāre مناره] *(mena:re) {eAT} sf.* Eş; benzer.

menas, [Ar. menāṣ مناص] *(mena:s) {OsT} is.* Sığınak; barınak.

menasıb, [Ar. naṣb > manṣıb > menāṣıb مناصب] *(mena:sıb) {OsT} is.* Dereceler; rütbeler; aşamalar; basamaklar. 🗗 **menāsıb-ı divāniye,** *{OsT} tar. İmparatorluk döneminde, nişancı, defterdar, reisülküttap, defter emini, şıkk-ı sani, şıkk-ı salisten meydana gelen defterdarlık görevlerinin genel adı.*|| **menāsıb-ı kalemiye,** *{OsT} Mülkî ve malî hizmetler.*|| **menāsıb-ı seyfiye,** *{OsT} Askerî hizmetler.*

menasik, -ği [Ar. nesk *(kulluk) {OsT}* > mensek > menāsik مناسك] *(mena:sik) {OsT} is.* **1.** Tapınma yerleri; ibadethaneler. **2.** Hacıların, hacı olabilmek için Mekke'de yapmaları gereken ibadetler. **3.** Bu ibadetleri açıklayan kitap; hac rehberi.

menasim, [Ar. mensim > menāsim مناسم] *(mena:sim) {OsT} is.* **1.** İzler; belirtiler; alametler. **2.** Yollar.

menasir, [Ar. minser > menāsir مناسر] *(mena:sir) {OsT} is.* **1.** Taşçı kalemleri. **2.** Yırtıcı kuş gagaları.

menassa, [Ar. menaṣṣa مناصه] *{OsT} is.* Çeyiz odası.

menaşir[1]**,** [Ar. menşūr > menāşīr مناشير] *(mena:şi:r) {OsT} is.* Padişah tarafından verilen vezirlik veya mareşallik beratları.

menaşir[2]**,** [Ar. minşār > menāşīr مناشير] *(mena:şi:r) {OsT} is.* **1.** Testereler; bıçkılar. **2.** *mat.* Prizmalar.

menat[1]**,** [Ar. menāṭ مناط] *(mena:t) {OsT} is.* İnsan asılacak yer.

menat[2]**,** [Ar. menāt منات] *(mena:t) {OsT} öz. is.* Cahiliye devri Araplarının tanrıçalarından birinin adı. 🗗 **menat gerdanlığı,** *Eski Mısır'da cenaze törenlerinde kullanılan, aynı renkte birkaç dizi inciden meydana gelen ayin gerdanlığı.*

menatık, -ğı [Ar. mıntaḳa > menāṭıḳ مناطق] *(mena:tık) {OsT} is.* Bölgeler; yöreler; mıntıkalar. 🗗 **menātık-ı baîde,** *{OsT} Uzak bölgeler.*|| **menātık-ı düzişe,** *{OsT} İnsan ayağı basmamış yerler.*|| **menātık-ı düzîşe-i tahayyülāt,** *{OsT} Tahayyüllerin bile uğramadığı, kurulan hayallerin (bile) eli değmemiş yerler.*|| **menātık-ı mütesavi'l-harāre,** *{OsT} Aynı yarıkürede sıcaklıkları eşit olan yerler.*

menav, [Yun. manavis => manav / menav] *{ağız} is.* Bahçelerin sulama işini düzenleyen görevli. [DS]

menavir, [Ar. menāvir مناور] *(mena:vir) {OsT} is.* Minareler.

menaya, [Ar. meniyye > menāyā منايا] *(mena:ya:) {OsT} is.* Ölümler.

menazım, [Ar. niẓām > manẓam > menāẓım مناظم] *{OsT} is.* Sıralar; saflar; diziler. 🗗 **menāzımü'l-cevāhir,** *{OsT} Cevher dizileri.*

menazır, [Ar. naẓar > manẓara > menāẓır مناظر] *(mena:zır) {OsT} is.* **1.** Görünümler; manzaralar. **2.** Perspektif.

menazırî, [Ar. menāẓır > menāẓırī مناظری] *(mena:zıri:) {OsT} sf.* (Resim için) perspektife göre yapılmış.

menazi, -i'ı [Ar. nizāʿ *(çekişme)* > minzaʿ > menāziʿ منازع] *(mena:zi:) {OsT}* Kavga meydanları; dövüşülecek yerler; cenk alanı.

menazil, [Ar. nüzl *(inme)* > menzil > menāzil منازل] *(mena:zil) {OsT} is.* **1.** Konaklama yerleri; duraklar; menziller. **2.** *gök b.* Ayın konak yerleri; ayın kendi yörüngesi üzerinde bulunan, her biri bir günde aldığı 13 derecelik yaylardan oluşan, toplam 28 adet durak. 🗗 **menāzil-i kamer,** *{OsT} gök b. Ay'ın yörüngesi.*

menba, -a'ı [Ar. nebʿān > menbāʿ] *(menba:) {OsT} is.* → memba. 🗗 **menba'-ı harāret,** *{OsT} fiz. Isı kaynağı.*|| **menba'-ı ihtizāz,** *{OsT} fiz. Titreşim kaynağı.*|| **menbaa'-ı sadā,** *{OsT} fiz. Ses kaynağı.*|| **menba'-ı ziyā,** *{OsT} fiz. Işık kaynağı.*

menbel, [Ar. menbel منبل] *{OsT} sf.* Tembel.

menbet, [Ar. nebāt > menbet / menbit منبت] *{OsT} is.* Otlak; çayır; mera.

menbuş, [Ar. menbūş منبوش] *(menbu:ş) {OsT} sf.* Açılmış; soyunmuş.

menbuz, [Ar. menbūẕ منبوذ] *(menbu:z) {OsT} sf.* Ana veya babası belli olmayan; piç.

menca, [Ar. mencā منجا] *(menca:) {OsT} is.* **1.** Kurtuluş yeri. **2.** Kurtulma; necat bulma.

mencat, [Ar. necāt > mencāt منجات] *(menca:t) {OsT} is.* Kurtulma; esenliğe kavuşma.

mencelab, [Far. mencelāb منجلاب] *(mencela:b) {OsT}*

is. **1.** Çirkef çukuru; lağım. **2.** Kirli su; pis kokulu su.

mencem, [Ar. mencem منجم] *{OsT} is.* Terazi kolu.

mencenik, -ği [Yun. mekhanike *(mekanik tekniği)* > Ar. mencenīk / Far. mencenīk منجنيك] *{OsT} is.* → mancınık.

mencenikât, [Ar. mencenīkāt منجكان] *(menceni:ka:t) {OsT} is.* Mancınıklar.

mencer, [? mencer] *{ağız} sf.* **1.** Melez. **2.** Alaca bulaca; karmakarışık. [DS]

mencere, [Far. pencere => mencere] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

menci, [? menci] *{ağız} is.* **1.** Düşük karınlı köpek. **2.** Doğurmuş köpek. **3.** Dişi köpek. [DS]

mencik[1]**, -ği** [encik > mencik / mencük] *{ağız} is.* **1.** Kedi yavrusu. **2.** Domuz yavrusu. [DS]

mencik[2]**, -ği** [mencik / memik] *is.* Kulak memesi.

mencik[3]**, -ği** [mencik] *{ağız} is.* **1.** Çul dokuyanların kendir koymakta kullandıkları deriden torba. **2.** Su taşımak için davar derisinden yapılmış kap. [DS]

mencik[4]**, -ği** [? mencik] *{ağız} is.* Sık başlayıp uca doğru seyrekleşen sert sakal. [DS]

mencilis, [Ar. meclīs => mencilis] *{ağız} is.* Toplantı; topluluk; meclis. [DS]

mencud, [Ar. necd > mencūd منجود] *(mencu:d) {OsT} sf.* Üzüntülü; gamlı; tasalı; kederli.

mencuk, -ku [Ar. mencūḳ منجوق] *(mencu:k) {OsT} is.* **1.** Bayrak direği, minare tepesi vb. yerlere takılan küçük hilal; alem. **2.** Şemsiye. **3.** Sancak; alem; bayrak.

mencük, -ğü [encik > mencik / mencük] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

menç[1]**, -ci** [? menç] *{ağız} sf.* Körpe; taze. [DS]

menç[2]**, -ci** [? menç] *{ağız} is.* Koyun, keçi yavrusu. [DS]

menç[3]**, -ci** [? menç] *{ağız} is.* Kalça. [DS]

mençe, [mençe] *{ağız} is.* Ekin veya ot demeti. [DS]

mençik, -ği [? mençik] *{ağız} is.* → mencik[4]. [DS]

mençük, -ğü [? mençük] *{ağız} sf.* Kısa boylu; çirkin. [DS]

-mend, [Far. mend مند] *{OsT} son ek.* Farsça'da sahiplilik bildiren, *-li, -lı* anlamı veren son ek.

mendabir, [Far. mend-būr => mendabir] *{ağız} sf.* Perişan; sünepe. 🗗 **mendabir etmek,** *{ağız} Perişan etmek.* [DS]

mendah, [? mendah] *{ağız} is.* Kaynana. [DS]

mende, [? mende / mendo / mendi] *{ağız} is. bot.* Maydanozgillerden, 40-120 cm. yükseklikte, yaprakları otlu peynire konulan, gövdesinin kabuğu soyulduktan sonra özü yenilen, tadı ve kokusu hoş, beyaz çiçekli, iki yıllık bir otsu bitki, *(Chaerophyllum macropodum).* [DS]

mendebur, [Far. mend-būr مندبور *(evlât sahibi)*] *sf.* **1.** Hiçbir işe yaramayan; yaramaz; haylaz, *{ağız} (aymı).* [DS] **2.** Sünepe; sümsük; pis; iğrenç.

mendeburluk, -ğu [mendebur-luk] *is.* Sümsük, sünepe olma durumu; mendebur olma durumu.

mendek[1]**, -ği** [? mendek] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

mendek[2]**, -ği** [? mendek] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mendek[3]**, -ği** [? mendek] *{ağız} is. bot.* **1.** Baldıran otu. **2.** İlkbaharda kırlarda biten, ısırgana benzer, seyrek tüylü ve parçalı yapraklı, beyaz çiçekli, yumru köklü, sebze olarak yenen iki yıllık bir ot; hırhındilik, *(Chaerophyllum).* [DS]

mendek[4]**, -ği** [? mendek] *{ağız} is.* Hayvanlara yükletilmek üzere iple sarılmış odun demeti; denk. [DS]

mendel, [Far. mendel مندل] *{OsT} is.* **1.** Büyücülerin büyü yaparken çevrelerine çizdikleri daire. **2.** Öd ağacı, *(Aquilaria agallocha).* 🗗 **mendel etmek,** *Yaymak; duyurmak.* ‖ **mendel olmak,** *Engel olmak.*

mendel, [? mendel] *{ağız} is.* Semercilerin kullandıkları biz. [DS]

Mendelcilik, -ği [Mendel *(Avusturyalı din adamı ve botanikçi)* > mendel-ci-lik] *is. biy.* Genel işleyişini ve yasalarını Gregor Johann Mendel'in keşfettiği kalıtım teorisi.

mendelevyum, [Mendeleyev *(Rus kimyacısı)* > Fr. mendélévium] *is. kim.* Einsteinyum 253'ün helyum iyonları ile bombardıman edilmesi sonucu 1957 yılında bulunan, atom numarası 101, kütle sayısı 256 olan ve bugün 12 izotopu bilinen yapay bir radyoaktif element; sembolü: Md.

mendeme, [Ar. nedāmet > mendeme مندمه] *{OsT} is.* **1.** Pişman olma; pişmanlık. **2.** Pişman olunan yer.

menderes, [Yun. Maindros *(Büyük Menderes)*] *(me'nderes) {OsT} is.* Bir akarsu yatağının oldukça düz ve alüvyonlu topraklara sahip yatağında çizdiği S harfine benzer kıvrım.

menderiç, -ci [? menderiç / menferiç] *{ağız} is.* Ev önünde set biçimdeki bahçe. [DS]

mendevrek, -ği [Yun. ápanovrákhi => mendevrek / menevrek] *{ağız} is.* Kıldan dokunmuş şalvar. [DS]

mendıraklı, [mendırak-lı] *{ağız} is.* Bir yaşındaki keçi. [DS]

mendi, [mende / ımendi] *{ağız} is. bot.* → ımende. [DS]

mendik[1]**, -ği** [? ımendik] *{ağız} is.* Bir tür deniz balığı. [DS]

mendik[2]**, -ği** [? mendik] *{ağız} is.* Kışın kar altından çıkarılan ve sebze olarak yenilen bir ot. [DS]

mendil, [Lat. matelium > Yun. mantila > Ar. mendīl منديل] *{OsT} is.* **1.** Burun silmek, ter silmek, el, yüz ve gözyaşlarını kurulamak amacıyla kullanılan, kenarları çekilmiş veya işlenmiş dörtgen biçimli kumaş veya yumuşak kâğıt parçası. **2.** Erkek takım

elbiselerini tamamlayıcı nitelikte sol yaka cebine konulan küçük kumaş parçası. **3.** İçine bazı küçük şeyler konulan oldukça geniş dokuma. **4.** *{ağız}* Sofra yaygısı; sofra bezi. [DS] **5.** *{ağız}* Önlük; peştamal. [DS] **6.** *{ağız}* Sığır gerdanı. [DS] ◘ **mendil açmak,** *Dilenmek; el açmak.* ‖ **mendil atmak,** *Nişanlı gençlerin nişanın bozulduğunu bildirmek üzere,| anlaşma sağlandığının sembolü olan mendili geri iade etmeleri.*‖ **mendil cebi,** *Bir ceketin mendil konulan göğüs cebi.*‖ **mendil göndermek,** *Erkek tarafından, mendil göndererek bir kıza evlenme teklifinde bulunmak.*‖ **mendili kurumaz,** *1. Çok ağlayan. 2. Namazında, abdestinde olan.*‖ **mendil kadar,** *Çok küçük parça.*‖ **mendil sallamak,** *Bir kimseyi uğurlamak veya selamlamak amacıyla mendilini havaya kaldırarak sallamak.*

mendilci, [mendil-ci] *is.* Mendil üreten ve satan kimse.

mendilimelek, -ği [mendil-i+melek] *{ağız} is.* Birkaç renkli yaprağı çiçek gibi duran bir bitki. [DS]

mendilli, [mendil-li] *sf.* Mendili olan.

mendilsiz, [mendil-siz] *sf.* Mendili olmayan.

mendirek, -ği [Yun. mandraki] *(me'ndirek) is. dnz.* **1.** Bir liman veya akarsu yatağında bulunan su yapılarını korumak amacıyla yapılmış engel. **2.** Dalgakıran ile korunmuş olan liman. **3.** *{ağız}* Merdiven. [DS] ◘ **mendirek başı,** *dnz. Bir ucu karada son bulan mendireğin deniz yönündeki ucu.*

mendiri, [Çiğil. mendiri / mandırı *(Clauson'un okuyuşu)*] *{eT} is.* Gelin ile güveyin başına saçı yapmak için geceleyin toplanılan yer. [DLT]

mendo, [? mendi / mendo] *{ağız} is. bot.* → mende. [DS]

mendub, [Ar. nedb>mendūb /mendūbe مندوبه / مندوب] *(mendu:b) {OsT} sf.* → mendup.

mendubat, [Ar. mendūb > mendūbāt مندوبات] *(mendu:ba:t) {OsT} is.* Uygun ve yerinde görülen işler.

menduf, [Ar. mendüf مندوف] *(mendu:f) {OsT} sf.* (Pamuk için) ditilmiş; atılmış.

mendup, -bu [Ar. nedb > mendūb مندوب] *(mendu:p) {OsT} sf.* **1.** Dince yapılması uygun veya gerekli olan. **2.** *is.* İyiliklerinden ve meziyetlerinden ötürü hakkında ağlanan ve yas tutulan ölü.

mene[1], [? mene] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında kale olarak kazılan çukur. [DS]

mene[2], [? mene] *{ağız} is.* Köpeğin yaşı. [DS]

menea, [Ar. mānīʿ > meneʿa منعه] *(mene-a) {OsT} is.* **1.** Engel olanlar. **2.** Engeller; özürler. **3.** Topluluk ve gücü.

menecer, [İng. manager] *is.* **1.** Yönetici. **2.** Bir spor dalında herhangi bir spor takımının ya da sporcunun idarî ve teknik işlerini yöneten kimse; menajer. **3.** Bir sanatçının çalışmalarını yönlendiren, meslekî ve teknik işlerini düzenleyip yöneten kimse. **4.** İş yönetimi uzmanı.

menecerlik, [menecer-lik] *is.* **1.** Menecerin yaptığı iş ve görevi. **2.** Menecer olma durumu.

menedik, [? menedik] *{ağız} is.* Kalay. [DS]

menedilme, [Ar. menʿ + T. et-mek > men+e(d)-ilme] *(me'nedilme) {OsT} is.* Menedilmek eylemi veya durumu.

menedilmek[1], [Ar. menʿ + T. et-mek > men+e(d)-ilmek] *(me'nedilmek) {OsT} edil. f. [-ir]* Yasaklanmak; yasak edilmek; engel olunmak; engellenmek; önüne geçilmek.

menedilmek[2], [? men + T. edil-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Öldürülmek. [DS]

menef[1], [Yun. manavis => manav / menef] *{ağız} is.* Manav. [DS]

menef[2], [?menef] *{ağız} is.* Yorganın iç yüzü. [DS]

menefşe, [Far. benefşe => menefşe] *{ağız} is. bot.* Menekşe. [DS]

meneggiş, [meneviş => menengiç] *{ağız} is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı. [DS]

meneğiş, [meneviş / meneğiş منكش] *{eAT} is. bot.* Çitlembik.

menegüç, -cü [meneviş => menengiç] *{ağız} is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı.[DS]

menek[1], **-ği** [? menek] *{ağız} is.* **1.** İplik çilesi. **2.** Yün dokuma motifi. [DS]

menek[2], **-ği** [? menek] *{ağız} is.* İnsan yüzünün üst kısmı ve kulağın önü. [DS]

menek[3], **-ği** [? menek] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

menekiş, [meneviş => menengiç] *{ağız} is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı. [DS]

meneksi, [? meneksi] *{ağız} is.* Kırmızımsı toprak. [DS]

menekşe, [Far. benefşe بنفشه] *(mene'kşe) is. bot.* **1.** Menekşegillerden çiçekleri tek renkli çok yıllık otsu bitki, *(Viola odarato / V. tricolor).* **2.** Bu bitkinin güzel kokulu, mor renkli küçük çiçeği. **3.** Menekşe çiçeğinin kokusunu andıran, çok eskiden beri bilinen ve kullanılan lavanta esansı. **4.** *ed.* Divan edebiyatında renk, şekil ve güzel kokusu bakımından sevgilinin saçı, yüzündeki ayva tüyleri ve benleri için kullanılan mazmun. **5.** *ed.* Çiçekleri boynunu bükmüş olduğundan dolayı hizmetkârlığın ifadesi olan mazmun. **6.** *ed.* Yere yakın olması dolayısıyla yerin kulağı olarak kullanılan mazmun. **7.** *folk.* Adana ve yöresinde kadınlar tarafından oynanan türkülü bir halay türü halk oyunu. **8.** *argo.* Mavi ispirto. **9.** *argo.* Kıç; makat. **10.** *argo.* Cesaret. ◘ **menekşe çiçeği,** *Halk hekimliğinde terletici, öksürük kesici, balgam söktürücü olarak kullanılan yabani menekşenin çiçekleri.*‖ **menekşe gözlü,** *Gözlerinin rengi koyu mavi olan.*‖ **menekşe gülü,** *Kü-*

çük çiçekleri olan tırmanıcı bir gül türü, (Rosa chinensis).|| **menekşe kökü,** *bot. Domuz ağırşağı, (Iris florentina).*|| **menekşe rengi,** *1. Menekşe çiçeğinin mor rengi. 2. Bu renkte olan; viola.*|| **menekşesi sıkmak,** *argo. Cesaret etmek; cesur olmak.*

menekşegiller, [menekşe-gil-ler] *is. bot.* Örnek türü menekşe olan, çiçekleri ayrı taç yapraklı ve bir bakışımlı, basit almaşık yapraklı iki çenekli bitkiler familyası, *(Violaceae).*

-menem, [-ma-n-am /-menem] *{eAT} çek. e.* → -manam.

menem, [Far. mānend => menem] *{ağız}* **1.** *ünl.* Bilmem. [DS] **2.** *is. "Ne biçim şey"* anlamına gelen *"ne menem şey"* sözünde geçer.

menemen, [Menemen *(İzmir'in bir ilçesi)*] *is.* Yumurta, sivri biber ve domates ile yapılan bir yemek.

menemenci, [menemen-ci] *{ağız} sf.* Kendini beğenmiş; övünen. [DS]

menemeze, [? menemeze] *{ağız} sf.* (Davranış için) ağır; sakin; aldırmayarak. [DS]

menemme, [menem+ne / menemme] *{ağız} bağ.* Sanırım. [DS]

menemşe, [Far. benefşe => menemşe] *{ağız} is.* Menekşe. [DS]

menend, [Far. mānend مثند] *{OsT} is.* **1.** Eş; benzer. **2.** *e.* Gibi.

menengeç, -ci [meneviş => menengiç] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

menengiç[1]**, -ci** [meneviş > menengiç] *is. bot.* → melengiç, *(Pistacia terebinthus).*

menengiç[2]**, -ci** [Fr. méningite => menenjit / menengiç] *{ağız} is.* Menenjit hastalığı. [DS]

menengiş, [meneviş > menengiş] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

menengokok, [Fr. méningocoque] *is. tıp.* Beyin ve omurilik zarlarında hastalığa sebep olan mikrop.

menengüç, -cü [meneviş > menengiç] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

menenğeç, -ci [meneviş > menengiç] *{ağız} is. bot.* → melengiç. [DS]

menenjit, [Fr. méningite] *is. tıp.* Ateş, şiddetli baş ağrısı, ense sertleşmesi gibi belirtilerle ortaya çıkan beyin ve omurilik zarı iltihaplanması.

menent, -di [Far. menend مثند] *{OsT} is.* Eş; benzer.

menesfer, [? menesfer] *{ağız} sf.* (Kişi için) saç, kaş ve kirpiği sarı olan. [DS]

meneş[1]**,** [meneviş => meneş] *{ağız} is.* Kızıl saçlı kimselerin yüzündeki çiller. [DS]

meneş[2]**,** [? meneş] *{ağız} is.* Portakal. [DS]

meneş[3]**,** [? meneş] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) şişman. **2.** İyimser. [DS]

meneş[4]**,** [meneviş => meneş] *{ağız} is.* Saçma tanesi büyüklüğündeki meyvelerinden kokulu ve tatlı sakız çıkan bir tür ağaç; melengiç. [DS]

meneşir, [? meneşir] *{ağız} is.* Bela. [DS]

meneşmek, [men-eş-mek ?] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yerleşmek. [DS]

menet, [? menet] *{ağız} is.* Yüksek yayla. [DS]

menetme, [Ar. menᶜ + T. et-me منع ايتمه] *{OsT} is.* Menetmek eylemi; yasaklama.

menetmek[1]**,** [Ar. menᶜ + T. et-mek منع ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-(d)-er]* **1.** Yasak etmek; yasaklamak. **2.** Engellemek; engel olmak; mani olmak.

menetmek[2]**,** [? men+et-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* İki şeyi yan yana getirip birbirine eklemek; denkleştirmek. [DS]

menevcer, [? menevcer] *{ağız} is.* Yabani kuşkonmaz. [DS]

menevi, [Ar. meni > menevī / menevīye منوى] *(menevi.) {OsT} sf.* **1.** Meni ile ilgili olan; sperma ile ilgili.

meneviş, [Far. benefş *(menekşe)* => menevīş منويش] *is.* **1.** Bir yüzeyde renk dalgalanmaları biçiminde görülen parlaklık; renk dalgalanması; hare. **2.** *bot.* Terementi *(Pistacia terebinthus)* ağacının tohumu. **3.** *{eAT} {ağız}* Çitlembik; sakızağacı. [DS]

menevişleme, [meneviş-le-me] *is.* **1.** Menevişlemek eylemi veya durumu. **2.** Daha önce tavlama işleminden geçirilmiş bir çeliğin kırılganlığını gidermek için dönüşüm sıcaklığının altındaki bir sıcaklık derecesinde ısıtma ve sonra da soğutmaya dayanan ısıl işlem. **3.** Sabun yüzeyinde mermer damarları görünümü oluşturma işlemi.

menevişlemek, [meneviş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir metal yüzeye menevişleme işlemi uygulamak.

menevişlenme, [meneviş-le-n-me] *is.* Menevişlenmek eylemi veya durumu.

menevişlenmek, [meneviş-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Metal yüzeyler için) menevişleme işlemi uygulanmak. **2.** *dönşl. f.* Üzerinde renk dalgalanmaları oluşmak; harelenmek. **3.** Terementi ağacı tohumu sahibi olmak; terementi tohumu almak, edinmek.

menevişli, [meneviş-li] *sf.* Menevişi olan; hareli.

menevit, -di [? menevit] *{ağız} is. bot.* Kestane. [DS]

menevre[1]**,** [Fr. manevra => menevre] *{ağız} is.* **1.** Manevra. **2.** Aldatmaca; hile; düzen; dolap. [DS]

menevre[2]**,** [Yun. ápanovrákhi] *{ağız} is.* → menevrek[1]. [DS]

menevreg, [Yun. ápanovrákhi] *{ağız} is.* → menevrek[1]. [DS]

menevrek[1]**, -ği** [Yun. ápanovrákhi => menevrek / menevre / menevreg] *{ağız} is.* Kıldan dokunmuş şalvar. [DS]

menevrek[2]**, -ği** [? menevrek] *{ağız} is.* Hıyar. [DS]

menevrik, -ği [? menevrek] *{ağız} is.* → menevrek[1]. [DS]

menevş, [meneviş > menevş] *{ağız} is.* → melengiç. [DS]

menevşe, [Far. benefşe => menevşe] *{eAT} {ağız} is.* Menekşe. [DS]

menevut, -du [? menevut] *{ağız} is.* Küçük hasır. [DS]

menevüt, -dü [? menevüt] *{ağız} is.* Hamur topağı konulan, göz göz, uzun tahta tekne. [DS]

menez, [meñez] *(meñez) {ağız} is.* Bunak; yaşlı; sarsak. [DS]

menfa, [Ar. nefy > menfâ منفى] *(menfa:) {OsT} is.* Bir kimsenin sürgüne gönderildiği yer; sürgün yeri.

menfa'at, -ti [Ar. nefʿ > menfaʿat منفعت] *{OsT} is.* → menfaat. 🗗 **menfa'at-bahş,** *{OsT} Yararlı.*|| **menfa'at-dār,** *{OsT} Yararlanmış olan.*|| **menfa'at-i umümiye,** *{OsT} Kamu yararı.*

menfaat, -ti [Ar. nefʿ > menfaʿat منفعت] *{OsT} is.* **1.** Çıkar; fayda; yarar; kâr. **2.** *huk.* İptal davasında, dava ehliyetini etkileyen ve davacı ile iptali istenen işlem arasında bulunması gereken geçerli, gerçek ve ciddi ilişki. 🗗 **menfaat düşkünü,** *Yalnız kendi çıkarının düşünen; her şeyi kendine yontan kimse.*

menfaatçi, [menfaat-çi] *is.* ve *sf.* Yalnız kendi çıkarını gözeten; çıkarcı; menfaatperest.

menfaatli, [menfaat-li] *sf.* Yararı olan; yararlı.

menfa'atperest, [Ar. menfaʿat + Far. perest منفعت پرست] *{OsT} is.* Yalnız kendi çıkarlarını gözeten; menfaatini düşünen; çıkarcı.

menfaatperestlik, -ği [menfaatperest-lik] *is.* Çıkarcı olma durumu; çıkar düşkünlüğü; çıkarcılık.

menfa'atperver, [Ar. menfaʿat + Far. perver منفعت پرور] *{OsT} sf.* Çıkarına düşkün.

menfer, [Ar. menfer منفر] *{OsT} is.* Nefret edilecek yer; geri kaçılacak yer.

menfes, [Ar. nefes > menfes منفس] *{OsT} is.* Nefes alacak yer; nefes deliği; solunumu sağlayan delik.

menfez, [Ar. nüfûẕ > menfeẕ منفذ] *{OsT} is.* **1.** Pencereye benzer boşluk, açıklık; delik; aralık. **2.** Suları bir taraftan diğer tarafa akıtabilmek için kara yolu altına açılan küçük kanal.

menfi, [Ar. nafy > menfî menfiye منفى / منفيه] *(menfi:) {OsT} sf.* **1.** Sürgüne gönderilmiş olan; sürülmüş; sürgün. **2.** (Söz, davranış veya eylem için) kabul etmeyi, reddetmeyi, geri çevirmeyi bildiren; olumsuz. **3.** Olumsuz yanları olan; kötü. **4.** Yapıcı ve olumlu olmayan; olumsuz. **5.** Aranılan ve istenilen sonucu vermeyen veya içermeyen; olumsuz; negatif. **6.** (Kişi için) yapılanlara hep karşı çıkan; olup bitenleri hep olumsuz biçimde değerlendiren; her şeyi kötü yönden ele alan. **7.** *mat.* Negatif; eksi. 🗗 **menfi cümle,** *dbl. Olumsuz cümle.*|| **menfi fiil,** *dbl. Olumsuz fiil.*

menfilik, -ği [menfî-lik] *(menfi:lik) is.* Olumsuz olma durumu; olumsuzluk; negatiflik.

menfiyen, [Ar. menfî > menfiyyen منفياً] *(menfi:'yen) {OsT} zf.* Sürgün olarak; sürülmüş hâlde.

menfuh, [Ar. nefḫ *(üfürme)* > menfûḫ / menfûha منفوخه / منفوخ] *(menfu:h) {OsT} sf.* **1.** Üfürülerek şişirilmiş olan; şişmiş. **2.** Şişman.

menfur, [Ar. nefret > menfûr / menfûre منفور / منفوره] *{OsT} sf.* Nefret uyandıran; iğrenç.

menfuş, [Ar. menfûş / menfûşe منفوش / منفوشه] *(menfu:ş) {OsT} sf.* (Pamuk, yün vb. için) ditilmiş.

-meng, [-ma-ñ / meñ] *(meñ) {eAT} çek. e.* → -mang.

meng[1], [be-mek *(sert, sıkı, sağlam olmak)* > be-n-(e)k > meneg / meñ] *(meñ) {eT} is.* **1.** Sert tanecik; tane. [İKPÖy.] [İKPÖy.] **2.** Yem; kuş yemi. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **3.** Yiyecek. [ETY] 🗗 **meng aş,** *{eT} 1. Av. 2. Hububat yemeği.* [EUTS]

meng[2], [be-mek *(sert, sıkı, sağlam olmak)* > be-n-(e)k > meneg / meñ] *(meñ) {eT} is.* Yüzdeki ben; derideki siğil. [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [AH]

meng[3], [meñ] *(meñ) {eT} is.* Tarz. [EUTS]

mengdemek, [meñ *(tane)* > meñ-dē-mek] *(meñde:mek) {OsT} {eT} gçl. f. [-r]* Yolmak; ditmek. [DLT]

mengdeşmek, [meñ-de-ş-mek] *(meñdeşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* **1.** Didişmek; yoluşmak. **2.** (Kadınlar için) birbirinin yüzündeki kılları almak. [DLT]

mengdetmek, [meñ-de-t-mek] *(meñdetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* (Saç için) ayıklatmak; dittirmek.

menge[1], [meñe / meñī / béñī] *(meñe) {eT} is.* Beyin. [KB]

menge[2], [menge] *{ağız} sf. zool.* Serçe büyüklüğünde, göğsü kırmızı, kanatları beyaz ve kahverengimsi kuş. [DS]

mengeç, -ci [? mengeç / mengiç] *{ağız} is.* Yün eğirmek için kullanılan büyük mekik. [DS]

mengeçme, [miñ-iş-me > mengeç-me] *{ağız} is.* Uyuşma; kasınç; kramp. [DS]

mengel[1], [Ar. menkel] *is.* Süs olarak ayak bileğine takılan halka; halhal.

mengel[2], [? mengel] *{ağız} is.* Bakraç; kova. [DS]

mengele, [? mengele] *{ağız} is.* Güveç yapımında kullanılan ve kolay ezilir bir tür yumuşak taş. [DS]

mengelez[1], [? mengelez] *{ağız} is.* Kapı mandalı. [DS]

mengelez[2], [? mengelez / mengilez] *{ağız} is.* Keten işlenirken lifleri kılçık ve kıtıktan ayırmak için kullanılan dört ayaklı araç. [DS]

mengen[1], [? mengen] *{ağız} is.* Bakır su kovası. [DS]

mengen[2], [? mengen] *{ağız} is.* Büyük köpek. [DS]

mengen[3], [? mengen] *{ağız} is.* İpek kozası. [DS]

mengen[4], [? mengen] *{ağız} is.* **1.** Sonbaharda ekilen buğday. **2.** Çavdar. [DS]

mengene[1], [Yun. manganon] *(me'ngene) is.* **1.** Onarılacak veya imal edilecek şeyleri tespit veya sıkıştırmak için, bir vida yardımıyla istenildiği kadar birbirine yaklaştırılıp uzaklaştırılabilen iki çeneden meydana gelmiş, çeşitli tip ve boylarda yardımcı araç. **2.** Bitkilerden yağ veya şıra gibi sıvı çıkarmakta kullanılan sıkma aracı; pres. **3.** *mecaz.* Sıkıştıran, baskı yapan şey. **4.** *{ağız}* İpek bükülen ya da sarılan çıkrık. [DS] **5.** *{ağız}* Arabaların arka tekerleklerinin birinde bulunan ve inişlerde fren görevini yapan düzen. [DS] 🗗 **mengene gibi,** *1. Kuvvetlice tutan ve sıkan. 2. Kuvvetle sıkarak.*

mengene[2], [Ar. menkel => mengene] *{ağız} is.* Bilezik. [DS]

mengere, [? mengere] *{ağız} is.* İp eğirmekte kullanılan kirmen. [DS]

menges[1], [? menges] *{ağız} is.* **1.** Sarp kayalıklarda oturacak kadar dar çıkıntılı yer. **2.** Az derin olan koyaklardaki yüksek tepe.

menges[2], [? meñes / meñez] *(meñes) {ağız} is.* Killi toprak. [DS]

mengez[1], [? meñez] *(meñez) {ağız} is.* → menges[2]. [DS]

mengez[2], [? mengez] *{ağız} is.* Cıvata. [DS]

menggü, [Moğ. möñke => meñgü / beñgü] *(meñgü) {eT} sf.* **1.** Ebedî; daimî; sonsuz; [Gabain] [DLT] **2.** Ebedîlik; sonsuzluk. [DLT] 🗗 **meñgü ajun,** *{eT} Sonsuz dünya; ahret.* [DLT]

mengi[1], [meñe / meñi / béñi] *(meñi:) {eT} is.* → menge[1].

mengi[2], [beñü / beñi / meñi] *(meñi:) {eT} is.* **1.** Neşe; sevinç; sevinme; sürur; keyiflenme; mut, saadet; mübarek; rahat; huzur. [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] **2.** Ebedî; bengi; ölmez. [EUTS]

mengiç, -ci [? mengiş / mengiç] *{ağız} is.* Dişi domuz. [DS]

mengigü, [Moğ. möñke => meñgü / meñigü] *(meñigü) {eT} sf.* **1.** Ebedî; bengi; ölümsüz. [EUTS] **2.** Saadet; sevinç. [EUTS] [Gabain] **3.** Mübarek. [EUTS]

mengil[1], [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] *{ağız} is.* **1.** Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. **2.** İnek gerdanı. **3.** Bazı koyun ve keçilerin boyunlarından sarkan küpeler. **4.** Koyun, keçi gibi hayvanların kulaklarına yapılan delik ve kesik işaretler. [DS]

mengil[2], [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] *{ağız} is.* **1.** Küpe. **2.** Bilezik. [DS]

mengil[3], [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] *{ağız} is.* Büyükbaş hayvanları bağlamak için boyunlarına geçirilen U biçiminde ağaç halka. [DS]

mengil[4], [? mengil] *{ağız} is.* Kavun, karpuz köklerine dadanan bir tür tırtıl. [DS]

mengilemek[1], [meñi[1]-lē-mek] *(meñilemek) {eT} gçl. f. [-r]* **1.** Beyin yemek. **2.** Saygıdeğer birisi için koyun kesip beynini sofrasına koymak. **3.** Güzel gıdalara sahip olmak. **4.** Çok ganimete konmak. [DLT]

mengilemek[2], [meñī-lē-mek] *(meñilemek) {eT} gçsz. f. [-y -ür]* Sevinmek; mutlu olmak; neşelenmek; eğlenmek. [EUTS] [ETY] [Gabain]

mengiletmek, [meñī-le-t-mek] *(meñiletmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Eğlendirmek; neşelendirmek; sevindirmek. [EUTS]

mengilez, [? mengelez / mengilez] *{ağız} is.* → mengelez[2]. [DS]

mengili, [Ar. menkel => mengil / mengili] *{ağız} is.* Koyun ve keçilerin kulaklarına işaret için yapılan kesik ve delikler. [DS]

mengilig, [meñi-lig] *(meñilig) {eT} sf.* Kutlu; mesut; mutlu; memnun; neşeli; sevinçli; çok memnun. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

mengilik[1], [meñi-lik] *(meñilik) {eT} is.* Rahat; huzur. [KB]

mengilik[2], **-ği** [? mengilik] *{ağız} is.* Ağılı bir ot. [DS]

mengillemek, [mengil-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Koyun, keçi vb. hayvanların kulaklarını işaretlemek için kesmek veya delmek. [DS]

mengine, [Yun. menganon => mengene > mengine] *{ağız} is.* **1.** Üzüm sıkmakta kullanılan mengene. **2.** Üzüm şırası. [DS]

mengirde, [Ar. menkel => mengirde] *{ağız} is.* → mengirdek. [DS]

mengirdek, -ği [Ar. menkel => mengirdek] *is.* Büyükbaş hayvanları bağlamak için boyunlarına geçirilen U biçiminde ağaç halka.

mengisiz, [meñi-siz] *(meñisiz) {eT} sf.* Renksiz; benizsiz; soluk. [EUTS]

mengiş[1], [? mengiş] *{ağız} is.* **1.** Yeni doğmuş domuz yavrusu. **2.** Dişi domuz. [DS]

mengiş[2], [? mengiş] *{ağız} sf.* Yaşlı. [DS]

mengiş[3], [? mengiş] *{ağız} sf.* Mavi. [DS]

mengiş[4], [Far. mengüş منگوش => mengiş / menkiş] *{ağız} is.* Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]

mengiş[5], [? mengiş] *{ağız} is.* Mayıs böceğinin başkalaşım sırasındaki kurtçuk durumu. [DS]

mengişe, [Far. bendkeşe => menteşe / mengişe] *{ağız} is.* Menteşe. [DS]

mengiz, [meñ-iz / beñ-iz] *(meñiz) {eT} is.* **1.** Beniz; yüz; görünüş. [EUTS] [DLT] [Gabain] [KB] **2.** Güzellik. [Gabain]

mengizetmek, [meñ-iz-e-t-mek] *(meñizetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Benzetmek; mukayese etmek. [Gabain]

mengizlenmek, [meñ-iz-le-n-mek] *(meñizlenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Benizlenmek; güzelleşmek; benzine renk gelmek. [DLT]

mengizlig, [meñiz-lig] *(meñizlig) {eT} sf.* Renkli yüzlü; benizli; çehreli; yakışıklı. [EUTS]

mengizsiz, [meñiz-siz] *{eT} sf.* Güzel değil; suratsız; çirkin. [Clauson]

menglemek[1]**,** [meñ(gü)-lē-mek] *(meñlemek) {eT} gçsz. f. [-r]* Ebedîleşmek; ölmezleşmek; bengileşmek. [EUTS]

menglemek[2]**,** [meñ-lē-mek] *(meñle:mek) {OsT} gçsz. f. [-r]* (Vahşi hayvan için) ava çıkmak; avlanmak. [ETY]

menglenmek, [meñ-le-n-mek] *(meñlenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Kendine tane toplamak; yemlenmek. [DLT]

mengletmek, [meñ-le-t-mek] *(meñletmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Yemletmek. [DLT]

menglig, [meñ-lig] *(meñlig) {eT} sf.* Benli. [DLT]

mengsetmek, [meñ(iz)-e-t-mek] *(meñsetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Benzetmek. [EUTS]

mengul, [Ar. menkel => mengil / mengul] *{ağız} is.* Büyükbaş hayvanları bağlamak için ağaçtan yapılma U biçimindeki halka. [DS]

menguş, [Far. mengūş منگوش] *(mengu:ş) {OsT} is.* Kūpe.

mengü, [Moğ. möñkü > beñ-gü / beñ-gü / beñü / meñgi / meñ > meñ-gü / meñ-ü منکو] *(meñü) {eT} sf.* **1.** Sabit kalacak nitelikte; sonsuz; ölümsüz ebedî. *{eAT} (aym)* [EUTS] [İKPÖy.] **2.** *is.* Anıt. [İKPÖy.] **mengü bınarı,** *{eAT} Ab-ı hayat çeşmesi.*|| **mengü suvu,** *{eAT} Ab-ı hayat.*|| **mengü suyu,** *{eAT} Ab-ı hayat.*

mengül[1]**,** [Far. mengūş =>? mengül] *{ağız} is.* **1.** Çocuğun erkeklik organı. **2.** Bazı koyun ve keçilerin boynunlarından sarkan küpeler. [DS]

mengül[2]**,** [Ar. menkel => mengül] *{ağız} is.* Köpeklerin boynuna takılan dikenli tasma. [DS]

mengül[3]**,** [Ar. menkel => mengūl] *{ağız} is.* Bilezik. [DS]

mengül[4]**,** [? mengūl] *{ağız} is.* Yazma. [DS]

mengülde, [Ar. menkel => mengül / mengülde] *{ağız} is.* → mengürde. [DS]

mengülüg, [meñü-lüg] *(meñülüg) {eT} sf.* Sonsuz; ebedî; ezelî. [EUTS]

mengülük, [meñü-lük] *(meñülük) {eT} is.* Sonsuzluk; ebedîlik. [KB]

mengür, [Ar. menkel => mengür] *{ağız} is.* → mengürde. [DS]

mengürde, [Ar. menkel => mengürde] *{ağız} is.* Sığırları bağlamak için boyunlarına takılan U biçimindeki ağaç halka. [DS]

mengürdek, -ği [Ar. menkel => mengürdek] *{ağız} is.* → mengürde. [DS]

mengürt, -dü [Ar. menkel => mengūrt] *{ağız} is.* → mengürde. [DS]

mengüsüz, [meñü-süz] *(meñüsüz) {eT} sf.* Fani; ölümlü; ebedî olmayan. [EUTS]

-mengüz, [-ma-ñ-uz / meñüz] *(meñüz) {eAT} çek. e.* → -manguz.

mengzeg, [meñ-(i)z-ē-g] *(meñzeg) {eT} sf.* Eş; benzer. [KB]

mengzemek, [meñ-(i)z-ē-mek] *(meñze:mek) {eT} gçsz. f. [-r]* Benzemek. [DLT] [Gabain]

mengzetmek, [meñ-(i)z-e-t-mek] *(meñzetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Benzetmek; karşılaştırmak. [EUTS] [DLT] [KB]

menh, [Ar. menḥ منح] *{OsT} is.* Verme; ita.

menhar[1]**,** [Ar. menḫar / menḫir منخر] *{OsT} is. anat.* Burun deliği.

menhar[2]**,** [Ar. naḥr > menḫar منحر] *{OsT} is.* Kasaplık hayvanların kesim yeri; salhane; kesim evi.

menhec, [Ar. menhec منهج] *{OsT} is.* Açık ve geniş yol. **menhec-i sedā,** *{OsT} Doğruluk yolu.*

menhel, [Ar. menhel منهل] *{OsT} is.* **1.** Hayvanların sulandığı yer; hayvan sulanan yer. **2.** Konaklamaya elverişli su kıyısı; konaklama yeri; konak.

menhi, [Ar. nehy > menhī / menhiyye منهی] *(menhi:) {OsT} is.* Dince yasak sayılan davranış veya eylem.

menhir[1]**,** [Ar. menḫir / menḫar منخر] *{OsT} is. anat.* Burun deliği.

menhir[2]**,** [Breton d. men *(taş)* + hir *(uzun)* > Fr. menhir] *is.* Dikili bir taştan ibaret olan megalitik anıt.

menhiyat, [Ar. menhī > menhīyāt منهیات] *(menhi:-ya:t) {OsT} is.* Dince yasak olan eylem ve davranışlar.

menhub, [Ar. nehb > menhūb / menhūbe منهوب / منهوبه] *(menhu:b) {OsT} sf.* Yağmaya uğramış; yağma edilmiş; talan edilmiş.

menhubat, [Ar. menhūb > menhūbāt منهوبات] *(menhu:ba:t) {OsT} is.* Yağma edilmiş eşyalar.

menhus[1]**,** [Ar. naḥs > menḫūs / menḫūse منحوس / منحوسه] *(menhu:s) {OsT} sf.* Uğursuz; meş'um.

menhus[2]**,** [Ar. menḫūs] *(menhu:s) {OsT} sf.* (Deve için) kuyruğunun yanları uyuz olan.

menhuş, [Ar. nehş > menhūş menḫūs منهوش] *(menhu:ş) {OsT} sf.* Yılan, akrep vb. zehirli hayvan tarafından sokulmuş olan.

menhut, [Ar. naḥt >menḫüt / menḫūte منجوت / منحوته] *(menhu:t) {OsT} sf.* **1.** Tıraş edilmiş. **2.** Yontulmuş.

meni[1]**,** [men-i / ben-i] *{eT} {eAT} zm.* Teklik birinci kişi zamirinin yükleme durumu; beni. [İKPÖy.] [DK]

meni[2], [Ar. menī منى] *(meni:) {OsT} is. anat.* Sperma; atmık. ◻ **menisi bozuk,** *{ağız} Soysuz; kötü yaratılışlı.* [DS]

meni[3], [Far. men > menī منى] *(meni:) {eAT} {OsT} is.* Benlik.

meni[4], [mâni > meni] *{ağız} is.* Halk koşuğu; mâni. [DS]

meni[5], [binmek / minmek > bin-i / meni] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununda çeliği zıplatmak için kullanılan çukur. [DS]

meni[6], **-i'ı** [Ar. menā'at > menī' منيع] *(meni:) {OsT} sf.* Ele geçirilmesi, zapt edilmesi zor olan sarp ve yalçın.

meniç, -ci [meneviş > menengiç / meniç] *{ağız} is.* Melengiç. [DS]

meniha, [Ar. menīha منحه] *(meni:ha) {OsT} is.* **1.** Hediye; armağan. **2.** Bahşiş.

menik[1], **-ği** [? menik] *{ağız} is.* **1.** Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. **2.** Kulağın arkasındaki çukur kısım. [DS]

menik[2], **-ği** [? menik] *{ağız} is.* İplik çilesi. [DS]

menik[3], **-ği** [? menik] *{ağız} is.* Köpek, domuz, ayı ve kurt gibi hayvanların yavrusu. [DS]

menilemek, [men-le-mek / meni-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyin hızı azalmak; yavaşlamak. [DS]

menilit, [Fr. ménilite] *is.* Yumru hâlinde bulunan magnezyumlu opal türü.

menin, [Ar. menīn منين] *{OsT} is.* Toz.

meıning, [men-(i)ñ] *(meniñ) {eT} zm.* Teklik birinci kişi zamirinin ilgi hali; benim; benimki. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Tekin]

menisit, [Fr. méniscite] *is. tıp.* Eklem içi menisklerin bozulması.

menisk, [Yun. meniskos *(küçük ay)* > Fr. ménisque] *is.* **1.** Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan mercek. **2.** *anat.* Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kıkırdaktan lam. **3.** Bir tüp içindeki sıvı sütununun üst kısmında kılcal kuvvetler sebebiyle oluşan içbükey veya dışbükey yüzey.

meniş, [Far. meniş منش] *{OsT} is.* Yaradılış; huy; karakter.

meniye, [Ar. meniyye منيه] *{OsT} is.* **1.** Ölüm. **2.** İmparatorluk döneminde kullanılmış İngiliz yapısı tüfeklerin adı.

menize, [? menize] *{ağız} is.* Domates. [DS]

menkabe, Ar. menḳabe منقبه] *{OsT} is.* → menkıbe.

menkabet, [Ar. menḳabet منقبت] *{OsT} is.* → menkıbe. ◻ **menkabet-hān,** *{OsT} Menkıbe okuyan.*

menkase, [Ar. naḳs > menḳaşe منقصه] *{OsT} is.* Eksiklik.

menkel, [Ar. menkel منكل] *{OsT} is.* Kadınların ayaklarına süs için taktıkları bilezik; ayak bileziği.

menkelez, [? menkelez] *{ağız} is.* Keten saplarını lif lif ayırmaya yarayan bir araç. [DS]

menkıbe, [Ar. menkıbe / menkabe منقبه] *{OsT} is.* **1.** Tanınmış veya tarihe geçmiş kişilerin iyi ve yüce taraflarını anlatan hikâye; efsane; söylence. **2.** *ed.* Toplumun kahraman bildiği bir kişi hakkında, dilden dile anlatılan ve olağanüstü nitelik taşıyan, gerçekte hiç geçmemiş veya geçmiş bir olayın abartılarak şekil değiştirmiş, abartılmış hikâyesi.

menkıbevi, [Ar. menḳabe > menḳabevī منقبوى] *(menkıbevi:) {OsT} is.* Efsanevi.

menkib, [Ar. menkib منكب] *{OsT} is.* Kol kemiğinin omuz ile birleştiği yer.

menkir[1], [? menkir] *{ağız} is.* Meşin veya köseleden kesilmiş ensiz ve uzun parça. [DS]

menkir[2], [? menkir] *{ağız} is.* Tek husyeli hayvan. [DS]

menkiş, [Far. mengūş => mengiş] *{ağız} is.* Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]

menku, -u'u [Ar. naḳ' > menḳū' / menḳū'a منقوع / منقوعه] *(menku:) {OsT} sf.* **1.** Suda kaynatılmış. **2.** *is.* Bitkilerin suda haşlanması ile elde edilen su.

menkuat, [Ar. menḳu' > menḳu'āt منقوعات] *(menku:a:t) {OsT} is.* Haşlanmış bitkilerin suları.

menkûb, [Ar. nekbet > menkūb منكوب] *(menkû:b) {OsT} sf.* **1.** Bahtsız; mutsuz; talihsiz. **2.** Gözden düşmüş olan. **3.** Mevki'inden düşmüş olan; alt makama indirilmiş; düşük.

menkub, [Ar. naḳb >menḳūb منقوب] *(menku:b) {OsT} sf.* Delinmiş; delik açılmış.

menkûbiyet, [Ar. menkūb > menkūbiyet منكوبيت] *(menkû:biyet) {OsT} is.* Düşkünlük; düşüklük.

menkûha, [Ar. nikāḥ > menkūḥa منكوحه] *(menkû:ha) {OsT} is.* Nikâhlanmış kadın; nikâhlı kadın.

menkul, -lü [Ar. naḳl > menḳūl / menḳūle منقول / منقوله] *(menku:l) {OsT} sf.* **1.** Bir yerden başka yere taşınmış olan; aktarılmış; nakledilmiş. **2.** (Mal için) bir yerden başka bir yere aktarılabilen; taşınabilen; taşınır. **3.** (Söz için) başkalarından duyularak söylenen; ağızdan ağıza yayılmış olan; dilden dile aktarılarak gelmiş; söylenegelmiş; nakledilmiş. **4.** *dbl.* (Sözcük için) zaman içinde başka bir anlam kazanmış. **5.** *huk.* (Mal, değerli şey için) bir yerden başka bir yere taşınabilen; taşınır. ◻ **menkul kıymetler,** *Hisse senedi; tahvil, hazine bonosu gibi*

değerli kâğıtların genel adı; değerli kâğıt; taşınır değerler.

menkulat, [Ar. menḳūl > menḳūlāt منقولات] *(menku:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Nakledilen şeyler; taşınır mallar. **2.** Tefsir ve hadis ile ilgili bilgiler.

menkulleştirme, [menkul-le-ş-tir-me] *is.* Vadeli bir borcun dolaşımını sağlamak üzere kambiyo mektubu ile tespit etmeye dayanan malî işlem.

menkûr, [Ar. nekr > inkār > menkūr منكور] *(menkû:r) {OsT} sf.* İnkâr edilmiş; inkâr olunmuş.

menkur, [Ar. naḳr > menḳūr / menḳūre منقور / منقوره] *(menku:r) {OsT} sf.* **1.** Oyulmuş. **2.** *{eAT} is.* Boynuzdan yapılmış boru.

menkûs, [Ar. nüks>menkūs /menkūse منكوس / منكوسه] *(menkû:s) {OsT} sf.* **1.** Tersine dönmüş; baş aşağı çevrilmiş. **2.** Hastalığı yenilemiş. **3.** *is.* Ön sol ayağında beyaz bir leke bulunan at.

menkus, [Ar. naḳṣ > menḳūṣ / menḳūṣa منقوص] *(menku:s) {OsT} sf.* Eksik olan; eksik; noksan.

menkuş, [Ar. naḳş > menḳūş منقوش] *(menku:ş) {OsT} sf.* **1.** Resmi yapılmış; boyanmış; nakşedilmiş. **2.** Belleğe işlenmiş olan; hafızada yer etmiş olan. **3.** *is.* Alçıdan yapılmış süslü pencere.

menkut, [Ar. noḳṭa >menḳūṭ / menḳūṭa منقوط / منقوطه] *(menku:t) {OsT} sf.* **1.** Noktalı; noktalanmış olan. **2.** Üzerinde noktaları bulunan; benekli.

menkuz, [Ar. naḳż >menḳūż منقوض] *(menku:z) {OsT} sf.* **1.** Bozulmuş; yürürlükten kaldırılmış olan. **2.** *huk.* Üst mahkeme veya kuruluş tarafından geçersiz sayılmış, yerinde görülmemiş olan.

menkü, [beñü >mēnkü] *{eT} sf.* Ebedî; sonsuz. [ETY]

menlemek[1], [bañ-lā-mak ? > men-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* (Ötücü kuşlar vb. için) ötmek. [DS]

menlemek[2], [men-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Hızı azalmak; yavaşlamak. [DS]

menletmek, [men-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Yavaşlatmak; hızını kesmek. [DS]

menlez, [meñez / menlez] *{ağız} is.* Killi toprak. [DS]

menlik, -ği [men-lik منلك] *{eAT} is.* Benlik.

menlük, -ğü [men-lük منلوك] *{eAT} is.* Benlik.

menmul, -lü [Ar. menmūl منمول] *(menmu:l) {OsT} sf.* Üzerine karınca toplanmış olan.

menna, -a'ı [Ar. menᶜ > mennāᶜ منّاع] *(menna:) {OsT} sf.* Engel olan; önleyen. ◻ **menna'ü'l-hayr,** *İyiliğe engel olan; iyiliği önleyen.*

mennac, [Ar. mennāc منّاج] *(menna:c) {OsT} sf.* Çok hediye veren; bahşişi bol; cömert.

mennan, [Ar. menn > mennān منّان] *(menna:n) {OsT} sf.* **1.** (Allah'ın güzel isimlerinden) çok insan eden; çok ihsan edici. **2.** *{eAT} isl. is.* Allah.

mennane, [Ar. mennān > mennāne منّانه] *(menna:ne) {OsT} is.* **1.** Minnet altında bırakan kadın. **2.** Yalnız zenginliği için evlenilen kadın.

mennek, -ği [Ar. ʾibne'l-menyūke *(orospu çocuğu)* منيوك => mennek] *{ağız} is.* Evlilik dışı doğan çocuk. [DS]

mennekçi, [mennek-çi] *{ağız} sf.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden; pezevenk. [DS]

mennikçi, [mennik-çi] *{ağız} is.* Çapkın erkek. [DS]

mennikli, [mennik-li] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

menolunma, [Ar. menn + T. ol-un-ma] *(me'nolunma) {OsT} is.* Menolunmak eylemi veya durumu.

menolunmak, [Ar. menn + T. ol-un-mak] *(me'nolunmak) {OsT} edil. f. [-ur]* **1.** Bir şey yapması engellenmiş olmak; engellenmek; engel olunmak. **2.** Bir şey yapması yasaklanmak; yasak edilmek; yasak konulmak.

menopoz, [Fr. ménopause] *is. fizy.* Kadında âdet görme ve yumurtlamanın, dolayısıyla gebe kalmanın kesin olarak sona ermesi; yaş dönümü. ◻ **menopoza girmek,** *fizy. Kadınlarda, aybaşı halinin sona erme dönemi başlamış olmak.*

mensec, [Ar. nesc > mensec منسج] *{OsT} sf.* Dokuma yapılan yer; dokuma fabrikası; tekstil fabrikası.

mensek, -ği [Ar. nesk *(kulluk)* > mensek منسك] *{OsT} is.* **1.** Tapınma yeri; tapınak; ibadethane. **2.** Arafat'ta kurban kesilen yer.

mensi, [Ar. nisyān *(unutma)* > mensī منسى] *(mensi:) {OsT} sf.* **1.** Unutulmuş; unutulan. **2.** *mecaz.* Terk edilmiş; bırakılmış.

mensic, [Ar. mensic منسج] *{OsT} is.* → mensec.

mensik, -ği [Ar. mensik منسك] *{OsT} is.* **1.** İbadet yeri. **2.** Kurban kesilecek yer.

mensim, [Ar. mensim منسم] *{OsT} is.* **1.** İz; belirti. **2.** Yol. **3.** Deve tırnağı.

mensiyat, [Ar. mensi > mensiyāt منسيت] *(mensiya:t) {OsT} is.* Unutulan şeyler; unutulmuşlar.

mensiyen, [Ar. mensi > mensiyyen منسياً] *(mensi'yen) {OsT} sf.* Unutularak; unutmuş olarak.

mensiyet, [Ar. mensi > mensiyyet منسيت] *{OsT} is.* Unutmuş olma durumu.

mensiz, [men-siz / ben-siz] *{eT} sf.* Bensiz; ben olmadan. [Clauson]

mensub, [Ar. nisbet > mensūb / mensūbe منسوب / منسوبه] *(mensu:b) {OsT} sf.* → mensup.

mensubat, [Ar. mensūb>mensūbāt منسبات] *(mensu:-*

ba:t) {OsT} is. Bir yerle ilişiği olanlar; bir dairede çalışanlar.

mensubîn, [Ar. mensūb > mensūbīn منسوبين] *(mensu:bi:n) {OsT} is.* **1.** Meslek adamları. **2.** Bir şey veya yerle ilgili olanlar.

mensubiyet, [Ar. mensūb > mensūbiyyet منسوبيت] *(mensu:biyet) {OsT} is.* Bir yerle, bir şeyle veya bir kimse ile ilgili olma durumu; ait olma durumu; ilgililik; ilişkinlik.

mensuc, [Ar. nesc > mensūc منسوج] *(mensu:c) {OsT} sf.* Dokunmuş; örülmüş.

mensucat, [Ar. mensūc > mensūcāt منسوجات] *(mensu:ca:t) {OsT} is.* Dokunmuş şeyler; dokumalar, tekstil. 🗗 **mensucāt-ı harîriye,** *{OsT} İpek dokumalar; ipek kumaşlar.*

mensuh, [Ar. nesḫ > mensūḫ منسوخ] *(mensu:h) {eAT} {OsT} sf.* Hükümsüz bırakılmış; geçerliliği ortadan kaldırılmış; geçersiz kılınmış.

mensuhat, [Ar. mensūḫ > mensūḫāt منسوخات] *(mensu:ha:t) {OsT} is.* Çeşitli sebeplerle devlete intikal etmiş tımarlar.

mensuk, -ku [Ar. nesḳ > nesaḳ > mensūḳ منسوق] *(mensu:k) {OsT} sf.* Düzgün bir şekilde dizilmiş; dizili olan; sıralanmış olan; düzenlenmiş olan.

mensup, -bu [Ar. nisbet > mensūb منسوب] *(mensup / mensu:bu) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyle veya kimse ile bağıntısı olan. **2.** İlgili; ait; ilişkin. **3.** *is.* Bir yerden, bir topluluktan veya kurumdan olan kişi; o kurumun, o topluluğun, o yerin üyesi olan kimse. 🗗 **mensup olmak,** *Bir kimseyle veya bir şeyle bağıntılı olmak.*

mensur, [Ar. neşr > menşūr منثور] *(mensu:r) {OsT} sf.* **1.** Saçılmış; dağıtılmış. **2.** Vezinsiz ve kafiyesiz olarak, düz yazı şeklinde yazılmış olan. 🗗 **mensur şiir,** *ed. Şiire ait konuları ve anlatımı düz yazı ile ifade etmeye yönelik yazı türü; şiirce.*

mensure, [Ar. menşūr > menşūre منثوره] *(mensu:re) {OsT} is. ed.* Mensur şiir türündeki yazılara verilen ad; şiirce.

menşe, -e'i [Ar. neş'et > menşe' منشأ] *(menşe:) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin çıktığı yer; kaynak; köken; başlangıç. **2.** Bitirilen okul veya yetişme yeri. 🗗 **menşe işaretleri,** *Başka ülkelerden getirilen malların üzerindeki işaretler.*|| **menşe-i küttāb-ı askerî,** *{OsT} Başkumandanlık için kâtip yetiştirmek üzere açılmış okul (1875).*|| **menşe şahadetnamesi,** *Bir malın hangi ülkeden veya bölgeden getirildiğini gösteren belge; köken belgesi.*

menşed, [Ar. menşed منشد] *{OsT} is.* İsteme; talep.

menşele, [Ar. menşele منشله] *{OsT} is.* Küçük parmağın yüzük takılan yeri.

menşeli, [menşe-li] *(menşe:li) {OsT} sf.* **1.** Kökeni olan; kökenli. **2.** Belirtilen köken veya kaynaktan gelen.

menşer[1], [Ar. menşer منشر] *{OsT} sf.* Dağıtılan yer; neşir yeri.

menşer[2], [Ar. maḥşer => menşer] *{ağız} is.* Mahşer. [DS]

Menşevik, -ği [Rus. menşevik] *is.* **1.** Rus Sosyal Demokrat partisinde azılıkta kalanlara verilen ad; Bolşeviklik karşıtı. **2.** Menşevik yanlısı.

Menşeviklik, -ği [menşevik-lik] *is.* Rus sosyalizmi içinde Bolşevikliğe karşıt olarak gelişen ve azınlıkta kalan akım.

menşur[1], [Ar. neşr > menşūr منشور] *(menşu:r) {eAT} {OsT} sf.* **1.** Neşredilmiş; dağıtılmış; yayılmış. **2.** *is.* İmparatorluk devrinde, padişah tarafından verilen vezirlik, beylerbeyliği vb. unvanları gösteren ferman. **3.** *mat.* Biçme; prizma. 🗗 **menşūr-ı kāim,** *{OsT} mat. Dik biçme; dik prizma.*|| **menşūr-ı māil,** *{OsT} mat. Eğik prizma.*|| **menşūr-ı makta',** *{OsT} mat. Kesik prizma; kesik biçme.*|| **menşūr-ı muhammesî,** *{OsT} Beşgen prizma.*|| **menşūr-ı muntazam,** *{OsT} mat. Düzgün biçme.*|| **menşūr-ı münharifî,** *{OsT} Dörtgen prizma.*|| **menşūr-ı müseddesî,** *{OsT} Altıgen prizma.*|| **menşūr-ı mütesāvi'l-adlâ',** *{OsT} Paralel yüz.*

menşur[2], [Ar. meşhūr => menşur] *{ağız} sf.* Tanınmış; ünlü; isim yapmış. [DS]

menşurî, [Ar. menşūr > menşūrī منشورى] *(menşu:ri:) {OsT} sf.* Prizmatik.

ment, [Far. bend => ment] *{ağız} is.* Su kanalı; su arkı. [DS]

mental, -li [Fr. mental] *sf.* **1.** Zihinsel. **2.** *is. anat.* Çene bölgesi.

mentek, -ği [? mentek] *{ağız} is.* Kulak arkası. [DS]

mentek, -ği [? mentek] *{ağız} is.* Çocukların değneklerle oynadıkları bir oyun. [DS]

menten, [Fr. menthèn] *is. kim.* Formülü $C_{10}H_{18}$ olan terpen sınıfı hidrokarbonlara verilen genel ad.

mentenol, -lü [Fr. menthénol] *is. kim.* Mentenden türeyen alkollerin genel adı.

menter, [Yun. manitari => mantar / menter] *{ağız} is.* Balık ağı. [DS]

mentereci, [mantar > mentere-ci] *{ağız} sf.* İşini benimsemeyen; iş yapmayan; yalan söyleyen. [DS]

menteşe[1], [Far. bend + keşiden *(çekmek)* > bend-keşe => menteşe] *is.* **1.** Kapı, pencere veya dolap, sandık kapağı gibi parçaların açılıp kapanmasını sağlayan, bir mil ile birbirine bağlı, biri sabit diğeri oynar kanat üzerinde bulunan iki lamadan meydana gelmiş parça; reze. **2.** *zool.* İki çenetli yumuşakçalarda kavkının, iki çeneti hareket ettirmeye yarayan kısmı.

menteşe[2], [menteşe] *{ağız} is.* Altın veya gümüşten ince bilezik. [DS]

mentig, [Ar. manṭıḳ => mentig] *{ağız} is.* Mantık; muhakeme. [DS]

mentik[1]**, -ği** [Ar. mınṭaḳ => mentik] *{ağız} is.* Bölge. [DS]

mentik[2]**, -ği** [? mentik] *{ağız}* is. **1.** Meme. **2.** Meme gibi yumuşak yerler. [DS]

mentir, [Ar. menṣur منثور (Sur.) منتور [Tietze] => mentir] *{ağız} is.* Şebboy. [DS]

mentivar, [Far. bahtyār => mentivar] *{ağız} is.* Gece toplantılarında kadınların oynadığı bir oyun. [DS]

mentol, -lü [Fr. menthol] *is.* **1.** Nane kokusu. **2.** *kim.* Formülü $C_{10}H_{20}O$ olan terpen sınıfından tek çevrimli alkol billuru.

mentollü, [mentol-lü] *sf.* İçinde mentol bulunan; mentol katılmış olan.

menun, [Ar. menūn منون] *is.* **1.** Vakit; zaman. **2.** Dünya. **3.** Akıbet; ölüm; ecel.

me'nus, [Ar. üns > me'nūs / me'nūs مأنوس / مأنوسه] *(me-nu:s) {OsT} is.* **1.** Alışılmış olan. **2.** Yabancılık çekmeyen; alışmış.

me'nusiyet, [Ar. me'nūs > me'nūsiyyet مأنوسيت] *(me-nu:siyet) {OsT} is.* Alışık olan; alışma; alışkınlık.

men'uş, [Ar. men'ūş منعوش] *(men-u:ş) {OsT} sf.* **1.** Yukarı kaldırılmış. **2.** Yoksul düştükten sonra sevindirilmiş. **3.** (Ölü için) hayır ile anılmış. **4.** (Ölü için) tabuta konulmuş.

men'ut, [Ar. men'ūt منعوت] *(men-u:t) {OsT} sf.* İyiliği, güzelliği söylenmiş; methedilmiş.

menut, [Ar. menūt منعوت] *(menu:t) {OsT} sf.* **1.** Asılmış; asılı. **2.** Varlığı bir başka şeyin varlığını gerektiren; bağlı.

menutiyet, [Ar. menūtiyyet منوتيت] *(menu:tiyet) {OsT} is.* Bağımlılık.

menü, [Fr. menu] *is.* **1.** Yenecek yemeklerin listesi; mönü. **2.** Sofraya çıkarılan yemeklerin hepsi.

menük[1]**, -ğü** [? menük / menik] *{ağız} is.* **1.** Kedi yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. [DS]

menük[2]**, -ğü** [? menük] *{ağız} is.* Mekik. [DS]

menük[3]**, -ğü** [? menük] *{ağız} is.* Kendir liflerinden yapılmış çile. [DS]

menük[4]**, -ğü** [? menük] *{ağız} is.* Küçük hamur topağı; pazı. [DS]

menüm, [men / ben > men-üm منم] *{eAT} zm.* Benim. [DK]

menüsküs, [Yun. meniskos *(küçük ay)* / Lat. meniscus] *is.* **1.** Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan mercek. **2.** *anat.* Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kıkırdaktan lam; menisk.

menvi, [Ar. niyyet > menvī منوى] *{OsT} is.* Amaçlanan şey; maksat; gaye. ◘ **menvî-i zamîr,** *{OsT} İçteki amaç.*

menzehe, [Ar. menzehe منزهه] *{OsT} is.* Gezinti yeri.

menzele, [Ar. nüzül > menzele منزله] *{OsT} is.* **1.** Derece; sıra. **2.** Durak yeri; konak; durak.

menzere, [Ar. manẓara => menzere] *{ağız} is.* Görünüm; manzara. [DS]

menzil, Ar. nüzül > menzil منزل] *{OsT} is.* **1.** Eskiden kervanların, posta arabalarının, yolcuların, yolculukta konakladıkları, geceyi geçirdikleri veya dinlendikleri yer; konak yeri; konak. **2.** Bu tür yolcuların gerektiğinde at değiştirdikleri yer. **3.** Böyle iki konaklama yeri arasındaki uzaklık; konak. **4.** Ordunun cephe gerisindeki iş ve etkinliklerinin tümü. **5.** Bir merminin ulaşabildiği en öte uzaklık; erim. **6.** *mecaz.* Ulaşılmak istenen hedef; amaç; erek. **7.** Ev; konut; ikametgâh; konak; mesken. **8.** Posta tatar atlarının bulunduğu yer. **9.** Ok atma yarışında okun ulaştığı yer. **10.** *tasvf.* Tarikata giren kimsenin gerçeğe ulaşması için geçmesi gereken manevi olgunluk duraklarından her biri. ◘ **menzil atmak,** *Rekor kırmak için ok atarak yarışmak.*|| **menzil bozmak,** *Ok atma yarışında rekor kırmak.*|| **menzil dikmek,** *Ok atma yarışında en iyi dereceyi belirlemek için taş dikmek.*|| **menzil-gâh,** *{OsT} Konaklanan yer.*|| **menzil-i cān,** *1. tasvf. İnsanın vücudu. 2. Ulvi âlem.*|| **menzil-geh,** *{OsT}* → menzilgâh.|| **menzil-i kamer,** *{OsT} gök b. Ay'ın Dünya çevresindeki yörüngesi ve bu yörüngeyi dolandığı zaman.*|| **menziline varmak,** *Amacına ulaşmak.*|| **menzil saha komutanlığı,** *as. İkmal işlerinden, kara, deniz, hava ve müttefik kuvvetlerin ikmalinden, sivil halkın her türlü ihtiyaç maddesinin karşılanmasından sorumlu kumandan.*|| **menzil sahası,** *Harekât alanının savaş alanı gerisinde ve buna bitişik bölümü.*|| **menzil-şinās** *{OsT} Konak yerlerini iyi bilen kimse; rehber.*|| **menzil taşı,** *{eAT} Ok yarışlarında en uzağa atılan okun yerini belirlemek için dikilen ve üzerine rekoru kıranın adı ile rekor tarihinin yazıldığı taş.*

menzilci, [menzil-ci] *is.* **1.** Eskiden, menzil atlarıyla giden posta tatarı. **2.** İmparatorluk döneminde, ordunun gerekli ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kuruluşların işlemesinden, düzenli çalışmasından sorumlu kimse.

menzile, [Ar. nüzül > menzile / menzilet منزله / منزلت] *{OsT} is.* **1.** Aşama; derece; durum; mevki. **2.** Konak yeri; inecek yer.

menzilhane, [Ar. menzil + Far. -ḫāne منزلخانه] *(menzilha:ne) {OsT} is.* Eskiden, bir günlük yol olan 25-30 km. aralarla, at değiştirmek ve dinlenmek için yapılmış bina.

menzu, -u'u [Ar. nezʿ > menzūʿ منزوع] *{OsT} sf.* Yerinden ayrılmış; koparılmış; sökülmüş.

menzuf, [Ar. nezf > menzūf منزوف] *(menzu:f) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) kan kaybı yüzünden dermansız kalmış olan. **2.** (Kişi için) susuzluktan dili damağı kurumuş kimse.

menzul, -lü [Ar. nüzūl > menzūl منزول] *(menzu:l) {OsT} sf.* İnmeli; kötürüm.

menzur, [Ar. neẓr > menẓūr منظور] *(menzu:r) {OsT} sf.* **1.** Vaat edilmiş; adanmış. **2.** Adak olarak belirtilmiş.

-mer, [-mar / -mer] *yap. e.* → -mar.

mer[1], [Far. mer] *{OsT} sf.* Elli.

mer[2]**, -r'i** [Ar. merʾ مرء] *{OsT} is.* Erkek; adam.

mer[3], [Far. meger => meğer / mer] *(me:r) {ağız} bağ.* Meğer. [DS]

mer'a, [Ar. raʿy > merʿā مرعا / مرعى] *(mer-a:) {OsT} is.* → mera[2].

mera[1]**, -a'i** [Ar. merāʾ مرآ] *(mera:) {OsT} is.* Aynalar.

mera[2]**, -sı** [Ar. raʿy > merʿā مرعا / مرعى] *(mera:) {OsT} is.* **1.** Hayvanların otlatıldığı ekilmemiş arazi; otlak; yaylak; salmalık; yaylım. **2.** *huk.* Köy tüzel kişiliğine ait, köylünün hayvanlarını otlatması için tahsis edilmiş arazi parçası. 🗗 **mera bitkileri,** *Meralarda yetişen ve hayvanların otlatılmasında kullanılan bitkiler.*

mer'abe, [Ar. merʿabe مرعبه] *(mer-abe) {OsT} is.* **1.** Tenha ve korkunç yer. **2.** Birdenbire korkutma.

merabi[1]**, -i'ı** [Ar. murabbaʿ > merābiʿ مرابع] *(mera:bi) {OsT} is.* Kareler.

merabi[2]**, -i'ı** [Ar. murabbaʿ > merābiʿ مرابع] *(mera:bi) {OsT} is.* İlkbaharda oturulan evler.

merabih, [Ar. ribḥ > merābiḥ مرابح] *(mera:bih) {OsT} is.* Ticaretten elde edilen kazançlar.

meraci, [Ar. merciʿ > merāciʿ مراجع] *(mera:ci:) {OsT} is.* Başvurulacak yerler; merciler.

meradet, [Ar. merādet مرادت] *(mera:det) {OsT} is.* Kuvvetli olma durumu; kuvvetlilik.

merafık, -ğı [mirfaḳ > merāfıḳ مرافق] *(mera:fık) {OsT} is.* **1.** Dirsekler. **2.** Mutfaklar; kilerler.

merah[1], [Ar. meraḥ مرح] *{OsT} is.* Çok sevinme; sevinçli olma durumu.

merah[2], [Ar. rāḥat > merāḥ مراح] *(mera:h) {OsT} is.* **1.** Rahat edecek yer; ferahlanacak yer. **2.** Yer; mekân. **3.** Yuva.

merahan, [Ar. meraḥ > meraḥān مرحان] *{OsT} is.* Aşırı neşe halleri; çok sevinçli olma durumları.

merahil, [Ar. merḥale > merāḥil مراحل] *(mera:hil) {OsT} is.* Konaklar; duraklar; menziller; mesafeler. 🗗 **merāhil-i baîde,** *{OsT} Uzak konaklar.*‖ **merāhil-peymā,** *{OsT} Yolcu; gezgin.*

merahim[1], [Ar. merḥāmet > merāḥim مراحم] *(mera:him) {OsT} is.* Merhametler; acımalar.

merahim[2], [Ar. merhem > merāhim مراهم] *(mera:him) {OsT} is.* Merhemler.

mera'i[1], [Ar. merʿā > merāʿī مراعى] *(mera:i:) {OsT} is.* Meralar; çayırlar; otlaklar.

mera'i[2], [Ar. mirʾat > merāʾī مرائى] *(mera:i:) {OsT} is.* Aynalar.

mera'ir, [Ar. merāre > merāʾir مرائر] *(mera:ir) {OsT} is. anat.* Öd keseleri.

merak[1], [Ar. merāḳ مراق] *(merak / mera:kı) {OsT} is.* **1.** Görmek veya öğrenmek isteği; bir şeyi anlama, bilme isteği; tecessüs. **2.** Hastalık derecesinde bir şeyle uğraşmak, bir şeye sahip olmak arzusu; tecessüs. **3.** Bir şeye duyulan aşırı ilgi; ondan alınan zevk; bir şeye karşı gösterilen heves; düşkünlük; ilgi; heves. **4.** Endişe; kaygı; evham; tasa; tecessüs. **5.** Kara sevda; dalgınlık; melankoli. 🗗 **meraka düşmek,** *Kaygıya kapılmak; kaygılanmak; tasalanmak.*‖ **merak etme,** *Kaygılanma; üzülme.*‖ **merak etmek,** *1. Bilmek, anlamak, tanımak, öğrenmek istemek. 2. Bir şey veya bir kimse hakkında kaygı duymak; endişelenmek; meraklanmak. 3. Biri için tasalanmak.*‖ **merak getirmek,** *1. İnsanlardan kaçıp kendi iç dünyasına gömülmek; melankoliye tutulmak. 2. Hastalık ölçüsünde birine tutulmak; âşık olmak; kara sevdaya tutulmak.*‖ **merakı kabarınak,** *Geçmişte olan kötü bir şeyi düşünerek kederlenmek.*‖ **merakı kalkmak,** *Bir şeyi öğrenme hevesine kapılmak.*‖ **merakına dokunmak,** *Öğrenme isteği kamçılanmak; aşırı ilgisini çekmek.*‖ **merakı uyanmak,** *1. Bilmek, anlamak, tanımak, öğrenmek istemek. 2. Bir şey veya bir kimse hakkında kaygı duymak; endişelenmek; meraklanmak. 3. Biri için tasalanmak.*‖ **merak olmak,** *Ne olup bittiğini anlamak ve öğrenmek istemek; bilme, anlama isteğine konu olmak.*‖ **merakına mucip olmak,** *Öğrenme isteği taşımak; ilgisini çekmek.*‖ **merak salmak,** *1. Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak. 2. Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.*‖ **merak sarmak,** *1. Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak. 2. Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.*‖ **merak sardırmak,** *1. Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak. 2. Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.*‖ **merakta bırakmak,** *Bir kimsenin kaygılanma ve tasalanmasına sebep olmak.*‖ **merakta kalmak,** *Endişe veya kaygı içinde bulunmak; uzun süre endişe içinde beklemek.*‖ **meraktan çatlamak,** *1. Bir şeyi bir*

an önce öğrenmek için aşırı ölçüde istek duymak. 2. Çok büyük bir endişe duymak.|| **merak uyandırmak,** *Anlama, öğrenme isteğine yol açmak.*

merak[2]**, -kkı** [Ar. merakḳ مرق] *{OsT} is.* **1.** Atın sağrısı. **2.** Büyük Ayı takımyıldızındaki parlak yıldız.

merak[3]**,** [Ar. merak مرق] *{OsT} is.* **1.** Et suyu. **2.** Çorba.

meraka, [Ar. meraḳa مرقه] *{OsT} is.* **1.** Koyu et suyu. **2.** (Yemek için) terbiye.

merakıd, [Ar. merḳad > merāḳıd مراقد] *(mera:kıd) {OsT} is.* **1.** Mezarlar; kabirler. **2.** Yatılıp uyunacak veya dinlenilecek yerler.

merakım, [Ar. mirḳam > merāḳım مراقم] *(mera:kım) {OsT} is.* Yazı araçları; kalemler.

meraki[1]**,** [Ar. merāḳ > merāḳī مراقی] *(mera:ki:) {OsT} sf.* Kuruntulu kimse; şüpheci.

meraki[2]**,** [Ar. mirḳāt > merāḳī مراقی] *(mera:ki:) {OsT} is.* **1.** Merdivenler; merdiven basamakları. **2.** Dereceler.

merakib, [Ar. merkeb > merākib مراكب] *(mera:kib) {OsT} is.* Binilecek şeyler. 🗗 **merākib-i berriye,** *{OsT} Kara taşıtları.*|| **merākib-i bahriye,** *{OsT} Deniz taşıtları.*|| **merākib-i cesime,** *{OsT} Yüz tonilatodan fazla olan gemiler.*|| **merākib-i sagire,** *{OsT} Yüz tonilatoya kadar olan gemiler.*

merakiz, [Ar. merkez > merākiz مراكز] *(mera:kiz) {OsT} is.* Merkezler.

meraklandırma, [merak-la-n-dır-ma] *is.* Meraklandırmak eylemi.

meraklandırmak, [merak-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimsenin meraklanmasına yol açmak; merak ettirmek; tasalandırmak; kaygılandırmak.

meraklanış, [merak-la-n-ış] *is.* Meraklanmak eylemi veya biçimi.

meraklanma, [merak-la-n-ma] *is.* Meraklanmak eylemi.

meraklanmak, [merak-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Sebebini anlamak için çaba harcamak; merak etmek; kaygılanmak; tasalanmak; üzülmek.

meraklı, [merak-lı] *sf.* **1.** (Kişi için) görmek, anlamak, bilmek isteyen; mütecessis. **2.** (Belirtilen şeye karşı) ilgi duyan; çok düşkün olan; sürekli onunla uğraşan; ilgilenen. **3.** Bilme; anlama görme isteği ifade eden. **4.** (Belirtilen konu için) titizlik gösteren; titiz. **5.** Kaygılı; evhamlı. **6.** İlgi uyandıran; ilginç. **7.** *is.* Hoş karşılanmayan bir ısrarla kendisini ilgilendirmeyen bir konuda ne olup bittiğini anlamaya çalışan kimse. **8.** Bir şeyin çok isteklisi olan kimse. 🗗 **meraklı turşucu,** *argo. 1. Ayrıntılara dikkat eden kimse. 2. Her şeyi merak eden; mütecessis.*

meraksız, [merak-sız] *sf.* **1.** Endişeye kapılmayan; aldırışsız; telaş göstermeyen; kaygısız. **2.** Bir şeyi bilmek, öğrenmek, anlamak isteği veya gereği duymayan; öğrenmeye, bilmeye karşı hevesi olmayan.

meraksızlık, -ğı [merak-sız-lık] *is.* Meraksız olma durumu; ilgisizlik; kayıtsızlık; umursamazlık.

meral, -li [Moğ. maral / meral] *is. zool.* **1.** Dişi geyik; sığın; maral. **2.** Çeşitli toynaklı yabani hayvanların dişisi. **3.** Dişi geyik böceğine verilen ad. **4.** Ceylan. [DS]

meram[1]**,** [Ar. merām مرام] *(mera:m) {OsT} is.* **1.** İçten geçirilen niyet; istek; amaç; gaye; maksat. **2.** Niyet. 🗗 **meram anlatmak,** *İsteğini, dileğini, derdini anlatmak.*|| **meram-bahş,** *{OsT} Birinin meramını yerine getiren; istediğini veren.*|| **meram etmek,** *İstemek; üstüne düşmek.*

meram[2]**,** [? meram] *(me'ram) {ağız} bağ.* Mademki; öyleyse. [DS]

meramet, [Ar. meremmet => meramet] *is.* **1.** Geçici bir şekilde, üstünkörü onarım; eğreti onarım. **2.** *{ağız}* Onarma. [DS] 🗗 **meramet etmek,** *Onarmak; tamir etmek.*

merametçi, [meramet-çi] *is.* **1.** Ayakkabı tamircisi. **2.** Lehimci. **3.** Tamirci.

merametlemek, [meramet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Onarmak; eğreti olarak tamir etmek.

meranet, [Ar. merānet مرانت] *(mera:net) {OsT} is.* **1.** Yumuşaklık. **2.** Dövülen madenin yayılma özelliği.

meranşim, [Yun. meros *(kısım)* + enkhyma *(ara doku)* > Fr. mérenchyme] *is.* Birbirine sımsıkı bağlı olmayan hücrelerden oluşan gevşek doku.

merare, [Ar. merāre مراره] *(mera:re) {OsT} is.* Öd kesesi.

meraret, [Ar. merāret مرارت] *(mera:ret) {OsT} is.* Acılık. 🗗 **merāret-i esāret,** *{OsT} Esirliğin acılığı.*|| **merāret-engîz,** *{OsT} Acılık, tatsızlık yaratan.*

meraretli, [meraret-li] *sf.* Acı.

meras, [? meras / melās] *{ağız} is.* Kramp. [DS]

merasıd, [Ar. mırṣad > merāṣıd مراصد] *(mera:sıd) {OsT} is.* Rasat yerleri.

merasi[1]**,** [Ar. mersā > merāsī مراسی] *(mera:si:) {OsT} is.* Gemi barınakları; limanlar.

merasi[2]**,** [Ar. mersiye > merāṣī مراثی] *(mera:si:) {OsT} is.* Ağıtlar; mersiyeler.

merasid, [Ar. merāṣid مراصد] *(mera:sid) {OsT} is.* Gözetleme yerleri; rasat yerleri.

merasim[1]**,** [Ar. mersūm > merāsim مراسم] *(mera:sim) {OsT} is.* Buyruklar; fermanlar.

merasim[2]**,** [Ar. resm > merāsim مراسم] *(mera:sim) {OsT} is.* **1.** Resmî işlemler. **2.** Bir toplulukta, bir

olayı veya belli bir kişiyi sembolleştirerek önem derecesini sergileyecek biçimde yapılan bir dizi hareket; tören. **3.** *mecaz.* Resmiyetin gerektirdiği kurallar; yol yordam; formalite. ◻ **merasim elbisesi,** *Resmî törenlerde giyilen özel elbise.*|| **merasim kavuğu,** *İmparatorluk döneminde memurun derece ve rütbesine göre törenlerde giydiği özel kavuk.*|| **merâsim-i teşrifâtiye,** *{OsT} Protokol seremonisi.*|| **merasim mobilyası,** *Tören yapılan salonları süsleyen gösterişli mobilyalar.*|| **merasim odası,** *Şeref konukları için ayrılan salon.*|| **merâsim-perest,** *Resmiyete önem veren; formaliteye önem veren.*|| **merasim salonu,** *Şeref konuklarına ayrılan salon.*|| **merasim yatağı,** *Kralın ciddi bir toplantı sırasında oturduğu, cibinlikle örtülü, yastıklarla süslü koltuk.*

merasimli, [merasim-li] *sf.* **1.** (İş veya işlem için) resmiyetin gerektirdiği kurallara uyulmasını gerekli kılan. **2.** (Kişi için) kurallara, törelere aşırı bağlı olan.

merasimsiz, [merasim-siz] *sf.* **1.** Merasimi olmayan; merasim gerektirmeyen. **2.** *mecaz.* Resmiyetten uzak; senli benli; samimi. **3.** *zf.* Merasim yapılmaksızın; merasim olmadan.

meraşid, [Ar. merşed > merāşid مراشد] *(mera:şid) {OsT} is.* Amaca götüren doğru yollar.

merati, i'ı [Ar. mertaᶜ >merātiᶜ مراتع] *(mera:ti.) {OsT} is.* Çayırlar.

meratib, [Ar. mertebe > merātib مراتب] *(mera:tib) {OsT} is.* Mertebeler; rütbeler.

merav, [Far. mir-āb => merav] *{ağız} is.* Bahçecilerin yazın kira ile tuttukları, suyu bahçelere sıra ile ve düzenle dağıtan kimse. [DS]

meravih[1], [Ar. mirvaḥa > merāvīḥ مراويح] *(mera:vi:h) {OsT} is.* **1.** Çöller. **2.** Etrafı açık yerler; düzlükler; ovalar.

meravih[2], [Ar. mirveḥa > merāviḥ مراوح] *(mera:vih) {OsT} is.* Yelpazeler.

meraya, [Ar. mirʾat > merāyā مرايا] *(mera:ya:) {OsT} is.* Aynalar. ◻ **merāyā-yı huzūz,** *Hazların aynaları.*

merazibe, [Far. merzbān > Ar. merzubān > merāzibe مرازبه] *(mera:zibe) {OsT}* **1.** Hudut muhafızları. **2.** Sınır beyleri.

merba, -a'ı [Ar. rebiᶜ > merbaᶜ مربه] *(merba:) {OsT} is.* Yazları oturulan ev; yazlık. ◻ **merba'-nişîn,** *Yazlıkta oturan.*

merbat, [Ar. rabṭ > merbaṭ مرباط] *{OsT} is.* **1.** Koyun keçi bağlayacak yer. **2.** Tekke. **3.** Manastır.

merbu, -u'u [Ar. merbūᶜ مربع] *(merbu:) {OsT} is.* Köle; kul.

merbub, [Ar. rabb > merbūb مربوب] *(merbu:b) {OsT} is.* Eğitilmiş, yetiştirilmiş köle.

merbut, [Ar. rabṭ > merbūṭ مربوط] *(merbu:t) {OsT} sf.* **1.** Bağlanmış; bağlı. **2.** Ait; ilişkin; ilişik. **3.** Bir şeye eklenmiş; bitişik. **4.** Ulaşmış; varmış; bitişmiş. **5.** Bir kimseye uymuş. **6.** Varlığı bir başka şeyin varlığına bağlı olan. ◻ **merbut olmak,** *Bağlı bulunmak; zapt edilmiş olmak.*

merbuten, [Ar. merbūṭ > merbūṭen مربوطاً] *(merbu:tan) {OsT} zf.* Bağlı olarak; ilişik olarak.

merbutat, [Ar. merbūṭ > merbūṭāt مربوطات] *(merbu:ta:t) {OsT} is.* Bağlı olan şeyler; ilişik olanlar. ◻ **merbūtāt-ı hādise,** *{OsT} Önceleri tapu ile tasarruf olunurken daha sonra bir ruhbanın eline geçen ve tapusuz tasarruf olunan arazi.*|| **merbūtāt-ı kadîme,** *{OsT} Tapu ile bir manastıra ait olan arazi.*

merbutiyet, [Ar. merbūṭ > merbūṭiyyet مربوطيت] *(merbu:tiyet) {OsT} is.* **1.** Bağlılık; ilgi. **2.** Birlik; ortaklık. **3.** İtimat; güvenme. **4.** Bitişiklik; ekli olma. **5.** Mensup olma; aitlik.

merc[1], [Ar. merc مرج] *is.* Çayırlık.

merc[2], [? merc] *{ağız} is.* → merç[1]. [DS]

merc[3], [Far. merc مرج] *is.* Karışıklık; kargaşa (*hercümerç* kelimesinde geçer). ◻ **merc etmek,** *{ağız} (Bir konu üzerinde tartışan iki kişi için) kendi görüşlerinde ısrar etmek.* [DS]

mercan, [Ar. mercān مرجان] *(merca:n) is. zool.* **1.** İzmaritgillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, yandan basık, uzun gövdeli, iri başlı, vücudu iri pullarla kaplı, kemikli balık, *(Pagellus erythrinus).* **2.** Denizlerin kayalık yerlerinde yaşayan kalker iskeletli (knid) hayvan *(Corallium rubrum).* **3.** Bu hayvanın çalı görünümündeki iskeleti. **4.** Bu hayvanın iskeletinden elde edilen ve boncuk gibi kullanılan kırmızı renkli mücevher. **5.** *{OsT} ed.* Divan edebiyatında mazmun olarak "dudak" anlamında kullanılır. **6.** *{ağız}* Tavşan yavrusu. [DS] **7.** *{ağız}* Başı ve ayakları kırmızı yaban ördeği. [DS] **8.** *{ağız}* Bir tür fasulye. [DS] **9.** *sf.* Mercan iskeletinden yapılmış. ◻ **mercan adası,** *Mercan birikintilerinin su yüzüne çıkması ile oluşmuş, diple bağlantısı olmayan adacık; atol.*|| **mercan ağacı,** *bot. Kelebek çiçeğigillerden, sıcak ülkelerde yetişen, yapraklarından önce kırmızı çiçekler açan, tırmanıcı bir bitki, (Erythrina).*|| **mercan balığı,** *zool. Mercan.*|| **mercan iğnesi,** *Soldan sağa doğru, köşelerde birer düğüm oluşturulacak biçimde yapılan zikzak işleme.*|| **mercan kırı,** *{ağız} Kır üzerine ufak ve sık al benekli at donu.* [DS]|| **mercan otu,** *bot. Karanfilgillerden, şerit gibi uzun ve karşılıklı basit yapraklı, beyaz çiçekli, dağınık ve yaygın saplı, çim görünümünde, bodur otsu bitki, (Sagyna procumbens).*||

mercan resifi, *Genellikle sıcaklığı 20°C üzerinde olan sığ kıta sahilleri ile adaların kıyılarında biriken kalker ve hayvansal artıkların oluşturduğu yığılım.*|| **mercan teknesi,** *Uzak Doğuda mercan avlamak için yapılmış özel tekne.*|| **mercan tespih,** *Mercandan yapılan değerli tespih.*|| **mercan terliği,** *Topuksuz, altı düz ve sadece önü kapalı olan bir tür terlik.*|| **mercan üzümü,** *{ağız} Tanesi ve çekirdeği küçük, beyaz üzüm.* [DS]|| **mercan yeşili,** *Mercan renginde olan yeşil.*|| **mercan yılanı,** *zool. Kobragillerden, Amerika kıtasında yaşayan, kırmızı vücudu üzerinde siyah halkaları bulunan zehirli bir yılan, (Elaps corallinus).*

mercane, [Ar. mercāne مرجانه] *(merca:ne) {OsT} is.* Mercan tanesi.

mercaniye, [Ar. mercāniye مرجانيه] *(merca:niye) {OsT} is. zool.* Mercanlar.

mercanköşk, [Far. merzengūş مرجانگوش] *{OsT} is. bot.* Ballıbabagillerden, Akdeniz bölgesinde kurak yerlerde yetişen, küçük yapraklı, halk hekimliğinde çeşitli amaçlarla kullanılan ıtırlı bir bitki, *(Origanum maiorana).*

mercanlar, [mercan-lar] *is. zool.* Örnek tipi mercan olan selentereler şubesinden bir hayvan sınıfı, *(Anthozoa).*

mercanlı, [mercan-lı] *sf.* İçinde veya üzerinde mercan bulunan. 🗗 **mercanlı hidralar,** *Mercan resifleri arasında yaşayan tıkız kalkerli hidralar sınıfı.*

mercek, -ği [Far. merdümek مردمك] *{OsT} is.* İçinden geçen ışınları kıran veya belirli bir noktada toplayan yahut da dağıtan, çoğunlukla camdan veya cam gibi ışık kırıcı bir maddeden yapılmış, çeşitli optik aletlerde görüntü elde etmekte kullanılan küresel yüzeyle sınırlı saydam cisim; adese; lens.

mercekli, [mercek-li] *sf.* **1.** Merceği bulunan; mercek takılmış olan. **2.** Merceği belirtilen nitelikte olan.

mercem, [Far. perçem] *{ağız} is.* Perçem; kâkül. [DS]

merci, -i'ı [Ar. rücu^{c} > merci^{c} مرجع] *(merci:) {OsT} is.* **1.** Başvurulacak yer; müracaat edilecek makam. **2.** Dönülecek yer; geri gelinecek yer. 🗗 **merci'-i hâl,** *{OsT} Bir işin çözümü için başvurulacak makam.*|| **merci'-i has ü ām,** *{OsT} Her sınıf insanın başvurabileceği yer.*|| **merci'-i resmî,** *{OsT} Bir yönetim veya memurun bağlı bulunduğu yüksek makam.*|| **merci'-i rü'yet,** *{OsT} Bir işin görülmesi için baş vurulan makam.*

mercimek, -ği [Far. merdümek مردمك] *is.* **1.** *bot.* Baklagillerden, beyaz çiçekli, geniş ve kısa badıcında sarı renkli çok besleyici iki tohum bulunan, alçak boylu, sarılgan tarım bitkisi, *(Lens esculanta).* **2.** Bu bitkinin, kuru sebze olarak yararlanılan yeşil, sarı veya kırmızı renkli tohumu. **3.** *sf.* Kesiti mercimeği andıran; mercimek biçiminde olan. 🗗 **mercimeği fırına vermek,** *(Kadın ve erkek için) gizlice aşk ilişkisi içinde bulunmak.*|| **mercimek çorbası,** *Mercimekten soğan, kırmızı biber, salça ve yağ ile yapılan bir tür çorba.*|| **mercimek çömleği,** *{ağız} Karnı dar, uzun bir tür Avanos çömleği.* [DS]|| **mercimek gibi,** *Çok küçük ve yuvarlak.*|| **mercimek göbeği,** *{ağız} Dışbükey.* [DS]|| **mercimek kadar,** *Çok küçük ve yuvarlak.*|| **mercimek kemiği,** *anat. Orta kulakta, örs ile üzengi arasında bulunan küçük kemik.*|| **mercimek köfte,** *İçine biraz pişmiş mercimek konularak yapılan köfte.*|| **mercimek köftesi,** *Haşlanmış mercimeği ince bulgur üzerine döküp beklettikten sonra maydanoz ve yağda kavrulmuş soğan ile yoğurarak yapılan bir tür köfte.*|| **mercimek profil,** *havc. Yüksek hızlarda kullanılan bakışımlı çift dışbükey profil.*|| **mercimek taşı,** *{ağız} İçinde nümalit fosilleri çok olan taş.* [DS]

mercimekli, [mercimek-li] *sf.* Mercimek bulunan; içine mercimek konulmuş olan. 🗗 **mercimekli köfte,** *İçine pişmiş mercimek konularak yapılan köfte.*|| **mercimekli yağmur,** *{ağız} Mercimek gibi taneli yağan yağmur.* [DS]

mercu, [Ar. recā > mercū مرجو] *(mercu:) {OsT} sf.* **1.** Umulan. **2.** Yalvararak istenen.

mercuh, [Ar. rücḥān > mercūḥ / mercūḥa مرجوح / مرجوحه] *(mercu:h) {OsT} sf.* **1.** Başka birine göre tercih edilen; ondan üstün tutulan. **2.** *huk.* Hasmından önce davasını ispata yetkisi olmayan.

mercul, -lü [Ar. mercūl مرجول] *(mercu:l) {OsT} sf.* **1.** Kıllanmış; kıllı. **2.** Başında saçı bitmiş.

mercum, [Ar. recm > mercūm مرجوم] *(mercu:m) sf.* **1.** Taşlanmış. **2.** Recim cezasına çarptırılmış.

merç[1], [Ar. merc => merç] *{ağız} is.* **1.** Çayırlık. **2.** Sulak ve bataklık yer. [DS]

merç[2], [? merç / merc] *{ağız} is.* Bahis; iddia. [DS] 🗗 **mercini bulmamak,** *{ağız}* Olgunlaşmamak. [DS]

merçem, [Far. perçem => merçem / mercem] *{ağız} is.* Kâkül; perçem. [DS]

merçemana, [Ar. mār + Far. çemen => merçemana] *{ağız} is.* → merçemene. [DS]

merçemene, [Ar. mār *(yılan)* + Far. çemen => merçemene] *{ağız} is.* **1.** Yeşil kertenkele. **2.** Kertenkele. **3.** Pürüzsüz, renkli bir tür kertenkele. [DS]

merçimene, [Ar. mār *(yılan)* + Far. çemen => merçemene] *{ağız} is.*→ merçemene.

merçimeni, [Ar. mār *(yılan)* + Far. çemen => merçimeni] *{ağız} is.* Bir çeşit yılan. [DS]

merd, [Far. merd *(adam, insan)* مرد] *{OsT} is.* → mert. 🗗 **merd-beçe,** *{OsT} Yiğit oğlu yiğit.*|| **merd-i dānā,** *{OsT} Bilen insan.*|| **merd-i garîb,** *{OsT} Yabana düşmüş kimse.*|| **merd-i Hüdā,** *{OsT} 1. Allah*

adamı. 2. Ermiş kişi.|| **merd-i kıbtî,** *{OsT} Özü, sözü doğru ve cesur olan Çingene; Çingene yiğidi.*|| **merd-i meydân,** *{OsT} Tek yiğit kişi.*

merda, [? merda] *{ağız} is.* Canlı ve cansız her türlü mal. [DS]

merdan, [Far. merd > merdān مردان] *(merda:n) {OsT} is.* Mert kimseler; yiğitler. 🗗 **merdān-hüdā,** *{OsT} Erenler.*|| **merdān-i hüdā,** *{OsT} Erenler.*|| **merdān-ı merd,** *{OsT} Yiğitlerin yiğidi.*|| **merdān-ı ulvî,** *{OsT} 1. Yedi gezegen. 2. Müminlere haber getiren yedi ulvi varlık.*

merdane[1], [Far. verdāne = > merdāne مردانه] *(merda:ne) {OsT} is.* **1.** Çeşitli işlerde kullanılan silindir biçiminde yardımcı elemanlara verilen genel ad. **2.** Hamur açmaya yarayan silindir biçiminde mutfak aracı. **3.** Yazı makinelerinde kâğıdı sürükleyen ve harf vuruşlarına destek olan sert kauçuktan yapılma silindir. **4.** Ciltçilikte kitap sırtını yuvarlaklaştırmakta kullanılan makine. **5.** Tarladaki kesekleri kırmaya, toprağı sıkıştırmaya yarar tarım aleti. **6.** *argo.* Falaka.

merdane[2], [Far. merd-āne مردانه] *(merda:ne) {OsT} zf.* Yiğit birine yakışacak biçimde; yiğitçe; erkekçe; mertçe.

merdane[3], [? merdane] *{ağız} is.* Şeker ve ezilmiş kavrulmuş fındık ile yapılan bir tür macun. [DS]

merdanegî, [Far. merdān > merdāne-gī مردانگی] *(merda:negi:) {OsT} is.* Yiğitlik; mertlik.

merdaneleme, [merdane-le-me] *is.* **1.** Merdanelemek eylemi. **2.** Sürülmüş tarlayı ekime hazırlamak amacıyla merdane geçirerek kesekleri kırmak ve toprağı sıkıştırmak işlemi.

merdanelemek, [merdane-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor)* Bir şeyin üzerinden merdane geçirmek; merdane çekmek.

merdanesergerdan, [Far. merdāne-ser-gerdān مردانه سرگردان] *(merda:nesergerda:n) {OsT} is.* Bir tür terlik.

merdanezenane, [Far. merdāne-zenāne زبانه مردانه] *(merda:nezena:ne) {OsT} is.* Bir tür kadın terliği.

merdbaz, [Far. merd-bāz] *(merdba:z) sf.* (Kadın için) hafifmeşrep; oynak.

merdeg, [Far. merdek *(kısa adam)*] *{eT} is.* **1.** Ayı yavrusu. **2.** Domuz yavrusu. [DLT]

merdek[1], [Far. merdek *(kısa adam)*] *{eT} is.* → merdeg. [Clauson]

merdek[2], **-ği** [Erm. martag => mertek > merdek] *{ağız} is.* Kalın kereste; mertek. [DS]

merdene, [Ar. verdāne => merdene] *{ağız} is.* Merdane. [DS]

merdenos, [Yun. makedonesi => merdenos] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

merdenoz, [Yun. makedonesi => merdenoz] *{ağız} is.* Maydanoz. [DS]

merdesiz, [Far. merd *(adam, insan)* => merde-siz] *{ağız} sf.* Kimsesiz; yetim. [DS]

merdıman, [Far. nerdübān => merdiven > merdıman] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merdî[1], [Far. merd > merdī مردی] *(merdi:) {OsT} is.* **1.** Mertlik; cesaret; erkeklik. **2.** İnsanlık; hamiyet. **3.** Dürüstlük.

merdi[2], [? merdi] *{ağız} is.* Oklava. [DS]

merdim[1], [? merdim / merdin] *{ağız} sf.* Biraz sert. [DS]

merdim[2], [? merdim] *{ağız} sf.* Uslu (mazlum ile birlikte kullanılır). [DS] 🗗 **merdim mazlum,** *{ağız} Sessiz, uslu, terbiyeli.* [DS]

merdin[1], [Ar. mendil => merdin] *{ağız} is.* Sofra yaygısı. [DS]

merdin[2], [? merdin / merdim] *{ağız} sf.* → merdim[1]. [DS]

merdin[3], [? merdin] *{ağız} is.* Arındırıcı söz. [DS]

merdügen, [Far. nerdübān => merdügen] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merdiven, [Far. nerdübān نردبان => merdiven مردیون / مردون] *is.* **1.** Yüksekte bulunan bir yere çıkmaya veya aşağıya inmeye yarayan basamaklar dizisi. **2.** Binalarda katlar arasında inme ve çıkma amacıyla kullanılan basamak ve sahanlıklardan meydana gelmiş öge. **3.** Bir yere dayanarak veya özel taşıma sistemi ile dayanmadan çeşitli amaçlarla kullanılan basamaklı alet. **4.** *müz.* Iskala. **5.** *spor.* Düşey iki dikme arasına eşit aralıklı çubuklar yerleştirilmek suretiyle meydana getirilmiş tırmanma veya asılma aleti. **6.** *sf.* (Yer için) basamak basamak olan. 🗗 **merdiven altı,** *Binalarda katlar arası merdivenin alt kısmında kalan boşluk; merdiven için bırakılan boşluk.*|| **merdiven babası,** *Merdivenlerde, korkuluğun bitiminde bulunan ve çıkışın başlangıcını gösteren basamakların ön kenarlarını birleştiren eğim çizgisi ile tavan yüzeyi arasındaki düşey mesafe.*|| **merdiven boşluğu,** *Çok katlı binalarda merdiven ve çevresinde bulunan dikey boşluk.*|| **merdiven böğrü,** *Merdivenini iki yanında bulunan ve basamakları tutan kertikli tahta.*|| **merdiven çatması,** *Merdiven kirişleri, kiriş pabuçları ve korkuluklardan meydana gelen iskelet.*|| **merdiven dayamak,** *(Belirtilen yaşa) yaklaşmak.*|| **merdiven duvarı,** *Merdiven basamaklarını tutan duvar.*|| **merdiven evi,** *Merdiven yapılan etrafı duvarlarla çevrili kısım.*|| **merdiven kirişi,** *Merdivenin boşluk tarafındaki sınırını çizen ve basamaklar ile rıhtları taşıyan kiriş; limon kirişi; omurga kirişi.*|| **merdiven kolu,** *Merdivenin iki sahanlık arasında yükselen kısmı.*|| **merdiven korkuluğu,** *Merdivenden inen veya çıkanların düşmesini önlemek ve küpeş-*

teye tutunmalarını sağlamak için merdiven boyunca yerleştirilen parmaklık; tırabzan.|| **merdiven kovası,** *Dönerek çıkılan merdivenlerde yukarıdan bakıldığında ortada görülen boşluk.*|| **merdiven rampası,** *Bir merdivende üzerine basamakların yerleştirildiği eğimli döşeme.*|| **merdiven sahanlığı,** *Birbirine bağlı merdiven rampaları arasındaki genişçe düzlük; merdiven başı.* | **merdiven yapması,** *argo. Piç.*

merdivenci, [merdiven-ci] *is.* **1.** Merdiven yapan kimse. **2.** Binalardaki merdivenlerin kalıplarını hazırlayarak betondan döken usta.

merdivenli, [merdiven-li] *sf.* Merdiveni bulunan; merdiveni olan.

merdivensi, [merdiven-si] *sf.* Merdiveni andıran; merdiven gibi olan.

merdud, [Ar. redd > merdüd / merdüde مردود / مردوده] *(merdu:t) {OsT} sf.* **1.** Reddedilmiş; atılmış. **2.** Geri çevrilmiş **3.** (Delil, söz vb. için) çürütülmüş.

merdudiyet, [Ar. merdüd > merdüdiyyet مردوديت] *(merdu:diyet) {OsT} is.* Geri çevrilmişlik; reddolunmuşluk.

merdüm, [Far. merdüm مردوم] *{OsT} is.* İnsan; şahıs; kişi. 🗗 **merdüm-āzār,** *İnsan inciten; eziyet eden; zulüm yapan.*|| **merdüm-evbār,** *{OsT} Kan emen; vampir.*|| **merdüm-fîrîb,** *{OsT} İnsan aldatan; hilekâr.*|| **merdüm-gezā,** *{OsT} İnsan ısıran; zalim; gaddar.*|| **merdüm-girîz,** *{OsT} İnsandan kaçan; insan içine girmekten hoşlanmayan.*|| **merdüm-giyā,** *{OsT} bot. Kan kurutan; abdüsselam otu; adamotu.*|| **merdüm-hār,** *{OsT} İnsan yiyen; yamyam.*|| **merdüm-hîz,** *{OsT} İnsanı çok olan yer; kalabalık.* | **merdüm-hor,** *{OsT} Vahşi savaşçı.*|| **merdüm-i çeşm,** *{OsT} Göz bebeği.*|| **merdüm-keş,** *{OsT} Önder; lider.*|| **merdüm-küş,** *{OsT} İnsan öldüren; katil.*|| **merdüm-nüvāz** (nevaz), *{OsT} İnsan okşayıcı; nazik; kibar; iltifatçı.*|| **merdüm-perest,** *{OsT} İnsana tapan; insanları çok seven; insancıl.* | **merdüm-pîrā,** *{OsT} Eğitici; öğretmen; mürebbi.*|| **merdüm-şinās,** *{OsT} Antropolog.*|| **merdüm-zāt,** *{OsT} İnsanoğlu; beni Âdem.*

merdüman, [Far. merdüm >merdümān مردومان] *(merdüma:n) {OsT} is.* İnsanlar.

merdüme, [Far. merdüme مردومه] *{OsT} is.* Gözbebeği.

merdümek, -ği [Far. merdüm > merdümek مردومك] *{OsT} is.* **1.** Küçük adam. **2.** Göz bebeği. 🗗 **merdümek-i çeşm,** *{OsT} Göz bebeği.*

merdümgiriz, [Far. merdüm-girīz] *sf.* İnsanlardan kaçan; insan arasına karışmak istemeyen; yabanıl.

merdümî, [Far. merdüm > merdümī مردومى] *(merdümi:) {OsT} is.* **1.** İnsanlık. **2.** Yiğitlik; cesurluk. **3.** *mecaz.* Erdemlilik.

mer'e, [Ar. mer'e مرآة] *{OsT} is.* Kadın; nisa.

mere[1], [me-re / be-re] *{eAT} ünl.* Hey; bre! [DK]

mere[2], [? mere] *{ağız} is.* Yeni dikilmiş, henüz üzüm vermeyen bağ. [DS]

mere[3], [? mere] *{ağız} is.* Oyunda kale; sınır. [DS]

mere[4], [? mere] *{ağız} is.* Fare. [DS]

mere[5], [Ar. merʿa => merē] *{ağız} is.* **1.** İşlenmemiş, sürülmemiş tarla. **2.** Çayır; otlak. [DS]

mere[6], [? meres / mere] *{ağız} is.* **1.** Tasma. **2.** Mahmuzlu köpek tasması.[DS]

me'rebe, [Ar. me'rebe مأربه] *{OsT} is.* Meslek; iş; meşguliyet.

merec, [Ar. merec مرج] *{OsT} is.* Karışma; karışıklık. 🗗 **merecü'l-bahreyn,** *{OsT} 1. İki denizin buluştuğu yer. 2. tasvf. Konya'da Mevlana ile Şems-i Tebrizî'nin buluştuğu yer.*

merede, [Ar. merid > merede مرده] *{OsT} is.* İnatçı kimse.

mereh, [Erme. marag *(samanlık)* => mereḫ] *{ağız} is.* **1.** Ahır. **2.** Ahırdaki hayvan yemliği. [DS]

merehan, [Ar. mereḥān مرحان] *(mereha:n) {OsT} is.* **1.** Ferahlık; sevinç. **2.** Zayıflık.

merehmet, [Ar. merḥamet => merehmet] *{ağız} is.* Acıma; merhamet. [DS]

merek, -ği [Erme. marag *(samanlık)* => merek] *{ağız} is.* **1.** Samanlık. **2.** Odunluk. **3.** Ahır. **4.** Ahırdaki hayvan yemliği. **5.** Ot yığını. [DS]

mereke[1], [Ar. maʿreke => mereke] *{ağız} is.* **1.** Toplantı; yığınak. **2.** Tartışma. [DS]

mereke[2], [? mereke] *{ağız} is.* Eyer. [DS]

merem[1], [Ar. verem => merem] *{ağız} is.* **1.** Verem. **2.** Balgam. [DS]

merem[2], [? merem] *{ağız} bağ.* Artık; bundan sonra. [DS]

meremet[1], [Ar. meremmet] *is.* Geçici bir şekilde, üstünkörü onarım; eğreti onarım. 🗗 **meremet etmek,** *Onarmak; tamir etmek.*

meremet[2], [Ar. merḥamet => mēremet] *(me:remet) {ağız} is.* Acıma; merhamet. [DS]

meremetçi, [meremet-çi] *is.* **1.** Ayakkabı tamircisi. **2.** Lehimci. **3.** Tamirci.

merememetlemek, [meremet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Onarmak; eğreti olarak tamir etmek.

meremmet, [Ar. meremmet مرمت] *{OsT} is.* Tamir etme; onarma. 🗗 **meremmet-i gayr-ı müstehleke,** *{OsT} huk. Sonradan sökülebilir ek.*|| **meremmet-i müstehleke,** *{OsT} huk. Sonradan sökülmesi imkânsız ek.*

meremmetçi, [meremmet-çi] *is.* Tamirci.

meren, [? meren] *{ağız} is.* Köşe. [DS]

merendi, [Erme. gerandi => merendi] *{ağız} is.* Çeltik biçmek için kullanılan küçük tırpan. [DS]

merengiş, [menengiç] *{ağız} is.* → melengiç. [DS]

meres[1], [Ar. mīrāṯ => meres] *{ağız} is.* Miras. [DS]

meres[2], [? meres] *{ağız} is.* **1.** (Köpek için) yaş. **2.** Köpeği yedeğe alıştırma. [DS] ◘ **meresine yetmek,** *(Kedi ve köpek için) erginleşmek; döl verir yaşa gelmek.*

meres[3], [? meres] *{ağız} sf.* (Kişi için) hoşlanılmayan; kötü. [DS]

meres[4], [Ar. meres] *{ağız}* Köpeklerin boynuna takılan diken gibi çıkıntıları olan halka; tasma. [DS]

meresçi, [miras-çı] *{ağız} is.* Mirasçı. [DS]

merese, [Ar. verese => merese / meresker] *{ağız} is.* Mirasçılar. [DS]

meresimek, [mere-si-mek / mağsimek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Önem vermemek; değersiz bulmak. [DS]

meresker, [Ar. mīrāṯ + Far. -kār => meresker] *{ağız} is.* Mirasçılar. [DS]

mereslemek[1], [meres[4]-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Köpek vb. hayvan için) bağlamak. [DS]

mereslemek[2], [meres-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Meyve, sebze vb. bitki yaprakları için) solmak; sararmak. [DS]

mereslenmek, [meres-le-n-mek] *{ağız} edil. f. [-ir]* Bağlanmak. [DS]

meret[1], [Ar. mārid *(inatçı)* مارد => meret] *{ağız} sf.* **1.** İnatçı; baş belası; ters. **2.** Bilgiçlik taslayan. **3.** Uğursuz; hayırsız. **4.** (Kişi için) iş bitirmeyen. **5.** Kötü ve işe yaramaz. **6.** Piç. **7.** Eski; yıpranmış. **8.** *ünl.* Kaba, can sıkan ve hoşlanılmayan şeyler için sövme sözü. **9.** Yahu! [DS]

meret[2], [? meret] *{ağız} is.* (İnsan veya hayvan için) kocaman, iri yarı; azman. [DS]

meret[3], [Ar. mīrāṯ => meret] *{ağız} is.* Ölmüş kimsenin ardında kalan mal; sahipsiz mal. [DS] ◘ **meret kalan,** *{ağız} Ölünün sağlığında kullandığı eşyalar.* [DS]

meret[4], [? meret] *{ağız} is.* Erkeklik organı. [DS]

merevcen, [? merevcen] *{ağız} is. bot.* → silcan. [DS]

merevucen, [? merevucen] *{ağız} is. bot.* → silcan. [DS]

merez, [Ar. meres => merez] *{ağız} is.* **1.** Av köpeğini yedekte tutmak için bir ucu hayvanın boynuna, diğer ucu avcının bileğine bağlanan ip. **2.** Köpeğin yaşı. [DS] ◘ **merezine basmak,** *{ağız} (Köpek yavrusu için) yaşını doldurmak; bir yaşına basmak.* [DS]

mereze[1], [? mereze] *{ağız} is.* Pirinç tarlası. [DS]

mereze[2], [? mereze] *{ağız} is.* Göz hastalıklarının tedavisi için halk hekimliğinde kullanılan ve göze sürme gibi çekilen bir ot tozu. [DS]

merfu, -u'u [Ar. refʿ >merfūʿ / merfūʿa مرفوع / مرفوعه] *(merfu:) {OsT} sf.* **1.** Kaldırılmış; yükseltilmiş. **2.** Hükümsüz kalmış. **3.** *dbl.* Zamme ile harekelenmiş olan. **4.** *mat.* Belirtilen kuvvete yükseltilmiş olan.

merfu'at, [Ar. merfuʿ > merfūʿāt مرفوعات] *(merfu:-a:t) {OsT} is.* **1.** Bir yere kaldırılıp konulmuş olan eşya. **2.** *dbl.* Zamme ile harekelenmiş harfler.

merfud, [Ar. refed > merfūd مرفود] *(merfu:d) {OsT} sf.* Hediye olarak verilmiş; bağışlanmış; armağan edilmiş.

merg[1], [Far. merg مرگ] *{OsT} is.* Ölüm. ◘ **merg ā merg,** *{OsT} Yaygın veba hastalığı.*‖ **merg ā mergî,** *{OsT} Hastalıktan ölüm; genel ölüm.*‖ **merg-i şādî,** *{OsT} Sevinç ölümü.*

merg[2], [Far. merġ مرغ] *{OsT} is.* Çayırlık; yeşillik. ◘ **merg-zār,** *{eAT} Çayırlık; çimenlik; yeşillik ve sulak yer.*

mergen, [? mergen] *{ağız} is.* Kulpsuz çömlek. [DS]

mergiz, [? mergiz] *{ağız} is.* Sürülmüş tarlaları dar ve uzun parçalara ayırmak için üç kişi tarafından kullanılan uzun saplı bir araç. [DS]

mergub, [Ar. raġbet>merġūb/merġūbe مرغوب / مرغوبه] *(mergu:b) {OsT} sf.* Rağbet gören; istenen; aranan.

mergubiyet, [Ar. merġūb > merġūbiyyet مرغوبيت] *(mergu:biyet) is.* Beğenilme; istenir ve aranır olma.

mergul, -lü [Far. merġūl / merġūle مرغول / مرغوله] *(mergu:l) {OsT} sf.* **1.** (Saç için) bükülmüş. **2.** *is.* Kuş sesi. **3.** Ahenkli ses.

mergula, [Lat. mergula] *(mergu'la) is. zool.* Dalıcı martıgillerden kutup bölgelerindeki yalıyarlarda sürüler hâlinde yaşayan, sırtı siyah, karnı beyaz tüylü küçük deniz kuşu *(Plauutus alle).*

mergzar, [Far. merġ-zār مرغزار] *(mergza:r) {OsT} is.* Çayırlık, çimenlik yer.

merhaba, [Ar. merḥabā *(geniş olun)* مرحبا] *(me'r-haba:) {OsT} ünl.* **1.** Rahat olun; yadırgamayın; yayılın. **2.** Bir topluluğa gelerek selam veren kişinin selamı alındıktan sonra, orada bulunanların gelen kişiye karşı iyi niyetlerini ifade eden selamlaşma sözü. **3.** *ed.* Övülen kişiye karşı hitap için kullanılan söz. ◘ **merhaba etmek,** *Biri ile görüşüp konuşmak; selamlaşmak; hâl hatır sormak.*‖ **merhabası olmak,** *Biri ile konuşup görüşmüşlüğü, yakınlığı olmak; selamlaşacak kadar yakınlığı olmak.*‖ **merhaba siperi,** *Kale kapılarında, kapının karşısındaki duvara açılmış mazgal deliği.*‖ **merhabayı kesmek,** *Biri ile görüşüp konuşmaz olmak; ilişkileri askıya almak; ilgiyi kesmek.*

merhabalaşma, [merhaba-la-ş-ma] *is.* Merhabalaşmak eylemi.

merhabalaşmak, [merhaba-la-ş-mak] *işteş f. [-ır]* Karşılıklı *"Merhaba!"* diyerek selamlaşmak; birini *"Merhaba!"* sözü ile esenlemek.

merhale, [Ar. rıḥlet > merḥale مرحله] *{OsT} is.* **1.** Evre; derece; basamak; aşama. **2.** Varılmak istenen

son hedefe kadar aşılmak zorunda olunan kısımlardan, yerlerden, güçlüklerden vb. her biri; konak; menzil. **3.** İki konak arası mesafe. **4.** Yaya veya hayvanla bir günde gidilebilen yol; bir günlük yol. ◘ **merhale-nişîn,** *{OsT} Yolcu; gezginci; turist; seyyah.*

merhama, [Ar. miḳrame => makrome > merhama] *{ağız} is.* Hırka. [DS]

merhamet, [Ar. raḥm > merḥamet مرحمت] *{OsT} is.* Başkalarının uğradığı felaket ve acılardan etkilenerek bunları gidermeye yönelen insanın içinde bulunduğu duygusal durum; acı duyma; üzülme; yufka yüreklilik. ◘ **merhamet-bahş,** *{OsT} Acıyan; merhametli.*‖ **merhamet-disār,** *{OsT} Acıyan; merhametli.*|| **merhamete gelmek,** *Acıma duygusunun etkisi altında kalmak; acımak.*|| **merhamet etmek,** *Acımak; sıkıntı veya acısını azaltmaya çalışmak.* || **merhamet-güster,** *{OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan.*|| **merhamet-güsterî,** *{OsT} Merhametli olma durumu; merhametlilik; esirgeyicilik.*|| **merhamet-penah,** *{OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan.*|| **merhamet-şiār,** *{OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan.*‖ **merhamet-şiārî,** *{OsT} Merhametli oluş; merhametlilik.*

merhameten, [Ar. merhameten مرحمةً] *(merha:me'-ten) {OsT} zf.* Acıyarak; esirgeme duygusu ile; merhamet göstererek.

merhametli, [merhamet-li] *sf.* Başkalarına karşı acıma duygusu olan; yufka yürekli.

merhametsiz, [merhamet-siz] *sf.* Merhameti olmayan; acımasız; gaddar. ◘ **merhametsiz olmak,** *Acımamak; merhamet etmemek.*

merhametsizce, [merhamet-siz-ce] *(merhametsi'zce) zf.* Merhamet etmeksizin; acımasızca; acımasız olarak; acımadan; merhametsiz bir şekilde.

merhametsizlik, -ği [merhamet-siz-lik] *is.* Merhametsiz olma durumu; acımasızlık; katı yüreklilik; gaddarlık; kalpsizlik.

merhem, [Ar. merhem مرهم] *{OsT} is.* **1.** Deriye sürülerek kullanılan, içinde etken maddeler bulunan koyu kıvamlı, yağlı veya yağsız ilaç. **2.** *mecaz.* Çare. ◘ **merhem havanı,** *Merhem hazırlamakta kullanılan geniş ve yayık ağızlı havan.*|| **merhem olmak,** *Bir derde çare olmak.*|| **merhem-sā(y),** *{OsT} 1. Merhem süren. 2. mecaz. Çare bulan.*‖ **merhem-sāz,** *Çare bulan.*|| **merhem-sāzî,** *{OsT} Çare buluculuk.*

merhemleme, [merhem-le-me] *is.* Merhemlemek eylemi.

merhemlemek, [merhem-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Merhem sürmek.

merhep, [Ar. maḥleb => merhep] *{ağız} is.* Fıstıkgillerden baston yapmaya uygun bir ağaç. [DS]

merhub, [Ar. reheb > merhüb مرهوب] *(merhu:b) {OsT} sf.* **1.** Korkunç. **2.** *is.* Aslan.

merhum, [Ar. raḥmet > merḥüm / merḥūme مرحوم / مرحومه] *(merhum / merhu:ma) {OsT} sf.* **1.** Allah tarafından bağışlanmış olan. **2.** Ölmüş bir Müslüman'dan söz ederken *"Allah'ın rahmetine kavuşmuş"* anlamında iyi dilek sözü olarak kullanılır. **3.** *is.* Ölmüş Müslüman erkek. ◘ **merhum olmak,** *Ölmek.*

merhume, [Ar. raḥmet > merḥūme مرحومه] *(merhu:-me) {OsT} is.* **1.** Merhumun dişili. **2.** Ölmüş Müslüman kadın.

merhun, [Ar. rehn > merhūn مرهون] *(merhu:n) {OsT} sf. huk.* Rehine konulmuş; rehin edilmiş. ◘ **merhünün-bih,** *Rehine konulan malın karşılığı olan hak.*

merhuz, [Ar. merḥūż مرحوض] *(merhu:z) {OsT} sf.* **1.** (Elbise için) yıkanmış. **2.** (Kişi için) çok terlemiş, hasta olmuş.

mer'i[1], [Ar. riʿāyet > merʿī / merʿiyye مرعى / مرعيه] *(meri:) {OsT} sf.* **1.** Saygı gösterilen; sayılan. **2.** Yürürlükte olan; geçerli. ◘ **mer'iyü'l-hātır,** *{OsT} Hatırlı; sözü geçer.*|| **mer'iyü'l-icrā,** *{OsT} İcra olunan; yapılan.*

mer'î[2], [Ar. rü'yet > merʾī / merʾīyye مرئيه / مرئى] *(meri:) {OsT} sf.* Gözle görülen.

meri[1], [Ar. merī مرى] *(meri:) {OsT} is. anat.* Yemek borusu.

meri[2], [? meri] *{ağız} is. bot.* **1.** Beyaz, iri taneli, çekirdekli bir tür üzüm. **2.** İri taneli aşı kirazı. [DS]

meri[3], [? meri] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında durak yeri; kale. [DS]

meri[4], [? meri] *{ağız} is.* Dişi keklik. [DS]

meri[5], [Yun. melli => meri] *{ağız} is.* Saç. [DS]

meri[6], [Far. meger > meri] *(me:ri) {ağız} bağ.* Meğer. [DS]

meriçi, [Sansk. mleccha] *{eT} sf.* Yabani; barbar. [EUTS] [Gabain]

merid, [Ar. merd > merid مريد] *(meri:d) {OsT} sf.* İnatçı; direnen.

meridyen, [Lat. meridies *(öğle)* > meridianus > Fr. méridien] *is.* **1.** Yer ekvatorunu dik olarak kesen ve kutuplardan geçerek Dünya'yı çevrelediği var sayılan daire; öğle. **2.** Gözün ekseninden geçen her düzlem. ◘ **meridyen çemberi,** *Belirli bir yerdeki meridyen düzlemi ile yatay düzlemin ara kesiti.*|| **meridyen dairesi,** *Meridyen düzlemi ile gökküresinin ara kesiti.*|| **meridyen düzlemi,** *İki kutup doğrusu ile o yerin çekül doğrultusunun belirttiği düzlem; öğlen; nısfu'n-nehar.*

Merih, [Ar. mirrīḥ مريخ] *{OsT} is. gök b.* Güneş siste-

mindeki gezegenlerden en dışta bulunanı; Mars; Sakıt.

Merihli, [merih-li] *is.* ve *sf.* **1.** Merih'te yaşadığı sanılan insansı yaratık. **2.** *mecaz.* (İnsan için) tuhaf ve pek yadırgatıcı.

merik[1]**, -ği** [? merik] *is.* **1.** Erkek. **2.** Yaşlı adam. **3.** Yeni gelin.

merik[2]**, -ği** [? merik] *{ağız} sf.* Her yere burnunu sokan; çağrılmadan yemeğe giden; asalak. [DS]

merikman, [Far. nerdübān => merdiven > merikman] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merikmen, [Far. nerdübān => merdiven > merikmen] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merilan, [merilan *(tescilli isim)*] *is.* Pamuk ve polinoz elyafı karışımından dokunan bir tür kumaşın ticarî adı. [ML]

merilis, [merilis *(tescilli isim)*] *is.* Çözgüsü çift büklümlü pamuk ipliğinden, atkısı ise sentetik polinoz elyafından dokunmuş bir kumaşın ticarî adı. [ML]

merillemek, [meril-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kişi için) yerinden kalkamaz duruma gelmek. **2.** (Yarı katı nesneler için) cıvımak. [DS]

merim[1], [Far. nārin => merim] *{ağız} sf.* (Kumaş, kâğıt, yorgan, battaniye vb. için) ince. [DS]

merim[2], [Far. nārin => merim] *{ağız} sf.* (Kişi için) nazik; ince; kibar; uysal. [DS] ◻ **merim merim,** *(Yapmak fiili için) yavaş yavaş ve iyi bir şekilde.*

merim[3], [? merim] *{ağız} sf.* (Kar için) erime sonucu kalınlığı ve sertliği azalmış; cıvık. [DS]

merim[4], [Far. meger => meğerim > mērim] *(me:rim) {ağız} bağ.* Meğerki; meğerse. [DS]

merinos, [Ar. benü merīn *(Fas'ta 13-15 yy.'da hüküm süren Marinid sülasesi)* > İsp. merino > Fr. mérinos] *(meri'nos) is. zool.* **1.** Yapağısından dokumacılıkta yararlanılan uzun, ince, beyaz ve bol tüylü bir koyun ırkı, *(Ovis aries hispanica).* **2.** Bu koyundan elde edilen yün. **3.** Bu koyunun yününden dokunmuş kumaş. **4.** *sf.* Bu yünden yapılmış olan. ◻ **merinos koyunu,** *Merinos ırkı koyun; merinos.*

meris, [Far. merz مرز => meris / meriz] *{ağız} is.* Bağ ve bahçeleri birbirinden ayıran topraktan yapılma sınır hendeği. [DS]

merisizm, [Fr. mérycisme] *is.* İnsanın geviş getirmesi anomalisi.

meristel, [Fr. méristèle] *is. bot.* Yaprağın iç tarafında yer alan iletken damar.

meristem, [Yun. meristos *(bölünmüş)* > Fr. méristème] *is. bot.* Bitkilerde, kök ve sap uçlarında gelişip büyümeyi sağlayan, çok yüzlü ve kolay üreyebilir hücrelerden oluşan doku; sürgen doku. ◻ **meristem halkası,** *bot. Bitkilerin büyüme ekseninde korteks ile merkezî parankima dokusu arasında bulunan ve vasküler dokuyu veren meristem doku.*

merişınek, [mer-iş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Yorgunluktan veya zevkten gevşemek. [DS]

mer'iyat, [Ar. mer'ī > mer'iyyāt مرئيات] *(mer-iya:t) {OsT} is.* Gözle görülebilen şeyler.

mer'iyet[1], [Ar. mer'ī > mer'iyyet مرئيت] *(mer-iyet) {OsT} is.* Gözle görülebilir olma.

mer'iyet[2], [Ar. mer'i > mer'iyyet مرعيت] *(mer-iyet) {OsT} is.* Yürürlükte olma durumu; geçerlilik; yürürlük.

meriz, [Far. merz => meriz / meris] *{ağız} is.* Bağ ve bahçeleri birbirinden ayıran topraktan yapılma sınır hendeği. [DS]

merk[1], [Far. merġ => merk] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

merk[2], [? merk] *{ağız} is.* Yara veya çıban yangısı; iltihap. [DS]

merk[3], [? merk] *{ağız} is.* İçinden su geçen borunun veya su kabının dibinde biriken tortu; pas. [DS]

merkab, [Ar merkab / merkabe مرقب] *{OsT} is.* **1.** Gözetleme. **2.** Gözetleme yeri; gözetleme kulesi. **3.** *gök b.* Kuzey yarıkürede Pegasus burcunun büyük dörtgeninin büyük kenarının sağ köşesinde bulunan yıldız, *(Beta Pegasus).*

merkad, [Ar. rüḳūd > merḳad مرقد] *{OsT} is.* → merkat.

merkantilist, [Fr. mercantiliste] *is.* ve *sf.* **1.** Parayı ve altın, gümüş, elmas vb. değerli madenleri tek zenginlik kaynağı olarak kabul eden (kimse). **2.** Bu görüşe dayanan.

merkantilizm, [Fr. mercantilisme] *is. eko.* Ülke zenginliğinin, o ülkenin sahip olduğu değerli madenlere ve paraya bağlı olduğu görüşünden hareketle, ihracatı artırıp ithalatı kısmaya ve ülkedeki maden yataklarının işletilmesine önem veren, korumacı bir ekonomi öğretisi.

merkat, -di [Ar. rüḳūd > merḳad مرقد] *{OsT} is.* **1.** Uyunacak yer; yatak. **2.** Mezar.

merkeb, [Ar. rüküb > merkeb مركب] *{OsT} is.* → merkep.

merkeme, [Ar. maḥkeme => merkeme] *{ağız} is.* Mahkeme. [DS]

merken, [? merken] *{ağız} is.* Küçük küp biçiminde bakırdan yoğurt kabı. [DS]

merkep, -bi [Ar. rüküb > merkeb مركب] *{OsT} is.* **1.** Binilecek şey; binek. **2.** Gemi. **3.** Eşek.

merkepçi, [merkep-çi] *is.* Eşeklerle yük taşıyan veya insan gezdiren kimse; eşekçi.

merket, [? merket] *{ağız} sf.* Atıcı; vurucu. [DS]

merkez[1], [Ar. rekz > merkez مركز] *{OsT} is.* **1.** *mat.* Bir dairenin veya küresel yüzeyin bütün noktalarına eşit uzaklıkta bulunan iç nokta; özek. **2.** Bir kapalı eğrinin veya çokgenin köşegenlerinin kesişme

noktası. **3.** Bilinen ve belirli bir yerin ortası veya orta sayılan yeri; orta kısım. **4.** (Bölge ve ülke için) bir etkinliğin yoğun olduğu kent. **5.** Çeşitli etkinliklerin yapıldığı hareketli ortam veya semt. **6.** Bazı etkinliklerin yürütüldüğü bina. **7.** İnsanların yoğun olarak bir araya geldiği yer. **8.** Bir ülkenin, bölgenin, ilin, ilçenin vb. yönetildiği yer. **9.** Yaygın bir kuruluşun yönetildiği veya yönetim elemanlarının oturduğu, bulunduğu yer. **10.** Polis karakolu. **11.** Aynı düzendeki özel kuvvetlerin hareket veya buluşma noktası. **12.** Politikada uçlar dikkate alındığında ortada kalan siyasi partinin konumu. **13.** *as.* Savaş düzeninde bulunan bir birliğin orta bölümü. **14.** *mecaz.* Biçim; durum; şekil. **15.** Tarz; yol. **16.** *sf.* Merkezde olan; merkezi oluşturan. **17.** (Siyasi tutum için) aşırı olmayan; ılımlı. ☐ **merkez açı,** *mat. Bir çember üzerindeki iki nokta ile merkezi birleştiren doğru parçalarının oluşturduğu açı.*|| **Merkez Bankası,** *Banknot çıkarımı tekeline sahip, tüzel kişiliği olan, sermayesinin yarıdan çoğu devlete ait, özel hukuk hükümlerine bağlı anonim ortaklık; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.*|| **merkez çizgisi,** *gök b. Güneş tutulması sırasında, Güneş ve Ay'ın merkezini birleştiren doğrunun Yer yüzeyinde oluşturduğu çizgi.*|| **merkezde,** *mecaz. (Belirtilen veya işaret edilen) biçimde; durumda; vaziyette.*|| **merkezden çıkarmak,** *Tornalama sırasında, bir parçayı çevresinin bakışım eksenine göre saptırmak.*|| **merkezden kaçıklık,** *Merkezden kaçırmayla elde edilen sapmanın miktarı.*|| **merkezden kaçırmak,** *Torna işlemi sırasında bir dönel parçanın bir ögesinin merkezini, bu parçanın genel eksenine göre saptırmak.*|| **merkezden yönetim,** *Yönetim hizmetlerinin tek bir merkeze bağlı ve bu merkezin belirlediği hiyerarşi içinde yürütüldüğü yönetim biçimi; merkezî idare.*|| **merkeze almak,** *Vali ve diğer yüksek memurları asıl görevlerinden alarak maaş ve özlük haklarına dokunmaksızın bakanlık merkezinde başka bir göreve atamak; merkez emrine almak.*|| **merkez emrine almak,** *Merkeze almak.*|| **merkez-i âlem,** *{OsT} gök b. Güneş.*|| **merkez-i Arz,** *{OsT} yer b. Dünya'nın merkezi.*|| **merkez-i dahilî,** *{OsT} yer b. (Deprem vb. için) İç merkez.*|| **merkez-i def',** *{OsT} fiz. İtme merkezi.*|| **merkez-i devlet,** *{OsT} Başkent.*|| **merkez-i devr,** *{OsT} fiz. Dönel hareketin merkezi.*|| **merkez-i hâk,** *{OsT} Dünyanın merkezi.*|| **merkez-i hilâfe,** *{OsT} Halifelik merkezi.*|| **merkez-i hükûmet,** *{OsT} Başkent.*|| **merkez-i kazâ,** *{OsT} İlçe merkezi.*|| **merkez-i kemâl,** *{OsT} Olgunluk, mükemmellik merkezi.*|| **merkez-i kürre-i semâ,** *{OsT} gök b. Gök kürenin merkezi.*|| **merkez-i mîh-i nuhâî,** *{OsT} anat. Beyinde sinirlerin toplandığı nokta.*|| **merkez-i saltanat,** *{OsT} Saltanat merkezi; hükümdarın oturduğu yer.*|| **merkez-i sıklet,** *{OsT} Ağırlık merkezi.*|| **merkez-i şems,** *{OsT} gök b. Güneşin merkezi.*|| **merkez-i tazyîk,** *{OsT} fiz. Basınç merkezi.*|| **merkez-i teşrî,** *{OsT} Kanun yapılan yer.*|| **merkez-i vilâyet,** *{OsT} İl merkezi.*|| **merkez komutanı,** *as. Garnizon komutanı tarafından, garnizon bölgesinde disiplinin ve verilen emirlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla görevlendirilen subay.*|| **merkez sinir sistemi,** *anat. Omurgalılarda istençli ve istençsiz hareketlerin düzenlendiği beyin, beyincik, varol köprüsü, omurilik soğanı, omurilik ve beyin zarından meydana gelen sinir sistemi bölümü.*|| **merkez valisi,** *Görevinden alınarak, maaş ve diğer özlük hakları saklı kalmak kaydıyla İçişleri Bakanlığı merkez kuruluşunda başka bir göreve atanmış olan vali.*

merkez[2], [Ar. merkez] *{ağız} is.* Mahkeme çağrı kâğıdı. [DS]

merkezce, [merkez-ce] *(merke'zce) zf.* Merkeze göre; merkez bakımından.

merkezci, [merkez-ci] *sf.* **1.** (Kişi, basın-yayın, tutum için) bir parti veya kuruluşta merkezde yer alan. **2.** Merkezciliğe uygun olan. **3.** (Kişi, görüş veya öğreti için) her şeyin tek bir merkeze bağlı olarak yönetilmesi gerektiğini savunan; merkezcilikten yana olan; merkeziyetçi.

merkezcil, [merkez-cil] *sf.* **1.** Merkeze yönelmiş durumda olan; merkeze doğru yaklaşan. **2.** (Çiçek için) dıştan başlayarak merkeze doğru açılmış olan. **3.** (Bitki gövdesi veya odun için) çevreden başlayarak merkeze doğru gelişen. **4.** *fiz.* Düzgün çembersel bir hareketin ivmesi veya bu hareketi oluşturan kuvvet için) merkeze yönelmiş.

merkezcilik, -ği [merkez-ci-lik] *is.* **1.** Merkezci olma durumu. **2.** Her şeyin tek bir merkeze bağlı olarak yönetilmesi metodu; merkeziyetçilik. **3.** (Siyasi yelpaze için) uçlar arasında orta yolu seçmiş olma durumu; ılımlı.

merkezî, [Ar. merkez > merkezī مرکزی] *(merkezi:) {OsT} sf.* **1.** Merkezde bulunan; merkezi oluşturan. **2.** Merkezdeki bir yerde bulunan. **3.** Bir toplanma veya dağılma noktasında yer alan; merkezde yer alan; en önemli; başlıca; baş. **4.** Bir merkeze göre ele alınan; orta. **5.** (Yönetim, dağıtım, işletme, çalışma vb. için) bir kumanda veya yönetim biriminden kaynaklanan veya yönlendirilen. ☐ **merkezî ısıtma,** *Bir merkeze bağlı olarak yapılan ısıtma işlemi.*|| **merkezî idare,** *Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.*|| **merkezî plan,** *Kubbe gibi bir merkezî ögeye bağlı olarak daire veya kare vb. bir orta mekân oluşturacak biçimde geliştirilmiş plan tipi.*|| **merkezî ülke,** *Konum, yönetim ve denetim bakımından merkez durumunda olan ülke.*|| **merkezî yıkama,** *Yıkama işlemlerinin ve sistemlerinin tek bir merkezden yönetildiği temizlik işi.*|| **merkezî yönetim,** *Yönetim,*

denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.|| **merkezî zâviye,** *mat. Merkez açı.*

merkezîleşme, [merkezî-le-ş-me] *is.* **1.** Merkezîleşmek eylemi veya durumu. **2.** *huk.* Devlet yönetiminde, siyasi, idarî ve malî konulardaki karar yetkilerini merkezdeki siyasal gücün yalnız kendi elinde tutması eğilimine yönelik gelişme; yerel yönetimlerin merkeze bağlanması durumu. **3.** *eko.* Bir alandaki işletmenin veya az sayıdaki işletmenin ekonomik gücünün artması eğilimi.

merkezîleşmek, [merkezî-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Merkezî duruma gelmek. **2.** Merkezî nitelik kazanmaya başlamak. **3.** Çeşitli yetkileri, yürütme ve haber almayı tek bir elde toplamak veya bu şekilde örgütlenmek. **4.** (Yer için) çeşitli etkenlerle merkez sayılır duruma gelmek.

merkezîleştirilme, [merkezî-le-ş-tir-il-me] *is.* Merkezîleştirilmek eylemi veya durumu; merkezî duruma getirilme.

merkezîleştirilmek, [merkezî-le-ş-tir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Merkezîleştirme eylemi uygulanmak; merkezî duruma getirilmek; merkeze bağlanmak.

merkezîleştirilmiş, [merkezî-le-ş-tir-il-miş] *sf.* **1.** Merkezîleştirme işlemi uygulanmış, **2.** Ortak bir merkezde toplanmış olan. ◻ **merkezîleştirilmiş ekonomi,** *Piyasa şartlarına göre değil de devlet tarafından verilen emir ve talimatlara göre yönlendirilen ekonomi; devletçi ekonomi.*

merkezîleştirme, [merkezî-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Merkezîleştirmek eylemi. **2.** *huk.* Bütün yetki ve sorumlulukları tek bir merkezde toplama.

merkezîleştirmek, [merkezî-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Merkezî duruma getirmek. **2.** *huk.* Yönetim organlarını, yönetim yetkilerini, elde edilen bilgileri vb. toplum işlerini tek bir merkezde, tek bir noktada toplamak, birleştirmek.

merkeziyet, [Ar. merkezî>merkeziyyet مركزيت] *{OsT} is.* **1.** Merkezde olma durumu. **2.** *huk.* Bütün işlerin bir merkezden yönetilmesi durumu; merkezcilik. ◻ **merkeziyet sistemi,** *Bir ülkede siyaset, yönetim, denetim gibi idarî hizmetler ile yasal ve hukukî tek varlığın merkezde yer almasını ve bu merkezden yönlendirilmesini esas alan yönetim sistemi.*

merkeziyetçi, [merkeziyet-çi] *is.* ve *sf.* **1.** Merkeziyetçilik yanlısı olan kimse; merkezci. **2.** *sf.* (Görüş, yönetim ve işlem için) tek bir merkezden yönlendirilen; merkezciliğe uygun olan.

merkeziyetçilik, -ği [merkeziyet-çi-lik] *is.* **1.** Otoritenin ve yönetim işlerinin tek bir merkezde toplanmasını savunan görüş; merkezcilik. **2.** Bu görüşe dayanan, bir ülkede siyaset, yönetim, denetim gibi idarî hizmetler ile yasal ve hukukî tek yetkinin merkezde yer almasını ve bu merkezden yönlendirilmesini esas alan yönetim sistemi; merkeziyete yol açan sistem; merkeziyet sistemi.

merkezkaç, [Ar. merkez + T. kaç] *sf. fiz.* Merkezden uzaklaşan; santrifüj. ◻ **merkezkaç kuvvet,** *Bir merkez etrafında dönen cismi merkezden uzaklaştıran kuvvet.*

merkezleme, [merkez-le-me] *is.* **1.** Merkezlemek eylemi. **2.** Mekanik yapım atölyelerinde bir parçanın merkezini belirlemeye yönelik işlem.

merkezlemek, [merkez-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Merkeze getirmek. **2.** Parçanın merkezini veya ekseninî belirlemek.

merkezlenme, [merkez-le-n-me] *is.* Merkezlenmek eylemi veya durumu.

merkezlenmek, [merkez-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Merkezleme eylemi uygulanmak; merkez veya ekseni belirlenmek. **2.** Aynı merkeze toplanmak; temerküz etmek. **3.** *dönşl. f.* Merkez sahibi olmak; merkez edinmek; bir merkeze, merkezî idareye bağlanmak.

merkezlenmiş, [merkez-le-n-miş] *sf.* Merkezi belirlenmiş; bir merkeze veya eksene göre düzenlenmiş olan.

merkezleşme, [merkez-le-ş-me] *is.* Merkezleşmek eylemi veya durumu.

merkezleşmek, [merkez-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Merkez durumuna gelmek.

merkezleştirme, [merkez-le-ş-tir-me] *is.* **1.** Merkezleştirmek eylemi. **2.** *psikol.* Bir uyaranın, kör nokta üzerinde yani görüş alanının merkezinde algılanması. **3.** Herhangi bir şeyin dikkat sayesinde odaklaştırılması. ◻ **merkezleştirme etkisi,** *Dikkatin üzerinde toplandığı uyaranın veya uyaran parçasının gereğinden çok değerlendirilmesi.*

merkezleştirmek, [merkez-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Merkez durumuna getirmek; merkez yapmak.

merkezleyici, [merkez-le-y-ici] *sf.* Merkezleme işlemini yapan.

merkezli, [merkez-li] *sf.* **1.** Merkezi bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte veya sayıda merkeze sahip olan.

merkezsel, [merkez-sel] *sf.* **1.** Merkezde bulunan; merkezi oluşturan. **2.** Merkezdeki bir yerde bulunan. **3.** Bir toplanma veya dağılma noktasında yer alan; merkezde yer alan; en önemli; başlıca; baş. **4.** Bir merkeze göre ele alınan; orta. **5.** (Yönetim, dağıtım, işletme, çalışma vb. için) bir kumanda veya yönetim biriminden kaynaklanan veya yönlendirilen. ◻ **merkezsel ısıtma,** *Bir merkeze bağlı olarak yapılan ısıtma işlemi.*|| **merkezsel idare,** *Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.*|| **merkezsel plan,** *Kubbe gibi bir merkezî ögeye bağlı olarak daire veya kare vb. bir orta mekân oluşturacak biçimde geliştirilmiş plan tipi.*|| **merkezsel ülke,** *Konum, yönetim ve denetim bakı-*

mından merkez durumunda olan ülke.|| **merkezsel yıkama,** *Yıkama işlemlerinin ve sistemlerinin tek bir merkezden yönetildiği temizlik işi.*|| **merkezsel yönetim,** *Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.*

merki, [Bul. mléçníca => merki] *{ağız} is.* Yenilebilir bir tür mantar. [DS]

merkûb, [Ar. rükūb>merkūb/merkūbe مرکوبه / مرکوب] *(merkû:b) {OsT} sf.* **1.** (Binek veya binilecek şey için) üzerine binilmiş. **2.** *is.* Mest veya çedik üzerine giyilen sarı meşinden yapılmış bir cins ayakkabı.

merkum, [Ar. raḳam > merḳūm / merḳūme مرقوم / مرقومه] *(merku:m) {OsT} sf.* **1.** Yazılmış. **2.** (Kişi için) adı geçen; az önce anılmış olan. **3.** (İşsiz güçsüz insanlar için) aşağılama sözü.

merkuman, [Ar. merḳūm > merḳūmān مرقومان] *(merku:ma:n) {OsT} is.* Adı geçen iki kişi.

merkumûn, [Ar. merkūm >merkūmūn مرقومون] *(merku:mu:n) {OsT} is.* Adı geçen kişiler.

merkûp, -bu [Ar. merkūb => merkup] *is.* Ayakkabı.

merkûz, [Ar. rekz > merkūz / merkūze مرکوزه / مرکوز] *(merkû:z) {OsT} sf.* **1.** Dikilmiş; saplanmış. **2.** (Bakış için) yöneltilmiş. **3.** Yaradılışında, doğasında bulunan.

merkûziyet, [Ar. merkūz > merkūziyyet مرکوزیت] *{OsT} is.* Saplanma; dikilme.

Merkür, [Fr. mercure] *is. gök b.* Güneş sisteminde Güneş'e en yakın gezegen; Utarit.

merlan, [İt. merlano] *is. zool.* → merlos.

merlanos, [Lat. merlangus / Yun. merlanos] *is. zool.* Mezgitgillerden, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Ege ve Marmara'da yaşayan eti lezzetli kemikli bir balık; bakalyaro, *(Merlangus communis).*

merlengiç, [menengiç / merlengiç] *{ağız} is.* → melengiç. [DS]

merlos, [İt. merlano > Yun. merlanos] *is.* Mezgitgillerden Akdeniz, Karadeniz ve Atlas Okyanusunun kıyılarında yaşayan uzun, iri başlı, keskin dişli, kemikli bir balık; merlan, berlam, *(Merluccius merluccius).*

merme, [? merme] *is.* Hayvanlarda, ırkları birbirinden ayırt etmeye yarayan, iki burun deliği arasında kalan bölge.

mermen[1], [? mermen] *{ağız} is.* **1.** Su testisi. **2.** Küçük yağ küpü. [DS]

mermen[2], [? mermen] *{ağız} is.* Demircilerin kullandığı kaynak taşı. [DS]

mermer, [Yun. marmaron / Lat. marmor / Ar. mermer مرمر] *is.* **1.** Birleşiminde yüzde yetmiş beşten daha çok kalsiyum karbonat bulunan, renkli, yüzeyi perdahlanabilir, billurlaşmış sert kaya. **2.** Mermerden yapılmış eşya veya eşyanın bir kısmı. **3.** Halk arasında mermerşahiye verilen ad. **4.** *{ağız}* Dokuma tezgâhlarında gücülere iplikleri çeken alet. [DS] **5.** *sf.* Mermer taşından yapılmış olan. ◻ **mermer dayağı,** *{ağız} Dokuma tezgâhında mermeri çevirmeye yarayan ağaç çubuklar.* [DS]|| **mermer gibi,** *1. Beyaz, parlak ve pürüzsüz. 2. mecaz. Duygusuz; soğuk.*|| **mermer kaymağı,** *Mermer tozu.*|| **mermer kireci,** *Mermerden yapılmış kireç.*|| **mermer ocağı,** *Mermer çıkarılan taş ocağı.*|| **mermer tülbendi,** *Ciltçilikte kitap kabının iç kısmına kaplanan bir cins kumaş.*

mermerci, [mermer-ci] *is.* Mermer işleyen kimse.

mermercilik, -ği [mermer-ci-lik] *is.* **1.** Mermercinin işi ve mesleği. **2.** Parlatılabilen mermer ve kayaçları işleme ve biçimlendirme işi; bu alanda etkinlik gösteren sanayi.

mermerdek, [? mermerdek] *{ağız} is. zool.* Bir tür yaban ördeği. [DS]

mermerleşme, [mermer-le-ş-me] *is.* **1.** Mermerleşmek durumu ve eylemi. **2.** *jeol.* Başkalaşım yoluyla kireç taşlarının mermere dönüşümü.

mermerleşmek, [mermer-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Mermere dönüşmek; mermer görünümü almak.

mermerli, [mermer-li] *sf.* Mermeri bulunan; mermeri olan.

mermerlik, -ği [mermer-lik] *is.* Mermerle döşenmiş yer.

mermerşahi, [Ar. mermer+Far. -şāhī مرمرشاهی] *(mermerşa:hi:) {OsT} is.* Çözgü ve atkısı çoğunlukla otuz numara tek kat pamuk ipliğinden, bez ayağı armürle tülbentten daha sık dokunan bir tür ince ve yumuşak kumaş; mermer.

mermi, [Ar. remy *(fırlatma)* > mermī مرمی] *{OsT} sf.* **1.** Fırlatılmış; atılmış. **2.** *is.* Ateşli silahlarla belirli bir doğrultuya ve hedefe göre hız verilmiş olarak atılan delici veya düştüğü yerde patlayarak tahrip edici özelliği bulunan cisim.

mermicek, -ği [mermi-cek] *{ağız} is.* El değirmeninin iki taşı arasındaki tahta. [DS]

mermiyat, [Ar. mermī > mermiyāt مرمیات] *(mermiya:t) {OsT} is.* Mermiler.

mermuz, [Ar. remz >mermūz مرموز] *(mermu:z) {OsT} sf.* Açıktan söylenmeyip ima yoluyla anlatılan.

mermuzat, [Ar. mermūz >mermūzāt مرموزات] *(mermu:za:t) {OsT} is.* İşaretle anlatılan şeyler. ◻ **mermūzāt-ı Mısriye,** *{OsT} Mısır hiyeroglifleri.*

merpukan, [Far. ned-bān => merpukan] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merrat, [Ar. merre > merrāt مرات] *{OsT} is.* Kereler; defalar; kezler.

merre[1], [Ar. merre مره] *{OsT} is.* Kere; defa; kez. 🗗 **merre-i vāhide,** *{OsT} Bir defa.*

merre[2], [Ar. merʿa => merre] *{ağız} is.* **1.** Ekilmemiş tarla. **2.** Köy hayvanlarının otlağı. [DS]

merreten, [Ar. merre > merreten مرةً] *(merre'ten) {OsT} zf.* Defalarca. 🗗 **merreten bā'de uhrā,** *{OsT} Birbiri ardınca birkaç kez.*‖ **merreten ba'de merretin,** *{OsT} Tekrar tekrar.*

merri, [? merri] *{ağız} is.* Çocukların aşık oyununda yere çizdikleri daire; çember. [DS]

Merrih, [Ar. mirrīḫ مريخ] *{OsT} öz. is. gök b.* → Merih.

merrik, -ğı [mar *(yans.)* > mer(r)-ik] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mersa, [Ar. mersā مرسا / مرسى] *(mersa:) {OsT} is.* Gemilerin sığınacağı yer; liman.

mersad, [Ar. raṣad > merṣād مرصاد] *(mersa:d) {OsT} is.* Gözetleme yeri; rasat yeri.

mersek, -ği [meğ-ir-sek / mer-sek] *{ağız} sf.* (İnsan ya da hayvan için) yavrusuna çok düşkün olan. [DS]

merseme, [İt. balsamo => barsama / marsama > merseme] *{ağız} is. bot.* Birleşikgillerden parçalı yapraklı, tüylü, beyaz ve sarı çiçekli, halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; ak yavşan; civanperçemi, *(Achillea aleppica).* [DS]

mersenkli, [mersenk-li] *{ağız} sf.* (Keçi için) süt veren. [DS]

mersep, [Ar. meẕheb => mersep] *{ağız} is.* Mezhep. [DS]

merserize, [John Mercer *(İngiliz kimyacısı)* Fr. > merceriser / mercerisé] *is.* **1.** Kimyasal yollarla parlatılmış pamuk ipliği. **2.** *sf.* Bu iplikten yapılmış olan.

merserizeleme, [merserize-le-me] *is.* Önceden gerdirilen pamuk ipliklerini veya kumaşları, liflerin şişmesi ve kuruduktan sonra da ipek gibi parlaklık kazanması için sodyum hidroksit çözeltisine daldırma işlemi.

mersi, [Fr. merci] *ünl. "Teşekkür ederim!"* anlamında kullanılır.

mersin, [Yun. mersín > Ar. mersīn مرسين] *{OsT} is. bot.* Akdeniz kıyı şeridinde yetişen, yaz kış yeşil yapraklı, iki ile beş metre kadar boylanabilen, çalı görünümünde, beyaz çiçekleri yaprak koltuklarından çıkan, bahçe çitleri yapmaya uygun, yaprakları ve pul pul kalkan gövde kabukları güzel kokulu bir ağaççık, *(Meyrtus communis).* 🗗 **Mersin balığı,** *zool. Mekik görünümünde iri gövdeli, başı ileriye doğru sivri uzantılı, ağzı başının altında, vücudu kemik pütürlerle kaplı, tatlı ve tuzlu sularda yaşayan, sularda bulduğu her çeşit canlı ile beslenen, yumurtlama zamanı akarsulara gelen bir kıkırdaklı balık, (Acipenser sturio).*‖ **Mersin balığıgiller,** *zool. Örnek türü mersin balığı olan, vücudu düğmemsi pullarla veya kemik pütürlerle kaplı, yumurtlama zamanı akarsu ağızlarına gelen mekik görünümlü kıkırdaklı balıklar familyası, (Acipeseridae).*‖ **Mersin balıkları,** *zool. Bedenleri çıplak veya kemik levhacıklarla örtülü ilkel kemikli balıklar üst takımı, (Chondrostei).*‖ **Mersin morinası,** *Karadeniz ve Hazar denizine dökülen ırmaklarda yaşayan, dişilerinin boyu 3-4 m'yi, ağırlığı 1.500 kg'ı bulan ve böyle bir balıktan 100 kg kadar havyar elde edilebilen mersin balıklarının en büyük türü, (Acipenser huso / Huso huso).*

mersingiller, [mersin-gil-ler] *is. bot.* Mersin, okaliptüs, karanfil gibi basit yapraklı, erdişi çiçekli, genellikle yaprakları kokulu, çiçekleri talkım durumunda olan bitkileri kapsayan iki çenekli bitkiler familyası, *(Myrtaceae).*

mersiye, [Ar. merṣiye مرثيه] *{OsT} is. ed.* Ölen bir kimsenin iyiliklerini, ölümünden duyulan üzüntüyü, ölümüyle ortaya çıkan boşluğu anlatmak için yazılmış şiir, yazı veya yapılan konuşma; söylenen ağıt; sagu. 🗗 **mersiye-kâr,** *{OsT} Ağıtçı; mersiye okuyan.*‖ **Mersiyeler Kitabı,** *Kudüs'ün yıkılışı(MÖ. 587)'nı konu alan ve sonuncusu bir dua olan beş manzum parçadan ibaret İncil'in peygamberlerle ilgili kitabı.*

mersiyehan, [Ar. merṣiye + Far. ẖᵛān مرثيه خوان] *(mersiyeha:n) {OsT} is.* Ağıt okuyan; ağıt söyleyen; ağıt düzen; ağıtçı.

mersiyehanî, [Ar. merṣiye + Far. ẖᵛānī مرثيه خوانى] *(mersiyeha:ni:) {OsT} is.* Ağıtçılık; ağıt okuyuculuğu.

mersud, [Ar. raṣad > merṣūd مرصود] *(mersu:d) {OsT} sf.* **1.** Gözlenmiş; rasat olunmuş. **2.** Ölçülüp biçilmiş; hesaplanmış.

mersule, [Ar. mersūle مرسوله] *(mersu:le) {OsT} is.* Gönderilmiş posta maddesinin makbuzu; irsaliye.

mersum, [Ar. resm >mersūm مرسوم] *(mersu:m) {OsT} sf.* **1.** Resmi yapılmış; çizilmiş; yazılmış. **2.** Daha önce sözü geçmiş; anılmış. **3.** Gelenek. **4.** Tanzimat öncesi dönemlerde Müslüman olmayan kimseler için kullanılan söz. 🗗 **mersūm-hār,** *{OsT} Vergi alan kimse.*

mersus, [Ar. reṣāṣ > merṣūṣ مرصوص] *(mersu:s) {OsT} sf.* **1.** Kurşun ile sağlamlaştırılmış olan. **2.** Sağlam.

merşebe, [Ar. maşraba => merşebe] *{ağız} is.* Su tası; maşrapa. [DS]

merşed, [Ar. rüşd > irşād > merşed مرشد] *{OsT} is.* Amaca götüren doğru yol.

mert[1], [Far. mert مرت] *{OsT} sf.* Çevik; atik.

mert[2], -di [Far. merd مرد] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) yiğit; kahraman. **2.** Sözünün eri; güvenilir. **3.** *is.* Adam; insan.

mert[3], [? mert / met] *{ağız} is.* **1.** Çelik çomak oyunundaki küçük sopa; çelik. **2.** Çelik çomak oyunu. [DS]

merta, -a'ı [Ar. mertaʿ مرتع] *(merta:) {OsT} is.* Otlak.

mertçe, [mert-çe] *(me'rtçe) zf.* **1.** Cesur bir şekilde; yiğitçe. **2.** Dürüst bir şekilde; doğrulukla.

mertebani, [? mertebani] *{ağız} is.* Büyük bakır kap. [DS]

mertebanlı, [? mertebanlı] *{ağız} sf.* Büyük ayaklı. [DS]

mertebe, [Ar. rütbe > mertebe مرتبه] *{OsT} is.* **1.** Derece; aşama. **2.** Rütbe; paye. **3.** *kim.* Denge halindeki bir sistemi meydana getiren bağımsız birleşenlerin sayısı. **4.** *mat.* Basamak. **5.** *müz.* Türk müziğinde, ölçünün değişik nota birimlerine göre vuruş süresinin ölçümü. **6.** *fel.* Sıra. ◘ **mertebe-i âlîye,** *{OsT} Yüksek derece.*|| **mertebe-i bâlâ,** *{OsT} En üst derece.*‖ **mertebe-i kusvâ,** *{OsT} En son derece.*

mertebet, [Ar. rütbe > mertebet مرتبت] *{OsT} is.* → mertebe.

mertek, -ği [Erm. martag ? / *eski* Kıpç. mertek] *is.* **1.** Çatıda, kaplama tahtalarını taşıyan ahşap veya metalden yapılma uzun parçalardan her biri. **2.** Dört köşeli kalın kereste. **3.** Eskiden üzerine ok yayları konulan mahfaza. **4.** *{ağız}* Kestane ağaçlarını yontarak yapılan çit. [DS] **5.** *{ağız}* Yapıların tavanlarında kullanılan kalın sırık.[DS] **6.** *{ağız}* Bir metreden uzun ağaç. [DS] ◘ **mertek döşeme,** *{ağız} Ahşap taban.* [DS]|| **mertek yuvası,** *Mertek ayaklarını oturtmak için çatı dayanağında açılan kertikler.*

mertelmek, [mert-el-mek / mert-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* Atlamak; sıçramak; zıplamak. [DS]

merteyh, [Erme. martag => merteyh] *{ağız} is.* Mertek. [DS]

mertik, -ği [? mertik] *{ağız} is.* Peynir mayalamakta kullanılan kuzu veya buzağı şirdeninden elde edilmiş beyaz madde. [DS]

mertlek[1], -ği [mert-lek] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

mertlek[2], -ği [mert-le-k] *{ağız} sf.* (Kişi için) çekirge gibi sıçrayan. [DS]

mertlek[3], -ği [bert-le-mek > mert-le-k] *{ağız} sf.* Gözler kocaman kocaman açık, göğüs ileri çıkık, beden geriye doğru kaykılı olarak yürüyen. [DS]

mertlemek[1], [bert-le-mek > mert-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Göz için) Korkudan gözleri dışarı fırlamak; korkmak. [DS]

mertlemek[2], [mert-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Atlamak; zıplamak; sıçramak. [DS]

mertlemek[3], [Fr. mort => mert-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ir]* (Kedi, köpek vb. için) ölmek.

mertlik, -ği [mert-lik] *is.* **1.** Yiğitlik; cesaret. **2.** Dürüstlük.

mertmen, [Far. nerdübān => mertmen] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

mertub, [Ar. raṭb *(taze; yaş)* > merṭūb / merṭūbe مرطوبه / مرطوب] *(mertu:b) {OsT} sf.* Nemli; ıslak; yaş.

mertum, [Ar. mertūm مرطوم] *(mertu:m) {OsT} sf.* Kırılmış; ufalanmış

mer'ub, [Ar. ruʿb *(korku)* > merʿüb / merʿübe مرعوب / مرعوبه] *(mer-u:b) {OsT} sf.* Korkmuş; ürkmüş.

mer'uben, [Ar. merʿüb > merʿüben مرعوباً] *(mer-ū:-ben) {OsT} zf.* Korkmuş hâlde; korkarak; ürkmüş vaziyette.

merülcen, [? merülcen] *{ağız} is. bot.* → silcan, *(Smilax).* [DS]

mervaha, [Ar. mervaḥa مروحه] *{OsT} is.* **1.** Açıklık yer; ova. **2.** Her tarafından rüzgâr esen yer.

mervan, [? mervan] *{ağız} is.* Eşek. [DS]

mervarit, [Far. mürvārīd مروارید] *(merva:rit) {OsT} is.* İnci.

mervi, [Ar. rivāyet > mervī مروی] *(mervi:) {OsT} sf.* **1.** Rivayet edilmiş; ağızdan ağıza yayılmış olan. **2.** Doğruluğu kesin olarak bilinmeyen.

meryem, [İbr. miriam / Aramca. mara *(efendi)* > mariam > Ar. meryem مریم] *{OsT} is.* **1.** Güzel kadın. **2.** Kâhin kadın. **3.** Efendi; sahip. ◘ **Meryem ana,** *Hz. İsa'nın annesi.*‖ **meryem ana asması,** *bot. Düğün çiçeğigillerden bahçelerde süs olarak yetiştirilen tırmanıcı odunsu gövdeli çiçeklerin ortak adı; filbahar; akasma; yaban asması, (Clematis).*|| **meryem ana dikeni,** *bot. Birleşikgillerden, yol ve tarla kenarlarında yetişen, yarım ile bir metre arasında boylanan otsu bitki, (Silyum marianum).*|| **meryem ana eli,** *{eAT} bot. Buhurumeryem.*|| **meryem ana kandili gibi,** *(Işık için) zayıf ve güçsüz.*|| **meryem ana kuşağı,** *{ağız} Gökkuşağı; yağmur kuşağı.* [DS]|| **meryem eli,** *bot. Turpgillerden, Suriye ve Filistin'de yetişen, tohumları olgunlaşınca kuruyan ve ancak nemli bir ortama taşındıklarında canlanıyormuş gibi çiçekleri açılan bir bitki, (Anastatica hierochuntica).*|| **meryem pelesengi,** *bot. Antil adalarında yetişen ve kabuğundan reçine çıkarılan bir ağaç, (Calophyilum calaba).*|| **Meryem Suresi,** *Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa peygamberden söz eden, Kur'an-ı Kerim'in 19. suresinin adı.*

Meryemane, [Ar. meryem + Far. -āne مریمانه] *(meryema:ne) {OsT} zf.* Meryem gibi; Meryemcesine.

meryemenaeldiveni, [meryem + ana + eldiven-i] *{OsT} is. bot.* Çan çiçeğinin bir türü, *(Campanula medium).*

meryemiye, [Ar. meryemiyye مریمیه] *{OsT} is. bot.* Adaçayı, *(Salvia officinalis).*

merz, [Far. merz مرز] *{OsT} is.* **1.** Toprak; yer. **2.** Sınır.

merza, [Ar. marīż > merżā مرضی / مرضا] *(merza:) {OsT} is.* Hastalar.

merzaga, [Ar. merzaġa مرزغه] *is.* Kokulu su birikintisi olan yer; bataklık.

merzagî, [Ar. merzeġā > merzaġī / merzaġiyye مرزغی / مرزغیه] *(merzaği:) {OsT} sf.* Bataklıkla ilgili.

merzat, [Ar. rıżā > merżāt مرضات] *(merza:t) {OsT} is.* Razı olma; hoşnut olma; hoşnutluk.

merzban, [Far. merz-bān مرزبان] *(merzba:n) {OsT} is.* Sınır muhafızı; uç beyi.

merzbum, [Far. merz-būm مرزبون] *(merzbu:m) {OsT} is.* Sınırları belli toprak parçası; vatan; ülke.

merze[1], [? merze] *{ağız}]is.* Bağ, bahçe, bostan kulübesi. [DS]

merze[2], [? merze] *{ağız} is.* Hamur açmakta kullanılan oklava; merdane. [DS]

merze[3], [? merze] *{ağız} is.* Renkli kadın baş örtüsü. [DS]

merze[4], [? merze] *{ağız} is.* Köfteye konulan ince uzun yapraklı, hoş kokulu bir ot. [DS]

merze[5], [Far. merz / Ar. mezraʿ => merze] *{ağız} is.* Köy dışındaki ev, tarla vb. gayrimenkul. [DS]

merzeban, [Far. merze-bān مرزبان] *(merzeba:n) {OsT} is.* → merzban.

merzegân, [Far. merzeġān مرزغان] *(merzegâ:n) {OsT} is.* **1.** Cehennem. **2.** Mezar.

merzencuş, [Ar. merzencūş مرزنجوش /Far. merzengüş مرزنگوش] *(merzengû:ş) {OsT} is. bot.* → mercanköşk.

merzengûş, [Far. merzengūş مرزنگوش / Ar. merzencūş مرزنجوش] *(merzengû:ş) {OsT} is. bot.* Mercanköşk, *(Origanum mairona)*

merzgûn, [Far. merz-gūn مرزگون] *(merzgû:n) {OsT} is.* Cinsel organ.

merzi, [Ar. rıżā > merżī مرضی] *(merzi:) {OsT} is.* Rıza gösterilme; hoşnutluk; beğenilme.

merzifan, [Far. nerd-bān => merdiven / merzıfan] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merzivan, [Far. nerd-bān => merdiven / merzivan] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merzuk, -ğu [Ar. rızḳ > merzūk / merzūḳa مرزوقه] *(merzu:k) {OsT} sf.* Rızkı verilmiş; yiyeceği karşılanmış olan.

merzul, [Ar. reẕālet > merẕūl مرذول] *(merzu:l) {OsT} sf.* Rezil edilmiş olan.

merzuvan, [Far. nedr-bān => merdiven / merzuvan] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

merzüban, [Far. merzebān > Ar. merzübān مرزبان] *(merzüba:n) {OsT} is.* **1.** Sınır beyi. **2.** (Araplara göre) İran valisi.

merzübum, [Far. merzübūm مرزبوم] *(merzübu:m) {OsT} is.* İklim.

merzvan, [Far. merz-vān مرزوان] *(merzva:n) {OsT} is.* Uç beyi; sınır bekçisi.

-mes, [-mas / -mes] *{eAT} yap. e.* → -mas.

mes, [Ar. mess مس] *{OsT} is.* **1.** Değme; dokunma. **2.** Meydana gelme.

mesa[1]**, -a'i** [Ar. mesāʾ مساء] *(mesa:) {OsT} is.* Akşam.

mesa[2]**, -a'ı** [Ar. meṣāʿ مساع] *(mesa:) {OsT} is.* Kuyumcu eşyası.

mesab, [Ar. ṣevb > meṣāb مثاب] *(mesa:b) {OsT} is.* **1.** Geri dönülecek yer. **2.** İnsanların toplandığı yer. **3.** Derece; rütbe. **4.** *zf.* Kadar.

mesabe, [Ar. meṣābe مثابه] *(mesa:be) {OsT} is.* **1.** Derece; rütbe; değer. **2.** ("…. mesabesinde" şeklinde kullanılır.) yerinde; hükmünde; değerinde. **3.** *{ağız}* Benzerlik. [DS]

mesabih, [Ar. miṣbāḥ > meṣābīḥ مصابیح] *(mesa:bi:h) {OsT} is.* Kandil vb. aydınlatma aracı; çırağlar.

mesabir, [Ar. misbār > mesābīr مسابیر] *(mesa:bir) {OsT} is.* **1.** *tıp.* Yara fitilleri. **2.** Sondalar.

mesacid, [Ar. mescid > mesācid مساجد] *(mesa:cid) {OsT} is.* **1.** Mescitler. **2.** Cuma ve bayram namazı kılınamayan küçük camiler.

mes'adet, [Ar. saʿādet > mesʿadet مسعدت] *(mes-adet) {OsT} is.* Bahtiyarlık.

mesa'et, [Ar. mesāʾet مسائت] *(mesa:et) {OsT} is.* Kötülük etme; kötü iş yapma.

mesaf, -ffı [Ar. ṣaff > meṣāff مصف] *(mesa:f) {OsT} is.* Sıra hâlinde dizilme yeri. ⊟ **mesāf-gâh,** *{OsT} Savaş alanı.*

mesafat, [Ar. mesāfe > mesāfāt مسافات] *(mesa:fa:t) {OsT} is.* Uzaklıklar; aralar; mesafeler. ⊟ **mesāfāt-ı ba'îde,** *{OsT} Uzak mesafeler.*

mesafe[1], [Ar. mesāfe مسافه] *(mesa:fe) {OsT} is.* **1.** İki nokta arasındaki uzaklık; uzaklık. **2.** *mecaz.* İlişkilerde içten olmama durumu; resmiyet; soğukluk. ⊟ **mesafe bırakmak,** *Aşırı samimiyeti önlemek amacıyla aradaki resmiyeti korumak.*

mesafe[2], [? mesafe] *{ağız} is.* Alay; eğlence. [DS]

mesafeli, [mesafe-li] *(mesa:feli) sf.* **1.** Arası olan; uzaklığı bulunan. **2.** *mecaz.* İlişkilerde içtenliğe yer vermeyen; soğuk.

mesafelik, -ği [mesafe-lik] *(mesa:felik) is.* Aralık; uzaklık.

mesag, [Ar. sevġ > mesāġ مساغ] *(mesa:ğ) {OsT} is.* İzin. ☐ **mesāğ-ı kanūnî,** *{OsT} Yasal izin.*|| **mesāğ-ı şer'î,** *{OsT} Şeriatın verdiği izin.*

mesaha, [Ar. sāḥa >mesāḥā / mesāḥāt مساحه / مساحت] *(mesa:ha:) {OsT} is.* **1.** Yeri ölçme. **2.** Yüz ölçümü. ☐ **mesaha etmek,** *Ölçmek.*|| **mesaha fenni,** *Yer ölçme bilgisi.*|| **mesaha ilmi,** *Yer ölçme bilgisi.*|| **mesāha-i sathiye,** *{OsT} Yüz ölçümü.*|| **mesaha şeridi,** *Ölçü şeridi.*|| **mesaha zinciri,** *Ölçü zinciri.*

mesahif, [Ar. muṣḥāf > meṣāḥif مصاحف] *(mesa:hif) {OsT} is.* **1.** Sayfa hâline getirilmiş şeyler; kitaplar. **2.** Kur'an-ı Kerim'ler; mushaflar.

mesai, [Ar. saʿy *(çalışma)* > mesāʿī مساعی] *(mesa:i:) {OsT} is.* **1.** Çalışmalar; emekler; çabalar. **2.** Çalışma. ☐ **mesā'î-i fevkalāde,** *{OsT} Olağanüstü çalışma.*|| **mesā'î-i cemîle,** *{OsT} Güzel çalışmalar.*|| **mesai saati,** *Çalışma saatleri; iş süresi.*|| **mesai yapmak,** *Bir iş yerinde, yasal olarak belirlenen çalışma süresi dışında da ücretle çalışma yapmak.*|| **mesaiye kalmak,** *Fazla çalışma yapmak.*

ıesa'ib[1], [Ar. musʿab > mesāʾib مساعب] *(mesa:ib) {OsT} is.* Zor işler; müşküller.

mesa'ib[2], [Ar. musibet > mesāʾib مسائب] *(mesa:ib) {OsT} is.* **1.** Musibetler; felaketler. **2.** Uğursuz sayılan kimseler. ☐ **mesāib-i dünyeviye,** *{OsT} Dünya felaketleri.*|| **mesāib-penāh,** *{OsT} Belaların sığınağı.*|| **mesāib-zede,** *{OsT} Felakete uğramış.*

mesaid[1], [Ar. maṣʿad > meṣāʿid مصاعد] *(mesa:id) {OsT} is.* Yukarı çıkacak yerler.

mesaid[2], [Ar. sayd > mesāʾid مسائد] *(mesa:id) {OsT} is.* Av yerleri.

mesail, [Ar. mesʾele > mesāʾil مسائل] *(mesa:il) {OsT} is.* Meseleler; sorunlar. ☐ **mesāil-i amîka,** *{OsT} Derin meseleler.*|| **mesāil-i hukuk,** *{OsT} Hukuk sorunları.*|| **mesāil-i müteahhire,** *{OsT} Bir davayı ileri tarihe bırakma.*|| **mesāil-i mütekaddime,** *{OsT} Davadan önce yapılması gereken işler.*|| **mesāil-i şetta,** *{OsT} Dağınık çeşitli meseleler.*

mesair, [Ar. mesāʿir مساعر] *(mesa:ir) {OsT} is.* Ateş kürek veya küsküleri; ateş karıştırıcı araçlar.

mesaj, [Fr. message] *is.* **1.** Bir kimseye gönderilen bilgi, haber; bilgi yazısı; ileti. **2.** Bir devlet büyüğünün, sorumlu bir kimsenin veya toplumda önemli bir yer edinmiş kimsenin, özel bir durum, belirli bir gün veya önemli bir olay dolayısıyla topluma, insanlığa iletilmek üzere yayınladığı veya bu konuda düşüncelerini belirttiği duyuru. **3.** *mecaz.* Bir yazar veya önemli bir kişi tarafından insanlara iletilen derin bir düşünce içeren duyuru; içeriğe atfedilen anlam. **4.** *mecaz.* Resim, yazı vb. yollarla sunulan bir anlatının, bir söylemin vurguladığı temel düşünce; anlatılması amaçlanan duygu ve düşünce; ana düşünce; tema; ileti. **5.** *iletş.* Bir alıcı için, bir uyaran olarak işlev gören her türlü fiziksel işaret; iletişim sürecinde iletilen şey. ☐ **mesaj bırakmak,** *Haber bırakmak.*|| **mesaj bozulumu,** *iletş. Zincirleme iletişim sürecinin çeşitli aşamalarında mesajın özgün durumu farklılaşarak son aşamada amaçlanan iletimle hiçbir ilişkisinin kalmaması durumu.*

nıesak, -ğı [Ar. sevḳ > mesāḳ مساق] *(mesa:k) {OsT} is.* **1.** Gönderilecek yer; sevk yeri. **2.** Bir şeyi dürtme; ileri itme.

mesakıb, [Ar. misḳab > meṣaḳıb مثاقب] *(mesa:kıb) {OsT} is.* Delme araçları; matkaplar.

mesakıl, [Ar. mıṣḳal > meṣāḳıl مصاقل] *(mesa:kıl) {OsT} is.* **1.** Cilalama, parlatma araçları. **2.** İnce hatipler.

mesakıt, [Ar. suḳūṭ > mesḳaṭ > mesāḳıṭ مساقط] *(mesa:kıt) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin düştüğü yerler; düşme yerleri. **2.** Doğum yerleri.

mesakil, [Ar. meṣāḳīl مثاقيل] *(mesa:ki:l) {OsT} is.* Miskaller.

mesakin[1], [Ar. mesken > mesākin مساكن] *(mesa:kin) {OsT} is.* Konutlar; meskenler.

mesakin[2], [Ar. miskin > mesākīn مساكين] *(mesa:ki:n) {OsT} is.* **1.** Yoksullar. **2.** Miskinler; tembeller; uyuşuklar.

mes'al, [Ar. mesʿal مسعل] *{OsT} is. tıp.* Boğazda öksürecek yer.

mesalib, [Ar. meṣlebe > meṣālib مثالب] *(mesa:lib) {OsT} is.* Ayıplar; kusurlar.

mesalih, [Ar. maṣlaḥat > meṣāliḥ مصالح] *(mesa:lih) {OsT} is.* İşler.

mesalik, -ği [Ar. sülūk > meslek > mesālik مسالك] *(mesa:lik) {OsT} is.* **1.** Meslekler. **2.** Tutulan, gidilen yollar.

mesalis, [Ar. ṣelāṣe > meṣleṣ > meṣāliṣ مثالث] *(mesa:lis) {OsT} is.* Üç telli sazlar.

mesam[1], [Ar. meṣām / meṣāmet مصام / مصامت] *(mesa:m) {OsT} is.* Duracak yer.

mesam[2], **-mmi** [Ar. mesemm مسم] *{OsT} is. anat.* → mesem.

mesam[3], **-mmi** [Ar. mesemm > mesāmm مسام] *(mesa:m) {OsT} is. anat.* Ciltteki küçük delikler; gözenek.

mesami, -i'ı [Ar. mişmaʿ > meṣāmiʿ مصامع] *(mesa:mi:) {OsT} is. anat.* **1.** Kulaklar; işitme organları. **2.** İşitme araçları.

mesamir, [Ar. mismār > mesāmir مسامر] *(mesa:mir) {OsT} is.* Çiviler. ◘ **mesāmir-i nisyāna ta'lik,** *{OsT} Unutma çivisine asma; önem vermeksizin ileriye bırakma; askıya alma.*

mesammat, [Ar. mesāmm > mesammāt مسامات] *(mesa:mma:t) {OsT} is. anat.* Cilt üzerindeki küçük delikler; gözenekler.

mesamme, [Ar. mesāmme مسامه] *(mesa:mme) {OsT} is. anat.* Gözenek.

mesane, [Ar. meṣāne مثانه] *(mesa:ne) {OsT} is. anat.* Sidik torbası.

mesani, [Ar. iṣneyn *(iki)* > meṣnā > meṣānī مثانى] *(mesa:ni:) {OsT} is.* **1.** İkilemeler. **2.** Bir şeyin iki kere yapılması, tekrarlanması. **3.** Fatiha suresini ezbere okuma. **4.** (İki rekâtta iki defa okunduğu için) Fatiha Suresi. ◘ **mesāniyü'l-ūd,** *{OsT} müz. 1. Tanbur veya lavtanın ikinci teli. 2. İki telli tambur; bulgari.*

mesanid, [Ar. mesned > mesānid مساند] *(mesa:nid) {OsT} is.* Rütbeler; makamlar; mevkiler; aşamalar. ◘ **mesānid-i āliye,** *{OsT} Yüksek mevkiler; yüksek rütbeler.*

mesar[1]**,** [? mesar] *{ağız} is.* Bahçelere çit yapmakta kullanılan bir iki metre uzunluğunda kalın ağaç parçaları. [DS]

mesar[2]**, -rrı** [Ar. ımeserret > mesārr مسار] *(mesa:r) is.* Sevinçler; zevkler *(Türkçede çoğunlukla tekil olarak kullanılmıştır).*

mesarib, [Ar. ımesreb > mesārib مسارب] *(mesa:rib) {OsT} is.* **1.** Çayırlar; meralar; otlaklar. **2.** Vücudun göğüs bölgesindeki kıllar.

mesarih, [Ar. mūsraḥ > mesāriḥ مسارح] *(mesa:rih) {OsT} is.* Otlaklar; çayırlar.

mesas, [Ar. mesās مساس] *(mesa:s) {OsT} is.* Asıl; esas.

mesatır, [Ar. saṭır > miṣṭār > mesāṭır مساطر] *(mesa:tır) {OsT} is.* **1.** Cetveller. **2.** Duvarcı veya sıvacı mastarları; mıstarlar.

mesavi[1]**,** [Ar. meṣvā > meṣāvī مثاوى] *(mesa:vi:) {OsT} is.* Evler; konutlar.

mesavi[2]**,** [Ar. sū' > mesāvī مساوى] *(mesa:vi:) {OsT} is.* Kötülükler; fenalıklar.

mesavik, -ği [Ar. misvāk > mesāvīk مساويك] *(mesa:vi:k) {OsT} is.* Misvaklar.

mesba'a, [Ar. mesba'a مسبعه] *{OsT} is.* Aslan gibi yırtıcı hayvanları çok olan bölge.

mesbuk[1]**, -kū** [Ar. sebk > mesbūk / mesbūke مسبوك / مسبوكه] *(mesbu:k, k ince söylenir) {OsT} is.* Kalıba dökülmüş; kalıplanmış.

mesbuk[2]**, -ku** [Ar. sebḳ > mesbūḳ / mesbūḳa مسبوق / مسبوقه] *(mesbu:k) sf.* **1.** Geride kalan; ayak uyduramayan; geride bırakılmış; geçilmiş. **2.** Geçmiş zamanda olmuş; geçmiş. **3.** Daha önce geçmiş olan; önde bulunan. ◘ **mesbuk hizmetine binaen,** *Geçmişteki hizmetlerine dayanarak.*|| **mesbūkü'l-emsāl,** *{OsT} Benzeri önceden var olmuş; benzerleri geçmiş.*|| **mesbūkü'l-hidmet,** *{OsT} Emeği geçmiş olan; hizmeti geçmiş olan.*|| **mesbūkü'z-zikr,** *{OsT} Adı geçmiş; adı geçen.*

mescen, [Ar. sicn > mescen مسجن] *{OsT} is.* Hapishane.

mescid, [Ar. sücūd > mescid مسجد] *{OsT} is.* → mescit.

mescit, -di [Ar. sücūd > mescid مسجد] *{OsT} is.* **1.** Secde edilecek yer; secde edilen yer; namaz kılınan yer. **2.** *isl.* Camiden küçük ibadet yeri.

mescud, [Ar. secūd > mescūd مسجود] *(mescu:d) {OsT} sf.* **1.** Kendisine secde edilmiş olan. **2.** Kendisine secde edilen; Allah. ◘ **mescūd-i melek,** *{OsT} Hz. Âdem.*

mescum, [Ar. secm > mescūm مسجوم] *(mescu:m) {OsT} sf.* Dökülmüş; saçılmış; akmış.

mescun, [Ar. sicn > mescūn مسجون] *(mescu:n) {OsT} sf.* Hapsedilmiş olan; hükümlü; mahpus.

mescur, [Ar. mescūr مسجور] *(mescu:r) {OsT} sf.* **1.** (Su, deniz vb. için) taşkın. **2.** *is.* Kızgın fırın; alevli ateş.

mesdud, [Ar. sedd >mesdūd / mesdūd مسدود / مسدوده] *(mesdu:d) {OsT} sf.* Önüne set yapılmış; tıkanmış; kapanmış.

mese, [Ar. messās => mese] *{ağız} is.* Toprak altındaki havuç, turp vb. sebzeleri çıkarmakta kullanılan sivri uçlu uzun demir. [DS]

mesed, [Ar. mesed مسد] *{OsT} is.* Sıkı bükümlü ip.

mesedek, -ği [? mesedek] *{ağız} is.* Kalın direk; mertek. [DS]

mesegü, [Ar. mesfū' => mesegū] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

mesek[1]**, -ği** [? mesek] *{ağız} is.* Yetim. [DS]

mesek[2]**, -ği** [? mesek] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mesel[1]**,** [Ar. meṣel مثل] *{OsT} is.* **1.** İbret ve örnek alınacak söz. **2.** Örnek; benzer; misal. **3.** *gnşl.* Atasözü; darbımesel. **4.** Eğitici kısa hikâye; masal. **5.** *hrist.* Kutsal kitapların, ibret dersi veren alegorik hikâyeleri. **6.** *{ağız}* Bilmece. [DS] ◘ **mesel-āmiz,** *{OsT} 1. Örneklemelerle dolu olan. 2. ed. İçinde bol bol atasözü kullanılmış olan şiir.*|| **mesel-gū,** *Atasözü söyleyen; şiirlerinde atasözü kullanan.*|| **mesel kurmak,** *{eAT}* → mesel urmak.|| **mesel olmak,**

(Söz, cümle, hikâye vb. için) atasözü durumuna gelmek.|| **mesel urmak,** *{eAT} Duruma uygun bir atasözü veya tanınmış bir söz sözleşmek; misal getirmek; mesel irad etmek.*

mesel[2], [Bul. mesél' / Yun. mesáli [Tietze] => mesel] *{ağız} is.* Sıcak bir kabı tutmak için kullanılan bez parçası; tutacak. [DS]

mesel[3], [? mesel] *{ağız} is.* Ahırda hayvanların sidiğinin akması için yapılan tahta oluk. [DS]

mesela, [Ar. miṣāl > meṣelā مثلا] *(me'selâ:) {OsT} zf.* Söz gelişi; söz gelimi; misal olarak; örneğin.

mes'ele, [Ar. su'āl > mes'ele مسأله] *{OsT} is.* → mesele. 🗗 **mes'ele-i müstehhire,** *{OsT} huk. Asıl davanın görülmesi sırasında meydana gelmiş, davaya bakmakla görevli olan mahkemenin görevi dışında kalan fakat asıl davaya etkisi olan olaylar.*‖ **mes'ele-i nās,** *{OsT} huk. Halktan dilencilik oluyla alınan mallar.*‖ **mes'ele-i zāile,** *{OsT} Geçen savaş.*

mesele, [Ar. su'āl > mes'ele مسأله] *{OsT} is. mat.* **1.** Bilimsel metotlarla çözümlenmesi gereken şey; problem. **2.** Çözümü zor olan konu; sorun. **3.** Açıklanamayan; kavranamayan; çözümlenemeyen. **4.** Savaş. **5.** *huk.* Kadı veya müçtehidin önüne getirilen ve hukuk açısından çözümlenmesi gerekli maddî, gerçek veya farazi olay. 🗗 **mesele çıkarmak,** *1. Üzüntü verecek bir duruma sebep olmak. 2. İçinden çıkılması güç bir durum yaratmak. 3. Bir anlaşmazlığa yol açmak.*‖ **mesele yapmak,** *Aslında önemsiz olan bir konu için çok önemliymiş gibi davranmak.*|| **Mesele yok!** *Herhangi bir güçlük yok.*

meseleme, [Ar. mes'ele => mesele-me] *{ağız} is.* **1.** Sorun. **2.** Sorun yaratacak olay. [DS]

meselen, [Ar. misāl > meselen مثلاً] *(mese'len) {OsT} zf.* Örnek olarak; misal olarak; mesela; söz gelişi; şunun gibi.

mesem, -mmi [Ar. mesemm مسم] *{OsT} is.* Ciltteki ufak delik; gözenek; mesamat.

mesemek, -ği [bas-amak > mesemek] *{ağız} iş.* **1.** Merdiven. **2.** Merdiven basamağı. [DS]

mesemme, [Ar. mesemme مسمه] *{OsT} is.* Küçük delikler; gözenekler.

mesen, [Maecenas *(İmp. Augustus'un gözde adamı)* > Fr. mécène] *is.* Edebiyatçıları, bilim adamlarını ve sanatçıları koruyan, onlara yardımda bulunan kimse.

mesenk, -gi [? mesenk] *{ağız} is.* Alay; şaka. [DS]

meser, [Far. meser مسر] *{OsT} is.* Buz.

me'sere, [Ar. me'sere مسأره] *{OsT} is.* Güzel iz; güzel nişan; güzel eser.

mesere, [? mesere] *{ağız} is.* **1.** Pekmez kaynatılan yer. **2.** Pekmez kazanı. [DS]

meserrat, [Ar. meserret > meserrāt مسرات] *(meserra:t) {OsT} is.* Sevinçler.

meserret, [Ar. sürür > meserret مسرت] *{OsT} is.* Sevinç. 🗗 **meserret-āver,** *{OsT} Sevindirici.*‖ **meserret-bahşā,** *{OsT} Sevinç bağışlayan; sevindiren.*‖ **meserret-efzā,** *{OsT} Sevinç artırıcı.*‖ **meserret-engîz,** *{OsT} Sevindirici.*

meserretle, [meserret-le] *(meserre'tle) zf.* Sevinçle.

meses, [Ar. messās / Sur. Ar. mesās مساس] *{ağız} is.* Hayvanları dürtmekte kullanılan ucu çivili değnek; üvendire.

meset, -di [? mesedek / meset] *{ağız} is.* Kalın direk; mertek; mesedek. [DS]

mesevu, [Ar. mesfūʿ => mesevu / meseğü] *{ağız} is.* → mesevü. [DS]

mesevü, [Ar. mesfūʿ => mesevü / meseğü] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

mesfu, -u'u [Ar. mesfūʿ مسفوع] *(mesfu:) {OsT} sf.* Nazar değmiş olan. 🗗 **mesfū'ü'l-ayn,** *{OsT} Gözleri içeri doğru çukur olan.*

mesfuh, [Ar. sefḥ > mesfūḥ مسفوح] *(mesfu:h) {OsT} sf.* **1.** Dökülmüş; akıtılmış. **2.** *is. coğ.* Dağ eteği.

mesgabe, [Ar. mesġabe مسغبه] *{OsT}is.* Açlık.

mesfur, [Ar. mesfūr مسفور] *(mesfu:r) {OsT} sf.* (Beğenilmeyen, hor görülen kişiler için) adı geçmiş; yazılmış olan.

mesh[1], [Ar. meshḫ مسخ] *{OsT} is.* **1.** Biçimini değiştirerek çirkin hâle gelme. **2.** *ed.* Başka birisinin şiirindeki sözleri değiştirerek benzer şiir yazma.

mesh[2], [Ar. meshḥ مسح] *{OsT} is.* **1.** Elle sıvazlama. **2.** Yağ, koku vb. sürme. **3.** Abdest alırken ıslak elle başı ve boyunları sıvazlama. 🗗 **mesh etmek,** *1. Abdest alırken ıslak eli baş ve mest üzerine sürmek. 2. El ile sıvazlamak. 3. Yağlamak; yağ sürmek.*

mesh[3], [İng. mesh] *(meş) is.* Bir elekte inç başına elek deliği sayısı.

mesha, -ai [Ar. meshḥā' مسحاء] *(mesha:) {OsT} is.* Düz yer; düzlük.

meshane, [Ar. meshḫane مسخانه] *(mesha:ne) {OsT} is.* Isıtıcı; ısıtma aracı.

meshetme, [Ar. mesh + T. et-me مسح ايتمه] *{OsT}is.* Meshetmek eylemi.

meshetmek, [Ar. meshḥ + et-mek مسح ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* **1.** Abdest alırken ıslak eli baş ve mest üzerine sürmek. **2.** El ile sıvazlamak. **3.** Yağlamak; yağ sürmek.

meshuf, [Ar. sihāf > meshūf مسهوف] *(meshu:f) {OsT} sf.* **1.** Suya kanmayan. **2.** Susamış.

meshuk, -ku [Ar. saḥḳ > meshuḳ مسحوق] *(meshu:k) {OsT} sf.* Dövülerek toz hâline getirilmiş.

meshun, [Ar. saḫn >meshūn مسخون] *(meshu:n) {OsT} sf.* Isıtılmış; ısınmış.

meshur, [Ar. siḥr > meshūr مسحور] *(meshu:r) {OsT} sf.* Büyülenmiş.

meshut, [Ar. mesḫūṭ مسخوط] *(meshu:t) {OsT} sf.* (İş için) beğenilmemiş.

meshvermek, [Ar. mesḥ + T. vermek مسح ويرمك] *{OsT} gçsz. f. [-ir]* **1.** Abdest alırken ıslatılmış eli başa ve mestlere sürmek. **2.** (Hastalık sebebiyle ayaklarını yıkayamayan kimseler için) ayaklarını meshetmek.

Mesih, [Lat. mesias / Aramca. meşiha / İbr. maşia > Ar. seyyaḥ / mesḥ > mesīḥ مسيح] *(mesi:h) {OsT} sf.* **1.** Eliyle sıvazlayan. **2.** *öz. is.* Hastaları eliyle sıvazlayarak tedavi ettiği için Hz. İsa'ya verilen ad. **3.** Kötü giden dünya yaşayışını sona erdirerek adalet ve mutluluk düzenini getireceğine inanılan tanrısal kişi. **4.** Yahudilerin kutsal kitabı Eski Ahit'te İsrailoğullarının kurtarıcısı ve Yehova'nın saltanatının kurucusu. **5.** Hristiyanlıkta, düşmüş insanlığın günahlarını bağışlatacak olan Hz. İsa. **6.** Sabırsızlıkla beklenen kutsal kişi. **7.** *isl.* Hz. İsa peygamber. ◻ **Mesih suyu,** *{eAT} Papaz suyu; şarap.*‖ **Mesihvār,** *{OsT} Hz. İsa gibi.*

mesih[1], [Ar. mesḫ *(biçimini değiştirme)* > mesīḫ مسيخ] *(mesi:h, h kalın söylenir.) {OsT} sf.* **1.** Biçim değiştirmiş. **2.** (İnsan için) hayvan biçimine girmiş; garip biçimde dünyaya gelmiş olan.

mesih[2], [Ar. mesīḥ مسيح] *(mesi:h, h kalın söylenir.) {OsT} sf.* Üzerine yağ sürülmüş.

Mesiha, [Ar. mesīḥ > mesīḥā مسيحا] *(mesi:ha:) {OsT} is.* Hz. İsa'nın adlarından biri. ◻ **Mesîhā-dem,** *{OsT} (Hz. İsa peygamberin nefesiyle ölüleri diriltiği inancından) İsa gibi nefesi olan; hastalar nefesinden şifa bulan.*‖ **mesîhā-nefes,** *{OsT} Nefesi ile sağaltan; nefesiyle şifa veren.*

Mesihçilik, -ği [mesih-çi-lik] *is.* **1.** Kötü giden dünya düzenine son vererek bir adalet ve mutluluk düzeni kuracak olan bir kurtarıcının veya tanrısal kişinin geleceğine inanma. **2.** Mesih'in kelamını geliştirmek için çalışan öğreti.

mesihî, [Ar. mesiḥ>mesiḥī/mesīhiyye مسيحى / مسيحيه] *(mesihi:) {OsT} sf.* **1.** İsa Peygambere ait. **2.** Hristiyan.

mesihiyun, [Ar. mesiḥ > mesīḥiyyūn مسيحيون] *(mesi:hiyu:n) {OsT} is.* Hristiyanlar.

mesik, [Ar. mesīk مسيك] *(mesi:k) {OsT} sf.* Cimri; pinti; varyemez.

mesil[1], [Ar. miṯl > meṯīl مثيل] *(mesi:l) {OsT} sf.* Benzer; eş; gibi.

mesil[2], [Ar. seyelān > mesīl مسيل] *(mesi:l) {OsT} is.* Su yatağı; suyun aktığı yer; su yolu.

mesimek, [mağ-si-mek / mēsi-mek] *(me:simek) {ağız} gçl. f. [-r]* Önem vermek; önemli bulmak. [DS]

mesimemek, [mağ-si-mek / meğer-si-me-mek > mēsi-me-mek] *{ağız} gçl. f. [-z] [-m(i)-yor]* Önemsememek. [DS]

mesimsiz, [mevsim-siz / mēsim-siz] *(me:simsiz) {ağız} sf.* Uygunsuz; biçimsiz. [DS]

mesin, [? mesin] *{ağız} is.* Çinko ibrik. [DS]

mesina, [İt. messina] *is.* **1.** Yapay ve sentetik ham madde ile tek kat olarak çekilmiş değişik kalınlıktaki iplik; misina. **2.** Balıkçıların olta ipi olarak kullandıkları naylon tel.

mesir, [Ar. seyr > mesīr / mesīre مسير / مسيره] *{OsT} is.* **1.** Gezinti yeri. **2.** *{ağız}* Mesir macunu. [DS] ◻ **mesir bayramı,** *Manisa'da her yıl 15 Nisanda yapılan şenlik.*‖ **mesir macunu,** *Mesir bayramında Sultan Camii'nin minarelerinden atılarak halka dağıtılan kırk bir çeşit baharat ve şekerden yapılmış macun.*‖ **mesir otu,** *{ağız} bot. Anason.* [DS]

mesire, [Ar. seyr > mesīre مسيره] *(mesi:re) {OsT} is.* Gezinti yeri; gezilecek yer. ◻ **mesire-gâh,** *{OsT} Mesire yeri; gezinti yeri.*

mesirelik, -ği [mesire-lik] *is.* Gezmeye elverişli yer.

mesis, [Ar. messes => mesis] *{ağız} is.* → meses. [DS]

mesit[1], **-di** [? mesit] *{ağız} is.* Su kıyısına yapılan set; bent. [DS]

mesit[2], -di [? mesit / mesedek] *{ağız} is.* **1.** Büyük kiriş. **2.** İnce uzun ağaç. **3.** Mertek. [DS]

meskat[1], [Ar. suḳūṭ > mesḳaṭ مسقط] *{OsT} is.* → maskat.

meskat[2], [Ar. mesḳāṭ مسقاط] *(meska:t) {OsT} is.* **1.** İçki içilen yer. **2.** İçki kabı; kadeh. **3.** Kova.

mesken, [Ar. sükün > mesken مسكن] *{OsT} is.* **1.** Oturulan yer; ev; konut. **2.** *bot.* Bazı çiçeklerde tohumların saklı oldukları oyuklar; ev. ◻ **meskenfiken,** *{OsT} Miskinliği gideren.*‖ **mesken masuniyeti,** *huk. Kişinin konutuna belli bazı hukukî şartlar dışında girilmemesi, arama yapılmaması, eşyalarına el konulmaması; konut dokunulmazlığı.*‖ (bir yeri) **mesken tutmak,** *Oraya yerleşmek; yerleşip kalmak; oturmak.*

meskenet, [Ar. meskenet مسكنت] *{OsT} is.* **1.** Tembellik; miskinlik. **2.** Beceriksizlik; âcizlik. **3.** Yoksulluk; fakirlik.

meskenye, [? meskenye] *{ağız} is. bot.* Mercimek. [DS]

mesker, [? mesker] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

mıeskûb[1], [Ar. sükūb > meskūb مسكوب] *(meskû:b) {OsT} sf.* Kalıba dökülmüş.

mıeskub[2], [Ar. ṣaḳb > meṣḳūb مثقوب] *(mesku:b) {OsT} sf.* Delinmiş; delik.

meskûk, -ğu [Ar. meskūk / meskūke مسكوك / مسكوكه] *(meskû:k) {OsT} sf.* Damgası vurulmuş; damgalanmış; akça hâline getirilmiş.

meskûkât, [Ar. meskūk > meskūkāt مسكوكات] *(meskû:kâ:t) {OsT} is.* Madenî paralar; sikkeler. ◻ **meskûkât-ı cedîde,** *{OsT} Yeni madenî paralar.*|| **meskûkât-ı ecnebiye,** *{OsT} Yabancı devletlere ait madenî paralar.*

meskum, [Ar. meṣḳūm مسقوم] *(mesku:m) {OsT} sf.* (Kişi çin) hasta ve yoksul.

meskûn, [Ar. sükūn > meskūn / meskūne مسكون / مسكونه] *(meskû:n) {OsT} sf.* **1.** (Yer için) içinde veya üzerinde insan oturan; insan yaşayan. **2.** (Yer için) yurt tutulmuş; yurt edinilmiş. ◻ **meskûn mahal,** *Yerleşim birimi.*

meskûr, [Ar. sekr > meskūr مسكور] *(meskû:r) {OsT} sf.* Sarhoş olan; sarhoş.

mıeskût, [Ar. sükūt > meskūt / meskūt مسكوت / مسكوته] *(meskû:t) {OsT} sf.* Söylenmemiş; denilmemiş. ◻ **meskût bırakmak,** *Söylememek; atlamak.*|| **meskût geçmek,** *Söylememek; atlamak.*|| **meskût kalmak,** *Söylenmemek; konuşulmamak.*||

meslah, [Ar. selḫ > meslaḫ مسلخ] *{OsT} is.* Hayvan kesilen yer; mezbaha; kesim evi.

meslaha, [Ar. meslaḥa مسلحه] *{OsT} is.* **1.** Sınır kalesi. **2.** Derbent.

meslebe, [Ar. meslebe مثلبه] *{OsT} is.* Kusur; eksiklik; ayıp.

meslek, -ği [Ar. sülūk > meslek مسلك] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin geçimini sağlamak, hayatını devam ettirmek için yapmak zorunda olduğu iş. **2.** Konusu ve tekniği ile belirlenen toplumsal uğraş. **3.** Bir öğrenim, çıraklık vb. eğitimi gerektiren ve yasalarla belirlenen uzmanlık alanı. **4.** Özel teknikler bakımından ele alınan iş türü. **5.** Zihinsel ve sanatsal çalışmaya dayanan ve toplumda o kişiye saygın bir yer sağlayan uğraşı alanı. **6.** Aynı meslekten olan insanlar topluluğu. **7.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) o mesleğe ilişkin; o meslekle ilgili. **8.** Okul; çığır; ekol. **9.** İzlenen yol; metot. **10.** Tarz; davranış; biçim. **11.** *fel.* Birbirine bağlı felsefî ve bilimsel düşünceler birliği; bir ana fikir etrafında toplanmış çeşitli bilgiler; sistem; dizge. ◻ **mesleğinin eri olmak,** *Yaptığı işin ustası veya uzmanı olmak.*|| **meslek hastalığı,** *huk. Sigortalının çalıştırıldığı işi dolayısıyla, işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple ve iş şartları yüzünden maruz kaldığı, geçici veya sürekli hastalık.*|| **meslek icabı,** *Mesleğin gereği olarak.*|| **meslek içi eğitim,** *Meslekte iken görevlinin kendini geliştirmesi için katıldığı kurs, seminer vb.*|| **meslek seçmek,** *Yeteneklerine ve isteğine uygun bir işi geçimini sağlamak üzere sürekli olarak yapmak.*|| **meslek yaşamı,** *Meslekte geçen süre.*

meslekî, [Ar, meslek > meslekī / meslekiyye مسلكى / مسلكيه] *(mesleki:) {OsT} sf.* Meslekle ilgili olan; mesleğe ait; mesleksel. ◻ **meslekî suç,** *huk. Memurların görevlerini yaparken işledikleri ve görevlerinden kaynaklanan suçları için kullanılır.*|| **meslekî tedrisât,** *Meslekle ilgili öğrenim.*|| **meslekî ve teknik öğretim kurumları,** *İlköğretimden sonra bir meslek edinmek isteyen gençlerin okudukları öğretim kurumları.*

mesleksel, [meslek-sel] *sf.* Meslekle ilgili; mesleğe ait; meslekî.

mesleksiz, [meslek-siz] *sf.* **1.** Mesleği olmayan; işsiz güçsüz. **2.** Renksiz; dönek.

mesleksizlik, -ği [meslek-siz-lik] *is.* **1.** Mesleği olmama durumu; işsizlik. **2.** Döneklik; renksizlik.

meslektaş, [Ar. meslek + T. -daş] *is.* Birbiri ile aynı işi yapan veya aynı işte çalışan kişiler; aynı meslekten olanlar; meslek arkadaşı.

meslektaşlık, -ğı [meslek-taş-lık] *is.* Aynı meslekten olma durumu; meslek arkadaşı olma durumu.

meslub, [Ar. selb > meslūb مسلوب] *(meslû:b) {OsT} sf.* Alınmış; giderilmiş; soyulmuş. ◻ **meslubü'l-akl,** *Aklı alınmış.*|| **meslubü'ş-şuûr,** *Şuursuz.*

mesluc, Ar. meslūc مسلوج] *(meslû:c) {OsT} sf.* Yutulmuş.

mesluh, [Ar. selḫ > meslūḫ مسلوخ] *(meslû:h) {OsT} sf.* Derisi yüzülmüş.

mesluk, [Ar. meslūḳ / meslūḳe مسلوق / مسلوقه] *(meslû:k) {OsT} sf.* **1.** Kaynamış. **2.** Suda haşlanmış et.

meslul, -lü [Ar. sell > meslūl مسلول] *(meslû:l) {OsT} sf.* **1.** (Kılıç, hançer vb.) kınından sıyrılmış. **2.** (Kişi için) din uğruna feda olmuş. **3.** (Kişi için) vereme tutulmuş.

meslus, [Ar. meslūṯ مثلوث] *{OsT} sf.* **1.** Üçte biri alınmış. **2.** *is.* Üç kat bükülü ip.

meslut, [Ar. meslūṭ مسلوط] *(meslû:t) {OsT} sf.* **1.** Mağlup olmuş; yenilmiş. **2.** Zayıf. ◻ **meslutü'l-lihye,** *Sakalı çenesinde ince bir çizgi biçiminde olan.*

mesme, [Ar. mesmūʿ مسموع => mesme] *{ağız} is.* Önem; değer. ◻ **mesmeye almak,** *{ağız} Önem vermek; dinlemek.* [DS]

Mesmercilik, -ği [Franz Anton Mesmer *(Alman he-*

kim) > mesmer-ci-lik] *is.* Mesmer tarafından ortaya atılan, bütün yaratıkların manyetik akımın altında bulunduğunu, insanın bu akımı biriktirebildiğini, dokunmalarla başkalarına aktarabildiğini kabul eden kuram; Mesmerizm.

Mesmerizm, [Franz Anton Mesmer *(Alman hekim)* > Fr. mesmérisme] *is.* → Mesmercilik.

mesmes[1]**,** [? mesmes] *{ağız} is.* Irmak ve derelerden esen hafif yel; meltem. [DS]

mesmes[2]**,** [? mesmes] *{ağız} is.* Kaydırak oyunu; kaleye konulan taşa taş veya sopa ile vurularak oynanan bir oyun. [DS]

mesmi, [Ar. mesmūʿ مسموع => mesmi] *{ağız} is.* Önem; değer. 🗗 **mesmiye almak,** *{ağız} Önem vermek; dinlemek.* [DS]

mesmu, -u [Ar. semʿ > mesmūʿ مسموع] *(mesmu:) {OsT} sf.* **1.** İşitilmiş; duyulmuş. **2.** Dinlemeğe değer; dikkate alınabilir.

mesmu'at, [Ar. mesmūʿ > mesmūʿāt مسموعات] *(mesmu:a:t) {OsT} is.* Duyulanlar; işitilenler; haberler.

mesmum, [Ar. semm > mesmūm مسموم] *(mesmu:m) {OsT} sf.* Zehirlenmiş; zehirli.

mesmumen, [Ar. mesmūm > mesmūmen مسموماً] *(mesmu:men) {OsT} zf.* Zehirlenerek; zehirlenmiş olarak.

mesmur, [Ar. mesmār > mesmūr مسمور] *(mesmu:r) {OsT} sf.* **1.** Çivi ile tutturulmuş. **2.** (Kişi için) ufak tefek olmasına rağmen bedenen kuvvetli olan.

mesmursuz, [Ar. mesmūʿ => mesmur-suz] *sf.* **1.** (Söz için) dinlemeye değmez; zevksiz; yavan. **2.** (Kişi için) sözüne değer verilmez; tatsız tuzsuz konuşan; saygısız. **3.** Yakışıklı olmayan; çirkin yüzlü. **4.** *{ağız} zf.* Yersiz; gereksiz; densiz biçimde. [DS]

mesmusuz, [Ar. mesmūʿ => mesmu-suz] *sf.* **1.** (Kişi için) sözüne değer verilmez; tatsız tuzsuz konuşan; saygısız. **2.** Onursuz.

mesna, [Ar. meṣnā مثنى] *(mesna:) {OsT} zf.* İkişer ikişer.

mesnai, [Ar. meṣnā > meṣnāī مثنائى] *(mesna:i:) {OsT} sf.* İkişerli; ikili.

mesned, [Ar. sened > mesned مسند] *{OsT} is.* → mesnet. 🗗 **mesned-ārā,** *{OsT} Bulunduğu makamı süsleyen.*|| **mesned-gâh,** *{OsT} 1. Oturulacak yer; oturak. 2. Bir makamda bulunan kimsenin oturduğu yer; makam koltuğu.*|| **mesned-i āsûdegân,** *{OsT} Sessiz yer; mezar.*|| **mesned-i cem,** *{OsT} Rüzgâr.*|| **mesned-i fetvā,** *{OsT} Şeyhülislamlık unvanı.*|| **mesned-i meşîhat,** *{OsT} Şeyhülislamlık makamı.*|| **mesned-i sadāret-i uzmā,** *{OsT} Sadrazamlık makamı.*|| **mesned-nişîn,** *Bir makamda veya görevde bulunan; görevli.*

mesnediyet, [Ar. mesned > mesnediyyet مسنديت] *{OsT} is. fel.* Dayanak.

mesnet, -di [Ar. sened > mesned مسند] *{OsT} is.* **1.** Bir görüşün, bir yargının dayanağı olan şey; temel; dayanak. **2.** Üzerine dayanılan şey; dayanak; destek. **3.** Makam; derece; rütbe.

mesnetli, [mesnet-li] *sf.* Mesnedi bulunan; dayanağı olan; bir temele, bir esasa oturan.

mesnetsiz, [mesnet-siz] *sf.* Mesnedi bulunmayan; dayanağı olmayan; bir temele, bir esasa oturmayan.

mesnevi, [Ar. ṣeny > meṣnevī مثنوى] *{OsT} is. ed.* **1.** Beyitleri kendi aralarında kafiyeli uzun manzume. **2.** Bu nazım biçimi ile ortaya konulan uzun manzum eserlerin genel adı.

mesnevihan, [Ar. meṣnevī + Far. -ẖʸān خوان مثنوى] *(mesnevi:ha:n) {OsT} is.* **1.** Mesnevi okuyan. **2.** Mesnevi okutmaya hak kazanmış öğretmen.

mesneviyat, [Ar. meṣnevī > meṣnevīyyāt مثنويات] *(mesnevi:ya:t) {OsT} is.* Mesneviler; mesnevi tarzında yazılmış eserler.

mesnun, [Ar. sünnet > mesnūn مسنون] *(mesnu:n) {OsT} sf.* **1.** (Bıçak, çakı vb. kesici araç için) bilenmiş; keskinleştirilmiş. **2.** Gelenek hâline gelmiş olan; âdet edinilmiş. **3.** Üzerinden bir yıl geçmiş; yıllanmış. **4.** *is.* Hz. Muhammed'in yaptığı şeyler örnek alınmak suretiyle yapılan; sünnet olan şey.

meson[1]**,** [Fr. méson] *(mezon) is. fiz.* → mezon.

meson[2]**,** [? meson] *{ağız}* is. Köy evlerinin tabanına konulan kalın ağaç kiriş. [DS]

mesö, [Ar. mesfūʿ => mesegü / mesö] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

mesra, [Ar. mesrā مسرى] *(mesra:) {OsT} is.* **1.** Gece yapılan yolculuk; gece yolculuğu. **2.** Geceleyin yolculuğa çıkma.

mesrah, [Ar. mesraḥ مسرح] *{OsT}is.* Çayırlık; mera; otlak.

mesrebe, [Ar. mesrebe مسربه] *{OsT} is.* **1.** Otlak; mera. **2.** Göğüs ile karın arasında yer alan kıllı bölge.

mesrece, [Ar. mesrece مسرجه] *{OsT} is.* İçine kandil konulan mahfaza; çırakman.

mesru, -u'ı [Ar. mesrūʿ مسروع] *(mesru:) {OsT} sf.* Sara hastalığına yakalanmış olan; sar'alı.

mesrud[1]**,** [Ar. serd > mesrūd مسرود] *(mesru:d) {OsT} sf.* Söylenmiş; bildirilmiş.

mesrud[2]**,** [Far. mesrūd مسرود] *(mesru:d) {OsT} is.* Büyü; sihir; afsun.

mesrudat, [Ar. mesrūdāt مسرودات] *(mesru:da:t) {OsT} is.* Söylenen şeyler; bildirilenler.

mesruk, -ku [Ar. sirḳat > mesrūḳ / mesrūḳa مسروق / مسروقه] *(mesru:k) {OsT} sf.* Çalınmış olan; hırsızlık malı.

mesrur, [Ar. sürūr > mesrūr / mesrūre مسرور / مسروره] *(mesru:r) {OsT} sf.* Sevinçli; sevinmiş olan; memnun.

mesruriyet, [Ar. mesrūr>mesrūriyyet مسروريت] *(mesru:riyet) {OsT} is.* Sevinme; sevinç.

messah[1], [Ar. mesāḥet > messāḥ مساح] *(messa:h) {OsT} sf.* Ölçüp biçen; ölçen; ölçücü.

messah[2], [Ar. mesḥ > messāḥ مساح] *(messa:h) {OsT} sf.* Ovuşturan kimse; masaj yapan kişi; masör; masöz.

messes, [Ar. messās => messes / meses] *{ağız} is.* → meses. [DS]

messetmek, [Ar. mess + T. et-mek مس ايتمك] *{OsT} gçsz. f. [-e(d)-er]* (Lüzum ve ihtiyaç kelimeleri ile) duymak; gerek bulmak.

-messevüz, [-mas-sa-vuz / messevüz] *{eAT} yap e.* → massavuz.

mest[1], [Ar. mesḥ مسح] *{OsT} is.* Üzerine ayakkabı veya lastik giyilebilen topuklardan yukarıya kadar çıkan kısa konçlu bir tür yumuşak ayakkabı.

mest[2], [Far. mest مست] *{OsT} sf.* Sarhoş; kendinden geçmiş olan. 🗗 **mest etmek,** *Kendinden geçirmek.*‖ **mest-i bî-riyâ,** *{OsT} Gerçek sarhoş.*‖ **mest-i elest,** *{OsT} Bezm-i elestte kendinden geçmiş olan.*‖ **mest-i harâb,** *{OsT} Çok içmiş olan.*‖ **mest-i hayat,** *{OsT} Yaşamaktan başı dönmüş, kendinden geçmiş kimse; hayat sarhoşu.*‖ **mest-i müdâm,** *{OsT} Her zaman sarhoş olan kimse.*‖ **mest-i serşār,** *{OsT} Sarhoşluk sınırını geçmiş olan; haddinden fazla sarhoş.*‖ **mest-i şebâb,** *{OsT} Gençlik sarhoşu; gençliğin verdiği heyecan ile kendinden geçmiş.*‖ **mest-i temâşâ,** *{OsT} Seyretmekle kendinden geçmiş olan.*‖ **mest olmak,** *1. Sarhoş olmak. 2. Kendinden geçmek; çok keyif almak.*

mestan, [Far. mest > mestān مستان] *(mesta:n) {OsT} is.* Sarhoşlar.

mestane, [Far. mest-āne مستانه] *(mesta:ne) {OsT} zf.* Sarhoş gibi; sarhoşça; sarhoşçasına; kendinden geçmiş vaziyette.

mestçi, [mest-çi] *is.* Mest yapan veya satan kimse.

mestçilik, -ği [mest-çi-lik] *is.* Mestçinin yaptığı iş veya meslek.

mestî, [Far. mest > mestī مستی] *(mesti:) {OsT} is.* Sarhoşluk; sarhoş olma; kendinden geçme.

mestiklemek, [mestik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor)* Masaj yapmak. [DS]

mestur[1], [Ar. saṭr > mesṭūr مسطور] *(mestu:r) {OsT} sf.* Satır hâline getirilmiş; yazılmış.

mestur, [Ar. setr > mestūr / mestūre مستور / مستوره] *(mestu:r) {OsT} sf.* **1.** Örtülmüş; kapalı. **2.** Üzeri kaplanmış.

mesture, [Ar. setr > mestūre مستوره] *(mestu:re) {OsT} sf.* **1.** Saklı; örtülmüş. **2.** *is.* Örtünen ve yabancı erkeklerden kaçan kadın. **3.** *huk.* Tanıkların kimliklerini ve güvenilir kişi olup olmadıklarını araştırmak için yargıç tarafından seçilmiş kişilere gönderilen gizli belge; tezkiye.

mesturiyet, [Ar. mestūr > mestūriyyet مستوريت] *(mestu:riyet) {OsT} is.* **1.** Kapalılık. **2.** Meydanda olmama durumu; gizlilik.

mesubat, [Ar. meṣūbe > meṣūbāt مثوبات] *(mesu:ba:t) {OsT} is.* **1.** Kullar tarafından yapılan bir iyiliğe karşı Allah'ın verdiği ödüller. **2.** Yapılan ibadetlerin kıyamette görülecek olan karşılıkları.

mesube, [Ar. ṣevāb > meṣūbe مثوبه] *(mesu:be) {OsT} is.* **1.** Kullar tarafından yapılan bir iyiliğe karşı Allah'ın verdiği ödül. **2.** Yapılan ibadetlerin kıyamette görülecek olan karşılığı.

mes'ud, [Ar. saʿd > saʿādet > mesʿūd / mesʿūde مسعود / مسعوده] *(mes-u:d) {OsT} sf.* → mesut.

mes'udane, [Ar. mesʿūd + Far. -āne مسعودانه] *(mes-u:da:ne) {OsT} zf.* Mutlu olanlara yakışır biçimde; mes'ut bir biçimde; mutlu olarak.

mes'udiyet, [Ar. mesʿūd > mesʿūdiyyet مسعوديت] *(mes-u:diyet) {OsT} is.* Mutluluk.

me'suf, [Ar. esef > meʾsūf مأسوف] *(me-su:f) {OsT} sf.* Üzülmüş; eseflendirilmiş.

mes'ul, -lü [Ar. suʾāl >mesʾūl/mesʾūle مسئول / مسئوله] *(mes-u:l) {OsT} sf.* → mesul.

mesul[1], **-lü** [Ar. suʾāl > mesʾūl / mesʾūle مسئول / مسئوله] *(mesu:l) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) bir görevle yükümlü olan ve bu görevin getireceği maddî ve manevi sonuçlara katlanmak zorunda olan; kendisine sorumluluk yüklenmiş olan; sorumlu. **2.** Yaptığı iş ve görevden dolayı yetkili makama karşı hesap vermek zorunda olan; sorumlu. **3.** Bir kötülüğe, bir zarara neden olan; sorumlu. 🗗 **mes'ûl-bi'l-mâl,** *{OsT} Paraca sorumlu olan kimse; kefil.*‖ **mes'ûl-bi'n-nefs** *{OsT} Kişi olarak sorumlu olan; şahsına kefil olan.*‖ **mes'ul etmek,** *{OsT} Sorumlu saymak; sorumlu tutmak.*‖ **mes'ul olmak,** *{OsT} Sorumlu olmak; sorumlu tutulmak.*

mesul[2], [? mesul] *{ağız} is.* Ayakkabı pençesi. 🗗 **mesul çekmek,** *{ağız} Ayakkabıya pençe yapmak.* [DS]

mes'ulat, [Ar. mes'ūl>mes'ūlāt مسئولات] *(mes-u:la:t) {OsT} is.* İstenilen, sorulan şeyler.

mes'uliyet, [Ar. mes'ūl > mes'ūliyyet مسئوليت] *(mes-u:liyet) {OsT} is.* → mesuliyet.

mesuliyet, [Ar. mes'ūl > mes'ūliyyet مسئوليت] *(mes-u:liyet) {OsT} is.* **1.** Yapılan iş ve görevler dolayısıyla yetkili bir makama karşı hesap vermek zorunda olma durumu; sorumluluk. **2.** Bir görevi yerine getirme yükümlülüğü taşıma; sorumluluk. **3.** Yapılan veya yüklenilen bir işten doğan zararların sonuçlarına katlanmak durumu. **4.** *huk.* Hukuka aykırı eylemlerin doğurduğu zararları giderme yükümlülüğü. 🗗 **mes'uliyet almak,** *{OsT} Sorumluluk yüklenmek.*

mesuliyetli, [mesuliyet-li] *(mesu:liyetli) sf.* **1.** (Kişi için) sorumluluklarını ciddiyetle yerine getiren; sorumlu. **2.** Sorumluluk veya yükümlülük gerektiren.

mesuliyetsiz, [mesuliyet-siz] *(mesu:liyetsiz) sf.* **1.** (Kişi için) yüklendiği görevin gereklerini yerine getirmeyen; sorumluluk yüklenmeyen; sorumluluğu üstüne almayan; sorumsuz. **2.** (İş için) bir sorumluluk altına girmeyi gerektirmeyen; sorumsuz.

mesuliyetsizlik, -ği [mesuliyet-siz-lik] *(mesu:liyetsizlik) is.* **1.** Sorumsuz bir kimsenin durumu; sorumsuzluk. **2.** Sorumsuzca davranış; sorumsuzluk.

me'sum, [Ar. 'işm > me'şum مأثوم] *(me-sum) {OsT} sf.* Suçu olan; suçlu; günahı olan.

me'sur, [Ar. 'esr > me'sūr مأسور] *(me-su:r) {OsT} sf.* Yolu kesilmiş; esir edilmiş.

me'sure, [Ar. eşer > me'şūr > me'şūre مأثوره] *(me-su:re) {OsT} sf.* Rivayet yoluyla öğrenilmiş olan.

mesut, -du [Ar. sa'd > sa'ādet > mes'ūd مسعود] *(mesu:t) sf.* Mutlu; bahtiyar. 🗗 **mesut etmek,** *{OsT} Bir kimseyi mutlu etmek.*|| **mesut olmak,** *{OsT} Mutlu olmak; bahtiyar olmak; onmak.*

meş'ur, [Ar. şu'ūr > meş'ūr مشعور] *(meş-u:r) {OsT} sf.* **1.** Bilinç hâline gelmiş; idrak edilmiş; anlaşılmış; şuur durumuna gelmiş; kavranmış olan. **2.** *is. fel.* Bilinç

-mesüz, [-ma-suz / -mesüz] *{eAT} yap. e.* → -masuz.

mesva, [Ar. meṣvā مثوى] *(mesva:) {OsT} is.* Ev; mesken; konut.

meş[1], [Fr. mèche] *is. tıp.* Kanamayı durdurmak veya bir irin birikintisini boşaltmak için yaranın veya bir doku boşluğunun içine sokulan steril gazlı bez şeridi.

meş[2], [? meş] *{ağız} is.* Deriden yapılmış su kabı. [DS]

meşa, -a'ı [Ar. meşā' مشاع] *(meşa:) {OsT} sf.* **1.** Açıklanmış şey; duyulmuş olan şey. **2.** Bölünmeyip karışık ve ortaklaşa olan şey.

meşa, -a'i [Ar. meşā' مشاء] *(meşa:) {OsT} is.* Müshil.

meşacir, [Ar. meşcer > meşcere > meşācir مشاجر] *(meşa:cir) {OsT} is.* Ağacı çok olan yerler; korular.

meşa'et, [Ar. meşā'et مشائت] *(meşa:et) {OsT} is.* Dileme.

meşafir, [Ar. meşfer > meşāfir مشافر] *(meşa:fir) is.* Sarkık hayvan dudakları.

meşagil, [Ar. meşġale > meşāġil مشاغل] *(meşa:gil) {OsT} is.* Uğraşılan şeyler; uğraşılar; meşguliyetler. 🗗 **meşāgil-i dünyeviye,** *{OsT} Dünya işleri; dünya uğraşları.*|| **meşāgil-i kesîre,** *{OsT} Yoğun uğraşlar; yoğun işler; aşırı meşguliyetler.*

meşahid, [Ar. meşhed > meşāhid مشاهد] *(meşa:hid) {OsT} is.* Şehitlikler.

meşahir, [Ar. meşher > meşāhir مشاهر] *(meşa:hir) {OsT} is.* Sergiler.

meşahir, [Ar. meşhūr > meşāhīr مشاهير] *(meşa:hi:r) {OsT} is.* Ünlü kimseler; meşhurlar; ünlüler. 🗗 **meşāhir-i fukahā,** *{OsT} Ünlü din bilginleri.*|| **meşāhir-i üdebā,** *{OsT} Ünlü yazarlar.*

meşa'il, [Ar. meş'ale > meşā'il مشاعل] *(meşa:il) {OsT} is.* Aydınlatma araçları; meş'aleler.

meşa'im[1], [Ar. meşīme > meşā'im مشائم] *(meşa:im) {OsT} is. anat.* Döl yatakları; rahimler.

meşa'im[2], [Ar. meş'ūm > meşā'īm مشائيم] *(meşa:i:m) {OsT} is.* Uğursuz olan şeyler; uğursuzlar.

meşa'in, [Ar. şeyn > meşā'in مشائن] *(meşa:in) {OsT} is.* Ayıplar; kusurlar; kabahatler.

meşa'ir, [Ar. meş'ar > meşā'ir مشاعر] *(meşa:ir) {OsT} is.* **1.** Mekke'de hacı olmadan önce durulan yerler. **2.** *biy.* Beş duyu. 🗗 **meşā'irü'l-hac,** *{OsT} Hacı olmadan önce durulması gereken yerler.*|| **meşairü'ş-şüerā,** *{OsT} Şairler tezkiresi.*

meşa'iye, [Ar. meşy > meşā'iyye مشائيه] *(meşa:iye) is. fel.* Gezinimcilik.

meşa'iyun, [Ar. meşy *(yürüyüş)* > meşā'i > meşā'iyyūn / meşşā'iyyūn مشائيون] *(meşa:iyu:n) {OsT} is.* **1.** Yürüyenler. **2.** *fel.* Aristotales felsefesini benimsemiş olanlar; gezinimciler. 🗗 **meşāiyün felsefesi,** *{OsT} fel. Derslerini öğrencilerine açık havada dolaşarak verdiği için Aristoteles'in felsefesine verilen isim; peripatetizm; gezimcilik.*

meşak, -kkı [Ar. meşaḳḳat > meşāḳḳ مشاق] *(meşa:k) {OsT} is.* Sıkıntılar; zahmetler; güçlükler; eziyetler; mihnetler. 🗗 **meşakk-ı hayāt,** *{OsT} Hayatın sıkıntıları, güçlükleri; yaşam zorlukları.*

meşakkat, -ti [Ar. meşaḳḳat مشقت] *{OsT} is.* Sıkıntı; güçlük; zahmet; mihnet; eziyet. 🗗 **meşakkat çek-**

mek, *Sıkıntı içinde bulunmak; zorluk çekmek; güçlüklere katlanmak.*|| **meşakkate katlanmak,** *Zorluğa, sıkıntıya göğüs germek; güçlüğe karşı durmak.*

meşakkatli, [meşakkat-li] *sf.* (İş, ortam vb. için) zorlu; sıkıntı veren; zahmetli.

meşakkatsiz, [meşakkat-siz] *sf.* (İş, ortam vb. için) bir güçlüğü olmayan; sıkıntısız; zahmetsiz; kolay.

meş'al, -li Ar. şu'le > meş'al / meş'ale مشعل/مشعله] *(meş-al) {OsT} is.* → meşale.

meş'ale, [Ar. şu'le > meş'ale / meş'al مشعل/مشعله] *(meş-ale) {OsT} is.* → meşale. ◻ **meş'ale-i irfān,** *{OsT} Bilgi meşalesi.*|| **meş'ale-i dil,** *{OsT} Gönül meşalesi.*|| **meş'ale-i kârbān,** *{OsT} Kervan meşalesi.*

meşale, [Ar. şu'le > meş'ale / meş'al مشعل/مشعله] *{OsT} is.* **1.** Ucunda yanıcı bir madde bulunan ve elde taşınarak aydınlatmada kullanılan sopa. **2.** Herhangi bir aydınlatma aracı. **3.** Olimpiyatlarda ve anma törenlerinde sembolik olarak yakılan bir tabla üzerine konulmuş alev çıkararak yanan bal mumu, gaz vb. maddelerden meydana gelmiş özel aksesuar. ◻ **meşale çekmek,** *Önderlik etmek; ön ayak olmak.*

meşaleci, [meşale-ci] *is.* **1.** Meşale taşıyan. **2.** Meşale hazırlayıp yakmakla görevli kişi.

meş'alekeş, [Ar. meş'ale + Far. -keş مشعله کش] *{OsT} sf.* **1.** Meşale taşıyan; meş'aleci. **2.** *mecaz.* Önder.

meşam, -mını [Ar. şemm > meşāmm مشام] *(meşa:m) {OsT} is.* Koku alma duyusu organı; burun.

meş'ar, [Ar. meş'ar مشعر] *{OsT} is.* **1.** Mekke'de hacı olmadan önce konaklanan yerlerden her biri. **2.** *biy.* Duyu organlarından her biri; beş duyudan her biri. ◻ **meş'arü'l-harām,** *{OsT} Kâbe'de ziyaret edilecek belli yerler.*

meşare, [Ar. meşāre مشاره] *(meşa:re) {OsT} is.* Tarla; bostan.

meşarık, -ğı [Ar. maşrıḳ > meşārıḳ مشارق] *(meşa:rık) {OsT} is.* Doğu yönleri; doğular.

meşari, -i'ı [Ar. meşra' > meşāri' مشارع] *(meşa:ri:) {OsT} is.* **1.** Yollar. **2.** Su olukları.

meşarib, [Ar. meşreb > meşārib مشارب] *(meşa:rib) {OsT} is.* **1.** Huylar; mizaçlar; doğalar: tabiatlar. **2.** Su, şarap vb. içilen kaplar; maşrapalar.

ıneşarit, [Ar. mişreṭ / mişrāṭ > meşāriṭ مشارط] *(meşa:rit, t kalın söylenir.) {OsT} is.* Neşterler.

meşati, [Ar. meştā > meşātī مشاتی] *(meşa:ti:) {OsT} is.* Kışın barınılan yerler; kışlaklar.

meşavib, [Ar. meşāvib مشاوب] *(meşa:vib) {OsT} is.* Şişe kılıfı.

meşaviz, [Ar. mişvāẕ > meşāvīẕ مشاويذ] *(meşa:vi:z) is.* Sarıklar.

meşayih, [Ar. şeyḫ > meşāyīḫ مشايخ] *(meşa:yi:h) {OsT} is.* Şeyhler.

meşayim, [Ar. meşīme > meşāyim مشايم] *(meşa:yim) {OsT} is.* Meşimeler; döl yatakları.

meşbu, -u'ı [Ar. şib' > meşbū' مشبوع] *(meşbu:) {OsT} sf.* **1.** Dolmuş; dolu olan. **2.** *kim.* Doymuş.

meşbub, [Ar. meşbūb مشبوب] *(meşbu:b) {OsT} is.* **1.** İki ayağı beyaz olan tay. **2.** *sf.* Güzel.

meşcer, [Ar. şecer > meşcer / meşcere / meşcire مشجر / مشجره] *{OsT} is.* Ağaçlık yer; koru.

meşcu, -u'ı [Ar. şecā'at > meşcū' مشجوع] *(meşcu:) {OsT} sf.* Cesaret bakımından üstün çıkan; cesareti çok olan.

meşcuc, [Ar. şecc *(baş yarma)* > meşcūc مشجوج] *(meşcu:c) {OsT} sf.* **1.** Başından yaralanmış olan; başı yarılmış. **2.** Yüzünden yaralanmış.

meşdud, [Ar. şedd>meşdūd/meşdūde مشدود/مشدوده] *(meşdu:d) {OsT} sf.* **1.** Sıkıca bağlanmış olan; sıkı sıkıya bağlı olan. **2.** *is.* Bursa ipeğinden dokunmuş bir tür kumaş.

meşduh, [Ar. meşdūh مشدوه] *(meşdu:h) {OsT} sf.* **1.** Korkınuş. **2.** Şaşırmış. **3.** Ürkmüş.

meşe[1], [Far. bīşe *(orman, meşelik, sazlık)* => مشه] *is.* **1.** *{eAT} {ağız}* Orman; ormanlık. [DS] **2.** *bot.* Kayıngillerden, yaprakları düz kenarlı ve sarmal dizili, odunu çok sık dokulu, bir evcikli, erkek çiçekleri uzun tırtılsı başaklar hâlinde, dişi çiçekleri sapsız, sağlam keresteli, büyük ve gösterişli, yaprağını döken ve dökmeyenleri ile üç yüz kadar türü bulunan orman ağacı, *(Quercus).* **3.** *{ağız}* Çalılık. [DS] **4.** *sf.* Meşe ağacından yapılmış olan. ◻ **meşe ağısı,** *{ağız} Meşe ağaçlarının dibinde bulunan ve insana dokununca derisini kabartan bir böcek.*|| **meşe beyi,** *{ağız} Orman bekçisi.* [DS]|| **meşe çayırı,** *{ağız} Ormandan açılmış otlak.*[DS]|| **meşe kömürü,** *Meşe odununun yakılması ile elde edilen oldukça dayanıklı ve yüksek kalorili odun kömürü.*|| **meşe odunu,** *1. Meşe ağacından elde edilen dayanıklı bir odun. 2. mecaz. Anlayıştan yoksun, kaba ve görgüsüz kimse.*|| **meşe palamudu,** *Meşe ağaçlarının meyvesi.*

meşe[2], [? meşe] *{ağız} is. zool.* Bal arısı. [DS] ◻ **meşe çiçeği,** *{ağız} Kasımpatı.* [DS]|| **meşe gülü,** *{ağız} Kasımpatı.* [DS]

meşe[3], [? meşe] *{ağız} is.* Şubat ayı. [DS]

meşe[4], [beşe > meşe] *{ağız} is.* **1.** Büyük aşık; enek. **2.** Bilye. [DS]

meşeci, [meşe-ci] *{ağız} is.* Arıları kovana çekmeye çalışan kimse. [DS]

meşecik, -ği [meşe-cik] *is. bot.* Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen, kuvvet verici ve uyarıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan, sarımsak kokulu, sarı çiçekli, tırmanıcı bir bitki; kurtluca; yer meşesi; yer palamudu; sarımsak otu; su sarımsağı, *(Teucrium scordium).*

meşed, [Ar. şiddet > meşed مشد] *is.* **1.** Kuvvet; güç. **2.** Korse.

meşefe, [? meşefe] *{ağız} is.* **1.** Peştamal; başörtüsü. **2.** Hamam havlusu. [DS]

meşek, -ği [? meşek] *{ağız} is.* Yassı taşla oynanan kaydırak oyunu. [DS]

meşeli, [meşe-li] *is. folk.* Mudurnu çevresinde oynanan bir halk oyunu.

meşelik, -ği [meşe-lik] *is.* **1.** Meşe ağaçlarından oluşmuş orman; meşe ağaçlarının çokça bulunduğu yer; meşe ormanı; meşe korusu. **2.** *{ağız}* Küçük orman. [DS] **3.** *{ağız}* Orman. [DS]

meşemeş, [? meşemeş] *{ağız} is.* Kavga; anlaşmazlık.[DS]

meş'emet, [Ar. meş'emet مشأمت] *(meş-emet) {OsT} is.* Uğursuzluk.

meşere, [Erme. masaray => meşere] *{ağız} is.* Evlek. [DS]

meşes, [Ar. messās => meşes] *{ağız} is.* Üvendire. [DS]

meşfer, [Ar. meşfer مشفر] *{OsT} is. anat.* At, deve gibi hayvanların sarkık dudağı.

meşfu, -u'ı [Ar. şüf'a > meşfū' مشفوع] *(meşfu:) {OsT} sf. huk.* Üzerinde başkası yararına şufa hakkı olan taşınmaz mal; müşterek sınırlı taşınmaz. ◻ **meşfu'ün-bih,** *{OsT} huk. Ortak sınırlı mülk.*

meşgale, [Ar. şuġl > meşġale مشغله] *{OsT} is.* Uğraşılan iş; yapılan iş; iş güç; uğraşı. ◻ **meşgale-i dehr-i bî-direng,** *{OsT} Kararsız dünyanın uğraşısı.*

meşgel, [Far. meşgel مشگل] *{OsT} is.* Yol kesen; harami; haydut; eşkıya.

meşgi, [? meşgi] *{ağız} is.* Yol üstündeki kuyulara konulan küçük bakraç. [DS]

meşginik, -ği [? meşkinik] *{ağız} is.* Eşik. [DS]

meşguf, [Ar. şaġaf >meşġūf/meşġūfe مشغوف / مشغوفه] *(meşgu:f) {OsT} sf.* Birini aşırı derecede seven; tutkun; âşık; kara sevdalı; mecnun.

meşgufane, [Ar. meşgūf + Far. -āne مشغوفانه] *(meşgu:fa:ne) {OsT} zf.* Tutkuncasına; âşıkça; mecnuncasına.

meşgul, -lü [Ar. şuġl > meşġūl مشغول] *(meşgu:l) {OsT} sf.* **1.** İş görmekte olan; bir şeyle uğraşan. **2.** Boş zamanı bulunmayacak kadar bir işle ilgilenen; ilgili; ilgilenen. **3.** Düşünceye dalmış; dalgın. **4.** Başkası tarafından işgal edilmiş; tutulmuş; o an kullanılmakta olan. **5.** (Telefon vb. için) dolu olan; çalışır, kullanılır durumda olan; dolu. ◻ **meşgul çalmak,** *(Telefon için) aranan numaradaki abonenin görüşmekte olduğunu belirten özel telefon sesi.*‖ **meşgul etmek,** *Birinin zamanını almak; uğraştırmak; dikkatini dağıtmak; oyalamak.*‖ **meşgul olmak,** *Zamanını harcamak; uğraşmak; oyalanmak; ilgilenmek.*

meşguliyet, [Ar. meşġūl > meşġūliyyet مشغوليت] *(meşgu:liyet) {OsT} is.* **1.** Meşgul olma durumu. **2.** Zaman ve etkinliğin harcandığı şey; çalışma; uğraşılan şey; uğraşma; iş; güç; uğraş.

meşhed, [Ar. şehādet > meşhed مشهد] *{OsT} is.* → meşhet.

meşher, [Ar. şöhret > meşher مشهر] *{OsT} is.* Sergi; teşhir yeri.

meşhet, -di [Ar. şehādet > meşhed مشهد] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin şehit düştüğü yer. **2.** Bir şehidin gömüldüğü yer.

meşhud, [Ar. şuhūd > meşhūd مشهود] *(meşhu:d) {OsT} sf.* → meşhut.

meşhudat, [Ar. meşhūd > meşhūdāt مشهودات] *(meşhu:da:t) {OsT} is.* Gözle görülenler; tanık olunan şeyler.

meşhum, [Ar. şehāmet > meşhūm مشهوم] *(meşhu:m) {OsT} sf.* **1.** Cesaret sahibi; cesur. **2.** (At için) çevik; oynak. **3.** Dehşete düşüren; korkutan.

meşhun, [Ar. şaḥn > meşḥūn مشهون] *(meşhu:n) {OsT} sf.* Doldurulmuş; dolu.

meşhur, [Ar. şöhret >meşhūr/meşhūre مشهور /مشهوره] *(meşhu:r) {OsT} sf.* **1.** Herkes tarafından bilinen, tanınan; şöhret sahibi; ünlü; angın. **2.** *is.* Tanınmış kimse; ünlü. ◻ **meşhur olmak,** *Herkes tarafından tanınır, bilinir olmak; ün kazanmak; ün almak; ünlenmek; şöhret kazanmak.*

meşhurat, [Ar. meşhūr > meşhūrāt مشهورات] *(meşhu:ra:t) {OsT} is.* Herkesçe bilinen ve doğru sayılan şeyler.

meşhurluk, -ğu [meşhur-luk] *is.* Meşhur olma durumu; ünlülük; tanınmışlık.

meşhut, -du [Ar. şuhūd > meşhūd مشهود] *(meşhu:d) {OsT} sf.* Gözle görülmüş; tanık olunmuş; görülmüş. ◻ **meşhut cürüm hâlinde yakalanma,** *Suçu işlerken yakalanma; suçüstü yakalanma.*‖ **meşhut suç,** *Görülen; şahit olunan suç; suçüstü.*‖ **meşhut suçlar mahkemesi,** *İşleyenin, suçüstü yakalandığı durumlarda duruşması yapılan mahkeme; suçüstü mahkemesi.*

meşib, [Ar. şeyb > meşīb مشيت] *(meşi:b) {OsT} is.* Saçı sakalı ağarma; yaşlanma; ihtiyarlama.

meşiç, [? maşıç / meşiç] *{eT} is.* İyi cins kara üzüm. [DLT] ◻ **meşiç üzüm,** *{eT} Kara üzüm.* [DLT]

meşid, [Ar. şeyd > meşīd مشيد] *(meşi:d) {OsT} is.* Harç kullanılarak yapılmış bina.

meşihat, [Ar. şeyḫ > meşīḫāt مشيخت] *(meşi:ha:t) {OsT} is.* **1.** Şeyhlik. **2.** Şeyhülislamın makamı. **3.** Şeyhülislamlık. ◻ **meşîhât-i islâmiye,** *{OsT} Şeyhülislamlık makamı.*‖ **meşîhât-penāh,** *{OsT} Şeyhülislam.*

meşik[1]**, -ği** [? meşik] *{ağız} is.* Ezilerek küçük parçalara ayrılmış peynir. [DS]

meşik[2]**, -ği** [Rus. meşók => meşik] *{ağız} is.* İçine tahıl konulan çuval. [DS]

meşime, [Ar. meşīme مشيمه] *(meşi:me) {OsT} is.* **1.** Döl yatağı. **2.** Son; plasenta. **3.** *gnşl.* Bir şeyin doğduğu yer. **4.** *bot.* Çiçekte yumurtacıkların, yumurtalığa yapışık bulundukları doku. ◻ **meşîme-i dehā,** *{OsT} Dehanın doğduğu yer.*‖ **meşîme-i dünyā,** *{OsT} Gökyüzü.*

meşimî, [Ar. meşīmī مشيمى] *(meşi:mi:) {OsT} is. zool.* Eteneliler.

meşin, [Far. mīşīn / mēşīn ميشين] *{OsT} is.* **1.** Ayakkabı astarı yapımında, ciltçilikte, marokencilikte, saraçlıkta kullanılan ve bitkisel sepileme ile hazırlanmış koyun derisi. **2.** *sf.* Meşinden yapılmış olan. ◻ **meşin gibi,** *(İnsan derisi için) esmerleşmiş ve sertleşmiş.*‖ **meşin suratlı,** *(Kişi için) utanmaz ve onursuz.*‖ **meşin yuvarlak,** *Futbol topu.*

meşinci, [meşin-ci] *is.* Meşin yapımında ustalaşmış deri işçisi.

meşinli, [meşin-li] *sf.* Meşinle kaplanmış; meşin ile donanmış olan.

meşiyet, [Ar. meşiyyet مشيت] *{OsT} is.* **1.** İrade; isteme; istek; arzu. **2.** Yürüyüş. ◻ **meşiyyet-i ilāhiye,** *{OsT} Allah'ın iradesi.*

meşk[1]**, -kı** [Ar. meşḳ مشق] *{OsT} is.* **1.** Bir öğretmenin, alıştırma yaptırmak amacıyla öğrencilerine verdiği resim, yazı vb. şeyler. **2.** Bir şeyi öğrenebilmek için yapılan el alıştırmaları; alıştırma. ◻ **meşk almak,** *Ders almak.*‖ **meşk etmek,** *1. Ders almak; öğrenim görmek. 2. Bir şeyi öğrenmek veya ona alışmak için alıştırma yapmak, çalışmak.*‖ **meşk-i tuğra,** *{OsT} Tuğra çekmesini öğrenme alıştırmaları.*‖ **meşk tahtası,** *tasvf. Yazı yazmayı öğrenecek dervişlerin üzerinde yazı çalıştıkları tahta.*‖ **meşk vermek,** *Ders vermek.*

meşk[2]**, -ki** [Far. meşk مشك] *{OsT} is.* Meşinden yapılmış su kabı; kırba.

meşkçe, [Far. meşk-çe مشكچه] *{OsT} is.* Küçük su tulumu.

meşkder, [Far. meşk-der مشكدر] *{OsT} is.* Su tulumlarını delen küçük bir böcek.

meşkhane, [Ar. meşḳ + Far. -ḫāne مشقخانه] *(meşkha:ne) {OsT} is.* **1.** Meşk çalışmalarının yapıldığı yer; öğretim yeri. **2.** *müz.* Eski tekkelerde müzik eğitimi verilen yere verilen ad.

meşkinik, -ği [? meşkin-lik > meşkinik / meşginik] *{ağız} is.* **1.** Eşik. **2.** → meşkinlik. [DS]

meşkinlik, -ği [meşkin-lik] *{ağız} is.* Büyük sofaların önündeki aralık; sahanlık. [DS]

meşkuk, [Ar. şaḳḳ > meşḳūḳ مشقوق] *(meşku:k) {OsT} is.* Yarılmış olan; yarık.

meşkûk, [Ar. şekk > meşkūk مشكوك] *(meşkû:k) {OsT} sf.* Şüphe uyandıran; şüpheli. ◻ **meşkûkü'l-ahvāl,** *{OsT} Ne olduğu, kim olduğu belli olmayan.*

meşkûkât, [Ar. meşkūk > meşkūkāt مشكوكات] *(meşkû:ka:t) {OsT} is.* Şüpheli şeyler.

meşkûkiyet, [Ar. meşkūkiyyet مشكوكيت] *(meşkû:kiyet) {OsT} is.* Şüpheli olma durumu; şüphelilik.

meşkûl, -li [Ar. şikāl > meşkūl مشكول] *(meşkû:l) {OsT} sf.* **1.** (At için) üç ayağı bileklerine kadar beyaz olan at. **2.** Topal. **3.** Ayağı bağlı olan.

meşkûr, [Ar. şükr >meşkūr / meşkūre مشكور / مشكوره] *(meşkû:r) {OsT} sf.* **1.** Teşekkür etmeye değer bulunan; teşekkür edilecek nitelikte olan. **2.** Beğenilmiş; övülmüş; takdir edilmiş; makbul.

meşküv, -vvü [Ar. meşkūvv مشكو] *{OsT} sf.* Kendisinden şikâyet olunan.

meşlah, [Ar. meşlaḥ مشلح] *{OsT} is.* **1.** Dörtgen biçimde kesilmiş, kol yerleri yarık, bol dikilmiş bir kadın üst giysisi; maşlah. **2.** Varlıklı Suriye Araplarının giydiği deve tüyü ve ipekten yapılma yünlü harmani.

meşme, [? meşme / meş-mel] *{ağız} is.* Bir tür aşık oyunu. [DS]

meşmel, [? meşmel] *{ağız} is.* → meşme. [DS]

meşmela, [? meşmela] *{ağız} is. zool.* Kertenkele. [DS]

meşmelet, [? meşmelet] *{ağız} sf.* Yaramaz. [DS]

meşmeş, [? meşmeş] *{ağız} is.* Kadın yaradılışlı erkek. [DS]

meşmeş, [? meşmeş] *{ağız} sf.* (Meyve veya yiyecek için) tadı bozulmuş; yumuşamış. [DS]

meşmul, -lü [Ar. şümūl > meşmūl مشمول] *(meşmu:l) {OsT} sf.* **1.** Etrafı çevrilmiş; kaplam içine alınmış; şümullenmiş. **2.** Bir şeyin içinde bulunan.

meşmulat, [Ar. meşmūl > meşmūlāt مشمولات] *(meşmu:la:t) {OsT} is.* **1.** Etrafı çevrilmiş şeyler; kaplanmış olanlar. **2.** Bir şeyin içinde bulunanlar.

meşmule, [Ar. meşmūle مشموله] *(meşmu:le) {OsT} is.* Şarap.

meşmum, [Ar. şemm > meşmūm مشموم] *(meşmu:m)*

{OsT} sf. **1.** Koklanmış. **2.** *is.* Misk veya ıtır gibi güzel kokan şey.

meşmumat, [Ar. meşmūm > meşmūmāt مشمومات] *(meşmu:ma:t) {OsT} is.* **1.** Koklanmış şeyler. **2.** Misk ve ıtır gibi güzel kokulu şeyler.

meşne, [Far. mēşīna *(yapağı)* => meşne] *{ağız} is.* Koyun.[DS]

meşra, -ı [Ar. meşraʿ مشرع] *(meşra:) {OsT} is.* **1.** Patika; yol. **2.** Su oluğu; kanal.

meşreb, [Ar. şürb > meşreb *(içme yeri)* مشرب] *{OsT} is.* → meşrep.

meşrebe[1]**,** [Ar. şürb > mişrebe / meşrebe مشربه] *{OsT} is.* Maşrapa.

meşrebe[2]**,** [Ar. meşreb => meşrebe] *{ağız} is.* Görgü; eğitim. [DS]

meşrebiye, [Ar. meşreb > meşrebiyye مشربيه] *{OsT} is.* Çıkıntılı pencere kafesi.

meşrep, -bi [Ar. şürb > meşreb *(içme yeri)* مشرب] *{OsT} is.* **1.** İçecek yer. **2.** Yaradılış; davranış biçimi; huy; karakter.

meşru, -u'ı [Ar. şerʿ > meşrūʿ / meşrūʿa مشروع / مشروعه] *(meşru:) {OsT} sf.* **1.** Yasaların ve hukukun gerekli kıldığı nitelikleri taşıyan. **2.** Yasayla gerçekleşen. **3.** Evlilik bağlarıyla birleşmiş kişiler ve çocuklar. **4.** Akla, adalete, hakka dayalı. **5.** Şeriata uygun; şeriatça izin verilen. **meşrû müdâfaa,** *huk. Bir kimsenin kendisine yönelmiş haksız bir saldırıyı gidermek amacıyla anında şiddet kullanarak yaptığı haklı savunma; müdafaa-yı meşrua; haklı savunma.*

meşru'a, -a'ı [Ar. meşrūʿ > meşrūʿa مشروعه] *(meşru:a) {OsT} is.* **1.** Şeriata uygun. **2.** Yasaya ve hukuka uygun olan. **3.** Doğru, haklı ve yerinde.

meşru'at, [Ar. meşrūʿ > meşrūʿāt مشروعات] *(meşru:a:t) {OsT} is.* **1.** Yasaya uygun ve doğru şeyler. **2.** Şeriatla ilgili şeyler.

meşrub, [Ar. meşrūb مشروب] *(meşru:b) {OsT} sf.* **1.** İçilmiş. **2.** *is.* İlaç veya şurup olarak içilen şeyler; içecek.

meşrubat, [Ar. meşrūb > meşrūbāt مشروبات] *(meşru:ba:t) {OsT} is.* Alkolsüz ve soğuk olarak içilecek şeyler; içecekler. **meşrubât-ı küüliye,** *{OsT} Alkollü içecekler; müskirat.*|| **meşrübât-ı müskire,** *{OsT} Alkollü içecekler.*

meşrubatçı, [meşrubat-çı] *(meşru:batçı) is.* Meşrubat yapan veya satan kimse.

meşruh, [Ar. şerḥ >meşrūḥ / meşrūḥa مشروح / مشروحه] *(meşru:h) {OsT} sf.* **1.** Açılmış; açıklanmış; şerh olunmuş. **2.** Uzun uzadıya anlatılan.

meşruhat, [Ar. meşrūḥ > meşrūḥāt مشروحات] *(meşru:ha:t) {OsT} is.* Bir konunun açıklanması için yazılmış yazılar; açıklayıcı bilgiler; açıklamalar; şerhler.

meşruiyet, [Ar. meşrūʿ > meşrūʿiyyet مشروعيت] *(meşru:iyet) {OsT} is.* **1.** Meşru olma durumu; yasallık; geçerli olma durumu; geçerlilik. **2.** *siy.* Bir devletin ya da siyasal sistemin haklılık kazanma süreci veya biçimi. **meşruiyet bunalımı,** *siy. Siyasi otoritenin yetkilerini kullanma ve görevini yerine getirmede aciz kalması.*

meşrulaşma, [meşru-la-ş-ma] *is.* Meşrulaşmak eylemi.

meşrulaşmak, [meşru-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Meşru duruma gelmek; yasallaşmak.

meşrulaştırma, [meşru-la-ş-tır-ma] *is.* Meşrulaştırmak eylemi.

meşrulaştırmak, [meşru-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Meşru duruma getirmek; yasallaştırmak.

meşrum, [Ar. meşrūm مشروم] *(meşru:m) {OsT} is.* Yarılmış.

meşrut, [Ar. şarṭ > meşrūṭ / meşrūṭa مشروط / مشروطه] *(meşru:t) {OsT} sf.* **1.** Şarta bağlı; şart koşulmuş; koşullu. **2.** Bir şeyle ilgili; bağlantısı olan; bağlantılı. **meşrûtün-leh,** *{OsT} huk. Bağışlayan tarafından vakıf yararına kullanılması şart koşulmuş olan kişi veya kurum.*

meşruta, [Ar. şarṭ > meşrūṭ > meşrūṭa مشروطه] *(meşru:ta) {OsT} is. huk.* **1.** Satılmamak koşuluyla mirasçılara, bir kimseye veya kuruma bırakılmış taşınmaz mal. **2.** Eskiden, cami, hastahane, hayır kurumu gibi yerlerde çalışanların oturmaları için yapılmış binalar; lojman; meşruta odaları.

meşruten, [Ar. meşrūṭ > meşrūṭen مشروطاً] *(meşru:'ten) {OsT} zf.* Şarta bağlı olarak; koşullu olarak. **meşruten tahliye,** *{OsT} huk. İyi hâl gösteren bir mahkûmun, özgürlüğü bağlayıcı cezasının bir kısmını belirlenen şartlara uymadığı takdirde yeniden tutuklanması şartıyla serbest bırakılması.*

meşrutî, [Ar. meşrūṭ > meşrūṭī مشروطی] *(meşru:ti:, t kalın söylenir.) {OsT} sf.* **1.** Meşrutiyetle ilgili olan. **2.** Hükümdar başkanlığındaki parlamento yönetimi. **meşrutî hükümdarlık,** *Siyasi iktidarın kullanılmasının, hukukî bakımdan hükümdarla birlikte seçimle kurulmuş meclislere de ait olduğu kabul edilen devlet şekli.*|| **meşrutî hükûmet,** *Hükümdar başkanlığında olan ve anayasaya dayanan hükûmet.*|| **meşrutî krallık,** *Meşrutiyetle yönetilen krallık.*

meşrutiyet, [Ar. meşrūṭī > meşrūṭiyyet مشروطيت] *(meşru:tiyet) {OsT} is.* **1.** Şartlı monarşi. **2.** Yürütme görevinin başında hükümdar bulunan bir hükümet, yasama yetkisini seçimle gelen bir meclisin kullandığı yönetim biçimi. **3.** İmparatorluk döne-

minde 1876 anayasası ile kabul edilen ve 1918 yılına kadar süren meşrutiyetle yönetilen dönemlere verilen ad.

meşşaiyun, [Ar. meşşā'ī > meşşāiyyün مشائيون] *(meşşa:iyu:n) {OsT} is. fel.* Gezinimcilik.

meşşata, [Ar. meşşāta مشاطه] *(meşşa:ta) {OsT} is.* Gelinin saçını, tuvaletini yapan; gelini süsleyen kadın.

meşta[1]**,** [Ar. şitā *(kış)* > meştā / meştāt مشتى / مشتات] *(meşta:) {OsT} is.* **1.** Kışın oturulan yer; kışlak. **2.** Kışla.

meşta[2]**,** [Ar. meştā مشتى] *(meşta:) {OsT} is.* **1.** Kerpiçten yapılan toprak ev. **2.** Cezayir ve Tunus'ta kulübelerden oluşan küçük köy.

meştat, [Ar. meştā / meştāt مشتات] *(meşta:) {OsT} is.* → meşta[1].

meştele, [? meştele] *{ağız} is.* Fidanlık; fidelik. [DS]

meştiyat, [Ar. meştā > meştiyāt مشتيات] *(meştiya:t) {OsT} is.* Kışlak.

meştum, [Ar. şetm *(sövme)* > meştūm مشتوم] *(meştu:m) {OsT} sf.* Sövülmüş.

meş'um, [Ar. şe'āmet > meş'üm / meş'üme مشئوم] *(meş-u:m) {OsT} sf.* Uğursuz; kötü; menhus.

meşum, [Ar. meşüm مشوم] *(meşu:m) {OsT} is.* **1.** Vücudu benekli adam. **2.** *sf.* Uğursuz; meş'um.

meş'un, [Ar. meş'ün مشعون] *(meş-u:n) {OsT} sf.* (Saç için) dağınık.

meş'ur, [Ar. şu'ür > meş'ür مشعور] *(meş-u:r) {OsT} sf.* **1.** Bilinçlenmiş. **2.** Bilinç alanına çıkmış olan.

meş'urat, [Ar. şu'ür > meş'ür > meş'ürāt مشعورات] *(meş-u:ra:t) {OsT} is.* Bilinç alanına çıkmış olan şeyler.

meşügü, [? meşügü] *{ağız} is.* Ufak parça. [DS]

meşük[1]**, -ğü** [Rus. meşók => meşük / meşik] *{ağız} is.* İçine tahıl konulan çuval. [DS]

meşük[2]**, -ğü** [? meşük] *{ağız} is.* Kuru çökelek. [DS]

meşük[3]**, -ğü** [? meşük] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

meşveret, [Ar. şürā > meşveret مشورت] *{OsT} is.* **1.** Bir konu hakkında birinin görüşünü alma; danışma. **2.** İlgili birkaç kişinin bir konuda yaptığı toplantı; görüş alış verişi. **3.** *huk.* Hükümdar veya halifenin, devlet işlerini yürütürken bir kurula danışması. ◻ **meşveret etmek,** *Karşılıklı konuşmak; danışmak; görüş alış verişinde bulunmak.*

meşy, [Ar. meşy مشى] *{OsT} is.* **1.** Yürüme. **2.** Yürütme. ◻ **meşy-i askerî,** *{OsT} Askerî yürüyüş.*

meşyen, [Ar. meşy > meşyen مشياً] *(me'şyen) {OsT} zf.* Yürüyerek; yaya olarak.

meşyum, [Ar. meşyüm مشيوم] *(meşyu:m) {OsT} sf.* (Kişi için) benli; beni olan.

met[1]**, -ddi** [Ar. medd مد] *{OsT} is.* **1.** Uzatma; uzatılma; yayılma. **2.** *coğ.* Ayın çekim gücü ile deniz suyunun kabarması; gel. **3.** *dbl.* Arapça'da bir harfin gereğinden fazla uzatılarak söylenmesi. **4.** *huk.* Eskiden, mahkemelerde kadı vekillerinin görev sürelerinin uzatılması işlemi. ◻ **met limanı,** *Yalnızca sular yükseldiği zaman kullanılabilen liman.*

met[2]**,** [Erme. mēt => met مت] *{ağız} is.* **1.** *{eAT}* Çelik çomak oyununda çomak ile vurmak suretiyle kullanılan 10-15 cm. uzunluğundaki küçük değnek; çelik. **2.** Çelik çomak oyunu. **3.** Hayvanları yakalamak için kullanılan kapanların içindeki değnek. **4.** Bilye oyunu için kazılan küçük çukur. [DS] ◻ **met değneği,** *{ağız} Çelik çomak oyununda kullanılan 15-20 cm. boyunda değnek parçası; çelik.*|| [DS]|| **met değnek,** *{ağız} Çelik çomak oyunu.* [DS]

meta-, [Yun. meta *(ile, sonra)*] *ön ek.* Latin kökenli terimlere eklenerek "*sonra; ötesi*" anlamları katan ön ek. *metafizik, metamorf.*

meta[1]**,** [Ar. metā متى] *(meta:) {OsT} is. fel.* Bağıl gerçekleşme.

meta[2]**, -a'ı** [Ar. metā' متاع] *(meta:) {OsT} is.* **1.** Mal. **2.** Elde bulunan paraya çevrilebilir her türlü eşya veya para; sermaye; varlık. **3.** Evde kullanılan eşyaların genel adı. **4.** *tic.* Satım ve değişim için üretilen her türlü mal. ◻ **metā'ı-cān,** *{OsT} Can malı.*|| **metā'-ı derd ü belā,** *{OsT} Dert ve bela yükü.*|| **metā'-ı ma'rüf,** *{OsT} Bir erkeğin boşadığı eşine verdiği nafaka.*|| **metā'-ı sakîl,** *{OsT} Ağır mallar.*|| **metā'ü'l-gurûr,** *{OsT} 1. Gurur; kibir. 2. mecaz. Bir bâkirenin gerdek gecesi kirlenen bezi.*

met'abe, [Ar. met'abe متعبه] *(met-abe) {OsT} is.* Yorgunluk; işin verdiği sıkıntı; meşakkat.

metabi, -i'ı [Ar. matba'a > metābi' مطابع] *(meta:bi:) {OsT} is.* Matbaalar; basım evleri. ◻ **metābi'-i müstakîme,** *gök b. Bahar açısı.*

metabih, Ar. maṭbaḥ > meṭābiḥ مطابخ] *(meta:bih, h kalın söylenir) {OsT} is.* Mutfaklar.

metabolit, -di [Fr. métabolite] *is. is.* **1.** Bir kimyasal organik maddenin hücre, doku veya kan içinde değişime uğramasıyla ortaya çıkan ürün. **2.** Bir yiyecek maddesinin sindirimi ile ortaya çıkan özümlenebilir basit madde.

metabolizma, [Yun. metaballein *(değiştirmek)* > Fr. métabolisme] *is. biy.* Canlılarda hareket ve enerjiyi sağlamak için hücre ve organizmanın yapım *(anabolizma)* ve yıkım *(katabolizma)* sırasında gerçekleştirdiği sürekli ve karmaşık madde-enerji dönüşüm işlemlerinin tümü.

metaborat, [Fr. métaborate] *is. kim.* Metaborik asidin tuzu.

metaborik, -ği [Fr. métaborique] *sf. kim.* Borat anhidritinden türemiş olan; HBO_2 formülünde olan.

metafaz, [Fr. métaphase] *is. biy.* Mitoz bölünmede, mitozun ikinci evresi olan kromozomların ekvator düzleminde toplandıkları evre; ardıl evre.

metafizik, -ği [Yun. meta ta physica *(fizikten sonra)* > Lât. metaphysica > Fr. métaphsique] *is.* **1.** Doğa ötesi; fizik ötesi. **2.** *fel.* Düşüncenin ve varlığın mutlak bilgisini amaçlayan bütünsel düşünüm. **3.** *gnşl.* Genel ve soyut teori; felsefe. **4.** *sf.* Duyular yoluyla kavranan âlemin ötesi ile ilgili olan. **5.** Metafiziği ele alan.

metafizikçi, [metafizik-çi] *is.* Metafizik ile uğraşan; metafizik uzmanı.

metafizikçilik, -ği [metafizik-çi-lik] *is.* Metafizikçinin işi veya mesleği.

metafoni, [Yun. meta + phone *(ses)* > Fr. métaphoni] *is. dbl.* Komşu ses birimin etkisiyle bir ünlünün tınısında meydana gelen değişme.

metafor, [Fr. métaphore] *is.* Ödünçleme; istiare.

metafora, [İt. mattafuore / Yun.mataphore] *(meta'for) is. dnz.* Sandal ve filikaları asmaya yarayan bordadan dışarı doğru uzatılan dikmeler; matafora.

metafosfat, [Fr. métaphosphate] *is.* Metafosforik asidin tuzu.

metafosforik, -ği [Fr. métaphosphorique] *sf.* (Asit için) formülü HPO_3 olan.

metagenez, [Fr. métagenèse] *is.* Ardışık olarak sırayla eşeyli ve eşeysiz üreme şeklinde döl verme.

metagenezik, -ği [Fr. métagénésique] *sf.* Döllenmeden sonra oluşan.

metagram, [Fr. métagramme] *is.* Kelime içinde tek bir harfin değiştirilmesi ile ortaya çıkan çok cevaplı bilmece.

metakromatizma, [Fr. métachromatisme] *is. biy.* Yaşlılık veya hastalık sebebiyle deri, kıl ve tüylerde meydana gelen değişikliklerin tümü.

metal, -li [Lat. metallum / Yun. metallon > Fr. métal] *is.* **1.** Kolay işlenebilme, kendine özel bir parlaklık, ısı ve elektriği iyi iletme gibi özellikleri bulunan kimyasal elementlerin genel adı; maden. **2.** *matb.* Dizgi makinelerinde, satır oluşturmak için eritilerek kullanılan antimon ve kurşun alaşımına verilen ad. **3.** *sf.* Bu maddeden yapılmış olan; madenî. ◻ **metal bilimi,** *Genellikle elementleri, özellikle metalleri saf olarak elde etmeyi ve bunların işleme tekniğini belirleyen kimya endüstrisi kolu; metalürji.*

metali, -i [Ar. maṭlaʿ > meṭāliʿ مطالع] *(meta:li:) {OsT} is.* **1.** Doğacak yerler. **2.** Kaside ve gazellerdeki ilk beyitler. ◻ **metāli-i müstakîme,** *{OsT} Bahar açısı; açılım.*

metalib, [Ar. maṭlab > meṭālib مطالب] *(meta:lib) {OsT} is.* İstenilen şeyler; istekler; talepler. ◻ **metālib-i istikbāl,** *{OsT} Gelecekte gerçekleşmesi düşünülen istekler.*

metalik, -ği [Fr. métallique] *sf.* **1.** Metalden yapılmış olan; madenden yapılmış. **2.** Metal ile ilgili; maden ile ilgili; madensel.

metalist, [Fr. métalliste] *sf. ekon.* (Teori için) paranın değerini sürüm araçlarının içinde bulunan madenin değeriyle açıklayan; nominalist.

metalizasyon, [Fr. métallisation] *is.* Metal ile kaplama tekniği.

metalleme, [metal-le-me] *is.* Bir metal atomunu bir alkil köküne bağlama tepkimesi.

metalograf, [Fr. métallographe] *is.* Madenler ile maden alaşımlarının özelliklerini inceleyen uzman.

metalografi, [Fr. métallographie] *is.* Maden, maden alaşımı ve filizlerin yüzey, kesit, billurlaşma gibi fiziksel özelliklerini inceleyerek çözümünü yapan bilim dalı.

metaloit, -di [Fr. Fr. métalloide] *sf.* Metalsi.

metaloprotein, [Fr. métalloprotéine] *is.* Metalli birleşiklerle bir arada bulunan protein.

metalprotein, [Fr. métal-protéine] *is.* Bakır, demir, manganez gibi ağır bir metal ile bir proteinin birleşiminden meydana gelen enzim.

metalsi, [metal-si] *sf.* **1.** Metal gibi; metal özelliğinde. **2.** *kim.* Metallerin fiziksel, ametallerin kimyasal özelliklerini taşıyan element; madensi; metaloit.

metalürji, [Lat. métallurgia >Fr. métallurgie] *is.* Metallerin cevherlerinden ayrılarak elde edilmesi, kullanım için hazırlanması ve işlenmesi için uygulanan teknik ve işlemlerin tümü; maden bilimi; metal bilimi.

metalürjik, -ği [Fr. métllurgiuqe] *sf.* Metalürji ile ilgili; maden bilimsel.

metameli, [netāmeli > metameli] *{ağız} sf.* (Kişi için) elinden sık sık kaza çıkan; uğursuz. [DS]

metamer, [Fr. métamère] *is. biy.* Baştan kuyruğa kadar sırt boyunca, orta deriden muntazam bölünerek iskelet ve kasların ilk taslağını meydana getiren embriyon parçası.

metamorfik, -ği [Fr. métamorphique] *sf.* Başkalaşıma uğramış olan; başkalaşmış; başkalaşık.

metamorfizm, [Fr. métamorphisme] *is. jeol.* **1.** Kayaçlarda iç etkiler sonucu meydana gelen fiziksel ve kimyasal değişim; başkalaşım. **2.** *biy.* Bir dokunun temel maddelerinde beliren durum değişikliği; başkalaşım.

metamorfoz, [Fr. métamorphose] *is.* **1.** Bir varlığın başka bir varlığa dönüşmesi. **2.** Bir kimsenin halinde görülen tam değişiklik. **3.** Bir eşyanın biçiminde ve görünüşünde meydana gelen değişme; istihale; başkalaşma. **4.** Bir canlının yumurtadan çıktıktan sonra şekil değiştirmesi ve normal gelişiminin bir evresine ulaşması; başkalaşma.

metan, [Fr. méthane] *is. kim.* Karbon ile hidrojenin 1000°C civarında tersinir tepkime ile birleşmesinden meydana gelen, 0.55 g/cm^3 yoğunluğunda, -

164°C'de yoğunlaşan, hafif kokulu, havada dumansız bir alevle yanan, sanayide ve ısıtma işlerinde kullanılan CH_4 formülündeki doymuş hidrokarbonların ilk üyesi; bataklık gazı; formen.

metanet, [Ar. metānet متانت] *(meta:net) {OsT} is.* Zor koşullara, acıya ve üzüntüye katlanabilme; metin olma; dayanma gücü; dayanıklılık; sağlamlık. 🗗 **metānet-i kalbiye,** *{OsT} Kalp sağlamlığı.*

metanetli, [metanet-li] *(meta:netli) sf.* Metin; dayanıklı; sağlam.

metanetsiz, [metanet-siz] *(meta:netsiz) sf.* Kötü ve zor koşullarda kendine hakim olamayan; metin olmayan; dayanıksız.

metanetsizlik, -ği [metanet-siz-lik] *(meta:netsizlik)is.* Kötü ve zor koşullarda kendine hakim olamama durumu; dayanıksızlık.

metanlaştırma, [metan-la-ş-tır-ma] *is.* Tepkime ile metan meydana getirme işlemi.

metanol, -lü [Fr. méthanol] *is. kim.* Metil alkol.

metapsişik, -ği [Yun. meta *(ötesi)* + psikhe *(ruh)* > Fr. métapsychique] *sf.* **1.** (Psikolojik olaylar için) normal dışı; ruh ötesi. **2.** Normal psikolojinin sınırlarını aşan psikolojik olay ve durumlarla ilgili.

metarık, -ğı [Ar. mıṭraḳ > mıṭraḳa > meṭārıḳ مطارق] *(meta:rık) {OsT} is.* **1.** Demirci çekiçleri; balyozlar. **2.** Değnekler; sopalar. **3.** Mızraklar.

metasilisik, -ği [Fr. métasilicique] *sf.* (Asit için) serbest hâlde bulunmayan ancak metasilikat denilen tuzu ile tanınan, silisten türeyen ve formülü H_2SiO_3 olan.

metastatik, -ği [Fr. métastatique] *sf.* **1.** Bir metastazdan ileri gelen. **2.** Metastaz doğasında olan.

metastaz, [Yun. metastasis *(yer değiştirme)* > Fr. métastase] *is.* Vücudun herhangi bir dokusunda meydana gelen bir patolojik marazın başka bir zamanda başka bir organ veya dokuda benzer şekilde, aşılanmışçasına ortaya çıkması; sıçrama; göçüm.

metatez, [Lat. metathesis / Yun, metathesis *(yer değiştirtme)* > Fr. métathèse] *is.* **1.** Akıl yürütmede, bir yargıdaki terimlerin yerlerinin değiştirilmesi. **2.** *dbl.* Kelime içinde birbirini izleyen seslerin yer değiştirmesi olayı; göçüşme; yer değiştirme.

metavi, [Ar. mıṭvā > meṭāvī مطاوى] *(meta:vi:) {OsT} is.* Aşırı saygılılar; çok itaatliler.

metazori, [Yun. mèto + Far. zōr / Yun. mèto *dẕ*orī] *zf. argo.* Zorla; zoraki.

metbu, -u'ı [Ar. teba' >metbū'/metbū'a متبوع / متبوعه] *(metbu:) {OsT} sf.* Kendisine uyulan; tabi olunan; uyruk olunan. 🗗 **metbu'-i müfahhām,** *{OsT} Hükümdar.*|| **metbu'-i şer'î,** *{OsT} Uyulan şeriat yasaları.*

metbu'iyet, [Ar. matbü' > metbū'iyyet متبوعيت] *(metbu:iyet) {OsT} is.* Kendisine tabi olunan kimsenin durumu; uyrukluk; tâbiiyet; bağlılık.

mete, [? mete] *{ağız} is.* Topraktan yapılmış emzikli testi; toprak ibrik. [DS]

metek, -ği [? metek] *{ağız} is.* Dişi manda. [DS]

metel[1]**,** [Ar. meṣel => masal / metel] *is.* **1.** Hikâye; masal; öykü. **2.** Masalların giriş bölümündeki tekerleme. **3.** Atasözü. **4.** Şiir; mersiye. **5.** Şarkı; mâni. **6.** *{ağız}* Bilmece. [DS]

metel[2]**,** [Yun. mitil / metel] *{ağız} is.* Şilte. [DS]

metelik[1]**, -ği** [Yun. metallikhos / Fr. metallique] *is.* **1.** Eskiden kullanılmış olan on para değerindeki madenî para. **2.** *mecaz.* Çok az bir para. 🗗 **meteliğe kurşun atmak,** *Parasız kalmak; çok büyük maddî sıkıntı içinde bulunmak.*|| **meteliği olmamak,** *Hiç parası olmamak.*|| **metelik darı,** *{ağız} İri mısır tanesi.* [DS]|| **metelik etmemek,** *1. (Kişi için) toplum için önem verilen değerlerin hiç birine sahip olmamak; değersiz olmak. 2. (Mal, eşya vb. için) önemsiz olmak; para etmemek; değeri olmamak.*|| **metelik kâğıdı,** *{ağız} Nüfus cüzdanı.* [DS]|| **metelik vermemek,** *Aldırış etmemek; önem vermemek; önemsememek; değersiz bulmak.*

metelik[2]**, -ği** [? metelik] *{ağız} is.* Yemeniye benzer bir tür ayakkabı. [DS]

meteliksiz, [metelik-siz] *sf.* Hiç parası olmayan; züğürt.

meteliksizlik, -ği [metelik-siz-lik] *is.* Parasızlık; züğürtlük.

metellemek, [metel[1]-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Öykü okumak. [DS]

meteor, [Yun. metoros *(havada bulunan)* > Fr. météore] *is.* **1.** Havada meydana gelen olay; hava yuvarı içinde oluşan sıcaklık değişimleri, rüzgâr, yağmur veya nemlilik gibi olayların tümüne verilen ad. **2.** Dünyanın çekimi ile uzaydan gelip hava yuvarına girdiği anda sürtünme yüzünden doğan ısı etkisiyle gaz hâline dönüşerek parlayan katı bir uzay cismi; akan yıldız. 🗗 **meteor taşı,** *Gezegenler arasında hareket eden, gaz durumuna geçemeden yeryüzüne ulaşan katı cisim; gök taşı; meteorit.*

meteorik, -ği [Fr. météorique] *sf.* Hava yuvarından kaynaklanan; hava yuvarı ile ilgili.

meteorit, [Fr. météore > météorite] *is.* Gezegenler arasında hareket eden, gaz durumuna geçemeden yeryüzüne ulaşan katı cisim; gök taşı; meteor taşı.

meteorolog, -ğu [Fr. météorologue] *is.* Meteoroloji uzmanı.

meteoroloji, [Fr. météorologie] *is.* Hava yuvarı içinde oluşan sıcaklık değişmelerini, rüzgâr, yağmur, dolu gibi hava olaylarını inceleyen fizik dalı; hava bilgisi. 🗗 **meteoroloji astrolojisi,** *Yıldızların, gezegenlerin durum ve hareketlerine bağlı olarak hava olaylarını tahmine çalışan yıldız falcılığı.*||

meteoroloji istasyonu, *Hava kürede meydana gelen değişiklikleri ölçen ve kaydeden gözlem evi.*

meteorolojik, -ği [Fr. météorologique] *sf.* Meteoroloji ile ilgili olan; meteorolojiye ilişkin.

meteoropatoloji, [Fr. météorolopathologie] *is.* Hava ve mevsim değişiklikleri ile uzaydan gelen ışınların insan üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve sebep olduğu hastalıkları inceleyen tıp dalı.

meteretli, [Ar. metānet => metānet-li / meretli] *{ağız} sf.* Güçlü; dayanıklı. [DS]

meteris, [Far. meteris مترس] *{OsT} is.* → metris; meters.

meteriz, Far. meteris => meteriz مترز] *{eAT} is.* Siper.

meters, [Far. tersîden *(korkmak)* > meters *(olumsuz emir: korkma!)* مترس] *{OsT} is.* **1.** Kapının açılmaması için arkasına konulan ağaç; kapı dayağı. **2.** Savaşta korunmak için yapılan toprak tümsek; siper; meteris.

metfen, [Ar. defn > medfen مفن] *{OsT} is.* Defnolunacak yer; mezar; kabir.

metfun, [Ar. defn > medfūn / medfūne مدفونه / مدفون] *(metfu:n) {OsT} sf.* **1.** Toprağın içine gömülmüş olan; gömülmüş; defnolunmuş. **2.** (Hazine vb. için) toprak içinde gömülü kalmış olan.

meth, [Ar. medḥ مدح] *{OsT}is.* → metih. 🗗 **methini işitmek,** *Biri hakkında söylenmiş iyi sözler duymak; iyiliklerinden haberdar olmak; ününü duymak.*

mehaf, Ar. metḥaf متحف] *{OsT}is.* Müze.

methal, -li [Ar. duḫūl > medḫāl مدخال] *(metha:l) {OsT} is.* **1.** Bina veya benzeri yerlere girilecek yer; giriş yeri; giriş. **2.** Boğaz, vadi, körfez, sokak vb. giriş kısmı; ağız. **3.** Kitap vb. için ön söz; giriş. **4.** *mecaz.* Kötü bir işte katılımı olma; parmağı bulunma; karışma. **5.** *müz.* Türk musikisinde, fasıl başlarında peşrev yerine çalınan serbest tarzda icra edilen müzik; giriş müziği.🗗 **methali olmak,** *Bir işte parmağı olmak; karışmış olmak; dahli bulunmak.*

methaldar, [Ar. medhāl + Far. dār مدخلدار] *(metha:lda:r) {OsT} sf.* Bir işe karışmış olan; o işte parmağı bulunan; dahli olan.

methar, [Ar. meżḫār / meḍḫār مضخار] *(metha:r) {OsT} is.* Depo.

methetme, [Ar. medḥ + T. et-me مدح ايتمه] *{OsT} is.* Methetmek eylemi; övme.

methetmek, [Ar. medḥ + T. et-mek مدح ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* (Kişi veya nesne için) iyi yönlerinden beğeni ile söz etmek; övmek.

methiye, [Ar. medḥ > medḥiyye مدحيه] *{OsT} is.* **1.** Bir kişi veya nesne için beğeni ile iyi yönlerinden söz etme eylemi veya durumu; övgü. **2.** *ed.* Klasik Türk şiirinde, bir kimseyi övmek, yüceltmek amacıyla yazılmış şiirlere verilen ad; övgü şiiri. 🗗 **methiye düzmek,** *1. Birini veya bir şeyi abartarak övmek. 2. Övgü şiiri yazmak.*

methüsena, [Ar. medḥ ü şenā' مدح و ثناء] *(methüsena:) {OsT} is.* Övme ve ululama.

meti, [? meti / metih] *{ağız} is.* Fıçı. [DS]

metih[1], [Ar. medḥ مدح] *{OsT} is.* Bir kimse hakkında iyi şeyler söyleme; övme; övgü; metih.

metih[2], [? meti / metih] *{ağız} is.* Fıçı. [DS]

metil[1], [Fr. méthyle] *is. kim.* **1.** Metil alkolden hidroksil veya metandan hidrojenin çıkarılması ile elde edilen, formülü $-CH_3$ olan tek değerli doymuş hidrokarbon. **2.** *sf.* (Birleşikler için) metil kökünden türeyen.

metil[2], [Bul. metil *(kelebek hastalığı)*] *{ağız} is.* Karpuz, kabak gibi bitkilerin çok sulama yüzünden yapraklarında meydana gelen beyaz lekeler halindeki hastalık. [DS]

metil[3], [met > metil] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununda küçük çubuk. [DS]

metilen, [Yun. methy *(mayalı içki)* + hyle *(odun)* > Fr. méthylène] *is. kim.* **1.** Metanın iki hidrojen atomu kaybetmesi ile türeyen ve formülü = CH_2 olan iki değerli kök. **2.** Karben. **3.** İçilmesini önlemek amacıyla etil alkol içine katılan metil alkol ve aseton karışımına verilen ticarî ad.

metilik, -ği [Fr. méthylique] *sf. kim.* Metan birleşiklerinin sıfatı.

metilleme, [metil-le-me] *is. kim.* **1.** Metil kökü ile bir molekülü birleştirebilmek için uygulanan bu molekülde bulunan hidrojen atomunu metil kökü ile ornatma işlemi. **2.** Yakıt olarak kullanılan petrol türevlerinde oktan indislerini iyileştirmek için kurşun tetrametil $Pb(CH_3)_4$ katma işlemi.

metillemek, [metil-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir birleşiğe veya moleküle metil kökü katmak. **2.** Yakıtlara kurşun tetrametil katmak.

metilpropan, [Fr. méthylpropane] *is. kim.* Bütan izomeri olan bir hidrokarbon; izobutan.

metin[1], [Ar. metānet > metīn / metīne متين / متينه] *(meti:n) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) acı ve üzüntüye karşı dayanabilen; dayanıklı; soğukkanlı; metanetli. **2.** (Yer, bina, nesne vb. için) dayanıklı; sağlam; berk. 🗗 **metin olmak,** *Sağlam olmak; dayanıklılık göstermek; soğukkanlı olmak.*

metin[2]**, -tni** [Ar. metn متن] *{OsT} is.* **1.** (Eser, yazı, kanun, belge vb. için) yazım, anlatım, biçim ve üslup olarak kelimelerden meydana gelmiş bütün; yazarın kendi dilinde meydana getirdiği bütün; betik. **2.** *dbl.* Basılı veya el yazması olan bir parça;

yazılı bir eser veya parçası; betik. **3.** Bir sanat eserinde yazılı sözlerin oluşturduğu bölüm. **4.** Sayfanın yazılı bölümü. **5.** Yolun ortası. **6.** Arka sırt. **7.** Kâğıdın arkası. 🗗 **metin bilimi,** *dbl. Dili, cümleler arası bağlantıları temel alarak inceleyen, dil kullanımını metin üretme olarak gören, metinleri bir bütünlük içinde ele alan dilbilimi dalı.*|| **metin çözümlemesi,** *ed. Bir edebî esere ait parçayı, metnin kendi içindeki dil, anlatım ve konu gibi ögelere dayanarak yazara, tür özelliklerine ve edebiyat geleneğine ait bilgiler ışığında açıklama işi; metin tahlili.*|| **metin dışı,** *Kitabın yazılarının dışında ayrı bir sayfa işgal edecek biçimde yer alan.*|| **metin dışı resim,** *Kitabın normal yazı ve sayfalarında değil de ayrı bir sayfa hâlinde formalar arasına veya sonuna konulan resim.*|| **metin tahlili,** *Metin çözümlemesi.*|| **metin tamiri,** *Yıpranmış bir edebî eserin eksik yerlerini, bilimsel araştırma yöntemlerini uygulamak suretiyle tamamlama işi.*|| **metin yayımı,** *Yazarın elinden çıkmış bulunan ilk yazmanın kaybolduğu durumlarda en eski yazma esas alınarak doğru metnin bulunması amacıyla yapılan bilimsel tespit.*

metin[3], [? metin] *{ağız} sf.* Ünlü; tanınmış. [DS] 🗗 **metini dürmek,** *{ağız} Tanınmış birini yenmek; ününü kaybettirmek.* [DS]

metinane, [Ar. metīn + Far. āne متینانه] *(meti:na:ne) {OsT} zf.* Sağlam olarak; metin bir vaziyette; metanetle.

metiriz, [Far. meteris] *{ağız} is.* Siper; korunak. [DS]

metis[1], [Lat. mixticius *(karışmış; kırma)* > Fr. métis] *is.* **1.** Çözgüsü pamuk, atkısı keten olan dokuma türü. **2.** *sf.* Kırma; melez.

metis[2], [Yun. metis *(Yun. mit. Zeus'un karısının adı)*] *is.* Bilgelik.

metkep, -bi [matkap] *{ağız} is.* Delgi aracı; matkap. [DS]

metlemek[1], [Ar. medḥ => met-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] {ağız}* Birinin iyi yönlerini belirtmek; övmek; methetmek. [DS]

metlemek[2], [met-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] {ağız}* Çelik çomak oynamak. [DS]

metlemek[3], [met-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Takla atmak. **2.** Atlamak; zıplamak; sıçramak. **3.** Yukarıya doğru kalkıp inmek. **4.** Sessizce emekleyerek yürümek. **5.** (Çelik çomak oyununda vurulan sopa için) birkaç kez yere değip sıçramak. [DS]

metleşmek, [met-le-ş-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* (İşe) girişmek; kalkışmak. [DS]

metletmek, [met-le-t-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Rakibini yenmek. [DS]

metli, [met-li] *sf. dbl.* (Arapça harfler için) gereğinden çok uzatılan. 🗗 **medli elif,** *Arapça'da elif ile hemzenin birleşmiş biçimi; başta uzun a.*

metmen, [Far. nerdübān => merdiven > merdmen / metmen] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

metmenek, -ği [Far. nerdübān => merdiven > metmen-ek] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

metn, [Ar. metn متن] *{OsT} is.* → metin[2].

metod, [Fr. méthode] *is.* → metot.

metodik, -ği [Fr. méthodique] *sf.* **1.** Bir metoda dayanan; belirli bir sistem içinde yürütülmüş olan; yöntemli. **2.** Düzenli; derli toplu.

metodist, [Fr. méthodiste] *is.* **1.** Metodizmi savunan; metodizm yandaşı. **2.** *sf.* Metodizm ile ilgisi olan.

metodizm[1], [Fr. méthodisme] *is. tıp.* Hastalık sebebinin dokulardaki sıkışıma ve gevşemeye bağlı olduğunu savunan ve tedaviyi buna göre uygulayan sistem.

metodizm[2], [İng. methodism] *is. din.* On sekizinci yüzyılda İngiltere'de kurulan, bir dinî uyanışı gerçekleştirmeyi amaçlayan ve Hristiyan gibi yaşama kaygısı güden bir tarikata verilen isim.

metodoloji, [Fr. méthode + Yun. logos > Fr. méthodologie] *is. man.* Mantığın, çeşitli bilgi kategorilerini ve çeşitli bilimlerin metotlarını inceleyen bölümü; yöntem bilimi; bilimler mantığı.

metodolojik, -ği [Fr. méthodologique] *sf.* Yöntem bilim ile ilgili; yöntem bilimine uygun.

metoro, [Fr. mètre => metoro] *{ağız} is.* Metre. [DS]

metot[1], **-du** [Yun. methodos > Fr. méthode] *is.* **1.** Amaca ulaşabilmek için bir şeyi belirli bazı temel ilkelere uygun olarak yapma biçimi; yöntem; usul. **2.** Bir bilimin veya tekniğin öğrenilmesini sağlayan veya kolaylaştıran kuralların tümü. **3.** *man.* Gerçeği bulmak veya tanıtlamak için aklın belirlediği ve izlediği yol; düşünceyi, belli bir sonuca vardırması gereken yolların ve tekniklerin tümü. **4.** Bir becerinin en iyi ve en kısa zamanda öğrenilmesini sağlayan kaynak kitap. **5.** Davranış biçimi; alışkanlık.

metot[2], **-du** [? metot] *{ağız} is.* Köylü kadınların giydiği üzeri işlemeli ayakkabı. [DS]

metotlu, [metot-lu] *sf.* **1.** Belli bir yönteme göre yapılmış olan; yöntemli; sistemli. **2.** Tekniğine ve usulüne uygun çalışan, iş yapan.

metotsuz, [metot-suz] *sf.* **1.** Yöntemine göre yapılmayan; yöntemsiz; sistemsiz. **2.** Tekniğine ve usulüne uygun çalışmayan.

metotsuzluk, -ğu [metot-suz-luk] *is.* Yöntemsizlik.

metraj, [Fr. métrage] *is.* **1.** Bir nesnenin metre cinsinden uzunluğu. **2.** Yapılan herhangi bir işi metre ile ölçme işlemi. **3.** Sinema filmlerinde uzunluk; uzunluk.

metrajlı, [metraj-lı] *sf.* (Film için) belirtilen (kısa, orta, uzun) kadar uzunlukta olan.

metrdotel, [Fr. maître d'hôtel] *is.* Otel, lokanta vb. yerlerde, servis sırasında salonda hazır bulunarak hizmet görevlilerini yöneten kimse; şef garson; başgarson; sofracıbaşı.

metrdotellik, -ği [metrdotel-lik] *is.* Başgarsonun yaptığı iş veya meslek; başgarsonluk.

metre, [Lat. metrum / Yun. metron *(ölçü)* > Fr. mètre] *(me'tre) is.* **1.** Kripton 86 atomunun, $2p^{10}$ ve 5 dm seviyeleri arasındaki geçişine eş değer ışımanın boşluktaki dalga boyunun 1.650.763,73 katına eşit temel uzunluk ölçüsü birimi; Yer meridyen dairesinin kırk milyonda birine eşit kabul edilen temel uzunluk ölçüsü birimi; ışığın, boşlukta bir saniyede aldığı yolun 299.792.458'de birine eşit temel uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: m **2.** Ölçme işlerinde kullanılan çoğunlukla desimetre, santimetre ve milimetrelere bölünmüş bir metre uzunluğundaki uzunluk ölçme aleti. **3.** *sf.* Uzunluğu belirtilen miktarda metre gelen. ◘ **metre kare,** *Kenarları bir metre olan bir karenin alanına eşit yüzey ölçüsü birimi; sembolü:* m^2 ‖ **metre küp,** *Ayırtları birer metre olan bir küpün hacmine eşit hacim ölçüsü birimi; sembolü:* m^3 ‖ **metre sistemi,** *Temel ölçü birimi olarak metreyi esas alan ve kökü metreye dayanan ölçü birimleri düzeni; metrik sistem.*

metre-kilogram, [Fr. mètre-kilogramme] *is. fiz.* Bir kilogram-kuvvet şiddetindeki kuvvetin, bir metre uzakta, kuvvetin yönüne dik bir eksene göre momentine eşit bir moment ölçüsü birimi; sembolü: m-kg.

metrelik, -ği [metre-lik] *sf.* Uzunluğu belirtilen metre kadar olan.

metre-newton, [Fr. mètre-newton] *is. fiz.* Bir newton şiddetindeki bir kuvvetin, bir metre uzakta ve kuvvetin yönüne dik bir eksene göre momentine eşit bir moment ölçüsü birimi; sembolü: m-N.

metres, [Fr. maîtresse] *is.* Bir erkekle yasal olarak evli olmaksızın karı koca hayatı yaşayan kadın; kapatma. ◘ **metres hayatı,** *huk. Medenî hukuk açısından, resmî nikâh olmaksızın bir erkekle bir kadının birlikte karı koca hayatı yaşaması.* ‖ **metres tutmak,** *(Erkek için) bir kadın ile metres hayatı yaşamak.*

metreslik, -ği [metres-lik] *is.* Metres olma durumu; metres hayatı. ◘ **metreslik etmek,** *(Kadın için) bir erkeğin metresi olmak; bir erkekle metres hayatı yaşamak.*

metrik, -ği [Yun. metrikos / Lat. metricus > Fr. métrique] *sf.* **1.** Metreyle ilgili. **2.** Metreyi temel alan ölçülerle ilgili. ◘ **metrik sistem,** *Temel ölçü birimi olarak metreyi esas alan ve kökü metreye dayanan ölçü birimleri düzeni; metre sistemi.*

metris, [Far. maters *(korunaklık)*] *{OsT} is.* Savaş alanlarında askerlerin korunması için toprak yığınından yapılan siper veya istihkâm. ◘ **metris tüfeği,** *{OsT} İmparatorluk döneminde metrislerdeki askerler tarafından kullanılan ve ilk ateşli tüfeklerin en ağırı olan bir tüfek türü.*

metrit, [Yun. metra > Fr. métrite] *is. tıp.* Döl yatağı iltihabı.

metro[1]**,** [İt. metro] *(me'tro) is.* → metre.

metro[2]**,** [Fr. chemin de fer métropolitain] *(me'tro) is. (kısalt.)* **1.** Büyük şehirlerde, semtler arasında yolcu taşımak için döşenmiş yer altı demir yolu; tünel. **2.** Bu hatta çalışan raylı taşıt.

metroloji, [Fr. mérologie] *is.* **1.** Ölçü bilimi. **2.** Ağırlıklar ve ölçüler üzerine yazılmış kitap.

metronom, [Yun. metron *(ölçü)* + nome > Fr. métronome] *is. müz.* Çalınacak parçanın hızını ve ritmini ayarlamakta kullanılan, ayarlanabilir salınımlı alet.

metropol, -lü [Fr. métropole] *is.* **1.** Sömürgelerine veya dış topraklarına göre bir ülkenin veya devletin durumu. **2.** *gnşl.* Bir ülkenin veya bir bölgenin belli bir açıdan en önemli şehri; ana kent; ana şehir.

metropolit, [Fr. métropolite] *is.* Ortodoks kilisesinde bir bölgenin din işlerine başkanlık eden ve patrikten sonra gelen din adamı.

metropoliten, [Fr. métropolitain] *is.* → metro[2].

metropolithane, [Fr. métropoliti + Far. hāne] *(metropolitha:ne) is.* **1.** Metropolitin çalıştığı yer. **2.** Yönetim bakımından patrikhaneye bağlı olup metropolitin çalışma ve oturma yeri.

metroraji, [Fr. metroragie] *is.* Âdet kanaması dışında görülen döl yatağı kanaması.

metruk, -kü [Ar. terk > metrūk متروك / متروكه] *(metru:k) {OsT} sf.* Kullanılmayan; terk edilmiş; bırakılmış; battal. ◘ **metruk çocuklar,** *Terk edilmiş kimsesiz çocuklar.*

metrukât, [Ar. metrūk > metrūkāt متروكات] *(metru:kâ:t) {OsT} is.* Ölen birinden kalan miraslar; kalıtlar. ◘ **metrükât-ı kalemiye,** *{OsT} Ölen bir yazarın bıraktığı eserleri.*

metruke, [Ar. terk >metrūke متروكه] *(metru:ke) {OsT} sf.* **1.** Terk edilmiş; bırakılmış. **2.** *is.* Kocası tarafından bırakılmış kadın. **3.** Kocasından boşanmış kadın.

metrukiyet, [Ar. metrūk > metrūkiyyet متروكيت] *(metru:kiyet) {OsT} is.* **1.** Terk edilme; kullanılmama. **2.** Ayrılma; boşanma.

mettap, -bı [Ar. mekteb مكتب => mettap] *{ağız} is.* Okul; mektep. [DS]

mette, [Far. mette متە] *{OsT} is.* Burgu; matkap.

mettep, -bı [Ar. mekteb مكتب => mettep] *{ağız} is.* Okul; mektep. [DS]

mettup, -bu [Ar. mektūb مكتوب => mettup] *{ağız} is.* Mektup. [DS]

met'ub, [Ar. ta'ab > met'ūb متعوب] *(met-u:b) {OsT} sf.* Yorulmuş; yorgun; bitkin; bitik.

meturgad, [Ar. metrūkāt => meturgat] *{ağız} is.* Mezat. [DS]

me'unet, [Ar. me'ūnet مئونت] *(me-u:net) {OsT} is.* **1.** Ölmeyecek kadar verilen yiyecek, içecek; azık. **2.** Zahmet; meşakkat; sıkıntı.

meV, [Fr.méga-électron-volt] *kısalt. fiz.* Çekirdek fiziğinde, bir milyon elektron-volta (1,602. 10^{-13} jul) eşit enerji birimi.

mev, [? mev] *{ağız} is.* **1.** Üzüm kütüğü; asma çubuğu; asma. **2.** Asma yaprağı. [DS]

me'va, [Ar. me'vā مأوى] *(me-va:) {OsT}is.* **1.** Sığınacak yer; yurt; yer. **2.** Mesken; konut. **3.** Makam.

mevacib, [Ar. mevācib مواجب] *(meva:cib) {OsT} is.* **1.** Aylıklar; maaşlar. **2.** Yeniçerilere verilen üç aylık maaş; ulufe. 🗗 **mevācib-i leşker,** *{OsT} Asker aylıkları.*

mevacibat, [Ar. mevācib > mevācibāt مواجبات] *(meva:ciba:t) {OsT} is.* Aylıklar; maaşlar.

mevad, -ddı [Ar. mādde > mevādd مواد] *(meva:d) {OsT} is.* **1.** Uzayda yer kaplayan varlıklar. **2.** İşler. **3.** Yasalar; kanunlar. **4.** Maddeler. **5.** Yasa metni, sözlük gibi kitaplarda maddeler. 🗗 **mevādd-ı aslîye,** *{OsT} İlk ham madde.*|| **mevādd-ı gaita,** *{OsT} biy. Dışkı.*|| **mevādd-ı ıtrāhiye,** *{OsT} biy. Çıkartı; atık.*|| **mevādd-ı ibtidāiye,** *{OsT} Ham maddeler.*|| **mevādd-ı lahkiye,** *{OsT} Su tarafından sürüklenen çökelti maddeleri.*|| **mevādd-ı mürekkebe,** *{OsT} Bir birleşiği meydana getiren maddeler.*‖ **mevādd-ı mütehayyile,** *{OsT} coğ. Döküntü.*|| **mevādd-ı nāfia,** *{OsT} Yararlı maddeler.*‖ **mevādd-ı nişāiye,** *{OsT} Nişastalı maddeler.*|| **mevādd-ı şahmiye,** *{OsT} Yağlı maddeler; yağdan yapılmış maddeler.*|| **mevādd-ı zülāliye,** *{OsT} Azotlu maddeler.*

mevahib[1], [Ar. mevhibe > mevāhib مواهب] *(meva:hib) {OsT} is.* İhsanlar; bağışlar. 🗗 **mevāhib-i kudret,** *{OsT} Allah'ın ihsanları; Allah'ın verdikleri.*

mevahib[2], [Ar. vehb > mevhūb *(hibe edilmiş)* > mevāhīb مواهيب] *(meva:hi:b) {OsT} is.* Karşılıksız olarak birine verilmiş, bağışlanmış olan şeyler; hibe edilenler; ihsan edilmiş olan şeyler.

meva'ız, [Ar. mev'iẓa > mevā'iẓ مواعظ] *(meva:iz) {OsT} is.* Öğütler; nasihatler. 🗗 **mevā'ız-i dinîye,** *{OsT} Dinî öğütler.*|| **mevā'ız-i hakîmāne,** *{OsT} Bilgece öğütler.*

meva'id[1], [Ar. mā'ide > mevā'id موائد] *(meva:id) {OsT} is.* **1.** Sofralar. **2.** Hazır nimetler.

meva'id[2], [Ar. mev'id > mevā'id مواعد] *(meva:id) {OsT} is.* Söz vermeler; vaatler.

meva'id[3], [Ar. mi'ād > mev'ūd > mevā'īd مواعيد] *(meva:i:d) {OsT} is.* **1.** Vaat olunmuş şeyler. **2.** Söz verilen zamanlar; belirtilmiş vakitler. **3.** Söz verilen yerler. 🗗 **mevā'îd-i kâzibe,** *{OsT} Yerine getirilmeyen verilmiş sözler.*

mevakıf, [Ar. mevḳıf > mevāḳıf مواقف] *(meva:kıf) {OsT} is.* **1.** Durak yerleri. **2.** Oturulacak yerler.

mevakıt, [Ar. mevḳıt > mevāḳīt مواقيت] *(meva:kı:t) {OsT} is.* **1.** Bir iş için belirtilen vakitler. **2.** Önceden belirtilen yerler. **3.** Hacıların Mekke yolunda ihrama büründükleri yerler.

mevaki, -i'ı [Ar. mevḳi' > mevāḳi' مواقع] *(meva:ki, k kalın söylenir) {OsT} is.* Mevkiler. 🗗 **mevāki'-i baîde,** *{OsT} Uzak yerler.*|| **mevāki'-i harbiye,** *{OsT} Savaş yapılan yerler.*‖ **mevāki'-i mühimme,** *{OsT} Önemli yerler.*

mevakib, [Ar. mevkib > mevākib مواكب] *(meva:kib) {OsT} is.* Topluluklar; cemaatler; alaylar; kalabalıklar; güruhlar.

mevakin, [Ar. mevkin > mevākin مواكن] *(meva:kin) {OsT} is.* Kuş yuvaları.

mevakit, [Ar. mīḳat > mevāḳīt مواقيت] *(meva:ki:t, t kalın söylenir.) {OsT} is.* → mevakıt.

mevali, [Ar. mevlā > mevālī موالى] *(meva:li:) {OsT} is.* **1.** Köleler. **2.** Kadılık payesine ulaşmış ilmiye sınıfı mensupları. 🗗 **mevālî-i kirām,** *{OsT} Yüksek rütbeli yargıçlar.*

mevalid, [Ar. mevlīd > mevālid موالد] *(meva:lid) {OsT} is.* **1.** Doğulan yerler. **2.** Doğulan zamanlar. **3.** Dünyaya gelmeler; doğuşlar. **4.** Hz. Muhammed'in doğumunu konu alan manzum eserler; mevlitler.

mevalid, [Ar. mevlūd > mevālīd موالید] *(meva:li:d) {OsT} is.* **1.** Yeni doğmuş çocuklar. **2.** Var olan şeyler; mevcutlar, varlıklar.

mevani, -i'ı [Ar. māni' / māni'a > mevānī' موانع] *(meva:ni:) {OsT} is.* Önleyen şeyler; engeller. 🗗 **mevānî'-i hissiye,** *{OsT} Yaş küçüklüğü veya bulaşıcı hastalık gibi sebeplerle karı koca arasında cinsel ilişkiye engel olan durumlar.*|| **mevānî'-i şer'iye,** *{OsT} Oruç gibi karı kocanın cinsel ilişkilerine engel olan durumlar.*

mevarid, [Ar. mevrid > mevārid موارد] *(meva:rid) {OsT} is.* Gelinecek yerler; varılacak yerler.

mevaris, [Ar. mirās > mevārīs مواريس] *(meva:ris) {OsT} is.* Miras olarak kalan şeyler; miraslar.

mevasık, -kı [Ar. mevṣūḳ > mevāṣıḳ مواثق] *(meva:sık) {OsT} is.* Belgelenmiş, inandırıcı şeyler; sağlam şeyler; gerçek şeyler.

mevasik, -ğı [Ar. mīṣāḳ > mevāṣīḳ مواثيق] *(meva:si:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Antlaşmalar; sözleşmeler; yeminler.

mevasim, [Ar. mevsim > mevāsim مواسم] *(meva:sim) {OsT} is.* Mevsimler. 🗗 **mevāsim-i erbaa,** *{OsT} Dört mevsim.*

mevaşi, [Ar. māşiye >mevāşī مواشی] *(meva:şi:) {OsT} is.* Koyun, keçi, sığır gibi hayvanlar.

mevat, [Ar. mevt > mevāt موات] *(meva:t) {OsT} is.* **1.** Cansız şey. **2.** İşlenmemiş sahipsiz toprak.

mevatın, [Ar. vaṭan > mevṭın > mevāṭın مواطن] *(meva:tın) {OsT} is.* **1.** Yurt edinilmiş yerler; yurtlar. **2.** İmar edilmiş bayındır yerler. ◻ **mevatınü'l-harb,** *{OsT} Savaş yerleri.*

mevati, [Ar. mevāt > mevātī مواتی] *(meva:ti:) {OsT} sf.* **1.** Cansız şeyle ilgili; cansız şeye ilişkin. **2.** İşlenmemiş sahipsiz toprakla ilgili.

mevati, -i'i [Ar. mevtā > mevātiʾ مواطئ] *(meva:ti:) {OsT} is.* **1.** Ayak basılan yerler. **2.** Çiğnenmiş yerler.

mevazı, -ı'ı [Ar. mevżıʿ > mevāżıʿ مواضع] *(meva:zı:) {OsT} is.* **1.** Mevziler. **2.** Mahaller; yerler.

mevazin, [Ar. mīzān > mevāzīn موازين] *(meva:zi:n) {OsT} is.* Ölçü aletleri; teraziler; ölçekler.

mevbık, [Ar. mevbıḳ موبق] *{OsT} is.* **1.** Tehlikeli yer; korkulu yer. **2.** Cehennemde bulunan bir yerin adı.

mevbıkat, [Ar. mevbıḳ > mevbıḳāt موبقات] *(mevbıka:t) {OsT} is.* Tehlikeli ve korkulu yerler. ◻ **mevbıkāt-ı seb'a,** *{OsT} Allah'a ortak koşma, adam öldürme, tefecilik yapma, yetim malı yeme, askerlikten kaçma, namuslu kadınlara iftira atma, sihirbazlık gibi yedi büyük günah.*

mevc, [Ar. mevc موج] *{OsT} is.* Dalga. ◻ **mevc a mevc,** *{OsT} Dalga dalga.*|| **mevc-dār,** *Dalgalı.*|| **mevc-hîz,** *{OsT} Dalga çıkaran.*|| **mevc-zar,** *{OsT} Dalgaların çok olduğu yer.*|| **mevc-zen,** *{OsT} Dalgalı olan.*

mevce, [Ar. mevce موجه] *{OsT} is.* Bir tek dalga. ◻ **mevce-dār,** *{OsT} Dalgalı.*|| **mevce-i derya,** *{OsT} Denizin dalgası.*|| **mevce-nümud,** *{OsT} Dalgaya benzeyen.*|| **mevcetü'ş-şebab,** *{OsT} Gençlik çağı.*

mevcelenmek, [mevce-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Dalgalı bir durum almak.

mevceli, [mevce-li] *sf.* Dalgalı.

mevcub, [Ar. vücūb > mevcūb موجوب] *(mevcu:b) {OsT} sf.* (Kişi için) kendisine bir şey vacip kılınmış olan.

mevcud, [Ar. vücūd > mevcūd / mevcūde موجود / موجوده] *(mevcu:d) {OsT} sf.* → mevcut. ◻ **mevcūd-i mā'nevî,** *{OsT} Manevi varlık.*

mevcudat, [Ar. mevcūd > mevcūdāt موجودات] *(mevcu:da:t) {OsT} is.* **1.** Var olan şeyler. **2.** Yaratıklar.

mevcuden, [Ar. mevcūd > mevcūden موجوداً] *(mevcu:den) {OsT} zf. huk.* Mevcutlu olarak.

mevcudîn, [Ar. mevcūd > mevcūdīn موجودين] *(mevcu:di:n) {OsT} is.* Mevcudat.

mevcudiyet, [Ar. mevcūd > mevcūdiyyet موجوديت] *(mevcu:diyet) {OsT} is.* **1.** Var olma; var oluş. **2.** Bir gerçekliği bulunma olgusu; varlık. **3.** Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerde maddî olarak bulunma olgusu; varlık.

mevcut, -du [Ar. vūcūd > mevcūd / mevcūde موجود / موجوده] *(mevcu:t) {OsT} sf.* **1.** Var olan; hazırda olan; bulunan. **2.** Belli bir durumda geçerliği olan. **3.** *is.* Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü. **4.** *as.* Ordu veya kuruluşun her türlü rütbeye sahip askerlerinin sayısı. **5.** Bir istatistik dizisi meydana getiren ögelerin sayısı. **6.** *muhasebe.* Bir işletmenin, belli bir tarihte sahip olduğu her cins varlık ve mal. ◻ **mevcut olmak,** *Var olmak; hazır olmak; bulunmak.*

mevcutlu, [mevcut-lu] *sf. huk.* (Sanık için) hakkında hazırlık soruşturması yapılarak evrakı ile birlikte adliyeye sevk edilen.

mevdu, -u'u [Ar. vedʿ > mevdūʿ / mevdūʿa مودوع / مودوعه] *(mevdu:) {OsT} sf.* Emanet olarak bırakılmış; üstüne verilmiş; bırakılmış; tevdi edilmiş.

mevduat, [Ar. mevdūʿāt مودعات] *(mevdu:a:t) {OsT} is.* **1.** Emanet olarak bırakılan şeyler. **2.** Tasarruf edilerek bankalara veya başka kredi kurumlarına istenildiği zaman veya belirli bir vade sonunda çekilmek üzere yatırılan para. **3.** Yatırım. ◻ **mevduat defteri,** *Bankaya para yatıranlara verilen hesaplarının durumlarını gösteren defter; banka cüzdanı.*

mevdud, [Ar. vedd > mevdūd / mevdūde مودود / مودوده] *(mevdu:d) {OsT} sf.* Sevilmiş; sevgi gösterilmiş.

mevecat, [Ar. mevce > mevecāt موجات] *(meveca:t) {OsT} is.* Dalgalar.

meveddet, [Ar. vedd > meveddet مودت] *{OsT} is.* Sevme; sevgi.

meveddetlu, [Ar. meveddet + T. li > *OsT.* meveddetlū مودّتلو] *(meveddetlû:) {OsT} sf.* **1.** Dost; sevgili. **2.** Eskiden, yazışmalarda astlara hitap ederken kullanılan söz.

mevere, [? mevere] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında, ipliklerin kaymasını sağlayan yuvarlak ağaç. [DS]

mevfur, [Ar. vefr > mevfūr موفور] *(mevfu:r) {OsT} sf.* Çok; bol; çoğalmış; çoğaltılmış.

mevhibe, [Ar. mevhibe / mevhibet موهبه / موهبت] *{OsT} is.* Bahşiş; ihsan; bağış. ◻ **mevhibe-i ilâhiye,** *{OsT} Allah vergisi.*

mevhil, [Ar. veḥl > mevḥil موحل] *{OsT} sf.* (Yer için) çamurlu.

mevhub, [Ar. vehb>mevhūb موهوب] *(mevhu:b) {OsT} sf.* **1.** Hibe edilmiş olan; bağışlanmış; verilmiş. **2.** *huk.* Karşılıksız olarak verilen.

mevhubat, [Ar. mevhūb > mevhūbāt موهوبات] *(mevhu:ba:t) {OsT} is.* Bağışlar.

mevhum, [Ar. vehm > mevhūm موهوم] *(mevhu:m) {OsT} sf.* **1.** Aslı olmadığı hâlde var sanılan; gerçek olmayıp kuruntuya dayanan; vehim yoluyla kafada yaratılan; sanal. **2.** *mat.* Sanal. 🗗 **mevhum adet,** *mat. Sanal sayı.*

mevhumat, [Ar. mevhūm>mevhūmāt موهومات] *(mevhu:ma:t) {OsT} is.* Kuruntu ve hayal türünden şeyler.

mevhume, [Ar. mevhūm > mevhūme موهومه] *(mevhu:me) {OsT} is.* Gerçekte olmadığı hâlde var sanılan şey; hayalî olan şey; kuruntu.

mevhun, [Ar. vehn > mevhūn موهون] *(mevhu:n) {OsT} sf.* (Kişi için) zayıflamış; güçten düşmüş; takatsiz kalmış; zayıflamış; arık.

mev'id, [Ar. vaʿd > mevʿid موعد] *(mev-id) {OsT} is.* **1.** Söz verme; vaat etme. **2.** Buluşma yeri.

meviklemek, [mav / mev *(yans.)* > mevik-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Küçük köpek yavruları için) bağırmak. [DS]

mevikleşmek, [mevik-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* Bir konu hakkında birkaç kişi birlikte karar vermek; danışmak. [DS]

meviş, [Far. meneviş > meviş] *{ağız} is.* Meneviş.

mev'iza, [Ar. vaʿẓ > mevʿiẓa موعظه] *{OsT} is.* → mev'ize.

mev'ize, [Ar. vaʿẓ > mevʿiẓe موعظه] *{OsT} is.* Öğüt; nasihat etme; vaaz.

mevi'zet, [Ar. vaʿẓ > mevʿiẓet موعظت] *{OsT} is.* → mev'ize.

mevki, -i'ı [Ar. vuḳūʿ > mevḳiʿ موقع] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Yer; mahal. **2.** Özel yer; makam. **3.** Bazı ulaşım araçlarında yolculara veya sinema, tiyatro gibi eğlence yerlerinde seyircilere sunulan hizmetin özelliğine bağlı olarak alınan ücrete göre düzenlenen tarife sınıflaması. **4.** *mecaz.* Bir kişinin görev, rütbe, servet vb. bakımlardan sosyal konumu; konum; durum. **5.** Eskiden, vapur ve trenlerin birinci mevkilerine verilen isim. **6.** Orta oyunu sahnelenen yerde erkeklere ayrılan bölüm. 🗗 **mevkiden sarkmak,** *1. (Gemi için) rüzgâr altı tarafına kaymak. 2. İstenilen mevkiden uzağa düşmek.*|| **mevki farkı,** *Bir ateşli silahla hedefi arasındaki olumlu ve olumsuz yükseklik.*|| **mevki'-i amūd,** *{OsT} mat. Dikme ayağı.*|| **mevki'-i iktidār,** *{OsT} İktidar makamı.*|| **mevki'-i müstahkem,** *{OsT} as. Korunmuş, güvenlik altına alınmış askerî bölge.*|| (...) **mevkiinde olmak,** *(Belirtilen) durumda bulunmak; konumu o şekilde olmak.*|| **mevkii olmak,** *Önemli bir makam veya konumda bulunmak.*|| **mevki tayini,** *Uçuş halindeki bir uçağın coğrafî yerinin belirlenmesi.*

mevkib, [Ar. vekeb > mevkib موكب] *{OsT} is.* Bir büyüğün yanında giden yaya veya atlı birlik; alay. 🗗 **mevkib-dār,** *{OsT} Kafile başı.*|| **mevkib-i hāc,** *{OsT} Hacılar kafilesi.*|| **mevkib-i humāyūn,** *{OsT} Padişah şehir içinde özel gezi yaparken veya bayram günleri büyük camilere giderken yanında yer alan şeyhülislam, kadı, müftü ve bazı askerî görevlilerden meydana gelen alay.*|| **mevkib-i rev,** *{OsT} Kafileyle giden.*

mevkiban, [Ar. mevkib > mevkibān موكبان] *(mevkiba:n) {OsT} is.* Kafileler; alaylar. 🗗 **mevkibān-ı seher,** *{OsT} Melekler.*

mevkid, [Ar. veḳad > mevḳid موقد] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* Ateş ocağı.

mevkif, [Ar. vuḳūf > mevḳif موقف] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Durulacak yer; durak yeri; durak. **2.** *gök b.* Herhangi bir gözlem aracının kurulu bulunduğu yer.

mevki'i, [Ar. mevḳiʿ > mevḳiʿī موقعی] *(mevkii:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Makamla ilgili. **2.** Yerel.

mevkili, [mevki-li] *sf.* (Belirtilen biçimde) mevki'i olan.

mevkin, [Ar. vekn > mevkin موكن] *{OsT} is.* Kuş yuvası.

mevkit, [Ar. vaḳt > mevḳit موقت] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kararlaştırılan zaman. **2.** Kararlaştırılan yer.

mevkud, [Ar. īḳād >mevḳūd / mevḳūde موقود / موقوده] *(mevku:d) {OsT} sf.* (İnsan veya nesne için) yakılmış.

mevkuf, [Ar. vaḳf > mevḳūf / mevḳūfe موقوف / موقوفه] *(mevku:f) {OsT} sf.* **1.** *huk.* Tevkif edilmiş olan; tutuklanmış olan; tutuklu. **2.** Bir şeye bağlı olan; bağlı. **3.** Vakıf hâline getirilmiş olan; vakfedilmiş; bağışlanmış. **4.** (Kişi için) durdurulmuş; alıkonulmuş; tutulmuş. 🗗 **mevkuf arazi,** *Vakfedilmiş arazi.*|| **mevkūfün-aleyh,** *{OsT} Vakıftan yararlananlar; meşrütün-leh.*

mevkufat, [Ar. mevkūf > mevkūfāt موقوفات] *(mevku:fa:t) {OsT} is.* **1.** Belli bir zaman için bekletilmiş mal veya para. **2.** Devlete ait ambarlarda biriktirilmiş ürün. **3.** Vakıf durumuna getirilmiş taşınmaz. **4.** Gelirden artan ve hazineye aktarılan para. 🗗

mevkufat kalemi, *Devlete ait gelirleri toplayan daire.*

mevkufatçı, [mevkufat-çı] *(mevku:fatçı) {OsT} is.* Boş tımar gelirleri, vakıflarda hazineye ait fazla gelirler ve örfî vergilerle ilgilenen memur; mevkufatî.

mevkufatî, [Ar. mevḳūfāt >ımevḳūfātī موقوفاتی] *(mevku:fa:ti:) {OsT} is.* Vakıf mülklerin yönetiminden sorumlu memur.

mevkufen, [Ar. mevḳūf > mevḳūfen موقوفاً] *(mevku:'fen) {OsT} zf.* Tutuklu olarak; tutuklanmış hâlde.

mevkufîn, [Ar. mevḳūf > mevḳūfîn موقوفین] *(mevku:fi:n) {OsT} is.* Tutuklular.

mevkufiyet, [Ar. mevḳūf > mevḳūfiyyet موقوفیت] *(mevku:fiyet) {OsT} is.* **1.** Tutuklu olma durumu; tutukluluk. **2.** Bir şeye bağlı olma durumu; bağlılık. **3.** Bir şeye vakfedilmiş olmak; vakfedilmişlik. ◻ **mevkufiyetin mahsubu,** *Sanık hakkında verilen hükmün kesinleşmesinden sonra önceden geçirdiği tutukluluk süresinin verilen tutukluluk cezası süresinden indirilmesi; tutukluluğun sayılması.*

mevkûl, -lü [Ar. veḳālet > ımevḳūl / mevḳūle موکول / موکوله] *(mevkû:l) {OsT} sf.* Bir kimseye bırakılan; vekile emanet edilen. ◻ **mevkûlün-ileyh,** *{OsT} Vekil.*

mevkut, [Ar. vaḳt > mevḳūt / ımevḳūte موقوت / موقوته] *(mevku:t) {OsT} sf.* **1.** Belli zamanlarda çıkan; bilinen bir zamanı olan; süreli; periyodik. **2.** Vakfedilmiş olan. **3.** *huk.* (Kişi için) yaşayıp yaşamadığı, bulunduğu yer bilinmeyen; kayıp; gaip.

mevkute, [Ar. vaḳt > ımevḳūte موقوته] *(mevku:te) {OsT} is.* Belli zamanlarda çıkan basılı yayın; süreli yayın; periyodik.

mevla, [Ar. velāyet > mevlā مولا] *(mevlâ:) {OsT} is.* **1.** Sahip; malik; iye. **2.** *gnşl. (Büyük harfle yazılır.)* Allah. **3.** Köle veya cariyesi olan kimse. **4.** Köle bağışlayan kimse. **5.** Bir kimseye, bir işe karışmaya, konuşmaya hakkı olan kimse; veli. **6.** Yardımcı. **7.** Terbiye eden; mürebbi. **8.** *sf.* (Kişi için) şanlı; şerefli. ◻ **mevlasını bulmak,** *İsteğine kavuşmak.*|| **mevle'l-atak,** *{OsT} Köle veya cariye azat eden kimse.*

Mevla, [Ar. velāyet > mevlā مولا] *(mevlâ:) {OsT} is.* Allah.

mevlak, -ğı [? mevlak] *{ağız} is.* Ateş küreği. [DS]

mevlana, [Ar. mevlā > mevlānā مولانا] *(mevlâ:na:) {OsT} ünl.* Eskiden din ve bilim adamlarına hitap ederken *"Efendimiz!"* anlamında kullanılan hitap sözü.

mevleken, [? mevleken] *{ağız} is.* Deri üstüne süs yapmak için kullanılan, keskin ağzı demir, sapı ağaç bir saraç aracı. [DS]

Mevlevi, [Ar. Mevlâna Celâleddin-i Rûmî *(Büyük Türk mutasavvıfı)* > mevlevī / mevleviyye مولوی / مولویه] *(mevlevi:) {OsT} is.* Mevlevilik tarikatına bağlı olan kimse. ◻ **Mevlevi âyini,** *{OsT} Mevlevilerin toplu olarak belli makamlara göre söylenip çalınan ilahilerle birlikte yaptıkları sema töreni.*|| **Mevlevi musikisi,** *Besteleri, makamları, kuralları tarikat ilkelerine göre düzenlenen müzik.*|| **Mevlevi pilavı,** *Hafifçe pişirilmiş kemiksiz koyun etine nohut, havuç, kestane, fıstık, soğan, yağ konulup karıştırıldıktan sonra pirinç eklenip kısık ateşte pişirilen bir tür pilav.*|| **Mevlevi semaı,** *{OsT} Mevlevilerde müzik eşliğinde dönmek suretiyle yapılan tören.*|| **Mevlevi sikkesi,** *{OsT} Mevlevilerin giydikleri özel başlık.*

Mevlevihane, [Ar. mevlevī + Far. hāne مولویخانه] *(mevlevi:ha:ne) {OsT} is.* Mevlevilerin tarikat kurallarına göre toplandıkları özel bölümleri, tören yerleri bulanan bina; Mevlevi tekkesi.

Mevlevilik, -ği [mevlevi-lik] *is.* Büyük Türk mutasavvıfı Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin adına oğlu Sultan Veled tarafından kurulan büyük bir Sünni tarikatın adı.

mevleviyet, [Ar. mevlevī >mevleviyyet مولویت] *{OsT} is.* **1.** Mevlevi tarikatından olma. **2.** Mollalık. **3.** Müderrislikten sonraki ilmiye rütbesi. **4.** Mollanın kadılık görevini sürdürdüğü bölge.

mevli, [? mevli] *{ağız} is.* İki kulplu testi. [DS]

mevlid, [Ar. vilādet > mevlid مولد] *{OsT} is.* → mevlit.

mevlik, -ği [mev-lik ?] *{ağız} is.* Üzüm bağı. [DS]

mevlit, -di [Ar. vilādet > mevlid مولد] *{OsT} is.* **1.** Doğum; doğrna. **2.** Doğuş zamanı; doğulan zaman. **3.** Doğum yeri; doğulan yer. **4.** *ed.* Hz. Muhammed'in doğumunu ve hayatını anlamak için yazılmış manzum eser; özellikle Süleyman Çelebi'nin yazdığı *"Vesiletü'n-Necat (Kurtuluş Yolu)"* adlı eseri. **5.** Bu eserin özel bir makamla okunduğu tören. ◻ **mevlit alayı,** *Hz. Muhammed'in doğum günü olan 12 Rebiülevvel günü yapılan tören.*|| **Mevlit Kandili,** *Hz. Muhammed'in doğum yıldönümlerinde yapılan dinî tören.*|| **mevlit sepkisi,** *Nişan törenlerinde şeker sunulduktan sonra özel şişelerle sepilen koku.*|| **mevlit şekeri,** *Mevlit okunurken dağıtılan özel yapılmış şeker.*

mevlithan, [Ar. mevlid + Far. ḫᵛān مولد خوان] *(mevlitha:n) {OsT} is.* Mevlit okuyan kişi.

mevlud, [Ar. vilādet > mevlūd مولود] *(mevlû:d) {OsT} sf.* **1.** (Çocuk için) yeni doğmuş. **2.** (Yanlış kullanım) mevlit.

mevludat, [Ar. mevlûd > mevlûdât مولودات] *(mevlû:-da:t) {OsT}* Belli bir zamanda doğmuş olanlar.

mevlut, [Ar. mevlid] *{ağız} is.* Mevlit. ◻ **mevlut sepkisi,** *{ağız} Nişan törenlerinde şeker sunulduktan sonra özel şişelerle serpilen koku.* [DS]

mevlücen, [? merülcen / mevlücen] *{ağız} is. bot.* → silcan. [DS]

mevrid, [Ar. vürûd > mevrîd موريد] *(mevri:d) {OsT} is.* Varılacak yer; ulaşılacak nokta.

mevril, [? mevril] *{ağız} is.* **1.** Demir çember. **2.** Fıçıların dışındaki demir çember. [DS]

mevrud, [Ar. vürûd>mevrûd / mevrûde مورود / مورودہ] *(mevru:d) {OsT} is.* → mevrut.

mevrudat, [Ar. mevrûd > mevrûdât مورودات] *(mevru:da:t) {OsT} is.* Gelen şeyler.

mevrus, [Ar. verâṣet > mevrûṣ / mevrûṣe موروث] *(mevru:s) {OsT} sf.* **1.** Veraset yoluyla kalmış olan; kalıtsal. **2.** Ana ve babadan geçmiş olan; kalıtsal.

mevrusat, [Ar. mevrûṣ > mevrûṣât موروثات] *(mevru:sa:t) {OsT} is.* Miras kalan şeyler.

mevrut, -du [Ar. vürûd > mevrûd مورود] *(mevru:t) {OsT} sf.* **1.** Gelen; gelmiş olan. **2.** *is.* Postahaneye gelmiş olan şey.

mevsık, -kı [Ar. vuṣûḳ > mevṣıḳ موثق] *{OsT} is.* Anlaşma; sözleşme.

mevsil, [Ar. vaṣl > mevṣil موصل] *(s kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Kavuşma, buluşma yeri. **2.** Ulaşan; kavuşan. **3.** Kavşak.

mevsim, [Ar. mevsim موسم] *is.* **1.** Bir yıllık zaman diliminin ılım noktaları ve gün dönümleriyle ayrılan iklimlere bağlı dört bölümünden her biri. **2.** Bazı iklim ve atmosfer olaylarının egemen olduğu zaman. **3.** Bazı toprak ürünlerinin ortaya çıktığı ve bazı tarım çalışmalarının yoğun biçimde yapıldığı dönem. **4.** Yıl içinde belli aralıklarla yinelenen etkinlikler dönemi; sezon. **5.** Belli bir kesim için yıl içinde etkinliğin üst düzeye ulaştığı çalışma dönemi. **6.** Hayatın dönüm noktalarının her biri. **7.** İçinde bulunulan zaman. **8.** Bir şeyin belirli bir zamanı. ◻ **mevsim-i bahâr,** *{OsT} İlkbahar.*|| **mevsim-i sayf,** *{OsT} Yaz.*|| **mevsim-i harîf,** *{OsT} Güz.*|| **mevsim-i şitâ,** *{OsT} Kış.*

mevsimî, [Ar. mesimî موسمی] *(mevsimi:) {OsT} sf.* Mevsimle ilgili; mevsime ilişkin.

mevsimli, [mevsim-li] *sf.* Mevsimi olan; mevsime uygun düşen; mevsimle ilgili olan. ◻ **mevsimli mevsimsiz,** *(Konuşma için) yersiz; gereksiz; zamansız.*

mevsimlik, -ği [mevsim-lik] *sf.* **1.** Yalnız bir mevsime ilişkin olan; bir mevsimi kapsayan. **2.** (Elbise için) ilkbahar ve sonbaharda giyilen. **3.** (Çalışma, etkinlik vb.) yıl içinde yalnız bir mevsimde yerine getirilen; o mevsimde yapılan. **4.** *zf.* Bir mevsim süresince; bir mevsim için. ◻ **mevsimlik iş,** *huk. Niteliği gereği sürekli olarak aynı miktarda işçi çalıştırmaya elverişli olmayan, belirli dönemlerde yoğun işçi çalıştırılan iş.*|| **mevsimlik işçi,** *huk. Mevsimlik işte çalışan işçi.*

mevsimsiz, [mevsim-siz] *sf.* **1.** Zamanı iyi seçilmemiş. **2.** Zamanı gelmeden yapılan. ◻ **mevsimli mevsimsiz konuşmak,** *Yerli yersiz, zamansız konuşmak.*

mevsuf, [Ar. vaṣf >mevṣûf/mevṣûfe موصوف / موصوفہ] *(mevsu:f) {OsT} sf.* **1.** Nitelikleri belirlenmiş; vasıflanmış; nitelenmiş. **2.** *dbl.* (Sıfat tamlamalarında) isim ögesi. ◻ **mevsuf suç,** *huk. İşleniş biçimi, failin özel durumu, suçtan doğan zararlar vb. nedenlerle daha da ağır hâle gelmiş suç.*

mevsuk, -ku [Ar. veṣîḳa > mevṣûḳ / mevṣûḳa موثوق] *(mevsu:k) {OsT} sf.* Belgeye dayanan; güvenilir; sağlam.

mevsukan, [Ar. mevṣûḳan موثوقاً] *(mevsu:'kan) {OsT} zf.* Belgeye dayalı olarak; inanılır, güvenilir bir şekilde; gerçek olarak.

mevsukiyet, [Ar. mevṣûḳ > mevṣûḳiyyet موثوقیت] *(mevsu:kıyet, k kalın söylenir) {OsT} is.* Belgeye dayanma; inanılır, güvenilir olma; gerçeklik.

mevsul, -lü [Ar. vuṣûl > mevṣûl / meṣûle موصول / موصولہ] *(mevsu:l) {OsT} sf.* Kavuşmuş; birleşmiş; bir araya getirilmiş; karışmış. ◻ **mevsûl ismi,** *{OsT} İlgi zamiri.*

mevsum, [Ar. vesm >mevsûm / mevsûme موصوم / موصومہ] *(mevsu:m) {OsT} sf.* **1.** Damgalanmış; işaretlenmiş. **2.** Ad verilmiş; adlandırılmış; isimlendirilmiş.

mevt, [Ar. mevt موت] *is.* Ölüm. ◻ **mevt-i ahdâr,** *{OsT} tasvf. Yeşil ölüm; sıkıntılı yaşamaya razı olma.*|| **mevt-i ahmer,** *{OsT} tasvf. Kızıl ölüm; nefse karşı koyma.*|| **mevt-i ahzâr,** *{OsT} tasvf. Yeşil ölüm; meşakkatli yaşamaya razı olma.*|| **mevt-i alûd,** *{OsT} Ölü gibi; ölüm karışığı.*|| **mevt-i beyâz,** *{OsT} tasvf. 1. Ani ölüm. 2. Açlık.*|| **mevt-i esved,** *{OsT} 1. Siyah ölüm. 2. Boğulma suretiyle ölüm. 3. tasvf. Halkın eziyetine katlanma. 4. Birdenbire gelen ölüm.*|| **mevt-i fevât,** *{OsT} Birden gelen ölüm.*|| **mevt-i fücâât,** *{OsT} Birden gelen ölüm.*|| **mevt-i müfâcât,** *{OsT} Ani ölüm.*|| **mevt-i hâil,** *{OsT} Korkunç ölüm.*|| **mevt-i hükmî,** *{OsT} huk. Uzun süredir kayıp olan kimsenin ölümüne mahkemece karar verme.*|| **mevt-i müchîz,** *{OsT} Çabuk ölüm.*|| **mevt-i takdirî,** *{OsT} huk. Dölütün hayatta iken öldürülmüş gibi sayılması.*

mevta, [Ar. meyt > meyyit > mevtâ موتا] *(mevta:) {OsT} is.* Ölmüş kimseler; ölüler.

mevta, -a'i [Ar. vaṭy > mevṭā' موطاء] *(mevta:) {OsT} is.* Ayak basılan yer.

mevta'î, [Ar. mevtā >mevtā'ī موتائی] *(mevta:i:) {OsT} is.* Ölü gibi; ölüye benzer.

mevtan, [Ar. mevtān موتان] *(mevta:n) {OsT} sf.* **1.** Baygın. **2.** Cansız.

mevtın, [Ar. vaṭan > mevṭın / mavṭın موطن] *{OsT} is.* Yurt olarak seçilip yerleşilen yer; vatan tutulan yer.

mevtî, [Ar. mevtī موتی] *(mevti:) {OsT} sf.* Ölü ile ilgili.

mevtua, [Ar. mevṭū'a موطوئه] *(mevtu:a) {OsT} sf.* (Kadın için) kendisi ile cinsel ilişkiye girilmiş.

mev'ud, [Ar. va'd > mev'ūd / mev'üde موعود / موعوده] *(mev-u:d) {OsT} sf.* → mev'ut.

mev'ut, -du [Ar. va'd > mev'ūd موعود] *(mev-u:t) {OsT} sf.* **1.** Söz verilmiş; vaat olunmuş. **2.** Zamanı belirlenmiş; belirli.

mevvac, [Ar. mevc > mevvāc مواج] *(mevva:c) {OsT} sf.* Çok dalgalı.

mevval, -li [Ar. mevvāliyā *(ey benim efendilerim)* > mevvāl موال] *(mevva:l) {OsT} is.* **1.** Bin bir gece masallarındaki kölenin, efendisinin ölümü üzerine söylediği ağıttan kaynaklandığı söylenen ve Bağdat halkı tarafından benimsenen Arap halk şarkılarına verilen isim. **2.** Uzun nağmeli Türk halk müziğine de verilen ad.

mevvet, [? mevvet] *{ağız} is.* İpek kozasının işe yaramayan bölümü. [DS]

mevz, [Ar. mevz موز] *{OsT} is. bot.* Muz.

mevzi, -ii, -si [Ar. vaż' >mevżi' موضع] *(mevzi:) {OsT} is.* **1.** Yer; mahal. **2.** *as.* Savunma ile görevli birlik tarafından tutulan veya saldırı sırasında ele geçirilen arazi. **3.** Bir şey konulan yer.

mevzi'î, [Ar. mevzi' > mevzi'ī / mevzi'īye موضعی / موضعیه] *(mevzi:i:) {OsT} sf.* Genel olmayan, bir yere özgü olan; yerel; bölgesel; dar; sınırlı.

mevzilenme, [mevzi-le-n-me] *(mevzi:lenme) is.* Mevzilenmek eylemi veya durumu; mevzi alma.

mevzilenmek, [mevzi-le-n-mek] *(mevzi:lenmek) dönşl. f. [-ir]* (Asker için) mevziye girmek; mevzideki yerini almak.

mevzu[1]**, -u'u** [Ar. mevżū' موضوع] *(mevzu:) {OsT} is.* **1.** Sözlü veya yazılı anlatımda ele alınan, üzerinde durulan şey; konu. **2.** Ele alınan madde. ◻ **mevzu'a girmek,** *Asıl konuyu ele almak; konuya giriş yapmak.*

mevzu[2]**, -u'u** [Ar. vaż' > mevżü' / mevżū'a موضوع / موضوعه] *(mevzu:) {OsT} sf.* **1.** Konulmuş; vazedilmiş. **2.** Geçerli olan; yürürlükte olan. **3.** Gerçek olmayan; uydurma. ◻ **mevzu hukuk,** *Belli bir yerde, belli bir zamanda veya belli bir konuya ilişkin hukuk kuralları.*|| **mevzu hadis,** *Hz. Muhammed'e ait olmadığı hâlde, ona ait iddiasıyla uydurulmuş hadis; uydurma hadis.*

mevzu'a, [Ar. mevżü' > mevżū'a موضوعه] *(mevzu:a:) {OsT} is. fel.* Bir akıl,yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; konut; koyut; postulat.

mevzu'at, [Ar. mevżü' > mevżū'āt موضوعات] *(mevzu:a:t) {OsT} is.* → mevzuat. ◻ **mevzu'at-ı beşer,** *{OsT} İnsanların koyduğu kurallar; yasalar.*

mevzuat, [Ar. mevżü' > mevżū'āt موضوعات] *(mevzu:a:t) is.* **1.** Bir ülkedeki veya belli bir alandaki yasa, yönetmelik ve tüzük gibi toplum düzeni ve işleyişi ile ilgili yazılı kuralların tümü; konulmuş kurallar; getirilmiş düzenlemeler. **2.** Eskiden, içine ticaret malı koymakta kullanılan sandık, teneke çuval vb. şeylere verilen ad; koymalık. ◻ **mevzuat hazretleri,** *İşlerin uzamasına sebep olan resmî işlemler için söylenen alay sözü; bürokrasi.*

mevzulu, [mevzu-lu] *(mevzu:lu) {OsT} sf.* Konusu olan; konulu.

mevzun, [Ar. vezn >mevzün / mevzüne موزون / موزونه] *(mevzu:n) {OsT} sf.* **1.** Düzgün; biçimli; orantılı. **2.** Tartılmış olan; tartılı. **3.** *ed.* (Şiir için) ölçülü yazılmış olan; vezinli. **4.** *fiz.* Ağırlıklı; ucunda bir ağırlık bulunan. ◻ **mevzun rakkas,** *{OsT} Ucuna ağırlık bağlanmış sarkaç.*

mevzunat, [Ar. mevzün > mevzūnāt موزونات] *(mevzu:na:t) {OsT} is.* Tartılmış şeyler; ölçülmüş şeyler.

mevzuniyet, [Ar. mevzūn > mevzūniyyet موزونیت] *(mevzu:niyet) {OsT} is.* Düzgün ve tertipli, ölçülü olma durumu; düzgünlük; ölçülülük.

mevzusuz, [mevzu-suz] *(mevzu:suz) sf.* Konusu olmayan; konusuz.

mevzuubahis, -hsi [Ar. mevzū'-i baḥṣ موضوع بحث] *(mevzu:ubahis) {OsT} sf.* **1.** Kendisinden söz edilen; konuşma konusu olan; söz konusu; adı geçen; sözü geçen. **2.** *is.* Üzerinde konuşulan şey; söz konusu. ◻ **mevzuubahis etmek,** *Hakkında konuşmak; kendisinden söz etmek.*|| **mevzuubahis olmak,** *Söz konusu edilmek; hakkında konuşulmuş olmak; kendinden söz edilmek.*

mevzuubahsetme, [Ar. mevzū'-ı bahs + T. et-me] *(mevzu':ubahsetme) {OsT} is.* Mevzuubahsetmek eylemi.

mevzuubahsetmek, [Ar. mevzū'-ı bahs + T. et-mek] *(mevzu':ubahsetmek) {OsT} gçsz. f. [-e(d)-er]* Söz etmek; hakkında konuşmak; söz konusu etmek.

mey[1], [Far. mey مى] *{OsT} is.* **1.** Şarap. **2.** *ed.* Divan edebiyatında rengi ile sevgilinin dudağı veya yanağı yerine kullanılan mazmun. ◻ **mey-ālūd,** *{OsT} Şarap katılmış; şarapla karışık.*|| **mey-āşām,** *{OsT} Şarap içen.*|| **mey-buhtec,** *{OsT} Kaynatılmış şarap.*|| **mey-dān,** *{OsT} Şarap kabı.*|| **mey-fürūş,** *{OsT} Şarap satıcısı; meyhaneci.*|| **mey-gūn,** *{OsT} Şarap rengi; açık kırmızı.*|| **mey-güsār,** *{OsT} İçki masasındakilerden her biri; içki arkadaşı.*|| **mey-güsrî,** *{OsT} Şarap içme arkadaşlığı.*|| **mey-hār,** *{OsT} Şarap içen.*|| **mey-hāre,** *{OsT} Şarap içen.*|| **mey-hör,** *{OsT} Şarap içen; ayyaş.*|| **meş-höş,** *{OsT} Ekşimtırak; mayhoş.*|| **mey-i aşk,** *{OsT} Aşk şarabı.*|| **mey-i bî-gış,** *{OsT} Hilesiz şarap; saf, katışıksız şarap.*|| **mey-i gül-fām,** *{OsT} Gül renkli şarap; kırmızı şarap.*|| **mey-i gül-gūn,** *{OsT} Gül renkli şarap; kırmızı şarap.*|| **mey-i hoş-güvār,** *{OsT} Lezzetli şarap.*|| **mey-i nāb,** *{OsT} Olgunlaşmış, saf şarap.*|| **mey-i yākut-reng,** *{OsT} Yakut renkli şarap; kırmızı şarap.*|| **mey-kede,** *{OsT} Meyhane.*|| **mey-keş,** *{OsT} Şarap çeken; çok içki içen; ayyaş.*|| **mey-keşān,** *{OsT} Şarap içenler; ayyaşlar.*|| **mey-küsār,** *{OsT} İçki masasındakilerden her biri; içki arkadaşı.*|| **mey-nūş,** *{OsT} Şarap içen.*|| **mey-perest,** *{OsT} Şaraba tapan; ayyaş; içki düşkünü.*|| **mey-perestān,** *{OsT} Şaraba tapanlar; çok içki içenler; ayyaşlar.*|| **mey-perestî,** *{OsT} İçkicilik; ayyaşlık.*|| **mey-zede,** *{OsT} Sarhoş olmuş; sarhoş.*

mey[2]**, -y'i** [Ar. meyʿ ميع] *{OsT} is.* Eriyerek akma.

mey[3], [mey] *is.* Kars ve Artvin dolaylarında kullanılan zurnaya benzer küçük bir nefesli çalgı. ◻ **mey davulu,** *{ağız} Dümbelek.* [DS]

mey'a[1], [Ar. meyʿa ميعه] *{OsT} is. bot.* Günlük ağacı.

mey'a[2], [Ar. meyʿa ميعه] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyin tazelik zamanı; turfandalık. **2.** Yere dökülmüş bulunan sıvının akması.

meyadîn, [Ar. meydān > meyādīn ميادين] *(meya:di:n) {OsT} is.* Meydanlar. ◻ **meyādîn-i harb,** *{OsT} Savaş meydanları.*

meyal, -li [Ar. (ha)yāl > meyal] *is. ikil.* Hayal kelimesinin ön sesi (h), ikileme (m)'si ile değiştirilerek meydana getirilmiş ve *"belli belirsiz, iyi görülemeyen"* anlamında kullanılan *"hayal meyal"* ikilemesinin ikinci ögesi.

meyamin[1], [Ar. meymenet > meyāmin ميامن] *(meya:min) {OsT} is.* Uğurlular; bereketliler; kutlular.

meyamîn[2], [Ar. meymūn > meyāmīn ميامين] *(meya:mi:n) {OsT} is.* Bereketler; uğurlar; kutlar.

meyan[1], [İt. piana => piyan > meyan] *is. bot.* Fasulyegillerden, birleşik yapraklı, mavimsi mor çiçekli, akarsu kıyılarında bol miktarda yetişen, kökünde şekerden elli kat daha tatlı glisirizin adlı bir madde bulunan yarım metre kadar boylanabilen çok yıllık otsu bir bitki; meyan kökü, *(Glycyrrhiza glabra).* ◻ **meyan balı,** *Meyan kökü bitkisinin köklerinden elde edilen tatlı madde.*|| **meyan kökü,** *Meyan bitkisi.*|| **meyan kökü şerbeti,** *Meyan kökünün uzun süre suda ıslatılması ile elde edilen tatlı içecek.*

meyan[2], [Far. miyān میان] *(meya:n) {OsT} is.* **1.** Orta; ara. **2.** Aralık; ara. **3.** Vücudun göğüs ile karın arasındaki bölümü; bel. **4.** *müz.* Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısraı; meyane; miyane.

meyancı, [meyan-cı] *is.* Aracılık eden kimse; aracı.

meyane, [Far. miyāne میانه] *(meya:ne) {OsT} is.* **1.** Orta; ara. **2.** İki şeyin ortası; ara. **3.** Kıvam. **4.** Ortaya serilen halı vb. şey. **5.** Gerdanlığın ortasındaki inci. **6.** Tereyağında unun kavrulması ile yapılan bir tür sos. **7.** Yeniçerilikte bölükten büyük askerî birlik. ◻ **meyane kâtipleri,** *Yeniçeri ortalarının yazıcıları.*|| **meyanesi gelmek,** *(Helva, meyane vb. yiyecekler için) tam kıvamını bulmak.*|| **meyane tığı,** *Okların temizlenmesine yarayan keski demiri.*

meyanhane, [Far. miyān-ḫāne میانخانه] *(meya:nha:ne) {OsT} is. müz.* Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısraı; meyane; miyane.

meyasir[1], [Ar. meysere > meyāsir مياسر] *(meya:sir) {OsT} is.* **1.** Zenginlikler. **2.** Ordunun sol kanatları.

meyasîr[2], [Ar. meysūr > meyāsir مياسير] *(meya:si:r) {OsT} is.* Kolaylaştırılmış şeyler.

meyazib, [Ar. mīzāb > meyāzīb] ميازيب *(meya:zi:b) {OsT} is.* Su yolları; oluklar.

meyazir, [Ar. miʾzer > meyāzir ميازر] *(meya:zir) {OsT} is.* Peştemallar.

meydan[1], [Ar. meydān ميدان] *(meyda:n) {OsT} is.* **1.** Geniş, düz ve açıklık yer; alan; saha. **2.** Kentlerde etrafı binalarla çevrili, geniş ve açıklık yer; alan. **3.** Bir olayın geçtiği yer. **4.** Yarışma, karşılaşma veya eğlence yapılan geniş yer; saha. **5.** Bulunulan yer ve onun çevresi; ortalık. **6.** *mecaz.* Fırsat; imkân; zaman. **7.** *tasvf.* Bektaşi ve Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer. **8.** *spor.* Spor karşılaşmalarının yapıldığı yer. **9.** *tiy.* Orta oyununun sergilendiği yuvarlak alan; oyun yeri. **10.** *{ağız}* Sıva yapmakta kullanılan iyi cins toprak. [DS] ◻ (bir duruma) **meydan açmak,** *Sebep olmak.*|| **meydan almak,** *1. Büyük ölçüde ortaya çıkmak; gelişmek; belirmek; yayılmak. 2. {eAT} Meydana egemen olmak.*|| **meydan aramak,** *Fırsat gözetmek; imkân aramak.*|| **meydana atılmak,** *1. (Güç bir mesele için) herkesin bilgisine baş vurulmak. 2. Bir tez olarak ileri sürülmek. 3. (Kişi için) bir şeyi yapmak için kendini aday göstermek; ortaya çıkmak.*|| **meydana atmak,** *Bir iddiayı, sorunu herkesin görüşüne, bilgisine sunmak; tartışmaya açmak.*|| **meydana çıkarmak,** *1. Bir şeyi arayıp bulmak; ortaya çıkar-*

mak; keşfetmek. 2. Açıklığa kavuşturmak. || **meydana çıkmak,** *1. Belli olmak; herkesçe görülüp bilinmek; anlaşılmak; kendini göstermek. 2. Bir işi yapmak için istekli olmak. 3. Yetişmek; gelişmek; büyümek.*| **meydana dökmek,** *Başkalarına göstermek amacıyla sergilemek; ortaya dökmek.*| **meydana düşmek,** *Bir iş yapmak için kendini ortaya atmak; işe talip olmak.*| **meydana gelmek,** *1. Olmak; oluşmak; yapılıp tamamlanmak; doğmak. 2. Ortaya çıkmak.*|| **meydana getirmek,** *1. Olmasını sağlamak; yapmak. 2. Yetiştirip büyütmek; eğitmek.*|| **meydana girmek,** *Savaşa çıkmak; savaşa başlamak; savaşa gitmek; savaşmak.*| **meydana koymak,** *1. Herkesin görebileceği bir yerde bulundurmak; sergilemek. 2. Herkesin bilgisine sunmak; belirtmek; ortaya çıkarmak; açıklamak tespit etmek. 3. Tez olarak ileri sürmek; kanıtlamak. 4. Bir şey üretmek; olmasını sağlamak; yapmak.*| (birini) **meydana sürmek,** *Kendisi arka planda kalarak başkalarını öne sürmek; kışkırtmak.*| **meydana vurmak,** *Belli etmek; açığa çıkarmak; açıklamak; göstermek.*|| **meydan başı,** *Yeniçeri ocağı acemi oğlanlar subaylarından biri; meydan kethüdası.*|| **meydan baklası,** *argo. Erkeklerle dalaşan kadın; sürtük.*| **meydan bırakmamak,** *Kötü bir durumun veya olumsuz bir şeyin ortaya çıkmasına olanak bırakmamak; engel olmak; meydan vermemek.*|| **meydan bulamamak,** *Fırsat bulamamak; imkân bulamamak.*| **meydanda olmak,** *Açıkta olmak; ortada olmak; belli olmak.*|| **meydanda bırakmak,** *1. Evsiz barksız bırakmak; açıkta bırakmak; ortada bırakmak. 2. (Yardıma, korunmaya muhtaç biri için) ilgisini kesmek; yardım etmemek; korumamak.* || **meydandan çekilmek,** *Ortalıkta görünmez olmak; yok olmak; ortadan kaybolmak; bulunmamak.*|| **meydandan kaldırmak,** *Bir şeyi orta yerden almak; görünmeyecek bir yere kaldırmak, koymak.*|| **meydan dayağı,** *1. Bir meydanda, herkesin gözü önünde suçluyu cezalandırmak için atılan dayak. 2. İmparatorluk döneminde askerî okul ile kışlada suçlu görülen kişiye arkadaşları önünde suçu okunduktan sonra meydan başı tarafından dövmek suretiyle verilen ceza.*|| **meydan dayağına çekmek,** *Bir kimseyi herkesin içinde veya aşırı biçimde dövmek.*|| **meydan dayağından geçmek,** *Çok üzülmek; sıkılmak; utanmak.*|| **meydan ekmeği,** *{ağız} Sıkıntısız, mihnetsiz yenilen yemek.* [DS]|| **meydan etmek,** *ed. (Halk şairleri için) âşık kahvesinde toplanarak, halkın huzurunda, saz eşliğinde karşılıklı şiir söylemek; atışmak; muamma çözmek.*| **meydan-gâh,** *Meydan yeri.*|| **meydan günü,** *Eskiden, ok meydanında menzil atılan, yarışma düzenlenen günlere verilen ad.*| **meydan hizmeti,** *1. Yeniçeri ocağında görevli bulunan et ihtiyacını karşılayan seğirdim ustaları ile aşçıların yaptığı hizmete verilen ad. 2. İmparatorluk döneminde, askerlerin kışla dışında yaptıkları görev.*| **meydanı ağber,** *Yeryüzü; dünya.*|| **meydanı bırakmak,** *1. Savunduğu düşünceden vazgeçmek. 2. Yarışmadan çekilmek.*|| **meydanı** (birine, bir şeye) **bırakmak,** *1. Birinin keyfi tutumlarına engel olmamak. 2. Savunduğu tezden veya yarışmadan vazgeçmek.*|| **meydanı boş bulmak,** *Kendisine engel olacak biri veya bir sebep bulunmamasından yararlanarak aşırı davranışlarda bulunmak; keyfince, dilediği gibi davranmak.*| **meydân-ı harb,** *{OsT} Savaş alanı.*| **meydân-ı hüner,** *{OsT} Hüner gösterilen yer.*|| **meydân-ı mahşer,** *{OsT} Mahşer meydanı.*|| **meydân-ı muhabbet,** *{OsT} Sevgi meydanı; sohbet edilen yer.*|| **meydân-ı siyâset,** *{OsT} Eskiden, idam cezasının infaz edildiği yere verilen ad.*|| **meydân-ı siyâset ustası,** *{OsT} Cellat.*|| **meydan kalfası,** *İmparatorluk döneminde, tersanelerde taslaklara göre gemi parçalarını yontarak hazırlayan marangozlara verilen isim.*| **meydan** (birine, bir şeye) **kalmak,** *Ortada engel olacak bir şey veya kimse kalmamak; dilediğini yapabilir olmak.*| **meydan kalmamak,** *Bir şeyin yapılmasına gerek kalmamak; yapmak için bir fırsat bulamamak.*|| **meydan korkusu,** *Açık alanlarda ve kalabalık meydanlarda bulunmaktan doğan ruhsal bir rahatsızlık; alan korkusu; agorafobi.*| **meydan muharebesi,** *Açık arazide, kırsal alanda büyük kuvvetlerle yapılan ve kesin sonuç alınan savaş.*|| **meydan odası,** *Doğu Karadeniz bölgesinde, konuttan bağımsız olarak yapılan misafir odası.*|| **meydan okumak,** *1. Kendisinin üstünlüğünü öne sürerek dileyeni karşılaşmaya çağırmak. 2. Kavgaya çağırmak. 3. Hiç bir kimseden veya hiç bir şeyden korkmadığını belirtmek. 4. spor. Şampiyonu karşılaşmaya davet etmek. 5. Rakibini karşılaşmaya çağırmak.*| **meydan oyunu,** *Orta oyunu.*|| **meydan paparası yemek,** *{ağız} Kalabalık bir yerde, birinden azar işitmek.*|| **meydan saati,** *Herkesin yararlanması için kimi kentlerde meydanlara konulan özel kuleler üzerindeki saat.*|| **meydana savaşı,** *Açık arazide, kırsal alanda büyük kuvvetlerle yapılan ve kesin sonuç alınan savaş.*|| **meydan sazı,** *müz. Türk halk müziğinde, sesinin yüksekliğinden dolayı meydanlarda çalınan bağlama türü sazların en büyüğü; çöğür.*|| **meydan süpürgesi,** *1. {ağız} Bahçe, avlu, sokak, alan gibi yerleri süpürmekte kullanılan uzun saplı çalı süpürge.* [DS] *2. mecaz. Sürekli sokakta dolaşan, çok gezen kadın; kötü tanınan, erkeklerle düşüp kalkan kadın.*|| **meydan taşı,** *tasvf. Mevlevi tekkelerinde, üzerine semahaneyi aydınlatmakta kullanılan meşalelerin dikildiği taş.*| **meydan turu,** *havc. Birden çok uçak aynı anda bir hava alanına iniş için geldiğinde, kontrol kulesinden havada iniş sırasını beklemesi gerektiği bildirilen uçağın meydan üzerinde yaptığı dolaşma işi; meydan üzerinde dönmek.*| (bir şeye) **meydan vermek,** *O şeyin olması için imkân ve fırsat tanımak; imkân yaratmak; zaman tanımak.*| **meydan vermemek,** *Kötü bir du-*

rumun veya olumsuz bir şeyin ortaya çıkmasına olanak bırakmamak; engel olmak; zaman vermemek; göz açtırmamak; meydan bırakmamak.

meydan[2], [Far. mey-dān ميدان] *(meyda:n) {OsT} is.* Şarap kabı.

meydancı, [meydan-cı] *is.* **1.** Avlu, bahçe gibi yerleri süpürüp temizlemekle görevli hizmetli. **2.** İş yerlerinde ayak işlerine bakan kimse. **3.** Hapishane koğuşlarında temizlik ve kantin işlerini yapan kimse. **4.** Dolmuş duraklarında park ve sıra işlerini düzene koyan kimse; dolmuş kâhyası. **5.** *dnz.* Gemilerde vardiyası olmayan ve günlük işlerde çalıştırılan gemici. **6.** *tasvf.* Mevlevi tekkelerinde konukları karşılayan, meydanı açan ve semayı düzenleyen kimse; dede. **7.** *{ağız}* Çay ve kahveyi kahve dışındaki müşterilere dağıtan garson. [DS] ◻ **meydancı başı,** *Yeniçeri ortalarında çorbacıdan sonra gelen subay.*

meydancık, [meydan-cık] *is.* Küçük meydan.

meydancılık, -ğı [meydan-cı-lık] *is.* Meydancı olma durumu veya meydancının yaptığı iş.

meydanda, [meydan-da] *is.* **1.** Ortada bulunan, gözle görülen şey. **2.** *zf.* Ortada; belli; apaçık; aşikâr.

meydangâh, [Ar. meydān + Far. gāh میدانگاه] *(meyda:ngâ:h) {OsT} is.* Meydan yeri.

meydani, [Ar. meydān > meydānī میدانی] *(meyda:ni:) {OsT} is.* **1.** Eskiden, Hindistan, Şam ve Diyarbakır'da dokunan, koyu ve mor çizgili, bayramlarda erkekler tarafından giyilen elbise yapımında kullanılan değerli bir ipek kumaş. **2.** *{ağız}* Beyaz ve renkli, yol yol ipek çözgülü dokunmuş kumaş. [DS]

meydaniye, [Ar. meydanī > meydāniye] *(meyda:niye) {ağız} is.* Puanlı veya sarı çiçekli bir tür kumaş. [DS]

meydanlı, [meydan-lı] *sf.* Meydanı bulunan; geniş bir yere sahip olan.

meydanlu, [meydan-lū میدانلو] *(meyda:nlu:) {eAT} sf.* Meydanlı. ◻ **meydanlu kılmak,** *{eAT} Serbestçe, geniş bir şekilde hareket etmesini sağlamak.*

meydanlık, -ğı [meydan-lık] *is.* **1.** Meydan olan yer. **2.** Meydana benzer genişçe yer; meydanımsı yer.

meydiraman, [Far. nerdübān نردبان => merdiven > meydiraman] *{ağız} is.* Merdiven. [DS]

-meye, [-ma-y-a / -meye] *{eAT} çek. e.* → -maya.

-meyedüm, [-ma-y-a-du-m / meyedüm] *{eAT} çek. e.* → -mayadum.

meyel, [Yun. makhélli => meyel] *{ağız} zf.* → meğel[1]. [DS]

meyelan, [Ar. meyelān ميلان] *(meyelâ:n) {OsT} is.* **1.** Dik duramama; eğilme; meyillenme; eğim. **2.** *mecaz.* İlgi; yakınlık.

meyellemek, [meğel-le-mek / meyel-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Toprağı kazma ile kabartmak; çapalamak. [DS]

-meyem, [-ma-y-am / meyem] *{eAT} çek. e.* → -mayam.

meyem, [Far. meger => meyem] *{ağız} bağ.* Meğer. [DS]

-meyesuz, [-ma-y-a-suz / -meyesüz] *{eAT} çek. e.* → -mayasuz.

meyezd, [Far. meyezd میزد] *{OsT} is.* İçki meclisi; içkili düğün eğlencesi.

meyhane, [Far. mey-ḫāne میخانه] *{OsT} is.* **1.** Çeşitli çerez türü mezelerle içki sunulan ve müşterilerin oturup içki içtikleri yer; içki yeri. **2.** *tiy.* Hem içki içilen hem de dans edilen, müzik dinlenilen ve değişik türde gösterilerin yapıldığı eğlence yeri; kabare. ◻ **meyhane pilavı,** *1. Kıyma, soğan, domates, biber kullanılarak yapılan bir tür bulgur pilavı. 2. Meze niteliğinde olan veya özensiz hazırlanmış pilav.*

meyhaneci, [meyhane-ci] *is.* **1.** Meyhane işleten kimse; meyhane sahibi. **2.** Meyhaneye gitme alışkanlığı olan kimse. ◻ **meyhaneci otu,** *is. bot.* Loğusaotugillerden orman ağaçlarının altlarındaki gölgeli yerlerde yetişen, çiçeklerinin içi esmer kırmızı renkli, kökleri balgam söktürücü ve kusturucu olarak halk hekimliğinde, özel kokusu dolayısıyla çiğneyerek ağızdaki içki kokusunu gidermekte, çeyiz sandığının güzel kokmasını sağlamakta kullanılan çok yıllık, rizomlu otsu bitki; afşar otu; çobandüdüğü; azaron *(Asarum europaeum).*

meyhanecilik, -ği [meyhane-ci-lik] *is.* Meyhanecinin yaptığı iş; meyhane işletme işi.

meyi[1], [béñī / méyi] *{eT} is.* Beyin. [Clauson]

meyi[2], [meyi] *{ağız} is.* Ney. [DS]

-meyigörmek, [-ma-y-ı + görmek / meyigörmek] *{eAT} yap. e.* → -mayıgörmek.

meyiklemek, [mey-ik-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çevreyi kollamak; gözetmek. [DS]

meyil, -yli [Ar. meyl ميل] *{OsT} is.* **1.** Belirli bir düzlemle dik açı yapmadan duran şeyin durumu; eğim; eğiklik. **2.** Sapma; dönme. **3.** Yağmur, kar suyu vb.nin akıp gitmesi için bir zemine verilen eğiklik; akıntı. **4.** *mecaz.* İki taraftan birini tutma. **5.** *mecaz.* Bir kimseye gönül bağlama; sevme; tutulma. **6.** *mecaz.* Bir şeye karşı gösterilen ilgi ve istek. **7.** *mat.* Eğim. **8.** *tasvf.* Allah'a dönüş; aslına dönüş. **9.** Bir yolun yatayla yaptığı açının sinüsü; metre başına kazandığı yükseklik. ◻ (birine) **meyil bağlamak,** *mecaz. Sevmek; gönül bağlamak; tutulmak.*|| **meyil göstermek,** *Birine veya bir şeye karşı eğilimini belirtmek; ona yönelmek; istemek; rağbet etmek; onu diğerlerine tercih etmek; eğilim göstermek.*|| (bir şeye) **meyil vermek,** *Eğiklik sağlamak; akıntı vermek.*|| (birine) **meyil vermek,** *mecaz.*

Sevmek; gönül bağlamak; tutulmak.|| **meyli olmak,** *Beğenmek; sevmek; hoşuna gitmek.*

meyilli, [meyil-li] *sf.* **1.** Yatay veya düşeyle dar veya geniş açı oluşturacak biçimde duran; eğimi olan; eğilmiş durumda olan; eğik. **2.** Bir kimseye ilgi duyan; gönül vermiş; istekli; âşık. **3.** Bir şeye karşı istekli olan; istekli. ◻ **meyilli geçme,** *Marangozlukta biri düşey, diğeri meyilli duran iki parçayı birleştirmede kullanılan geçme türü.*

meyilsemek, [meyil-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Bir şeyi üzerine almak. [DS]

meyilsiz, [meyil-siz] *sf.* **1.** Meyli olmayan; dik duran. **2.** Herhangi bir kimseye veya şeye karşı istek ve eğimi olmayan; isteksiz.

meyirsek, [meğir-se-k / meyir-se-k] *{ağız} sf.* **1.** Yavrusuna çok düşkün olan. **2.** Cinsel istek duyan. [DS]

meyirsemek, [meğ-ir-se-mek / meyir-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* (İnsan ve hayvan için) yavrusuna sevgi ile ve sevecenlikle davranmak. [DS]

meyis, [? meyis] *{ağız} is.* Tarlaları ayırmak için sürülmeden bırakılan yer; tarla sınırı; an. [DS]

meykede, [Far. mey-gede / mey-kede میکده / میگده] *{OsT} is.* Meyhane.

meykedeci, [meykede-ci] *is.* **1.** Meyhaneci. **2.** *tasvf.* Allah yoluna giren müride, ilahi bir coşkunluk veren manevi duyguyu tattıran kimse; mürşid-i kâmil.

meyl, [Ar. meyl میل] *{OsT} is.* → meyil. ◻ **meyl-i arz,** *{OsT} gök b. Yerin ekseni ile yörünge düzlemi arasındaki 23° 27'lık açı.*|| **meyl-i a'zām,** *{OsT} gök b. Bir gök cisminin en büyük eğimi.*|| **meyl-i a'zām hattı,** *{OsT} gök b. En büyük eğimli nokta.*|| **meyl-i dil,** *{OsT} Gönül arzusu.*|| **meyl-i ibtisām,** *{OsT} Gülümseme isteği.*|| **meyl-i küllî,** *{OsT} gök b. Bir gök cisminin olağan sayılmayacak biçimde yörüngesinden tam olarak sapması.*|| **meyl-i maālî,** *{OsT} Yüce ve derin şeylere karşı duyulan ilgi.*|| **meyl-i mahrek,** *{OsT} gök b. Yörünge eğitliği.*|| **meyl-i mıknatısî,** *{OsT} gök b. Mıknatıs iğnesi ile ufuk çizgisi arasında bulunan açı.*|| **meyl-i mutlak,** *{OsT} gök b. Bir yıldızın yörüngesinden olağan sayılabilecek biçimde sapması.*|| **meyl-i tabiî,** *{OsT} Doğal istek; içgüdü.*

meylen, [Ar. meyl > meylen میلاً] *(me'ylen) zf.* Eğilim göstererek; meylederek; meyilli durumda.

meyletme, [Ar. meyl + T. et-me میل ایتمه] *{OsT} is.* Meyletmek eylemi veya durumu.

meyletmek, [Ar. meyl + T. et-mek میل ایتمك] *{OsT} gçsz. f. [-e(d)-er]* **1.** (Dik durumda bulunan veya bulunması gereken bir şey için) eğilmek; yan yatmak. **2.** *mecaz.* Bir kimseye ilgi duymak; gönülce yönelmek; âşık olmak. **3.** Bir şeyi istemek; arzu etmek; yönelmek.

meyliyat, [Ar. meyl > meyliyāt میلیات] *(meyliya:t) {OsT} is.* **1.** Meyiller; eğilimler; eğimler; istekler; arzular. **2.** İstek ve eğilim duygusu. ◻ **meyliyāt-ı nefsāniye,** *{OsT} Gönlün arzu ettiği şeyler; içten gelen istekler.*

meymen, [?. meymen] *{ağız} is.* Testi. [DS]

meymene, [Ar. yümn > meymene میمنه] *{OsT} is. as.* Ordunun sağ kanadı.

meymenet, [Ar. yümn > meymenet میمنت] *{OsT} is.* **1.** Saadet; bereket; kut. **2.** İyi özellik; iyi nitelik; uğur. **3.** *{ağız}* Kılık. [DS]

meymenetli, [meymenet-li] *sf.* Uğurlu; kutlu.

meymenetsiz, [meymenet-siz] *sf.* **1.** Hayırsız; uğursuz; kutsuz. **2.** (Kişi için) suratsız; kılıksız; huysuz; ters. **3.** İnsanlara pek yararı dokunmayan.

meymenetsizlik, ği [meymenet-siz-lik] *is.* **1.** Uğursuzluk; hayırsızlık. **2.** Geçimsizlik; aksilik; asık suratlılık.

meymin, [Yun. mīmón] *{ağız} is.* Maymun. [DS]

meymun, [Ar. yümn > meymūn / meymūne میمون / میمونه] *(meymu:n) {OsT}* Uğurlu; kutlu; bereketli.

meyn, [Ar. meyn مین] *{OsT} is.* **1.** Yalan söyleme; yalancılık. **2.** Yalan.

meynes, [? meynes] *{ağız} is.* Kalker tabakası. [DS]

meyoz, [Fr. méios] *is. biy.* Eşeyli üreyen canlılarda, cinsiyet bezlerinde karmaşık süreçlerle üreme hücrelerinin 2N kromozomlarının N kromozom durumuna gelmesi için hücre bir defa bölünürken hücre çekirdeğinin art arda iki defa bölünmesi şeklinde görülen ve kromatik indirgenme olayını sağlayan olgunlaşma dönemi.

meyremen, [? meyremen] *{ağız} is.* İki kulplu büyük testi. [DS]

meyriç, -ci [? meyriç] *{ağız} sf.* Olgunlaşmamış; ham. [DS]

meys, [? meys] *{ağız} is.* Zaptetme; elde tutma; ele geçirme. ◻ **meys etmek,** *{ağız} Başkasının malını elinde tutmak.* [DS]

meysere, [Ar, yüsr > meysere میسره] *{OsT} is.* **1.** Zenginlik. **2.** *as.* Ordunun sol yanı.

meysime, [mey-si-me] *{ağız} is.* Alay etme; eğlenme. ◻ **meysimeye almak,** *{ağız} Alay etmek; eğlenmek.* [DS]

meysimek, [mehel-silek / meğ-si-mek / mey-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Önem vermek; değerli bulmak. [DS]

meysir, [Ar. meysir میسر] *{OsT} is.* **1.** Zarla oynanan bir tür kumar oyunu. **2.** İslamlık öncesinde Arapların, bir putun önünde ok çekmek suretiyle oynadıkları deve eti bölüşme kumarına verdikleri ad.

meysur, [Ar. yüsr > meysūr / meysūre میسور / میسوره]

(meysu:r) {OsT} sf. Kolay kılınmış; kolaylatılmış; kolaylanmış.

meysurat, [Ar. muysür > meysürāt ميسورات] *(meysu:ra:t) {OsT} is.* Kolaylaştırılmış şeyler.

meyt, [Ar. meyt ميت] *{OsT} is.* Ölü; meyyit.

meytambal, [netameli > meytambal] *{ağız} is.* Kulak ağrısı. [DS]

meytanbal, [netame-li > meytanbal] *{ağız} sf.* (Kişi için) uğursuz; kötü. [DS]

meyte, [Ar. meyte ميته] *{OsT} is.* **1.** Ölü hayvan. **2.** *isl.* Dinî kurallara göre kesilmeyen ve bu yüzden yenilmesi haram olan hayvan eti. ◻ **meyte-hār,** *{OsT} Leş yiyici.*

me'yus, [Ar. ye's > me'yüs / me'yüse مأيوس / مأيوسه] *(me-yu:s) {OsT} sf.* **1.** Üzgün; üzüntülü; yese düşmüş. **2.** Umutsuz; karamsar. ◻ **meyus etmek,** *1. Üzmek. 2. Ümitsizliğe düşürmek.* ‖ **meyus olmak,** *Üzgün ve ümitsiz bir duruma düşmek; karamsar olmak.*

me'yusane, [Ar. me'yüs + Far. -āne مأيوسانه] *(me-yu:sa:ne) {OsT} zf.* Ümitsiz bir hâlde; ümitsizce; ümitsiz olarak; karamsar olarak.

me'yusen, [Ar. me'yūsen مأيوساً] *(me-yu:'sen) {OsT} zf.* Ümitsiz bir şekilde; ümitsizce; karamsarca.

me'yusiyet, [Ar. me'yüsiyyet مأيوسيت] *(me-yu:siyet) {OsT} is.* Ümitsizlik; üzgün olma; karamsarlık.

-meyü, [-ma-y-u / -meyü] *{eAT} yap. e.* → -mayu.

meyve, [Far. mīve / meyve میوه] *{OsT} is.* **1.** Çiçek yumurtacıklarının döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan ve olgunlaştıktan sonra tohumları taşıyan bitkisel organ; yemiş. **2.** Genellikle çiğ olarak tüketilen bazı bitkilerin tatlı sulu, etli ürünü. **3.** *gnşl.* Ana ve babaya göre çocuk. **4.** *mecaz.* Bir çalışma ve girişimin sonunda elde edilen yarar; kâr; çıkar; yararlı sonuç. **5.** Bir girişim sonunda elde edilen iyi veya kötü sonuç. ◻ **meyve ağacı,** *Meyve veren ağaç.* ‖ **meyve bahçesi,** *İçinde meyve ağaçları bulunan bahçe.* ‖ **meyve-bār,** *{OsT} Meyve veren; meyveli.* ‖ **meyve-dār,** *{OsT} Meyve veren; meyveli.* ‖ **meyve dışı,** *Meyvelerin dışı; kabuğu.* ‖ **meyve dökümü,** *Meyve ağaçlarında ve bağlarda tozlaşma eksikliği veya başka sebeplerden meyvelerin oluşmadan dökülmesi.* ‖ **meyve eti,** *Bazı etli meyvelerin tümünü oluşturan, olgunlaşınca tatlılaşan parankimamsı doku.* ‖ **meyve ezmesi,** *Meyveler ezilerek yapılan bir tür tatlı.* ‖ **meyve-fürūş,** *{OsT} Meyve satan.* ‖ **meyve-huşk,** *1. Meyve kurusu. 2. Kuru yemiş satılan yer.* ‖ **meyve içi,** *Meyvelerde tohumların bulunduğu iç kısım.* ‖ **meyve-i dil,** *{OsT} Gönül meyvesi; çocuk; evlat.* ‖ **meyve-i fazl,** *{OsT} Bilimin meyvesi.* ‖ **meyve-i huşk,** *{OsT} Kuru yemiş.* ‖ **meyve-i ter,** *{OsT} Taze meyve.* ‖ **meyve kabuğu,** *Meyvenin dış yüzeyini kaplayan kalın tabaka.* ‖ **meyve ortası,** *Meyvelerin dışı ile iç bölümü arasında bulunan etli ve sulu kısım.* ‖ **meyve reçeli,** *Meyveden yapılan şekerli tatlı.* ‖ **meyve salatası,** *Çeşitli meyveler kesilip doğrandıktan sonra üzerine tatlandırıcı ve özel koku verici maddeler ekilmek suretiyle hazırlanan yiyecek.* ‖ **meyve sineği,** *Meyveleri kurtlandırarak büyük ekonomik zararlara yol açan, küçük sineklerin genel adı.* ‖ **meyve sineğigiller,** *Kanatlarında koyu renkli lekeler ve şeritler bulunan, erginleri çiçek ve bitkilerin üstünde yaşayan, larvaları bitkicil ve çoğu zararlı olan bir sinek familyası, (Trypetidae).* ‖ **meyve suyu,** *Meyveler sıkılmak suretiyle elde edilen öz su.* ‖ **meyve şekeri,** *Meyvelerde ve balda bulunan bir tür şeker; levüloz; früktoz.* ‖ **meyve tutma dönemi,** *Meyve ağaçlarında genç yumurtalığın büyümeye başladığı, hastalık ve dona karşı hassas olduğu dönem.* ‖ **meyve yaprak,** *Çiçeğin döllendikten sonra meyveyi oluşturan yaprağı; karpel.* ‖ **meyveye yatırmak,** *Meyve verimini artırmak için meyve ağaçlarında ve bağlarda budama, uç alma, göz alma gibi çeşitli işlemleri uygulamak.*

meyveci, [meyve-ci] *is.* **1.** Meyve yetiştiren kimse; meyve üreticisi. **2.** Yetiştiriciden alarak tüketiciye meyve satan kimse; meyve satıcısı.

meyvecik, -ği [meyve-cik] *is.* Birleşik bir meyveyi oluşturan ayrı ayrı küçük meyvelerden her biri.

meyvecil, [meyve-cil] *sf.* Meyve ile beslenen.

meyvecilik, -ği [meyve-ci-lik] *is.* **1.** Meyve yetiştirme işi; meyve üretimi. **2.** Meyve alıp satma işi; meyve ticareti.

meyvedar, [Far. mīve-dār میودار] *(meyveda:r) {OsT} sf.* Meyve veren; meyvesi olan; meyveli olan.

meyveha, [Far. meyve-hā میوها] *(meyveha:) {OsT} is.* Meyveler; yemişler.

meyvehoş, [Far. mīve-ḫuşk میوخشك] *{OsT} is.* **1.** Kuru yemiş. **2.** Yemiş çarşısı.

meyvelenme, [meyve-le-n-me] *is.* Meyvelenmek eylemi.

meyvelenmek, [meyve-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Meyveli durıma gelmek; meyve vermek.

meyveli, [meyve-li] *sf.* **1.** (Bitki için) meyve veren; meyvesi olan. **2.** (Yiyecek için) içine meyve konulmuş; meyve ile yapılmış. **3.** *mecaz.* Bir iş yapan, ortaya bir şey koyabilen; yaratıcı.

meyvelik, -ği [meyve-lik] *is.* **1.** Meyve ağaçları bulunan yer; meyvesi bol olan yer; meyve bahçesi. **2.** Meyve konulan kap; yemişlik.

meyvemsi, [meyve-msi] *sf.* Meyveye benzer; meyveyi andırır.

meyvesiz, [meyve-siz] *sf.* **1.** (Ağaç için) meyve vermeyen; meyvesi olmayan. **2.** (Yiyecek vb. için) içinde meyve bulunmayan; meyve konulmamış.

meyvesizlik, -ği [meyve-siz-lik] *is.* Meyvesiz olma durumu.

meyyal, -li [Ar. meyl > meyyāl ميال] *(meyya:l) {OsT} sf.* **1.** Çok eğilmiş olan; eğik. **2.** Eğilimi olan; eğilimli; mütamayil. ◻ **meyyāl-i inhidām,** *{OsT} Yıkılacak kadar eğilmiş bulunan.* || **meyyāl-i itilā,** *Yükselmeye hevesli.*

meyyit, [Ar. mevt > meyyit ميت] *{OsT} is.* **1.** Ölmüş; ölü. **2.** Ceset; ölmüş insan. **3.** *sf. mecaz.* Çok zayıf. ◻ **meyyit-i müteharrik,** *{OsT} Hareketleri ölü gibi olan; tembel; uyuşuk.*

meyyitane, [Ar. meyyit Far. -āne ميتانه] *(meyyita:ne) {OsT} zf.* Ölüye benzer şekilde; ölü gibi.

meyyite, [Ar. meyyite ميته] *{OsT} is.* Hayvan leşi.

ımeyze, [Ar. meyzer ميزر => meyze] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

meyzer, [Ar. meyzer ميزر] *{OsT} is.* Peştamal.

-mez[1], [-maz / -mez] *{eT} {eAT} çek. e.* → -maz.

-mez[2], [-r / -ar / -er / -ur / -ür / -ır / -ir / -maz / -mez] *{eT} yap. e.* → -r.

mez, [? mez] *{ağız} is.* Masa. [DS]

meza, [Ar. mežā مضى] *(meza:) {OsT} çek. f.* Geçti. ◻ **mezā mā ımezā,** *{OsT} 1. Olan oldu; geçen geçti. 2. Olup biteni hoş gör artık!*

mezabıt, [Ar. mažbaṭa > mežābıṭ مضابط] *(meza:bıt) {OsT} is.* Tutanaklar; mazbatalar.

mezabih, [Ar. mežbaḥa > mežābiḥ مذابح] *(meza:bih) {OsT} is.* Kasaplık hayvanların kesildiği yerler; mezbahalar.

mezabil, [Ar. mezbele > mezābil مزابل] *(meza:bil) {OsT} is.* Çöp dökülen yerler; çöplükler; mezbelelikler; süprüntülükler.

mezabir, [Ar. mizber > mezābir مزابر] *(meza:bir) {OsT} is.* **1.** Kamışlar. **2.** Kamış kalemler.

mezad, [Ar. ziyāde > mezād مزاد] *(meza:d) {OsT} is.* → mezat.

mezade, [Ar. mezāde مزاده] *(meza:de) {OsT} is.* Tulum; dağarcık.

mezahib, [Ar. mežheb > mežāhib مذاهب] *(meza:hib) {OsT} is.* Mezhepler. ◻ **mezāhib-i erbaa,** *Dört mezhep; Hanefîlik, Şafiîlik, Hanbelîlik, Mâlikîlik.*

mezahim, [Ar. zaḥmet > mezāḥim مزاحم] *(meza:him) {OsT} is.* Sıkıntılar; eziyetler; güçlükler. ◻ **ımezāhim-dîde,** *Sıkıntı çekmiş; eziyet çekmiş.*

mezahir[1], [Ar. mazhar > mazāhir مزاهر] *(meza:hir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yerler. **2.** Ulaşmalar; erişmişler.

mezahir[2], [Ar. müžhere > mežāhir مظاهر] *(meza:hir) {OsT} is.* Çiçekli yerler; çiçek bahçeleri.

mezaik, -kı [Ar. mažilḳ > mežā'iḳ مضائق] *(meza:ik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Dar ve sıkıntılı olan yerler.

mezak, -ğı [Ar. ẕevḳ > mežāḳ مذاق] *(meza:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Zevk alma; tat duyma. **2.** Tat; lezzet. **3.** Damak.

mezaka, [Ar. mežāḳ => mezaka / mezake / mezeke] *{ağız} is.* Alay; eğlenme. [DS]

mezake, [Ar. mežāḳ => mezake] *{ağız} is.* → mezaka. [DS]

mezalik, -ği [Ar. mezlaḳa > mezāliḳ مزالق] *(meza:lik, k kalın söylenir) {OsT} is.* Ayağın kayabileceği yerler; kaygan yerler.

mezalim, [Ar. ẓulm > mažleme > mežālim مظالم] *(meza:lim) {OsT} is.* **1.** Haksızlıklar; zulümler; can yakmalar. **2.** Adalet dairesi.

mezam, [Ar. ẕemm > mežam مذم] *{OsT} is.* Ayıplama; küçük düşürme.

mezamîn, [Ar. mežmūn > mežāmīn مضامين] *(meza:mi:n) {OsT} is.* **1.** Ödenmesi gereken şeyler. **2.** Anlamlar; kavramlar. **3.** Sanatlı ve nükteli sözler.

mezamir, [Ar. mızmar > mežāmīr مضامير] *(meza:mi:r) {OsT} is.* Koşu meydanları.

mezamir, [Ar. mizmār / mezmūr > mezāmir مزامير] *(meza:mir) {OsT} is.* **1.** Kaval nağmesi. **2.** Düdükler. **3.** Kitab-ı Mukaddes'te yer alan 150 adet Zebur suresinin tümü; mezmurlar. **4.** Kavalla okunan ilahîler.

mezanşim, [Fr. mésenchyme] *is. anat.* Katılgan dokuların embriyon dönemindeki ilk şekli; ağ doku, esnek doku, kıkırdak ve kemik doku gibi çeşitli bağ ve destek dokularını meydana getiren ara doku.

mezar[1], [Ar. ziyāret > mezār مزار] *(meza:r) {OsT} is.* **1.** Ziyaret edilen yer; ziyaret yeri. **2.** Ölünün gömülü bulunduğu yer; kabir. ◻ **mezardan çıkarmak,** *Bir kimseyi ölüm tehlikesinden uzaklaştırmak; ölümden kurtarmak.* || **mezarını kazmak,** *Birinin kötü duruma düşmesi için çalışmak; kötülüğünü istemek.* || **mezār-istān,** *Mezarlık.* || **mezar kaçkını,** *Çok zayıf, çelimsiz; iskeleti çıkmış kimse.* || **mezar kitabesi,** *Mezar taşının üzerindeki yazı.* || **mezar taşı,** *Mezarların baş ve ayak ucuna dikilen ve üzerine ölünün kim olduğunu belirten ifadelerin yazıldığı taş.* || **mezar yazısı,** *{ağız} çoc. d. Arap harfleri.* [DS]

mezar[2], **-rrı** [Ar. mežarr مضر] *is.* Zararlar; ziyanlar.

mezar[3], [? mezar] *{ağız} is.* Tütün denklerinde, ikinci nitelikteki tütünlerin yerleştirildiği taban ile kapak arası. [DS]

mezar[4], [? mezar] *{ağız} is.* Reçineli çam. [DS]

mezarat, [Ar. mezār > mezārāt مزارات] *(meza:ra:t) {OsT} is.* Mezarlar; kabirler.

mezarcı, [mezar-cı] *is.* Mezar kazan kimse; mezarlık bekçisi; mezarlık bakıcısı.

mezarcılık, -ğı [mezar-cı-lık] *is.* Mezarcının yaptığı iş; mezar kazma veya mezarlığa bakma işi.

mezaret, [Ar. mezāret مزارت] *(meza:ret) {OsT} is.* Kalbin şiddeti.

mezari[1]**, -i'i** [Ar. mezraʿā > mezāriʿ مزارع] *(meza:ri:) {OsT} is.* Ekilebilen yerler; tarlalar; ekenekler; mezralar. ◻ **mezāri'-i münbite,** *{OsT} Verimli tarlalar.*

mezari[2]**, -ii** [Ar. mezrūʿ > mezārīʿ مزارع] *(meza:ri:) {OsT} is.* Çift sürülerek tohum ekilmiş yerler.

mezarib, [Ar. mıżrāb > meżārib مضارب] *(meza:rib) {OsT} is.* Mızraplar; tezeneler.

mezarik, -ği [Ar. mızrāḳ > mezārīḳ مزاريق] *(meza:ri:k, k kalın söylenir) {OsT} is.* Mızraklar; kargılar.

mezarlık, -ğı [mezar-lık] *is.* **1.** Mezarların topluca bulunduğu yer; kabristan. **2.** *mecaz.* Ölüm olaylarına sık rastlanan yer.

mezarterit, [Fr. mésartérite] *is. tıp.* Atardamar orta gömleğinin bozulması.

mezat, -dı [Ar. ziyāde > mezād مزاد] *(meza:t) is.* Artırma yolu ile yapılan satış. ◻ **mezada çıkarmak,** *Açık artırma yoluyla mezada çıkarmak.*‖ **mezada koymak,** *Açık artırma yoluyla mezada çıkarmak.*‖ **mezat malı,** *Ucuz ve kalitesiz ticaret eşyası; bayağı mal.*

mezatisefal, -li [Fr. mésaticéphale] *sf.* Kısa kafatası ile uzun kafatası arasında bir kafatası biçimi olan.

mezatisefali, [Yun. mesatos *(orta)* + kepahle *(kafa)* > Fr. mésaticéphalie] *is.* Kafa indisi 77–80 arasında değişen, biçimi kısa ile uzun arasında olan kafatası.

mezaya, [Ar. meziyyet > mezāyā مزايا] *(meza:ya:) {OsT} is.* Üstünlük sağlayan nitelikleri; meziyetler. ◻ **mezāyā-şināS,** *{OsT} Üstün nitelikleri bilen kimse.*

mezayık, -kı [Ar. maẓīḳ > meżāyıḳ مضايق] *(meza:yı:k) {OsT} is.* Dar ve sıkıntılı yerler.

mezbaha, [Ar. ẕeḥb *(boğazlama)* > meẕbaḥ / meẕbaḥa مذبح / مذبحه] *{OsT} is.* Kasaplık hayvanların kesildiği yer; salhane; kanara; kesim evi.

mezbele, [Ar. zibl > mezbele مزبله] *{OsT} is.* **1.** Süpürüntü dökülen yer; çöplük; küllük. **2.** *mecaz.* Aşağılık ve kötü sayılan durum; alçaltıcı durum. ◻ **mezbele-keşān,** *Saray çöpçülerine verilen ad; çöpçü.*

mezbelelik, -ği [Ar. mezbele *(çöplük)* > mezbele-lik] *is.* Çöplük; mezbele.

mezbub, [Ar. meẕbūb مذبوب] *(mezbu:b) {OsT} sf.* **1.** (Yer için) sineklerle dolu; sinekli. **2.** Çılgın; çıldırmış; kudurmuş.

mezbube, [Ar. meẕbūbe مذبوبه] *(mezbu:be) {OsT} is.* Sineği çok olan yer.

mezbuh, [Ar. ẕebḥ > meẕbūḥ / meẕbūḥa مذبوح / مذبوحه] *(mezbu:h) {OsT} sf.* **1.** Boğazından kesilmiş; boğazlanmış. **2.** Kurban edilmiş. **3.** *is.* Hz. İsmail'e verilen ad (Tevrat'a göre Hz. İshak).

mezbuhane, [Ar. meẕbūḥ + Far. āne مذوبحانه] *(mezbu:ha:ne) {OsT} zf.* **1.** Boğazlanırcasına; boğazından kesilir gibi. **2.** *mecaz.* (Çırpınmak için) son bir ümitle; son güç ile; son direnme ile.

mezbul, -lü [Ar. meẕbūl مذبول] *(mezbu:l) {OsT} sf.* Zayıf; cılız; arık.

mezbur, [Ar. mezbūr / mezbūre مزبور / مزبوره] *(mezbu:r) {OsT} sf.* **1.** Yukarıda yazılmış bulunan; adı geçen; mezkûr. **2.** Yazılmış; kaydedilmiş.

mezc, [Ar. mezc مزج] *{OsT} is.* Birbirine katma; karıştırma. ◻ **mezc etmek,** *Birleştirmek; karıştırmak.*

mezcen, [Ar. mezc > mezcen مزجاً] *(me'zcen) {OsT} zf.* Karıştırarak; birbirine katarak.

mezcetme, [Ar. mezc + T. et-me مزج ايتمه] *{OsT} is.* Mezcetmek eylemi.

mezcetmek, [Ar. mezc + T. et-mek مزج ايتمك] *{OsT} gçl. f. [-e(d)-er]* Birbirine katmak; karıştırmak.

mezcî, [Ar. mezc > mezcī مزجى] *(mezci:) {OsT} sf.* Karıştırma ile ilgili.

mezcuc, [Ar. mezcūc مزجوج] *(mezcu:c) {OsT} sf.* Süngü ile dürtülmüş; süngülenmiş.

mezda, [? mezdeği / mezda] *{ağız} is.* → mezdeği. [DS]

-mezde, [-maz-da / mezde] *{eAT} yap. e.* → -mazda.

mezdeği, [? mezdeği] *{ağız} is. bot.* Kozalaklarından sakız çıkarılan ladin ağacı. [DS]

Mezdek[1], [Far. Mezdek مزدك] *{OsT} is.* İran'da V. Yüzyılda yaşamış olan, hava ve su nasıl paylaşılıyorsa, her türlü malın ve kadınların da ortak olması gerektiğini savunan bir din adamı.

mezdek[2]**, -ği** [Far. mezdek] *{ağız} sf.* Şımarık; densiz. [DS]

Mezdekî, [Far. mezdekī مزدكى] *(mezdeki:) {OsT} sf.* Mezdek taraflısı.

Mezdekilik, -ği [mezdekî-lik] *is.* İranlı din adamı Mezdek'in görüşlerini savunan veya bunu kabul edenlerin meydana getirdiği bir mezhep.

-mezden, [-maz-dan / mezden] *{eAT} yap. e.* → -mazdan.

mezdirmek, [mez-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Sebze, meyve vb. için) börttürmek; yumuşatmak. [DS]

meze[1], [Far. meze مزه] *{OsT} is.* **1.** Tat; lezzet; çeşni. **2.** İçki içilirken yenilen hafif yemeklere verilen ad. 🗗 **mezeye almak,** *{ağız} Alay etmek; eğlenmek.* [DS]

meze[2], [Yun. médza / madzí => beze] *{ağız} is.* Küçük, yuvarlak hamur topağı; beze. [DS]

meze[3], [İt. mezza] *sf.* **1.** Yarım. **2.** *is. dnz.* Üst güvertesi çıkartılmış gemi.

meze[4], [? meze] *{ağız} is.* **1.** Küçük tabak. **2.** Küçük toprak tabak. [DS]

meze[5], [Ar. meyzer / mi'zer => meyze / meze] *{ağız} is.* **1.** Önlük. **2.** Hamam havlusu. [DS]

meze[6], [Ar. mezzāḥ => meze] *{ağız} is.* **1.** Eğlence; alay. **2.** Oyun yeri. [DS] 🗗 **meze eylemek,** *{eAT}* → mezeye almak.‖ **mezeñe yaramak,** *{ağız} Hoşuna gitmek.* [DS]‖ **mezeye almak,** *{eAT} Alaya almak; alay etmek; dalga geçmek.*

mezeci, [meze[1]-ci] *is.* **1.** Meze hazırlayan kimse. **2.** Hazır meze satılan dükkân.

mezecilik, -ği [meze-ci-lik] *is.* Mezecinin işi veya mesleği.

mezek, -ği [Ar. mezzāḥ مزاح => mezek] *{ağız} is.* Alay; eğlenme. [DS] 🗗 **mezek almak,** *{ağız} Alay etmek.* [DS]

mezeke, [Ar. mezzāḥ مزاح => mezeke] *{ağız} is.* **1.** Maskara. **2.** Alay; eğlenme. [DS]

mezele, [Yun. biselia => bezelye > mezele] *{ağız} is.* Sebze. [DS]

mezelemek[1], [meze-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hamuru, yapılacak ekmeğin durumuna göre küçük topaklar hâline getirmek. [DS]

mezelemek[2], [mez / mız *(yans.)* > mez-e-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* → mezelenmek[1]. [DS]

mezelemek[3], [meze-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Alay etmek; eğlenmek. [DS]

mezelenmek[1], [mez / mız *(yans.)* > mez-e-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. -ir]* (Çocuk için) yemekte mızmızlık etmek. [DS]

mezelenmek[2], [mez-e-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Küçük çocuklara sarkıntılık etmek. [DS]

mezelik, -ği [meze-lik] *sf.* **1.** Meze yapılmaya uygun olan; meze olabilen. **2.** *is.* Meze olarak yenen şey.

mezellet, [Ar. ẕillet > meẕellet مذلت] *{OsT} is.* Alçaklık; bayağılaşma; aşağılaşmak; horluk; hakirlik; bayağılık; zelillik.

mezellik, -ği [Ar. mezār => mezar-lık / mezellik] *{ağız} is.* Mezarlık. [DS]

mezelmek[1], [bez / mez > mez-e-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Eskimeye yüz tutmak; incelmek. [DS]

mezelmek[2], [mez > mez-e-l-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Üzülmek. [DS]

-mezem, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -mazam.

mezeme, [me / mız *(yans.)* > mez-eme] *{ağız} sf.* (Çocuk için) yemekte mızmızlık eden; yemeği yemeyip de ağzında geveleyen. [DS]

mezemmet, [Ar. ẕemın > meẕemmet مذمت] *{OsT} is.* **1.** Kınama; yerme; çekiştirme; zemmetme. **2.** Kınanacak, ayıplanacak davranış.

mezen, [Ar. mezen مزن] *{OsT} is.* Örf ve âdet; usul; yol.

me'ẕene, [Ar. eẕān > me'ẕene مذنه] *(me-zene) {OsT} is.* Ezan okunan yer.

mezenter, [Yun. mesos *(arasında)* + entoron *(bağırsak)* > Fr. mésentère] *is. anat.* Bağırsakları, karın çeperine bağlayan uzun karın zarı kıvrımı.

mezenterit, [Fr. mésentérite] *is. tıp.* Bağırsakları karın çeperine bağlayan karın zarı kıvrımının iltihabı.

mezep, [Ar. me'zer / meyzer] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

mezer, [Erme. mezer / Ar. me'zer / meyzer] *{ağız} is.* **1.** Önlük. **2.** Hamam havlusu. **3.** Büyük havlu. [DS]

mezesiz, [meze-siz] *sf.* **1.** (İçki için) yanında meze bulunmayan veya gerektirmeyen. **2.** *zf.* (İçki içmek için) meze bulunmadan; meze bulunmaksızın.

mezevolta, [İt. mezza volta] *is. dnz.* Bir halatın çımasını volta yapılacak yerin etrafında dolaştırıp kıvırarak meydana getirilen volta.

mezgel, [? mezgel] *{ağız} is.* İplik eğirmekte kullanılan bir araç. [DS]

mezgeldek, -ği [mezgel-de-k مزكلدك] *{ağız} is. zool.* **1.** Yaban ördeği. *{eAT} (aynı)* **2.** Yaban tavuğu. **3.** Yeleğin arkasındaki toka. **4.** *sf.* Düşüncesiz; aptal. [DS]

mezgep, -bi [Erme. mez *(saç)* + kep *(bağ)* => mezgep] *{ağız} is.* Elbiselerinin kirlenmesini önlemek için bebeklerin ve emziren annelerin taktıkları önlük. [DS]

mezgerdek, [mezgel-de-k / mezger-de-k] *{ağız} is.*→ mezgeldek. [DS]

mezgiç, [mez-giç] *{ağız} is.* İki kulplu, geniş ve yayvan çömlek. [DS]

mezgit, [? mezgit] *is. zool.* Mezgitgillerden, Avrupa kıyılarındaki denizlerde ve Akdeniz'de yaşayan, omurgasız deniz canlıları, balık yumurtaları ve küçük balıklarla beslenen, orta boylu, ince uzun gövdeli, oldukça yumuşak, eti hafif kemikli balık; kavuk balığı; mezit, *(Merlangius merlangus).*

mezgitgiller, [mezgit-gil-ler] *is. zool.* Mezgit balıkları takımından, tatlı ve tuzlu sularda yaşayan, kırılgan pullu, yüzgeçlerinde dikensi ışınlar bulunmayan, karın yüzgeçleri boyun altında yer alan, kapalı yüzme keseli, gelincik balığı, berlam mezgit, mori-

na gibi balıkları kapsayan, ilkel özelliklerle birlikte üstün evrim özellikleri taşıyan önemli bir balık familyası, *(Gadidae)*.

mezheb, [Ar. ẕehab > meẕheb مذهب] *is.* → mezhep. 🗗 **mezheb-i kelāmî,** *{OsT} isl. Kelam bilimi ile ilgili yol.* ‖ **mezheb-i tevhîd,** *{OsT} Allah'ı bir kabul edenlerin yolu.*

mezhep, -bi [Ar. ẕehab > meẕheb مذهب] *{OsT} is.* **1.** Gidilen yol; tutulan yol. **2.** Din. **3.** *din.* Bir din içinde görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri. **4.** *mecaz.* Anlayış; görüş. **5.** *fel.* Öğreti; çığır. 🗗 **mezhebi geniş,** *Ahlak konusunda aşırı hoşgörülü davranan.* ‖ **mezhebi meşrebine uymamak,** *Davranışları, düşüncelerine ters düşmek.*

mezhepçi, [mezhep-çi] *is.* Mezhepçilik yanlısı olan kimse.

mezhepçilik, -ği [mezhep-çi-lik] *is.* **1.** Mezhepçi olma durumu. **2.** Toplumsal düzenleme ve yönetimin mezhep esasına göre yapılmasını, devlet işleyişinin başına mezhep mensuplarının geçmesini esas alan rejim.

mezher, [Ar. mezher مزهر] *{OsT} is.* Çiçeklik.

ınezhere, [Ar. zehre > mezhere / müzhere مزهره] *{OsT} is.* Çiçekli bahçe.

-mezi, [-maz-am / ınezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -ınazam.

mezi, [Ar. me'zer / meyzer => mezer / meze / mezi] *{ağız} is.* Hamam havlusu. [DS]

mezid, [Ar. ziyāde > mezīd مزيد] *(mezi:d) {OsT} sf.* **1.** Çoğalmış; artmış. **2.** *is.* Artma; çoğalma. **3.** *dbl.* Arapça'da asıl köküne harf eklenmiş fiil.

mezillet, [Ar. mezillet مزلت] *{OsT} is.* **1.** Ayağın kaydığı yer; kaygan satıh. **2.** Yanlışlığa düşüren; hataya sebep olan şey.

mezin[1], [Ar. müezzin مؤذن => mezin] *{ağız} is.* Ezan okuyan. [DS]

mezin[2], [Fr. mésine] *is. bot.* Çiçek tozunda dış zar ile iç zar arasında bulunan orta zar.

mezir, [Ar. beẕr => bezir > mezir] *{ağız} is.* Yağlı çıra. [DS]

mezit, [mezit] *is. zool.* → mezgit.

meziy, -yyi Ar. meẕiyy مذى] *{OsT} is.* Erkeklik organından şehvet sonucu gelen meni dışındaki koyu sıvı.

meziyat, [Ar. meziyyet > meziyyāt مزيات] *(meziya:t) {OsT} is.* Kişileri diğerlerinden üstün kılan nitelikler; meziyetler.

meziyet, [Ar. meziyyet مزيت] *{OsT} is.* Bir kişiyi veya bir şeyi diğerlerinden üstün kılan özellik. 🗗 **meziyet-i ifāde,** *{OsT} Üstün anlatım özelliği.*

meziyetli, [meziyet-li] *sf.* Üstün nitelik sahibi olan; beğenilen; meziyeti olan.

mezk, [Ar. mezḳ مزق] *{OsT} is.* Yırtma; yarma.

mezkerden, [? mezkerden] *{ağız} is.* Üveyik kuşu. [DS]

mezkûm, [Ar. zükām > mezkūm مزكوم] *(mezkû:m) {OsT} sf.* Nezleye tutulmuş; nezle olmuş; nezleli.

mezkûr, [Ar. ẕikr *(anılma) {OsT}* > meẕkūr / meẕküre مذكور / مذكوره] *(mezkû:r) {OsT} sf.* Adı geçen; kendisinden söz edilen; zikredilen.

mezkûrat, [Ar. meẕkūr > meẕkūrāt مذكورات] *(mezkû:ra:t) {OsT} is.* Adı geçenler; kendisinden söz edilenler; zikredilenler.

mezlaka, [Ar. mezlaḳa مزلقه] *{OsT} is.* **1.** Ayak kayabilecek yer; kaygan yer. **2.** *mecaz.* Yanlışlığa düşmeye sebep olacak durum; hataya düşüren şey. 🗗 **mezlaka-i akdām,** *{OsT} Ayak kayması.*

mezlemek, [mez-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yemek. [DS]

-mezlenmek, [-maz-la-n-mak / mez-le-n-mek] *{eAT} yap. e.* → -mazlanmak.

mezlenmek, [Ar. mezzāḥ => meze > mez(e)-le-n-mek] *{ağız} dönş. f. [-ir]* Alay etmek; eğlenmek. [DS]

-mezlik, [-maz-lık / -mez-lik] *yap. e.* → -mazlık.

mezlin, [Fr. mézeline] *is.* Keten ipliğiyle yün veya ipek karıştırılmak suretiyle dokunmuş döşemelik kumaş.

mezmeldek, -ği [mezgel-de-k] *{ağız} is.* → mezgeldek. [DS]

mezmele, [Ar. mezbele => mezınele] *{ağız} is.* Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan saman ve benzer döküntü. [DS]

mezmeltek, -ği [mezgel-de-k] *{ağız} is.* → mezgeldek.[DS]

mezmerdek, [gezgel-de-k] *{ağız}* [*is. zool.* **1.** Mezgeldek. **2.** Balıkçıl kuşu.[DS]

mezmetmek, [? mezm + et-mek] *{ağız} gçl. f. [-e(d)-r]* Yok etmek; ortadan kaldırmak; izini kaybetmek. [DS]

mezmeze, [? mezmeze] *{ağız} is. bot.* Sert kabuklu, üzerinde dilim biçiminde çizgiler olan bir tür kavun. [DS]

mezmum, [Ar. ẕemm > meẕmūm / meẕmūme مذموم / مذمومه] *(mezmu:m) {OsT} sf.* Çirkin bulunmuş; kınanmış; ayıplanmış.

mezmur, [Ar. mezmūr مزمور] *(mezmu:r) {OsT} is.* **1.** İbranilerin kutsal şarkılarına verilen isim; ilahî. **2.** Eski Ahit'te yer alan ve Yahudilerden Hristiyanlara geçen ayinlerde okunan şarkılar.

mezne, [? mezne] *{ağız} is.* Sebze fideleri. [DS]

mezo-, [Yun. mesos *(ortasında)*] *ek.* **1.** "*Orta, ortalama*" anlamında sıfat yapan bir ön ek. **2.** *kim.* Organik kimyada, bir molekülün ortasındaki çekirdekte bir ornatmanın oluştuğunu belirten ek.

mezo, [İt. mezzo] *is. dnz.* Yelkenlerin sarılmasını kolaylaştırmak için kullanılan hareketli donanım.

mezoblast, [Fr. mésoblaste] *is. biy.* Orta deri.

mezoderm, [Fr. mésoderme] *is. biy.* Orta deri.

mezofil, [Fr. mésophile] *sf. biy.* (Bakteri için) orta sıcaklıkta (25-37°C) gelişen.

mezofit, [Fr. mésophite] *sf. biy.* (Bitki için) orta derecede nemli yerlerde yetişen.

mezogastr, [Fr. mésogastre] *is. anat.* **1.** Mideyi karnın arka çeperine bağlayan karın zarı kıvrımı. **2.** Karnın göbek hizasında bulunan kısmı.

mezokolon, [Fr. mésocolon] *is. anat.* Kalın bağırsağı karın çeperine bağlayan karın zarı kıvrımı.

mezokotil, [Fr. mésocotyle] *is. bot.* Buğdaygillerde, embriyon ile koleoptilin tabanı arasında bulunan kısım.

mezolit, [Fr. mésolite] *is. min.* Hidratlı doğal kalsiyum ve sodyum silikat.

mezolitik, [Fr. mésolithique] *sf.* Paleolitik çağ ile Neolitik çağ arasında kalan Orta Taş çağı.

mezoloji, [Fr. mésologie] *is.* Canlılarla çevrenin karşılıklı tepkime ve ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

mezomer, [Fr. mésomère] *sf. kim.* (Birleşik için) değişik formüllerle gösterilmesine rağmen bu formüllerden hiçbirisi de gerçeği yansıtmayan.

mezomeri, [Fr. mésomèrie] *is.* → ınezomerlik.

mezomerlik, -ği [mezomer-lik] *is. kim.* Mezomer olma durumu; mezomer birleşiğin niteliği; kimyasal ara yapı; mezomeri.

mezomorf, [Fr. mésomorphe] *is.* ve *sf.* **1.** Embriyonun orta derisinden meydana gelen kas ve iskeletin ağır bastığı beden yapısına sahip olan. **2.** (Maddenin durumu için) maddenin amorf hâlden billurlu hâle geçerken içinde bulunduğu durum; orta hâl; ara durum.

mezon, [Yun. **meso**s + elektr**on** > Fr. méson] *is. fiz.* Çok kısa yaşam süreli, yüklü veya yüksüz, spinsiz, kütlesi elektron ile proton arasında değişen ve yüksek enerjili tepkime sırasında ortaya çıkan elemanter parçacık.

mezonlu, [mezon-lu] *sf.* Yapısında mezon bulunan.

mezosfer, [Fr. mésosphère] *is.* Yer yüzünden yaklaşık 50-80 km. kadar yükseklikte, stratosfer ile termosfer arasında yer alan atmosfer tabakası.

mezozem, [Fr. mésosème] *sf.* (İnsan kafası için) alnının ve kafa tasının en geniş yerleri arasındaki oran orta derecede olan.

mezozoik, -ği [Fr. mésozoïqe] *sf.* **1.** İkinci zamanla ilgili. **2.** *is. jeol.* İkinci zaman.

mezra, -a'ı [Ar. zerʿ > mezraʿ / mezraʿa مزرع / مزرعه *(mezra:) {OsT} is.* **1.** Ekilecek yer; tarla; ekime elverişli yer. **2.** Tarımla uğraşanların oturdukları ambar, barınak, ağıl vb. yapılardan oluşan, köyden küçük kırsal yerleşim birimi.

mezra'a, [Ar. zerʿ > mezraʿa مزرعه] *(mezraa:) {OsT} is.* → mezra.

mezru, -u'ı [Ar. zerʿ > mezrūʿ مزروع] *(mezru:) {OsT} sf.* Çift sürülerek tohum ekilmiş olan; ekili; ekilmiş,

mezru, -u'ı [Ar. zirāʿ > mezrūʿ / mezrūʿa مذروع / مذروعه] *(mezru:) {OsT} sf.* Arşınla ölçülmüş olan; arşınlanmış.

mezru'at, [Ar. mezrūʿ > mezrūʿāt مذروعات] *(mezru:a:t) {OsT} is.* Arşınla ölçülmüş şeyler.

mezru'at, [Ar. zerʿ > mezrūʿ > mezrūʿāt مزروعات] *(mezru:a:t) {OsT} is.* **1.** Ekinler. **2.** Ekilmiş, hasat edilecek duruma gelmiş tarlalar. **3.** Ekilip yeşermiş tohumlar.

-mezsizin, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazsuzın / -mezsüzin] *{eAT} yap. e.* → -mazsızın.

-mezsüzin, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazsuzın / -mezsüzin] *{eAT} yap. e.* → -mazsızın.

me'zun, [Ar. izn > meʾẕūn / meʾẕūne مأذون / مأذونه] *(me-zu:n) {OsT} sf.* → mezun.

mezun, [Ar. izn > meʾẕūn / meʾẕūne مأذون / مأذونه] *(me-zu:n) sf.* **1.** (Kişi için) bir okulu bitirerek diploma alan. **2.** İzin almış olan; izinli. **3.** Bir işi yapmak üzere kendisine yetki verilmiş olan; yetkili. ◘ **mezun olmak,** *Bir okulu bitirmek; diploma almak.*

me'zunen, [Ar. meʾẕūn > meʾẕūnen مأذوناً] *(me-zu:'-nen) {OsT} zf.* İzinli olarak.

me'zunîn, [Ar. meʾẕūn > meʾẕūnīn مأذونين] *(me:-zu:ni:n) {OsT} is.* Mezunlar.

me'zuniyet, [Ar. meʾẕūn > meʾẕūniyyet مأذونيت] *(me-zu:niyet) {OsT} is.* → mezuniyet. ◘ **me'zuniyet-i kâmile,** *{OsT} Bir işi yapmaya tam yetkili olma.*‖ **me'zuniyet-i kat'iye,** *{OsT} Kesin ve tam yetki.*‖ **me'zuniyet-i resmiye,** *{OsT} Resmî yetki.*‖ **me'zuniyet-i tâmme,** *{OsT} Bir işi yapmaya tam yetkili olma.*

mezuniyet, [Ar. meʾẕūn > meʾẕūniyyet مأذونيت] *(me-zu:niyet) {OsT} is.* **1.** Okulu bitirme; diploma alma. **2.** İzinli olma; izinlilik. **3.** Bir işi yapmak üzere verilen yetki; izin.

mezura, [İt. misura / mesura] *(mezu'ra) is.* Terzilerin ölçü almakta kullandıkları 150 cm. uzunlukta şerit metre; mezür.

ınezuzah, [İbr. mezuzah] *is. yahd.* Yahudilerin kapılarının sağ payandasına astıkları, görenlere Allah'a duyulması gereken aşkı ve ilahî emirlerin yerine getirilmesi gerektiğini hatırlattığı söylenen, Kitab-ı

Mukaddes'ten Tesniye bölümünün iki parçasının yazılı olduğu ve bir kılıf içine konulmuş rulo.

mezür, [İt. mesure] *is.* **1.** Mezura. **2.** Ölçü.

-mezven, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -mazam.

mezveng, [Far. mezveng مزونگ] *{OsT} is. bot.* Tohumlarında uyuşturucu madde bulunan ve balık yakalamakta kullanılan bir bitki ve bu bitkinin tohumu; balık otu, *(Anamirta menispermaceae).*

-mezvenin, [-maz-am / mezem / - mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] *{eAT} çek. e.* → -mazam.

mezyit, [mezgit] *{ağız} is. zool.* Mezgit. [DS]

mezzah, [Ar. müzāḥ > mezzāḥ مزاح] *(mezza:h) {OsT} sf.* (Kişi için) şakacı; çok şaka yapan.

mezzak, -ğı [Ar. mezzāḥ مزاح => mezzak] *{ağız} is.* Alay; şaka; eğlenme. 🗗 **mezzağa sarmak,** *{ağız} Alay etmek; eğlenmek.* [DS]

mezzo, [İt. mezzo *(orta)*] *(me'zzo) is. müz.* → mezzosoprano. 🗗 **mezzo forte,** *müz. Bir parçanın piano ile forte arasında çalınacağını belirten terim.*

mezzosoprano, [İt. mezzo soprano] *is. müz.* **1.** Soprano ile kontralto arasında (si bemol – la) yer alan kadın sesi; üst ikinci perde ses. **2.** Bu sese sahip kadın şarkıcı.

MF, [İng. **m**edium **f**requence] *kısalt.* Frekansları 300 ile 3000 kHz arasında kalan radyo elektrik dalgaları; orta frekans.

mg, [Fr. **mili**gramme] *kısalt.* Gramın binde birine eşit kütle biriminin kısaltması.

Mg. [[Fr. magnésium] *is. kim.* Atom numarası 12, atom ağırlığı 24,32 olan, 1,7 yoğunluğunda kolay dövülebilir ancak dayanıklı olmadığı için tel hâline getirilemeyen, gümüş beyazlığında, havada parlak bir ışıkla yanan bir element olan magnezyumun sembolü.

mı, [mu / mü > mı / mi] *e.* **1.** Sonuna getirildiği cümle ye veya kelimeye soru anlamı katar. *"Baban geldi mi?"* **2.** *{eT}* Fiillerin üçüncü şahıs soru eki. [DLT] **3.** Sesin vurgusuna bağlı olarak şaşma ve inkâr anlamı da taşır. *"Bu kadarcık horoz öter mi?"* **4.** Kimi zaman bir rica veya üstü kapalı buyruk anlamı taşıyan cümleler kurar. *"Benim mektupları da atar mısınız?"* **5.** Olumsuz soru durumunda ise hikâye cümleleri meydana getirir. *"Suratıma bir de aptal aptal bakmaz mı?"* **6.** İkilemeler arasında kullanıldığı zaman anlamı kuvvetlendirir. *"Yakışıklı mı yakışıklı bir çocuk!"* **7.** Görülen (-di'li) geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümle arasına girdiği zaman ilk cümleye şart, ikinci cümleye sonuç anlamı katar. *"Telefonu eline aldı mı kapatmak bilmiyor."*

mıc[1], [mac / maç / meç / mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mıc-ık mıcık*

mıc[2], [mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Mızıkçılık ve oyun bozanlık etmeyi, yoktan kavga çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıç-ır-ık çıkarmak, mıc-ır-ık-la-mak*

mıc[3], [mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hâle getirilmiş maddelerin hareketlendirilmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mıc-ıl-da-k, mıc-ır mıcır, mıc-ır-ık*

mıccırdatmak, [mıc *(yans.)* > mıc(c)-ır-da-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Yumuşak bir şeyi elle ezmek. [DS]

mıccırık, -ğı [mıc *(yans.)* > mıc(c)-ır-ık] *{ağız} sf.* Çok ezilk. [DS]

mıcık[1], **-ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) küçük; ufak tefek. **2.** Sıkı etli. **3.** (Kişi için) kaba saba; kalın. **4.** Gözleri çapaklı veya yangılı. **5.** Gözleri yumuk. [DS]

mıcık[2], **-ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ık] *ünl.* Cıvıklık, şapırdatma sesleri çıkarmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mıcık mıcık,** *{ağız} Cıvık cıvık; sulu sulu.* [DS]

mıcık[3], **-ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ık] *{ağız}* Oyunbozan; mızıkçı. [DS] 🗗 **mıcık mıcık,** *{ağız}. (Yemek için) isteksizce; isteksiz isteksiz.* [DS]

mıcık[4], **-ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ık] *{ağız} is.* Bir çeşit kuş. [DS]

mıcık[5], **-ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ık] *{ağız} is.* Bahse girme. [DS]

mıcıldak, -ğı [mıc *(yans.)* > mıc-ıl-da-k] *{ağız} is.* Sulu çamur. [DS]

mıcımak, [mıc *(yans.)* > mıc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Yiyecek için) bozulmak; ekşimek. **2.** (Meyve, sebze için) yumuşamak; gevşemek. [DS]

mıcır[1], [mıc *(yans.)* > mıc-ır] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hale getirilmiş maddelerin hareketlerini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mıcır mıcır,** *1. (Meyveler için) çürümüş, sulanmış veya geçmiş. 2. Yapışkan; bulaşık; yağlı; sıvışık.*

mıcır[2], [Erme. mıcır / mocir] *is.* **1.** Kırıntı kömür parçaları; kırıntı kömür; mucur. **2.** Yolların asfaltlanmasında veya betonun kalitesinin arttırılmasında kullanılan 5-20 mm. arasında, kırılmış taş parçaları; mucur. **3.** *mecaz.* Bir şeyin işe yaramayan, değersiz kısmı; mucur. **4.** *{ağız}* Lüleci çamuru. [DS]

mıcır[3], [mıc *(yans.)* > mıc-ır] *sf.* Ufak.

mıcır[4], [mıc *(yans.)* > mıc-ır] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

mıcırak, -ğı [mıc *(yans.)* > mıc-ır-a-mak > mıc-ır-a-k] *{ağız} sf.* (Meyve için) çok olgunlaşmış. [DS]

mıcıramak, [mıc *(yans.)* > mıc-ır-a-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-r-(ı)-yor]* Suyu çıkmak; cıvımak. [DS]

mıcırığ, [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} is.* → mıcırık. [DS]

mıcırıhh, [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-lı] *{ağız} sf.* (Söz ve işte) ilgisiz; isteksiz. [DS]

mıcırık[1]**, -ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} is.* Kıvılcım. [DS]

mıcırık[2]**, -ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz; sünepe; uyuşuk. **2.** (Kişi için) zorluk çıkartan. **3.** Kavgacı. [DS]

mıcırık[3]**, -ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} is.* **1.** Bir işi bozmak için ileri sürülen sözde neden. **2.** Bir işteki karışıklık, düzensizlik. **3.** Düzen; dolap. **4.** Kavga nedeni. [DS] 🗗 **mıcırık çıkarmak,** *Kavga çıkarmak.*

mıcırık[4]**, -ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında ipliğin hareketini sağlayan makara. [DS]

mıcırık[5]**, -ğı** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık] *{ağız} sf.* **1.** Çok ezilmiş; ezik. **2.** Çok cıvık; çok sulu. [DS]

mıcırıklamak, [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Oyunbozanlık etmek; mızıkçılık etmek. [DS]

mıcırıklanmak, [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İş için) bozulınak; karışmak. [DS]

mıcırıklı[1]**,** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-lı] *sf.* İsteksiz olarak iş yapan veya söz söyleyen; ilgisiz.

mıcırıklı[2]**,** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-lı] *{ağız} sf.* (İş veya durum için) kuşku verici; içinde bir oyun, düzen bulunan. [DS]

mıcırıkh[3]**,** [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-lı] *{ağız} sf.* Mutsuz; dirliksiz; erinçsiz. [DS]

mıcırıklık, -ğı [mıc *(yans.)* > mıc-ır-ık-lık] *{ağız} is.* Anlaşmazlık. [DS]

mıcırıklı, [mıc *(yans.)* > mıc-(ı)r-ık-lı] *{ağız} sf.* → mıcırıklı[2].

mıç[1]**,** [mac / maç / meç / mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mıç(ç)-ık mıççık, mıç-ıl mıçıl*

mıç[2]**,** [mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Mızıkçılık ve oyun bozanlık etmeyi, yoktan kavga çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıç(ç)-ık*

mıç[3]**,** [mıc / mıç *(yans.)*] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hale getirilmiş maddelerin hareketlendirilmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mıç(ç)-ık mıççık, mıç(ç)-ık-la-mak*

mıççık, -ğı [Far. mīh + T. çık-ın > mıhçık / mıççık] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıççık[1]**, -ğı** [mıç *(yans.)* > mıç(ç)-ık] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mıççık mıççık etmek,** *{ağız} (Yemek için) bir şeyi iğrenç biçimde çiğneyip ezmek.* [DS]

mıççık[2]**, -ğı** [mıç *(yans.)* > mıç-çık] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) bir şeyin üzerinde çok duran; direnen. **2.** Oyunbozanlık eden. [DS].

mıççıklamak, [mıç *(yans.)* > mıç(ç)-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Toprağa su dökerek karıştırıp çamur yapmak. [DS]

mıçı[1]**,** [? mıçı] *{ağız} is.* Yaban domuzu yavrusu. [DS]

mıçı[2]**,** [? mıçı] *{ağız} is.* Bir tür kayrak oyunu. [DS]

mıçıl, [mıç *(yans.)* > mıç-ıl] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mıçıl mıçıl etmek,** *{ağız}* → mıççık mıççık etmek. [DS]

mıçırgan, [mıç *(yans.)* > mıç-ır-gan] *{ağız} is.* Hayvanların ayaklarında kışın kapalı kalmaktan oluşan şişlik ve kepekli yara; bıcılgan. [DS]

mıçık, -ğı [? mıçık] *{ağız} is.* Üvez adı verilen küçük sinek topluluğu. [DS]

mıçkı, [bıç-mak > bıç-kı > mıç-kı] *{ağız} is.* Testere. [DS]

mıçkır, [mıç *(yans.)* > mıç-kı-r] *{ağız} sf.* **1.** (Koşum hayvanı için) küçük yapılı. **2.** (Sığır vb. için) cüce. [DS]

mıd, [mad / mıd / mıt / mod *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıd-ır-a-n-mak, mıd-ır-da-mak*

mıdah, [? mıdah] *{ağız} is.* Kötümser. [DS]

mıdamıh, [? mıdamık / mıdamıḫ] *{ağız} sf.* Eşit; denk. 🗗 **mıdamıh getirmek,** *{ağız} Eşitlemek; denk getirmek.* [DS]

mıdara[1]**,** [Ar. medar *(dönen)* => mıdara] *{ağız} sf.* **1.** İyi yerleşmemiş; eğreti. **2.** Kötü; işe yaramaz; güçsüz; çürük. [DS]

mıdara[2]**,** [Ar. müdārā *(yüze gülme)* => mıdara] *{ağız} is.* İyilik yapana karşı duyulan gönül borcu. [DS]

mıdarahk, -ğı [mıdara[3]-lık] *is.* Güçsüzlük; zayıflık. 🗗 **mıdaralık etmek,** *{ağız} Zayıflık ve güçsüzlük nedeniyle kendini salıvermek.* [DS]

mıdavuk, -ğı [? mıdavuk] *{ağız} sf.* Çok zayıf. [DS]

mıdğın, [mıd-gın] *{ağız} is.* İstek. [DS]

mıdıh[1]**,** [? mıdıḫ] *{ağız} is.* Ateş; kor. [DS]

mıdıh[2]**,** [mıd-ık / mıd-ıḫ] *{ağız} sf.* (Kişi için) iki yüzlü. [DS]

mıdık[1]**, -ğı** [mıd *(yans.)* > mıd-ık] *{ağız} is.* Güven. [DS]

mıdık[2]**, -ğı** [mıd-ık] *{ağız} is.* Küçük dağ; tepe. [DS]

mıdık[3]**, -ğı** [mıd-ık] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Burun; çıkıntı. **3.** Şapkanın siperi. [DS] **4.** Çehre; surat; yüz. 🗗 **mıdığını eğmek,** *{ağız} Somurtmak; surat asmak.* [DS]

mıdık[4]**, -ğı** [mıd *(yans.)* > mıd-ık] *{ağız} sf.* **1.** Cüce; kısa boylu. **2.** İki yüzlü; yüze gülen. [DS]

mıdıklamak, [mıd *(yans.)* > mıd-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Özen göstermeden yapmak; baştan savmak. [DS]

mıdıklanmak, [mıd *(yans.)* > mıd-ık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Küsmek; gücenmek. **2.** Sinirlenmek. [DS]

mıdıl, [Yun. moutul] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

mıdıla, [Yun. moutul] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

mıdılak, -ğı [mıd *(yans.)* > mıd-ıl-a-k] *{ağız} sf.* Küçük; minik. [DS]

mıdıranmak, [mıd *(yans.)* > mıd-ır-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine söylenmek; mırıldanmak. [DS]

mıdırdamak, [mıd *(yans.)* > mıd-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* → mıdıranmak. [DS]

mıdırdanmak, [mıd *(yans.)* > mıd-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine söylenmek; mırıldanmak. [DS]

mıdırık, -ğı [mıd *(yans.)* > mıd-ır-ık] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

mıdırıp, [? mıdırıp] *{ağız}* Cimri. [DS]

mıdısı, [mıd *(yans.)* > mıd-ı-sı] *{ağız} sf.* **1.** Güçsüz; eli ermez. **2.** Her şeyi oluruna bırakan. [DS]

mıdkın, [mıd *(yans.)* > mıd-gın / mıd-kın] *{ağız} is.* İstek. ◻ **mıdkını sıyrılmak,** *{ağız} Güveni kalmamak; sıtkı sıyrılmak.* [DS]

mıf, [Far. mīh => mıh / muf / mığ] *{ağız} is.* → mıh. [DS]

mıga, [? mıga] *{ağız} is.* Çoban. [DS]

mıgır, [mıgır] *{ağız} sf.* (Oyun kâğıdı, eşya vb. için) işe yaramaz; küçük; değersiz. [DS]

mıgırıp, [mıgır-ıp] *{ağız} sf.* Çabuk kızan. [DS]

mıgtas, [Ar. miġṭas مغطس] *{OsT} is.* **1.** Göz. **2.** Burun çanağı.

mığ[1]**,** [ma / mağ / me / mığ *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mığ-ı*

ınığ[2]**,** [mığ / mıh / mık *(yans.)*] *ünl.* Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mığ mığ, mığ-ıl mığ-ıl*

ınığ[3]**,** [Far. mīh => mıh / mığ] *{ağız} is.* → mıh. [DS]

ınığal[1]**,** [? mıgal] *{ağız} is.* Yazın, öğle zamanı koyunların yatmak için toplandıkları yer. [DS]

mığal[2]**,** [Ar. muġall مغل => mıgal] *{ağız} is.* Fidanın verdiği ilk meyveler. [DS] ◻ **mığala binmek,** *{ağız} (Meyve ağaçları için) meyve vermeye başlamak.* [DS]

mığar, [*eT.* mıñar] *{ağız} is.* Pınar; çeşme. [DS]

mığarca, [? mığarca] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mığı, [mığ *(yans.)* > mığ-ı / mığ+mığ / mığ+mığ-ı] *{ağız} is.* **1.** Tatarcık. **2.** Sivrisinek. [DS]

mığıl, [mığ *(yans.)* > mığ-ıl] *{ağız} ünl.* Kaynama ve kaynaşma bildirir. ◻ **mığıl mığıl etmek,** *{ağız} Kaynaşmak; çok yayılmak.* [DS]|| **mığıl vermek,** *{ağız} Birini üzmek, kıskandırmak için gösteriş yapmak; nispet yapmak.* [DS]

mığıldamak, [mığ *(yans.)* > mığ-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Teke için) çiftleşmek için keçiyi kovalarken ses çıkarmak. [DS]

mığıllanmah, [mığ *(yans.)* > mığ-ıl-la-n-maḫ] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → mığıllanmak. [DS]

mığıllanmak, [mığ *(yans.)* > mığ-ıl-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Çekememek; kıskanmak **2.** Dertlenmek; içlenmek. [DS]

mığırcık, -ğı [mığ *(yans.)* > mığ-ır-cık] *{ağız} sf.* Sayısı belli olmayan. [DS]

mığırdış, [mığ *(yans.)* > mığ-ır-d-ış] *{ağız} sf.* Zayıf. [DS]

mığmığ, [mığ+mığ] *{ağız} is.* Tatarcık. [DS]

mığmığa, [mığ *(yans.)* > mığ-mığ-a] *{ağız} is.* Sivrisinek. [DS]

mığmığı, [mığ+mığ-ı] *{ağız} is.* Tatarcık. [DS]

mığrıbı, [? mığrıbı] *{ağız} sf.* **1.** Çelimsiz. **2.** *is.* Küçük sarı karınca.[DS]

mığrık, -ğı [mığ *(yans.)* > mığ-(ı)r-ık] *{ağız} is.* **1.** Güler yüzlülük. **2.** Neşe. [DS]

mıh[1]**,** [mığ / mıh / mık *(yans.)*] *ünl.* Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıh-la-ma*

mıh[2]**,** [Far. mīḫ میخ] *{OsT} is.* **1.** Büyük çivi. **2.** At ve eşek gibi hayvanlar nallanırken nalı tırnağa çakmaya yarar özel çivi. ◻ **mıh başlı,** *{ağız} Noktalı; puanlı.* [DS]|| **mıh çıkı,** *{ağız} Saklı parası olan.* [DS]|| **mıh çıkın,** *{ağız} Cimri; varyemez.* [DS]|| **mıh çıkını,** *{ağız} Çok sağlam adam.* [DS]|| **mıh çıktı,** *{ağız} Cimri.* [DS]|| **mıh dememek,** *{ağız} Hiç söz söylememek.* [DS]|| **mıh gibi,** *{ağız} 1. Çok sağlam. 2. (Meyve ağacı için) meyvesi çok sık; dopdolu.* [DS]|| **mıh sıçtı,** → mıhsıçtı.|| **mıh vurması,** *At, eşek gibi hayvanların ayaklarının canlı dokularından yana kaçan nallama hatası.*

mıh[3]**,** [Far. mīḫ] *{ağız} is.* Karısından dayak yiyen erkek. [DS]

mıh[4]**,** [? mıh] *{ağız} is.* Odun. [DS]

mıh[5]**,** [? mıh] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mıhağat, [Ar. muḳayyed => mıḫāğat] *{ağız} is.* Sahip; iye. [DS]

mıhalıp, [? mıhalıp] *{ağız} is.* Kasap çengeli. [DS]

mıhanat, [Ar. muhānet مهانت] *{ağız} sf.* **1.** Güvenilmez; aldatıcı. **2.** Korkak. [DS]

mıhara, [? mıhara / muhara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mıhat, [Ar. muḳayyed => mıḫāt] *(mıha:t) {ağız} is.* → mıhağat. [DS]

mıhboku, [Far. mīḫ + T. bok-u] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıhçıı, [mıh-çın] *is.* Mıh yapraklarını düzeltmekte, uçlarını sivrilmekte kullanılan her iki ağzı da dört köşe yapılı özel çekiç.

mıhırık, -ği [? mıhırik] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mıhıs, [? mıḫıs] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıhkan, [Ar. mıḥḳan / mıḥḳana محقن / محقنه] *{OsT} is. tıp.* Şırınga.

mıhla, [buğu-la-ma > mıhlama / Ar. mıḳla مقله => mıhla] *{ağız} is.* **1.** → mıhlama. **2.** Yağda pişirilen yumurta üzerine yoğurt dökerek yapılan bir yemek. [DS]

mıhladız, [Yun. magnetes > Ar. mıḳnātis => mıhladız] *{ağız} is.* → mıknatıs. [DS]

mıhladuz, [Yun. magnetes] *{ağız} is.* → mıknatıs. [DS]

mıhlama[1]**,** [buğu-la-ma > mıh-la-ma [T. Gülensoy] / Ar. mıḳla / muḳla مقله [EREN] [Tietze]] *is.* **1.** Soğan, kıyma veya pastırma konularak yapılan yumurta yemeği. **2.** Karadeniz Bölgesine özgü tuzu alınmış peynir, mısır unu, su ve yağ ile yapılan bir tür hamur yemeği. **3.** *{ağız}* Yumurta ve un ile yapılan bir tür omlet. [DS] **4.** *{ağız}* Kıymalı, soğanlı pazı veya ıspanak üstüne yumurta kırılarak yapılan yemek. [DS] **5.** *{ağız}* Kıymalı yumurta yemeği. [DS] **6.** *{ağız}* Ispanak, pastırma ve yumurta ile yapılan bir yemek. [DS]

mıhlama[2]**,** [Far. mīḫ => mıh-la-ma] *is.* **1.** Mıhlamak eylemi; çivileme. **2.** *argo.* Bir tür zar atma biçimi. **3.** Kuyumculukta değerli taşları metalden bir destek veya koruyucu üzerine yerleştirme. **4.** *{ağız}* Nallanan hayvanlarda yanlış vurulan çivi nedeniyle olan topallık. [DS]

mıhlama[3]**,** [Far. mīḫ => mıh-la-ma] *{ağız} is.* **1.** İşi pekiştirme; sağlama bağlama. **2.** Yatak, ve yastıkta sağlam iplikle çiviliyor gibi yapılan dikiş. **3.** Üstü sırma işli kadifeden yapılmış gelin elbisesi; bindallı. [DS]

mıhlamak, [mıh-la-mak / mık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* **1.** Mıh ile tutturmak; çiviyle çakmak; çivilemek. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** *mecaz.* Bir kimseyi yerinden ayrılamayacak, kıpırdayamaz duruma getirmek. **3.** *argo.* Birini sivri ve keskin bir alet ile yaralamak veya öldürmek. **4.** Bir taşı yüzük kaşının içine yerleştirmek.

mıhlandıç, -cı [Yun. magnetes] *{ağız} is.* Mıknatıs. [DS]

mıhlandız, [Yun. magnetes] *{ağız} is.* Mıknatıs. [DS]

mıhlanma, [mıh-la-n-ma / mıh-la-n-ma] *is.* Mıhlanmak eylemi veya durumu.

mıhlanmak, [mıh-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Mıh ile tutturulmak; çivilenmek. **2.** *dönşl. f.* Korku, şaşkınlık vb. sebeplerle yerinden ayrılamaz olmak; çakılıp kalmak. **3.** *{ağız}* Döndüğü belli olmayacak şekilde hızlı dönmek. [DS] **4.** Mıh sahibi olmak; mıh satın almak; mıh edinmek.

mıhlı[1]**,** [buğulama / Ar. mıḳla مقله] *{ağız} is.* Soğanlı kıyma veya pastırma, yağ üstüne yumurta kırılarak yapılan yemek. [DS]

mıhlı[2]**,** [mıh-lı] *sf.* **1.** Mıhı bulanan; çivisi olan; çivili. *{ağız} (aym)* [DS] **2.** Mıh ile tutturulmuş olan; çivilenmiş; çivili. **3.** *{ağız}* Kaldıraç. [DS] **4.** *{ağız}* Noktalı; benekli; puanlı.[DS]

mıhlı[3]**,** [mıḫ-lı / mık-lı] *{ağız} sf.* (Kavun, karpuz vb. için) kurtlu. [DS]

mıhlıma, [buğu-la-ma > mıh-la-ma [T. Gülensoy] / Ar. mıḳla / muḳla مقله [EREN] [Tietze]] *{ağız} is.* → mıhlama.[DS]

mıhra, [Far. mühre مهره => mıhra] *{ağız} sf.* **1.** Katı. **2.** Yara kabuğu. **3.** Yağmurdan sonra tarlanın üstündeki toprak tabakasının sertleşmiş durumu. [DS]

mıhrabık, -ğı [mıhra-mık ?] *{ağız} is.* Çamur kuruduktan sonra yerde kalan araba tekerleği ve hayvan ayağı izleri. [DS]

mıhrıs, [? mıkırıs] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıhsıçtı, [mıh+sıç-tı] *{ağız} sf. argo.* Cimri; eli sıkı. [DS]

mıhsıçtılık, -ğı [mıh+sıç-tı-lık] *{ağız} is. argo.* Cimrilik. [DS]

mıhsi, [? mıhsi] *{ağız} sf.* Aptal. [DS]

mıhtab, [Ar. mıḥṭab محطب] *{OsT} is.* Odun kesme araçları; balta vb.

mıhtan, [? mıhtan / mıktan / miktan / miktan / mihten] *{ağız} is.* Arpa, buğday ve çavdarı birlikte öğüterek yapılan karışık un; mıktan. [DS]

mıhtanlı, [mıhtan-lı / mıktan-lı] *{ağız} sf.* Karışık. [DS]

mıhtar, [Ar. muḥṭar] *{ağız} is.* Muhtar. [DS]

mıhtat, [Ar. mıḥṭāṭ محطاط] *(mıhta:t) {OsT} is.* Cetvel tahtası.

mıhtepesi, [Far. mīḫ + T. tepe-s-i] *{ağız} is.* Bir tür mantar. [DS]

mıjmılıh, [mıc *(yans.)* > mıc+mıc-lık / mıjmılıḫ] *{ağız} is.* Oburluk. [DS]

-mık, [-mık /-mik / -muk / -mük] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Küçük miktar, parça ve atık kavramı katarak isimler türetir: *kıymık, ilmik, çiğnemik, ekşimik, atmık, kesmik, kusmuk.* **2.** Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak hastalık adları yapar: *kızamık.* **3.** Küçük taneli bitkilerin adları bu ekle yapılmıştır: *yasmık 'mercimek', mürdümük.* **4.** Dönüşlü çatılı fiillerde dönüşlülük eki olan *-n* sesinin etkisi ile bu ek *-bik* biçimini alır: *çitlenbik (<çitlembik < çitle-n-mik), karanbuk (karambuk < kara-n-muk).*

mık[1]**,** [mığ / mıh / mık *(yans.)*] *ünl.* Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mık-ıl-da-ma, mık-la-ma, mık mık* 🗗 **mık mık,** *1. (Koyu sıvılar için) ağır ağır kaynama bildirir. 2. (Et için) sıkı ve semiz.*

mık[2]**,** [mık *(yans.)*] *ünl.* Bebeklerin çıkardığı sesi, mırıldanmalarını anlatan kök. [Zülfikar] *mık-ır-da-n-mak*

mık[3]**,** [ımık *(yans.)* / mık+tık] *{ağız} ünl.* Sus; ses çıkarma; aldırma! [DS]

mık[4]**,** [Far. mīḫ => mıh > mık] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

mık[5]**,** [? mık] *{ağız} is.* Ağı. [DS]

mıkat, -ttı [Ar. mıḳaṭ مقط] *{OsT} is.* Eskiden hattatla-

rın üzerinde kamış kalemlerinin uçlarını kesip düzelttikleri, çeşitli malzemeden yapılmış araç; makta.

mıkatta, [Ar. mıḳaṭṭa مقطه] *{OsT} is. is.* → mıkat.

mıkçıtın, [mık+çıt-ın ?] *{ağız} is.* Kalabalık halk topluluğu. [DS]

mıkık, -ğı [mık-ık ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) burnu yuvarlak ve çökük. [DS]

mıkıklı, [mıkık-lı] *{ağız} is.* Çürümüş çam gövdelerinden çıkarılan çıralı budak. [DS]

mıkılı, [mık-ı-lı] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

mıkımı, [? mıkımı] *{ağız} zf.* Sürekli. [DS]

mıkır[1], [mık *(yans.)* > mık-ır] *ünl.* Doluluk bildiren yansımalı gövde. ◘ **ımkır mıkır,** *1. Çok kalabalık. 2. Gereğinden çok; çok dolu.*

mıkır[2], [mık *(yans.)* > mık-ır] *ünl.* Kaynaşma, kaynama bildiren yansımalı gövde. ◘ **mıkır mıkır,** *1. (Koyu sıvıların kaynaması için) ağır ağır. 2. (Et için) semiz ve sıkı.*

mıkır[3], [İt. bancier => mıkır] *{ağız} sf.* Cimri; aç gözlü.

mıkırdak, -ğı [mık *(yans.)* > mık-ır-da-k] *{ağız} is. zool.* Karabatak. [DS]

mıkırdamak, [mık *(yans.)* > mık-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Sıvılar için) kaynamaya başlamak. [DS]

mıkırdanmak, [mık *(yans.)* > mık-ır-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Bebek için) uyandıktan sonra kendi kendine konuşur gibi ses çıkarmak. [DS]

mıkıs, [mık *(yans.)* > mık+kıs] *{ağız} sf.* Cimri; aç gözlü. [DS]

mıkla, [Ar. mıḳla مقله] *{ağız} is.* **1.** Yağda pişirilmiş yumurta. **2.** Mıhlama. **3.** Soğanlı, yumurtalı, etli kızartma. **4.** Domatesli yumurta. **5.** Sarımsaklı yoğurt ve yumurta ile yapılan çılbır. **6.** Ufalanmış yufka ekmek, soğan ve yumurta ile yapılan bir çeşit yemek. **7.** Domates, yumurta ve soğanla yapılan bir çeşit yemek. [DS]

mıklad, [Ar. mıḳlād مقلاد] *(mıkla:d) {OsT} is.* **1.** Kilit dili. **2.** Anahtar. **3.** *mecaz.* Hazine.

mıklama, [buğu-la-ma > mıh-la-ma [T. Gülensoy] / Ar. mıḳla / muḳla مقله [EREN] [Tietze]] *{ağız} is.* → mıhlama. [DS]

mıklamak, [mıh-la-mak / mık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mıhlamak; çivilemek; çivi ile çakmak. [DS]

mıklaz, [Ar. meḳarīż > mıḳrāż => mıklaz] *{ağız} is.* Makas. [DS]

mıkleb, [Ar. mıḳleb مقلب] *{OsT} is.* Ciltli kitapların sol kapağının ucunda bulunan ve okunmakta olan yeri belli etmekte kullanılan kulakçık.

mıkmaa, [Ar. mıḳmaʿa مقمعه] *{OsT} is.* **1.** Balta, topuz gibi yarıcı, parçalayıcı silah. **2.** Fil binicisinin demir kancası.

mıkna, -a'ı [Ar. mıḳnaʿ / mıḳnaʿa مقنع / مقنعه] *(mıkna:) {OsT} is.* Baş örtüsü.

mıknatıs, [Yun. magnetes > Ar. mıḳnāṭis مقناطيس] *is.* **1.** Bazik kayalar içinde bulunan, çevresindeki demir bazı maddeleri çeken ve manyetit adı verilen Fe_3O_4 formülündeki demir oksit. **2.** Demir, nikel ve krom gibi metalleri çekme özelliği bulunan her türlü madde. **3.** Demir çekme özelliği bulunan veya bu özellik sonradan verilen her türlü madde. ◘ **mıknatıs taşı,** *Manyetit; Fe_3O_4*

mıknatısî, [Ar. mıḳnāṭīsī مقناطيسى] *(mıkna:tısi:) {OsT} sf.* Mıknatısla ilgili; manyetik.

mıknatısiyet, [Ar. mıḳnāṭīsiyyet مقناطيسيت] *{OsT} is.* Mıknatıslı olma hâli; mıknatıslılık.

mıknatıslama, [mıknatıs-la-ma] *is.* Mıknatıslamak eylemi.

mıknatıslamak, [mıknatıs-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir metale mıknatıslama özelliği kazandırmak; mıknatıs durumuna getirmek.

mıknatıslanırlık, -ğı [mıknatıs-la-n-ır-lık] *is.* Mıknatıslı duruma getirilebilme özelliği; manyetik alan etkisi ile mıknatıslanma özelliği.

mıknatıslanma, [mıknatıs-la-n-ma / mıknatıs-lanma] *is.* Mıknatıslanmak eylemi veya durumu.

mıknatıslanmak, [mıknatıs-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Mıknatıslı duruma getirilmek. **2.** *dönşl. f.* Mıknatıs özelliği kazanmak. **3.** Mıknatıslı bir şeyi edinmek; mıknatıs almak.

mıknatıslayan, [mıknatıs-la-y-an] *sf.* Mıknatıslık sağlayan.

mıknatıslayıcı, [mıknatıs-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Manyetik akı üretmeye ilişkin. **2.** Mıknatıslayan. ◘ **mıknatıslayıcı akım,** *Mıknatıslayıcı alan yaratan akım.*|| **mıknatıslayıcı alan,** *Mıknatıslanma oluşturmakta kullanılan manyetik alan.*

mıknatıslı, [mıknatıs-lı] *sf.* **1.** Mıknatısı olan. **2.** Mıknatıs özelliği taşıyan; mıknatıslanmış olan. **3.** *mecaz.* Çekici. ◘ **mıknatıslı ibre,** *Yerin manyetik kutuplarını bulmakta kullanılan, ortasından asılı ve serbest dönme özelliği bulunan mıknatıslı küçük gösterge.*|| **mıknatıslı iğne,** *Yerin manyetik kutuplarını bulmakta kullanılan, ortasından asılı ve serbest dönme özelliği bulunan mıknatıslı küçük gösterge.*

mıknatıslık, -ğı [mıknatıs-lık] *is.* **1.** Mıknatıslı olma durumu. **2.** Mıknatıslı maddelerin özelliği. ◘ **mıknatıslık gidermek,** *Mıknatıslanma özelliğini ortadan kaldırmak; daha önceden mıknatıslanmış olan bir cismi mıknatıssız hâle getirmek.*

mıkra[1], **-aı** [Ar. mıḳraʿ مقرع] *{OsT} is.* Hekimlerin bedeni dinlemekte kullandıkları araç.

mıkra[2], [Far. mühre => mıhra > mıkra] *{ağız} is.* Yara izi. [DS]

mıkrame, [Ar. mıḳrame مقرمه] *{OsT} is.* **1.** İşlemeli baş örtüsü; mahrama; makrama. **2.** İşlemeli havlu, mendil, peştamal.

mıkraz, [Ar. meḳarīż >mıḳrāż مقراض] *(mıkra:z) {OsT} is.* Makas vb. kesecek araç.

mıkrız, [? mıkrız] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıkşı, [? mıkşı] *{ağız} is.* Kıymalı patlıcan yemeği.[DS]

mıkta, -aı [Ar. ḳaṭṭ^{ᶜ} > mıḳṭā^{ᶜ} مقطع] *(mıkta:) {OsT} is.* Eskiden kamış kalemlerin ucunu yazılacak yazıya uygun biçimde kesmekte kullanılan fildişi, abanoz veya kemik gibi maddelerden yapılmış alet.

mıktan, [? mıktan / mıhtan] *{ağız} is.* Arpa, buğday ve çavdarı birlikte öğüterek yapılan karışık un; mıhtan. [DS]

mıktanlı, [mıktan-lı] *{ağız} sf.* Karışık. [DS]

mıktık, -ğı [mık *(yans.)* > mık + tık *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Sus; ses çıkarma; aldırma. [DS]

mıktır, [? mıktır] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mıkzaf, [Ar. mıḳzāf مقذاف] *(mıkza:f) {OsT} is.* Gemi veya kayık küreği.

mılak, [? mılak] *{ağız} is.* **1.** Kasap çengeli. **2.** Çengel yerine kullanılan birkaç çatallı ağaç. [DS]

mılc, [mılc *(yans)*] *ünl.* Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını anlatan kök. [Zülfikar] *mılc-ı-mak*

mılcık, -ğı [mılc *(yans.)* > mılc-ık] *{ağız} sf.* (Meyve ve sebze için) çürümüş; bozulmuş; mıncık. [DS]

mılcımak, [mılc *(yans.)* > mılc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** (Meyve, sebze vb. yiyecek için) yumuşamak; sulanmak; bozulmaya yüz tutmak. **2.** Kangren olmak. [DS]

mılç, -cı [mılç *(yans.)*] *{ağız} is.* Balçık; koyu çamur. [DS]

mıld, [mıld *(yans.)*] *ünl.* Göz açıp kapamayı, oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıld-ır mıldır*

mıldır, [mıld *(yans.)* > mıld-ır] *ünl.* Göz açıp kapamayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **ınıldır mıldır,** *{ağız} (Bakmak için) gözleri açarak.* [DS]

mılh, [mılk *(yans.)*] *{ağız} sf.* (Meyve vb. için) geçmiş; çürümeye yüz tutmuş. 🗗 **mılh olmak,** *{ağız} (Meyve için) çok olgunluk yüzünden çürümeye yüz tutmak.* [DS]

mılhçı, [mılh-çı] *{ağız} sf.* Dalkavuk; yaltakçı. [DS]

mılı[1], [? mılı] *{ağız} sf.* Biraz ıslak; yaş. [DS]

mılı[2], [mıh-lı > mīlı] *(mı:lı) {ağız} is.* Topaç. [DS]

mılıç, [mılc *(yans.)* > mılıç] *{ağız} sf.* (Meyve için) gereğinden çok olgunluk sebebiyle yumuşamış olan. [DS]

mılık[1], **-ğı** [mılk *(yans.)* > mıl(ı)k] *{ağız} sf.* **1.** Yumuşak. **2.** Tez küsen; alıngan. [DS]

mılık[2], **-ğı** [mılk *(yans.)* > mıl(ı)k] *{ağız} is.* **1.** Suyun durgunlaşarak bataklık durumuna getirdiği yer. **2.** Sel sularının biriktirdiği çamur. **3.** Az sulu yer. [DS] 🗗 **mılık mırtık,** *{ağız} 1. Çoluk çocuk. 2. Yırtık pırtık; paramparça; eski püskü. 3. (Söz ve iş için) saçma sapan; düzensiz.* [DS]|| **mılık taş,** *Çay kenarlarında olan parlak ve cilalı taş.*

mılık[2], **-ğı** [mıl-ı-k ?] *{ağız} is.* Yüz; çehre; surat. [DS] 🗗 **mılığı kırılmak,** *{ağız} Sevinmediğini belli etmek; kırgın durmak; surat etmek.* [DS]|| **mılığını eğmek,** *{ağız} Surat asmak.* [DS]|| **mılığını yıkmak,** *{ağız} Surat asmak.* [DS]

mılk[1], [mılk *(yans.)*] *ünl.* Kap içinde bulunan sıvının çalkalanmasını anlatan kök. [Zülfikar] *mılk-ıl-damak, mılk-ı-mak*

mılk[2], **-ğı** [mılk *(yans.)*] *{ağız} sf.* **1.** (Meyve için) çürümüş; bozulmuş. **2.** Olgunlaşmış yara. [DS]

mılkıldamak, [mılk *(yans.)* > mılk-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Kap içindeki sıvı için) sallantıdan dolayı ses çıkarmak. [DS]

mılkımak, [mılk *(yans.)* > mılk-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Meyve, sebze vb. yiyecek için) yumuşamak; sulanmak; bozulmaya yüz tutmak. [DS]

mıllıhçı[1], [mıllık-çı] *{ağız} sf.* **1.** İki yüzlü; yüze gülücü. **2.** Kovucu. [DS]

mıllıhçı[2], [mıllık-çı / mıllıḫ-çı] *{ağız} is.* Hizmetçi [DS]

mıllık, -ğı [mıl-lık] *{ağız} is.* Kayrak oyununda, oyuncuların vurmaya çalıştıkları kaleye dikilmiş yuvarlak taş. [DS] 🗗 **mıllık güttürmek,** *{ağız} Birine, bir işte zorluk çıkarmak.* [DS]

mıllıkçı[1], [mıllık-çı / mıllıḫ-çı] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

mıllıkçı[2], [mıllık-çı] *{ağız} sf.* **1.** İki yüzlü; yüze gülücü. **2.** Söz götürüp getiren; kovucu. [DS]

mıllımıcır, [mıl-lı+mıc-ır] *{ağız} sf.* Ezik ve karışık. [DS] 🗗 **mıllımıcır olmak,** *{ağız} (Meyveler için) ezilerek karmakarışık olmak.* [DS]

mılmak, [mıl-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Korkudan caymak. [DS]

mıltık, -ğı [? mıltık] *{ağız} is.* Tüfek. [DS]

ının, [? mın] *{ağız} is.* Bir şeyi bağlamak için yere çakılan kazık. [DS]

mına, [mına] *{eT} e.* İşte; bak; böylece. [EUTS] [Gabain]

mınak, -ğı [? mınak / mındak] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mınalamak, [mına-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Azarlamak; paylamak; hırpalamak; dövmek. [DS]

mınamış, [mına-mış] *{ağız} sf.* Evlenmekte gecikmiş yaşlı kız; evde kalmış. [DS]

mınc, [mınc / mınç *(yans.)*] *ünl.* Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını, yumuşak maddeleri bastırmak suretiyle sıkmayı ve sıkış-

tırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mınc-ık-la-mak, mıncık mıncık, mınc-ık-mak, mınc-ı(ğ)-ı-n-ı çıkarmak*

mıncak, -ğı [mınc *(yans.)* > mınc-ak] *{ağız} sf.* (Yemek için) çok pişmiş. [DS]

ınıncı[1]**,** [mınc *(yans.)* > mınc-ı / minci] *{ağız} is.* Çökelek. [DS]

mıncı[2]**,** [mınc *(yans.)* > mınc-ı] *{ağız} is.* Bulgur pilavı. [DS]

mıncık[1]**, -ğı** [mınc *(yans.)* > mınc-ık] *{ağız} sf.* Sıkma veya sıkışma sonucu şekli bozulmuş. [DS] 🗗 **mıncığı çıkmak,** *{ağız} (Olgun meyveler için) ezilerek içi dışına çıkmak.* [DS]|| **mıncığını çıkarmak,** *{ağız} (Meyve vb. için) ezerek suyunu çıkarmak.* [DS]|| **ınıncık mıncık,** *Biçimi bozulmuş; mıncıklanmış.*

mıncık[2]**, -ğı** [mınc *(yans.)* > mınc-ık] *{ağız} is.* Hayvan tekmesi; çifte. [DS]

mıncık[3]**, -ğı** [mınc *(yans.)* > mınc-ık] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mıncıklama, [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-ma] *is.* Mıncıklamak eylemi.

mıncıklamak[1]**,** [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi, bozacak veya ezecek biçimde elle sıkmak; ellemek. **2.** *{ağız}* Çimdiklemek. [DS]

mıncıklamak[2]**,** [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (At için) çifte atmak; tekmelemek. [DS]

mıncıklanma, [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-n-ma] *is.* Mıncıklanmak eylemi.

mıncıklanmak, [mınc *(yans.)* > mınc-ık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Biçimi bozulacak şekilde elle sıkılmak; ellenmek.

mıncıklı, [cınc-ık mınc-ık *ikilemesinden* > mınc-ık-lı] *{ağız} sf.* Boncuk vb. şeyleri olan. 🗗 **mıncıklı gıncıklı,** *{ağız} süslü; cicili bicili.* [DS]

mıncıkmak, [mınc *(yans.)* > mınc-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır] [-(ğ)-ı-yor]* **1.** Cıvımak. **2.** (Meyve, sebze vb. için) yumuşayıp, sulanıp bozulmaya yüz tutmak; çürümek. [DS]

mıncılıh, -ğı [mınc *(yans.)* > mınc-ı-lık / ınınc-ı-l-mak > mınc-ıl-ık / mıncılığ] *{ağız} sf.* **1.** Kaygan. **2.** Yumuşak. [DS]

mıncımak, [mınc *(yans.)* > mınc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** Kokmaya, çürümeye yüz tutmak. **2.** Çok sulanmak; erimeye, yumuşamaya başlamak. [DS]

mıncırak, -ğı [mınc *(yans.)* > mınc-ır-ak] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

mıncırık, -ğı [ınınc *(yans.)* > mınc-ır-ık] *sf.* (Çocuk için) küçük, afacan.

mıncırk, -ğı [mınc *(yans.)* > mınc-ır-(ı)k] *{ağız} is.* Mengene. [DS]

mıncırlık, -ğı [mınc *(yans.)* > mınc-ır-lık] *{ağız} is.* Tahterevalli. [DS]

mıncışmak, [mınc *(yans.)* > mınc-ı-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (İyi pişmemiş ekmek, pide vb. için) sıkıldığında hamur gibi olmak. [DS]

mıncıştırmak, [mınc *(yans.)* > mınc-ı-ş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Sıkarak buruşturmak. [DS]

mınç, [mınc / mınç *(yans.)*] *ünl.* Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını, yumuşak maddeleri bastırmak suretiyle sıkınayı ve sıkıştırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mınç-mak*

mınçak, -ğı [*eT.* monçuk > boncuk > mınçak] *{ağız} is.* **1.** Boncuk. **2.** Tespih. [DS]

mınçmak, [mınç *(yans.)* > mınç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* **1.** Elle veya ayakla iyice ezmek. **2.** Çok dövmek. [DS]

mındak, -ğı [mındak] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mındar, [Far. murdār] *{ağız} sf.* Pis; kirli; mundar. 🗗 **mındar ağaç,** *{ağız} Masura yapmakta kullanılan, ortası yumuşak bir tür ağaç; mürver ağacı.* [DS]

mındatu, [Sansk. mandita => mındatū] *{eT} is.* İpekle süslü; ipekli.

mındı, [mındı] *{ağız} is.* **1.** Av köpeklerinin avlanma çağı. **2.** Kısa bacaklı bir tür köpek cinsi. [DS]

mındık, -ğı [mınd-ık] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununda çeliği kolay sıçratmak için kullanılan küçük çukur. [DS]

mındıl, [mınd-ıl] *{ağız} sf.* (Kişi için) ufak tefek; küçük. [DS] 🗗 **mındıl mındıl,** *{ağız} (Küçük çocukların yürüyüşü için) kısa adımlarla sevimli biçimde.* [DS]

mıng[1]**,** [mıng / mıñ / mınk *(yans.)*] *ünl.* Sıvı ve cıvık maddelerin kaynar gibi kabarıp sönmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mıng-ıl-da-mak (mıñıl-da-mak)*

mıng[2]**,** [mıng / mıñ / min *(yans.)*] *ünl.* Anlaşılmaz ve burundan konuşmaları anlatan kök. [Zülfikar] *mıng-ık (mıñ-ık), mın mın, mıng-ır-a-z, mıng-ır-ı-z, mıng-ıl-la-mak*

mıng[3]**,** [ınıñ / miñ / bıñ] *(mıñ) {eT} is.* Bin sayısı. [EUTS]

mıng[4]**,** [muñ / buñ] *(muñ) {eT} is.* Sefalet; keder; bun. [Gabain]

mıngar, [mıñ-ar] *(mıñar) {eT} is.* Pınar; su gözü. [DLT]

mıngıl, [mıng *(yans.)* > mıng-ıl] *{ağız} is.* **1.** Gaga. **2.** Burun. [DS] 🗗 **mıngılı düşük,** *{ağız} (Kişi için) neşesiz; düşünceli.* [DS]

ınıngıldak, -ğı [bıng-ıl-da-k > mıng-ıl-da-k / mıñ-ıl-da-k] *(/mıñıldak) {ağız} is.* Bıngıldak. [DS]

ınıngılıç, -cı [mıng *(yans.)* > mıng-ıl-ıç] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

ınıngıllamak, [mıng *(yans.)* > mıng-ıl-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Burundan konuşmak. [DS]

mıngıraz, [mıng *(yans.)* > mıng-ır-az / mıng-ır-ız] *{ağız} sf.* Mızmız. [DS]

mıngırcık, -ğı [mıng *(yans.)* > mıng-ır-cık] *{ağız} is.*

Köşeli köşeli kesilip pişirilmiş hamurun üstüne yoğurt dökülerek yapılan bir tür mantı. [DS]

mıngırız, [mıng *(yans.)* > mıng-ır-ız] *{ağız} sf.* → mıngıraz. [DS]

mıngış, [Ar. minḳāş منقاش] *{ağız} is.* Cımbız. [DS]

mınguy, [Çin. mien *(un)* + hu *(macun)* => mınğuy] *{eT} is.* Kâğıt yapıştırmakta kullanılan bir tür hamur. [DLT]

mını[1], [mıng / mın *(yans.)* > mın-ı] *ünl.* Mırıldanmayı, fısıltılı konuşmayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mını mını,** *{ağız} (Konuşmak için) fısır fısır.* [DS]

mını[2], [? mını] *{ağız} is.* Kaz yavrusu. [DS]

mınık[1]**, -ğı** [mın-ı-k ?] *{ağız} sf.* Mızıkçı. [DS]

mınık[2]**, -ğı** [mın-ı-k ?] *{ağız} sf.* Yuvarlak; toparlak. [DS]

mınık[3]**, -ğı** [mın-ık ? / mındak] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mınık[4]**, -ğı** [mın-ı-k ?] *{ağız} is.* Kaydırak oyunu. [DS]

mınıldak, -ğı [bıng-ıl-da-k / mıñ-ıl-da-k] *{ağız} is.* Bıngıldak. [DS]

mınımak, [mın-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ı-yor]* Bıkmak; usanmak. [DS]

mınk, [mıng / mıñ / mınk *(yans.)*] *ünl.* Sıvı ve cıvık maddelerin kaynar gibi kabarıp sönmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mınk-ıl-da-y-ık*

mınkari, [Ar. mınḳārī منقاری] *(mınka:ri:) {OsT} sf.* **1.** Gaga ile ilgili; gagaya ilişkin. **2.** Gaga gibi; gagaya benzer.

mınkıl, [Bul. mınklo / mınkla => mınkıl] *{ağız} sf.* (Kişi için) kendini bırakmış; neşesiz. [DS]

mınkıldak, [*eT.* mıñ-ıl-da-k] *{ağız} is.* Bıngıldak. [DS]

mınkıldayık, -ğı [mınk-ıl-da-y-ık] *{ağız} is.* Bataklık. [DS]

mınkıraz, [mınk-ır-a-z ?] *{ağız} sf.* Zayıf. [DS]

mınmın, [mın *(yans.)* > mın+mın] *{ağız} sf.* Çok konuşan; geveze. [DS] 🗗 **mınının etmek,** *Bir sözü yarım yamalak ve alçak sesle söylemek.*

mınna, [? mınna] *{ağız} is.* **1.** Ağabey. **2.** Lala. [DS]

mınnak, -ğı [ın *(yans.)* > mın-(l)a-k ?] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]

mıntak, -kı [Ar. mınṭaḳ / mınṭaḳa منطق / منطقه] *{OsT} is.* → mıntıka. 🗗 **mıntaka-i barîde,** *{OsT} coğ. Kutup kuşağı.*|| **ınıntaka-i bürkaniye,** *{OsT} coğ. Yanardağ bölgesi.*|| **ınıntaka-i bürüc,** *{OsT} gök b. Burçlar kuşağı; zodyak; tutulma dairesi.*|| **ınıntaka-i hâmil-i eş'ār,** *{OsT} biy. Tüylü bölge.*|| **ınıntaka-i hârre,** *{OsT} coğ. Ekvator kuşağı.*|| **ınıntaka-i kutb-i cenûbî,** *{OsT} coğ. Güney kutup bölgesi; antarktik bölge.*|| **ınıntaka-i kutb-i şimâlî,** *{OsT} coğ. Kuzey kutup bölgesi; arktik bölge.*|| **ınıntaka-i küre,** *{OsT} coğ. Yer yuvarlağının herhangi bir kuşağı.*|| **ınıntaka-i küreviye,** *{OsT} coğ. Yuvar tabakası.*|| **ınıntaka-i memnû'a,** *{OsT} Yasak bölge.*|| **ınıntaka-i mu'tedile,** *{OsT} coğ. Ilıman kuşak; orta kuşak.*|| **ınıntaka-i sükûnet,** *{OsT} coğ. Ekvatorda rüzgârsız bölge.*|| **ınıntakatü'l-kurs,** *{OsT} bot. Çanak yaprak.*

ınıntakavi, [Ar. mınṭaḳavī منطقوی] *(mıntakavi:) {OsT} is.* Bölgesel.

ınıntan, [? mıntan] *{ağız} is.* Yarım gaz tenekesi. [DS]

ınıntı[1], [mın *(yans.)* > mın-tı] *{ağız} sf.* Yeteneksiz; beceriksiz. [DS]

ınıntı[2], [Yun. lamni [Tietze] > mantu / mıntı / mantı] *{ağız} is.* → mantı[2]. [DS]

ınıntıka, [Ar. nitāk > mıntıka منطقه] *{OsT} is.* **1.** Bölge. **2.** Kuşak; kemer. 🗗 **ınıntıka-ı memnu'a,** *{OsT} Yasak bölge.*|| **ınıntıka-i bâride,** *{OsT} Kutup kuşağı.*|| **ınıntıka-i harre,** *{OsT} Ekvator.*|| **ınıntıka-i mu'tedile,** *{OsT} Ilıman kuşak; orta kuşak.*|| **ınıntıkatü'l-kurs,** *{OsT} Çiçeğin küçük yaprağı; çanak yaprak.*

ınıntırıklı, [mınt-ır-ık-lı] *{ağız} sf.* Zayıf. [DS]

ınıntik, -kı [Ar. nuṭḳ > mınṭīḳ منطیق] *(mınti:k) {OsT} sf.* Düzgün konuşan; iyi hatip.

ınınzar[1], [Ar. naẓar > mınẓar منظر] *(mınza:r) {OsT} is.* **1.** Bakma aleti. **2.** Röntgen.

ınınzar[2], [Ar. naẓar > mınẓār منظار] *(mınza:r) {OsT} is.* **1.** Ayna. **2.** Bakma aleti; röntgen.

ınınzır[1], [Ar. muẓırr => mınzır] *{ağız} sf.* (Kişi için) zarar vermeyi, kötülük yapmayı alışkanlık haline getirmiş olan. [DS]

ınınzır[2], [Ar. manẓar => mınzır] *{ağız} is.* Yüz; çehre. [DS]

ınır[1], [ınır / mur *(yans.)*] *ünl.* Kedi vb. hayvanların içgüdülerinin tepkisi ile çıkardıkları sesi ve buna benzer seslenme veya konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mır-ık mırık, mır-ıl mırıl, mır mır, mır-ıl-tı, mır-ık-la-mak, mır-ağ-la-mak, mır-ın kırın, mır-nav* 🗗 **ınır ınır,** *1. (Ses için) mırıltılı biçimde. 2. argo. Külhanbeyi.*|| **ınır ınır etmek,** *{ağız} 1. Gevezelik etmek. 2. Dırdır etmek.* [DS]

ınır[2], [? mır] *{ağız} is.* Değiş tokuş. [DS] 🗗 **ınır etmek,** *{ağız} Değiş tokuş etmek.* [DS]

ınır[3], [? ınır] *{ağız} is.* Bozulmuş turşu. [DS] 🗗 **ınır olmak,** *{ağız} 1. (Oyun sayısı için) bozulmak; çürümek. 2. Değişmek.* [DS]

ınır[4], [Çin. mi / miit / ınir] *{eT} is.* Bal. [EUTS]

ınıra, [Far. mīr-i āb *(su çavuşu)*] *{ağız} is.* Su yollarına bakan kimse; su yolcu. [DS]

ınırağlamak, [mır *(yans.)* > mır(r)-av-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kedi için) miyavlamak. [DS]

ınırak, -ğı [ınır-a-k ?] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mıras, [? mıras / miraz] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

mırc, [mırc / mırç *(yans.)*] *ünl.* Sulanmayı, su salmayı ve çürümüş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırc-ı-mak, mırc-ı-t-mak*

mırcık, -ğı [mırc-ı-k / mılc-ı-k] *{ağız} sf.* (Meyve ve sebze için) çürümüş; bozulmuş. [DS]

mırcımak, [mırc-ı-mak / mılc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* (Meyve ve sebze için) yumuşayıp çürümeye başlamak; bozulmak; geçmek. [DS]

mırcıtmak, [mırc-ı-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ezerek, ovuşturarak yumuşatmak. [DS]

mırç[1], [mırc / mırç *(yans.)*] *ünl.* **1.** Sulanmayı, su salmayı ve çürümüş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırç-mak.* **2.** Yumuşak bir şeye basınca çıkan ezilme sesi. 🗗 **mırç mırç,** *1. (Çamur için) ayakla basıldığında "mırç" sesi vererek. 2. (Çamur için) çok sulu; cıvık.*

mırç[2], [Sansk. marica / marîça => mırç / murç] *{eT} is.* Biber. [EUTS]

mırçmak[1], [mırç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Avuç içinde vıcık vıcık ezmek. [DS]

mırçmak[2], [mırç-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Çamur için) basınca ses çıkarmak. [DS]

mırdık, -ğı [mırt *(yans.)* > mırd-ık] *{ağız} is.* Kuru fasulye. [DS]

mırgıl, [? mırgıl] *{ağız} is.* Patates. [DS]

mırı[1], [mır-ı] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

mırı[2], [mır-ı] *{ağız} sf.* (Kişi için) konuşmayan. [DS]

mırıh, [mır-ık / mır-ıh] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) ağzı eğik. **2.** Doğuştan dudağı yarık; tavşan dudaklı. [DS]

mırık[1], **-ğı** [ınır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Buğday veya arpa tanesinin uçlarındaki kılçıklar. **2.** Harman savrulurken uçuşan ince saman kırıntıları; saman tozu. **3.** Samanlık. **4.** Küllük; çöplük. **5.** İyi temizlenmemiş ev vb. yer. [DS]

mırık[2], [mır-ık / mır-ız] *{ağız} is.* **1.** Yüz; çehre; surat. **2.** Kulak. [DS] 🗗 **mırığı eğri,** *Neşesiz; eğri yüzlü.*

mırık[3], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* Sevinç; neşe; keyif; mutluluk. [DS] 🗗 **mırığı düşmek,** *Gururunu, saygınlığını, gücünü kaybetmek.*

mırık[4], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Sünnetçi. **2.** Tavuk ve kaz çobanı. [DS]

mırık[5], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cılız; hastalıklı. **2.** Topal. [DS] **3.** (Kişi için) ağzı eğri.

mırık[6], **-ğı** [mır *(yans.)* > ınır-ık] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında sayı; gol; kama. [DS]

mırık[7], **-ğı** [ınır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Yeterince büyüyememiş koyun keçi yavrusu. **2.** Manda yavrusu. **3.** Sıpa. **4.** Babası at, anası eşek olan katır; ester. **5.** Tavşan yavrusu. [DS]

mırık[8], **-ğı** [mır *(yans.)* > ınır-ık] *{ağız} is.* **1.** Çam kozalağı. **2.** Hayvan tırnağı, ağaçtan top vb. ve sopa ile oynanan bir çocuk oyunu. **3.** Yassı taşlarla oynanan bir tür kaydırak oyunu. **4.** Topaç oyunu. [DS]

mırık[9], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Domates. **2.** Marul. [DS]

mırık[10], **-ğı** [ınır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Cıvık çamur; balçık; bataklık. **2.** Bulanık su. **3.** Suyun dibine çöken ince kum.[DS]

ınırık[11], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır-ık] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kötü; sevimsiz. **2.** (Aile için) aşağılık; soysuz. **3.** (Kişi için) olur olmaz şeyleri beğenmeyen; müşkülpesent. [DS]

mırık[12], **-ğı** [mır-ık / mır-ıh] *{ağız} sf.* (Kişi) doğuştan dudağı yarık; tavşandudaklı. [DS]

mırık[13], **-ğı** [mır-ık] *{ağız} sf.* Pis. [DS]

mırık[14], **-ğı** [mır-ık] *{ağız} sf.* Cıvık. [DS]

mırıklamak[1], [ınır *(yans.)* > mır-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Zayıflamak.

mırıklamak[2], [ınır *(yans.)* > mır-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Yavaş sesle ağlamak. [DS]

mırıklamak[3], [mır-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Çamur için) vıcık vıcık olmak. [DS]

mırıklamak[4], [ınır-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Balçık çamura batmak. [DS]

mırıl[1], [mır *(yans.)* > mır-ıl] *ünl.* Mırıldama sesini anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mırıl mırıl,** *Mırıldanarak.*

mırıl[2], [mır *(yans.)* > mır-ıl] *{ağız} is.* Üzüm, dut gibi meyvelerin, sıkılıp şırası alındıktan sonra kalan posası. [DS] 🗗 **mırıl olmak,** *{ağız} (Sulu yemek için) çok beklemekten dolayı koyulaşıp bozulmaya yüz tutmak.* [DS]

mırıl[3], [mır *(yans.)* > ınır-ıl] *{ağız} is.* **1.** Çamurlu yer; bataklık çamuru; bataklık. **2.** Bulanık suların dibine çöken çamur. **3.** Selin getirdiği çamur; mil. **4.** Bulanık su. [DS]

mırıl[4], [ınır *(yans.)* > mır-ıl] *{ağız} sf.* **1.** (Ceviz, mısır için) kof; içi boş. **2.** İyi olmayan; işe yaramayan. [DS]

mırıl[5], [mırıl] *{ağız} is.* Palto. [DS]

mırıl[6], [mırıl] *{ağız} is.* Çöplük; küllük. [DS]

mırıldama, [mır-ıl-da-ma] *is.* Mırıldamak eylemi.

mırıldamak[1], [mır-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Alçak sesle, kendi kendine söylenmek; dırdır etmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Karşısındaki kimseyi tahkir edici fakat ne dediği anlaşılmayacak şekilde söylenmek.

mırıldamak[2], [ınır *(yans.)* > mır-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* Didişmek. [DS]

mırıldamak[3], [ınır *(yans.)* > mır-ıl-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* (Köpek, kurt vb. için) *"mır mır"* sesi çıkarmak; hırıldamak. [DS]

mırıldanış, [mırıl-da-n-ış] *is.* Mırıldanmak eylemi veya biçimi.

mırıldanma, [mırıl-da-n-ma] *is.* Mırıldanmak eylemi,

mırıldanmak, [mırıl-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Alçak sesle kendi kendine konuşmak. **2.** Ancak çok yakınındakinin duyabileceği kadar sesle konuşmak. **3.** *gçl. f.* Bir şeyi alçak sesle söylemek; dudaklar arasından yarı sesle şarkı söylemek.

mırıltı, [mırıl-tı] *is.* Mırıldanma sesi; mırıldanma sırasında çıkan ses.

mırımak, [mır *(yans.)* > mır-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Oyunbozanlık etmek; döneklik etmek; caymak. [DS]

mırın, [mır *(yans.)* > mır-ın] *ünl.* Mırlama sesi. 🗗 **mırın gırın,** *{ağız} 1. Dargın; küs. 2. İsteksiz.* [DS]‖ **mırın gırın etmek,** *{ağız} Kararsızlık göstermek; isteksiz davranmak.* [DS]‖ **mırın kırın,** *(Söz için) geçersiz; anlamsız; nazlanma.* ‖ **mırın kırın etmek,** *1. İstenilen şeyler için geçersiz bahaneler uydurmak; nazlanmak. 2. {ağız} İleri geri konuşmak.* [DS]

mırıs, [? mırıs] *{ağız} is.* Tarla, bahçe bölümleri arasındaki yol. [DS]

mırışık, -ğı [mır-ı-ş-ık] *{ağız} sf.* Buruşuk; kırışık. [DS]

mırışmak[1], [mır-ı-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Meyve için) olgunlaşmak. [DS]

mırışmak[2], [mır-ış-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gülümsemek; yılışmak. [DS]

mırız[1], [mır-ı-z] *is.* **1.** Eski elbise. **2.** Kışın palto yerine giyilen yünden yapılmış uzun ceket.

mırız[2], [mır-ı-z] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cılız; hastalıklı. **2.** (Hayvan için) küçük kalmış; bodur. [DS]

mırız[3], [mır-ık / mır-ız] *{ağız} sf.* (Kişi için) kısa, basık burunlu. [DS]

mırız[4], [mır-ık / mır-ız] *{ağız} is.* Yüz; çehre. [DS]

mırız[5], [mırız] *{ağız} is.* Yaradan akan irin. [DS]

mırık, -ğı [mır-ik] *{ağız} is.* → mırız[2]. [DS]

mırık, -ğı [mır-ık / mir-ik] *{ağız} is.* Posa. [DS]

mırk, [mırk *(yans.)*] *ünl.* Çürümüş olmayı, kokuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırk mırk.* 🗗 **mırk mırk,** *{ağız} (Meyve, sebze için) ezilmiş hâlde.* [DS]

mırka[1], [? mırka] *{ağız} is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Yüzü benekli koyun. [DS]

mırka[2], [? mırka] *{ağız} is.* Bet beniz. [DS]

mırkı, [mır *(yans.)* > mır-ık / mır-k-ı] *{ağız} sf.* Zayıf; cılız; hastalıklı. [DS] 🗗 **mırkı çıkmak,** *(Çok olgun meyveler için) ezilerek içi dışına çıkmak.*

mırkış [mır *(yans.)* > mır-k-ış] *{ağız} sf.* Dolu; sıkışık. [DS] 🗗 **mırkış mırkış,** *{ağız} 1. Çok dolu; tıklım tıklım. 2. Ezik büzük.* [DS]

mırkmak, [mırk-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Boğmak. [DS]

mırlama, [mır *(yans.)* > mır-la-ma] *is.* Mırlamak eylemi veya durumu.

mırlamak[1], [mır *(yans.)* > mır-lā-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** *{eAT} {ağız}* Mırıldamak; mırıltılı sesler çıkarmak. [DK] [DS] **2.** (Kedi için) mırıltılı sesler çıkarmak.

mırlamatlamak, [Ar. māmurāt => mamurat-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Üstünkörü onarmak. [DS]

mırlanmak, [mır *(yans.)* > mır-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Mırıldanmak. [DS]

mırlaşmak, [mır *(yans.)* > mır-la-ş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* **1.** Ağız kavgası etmek; tartışmak. **2.** Ağlaşmak. **3.** (Kediler için) dövüşüp bağrışmak. [DS]

mırmır[1], [Yun. mourmoúri => mırmır] *is. zool.* Mırmır balığigillerden, denizlerimizde yaşayan, boyu 80 cm.yi bulan, pulsuz gövdeli, uzun ağızlı, sırtı açık yeşilimsi gri renkli, başı menekşe renginde yüzgeçsiz bir tür yılan balığı, *(Echelus myrus).*

mırmır[2], [mır *(yans.)* > mır+mır] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) çok konuşan; dırdır eden. **2.** Burnundan konuşan. **3.** Belalı. [DS]

mırmır[3], [? mırmır] *{ağız} is.* Altın gerdanlık. [DS]

mırmırık[1], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır+mır-ık] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

mırmırık[2], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır+mır-ık] *{ağız} is.* İki kişinin yavaş sesle konuşması. [DS]

mırmırık[3], **-ğı** [mır+mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Sulu ayran. **2.** Çok ekşimiş boza. **3.** Yenice mayalanmaya yüz tutmuş şıra; olmaya başlamış şarap. [DS] 🗗 **mırmırık çorbası,** *Suyu çok, tanesi ve yağı az çorba.*

mırmırık[4], **-ğı** [mır *(yans.)* + mır > mırmır-ık] *sf.* **1.** Mırlanan. **2.** Sürekli sorun çıkaran.

mırmırık[5], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır+mır-ık] *{ağız} sf.* Tatsız. [DS]

mırmırıs, [mır *(yans.)* > mır+mır-ık / mırmırıs] *{ağız} sf.* Dırıltı; mırıltı.[DS]

mırmırız, [Yun. mourmouri ?] *{ağız} is. zool.* Yassı, beyaz renkli, enine siyah çizgili, yarım kg. kadar gelen bir tür balık. [DS]

mırmıt, [armut mırmıt *(pekiştermeli ikileme)* > mırmıt] *{ağız} is.* Küçük armut. [DS]

mırnav, [mır *(yans.)* + nav *(yans)*] *is.* **1.** Kedinin çıkardığı bir tür miyavlama sesi. **2.** Kedi. **3.** *{ağız}* Kedilerin çiftleşmeye istekli oldukları zaman. [DS] **4.** *{ağız}* Aşırı cinsel istek sahibi ve erkek düşkünü kadın. [DS]

mırrıg, [? mırrık] *{ağız} is.* Sünnetçi. [DS]

mırrık[1], **-ğı** [? mırrık] *{ağız} is.* Sünnetçi. [DS]

mırrık[2], **-ğı** [mır(r)-ık] *{ağız} is.* Bataklık. [DS]

mırrık[3], **-ğı** [? mırrık] *{ağız} is.* Mayalanmış zeytin yağı tortusu. [DS]

mırrık[4], **-ğı** [mır *(yans.)* > mır(r)-ık] *{ağız} is.* Kedi sesi. [DS]

mırsına, [mır-s-ı-n-a] *(mırsı'na) {ağız} zf.* Boşuna; boş yere. [DS]

mırşık, -ğı [mır *(yans.)* > mır-(ı)ş-ık] *{ağız} is.* Amacı belli olmayan iş. [DS]

mırt[1], [mırt / mirt *(yans.)*] *ünl.* Fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırt-la-mak.* 🗗 **mırt mırt,** *{ağız}* Çevik.

mırt[2], [mırt *(yans.)*] *ünl.* Gücenmeyi ve dolayısı ile anlaşılmaz sözler söylemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mırt mırt, mırt-ıl-la-mak, mırt zırt, mırt-mak, mırt-ık*

mırt[3], [mırt *(yans.)*] *ünl.* Kemirilen, ısırılan şeylerin çıkardığı ses; kırt. 🗗 **mırt mırt,** *{ağız} (Taze sebze yerken) çiğneme ve koparma sesi çıkararak; gırt gırt.* [DS]

mırt[4], [mır *(yans.)* > mır-t] *ünl.* **1.** Anlaşılmaz biçimde çıkan ses. **2.** *is.* Küsme; gücenme. 🗗 **mırt mırt,** *1. Her şeye karışan. 2. (Söze karışmak için) gereksiz yere. 3. Cimri. 4. (Anlatmak) yarım yamalak. 5. {ağız} (Kişi için) iyi ve düzgün konuşamayan.* [DS]|| **mırt nırt etmek,** *1. Kendi kendine söylenip durmak; söylenmek; homurdanmak. {ağız} (aynı)* [DS] *2. Yarım yamalak anlatmak.*|| **mırt zırt,** *{ağız} Önemsiz şey; önemsiz konu.* [DS]

mırtı, [? mırtı] *{ağız} is.* Kıl heybe. [DS]

mırtık[1]**, -ğı** [mır *(yans.)* > mır-(ı)t-ık] *{ağız} sf.* Çabuk gücenen. [DS]

mırtık[2]**, -ğı** [mır-(ı)t-ık] *{ağız} is.* Sigara ağızlığı. [DS]

mırtıllamak, [mır *(yans.)* > mır-t-ıl-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Söylenmek. [DS]

mırtına, [ımır *(yans.)* > mır-t-ın-a] *{ağız} sf.* Yerinde duramayan; haşarı. [DS]

mırtlamak, [mırt *(yans.)* > mırt-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [l(ı)-yor]* **1.** Yerinde duramamak; kıpırdanmak. **2.** Mezarda rahat edememek; hortlamak. [DS]

mırtmak, [mırt *(yans.)* > mırt-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Darılmak. [DS]

mırtmırt[1], [mırt *(yans.)* > mırt+mırt] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) herşeye karışan. **2.** (Söze karışmak için) gereksiz yere. [DS]

mırtmırt[2], [mırt+mırt] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mırtmırt[3], [mırt *(yans.)* > mırt+mırt] *{ağız} is.* Bir tür küçük deniz ördeği. [DS]

mırtmırt[4], [mırt *(yans.)* > mırt+mırt] *{ağız} is.* Kelek. [DS]

mırzı, [? mırzı] *{ağız} is.* Köklenmiş üzüm çubuğu. [DS]

mıs, [mıs / mis] *ünl.* Kurnazlık düşünmeyi, sinsi davranmayı, bıyık altından gülümsemeyi anlatan kök.

-mısa, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek. e.* ... ise; ... olsa; ... olsaydı.

mıs'ad, [Ar. ṣuʿūd > miṣʿād مصعاد] *(mis-a:d) {OsT} is.* **1.** Merdiven. **2.** Asansör *(19. yy.dan sonra).*

mısandere, [Yun. mesantra] *{ağız} is.* Tavan arası. [DS]

mısandıra, [Yun. musantra => mısandıra] *{ağız} is.* Sofanın, merdiven üstü boşluğunun kenarına çakılan korkuluk. [DS]

mısbah, [Ar. ṣubḥ > mıṣbāḥ مصباح] *(mısba:h) {OsT} is.* **1.** Az ışıklı aydınlatma aracı; kandil; çıra. **2.** Sabah sabah şarap içilen büyük kâse. 🗗 **mısbāhü'l-meshūr,** *{OsT} Sabahlamış.*|| **mısbāhü's-sürūr,** *{OsT} Şarap.*

mısdağa, [Ar. mıṣdaġa مصدغه] *{OsT} is.* Yanak yastığı.

mısdak, -ğı [Ar. ṣıdlç>mıṣdāḳ مصداق] *(mısda:k) {OsT} is.* **1.** Doğruluğu ve gerçekliği kanıtlayan şey; kanıt. **2.** *fel.* Ölçüt.

mısdakiyat, [Ar. mısdākiyyāt مصدقيت] *(mısdakiya:t, k kalın söylenir.) {OsT} is. fel.* Ölçüt bilimi.

mısfa, [? mısfa] *{ağız} is.* Sofa. [DS]

mısfah, [Ar. mıṣfāḥ مصفاح] *(mısfa:h) {OsT} is.* Madenleri ezerek yaprak hâline getirmekte kullanılan alet.

mısfat, [Ar. ṣafvet > mıṣfāt مصفات] *(mısfa:d) {OsT} is.* Süzgeç.

mısgı, [mıskı / mısgı] *{ağız} is.* Cimri. [DS]

mısıkçı, [mıs-ık-çı] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

Mısır, [Ar. mıṣr مصر] *is.* (Tamlayan olarak) Mısır'la ilgili; Mısır'a özgü. 🗗 **Mısır baklası,** *bot. Tohumu veya otu insan ve hayvanlar için zehirli olan bir çeşit süs bitkisi; kurt baklası; Yahudi baklası; acı bakla, (Lupinus termis).*|| **Mısır fulü,** *bot. Beyaz çiçekli bir tür nilüfer; Hint fulii. (Nelubrium).*|| **Mısır kesesi,** *Osmanlı İmparatorluğunda itibarî değeri 600 kuruş olan para ölçüsü.*|| **Mısır Lehçesi,** *1. Mısır ve Sudan'da konuşulan Arap lehçesi. 2. Helenleşme dönemine kadar Mısır'da konuşulan Hami-Sami dili.*|| **Mısır tavuğu,** *Hindi.*|| **Mısır turnası,** *zool. Leyleksilerden Afrika ve Batı Asya'nın sulak kıyılarında yaşayan uzun ve eğri gagalı, orta uzun bacaklı, boyu 75 cm. kadar, kanat açıklığı bir buçuk metreyi bulan, kurbağa türü küçük hayvanlarla beslenen, bazı türleri eski Mısırlılarca kutsal sayılan değişik renkli kuşlar; ibis, (Threskiornis / İbis aethiopica).*| **Mısır yılı,** *İlk Çağdan beri Mısır'da kullanılan 365 günlük "kararsız" yıl.*

mısır[1], [Ar. mıṣr مصر] *is. bot.* **1.** Buğdaygillerden, Güney Amerika kökenli, dik ve yüksek gövdeli, geniş şerit yapraklı, dizili tanelerle donanmış iri koçanlı tahıl bitkisi, *(Zea mays).* **2.** Bu bitkinin besin maddesi olarak kullanılan taneleri. **3.** *{ağız}* Tahıl. [DS] 🗗 **mısır basması,** *{ağız} mutf. İçi cevizli mısır ununda yapılmış bir çörek.* [DS]|| **mısır ekmeği,** *mutf. Mısır unu, tuz ve su karışımından oluşan hamurun bir kap içinde pişirilmesi ile elde edilen özel ekmek.*|| **mısır fitili,** *Eskiden topları ağız otuyla ateşlemek için kullanılan mısır püsküllerin-*

den örülme fitil. || **mısır kalburu,** *Ateş üzerine tutularak içinde mısır patlatılan delikli kap veya elek.* || **mısır özü,** *Mısır tanelerinden elde edilen öz madde.* || **mısır patlatmak,** *Çerez olarak yemek üzere, cin mısır adı verilen bir tür mısırı ateş üzerinde tutarak pişirmek.* || **mısır püskülü,** *1. Mısır koçanının ucundaki saça benzer uzantılardan oluşan demet. 2. mecaz. Zayıf, seyrek ve ince saç.* || **mısır unu,** *Mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un.* || **mısır yağı,** *Mısır tanelerinden çıkarılan sıvı yağ.*

mısır[2], [Ar. Mısır *(yer adı)* > mısır / mısırga] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

mısır[3], [Ar. Mısır *(yer adı)* > mısır] *{ağız} is.* Domates. [DS]

mısır[4], [Ar. mıṣṭār ?] *{ağız} is.* Duvarcı malası. [DS]

mısıra, [Ar. mıṣṭār => mısıra ?] *{ağız} is.* Duvarcı malası. [DS]

mısırcı, [mısır-cı] *is.* Mısır satan kimse.

mısırda, [Mısır + dar(ı-s-ı)] *{ağız} is.* → mısır[1]. [DS]

mısırdarı, [Mısır+darı(-s-ı)] *{ağız} is.* → mısır[1]. [DS]

mısırga[1], [mısır-ga] *{ağız} is.* Mısır unundan yapılmış bir hamur işi; kaçamak. [DS]

mısırga[2], [mısır-ga] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

mısırgan, [mısır-gan] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

mısırı, [mısır-ı ?] *{ağız} is.* Duvarcı malası. [DS]

mısırık, -ğı [mıs-ır-ık] *{ağız} is.* Bulaşık. [DS]

mısırka, [mısır-ka / mısır-ga] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

Mısırlı, [mısır-lı] *is.* Mısır halkından olan veya bu halkın soyundan olan kimse.

mısırlık, -ğı [mısır-lık] *is.* Mısır tarlaları ile kaplı alan; mısır ekili yer.

mısırtavuğu, [mısır+tavu(k)-u] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

mıskab, [Ar. ṣaḳb > mıṣḳab مثقب] *{OsT} is.* Delme aracı; matkap; delgeç.

mıskal, [Ar. mıṣḳāl مصقال] *(mıska:l) {OsT} is.* **1.** Cilalama aracı; parlatma aracı. **2.** İnce ve zarif hatip. **3.** *müz.* Her biri ayrı ses veren bir sıra kamıştan meydana gelmiş düdük; musikar. 🗗 **mıskal kamışı gibi,** *Birbiri ardınca sık olarak sıralanmış; sık dizilmiş.*

mıskala, [Ar. mıṣḳala مصقله] *{OsT} is.* Madenî eşyayı, ayna, kösele gibi şeyleri parlatmakta kullanılan alet; maskala.

mıskali, [Ar. mıṣḳālī مصقالی] *(mıska:li:) {OsT} sf.* Mıskal çalan.

mıskat, -ti [Ar. mıṣḳāt مسقات] *(miska:t) {OsT} is.* Su kovası.

mıskı, [mıs-kı] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıskıç, -cı [mıs-kıç] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mısmar, [Ar. mismār] *{ağız} is.* Büyük ve uzun çivi. [DS]

mısmıl[1], [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مصمل /مصمل] *{ağız} sf.* **1.** (Et için) dinen yenilebilir nitelikte boğazlanmış olan; dinî açıdan bir sakıncası olmayan; murdar olmayan; temiz; pak; tahir. *{eAT} (aynı)* [DS] **2.** (Kişi için) temiz iş yapan. **3.** Düzgün; düzenli. **4.** Uygun; isteğe uygun. **5.** (Davranış için) inanç, örf ve yasalara uygun. **6.** Temiz; derli toplu. **7.** İyi; doğru; tutarlı. **8.** *zf.* (Yapılan iş için) tam; eksiksiz; iyi; güzel; sağlam; dört başı mamur; mükemmel; adamakıllı. *{eAT} (aynı)* **9.** Büsbütün; tümüyle. **10.** (Alış veya satış için) toptan; götürü. [DS]

mısmıl[3], [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مصمل /مصمل] *{ağız} is.* **1.** Hayvan ölüsü; leş. **2.** *sf.* Pis; kirli. [DS] 🗗 **mısmıl ağacı,** *{ağız} Mürver ağacı.* [DS]

mısmıl[3], [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مصمل /مصمل] *{ağız} zf.* Her zaman. [DS]

mısmıl[4], [mıs+mıl / mı(s)+mı/tıl] *{ağız} is.* Benzeri; tıpkısı; eşiti. [DS]

mısmıl[5], [mıs *(yans.)* > mıs+mıs > mısmıl ?] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kendi kabuğuna çekilmiş; el içine karışmayan. **2.** Uysal. [DS]

mısmıllamak, [mısmıl-la-mak مصمللمق] *{eAT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir işi gereği gibi yapmak. **2.** Bitirmek; temize çıkarmak; temizlemek. **3.** Birinin canını yakmak; iyice dövmek. [DS]

mısmıllı, [mısmıl-lı] *{ağız} zf.* Büsbütün; tamamıyla; tümüyle. [DS]

mısmıllık, -ğı [mısmıl-lık مسمللق] *{eAT} is.* Temizlik; paklık.

mısmındar, [Ar. murdār => mundar => mıs +mı/n-dar] *{ağız} pekşt. sf.* Çok pis. [DS]

mısmıntı, [mıs+mı/ntı] *{ağız} pekşt. sf.* (Kişi için) işinde ve sözünde gereğinden çok titiz davranan. [DS]

mısmırlamak, [mısmıl-la-mak / mısmır-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Birinin canını yakmak; çok dövmek. [DS]

mısmıs, [mıs *(yans.)* > mıs+mıs] *{ağız} sf.* **1.** Sessiz; utangaç. **2.** Uyuşuk; kılıksız; beceriksiz. [DS]

mısmısıl, [mı(s)+mı/sıl ?] *{ağız} zf.* Bütünüyle; tamamıyla.[DS]

mısmıtıl[1], [mısmıl > mısmıtıl ?] *{ağız} sf.* Doğru. [DS]

mısmıtıl[2], [mı(s)+mı/tıl ?] *{ağız} zf.* → mısmısıl. [DS]

mısmıtıl[3], [mı(s)+mı/tıl ?] *{ağız} is.* → mısmıl[4]. [DS]

mısmıyıl, [mısmıl] *{ağız} sf.* İsteğe uygun. [DS]

Mısr, [Ar. miṣr مصر] *{OsT} öz. is.* **1.** Mısır ülkesi. **2.** (Özellikle) Kahire.

mısr, [Ar. mıṣr مصر] *{OsT} is.* **1.** Şehir. **2.** Ülke.

mısra, -a'ı [Ar. mıṣrāʿ مصراع] *(mısra:) {OsT} is.* **1.** Kapı kanadı. **2.** İstiridye gibi deniz hayvanlarının kabuklarından her birine verilen ad. **3.** *ed.* Bir manzumeyi meydana getiren, ölçü ve ahenk bakımından diğerlerine benzesin veya benzemesin tek bir satıra verilen ad; dize. 🗗 **mısrā'-i āzāde,** *{OsT} Şair tarafından özel olarak söylenmiş, kendi başına bir şiir olabilecek kadar güzel ve anlamlı dize; tek ve bağımsız dize.*|| **mısrā'-i berceste,** *{OsT} Bir şiirdeki en güzel mısra.*|| **mısrā'-i evvel,** *{OsT} ed. Bir beyitte ilk mısra.*|| **mısrā'-i sānî,** *{OsT} ed. Bir beyitte ikinci mısra.*

mısran[1], [Ar. mıṣrān مصران] *(mısra:n) {OsT} is.* **1.** İki şehir. **2.** *öz. is.* (Özellikle) Kûfe ve Basra şehirlerine verilen ad.

mısran[2], [Yun. musantra => mısran] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

mısranda, [Yun. musantra] *{ağız} is.* Sergen. [DS]

mısranlı, [Yun. musantra => mısran-lı] *{ağız} is.* → mısran[2]. [DS]

Mısrî, [Ar. mıṣr > mıṣrī / mıṣriyye مصرى] *(mısrı:) {OsT} sf.* **1.** Mısır ülkesiyle ilgili; Mısır'a ait. **2.** (Kişi için) Mısırlı.

-mıssa, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek e.* → -mısa.

mıstaba, [Ar. mıṣṭaba مصطبه] *{OsT} is.* **1.** Kerevet; sedir; divan. **2.** Memfis büyüklerine ait mezar. 🗗 **mıstaba-nişîn,** *{OsT} Peykede oturan.*

mıstar, [Ar. saṭr > mıṣṭar مسطر] *{OsT} is.* **1.** Kâğıt veya başka bir zemin üzerine satırları düzgün yazabilmek için çizgi çekmeye yarayan alet; çizgi cetveli. **2.** Duvarcı ve sıvacıların sıva veya betonu düzeltmek için kullandıkları ensiz düzgün tahta; mastar. **3.** Taşçıların, taşın yontulması gereken yerlerini işaretlemekte kullandıkları cetvel. 🗗 **mıstar kalemi,** *El yazması kitapların kenarlarına çizgi çekmekte kullanılan pergele benzer bir alet.*

mıstara, [Ar. mıṣṭar > mıṣṭara مسطره] *{OsT} is.* Yazı cetveli.

mıstır, [mıs-tır ?] *{ağız} sf.* **1.** Yaygaracı; şımarık. **2.** Kurnaz. **3.** Alıngan. [DS] 🗗 **mıstır mıstır,** *{ağız} Kurnazca; sezdirmeden.* [DS]

mısvat, [Ar. ṣavt > mıṣvāt مصوات] *(mısva:t) {OsT} is.* **1.** Ses gücü; ses kuvveti. **2.** *sf.* (Kişi için) çok fazla bağıran; çok haykıran; gürültücü.

mısyed, [Ar. ṣayd > mıṣyed / mıṣyede مصيد / مصيده] *{OsT} is.* Av aracı; avda kullanılan her türlü alet.

-mış[1], [-mış / -miş / -muş / -müş] *çek. e.* Fiillerin belirsiz geçmiş zamana bağlı olarak çekimini sağlayan ek; öğrenilen geçmiş zaman kip eki; -miş'li geçmiş zaman kip eki: *almışım, almışsın, almış, almışız, almışsınız, almışlar, bilmişim, bilmişsin, bilmiş, bilmişiz, bilmişsiniz, bilmişler. {eT} {eAT} (aynı)* 🗗 **-muşlar değil idi,** *{eAT} –mamışlardı.*|| **-muşum yok,** *{eAT} -mış değilim; -acak değilim.*

-mış[2], [-mış / -miş / -muş / -müş] *{eT}{eAT} yap. e.* **1.** Fiilden isim ve sıfat türeten ek. Daha önceden yapılmış, bitmiş, ortaya çıkmış kavramı katarak sıfatlar yapar: *geçmiş (gün), gelişmiş (ülke), türemiş (kelime), yenmiş (kuzu). "Turul-mış suya el degicek bulanur."* Tıbb-ı Nebevî.. *od-un-mış kişi, (uyanmış kişi)* **2.** Aynı kavramla kalıcı isimler türetir: *ermiş, dolmuş, geçmiş, yaradılış, yaratılış.* **3.** Kişi adları yapar: *Satılmış, Durmuş, İltutmuş.* **4.** Sıfat fiil (ortaç) eki.

-mış[3], [mış *(on)* > -mış / -miş] *{eAT} yap. e.* Eskiden on anlamı taşıyan bu kelime daha sonraları ekleşerek altı ve yedi sayılarına eklenerek kalıplaşmıştır. *alt-mış, yit-miş.*

mış, [mış / moş / muş *(yans.)*] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan kök. [Zülfikar] *mmış-ıl mışıl, mış-ık, mış-ı-la-mak, mış-ıl-da-k, mış-ıl-tı, mış-mak, mış-kır-mak* 🗗 **mış mış,** *{eAT} Mışıl mışıl.*

-mışam, [-mış-am / mişem / -muşam / müşem] *{eAT} çek. e.* -mışım; -dım.

mışat, [Ar. mışṭ > mışāṭ مشاط] *(mışa:t) {OsT} is.* Taraklar.

mışeağısı, [meşe+ağı-s-ı] *{ağız} is.* → meşe ağısı. [DS]

mışga, [? mışga] *{ağız} is.* Dişilik organının dış kısmı; ferç. [DS]

-mışı, [-mış-ı / mişi] *{eAT} yap. e.* Ulaç eki; -dığı.

mışık[1], **-ğı** [mış *(yans.)* > mış-ık / Far. müşek *(fare)* / *eT* mışkıç] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

mışık[2], **-ğı** [? mışık] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

mışık[3], **-ğı** [mış-ık / mız-ık] *{ağız} is.* Oyunbozanlık; mızıkçılık. [DS]

mışık[4], **-ğı** [mış-ık / Ar. muʿẕib] *{ağız} sf.* (Kişi için) güldürücü; taklitçi; komik. [DS]

mışık[5], **-ğı** [Rus. mujik ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) kumral. [DS]

mışıl, [mış *(yans.)* > mış-ıl] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan yansımalı gövde. 🗗 **mışıl mışıl,** *Rahat, sakin ve derin soluk alarak.*

mışılak, -ğı [mış *(yans.)* > mış-ıl-ak] *{ağız} is.* **1.** Burun. **2.** Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

mışılamak, [mış *(yans.)* > mış-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Uyurken mışıltılı ses çıkarmak. [DS]

mışıldak, -ğı [mış *(yans.)* > mış-ıl-da-k] *{ağız} is.* Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

mışıldama, [mış-ıl-da-ma] *is.* Mışıldamak eylemi veya durumu.

mışıldamak, [mış-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]*

1. Mışıl mışıl ses çıkarmak. **2.** *{ağız}* → mışılamak. [DS]

mışıltı, [mış *(yans.)* > mış-ı-l-tı] *{ağız} is.* Uyurken çıkarılan ses. [DS]

mışımak, [mız-mak > ınış-mak / mış-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Sözünden dönmek; yılmak; korkup caymak; mışmak. [DS]

mışırgı, [mış *(yans.)* > mıc-ır-gı / mış-ı-r-gı / mışırık ?] *{ağız} sf.* (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]

mışırgılı, [mış *(yans.)* > mıc-ır-gı-lı / mış-ı-r-gı-lı] *{ağız} sf.* Kuşkulu. [DS]

mışırı, [? mışırı] *{ağız} sf.* Duvarcı malası. [DS]

mışırık, -ğı [mış *(yans.)* > mıc-ır-ık / mış-ı-r-ık / mışırgı ?] *{ağız} sf.* (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]

mışırıklı, [mış *(yans.)* > mıc-ır-ık-lı / mış-ı-r-ık-lı ?] *{ağız} sf.* (İş için) kuşkulu; oyunlu; karışık; sonucu belli olmayan. [DS]

ınışırlık, -ğı [mışır-lık] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

mışka, [mış-ka ?] *{ağız} is.* Yaz armudu.[DS]

mışkat, [? mışkat] *{ağız} is.* Ebegümeci çiçeği. [DS]

mışkı, [bıç-kı > mışkı] *{ağız} is.* Bıçkı; testere. [DS]

mışkıç, [Soğd. mwşkysc] *{eT} is.* Vahşi kedi; yaban kedisi. [Clauson]

mışkırmak, [mış *(yans.)* > mış-kır-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Öfkeli öfkeli solumak; kızmak. **2.** Darılmak. [DS]

mışlamak, [mış *(yans.)* > mış-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Hayvan için) sert sert solumak. [DS]

mışmak[1], [mış *(yans.)* > mış-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Çiçek için) açılmak. [DS]

mışmak[2], [mış *(yans.)* > mış-mak / mız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Sözünden dönmek; yılmak; korkup caymak; mızmak. [DS]

mışmış[1], [Ar. mişmiş / Far. meşmeş مشمش] *{OsT} is. bot.* **1.** Zerdali. **2.** Kayısı veya erik.

mışmış[2], [? mışmış] *{ağız} is.* Süt. [DS]

mışrak, -kı [Ar. şarḳ > mışrāḳ مشراق] *(mışra:k) {OsT} is.* Güneşi bol olan ülke.

mışrat, [Ar. mışrāṭ / muşraṭ مشراط / مشرط] *{OsT} is.* **1.** Keskin bıçak. **2.** Cerrah bıçağı; neşter.

mışrık, -ğı [mış *(yans.)* > mış-(ı)r-ık / mıc-(ı)r-ık] *{ağız} sf.* (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]

mışrıkı, [mışrık > mışrık-ı] *{ağız} sf.* → mışrıklı. [DS]

-mışsa, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek. e.* → -mısa.

mışşık, -ğı [mış *(yans.)* > mış(ş)ı-k / mız(z)-ık] *{ağız} sf.* Mızıkçı. [DS]

mıt[1], [mıt *(yans.)*] *ünl.* Kıpırdaşmayı, bu şekilde sürekli konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıt mıt etmek, mıt-ır-da-mak.* 🗗 **mıt mıt etmek,** *{ağız} Alçak sesle sürekli konuşmak.* [DS]

mıt[2], [mad / mıd / mıt / mod *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıt mıt etmek, mıt(t)-ır-da-mak*

mıt'am, [Ar. ṭa'am > mıṭ'ām مطعام] *(mıt-a:m) {OsT} sf.* Başkalarını yedirip içiren; konuksever.

mıt'an, [Ar. mıṭ'ān مطعان] *(mıt-a:n) {OsT} is.* At sürücüsü.

mıta'n, [Ar. mıṭa'n مطأن] *{OsT} is.* Hayvan sürücüsü.

mı'tar[1], [Ar. 'ıṭr > mı'ṭār معطار] *{OsT} sf.* (Kişi için) her zaman çok güzel koku sürünen.

mıtar[2], [Ar. mıṭmār => mıtar] *{ağız} is.* Sicim. [DS]

mıtel, [mitil > mıtél] *{ağız} sf.* (Yatak, yorgan, yaygı, giyecek vb. için) eskimiş. [DS]

mıthan, [Ar. ṭaḥn > mıṭḥan مطحن] *{OsT} is.* Değirmen.

mıthana, [Ar. ṭaḥn > mıṭḥana مطحنه] *{OsT} is.* → mıthan.

mıthere, [Ar. mıṭhere مطهره] *{OsT} is.* **1.** Su kabı. **2.** Matara.

mıtıklık, -ğı [mıt *(yans.)* > mıt-ık-lık] *{ağız} is.* Sazlık. [DS]

mıtıl, [mitil / mıtıl] *{ağız} is.* **1.** Ot minder; ot yastık. **2.** Yorgan kılıfı; mitil. [DS]

mıtır, [mıt *(yans.)* > mıt-ır ?] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıtırıb, [Ar. muṭrib *(çalgıcı)* > mıtırıp / mıtırıb] *{ağız} is.* → mıtırıp[1]. [DS]

mıtırıf, [mıt *(yans.)* > mıt-ır-ık / mıtırıp / mıtırıf] *{ağız} sf.* → mıtırık[1]. [DS]

mıtırık[1], **-ğı** [mıt *(yans.)* > mıt-ır-ık] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıtırık[2], **-ğı** [Ar. mıṭrab => mıtırık] *{ağız} sf.* Geveze. [DS]

mıtırıp[1], **-bı** [Ar. muṭrib *(çalgıcı)* => mıtırıp] *{ağız} is.* Çingene. [DS]

mıtırıp[2], **-bı** [? mıtırıp] *{ağız} is.* **1.** Bir kimseyi kızdıracak şeyler. **2.** *sf.* Kavgacı. [DS] 🗗 **mıtırıbına basmak,** *{ağız} Kızdırmak; bam teline dokunmak.* [DS]

mıtırıp[3], **-bı** [mıt *(yans.)* > mıt-ır-ık / mıtırıp] *{ağız} sf.* → mıtırık[1]. [DS]

mıtırıyuk, -ğu [Ar. mıṭrab => mıtırık / matrak] *{ağız} sf.* → mıtırık[2]. [DS]

mıtıl, [mitil / mıtıl] *{ağız} is.* Ot minder veya ot yastık. [DS]

mıtka, [mıt *(yans.)* > mıt-ka] *{ağız} is.* **1.** Yayık. **2.** Ayran. [DS]

mıtkır, [İt. banchiere => mıtkır / mıkır] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mıtlak, -ğı [Ar. ṭalaḳ > mıṭlaḳ مطلاق] *{OsT} sf.* (Erkek için) çok sık kadın boşayan.

mıtlı[1], [mıt-lı] *{ağız} sf.* Tıpkı; aynı. [DS]

mıtlı[2], [mıhla / ımıh-la-ma > mıtlı] *{ağız} is.* Kıymalı yumurta yemeği. [DS]

mıtmar, [Ar. mıṭmār مطمار] *(mıtma:r) {OsT} is.* Çırpı ipi.

mıtmıt, [mıt *(yans.)* > mıt+mıt] *{ağız} sf.* **1.** Mızmız. **2.** Geveze. **3.** (Kişi için) kaygısızca dolaşan; yavaş iş gören. [DS]

mıtrab, [Ar. ṭarab > mıṭrāb مطراب] *(mıtra:b) {OsT} is.* (Kişi için) çok neşeli.

mıtrak, -kı [Ar. mıṭraḳ / mıṭraḳa مطرق / مطرقه] *{OsT} is.* **1.** Kalın sopa; matrak. **2.** Sopa; değnek. **3.** Mızrak. **4.** Tokmak. **5.** Çekiç.

mıtraka, [Ar. mıṭraḳa مطرقه] *{OsT} is.* **1.** Kalın sopa. **2.** Demirci çekici.

mıtrıp[1], [Ar. mutrib *(çalgıcı)* > mıtrıp] *{ağız} is.* **1.** Çingene. **2.** *sf.* Bencil. [DS]

mıtrıp[2], [? mıtrıp] *{ağız} is.* Huy; yaradılış. [DS]

mıtrıp[3], [Ar. muṭrib] *{ağız} is.* Bam teli. [DS] ◘ **mıtrıbına basmak,** *{ağız} Kızdırmak; bam teline dokunmak.* [DS]

mıttık[1], **-ğı** [mıt(t)-ık] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

mıttık[2], **-ğı** [? mıttık] *{ağız} is.* Öldürecek kadar kötü sancı. [DS]

mıttık[3], **-ğı** [mıt *(yans.)* > mıt(t)-ık] *{ağız} sf.* (Kişi için) ufak tefek ve sağlam yapılı [DS]

mıttırdamak, [mıt *(yans.)* / mut > mıt-tı-r-da-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Oynaklık yapmak. **2.** Aşırı sevgi ve istek duymak. [DS]

mıtva, -ı [Ar. tavᶜ > mıtvaᶜ مطواع] *is.] (mıtva:) {OsT} sf.* (Kişi için) her zaman boyun eğen; pek itaatli.

mıy, [mıy *(yans.)*] *ünl.* Yarım yamalak iş görmeyi, bu biçimde konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıyıl-da-k, mıy-mın-tı,mıy-mış-ık* ◘ **mıy mıy,** *(Konuşma ve çalışma için) yarım yamalak.* ‖ **mıy mıy etmek,** *Yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz konuşmak.*

mıyat, [Ar. muḳayyed => mukāt / mıyat] *{ağız} is.* Bakıp gözetme. ◘ **mıyat olmak,** *{ağız} İlgilenip gözetmek; korumak.* [DS]

-mıyaydı, [-mı-y-a-y-dı / miyeydi] *yap. e.* -mayacaktı.

mıyel, [mıy *(yans.)* > ımıy-ıl / mıy-el] *{ağız} ünl.* Uyuşukluk, tembellik, beceriksizlik bildiren yansımalı gövde. ◘ **mıyel mıyel,** *{ağız} Uyuşuk uyuşuk.* [DS]

mıyı, [*eT.* meñe / meñi > mıyı] *{ağız} is.* Beyin. [DS]

mıyık, -ğı [bıyık > mıyık] *{ağız} is.* Bıyık. [DS]

mıyıl, [mıy *(yans.)* > mıy-ıl] *ünl.* İsteksizce, yarım yamalak iş görmeyi, bu biçimde konuşmayı ifade eden ve neşesizlik bildiren yansımalı gövde. ◘ **mıyıl mıyıl,** *{ağız} 1. (Bakmak için) sıkılgan sıkılgan. 2. (Bakmak için) aptalca; bel bel. 3. (Bakmak için) uykulu uykulu. 4. (Bakmak veya ateş için) sönük; cansız. 5. (Kişi için) ağır davranışlı.* [DS]

mıyışmak, [mıy *(yans.)* > mıy-ış-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* **1.** Gülümsemek; yılışmak. **2.** Alımlı gülümsemek. **3.** Mide dolgunluğundan, gıdıklanmaktan, zevkten gevşeklik gelmek; baygın durumda olmak. [DS]

mıymak, [mıy *(yans.)* > mıy-mak / mız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Caymak. [DS]

mıymıntı, [mıy *(yans.)* > mıy(ı)m-ıntı] *sf.* **1.** (Kişi için) sürekli sızlanan; yarım yamalak konuşan; mızmız. **2.** İnsanı bezdirecek derecede pek yavaş iş gören; işini düzenli ve istenilen şekilde yapamayan; beceriksiz; sünepe. **3.** *{ağız}* Kararsız. [DS] **4.** *{ağız}* Kuşkulu. [DS]

mıymıntılık, -ğı [mıymıntı-lık] *is.* Mıymıntı olma durumu; mıymıntı bir kimsenin niteliği.

mıymışak, -ğı [mıy *(yans.)* > mıy(ı)m-ış-ak] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Sessiz; uyuşuk. **3.** Şaşkın. [DS]

mıymışık, -ğı [mıy *(yans.)* > mıy(ı)m-ış-ık] *{ağız} sf.* Sessiz; uyuşuk. [DS]

-mız[1], [-mız / -miz / -muz / -müz] *çek. e.* İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan çoğul birinci kişi iyelik eki: *babamız, annemiz, çocuğumuz, gülümüz.*

-mız[2], [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] *{eT} çek. e.* Çokluk birinci kişi iyelik eki.

mız[1], [maz / mız / moz *(yans.)*] *ünl.* Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ır-da-n-mak*

mız[2], [mız *(yans.)*] *ünl.* Can acısı ile bağıran köpeğin sesini anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ık mızık, mız-ık-lamak*

mız[3], [mız / miz *(yans.)*] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler sarfetmeyi; herhangi bir sebeple rahatsız olmayı; mızıkçılık etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mız-gı, mız-ık-la-n-mak, mız-ık-mak, mız-ı-la-mak, mız-ıl-da-mak, mız mız, mız-ır-a-mak, mız-ır-gan-mak, mız-mak, mız-ık-çı, mız+mır, mız+mız-lık*

mız[4], [mız / miz *(yans.)*] *ünl.* Yaşlı kimselerin uyuklamasını anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ga-mak, mız-gır-mak, mız-ka-mak, mız-ık-la-mak*

mız[5], [mız] *{ağız} is.* Kavga. [DS]

mıza, [? mıza] *{ağız} is.* **1.** Cüce kalmış sığır. **2.** Erkek eşek. **3.** *sf.* Gelişememiş; büyüyememiş. [DS]

mızdı, [mız-mak > mız-dı] *{ağız} sf.* Oyunbozan; mızıkçı. [DS]

mızdur, [? mızdur] *{ağız} is.* Çoban. [DS]

mızfar, [Ar. ẓafer > mıẓfār مظفار] *(mızfa:r) {OsT} is.* **1.** Zafer kazanmış olan; muzaffer. **2.** *is.* Asma çubuklarına sarmaşık gibi sarılan filiz.

mızga, [Slav. múzga] *{ağız} is.* Yapışkan çamurlu, çorak toprak. [DS]

mızgamak, [mız *(yans.)* > mız-(ı)g-a-mak > ımız-(ı)g-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Uyuklamak; kestirmek; içi geçmek. [DS]

mızganmak, [mızga-n-mak مزغنمق] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Uyuklamak; uykuya dalmak; kestirmek; içi geçmek. *{eAT} (aynı)* **2.** Nazlanmak. [DS]

mızgap, [? mızgap] *{ağız} is.* Baştan geçme çocuk önlüğü.[DS]

mızgı, [mız-(ı)g-ı] *{ağız} sf.* Huysuz. [DS]

mızgıdar, [mız-(ı)k-ı(t)-ar ?] *{ağız} sf.* Dayanıksız; sinirli. [DS]

mızgımak, [mız-gı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Uyuklamak. [DS]

mızgır[1], [mız-(ı)g-ır / mızgırt] *{ağız} sf.* (İnsan, hayvan vb. için) yeteri kadar büyüyememiş; zayıf. [DS]

mızgır[2], [mız-(ı)g-ır] *{ağız} sf.* **1.** Çalışkan. **2.** İnatçı. [DS]

mızgır[3], [mız-mak > mız-gır] *{ağız} sf.* Uyuşuk. [DS]

mızgır[4], [mız-gır] *{ağız} sf.* Sıkıcı konuşan; geveze. [DS]

mızgırt[1], [mız-(ı)g-ır-t] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mızgırt[2], [mız-(ı)g-ır-t] *{ağız} sf.* → mızgır[1].[DS]

mızı[1], [mız-ı?] *{ağız} sf.* (Et vb. yiyecek için) iyi pişmemiş. [DS]

mızı[2], [mız-ı ?] *{ağız} is.* Çıra. [DS]

mızıgamak, [mız *(yans.)* > mız-(ı)g-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-ğ(ı)-yor]* Uyuklamak; kestirmek; içi geçmek. [DS]

mızıhçılık, [mız *(yans.)* > mız-ık-çı-lık] *{ağız} is.* Oyunbozanlık. [DS]

mızıhçı, [mız *(yans.)* > mız-ık-çı] *{ağız} sf.* Dedikoducu. [DS]

mızık[1]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık] *ünl.* **1.** Zorda kalındığında, genellikle yenilgiyi kabul etmek yerine, çıkarılan ağlama ile konuşma arası sesi anlatır. **2.** *{ağız}* Yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz biçimde bağırma, inlenme bildirir. [DS] **3.** *{ağız}* Canı yanan köpeğin veya küçük yavrularının bağırma sesini bildirir. [DS] **mızık mızık,** *{ağız} 1. (Canı yanan köpeğin bağırması) acı acı; inleyerek. 2. (Köpek yavruları için) küçük veya çok.* [DS]

mızık[2]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık] *{ağız} sf.* Sözünde durmayan; cayan. [DS]

mızık[3]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık] *{ağız} is.* İyi pişmemiş ekmeğin hamur kalmış yeri. [DS]

mızık[4]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık] *{ağız} sf.* **1.** Cıvık. **2.** Oyunbozan. [DS]

mızık[5]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık] *{ağız} is.* **1.** Ufak kalmış, büyüyememiş meyve. **2.** Dölü iyi ve iri olmayan erkek hayvan; damızlığa elverişli olmayan erkek hayvan. **3.** Zayıf hayvan. **4.** Arıların en son olan cansız yavruları. [DS]

mızık[6]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık / em-(i)z-ik ?] *{ağız} is.* Çinkodan yapılmış su kabı. [DS]

mızık[7]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-ık / mızk] *{ağız} is.* Gönül; can. [DS]

mızıka[1], [İt. musica] *is.* **1.** Bando. **2.** Küçük çocukların çaldığı, bir ağaç çerçeve içine yerleştirilmiş iki sıra dilciği çalan kişinin soluk alıp vermesi ile titreşen ve ses veren üflemeli bir çalgı aleti; armonika.

mızıka[2], [mız *(yans.)* > mız-ık-a ?] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mızıkacı, [mızıka-cı] *is.* **1.** Bandocu. **2.** *sf.* Armonika çalan.

mızıkalı, [mızıka-lı] *sf.* **1.** Mızıkası bulunan; mızıka taşıyan. **2.** *is.* Saray bandocusu.

mızıkçı, [mızık-çı] *sf.* **1.** Çeşitli bahaneler ile oyunu bırakan; oyunbozan; kolayca darılan; ordubozan. **2.** *{ağız}* Yalancı. [DS] **3.** *{ağız}* Dedikoducu.

mızıkçılık, -ğı [mızık-çı-lık] *is.* Mızıkçının yaptığı şey veya onun niteliği; yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyundan ayrılma işi. **mızıkçılık etmek,** *Yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyundan ayrılmak.*

mızıklamak[1], [mız *(yans.)* > mız-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* İçi geçmek; kestirmek; uyuklamak. [DS]

mızıklamak[2], [mız *(yans.)* > mız-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Canı yanan köpek için) acı acı bağırmak; inlemek. [DS]

mızıklanma, [mızık-la-n-ma] *is.* Mızıklanmak eylemi veya durumu.

mızıklanmak[1], [mızık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyunu bozmak; oyunbozanlık etmek; mızıkçılık etmek. **2.** *{ağız}* (Canı yanan köpek için) acı acı bağırmak; inlemek. [DS] **3.** *{ağız}* Mızmızlık etmek. [DS]

mızıklanmak[2], [mızık-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* İçi geçmek; kestirmek; uyuklamak. [DS]

mızıklı, [mız *(yans.)* > mız-ık-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) mızmız; uyuşuk. [DS]

mızıkmak, [mız *(yans.)* > mız-ık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Mızıkçılık etmek. [DS]

mızıl, [mız *(yans)* > mız-ıl] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler söylemeyi bildiren söz. **mızıl mızıl,** *{ağız} (Söylenmek için) kendi kendine; anlaşılır anlaşılmaz.* [DS]

mızılamak, [mız *(yans.)* > mız-ı-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Çocuk için) ağlamaya başlamak. [DS]

mızılanmak, [mız *(yans.)* > mız-ı-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Kavga çıkarmak. [DS]

mızıldama, [mız *(yans.)* > mız-ıl-da-ma] *is.* Mızıldamak eylemi ve durumu.

mızıldamak, [mız-ıl-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Kendi kendine anlaşılmaz bir sesle şikâyet eder-

cesine konuşmak; söylenmek; mırıldamak. **2.** *{ağız}* Çok yavaş şarkı veya türkü söylemek. [DS]

mızıldanma, [mız-ıl-da-n-ma] *is.* Mızıldanmak eylemi ve durumu.

mızıldanmak, [mız-ıl-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Hafiften sızlanmak; acı acı ses çıkarmak. **2.** Kendi kendine anlaşılmaz bir biçimde söylenmek. [DS]

mızıllamak, [mız-ıl-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mırıldanmak. [DS]

mızımak, [mız *(yans.)* > mız-mak / mız-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Oyunbozanlık etmek; mızmak. [DS]

mızır, [mız *(yans.)* > mız-ır / mız-ıl] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler söylemeyi bildiren yansımalı gövde. ◻ **mızır mızır,** *{ağız} (Söylenmek için) kendi kendine; anlaşılır anlaşılmaz.* [DS]

mızıramak, [mız *(yans.)* > mız-ır-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Acı acı ağlamak. [DS]

mızırdamak, [mız *(yans.)* > mız-ır-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ı)-yor]* **1.** Homurdanmak. **2.** Çok yavaş şarkı veya türkü söylemek. [DS]

mızırdanma, [mız *(yans.)* > mız-ır-da-n-ma] *is.* Mızırdanmak eylemi veya durumu.

mızırdanmak, [mız-ır-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şikâyet ederek konuşmak; memnun olmadığını alçak sesle söylemek; sızlanmak. **2.** *{ağız}* Homurdanmak. **3.** Ağlamaklı konuşmak; söylenmek. [DS]

mızırganmak, [mız *(yans.)* >mız-ır-ga-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Çocuk için) mızmızlanmak; bir şeyi sürekli olarak istemek; çok söylenmek. [DS]

mızırgat, [? mızırgat] *{ağız} is.* Hardal tohumu. [DS]

mızırık, -ğı [mız-ır-ık] *{ağız} sf.* Yavaş yavaş iş yapan; uyuşuk. [DS]

mızırkanmak, [maz *(yans.)* >mız-ır-ka-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → mızırganmak. [DS]

mızırtı, [mız-ır-tı] *{ağız} is.* Yavaş ve gizli konuşma. [DS] ◻ **mızırtı etmek,** *{ağız} Mızmızlanmak.* [DS]

mızık, -ğı [mızık] *{ağız} is.* Boyunduruk çivisi. [DS]

mızk, [mız *(yans.)* > mız-ık / mızk] *{ağız} is.* Gönül; can. [DS]

mızkamak, [mız *(yans.)* > mız-(ı)k-a-mak} *{ağız} gçsz. f. [-r] [-k(ı)-yor]* Uyuklamak; kestirmek. [DS]

mızkanmak, [mız *(yans.)* > mık-(ı)k-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Uyuklamak; geçmek; kestirmek. [DS]

mızkıç, -cı [mız-(ı)k-ıç / mız-(ı)g-ır] *{ağız} sf.* **1.** (İnsan veya hayvan için) yeterince büyüyememiş; zayıf. **2.** Eti sıkı olan; etine dolgun. [DS]

mızkıdır, [mız *(yans.)* > mız-(ı)k-ıd-ır ?] *{ağız} sf.* Cılız; sıska; çelimsiz. [DS]

mızkır, [mız *(yans.)* > mız-(ı)k-ır] *{ağız} sf.* → mızkıdır. [DS]

mızkırt, -dı [mız *(yans.)* > mız-(ı)k-ır-t] *{ağız}* → mızkıdır. [DS]

mızlamak, [mız-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Hayvan için) mızıltılı sesler çıkarmak; homurdanmak. [DS]

mızlı, [mız-lı] *{ağız} sf.* Kavgacı. [DS]

mızmak, [mız *(yans.)* > mız-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* Oyun bozanlık etmek; mızıkçılık etmek. [DS]

mızmar, [Ar. mizmār مضمار] *{OsT} is.* Atların koştuğu yer; hipodrom.

mızmık, -ğı [mız *(yans.)* > mız-mık] *{ağız} sf.* Çabuk kızan; çabuk sinirlenen. [DS]

mızmır, [mız *(yans.)* > mız-mır] *{ağız} sf.* (İş veya eşya için) hoşa gitmeyen. [DS]

mızmırık[1]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-mır-ık] *{ağız} is.* **1.** Gereksinme. **2.** İşteki eksiklik; sonuçsuzluk. [DS]

mızmırık[2]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-mır-ık] *{ağız} sf.* **1.** Tembel. **2.** (Kişi için) kaçamaklı davranışları olan. [DS]

mızmırık[3]**, -ğı** [mız *(yans.)* > mız-mır-ık] *{ağız} sf.* Karışık; engelli. [DS]

mızmız[1]**,** [mız *(yans.)* + mız] *sf.* **1.** Her şeyde bir kusur bularak beğenmeyen; güç beğenir; hiçbir şeyi beğenmeyen. **2.** İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşuk ve tembel olan; aşırı tembel; mıymıntı. **3.** *{ağız}* Geveze; sıkıcı konuşan. [DS] **4.** *{ağız}* Kırıcı; densiz. [DS] **5.** *{ağız}* Bir şey beğenmeyen. [DS]

mızmız[2]**,** [mız *(yans.)* + mız] *{ağız} is.* Üzüm suyunun yeni şarap olmaya başlamış durumu. [DS]

mızmızca, [mız+mız-ca] *sf.* **1.** Mızmızlık eden. **2.** *(mızmı'zca) zf.* Mızmıza yakışır biçimde; mızmız gibi.

mızmızlanma, [mız+mız-la-n-ma] *is.* Mızmızlanmak eylemi ve durumu.

mızmızlanmak, [mız+mız-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Mızmızlık etmek; mızmızca davranışlarda bulunmak. **2.** *{ağız}* İşsiz güçsüz dolaşmak. [DS]

mızmızlık, -ğı [mız+mız-lık] *is.* **1.** Mızmız olma durumu; mızmızın niteliği; her şeyde bir kusur bularak beğenmeme; hiçbir şeyi beğenmeme. **2.** İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşukluk ve tembellik; aşırı tembellik; mıymıntılık. ◻ **mızmızlık etmek,** *1. Her şeyde bir kusur bularak beğenmemek; hiçbir şeyi beğenmemek. 2. İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşukluk tembellik etmek; aşırı tembel olmak.*

mızra, [İt. mezùra => mezura => mızra] *{ağız} is.* Şerit metre. [DS]

mızrab, [Ar. ḍarb / żarb > mıżrāb مضراب] *(mızra:b) {OsT} is.* → mızrap.

mızrah, [Ar. mıżrāḳ => mızraḫ] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mızrak, -ğı [Ar. mıżrāḳ مضراق] *(mızra:k) {OsT} is.* **1.** Eskiden kullanılan uzun saplı ve sivri uçlu silah; kargı. **2.** *spor.* Atletizmde atılan cirit. **3.** *{ağız}* Topaç. [DS] ◻ **mızrağa dizmek,** *{eAT} Mızrağa saplamak; mızrağa geçirmek.*|| **mızrağın başına çık-**

mak, *{ağız} Sözü çok uzatmak.*|| **Mızrak çuvala sığmaz.** *"Bazı durum ve olayların gizlenmesi mümkün olmaz!" anlamında kullanılan söz.*

mızraklı, [mızrak-lı] *sf.* **1.** Mızrağı bulunan; mızrak taşıyan. **2.** (Süslemeler için) mızrak ucu biçiminde motifleri bulunan. ◻ **mızraklı asker,** *Eskiden mızrak ile donatılmış yaya askerlere verilen isim.*|| **Mızraklı İlmihal,** *İslam dininin ilkelerini öğreten ilmihal kitaplarından üzerinde mızrak biçiminde yazıları olan birine verilen isim.*|| **mızraklı süvari alayı,** *Törenlerde padişahın yanında yürüyen mızrak taşıyan süvarilerden meydana gelmiş birlik.*|| **mızraklı yürek,** *Mızraklı kargılarla bezenmiş kalp şeklindeki levhalardan oluşmuş süs ögesi.*

mızraksı, [mızrak-sı] *sf.* **1.** Mızrak ucuna benzeyen; mızrak gibi. **2.** *bot.* (Bitki kısımları için) şekli mızrak ucuna benzeyen.

mızraksız, [mızrak-sız] *sf.* Mızrağı olmayan; mızrak taşımayan.

mızranmak, [mız *(yans.)* > mız-(ı)r-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kıskanmak; çekememek. [DS]

mızrannil, [? mızrannil] *{ağız} ünl.* Sevilen küçük çocuklara *"yumurcak"* anlamında söylenen söz. [DS]

mızrap, -bı [Ar. ḍarb / żarb > mıżrāb مضرب] *(mızrap) {OsT} is.* Telli sazların çalınması sırasında tellerini hafifçe çektirerek titreşim meydana getirmekte kullanılan, kemik, plastik, kiraz kabuğu, bağa vb. maddelerden yapılmış küçük üçgenimsi araç; çalgıç.

mızraplı, [mızrap-lı] *sf.* **1.** Mızrabı bulunan. **2.** (Çalgı için) mızrap ile çalınan. ◻ **mızraplı çalgılar,** *Telleri mızrap veya tel ile itelemek suretiyle titreştirilerek çalınan telli sazlara verilen genel ad.*

mızreb, [Ar. mıżreb مضرب] *{OsT} is.* **1.** Mızrap. **2.** Büyük çadır halkı; oba.

mızya, -a'ı [Ar. mıżyāʿ مضياع] *(mızya:) {OsT} is.* Malını çok zayi eden kimse.

mi[1]**,** [İt. mi] *is. müz.* Gam dizisinde *re* ile *fa* arasında yer alan üçüncü ses ve bu sesi gösteren nota işareti.

mi[2]**,** [mu / mü > mı / mi] *e.* → mı.

mi'a, -a'i [Ar. miʿāʾ معاء] *(mia:) {OsT} is. anat.* Bağırsak. ◻ **mi'ā'-i a'ver,** *{OsT} anat. Kör bağırsak.*|| **mi'ā'-i galîz,** *{OsT} anat. Kalın bağırsak.*|| **mi'ā'-i isnā-aşer,** *{OsT} anat. On iki parmak bağırsağı.*|| **mi'ā'-i rakîk,** *{OsT} anat. İnce bağırsak.*|| **mi'ā'-i saim,** *{OsT} anat. İnce bağırsağın üst yarısı.*

mi'ad, [Ar. mīʿde > miʿad معد] *{OsT} is.* Mideler.

mî'âd, [Ar. vaʿd > mīʿād ميعاد] *(mi:a:d) {OsT} is.* → miat.

mi'a'î, [Ar. miʿāī / miʿāīyye معائى / معائيه] *(mia:i:) {OsT} sf.* Bağırsakla ilgili olan.

mi'at, [Ar. miʾe > miʾāt مآت] *(mia:t) {OsT} is. mat.* Rakamlar dizisinde sağdan üçüncü rakam; yüzler basamağındaki rakam.

miat, -dı [Ar. vaʿd > mīʿād ميعاد] *(mia:t) is.* **1.** Bir şeyin yapılması için söz verilen veya tanınan zaman dilimi; süre. **2.** Bir şeyin yapılma süresi. **3.** Bir şeyin son kullanım tarihine kadar kalan zaman. **4.** Bir şeyin kullanılamaz duruma geleceği düşünülen, yerine yenisinin verilebilmesi için kabul edilen süre; kullanma süresi. ◻ **miadı gelmek,** *Süresi bitmiş olmak; süresi gelmek.*|| **miadını doldurmak,** *1. Kullanım süresi sona ermek; kullanılamaz duruma gelmek; eskimek. 2. Yaşlanmak.*

mi'ber[1]**,** [Ar. ʿubūr > miʿber معبر] *{OsT} is.* **1.** Suyu geçmekte kullanılan araçların genel adı. **2.** Köprü. **3.** Dar boğaz.

mi'ber[2]**,** [Ar. miʾber / miʾbere مئبر] *{OsT} is.* İğne kabı; iğne kutusu.

mibla, -a'ı [Ar. belʿ > miblaʿ مبلع] *(mibla:) {OsT} sf.* Çok yemek yiyen; obur.

miblag, [Ar. miblaġ مبلغ] *{OsT} is.* Boya ezmekte kullanılan bir tür spatula.

mibred, [Ar. mibred مبرد] *{OsT} is.* **1.** Eğe. **2.** Eskiden kamış kalemlerin içini temizlemekte kullanılan alet. ◻ **mibred-i hasāt,** *{OsT} tıp. Mesane taşlarını ufaltarak düşüren araç.*

mibre'e, [Ar. mibreʾe مبرئه] *{OsT} is.* Kalemtıraş.

mibvel, [Ar. bevl > mibvel / mibvele مبول / مبوله] *{OsT} is.* **1.** İdrar kabı. **2.** Küçük aptes edilecek delikli taş veya oluk; pisuar.

mibza, -a'ı [Ar. mibżaʿ مبضع] *(mibza:) {OsT} is.* Kan almaya yarar alet; neşter.

mibzağ, [Ar. mibzaġ مبزغ] *(mibza:ğ) {OsT} is.* → mibza.

mibzer, [Ar. mibzer مبزر] *{OsT} is.* Tohum ekme makinesi.

mic, [? mic] *{ağız} is.* Huy; yaradılış. ◻ **micince gitmek,** *{ağız} 1. Birini ürkütmeyecek, kızdırmayacak biçimde davranmak; huyuna gitmek. 2. Hoşuna gitmek.* [DS]

micas, [Ar. mizāc => micas] *{ağız} is.* Yaradılış. [DS]

micdaf, [Ar. micdāf مجداف] *(micda:f) {OsT} is.* Sandal küreği.

micdar, [Ar. micdār مجدار] *(micda:r) {OsT} is.* Bostan korkuluğu.

micdel, [Ar. micdel مجدل] *{OsT} is.* Kasır; köşk.

miceh, [? miceh] *{ağız} is.* Hıdrellez; 6 Mayıs günü. [DS]

micel[1]**,** [? micel] *{ağız} is.* Kemik iliği. [DS]

micel[2], [Erme. mžex => miçek / micel] *{ağız} is.* Sivrisinek. [DS]

micen, -nni [Ar. micenn / micenne مجن / مجنه] *{OsT} is.* Siper; kalkan.

mi'cer, [Ar. mi'cer معجر] *(mi-cer) {OsT} is.* Kadın baş örtüsü.

micesse, [Ar. micesse مجثه] *{OsT} is.* **1.** Mum fitilini kesmeye yarayan özel makas. **2.** Mum kovanı.

michar, [Ar. cehr > michār مجهار] *(micha:r) {OsT} sf.* Yüksek sesle konuşan.

micik[1]**, -ği** [em-(i)-cik / em-cek > micik] *is.* Meme.

micik[2]**, -ği** [mic-ik] *{ağız} is.* Ardıç meyvesi. [DS]

micik[3]**, -ği** [mi-cik / mid-ik] *{ağız} sf.* Küçük; minicik. [DS]

miciyh, [micik / miciyh] *{ağız} is.* Aşık oyununda, aşığın yan yatmış, yarı yatık durumu. [DS]

micmer, [Ar. cemre > mecmere / micmere / mecmer مجمر / مجمره] *is.* Buhur veya tütsü yakılan bakır veya bronzdan yapılma şamdan biçiminde kap; buhurdan.

micözcü, [mic+öz-cü] *{ağız} sf.* Yaltakçı. [DS]

micred, [Ar. micred / micrede مجرد / مجرده] *is.* **1.** Dişlerin pasını temizlemeye yarayan dişçi aleti. **2.** Cerrah bıçağı. **3.** Divit temizlemekte kullanılan alet.

micrefe, [Ar. micrefe مجرفه] *{OsT} is.* **1.** Kürek. **2.** Tırmık. **3.** *{ağız}* Kar küreği. [DS]

microsporum, [Lat. microsporum] *(mikrosiporum) {OsT} is.* Gymncacales takımının dermatofit grubundan, insanlarda saçlı deride hastalığa sebep olan mikroskobik asalak mantar.

micvad, [Ar. micvād مجواد] *(micva:d) {OsT} is.* Güzel şiir söyleyen şair.

miczam, [Ar. miczām مجزام] *(micza:m) {OsT} is.* Pek keskin kılıç.

miç[1]**,** [mic / miç] *is.* Yaradılış; huy; tabiat. ◻ **micince gitmek,** *{ağız} 1. Birini kızdırmayacak, ürkütmeyecek biçimde davranmak; huyuna gitmek. 2. Hoşuna gitmek.* [DS]

miç[2]**,** [miç] *{ağız} is.* Sis. [DS]

miççi, [miç-çi] *{ağız} is.* Maden kalem ucu. [DS]

miççik, -ği [miç-çik / midik] *{ağız} sf.* Küçük; minik. [DS]

miçek, -ği [Erme. mžex] *{ağız} is.* Sivrisinek. [DS]

miçel, [Lat. mica > Fr. micelle] *is.* Selüloz moleküllerinin en küçük parçası.

miçi, [miç-i] *{ağız} is.* Kayrak oyununda kendisine vurulan yuvarlak taş. [DS]

miço, [İt. mozzo] *(mi'ço) is.* **1.** Meyhaneci çırağı. **2.** Gemilerde hafif işlerde kullanılan delikanlı; tayfa yamağı; muço.

mid, [? mid] *{ağız} is.* Oyunda kale. [DS]

midad, [Ar. midād مداد] *(mida:d) {OsT} is.* Yazı mürekkebi.

midak, -ğı [Ar. midāk مداك] *(mida:k) {OsT} is.* Üzerinde katı boya ezilen mermerden yapılmış çok düzgün yüzeyli levha.

midaka, [Ar. midaḳa مدقه] *{OsT} is.* Havan tokmağı; havaneli.

midbar, [? midbar] *{ağız} is.* Bir şeyin kıvamı.[DS]

midde, [Ar. midde مده] *{OsT} is.* İrin; cerahat.

mi'de, [Ar. mi'de معده] *(mi-de) {OsT} is.* → mide.

mide, [Ar. mi'de معده] *(mi:de) is. anat.* **1.** Sindirim sisteminin yemek borusu ile on iki parmak bağırsağı arasında kalan ve yenilen yiyeceklerin sindirime hazır hale getirildiği torba gibi geniş bölümü. **2.** *gnşl.* Karın bölgesi. **3.** *mecaz.* Yemek yeme isteği; iştah. **4.** Zevk. ◻ **mide ağrısı,** *Çeşitli sebeplere bağlı olarak midede duyulan ağrı.* || **mide ağzı,** *Yemek borusunun mide ile birleştiği bitiminde bulunan ve mide faaliyetlerine göre şekil alabilen büzgen kaslardan meydana gelmiş bölümü.* || **mide bezi,** *Midenin iç yüzeyini kaplayan, mide sıvısı ile koruyucu müküs maddesini salgılayan, dallı borucuklar halindeki tabakaya verilen ad.* || **mide bulandırmak,** *1. Kusacak duruma getirmek; tiksinti vermek; iğrendirmek. 2. mecaz. (Yapılan iş veya söylenen sözler dolayısıyla) şüpheye düşürmek; kuşkulandırmak.* || **mide düşüklüğü,** *Midenin genişlemesi veya askı bağlarının gevşemesi sonucu, midenin aşağıya sarkması.* || **mide fesadı,** *Çok ve çeşitli yemekten doğan mide bozukluğu.* || **mide fesadına uğramak,** *Çok ve çeşitli yiyecekler yiyerek mideyi bozmak.* || **mide fıtığı,** *Karın düz kaslarında meydana gelen fıtık.* || **mide kabarmak,** *{ağız} Mide bulanmak.* [DS]|| **mide kapısı,** *Midenin son bölümünün on iki parmak bağırsağına bağlandığı bölüm.* || **mide öz suyu,** *Mide bezleri tarafından salgılanan, sindirimi sağlayıcı sıvı.* || **midesi ağzına gelmek,** *1. Aşırı tiksinmek; çok iğrenmek. 2. Kusmak; öğürmek.* || **midesi almamak,** *1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak.* || **midesi bozulmak,** *Yenilen yiyeceklerin sindirilememesinden dolayı midede rahatsızlık duymak.* || **midesi bulanmak,** *1. Kusacak gibi olmak; kusma ihtiyacı duymak. 2. mecaz. (Çirkin söz veya davranış karşısında) iğrenmek; tiksinmek. 3. mecaz. Şüphelenmek; işkillenmek; kuşku duymak. 4. mecaz. Huzursuz olmak; tedirgin olmak; rahatı kaçmak.* || **midesi ekşimek,** *Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak.* || **midesi ezilmek,** *Açlık duymak; içi ezilmek.* || **midesi götürmemek,** *1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir*

yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak.|| **midesi kabul etmemek,** *1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak.*|| **midesi kaldırmamak,** *1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak.*|| **midesi kaynamak,** *Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak.*|| **midesi kazınmak,** *Açlık duymak; içi ezilmek.*|| **midesinden bağlanmak,** *Çıkarlarını ön plana alarak hizmet etmek.*|| **midesine düşkün,** *1. Yiyip içmeyi en önemli zevk haline getirmiş kimse; çok yemek yiyen; obur. 2. İyi şeyler yemeyi alışkanlık edinmiş kimse.*|| **midesi yanmak,** *Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak.*|| **mide spazmı,** *Mide kas gömleğinin toptan kasılması.*|| **mide taşı,** *Kuşlarla bazı sürüngen ve deniz hayvanlarının yediği yiyeceklerin parçalanmasını sağlamak amacıyla yuttuğu küçük taş parçaları.*|| **mideye oturmak,** *1. (Yenilen yiyecek için) sindirilemeyip rahatsızlık vermek. 2. mecaz. (Kendisine yapılan davranış veya olgu için) kabullenmekte zorluk çekmek; kabullenememek.*|| **mideyi bastırmak,** *Hafif bir şeyler yiyerek açlığını gidermek.*

mideci, [mide-ci] *is.* ve *sf. mecaz.* Yalnız kendi çıkarlarını düşünen kişi; çıkarcı.

midecilik, -ği [mide-ci-lik] *is.* Çıkar düşkünlüğü; çıkarcılık.

mider, [A. (Sur.) medār مدار => mider] *{ağız} is.* **1.** Hayvan koşularak çevrilen değirmen. **2.** Hayvanla çevrilen su dolabı; bostan çıkrığı. [DS]

midere, [? midere / midire] *{ağız} is.* Döl yatağı. [DS]

midesiz, [mide-siz] *sf. mecaz.* **1.** Yararlı yararsız hemen her şeyi yiyen; pisboğaz. **2.** Herkesin iğrenç bulduğu şeylerden tiksinti duymayan. **3.** *mecaz.* Zevksiz.

mi'devi, [Ar. miʿde > mıʿdevī / miʿdeviye معدوى / معدويه] *(mi:devi:) {OsT} sf.* **1.** Mide ile ilgili olan. **2.** (İlaç vb. için) mide tedavisi için uygun olan.

midfa, -a'ı [Ar. defʿ > midfaʿ مدفع] *(midfa:) {OsT} is.* **1.** İtmeye yarayan alet; itecek; itici. **2.** *as.* Top.

midhane, [Ar. mıdḫane مدخنه] *{OsT} is.* Buhurdan.

midhat, [Ar. medḥ > mıdḥat مدحت] *{OsT} is.* Övme; methetme. 🗗 **midhat-ger,** *{OsT} Övücü.*|| **midhat-gerî,** *{OsT} Övücülük; methedicilik.*|| **midhat-serā,** *{OsT} Öven; övücü; metheden.*

midi[1], [Fr. midi *(orta)*] *sf.* **1.** Etek boyu diz kapağını örten veya birkaç santim daha uzun olan. **2.** *is.* Etek boyu bu şekilde olan kadın elbisesi. 🗗 **midi etek,** *Etek boyu diz kapağını örten veya birkaç santim daha uzun olan.*

midi[2], [? midi / mıdik] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

midibüs, [Fr. midi + İng. bus] *is.* Küçük otobüs.

midibüsçü, [midibüs-çü] *is.* Midibüs alıp satan veya işleten kimse. **2.** Midibüs şoförü.

mididin, [? mididin] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

midik[1], [Soğd. myḏ'k] *{eT} sf.* **1.** Cahil; bir şeyin acemisi. [EUTS] **2.** Yabani. [EUTS] **3.** İnancı bozuk; sapık. [EUTS] **4.** Buda dininden olup da ruhaniler tarikatına girmeyen. [EUTS] [Gabain]

midik[2], **-ği** [? mıdik / midi / micik / miççik / midilik] *{ağız} sf.* **1.** Küçük; minik. **2.** *is.* Küçük ve şişman çocuk. [DS]

midilik,-ği [midi-lik ?] *{ağız} sf.* → midik[2]. [DS]

midilli[1], [Yun. Mytilene / Mitilini *(Akdeniz'de ada)* > midilli] *(midi'lli) is. zool.* Küçük boylu at soylarının genel adı.

midilli[2], [mi+dil-li ?] *{ağız} sf.* Çok söz bilen. [DS]

midire, [? midere / midire] *{ağız} is.* → midere. [DS]

midit, -di [? midit] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki çivi; nodul.[DS]

midrar, [Ar. idrār > midrār مدرار] *(midra:r) {OsT} sf.* Çok sık çiş yapma ihtiyacını duyan.

midras, [Ar. midrās مدراس] *{OsT} is.* Okuma yeri.

midraş, [İbr. daraş *(araştırmak, incelemek)* > midraş] *is.* **1.** Tevrat'ın İbrani rahiplerince yapılan yorumu; bu sözlü geleneğe bağlı kalınarak yapılan yorumlama yöntemi. **2.** Bu yorumları kapsayan eserler.

midriyatik, -ği [Fr. mydriatique] *sf. tıp.* **1.** Göz bebeğinin sürekli ve anormal genişlemesi ile ilgili. **2.** (İlaç için) göz bebeğinin büyümesine yol açan.

midriyaz, [Yun. mydriasis] *is. tıp.* Göz bebeğinin sürekli ve anormal biçimde büyümesi.

midşipmen, [İng. midshipman] *is. as.* Deniz kuvvetlerinde asteğmen yerine kullanılan ve 1934 yılında kaldırılan bir rütbe.

midvar, [? midvar] *{ağız} is.* Hainlik. [DS]

midyan, [Ar. deyn > midyān مديان] *(midya:n) {OsT} sf.* (Kişi için) borca batmış; borç içinde yüzen.

midye, [Yun. midia] *(mi'dye) is. zool.* Yumuşakçaların yassı solungaçlılar takımına giren midyegillerden, denizlerde ve tatlı sularda yaşayan, iki çenetli, kavkılı, siyahımsı veya mor renkli çok sayıda yumuşakçanın ortak adı, *(Mytilus).* 🗗 **midye dolması,** *mutf. Temizlenmiş midyenin içine zeytinyağında kavrulmuş pirinç, soğan, fıstık, üzüm, tuz, biber, tarçından ibaret harç konularak bağlandıktan sonra az suda pişirilen yemek.*|| **midye pilakisi,** *mutf. Midye içi, soğan, havuç, maydanoz, sarımsak, kereviz, tuz ve baharatla hazırlanan bir tür pilaki.*|| **midye tavası,** *mutf. Midye içlerinin un, yumurta ve*

bira karışımına buladıktan sonra tavada kızartmak suretiyle yapılan yemek.

midyeci, [midye-ci] *is.* **1.** Midye çıkaran veya satan kimse. **2.** Beslenmede veya inci çıkarmada kullanmak üzere deniz kıyılarındaki özel merkezlerde midye üreten kişi.

midyecilik, -ği [midye-ci-lik] *is.* Midyecinin yaptığı iş veya meslek.

midyegiller, [midye-gil-ler] *is. zool.* Midyeleri ve benzeri yassı solungaçlıları içine alan iki çenetli yumuşakçalar familyası, *(Mytilidae).*

midyelik, -ği [midye-lik] *is.* **1.** Çok midye bulunan yer. **2.** Deniz kıyısında midye üretilen yer; midye tarlası.

Midyeniye, [Ebu Midyen Şuayb bin Hüseyin > Ar. midyeniyye] *is.* 15. yy. da kurulmuş, vahdet-ivücut nazariyesini kabul etmeyen koyu Sünni bir tarikat.

mie, [Ar. mi'e مائه / مئه] *{OsT} is.* Yüz (100).

mi'eteyn, [Ar. mi'eteyn مأتين / مائتين] *{OsT} is.* İki yüz (200).

mifad, [Ar. mifād مفاد] *(mifa:d) {OsT} is.* **1.** Şiş; tığ. **2.** Ateş karıştırmaya yarayan araç.

mifcer, [Ar. mifcer مفجر] *{OsT} is.* Yaraya konulan oluk; sonda.

mifer, -rri [Ar. miferr مفر] *{OsT} is.* Kaçacak yer, firar yeri.

mifirge, [? mifirge] *{ağız} is.* İkinci kez üzüm veren, büyümemiş asma. [DS]

mifreş, [Ar. mifreş مفرش] *{OsT} is.* **1.** Kalemtıraş. **2.** Hattatların yanlışları kazımakta kullandıkları bir tür bıçak.

mifreşe, [Ar. ferş > mifreşe مفرشه] *{OsT} is.* Eskiden kalem takımını örtmeye yarayan örtüye verilen ad.

mifrez, [Ar. mifrez مفرز] *{OsT} is.* Kamış kalemi ayırmak için kullanılan bir tür kalemtıraş.

mifsad, [Ar. faṣd > mifṣad مصد] *{OsT} is.* Eskiden kan almakta kullanılan cerrah bıçağına verilen ad.

miftah, [Ar. feṯḥ > miftāḥ مفتاح] *(mifta:h) {OsT} is.* **1.** Anahtar; açacak. **2.** Şifre cetveli. **3.** Eskiden yabancı dil öğreniminde kullanılan yardımcı kitaplara verilen ad. ◻ **miftah ağası,** *Sarayda has odanın güvenlik işleriyle görevli küçük subay; anahtarcı başı; miftah gulamı.*

miftele, [Ar. miftele مفتله] *{OsT} is.* **1.** Yün eğirme aracı; öreke. **2.** Yün eğirecek çatal değnek.

mifzal, -li [Ar. mifżal مفضل] *{OsT} is.* Gündelik iş elbisesi.

mifzal, -li [Ar. faẓīlet > mifżāl مفضال] *(mifza:l) {OsT} is.* Onurlu ve erdemli kişi.

mig[1], [Far. miġ مبغ] *{OsT} is.* **1.** Kara bulut. **2.** Sis; duman. ◻ **mig-nāk,** *{OsT} Bulutlu; dumanlı.*

mig[2], [Rus. A. İ. **Mi**koyan – M. İ. **G**ureviç *(plânlayıcı ve yapımcısı olan Sovyet mühendisler)* > mig] *kısalt. is. havc.* Rus ordusunda kullanılan avcı uçağı tipinin ortak adı.

migal, [Ar. muġall *(ürün)* => mığal / migal] *{ağız} is.* Bir fidanın verdiği ilk meyve. [DS]

migmatit, [Fr. migmatite] *is. min.* Tortul katmanlar arasına magma girmesiyle oluşmuş kıvrımlı kayaç.

migren, [Yun. hemi *(yarım)* + kranion *(kafa tası)* > Fr. migraine] *is. tıp.* Daima başın bir yanında değişik şiddette zonklamalı ağrı nöbetleri halinde gelen çoğunlukla kalıtımsal hastalık; yarım baş ağrısı.

migsel, [Ar. ġusl > miġsel مغسل] *{OsT} is.* Yıkanmak için kullanılan kap; ibrik.

migvel, [Ar. miġvel مغول] *{OsT} is.* Hançer; ince kılıç.

migzel, [Ar. miġzel مغزل] *{OsT} is.* İplik eğirmekte kullanılan alet; iğ.

migzeli, [Ar. miġzel > miġzelī مغزلى] *(miğzeli:) {OsT} sf.* İplik eğirme aracı ile ilgili.

miğfer, [Ar. ġufran > miġfer مغفر] *{OsT} is.* Savaşta başı silah darbelerinden korumak için giyilen sert metalden yapılmış başlık.

miğferî, [Ar. miğferī مغفرى] *(miğferi:) {OsT} sf.* **1.** Miğferle ilgili. **2.** Miğfere benzeyen.

miğfir, [Ar. miġfir مغفير] *(miğfi:r) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) kendisine, Allah tarafından bağışlanması için dua edilen. **2.** Ölmüş ve yarlıganmış olan.

miğir, [İt. bancier => banker / mıkır / miğir ?] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

miğlak, [Ar. miġlāḳ مغلاق] *(miğlâ:k) {OsT} is.* Kilit; mandal.

miğri, [Yun. mouggrí => mingri / miğri] *{ağız} is.* Yılan balığına benzer büyük bir balık.

mih[1], [Far. mih مه] *{OsT} sf.* Büyük; ulu.

mih[2], [Far. miḫ ميخ] *(mi:h, h kalın söylenir.) {OsT} is.* Büyük çivi; mıh.

mihad, [Ar. mihād مهاد] *(miha:d) {OsT} is.* **1.** Yatak; döşek. **2.** Üzerine oturulan halı, kilim, seccade vb.

mihaffe, [Ar. miḥaffe محفه *{OsT}*] *is.* Deve veya katır sırtına konulan iki kişini oturabileceği türden sepet; mahfe.

mihah, [Ar. muḫḫ > miḫāḫ مخاخ] *(miha:h) {OsT} is. anat.* **1.** İlikler. **2.** Beyin.

mihak, -kı [Ar. miḥāḳ محاق] *(miha:k) {OsT} is.* Her Arabî ayın son üç gecesi.

mihalıç, -çı [Ar. maḥlūc => mahlıç > mihalıç] *is.* Çekirdeği çıkarılmış pamuk; mağlıç.

mihan[1], [Ar. miḥnet > miḥan محن] *{OsT} is.* Sıkıntılar.

mihan[2], [Far. mih > mihān مهان] *(miha:n) {OsT} is.* Büyükler; ulular.

mihanik, -ği [Yun. mikhane > Ar. miḫānīk ميخانيك] *(mi:ha:nik) {OsT} is.* Makine bilgisi.

mihanikî, [Ar. miḫānīk > mihānikī ميخانيكى] *(miha:-niki:) {OsT} sf.* (İş, hareket vb. için) düşünme sonucu değil de sadece alışkanlığın verdiği kolaylıkla ve kasların hareketi ile yapılan; makine gibi.

mihar, [Ar. mühür > mihār مهار] *(miha:r) {OsT} is.* Taylar.

mihari, [? muhara / mihari] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mihaş, -şşı [Ar. miḥaşş محش] *{OsT} is.* Tırpan.

mihaşer, [? mihaşer] *{ağız} is.* Kabuğu çıkarılmış ve parçalanmış nohut. [DS]

mihatta, [Ar. miḥaṭṭa محطه] *{OsT} is.* Hattatların kalem ucuna takılan kılları almak için kullandıkları araç.

mihbeb, [Ar. miḥbeb محبب] *{OsT} is.* Tek tek kesmeye yarayan araç.

mihber, [Ar. miḫber مخبر] *{OsT} is.* Fizik ve kimya deneylerinde kullanılan tüp; deney tüpü.

mihbere, [Ar. miḫbere مخبره] *{OsT} is.* **1.** Mürekkep hokkası. **2.** Hokka.

mihcem, [Ar. ḥacāmet > miḥcem / miḥceme محجم / محجمه] *{OsT} is.* **1.** Emmeye yarayan araç veya organ. **2.** Vücudun herhangi bir yerine kan toplamaya yarayan şişe; hacamat şişesi.

mihcen, [Ar. miḥcen محجن] *{OsT} is.* Çomak.

mihek, -kki [Ar. miḥekk محك] *{OsT} is.* → mihenk.

mihen, [Ar. miḫnet > miḥen محن] *{OsT} is.* Mihnetler; sıkıntılar; eziyetler; meşakkatler.

mihenk, -gi [Ar. miḥekk محك] *{OsT} is.* **1.** Altının ayarını anlamakta kullanılan taş; denek taşı. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin değerini, ahlakını anlamaya yarar herhangi bir durum, olay vb. şey; ölçüt. ◻ **mihenge vurmak,** *Denemek; denemeye tabi tutmak; sınamak.*‖ **mihenk yeri,** *{ağız} Geçit; geçilen yer.* [DS]‖ **mihenk taşı,** *Değer ölçüsü; kıymet ölçüsü.*

mihfer, [Ar. ḥafr > miḥfer / miḥfere محفر / محفره] *{OsT} is.* **1.** Hattatların yanlışı kazımak için kullandıkları bir tür kalemtıraş. **2.** Bel (tarım aracı). **3.** Kazma (tarım aracı)

mihî, [Far. mīḫī ميخى] *(mi:hi:, h kalın okunur.) {OsT} sf.* Çivi ile ilgili; çiviye ait.

mihilsek, -ği [mehel-se-k / mihil-se-k مهلسك] {eAT} *sf.* Şefkatli; merhametli.

mihin, [Far. mih >mihīn / mihīne مهين] *(mihi:n) {OsT} sf.* En büyük; en ulu.

mihirsek, -ği [mihir-se-k] *{ağız} sf.* (Kişi) çocuğuna çok düşkün. [DS]

mihirsemek, [mihir-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Sevmek; beğenmek; hoşuna gitmek. [DS]

mihkadem, [Far. mīḫ + Ar. ḳadem ميخ قدم] *(mi:h-kadem) {OsT} sf.* Ayağı kırık.

mihla, [Ar. muḳla => mihla] *{ağız} is.* **1.** Mıhlama. **2.** Yoğurtlu yumurta yemeği. **3.** Kıymalı, kavurmalı yumurta. [DS]

mihlab, [Ar. ḥalb > miḥlāb محلاب] *(mihlâ:b) {OsT} is.* → mihleb.

mihleb, [Ar. ḥalb > miḥleb محلب] *is. zool.* Yırtıcı hayvan pençesi.

mihleme, [mıhlama] *{ağız} is.* → mihla. [DS]

mihman, [Far. mihmān مهمان] *(mihma:n) {OsT} is.* **1.** Konuk; misafir. **2.** Belli bir süre bir yerde kalmak durumunda olan; kalıcı. ◻ **mihman evi,** *Bektaşi tekkelerinde konuklar için ayrılan bölüm.*‖ **mihman olmak,** *Misafir olmak; konuk olarak bulunmak.*‖ **mihmān-nüvāz,** *{OsT} Konuk ağırlayan; konuğuna ikramda bulunan.*‖ **mihmān-nüvāzāne,** *{OsT} Konuksever bir davranışla; konuksevere yakışır biçimde.*‖ **mihmān-perver,** *{OsT} Konuksever.*‖ **mihmān-perverāne,** *{OsT} Konuksevere yakışır biçimde; konukseverlikle.*‖ **mihmān-perverî,** *{OsT} Konukseverlik.*‖ **mihmān-serāy,** *{OsT} 1. Konuk evi. 2. Otel.*

mihmandar, [Far. mihmān-dār مهماندار] *(mihma:n-da:r) {OsT} is.* **1.** Konuk ağırlayan kişi. **2.** Bir konuğu ağırlamak ve ona kılavuzluk etmekle görevlendirilmiş kişi; rehber.

mihmandarî, [Far. mihmāndārī مهمانداری] *(mihman-da:ri:) {OsT} is.* Mihmandarlık; rehberlik.

mihmandarlık, -ğı [mihmandar-lık] *is.* Konuk ağırlama işi; mihmandarın görevi; rehberlik.

mihmanhane, [Far. mihmān-ḫāne مهمانخانه] *(mih-ma:nha:ne) {OsT} is.* **1.** Konuk evi; misafirhane. **2.** *mecaz.* Dünya.

mihmanî, [Far. mihmānī مهمانى] *(mihma:ni:) {OsT} sf.* **1.** Konukluk. **2.** Ziyafet; eğlence; toy. ◻ **mihmānî-i hās,** *{OsT} Seçkin kimselere verilen ziyafet.*‖ **milmānî-i hitān,** *{OsT} Sünnet düğünü.*‖ **mihmānî-i îd,** *{OsT} Bayram ziyafeti.*

mihmaz, [Ar. milmāz / mihmīz مهماز / مهميز] *(mih-ma:z) {OsT} is.* Mahmuz.

mihmel, [Ar. miḥmel محمل] *{OsT} is.* **1.** Deve üzerine konulan iki kişinin binebileceği sepet; mahfel. **2.** Her yıl hacı kafilesi ile birlikte Kâbe'ye gönderilen hediyeler.

mihmez, [Ar. mihmez مهمز] *{OsT} is.* → mihmaz.

mihmeze, [Ar. mihmeze مهمزه] *{OsT} is.* Üvendire.

mihnet, [Ar. mihnet مهنت] *{OsT} is.* **1.** Eziyet; zahmet. **2.** Sıkıntı; dert; keder; gam. **3.** Bela; uğursuzluk; musibet. ◻ **mihnet-âbâd,** *{OsT} 1. Sıkıntılı yer; keder, üzüntü, sıkıntı dolu yer. 2. mecaz. Dünya.* || **mihnet çekmek,** *Bir işin yarattığı üzücü ve sıkıntılı duruma katlanmak; sıkıntı çekmek.* | **mihnet-dîde,** *{OsT} Sıkıntı çeken; eziyet gören.* | **mihnet-dîde-gân,** *{OsT} Bir sıkıntıya, belaya uğramış kimseler.* || **mihnet-gâh,** *{OsT} 1. Üzüntü ve sıkıntı çekilen yer. 2. mecaz. Dünya.* || **mihnet-i renc ü belâ,** *{OsT} Üzüntü ve belaya uğrayan.* || **mihnet-kede,** *{OsT} Eziyet çekilen yer; mihnet yeri.* || **mihnet-keş,** *{OsT} Eziyet çeken.* || **mihnet-keşân,** *{OsT} Sıkıntı çekenler; eziyete katlananlar.* || **mihnet-keşâne,** *{OsT} Eziyet çekene yakışır biçimde.* || **mihnet-keşî,** *{OsT} Eziyet çekicilik; mihnete uğrayış.* | **mihnet-zede,** *{OsT} Bir belaya, kedere, sıkıntıya uğramış; mihnet çekmiş.* | **mihnet-zede-gân,** *{OsT} Bir keder veya sıkıntıya uğramış olanlar; mihnete uğramışlar.*

mihnetli, [mihnet-li] *sf.* **1.** Gamlı; sıkıntılı; üzgün. **2.** Eziyetli; zahmetli; belalı.

mihor, [? mihor / miyor] *{ağız} sf.* Alkolik. [DS]

mihr[1], [Ar. mehr مهر] *{OsT} is. huk.* Müslüman bir erkeğin evlilik anında eşine verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para ve mal; mehir. ◻ **mihr-i muaccel,** *{OsT} Nikâhta kıza verilen nikâh bedeli.* || **mihr-i müeccel,** *{OsT} Ancak, boşanma veya ölüm hâlinde kıza verilmesi nikâh sırasında kararlaştırılan bedel.*

mihr[2], [Far. mihr مهر] *{OsT} is.* **1.** Güneş. **2.** Sevgi. **3.** Eylül ayı. ◻ **mihr-i cihân-ârâ,** *{OsT} Cihanı süsleyen; güneş.* || **mihr-i dirahşân,** *{OsT} Parlak güneş.* || **mihr-i mâder-âne,** *{OsT} Anaya yıkışır bir sevgi.* || **mihr ü mâh,** *{OsT} Güneş ve ay.*

mihra[1], [? mihra] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

mihra[2], [? mihra] *{ağız} is.* Bir tür bostan hastalığı. [DS]

mihrab, [Ar. miḥrāb محراب] *(mihra:b) {OsT} is.* → mihrap. ◻ **milırāb-ı cemşîd,** *{OsT} Güneş.*

mihrace, [Sansk. maha *(büyük)* + raca *(kral)*] *is.* **1.** Eskiden Hint krallarına verilen unvan. **2.** Timar sahibi preslere verilen unvan.

mihraf, [Ar. miḥrāf محراف] *(mihra:f) {OsT} is.* Derin yaraları yoklamak için kullanılan alet; sonda; cerrah mili.

mihrak[1], **-kı** [Ar. ḥarḳ *(yanma)* > miḥrāḳ محراق] *(mihra:k) {OsT} is.* **1.** Orta nokta; esas; merkez. **2.** *fiz.* Odak; odak noktası. ◻ **mihrāk-ı mer'î,** *{OsT} fiz. Deney sonucu bulunan mercek ya da ayna odağı.* || **mihrāk-ı zelzele,** *{OsT} yer b. Deprem odağı.*

mihrak[2], **-ki** [Ar. miḥrak محراك] *{OsT} sf.* Çok hareket eden.

mihrap, -bı [Ar. miḥrāb محراب] *(mihra:p) {OsT} is.* **1.** Cami, mescit gibi tapınakların kıble tarafında bulunan imamın namaz kıldırdığı girintili yer. **2.** *mecaz.* Ümit bağlanılan yer. **3.** *ed.* Sevgilinin kaşı. **4.** Halının bir tarafında bulunan kemer şeklindeki motif. **5.** Sunak.

mihraplı, [mihrap-lı] *sf.* **1.** Mihrabı bulunan; mihrabı olan. **2.** Belirtilen nitelikte mihrabı olan.

mihras, [Ar. mihrās مهراص] *(mihra:s) {OsT} is.* Renkli mürekkep yapmakta kullanılan maddeleri ezmeye yarar bir tür havan.

mihrban, [Far. mihr-bān مهربان] *(mihrba:n) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) şefkatli; merhametli. **2.** Yumuşak huylu; güler yüzlü; sevgi dolu.

mihrbanî, [Far. mihr-bānī مهربانی] *(mihrba:ni:) {OsT} is.* Sevgi; dostluk.

mihrgân, [Far. mihr-gān مهرگان] *{OsT} is.* **1.** Gündüz ile gecenin eşit olduğu, yedinci güneş ayının on altıncı günü. **2.** Eski İranlıların (Mecusîlerin) bu günden başlayarak yaptıkları altı günlük bayram.

mihriban, [Far. mihr-bān مهربان] *(mihriba:n) {OsT} sf.* → mihrban.

mihribanî, [Far. mihr-bānī مهربانی] *(mihribāni:) {OsT} is.* → mihrbanî.

mihrnaz, [Far. mihr-nāz مهرناز] *(mehrna:z) {OsT} sf.* **1.** Naz güneşi. **2.** Çok nazlı.

mihsab, [Ar. ḥesāb > miḥsāb محساب] *(mihsa:b) {OsT} is.* Sayı boncuğu; abaküs.

mihsad, [Ar. ḥaṣad > miḥṣad محصد] *{OsT} is.* Ekin biçmekte kullanılan araç; orak.

mihsıçtı, [Far. mīḫ + T. sıç-tı] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mihtab, [Ar. ḥaṭab > miḥṭab محطب] *{OsT} is.* Balta.

mihtama, [mıhlama] *{ağız} is.* Kıymalı veya kavurmalı yumurta yemeği. [DS]

mihtan, [? mihtan] *{ağız} is.* Arpa, buğday, çavdar, mısır vb. karışımının öğütülmesi ile yapılan un. [DS]

mihtat, [Ar. miḫṭāṭ مخطاط] *{OsT} is.* Cetvel tahtası.

mihter, [Far. mih-ter مهتر] *{OsT} sf.* **1.** Daha büyük; daha ulu. **2.** *is.* Mehter.

mihteran, [Far. mih-ter-ān مهتران] *{OsT} is.* Daha büyük olanlar; daha ulu olanlar.

mihterî, [Far. mihterī مهتری] *(mihteri:) {OsT} is.* Büyüklük; ululuk.

mihver, [Ar. miḥver محور] *{OsT} is.* **1.** Dönen çark, tekerlek vb. şeylerin ortasından geçen ok; eksen; mil. **2.** *mecaz.* Tartışılan, konuşulan, yazılan konunun ağırlık merkezi; en önemli noktası. ◻ **mihver dev-**

letler, *İkinci Dünya Savaşında müttefiklere karşı savaşan Almanya, İtalya ve Japonya'nın oluşturduğu birlik.*‖ **mihver-i âlem,** *gök b. Yer'in merkezinden geçerek gök küresini iki ucundan deldiği varsayılan çizgi; Dünya'nın ekseni.*‖ **mihver-i arz,** *{OsT} gök b. Dünya'nın kutup noktalarını birleştiren doğru.*‖ **mihver-i deverân,** *{OsT} fiz. Dönme ekseni.*‖ **mihver-i harekât,** *{OsT} as. Askerî harekâtın yapıldığı yer.*‖ **mihver-i kebîr,** *{OsT} gök b. Yer'in Güneş etrafındaki yörüngesinde, Yer'in 21 Haziran ve 21 Aralıkta bulunduğu noktaları (inkılabeyn) birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçtiği varsayılan çizgi.*‖ **mihver-i nebât,** *{OsT} bot. Bir bitkide bulunan kök, gövde, dal ve yaprakların tümü.*‖ **mihver-i nuhā-yi şevkî,** *{OsT} anat. Boyun-omurilik ekseni.*‖ **mihver-i sagîr,** *{OsT} gök b. Yer'in Güneş etrafındaki yörüngesinde, Yer'in 21 Mart ve 22 Eylülde bulunduğu noktaları birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçtiği varsayılan çizgi.*‖ **mihver-i semā,** *{OsT} gök b. Gök ekseni.*‖ **mihver-i üstüvānî,** *{OsT} mat. Silindir ekseni.*

mihverî, [Ar. miḥverī محورى] *(mihveri:) {OsT} sf.* **1.** Mihverle ilgili; eksene ait. **2.** Mihver biçiminde olan.

mihyat, [Ar. miḫyat مخيات] *{OsT} is.* İğne.

mihzar, [Ar. miḫzār مهذار] *(mihza:r) {OsT} sf.* Anlamsız konuşan; saçmalayan.

mij, [? mij] *{ağız} is.* Pus; sis; duman. [DS]

mijdik, -ği [? mijdik] *{ağız} sf.* Sivri. [DS]

-mik, [-mık / -mik / -muk / -mük] *yap. e.* → -mık.

mik, [Far. mīk ميك] *(mi:k) {OsT} is.* Çekirge.

mika, [Lat. mica *(küçük parça)*] *is. min.* **1.** Püskürük ve başkalaşmış kayaçlar arasında bulunan, alüminyum ve potasyum silikattan oluşmuş, çok kolay dilimlenen, yapraksı yapıda parlak bir minerale verilen ad; evren pulu; spilitting. **2.** *sf.* Bu mineralden yapılmış olan.

mik'ab, [Ar. kaʿb > mikʿab مكعب] *(mik-ab) {OsT} is.* → mikap.

mik'abî, [Ar. mikʿabī مكعبى] *(mik-a:bi:) {OsT} sf.* Küp gibi; kübik.

mikado, [Jap. mikado] *is.* **1.** Japonya'da imparatorluk sarayına verilen isim. **2.** *gnşl.* Japon imparatoru. **3.** Bir tip lokomotif. **4.** Birbirinden farklı kırk bir çubuğu düz bir zemin üzerine attıktan sonra bu çubukları birbirine değdirmeden veya başka birini oynatmadan teker teker toplamaya dayanan bir oyun. **5.** Bu oyunda en yüksek değerdeki çubuk.

mikafilit, [Fr. micaphyllite] *is. min.* Doğal alüminyum silikat; andaluzit.

Mikâil, [Ar. mikā'īl ميكائيل] *(mikâ:i:l) öz. is.* Dört büyük melekten, kulların rızklarının taksimi ile görevli olanı.

mikalı, [mika-lı] *sf.* **1.** İçinde mika bulunan. **2.** Görünüşü ve parlaklığı mikaya benzeyen. **3.** *bot.* Mika pulcuklarına benzer pulları olan. ◻ **mikalı cam,** *Yapımında mika bulunan ve kırıldığında dağılmayan bir tür cam.*

mikanit, [Fr. micanite] *is.* İnce mika pulcukları yapıştırıcı maddelerle birleştirildikten sonra sıkıştırılıp pişirilerek dengeli ve saydam hale getirilen yalıtkan.

mikap, -bı [Ar. kaʿb > mikʿab مكعب] *(mika:p) {OsT} is. mat.* Küp.

mikaşist, [Fr. micaschiste] *is. min.* Küçük kuvars parçaları ile mika çeşitleri bakımından zengin ve yapraklar halinde başkalaşmış kayaç.

mikat, [Ar. vaḳt > mīḳāt ميقات] *(mi:ka:t) {OsT} is.* **1.** Bir iş için belirtilen yer ve zaman. **2.** *öz. is.* Mekke yolu üzerinde hacıların ihram giydikleri yer.

mikatî, [Ar. mīḳātī ميقاتى] *(mi:ka:ti:) {OsT} is.* Hac zamanını beklemek üzere Mekke'de kalan kimse.

mikdaha, [Ar. miḳdaḥa مقدحه] *{OsT} is.* Çakmak demiri.

mikdam, [Ar. miḳdām مقدام] *(mikda:m) {OsT} is.* **1.** Çok çabalayan. **2.** Çok kıdemli. **3.** Çok ayaklı.

mikdan, [? mikdan / mıhtan] *{ağız} is.* → mihtan. [DS]

mikdar, [Ar. ḳadr > miḳdār مقدار] *(mikda:r) {OsT} is.* → miktar. ◻ **mikdār-ı fāiz,** *{OsT} Faiz oranı.*‖ **mikdār-ı kâfi,** *{OsT} Yeter derede.*‖ **mikdār-ı muayyen,** *{OsT} Belirli ölçüde; doz.*

mikere, [? mikere] *{ağız} is.* Hizmetli; hademe. [DS]

mikeri, [? mıkeri] *{ağız} is.* **1.** Razakı üzümü. **2.** İnce kabuklu bir tür üzüm. [DS]

mıkeyet, [Ar. muḳayyed] *{ağız} is.* Koruma; gözetme. [DS] ◻ **mikeyet olmak,** *{ağız} Korumak; gözetmek.* [DS]

mikgin, [? mikgin] *{ağız} is.* Mide. [DS]

mikhal, -li [Ar. kuḥl > mikḥāl / mikḥel مكحال / مكحل] *(mikha:l) {OsT} is.* Göze sürme çekmekte kullanılan makyaj aleti; sürmelik.

miki, [İng. mickey] *is.* Walt Disney'in çizgi filmler için yarattığı küçük, yaramaz fare tipi.

mikkah, [? mikkah] *{ağız} is.* Tat. [DS]

mikke, [midye / mikke] *{ağız} is.* Midye. [DS]

mikla, [Ar. muḳla] *{ağız} is.* Soğanlı, kıymalı, pastırma üzerine yumurta kırılarak yapılan bir yemek. [DS]

mikle, [? mikle] *{ağız} is.* Tava. [DS]

mikleb, [Ar. miḳleb مقلب] *(k, kalın söylenir) {OsT} is.* Eskiden ciltli kitapların açılan kenarını da örmekte kullanılan, sol kapaktaki fazladan parça.

mikleme, [Ar. miḳleme مقلمه] *(k kalın söylenir) {OsT}*

is. Eskiden, kalem koymakta kullanılan çoğunlukla mukavvadan yapılmış kutu; kalemlik; kalem kutusu; kalemdan.

miknese, [Ar. miknese مكنسه] *{OsT} is.* Süpürge.

miknet, [Ar. miknet مكنت] *{OsT} is.* Güç; kudret; iktidar; kuvvet.

miknetli, [miknet-li مكنتلى] *sf.* Güçlü; kudretli; kuvvetli; iktidar sahibi.

miknetlu, [Ar. miknet + T. –li مكنتلو] *(miknetlû:) {OsT} sf.* (Devlet büyüklerine hitaplarda) güçlü; kuvvetli; kudretli; kudret sahibi.

mikolog, -ğu [Fr. mycologue] *is.* Mantar bilimi ile uğraşan bilim adamı.

mikoloji, [Fr. mycologie] *is. tıp.* Mantarların yapılarını, özelliklerini, yol açtıkları hastalıkları ve tedavi yollarını inceleyen tıp dalı; mantar bilimi.

mikoplazma, [Fr. mycoplasme] *is. tıp.* Çeşitli hastalıklara sebep olan, çeper zarı olmayan virüs ile bakteri arası mikroorganizma.

mikoplazmoz, [Fr. mycoplasmose] *is. tıp.* Mikoplazmaların yol açtığı hastalık.

mikoriz, [Fr. mycorhize] *is. bot.* Bir üstün bitkinin kökleriyle bir mantar miselyumunun ortak yaşamasından doğan organ.

mikos, [Fr. mycose] *is. tıp.* Mikroskobik mantarların sebep olduğu hastalık; mantar hastalığı.

mikostatik, -ği [Fr. mycostatique] *sf. tıp.* **1.** (Kimyasal madde için) hastalıklara sebep olan mikroskobik mantar ve mayaların gelişmesini engelleyen. **2.** *is.* Bu özellikteki bir madde.

mikoterapi, [Fr. mycothéraphie] *is. tıp.* Bira mayaları mantarlarının stafilakokların sebep olduğu hastalıklarda tedavi amacı ile kullanılması.

mikotrof, [Fr. mycotrophe] *sf.* (Bitki için) köklerinde kök mantarı bulunan.

mikoz, [Yun. mukes *(mantar)* > Fr. mycose] *is.* Mantar.

mikozis, [Fr. mycosis] *is. tıp.* Deride mantarsı urların gelişmesiyle ortaya çıkan hastalık.

mikram, [Ar. kerem >mikrām مكرام] *(mikra:m) {OsT} sf.* Bağışlayan; çok ihsan eden.

mikras, [Ar. miḳrāṣ مقراص] *(mikra:s) {OsT} is.* Kesecek araç; makas.

mikraz, [Ar. miḳrāż مقراض] *(mikra:z) {OsT} is.* → mikras.

mikreb, [Ar. mikreb مكرب] *{OsT} is.* Saban.

mikri, [? mikri] *{ağız} is.* Orta yaştaki ördek. [DS]

mikro-, [Yun. mikros *(küçük) {OsT}* > Fr. micro-] *ön ek.* **1.** Önüne getirildiği kelimelere *"çok küçük"* anlamı katan ön ek; çok küçük; minik. **2.** Önüne getirildiği ölçü biriminin değerinin bir milyonda birini belirten ön ek; sembolü: μ 🖵 **mikro bilgisayar,** *Gerekli donanımları çok küçük boyutta olan ve diğer bilgi işlem makinelerinin çevre birimleri ile birlikte kullanılabilen küçük bilgisayar; çok küçük bilgisayar.*|| **mikro bilişim,** *Çok küçük bilgisayarların kullanım ve üretimi ile ilgili bilişim dalı; çok küçük bilişim.*|| **mikro birleştirme,** *Çok küçük boyutlu elektronik devre elemanlarını son derece küçük bir alana sığacak biçimde birleştirme işi; çok küçük birleştirme.*|| **mikro cerrahi,** *Mikroskop altında çok küçük aletlerle yapılan ameliyat işlemi.*|| **mikro çatlak,** *1. Metal parçalarda yapım ve kullanım sırasında ortaya çıkan gözle görülemeyecek kadar çok ince ve iki boyutlu yırtık; çok küçük çatlak. 2. Kristalleşmiş malzemelerde sıcakta ortaya çıkan çok küçük, nm-mm boyutlu yırtık; çok küçük çatlak. 3. jeol. Sağlam görünüşlü kayadaki gözle görünmeyecek kadar küçük iki boyutlu veya dilinim yüzeyi; çok küçük çatlak.*|| **mikro çekim,** *Çekim etkilerinin sıfır olmasa bile hesap edilemeyecek kadar sıfıra yakın olduğu ve ortadan kalktığı sayılan durum.*|| **mikro çözümleme,** *1. kim. Kütleleri kabul edilen değerlere göre 0,1 ile 5 mg arasında değişen çok küçük niceliklerdeki maddeler üzerinde mikroskop ve ultramikroskop gibi çok hassas aletlerle yapılan çözümleme işi; mikroanaliz; çok küçük çözümleme. 2. ekon. Bireylerin ve işletmelerin karar süreçlerinin incelenmesi; dar çözümleme. 3. Özgül kaynaklar ile fiyatların özel kullanımlara ayrılmasının incelenmesi; birimci çözümleme.*|| **mikro dalga,** *Frekansları 300 ile 300.000 MHz arasında değişen akımlarla üretilen, çok ince demetler halinde toplanabilen ve bir doğru boyunca yayılan, boyları 1 mm. ile 1 m. arasında değişen elektromanyetik dalga.*|| **mikro devre,** *Çok küçük boyutlu elektrik veya elektronik devresi; çok küçük devre.*|| **mikro ekonomi,** *Ekonomi biliminin toplumu meydana getiren bireylerin, ailelerin ve işletmelerin piyasa şartları karşısındaki davranışlarını inceleyen dalı; birimci ekonomi; mikro iktisat.*|| **mikro iklim,** *Toprağın hemen bir metre kadar yakını, bir tarladaki saplar arası boşluk, bir sokak veya apartman dairesi yahut da küçük bir coğrafî bölge gibi belirli ve dar bir alanı ilgilendiren sıcaklık, nem, rüzgâr, güneşlenme süresi gibi iklim özellikleri bakımından daha geniş ve genel iklim ortamından farklılık gösteren atmosfer koşullarının tümü.*|| **mikro iktisat,** *Ekonomi biliminin toplumu meydana getiren bireylerin, ailelerin ve işletmelerin piyasa şartları karşısındaki davranışlarını inceleyen dalı; birimci ekonomi; mikro ekonomi.*|| **mikro işlemci,** *bsy. Bütün elemanları tek bir entegre devre halinde birleştirilmiş çok küçük işlemci; mikroprosesör.* || **mikro iz,** *bsy. Genişliği çoğunlukla 0.07 mm. civarı gibi çok küçük olan plak izi.*|| **mikro kabarcık,** *Katılaşma sırasında bir*

alaşım içinde kapalı kalmış, boyutu bir mm'den küçük kabarcık.|| **mikro karar,** *ekon. Bir ekonomik birimin veya bireyin gelir elde etme, geliri harcama veya tasarruf etme gibi kendisini kişisel olarak ilgilendiren ekonomik konularda aldığı karar; bireysel iktisadî hesap kararı.*|| **mikro kaynak,** *Kalınlığı çoğunlukla 1 mm'nin altında bulunan parçalara kaynak yapma yöntemlerinin tümü.*|| **mikro kesinti,** *Çok kısa süreli akım kesintisi.*|| **mikro kıvrım,** *jeol. Büyüklüğü bir metreden daha az olan ve alt yapı düzleminde bulunan büyük yapılara eşlik eden kıvrım.*|| **mikro kıvrımlılık,** *tıp. Beynin ve beyinciğin bazı korteks bölgelerinde görülen siğil yüzeyini andırır çok ince çizgilerle dolu, düzensiz, pek çok kıvrımların bulunması.*|| **mikro kimya,** *Miligram düzeyindeki çok küçük niceliklerin hazırlanmasını, bunların nitel olarak araştırılmasını ve nicel olarak çözümlenmesini sağlayan tekniklerin tümü.*|| **mikro kimyasal,** *Mikro kimya ile ilgili.*|| **mikro okuyucu,** *Bir mikrofilm üzerindeki kayıtları okumakta kullanılan alet.*|| **mikro oyuk,** *bsy. Bir sayısal kaydın izlerini oluşturan ve lazerle okunabilen çok küçük oyuklardan her biri.*|| **mikro sertlikölçer,** *Katı bir cisimden alınan çok küçük bir parça üzerinde deneme yaparak o cismin sertliğini ölçmeye yarayan alet.*

mikroamper, [Fr. microampère] *is. fiz.* Milyonda bir ampere eşit akım şiddeti birimi; sembolü: μA

mikroampermetre, [Fr. microampèremètre] *is. fiz.* Şiddeti çok düşük akımları ölçmekte kullanılan ampermetre.

mikroanaliz, [Fr. microanalyse] *is. kim.* Kütleleri kabul edilen değerlere göre 0,1 ile 5 mg arasında değişen çok küçük niceliklerdeki maddeler üzerinde mikroskop ve ultramikroskop gibi çok hassas aletlerle yapılan çözümleme işi; mikro çözümleme.

mikroansefali, [Fr. microencéphalie] *is. tıp.* Küçük kafalılık ve çoğunlukla ağır zekâ geriliği ile birlikte görülen beyin küçüklüğü; küçük beyinlilik.

mikrobik, -ği [Fr. microbique] *sf.* Mikropla ilgili; mikroplara ait; mikroptan kaynaklanan.

mikrobiyolog, -ğu [Fr. microbiologue] *is.* Bitki ve hayvanlar alemi ile ilgili mikroskobik ve ultramikroskobik organizmalar ile uğraşan uzman; mikrobiyoloji uzmanı; mikrobiyolojist.

mikrobiyoloji, [Fr. microbiologie] *is.* Bakteri, su yosunu ve mantarlar ile bir hücreliler gibi bitki ve hayvanlar alemine ait mikroskobik ve ultramikroskobik organizmalar ile uğraşan bakteriyoloji, mikoloji, viroloji ve protistoloji gibi biyoloji dallarının tümüne birden verilen ad.

mikrocurie, [Fr. micro + curie] *(mikroküri) is. fiz.* Bir milyonda bir curie değerindeki radyoaktiflik birimi.

mikrodiseksiyon, [Fr. microdissection] *is.* Çok küçük canlılar üzerinde mikroskobik ölçüde yapılan ameliyat; mikro cerrahi.

mikrofaj, [Fr. microphage] *sf.* **1.** (Çok çekirdekli akyuvar gibi hücre için) mikropları yutabilen. **2.** (Balinalar ve iki çenetli yumuşakçalar için) çok küçük canlılarla beslenen.

mikrofilm, [Fr. microfilme] *is.* 35 veya 16 mm. genişliğindeki çok sayıda görüntüden meydana gelmiş ve rulo halinde sarılmış bobinlere verilen ad.

mikrofiş, [Fr. microfiche] *is.* **1.** Çok sayıda görüntüyü çok küçük kareler halinde bir tabaka kâğıt üzerinde bulunduran fotoğraf kartı. **2.** Belgeyi çok küçük hacme sığdıran ve özel makinelerle asıl boyuta getirdikten sonra okunabilen fotoğraf.

mikrofizik, -ği [Fr. microphisique] *is.* Atomları, elektronları ve diğer tanecikleri konu alan fizik dalı.

mikrofon, [Fr. microphone] *is.* Sesi uzaktaki alıcıya olduğu gibi ulaştırmakta kullanılan ses titreşimlerini elektrik dalgalarına dönüştüren elektronik sessel alet. ☐ **mikrofona koymak,** *Oyun, hikâye ve roman gibi eserleri radyoda yayınlanacak duruma getirerek yayınlamak.*

mikrofoncu, [mikrofon-cu] *is.* Ses kaynağının yerine veya yer değiştirmesine göre mikrofonu yönlendiren kişi.

mikrofonik, -ği [Fr. microphonique] *sf.* (Ses için) mikrofona çok uygun düşen.

mikrofotoğraf, [Fr. microphotographe] *is.* Çok küçük boyutlu fotoğraf; pul fotoğraf.

mikrografi, [Fr. micrographie] *is.* Çok küçük cisimlerin özellikle de metallerin ve alaşımların yapısını mikroskopla inceleme işi.

mikrokaset, [Fr. microcasette] *is.* Ses, görüntü ve bilgisayar verilerinin kaydı, çoğaltılması veya yeniden üretilmesi için kullanılan çok küçük boyutlu manyetik kutucuk.

mikrokok, [Yun. mikros *(küçük)* + kokkos *(tane)* > Fr. microcoque] *is. biy.* Yuvarlak biçimli, kirpiksiz ve hareketsiz gram pozitif bakteri; koküs.

mikrokopya, [Fr. microcopie] *is.* Fotoğrafı çekilmiş bir belgenin özel optik aletlerle standart bir ölçüde çok küçültülmüş kopyası; küçültülmüş kopya.

mikrokozmos, [Yun. mikros *(küçük)* + kosmos *(dünya)* > Fr. microcosmos] *is.* **1.** Evrenin küçük bir parçada görülüp incelenebilen görüntüsü. **2.** İçinde yer aldığı toplumu düşünmeksizin kendine özgü kurallara göre davranan toplumsal çevre; mikro toplum. **3.** Yapı itibariyle ait olduğu dünyayı yansıtan ve küçük bir dünya oluşturan birey; evrene göre böyle değerlendirilen insan.

mikrokristal, -li [Fr. microcristale] *is.* Başlıca alaşımların yapısını oluşturan mikroskobik kristal.

mikrolit, [Fr. microlite] *is. jeol.* Bir volkanik kayaçta, sadece mikroskopla görülebilen küçük kristal.

mikrolit, [Fr. microlithe] *is.* Tarih öncesi dönemler-

den Cilalı Taş Devrinde alet yapımında kullanılmış bulunan çakmak taşı.

mikroloji, [Fr. micrologie] *is.* Mikroskobik cisimler üzerinde yapılan inceleme.

mikromanipülatör, [Fr. micromanipulateur] *is.* Hız düşürücü bir düzenek aracılığıyla mikroskop veya büyütücü bir mercek altında gözlemlenen çok küçük parçalar üzerinde işleme, birleştirme vb. çeşitli işlemler gerçekleştirmeyi sağlayan aygıt.

mikromekanik, -ği [Fr. micromécanique] *is.* Çalışmaları maddesel dokunum ile sağlanan çok küçük boyutlu mekanik cisimlerin tasarımı, üretimi ve işleyişini kapsayan tekniklerin tümü.

mikromeli, [Fr. micromélie] *is. tıp.* Bazı vücut organlarının küçüklüğü durumunda ortaya çıkan anormal görünüş.

mikrometre, [Fr. micrométre] *(mikrome'tre) is.* **1.** Mikroskop ve teleskop gibi aletlerle gözlemlenebilen varlık ve cisimlere ait çok küçük uzunlukları, açıları ve oylumları yüksek bir duyarlıkla ölçmekte kullanılan alet. **2.** Küçük cisimleri ve resimleri ölçmekte kullanılan alet. **3.** Dokumaların kalınlıklarını ölçmekte kullanılan alet. **4.** Metrenin bir milyonda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; mikron; sembolü: μm

mikrometri, [Fr. micrométrie] *is.* Çok küçük boyutları veya cisimleri mikrometre ile ölçme işlemi.

mikrometrik, -ği [Fr. micrométrique] *sf.* Mikrometri ile ilgili; mikrometriye dayanan. ◻ **mikrometrik vida,** *Adımı çok ince ve çok duyarlı olan, aynı zamanda baş kısmında yuvarlak bir taksimat bulunan vida.*

mikromiset, [Fr. micromycète] *is. biy.* Küflere benzer çok küçük boyutlu mantar.

mikromolekül, [Fr. micromolecule] *is. or. kim.* Kütleleri kesin olarak bilinen ve aynı saf madde içinde birbirlerinin tıpatıp aynısı olan küçük ve hafif moleküllere verilen ad.

mikromontaj, [Fr. micromontage] *is.* Çok küçük çeşitli elektronik parçaların çok küçük boyutlu bir gövde içinde birleştirilmesi.

mikromorfoloji, [Fr. micromorphologie] *is.* Mikroskop yardımı ile toprağın ince kesitlerini araştırarak birleşenlerini ve yapısal birimler halinde birleşme özelliklerini belirleme işlemi.

mikromotor, [Fr. micromoteur] *is.* Hızı kontrollü olarak değiştirilebilen çok küçük boyutlu motor.

mikron, [Fr. micron] *is.* Metrenin bir milyonda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; mikrometre; sembolü: μm

mikroorganizma, [Fr. micro-organisme] *is.* Mikroskopla görülebilen bakteri, mikroplazma, virüs, protist gibi çok küçük canlı varlıklara verilen genel ad.

mikrop, -bu [Yun. micros *(küçük)* + bios *(hayat)* > Fr. microbe] *is.* **1.** Çürüme ve mayalanma yoluyla biyolojik ayrışmaya ve bulaşıcı hastalıklara yol açan bir hücreli, mikroskopla görülebilen canlılara verilen genel ad. **2.** *is* ve *sf. mecaz.* (Kişi için) kendisinden kötülük ve zarar gelen. ◻ **mikrop taşıyıcı,** *Bir hastalığın mikrobunu taşıdığı halde kendisi ondan zarar görmeyen insan veya başka canlı.*|| **mikrop kırıcı,** *Mikrop kırma özelliği olan; dezenfekte edici; dezenfektan.*

mikroplanma, [mikrop-la-n-ma] *is.* Mikroplanmak eylemi veya durumu.

mikroplanmak, [mikrop-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Mikroplu duruma gelmek. **2.** *edil. f. mecaz.* Kirlenmek.

mikroplu, [mikrop-lu] *sf.* **1.** İçinde veya üzerinde mikrop bulunan; intanî. **2.** Mikrop bulaşmış olan; intanî.

mikropluk, -ğu [mikrop-luk] *is. mecaz.* Kötü ve zararlı bir kimsenin niteliği; yaramazlık; kötülük; fenalık. ◻ **mikropluk etmek,** *Kötü ve zarar verici davranışlarda bulunmak.*

mikroprogram, [Fr. micro-programme] *is.* Temel komutlardan ibaret olan ve belli bir donanım veya işletim sisteminin işlevlerini yerine getirmekte kullanılan program.

mikropsuz, [mikrop-suz] *sf.* Mikrop bulunmayan veya mikrobu bulunmayan; mikrobu öldürülmüş olan.

mikropsuzlandırma, [mikrop-suz-la-n-dır-ma] *is.* Mikropsuz duruma getirmek eylemi; mikropsuzlandırmak eylemi; mikropsuzlaştırmak.

mikropsuzlandırmak, [mikropsuz-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Herhangi bir cisim veya madde üzerinde bulunan mikropları ısı yardımıyla veya kimyasal yollarla gidermek, etkisiz hale getirmek; mikropsuzlaştırmak; dezenfekte etmek; mikroptan arındırmak.

mikropsuzlaştırma, [mikrop-suz-la-ş-tır-ma] *is.* Mikropsuz duruma getirmek eylemi; mikroptan arındırma işlemi; mikropsuzlaştırmak eylemi; dezenfekte etme.

mikropsuzlaştırmak, [mikrop-suz-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Herhangi bir cisim veya madde üzerinde bulunan mikropları ısı yardımıyla veya kimyasal yollarla gidermek, etkisiz hale getirmek; mikropsuz duruma getirmek; mikroptan arındırmak; mikropsuzlaştırmak; dezenfekte etmek.

mikrosefal, -li [Yun. mikros + kephale *(kafa)* > Fr. microcéphale] *is.* ve *sf.* (İnsan için) kafatası ve beyni küçük olan.

mikrosefali, [Fr. microcéphalie] *is.* Kafatası ve beyin küçüklüğü biçiminde belirginleşen şekil bozukluğu; küçük başlılık.

mikrosinema, [Fr. microcinéma] *is.* Mikroskobik cisimlerin filmlerini çeken sinema dalı.

mikroskobik, -ği [Fr. microscopique] *sf.* **1.** (Cisim,

canlı vb. için) mikroskopla görülebilecek kadar küçük olan. **2.** (Deney, araştırma, inceleme, ameliyat vb. için) ancak mikroskop yardımıyla yapılabilen. **3.** *fiz.* (Düzey veya ölçek için) maddenin atom, çekirdek veya parçacık incelenmesine karşılık gelen. **4.** (Sistem için) maddenin birleşimine giren az sayıda atom, molekül ve parçacıktan oluşmuş.

mikroskop, -bu [Fr. microscope] *is.* Çok küçük maddeleri, bunların çok büyütülmüş görüntüsünü vererek incelemeye veya gözlemlemeye elverişli hale getiren, bir dizi mercekle donatılmış optik, elektronik veya akustik düzenek. ◻ **mikroskop altına koymak,** *En ince ayrıntısına kadar inerek incelemek, araştırmak; didik didik etmek.*

mikrosonda, [Fr. microsonde] *is.* Bir element veya elementlerin oluşturduğu birleşimin niceliğini, bir elektron demetini bu elementlerden oluşmuş ince bir lam üzerine çarptırmayla belirlemeye yarayan aygıt.

mikrososyoloji, [Fr. micro-sociologie] *is.* Küçük gruplar içindeki beraberlik biçimlerinin incelenmesini konu alan toplum bilimi dalı.

mikrospor, [Fr. microspore] *is.* Bazı kriptogamların dişi spordan daha küçük olan ve erkek ön çim veren sporu.

mikroteknik, -ği [Fr. mikro-technique] *is.* Çok küçük boyutlu alet ve makinelerin tasarımına, üretimine, çalıştırılmasına ve yerleştirilmesine uygulanan teknik.

mikrotom, [Fr. microtome] *is.* Bitkisel ve hayvansal dokulardan mikroskop altında incelenmek üzere ince dilimler kesmekte kullanılan alet.

miksaha, [Ar. miksaḥa مكسحه] *{OsT} is.* Süpürge.

miksar, [Ar. miḳsār مكثار] *(miksa:r) {OsT} sf.* **1.** Çoğaltan; teksir eden. **2.** Çok konuşan; sözü uzatan; gevezelik eden.

miksefe, [Ar. keşāfet > miḳsefe مكسفه] *{OsT} is.* → meksefe.

mikser, [İng. mixer] *is.* Yiyecekleri hazırlarken karıştırmaya, öğütmeye vb. yarayan, çok hızlı dönen bıçak ve pervanelerden meydana gelmiş elektrikli mutfak aracı.

miksinar, [Yun. muxinári] *{ağız} is. zolo.* Kefale benzer bir balık.

miksir, [Ar. miḳsīr مكثير] *(miksi:r) {OsT} sf.* **1.** Çoğaltan; teksir eden. **2.** Sözü çok uzatarak gevezelik eden.

mikşat, [Ar. miḳşaṭ مكشط] *{OsT} is.* Hattatların kamış kalemleri yontmakta kullandıkları alet.

mikval, -li [Ar. ḳavl > miḳvāl مقوال] *(mikva:l) {OsT} sf.* Çok konuşan.

mikvel, [Ar. ḳavl > miḳvel مقول] *(k, kalın söylenir) {OsT} is.* Dil; lisan.

miktar, [Ar. ḳadr > miḳdār مقدار] *(mikta:r, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Ölçülebilen, sayılabilen, azalıp çoğalabilen durum; nicelik; sayı; çokluk. **2.** Ölçü; parça; kısım. **3.** Oran. **4.** *kim.* Bir maddenin bir karışım ya da birleşime giren ya da girmesi gereken oranı. ◻ **miktar zarfı,** *dbl. Bir fiilin veya fiilimsinin, bir sıfatın veya başka bir zarfın anlamını azlık çokluk bakımından tamamlayan, açıklayan zarf; azlık çokluk zarfı; nicelik zarfı.*

mikyal, [Ar. keyl > mikyāl مكيال] *(mikya:l) {OsT} is.* Tahıl ölçeği.

mikyas, [Ar. ḳıyās > miḳyās مقياس] *(mikya:s, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi ölçmeye yarayan alet; ölçü aleti; ölçek. **2.** Uzunluk ölçüsü. **3.** Nispet; derece; ölçü; oran. **4.** Bir sıvının düzeyini ölçmekte kullanılan ve üzerinde dereceler bulunan pirinçten yapılma basit ölçü aleti. ◻ **mikyās-ı amel,** *{OsT} Kas gücünü ölçen alet; ergograf.*|| **mikyās-ı amūdî,** *{OsT} fiz. İki nokta arasındaki düşey uzaklığı ölçmekte kullanılan araç.*|| **mikyās-ı gaz,** *{OsT} fiz. Gazölçer; manometre.*|| **mikyās-ı hacm,** *{OsT} mat. Hacim ölçüsü.*|| **mikyās-ı hamz,** *{OsT} fiz. Asitölçer.*|| **mikyās-ı hissî,** *{OsT} psikol. Duyumölçer.*|| **mikyās-ı hurdebînî,** *{OsT} fiz. Mikrometre.*|| **mikyās-ı inhinā,** *{OsT} yer ölç. Eğimölçer.*|| **mikyās-ı irtifā,** *{OsT} fiz. Yükseklikölçer.*|| **mikyās-ı kalvî,** *{OsT} kim. Alkaliölçer; alkalimetre.*|| **mikyās-ı kesāfet,** *{OsT} fiz. Yoğunlukölçer; dansimetre.*|| **mikyās-ı klor,** *{OsT} kim. Klorölçer; klorimetre.*|| **mikyās-ı kuvvet,** *{OsT} fiz. Kuvvetölçer; dinamometre.*|| **mikyās-ı küre,** *{OsT} fiz. Küre ölçer; sferometre.*|| **mikyās-ı küūl,** *{OsT} fiz. Alkolölçer.*|| **mikyās-ı leben,** *{OsT} fiz. Sütün yoğunluğunu ölçmekte kullanılan alet; laktodansimetre.*|| **mikyās-ı mā,** *{OsT} kim. Hidrometre.*|| **mikyās-ı māyiāt,** *{OsT} fiz. Sıvıölçer.*|| **mikyās-ı meyl,** *{OsT} mat. Eğim ölçüsü.*|| **mikyās-ı nār,** *{OsT} fiz. Ateş ölçer; pirametre.*|| **mikyās-ı riyāh,** *{OsT} fiz. Yelölçer; anemometre.*|| **mikyās-ı rutūbet,** *fiz. Nemölçer; higrometre.*|| **mikyās-ı saffet-i hevā,** *{OsT} fiz. Odyometre.*|| **mikyās-ı sedā,** *{OsT} fiz. Sesin şiddetini ölçen alet.*|| **mikyās-ı zelāzil,** *{OsT} fiz. Deprem şiddetini ölçen alet; sismograf.*|| **mikyāsü'l-gazāt,** *{OsT} fiz. Gazölçer; manometre.*|| **mikyasü'l-harāre,** *{OsT} fiz. Termometre.*|| **mikyasü'l-hevā,** *{OsT} fiz. Rüzgârın hızını ölçen alet; anemometre.*|| **mikyasü'l-levn,** *{OsT} fiz. Renkölçer; kolorimetre.*|| **mikyasü'l-matar,** *{OsT} fiz. Bir yılda düşen yağış miktarını kaydeden cihaz; plüvyometre.*|| **mikyasü'l-mayiāt,** *{OsT} fiz. Sıvıların yoğunluğunu ölçen alet; dansimetre.*|| **mikyāsü'l-riyāh,** *{OsT} fiz. Rüzgârın hızını ölçen alet; anemometre.*

mikyaslı, [mikyas-lı] *sf.* **1.** Ölçeği olan; ölçekli. **2.** *mecaz.* Ölçüsü olan; ölçülü.

mikyassız, [mikyas-sız] *sf.* **1.** Ölçeği olmayan; ölçeksiz. **2.** *mecaz.* Hesaba kitaba sığmayan; hadsiz hesapsız; ölçüsüz.

mil[1], [Ar. mil ميل] *is.* **1.** Eklemli olarak bağlanmış bir veya daha çok parçanın çevresinde çembersel bir hareket yaptığı dönel parça. **2.** Çeşitli işlerde kullanılan ince, uzun metal çubuk. **3.** Göze sürme çekmekte kullanılan, kemik ya da fildişinden yapılma ince uzun çubuk. **4.** Sivri uçlu çelik kalem. **5.** Dağların sivri tepesi. **6.** Bir küre veya yuvarlağın çevresinde döndüğü eksen. ◻ **mil çekme,** *Eskiden, suçlunun gözlerine kızdırılmış mil batırarak kör etme şeklinde uygulanan bir ceza.*|| (birinin gözüne) **mil çekmek,** *Mil çekme cezasını uygulamak.*

mil[2], [İng. mile] *is.* **1.** Uzunluğu yer yer değişen Anglosakson güzergâh ölçüsü birimi. **2.** Ekvatorda bir dakikalık yayın uzunluğu; coğrafî mil; 1854 m. **3.** Denizci milletlerce kabul edilen bir Yer'in 45° enlemindeki bir dakikalık yayın uzunluğu; deniz mili; 1852 m. **4.** İngiltere'de bir statü ile belirlenen 1609,3 m'lik uzunluk ölçüsü; kara mili. **5.** Eski Romalılarca kullanılan bin adımlık mesafe; 1481 m. ◻ **mîl-i bahrî,** *Deniz mili; 1852 m.*

mil[3], [Yun. âmúlion ?] *is.* **1.** Selin sürükleyip getirdiği kumlu, çamurlu toprak; balçık. **2.** *jeol.* Rüzgâr veya sel tarafından sürüklenerek yığışmış, iki ile yüz mikron arasında değişen parçacıklardan meydana gelmiş, suyu uygun şartlarda tutma özelliği olan, toprağı verimli hale getiren çökelti. **3.** Kum. [DS]

mil[4], [bél / mil] *{eAT} is.* Bel; sırt. [DK]

mil[5], [bilya / ılnilya > mile / mil] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

mila, [? milā / milli] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

milad, [Ar. velādet > mīlād ميلاد] *(mi:lâ:d) {OsT} is.* → milat.

miladî, [Ar. mīlād>mīlādī / mīlādiyye ميلادى / ميلادىيه] *(mi:lâ:di:) {OsT} sf.* İsa peygamberin doğumu ile ilgili; milada ait. ◻ **miladî takvim,** *İsa peygamberin doğumunun yaklaşık olarak dördüncü yılını başlangıç alan takvim.*|| **miladî tarih,** *Miladî takvimin belirttiği tarih.*

milah[1], [Ar. milḥ > milaḥ ملح] *(milâh) {OsT} is.* Tuzlar.

ılnilah[2], [Ar. milāḥ ملاح] *(milâ:ḥ) {OsT} is.* Tuzlar.

milahat, [Ar. milāḥat ملاحت] *(milâ:hat) {OsT} is.* Gemicilik bilgisi; gemicilik.

ılnilak, -ğı [Ar. ʿalīq علیق => milak] *{ağız} is.* Yemiş hevengi. [DS]

ılnil'aka, [Ar. milʿaḳa ملعقه] *(mil-aka) {OsT} is.* **1.** Tahta kaşık. **2.** Hattatların, mürekkep yapımında, is ve Arap zamkı karışımı hazırlamakta, lal ve sürh gibi maddeleri hokkalara aktarmakta kullandıkları küçük tahta kaşık.

mil'akatıraş, [Ar. milʿaḳa + Far. terāş تراش ملعقه] *(mil-akatıraş) {OsT} is.* Tahtadan kaşık yontan kimse.

mil'akatıraşlık, -ğı [milʿakatıraş-lık] *(mil-akatıraşlık) {OsT} is.* Tahtadan kaşık yontma işi.

milanez, [İt. milano > Fr. milanaise] *is.* İlik sarmakta kullanılan bir iplik üzerine gevşekçe sarılmış iki ipek ipliğinden meydana gelen ince kordon.

milat, -dı [Ar. velādet > milād ميلاد] *(mi:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Doğum günü; doğum tarihi. **2.** İsa Peygamberin doğduğu gün. **3.** Miladî takvimin başlangıç kabul edilen yıl başı. ◻ **milattan önce,** *(Yıl, tarih için) miladî tarih sayılan yıldan geriye doğru sayılarak belirlenen; İsa peygamberin doğumundan evvel; milattan önce; İsa'dan evvel; kable'l-milad; kısaltması: MÖ.*|| **milattan sonra,** *(Yıl veya tarih için) miladî tarih başlangıcından bu yana sayılan yıllara göre belirlenen yıl veya tarih; İsa'dan sonra; bade'l-milad; kısaltması: MS.*

milcan, [? milcan] *{ağız} sf.* **1.** Öksüz. **2.** *is.* Beş altı yaşındaki çocuk. [DS]

milcek, -ği [Erme. mžex] *{ağız} is.* Eşek arısı. [DS]

milcimek, [milc-i-mek / mılc-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* **1.** (Yara için) iltihaplanmak; mikrop alarak kötüleşmek. **2.** (Yiyecekler için) bozulmaya yüz tutmak. **3.** Yumuşamak; bozulmak. [DS]

milçan, [? milçan] *{ağız} is.* Ucuna pamuk sarılmış çubuk. [DS]

milçek[1], **-ği** [Erme. mžex] *{ağız} is.* **1.** Sivrisinek. **2.** Sinek. [DS]

milçek[2], **-ği** [mil+çek] *{ağız} is.* Göze sürme çekmeye yarayan kemik çöp. [DS]

milçik, -ği [mil-çik] *{ağız} is.* Sulu ve yapışkan çamur; balçık. [DS]

mildir[1], [mild *(yans.)* > mild-ir] *ünl.* Hızlı dönme veya parlama, şaşkınlık, sallanma, titreme, çarpma ve zıplamayı, yuvarlanmayı, bu tür patırtılı hareketlerin yansımasını ve bu biçimde konuşmayı anlatan yansımalı gövde. ◻ **mildir mildir,** *(Bakmak eylemi için) gözleri sürekli ve çabuk sağa sola döndürerek.*

mildir[2], [? mildir] *{ağız} sf.* Güzel. [DS]

mildircin, [bıldırcın / mildircin] *{ağız} is.* Bıldırcın. [DS]

mildirçin, [bıldırcın / mildirçin] *{ağız} is.* Bıldırcın. [DS]

mildiyu, [İng. mildew *(nem lekesi)* > Fr. mildiou] *(mi'ldiyu) is.* Daha çok bağlarla patates, domates, tütün, ay çiçeği ve marul gibi bitkilerde görülen, emeçleri ile bitkinin öz suyunu emerek yapraklarda ve genç sürgünlerde beyaz, grimsi veya morumsu

lekeler meydana getiren bazı mantarların yol açtığı hastalık.

mile[1], [? mile] *{ağız} is.* Basma. [DS]

mile[2], [Yun. mpilia => bilye / milya > mile] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

milek, -ği [mil-ek] *{ağız} is.* **1.** Bulanık su. **2.** Milli toprak. **3.** Çamurlu yer; milli yer. **4.** Çürüyüp kokan sazlıklar. [DS]

milel, [Ar. millet > milel ملل] *{OsT} is.* **1.** Milletler; uluslar. **2.** Bir dinden veya mezhepten olan toplulukların tümü. ◻ **milel-i erbaa,** *{OsT} Dört topluluk: Müslüman; Yahudi; Ermeni ve Rum.* || **milel-i muhtelife-i mütegallibe,** *{OsT} Üstün gelmiş çeşitli milletler.*

milemek, [me *(yans.)* > me-le-mek / mi-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (İnek için) bağırmak. [DS]

milen, [mil-en] *{ağız} is.* → milek. [DS]

mileng, [mil-ek / mileñ] *{ağız} is.* Milli toprak. [DS]

milez, [Yun. melissa > melis / meliz / mīlez میلز] *(mi:lez) {eAT} is.* Bal arısı.

milföy, [Fr. mille *(bin)* + feuille *(yaprak)*] *is.* Aralarına krema döşenmiş ince yufkalarla hazırlanan ve üzeri pudra şekeri ile kaplanmış bir tür pasta.

milh, [Ar. milḥ ملح] *{OsT} is.* **1.** Tuz. **2.** *kim.* Bir asitte hidrojenin yerini bir bazın almasıyla meydana gelen birleşim. ◻ **milh-i hāmız,** *{OsT} kim. Asit tuz.* || **milhü's-saga,** *{OsT} kim. Boraks.*

milha[1], [Ar. milḥ > milḥa ملحه] *{OsT} is.* Tuzlar.

milha[2], [Ar. milhā /milhāt ملهى / ملهات] *(milha:) {OsT} is.* Oyun; eğlence; cümbüş.

milhafe, [Ar. liḥaf > milḥafe ملحفه] *{OsT} is.* **1.** Bürünülecek şey. **2.** Yorgan.

milhez, [Ar. milhez ملهز] *{OsT} is.* Mürekkebi karıştırmakta kullanılan araç.

milhî, [Ar. milḥ > milḥī ملحى] *(milhi:) {OsT} sf.* Tuzla ilgili; tuza ait.

milhiyet, [Ar. milḥī > milḥiyyet ملحيت] *{OsT} is.* Tuzluluk.

mili-, [Lat. mille] *ek.* Bir ölçü biriminin binde birini belirtmekte kullanılan ön ek; sembolü: m.

mili, [Far. mīlī میلى] *(mi:li:) {OsT} is.* Kedi.

miliamper, [Fr. milliampère] *is. fiz.* Amperin binde biri değerindeki elektrik akımı şiddeti birimi; sembolü: mA.

milibar, [Fr. millibar] *is. fiz.* Barın binde biri değerinde, 0.76 mm. cıva basıncına eşit atmosfer basıncı ölçü birimi.

miligram, [Fr. milligramme] *is. fiz.* Bir gramın binde birine eşit kütle birimi; sembolü: mg.

milik[1], **-ği** [? milik] *{ağız} is.* Cilalı ve parlak taş. [DS]

milik[2], **-ği** [belik / milik] *{ağız} is.* Kadınların süs için ördükleri ince saç örgüsü. [DS]

milik[3], **-ği** [? milik] *{ağız} is.* Tıpkı; benzeri. [DS]

miliküri, [Fr. millicurie] *is. fiz.* 133 mg radyumun bir saat boyunca yaydığı gama ışını miktarına eşit radyum tedavisinde kullanılan ölçü birimi; sembolü: mCi.

mililitre, [Fr. millilitre] *is. fiz.* Litrenin binde birine eşit oylum ölçüsü birimi; sembolü: ml.

milim, [Fr. milli-mètre > milim] *is.* **1.** Santimetrenin onda biri değerindeki uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: mm. **2.** *mecaz.* (Olumsuz cümlelerde) çok küçük nicelik veya uzunluk; en küçük; en az. ◻ **milimi milimine,** *Tam ölçüsünde; ne az ne de çok; tam; tamı tamına.* || **milim oynamamak,** *1. (Makine vb. elemanları, nesneler için) tam anlamıyla sabit olmak; bağlı olduğu yerden hiç hareket etmemek; istenilen biçimde veya ideal ölçüden sapmadan işlemek. 2. Durumunu hiç bozmamak; hiç kıpırdamamak.* || **milim şaşmamak,** *Tam ölçüsünde olmak; tam denk gelmek; eksiği veya fazlası olmamak.*

milim, [Lat. millesimus > Fr. millième] *is.* Tunus'ta kullanılan dinarın binde biri değerindeki para birimi.

milimetre, [Fr. milli-mètre] *(milime'tre) {OsT} is.* **1.** Metrenin binde biri değerindeki uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: mm. **2.** *mecaz.* (Olumsuz cümlelerde) çok küçük nicelik veya uzunluk; en küçük; en az. ◻ **milimetre kare,** *Kenarı 1 mm. olan karenin alanına eşit alan ölçüsü birimi; sembolü: mm^2* || **milimetre küp,** *Ayrıtları 1 mm. olan küpün oylumuna eşit oylum ölçüsü birimi; sembolü: mm^3*

milimetrik, -ği [Fr. milli-mètrique] *{OsT} sf.* **1.** Milimetre ile ilgili; milimetreye ilişkin; milimetre ile ölçülebilen. **2.** Milimetrelere bölünmüş olan. ◻ **milimetrik kâğıt,** *Grafik, eğri vb. çizmekte kullanılan, yatay ve dikey olarak milimetre aralıklı çizgilerle bölünmüş kâğıt tabakası.*

milimikron, [Fr. milli-micron] *is.* Bir mikronun binde birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; bir metrenin bir milyarda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; 10^{-9} m; sembolü: mμ

milis[1], [Lat. militia > Fr. milice] *is.* **1.** *as.* Savaş sırasında orduya yardımcı olmak üzere sivil halktan toplanan silahlı kuvvet. **2.** Bazı ülkelerde yardımcı güvenlik gücü. ◻ **milis kuvveti,** *"Askerî yurttaş" ilkesine dayanan ve kısa sürede seferber edilebilen az sayıda muvazzaf bir kadro ile belirli dönemlerde eğitim gören askerî yurttaşlardan oluşan ordu.*

milis[2], [Yun. melissa => melis / meliz] *{ağız} is.* → meliz. [DS]

militan, [Fr. militant] *{OsT} sf.* **1.** Bir düşüncenin, bir görüşün başarıya ulaşması için savaşan, mücadele

eden. **2.** *is.* Bir ideal uğruna çalışan kimse. **3.** Siyasi veya sosyal kuruluşun, bir sendikanın toplantı düzenleme, para yardımı sağlama, propaganda yapma, kampanya yürütme gibi çalışmalarına etkin bir şekilde katılan kimse. **4.** Mücadelesini yasa dışı yollardan ve zor kullanarak yapan taraftar.

militanlaşma, [militan-la-ş-ma] *is.* Militanlaşmak eylemi veya durumu.

militanlaşmak, [militan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Militan durumuna gelmek; militan olmak. **2.** Militanca davranmak; militan gibi olmak.

militanlaştırma, [militan-la-ş-tır-ma] *is.* Militanlaştırmak eylemi; militan durumuna getirme.

militanlaştırmak, [militan-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Militan durumuna getirmek.

militanlık, -ğı [militan-lık] *is.* **1.** Militan olma durumu. **2.** Militan olan birisinin tutum ve davranışı.

militarist, [Fr. militariste] *{OsT} sf.* **1.** Militarizmle ilgili olan. **2.** (Kişi için) militarizm yanlısı olan. **3.** *is.* Militarizm yanlısı olan kimse; militarizmi savunan kişi.

militarizm, [Fr. militarisme] *is.* **1.** Ordunun ve askerî sistemin üstünlüğüne dayanan siyasi düzen. **2.** Düzenin garantisi olarak orduyu veya ordunun gücünü kabul eden görüş. **3.** Bütün yurt sorunlarının ordunun gücü ile çözümlenebileceğini savunan siyasi görüş.

milivat, [Fr. milliwatt] *is. fiz.* Vatın binde birine eşit güç birimi; sembolü: mW.

milivolt, [Fr. millivolt] *is. fiz.* Voltun binde birine eşit olan elektromotor kuvvet ve gerilim farkı birimi; sembolü: mV.

milivoltmetre, [Fr. millivolt-mètre] *is. fiz.* Çok küçük gerilim farklarını ölçmekte kullanılan, gösterge bölümü milivolt esasına göre derecelenmiş voltmetre.

miliz, [Yun. melissa => meliz / milis / miliz] *{ağız} is.* → meliz. [DS]

milk, [Ar. milk ملك] *{OsT} is.* **1.** Mülk. **2.** Ülke; memleket; yurt. 🗗 **milk bî-sebebin,** *{OsT} huk. Miras yoluyla kalan mal.*|| **milk-dār,** *{OsT} 1. Mülk sahibi. 2. Hükümdar.*|| **milk-dārî,** *{OsT} 1. Mülk sahipliği. 2. Hükümdarlık.*|| **milk-i mukayyed,** *{OsT} huk. Miras mal.*|| **milk-i mutlak,** *{OsT} huk. Doğrudan edinilmiş mal.*|| **milk-i yemin,** *{OsT} Cariye, kadın köle.*

milka, [Ar. milḳā ملقا] *(milka:) {OsT} is.* Kalemdeki mürekkebin bir kısmını aldığı için kâğıt üzerinde mürekkebin dağılmasını önlemek amacıyla hattatlar tarafından mürekkep hokkasına konulan ham ipek; lika.

milkat[1], [Ar. milḳāt ملقات] *(milka:t) {OsT} is.* Cerrah maşası; kıskaç.

milkat[2], [Ar. milḳat ملقت] *{OsT} is.* **1.** Yerden bir şey almaya yarayan araç. **2.** Forseps.

milkbar, [İng. milk *(süt)* + bar *(kahvehane)*] *is.* Alkolsüz içkiler ve süt servisi yapılan kahvehane.

milkdar, [Ar. milk+Far. -dār ملكدار] *(milkda:r) {OsT} is.* Memleket sahibi olan kişi; ülke sahibi; hükümdar.

milkdarî, [Ar. milk + Far. -dār > milkdārī ملكدارى] *(milkda:ri:) {OsT} is.* Hükümdarlık.

millak, -ğı [? millak] *{ağız} is.* Küçük çukur. [DS]

milleme, [mil-le-me] *is.* **1.** Millemek eylemi veya durumu. **2.** Toprağı iyileştirmek, verimi artırmak amacıyla tarlanın yüzeyine mil serme işlemi.

millemek, [mil-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Akarsu vb. için) bir yere mil getirip yığmak; mil ile örtmek. *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** *{ağız}* (Sel için) taşkın sonu tarlaya milli toprak bırakmak. [DS] **3.** Toprağı iyileştirmek, verimi artırmak amacıyla tarlanın yüzeyine mil sermek.

millendirmek, [mil-le-n-dir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* (Sel suyu için) bir yere mil yığmak. [DS]

millenme, [mil-le-n-me / mil-le n-me] *is.* Millenmek eylemi veya durumu.

millenmek[1], [mil-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Çark, tekerlek, hareketli parça vb. için) mil takılmak. **2.** *dönşl. f.* Mil sahibi olmak; mil edinmek.

millenmek[2], [mil-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Akarsuyun getirdiği kum ve çamur karışımı ile örtülmek, *{ağız} (aynı).* [DS]

millet, [Ar. millet ملت] *{OsT} is.* **1.** Aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı köke dayanan, tarih, töre, gelenek, görenek, ülkü, dil, duygu vb. birliği bulunan insanların tümü; ulus. **2.** Aynı anayasa ile yönetilen bireylerden meydana gelen fakat bireylerin her birinin üzerinde egemenliği elinde tutan hukukî varlık. **3.** (Milliyet adlarından sonra tamlanan olarak kullanıldığında) o millete ait bireylerin tümü. *Türk milleti.* **4.** (Cinsiyet, meslek, yaş, çıkar, düşünce grubu vb. adlarından sonra tamlanan olarak kullanıldığında) belirtilen yönlerden birleşen insanların tümü. *kadın milleti, marangoz milleti.* **5.** Bir yerde bulunan kimselerin tümü; herkes; ahali. **6.** Aynı dinden olan insanlar topluluğu; ümmet. **7.** Din; mezhep. 🗗 **millet-i beyzā,** *İslam ümmeti.*|| **millet-i hākime,** *{OsT} Egemen millet.*|| **millet-i islām,** *{OsT} 1. İslam dininden olanların tümü. 2. Müslüman.*|| **millet-i mesîhiye,** *Hristiyan dininden olan milletler topluluğu.*|| **millet-i muazzama,** *{OsT} Büyük millet.*|| **milletler arası,** *1. Ayrı ayrı iki ve daha çok millet arasında yapılan veya geçen; milletler arası ilişkilere ait olan; uluslar arası. 2. Çeşitli milletlere ait insanları veya insan gruplarını ilgilendiren.*|| **milletler arasıcı,** *Uluslar arası ilişkileri benimseyen; uluslar arası ilişkilerin geliş-*

tirilmesinden yana olan.|| **milletler arasıcılık,** *Uluslar arasındaki ilişkileri benimseme; uluslara arası ilişkilerin geliştirilmesinden yana olma; beynelmilelcilik; enternasyonalizm.*|| **Milletler Cemiyeti,** *1919 yılında Versaille antlaşması ile kurulan, uluslar ve halklar arasındaki anlaşmaların barışçı yollardan çözümlenmesini, saldırılara karşı güvence ve uluslar arası ilişkilerin geliştirilmesiyle korunmasını ilk olarak evrensel olarak üstlenmiş kurul; cemiyet-i akvam.*|| **millet meclisi,** *1. Millet vekillerinin oluşturduğu kurul. 2. Bu kurulun toplandığı yapı.*|| **millet mektepleri,** *Yeni Türk harflerini halka öğretmek amacıyla 1928 yılında açılan okuma yazma okul ve kurslarının genel adı.*

milletvekili, [Ar. millet + vekil + T. -i] *is.* **1.** Yasama meclisine seçimle gelmiş üye; mebus. **2.** Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre Büyük Millet Meclisi üyesi olan kimse; mebus.

milletvekilliği, [millet+vekil-li(ğ)-i] *is.* **1.** Milletvekili olma durumu. **2.** Milletvekilinin görevi.

millî, [Ar. millet > millī / milliyye ملی / ملیه] *(milli:) {OsT} sf.* **1.** Varlığı, konusu, kapsamı belirtilen millete ait olan; milletle ilgili; millete ilişkin; ulusal. **2.** Bir ülke halkının bütününün duygu, düşünce ve isteklerini anlatan. **3.** Milliyetçilik belirtisi olan; milliyetçi. 🗗 **millî bakıye,** *Milletvekili seçimi için gerekli olan her partinin aldığı oy sayısından arta kalan.*|| **millî bayram,** *Tarihî bir başarıyı veya günü anmak için milletçe kutlanan bayram.*|| **millî dil,** *Bir devletin egemenlik alanında tanıdığı, kullandığı dil; resmî dil; devlet dili.*|| **Millî Edebiyat,** *Osmanlıcılık fikrine karşı, Türk Edebiyatında toplum ve ülke sorunlarına geniş yer veren, sade ve anlaşılır Türkçeyi, hece ölçüsünü kullanma ve yaygınlaştırma yoluna giden edebiyat akımı (1911-1923).*|| **millî eğitim,** *Ulusa dayanan, ulusla ilgili eğitim; ulusal eğitim.*|| **Millî Eğitim Bakanlığı,** *Türkiye Cumhuriyetinde eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak, bu hizmetlere yönelik kurum ve kuruluşların açılmasıyla ilgili çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan bakanlık.*|| **Millî Eğitim Şurası,** *Millî Eğitim Bakanlığının çağrısıyla eğitime yön verecek genel ilkeleri belirlemek için toplanan üyeleri belirli danışma kurulu.*|| **millî ekonomi,** *Bir milletin kendine özgü ekonomi siyaseti.*|| **millî emlak,** *Devlete ait taşınır ve taşınmaz mallarla her türlü alacak ve haklara verilen ad.*|| **millî forma,** *spor. Uluslar arası karşılaşmalarda giyilen, ülke bayrağının renk ve amblemini içeren forma.*|| **millî gelir,** *ekon. Bir ülkede belirli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerinin toplamından amortisman ve vasıtalı vergiler düşüldükten sonra geriye kalan parasal değer; millî hâsıla.*|| **millî güvenlik,** *Kamu düzeni; kamu güvenliği.*|| **Millî Güvenlik Kurulu,** *Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanarak devletin ulusal güvenlik siyasetini hükümete tavsiye etmek üzere Anayasanın 118. maddesinde belirlenen görevlilerden meydana gelmiş kurul.*|| **millî hakimiyet,** *1. huk. Bir devleti kuran milletin iradesinin üstünde hiçbir sınıf, zümre veya kişiye yetki verilmemiş, milletin iradesinin üstünde başka bir irade kabul edilmemiş olması durumu; ulusal egemenlik; millî egemenlik. 2. devl. huk. Bir millî devlet üstünde, hiçbir yabancı devlete bağımsızlığı engelleyecek veya ortadan kaldıracak hak, yetki ve etkide bulunma hakkı tanınmamış olması durumu; ulusal egemenlik; millî egemenlik.*|| **millî hukuk,** *huk. Bir ülke sınırları içinde uygulanan hukuk; pozitif hukuk.*|| **millî hüviyet,** *Bir milletin kendine özgü düşünüş ve yaşayış biçimi, dil, töre ve gelenekleri, toplumsal değer yargıları ve kuralları ile oluşan özelliklerin tümü; millî kimlik.*|| **millî iktisat,** *Ulusal ekonomi.*|| **millî irade,** *Hiçbir gücün etki edemeyeceği derecede güçlü olan ve milletçe kullanılan güç.*|| **Millî İstihbarat Teşkilatı,** *Türkiye'nin ulusal güvenliği ile ilgili haberleri toplamak, değerlendirmek ve gerekli makamlara bildirmekle görevli haber alma kuruluşu; kısaltması MİT.*|| **millî kıyâfet,** *Bir milletin geleneksel giyim özelliklerini taşıyan kılık.*|| **millî kimlik,** *Bir milletin kendine özgü düşünüş ve yaşayış biçimi, dil, töre ve gelenekleri, toplumsal değer yargıları ve kuralları ile oluşan özelliklerin tümü; millî hüviyet.*|| **millî lisan,** *ed. 19. yy. başlarında Osmanlıca'ya karşı çıkan Millî Edebiyat kuşağı yazarlarının sade Türkçe'ye verdikleri ad.*|| **millî karşılaşma,** *spor. Millî takımlar arasında yapılan karşılaşma; millî müsabaka.*|| **millî korunma,** *Olağanüstü durumlarda, devletin bünyesini, ekonomi ve millî savunma bakımından kuvvetlendirme tedbirlerine verilen ad.*|| **millî marş,** *1. Bayrak gibi millî sembol olarak anayasa ve kanunlarla devletçe resmen kabul edilerek dünya devletlerine ilan edilen, resmî törenlerde, millî bayramlarda çalınan, söylenen, metni halkın millî duygularını coşturan marş; ulusal marş. 2. İstiklal Marşı.*|| **Millî Mücadele,** *Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basmasıyla başlayıp Erzurum, Sivas Kongreleri ile kararlaştırılan, 23 Nisan 1920'de devlet haline gelen ve 11 Ekim 1922 Mudanya Mütarekesi ile sonuçlanan Türk Kurtuluş Savaşına verilen ad; kurtuluş savaşı; istiklal savaşı.*|| **millî müdafaa,** *Yurt ve milleti her türlü dış ve iç tehlikelerden korumak, ulusal güvenliği sağlamak için alınan önlem ve hazırlıkların tümü; millî savunma; ulusal savunma.*|| **millî müfrezeler,** *Kurtuluş Savaşında savunma gücünün temelini oluşturan Kuva-yı Milliye güçlerine verilen ad.*|| **millî park,** *Bilimsel ve sanat değeri bakımından az bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleriyle korunan vahşî halde yaşayan bitki ve hayvan topluluklarını saklamak için düzenlenen dinlenme ve turizm alanlarına sahip doğa parçası.*|| **millî roman,** *Çe-*

viri romana karşılık olarak telif eserlere verilen ad.|| **millî olmak,** *1. (Sporcu için) millî takıma seçilmiş olmak. 2. (Kişi için) bir şeyi ilk kez yapıyor olmak.*‖ **millî orman,** *Yeri ve özellikleri dolayısıyla bilimsel çalışmalarda kullanmak, doğayı korumak, yurt güzelliğini sağlamak, halkın dinlenme ve spor gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve turistik ihtiyaçlara olanak sağlamak amacıyla özel durumu olan orman; millî park.*‖ **millî park,** *Millî orman.*|| **millî savunma,** *Yurt ve milleti her türlü dış ve iç tehlikelerden korumak, ulusal güvenliği sağlamak için alınan önlem ve hazırlıkların tümü; millî müdafaa; ulusal savunma.*|| **Millî Savunma Bakanlığı,** *Ulusal güvenliğin sağlanması, silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının karşılanması, barışta ve savaşta askere alma, savaş sanayiini kurma gibi hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuş bakanlık.*|| **millî şair,** *Halkın duygu ve düşüncelerini, onun anlayabileceği bir dil ve üslupla dile getirdiği* Türkçe Şiirler *adlı kitabı yayınlandıktan (1899) sonra Mehmet Emin Yurdakul'a verilen unvan.*|| **millî şef,** *Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemde İsmet İnönü'ye verilmiş olan san.*|| **millî takım,** *spor. Uluslar arası karşılaşmalarda ülkesini temsil eden takım.*|| **millî vezin,** *ed. Aruz ölçüsüne karşı çıkan Millî Edebiyat akımı şair ve yazarlarının hece ölçüsüne verdikleri ad.*‖ **millî yegâh,** *{OsT} müz. Sultanî yegâh makamı.*

milli[1]**,** [mil-li] *sf.* Mil takılmış olan; bir mil ile çalışan.

milli[2]**,** [mil-li] *sf.* Üzerinde veya içinde mil bulunan; balçıklı; çamurlu.

milli[3]**,** [milli / milā] *{ağız} is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

millîci, [millî-ci] *(milli:ci) sf.* Ulustan ve ulusçuluktan yana olan; milliyetçi.

millîleşme, [millî-le-ş-me] *(milli:leşme) is.* Millîleşmek eylemi; millî nitelik kazanma; ulusallaşma.

millîleşmek, [millî-le-ş-mek] *(milli:leşmek) dönşl. f. [-ir]* **1.** (Ülke içinde bulunmakla birlikte mülkiyeti yabancı şirket ve devletlere ait olan bir mal veya işletme için) devlet tarafından satın alınarak ulusal ekonominin emrine verilmek; ulusallaşmak. **2.** Bir ulusa özgü nitelikler kazanmak; millî nitelik kazanmak; ulusallaşmak.

millîleştirme, [millî-le-ş-tir-me] *(milli:leştirme) is.* **1.** Millîleştirmek eylemi veya durumu. **2.** Yerli veya yabancı özel mülkiyet konusu olan işletme ve malların kamu yararı amacıyla bedeli ödenerek devletin mülkiyetine geçirilmesi işlemi; millete mal etme. **3.** Ulusal özellikler kazandırma; millî nitelik kazandırma.

millîleştirmek, [millî-le-ş-tir-mek] *(milli:leştirmek) gçl. f. [-ir]* **1.** (Ülke içinde bulunmakla birlikte mülkiyeti yabancı şirket ve devletlere veya özel mülkiyete ait olan bir ımal veya işletme için) devlet tarafından satın alınarak ulusal ekonomiye devredilmek; ulusallaştırmak; millî kılmak; ulusa mal etmek. **2.** Bir ulusa özgü nitelikler kazandırmak; millî nitelik vermek; ulusallaştırmak.

millîlik, [millî-lik] *(milli:lik) is.* Millî olma durumu; ulusal nitelikte olma durumu; ulusallık.

milliye, [Ar. millî > milliyye ملیه] *{OsT} sf.* Millete ait; milletle ilgili; ulusal.

milliyeci, [millîye-ci] *(milli:yeci) sf.* Ulustan ve ulusçuluktan yana olan.

milliyet, [Ar. millī > milliyyet ملیت] *{OsT} is.* **1.** Millet niteliği taşıyan bir toplumun durumu; ulusal birlik oluşturan bir halkın durumu; millete özgü olma durumu; millî olma hali; ulusallık. **2.** Bir kimseyi, bir tüzel kişiyi veya bir şeyi devlete bağlayan hukuksal bağ; ait olunan millet; bağlı olunan millet; uyrukluk; tabiiyet. ⊡ **milliyetler ilkesi,** *Belli bir yurt üzerinde yaşamak koşuluyla ortak bir kökene, ortak bir tarihe, ortak bir düşünce ve yaşam biçimine sahip her toplumsal grubun bağımsızlık hakkı.*

milliyetçi, [milliyet-çi] *{OsT} sf.* **1.** (Düşünce ve görüş için) ımilliyetçiliğe uygun olan. **2.** (Kişi için) milliyetçilikten yana olan; ımilliyetçiliği savunan; ulusçu. **3.** *is.* Milliyetçilik yanlısı olan kimse; ulusçu.

milliyetçilik, -ği [milliyet-çi-lik] *is.* **1.** Köken, tarih, dil ve kültür gibi değerlerin toplulukları bir millet durumuna getirici ve birleştirici gücünün bilincine varan bireylerin bağımsız bir devlet kurma ve bu devleti korumaya yönelik siyasi hareketleri; ulusçuluk. **2.** Maddî ve ınanevi açılardan ülke ve milletinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı; ulusalcılık. **3.** Her türlü özgürlük ve bağımsızlığını sınırlandırabilecek bütün hareket ve anlaşmalara karşı çıkarak millete yalnız yüceliğini, gücünü göz önünde bulunduran bir siyaset uygulama hakkının tanınmasını savunan öğreti; ulusçuluk. **4.** Kendi milletine ait değerleri üstün tutma.

milliyetperver, [Ar. milliyyet + Far. perver ملیتپرور] *{OsT} is.* **1.** Milletini seven, milletine gönülden bağlı olan kimse; ulussever. **2.** *sf.* Milliyetçi; ulussever.

milliyetperverlik, -ği [milliyetperver-lik] *is.* Milletini sevme durumu; milliyetperver olma durumu; ulusseverlik.

ımilliyetsever, [Ar. milliyyet + T. sev-er] *{OsT} sf.* Milletini seven; millet sevgisi ile dolu olan; milliyetini benimseyen; milliyetçi.

ımilliyetseverlik, -ği [milliyetsever-lik] *is.* Milletini sevme, milliyetini benimseme durumu; milliyetçi olma durumu.

milliyetsiz, [milliyet-siz] *sf.* **1.** Herhangi bir milliyete ait olmayan; herhangi bir devletin uyruğunda bu-

lunmayan. **2.** Kendi milletini beğenmeyen, onun değerlerini yadsıyan; millî duyguları zayıf olan.

milliyun, [Ar. millī > milliyyūn ماليون] *(milli:yu:n) {OsT} is.* **1.** Milliyetçi öğreti veya akımı benimsemiş olanlar; milliyetçiler. **2.** Aşırı milliyetçiler; ırkçılar.

milon, [Yun. milos] *{ağız} is.* Değirmende, öğütülecek tahılın değirmen taşının boğazına aktığı oluk. [DS]

milos, [Yun. ımilos] *{ağız} is.* Değirmenin durması, bozulması. [DS]

milsen, [milsen] *{ağız} is.* Milli toprak. [DS]

milsi[1], [mil-si] *sf.* Mil görünüşünde olan; iğiandıran.

milsi[2], [mil-si] *{ağız} sf.* Mili andıran; çamur birikintisi gibi olan. [DS]

miltan, [Far. nīm-ten => mintan] *{ağız} is.* **1.** Kısa aba. **2.** Açık yakalı gömlek. **3.** Gömlek. [DS]

milya, [Fr. billia / Yun. mpília] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

milyar, [Fr. milliard] *sf.* **1.** Bin milyon; 1.000.000. 000; 10^9 **2.** *is.* Bu sayının adı. **3.** Bir milyar lira. **4.** *mecaz.* Son derece büyük sayı.

milyarder, [Fr. milliardaire] *is.* Geliri veya sermayesi bir milyarı bulan kimse; çok zengin.

milyarderlik, -ği [milyarder-lik] *is.* Milyarder olma durumu.

milyarlar, [milyar-lar] *is.* Milyarla ifade edilecek miktarda çok para; çok büyük miktardaki para.

milyarlarca, [milyar-lar-ca] *(milyarla'rca) sf.* Milyarlarla ifade edilebilecek miktarda; çok miktarda.

milyarlık, -ğı [milyar-lık] *sf.* **1.** Parasal varlığı milyarı bulan veya aşan. **2.** (Bir rakamdan sonra geldiğinde) o rakam kadar milyar eden; o kadar milyar tutarında olan. **3.** Niceliği milyar ile ölçülen. **4.** Değeri milyar lira ile belirlenen.

milyem[1], [Fr. millième] *sf.* **1.** Binde bir. **2.** Bir alaşımda bulunan saf değerli maden miktarı. 🗗 **milyem çekirdeği,** *Kuyumculukta kal işlemiyle sağlanan altın ya da gümüş.*|| **milyem çıkarmak,** *Bir alaşımdaki saf değerli maden miktarını hesaplamak; milyem hesaplamak.*

milyem[2], [Lat. millesimus > Fr. millième] *is.* **1.** Bir metrelik düşey bir cismin bin metre uzaklıktan görüldüğü açıya eşit açı birimi; bir dairenin çember uzunluğunun 6.400'de birine eşit yayı gören merkez açısının değeri; 1/(2π x 1000) çember uzunluğunu gören merkez açı değeri. **2.** Sudan'da kullanılan liranın binde, kuruşun onda biri değerindeki bozukluk para birimi.

milyon, [Fr. million] *sf.* **1.** Bin kere bin; 10^6; 1.000.000 . **2.** *is.* Bu sayının adı. **3.** Bir milyon lira.

milyoner, [Fr. millionaire] *is.* **1.** Çok zengin. **2.** Maddî varlığı en az bir milyon lira değerinde olan kimse.

milyonerlik, -ği [milyoner-lik] *is.* Milyoner olma durumu.

milyonlar, [milyon-lar] *is.* Milyonlarla ifade edilen miktardaki para.

milyonlarca, [milyon-lar-ca] *(milyonla'rca) sf.* Milyonlarla ifade edilebilecek miktarda; çok sayıda; pek çok; büyük miktarda.

milyonluk, -ğu [milyon-luk] *sf.* **1.** Parasal varlığı milyonu bulan veya aşan. **2.** (Bir rakamdan sonra geldiğinde) o rakam kadar milyon eden; o kadar milyon tutarında olan. **3.** Niceliği milyon ile ölçülen. **4.** Değeri milyon lira ile belirlenen.

milzab, [Ar. milzāb ملزاب] *(milza:b) {OsT} sf.* Cimri.

mim[1], [Ar. mīm م] *{OsT}is.* **1.** Arap alfabesinin 24. harfinin adı; ebcet hesabında 40 sayısını ifade eder. **2.** Biten bir yazının altına konulan işaret. **3.** Muharrem ayının kısaltması. **4.** *ed.* Divan şiirinde, kapalılığı ve küçüklüğü dolayısıyla sevgilinin ağzının remzi. 🗗 **mımden almak,** *{ağız} Küçük şeyleri bahane yapmak.* || **mim koymak,** *1. ("Mühim" kelimesinin kısaltması olarak) unutulmaması için bir işaret koymak. 2. Önemli bularak üzerinde ısrarla durmak. 3. (Birinin davranış veya sözü için) şüpheli bulmak.*

mim[2], [Yun. mimos / Lat. mimus > Fr. mime] *is.* **1.** Yunan ve Latin edebiyatlarında hayatı ve töreleri taklit eden gerçekçi komedi türü. **2.** Oyuncunun sözsüz olarak sadece hareketleriyle oynadığı bir oyun türü. **3.** Önceleri bu tür komedilerde daha sonra da pantomimlerde rol almış olan oyuncu. 🗗 **mim bilimi,** *Ses ve jestle yansılama sanatı.*

mi'mar, [Ar. miʿmār معمار] *(mi-ma:r) {OsT} is.* → mimar. 🗗 **mi'mār-ı kârhâne-i kudret,** *{OsT} Allah.*

mimar, [Ar. miʿmār معمار] *(mi:ma:r) is.* **1.** Bir konuyu mimari yönleri ile ele alarak etüdünü, tasarımını yapan, projelendiren, gerçekleştirme ve dekorasyon işlerini üstlenen ve uygulamasını yöneten uzman. **2.** Bir şeyin yapımına veya hazırlanmasına katılan kişi. 🗗 **mimar arşını,** *78 cm'lik uzunluk ölçüsü birimi.*|| **mimar kademi,** *Yarım arşın veya bir ayak tutarındaki uzunluk ölçüsü birimi.*

mi'maran, [Ar. miʿmār > miʿmārān معماران] *(mi:ma:-ra:n) {OsT} is.* Mimarlar.

mimarbaşı, [Ar. miʿmār + T. baş-ı معماربشی] *{OsT} is.* İmparatorluk dönemi merkez teşkilatı içinde yer alan, resmî binaların yapımından sorumlu hassa mimarlarının en yüksek rütbelisi; sermimaran-ı hassa.

mi'marî, [Ar. miʿmārī / miʿmāriyye معماری / معماریه] *(mi:ma:ri:) {OsT} is.* → mimari.

mimari, [Ar. miʿmārī / mi:māriyye معماری / معماریه] *(mi:ma:ri:) is.* **1.** Mimarlık. **2.** Bir binanın yapım

tarzı, biçimi, türü ve ayırıcı özelliklerinin tümü. **3.** *sf.* Mimarlık ile ilgili; mimarlığa ilişkin.

mimarisiz, [mimari-siz] *sf.* (Yapı vb. için) bir mimar tarafından tasarlanmamış, yapılmamış olan.

mi'mariye, [Ar. miʿmāriyye معماريه] *(mima:riye) {OsT} is.* Mimarlık.

mimarlık, -ğı [mimar-lık] *is.* **1.** Mimar olma durumu; mimarın işi ve mesleği. **2.** Belli güzellik anlayışına, geometrik düzen ve ölçü kurallarına, dayanım göstergelerine göre yapı üretme sanatı; mimari. 🗗 **mimarlık bürosu,** *Mimarların meslekî etkinliklerini yürüttükleri iş yeri.* || **mimarlık sözleşmesi,** *Mimar ile inşaatı yaptıran kimse arasında mimari işlemlere ilişkin imzalanan sözleşme.*

mimber, [Ar. minber منبر] *{OsT} is.* → minber.

mimdik, -ği [? mimdik] *{ağız} is.* Gaga. [DS]

mimesis, [Yun. mimesis *(taklit)*] *is.* Aristotales'in şiir anlayışından kaynaklanan ve sanat eserini kendi kuralları içinde dünyanın bir taklidi olarak değerlendiren görüş.

mimetik, -ği [Fr. mimétique] *sf.* Taklit ile ilgili; taklide dayanan; mim ile ilgili.

mimetizm, [Fr. mimétisme] *is.* **1.** Bazı bitki ve hayvanların kendisine saldırması mümkün olan hayvan ve canlılara olan benzeşme durumu. **2.** Davranışların, hareketlerin mihanikî taklidi.

mimî, [Ar. mīm > mīmī ميمى / ميميه] *(mi:mi:) {OsT} sf.* Arapçadaki *"mim"* harfi ile ilgili.

mimi, [Far. bībī => mimi] *{ağız} is.* Hala. [DS]

mimik[1]**, -ği** [Yun. mimikos / Lât. mimicus > Fr. mimique] *is.* **1.** Yüz ifadesi ile belli bir duygu veya düşünceyi ifade etme. **2.** Duygu ve düşünceyi belli edecek yüz ifadelerinin tümü. **3.** *tiy.* Konuşmayla birlikte veya konuşma olmaksızın düşünceyi el, kol, vücut hareketleriyle veya yüz biçimiyle ifade etme. **4.** Klasik dansta seyirci için yeterince anlaşılır olmayan durumlarda başvurulan yüz ifadelerine veya hareketlerine dayalı anlatım yöntemi.

mimik[2]**,** [mimik] *{ağız} is.* Horoz, tavuk gibi hayvanların ibiği. [DS]

mimil, [? mimil / mimis] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

mimilo, [? mimilo] *{ağız} is.* Tavuk ve horoz ibiği. [DS]

mimiloz, [? mimiloz] *{ağız} is.* Yasa ve töre dışı cinsel ilişkilere aracılık eden kimse. [DS]

mimis, [? mimil / mimis / mimit] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

mimiş, [? mimiş] *{ağız} is.* Uyku. [DS]

mimit[1]**, -di** [? mimit / mimil / mimis] *{ağız} is.* Sivilce. [DS]

mimit[2]**, -di** [? mimit] *{ağız} is.* Bilye oynarken, kaleden aynı uzaklıktaki oyuna başlama çizgisi.[DS]

mimizlemek, [Ar. mihmaz *(dürtme aracı, mahmuz)* => mimiz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ucu sivri bir şeyle dürtmek. [DS]

mimleme, [Ar. mim م > mim-le-me] *is.* Mimlemek eylemi.

mimlemek, [Ar. mim م > mim-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *"Önemli, dikkat"* anlamında *"mühim"* kelimesinin kısaltması olan, eski yazıda kullanılan *"mim"* harfini yazmak; mim harfi ile işaretlemek. **2.** Bir kimseyi, hoşa gitmeyen veya yanlış davranışları dolayısıyla hakkında olumsuz kanaat beslenenler veya zararlı sayılanlar arasına koymak.

mimlenme, [Ar. mim > mim-le-n-me] *is.* Mimlenmek eylemi veya durumu.

mimlenmek, [Ar. mim > mim-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** (Bir yazı, isim vb. için) yanına mim işareti konularak dikkat çekilmek. **2.** (Kişi için) birisi tarafından kuşkulu ve zararlı sayılan kişiler arasına alınmak.

mimli, [Ar. mim > mim-li] *sf.* **1.** (Bir yazı, isim vb. için) dikkat çekilmek için yanına mim işareti konulmuş olan. **2.** (Kişi için) birisi tarafından kuşkulu ve zararlı sayılan kişiler arasına alınmış olan; kötü olarak tanınan; mimlenmiş olan. 🗗 **mimli mastarlar,** *Arapçada mim harfi ile başlayan mastarlar.*

mimodramı, [Fr. mimodrame] *is. tiy.* Sözsüz olarak oynanan bir dram türü.

mimoza, [Lat. mim > mimus / mimosa] *is. bot.* Küstüm otugillerden, Avustralya kökenli, küre biçimli sarı çiçekli, dört ikincil yaprakçıktan oluşan birleşik yaprakları dokunulunca büzüşen, meyveleri yassı badıç şeklinde olan, iki yüz elli kadar çeşidi bulunan ağaççık veya otsu bitkilerin genel adı, *(Mimosa).*

mimraz, [Ar. maraż>mimrāż ممراض] *(mimra:z) {OsT} sf.* Hastalıklı; marazlı.

min-, [Ar. min من] *{OsT} ön ek. "-den beri, -den dolayı; -den ötürü, -den"* anlamlarına gelen bir ön ek. 🗗 **min-bā'd,** *{OsT} Bundan böyle; bundan sonra.*|| **min-cihetin,** *{OsT} Bir bakıma; bir yönden.*|| **min-cümle,** *{OsT} Bu cümleden; bu cümleden olarak.*|| **mine'l-ān,** *{OsT} Bundan sonra; bundan böyle.*|| **mine'l-erş ile'l-ferş,** *{OsT} Gökten yere kadar, baştan aşağı.*|| **mine'l-aşk,** *{OsT} Aşk yüzünden; aşk nedeniyle.*|| **mine'l-bāb ile'l-mihrab,** *{OsT} Kapıdan mihraba kadar; baştan başa; hepsi.*|| **mine'l-bidāyeti ile'n-nihāye,** *{OsT} Başlangıçtan itibaren sonuna kadar.*|| **mine'l-evvel,** *{OsT} Önceden beri; evvelden beri; öteden beri.*|| **mine'l-evvel ile'l-āhir,** *{OsT} Baştan sona kadar.*|| **mine'l-ezel,** *{OsT} Ezelden beri.*|| **mine'l-garāib,** *{OsT} Şaşılacak şey.*|| **mine'l-kadîm,** *{OsT} Eskiden beri; eski çağlardan beri.*|| **Mine'l-kalbi ile'l-kalbi sebîlā.** *{OsT} Kalpten kalbe yol vardır.*|| **mine'l-merkezi'ş-şems,** *{OsT} gök b. Gün merkezli.*|| **mine's-serā**

ile's-Süreyyā, *{OsT} 1. Yerden Süreyya'ya. 2. Yerden göğe kadar.*|| **min evvel ilâ âhirihi,** *{OsT} Başından sonuna kadar.*|| **min-gayri,** *{OsT} Olamayacak.*|| **min-gayr-i haddin,** *{OsT} Edep dışı olarak; haddim olmaksızın.*|| **min-gayri kasdin,** *{OsT} İstenmeyerek.*|| **min-gayri resmîn,** *{OsT} Resmî olmayarak; gayriresmî.*|| **min-hays,** *{OsT} ... konusunda.*|| **min-hays-i mecmū',** *{OsT} Hepsi; topu.*|| **min-hüm,** *{OsT} Onlardan.*|| **min ... ilā,** *{OsT} -den ... –ye.*|| **min-ind'illāh,** *{OsT} Allah tarafından; Allah katından.*|| **min-kıbeli'r-rahmān,** *{OsT} Allah tarafından.*|| **min külli'l-vücūh,** *{OsT} Her yönden.*|| **min-tarafi'llāh,** *{OsT} Allah tarafından.*|| **min-vechin,** *Bir bakımdan.*

min[1], [mıng / mıñ / min *(yans) {OsT}*] *ünl.* Anlaşılmaz ve burundan konuşmaları anlatan kök. [Zülfikar] *min min, min+min etmek*

min[2], [min / bin / bıñ] *{eT} {ağız} is.* Bin sayısı (1000). [Gabain] [DS]

min[3], [min / men / ben] *{eT} zm.* Ben. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

min[4], [min / mün] *{eT} is.* Çorba. [EUTS] [Gabain]

min[5], [Çin. mien] *{eT} is.* Un. [EUTS]

Mina, [Sansk. mīna] *{eT} öz. is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

mina[1], [Ar. mīnā مينا] *(mi:na:) {OsT} is.* Liman.

mina[2], [Far. mīnā مينا] *(mi:na:) {OsT} is.* **1.** Mine. **2.** Cam; kristal. **3.** Şarap şişesi. **4.** Gökyüzü. 🗗 **mînâfam,** *{OsT} Gök mavisi; havaî mavi; cam rengi.*|| **mînâ-kâr,** *{OsT} Mine işleyen; mine ustası.*|| **mînâkârî,** *{OsT} Mine işleyicilik.*|| **mînâ-reng,** *{OsT} Gök mavisi; havaî mavi; cam rengi.*

mina[3], [? mina] *{ağız} is.* Çelik çomak oyununun bir bölümü.[DS]

mina[4], [Ar. binā => mina] *{ağız} is.* **1.** Yapı; ev. **2.** Minare. [DS]

minakop, [Yun. mulokópi / melokópi] *is. zool.* Gölge balığıgillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, küçük ve içerlek ağızlı, alt çenesinde küçük bir bıyık bulunan, eti lezzetli bir kemikli balık; kötek balığı; gölge balığı; taş levreği, *(Umbrina cirrosa).*

min'am, [Ar. niʿmet > minʿām منعام] *(min-a:m) {OsT} sf.* Çok bağış yapan; çok bağışta bulunan.

minar, [mıñar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

minarat, [Ar. menāre > minārāt منارات] *(mina:ra:t) {OsT} is.* Minareler.

minare, [Ar. menāre مناره] *(mina:re) {OsT} is.* **1.** Gözetleme ve işaret kulesi; zafer takı. **2.** Namaz vakitlerinin geldiğini duyurmak için müezzinin çıkıp ezan okuduğu, cami ve mescitlere bitişik, içten merdivenli, bir veya birkaç şerefeli uzun ince yapı. 🗗 **minare boyu,** *Yaklaşık olarak 20-30 metre yüksekliktekı yerleri belirtmekte kullanılan yaklaşık ölçü; minare yüksekliğinde olan.*|| **minare gibi,** *(Boy veya yükseldik için) çok uzun.*|| **minare gölgesi,** *Boş ve gereksiz şey.*|| **minare gölgesi, davul tozu,** *Saçma ve boş şeyleri belirtmekte kullanılan söz.*|| **minare kırması,** *(Kişi için) çok uzun boylu.*|| **minarelere kaftan giydirmek,** *Dinî gün ve bayramlar dolayısıyla minare külahlarını kandillerle süslemek.*|| **minare külahı,** *Minarenin tepesindeki konik sivri kısım.*

minareci, [minare-ci] *(mina:reci) {OsT} is.* Minare yapan usta.

minarecik, -ğı [minare-cik] *(mina:recik) {OsT} is.* Küçük minare.

minarecilik, -ğı [minare-ci-lik] *is.* Minarecinin yaptığı iş veya mesleği.

minareli, [ınınare-li] *(mina:reli) sf.* Minaresi olan; minaresi bulunan.

minarelleştirme, [mineral-le-ş-tir-me] *is.* Minarelleştirmek eylemi.

minarelleştirmek, [mineral-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir] kim.* **1.** Bir madeni minerale dönüştürmek; cevher haline getirmek. **2.** İçinde inorganik maddeler çözündürerek suyu maden suyu haline getirmek. **3.** Tarlayı verimli hale getirmek için toprağa istenilen mineralleri karıştırmak.

minaresiz, [minare-siz] *(mina:resiz) sf.* Minaresi olmayan; minaresi bulunmayan.

minassa, [Ar. minaşşa منصه] *{OsT} is.* **1.** Davetlilerin seyretmesi için gelinin süslenip oturduğu yüksekçe yer. **2.** Gelin sandalyesi. **3.** Teşhir yeri. 🗗 **minassapirā,** *{OsT} Gelin sandalyesini süsleyen; gelin.*|| **minassa-pîrā-yı nāz ü edā,** *{OsT} Naz ve kırıtma sandalyesini süsleyen; gelin.*

minaz, [? minaz] *{ağız} is.* Temel; temel taşı. [DS]

minbaz, [Ar. nabż *(vurma; atma)* > minbaż منبض] *{OsT} is.* Hallaç tokmağı.

minber, [Ar. minber منبر] *{OsT} is.* Camilerin içinde hatibin çıkıp hutbe verdiği yüksek ve merdivenli kürsü.

mince, [? mince] *{ağız} is.* Küçük parçalara ayrılmış nesne; küçük parça; kıymık. [DS]

mincecik, -ğı [min-ce-cik] *{ağız} sf.* Küçük; minicik. [DS]

mincel, [Ar. mincel منجل] *{OsT} is.* Ekin orağı.

mincem, [Ar. mincem منجم] *{OsT} is.* Terazi kolu.

minci, [minci] *{ağız} is.* **1.** Peynir. **2.** Çökelek. [DS]

mincik[1]**, -ğı** [min-cik] *{ağız} is.* Örülmüş saç; saç örgüsü. [DS]

mincik[2]**, -ğı** [min-cik] *{ağız} is.* Kıl eğirirken boyuna takılan ve eğrilecek kılların konulduğu torba. [DS]

mincik, -ğı [min-cik / mm-cık] *{ağız} is.* Hayvan tekmesi. [DS]

mincine, [? mincine] *{ağız} is.* Su fiçısı. [DS]

mincit, -di [? mincit] *{ağız} is.* Bakırcıların kullandığı bir araç. [DS]

minçi, [? minçi] *{ağız} is.* Suda kaynatılıp yumuşatılarak ip gibi uzatılmış peynir. [DS]

mindal, [? mindal] *{ağız} is.* **1.** Göze sürme çekilen mil. **2.** Kaşa rastık çekilirken kullanılan çöp. [DS]

mindallı, [bin+dal-lı > min+dal-lı] *{ağız} is.* Sırma işlemeli kadife kumaştan yapılmış kadın elbisesi; bindallı. [DS]

minde, [min-de] *{eT} is.* Benden. [AH]

mindef, [Ar. nedf *(pamuk atma)* > mindef مندف] *{OsT} is.* Hallaç yayı.

mindek, -ğı [min-de-k / min-dik ?] *{ağız} sf.* Çok küçük; mini mini. [DS]

mindel, [Ar. mindel مندل] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) aç gözlü; doymak bilmez. **2.** Zorba.

minder, [min-mek *(binmek)* > minder [EREN]] *is.* **1.** İçi pamuk, keten, elyaf vb. yumuşak bir madde ile doldurularak yapılmış ve üzerine oturmaya, yaslanmaya yarayan çeşitli boyutlarda yapılmış şilte. **2.** Makam; mansıp. **3.** *spor.* Yer alıştırmalarında, atlama ve zıplama sırasındaki düşmelerde yerin sertliğini ve düşmenin etkisini azaltmak için kullanılan deri veya kauçuk şilte. **4.** *spor.* Güreş karşılaşmalarının yapıldığı, 9 m. çaplı, 10 cm. kalınlığında, çaprazlama köşeleri kırmızı ve mavi köşe olarak işaretlenmiş yaygı. 🗗 **minder altı etmek,** *Yapması gereken bir işi veya değerlendirmesi gereken bir şikâyetin gereklerini haksız olarak yerine getirmemek; örtbas etmek; hasır altı etmek.*|| **minder çürütmek,** *1. İşsiz güçsüz oturmak. 2. Konuk gidilen yerde uzun süre kalmak. 3. Otururak yapılan işlerde uzun süre harcamak.*|| **minderden kaçmak,** *1. Güreşte rakibinden kaçmak. 2. Kaçak güreşmek.*|| **minder dışına atmak,** *(Birini) ortadan kaldırmak; yok etmek; silmek; kovmak.*|| **mindere çıkmak,** *Eskiden, devlet dairelerinden birinde küçük bir memuriyete atanmak anlamında kullanılan söz.*|| **mindere geçmek,** *Küçük bir görevden daha yüksek bir göreve tayin edilmek.*|| **minder hakemi,** *Serbest ve greko-romen güreş karşılaşmalarında mindere çıkarak güreşi yöneten hakem.*|| **minder tuhafı,** *Halka komik hikâyeler anlatan kimse; meddah.*

minderaltı, [Ar. minder + alt-ı] *is.* Değerli eşyaların ve paraların saklandığı yer, yastık altı.

mindetü, [Sansk. mandita => mındatü] *{eT} is.* İpek elbise. [DLT]

mindide, [min-di-de] *{eT} zm.* Benden. [EUTS]

mindik, -ğı [mindik] *{OsT} sf.* Çok küçük; mini mini.

mindin, [min-din] *{eT} zm.* Benden. [AH]

mindiraç, -cı [murdar+ağa(ç)-ı] *{ağız} is.* Mürver ağacı. [DS]

mindürmek, [miñ-dür-mek / biñ-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Bindirmek. [Clauson]

mine[2], [? mine] *{ağız} is.* İncik kemiği. [DS]

mine[1], [Far. mīnā مینا] *is.* **1.** Madenî eşya üzerine vurulan renkli cam tabakası; emaye **2.** İnce ve parlak nakış. **3.** Dişin taç kısmını kaplayan çok sert doku. **4.** Bazı saatlerin mineli kadranı. **5.** *zool.* Kavkıların iç yüzünü kaplayan saydam madde. 🗗 **mine çiçeği,** *1. bot. Mine çiçeğigillerden, dip kısmı odunsu, çiçekleri başak durumunda, genellikle eflatun veya mor renkli, yaprakları oyuklu, sapları köşeli ıtırlı bir otsu bitki, (Verbana) {OsT}. 2. Bu bitkinin çiçeği.*|| **mine çiçeğigiller,** *bot. Örnek bitkisi mine çiçeği olan, genellikle karşıt yapraklı, taç yaprakları bitişik, meyvesi zeytinsi, iki çenekli bitkiler familyası, (Verbenaceae).*

mine[3], [? mine / süne ?] *{ağız} is.* Ekinlere zarar veren kanatlı bir böcek. [DS]

mineci, [mine-ci] *is.* Mine işi ve süslemeciliği yapan kuyumcu; minekâr.

minecik, -ğı [mini-cik / mine-cik] *{ağız} sf.* Çok küçük; mini mini. [DS]

minek, -ğı [? minek] *{ağız} is.* Derisi sarı pullu bir tür tatlı su balığı. [DS]

minekâr, [Far. minā-kâr] *is.* Mine işi ve süslemeciliği yapan kuyumcu; mineci.

minekop, [Yun. mulokópi / melokópi] *is. zool.* → minakop. [DS]

mineleme, [mine-le-me] *is.* Minelemek eylemi; mine ile süsleme.

minelemek, [mine-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mine ile süslemek; mine ile süs yapmak.

mineli, [mine-li] *sf.* **1.** Üzerinde veya içinde mine bulunan. **2.** Mine ile süslenmiş; üzerine mine işlenmiş olan.

minen, [Ar. minnet > minen منن] *{OsT} is.* Minnetler.

mineral, -li [Lât mineralis > Fr. minéral] *is.* **1.** Düzenli atom yapısı ve kesin kimyasal birleşimiyle tanınan, normal sıcaklıkta katı halde bulunan ve yer kabuğunun kayaçlarını oluşturan organik olmayan madde; canlılar ve canlı artıkları dışında yer kabuğunu oluşturan kimyasal maddelere verilen ad. **2.** *sf.* Cansız maddelerden meydana gelen; içinde inorganik maddeler bulunan. 🗗 **mineral bilimci,** *Mineral bilimiyle uğraşan uzman; mineralog.*|| **mineral bilimi,** *Minerallerin incelenmesi ve belirlenmesini konu alan doğa bilimleri dalı; mineraloji; maden bilimi.*|| **mineral kimyası,** *İnorganik kimya; anorganik kimya.*

mineralleşme, [mineral-leş-me] *is.* **1.** Bir madenin diğer bir madenle birleşmesi sonucu cevher haline dönüşmesi. **2.** Canlı dokuların birleşimine giren inorganik maddelerin cinsi ve karşılıklı oranları. **3.** Madensel maddeler emmiş bir hücre zarının uğradığı değişiklik.

mineralleştirici, [mineral-leş-tir-ici] *is.* ve *sf.* **1.** Maden ile birleşerek onu cevher haline dönüştüren. **2.** (Madde için) şekilsiz maddelerin billurlaşmasını kolaylaştıran. **3.** (Gaz, buhar ve uçucu maddeler için) kayalarda bazı cevherlerin oluşumunu kolaylaştıran ve sağlayan.

mineralli, [mineral-li] *sf.* **1.** İçinde mineral bulunan. **2.** Mineral katılmış olan. ◘ **mineralli yağlar,** *Neft, mazot gibi yerden çıkarılan yağlar.*

mineraloji, [Fr. minéralogie] *is.* Minerallerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, meydana geliş ve ortaya çıkış şartlarını inceleyen, mineral türlerini belirlemeyi amaçlayan doğa bilimi dalı; mineral bilimi.

mineralürji, [Fr. minéralurgie] *is.* Ocaktan çıkarılan ham maden cevherinden mineral elde etmek için uygulanan yöntem ve tekniklerin tümü; cevher hazırlama.

minerolog, -ğu [Fr. minéralogue] *is.* Mineral bilimi ile uğraşan uzman.

minerva, [Lat. menerva > Fr. minerve *(tescilli)*] *is. tıp.* Boyunluk.

minerva, [Lat. menerva] *is.* Eski Latin tanrıçası; Roma'nın koruyucusu ve zanaatçıların patronu.

minet[1]**,** [Fr. mine > minette] *is.* Çok zengin olmayan cevher.

minet[2]**,** [Yun. pinakhotí] *{ağız} is.* → miniyet. [DS]

minevsiz, [minev-siz ?] *{ağız} sf.* **1.** Düşüncesiz; düşünmeden söz söyleyen. **2.** Beceriksiz. **3.** (Kişi için) davranışları uygunsuz. [DS]

minezlik, -ği [minez-lik] *{ağız} is.* Pekmez veya bal küpü. [DS]

minfah, [Ar. nefḫa > minfaḫ / minfāḫ منفخ / منفاخ] *(minfa:h) {OsT} is.* Körük.

minfak, -kı [Ar. minfaḳ منفاق] *{OsT} is.* Çok nafaka veren.

ming[1]**,** [biñ / bıñ / miñ] *(miñ) {eT} {eAT} sf.* Bin sayısı; 1000. [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [AH]

ming[2]**,** [meñ / miñ] *{eT} is.* Ben. [AH]

mingdeşmek, [meñ-de-ş-mek] *(miñdeşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* → mengdeşmek. [DLT]

mingdetmek, [meñ-de-t-mek] *(miñdetmek) {eT} gçl. f. [-ür]* → mengdetmek. [DLT]

minger, [miñ-er] *(miñer) {eT} sf.* Biner. [KB]

mingeşmek, [miñ-eş-mek] *(miñeşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte binmek; binişmek. [DLT]

mingi, [miñī] *(miñi:) {eT} is.* Beyin. [DLT]

mingil[1]**,** [mingil] *{ağız} is.* Kulak memesi. [DS]

mingil[2]**,** [mingil] *{ağız} is.* Yiyeceklere düşen kurt. [DS]

mingiz, [müñ-üz / müyüz / miñ-iz] *{eT} is.* Boynuz. [EUTS] [Gabain]

minglig, [miñ-lig] *(miñlig) {eT} sf.* Binlik; binlerce. [EUTS]

mingri, [Yun. mounggrí] *{ağız} is.* → miğri.

mingü, [miñ-ü] *{eT} is.* Binilecek; binek hayvanı; at. [EUTS] [Gabain]

mingüçi, [miñ-ü-çi] *(miñücçi) {eT} is.* Binici. [KB]

minh, [Ar. minh / minhü منه] *{OsT} zf.* Ondan.

minha, [Ar. min *(cer harfi)* + hā *(o)* منها] *(minha:) {OsT} zm.* **1.** Ondan; şundan. **2.** *mat.* Çıkarma işareti. **3.** Matematikte çıkarma işleminde çıkarılacak olan sayı; çıkan. **4.** Bir hesaplama işleminde hesaba katılmayacak olanlar.

minhac, [Ar. nehc *(yol)* > minhāc منهاج] *(minha:c) {OsT} is.* **1.** Büyük ve geniş yol. **2.** *mecaz.* Tutulan yol; metot. ◘ **minhāc-i hidāyet,** *{OsT} Hidayet yolu; doğru yol.*

minhar, [Ar. minḥār منحار] *(minha:r) {OsT} sf.* Misafir kabul eden; misafirsever.

minhas, [Ar. minḥas منحس] *{OsT} is.* Uğursuz şey.

minhat, [Ar. naḥt *(oyma)* > minḥat / minhāt منحت / منحات] *{OsT} is.* Marangoz rendesi.

minhü, [Ar. minhü منه] *{OsT} zm.* Ondan.

minhüm, [Ar. minhüm منهم] *{OsT} zm.* Onlardan.

mini[1]**,** [mini] *{ağız} is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** Kaz yavrusu. [DS] ◘ **mini göz,** *{ağız} Bağ tevekelerine sarılıp kurumalarına neden olan bir ot; ökse otu.* [DS]‖ **mini mini,** *{ağız} 1. Köpek çağırma ünlemi. 2. Enik.* [DS]

mini[2]**,** [mini] *{ağız} is.* Çamların iğde büyüklüğündeki meyvesi. [DS]

mini[3]**,** [mini] *{ağız} is.* Çocuklar için yapılan kalınca yufka ekmeği. [DS]

mini[4]**,** [Fr. mini] *sf.* **1.** Küçük. **2.** Ufak tefek ve sevimli. **3.** *is.* Çok kısa giyecek. ◘ **mini basket,** *spor. Saha, pota ve süresi farklı, 12 yaşından küçükler için düzenlenmiş basket karşılaşması.*‖ **mini bilgisayar,** *bsy. Kendi başına veya bir merkezî bilgisayarın çevre birimi ve yahut bir bilişim ağının öğesi olarak kullanılan, orta bellek kapasiteli, hacmi küçük ancak yetkinliği büyük bilgisayar.*‖ **mini bilişim,** *bsy. Mini bilgisayarların üretim, kullanım ve geliştirilmesine ilişkin bilişim alanı.*‖ **mini disk,** *bsy. Sayısal disk; küçük tekercik.*‖ **mini etek,** *moda. Diz kapağından yukarıda, değişik kısalıkta etek; kısa model etek.*

mini[5]**,** [men-i / min-i] *{eT} zm.* Beni. [EUTS] [AH]

minibüs, [Fr. mini + İng. bus] *is.* On ile on iki yolcu taşıma kapasiteli küçük otobüs.

minibüsçü, [minibüs-çü] *is.* **1.** Minibüsü olan veya işleten kimse. **2.** Minibüs sürücüsü. **3.** Minibüs alıp satan kişi.

minibüsçülük, -ğü [minibüs-çü-lük] *is.* Minibüs işletme işi; minibüs ile yolcu taşıyarak geçimini sağlama işi.

minicik, -ği [mini-cik] *(mini'cik) sf.* Çok küçük olan; ufacık.

minik[1]**, -ği** [mini-k] *{ağız} sf.* Çok küçük ve güzel. [DS]

minik[2]**, -ği** [mini-k / enik] *{ağız} is.* **1.** Köpek yavrusu; küçük köpek; enik. **2.** Kedi yavrusu; enik. [DS]

minik[3]**, -ği** [mini-k] *sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) küçük ve sevimli olan. **2.** *is. spor.* Minikler kategorisini oluşturan sporculardan her biri.

minik[4]**, -ği** [belik / minik] *{ağız} is.* Saç örgüsü. [DS]

minik[5]**, -ği** [mini-k] *{ağız} is.* Küçük karaçalı meyvesi. [DS]

minik[6]**, -ği** [minik] *{ağız} is.* Her tür çocuk ayakkabısı. [DS]

minikler, [minik-ler] *is. spor.* On iki yaşından küçüklerin oluşturduğu yarışma kategorisi.

minilemek[1]**,** [mini-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Köpek çağırmak. [DS]

minilemek[2]**,** [mini-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parçalamak. [DS]

minimal, -li [Fr. minimal] *sf.* En alt derecede bulunan; minimum. ◻ **minimal sanat,** *Eserin yapısını, biçimini, rengini son derece basite ve temel ögelere indirgeyen sanat anlayışı.*

minimalci, [minimal-ci] *sf.* **1.** Minimal sanattan yana olan. **2.** Minimal sanata ilişkin.

minimalcilik, -ği [minimal-ci-lik] *is.* Minimal sanat; minimal sanatın niteliği.

minimeç, -ci [mini-meç] *{ağız} is.* Çitlembik. [DS]

minimetre, [Fr. minimètre] *is.* Silindir biçimindeki ürünlerin iç çaplarını denetlemekte kullanılan ölçü aleti.

minimini, [mini+mini] *sf.* Küçücük ve çok sevimli; pek küçük; küçücük; minnacık.

minimizasyon, [Fr. minimisation] *is. ekon.* Maliyetlere, üretim etkinliklerine veya gerçekleştirme sürelerine göre değerlendirildiğinde, çözümler arasından en az zararlı olanı kabul etme işi.

minimum, [Fr. minimum] *sf.* **1.** Bir şeyin inebileceği veya alabileceği en az, en küçük (değer, derece veya nicelik); asgari; en az. **2.** Bir şeyin en küçük derecesi. **3.** Bir şey için gerekli en küçük nicelik. **4.** Bir niceliğin belli bir anda kaydedilen en alt derecesi veya en düşük düzeyi. **5.** *mat.* Bir fonksiyonun bir aralıkta aldığı en küçük değer.

miniskül, [Fr. miniscule] *sf.* (Harf için) küçük.

miniyet, [? miniyet] *{ağız} is.* **1.** Pişirilecek ekmek hamurlarının konulduğu göz göz tahta kalıp. **2.** Teknedeki hamuru sıyırmaya yarayan demir araç.[DS]

mink, [İng. mink] *is. zool.* Sansargillerden, Avrupa vizonundan daha iri yapılı, sel yataklarında yuva kazarak suda yaşayan canlılarla beslenen, kürkü değerli bir Amerika vizonu, *(Mustela vison).*

minka, -aı [Ar. minḳa' / minḳa'a منقع / منقعه] *{OsT} is.* Küçük cerrah şırıngası.

minkab, [Ar. minḳab منقب] *{OsT} is.* **1.** Cerrah burgusu. **2.** Yiv açmakta kullanılan oluklu kalem.

minkale, [Ar. naḳl > minḳale منقله] *{OsT} is.* Açı ölçmeye veya bir açıyı başka bir yerde aynen çizmeye yarayan geometri aracı; iletki; açıölçer.

minkar, [Ar. naḳr > minḳār منقار] *(minka:r) {OsT} is.* **1.** Taş yontmaya yarayan araç; taşçı kalemi. **2.** Küçük kuşların gagası. ◻ **minkār-ı āteşîn,** *{OsT} Ateşten gaga.*‖ **minkār-ı mahrût,** *{OsT} Gagaları güçlü ve koni biçiminde olan serçe, arı kuşu vb. kuşlar.*‖ **minkār-ı meşkük,** *{OsT} Gagaları çok yarık ve kısa olan kırlangıç, çobanaldatan vb. kuşlar.*‖ **minkār-ı rakîk,** *{OsT} Gagaları ince uzun, düz veya çengel biçiminde olan çavuş kuşu, sinek kuşu vb. kuşlar.*

minkari, [Ar. minḳār > minḳārî منقاری] *(minka:ri:) {OsT} sf.* **1.** Gaga ile ilgili olan. **2.** Gaga biçiminde olan.

minkaş, [Ar. naḳş > minḳāş منقاش] *(minka:ş) {OsT} is.* **1.** Kıskaç; cımbız. **2.** Demir kalem.

minkinsizlik, -ği [minkin-siz-lik] *{ağız} is.* Olanaksızlık. [DS]

minmek, [bin-mek >min-mek مينمك] *{eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-er]* Binmek. [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] [DS]

minmin[1]**,** [min+min] *{ağız} is.* Tay tay duruş. ◻ **minmin durmak,** *{ağız} (Yeni yürümeye başlayan çocuk için) ayakta durmak; tay durmak.* [DS]

minmin[2]**,** [min+min] *{ağız} is.* Mırıldanma sesi. ◻ **minmin etmek,** *{ağız} Yavaş yavaş konuşarak birisi için oyun düzenlemek.* [DS]

minnacık, -ğı [mini-cik > minna-cık ?] *(mi'nna:cık) sf.* Çok küçük olan; minimini.

minnam, [? minnam] *{ağız} sf.* Nişanlı. [DS]

minneli, [minne-li] *{ağız} sf.* İçine çökelek veya kıyma konularak yapılan pide. [DS]

minnet, [Ar. minnet منت] *{OsT}is.* **1.** Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu hissetme; gönül borcu altında kalma. **2.** Bir iyilik karşısında teşekkür etme; memnuniyetini ifade etme. **3.** İhsan; lütuf. **4.** Yapılan bir iyiliği başa kakma. ◻ **minnet altında kalmak,** *Görmüş olduğu bir iyiliğin karşılığını verememek; kendini borçlu hissetmek.*‖ **minnet altında kalmamak,** *Kendine yapılan bir iyilik karşısında kendini borçlu hissetmemek için bir iyilikle karşılıkta bulunmak; iyiliği iyilikle karşılamak.*‖ **minnet-dār,** *{OsT}* → minnettar.‖ **minnet-dār-āne,** *{OsT}* → minnettarane.‖ **minnet-dārî,** *{OsT} Minnettarlık.*‖ **minnet-dîde,** *{OsT} İyilik görmüş.*‖ **minnet duymak,** *Birinin iyiliği karşısında kendini o*

kişiye karşı borçlu saymak. || **minnet etmek,** *Boyun eğip yalvarmak; kendini küçültecek biçimde yardım istemek.* || **minnet-kâr,** *{OsT} İyilik eden.* || **minnet-keş,** *{OsT} Minnet altında bulunan.* || **minnet-keşân,** *{OsT} Minnet altında kalanlar; minnet çekenler.* || **minnet-şinâs,** *{OsT} İyiliğin değerini bilen.* || **minnet-şinâsân,** *{OsT} İyilik bilirler.* || **minnet-şinâsâne,** *{OsT} Minnet bilircesine.* || **minnet-şinâsî,** *{OsT} İyilik bilirlik.*

minnettar, [Ar. minnet + Far. -dār منتدار] *(minnetta:r) {OsT} sf.* Birinden gördüğü iyiliğe karşı teşekkür borçlu olan; gönül borçlusu. ◻ **minnettar kalmak,** *Görmüş olduğu iyiliğe karşılık kendisini borçlu hissetmek; minnet altında kalmak.*

minnettarane, [Ar. minnet + Far. -dārāne منتدارانه] *(minnetta:ra:ne) {OsT} zf.* Minnet eder biçimde; minnet ederek; minnetli olarak; minnettarca.

minnettarca, [minnettar-ca] *(minnetta:rca) zf.* Minnet eder biçimde; minnet ederek; minnetli olarak; minnettarane.

minnettarlık, -ğı [minnettar-lık] *is.* Minnettar olma durumu; şükran.

minnez, [minnez] *{ağız} is.* Temel. [DS]

minni[1], [minni] *{ağız} is.* İyilik; yarar. [DS]

minni[2], [minni] *{ağız} zf.* Her zaman; sürekli olarak. [DS]

minnoş[1], [Fr. mini > minnoş ?] *is.* **1.** Kendinden küçük ve sevimli bulunan kişi ve hayvanlara seslenme sözü. **2.** *{ağız}* Hoppa kadın. [DS]

minnoş[2], [? minnoş] *{ağız} is.* Fener. [DS]

minorka, [İsp. Menorca *(İspanyol adası)* > minorca] *is. zool.* Siyah tüylü, balta veya gül ibikli, fazla yağışlı olmayan deniz ikliminden hoşlanan, çok yumurta yapan, ancak yazları yumurtlayan, kuluçkaya yatmaktan hoşlanmayan bir yumurta tavuğu ırkı.

minoyen, [Yun. Minos *(Girit)* > Fr. minoen] *sf.* **1.** Minos'a özgü. **2.** Eski Girit ile ilgili olan.

minör, [Lat. minor *(daha küçük)* > Fr. mineur] *sf.* **1.** Daha küçük. **2.** *müz.* Bir makam, bir akor, bir gam veya aralığın oluşma biçimi. **3.** *is. fel. man.* Küçük önerme. ◻ **minör aralık,** *Aynı sayıda derecelerden oluşmuş majör aralıktan, kromatik bir yarım ton daha küçük olan aralık.* || **minör gam,** *İlk üçlü ve ilk altılı gamları küçük olan gam.* || **minör tam akor,** *Bir tam beşli ve bir minör üçlüden oluşan akor.*

minser, [Ar. nesr *(akbaba)* > minser منسر] *{OsT} is.* **1.** Yırtıcı kuşların gagası. **2.** Taşçı kalemi.

minşaa, [Ar. minşaʿa منشعه] *{OsT} is.* Dokumacı mekiği.

minşakka, [Ar. minşaḳḳa منشقه] *{OsT} is. anat.* **1.** Çukur; oyuk. **2.** Yarık.

minşar, [Ar. neşr > minşār منشار] *(minşa:r) {OsT} is.* Testere.

minşari, [Ar. minşārī / minşāriyye منشرى / منشريه] *(minşa:ri:) {OsT} sf.* Testere gibi

minşeb, [Ar. minşeb منشب] *{OsT} is. bot.* Emici kök.

minşefe, [Ar. minşefe منشفه] *{OsT} is.* Su silecek nesne; bez; sünger vb.

mintan[1], [Far. nīm-ten *(yarım beden)* نيمتن > منتان] *{OsT} is.* **1.** Yakasız, kollu erkek gömleği. **2.** Gömlek üstüne giyilen kollu yelek. **3.** *{ağız}* Giysi. [DS]

mintan[2], [? mintan] *{ağız} is.* 5-8 kg'lık bir tahıl ölçeği. [DS]

mintanlık, -ğı [mintan-lık] *sf.* **1.** (Kumaş için) mintan yapımında kullanılmaya elverişli. **2.** (Kumaş için) belirtilen sayıda mintana yetecek kadar olan.

mintarafillah, [Ar. min-tarāfi'l-lāh من طرف الله] *(mintara:fi'lla:h) {OsT} zf.* Allah tarafından.

minte, [min-te] *{eT} zm.* Bende. [EUTS]

minten, [Far. nīm-ten] *{ağız} is.* **1.** Gömlek. **2.** Yelek. [DS]

minter, [? minter] *{ağız} is.* Balık ağı. [DS]

minti, [Erme. p'int'i => minti] *{ağız} sf.* Cimri. [DS]

mintin, [min-tin] *{eT} zm.* Benden. [EUTS]

mintirik, -ği [mintirik] *{ağız} sf.* **1.** Küçük. **2.** Çok az. [DS]

minto[1], [? minto] *{ağız} is.* Köpek yavrusu. [DS]

minto[2], [Fr. manteau => minto] *{ağız} is.* Kadın mantosu. [DS]

mintoluk, -ğu [? minto-luk] *{ağız} is.* Cimrilik. [DS]

minu, [Far. minū مينو] *(mi:nu:) {OsT}* **1.** Cennet. **2.** Zümrüt. **3.** Felek; gök. **4.** Şişe; cam.

minüskül, [Lat. minusculus] *is.* **1.** Küçük harf. **2.** *sf.* (Harf için) küçük.

minüsküs, [Yun. meniskos *(küçük ay)*] *is.* **1.** Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan mercek; menisk. **2.** *anat.* Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kıkırdaktan lam; menisk.

minval, -li [Ar. minvāl منوال] *(minva:l) {OsT} is.* **1.** Usul; tarz; yol; şekil. **2.** Dokumacıların, dokudukları bezi üzerine sardıkları ağaç parça.

minyatür, [Lat. miniare *(kırmızı boya ile boyamak)* > Fr. miniature] *is.* **1.** Çoğunlukla eski el yazması kitaplarda görülen, kâğıt, parşömen, fildişi vb. üzerine boya ve yaldız ile ışık-gölge, boyut ve oylum verilmeden, küçük boyutlu resim yapma sanatı. **2.** Bu anlayışa uygun olarak gerçekleştirilen resim. **3.** El yazması kitapların bölüm başlarında, tezhipçilerin kırmızı sülüğen boyası kullanarak yazdıkları süslü harfe verilen ad. **4.** *mecaz.* Bir şeyin küçük ölçekli modeli veya kopyası. **5.** *sf.* Çok küçük. ◻

minyatür devre, *fiz. Çok küçük boyutlu devreli elektronik parça.* || **minyatür golf,** *Taş veya betondan yapılmış küçük sahada oynanan golf taklidi oyun; mini golf.*

minyatürcü, [minyatür-cü] *is.* Minyatür yapan sanatçı; minyatür resimler yapan.

minyatürcülük, -ğü [minyatür-cü-lük] *is.* Minyatür yapma sanatı.

minyatürleştirme, [minyatür-le-ş-tir-me] *is.* Minyatürleştirmek eylemi veya durumu.

minyatürleştirmek, [minyatür-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Bir bütüne ve bu bütünün bir ögesine işlevini ve görevini yerine getirebileceği en küçük biçim veya boyutu vermek.

minyet, [Yun. pinakhotí] *{ağız} is.* → miniyet. [DS]

minyon, [Fr. mignon] *sf.* Sevimli, ince ve ufak tefek; zarif; cici; çıtı pıtı.

minyum, [Fr. minium] *is.* **1.** Birleşiminde kurşun birleşikleri bulunan kırmızı turuncu renkli boya maddesi; sülüğen. **2.** Bu maddeden üretilmiş, pas önleyici astar boyaların yapımında kullanılan kırmızı boya; sülüğen.

minzar, [Ar. naẓar > minẓār منظار] *(minza:r) {OsT} is.* Ayna.

minzi, [? minzi] *{ağız} is.* Yağı alınmış süt kaynatılarak yapılan bir tür peynir; lor; çökelek. [DS]

mir[1]**,** [Çin. mi] *{eT} is.* Bal. [EUTS] [Gabain]

mir[2]**,** [Far. mīr امیر] *(mi:r) {OsT} is.* Kumandan; baş; amir; bey. 🗗 **mîr-i ahûr,** *İmparatorluk döneminde padişah atlarına, ahırlarına ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla görevli kimse; ahır emiri; mirahor; imrahor.* || **mîr-alāy,** *{OsT} Kaymakam ile mirliva arasında bulunan subay rütbesi; miralay; albay.* || **mîr-i alem,** *{OsT} Sancak beyi; emîrü'l-alem.* || **mîr-i āşıkān,** *{OsT} bot. Horoz ibiği çiçeği, (Celosia cristata / Amarantus).* || **mîr-i kelām,** *{OsT} Güzel, düzgün ve zarif konuşan.* || **mîr-i kıbtiyān,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, Çingenelerin cizye ve ispenç vergilerini toplayan görevli.* || **mîr-i livā,** *{OsT}* → mirliva. || **mîr-i mîrān,** *{OsT} Beylerbeyi; eyalet valisi.* || **mîr-i yörükân,** *{OsT} İmparatorluk döneminde göçebe Yörüklerin başbuğlarına veya zeamet sahibi Yörük beylerine verilen ad.* || **mîr-zā,** *{OsT}* → mirza.

mir[3]**,** [Rus. mir *(dünya barışı)*] *is.* Toprakların belli dönemlerde bölüşülmesi ve ortak mülkiyete dayanan eski Rus köy topluluğuna verilen ad.

mira[1]**, -a'i** [Ar. riyā' > mirā' مراء] *(mira:) {OsT} is.* İki yüzlü davranma; riyakâr davranma.

mira[2]**,** [İt. mira > Fr. mire] *is.* Arazi ölçüm işlemlerinde kullanılan, bir noktanın düşeyini gösteren ve yön tayin etmek için uzaktan gözlenebilecek biçimde üzeri taksimatlı veya geometrik şekilli tahta lata.

mirab, [Far. mīr *(bey)* āb *(su)* میرآب] *(mi:ra:b) {OsT} is.* Bir kentin su işlerine bakan görevli; sular idaresi müdürü.

mirabilit, [Fr. mirabilite] *is. min.* Cam parlaklığında, billurlaşmış beyaz kütleler halinde tuzlu arazilerde bulunan, monoklinik sistemde billurlaşan, formülü $Na_2SO_4+10H_2O$ olan doğal sodyum sülfat minerali; glauber tuzu.

mi'rac, [Ar. ʿurūc > miʿrāc معراج] *(mi-ra:c) {OsT} is.* → miraç. 🗗 **mi'rācü'n-nebevî,** *Hz. Muhammed'in göğe yükselmesi mucizesi.*

mi'raciye, [Ar. miʿrāc > miʿrāciyye معراجیه] *(mi-ra:-ciye) {OsT} is. ed.* Hz. Muhammed'in miraca çıkışını konu alan, kaside veya mesnevi tarzında yazılmış manzum eserlere verilen ad; miraçname.

mi'racname, [Ar. miʿrāc + Far. nāme معراجنامه] *(mi-ra:cna:me) {OsT} is.* → miraçname.

miraç, -cı [Ar. ʿurūc > miʿrāc معراج] *(mi:ra:ç) is.* **1.** Çıkılacak yer. **2.** Merdiven. **3.** Göğe çıkma. **4.** *isl.* Miladî 619 yılı, Recep ayının 27. gecesi, Cebrail'in getirdiği Burak adlı bir manevi atla Hz. Muhammed'in bir mucize olarak Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gelişi ve oradan da kat kat göklere yükseltilerek Sidretü'l-Münteha denilen yedinci kata ulaştığında bizzat Allah'ın huzuruna çıkması olayına verilen ad. 🗗 **Miraç Gecesi,** *Ay takvimine göre Recep ayının 27. gecesine rastlayan Hz. Muhammed'in göğe yükselerek Allah'ın huzuruna çıktığı gece.* || **Miraç Kandili,** *Miraç olayını anmak, Allah'a dua ve yakarışlarda bulunmak amacıyla kandiller yakılarak ilan edilen Miraç Gecesi kutlamaları.*

miraçname, [Ar. miʿrāc + Far. nāme معراجنامه] *(mi:-ra:çna:me) {OsT} is. ed.* Hz. Muhammed'in miraca çıkışını konu alan, kaside veya mesnevi tarzında yazılmış manzum eserlere verilen ad; miraciye.

mirakl, [Fr. miracle] *is. tiy.* Orta Çağ ve Rönesans döneminde, kahramanı Hz. Meryem ve azizler olan mucizevi konulu dramlara verilen ad.

miralay, [Far. mīr-alāy / mīr-i alāy میرالای] *is. as.* İmparatorluk döneminde, kaymakam ile mirliva arasında, bugünkü albay rütbesine denk düşen rütbe ve bu rütbedeki subay; alay beyi; albay.

miralaylık, -ğı [miralay-lık] *is.* **1.** Miralay olma durumu; albaylık. **2.** Miralayın rütbesi ve görevi.

miran, [Far. mīr > mīrān میران] *(mi:ra:n) {OsT} is.* Beyler.

mirar, [Ar. merre > mirār مرار] *(mira:r) {OsT} is.* Yinelemeler; tekrarlar; kezler.

miraren, [Ar. mirār > mirāren مراراً] *(mira:'ren) {OsT} zf.* Defalarca. 🗗 **mirāren ve kirāren,** *Defalarca; tekrar ve tekrar olarak.*

miras[1], [Ar. irṣ > verāṣet > mīrāṣ ميراث] *(mi:ra:s) {OsT}* **1.** Bir kişinin ölümüyle mirasçılarına kalan, mal, mülk, hak, borç gibi her türlü hukuksal durum; veraset yoluyla geçen veya edinilen şey; kalıt. **2.** *mecaz.* Kalıtım yoluyla atalardan geçen özellik; kalıtsal özellik. **3.** *mecaz.* Bir toplumun ortak kültür zenginliği olarak değerlendirilen ve sonraki kuşaklara aktarılan değerlerin tümü; bir ülkenin kültür ve sanat alanındaki kalıcı eserleri; bir kuşağın kendinden sonra gelenlere bıraktığı maddî ve manevi değerler, varlıklar. 🗗 **mirasa konmak,** *1. Beklenmedik bir zamanda ve umulmadık yerden birisine önemli miktarda miras kalmak. 2. mecaz. Değerli bir şeye sahip olmak veya sahip çıkmak*|| **miras bırakan,** *huk. Ölümü sebebiyle miras olarak mal bırakan gerçek kişi; muris.*|| **miras hakkı,** *huk. Bir kimsenin bırakmış olduğu mirastan yararlanma hakkı.*|| **miras hissesi,** *huk. Mirastan, mirasçılara düşen pay; miras payı.*|| **mîrâs-hâr,** *{OsT} Mirasyedi.*|| **mîrâs-hôr,** *{OsT} Mirasyedi.*|| **miras hukuku,** *huk. Miras ilişkilerinin ve kalan mirasın mirasçılara dağılımını düzenleyen hukuk dalı.*|| **mîrâshör,** *Mirasyedi.*|| **mirasın açılması,** *huk. Bir kişinin ölümü ile birlikte mirasının yetkili mirasçılara geçmesi durumu.*|| **mirasın geçişi,** *huk. Miras bırakanın ölümü ile birlikte ona ait bütün mal, para, hak ve borçların mirasçılara geçmesi.*|| **mirasın kazanılması,** *huk. Miras açılınca, mirasçıların miras bırakanın mallarına sahip olması durumu.*|| **mirasın reddi,** *huk. Mirasın kabul edilmemesi.*|| **mirasın taksimi,** *huk. Mirasın, mirasçılar arasında hukukun koyduğu kurallara göre bölüştürülmesi.*|| **miras kalmak,** *Bir kişiye veraset yoluyla mal, mülk, para vb. kalmak.*|| **miras mukavelesi,** *huk. Mirasçı atanması, mirasçıların mirastan çekilmesi, belirli vasiyette bulunulması gibi ölüme bağlı tasarrufları içeren sözleşme; miras sözleşmesi.*|| **miras nedeniyle hak ediş davası,** *huk. Miras bırakılmış bir malı haksız olarak elinde bulunduran kişiye karşı gerçek mirasçıların, malın iadesine ilişkin açmış oldukları dava.*|| **miras ortaklığı,** *huk. Mirasın açılmasından, paylaşılmasına kadar geçen süre içinde tereke malları üzerinde mirasçıların ortaklaşa hak sahipliliğine dayanan fiilî durum.*|| **miras sebebiyle istihkak davası,** *huk. Miras bırakılmış bir malı haksız olarak elinde bulunduran kişiye karşı gerçek mirasçıların, malın iadesine ilişkin açmış oldukları dava.*|| **miras sözleşmesi,** *huk. Mirasçı atanması, mirasçıların mirastan çekilmesi, belirli vasiyette bulunulması gibi ölüme bağlı tasarrufları içeren sözleşme; miras mukavelesi.*|| **miras şirketi,** *huk. Mirasın açılmasından, paylaşılmasına kadar geçen süre içinde tereke malları üzerinde mirasçıların ortaklaşa hak sahipliliğine dayanan fiilî durum.*|| **mirastan feragat,** *Mirasçılardan birinin, miras bırakandan kendine kalacak olan pay veya miras hakkından vazgeçmesi ile mirasçı olma niteliğini yitirmesi.*|| **mirastan feragat mukavelesi,** *huk. Bir kişinin miras bırakacak olan ile bir şey karşılığında veya karşılıksız olarak mirastan vazgeçtiğini belirten sözleşme.*|| **mirastan ıskat,** *huk. Miras bırakanın, mirasçılarından birini veya birkaçını, mahfuz hisselerinin tamamından veya bir kısmından belli şartların bulunması halinde mahrum bırakması; mirastan düşürme.*|| **mirastan mahrumiyet,** *Bir kimsenin miras bırakana karşı işledikleri gerek cezai, gerek ahlaka aykırı haksız eylemleri gibi belli şartların bulunması halinde mirasçılık ehliyet ve hakkını kaybetmesi durumu.*|| **miras yemek,** *Kendine kalmış olan miras ile yaşamak veya mirası harcayıp bitirmek.*

miras[2], [? miras] *{ağız} is.* Ceviz veya boncukla oynanan bir çocuk oyunu.[DS]

mirasçı, [miras-çı] *(mi:rasçı) is.* **1.** Miras bırakanın ölümü üzerine, onun bütün hak ve borçlarını devralan kişi; vâris; kalıtçı. **2.** *mecaz.* Bir şeyi örnek alarak devam ettiren kişi. **3.** *mecaz.* Birisinin iyi veya kötü yönlerini örnek alarak aynen uygulayan kişi.

mirasyedi, [Ar. mīrās + T. ye-di] *(mi:rasyedi) is.* **1.** Kendisine önemli ölçüde miras kalan kişi. **2.** Kendisine kalan miras ile rahatça geçinen kimse. **3.** *sf. mecaz.* Bir şeyi, özellikle parasını savurganca harcayan; çok para harcayan; savurgan; müsrif.

mirasyedilik, -ği [miras+ye-di-lik] *(mi:rasyedilik) is.* **1.** Mirasyedi olma durumu. **2.** Mirasyediye yakışır tutum ve davranış. **3.** Kendisine önemli ölçüde miras kalma durumu; kendisine kalan miras ile rahatça geçinme. **4.** *mecaz.* Bir şeyi, özellikle parasını savurganca harcayış; savurgan kişinin tutumu; savurganlık.

mir'at, [Ar. ru'yet > mir'āt مرآت] *(mir-a:t) {OsT} is.* **1.** Ayna. **2.** Bir tür lale. 🗗 **mir'at-i muhaddeb,** *{OsT} Tümsek ayna.*|| **mir'atü'l-ayn,** *{OsT} Bir şeyin dış görünüşü.*

mirat[1], [Ar. mīrāṣ] *{ağız} is.* Miras. [DS]

mirat[2], [Ar. māret / mārit => meret / mirat] *{ağız} sf.* Uğursuz. [DS]

mirav[1], [mir(r)av *(yans.)* / miyav] *{ağız} ünl.* Kedi sesi. [DS]

mirav[1], [Far. mīr-āb میرآب => mirav] *{ağız} is.* **1.** Su yollarına bakan kimse; su yolcu; su yolu bekçisi. **2.** Suyu bahçelere sırayla dağıtılan kimse. [DS]

mirav[2], [? mirav] *{ağız} is.* Fındık oyunu için kazılan çukur. [DS]

miravulcan, [? miravulcan] *{ağız} is.* Baharda süren filizleri yenen bir tür diken. [DS]

mi'raz, [Ar. miʿrāż معراض] *(mi-ra:z) {OsT} is.* Sözün gizli anlamı.

miraz, [? mıras / miraz] *{ağız} is.* Bilye. [DS]

mirbat, [Ar. mirbaṭ مربط] *{OsT} is.* Davar bağlamakta kullanılan ip vb.

mirc, [mırc *(yans.)* / ımirc] *{ağız} ünl.* Eziklik, cıvıklık belirten kök. 🗗 **mirc olmak,** *{ağız} (Meyve için) çok olgunluk yüzünden pırtlak duruma gelmek.* [DS]

mircalık, -ğı [mirca-lık] *{ağız} is.* Kırlarda kendiliğinden biten, havuca benzer kökü yenilen bir ot. [DS]

mircel, [Ar. mircel مرجل] *{OsT} is.* Kazan.

mircilik, -ği [mirci-lik] *{ağız} is.* Devetabanı bitkisi. [DS]

mire, [? mire] *{ağız} is.* **1.** Aşık oyununun bir türü. **2.** Aşık oyununda, kemiğin bir tür duruşu. [DS]

mi'rec, [Ar. ʿurūc > maʿrec / miʿrec معرج] *(mi-rec) {OsT} is.* Çıkılacak yer; merdiven.

mireççi, [miras-çı] *{ağız} is.* Mirasçı. [DS]

miren, [? miren] *{ağız} is.* Küçük testi; testi. [DS]

mirfak, [Ar. mirfaḳ مرفق] *{OsT} is.* **1.** Dirsek. **2.** Mutfak. **3.** Kiler. **4.** Gökküresinin kuzey yarımküresinde bulunan El-Faris burcunda parlak bir yıldız.

mirfaka, [Ar. mirfaḳ > mirfaḳa مرفقه] *{OsT} is.* Dirsek dayamaya yarayan küçük yastık.

mirfed, [Ar. mirfed مرفد] *{OsT} is.* Küçük kâse.

mirgeşiyh, [mirgeşik / mirgeşiyḫ] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

mirî[1], [Far. mīr > mīrī] *(mi:ri:) {OsT} sf.* **1.** Devlete ait; hazineye ait olan; devletin malı olan; beylik. **2.** Beyliğe ait; beylikle ilgili. **3.** *is.* Devlet tarafından alınan vergi. **4.** Devlet hazinesi. **5.** *{ağız}* Kira. [DS] **6.** *{ağız}* Arazi vergisi. [DS] 🗗 **mirî ambarı,** *{OsT} Öşür vergilerinin toplandığı devlete ait ambarlar; hükümet ambarı; aşar ambarı.*‖ **mirî arazi,** *{OsT} huk. 1. Çıplak mülkiyeti devlete, yararlanma hakkı bir bedel karşılığında kişilere bırakılan arazi. 2. Eskiden hazineye ait her türlü arazi, kışlak, yaylak, mera, koruluk, orman ve benzeri yerlere verilen ad.* ‖ **mirî gemiler,** *{OsT} Devlete ait gemiler.*‖ **mirî kâtibi,** *{OsT} huk. İmparatorluk döneminde maliye ile halk arasında çıkan anlaşmazlıklara bakan idare mahkemesinin başkanına verilen isim.*‖ **mirî mal,** *{OsT} Devlet malı; hazineye ait mal.*‖ **mirîsini almak,** *{OsT} Bir şey üzerine devletin koymuş olduğu vergiyi toplamak.*‖ **Mirîye harcı yok, kadıya borcu yok.** *{ağız} Dertsiz, tasasız; kaygısız; serbest.*‖

miri[2], [? miri] *{ağız} is.* Çığırtkan keklik. [DS]

mirici, [mirî-ci] *(mi:ri:ci) is.* İmparatorluk döneminde koyunları sayıp vergisini toplayan görevli.

mirik[1], **-ği** [? mirik] *{ağız} sf.* **1.** Cimri. **2.** Aç gözlü. [DS]

mirik[2], **-ği** [? mirik] *{ağız} is.* Bir ülkeye sığınan yabancı. [DS]

mirik[3], **-ği** [? mirik] *{ağız} is.* İnce saman. [DS]

mirik[4], **-ği** [? mirik] *{ağız} is.* Pis su. [DS]

mirik[5], **-ği** [ımır-ık / mirik] *{ağız} is.* Sevinç; neşe; keyif. [DS]

mirili[1], [Ar. mirī > miri-li] *{ağız} sf.* Çok; pek çok. [DS]

mirili[2], [Far. mīrī => miri-li] *{ağız} sf.* Büsbütün, tamamıyla verilmiş olan. [DS]

mirîlu, [Fr. mīrī + T. -li /-lū میریلو] *(mi:ri:lî:) {OsT} sf.* İmparatorluk döneminde, uzun savaşlar sırasında nizamî ordu varlığının yetmemesi durumunda eyaletlerden ücretle askere alınan kişi. 🗗 **ımirîlū eyâlet,** *{OsT} İmparatorluk döneminde, yıllık gelirinden hazineye irsaliye adlı bir vergi ve tahıl gönderen eyaletlere verilen ad; maktua merbut eyalet.*

mirim, [Far. mīr + T. -im میریم] *(mi:rim) {OsT} ünl.* Samimiyet ifadesi olarak "aziz dostum, arkadaşım" anlamında kullanılan seslenme ve hitap sözü.

mirimen, [? mirimen] *{ağız} is.* İki kulplu küçük testi.

miriz, [? miriz] *{ağız} is.* Asık yüz; çatık yüz. [DS]

ımirkak, -ğı [Ar. mirḳāḳ مرقاق] *(mirka:k) {OsT} is.* Oklava.

mirkam, [Ar. raḳm > mirḳām مرقام] *(mirka:m) {OsT} is.* **1.** Kalem. **2.** Güneş saati mili.

mirkat, [Ar. mirḳāt مرقات] *(mirka:t) {OsT} is.* **1.** Merdiven. **2.** Basamak. **3.** Derece.

mirliva, [Far. mīr + Ar. livā میرلوا] *(mirliva:) {OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde başlangıçta sancak beylerine verilen unvan. **2.** Tuğgeneral.

mirlivalık, -ğı [mirliva-lık] *(mirliva:lık) is.* **1.** Mirliva olma durumu; tuğgenerallik. **2.** Mirlivanın rütbesi ve görevi, makamı; tuğgenerallik.

mirmika, [Yun. mirmíngi] *{ağız} is.* Karınca. [DS]

mirmir, [mir+mir] *{ağız} is.* Eti pis kokan erkek keçi. [DS]

mirmirik, -ği [mırmır-ik] *{ağız} is.* **1.** Kavun çekirdeği şerbeti. **2.** Rakıya dönmemiş üzüm suyu. **3.** Şaraba dönmeye başlamış şıra. [DS]

mirolota, [? mirolota] *{ağız} is.* Mısır unu, iç yağı ve soğan ile yapılan bir ekmek. [DS]

mirov, [Far. mīr-āb] *{ağız} is.* → mirav. [DS]

Mirrih, [Ar. mirrīḥ مريخ] *(mirri:h) {OsT} öz. is.* Merih.

mirsad, [Ar. raṣad > mirṣad / mirṣād مرصد / مرصاد] *(mirsa:d) {OsT} is.* Gözetleme yeri. 🗗 **mirsād-i ibret,** *{OsT} İbretle seyretme yeri.*

mirsat, [Ar. mirsāt مرسات] *(mirsa:t) {OsT} is.* Gemi demiri; çapa.

mirsen, [Fr. myrcène] *is. kim.* Terpen sınıfından bi-

rincil açık zincirli, formülü $C_{10}H_{15}OH$ olan bir tür hidrokarbon.

mirşah, [Ar. mirşaḥ / mirşaḥa مرشحه / مرشح] *{OsT} is.* Süzgeç; süzgü.

mirt, [mırt / mirt *(yans)*] *ünl.* Fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırt-la-mak.* 🗗 **mirt mirt,** *{ağız} Oynak; kıpır kıpır.* [DS]

mirtaz, [Ar. mirtāż مرتاض] *(mirta:z) {OsT} sf.* Günahlardan kaçınan; dinin koyduğu yasaklara uyan.

mirtenol, -lü [Fr. myrténol] *is. kim.* Asetat halinde mersin ağacı esansının temel birleşenini oluşturan pinenden türeyen ve 233°C'de kaynayan formülü $C_{10}H_{14}OH$ olan birincil alkol.

mirtillemek, [mırt / mirt *(yans.)* > mirt-il-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Uygunsuz davranışlarda bulunmak. [DS]

mirv, [İng. **M**ultiple **I**ndependently Targetable **R**eentry **V**ehicle *(bağımsız olarak değişik hedeflere yönlendirilebilen birçok nükleer başlıklı atmosfere giriş aracı)*] *kısalt.* Her biri değişik hedeflere yönlendirilebilen birçok nükleer başlık taşıyan füze.

mirvaha, [Ar. rīḥ > mirvaḥa مروحه] *{OsT} is.* Yelpaze. 🗗 **mirvaha** *{OsT}* **cünbān,** *Yelpaze sallayan.*|| **mirvaha cünbānî,** *{OsT} Yelpaze sallayıcılık.*

Miryam, [İbr. miryam مريام] *{OsT} is.* **1.** Hz. Musa'yı, Firavun'dan kurtarmak için bir sepet içinde Nil nehrine bırakan kız kardeşinin adı. **2.** Hz. İsa'nın annesinin İbranicedeki adı.

mirza, [Far. mīr-zāde *(bey oğlu)* > mirzā / mīrzā مرزا / میرزا] *(mirza:) {OsT} is.* İran'da ve doğudaki Türk topluluklarında hükümdar soyundan gelenlere ve bunların dışında soylu kişilere, ülkenin önde gelen kişilerine verilen soyluluk unvanı; ağa.

mis[1], [mıs / mis *(yans.)*] *is.* Kurnazlık düşünmeyi, bıyık altından gülmeyi anlatan kök.

mis[2], [Ar. misk مسك] *is.* **1.** Güzel kokulu bir madde; misk. **2.** *{ağız}* Lavanta. [DS] **3.** *{ağız}* Kolonya. [DS] **4.** *{ağız}* Ağaç zamkı. [DS] 🗗 **mis gibi,** *1. Temiz ve güzel kokulu. 2. Çok iyi; mükemmel. 3. Elbette; pekâla.*|| **mis gibi kokmak,** *Çok güzel kokmak; güzel koku yaymak.*|| **mis sabunu,** *Kokulu sabun.*|| **mis üzümü,** *Güzel kokulu bir üzüm türü.*

mis[3], [Far. mis مس] *{OsT} is.* **1.** Bakır. **2.** *{ağız}* Çok kırmızı renkli toprak. [DS]

mis[4], [İng. miss] *is.* İngilizlerde evlenmemiş bayanlar için kullanılan unvan.

misaferet, [Ar. sefer > müsāferet / misāferet مسافرت] *(misa:feret) {OsT} is.* **1.** Misafir etme; konuk etme. **2.** Savaş zamanında savaşılan ülkenin diplomatik elemanlarını bir yerde konuk etme; göz altında tutma.

misafir, [Ar. sefer > müsāfir / misāfir مسافر] *(misa:fir) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin evinde geçici bir süre yiyip içerek yatıp kalkan, ağırlanan kimse; konuk. **2.** Yolculuk yapan kimse; seyahat eden; yolcu; gezgin; seyyah. **3.** *tıp.* Gözün saydam tabakasında çeşitli nedenlerle oluşan beyaz leke; lökom. 🗗 **misafir ağırlamak,** *Gelen konuğa gerekli ilgiyi göstererek ağırlamak, barındırmak ve yedirip içirmek; konuğa ikramda bulunmak.*|| **misafir etmek,** *Birini geçici olarak evinde alıkoyarak ağırlamak.*|| **misafir gibi,** *Hemen gidecekmiş gibi duran.*|| **misafir gibi oturmak,** *Bulunduğu yer ve makamdan her an ayrılmak üzere bulunmak; bulunduğu yerden hemen ayrılacakmış gibi oturmak.*|| **misafir konağı,** *Köylerde, köye gelen yolcuların barındırılıp ağırlandığı yer; misafirhane.*|| **misafir odası,** *Evlerde konukların ağırlanmasına ayrılmış olan özel oda; misafir salonu.*|| **misafir olmak,** *Bir yerde konuk olarak bulunmak; konmak.*|| **misafir öğretim üyesi** (profesör), *Bir üniversiteye başka bir üniversiteden geçici olarak ders vermek üzere gelmiş bulunan öğretim üyesi.*|| **misafir salonu,** *Misafir odası.*|| **misafir sanatçı,** *Bir tiyatro, sinema, gazino vb. yerlerde asıl kadroda olmadığı halde o an için konuk olarak gelmiş bulunduğu etkinliklere katılan sanatçı.*|| **misafir tohumu,** *argo. Gayrimeşru çocuk; piç.*

misafireten, [Ar. misāfir > misāfireten مسافرةً] *(misa:fire'ten) {OsT} zf.* Misafir olarak; konuk olarak.

misafirhane, [Ar. misāfir + Far. ḫāne مسافرخانه] *(misa:firha:ne) {OsT} is.* **1.** Konukların konakladıkları yer. **2.** Gezginlerin, konakladıkları han, kervansaray vb. yerler. **3.** *mecaz.* Dünya.

misafirîn, [Ar. misāfir > mısāfirīn مسافرين] *(misa:firi:n) {OsT} is.* Misafirler; konuklar.

misafirlik, -ği [misafir-lik] *is.* Konuk olarak bulunma durumu; konukluk; misaferet.

misafirperver, [Ar. misāfir + Far. perver مسافرپرور] *(misa:firperver) {OsT} sf.* **1.** Konuk gelmesinden hoşlanan, konuklarına iyi davranan, onları iyi ağırlayan; konuksever. **2.** (Ülke için) misafirlerine iyi davranmayı gelenekleştirmiş olan.

misafirperverlik, -ği [misafirperver-lik] *is.* **1.** Konuksever olma hâli; konukseverlik. **2.** Konuksever ce davranış; konukseverlik.

misaha, [Ar. misāḥa / misāḥat مساحه / مساحت] *(misa:ha) {OsT} is.* (Yer için) ölçüm; ölçme; mesaha.

misak[1], [Ar. sevḳ > mīsāḳ میساق] *(mi:sa:k) {OsT} is.* Sevk etme; ileri sürme; gütme.

misak[2], [Ar. vüṣūḳ > mīṣāḳ میثاق] *(mi:sa:k) {OsT} is.* **1.** Yemin; söz. **2.** Sözleşme; antlaşma. 🗗 **misāk-ı millî,** *{OsT} 1. Millî yemin. 2. Türk Kurtuluş Sava-*

şının özünü oluşturan, Atatürk'ün başkanlığında toplanan Erzurum ve Sivas Kongrelerinde belirlenen ve Osmanlı Meb'usan Meclisinde 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen altı maddelik millî sözleşme metni.

mi'sal, -li [Ar. miʿṣāl معصال] *(mi-sa:l) {OsT} is.* Ucu çengelli uzun ağaç; gelberi.

misal, -li [Ar. miṣāl مثال] *(misa:l) {OsT} is.* **1.** Benzer; eş; gibi. **2.** Bir şeyi daha iyi kavratabilmek için örnek alınan şey; örnek. **3.** Masal. **4.** Rüya; düş. **5.** *dbl.* Arap dilinde kökünün ilk harfi illet olan kelime. 🗗 **misal getirmek,** *Bir şeyin iyi anlaşılması için örnek vermek; örnek göstermek.*|| **misāl-i meymūn,** *{OsT} Padişahın tuğrası.*|| **misāl-i vavî,** *{OsT} İlk harfi vav olan kelime.*|| **misāl-i yāyî,** *{OsT} İlk harfi ye olan kelime.*|| **misal kurmak,** *{eAT} Duruma uygun bir atasözü veya vecize söylemek.*|| **misal olmak,** *Örneklik etmek; örnek olmak; örnek yerine geçmek.*

mi'sam, [Ar. miʿṣam معصام] *{OsT} is.* Bilek; nabız yeri.

mis'ar, [Ar. misʿār / misʿar مسعار / مسعر] *(mis-a:r) {OsT} is.* Ateş karıştırmaya yarayan araç; küskü.

mi'sar, [Ar. miʿṣār / miʿṣar / miʿṣara معصار / معصر / معصره] *(mis-a:r) {OsT} is.* Mengene.

misas, [Ar. mess > misās مساس] *(misa:s) {OsT} {OsT} is.* El ile dokunma; temas etme; el sürme.

misayip, [Ar. muṣāḥib => misayip] *{ağız} is.* Sağdıç. [DS]

misbah[1], [Ar. misbaḥ مسبح] *is. biy.* Yüzgeç. 🗗 **misbah-ı batnî,** *{OsT} zool. Karın yüzgeci.*|| **misbah-ı sadrî,** *{OsT} zool. Göğüs yüzgeci.*|| **misbah-ı şercî,** *{OsT} zool. Anüs yüzgeci.*|| **misbah-ı zahrî,** *{OsT} zool. Sırt yüzgeci.*|| **misbah-ı zenebî,** *{OsT} zool. Kuyruk yüzgeci.*|| **misbahü'r-ricl,** *{OsT} biy. Yüzgeç ayaklılar.*

misbah[2], [Ar. ṣubḥ > miṣbaḥ مصبح] *{OsT} is.* → mısbah.

misbar, [Ar. sebr > misbār مسبار] *{OsT} is.* **1.** Yaralara konan fitil. **2.** Sonda.

misbeke, [Ar. misbeke مسبكه] *{OsT} is.* Maden eritip dökülecek kap; pota.

-mise, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek. e.* → -mısa.

misel[1], [Lat. mica *(parça)* > Fr. micelle] *is. fiz. kim.* Ortam içinde denge halinde kalmasını sağlayan bir elektrik yükü taşıyan, az veya çok miktarda su soğuran ve koloitlerin bir fazını meydana getiren molekül yığını.

misel[2], [Lat. miscellus *(karışmış)* > Fr. miscella] *is.* Üretim sırasında elde edilen, bir eritici içindeki yağ emülsiyonu.

misel[3], [? misel] *{ağız} is.* Ateşten, alevden birazcık etkilenmiş bez vb. şeyler. [DS]

mis'ele, [Ar. ʿasel > misʿele مسعله] *(mis-ele) {OsT} is.* Arı kovanı.

miselli, [misel-li] *sf. fiz.* (Koloitler için) eriyiksel misellerden meydana gelen.

miselyum, [Fr. mycélium] *is.* Mantarların dallanmış iplikçikler halinde, beslenmeyi ve büyümeyi sağlayan, genellikle beyaz renkli bitkisel kısmı.

misen, -nni [Ar. senn > misenn مسن] *{OsT} is.* Bileği taşı.

misenit, [Fr. misénite] *is. min.* Monoklinik sistemde yer alan doğal potasyum.

misetom, [Fr. mycétome] *is. tıp.* Çoğunlukla tropikal bölgelerde görülen, asalak mantarların gelişmesiyle deri altında ortaya çıkan iltihaplı yalancı ur.

misfat, [Ar. ṣafvet > miṣfāt مصفات] *(misfa:t) {OsT} is.* Su arıtma süzgeci.

mishal, -li [Ar. seḥl >miṣḥal مسحل] *{OsT} is.* **1.** Yontma aracı; yontacak alet. **2.** Kur'an-ı Kerim'i kusursuz biçimde okuyan kimse.

misika, [mısır-ga / misi-ka] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misil, -sli [Ar. miṣl مثل] *{OsT} is.* **1.** Benzer; eş. **2.** O kadar daha; kat. **3.** Ön; yan; kat; huzur. **4.** Miktar. **5.** *mat.* Özdeş miktarların toplamı; kat.

misilleme, [misil-le-me] *is.* Zarar verici, kötü bir davranışa aynısı ile karşılık verme.

misillik, -ği [mısır-lık] *{ağız} is.* Mısır torbası. [DS]

misillu, [Ar. miṣil + T. -li (-lū) مثللو] *{OsT} e.* Gibi; benzer gibi.

misina, [İt. Messina *(Sicilya'da bir kent)* ipliği] *is.* **1.** Yapay veya sentetik ham maddeden tek kat olarak çekilmiş değişik kalınlıkta iplik. **2.** Balıkçıların olta ipi olarak kullandıkları ipek veya naylondan yapılma tel.

misir[1], [mısır / misir] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misir[2], [mısır / misir] *{ağız} is.* → mısır[1]. [DS]

misirga, [mısır-ga] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misirge, [misir-ge] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misiri, [? misiri] *{ağız} is.* **1.** Taş, kerpiç kırmaya yarayan demir. **2.** Duvarcı malası; mala. [DS]

misirk, [mısır-ga / misir-ka] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misirka, [mısır-ga / misirka] *{ağız} is.* Hindi. [DS] 🗗 **misirka tavuğu,** *{ağız} Hindi.* [DS]

misirke, [mısır-ga / misir-ke] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

misis, [İng. mistress] *is.* İngilizcede evli kadınlar için kullanılan unvan.

misit, [? misit] *{ağız} is.* Eğimli tarlalarda toprağın kaymaması için yapılan harçsız duvar. [DS]

misk, [Ar. misk مسك] *{OsT} is.* **1.** Bazı hayvanların özellikle misk geyiği adı verilen hayvanın göbek çevresinden çıkarılan keskin ve hoş kokulu reçine, kolesterol, sabit ve uçucu yağ içeren madde. **2.** Parfümeride kullanılan misk geyiğinden elde edilen veya sentetik olarak üretilen miskten meydana gelen güzel kokulu karışım. ◻ **misk faresi,** *zool. Misk sıçanı.*|| **misk geyiği,** *zool. 1. Geyikgillerden, Orta Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan, ürkek ve yalnız yaşayan, geceleri etkinlik gösteren, erkeğinin karın derisi altında, otuz gram kadar gelen erik büyüklüğünde misk salgılayan bir bez bulunan çift parmaklı memeli, (Moschus moschiferus). 2. Cüce geyikgillerden, Afrika'da yaşayan, gibi misk veren küçük memeli; su misk geyiği (Hyemoschus aquaticus).*|| **misk gibi,** *1. Temiz ve güzel kokulu. 2. Çok iyi; mükemmel. 3. Elbette; pekâla.*|| **misk gülü,** *bot. Gül esansı elde etmek için yetiştirilen bir tür gül çeşidi, (Rosa moschata).*|| **misk kedisi,** *zool. Güney Avrupa, Asya ve Afrika'da yaşayan, uzun kuyruklu, kısa bacaklı, lekeli veya çizgili postlu, anüs bezlerinden miske benzer yağlı bir madde çıkarılan 20 kadar etçil memelinin ortak adı, (Viverridae).*|| **misk otu,** *bot. Hanımeligillerden, nemli ağaçlık yerlerde yetişen, ilkbaharda çiçek açan ve kuruyunca hafif bir misk kokusu saçan otsu bitki, (Adoya moschatellina).*|| **misk öküzü,** *zool. Boynuzlugillerden, Kuzey Kanada'da yaşayan, geniş gövdeli, iri kafalı, kısa boyunlu, kısa bacaklı, dizlerine kadar inen bol ve sık koyu kahverengi tüylü geviş getiren memeli bir hayvan; misk sığırı, (Ovibus muschatus).*|| **misk ördeği,** *zool. Hoş bir misk kokusu salan Berberistan ördeğinin başka bir adı.*|| **misk sıçanı,** *zool. Kuzey Amerika kökenli, apış arasından çıkarılan misk kokusu lavantacılıkta, derisi kürkçülükte kullanılan kemirgen bir hayvan; misk faresi, (Ondatra zibethica).*|| **misk sığırı,** *zool. Misk öküzü.*‖ **misk ü amber,** *Çok güzel koku.*

miska, [mısır-ga / miska] *{ağız} is.* Hindi. [DS]

miskab, [Ar. ṣabḳ > miṣḳāb مثقاب] *(miska:b) {OsT} is.* → ıniskap.

miskal, -li [Ar. ṣıḳlet > miṣḳāl مثقال] *(miska:l) {OsT} is.* Arapların en eski ölçü birimlerinden biri olan ve bugün kullandığımız ağırlık ölçüsü ile 4,2237 gram gelen ağırlık ölçüsü birimi.

miskam, [Ar. misḳām مسقام] *(miska:m) {OsT} sf.* Hastalıklı; illetli.

miskanmak, [mız *(yans.)* > mız-ga-n-mak / ıniska-n-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Uyuklamak; dalmak. [DS]

miskap, [Ar. ṣabḳ > miṣḳāb مثقاب] *(miska:p) {OsT} is.* Matkap. ◻ **miskap yayı,** *Mücevher yontucularının değerli taşları kesmek için kullandıkları pirinç tel.*

miskat, [Ar. saḳy > misḳāt مسقات] *(miska:t) {OsT} is.* **1.** Su konulacak kap; su kovası. **2.** Kâse; kadeh.

miskata, [Ar. isḳaṭ > misḳaṭa] *is.* Düşüren şey.

misket, [Ar. misk > Fr. musc > muscat] *is.* **1.** (Meyveler için) güzel koku. **2.** Misket üzümü. **3.** Misket üzümünden üretilmiş şarap. **4.** Ankara ve çevresinde "Güvercin Uçuverdi" türküsü eşliğinde genellikle ağır tempoda ve iki kişi tarafından oynanan zeybek türü halk oyunu. ◻ **misket düzeni,** *Türk halk müziğinde, alt ve orta teller la ve re ile akort edilerek çalınan bir bağlama düzeni.*|| **misket üzümü,** *İzmir ve çevrelerinde yetiştirilen açık sarı yeşil ve güzel kokulu bir tür üzüm.*

misket, [Fr. mousquet *(bilye)*] *is.* **1.** Şarapnel ve bombaların içine konulan kurşun ve demir tanelerinden her biri. **2.** Çocukların oyun oynadığı küçük bilye. ◻ **misket limonu,** *1. bot. Turunçgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, karışık ve yaygın dalları, sert sürgünleri ve çok sayıda sivri küçük dikenleri olan bir tür limon ağacı, (Citrus aurantifolia). 2. Bu ağacın yeşilimsi sarı kabuklu, ince, bol sulu ve ekşi meyvesi.*|| **misket oyunu,** *Çocukların bilyelerle oynadıkları bir oyun.*|| **misket tanesi,** *On sekiz dirhemlik (53.1 g) kurşun.*‖ **misket topu,** *Misketli mermilerin atıldığı top.*

miski, [Ar. misk > miskī مسكى] *(miski:) {OsT} sf.* **1.** Misk gibi güzel kokan. **2.** Misk gibi siyah renkli. **3.** *{ağız}* Pembe renkli, güzel kokulu bir tür üzüm. [DS] **4.** *{ağız}* Çok ekşi bir limon türü. [DS] ◻ **miski üzümü,** *{ağız} Salkımı uzun ve seyrek taneli, güzel kokulu, beyaz bir tür üzüm.* [DS]|| **miskiyyü'l-hitām,** *(Yazı sonlarına konulan) "Güzellikle bitti." anlamındaki ibare.*

miskicearmut, [ıniski-ce+armut] *{ağız} is.* Yumurta büyüklüğünde ve güzel kokulu bir tür armut. [DS]

miskiç, [Soğd. mwşkysc] *{eT} is.* Kedi. [EUTS] ◻ **miskiç elması,** *{ağız} Sarı renkli, küçük, güzel kokulu ve tatlı bir tür elma.*[DS]

miskilim, [miski-li-m ? / ıniş+gül-üm] *{ağız} sf.* Nazlı; değerli. [DS]

miskin, [Ar. meskenet>ıniskīn مسكين] *(miski:n) {OsT} sf.* **1.** Son derece uyuşuk olan; çalışmaktan ve çaba göstermekten kaçınan; tembel; uyuşuk; üşengeç. **2.** Hoş karşılanmayacak durumlar karşısında tepki göstermeyen. **3.** Zavallı; âciz. **4.** Cüzam hastalığına yakalanmış olan; cüzamlı. **5.** *huk.* İslam dininden olanların yardımla yükümlü oldukları yoksul kişi. **6.** *tasvf.* Derviş. ◻ **miskin asmanın kel koruğu,** *(Kişi için) son derece tembel ve uyuşuk olan.*‖ **miskin illeti,** *{OsT} Cüzam hastalığı.*|| **miskinler tekkesi,** *1. Cüzamlılar hastahanesi. 2. Tembel tembel oturulup iş görülmeyen yer.*

miskin, [Far. miskī > miskīn مسکین] *(miski:n) {OsT} sf.* **1.** İçinde misk bulunan. **2.** Siyah.

miskinane, [Ar. miskīn + Far. -āne مسکینانه] *(miski:-na:ne) {OsT} zf.* Tembelcesine; uyuşuk olarak; miskincesine; miskin bir biçimde.

miskince, [miskin-ce] *(miski'nce) {OsT} zf.* Miskin birine yakışır bir tutumda; miskin bir biçimde; miskin gibi.

miskincesine, [miskin-ce-s-i-n-e] *zf.* Miskin gibi; miskine yakışır bir tutumla.

miskinhane, [Ar. miskīn + Far. ḫāne مسکینخانه] *(miski:nha:ne) {OsT} is.* Cüzamlıların toplumdan uzak tutulmaları için yapılmış yer.

miskinleşme, [miskin-le-ş-me] *is.* Miskinleşmek eylemi veya durumu.

miskinleşmek, [miskin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Uyuşuk ve tembel bir duruma gelmek.

miskinlik, -ği [miskin-lik] *is.* **1.** Uyuşuk ve tembel olma durumu. **2.** Miskin birine yakışır tutum ve davranış; meskenet. **3.** Uyuşukluk, tembellik ve üşengeçlik gösteren birinin durumu. **4.** Gerektiği zaman gerekli olan tepki veya etkinliği gösterememe durumu; uyuşukluk.

miskiy, [Ar. miskīy مسکی] *{OsT} sf.* **1.** Miskle ilgili; miske ilişkin. **2.** Misk kokulu.

misl, [Ar. miṣl مثل] *{OsT} is.*→ misil. 🗗 **misl-i hazān,** *{OsT} 1. Sonbahar gibi. 2. Sonbaharda dökülen yapraklar gibi.*‖ **misl-i müşterek,** *{OsT} mat. Ortak kat.*‖ **misl-i müşterek-i asgar,** *{OsT} mat. En küçük ortak kat.*‖ **misl-i müşterek-i ā'zam,** *{OsT} mat. En büyük ortak kat.*

mislaç, [piş-ir-geç > bişir-geç / bisleğeç > misleç [EREN] / piş-ir+ağaç > bislāç] *(bisla:ç) {ağız} is.* Pişirgeç. [DS]

mislak, -kı [Ar. mislāḳ مسلاق] *(mislâ:k) {OsT} sf.* (Kişi için) dilini ustalıkla kullanan; uz dilli.

misleç, [biş-ir-mek *(pişirmek)* > piş-ir-geç > bişleğeç > misleç [EREN]] *{ağız} is.* Sacda yufka ekmeğini çevirmeye yarayan araç; pişirgeç. [DS]

misleğeç, [biş-ir-mek *(pişirmek)* > piş-ir-geç > bişleğeç > misleğeç] *{ağız} is.* → misleç. [DS]

misleveç, [biş-ir-mek *(pişirmek)* > piş-ir-geç > bişleğeç > misleğeç] *{ağız} is.* → misleç. [DS]

misli, [Ar. miṣl > miṣlī مثلی] *(misli:) {OsT} sf.* **1.** Benzer, eş veya kat ile ilgili. **2.** (Eşya için) aşırı fiyat farkı olmadan benzeri bulunabilen.

misli, [mis[2]-li] *{ağız} sf.* Kırmızı renkli. 🗗 **misli buğday,** *{ağız} Kırmızı buğday.* [DS]

misma, [Ar. sem' *(işitme)* > misma' / misma'a مسمع / مسمعه] *(misma:) {OsT} is.* **1.** Kulak. **2.** *fiz.* Radyo, teyp, telefon vb. dinlemek için kulağa takılan alet; kulaklık. **3.** *tıp.* Hastaların göğsünü, ciğerlerini, kalbini dinlemeye yarayan araç.

mismar, [Ar. mismār مسمار] *(misma:r) {OsT} is.* **1.** Çivi; mıh. **2.** Kazık. 🗗 **mismar-ı āhenîn,** *Demir kazık.*

mismari, [Ar. mismār > mısmārī مساری] *(misma:ri:) {OsT} sf.* **1.** Çivi ile ilgili. **2.** Çivi gibi olan; çivi görünümünde olan.

mismil, [Ar. bismillāh > mismil / mısmıl] *sf.* **1.** Temiz; derli toplu. **2.** (Kasaplık hayvan için) temiz, eti yenebilir; helal.

mismis, [mıs / mis *(yans.)* > mis+mis] *{ağız} sf.* **1.** Ahmak; aptal; bön; saf. **2.** Uyuşuk; tembel. **3.** Sinsi. [DS]

mismitil, [mi(s)+mi/til] *(mi'smitil) {ağız} pekşt. sf.* Tıpatıp; tam benzeri. [DS]

mison, [Çin. mison] *is.* Tuzlanmış ve haşlanmış lahana ile yapılan bir Çin içkisi.

misran, [? mısran / misran] *{ağız} is.* Hayvan yemliği. [DS]

misret, [Ar. misred مسرد] *is.* Biz; tığ.

miss, [İng. mistress] *(mis) is.* **1.** (İngilizcede) evlenmemiş kadın. **2.** Güzellik kraliçesi.

ınissa, [Lat. missa *(geri dönme)*] *is.* Hristiyanlıkta rahip tarafından Hz. İsa'nın vücudunun ve kanının, ekmek ve şarap biçiminde adak olarak sunulması.

-misse, [-mı-sa / -mise / -mısa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek e.* → -mısa.

misse[1], [? misse] *{ağız} is.* Hırsızlık, adam öldürme gibi eylemlerden ötürü suçu olan kimse. [DS]

misse[2], [? misse] *{ağız} sf.* (Hayvan için) huysuz. [DS]

ınisse[3], [? misse] *{ağız} is.* Kusur. [DS]

missik, [Ar. missīk مسیك] *(missi:k) {OsT} sf.* Çok cimri.

mistan, [? mistan] *{ağız} ünl.* Kedi çağırma ünlemi. [DS]

mistel, [mis+tel ?] *{ağız} is.* Demir çivi. [DS]

ınister[1], [Fr. mystère] *is. tiy.* Orta Çağ ve Rönesans devri dinî tiyatrolarında Hristiyanlığın sırlarından birini konu alan dram.

mister[2], [İng. master > mister] *is.* İngilizcede "sir" veya "lord" unvanını kullanma hakkı olmayan erkeklerin soyadlarından önce kullanılan kelime; bay; kısaltması: Mr.

mistik, -ği [Lat. mysticus / Yun. mystikos *(sırla ilgili)* > Fr. mystique] *sf.* **1.** Mistisizmle ilgili; gizemsel. **2.** Gizli bir belirlenime sahip olup mecazî, alegorik bir anlam taşıyan. **3.** Mistisizmi, derin hayranlığı, coşkuyu yansıtan. **4.** *is.* Mistisizm yanlısı; ilahiyat ve mistik hayatla uğraşan kimse; gizemci. **5.** Dünyadan el etek çekerek kendisini yalnızca Allah'a adayan kimse. **6.** Bütün olayları gizli,

ilahî güçlerin yönettiğine inanan, evreni bu inanca dayanan bir görüşle açıklayan kimse; mutasavvıf.

mistika, [İsp. mistico] *is. dnz.* Teknesi ve arması uskuna biçiminde yapılan fakat uskunadan küçük olan üç direkli lumbarsız yelkenli.

mistiko, [İsp. mistico] *is.* → mistika.

mistisizm, [Lat. mysticus > Fr. mysticisme] *is.* **1.** Gözlem ve muhakemeden çok duygu ve sezgiye dayanan öğreti veya felsefî inan; gizemcilik. **2.** Allah'ı sezgi yoluyla kavrama ve birleşme.

mistral, -li [Fr. mistral] *is.* Fransa'nın Akdeniz kıyılarında kuzeyden esen soğuk ve kuru rüzgâr.

misva, [? misva] *{ağız} is.* **1.** Salon içindeki çıkıntılar. **2.** Balkon. [DS]

misvak, [Ar. sevk > misvāk مسواك] *(misva:k) {OsT} is. bot.* **1.** Kuzey Afrika, İran ve Hindistan'da yetişen, yaprakları karşılıklı, çiçekleri dört parçalı, kiraz gibi meyveli bir ağaççık, *(Salvadora persica).* **2.** Bu ağacın, diş temizliğinde kullanılmak için ucu dövülüp fırça haline getirilen kök, dal ve gövde parçalarına verilen ad.

misye, [Yun. müs / múdia] *{ağız} is.* Midye. [DS]

misyon, [Fr. mission] *is.* **1.** Bir kimseye, bir kurula bir şey yapmak üzere özel olarak verilen görev ve yetki; özel yükümlülük; özel görev. **2.** Bir hükümetin, bir kuruluşun genellikle uzak bir bölgede veya yabancı bir ülkede bir kişiye veya gruba verdiği geçici ve belirli görev; böyle bir görevi almış olan kişilerin tümü. **3.** Dinî, diplomatik, bilimsel vb. görev yüklenmiş kişilerin oluşturduğu kurul. **4.** Hristiyanlığı yaymak amacıyla kurulmuş örgüt. **5.** Misyonerlik kurumu. ◻ **misyon üstlenmek,** *Özel bir görev almak.*

misyoner, [Fr. missionnaire] *is.* **1.** Hristiyanlığı yaymak amacıyla hem ülke içinde hem de yabancı ülkelerde görev alabilen rahip, papaz veya herhangi bir din adamı. **2.** *mecaz.* Bir düşünceye, bir ülküye kendini adayan kimse.

misyonerlik, -ğI [misyoner-lik] *is.* **1.** Misyoner olma durumu. **2.** Misyonerin görevi. **3.** Genel olarak, başka dinden olanları kendi dinine kazandırmak için kurulan örgüt. **4.** Özel anlamda ise Hristiyan olmayan ülkelerde Hristiyanlığı yaymak için kurulmuş örgüt.

-miş[1], [-mış / -miş / -muş /-müş] *{eT} {eAT} çek. e.* → -mış[1]. ◻ **-miş'li geçmiş,** *dbl. Belirsiz geçmiş zaman kipi.*

-miş[2], [mış *(on)* > -mış / -miş] *{eski T} {eAT} yap. e.* → -mış[2].

-miş[3], [-miş / mış] *yap. ek.* → -mış[3].

Miş, [Sansk. mesa] *{eT} öz. is.* Koç burcu. [EUTS]

miş, [Far. mīş میش] *{OsT} is.* Koyun.

mi'şab, [Ar. mi'şāb معشاب] *(mi-şa:b) {OsT} is.* Otu, çayırı bol olan yer.

mı'şar, [Ar. 'aşere *(on)* >mi'şār معشار] *(mişa:r) {OsT} is. mat.* Onda bir.

mışara, [? mişara] *{ağız} is.* Talaş. [DS]

mişe, [Far. bīşe > mīşe / meşe میشه] *(mi:şe) {eAT} {OsT} is. bot.* **1.** Meşe. **2.** Orman. [DK] ◻ **mîşe-zār,** *{OsT} Meşelik; küçük orman; koru.*

mişek[1], **-ği** [mişek / mişşek] *{ağız} sf.* Mızıkçı. [DS]

mişek[2], **-ği** [mişek] *{ağız} is.* Yayık kolu. [DS]

-mişem, [-mış-am / -miş-em / -muş-am / -müş-em] *{eAT} çek. e.* → -mışam.

mişenge, [mişen-ge] *{ağız} is.* Keten, kenevir lifi. [DS]

mişevşi, [? mişevşi] *{ağız} is.* **1.** Mercimek çorbası. **2.** Buğday ve mercimek unu, acı biber ve kavurma ile yapılan bir tür çorba. [DS]

mişezar, [Far. mīşe-zār زار میشه] *(mi:şeza:r) {OsT} is.* Meşelerle kaplı arazi; meşelik.

mişfer, [Ar. mişfer مشفر] *{OsT} is.* Devenin sarkık dudağı.

mişhat, [Ar. mişḥaṭ مشحط] *{OsT} is.* Kaldıraç; manivela.

-mişi, [-mış-ı / mişi] *{eAT} yap e.* → -mışı.

mişi, [Soğd. mişi] *{eT}* Soğd ayının on altıncı günü. [EUTS]

mişik, -ği [pis-ik / piş-ik / miş-ik] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

mişin, [Far. mīşīn میشین] *(mi:şi:n) {OsT} is.* İşlenmiş deri; meşin.

mişirikli, [miş-ir-ik-li] *{ağız} sf.* İçinde bir hile ve düzen bulunan; oyunlu. [DS]

mişk, [Far. müşek] *{ağız} is.* Sıçan. [DS]

mişkât, [Ar. mişkāt مشكات] *(mişka:t) {OsT} is.* İçinde kandil, lamba, mum yakılmak için duvara yapılan oyuk.

mişkiç, [Soğd. mwşkysc] *{eT} is.* Kedi. [Gabain]

mişkat, [? mişkat] *{ağız} is.* Sardunya çiçeği. [DS]

mişli, [-miş-li] *{ağız} sf.* Olacağı kesinleşmemiş; belirsiz. [DS]

mişmaa, [Ar. şem' > mişma'a مشمعه] *{OsT} is.* Şamdan.

mişmetal, -li [Fr. mischmetal] *is.* Temel maddesi seryum olan ve birleşiminde lantan ile diğer nadir toprak madenleri bulunan alaşım.

mişmiş[1], [Ar. mişmiş مشمش] *{OsT} {ağız} is.* Kayısı; zerdali. [DS]

mişmiş[2], [-miş + -miş] *{ağız} sf.* Kuşkulu. [DS]

mişmişçi, [-miş +-miş-çi] *{ağız} sf.* Dedikoducu. [DS]

mişna, [İbr. midra *(yeni öğreti)* > mişna] *is. din.* Talmut'un bir bölümünü oluşturan, İlk Çağda Yahudilerin sürgünden dönüşlerinden hemen sonra Kutsal Kitab'ın buyruklarını zamanın gereklerine uydur-

mak amacıyla düzenledikleri hukuk metinleri derlemesi.

mişrak, [Ar. şark > mişrāk / mışrāk مشراك] *(mişra:k) {OsT} is.* Her zaman güneş gören yer.

mişrat, [Ar. şart > mişrat / mişrāt مشرات / مشرت] *(mişra:t) {OsT} is.* **1.** Neşter. **2.** Keskin bıçak.

mişrebe, [>Ar. şürb > mişrebe مشربه] *{OsT} is.* Maşrapa.

-mişse, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] *{eAT} çek e.* → -mısa.

mişşek, -ği [mişek / mişşek] *{ağız} sf.* Mızıkçı. [DS]

mişvar, [Ar. mişvār مشوار] *(mişva:r) {OsT} is.* Tavır; tarz; biçim; gidiş yolu.

mişvare, [Ar, mişvāre مشواره] *(mişva:re) {OsT} is.* **1.** Bal peteği. **2.** Petekten bal almaya yarar araç.

mişvargâh, [Ar. mişvār + Far. -gāh مشوارگاه] *(mişva:rgâ:h) {OsT} is.* **1.** At satılan yer; at pazarı. **2.** Gösteri yeri.

mişvaz, [Ar. mişvāz مشواذ] *(mişva:z) {OsT} is.* Sarık.

mişvel, [Ar. şevlet *(yuvarlak kuyruk)* > mişvel مشول] *is.* Küçük orak. ⊕ **mişvel-i muh,** *anat. Beyni ikiye ayıran yarığın içine giren örtü.*

mişveli, [Ar. mişvel > mişvelī مشولی] *(mişveli:) {OsT} sf.* Biçimi orağa benzeyen.

mişvergeh, [Ar. mişvār + Far. geh مشورگاه] *{OsT} is.* → mişvargâh.

mişya, -aı [Ar. mişyāʿ مشياع] *(mişya:) {OsT} sf.* Geveze; boşboğaz.

mişyaş, [-miş+yaş] *{eAT} {ağız} sf.* Olacağı kesinleşmemiş; belirsiz; kuşkulu. [DS]

MİT, [**M**illî **İ**stihbarat **T**eşkilâtı] *kısalt.* Millî İstihbarat Teşkilatının kısaltması.

mit[1], [mıt / mit *(yans.)*] *ünl.* Kıpırdaşmayı, bu şekilde sürekli konuşmayı anlatan kök.

mit[2], [Yun. mythos > Fr. mythe] *is.* **1.** Geleneksel olarak gelişen ve yayılan, toplumun hayal gücü ile biçim değiştiren, evrenin doğuşu, tanrı, tanrıça gibi varlıklarla ilgili hayalî, doğaüstü, alegorik anlatımlı, dinî veya inanç yönü ağır basan halk hikâyesi. **2.** Kahramanların kutsallaştırıldığı döneme ilişkin hikâyeler. **3.** İnsan kaderini etkileyen unsurları simgeleştirerek açıklamaya çalışan felsefî öğreti. **4.** *mecaz.* Gerçek olmayan, masalımsı şey.

mit[3], [Erme. mēt => mit] *{ağız} is.* **1.** Çocuk oyunlarında başlangıç yeri; başlama noktası. **2.** Çelik çomak oyunu. **3.** Ceviz oyununda kazanılan cevizler. [DS]

mit[4], [mit / mıh] *{ağız} is.* Kavun ve karpuzda böceklerin ısırması ile oluşmuş çivi gibi sert kısım. [DS]

mit'am, [Ar. miṭʿām مطعام] *(mit-a:m, t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yemeği bol olan. **2.** Çok yemek yiyen.

mitan, [Far. nīm-ten => mintan / mitan] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

mitar, [? mitar / mitari] *{ağız} is.* Gücü. [DS]

mitari, [? mitari / mitar] *{ağız} is.* Gücü. [DS]

mitbaşı, [mit+baş-ı] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında elebaşı. [DS]

mitçik, -ği [mit-çik] *{ağız} is.* Serçe büyüklüğünde, boz renkli, boynunun altı kırmızı bir kuş. [DS]

mitel, [? mitil / mitel] *{ağız} is.* **1.** Yüz geçirilmemiş yorgan, şilte, minder, yatak. **2.** Eski parçalardan doldurulmuş büyük minder. [DS]

miterazi, [? miterazi] *{ağız} is.* Dokuma tezgâhında, dokunan bezin sarıldığı yuvarlak araç. [DS]

mithara, [Ar. ṭahāret > miṭhara مطهره] *{OsT} is.* Su kabı; matara; ibrik.

mithat, [Ar. medḥ > midḥāt مدحات] *(mitha:t) {OsT} is.* → midhat.

miti[1], [? miti] *{ağız} is.* Burun. [DS]

miti[2], [? miti] *{ağız} is.* Çevrenin iyice göründüğü yüksekçe yer; tepe. [DS]

mitik[1], [Soğd. myḏ'k] *{eT} sf.* **1.** Buda dinine mensup fakat ruhaniler tarikatına girmeyen. [Gabain] **2.** İtikatsız; inançsız; dinsiz. [EUTS]

mitik[2], **-ği** [? mitik] *{ağız} is.* Yıldız çiçeği ve bitkisi. [DS]

mitil[1], [mitil] *{ağız} is.* **1.** İçine pamuk, yün vb. doldurulmuş beyaz yorgan, yastık vb. kılıfı. **2.** Her iki yüzü beyaz, kapsız yorgan. **3.** Yüz geçirilmemiş yorgan, şilte, minder, yatak. **4.** Yatak kılıfı. **5.** Yorgan astarı. **6.** Çok eskimiş, paçavra durumuna gelmiş yatak, yorgan, giysi vb. **7.** Minder, yatak, yastık doldurmaya yarayan kırpıntı. **8.** Giysi astarı. **9.** Çok eski ve kirli giyecek, halı, kilim vb. **10.** Yünden dokunmuş tandır, iskemle örtüsü. [DS]

mitil[2], [Slav. metil / mitil *(kelebek hastalığı)*] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) görünüşü çirkin, sevimsiz ve kaba. **2.** (Kişi için) yerinden kalkmaya erinen; üşengeç. [DS]

mitil[3], [mitil] *{ağız} is.* Dövülerek ezilmiş et. [DS]

mitil[4], [Bul. mitil] *{ağız} is.* Koyunlarda görülen kelebek hastalığı. [DS]

mitil[5], [mitil] *{ağız} sf.* Tıpkı; tastamam. [DS]

mitilci, [mitil-ci] *{ağız} is.* Yorgancı. [DS]

mitili, [miti-li] *{ağız} sf.* Giyimi, yırtık pırtık olan. [DS]

mitillah, [? mitillah] *{ağız} sf.* Tıpkı; tastamam. [DS]

mitin, [Fr. mītīn میتین] *(mi:ti:n) {OsT} is.* **1.** Kayaları ve büyük taşları kırıp parçalamakta kullanılan büyük çekiç. **2.** Taşçı çekici.

miting, [İng. meeting] *is.* Toplantı ve gösteri hürriyetinin özel bir şekli olarak, belli siyasi veya sosyal

amaçlarla veya bir olaya dikkati çekmek için silahsız ve saldırısız olmak şartıyla açıkta yapılan örgütlü gösteri ve toplantı.

mitingci, [miting-ci] *is.* Miting düzenleyen veya mitinge katılan kimse.

mitirip, -bi [Ar. muṭrīb => mitirip ?] *{ağız} is.* Boş şeyle vakit geçirme; oyalanma. [DS]

mitit, -di [? mitit] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mitit, -di [? mitit] *{ağız} is.* **1.** Dokuma tezgâhında dokunan bezin sarıldığı araç. **2.** El tezgâhında dokunan şeyleri daraltmaya yarayan araç. [DS]

mitle, [midye] *{ağız} is.* Midye. [DS]

mitleşme, [mit-le-ş-me] *is.* Mitleşmek eylemi veya durumu.

mitleşmek, [mit-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Mit durumuna gelmek.

mitleştirme, [mit-le-ş-tir-me] *is.* Mitleştirmek eylemi veya durumu.

mitleştirmek, [mit-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Mit durumuna getirmek; birini, bir şeyi, bir olayı hayal ürünü ögeler ekleyerek olağanüstü özelliklere bürümek veya benzer şekilde yüceltmek.

mitli, [mit-li] *{ağız} sf.* Tıpkı; tastamam. [DS]

mitmit, -di [mıt / mit *(yans.)* > mit+mit] *{ağız} sf.* **1.** Yaramaz ve çok hareketli çocuk. **2.** Elinden iş çıkmayan; beceriksiz; iş bilmez. [DS] 🗗 **mitmit etmek,** *{ağız} Çok yavaş davranmak.* [DS]

mitoklazik, -ği [Fr. mitoclasique] *sf. biy.* (Hücre içi maddeler için) hücre bölünmesi sırasında hücredeki kromozom sayısının iki kat artmasını sağlamaya yönelik olarak iğ iplikçiklerinin oluşumuna engel olan.

mitokondri, [Yun. mitos *(iplik)* + khondros *(tane)* > Fr. mitochondrie] *is. biy.* Hücre sitoplazmasında 0,5 µm genişliğinde ve 2 ila 5 µm boyunda, hücre tarafından enerji kaynağı olarak kullanılan adenozin trifosfat(ATP)'ı sentezleyerek üreten, içinde enzim ve vitamin gibi biyokatalizörler bulunan yumurta biçimli tanecik

mitoloji, [Yun. mythos *(efsane)* + logos *(bilim)* > Fr. mythologie] *is.* **1.** Puta tapmanın yaygın olduğu İlk Çağda veya daha sonraları değişik kavim ve milletlerde tanrıların, yarı tanrıların ve kahramanların yarı efsanevi tarihi; söylence bilimi. **2.** Mitleri, mitlerin kökenlerini, anlamlarını sistemli olarak inceleyen ve yorumlayan bilim. **3.** Bir dine, bir millete veya bir uygarlığa ait mitlerin bütünü.

mitolojik, -ği [Fr. mythologique] *sf.* **1.** Mitoloji ile ilgili. **2.** Mitolojiye ait. **3.** Mitos niteliği kazanmış olan.

mitoman, [Fr. mythomane] *is.* ve *sf. psikol.* Mitomanyak davranışlar gösteren kimse; yalan söylemeyi hastalık haline getirmiş olan.

mitomani, [Fr. mythomanie] *is. psikol.* Yalan ve gerçek dışı hikâyeler uydurmaya yol açan yapısal eğilim; hastalık derecesinde yalan söyleme eğilimi.

mitomanyak, -ğı [Fr. mythomaniaque] *sf. psikol.* Mitomaniye ilişkin.

mitos, [Yun. mythos] *is.* **1.** Geleneksel olarak gelişen ve yayılan, toplumun hayal gücü ile biçim değiştiren, evrenin doğuşu, tanrı, tanrıça gibi varlıklarla ilgili hayalî, doğaüstü, alegorik anlatımlı, dinî veya inanç yönü ağır basan halk hikâyesi; söylence. **2.** Kahramanların kutsallaştırıldığı döneme ilişkin hikâyeler. **3.** İnsan kaderini etkileyen unsurları simgeleştirerek açıklamaya çalışan felsefî öğreti. **4.** *mecaz.* Gerçek olmayan, masalımsı şey.

mitotik, -ği [Fr. mitotique] *sf. biy.* Mitozla ilgili.

mitoz, [Yun. mitos *(iplik)* > Fr. mitose] *is. biy.* Hücrenin aynı kromozom sayısını koruyarak, bütün ögelerini eşleyerek iki eşit hücreye bölünerek çoğalması; karyokinez.

mitra, [Lat. mitra / Yun. mitra *(çatkı)*] *is.* Papanın, piskoposların ve bazı din adamlarının tören sırasında giydikleri özel başlık.

mitral, -li [Fr. mitral] *is.* ve *sf. anat.* Kalbin sol kulakçığı ile sol karıncığı arasındaki kapakçık ve delik. 🗗 **mitral darlığı,** *tıp. Mitral kapakçığının iki kapağının, kanın kulakçıktan karıncığa geçişini engelleyecek biçimde kısmî kaynaması; mitral kapakçık darlığı.*|| **mitral deliği,** *anat. Kalbin sol kulakçık ile karıncığını birleştiren delik.*|| **mitral hastalık,** *tıp. Mitral yetersizlikle birlikte mitral darlığın birlikte bulunduğu, romatizmadan ileri gelen bir hastalık.*|| **mitral hücreler,** *anat. Beyinde koku lopu içinde bulunan sinir hücreleri.*|| **mitral kapakçığı,** *anat. Mitral deliğinin üzerinde bulunan ve kalın liflerle bağlı dört köşe iki parçadan oluşan kapakçık.*|| **mitral yetersizliği,** *tıp. Karıncığın kasılması sırasında kanın kulakçığa geri kaçmasına sebep olan mitral kapakçığı bozukluğu.*|| **mitral yetersizlik,** *tıp. Mitral yetersizliği.*

mitralyöz, [Fr. mitrailleus] *is.* Makineli tüfek. 🗗 **mitralyöz gibi,** *(Konuşma için) hiç durmadan; ara vermeden; hızlı hızlı.*

mitti, [? mitti] *{ağız} is.* Eski bıçak. [DS]

mittir, [mit *(yans)* > mit-tir] *ünl.* Evecenlik bildirir. 🗗 **mittir mittir dolaşmak,** *{ağız} (Ufak tefek insan, çocuk ve av köpeği için) evecenlikle dolaşmak.*

miv, [Far. mīv میو] *(mi:v) {OsT} is.* Kıl; tüy; muy.

mive, [Far. mīve میوه] *(mi:ve) {OsT} is.* Meyve. 🗗 **mîve-dil,** *1. Gönül meyvesi. 2. Evlat.*

mivedar, [Far. mīve-dār میوه دار] *(mi:veda:r) {OsT} sf.* Meyveli; meyvesi olan; meyve yüklü.

mi'vel, [Ar. miʿvel معول] *(mi-vel) {OsT} is.* Taş ve kayaları kırmakta kullanılan sivri uçlu kazma; sivri.

miy, [miy / muy *(yans.)*] *ünl.* Kedinin bağırmasını anlatan kök. [Zülfikar] *miy-av miyav, miy-av-la-mak*

miya[1], [? miya] *{ağız} is.* Sirke vb. ekşi şeylerde oluşan küçük sinekler; sirke sineği. [DS]

miya, [? miya] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

miyah, [Ar. mā' > miyāh مياه] *(miya:h) {OsT} is.* Sular. ◘ **miyāh-ı cāriye,** *{OsT} Akar sular.* || **miyāh-ı harre,** *{OsT} Yerden kaynayan sıcak sular; kaplıca suları.* || **miyāh-ı kilsiyye,** *{OsT} Kireçli sular.* || **miyāh-ı mālihe,** *{OsT} Tuzlu sular.* || **miyāh-i merre,** *{OsT} Acı sular.*

miyalji, [Fr. myalgie] *is. tıp.* Kas ağrısı.

miyan[1], [Far. miyān میان] *(miya:n) {OsT} is.* **1.** Orta; ara. **2.** Aralık; ara. **3.** Vücudun göğüs ile karın arasındaki bölümü; bel. **4.** *müz.* Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısraı; meyane; miyane. ◘ **miyān-bālā,** *{OsT} Orta boylu.* || **miyān-bend,** *{OsT} Kuşak.* || **miyān-beste,** *{OsT} Bel bağlamış; işe hazır.* || **miyān-dār,** *{OsT} Aracı; meyancı.* || **miyān-dārî,** *{OsT} Aracılık.* || **miyān-ger,** *{OsT} Bir parça üzerinde paralel çizgi veya oyuk çekmekte kullanılan alet; mihenger.* || **miyān-gîr,** *{OsT} Ara bulucu.* || **miyān-gîrî,** *{OsT} Ara buluculuk.* || **miyān-hāne,** *{OsT} müz. Orta ses.* || **miyān-ı güft ü gū,** *{OsT} 1. Dedikodu arası. 2. Söz arası.* || **miyān-kad,** *{OsT} Orta boylu.* || **miyān-ser,** *{OsT} Yarısı değerli taşlarla süslü bir tür taç.* || **miyān-serā,** *{OsT} Ev meydanı; avlu; hayat.*

miyan[2], [piyan / bıyan > miyan / meyan] *{ağız} is.* Meyankökü. [DS]

miyane, [Far. miyāne میانه] *(miya:ne) {OsT} is.* **1.** Orta; ara. **2.** İki şeyin ortası; ara. **3.** Kıvam. **4.** Ortaya serilen halı vb. şey. **5.** Gerdanlığın ortasındaki büyük inci. **6.** Tereyağında unun kavrulması ile yapılan bir tür sos. **7.** Yeniçerilikte bölükten büyük askerî birlik.

miyangeç, [miyan-geç] *{ağız} is.* Kılavuz; önderlik eden. [DS]

miyangir, [Far. miyānger میانگر] *(miya:ngir) {OsT} is.* Bir parça üzerinde paralel çizgi veya oyuk çekmekte kullanılan marangoz aleti; mihengir.

miyangirlemek, [miyangir-le-mek] *gçl. f. [-r̈] [-l(i)-yor]* Miyangir ile birbirine paralel çizgiler çekmek.

miyanhane, [Fr. miyān *(orta)* + ḫāne میاخانه] *(miya:nha:ne) {OsT} is. müz.* Türk müziğinde orta ses.

mi'yar, [Ar. ʿiyār *(değerli madenin saflık derecesi)* > miʿyār معیار] *(mi-ya:r) {OsT} is.* → miyar[1]. ◘ **mi'yār-ı nakdî,** *{OsT} Para yapımında kullanılan madenin miktarını ve niteliğini belirleyen yasal ölçü çizelgesi.* || **mi'yār-ı sıdk,** *{OsT} Ölçüt.*

miyar[1], [Ar. ʿiyār *(değerli madenin saflık derecesi)* > miʿyār معیار] *(mi-ya:r) {OsT} is.* **1.** Değerli madenlerin saflık, ağırlık ve değer derecesini yasaya göre belirleyen ve gösteren ölçü; ayar ölçüsü. **2.** Paraların, tartı alet ve ağırlıklarının, ölçülerin yasal örneği. **3.** Ölçüt; ölçü. **4.** Ayar. **5.** *kim.* Bir cismin saflık derecesini anlayıp ölçmeye yarayan araç; ayraç. ◘ **miyar güvertesi,** *dnz. Gemilerde pusulanın bulunduğu en yüksek güverte.*

miyar[2], [? miyar] *{ağız} is.* **1.** Akarsu; kaynak. [DS]

miyar[3], [? miyar] *{ağız} is.* Çimenler biçildikten sonra yeniden biten küçük taze otlar. [DS]

miyarjirit, [Fr. miargyrite] *is. min.* Doğal gümüş ve antimon sülfür; $Ag_2Sb_3S_4$.

miyasıl, [Ar. mā-yesîl *(akıntı)*] *{ağız} is.* **1.** Bir deri hastalığı; mayasıl. **2.** Basur.[DS]

miyasma, [Yun. miasma] *(miya'sma) is.* Eskiden salgın hastalıklara yol açtığına inanılan etken.

miyasteni, [Fr. myasthénie] *is.* Sinir ve kas ilişkisinin bağlanışında ortaya çıkan ve zamanla kas gücünün tükenmesine yol açan hastalık.

miyatoni, [Fr. myatonie] *is. tıp.* Kas gerginliğinin azalması veya tümüyle yok olması.

miyav, [miyav *(yans.)*] *ünl.* Kedinin çıkardığı ses; kedi sesi; kedi bağırtısı.

miyavlama, [miyav-la-ma] *is.* Miyavlamak eylemi; miyav sesi çıkarma.

miyavlamak, [miyav-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Kedi için) miyav sesi çıkarmak; bağırmak.

miyavlatma, [miyav-la-t-ma] *is.* Miyavlatmak eylemi; kediyi bağırtma işi.

miyavlatmak, [miyav-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kediyi bağırtmak; miyav sesi çıkartmak.

miyaz[1], [Yun. myia *(sinek)* + iasis *(hastalık)*] *is. tıp.* Sinek kurtçukları yüzünden insan ve hayvan dokularında meydana gelen hastalık.

miyaz[2], [minaz / miyaz] *{ağız} is.* Temel; temel taşı. [DS]

miye, [? miye] *{ağız} is.* Temel; temel taşı. [DS]

miyelin, [Fr. myéline] *is. anat.* Sinir hücrelerinde aksonları saran schwann hücresi tarafından üretilen ve schwan kılıfı içinde bulunan ışın kırıcı, nötr yağlar, lesitin ve kolesterolden, çeşitli lipoyitlerden oluşmuş yağımsı lipoprotein madde.

miyelinleşme, [miyelin-le-ş-me] *is.* Sinirler üzerinde miyelin kılıfı oluşması.

miyelit, [Fr. myélite] *is. tıp.* Çeşitli nedenlerle oluşan omurilik iltihabı.

miyeloblast, [Fr. myéloblaste] *is. biy.* Çok çekirdekli alyuvarların ana hücresini oluşturan kemik iliği hücresi.

miyelogram, [Fr. myélogramme] *is. tıp.* Kemik iliğinde bulunan hücresel elemanların nitelik ve sayı bakımından incelenmesi ile elde edilen sonuç.

miyeloit, -di [Fr. myéloïde] *sf. tıp.* **1.** Kemik iliğine ilişkin olan. **2.** İlik kökenli hücrelerden oluşan. ◘ **miyeloit lösemi,** *Kemik iliği hücrelerinin hacim ve sayıca artması ile belirginleşen lösemi.*

miyelom, [Fr. myélome] *is. tıp.* Kemik iliğinde plazmosistlerden oluşma urların üreyip çoğalması.

miyelosel, [Fr. myélocele] *is. tıp.* Omurga dışında oluşan omurilik fıtığı.

miyeloz, [Fr. myélose] *is. tıp.* Kemik iliğinde, zehirlenme veya iltihaplanmadan dolayı meydana gelen yaygın bozulma.

miyendiz, [Ar. mühendis] *{ağız} is.* Mühendis. [DS]

miyene, [? miyene] *{ağız} is.* Bakırcıların kullandığı bir araç.[DS]

-miyeydi, [-mı-y-a-y-dı / miyeydi] *yap e.* → -mıyaydı.

miyi, [méyi / béñī] *{eT} is.* Beyin. [EUTS] [Gabain]

miyik, -ğı [? miyik] *{ağız} is.* Yüksek yer; tepe; doruk. [DS]

miyokardie, [Fr. myocardie] *is. tıp.* Kalp kasında görülen müzmin hastalık.

miyokardit, [Fr. myocardite] *is. tıp.* Kalp kasının iltihaplanması ile ortaya çıkan ve kalp yetersizliğine dönüşebilen hastalık.

miyokart, -dı [Fr. myocarde] *is. anat.* Kalp kası.

miyolem, [Fr. myolémme] *is. anat.* İçinde ilkel telcikler, çekirdekler ve sarkoplazma bulunan kas hücresini saran zar.

miyoliz, [Fr. myolyse] *is. tıp.* Kas hastalıklarının başlangıcında görülen ve kas telinin temel ögelerine ayrışması.

miyoloji, [Fr. myologie] *is. tıp.* Kas bilimi.

miyom, [Fr. myome] *is. tıp.* Kas dokusunda gelişen ur; kas uru.

miyomalasi, [Fr. myomalacie] *is. tıp.* Kasların yumuşaması.

miyon, [Fr. myone] *is. anat.* Kas sisteminin işlevsel birimi; kas teli.

miyop, -bu [Yun. myops *(göz kırpan)* > Fr. myope] *sf.* **1.** (Göz için) uzağı iyi göremeyen. **2.** (Kişi için) uzağı iyi göremeyen fakat yakındakileri açık seçik görebilen; gözü miyop olan.

miyopati, [Fr. myopathie] *is. tıp.* Ailevi ve kalıtımsal ilerleyici kas hastalığı; ilerleyici kas distrofisi.

miyopi, [Fr. myophie] *is. tıp.* Miyopluk.

miyopluk, -ğu [miyop-luk] *is.* **1.** Uzaktan gelen paralel ışınların ağ tabakanın önünde odaklaşması ile belirginleşen gözün uzaktaki cisimleri iyi görememesi kusuru. **2.** Miyop olma durumu.

miyor, [? miyor / mihor] *{ağız} is.* Alkolik. [DS]

miyosen, [Yun. meiôn *(daha az)* + kainos *(yeni)* > Fr. miocène] *is. jeol.* **1.** Yaklaşık olarak zamanımızdan 25 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, memelilerle maymunların gelişmiş oldukları ve üçüncü zamanın oligosen ile pliyosen arasındaki dönemi. **2.** *sf.* Bu döneme ait; miyosene ilişkin.

miyosteom, [Fr. myostéome] *is. tıp.* Bazen çarpma veya vurma sonucu kaslarda gelişen ur.

miyotatik, -ği [Fr. myotatique] *sf.* (Omurilik refleksi için) kas kökenli; tek sinapslı. 🗗 **miyotatik refleks,** *Kaslarda gerinmeye sebep olan refleks; gerinme refleksi.*

miyotik, -ği [Fr. myotique] *sf.* (İlaç veya madde için) göz bebeğinin büzülmesine sebep olan.

miyotomi, [Fr. myotomie] *is. tıp.* Bir kasın tümünü veya bir parçasını kesip alma şeklindeki cerrahi işlem.

miyotoni, [Fr. myotonie] *is. tıp.* Kasların çok yavaş gevşemesi.

miyozin, [Fr. myosine] *is. anat.* Kas hücrelerinde bulunan ve kas kasılmasında rol oynayan protein.

miyozis, [Yun. myein *(göz kırpmak)* > Fr. myosis] *is.* Göz bebeğinin küçülerek o şekilde kalması.

miyozit, [Fr. myosite] *is. tıp.* Kaslarda, enfeksiyon, virüs, asalak vb. kökenli iltihap; kas iltihabı.

miyozom, [Fr. myosome] *is. anat.* Bir ara madde yardımıyla uzunlamasına birleştiklerinde çizgili kas telciğini oluşturan tekerciklerin tümü.

miytan[1], [Far. nīmten => mintan / miytan] *{ağız} is.* Kollu yelek. [DS]

miytan[2], [? miytan] *{ağız} is.* Harman yerinde kalan çöplü ve taşlı buğday tanesi yığını. [DS]

-miz, [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] *{eT} çek. e.* → -mız.

miz[1], [mız / miz *(yans.)*] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler sarfetmeyi; herhangi bir sebeple rahatsız olmayı; mızıkçılık etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *miz miz*

miz[2], [mız / miz *(yans.)*] *ünl.* Yaşlı kimselerin uyuklamasını anlatan kök. [Zülfikar] *miz miz*

miz[3], [miz / biz] *{eT} {eAT} is.* Biz. [DLT] [DK]

miz[4], [Çağ. bigiz > biz > miz] *{ağız} is.* Danaların annelerini emmemeleri için burunlarına takılan kirpi oku veya dikenli telden yapılmış burunluk. [DS]

miz[5], [Far. mīz میز] *is.* **1.** Sofra. **2.** Misafir. **3.** *sf.* Temiz. 🗗 **mîz-bān,** *Misafir koruyan; ev sahibi.*|| **mîz-bānān,** *Konuk ağırlayanlar; ev sahipleri.*|| **mîz-bānî,** *Konuk ağırlayıcılık; ev sahipliği; misafir ağırlama işi.*

miza, [İt. misa] *(mi'za) is.* Kumarda ortaya konan para.

mizab, [Ar. mīzāb میزاب] *(mi:za:b) {OsT} is.* Su yolu; su oluğu. 🗗 **mîzāb-ı bārān,** *{OsT} Yağmur oluğu.*|| **mîzāb-ı rahmet,** *{OsT} Kâbe'nin damındaki yağmur oluğu.*

mizābiye, [AR. mīzābiyye میزابیه] *(mi:za:biye) {OsT} is. fiz.* Birçok otomobil dış lastiği gibi oluşumların art arda dizilmesi ile oluşan oluk; sölönoid.

mizac, [Ar. mezc > mizāc مزاج] *(miza:c) {OsT} is.* → mizaç.

mizaç, -cı [Ar. mezc > mizāc مزاج] *(miza:ç) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin yaradılıştan gelen manevi nitelik ve eğilimlerinin tümü; huy; tabiat; yaradılış. **2.** İnsan bedeninin fizyolojik yapısı; sağlık. **3.** Bir yatkınlığı ve bir gerçek yeteneği belirleyen psikolojik özelliklerin tümü. 🗗 **mizāc-dān,** *{OsT} Bir kimsenin huyunu iyi bilen ve ona göre davranan.*|| **mizāc-gîr,** *{OsT}* → mizaçgir.|| **mîzāc-gîrāne,** *{OsT} Herkesin hoşuna gidecek biçimde.*|| **mîzāc-gîrî,** *{OsT} Herkesin gönlüne göre davranma; her nabza şerbet vermesini bilme.*|| **mizāc-ı nāzik,** *{OsT} Nazik yaradılış.*

mizaçgir, [Ar. mizāc + Far. -gīr مزاجگیر] *(miza:çgi:r) {OsT} sf.* Herkesin huyuna ve keyfine göre davranan; nabza göre şerbet vermesini bilen.

mizaçgirlik, -ği [mizaçgir-lik] *is.* Mizaçgir olma durumu; mizaçgirin sergilediği tutum; başkalarının keyfine ve huyuna göre davranabilme.

mizaçlı, [mizaç-lı] *sf.* **1.** (Bir nitelikten sonra) yaradılışı ve huyu belirtilen nitelikte olan. **2.** Sağlık durumu ve keyfi yerinde olan.

mizaçsız, [mizaç-sız] *sf.* Sağlık durumu iyi olmayan; keyifsiz; sağlıksız; rahatsız.

mizaçsızlık, -ğı [mizaç-sız-lık] *is.* Mizaçsız olma durumu; rahatsızlık; sağlık bozukluğu; keyifsizlik.

mi'zad, [Ar. miʿżād معضاد] *(mi-za:d) {OsT} is.* **1.** Ağaç budama aracı; tahra. **2.** Kolçak; pazubent

mizad, [Ar. mīzād میزاد] *(mi:za:d) {OsT} is.* Sevinç; sürur; neşe.

mizah, [Ar. müzāḥ / mizāḥ مزاح] *(miza:h) {OsT} is.* **1.** Gerçeğin gülünç, alışılmamış yönlerini ortaya koyarak insanın düşünmesini ve eğitimini ele alan sanat türü; gülmece. **2.** Eğlendirmek, güldürmek amacı güden veya birini incitmeden ve belli etmeden takılmak suretiyle yapılan ince alay; gülmece; humor. **3.** Bir terslik bulunmasına rağmen insanın gülümsemesine neden olan üzücü veya sıkıntı verici bir olay veya durum. **4.** *ed.* Bazı durumları, olayları ve kişileri gülünç yönleri ile ortaya koyan edebî eser; gülmece yazını. 🗗 **mizāh-āmiz,** *{OsT} Eğlenceli; güldürücü.*|| **mizāh-gū,** *{OsT} Şakacı.*|| **mizah mecmuası,** *Mizah yazılarına ve karikatürlere geniş yer veren dergi; mizah dergisi; gülmece dergisi.*|| **mizāh-nüvis,** *{OsT} Gülmece yazarı: mizahçı.*|| **mizāh-perver,** *{OsT} Mizahtan hoşlanan; mizah sever.*

mizahçı, [mizah-çı] *is.* Gülmece sanatçısı.

mizahçılık, -ğı [mizah-çı-lık] *is.* **1.** Mizah yapma işi. **2.** Gülmece sanatı; gülmece sanatçılığı.

mizahî, [Ar, mizaḥ > mizaḥī مزاحی] *(miza:hi:) {OsT} sf.* **1.** Gülmece biçiminde olan; gülmece biçiminde yazılmış veya çizilmiş olan. **2.** Gülmece niteliği taşıyan; gülmece ile ilgili.

mizan[1], [Ar. vezn > mīzān میزان] *(mi:za:n) {OsT} is.* **1.** Tartma işlemini yapmakta kullanılan alet; tartı; terazi; ölçü aleti. **2.** *mecaz.* Ölçü; ölçüt. **3.** *mecaz.* Adalet; eşitlik duygusu. **4.** *mecaz.* Akıl; idrak; anlayış. **5.** *isl.* Kıyamet günü, kendisi hakkında hüküm verilmek üzere kişinin sevap ve günahlarının tartılacağına inanılan terazi. **6.** *mat.* Sağlama işlemi; sağlama. **7.** *tic. muh.* İşletmelerin kâr veya zarar durumlarının belirlenmesi veya denetlenmesi amacıyla belirli zamanlarda alacak, borç ve bakiyelerinin toplu halde gösterildiği cetvel. **8.** *tic.* Bir tüccarın, ticarî durumu ile işinin genel durumunu gösteren ve belirli zamanlarda yaptığı hesap özeti; hesap özeti. **9.** Terazi burcu. 🗗 **mizana çekmek,** *Hesap sormak.*|| **mizān-ı rütūbet-i havā,** *{OsT} fiz. Nemölçer.*|| **mizan kalemi,** *İmparatorluk döneminde, devlet gelirlerinin toplu halde gösterildiği defterleri tutan ve maliye nezaretine bağlı daire.*|| **mizanü'l-harāre,** *{OsT} fiz. Sıcaklıkölçer; termometre.*|| **mizanü'l-hevā,** *{OsT} fiz. Barometre.*|| **mizanü'l-matar,** *{OsT} fiz. Belirli bir zamanda bir yere düşen yağış miktarını belirlemeye yarayan alet; yağışölçer; yağmurölçer; plüviyometre.*|| **mizānü'r-rutūbe,** *{OsT} fiz. Nemölçer.*

mizan[2], [? mizan] *{ağız} is.* Durum. [DS]

mizana, [İt. mezzana] *(miza'na) is. dnz.* Üç veya daha çok direği bulunan yelkenli gemilerde arka direk; mizana direği.

mizanpaj, [Fr. mise en page] *is.* Kitap, dergi gazete, broşür gibi bası ürünlerinin sayfasına girmesi gereken yazı, resim, klişe vb.nin düzenlenmesi işi; sayfa düzenlemesi; sayfa düzeni.

mizanpli, [Fr. mise en plis] *is.* Islak saçları, çeşitli araçlarla istenen şekle getirdikten sonra sıcak hava tutup kurutarak kıvırcık biçim verme.

mizansen, [Fr. mise en scène] *is.* **1.** Bir eseri sahneye koyma; sahneye koyma. **2.** *mecaz.* Bir olayı veya durumu gerçeğinden daha farklı yansıtmak amacıyla hazırlanan düzen.

mizantren, [Fr. mise en train] *is.* Tipo baskı öncesinde düzenlemiş olan sayfa veya forma üzerinde yapılan düzeltme ve ayarlamaların tümü.

mizantrop, [Yun. misein *(nefret etmek)* + anthropos *(insan)* > Fr. misanthrope] *sf.* **1.** İnsanlardan nefret eden. **2.** Toplumdan ve insandan kaçan; merdüm.

mi'zar, [Ar. ʿuẕr > miʿẕār معذار] *(mi:za:r) {OsT} is.* **1.** Perde. **2.** Örtü. **3.** Engel.

mizara, [Slav. mázara] *{ağız} is.* Büyük memeli damızlık hayvan. [DS]

mizbah, [Ar. mıẓbaḥ مذبح] *{OsT} is.* Bıçak.

mizban, [Far. mīz-bān میزبان] *(mizba:n) {OsT} is.* Konuk ağırlayan kimse; ev sahibi.

mizbanan, [Far. mızbānān میزبانان] *(mizba:na:n) {OsT} is.* Ev sahipleri.

mizbani, [Far. mizbānī ميزبانى] *(mizba:ni:) {OsT} is.* Ev sahipliği.

mizber, [Ar. zebr *(yazma)* > mizber مزبر] *{OsT} is.* Kamış kalem.

mizebbe, [Ar. zebb *(kovma)* > mizebbe مذبه] *{OsT} is.* Sinek kovalamakta kullanılan yelpaze.

mizek[1], [Far. rnīzek ميزك] *(mi:zek) {OsT} is.* Sidik; idrar.

mizek[2], **-ği** [? mizek] *{ağız} is.* Taşa veya duvara oyuk açmaya yarayan demir araç; küskü. [DS]

mizer, [Ar. mi'zer مئزر] *(mi-zer) {OsT} is.* Peştamal.

mizher, [Ar. mizher مزهر] *{OsT} is. müz.* Ut.

mizik[1], **-ği** [? mizik] *{ağız} is.* Araba kayışını boyunduruğa tutturmaya yarayan ağaç çivi. [DS]

mizik[2], **-ği** [Erme. mžex] *{ağız} is.* **1.** Sivrisinek. **2.** Tatarcık gibi siyah ve küçük sinek. [DS]

mizek[3], **-ği** [? mizek] *{ağız} sf.* Küçük. [DS]

mizitra, [Yun. muzitra] *{ağız} is.* Taze keçi peyniri.

mizkâr, [Ar. zekr > mizkār مذكار] *(mizkâ:r) {OsT} is.* Daima erkek doğuran dişi.

miskirt, [mız-(ı)k-ı(t)-ır / mizkirt] *{ağız} sf.* Cılız; sıska. [DS]

mizlac, [Ar. mizlāc مزلاج] *(mizlâ:c) {OsT} is.* Kilit; sürgü.

mizlemek, [giz-le-mek ? > miz-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Gizlemek; saklamak. [DS]

mizmar, [Ar. mizmār مزمار] *(mizma:r) {OsT} is. müz.* **1.** Ney türünden bir saz. **2.** Zebur surelerinden her birine verilen ad. **3.** *anat.* Nefes borusu; hançere. 🗗 **mizmar darbesi,** *dbl. Konuşma sırasında bir sesi meydana getirirken gırtlağın ani olarak kapanması.*|| **mizmār-zen,** *{OsT} Mizmar çalan kimse.*

mizmele, [biz > miz+mil > mizmele / mizmile] *{ağız}is.* Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmil, [biz > miz+mil] *{ağız} is.* Kızakla kayarken kullanılan değneğin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmile, [biz > miz+mil > mizmile / mizmele] *{ağız} is.* Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmiz, [miz / mız *(yans.)* > miz+miz] *{ağız} sf.* **1.** Davranışları çok ağır olan; uyuşuk; mızmız. **2.** Çok yavaş konuşan. [DS]

mizogami, [Yun. misos *(kin)* + gamos *(evlenme)* > Fr. misogamie] *is. psikol.* Genellikle donjuanlıkla beraber görülen ve oedipus kompleksine bağlı olarak olgunlaşmamış duygusal bozukluğu yansıtan evliliğe karşı duyulan nefret.

mizraka, [Ar. mizraka مزرقه] *{OsT} is.* Küçük şırınga.

mizvac, [Ar. zevc > mizvāc مزواج] *(mizva:c) {OsT} is.* Sık sık evlenen kadın.

mizvace, [Ar. mizvāce مزواجه] *(mizva:ce) {OsT} is. bot.* (Çiçek için) er-dişi.

mkg, [metre-kilogram] *kısalt. fiz.* Metre-kilogram.

MKSA, [metre-kilogram-saniye-amper] *kısalt.* Uzunluk birimi olarak metreyi, kütle ve ağırlık birimi olarak kilogramı, zaman ölçüsü birimi olarak saniyeyi, elektrik akımı birimi olarak amperi esas alan standart ölçü birimlerinin kısaltması; günümüzde SI olarak adlandırılır.

ml, [mili-litre] *kısalt.* Mililitrenin kısaltması.

m'li, [m-li] *sf.* İçinde /m/ sesi bulunan. 🗗 **m'li ikileme,** *dbl. İlk kelime olduğu gibi alınıp ikincisinin başına (ünsüzle başlıyorsa o ünsüzü kaldırarak) /m/ sesi getirmek suretiyle yapılan ikileme. ağaç (m)ağaç, kitap (m)itap.*

-mlı, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] *yap. e.* **1.** Fiilden sıfat türeten ek. Fiilden isim türetme eki olan *-m,* ile isimden isim yapma eki olan *-li*'nin kaynaşıp kalıplaşmış şeklidir. çoğunlukla *-l* edilgenlik eki almış fiillere getirilir. Kelimeye elverişli olma, uygunluk kavramları katar: *olumlu, ılımlı, artımlı, açımlı, ılımlı, dönüşümlü, bunalımlı.* **2.** Kelimeye belirli nitelik veya özelliği bulundurma kavramı katar: *alımlı, biçimli, uyumlu, büklümlü.* **3.** Kelimeye bazı imkânlara sahip olan kavramı katar: *dönüşümlü, eğimli, indirimli, değişimli.*

-mlu, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] *yap. e.* → -mlı.

-mlü, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] *yap. e.* → -mlı.

mm, [mili-metre] *kısalt.* Milimetrenin kısaltması.

Mn, [Fr. manganèse] *kısalt. kim.* Atom numarası 25, atom ağırlığı 54,93, parlak beyaz-gri renkte, 7,2 yoğunluğunda katı bir element olan manganezin sembolü.

mnemotekni, [Yun. mneme *(hafıza)* > Fr. mnemotechnie] *is.* **1.** Bazı çağrışımlardan yararlanarak veya uygun alıştırmalarla belleği geliştirme sanatı. **2.** Unutulması mümkün hatıraların bellekte iyice yer etmesi için bazı tekniklerin uygulanması.

Mo, [Yun, molybdos *(kurşun)* > Fr. molybdene] *kıs. kim.* Atom numarası 42, atom ağırlığı 95,95 olan, beyaz renkli, kroma benzer özellikler gösteren 2570°C'de ergiyen çok sert ve 10,2 yoğunluğunda, yüksek sıcaklıkta su buharını ayrıştıran bir element olan molibdenin sembolü.

mobal, -li [Ar. vebāl => mabal / mobal] *{ağız} is.* Vicdan incitici davranış; günah. [DS]

mobil[1], [Fr. mobile] *is.* **1.** Metal olan ögeleri rüzgâr ile hareketlenen sanat eseri. **2.** Bu ilkeye dayanarak yapılmış süs eşyası veya oyuncak.

mobil[2], [Fr. mobile] *sf.* Devingen.

mobilet, [Fr. mobylette *(tescilli isim)*] *is.* Motorlu bisiklet; motorlu bisikletin tescil edilmiş markalarından biri.

mobilizasyon, [Fr. mobylisation] *is. tıp.* **1.** Bir organı

normal veya patolojik bağlardan kurtarmak için yapılan cerrahi uygulama. **2.** Hareket yeteneğini yitirmiş bir ekleme hareketlilik sağlamak için kol, bacak veya omurgaya uygulanan hareketlerin tümü.

mobilize, [Fr. mobyliser / mobylisé] *is.* **1.** Harekete geçirme; devindirme. **2.** *sf.* Harekete geçirilmiş. **3.** *bank.* kolayca paraya çevrilebilir. ◘ **mobilize etmek,** *Vadeli bir alacağı belli bir ücret karşılığında devretmek.*

mobilizm, [Fr. mobylisme] *is. jeol.* Sıra dağların oluşumunu, ana kara kütlelerinin yatay yer değiştirmesi ile açıklayan kuram.

mobilya, [İt. mobilia] *is.* İçinde oturulan, yaşanılan, çalışılan bir yerin döşenmesinde ve orada yaşayan kişilerce kullanılan masa, sandalye, yatak, dolap vb. taşınabilir eşyaların tümüne birden verilen ad; möble.

mobilyacı, [mobilya-cı] *is.* **1.** Mobilya yapan ve satan kişi. **2.** Mobilya yapılan ve satılan dükkân.

mobilyacılık, -ğı [mobilya-cı-lık] *is.* Mobilya üretme ve satma işi.

mobilyalı, [mobilya-lı] *sf.* (Ev, daire, iş yeri vb. için) mobilya döşenmiş halde olan; mobilyası olan; mobilyası bulunan; dayalı döşeli; möbleli.

mobilyasız, [mobilya-sız] *sf.* Mobilya döşenmemiş olan; mobilyası olmayan; möblesiz.

moca, [? moca] *{ağız} is.* Kuluçka tavuk. [DS]

mocan[1], [? mocan] *{ağız} is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mocan[2], [Slav. moćán] *{ağız} sf.* Soğukkanlı. [DS]

mocir, [? mocir] *{ağız} is.* Kıvılcım. [DS]

mocuk[1], **-ğu** [? mocuk] *{ağız} is.* **1.** Deve yavrusu. **2.** Domuz yavrusu. [DS]

mocuk[2], **-ğu** [Slav. matsúkhı] *{ağız} is.* Çukura taş atarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

mocuk[3], **-ğu** [? mocuk] *{ağız} is.* Kısa hırka. [DS]

mocur[1], [Ar. muhācir => mocur] *{ağız} is.* Göçmen; muhacir. [DS]

mocur[2], [? mocur / mucur] *{ağız} is.* Sekiz kg'lık tahıl ölçeği. [DS]

mocurlamak, [mocur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Çok kırıştırmak. **2.** Yoğurmak. [DS]

moç[1], [moç *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Boğa dövüştürürken kullanılan kışkırtma sözü. [DS]

moç[2], [? moç] *{ağız} is.* Topuzlu sopalarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

moçar, [? moçar] *{ağız} is.* Ağaç sürgünleri. [DS]

moççuk, -ğu [moç-çuk] *{ağız} sf.* (Kişi için) yaşı büyük olduğu halde bedenen büyümemiş olan. [DS]

moçmolculuk, -ğu [moçmol-cu-luk] *{ağız} is.* Arabozuculuk; yalancılık. [DS]

moçok, -ğu [? moçok] *{ağız} is.* Tazı. [DS]

moçu[1], [İt. mozzo => miço / moçu] *{ağız} is.* Yapı işlerinde harç karan usta. [DS]

moçu[2], [? moçu] *{ağız} is.* Deve yavrusu. [DS]

moçu[3], [? moçu] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kısa boylu ve şişman olan; cüce ve şişman. **2.** (Kişi için) şişman ve yaşlı olan. **3.** (Kişi için) üstü başı kirli olan. [DS]

moçuk[1], **-ğu** [? mocuk / moçuk] *{ağız} is.* → mocuk[1]. [DS]

moçuk[2], **-ğu** [Slav. matsúkhı] *{ağız} is.* Ucu topuzlu değnek. [DS]

mod[1], [mad / mıd / rnıt / mod *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mod-ul-da-mak, mod-ur-a-mak*

mod[2], [Lat. modus > Fr. mode] *is. istk.* **1.** Bir veri topluluğunda en yüksek frekansı gösteren ögenin değeri; hâkim değer. **2.** *müz.* Batı müziğinde, sesleri arasındaki çekim gücüyle belirli bir eksende biten, ancak majör ve minör tonalite dışında kalan her türlü dizinin adı. **3.** *müz.* Makam.

mod[3], [? mod / modul] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

moda[1], [İt. moda] *(mo'da) is.* **1.** Geçici yenilik. **2.** Giyecek, süs, mobilya gibi insanların kullandığı eşyalarda şekil ve kullanış biçimlerini belirleyen ve çoğunluğun kabul ettiği ortak zevkleri yansıtan kurallar ve ana çizgiler. **3.** Giyeceklerde her mevsim yapılan ayırt edici görünüm, yenilik ve değişikliklerin tümü; bu görünüm ve yeniliğe uygun düşen model. **4.** Toplumun belirli bir dönemde gösterdiği büyük ilgi; toplumsal zevk; aşırı düşkünlük. **5.** Çoğunlukla uyulan davranış biçimi, alışkanlık veya gelenek. **6.** *{ağız}* Köylü kadınların giydiği bir tür lastik ayakkabı. [DS] **7.** *sf.* Günün zevkine ve geçici yeniliğe uygun olan. ◘ **moda evi,** *Modaya uygun giyeceklerin tasarlanıp üretildiği yer.*|| **moda olmak,** *(Bir biçim ve görünüm için) herkesçe beğenilmek; yaygın bir kullanım görülmek.*|| **modası geçmek,** *1. (Eskiden çok yaygın olarak kullanılan ve beğenilen şey için) kullanılmaz ve beğenilmez olmak; rağbet görmez olmak; günün modasına uygun düşmemek. 2. mecaz. Değerini kaybetmek; önemini yitirmek; unutulmak.*

moda[2], [İt. muda] *(mo'da) is. dnz.* Yelkenlerin son kat camadana vurularak küçültülmüş şekli.

moda[3], [? moda] *{ağız} is.* Köklendirilmek için toprağa dikilen kavak dalı. [DS]

moda[4], [? moda] *{ağız} is.* Yemek yeme isteği. [DS]

modacı, [moda-cı] *is.* Giysilerde renk, çizgi ve biçimlerin tasarımını yapan kimse; stilist.

modacılık, -ğı [moda-cı-lık] *is.* Modacının işi ve mesleği; moda ile uğraşma.

modal,-li [Fr. modal] *is.* **1.** Kalıp; örnek; kip. **2.** *sf. müz.* (Müzik için) klasik minör ve majör makamlarından başka ıskalaların da kullanıldığı; makamsal. **3.** *is. tekst.* Islak halde iken kalınlık ve esneklik özelliğini sağlamaya yönelik tekniklerle üretilen selüloz lifi. ◘ **modal mantık,** *Klasik mantıktaki önerme eklemleri ve niceleyicilerden başka zorun-*

luluk için "olması zorunludur" ve "olması mümkündür" olmak üzere iki tane de birli kiplik işlemcisi içeren mantık sistemi.|| **modal işlemci,** *man. Bir gerçek faktörü olmayan, önermesel zorunluluk, olabilirlik vb. kavramları içeren işlemci.*|| **modal sesler,** *müz. Bir gamın üçüncü ve altıncı dereceleri.*

modalaşma, [moda-la-ş-ma] *is.* Modalaşmak eylemi veya durumu.

modalaşmak, [moda-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Moda durumuna gelmek; moda olmak; moda değeri kazanmak.

modalaştırma, [moda-la-ş-tır-ma] *is.* Modalaştırmak eylemi; moda duruma getirme.

modalaştırmak, [moda-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Moda durumuna getirmek; çeşitli etkenleri kullanarak zorla modalaşmasını sağlamak.

modana, [? modana] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

model, [Fr. modéle] *is.* **1.** Çoğaltmak veya büyüterek yapmak amacıyla meydana getirilmiş bir şeyin örneği. **2.** Baş vurulmak üzere seçilmiş veya yapılmış şey. **3.** Terzi veya modacıların yeni ürettikleri elbiseleri üzerinde denedikleri veya tanıttıkları kişi; manken. **4.** Bir şeyin biçimi; biçim; şekil. **5.** Tip; kategori. **6.** Elbise ve süslerin modaya uygun olarak yapımı için hazırlanmış örneklerini içeren dergi. **7.** Bir ressam, heykeltıraş veya fotoğrafçıya eser üretirken poz veren kişi. **8.** Birinin fiziksel bakımdan benzeri; benzer; eş. **9.** Ekonomik olayların ya da ekonomik olaylar arasındaki ilişkilerin tam kavranabilir yanlarını ortaya koyan örnek. **10.** *fel.* Aralarında ilişkiler bulunan olgular kümesini, tek yönlü nedensel bağ olmaksızın dile getirmeyi sağlayan ve beşerî bilimlerin çeşitli alanlarında kullanılan mantıksal ve matematiksel yapı. **11.** Örnek alınmaya değer kimse veya nesne. **12.** *güz. sntl.* Benzerini heykel halinde yapmak için çamur, alçı veya balmumundan tasarlanan figür. **13.** Bir yapının, geminin, uçağın veya anıtın küçük ölçekli maketi. **14.** *tekst.* Üzerinde renk deneyi yapılan yün, ipek, iplik çilesi veya bez parçası. **15.** *metlj.* Dökümü yapılacak metal parça için, ergitilmiş maddenin içine akıtılacağı kalıbın boşluğunu gerçekleştirmek için döküm tekniklerine göre kopya çıkarmaya yarayan takım. **16.** *dbl.* Bir dilsel süreçler bütününü açıklamaya yarayan mantıksal veya matematiksel yapı. **17.** *istk.* Değişkenler arasında belli başlı birkaç bağıntıya indirgenerek basitleştirilmiş bütüncü ekonomi örneği. **18.** *sosy.* Bir toplumun idealini belirlemek veya siyasi topluluklara, bunların kimi mekanizmalarına anlaşılabilir bir işlerlik kazandırmak amacıyla meydana getirilen zihinsel yapı. **19.** *sf.* Belli bir moda veya biçime uygun olan. **20.** *sf.* Belirtilen biçim veya modaya uygun olan. **21.** *sf. mecaz.* Örnek verilebilecek nitelikte olan. ◻ **model uçak,** *Uçakların küçük boyutlu örneği.*|| **model uçakçılık,** *Uçakların modellerini yapma ve kullanma tekniği ve işi.*

modelaj, [Fr. modelage] *is.* Oylumlama.

modelci, [model-ci] *is.* **1.** Model hazırlayan veya yapan kimse. **2.** Modacının yaratıcı gücünü giysiye dönüştürmek üzere çizgi aşamasından alarak mulaj veya kartonla kalıplayan teknisyen; modelist.

modelcilik, -ği [model-ci-lik] *is.* **1.** Model hazırlama ve yapma işi. **2.** Model yapımında kullanılan araç ve tekniklerin tümü.

modelist, [Fr. modéliste] *is.* Modelci.

modelleme, [model-le-me] *is.* Modellerin düzenlenmesi işi.

modellik, -ği [model-lik] *is.* **1.** Model olma durumu. **2.** Modelin işi veya mesleği.

modem, [Fr. **mo**dulateur-**dem**odulateur > modem] *kısalt.* Uzaktan ses veya yazı ile haberleşme sisteminde alıcı ve vericinin yanına yerleştirilen, çıkışta ikilik sistemdeki bilgileri sayısal bilgilere dönüştüren karşı taraftaki girişte de sayısal bilgileri ikilik sisteme çeviren cihaz; çevirge.

moderato, [İt. moderato] *(modera'to) zf.* **1.** Ilımlı olarak. **2.** *müz.* (Tempo için) orta hızda. **3.** (Bir müzik terimi ile birlikte kullanıldığında) bu tempo biraz yavaşlatılmış olarak.

moderatör, [Fr. modérateur] *is.* Yavaşlatıcı.

modern, [Fr. moderne] *sf.* **1.** En son ilerlemelerden yararlanmış olan. **2.** İçinde bulunulan zamana, yakın bir döneme ait olan; çağdaş; asrî. **3.** İçinde bulunulan çağa egemen olan zevk, anlayış, kural ve tekniklere uygun düşen; çağcıl. **4.** (Kişi için) çağın yeniliklerine uyan, çağını gereğince yaşayan. ◻ **modern eğitim,** *Eski dillerin öğretilmediği, geleneksel derslere yer vermeyen, çağın tekniklerinin kavranmasına yönelik eğitim; felsefesi, ilkeleri, kapsamı ve yöntemi çağa uygun eğitim.*|| **modern mobilya,** *Antik ve arkaik çağın süslü ve işlemeli mobilyalarına karşıt olarak düz ve basit hatlardan meydana gelmiş mobilya.*|| **modern okul,** *1. Henüz hayatta olan veya onlardan az önce yaşamış sanatçıların okulu. 2. Modern eğitim yapılan okul.*

modernist, [Fr. moderniste] *sf.* Modern ve çağdaş şeylere düşkün olan; modernizm yanlısı.

modernizasyon, [Fr. modernisation] *is.* Modernleşme; modern hale gelme.

modernize, [Fr. modernisé / moderniser] *sf.* Modern hale getirilmiş; modernleştirilmiş yenileştirilmiş; çağa uydurulmuş. ◻ **modernize etmek,** *Yenileştirmek; modern hale getirmek; günün ve ihtiyaçların gereğine göre düzenlemek.*

modernizm, [Fr. modernisme] *is.* **1.** Modern olan bir şeyin niteliği; modernlik. **2.** Çağdaş şeylere düşkünlük. **3.** Gelenekçiliğe kaşıt olarak yenilikçi tutum; yenilikçilik.

modernleşme, [modern-le-ş-me] *is.* Modernleşmek

eylemi veya durumu; çağdaşlaşma; çağcıl olma.

modernleşmek, [modern-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Kişi için) çağın gereklerine uygun biçimde yaşamak ve o tarzda davranış geliştirmek; çağa uymak. **2.** Çağın gereklerine uygun bir teknik kazanmak; çağcıllaşmak. **3.** Çağdaş zevk ve anlayışa uygun bir nitelik kazanmak; çağdaşlaşmak; asrileşmek.

modernleştirme, [modern-le-ş-tir-me] *is.* Modernleştirmek eylemi; modern hale getirme; çağdaşlaştırma.

modernleştirmek, [modern-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Modern hale getirmek; çağdaş bir çehre kazandırmak; çağın gereklerine uygun biçime sokmak; yenileştirmek; çağdaşlaştırmak.

modernlik, -ği [modern-lik] *is.* Modern olma durumu; çağa ve çağın gereklerine uygun olma; çağdaşlık; çağcıllık.

modi, [? modi] *{ağız} is.* İçinde, ocak, tandır, mutfak bulunan küçük bina. [DS]

modifikasyon, [Fr. modification] *is. biy.* Bireyde meydana gelen değişiklik; değişme; değişke.

modist, [Fr. modiste] *is.* Kadın şapkaları yapan ve satan kimse.

modistra, [İt. modistra *(kadın şapkacısı)*] *is.* Kadın terzisi.

modlamak, [mod-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] {ağız}* (Bitkiler için) tomurcuklanmak. [DS]

modollamak, [nodul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Ucu çivili değnekle hayvan dürtmek. [DS]

moduk[1]**, -ğu** [? moduk] *{ağız} is.* Sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçeği. [DS]

moduk[2]**, -ğu** [botu-uk > moduk] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

modul[1]**,** [? modul] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

modul[2]**,** [Yun. moutouli] *{ağız} is.* Hayvanları dürtmek için kullanılan ucu çivili değnek veya bu değneğin ucundaki çivi; nodul. [DS] 🗗 **modul dil,** *{ağız} Kırıcı söz söyleyen; kötü dilli.* [DS]|| **modul tepe,** *{ağız} Sivri tepe.* [DS]

modul[3]**,** [? modul] *{ağız} is.* **1.** Toprağı sertleşmiş, verimsizleşmiş tarla. **2.** Hasat yapılarak ekini alınmış tarla. [DS]

moduldamak, [mod *(yans.)* > mod-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Homurdanmak. [DS]

modullamak, [modul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* Hayvanı üvendireyle dürtmek. [DS]

modur, [Yun. moutouli] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

moduramak, [mod *(yans.)* > mod-ur-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r] [-r(u)-yor]* Kızgınlıkla söylenmek; homurdanmak. [DS]

moduranmak, [mod *(yans.)* > mod-ur-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* → moduramak. [DS]

modurdamak, [mod *(yans.)* >mod-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* → moduramak. [DS]

modurdanmak, [mod *(yans.)* > mod-ur-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Kızgınlıkla söylenmek; homurdanmak. [DS]

moduş, [mod+uç] *{ağız} sf.* Ağaçların ilk yaprak açmaya başlamış durumu. [DS]

modul, [Yun. moutoúl] *{ağız} is.* Üvendirenin ucuna çakılan sivri çivi.

modül, [Lat. modus > modulus *(ölçü)* > Fr. module] *is.* **1.** Aynı tür başka bir eleman ile bir araya gelebilen, birlikte kullanılabilen, birleştirilebilen, aynı işlevi birlikte yürütebilen eleman. **2.** *mim.* Bir yapının çeşitli bölümleri arasındaki uyum ve orantıyı sağlayabilmek için esas alınan en küçük ortak saymaca ölçü birimi; İlk Çağ Yunan mimarisinde, binanın çeşitli kısımları arasındaki oranı belirtmek için esas alınan ve kullanılacak olan sütunun taban yarıçapı. **3.** *fiz.* Herhangi bir özelliği belirten kat sayı. **4.** *uzay.* Bir uzay taşıtının içende yer alan bağımsız bölüm; parça. **5.** Madenî para ve madalyonların çaplarının birbiriyle oranlarını gösteren cetvel. **6.** Bir harfin boyutları. **7.** *coğ.* Yıllık ortalama debi. **8.** *tekn.* Bir dişlinin taban dairesi çapının dişli sayısına bölümü. 🗗 **modül kompası,** *Bir dişli takımının dişlerinin kalınlığını ölçmek için kullanılan, iki gaga arasında hareket eden, birinciye dik olarak eklenmiş ikinci bir cetveli bulunan sürmeli kompas.*

modülasyon, [Fr. modulation] *is.* **1.** Bir sesin yayılması sırasında meydana gelen şiddet, vurgu, ton değişimlerinin her biri. **2.** *fiz.* Bir dalgadaki genlik, evre (faz) ve sıklık (frekans) gibi özelliklerin bir kurala göre zaman içindeki değişimi; kiplerne. **3.** *müz.* Bir tondan başka bir tona geçiş; geçki. **4.** *iletiş.* İletilecek işareti yüksek sıklıklı taşıyıcı akıma sokmayı sağlayan teknik yöntem. **5.** *mim.* Bir yapıyı meydana getiren çeşitli elemanlarda boyutların ortak bir ölçünün tam katları olmasını sağlayan yapı ilkesi.

modüle, [Fr. moduler] *sf.* Belirli oran verilerek biçimlendirilmiş; parçalanmış; kiplenmiş. 🗗 **modüle etmek,** *iletiş. İletilecek bir işaretin etkisi ile taşıyıcı akımın genlik, sıklık ve evresini değiştirmek; kiplemek.*

modüler, [Fr. modülair] *sf.* **1.** Parçalı. **2.** *mim.* (Mimari eser için) Rönesans mimarisinde düşey ve yatay boyutları altın sayı kurallarına uyularak yapılmış olan. **3.** *bsy.* (Bilgisayar donanım veya yazılım sistemi için) birbirinden bağımsız olarak incelenip gerçekleştirilmek üzere temel işlevleri ayrılarak tasarlanmış olan; parçalı. 🗗 **modüler sistem,** *Bölüm veya parçaları birbirinden ayrı olarak da düzenlenip kullanılabilen düzen veya düzenleme; parçalı sistem.*

modüllü, [modül-lü] *sf.* Modülü olan; modülü bulunan.

modülor, [Fr. **module** numbre d'**or** > modulor] *is.*

mim. Mimarlık ürünlerinin göze hoş görünmesi için altın sayı [(½) √5] oranının uygulandığı ölçü sistemi.

modyalı, [? modyalı] *{ağız} is.* Değirmencinin tahıl ambarı. [DS]

mogdam, [? mogdam] *{ağız} is.* Komşulardan alınan öküzlerle çift sürme. [DS]

mogol, [? mongol > mogol] *{eT} sf.* Süzülmüş; arı; saf.

moguç, [Soğd. moguç] *{eT} is.* Sihirbaz; kâhin. [EUTS]

moğ, [mav / may / moğ / mov *(yans.)*] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *moğ-uk-lamak*

moğar, [*eT.* muñar > moğar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

moğaracak, -ğı [? moğaracak] *{ağız} is.* Ocak. [DS]

Moğol, [Moğ. mongol] *is.* **1.** Moğolistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. **2.** (Tamlayan olduğu zaman) Moğol halkına ait; Moğollara ilişkin. **3.** *sf.* Moğollara özgü; Moğollarla ilgili olan. ◻ **Moğol beneği,** *tıp. Kuyruk sokumu bölgesinde doğuştan olan ve birkaç yıl içinde geçen derideki gri-mavi leke.*

Moğolca, [Moğol-ca] *(moğo'lca) is.* Moğol dili.

moğraç, -cı [? moğraç / muğara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

moğuklamak, [moğ *(yans.)* > moğ-uk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Canı yanan köpek için) acı acı bağırmak. [DS]

moh[1], [moh *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Meydan okuma sözü. [DS]

moh[2], [moh *(yans.)*] *{ağız} ünl.* Deve çağırma sözü. ◻ **moh moh,** *{ağız} Deve çağırma ünlemi.* [DS]

mohacır, [Ar. muhācir => mohacır] *{ağız} is.* Göçmen. [DS]

moher, [Ar. muḥayyer > İng. mohair] *is.* **1.** Ankara keçisinin hafif kumaş ve örgü yünü yapımında kullanılan kılı; tiftik. **2.** *sf.* (Kumaş, örgü vb. için) bu tür yünle yapılan; tiftikten mamul.

mohs ölçeği, [Alın. Fiedrich Mohs *(Alman mineraloğu)* > mohs + ölç-e(k)-i] *is. t.* **1.** Alman mineral bilimcisi Fiedrich Mohs tarafından sistemleştirilen, minerallerin sertlik derecelerine göre aldıkları yerleri belirleyen düzenleme. **2.** Zımpara taneciklerinin sertliğini belirlemede kullanılan değerler tablosu.

mohuh, [? mohuh] *{ağız} is.* Çok eskimiş. [DS]

moiola, [Amer. İng. moviola *(sinemacık)*] *is.* Film montajı sırasında kullanılan sesli montaj masası.

mojag, [Soğd. mojag] *{eT} is.* Baş papaz; baş piskopos. [EUTS]

mojjik, -ği [? mojjik] *{ağız} is.* Büyüyememiş, cılız kalmış boğa. [DS]

moka, [Ar. mukḥa / moka *(Yemen'de bir liman şehri)*] *is.* **1.** Kafein bakımından çok zengin ve değerli bir kahve türü. **2.** Bu kahveden yapılan içecek. **3.** Kahve haşlaması. **4.** Kahve ve vanilya ile kokulandırılmış pasta veya tatlı. ◻ **moka kreması,** *Moka ile yapılan alkollü likör.*

mokasen, [Algonkin Kızılderilileri d. makisin > Fr. mocassin] *is.* **1.** Eskiden Kuzey Amerika yerlilerinin giydiği tek parça deriden yapılmış ayakkabı. **2.** Basit ve kısa ökçeli bağcıksız ayakkabı.

moket, [Fr. moquette] *is.* **1.** Atkısı keten, çözgüsü yün ipliğinden dokunmuş ve döşemelik olarak kullanılan bir tür yünlü kadife. **2.** Kısa havlı veya bukleli, tek renk bir tür döşemelik halı.

mokon, [? mokon] *{ağız} is.* **1.** Lambanın is çıkararak yanması. **2.** Büyük alevli ateş. [DS]

moksa, [Port. mecha *(fitil)* > moxa] *is. tıp.* Japonların uyguladığı ısıl akupunktur.

mokşa, [Sansk. mokşa] *is.* Hint din ve felsefesinde ruh çevriminin (samsara) sona erimi; mukti.

-mol, [-mol] *{ağız} yap. e.* -gil. [DS]

mol[1], **-lü** [Fr. mole] *is. fiz. kim.* **1.** Molekül-gram; Avogadro sayısı ($N=6{,}023 \times 10^{23}$) kadar moleküle verilen ad. **2.** 0,012 kg karbon 12 izotopunda bulunan atom sayısı kadar temel birleşen içeren bir sistemin madde miktarına eş değer Sİ birimi; sembolü: mol. ◻ **mol oranı,** *Bir karışımdaki bileşenlerin her birinin mol sayısının, karışımdaki toplam mol sayısına oranı.* || **mol sayısı,** *Bir kimyasal tepkimede gerçek rolü oynayan mol sayısı.*

mol[2], [mol] *{ağız} is.* **1.** Ağaç sürgünü; fışkın. **2.** Ağaçların ince dalları. **3.** Hayvanlara yedirilmek için toplanan kayın, kestane, kızılağaç, fındık vb. ağaçların yaprakları. [DS] ◻ **mol vermek,** *{ağız} (Ağaçlar, bitkiler için) filizlenmek.* [DS]

mol[3], [mol] *{ağız} is.* Melez köpek. [DS]

mol[4], [mol] *{ağız} is.* Ev. [DS]

mola[1], [İt. mollare *(yavaşlamak)* > molla *(bırak)*] *is.* **1.** Bir yolculuk, yürüyüş veya taşıma işinde dinlenmek üzere verilen ara; yorgunluğu gidermek için duraklama. **2.** *dnz.* Koyverme; bırakma; açma; fırlatma. **3.** *spor.* karşılaşmalarda etkin takımın hızını kesmek veya taktik değiştirmek için masa hakemlerinin izni ile alınan, oyun içindeki birer dakikalık dinlenme süresi. **4.** *ünl. dnz.* Halatın fora edilerek açılması için verilen komut. ◻ **mola taşı,** *Eskiden hamalların sırtlarındaki yükü üzerine indirerek dinlenmekte kullandıkları köşe başlarına dikilmiş yüksekçe taşlara verilen ad.* || **mola vermek,** *1. Yolculuk, yürüyüş veya çalışmaya dinlenmek üzere bir süre ara vermek; oturup dinlenmek. 2. Çalışmaya ara vermek.*

mola[2], [mola] *{ağız} is.* Mezar. [DS]

molah, [? molah] *{ağız} is.* Ağaçların yeni süren filiz ya da yaprakları.[DS]

molak, -ğı [Ar. ʿalīḳ => molāḳ / mulak ملاق] *{eAT}*

{ağız} is. Çam ağacından yapılmış birkaç budaklı çengel. [DS]

molalamah, [mola-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ı)-yor]* (Ağaçlar için) tomurcuklanmak. [DS]

molalite, [Fr. molalité] *is.* → molallık.

molallık, -ğı [molal-lık] *is.* 1000 gramlık bir çözücüde çözünen maddenin mol miktarı; molalite.

molamak, [mo *(yans.)* > mō-la-mak مولمق] *(mo:la-mak) {eAT} gçsz. f. [-r]* (Öküz ve inek için) böğürmek.

molamaz, [nola-maz] *{ağız} is.* Büyük, yuvarlak taş. [DS]

molar, [İng. molar] *sf. kim.* **1.** Mol ile ilgili; mole ilişkin. **2.** Bir mole eşit madde miktarıyla orantılı olan. ◻ **molar çözelti,** *Bir litrelik çözeltide, bir mol çözünen madde bulunduğunu belirten derişim ölçüsü birimi.* || **molar iletkenlik,** *Bir molekül-gram elektrolitin iletkenliği.* || **molar molekül kütlesi,** *Moleküllerden oluşan bir maddenin bir molünün kütlesi; molekül-gram.*

molarite, [Fr. molarité] *is.* → molarlık.

molarlık, -ğı [molar-lık] *is.* Bir litrelik çözücüden çözünen maddenin mol miktarı; molarite.

molas, [Fr. molasse] *is. jeol.* **1.** Karbonatlı kum taşı. **2.** Karbonatlı kum taşından oluşan.

molasız, [mola-sız] *sf.* **1.** (Taşıtlar ve yolculuk için) hiç ara vermeden; duraksız. **2.** *zf.* (Yolculuk, çalışma vb. için) durak lamadan; ara vermeden.

molekül, [Lat. moles *(kütle)* > molecula *(kütlecik)* > Fr. molécule] *is. fîz. kim.* **1.** Atomlardan meydana gelen ve yapısında bulunduğu elementin serbest halde bulunabilen en küçük miktarını gösteren tanecik. **2.** *mecaz.* Bir bütünün en küçük parçası; eleman. ◻ **molekül çekimi,** *Elementleri meydana getiren moleküller arasındaki karşılıklı çekim kuvveti.* || **molekül derişikliği,** *Bir litrelik homojen bir çözeltideki maddenin molekül-gram sayısı.* || **molekül-gram,** *1. Moleküllerden oluşan bir maddenin molü. 2. Bir bileşiğin gram cinsinden ifade edilen molekül ağırlığı; molar molekül kütlesi; mol-gram.* || **molekül içi,** *Moleküllerin içiyle ilgili.* || **molekül içi kuvvetler,** *Bir molekülü oluşturan atom veya iyonlar arasındaki itme veya çekme etkenleriyle doğan kuvvet.* || **moleküller arası,** *Moleküller arasında meydana gelen.* || **moleküller arası kuvvetler,** *Moleküllerin birbirleriyle veya başka elementlerle etkileşimlerine, kimyasal tepkimelere veya fiziksel değişikliklere neden olan kuvvetler.* || **molekül sayısı,** *Tek yönlü bir kimyasal tepkimeyi belirten denklemin birinci kısmında bulunan toplam molekül-gram sayısı.*

moleküler, [Fr. moléculaire] *sf. kim.* → molekülsel.

molekülsel, [molekül-sel] *sf.* Moleküle ait; molekülle ilgili. ◻ **molekülsel yapı,** *Molekülleri oluşturan atomların düzenleniş ve sıralanış konumlarıyla ilgili yapı; moleküler yapı.*

ınoleskin, [İng. mole *(köstebek)* + skin *(deri)* > moleskin] *is.* Dimi veya saten arınürle dokunmuş sağlam kumaş.

molet, -di [Fr. molette] *is.* **1.** Maden çıkarma kuyularında, kulenin en üst bölümüne yerleştirilmiş büyük makara. **2.** Sert kayaları kazmakta kullanılan iş makinelerinin kesici takımına verilen ad.

moli, [? moli] *{ağız} is.* Hamur topağı. [DS]

molibden, [Yun, molybdos *(kurşun)* > Fr. molybdéne] *kıs. kim.* Atom numarası 42, atom ağırlığı 95,95 olan, beyaz renkli, kroma benzer özellikler gösteren 2570°C'de ergiyen, çok sert ve 10,2 yoğunluğunda, yüksek sıcaklıkta su buharını ayrıştıran bir element olan molibdenin sembolü: Mo.

molibdenit, [Fr. molybdénite] *is. min.* Altı yüzlü bakışımlı kristaller halinde bulunan doğal molibden sülfür; MoS_2.

molibdin, [Fr. molybdine] *is.* Doğada amorf halde bulunan doğal molibden oksit; molibdit.

molinacı, [İsp. Luis Molina *(İspanyol cizvit)* > molina-cı] *is.* **1.** Molinacılığı savunan. **2.** Molinacılık yanlısı olan. **3.** Molinacılık ile ilgili olan.

molinacılık, -ğı [molina-cı-lık] *is.* İnsanın özgürlüğü ile Tanrının günahları bağışlayıcılığı görüşünü bağdaştırmak üzere kurulu teolojik çığır.

molinosçu, [İsp. Miguel De Molinos *(İspanyol ilâhiyatçı)*] *sf.* **1.** Molinosçuluğu savunan. **2.** Molinosçuluk yanlısı olan. **3.** Molinosçuluk ile ilgili olan.

molinosçuluk, -ğu [molinos-çu-luk] *is.* Molinos'un tarımsal güçten destek alarak insanın tefekkür yoluyla yetkinliğe ulaşabileceğini ve ilahî iradenin gücünü gösterebilmesi için kişisel iradeden vazgeçmek gerektiğini savunan öğretisi; sekincilik.

molla, [Ar. mevlānā => mullā /monla ملا / منلا] *{OsT} is.* **1.** Büyük kadı. **2.** Müderrislikten yüksek ilmiye derecesinde bulunan kimse. **3.** Büyük bilgin; büyük hoca. **4.** Medrese öğrencisi. ◻ **mollā-yı Rûm,** *{OsT} Mevlana Celaleddin-i Rumî'ye verilen unvan.*

mollalık, -ğı [molla-lık] *is.* Molla olma durumu.

mollayane, [Ar. molla + Far. -y-āne منلا یانه] *(molla:-ya:ne) {OsT} zf.* Mollaya yakışır biçimde; molla tarzında; mollaca.

mollayî, [Ar. molla + Far. -ī منلا یی] *(molla:yi:) {OsT} is.* Mollalık.

moloş, [Yun. molókhi => moloş / moloşa] *{ağız} is.* **1.** Ebegümeci. **2.** Biçilmiş ot. [DS]

moloşa, [Yun. molókhi => moloş / moloşa] *{ağız} is* → moloş. [DS]

Molotof kokteyli, [Rus. Vyaçeslav Mihayloviç Molotov *(Rus siyaset adamı)* + İng. cocktail > Molotof

+ kokteyl-i] *is. t.* İlk defa, İkinci Dünya Savaşında Ruslar tarafından Alman tanklarına karşı kullanılan, bir şişe içine benzin, deterjan, makine yağı doldurulmak suretiyle yapılmış fitilli yangın bombası.

moloz, [Yun. mōlos] *is.* **1.** Taş, toprak, kireç ve kumla karışık inşaat artığı kırıntıları; yapı döküntüsü. **2.** *mecaz.* Değersiz ve işe yaramaz şey. **3.** *sf.* Moloz ile yapılmış; içinde moloz bulunan. ◘ **moloz dolgu,** *Yontulmuş taşlardan yapılmış ve birbirine yakın iki kaplama arasındaki duvar boşluğunun taş ve harç parçaları ile doldurulmuş kısmı.* ‖ **moloz duvar,** *Kaba ve pürüzlü taşlardan örülmüş duvar.* ‖ **moloz taş,** *Yontulmadan kullanılan taş.*

molozcu, [moloz-cu] *is.* İnşaat yıkıntılarındaki molozları kaldıran kimse.

molozlaşmak, [moloz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] argo.* **1.** (Kişi için) çirkinleşmek; kartlaşmak; yaşlanmak. **2.** (Eşya için) bozulmak; çirkinleşmek.

molozlu, [moloz-lu] *sf.* Molozlu olan; molozu bulunan. ◘ **molozlu pilav,** *argo. Bol etli pilav.*

molozluk, -ğu [moloz-luk] *is.* **1.** Parçalanmış, kırık taş ve inşaat döküntüleri ile dolu toprak yığını. **2.** Molozların döküldüğü yer. **3.** *mecaz.* Değersiz ve işe yaramaz olma durumu.

molozma, [? molozma] *{ağız} is.* Küçük balıkları avlamak için kullanılan balık ağı. [DS]

molu, [? molu] *{ağız} is.* Güğümleri parlatmak için kullanılan araç. [DS]

molur, [? molur] *{ağız} is.* **1.** Sirke. **2.** Peynir mayası. **3.** Sirke, şarap vb. sıvıların tortusu. [DS]

moluş, [Yun. mōlos => moluş] *{ağız} is.* Orman döküntüsü. [DS]

moluz, [Yun. mōlos => moluz] *{ağız} is.* **1.** Taş, toprak birikintisi. **2.** Urgan büküldükten sonra üzerine sürülen sarı renkli kireçli toprak. [DS]

moma[1], [Çoc. d. moma] *{ağız} is.* Ekmek. [DS]

moma[2], [? moma] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

momaç, -cı [? momaç] *{ağız} sf.* Aptal; sersem. [DS]

momaliga, [? momaliga] *{ağız} is.* Mısır unundan yağ, peynir ve pekmezle yapılan bir çeşit tatlı. [DS]

moment, [Lat. momentum > İng. moment] *(mo'ment) is. fiz.* **1.** Bir kuvvetin, uygulandığı cismi bir eksen veya nokta etrafında döndürme etkisi. **2.** Bu döndürme etkisini belirleyen vektörel değerler. **3.** *iletiş.* Bazı kodlarla belirlenen ve sabit sayıda ögesi bulunan karakterlerden meydana gelmiş değişmez işaret.

momentum, [Lat. momentum] *is. fiz.* Bir cismin hızı ile kütlesinin çarpımı.

momo, [? momo] *{ağız} is.* **1.** Ayı. **2.** → momoç[1]. **3.** Hayalî korkunç yaratık. [DS]

momoç[1]**, -cu** [? momoç] *{ağız} is.* (Çocuk dilinde) kurt vb. yırtıcı hayvanlar. [DS]

momoç[2]**, -cu** [? momoç] *{ağız} is.* Börek. [DS]

momoç[3]**, -cu** [? momoç] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

momol, [? momol] *{ağız} is.* Böcek; kurt. [DS]

momolı, [? momolı] *{ağız} is.* → momol. [DS]

momoli, [? momoli] *{ağız} is.* → momol. [DS]

momu, [? momu / momo] *{ağız} is.* Öcü. [DS]

momucu, [? momucu] *{ağız} is.* Umacı. [DS]

momur-gan böceği, [momur-gan+böce(k)-i] *{ağız} is.* Tespih böceği. [DS]

mon, [? mon] *{ağız} sf.* (Kişi için) asık yüzlü; yüzü gülmeyen. [DS]

monadist, [Fr. monadiste] *is.* Monatçı.

monadizm, [Fr. monadisme] *is. fel.* Monatçılık.

monadoloji, [Fr. monadologie] *is. fel.* Monatların felsefe kuramı.

monark, [Yun. monos *(tek)* + arkhein *(komuta etmek)* > Fr. monarque] *is.* Monarşide devlet başkanı.

monarşi, [Yun. monos + arkhein / Lât. monarchia > Fr. monarchie] *is.* **1.** Siyasi otoritenin, tek bir kişi veya adamları tarafından yürütüldüğü rejim; tek erklik. **2.** Cumhuriyet rejiminin tersine, devlet başkanı olan kral veya imparatorun miras yoluyla iktidara geçtiği rejim. **3.** Bu tür bir rejimle yönetilen devlet.

monarşik, -ği [Fr. monarchique] *sf.* Monarşi ile ilgili; tek erksel.

monarşist, [Fr. monarchiste] *is.* **1.** Monarşi yönetiminden yana olan; monarşi ile yönetimi arzulayan; monarşi yönetimi taraftarı; tek erkçi. **2.** *sf.* Monarşizme ilişkin; monarşizmle ilgili.

monarşizm, [Fr. monarchisme] *is.* **1.** Monarşiden yana olanların, monarşi yönetimini savunanların siyasi görüşü. **2.** Monarşi taraftarlarının siyasi doktrini.

monat, -dı [Yun. monas / monados *(teklik, birlik)* > Fr. monade] *is. fel.* **1.** Leibniz felsefesinde, bütün varlıkların özünü oluşturan yalın, bölünmez töz; birleşiklere giren parçası olmayan tözlerden her biri. **2.** Eski Yunan felsefesinde kimi zaman Tanrı, kimi zaman da evreni meydana getiren basit ögeler yerine kullanılan bölünmez birlik.

monatçı, [monat-çı] *is.* **1.** Monatçılık yanlısı; monadist. **2.** *sf.* Monatçılıkla ilgili; monatçılığa ilişkin.

monatçılık, -ğı [monat-çı-lık] *is.* Evrenin monatlardan meydana geldiğini ileri süren felsefî sistem; monadizm.

moncalak, -ğı [mon-ca-la-k ?] *{ağız} is. zool.* Bukalemun. [DS]

moncuk, -ğu [*eT.* monçuk > moncuk *(boncuk)*] *is.* **1.** Göçer Türklerde, nazarın ve kötü ruhların etkisinden korunmak amacıyla çadırların tepesine geçirilmiş uzun bir sırığa takılan yuvarlak tepelik. **2.** Orta Asya Türklerinde süs eşyası olarak kullanılan mücevher, taş vb.ne verilen ad. **3.** Atların boynuna

takılan muska, boncuk, değerli taş ve hayvan tırnağı vb.nden oluşan takı.

monçuk, [monçuk / munçuk / bonçuk] *{eT} is.* **1.** Atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler. [DLT] **2.** Süs için boyuna takılan değerli taşlar; inci; boncuk. [EUTS] [DLT] [Gabain] [İKPÖy.]

monçuklanmak, [monçuk-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Boncuklanmak. [DLT]

monden, [Fr. mondain] *sf.* **1.** Sosyete hayatına ilişkin; sosyete hayatına özgü olan. **2.** Yüksek sosyete hayatına özenen; sosyete hayatını seven.

mondik, -ği [? mondik] *{ağız} is.* Kadın donu. [DS]

monel, [İng. Monell *(Amerikalı sanayici)*] *is.* Mekanik özelliklerini ve korozyona karşı dayanıklılığını 600°C'a kadar koruyabildiği için yüksek sıcaklık gerektiren ortamlarda yaygın kullanım alanı olan, yüzde olarak 66 nikel, 28-30 bakır, 1,5 –3 demir ve çok az manganez ve karbon içeren alaşım.

monem, [Fr. monème] *is. dbl.* Anlamı olan en küçük dilsel birim; en ufak gösterge; anlam birimi.

monergol, -lü [Fr. monergol] *is.* Füze yakıtlarında, içten yanmalı ayrışma ile itiş sağlayan oksijenli su, hidrizan vb. ergolden oluşan roket motoru yakıtı.

monetarist, [Fr. monétariste] *sf.* **1.** Monetarizme ilişkin; paracıl. **2.** Monetarizm yanlısı; monetarizmi savunan; paracı.

monetarizasyon, [Fr. monétarsation] *is. eko.* **1.** Parasal yapıların ve evrimlerinin analizi; paracıllık. **2.** Büyüme mekanizmaları içinde paranın rolüne önemli bir yeren veren kuram; paracıllık.

monetarizm, [Fr. monetarisme] *is. eko.* Milton Friedman tarafından ortaya atılan, ekonomik hayatın düzenlenmesinde paranın oynadığı rolün önemini savunan düşünce akımı; paracılık.

monetik, -ği [Fr. monétique] *is. eko.* Malî işlemlerini geliştirmek amacıyla banka kartları, bilet satışı vb. işlemlerinde, elektronikten ve bilişimden yararlanan düzeneklerin tümü.

mongar, [? mongar] *{ağız} is.* Altı üstüne gelme. ◘ **mongar etmek,** *{ağız} Harmandaki sapları yaba ile altüst etmek.* [DS]

Mongolist, [Moğ. mongol > Fr. mongoliste] *is.* Moğol dili ve kültürü ile uğraşan kişi.

Mongolistik, -ği [Moğ. mongol > Fr. mongolistique] *is.* Moğol dili ve kültürü araştırmaları.

mongolizm, [Moğ. mongol > mongolisme] *is. tıp.* Çocukta gözlerin hafif yana doğru bakışı, burnun basık oluşu gibi Moğol ırkınınkine yakın bir yüz ifadesine sebep olan 21. kromozom çiftinde fazladan kromozom bulunması durumu; trizomi 21.

mongoloit, -di [Moğ. mongol > Fr. mongoloïde] *sf.* Mongolizm kusuru bulunan; trizomik 21.

mongul, [mongul / mongol] *{eT} is.* **1.** Kavim adı; Moğol. [EUTS] **2.** Hezeyan; saçma; manâsız söz; safsata; gevezelik. [EUTS]

monilayu, [muni-layu] *{eT} zf.* Böyle. [Gabain]

monist, [Fr. moniste] *is.* Monizm taraftarı olan; tekçi.

monitor, [İng. monitor] *is.* Az su çeken, orta tonajlı zırhlı savaş gemisi.

monitör, [Fr. moniteur] *is.* **1.** Bazı sporları teorik veya uygulamalı olarak öğreten kişi; yetiştirici. **2.** Televizyonda görüntü ile sesin niteliğini eşleme, görüntü seçimini gerçekleştirme, görüntüyü yayımlama gibi işlemlerin denetlendiği görüntülü alet; mini gösterici. **3.** *bsy.* Bilgisayarın işletim sistemine bağlı kontrol programı ve göstericisi.

monizm, [Fr. monisme] *is.* **1.** Bircilik; tekçilik. **2.** *huk.* Hukukî biçimlerin tamamını tek bir bütün sayan doktrin anlayışı.

monofizizm, [Fr. monophysisme] *is.* Hz. İsa'nın şahsında, insanlıkla ilahî özün birleştiğini savunan görüş.

monogam, [Fr. monogame] *sf.* **1.** Bir kere evlenen. **2.** Tek karısı veya kocası olan; tek eşli. **3.** *bot.* (Bitki için) monogami tarzında döllenme yapan.

monogami, [Fr. monogamie] *is.* **1.** Tek eşlilik. **2.** *bot.* Bitkilerde, gametler arasındaki tek döllenme.

monografi, [Fr. monographie] *is.* **1.** Bilim, tarih, edebiyat vb. alanlarında özel bir konu üzerine yapılan özel inceleme. **2.** Bir kimse veya hayatı üzerinde derinlemesine yapılan ayrıntılı inceleme.

monografik, -ği [Fr. monographique] *sf.* Monografi özelliği taşıyan; monografiye ilişkin.

monogram, [Fr. monogramme] *is.* **1.** Bir isimdeki harflerin tümüyle oluşturulan sembol. **2.** Bir sanatçını kullandığı simge; imza.

monokini, [Fr. **mono** *(tek)* + bi**kini** > monokini] *is.* yalnızca bir tek slipten oluşan üstsüz kadın mayosu.

monokl, -lü [Yun. monos *(tek)* + Lât oculus *(göz)* > Fr. monocle] *is.* Kaş kemerine sıkıştırılarak kullanılan gözlük camı.

monoklinal, -li [Fr. monoclinale] *sf. jeol.* (Engebe veya tortul dizi için) belli bir doğrultuda benzer eğimden etkilenmiş olan; bütün tabakaları tek ve aynı kıvrım yayına bağlanan.

monoklinik, -ği [Fr. monoclinique] *sf. min.* (Kristal sistemi için) kafesinin simetri ögeleri, bir çift eksen, dik bir simetri düzlemi ve bir simetri merkezi olan.

monokristal, -li [Fr. monocristal] *is. min.* Tek kristal.

monokromatik, -ği [Fr. monochromatique] *sf. fiz.* **1.** (Elektromanyetik ışıma için) tek bir frekansı olan. **2.** Boşlukta belli bir dalga boyu ile yayılan; tek renkli.

monoksit, -di [Fr. kim monoxyde] *is. kim.* Molekülünde bir tek oksijen atomu bulunan oksit.

monolog, -ğu [Yun. monologos *(yalnız başına konuşan)* > Fr. monologue] *is.* **1.** Kendi kendine konuşan bir kimsenin söylediği sözler. **2.** Bir oyunda, oyunculardan birinin kendi kendine yaptığı konuşma. **3.** Bir kişi tarafından konuşup oynanmak üzere hazırlanmış, mizalı tarafı ağır basan olay ve anlatısı. **4.** *mecaz.* Başkalarına konuşma fırsatı vermeyen kişinin yaptığı konuşma.

monomani, [Fr. monomanie] *is.* Bütün zihnî yeteneklerini bir tek düşünce etrafında toplama şeklinde belirginleşen ve psikoz, nevroz, paranoya vb.ne sebep olan ruh hastalığına verilen ad.

monometalizm, [Fr. monométallisme] *is.* Devlet parasında yalnızca altın kullanılmasını öngören para sistemi.

monopol, -lü [Fr. monopole] *is.* Tekel.

monoray, [Fr. monorail] *is.* **1.** Tek bir raydan oluşan demir yolu. **2.** Tek ray üzerinde çalışan demir yolu taşıtı.

monosiklik, -ği [Fr. monocyclique] *sf.* Tek çevrimli.

monosit, [Fr. monocyte] *is.* Ateşli hastalıklarda oranı artan iri (12-15 mikron) tek çekirdekli akyuvar.

monositoz, [Fr. monocytose] *is. tıp.* Kandaki monosit miktarının artması.

monoteist, [Fr. monohéiste] *is.* Tek tanrıcı.

monoteizm, [Fr. monohéisme] *is.* Tek tanrıcılık.

monotelizm, [Fr. monohélisme] *is. din.* Tanrının, evreni yöneten bütün güç ve iradesinin, oğlu olduğu ileri sürülen İsa'nın kişiliğinde bir bütün olarak ortaya çıktığını iddia eden görüş.

monotip[1], [Fr. monotype] *is.* **1.** *dnz.* Tek tip. **2.** Bakır, cam vb. üzerine yapılan resmin bir kâğıt üzerine basılmasıyla elde edilen kopya resim; baskı resim.

monotip[2], [İng. monotype *(tescilli isim)*] *is. matb.* Harfleri döktükten sonra tek tek, satır kalıbı üzerine yerleştiren dizgi makinesi.

monoton, [Lat. monotonus > Fr. monotone] *sf.* **1.** Hep aynı tonda olan; tekdüze; yeknesak. **2.** Sesinin iniş ve çıkışlarında çeşitlilik olmadan konuşan; böyle bir konuşma biçimi. **3.** Hep aynı olan; hiçbir çeşitlilik ve değişiklik göstermeyen; sürekli yinelenen; sıkıcı; donuk.

monotonlaşma, [monoton-laş-ma] *is.* Monotonlaşmak eylemi.

monotonlaşmak, [monoton-laş-mak] *is.* Monoton duruma gelmek.

monotonluk, -ğu [monoton-luk] *is.* Monoton olma durumu; yeknesaklık; tekdüzelik.

monsenyör, [Fr. mon seigneur] *is.* **1.** Hristiyan prenslerine verilen unvan. **2.** Yüksek dereceli din adamlarına verilen unvan.

monşer, [Fr. mon cher] *ünl.* "Azizim" anlamında seslenme sözü.

mont[1], [Fr. monte] *is.* Yarışmalara katılan binicinin, ata binişi için aldığı ücret; binici parası.

mont[2], [İng. Bernard Law **Mont**gomery *(İngiliz generali)* > mont] *is.* Etek ve kol uçlarına birer bant geçirilerek kalçaların üst kısmına oturtulan kısa ve bol kesimli spor ceket.

montag, [mun-taġ] *{eT} zf.* Böyle. [Gabain]

montaj, [Fr. montage] *is.* **1.** Kurma. **2.** Önceden hazırlanmış, herhangi bir şeyi meydana getiren ögeleri birleştirerek kullanılacak işe uygun duruma getirme işlemi; kurma yoluyla yapma; monte etme; ekleme, bağlama işlemi; kurgu. **3.** Değişik kaynaklardan alınan parça ve ögeleri, özel amaçlar için bir araya getirme; böylece elde edilen eser vb. kurgu. **4.** *matb.* Tipo baskıda, bir sayfa veya forma meydana getiren dizgi ve klişelerin bir araya toplanması. **5.** *matb.* Ofset baskıda, baskı kalıbında kullanılacak metin ve resimlerin sayfa üzerine yerleştirilmesi işlemi. **6.** *sin.* Ayrı film parçalarını birleştirerek kesintisiz görüntü sağlamak için yapılan işlem; kurgu. **7.** *resim.* Basılı resim parçalarını bir araya getirerek yeni bir resim meydana getirme işi. ◻ **montaj masası,** *Baskıda kullanılacak resim yazı vb. malzemenin negatiflerinin düzenlendiği, üstü camlı içi ışıklı masa.*|| **montaj sanayi,** *Yerli malzeme kullanıldığında ekonomik düşmeyen yarı üretilmiş standart malzemeler ithal ederek yerli parçalarla birleştirmek yoluyla üretim.*

montajcı, [montaj-cı] *is.* **1.** Bir bütünü oluşturan parça ve ögeleri bir araya getirip birleştiren, kurma işini yapan kimse; kurgucu. **2.** Baskı işinde basılacak metin veya resimleri birleştiren kimse.

montajcılık, [montaj-cı-lık] *is.* Montajcının işi ve mesleği; kurguculuk.

monte, [Fr. monter / monté] *sf.* Birleştirilmiş; kurulmuş; çatılmış. ◻ **monte etmek,** *1. Bir şeyi meydana getiren parçaları, ögeleri birleştirmek; kurmak; çatmak. 2. Bir şeyi bir yere tutturmak; asmak; bağlamak; takmak.*

montör, [Fr. monteure] *is.* Kurma ve birleştirme işlemini yapan kimse; montajcı; kurgucu.

montür, [Fr. monture] *is.* **1.** Bir takıda yer alan taş ve incilerin tespit edilme biçimi. **2.** Bir takının asıl ögesini oluşturan mücevher veya madalyon bölümü. **3.** Bu tür işleri yapan usta.

monus, [? monus] *{ağız} sf.* Boz ile kara arası renk. [DS]

mor[1], [Yun. moron / T. boz / Far. bōr [EREN]] *is.* **1.** Güneş tayfında gözle görülebilen sınırlardan birisini oluşturan ve menekşe rengine yakın, kırmızı ile mavinin karışımından meydana gelen renk. **2.** *sf.* Bu renkte olan. **3.** Halk arasında morun daha koyu veya siyaha yakın olan rengi için kullanılır. ◻ **mor badılcan,** *{ağız} Patlıcan.* [DS]|| **mor baldırcan,**

{ağız} Patlıcan. [DS]|| **mor karaman,** *Sağım zamanı 30-35 kg. kadar süt veren karaman koyununun kırmızı-mor renkli bir türü; kızıl karaman.*|| **mor olmak,** *argo. 1. Utanmak. 2. Dayak yemek.*|| **mor ötesi,** *fiz. Gözle görülemeyen, dalga boyu 200-4000 angström arasında olan ve elektromanyetik tayfta mor ışığın ötesinde yer alan ışınım; ültraviyole.*|| **mor salkım,** *bot. Baklagillerden, Asya ve Kuzey Amerika kökenli, sarkık salkımlar halinde mor, pembe veya beyaz çiçekli, odunsu yapıda 20 m. kadar uzayabilen çok yıllık tırmanıcı bitki, (Wisteria sinensis).*

mor[2], [Ar. mühr => mor] *{ağız} is.* Mühür. [DS]

mor[3], [? mor / mora] *{ağız} is.* Yaban çileği. [DS]

mora[1], [bor / por > mora] *{ağız} is.* Dişlerin üzerinde biriken kir. [DS]

mora[2], [Yun. Mora *(yer adı)*] *{ağız} is.* Yorgan ve yatak yüzü, gömleklik, çamaşırlık kumaş vb. dokumak için kullanılan krem veya beyaz renkli pamuk ipliği. [DS]

mora[3], [? mora] *{ağız} is.* Hastalık nedeniyle kadınlarda olan fazla kanama. [DS]

mora[4], [? mor / mora] *{ağız} is.* **1.** Böğürtlen. **2.** Yaban çileği. [DS]

mora[5], [? mora] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

moraca, [mora-ca] *{ağız} is.* Baca. [DS]

moral, -li [Fr. moral] *is.* Kişinin güçlüklere, sorunlara ve olaylara karşı durmasını sağlayan ruhsal gücü; yürek gücü; maneviyat. ☞ **moral bulmak,** *Maneviyatını güçlendirmek; cesaret kazanmak; ruhsal dayanma gücü kazanmak.*|| **moral çöküntü,** *Ruhsal yönden direnememe; manevi dirençsizlik; cesaretini kaybetme.*|| **moral eğitimi,** *Ruhsal gücü yükseltme; maneviyatını güçlendirme.*|| **morali bozulmak,** *1. Ruhsal yönden direncini yitirmek; maneviyatı bozulmak; içine korku düşmek. 2. Sinirlenmek; asabı bozulmak.*|| (birinin) **moralini bozmak,** *Bir kimsenin ruhsal yönden direnme gücünü sarsmak; maneviyatını bozmak.*|| **moral vermek,** *Bir kimsenin direnme gücünü artırmak; cesaret vermek; cesaretlendirmek*

ımoralist, [Fr. moraliste] *sf.* Ahlakçı.

moralizm, [Fr. moralisme] *is.* Ahlakı araç değil amaç sayan doktrin; ahlakçılık; törelcilik.

moralınan, [Fr. moralement] *zf.* Moral bakımından; maneviyat yönünden; ruhsal dayanma gücü açısından.

moramık, -ğı [? mor > mor-a-mık] *{ağız} is.* Bahçe çevresinde çit yerine kullanılan, mor renkli meyveleri olan çalılar. [DS]

morarıntı, [mor > mor-ar-ıntı] *{ağız} is.* Hafif morluk. [DS]

morarış, [mor-ar-ış] *is.* Morarmak eylemi veya biçimi.

morarma, [mor-ar-ma] *is.* Morarmak eylemi veya durumu.

morarmak, [mor-ar-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Mor bir renk almak; mor renge bürünmek. **2.** (Vücut ve organlar için) çeşitli nedenlerle oksijenli kan gidemediği için rengi koyulaşmak. **3.** (Yanlışlığın, hatanın ortaya çıkması, iddianın kaybı gibi haller için) utanmak. **4.** *argo.* Dayak yemek.

morartı, [mor-ar-t-ı] *is.* **1.** Morarmış yer; morluk. **2.** Kılcal damar kanında bol miktarda indirgenmiş hemoglobin bulunmasından dolayı derinin mavi, mor veya siyahımsı bir renk alması; siyanoz.

morartma, [mor-ar-t-ma] *is.* Morartmak eylemi.

morartmak, [mor-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Mor bir renk almasına sebep olmak; morarmasına neden olmak.

moratoryum, [Lat. moratorium] *(morato'ryum) is. huk.* **1.** Bir bölge veya ülke çapında, olağanüstü sebepler yüzünden ödeme sıkıntısına düşen borçluların borçlarının bir kısmını veya tamamını yasa ile geciktirme. **2.** Resmî süre.

moraycı, [moray-cı] *{ağız} is.* İki yüzlü kimse. [DS]

morbet, [? morbet] *{ağız} is.* Evde az iş yapan çocuk.

morca[1], [mor-ca] *(mo'rca) sf.* Biraz mor; morumsu; mora yakın. ☞ **morca süpürge,** *{ağız} bot. Süpürge otu, (Erica arborea).* [DS]

morca[2], [mor-ca] *{ağız} is.* **1.** Şarbon çıbanı; kara çıban. **2.** Olmamış kan çıbanı. [DS]

morcuk, -ğu [mor-cuk] *{ağız} is.* Kesilmiş sütün süzdürülüp tuzlanması ile elde edilen bir tür çökelek; kesik. [DS]

morç[1], **-cu** [? morç / morş] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

morç[2], **-cu** [Erme. murč => morç] *{ağız} is.* → murç. [DS]

morçilik, -ği [mor-ca + ilik / mor + Eme. tsilik => morçilik] *{ağız} is.* Cinsel isteği çok olan kadın. [DS]

morçuk, -ğu [mor-cuk] *{ağız} sf.* Mora çalan kırmızı. [DS]

ımordalak, -ğı [mor+dalak] *{ağız} sf.* Serseri. [DS]

ımordan, [Fr. mordant] *is. tekst.* Boyanın iyi tutması için kumaşlara ve kürk tüylerine emdirilen madde.

mordanlaına, [mordan-la-ma] *is.* Boyar maddenin iyi tutmasını sağlamak amacıyla bir kumaşın veya kürkün tüylerinin üstüne mordan uygulama işlemi.

mordanlaınak, [mordan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Mordan uygulamak.

ımordi, [? morti / mortı] *{ağız} is.* Yaylada yapılan yağ, peynir vb. yiyecekler. [DS]

ımordik, -ği [? mordik] *{ağız} is.* Fasulye. [DS]

ımordilak, -ğı [mor+dalak] *{ağız} sf.* (Alay sözü) kara; esmer. [DS]

moren, [Fr. moraine] *is. jeol.* Buzultaş.

morfem, [Fr. morfème] *is. dbl.* En küçük gösterge; en küçük anlamlı birim; biçim birimi.

morfin, [Lat. Morpheus *(uyku tanrıçası)* > Fr. morphine] *is.* Afyonda yüzde on oranında bulunan,

ağrı kesici ve uyuşturucu olarak kullanılan önemli bir alkaloit.

morfinlenme, [morfin-le-n-me / morfin-len-me] *is.* Morfinlenmek eylemi veya durumu.

morfinlenmek, [morfin-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Morfin ile uyuşturulmak. **2.** Morfin edinmek; morfin sahibi olmak.

morfinman, [Fr. morphinomane] *sf.* Morfin kullanma alışkanlığı olan; morfin tutkunu.

morfinmanlık, -ğı [morfinman-lık] *is.* Morfin kullanma alışkanlığı durumu; morfinman olma durumu.

morfoloji, [Fr. morphologie] *is.* **1.** *biy.* Bir canlının biçimi ile yaşadığı yer arasındaki bağlantıyı inceleyen bilim dalı; biçim bilimi. **2.** *dbl.* Geleneksel dil biliminde, kelimelerin yapılarını, çekimlerini ve birleşim özelliklerini inceleyen dilbilim dalı; biçim bilimi. **3.** *jeol.* Yer engebesi biçimlerini açıklamayı ve betimlemeyi amaçlayan bilim dalı; yer biçimi bilimi; jeomorfoloji.

morfolojik, -ği [Fr. morphologique] *sf.* Şekli yapıya ilişkin olan; biçim bilimi ile ilgili olan.

morfopsikoloji, [Fr. morphopsychologie] *is.* Bir insanın morfolojisi ile karakterini oluşturan psikolojik özellikler arasındaki bağı inceleyen bilim dalı.

morg, [Fr. morgue] *is.* **1.** Kovuşturma gerektiren ölümlerde, ölünün bir müddet korunduğu, saklandığı yer. **2.** Ölen kişilerin gömülünceye kadar konulduğu ve genellikle hastanelerde bulunan özel yer. ◻ **morga kaldırmak,** *Ölüm nedenini araştırmak üzere ölüyü morga götürmek.*|| **morg raporu,** *huk. Ölen kişinin muayene ve otopsisi yapıldıktan sonra düzenlenen resmî belge.*

morgelen, [mor+gel-en] *{ağız} sf.* Mor gibi; mora çalan; morca. [DS]

morik[1]**, -ği** [Erme. moruk *(sakal)*] *{ağız} sf.* Yaşlı; ihtiyar. [DS]

morik[2]**, -ği** [? morik] *{ağız} is.* Düğme. [DS]

morile, [? morile] *{ağız} is.* Tavan tahtalarının çakıldığı ağaçlar. [DS]

morina, [Yun. moroúna] *(mori'na) is. zool.* Mezgitgillerden, Atlas Okyanusunun kuzey kesimlerinde yaşayan, vücudunda koyu benekler, sırtında üç yüzgeç, anüs bölgesinde iki yüzgeç, alt çenesinde bir bıyık bulunan, yeşilimsiden kahverengiye kadar değişik tonlarda renkleri bulunan, karaciğerinden balık yağı elde edilen bir tür kemikli balık; kolan balığı, *(Gadus morrhua / Acipenser sturio).* ◻ **morina yağı,** *Morina balığı ve bazı mezgitgillerin karaciğerinden elde edilen, A ve D vitaminleri bakımından zengin, donuk sarı renkli sıvı yağ.*

mork, [mork *(yans.)*] *ünl.* Domuz vb. hayvanların bağırma sesi.

morklamak, [mork *(yans.)* > mork-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Domuz için) bağırmak. [DS]

morlaşma, [mor-la-ş-ma] *is.* Morlaşmak eylemi veya durumu; mor hale gelme.

morlaşmak, [mor-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rengi mora dönmek; giderek mor bir renk almak.

morlu, [mor-lu] *sf.* **1.** Mor renkli. **2.** Üzerinde mor renkli bir şey bulunan. **3.** *{ağız}* (Elma, armut vb. meyveler için) gevrek.[DS]

morluk, -ğu [mor-luk] *is.* **1.** Mor olma durumu. **2.** Moraran yer; mor leke; morartı.

mormani, [mor+meni ?] *{ağız} is.* → mormeni.[DS]

mormeni, [mor+meni ?] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

mormenekşe, [mor + menekşe] *is. bot.* Menekşenin çiçekleri mor renkte olan bir türü, *(Viola odorata).*

morminik, -ği [mor+menekşe] *{ağız} is.* Yaban menekşesi. [DS]

mormon, [Ame. İng. mormon *(efsanevî bir peygamber)*] *is.* ABD'nin Ohio eyaletinde 1830 yılında, Joseph Smith tarafından kurulan, bir dinî akımın mensubu olan kimse.

mormonluk, -ğu [mormon-luk] *is.* Çok karılılık, teokratik özerklik gibi görüşleri bulunan, sahte peygamberliğe dayanan bir inanç sistemi.

mormorus, [? mormorus / mosmoruş] *{ağız} is.* Gizli konuşma; anlaşma; konuşma. [DS]

mors[1], [Fin. mursu / Rus. morj > Fr. morse] *is. zool.* Morsgillerden, Kuzey Kutbu'na yakın denizlerde yaşayan, bacakları yüzgeç gibi, ilkel yapılı, kuyruklu, yuvarlak başlı, iri ve hantal gövdeli, erkeklerin üst köpek dişleri çok iri ve sivri birer savunma silahı olarak gelişmiş bir memeli, *(Odobenus rosmanis).*

mors[2], [İng. Samuel Finley Breese Morse *(telgrafın mucidi, Amerikalı)*] *is.* **1.** Mors alfabesi ile mors telgrafının kısaltması. **2.** Nokta ve çizgiden meydana gelen uzlaşmalı bir alfabe kullanan telgraf sistemi. **3.** Bu işaretleri göndermeye ve almaya yarayan haberleşme aleti. **4.** Bu işaretlerden meydana gelen alfabe. ◻ **mors alfabesi,** *Telgraf haberleşmesinde kullanılan, nokta ve çizgi gruplarının karakterleri oluşturduğu özel alfabe; mors kodu.*

morsağı, [mor-sağı مرصغی] *{eAT} sf.* Morumsu.

morsgiller, [mors-gil-ler] *is. zool.* Örnek hayvanı mors olan, memeliler sınıfının yüzgeç ayaklılar alt takımdan bir familya, *(Odobenidae).*

morsuk, -ğu [marsık / morsuk] *{ağız} is.* Marsık. [DS]

morş, [? morç / morş] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

mort[1], [Fr. mort] *is. argo.* **1.** Ölü; ölmüş kimse; morto. **2.** Ölüm. **3.** Briçte, dört oyuncudan kâğıtlarını masaya açan oyuncuya verilen. ◻ **mort etmek,** *argo. Öldürmek; mortlatmak.*|| **mort murt olmak,** *{ağız} İmansız ölmek.* [DS]|| **mort olmak,** *{ağız} argo. Ölmek; mortlamak.* [DS]

mort[2], [mort *(yans.)*] *ünl.* Beklenmedik bir zamanda söylenen söz.

mortadella, [İt. mortadella] *is.* İnce dilimler halinde tüketime sunulan, büyük bir bağırsak içindeki et veya sakatat arasına domuz yağı doldurulmuş İtalyan sucuğu.

mortı, [? mortı / mordi / morti] *{ağız} is.* → mordi.[DS]

mortlama, [mort-la-ma] *is.* Mortlamak eylemi veya durumu.

mortlamak, [mort-la-mak] *{ağız} [gçsz. f. [-r] (-l(u) -yor] argo.* Ölmek; mort olmak; mortoyu çekmek. [DS]

mortlatma, [mort-la-t-ma] *is.* Mortlatmak eylemi.

mortlatmak, [mort-la-t-mak] *gçl. f. [-ır] argo.* Öldürmek; mort etmek.

morto, [İt. morto] *is. argo.* **1.** Ölmüş kimse; ölü; ceset; mort. **2.** *argo.* Ölüm. 🗗 **mortoyu çekmek,** *argo. Ölmek; mort olmak; mortlamak.*

mortocu, [morto-cu] *is.* **1.** Hristiyanlarda cenaze taşımak için tutulan kişi. **2.** Cenazelerde Kur'an-ı Kerim okuyarak para alan kimse. **3.** *argo.* İmam veya papaz. **4.** *argo.* Cenaze arabacısı. **5.** *argo.* Cenaze levazımatçısı.

mortoloz, [? mortoloz] *{ağız} is.* **1.** İyi ile kötü arasında; orta. **2.** Karışık. [DS]

mortonoz, [? mortonoz] *{ağız} is.* Erkek beygir. [DS]

mortu, [İt. morto] *is.* → morto.

mortucu, [mortu-cu] *is.* → mortocu.

mortuç, [? mortuç] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mortuş, [mor / bur-ut-mak > mor-(u)t-uş] *{ağız} sf.* (Kişi için) bir şeye kızıp yüzünü asan. [DS]

mortuşmak, [mor / bur-mak > mor-(u)t-mak > morut-uş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

moruk[1]**, -ğu** [Erme. mōruk *(sakal)*] *is.* **1.** *argo.* İhtiyarlamış erkek; yaşlı erkek. **2.** *argo.* Yaşlanmış ana baba. **3.** *ünl. argo.* "Hey, bak!" anlamında seslenme sözü.

moruk[2]**, -ğu** [? moruk] *{ağız} is.* Çocukların oyunda kazandıkları sayı. [DS]

moruk[3]**, -ğu** [poruk / moruk] *{ağız} is.* **1.** Bir çeşit diken. **2.** Kar altındaki kuru ot. [DS]

moruk[4]**, -ğu** [mor > mor-uk] *{ağız} is.* Leylak. [DS]

moruklama, [moruk-la-ma] *is.* Moruklamak eylemi veya durumu.

moruklamak, [moruk-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] argo.* Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

moruklaşma, [moruk-la-ş-ma] *is.* Moruklaşmak eylemi.

moruklaşmak, [moruk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-r] [-l(u)-yor] argo.* Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

morukluk, -ğu [moruk-luk] *is. argo.* Yaşlılık; ihtiyarlık.

morula, [Lat. morula] *(moru'lâ:) is. biy.* Yumurta hücresinin embriyon oluşumu sırasında gelişerek dut görünümü alan ilk embriyon taslağı; blastula.

moruldamak, [ımır / mor *(yans.)* > mor-ul-da-ımak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Mırıldanmak. **2.** Homurdanmak. **3.** Böğürmek. [DS]

morumsu, [mor-umsu] *sf.* Rengi mora çalan; moru andıran.

morumtırak, [mor-umtırak] *sf.* Mora yakın renk; mora çalan; moru andıran.

morutmak, [bur-ut-mak / mor-ut-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

moruz[1], [bur-uş / mor-uz] *{ağız} is.* Kızma ve öfke sırasında yüzde oluşan buruşukluk. [DS]

moruz[2], [mor-uz] *{ağız} is.* Siyah beyaz çizgili, yün veya kıldan dokunmuş kumaş. [DS]

mos, [mos] *{ağız} sf.* Çürük. [DS] 🗗 **mos olmak,** *{ağız} Erimek; olduğu yere yığılmak.* [DS]

mosdatmak, [mor / mos > mos-da-t-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Morarmak; yüzünün rengi mosmor olmak. 🗗 **mosdadıp galmak** (kalmak), *{ağız} Kızdığı hâlde ses çıkarmamak; kızarıp durmak.* [DS]

Moskof, [Rus. moskov] *is.* **1.** Rus. **2.** *mecaz.* Acımasız; zalim. 🗗 **Moskof camı,** *Beyaz mika.*|| **Moskof gâvuru,** *Rus.*|| **Moskof toprağı,** *Metal parlatmakta kullanılan sarı renkli bir tür gevrek taş; malta taşı.*

Moskofça, [moskof-ça] *is.* Rus dili; Rusça.

moskofluk, -ğu [moskof-luk] *is.* **1.** Moskof olma durumu; bir Rus'a yakışır davranış. **2.** *mecaz.* Acımasızlık; zalimlik.

mosmor, [ımo+s+mo/r > mosmor] *(mo'smor) sf.* **1.** Her yanı mor olmuş; tamamen morlaşmış olan. **2.** Koyu mor. 🗗 **mosmor kesilmek,** *Mosmor olmak.*|| **mosmor olmak,** *1. Aşırı biçimde morarmak. 2. Çok utanmak; bir durumdan dolayı utanmak; bozulmak.*

mosmoruş, [mormorus / mosmoruş] *{ağız} is.* Konuşma; gizli konuşma; anlaşma. [DS]

mosra, [İt. mostra => mosra] *{ağız} is.* Örnek. [DS]

mostra, [İt. mostra *(sergi)*] *(mo'stra) is.* **1.** Bir şeyi temsil eden şey; örnek; model; numunelik. **2.** *argo.* Bir kimsenin dış görünümü. **3.** *argo.* Bir kimsenin önemli günlerde giydiği elbise; bayramlık; adamlık. **4.** *argo.* Gösteriş; fiyaka. **5.** Ayakkabının içine topuk yerine yerleştirilen karton, deri veya mantardan parça. 🗗 **mostra olmak,** *argo. Kendini gülünç bir duruma sokmak.*|| **mostrasını bozmak,** *1. argo. Birinin veya bir şeyin güzel görünüşü arkasında gizli olan gerçek durumu ortaya çıkarmak; küçültücü bir davranışta bulunmak. 2. argo. Birini döverek yüzünü gözünü yara veya çürük içinde bırakmak. 3. argo. Fiyakasını bozmak.*|| **mostra vermek,** *jeol. (Bir tabaka veya damar için) yüzeye çıkmak.*

mostralık, -ğı [mostra-lık] *(mo'stralık) is.* **1.** Bir şeyden veya maldan alınan örnek; göstermelik; numu-

nelik. **2.** *argo.* (Kişi için) hiçbir işe yaramayan, yalnızca gösterişi olan; kötü veya yersiz davranışlarıyla dikkat çeken. **3.** *argo.* (Kişi veya nesne için) görünüş itibariyle benzerlerinden daha iyi gibi olan.

mostuç, -cu [mos-(u)t-uç] *{ağız} sf.* Sinsi; yere bakan yürek yakan. [DS]

mosura, [İt. mostra => mosura] *{ağız} is.* Örnek. [DS]

mosuralık, -ğı [mosura-lık] *{ağız} is.* Örneklik. [DS]

moş[1], [mış / moş / muş *(yans.)*] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan kök. [Zülfikar] *moş-ul-da-mak*

moş[2], [? moş] *{ağız} is.* Selin getirdiği çer çöp; mil. [DS]

moşamak, [? moşa-mak] *{ağız} is.* Pencere. [DS]

moşe, [Moşe *(öz. is.)*] *{ağız} is.* Eski eşyalar alan, gezici Yahudi. [DS]

moşoma[1], [Ar. muşemmāʿ => moşoma] *{ağız} is.* Muşamba. [DS]

moşama[2], [Ar. muşemmāʿ => moşoma] *{ağız} sf.* (Giyecek için) kirden muşambaya dönmüş; çok kirli. [DS]

moşörülaşmak, [moşörü-le-ş-mek] *{ağız} işteş. f. [-ir]* (Birden çok kişi için) aralarında gizli konuşmak. [DS]

moşuldamak, [moş / muş *(yans.)* > moş-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Geniş bir nefes almak. **2.** (Üşüten hayvan için) nefes alıp verirken hırıltı çıkarmak. **3.** Öfkeyle solumak. **4.** (Manda için) yem yerken burnundan solumak. [DS]

moşüyh, [? moştyh / möşüyh] *{ağız} is.* Çuval; teliz. [DS]

mot[1], [mod / mud / mıd / mid *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenme, homurdanma bildiren yansımalı kök.

mot[2], [Far. muft => mut / mot] *{ağız} sf.* Parasız. [DS]

mot[3], [? mot] *{ağız} is.* Pekmez. [DS]

motak, -ğı [bot-ak > mot-ak / mota / motuk] *{ağız} is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. **3.** Manda yavrusu. [DS]

motal, [? motal] *{ağız} is.* Peynir tulumu. [DS] 🗗 **motal péndiri,** *{ağız} Tulum peyniri.* [DS]

ımotamot, [Fr. mot à mot] *sf.* ve *zf.* (Yazı ve söz için) hiç değiştirme veya ekleme yapmadan; kelimesi kelimesine. 🗗 **motamot çeviri,** *Bir dildeki metnin kelimelerinin yerine çevrilmek istenen dildeki karşılığı olan kelimeleri koymak suretiyle yapılan çeviri; kelimesi kelimesine çeviri.*

ımotel, [İng. **mo**teur + hô**tel** > motel] *is.* İşlek karayollarının kıyılarında, motorlu taşıtlarla yolculuk edenlerin araçlarını park edebilmeleri, barınmaları ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için yapılmış otel.

ımotelci, [motel-ci] *is.* Motel işleten kimse.

ımotelcilik, -ği [motel-ci-lik] *is.* Motel işletme işi.

motif, [Lat. motivus *(hareket ettiren)* > Fr. motif] *is.* **1.** Sık sık tekrarlanan sanat değeri taşıyan çizgi veya desen; örge. **2.** Bir eserde sık sık tekrarlanan süs ögesi; örge. **3.** *müz.* Bestenin bir parçasında değişik yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birimi. **4.** Bir eserde yer alan anlatıcı veya süs ögesi; örge. **5.** Bir sanatçının, gerçek dünyadan kendine konu veya model olarak seçtiği öge.

motifli, [motif-li] *sf.* **1.** Üzerinde süs ögesi olarak motifler bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte motiflere sahip olan.

motivasyon, [Fr. motivation] *is. psikol.* **1.** İnsanda öğrenme veya bir şey yapma gibi istekler uyandıran iç ve dış dürtü; güdülenme; saik; isteklendirme. **2.** *biy.* Canlıda işe veya harekete geçme isteği; saik. **3.** *eko.* Bir ekonomik karar biriminin davranışını belirleyen etkenler.

motive, [Fr. motiver] *is.* İstek. 🗗 **motive etmek,** *İsteklendirmek.*

motmotu, [mot *(yans.)* > mot+mot-u] *{ağız} is.* Dedikodu. [DS]

moton, [? moton] *{ağız} is.* Yayık. [DS]

motopomp, [Fr. motopompe] *is.* Motorla çalışan tulumba.

motor, [Lat. movere *(hareket ettirmek)* > motor > Fr. moteur] *is.* **1.** İnsan ve hayvan gücüne ihtiyaç duymadan belirli bir işlevi gerçekleştirmek amacıyla kullanılan herhangi bir enerji türünü hareket enerjisine dönüştüren sistem. **2.** *dnz.* Nehir ve göllerde seyreden, denizlerde balık avlamakta kullanılan, akaryakıtla işleyen, güverteli veya güvertesiz küçük deniz taşıtı. **3.** Motosiklet. **4.** *gnşl.* Bir taşıtın yol alması için herhangi bir enerjiyi harekete dönüştüren sistem. **5.** *argo.* Alay edilen kimse. **6.** *{ağız}* Traktör. [DS] **7.** *sf. argo.* (Kadın için) iffetsiz. **8.** *ünl.* Sinema ve televizyon filmleri çekimi sırasında yönetmenin "başla" anlamında verdiği komut. 🗗 **motor bloğu,** *Bir motorlu taşıtta motor, kavrama ve vites kutusunu bir araya toplayan döküm kısım.*‖ **motor freni,** *Gaz pedalından ayağın çekilmesi ile taşıt hareketinin motorun dönme hızına bağlı olarak yavaşlamasının sağlanması.*‖ **motor yağı,** *İçten yanmalı, veya kumandalı ateşlemeli motorlarda kullanılan yağlama yağı.*

motorbot, [İng. motorboat] *is. spor.* Güçlü motorla donatılmış, çoğunluk hafif malzemeden üretilmiş çok hızlı yarış teknesi; racer; motor.

motorcu, [motor-cu] *is.* **1.** Motorlu taşıtların bakım, onarım ve ayarlarını yapan uzman teknisyen. **2.** *dnz.* Motor işleten ve motorla taşımacılık yapan kimse.

motorculuk, -ğu [motor-cu-luk] *is.* Deniz motoru taşımacılığı.

motorin, [Fr. motorine] *is.* Yakıt ve dizel yakıtı ola-

rak kullanılan akışkanlığı düşük, açık sarı renkli petrol ürünü sıvı yakıt; mazot; dizel yakıtı.

motorize, [Fr. motorisé] *sf. as.* Motorlu. ◻ **motorize birlik,** *as. Silah, cephane vb. dahil bütün personeli başka kaynaklara ihtiyaç olmaksızın hareket ettirelebilecek şekilde motorlu araçlarla donatılmış askerî birlik; motorlu birlik.*

motorkros, [İng. motor cross] *is. spor.* Özel olarak hazırlanmış, küçük tepecikli, dik inişli. engebeli arazi veya pistte yapılan motosiklet yarışı.

motorlu, [motor-lu] *sf.* **1.** Motoru olan. **2.** Motorla çalışan. **3.** Motorlu tren. ◻ **motorlu birlik,** *as. Silah, cephane vb. dahil bütün personeli başka kaynaklara ihtiyaç olmaksızın hareket edebilecek şekilde motorlu araçlarla donatılmış askerî birlik; motorize birlik; bindirilmiş kıtalar.*|| **motorlu bisiklet,** *Silindir hacmi küçük, benzinli bir motor ile yürütülen bisiklet.*‖ **motorlu taşıt,** *İnsan ve hayvan taşımakta kullanılan, iki veya daha çok dingile sahip, motor gücü ile hareket eden taşıtların genel adı.*|| **motorlu tren,** *Bir termik motorla çalışan, insan taşımakta kullanılan demir yolu taşıtı; mototren.*

motorok, -ğu [? motorok] *{ağız} is.* Erkek kedi. [DS]

motorsuz, [motor-suz] *sf.* **1.** Motoru olmayan. **2.** Motor ile çalıştırılmayan.

motosiklet, [Fr. motocyclette] *is.* Silindir oylumu 25 cm^3'ten daha fazla olan bir patlamalı motorla çalışan iki tekerlekli kara taşıtı. ◻ **motosiklet yarışı,** *spor. Motosikletle pist veya kara yolunda yapılan hız, dayanıklılık ve kurallara uyma gibi kriterlere göre değerlendirilen etkinliklerin tümü.*

motosikletçi, [motosiklet-çi] *is.* Motosiklet kullanan kişi.

motoski, [Fr. motoski] *is.* Hava direncini en aza indirecek biçimde tasarlanmış, kar üzerinde kolayca yol alabilmesi için, tekerlek üzerine kayaklar takılmış motosiklet.

mototren, [Fr. mototrain] *is.* Bir termik motorla çalışan, insan taşımakta kullanılan demir yolu taşıtı; motorlu tren.

motris, [Fr. motrice] *is.* Birkaç arabadan oluşan bir katarı çekmekte kullanılan motorlu taşıt.

motuk[1]**, -ğu** [bot-uk / bot-ak / mot-uk] *{ağız} sf.* Kısa boylu. [DS] ◻ **motuk serçe,** *{ağız} Büyük başlı, kalın gagalı bir çeşit serçe.* [DS]

motuk[2]**, -ğu** [bot-uk / bot-ak / mot-uk] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

motuk[3]**, -ğu** [? motuk] *{ağız} is.* İnsancıl. [DS]

motur, [Fr. moteur > motor => motur] *{ağız} is.* Motor; traktör. DS]

mour, [Ar. mecbūr => mour] *{ağız} zf.* Mecbur. ◻ **mour olmak,** *{ağız} Mecbur olmak.* [DS]

mov, [mav / may moğ / mov *(yans.)*] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *mov-uk-la-mak*

moval, [Ar. muġall => moval] *{ağız} is.* At vb. hayvanların yavrusu. [DS]

movein, [Fr. mauvéine] *is. kim.* Anilinden üretilen mor renkli boyar maddelere verilen isim.

movru, [? mavrı / movru] *{ağız} sf.* (Ham meyvenin tadı için) kekre; buruk. [DS]

movuklamak, [mov / mav *(yans.)* > mov-uk-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Köpek için) can acısıyla havlamak. [DS]

moyda, [? moyda] *{ağız} sf.* (Kadın, kız için) hoppa. [DS]

moyher, [? moyher] *{ağız} is.* İşe yarar durumda olan koşu hayvanı. [DS]

moymalmak, [moy-(u)m-al-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kafası karışmak; bunalmak.

moyullamak, [moy *(yans.)* > moy-ul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kendi kendine söylenerek ağlamak. [DS]

moyum, [*moy-um / boy-um] *{eT} is.* Kafa karışıklığı. [Clauson]

moymul, [*eT.* boymul *(boynu ak)* > boymul kuş] *{ağız} is.* Boynu ak doğan.

moz[1]**,** [maz / mız / moz *(yans.)*] *ünl.* Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *moz-ur-da-mak, moz-ur mozur, moz-u-la-mak*

moz[2]**,** [moz / boz] *{eT} sf.* Boz; kır rengi. [EUTS]

moz[3]**,** [moz *(yans.)* > moz-al-an] *{ağız} is.* **1.** Eşek arısı. **2.** Karasinek. **3.** Sığır sineği. [DS] ◻ **moz tutmak,** *{ağız} 1. Büvelek tutmak. 2. (Sığır sineği tarafından ısırılan sığır için) kaçmak.* [DS]

moza[1]**,** [moza] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

moza[2]**,** [moz-a] *{ağız} is.* **1.** Çocuk. **2.** Yaramaz çocuk. **3.** Sıska çocuk. **4.** Kısa boylu kimse. [DS]

moza[3]**,** [moza] *{ağız} is.* Çocuk oyununda kaleye dikilen taşı vurmak için atılan taş. [DS]

moza[4]**,** [moza] *{ağız} sf.* (Kişi için) inatçı; ayak direyen; direngen. [DS]

mozag, [Soğd. mozag / mojak] *{eT} is.* Hoca; başpiskopos. [Gabain]

mozaik, -ği [İt. mosaico > Fr. mosaïque] *is.* **1.** Küp biçiminde kesilmiş değişik renklerde mermer, pişmiş toprak veya taş parçalarının harçla tutturularak yan yana getirilmesiyle yapılan resim veya süsleme. **2.** Bu şekilde yapılan resim veya süsleme sanatı. **3.** Bu sanatta kullanılan, pişmiş toprak, taş ve mermer parçaları. **4.** Oldukça dayanıklı ve temizliği kolay pencere tablaları, mermer veya döşeme yapımında çimento ile karıştırılmak suretiyle kullanılan çeşitli büyüklüklerde kırık mermer parçaları. **5.** *biyo.* Genomlarıyla birbirinden farklı hücre topluluklarının üst üste binmesiyle oluşan organizma veya doku. **6.** *bot.* Bitkilerin yapraklarında yan yana dizilmiş olarak koyu veya sarıya çalan

açık yeşilin varlığıyla belirginleşen bir tür virüs hastalığı. **7.** *biy.* Ana ve baba karakterlerinin melezin vücudu üzerinde plaklar halinde dağılım gösterdiği kalıtım biçimi. **8.** *sf.* (Duvar, taban, merdiven vb. için) çimento içine küçük mermer parçaları konulup dondurulmak suretiyle yapılmış olan. 🗗 **mozaik pasta,** *Kakao, margarin, yumurta, ufalanmış bisküvi ve dövülmüş fındıktan oluşan malzemenin yoğrulup biçimlendirilmesinden sonra yağlı kâğıda sarılarak buz dolabında bekletilmesiyle yapılan bir tür pasta.*|| **mozaik sıva,** *Mermer veya taş parçalarının çimento ile karıştırıldıktan sonra geniş yüzeylere uygulanmasıyla meydana gelmiş sıva.*

mozaikçi, [mozaik-çi] *is.* **1.** Mozaik dökümü veya sıvası yapan usta. **2.** Mozaik işi yapımında kullanılan küçük mermer parçalarını üreten veya satan kimse.

mozaikçilik, -ği [mozaik-çi-lik] *is.* Mozaikçinin işi veya mesleği.

mozak[1]**, -ğı** [moza-k] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozak[2]**, -ğı** [mozak] *{ağız} is.* **1.** Çam kozalağı. **2.** Meşe palamudu. **3.** Meşe palamudunun kabuğu. **4.** Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]

mozak[3]**, -ğı** [mozak] *{ağız} is.* **1.** Acı. **2.** (Meyve için) ham; olmamış. [DS]

mozalak[1]**, -ğı** [moza-la-k] *{ağız} is.* Çocuk. [DS]

mozalak[2]**, -ğı** [moza-la-k] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozalak[3]**, -ğı** [moza-la-k / mazak / möze-le-k] *{ağız} sf.* **1.** (Meyve için) ham; olmamış. **2.** Meyvelerin eğri büğrü, ufak ve buruşuk olanları. **3.** Elma, armut vb. yemişlerin yenilmeyip atılan çekirdekli yeri. [DS]

mozalak[4]**, -ğı** [moza-la-k] *{ağız} is.* → mozak[2]. [DS]

mozalan[1]**,** [boz / moz + alan ?] *{ağız} is.* Öğle üzeri koyunların barındıkları çukurlar. [DS]

mozalan[2]**,** [moz-al-an / moz] *{ağız} is.* Sığır sineği.[DS]

mozga, [moz-a / moz-ga] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozi[1]**,** [? mozi] *{ağız} is.* Düve. [DS]

mozi[2]**,** [? mozi] *{ağız} is.* Ağaçların en üstünde bırakılan petek. [DS]

mozik[1]**, -ği** [mozik / mozuk] *{ağız} is.* Bir, bir buçuk yaşındaki dana. [DS]

mozik[2]**,** [moz-ik] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

mozole, [Yun. Mausolos *(Karya kralı)* > mausoleion > Fr. mausolée] *is.* Büyük boyutlu ve gösterişli mezar; anıt mezar; anıt kabir.

mozu[1]**,** [moza / mozu] *{ağız} is.* **1.** Domuz. **2.** Domuz yavrusu. **3.** Doğuralı altı yedi ay olmuş ve sütü azalmış inek. [DS] 🗗 **mozu buyduran,** *{ağız} Güney batıdan esen soğuk yel.* [DS]

mozu[2]**,** [mozu / moza] *{ağız} is.* Birinin peşinde getirdiği kimseler; takıntı. [DS]

mozu[3]**,** [mazı / mozu] *{ağız} is.* Meşe ağaçlarında, 2-3 cm. çaplı küre biçiminde olan budaklar. [DS]

mozuk, -ğu [moruk / mozuk] *{ağız} is.* Yaşlı adam. [DS]

mozuk, -ğu [mozuk / mozak] *{ağız} is.* İkinci kez evlenen kadının ilk kocasından olan çocukları. [DS]

mozuk, -ğu [buzağı / buzak > mozuk / mozik[1]] *{ağız} is.* **1.** Erkek buzağı. **2.** Dana. [DS]

mozulamak, [moz *(yans.)* > moz-u-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Yavrusunu gören inek için) böğürmek. [DS]

mozur, [moz *(yans.)* > moz-ur] *ünl.* Kendi kendine söylenme, homurdanma sesi. 🗗 **mozur mozur,** *{ağız} Bir şeye kendi kendine homurdanarak.* [DS]

mozurdamak, [moz *(yans.)* > moz-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Öfkeyle söylenmek; homurdamak. [DS]

MÖ. [Milâttan Önce] *kısalt.* İsa'nın doğumundan önceki zamanları belirtmek için kullanılan "Milattan Önce" kelimesinin kısaltması.

möble, [Fr. meuble] *is.* Mobilya.

möbleli, [möble-li] *sf.* Mobilyalı.

möblesiz, [möble-siz] *sf.* Mobilyasız.

mögürdek, -ği [mögür-de-k ?] *{ağız} is.* Arabaların üstündeki örtü. [DS]

möhgem, [Ar. muḥkem => möhgem] *{ağız} sf.* Sağlam. [DS]

möhkem, [Ar. muḥkem] *{eAT} sf.* Sağlam; kuvvetli; dayanıklı. [DK]

möhle[1]**,** [Far. mühre => mühre / möhle] *{ağız} is.* Nal delmekte kullanılan delecek; zımba. [DS]

möhle, [Ar. mühlet => möhle] *{ağız} is.* Ara; dinlenme. [DS]

möhlet, [Ar. mühlet] *{eAT} is.* Süre; mühlet. [DK]

möhlüz, [Ar. müflis => möhlüz] *{ağız} sf.* Bir işte parasını yitirmiş, yoksul kalmış; batmış; iflas etmiş; müflis; beş parasız. [DS]

möhre[1]**,** [? möhre] *{ağız} is.* Yaban ördeği avında kullanılan av yerine konulan çığırtkan hayvanlar. [DS] 🗗 **möhre avı,** *{ağız} Av yerine çığırtkan ördek bağlanarak yapılan ördek avı.* [DS]

möhre[2]**,** [Far. mühre] *{ağız} is.* Nal delmekte kullanılan delecek; zımba.[DS]

möhre[3]**,** [Far. mühre] *{ağız} is.* **1.** Kerpiçten yapılmış duvar. **2.** Çamurdan yapılmış duvar. [DS]

möhre[4]**,** [Far. mühre] *{ağız} is.* İnce kumaş üzerine yapılmış nakışları bastırmakta kullanılan büyük bir deniz hayvanı kabuğu. [DS]

möhre[5]**,** [Ar. mühr] *{ağız} is.* Atların bacaklarında büyük mühür biçiminde olan tüysüz yer. [DS]

möhrekeş, [Far. mühre-keş => mührekéş] *{ağız}* is. Çamurdan yapılan duvarı düzeltmeye yarayan araç. [DS]

möhrelemek, [möhre-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-*

yor] Bez üzerine işlenmiş nakışları möhre ile sürterek pürüzlerini gidermek. [DS]

möhteç, -ci [Ar. muḥtāc > möhteç] *{ağız} sf.* Muhtaç. [DS]

möhübbet, [Ar. muḥabbet] *{ağız} is.* Bağlılık; dostluk.

möhürlemek, [Far. mühr => möhür-le-mek] *{eAT} gçl. f. [-r]* Mühürlemek.

mökgem, [Ar. muḥkem => mökgem] *{ağız} sf.* → mökkem. [DS]

mökkem, [Ar. muḥkem => mökkem] *{ağız} sf.* Sağlam; dayanıklı. [DS]

mölemek, [mö *(yans.)* > mö-le-mek مولك] *(mö:lemek) {eAT} gçsz. f.* (Öküz, inek için) böğürmek.

mölöş, [? mölöş] *{ağız} is.* Manda yavrusu. [DS]

mölük, -ğü [mö-lük ?] *{ağız} is.* Samanlık. [DS]

mölün, [Ar. melūl => mölün] *{ağız} sf.* Üzgün. [DS]

🗗 **mölün olmak,** *{ağız} Üzgün olmak.* [DS]

mömelet, [? mömelet] *{ağız} sf.* **1.** Aptal; alık. **2.** Tembel; uyuşuk. [DS]

mömülü, [momo / mömülü] *{ağız} is.* Öcü. [DS]

möngmek, [möñ-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* (At için) ayaklarını toplayıp tekme atmak. [DLT]

möngremek, [möñ-re-mek / moñ-ra-mak / müñ-remek] *{eT} gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) böğürmek; çağırmak. [ETY] [EUTS] [Gabain]

ınönü, [Fr. menü] *is.* **1.** Yenecek yemeklerin ayrıntılı listesi. **2.** Sofraya çıkarılacak yemeklerin tümüne birden verilen ad. **3.** Lokantalarda yemek adlarının fiyatları ile birlikte yer aldığı liste.

möre, [? möhre / mühre] *{ağız} is.* → mühre[1]. [DS]

mörkem, [Ar. muḥkem => mörkem] *{ağız} sf.* Kalın. [DS]

mörtlemek[1], [bürt-le-mek => mört-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Birden ortaya çıkmak. [DS]

mörtlemek[2], [Fr. mort => mört-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Ansızın ölmek. [DS]

mösmös, [mös+mös] *{ağız} sf.* Budala. [DS]

mössür, [Ar. mübāşir => mössür] *{ağız} is.* Mübaşir. [DS]

mösül, [? mösül] *{ağız} sf.* Kimsesiz. [DS]

mösür, [Ar. mübāşir => mösür] *(mö:sür) {ağız} is.* Mübaşir. [DS]

mösyö, [Fr. monsieur] *is.* **1.** Bay. **2.** Yabancı erkekler için kullanılan unvan.

möşök, -ğü [Rus. meşók] *{ağız} is.* Çuval. [DS]

möşüyh, [Rus. meşók] *{ağız} is.* Çuval. [DS]

mötlek, -ği [öd-le-k > (m)öt-le-k] *{ağız} sf.* (Çocuk için) bir şey söylenince hemen ağlayan; çabuk küsen.

möv, [? möv] *{ağız} is.* Üzüm kütüğünün kesilen dalları. [DS]

möydez, [? möydez] *{ağız} is.* Çelimsiz. [DS]

mözelek, -ği [moza-la-k / mözelek] *{ağız} is.* Meyvelerin buruşuk ve eğri büğrü olanları. [DS]

MS. [milât-tan sonra] *kısalt.* Milattan sonra.

-msa-[1], [-msa- / -mse- / -ı-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.* Fiilden fiil türeten ek: *anımsamak, gülümsemek, verimsemek.*

-msa-[2], [-msa- / -mse- / -ı-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek: *azımsamak, çoğumsamak (<çok-umsa-mak) {OsT}, küçümsemek (küçük-ümse-mek).*

-msar, [-msa-r / -mse-r/ -ı-msa-r / -i-mse-r] *yap. e.* İsimden isim ve sıfat türeten ek. *-mse* eki ile *-r* sıfat yapma eklerinin birleşip kaynaşması ile meydana gelmiştir. Kelimeye huy, tabiat kavramları katar: *iyimser, kötümser, karamsar, çekimser.*

-mse-, [-msa- / -mse- / -ı-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.* → -msa-[1,2].

-mser, [-msa-r / -mse-r / -ı-msa-r / -i-mse-r] *yap. e.* → -msar.

-msı, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -umsu / -ümsü] *yap. e.* **1.** İsim ve sıfatlardan sıfat türeten ek. Birden çok heceli kelimelere gelir. Renk bildiren kelimelere gelerek benzerlik, yaklaşma, o rengi andırma kavramlarını katarak sıfatlar türetir: *kızılımsı, sarımsı, mavimsi, yeşilimsi.* **2.** Tat bildiren kelimelerden benzerlik, yaklaşma kavramları katarak sıfatlar yapar: *tatlımsı, acımsı, ekşimsi, kekremsi.* **3.** İsimlere gelerek benzerlik yakınlık veya bir duruma girme, dönüşme kavramlarını taşıyan sıfatlar türetir: *borumsu, çadırımsı, ipeğimsi, bulutumsu, iğnemsi.* **4.** Kendisinden sonra çoğul eki getirilerek canlılar âleminde benzerlik, yakınlık kavramlarına karşılayan grupların adlarını yapar: *köpeğimsiler, kertenkelemsiler, örümceğimsiler.*

-msız, [-m-sız / -msiz / -msuz / -müz / -imsiz / -ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* **1.** Fiilden sıfat türeten ek. Fiilden isim yapma eki olan *-m* ile, isimden olumsuzluk, yokluk, bulunmazlık kavramı katan *-siz* ekinin birleşip kalıplaşmasıyla meydana gelmiş bir ektir. Bazı nitelikleri, özellikleri bulundurmama kavramı katarak sıfatlar türetir: *olumsuz, sorumsuz, tutumsuz, uyumsuz.* **2.** Bazı imkânlara sahip olmama kavramı katarak sıfatlar türetir: *değişimsiz, eğimsiz, indirimsiz, titreşimsiz.*

-msi, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -umsu / -ümsü] *yap. e.* → -msı.

-msin-, [-msin-] *yap. e.* İsimden fiil yapmak eki. *eş-i-msin-mek (eş tutmak; eş saymak)*

-msiz, [-m-sız / -msiz / -msuz / -müz / -imsiz / -ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* → -msız.

-msu, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -umsu / -ümsü] *yap. e.* → -msı.

-msuz, [-m-sız / -msiz / -msuz / -müz / -imsiz / -ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* → -msız.

-msü, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -umsu / -ümsü] *yap. e.* → -msı.

-msüz, [-m-sız / -msiz / -msuz / -msüz / -imsiz / -ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* → -msız.

-mtırak, [-m-tır-ak / -imtırak / -ımtırak / -umtırak / -ümtırak] *yap. e.* **1.** İsim ve sıfatlardan sıfat türeten ek. Renk bildiren kelimelere gelerek benzerlik, yaklaşma, o rengi andırma kavramlarını katarak sıfatlar türetir: *kızılımtırak, sarımtırak, mavimtırak, yeşilimtırak, morumtırak.* **2.** Tat bildiren kelimelerden benzerlik, yaklaşma kavramları katarak sıfatlar yapar: *acımtırak, ekşimtırak..*

-mturak, [-m-tır-ak / -imtırak / -ımtırak / -umtırak / -ümtırak] *ek.* → -mtırak.

mu[1], [mu / mü > mı / mi] *{eT} e.*→ mı. [EUTS] [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler]

mu[2], [mu / bu] *{eT} {eAT} sf. zm.* Bu. [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] [DK]

mu[3], [Far. mū / mūy موی / مو] *(mu:) {OsT} is.* Tüy; kıl. 🗗 **mū-be-mū,** *{OsT} 1. Tel tel. 2. Çok dikkatle; inceden inceye; kılı kırk yararcasına.*|| **mū-miyān,** *Kıl belli; kıl gibi ince belli.*|| **mū-bend,** *{OsT} Saç bağı.*|| **mū-yi jūlide,** *{OsT} Karmakarışık saç.*|| **mū-yi ser,** *{OsT} Saç.*|| **mū-şikāf,** *{OsT} Kıl yaran; kılı kırk yararcasına inceleyen.*

muabber, [Ar. ʿibāre > muʿabber معبر] *{OsT} sf.* (Rüya için) yorumlanmış; tabir edilmiş.

muabbid, [Ar. ʿabd > muʿabbid معبد] *{OsT} sf.* İbadet eden; tapan.

muabbir, [Ar. ʿibāre > muʿabbir معبر] *{OsT} sf.* Rüya tabir eden; rüya yorumcusu.

muabbirîn, [Ar. muʿabbir > muʿbbirīn معبرين] *(muabbiri:n) {OsT} is.* Rüya tabircileri; düş yorumcuları.

muaccel, [Ar. ʿacele > muʿaccel معجل] *{OsT} sf.* **1.** Acele olunmuş. **2.** Önceden verilen; peşin. **3.** *is. müz.* Türk musikisinde eski bir makam.

muaccelane, [Ar. muʿaccel + Far. -āne معجلانه] *(muaccela:ne) {OsT} zf.* **1.** Acele olarak. **2.** Peşin olarak.

muaccelat, [Ar. muʿaccel > muʿaccelāt معجلات] *(muaccela:t) {OsT} is.* Peşin ödemeler.

muaccele, [Ar. muʿaccel > muʿaccele معجله] *{OsT} is.* İmparatorluk döneminde vakıf ve beylik (yararlanmak üzere şahıslara bırakılan devlet malı) kiralarından peşin olarak alınan miktar.

muaccelen, [Ar. muʿaccel > muʿaccelen معجلاً] *(muacce'len) {OsT} zf.* **1.** Acele olarak; çabukça. **2.** Peşin olarak.

muacceliyet, [Ar. muʿaccel > muʿacceliyyet معجليت] *{OsT} is. huk.* Borcun alacaklı tarafından istenebilir duruma gelmesi.

muaccib, [Ar. ʿaceb > taʿcib > muʿaccib معجب] *{OsT} sf.* Şaşkınlık veren; şaşılacak; şaşırtan; acayip.

muacciz, [Ar. ʿacz > taʿciz > muʿacciz / muʿaccize معجز / معجزه] *{OsT} sf.* **1.** Rahatsız eden; tedirgin eden; usanç veren; usandıran. **2.** Yapışkan; sırnaşık; yüzsüz.

muad[1], [Ar. ʿavd > iʿāde > muʿād معاد] *(mua:d) {OsT} sf.* Geri çevrilmiş; iade edilmiş.

muad[2]**, -ddı** [Ar. ʿadd > iʿdād > muʿadd معد] *{OsT} sf.* Hazır hale getirilmiş; hazırlanmış.

muadadat, [Ar. ʿaḍad > muʿāḍadat معاضدت] *(mua:dadat) {OsT} is.* Yardım etme.

muadat, [Ar. ʿudvān > muʿādāt معادات] *(mu:a:da:t) {OsT} is.* İki tarafın birbirine karşı duyduğu düşmanlık; düşmanlık.

muaddel, [Ar. ʿadl > taʿdil > muʿaddel / muʿaddele معدله / معدل] *{OsT} sf.* Değiştirilmiş; tadil edilmiş; değişik.

muaddid, [Ar. ʿaded > muʿaddid معدد] *{OsT} is.* Sayıcı; sayaç.

muaddil, [Ar. ʿadl > taʿdil > muʿaddil / muʿaddile معدله / معدل] *{OsT} sf.* **1.** Değiştiren; düzelten; tadil eden. **2.** Eşit hale getiren.

muadelat, [Ar. ʿadl > muʿādelāt معادلات] *(mua:dela:t) {OsT} is.* **1.** Eşitlikler; denklikler. **2.** *mat.* Denklemler.

muadele, [Ar. ʿadl > muʿādele معادله] *(mua:dele) {OsT} is.* **1.** Eşitlik; denklik; beraberlik. **2.** *mecaz.* Anlaşılmaz; bilinmez şey. **3.** *mat.* Denklem.

muadelet, [Ar. ʿadl > muʿādelet معادلت] *(mua:delet) {OsT} is.* **1.** Eşitlik; denklik. **2.** *fiz.* Eşdeğerlik.

muadil, [Ar. ʿadl > muʿādil / muʿādile معادل / معادله] *(mua:dil) {OsT} sf.* **1.** Eşit; denk; eşdeğer. **2.** *mat.* Eşdeğer. 🗗 **muādil-i kimyevî,** *{OsT} Kimyasal eşdeğer.*|| **muādil-i sıklet,** *{OsT} fiz. Eşdeğer ağırlık.*

muaf, [Ar. ʿafv => muʿāf معاف] *(mua:f) {OsT} sf.* **1.** Cezası bir kerelik bağışlanmış olan; bir yükümlülükten bir kere affedilmiş olan; bağışlanmış; affedilmiş. **2.** Bir konuda kendisine ayrıcalık verilmiş olan; ayrı tutulmuş; ayrıcalık tanınmış olan. **3.** Serbest; hür. **4.** *biy.* Bağışık. 🗗 **muaf olmak,** *Belirtilen yükümlülükten bir kerecik bağışlanmış olmak.*|| **muaf tutmak,** *Bir kimseyi belirtilen ve yapılması zorunlu bir yükümlülükten veya işten bağışlamak; ayrıcalık tanımak.*|| **muaf tutulmak,** *Belirtilen yükümlülükten bir kerecik bağışlanmış olmak; muaf olmak.*

muafat, [muʿāf > muʿāfāt معافات] *(mua:fa:t) {OsT} is.* **1.** Affetme. **2.** Hastalık, bela vb.nden koruma; sağlık verme. **3.** Sağlık. **4.** Güvenlik.

muafgâh, [muʿāf+Far.-gāh معافگاه] *(mua:fgâ:h) {OsT} is.* Kendini bağışlattırmak için sığınılan, başvurulan yer.

muafiyet, [muʿāf > muʿāfiyyet معافیت] *(mua:fiyet) {OsT} is.* **1.** Affedilmiş olma; bağışlanma. **2.** Bir görevi veya yükümlülüğü yerine getirmekten bağışlanma; ayrı tutulma; muaflık. **3.** *biy. tıp.* Bağışıklık; muaflık. **4.** *huk.* İç hukuk ve uluslar arası hukuk hükümleriyle konulan ve herkese uygulanan birtakım yükümlülükler dışında bırakılmış olma durumu.

muaflık, -ğı [muaf-lık] *is.* Bağışıklık; muafiyet.

muafname, [muʿāf > Far. nāme معافنامه] *(mua:fna:-me) {OsT} is.* Bir kimsenin bir işten veya yükümlülükten ayrı tutulduğunu gösteren belge; bağışıklık belgesi. ◘ **muafnâme-i hümâyun,** *Bir kimsenin, bir köy veya bölge halkının devlete karşı olan yükümlülüklerinden muaf tutulduklarını belirten belge.*

muahat, [Ar. ʿuhuvvet > muʿāhāt معاهات] *(mua:ha:t) {OsT} is.* **1.** Kardeş edinme. **2.** Kardeşlik. **3.** Kardeşçe sevgi. **4.** İçten arkadaşlık.

muahedat, [Ar. muʿāhede > muʿāhedāt معاهدات] *(mua:heda:t) {OsT} is.* Antlaşmalar.

muahede, [Ar. ʿahd > muʿāhede معاهده] *(mua:hede) {OsT} is.* Karşılıklı yemin etme; vaat etme; antlaşma. ◘ **muâhede-i bî-tarafî,** *{OsT} İki devlet arasında, birinin savaşa girmesi durumunda diğerinin tarafsız kalacağına dair yapılan antlaşma; tarafsızlık antlaşması.*‖ **muâhede-i himâyet,** *{OsT} Antlaşma imzalayan devletlerden birinin savaşa girmesi durumunda diğerini destekleyeceğini taahhüt ettikleri antlaşma; koruma antlaşması.*‖ **muâhede-i ittifakiye,** *{OsT} Antlaşmayı imzalayan devletler arasında diplomatik ve askerî işbirliği yapmayı amaçlayan antlaşma; ittifak; işbirliği antlaşması.*‖ **muâhede-i müzâheret,** *{OsT} Antlaşmayı imzalayan devletlerden birinin savaşa girmesi durumunda diğerinin savaşa girmeyerek sadece silah ve para yardımında bulunacağını taahhüt ettikleri antlaşma.*‖ **muâhede-i sulhiye,** *{OsT} Antlaşmayı imzalayan devletler arasındaki savaşa son vererek aralarında diplomatik ilişkilerin tekrar kurulması amacıyla imzalanan antlaşma; sulh antlaşması; barış antlaşması.*‖ **muâhede-i teminiye,** *{OsT} Antlaşmayı imzalayan devletlerden birinin bağımsızlığını tehlikeye sokacak bir dış tehlike karşısında diğerinin yardım etmeyi taahhüt ettiği antlaşma.*‖ **muâhede-i ticârî,** *{OsT} İki ülke arasında ticarî ilişki kurulması, ticaretin kolaylaştırılması vb. için yapılan antlaşma; ticaret antlaşması.*

muahedename, [Ar. muʿāhede+Far. -nāme معاهدنامه] *(mua:hedena:me) {OsT} is.* Antlaşma koşullarının yazılı olduğu belge; antlaşma metni.

muahez, [Ar. muʾāḫeẕ مؤاخذ] *(mua:hez, h kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Azarlama; paylama; çıkışma; darılma. **2.** Eleştirme; tenkit.

muahezat, [Ar. muʾāḫeẕe > muʾāḫeẕāt مؤاخذات] *(mua:heza:t) {OsT} is.* **1.** Kınamalar; ayıplamalar; azarlamalar; paylamalar. **2.** *ed.* Tenkit etmeler; eleştirmeler.

muaheze, [Ar. aḫẕ > muʾāḫeẕe مؤاخذه] *(mua:heze) {OsT} is.* **1.** Birini kusurlarından dolayı ayıplama; kınama; paylama. **2.** Tenkit etme; eleştirme. ◘ **muaheze etmek,** *1. Birini kusurlarından dolayı ayıplamak; kınamak; paylamak; eleştirmek. 2. ed. Tenkit etmek; eleştirmek.*

muahezekâr, [Ar. muʾāḫeẕe + Far. –kār کار مؤاخذه] *(mua:hezekâ:r) {OsT} sf.* **1.** Kınayan; ayıplayan; azarlayan; paylayan. **2.** Tenkit eden; eleştiren.

muahezekârane, [Ar. muʾāḫeẕe+Far. -kārāne کارانه مؤاخذه] *(mua:hezekâ:ra:ne) {OsT} zf.* Kınarcasına; azarlarcasına.

muahezename, [Ar. muʾāḫeẕe + Far. -nāme نامه مؤاخذه] *(mua:hezena:me) {OsT} is. ed.* Eleştiri yazısı; eleştiri makalesi; tenkit kitabı.

muahhar, [Ar. āḫir > teʾḫir > muʾaḫḫār / muʾaḫḫāra / muʾaḫḫāre مؤخر / مؤخره] *(muahha:r) {OsT} sf.* **1.** Ertelenmiş; sonraya bırakılmış; tehir edilmiş; sonraki. **2.** *is. mecaz.* Kıç; arka taraf.

muahharan, [Ar. muʾaḫḫār > muʾaḫḫāran / muʾaḫḫāren مؤخراً] *(muahha:'ran) {OsT} zf.* Ertelenmiş olarak; sonraya bırakılmış olarak; sonradan.

muahhir, [Ar. āḫir > teʾḫir > muʾaḫḫir مؤخر] *{OsT} sf.* **1.** Geri bırakan; erteleyen. **2.** Dilediğini geri koyan; arkaya bırakan; Allah.

muahid, [Ar. ʿahd > muʿāhid / muʿāhide معاهد] *(mua:hid) {OsT} sf.* → muahit.

muahideyn, [Ar. muʿāhid > muʿāhideyn معاهدين] *(mua:hideyn) {OsT} is.* Bir antlaşmayı imzalamış olan her iki kişi.

muahidîn, [Ar. muʿāhid > muʿāhidīn معاهدين] *(mua:hidi:n) {OsT} is.* Antlaşma yapan taraflar.

muahit, [Ar. ʿahd >muʿāhid / muʿāhide معاهده / معاهده] *(mua:hit) {OsT} sf.* **1.** Bir antlaşmaya imza atan taraflardan her biri. **2.** İmparatorluk döneminde dev-

lete haraç vererek kendisini himaye ettiren gayrimüslim kimse.

muahiz, [Ar. aḫẕ > mu'āḫeẕe > mu'āḫiẕ مؤاخذ] *(mua:hiz) {OsT} sf.* Muaheze eden; çekiştiren; azarlayan. **2.** Eleştiren; tenkit eden; eleştirici; münekkit.

muakab, [Ar. ʿuḳūbet > muʿāḳabe > muʿāḳab معاقب] *(mua:kab) {OsT} sf.* Cezalandırılmış olan kimse.

muakabe, [Ar. ʿuḳūbet > muʿāḳabe معاقبه] *(mua:kab) {OsT} is.* **1.** Cezalandırma. **2.** Ceza.

muakad, [Ar. aḳd > muāḳad معاقد] *(mua:kad) {OsT} sf.* Sözleşme ile belirlenmiş olan.

muakade, [Ar. ʿaḳd > muʿāḳade معاقده] *(mua:kade) {OsT} is.* Anlaşma; sözleşme; anlaşma yapma; sözleşme yapma; mukavele yapma.

muakale, [Ar. ʿaḳl>muʿāḳale معاقله] *(mua:kale) {OsT} is. fel.* Kurgu; spekülasyon.

muakalevi, [Ar. muʿāḳale > muʿāḳalevī معاقلوی] *(mua:kalevi:) {OsT} is. fel.* Kurguya dayalı; kurgulu.

muakıb, [Ar. ʿuḳūbet > muʿāḳib معاقب] *(mua:kıb) {OsT} sf.* Azarlayan; ceza veren.

muakıd, [Ar. ʿaḳd > muʿāḳade > muʿāḳıd معاقد] *(mua:kıd) {OsT} is.* **1.** Anlaşma yapan kişi. **2.** *is.* Sözleşme ve anlaşma yapanlardan her biri.

muakkab, [Ar. ʿakab *(art, arka)* > taʿkib > muʿakkab] *{OsT} sf.* **1.** Takip edilmiş; yakalanmak istenmiş. **2.** Ardına düşülerek gelinmiş; ardına düşülmüş; izlenmiş.

muakkad, [Ar. ʿuḳde *(düğüm)* > taʿḳid > muʿaḳḳad / muʿaḳḳade معقد / معقده] *{OsT} sf.* **1.** Düğümlü; düğümlenmiş. **2.** *mecaz.* (Söz için) karışık ve kapalı. **3.** *ed.* Karışık ve anlaşılmaz söz. **4.** *ed.* Divan Edebiyatında anlaşılması güç veya birden çok anlama gelen deyim ve sözlerle yazılmış beyitlere verilen ad.

muakkib, [Ar. ʿaḳab *(art, arka)* > taʿḳib > muʿaḳḳib معقب] *{OsT} sf.* **1.** Birinin arkasından gelen; takip eden; izleyen; takipçi. **2.** İş takipçisi; iş yürüten.

muakkibat, [Ar. muʿaḳḳibāt معقبات] *(muakkiba:t) {OsT} is.* **1.** Gece ve gündüz meleği. **2.** Namazdan sonra otuz üçer kez tekrarlanan tespih.

muakkibîn, [Ar. muʿaḳḳib > muʿaḳḳibīn معقبين] *(muakkibi:n) {OsT} is.* İzleyiciler; takip edenler.

mualecat, [Ar. ʿilāc > muʿālece > muʿālecāt معالجات] *(mua:celâ:t) {OsT} is.* **1.** İlaçla iyi etmeye çalışmalar. **2.** İlaçlar.

mualece, [Ar. ʿilāc>muʿālece معالجه] *(mua:lece) {OsT} is.* **1.** İlaç yapma. **2.** İlaç kullanma.

mualic, [Ar. muʿālece>muʿālic معالج] *(mua:lic) {OsT} is.* İlaç veren; hekim; tabip.

mualla, [Ar. ʿulüvv *(yücelik) {OsT}* > taʿliye > muʿallā معلی] *(muallâ:) {OsT} sf.* **1.** Yüksek; yüce. **2.** *fel.* Üstün. **3.** *hat.* Bir yazı üslubu.

muallak, [Ar. ʿalaḳa > taʿliḳ > muʿallaḳ معلق] *(muallâk) {OsT} sf.* **1.** Asılı; asılmış. **2.** Havada, boşlukta duran. **3.** Bağlı. **4.** *mecaz.* (İş ve konu için) bir sonuca bağlanmamış; sürüncemede kalmış. **5.** *ed.* Elif (e, a), vav (u, ü, o, ö), ye (ı, i) gibi ünlülerle okunan hece; açık hece. **6.** *hat.* Eski yazıda bir tür yazı üslubu. ◻ **muallāk-endāz,** *{OsT} Yerden yüksekte çeşitli gösteriler yapan sanatçı; cambaz.*‖ **muallākta kalmak,** *Ne yapılacağı kestirilememek; kesin bir karara, bir sonuca bağlanamamak; boşlukta kalmak; yapılmamak; gerçekleşmemek.*‖ **muallakta koli,** *Alıcısı tarafından teslim alınmamış veya talep edilmemiş koli.*‖ **muallakta olmak,** *Sonuçsuz kalmak; sonuca vardırılamamış olmak.*‖ **muallakta senet,** *Henüz ödenmemiş ama ödenmesi mümkün görülen senet.*

muallaka, [Ar. muʿallaḳ > muʿallaḳa معلقه] *(muallâka) {OsT} is.* İslamiyetten önce Arap şairlerinin yazıp da Kâbe'nin kapsına astıkları şiirlerin her biri.

muallakat, [Ar. muʿallaḳa>muʿallaḳāt معلقات] *(muallâka:t) {OsT} is.* İslamlık öncesinde, Arap şairlerinin beğenilerek Kâbe duvarına astıkları meşhur şiirleri.

muallakıyet, [Ar. muʿallaḳ > muʿallaḳıyyet معلقیت] *(muallâkıyet) {OsT} is.* Boşlukta kalma durumu; sonuçsuz kalma durumu.

muallel, [Ar. ʿillet > taʿlil > muʿallel معلل] *{OsT} sf.* Sakat; eksik; illetli. ◻ **muallel bi'l-garaz,** *{OsT} Kötü bir amaç güderek ve isteyerek sakat gösterilmiş.*‖ **muallelün-bi'l-garaz,** *{OsT} Kötü bir amaç güderek ve isteyerek sakat gösterilmiş.*

muallem, [Ar. ʿilm > taʿlim > muʿallem معلم] *{OsT} sf.* Eğitim görmüş; eğitilmiş. ◻ **muallem asker,** *Eğitim görmüş asker.*

muallî, [Ar. muʿallī معلی] *(mualli:) {OsT} sf.* Yücelten, yükselten.

muallik, [Ar. muʿallik معلق] *{OsT} sf.* Asıcı.

muallil, [Ar. ʿillet > taʿlil > muʿallil / muʿallile معلل / معلله] *{OsT} sf.* (Kişi için) zorluk çıkaran; bahane bulan; sürekli özür ileri süren.

muallim, [Ar. ʿilm > taʿlim > muʿallim معلم] *{OsT} is.* Öğretmen; öğreten; hoca. ◻ **muallim-i evvel,** *1. Aristotales. 2. Şeytan, iblis; kötü kişi. 3. İlkokul müdürü.*‖ **muallim-i sānî,** *Farabî.*

muallimat, [Ar. muʿallim>muʿallimāt معلمات] *(mualli:ma:t) {OsT} is.* Bayan öğretmenler.

muallime, [Ar. ʿilm > taʿlim > muʿallime معلمه] *{OsT} is.* **1.** Muallimin dişili. **2.** Bayan öğretmen.

muallimhane, [Ar. muʿallim + Far. -ḫāne معلمخانه] *(muallimha:ne) {OsT} is.* Öğretmen okulu.

muallimîn, [Ar. muʿallim > muʿallimīn معلمين] *(muallimi:n) {OsT}* Erkek öğretmenler; öğretmenler.

muallimlik, -ği [muallim-lik] *is.* Öğretmenlik.

muamelat, [Ar. ʿamel > muʿāmele > muʿāmelāt معاملات] *(mua:mela:t) {OsT} is.* **1.** Resmî dairelerde evrak üzerinde yapılan iş ve işlemler. **2.** İşler; işlemler; işlemeler; muameleler. ◘ **muamelât-ı ticârîye,** *{OsT} Ticarî işlemler.*

muamele, [Ar. ʿamel > muʿāmele معامله] *(mua:mele) {OsT} is.* **1.** Davranış biçimi; davranma; tutum. **2.** Bir iş veya resmî evrak üzerinde yapılan ve yürütülen iş ve işlemlerin tümü; formalite; işlem. **3.** Yol; yöntem; iz; tutum. **4.** *kim.* Bir birleşiğin üzerine ayrıştırmak için uygun kimyasal uygulama. **5.** Belli kuralları uygulayarak iki maden veya birleşiğin bir araya getirme. **6.** *tic.* Alışveriş; ticaret; sarraflık; para işleri. **7.** *huk.* Bir hukukî sonuç doğurmak amacıyla bir veya daha çok kişinin açıkladığı irade beyanı; işlem. ◘ **muamele etmek,** *1. Bir kimseye belli bir tavır takınmak; davranmak. 2. (Belirtilen) şekilde davranmak. 3. kim. fiz. İşlem uygulamak; işleme tabi tutmak.*|| **muâmele-i cemîlekârâne,** *{OsT} Yaranmak amacıyla yapılan davranış; göstermelik tavır.*|| **muamele vergisi,** *Bütün satılan mal ve verilen hizmet karşılığı olarak üretimi, satışı veya tüketimi sırasında tahsil edilen vergi.*

muameleci, [muamele-ci] *is.* **1.** Bir kimsenin resmî dairelerdeki işlerini ücret karşılığı takip eden kimse. **2.** Borsada bir kişi, kuruluş, şirket veya kendi adına işlem yapan kimse.

muamil, [Ar. ʿamel > muʿāmele > muʿāmil معامل] *(mua:mil) {OsT} sf.* Bir işi takip eden; muamele yapan; takipçi.

mu'amma, [Ar. ʿamā > muʿammā معما /معمى] *(muamma:) {OsT} is.* **1.** Bilmece. **2.** *mecaz.* Anlaşılması güç olan şey. **3.** *mecaz.* Anlaşılmayan, bilinmeyen şey. **4.** *ed.* Çoğunlukla bir varlığın, kişinin adını bulduracak biçimde düzenlenmiş manzume. ◘ **muamma asmak,** *Âşıklık geleneğine göre âşık kahvelerine diğer âşıkların çözmesi için manzum olarak bir şiir düzenleyip asmak.*

ınuammalı, [muamma-lı] *(muamma:lı) sf.* **1.** Bilinmezlerle dolu. **2.** Bilmeceli; muammalı.

muammalık, -ğı [muamma-lık] *is.* Bilinmezlerle dolu olma durumu; muamma dolu olma hali.

mu'ammem, [Ar. ʿimāme > muʿammem معمم] *{OsT} sf.* Başı sarıklı; sarıklanmış; imameli.

mu'ammer, [Ar. ʿömr > muʿammer / muʿammere معمر / معمره] *{OsT} sf.* **1.** Yaşayan; yaşamış. **2.** Uzun yıllar yaşamış olan; uzun ve mutlu bir ömür sürmüş olan. ◘ **muammer olmak,** *Yaşamak; ömür sahibi olmak.*

ınu'ammerîn, [Ar. muʿammer >muʿammerīn معمرين] *{OsT} is.* Uzun ömürlüler; çok yaşayanlar.

mu'ammeyat, [Ar. muʿammeyāt معميات] *(muammeya:t) {OsT} is.* Bilmeceler; yanıltmacalar; muammalar.

mu'anaka, [Ar. ʿunḳ > muʿānaḳa معانقه] *(mua:naka) {OsT} is.* Sevgi ve dostlukla birbirinin boynuna sarılma; kucaklaşma.

ınu'anat, [Ar. ʿanā *(suntı, zahme)* > muʿānāt معانات] *(mua:na:t) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin sıkıntısını, zahmetini çekme. **2.** Bir şeyi gözaltında bulundurma; gözaltına alma; göz kulak olma.

mu'anber, [Ar. ʿanber > muʿanber معنبر] *{OsT} sf.* Güzel kokan; güzel kokulu; amberli.

ınu'anede, [Ar. ʿinād > muʿānede معانده] *(mua:nede) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı olarak ayak direme; inatlaşma. **2.** İnat etme; diretme.

mu'anık, -ğı [Ar. ʿunḳ > muʿānıḳ معانق] *(mua:nık) {OsT} sf.* Sevgi ve dostlukla birbirinin boynuna sarılan; kucaklaşan.

mu'anid, [Ar. ʿinād > muʿānid معاند] *(mua:nid) {OsT} is.* İnat eden; inatçı; direnen.

ınu'anidane, [Ar. ʿinād > muʿānid+Far. -āne معاندانه] *(mua:nida:ne) {OsT} zf.* İnatçıya yakışır biçimde; inatla; inatçı bir tavırla.

muanitlik, -ği [muanit-lik] *is.* İnatçılık; direngenlik.

mu'annid, [Ar. ʿinād >muʿānid>O.T. muʿannid معند] *{OsT} is.* İnat eden; inatçı; direnen.

mu'annif, [Ar. ʿunf *(sertlik)* >taʿnif >muʿannif معنف] *{OsT} sf.* Şiddetle azarlayan; sert.

mu'anven, [Ar. ʿunvān > muʿanven معنون] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine unvan verilmiş. **2.** Unvan almış olan. **3.** İhtişamlı; tantanalı; debdebeli.

mu'ar, [Ar. iʿāre > muʿār معار] *(mua:r) {OsT} sf.* Ödünç alınan; eğreti.

ınuar, [*eT.* muñar > muar] *{ağız} is.* Pınar. [DS]

mu'araza, [Ar. ʿarż > muʿāraża معارضه] *(mua:raza) {OsT} is.* **1.** Kavga; çekişme. **2.** Karşı çıkma; karşı görüşte olma; muhalefet.

muare, [Fr. moire] *is.* **1.** Özel bir baskıdan geçirilerek yanardöner parıltılar kazandırılmış kumaş; hareli kumaş. **2.** *sf.* (Elbise için) bu kumaştan yapılmış olan.

mu'arefe, [Ar. ʿirfān > muʿārefe معارفه] *(mua:refe) {OsT} is.* Karşılıklı bilip tanıma; tanışma; tanışıklık.

mu'arekât, [Ar. muʿāreke > muʿārekāt معاركات] *(mua:rekâ:t) {OsT} is.* Savaşlar; kavgalar; vuruşmalar.

mu'areke, [Ar. ʿark > muʿāreke معاركه] *(mua:reke) {OsT} is.* Savaş; kavga; vuruşma.

mu'arız, [Ar. ʿarż > muʿāraża > muʿāriż معارض] *(mua:rız) {OsT} sf.* Karşı gelen; karşı çıkan; muhalefet eden; muhalif.

mu'arızîn, [Ar. muʿāriż > muʿāriżīn معارضين] *(mua:rızi:n) {OsT} is.* Karşı çıkanlar; karşı gelenler; karşı duranlar.

mu'arra, [Ar. ʿury > muʿarrā معرى] *(muarra:) {OsT} sf.* **1.** Tamamen soyunmuş; çıplak; soyunmuş. **2.** *mecaz.* Temizlenmiş; arınmış. **3.** *mecaz.* İlişiği kalmamış; kurtulmuş.

mu'arreb, [Ar. ʿarab > muʿarreb / muʿarrebe معرب / معربه] *{OsT} sf.* Aslı Arap değil iken Araplaştırılmış; Araplaşmış olan; Arapçalaştırılmış.

mu'arref, [Ar. ʿirfān >.muʿarref / muʿarrefe معرف / معرفه] *{OsT} sf.* **1.** Ayrıntıları ile anlatılmış; tanımlanmış olan. **2.** Bilinen; tanınan; ünlü. **3.** *fel.* Tanımlı. **4.** *dbl.* Arap dilbilgisinde başında *-el* harf-i tarifi bulunan tamlama. **5.** *man.* Tanımlanmış; sınırlı. ◻ **mu'arrefün-bi'l-lām,** *dbl. Arap dilbilgisine göre harfî tarif almış olan kelime.*

mu'arrık, -ğı [Ar. ʿaraḳ *(ter)* > taʿrıḳ > muʿarrıḳ معرق] *{OsT} sf.* (İlaç vb. için) terletici.

mu'arrız, [Ar. ʿarż > taʿriż > muʿarriż معرض] *{OsT} sf.* Tedirgin eden; dokunaklı söz söyleyen; taşlayan; taş atan.

mu'arrif, [Ar. ʿirfān > taʿrif > muʿarrif معرف] *{OsT} sf.* **1.** Tanımlayan; tarif eden; sınırlayan. **2.** *dbl.* Arapçada içinde harf-i tarif bulunan tamlama. **3.** *is.* Tekke veya camilerde hayır sahiplerinin isimlerini sayan derviş veya müezzin. **4.** *huk.* Noter, yargıç vb. resmî makam önünde bir kimsenin kimliğini, kişiliğini belirten ve açıklayan kimse.

mu'arrifan, [Ar. muʿarrif > muʿarrifān معرفان] *(muarrifa:n) {OsT} is.* **1.** Tanımlayanlar; tarif edenler. **2.** Padişahların yaptırdıkları camilerde müezzinlik yapanlar.

mu'arriye, [Ar. muʿarriye معريه] *{OsT} is. tıp.* Bir tür neşter.

mu'asare, [Ar. ʿaşr > muʿāşare / muʿāşaret معاصره / معاصرت] *(mua:sare) {OsT} is.* Aynı çağda yaşamış olma; çağdaşlık.

mu'asat, [Ar. ʿişyān > muʿāşāt معاصات] *(mua:sa:t) {OsT} is.* Başkaldırma; isyan etme.

mu'asere, [Ar. ʿusret > muʿāsere معاسره] *(mua:sere) {OsT} is.* **1.** Zorluk; güçlük. **2.** Yoksulluk; fakirlik.

mu'asfer, [Ar. muʿaşfer معصفر] *{OsT} sf.* **1.** Safranla boyanmış gibi. **2.** *mecaz.* Sararmış.

mu'asır, [Ar. ʿaşr >muʿāşare / muʿāşır معاصر] *(mua:sır) {OsT} sf.* **1.** Aynı çağda yaşayan; çağdaş. **2.** Çağın şartlarına ve gereklerine uygun; modern; çağdaş.

mu'asırîn, [Ar. muʿāşır > muʿāşırīn معاصرين] *(mua:sıri:n) {OsT} is.* Aynı çağda yaşayanlar; çağdaş olanlar; çağdaşlar.

muasırlaşma, [muasır-la-ş-ma] *is.* Muasırlaşmak eylemi veya durumu; çağdaşlaşma.

muasırlaşmak, [muasır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* İçinde bulunduğu çağın gereklerine ve çağa ayak uydurmak; çağdaşlaşmak.

muasırlaştırma, [muasır-la-ş-tır-ma] *is.* Çağın gereklerine uygun davranmasını sağlama durumu ve eylemi; çağdaşlaştırma.

muasırlaştırmak, [muasır-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Çağın gereklerine uygun davranmasını sağlamak; çağdaşlaştırmak.

mu'asi, [Ar. ʿişyān>muʿāşī / muʿāşīye معاصى / معاصيه] *(mua:si:) {OsT} sf.* İsyan eden; başkaldıran; isyankâr.

mu'asker, [Ar. ʿasker > muʿasker معسكر] *{OsT} is.* **1.** Askerî karargâh. **2.** Bir askerî karargâhta genel kurmayın bulunduğu yer.

mu'assel, [Ar. ʿasel *(bal)* > muʿassel معسل] *{OsT} sf.* İçine bal karıştırılmış olan; ballı.

mu'assıre, [Ar. muʿassıre معسره] *{OsT} sf. fiz. Büzgen.*

mu'aşaka, [Ar. ʿaşḳ > muʿāşaḳa معاشقه] *(mua:şaka) {OsT} is.* Karşılıklı sevgi; sevişme; âşıktaşlık etme; flört.

mu'aşeret, [Ar. ʿişret *(birbiri ile iyi geçinme)* > muʿāşeret معاشرت] *(mua:şeret) {OsT} is.* → muaşeret. ◻ **muâşeret-i nisvān,** *{OsT} Kadınlarla düşüp kalkma.*

muaşeret, [Ar. ʿişret *(birbiri ile iyi geçinme)* > muʿāşeret معاشرت] *(mua:şeret) {OsT} is.* Birbiri ile sosyal ilişkiler içinde bulunma. ◻ **muaşeret adabı,** *{OsT} Görgü kuralları; adab-ı muaşeret.*

mu'aşık, -ğı [Ar. ʿaşḳ > muʿāşaḳa > muʿāşıḳ معاشق] *{OsT} sf.* Sevgili; seven; âşık.

mu'aşir, [Ar. muʿāşeret > muʿāşir معاشر] *(mua:şir) {OsT} sf.* Birlikte yaşayan.

mu'aşiran, [Ar. muʿāşir > muʿāşirān معاشران] *(mua:şira:n) {OsT} sf.* Birlikte yaşayan kimseler.

mu'aşşer, [Ar. ʿaşer > muʿaşşer معشر] *{OsT} sf.* **1.** On parçadan meydana gelen; onlu; onluk. **2.** On parçaya bölünen. **3.** Onda biri vergi olarak alınmış. **4.** *is.* On parçası olan şey. **5.** *ed.* Divan şiirinde her kıtası on mısradan oluşan şiir. **6.** *mat.* On köşesi ve on açısı bulunan geometrik şekil; ongen.

mu'aşşir, [Ar. ʿaşer > muʿaşşir معشر] *{OsT} is.* Ürünün onda birini vergi olarak toplayan memur; aşar memuru; öşürcü.

mu'atat, [Ar. ʿaṭā > muʿāṭāt معاطات] *(mua:ta.t) {OsT} is.* **1.** Verme. **2.** Bir şeyi elden verme.

mu'ateb, [Ar. ʿitāb > muʿāteb معاتب] *(mua:teb) {OsT} is.* Azarlanan; azar işiten. ☞ **muateb olmak,** *Azarlanmak; paylanmak.*

mu'atebe, [Ar. ʿitāb > muʿātebe معاتبه] *(mua:tebe) {OsT} is.* Paylama; azarlama; çıkışma.

mu'atib, [Ar. ʿitāb > muʿātib معاتب] *(mua:tip) {OsT} is.* Azarlayan; paylayan; çıkışan.

mu'attal, [Ar. ʿaṭālet > muʿaṭṭal معطل] *{OsT} sf.* **1.** Kullanılmaz duruma geldiği için terk edilmiş; bırakılmış; battal olmuş. **2.** İşe yaramaz; boş. **3.** Başıboş gezen; işsiz.

mu'attar, [Ar. ʿıṭr > muʿaṭṭar معطر] *{OsT} sf.* **1.** Güzel kokulu; ıtır. **2.** *bot.* Bir tür lale. ☞ **mu'attar-sāz,** *{OsT}* Bir şeyi veya bir yeri güzel kokulu hale getiren.

mu'attıs, [Ar. ʿāṭs > muʿaṭṭıs معطس] *{OsT} sf.* Aksırtıcı; aksırtan.

mu'attış, [Ar. ʿaṭş > muʿaṭṭış معطش] *{OsT} sf.* Susatan; susatıcı.

mu'avaza, [Ar. ʿivaż *(karşılık)* > muʿāvaża معاوضه] *(mua:vaza) {OsT} is.* Bir şeyi başka bir şeye karşılık olarak verme; değiş tokuş; trampa.

mu'avazatan, [Ar. muʿāvaża > muʿāvażatan معاوضةً] *(mua:vaza'tan) {OsT} zf.* Değiş tokuş yoluyla; trampa ederek.

mu'avedet[1], [Ar. ʿadet > muʿāvedet معاودت] *(mua:vedet) {OsT} is.* Alışkanlık hâline getirme; huy edinme; alışkanlık edinme.

mu'avedet[2], [Ar. ʿavdet > muʿāvedet معاودت] *(mua:vedet) {OsT} is.* Geri dönme; geri dönüş; dönme.

mu'avenat, [Ar. muʿavenet > muʿāvenāt معاونات] *(mua:vena:t) {OsT} is.* Yardımlar.

mu'avenet, [Ar. ʿavn > muʿāvenet معاونت] *(mua:venet) is.* Yardım. ☞ **muavenet etmek,** *Yardım etmek.*‖ **mu'āvenet-i māneviye,** *{OsT} Manevi yardım.*‖ **mu'āvenet-i nakdiye,** *{OsT} Para yardımı.*

mu'avid[1], [Ar. ʿavdet > muʿāvid معاود] *(mua:vid) {OsT} sf.* Geri dönen.

mu'avid[2], [Ar. ʿadet > muʿāvid معاود] *(mua:vid) {OsT} sf.* (....) âdetinde olanlar.

mu'avin, [Ar. ʿavn *(yardım)* > muʿāvin / ımuʿāvine معاونه / معاون] *(mua:vin) {OsT} sf.* → muavin.

muavin, [Ar. ʿavn *(yardım)* > muʿāvin / ımuʿāvine معاونه / معاون] *(mua:vin) {OsT} sf.* **1.** Yardım eden. **2.** *is.* Yardımcı. **3.** Bir memur, yönetici vb.nin işinde yardımcı olan, yokluğunda işini üzerine alan kimse.

muavinlik, -ği [muavin-lik] *(mua:vinlik) is.* Yardımcı olma durumu; yardımcılık.

mu'avvak, [Ar. ʿavḳ > muʿavvaḳ معوق] *(mua:vvak, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Bir konu, bir mesele, bir iş için) geriye bırakılan; askıda kalmış; ertelenmiş; geriye bırakılmış.

mu'avvec, [Ar. ʿivec > muʿavvec معوج] *{OsT} sf.* **1.** Düzgün olmayan; doğru olmayan; eğri büğrü; eğri. **2.** Kemerli; eğik. **3.** *is. hat.* Hat sanatında İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun bulduğu, harfleri yılan gibi kıvrık bir yazı türü.

mu'avvece, [Ar. muʿavvece معوجه] *{OsT} is.* İmbiğin deve boynu gibi eğri şişesi.

mu'avvez, [Ar. muʿavveẕ معوذ] *{OsT} is.* **1.** Gerdanlık geçirilecek yer. **2.** Muska, nazarlık yeri.

mu'avvezetan, [Ar. muʿavveẕetān معوذتان] *(muavvezeta:n) {OsT} is.* → muavvizeteyn.

mu'avvezeteyn, [Ar. muavviẕeteyn معوذتين] *{OsT} is.* → muavvizeteyn.

mu'avvik, [Ar. ʿavḳ > muʿāvviḳ معوق] *(mua:vvik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir konuyu, bir meseleyi bir işi geriye bırakan; askıda bırakan; oyalayan; geciktiren.

mu'avvizat, [Ar. muʿavviẕe > muʿavviẕāt معوذات] *(muavviza:t) {OsT} is.* Sığındırıcı sureler; İhlas, Felak ve Nas surelerinin üçüne birden verilen ad.

mu'avvizeteyn, [Ar. muʿavviẕe > muʿavviẕeteyn معوذتين] *{OsT} is.* Sığındırıcı iki sure; Felak ve Nas surelerinin ikisine birden verilen ad.

mu'ayede, [Ar. ʿid / ʿiyd > muʿāyede معايده] *(mua:yede) {OsT} is.* **1.** Birbirinin bayramını kutlama; bayramlaşma. **2.** İmparatorluk döneminde yüksek dereceli devlet memurlarının huzura çıkarak padişahın bayramını tebrik etmeleri için düzenlenen tören.

mu'ayene, [Ar. ʿayn > muʿāyene معاينه] *(mua:yene) {OsT} is.* → muayene.

muayene, [Ar. ʿayn > muʿāyene معاينه] *(mua:yene) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek için yapılan klinik ve laboratuar araştırmalarının tümü; tıbbî bakımdan inceleme. **2.** Bir şeyi veya kimseyi inceleme; yoklama; araştırma. **3.** *is. tasvf.* Müşahedeye dayanan keşif sonunda Tanrının vasıtasız olarak görülebilmesi. ◻ **muayene etmek,** *1. Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek için hekim tarafından klinik ve laboratuar incelemesi yapmak. 2. Bir şeyin istenilen nitelikte olup olmadığını tekniğine uygun olarak incelemek; tetkik etmek.*|| **muayene olmak,** *Hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek ve tedavi olmak amacıyla bir hekime başvurarak klinik ve laboratuar incelemesi yaptırmak.*

muayeneci, [muayene-ci] *is.* Muayene eden; yoklayan; araştıran; inceleyen.

muayenehane, [Ar. muʿāyene +Far. -ḫāne معاينه خانه] *(mua:yeneha:ne) {OsT} is.* Hekimlerin hasta muayene ettiği yer.

mu'ayere, [Ar. ʿayār > muʿāyere معايره] *(mua:yere) {OsT} is.* Ayar etme; ayarlama.

mu'ayin, [Ar. ʿayn > muʿāyin معاين] *(mua:yin) {OsT} sf.* **1.** Görülmüş olan. **2.** Kesin olarak belli olan.

mu'ayyeb, [Ar. ʿayb > muaʿayyeb معيب] *{OsT} sf.* Ayıplanmış.

mu'ayyebat, [Ar. muaʿayyeb > muaʿayyebāt معيبات] *(muayyeba:t) {OsT} sf.* Ayıplanan, kınanan işler ve davranışlar.

mu'ayyen, [Ar. ʿayn > taʿyin > muʿayyen / muʿayyene معين / معينه] *{OsT} sf.* → muayyen.

muayyen, [Ar. ʿayn > taʿyin > muʿayyen / muʿayyene معين / معينه] *{OsT} sf.* **1.** Kesin olarak belirlenmiş; belli; kesin. **2.** Kararlaştırılan; tespit edilen. ◻ **muayyen günler,** *Kadınların âdet gördükleri günler.*

mu'ayyenat, [Ar. muʿayyen > muʿayyenāt معينات] *(muayyena:t) {OsT} is.* Asker ve memurlara belirli sürelerle verilen erzak.

mu'ayyeniyet, [Ar. muʿayyen > O. T. muʿayyeniyyet معينيت] *is.* Belli olma durumu; bellilik; muayyenlik.

muayyeniyetçilik, -ği [muayyeniyet-çi-lik] *is. fel.* Belirlenimcilik.

muayyenlik, -ği [muayyen-lik] *is.* Belli olma durumu; bellilik; muayyeniyet.

mu'ayyin, [Ar. taʿyin > muʿayyin معين] *{OsT} sf.* Belirten; sınırları koyan; saptayan; tayin eden.

mu'azadet, [Ar. ʿażd > muʿāżadet معاضدت] *(mua:zadet) {OsT} is.* Yardım etme.

mu'azala, [Ar. muʿāẓala معاظله] *(mua:zala) {OsT} is.* Bir beytin anlamının başka bir beyitle tamamlanması.

mu'azere, [Ar. ʿöẕr > muʿāẕere معاذره] *(mua:zere) {OsT} is.* Özür belirtip af dileme; özür dileme.

mu'azıd, [Ar. muʿāżıd معاضد] *(mua:zıd) {OsT} sf.* Yardım eden.

mu'azzam, [Ar. ʿaẓm > muʿaẓẓam / muʿaẓẓama معظم / معظمه] *{OsT} sf.* → muazzam.

muazzam, [Ar. ʿaẓm > muʿaẓẓam / muʿaẓẓama معظم / معظمه] *{OsT} sf.* **1.** Son derece büyük; çok kocaman; çok iri; koskocaman. **2.** Ulu; muhteşem; yüce. **3.** Alışılmışın dışında; alışılmışın sınırlarını aşan; olağanüstü. **4.** *mecaz.* Çok kudretli; güçlü; önemli.

mu'azzamat, [Ar. muʿaẓẓam > muʿaẓẓamāt معظمات] *(muazzama:t) {OsT} is.* Büyük, önemli ve ağır işler.

mu'azzeb, [Ar. ʿaẕāb > muʿaẕẕeb / muʿaẕẕebe معذب / معذبه] *{OsT} sf.* → muazzep.

mu'azzel, [Ar. taʿẕīl > muʿaẕẕel معذل] *{OsT} sf.* **1.** Ayıplanmış. **2.** Azarlanmış; paylanmış.

muazzep, -bi [Ar. ʿazāb > muʿazzeb معذب] *sf.* Acı, sıkıntı ve azap çeken. ◻ **muazzep etmek,** *Azap çektirmek; acı ve sıkıntı vermek.*|| **muazzep olmak,** *Acı ve sıkıntı çekmek; azap çekmek.*

mu'azzez, [Ar. ʿizzet > muʿazzez / muʿazzeze معزز] *{OsT} sf.* **1.** Saygı duyulan; saygı beslenen; saygı ile karşılanan; izzetli. **2.** Kutsal; aziz. **3.** Üstün; değerli.

mu'azzezen, [Ar. muʿazzez > muʿazzezen معززاً] *(muazze'zen) {OsT} zf.* Ağırlanarak; saygı duyularak; ikram olunarak.

mu'azzib, [Ar. ʿaẕāb > muʿaẕẕib معذب] *{OsT} sf.* **1.** Acı çektiren; eziyet eden; azap veren. **2.** Takılan; şakacı; muziplik eden.

mu'azzir, [Ar. ʿöẕr > muʿaẕẕir معذر] *{OsT} sf.* Yalan özür bildiren; sahte gerekçe ileri süren; yalan yere özür beyan eden.

mubah, [Ar. ibāḥa > mubāḥ مباح] *(muba:h) {OsT} sf.* **1.** Dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmayan; yapılmasında sevap, yapılmamasında günah bulunmayan. **2.** *gnşl.* Bir amaç uğruna yapılmasında sakınca görülmeyen; meşru sayılan; sakıncasız. **3.** *huk.* Yapılması veya yapılmaması şer'an mümkün ve eşit değerde olan. **4.** *huk.* Kimsenin mülkiyetinde olmadan serbestçe yararlanılabilen. ◻ **mubah görmek,** *Yapılmasında herhangi bir sakınca bulmamak; sakıncasız bulmak; hoş görmek.*

mubahat, [Ar. mubāḥāt مباحات] *(muba:ha:t) {OsT} is.* Sakıncasızlar; mubah olan şeyler.

mubahhal, [Ar. mubaḥḥal مبخل] *{OsT} sf.* (Kişi için) cimrilikle itham edilmiş; cimri denilmiş.

mubahiyet, [Ar. mubāḥiyyet مباحيت] *(muba:hiyet) {OsT} is.* Sakıncasız olma durumu; mubahlık; sakıncasızlık.

mubalağa, [Ar. mubālaġa مبالغه] *(muba:lâğa) {OsT} is.* Abartma.

mubasaka, [Ar. mubāṣaḳa مباصقه] *(muba:saka) {OsT} is.* Tükürme.

mubasara, [Ar. başar > mubāṣara مباصره] *(muba:sara) {OsT} is.* → mübasara.

mubassır, [Ar. başar > mubaṣṣır مبصر] *{OsT} is.* **1.** Gözetleme işini yapan; bakıcı; bekleyici. **2.** Eskiden okullarda öğrencilerin durumu ile ilgilenen ve düzeni sağlayan kimse; gözetmen. **3.** Gümrüklerde arama işini yapan görevli.

mubataşa, [Ar. batş > mubāṭaşa مباشطه] *(muba:taşa) {OsT} is.* → mübataşa.

mubattın, [Ar. batn > mubaṭṭın مبطن] *{OsT} sf.* **1.** Kin tutan. **2.** İçinden pazarlıklı. **3.** Karnı zayıf ve içine çökük olan.

mubaya'a, [Ar. bey' > mubāya'a مبايعه] *(muba:yaa) {OsT} is.* Satın alma. 🗗 **mubaya'a ağnamı,** *İmparatorluk döneminde belirli bir fiyat karşılığında küçük baş hayvan alım işi.* || **mubaya'a etmek,** *Satın almak.* || **mubaya'a memuru,** *Bir kurum veya kuruluşta satın alma işlerini yürüten görevli.* || **mubaya'a zahiresi,** *İmparatorluk döneminde devlet tarafından üreticiden satın alınan tahıl.*

mubaya'at, [Ar. mubāya'āt مبايعات] *(muba:yaa:t) {OsT} is.* Satın almalar. 🗗 **mubaya'atta bulunmak,** *Satın almak.*

mubayaacı, [mubayaa-cı] *(muba;yaacı) {OsT} is.* **1.** Satın alan kimse; alıcı. **2.** İmparatorluk döneminde devlet adına tahıl satın almak veya darphane adına tedavülden kalkan paraları toplamakla görevli memur. **3.** Borsada kendi adına fakat başkasının hesabına mal alan kimse.

mubayça, [papatya > bubaççа > mubayça] *{ağız} is.* Papatya. [DS]

mubed, [Far. mübed موبد] *(mu:bed) {OsT} is.* → mubid.

mubedan, [Far. mübedān موبدان] *(mu:beda:n) {OsT} is.* → mubidan.

mubez, Far. mübeẕ موبذ] *(mu:bez) {OsT} is.* → mubid.

mubid, [Far. müğ-bid موبد] *(mu:bid) {OsT} is.* **1.** Zerdüştlerin din adamı; Mecusi rahibi. **2.** Düşünür; hakîm; feylesof. **3.** Akıllı, tedbirli adam.

mubidan, [Far. mübid > mübidān موبدان] *(mu:bida:n) {OsT} is.* Zerdüştlerin din adamlarının başkanı.

mubtal, -li [Ar. ibṭāl > mubṭāl مبطال] *(mubta:l) {OsT} sf.* İptal edilmiş; yürürlükten kaldırılmış; hükümsüz bırakılmış.

mubtıl, -li [Ar. ibṭāl > mubṭıl مبطل] *{OsT} sf.* İptal eden; yürürlükten kaldıran.

muca, [? muca] *{ağız} is.* Ceviz içinin dörtte biri. [DS]

mucça, [? muc-ça] *{ağız} sf.* Gereksiz, boş. [DS]

muceb, [Ar. vücüb > müceb موجب] *(mu:ceb) {OsT} sf.* **1.** Gereken; gerekmiş. **2.** *is.* Bir söz veya buyruğun doğurduğu sonuç; netice. **3.** Yetkili bir kimsenin kendisine sunulan evrakı onayladığını gösteren işaret; paraf. **4.** Bir buyruk veya fermanın anlam ve gerekçesini açıklayan yazı; gerekçe. 🗗 **müceb-i akit,** *{OsT} Sözleşmenin gerektirdiği şey.* || **müceb-i cinâyet,** *{OsT} Cinayetin hükmü; kısas, diyet vb. gerektirdiği şey.*

mu'cem, [Ar. ʿacem > muʿcem / muʿceme معجم] *(mu-cem) {OsT} sf.* **1.** (Harf için) noktalı; noktalanmış. **2.** *is.* Bir bilimi ayrıntılarıyla belirten eser; kitap. **3.** *ed.* Arap alfabesinin yalnızca noktalı harfleri ile yazılmış şiir; cevher. **4.** *ed.* Ebcet hesabı ile tarih düşürmede yalnız noktalı harflerin değerlendirildiği uygulama; cevher.

mucer, [Ar. ecr > icār > mücer موجر] *(mu:cer) {OsT} sf.* Kiraya verilen; kiraya verilmiş; kiralanan.

mucez, [Ar. vecz > icāz > mücez / müceze موجز / موجزه] *(mu:cez) {OsT} sf.* **1.** (Yazı için) kısa ve özlü; derli toplu. **2.** *is. hat.* Eski yazıda bir yazı tarzı.

muci, [Ar. vecā > icā > mücī موجى] *(mu:ci:) {OsT} sf.* Acı veren; can yakan; ağrıtan; acıtan.

muci, -i'ı [Ar. vecaʿ > müciʿ موجع] *(mu:ci) {OsT} sf.* Elem veren.

mu'cib, [Ar. ʿaceb > iʿcāb > muʿcib معجب] *{OsT} sf.* Şaşırtan; insanı hayrete düşüren; şaşkınlık veren.

mucib, [Ar. vücüb > icāb > mücib معجب] *(mu:cib) {OsT} sf.* → mucip. 🗗 **mücib-i ār,** *{OsT} Yüz kızartıcı; utanç verici.* || **mücib-i hayā** *{OsT},* *Yüz kızartıcı; utanç verici.* || **mücib-i sebeb,** *{OsT} huk. Gerekçe.* || **mücib-i tahallî,** *{OsT} Süslenme sebebi.* || **mücib-i teyakkuz,** *{OsT} Uyanıklığı gerektiren.*

mucibat, [Ar. vücüb > icāb > mücibāt موجبات] *(mu:-ciba:t) {OsT} is.* Nedenler; sebepler; gerekçeler.

mu'cibe, [Ar. ʿaceb > iʿcāb > muʿcibe معجبه] *{OsT} is.* Hayrete düşüren şey; şaşkınlık veren şey.

mucibe, [Ar. icāb > mücibe موجبه] *(mu:cibe) {OsT} sf.* **1.** Gereken; gerektiren; lazım gelen. **2.** *is.* Neden;

sebep; vesile. **3.** Öbür dünyada ceza veya ödülü gerektiren şey. **4.** *mant.* Olumlu.

mucibince, [muci(p)-ince] *(mu:cibince) {OsT} zf.* Gereğince.

mucid, [Ar. vücüd>icād>mücid موجد] *(mu:cid) {OsT} sf.* → mucit. ◻ **mūcid-i hakîkî,** *1. Gerçek mucit. 2. Allah.*

mucip, -bi [Ar. vücüb > icāb > mūcib موجب] *(mu:cip) {OsT} sf.* **1.** Gerektiren; gerektirici. **2.** *is.* Neden; sebep; vesile. **3.** *huk.* Devlet örgütünde karar verme yetkisine sahip bir makama sunulan konu, işlem vb. uygulamanın o makam tarafından uygun bulunması, onay görmesi. **4.** *huk.* İcapta bulunan kimse. ◻ **mucip çekmek,** *İşlemin uygunluğunu onaylamak; işlemin gereğinin yapılması için izin vermek.*|| **mucip göstermek,** *fel. Olumlamak.*|| **mucip olmak,** *Gerektirmek; neden olmak; yol açmak; icap ettirmek; sebep olmak.*|| **mucip sebep,** *Gerekçe.*|| **mucipten çıkmak,** *(İşlem için) yetkili makam tarafından uygun görülmek; onaylanmak.*

mu'cir, [Ar. muʿcir معجر] *{OsT} is.* Bir tür kadın başörtüsü.

mucir, [Ar. ecr > icār > mūcir موجر] *(mu:cir) {OsT} sf.* **1.** Kiraya veren; kiralayan. **2.** *is.* Kiraya veren kimse; kiralayıcı.

mucit, -di [Ar. vücūd > icād > mūcid موجد] *(mu:cit) sf.* **1.** Yaratıcı. **2.** *is.* Yeni bir şey ortaya koyan kimse; yeni bir buluş sahibi; icatçı.

mu'ciz, [Ar. ʿacz > muʿciz معجز] *(mu:ciz) {OsT} sf.* Başkalarını geride bırakan; âciz düşüren. ◻ **mu'ciz beyan,** *{OsT} Anlatımı ve söyleyişi başkalarına benzemeyen eser veya yazar.*|| **mu'ciz-dem,** *{OsT} Mucize nefesli; nefesiyle başkalarını âciz düşüren.*|| **mu'ciz-edā,** *{OsT} Davranışları, kimsenin yapamayacağı kadar üstün nitelikte olan.*

muciz[1], [Ar. vecz > mucīz مجيز] *(muci:z) {OsT} sf.* İzin veren; icazet veren.

muciz[2], [Ar. vecz > muciz موجز] *(mu:ciz) {OsT} sf.* **1.** Derli toplu, kısa ve özlü; kısaltılmış; özetlenmiş. **2.** Özlü bir duruma getiren; kısaltan; özleştiren; özetleyen.

mu'cizat, [Ar. muʿcize > muʿcizāt معجزات] *(mu:ciza:t) {OsT} is.* Gerçekliğine inanılması güç şeyler; mucizeler.

mu'cize, [Ar. ʿacz > muʿcize معجزه] *(mu-cize) {OsT} is.* → mucize. ◻ **mu'cize-gū**(y), *{OsT} Mucize gibi, mucizeyi andırır şekilde söz söyleyen.*|| **mu'cize-kâr,** *{OsT} Mucizeli.*|| **mu'cize-nümā,** *{OsT} Mucize gösteren. 2. Mucize derecesinde olağanüstü işler yapan.*

mucize, [Ar. ʿacz > muʿcize معجزه] *(mu:cize) is.* **1.** İnsan aklının kavrama ölçülerini aşan, doğa yasalarının dışına çıkan, düşünce ilkelerine değil de dinî inanca dayanan ve ilahî bir müdahale ile açıklanabilen olay. **2.** *gnşl.* İnsan aklının alamayacağı şey. **3.** Şaşırtıcı, olağanüstü şey; hayranlık uyandırıcı, olağan dışı durum; tansık. **4.** Kendi türünde olağanüstü şey; harika. **5.** Şaşılacak rastlantı; beklenmedik şans. **6.** *din.* Allah tarafından peygamber olarak gönderilen kimsenin, kendisine inanmayanlara, Allah'ın elçisi olduğunu kanıtlamak üzere Allah'ın yardım ve izniyle gerçekleştirdiği, doğa yasalarına aykırı olay veya olaylar. **7.** *sf. mecaz.* Olağanüstü; etkisi şaşırtıcı ve beklenmedik olan. ◻ **mucize eseri,** *Düşünülmedik, beklenmedik, umulmadık biçimde; mucizeye benzer tarzda; mucize sayılması gerekir biçimde; mucize kabilinden.*|| **mucize göstermek,** *1. (Peygamber için) Allah'ın yardım ve izniyle inanmayanlara Allah tarafından desteklendiğini kanıtlamak üzere doğa olaylarına aykırı bir olay gerçekleştirmek. 2. mecaz. Olağanüstü bir başarı göstermek.*|| **mucize kabilinden,** *Düşünülmedik, beklenmedik, umulmadık biçimde; mucizeye benzer tarzda; mucize sayılması gerekir biçimde; mucize eseri.*

mucizeli, [mucize-li] *sf.* Mucizeyi andıran; anlaşılmaz; kavranamaz; inanılmaz durumda olan; çok hayret veren.

mu'cizevi, [Ar. muʿcize > muʿcizevī معجزوی] *(mucizevi:) {OsT} sf.* **1.** Mucize ile ilgili; mucizeyi andıran. **2.** Mucize gibi.

mucmuluk, -ğu [mucmur-uk] *{ağız} sf.* **1.** → mucmuruk. **2.** *is.* Oburluk. **3.** İri yarı kimse. [DS]

mucmurluk, -ğu [mucmur-uk] *{ağız} sf.* → mucmuruk. [DS]

mucmuruk, -ğu [mucmur-uk] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

mucu, [? mucu] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mucuf, [? mucuf] *{ağız} sf.* Söz getirip götüren; dedikoducu; bir kimseyi arkadan yeren. [DS]

mucuk[1], **-ğu** [mucuk] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) cüce. **2.** (Kişi) küçük ve çekik gözlü. **3.** (Göz için) çipil. **4.** (Nesne için) çok kısa kesilmiş. **5.** *is.* Sevimli, güzel göz. [DS]

mucuk[2], **-ğu** [? mucuk] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

mucuk[3], **-ğu** [Erme. mžex] *{ağız} is.* **1.** Bir tür küçük sinek; tatarcık. **2.** Küçük böcek. [DS]

mucuk[4], **-ğu** [? mucuk] *{ağız} is.* Oyunda, ebe olan kişi. [DS]

mucuk[5], **-ğu** [? mucuk] *{ağız} is.* **1.** Kaydırak oyununda kullanılan yuvarlak ve yassı taş. **2.** Topaç. [DS]

mucur[1], [Erme. mucir / mocir] *is.* → mıcır[2].

mucur[2], [? mucur] *{ağız} is.* Trahom. [DS]

mucur[3], [? mocur / mucur] *{ağız} is.* Sekiz kilo alabilen tahıl ölçeği. [DS]

mucurum, [mucur-um] *{ağız} sf.* Yatalak; topal; kötürüm. [DS]

muç, [Erme. murç] *{ağız} is.* → murç. [DS]

muçhuluk, -ğu [muçhu-luk] *{ağız} is.* Oburluk. [DS]

muçine, [Far. mū-çîne موچینه] *(mu:çi:ne) {OsT}* is. Cımbız.

muço, [İt. mozzo] *(mu'ço) is.* **1.** Gemilerde çalışan küçük yaşlı tayfa yamağı; miço. **2.** Meyhaneci çırağı.

muçu[1], [İt. mozzo => muço > muçu] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) kısa boylu ve şişman. **2.** (Kişi için) kıvırcık saçlı.

muçu[2], [İt. mozzo] *{ağız} is.* Yabancı ulusların çocukları. [DS]

muçu[3], [İt. mozzo] *{ağız} is.* **1.** İşçi; emekçi. **2.** Hizmetçi. **3.** Hela temizleyicisi. **4.** Pis adam. **5.** Yapı işlerinde çalışan işçi. [DS]

muçu[4], [? muçu] *{ağız} is.* Katır. [DS]

muçu[5], [? muçu] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

muçu[6], [? mucur / muçu] *{ağız} is.* → mucur[3]. [DS]

muçuhlamak, [uç-uk-la-mak / muçuḫ-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Uçuklamak. [DS]

muçul, [? muçul] *{ağız} is.* Filiz. [DS]

muçur, [mucur / muçur] *{ağız} is.* → mucur[3]. [DS]

mud[1], [bıd / bud / mud *(yans.)*] *ünl.* Kendi kendine söylenme, mırıldanma, homurdanma bildiren yansımalı gövde. 🗗 **mud mud demek,** *{ağız} Söylenmemesi gereken söze söyleyecekmiş gibi yapmak; ağzında gevelemek.* [DS]

mud[2], [Far. mūd مود] *(mu:d) {OsT} is. zool.* Tavşancıl.

muda, [Ar. ved^{c} > mūda^{c} مودى] *(mu:da:) {OsT} sf.* Emanet bırakılmış.

mudabak, [? mudabak] *{ağız} sf.* Cansız; zayıf. [DS]

mudalla, -aı [Ar. ḍıl^{c} > muḍalla^{c} مضلع] *{OsT} is. mat.* Çokgen; poligon.

mudamık, -ğı [muda-mık] *{ağız} sf.* Tıpatıp; uygun. [DS]

mudara[1], [Far. madara > mudara] *{ağız} sf.* **1.** Beceriksiz. **2.** (Kişi için) önemsiz; şöyle böyle. [DS]

mudara[2], [Far. madara] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cansız; güçsüz; işe yaramaz. **2.** Kötü; işe yaramaz; eğreti; çürük. [DS]

mudara[3], [Ar. medār => mudara] *{ağız} is.* Takat; güç. [DS]

mudara[4], [? mudara] *{ağız} sf.* Az; kıt. [DS]

mudara[5], [Ar. müdāhane => mudara] *{ağız} is.* Bir kimsenin, başka birine işi düşmesi; yardımına ihtiyaç duyması; minnet. [DS] 🗗 **mudara etmek,** *{ağız} Boyun eğip yalvarmak; minnet etmek.* [DS]

mudarebat, [Ar. muḍārebe > muḍārebāt مضاربات] *(muda:reba:t) {OsT} is.* **1.** Dövüşler; vuruşlar. **2.** *isl. huk.* Sermaye-emek ortaklıkları.

mudarebe, [Ar. ḍarb > muḍārebe مضاربه] *(muda:rebe) {OsT} is.* **1.** Dövüşme; vuruşma. **2.** *isl. huk.* Taraflardan birinin sermaye, diğerinin emek koyarak kurdukları şirket. 🗗 **mudārebe-yi mukayyede,** *{OsT} Yer, zaman, alıcı ve satıcının belirlendiği mudarebe.*|| **mudārebe-yi mutlaka,** *{OsT} Yer, zaman, alıcı ve satıcı kaydı konulmadan yapılan mudarebe.*

mudarib, [Ar. ḍarb > muḍārib مضارب] *(muda:rib) {OsT} sf.* **1.** Dövüşen; vuruşan. **2.** *isl. huk.* Sermaye-emek ortaklığında emek koyan ortak.

mudavak[1], **-ğı** [? mudavak] *{ağız} sf.* (Kişi için) çok kaba. [DS]

mudavak[2], **-ğı** [? mudavak] *{ağız} sf.* **1.** Eğreti; hemen kırılacak veya kopacak gibi olan. **2.** Kusurlu. [DS]

mudavak[3], **-ğı** [? mudavak] *{ağız} sf.* (İş için) baştan savma yapılmış; beğenilmeyen nitelikte. [DS]

mudavak[4], **-ğı** [? mudavak] *{ağız} sf.* Kötü; işe yaramaz; çürük. [DS] 🗗 **mudavak olmak,** *{ağız} (İşleyen, çalışan alet, makine vb. için) işe yaramaz duruma gelmek.* [DS]

mudbık, -kı [Ar. dıbḳ > mudbıḳ مدبق] *{OsT} sf. ed.* Söyleyişi süslü; tumturaklı.

mudcer, [Ar. żucret / ḍucret > iḍcār > muḍcer مضجر] *{OsT} sf.* Sıkıntılı; üzgün; gamlı.

mudcir, [Ar. żucret / ḍucret > iḍcār > muḍcir مضجر] *{OsT} sf.* Sıkıntı veren; üzen; kederlendiren.

mudhak, -ki [Ar. ḍaḥk > muḍḥak مضحك] *{OsT} sf.* Güldüren; güldürücü.

mudhik, [Ar. ḍıḥk => muḍḥik مضحك] *(h, kalın söylenir) {OsT} sf.* Güldürücü.

mudhikat, [Ar. muḍḥike > muḍḥikāt مضحكات] *(mudhika:t) {OsT} is.* Gülünecek şeyler; komediler. 🗗 **muhikāt-ı delır,** *{OsT} Zamanın gülünç şeyleri.*

mudhike, [Ar. iḍḥāk > muḍḥike مضحكه] *(h kalın söylenir) {OsT} is.* Gülünecek şey; komedi.

mudi[1], **-i'ı** [Ar. ved^{c} > ida^{c} > mūdi^{c} مودع] *(mu:di) {OsT} sf.* **1.** Emanet bırakan; veren. **2.** Bankaya para yatıran. **3.** *is.* Her an çekmek veya kullanabilmek üzere bankada hesap açtıran kimse. **4.** *huk.* Taşınır bir şeyi emanet bırakan kimse. **5.** *isl. huk.* Emanet veren kişi.

mudi[2], **-i'i** [Ar. żiyā' > muḍī' / muḍī'e مضئ / مضيئه] *is.* Işık veren; parlayan; aydınlatan.

mudik, -kı [Ar. ḍīḳ > muḍīḳ مضيق] *(mudi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Sıkan; darlaştıran; darlaştırıcı.

mu'dil, [Ar. ʿuḍūl > iʿḍāl > muʿḍil / muʿḍile معضل / معضله] *(mu-dil) {OsT} sf.* **1.** Zor; güç; çetin. **2.** *fel.* Karmaşık.

mudil, -lli [Ar. ḍalālet > iḍlāl > muḍill / muḍille مضل / مضله] *{OsT} sf.* Doğru yoldan saptıran; baştan çıkaran; dalalete düşüren. 🗗 **mudil fi'l,** *{OsT} dbl. Katışık fiil.*

mu'dilat, [Ar. muʿḍil > muʿḍilāt معضلات] *(mu:dila:t) {OsT} sf.* Zor olan işler; çözümü güç olan şeyler.

mu'dim, [Ar. iʿdām > muʿdim معدم] *(mu-dim) {OsT} sf.* Yok eden; öldüren; idam eden.

mudra, [Sansk. mudra] *(mu'dra) is.* **1.** Mühür. **2.** Hinduizm ve Budacılıkta parmaklarla yapılan ayin veya simgesel el hareketi.

muduk, -ğu [muduk] *{ağız} is.* Yavru katır; sıpa. [DS]

mudul[1]**,** [Yun. moutoulia => mudul] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

mudul[2]**,** [Yun. moutoulia => mudul] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

mudullamak, [mudul-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** (Ekin için) topraktan iğne ucu kadar çıkmak. [DS] **2.** Üvendire ile dürtmek.

mudullanmak, [mudul-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-r]* Tomurcuklanmak. [DS]

mudullu, [mudul-lu] *sf.* **1.** (Değnek için) ucunda çivi bulunan. **2.** *{ağız}* Üvendire. [DS] 🗗 **mudullu değnek,** *{ağız} Üvendire.* [DS]

mudur[1]**,** [Sansk. mudre] *{eT} is.* Damga; mühür. [EUTS]

mudur[2]**,** [? mudur] *{ağız} is.* Yaramaz erkek kedi. [DS]

muf, [Far. mīḫ > mıh / muf / mıf] *{ağız} is.* Çivi; mıh. [DS]

mufaddal, [Ar. faẓl > mufaḍḍal مفضل] *{OsT} sf.* Üstün kılınmış.

mufaddile, [Ar. mufaḍḍile مفضله] *{OsT} is.* Hz. Ali'yi diğer sahabeden üstün tutanlar.

mufagame, [Ar. faġam > müfāġame مفاغمه] *(müfa:game) {OsT} is.* Öpme.

mufahham[1]**,** [Ar. faḫāmet > mufaḫḫam مفخم] *{OsT} sf.* **1.** Ululuk, yücelik kazanmış; itibarlı; kerem sahibi. **2.** *is. din.* Kur'an-ı Kerim'in okunuşunda kaba ve kalın söyleyiş.

mufahham[2]**,** [Ar. faḥm > mufaḥḥam مفحم] *{OsT} sf.* Kömürleşmiş; kömür durumuna gelmiş.

mufarakat, [Ar. farḳ > mufāraḳāt مفارقات] *(mufa:raka:t) {OsT} is.* **1.** Ayrılma; uzaklaşma. **2.** Bir yeri terk etme. **3.** *isl. huk.* Evlenmenin fesih veya boşanma ile sona erdirilmesi; karı kocanın birbirinden ayrılmaları.

mufarık, [Ar. mufāraḳat > mufāriḳ مفارق] *(mufa:rık) {OsT} sf.* Ayrılmış; terk etmiş.

mufarrit, [Ar. tefriṭ > mufarriṭ مفرط] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* Kusurlu ve eksik işleyen; kusurlu iş yapan.

mufasala, [Ar. mufāṣala مفاصله] *(mufa:sala) {OsT} is.* Ayrılma.

mufassal, [Ar. tafṣil > mufaṣṣal / mufaṣṣala مفصل / مفصله] *{OsT} sf.* Geniş kapsamlı; ayrıntılı. 🗗 **mufassal defteri,** *İmparatorluk döneminde toprakların kayda geçirilmesinde kullanılan defterlerden her biri.*

mufassalan, [Ar. mufaṣṣal > mufaṣṣalan مفصّلاً] *(mufassa'lan) {OsT} zf.* Ayrıntılı olarak; ayrıntılarıyla; kapsamlı olarak; etraflıca; inceden inceye.

mufassıl, [Ar. mufaṣṣıl مفصل] *{OsT} sf.* Uzun uzadıya anlatan; tafsil eden.

mufaz, [Ar. mufāż مفاض] *(mufa:z) {OsT} sf.* **1.** Taşkın. **2.** Çok; bol. **3.** Bereketli; feyizli. 🗗 **mufāzü'l-batn,** *{OsT} Göğsü ve karnı aynı hizada olan kimse.*

mufazala, [Ar. faẓl > mufāżala مفاضله] *(mufa:zala) {OsT} is.* İyilikte ve meziyette biribiri ile yarışma.

mufazzal, [Ar. faẓl > mufażżal مفضل] *{OsT} sf.* Başkalarından üstün tutulmuş; daha faziletli görülmüş.

mufazzaz, [Ar. mufażżaż مفضض] *{OsT} sf.* Gümüşlü; gümüş kaplı.

mufazzih, [Ar. mufażżiḥ مفضح] *{OsT} sf.* Ayağa düşüren; rezil eden; tafzih eden.

mufi, [Ar. ifā > müfī موفی] *(mu:fi:) {OsT} sf.* **1.** Yerine getiren; ifa eden; gerçekleştiren; ödeyen. **2.** Bir şeyi sadakatle yapan. **3.** Bir şeyi tamamlayan; bitiren.

mufla, [Fr. moufle] *is.* **1.** Bazı işlenmekte olan maddeleri aleve değdirmeden ateşin etkisinde tutmaya yarayan toprak kap. **2.** Porselen fırını. **3.** Sır ve porselen üzerine resim yapanların renklerin camlaşması için boyadıkları parçaları içinde pişirdikleri ateşe dayanıklı, topraktan yapılmış, yarım silindir biçiminde, içi boş ve bir ucu kapalı kap.

muflon, [Fr. mouflon] *is. zool.* **1.** Eğri boynuzlu, büyük yapılı, keçi veya koyuna yakın yaban koyunu; argali, *(Ovis orientalis)* **2.** Güney Sibirya keçisinin kaba kılları alınmış derisi. **3.** Pardösülerin içine iliklenerek geçirilen tüylü eğreti astar.

muflonlu, [muflon-lu] *sf.* **1.** Muflonu bulunan; muflon geçirilmiş olan. **2.** *is.* İçinde biraz keçe bulunan, çok kaba ve yumuşak, parlak tüylü kumaş.

mufsih, [Ar. mufṣiḥ مفصح] *(s ve h, kalın söylenir) {OsT} sf.* Açık, anlaşılır ve güzel konuşan; uz dilli.

muftır, [Ar. fṭr > muftır مفطر] *{OsT} sf.* **1.** Oruç açan; iftar eden. **2.** Oruç bozan.

mug, [Far. muġ مغ] *is.* **1.** Zerdüşt dininden olan kimse; ateşe tapan; Zerdüşt. **2.** Meyhaneci. 🗗 **mug-ke-**

de / mug-gede, *{OsT} 1. Zerdüşt dininden olanların ibadet ettikleri yer; ateşgede. 2. Meyhaneci.*

mugabene, [Ar. ġabn > muġābene مغابنه] *(muga:bene) {OsT} is.* Birbirini aldatma.

mugaddi, [Ar. ġıdā > muġaddī / muġaddiye مغدی / مغدیه] *(mugaddi:) {OsT} sf.* Besleyici; gıdalı.

mugaderet, [Ar. ġader > muġāderet مغادرت] *(muga:deret) {OsT} is.* Bırakma; salma.

mugal, [Ar. muġall مغل] *{ağız} is.* **1.** Döl. **2.** Ürün. [DS]

mugalata, [Ar. ġalaṭ > muġālaṭa مغالطه] *(muga:lata) {OsT} is.* **1.** Yanıltacak biçimde söz söyleme; yanıltmaca. **2.** *man.* Bir tartışmada kendi savını üstün çıkarmak için bile bile yanıltıcı önermelerle akıl yürütme. **mugalata-i maneviye,** *{OsT} ed. Bir sözde iki anlam taşıyan kelimeler yüzünden ifadeden iki anlam çıkarılması.*

mugalatacı, [mugalata-cı] *is.* **1.** Mugalata yapan kimse. **2.** *sf.* Mugalata yapan.

mugalatat, [Ar. muġālaṭa > muġālaṭāt مغالطات] *(muga:lata:t) {OsT} is.* Yanıltmacalar; mugalatalar.

mugalaza, [Ar. muġālaẓa مغالظه] *(muga:laza) {OsT} is.* Düşmanlık.

mugalebe, [Ar. ġalebe > mugālebe مغالبه] *(muga:lebe) {OsT} is.* Üstün gelmeye çalışma.

mugalla, [Ar. ġaleyān > muġallā / muġallī مغلی] *(mugallâ:) {OsT} sf.* **1.** Kaynatılmış; kaynatılan. **2.** *is.* Kaynatılmış şey; kaynatılan şey. **3.** *ecz.* Çeşitli amaçlarla içilebilen bitkilerden kaynatmak suretiyle elde edilen çay; bitki ve çiçeklerin kaynatılmış suyu.

mugallat, [Ar. ġalaṭ > muġallaṭ / muġallaṭa مغلط / مغلطه] *{OsT} is.* Yanlış söylenmiş; yanlış teleffuz edilmiş.

mugalli, [Ar. ġaleyān > muġalli / muġalliye مغلی / مغلیه] *{OsT} sf.* **1.** Galeyana getiren. **2.** İyice kaynatan.

mugamere, [Ar. muġāmere مغامره] *(muğa:mere) {OsT} is.* Kendini, nefsini şiddete zorlama.

mugameze, [Ar. muġāmeze مغامزه] *(muğa:meze) {OsT} is.* Birini kaş göz işareti ile yerme, alaya alma.

mugammed, [Ar. ġamd > muġammed مغمد] *{OsT} sf.* **1.** Örtülmüş. **2.** Kılıf içine konulmuş. **mugammedü'l-cenāh,** *zool. Kın kanatlılar.*

mugan, [Far. muġ-ān موغان] *(muga:n) {OsT} is.* **1.** Ateşe tapanlar; Zerdüşt dinine bağlı olanlar; Zerdüştler. **2.** *mecaz.* Tarikat başkanı; pîr. **3.** *ed.* (Divan edebiyatında) meyhanede bir araya gelenler.

mugane, [Far. muġāne موغانه] *(muga:ne) {OsT} is.* Zerdüşt dininde bir tören.

muganni, [Ar. ġınā>muġannī مغنی] *(muganni:) {OsT} is.* **1.** Şarkıcı; şantör. **2.** Güzel öten kuş.

muganniye, [Ar. ġınā > muġanniye مغنیه] *{OsT} sf.* Şarkı söyleyen kadın; bayan şarkıcı; şantöz.

mugarrak, -kı [Ar. ġarḳ > muġarraḳ مغرق] *{OsT} sf.* Suya daldırılmış.

mugarrak, -kı [Ar. muġarraḳ مغرق] *{OsT} sf.* Gümüşle süslü.

mugarrid, [Ar. taġrīd > muġarrid مغرد] *{OsT} sf.* **1.** (Şarkıcı bayan için) yüksek sesle gönül okşayıcı şarkı söyleyen. **2.** (Kuş için) çok güzel öten.

mugaşşa, [Ar. ġaşy > muġaşşā مغشی] *(muğaşşa:) {OsT} sf.* Örtülmüş; bürünmüş.

mugaşşi, [Ar. ġaşy *(kendinden geçme)* > muġaşşī / muġaşşiye مغشی / مغشیه] *(mugaşşi:) {OsT}* Bayıltan; bayıltıcı.

mugaşşiyane, [Ar. muġāşşī + Far. āne مغاشیانه] *(muğa:şiya:ne) {OsT} zf.* Kendinden geçercesine; baygın vaziyette.

mugatti, [Ar. ġaṭā > muġaṭṭī / muġaṭṭiye مغطی / مغطیه] *(mugatti:) {OsT} is.* **1.** Örten. **2.** Örtülen; üstü örtülü; perdelenmiş; örtülmüş.

mugavere, [Ar. muġāvere مغاوره] *(muga:vere) {OsT} is.* Çapul; yağma.

mugayebe, [Ar. ġayb > muġāyebe مغایبه] *(muga:yebe) {OsT} is.* Kaybolma; göze görünmeme; bilinmeme.

mugayeret, [Ar. ġayr > mugāyeret مغایرت] *(muga:yeret) {OsT} is.* Uygun olmama; uymazlık; aykırılık.

mugayir, [Ar. ġayr > mugāyeret > muġāyir مغایر] *(muga:yir) {OsT} sf.* Aykırı; karşıt; uymaz; ters.

mugaylan, [Far. muġaylān مغایلان] *(mugayla:n) {OsT} is. bot.* Çölde yetişen bir tür çalı; deve dikeni. **mugaylān-gâh,** *{OsT} 1. Deve dikeni biten yer. 2. mecaz. Bu dünya.*|| **mugaylān-istān,** *{OsT} 1. Deve dikeni biten yer; dikenlik. 2. mecaz. Dünya.*|| **mugaylān-zār,** *1. Deve dikeni biten yer; dikenlik. 2. mecaz. Bu dünya.*

mugayyeb, [Ar. ġayb > muġayyeb مغایب] *{OsT} sf.* Kaybedilmiş; saklanmış; gizlenmiş.

mugayyebat, [Ar. muġayyeb > muġayyebāt مغایبات] *(mugayyeba:t) {OsT} is.* Görünmeyen şeyler.

mugayyebe, [Ar. ġayb > muġayyebe مغايبه] *{OsT} sf.* Görünmeyen; gizli.

mugayyer, [Ar. ġayr > muġayyer / muġayyere مغاير / مغايره] *{OsT} sf.* Değişik bir biçime sokulmuş; değiştirilmiş; başkalaştırılmış.

mugazebe, [Ar. muġāžebe مغاضبه] *(muga:zebe) {OsT} is.* Birbirini kızdırma; gazaplandırma.

mugazele, Ar. muġāzele مغازله] *(muga:zele) {OsT} is.* Cilveleşme; âşıkça şakalaşma.

mugazzi, [Ar. ġıẕā *(gıda)* > muġaẕẕī مغذى] *{OsT} sf.* Besleyen; besleyici.

mugis, [Ar. ġıyāṣ *(yardım)* > muġīṣ مغيث] *(muği:s) {OsT} sf.* Yardım eden; yardıma koşan.

muglim, [Ar. ġulām > muġlim مغلم] *{OsT} sf.* Oğlancı.

mugliy, [Ar. muġliyy مغلى] *{OsT} is.* Kaynamış ot, çiçek, papatya vb. bitkisel çay şerbeti.

mugmed, [Ar. ġamd *(kın, örtü)* > muġmed مغمد] *{OsT} sf.* Kınına konmuş; örtülü; kılıflı.

mugna, [Ar. muġnā مغنى] *(muğna:) {OsT} sf.* **1.** Doygun. **2.** Gönlü tok. **3.** Gerekli bulmayan. **4.** Çekingen davranan; nazlanan.

mugni, [Ar. ġına > muġnī مغنى] *(mugni:) {OsT} sf.* **1.** Zengin eden. **2.** Gönlünü tok kılan, doyuran. **3.** *is. müz.* Eskiden Batı Anadolu'da yaygın olarak kullanılan rebap ve kanun arasında otuz dokuz kirişli, gövdesi rebaptan büyük bir çalgı.

mugtariyet, [Ar. muġtāriyet مغتاريت] *(müğta:riyet) {OsT} is. fel.* Bir toplumun kendinden olmayan kimseler, yabancılar tarafından yönetilmesi; yad erklik.

mugterib, [Ar. ġurūb > muġterib مغترب] *{OsT} sf.* **1.** Batan; gurup eden. **2.** Gurbete çıkan. **3.** *is.* Güneşin batışı; gurup.

mugum, [Ar. müdām => mugum] *{ağız} zf.* Sürekli olarak; her zaman. [DS]

muguzgak, [muġuz-ġak] *{eT} is.* Bal arısına benzeyen bir sinek. [DLT]

Muġal, [mogol / muġal مغال] *{eAT} öz. is.* Moğol.

muğ, [Far. mīḫ => mıh > muh > muğ] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

muğal[1], [Ar. muġall مغل] *{ağız} is.* **1.** Dana, tay, kuzu gibi evcil hayvan yavruları; döl. **2.** Bağ ve bahçelerden alınan ürün; ürün. **3.** Sebze ekilen yer. [DS]

muğal[2], [Ar. mulḥāl => muğal] *sf.* (Bakış için) boş. **muğal muğal bakmak,** *{ağız} Şaşkın şaşkın bakmak; sessiz ve üzgün üzgün bakmak; bön bön bakmak.* [DS]

muğal[3], [? muğal] *{ağız} sf.* Esmer; mat, donuk renk. [DS]

muğallak, -ğı [Ar. muʿallāḳ معلاق] *{ağız} is.* Tezgâhtaki ipleri germeye yarayan araç. [DS]

muğallip, [Ar. muḳallit *(taklitçi)*] *{ağız} sf.* Neşeli; şakacı; taklitçi. [DS]

muğan, [Ar. muhān *(alçak)* => muğan] *{ağız} is.* Oyun; düzen; hile. [DS]

muğanat, [Ar. muhānet *(alçak)* => muğanat] *{ağız} sf.* Korkak; yüreksiz. [DS]

muğar, [*eT.* ımuñar] *{ağız} is.* Pınar; çeşme. [DS]

muğara, [? ımuğara] *{ağız} is.* Baca. [DS]

muğbeçe, [Far. muġ-beçe مغبچه] *{OsT} is.* **1.** Mecusi çocuğu. **2.** Zerdüşt dininde tapınakta görev yapan küçük çocuklara verilen ad. **3.** Meyhaneci çırağı. **muğbeçe-gân,** *Muğbeçeler.*

muğber, -rri [Ar. ġubār > muġberr مغبر] *{OsT} sf.* **1.** Tozlanmış; tozlu. **2.** Dargın; küskün; gücenik. **muğber olmak,** *Bir kimseye kırılmak; darılmak; gücenmek.*|| **muğberü'l-hatır,** *Hatırı kalmış; gücenik.*

muğfel, [Ar. ġaflet > muġfel / muġfele مغفل / مغفله] *{OsT} sf.* **1.** Aldatılmış; gafil avlanmış. **2.** İğfal olunmuş.

muğfil, [Ar. ġaflet > ġufūl > muġfil / muġfile مغفل / مغفله] *{OsT} sf.* **1.** Aldatan; ayartan. **2.** İğfal edici.

muğkede, [Far. muġ-kede مغكده] *{OsT} is.* **1.** Ateşe tapanların tapınağı. **2.** Meyhane.

muğla, [Far. mühre / ? muylu] *{ağız} is.* Nalların deliklerini delmekte kullanılan araç. [DS]

muğlak[1], **-kı** [Ar. ġalḳ > muġlaḳ مغلق] *(muğlâk) {OsT} sf.* **1.** Kapanmış; kapalı. **2.** Anlaşılması güç; çapraşık; karışık. **3.** Kapalı; kilitli.

muğlak[2], **-ğı** [Ar. muʿallāk] *{ağız} sf.* **1.** Zayıf; cılız. [DS] **2.** *zf.* Boş; boşlukta; açıkta. **muğlakta kalmak,** *{ağız} 1. Açıkta kalmak. 2. Çaresiz kalmak.* [DS]

muğlakat, [Ar. muġlaḳ > muġlaḳāt مغلقات] *(muğlâka:t) {OsT} is.* Anlaşılması güç şeyler.

muğlakıyet, [Ar. muġlak > muġlakıyet مغاقيت] *(muğlâkıyet) {OsT} is.* Anlaşılmazlık; kapalılık.

muğlama, [buğ-la-mak > muğ-la-ma] *{ağız} is.* Kızgın yağda peynir karıştırarak yapılan bir yemek. [DS]

muğlu, [? muylu] *{ağız} is.* **1.** Demircilerin kazan dövmekte kullandıkları uzun örs. **2.** Taşçıların taş kaldırmakta kullandıkları uzun demir araç; kaldıraç. [DS]

muğrak, -kı [Ar. ġarḳ > muġraḳ مغرق] *{OsT} sf.* **1.** Batırılmış; batmış; gark edilmiş; suya gömülmüş. **2.** Anlamı örtülü, yeterince anlaşılamayan söz.

muğşa, [Ar. ġaşy > muġşā مغشى] *(muğşa:) {OsT} sf.* **1.** Örtülmüş. **2.** Bürünmüş.

muğtasıb, [Ar. ġaşb>muġtaşıb مغتصب] *{OsT} sf.* Gasp eden; zorla ele geçiren.

muğteç, -ci [Ar. muḥtāc => muğtec / möhteç] *{ağız} sf.* Muhtaç.[DS]

muğtedi, [Ar. ġıdā' >muġtedī مغتدى] *mugtedi:) {OsT} sf.* Beslenen; gıda alan.

muğtemiz, [Ar. ġamz > muġtemiz مغتمز] *{OsT} sf.* Gammazlayan.

muğtenem, [Ar. ġanimet > muġtenem مغتنم] *{OsT} sf.* Ganimet olarak alınmış; yağma edilmiş olan.

muğtenim, [Ar. ġanimet > muġtenim مغتنم] *{OsT} sf.* **1.** Yağmalayan; yağmacı. **2.** Düşmandan ele geçirilen malı alan. **3.** Bir şeyi ganimet bilip üstüne atlayan.

muğterif, Ar. ġarf > muġterif مغترف] *{OsT} sf.* Elini daldırarak avucu ile su alan.

muğterik, -kı [Ar. ġarḳ > muġteriḳ مغترق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Suda boğulan.

muğtesil, [Ar. ġusl > muġtesil مغتسل] *{OsT} sf.* Dinî gereklere uygun biçimde yıkanmış olan; gusleden.

muğtezi, Ar. gıẓā > muġteẓī مغتذى] *(muğtezi:) {OsT} sf.* Beslenen; gıda alan.

muğur, [Ar. maġrūr ? => muğur] *{ağız} sf.* İsteksiz. 🗗 **muğur olmak,** *{ağız} 1. İstemeden kabullenmek; gönülsüzce olur demek. 2. Aşağıdan almak. 3. Alışmak.* [DS]

muğurlanmak, [Ar. maġrūr-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Onurlanmak; gururlanmak. [DS]

muğzib, [Ar. ġażab > muġżib مغضب] *{OsT} sf.* Gazaba getiren; hiddetlendiren; öfkelendiren; kızdıran.

muh[1], -hhi [Ar. muḫḫ مخ] *{OsT} is.* **1.** *anat.* İlik. **2.** *anat.* Beyin. **3.** Töz; cevher; madde. **4.** *{ağız}* Tomurcuk. [DS] 🗗 **muhh-i azmî,** *{OsT} anat. Kemik iliği.*|| **muhh-i mutavassıt,** *{OsT} anat. Orta beyin.*|| **muhh-i şevkî,** *{OsT} anat. Omurilik; murdar ilik.*

muh[2], [Far. mīḫ => mıh / mıh] *{ağız} is.* Çivi. [DS]

muhab, [Ar. heybet > muhāb مهاب] *(muha:b) {OsT} sf.* Ürküntü veren; kendisinden korkulan.

muhaba, [Ar. muḥābā محابا] *(muha:ba:) {OsT} is.* Çekingenlik; korku.

muhabbet, [Ar. ḥubb > maḥabbet / muḥabbet محبت] *{OsT} is.* **1.** Sevgi. **2.** İçtenlikle yapılan konuşma; dostça sohbet; yarenlik. 🗗 **muhabbet-āmiz,** *{OsT} Sevgiyle; dostlukla; sevgi belirtisi içinde.*|| **muhabbet-ārā,** *{OsT} Sevgiyle süslenmiş; sevgiyle süsleyen.*|| **muhabbet beslemek,** *Birine karşı yakınlık ve sevgi duymak.*|| **muhabbet çiçeği,** *bot. Muhabbet çiçeğigillerden, almaşık yapraklı, yeşilimsi, sarı veya kırmızımsı salkım halinde toplanmış küçük çiçekli, kapsül meyveli bir yıllık otsu süs bitkisi; rezede, (Reseda).*|| **muhabbet çiçeğigiller,** *bot. Örnek bitkisi muhabbet çiçeği olan ayrı taç yapraklı, er dişi veya bir eşeyli, çoğunlukla beyaz çiçekli, otsu bitkiler familyası, (Resedaceae).*|| **muhabbet etmek,** *1. Dostça konuşmak; sohbet etmek; yarenlik etmek. 2. Birine karşı sevgi beslemek; dostça duygular edinmek; sevmek.*|| **muhabbethāne,** *{OsT} Bir tür karışık desenli işleme.*|| **muhabbet-i ebedî,** *{OsT} Sonsuz sevgi; ebedî sevgi.*|| **muhabbet-kâr,** *{OsT} Sevgi gösteren; seven.*|| **muhabbet kuşu,** *zool. Papağangillerden, uzun kuyruklu, rengi yeşil ve sarı karışımı, ayıklama yoluyla sarı, mavi, gri ve beyaz olanları da üretilmiş bulunan, kafeste yalnız çiftler halinde yaşayabilen küçük kuşlara verilen ad, (Melopsittacus undulatus).*|| **muhabbet tellalı,** *Kadınlarla erkekler arasında yasa dışı ilişkilerde aracılık eden kimse; kadınla erkeği buluşturan veya kadın pazarlayan kimse; pezevenk.*|| **muhabbet tılsımı,** *Bir kimsenin, birisine sevgi beslemesi için yapılan büyü; aşk büyüsü.*|| **muhabbetu'llah,** *{OsT} Allah sevgisi.*|| **muhabbet uyandırmak,** *Duygusal yönden yakınlaşmasını sağlamak; sevgi uyandırmak.*|| **muhabbet-zede,** *{OsT} Sevgi yüzünden belaya uğrayan.*

muhabbethane, [Ar. muḥabbet + Far. ḫāne محبتخانه] *(muhabbetha:ne) {OsT} is.* **1.** Eskiden, ergenlik çağına gelen kızların bazı dikiş, nakış ve ev işlerini öğrenmek üzere gönderildikleri, mahallenin güvenini kazanmış evli bir kadının evi. **2.** İşlemeleri birbirine girmiş gibi görünen bir tür hesap işi.

muhabbetleşmek, [muhabbet-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Dostça ilişkilerde bulunmak; muhabbet etmek.

muhabbetli, [muhabbet-li] *sf.* Seven; sevgi dolu; sevgiyle davranan; sevecen kimse; dostluğunu gösteren.

muhabbetname, [Ar. muḥabbet + Far. nāme محبتنامه] *(muhabbetna:me) {OsT} is.* **1.** Aşk mektubu; sevgi mektubu. **2.** Dostluk ifade eden mektup; dostça yazılmış mektup.

muhaberat, [Ar. muḫābere > muḫāberāt مخابرات] *(muha:bera:t) {OsT} is.* **1.** Haberleşmeler; yazışmalar. **2.** Ticarî işlemler dolayısıyla yapılan yazışmalar.

muhabere, [Ar. ḫaber > muḫābere مخابره] *(muha:bere) {OsT} is.* Haberleşme; yazışma; mektuplaşma. 🗗 **muhabere borusu,** *Gemilerde, köprü üstü ile makine dairesi arasında doğrudan doğruya sesli haberleşmeyi sağlamak için çekilen boru.*|| **muhabere disiplini,** *as. Haberleşme güvenliğini ve bağlantı sisteminden iyi bir biçimde yararlanmayı sağlamak amacıyla alınacak önlemlerin tümü.*|| **muhabere**

emniyeti, *İletişimi düşmanın dinleme, aldatma ve karıştırmasından korumak amacıyla alınan tüm, gözleme, kodlama ve güvenlik önlemlerinin tümüne verilen ad.*|| **muhabere etmek,** *1. Haberleşmek. 2. Mektuplaşmak; yazışmak.*|| **muhabere memuru,** *Telgrafçı.*|| **muhabere sınıfı,** *as. Birlikler arasındaki iletişim hizmetlerinin yürütülmesi ve düşmanın elektronik haberleşmesine engel olunmasıyla görevli personel.*|| **muhabere vasıtaları,** *İletişimde kullanılan araçların tümüne verilen ad.*

muhabereci, [muhabere-ci] *is.* Muhabere sınıfından olan asker.

muhabir, [Ar. ḫaber>muḫābir مخابر] *(muha:bir) {OsT} is.* **1.** Haber veren kimse; biriyle haberleşen kişi. **2.** Basın ve yayın organlarına haber toplamak, bildirmek veya yazmakla görevli kişi. **3.** *sf.* Muhabereyi, haberleşmeyi sağlayan. ◘ **muhabir banka,** *Bir bankanın, kendi şubesinin bulunmadığı bir bölgedeki işlerini yürütmek üzere yetki verdiği bir başka banka.*

muhabirlik, -ğı [muhabir-lik] *is.* **1.** Muhabirin görevi. **2.** Muhabirin yaptığı iş.

muhacat[1], [Ar. hicv > muhācāt مهاجات] *(muha:ca:t) {OsT} is.* Karşılıklı olarak birbirini yerme; hicvetme.

muhacat[2], [Ar. muḥācāt محاجات] *(muha:ca:t) {OsT} is.* Birbirine karşılıklı bilmece sorarak yapılan yarış.

muhacce, [Ar. ḥüccet > muḥācce محاجة] *(muha:cce) {OsT} is.* Karşılıklı olarak delil gösterme yoluyla tartışma yapma; böyle bir şeyi ispatlamaya çalışma.

muhacceb, [Ar. muḥacceb محجب] *{OsT} sf.* Perde ile ayrılmış; perdelenmiş.

muhaccel, [Ar. ḥacle *(gerdek)* > taḥcil > muḥaccel محجل] *{OsT} sf.* **1.** Gerdeğe girmiş olan; gerdeğe konulmuş. **2.** *is.* Ayağında beyaz halka olan at.

muhaccil, [Ar. ḥaclet > muḥaccil محجل] *{OsT} sf.* Utandıran.

muhacemat, [Ar. hücüm > muhāceme > muhācemāt مهاجمات] *(muha:cema:t) {OsT} is.* Saldırılar; hücumlar.

muhaceme, [Ar. hücüm > muhāceme مهاجمه] *(muha:ceme) {OsT} is.* Her taraftan birden yapılan saldırı.

muhaceret, [Ar. hicret > muhāceret مهاجرت] *(muha:ceret) {OsT} is.* **1.** Bir yerden başka bir yere gidip yerleşme; göç. **2.** *huk.* Oturulan ülke veya yerden, yabancı bir yere veya ülkeye uzun süre veya sürekli olarak yerleşmek üzere ayrılma; göç. ◘ **muhaceret etmek,** *Göç etmek; göçmek.*| **muhaceret-i akvām,** *{OsT} Kavimler göçü;*

muhacet, [Ar. hecv > muhācet مهاجت] *(muha:cet) {OsT} is.* Birbirini yerme; karşılıklı hicvetme.

muhacim, [Ar. hucüm > muhācim مهاجم] *(muha:cim) {OsT} sf.* **1.** Hücum eden; saldıran. **2.** *spor.* Futbolda forvet. ◘ **muhācim hattı,** Beş oyuncudan oluşan saldırı hattı; forvet hattı.

muhacimîn, [Ar. muhācim > muhācimīn مهاجمين] *(muha:cimi:n) {OsT} is.* Saldıranlar; hücum edenler.

muhacir, [Ar. hicret > muhācir مهاجر] *(muha:cir) {OsT} is.* **1.** Yerleşmek amacıyla başka bir ülkeye giden kimse; göçmen. **2.** *huk.* Yabancı bir ülkede geçici veya sürekli olarak daha yüksek bir hayat seviyesi elde etmek amacıyla veya daha başka sebeplerle oturan kimse. **3.** Hz. Muhammed ile birlikte veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç ederek gelip yerleşmiş olan Müslüman. **4.** *sf.* Bir ülkeden kalkıp başka bir ülkeye yerleşmiş olan; göçmüş olan; göçmen. ◘ **muhacir arabası,** *Üstü ve yanları örtülü, dört tekerlekli yaysız at arabası.*

muhacirîn, [Ar. muhācir > muhācirīn مهاجرين] *(muha:ciri:n) {OsT} is.* Muhacirler; göçmenler; muhacirun.

muhacirlik, -ğı [muhacir-lik] *(muha:cirlik) is.* Göçmen olma durumu; göçmenlik.

muhacirun, [Ar. muhācir > muhācirūn مهاجرون] *(muha:ciru:n) {OsT} is.* Hz. Muhammed ile veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara verilen ad.

muhadaa, [Ar. ḫudʿa > muḫādaʿa مخادعه] *{OsT} is.* Hile ile aldatma; hilekârlık etme; aldatma.

muhadaat, [Ar. ḫudʿa > muḫadaʿat مخادعت] *{OsT} is.* → muhadaa.

muhadara, [Ar. ḳużur / ḥuḍur > muḥāḍara / muḥāżara محاضره] *(muha:dara) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı tartışma; fikir tartışması. **2.** Beraber olma; birlikte bulunma. **3.** Sırası geldiğinde anlatılan edebî, tarihî fıkra veya hikâye.

muhadarat, [Ar. muḥāḍara > muḥāḍarāt محاضرات] *{OsT} is.* Tartışmalar.

muhadat, [Ar. hediye > muhādāt مهادات] *(muha:da:t) {OsT} is.* Hediyeleşme.

muhaddar, [Ar. taḥḍīr > muḥaḍḍar محضر] *{OsT} sf.* Yeşile boyanmış; yeşillendirilmiş.

muhadde, [Ar. ḥadde > muḥadde محده] *{OsT} sf.* **1.** Sınırlanmış. **2.** Bilenmiş.

muhaddeb, [Ar. ḥadeb > muḥaddeb محدب] *{OsT} sf.* **1.** Tümsekli; kambur. **2.** Dışbükey; tümsek. ◘ **mu-**

haddebü't-tarafeyn, *{OsT} İki tarafı da dışbükey olan dürbün camı; ince kenarlı mercek.*

muhadded, [Ar. muḥadded محدد] *{OsT} sf.* Derisi, cildi buruşmuş olan.

muhadded, [Ar. taḥdid > muḥadded محدد] *{OsT} sf.* Sınırı belirlenmiş; sınır tespiti yapılmış; sınırlanmış.

muhadder, [Ar. ḫıdr > muḫadder / muḫaddere مخدر / مخدره] *{OsT} sf.* **1.** (Kadın için) örtünmüş; kapalı. **2.** (Kadın için) namuslu. **3.** *mecaz.* (Kadın için) Müslüman.

muhadderat, [Ar. muḫadder > muḫadderāt مخدرات] *{OsT} is.* Namuslu kadınlar; örtünmüş olan kadınlar.

muhaddes, [Ar. ḫadṣ > muḫaddeṣ / muḫaddeṣe محدثه] *{OsT} sf.* **1.** Haber verilmiş; bildirilmiş. **2.** Şükran hissiyle bildirilmiş.

muhaddid, [Ar. taḥdid > muḫaddid محدد] *{OsT} sf.* **1.** Sınırlayan; sınırı oluşturan; sınırlayıcı. **2.** Keskinleştirici; bileyici.

muhaddir[1], [Ar. ḫader > muḫaddir / muḫaddire مخدر / مخدره] *{OsT} sf.* Şişiren; kabartan.

muhaddir[2], [Ar. ḫadr > muḫaddir / muḫaddire مخدر / مخدره] *{OsT} sf.* **1.** Duyguları uyuşturan; uyuşturucu. **2.** *tıp.* Uyuşturucu ilaç; uyuşturucu.

muhaddirat, [Ar. muḫaddir > muḫaddirāt مخدرات] *(muhaddira:t) {OsT} is.* Uyuşturucu ilaçlar; uyuşturucular.

muhaddis, [Ar. ḫadiṣ > muḫaddiṣ محدث] *{OsT} is.* Hadislerle uğraşan kimse; hadis bilgini; hadisçi.

muhaddisîn, [Ar. muḫaddiṣ > muḫaddiṣīn محدثين] *(muhaddisi:n) {OsT} is.* Hadis bilginleri; hadisçiler.

muhaddiş, [Ar. ḫadş > taḫdiş > muḫaddiş مخدش] *{OsT} sf.* **1.** (Ses için) kulağı tırmalayan; kulağa rahatsızlık veren. **2.** Sinirlendiren; kızdıran; tahrik eden.

muhadene, [Ar. muhādene مهادنه] *(muha:dene) {OsT} is.* Barışık olma; barışma.

muhadenet[1], [Ar. muḫādenet مخادنت] *(muha:denet) {OsT} is.* Yakınlık; dostluk; ahbaplık.

muhadenet[2], [Ar. muhādene > muhādenet مهادنت] *(muha:denet) {OsT} is.* Barışık olma; barış; dostluk.

muhadese, [Ar. ḫadiṣ > muḫadeṣe محادثه] *{OsT} is.* **1.** Hikâye anlatma; söyleşme. **2.** Hikâye; fıkra.

muhadeşe, [Ar. muḫādeşe مخادشه] *(muha:deşe) {OsT} is.* **1.** Tırmalama. **2.** Sıkıntıya sokma; zahmet verme.

muhadi, -ı [Ar. ḫud'a > muḫādi' مخادع] *(muha:di:) {OsT} sf.* Hile yapan; hileci; aldatan.

muhadiane, [Ar. muḫādi' + Far. -āne مخادعانه] *(muha:di:ya:ne) {OsT} zf.* Hile ile; aldatarak.

muhadiş, [Ar. muḫādiş مخادش] *(muha:diş) {OsT} sf.* **1.** Tırmalayıcı. **2.** Sıkıntıya sokan; zahmet veren.

muhadrem, [Ar. ḫaḍrem > muḫaḍrem مخضرم] *{OsT} is.* **1.** Cahiliye devrinde doğan ve İslamlık devrinde de yaşayan kimse. **2.** *ed.* Arap edebiyatında şairlerin ayrıldığı dört sınıftan birisi olup İslamlık öncesi şiir yazan ve Müslüman olan şairlere verilen ad. **3.** *isl.* Hem İslamlık öncesinde hem de Hz. Muhammed devrinde yaşayan ancak onu görmeyerek sahabelerle görüşen Müslümanlara verilen ad.

muhadremîn, [Ar. muḫaḍrem >muḫaḍremīn مخضرمين] *(muhadremi:n) {OsT} is. isl.* Hem İslamlık öncesinde hem de Hz. Muhammed devrinde yaşayan ikinci derecede itibar olunan şairlere verilen ad.

muhafaza, [Ar. ḥıfẓ *(saklama) {OsT}* > muḥāfaẓa محافظه] *(muha:faza) {OsT} is.* **1.** Saklama; koruma; korunum. **2.** Yürürlükte tutma; değiştirmeme; terk etmeme. ◻ **muhafaza altına alma,** *huk. Haczedilen malları borçlunun elinden alarak güvenilir bir yere koyma.*‖ **muhafaza altına almak,** *1. Korumak. 2. Bir yerde tutmak; üstünü kapatmak.*‖ **muhafaza etmek,** *1. Korumak. 2. Olduğu gibi bırakmak. 3. Kapatmak; üstünü örtmek.*‖ **muhafaza ormanı,** *Tehlike ile karşı karşıya bulunan yerler ile yerleşim alanlarının havasını, yollarını toz ve kum fırtınalarına karşı koruyan, akar su yataklarının dolmasının önüne geçen veya yurt savunması için gerekli görülen orman.*‖ **muhafaza ücreti,** *bank. Müşterisi adına bono ve tahvillerini koruyan, kuponlarını keserek tahsil eden bankanın aldığı komisyon ücreti.*‖ **muhafaza ve emniyet altına alma,** *huk. Ceza muhakemesinin amacına uygun olarak yapılabilmesi için başvurulan ihtiyat tedbirlerinden biri.*

muhafazakâr, [Ar. muḥāfaẓa + Far. kār محافظه كار] *(muha:fazakâ:r) {OsT} sf.* **1.** Geçmişin toplumsal düzenini, düşüncelerini ve kurumlarını korumak isteyen; tutucu. **2.** Şu anda var olanı olduğu gibi korumak, yenilikleri kabullenmemek isteyen; tutucu.

muhafazakârane, [Ar. muḥāfaẓa + Far. kārāne محافظه كارانه] *(muha:fazakâ:ra:ne) {OsT} zf.* Muhafazakâra yakışır biçimde; tutucu gibi.

muhafazakârlık, -ğı [muhafazakâr-lık] *(muha:fazakârlık) {OsT} is.* Herhangi bir evrime veya yeniliğe karşı olanların tutumu; muhafazakâr olma durumu; tutuculuk.

muhafazalı, [muhafaza-lı] *(muha:fazalı) sf.* Doğal

biçimde korunan; kötü hava koşullarından etkilenmeyen; korunaklı.

muhafazasız, [muhafaza-sız] *(muha:fazasız) sf.* Kendisine zarar verebilecek dış etkenlerle kötü hava koşullarından kolayca etkilenen; bu tür etkenlere karşı koruma altına alınmamış olan; korunaksız.

muhafazat, [Ar. muḥāfaẓāt محافظات] *(muha:faza:t) {OsT} is.* Koruyuculuk; muhafızlık.

muhafete, [Ar. ḫaft > muḫāfete مخافته] *(muha:fete) {OsT} is.* Yavaş okuma; yavaş söyleme.

muhaffef, [Ar. ḫiffet *(hafiflik)* > muḫaffef مخفف] *{OsT} sf.* **1.** Hafifletilmiş. **2.** Hat sanatında bir tür yazı. **3.** *dbl.* (Kelime için) kolay söylenebilmesi için kısaltılmış; uzun ünlüsü kısaltılmış.

muhaffif, [Ar. ḫiffet>muḫaffif /muḫaffife مخفف/مخففه] *{OsT} sf.* Hafifleten; hafifletici.

muhafız, [Ar. ḥıfẓ > muḥāfaẓa > muḥāfız محافظ] *(muha:fız) {OsT} sf.* **1.** Birini veya bir şeyi koruyup kollayan; gözetici. **2.** *is.* Bir devlet büyüğünü herhangi bir saldırı vb. tehlikelere karşı korumakla görevli asker veya polis; koruma. **3.** Bir kale ve şehrin önemli yerlerini korumak, güvenlik ve düzeni sağlamakla görevli üst rütbeli komutan. ◻ **muhafız alayı,** *Devlet başkanlarını korumakla görevli askerî birlik.*|| **muhafız kıt'ası,** *Muhafız alayı.*

muhafızîn, [Ar. muḥāfıẓīn محافظين] *(muha:fızi:n) {OsT} is.* Bir şeyi koruyup bekleyenler; saklayanlar; muhafaza edenler.

muhafızlık, -ğı [muhafız-lık] *(muha:fızlık) {OsT} is.* **1.** Bir kimseyi, bir yeri veya bir şeyi koruma işi. **2.** Muhafız olma durumu. **3.** Muhafızın görevi ve yaptığı iş.

muhak, -kı [Ar. muḥāḳ / meḥāḳ / miḥāḳ محاق] *(muha:k) {OsT} is.* Ay takvimine göre, her ayın, Ay'ın Güneş'le beraber doğup görünmediği son üç gecesine verilen ad.

muhakât, -ti [Ar. ḥikâye > muḥākāt محاكات] *(muha:kâ:t) {OsT} is.* Birbirine hikâye anlatma; hikâyeli sohbet.

muhakât, -ti [Ar. muhākāt مهاكات] *(muhakâ:t) {OsT} is.* Bir kimseyi ahmak yerine koyma.

muhakemat, [Ar. muḥākeme > muḥākemāt محاكمات] *(muha:kema:t) {OsT} is.* Sonuç çıkarmalar; akıl yürütmeler; çıkarsamalar; muhakemeler. ◻ **Muhakemat Dairesi,** *Eskiden, idarî yargılamalara bakan Şura-yı devlet (Danıştay) dairelerinden biri.*|| **Muhakemat Genel Müdürlüğü,** *Maliye Bakanlığının bünyesinde kurulu ve devlete ait davalarda hazinenin çıkarlarını korumakla görevli daire.*

muhakeme, [Ar. ḥükm > muḥākeme محاكمه] *(muha:keme) {OsT} is.* **1.** Bir sonuca ulaşmak amacıyla mantıksal ilke ve bağlara göre düşünme; bir konuyu zihinde iyice düşünüp inceleyerek karar verme; akıl yürütme; usa vurma. **2.** *huk.* Karşılıklı iki tarafı dinleyerek bir hüküm verme; yargılama. **3.** *mecaz.* Bir durumdan kurtulmak, bir sorunu çözmek için çıkar yol aramak. **4.** *fel.* Yargıları, art arda birbirine bağlayıp sonuç çıkarmayı sağlayan düşünce işlemi. ◻ **muhakeme etmek,** *1. Bir konunun çözümü için zihin yormak; akıl yürütmek; çıkar yol aramak; usa vurmak. 2. Yargılamak; karar vermek; hüküm vermek.*|| **muhâkeme-i gıyâbiye,** *{OsT} huk. Yargılamanın taraflardan birinin veya ikisinin de bulunmadığı bir duruşma ile yürütülmesi.*|| **muhâkemetü'l-lügateyn,** *{OsT} İki dilin karşılaştırılması.*|| **muhakemenin men'i,** *huk. Soruşturma sonucunda yeterli kanıt bulunamadığı için yargılanmasına gerek olmadığı kanaatine varma; yargılamanın gereksizliği.*|| **muhakeme usulü,** *Yargı yolu; muhakeme tarzı.*|| **muhakeme yürütmek,** *Bir şeye, bir meseleye çözüm yolları aramak.*

muhaki, [Ar. muḥākī محاكى] *(muha:ki:) {OsT} sf.* Benzer olan; benzeyen.

muhakka, [Ar. ḥaḳḳ > muḥaḳḳa محقه] *{OsT}is.* **1.** Hak iddia etme. **2.** Çekişme.

muhakkak, [Ar. ḥaḳḳ > taḥḳiḳ > muḥaḳḳaḳ / muḥaḳḳaḳa محقق / محققه] *{OsT} sf.* **1.** Araştırma sonucunda gerçekliği kesinleşmiş; gerçek olduğu, doğruluğu kesin olarak bilinen; kuşkusuz; inkârı imkânsız. **2.** Geri dönülmesi, değiştirilmesi mümkün olmayan. **3.** *zf.* Her ne olursa olsun; kesin olarak; her halde. **4.** *is. hat.* Sülüs yazıya çok benzer, fakat derinliği az, dönüş noktaları sert ve köşeli, dikey ve yatay harflerin boyları uzun, 16. yy.la kadar Kur'an-ı Kerim yazımında kullanılan bir tür yazı.

muhakkar, [Ar. ḥaḳaret > taḥḳir > muḥaḳḳar محقر] *{OsT} sf.* Hakarete uğramış; horlanmış; alçaltılmış.

muhakkem, [Ar. ḥükm > taḥkim > muḥakkem محكم] *{OsT} sf.* Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş; sağlam.

muhakkik, -kı [Ar. ḥaḳḳ > taḥḳiḳ > muḥaḳḳiḳ محقق] *(k'ler kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Bir olayın veya durumun gerçeğini araştırarak bulup ortaya çıkaran; bir olayın sebebinin ortaya çıkaran; gerçeği bulup çıkaran. **2.** *is. huk.* Soruşturmacı; soruşturucu. **3.** Masonlukta locaya yeni girenlerin niteliğini ve kim olduğunu araştıran sorumlu loca görevlisi.

muhakkikane, [Ar. muḥaḳḳiḳ+Far. -āne محققانه] *(muhakkika:ne) {OsT} zf.* Gerçeği araştırana yakışır biçimde.

muhakkikîn, [Ar. muḥaḳḳiḳ > muḥaḳḳiḳīn محققين] *(muhakkiki:n) {OsT} is.* Gerçeği araştıranlar; soruşturucular.

muhakkir, [Ar. taḥḳīr > muḥaḳḳir محقر] *{OsT} sf.* Hakaret eden; hor gören.

muhakkirane, [Ar. muḥaḳḳir + Far. -āne محقرانه] *(muhakkira:ne) {OsT} zf.* Hakaret edercesine; hor görerek.

muhal[1]**, -li** [Ar. ḥavl > muḥāl محال] *(muha:l) {OsT} sf.* **1.** Olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan; olanaksız; boş; saçma; olmayacak. **2.** *fel.* Anlaşılması mümkün olamayan; anlamsız. **3.** *huk.* (Suç için) işlenmesi mümkün olmayacak; gerçekleşemeyecek olan. 🗗 **muhale ta'lîk,** *{OsT} Olmaza bağlı; saçmaya dayalı; boşuna.*‖ **muhal olmak,** *Gerçekleşmemek; olanaksız olmak; mümkün olmamak.*

muhal[2]**,** [Ar. muġall *(ürün)*] *{ağız} is.* Yavruları ve ürünü yarı yarıya bölünmek suretiyle bakması için bir çobana verilen hayvanlar. [DS] 🗗 **muhal etmek,** *{ağız} Alçak gönüllülük etmek.* [DS]

muhal[3]**,** [? muhal] *{ağız} sf.* Sağlam olmayan; geçici; eğreti. [DS]

muhala'a, [Ar. ḫal' > ıuḥala'a مخالعه] *(muha:laa) {OsT} is. huk.* Eskiden, kocasına, kadının bir miktar para vererek nikâhını satın alması ve ondan ayrılması.

muhalasat, [Ar. ḫulūṣ > muḫālaṣat مخالصت] *(muha:lasat) {OsT} is.* Birbiri ile dostluk içinde olma; dostça geçinme; birbirine içten gelerek dostça ve iyi davranışlarda bulunma.

muhalat, [Ar. muḫāl > muḫālāt محالات] *(muha:lâ:t) {OsT} is.* Olmayacak şeyler.

muhalata, [Ar. ḫalṭ > ıuḫālaṭa مخالطه] *(muha:lata) {OsT} is.* **1.** Karışma, görüşme. **2.** Güzel geçinme; iyi anlaşma.

muhalatat, [Ar. muḫālaṭa > muḫālaṭāt مخالطات] *(muha:lata:t) {OsT} is.* **1.** İyi geçinmeler. **2.** Karışmalar, görüşmeler.

muhalefe, [Ar. ḫalf > muḫālefe مخالفه] *{OsT} is.* Birbirine karşı yemin etme; antlaşma.

muhalefet, [Ar. ḫilaf > muḫalefet مخالفت] *{OsT} is.* **1.** İleri sürülen bir duygu, düşünce, karar ve eyleme veya bir kimseye karşı çıkma; karşı koyma; aykırı davranış; direnme; engel olmaya çalışma. **2.** Bir kurala, yasaya veya karara uymama; aykırı davranma. **3.** Bir partide, bir dernekte veya bir grupta yönetimin karşısında yer alan; yönetim karşıtı görüş taşıyan grup. **4.** İktidar partisinin programına, uygulamalarına karşı olan ve hükümete karşı çıkan partilerin ve siyasi güçlerin tümü. **5.** Ulaşımı engelleyen kötü hava şartları. 🗗 **muhalefet için muhalefet,** *İleri sürülen görüş veya düşünceye veya yapılan bir uygulamaya karşı herhangi bir görüş veya düşünce getirmemekle birlikte, yıpratmak veya karşı çıkmış olmak için yapılan muhalefet.*‖ **muhalefet etmek,** *Karşıt düşünce belirtmek; karşı çıkmak; muhalif kalmak.*‖ **muhalefet-i kıyas,** *{OsT} dbl. Bir kelimenin söyleniş ve anlam özellikleri bakımından yanlış olarak kullanılması.*‖ **muhalefet partisi,** *Hükümet kuruluşuna katılmamış olan parti; iktidarı eleştiren; iktidara muhalefet eden parti.*‖ **muhalefet şerhi,** *huk. Bir karar organında alınan kararlara katılmayan üyenin kararın altına, karara katılmayışının gerekçesini açıkladığı yazı.*‖ **muhālefetün-li'l-havādis,** *{OsT} isl. Allah'ın yarattıklarının hiç birine benzememe durumu ve niteliği.*

muhaleset, [Ar. ḫulūṣ > muḫāleṣet مخالصت] *(muha:leset) {OsT} is.* Birbirine karşı içten dostluk gösterme; içtenlikle davranma.

muhalhil, [Ar. muḫalḫil مخلخل] *{OsT} sf.* **1.** Havayı hafifleten. **2.** Eriten; eritici. **3.** *kim.* Analizleyen.

muhalif, [Ar. muḫālefet > muḫālif / muḫālife مخالف / مخالفه] *(muha:lif) {OsT} sf.* **1.** Bir düşünceye, karara, tutuma, tasarıya, programa, uygulamaya, politikaya veya bir grubun, zihniyetin iktidarına, yönetimine karşı çıkan; engellemeye çalışan. **2.** Çoğu zaman başkalarına hep itiraz eden; karşı çıkan. **3.** Karşı çıkma alışkanlığı olan; aykırı; uymayan; uyumsuz. **4.** *is.* Muhalefet partilerinin safında yer alan; muhalefette yer alan. **5.** İktidarın, yönetimin değiştirilmesi için çalışma yapan kimse. **6.** *müz.* Türk müziğinde eskiden kullanılan bir birleşik makam. 🗗 **muhalif hava,** *Ulaşımı engelleyecek biçimde bozuk olan veya bozacağı anlaşılan hava.*‖ **muhālif-i akl,** *Akla aykırı düşen; akıl dışı.*‖ **muhālif-i ırāk,** *{OsT} müz. Klasik Türk müziğinde eski ve birleşik bir makam.*‖ **muhālif-i kāide,** *{OsT} 1. Kural dışı; anormal. 2. mant. Düzgüsüz.*‖ **muhalif kıymetler bülteni,** *Kaybolmuş veya çalınmış hamiline yazılı senetler için borsaya gelen bildirimlerin yayınlandığı liste.*‖ **muhālif kuvve-i elektrifikiye,** *{OsT} fiz. Zıt elektromotor kuvvet.*‖ **muhalif mefhum yoluyla istidlal,** *{OsT} Yasa koyucunun, belli koşullar için kabul ettiği bir çözüm biçiminin, bu koşulların tersi söz konusu olunca tamamıyla ters yönde olması.*‖ **muhalif olmak,** *1. Karşı çıkmak; karşıt görüşte olmak; muhalefet grubu içinde yer almak. 2. Aykırı olmak; uymamak.*‖ **muhalif rüzgâr,** *Geminin gittiği yönden esen rüzgâr.*

muhalifîn, [Ar. muḫālif > muḫālifîn مخالفين] *(muha:lifî:n) {OsT} is.* Karşı düşüncede olanlar; muhalifler.

muhalla[1]**,** [Ar. ḫalā > taḫliye > muḫallā مخلى / مخلا] *(muhallâ:) {OsT} sf.* Boşaltılmış; tahliye olunmuş.

muhalla[2]**,** [Ar. ḫalā' > muḫallā مخلى / مخلا] *(muhallâ:) {OsT} sf.* Süslenmiş; süs yapılmış; donatılmış.

muhallak, -kı [Ar. ḫalḳ > taḫliḳ > muḫallaḳ محلق]

(muhallâk) {OsT} sf. **1.** Tıraş olmuş. **2.** *is.* Mina'da hacıların tıraş oldukları yer.

muhallebi, [Ar. maḥalleb *(sütlü)* > muḥallebī محلبى] *{OsT} is.* Süt, pirinç unu ve şekerle yapılan bir tatlı. ◘ **muhallebi çocuğu,** *Şımartılmış, nazlı büyütülmüş çocuk veya genç; güçlüklere, sıkıntılara karşı dayanıksız kimse.*

muhallebici, [muhallebi-ci] *is.* **1.** Muhallebi ve diğer sütlü tatlıların müşterilere sunulduğu dükkân. **2.** Böyle bir işletmenin sahibi. **3.** *sf.* (Çocuk veya genç için) nazlı büyütülmüş, güçlüklere katlanamayan; çıtkırıldım.

muhallebicilik, -ği [muhallebi-ci-lik] *is.* Muhallebicinin yaptığı iş veya mesleği.

muhalled, [Ar. ḫuld > muḫalled مخلد] *{OsT} sf.* Sürekli olan; daimî; kalımlı.

muhalledat, [Ar. muḫalled > muḫalledāt مخلدات] *(muhalleda:t) {OsT} is.* Sürekli kalan, ebedî olan şeyler.

muhallef, [Ar. ḫalef > muḫallef مخلف] *{OsT} sf.* **1.** Geride kalan. **2.** Ölen bir kimseden kalan.

muhallefat, [Ar. muḫallef > muḫallefāt مخلفات] *(muhallefa:t) {OsT} is.* Ölen bir kimsenin bıraktığı şeyler. ◘ **muhallefat akçesi,** *{OsT} huk. Ölünün kalan eşyasının satışından elde edilen para.* ‖ **muhallefat defteri,** *{OsT} Ölünün geride bıraktığı eşyalarının yazılı olduğu defter.* ‖ **muhallefat halifesi,** *{OsT} Mirasçısız ölenlerle müsadere edilen malların kayıtlarının tutulduğu dairede çalışan kâtipler.* ‖ **muhallefat kalemi,** *{OsT} Varissiz ölenlerin bıraktıkları terekeye ait işlerle uğraşan baş muhasebeye bağlı daire.* ‖ **muhallefat memuru,** *{OsT} Ölenlerin geri bıraktığı malları kaydeden ve bunları paraya çeviren görevli.*

muhallefe, [Ar. muḫallef > muḫallefe مخلفه] *{OsT} is.* Kocası ölerek dul kalan kadın.

muhalli, [Ar. ḫalā > taḫliye > muḫallī مخلى] *(muhalli:) {OsT} sf.* Boşaltan.

muhallid, [Ar. ḫuld *(sonsuzluk)* > muḫallid / muḫallide مخلد / مخلده] *{OsT} sf.* Sonsuzlaştıran; sonsuz kılan.

muhallil[1]**,** [Ar. muḫallil محلل] *{OsT} is. huk.* **1.** Haram bir şeyi helal eden; hülleci. **2.** *huk.* Eskiden, üçlü boşanma ile ayrılmış olan bir kadınla evlenen ikinci koca.

muhallil[2]**,** [Ar. ḫall > taḫlil > muḫallil / muḫallile محلل / محلله] *{OsT} sf.* **1.** Tahlil eden; çözümleyen. **2.** *fiz.* Eriten. **3.** *kim.* Çözümleyen. **4.** *tıp.* (İlaç için) bir iltihabı, şişliği veya urları iyileştiren.

muhallilat, [Ar. muḫallil > muḫallilāt محللات] *(muhallila:t) {OsT} is.* Bir iltihabı, şişliği veya uru iyileştiren ilaçlar.

muhallim, [Ar. ḥilm > muḥallim محلم] *{OsT} sf.* Öfkeli bir kişiyi sakinleştiren, yatıştıran; yumuşatan.

muhallis, [Ar. ḫalāṣ > muḫalliṣ مخلص] *{OsT} sf.* Kurtaran; kurtarıcı.

muhallit, [Ar. ḫalṭ > taḫliṭ > muḫalliṭ مخلط] *{OsT} sf.* Bir şeyin saflığını bozacak şekilde içine yabancı maddeler karıştıran; tahlit eden.

muhalliye, [Ar. muḫalliye محليه] *{OsT} is. fiz.* Boşaltaç. ◘ **muhalliyetü'l- hevā,** *{OsT} fiz. Hava boşaltma tulumbası.*

muhamat, [Ar. ḥimāye > muḥāmāt محامات] *(muha:ma:t) {OsT} is.* **1.** Avukatlık etme. **2.** Saldırıdan koruma.

muhamese, [Ar. muhāmese مهاسمه] *(muha:mese) {OsT} is.* Fısıldaşma.

muhami, [Ar. muḥāmāt > muḥāmī محامى] *(muha:mi:) {OsT} sf.* **1.** Savunan; saldırıdan koruyan. **2.** *is.* Avukat.

muhammara, [Ar. muḫammara مخمره] *{OsT} is.* Haşlanmış kırmızı biber ezmesiyle salça, zeytinyağı, limon, sarımsak, ceviz ve kırmızı toz biber karışımından oluşan meze; ezme.

muhammas, [Ar. muḫammaṣ محمص] *{OsT} sf.* Ateş üzerinde kızdırılarak kurutulmuş.

muhammed, [Ar. ḥamd > muḥammed محمد] *{OsT} sf.* Pek çok kere övülmüş olan; güzel huyları olan; kendisine hamdüsena edilmiş olan.

Muhammedî, [Ar. Hz. Muhammed *(son peygamber)* > muḥammedī محمدى] *(muhammedi:) {OsT} sf.* **1.** Hz. Muhammed ile ilgili. **2.** İslam dininden olan; iman etmiş. **3.** *is.* Müslüman.

Muhammediye[1]**,** [Ar. Muḥammed bin Abdullah bin el-Hasan *(bir Şii mezhebi kolu kurucusu)* > muḥammediyye محمديه] *(muhammedi:ye) {OsT} is.* Sekizinci yy.da, imamlığın Hz. Ali soyundan gelenlere verilmesini savunan, imamlık konusundaki görüşlerini aşırılığa vardıran, tarikatlarından bazılarında Hz. Ali'nin Allah'ın gözü olduğu iddia edilen, Muhammed bin Abdullah'ın kurduğu, Şiîliğin kollarından birisi.

Muhammediye[2]**,** [Ar. muḥammedī > muḥammedīye محمديه] *(muhammedi:ye) {OsT} is.* Hz. Muhammed'in hayatını, peygamberliğini vb.ni konu alan eserlere verilen ad.

Muhammediyun, [Ar. muḥammedī > muḥammediyyūn محمديون] *(muhammediyu:n) {OsT} is.* İslam dininden olan kişiler; Müslümanlar.

muhammen, [Ar. ḫamn > taḫmin > muḫammen / muḫammenene محمن / محمنه] *{OsT} sf.* Önceden tahmin

edilen; oranlanan; tahminî. ◻ **muhammen bedel,** *Açık artırma ile yapılan satışlarda ve kapalı zarf usulü ihalelerde iş veya mal için önceden tahmin edilen değer; yaklaşık değer.*

muhammer[1], [Ar. ḫamr *(şarap)* > muḫammer خمر] *{OsT} sf.* **1.** Ekşiyip kabarmış; mayalanmış. **2.** Kıvamını bulmuş

muhammer[2], [Ar. ḥimār > muḥammer حمر] *{OsT} sf.* (Kişi için) eşeğe benzetilen; eşek diye vasıflandırılan.

muhammes[1], [Ar. ḥames > muḥammes حمس] *{OsT} sf.* Ateş üstünde kızartılmış veya kurutulmuş olan.

muhammes[2], [Ar. ḫums > muḫammes خمس] *{OsT} sf.* **1.** Beş parçadan ibaret olan; beşli. **2.** *is. ed.* Her kıtası beş mısradan meydana gelen ve aruz ölçüsü ile yazılmış manzume. **3.** *mat.* Beşgen. **4.** *müz.* Türk musikisinde büyük bir usul. ◻ **muhammes-i muntazām,** *{OsT} mat. Düzgün beşgen.*|| **muhammes-i mükerrir,** *{OsT} ed. Beşinci mısraı tekrarlanan muhammes.*|| **muhammes-i müzdeviç,** *{OsT} ed. Beşinci mısraları tekrarlanmayan ancak aynı kafiyeyi taşıyan muhammes.*

muhammez, [Ar. ḥamż > muḥammeż حمض] *{OsT} sf.* Oksitlinmiş; paslanmış.

muhammıs, [Ar. muḥammıṣ حمص] *{OsT} is.* **1.** Tava. **2.** Kahve, mısır gibi şeyleri kavurup satan kimse.

muhammız, [Ar. muḥammiż حمض] *{OsT} sf.* Oksitleyen.

muhammin, [Ar. ḫamn > taḫmin > muḫammin خمن] *{OsT} sf.* **1.** Tahmin eden; değer biçen; oranlayan. **2.** *is.* Bir malın alım ve satımında değer biçen kimse; eksper.

muhammir[1], [Ar. ḫamr > muḥammir حمر] *{OsT} sf.* **1.** Mayalayan; ekşitip kabartan. **2.** Yoğurup, kaynatan ve kıvamını bulduran.

muhammir[2], [Ar. muḥammir حمر] *{OsT} is.* Kızdırıcı ilaç.

muhammis, [Ar. ḫamṣ > muḥammiṣ حمص] *(s'kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Kahve, mısır gibi şeyleri kavurup satan kimse. **2.** *is.* İçinde bir şey kavurmaya yarayan tava.

muhan, [Ar. hevn > muhān مهان] *(muha:n) {OsT} sf.* **1.** İhanet olunmuş. **2.** Alçak kişi.

muhanat, [Ar. muhannes *(kalleş, dönek)* => muhānāt مخانات] *(muha:na:t) {OsT} sf.* **1.** Korkak. **2.** (Kişi için) alçak. **3.** *{ağız}.* El; yabancı. [DS] **4.** *{ağız}* Ters; inatçı. [DS] **5.** *{ağız}* Hain. [DS]

muhanet, [Ar. muhanet مهانت] *{OsT} sf.* **1.** İhanet eden; hain; alçak. **2.** *{ağız}* İş bitirmeyen; insanı işinden alıkoyan; tembel. [DS] **3.** *{ağız}* Kimseye maddî yardımı olmayan; cimri. [DS] **4.** *{ağız}* Korkak. [DS] **5.** *{ağız}* (Erkek için) kadın yaradılışlı. [DS]

muhanna[1], [Ar. ḥınā > inḥinā > muḥannā محنى] *(muhanna:) {OsT} sf.* Eğri; bükülmüş; eğrilmiş; çarpık.

muhanna[2], [Ar. ḥinnā > muḥannā محمى] *(muhanna:) {OsT} sf.* Kınalanmış; kına sürülmüş; kına ile boyanmış.

muhannes, [Ar. ḫaneṣ > taḫnīṣ > muḫanneṣ مخنث] *{OsT} sf.* (Kişi için) alçak, dönek; kalleş; korkak; muhannet.

muhannesane, [Ar. muḫanneṣ+Far. -āne مخنثانه] *(muhannesa:ne) {OsT} zf.* Alçakça; kalleşçe; kalleşçesine.

muhanneslik, -ği [muhannes-lik] *is.* Alçaklık; kalleşlik; döneklik; korkaklık; namussuzluk.

muhannet[1], [Ar. muḫanneṣ *(kalleş, dönek)* => muḫanāt > muḫannet محنت] *{OsT} sf.* **1.** Korkak. **2.** (Kişi için) alçak.

muhannet[2], [Ar. muḫanneṭ محنط] *{OsT} sf.* Mumyalanmış; tahnit olunmuş.

muhannit, [Ar. ḥanṭ > taḥniṭ > muḥanniṭ محنط] *{OsT} sf.* Ölüleri mumyalayan; mumyacı.

muhar, [*eT.* muñar] *{ağız} is.* Çeşme; kaynak. [DS]

muhara, [Ar. maġāre / buḫārī] *{ağız} is.* **1.** Ocak. **2.** Baca. [DS]

muharat, [Ar. hert > muhārāt مهارات] *(muha:ra:t) {OsT} is.* Birinin sakalına gülerek eğlenme; alay etme.

muharebat, [Ar. muḥārebe > muḥārebāt محاربات] *(muha:reba:t) {OsT} is.* Savaşlar; çarpışmalar; dövüşler.

muhare, [Ar. maġāre / buḫārī => muhare] *{ağız} is.* **1.** Ocak. **2.** Ocak kenarlarına yapılan raf. [DS]

muharebe, [Ar. ḥarb > muḥārebe محاربه] *(muha:rebe) {OsT} is.* **1.** *as.* Düşman iki tarafın ordularının kara, deniz ve havada taktik amaçlarla yaptıkları çatışma; vuruşma, çarpışma; savaşına; harp etme. **2.** Savaş içinde, belli bir bölgede veya zaman içinde meydana gelen çarpışmaların genel adı. **3.** *mecaz.* Çetin tartışma. ◻ **muharebe ağırlığı,** *Muharebe sırasında lojistik desteği sağlamak için ihtiyaç duyulan ikmal, bakım, sağlık araç ve gereçleri ile personel ve teçhizatına verilen ad.*|| **muharebe alanı gözetlemesi,** *İstihbaratı sağlamak amacıyla çatışma bölgesinde sürekli olarak yapılan gözetleme işlemi.*|| **muharebe atı,** *Eskiden savaş günlerinde binilen ata verilen ad.*|| **muharebe atış tatbikatı,** *Savaşçı birliklerin temsilî düşman birlikleri üzerine gerçek mermiler kullanarak yaptıkları atış uygulaması.*|| **muharebe birliği,** *Düşmanı imha etmek veya etkisiz duruma getirmek amacıyla eğitilmiş ve*

donatılmış birlik.|| **muharebe bölgesi,** *Savaşa katılmış olan kuvvetler arasında müdahaleyi azaltmak amacıyla kurulmuş bulunan yasak bölge.*|| **muharebe düzeni,** *Savaşta küçük birliklerin düşman ile bağlantı kurduktan sonra etkin biçimde yönlendirilmeleri ve denetlenebilmeleri amacıyla almış oldukları dağınık düzen biçimi.*|| **muharebe emirleri,** *Kumandanın amaç ve kararını açıklayan ve bütün birliklere yol gösteren özel talimatları da kapsayan harekât emirlerinin tümüne verilen ad.*|| **muharebe gücü,** *Komutanın elindeki araçlar ve birliğin moral gücünün bütünü.*|| **muharebe idare yeri,** *Savaş anında birliklerin kumanda karargâhlarının bulunduğu yer.*‖ **muharebe ileri karakolu,** *Düşmanla temas sağlandıktan sonra ileri sürülen güvenlik birliği.*‖ **muharebe istihbaratı,** *Çatışmanın başarı ile tamamlanması için düşman ve harekât bölgesi hakkında toplanan gerekli bilgilerin elde edilmesi.*|| **muharebe keşfi,** *Düşmanla temas halinde bulunan birliklerin, muharebe başlangıcında ve çatışma sırasında kendi kuvvetleriyle, düşman hakkında yaptıkları keşif harekâtları.*|| **muharebe keşif kolu,** *Çatışma sırasında savaşçı güçlerden keşif, güvenlik ve savaş için bağımsız olarak çıkarılmış küçük taktik birlik.*‖ **muharebe kıtası,** *Bir ordunun savaşta başlıca stratejik görevi üslenen en önemli ve en iyi şekilde donatılmış olan vurucu parçası.*‖ **muharebe kuruluşu,** *Askerî birliklerin bir savaş için düzenlenmiş biçimi.*‖ **muharebe meydanı,** *İki düşman kuvvetin karşılaştıkları ve çarpıştıkları alan.*|| **muharebe planı,** *Savaşmak üzere, bir kumandanın aldığı tertip, düzen ve tedbirlerin tümü.*|| **muharebe raporu,** *Çatışmanın gidişi, katılan birliklerin durumu, silahlar vb. hakkında ayrıntılı biçimde bilgi veren rapor özeti.*|| **muharebe sahası,** *Savaşan tarafların, savaş harekâtını yürüttükleri düşman tarafında kalan arazi parçası.*|| **muharebe şaşırtması,** *Düşmanı kendi zararına bir davranış ve harekât içinde bulunmaya yönelten savaş hilesi.*|| **muharebe tatbikatı,** *Barış zamanında, muharip birliklerin taktik güçlerini uygulamalı olarak göstermek amacıyla yapılan askerî tatbikat.*|| **muharebeye ara verme,** *Savaş sırasında ölü ve yaralıları toplamak amacıyla düşman kuvvetler arasında varılan yerel anlaşma ile çatışmaya geçici olarak ara verme.*‖ **muharebeyi kesme,** *Çatışma halindeki bir birliğin başka bir harekâta başlamak veya düşmandan sıyrılmak amacıyla geriye veya düşmandan uzak bir yere doğru yaptığı planlı ve düzenli hareket.*

muharese, [Ar. ḥırāset > muḥārese / muḥāreset محارسه / محارست] *(muha:rese) {OsT} is.* Bir şeyi koruma, saklama; muhafaza etme.

muhareşe, [Ar. ḥareş > muḥāreşe محارشه] *(muha:reşe) {OsT} is.* Araya fit sokup kavga çıkartma; kışkırtma.

muhareşe, [Ar. muhareşe محارشه] *(muha:reşe) {OsT} is.* Halkı birbirine düşürme; kışkırtma.

muharı, [Ar. maġāre / buḥarī => muhare] *{ağız} is.* **1.** Ocak. **2.** Baca. [DS]

muharib, [Ar. ḥarb > muḥārib محارب] *(muha:rib) {OsT} sf.* → muharip.

muharibeyn, [Ar. muḥārib >muḥāribeyn محاربين] *(muha:ribeyn) {OsT} is.* Savaşan iki taraf.

muharip, -bi [Ar. ḥarb > muḥārib محارب] *(muha:rip) {OsT} sf.* **1.** Savaşan; savaşa katılan. **2.** *is.* Savaşçı. **3.** *as.* Silahlı kuvvetlerde, doğrudan doğruya savaşa katılan asker veya birliklere verilen ad. 🗗 **muharip birlik,** *Silahlı kuvvetlerde, savaş sırasında doğrudan doğruya ateş ve manevrayı kullanarak düşmanla bizzat savaşan birliklere verilen ad.*|| **muharip sınıf,** *Silahlı kuvvetlerde, savaş sırasında doğrudan doğruya savaşa katılan piyade, tankçı, topçu, zırhlı, süvari, havacı gibi sınıflara verilen genel ad.*

muharrak, -kı [Ar. ḥarīḳ > muḥarraḳ محرق] *{OsT} sf.* Yakılmış; yanmış.

muharref[1], [Ar. ḥarf > taḥrif > muḥarref محرف] *{OsT} sf.* Asıl niteliği değiştirilmiş olan; tahrif edilmiş olan; bizzat silinmiş ve yerine başka şey yazılmış olan.

muharref[2], [Ar. muḥarref / muḥarrefe محرف / محرفه] *{OsT} sf.* Kendisine bunak denilmiş olan.

muharrefat, [Ar. muḥarref > muḥarrefāt محرفات] *(muharrefa:t) {OsT} is.* Tahrif edilmiş şeyler; değiştirilmiş şeyler.

muharrem, [Ar. ḥarām > muḥarrem محرم] *{OsT} sf.* **1.** Haram edilmiş; dince yasaklanmış olan. **2.** *is.* Ay takviminde birinci ayın adı. 🗗 **muharremü'l-harām,** *{OsT} Muharrem ayı.*

muharremat, [Ar. muḥarrem > muḥarremāt محرمات] *(muharrema:t) {OsT} is.* **1.** Yasak edilmiş şeyler; haramlar. **2.** Müslümanlara yasak edilmiş olan yiyecek, içecek ve eylemlerin tümü; haramlar.

muharremiye, [Ar. muḥarrem>muḥarremiyye محرميه] *{OsT} is.* **1.** Muharrem ayının ilk günü. **2.** O gün için verilen bahşiş, hediye. **3.** *ed.* Muharrem ayı veya Kerbela olayı dolayısıyla yazılmış kaside.

muharrer, [Ar. taḥrīr > muḥarrer / muḥarrere محرر / محرره] *{OsT} sf.* Yazıya geçirilmiş; yazılmış.

muharrerat, [Ar. muḥarrer>muḥarrerāt محررات] *(muharrera:t) {OsT} is.* Yazılmış şeyler; mektuplar; yazılanlar. 🗗 **muharrerāt-ı resmîye,** *{OsT} Resmî yazılar.*

muharrib, [Ar. ḥarāb > muḥarrib محرب] *{OsT} sf.* Yıkan; yok eden; tahrip eden.

muharribîn, [Ar. muḥarrib > muḥarribîn محربين] *(muharribi:n) {OsT} is.* Tahrip edenler.

muharrif, [Ar. ḥarf > taḥrif > muḥarrif محرف] *{OsT} sf.* **1.** (Yazı vb. için) bozan; silen; değiştiren; tahrif eden. **2.** Hile yapan; hileci; aldatan.

muharrik[1]**, -ki** [Ar. ḥareket > taḥrīk > muḥarrik / muḥarrike محرك] *{OsT} sf.* **1.** Harekete geçiren; hareket ettiren; devindiren. **2.** *mecaz.* Kışkırtan; ayaklandıran. ◻ **muharrik-i fesat,** *Fesada sürükleyen.*‖ **muharrik-i kulûb,** *{OsT} Kalpleri harekete geçiren; Allah.*‖ **muharrik sinirler,** *{OsT} Hareket ettirici sinirler.*

muharrik[2]**, -kı** [Ar. ḥarḳ > muḥarriḳ محرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yakan; yakıcı. **2.** Çok susatan; hararet veren. **3.** *mecaz.* Çok fazla acındıran; merhamet uyandıran.

muharrik[3]**, -kı** [Ar. ḥarīḳ > muḥarriḳ محرق] *{OsT} sf.* Yakan.

muharrikiyet, [Ar. muḥarrike > muḥarrikiyyet محركيت] *{OsT} is.* Hareket ettiren kuvvet,

muharrir, [Ar. muḥarrir / muḥarrire محرر / محرره] *{OsT} sf.* **1.** Yazan; yazıya geçiren. **2.** *is.* Yazar; telif eser sahibi.

muharriran, [Ar. muḥarrir > muḥarrirān محررات] *(muharrira:n) {OsT} is.* Yazarlar; muharrirler: telif eser sahipleri.

muharrirîn, [Ar. muḥarrir > muḥarrirīn محررين] *(muharriri:n) {OsT} is.* Yazarlar; muharrirler: telif eser sahipleri.

muharrirlik, -ği [muharrir-lik] *is.* Muharririn yaptığı iş veya meslek; yazarlık.

muharris, [Ar. ḥırṣ > muḥarriṣ محرص] *{OsT} sf.* Hırslandıran; tahrik ve teşvik eden.

muharrisane, [Ar. muḥarriṣ + Far. -āne محرصانه] *(muharrisa:ne) {OsT} zf.* Tahrik ve teşvik edici biçimde; hırslandırırcasına.

muharriş, [Ar. taḥriş > muḥarriş / muḥarrişe محرش / محرشه] *{OsT} sf.* **1.** Tırmalayan; tahriş eden; kaşındıran. **2.** Korku veren; irkilten; korkutan. **3.** *tıp.* Azdırıcı özelliği olan; irkilten.

muharrit, [Ar. muḥarriṭ محرط] *{OsT} is.* İshal verici ilaç; müshil.

muharriz, [Ar. muḥarriż محرض] *{OsT} sf.* Teşvik eden; kışkırtan.

muhas, [? muhas] *{ağız} is.* Kırmızı toprak. [DS]

muhasama, [Ar. ḫuṣūmet > muḫāṣama مخاصمه] *(muha:sama) {OsT} is.* **1.** İki kişi veya iki taraf arasında oluşan düşmanlık. **2.** İki taraf arasında olan didişme.

muhasamat, [Ar. muḫāṣama > muḫāṣamāt مخاصمات] *(muha:sama:t) {OsT} is.* **1.** Düşmanlıklar; düşmanlık. **2.** Savaşta çarpışma; çatışma.

muhasamet, [Ar. muḫaṣamet مخاصمت] *(muha:samet) {OsT} is.* Düşmanlık.

muhasara, [Ar. ḥaṣr > muḥāṣara محاصره] *(muha:sara) {OsT} is.* **1.** Kuşatma; çevirme; etrafını sarma. **2.** *as.* Ele geçirmek, almak amacıyla bir yeri uzun süreli kuşatma; etrafını sarma. ◻ **muhasara etmek,** *Bir yeri kuşatmak; çevirmek.*‖ **muhasara günlüğü,** *Bir muhasara sırasında meydana gelen olaylarla verilen ve alınan emirlerin yazılı olduğu resmî belge.*‖ **muhasara hattı,** *Kuşatılmış bir yerin olası çıkış hareketlerine karşı kuşatan kuvvetlerin almış olduğu güvenlik ve savunma çizgisi.*‖ **muhasara savaşı,** *Bütün eylemleri kuşatma ile ilgili olan özel savaş taktikleri ve biçimi.*‖ **muhasara siperi,** *Bir kaleyi veya yeri kuşatanların kazdıkları hendek veya korunma siperleri ve toplanma yeri.*

muhasebat, [Ar. muḥāsebe > muḥāsebāt محاسبات] *(muha:seba:t) {OsT} is.* **1.** Hesaplaşmalar. **2.** Muhasebe işleri. **3.** Muhasebe işlerinin görüldüğü daireler.

muhasebe, [Ar. ḥesāb > muḥāsebe محاسبه] *(muha:sebe) {OsT} is.* **1.** Hesap bilimi. **2.** Hesap işi. **3.** Bir kişi, kuruluş veya kurumun işleriyle ilgili hesaplarının tümü. **4.** Hesapları tutmakla görevli kişilerin bulunduğu oda, büro vb. yer; saymanlık. **5.** Değeri para olarak belirlenmemiş malların ayrıntılı olarak çıkarılmış listesi. **6.** Karşılıklı olarak alacak verecek hesaplarını çıkarma; karşılıklı hesap görme; hesaplaşma. **7.** Hesap işleri ile uğraşma. ◻ **muhasebe kalemi,** *Bir kurum veya kuruluş hesaplarının tutulduğu büro veya daire.*‖ **muhasebe memuru,** *Resmî bir kurum veya dairede muhasebecilik yapan kimse.*‖ **muhasebesini yapmak,** *Bir şeyin olumlu ve olumsuz yönlerinin dökümünü yaparak bir sonuca varmak; durum muhasebesi yapmak; durumu gözden geçirmek.*

muhasebeci, [muhasebe-ci] *is.* Hesap işleri ile uğraşan kimse; muhasip; sayman.

muhasebecilik, -ği [muhasebe-ci-lik] *is.* Muhasebecinin yaptığı iş; saymanlık; muhasiplik.

muhasede, [Ar. ḥased > muḥāsede محاسده] *(muha:sede) {OsT} is.* Birbirini kıskanma; çekememe; çekememezlik.

muhasım, [Ar. ḫuṣūmet > muḫāṣama > muḫāṣım / muḫāṣıma مخاصم] *(muha:sım) {OsT} is.* **1.** Düşman taraflardan her biri; düşmanlık duyan. **2.** Bir oyun, karşılaşma veya savaşta karşı karşıya gelenlerden her biri; rakip. ◻ **muhasım devletler,** *Bir savaş veya anlaşmazlık durumunda birbirinin karşısında yer alan devletler; düşman devletler.*

muhasımîn, [Ar. muḫāṣım > muḫāṣımīn مخاصمين] *(muha:sımi:n) {OsT} is.* Düşman olanlar; muhasımlar.

muhasır, [Ar. ḥaṣr > muḥāṣara > muḥāṣır / muḥāṣıra محاصر / محاصره] *(muha:sır) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi çevreleyen; onun çevresini kuşatan. **2.** Bir kale veya şehri kuşatıp, yiyecek ve mühimmat geliş yolunu kesen.

muhasırîn, [Ar. muḥāṣır > muḥāṣırīn محاصرين] *(muha:sıri:n) {OsT} is.* Muhasara edenler; kuşatanlar.

muhasırun, [Ar. muḥāṣır > muḥāṣırūn محاصرون] *(muha:sıru:n) {OsT} is.* Muhasara edenler; kuşatanlar.

muhasib, [Ar. ḥesāb > muḥāsib محاسب] *(muha:sib) {OsT} sf.* → muhasip.

muhasibiye, [Ar. muḥāsib > muhāsibiyye محاسبيه] *(muha:sibiye) {OsT} is.* Bir tarikat.

muhasip, -bi [Ar. ḥesāb > muḥāsib محاسب] *(muha:sib) sf.* Muhasebe işlerini yapan kimse; muhasebeci; sayman.

muhasiplik, -ği [muhasip-lik] *(muha:siplik) is.* Hesap işleriyle uğraşma; muhasebecilik; saymanlık.

muhassal, -li [Ar. ḥuṣūl > muḥaṣṣal محصل] *{OsT} sf.* **1.** Üretilmiş; elde edilmiş. **2.** *zf.* Özet olarak; özetle. ◘ **muhassal-ı kelām,** *{OsT} Sözün kısası.*

muhassala, [Ar. ḥuṣūl > muḥaṣṣala محصله] *{OsT} sf.* **1.** Elde edilen şey; sonuç. **2.** *fiz.* Bileşke.

muhassan, [Ar. ḥısn>taḥṣīn>muḥaṣṣan محصن] *{OsT} sf.* Kuvvetlendirilmiş; sağlamlaştırılmış; berkitilmiş; tahkim edilmiş.

muhassas, [Ar. ḥuṣūṣ > taḫṣiṣ > muḫaṣṣaṣ / muḫaṣṣaṣa مخصص / مخصصه] *{OsT} sf.* Birisine ödenek olarak ayrılmış olan; tahsis edilmiş olan; ayrılmış.

muhassasat, [Ar. muḫaṣṣaṣ > muḫaṣṣaṣāt مخصصات] *(muhassasa:t) {OsT} is.* **1.** Bir kimseye maaş, tayın vb. olarak verilmiş şeyler. **2.** Devlet dairelerine devlet bütçesinden ayrılmış olan para. ◘ **muhassasat ilmühaberi,** *Silahlı kuvvetlerde atama, nakil vb. işlemlerinde atanan ve nakledilen kimseye birliği tarafından verilen, kişinin özlük haklarını, ayrıldığı tarihi, aile durumunu vb. belirten belge.*

muhassen, [Ar. ḥüsn > taḥsin >muḥassen محسن] *{OsT} sf.* Güzel bulunmuş; güzel.

muhassenat, [Ar. muḥassen > muḥassenāt محسنات] *(muhassena:t) {OsT} is.* **1.** Yararlı, güzel, hayırlı işler. **2.** Yararlılık, üstünlük sebepleri.

muhasser, [Ar. ḥasret >taḥsir >muḥasser محسر] *{OsT} sf.* Hasret kalmış; hasrete düşürülmüş.

muhassıl, [Ar. ḥuṣūl > taḥṣil > muḥaṣṣıl محصل] *{OsT} sf.* **1.** Üreten; meydana getiren. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde, Tanzimat öncesinde vergi tahsildarına verilen isim. **3.** Vilayet sancak ve kaza içinde devlete ait malların yönetimi ve gelirlerinin toplanması ile görevlendirilmiş, gerektiğinde zor kullanma yetkisi bulunan memur. **4.** Mutasarrıftan küçük kaymakam ve müdürler derecesinde bulunan memurlara verilen unvan.

muhassıllık, -ğı [muhassıl-lık] *is.* Vergi toplama işi; tahsildarlık.

muhassın, [Ar. muḥaṣṣın محصن] *{OsT} sf.* **1.** Kale gibi korunaklı ve sağlam kalan. **2.** Kendisini dinen haram olan kişilerden saklayan.

muhassin, [Ar. ḥüsn > taḥsin > muḥassin محسن] *{OsT} sf.* Güzelleştiren; güzellik veren.

muhassir, [Ar. ḫasar > taḫsir > muḫassir مخسر] *{OsT} sf.* Hasar yapan; zarar ve ziyana sebep olan; zararlı.

muhassirîn, [Ar. muḫassir > muḫassirīn مخسرين] *(muhassiri:n) {OsT} is.* Zarar ve ziyana sebep olan kimseler veya şeyler.

muhassis, [Ar. ḫuṣūṣ >taḫṣiṣ >muḫaṣṣiṣ مخصص] *{OsT} sf.* Tahsis eden; birine özgü kılan.

muhaşşa, [Ar. ḥaşiye >taḥşiye >muḥaşşā محشى / محشا] *(muhaşşa:) {OsT} sf.* (Kitap vb. için) haşiye yazılmış olan; tahşiye olunmuş.

muhaşşem, [Ar. muḫaşşem مخشم] *{OsT} sf.* Sarhoş.

muhaşşi, -ı, [Ar. muḫaşşiʿ مخشع] *{OsT} sf.* Kibirlinin kibrini kıran.

muhaşşi[1], [Ar. ḥaşiye > taḥşiye > muḥaşşī محشى] *(muhaşşi:) {OsT} sf.* Kitaba vb. yere haşiye yazan.

muhaşşi[2], [Ar. ḫaşyet > taḫşiye > muḫaşşī مخشى] *(muhaşşi:) {OsT} sf.* Korkutan; korkutucu; korku veren.

muhaşşid, [Ar. taḥşid > muḥaşşid محشد] *{OsT} sf.* Bir yere toplayan; tahşid eden.

muhaşşim, [Ar. muḫaşşim مخشم] *{OsT} sf.* Keskinliği dolayısı ile sarhoş eden.

muhaşşin, [Ar. muḫaşşin مخشن] *{OsT} sf.* **1.** Gücendiren; darıltan. **2.** Öfkelendiren.

muhat[1], [Ar. iḥāṭa > muḥāṭ محاط] *(muha:t) {OsT} sf.* **1.** Etrafı çevrilmiş; kuşatılmış; sarılmış. **2.** Bir şeyin içinde bulunan. **3.** Kitabın sırt kâğıdı ile mukavvası arasında isteka ile bastırılarak oluşturulmuş çukur. **4.** *{ağız}* Tersinden dikilen yemenilerin burnunu itmek ve çevirmek için kullanılan ağaçtan yapılma çubuk. [DS] ◘ **muhat olmak,** *Dikkat etmek; bakmak; gözetmek; mukayyet olmak.* [DS]

muhat[2], [Ar. muḫāṭ مخاط] *(muha:t) {OsT} is.* Sümük; sümüğe benzer sıvı. ◘ **muhâtü'ş-şeytan,** *{OsT} Öğle sıcağında tel tel görünen güneş sıcağı.*

muhat, [Ar. muḳayyet => mukaat / muhat] *{ağız} is.* Bakıp gözetme. 🗗 **mukat olmak,** *{ağız} Bakıp gözetmek; dikkat etmek.* [DS]

muhatab, [Ar. ḫiṭāb > ḫuṭbe > muḫāṭab مخاطب] *(muha:tab) {OsT} is.* → muhatap.

muhataba, [Ar. ḫiṭāb > muḫāṭaba مخاطبه] *(muha:taba) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı konuşma. **2.** *mecaz.* Çatışma; çekişme. **3.** *huk.* Hukukî bir işlem için tarafların yüz yüze sözlü olarak görüşmeleri.

muhatabat, [Ar. muḫāṭaba > muḫāṭabāt مخاطبات] *(muha:taba:t) {OsT} is.* Karşılıklı konuşmalar.

muhatap, -bı [Ar. ḫiṭāb > ḫuṭbe > muḫāṭab مخاطب] *(muha:tab) is.* **1.** Kendisi ile konuşulan, kendisine söz söylenilen kimse; hitap edilen kişi. **2.** *dbl.* İkinci kişi. **3.** *tic.* Bir bono, poliçe ve senet için ödeme yükümlülüğünde bulunan kimse. **4.** *huk.* Bir dava veya benzer işlemde hakkında işlem yapılması istenen taraf veya kimse. **5.** Padişahın huzurunda yapılan huzur derslerinde *mukarrir* adı verilen hocanın yanında dinleyici olarak bulunan hocalara verilen ad. 🗗 **muhatap olmak,** *1. kendisine söylenmek; kendisine hitap edilmek; kendisi ile konuşulmak. 2. (Belirtilen tutum ve davranışla) karşılaşmak; yöneltilmek; karşısında kalmak.*

muhatara, [Ar. ḫaṭar > muḫāṭara مخاطره] *(muha:tara) {OsT} is.* **1.** Korku verici durum; tehlike. **2.** Zarar; ziyan. **3.** Sigortacılıkta riziko. 🗗 **muhātara-i izmihlāl,** *Dağılma tehlikesi.*

muhataralı, [muhatara-lı] *(muha:taralı) sf.* Tehlikeli; korkulu. 🗗 **muhataralı sözleşme,** *Borçlunun borç kapsam ve derecesini tam olarak bilemediği, daima bir zarar tehlikesinin varlığını yüklendiği sözleşme.*

muhatarat, [Ar. muḫāṭarāt مخاطرات] *(muha:tara:t) {OsT} is.* Korkular; tehlikeler.

muhatele, [Ar. ḫatel > muḫātele مختله] *(muha:tele) {OsT} is.* Kandırma; aldatma; dolandırma.

muhatıb, [Ar. ḫiṭāb > ḫuṭbe > muḫāṭıb مخاطب] *(muha:tıb) {OsT} sf.* Hitap eden; birine söz söyleyen; taraflardan söz söyleyen durumunda olan; muhatabın karşısında yer alan.

muhati, [Ar. muḫaṭ > muḫaṭī مخاطی [*(muhati:, t kalın söylenir) {OsT} sf.* Sümüğe benzeyen; sümüksü.

muhattat, [Ar. ḫaṭṭ > muḫaṭṭaṭ مخطط] *{OsT} sf.* **1.** Üzerine çizgi çekilmiş; çizilmiş. **2.** Kalemle resmi yapılmış. **3.** Çizikli; yivli.

muhattıt, [Ar. ḫaṭṭ > muḫaṭṭıṭ مخطط] *{OsT} sf.* **1.** Çizgi çeken; çizen. **2.** Kalemle resim yapan.

muhavele, [Ar. muḥāvele محاوله] *(muha:vele) {OsT} is.* İsteme; talep.

muhaverat, [Ar. muḥāvere > muḥāverāt محاورات] *(muha:vera:t) {OsT} is.* Karşılıklı yapılan konuşmalar; muhavereler.

muhavere, [Ar. ḥavr > muḥāvere محاوره] *(muha:vere) {OsT} is.* **1.** İki kişi arasında yapılan karşılıklı konuşma; söyleşme; diyalog. **2.** Roman ve hikâyelerde kişilerin karşılıklı konuşması; söyleşme. 🗗 **muhavere etmek,** *Karşılıklı konuşmak.*

muhavereli, [muhavere-li] *{OsT} sf.* Karşılıklı konuşma bulunan; konuşmalı; söyleşmeli.

muhavvat, [Ar. ḥavṭ > taḥvīṭ > muḥavvaṭ محوط] *{OsT} sf.* (Bina için) etrafı duvar veya perde ile çevrili olan; ihata edilmiş.

muhavvef, [Ar. ḥavf >taḥvif >muḥavvef محوف] *{OsT} sf.* Korkmuş olan; korkutulmuş.

muhavvel, [Ar. ḥavl > taḥvil > muḥavvel محول] *{OsT} sf.* **1.** Değiştirilmiş. **2.** Ismarlanmış; sipariş edilmiş olan. **3.** *mat.* Dönüşmüş. 🗗 **muhavvelün-aleyh,** *{OsT} (Poliçe, senet, çek vb. için) üzerine havale edilmiş.*

muhavvelat, [Ar. muḥavvel > muḥavvelāt محولات] *(muhavvela:t) {OsT} is.* **1.** Havaleler. **2.** Devlet borcu olarak bir il veya idareden ödenmesi istenen paralar.

muhavven, [Ar. ḫāin > taḫvīn > muḫavven محون] *{OsT} sf.* İhanetle suçlanan; hain sayılan.

muhavvet, [Ar. tahvīṭ > muḥavveṭ محوط] *{OsT} sf.* Etrafına duvar çekilmiş; tahvit edilmiş.

muhavvıt, [Ar. muḥavveṭ > muḥavvıṭ محوط] *{OsT} sf.* Etrafına duvar çeken; tahvit eden.

muhavvif, [Ar. ḥavf >taḥvif >muḥavvif / muḥavvife محوف] *{OsT} sf.* Korkutan; korkutucu.

muhavvil, [Ar. ḥavl > taḥvil > muḥavvil محول] *{OsT} sf.* Başka bir duruma veya biçime sokan; değiştiren; tahvil eden. 🗗 **muhavvilü'l-havli ve'l-ahvāl,** *{OsT} Kuvvetli ve durumları başka bir biçime sokan; Allah.*

muhavvile, [Ar. ḥavl >taḥvil >muḥavvile محوله] *{OsT} is.* **1.** Dönüştüren; dönüştürücü. **2.** *fiz.* Transformatör.

muhaya, [Ar. muhāyā مهايا] *(muha:ya:) {OsT} is.* Bölüneyen bir şeyi nöbetleşe olarak kullanma.

muhayee, [Ar. muhāye'e مهاينه] *{OsT} is.* **1.** Bölünmesi veya paylaşılması mümkün olmayan bir şeyi sıra ile kullanma. **2.** *huk.* Bölüşülmesi, dolayısıyla paylaşılması mümkün olmayan bir şeyden sıra ile yararlanma veya kullanma.

muhayene, [Ar. muḥāyene محاينه] *{OsT} is.* Bir şeyi, belirli bir zaman için kiralama.

muhayyeb, [Ar. taḫyīb >muḫayyeb مخيب] *{OsT} sf.* Mahrum kılınmış; yoksun bırakılmış.

muhayyeben, [Ar. muḫayyeb > muḫayyeben مخيباً] *(muhayye'ben) {OsT} zf.* Mahrum kılarak; yoksun bırakarak.

muhayyel, [Ar. ḫayal > muḫayyel / muḫayyele مخيل / مخيله] *{OsT} sf.* Hayal edilen; hayal gücüyle yaratılan; hayalî; imgelenen.

muhayyelat, [Ar. muḫayyel > muḫayyelāt مخيلات] *(muhayyela:t) {OsT} is.* Hayal edilmiş olan şeyler; tasavvur olunmuş şeyler.

muhayyele, [Ar. ḫayal > taḫyil > O. T. muḫayyele مخيله] *{OsT} is.*→ muhayyile.

muhayyem, [Ar. ḫayme > taḫyim > muḫayyem مخيم] *{OsT} sf.* **1.** (Çadır için) kurulmuş. **2.** Çadır; ordugâh. **3.** (Kişi için) çadırda barınan.

muhayyemgâh, [Ar. muḫayyem + Far. -gāh مخيمگاه] *(muhayyemgâ:h) {OsT} is.* **1.** Çadırlardan meydana gelen ordugâh. **2.** Ordu çadırlarının kurulduğu alan.

muhayyer, [Ar. ḫayr > muḫayyer مخير] *{OsT} sf.* **1.** Beğenilmediği takdirde geri iade edilmek şartıyla satın alınan. **2.** Seçme hakkı kendisine verilmiş olan; iki şeyden birini seçmekte serbest olan. **3.** Şeker renginde bir tür kâğıt. **4.** *müz.* Türk musikisi makamlarından biri.

muhayyerkürdi, [Ar. muḫayyer + kürdī مخيركردى] *(muhayyerkürdi:) {OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinde bir bileşik makamın adı.

muhayyerlik, -ği [Ar. muhayyer-lik] *is.* **1.** Muhayyer olma durumu. **2.** Seçip beğenme ile ilgili olan. **3.** *huk.* Seçme işine konu olan; seçimlik.

muhayyerpuselik, -ği [Ar. muḫayyer + Far. pūse-lik مخير پوسه لك] *(muhayyerbu:selik) {OsT} is.* Türk müziğinden makamlardan birinin adı.

muhayyersümbüle, [Ar. muḫayyer + Far. sunbule مخيرسنبله] *{OsT} is. müz.* Klasik Türk musikisinde bileşik makamlardan birinin adı.

muhayyerzengûle, [Ar. muḫayyer + Far. zengūle مخير زنگوله] *(muhayyerzengu:le) {OsT} is. müz.* Türk musikisinde birleşik makamlardan birinin adı.

muhayyerzirkeş, [Ar. muḫayyer + Far. zīr-keş مخير زيركش] *(muhayyerzi:rkeş) {OsT} is. müz.* Türk musikisinin en eski birleşik makamlarından biri.

muhayyib, [Ar. taḫyīb > muḫayyib مخيب] *{OsT} sf.* Yoksun bırakan; mahrum kılan.

muhayyibane, [Ar. muḫayyib > muḫayyibāne مخيبانه] *(muhayyiba:ne) {OsT} zf.* Yoksun bırakarak; mahrum bırakırcasına.

muhayyil, [Ar. ḫayal > taḫyil > muḫayyil مخيل] *{OsT} sf.* Hayal kuran.

muhayyile, [Ar. ḫayal > taḫyil => muḫayyile / muḫayyele مخيله] *{OsT} is.* Hayal etme yetisi veya gücü; imgelem.

muhayyir[1], [Ar. ḫıyār > muḫayyir مخير] *{OsT} sf.* İki şeyin arasında seçim yapmayı serbest bırakan; seçtiren; muhayyer bırakan.

muhayyir[2], [Ar. ḥayret > muḥayyir محير] *{OsT} sf.* **1.** Şaşırtan; hayrete düşüren. **2.** *is.* Ünlü bir çeşit lalenin adı. ☞ **muhayyirü'l-ukul,** *Akılları durduran.*

muhazara, [Ar. ḥużur / ḥuḍur > muḥāḍara / muḥāżara محاضره] *(muha:zara) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı tartışma; fikir tartışması. **2.** Beraber olma; birlikte bulunma. **3.** Sırası geldiğinde anlatılan edebî, tarihî fıkra veya hikâye. **4.** Bu biçimde yapılan yarışma.

muhazarat, [Ar. muḥāżarāt محاضرات] *(muha:zara:t) {OsT} is.* **1.** Akılda tutulan hikâyeler. **2.** Yararlı bilgiler.

muhazat[1], [Ar. ḥiẓā' > muḥāẓāt محاذات] *(muha:za:t) {OsT} is.* Karşı olma.

muhazat[2], [Ar. muḥāzāt محازات] *(muha:za:t) {OsT} is.* Yüz yüze gelme.

muhazele, [Ar. ḥaẓele *(alçak, bayağı)* > muḥāẓele محاذله] *(muha:zele) {OsT} is.* Alçaklık; rezillik; bayağılık.

muhazere, [Ar. ḥaẓer *(sakınma)* > muḥaẓere محاذره] *(muha:zere) {OsT}is.* **1.** Birbirini korkutma. **2.** *tasvf.* Akıl sahiplerinin akıl aracılığı ve kesin delillerin yardımıyla gerçek bilgiye ulaşması şeklinde açıklanan keşif.

muhazi, [Ar. ḥiẓā' > muḥāẓī محاذى] *(muha:zi:) {OsT} sf.* **1.** Birbirine karşı ve aynı hizada bulunan; karşılıklı hizalanmış olan. **2.** *mat.* Paralel.

muhazzab, [Ar. taḫżīb > muḫażżab مخضب] *{OsT} sf.* Boyanmış; renk verilmiş; renklendirilmiş.

muhazzar, [Ar. taḫżīr > muḫażżar محضر] *{OsT} sf.* **1.** Yeşile boyanmış; yeşil renk verilmiş olan. **2.** Takdis edilmiş; kutsanmış olan; kutlu.

muhazzi, -ıı [Ar. muḫazzi' محزع] *{OsT} is.* Ot veya saman kesmekte kullanılan bir tarım aracı.

muhazzil, [Ar. muḫazzil مخذل] *{OsT} sf.* Bayağılaştıran; rezillik içinde bırakan; alçaklaştıran.

muhazzilane, [Ar. muḫazzil + Far. -āne مخذلانه] *{OsT} zf.* Bayağılaştırarak; bayağılık ederek; alçaklıkla; alçakça.

muhazzir, [Ar. taḫzīr *(korkup sakınma)* > muḫazzir محذر] *{OsT} sf.* Sakındıran.

muhbir, [Ar. ḫaber > muḫbir / muḫbire مخبره / مخبر] *{OsT} sf.* **1.** Bildiren; haber veren; ihbar eden. **2.** Haber ulaştıran; haberci. **3.** *is.* Bir gazeteye haber toplayıp ulaştıran kimse. **4.** *fiz.* Deney şişesi. **5.** *huk.* Bir suçtan zarar görenden başka, olayı haber vererek suçlunun cezalanmasını sağlayan kimse; yasa dışı bir olayı yetkili makamlara bildiren kimse; ihbarcı. **6.** *fiz.* Deney tüpü. **7.** *tıp.* Bulaşıcı bir hastalığı haber veren ilk belirti.

muhbirlik, -ği [muhbir-lik] *is.* **1.** Muhbir olma durumu. **2.** Muhbirin yaptığı iş.

muhcil, [Ar. ḫaclet *(utanma)* > muḫcil مخجل] *{OsT} sf.* Utandıran.

muhdes, [Ar. ḥadṣ > iḥdāṣ > muḥdeṣ محدث] *{OsT} sf.* **1.** Eskiden beri olmayıp sonradan meydana gelen. **2.** *mecaz.* Yeni. **3.** *is.* Yenilik. **4.** Bir yazı biçimi.

muhdesat, [Ar. muḥdeṣ > muḥdeṣāt محدثات] *(muhdesa:t) {OsT} is.* Yeni şeyler; yeniler.

muhdis, [Ar. iḥdaṣ > muḥdiṣ محدث] *{OsT} sf.* Sonradan meydana getiren; yeni oluşturan; icat eden; kuran.

muheyh, [Ar. muḫeyḫ مخيخ] *{OsT} is. anat.* Beyincik.

muheyn, [? muheyn] *{ağız} is.* Karanfil (baharat). [DS]

muhib, -bbi [Ar. ḥubb > iḥbab > muḥibb / muḥibbe محبه / محب] *{OsT} sf.* → muhip. ◻ **muhibbü'l-kils,** *{OsT} bot. Kireçsever; kireççil.*|| **muhibbü'l-milh,** *{OsT} bot. Tuz sever; tuzcul.*|| **muhibbü'l-milh nebāt,** *{OsT} bot. Tuzcul bitki.*|| **muhibbü'l-rütübe,** *{OsT} bot. Nemcil.*|| **muhibbü'l-yubüse,** *{OsT} bot. Kurakçıl.*

muhibban, [Ar. muḥibb > muḥibbān محبان] *(muhibba:n) {OsT} is.* **1.** Sevgililer; dostlar. **2.** Bir tarikate bağlı olmadığı halde ona taraftar olanlar.

muhibbane, [Ar. muḥibbān > Far. -āne محبانه] *(muhibba:ne) {OsT} zf.* **1.** Dostça. **2.** Tarikat taraftarına yakışacak biçimde.

muhibbe, [Ar. ḥubb > iḥbab > muḥibbe محبه] *{OsT} sf.* Kadın dost; sevgili.

muhibbî, [Ar. muḥibb > muḥibbī محبی] *(muhibbi:) {OsT} sf.* Dostla ilgili olan; seven ile ilgili.

muhif, [Ar. ḫavf > iḫafe > muḫif / muḫife مخف] *{OsT} sf.* Korku veren; korkutucu; korkunç.

muhik, -kkı [Ar. ḥaḳḳ > muḥiḳḳ محق] *(h ve k kalın söylenir) {OsT}* **1.** Hak veren; doğruluktan ayrılmayan. **2.** Haklı; doğru. ◻ **muhik muamele,** *Hukuk kurallarına uygun işlem.*|| **muhik sebep,** *Hukuk kurallarına uygun neden; haklı neden.*

muhikkane, [Ar. muḥiḳḳ + Far. -āne محقانه] *(muhika:ne, h kalın söylenir) {OsT} zf.* Doğru ve haklı olana yakışır biçimde; haklı olarak.

muhil[1]**,** [Ar. ḥavāle > iḥāle > muḥīl محيل] *{OsT} sf.* **1.** Havale eden. **2.** *huk.* Havale sözleşmesinde bir alacağı havale eden taraf. **3.** *isl. huk.* Borçlu.

muhil[2]**, -lli** [Ar. ḫalel > iḫlāl > muḫill مخل] *{OsT} sf.* Bozan; ihlal eden; sakatlayan. ◻ **muhill-i asāyiş,** *{OsT} Güvenliği bozan.*|| **muhill-i namus,** *{OsT} Namusa halel getiren; namusa dokunan; namusa zarar veren; namus bozan.*

muhilî, [Ar. muḫīlī محيلی] *(muhi:li:) {OsT} is.* Hile; hilekârlık.

muhip, -bbi [Ar. ḥubb > iḥbab > muḥibb محب] *{OsT} sf.* **1.** Dost olan; seven; dostlukla bağlı olan. **2.** Değerli; sevgili. **3.** Taraftar; sempatizan. **4.** *tasvf.* Herhangi bir tarikata ilgi duyan, onun bütün görüş ve düşüncelerini benimseyen kumse.

muhis, -ssi [Ar. ḥiss > iḥsas > muḥiss محس] *{OsT} sf.* Duyuran; hissettiren.

muhiş, [Ar. vaḥşet > mühiş محش] *(mu:hiş) {OsT} sf.* Korku veren; korkutan; korkunç; dehşet veren; ürküten.

muhit, [Ar. ḥavṭ > iḥaṭa > muḥīṭ محيط] *(muhi:t, h ve t kalın söylenir.) {OsT} sf.* **1.** Çevreleyen; kuşatan; çeviren. **2.** Kapsayan; içine alan. **3.** *is.* Bir kimsenin içinden çıktığı toplumsal, kültürel çevre veya uzun süre içinde yaşadığı ve sürekli ilişki içinde bulunduğu insanlar topluluğu; çevre. **4.** (Tamlanan olarak) tamlananın belirttiği nitelikteki insanların yaşadığı semt, mahalle. **5.** Yöre; çevre. **6.** Benzer etkinlikler içinde olan ve benzer toplumsal konumlarıyla birbiriyle ilişki içinde bulunan insanlar topluluğu. **7.** *bot.* Kılıf; zarf. **8.** *coğ.* Okyanus. **9.** *mat.* Çember; dairenin çevresi. ◻ **muhit edinmek,** *İyi ilişki içinde bulunduğu kimselerin, eş dost sayısını çoğaltmak; çok sayıda kişilerle iyi ilişkiler içinde olmak; sevilir sayılır olmak.*| **muhît-i arz,** *{OsT} coğ. Dünya'nın çevresi.*|| **muhît-i dāire,** *{OsT} mat. Dairenin çevresi; çember.*|| **muhît-i istivā,** *{OsT} yer b. Ekvator çevresi.*|| **muhît-i zāviye,** *{OsT} mat. Çevre açısı.*|| **muhîtü'l-maārif,** *{OsT} Ansiklopedi.*|| **muhit yapmak,** *Muhit edinmek.*

muhitat, [Ar. muḥīṭ > muḥīṭāt محيطات] *(muhi:ta:t, h kalın söylenir) {OsT} is.* Çevreler.

muhitî, [Ar. muḥīṭ > muḥīṭī محطی] *(muhi:ti:, h ve t kalın söylenir) {OsT} sf.* Çevre ile ilgili; çevreye ait; çevrel; periferik.

muhkem, [Ar. ḥükm > taḥkim > muḥkem / muḥkeme محكمه / محكم] *{OsT} sf.* **1.** Kesin; açık seçik belli olan. **2.** Sağlam; sağlamlaştırılmış dayanıklı. **3.** Bir bozukluğu olmayan; sağlam. **4.** *huk.* Değiştirilmesi

mümkün olmayan söz, yazı vb. **5.** *zf.* Sıkı sıkı; sıkıca. **6.** *zf. mecaz.* İyice. 🗗 **muhkem kaziye,** *huk. Kesin hüküm.*

muhkemat, [Ar. muḥkem >muḥkemāt محكمات] *(muhkema:t) {OsT} is.* Kur'an-ı Kerim'de kesin yargı içeren ayetler; hangi anlama geldiği kesin olarak belli olan ayetler. 🗗 **muhkemāt-ı Kur'āniye,** *{OsT} isl. Anlamı açık olan ayetler.*

muhkim, [Ar. ḥükm > iḥkām > muḥkim محكم] *{OsT} sf.* Sağlamlaştıran; kuvvetlendiren; sıklaştıran.

muhkir, [? muhkir] *{ağız} is.* Küçük meşin ya da sahtiyan parçası. [DS]

muhla, [Ar. muḳla] *{ağız} is.* Soğanlı kıyma veya pastırma üzerine yumurta kırarak yapılan yemek; mıhlama; mıkla. [DS]

muhladız, [Yun. magnetisa => mıknatıs] *{ağız} is.* Mıknatıs. [DS]

muhlama, [buğu-la-ma > muh-la-ma / Ar. muḳla] *{ağız} is.* **1.** Peyniri yağda kızartarak yapılan bir tür yemek. **2.** Soğanlı kıyma ya da pastırma üzerine yumurta kırılarak yapılan yemek. **3.** Tereyağda pişirilen mısır unu üzerine peynir veya çökelek dökülerek yapılan bir yemek. [DS]

muhlatoz, [Yun. magnetisa => mıknatıs] *{ağız} is.* Mıknatıs. [DS]

muhli, [mıhlı *(çivili, aldıraç)* > muylu] *{ağız} is.* Değirmen taşlarının ortasından geçen demir çubuk. [DS]

muhlif, [Ar. muḥlif محلف] *{OsT} is.* Halkın bir şekilde yemin etmesine sebep olan durum, olay.

muhlis[1], [Ar. muḫlis مخلس] *{OsT} sf.* (Kişi için) saçına sakalına kır düşmüş olan.

muhlis[2], [Ar. ḫulūṣ > iḫlāṣ > muḫliṣ / muḫliṣe مخلص / مخلصه] *{OsT} sf.* **1.** Saf; katışıksız; halis. **2.** Dostluğunda ve inançlarında içten olan; samimi. 🗗 **muhlisiniz** (muhlisleri), *{OsT} Eskiden mektuplarda büyükten küçüğe hitap ederken "ben" yerine kullanılan söz.*

muhlisane, [Ar. muḫliṣ + Far. -āne مخلصانه] *(muhlisa:ne) {OsT} zf.* İçtenlikle; samimiyetle; dost olarak.

muhliye, [? muhliye] *{ağız} is. bot.* Ebegümecigiller; *(Malvaceae).* [DS]

muhlu, [Ar. muḫl مخل] *{ağız} is.* Taşçıların kullandığı uzun demir çubuk; kaldıraç: muylu. [DS]

muhmak, [muh-mak] *{ağız} is.* Yumruk veya dirsekle vuruş. [DS]

muhmalamak, [muh-ma-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Dürtüklemek. [DS]

muhmer, [Ar. ḫaımr > muḫmer مخمر] *{OsT} sf.* Mayalanmış; ekşimiş.

muhmid, [Ar. muḫmid محمد] *{OsT} sf.* Ateşin alevini bastıran.

muhmir, [Ar. muḫmir مخمر] *{OsT} sf.* **1.** Mayalayan; ekşiten. **2.** Yoğurup karıştıran; hamur haline getiren.

muhnat, [Ar. muḫnaṭ محنط] *{OsT} sf.* Mumyalanmış; tahnit olunmuş.

muhnik, -kı [Ar. ḫanḳ > iḫnāḳ > muḫniḳ / muḫhiḳa مخنق / مخنقه] *{OsT} sf.* Boğan; boğucu.

muhnis, [Ar. muḫniṣ مخنث] *{OsT} sf.* Bir kimseye, verdiği sözü geri aldıran.

muhra[1], [? muhra] *{ağız} is.* Harçsız yapılan taş duvar. [DS]

muhra[2], [Ar. mühr => mühre / muhra ?] *{ağız} is.* Davar ve sığırların derisi altına yerleşen bir kurt. [DS]

muhraca, [Ar. muḫrec => muhraca] *{ağız} is.* Baca. [DS]

muhre, [Far. mühre => muhra] *{ağız} is.* Diş eti. [DS]

muhrec, [Ar. ḫurūc > iḫrāc > muḫrec مخرج] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin dışına çıkarılmış. **2.** (Çırak, kalfa, öğrenci vb. için) yetişmiş; çıkmış. **3.** *mat.* Dört işlemden her birinin sonucu; sonuç. **4.** (Bir şeyin sureti için) çıkarılmış.

muhrez, [Ar. ḥırz > iḫrāz > muḫrez محرز] *{OsT} sf.* **1.** Kazanılmış olan; elde edilmiş; ihraz olunmuş. **2.** Kimsenin malı olmayıp da herkes tarafından kullanılabilen.

muhrib[1], [Ar. muḫrib محرب] *{OsT} is.* → muhrip.

muhrib[2], [Ar. ḫarāb > iḫrāb > muḫrib مخرب] *{OsT} sf.* Yıkıp dağıtan; tahrip eden.

muhribîn, [Ar. muḫrib > muḫribīn مخربين] *(muhribi:n) {OsT} is.* Yıkanlar; tahrip edenler; yıkıcılar.

muhrica, [Ar. maḫrec => muhrica] *{ağız} is.* Baca. [DS]

muhrik, -kı [Ar. ḫarḳ *(yakma)* > iḫrāḳ > muḫriḳ / muḫriḳa محرق / محرقه] *(k kalın söylenir) {OsT}* **1.** Yakıcı; yakan. **2.** *mecaz.* (Ses için) acındıran; dokunaklı; gönül yakıcı; yanık. **3.** (Olay veya durum için) dokunaklı; üzücü. 🗗 **muhrik-dem,** *{OsT} Yakıcı soluklu olan; âşık.*

muhrim, [Ar. ḥarām > iḥrām > muḥrim محرم] *{OsT} sf.* **1.** Haccı veya umreyi yahut da her ikisini birden yerine getirmek amacıyla bazı şeyleri kendisine haram eden; ihrama giren. **2.** *is.* İhram giyinmiş olan hacı.

muhrip, -bi [Ar. muḫrib محرب] *{OsT} is. as. dnz.* Torpidobotlara karşı savaşmaya yönelik çeşitli silahlarla donatılmış küçük savaş gemisi; destroyer.

muhriz, [Ar. ḥırz > iḥrāz > muḥriz محرز] *{OsT} sf.* Elde eden; kazanan; ihraz eden.

muhsan, [Ar. ḥışn > iḥṣān > muḥṣan محصن] *{OsT} is.* (Erkek için) akıllı, erginlik çağına gelmiş, hür, Müslüman ve yalnız kendi nikâhlı eşiyle cinsel ilişkide bulunmuş olan.

muhsenat, [Ar. muḥṣanāt محصنات] *(muhsana:t) {OsT} is.* Haramdan sakınan temiz ve namuslu kadınlar.

muhsene, [Ar. ḥışn > iḥṣān > muḥṣene محصنه] *{OsT} is.* (Kadın için) akıllı, erginlik çağına gelmiş, hür, Müslüman ve yalnız kendi nikâhlı eşiyle cinsel ilişkide bulunmuş olan.

muhsın, [Ar. muḥṣın محصن] *{OsT} sf.* **1.** Korunaklı kılan; muhassın. **2.** Namusunu yabancılardan koruyan.

muhsi, [Ar. ḥaṣā > iḥṣā > muḥṣī محصى] *{OsT} sf.* Sayım işini yapan; sayan; sayı sayan.

muhsin, [Ar. ḥüsn > iḥsān > muḥsin / muḥsine محسن / محسنه] *{OsT} sf.* **1.** İyilik eden; iyilikle muamele eden; iyi davranan. **2.** Bağışta bulunan; bağış yapan.

muhtac, [Ar. ḥācet > muḥtāc محتاج] *(muhta:c) {OsT} sf.* → muhtaç. 🗗 **muhtāc-ı beyān,** *{OsT} Açıklanması gereken; anlatılması gerekli olan.* ‖ **muhtāc-ı himāye,** *{OsT} Koruma gerektiren.* ‖ **muhtāc-ı himmet,** *{OsT} Yardıma gerek duyan; yardıma ihtiyacı olan.* ‖ **muhtāc-ı izah,** *{OsT} Açıklanması, açıklık getirilmesi gerekli olan.* ‖ **muhtāc-ı muāvenet,** *{OsT} Yardıma gerek duyan; kendisine yardım gereken.* ‖ **muhtāc-ı sadaka,** *{OsT} Sadakaya gerek duyan.* ‖ **muhtāc-ı tarif,** *{OsT} Tanımı yapılmak zorunda olan; tanımı gereken.* ‖ **muhtāc-ı tedāvi,** *{OsT} Tedaviye ihtiyaç duyan; tedavisi gereken.*

muhtacin, [Ar. muḥtāc > muḥtācīn محتاجين] *(muhta:ci:n) {OsT} is.* **1.** Muhtaç olanlar; muhtaçlar; ihtiyacı olanlar. **2.** Yoksullar; fakirler.

muhtaciyet, [Ar. muḥtāc > muḥtāciyyet محتاجيت] *(muhta:ciyet) {OsT} is.* **1.** Muhtaç olma durumu; ihtiyaç içinde bulunma. **2.** Yoksulluk; fakirlik.

muhtaç, -cı [Ar. ḥācet > muḥtāc محتاج] *(muhtaç / muhta:cı) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye gereksinim duyan; kendisi için çok gerekli olan bir şeyden yoksun olan. **2.** Yaşamını sürdürecek doğal ve temel ihtiyaç maddelerini bulamayan; yoksul; fakir. **3.** Birinden gördüğü iyilik karşısında ona karşı boynu eğik olan; minnet altında olan; minnet duyan. **4.** *is.* Gereksinim duyan kimse; ihtiyaç içinde bulunan kişi. 🗗 **muhtaç etmek,** *1. (Doğal olarak gereksinimini karşılamak zorunda olduğu birisini) başka birinden sağlamak zorunda bırakmak. 2. Çeşitli nedenlerle birini, geçimini sağlayamaz duruma düşürmek.* ‖ **muhtaç olmak,** *Bir şeye gereksinim duymak.*

muhtaçlık, [muhtaç-lık] *is.* Kendisini veya bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerini geçindirecek kadar geliri veya malı olmayanların içinde bulunduğu durum; yoksulluk; fakirlik.

muhtal[1]**, -li** [Ar. muḥtal محتال] *(muhtal) {OsT} sf. huk.* Havaleyi alan.

muhtal[2]**, -li** [Ar. ḥatl > muḥtāl محتال] *(muhta:l) {OsT} sf.* Büyüklük taslayan; kibirli.

muhtal[2]**, -li** [Ar. ḥīle > iḥtiyāl > muḥtāl محتال] *(muhta:l) {OsT} sf.* Hileci; inanılmaz; güvenilmez; dönek; dalavereci.

muhtale, [Ar. ḥīle > iḥtiyāl > muḥtāle محتاله] *(muhta:le) {OsT} sf.* (Kadın için) hileci.

muhtar, [Ar. ḫayr > iḫtiyār > muḫtār مختار] *(muhta:r) {OsT} sf.* **1.** Seçme hakkını elinde bulunduran; tercih edebilen. **2.** Özerk. **3.** *is.* Seçilmiş kişi. **4.** *huk.* Köy ve mahalle halkı tarafından seçilen, o yerin idarî işlerini yürütmekle görevli olan ihtiyar heyetinin başkanı. **5.** *isl.* Seçkin, seçilmiş kimse; Hz. Muhammed.

muhtaran, [Ar. muḫtār > muḫtārān مختاران] *(muhta:ra:n) {OsT} is.* Muhtarlar.

muhtare, [Ar. muḫtār > muḫtāre مختاره] *(muhta:re) {OsT} is.* **1.** Muhtarın dişili. **2.** Bayan muhtar.

muhtariyet, [Ar. muḫtār >muḫtāriyyet مختاريت] *(muhta:riyet) {OsT} is.* **1.** Seçme veya tercih hakkına sahip olma durumu; özerk olma. **2.** Siyasi ve yönetim yönünden özerk olma; özerklik.

muhtarlık, -ğı [muhtar-lık] *is.* **1.** Muhtar olma durumu. **2.** Muhtarın görevi, yükümlülüğü veya yaptığı iş. **3.** Muhtarın çalıştığı bina veya büro. **4.** Muhtar ile yönetilen yerleşim birimi veya bölümü.

muhtas, -ssı [Ar. ḫuṣūṣ > iḫtiṣāṣ > muḫtaṣṣ / muḫtaṣṣa مختص / مختصه] *{OsT} sf.* Bir kişiye veya bir nesneye özgü olan; özel.

muhtasad, [Ar. ḫaṣad > muḫtaṣād محتصاد] *(muhtasa:d) {OsT} sf.* (Ekin için) biçilmiş; hasat edilmiş.

muhtasar, [Ar. ḫaṣr > muḫtaṣar / muḫtaṣar مختصار / مختصاره] *{OsT} sf.* **1.** Kısaltılmış olan; kısa. **2.** Özetlenmiş olan. **3.** Az masraf ile yapılan; gösterişli olmayan. **4.** *is. ed.* Bir eserden özetlenmek suretiyle meydana getirilmiş eser.

muhtasaran, [Ar. muḫtaṣar > muḫtaṣaran مختصراً] *(muhta'saran) {OsT} zf.* Özet olarak; özetlenmiş biçimde; kısa ve öz olarak.

muhtasariyet, [Ar. muḫtaṣar > muḫtaṣariyyet

مختصاريت] *{OsT} is.* Özetlenmiş olma durumu; kısalık.

muhtasıd, [Ar. ḫaṣad > iḫtiṣād > muḫtaṣıd مختصد] *{OsT} sf.* Hasat eden; ekin biçen; hasatçı; ekinci; çiftçi.

muhtasım, [Ar. ḫaṣm > muḫtaṣım مختصم] *{OsT} sf.* Düşmanlık eden; husumet güden.

muhtasıra, [Ar. ḫaṣr > muḫtaṣıra مختصره] *{OsT} is.* Kısaltma; özetleme.

muhtassan, [Ar. muḫtaṣṣ > muḫtaṣṣan مختصاً] *(muhta'ssan) {OsT} zf.* Bir kişiye veya nesneye özel olarak.

muhtassin, [Ar. muḫtaṣṣ > muḫtaṣṣîn مختصين] *(muhtassi:n) {OsT} is.* Bir şeye veya kimseye özgü olanlar.

muhtatab, [Ar. muḫtaṭab مختطب] *{OsT} is.* Baltalık.

muhtatıb[1], [Ar. ḫaṭab > muḫtaṭıb مختطب] *{OsT} sf.* **1.** Odun kesen; odun toplayan; oduncu. **2.** *is.* Baltalık.

muhtatıb[2], [Ar. ḫiṭab>iḫtiṭāb >muḫtaṭıb مختطب] *{OsT} sf.* **1.** Söz söyleyen; konuşan; hitap eden. **2.** Hutbe okuyan; vaaz veren; nutuk çeken. **3.** Bir kızı nikâh ile isteyen.

muhtatıf, [Ar. iḫtiṭāf > muḫtaṭıf / muḫtaṭıfe مختطفه] *{OsT} sf.* **1.** Kapıp götüren. **2.** Göz kamaştıran.

muhtatib, [Ar. ḫaṭab > muḫtaṭıb مختطب] *{OsT} sf.* → muhtatıb[1].

muhtazar, [Ar. ḫużūr > muḫtażar مختضر] *{OsT} sf.* Ölmek üzere olan; can çekişen.

muhtazı, -ı'ı [Ar. iḫtiżā' > muḫtażı' مختضع] *(muhtazı:) {OsT} sf.* Alçak gönüllü; mahcup.

muhtazı'ane, [Ar. muḫtażı' +Far.-āne مختضعانه] *(muhtazıa:ne) {OsT} zf.* Alçak gönüllülükle; mahcup olarak.

muhtazır, [Ar. ḫużūr > muḫtażır مختضر] *{OsT} sf.* Ölmek üzere olan; can çekişen.

muhtazırane, [Ar. muḫtażır+Far. -āne مختضرانه] *(muhtazıra:ne) {OsT} sf.* Can çekişircesine.

muhteber, [Ar. muḫteber مختبر] *{OsT} is.* **1.** Başvurma. **2.** Başvuru yeri. **3.** El kitabı.

muhtebes, [Ar. ḫabs >iḫtibās >muḫtebes مختبس] *{OsT} sf.* Hapsedilmiş; hapsolunmuş.

muhtebir, [Ar. ḫaber > iḫtibār > muḫtebir / muḫtebire مختبر / مختبره] *{OsT} sf.* **1.** Deneyen; yoklayan; sınayan. **2.** Bilen; haberi olan.

muhtebirane, [Ar. muḫtebir >Far. -āne مختبرانه] *(muhtebira:ne) {OsT} zf.* Denercesine; yoklar gibi; sınarcasına.

muhtebis, [Ar. ḫabs > iḫtibās > muḫtebis مختبس] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere kapanıp kalan. **2.** Tıkanıp kalan; tıkanan. **3.** *huk.* Başkasına ait malı alıkoyan. **4.** *is.* Tutukluluğun uzatılması emri.

muhtecib, [Ar. ḥicāb > iḫticāb > muḫtecib مختجب] *{OsT} sf.* Örtünmüş; örtülü.

muhted, -ddi [Ar. ḥadd > iḫtidād > muḫtedd مختد] *{OsT} sf.* **1.** Keskin; keskinleşmiş. **2.** Kızmış; hiddetlenmiş; öfkeli.

muhtedi', [Ar. ḫud'a > iḫtidā' > muḫtedi' مختدع] *(muhtedi:) {OsT} sf.* Hilekâr; düzenci; dönek.

muhtedi'ane, [Ar. muḫtedi' > muḫtedi'āne مختدعانه] *(muhtedia:ne) {OsT} zf.* Hilecilikle; düzen kurarak; döneklikle.

muhtefi, [Ar. ḫafā' > iḫtifā' > muḫtefī / muḫtefîye مختفى / مختفيه] *(muhtefi:) {OsT} sf.* Gizlenmiş; saklanmış; gizli.

muhtekır, [Ar. ḫaḳīr > muḫtekır مختقر] *{OsT} sf.* Aşağı gören; hakir gören; hor gören.

muhtekir, [Ar. iḫtikār > muḫtekir محتكر] *{OsT} sf.* Aldığı malı biriktirerek piyasadan çekildiğinde çok pahalıya satan; vurguncu; istifçi; karaborsacı.

muhtekirane, [Ar. muḫtekir + Far. -āne محتكرانه] *(muhtekira:ne) {OsT} zf.* Vurgunculuk yaparak; karaborsacı olarak.

muhtekirîn, [Ar. muḫtekir > muḫtekirīn محتكرين] *(muhtekiri:n) {OsT} is.* Vurguncular; muhtekirler; istifçiler; karaborsacılar.

muhtel, -lli [Ar. ḫall > iḫtilāl > muḫtell مختل] *{OsT} sf.* **1.** Bozulmuş; bozuk. **2.** Düzeni bozulmuş; işleyişi aksamış; çalışamaz olmuş; bozuk. **3.** Karışık. ⧉ **muhtel olmak,** *Bozulmak; aksamak.*|| **muhtelü's-sıhha,** *{OsT} Sağlığı bozuk.*|| **muhtelü'ş-şuûr,** *{OsT} Aklı bozulmuş; delirmiş; bilincini yitirmiş.*

muhtelef, [ḫalf > muḫtelef مختلف] *{OsT} sf.* Birbiri ile uyuşmamış; birbirine uymamış; ihtilaf olunmuş. ⧉ **muhtelefün-fîh,** *{OsT} Üzerinde ihtilaf olunmuş şey.*

muhteli, -ıı [Ar. ḫal' > iḫtilā' > muḫteli' مختلع] *(muhteli:) {OsT} sf.* (Kadın için) kocasından boşanmış; ayrılmış.

muhtelib, [Ar. muḫtelib مختلب] *{OsT} sf.* Aldatıcı; hileci.

muhtelic, [Ar. ḫalecān > iḫtilāc > muḫtelic مختلج] *{OsT} sf.* İstenç dışı titreyen; titrek.

muhtelif, [Ar. ḫilāf > iḫtilāf > muḫtelif / muḫtelife مختلف / مختلفه] *{OsT} sf.* **1.** Birbirinden farklı özel-

likler taşıyan; değişik; çeşitli. **2.** Ayrı ayrı. **3.** Birbirine uymayan; aykırı veya zıt olan.

muhtelik, -ği [Ar. ḫalḳ > iḫtilāḳ > muḫteliḳ محتلق] *{OsT} sf.* Yalan söyleyen; iftira eden; yalancı.

muhtelim, [Ar. iḫtilām > muḫtelim محتلم] *{OsT} sf.* Düşü azmış; ihtilam olmuş.

muhtelis, [Ar. ḫals > iḫtilās > muḫtelis / muḫtelise محتلس / محتلسه] *{OsT} sf.* Kamunun malını veya parasını zimmetine geçiren; çalan.

muhtelisane, [Ar. muḫtelis + Far. -āne محتلسانه] *(muhtelisa:ne) {OsT} zf.* Kamu malını veya parasını zimmetine geçirerek; çalıp çırparak.

muhtelit, [Ar. ḫalṭ > muḫteliṭ / muḫteliṭe محتلط / محتلطه] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Çeşitli şeylerden oluşan; karışık; karma. **2.** *spor.* Karma. ◻ **muhtelit aded,** *mat. karışık sayı.*|| **muhtelit hakem mahkemesi,** *Çeşitli devletlerin hukukçularından oluşan uluslar arası davalara bakan mahkeme.*|| **muhtelit komisyon,** *Karma komisyon.*|| **muhtelit tedrisāt,** *{OsT} Karma öğretim.*

muhtemel, [Ar. ḫaml >iḫtimāl >muḫtemel محتمل] *{OsT} sf.* **1.** Olması veya gerçekleşmesi beklenen; umulan; bir olasılık içinde bulunan. **2.** Tam bir kesinlik olmamakla birlikte gerçek diye kabul edilebilen. **3.** Gelecekte olması, meydana gelmesi çok büyük bir ihtimalle mümkün görülen; beklenir. **4.** *man.* Olası. ◻ **muhtemel olmak,** *Olması, gerçekleşmesi beklenir olmak.*|| **muhtemel sapma,** *istk. Olması beklenen sapma; olası sapma.*|| **muhtemelü'z-zıddeyn,** *{OsT} ed. Hem övgüyü, hem yergiyi bir arada bulunduran anlatım; tevcih.*

muhtemelat, [Ar. muḫtemel > muḫtemelāt محتملات] *(muhtemela:t) {OsT} is.* Olması mümkün görülen şeyler; ihtimaller; olasılıklar.

muhtemelen, [Ar. muḫtemel > muḫtemelen محتملاً] *(muhteme'len) {OsT} zf.* **1.** Olması, meydana gelmesi mümkün görülerek; muhtemel olarak. **2.** Umulur ki; beklenir ki. **3.** Tahmine göre.

muhtemi, [Ar. ḥimye > iḫtimā' > muḫtemī محتمى] *(muhtemi:) {OsT} sf.* Perhiz yapan; yasaklanmış olan şeyleri yemeyen; rejimde olan; diyet uygulayan.

muhtemir, [Ar. ḫamr > muḫtemir محتمر] *{OsT} sf.* **1.** Mayalanarak ekşiyip kabaran. **2.** Örtüye bürünen; yaşmaklanan.

muhtenik, -kı [Ar. ḫanḳ > iḫtināḳ > muḫteniḳ محتنق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Boğulmuş olan; boğuk.

muhtera, -a'ı [Ar. ḫarᶜ > iḫtirāᶜ > muḫteraᶜ محترع] *(muhtera:) {OsT} sf.* **1.** İcat edilmiş; bulunmuş. **2.** (Söz vb. için) uydurulmuş.

muhtera'at, [Ar. muḫteraᶜ > muḫtereᶜāt محترعات] *(muhteraa:t) {OsT} is.* **1.** İcat edilmiş şeyler; bulunmuş şeyler. **2.** Uydurulmuş olan sözler; yalanlar.

muhterem, [Ar. ḥürmet > iḫtirām > muḫterem / muḫtereme محترم / محترمه] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) saygı gösterilmeye değer bulunan; hürmete layık olan; saygıdeğer. **2.** (Hitaplarda) sayın.

muhteremiyet, [Ar. muḫterem > muḫteremiyyet محترميت] *{OsT} is.* Saygı gösterilmeye değer bulunma durumu; saygıdeğerlik; saygınlık.

muhteri, -i'ı [Ar. ḫarᶜ > iḫtirāᶜ > muḫteriᶜ / muḫteriᶜa محترع / محترعه] *(muhteri:) {OsT} sf.* **1.** Yeni bir şey bulan; icatçı; icat eden. **2.** Yalan söyleyen.

muhteri'ane, [Ar. muḫteriᶜ + Far. -āne محترعانه] *(muhteria:ne) {OsT} zf.* **1.** Yeni bir şey bularak. **2.** Yeni bir şey bulmuşçasına. **3.** Yalan söyleyerek; yalandan uydurarak.

muhterib, [Ar. ḫarb > iḫtirāb > muḫterib محترب] *{OsT} sf.* Savaşan; dövüşen; çarpışan; harp eden.

muhteribîn, [Ar. muḫterib > muḫteribīn محتربين] *(muhteribi:n) {OsT} is.* Savaşanlar.

muhterif, [Ar. ḥiref > iḫtirāf > muḫterif / muḫterife محترف / محترفه] *{OsT} is.* Sanat sahibi olan kişi; iş sahibi; sanatkâr.

muhterik, -kı [Ar. ḫarḳ *(yakma)* > iḫtirāḳ > muḫteriḳ / muḫteriḳa محترق / محترقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Yanmış; yanık. ◻ **muhterik olmak,** *Yanmak; tutuşmak.*

muhteris[1], [Ar. ḥırṣ > iḫtirāṣ > muḫteriṣ محترص] *{OsT} sf.* Aşırı istekli; tutkulu; çok hırslı; ateşli.

muhteris[2], [Ar. ḥirāset > iḫtirās > muḫteris محترس] *{OsT} sf.* Çekinen; tetik duran; sakınan.

muhteriz, [Ar. ḥırz >*(sığınak)* >muḫteriz محترز] *{OsT} sf.* **1.** Sakınan; çekinen. **2.** Çekingen.

muhterizane, [Ar. muḫteriz + Far. -āne محترزانه] *(muhteriza:ne) {OsT} zf.* Çekinerek; sakınarak; çekine çekine.

muhtesib, [Ar. ḥesāb > muḫtesib محتسب] *{OsT} is.* **1.** Hesap soran. **2.** *is.* İslam ülkelerinde dinî görevlerin yerine getirilip getirilmediğini, çarşı ve pazardaki fiyatları, tartıları denetleyen, hile yapanları cezalandıran, cadde ve sokakların temizliğini, yapılan binaların yayaların geçişine engel olmayacak biçimde yapılmasını sağlayan kamu görevlisi. **3.** Eskiden, güvenlik ve belediye işlerine bakmakla görevli kimseye verilen ad.

muhteşem, [Ar. ḥaşmet > muḫteşem / muḫteşeme محتشم / محتشمه] *{OsT} sf.* **1.** Çarpıcı bir görünüş ve güzelliğe sahip olan; görkemli; gösterişli; haşmetli;

ihtişamlı. **2.** (Büyük harfle yazılır) batılıların Kanunî Süleyman Han için kullandıkları takma ad.

muhteşi, -i'ı [Ar. iḫtişaᶜ > muḫteşiᶜ محتشع] *{OsT} sf.* Aşağılık duygusu içinde olan; kendini aşağı gören; aşağılık kompleksine kapılan.

muhteşid, [Ar. ḫaşed>iḫtişād>muḫteşid محتشد] *{OsT} sf.* Birikmiş olan; toplanmış; birikmiş; biriken.

mulıtetıb, [Ar. ḫaṭab > muḫteṭıb محتطب] *{OsT} sf.* **1.** Odun toplayan. **2.** *is.* Baltalık; koru.

muhtetin, [Ar. ḫitān > iḫtitān > muḫtetin محتتن] *{OsT} sf.* Sünnet edilmiş olan; sünnet olan; sünnetli.

muhteva, [Ar. ḫavāʾ > iḫtivā > muḫtevā محتوى] *(muhteva:) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin içinde bulunan şeyler; bir şeyin kapsamında bulunanlar; kapsam. **2.** Bir söz veya yazının taşıdığı anlam; içerik.

muhtevi, [Ar. ihtivā > muhtevī محتوى] *(muhtevi:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi kapsayan, içine alan. **2.** İçinde bulunan; saklı; gizli.

muhteviyat, [Ar. muḫtevī > muḫteviyyāt محتويات] *(muhteviya:t) {OsT} is.* Bir şeyin içinde, kapsamında bulunan şeyler; içindekiler.

muhtezen, [Ar. ḫazn > iḫtizān > muḫtezen محتزن] *{OsT} sf.* Biriktirilip ambara, hazineye konulmuş; saklanmış; gizlenmiş.

muhtezin[1]**,** [Ar. ḫazn > iḫtizān > muḫtezin محتزن] *{OsT} sf.* Biriktirip ambara veya hazineye koyan; saklayan; gizleyen.

muhtezin[2]**,** [Ar. ḫüzn > muḫtezin محتزن] *{OsT} sf.* Kederli; hüzünlü.

muhtezir, [Ar. ḫazer > muḫtezir محتزر] *{OsT} sf.* Sakınan; çekinen.

muhtır, [Ar. ḫaṭr > iḫtār > muḫtır محطر] *{OsT} sf.* Akla getiren; hatırlatan; anımsatan; ihtar eden.

muhtıra, [Ar. ḫuṭūr > iḫtār > muḫtıra محطره] *{OsT} is.* **1.** Akla getirme; hatırlatma; anımsatma; ihtar etme. **2.** Bir kişi, kurum veya grup tarafından başka bir kişi, kurum veya gruba bir şeyi hatırlatmak, uyarıda bulunmak amacıyla yazılan yazı; uyarı yazısı. **3.** Bir şeyi ileride hatırlamak için tutulan not ve bu notların yazıldığı defter; andaç; ajanda; not defteri; akıl defteri. **4.** *huk.* Bir konuyu veya durumu açıklamak, alınmış veya alınacak bir kararı, tedbirleri doğrulmak amacıyla bir ülke hükümetinin başka bir ülke hükümetine verdiği diplomatik bildiri; memorandum; nota.

muhti, [Ar. ḫaṭāʾ > muḫṭī محطى] *(muhti:) {OsT} sf.* **1.** Hata yapan; yanılan; yanılgıya düşen; günah işleyen; günahkâr. **2.** Hataya düşüren; yanıltan; günaha sürükleyen.

muhtiyane, [Ar. muḫṭī > Far. -āne محطيانه] *(muhtiya:ne) {OsT} zf.* Yanlışlıkla; hata ile.

muhtü, [Ar. müftī => müftü / muhtü / muvtü] *{ağız} is.* Müftü. [DS]

muhul, [Ar. muḫl محل => muhul] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

muhur, [Ar. buḫār => buhur / muhur] *{ağız} is.* Baca. [DS]

muhurı, [Ar. buḫārī => muhuru / muhara] *{ağız} is.* **1.** Ocak. **2.** Baca. [DS]

muhurta, [Sansk. muhurta] *{eT} is.* Zaman; vakit tayini ölçüsü; günün bir kısmı. [EUTS]

muhyi, [Ar. ḥayy > iḥyā >muḥyī محيى] *(muhyi:) {OsT} sf.* **1.** Canlandıran; can veren; hayat veren; dirilten; ihya eden. **2.** (Büyük harfle yazılır, Allah'ın sıfatlarından) can bağışlayan, sağlık veren; Allah.

muhzır, [Ar. ḥuẓūr > muḥżır محضر] *{OsT} sf.* **1.** Hazır bulunduran; huzura getiren. **2.** *huk.* Eskiden, tarafların mahkemede hazır bulunmalarını sağlamakla görevli kişiye verilen ad; mübaşir. ◘ **muhzır ağa,** *{OsT} Sadrazamın kapısında bulunarak güvenliği sağlamakla görevli yüksek rütbeli yeniçeri subayı.*‖ **muhzır başı,** *{OsT} Büyük mahkemelerde tarafları bulup mahkemeye çağırmakla görevli memurların başkanı.*

muhzıra, [Ar. muḫżır + T. Aġa > muhzıra محضر آغا / محضره] *(muhzıra:) {OsT} is.* → muhzır ağa.

muhzıriye, [Ar. muḫżır > muḫżıriyye محضريه] *{OsT} is. huk.* Davalıyı çağırmak üzere görevlendirilen kişiye verilen yolluk karşılığı olarak çağrılı kişiden tahsil edilen para; hademe harcı; ihzariye.

muhzin, [Ar. ḥüzn > muḥzin محزن] *{OsT} sf.* Hüzün veren; kederlendirici.

mu'id,[1] [Ar. ʿavd > iʿāde > muʿīd معيد] *(mui:d) {OsT} is.* Eskiden medreselerde düzeni sağlamak, dersler bittikten sonra o gün verilen dersleri tekrarlatmakla görevli müderris yardımcısı; yardımcı öğretmen.

mu'id[2]**, -ddi** [Ar. ʿadd > iʿdād > muʿidd معد] *{OsT} sf.* Hazırlayan.

muiga, [muiġa] *{eT} sf.* İnatçı; laf anlamaz. [EUTS]

muigak, [muiġak] *{eT} is.* Dişi geyik. [EUTS]

mu'il[1]**,** [Ar. ʿaīl > muʿīl معيل] *(mui:l) {OsT} sf.* (Kişi için) çok çocuklu ve ailesi kalabalık olan.

mu'il[2]**, -lli** [Ar. ʿalīl > muʿil معل] *{OsT} sf.* Hasta eden; alil eden.

muimalmak, [muim-al-mak / muym-al-ınak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Şaşırmak; donakalmak. [EUTS]

mu'in, [Ar. ʿavn > iʿāne > muʿīn / ınuʿīne معين / معينه] *(mui:n) {OsT} sf.* **1.** Yardım eden; yardımcı. **2.** Çı-

rak; yamak. 🗗 **muin olmak,** *Yardım etmek; yardımcı olmak.*

muinli, [muin-li] *sf.* Askere alındığında ailesinin geçimini sağlayacak bir yakını bulunan.

muinsiz, [ınuin-siz] *sf.* Askere alındığında ailesinin geçimini sağlayacak bir yakını bulunmayan.

mu'ir, [Ar. ʿariyet > iʿāre > muʿīr معير] *(mui:r) {OsT} sf.* **1.** Ödünç veren. **2.** *is. huk.* Malını karşılıksız ve geçici olarak yararlanması için başka birine veren kişi.

mu'iz, -zzi [Ar. ʿizzet > iʿzaz > muʿizz معز] *{OsT} sf.* **1.** Ağırlayıcı; ağırlayan. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) dilediği kuluna izzet veren; haysiyet ve vakar sahibi kılan; Allah.

muje, [Far. müje موژه] *(mu:je) {OsT} is.* **1.** Tasa; kaygı; keder; üzüntü. **2.** Bela; felaket; musibet.

mujik, -ği [Rus. muj *(saygın savaşçı adam)* > mujik *(küçük adam)*] *is.* Çarlık döneminde Rusya'da, küçük bir bahçesi ve evi bulunmakla beraber soylu bir efendinin toprağına bağlı, hiç evi olmayıp da efendisinin evinde kalan ve orada çalışan, küçük bir toprağı bulunmasına ve kendi hesabına işlemesine rağmen efendisine bağlı olup haraç veren köylülerin ortak adı; Rus köylüsü.

-muk, [-mık /-mik / -muk / -mük] *yap. e.* İsimden isim yapma eki. *kara-muk (karamuk bitkisi] {eT} {OsT}*

muk[1], -kı [Ar. mūḳ موق] *(mu:k) {OsT} is.* Göz pınarı.

muk[2], -ki [Far. mūk موك] *(mu:k) {OsT} is.* Diken.

muka, [? muka] *{ağız} is.* Kayrak oyununda kaleye dikilen taş. [DS]

muka'ar, [Ar. ḳaʿr *(derin)* > taḳʿir > muḳaʿar / muḳaʿare مقعر / مقعره] *{OsT} sf.* **1.** Kenarlarından başlayarak ortasına doğru gittikçe çukurlaşan; ortası çukur olan. **2.** *fiz. mat.* İçbükey.

muka'ariyet, [Ar. muḳaʿar > muḳaʿariyyet مقعريت] *{OsT} is.* Çukurluk; içbükey olma durumu.

mukaat, [Ar. muḳayyed => mukaat] *{ağız} is.* → muhat. [DS] 🗗 **mukaat olmak,** *{ağız} Gözetmek; korumak.* [DS]

mukabbeb, [Ar. ḳubbe > taḳbīb > muḳabbeb مقبب] *{OsT} sf.* **1.** Kubbe biçiminde olan. **2.** Kubbe ile örtülmüş olan; kubbeli.

mukabbel, [Ar. ḳabl > taḳbil > muḳabbel مقبل] *{OsT} sf.* Öpülmüş.

mukabbız, [Ar. ḳabż > taḳbıż > muḳabbıż مقبض] *{OsT} sf. anat.* (Kas veya organ için) sıkan; daraltan; büzen. 🗗 **mukabbız-ı ev'iye,** *{OsT} Damar büzücü.*

mukabbil, [Ar. ḳabl > taḳbil > muḳabbil مقبل] *{OsT} sf.* **1.** Bir teklifi kabul eden. **2.** Öpen.

mukabbilîn, [Ar. muḳabbil > muḳabbilīn مقبلين] *(mukabbili:n) {OsT} is.* **1.** Bir teklifi kabul edenler. **2.** Öpenler.

mukabele, [Ar. ḳabl > ıuḳābele مقابله] *(muka:bele) {OsT} is.* **1.** Karşılama; karşılık verme; karşılaşma. **2.** Karşı gelme; yüz yüze olma. **3.** Yöneltilen bir söz veya davranışa karşılık verme; karşılık. **4.** Çoğunlukla iki metni karşılaştırmak amacıyla karşılıklı okuma. **5.** *isl.* Hafızlar tarafından Kur'an-ı Kerim okuma ve bu okunan Kur'an-ı Kerim'in ezberden bilenler veya kitaptan okuyanlar tarafından izlenmesi; sürdürülmesi. **6.** *tasvf.* Şeyhin gözetiminde dervişlerin bir araya gelerek zikir yapmaları; zikir meclisi; zikir halkası; Mevlevilikte sema. 🗗 **mukabele akçası,** *Eskiden, deniz ve kara er ve subayları bir yerde kaldıklarında ora halkından alınan geçici vergi.*‖ **mukabelede bulunmak,** *Karşılık vermek; karşı davranış göstermek.*‖ **mukabele etmek,** *Karşılık vermek; karşı davranışta bulunmak.*‖ **mukābele-i bi'l-misil,** *{OsT} Aynısı ile karşılık verme; misilleme.*‖ **mukābele-i saffeyn,** *{OsT} Savaşta safların karşı karşıya gelmesi.*‖ **mukabele kaydı,** *{OsT} Eskiden elle kitap çoğaltma olaylarında, aslı ile karşılaştırıldıktan sonra doğru olduğuna dair bir kopya sayfanın sonuna düşülen kayıt.*

mukabeleci, [mukabele-ci] *is.* **1.** Camilerde yüksek sesle Kur'an-ı Kerim okuyan hafız. **2.** Bürolarda temize çekilmiş hesapları müsveddeleri ile karşılaştıran kişi. **3.** Askerlik yoklamasını yapan memur.

mukabeleten, [Ar. muḳābele > muḳābeleten مقابلتاً] *(muka:bele'ten) {OsT} zf.* **1.** Karşılık olarak; karşılık vererek. **2.** Karşılaştırarak.

mukabil, [Ar. ḳabl > muḳābil مقابل] *(muka:bil) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye karşılık olarak yapılan; karşı. **2.** Bir şeyin karşılığı olan. **3.** Bir şeyin karşısında olan; karşıda bulunan; karşı karşıya bulunan; karşı. **4.** *is. dbl.* Bir kelimeyi anlamca karşılayan kelime; karşılık. **5.** *zf.* Karşılık olarak. **6.** *bağ.* Karşıtlık belirterek cümleleri veya ögeleri birbirine bağlar. 🗗 **mukabil dava,** *Karşı dava.*‖ **mukabil keşidesiz,** *bank. Bir poliçenin üzerine konulan ve poliçe hamilinin protestodan sonra yeniden poliçe çekmesine engel olan kayıt.*‖ **mukabil kuyu,** *Bir kuşatma sırasında düşmanın yer altına açtığı lağımları tahrip etmek için arazide açılan kuyulara verilen ad.*

muk'ad, [Ar. ḳuʿüd *(oturma)* > muḳʿad مقعد] *(mukad) {OsT} sf.* (Kişi için) sakat; kötürüm; yatalak.

mukad, [Ar. müḳad موقد] *(mu:kad) {OsT} sf.* Yükü ağır olan.

mukaddem, [Ar. ḳıdem > taḳdim > muḳaddem / muḳaddeme مقدم / مقدمه] *{OsT} sf.* **1.** Zaman bakımından önce gelen; önceki. **2.** Öncelik tanınan; üstün; değerli. **3.** Sunulan; takdim edilen. **4.** *is.* İki

bölümden meydana gelen bir şeyin ilk kısmı. **5.** İmparatorluk döneminde ihtiyat olarak alınan askerin acemilik dönemi; birinci sınıf. **6.** Kutnu türü bir çeşit kumaş. **7.** İmparatorluk döneminde, tersane çavuşlarının feslerinin üstüne sardıkları sırma ve kılaptandan yapılmış, kenarları saçaklı örtü. **8.** *man.* Şartlı bir önermenin şartı anlatan birinci kısmı; önerti. 🗗 **mukaddem-dem,** *Önceki zamanlı takdim edilen.*|| **mukaddem-i rüşeym,** *{OsT} biy. Embriyon taslağı.*|| **mukaddem taksit usulü,** *Malı teslim almadan önce ilk aylık taksitlerinin ödettirilmesi şeklinde tüketim eşyaları için açılan bir tür kredi biçimi; ön ödeme taksitli.*|| **mukaddemü'l-ayn,** *{OsT} anat. Göz kenarı.*

mukaddema, [Ar. ḳıdem > muḳaddemā مقدما] *(mukaddema:) {OsT} zf.* Eskiden; bundan önce; evvelce.

mukaddemat, [Ar. muḳaddem>muḳaddemāt مقدمات] *(mukaddema:t) {OsT} is.* **1.** Öncüler; önde olanlar; önde gelenler. **2.** *man.* Öncüller. 🗗 **mukaddemāt-ı ilm,** *{OsT} Herhangi bir bilimde ilk öğrenim; hazırlık.*|| **mukaddemāt-ı sulhiye,** *{OsT} Ateşkes antlaşması.*|| **mukaddemāt-ı vāhiye,** *{OsT} Herhangi bir şeyi basit ve tutarsız biçimde anlatma.*

mukaddeme, [Ar. ḳadem>muḳaddeme /muḳaddime مقدمه] *{OsT} is.* **1.** Bir olayın başlangıcı; ilk evre. **2.** Temel; ilke. **3.** Asıl konuya girmeden önce söylenen söz; giriş; başlangıç. **4.** Bir kitapta, konudan önce yapılan açıklama yazısı; ön söz; sunuş. **5.** *as.* İlerleyen ordunun en önünde bulunan kuvvetler; öncü. **6.** *tiy.* Ön deyiş.

mukadder, [Ar. ḳader > muḳadder / muḳaddere مقدر /مقدره] *{OsT} sf.* **1.** Değeri biçilmiş; takdir edilmiş; kıymeti biçilmiş. **2.** Allah tarafından ezelde takdir edilmiş olduğuna inanılan; Allah'ın hükmü olan; yazgıda var olan; kaçınılmaz olan. **3.** *ed.* Açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen anlamı sözün gelişinden çıkarılan.

mukadderat, [Ar. muḳadder > muḳadderāt مقدرات] *(mukaddera:t) {OsT} is.* **1.** Mukadder olan şeyler; alın yazısı; Allah'ın hükmü. **2.** *huk.* Ölçülüp tartılabilen ve sayı ile miktarı belirlenebilen şeyler. 🗗 **mukadderāt-ı erbaa,** *{OsT} Hacim, ağırlık, uzunluk ve sayıdan ibaret ölçme ve tartma işlemlerinde kullanılan dört ögeye birden verilen ad.*

mukaddes, [Ar. ḳuds > taḳdis > muḳaddes / muḳaddese مقدس / مقدسه] *{OsT} sf.* Kutsanmış; mübarek; kutsal. 🗗 **Mukaddes Emanetler,** *{OsT} Hz. Muhammed ile diğer İslam büyüklerinden günümüze kadar ulaşan tarihî, manevi değeri olan eşyalar; Kutsal Emanetler; Emanet-i Mukaddese.*|| **mukaddes resim,** *{OsT} Hristiyanlıkta, Hz. İsa, Hz. Meryem, havariler ve azizleri tasvir eden resimler; ikona.*

mukaddesat, [Ar. muḳaddes > muḳaddesāt مقدسات] *(mukaddesa:t) {OsT} is.* Kutsal sayılan şeylerin tümü; kutsal şeyler.

mukaddesatçı, [mukaddesat-çı] *is.* Kutsal bilinen şeylere aşırı derecede bağlılık gösteren kimse; kutsala saygı duyan kişi.

mukaddese, [Ar. muḳaddes > muḳaddese مقدسه] *{OsT} is.* **1.** Mukaddesin dişili. **2.** Kutsanmış; takdis edilmiş; mübarek; temiz; kutsal.

mukaddim, [Ar. Ar. ḳıdem > taḳdim > muḳaddim مقدم] *{OsT} sf.* **1.** Sunan; takdim eden. **2.** Dilediğini öne geçiren; ileri alan; Allah.

mukaddimat, [Ar. muḳaddime>muḳaddimāt مقدمات] *(mukaddima:t) {OsT} is.* Başlangıçlar.

mukaddime, [Ar. ḳıdem > muḳaddime / muḳaddeme مقدمه] *{OsT} is.*→ mukaddeme. 🗗 **mukaddime-i beyyine,** *{OsT} huk. İddiayı ispata yardımcı olan, tamamen ispat etmese bile, olan bir şeyi ortaya koyan belge.*|| **mukaddime-i darb ü cerh,** *{OsT} huk. Yaralama ve dövme başlangıcı.*|| **mukaddime-i hādia,** *ed. Aldatıcı başlangıç.*|| **mukaddime-i kübrā,** *{OsT} Büyük başlangıç.*|| **mukaddimetü'l-ceyş,** *{OsT} as. Ordunun ilerisinde bulunan asker; öncü.*|| **mukaddimetü'l-edeb,** *{OsT} Edebiyata başlangıç.*

mukaddir, [Ar. ḳader >taḳdir >muḳaddir مقدر] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeye değer biçen; değerini takdir eden; beğenen; eksper. **2.** Kaderi belirleyen; yazgıyı takdir eden; Allah.

mukaddirane, [Ar. muḳaddir + Far. āne مقدرانه] *(mukaddira:ne) {OsT} zf.* Değerini bilircesine.

mukaddirîn, [Ar. muḳaddir > muḳaddirīn مقدرين] *(mukaddiri:n) {OsT} is.* **1.** Değer bilenler; değer biçenler; kadir kıymet bilenler. **2.** Kendini bilenler. **3.** Kendini beğenenler.

mukaffa, [Ar. ḳāfiye > taḳfiye > muḳaffā مقفى] *(mukaffa:) {OsT} sf.* **1.** Kafiyeli; kafiyelenmiş; uyaklı. **2.** *is.* (A. Hamit Tarhan'ın verdiği ad) ölçüsüz ancak kafiyeli olarak yazılan manzum tiyatro eseri.

mukaffel, [Ar. ḳufl *(kilit)* > taḳfil > muḳaffel مقفل] *{OsT} sf.* **1.** Kilitli; kilitlenmiş. **2.** Sıkıca kapanmış.

mukahat, [Ar. muḳayyed => mukahat] *{ağız} is.* Bakıp gözetme; kollama. [DS]

mukahhir, [Ar. ḳahr > muḳahhir مقهر] *{OsT} sf.* **1.** Kahreden; kahredici. **2.** Yok eden; ezen.

mukalkal, [Ar. muḳalḳal مقلقل] *{OsT} sf.* **1.** Kararsız. **2.** *is.* Şarap.

mukalkale, [Ar. muḳalḳale مقلقله] *{OsT} is.* Şişe; sürahi.

mukalled, [Ar. ḳald >ḳılāde >taḳlid >muḳalled مقلد] *{OsT} sf.* **1.** Boynuna kolye, gerdanlık vb. takınmış olan. **2.** Taklit edilen; örnek olarak alınan.

mukallef, [Ar. ḳılāfet > taḳlif > muḳallef مقلف] *{OsT} sf.* Ziftlenip su geçirmez hale getirilmiş; kalafatlanmış olan.

mukallib, [Ar. ḳalb *(değiştirme)* > taḳlib > muḳallib مقلب] *{OsT} sf.* Değiştiren; başka biçime sokan. 🗗 **mukallibü'l-kulūb,** *{OsT} Kalpleri kötülükten iyiliğe yönlendiren; Allah.*

mukallid, [Ar. ḳaid > taḳlid > muḳallid مقلد] *{OsT} sf.* → mukallit.

mukallidane, [Ar. muḳallid+Far.-āne مقلدانه] *(mukallida:ne) {OsT} zf.* Taklit edene yakışır biçimde.

mukallidîn, [Ar. muḳallid > muḳallidīn مقلدين] *(mukallidi:n) {OsT} is.* Taklit edenler; mukallitler.

mukallit, -di [Ar. ḳaid > taḳlid > muḳallid مقلد] *sf.* **1.** Tanınmış kimseleri, çeşitli sesleri vb. şeyleri taklit ederek insanları güldüren; taklitçi. **2.** Bir şeyi kuşanan. **3.** *is.* Taklit ederek birine benzemeye çalışan kimse.

mukallitlik, -ği [mukallit-lik] *is.* Taklitçilik; şaklabanlık.

mukamere, [Ar. ḳımār > ḳumār > muḳāmere مقامره] *(muka:mere) {OsT} is.* Kumar oynama.

mukamir, [Ar. muḳāmere > muḳāmir مقامر] *(muka:mir) {OsT} sf.* Kumar oynayan; kumar oynama alışkanlığı olan; kumarcı; kumarbaz.

mukanfez, [Ar. ḳunfuẕ *(kirpi)* > muḳanfeẕ مقنفذ] *{OsT} sf. zool.* (Hayvan için) derisi yumuşak dikenlerle örtülü olan. 🗗 **mukanfezü'l-cild,** *{OsT} zool. Derisi dikenliler.*

mukanna, -a'ı [Ar. taḳniʿ > muḳannaʿ مقنع] *(mukanna:) {OsT} sf.* Peçe takınmış olan; peçeli.

mukanned, [Ar. muḳanned مقند] *{OsT} sf.* Şekerle terbiye olunmuş.

mukannen, [Ar. ḳānūn > taḳnīn > muḳannen / muḳannene مقنن / مقننه] *{OsT} sf.* **1.** Kesinleşmiş; belli. **2.** Kanunlaşmış; yasalaşmış.

mukannenat, [Ar. muḳannen > muḳannenāt مقننات] *(mukannena:t) {OsT} is.* Âdet olan ödenekler.

mukannin, [Ar. [Ar. ḳānūn >taḳnīn >muḳannin مقنن] *{OsT} sf.* Kanun yapan; kanun koyucu; yasa koyucu.

mukantar, [Ar. ḳanṭara >muḳanṭar / muḳahṭara مقنطر/مقنطره] *{OsT} sf.* **1.** Kemerli; kemeri olan. **2.** Kemer biçiminde. **3.** *is.* Kemerli köprü.

mukantara, [Ar. muḳanṭar > muḳanṭara مقنطره] *{OsT} is.* **1.** Güneş saati. **2.** Gökkürenin ufka paralel küçük dairesi.

ımukantarat, [Ar. muḳanṭar > muḳanṭarāt مقنطرات] *(mukantara:t) {OsT} is.* **1.** Kemer biçiminde olan şeyler. **2.** Kemerli yapılar. **3.** Kemerli köprüler.

ımukar, -rrı [Ar. ḳarār > muḳarr مقر] *{OsT} sf.* Söylenmiş; tasdik edilmiş; evetlenmiş; "öyledir" denilmiş. 🗗 **mukarrün-bih,** *{OsT} Başkasına ait olduğu bir başkası tarafından haber verilen hak; ikrar olunan hak.*|| **ımukarrün-leh,** *{OsT} Bir hakkın kendisine ait olduğu bir başkası tarafından bildirilen kimse.*|| **mukarrün-leh bi'n-neseb,** *{OsT} Soyca mirasa hakkı olduğu söylenen kimse.*|| **mukarrün-leh-bi'n-nesebi ale'l-gayr,** *{OsT} Soyca başkasına yakınlığı iddia edilerek mirasa hakkı bulunduğu söylenen kimse.*

mukara'a, [Ar. ḳurʿa > muḳāraʿa مقارعه] *{OsT} is.* **1.** Karşılıklı kur'a çekme; ad çekişme. **2.** *mecaz.* Çekişme; vuruşma.

mukaraza, [Ar. muḳāraża مقارضه] *(muka:raza) {OsT} is.* Kazancı ortak, zararı sermayeye ait olmak üzere birine bir miktar para verme.

mukarebe, [Ar. ḳurb > muḳārebe مقاربه] *(muka:rebe) {OsT} is.* Yakınlık; akrabalık.

ımukarebet, [Ar. ḳurb > muḳārebet مقاربت] *(muka:rebet) {OsT} is.* **1.** Akraba olma; yakınlaşma. **2.** Akrabalık; yakınlık.

mukarenet, [Ar. ḳarn > muḳārenet مقارنت] *(muka:renet) {OsT} is.* **1.** Kavuşma; bitişme; karışma. **2.** Cinsel birleşme. **3.** Yaklaşma; yakınlaşma. **3.** Uygun gelme; uygunluk. **4.** *ed.* Sevgilinin iki kaşının birleşecek kadar yakın olması durumu. **5.** *ed.* İki sevgilinin bir araya gelmesi; iki güzelin karşılaşması. **6.** *tasvf.* İki tarikat büyüğünün veya iki dervişin buluşması. **7.** *tasvf.* İnsanın Allah'a kavuşması. **8.** *gök b.* Yakın yörüngeler çizen iki gezegenin birbirine yaklaşması.

mukarib, [Ar. ḳurb > muḳārebe > muḳārib مقارب] *(muka:rib) {OsT} sf.*. **1.** Birbirine yakın olan. **2.** Aralarında akrabalık bağı bulunan.

mukarin, [Ar. ḳarn > muḳārenet > mulḳārin مقارن] *(muka:rin) {OsT} sf.* **1.** Bitişmiş; yaklaşmış; kavuşmuş. **2.** Uygun.

mukarnas, [Ar. ḳurnās *(dağda burun biçimindeki çıkıntı)* > mulḳarnes مقرنس] *(muka:rnas) {OsT} sf.* **1.** (Tavan, kubbe vb için) merdiven basamakları biçiminde çıkıntıları olan. **2.** Kubbe biçiminde olan. **3.** Alaca desenleri bulunan; alacalı; renk renk. **4.** *is.*

mim. Bir yüzeyden dışarıya taşan başka bir yüzeye geçmek ve ona destek olması için birbiri üzerine oturan taş veya tuğladan yapılmış bindirmelik. **5.** Bir tür başlık.

mukarnes, [Ar. ḳurnās > muḳarnes مقرنس] *(muka:rnas) {OsT} sf.* → mukarnas.

mukarreb, (Ar. ḳurb >taḳrīb >muḳarreb مقرب] *{OsT} sf.*. **1.** Yakın; yaklaşmış; yaklaşan. **2.** Saraya veya padişaha yakın olan. **3.** Allah'a en yakın olduğuna inanılan melek.

mukarreban, [Ar. muḳarreb > muḳarrebān مقربان] *(mukarreba:n) {OsT} is.* **1.** Yakınlar; yaklaşmış olanlar. **2.** Padişahın özel işlerini gören yakınları.

mukarrebin, [Ar. muḳarreb + muḳarrebīn مقربين] *(mukarrebi:n) {OsT} is.* → mukarreban.

mukarrebun, [Ar. muḳarreb + muḳarrebūn مقربون] *(mukarrebu:n) {OsT} is.* **1.** → mukarreban. **2.** Allah'a yakın olan büyük melekler; melaike-i mukarrebin.

mukarrer, [Ar. ḳarār > taḳrīr > muḳarrer / muḳarrere مقرر / مقرره] *{OsT} sf.* **1.** Kararlaşmış; kararlaştırılmış. **2.** Kesinleşmiş; kesin; sağlam; kuşkusuz; şüphesiz. **3.** Yerinde bırakılmış. **4.** Anlatılmış; bildirilmiş; açıklanmış. **5.** (İmparatorluk döneminde, başka yere atanmış olan memurlar için) eski işlerine devamı uygun görülen. **6.** *is.* (Yeniçeri odalarına dağıtılan ulufeler için) ilave ödemelerden biri.

mukarrerat, [Ar. muḳarrer > muḳarrerāt مقررات] *(mukarrera:t) {OsT} is.* Kararlaştırılmış olan şeyler; alınan kararlar.

mukarreren, [Ar. muḳarrer > muḳarreren مقرراً] *(mukarre'ren) {OsT} zf.* **1.** Kararlaştırılarak. **2.** Kararlaştırarak. **3.** Kararlaşarak.

mukarrız, [Ar. taḳrīẓ > muḳarrıẓ مقرظ] *{OsT} sf.* Övgü ile yazı yazan; takriz eden.

mukarri, -i'ı [Ar. ḳarʿ > taḳriʿ > muḳarriʿ مقرع] *(mukarri:) {OsT} sf.* Azarlayan; paylayan; başa kakan; takaza eden.

mukarrib, [Ar. ḳurb > taḳrīb > muḳarrib مقرب] *{OsT} sf.* **1.** Yaklaştıran; yakınlaşmasına sebep olan; yakınlaştıran. **2.** *is.* Eskiden, Ramazan ayında padişahın huzurunda Kur'an-ı Kerim yorumu yapan hoca; tefsir hocası; huzur hocası. **3.** İmparatorluk döneminde padişahın kararlarını etkileyen yakını.

mukarrih, [Ar. ḳarḥ > taḳrīḥ > muḳarriḥ مقرح] *{OsT} sf.* (İlaç vb. için) yara açan; tahriş eden.

mukarrihat, [Ar. muḳarriḥ > muḳarriḥāt مقرحات] *(mukarriha:t) {OsT} is.* Yara açan, tahriş eden ilaç vb. şeyler.

mukarrin, [Ar. ḳarn > taḳrīn > muḳarrin مقرن] *{OsT} sf.* Yanında bulunduran; birlikte bulunduran.

mukarrir, [Ar. ḳarār > taḳrīr > muḳarrir مقرر] *{OsT} sf.* **1.** Sabit kılan; kararlı hale getiren; yerleştiren. **2.** Kararlaştıran; karar veren. **3.** Bir konuyu ayrıntıları ile açıklayıp anlatan. **4.** *is.* Medresede, müderrisin yardımcılığını yapan, dersleri tekrar ettiren hoca. **5.** Ramazanda padişahın huzurunda muhataplara ders vermekle ve Kur'an-ı Kerim tefsiri yapmakla görevli hoca; huzur hocası.

mukarrirîn, [Ar. muḳarrir > muḳarrirīn مقررين] *{OsT} is.* **1.** Sabit kılanlar; kararlı hale getirenler; yerleştirenler. **2.** Kararlaştıranlar; karar verenler. **3.** Ayrıntıları ile açıklayıp anlatanlar. **4.** *is.* Medresede, müderrisin yardımcılığını yapan, dersleri tekrar ettiren hocalar. **5.** Ramazanda padişahın huzurunda muhataplara ders vermekle ve Kur'an-ı Kerim tefsiri yapmakla görevli hocalar; huzur hocaları.

mukarriz, [Ar. taḳrīẓ > muḳarrıẓ مقرظ] *{OsT} sf. sf.* Bir eserden övgü ile söz eden; bu tür yazı yazan; takriz yazan.

mukarrizîn, [Ar. muḳarrıẓ > muḳarrıẓīn مقرظين] *(mukarrizi:n) {OsT} is.* Övgü dolu yazı yazanlar; takriz yazarları.

mukasat, [Ar. ḳasvet > muḳāsāt مقاسات] *(muka:sa:t) {OsT} sf.* Sıkıntı çekme; zahmetlere katlanma; eziyet görme.

mukaseme, [Ar. ḳısm > muḳāseme مقاسمه] *(muka:seme) {OsT} is.* **1.** Paylaşma; bölüşme; taksim etme. **2.** *isl. huk.* Mirasçılardan bazılarının mirasçı oldukları kabul edilmediği takdirde mirasın özel paylaşım şekli. **3.** Eskiden, İslam devletlerinde üründen alınan bir tür toprak vergisi.

mukasım, [Ar. taḳsīm > muḳāsım مقاسم] *(muka:sım) {OsT} sf.* Paylaşan; bölüşen; taksim eden.

mukassat, [Ar. ḳıṣṭ > taḳsiṭ > muḳassaṭ مقسط] *{OsT} sf.* Her biri belli bir süre sonra ödenmek üzere birkaç kısma ayrılmış olan; taksitle ödenen; taksitli.

mukassatan, [Ar. muḳassaṭ >muḳassaṭan مقسطاً] *(mukassa'tan) {OsT} zf.* Taksitle ödenmek üzere; taksitli olarak; taksitle.

mukassem, [Ar. ḳısm > taḳsīm > muḳassem مقسم] *{OsT} sf.* Ayrılmış; bölünmüş; taksim edilmiş.

mukassır, [Ar. ḳaṣr > taḳṣīr > muḳaṣṣır مقصر] *{OsT} sf.* **1.** Yapabilecek iken yapmaktan çekinen; taksir eden. **2.** Kabahat işleyen; kusurlu; suçlu. **3.** Bir işi yapabilecek durumda iken yapmaktan çekinen. **4.** Bir işi yapmaya gücü yetmediği için bırakan.

mukassi, [Ar. ḳasvet > taḳsiye > muḳassī مقسى] *(mukassi:) {OsT} sf.* **1.** Bunaltı veren; bunaltıcı; kasvet

veren; kasvetli; sıkıcı; dar. **2.** Havasız; dar ve kapalı; havası bozuk.

mukassim, [Ar. ḳısm > taḳsīm > muḳassim مقسم] *{OsT} sf.* Ayıran; bölen; taksim eden; bölüştüren.

mukassir, [Ar. ḳaṣr > taḳṣīr > muḳaṣṣır مقصر] *{OsT} sf.* → mukassır.

mukaşşer, [Ar. ḳışr > taḳṣīr > muḳaşşer مقشر] *{OsT} sf.* (Meyve için) kabuğu soyulmuş.

mukat, [Ar. vuḳūʿāt => mukat] *{ağız} is.* Polisi ilgilendiren olay; vukuat. [DS]

mukata'a, [Ar. ḳaṭʿ > muḳāṭaʿa مقاطعه] *(muka:taa) {OsT} is.* **1.** Toprağın belli bir kira karşılığında birine bırakılması. **2.** Bağ, bahçe, arsa vb. haline getirilen ekim toprağı için verilen vergi. **3.** İmparatorluk döneminde, tımar sistemi dışında kalan vergi kaynaklarına verilen ad. **4.** *huk.* Vakıf arsası üzerine yapılan bina veya dikilen ağaç için vakıfa ödenen kira. ◻ **mukata'a-yı kadîmeli vakıf,** *{OsT} Mukataa yoluyla kiralanmış vakıf.*‖ **mukata'a-yı malikâne,** *{OsT} Kaydıhayat şartıyla verilen devlet arazisi.*‖ **mukata'a-yı mirîye,** *{OsT} Her yıl iltizama verilen devlet arazileri.*‖ **mukata'a zemîn,** *{OsT} - Mirî arazi üzerine yapılan okul, hastahane ve mabetlerden alınan vergi.*

mukataalı, [mukataa-lı] *sf.* (Arazi için) tarla halinde vakfedilmişken, sonraları arsa veya bağ bahçeye çevrilerek, âşar bedeli olarak vakıf yönetimine belirli bir kira ödemek şartıyla mülk hükmü kazanmış olan.

mukata'at, [Ar. muḳāṭaʿa > muḳāṭaʿāt مقاطعات] *(muka:taa:t) {OsT} is.* **1.** Mukataalar. **2.** Toprağı kira karşılığında vermeler. **3.** Toprak vergileri.

mukatelat, [Ar. muḳātele > muḳātelāt مقاتلات] *(muka:telâ:t) {OsT} is.* **1.** Birbirini öldürmeler; mukateleler. **2.** Savaşlar; kavgalar; dövüşler.

mukatele, [Ar. ḳatl > muḳātele مقاتله] *(muka:tele) {OsT} is.* **1.** Birbirini öldürme; vuruşma; boğazlaşma. **2.** Muharebe; savaş; cenk.

mukatil, [Ar. ḳatl > muḳātil مقاتل] *(muka:til) {OsT} sf.* Birbiri ile mücadele eden; savaşan; öldüren; vuruşan.

mukatilun, [Ar. muḳātil > muḳātilūn مقاتلون] *(muka:tilu:n) {OsT} is.* **1.** Savaşanlar; vuruşanlar; öldürenler. **2.** Düşmanla savaşan mücahitler.

mukatta, -a'ı [Ar. ḳaṭʿ > taḳṭiʿ > muḳaṭṭaʿ / muḳaṭṭaʿa مقطع / مقطعه] *{OsT} sf.* **1.** Parçalara ayrılmış; kesilmiş; ayrı ayrı olan. **2.** *ed.* (Şiir için) kıtalardan oluşan. **3.** *ed.* (Şiir için) ölçüsünü bulmak için hecelerine ayrılmış. **4.** (Söz veya yazı dizisi için) Arap alfabesinde kendisinden sonra gelen harflere birleşmeyen *elif, dal, zel, rı, ze, vav* gibi harflerden kurulu olan. ◻ **mukatta yazı,** *Kesme yazı.*

mukatta'at, [Ar. muḳaṭṭaʿ > muḳaṭṭaʿāt مقطعات] *(mukattaa:t) {OsT} is.* **1.** Kesilmiş şeyler. **2.** Her biri bir harfi gösteren harfler. **3.** Eksik cümleler. **4.** Kısaltmalar. **5.** *ed.* Kıta şeklindeki şiir parçaları. **6.** *ed.* Çeşitli manzumelerden seçilmiş beyitler. **7.** *ed.* Divanda mukattaların yer aldığı bölüm.

mukattar, [Ar. ḳaṭr > taḳṭīr > muḳaṭṭar / muḳaṭṭara مقطر / مقطره] *{OsT} sf.* İmbikten geçirilmiş; damıtılmış; damıtık; taktir edilmiş.

mukattara, [Ar. muḳaṭṭar / muḳaṭṭara مقطره] *{OsT} sf.* → mukattar. ◻ **mukattara-i fevkaniye,** *{OsT} yer b. Sarkıt.* ‖ **mukattara-i tahtāniye,** *{OsT} yer b. Dikit.*

mukattarat, [Ar. muḳaṭṭar > muḳaṭṭarāt مقطرات] *(mukattara:t) {OsT} is.* İmbikten geçirilmiş, damıtılmış şeyler.

mukattıb, [Ar. muḳaṭṭıb مقطب] *{OsT} sf. tıp.* Buruşturucu; yapışkan.

mukavad, [Ar. muḳayyed] *{ağız} is.* Bakıp gözetme; koruma; kollama. [DS]

mukavelat, [Ar. muḳāvele > muḳāvelāt مقاولات] *(muka:velâ:t) {OsT} is.* Sözleşmeler; yazılı sözleşmeler; mukaveleler. ◻ **mukāvelāt muharriri,** *{OsT} huk. Noter; kâtib-i adil.*

mukavele, [Ar. ḳavl > muḳāvele مقاوله] *(muka:vele) {OsT} is.* **1.** Sözleşme; kavilleşme. **2.** Bir iş için her iki tarafın vardığı ve anlaştığı kararlarla şartların yazılı olduğu senet; sözleşme; kontrat. ◻ **mukavele yapmak,** *Bir iş ile ilgili olarak tarafların yükümlülüklerini belirleyen sözleşme düzenlemek ve bunu karşılıklı imzalamak; sözleşme yapmak; kontrat yapmak.*

mukaveleli, [mukavele-li] *sf.* **1.** Sözleşmeye bağlanmış olan. **2.** Anlaşma ile tespit edilmiş olan.

mukavelename, [Ar. muḳāvele+Far.-nāme مقاوله نامه] *(muka:velena:me) {OsT} is.* Sözleşme belgesi; kontrat.

mukavelesiz, [mukavele-siz] *sf.* Bir sözleşmeye bağlanmamış olan; kontratsız.

mukavelevi, [Ar. muḳāvele > muḳāvelevī مقاولوی] *(muka:levi:) {OsT} sf.* Mukavele türünden olan; mukavele gibi; sözleşmeye benzer.

mukavemet, [Ar. ḳıyām > muḳāvemet مقاومت] *(muka:vemet) {OsT} is.* **1.** Bir karşı gücün etkilerine karşı koyma; direnme; dayanma. **2.** Bir kişinin hastalık, yoksulluk, üzüntü gibi bedensel veya ruhsal etkenlere karşı koyma gücü; direnç. **3.** Bir kişinin, bir grubun yaptıklarına, uygulamalarına karşı koyma; direniş. **4.** Binicisine karşı koyan atın hareketi.

5. *psikol.* Bir şeyi yapımama isteği; direngi. **6.** *fiz.* Bir gücün etkisine karşı koyan güç; direnç. ◻ **mukavemet etmek,** *Direnmek, dayanmak; karşı koymak.*|| **mukavemet göstermek,** *1. Direnmek; karşı koymak. 2. Dayanmak.*|| **mukāvemet-i dāhiliye** *{OsT}*, *İç direnç.*|| **mukāvemet-i mahsūsa,** *{OsT} fiz. Öz direnç.*|| **mukavemeti kırılmak,** *Direnci azalmak; gücü, kuvveti kesilmek; dayanamaz, karşı koyamaz duruma gelmek.*|| **mukavemet koşusu,** *spor. Üç bin metreden daha uzun mesafelerde yapılan koşu.*|| **mukavemet noktası,** *as. Alay veya tabur gücünde bir askerî birlik tarafından işgal edilen savunma tertiplerinin tümü.*|| **mukāvemet-sūz,** *{OsT} Dayanma gücünü yok eden.*|| **mukāvemet-şiken,** *{OsT} Direnişi kıran; mukavemeti kıran.*|| **mukavemet yarışı,** *spor. Atletizmde üç bin metreden, kayakta on beş kilometreden, yüzmede dört yüz metreden daha uzun mesafelerde yapılan yarışlara denir.*

mukavemetçi, [mukavemet-çi] *(muka:vemetçi) is.* **1.** Her türlü araç gereçle düşmana karşı koyan yurtsever. **2.** *spor.* Uzun mesafe koşucusu.

mukavemetli, [mukavemet-li] *(muka:vemetli) sf.* Dayanıklı; güçlü; dirençli.

mukavemetsiz, [mukavemet-siz] *(muka:vemetsiz) sf.* Dayanıksız; güçsüz; dirençsiz.

mukavemetsizlik, -ği [mukavemet-siz-lik] *(muka:vemetsizlik) is.* Dirençsizlik; güçsüzlük.

mukavil, [Ar. ḳavl > muḳāvil مقاول] *(muka:vil) {OsT} sf.* (Kişi için) biri ile anlaşmaya varan; sözleşen; mukavele yapan.

mukavim, [Ar. muḳāvemet > muḳāvim مقاوم] *(muka:vim) {OsT} sf.* **1.** Güçlü; dayanıklı; dirençli. **2.** Mukavemet eden; karşı duran; direnen.

mukavimîn, [Ar. muḳāvim > muḳāvimīn مقاومين] *(muka:vimi:n) {OsT} is.* Karşı koyanlar; direnenler.

mukavva, [Ar. ḳuvvet > taḳviye > muḳavvā مقوا / مقوى] *(muka'vva:) {OsT} sf.* **1.** Dayanıklı duruma getirilmiş; kuvvetlendirilmiş; sağlamlaştırılmış. **2.** *is.* Kâğıt hamurundan yapılmış, çeşitli kalınlıkta sert ve kalın kâğıt. **3.** *sf.* Mukavvadan yapılmış.

mukavver, [Ar. muḳavver مقور] *{OsT} is.* **1.** Yuvarlak kesilmiş. **2.** Ziftle kaplanmış; ziftle karışmış. **3.** *hat.* Çukur yerleri derince ve dönüş noktaları yuvarlağımsı hatlardan meydana gelen yazı.

mukavves, [Ar. ḳavs>taḳvis>muḳavves مقوس] *{OsT} sf.* **1.** Yay gibi eğri olan. **2.** Kavisli; kemerli; bükülmüş.

mukavvi, [Ar. ḳuvvet > muḳavvī / muḳavviye مقوى] *{OsT} sf.* **1.** Kuvvetlendiren; kuvvet veren; takviye eden. **2.** *is.* Kuvvet ilacı; tonik.

mukavviyat, [Ar. muḳavvī > muḳavviyāt مقاويات] *(mukavviya:t) {OsT} is.* **1.** Kuvetlendirenler; takviye edenler. **2.** Kuvvetlendiriciler; takviye ediciler.

mukayaza, [Ar. muḳāyaża مقايضه] *(muka:yaza) {OsT} is.* Değiştirme; değiş tokuş etme; takas; trampa.

mukayesat, [Ar. muḳāyese > muḳāyesāt مقايسات] *(muka:yesa:t) {OsT}* **1.** Ölçmeler; karşılaştırmalar. **2.** *fel. dbl.* Kıyaslamalar; karşılaştırmalar.

mukayese, [Ar. ḳıyās > muḳāyese مقايسه] *(muka:yese) {OsT} is.* **1.** Benzetme veya karşılaştırma yoluyla değerlendirme. **2.** Bir şeyi veya bir durumu, bir kimseyi veya topluluğu nitelik veya nicelik yönünden başkaları ile karşılaştırarak değerlendirme; kıyaslama; karşılaştırma. **3.** *fel.* Karşılaştırma. ◻ **mukayese etmek,** *Mukayese etmek; karşılaştırmak.*|| **mukāyese-i rūhiye,** *{OsT} psikol. Ruhsal ölçüm; psikometri.*|| **mukāyese mūstevîsi,** *{OsT} mat. Karşılaştırma düzlemi.*

mukayeseli, [mukayese-li] *sf.* Karşılaştırılarak yapılmış olan; karşılaştırmaya dayanan; karşılaştırmalı. ◻ **mukayeseli hukuk,** *Çeşitli ülkelerin hukuk sistemlerini, kurumlarını, mevzuat ve düzenlemelerini, karşılaştırmalı olarak inceleyen hukuk dalı.*|| **mukayeseli üstünlük yasası,** *ekon. Dış ticarette ülkelerin daha kazançlı olabilmesi için hangi dalda uzmanlaşmak gerektiğini çözümleyen ve tespit eden yasa.*

mukayyed, [Ar. ḳayd > muḳayyed / muḳayyede مقيده / مقيد] *{OsT} sf.* → mukayyet.

mukayyedat, [Ar. muḳayyed > muḳayyedāt مقيدات] *{OsT} is.* **1.** Bağlanmış olanlar. **2.** Bir şeye bir koşul veya kayıt ile bağlı olanlar. **3.** Bir şeye önem verenler. **4.** Yazıya geçirilmiş olanlar. **5.** Zincire vurulmuş olanlar.

mukayyet, -di [Ar. ḳayd > muḳayyed مقيد] *{OsT} sf.* **1.** Bağlı olan; bağlanmış. **2.** Bir koşul veya kayıt ile bağlı olan. **3.** Bir şeye önem veren. **4.** Yazıya geçirilmiş; kayda geçirilmiş; yazılmış; yazılı. **5.** Zincire vurulmuş; prangaya bağlanmış. ◻ **mukayyet olmak,** *Korumak; gözetmek.*

mukayyi, -i'i [Ar. ḳay' > taḳyi' > muḳayyi' مقئ] *{OsT} sf.* Kusturan; kusturucu.

mukayyi'at, [Ar. muḳayyi' > muḳayyi'āt مقيئات] *{OsT} is.* Kusturucular. ◻ **mukayyiāt-ı mādeniyye,** *{OsT} Kusturucu madensel ilaçlar.*

mukayyid, [Ar. ḳayd > muḳayyid مقيد] *{OsT} sf.* **1.** Kaydeden; kaydedici. **2.** Bir dairede kayıt işlemlerini yapan. **3.** *is.* Kaydedici makine.

mukayyidîn, [Ar. muḳayyid > muḳayyidīn مقيدين] *(mukayyidi:n) {OsT}* Kayıt memurları.

mukbil, [Ar. ḳabl > iḳbāl > muḳbil مقبل] *{OsT} sf.*

(Kişi için) durumu iyi olan; mutlu; kutlu; bahtiyar; ikbal sahibi.

mukbilan, [Ar. muḳbil + Far. -ān مقبلان] *(mukbila:n) {OsT} is.* Mutlu olanlar; bahtiyar olanlar.

mukbilîn, [Ar. muḳbil > muḳbilīn مقبلين] *(mukbili:n) {OsT} is.* Mutlu olanlar; bahtiyar olanlar.

mukdim, [Ar. ḳıdem > iḳdām > muḳdim مقدم] *{OsT} sf.* Bir işi sürekli olarak ve gayretle yapan; işine düşkün olan; gayretli.

mukdimane, [Ar. muḳdim + Far. -āne مقدمانه] *(mukdima:ne) {OsT} zf.* Gayret ederek; sebatla.

mukhem, Ar. muḳḥem مقحم] *{OsT} is.* Cümle arasında gereksiz ve fazladan olan kelime.

mukıd, [Ar. veḳād > iḳād > mūḳıd موقد] *(mu:kıd) {OsT} sf.* Ateş yakan.

mukın, [Ar. īḳan > mūḳın موقن] *(mu:kın) {OsT} sf.* Kesin olarak bilen; şüphe etmeksizin bilen.

mukır[1], [Ar. mūḳır موقر] *(mu:kır) {OsT} sf.* (Ağaç için) yemiş çokluğu yüzünden dalları sarkmış.

mukır[2]**, -rrı** [Ar. iḳrār > muḳırr مقر] *{OsT} sf.* **1.** Kusurunu itiraf eden; ikrar eden; doğruyu söyleyen. **2.** *is. huk.* Yargı önünde suçunu veya başka birine olan borcunu itiraf eden kimse.

mukırrane, [Ar. muḳırr + Far. -āne مقرانه] *(mukırra:ne) {OsT} zf.* Suçunu itiraf ederek; ikrar ederek; kusurunu söyleyerek.

mukız, [Ar. yaḳaẓa > iḳāẓ > mūḳıẓ موقظ] *(mu:kız) {OsT} sf.* **1.** Uykudan uyandıran; uyanık tutan. **2.** *mecaz.* Dalgınlıktan kurtaran; gafletten kurtaran.

mukim, [Ar. ḳıyam > iḳāmet > muḳīm مقيم] *(muki:m, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir yerde bir evde, mahallede vb. oturan; ikamet eden; eğleşen.

mukin, [Ar. yaḳīn > īḳan > mūḳin موقن] *(mu:kin, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir şeyi doğru ve emin olarak bilen; kesinlikle bilen.

mukkur, [? mukkur / mukur] *{ağız} sf.* Kavgacı; hırçın.

mukla, [Ar. muḳla => mukla / mıhla] *{ağız} is.* Kıymalı, soğanlı pazı ya da ıspanak üstüne yumurta kırılarak yapılan bir yemek. [DS]

mukle, [Ar. muḳle مقله] *{OsT} is.* **1.** Gözbebeği. **2.** Gözün siyah ve beyaz kısmı.

mukmir, [Ar. ḳamer > iḳmār > muḳmir / muḳmire مقمر / مقمره] *{OsT} sf.* Mehtaplı.

mukni, -i'ı [Ar. ḳanāʿat > iḳnāʿ > muḳniʿ / muḳniʿa مقنع / مقنعه] *{OsT} sf.* İkna eden; inandırıcı.

mukon, [? mukon] *{ağız} is.* Yakılmak üzere olan odun yığını. [DS]

mukor, [Lat. mucor *(küf)*] *is.* **1.** Nişastayı şekere, şekeri alkole dönüştürme özelliği taşıyan mantar. **2.** Ekmeklerde görülen beyaz küf, *(Mucor).*

mukorlar, [mukor-lar] *is. bot.* İki yüzden çok türü bulunan, çürükçül beslenen, sporlarla veya özdeş iki gametin kavuşmasıyla üreyen basit mantarlar takımı.

mukosel, [Fr. mucocéle] *is. tıp.* Mukus birikmesiyle oluşan yalancı ur.

mukoza, [Lat. mucosus] *is. anat.* Sindirim kanalı, burun boşlukları, bronşları vb. kaplayan, üzerinde çok sayıda ince memecik ve salgı bezi delikleri bulunan, oldukça kalın ve kırmızı iç deri.

mukraz, [Ar. ḳarż > muḳraż مقرض] *{OsT} sf.* Ödünç verilmiş; karz olunmuş.

mukri, [Ar. ḳırā'at > iḳrā' > muḳrī مقرى] *(mukri:) {OsT} sf.* **1.** Okuyan. **2.** Birine Kur'an-ı Kerim okumayı öğreten veya ezberleten. **3.** Kur'an-ı Kerim okuyan.

mukriz, [Ar. ḳarż > iḳrāż > muḳriż مقرض] *{OsT} sf.* Ödünç para veren; ikraz eden.

mukron, [Lat. mucro-onis > Fr. mucron] *is. bot.* Bazı bitkisel organların uç kısmındaki sivrilik.

mukroncuk, -ğu [mukron-cuk] *is. bot.* Bazı yaprakların ve çanakyaprak, taçyaprak, başçık gibi kısımların ucunda bulunan küçük sivrilik.

muksa, [Ar. muḳṣā مقصى] *(muksa:) {OsT} sf.* **1.** Uzak kalmış. **2.** Uzaklaştırılmış.

muksem, [Ar. ḳasem > muḳsem مقسم] *{OsT} sf.* Yemin edilmiş olan; kasem edilmiş.

muksır, [Ar. ḳaṣr > muḳaṣṣır مقصر] *{OsT} sf.* Kusur işleyen; kusurlu.

muksim, [Ar. ḳasem > muḳsim مقسم] *{OsT} sf.* **1.** Yemin eden; ant içen; kasem eden. **2.** *is.* Yemin edilecek yer.

muksit, [Ar. ḳasṭ > iḳsaṭ > muḳsiṭ مقسط] *(t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Adil ve insaflı olarak hareket eden. **2.** *isl.* Bütün işlerini denk ve birbirine uygun olarak yerli yerinde yapan; Allah.

mukşa'ir, -rri [Ar. ḳaşʿarire > iḳşıʿrar > muḳşaʿirr مقشعر] *(mukşa:ir) {OsT} sf.* **1.** Ürperen; diken diken olan. **2.** (Saç için) dimdik olan. **3.** (Kişi için) dehşetten saçları ve tüyleri dikelen.

muktanlı, [muktan-lı ?] *{ağız} sf.* Arpa ve buğday karışımı. [DS]

muktar, [Ar. muḫtār] *{ağız} is.* Muhtar. [DS]

muktasır, [Ar. ḳaṣr > iḳtiṣar > muḳtaṣır مقتصر] *{OsT} sf.* **1.** Kısa kesen; kısaltan. **2.** Sözü çok uzatmayan; kısa kesen.

muktataf, [Ar. ḳaṭf > iḳtiṭaf > muḳtaṭaf مقتطف] *{OsT}*

sf. Toplanmış; derlenmiş; bir araya getirilmiş; derleme.

muktatafat, [Ar. muḳtaṭaf > muḳtaṭafāt مقتطافات] *(muktatafa:t) {OsT} is.* **1.** Toplanmış, derlenmiş şeyler; derlemeler. **2.** Antoloji.

muktatıf, [Ar. iḳtiṭaf > muḳtaṭıf مقتطف] *{OsT} sf.* Derleyen; toplayan; iktitaf eden.

muktaza, [Ar. iḳtiżāʾ > muḳtażāʾ / muḳteżāʾ مقتضى] *(muktaza:) {OsT} sf.* → mukteza.

muktazi, [Ar. iḳtiżāʾ > muḳtażī / muktezī مقتضى] *(muktazi:) {OsT} sf.* → muktezi.

muktebes, [Ar. ḳabs>iḳtibās>muḳtebes مقتبس] *{OsT} sf.* Yararlanmak amacıyla bir yerden alınmış; aktarılmış; iktibas edilmiş.

muktebesat, [Ar. muḳtebes > muḳtebesāt مقتبسات] *(muktebesa:t) {OsT} is.* Yararlanmak için bir yerden alınmış şeyler; aktarılmış şeyler; iktibas edilmiş şeyler.

muktebis, [Ar. ḳabs >iḳtibās >muḳtebis مقتبس] *{OsT} sf.* Bir kimsenin bilgi veya eserinden yararlanan; aktaran; iktibas eden.

muktebisîn, Ar. muḳtebis >muḳtebisīn مقتبسين] *(muktebisi:n) {OsT} is.* İktibas edenler.

mukteda, [Ar. ḳadv > iḳtidāʾ > muḳtedā مقتدا / مقتدى] *(mukteda:) {OsT} sf.* **1.** Kendisine uyulan; örnek olarak alınan. **2.** Önderlik eden; önde bulunan.

muktedi, [Ar. ḳadv > iḳtidāʾ > muḳtedī مقتدى] *(muktedi:) {OsT} sf.* **1.** Uyan; arkadan gelen; tabi olan. **2.** Tabi olan. **3.** *is.* Cemaatle kılınan namazlarda imama uyan kişi.

muktedir, [Ar. ḳudret>iḳtidār>muḳtedir مقتدر] *{OsT} sf.* **1.** Bir işi yapmaya, başarmaya gücü yeten; iktidarlı. **2.** Kuvvetli; güçlü. 🗗 **muktedir olmak,** *Yapabilmek; gücü yetmek.*

muktedirîn, [Ar. muḳtedir>muḳtedirīn مقتدرين] *{OsT} is.* **1.** Kuvvetliler; güçlüler. **2.** İktidar sahibi olanlar.

muktefa, [Ar. ḳafāʾ > ıḳtifāʾ > muḳtefā مقتفى / مقتفا] *(muktefa:) {OsT} sf.* Önder olarak kabul edilen; örnek alınmış olan; kendisine uyulmuş olan.

muktefî, [Ar. ḳafāʾ > iḳtifāʾ > muḳtefī مقتفى] *(muktefi:) {OsT} sf.* Bir kimseyi önder olarak kabul eden; bir kişiyi önder seçen; birinin peşinden giden; birini örnek alan; önder olarak seçtiği kişiye uyan.

muktela, -a'ı [Ar. ḳalʿ > muḳtelaʿ مقتلع] *(muktela:) {OsT} sf.* Kökünden koparılmış.

mukteli, -i'i [Ar. ḳalʿ > muḳteliʿ مقتلع] *(mukteli:) {OsT} sf.* Kökünden koparan.

mukterib, [Ar. ḳurb >iḳtirāb >muḳterib مقترب] *{OsT} sf.* Bir şeyin yanına gelen; yaklaşan; yakın olan.

mukterih, [Ar. iḳtiraḥ > muḳterih مقترح] *{OsT} sf.* Düşünmeksizin, aklına geldiği gibi söyleyiveren; iktirah eden.

mukterin, [Ar. ḳarn > iḳtirān > muḳterin مقترن] *{OsT} sf.* Bir şeye yakın gelen; yakınlaşan.

mukteriz, [Ar. ḳarż > iḳtirāż > muḳteriż مقترض] *{OsT} sf.* Borç para alan; ödünç alan.

muktesid, [Ar. ḳıṣd >iḳtiṣād >muḳteṣid مقتصد] *{OsT} sf.* **1.** Gereksiz harcamada bulunmayan; tutumlu. **2.** Ekonomist.

muktesidan, [Ar. muḳteṣidān مقتصدان] *(muktesida:n) {OsT} is.* Tutumlu kişiler; ekonomistler.

muktesir, [Ar. iḳtiṣār > muḳteṣir مقتصر] *{OsT} sf.* **1.** Kısa kesen; iktisar eden. **2.** Kanaatkâr.

muktetif, [Ar. ḳatf > iḳtitāf > muḳtetif مقتطف] *{OsT} sf.* **1.** Derleyen; toplayan. **2.** Antoloji hazırlayan.

mukteza, [Ar. iḳtiżāʾ > muḳtażāʾ / muḳteżāʾ مقتضى / مقتضا] *(muktaza:) {OsT} sf.* **1.** Gereken; gerekli olan; bir şeyin gerektirdiği. **2.** *is.* Bir şeyin yapılması sırasında mutlak olarak gerekli olan şey. **3.** Bir yasa veya emrin gereğinin yerine getirilmesi için kenarına yazılan not. 🗗 **muktezā-yı hāl ve makam,** *{OsT} Yerine, duruma ve karşısındaki kimsenin sosyal mevkiine, makamına uygun olarak konuşma biçimi; adamına ve yerine göre konuşma.*‖ **muktezā-yı tab',** *{OsT} Yaradılış gereği; yaradılış.*

muktezasınca, [mukteza-s-ı-n-ca] *(mukteza:sı'nca) zf.* Gereğince.

muktezayat, [Ar. muḳteżā > muḳteżāyāt مقتضيات] *(mukteza:ya:t) {OsT} is.* **1.** Gereken şeyler. **2.** Sonuçlar.

muktezi, [Ar. iḳtiżāʾ > muḳtażī / muḳteżī / muḳteżiyye مقتضى / مقتضيه] *(muktezi:) {OsT} sf.* Gereken; gerekli olan; gerektiren.

mukteziyat, [Ar. muḳteżī > muḳteżiyye > muḳteżiyyāt مقتضيات] *(mukteziya:t) {OsT} is.* Gerekli olan şeyler.

muku, [? muku] *{ağız} is.* Kayrak oyunu. [DS]

mukuf, [Ar. vuḳūf] *{ağız} sf.* Bilen; bilgisi olan; uzman. [DS]

mukuh, [? mukuh] *{ağız} is.* Yarılmamış odun. [DS]

mukul, [? mukul] *{ağız} is.* İki tekerlekli öküz arabalarında okun altına konulan ağaç dayak. [DS]

mukum, [? mukum] *{ağız} zf.* Sürekli olarak; durmadan. [DS]

mukur[1], [? mukur / mukkur] *{ağız} sf.* Hırçın; kavgacı.[DS]

mukur[2], [? mukur] *{ağız} is.* İstemeyerek razı olma. [DS]

mukus, [Lat. mucus] *is.* Mukoza bezlerinin salgısı;

ağaçların toprak katmanları arasında billurlaşmasıyla meydana gelmiş bulunan kısmen oksitlenmiş katı sümüksü salgı; sümüksü madde.

mukuta, [Sansk. mukuta] *is.* Hint çilekeşlerinin topuz şeklinde bağladıkları saçlarına verilen ad.

mukti, [Ar. muḳtī مقتى] *(mukti:) {OsT} sf.* **1.** Koruyan. **2.** Kudretli. **3.** *is.* Tanrı.

muktir, [Ar. muḳtir مقتر] *{OsT} sf.* (Kadın için) kocasını nafaka bakımından sıkıştıran.

mukzi, [Ar. ḳażā > muḳżī مقضى] *(mukzi:) {OsT} sf.* **1.** Hakkında karar verilmiş; hüküm verilmiş; hüküm giymiş. **2.** Gerekli görülmüş. **3.** Tamamlanmış.

mula, [Sansk. mūla] *{eT} is.* Temel; kök. [EUTS]

mulaj, [Fr. moulage] *is.* **1.** Bir cismin bal mumu, alçı vb. madde ile kalıbını çıkarmak için uygulanan teknik ve yapılan işlemlerin tümü. **2.** Bu teknikle elde edilen kalıp. 🗗 **mulaj kâğıdı,** *Terzilerin kalıp çıkarmakta kullandıkları bir tür ince ve saydam kâğıt.*

mulak -ğı [? mulak] *{ağız} is.* Hizmetçi. [DS]

mulak, -ğı [Ar. maṭbaḫ => mutfak > muʿlak] *(mulak) {ağız} is.* Mutfak. [DS]

mulak, -ğı [? mulak] *{ağız} is.* Sepet vb. asmak için çatal ağaçtan yapılmış çengel. [DS]

mulaminha, [Ar. mūlā-minhā مولامنها] *(mu:lâminha:) {OsT} sf. huk.* Kocası, kendisi ile bir müddet cinsel ilişkiye girmemek için yemin etmiş kadın.

mulavara, [? mulavara] *{ağız} is.* Saklambaç oyunu.[DS]

mulduvan, [? mulduvan] *{ağız} is.* Bir tür tüfek. [DS]

mu'lem, [Ar. ʿalem > iʿlām > muʿlem معلم] *(mu-lem) {OsT} sf.* Belirtilmiş; işaretlenmiş; işaret konulmuş.

mulet, [? mūlet] *(mu:let) {ağız} is.* Oyunda, taraflardan birinin eksik oyuncusunun yerine de oynayan çocuk. [DS]

muleta, [İsp. muleta] *(mule'ta) is.* **1.** *spor.* Boğa güreşçisinin boğayı şaşırtmak ve yormak için kullandığı kırmızı kumaş parçası. **2.** *dnz.* Öne eğik ve kısa direği üzerine Latin yelkeni çekilen eski Portekiz balıkçı teknesi.

muli, [Ar. īlā' > mülī مولى] *{OsT} is.* Karısı ile bir süre cinsel ilişkiye girmemek için yemin eden erkek.

mu'lim, [Ar. elem > iʾlām > muʾlim مؤلم] *(mu-lim) {OsT} sf.* Elem verici; üzücü.

mu'lin, [Ar. ʿalen > iʿlān > muʿlin معلن] *(mu-lin) {OsT} sf.* Bildiren; ilan eden

mulu, [? mulu] *{ağız} is.* Koyun işkembesinin bağırsağa bitişik yeri. [DS]

mulur, [? mulur] *{ağız} is.* Yağ vb. şeylerin işe yaramayıp dibe çöken tortusu. [DS]

mum, [Far. mūm موم] *{OsT} is.* **1.** Ortasına konulmuş bir fitil yakıldığında aydınlatmada kullanılan bal mumu, stearik asit veya parafinden yapılmış silindir biçiminde çubuk. **2.** Balmumu. **3.** *fiz.* Aydınlatma kaynaklarının ışık şiddeti birimi. **4.** *bot.* Çeşitli bitkilerin salgıladığı muma benzer madde. **5.** *min.* Reçineli hidrokarbonlara verilen ad. 🗗 **muma çevirmek,** *Birini saygılı, söz dinler duruma getirmek; muma döndürmek; mum etmek.*|| **muma döndürmek,** *Birini saygılı, söz dinler duruma getirmek; muma çevirmek; mum etmek.*|| **muma dönmek,** *Davranışlarını bir kimsenin buyruğuna uygun hale getirmek; söz dinler olmak.*|| **mum ağacı,** *bot. Avrupa ve sıcak ülkelerde yetişen yaprakları kokulu yağ içeren bir tür palmiye (Myrica gale / cerifera).*|| **mum alayı,** *Ramazanlarda, teravih namazından sonra Hz. Muhammed'in türbesindeki altın şamdanlara konulacak mumlar için düzenlenen tören.*|| **mum alıp derdine yan,** *(Dikkatsizlik veya beceriksizlik yüzünden işi bitiremeyenler için, alay olsun diye) "derdinle başbaşa kal" anlamında kullanılır.*|| **mum ampul,** *Mum alevi biçiminde görünen ampul.*|| **mum aydınlatma,** *Mum yakmak suretiyle yapılan aydınlatma işi.*|| **mum boya,** *Mum, terebentin, su ve toprak boyalarla hazırlanan bir tür boya; mum boyası.*|| **mum boyası,** *Mum, terebentin, su ve toprak boyalarla hazırlanan bir tür boya; mum boya.*|| **mum burnu,** *Mum fitilinin yanık ucu.*|| **mum cilası,** *1. Parafini 1/3 oranında terebentinde çözdürerek elde edilen ve tavalarda ısıtıldıktan sonra bir bezle ovulmak suretiyle ahşap eşyalarda kullanılan bir tür cila. 2. Mermer veya alçı eşyanın rengini yumuşatmak veya nemden korumak amacıyla üzerine sürülen balmumundan yapılma cila.*|| **mum çiçeği,** *bot. İki çeneklilerden, güzel kokulu şemsiye biçiminde küçük ve güzel çiçekler açan, yaprakları etli, sarılıcı bir tür süs bitkisi, (Cerinthe minor ve Cerinthe retorta).*|| **mum damlalığı,** *Şamdandaki dirsek.*|| **mum dikmelik,** *Kiliselerde mumun dikildiği yer; mum kirpisi.*|| **mum direk,** *1. Dosdoğru; dimdik. 2. Yaramazlığı bırakmış, uslanmış olan.*|| **mum duruşu,** *Vücudun başın ense kısmı ve omuzlar üzerinde, eller kalçalara dayanmış, ayak ve bacaklar dik vaziyette duruşu.*|| **mum elli,** *{ağız} Yaptığı işi elinin ucuyla tutan.*|| **mum etmek,** *Birini saygılı, söz dinler duruma getirmek; muma döndürmek; muma çevirmek.*|| **mum falı,** *Su dolu bir kaba damla damla akıtılan erimiş balmumunun aldığı şekillerin yorumuna dayanan bir tür fal.*|| **mum gibi,** *1. Dimdik; dosdoğru olan. 2. Yaramazlık yapmayan; uslu; kıpırtısız. 3. Düzgün ve temiz olan. 4. Sararmış, solmuş bir durumda bulunan.* || **mum gibi erimek,** *1. Gücünü, canlılığını yitirmek; zayıflamak; sararıp solmak. 2. Üzüntüden çok zayıf düşmek.*|| **mum kirpisi,** *Kiliselerde mumun dikildiği yer; mum dik-*

melik.|| **mum külahı,** *Mumu söndürmeye yarayan şamdan külahı.*|| **mumla aramak,** *1. Büyük bir özlem ve istekle aramak. 2. Bulunması güç bir şeyi aramak. 3. Yeni gelen yetkilinin olumsuz davranışlarının ağır basması durumunda önceden beğenilmeyen giden kişinin bundan daha iyi olduğunu belirtmek için kullanılır.*|| **mumla aranmak,** *Zor bulunur olmak.*|| **mumla aratmak,** *(Yetkili kişi için) yenisi eskisinden daha kötü çıkmak.*|| **mumla okumak,** *{OsT} Çok isteyerek davet etmek.*|| **mum makası,** *Mum fitillerini kesmeye yarayan özel makas.*|| **mum lekesi,** *Sedef hastalığında dökülen pul tabakası.*|| **mum olmak,** *1. Yaramazlığı bırakmak; uslanmak. 2. argo. Bir öneriye çaresiz razı olmak.*|| **mum palmiyesi,** *bot. Ilıman bölgelerde yetişen, yaprakları hurma yaprağına benzeyen, gövdesi bir cm. kalınlığında bir tür mum katmanı ile kaplı bir ağaç, (Cerexylon andicala).*|| **mum sekisi,** *{ağız} Eski evlerin iki bölüm olan büyük odalarının arka yanı.* [DS]|| **mum şenliği,** *{OsT} Fener alayı.*|| **mum yakmak,** *Kutsal sayılan bir yere mum yakıp dikmek suretiyle bir nevi adakta bulunmak.*|| **mum yapıştırmak,** *1. Bir şeyi kırmızı mum ile mühürlemek. 2. mecaz. Önemli görülen bir şeye hatırlamak için işaret koymak; mimlemek. 3. Unutmayıp hatırda tutmak.*

mumaileyh, [Ar. imā' > mūmā' *(ima edilen)* + ileyh مومی الیه] *(mu:ma:ileyh) zm.* Adı geçen; sözü edilen.

mumaileyha, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhā مومی الیها] *(mu:ma:ileyha:) {OsT} zm.* (Kadın olarak) adı geçen; sözü edilen

mumaileyhim, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhim مومی الیهم] *(mu:ma:ileyhim) {OsT} zm.* Adı geçenler; sözü edilenler.

mumaileyhima, [Ar. mūmāileyhim > mūmāileyhimā مومی الیهما] *(mu:ma:ileyha:) {OsT} zm.* (İki kişi olarak) adı geçenler.

mumaileyhinne, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhinne مومی الیهن] *(mu:ma:ileyhinne) {OsT} zm.* (Bayan için) yukarıda adı geçenler.

mumbar, [Far. mubār => mumbar ممبار] *is.* **1.** Bumbar. **2.** *{ağız}* Kasaplık sığır, koyun ve keçi gibi hayvanların kalın bağırsağı. [DS] **3.** *{ağız}* Kasaplık hayvanların kalın bağırsağına kıyma, ciğer, pirinç ve soğan karışımı iç doldurularak yapılan bir yemek; mumbar dolması. [DS]

mumbulluk, -ğu [Yun. mpoumpoulki] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

mumcu, [mum-cu] *is.* **1.** Mum imal eden veya satan kimse. **2.** *as.* Eskiden fitilli tüfek kullanan asker. **3.** Yeniçeriliğin ilk kuruluşunda on iki subaydan her birine verilen unvan.

mumeni, [? mumeni] *{ağız} is.* Büyük, bakır kazan. [DS]

mumer, [? mumer] *{ağız} is.* Birikintilerdeki sıcak suyu içen koyunlarda olan bir tür hastalık. [DS]

mumesat, [Ar. mūmesāt مومسات] *(mu:mesa:t) {OsT} is.* Genelev.

mumetal, -li [İng. mumetal *(tescilli ad)*] *is.* Zayıf manyetik alanda yüksek manyetik geçirgenlik özellikleri dolayısıyla denizaltı telgraf kablolarının yapımında kullanılan yüzde olarak 72,5-73 nikel, 21 demir, 5 bakır, 1-1,5 krom bulunan bir demir-nikel alaşımı.

mumhane, [Far. mūm-ḫāne موم‌خانه] *(mumha:ne) {OsT} is.* Mum yapılan yer; mum üretim yeri.

mumiyan, [Far. mū *(kıl)* + miyān *(bel)* مومیان] *(mu:-miya:n) {OsT} sf.* (Güzellik ölçüsü olarak kadın için) kıl gibi ince belli olanlar; inci belli güzeller

mumlama, [mum-la-ma] *is.* **1.** Mumlamak eylemi veya işlemi. **2.** Bir şeyin üzerine mum ile kaplamak. **3.** *bot.* Bitki hücrelerinin değişikliğe uğrayarak kendilerini su geçirmez hale getirmesi durumu. **4.** Örgü ipliklerinin kayganlığını artırmak için telcik uçlarını mum veya parafine batırma işlemi. **5.** Laboratuardan çıkmış bir sinema filminin kullanım sırasında kolay dönmesini sağlamak için her iki kenarına mum sürmek işlemi.

mumlamak, [mum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Balmumu sürmek. **2.** (Mektup zarfı, posta kolisi vb. için) mum ile mühürlemek. **3.** Mum cilası yapmak. **4.** Saçaklanmayı önlemek için kumaş kenarlarına mum sürmek.

mumlanma, [mum-la-n-ma / mum-la-n-ma] *is.* **1.** Mumlanmak eylemi. **2.** *bot.* Geçirimsizlik sağlamak için bazı bitki üst deri hücrelerinde kütikül üzerinin bir mum katmanı ile kaplanması.

mumlanmak, [mum-la-n-mak] *edil f. [-ır]* **1.** Mum sürülmek; mum ile kaplanmak; üzerine mum cila sürülmek; muma batırılmak. **2.** *dönşl. f.* Mum edinmek; mum sahibi olmak; mum satın almak.

mumlaşma, [mum-la-ş-ma] *is.* Mumlaşmak eylemi veya durumu.

mumlaşmak, [mum-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Balmumu durumunu almak; balmumuna dönüşmek.

mumlayıcı, [mum-la-y-ıcı] *sf.* **1.** (Kişi veya alet için) mumlama işlemini yapan. **2.** *is.* Sinema filmlerini mumlamakta kullanılan alet.

mumlığan, [Far. mūm-revġān موم روغان] *{ağız} is.* Deri hastalıklarının tedavisinde kullanılan balmumu, zeytinyağı, bademyağı, limon ve mezdeki karışımı bir tür merhem. [DS]

mumlu, [mum-lu] *sf.* **1.** İçinde mum bulunan; mum katılmış olan. **2.** Mum konulmuş, mum takılmış olan. **3.** Mumla süslenmiş; mumla donatılmış. **4.** Mum cilası ile parlatılmış olan. **5.** Belirtilen sayıda

mumu olan. **6.** Muma batırılmış olan; mumlanmış. **7.** *{ağız} is.* Çocukların altına konulan muşamba. [DS] 🗗 **mumlu kâğıt,** *Çoğaltma makinelerinde bir yazıdan çok sayıda kopya elde etmekte kullanılan, yazı makinesi harf kafaları ile delinebilen bir tür elyaftan yapılmış özel yazı ve bası malzemesi.*

mumluk, -ğu [mum-luk] *is.* **1.** Mum koymaya yarayan alet. **2.** *sf.* Belirtilen sayıda mum alabilen. **3.** *fiz.* Belirtilen mum değerinde ışık yeğinliği olan.

mumrek, -ği [böğrek / böbrek > mumrek] *{ağız} is.* Böbrek. [DS]

mumsöndü, [Far. mūm + T. sön-dü] *is. folk.* Alevi geleneğinde, diğer toplum katmanlarının katılamadığı ve mahiyeti de açıklanmadığı için yanlış yorumlara yol açan gizli bir törene Alevi olmayanların yakıştırdıkları bir isim.

mumsu, [mum-su] *sf.* **1.** Muma benzeyen; mumu andıran; mum niteliğinde olan; mum gibi. **2.** *jeol.* (Billur kırığı için) balmumu kırığında olduğu gibi küçük pırıltılar gösteren. **3.** *zool.* (Bitki biti böceklerin kabuğunu kaplayan salgı için) mum özelliğinde olan.

mumtır, [Ar. maṭar > mumṭır ممطر] *{OsT} sf.* Yağmur yağdıran.

mumuç, -cu [? mumuç] *{ağız} is.* Meşe ağacının meyvesi; palamut. [DS]

mumuda, [? mumuda] *{ağız} sf.* İş yapma yeteneği olmayan. [DS]

mumuhan, [Far. mūm-revġān روغان موم] *{ağız} is.* → mumlığan. [DS]

mumul[1], [Far. mūmūl مومول] *{OsT} is.* Kirpiklerin içeriye doğru kıvrılması.

mumul[2], [mum-ul ?] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) Yavaş çalışan, ağır davranan. **2.** *is.* Küçük böcek. [DS]

mumumsulanmak, [mum-umsu-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Mumlaşmak.[DS]

mumuran, [Far. mūm-revġān روغان موم] *{ağız} is.* → mumlığan. [DS]

mumurgan, [Far. mūm-revġān روغان موم] *{ağız} is.* → mumlığan. [DS] 🗗 **mumurgan böceği,** *{ağız} zool. Tespih böceği.* [DS]

mumurhan, [Far. mūm-revġān روغان موم] *{ağız} is.* → mumlığan. [DS]

mumutatlı, [mum-u + tatlı] *{ağız} is.* Bal. [DS]

mumya[1], [Far. mūmiyā مومیا] *(mu'mya) {OsT} is.* **1.** Balsamlı özel ilaçlarla bozulmayacak duruma getirilmiş ve bugün kazılarla ortaya çıkarılan ceset. **2.** Eskiden bütün hastalıklara iyi geldiğine inanılan bir ilaç. **3.** *sf. mecaz.* (Kişi için) çok zayıf ve benzi uçuk olan. 🗗 **mumya gibi,** *Çok zayıf ve benzi uçuk.* || **mumya olmak,** *1. Mumya durumuna gelmek. 2. mecaz. Çok zayıflamak.*

mumya[2], [Far. mūmiyā => mumya] *{ağız} is.* Arıların, kovan deliklerini kapatmakta kullandıkları özel macun. [DS]

mumyalama, [mumya-la-ma] *is.* **1.** Mumyalamak eylemi. **2.** Bir cesedi özel ilaçlarla bozulmayacak hale getirme; bu iş için uygulanan teknik ve işlem.

mumyalamak, [mumya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir cesedi özel ilaçlar kullanarak mumya durumuna getirmek.

mumyalanma, [mumya-la-n-ma] *is.* Mumyalanmak eylemi.

mumyalanmak, [mumya-la-n-mak] *edil. f.* **1.** (Ceset için) mumya yapılmak; mumya uygulanmak. **2.** *dönşl. f.* Mumya durumunu almak.

mumyalaşma, [mumya-la-ş-ma] *is.* **1.** Mumyalaşmak eylemi. **2.** Bakterilerin üreyemediği bir ortamda cesette oluşan özel durum.

mumyalaşmak, [mumya-la-ş-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Mumya durumuna gelmek. **2.** *mecaz.* Çok zayıflamak; benzi sararmak, solmak; süzülmek.

mumza, [Ar. imżā > mumżā ممضا] *(mumza:) {OsT} sf.* İmza edilmiş; imzalanmış olan.

mun[1], [bu-n > mu-n] *{eT} sf. zm.* Bu.

mun[2], [muñ] *{eT} is.* Hastalık; ayıp. [DLT] 🗗 **mun kişi,** *Yüreği dölek, gönlü selek adam.* [DLT]

muna, [mu-n-a / bu-n-a / mı-n-a] *{eT}* İşte; bak; böylece. [EUTS] [Gabain]

munafık, -ğı [Ar. nifāk > münāfık] *{OsT} sf.* → münafık.

munamak, [buna-mak / muna-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* Bunamak. [DS]

munar[1], [*eT.* muñ > mun-ar] *sf.* (Kişi için) yalnız; kimsesiz; garip.

munar[2], [*eT.* mıñar > munar] *{ağız} is.* Pınar; çeşme. [DS]

munassab, [Ar. naṣb > tanṣīb > munaṣṣab منصب] *{OsT} sf.* **1.** Birbiri üzerine gelecek biçimde düzenlenmiş olan. **2.** Memurluk yapan; memur olarak bir yerde bulunan. **3.** *is.* Memur.

munassaf, [Ar. munaṣṣaf منصف] *{OsT} sf.* İkiye ayrılmış; ikiye bölünmüş.

munassıf, [Ar. munaṣṣıf منصف] *{OsT} sf. mat.* Açıortay.

munazzaf, [Ar. neẓāfet > tanẓīf > munaẓẓaf منظف] *{OsT} sf.* Temizlenmiş; arıtılmış; tanzif edilmiş.

munazzım, [Ar. naẓm > tanẓīm > munaẓẓım منظم] *{OsT} sf.* Tanzim eden; düzenleyen.

munazzif, [Ar. neẓāfet > munaẓẓif منظف] *{OsT} sf.* Temizleyici; temizleyen.

munca, [mu *(bu)* > mu-n-cā / munca منجه] *(mu'nca) {eT} {eAT} zf.* Bunca; bu kadar. [KB]

muncığ, [*eT.* munçuk] *{ağız} is.* Boncuk. [DS]

muncılayın, [*eT.* mu-n-çılayın > mu-n-cılayın / bu-n-cılayın منجلين] *{eAT} zf.* Bunun gibi; böyle.

muncuh, [*eT.* munçuk > munçıḫ] *{ağız} is.* Boncuk. [DS]

muncur[1]**,** [? muncur] *{ağız} is.* **1.** Dudak. **2.** Burun. **3.** Hayvanlarda burun delikleri ve ağız bölümü. [DS] ◻ **muncur etmek,** *{ağız} Surat asmak.* [DS]

muncur[2]**,** [? muncur] *{ağız}* Kadının cinsel organı. [DS]

muncur[3]**,** [? muncur] *{ağız} sf.* Karıştırıcı; ara bozan. [DS]

muncuri, [? muncur-i] *{ağız} is.* Dudak. [DS]

muncuru, [? muncur-u] *{ağız} is.* Dudak. [DS]

munça[1]**,** [mu-(n)-çā / bu-n-çā] *(munça:) {eT} zm.* İşaret zamiri *"bu"*nun eşitlik durumu; böylece; bunca; bunun kadar; bu suretle; bunun gibi; de; dahi. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] ◻ **munça koduru,** *Tamamıyla; tamı; bütünüyle.* [EUTS]

munça, [*eT.* muñ > bun-çak > munça] *{ağız} is.* → munçak. [DS]

munçak, -ğı [*eT.* muñ > bun-çak > munça] *{ağız} is.* Hamam. [DS]

munçug, [monçuk] *{eT} is.* **1.** Boncuk; kıymetsiz taş. [EUTS] **2.** Mücevher; mücevherat. [ETY] [EUTS]

munçulayu, [mu-(n)-ça+u-la-yu *(ekleyerek)*] *zf.* **1.** Bu kadar ekleyerek; bunca. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Bu kadar; böyle; böylece; bu şekilde. [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [EUTS]

munda[1]**,** [mu-n-da منده] *{eT} {eAT} zm.* Bunda; burada. [DLT] [EUTS] [AH]

munda[2]**,** [Far. murdār => mundar / mındar > mundā] *(munda:) {ağız} is.* Et yiyici hayvanlar; etoburlar. [DS]

mundada, [mu-n-da-da] *{eT} zm.* Bundan. [EUTS]

mundag, [mu-n-dag] *{eT} zf.* **1.** Bunun gibi; böyle; böylece; bu kabilden; bu türden; bu neviden. [EUTS] [DLT] **2.** Mademki. [KB]

mundak, -kı [Ar. mundaḳ منذق] *{OsT} sf.* Dövülüp ufaklanmış.

mundar, [Far. murdār مردار] *{ağız} sf.* → murdar. ◻ **mundar getirmek,** *{ağız} Kolon sıkması veya zorlama yüzünden hayvanın karnı şişmek.* [DS]|| **mundar ölmek,** *{ağız} 1. Kimsesiz, yanında dua okunmadan ölmek. 2. (Eti yenen hayvanlar için) kesilmeden ölmek.* [DS]

mundarlama, [mundar-la-ma] *{ağız} is.* Hayvanların karınlarında ve boyunlarında zorlamadan dolayı oluşan içi sıvı dolu şişlik. [DS]

mundarlık, -ğı [mundar-lık] *is.* → murdarlık.

mundaru, [Sansk. mandita => mındatū] *{eT} is.* → mındatu. [Clauson]

mundın, [mu-n-dın] *{eT} zm.* Buradan. [DLT] [AH]

munduz, [mun-mak *(kaybolmak)* > mun-(u)t-(u)z] *{eT} sf.* Budala; alık; ahmak. [DLT] [İKPÖy.] [KB] ◻ **munduz akın,** *{eT} Ansızın gelen sel.* [DLT]|| **munduz yorıga at,** *{eT} Yorga yürüyüşten başka yürüyüş bilmeyen at.* [DLT]

munduzlamak, [munduz-la-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Nimet vermek. **2.** Şımartmak.

munduzlandırmak, [munduz-la-n-dır-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* **1.** Nimet vermek. **2.** Şımartmak.

munduzlanmak, [munduz-la-n-mak] *{eT} edil. f. [-ur]* **1.** Nimetlenmek. **2.** Şımartılmak.

munfasıl, [Ar. faṣl > infiṣāl > munfaṣıl / munfaṣıla منفصله / منفصل] *{OsT} sf.* **1.** Ayrılan; ayrılmış. **2.** Görevinden, memurluktan ayrılmış olan. ◻ **munfasıl zamir,** *Arapçada, başka kelime ile birleşmeyen zamir.*

munfasılan, [Ar. munfaṣıl>munfaṣılan منفصلاً] *(munfasıl'lan) {OsT} zf.* Ayrılmış olarak; ayrılarak.

munfasılîn, [Ar. munfaṣıl>munfaṣılīn منفصلين] *(munfasıli:n) {OsT} is.* Ayrılmış olanlar; ayrılanlar.

munfasım, [Ar. faṣm > infiṣām > munfaṣım منفصم] *{OsT} sf.* **1.** Birbirinden ayrılmaksızın kırılmış olan. **2.** *mecaz.* Zulme, gadre uğramış olan; ezilmiş.

munfasi, [Ar. feṣā > infiṣā > munfaṣī منفصى] *(munfasi:) {OsT} sf.* Bir yerden veya bir şeyden kurtarılıp bağımsız kılınan.

munfatır, [Ar. faṭr > infiṭār > munfaṭır منفطر] *{OsT} sf.* Yarık; yarılmış; yarılan.

munfazih, [Ar. munfaẓiḥ منفضح] *{OsT} sf.* Rezil olmuş; fezahate uğramış.

mung, [muñ / mıñ / buñ] *(muñ) {eT} is.* **1.** Tasa; üzüntü; mutsuzluk; keder; endişe; kaygı. [EUTS] [DLT] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [AH] **2.** Felaket; mihnet; sefalet; sıkıntı; ihtiyaç. [İKPÖy.] [KB] ◻ **mung tag,** *{eT} Akıl dişi.* [DLT]

munga, [mu-n-ga] *{eT} zm.* Buna. [EUTS] [AH]

mungadınçıg, [muñ-aḏ-ın-çıġ] *(muñadınçığ) {eT} sf.* **1.** Fevkalade; olağanüstü; hayrete şayan; acayip. [EUTS] [Gabain] **2.** Istırap verici. [EUTS] [Gabain]

mungadmak, [muñ-aḏ-mak / buñ-aḏ-mak] *(muñadmak) {eT} dönşl. f.* **1.** Bunalmak. [ETY] [KB] **2.** Şaşmak, hayran olmak. [Gabain] **3.** Şaşırmak. [EUTS] **4.** Acı duymak; ıstırap duymak; kederlenmek. [EUTS] **5.** İhtiyaç duymak. [KB]

mungadturmak, [muñ-aḏ-tur-mak] *(muñadturmak) {eT} gçl. f.* **1.** Şaşırtmak; hayrete düşürmek. [EUTS] **2.** Kederlendirmek. [EUTS] **3.** Bunaltmak; sıkıntı vermek. [EUTS] [KB] **4.** Muhtaç etmek. [KB]

mungak, [muñ-āk] *(muña:k) {eT} is.* Dişi geyik. [EUTS]

mungan, [muñ-ān] *(muña:n) {eT} sf.* Geveze; boşboğaz. [DLT]

mungar, [mu-n-ġar] *{eT} zm.* Buna; bunda [DLT] [EUTS]

mungaymak, [bung (dert; tasa; gam) > bung-aḏ-mak > mung-ay-mak] *dönşl. f. [-ur] {eT}* Mahzun, gamlı olmak; meyus olmak. [Nevâyī]

mungçulayu, [mu-n-ġ-ça + u-lā-yū] *{eT} zf.* Böyle. [Gabain]

munggul, [muñ-ġu-l / muñ-ul / muñ-ku-l] *(muñgul) {eT} sf.* Şaşkın. [Gabain] 🗗 **mungkul bolmak,** *{eT} Mantıksız olmak.* [EUTS]

mungkarmak, [muñ-kar-mak] *(muñkarmak) {eT} gçl. f. [-ur]* Bunaltmak; sıkıntıya sokmak; can sıkmak. [DLT] [KB]

munglamak, [muñ-lā-mak] *(muñla:mak) {eT} gçsz. f. [-r]* Bunalmak. [Ş. Süleyman]

munglanmak, [mung-la-n-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Kederlenmek; kaygılanmak. [Nevâyī]

munglug, [bunġ / mung > muñ-luġ] *(muñluğ) {eT} sf.* Bunlu; sıkıntılı; dertli; kederli. [ETY] [DLT]

mungo, [Fr. mungo] *is.* **1.** Dinklenmiş kumaş parçalarının ve döküntülerinin açılması ile elde edilen yün ham maddesi. **2.** Bu ham madde ile dokunmuş kaba kumaş. **3.** *zool.* Sırtında enlemesine çizgiler bulunan Afrika mangustu, *(Mungos mungo).*

mungsuz, [bunġ / mung > muñ-suz] *(muñsuz) {eT} sf.* Dertsiz; kedersiz; kaygısız. [EUTS]

mungukmak, [muñ > muñ-uk-mak] *(muñukmak) {eT} dönşl. f. [-ur]* Bunalmak; sıkıntılanmak. [DLT] [KB]

mungul, [*eT.* muñ > mung-ul] *{ağız} is.* Sıkıntı. [DS]

mungur, [*eT.* muñ > mung-ur] *{ağız} sf.* **1.** (Hava için) esintisiz; sıkıcı; durgun. **2.** Ufak tefek; büyüyememiş. [DS]

mungurlamak, [mungur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Gerçeği saklamayıp söylemek; açığa vurmak. [DS]

mungurlu, [mungur-lu ?] *{ağız} is.* Kulplu bakır çömlek. [DS]

munhasır, [Ar. ḥaṣr>inḥiṣār>münḥaṣır منحصر] *{OsT} sf.* → münhasır.

munhasıran, [Ar. münḥaṣır > münḥaṣıran منحصراً] *{OsT} zf.* → münhasıran.

munı, [bu / mu-(n)-ı] *{eT} zm.* **1.** İşaret zamiri olan "bu"nun yükleme durumu. [İKPÖy.] [EUTS] [AH] **2.** "İşte", "bu" anlamında edat. [DLT]

munılayu, [bu / mu-n-ı-lāyu] *{eT} zf.* Böylece; bunun gibi. [EUTS]

muni[1], [Sansk. muni] *is.* Konuşmama ve perhiz gibi her türlü çileye katlanan Hindu bilge.

muni[2], [? muni] *{ağız} is.* Kaz yavrusu. [DS]

munis, [Ar. üns *(alışkanlık)* > mūnis / mūnise مونس / مونسه] *(mu:nis) {OsT} sf.* **1.** Sevimli ve cana yakın; uysal. **2.** Yabancı olmayan; alışılmış; alışılan. **3.** İnsandan kaçmayan. **4.** *mecaz.* Uygun.

munise, [Ar. mūnis > mūnise مونسه] *{OsT} is.* **1.** Munisin dişili. **2.** Can yoldaşı; hayat arkadaşı.

munka, [mun-ḳa] *{eT} sf.* Serkeş. [KB]

munkabız, [Ar. ḳabż > inḳıbāż > munḳabız منقبض] *{OsT} sf.* **1.** Toplanmış; büzülmüş. **2.** Sıkılmış; sıkıntılı. **3.** Kabız olan; peklik çeken. **4.** *mecaz.* Verimsiz olan; işe yaramaz.

munkalib, [Ar. ḳalb *(değişme)* > inḳılāb > munḳalib منقلب] *{OsT} sf.* → münkalib.

munkarız, [Ar. inḳırāż > munḳariż منقرض] *{OsT} sf.* → münkariz.

munkatı, -ı'ı [Ar. ḳaṭ' > inḳıṭā' > munḳaṭı' منقطع] *{OsT} sf.* **1.** Ara verilmiş; kesilmiş. **2.** Devam etmeyen; son bulmuş. **3.** Herkesten uzaklaşarak yalnız bir veya birkaç kişi ile ilişki içinde bulunan; toplumdan uzaklaşan. **4.** Ayrılmış; aradaki bağları koparmış olan. **5.** *mat.* Süreksiz; kesikli. 🗗 **munkatı olmak,** *Kesilmek; son bulmak; devam etmemek.*

munkul, [bu / mu > muñ-ku-l] *{eT} sf.* Şaşkın. [Gabain]

munkur, [munḳūr منقور] *{eAT} is.* Büyük kadeh; şarap kabı.

munlar, [mu-n-lar] *{eT} zm.* Bunlar. [EUTS]

munlayu, [bu / mu > mu-n(ı)-lāyu] *{eT} zf.* Böylece; bu suretle. [EUTS]

munmak[1], [mun-mak] *{eT} dönşl. f. [-ar]* **1.** Kaybolmak. [İKPÖy.] **2.** Başıboş dolaşmak; işsiz güçsüz dolaşmak. [EUTS] [İKPÖy.]

munmak[2], [mun-mak / bun-mak] *{eT} gçsz. f. [-r]* **1.** Saçmalamak. [DLT] **2.** Bunamak. [KB] [AH]

munna, [? munna] *{ağız} is.* Baba. [DS]

munnar, [bun-lar / munnar] *{ağız} zm.* Bunlar. [DS]

munnaz, [? munnaz] *{ağız} is.* Büyük taş. [DS]

munsab, -bbı [Ar. inṣibāb > munṣabb منصب] *{OsT} sf.* (Irmak için) bir ırmağa veya denize dökülen. 🗗 **munsap olmak,** *Dökülmek; kavuşmak; karışmak.*

munsabig, [Ar. ṣubġ > inṣibāġ > munṣabiġ منصبغ] *{OsT} sf.* Boyanmış; boyanık; boyanan; insibağ eden.

munsalih, [Ar. ṣulḥ > munṣaliḥ منصلح] *{OsT} sf.* Barışık; sulh üzere olan.

munsami, [Ar. munṣamī منصمى] *(munsami:) {OsT} sf.* Dökülüp akıtılmış.

munsarım, [Ar. ṣarem > inṣırām > munṣarım منصرم] *{OsT} sf.* Kesilen; kesilmiş olan.

munsarif, [Ar. ṣarf > iṣrāf > munṣarif منصرف] *{OsT} sf.* **1.** Geri dönen; çekilip giden **2.** *dbl.* (Kelime

için) Arapçada her türlü harekeyle okunan ve çekime girebilen.

munsarih, [Ar. ṣarāḥat > inṣirāḥ > munṣariḥ منصرح] *{OsT} sf.* Açık; apaçık; ortada.

munsif, [Ar. neṣāfet *(haklılık, doğruluk)* > inṣāf > munṣif منصف] *{OsT} sf.* **1.** Kötülük yapmayan; kötülükte aşırılığa kaçmayan. **2.** İnsaflı.

munsifane, [Ar. munṣif + Far. -āne منصفانه] *(munsifa:ne) {OsT} zf.* Kötülükte aşırılığa kaçmadan; insaflılıkla.

munsur, [Ar. muḥżır *(mübaşir)* => munsur] *{ağız} is.* İcra memuru. [DS]

munta, [mu-(n)-ta / mu-(n)-tu] *{eT} zm.* **1.** İşaret zamiri *"bu"*nun bulunma-ayrılma durumu; burada; buradan. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Burası. [İKPÖy.]

muntabı, -ı'ı [Ar. ṭabʿ > inṭibāʿ > munṭabıʿ منطبع] *{OsT} sf.* **1.** (Kâğıt için) basılan; basılı; basılmış olan. **2.** (Evrak vb. için) damgalı; damgalanmış. **3.** Yaratılıştan olan. **4.** Hoş görünen; güzel. **5.** *mecaz.* Unutulmaz bir anısı bulunan; unutulmayan.

muntabı'at, [Ar. munṭabıʿ > munṭabıʿāt منطبعات] *{OsT} is.* **1.** Basılı, basılmış kâğıtlar. **2.** Damgalı, damgalanmış kâğıtlar. **3.** Yaratılıştan olanlar. **4.** Hoş görünen, güzel şeyler. **5.** *mecaz.* Unutulmaz bir anısı bulunanlar; unutulmayanlar.

muntabıh, [Ar. ṭabḥ > inṭibāḥ > munṭabıḥ منطبح] *{OsT} sf.* (Yiyecek vb. için) pişmiş, pişkin duruma gelmiş olan; pişen.

muntabık, -kı [Ar. ṭıbḳ > inṭıbaḳ > munṭabıḳ منطبق] *{OsT} sf.* Birbirine tam uyan; intibak eden; uygun.

muntada, [mu-(n)-ta-da] *{eT} zm.* **1.** Bundan. [EUTS] **2.** Burada. [EUTS]

muntafi, [Ar. ṭufū > inṭifā > munṭafī منطفى] *(muntafi:) {OsT} sf.* **1.** Sönmüş; sönük; söndürülmüş. **2.** *fiz.* Sönümlü.

muntag, [mu-n-ı+teg] *{eT} zf.* Bunun gibi; böyle; bu kabilden; bu türden; bu neviden. [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain]

muntalik, -ği [Ar. ṭalāḳ > inṭilāḳ > munṭaliḳ منطلق] *{OsT} sf.* **1.** (Kadın için) boşanmış. **2.** (Kişi için) terk edilen. **3.** (Kişi için) bağsız; salınmış; bırakılmış. **4.** Gamsız; kedersiz; sevinçli.

muntamıs, [Ar. inṭımās > munṭamıs منطمس] *{OsT} sf.* Belirsiz olan; intımas eden.

muntasıf, [Ar. nıṣf > intiṣāf > muntaṣıf منطصف] *{OsT} sf.* **1.** Yarılanmış; yarıya varmış olan. **2.** *is.* Yarı; orta. ◘ **muntasıf-ı sene,** *{OsT} Yılın ortası; yarı yıl.*

muntasıh, [Ar. nuṣḥ > intiṣāḥ > muntaṣıḥ منطصح] *{OsT} sf.* Öğütlere kulak veren; öğüt alan; söz dinleyen.

muntasıhane, [Ar. muntaṣıḥ + Far. -āne منطصحانه] *{OsT} zf.* Öğüt dinleyerek; öğüt kabul ederek; söz dinleyerek.

muntasır, [Ar. muntaṣır منطصر] *{OsT} sf.* Öç alan.

muntavi, [Ar. ṭayy > inṭıvaʾ > munṭavī منطوى] *(muntavi:) {OsT} sf.* Dürülüp bükülmüş; dürülmüş; toplanmış; devşirilmiş; dürülüp bükülen.

muntavi, -i'ı [Ar. mutiʿ > munṭaviʿ منطوع] *{OsT} sf.* Söz dinler.

muntazam, [Ar. niẓām >intiẓām >muntaẓam / muntaẓama منتظم / منتظمه] *{OsT} sf.* **1.** Düzgün bir biçimde sıralanmış; bir sırada ve düzende olan; düzgün. **2.** Derli toplu bir biçime konulmuş; düzenli; tertipli; ahenkli. **3.** Tek düze devam eden; biteviye olan; düzgün. **4.** *mat.* Düzgün. **5.** *zf.* Düzgün olarak; düzenli bir şekilde. ◘ **muntazam birlikler,** *Yasa ve yönetmeliklere göre silah altına alınarak devletler hukuku açısından bir devletin ordusunu meydana getiren silahlı kuvvetler.*|| **muntazam hareket,** *fiz. Düzgün hareket.*|| **muntazam hat,** *dnz. Belirli limanlar arasında, belirli bir programa göre yürütülen yük ve yolcu taşımacılığı seferleri.*|| **muntazam muhammes,** *mat. Düzgün beşgen.*|| **muntazam müseddes,** *mat. Düzgün altıgen.*|| **muntazam mütehavvil hareket,** *fiz. Düzgün değişen hareket.*

muntazaman, [Ar. muntaẓam > muntaẓaman منتظماً] *(munta'zaman) {OsT} zf.* Düzenli bir şekilde; muntazam olarak.

muntazar, [Ar. naẓar >intiẓār >muntaẓar منتظر] *{OsT} sf.* (Kişi için) gelmesi umulan; beklenilen.

muntazır, [Ar. naẓar > intiẓār > muntaẓır / muntaẓıra منتظر / منتظره] *{OsT} sf.* Bekleyen; gözleyen. ◘ **muntazır-ı rahmet-i Hudā,** *{OsT} Allah'ın rahmetini bekleyen.*|| **muntazır olmak,** *Beklemek; gözlemek.*

muntazıran, [Ar. muntaẓır >muntaẓıran منتظراً] *(muntazı'ran) {OsT} zf.* Bekleyerek.

muntazırane, [Ar. muntaẓır >Far. -āne منتظرانه] *(muntazıra:ne) {OsT} zf.* Bekleyerek.

muntazırîn, [Ar. muntaẓır >muntaẓırīn منتظرين] *(muntazıri:n) {OsT} is.* Bekleyenler; gözleyenler.

muntırtın, [mu *(bu)* > mu-n-tı-r-dın] *{eT} zf.* Bundan başka; bundan. [EUTS]

muntu, [mu *(bu) {OsT}* > mu-n-tu] *{eT} zm.* Bu; bura. [EUTS]

muntuda, [mu-(n)-ta / mu-(n)-tu > / mu-(n)-tu-da] *zm.* Burası anlamındaki *"munta / muntu"*nun ay-

rılma durumu; bundan; buradan; burasından. [İKP-Öy.] [EUTS] [Gabain]

munturmak, [mun-tur-mak] *{eT} gçl. f.* **1.** Dolaştırmak. [EUTS] **2.** Bunaltmak; delirtmek. [Clauson]

munturuş, [mun-tur-uş] *{ağız} sf.* Asık suratlı; somurtkan. [DS]

muntuz, [mun-mak *(kaybolmak)* > mun-(u)t-(u)z] *{eT} sf.* Geri zekâlı; aptal; şaşkın. [İKPÖy.]

muntz madeni, [Muntz *(İngiliz metalürji uzmanı Fredrick Muntz)* + Ar. ma'den + T. -i] *is. t.* Deniz suyuna dayanıklı olduğu için denizcilikte kullanılan, yüzde olarak 60 bakır, 40 çinkodan meydana gelen pirinç tipi bir alaşım.

munu, [mu-n-u / bu-n-u] *{eT} zm.* **1.** İşte; işte bu. [KB] **2.** *{ağız}* Bunu. [DS]

munuk, [mun-uk منوق] *{eAT} sf.* (Kişi için) durgun; hareketsiz; işe yaramaz.

munung, [mu-(n)ı-ng] *(munıñ) {eT} zm.* İşaret zamiri olan "bu"nun ilgi durumu. [İKPÖy.]

munya, [Far. mūmiyā => mumya / munya] *{ağız} is.* Arıların kovan deliklerini kapatmakta kullandıkları özel mum. [DS]

munzacır, [Ar. żucret > inżicār > munżacır منضجر] *{OsT} sf.* (Kişi için) içi sıkılmış; yüreği daralmış; sıkılmış.

munzalim, [Ar. ẓulm > inẓılām > munẓalim منظلم] *{OsT} sf.* Zorunlu olarak zalimin zulmüne katlanan; zalime boyun eğen.

munzam, -mını [Ar. żamm > inżımām > munżamm منضم] *{OsT} sf.* Eklenmiş; ilave edilmiş; üstüne konulmuş. 🗗 **munzam hat,** *Uzatılmış, ucuna eklenmiş telefon hattı.*|| **munzam muhasebe,** *Sabit varlıklar ile değişken varlıkları ayırmaya yarayan, maliyetlerle satış hacimleri ve bu iki öge ile kâr arasındaki ilişkiyi belirleyen muhasebe sistemi.*|| **munzam nesc,** *Birleşik, bitişik doku.*|| **munzam tahsisat,** *1. Ek masraf hesabı. 2. Ek ödenek.*

munzıcat, [Ar. munżıcāt منضجات] *(munzıca:t) {OsT} sf.* (İlaç için) yaranın iltihabını yok edici; irinini akıtıcı.

munzic, [Ar. nażc > inżāc > munżic منضج] *{OsT} sf.* **1.** (Yemek için) iyice pişip kıvamını bulmuş. **2.** Olgunlaşan; olmuş. **3.** Olgunlaştıran; kemale erdiren. **4.** Hazmettirici; sindirimi kolaylaştıran. **5.** (İlaç için) çıbanı olgunlaştırıp irin toplanmasını sağlayan.

munzur[1], [Ar. mużırr => munzır] *{ağız} sf.* (İnsan veya hayvan için) zararlı; baş belası; muzır. [DS]

munzur[2], [? munzur] *{ağız} is.* Asık surat. [DS] 🗗 **munzur asmak,** *{ağız}* Surat asmak. [DS]

munzur[3], [? munzur] *{ağız} is.* **1.** Burun. **2.** Çene. [DS]

-mur, [-mur] *{eAT} yap. e.* Geçişsiz fiillerden isim türeten ek. İşlek değildir. Fiilin belirttiği eyleme uğramış kavramı katarak isimler yapar: *yağmur.*

mur[1], [mır / mur *(yans.)*] *ünl.* Kedi vb. hayvanların içgüdülerinin tepkisi ile çıkardıkları sesi ve buna benzer seslenme veya konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mur-lan-mak, mur-la-mık*

mur[2], [Far. mūr مور] *(mu:r) {OsT} is.* **1.** Karınca. **2.** Yoksulluk ve âcizlik sembolü. **3.** Pas hastalığı; pas.

muraba'a, [Ar. rabᶜ > murābaᶜa مرابعه] *(mura:baa) {OsT} is.* **1.** Yazlığa çıkabilmek için bina sahibiyle anlaşma yapma. **2.** Ağır yük kaldıran birine yardım etme.

murabaha, [Ar. ribḥ > murābaḥa مرابحه] *(mura:baha) {OsT} is.* **1.** Malı aşırı kâr ile satma. **2.** Yasa ile belirlenen faiz oranı üzerine çıkma; tefecilik. **3.** *huk.* Aşırı faiz şartlı ödünç sözleşmesi.

murabahacı, [murabaha-cı] *is.* **1.** Bir malı aşırı kâr koyarak satan kimse. **2.** Yasa ile belirlenen sınırı aşan faizle borç para veren kimse; tefeci.

murabahacılık, -ğı [murabaha-cı-lık] *is.* Murabahacı olma durumu; aşırı kâr koyarak ticaret yapma işi; yasanın koyduğu sınırı aşan faizle borç para verme işi; tefecilik.

murabata, [Ar. rabṭ > murabaṭa مرابطه] *{OsT} is.* **1.** Bağlamak. **2.** Düşmanı, saldıracağı yerde durup bekleme.

murabba[1], [Ar. terbiye > murabbā مربى / مربا] *(murabba:) {OsT} sf.* **1.** Terbiye edilmiş. **2.** Kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyve suyu tatlısı. **3.** Ezik reçelin koyusu. **4.** Meyve ezmesi.

murabba[2]**, -a'ı** [Ar. rubᶜ > terbiᶜ > murabbaᶜ مربع] *{OsT} sf.* **1.** Dört öge veya nesneden meydana gelen; dörtlü. **2.** *is. mat.* Kare. **3.** *ed.* Dört mısralı bentlerden kurulu manzumeye verilen ad. **4.** *müz.* Türk musikisinde bir makam. **5.** *müz.* Bir çalgı. **6.** *müz.* Beste. 🗗 **murabba dolama,** *İmparatorluk döneminde giyilen bir tür üst giysisi.*|| **murabba'-i mütekerrir,** *{OsT} ed. İlk kıtanın son mısraı diğer kıtaların son mısraında tekrar edilen murabba.*|| **murabba'-i müzdevic,** *{OsT} ed. Kıtalarının son mısraları farklı olan murabba.*|| **murabba'-i tâmm,** *{OsT} mat. Tam kare.*|| **murabba'-nişîn,** *{OsT} Bağdaş kurup oturan.*

murabbayat, [Ar. murabbā > murabbāyāt مربيات] *(murabba:ya:t) {OsT} is.* Dondurulmuş meyve suyu tatlıları.

murabık, -ğı [? murabık] *{ağız} sf.* Kolayca aldatılan; kurnazlığı olmayan.[DS]

murabıt[1], [Ar. rabṭ > murabaṭa > murābıṭ مرابط] *(mura:bıt) {OsT} is.* **1.** İbadete bağlı olan kimse. **2.** Ribat adı verilen tahkim edilmiş tekkelerde yaşayan

savaşçı derviş; murabut. **3.** Fas'ta şeyhlere ve dervişlere verilen unvan.

murabıt[2], [? murabıt] *{ağız}* is. Danaburnu böceği. [DS]

murabıtîn, [Ar. murābıṭ > murābıṭīn مرابطين] *(mura:-bıti:n) {OsT} is.* **1.** İbadete bağlı olan kimseler. **2.** Savaşçı dervişler.

murabıthk, -ğı [murabıt-lık] *is.* Kuzey Afrika'da sofi mistik inanış, İspanyollara karşı savaş, Fransız sömürgeciliğine direniş, mehdicilik, İslamlık öncesi büyü uygulamaları ve halkın kutsal saydığı kişilere tapma gibi pek çok unsurun bir araya gelmesi ile ortaya çıkan murabıtların dini.

murabut, [Ar. murābıṭ > murābuṭ مرابط] *(mura:but) {OsT} is.* Eskiden, Kuzey Afrika'da yaşayan şeyh ve dervişlere verilen unvan. 🗗 **murabut kuşu,** *zool. Leylekgillerden, Afrika'da yaşayan, her türlü leşi yiyen, kuvvetli, iri ve uzun bir gagaya sahip kuş, (leptoptilis crumenifeus) {OsT}.*

muraca, [? muraca] *{ağız} is.* Bacanın çatı üstünde kalan bölümü. [DS]

murad, [Ar. revd >irāde >murād مراد] *(mura:d) {OsT} is.*→ murat. 🗗 **murād-bahş,** *{OsT} İstekleri karşılayan; Allah.* || **murād-ı hakk,** *{OsT} Allah'ın isteği.*

Muradiye, [Ar. murād > murādiyye مراديه] *(mura:-diye) {OsT} sf.* Murat adını taşıyan Osmanlı padişahlarının adlarına dayanılarak verilmiş olan bina, cami, medrese, şehir, kasaba vb. belirtmekte kullanılır.

murafa'a, [Ar. ref' > murāfa'a مرافعه] *(mura:faa) {OsT} is.* **1.** Bir kimseyi mahkemeye verme; mahkeme huzuruna çağırma. **2.** Yargıç huzurunda yüzleşip muhakeme olama. **3.** Yargıtay'daki duruşmaya verilen ad.

murafakat, [Ar. rıfḳ > murāfaḳat مرافقت] *(mura:-fakat) {OsT} is.* **1.** Birlikte bulunma; arkadaş olma. **2.** Yol arkadaşlığı; arkadaşlık.

murafık, [Ar. murāfaḳat > murāfıḳ مرافق] *(mua:fık) {OsT} sf.* **1.** Arkadaşlık eden. **2.** Birlikte bulunan.

murafi, -i'ı [Ar. murāfa'a > murāfi' مرافع] *(mura:fi:) {OsT} sf.* **1.** Duruşma için yargıya baş vuran. **2.** Yüzleşmek için yargıca giden.

muragabet, [Ar. murāġabet مراغبت] *(mura:gabet) {OsT} is.* Dileme; isteme; arzu etme.

muragame, [Ar. raġm > murāġame مراغمه] *(mura:-game) {OsT} is.* Birini darıltacak, gücendirecek davranışta bulunma.

muragıb, [Ar. raġbet > murāġıb مراغب] *(mura:gıb) {OsT} sf.* Rağbet eden.

murahham, [Ar. raḥm > terḥīm > muraḥḥam مرحم] *{OsT} sf.* **1.** (Kelime için) son hece veya harfleri düşürülmüş; kısaltılmış. **2.** *is.* Kısaltma.

murahhas, [Ar. ruḫṣat > terḫīṣ > muraḫḫaṣ مرخص] *{OsT} sf.* **1.** İzinli; ruhsatlı. **2.** Bir devlet veya kurum tarafından kendisini temsil için başka bir devlet veya kuruma gönderilen kimse; delege. 🗗 **murahhas üye,** *huk. tic. Anonim şirketlerde yönetim kurulunun sahip olduğu yetki ve görevlerin tamamını veya bir kısmını, bu kurulun kararıyla üzerine alan üye.*

murahhasa, [Ar. muraḫḫaṣa مرخصه] *{OsT} is.* Ermeni piskoposu.

murahhasîn, [Ar. muraḫḫaṣ > muraḫḫaṣīn مرخصين] *(murahhasi:n) {OsT} is.* Delegeler.

murahhasiyet, [Ar. muraḫḫaṣ > muraḫḫaṣiyyet مرخصيت] *{OsT} is.* Delegelik.

murahhashk, -ğı [murahhas-lık] *is.* Delegelik.

murahhil, [Ar. rıḥlet > muraḥḥil مرحل] *{OsT} sf.* Bir yerden başka bir yere göç ettiren; göçüren.

mura'i, [Ar. ri'āyet > murā'ī مراعى] *(mura:i:) {OsT} sf.* Saygı gösteren; riayet eden.

murakaba, [Ar. raḳb > murāḳaba / murāḳabe مراقبه] *{OsT} is.* → murakabe.

murakabe, [Ar. raḳb > murāḳaba / murāḳabe مراقبه] *{OsT} is.* **1.** Denetleme; kontrol etme. **2.** Bakıp gözetme; gözaltında bulundurma. **3.** Kendini sorgulamak üzere derin bir düşünceye dalan kişinin tutumu. **4.** *tasvf.* Bir hücreye çekilerek çile dolduran dervişlerin kendi nefsi ile konuşup hesaplaşması ve bunun sonucu olarak kendi varlığında sonsuzluğa ulaşması, ilahî nuru görmesi. **5.** *din.* Budacılıkta, son aşama olan *samadhiye* ulaşıncaya kadar dikkati özellikle soluma ve çeşitli beden duyumları gibi bir nokta üzerinde toplayarak kendisini eğitme işi; *vipassana;* sezgisel bakış. 🗗 **murakabe etmek,** *Denetlemek.*

murakasa, [Ar. raḳṣ > murāḳaṣa مراقصه] *(mura:kasa) {OsT} is.* Dans.

murakıb, [Ar. murāḳabe > murāḳıb مراقب] *(mura:-kıb) {OsT} sf.* → murakıp.

murakıp, -bı [Ar. murāḳabe > murāḳıb مراقب] *(mura:kıp) sf.* **1.** Denetleyen; kontrol eden. **2.** Gözaltında bulunduran. **3.** *tasvf.* Kendi iç âlemine dalıp kendinden geçen; Allah'a bağlanmış olan. **4.** *huk.* Denetim işini yapan görevli veya üye; denetçi. **5.** Yazma, eserlerde sayfa sırasını belirtmek amacıyla sayfanın bittiği yere ayrıca yazılan sonraki sayfanın ilk kelimesi; ayak; çoban; müşir; payende.

murakıplık, -ğı [murakıp-lık] *(mura:kıplık) is.* Denetleyicilik; denetçilik.

murakka, -a'ı [Ar. raḳ' > terḳī' > muraḳḳa' مرقع] *{OsT} sf.* **1.** Yama yapılmış; yamalı. **2.** Hattatların ayrı ayrı kâğıtlara yazıp bir araya getirerek bağladıkları yazı örnekleri dosyası. **3.** Eski ve yamalı hırka; Melamilerin tarikata girerken bencillik, kibirlilik etmemek için giydikleri yamalı hırka. ◻ **murakka germek,** *Ayakkabı üzerine işlenecek süsler için patron hazırlamak.* || **murakka'-puş,** *{OsT} (Dervişler için) yamalı hırka giymiş olan.*

murakka'a, [Ar. muraḳḳa'a مرقعه] *{OsT} is.* Birbiri üzerine yapıştırılarak kalınlaştırılmış kâğıt üzerine yazılmış güzel yazı örneği; hattat meşknamesi.

murakka'at, [Ar. muraḳḳa' > muraḳḳa'āt مرقعات] *{OsT} is.* **1.** Güzel yazı örnekleri. **2.** Güzel yazı örneklerinin toplandığı albüm.

murakkak, [Ar. riḳḳat>tarḳīḳ>muraḳḳaḳ مرقق] *{OsT} sf.* İnceltilmiş; ince.

murakkam, [Ar. raḳam > terḳīm > muraḳḳam مرقم] *{OsT} sf.* **1.** Yazılmış; yazı. **2.** Bir rakam ile belirlenmiş; numaralandırılmış.

murakkan, [Ar. muraḳḳan مرقن] *{OsT} sf.* Bozulmuş; aradan çıkarılmış; terkin edilmiş.

murakkım, [Ar. raḳam > terḳīm > muraḳḳım مرقم] *{OsT} is.* Pusula iğnesi.

muran, [Far. mūr > mūrān موران] *(mu:ra:n) {OsT} is.* Karıncalar.

murana, [Lat. muraena / Yun. myraina] *is. zool.* Sıcak denizlerde yaşayan, büyük bir yılan balığına benzer fakat göğüs yüzgeci bulunmayan, yırtıcı yüzgeçsiz, çıplak derili, eti beğenilen ve lezzetli bir balık, *(Muraena helena).*

murane, [Far. mūr-āne مورانه] *(mu:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Karıncaya yakışır biçimde; karınca gibi. **2.** Kudretsiz ve kuvvetsizce; âcizane.

murasade, [Ar. raṣad > murāṣade مراصده] *(mura:sade) {OsT} is.* Gözetleme; dikkatle bakma.

murasalık, -ğı [Ar. muraṣṣa' => murasa-lık] *{ağız} is.* Köy bekçilerinin kimlik cüzdanı. [DS]

murassa, -a'ı [Ar. raṣa' *(kokulu bir şey sürünme)* > terṣī' > muraṣṣa' مرصع] *{OsT} sf.* **1.** Değerli taşlarla süslenmiş; süslü; mücevherli; cevahirli; işlemeli. **2.** *ed.* Birbiri ardınca sıralanan kavramlar arasında kurulan vezinli ve kafiyeli bağlantı. **3.** *ed.* Divan edebiyatında, iki dizesi simetrik ve kelime gruplanışı bakımından denklik bulunan beyit. **4.** Hat sanatında çevresi çiçek ve bitki motifleri ile süslü yazı tipi. **5.** İmparatorluk döneminde devletin önde gelen kişilerine verilen değerli taş, altın, gümüş mücevherle işlenip süslenmiş kılıç, hançer veya hilat, madalya vb.nin genel adı. ◻ **murassa imtiyaz,** *{OsT} İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen imtiyaz nişanının değerli taş ve elmas ile süslü olanı.* || **murassa Mecidî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen Mecidî nişanının elmas ve değerli taşlarla süslü olanı.* || **murassa Osmanî,** *{OsT} İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen Osmanî nişanının elmas ve değerli taşlarla süslü olanı.*

murassas, [Ar. raṣṣ > terṣīṣ > muraṣṣaṣ مرصص] *{OsT} sf.* Kurşun veya kalayla kaplanmış; kalaylanmış; lehimlenmiş.

murat, -dı [Ar. revd > irāde > murād مراد] *(mura:t) is.* **1.** İstek; dilek; arzu. **2.** Amaç; erek; gaye. ◻ **murada ermek,** *1. Amaçlanan şeyi elde etmek. 2. Dilenen şeye veya yere ulaşmak.* || **muradı karnında kalmak,** *{ağız} İsteğine kavuşamamak.* || **muradına ermek,** *1. Amaçladığı şeyi elde etmek. 2. Dileğine ulaşmak; arzusuna ulaşmak. 3. Çok istediği şeyi elde etmek.* || **muradı olmak,** *1. İstenen, dilenen şey gerçekleşmek; dileği yerini bulmak. 2. Şiddetle yerine gelmesini istediği bir dileği bulunmak.* || **murat alıp vermek,** *(Sevgililer için) kavuşmak; buluşmak; sevişmek.* || **murat almak,** *Dileğine, isteğine kavuşmak.* || **murat etmek,** *Bir şeyin olmasını dilemek, istemek.* || **murat kuşu,** *{ağız} Baykuş.* [DS]

muratçık, -ğı [murat-çık] *{ağız} is.* Baykuş. [DS]

murav, [Far. mīr-āb] *{ağız} is.* Su çavuşu. [DS]

muravaga, [Ar. murāvaġa مراوغه] *(mura:vaga) {OsT} is.* Güreşme.

muravaza, [Ar. rā'ż > murāvaża مراوضه] *(mura:vaza) {OsT} is.* **1.** Bir kimseyi, hile vaya kahır yoluyla razı etme; kandırma. **2.** *huk.* Barış sözleşmesi.

murazaa, [Ar. rızā' > murāża'a مراضعه] *(mura:zaa) {OsT} is.* Emzirme.

murç[1], [Sansk. marica / marīça = mırç / murç] *{eT} is.* Biber; karabiber. [EUTS] [DLT]

murç[2], **-cu** [burç / murç] *{ağız} is.* **1.** Ağaçlardaki çiçek ve yaprak tomurcukları. **2.** Ağaçların taze yaprakları. **3.** Ağaçların filizleri; sürgünler. [DS] ◻ **murca girmek,** *{ağız} Halk hekimliğinde güneş çarpmasına karşı iyi geldiği inancıyla, içine söğüt yaprakları konularak ile ısıtılmış suyla yıkanmak.* [DS] || **murç açan,** *{ağız} Baharda ağaçların yapraklanmasına fırsat veren sisli hava.* [DS]

murç,[3] **-cu** [Erme. murč] *is.* Sert taşlarda oyuklar açmak, ya da betonu delmekte kullanılan sivri uçlu çelik kalem; *{ağız} (aynı)* [DS].

murç[4], **-cu** [? murç] *{ağız} is.* Demet; bağlam. [DS]

murçe, [Far. mūr-çe مورچه] *(mu:rçe) {OsT} is.* **1.** Küçük karınca. **2.** Metal pası. **3.** *mecaz.* Rezil ve alçak adam; önemsiz, değersiz kimse.

murçmak, [murç-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* Bir şeyi avuç içinde sıkıştırarak ufalamak. [DS]

murçu, [? murçu / İt. mozzo] *{ağız} is.* Lağım temizleyicisi. [DS]

murd, [Yun. murto / Far. mürd مورد / Erme. murd] *(mu:rd) is.* → murt.

murdad, [Far. murdād مرداد] *(murda:d) {OsT} is.* **1.** İran takvimine göre güneş yılının beşinci ayı. **2.** Her ayın yedinci, sekizinci günü. **3.** Bu ay ve günü yönetmekle görevli melek.

murdar, [Far. murdār مردار] *(murda:r) {OsT} sf.* **1.** Kirli; pis; iğrenç. **2.** (Kişi için) cinsel ilişkiden sonra gusletmemiş olan. **3.** (Kasaplık hayvan için) İslamiyet'in belirttiği usullere uygun kesilmemiş olan. 🗗 **murdār-hār,** *{OsT} 1. Murdar yiyen. 2. Karga, akbaba, çaylak vb. leş yiyen hayvanlar.*‖ **murdarlığa kalmak,** *{ağız} (Yük ve binek hayvanları için) sıkıntı yüzünden hastalanıp uyuşuk duruma gelmek.* [DS]

murdarilik, -ği [Far. mudār + T. ilik] *is. anat.* Omurilik.

murdarlık, -ğı [murdar-lık] *is.* Murdar olma durumu; murdar birine uygun durum; pislik; iğrençlik; kirlilik.

murdia, [Ar. rıḍāʿ > irżāʿ > murḍiʿa / murżiʿa مرضعه] *{OsT} is.* **1.** Çocuk emdiren kadın; memede çocuğu olan kadın. **2.** Ücreti karşılığında başkasının çocuğunu emdiren kadın; sütanne; sütnine.

murdun, [? murdun] *{ağız} is.* Çatılarda kullanılan uzun ağaç. [DS]

murdümük, -ğü [*eT.* bür *(tomurcuk)* > mür-dü-mük] *{ağız} is.* → mürdümük. [DS]

mu'reb, [Ar. ʿarab > iʿrāb > muʿreb معرب] *{OsT} sf. dbl.* (Kelime için) Arap dilbilgisinde, sonundaki harfi değişebilen.

murg, [Far. murġ مرغ] *{OsT} is.* → mürg.

murga, [oñur-ġa / omurga] *{ağız} is.* Kayığın temel ağacı. [DS]

murgane, [Far. murġ-āne مرغانه] *{OsT} zf.* Kuşlar gibi; kuşlara yakışacak şekilde.

murgazan, [? murgazan] *{ağız} is.* Söz getirip götüren; dedikoducu. [DS]

murgup, [Ar. maġrib => murgup] *{ağız} is.* Akşam. [DS]

mu'rib, [Ar. ʿarab > iʿrāb > muʿrib معرب] *{OsT} is. dbl.* Tanınmış bir eserdeki kelime sonlarındaki harf değişimleri üzerine yazılmış inceleme; bu konuda yazılmış kitap.

murinae, [Lat. murinae] *is. zool.* Muridae familyasından fareleri ve benzeri cinsleri içine alan kemirgen memeli hayvanlar oymağı; sıçangiller.

muris, [Ar. verāṣet > irāṣ > müriṣ / mürişe مورث / مورثه] *(mu:ris) {OsT} sf.* **1.** Getiren; veren; kazandıran. **2.** *huk.* Miras bırakan. **3.** *huk.* Vasiyetname bırakan.

mu'riz, [Ar. arż > muʿriż معرض] *(mu-riz) {OsT} sf.* **1.** Yüz çeviren; başka tarafa dönen. **2.** Dokunaklı söz söyleyen; taş atan.

murk, [? murk] *{ağız} is.* Çorbanın içinde ezilmeden kalmış hamur parçacıkları. [DS]

murlamak, [mur-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Oyunlarda) bir şeyin kendisinin olduğunu ileri sürmek; kendisinin olmasını istemek. [DS]

murlamık, -ğı [ımır / mur *(yans.)* > mur-la-mık] *{ağız} is.* Uyuyan kedinin çıkardığı ses; mırıltı. [DS]

murlanmak, [mur / ımır *(yans.)* > mur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* **1.** Yapılması istenen bir şey için sudan sebepler göstermek; mırın kırın etmek. **2.** Dargınlığını, kızgınlığını belirtecek biçimde söylenmek; homurdanmak. [DS]

murmel, [Alın. murmel] *is. zool.* Boyamada ve elverişli postları manto yapımında kullanılan bir tür marmot, *(Murmel).*

murmurik, -ği [? murmurik] *{ağız} is.* Böğürtlen. [DS]

murmut, -du [? murmut] *{ağız} is.* **1.** Tomurcuk. **2.** Değnekteki budak yerleri. **3.** Ağaçların gelişmemiş dalları. [DS]

murnel, [İt. merlin / murnel] *{ağız} is. dnz.* Bir tür halat.

murphy düğmesi, [William Parry Murphy *(Amerikalı hekim)* + T. düğme-s-i] *(mörfi düğmesi) is. t. tıp.* Birleştirilmek istenen iki bağırsak parçasının uçlarına yerleştirilen ve bu iki ucu birbirine geçirmeye yarayan iki yarım düğmeden yapılmış aygıt.

murphy işareti, [William Parry Murphy *(Amerikalı hekim)* + Ar. işāret + T. -i] *(mörfi işareti) is. t. tıp.* Safra kesesindeki bir hastalığın belirtisi olarak nefes alma sırasında yoklandığında safra kesesi bölgesinde meydana gelen ağrı.

murt[1]**, -du** [Yun. múrto / Far. mūrd / Erme. murd] *(mu:rt) {ağız} is. bot.* **1.** Mersin ağacı ve meyvesi. **2.** Yeni doğmuş çocuğun başına serpilen kokulu bitkisel toz. [DS] **3** 🗗 **murt ağacı,** *Mersin ağacı.*

murt[2]**,** [Fr. mort] *{ağız} is.* Kesilmeden ölmüş, murdar olmuş hayvan. [DS] 🗗 **murt olmak,** *{ağız} (Hayvan için) kesilmeden ölmek; murdar olmak.* [DS]

murt[3]**,** [? murt] *{ağız} is.* **1.** Akarsuların getirdiği birikinti. **2.** Sıvıların dibine çöken tortu. **3.** Kahve telvesi. [DS]

murt[4]**,** [? murt] *{ağız} sf.* Parasız elde edilen; beleş. [DS]

murt[5]**,** [? murt] *{ağız} is.* (Yağış biçimi olarak) dolu. [DS]

murt[6], [? murt] *{ağız}* Taşlarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

murtabıt, [Ar. rabṭ > irtibāṭ > murtabıṭ مرتبط] *{OsT} sf.* **1.** Bağlanmış; bağlı. **2.** *mecaz.* Bir şeyle ilgisi olan; ilgili. **3.** *is. zool.* Karınlarının bir kısmı kısa bir parça ile gövdelerine bağlı olan böcekler. 🗗 **murtabıt suçlar,** *Her biri bağımsız bir suç olmalarına karşın, aralarındaki ilişki nedeniyle birbirine bağlanmış sayılan suçlar.*

murtad, -ddı [Ar. redd > murtādd مرتاد] *(murta:d) {OsT} sf.* İslamiyeti bırakıp başka bir dine giren.

murtağı, [? murtağı] *{ağız} is.* Şekersiz, yağda kavrulmuş un helvası.[DS]

murtat, -dı [Ar. murtādd => murtat] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) inatçı; ters. **2.** (Kişi için) hain. **3.** (Eşya için) işe yaramaz; döküntü. [DS]

murtatlık, -ğı [murtat-lık] *{ağız} is.* Hainlik. [DS]

murtaz, [Ar. riyāżet > irtiyāż > murtāż مرتاض] *(murta:z) {OsT} sf.* (Hayvanlar için) alıştırılmış; eğitilmiş; talimli.

murtaza, [Ar. rıżā > irtiżā > murtażā مرتضى] *(murtaza:) {OsT} sf.* **1.** Beğenilmiş; uygun bulunmuş; seçilmiş. **2.** Hz. Ali'nin takma adlarından biri.

murtazavi, [Ar. murtażā > murtażāvī مرتضوى] *(murtaza:vi:) {OsT} sf.* Hz. Aliye mensup; onunla ilgili olan.

murtazı, -ıı [Ar. rıżaʿ > murtażıʿ مرتضع] *{OsT} sf.* Süt emen.

murtlak, -ğı [murt-la-k ?] *{ağız} is.* Altın, gümüş zincir.

murtlamak, [murt-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor]* **1.** (Tomurcuk için) çatlamak; açılmak. **2.** (Tohum için) yeşermek; çimlenmek.

murtluk, -ğu [murt-luk] *{ağız} is.* Mersin ağacı çok olan yer; mersinlik.[DS]

murus, [? murus] *{ağız} is.* Hayvanlara yem yedirilen yer. [DS]

muruz[1], **-rzu** [? muruz] *{ağız} is.* **1.** Yüz; surat. **2.** Asık yüz. [DS] 🗗 **murzunu dökmek,** *{ağız} Surat asmak.* [DS]

muruz[2], [? muruz] *{ağız} is.* Katır. [DS]

murzı, -ı'ı [Ar. rızāʿ > murzıʿ مرضع] *{OsT} sf.* Çocuk emziren.

murzi'a, [Ar. rıḍāʿ > irżāʿ > murḍiʿa / murżiʿa مرضعه] *{OsT} is.* **1.** Çocuk emdiren kadın; memede çocuğu olan kadın. **2.** Ücreti karşılığında başkasının çocuğunu emdiren kadın; sütanne; sütnine.

mus[1], [Ar. mūs موس] *(mu:s) {OsT} is.* Bıçak.

mus[2], [Fr. mousse *(köpük)*] *is.* **1.** Bir yönde verilen büküm ısıtılarak sabitleştirildikten sonra ters yönde açılarak elde edilen sentetik iplik. **2.** Balık, tavuk, sebze vb. ezildikten sonra çırpılmış krema ve yumurta akı katılarak kalıplanmış tuzlu yiyecek.

mus[3], [İng. mus] *is. zool.* Avrupa ve Kuzey Amerika'da yaşayan, burun ucu kıllı, başı büyük, boynu çok kısa, 15-20 çataldan oluşan geniş ve yaygın dallı boynuzlu, üç metre uzunluğu, omuz başına kadar olan yüksekliği iki metreyi bulan iri bir geyik türü, *(Alces machlis).*

mus[4], [Lat. mus] *is. dnz.* Kılıç biçimli salma omurgalı, denize dayanıklı çok iyi dümen dinleyen, gençler için düşünülmüş yelkenli küçük yarış teknesi.

mus[5], [Lat. mus] *is. zool.* Sıçan ve farelerin genel adı.

mus[6], [? mus] *{ağız} is.* **1.** Kan emici sinek; eşek sineği. **2.** Büvelek.[DS]

musa[1], [Ar. muz / muza] *is.* Muz ağacının cins adı.

musa[2], [Ar. vaşiyyet > mūşā موصى] *(mu:sa:) {OsT} sf.* **1.** Vasiyet edilmiş. **2.** (Kişi için) bir vasiyeti yerine getirmekle görevli olan. **3.** Tavsiye edilmiş; tavsiye olunmuş. 🗗 **mūsā-bih,** *{OsT} Vasiyet olunmuş şey.*|| **mūsā-leh,** *{OsT} (Kişi için) kendisine vasiyet olunan.*

musa[3], [Far. mū-sā موسى / موسا] *(mu:sa:) {OsT} is.* Ustura.

musa[4], [Süry. mu *(tabut, sal)* + sa *(su)* / Kıpti. mu *(su)* + şā *(ağaç)* / İbr. moşe / Ar. mūsā موسى] *{OsT} sf.* **1.** Suda doğan; sudan olan; su çocuğu. **2.** *öz. is.* Hz. Musa.

musa[5], [Yun. musa] *is.* Yunan mitolojisinde yüce sanatların perisi olan dokuz tanrıçadan her biri.

musa'ad, [Ar. suʿūd > tasʿīd > musaʿad مصعد] *{OsT} sf.* **1.** Yüksek; yüce; çok yüksek. **2.** Damıtılmış. **3.** Kaynatılarak özü elde edilmiş; arıtılmış. **4.** *is.* Kaynatılarak arıtılmış şarap.

musa'are, [Ar. şaʿar > muşāʿare مصاعره] *(musa:are) {OsT} is.* Küçümsediğini belirtmek için birinden yüzünü çevirmek.

musab, [Ar. şavb > işābet > muşāb مصاب] *(musa:b) {OsT} sf.* **1.** Başına bir felaket, bir bela gelmiş olan; musibete uğramış olan. **2.** Hastalığa yakalanmış; hastalığa tutulmuş, uğramış.

musabbag, [Ar. ṣıbġ *(boya)* > muṣabbaġ مصبغ] *{OsT} sf.* Boyalı; boyanmış.

musabere, [Ar. şabr > muşābere / muşāberet مصابره / مصابرت] *(musa:bere) {OsT} is.* Sabretme; katlanma.

musaberet, [Ar. şabr > muşābere / muşāberet مصابره / مصابرت] *(musa:beret) {OsT}is.* → musabere.

musabîn, [Ar. muṣāb > muṣābīn مصابين] *(musabi:n) {OsT} is.* **1.** Belaya, musibete uğrayanlar; felakete uğramış olanlar. **2.** Hastalığa yakalanmış kimseler.

musabiyet, [Ar. muṣāb > muṣābiyyet مصابيت] *(musa:biyet) {OsT} is.* **1.** Belaya, musibete uğrama; felakete uğramış olma. **2.** Hastalığa yakalanma.

mus'ad, [Ar. musʿad مسعد] *(mus-ad) {OsT} sf.* Mutlu edilmiş; mesut.

musadakat, [Ar. ṣıdḳ > muṣādaḳat مصادقت] *(musa:-dakat) {OsT} is.* İki kişi arasındaki karşılıklı dostluk.

musadat, [Ar. muṣādāt مصادات] *(musa:da:t) {OsT} is.* Yüze gülme; dost gibi görünme.

musadda, [Ar. ṣadʿ > taṣdiʿ > muṣaddaʿ مصدع] *{OsT} sf.* **1.** Başı ağrıtılmış. **2.** (Kişi için) rahatsız edilmiş; sıkıntı verilmiş.

musaddak, [Ar. ṣıdḳ > taṣdīḳ > muṣaddaḳ مصدق] *{OsT} sf.* Gerçek ve doğru olduğu resmî bir daire veya makam tarafından doğrulanmış, bildirilmiş olan.

musaddar, [Ar. ṣudür > muṣaddār مصدار] *(musadda:r) {OsT} sf.* Meydana çıkmış olan.

musaddık, [Ar. ṣıdḳ >taṣdīḳ >muṣaddıḳ مصدق] *{OsT} sf.* Bir sözün, yazının vb. şeyin doğruluğunu, gerçekliğini ispatlayan, onaylayan; gerçekleyen; doğrulayıcı.

musaddıkane, [Ar. muṣaddıḳ + Far. -āne مصدقانه] *(musaddıka:ne) {OsT} zf.* Gerçek olduğunu bildirir şekilde; onaylarcasına.

musaddi, -ıı [Ar. ṣadʿ > taṣdiʿ > muṣaddiʿ مصدع] *{OsT} sf.* **1.** Baş ağrıtan. **2.** (Kişi için) rahatsız eden; sıkıntı veren.

musadefe, [Ar. ṣudūf > muṣādefe / muṣādefet مصادفه / مصادفت] *(musa:defe) {OsT} is.* Rastlaşma; karşılaşma; rast gelme; tesadüf etme.

musadif, [Ar. ṣudūf > teṣādūf > muṣādif مصادف] *(musa:dif) {OsT} sf.* → müsadif.

musaf[1], [Ar. ṣaḥafe > muṣḥaf مصحف] *{ağız} sf.* → mushaf. [DS]

musaf[2], [İbr. musaf] *is.* **1.** Katma; ek. **2.** Musevilerin cumartesi, bayram ve her ayın ilk günlerinde sabah duası ile birlikte yaptıkları dinî törene verilen ad.

musafaa, [Ar. ṣafʿ *(kanat vurma)* > muṣāfaʿa مصافعه] *(musa:faa) {OsT} is.* **1.** Bir kimsenin başka birini kucaklaması; boynuna sarılması. **2.** Kucaklaşma; sarılışma. **3.** Birbirine vurma. **4.** *fizy.* Gözün her uzaklıktaki nesneyi görebilme özelliği. ⧉ **musafaa etmek,** *1. Kucaklaşmak; sarılmak. 2. Kavga etmek; dövüşmek.*

musafaha, [Ar. ṣafḥ > muṣāfaḥa مصافحه] *(musa:faha) {OsT} is.* İki kişi arasında birbirinin ellerini iç içe alarak ikişer elle yapılan özel bir tokalaşma şekli.

musafat, [Ar. ṣafvet > muṣāfāt مصافات] *(musa:fa:t) {OsT} is.* Saf ve içten dostluk; içten dostluk ve arkadaşlık etme; içtenlik; samimiyet.

musaffa, [Ar. ṣafvet > taṣfiye > muṣaffā مصفى] *(musaffa:) {OsT} sf.* Tasfiye edilmiş; saf bir hale getirilmiş olan; temizlenmiş; arıtılmış olan.

musaffef, [Ar. ṣaff > taṣfif > muṣaffef مصفف] *{OsT} sf.* Sıra halinde dizilmiş; sıra sıra dizilmiş; saflar halinde düzenlenmiş; sıralanmış.

ınusaffi, [Ar. ṣafvet > taṣfiye > muṣaffī مصفى] *(musaffi:) {OsT} sf.* Tasfiye eden; süzen; arıtan; temizleyen.

ınusaffir, [Ar. ṣufret > taṣfir > muṣaffir مصفر] *{OsT} sf.* **1.** Sarıya boyayan; sarartan. **2.** Islık çalan.

musaggar, [Ar. ṣaġir *(küçük)* > taṣġīr > muṣaġġar مصغر] *{OsT} sf.* **1.** Küçültülmüş; ufalanmış. **2.** *is. dbl.* Küçültme ismi; ism-i tasgir.

musahabat, [Ar. ṣohbet > muṣāhabe > muṣāhabāt مصاحبات] *(musa:haba:t) {OsT} is.* Konuşup görüşmeler; sohbetler.

musahabe, [Ar. ṣoḥbet > muṣāḥabe مصاحبه] *(musa:habe) {OsT} is.* **1.** İki ve daha çok kişi arasında yapılan konuşma, görüşme; sohbet etme; söyleşi. **2.** *ed.* Düşüncelerin, bir kimse ile konuşuyormuş gibi yapmacıksız ve samimi bir havada anlatıldığı, deneme türündeki yazı; söyleşi.

musahabet, [Ar. ṣoḥbet > muṣāḥabet مصاحبت] *(musa:habet) {OsT} is.* → musahabe.

musahere, [Ar. ṣıhr > muṣāhere / muṣāheret مصاهره / مصاهرت] *{OsT} is.* Evlenme ile doğan akrabalık.

musaheret, [Ar. ṣıhr > muṣāheret مصاهرت] *(musa:-heret) {OsT} is.* → musahere.

musahhaf, [Ar. ṣaḥf > taṣḥīf > muṣaḥḥaf مصحف] *{OsT} sf.* Okuma veya kopya etme sırasında yanlışlıkla değiştirilmiş olan; yazımı, yanlış heceleme yüzünden yanlış yazılmış olan.

ınusahhah, [Ar. ṣıḥḥat > taṣḥīḥ > muṣaḥḥaḥ / muṣaḥḥaḥa مصحح / مصححه] *{OsT} sf.* Yanlışlıkları düzeltilmiş; tashih edilmiş; yanlışsız.

musahhar, [Ar. muṣaḥḥar مصخر] *{OsT} sf.* Ele geçirilmiş.

ınusahhih, [Ar. ṣıḥḥat > taṣḥīḥ > muṣaḥḥiḥ مصحح] *{OsT} is. matb.* Provaları okuyup yanlışların dizgici tarafından düzeltilmesi için belirli işaretler koyan kimse; düzeltici; düzeltmen.

musahhihîn, [Ar. muṣaḥḥiḥ > muṣaḥḥiḥīn مصححين] *(musahhihi:n) {OsT} is.* Düzeltme işini yapanlar; düzeltmenler.

musahhihlik, -ği [musahhih-lik] *is.* Basıma hazır provaları düzeltme işi; musahhihin yaptığı iş; düzeltmenlik.

ımusahhin, [Ar. ṣaḫn > muṣaḫḫin مصحن] *{OsT} sf.* Isıtan; ısıtıcı; kızdırıcı.

ımusahhir, [Ar. saḫr *(zorlama)* > tesḫīr > musaḫḫīr مسخر] *{OsT} sf.* **1.** Boyun eğdiren. **2.** Zapt eden; elde eden; müsahhir.

ımusahi, [Ar. muṣāhī مصاهى] *(musa:hi:) {OsT} sf.* (Nesne için) seçilmiş; en iyi; halis.

musahib, [Ar. ṣoḥbet > muṣāḥabet > muṣāḥib / muṣāḥibe مصاحبه / مصاحب] *(musa:hib) {OsT} sf.* → musahip.

musahiban, [Ar. muṣāḥib > muṣāḥibān مصاحبان] *(musa:hiba:n) {OsT} is.* Musahipler.

musahibe, [Ar. muṣāḥebet > muṣāḥibe مصاحبه] *(musa:hibe) {OsT} is.* **1.** Musahibin dişili. **2.** Nedime.

musahip, -bi [Ar. ṣoḥbet > muṣāḥebet > muṣāḥib مصاحب] *(musa:hip) sf.* **1.** Kendisiyle sohbet edilen; arkadaşlık edilen; yarenlik edilen. **2.** *is.* Padişahın yanında kendisini eğlendirip hoşça vakit geçirmesini sağlamak üzere bulunan sohbeti hoşa giden kişi.

musahiplik, -ği [musahip-lik] *(musa:hiplik) {OsT} is.* **1.** Arkadaşlık etme. **2.** Padişahın huzurunda musahip görevi ile bulunma. **3.** Musahibin yaptığı iş.

ımusahrac, [Ar. muṣahrac مصهرج] *{OsT} sf.* (Sarnıç için) horasan veya kireç ile sıvanmış.

musakka, [Ar. ṣaḳy >taṣḳīye >muṣaḳḳa مصقى] *{OsT} sf.* **1.** Sulanmış; su salınış; su koyuvermiş. **2.** *is.* Kabak, patlıcan, kereviz, havuç gibi sebzelerin kuşbaşı et veya kıyma, soğan, domates karıştırılarak pişirilmesi ile yapılan yemek.

musakkab, [Ar. ṣaḳb>teṣḳīb>muṣaḳḳab مثقب] *{OsT} sf.* Delinmiş; teskib olunmuş.

musal, -lli [Ar. vuṣūl > iṣāl > muṣāl مصال] *(musa:l) {OsT} sf.* **1.** Yerine ulaştırılmış; yetiştirilmiş. **2.** Bağlanmış; temas ettirilmiş.

musalaha, [Ar. ṣulḥ > müṣālaḥa مصالحه] *(musa:laha) {OsT} is.* Barış.

musalahat, [Ar. muṣālaḥa > müṣālaḥāt مصالحات] *(musa:laha:t) {OsT} is.* Barışlar.

musaleh[1], [Ar. müṣā *(vasiyet olunmuş mal)* + leh موصى له] *(mu:sa:leh) {OsT} is. huk.* Lehine bir mal vasiyet edilen kimse.

musaleh[2], [Ar. ṣulḥ > muṣālaḥa > muṣāleḥ مصالح] *(musa:leh) {OsT} sf.* → musalih. ◻ **musālehünaleyh,** *{OsT} huk. Barışma bedeli.*|| **musālehünanh,** *{OsT} huk. İddia edilen ve istenen şey.*

musalih, [Ar. ṣulḥ > muṣālaḥa > ımuṣāliḥ مصالح] *(musa:lih) {OsT} sf.* **1.** Barış içinde olan. **2.** Barış yapan; barışan.

musalla, [Ar. ṣalā > taṣlīye > muṣallā مصلا / مصلى] *(musalla:) {OsT} is.* **1.** Namaz kılınan yer; mescit. **2.** Namaz kılmaya yarar açık alan. **3.** Cenaze namazı kılınırken üzerine cenazenin konulduğu, yerden bir metre kadar yükseklikteki yer. ◻ **musalla taşı,** *Cenaze namazı kılınırken üzerine cenazenin konulduğu düzgün ve yüksekçe taş.*

musallat, [Ar. teslīṭ > musallaṭ مسلط] *{OsT} sf.* Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin üzerine rahatsızlık ve zarar verecek derecede düşen; askıntı olan. ◻ **musallat etmek,** *Birini, bir başkasına rahatsızlık verecek şekilde davranması için ayartmak, göndermek; bela etmek; başkasının başına sarmak.*|| **musallat fikir,** *psikol. Bir türlü uzaklaştırılamayan ve insanı huzursuz eden düşünce; sabit fikir; saplantı; takıntık.*|| **musallat olmak,** *1. Birine rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak; başına bela olmak; huzursuz etmek. 2. Birine rahat ve huzur vermemek; bizzat zarar vermek. 3. Ara sıra ortaya çıkarak rahatsız etmek; rahatsızlık vermek. 4. (Kişi için) birinin peşinden hiç ayrılamamak; hep beraber olmak.*

musalleb, [Ar. ṣulb > taṣlīb > muṣalleb مصلب] *{OsT} sf.* **1.** Katılaştırılmış; sertleştirilmiş; dondurulmuş. **2.** Kurutulmuş; kurulaştırılmış.

musalli, [Ar. ṣalāt > taṣlīye >muṣallī مصلى] *(musalli:) {OsT} sf.* Beş vakit namazını düzenli ve sürekli olarak kılan.

musallit, [Ar. selāṭet > ṭeslīt > musallīṭ مسلط] *(musalli:t) {OsT} sf.* Birini başka birinin başına sardıran; musallat eden; sataştıran.

musammat, [Ar. semṭ > tesmīṭ > musanımaṭ مسمط] *{OsT} is.* **1.** *ed.* Divan şiirinde, murabba, muhammes, terkipler ve şarkı gibi kıtalardan oluşan şiirlerin ortak adı. **2.** Dizelerinde iç uyak bulunan, dizeleri ortasından bölündüğünde dört dizelik kıta haline gelen beyitlerden kurulan manzume.

musammem, [Ar. ṣamm > taṣmīm > muṣammem مصمم] *{OsT} sf.* **1.** Kesin olarak kararlaştırılmış olan. **2.** Tasarlanmış.

musammet, [Ar. ṣamet > işmāt > muṣammet مصمت] *{OsT} sf.* **1.** Boş olmayan; içi dolu olan. **2.** *dbl.* Arap alfabesinde, *be, lam, fe, mim, nun, rı* harfleri dışında kalan diğer harflere verilen sıfat.

musandere, [Yun. mousántra] *{ağız} is.* Balkon veya merdiven korkuluğu. [DS]

musandıra, [Yun. mousántra] *is.* **1.** Evlerde, yatak, yorgan vb. eşyanın konulduğu büyük dolap; yüklük. **2.** Kiler içindeki yüksek raf; sergen. *{ağız} (aym)* [DS]. **3.** Yemek odasındaki yan masası; büfe. **4.** *{ağız}* Yüklüğün üstündeki boşluk. [DS] **5.** *{ağız}* Tavan arasındaki küçük oda; sandık odası. [DS]

musandıracıbaşı, [Yun. musandıra + T. -cı + baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde büyük koğuş veya ağa koğuşu denilen darüssaade koğuşlarının temizliğini sağlamak, küçük ağalara abdest aldırıp namaz kıldırmak ve darüssaade ağalığını tam olarak uygulamak gibi görevleri bulunan, harem ağalarının en yeteneklileri arasından seçilen, saray memurlarından biri.

musanna, -a'ı [Ar. şunʿ > taşnīʿ > muşannaʿ / muşannaʿa مصنع / مصنعه] *{OsT} sf.* **1.** Uydurma; hayali. **2.** Büyük bir sanatkâr elinden çıkmış; sanatla yapılmış; sanatlı. **3.** *ed.* Gerçekle ilgisi bulunmayan, yalnızca sanat yapmak ve ustalık gösterme amacıyla düzenlenen; tasannu; sanatlı. **4.** *fel.* Yapıntılı. **5.** *is.* Akça ağaçtan yapılan dört parçalı ve süslü yay.

musannef, [Ar. şınıf >taşnīf >muşannef مصنف] *{OsT} sf.* **1.** Tasnif edilmiş; sıraya konmuş. **2.** Derlenmiş; toplanmış. **3.** Telif edilmiş; yazılmış.

musannefat, [Ar. muşannef > muşannefāt مصنفات] *(musannefa:t) {OsT} is.* **1.** Tasnif edilmiş kitaplar. **2.** Yazılmış kitaplar. **3.** Edebî eserler.

musannif, [Ar. şınıf > taşnīf > muşannif مصنف] *{OsT} sf.* **1.** Sınıflandıran; düzenleyen; tasnif eden. **2.** Bilgileri toplayıp kitap haline getiren; kitap yazan; yazar. **3.** İçindeki bölmelerde kâğıtları konularına göre sıralamaya yarayan dosya; klasör; sıralamaya veya sınıflamaya yarayan araç; sıralaç.

musannifan, [Ar. muşannif > muşannifān مصنفان] *(musannifa:n) {OsT} is.* **1.** Tasnif edenler; sıralayanlar. **2.** Yazarlar.

musannife, [Ar. şınıf > taşnīf > muşannife مصنفه] *{OsT} sf.* **1.** Musannifin dişili. **2.** *is.* Kitap yazan kadın; kadın yazar.

musannifîn, [Ar. muşannif > muşannifīn مصنفين] *(musannifî:n) {OsT} is.* **1.** Tasnif edenler; sıralayanlar. **2.** Yazarlar.

musara'a, [Ar. şarʿ > muşāraʿa مصارعه] *(musa:raa) {OsT} is.* **1.** Güreşme; güreşçilik; pehlivanlık. **2.** Mücadele; uğraşma; çabalama.

musaraha, [Ar. şarāḥat > muşaraḥa مصارحه] *{OsT} is.* **1.** Bir şeyi, açık, ayrıntılı ve anlaşılır biçimde söyleme. **2.** Açıklık; aşikârlık.

musarahaten, [Ar. muşāraḥa > muşāraḥaten مصارحةً] *(musa:raha'ten) {OsT} zf.* Açık, ayrıntılı ve anlaşılır biçimde; apaçık söylenmiş olarak.

musari, -ıı [Ar. şarʿ >muşāraʿa >muşāriʿ مصارع] *(musa:ri:) {OsT} sf.* **1.** Güreş eden. **2.** *is.* Güreşçi; pehlivan.

musarra, -a'ı [Ar. şarʿ >taşriʿ >muşarraʿ مصرع] *{OsT} sf.* (Beyit için) iki dizesi birbiri ile uyaklı olan; müselsel. 🗗 **musarra beyit,** *Uyaklı iki dizeden meydana gelmiş beyit.*|| **musarra gazel,** *Diğer beyitlerinin ilk dizeleri de matla beyti ile kafiyeli olan beyit.*|| **musarra rubaî,** *Bütün dizeleri birbiri ile uyaklı rubaî.*|| **musarra şiir,** *Bütün mısraları birbiri ile kafiyeli olan şiir.*|| **musarra tuyug,** *Bütün mısraları birbiri ile uyaklı olan tuyug.*

musarrah, [Ar. şaraḥat > taṣrīḥ > muṣarraḥ / muṣarraḥa مصرح / مصرحه] *{OsT} sf.* Kesin ve ayrıntılı olarak anlatılmış, açıklanmış; apaçık; açık.

musarrahan, [Ar. muṣarraḥ > muṣarraḥan مصرحاً] *(musarra'han) {OsT} zf.* Açık ve kesin olarak; ayrıntılı biçimde anlatılmış olarak.

musat, [Ar. bisāṭ => pusat / busat > musat] *{ağız} is.* Çeyiz. 🗗 **musat yapmak,** *{ağız} Çeyiz sergilemek.* [DS]

musattah, [Ar. şaṭḥ > taṣṭīḥ > muṣaṭṭaḥ / muṣaṭṭaḥa مصطح / مصطحه] *{OsT} sf.* **1.** Düz bir yüzeye yayılmış olan. **2.** Eni ve boyu olup derinliği ve yüksekliği olmayan. **3.** Yassı ve düz bir durum kazandırılmış olan. **4.** *is. mat.* Düzlem.

musattar, [Ar. saṭr > musaṭṭar مسطر] *{OsT} sf.* Satır haline getirilmiş; satırlanmış; yazılmış.

musavele, [Ar. şavlet > muşāvele مصاوله] *(musa:vele) {OsT} is.* **1.** Dövüşmek üzere birine saldırma. **2.** Birbiri ile dövüşmek.

musavver, [Ar. şüret > taşvīr > muşavver / muşavvere مصور / مصوره] *{OsT} sf.* **1.** Resim konulmuş; resim yerleştirilmiş olan; resimli. **2.** Zihinde düşünülüp tasarlanmış olan.

musavvir, [Ar. şüret > taşvīr > muşavvir / muşavvire مصور / مصوره] *{OsT} sf.* **1.** Resim yapan; ressam; tasvir yapan. **2.** Hayal gücü. **3.** Varlıklara şekil ve suret veren; Allah.

musavviran, [Ar. muşavir + Far. -ān مصوران] *(musavvira:n) {OsT} is.* Resim yapanlar; ressamlar.

musavvirane, [Ar. muşavir + Far. -āne مصورانه] *(musavvira:ne) {OsT} zf.* Resim yapana yakışır biçimde; resim yaparcasına.

musavvire, [Ar. muşavvir > muşavvire مصوره] *{OsT} is.* **1.** Musavvirin dişili. **2.** Hayal.

musavvirîn, [Ar. muşavir > muşavirīn مصورين] *(musavviri:n) {OsT} is.* Resim yapanlar; ressamlar.

musavvit, [Ar. ṣavt > muṣavvit مصوت] *{OsT} sf.* **1.** Ses çıkaran; gürültü yapan; haykıran. **2.** Sesli.

musayaha, [Ar. ṣayḥa > muṣāyaḥa مصايحه] *(musa:yaha) {OsT} is.* Karşılıklı bağrışma; hep birden bağırma; haykırışma.

musayefe, [Ar. ṣayf > muṣayefe مصايفه] *{OsT} is.* Yazlık için bir ev veya mülkü pazarlık ederek kiralama.

musaykal, [Ar. ṣayḳal > muṣayḳal / muṣayḳala مصيقل / مصيقله] *{OsT} sf.* Parlak; cilalı; parlatılmış; cilalanmış; yaldızlı; perdahlı.

muse, [Far. müse موسه] *(mu:se) {OsT} is.* Arı.

musel, [Ar. vuṣül > müṣel موصل] *(mu:sel) {OsT} sf.* Ulaştırılmış; vardırılmış; yetiştirilmiş.

Musevi, [Ar. Hz. Musa *(Peygamber)* / müsī > müsevī / müsevīye موسوى / موسويه] *(mu:sevi:) {OsT} sf.* **1.** Hz. Musa'nın getirdiği dine mensup olan. **2.** Yahudi. **3.** İmam Musa Kâzım'ın nesline mensup olan.

Musevilik, -ği [Musevi-lik] *is. din.* **1.** Allah'ın Hz. Musa aracılığıyla İsrailoğullarına bildirdiği din; Musevi dini. **2.** Yahudilik.

museyif, [? museyif] *{ağız} sf.* İş bilmez; beceriksiz. [DS]

mushaf, [Ar. ṣaḥafe > muṣḥaf مصحف] *{OsT} is.* **1.** Sayfalar halinde düzenlenmiş şey; sayfalar halindeki bir eserin iki kapak arasına alınarak kitap haline getirilmiş biçimi; kitap. **2.** (Büyük harfle başlar) Hz. Osman döneminde el yazması olarak düzenlenen Kur'an-ı Kerim nüshalarından her biri; (daha sonraları) Kur'an-ı Kerim nüshalarına verilen ad. **3.** *tasvf.* Hurufîlere göre insanın yüzü. ◘ **mushaf-ı ilâhî,** *{OsT} Tanrısal kitap; Bektaşilere göre insan.*|| **mushaf kesesi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in içine konulduğu kese.*

musır, -rrı [Ar. ışrār > muṣırr / muṣırre مصر] *{OsT} sf.* Bir söz veya bir şeyde, fikirde ısrar eden; ayak direyen.

musırrane, [Ar. muṣırr > Far. -āne مصرانه] *(musırra:ne) {OsT} zf.* Israr ederek; ayak direyerek.

musırren, [Ar. muṣırr > muṣırren مصراً] *(musı'rren) {OsT} zf.* Israr ederek; ayak direyerek.

musi, [Ar. vaṣiyyet > muṣī / muṣiye موصى / موصيه] *(musi:) {OsT} sf.* **1.** Vasiyet eden; vasiyet bırakan. **2.** Birini vasiyetini yerine getirmekle görevlendiren. **3.** Tavsiye eden veya kumanda veren. **4.** *huk.* Bir malı veya yararı, ölümünden sonra uygulanmak üzere bir kişi veya kuruma karşılıksız temlik eden.

musib, [Ar. işābet > muṣīb / muṣībe مصيب / مصيبه] *(musi:b) {OsT} sf.* **1.** İsabetli; doğru. **2.** Yanılmayan; şaşmayan.

musibet, [Ar. işābet > muṣībet مصيبت] *(musi:bet) {OsT} is.* **1.** Ansızın başa gelen felaket; kötü ve sıkıntılı durum; bela. **2.** Kötülük; pislik. **3.** *sf.* Sürekli rahatsızlık, sıkıntı veren, baş belası olan. **4.** Uğursuz. ◘ **musîbet-zede,** *{OsT} Felakete uğramış olan; belaya uğrayan.*

musibetli, [musibet-li] *{OsT} sf.* Uğursuz.

musikal, [Far. müsīḳal موسيقل] *(mu:si:kal) {OsT} is.* → musikar.

musikar, [Far. müsīḳār موسيقر] *(mu:sika:r, k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Gagasında çeşitli delikler bulunduğuna ve rüzgâr estiğinde güzel sesler çıkardığına inanılan masal kuşu. **2.** *müz.* Uç uca eklenmiş neye benzer bir çok düdükten meydana gelmiş nefesli çalgı; mıskal.

musike, [Yun. musa > musike] *is.* Eski Yunan mitolojisinde musaların temsil ettiği sanatların tümüne birden verilen ad.

musiki, [Yun. musa > musike > Ar. müsiḳī / müsiḳiye موسيقى / موسيقيه] *(mu:siki: k kalın söylenir. is.* **1.** Müzik. **2.** Alaturka müzik. **3.** *mecaz.* Kulağa hoş gelmesi bakımından ele alınan sesler dizisi. **4.** *sf.* Musikiyle ilgili. ◘ **mūsikî-i fīgān,** *{OsT} Feryadın musikisi.*|| **mūsikî-i sükūt,** *{OsT} Sessizliğin müziği.*

musikişinas, [Ar. müsiḳī + Far. –şinās موسيقى شناس] *(mu:siki:şina:s k kalın söylenir) {OsT} sf.* Musiki ile uğraşan kimse; müzikçi.

musil, [Ar. vuṣül > müṣil موصل] *(mu:sil) {OsT} sf.* **1.** Ulaştıran, vardıran; yetiştiren. **2.** Taşıyan; taşıyıcı.

musile, [Ar. vuṣül > müṣile موصله] *(mu:sile) {OsT} is.* Müderrislikte ikinci yüksek derece. ◘ **müsile-i sahn,** *{OsT} Fatih medresesindeki en yüksek müderrislik derecesi.*

musir[1], [Ar. yüsr > müsir موسر] *(mu:sir) {OsT} sf.* Zengin; bereketli; bol.

musir[2]**, -rri** [Ar. ışrār > muṣırr / muṣırre مصر / مصره] *{OsT} sf.* Bir söz veya bir şeyde, fikirde ısrar eden; ayak direyen.

musirrane, [Ar. muṣırr + Far. -āne مصرانه] *(musırra:ne) {OsT} zf.* Israr yoluyla; inatla; ayak direyerek.

musirren, [Ar. muṣırren مصراً] *(musı'rren) {OsT} zf.* Israr ederek; direnerek; inatla.

musiye, [Ar. veṣayet > müṣiye موصيه] *(mu:siye) {OsT} is.* Vasiyet eden kadın.

muska, [Ar. nüsḫa نسخه] *{OsT} is.* **1.** İnsanları hastalık ve kötülüklerden koruyacağına inanılan, üçgen şeklinde katlanarak üstte taşınan, üzerine Arap harfleri ile dua yazılmış kâğıt; hamaylı. **2.** *mecaz.* Üçgen şeklinde katlanmış şey. **3.** Yayın kabzasına yerleştirilmiş üçgen şeklindeki deri parçası. **4.** *{a-*

ğız} Süs eşyası olarak kullanılan altın tepelik. [DS] **5.** *{ağız}* Pulluğun üçgen biçimindeki parçası. [DS] 🗗 **muska böreği,** *Yufka içine peynir, kıyma vb. konulduktan sonra üçgen biçiminde katlanarak yapılan börek.*

muskacı, [muska-cı] *is.* Muska yazan; yazdığı muskaların insanları kötülüklerden koruyacağını söyleyen kimse.

muskacılık, -ğı [muska-cı-lık] *is.* Muska yazan kişi.

ıuskavari, [muska + Far. -vārī وارى مسقه] *(muskava:ri:) {OsT} sf.* Muskaya benzer; muska gibi.

ıuskıt, [Ar. suḳūṭ > isḳāṭ > musḳıṭ مسقط] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin düşmesine yol açan; düşüren. **2.** *is.* (İlaç, vb. için) çocuk düşürmeye yarayan; çocuk düşürten.

ıuskıtat, [Ar. musḳıṭ > musḳıṭāt مسقطات] *(muskıta:t) {OsT} is.* **1.** Düşürenler. **2.** Çocuk düşürücü şeyler.

ıuslah, [? muslah] *{ağız} is.* Saban oku. [DS]

ıuslak, -ğı [Ar. maṣlāḳ] *{ağız} is.* Değirmende öğütülmek üzere tahıl konulan yer. [DS]

muslih, [Ar. ṣalaḥ > ıṣlāḥ > muṣliḥ / muṣliḥa مصلح / مصلحه] *{OsT} sf.* **1.** Islah eden; düzelten. **2.** Barışı sağlayan; barış için arabuluculuk eden.

muslihane, [Ar. muṣliḥ + Far. -āne مصلحانه] *(muslihа:ne) {OsT} zf.* **1.** Islah edici biçimde; düzelterek. **2.** Barışçı yolla.

muslihîn, [Ar. muṣliḥ > muṣliḥīn مصلحين] *(muslihi:n) {OsT} is.* **1.** Arabuluculuk edenler; barışı sağlayanlar. **2.** Islah edenler; düzeltenler.

muslihun, [Ar. muṣliḥ > muṣliḥūn مصلحون] *(muslihu:n) {OsT} is.* → muslihîn.

ıuslin, [Musul *(yer adı)* > İt. mussolino > Fr. mousseline] *is.* **1.** Tülbent, şifon, ıermerşahi gibi türleri bulunan, atkısı çözgüsünden on kat daha ince bir iplikle dokunan, ince ve seyrek, pamuklu dokuma. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılan. 🗗 **muslin kâğıt,** *Bir tür ince ambalaj kâğıdı.*

musluk[1]**, -ğu** [Ar. maṣlaḳ *(sürekli akan su borusu)* مصلاق] *{OsT} is.* **1.** Bir boru içinden akan sıvı veya gazı dıştan idare edilen bir tapa yardımıyla kesmek veya akışı yeniden başlatmakta kullanılan aygıt. **2.** El yıkanan yer; lavabo. **3.** Otomobil karbüratöründe, benzin hava karışımının motoro giriş yolunu açıp kapayan düzenek. **4.** *{ağız}* Sebil. [DS] **5.** *{ağız}* Kırlarda hayır sahiplerinin yaptırdığı su depoları, su küpleri. [DS] **6.** *{ağız}* Küçük içme suyu deposu; yedek çeşme. [DS] **7.** *{ağız}* Sarnıç. [DS] **8.** *{ağız}* Kışın dolup yazın suyu azalan kuyu. [DS] **9.** *{ağız}* Ağaçtan yapılmış su tası. [DS] **10.** *{ağız}* Ağaçtan yapılmış çeşme yalağı. [DS] **11.** *{ağız}* Ev içindeki buğday ambarı. [DS] **12.** *{ağız}* Ahırda hayvanların yem yemesi için tahtadan yapılmış yemlik. [DS] **13.** *{ağız}* Değirmen taşına tahıl akıtmak için yerleştirilmiş sandık. [DS] 🗗 **musluk taşı,** *El yıkamak için musluğun altına konulan ve kullanılmış suyu akıtacak bir deliği bulunan taş, fayans vb.*|| **musluk bataryası,** *Ayrı ayrı borulardan gelen sıcak ve soğuk suyu karıştırarak akıtmaya yarayan iki musluk birleşiminden oluşmuş özel musluk.*

musluk[2]**, -ğu** [? musluk] *{ağız} sf.* Çok yüksek boylu. [DS]

musluk[3]**, -ğu** [? musluk] *{ağız} is.* **1.** Armağan olarak götürülen kesilmiş ve temizlenmiş hayvan. **2.** Kesilip temizlenmiş fakat henüz parçalanmamış koyun vb. eti. **3.** Ölmek üzere iken ölmeden kesilen hayvan eti. [DS]

musluk[4]**, -ğu** [? musluk] *{ağız}* Çok yiyen; karnı geniş. [DS]

muslukçu, [musluk-çu] *is.* **1.** Musluk satan veya onaran kimse. **2.** *argo.* Abdest almak için ceketini asanların cebinden para ve değerli eşya çalan kimse.

muslukçuluk, -ğu [musluk-çu-luk] *is.* **1.** Musluk satıcılığı veya onarım işi. **2.** *argo.* Abdest almak için ceketini asanların cebinden para ve değerli eşya çalarak yapılan hırsızlık.

musluklu, [musluk-lu] *sf.* Musluğu bulunan; musluk takılı olan.

musluksuz, [musluk-suz] *sf.* Musluğu bulunmayan; musluk takılmamış olan.

musma, [mus-ma] *{ağız} is.* Yumrukla vurma. [DS]

ıusmara, [? musmara] *{ağız} is.* Öküzlerin enselerinde çıkan bulaşıcı bir yara. [DS]

musmet, [Ar. muṣmet مصمت] *{OsT} is.* **1.** İçi boş olmayan şey; musammet. **2.** *dbl.* Arap alfabesinde *mim, re, be, nun, fe, lam* dışındaki harfler.

musmul[1]**,** [Ar. bısmil(lāh) => mısmıl / ımusmul] *{ağız} sf.* → mısmıl[1]. [DS]

musmul[2]**,** [Ar. bismil(lāh) => mısmıl / musmul] *{ağız} sf.* **1.** Eksiksiz. **2.** (İş için) özenli; düzgün. **3.** (Kişi için) giyimi, konuşması düzgün; yetkin. **4.** (Giyim için) iyi; düzgün; güzel. **5.** Temiz; derli toplu. [DS]

musmulluk, [musmul-luk مصمللق] {eAT} *is.* → ımısmıllık.

muson, [Ar. mavsim /mevsim > Fr. mousson] *is.* Güney Asya'da yazın denizden karaya, kışın da karadan denize doğru esen rüzgârlar; mevsimlik rüzgâr. 🗗 **muson ormanı,** *Yazın bol yağış alan, kışın da oldukça kurak geçen bölgeye uyum sağlamış ağaçlar topluluğu.*

musrif, [Ar. muṣrif مصرف] *{OsT} is. tıp.* Kan oturmuş yeri iyi etmekte kullanılan yakı türü ilaç.

mustabır, [Ar. ṣabr > ıṣṭıbār > muṣṭabır مصطبر] *{OsT} sf.* Sabırlı; sabreden.

mustaf, [Ar. ṣaf > muṣṭaf مصطف] *{OsT} sf.* Saf ve tabur hâlinde dizilmiş.

mustafa, [Ar. ṣafveṭ > ıṣṭıfā > muṣṭafā مصطفى] *(mustafa:) {OsT} sf.* **1.** Arınmış; arıtılmış. **2.** Seçilmiş; seçkin. **3.** *is.* (İlk harf büyük yazılır) Allah tarafından seçilmiş, seçkin kimse; Hz. Muhammed. ◻ **mustafa kuşu,** *{ağız} Çalıkuşu.* [DS]

mustafacık, -ğı [mustafa-cık] *{ağız} is.* Çalıkuşu. [DS]

Mustafavi, [Ar. Muṣṭafa *(Hz. Muhammed)* > Muṣṭafavī / Muṣṭafavīye مصطفوى / مصطفويه] *(mustafa:vi:) {OsT} sf.* Hz. Muhammed ile ilgili olan; Hz. Muhammed'e ait olan.

mustalah, [Ar. ıṣṭılāḥ > muṣṭalaḥ مصطلح] *{OsT} sf.* Yazılarında az kullanılan veya yabancı sözcüklere yer verdiği için herkes tarafından anlaşılamayan; ağdalı; ıstılahlı.

mustalahat, [Ar. muṣṭalaḥ > muṣṭalaḥāt مصطلحات] *(mustalaha:t) {OsT} is.* Terim olarak kullanılan kelimeler; terimler.

mustalahi, [Ar. muṣṭalaḥ > muṣṭalaḥī مصطلحى] *(mustalahi:) {OsT} sf.* Ağdalı bir dille konuşan, yazan.

mustani, -i'ı [Ar. muṣṭanī مصطنى] *(mustani) {OsT} sf.* **1.** Yedirip içiren; ziyafet veren. **2.** Birini yetiştirip adam eden.

ınustang, [İsp. mestengo *(göçebe)* > İng. mustang] *(masteng) is.* Güney Amerika pampalarında yarı özgür yaşayan bir tür at.

mustar, [Ar. muṣṭār مصطار] *(musta:r) {OsT} is.* Keskin ve sert bir tür şarap.

musta'rab, [Ar. ʿarab > mustaʿreb مستعرب] *{OsT} sf.* **1.** Araplaşmış olan; Araplaşmış. **2.** Müslüman İspanya'da Hristiyanlıktan dönmemiş olanlar. **3.** Bu halkla ilgili olan. **4.** Vizigotlar döneminde İspanya'da uygulanan ayin düzeni.

musta'reb, [Ar. ʿarab > mustaʿreb مستعرب] *{OsT} sf.* → mustarab.

mustarıf, [Ar. muṣṭarıf مصطرف] *{OsT} sf.* Çıkarı için her türlü yola ve kişiye başvuran.

musta'rib, [Ar. ʿarab > mustaʿreb مستعرب] *{OsT} sf.* → mustarab.

mustaribane, [Ar. muẓṭarīb + Far. -āne مضطريبانه] *(mustar:iba:ne) {OsT} zf.* Acı çekercesine; ıstırapla; mustarip olarak.

mustarip, -bi [Ar. ḍarb > ıẓṭırāb > muẓṭarīb مضطرب] *{OsT} sf.* **1.** Istırap çeken; acı çeken. **2.** Hasta; rahatsız. ◻ **mustarip etmek,** *Acı çektirmek; ıstırap vermek.*|| **mustarip olmak,** *Acı çekmek; ıstırap çekmek.*

mustashib, [Ar. ṣaḥābet > mustaṣḥib مستصحب] *{OsT} sf.* **1.** Birini yanına alan; yanında götüren. **2.** Birini koruyan.

mustashiben, [Ar. mustaṣḥib>mustaṣḥiben مستصحباً] *(mustashi'ben) {OsT} zf.* Birini yanına alarak; yanında olarak; beraberinde; birlikte.

mustatab, [Ar. ṭayyib>mustaṭāb مستطاب] *(mustata:b) {OsT} sf.* İyi.

mustatil, [Ar. ṭūl > istiṭāle > mustaṭīl مستطيل] *(mustati:l) {OsT} sf.* **1.** Uzamış olan; uzayan. **2.** *is. mat.* Dikdörtgen. ◻ **mustatîlü'r-re's** *{OsT}, Uzun kafalı; dolikosefal.*

mustatilî, [Ar. mustaṭīl > mustaṭīlī مستطيلى] *(mustati:li:) {OsT} sf.* Dikdörtgen biçiminde olan.

mustazil, -lli [Ar. ẓıll > mustaẓill مستظل] *(z kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Gölgede oturan; gölgelenen. **2.** *mecaz.* Birinin koruyuculuğu altında olan; birine sığınan; himaye gören.

mustazref, [Ar. ẓarīf > mustaẓref مستضرف] *{OsT} sf.* **1.** Zarif olan; nükteli. **2.** Çevreleyen; kuşatan.

mustela, [Lat. mustela] *is. zool.* Gelincikgillerden pis kokulu, diğer hayvanların boyun damarını delerek kanını emen etçil hayvanların genel adı, *(mustela).*

mustelus, [Lat. mustelus] *is. zool.* Camgözgillerden öğütücü dişli bir tür köpek balığının cins adı, *(Mustelus).*

musteriyen, [Fr. Muostier *(Fransada bir köy)* > moustérien] *is.* Alt ve Orta Yontma Taş dönemlerinin, son buzullar arasının ikinci yarısında yaygın, iki yüzlülerle birlikte görülen yonga aletlerle ayırt edilen tarih öncesi endüstri evresine verilen ad: Moustier kültürü.

mustur[1], [? mustur] *{ağız} sf.* **1.** Suçlu olduğu halde suçunu gizlemeye çalışan; suçunu gizleyen. **2.** İçten pazarlıklı; kurnaz. **3.** Yemek seçen; kolay beğenmeyen; müşkülpesent. [DS]

mustur[2], [? mustur] *{ağız} is.* Surat; yüz. [DS]

musturluk, -ğu [mustur-luk] *{ağız} is.* Kurnazlık; açıkgözlük. ◻ *{ağız}* **musturluk etmek,** *1. Bilmezlikten gelmek. 2. Kandırır biçimde konuşmak; ağız yapmak.* [DS]

musturnaz, [? mustur-naz] *{ağız} is.* Suçunu kapatmaya çalışma. [DS]

Musul, [Ar. musul *(yer adı)*] *is.* (Tamlayan olarak kullanıldığında, ilk hafi büyük yazılır) Musul'a ilişkin; Musul ile ilgili; Musul'a ait. ◻ **Musul işi,** *Beyaz zemin üzerine dolgu yapmadan sap işi ile yapılan nakış.*

musul, [musul] *{ağız} is.* İçi oyulmuş kalın ağaç gövdesinden yapılma hayvan sulama teknesi; ahırlarda bulunan hayvan yemliği; küçük samanlık. [DS]

musur[1], [musur] *{ağız} is.* Su yalağı. [DS]

musur[2], [musur / musul] *{ağız} is.* → musul[2]. [DS]

musurman, [Ar. müslümān] *{ağız} is.* Müslüman. [DS]

-muş, [-mış / -miş / -muş /-müş] *{eAT} çek. e. yap. e.* → -mış.

muş[1], [mış / moş / muş *(yans.)*] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan kök. [Zülfikar] *muş-la-mak, muş-ul muşul, muş-ultu, muş-kur-mak, muş-la-vık* 🗗 **muş muş,** *{OsT} Mışıl mışıl.*

muş[2], [Far. mūş *(sıçan)*] *{eT} is.* Kedi. [DLT]

muş[3], [Far. mūş] *(mu:ş) {OsT} is. zool.* Sıçan; fare. 🗗 **müş-gîr,** *{OsT} Çaylak, akbaba gibi fare ile beslenen hayvanlar.*|| **müş-hār,** *{OsT} zool.* → müş-gîr.|| **müş-i deştî,** *{OsT} zool. 1. Tarla faresi. 2. Köstebek.*|| **müş-i dü-pā,** *{OsT} zool. Kuzey Afrika'da yaşayan arka ayakları üzerinde sıçrayan bir tür fare.*|| **müş-i hurmā,** *{OsT} zool. Kokarca.*|| **müş-i kūr,** *{OsT} zool. Kör fare; köstebek.*|| **müş-i perende,** *{OsT} zool. 1. Yarasa. 2. Sincap.*|| **müş-i sultāniye,** *{OsT} zool. Sincaba benzer küçük bir fare.*

muş[4], [Far. düş => muş ?] *{ağız} is.* Omuz. [DS]

muş[5], [muş] *{ağız} is.* **1.** Köşe. **2.** Yüz. **3.** Çene. [DS] 🗗 **muş etmek,** *Koklamak.*|| **muş eylemek,** *Öpmek.*

muş[6], [Fr. mouche] *is. dnz.* Gezinti için kullanılan küçük gemi.

muş[7], [? muş] *{ağız} is.* Manda. [DS]

muşabak, -ğı [Ar. şebeke > müşebbek => müşābāk موشاباق] *(mu:şa:ba:k) is.* **1.** Tersi ve yüzü aynı kafes biçimli, verev iğne tekniği ile işlenen bir nakış türü. **2.** *{ağız}* Pencerenin açılan küçük parçası. [DS] **3.** *{ağız}* Kabuğu kolay kırılan ceviz. [DS] **4.** *{ağız}* Pencere; pencere kafesi; cumba. [DS]

muşabbak, -ğı [Ar. şebeke > müşebbek => müşābāk موشاباق] *(mu:şa:bba:k) is.* → muşabak.

muşaf, [? muşaf] *{ağız} is.* Başa baş kalma; eşit olma; beraberlik. [DS]

muşah[1], [? muşah] *{ağız} sf.* Kuşkulu; söz götürür; belirsiz. [DS]

muşah[2], [? muşah] *{ağız} is.* Boncuk. [DS]

-muşam, [-mış-am / mişem / -muşam / müşem] *{eAT} çek. e.* → -mışam.

ımuşamak, [Ar. müşebbek => muşabak] *{ağız} is.* **1.** Ufak camsız pencere; ışık deliği. **2.** Duvarı oymak suretiyle yapılan kapaksız dolap. [DS]

muşamba, [Ar. muşemmaʿ مشمع] *is.* **1.** Bir tarafına kauçuk veya kurutucu bir yağ sürülerek kurutulan ve su geçirmez duruma getirilmiş kalın bez. **2.** *sf.* Bu bezden yapılmış olan. **3.** *is.* Su geçirmez yağmurluk. **4.** Yer döşemesi olarak kullanılan, üzeri keten yağı ve mantar tozuyla kaplanmış jüt bez; linolyum. 🗗 **muşamba gibi,** *(Elbise, çamaşır örtü vb. için) çok kirli.*

muşambalaşma, [muşamba-la-ş-ma] *is.* Muşambalaşmak eylemi veya durumu.

muşambalaşmak, [muşamba-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Muşamba gibi olmak; muşambaya dönmek. **2.** Muşamba durumunu almak.

muşambalı, [muşamba-lı] *sf.* **1.** Muşambası olan. **2.** Muşamba giyinmiş olan. **3.** Muşamba ile kaplanmış bulunan.

muşambasız, [muşamba-sız] *sf.* Muşambası bulunmayan; muşamba sahibi olmayan.

muşamma, -a'ı [Ar. şemʿ > muşemmāʿ مشماع] *(muşamma:) {OsT} is.* **1.** Muşamba. **2.** *sf.* (Bez vb. için) üstü balmumu, yağlıboya, kauçuk vb. madde ile kaplanarak su geçirmez duruma getirilmiş olan. 🗗 **muşamma'-ı tıbbî,** *{OsT} tıp. Yakı.*|| **muşamma'-i ticārî,** *{OsT} Balya sarmakta kullanılan ziftli kalın bez.*

muşarabiye, [Ar. müşref *(balkon)* > müşrefiyye مشرفيه] *{OsT} is.* İçeriden dışarı görülebildiği halde dışarıdan içerisi görülmeyecek biçimde tornadan geçirilmiş çıtalardan örülmüş balkon veya pencere kafesi; müşrefiye.

muşata, [Ar. muşāṭa مشاطه] *(muşa:ta) {OsT} is.* Tararken dökülen saç veya sakal teli.

muşduluh, [muştu-luk / muşdu-luḫ] *{ağız} is.* Sevinçli haber; müjde. [DS]

muşek, [Far. mūş > mūşek موشك] *(mu:şek) {OsT} is.* Küçük fare; fare yavrusu. 🗗 **müşek-perrān,** *{OsT} zool. Ön ve arka bacakları arasında bulunan kaslı bir zar yardımı ile çok uzun sıçrayabilen bir tür sincap.*

muşer, [Ar. mūşer موشر] *(mu;şer) {OsT} is.* Bir tür eğri testere.

muşet, [Fr. mouchettes] *is.* Sığır ve atları burunlarından tutarak zaptetmeye yarayan yarım ay biçiminde, makasa benzer bir araç.

muşgul, [muşgul] *{ağız} sf.* Kendi halinde; yalnız. 🗗 **muşguluna bırakmak,** *{ağız} Kendi haline bırakmak.* [DS]

muşgut, -du [muşgut] *{ağız} is.* Meyvenin küçüğü. [DS]

muşi, [? muşi] *{ağız} is.* İnek tırnağı. [DS]

muşikâf, [Far. mū *(kıl)* + şikāf موشكاف] *(mu:şikâ:f) {OsT} sf.* **1.** Kılı kırk yaran; bir şeyi en ince ayrıntısına kadar araştıran. **2.** Çok ince ve iyi düşünen; titiz eleştirmen.

muşikâfan, [Far. müşikāfān موشكافان] *(mu:şikâ:fa:n) {OsT} is.* Titiz araştırmacılar; kılı kırk yaranlar.

muşikâfane, [Far. müşukāf > müşikāfāne موشكافانه] *(mu:şikâ:fa:ne) {OsT} zf.* Kılı kırk yararcasına; iyice araştırarak.

muşikâfi, [Far. müşikāf > müşikāfī موشكافى] *(mu:şi-*

kâ:fî:) {OsT} is. İnceden inceye araştırma; kılı kırk yarma.

muşkuldak, [muş *(yans.)* > muş-kul-da-k] *{ağız} is.* Topaç. [DS]

muşkurmak, [muş *(yans.)* > muş-kur-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* İçini çeke çeke ağlamak. [DS]

muşlamak, [muş *(yans.)* > muş-(u)l-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [r] [-l(u-yor]* Horlamak. [DS]

Muşlu, [Muş *(yer adı)* > muş-lu] *sf.* **1.** Memleketi Muş olan. **2.** *is.* İtfaiye görevini tulumbacıların üstlendiği dönemlerde, her biri dört kişiden oluşan iki takımlı tulumbacı sandığına verilen ad.

muşmak, -ğı [muş-mak] *{ağız} is.* Yumruk. [DS]

muşmak, -ğı [muş-mak] *{ağız} is.* Domuzun burnu. [DS]

muşmala, [Yun. mousmoulo] *{ağız} is.* Muşmula. [DS]

muşmar, [? muşmar] *{ağız} is.* Kanıt. [DS]

muşmula[1], [Yun. mousmoulo] *is. bot.* **1.** Gülgillerden, eğri büğrü gövdeli, basit ve çok parçalı yapraklarının üst yüzü koyu yeşil, alt yüzü beyazımsı, beyaz çiçekli, beş bölmeli etli meyvesi olan bir ağaççık, *(Mispilus germanica).* **2.** Bu ağacın meyvesi; döngel; beşbıyık. **3.** *argo.* İhtiyar; moruk. 🗗 **muşmula gibi,** *Yüzü buruşmuş, kırışmış olan.*|| **muşmula suratlı,** *Yüzünde kırışık ve buruşukluklar bulunan.*

muşmula[2], [? muşmula] *{ağız} is.* **1.** Sümüklü böcek. **2.** Salyangoz. [DS]

muşmuluk, -ğu [muşmul-uk] *{ağız} sf.* Obur. [DS]

muşt[1], [Ar. muşṭ مشط] *{OsT} is.* **1.** Tarak. **2.** *anat.* Kürek kemiği. 🗗 **muştü'l-kadem,** *{OsT} anat. Ayaktaki tarak kemiği.*|| **muştü'l-yed,** *{OsT} anat. Eldeki tarak kemikleri.*|| **muştü'r-rāi,** *{OsT} bot. Çobantarağı.*

muşt[2], [Far. muşt مشت] *{OsT} is.* **1.** Yumruk; tokat. **2.** Avuç; bir avuç; apaz. **3.** Az insan topluluğu; küçük cemaat. 🗗 **muşt-i hāk,** *{OsT} 1. Dünya; Yer. 2. İnsan topluluğu; insan kalabalığı. 3. Adam; insan.*|| **muşt-zen,** *{OsT} is. Yumruk vuran; yumrukçu; boksör.*

muşta[1], [Ar. müşte مشته] *{OsT} is.* **1.** Baş parmak dışındaki dört parmağa takılarak kullanılan sivri çıkıntıları bulunan dövüş aracı. **2.** Parmakları sivrilterek vurulan yumruk. **3.** Kılıç, bıçak, hançer gibi aletlerin kısa sapı; kabza. **4.** Yorgancıların, saraçların yaptıkları yastık, semer vb. eşyayı döverek yassıltmakta kullandıkları pirinçten yapılına bir tür el tokınağı.

muşta[2], [Ar. muşta مشطه] *{OsT} is.* Saç tarağı.

muşta[3], [? muşta] *{ağız} is.* **1.** Bağ, bahçe ve bostanlarda sebze ekmek için ayrılan küçük evlekler. **2.** Bostan evleklerine yapılan küçük duvar.[DS]

muştahlı, [Ar. müştāḳ => muştak-lı] *{ağız} sf.* Tutkun; bağımlı. 🗗 **muştahlısı olmak,** *{ağız} Tutkunu olmak; dadanmak.*[DS]

muştalama, [muşta-la-ma] *is.* Muştalamak işi.

muştalamak[1], [muşta-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Muşta ile vurmak. **2.** *{ağız}* Ezmek. [DS]

muştalamak[2], [muştu-la-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Zarar gelici söz söylemek. [DS]

muştalamak[3], [ımuşt-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Baştan atmak; satmak. [DS]

muştamba, [? muştamba] *{ağız} is.* Tarlaları su baskınından korumak için yapılan set. [DS]

muşti[1], [Ar. ımuşṭ > muştī مشطی] *(muşti:) {OsT} sf.* Tarak biçiminde olan; tarak gibi.

muşti[2], [Far. muşt > ımuştī مشتی] *(muşti:) {OsT} is.* Bir avuçluk şey; bir avucun alabildiği miktardaki şey.

muştiye, [Ar. ımuşṭī > ımuşṭiyye مشطیه] *is. bot.* Tarak otugiller, *(Dipsacees).*

muştu[1], [Far. müjde مژده => ımuştu مشتو] *{OsT} is.* Sevindiren haber; sava; müjde.

muştu[2], [? muştu] *{ağız} is.* Soba. [DS]

muştu[3], [Ar. muşta => muştu] *{ağız} is.* Ayakkabıcı aracı. [DS]

muştucu, [ımuştu-cu مشتجی / مشتوجی موشتجی] *is.* **1.** Sevindirici haber getiren; müjdeci; savacı. **2.** *{ağız}* Girdiği evlere sevindirici haber getirdiğine inanılan, kahverengi bir kelebek. [DS] 🗗 **muştucu böcü,** *{ağız}* → ımuştucu (2). [DS]

muştuçı, [muştu-cu موشتجی] {eAT} *is.* Müjdeci. [DK]

muştulama, [muştu-la-ma] *is.* **1.** Muştulamak eylemi; sevindirici haber verme eylemi. **2.** *hrist.* Hz. Meryem'e bir meleğin gelerek Mesih'in anası olacağını bildirmesi.

muştulamak, [muştu-lā-mak مشتولامق / مشتلمق / موشتلمق] *{ağız} {eAT} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sevindirici haber vermek; müjdelemek. [DK] [DS]

muştulanma, [muştu-la-n-ma] *is.* Muştulanmak eylemi veya durumu; müjdelenmek.

muştulanmak, [muştu-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Sevindirici bir haber verilmek; müjdelenmek.

muştulık, [muştu-lık مشتلق] {eAT} *is.* Müjdelik; müjdeleyene verilen hediye. [KB]

muştulu, [ımuştu-lu] *{OsT} sf.* (Bir haber veya iş için) sevindirici durumu bildiren; muştu bildiren; muştusu bulunan; müjdeli.

muştuluk, -ğu [muştu-luk مشتلق / مشتلوق] *{eAT} is.* **1.** Müjde; muştu. **2.** Sevindirici bir haber getiren kişiye verilen armağan; müjdelik. *{ağız} (aym)* [DS]. 🗗 **muştuluk eylemek,** *{eAT} Müjde vermek; tebşir etmek.*|| **muştuluk vermek,** *{eAT} Müjde vermek.*

muştzen, [Far. muşt > muşt-zen مشتزن] *{OsT} sf.* Yumruk vuran.

muşuk[1]**, -ğu** [muş-uk] *{ağız} sf.* Yerinden kıpırdamak istemeyen; uyuşuk. [DS]

muşuk[2]**, -ğu** [muş-uk] *{ağız} sf.* (Kişi için) basık, yayvan burunlu. [DS]

muşul, [muş *(yans.)* > muş-ul] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan yansımalı gövde. ◻ **muşul muşul,** *1. {ağız} (Uyku için) rahat ve sessiz; düzenli ve derin. 2. (Yemek vb. için) burundan soluklanma sesi çıkararak.* [DS]

muşulak, -ğı [muş *(yans.)* > muş-u-la-k] *{ağız} is.* Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

muşulamak, [muş *(yans.)* > muş-u-la-mak / muş-ul-a-mak موشولق] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** *{ağız}* Homurdanmak. [DS] **2.** *{ağız}* Yorgunluk veya öfkeden derin ve kesik kesik solumak. [DS] **3.** *{eAT}* (Uyuyan kişi için) işitilecek şekilde soluk alıp vermek.

muşulavık, -ğı [muş *(yans.)* > muş-u-la-y-ık] *{ağız} sf.* **1.** Nefes alıp verirken ıslık sesi çıkaran. **2.** Horlayan. [DS]

muşuldak, -ğı [muş *(yans.)* > muş-ul-da-k] *{ağız} is.* Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

nıuşuldamak, [muş *(yans.)* > muş-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Hafif ses çıkararak uyumak. **2.** (Mandalar için) yem yerken burnundan solumak.[DS]

muşultu, [muş *(yans.)* > muş-ul-tu موشلدی / مشولتی] {eAT} *{ağız} is.* Mışıl mışıl uyuyanın nefes alışı; horultu. [DS]

muşut, [? muşut] *{ağız} is.* Bahçe ve tarlalara su dağıtan kimse. [DS]

Mut, [Kıpti d. mut *(ana)*] *is.* Eski Mısır tanrılarından Ammon'un karısı olarak tapınılan Mısır tanrıçası.

mut[1]**,** [mut] *is.* Bütün istek ve özlemlerin yerine gelmiş olmasından dolayı duyulan aşırı ve sürekli sevinç; kıvanç; kut; saadet; mutluluk. ◻ **mut olmak,** *Sonunda her şeyi kabul etmek zorunda kalmak.*

mut[3]**,** [mut مد / موت / موط] {eAT} *{ağız}is.* Elli şiniklik tahıl ölçeği. [DS]

mut[4]**,** [Far. muft => mut] *{ağız} is.* Para vermeden, çalışmadan elde edilen, kazanılan şey. [DS]

mut[5]**,** [mut] *{ağız} is.* Üzüm pekmezi. [DS]

mut[6]**,** [mut] *{ağız} is.* Sıvıların dibine çöken tortu. [DS]

mut[2]**,** [mut] *{ağız} is.* Pudra yerine kullanılan, çocukların pişiklerine kullanılan mersin yaprağı tozu. [DS]

mu'ta, [Ar. ʿatā *(bağışlama)* > iʿtā > muʿtā معطی] *(mu-ta:) {OsT} sf.* **1.** Verilmiş olan; verilen. **2.** *is. fel.* Veri; done. **3.** Boşanmış kadına kocası tarafından verilmesi zorunlu giyecek.

muta[1]**,** [? muta] *{ağız} is.* Küfe. [DS]

muta[2]**, -a'ı** [Ar. tavʿ > itāʿat > mutāʿ / mutāʿa مطاع / مطاعه] *{OsT} sf.* Sözü dinlenen; kendisine itaat olunan.

muta'ame, [Ar. muṭāʿame مطاعمه] *(muta:me) is.* Güvercinlerin öpüşmesi.

muta'assıb, [Ar. ʿaṣab >taʿaṣṣub >mutaʿaṣṣıb متعصب] *{OsT} sf.* → mutaassıp.

muta'assıbane, [Ar. mutaʿassıb > Far. –āne متعصبانه] *(mutaassıba:ne) {OsT} zf.* Mutaassıp birine yakışır biçimde; taassup gösterircesine; bağnazca.

muta'assıbîn, [Ar. mutaʿaṣṣıb >mutaʿaṣṣıbīn متعصبین] *(mutaassıbi:n) {OsT} is.* Bağnaz kimseler; bağnazlar.

mutaassıp, -bı [Ar. ʿaṣab > taʿaṣṣub > mutaʿaṣṣıb متعصب] *sf.* **1.** Kendi tarafını aşırı olarak tutan. **2.** (Kişi veya topluluk için) dinî inançlarına, geleneklere aşırı ölçüde bağlı olan; bunların dışındakilere düşman olan; bağnaz. **3.** Eskiye sıkı sıkıya bağlı olduğu için hiçbir yeniliği kabul etmeyen.

muta'attıl, [Ar. ʿaṭale > taʿaṭṭul > mutaʿaṭṭıl متعطل] *{OsT} sf.* İşsiz ve işlevsiz kalan; taattul eden.

muta'attır, [Ar. ʿıṭr > taʿaṭṭur > mutaʿaṭṭır / mutaʿaṭṭıra متعطر / متعطره] *{OsT} sf.* **1.** Güzel kokulu şeyler sürünen. **2.** Güzel kokan.

muta'azzım, [Ar. ʿaẓāmet > mutaʿaẓẓım متعظم] *{OsT} sf.* Büyüklük taslayan; kibirli; gururlu; azametli.

muta'azzımane, [Ar. mutaʿaẓẓım+Far. -āne متعظمانه] *{OsT} zf.* Kibirli bir tavırla; büyüklenerek; azametle.

muta'azzıv, [Ar. mutaʿażżıv متعضو] *{OsT} sf.* Organlaşmış; uzuv hâlini almış.

mutabakat, [Ar. ṭıbḳ > muṭābaḳat مطابقت] *(muta:bakat) {OsT} is.* **1.** Birbiri ile uygunluk içinde bulunma durumu; uygunluk. **2.** Bir konuda, konuşma ve tartışmada ortak karara varma; uyuşma; anlaşma. **3.** *dbl.* Osmanlıca sıfat tamlamalarında, sıfat ile tamlananın nitelik (dişil / eril) ve nicelik (teklik / çokluk) bakımından uyuşması. **4.** *ed.* Bir bütün oluşturan parçalar arasında düşünce, anlam ve ahenk bakımından uygunluk. **5.** *isl. fel.* Konuyu teşkil eden varlıklar ile anlamın ihsan zihnindeki izleri demek olan düşünceye, bilgilere veya kavramlara uygun düşmesi; aklın olguya, olgunun yargıya uygunluğu. **6.** *biy.* Uyum. ◻ **mutabakat beyannamesi,** *1. Uygunluk bildirgesi. 2. Bütçe uygulamalarının, TBMM tarafından denetlenebilmesi için Sayıştayca hazırlanan gerekçeli cetvel.*|| **mutabakat mektubu,** *Bir bankada hesabı bulunan kimseye, banka tarafından belirli bir dönem so-*

nunda incelenip onaylanmak üzere gönderilen hesap işlemleri dökümü.

mutabasbıs, [Ar. başbaşa>mütebaşbış متبصبص] *{OsT} sf.* Dalkavuk; yaltaklanan; yaltakçı.

mutabassır, [Ar. başar > mütebaşşır مطبصر] *{OsT} sf.* Açıkgöz.

mutabbak, [Ar. ṭıbḳ > taṭbīḳ > muṭabbaḳ مطبق] *{OsT} sf.* **1.** Tatbik edilmiş; uygulanmış. **2.** Kapak gibi tabakalar halinde kapanmış, örtülmüş; katmanlı; kat kat.

mutabık, -ğı [Ar. ṭıbḳ > muṭābaḳat > muṭābıḳ مطابق] *(muta:bık) {OsT} sf.* **1.** Birbirine uymuş bulunan; aralarında anlaşmazlık olmayan. **2.** Uygun. ◻ **mutabık kalmak,** *Anlaşmaya varmak; uyuşmak; anlaşmak.*|| **mutabık olmak,** *Aralarında anlaşmazlık olmamak; tam uyuşmak; anlaşmış olmak; uygun olmak.*

mu'tad, [Ar. ʿadet > iʿtiyad > muʿtād / muʿtāde معتاد / معتاده] *(mu-ta:d) {OsT} sf.* → mutat.

mu'taden, [Ar. muʿtād > muʿtāden معتاداً] *(muta':den) {OsT} zf.* Alışıldığı gibi; her zamanki gibi.

mu'tadi, [Ar. muʿtād > muʿtādī / muʿtādiyye معتادی / معتادیه] *{OsT} sf.* Alışılmış; her zamanki.

mutaf[1], [Ar. ṭavāf > muṭāf / maṭāf مطاف] *(muta:f) {OsT} sf.* Etrafında dönülen; çevresinde dolaşılan; tavaf edilen.

mutaf[2], [Far. mūy *(kıl)* + tāften *(bükmek)* > mūy-tāb موتاب] *is.* **1.** Keçi kılından çul, yem torbası vb. şeyler dokuyan kimse. **2.** Keçi kılından dokunmuş her türlü eşya. **3.** *{ağız}* Kıldan dokunmuş bir tür yaygı. [DS]

mutafattın, [Ar. feṭānet > mutafaṭṭın متفطن] *{OsT} sf.* Hemen anlayıp farkına varan.

mutaffif, [Ar. muṭaffif مطفف] *{OsT} sf.* Eksik mal veren; aldatıcı.

mutaher, [Ar. ṭahāret > muṭāhere > muṭāher مطاهر] *(muta:her) {OsT} sf.* Temizlenmiş; paklanmış.

mutahere, [Ar. ṭahāret > muṭāhere مطاهره] *(muta:here) {OsT} is.* Temizlenme.

mutahhar, [Ar. ṭahāret > ṭathīr > muṭahhār / muṭahhāre / muṭahhāra مطهر /مطهره] *(mutahha:r) {OsT} sf.* **1.** Temizlenmiş; paklanmış. **2.** Kutsal; mübarek.

mutahhariyet, [Ar. muṭahhār > muṭahhāriyyet مطهریت] *(mutahha:riyet) {OsT} is.* Temizlik; paklık.

mutahhir, [Ar. ṭahāret > taṭhīr >muṭahhir مطهر] *{OsT} sf.* Temizleyen; tathir eden.

mutahir, [Ar. ṭahāret > taṭhīr > muṭāhir مطاهر] *(muta:hir) {OsT} sf.* Temizleyici.

mu'tak, -kı [Ar. ʿıtḳ > muʿtaḳ / muʿtaḳa معطق / معطقه] *{OsT} sf.* Özgürlüğü eline verilmiş; kölelikten azat edilmiş; azatlı. ◻ **mu'takü'l-ba'z,** *{OsT} Hürriyeti kısmen verilmiş olan köle.*

mutak, -ğı [? mutak] *{ağız} is.* Dişi manda. [DS]

mutalebat, [Ar. muṭālebe > muṭālebāt مطالبات] *(muta:leba:t) {OsT} is.* İstenilen şeyler; istekler; talepler.

mutalebe, [Ar. ṭaleb > muṭālebe مطالبه] *(muta:lebe) {OsT} is.* **1.** Hakkını isteme. **2.** Dava; iddia. **3.** *huk.* Talep.

mutali, -ii [Ar. ṭulūʿ > muṭāliʿ مطالع] *(muta:li:) {OsT} sf.* Ders çalışan; kitap okuyan.

mutali'în, [Ar. muṭāliʿ > muṭāliʿīn مطالعین] *(muta:lii:n) {OsT} is.* Ders çalışanlar; kitap okuyanlar.

mutalla, [Ar. ṭılā > muṭallā مطلی] *(mutallâ:) {OsT} sf.* Eritilmiş altın ile yaldızlanmış; altın yaldızlı.

mutallaka, [Ar. ṭalāḳ > muṭallāḳa مطلقه] *(mutallâ:ka) {OsT} sf. huk.* (Kadın için) boşanmak suretiyle dul kalmış olan.

mutallakâri, [Ar. mutallā+Far. -kārī مطلا کاری] *(mutallâ:kâ:ri:) {OsT} sf.* Altın kaplamak eylemi; yaldızlama.

mutallik, [Ar. ṭalāḳ > muṭallik مطلق] *{OsT} sf.* (Erkek için) karısını boşayan.

mutalsam, [Ar. ṭılsım > muṭalsam مطلسم] *{OsT} sf.* **1.** Büyülü; tılsımlı. **2.** Büyülenmiş; tılsımlanmış.

mutalsım, [Ar. ṭılsım > muṭalsım مطلسم] *{OsT} sf.* Büyü yapan; tılsım yapan; büyücü; tılsımcı.

mut'am, [Ar. muṭʿam مطعم] *(mut-am) {OsT} sf.* Yiyeceği, içeceği bol olan.

mutammis, [Ar. muṭammiş مطمث] *{OsT} is. tıp.* Kadınların ay halini düzenleyen ilaç.

mutant, [Fr. mutant] *{OsT} sf. biy.* **1.** (Tür için) değişinim devresinde bulunan. **2.** Değişinime uğramış birey.

mutantan, [Ar. ṭanṭana > muṭanṭan مطنطن] *{OsT} sf.* **1.** Gösterişli; tantanalı; şatafatlı. **2.** Parlak; süslü. **3.** Gürültülü patırtılı.

mutaraha, [Ar. ṭarḥ > muṭāraḥa مطارحه] *(muta:hara) {OsT} is.* Bir iş hakkında karşılıklı konuşma, görüşme; birbirine söz söyleme.

mutarahat, [Ar. muṭāraḥa >muṭāraḥat مطارحات] *(muta:raha:t) {OsT} is.* Konuşmalar; iş görüşmeleri.

mutarassıd, [Ar. raṣad >taraṣṣud>mutaraṣṣıd مترصد]

{OsT} sf. **1.** Dikkatle gözleyen; tarassut eden. **2.** Bekleyen; kollayan.

mutarassıdane, [Ar. mutaraṣṣıd > Far. -āne مترصدانه] *(mutarassıda:ne) {OsT} zf.* Bir gözetleyici gibi; gözetlercesine; gözlercesine.

mutarassıdîn, [Ar. mutaraṣṣıd > mutaraṣṣıdīn مترصدين] *(mutarassıdi:n) {OsT} is.* **1.** Gözetleyenler. **2.** Bekleyenler; kollayanlar.

mutaredat, [Ar. muṭārede > muṭāredāt مطاردات] *(muta:reda:t) {OsT} is.* Karşılıklı birbirine saldırmalar; karşılıklı saldırılar.

mutarede, [Ar. ṭard > ımuṭārede مطارده] *(muta:rede) {OsT} is.* Karşılıklı birbirine saldırma; karşılıklı saldırı.

mutarra, [Ar. ṭarāvet > muṭarrā مطرى] *(mutarra:) {OsT} sf.* **1.** Taze; taravetli. **2.** Güzel kokulu. **3.** Cilalı; parlak.

mutarraf, [Ar. muṭarraf مطرف] *{OsT} is.* Bir gazelin beyitleri arasına ölçü, kafiye ve anlamca uyacak üçer mısra ilave etme; taştir.

mutarrah, [Ar. ṭarḥ > muṭarraḥ مطرح] *{OsT} sf.* Çıkarılmış; eksiltilmiş; tarh edilmiş.

mutarraz, [Ar. ṭırāz > muṭarraz مطرز] *{OsT} sf.* Kenarları ipek veya sırma ile işlenmiş; süslü; işlemeli olan.

mutarred, [Ar. muṭarred مطرد] *{OsT} sf.* Cemaati usandıracak kadar okumayı uzatan imam.

mutarrız, [Ar. ṭırāz > muṭarrız مطرز] *{OsT} sf.* Elbiseye kenar süsü işleyen.

mutarrid, [Ar. muṭarrid مطرد] *{OsT} zf.* Aynı düzende; bir düziye; yeknesak.

mutarriden, [Ar. muṭarriden مطرداً] *{OsT} zf.* Bir düziye; aynı düzende; yeknesak; biteviye.

mutasabbır, [Ar. ṣabır > mütaṣabbır متصبر] *{OsT} sf.* Güçlüklere göğüs geren; sabreden; dayanan.

mutasabbi, [Ar. ṣabī > mütaṣabbī متصبى] *(mutasabbi:) {OsT} sf.* Çocuklaşan; çocukluk eden.

mutasabbir, [Ar. ṣabır > mütaṣabbır متصبر] *{OsT} sf.* → mutasabbır.

mutasabbiyane, [Ar. mütaṣabbī+Far. -y-āne متصبيانه] *(mutasabbiya:ne) {OsT} zf.* Çocuklara yakışır şekilde; çocukça.

mutasaddı, -ı [Ar. ṣad^{c} > mutaṣaddı^{c} متصدع] *{OsT} sf.* **1.** Yarılan; çatlayan. **2.** Dağılan.

mutasaddık, -ğı [Ar. ṣadaḳa > mutaṣaddıḳ متصدق] *{OsT} sf.* **1.** Sadaka veren; tasadduk eden. **2.** Doğruluğu anlaşılan. ⧉ **mutasaddıkun-aleyh,** *Kendisine sadaka verilen; sadaka alan.*

mutasaddıkîn, [Ar. mutaṣaddıḳ > mutaṣaddıḳīn متصدقين] *(mutasaddıkî:n k kalın söylenir) {OsT}* Sadaka verenler.

mutasaddır, [Ar. ṣadr > mutaṣaddır متصدر] *{OsT} sf.* **1.** Baş köşede oturan; başta oturan. **2.** Sadrazamlık mevkiinde oturan.

mutasaddırane, [Ar. mutaṣaddır + Far. -āne متصدرانه] *(mutasaddıra:ne) {OsT} zf.* Sadrazamlık makamında oturana yakışır biçimde.

mutasaddırîn, [Ar. mutaṣaddır > mutaṣaddırīn متصدرين] *(mutasaddıri:n) {OsT} is.* Sadrazamlık makamında oturanlar; sadrazamlar.

mutasaddi, [Ar. ṣadv > taṣaddī > mutaṣaddī متصدى] *(mutasaddi:) {OsT} sf.* **1.** Girişen; girişimde bulunan; teşebbüs eden. **2.** Başkasına saldıran.

mutasaffî, [Ar. ṣāf > mutaṣaffī متصفى] *(mutasaffi:) {OsT} sf.* Temizlenen; saflaşan; arınan.

mutasallib, [Ar. ṣulb > taṣallub > mutaṣallib متصلب] *{OsT} sf.* **1.** Sertleşmiş; katılaşmış. **2.** Dayanıklı; sağlam; metin. **3.** *mecaz.* Bildiğinden şaşmaz; inatçı; bildiğinde direnen. **4.** Dinî konularda gayret ve titizlik gösteren.

mutasallibane, [Ar. mutaṣallib + Far. -āne متصلبانه] *(mutasalliba:ne) {OsT} zf.* **1.** Gayretli ve metin olana yakışır biçimde. **2.** Sağlam ve kuvvetli olana yakışacak biçimde.

mutasallif, [Ar. ṣalef > mutaṣallif متصلف] *{OsT} sf.* **1.** Bilgiçliği aşırıya vardıran. **2.** Kibarlığı, inceliği aşırıya vardıran. **3.** *mecaz.* Şarlatan.

mutasallifane, [Ar. mutaṣallif + Far. -āne متصلفانه] *(mutasallifa:ne) {OsT} zf.* **1.** Bilgiçlik taslayana yakışır biçimde. **2.** Kibarlığı aşırıya kaçırır biçimde. **3.** *mecaz.* Şarlatanca.

mutasallifîn, [Ar. mutaṣallif > mutaṣallifīn متصلفين] *(mutasallifi:n) {OsT} is.* **1.** Bilgiçlik ve inceliği aşırı kaçıranlar. **2.** Şarlatanlar.

mutasanni, -i'ı [Ar. taṣanni^{c} > mutaṣanni^{c} متصنع] *{OsT} sf.* **1.** Süslü ve güzel görünmeye çalışan. **2.** Yapmacıklı.

mutasanni'ane, [Ar. mutaṣanni^{c} + Far. -āne متصنعانه] *(mutasannia:ne) {OsT} zf.* Süslü ve güzel görünmeye çalışarak; yapmacıklı olarak.

mutasanni'în, [Ar. mutaṣanni^{c} > mutaṣanni^{c}īn متصنعين] *(mutasanni:n) {OsT} is.* Yapmacıklı olarak kendini güzel göstermeye çalışanlar.

mutasarrıf, [Ar. ṣarf > taṣarruf > mutaṣarrıf متصرف] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi kullanma hakkını elinde bulunduran; kullanım hakkı kendinde olan. **2.** Bir şeyin

sahibi olan; bir şeyi veya yeri mülkiyetinde tutan. **3.** Bir işi dilediği gibi yöneten. **4.** *idare.* İmparatorluk döneminde (Tanzimat sonrası) sancak adı verilen il ile ilçe arası bir yönetim biriminin en yüksek yöneticisi.

mutasarrıfane, [Ar. mutaṣarrıf + Far. -āne متصرفانه] *(mutasarrıfa:ne) {OsT} zf.* **1.** Kullanma hakkını elinde bulundurarak. **2.** Sahip çıkarak; sahiplenerek.

mutasarrıfiyet, [Ar. mutaṣarrıf > mutaṣarrıfiyyet متصرفیت] *{OsT} is.* **1.** Kullanma hakkı. **2.** Mutasarrıflık.

mutasarrıflık, -ğı [mutasarrıf-lık] *is.* **1.** Mutasarrıfın görevi ve taşıdığı unvan. **2.** Mutasarrıf tarafından yönetilen ilçe ile il arası yönetim birimi; sancak.

mutasarrım, [Ar. taṣarrum >mutaṣarrım متصرم] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin içinden geçen; bir engelle karşılaştığında yön değiştirmeksizin delip geçen. **2.** *mecaz.* Becerikli; eli işe yatkın; usta. **3.** Yiğit; kahraman.

mutasavver, [Ar. taṣvir > mutaṣavver متصور] *{OsT} sf.* **1.** Zihinde kurulmuş; tasarlanmış. **2.** İleride olması olanaklı; olabilir; muhtemel. **3.** Yapılması kararlaştırılmış olan; niyetlenilen.

mutasavvıf, [Ar. ṣūfī > taṣavvuf > mutaṣavvıf / mutaṣavvıfa متصوف / متصوفه] *{OsT} is. tasvf.* **1.** Tasavvuf inançlarını benimseyerek kendini Allah'a adamış kişi; ilahî hikmetle uğraşan, vardığı tasavvufî görgüleri yaymaya çalışan kimse; sofi; tasavvufçu. **2.** Kuramsal olarak ilahî sırları ve hikmeti çözmeye çalışan, uygulamada ise kendi kişisel benliğini yok ederek Allah'ın varlığında sonsuzluk kazanmayı amaçlayan ve bütün eylemlerini bu amaca yönelten kişi. **3.** Tasavvufun bilimsel ve kuramsal yanlarıyla uğraşan. **4.** *sf.* Herhangi bir tarikattan olan ve bu tarikatın hikmetiyle uğraşan; gizemci.

mutasavvıfane, [Ar. mutasavvıf + Far. -āne متصوفانه] *(mutasavvıfa:ne) {OsT} zf.* Mutasavvıflara yakışır biçimde; mutasavvıf gibi.

mutasavvıfe, [Ar. mutaṣavvıf > mutaṣavvıfe متصوفه] *{OsT} is.* **1.** Mutasavvıfın dişili. **2.** Kadın mutasavvıf.

mutasavvıfîn, [Ar. mutaṣavvıf > mutaṣavvıfîn متصوفین] *(mutasavvıfi:n) {OsT} is.* Mutasavvıflar; tasavvufçular.

mutasavvıt, [Ar. ṣavt > mutaṣavvıt متصوت] *{OsT} sf.* Ses çıkaran; ses veren; seslenen; tavassut eden.

ımutasavvir, [Ar. ṣūret >taṣavvur >mutaṣavvir متصور] *{OsT} sf.* **1.** Zihinde kuran; tasarlayan; tasarımcı. **2.** Bir işi yapmaya karar veren, niyet eden. **3.** Resimleyen; tasvir eden.

mutasayyif, [Ar. ṣayf > ımutaṣayyif متصیف] *{OsT} sf.* Yaz aylarını bir yerde geçiren; yaz mevsimini yazlıkta geçiren; sayfiyede kalan; tasayyuf eden.

mu'tasım, [Ar. ʿişmet > muʿtaşım معتصم] *(mu-tasım) {OsT} sf.* **1.** Eliyle tutan; yapışan; tutunan; itisam eden. **2.** Günah işlemekten çekinen.

mutasyon, [Fr. ımutation] *is. biy.* Doğada ve toplumda nitelikle ilgili değişmelerin yavaş yavaş değil de uygun ortamı bulduğu zaman birdenbire olması; değişinim.

mutasyonist, [Fr. mutationiste] *is.* Değişinim yanlısı olan; değişinimci.

mutasyonizm, [Fr. mutationisme] *is. biy.* **1.** Genlerin bazı özel durumlarının yitirilmesi, yeniden oluşması veya değişmesi yüzünden bir canlı varlıktaki soya çekimin aniden değişebileceğini ve bu değişmelerin türlerin oluşmasında ana yol olduğunu ileri süren kuram; değişinimcilik. **2.** *sosy.* Toplumdaki ve doğadaki değişimlerin değişinim biçiminde olduğunu savunan düşünce akımı.

mutat, -dı [Ar. ʿadet > iʿtiyad > muʿtād معتد] *(mu:-ta:t) sf.* **1.** Her zaman olduğu için alışılmış durumda olan; alışılmış; her zaman olan. **2.** Alışkanlık; alışılmış olan şey.

mutatabbib, [Ar. ṭıbb > ṭabib > mutaṭabbib متطبب] *{OsT} sf.* **1.** (Hekim için) sahte; tabiblik taslayan. **2.** (Hekim için) öğrenim görmeden hekimliği pratik yoldan uygulayan; diplomasız.

mutatabık, -kı [Ar. ṭıbḳ > teṭābuḳ > mutaṭabıḳ متطبق] *{OsT} sf.* **1.** Uyan; uygun. **2.** (Evrak için) aslına uygun.

mutataffil, [Ar. mutaṭaffil متطفل] *{OsT} sf.* **1.** Parazit olan. **2.** Uyan; arkasından giden.

mutatahhir, [Ar. ṭaharet > mutaṭahhir متطحر] *{OsT} sf.* **1.** Temizlenmiş; yıkanmış olan. **2.** *mecaz.* Manevi yönden arınmış; günah ve kötülüklerden kendini temizlemiş olan.

mutata'im, [Ar. ṭaʿm > mutaṭaʿim متطعم] *(mutata-im) {OsT} sf.* Tadına bakan; tadan; tataum eden.

mutatarrib, [Ar. ṭarab > mutaṭarrib متطرب] *{OsT} sf.* Sevinçten doğan canlılıkla coşan; sevinmekten coşkunluk duyan; sevinen; şevke gelen.

mutatarribane, [Ar. mutaṭarrib + Far. -āne متطربانه] *(mutasarriba:ne) {OsT} zf.* Coşkunluk duyarcasına; coşkun bir halde; coşkunca.

mutatarribîn, [Ar. mutaṭarrib > mutaṭarribīn متطربین] *(mutatarribi:n) {OsT} is.* Coşkunluk duyanlar; şevke gelenler; coşup sıçrayanlar.

mutatarrif, [Ar. ṭaraf > mutaṭarrif متطرف] *{OsT} sf.* Bir yana çekilen; tatarruf eden.

mutatarrik, -kı [Ar. ṭārik > mutaṭarrik متطرق] *{OsT} sf.* Yol bulan; geçen; tataruk eden.

mutatavil, [Ar. ṭūl *(uzunluk)* > mutaṭavil متطاول] *{OsT} sf.* **1.** Uzayan; uzanan. **2.** Uzatılmak suretiyle yükseltilen.

mutatavvı, -i'ı [Ar. ṭavᶜ >taṭavuᶜ >mutaṭavvıᶜ متطوع] *{OsT} sf.* → mutatavvi.

mutatavvı'a, [Ar. mutaṭavvıᶜa متطوعه] *{OsT} is. huk.* Kendileri asker olmayıp yalnız Allah rızası için savaşa katılan halktan kişiler.

mutatavvık, -kı [Ar. ṭavḳ *(gerdanlık)* > muteṭavvıḳ متطوق] *{OsT} sf.* **1.** Boynuna gerdanlık, kolye vb. süs eşyası takınan. **2.** *mecaz.* Bir işin sorumluluğunu üstlenen.

mutatavvi, -i'ı [Ar. ṭavᶜ > taṭavvuᶜ > mutaṭavviᶜ متطوع] *{OsT} sf.* **1.** Nafile ibadette bulunan; nafile namaz kılan. **2.** Zorunlu ve sorumlu olmadığı bir işi yapan. **3.** (Asker için) gönüllü.

mutatavvis, [Ar. mutaṭavvis متطوس] *{OsT} sf.* Tavus gibi renk renk süslenerek giyinen.

mutatayyib, [Ar. ṭīb > mutaṭayyib متطيب] *{OsT} sf.* **1.** Güzel koku sürünmüş olan. **2.** Hoşa giden; güzel; tatlı.

mutatayyir, [Ar. ṭayr > mutaṭayyir متطير] *{OsT} sf.* **1.** Kuşlara bakarak fal bakan; kuşların hareketlerinden kötü ve uğursuz sonuçlar çıkaran. **2.** Geleceği kötü ve uğursuz gören. **3.** Bir şeyden kendisine uğursuzluk geliyor sayan.

mutava'at, [Ar. ṭavᶜ > muṭavaᶜat مطاوعت] *(muta:vaat) {OsT} is.* **1.** Boyun eğme; itaat etme; uyma. **2.** *dbl.* Dönüşlülük. **3.** *sf.* Dönüşlü. 🗗 **mutāavat eki,** *{OsT} dbl. Dönüşlülük eki.*|| **mutavāat fiili,** *{OsT} dbl. Dönüşlü fiil.*|| **mutāvaat zamiri,** *{OsT} dbl. Dönüşlü zamir; kendi.*

mutavassıl, [Ar. vaṣl >mutavaṣṣıl /mutavaṣṣıla متوصل / متوصله] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere ulaşan; varan; erişen; kavuşan. **2.** İsteği gerçekleşen; isteğine kavuşan; emeline ulaşan. 🗗 **mutavassıli'l-allah,** *{OsT} Allah'a kavuşan.*

mutavassıt, [Ar. vasaṭ > mutavassıṭ / mutavassıṭa متوسط / متوسطه] *{OsT} sf.* **1.** İki taraf arasında aracılık eden; aracı. **2.** Orta halli olan. **3.** Ortalama; orta. **4.** *is. tic.* Toptancı, yarı toptancı, perakendeci gibi ticarette üretici ile tüketici arasında rol oynayan gerçek veya tüzel kişi; aracı. **5.** Ticarî bir işi sonuçlandırmak üzere araya giren, karışan kişi; simsar; komisyoncu temsilci; aracı. 🗗 **mutavassıtü'l-kame,** *{OsT} Orta boylu.*

mutavassıtîn, [Ar. mutavaṣṣıṭ>mutavaṣṣıṭîn متوصطين] *(mutavassıti:n) {OsT} is.* **1.** Aracılık edenler; aracılar. **2.** Orta hâlli kimseler.

mutavattın, [Ar. vaṭan > mutavaṭṭın / mutavaṭṭına متوطن / متوطنه] *{OsT} sf.* Bir yeri yerleşmek için seçenler; vatan edinenler; yurt tutanlar.

mutavazzıh, [Ar. vuẓuḥ > mutavaẓẓıḥ متوضح] *{OsT} sf.* Açıklık getirilmiş olan; açıklanan; tavazzuh eden.

mutavele, [Ar. ṭūl > muṭāvele مطاوله] *(muta:vele) {OsT} is.* Bir işi bitirmeyerek sürüncemede bırakma; gereksiz yere uzatma.

mutavi, -i'ı [Ar. ṭavᶜ > muṭāviᶜ مطاوع] *(muta:vi:) {OsT} sf.* **1.** Boyun eğen; uyan; itaat eden; itaatli; uysal. **2.** *dbl.* (Fiil için) geçişsiz.

mutavvak, -kı [Ar. ṭavḳ > muṭavvaḳ / muṭavvaḳa مطوق / مطوقه] *{OsT} sf.* **1.** Boynunda zincir, halka vb. olan; halkalı; zincirli. **2.** Boynuna gerdanlık, kolye vb. takınmış olan.

mutavvaka, [Ar. muṭavvaḳ > muṭavvaḳa مطوقه] *{OsT} is.* **1.** Mutavvakın dişili. **2.** Boynunda halka şeklinde koyu tüyleri bulunan güvercin.

mutavvel, [Ar. taṭvil > muṭavvel / muṭavvele مطول / مطوله] *{OsT} sf.* **1.** Uzatılmış olan; uzun. **2.** Ayrıntılı olarak ele alınıp anlatılmış olan; genişletilmiş. **3.** *is. ed.* Divan edebiyatında, konuyu ayrıntılı olarak ele alıp anlatan esere verilen ad. **4.** Eskiden medreselerde okutulan söz sanatlarını açıklayan Arap edebiyatı ile ilgili bir kitap.

mutavvelat, [Ar. muṭavvel > muṭavvelāt مطولات] *(mutavvela:t) {OsT} is.* **1.** Uzatılmış şeyler. **2.** Ayrıntılı olarak anlatılmış yazılar; genişletilmiş eserler.

mutavvele, [Ar. muṭavel > muṭavvele مطوله] *{OsT} sf.* **1.** Mutavvelin dişili. **2.** Uzatılan; genişletilen; ayrıntılara yer veren.

mutavves, [Ar. muṭavves مطوس] *{OsT} sf.* Renkli; latif; güzel.

mutavvif, [Ar. ṭavaf > muṭavvif مطوف] *{OsT} sf.* Mekke'de hac sırasında hacılara hac ile ilgili uygulamalarda yardımcı olan, önderlik eden.

mu'tayat, [Ar. muᶜtā > muᶜtayāt معطيات] *(mu-ta:ya:t) {OsT} is.* Veriler; doneler.

mutayebat, [Ar. muṭāyebe>muṭāyebāt مطايبات] *(muta:yeba:t) {OsT} is.* Hoş, eğlendirici hikâye, fıkra vb. şeyler.

mutayebe, [Ar. ṭayb > muṭāyebe مطايبه] *(muta:yebe) {OsT} is.* Karşılıklı olarak birbirine şaka yapma; şakalaşma.

mutayyeb, [Ar. ṭayb > taṭyīb >muṭayyeb مطيب] *{OsT} sf.* **1.** Gönlü hoş edilmiş; sevindirilmiş olan. **2.** Güzel kokular sürünmüş olan.

mutayyeben, [Ar. muṭayyeb > muṭayyeben مطيباً] *(mutayye'ben) {OsT} zf.* **1.** Gönlü hoş edilerek; sevindirilerek. **2.** Güzel kokular sürünerek.

mutayyebîn, [Ar. muṭayyeb > muṭayyebīn مطيبين] *(mutayyebi:n) {OsT} is.* **1.** Gönlü hoş edilmişler. **2.** Güzel koku sürünmüşler.

mutayyebun, [Ar. muṭayyeb > muṭayyebūn مطيبون] *(mutayyebu:n) {OsT} is.* → mutayyebîn.

mutazaccı, -ı'ı [Ar. mutażaccıʿ متضجع] *{OsT} sf.* Üşengeç.

mutazaccir, [Ar. żucret > mutażaccir متضجر] *{OsT} sf.* İç sıkıntısına düşen; içi sıkılan; sıkıntılı olan; sıkılan.

mutazallil, [Ar. ẓıll > teẓallül > müteżallil متظلل] *{OsT} sf.* **1.** Gölgede kalan; gölgede bulunan. **2.** *mecaz.* Korunan.

mutazallim, [Ar. ẓulm >taẓallüm >mutaẓallim متظلم] *{OsT} sf.* Uğradığı haksızlıklardan dolayı şikâyette bulunan; zulümden yakınan, sızlanan.

mutazallimane, [Ar. mutaẓallim > Far. -āne متظلمانه] *(mutazallima:ne) {OsT} zf.* Uğradığı zulümden yakınanlara yakışır biçimde; sızlanırcasına; yakınarak.

mutazallimîn, [Ar. mutaẓallim > mutaẓallimīn متظلمين] *(mutazallimi:n) {OsT} is.* Uğradıkları haksızlıktan şikâyetçi olanlar.

mutazammın, [Ar. żımn > tażammun > mutażammın متضمن] *{OsT} sf.* **1.** İçine alan; kapsayan. **2.** *huk.* Kefil olan; üstüne alan. **3.** Sorumlu; kefil. 🗗 **mutazammın olmak,** *İçine almak; kapsamak.*

mutazanni, [Ar. ẓann > mutaẓannī متظنى] *{OsT} sf.* Şüphe ve zan ile iş görün; şüpheci.

mutazannin, [Ar. ẓann > mutaẓannin متظنن] *{OsT} sf.* Şüphe ve zan ile iş görün; şüpheci.

mutazarrı, -ı'ı [Ar. żarāʿat > tażarruʿ > mutażarrıʿ متضرع] *(mutazarrı:) {OsT} sf.* Yalvaran; rica eden; niyaz eden.

mutazarrı'ane, [Ar. mutażarrıʿ + Far. -āne متضرعانه] *(mutazarrıa:ne) {OsT} zf.* Yalvarıp yakaranlara yakışır biçimde; yalvararak; niyaz ederek.

mutazarrıf, [Ar. ẓarf > mutaẓarrıf متظرف] *{OsT} sf.* → mutazarrif.

mutazarrı'în, [Ar. mutażarrıʿ > mutażarrıʿīn متضرعين] *(mutazarrı:i:n) {OsT} is.* Yalvarıp yakaranlar; niyaz edenler.

mutazarrır, [Ar. żarar > tażarrur > mutażarrır متضرر] *{OsT} sf.* Zarar görmüş olan; kayba uğramış olan.

mutazarrif, [Ar. ẓarāfet > mutaẓarrif متظرف] *{OsT} sf.* Yapmacık davranışlarla ince ve şık görünmeye çalışan; zarafet satan.

mutazarrifane, [Ar. mutaẓarrif + Far. -āne متظرفانه] *(mutazarrifa:ne) {OsT} zf.* İncelik, kibarlık taslayanlara yakışır biçimde.

mutazarrifîn, [Ar. mutaẓarrif > mutaẓarrifīn متظرفين] *(mutazarrıfi:n) {OsT} is.* Zarif olmadığı halde zariflik taslayanlar; kibar davranmaya çalışanlar.

mutazavvı, -ı'ı [Ar. tażavvuʿ > mutażavvıʿ متضوع] *{OsT} sf.* Güzel kokusu çevreyi saran; çevreye güzel kokusu yayılan.

mu'tazıb, [Ar. muʿtażib معتضب] *{OsT} sf.* Birbirine yardım edenler.

mutbik, kı [Ar. ṭıbḳ > iṭbāḳ > muṭbiḳ / muṭbiḳa مطبق / مطبقه] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi örten; üstünü bürüyen. **2.** Devamlı; sürekli. **3.** Bütün; tam.

mutçuluk, -ğu [mut-çu-luk] *is.* En yüce iyilik olarak mutluluğu temel alan ahlak kuramı; istisadiye; evdemonizm.

mute'attıl, [Ar. ʿaṭālet > taʿaṭṭul > muteʿaṭṭıl متعطل] *{OsT} sf.* İşsiz kalan; boşta gezen.

mu'teber, [Ar. iʿtibār > muʿteber / muʿtebere معتبر / معتبره] *(mu-teber) {OsT} sf.* → muteber.

muteber, [Ar. iʿtibār > muʿteber / muʿtebere معتبر / معتبره] *(mu:teber) sf.* **1.** Saygınlığı olan; itibarı olan; hatırı sayılan; saygın; sözü geçer. **2.** Güvenilir; inanılır; sağlam; makbul. **3.** Geçerliliği olan; kabul edilebilir; yürürlükte olan. 🗗 **muteber olmak,** *Yürürlükte olmak; geçerli olmak.*|| **muteber olmak üzere,** *Geçerli olmak üzere; yürürlüğe girmek üzere.*

mu'teberan, [Ar. muʿteber + Far. -ān معتبران] *(mutebera:n) {OsT} is.* **1.** Bir ülke veya yerleşim biriminin, çevrenin, mesleğin saygı gören, kendilerine itibar edilen, sözü dinlenen kişileri; saygın kişiler. **2.** Güvenilir, hatırı sayılır kişiler.

mu'teberat, [Ar. muʿteber >muʿteberāt معتبرات] *(mu:tebera:t) {OsT} is.* Geçerli, itibarlı, makbul nesneler.

mu'teberiyet, [Ar. muʿteber > muʿteberiyyet معتبريت] *(mu:teberiyet) {OsT} is.* **1.** İtibar görme durumu; saygınlık. **2.** İnanılır, güvenilir olma durumu. **3.** Geçerli sayılma durumu; geçerlilik.

mu'tecir, [Ar. mü'tecir مؤجر] *(mu:tecir) {OsT} is.* Sadaka veren.

mu'ted, -ddi [Ar. ʿadd > taʿdād > muʿtedd معتد] *{OsT} sf.* Sayılmış; adetlendirilmiş. 🗗 **mu'teddünbih,** *{OsT} huk. Bir şeyin gerçek değerinde anlaş-*

mazlığa düşülecek derecede fazla takdir olunan değer.

mu'tedil, [Ar. ʿadl > iʿtidāl > muʿtedil / muʿtedile معتدل / معتدله] *(mu-tel) {OsT} sf.* → mutedil.

mutedil, [Ar. ʿadl > iʿtidāl > muʿtedil / muʿtedile معتدل / معتدله] *(mu:tedil) sf.* **1.** Düşünce, eylem vb.nde aşırıya kaçmayan; orta yolu tutan; ılımlı; itidalli. **2.** Ölçülü davranan; uysal. **3.** *coğ.* Çok sıcak veya çok soğuk olmayan; ılıman. **4.** *kim.* Turnusol kâğıdı gibi bir ayıraçta asit veya alkali tepkimesi vermeyen; nötr; yansız. **5.** *müz.* Irak Türkleri arasında yaygın olan ve çok sevilen bir tür güfteli musiki eseri. 🗗 **mu'tedil sür'at,** *{OsT} dnz. Görüş uzaklığının çok sınırlı olduğu zamanlarda kaptanın kendi ustalığına göre hızını ayarlaması.*

mu'tedilane, [Ar. muʿtedil + Far. -āne معتدلانه] *(mu-tedila:ne) {OsT} zf.* Aşırıya kaçmadan; ölçülü olarak; orta halde.

mutedillik, -ği [mutedil-lik] *is.* Mutedil olma durumu; ılımlılık.

mu'tekad, [Ar. ʿaḳd > iʿtiḳād > muʿteḳad معتقد] *(mu-tekat) {OsT} sf.* Kendisine inanılan; itikat edilen.

mu'tekadat, [Ar. muʿteḳād > muʿteḳadāt معتقدات] *(mu-tekada:t) {OsT} is.* Kendisine inanılan, iman edilen şeyler; itikat edilenler.

mu'tekal, -li [Ar. muʿteḳal معتقل] *(mu-tekal) {OsT} sf.* Bağlı; tutulmuş. 🗗 **mu'tekalü'l-lisân,** *huk. Eskiden konuşabildiği hâlde sonradan dili tutulan kimse.*

mu'tekıl, [Ar. muʿteḳıl معتقل] *(mu-tekıl) {OsT} sf.* **1.** Devenin dizini bükerek bağlayan. **2.** Güreşte sarmaya getirip yıkan. **3.** Sağmak için koyunun ayaklarını iki bacağı arasına çekip alan. **4.** Mızrağını paçası ile üzengi arasına sokup tutabilen binici.

mu'tekid, [Ar. ʿaḳd > iʿtiḳād > muʿteḳid معتقد] *(mu:-tekid) {OsT} is.* → mutekit.

mu'tekif, [Ar. ʿakf > iʿtikāf > muʿtekif معتكف] *(mu-tekif) {OsT} sf.* **1.** Bir ibadethaneye çekilerek vaktini ibadetle geçiren kimse. **2.** Ramazanda, ibadet etmek için mescitte bir köşeye çekilen.

mu'tekifîn, [Ar. muʿtekif > muʿtekifîn معتكفين] *(mu-tekifî:n) {OsT} is.* Zamanını bir ibadethanede ibadet ederek geçiren kişiler.

mu'tekis, [Ar. ʿaks >muʿtekis معتكس] *(mu-ekis) {OsT} sf.* Tersine çevrilmiş.

mutekit, [Ar. ʿaḳd >iʿtiḳād >muʿteḳid معتقد] *(mu:te-kid) {OsT} is.* **1.** Bir şeye inanan, bağlanan kişi. **2.** İnançlı kimse; dini bütün insan.

mu'tel, -lli [Ar. ʿillet > muʿtell / muʿtelle معتل / معتله] *(mu-tel) {OsT} sf.* **1.** Hasta; sakat; illetli. **2.** *dbl.* (Arapça kelimeler için) içinde elif, vav, ye gibi asli harf bulunan. 🗗 **mu'tellü'l-ayn,** *{OsT} Üçlü kökünde orta harfi illetli olan kelime.* | **mu'tellü'l-fā,** *{OsT} Üçlü kökünde ilk harfi illetli olan kelime.*|| **mu'tellü'l-lām,** *{OsT} Üçlü kökünde son harfi illetli olan kelime.*

mutela, [Lat. mutela] *is. zool.* Oval ve kalın olan kavkısının iç yüzü pembemsi veya mor olan iki çenetli yumuşakça.

mu'temed, [Ar. ʿumde > iʿtimād > muʿtemed معتمد] *(mu-temed) {OsT} sf.* → mutemet. 🗗 **mu'temedünaleyh,** *{OsT} Kendine güvenilen, itimat edilen kimse.*

mutemet, [Ar. ʿumde > iʿtimād > muʿtemed معتمد] *(mu:temet) sf.* **1.** Kendisine güven duyulan; güvenilir; itimat edilir. **2.** *is.* Devlet daireleri ve diğer kurumların para işlerine bakan ve o kurumun parasını ilgili yerlere dağıtmakla görevli kimse. **3.** İslam devletlerinde vezirlere verilen unvan.

mutemetlik, -ği [mutemet-lik] *(mu:temetlik) {OsT} is.* Mutemedin görevi.

mu'temil, [Ar. muʿtemil معتمل] *(mu-temil) {OsT} sf.* Zoru göze alarak bir işi tek başına yapmaya çalışan.

mu'temir, [Ar. ʿumre > muʿtemir معتمر] *(mu-temir) {OsT} sf.* **1.** Bir yeri ziyaret eden. **2.** Kâbe'yi hac mevsiminde veya bunun dışında tavaf eden.

mu'tena, [Ar. ʿināyet > iʿtinā > muʿtenā معتنا / معتنى] *(mu-tena:) {OsT} sf.* **1.** Özenle, dikkatle seçilmiş; dikkatle yapılmış. **2.** Önemli; seçkin.

mu'teni, [Ar. iʿtinā > muʿtenī معتنى] *(mu-tena:) {OsT} sf.* İtina eden.

mu'tenik, -kı [Ar. muʿteniḳ معتنق] *(mu-tenik) {OsT} sf.* Birinin boynuna sarılan.

muter, -rri [Ar. muʿterr معتر] *(mu-ter) {OsT} sf.* Çok yoksul olduğu halde dilenmeyen.

muteref, [Ar. ʿirfān > iʿtirāf > muʿteref معترف] *(mu-teref) {OsT} sf.* Gizlenmeyip söylenmiş; açıklanmış; itiraf olunmuş.

muterif, [Ar. ʿirfān>iʿtirāf >muʿterif معترف] *(mu:terif) {OsT} sf.* Kendi kusurlarını gizlemeyip açıklayan.

muteriz, [Ar. ʿarż > iʿtirāż > muʿteriż معترض] *(mu:te-riz) {OsT} sf.* **1.** Başkalarının görüş, düşünce ve sözlerine bahane bularak itiraz eden; karşı çıkan; muhalefet eden. **2.** *huk.* İtiraz eden. 🗗 **mu'terizünfîh,** *{OsT} (Karar, hüküm vb. için) itiraz olunan.*

ınu'teriza, [Ar. ʿarż > muʿteriża معترضه] *{OsT} is.* Ayraç; parantez.

mu'terize, [Ar. ʿarż > muʿteriża معترضه] *{OsT} is.*→ mu'teriza.

mu'terizîn, [Ar. muʿteriż > muʿterizîn معترضين] *(mu:terizi:n) {OsT} is.* İtiraz edenler; karşı çıkanlar.

mu'tesif, [Ar. ʿasf > iʿtisāf > muʿtesîf معتسف] *(mutesi:f) {OsT} sf.* **1.** Doğruluktan ayrılıp haksızlığa yönelen; adalet ve insaftan ayrılıp kötülüğe yönelen. **2.** Zulüm yapan; zulmeden; zalim.

mu'teşi, [Ar. muʿteşî معتشى] *(mu-teşi:) {OsT} sf.* Akşam üzeri yola çıkan.

mu'tezi, [Ar. iʿtizā > muʿtezî معتزى] *(mu-tezi) {OsT} sf.* Bir yere veya bir şeye mensup olduğunu söyleyen, iddia eden.

mu'tezil, [Ar. ʿazl > iʿtizāl > muʿtezil / muʿtezile معتزله / معتزل] *(mu:tezil) {OsT} sf.* İçinde yaşadığı toplumdan kendini soyutlayarak bir kenara çekilen.

mu'tezile, [Ar. ʿazl > iʿtizāl > muʿtezile معتزله] *(mutezile) {OsT} is. isl. fel.* Kaderin varlığını inkâr ederek Allah'ın özü ile sıfatlarının ayrı şeyler olduğunu, sıfatların özden ayrı, bağımsız varlıklar olduğunu ileri süren, vahyi, cennet ve cehennemin varlığını kabul etmeyen kimselerin tabi oldukları akılcı felsefe.

mu'tezim, [Ar. ʿazım > muʿtezim معتزم] *(mu-tezim) {OsT} sf.* **1.** Kendi yolunda giden. **2.** Bir işe hevesle başlayan. **3.** Sürekli; metin; sağlam.

mu'tezir, [Ar. ʿöẕr > iʿtiẕār > muʿteẕir معتذر] *{OsT} sf.* Özür dileyen.

mu'tezirane, [Ar. muʿteẕir + Far. -āne معتذرانه] *(mutezira:ne) {OsT} zf.* Özür dileyerek; özür dilercesine.

mutfak, -ğı [Ar. ṭabḫ > maṭbāḫ مطبخ] *is.* **1.** Otel, lokanta, ev vb. yerlerde yemeklerin pişirilip hazırlandığı bölüm. **2.** Yiyecek hazırlama sanatı. **3.** Hazırlanış ve damak tadı açısından ele alınan yemekler. ◻ **mutfak dolabı,** *Mutfak araç gerecinin içine konulduğu dolap veya çekmece.*|| **mutfak havalandırması,** *Mutfaklardaki buhar, duman ve kokunun dışarı atılmasını sağlayan havalandırma düzeneği ve sistemi.*|| **mutfak havlusu,** *Mutfakta kullanılan havlu veya el bezi.*|| **mutfak merdiveni,** *Anadolu evlerinde mutfağı avluya bağlayan merdiven.*|| **mutfak takımı,** *Mutfakta yemek hazırlamak ve sunmak için kullanılan araç ve gereçlerin tümü.*

mutfi, [Ar. ıṭfāʾ > muṭfî مطفى] *(mutfi:) {OsT} sf.* Söndüren. ◻ **mutfiyü'l-cemr,** *Kocakarı soğuklarının altıncı günü.*

muthef, [Ar. iṭḫāf > muṭḫef متحف] *{OsT} sf.* **1.** İthaf olunan. **2.** Hediye edilen.

muthif, [Ar. iṭḫāf > muṭḫif متحف] *{OsT} sf.* **1.** İthaf eden. **2.** Hediye veren.

muthuz, [? muṭḫuz] *{ağız} is.* Sisli, bulanık, bungun hava. [DS]

mu'ti, [Ar. ʿatā > iʿtā > muʿti معطى] *(mu-ti) {OsT} sf.* Veren.

muti, -ii [Ar. tāʿat > itāʿat > mutiʿ / mutī ʿa مطيع / مطيعه] *(muti:) {OsT} sf.* **1.** İtaat eden; boyun eğen; itaatli. **2.** Bağlı. **3.** Rahat.

mu'tik, -kı [Ar. ʿıtḳ > iʿtāḳ > muʿtiḳ معطق] *(mu-tik k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Bir kişiyi azat eden; serbest bırakan. **2.** *huk.* Köle veya cariyesini azat etmiş olan.

mutik, -ği [? mütik] *{ağız} is.* Fol. [DS]

mut'im, [Ar. taʿm > itʿām > mutʿim مطعم] *(mut-im) {OsT} sf.* Yemek yediren; doyuran; yedirici.

mutka, [Slav. mòtka] *{ağız} is.* **1.** Ekşi ayran. **2.** Ayran ve tereyağı yapmaya yarayan araç; yayık. [DS]

mutlak[1], [Ar. ıṭlāḳ > muṭlaḳ / muṭlaḳa مطلق / مطلقه] *{OsT} sf.* **1.** Serbest bırakılmış; salıverilmiş. **2.** Hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmayan; her türlü denetimin dışında kalan; sınır tanımayan; salt; tek. **3.** Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan; bağımsız. **4.** Tam; eksiksiz; kesin; mükemmel; kâmil. **5.** *kim.* (Madde için) çok saf. **6.** (İktidar için) sınır ve denetim tanımayan. **7.** *zf.* Kesin olarak; mutlaka; elbette; behemehal. **8.** *is. fel.* Gerçekte ve düşüncede hiçbir şeye ve zamana bağlı olmayan ve varlık nedenini kendinde taşıyan, bunun sonucu olarak kendi başına var olan sonsuz özlük; var olmak için başka bir varlığa ihtiyacı olmayan. ◻ **mutlak çoğunluk,** *huk. Bir kurulda bulunan üyelerin sayısının yarısından bir fazlasının oyu ile sağlanan çoğunluk; salt çoğunluk.*|| **mutlak değer,** *mat. Bir sayının işareti dikkate alınmaksızın aldığı değer; salt değer.*|| **mutlak haklar,** *huk. Sahibine en geniş yetkiler sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklar. salt haklar.*|| **mutlak hareket,** *fiz. Bir cismin, sabit karşılaştırma eksenlerine göre yapmış olduğu hareket; salt hareket.*|| **mutlak mera,** *Üzerinde kendiliğinden gelişen ve otlamaya elverişli bitki örtüsü bulunan otlak.*|| **mutlak nem,** *fiz. Bir metreküp hava içinde bulunan su buğusu miktarı; salt nem.*|| **mutlak sıcaklık,** *fiz. -273°C'yi sıfır olarak kabul eden sıcaklık; salt sıfır.*|| **mutlak sıfır,** *fiz. Salt sıcaklık derecesinde sıfır noktası; -273°C'ye denk gelen sıfır derece.*|| **mutlakü'l-inân,** *{OsT} Yuları salıverilmiş; başıboş.*

mutlak[2], [? mutlak] *{ağız} is.* Boyuna takılan yuvarlak muska. [DS]

mutlak[3], [Ar. maṭbaḫ => mutfak > mutlak] *{ağız} is.* Mutfak.

mutlaka, [Ar. muṭlaḳ > muṭlaḳa مطلقا] *(mu'tlaka) {OsT} zf.* **1.** Her durum ve koşulda; kaçınılmaz bir biçimde; ne olursa olsun. **2.** Kuşku götürmez bir biçimde; kesinlikle. ◻ **mutlaka-i āmme,** *{OsT} man. Yalın önerme.*

mutlakan, [Ar. muṭlaḳa > muṭlaḳan مطلقاً] *(mutla'-kan) {OsT} zf.* → mutlaka.

mutlakçı, [mutlak-çı] *sf.* Saltçılık yanlısı olan; mutlakıyetçi.

mutlakçılık, [mutlak-çı-lık] *is.* **1.** Yöneticinin bütün hakları elinde bulundurduğu yönetim biçimi; mutlakıyet; saltçılık. **2.** Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi yönetim biçimi. **3.** İktidarın sınırsız ve paylaşımsız kullanılması durumu; mutlakıyet.

mutlakıyet, [Ar. muṭlaḳ > muṭlaḳıyyet مطلقیت] *{OsT} is.* **1.** Hükümdarın siyasi iktidarı kayıtsız ve şartsız olarak elinde bulundurduğu hükümet şekli; mutlakçılık; saltçılık. **2.** Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi yönetim biçimi. **3.** İktidarın sınırsız ve paylaşımsız kullanılması durumu. ◻ **mutlakıyet-i idare,** *{OsT} Yönetimin tek kişinin elinde bulunduğu sistem.*

mutlalık, -ğı [mutla-lık] *{ağız} is.* Saçak. [DS]

mutlandırma, [mut-la-n-dır-ma] *is.* Mutlandırmak eylemi.

mutlandırmak, [mut-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birinin mutlu olmasını sağlamak; mutluluk duymasını sağlamak; mutlu etmek; mutlulandırmak.

mutlanma, [mut-la-n-ma] *is.* Mutlanmak eylemi.

mutlanmak, [mut-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutlu olmak; mutluluk duymak; mutlulanmak.

mutlu, [mut-lu موطلی] *sf.* **1.** Yaşamında sürekli olarak mutluluk duyan; hoşnutluk içinde bulunan; mesut; bahtiyar; *{eAT} {OsT} (aym).* **2.** Mutluluğu yansıtan; mutluluğu belli olan. **3.** Yaşadıklarından veya karşılaştıklarından dolayı hoşnutluk içinde bulunan; sevinçli; memnun. **4.** (Yer veya durum için) mutluluk veren ve uğurlu sayılan; içinde yaşayanların hayatından memnun olduğu; acı ve keder gibi olumsuzluklara yol açmayan. **5.** (Kişi için) son derece şanslı olduğu sanılan veya inanılan; şanslı; talihli. ◻ **mutlu azınlık,** *Toplumda, çoğunluğa göre daha rahat ve huzur getiren hayat seviyesi yaşayan.* ‖ **mutlu etmek,** *Mutlu olmasını sağlamak; mesut etmek.* ‖ **mutlu olmak,** *Mutluluk içinde bulunmak; mutluluk duymak; mesut olmak.* || **mutlu sava,** *{OsT} Sevinçli, iyi haber; müjde; beşaret.* || **mutlu son,** *(Roman, film, tiyatro vb. için) kahramanın veya kahramanların mutlu olması ile biten son olay.*

mutluca, [mut-lu-ca] *{OsT} sf.* Mutlu olmaya yakın.

mutluk, -ğu [mut-luk] *{ağız} is.* Geniş yer. [DS]

mutlulandırma, [mut-lu-la-n-dır-ma] *is.* Mutlulandırmak eylemi veya durumu.

mutlulandırmak, [mut-lu-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birinin mutlu olmasını sağlamak; mutluluk duymasını sağlamak; mutlu etmek; mutlandırmak.

mutlulanma, [mut-lu-la-n-ma] *is.* Mutlulanmak eylemi veya durumu.

mutlulanmak, [mut-lu-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutlu olmak; mutluluk duymak; mutlanmak.

mutluluk, -ğu [mut-lu-luk] *is.* **1.** Bütün özlemlere, isteklere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşmış olmanın verdiği iç huzuru; bilinci dolduran tam bir doygunluk durumu; mutlak iç huzuru ve hoşnutluk durumu; kut; saadet; ongun. **2.** Anlık bir duruma bağlı olarak duyulan sevinç veya alınan zevk. ◻ **mutluluğuna ermek,** *(Bir şey veya durumun) verdiği mutluluğu tatmak; hoşnut olmak.* ‖ **mutluluğunu tatmak,** *(Bir şeyin verdiği) hoşnutluğu veya zevki duymak; sevinmek; hoşnut olmak.* ‖ **mutluluk çubuğu,** *İktidarsız kimselere cinsel ilişki sağlamaları için takılan yapay organ.* ‖ **mutluluk vermek,** *Mutlu olmasını sağlamak; mutlu etmek.*

mutlum, [mut-lu-m] *{ağız} sf.* ve *is.* Kendisinden söz edilen saygın kişi; duayen; aksakal. [DS]

mutmain, [Ar. tam'an > itmi'nān > mutma'in مطمئن] *{OsT} sf.* İnanmış; gönlü kanmış; içi rahat; şüphesi olmayan; emin olan. ◻ **mutmain olmak,** *İnanmak; gönlü kanmak; şüphesi kalmamak.*

mutrib, [Ar. ṭarab > muṭrib مطرب] *{OsT} sf.* **1.** Çalgı çalan; çalgıcı; sazende. **2.** Şarkı söyleyen; şarkıcı. **3.** *ed.* Divan şiirinde içki meclisine katılanlardan her biri. **4.** *müz.* Mevlevi ayinleri sırasında müzik yapan hanendeler, sazendelerin genel adı.

mutriban, [Ar. muṭrib > muṭribān مطربان] *(mutriba:n) {OsT} is.* Çalgı çalanlar; çalgıcılar.

mutsuz, [mut-suz] *sf.* Mutlu olmayan; bedbaht.

mutsuzlaşma, [mut-suz-la-ş-ma] *is.* Mutsuzlaşmak eylemi veya durumu.

mutsuzlaşmak, [mut-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutsuz duruma gelmek.

mutsuzluk, -ğu [mut-suz-luk] *is.* Mutsuz olma durumu; bedbahtlık.

muttali, -i'ı [Ar. ṭulū' > muṭṭali' مطلع] *{OsT} sf.* **1.** Haber almış; bilgi edinmiş; öğrenmiş. **2.** Bir işten haberi olan; haberli. ◻ **muttali olmak,** *Bir durum veya olaydan haberi olmak; bilgi edinmiş olmak.*

muttarid, [Ar. ṭard >muṭṭarid/muṭṭaride مطرد / مطرده] *{OsT} sf.* Bidüziye giden; yeknesak; birörnek; monoton.

muttariden, [Ar. muṭṭarid > muṭṭariden مطرداً] *(muttari'den) {OsT} zf.* Bidüziye olarak; yeknesak biçimde; monoton olarak.

muttasıf, [Ar. vaṣf>muttaṣıf/muttaṣıfa متصف / متصفه] *{OsT} sf.* **1.** Nitelikli; vasıflı. **2.** Nitelenmiş.

muttasıl, [Ar. vaṣl > ittiṣāl > muttaṣıl / muttaṣıla متصل / متصله] *{OsT} zf.* **1.** Ara vermeyen; hiç durmaksızın süren; aralıksız; sürekli; sürekli olarak; devamlı olarak. **2.** *sf.* Aralık bırakmayacak biçimde yakın; yan yana olan; bitişik.

muttasıla, [Ar. muttaṣıl > muttaṣıla متصله] *{OsT} sf.* Art arda veya yan yana bulunan; bitişik duran.

muttasılan, [Ar. muttaṣıl > muttaṣılan متصلاً] *(muttasıl'lan) {OsT} zf.* **1.** Sürekli olarak; bir düziye. **2.** Bitişik olarak.

mutu, [Ar. muṭiʿ => mutu] *{ağız} sf.* Arkadaş canlısı; dost. [DS]

mutubuçuk, -ğu [mut-u + buçuk] *{ağız} zf.* Boşuna. [DS]

mutuğruna, [mut+uğ(u)r-u-n-a] *{ağız} zf.* Boşuna. [DS]

mutula, [? mutula] *{ağız} is.* Tavan kirişlerinin, duvarın üst kısmı ile tavan tahtalarının arasında oluşturduğu boşluk. [DS]

mutun, [? mutun] *{ağız} is.* **1.** Yoğurt. **2.** Yayık. [DS]

mutur[1], [? mutur] *{ağız} is.* Yunus balığı. [DS]

mutur[2], [Fr. moteur => mutur] *{ağız} is.* Motorlu kayık. [DS]

muturuf, [? muturuf] *{ağız} is.* Çingene. [DS]

mutuş, [? mutuş] *{ağız} is.* Ufak tefek erkek çocuk. [DS]

muuh, [? muuh] *{ağız} is.* **1.** Anlama; bilme. **2.** Bilgi. [DS]

muvacehat, [Ar. muvācehe > muvācehāt مواجهات] *(muva:ceha:t) {OsT} is.* Yüz yüze gelmeler.

muvacehe, [Ar. vech > muvācehe مواجهه] *(muva:cehe) {OsT} is.* **1.** Yüz yüze gelme; yüzleşme. **2.** Ön; karşı. **3.** *huk.* Yüzleşme.

muvacehesinde, [muvacehe-s-i-n-de] *(muva:cehesinde) {OsT} zf.* Karşısında.

muvaceheten, [Ar. muvācehe > muvāceheten مواجهةً] *(muva:cehe'ten) {OsT} zf.* Yüz yüze olarak.

muvada'a, [Ar. vedāʿ > muvādaʿa موادعه] *(muva:daa) {OsT} is.* **1.** Düşmanlığı bırakıp anlaşma, uzlaşma; barışma. **2.** Bırakma; terk etme.

muvafakat, -ti [Ar. vefḳ > muvāfaḳat موافقت] *(muva:fakat) {OsT} is.* **1.** Kabul etme; rıza gösterme; razı olma. **2.** Uygunluk; uygun gelme; uyma. **3.** Uygun bulma. **4.** Uzlaşma. **5.** *huk.* Bir idarî başvurma, işlem veya işin yapılabilmesi için yasanın öngördüğü kişi veya makam tarafından izin verilme durumu ve açıklanan kabul iradesi. **6.** *mat.* Uygunluk. ☞ **muvafakat etmek,** *1. Uygun bulmak; kabul etmek; onaylamak; peki demek; razı olmak. 2. İzin vermek; müsaade etmek. 3. Uymak.*|| **muvāfakat-i ef'al,** *{OsT} fel. Görevdeşlik.*|| **muvāfakat-i tarafeyn,** *{OsT} İki tarafın razı olması.*

muvafakatkârane, [Ar. muvāfaḳat + Far. -kār-āne موافقتكارانه] *(muva:fakatkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Kabul edercesine; razı olur gibi; onaylarcasına.

muvafat, [Ar. muvāfāt موافات] *(muva:fa:t) {OsT} is.* Sözünün eri olma.

muvaffak, [Ar. vefḳ > tevfiḳ > muvaffaḳ موفق] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) başarılı; başarmış; başaran; beceren. **2.** (Bir eser vb. için) başarılmış; başarılı. **3.** (Kişi için) Allah'ın yardımı ile işleri yolunda giden. ☞ **muvaffak etmek,** *Birini başarılı kılmak.*|| **muvaffak eylemek,** *Birini başarılı kılmak.*|| **muvaffak olmak,** *1. Başarmak; başarılı olmak. 2. Allah'ın yardımına ulaşmak; işi yolunda gitmek.*

muvaffakıyat, [Ar. muvaffaḳıyyet > muvaffaḳıyyāt موفقيات] *(muvaffakıya:t) {OsT} is.* Başarılar; muvaffakiyetler.

muvaffakıyet, [Ar. muvaffaḳ>muvaffaḳıyyet موفقيت] *{OsT} is.* → muvaffakiyet.

muvaffakıyetli, [muvaffakıyet-li] *{OsT} sf.* → muvaffakiyetli.

muvaffakıyetsiz, [muvaffakıyet-siz] *{OsT} sf.* → muvaffakiyetsiz

muvaffakıyetsizlik, -ği [muvaffakıyet-siz-lik] *is.* → muvaffakiyetsizlik.

muvaffakiyet, [Ar. muvaffaḳ>muvaffaḳıyyet موفقيت] *(k kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Başarı; başarma; başarılı olma. **2.** Ele geçirme; elde etme. **3.** Allah'ın yardımı ile yapma, başarma.

muvaffakiyetli, [muvaffakıyet-li] *(k kalın söylenir) sf.* Başarılı.

muvaffakiyetsiz, [muvaffakıyet-siz] *(k kalın söylenir) sf.* **1.** Başarısız; başaramamış. **2.** Başarılamamış.

muvaffakiyetsizlik, -ği [muvaffakıyet-siz-lik] *(k kalın söylenir) is.* Başarısızlık.

muvaffık, [Ar. vefḳ > tevfiḳ > muvaffiḳ موفق] *{OsT} sf.* Başarı kazandıran; mutlak başarılı olan; mutlak başaran; Allah.

muvafık, -ğı [Ar. vefḳ > muvāfaḳat > muvāfıḳ موفق] *(muva:fik) {OsT} sf.* **1.** Yerinde olan; uygun olan; münasip olan. **2.** Aynı yanda olan; karşıt olmayan; hemfikir olan. **3.** *is.* Yandaş olanlardan her biri. ☞ **muvafık bulmak,** *Uygun görmek; uygun bulmak; yerinde bulmak.*|| **muvafık düşmek,** *Uygun olmak; denk gelmek.*|| **muvafık gelmek,** *Akla yatkın ve uygun görünmek; uygun bulunmak; elverişli görünmek.*|| **muvafık görmek,** *Uygun bulmak.*|| **muvafık olmak,** *Uygun olmak; elverişli olmak.*|| **muvafık rey,** *{OsT} Kabul oyu; olumlu oy; müspet oy.*||

muvafık rüzgâr, *{OsT} dnz. Geminin gidiş yönüne doğru veya ona yakın bir yöne esen rüzgâr.*

muvahat, [Ar. uḫuvvet > مواخات muvāhāt] *(muha:va:t) {OsT} is.* Bir kimseyi kardeşliğe kabul etme; kardeş edinme.

muvahebe, [Ar. muvāhebe مواهبه] *(muva:hebe) {OsT} is.* Çok bağışlama.

muvahhad, [Ar. vaḥdet > tevḥid > muvaḥḥad / muvaḥḥade موحده / موحد] *{OsT} sf.* **1.** Bir tek duruma getirilmiş; birleştirilmiş olan. **2.** *dbl.* (Arap alfabesinde harf için) tek noktalı.

muvahhid, [Ar. vaḥdet > tevḥid > muvaḥḥid / muvaḥḥide موحده / موحد] *{OsT} sf.* Allah'ın birliğine inanan.

muvahhidan, [Ar. muvaḥḥid + Far. -ān موحدان] *(muvahhida:n) {OsT} is.* Allah'ın birliğine inananlar.

muvahhidane, [Ar. muvaḥḥid + Far. -āne موحدانه] *(muvahhida:ne) {OsT} zf.* Allah'ın birliğine inanan kimseye yakışır biçimde.

muvahhidîn, [Ar. muvaḥḥid > muvaḥḥidīn موحدين] *(muvahhidi:n) {OsT} is.* Allah'ın birliğine inananlar.

muvahhiş, [Ar. vaḥşet > tevḥīş > muvaḥḥiş / muvaḥḥişe موحش / موحشه] *{OsT} sf.* Korkuya düşüren; korkutan; dehşete düşüren; ürküten; korkunç; dehşetli.

muvaka'a, [Ar. muvāḳaa مواقعه] *(muva:kaa) {OsT} is.* Cinsel ilişkide bulunma; mücamaa.

muvakebe, [Ar. muvākebe مواكبه] *(muva:kebe) {OsT} is.* Bir işte gayret ve sebat gösterme.

muvakere, [Ar. muvākere مواكره] *(muva:kere) {OsT} is.* Tarlanın ürününden bir kısmını almak şartıyla birlikte ekme.

ıuvakkar, [Ar. veḳār > muvaḳḳar موقر] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine saygı gösterilmiş; ağırlanmış. **2.** Ağırbaşlı; vakarlı.

muvakkaren, [Ar. muvaḳḳar > muvaḳḳaren موقراً] *(muakka'ren) {OsT} zf.* **1.** Saygı gösterilerek; ağırlanılarak. **2.** Ağırbaşlılıkla; vakarla.

muvakkat, -ti [Ar. vaḳt > muvaḳḳat / موقت موقته] *{OsT} sf.* **1.** Belirli bir zaman süren; sürekli olmayan; geçici. **2.** Eğreti. ⊟ **muvakkat bütçe,** *Geçici bütçe.*|| **muvakkat tamir,** *dnz. Geminin seferini aksatmayacak şekilde uğradığı ilk limanda yapılan geçici onarım.*|| **muvakkat teminat,** *{OsT} Geçici teminat.*

muvakkate, [Ar. muvaḳḳat > muvaḳḳete موقته] *{OsT} is.* **1.** Muvakkatin dişili. **2.** Geçici; sabit olmayan; kalıcı olmayan.

muvakkaten, [Ar. muvaḳḳat > muvaḳḳaten موقتاً] *(muvakka'ten) {OsT} zf.* Geçici olarak; kısa bir süre için.

muvakkıf, [Ar. vaḳf > muvaḳḳıf موقف] *{OsT} is.* ve *sf.* Durduran; alıkoyan.

muvakki, -i'ı [Ar. vuḳū' > muvaḳḳi' موقع] *(muvakki: k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* Fermanlara tuğra çeken kimse.

muvakkir, [Ar. veḳār > muvaḳḳir موقر] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Ağırlayan; saygı gösteren.

muvakkit, [Ar. vaḳt > tevḳit > muvaḳḳıt موقت] *(k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Güneşe bakarak vakitleri, özellikle namaz vakitlerini belirleyen kimse. **2.** Zamanı tam olarak bildiren saat; kronometre.

muvakkithane, [Ar. muvaḳḳıt + Far. -ḫāne موقتخانه] *(muvakkitha:ne, k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** Zamanı belirlemek için gerekli araç ve gereçlerin bulunduğu yer veya bina. **2.** Genellikle büyük camilerin yanında bulunan muvakkit odası.

muval, [Ar. muġall => muval] *{ağız} is.* Taze sebze. [DS]

muvalat, [Ar. velliy > muvālāt موالات] *(muva:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Dostça davranış; dostluk. **2.** Karşılıklı yardım; yardımlaşma; birbirini koruma.

muvalmak, [muval-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bayılır gibi olmak; baygınlık geçirmek. [DS]

muvaneset, [Ar. üns > muvāneset موانست] *(muva:neset) {OsT} is.* **1.** Birbirine alışıp birlikte dostça yaşama. **2.** (Hayvanlar için) evcilleşip insana alışma.

muvanis, [Ar. muvānese > muvānis موانس] *(muva:nis) {OsT} sf.* **1.** Birine alışıp birlikte ve dostça yaşayan. **2.** (Hayvanlar için) evcilleşip insana alışan; evcilleşmiş; insandan kaçmayan.

muvanni, [? muvanni] *{ağız} sf.* (Kız için) iyi yetişmemiş, terbiyesiz kız. [DS]

muvarat, [Ar. muvārāt موارت] *(muva:ra:t) {OsT} is.* Bir şeyi örtüp gizleme.

muvaredat, [Ar. muvārede > muvāredāt مواردات] *(muva:reda:t) {OsT} is.* **1.** Bir ülkeden diğerine gelen. **2.** Düşünce; ilham; tasarı.

muvarede, [Ar. vürūd > muvārede مواردہ] *(muva:rede) {OsT} is.* **1.** Bir yere gidip gelme. **2.** *ed.* İki şair veya yazarın bir duyguyu birbirinden habersiz aynı şekilde söylemeleri; çok benzer beyitler söyleme.

muvarese, [Ar. mīrāṯ > muvāreşe موارثه] *(muva:rese) {OsT} is.* Birbirinden miras yeme.

muvasaka, [Ar. muvāsaḳa مواسقه] *(muva:saka) {OsT} is.* Birbirine söz verip anlaşma; antlaşma.

muvasala, [Ar. vüṣûl > muvāṣala مواصله] *(muva:sala) {OsT} is.* Ulaşım. 🗗 **ınuvasala hatları,** *{OsT} Ulaşım yolları.*

muvasalat, [Ar. muvāṣala > muvāṣalāt مواصلات] *(muva:sala:t) {OsT} is.* Varma; varış; ulaşma; ulaşım. 🗗 **muvāsalāt etmek,** *{OsT} Ulaşmak; varmak.*

ınuvasat, [Ar. vesy > muvāsāt مواست] *(muva:sa:t) {OsT} is.* **1.** Yardım; iyilik etme; dostluk gösterme. **2.** Devlet hizmetindeyken ölen bir kimsenin ailesine aylık bağlama.

muvasebe [Ar. vüṣûb > muvāṣebe مواثبه] *(müva:sebe) {OsT} is.* Birbirinin üstüne sıçrama; atılma; atlama.

muvassa, [Ar. veṣāyet > muvaṣṣā موصى] *(muvassa:) {OsT} sf.* Tavsiye olunan.

muvassi, [Ar. veṣāyet > muvaṣṣī موصى] *(muvassi:) {OsT} sf.* **1.** Tavsiye eden; öneren. **2.** *is. huk.* Doğrudan katılmadığı halde bir hizmet veya malın tercih edilmesinde etkili olan kimse.

muvassile, [Ar. muvaṣṣile موصله] *{OsT} is.* Müderrislikte ikinci yüksek derece; musile.

muvaşşah, [Ar. tevşîḥ > muvaşşaḥ موشح] *{OsT} sf.* → muveşşah.

ınuvaşşahan, [Ar. muvaşşaḥ > muvaşşaḥan موشحاً] *(muvaşşa'han) {OsT} zf.* → muveşşahan.

muvat, [Ar. mevt > muvāt موت] *{OsT} is.* Ölüm.

muvatat, [Ar. muvāṭāt مواطات] *(muva:ta:t) {OsT} is.* Uygun bulma; uygunluk; uyuşma.

muvayese, [Ar. ye's > muvāyese موايسه] *(muva:yese) {OsT} is.* Kedere düşürme; yeise kaptırma.

muvaza'a, [Ar. vaż' > muvāża'a مواضعه] *(muva:zaa) {OsT} is.* **1.** Danışıklı iş; danışıklılık. **2.** Bir konuda bahse girme. **3.** *huk.* Tarafların, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla kendi gerçek iradelerine uymayan ve aralarında bir hüküm ve sonuç doğurmayan bir görünüş yaratmaları.

muvazaalı, [muvazaa-lı] *(muva:zaalı) sf.* **1.** Danışıklı; gizli anlaşmalı. **2.** Taklit edilmiş; sahte; asılsız

muvaza'aten, [Ar. muvāża'a > muvāża'aten مواضعةً] *(muva:zaa'ten) {OsT} zf.* **1.** Danışıklı olarak; gizlice anlaşarak. **2.** Sahte olarak; asılsız olarak.

muvazabet, [Ar. vuẓûb > muvāẓabet مواظبت] *(muva:zabet) {OsT} is.* Bir işi üzerine alarak sürekli çalışma; bir işin üstüne düşme.

ınuvazat, [Ar. vezy > muvāzāt موازات] *(muva:za:t) {OsT} is.* **1.** Koşutluk; paralellik; paralel olma. **2.** Dayanma; direnme; mukavemet etme. **3.** *mat.* Paralellik; koşutluk.

ınuvazatiye, [Ar. muvāzāt > muvāzātiyye موازاتيه] *(muva:za:tiye) {OsT} is. fel.* Kişide ruhsal olaylarla bedensel olaylar arasında koşutluk bulunduğunu ileri süren öğreti; koşutçuluk; paralelcilik.

ınuvazene, [Ar. vezn > muvāzene / muvāzenet موازنه / موازنت] *(muva:zene) {OsT} is.* **1.** Denge. **2.** İki şeyin ölçü ve sayı bakımından birbirine denk olması; denklik. **3.** Ölçü; kıyas. **4.** *tic.* Gelir ve giderlerin denk olması. **5.** *fiz.* Bir cismin dikey vaziyette, devrilmeden, kararlı olarak durması; hareketin devamlılığını sağlayan kuvvetler bağdaşması; denge. 🗗 **ınuvazene defteri,** *Bütçe.*|| **muvāzene-i düveliye,** *{OsT} Uluslar arası denge.*|| **muvāzene-i māliye,** *{OsT} Devlet gelir ve giderlerinin denk olması durumu.*|| **muvāzene-i umūmiye,** *{OsT} Katma bütçeler dışında bakanlıklar bütçesinin tümü.*

muvazeneli, [muvazene-li] *(muva:zeneli) sf.* **1.** Dengeli. **2.** *mecaz.* (Kişi için) davranışları yerinde olan; ölçülü.

muvazenesiz, [muvazene-siz] *(muva:zenesiz) sf.* **1.** Ölçüsüz; dengesiz. **2.** *mecaz.* (Kişi için) Davranışları birbirini tutmayan, yerinde davranamayan; aklî yetilerinde dengesizlik bulunan.

muvazenesizlik, -ği [muvazene-siz-lik] *(muva:zenesizlik) is.* **1.** Dengesizlik; dengesiz olma durumu. **2.** *mecaz.* Ekonomik veya sosyal kriz. **3.** *mecaz.* Aklî dengesizlik.

muvazenet, [Ar. vezn > muvāzene / muvāzenet موازنه / موازنت] *(muva:zenet) {OsT} is.* → muvazene. 🗗 **muvāzenet-i dāime,** *{OsT} fiz. Bir cismi boşlukta tutan eksenin, o cismin ağırlık merkezinde dönmesiyle meydana gelen denge durumu.*|| **muvāzenet-i gayr-i mütehavvile,** *{OsT} fiz. Bozulmaz denge.*|| **muvāzenet-i māyiāt,** *{OsT} fiz. Sıvıların dengesini ve bunların bulunduğu kaplar üstündeki basınçlarını konu edinen fizik kolu; hidrostatik.*|| **muvāzenet-i miyāh,** *{OsT} fiz. Sıvıların dengesini ve bunların bulunduğu kaplar üstündeki basınçlarını konu edinen fizik kolu; hidrostatik.*|| **muvāzenet-i müstakır,** *{OsT} fiz. Kararlı denge.*|| **ınuvāzenet-i nütehavvile,** *{OsT} fiz. Bir cismi boşlukta tutan eksenin, o cismin ağırlık merkezinin dışında dönmesiyle meydana gelen denge; kararsız denge.*

ınuvazıb, [Ar. vuẓûb > muvāẓabe > muvāẓıb مواظب] *(muva:zıb) {OsT} sf.* Bir işle aralıksız olarak uğraşan.

muvazi, [Ar. vezy > *(karşı karşıya olma)* > muvāzāt > muvāzī / muvāzīye موازى / موازيه] *(muva:zi:) {OsT} sf.* **1.** Biri diğerinin karşısında olarak birbirlerine yaklaşıp uzaklaşmadan uzayıp giden; bir hizada ve karşı karşıya olan. **2.** *mat.* Paralel; koşut.

muvazin, [Ar. vezn > muvāzin / muvāzine موازن / موازنه] *(muva:zin) {OsT} sf.* **1.** Ağırlıkça eşit; ölçü bakımından denk olan. **2.** Denk; uygun.

muvazza, -a'ı [Ar. muvażża' موضع] *{OsT} sf.* (Kişi için) itibarsız; saygınlığı olmayan.

muvazzaf, [Ar. vaẓife > muvaẓẓaf / muvaẓẓafa موظف / موظفه] *{OsT} sf.* **1.** Bir görev veya hizmetle yükümlü olan. **2.** Geçimi devletçe karşılanmak üzere atanmış; aylıklı; maaşlı. **3.** *is. as.* Silahlı kuvvetlerde çalışan meslekten subay, astsubay ve askerlik görevini yapan elerin tümü. 🗗 **muvazzaf hizmet,** *as. Askerlik çağına girince erkeklerin yapmak zorunda oldukları askerlik hizmeti.*‖ **muvazzaf ordu,** *Barış zamanında silah altında hazır bulunan kara, deniz ve hava kuvvetlerinin tümü.*‖ **muvazzaf subay,** *Mesleği askerlik olan subay.*

muvazzafen, [Ar. muvaẓẓaf > muvaẓẓafen موظفاً] *(muvazza'fen) {OsT} zf.* Yükümlü ve görevli olarak.

muvazzafîn, [Ar. muvaẓẓaf > muvaẓẓafîn موظفين] *(muvazzafi:n) {OsT} zf.* Yükümlü ve görevli olanlar.

muvazzaflık, -ğı [muvazzaf-lık] *is.* Yükümlü ve görevli olma durumu.

muvazzah, [Ar. vużûḥ > tavżiḥ > muvażżaḥ / muvażżaha موضح / موضحه] *{OsT} sf.* Açıklık kazanmış; ayrıntılı olarak anlatılmış; açıklanmış; açık.

muvazzahan, [Ar. muvażżaḥ > muvażżaḥan موضحاً] *(muvazza'han) {OsT} zf.* Ayrıntılı olarak; açıkça.

muvazzıf, [Ar. tavẓîf > muvaẓẓıf موظف] *{OsT} sf.* **1.** Görevlendiren; görev veren. **2.** Maaşlandıran.

muvazzih, [Ar. vużûḥ > tavżiḥ > muvażżiḥ موضح] *{OsT} sf.* Açıklayan; ayrıntılı olarak anlatan.

mu'vec, -cci [Ar. 'ivecc / 'avecc > mu'vecc معوج] *(mu-vec) {OsT} sf.* **1.** Eğri; eğrilmiş; çarpık. **2.** *mat.* (Yüzey, şekil vb. için) bir doğru ile ikiden çok noktasından kesilebilen.

muveşşah, [Ar. tevşîḥ > muveşşaḥ موشح] *{OsT} sf.* **1.** Süslenmiş; süslü. **2.** Divan şiirinde dizelerin ilk harfi sıralandığında bir isim meydana getiren gazel; akrostiş. **3.** Eski Arap halk şiiri ve müziğinde kullanılan ortak bir türün adı.

muveşşahan, [Ar. muveşşaḥ > muveşşaḥan موشحاً] *(muveşşa'han) {OsT} zf.* Süslenerek; giyinip kuşanarak.

muvtü, [Ar. müftî => müftü > muvtü] *{ağız} is.* Müftü. [DS]

muy[1], [miy / muy *(yans.)*] *ünl.* Kedinin bağırmasını anlatan kök. [Zülfikar] *muy-av-mak*

muy[2], [Far. müy موی] *(mu:y) {OsT} is.* Kıl. 🗗 **müybend,** *{OsT} Saç bağı.*‖ **müy-i jülîde,** *{OsT} Karmakarışık saç.*

muyan[1], [Sansk. punyan *(erdem)* => buyan / muyān] *{eT} is.* Hayır; sevap. [DLT] [KB]

muyan[2], [Far. müy > müyān موين] *(mu:ya:n) {OsT} is.* Kıllar.

muyançılık, [muyan-çı-lık] *{eT} is.* Aracılık; arabuluculuk; barıştırıcılık. [DLT]

muyanlık, [muyan-lık] *{eT} is.* **1.** Yollarda yolcuların su içmeleri için yapılan hayrat. [DLT] **2.** İmarethane. [KB]

muyavmak, [muyav-mak] *{eT} gçsz. f. [-ur]* Miyavlamak. [DLT]

muye, [Far. müye مويه] *(mu:ye) {OsT} is.* Sesli ağlama; hıçkırarak ağlama. 🗗 **müye-ger,** *{OsT} Hıçkırarak ağlayan.*‖ **müye-zen,** *{OsT} Hıçkırarak ağlayan.*

muyga, [*muy-mak > muy-ġa] *{eT} sf.* Dik kafalı. [Gabain]

muygak, [muy-ġak / buñ-ak] *{eT} is.* **1.** Dişi geyik; geyik. [Gabain] [KB] **2.** Dağ keçisi. [KB]

muyi, [Far. mü > müyī مويی] *(muyi:) {OsT} sf.* **1.** Kıldan yapılmış. **2.** Kürkten yapılmış.

muyin, [Far. mü > müyīn موين] *(muyi:n) {OsT} sf.* → muyi.

muyine, [Far. mü > müyīne مو ينه] *(muyi:ne) {OsT} is.* **1.** Kürk. **2.** Kürkten yapılmış ceket, palto vb. 🗗 **müyine-düz,** *{OsT} Kürkçü.*

muylu, [Ar. muḫl *(kaldıraç)* مخل => muy-lu] *is.* **1.** Başka bir parça için dönme ekseni görevini yapan silindirik parça. **2.** Bir milin yatağında dönmesini sağlayan kısmı. **3.** *as.* Bir top namlusunun iki yanına tutturulan millere verilen ad. **4.** *{ağız}* Taş çıkarmakta kullanılan uzun demir; kaldıraç. [DS] **5.** *{ağız}* Kağnının dingilini tekerleğe sıkıştıran çivi.[DS]

muymalmak, [*muy-mak > muy-(u)m-al-mak] *{eT} dönşl. f. [-ur]* Şaşkın olmak. [Gabain]

muymul, [muymul / buymul / boymul مويمول / مويمل] *{eT} {eAT} is.* Yırtıcı kuşlardan atmacaya benzer bir kuş; delice doğan.

muysa, [? muysa] *{ağız} is.* Boyunduruk [DS]

muytab, [Far. müy-tāb مويتاب] *(mu:yta:b) {OsT} is.* Kıldan çul, kilim, çuval vb. dokuyan kimse; kıl dokumacı; mutaf.

muytaban, [Far. müy-tābān مويتابان] *(mu:yta:ba:n) {OsT} is.* Mutaflar.

muytaf, [Far. müy-tāb مويتاف] *(mu:yta:f) {OsT} is.* Mutaf.

muytafan, [Far. müy-tābān مويتافان] *(mu:yta:fa:n) {OsT} is.* Mutaflar.

muyum, [muy-um] *{eT} sf.* Şaşkın. [EUTS] [Gabain]

-muz, [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] *{eT} çek. e.* → -mız.

muz[1], [muz / buz] *{eT} is.* Buz. [EUTS]

muz[2], [Ar. müz] *is. bot.* **1.** Muzgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, gövdesi toprak altında kök sap veya soğan biçiminde olan, yaprakları bu kök saptan çıkan, yaprak kınları iç içe girerek bir yer üstü gövdesine benzer kongövde meydana getiren, kongövdenin ortasından çıkan çiçek sapının ucunda sarkık bir salkımı andırır çiçek ve bu çiçeklerden meydana gelen meyveleri olan çok yıllık otsu bitki, *(Musa sapientum). {OsT}* **2.** Bu bitkinin kendine özgü kokusu ve tadı bulunan yumuşak, uzun ve kalın kabuklu meyvesi. ◻ **muz gemisi,** *Muz taşımacılığında kullanılan, iç sıcaklığı 12-15°C olan, üzerinde pek çok yalancı köprüleri bulunan, ancak 12 yolcu taşıma izni bulunan özel gemi.*|| **muz gibi olmak,** *argo. Utanmak; mahcup olmak.*

muz[3], [? muz] *{ağız} is.* Acımsı badem. [DS]

muza[1], [muza] *{ağız} is.* **1.** Soysuzlaşmış, yozlaşmış hayvan. **2.** Erkek eşek. **3.** Küçük eşek. [DS]

muza[2], [muza] *{ağız} is.* Tarlalarda sebze dikmek için ayrılmış küçük bölüm. [DS]

muza[3], [muza موزه] *{eAT} sf.* Cüce; bodur. ◻ **muza olmak,** *{eAT} Cüce kalmak.*

muza'af[1], [Ar. ẓı'f > taż'if > muża'af مضعف] *(muza-af) {OsT} sf.* **1.** İki kat halinde olan. **2.** Bir kat daha artırılmış.

muza'af[2], [Ar. taż'if > muża'af مضاعف] *(muza:af) {OsT} is.* **1.** İki kat. **2.** Çok kat; katmer. **3.** *is. dbl.* Arapçada ikinci ve üçüncü harfleri aynı olan kelime. ◻ **muza'af usul,** *{OsT} tic. Her bir maddenin biri alacağa biri borca olmak üzere iki defa yazılmasına dayanan hesap usulü.*

muzad, -ddı [Ar. żıdd > mużādd / müżadde مضاد / مضاده] *(muza:d) {OsT} sf.* **1.** Karşı koyan; karşıt; zıt. **2.** Ters etki yapan. ◻ **muzādd-ı iltihāb,** *{OsT} tıp. İltihabı kurutan, tedavi eden ilaç.*|| **muzādd-ı istitbāb,** *{OsT} tıp. Uygulanan tedavinin veya verilen ilacın uygun olmadığını belirten durum; kontrendikasyon.*|| **muzādd-ı klor,** *{OsT} kim. Antiklor.*|| **muzādd-ı mürtecif,** *{OsT} tıp. Kurtulma ümidi kalmamış hasta hayvanlara deney amacıyla verilen büyük doz.*|| **muzādd-ı semm,** *{OsT} kim. Antitoksin.*|| **muzādd-ı tahammür,** *{OsT} kim. Maya bozan.*|| **muzādd-ı teaffün,** *{OsT} Antiseptik.*|| **muzādd-ı temsîl,** *{OsT} Yadımlama.*|| **muzādd-ı teşennüç,** *{OsT} Organların büzülmesini önleyen ilaç; spazm önleyici ilaç.*

muzaf, [Ar. żayf > iżāfe > mużāf مضاف] *(muza:f) {OsT} sf.* **1.** Bir şeye katılmış; ulanmış; bağlanmış. **2.** *is. dbl.* Tamlama. **3.** *dbl.* İsim tamlamalarında tamlayan. ◻ **muzāfün-ileyh,** *{OsT} dbl. 1. Tamlayan; belirten. 2. Belirtili isim tamlamalarında tamlayan; ismin ilgi hâli; -in eki almış isim.*

muzafat, [Ar. mużāf > mużāfāt مضافات] *(muza:fa:t) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin ekleri. **2.** Bir kurumun şubeleri; yan kuruluşlar.

muza'fer, [Ar. muza'fer مزعفر] *(muza-fer) {OsT} sf.* **1.** Sarı renkte; safran renginde. **2.** (Pilav için) safranlı.

muzaffer, [Ar. ẓafer > muẓaffer مظفر] *{OsT} sf.* **1.** Üstünlük kazanmış; yenmiş; zafer kazanmış olan; utkulu. **2.** *is.* Zafer kazanmış, üstünlük elde etmiş olan ulus veya kimse. ◻ **muzaffer etmek,** *Üstün gelmesini sağlamak; zafer kazandırmak; galip getirmek.*|| **muzaffer olmak,** *Üstün gelmek; yenmek; zafer kazanmak; galip gelmek.*

muzafferane, [Ar. muẓaffer + Far. -āne مظفرانه] *(muzaffera:ne) {OsT} zf.* Zafer kazanana yaraşır biçimde; zafer kazanmışçasına.

muzafferen, [Ar. muẓaffer > muẓafferen مظفراً] *(muzaffe'ren) {OsT} zf.* Zafer kazanarak; üstün gelerek; galip olarak.

muzafferiyet, [Ar. muẓaffer > muẓafferiyyet مظفريت] *{OsT} is.* Zafer kazanma; muzaffer olma; üstün gelme; galip olma; yenme; üstünlük.

muzahat [Ar. żaht > mużāhāt مضاهات] *(muza:ha:t) {OsT} is.* Bir şeye benzeme; başka şeyle arasında benzerlik bulunma.

muzaheret, [Ar. ẓahr > muẓāheret مظاهرت] *(muza:heret) {OsT} is.* Arka çıkma; destekleme; yardım etme.

muzahi, [Ar. żahy > mużāhāt > mużāhī مظاهی] *(muza:hi:) {OsT}* Benzeyen; benzer; benzeyici.

muzahir, [Ar. ẓahr> muẓāheret > muẓāhir مظاهر] *{OsT} sf.* Destekleyen; arka çıkan; himaye eden.

muzak[1], **-ğı** [muzak / mozak] *{ağız} is.* Çam kozalağı. [DS]

muzak[2], **-ğı** [? muzak] *{ağız} is.* Asma kilit. [DS]

muzallefe, [Ar. mużallefe مضلفه] *{OsT} is. zool.* Toynaklılar.

muzallel, [Ar. żıll > tażlil > mużallel مضلل] *{OsT} sf.* Gölgeli; gölgelenmiş.

mu'zam, [Ar. 'aẓm / 'aẓāmet > i'ẓām > mu'ẓam معظم] *{OsT} sf.* **1.** Büyütülmüş. **2.** *is.* Bir şeyin en büyük ve en önemli parçası.

muzam, [? muzām] *(muza:m) {ağız} sf.* Asalak. [DS]

mu'zamat, [Ar. mu'ẓam > mu'ẓamāt معظمات] *(muzama:t) {OsT} sf.* Büyütülmüş; büyük sayılmış şeyler. ◻ **mu'zamāt-ı umur,** *{OsT} Büyütülmüş işler.*

muzara'a, [Ar. muẓāra'a مذارعه] *{OsT} is.* Arşınla ölçmek suretiyle satma.

muzari, -i'ı [Ar. mużāri' مضارع] *(muza:ri:) {OsT} sf.*

1. Ortak. **2.** Arkadaş; akran. **3.** Benzeyen; benzeşen. **4.** *dbl.* Geniş zaman kipi. **5.** *ed.* Arap edebiyatında aruzun on ikinci bahri. (Türk edebiyatında *mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün* ve *mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün* vezinleri kullanılmıştır.)

muzari'at, [Ar. mużāriʿat مضارعت] *(muza:riat) {OsT} is.* **1.** Arkadaşlık. **2.** Ortaklık; benzeşirlik.

muzarrat, [Ar. mażarrat => muzarrat] *{ağız} is.* Engel. [DS]

muzav[1], [? muzav] *{ağız} zf. ve zf.* Eğri; eğrilemesine. [DS]

muzav[2], [? muzav] *{ağız} is.* Üçgen biçimindeki tarla. [DS]

muzav[3], [? muzav] *{ağız} sf.* **1.** (Kişi için) ters iş yapan; davranışları ters olan. **2.** (İş için) tersine giden. [DS]

muzcer, [Ar. żucret > mużcer مضجر] *{OsT} sf.* Istıraplı; sıkıntılı.

muzcir, [Ar. żucret > mużcir مضجر] *{OsT} sf.* Dert açan; sıkıntı veren.

muzdur, [? muzdur] *{ağız} is.* Çoban. [DS]

muze, [Far. müze موزه] *(mu:ze) {OsT} is.* Çizme; potin.

muzeduz, [Far. müze-düz موزه دوز] *(mu:zedu:z) {OsT} is.* Çizme yapan usta; çizmeci.

muzeduzan, [Far. müze-düzān موزه دوزان] *(mu:zedu:za:n) {OsT} is.* Çizme yapanlar; çizmeciler.

muzeduzi, [Fr. müze-düzī موزه دوزی] *(mu:zedu:zi:) {OsT} is.* Çizmecilik.

muzga, [Ar. mażġ *(çiğneme)* > mużġa مضغه] *{OsT} is.* Bir parça et; et parçası.

muzgiller, [muz-gil-ler] *is. bot.* Muz ve ona yakın bitkileri kapsayan, çiçekleri düzensiz, her çiçekte üç çanak yaprak, üç taç yaprak, beş erkek organ ve üç bölmeli bir yumurtalık bulunan, beş yüz kadar türü olan tek çenekli bitkiler familyası, *(Museceae).*

muzgur, [muz-gur] *{ağız} sf.* Ara bozucu. [DS]

muzır, -rrı [Ar. żarar > ıżrar > mużırr / mużırra / mużırre مضر / مضره] *{OsT} sf.* **1.** Zararı dokunan; zarar veren; zararlı. **2.** (Çocuk için) her şeyi karıştırıp zarar veren. 🗗 **muzır yasası,** *Küçükleri zararlı yayınlardan korumak için çıkarılmış bulunan yasanın kısa adı.*

muzırlaşma, [muzır-la-ş-ma] *is.* Muzırlaşmak eylemi veya durumu.

muzırlaşmak, [muzır-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Muzır duruma gelmek; zarar verici bir nitelik kazanmak.

muzırlık, -ğı [muzır-lık] *is.* **1.** Zararlı olma; zararlı eylem ve davranışlarda bulunma durumu. **2.** Zarar verici yaramazlıklarda bulunmak.

mu'zi, [Ar. ʾeẕā > mūʾẕī مؤذى] *(mu:-zi:) {OsT} sf.* Eziyet eden; inciten.

muzi[1], -i'ı [Ar. muẕīʿ مذيع] *(muzi:) {OsT} is.* Açığa vuran; meydana çıkaran.

muzi[2], -i'ı [Ar. żāyiʿ > mużiʿ مضيع] *(muzi:) {OsT} sf.* Kaybeden; yitiren.

muzi[3], -i'i [Ar. żıyāʾ > mużiʾ مضئ / مضيئه] *{OsT} sf.* Işık veren; ışıklı; parlayan.

mu'zib, [Ar. ʿaẕab > mu ʿaẓẓib > mūʿẕib معذب] *(muzib) {OsT} sf.* ➝ muzip.

muzif, [Ar. żiyāfet > mużīf مضيف] *(muzi:f) {OsT} sf.* Misafir kabul eden; misafiri evinde barındıran.

muzik, -ği [Ar. żīḳ > mużīḳ مضيق] *(muzi:k, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Sıkan; sıkıştıran; darlaştıran.

muzil, -lli [Ar. ẕelīl > muẕīl مضيل] *(muzi:l) {OsT} sf.* Bayağılaştıran; zillete düşüren; zelil eden.

muzip, -bi [Ar. ʿaẕab > muʿaẓẓib > mūʿẕib معذب] *(mu:zip) sf.* **1.** Eziyet eden; azap veren. **2.** Şaka yapmaktan hoşlanan; takılgan.

muzipçe, [muzip-çe] *(muzi'pçe) zf.* Muzibe yakışır biçimde; muzip gibi.

muzipleşme, [muzip-le-ş-me] *is.* Muzipleşmek eylemi.

muzipleşmek, [muzip-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Takılgan duruma gelmek.

muziplik, -ği [muzip-lik] *is.* Bir kimse ile alay etmek veya şakalaşmak için yapılan davranış; muzipçe davranış. 🗗 (birinin veya bir şeyin) **muzipliğine uğramak,** *1. Şakaya hedef olmak; kendisine şaka yapılmak. 2. Beklenmedik davranış ve olguyla karşılaşmak.*|| **muziplik etmek,** *Şaka yollu davranışlarda bulunmak.*

mu'ziyat, [Ar. mūʾẕī > mūʾẕiyāt مؤذيات] *(mu:-ziya:t) {OsT} is. zool.* İnsanı rahatsız eden pire, tahta kurusu, bit vb. zararlı böcekler.

muzkurt, [? muzkurt] *{ağız} is.* Palamut. [DS]

muzla, [muz-la] *{ağız} is.* Sığırların sırtlarında çıkan bir tür çıban.[DS]

muzlim, [Ar. ẓulmet > iẓlām > muẓlim / muẓlime مظلم] *{OsT} sf.* **1.** Karanlık; koyu. **2.** *mecaz.* Gizli; belirsiz; şüpheli. **3.** Korkunç; kötü. **4.** Uğursuz; kara.

muzlimane, [Ar. muẓlim + Far. āne مظلمانه] *(muzlima:ne) {OsT} zf.* Karanlık olarak.

muzmahil, -lli [Ar. iẓmiḥlāl > muẓmaḥill مظمحل] *{OsT} sf.* Çökmüş; harap olmuş; yıkılmış; yok olmuş; çöküntüye uğramış. 🗗 **muzmahil etmek,** *Çökmesine sebep olmak; dağıtmak; yıkmak; yok etmek.*| **muzmahil olmak,** *Çökmek; yok olmak; dağılmak; yıkılmak.*

muzmar, [? muzmar] *{ağız} sf.* Zıt. [DS]

muzmer, -rri [Ar. żımār > ızmār > mużmerr / mużmerre مضمر / مضمره] *{OsT} sf.* **1.** Başkalarınca bilinmeyen; gizli; saklı. **2.** (Niyet, düşünce, tasarı vb. için) zihinde tasarlanmış olup henüz dışa vurulmamış.

muzmerrat, [Ar. mużmerr > mużmerrāt مضمرات] *(muzmerra:t) {OsT} is.* **1.** Gizli şeyler; sırlar. **2.** Zihinde tasarlanmasına rağmen dışa vurulmayan düşünce, niyet vb. şeyler.

muzmir, [Ar. żımār > ızmār > mużmir مضمر] *{OsT} sf.* **1.** İçinde saklayan; gizleyen; açığa vurmayan; söylemeyen; belli etmeyen. **2.** Duygularını açığa vurmayan.

muztacı, -ı'ı [Ar. ızṭıcā' > ıużṭacı' مضطجع] *{OsT} sf.* Yan tarafı üzerine yatan.

muztacı'an, [Ar. mużṭacı' > mużṭacı'an مضطجعاً] *(muztacı'an) {OsT} zf.* Yan tarafı üzerine yatarak.

muztar, -rrı [Ar. żarūret > ızṭırar > mużṭarr مضطر] *{OsT} sf.* Bir işi yapmak üzere zorlanmış; bir şeyi yapmak zorunda kalmış; çaresiz kalmış olan. 🗗 **muztar kalmak,** *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak.*|| **muztar olmak,** *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak.*

muztarım, [Ar. ızṭırām > mużṭarım مضطرم] *{OsT} sf.* **1.** Alevlenen; parlayan; tutuşturan. **2.** (Kişi için) heyecanlanan; telaşlanan.

muztarib, [Ar. ḍarb > ızṭırāb > mużṭarib مضطرب] *{OsT} sf.* → mustarip.

muztarip, -bi [Ar. ḍarb > ızṭırāb > mużṭarib مضطرب] *{OsT} sf.* → mustarip.

muzu[1], [Ar. mużırr => muzur > muzu ?] *{ağız} sf.* **1.** Düşman. **2.** Arabozucu. **3.** Cadı. **4.** Kinci. **5.** Baş belası; zarar veren. **6.** Hastalık yapan; hastalığı artıran. **7.** *is.* Engel. [DS] 🗗 **muzu olmak,** *{ağız} Engel olmak.* [DS]

muzu[2], [muz-u ?] *{ağız} is.* Armut kurusu.[DS]

muzuk, -ğu [muz-uk] *{ağız} is.* Üstünde odun kırılan kütük. [DS]

muzulamak, [muz-u-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Söz getirip götermek. [DS]

muzuluh, [Ar. mużırr => muzur-luk > muzuluḫ] *{ağız} is.* Engel çıkarıcılık. 🗗 **muzuluh yapmak,** *{ağız} Engel çıkarmak.* [DS]

mü[1], [mu / mü > mı / mi] *e.*→ mı.

mü[2], [Fr. müon > mü] *is.* → müon.

mü'alefet, [Ar. ülfet > mü'ālefet مؤالفت] *(müa:lefet) {OsT} is.* **1.** Alışma; kaynaşma. **2.** Dostluk; arkadaşlık.

müba'ade, [Ar. bu'd > mübā'ade / mübā'adet مباعد / مباعدت] *(müba:ade) {OsT} is.* **1.** (Kişiler için) birbirinden ayrılma; uzaklaşma. **2.** Aralarına sevgisizlik girdiği için birbirinden uzak durma; birbirine karşı soğuk davranma.

müba'adet, [Ar. bu'd > mübā'adet مباعدت] *(müba:adet) {OsT} is.* → mübaade.

müba'ale, [Ar. ba'l > mübā'ale مباعله] *(müba:ale) {OsT} is.* Eşler arasındaki cilveleşme.

mübadat, [Ar. bed' > mübādāt مبادات] *(müba:da:t) {OsT} is.* **1.** Saldırmak. **2.** Düşmanca davranma.

mübadelat, [Ar. mübādele > mübādelāt مبادلات] *(müba:dela:t) {OsT} is.* Değiş tokuşlar.

mübadele, [Ar. bedel > mübādele مبادله] *(müba:dele) {OsT} is.* **1.** Değişme; değiş tokuş; değiş. **2.** Eskiden, bilginler arasında medrese ve kadılık değişimi. **3.** *ekon.* Bir mal, değer veya hizmetin serbest olarak ve istenerek değiş tokuşu; değişim. 🗗 **mübadele etmek,** *Karşılıklı olarak değiş tokuş etmek; değiştirmek.*

mübadeleci, [mübadele-ci] *(müba:deleci) is.* Mal mübadelesi yapan kimse; değişimci; değişçi.

mübadelecilik, [mübadele-ci-lik] *(müba:delecilik) is.* Değişimcinin yapığı iş; değişimcilik; değişçilik.

mübadere, [Ar. büdūr > mübādere مبادره / مبادرت] *(müba:dere) {OsT} is.* Bir işe girişme.

mübaderet, [Ar. büdūr > mübāderet مبادرت] *(müba:deret) {OsT} is.* → mübadere.

mübadi, [Ar. bed' > mübādāt > mübādī مبادی] *(müba:di:) {OsT} sf.* Ortaya çıkaran; meydana çıkaran; çıkarıcı; başlatan.

mübadil, [Ar. bedel > mübādele > mübādil مبادل] *(müba:dil) {OsT} sf.* **1.** Başkasının yerine geçirilmiş; mübadele edilmiş; değiş tokuş edilmiş. **2.** *is. dev. huk.* Kurtuluş Savaşı sonunda Türkiye'den gönderilen Rumlara karşılık Yunanistan'dan gelen Türklere verilen ad.

mübadir, [Ar. büdūr > mübādere > mübādir مبادر] *(müba:dir) {OsT} sf.* Bir işe gayretle başlayan; acele girişen.

mübagame, [Ar. mübāġame مبامه] *(müba:game) {OsT} is.* Tatlı dilli olma.

mübagat, [Ar. bağıyy *(fahişe)* > mübāġāt مباغات] *(müba:ga:t) {OsT} is.* Yasa dışı cinsel ilişki; zina.

mübagate, [Ar. bağt => mübāġate مباغته] *(müba:gate) {OsT} is.* **1.** Birdenbire olma. **2.** Ansızın saldırma.

mübagaza, [Ar. buġż > mübāġaża مباغضه] *(müba:gaze) {OsT} is.* Karşılıklı düşmanlık etme; kin besleme.

mübahasat, [Ar. mübāḥaşe > mübāḥaşāt مباحثات]

(müba:hasa:t) {OsT} is. Karşılıklı konuşmalar; fikir tartışmaları; mübahaseler. 🗗 **mübâhasât-ı edibâne,** *{OsT} Edebiyatçıya yakışır konuşmalar; edebî sohbetler.*

mübahase, [Ar. baḥṣ > mübāḥaṣe مباحثه] *(müba:hase) {OsT} is.* **1.** İki kişi arasında yapılan konuşma; sohbet; tartışma. **2.** Bahse tutuşma; iddialaşma. 🗗 **mübâhase-i edebîye,** *{OsT} Edebî konular üzerine yapılan tartışma veya konuşma; edebî sohbet.*

mübahat, [Ar. behā > mübāhāt مباهات] *(müba:ha:t) {OsT} is.* Övünme; kendini övme. 🗗 **mübahat etmek,** *{OsT} Övünmek.*

mübahele, [Ar. behl > mübāhele مباهله] *(müba:hele) {OsT} is.* **1.** Lanet okuma; beddua etme. **2.** Birbirinden nefret etme. **3.** Necran Hristiyanlarının Hz. Muhammed ile 632 yılında Hz. İsa'nın uluhiyeti konusunda girdikleri bir tartışma sonucunda âciz kalmaları ve lanetleşmeyi kabul etmemeleri üzerine her yıl 21 Zilhicce günü kutlanan bir Şiî bayramı.

mübahhar, [Ar. buḫār > mübaḫḫar مباخر] *{OsT} sf.* Üzerine tütsü kokusu sinmiş; tütsülenmiş.

mübahi, [Ar. behā > mübāhī مباهی] *(müba:hi:) {OsT} sf.* Kendini öven; övünen.

mübahis, [Ar. baḥṣ > mübāḥiṣ مباحث] *(müba:his) {OsT} sf.* **1.** Bir konu üzerinde konuşan. **2.** Belli bir konuyu tartışan.

mübahisîn, [Ar. mübāḥiṣ > mübāḥiṣīn مباحثين] *(müba:hisi:n) {OsT}* Bir konuyu konuşanlar; tartışanlar.

müba'id, [Ar. buʿud > mübāʿade > mübāʿid / mübāʿide مباعد / مباعده] *(müba-id) {OsT} is.* **1.** Birbirinden uzaklaşan. **2.** Uzaklaştıran.

mubalaga, [Ar. bülüġ > mübālaġa مبالغه] *(muba:lâğa) {OsT} is.* → mübalağa.

mübalagat, [Ar. mubālaġa > mubālaġāt مبالغت] *(müba:lâga:t) {OsT} is.* Abartmalar; mübalağalar.

mübalağa, [Ar. bülüġ > mübālaġa مبالغه] *(muba:lâğa) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi olduğundan çok fazla gösterme; abartma; abartı. **2.** Bir işte pek ileriye varma; aşırı gitme. **3.** *ed.* Bir düşünceyi aşırılığa vardırarak anlatma sanatı; abartma. **4.** *sf.* Pek fazla; aşırı; abartılı. 🗗 **mübalağa etmek,** *Bir şeyi olduğundan, gereğinden çok daha fazla göstermek; aşırı gitmek; abartmak.*|| **mübalağa ile,** *Büyüterek; abartarak.*|| **mübalağa ile ismifail,** *{OsT} dbl. Arap dilinde "en, pek" anlamı taşıyan fa'al kalıbına uygun biçimde çekimlenmiş olma durumu.*

mübalağacı, [mübalâğa-cı] *(müba:lâğacı) sf.* Bir şeyi olduğundan daha fazla gösteren; abartmayı seven; abartan; abartıcı.

mübalağacılık, -ğı [mübalâğa-cı-lık] *(müba:lâğacılık) is.* Bir şeyi olduğundan daha fazla gösterme eylemi ve durumu; abartıcı olma durumu; abartıcılık.

mübalağalı, [mübalâğa-lı] *(müba:lâğalı) sf.* Olduğundan fazla gösterilmiş olan; abartılmış olan; abartılı.

mübalağasız, [mübalâğa-sız] *(müba:lâğasız) sf.* Abartılı olmayan; gerçekte olduğu gibi anlatılan; abartısız.

mübalat, [Ar. belv > mübālāt مبالات] *(müba:lâ:t) {OsT} is.* **1.** Kayırma; koruma. **2.** Dikkat; itina; titizlik. **3.** Düşünce ile kaygılanma.

mübalatkâr, [Ar. mübālāt + Far. -kār مبالاتكار] *(müba:lâ:tkâ:r) {OsT} sf.* Dikkatli davranan.

mübalatkârane, [Ar. mübālāt + Far. -kārāne مبالاتكارانه] *(müba:lâ:tkâ:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** Dikkatli davranana yakışır tutumla. **2.** Kaygı duyarcasına; kayırırcasına.

mübalatsız, [mübalât-sız] *{OsT} sf.* Dikkatsiz; düşüncesiz.

mübane, [Ar. mübāne مبانه] *(müba:ne) {OsT} is. huk.* Eşinden, dinî hükümlere göre bir daha evlenmesi mümkün olmayacak şekilde boşanmış olan kadın.

mübara, [Ar. mübār'e > Far. mübārā مبارا] *(müba:ra:) {OsT} is.* → mübare'e.

mübarat, [Ar. mübāre'e > mübārāt مبارات] *(müba:ra:t) {OsT} is.* Bir kimsenin iş otağından veya karısından anlaşarak ayrılması.

mübare'e, -i [Ar. mübāre'e مبارئه] *(müba:ree) {OsT} is.* Eşlerin aralarında herhangi bir alacak verecek olmadığını belirterek nikâhı bozmaları.

mübarek, -ği [Ar. bereket > mübārek مبارك] *(müba:rek) {OsT} sf.* **1.** Bolluk getiren; bereketli; feyizli. **2.** Çok saygı duyulan; aziz. **3.** Uğurlu; hayırlı; kutlu; kutsal. **4.** Sevilen, beğenilen. **5.** (Kızılan bir kimseden söz ederken) alay edildiğini belirtmek için kullanılan sıfat. **6.** *is.* Allah. 🗗 **mübarek ay,** *Dinî bakımdan kutsallığı olan ve özel bir önem verilen ay.*|| **Mübârek-bad!** *{OsT} "Mübarek olsun!" anlamında iyi dilek sözü.*|| **mübarek dikeni,** *bot. 35 cm kadar yükselebilen, bir yıllık, tüylü, sarı çiçekli, toprak üstüne yakın kök kabukları sebze olarak tüketilen otsu bitki; şevket otu; bostan otu, (Cnicus bnedictus).*|| **mübarek gün,** *Dinî yönden kutsallığı olan ve önem verilen gün; eyyâm-ı mübareke.*|| **Mübarek olsun!** *"Hayırlı, uğurlu olsun!" anlamında kullanılan bir iyi dilek sözü.*|| **mübarek otu,** *bot. Gülgillerden, yaprakları çilek yaprağını andıran, kök ve yapraklarından halk hekimliğinde peklik verici olarak yararlanılan, sarı çiçekli bir bitki; su karanfili, (Geum urbanum).*

mübareke, [Ar. bereket > mübāreke مباركه] *(müba:reke) {OsT} sf.* Kutlu; uğurlu.

mübareki, [Ar. mübārek+ Far. -ī مباركى] *(müba:reki:) {OsT} is.* **1.** Kutlama; tebrik etme. **2.** Mübareklik.

mübarezat, [Ar. mübāreze > mübārezāt مبارزات] *(müba:reza:t) {OsT} is.* Karşılıklı vuruşmalar; düellolar.

mübareze, [Ar. bürūz > mübāreze مبارزه] *(müba:reze) {OsT} is.* **1.** İki düşman tarafın savaşın sonucunun ne olacağını göstermek amacıyla kendi aralarından seçtikleri iki kişinin çarpışmaları; düello. **2.** Mücadele; vuruşma. **3.** Namus ve şerefe yapılan bir hakaret sonunda düello etme. ◻ **mübareze etmek,** *Çarpışmak; vuruşmak; düello etmek.*

mübarezegâh, [Ar. mübāreze + Far. -gāh مبارزه گاه] *(müba:rezegâ:h) {OsT} is.* Savaş meydanı; çarpışma yapılan yer.

mübarezet, [Ar. bürūz > mübārezet مبارزت] *(müba:rezet) {OsT} is.* → mübareze.

mübariz, [Ar. bürūz > mübāreze > mübāriz مبارز] *(müba:riz) {OsT} is.* **1.** Çarpışanlardan her biri; karşılıklı mücadeleye çıkanlardan her biri. **2.** *sf.* Teke tek savaşan.

mübarizan, [Ar. mübāriz > mubārizān مبارزان] *(müba:rizi:n) {OsT} is.* **1.** Dövüşe, kavgaya katılanlar. **2.** Güçlü bir tartışmaya katılanlar.

mübarizane, [Ar. mübāriz + Far. -āne مبارزانه] *(müba:riza:ne) {OsT} zf.* Kavga edercesine.

mübarizen, [Ar. mübāriz + Far. -en مبارزاً] *(müba:ri'zen) {OsT} is.* Dövüşe kalkışanlar; mübarizler.

mübarizîn, [Ar. mübāriz > mübārizīn مبارزين] *(müba:rizi:n) {OsT} is.* Dövüşe kalkışanlar; mübarizler.

mübasara, [Ar. başar > mubāṣara مباصره] *(müba:sara) {OsT} is.* Herhangi bir şeyi ilk gören kişi olmak için yapılan yarış. ◻ **mübāsara-yı hilāl,** *{OsT} Yeni ayı ilk defa görebilmek için yapılan yarış; hilali görme yarışı.*

mübasele, [Ar. besālet > mübāsele مباسله] *(müba:sele) {OsT} is.* Savaşta yiğitçe ileri atılma; çarpışmada ilk safta yer alma; saldırma.

mübasete, [Ar. besāṭet > mübāseṭe مباسطه] *(müba:sete) {OsT} is.* Bir kimseyle kolayca ve teklifsizce konuşma.

mübasil, [Ar. mübāsil مباسل] *{OsT} sf.* Kahramanlık gösteren; yiğitlik gösteren.

mübaşeret, [Ar. beşr > mübāşeret مباشرت] *(müba:şeret] is.* Bir şeye başlama; girişme.

mübaşereten, [Ar. mübāşeret > mübāşereten مبشرةً] *(müba:şere'ten) {OsT} zf.* Bir işe başlayarak; girişerek.

mübaşir, [Ar. mübāşeret > mübāşir مباشر] *(müba:şir) {OsT} is.* **1.** Eskiden, hükümetin bir emrini ilgili kimselere ileten görevli. **2.** Eskiden, gerekli icra ve mal tahsili yapan kimselere verilen ad. **3.** *huk.* Mahkemelerde davası görülecekleri duruşma salonuna çağıran, gerekli evrakları getirip götüren adliye görevlisi.

mübaşiriye, [Ar. mübāşir > mübāşiriyye مباشريه] *(müba:şiriye) {OsT} is.* Eskiden, hükümetin gönderdiği mübaşirlerin masraflarını karşılamak üzere gittiği yerin halkından toplanan para; mübaşir harcı.

mübaşirlik, -ği [mübaşir-lik] *(müba:şirlik) {OsT} is.* **1.** Mübaşir olma durumu. **2.** Mübaşirin yaptığı iş veya mesleği.

mübatana, [Ar. baṭn > mübāṭana مباطنه] *(müba:tana) {OsT} is.* Bir konu hakkında karşılıklı çekişme.

mübataşa, [Ar. bataş > mübāṭaşa مباطشه] *(müba:taşa) {OsT} is.* İki kişinin birbirini kucaklamaya, yakalamaya çalışması; birini sıkıca yakalamak için çalışma.

mübattın, [Ar. baṭn > mübaṭṭın مبطن] *(t'ler kalın söylenir) {OsT} sf.* → mubattın.

mübattin, [Ar. baṭn > mübaṭṭın مبطن] *{OsT} sf.* → mubattın.

mübaya'a, [Ar. bey^{c} > mubāya^{c}a مبايعه] *(muba:yaa) {OsT} is.* → mubayaa.

mübayenet, [Ar. beyn > mübāyenet مبابنت] *(müba:yenet) {OsT} is.* **1.** Ayrılık; başkalık. **2.** Karşıtlık; uyuşmazlık; zıddiyet. ◻ **mübāyenet-i efkâr,** *{OsT} Fikirlerin uyuşmazlığı.*

mübayin, [Ar. mübāyenet > mübāyin / mubāyine مباين / مباينه] *(müba:yin) {OsT} sf.* **1.** Birbirine benzemeyen; farklık. **2.** Birbirine karşıt; zıt.

mübda, -aı [Ar. bid^{c}at > ibda^{c} > mübda^{c} مبدع] *(mübda:) {OsT} sf.* **1.** Benzeri olınadan ortaya konmuş olan; icat edilen. **2.** *is.* İcat.

mübdaat, [Ar. mübda^{c} > mübda^{c}āt مبدعات] *(mübda:a:t) {OsT} is.* İcatlar.

mübdi, -i'ı [Ar. mübda^{c} > mübdi^{c} / mübdi^{c}a مبدع / مبدعه] *(mübdi:) {OsT} sf.* **1.** İcat eden; mucit; yaratan. **2.** Din işlerinde bidata tabi olan. **3.** Yeni şeyler bulan; söyleyen. **4.** Benzeri görülmemiş şiir söyleyen.

mübeccel, [Ar. bücūl > tebcīl > mübeccel مبجل] *{OsT} sf.* **1.** Yüceltilmiş; ululanmış; saygı gösterilmiş. **2.** Yüce; ulu.

mübeddel, [Ar. bedel > tebdīl > mübeddel مبدل] *{OsT} sf.* Bir şekilden başka bir şekle geçirilmiş; değiştirilmiş; değişmiş; dönüşmüş.

mübeddil, [Ar. bedel > tebdīl > mübeddil مبدل] *{OsT} sf.* Başka biçime sokan; değiştiren.

mübeddile, [Ar. mübeddil > mübeddile مبدله] *{OsT} sf.* **1.** Değiştiren. **2.** *fiz.* Transformatör.

mübehhiç, -ci [Ar. behcet > tebhic > mübehhic مبهج] *{OsT} sf.* Güzelleştiren.

mübelliğ, [Ar. bülūġ > tebliġ > mübelliġ مبلغ] *{OsT} sf.* Bir buyruk veya bilgiyi yerine ulaştıran; tebliğ eden.

müberhen, [Ar. bürhan > müberhen مبرهن] *{OsT} sf.* **1.** Kanıt ile ispat edilmiş olan. **2.** Açıkça belli olan; aşikâr.

mübarka, -a'ı [Ar. bürḳaᶜ > müberkaᶜ مبرقع] *{OsT} sf.* (Kadın için) yüzü peçe ile örtülü.

müberka'a, [Ar. bürka > müberkaᶜa مبرقعه] *{OsT} is.* **1.** Yalnız başı beyaz vücudu kara koyun. **2.** Klasik Türk müziğinde on sekizinci yüzyıla kadar kullanılmış bir birleşik makam.

müberra, [Ar. beraʾet > teberri > müberrā مبرا] *(müberra:) {OsT} sf.* Arınmış; temize çıkmış; beraat etmiş.

müberrat, [Ar. müberrāt مبرات] *{OsT} sf.* Yol, çeşme gibi hayır işleri.

müberret, -di [Ar. berd > tebrīd > müberred مبرد] *{OsT} sf.* Soğutulmuş.

müberrer, [Ar. müberrer مبرر] *{OsT} sf.* Yemini tasdik olunmuş.

müberrit, -di [Ar. berd > tebrīd > müberrid مبرد] *{OsT} sf.* **1.** Soğutan; soğutucu. **2.** *is.* Karlık; su soğutucusu. **3.** Soğutma aygıtı.

mübeşşer, [Ar. beşāret > tebşir > mübeşşer / mübeşşere مبشر / مبشره] *OsT} sf.* Kendisine müjde verilmiş olan; müjde verilerek sevindirilmiş olan.

mübeşşir, [Ar. beşāret > tebşir > mübeşşir مبشر] *{OsT} sf.* **1.** Müjde veren; iyi haber getiren; müjdeleyen; muştulayan. **2.** İncil'i yazanlardan biri.

mübeşşirat, [Ar. mübeşşer >mübeşşirāt مبشرات] *(mübeşşira:t) {OsT} is.* **1.** Müjdeler; iyi haberler; muştular. **2.** Hayırlı belirtiler.

mübeşşirîn, [Ar. mübeşşir > mübeşşirīn مبشرين] *(mübeşşiri:n) {OsT} is.* Müjdeciler; müjde getirenler.

mübettel, [Ar. mübettel مبتل] *{OsT} sf.* Islanmış.

mübevvil, [Ar. bevl > tebvīl > mübevvil / mübevvile مبول / مبوله] *{OsT} sf.* İdrar söktürücü; bol idrar çıkartan.

kartan.

mübeyyaz, [Ar. beyāż > mübeyyāż / mübeyyaża مبيض / مبيضه] *(mübeyya:z) {OsT} sf.* Müsveddeden temize çekilmiş olan.

mübeyyen, [Ar. beyān > tebyin > mübeyyen / mübeyyene مبين / مبينه] *{OsT} sf.* Meydana çıkarılmış; açıklanmış; açıkça bildirilmiş.

mübeyyez, [Ar. beyāż > mübeyyeż / mübeyyeże مبيض / مبيضه] *{OsT} sf.* → mübeyyaz.

mübeyyin, [Ar. beyān > tebyin > mübeyyin / mübeyyine مبين / مبينه] *{OsT} sf.* Açıklayan; ortaya koyan; beyan eden.

mübeyyiz, [Ar. beyāz > mübeyyiz مبيض] *{OsT} sf.* **1.** Müsveddeleri temize çeken. **2.** Müsveddeleri temize çeken kâtip.

mübeyyiza, [Ar. mübeyyiż > mübeyyiża مبيضه] *{OsT} is.* Horasanlı İbni Mukanna taraftarı olan mezhep üyeleri.

mübeyyizat, [Ar. mübeyyizāt مبيضات] *(mübeyyiza:t) {OsT} is.* Beyaza çekilmiş müsveddeler.

mübeyyizîn, [Ar. mübeyyiż > mübeyyiżīn مبيضين] *(mübeyyizi:n) {OsT} is.* Müsveddeleri temize çeken kâtipler.

ınübeyyizlik, -ği [mübeyyiz-lik] *is.* Müsveddeleri temize çekme işi.

mübezzir, [Ar. bezr > tebzir > mübezzir / mübezzire مبزر / مبزره] *{OsT} sf.* Gereksiz yere harcamada bulunan; israf eden.

mübezzirîn, [Ar. mübezzir > mübezzirīn مبزرين] *(mübezziri:n) {OsT} is.* İsraf edenler.

mübhem, [Ar. behm > ibhām > mübhem مبهم] *{OsT} sf.* → müphem. 🗗 **mübhemü'l-meal,** *{OsT} Anlamı anlaşılmayan.*|| **ınübhem tahattur,** *{OsT} fel. Anımsama.*

mübhemat, [Ar. mübhemāt مبهمات] *(mübhema:t) {OsT} is.* **1.** Belirsiz olan şeyler. **2.** *dbl.* Belgisiz sıfat veya zamirler.

mübhemiyet, [Ar. mübhem > mübhemiyyet مبهميت] *{OsT} is.* → müphemiyet.

mübhic, [Ar. behcet > ibhāc > mübhic مبهج] *{OsT} sf.* Sevinç veren; sevindiren.

mübi, -ii [Ar. beyᶜ > ibaᶜa > mübiᶜ مبيع] *(mübi:) {OsT} sf.* Satan; satıcı.

müb'id, [Ar. buᶜd > tebᶜid > mübᶜid مبعد] *(müb-id) {OsT} sf.* Uzaklaştıran.

mübih, [Ar. ibāḥa > mübīḥ مبيح] *(mübi:h) {OsT} sf.* İzin veren; müsaade eden.

mübin, [Ar. beyn > beyān > mübīn مبين] *(mübi.n) {OsT} sf.* **1.** İyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt edebilen. **2.** Belli olan; açık.

mübki, [Ar. bükā >ibkā >mübkī مبكى] *(mübki:) {OsT} sf.* Ağlatıcı; ağlatan.

mübrem, [Ar. ibrām > mübrem / mübreme مبرم / مبرمه] *{OsT} sf.* **1.** Son derece gerekli olan; vazgeçilmez. **2.** Kaçınılmaz.

mübrez, [Ar. ibrāz > bürüz > mübrez مبرز] *{OsT} sf.* Ortaya çıkarılmış; meydana konulmuş; ibraz edilmiş.

mübrid, [Ar. bürüdet >ibrād >mübrid مبرد] *(mübri:d) {OsT} sf.* Soğutan; soğutucu; müberrit.

mübrim, [Ar. ibrām > mübrim / mübrime مبرم / مبرمه] *{OsT} sf.* **1.** Zorlayıcı; zorlayan; baskı yapan. **2.** (Kişi için) sıkıntı veren; sıkan; can sıkan; baş ağrıtan.

mübriz, [Ar. ibrāz > mübriz مبرز] *{OsT} sf.* Ortaya çıkaran; gösteren.

mübşer, [Ar. beşāret > ibşār > mübşer مبشر] *{OsT} sf.* Kendisine iyi haber getirilmiş olan; müjde verilmiş olan.

mübşir, [Ar. beşāret > ibşār > mübşir مبشر] *{OsT} sf.* Müjdeleyen; ibşar eden.

mübteda, -a'ı [Ar. bedʿ > ibtidāʿ > mübtedaʿ مبتدع] *{OsT} sf.* → mübtede.

mübtede, -e'ı [Ar. bedʿ > ibtidāʿ > mübtedeʿ مبتدع] *{OsT} sf.* Gerçekte yokken ortaya yeni çıkmış olan.

mübtedi, [Ar. bedʾ > ibtidāʾ > mübtedī مبتدى] *(mübtedi:) {OsT} sf.* Bir şey öğrenmeye yeni başlayan; acemi.

mübtedi, -ıı [Ar. ibtidāʿ > mübtediʿ / mübtediʿa مبتدع / مبتدعه] *{OsT} sf.* Yeni bir şey ortaya koyan; yenilik getiren.

mübtedi'în, [Ar. mübtedī > mübtediʾīn مبتدئين] *(mübtedii:n) {OsT} is.* Bir işe yeni başlayanlar; acemiler.

mübtediyan, [Ar. mübtedī > mübtediyān مبتديان] *(mübtediya:n) {OsT} is.* Yeni başlayanlar; acemiler.

mübtediyane, [Ar. mübtedī + Far. -āne مبتديانه] *(mübtediya:ne) {OsT} zf.* Acemicesine.

mübtega, [Ar. ibtiġā > mübteġā مبتغى] *(mübtega:) {OsT} is.* İstenen şey; arzu edilen şey.

mübtegiyat, [Ar. mübteġā > mübtegiyyāt مبتغيات] *(mübtegiya:t) {OsT} is.* İstenen arzu edilen şeyler.

mübtehic, [Ar. behcet > ibtihāc > mübtehic مبتهج] *{OsT} sf.* Sevinmiş; sevinçli.

mübtehil, [Ar. ibtihāl > mübtehīl مبتهل] *(mübtehi:l) {OsT} sf.* Yalvaran; dua ederek isteyen; niyaz eden.

mübtel, [Ar. buṭlān > ibṭāl > mübṭel مبطل] *{OsT} sf.* İbtal olunmuş; hükümsüz bırakılmış; iptal edilmiş.; bozulmuş. ◘ **mübtel-i hiss,** *{OsT} tıp. Duyusu iptal olunmuş.*

mübtela[1], [Ar. belā > ibtilā > mübtelā مبتلى] *(mübtelâ:) {OsT} sf.* → müptela.

mübtela[2]**, -a'ı** [Ar. belʿ > ibtilāʿ > mübtelāʿ مبتلاع] *(mübtelâ:) {OsT} sf.* Yenilmiş; yutulmuş

mübtelayân, [Ar. mübtelāyān مبتلايان] *(mübtelâya:n) {OsT} is.* Kötü şeylere alışkanlık kazanmış olanlar.

mübteli, -i'ı [Ar. mübtelāʿ > mübteliʿ مبتلغ] *(mübteli:) {OsT} sf.* Yiyen; yutan.

mübteni, [Ar. binā > mübtenī مبتنى] *(mübteni:) {OsT} sf.* **1.** Kurulmuş olan; kurulu. **2.** Dayanan.

mübtesim, [Ar. ibtisām > mübtesim مبتسم] *{OsT} sf.* Tebessüm eden; gülümseyen.

mübtezel, [Ar. ibtiẕāl > mübteẕel / mübteẕele مبتذل / مبتذله] *{OsT} sf.* **1.** Çok bol olduğu için ucuz olan. **2.** (Kadın, kız için) ortaya düşmüş; orta malı. **3.** Hor kullanılan; değersiz.

mübti, [Ar. beṭāʾet > ibṭā > mübṭīʾ مبطى] *(mübti:) {OsT} sf.* Hareketleri ağır olan; yavaş hareket eden.

mübtil, [Ar. ibṭāl > mübṭil / mübṭile مبطل / مبطله] *{OsT} sf.* Hükümsüz kılan; iptal eden; geçersiz sayan.

mübzi, -i'ı [Ar. bıḍāʿa *(sermaye)* > mübżiʿ مبضع] *{OsT} sf.* (Ortak için) koyduğu sermayeye karşılık sadece kârına katılan, zarara katılmayan; kârın tamamını alan sermayedar; ibza (ibda) ortaklığında sermaye koyan.

müca'ad, [Ar. caʿd > mücaʿad مجعد] *(müca-ad) {OsT} sf.* **1.** (Saç için) kıvırcık; kıvrılmış; kıvrık. **2.** (Kişi için) kıvırcık saçlı; saçı kıvrılmış.

mücab, [Ar. cevāb > icābet > mücāb مجاب] *(müca:b) {OsT} sf.* **1.** İsteği kabul olunan; dileği karşılık bulan; dileği yerine getirilen. **2.** Duası kabul olunan.

mücadelat, [Ar. mücādele > mücādelāt مجادلات] *(mücadela:t) {OsT} is.* Mücadeleler; uğraşmalar.

mücadele, [Ar. cedel > mücādele مجادله] *(müca:dele) {OsT} is.* **1.** İki ve daha çok kişi veya grup arasında tarafların karşısındakine kendi isteklerini, davasının üstünlüğünü vb. kabul ettirmek için yaptıkları ve giriştikleri her türlü eylem ve şiddetli çatışma; savaş; savaşım. **2.** Bir kişi veya grup tarafından, bir şeyi elde etmek, bir ülküyü gerçekleştirmek veya bir davayı savunmak amacıyla dirençle sürdürülen

enerjik ve sürekli çaba. **3.** Düşmanını veya rakibini yenmek için göğüs göğüse yapılan çarpışma, çatışma veya çekişme. **4.** Başa gelmiş bulunan kötü bir durumu veya yakalanılmış bir hastalığı atlatmak için sürdürülen çaba ve direnç. **5.** Etkin bir güce karşı koymak, güçlükleri yenmek ve çıkan engelleri aşmak için harcanan bireysel iradeye dayalı çaba. **6.** Bir gücü ortadan kaldırmak, etkisiz hale getirmek veya onunla başa çıkabilmek için karşıt güç kullanmak suretiyle harcanan çaba. **7.** *spor.* Spor karşılaşmalarında konulmuş olan kurallar çerçevesinde rakibini veya rakip takımı geçmek, yenmek gibi amaçlarla yapılan çekişme; yarışma. ◻ **mücadele etmek,** *Uğraşmak; savaşmak; çatışmak; yarışmak.*|| **mücadele vermek,** *Etkin bir güce karşı direnmek, alt etmeye çalışmak; savaşım vermek.*

mücadeleci, [mücadele-ci] *(müca:deleci) sf.* **1.** Bir şeyi elde etmek, bir amaca ulaşmak, etkin bir güce karşı koymak amacıyla bütün gücünü kullanan; olayları akışına bırakmayan; pasif kalmayan; mücadele eden; uğraşmayı seven. **2.** Mücadele eden kimsenin davranışlarının niteliği. **3.** *is.* Spor karşılaşmalarında mücadele etme yeteneğine sahip kimse.

mücadil, [Ar. cedel >mücādil مجادل] *(müca:dil) {OsT} sf.* Mücadele eden; mücadeleci.

mücahedat, [Ar. mücāhede >mücāhedāt مجاهدات] *(müca:heda:t) {OsT} is.* **1.** Savaşlar. **2.** *mecaz.* Nefis mücadeleleri.

mücahede, [Ar. cihād>mücāhede مجاهده] *(müca:hede) {OsT} is.* **1.** Savaşma; çarpışma. **2.** *mecaz.* İnsanın nefsini yenmek için yaptığı mücadele. **3.** Din uğruna yapılan savaş. **4.** *tasvf.* İlahî mertebelere ulaşabilmek için kişinin kendi geçici ve amaç dışı isteklerine karşı koyma savaşı.

mücahere, [Ar. cehr > mücāhere مجاهره / مجاهرت] *(müca:here) {OsT} is.* Karşılıklı olarak bir şeyi açığa çıkarma; ortaya çıkarma; meydana koyma.

mücahereten, [Ar. mücāhere > mücāhereten مجاهرةً] *(müca:here'ten) {OsT} zf.* Ortaya koyarak; meydana çıkararak.

mücahid, [Ar. cihād > mücāhid مجاهد] *(müca:hid) {OsT} sf.* ➔ mücahit.

mücahidane, [Ar. mücāhid + Far. -āne مجاهدانه] *(müca:hida:ne) {OsT} zf.* Mücahide yakışır biçimde; mücahit gibi; mücahitçe; alp erence.

mücahidîn, [Ar. mücāhid > mücāhidīn مجاهدين] *(müca:hidi:n) {OsT} is.* Din ve kutsal sayılan değerlere düşman olanlarla mücadele edenler; alp erenler.

mücahit, -di [Ar. cihād > mücāhid مجاهد] *(müca:hid) {OsT} sf.* Din ve kutsal değerler için mücadele eden; bu uğurda savaşan; cihat eden; alp eren.

mücahitlik, -ği [mücahit-lik] *(müca:hitlik) is.* Mücahit olma durumu; alp erenlik

mücalede, [Ar. cidāl > mücālede مجالده] *(müca:lede) {OsT} is.* Savaş araçları ile vuruşma.

mücalese, [Ar. cülūs > mücālese / mücāleset مجالسه / مجالست] *(müca:lese) {OsT} is.* Birlikte, karşılıklı oturma.

mücalis, [Ar. cülūs > mücālis مجالس] *(müca:lis) {OsT} is.* Birlikte, karşılıklı oturan.

mücama'a, [Ar. cemʿ > cimāʿ > mücāmaʿa / mücāmaʿat مجامعه / مجامعت] *(müca:maa) {OsT} is.* Cinsel ilişkide bulunma.

mücamele, [Ar. cemāl > mücāmele > mücāmelet مجامله / مجاملت] *(müca:mele) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı olarak iyi davranışlarda bulunma; iyi geçinme. **2.** *dev. huk.* Uluslar arası ilişkilerin barış içinde sürdürülmesi; barışın korunması.

mücanebet, [Ar. cenb > mücānebet مجانبت] *(müca:nebet) {OsT} is.* Bir şeyi yapmaktan kaçınma; bir şeyden çekinme; uzak durma.

mücaneset, [Ar. cins > mücāneset مجانست] *(müca:neset) {OsT} is.* Aynı cinsten olma; hemcinslik; türdeşlik; homojenite.

mücanib, [Ar. cenb > mücānebe > mücānib مجانب] *(müca:nib) {OsT} is.* **1.** Çekinen; uzaklaşan. **2.** *is. mat.* Sonuşmaz, asimtot.

mücanis, [Ar. cins > mücāneset > mücānis مجانس] *(müca:nis) {OsT} is.* Aynı cinsten olan; hemcins; türdeş.

mücaraha, [Ar. cerḥ > mücāraḥa مجارحه] *(müca:raha) {OsT} is.* Birbirini yaralama.

mücarat, [Ar. mücārāt مجارات] *(müca:ra:t) {OsT} is.* Yürümekte yarış etme.

mücaret, [Ar. mücerret => mücaret] *{ağız} zf.* Kesin olarak. [DS]

mücareze, [Ar. cerz > mücāreze مجارزه] *(müca:reze) {OsT} is.* **1.** Açık saçık sözlerle şakalaşma. **2.** Kaba şekilde şaka yapma; eşek şakası yapma.

mücaseret, [Ar. cesāret > mücāseret مجاسرت] *(müca:seret) {OsT} is.* Cesaret etme. ◻ **mücaseret etmek,** *Cesaret göstermek.*

mücasir, [Ar. mücāseret > mücāsir مجاسر] *(müca:sir) {OsT} sf.* Cesaret eden; cesaret gösteren; cesaretli davranan.

mücavebe, [Ar. cevab > mücāvebe مجاوبه] *(müca:vebe) {OsT} is.* **1.** Birbirine cevap verme. **2.** Karşılıklı mektuplaşma.

mücavedet, [Ar. cüd > mücāvedet مجاودت] *(müca:vedet) {OsT} is.* Birbirine karşı cömertçe davranma; bol bol bağışta bulunma.

mücaveret, [Ar. civar > mücāveret مجاورت] *(müca:veret) {OsT} is.* Birbirine yakın olma; komşuluk.

mücaveze, [Ar. tecāvüz > mücāveze مجاوزه] *is.* **1.** Sınırı aşma. **2.** Bağışlama; göz yumma.

mücavir, [Ar. civār > mücāvir مجاور] *(müca:vir) {OsT} sf.* **1.** Komşu olan; yakında bulunan. **2.** Kutsal bir yere çekilip oturan. **3.** Ömrünü Mekke ve Medine'de ibadetle geçiren. **4.** *mat.* Komşu; bitişik. ◻ **mücavir alan,** *Belediye sınırları dışında kalmakla birlikte şehrin veya kasabanın gelişmesi için önemli olan belediye sınırına bitişik yerler; komşu alan.*

mücaviran, [Ar. mücāvir>Far. -ān مجاوران] *(müca:vira:n) {OsT} is.* **1.** Komşular; yakında bulunanlar. **2.** Bir tekke veya tapınağa çekilip ibadet edenler. ◻ **mücaviran-ı felek,** *Yedi gezegen.*

mücaviz, [Ar. mücāviz مجاوز] *(müca:viz) {OsT} sf.* **1.** Fazla; çok. **2.** Aşan; sınırı geçen; taşan. **3.** Saldırgan; sarkıntılık eden.

mücaz, [Ar. cevāz >icāz >mücāz مجاز] *(müca:z) {OsT} sf.* **1.** Yapılması uygun görülmüş olan; caiz görülen; caiz olan. **2.** İzin almış; izin sahibi. **3.** Diplomalı; diploma almış; icazetname sahibi.

mücazat, [Ar. cezā > mücāzāt مجازات] *(müca:za:t) {OsT} is.* İşlenen bir suçun karşılığında ceza verme; cezalandırma. ◻ **mücāzāt-ı te'dibiye,** *{OsT} huk. Eskiden uygulanan bir haftadan fazla hapis, geçici sürgün, memurluktan uzaklaştırma, para cezası vb. cezalar.*‖ **mücāzāt-ı tekdiriye,** *{OsT} huk. Eskiden uygulanan, bir haftaya kadar hapis cezası, yüz kuruşa kadar para cezasına verilen ad.*‖ **mücāzāt-ı terhibiye,** *{OsT} huk. Eskiden uygulanan, bugünkü ölüm, ağır hapis cezası ile sürgün, kürek gibi cezalara verilen ad.*

mücazaten, [Ar. mücāzāt >mücāzāten مجازاةً] *(müca:za:'ten) {OsT} zf.* Ceza olarak; cezalandırılmış olarak.

mücazebat, [Ar. mücāzebāt مجازيات] *(müca:zeba:t) {OsT} is.* Birbirini çekmeler; çekişmeler.

mücazebe, [Ar. cezb > mücāzebe مجازبه] *(müca:zebe) {OsT} is.* **1.** (Kişiler için) birbirini çekme. **2.** (Nesneler için) birbirinin çekiminde bulunma.

mücazefe, [Ar. cüzāf > mücāzefe مجازفه] *(müca:zefe) {OsT} is.* Bir şeyi ölçmeden tartmadan, götürü olarak alma veya satma işi.

mücber, [Ar. cebr > icbār > mücber مجبر] *{OsT} sf.* Zorlanmış; mecbur tutulmuş.

mücbir, [Ar. icbar > mücbir / mücbire مجبر / مجبره] *{OsT} sf.* **1.** Zorlayan; mecbur tutan; baskıcı. **2.** *huk.* Zor kullanarak iş yaptıran kimse. ◻ **mücbir sebep,** *huk. Alınacak tedbirlere rağmen önüne geçilmesi mümkün olmayan ve borcun yerine getirilmesine engel, borçlunun iradesi dışında beklenmedik olay veya durum; zorlayıcı neden.*

mücbire, [Ar. mücbir > mücbire مجبره] *{OsT} sf.* **1.** Mücbirin dişili. **2.** Zorlayıcı; zorlayan.

mücebbir, [Ar. cebr > mücebbīr مجبر] *(mücebbi:r) {OsT} is.* Eskiden kırık ve çıkıkları tedavi eden; çıkıkçı.

mücedded, [Ar. cedid > mücedded / müceddede مجدد / مجدده] *{OsT} sf.* Yeni; henüz kullanılmamış.

müceddeden, [Ar. mücedded > müceddeden مجدّداً] *(mücedde'den) {OsT} zf.* Yeniden; yeni baştan.

mücedder, [Ar. tecdīr > mücedder مجدر] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) çiçek hastalığına yakalanmış. **2.** Yüzü çiçek bozuğu olan.

müceddere, [? müceddere] *{ağız} is.* Mercimek çorbası.

müceddid, [Ar. cedid > müceddid مجدد] *{OsT} sf.* Yenileyen; yeni biçim veren; yenilikçi. ◻ **müceddid-i devlet,** *Devlet yenileyen; devletin kurumlarını yenileştiren.*

müceddidane, [Ar. müceddid + Far. -āne مجددانه] *(müceddida:ne) {OsT} zf.* Yenilikçiye yakışır biçimde.

müceddidîn, [Ar. müceddid > müceddidīn مجددين] *(müceddidi:n) {OsT} is.* Yenilik yapanlar; müceddidler.

müceddidiye, [Ar. müceddid > müceddidiyye مجدديه] *{OsT} is.* Nakşibendî tarikatının kollarından birisi.

mücef, [Ar. cevf > mücef مجف] *{OsT} sf.* **1.** İçi boş; içi boşalmış olan. **2.** *is.* Bir top namlusunun silindir biçimindeki iç boşluğu. ◻ **mücef oyuğu,** *Mermi vuruntusu nedeniyle top namlusu içinde meydana gelen boşluk.*‖ **mücef şişmesi,** *Yabancı cisim veya mermi bozukluğu sebebiyle top namlusunda meydana gelen sıkışmadan dolayı iç boşlukta meydana gelen genişleme.*

müceffef, [Ar. ceff > müceffef مجفف] *{OsT} sf.* Kurutulmuş; suyu kalmamış.

müceffif, [Ar. ceff > müceffif مجفف] *{OsT} sf.* Kurutan; kurutucu.

müceflemek, [mücef-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* Ölecek duruma gelmek. [DS]

mücehhel, [Ar. cehl > mücehhel مجهل] *{OsT} sf.* Bilinmez hâle getirilmiş.

mücehhelen, [Ar. mücehhelen مجهلاً] *(mücehhe'len) {OsT} zf.* Bilinmeyerek.

mücehhez, [Ar. cihaz > mücehhez مجهز] *{OsT} sf.* **1.** Gerekli şeyleri almış; donanmış. **2.** Hazırlanmış; hazırlıklı. **3.** (Gemi için) donanmış. 🗗 **mücehhiz olmak,** *Hazırlanmak; gerekli şeyleri almak; hazır bulunmak; donanmak; kendinde bulundurmak.*

mücehhiz, [Ar. mücehhez > mücehhiz مجهز] *{OsT} sf.* (Kişi için) gerekli şeyleri hazırlayan; hazır eden; donatan.

mücelcel, [Ar. cülcül > mücelcel مجلجل] *{OsT} sf.* Küçük çıngırakları olan.

mücella, [Ar. cilā > mücellā مجلا] *(mücellâ:) {OsT} sf.* Parlamış; cilalanmış; parlak; cilalı.

mücelled, [Ar. cild > mücelled / mücellede مجلد / مجلده] *{OsT} sf.* (Kitap vb. için) ciltlenmiş; ciltli hale getirilmiş.

mücelledat, [Ar. mcelled > mücelledāt مجلدات] *(mücelleda:t) {OsT} is.* Ciltlenmiş kitaplar.

mücelli, [Ar. cilā > mücellī مجلی] *(mücelli:) {OsT} sf.* **1.** Cila verici; parlaklık kazandırıcı. **2.** Açıp temizleyici.

mücellid, [Ar. cild > mücellid مجلد] *{OsT} sf.* Kitap ciltleyen; cilt yapan; ciltçi. 🗗 **mücellit malası,** *Kumaş veya kâğıtları hafifçe yapıştırmak amacıyla ıslatmakta kullanılan tutkal sürülmüş çinko veya ahşap levha.*

mücellidhane, [Ar. mücellid + Far. -ḫāne مجلدخانه] *(mücellitha:ne) {OsT} is.* ➔ mücellithane.

mücellidîn, [Ar. mücellid > mücellidīn مجلدين] *(mücellidi:n) {OsT}* Ciltçiler; kitap ciltleyenler.

mücellithane, [Ar. mücellid + Far. -ḫāne مجلدخانه] *(mücellitha:ne) {OsT} is.* Cilt yapılan yer; kitapların ciltlendiği yer; ciltçi dükkânı.

mücellitlik, -ği [Ar. mücellit-lik] *is.* Mücellidin yaptığı iş; ciltçilik.

mücelliyat, [Ar. mücellī > mücelliyyāt مجليات] *(mücelliya:t) {OsT} is.* Sivilce, kırışık gibi şeyleri gidererek cildi güzelleştiren ilaçlar.

mücemmed, [Ar. cümūd > mücemmed مجمد] *{OsT} sf.* Dondurulmuş.

mücemmid, [Ar. mücemmid مجمد] *{OsT} sf.* Donduran.

mücennah, [Ar. cenaḥ > mücennaḥ مجنح] *{OsT} sf.* **1.** Kanatları bulunan; kanatlı. **2.** *ed.* Divan edebiyatında mısra başları ile sonlarında, kelimelerin baş ve son harfleri arasında değişiklik yaparak kullanmak suretiyle yapılan bir kalıp sanatı. *"**Mur** gibi emrine kılmış itaat halk-ı **Rum** / **Rām** olubdur nitekim Müsa'ya ey şeh sihr-i **mār**."* Lâmiî

mücenneb, [Ar. cenb > mücenneb مجنب] *{OsT} sf.* **1.** Örtü. **2.** Kalkan. **3.** İki ülke arasındaki sınır. **4.** Kürek; çapa.

mücerreb, [Ar. tecribe > mücerreb مجرب] *{OsT} sf.* Denenmiş; tecrübe edilmiş; sınamadan geçirilmiş olan.

mücerreban, [Ar. mücerreb +Far. -ān مجربان] *(mücerreba:n) {OsT} is.* Denenmiş olan insanlar; sınanmışlar.

mücerrebat, [Ar. mücerreb > mücerrebāt مجربات] *(mücerreba:t) {OsT} is.* Denenmiş şeyler. 🗗 **mücerrebāt-ı yakîniye,** *{OsT} İyice kazanılmış deneyimler.*

mücerred, [Ar. cered > tecrid > mücerred مجرد] *{OsT} sf.* **1.** Cisim halinde olmayan; maddesi olmayan; soyut. **2.** Başka bir şey ile karışık olmayan. **3.** Yalın; çıplak. **4.** Yalnız; tek başına. **5.** (Erkek için) evlenmemiş; bekâr. **6.** *dbl.* (Kelime için) Arap dil bilgisinde, zait harfi *elif, te, mim, vav* ve *ye* olmayan. **7.** *ed.* (Şiir veya nesir için) noktasız harflerle yazılmış olan. **8.** *fel. mat.* Soyut. 🗗 **mücerret ayini,** *{OsT} tasvf. Bektaşilerde, tarikata giren bir kimsenin hayatı boyunca evlenmeyeceğini bildirmesi üzerine yapılan tören.*|| **mücerret borç ikrarı,** *Borcun sebebi gösterilmeden yapılan sözleşme.*

mücerredat, [Ar. mücerred > mücerredāt مجردات] *(mücerreda:t) {OsT} is.* **1.** Soyut kavramlar. **2.** Yalnız akıl ile anlaşılabilen manevi âlem.

mücerrediyet, [Ar. mücerred >mücerrediyyet مجردیت] *{OsT} is.* **1.** Çıplaklık. **2.** Maddî olmama; soyutluk. **3.** Bekârlık.

mücerret, [Ar. mücerred] *{ağız} zf.* Kesin olarak. [DS]

mücerriban, [Ar. mücerrib + Fan. -ān مجربان] *(mücerriba:n) {OsT} is.* Tecrübe edenler; deneyenler; sınamadan geçirenler.

mücerrib, [Ar. tecribe > mücerrib مجرب] *{OsT} sf.* Tecrübe eden; deneyen; sınayan.

mücerribîn, [Ar. mücerrib > mücerrebīn مجربين] *(mücerribi:n) {OsT} is.* Tecrübe edenler; deneyenler; sınamadan geçirenler.

mücerrid, [Ar. cered > mücerrid مجرد] *{OsT} sf.* **1.** Tecrit eden; ayıran. **2.** *fiz.* Yalıtan; yalıtkan.

mücesem, [Ar. mücessem] *{ağız} is.* ➔ mücessem (5). [DS]

mücessem, [Ar. cism > mücessem / mücesseme مجسم / مجسمه] *{OsT} sf.* **1.** Cisim halinde olan; tecessüm etmiş. **2.** Kabartma. **3.** *mecaz.* (Manevi bir durum

için) cisim haline gelmiş. **4.** *mat.* Geometride üç boyutlu olan. **5.** *{ağız}* Oyalı kadın başörtüsü; yemeni. [DS]

mücessemat, [Ar. mücesseme > mücessemāt مجسمات] *(mücessema:t) {OsT} is.* **1.** Cisimler. **2.** *mat.* Üç boyutlu cisimler.

mücessime, [Ar. mücessem > mücessime مجسمه] *{OsT} is.* Tanrı'nın, bütün ilahî nitelikleri özünde toplayan bir insan biçiminde görünüş âlemine çıktığını ileri süren kelamcı mezheplerden biri; antropomorfizm.

mücevher, [Ar. cevher > mücevher مجوهر] *{OsT} is.* **1.** Değerli taş veya madenlerden yapılan süs eşyalarının genel adı. **2.** Bir tür geometrik süsleme motifi. **3.** *sf.* Kıymetli taşlarla süslenmiş olan. ☐ **mücevher tarih,** *{OsT} Ebcet hesabında sadece noktalı harflerin değerleri dikkate alınarak düşülen tarih.*

mücevherat, [Ar. mücevher > mücevherāt مجوهرات] *(mücevhera:t) {OsT} is.* Değerli taş ve maddelerden yapılmış süs eşyaları.

mücevherci, [mücevher-ci] *is.* Mücevher yapan veya satan kimse.

mücevhercilik, -ği [mücevher-ci-lik] *is.* Mücevher yapma sanatı ve işi.

müceviş, [Ar. mücef + T. iş] *{ağız} sf.* (İş için) eğreti yapılan; çürük. [DS]

mücevvef, [Ar. cevf > mücevvef مجوف] *{OsT} sf.* İçi boş; içi oyulmuş olan.

mücevver, [Ar. cevr > mücevver مجور] *{OsT} sf.* Eziyet ve zulüm görmüş; eziyet çekmiş; eziyet edilmiş; sıkıntıya sokulmuş.

mücevvez, [Ar. cevāz > mücevvez مجوز / مجوزه] *{OsT} sf.* İzin verilmiş; caiz görülmüş.

mücevveze, [Ar. mücevveze مجوزه] *{OsT} is.* **1.** İlk defa Yıldırım Bayezit zamanında kullanılmaya başlayan, törenlerde giyilen çok kıvrımlı bir tür kavuk. **2.** *{ağız}* Altı kilelik ürün alan torba. [DS]

mücevvid, [Ar. tecvid > mücevvid مجود] *{OsT} sf.* Kur'an-ı Kerim'i kurallarına uygun biçimde, tecvitle okuyan.

mücib, [Ar. cevāb > mücīb / mücibe مجيب / مجيبه] *{OsT} sf.* **1.** Sorulan şeylere cevap veren; istenileni yapan. **2.** Edilen duaları karşılıksız bırakmayan; Allah.

mücid, [Ar. cidd > mücidd مجد] *{OsT} sf.* Elinden geldiğince çok çalışan.

mücidane, [Ar. mücidd + Far. -āne مجدانه] *(mücida:ne) {OsT} zf.* Büyük bir çalışkanlıkla; elinden geldiğince çok çalışan.

müciz, [Ar. cevāz > mücīz مجيز] *(müci:z) {OsT} sf.* İzin veren.

mücla, [Ar. celā > mücla مجلى] *(müclâ:) {OsT} sf.* Sürgün edilmiş; sürülmüş.

mücmel, [Ar. cümle > icmāl > mücmel مجمل] *{OsT} sf.* **1.** Özet olarak anlatılmış; kısa ve özlü. **2.** *huk.* Ayrıca açıklanmadığı takdirde anlaşılmayan söze verilen ad.

mücmelen, [Ar. mücmel > mücmelen مجملاً] *(mücme'len) {OsT} zf.* Kısa olarak; kısaltılarak.

mücökçü, [mücök-çü] *{ağız} sf.* Yaltakçı. [DS]

mücre, [? mücüre / mücre] *{ağız} is.* **1.** Dolap. **2.** Okul sırası. **3.** Küçük sandık. **4.** Çekmece. [DS]

mücrim, [Ar. cürüm > mücrim مجرم] *{OsT} is.* **1.** Cürüm işlemiş kimse. **2.** *huk.* Suçlu.

mücrimîn, [Ar. mücrim > mücrimīn مجرمين] *(mücrimi:n) {OsT} is.* Cürüm işlemiş olanlar; suçlular.

mücrimiyet, [Ar. mücrim > mücrimiyyet مجرميت] *{OsT} is.* Suçlu olma durumu; suçluluk.

mücrüm, [Ar. mücrīm => mücrüm / mücürüm] *{ağız} sf.* İnmeli. [DS]

mücteba, [Ar. ceby > müctebā مجتبى] *(mücteba:) {OsT} sf.* **1.** Seçilmiş; seçkin. **2.** Hz. Muhammed'in lakabı.

müctehed, [Ar. müctehed مجتهد] *{OsT} sf.* İçtihat olunmuş.

müctehez, [Ar. cihāz > müctehez مجتهز] *{OsT} sf.* Donatılmış; techiz olunmuş; cihazlanmış.

müctehid, [Ar. cehd > ictihā > müctehid مجتهد] *{OsT}is.* ➔ müçtehit.

müctehidîn, [Ar. müctehid > müctehidīn مجتهدين] *(müctehidi:n) {OsT} is.* Müçtehitler.

müctelib, [Ar. müctelib مجتلب] *{OsT} sf.* Sürüp götüren.

müctemi, -i'ı [Ar. cemᶜ > ictimāᶜ > müctemiᶜ / müctemiᶜa مجتمع / مجتمعه] *(müctemi:) {OsT} sf.* Toplanmış; birikmiş; toplu.

müctemi'an, [Ar. müctemiᶜ + Far. -ān مجتمعاً] *(müctemi'a:n) {OsT} zf.* Toplu bir halde; hep birden.

müctena, [Ar. ictinā > müctenā مجتنا] *(müctena:) {OsT} sf.* (Meyve vb. için) toplanmış olan.

müctenib, [Ar. cenb > ictināb > müctenib مجتنب] *{OsT} sf.* Sakınan; çekingen duran; karışmayan.

müctenih, [Ar. cenāḥ > müctenih مجتنح] *{OsT} sf.* **1.** Bir tarafa meyleden; eğilen. **2.** *isl.* Namaz kılarken secdede, elleri yere koyup dirseklerini kanat gibi açan.

mücter, -rri [Ar. mücterr مجتر] *{OsT} sf.* Geviş getiren.

mücteri, [Ar. cür'et > mücterī مجترى] *(mücteri:) {OsT} sf.* Cesaret eden; cesur; cüretli.

mücterin, [Ar. mücterin مجترن] *{OsT} sf.* Mesleğinde deneyimli ve usta olan.

mücterre, [Ar. mücterre مجترہ] *{OsT} is. zool.* Geviş getiren hayvan.

müctes, -ssi [Ar. mücteşş مجتث] *{OsT} sf.* Aruz ölçüsünde kullanılan *mefâilün / feilatün / mefâilün / feilün* bahrinin adı.

müctevir, [Ar. civār > müctevir مجتور] *{OsT} sf.* Civarda oturan; komşu olan.

mücüde, [Far. müjde مژدہ] *{ağız} is.* Sevindirici haber; müjde; muştu. [DS]

mücük, -ğü [Erme. ınžex] *{ağız} is.* Tatarcığa benzer küçük bir sinek. [DS]

mücüre, [? mücre / mücüre] *{ağız} is.* **1.** Üstündeki delikten para atılan küçük para sandığı. **2.** Çekmece. **3.** Küçük sandık. [DS]

mücürüf, [Ar. müsrif => müsürüf / mücürüf] *{ağız} sf.* Tutumsuz; savurgan. [DS]

mücürüm, [Ar. mücrim مجرم => mücrüm / mücürüm] *{ağız} sf.* Bedence özürlü; işe yaramayan; sağlam olmayan. [DS]

mücüver, [? mücüver] *{ağız} is.* → mücver. [DS]

mücver, [? mücver] *is.* Rendelenmiş kabak, yumurta, un, maydanoz, dere otu ve baharat ile yapılan bir tür kabak köftesi.

müçe, [müçē موچا] *{eT} is.* **1.** Düğün hediyesi. [ETY] **2.** *{eAT}* Hisse; pay.

müçelge, [müçe-l-ge موچلکا] *{eAT} is.* Senet; karar.

müçtehit, -di [Ar. [Ar. cehd > ictihā > müctehid مجتهد] *{OsT} sf.* **1.** Çok çalışan. **2.** Güncel konular hakkında Kur'an-ı Kerim ve sünnete göre karar veren. **3.** *is. isl.* İslam hukukunda, Kur'an-ı Kerim ve hadislere, peygamberin davranışlarına göre yorum yapan din bilgini.

müd, -ddü [Ar. müdd مد] *{OsT} is.* Tahıl ölçmekte kullanılan sekiz kileye denk ölçek.

müda'abe, [Ar. da'b > müdā'abe / müdā'abet مداعبه / مداعبت] *(müda:abe) {OsT} is.* Karşılıklı şakalaşma; latife etme.

müdabere, [Ar. dübr > müdābere مدابره] *(müda:bere) {OsT} is.* (Karı koca vb. iki kişi için) birbirine arkalarını dönme.

müdafa'a, [Ar. def ' > müdāfa'a مدافعه] *(müda:faa) {OsT} is.* → müdafaa. 🗗 **Müdafa'a-yı Hukuk Cemiyetleri,** *{OsT} Mondros Mütarekesinden sonra, düşmanın işgal ettiği yerlerde halkın kendi kendine örgütlenerek kurduğu direnme gruplarının adı.*|| **müdafa'a-yı meşru'a,** *huk. Bir kimsenin kendisine yönelmiş haksız bir saldırıyı gidermek amacıyla anında şiddet kullanarak yaptığı haklı savunma; meşru müdafaa; haklı savunma.*|| **müdafa'a-yı milliye,** *{OsT} Millî savunma; ulusal savunma.*|| **müdafa'a-yı nefs,** *{OsT} Kendini koruma; kendini savunma.*

müdafaa, [Ar. def ' > müdāfa'a مدافعه] *(müda:faa) is.* **1.** Kendisine yönelen bir saldırıya karşı koyma, direnme; korunma; savunma. **2.** *huk.* Kendisine veya birine karşı yöneltilen suçlamadan aklanmak için kanıt göstererek karşı durma; savunma. **3.** Kendisini tehlikelere karşı korumaktan âciz birine gelen ve gelebilecek tehlikelere karşı güven altına alma; koruma. **4.** Bir kimseyi veya bir davranışı söz veya yazı ile destekleme; yanında olma. **5.** *spor.* Futbolda rakip hücumlarına karşı koyma. **6.** *spor.* Rakip hücumlarına karşı koyan takım elemanı. 🗗 **müdafaada oynamak,** *spor. Özellikle savunmaya önem veren bir taktikle maçı sürdürmek.*|| **müdafaa etmek,** *1. Kendini, bir kimseyi veya bir yeri gelen saldırılara karşı savaşarak, dövüşerek, kendi gücünü kullanmak suretiyle korumak; savunmak. 2. Kendine, bir kimseye veya bir kurum, kuruluş, düşünce, eylem vb.ne yapılan suçlama veya sözlü saldırılara karşı kanıtlar ileri sürerek aklamaya çalışmak; savunmak.*|| **müdafaa hakkı,** *{OsT} huk. İnsan haklarının bir parçası olarak sanığın yargı organları önünde veya disiplin kurulunda, kendisine yöneltilen suçlamaya karşı savunma hakkı; savunma hakkı.*

müdafa'aname, [Ar. müdāfa'a+Far. -nāme مدافعنامه] *(müda:faana:me) {OsT} is.* Yazılı savunma; savunma yazısı.

müdafaasız, [müdafaa-sız] *{OsT} sf.* **1.** Savunması olmayan; savunmasız. **2.** Korunmasız. **3.** *zf.* Savunma yapılmaksızın; savunması alınmadan.

müdafa'at, [Ar. müdāfa'a > müdāfa'āt مدافعت] *(müda:faa:t) {OsT} is.* Savunmalar; müdafaalar.

müdafa'aten, [Ar. müdāfa'a > müdāfa'aten مدافعتاً] *(müda:faa'ten) {OsT} zf.* Savunarak; müdafaa ederek; savunma yoluyla.

müdafi, -i'i [Ar. müdāfa'a > müdāfi' مدافع] *(müda:fi:) {OsT} sf.* **1.** Savunan; savunma yapan; müdafaa eden; savunucu. **2.** *huk.* Yargı önünde sanık veya davalılardan birini savunan kimse. **3.** *spor.* Futbolda savunma elemanı.

müdafi'în, [Ar. müdāfa'a > müdāfai'īn مدافعين] *(müda:fii:n) {OsT} is.* Savunanlar; müdafaa edenler.

müdahalat, [Ar. müdāḫale > müdāḫalāt مداخلات]

(müda:halâ:t) {OsT} is. **1.** Karışmalar; el atmalar. **2.** Araya girmeler; sokulmalar.

müdahale, [Ar. düḫūl > müdāḫale مداخله] *(müda:hale) {OsT} is.* **1.** Başkasının yapmakta olduğu iş veya davranışı değişik biçimlerde yönlendirmek veya etkilemek için yapılan girişim; karışma; el atma. **2.** İki ve daha çok kişi veya topluluk arasındaki iş, konuşma, anlaşma vb. şeyler için araya girme. **3.** Bir sorunu çözmek amacıyla harekete geçme. **4.** Tehlikeli bir gidiş seyreden bir olay veya durumu önlemek için etkide bulunma. **5.** Bir ülkeye askerî güç göndererek o ülke yönetimine karışma. **6.** Özellikle askerî güçler için yönetime karışma; çeşitli amaçlarda devlet yönetimini etkileme; yönlendirme. **7.** *as.* Bir muharebeyi kazanmak amacıyla, bir kuvvetin asıl kuvvete sağladığı destek harekâtı. **8.** *huk.* Bir dava sonucunda verilecek karara etkide bulunacak şekilde üçüncü kişilerin davaya katılmaları; davaya katılma. **9.** *tıp.* Bir hastalığı, doğal gidişine bırakmayarak seyrini değiştirme veya tamamen iyileştirme amacıyla yapılan cerrahi ameliyat. ☐ **müdahale etmek,** *1. Bir kimsenin yapmakta olduğu işi etkilemek amacıyla yaptığı işe karışmak. 2. Bir olayı veya tehlikeli bir durumu önlemek amacıyla girişimde bulunmak. 3. Siyasal veya diplomatik bir olayı desteklemek amacıyla bir ülkeye silahlı kuvvet göndermek.*|| **müdahalenin men'i davası,** *{OsT} Bir hakka tecavüzün durdurulması için yargıya başvurma.*

müdahaleci, [müdahale-ci] *(müda:haleci) sf.* **1.** Müdahaleden yana olan. **2.** Bir sorunu çözmek için harekete geçen. **3.** Bir işi şu veya bu yönde etkilemek için girişimde bulunan ve işin içine karışan. **4.** Bir sorunu çözmek veya bir işi etkilemek için girişimde bulunan kişinin davranış biçimi. **5.** *is.* Müdahalecilik yanlısı.

müdahalecilik, -ği [müdahale-ci-lik] *(müda:halecilik) is.* **1.** *siy.* Başta ekonomi olmak üzere kişiler arasında düzenlenen ilişkilere çeşitli amaçlarla devletin karışmasını, ekonomiyi yönlendirmesini, etkilemesini esas alan öğreti; Keynesçilik. **2.** Bir devletin başka devletler arasında meydana gelen çatışmaya karışmasını savunan öğreti. **3.** *huk.* Vergilendirmeyi kamu ihtiyaçlarının karşılanmasından başka bir amaçla kullanma politikası.

müdahene, [Ar. dühn > müdāhene / müdāhenet مداهنت / مداهنه] *(müda:hene) {OsT} is.* Yüze karşı övme; dalkavukluk; yağcılık.

müdāhenekâr, [Ar. müdāhene + Far. -kār مداهنکار] *(müda:henekâ:r) sf.* Dalkavukluk yapan; yağcı.

müdāhenekârāne, [Ar. müdāhene + Far. kār-āne مداهنکارانه] *(müda:henekâ:ra:ne) {OsT} zf.* Dalkavukçasına; yağcılıkla.

müdahere, [Ar. dehr > müdāhere مداهره] *(müda:here) {OsT} is.* **1.** Uzun bir süre için kiralama. **2.** Çekinmeden sözleşme yapma.

müdahhan, [Ar. duḫān > müdaḫḫan مدخن] *{OsT} sf.* Dumanı çıkmış; dumanlı; tütmüş.

müdahil, [Ar. müdāḫale > müdāḫil مداخل] *(müda:hil) {OsT} sf.* **1.** Karışan; dahil olan. **2.** *tic. bank.* Bir ticarî senede atılmış imzalardan birinin yükümlülüğünü yerine getirmek için ortaya çıkan üçüncü kişi. **3.** *huk.* (Üçüncü kişiler için) görülmekte olan bir davaya, karara etkide bulunacak şekilde katılan; davaya katılan veya karışan.

müdahilan, [Ar. müdāḫil > müdāḫilān مداخلان] *(müda:hila:n) {OsT} is.* Karışanlar; dahil olanlar; katılanlar.

müdahilîn, [Ar. müdāḫil > müdāḫilīn مداخلین] *(müda:hili:n) {OsT} is.* Karışanlar; dahil olanlar; katılanlar.

müdahin, [Ar. müdāhane > müdāhin مداهن] *(müda:hin) {OsT} sf.* Yüze karşı öven; yüze gülen; dalkavuk; yağcı.

müdahinane, [Ar. müdāhin + Far. -āne مداهنانه] *(müda:hina:ne) {OsT} zf.* **1.** Dalkavuğa yakışır biçimde; dalkavukça. **2.** Yüze gülerek; dalkavuklukla.

müdahince, [müdahin-ce] *(müda:hi'nce) {OsT} zf.* **1.** Dalkavuğa yakışır biçimde; dalkavukça. **2.** Yüze gülerek; dalkavuklukla.

müdam, [Ar. devām > müdām مدام] *(müda:m) {OsT} sf.* **1.** Devam eden; devamlı; sürekli. **2.** *is.* Şarap.

müdame, [Ar. müdām > müdāme مدامه] *(müda:me) {OsT} is.* Şarap.

müdamele, [Ar. müdāmele مداماله] *(müda:mele) {OsT} is.* **1.** Yüze gülme. **2.** İdare etme.

müdamere, [Ar. müdamere مدامره] *(müda:mere) {OsT} is.* Eziyet ve sıkıntı içinde sabahlama.

müdami, [Ar. müdām > müdāmī مدامی] *(müda:mi:) {OsT} sf.* (Kişi için) durmadan şarap içen.

müdamkâre, [Ar. müdām + Far. kāre مدامکاره] *(müda:mkâ:re) {OsT} zf.* Her zaman yapan.

müdana, [Ar. müdāhāne مداهنه > müdānā] *(müda:na:) is.* Minnet. ☐ **müdana etmek,** *Minnet etmek.*

müdanat, [Ar. müdānāt مدانات] *(müda:na:t) {OsT} is.* **1.** Yakına getirme. **2.** Yakın oluş.

müdani, [Ar. müdanī مدانی] *(müda:ni:) {OsT} sf.* **1.** Yakın. **2.** Benzer; eş.

müdara, [Far. müdārā مداره] *(müda:ra:) {OsT} is.* **1.** Düşmanlığı gizleyip görünüşe göre dost görünme; yüze gülücülük etme; sözde dostluk gösterme. **2.** *{eAT}* Yüze gülme; suyuna gitme; anlaşma; idare

etme. [DK] ◻ **müdara etmek,** *Dost gibi görünmek; yüze gülmek.*

müdarat, [Far. müdārā > Ar. müdārāt مدارات] *(müda:ra:t) {OsT} is.* Düşmanlığı gizleyip görünüşe göre dost görünme; yüze gülücülük.

müdarese, [Ar. ders > müdārese مدارسه] *(müda:rese) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı okuma; ders alış verişi. **2.** Ders verme; ders yapma.

müdava, [Ar. devā > müdāvā / müdāvāt مداوا / مداوات] *(müda:va:) {OsT} is.* Hastayı tedavi etme; hastayı iyileştirme; sağaltma.

müdavele, [Ar. devlet > müdāvele مداوله] *(müda:vele) {OsT} is.* **1.** Döndürme; çevirme. **2.** Elden ele gezdirmek; alıp vermek; devretmek. **3.** Karşılıklı olarak fikir alıp verme. ◻ **müdavele etmek,** *Döndürmek; çevirmek; değiştirmek.*|| **müdavele-i efkâr,** *{OsT} Bir konu üzerinde karşılıklı düşünce alış verişinde bulunma; birbirinin düşüncelerinden yararlanmak üzere karşılıklı konuşma; fikir alış verişi yapma.*

müdavemet, [Ar. devām > müdāvemet مداومت] *(müda:vemet) {OsT} is.* **1.** Devam etme; arkası kesilmeme. **2.** Bir işe ara vermeden çalışma. **3.** (Okul, iş vb. yerlere) sürekli olarak gidip gelme. ◻ **müdavemet etmek,** *1. Gayret etmek; yılmamak. 2. Çalışkan olmak.*

müdavere, [Ar. devr > müdāvere مداوره] *(müda:vere) {OsT} is.* **1.** Döndürme; çevirme. **2.** İdare etme; yönetme.

müdavi, [Ar. devā > müdāvī مداوی] *(müda:vi:) {OsT} sf.* Tedavi eden; hastayı iyileştiren; hastaya bakan.

müdavim, [Ar. devām > müdāvim / müdāvime مداوم / مداومه] *(müda:vim) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) bir yere sürekli olarak giden; gedikli. **2.** Bir işte aralıksız olarak çalışan. ◻ **müdavim olmak,** *Bir yere sürekli olarak gitmek; bir işte ara vermeden çalışmak.*

müdavimîn, [Ar. müdāvim > müdāvimīn مداومين] *(müda:vimi:n) {OsT} is.* Bir yere devamlı olarak gidip gelenler.

müdayene, [Ar. deyn > müdāyene مداينه] *(müda:yene) {OsT} is.* Karşılıklı olarak borç alıp verme; iki kişinin birbirine borçlanması.

müdbir, [Ar. dübūr > idbār > müdbir مدبر] *{OsT} sf.* Kötü talihin kurbanı olmuş; düşkün; talihsiz.

müdcine, [Ar. müdcine مدجنه] *{OsT}is.* Eski Arapların şarkıcı bayanlara verdiği ad.

müddahar, [Ar. duḫr > müddeḫar مدخر] *{OsT} sf.* Biriktirilmiş; toplanıp saklanmış

müddahir, [Ar. duḫr > iddiḫār > müddaḫḫir مدخر] *{OsT} sf.* Gerektiğinde kullanmak üzere toplayıp biriktiren; toplayan.

müdde'a, [Ar. da'vā > iddi'ā > müdde'ā مدعا / مدعی] *(müddea:) {OsT} is.* **1.** İddia olunan şey; tez; sav. **2.** *huk.* Dava olunan şey. **3.** *fel.* Tez. ◻ **müdde'ā aleyh,** *{OsT} huk. Hakkında dava açılan.*|| **müdde'ā bih,** *{OsT} huk. Dava konusu olan şey.*

müddeayat, [Ar. müdde'ā > müdde'ayāt مدعیات] *(müddeaya:t) {OsT} is.* **1.** İddia olunan şeyler; tezler. **2.** Asılsız ısrarlar.

müddeber, [Ar. mu'teber] *{ağız} sf.* Önemli; değerli. [DS]

müddeem, [? müddeem] *{ağız} sf.* Yoksul. [DS]

müddehar, [Ar. duḫr > müddeḫar مدخر] *{OsT} sf.* → müddahar.

müddehem, [? müddehem] *{ağız} sf.* Tembel. [DS]

müdde'i, [Ar. iddi'ā > müdde'ī / müddeiyye مدعی / مدعیه] *(müddei) {OsT} sf.* **1.** İddia eden; bir düşünce veya konu üstünde duran; saylayıcı. **2.** Ayak direyen; inatçı. **3.** Bir şeyi haksız yere isteyen. **4.** *huk.* (Kişi için) birinden veya bir tüzel kişiden davacı olan; dava eden; yargıda dava açan; davacı. ◻ **müdde'î-i aleyh,** *{OsT} Kendisinden davacı olunan; davalı.*|| **müdde'î-i şahsî,** *{OsT} Kişisel dava açan.* ‖ **müdde'î-i umûmî,** *{OsT}* → müddeiumumi.

müddeiumumi, [Ar. müdde'i-i 'umūmī مدعی عمومی] *(müddei'umu:mi:) {OsT} is. huk.* Kamu adına dava açan; savcı.

müddeiumumilik, -ği [müddeimumi-lik] *(müddei'umu:mi:lik) {OsT} is.* **1.** Savcının mesleği. **2.** Savcının makamı.

müdde'iyan, [Ar. müdde'i > müdde'iyān مدعیان] *(müddeiya:n) {OsT} is.* Yargı önünde bulunan davalı ve davacıdan oluşan taraflar.

müddessir, [Ar. dişār >tedşīr >müddeşşir مدثر] *{OsT} sf.* Üzerine örtünecek bir şey bürünmüş; örtüsüne bürünen; örtünmüş; giyinmiş. ◻ **Müddessir Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in 74. suresinin adı.*

müddet, [Ar. medd > müddet مدت] *{OsT} is.* **1.** Bir olayın, bir eylemin veya bir durumun başlayıştan itibaren olageldiği, sürdüğü ve sona erdiği zaman parçası; başlayış ile bitiş arasındaki zaman parçası; süre. **2.** Bir işin gerçekleşmesi veya bitmesi için öngörülen veya biçilen zaman; bilinen, belli bir zaman; vade. **3.** Zaman; vakit. **4.** *huk.* Bir borcun yerine getirilmesi veya hukukî bir işlemin yapılması için yasa, yargıç veya ilgili kişi tarafından tanınan geleceğe yönelik yıl, gün veya saat gibi sonu belirli kesin zaman; mehil. ◻ **müddet-i haml,** *{OsT} Gebelik süresi.*|| **müddet-i hayât,** *{OsT} Ya-*

şam süresi.|| **müddet-i iddet,** *{OsT} huk. Boşanmış bir kadının tekrar evlenebilmek için beklemek zorunda olduğu süre.*|| **müddet-i istinâf,** *{OsT} huk. Yargıya başvuru süresi.*|| **müddet-i itirâz,** *{OsT} huk. İtiraz süresi.*|| **müddet-i malûme,** *{OsT} Bilinen zaman.*|| **müddet-i medîde,** *{OsT} Uzun zaman.*|| **müddet-i ömr,** *{OsT} Ömür boyunca.*|| **müddet-i sefer,** *{OsT} huk. On sekiz saatlik yol.*|| **müddet-i temyîz,** *{OsT} huk. Yargı kararına karşı üst mahkemeye başvuru süresi.*

müddetli, [müddet-li] *{OsT} sf.* Süresi olan; süreli.

müddetsiz, [müddet-siz] *{OsT} sf.* Süresi belirtilmeyen; süresiz.

müdebbağ, [Ar. debāġat > müdebaġ مدبغ] *{OsT} sf.* (Deri için) tabaklanmış; debagat olmuş.

müdebber, [Ar. tedbīr > müdebber مدبر] *{OsT} sf.* **1.** Sonu düşünülerek hazırlanmış; gerekli önlemi alınmış olan; önlemli. **2.** *is. huk.* Sahibi ölünce, onun şartına uyularak azat olunacak köle.

müdebbirane, [Ar. müdebbir + Far. -āne مدبرانه] *(müdebbira:ne) {OsT} zf.* Tedbirli bir şekilde.

müdebbir, [Ar. tedbīr > müdebbir مدبر] *{OsT} sf.* **1.** İleriyi görerek veya düşünerek hareket eden kimse; tedbirli. **2.** *is. huk.* Kölesi veya malı ancak ölümünden sonra serbest kalacak olan kimse.

müdebbiran, [Ar. müdebbir + Far. -ān مدبران] *(müdebbira:n) {OsT} is.* Geleceği düşünerek ona göre hareket eden kimseler; tedbirli kimseler; önlem alanlar. ☞ **müdebbirān-ı felek,** *{OsT} gök b. Yedi gezegen.*

müdebbirîn, [Ar. müdebbir > müdebbirīn مدبرين] *(müdebbiri:n) {OsT} is.* Geleceği düşünerek ona göre hareket eden kimseler; tedbirli kimseler; önlem alanlar.

müdebdeb, [Ar. debdebe > müdebdeb / müdebdebe مدبدب / مدبدبه] *{OsT} sf.* Gösterişli; şaşaalı; tantanalı; debdebeli.

müdehhan, [Ar. duḫān > müdaḫḫan مدخن] *{OsT} sf.* (Ocak vb. için) tütmüş; dumanlı.

müdehhen, [Ar. dühn > tedhīn > müdehhen مدهن] *{OsT} sf.* Güzel koku sürülmüş olan; tedhin edilmiş.

müdehhin, [Ar. dühn > müdehhen مدهن] *{OsT} sf.* Yağlı.

müdehhiş, [Ar. dehşet > müdehhiş مدهش] *{OsT} sf.* Korku salan; korku veren; korkutan; dehşet veren.

müdekkik, [Ar. diḳḳat > tedḳīḳ > müdeḳḳiḳ مدقق] *(k'ler kalın söylenir) {OsT} sf.* İnceden inceye araştıran, inceleyen; tetkik eden.

müdekkikane, [Ar. müdaḳḳiḳ + Far. -āne مدققانه] *(müdekkika:ne k'ler kalın söylenir) {OsT} zf.* İnceleyerek; araştırarak; tetkik ederek.

müdekkikîn, [Ar. müdeḳḳiḳ > müdeḳḳiḳīn مدققين] *(müdekkiki:n k'ler kalın söylenir) {OsT} is.* Tetkik edenler; araştıranlar; inceleyenler.

müdellel, [Ar. delālet > tedlīl > müdellel / müdellele مدلل / مدلله] *{OsT} sf.* Kanıt ile ispat edilmiş olan; kanıtlanmış olan; delillenmiş.

müdellelen, [Ar. müdellel > müdellelen مدللاً] *(müdelle'len) {OsT} zf.* Kanıt ile ispat edilmiş olarak; kanıtlanmış olarak; delillenmiş olarak.

müdellis, [Ar. tedlīs > müdellis مدلس] *{OsT} sf.* Sattığı malın ayıbını gizleyen.

müdem, [Ar. müdām => müdem] *{ağız} sf.* Sürekli. [DS]

müdem, [? müdem] *(mü'dem) {ağız} sf.* **1.** Tıpkı. **2.** *zf.* Gerçekten; kesin olarak; kuşkusuz. [DS]

müdemmağ, [Ar. dimāġ > müdemmaġ مدمغ] *{OsT} is.* Aptal; ahmak.

müdemmec, [Ar. müdemmec مدمج] *{OsT} sf.* (Rulo vb. için) düzgün biçimde iç içe dürülmüş olan.

müdemmer, [Ar. dümūr > müdemmer مدمر] *{OsT} sf.* Yok edilmiş; mahvedilmiş; dumura uğratılmış.

müdemmir, [Ar. dümūr > müdemmir مدمر] *{OsT} sf.* Yok eden; mahveden; dumura uğratan.

müdennes, [Ar. denāset > tednis > müdennes مدنس] *{OsT} sf.* Kirletilmiş olan; kirlenmiş; kirli.

müdennis, [Ar. denāset > tednis > müdennis مدنس] *{OsT} sf.* Kirletmiş olan; kirleten; kirletici.

müderhem, [Ar. dirhem > müderhem مدرهم] *{OsT} sf.* Dirhemi çok olan; paralı; parası çok olan; zengin.

müderris, [Ar. ders > tedrīs > müderris مدرس] *{OsT} sf.* **1.** Ders veren. **2.** *is.* Medreselerde ve büyük camilerde ders veren hoca. **3.** İmparatorluk döneminde, Tanzimat sonrası yüksek öğrenim kurumlarında ders veren öğretim görevlilerine verilen ad; profesör.

müderrisîn, [Ar. müderris > müderrisīn مدرسين] *(müderrisi:n) {OsT} is.* Müderrisler.

müderrislik, -ği [müderris-lik] *{OsT} is.* **1.** Müderris olma durumu; medrese veya darülfünunda ders verme işi. **2.** Müderris payesi veya mesleği.

müdessi, [Ar. desīse > müdessī مدسى] *(müdessi:) {OsT} sf.* Baştan çıkaran; yolu şaşırttıran; aldatan.

müdessir, [Ar. diṣār > tedṣīr > müdeṣṣir مدثر] *{OsT} sf.* → müddessir.

müdevven, [Ar. dīvān > tedvīn > müdevven / müdevvene مدون / مدونه] *{OsT} sf.* **1.** (Şiir için) bir araya getirilerek divan halinde toplanmış olan. **2.** Bir araya toplanmış; düzenlenmiş.

müdevvenat, [Ar. müdevven > müdevvenāt مدونات] *(müdevvena:t) {OsT} is.* Bir araya toplanmış eserler.

müdevver, [Ar. devr > tedvīr > müdevver مدور] *{OsT} sf.* **1.** Çevrilmiş; döndürülmüş. **2.** Yuvarlak. **3.** *muh.* (Hesap için) yeni bilançoya geçirilmiş olan.

müdevveriyet, [Ar. müdevver > O. T. müdevveriyet مدوريت] *{OsT} is.* Yuvarlaklık.

müdevvin, [Ar. dīvan > tedvīn > müdevvin / müdevvine مدون / مدونه] *{OsT} sf.* Şiir vb. eserleri toplayıp bir araya getirerek kitap halinde düzenleyen; divan yapan.

müdevvir, [Ar. devr > tedvīr > müdevvir مدور] *{OsT} sf.* **1.** Döndüren; çeviren. **2.** İdare eden. **3.** *anat.* Uyluk kemiğinin yukarı ucundaki iki yuvarlak çıkıntıdan her biri.

müdgam, [Ad. idġam > müdġam مدغم] *{OsT} is. dbl.* Arap dilinde, art arda gelen kelimelerde aynı olan ve birbirine katılabilen birinci kelimenin son sesi ile ikincinin ilk seslerinden her biri. 🗗 **müdgamün-fih,** *{OsT} İdgam olunmuş iki kelimeden ikincinin baş harfi.*

müdhal, -li [Ar. daḫl > idḫāl > müdḫal مدخل] *{OsT} sf.* İçeriye sokulmuş; dahil edilmiş.

müdhamme, [Ar. müdhāmme مدهامه] *(müdha:mme) {OsT} is.* Ağaçlarının ve bitkilerinin çokluğu ve tazeliği yüzünden uzaktan koyu yeşil görünen bahçe.

müdhar, [Ar. idḫār > müdḫar مدخر] *(müdha:r) {OsT} sf.* Hor, hakir görülmüş.

müdhil, [Ar. daḫl > idḫāl > müdḫil مدخل] *{OsT} sf.* İçeriye sokan; dahil eden.

müdhin, [Ar. müdhin مدهن] *{OsT} sf.* Güzel kokulu yağ sürünen.

müdhir, [Ar. idḫar > müdḫir مدخر] *{OsT} sf.* Bir kimseyi hor gören; hakir gören.

müdhiş, [Ar. dehşet > idhāş > müdhiş / müdhişe مدهش / مدهشه] *{OsT} sf.* → müthiş.

müdhün, [Ar. dühn > müdhün مدهن] *{OsT} is.* İçine güzel kokulu yağ, ıtır gibi şeyler konulan kap veya şişe.

müdir[1], [Ar. idāre > müdīr مدير] *(müdi:r) {OsT} sf.* → müdür. 🗗 **müdîr-i umumî,** *{OsT} Genel müdür.*

müdir[2]**, -rri** [Ar. idrār > müdirr مدر] *{OsT} sf.* İdrar söktürücü; idrarı artıran; idrar meydana getiren; müdrir.

müdiran, [Ar. müdīr + Far. -ān مديران] *(müdi:ra:n) {OsT} is.* Yöneten kimseler; yöneticiler; müdürler.

müdire, [Ar. idāre > müdīre مديره] *(müdi:re) {OsT} sf.* **1.** Müdirin dişili. **2.** Bayan yönetici; kadın müdür. 🗗 **müdire-i umûr,** *{OsT} İşleri idare eden kadın.*

müdiriyet, [Ar. müdīr > müdīriyyet مديريت] *(müdi:riyet) {OsT} is.* → müdüriyet.

müdirrat, [Ar. idrār > müdirr > müdirrāt مدرات] *(müdirra:t) {OsT} sf.* İdrar söktürücü ilaçlar.

müdli, [Ar. müdlī مدلى] *(müdli:) {OsT} sf.* Tanık gösteren.

müdmic, [Ar. dümüc > müdmic مدمج] *{OsT} sf.* İçine sızdıran.

müdmin, [Ar. demn > idmān > müdmin مدمن] *{OsT} sf.* Bir şeye alışkın olan; idmanlı olan; idmanlı. 🗗 **müdmin-i hamr,** *{OsT} İçkiye alışık olan; çok sarhoş olan.*

müdn, [Ar. medīne > müdn مدن] *{OsT} is.* Şehirler.

müdrec, [Ar. derc > idrāc > müdrec مدرج] *{OsT} sf.* İçine konulmuş; derc edilmiş.

müdrek, -ği [? müdrek] *{ağız} sf.* (Eşya için) işe yaramaz; gereksiz. [DS]

müdri, [Ar. müdrī مدرى] *(müdri:) {OsT} sf.* Bildiren.

müdrik, [Ar. derk > idrāk > müdrik مدرك] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi idrak eden; aklı eren; anlayışlı; bilinçli. **2.** Yetişmiş; olgun. **3.** Eren; erişen. **4.** *is. isl.* Cemaatle kılınan namazlarda namazın başından itibaren imama uyan ve namaza ara vermeden imamla beraber tamamlayan kimse.

müdrikât, [Ar. müdrik > müdrikāt مدركات] *(müdrika:t) {OsT} is. psikol.* Anlayış güçleri; zihinler; bilinçler.

müdrike, [Ar. müdrik > müdrike مدركه] *{OsT} is.* **1.** Müdrikin dişili. **2.** *psikol.* Anlama gücü; anlık.

müdrir, [Ar. idrār > müdrir مدرر] *{OsT} sf.* İdrar söktürücü; idrarı artıran; idrar meydana getiren; müdir.

müdü, [? mıdü] *{ağız} sf.* **1.** Ortalığı karıştıran. **2.** Değerbilmez. **3.** *is.* Zarar veren kedi. **4.** Casus. [DS]

müdük, -ğü [? müdük] *{ağız} sf.* Değerbilmez. 🗗 **müdük etmek,** *{ağız} Yapılan iyiliğin değerini bilmemek.* [DS]

müdülük, -ğü [mıdü-lük] *{ağız} is.* Değerbilmezlik. [DS]

müdün, [Ar. medine > müdün / müdn مدن] *{OsT} sf.* Şehirler. 🗗 **müdün-i cesîme,** *{OsT} Büyük şehir.*

müdür, [Ar. idāre > müdīr / müdīre مدير / مديره] *sf.* **1.** İdare eden; çeviren. **2.** Yönetmesini bilir; muktedir. **3.** *is. huk.* Bir yönetim bölümünün başında bulunan sorumlu amir; yönetici; yönetmen; direktör. **4.** İmparatorluk döneminde, imparatorluğa bağlı devletlerin nazırlarına verilen ad. **5.** Mısır hıdivliğinde en

büyük yerel yönetimin başı. 🗗 **müdür muavini,** *Müdür yardımcısı.*|| **müdür yardımcısı,** *Müdüre işlerinde yardım eden, yokluğunda işlerini üzerine alıp yönetimi sürdüren kimse; müdür muavini.*

müdüriyet, [Ar. müdīr > müdīriyyet مديريت] *{OsT} is.* **1.** Müdürün görevi; müdürlük; yönetmenlik. **2.** Müdürün sıfatı; müdürlük; yönetmenlik. **3.** Müdürün yönetimindeki daire veya kurum; müdürlük; yönetmenlik. **4.** Müdürün çalıştığı oda veya makam; müdürlük; yönetmenlik. **5.** *gnşl.* Emniyet müdürlüğü.

müdürlük, -ğü [müdür-lük] **1.** Müdürün görevi; müdürlük; yönetmenlik. **2.** Müdürün sıfatı; müdürlük; yönetmenlik. **3.** Müdürün çalıştığı oda veya makam; müdürlük; yönetmenlik. **4.** *yönet.* Başında bir müdür bulunan yönetim birimi; müdürün yönetimindeki daire veya kurum; müdürlük; yönetmenlik.

mü'ebbed, [Ar. ebed > müebbed / müebbede مؤبد / مؤبده] *{OsT} sf.* → müebbet.

müebbeden, [Ar. müebbed > müebbeden مؤبداً] *(müebbe'den) {OsT} zf.* **1.** Sonsuz olarak; sonsuza kadar; ebedî olarak. **2.** Ölünceye kadar.

müebbet, -di [Ar. ebed > müebbed / müebbede مؤبد / مؤبده] *{OsT} sf.* **1.** Ebediyete kadar sürecek olan; sonu olmayan; sonsuz; ebedî olan. **2.** Ömür boyu sürecek olan.

mü'eccel, [Ar. te'cil > mü'eccel / mü'eccele مؤجل / مؤجله] *{OsT} sf.* **1.** İleriye bırakılmış; ertelenmiş; ileriye atılmış. **2.** *huk.* (Nikâh bedeli için) ödenmesi kadının dul kalması veya boşanmasına bağlı olan.

mü'eccelen, [Ar. mü'eccel > mü'eccelen مؤجلاً] *(müecce'len) {OsT} zf.* Sonraya bırakılarak; ertelenerek; ileriye atılarak.

mü'eccil, [Ar. te'cil > mü'eccil مؤجل] *{OsT} sf.* İleri bir tarihe bırakan; erteleyen.

mü'edda, [Ar. eda' > te'diye > mü'eddā' مؤدا / مؤدى] *(müedda:) {OsT} is.* **1.** Anlam. **2.** Kavram; içerik; muhteva. **3.** *sf.* Ödenmiş; yerine getirilmiş; eda edilmiş.

mü'eddeb, [Ar. te'dib > mü'eddeb مؤدب] *{OsT} sf.* **1.** Edepli; saygılı; terbiyeli; uslu. **2.** Çok okumuş; bilgili.

mü'eddeben, [Ar. mü'eddeb > mü'eddeben مؤدباً] *(müedde'ben) {OsT} zf.* Edepli birine yakışır biçimde; terbiyeli olarak.

mü'eddi, [Ar. eda' > te'diye > müeddī مؤدى] *(müeddi:) {OsT} sf.* **1.** Doğuran; sebep olan; meydana getiren. **2.** Doğuran; meydana getiren; sebep olan.

mü'eddib, [Ar. edeb >te'dib >mü'eddib مؤدب] *{OsT} sf.* Bir çocuğun eğitim ve öğretimini üzerine alan; mürebbi; mürebbiye; eğitimci.

mü'eddibîn, [Ar. mü'eddib > mü'eddibīn مؤدبين] *(müeddibi:n) {OsT} is.* Mürebbiler; eğitimciler.

mü'ekked, [Ar. ekedd > te'kid > mü'ekked / mü'ekkede مؤكد] *{OsT} sf.* **1.** Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş; güçlendirilmiş; onaylanmış. **2.** Tekrarlanmış; tembihlenmiş; bir daha buyrulmuş; ihtar edilmiş. 🗗 **müekked-ked,** *{OsT} Sağlamlaştırılmış ev.*

mü'ekkeden, [Ar. mü'ekked > mü'ekkeden مؤكداً] *(müekke'den) {OsT} zf.* Bir daha tekrarlanarak; tembihlenerek; pekiştirilerek.

mü'ekkid, [Ar. ekedd > te'kid > mü'ekkid مؤكد] *{OsT} sf.* **1.** Sağlamlaştıran; güçlendiren; kuvvetlendiren. **2.** Bir daha tembihleyen; ihtar eden; uyaran.

mü'ekkil, [Ar. vekālet >tevkīl >mü'ekkil مؤكل] *{OsT} sf.* → müvekkil.

mü'ellef, [Ar. ülfet > te'lif > mü'ellef / mü'ellefe مؤلف / مؤلفه] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere toplanmış; kitap haline getirilmiş. **2.** Telif olunmuş; toplanmış; yazılmış. **3.** *hat.* Arap yazısında, harflerin birbirine benzeyen biçimleriyle oluşturulmuş anlamlı bir görünüm taşıyan harf veya sözcük topluluğu oluşturmaya uygun bir yazı çeşidi; muamma yazısı. **4.** *mat.* Harmonik. 🗗 **müellefe-i kulûb,** *{OsT} Yeni Müslüman olmuş ve gönülleri İslam'a ısındırılmak istenen kişiler.*|| **müellef huzme,** *{OsT} Harmonik demet.*|| **müellef taksim,** *{OsT} Uyumlu bölme.*

mü'ellefat, [Ar. mü'ellef >mü'ellefāt مؤلفات] *(müellefa:t) {OsT} is.* Telif edilmiş eserler; yazılmış kitaplar.

mü'ellem, [Ar. e'lem > mü'ellem مؤلم] *{OsT} sf.* Elemli; kederli; üzgün.

mü'ellif, [Ar. te'līf > mü'ellif مؤلف] *{OsT} sf.* → müellif.

müellif, [Ar. te'līf > mü'ellif مؤلف] *sf.* **1.** Bağdaştıran; uzlaştıran. **2.** Kitap yazan; eser sahibi olan. **3.** *is.* Yazar. 🗗 **ınüellif hattı,** *{OsT} matb. Bir yazma eserin, yazarının kendisi tarafından yazılmış olanı; asıl nüsha.*

mü'ellifan, [Ar. mü'ellifān مؤلفان] *(müellifa:n) {OsT} is.* Müellifler; yazarlar.

mü'ellifane, [Ar. mü'ellif + Far. -āne مؤلفانه] *(müellifa:ne) {OsT} zf.* Kitap yazana yakışır biçimde; yazara uygun olarak.

mü'ellifîn, [Ar. mü'ellifīn مؤلفين] *(müellifi:n) {OsT} is.* Kitap yazanlar; eser sahipleri; telif edenler.

mü'ellihe, [Ar. ilāh > müellihe مؤلهه] *{OsT} sf.* **1.** Tanrılaştıran; ilah sayan; ilah özelliği katan. **2.** Hz. Ali'ye uluhiyet isnat edenlere verilen ad.

mü'ellim, [Ar. elem > te'lim > mü'ellim مؤلم] *{OsT} sf.* Elem veren; inciten; üzen; acıtan; acıklı; iç sızlatan.

mü'emmen, [Ar. emn > te'min > mü'emmen مؤمن] *{OsT} sf.* Sağlanmış; emniyete alınmış; güvenilir.

mü'ennes, [Ar. unūşet > te'niş > müenneş مؤنث] *{OsT} sf.* **1.** Dişi. **2.** *dbl.* Bazı dillerde gramer kategorileri bakımından dişi sayılan kelime; dişil; dişilik. 🗗 **müennes-i hakiki,** *{OsT} dbl. Arapçada eril kelimenin sonuna dişillik eki (-e / -ā) eklenmek suretiyle yapılan kelime: sālih / sāliha vb.*|| **müennes-i semāî,** *{OsT} dbl. Arapçada söylenişi itibariyle dişil sayılan kelime: şems, yed vb.*

mü'esser, [Ar. te'şir > mü'eşşer مؤثر] *{OsT} sf.* Kendisine bir şey etki etmiş olan; etkilenmiş.

mü'esses, [Ar. esās > te'sis > mü'esses مؤسس] *{OsT} sf.* Kurulmuş; kurulu.

mü'essesan, [Ar. mü'esses > müessesān مؤسسان] *(müessesa:n) {OsT} sf.* Kurucu; kuran. 🗗 **müessesān meclisi,** *{OsT} Kurucu meclis.*

mü'essesat, [Ar. mü'essese > mü'essesāt مؤسسات] *(müessesa:t) {OsT} is.* Kurumlar; kuruluşlar; tesisler. 🗗 **müessesāt-ı hayriye,** *{OsT} Hayır kurumları.*| **müessesāt-ı husūsiye,** *Özel kuruluşlar.*|| **müessesāt-ı resmîye,** *{OsT} Resmî kurumlar; resmî kuruluşlar; devlet daireleri; devlet kurumları.*

mü'essese, [Ar. esās >te'sis >mü'essese مؤسسه] *{OsT} is.* → müessese.

müessese. [Ar. esās > te'sis > mü'essese مؤسسه] *{OsT} is.* **1.** Yasal bir gerekçeye veya izne dayalı olarak kurulmuş olup sürekliliği bulunan örgüt; kurum; kuruluş. **2.** Kamu hizmeti gören tüzel kişi. **3.** Ticarî veya sınai kuruluş. **4.** Bir kurumun bulunduğu bina. **5.** *mecaz.* Düşünce ve inanç birliğinden ileri gelen benimsenmiş, toplumun bağlı olduğu kural veya uygulama; toplumun sorunları çözebilmek için uygulayageldiği yöntem; kurum.

müesseseleşme, [müessese-le-ş-me] *is.* **1.** Müesseseleşmek eylemi veya durumu; kurumlaşma. **2.** Toplumca benimsenir, uygulanır olma; kurumlaşma.

müesseseleşmek, [müessese-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kurum niteliğini kazanmak. **2.** (Toplum yaşayışını ilgilendiren gelenek vb. kimi yöntem ve teknikler için) toplumca benimsenir, uygulanır olmak; kurumlaşmak.

mü'essif, [Ar. esef > mü'essif / mü'essife مؤسف / مؤسفه] *{OsT} sf.* **1.** Üzen; üzüntü veren; üzücü. **2.** (Olay, durum vb. için) hoşa gitmeyen.

mü'essir, [Ar. eşer > te'şir > mü'eşşir / müe'ssire مؤثر / مؤثره] *{OsT} sf.* → müessir.

müessir, [Ar. eşer > te'şir > mü'eşşir / müe'ssire مؤثر / مؤثره] *sf.* **1.** Etken olan; etkili; tesir eden. **2.** İnsanın zihnini sürekli işgal eden; etkili. **3.** Dokunaklı. **4.** *kim.* Etken. 🗗 **müessir fiil,** *{OsT} huk. Bedensel acı ve ağrı veren, sağlığı veya aklı bozan şiddet eylemi.*|| **müessir olmak,** *{OsT} Etken olmak; etki etmek; etkili olmak.*

mü'essirane, [Ar. mü'eşşir + Far. -āne مؤثرانه] *(müessira:ne) {OsT} zf.* Dokunaklı bir şekilde; etkili biçimde.

mü'essiriyet, [Ar. mü'essir > mü'essiriyyet مؤثريت] *{OsT}is.* Dokunaklılık; etkililik; etkenlik.

mü'essis, [Ar. esās > te'sis > mü'essis مؤسس] *{OsT} sf.* **1.** Temel atan; kuran; yapan. **2.** *is.* Bir yapı, kurum, kuruluş vb. şeyi kuran kimse. **3.** *huk.* Kurucu. 🗗 **müessis-i devlet,** *{OsT} Devlet kuran.*

mü'essisan, [Ar. mü'essis + Far. -ān مؤسسان] *(müessisa:n) {OsT} is.* Kurucular; kuranlar.

mü'essisîn, [Ar. mü'essis > mü'essisīn موسسين] *(müessisi:n) {OsT} is.* Kurucular; kuranlar.

müettiş, [Ar. müfettiş => müettiş] *{ağız} is.* Müfettiş. [DS]

mü'evvel, [Ar. te'vil > mü'evvel مؤول] *{OsT} sf.* **1.** Gerçek anlamından başka bir anlamda açıklanmış olan. **2.** (Rüya için) yorumlanmış; tabir edilmiş.

ınü'evvelen, [Ar. mü'evvel > müʿevvelen مؤولاً] *(müevve'len) {OsT} zf.* **1.** Kaçamaklı olarak. **2.** Tevilli olarak.

mü'evvil, [Ar. te'vil > mü'evvil مؤول] *{OsT} sf.* **1.** Bir sözü gerçek anlamından başka bir biçimde açıklayan; tevil eden; lafı dolandıran. **2.** Rüya yorumlayan.

mü'eyyed, [Ar. eyd > te'yid > mü'eyyed مؤيد] *{OsT} sf.* **1.** Kuvvetlendirilmiş; sağlamlaştırılmış; sağlam. **2.** Doğrulanmış. **3.**Yardım gören; destek alan. 🗗 **müeyyed-yed,** *{OsT} Yardım edici.*

mü'eyyid, [Ar. eyd > te'yid > mü'eyyid مؤيد] *{OsT} sf.* **1.** Kuvvetlendiren; sağlamlaştıran. **2.** Doğrulayan. **3.** Yardım eden; destek veren.

mü'eyyide, [Ar. mü'eyyid > mü'eyyide مؤيده] *{OsT} is.* **1.** Yaptırma gücü; yaptırım. **2.** *huk.* Yasalarla konmuş bulunan kuralları yerine getirmeyenlerin veya bu kuralları çiğneyenlerin devlet tarafından cezalandırılması; yaptırım.

mü'eyyis, [Ar. me'yūs > müʿeyyis مؤيس] *{OsT} sf.* Üzen; kederlendiren; meyus eden.

mü'eyyisane, [Ar. mü'eyyis + Far. āne مؤیسانه] *(müeyyisa:ne) {OsT} zf.* Üzerek; kederlendirerek; meyus ederek.

mü'ezzi, [Ar. eẕā > mü'eẕẕī مؤذی] *(müezzi:) {OsT} sf.* **1.** Eziyet eden; eziyet veren. **2.** Rahat bırakmayan; rahatsız eden. **3.** Yüzü gülmeyen; asık suratlı.

mü'ezzin, [Ar. eẕān > mü'eẕẕin مؤذن] *{OsT} is.* → müezzin.

müezzin, [Ar. eẕān > mü'eẕẕin مؤذن] *{OsT} is.* Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okuyan din görevlisi.

mü'ezzinîn, [Ar. mü'eẕẕin > mü'eẕẕinīn مؤذنین] *(müezzini:n) {OsT} is.* Müezzinler.

müezzinlik, -ği [müezzin-lik] *is.* Müezzinin yaptığı iş; ezan okuma işi.

müfacat, [Ar. füc'e > müfācāt مفاجات] *(müfa:ca:t) {OsT} is.* Oluverme; ansızın meydana gelme.

müface, [Ar. müfāce مفاجه] *(müfa:ce) {OsT} is.* Oluverme; ansızın oluş.

müfad, [Ar. fevd > ifāde > müfād مفاد] *(müfa:d) {OsT} is.* Anlam; kavram.

müfadat, [Ar. fidā > müfādāt مفادات] *(müfa:da:t) {OsT} is.* Bir tutsağı bedel ödeyerek kurtarma. 🗗 **müfādāt-ı üserā,** *{OsT} Savaşan ülkeler arasında karşılıklı esir değişimi.*

müfagame, [Ar. feġam > müfāġame مفاغمه] *(müfa:game) {OsT} is.* **1.** Öpme. **2.** *anat.* Ağızlaşma.

müfahare, [Ar. faḫr > müfāḫare / müfāḫaret مفاخره / مفاخرت] *(müfa:hare) {OsT} is.* Kendi erdemlerini sayarak karşılıklı üstünlük iddia etmeye çalışma; karşılıklı övünme.

müfaheme, [Ar. fehm > müfāheme مفاهمه] *(müfa:heme) {OsT} is.* Anlaşma.

müfahham[1], [Ar. faḫm > feḫāmet > müfaḫḫam مفخم] *{OsT} sf.* **1.** Ululanmış. **2.** (Kur'an'ın okunuşu için) kaba ve kalın söylenmiş harf.

müfahham[2], [Ar. faḫm > müfaḫḫam مفحم] *{OsT} sf.* Kömürleşmiş.

müfahir, [Ar. faḫr > müfāḫare > müfāḫir مفاخر] *(müfa:hir) {OsT} sf.* Övünen; fahreden.

müfakehe, [Ar. müfākehe مفکهه] *(müfa:kehe) {OsT} is.* Şakalaşma.

müfakkar, [Ar. müfaḳḳar مفقر] *{OsT} is.* Arkası düz çentikli bir tür kılıç.

müf'am, [Ar. fa'm > müf'am مفعم] *(müf-am) {OsT} sf.* (Su için) yükselmiş; kabarmış.

müfarakat, [Ar. farḳ > müfāraḳat مفارقت] *(müfa:rakat) {OsT} is.* **1.** Bir yerden ayrılma; uzaklaşma. **2.** *huk.* Karı koca arasındaki nikâhla kurulu evlenmenin fesih veya boşanma yoluyla sona erdirilmesi; eşlerin birbirinden ayrılması.

müfareze, [Ar. müfāreze مفازه] *(müfa:reze) {OsT} is.* Bir şeyden kesilip ayrılma.

müfarık, [Ar. farḳ > müfāraḳat > müfārıḳ مفارق] *(müfa:rık) {OsT} sf.* Ayrılmış olan; ayrılan.

müfavaza, [Ar. fevż > müfāvaża مفاوضه] *(müfa:vaza) {OsT} is.* **1.** Eşitlik. **2.** İşbirliği; ortaklık.

müfavazaten, [Ar. müfāvaża > müfāvażaten مفاوضتاً] *(müfavaza'ten) {OsT} zf.* **1.** Eşit olarak. **2.** İşbirliği yaparak; ortaklıkla.

müfavız, [Ar. müfāvaża > müfāvıż مفاوض] *(müfa:vız) {OsT} is.* **1.** Ortaklık ve işbirliği yapan kişi. **2.** Eşit paylı ve eşit kâr bölüşümlü ticaret ortaklığına katılan kimse.

müfaz, [Ar. feyż > ifāża > müfāż مفاض] *(müfa:z) {OsT} sf.* **1.** Bol; bereketli. **2.** Geniş. **3.** Dolu. 🗗 **müfāzu'l-batn,** *{OsT} Göğsü ve karnı aynı seviyede olan kimse.*|| **müfāzun-fih,** *{OsT} Ağzına kadar dolu.*

müfcir, [Ar. müfcir مفجر] *{OsT} sf.* Birden kaynayıp akan; teferrüc eden.

müfde, [? müfde] *{ağız} zf.* Para vermeden; parasız. [DS]

müfecci, -i'ı [Ar. fec' > müfecci' مفجع] *(müfecci:) {OsT} sf.* Acıtan; inciten; üzen.

müfehhim, [Ar. fehm > müfehhim مفهم] *{OsT} sf.* Anlatan.

müfekkir, [Ar. fikr > müfekkir مفکر] *{OsT} sf.* **1.** Düşünen; özgün düşünceleri olan; fikir yürüten. **2.** Düşündüren.

müfekkire, [Ar. müfekkir > müfekkire مفکره] *{OsT} is.* Düşünme gücü; düşünme yetisi.

müfelles, [Ar. iflās > müfelles مفلس] *{OsT} sf. huk.* İflasına hükmedilen kimse.

müferrağ, [Ar. müferraġ مفرغ] *{OsT} sf.* Dökülmüş.

müferrak, [Ar. farḳ > müferraḳ مفرق] *{OsT} sf.* Ayrılmış.

müferrec, [Ar. ferec > müferrec مفرج] *{OsT} sf.* **1.** Geniş; meydanı olan. **2.** Üzüntüyü gideren. **3.** Allah.

müferres, [Ar. fars > müferres مفرس] *{OsT} sf.* Farsçalaştırılmış.

müferreş, [Ar. ferş > müferreş مفرش] *{OsT} sf.* Döşenmiş; tefriş olunmuş.

müferric, [Ar. ferec > müferric مفرج] *{OsT} sf.* **1.** Üzüntüyü yok eden; ferahlık veren; ferahlatıcı. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) kullarına ferahlık veren; kullarını genişlik ve sevince boğan.

müferrid, [Ar. ferd > müferrid مفرد] *{OsT} sf.* Bütün vaktini tek başına ve ibadet etmekle geçiren; ibadet için inzivaya çekilen.

müferriğ, [Ar. müferriġ مفرغ] *{OsT} sf.* **1.** Dolu kabı boşaltan; tefriğ eden. **2.** Yemeği kotaran.

müferrih, [Ar. ferah > müferriḥ مفرح] *{OsT} sf.* **1.** İç acıcı; ferahlatıcı; gönül açıcı. **2.** *is. tıp.* Ferahlık verici, sakinleştirici ilaç.

müferrihat, [Ar. müferriḥ > müferriḥāt مفرحات] *(müferriha:t) {OsT} is.* **1.** İç açıcı ve ferahlık verici şeyler. **2.** Ferahlatıcı ilaçlar.

müferrik, [Ar. farḳ > tefriḳ > müferriḳ مفرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Ayırıcı; dağıtıcı; dağıtan.

müferrit, [Ar. farṭ > müferriṭ مفرط] *{OsT} sf.* Kısaltan; tefrit eden.

müfesser, [Ar. tefsir > müfesser / müfessere مفسر / مفسره] *{OsT} sf.* Ayrıntılı olarak açıklanmış; açıklık kazanmış; açımlanmış; tefsir edilmiş.

müfessir, [Ar. tefsir > müfessir / müfessire مفسر / مفسره] *{OsT} sf.* **1.** Kısa ve anlaşılması zor metinleri açıklayan; açıklığa kavuşturan; metnin anlam ve amacı üzerinde yorumda bulunan. **2.** *isl.* Kur'an-ı Kerim'deki sure ve ayetleri dinî kurallara göre yorumlayan. **3.** *is.* Kur'an-ı Kerim'i açımlayan din bilgini.

müfessiran, [Ar. müfessir + Far. -ān مفسران] *(müfessira:n) {OsT} is.* **1.** Anlaşılması güç metinleri yorumlayan kimseler. **2.** *isl.* Kur'an-ı Kerim'deki sureleri yorumlayan din bilginleri; müfessirler.

müfessirîn, [Ar. müfessir > müfessirīn مفسرين] *(müfessiri:n) {OsT} is.* → müfessiran.

müfettih, [Ar. feth > müfettiḥ مفتح] *{OsT} sf.* **1.** Açan; açıcı. **2.** *isl.* Rızk kapılarını açan; Allah. **3.** *tıp.* (İlaç vb. için) tıkanıklığı gideren. **4.** Geğirten; geğirtici. **5.** (İlaç için) iştah açıcı.

müfettil, [Ar. teftīl > müfettil مفتل] *{OsT} sf.* Büken; bükücü; teftil eden.

müfettin, [Ar fitne > müfettin مفتن] *{OsT} sf.* **1.** Fitneci; kovcu; fitne. **2.** Şaşırtıcı bir hayranlık uyandıran; büyüleyen; fettan.

müfettiş, [Ar. feteş > teftiş > müfettiş مفتش] *{OsT} is.* **1.** Yürütülmekte olan bir hizmetin, yasalara ve kuruluşun özel konumuna uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetimini yapmak ve vardığı sonucu bir rapor halinde bağlı olduğu kuruluşun merkezine bildirmekle görevli memur. **2.** Kamu adına denetim görevi yapan yüksek dereceli memur.

müfettişlik, -ği [müfettiş-lik] *is.* **1.** Müfettişin mesleği. **2.** Müfettişin konumu. **3.** Müfettişin görev alanı.

müfettit, [Ar. teftīt > müfettit مفتت] *{OsT} sf.* (Araç vb. için) kıran; ezen; ufalayan; teftit eden. 🗗 **müfettitü'l-hasāt** *{OsT}, tıp. Mesanedeki taşları kıran alet; taşkıran.*

müfettitat, [Ar. müfettit > müfettitāt مفتتات] *(müfettita:t) {OsT} is.* **1.** Parçalayıcı, kırıcı araçlar. **2.** Parçalayıcı ilaçlar.

müfevvaza, [Ar. müfevvaża مفوضه] *{OsT} is.* Velisi tarafından mihri belirtilmeden evlendirilen kadın.

müfevvez, [Ar. tefvīż > müfevveż مفوض] *{OsT} sf.* İhale ve sipariş olunmuş.

müfevvız, [Ar. tefvīż > müfevvıż مفوض] *{OsT} sf.* İhale eden; sipariş eden.

müfevvıza, [Ar. müfevviża مفوضه] *{OsT} is.* Nikâh sözleşmesini velisine bırakmış olup da herhangi bir mehir belirlenmeden evlendirilen kadın.

müfezzi, -i'ı [Ar. fezʿ > tefziʿ > müfezziʿ مفزع] *{OsT} is.* Şaşkınlıkla baktıran; şaşırtan; korkutan.

müfham, [Ar. ifhām > müfḥam مفحم] *{OsT} sf.* Susturulmuş; korkutarak yıldırılmış; ifham edilmiş.

müfhim, [Ar. faḥm > ifḥām > müfḥim مفحم] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir konuda başkasına söz açtırmayan; susturan; yıldıran.

müfhiş, [Ar. müfḥiş مفحش] *{OsT} sf.* Kötü söz söyleyen.

müfid, [Ar. fevd > ifāde > müfid / müfide مفد / مفده] *{OsT} sf.* → müfit.

müfik, [Ar. ifāḳat > müfiḳ مفق] *{OsT} sf.* **1.** (Hasta için) iyileşen; iyi olan; şifa bulan. **2.** (Şiir için) çok güzel; mükemmel.

müfit, -di [Ar. fevd > ifāde > müfid مفد] *{OsT} sf.* **1.** Anlatan. **2.** Yararlı; faydalı. 🗗 **müfit olmak,** *1. Anlatmak. 2.* Yararlı olmak.

müfiz, [Ar. feyż > müfīż مفيض] *(müfi:z) {OsT} sf.* **1.** Yararlandıran; iyilik kazandıran. **2.** İyilik ve bereket veren; feyizlendiren; Allah.

müfkir, [Ar. faḳr > müfḳir مفقر] *(k, kalın söylenir) {OsT} sf.* Yoksul bırakan; yoksullaştıran.

müflic, [Ar. felc > müflic مفلج] *{OsT} sf.* İnmeli; felçli.

müflih, [Ar. felāḥ > iflāḥ >müfliḥ مفلح] *{OsT} sf.* Esenliğe çıkan; kurtulan; kurtuluşa eren.

müflihane, [Ar. müfliḥ + Far. -āne مفلحانه] *(müfliha:ne) {OsT} zf.* Kurtulana yaraşır biçimde.

müflihîn, [Ar. müfliḥ > müfliḥîn مفلحين] *(müflihi:n) {OsT} is.* Esenliğe kavuşanlar; kurtuluşa erenler.

müflihun, [Ar. müfliḥ > müfliḥûn مفلحون] *(müflihu:n) {OsT} is.* → müflihîn.

müflik, -ğı [Ar. iflāḳ > müflik مفلق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Şair için) çok iyi; usta.

müflis, [Ar. iflās > müflis / müflise مفلس / مفلسه] *{OsT} sf.* **1.** Bir işte bütün parasını yitirmiş olan; parasını tüketmiş. **2.** *is.* İflas etmiş kimse.

müflisan, [Ar. müflis > Far. -ān مفلسان] *(müflisa:n) {OsT} is.* **1.** Parasının hepsini batıranlar. **2.** Parasız kalanlar.

müflisen, [Ar. müflis > müflisen مفلساً] *(müfli'sen) {OsT} zf.* Parasını batırarak; iflas ederek.

müflisîn, [Ar. müflis > müflisîn مفلسين] *(müflisi:n) {OsT} is.* → müflisan.

müfni, [Ar. fena' > ifnā > müfnī مفنى] *(müfni:) {OsT} sf.* Yok eden; ortadan kaldıran; mahveden.

müfrağ, [Ar. ifrāġ > müfrāġ مفرغ] *{OsT} sf.* Kalıba dökülmüş; kalıplanmış.

müfrat, [Ar. farṭ > müfraṭ مفرط] *{OsT} sf.* Bırakılıp unutulmuş.

müfred, [Ar. ferd > müfred مفرد] *{OsT} sf.* → müfret.

müfredat, [Ar. müfred > müfredāt مفردات] *(müfreda:t) {OsT} is.* **1.** Basit şeyler. **2.** Tamamı bilinen şeylerin ayrıntıları; bir bütünü oluşturan ögeler; ayrıntılar; bireyler. **3.** *tic.* Bir tüccarın sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallarla kıymetli evrak vb. varlığının değerlerinin tümü. **4.** *hat.* Meşk sırasında harfleri tek tek veya ikisini bir arada yazma çalışması. 🗗 **müfredat defteri,** *Yapılacak işlerin ayrıntılı ve tahminî listesi.*|| **müfredat programı,** *eğit. Bir okul, sınıf veya düzeyde okutulacak konuların ayrıntılı olarak dökümünü gösteren açıklamalı program.*

müfret, -di [Ar. ferd > müfred مفرد] *{OsT} sf.* **1.** Yalnız, tek; benzeri olmayan. **2.** *is. ed.* Divan edebiyatında başka şiirlerin içinde yer almayan, iki mısraı birbiri ile kafiyeli olmayan beyitlere verilen isim. **3.** *dbl.* Teklik; tekil.

müfrez, [Ar ifrāz > müfrez / müfreze مفرز / مفرزه] *{OsT} sf.* Bir bütünden ayrılmış olan.

müfreze, [Ar. müfrez > müfreze مفرزه] *{OsT} is. as.* **1.** Başka birliklere bağlı kalmadan çeşitli askerî görevlerin yetire getirilmesi için, geçici olarak görevlendirilmiş küçük gruplara verilen ad. **2.** Teşkilat ve malzeme kadrolarına göre kurulmuş, takımdan küçük askerî birlik. **3.** Çeşitli birliklerden geçici olarak oluşturulmuş birlik. **4.** Bir askerî birliğin, başka bir yerde görev yapmak üzere kendi kuruluşundan ayırdığı küçük birlik.

müfrid, [Ar. ferd > ifrād > müfrid مفرد] *{OsT} sf.* **1.** Tek başına bırakan. **2.** *fiz.* İzolatör.

müfriga, [Ar. müfriġ > müfriġa مفرغه] *{OsT} sf.* Dökücü; söktürücü; salgılayıcı.

müfriğ, [Ar. ifrāġ > müfriġ مفرغ] *{OsT} sf.* **1.** Döken; dökücü. **2.** *tıp.* (Organ için) döken; boşaltan; ifrazat yapan; salgı çıkaran; salgılayan. 🗗 **müfrig-i safra,** *Safra döken.*

müfrit, [Ar. farṭ > ifrāṭ > müfriṭ / müfriṭe مفرط / مفرطه] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi normal sayılan sınırların üstüne vardıran; aşırı; çok fazla. **2.** Mübalağalı; abartılı.

müfritane, [Ar. müfriṭ + Far. -āne مفرطانه] *(müfrita:ne) {OsT} zf.* **1.** Aşırı olarak. **2.** Aşırı derecede.

müfritlik, -ği [müfrit-lik] *is.* Aşırı olma durumu; aşırılık; taşkınlık.

müfriz, [Ar. ifrāz > müfriz مفرز] *{OsT} sf.* **1.** Ayıran; bölen; ifraz eden. **2.** *is. dbl.* Virgül (,).

müfrizat, [Ar. müfriz > müfrizāt مفرزات] *(müfriza:t) {OsT} is.* **1.** Ayıranlar; ifraz edenler. **2.** Virgüller. 🗗 **müfrizātü'l-arakıye,** *{OsT} anat. Ter bezleri.*

müfsid, [Ar. fesād > müfsid / müfside مفسد / مفسده] *{OsT} sf.* → müfsit. 🗗 **müfsid-i mi'de,** *{OsT} Mideyi bozan.*

müfsidane, [Ar. müfsid + Far. -āne مفسدانه] *(müfsida:ne) {OsT} zf.* Fesatlık yaparak; ara bozarak; arabozuculuk yaparak.

müfsidîn, [Ar. müfsid > müfsidîn مفسدين] *(müfsidi:n) {OsT} f.* **1.** Bozmalar. **2.** Arabozanlar; fesat çıkaranlar.

müfsit, -di [Ar. fesād > müfsid / müfside مفسد / مفسده] *{OsT} sf.* **1.** Bozan; kötüleştiren; fenalaştıran. **2.** Kişileri birbirine düşürüp ortalığı karıştıran; arabozucu; insanların arasını açan.

müft, [Far. müft مفت] *{OsT} sf.* Bedava; bedelsiz; karşılıksız; beleş. 🗗 **müfte satılmak,** *{eAT} Değeri bilinmemek; boşa harcanmak.*|| **müfte vermek,** *{eAT} Yok yere harcamak.*

müftasıd, [Ar. faṣd > müftaṣıd مفتصد] *{OsT} sf.* Damardan kan alan; kan alıcı.

müftazıh, [Ar. fażḥ > müftazıḥ مفتضح] *{OsT} sf.* Yaptığı kötülükler yüzüne vurularak rezil edilmiş.

müfte'al, -li [Ar. fi'l > müfte'al مفتعل] *{OsT} sf.* Yapma; uydurma; sahte; düzme.

müftedî, [Ar. müftedī مفتدى] *(müftedi:) {OsT} sf.* Bedel verilip esirlikten kurtarılan.

müfteh, [Ar. müfteḥ مفتح] *{OsT} is.* Hazine.

müftehir, [Ar. faḫr > iftiḫār > müfteḫir مفتخر] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi kendisi için övünç bilerek onunla sevinen; övünen; iftihar eden. **2.** Şanlı; şerefli. **3.** Karşılıksız iş gören; fahri.

müftehirane, [Ar. müfteḫir + Far. -āne مفتخرانه] *(müftehira:ne) {OsT} zf.* Övünçle; övünerek; iftihar ederek.

müftekır, [Ar. faḳr > müfteḳır مفتقر] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin yokluğunu çeken; yoksul; fakir; gereksinen. **2.** Muhtaç. **3.** *huk.* Zekâtın gerektirdiği ölçütten daha az malı olan; kendisine zekât verilebilecek durumda olan.

müftele, [Ar. mübtelā => müftele] *{ağız} sf.* Bir şeye düşkün; tutkun; mübtela. [DS]

müftelit, [Ar. müftelit مفتلت] *{OsT} sf.* Sözü düşünmeden, irticalen söyleyen; hazır cevap; mürtecil.

müftera, [Ar. iftirā > müfterā مفترا] *(müftera:) {OsT} sf.* İftira edilen; iftiraya uğrayan. ☐ **müfterā-aleyh,** *{OsT} Kendisine iftira edilen.*

müftereyat, [Ar. müftereyāt مفتريات] *(müftereya:t) {OsT} is.* Başkalarına atılan suçlar; iftira atmalar; kara çalmalar.

müfteri, [Ar. iftirā > müfterī مفترى] *(müfteri:) {OsT} sf.* Haksız yere suç yükleyen; kara çalan; iftira eden.

müfterih, [Ar. feraḥ > müferiḥ مفترح] *{OsT} sf.* Şen; keyifli; ferah içinde.

müfterik, -ğı [Ar. farḳ > iftirāḳ > müferiḳ مفترق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Birbirinden ayrılan; ayrık. **2.** Dağınık bir durumda olan; perişan olan.

müfteris, [Ar. ferṣ > iftirāṣ > müferiş / müferişe مفترص / مفترصه] *{OsT} sf.* **1.** (Yırtıcı hayvanlar için) avını yakalayıp parçalayan; yırtıcı. **2.** *mecaz.* Kötülüğe eğilimi olan; vahşi.

müfteriş, [Ar. müferiş مفترش] *{OsT} sf.* Secdede iki kolunu yere koyan.

müfti, [Ar. fetvā > iftā > müftī مفتى] *(müfti:) {OsT} sf.* **1.** Fetva veren. **2.** *is.* → müftü. ☐ **müfti-i kānun,** *{OsT} Beratların üzerine tuğra çeken görevli; nişancı.*|| **müftiü'l-enām,** *{OsT} Fetva vermek salahiyeti olan müftü; şeyhislam.*

müftü, [Ar. fetvā > iftā > müftī مفتى] *{OsT} is.* **1.** Bir olay veya işlem hakkında şeriatın emrini, çözümünü fetva ile belirten kimse; fıkıh bilgini. **2.** İl ve ilçelerde Müslümanların din hizmetlerini yürüten görevli.

müftülük, -ğü [müftü-lük] *is.* **1.** Müftü olma durumu. **2.** Müftünün görevi ve yetkisi. **3.** Müftünün görev yaptığı makam ve görev alanı.

müfzi, [Ar. müfżī مفضى] *(müfzi:) {OsT} sf.* Ulaştıran; yetiştiren.

müge, [Fr. muguet] *is. bot.* Zambakgillerden temren biçimindeki yaprakların arasındaki ince bir sap üzerinde çan biçiminde beyaz çiçekler açan, sürüngen kök saplı, çok yıllık otsu bir süs bitkisi; inci çiçeği, *(Convallaria maialis).*

mügüz, [müñ-üz / müg-üz] *(müñüz) {eT} is.* Boynuz. [ETY]

müğüz, [*eT.* müñüz] *{ağız} is.* Boynuz. [DS]

mühab, [Ar. heybet > mühāb مهاب] *(müha:b) {OsT} sf.* Davranışları ve görünüşü ile insanda bir çekinti yaratan; kendisinden korkulan.

mühadene, [Ar. ḫıdn > müḫādene مخادنه] *(müha:dene) {OsT} is.* Sulh yapma; barışma.

mühari, [Ar. buḫār > buḫārī => muhari] *{ağız} is.* → muhara. [DS]

müheri, [Ar. buḫārī => müheri] *{ağız} is.* → muhara. [DS]

mühda, [Ar. hediye > mühdā مهدى] *(mühda:) {OsT} sf.* Hediye olarak verilmiş olan; hediye edilen. ☐ **mühdā-ileyh,** *{OsT} Kendisine hediye verilen kimse.*

mühder, [Ar. heder > mühder مهدر] *{OsT} sf.* (Kan için) boş yere dökülen; heder edilen; boşa akıtılan. ☐ **mühderü'd-dem** *{OsT}, huk. Öldürüldüğü zaman kısas veya diyet uygulaması yapılması gerekmeyen kimse.*

mühdi, [Ar. hediye > mühdī مهدى] *(mühdi:) {OsT} sf.* Birine hediye gönderen; armağan veren; hediye eden.

mühdir, [Ar. heder > mühdir مهدر] *{OsT} sf.* **1.** Döken; akıtan. **2.** Boş yere kan döken.

müheddeb, [Ar. müheddeb مهدب] *{OsT} sf.* **1.** Kirpikli. **2.** Saçakla süslü.

müheddid, [Ar. tehdīd > müheddid مهدد] *{OsT} sf.* Korkutan; tehdit eden.

mühelhel, [Ar. mühelhel مهلهل] *{OsT} sf.* **1.** (Elbise, kumaş vb. için) zarif; güzel; şık. **2.** (Şiir için) güzel.

mühelhil, [Ar. mühelhil مهلهل] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyi incelikle yapan; hoşça yapan. **2.** Kibar ve hoş sözler söyleyen.

mühellik, [Ar. mühlik > mühellik مهلك] *{OsT} sf.* Öldüren; öldürücü; helak eden; mühlik.

mühellil, [Ar. mühellīl مهلل] *(mühelli:l) {OsT} sf.* *"La-ilahe ill'allah"* sözünü söyleyen.

mühendis, [Ar. hendese > mühendis مهندس] *{OsT} is.* **1.** Geometri bilen; geometrici. **2.** Mühendislik mesleğini icra etmek için belirli bir öğrenim görmüş, diploma almış ve bazı etkinliklerde çeşitli görevler üstlenmek üzere yetkili kılınmış kimse; mühendislik mesleğinden olan kimse. ◘ **mühendis böceği,** *Ön ayakları ile tutunduktan sonra vücudunu halka gibi bükerek arka ayaklarının tutunduğu yere doğru çeken ve bu haliyle sanki bir yeri ölçüyormuş gibi hareket ettiği için bazı kelebek tırtıllarına verilen ad, (Geometridae).*

mühendishane, [Ar. mühendis + Far. ḫāne مهندسخانه] *(mühendisha:ne) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde mühendis yetiştiren yüksek okul; mühendislik fakültesi. ◘ **Mühendishāne-i Bahrî-i Hümayun,** *{OsT} 1776 yılında İstanbul'da Türk donanmasına subay ve teknik okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş bulunan yüksek okul; Deniz Harp Okulu.*

mühendisîn, [Ar. mühendis > mühendisīn مهندسين] *(mühendisi:n) {OsT} is.* Mühendisler.

mühendislik, -ği [mühendis-lik] *is.* **1.** Toplumun somut ihtiyaçlarını karşılamak üzere bilimin verilerini ve araştırmaların sonuçlarını teknolojiye ve uygulamaya geçiren sistematik çalışmalar bütünü. **2.** Mühendisin mesleği ve işi. **3.** Sanayi ile ilgili bir projeye teknik, ekonomik, malî, sosyal ve para gereksinimi gibi pek çok uzman ekibinin çalışmalarını bir araya getiren bir bireşim çalışması gerektiren inceleme.

mühenna, [Ar. tehniye > mühennā مهنا] *(mühenna:) {OsT} sf.* Tebrik edilmiş; kutlanmış.

mühenned, [Ar. Hind > mühenned مهند] *{OsT} sf.* **1.** (Kılıç için) Hint çeliğinden yapılmış olan. **2.** *is.* Hint çeliğinden yapılma kılıç.

müheri, [Ar. buḫārī => müheri] *{ağız} is.* Baca. [DS]

mühevvil, [Ar. hevl > mühevvil مهول] *{OsT} sf.* Dehşetli; korkunç; korkutucu.

müheykel, [Ar. heykel > müheykel مهيكل] *{OsT} sf.* Heykelleşmiş; heykel gibi.

müheymin, [Ar. heymenet > müheymin مهيمن] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine güven duyulan. **2.** (Allah'ın isimlerinden) bütün varlığı koruyup gözeten, yetiştirip varacağı noktaya ulaştıran; Allah.

müheyya, [Ar. hey'et > müheyyā مهيا] *(müheyya:) {OsT} sf.* Belirli bir iş için hazır durumda olan; hazır.

müheyyi, -i'i [Ar. hey'et > müheyyiʾ مهيئ] *(müheyyi:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi bir işe yarayacak duruma getiren; hazırlayan. **2.** (Hastalık için) hazırlayıcı.

müheyyic, [Ar. heyecān > müheyyic مهيج] *{OsT} sf.* Heyecan veren; heyecan verici; heyecanlı.

mühezzeb, [Ar. heẕb > mühezẕeb مهذب] *{OsT} sf.* **1.** Düzeltilmiş; yoluna konulmuş; temizlenmiş. **2.** Eğitilmiş.

mühezzib, [Ar. heẕb > mühezẕib / mühezẕibe مهذب / مهذبه] *{OsT} sf.* **1.** Düzelten; yoluna koyan; temizleyen. **2.** Eğitimci.

mühib, [Ar. heybet > mühīb / mühibe مهيب / مهيبه] *(mühi:b) {OsT} sf.* **1.** Korku ile birlikte hayret uyandıran; korkunç; heybetli. **2.** Tehlikeli.

mühim, -mmi [Ar. mühimm مهم] *{OsT} sf.* **1.** Önemli; ehemmiyetli. **2.** Düşündüren; düşündürücü. **3.** Gerekli; lüzumlu. ◘ **mühim-sāz,** *{OsT} Önemli işler yapan.*|| **mühim-ter,** *{OsT} Çok önemli.*|| **mühim-terîn,** *{OsT} En önemli.*

mühimmat, [Ar. mühimm > mühimmāt مهمات] *(mühimma:t) {OsT} is.* **1.** Önemli ve gerekli olan şeyler; malzemeler. **2.** Savaş araç ve gereci; cephane. ◘ **mühimmāt-ı askeriye,** *{OsT} Askerî araç ve gereçler.*|| **mühimmāt-ı cumhur,** *{OsT} Devletin önemli ve öncelikli işleri; halk işleri.*|| **mühimmāt-ı kırtāsiye,** *{OsT} Kırtasiye malzemesi.*

mühimme, [Ar. mühimme مهمه] *{OsT} is.* **1.** Mühimin dişili. **2.** Uğraştırıcı ve güç iş. **3.** Önemli iş. ◘ **mühimme defteri,** *İmparatorluk döneminde Sadaret makamında tutulan bazı karar ve buyrukların, gizli kararların yazıldığı deftere verilen ad.*|| **mühimme odası,** *Divan-ı hümayunda mühimme defterinin tutulduğu oda.*

mühimseme, [mühim-se-me] *is.* Mühimsemek eylemi.

mühimsemek, [mühim-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Önemli saymak; önem vermek.

mühimsemezlik, ği [mühim-se-mez-lik] *is.* Önem vermeme durumu; önemsemezlik.

mühin, [Ar. mühīn / mühīne مهين / مهينه] *(mühi:n) {OsT} sf.* **1.** Hor gören; aşağılayan. **2.** Hakir; aşağı; alçak. İhanet eden; hain.

mühlet, [Ar. mühlet مهلت] *{OsT} is.* **1.** Bir işin yapılması veya tamamlanması için verilen, tanınan sınırlı zaman; süre. **2.** *huk.* Bir yükümlüğün yerine getirilmesi, bir borcun ödenmesi, bir işlem yapılması için yasa, yargıç veya ilgili kişi tarafından belirlenen süre; ecel; vade; müddet; mehil.

mühlik, [Ar. mühlik / mühlike مهلك / مهلكه] *{OsT} sf.* Yok eden; öldürücü; tehlikeli; helak eden.

mühliye, [Yun. mukhlia] *is.* Ihlamurgillerden, Adana bölgesinde yetiştirilen ve yaprakları sebze olarak kullanılan bazı yabani türlerinden dut elde edilen bir otsu bitki, *(Corchorus olitorius).*

mühlüz, [Ar. müflîs => mühlüz] *{ağız} sf.* Yoksul; parasız. [DS]

mühmel, [Ar. mühmel / mühmele مهمل / مهمله] *{OsT} sf.* **1.** Bırakılmış; terk edilmiş; ilgisiz kalınmış; ihmal olunmuş. **2.** (Söz için) anlamsız; boş. **3.** *dbl.* (Arap harfleri için) noktasız. 🗗 **mülmel lâfız,** *1. Boş söz. 2. İkilemelerde anlamı olan kelimeye yakıştırmak suretiyle eklenen kelime, şarap* ***marap.***

mühmelane, [Ar. mühmel + Far. -āne مهملانه] *{OsT} zf.* İlgisiz olarak; ihmal ederek; baştan savar gibi.

mühmelat, [Ar. mühmelāt مهملات] *(mühmela:t) {OsT} is.* **1.** Anlamsız ve boş sözler. **2.** *dbl.* Kendi başına anlamı olmayan kelimeler; edatlar.

mühmeliye, [Ar. mühmeliyye مهمليه] *{OsT} is. ed.* Pekiştirme sıfatıyla yapılan cinas; cinas-ı darbî.

mühmil, [Ar. mühmil مهمل] *{OsT} sf.* İhmal eden; başından atan; savsaklayan; önem vermeyen.

mühnü, [Ar. muḫl *(kaldıraç)*] *{ağız} is.* Taş çıkarmakta kullanılan demir araç; kaldıraç. [DS]

mühr, [Fars. mühr مهر] *{OsT} is.* → mühür. 🗗 **mühr-bend,** *{OsT} Mühürlenmiş; mühürle kaplanmış.*|| **mühr-dehān,** *{OsT} 1. Ağzı mühürlü. 2. Oruçlu.*|| **mühr-i Cem,** *{OsT} Kadeh.*|| **mühr-i fām,** *{OsT} Kadeh.*|| **mühr-i hum,** *{OsT} Kadeh.*|| **mühr-i hümayun,** *{OsT} İmparatorluk döneminde padişahların tuğrasını taşıyan mühre verilen ad.*|| **mühr-i nübüvvet,** *{OsT} Peygamberlik mührü; Hz. Muhammed'in kürek kemikleri arasında bulunan ve peygamberlik işareti olarak Allah tarafından konulduğuna inanılan et beni.*|| **mühr-i resmî,** *{OsT} Kuruluşlar adına kazdırılan ve kuruluşun yetkili amirince kullanılan mühür; resmî mühür.*‖ **mühr-i sadaret,** *{OsT} Sadrazam veya başvezir tarafından kullanılan mühür.*|| **mühr-i Süleyman,** *{OsT} 1. Süleyman peygamberin, kaşı üzerinde üst üste yerleştirilmiş iki eşkenar üçgen bulunan yüzüğü. 2. Bir Yahudi felsefesi olan Kabbal inancına göre vahdet-i vücut inancının sembolü.*‖ **mühr-i Yezdān,** *{OsT} Allah'ın mührü; kızlık zarı.*|| **mühr-i zātî,** *{OsT} Kişilerin kendi adlarına kazdırdıkları ve imza yerine kullandıkları mühür; kişisel mühür; şahsî mühür.*

mühre[1], [Far. mühre مهره] *{OsT} is.* **1.** Her tür küçük yuvarlak veya küresel nesne; topçuk. **2.** Cam boncuk. **3.** Deniz böceklerinin kabuğu. **4.** Demirci çekici. **5.** Yılanın başında bulunan taca benzer çıkıntı. **6.** Yara kabuğu veya nasır; *{ağız} (aynı)* [DS]. **7.** Ördek, keklik vb. av hayvanlarını avlamak için kullanılan çığırtkan kuş. **8.** Ciltlenecek kitaba yapıştırılacak deriye şekil vermekte kullanılan cam veya kemik isteka. **9.** Kitap kenarlarını süslemekte kullanılan kulplu akik taşı. **10.** Tezhip ve minyatür yaparken sürülen altın yaldızı parlatmakta kullanılan cam veya deniz kabuğundan yapılma araç. **11.** Kuyumculukta altın, gümüş vb.ni toz haline getirmekte kullanılan yeşim taşından yapılma küçük tokmak. **12.** Tavla pulu. **13.** Atlarda dizin iki tarafında çıkan kemiksi urlar. **14.** *{ağız}* Ayakkabı kabarası. [DS] **15.** *{ağız}* Yağmurdan sonra kuruyan toprağın üstündeki sert kabuk. [DS] 🗗 **mühre-dār,** *{OsT} Cilalı; mühreli.*|| **mühre-i nerd,** *{OsT} Tavlada zar ve pul.*|| **mühre-i şeş-der,** *{OsT} Tavla zarı.* ‖ **mühre tahtası,** *{OsT} Üzerinde kâğıt perdahlanan tahta.*‖ **mühre-zen,** *{OsT} Cilalayan;* mühreleyen.|| **mühre-zer,** *{OsT} Güneş.*

mühre[2], [? mühre] *{ağız} is.* Dişeti. [DS]

mühre[3], [? mühre] *{ağız} is.* **1.** Toprağı çamurla sıkıştırmak suretiyle yapılan bir tür duvar. **2.** Bağ duvarı yapmakta kullanılan tahta kalıp. [DS] 🗗 **mühre çektirmek,** *{ağız} Bağ duvarı yaptırmak.* [DS]

mühre[4], [? mühre] *{ağız} sf.* Güçlü; sağlam. [DS]

mührebaz, [Far. mühre-bāz مهره باز] *(mühreba:z) {OsT} is.* **1.** Küçük yuvarlak taşlarla göz bağcılığı ve el çabukluğu yapan oyuncu. **2.** Cilacı; mühreci.

mühreci, [mühre-ci] *{ağız} is.* Duvarcı. [DS]

mühreleme, [mühre-le-me] *is.* Mührelemek eylemi.

mührelemek, [mühre-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mühre ile kâğıdı düzeltmek; parlatmak; cilalamak; kâğıda şekil vermek.

mühreli, [mühre-li] *{OsT} sf.* **1.** Mühresi bulunan; mühresi olan. **2.** Mührelenmiş olan. **3.** (Kâğıt için) mühre ile cilalanmış.

mühresenk, -gi [Far. mühre-seng مهرسنگ] *{OsT} is.* **1.** Alaca somaki; balgamtaşı. **2.** Süsleme nakışlarını ve yaldızları mührelemekte kullanılan, tahta bir sapın ucuna takılmış alaca somakiden meydana gelmiş araç.

mührüsüleyman, [Far. mühr-i Süleymān مهر سليمان] *{OsT} is. bot.* Zambakgillerden, yatay kök sapı üzerindeki sürgünleri her yıl bir iz bırakan, çiçekleri inci çiçeğini andıran, meyvesi bezelye tanesi büyüklüğünde mavimsi siyah renkli, halk hekimliğinde romatizma, gut tedavisinde ve kan şekerini düşürmekte kök saplarından yararlanılan çok yıllık otsu bitki, *(Ppolygonatum multiflorum).*

mühteci, [Ar. hicv > mühtecī مهتجی] *(mühteci:) {OsT} sf.* Bir kimseyi şiirle yeren; hicveden.

mühtecin, [Ar. hecen > mühtecin مهتجن] *{OsT} sf.* (Kadın için) zamanından önce evlendirilmiş; küçük yaşta kocaya verilmiş.

mühtedi, [Ar. mühtedī / mühtedīye مهتدی / مهتديه] *(mühtedi:) {OsT} sf.* **1.** Doğru yolu bulan; kurtuluşa eren; hidayete eren. **2.** Kendi dinini bırakarak Müslüman olan.

mühtelik, [Ar. helāk > mühtelik مهتلك] *{OsT} sf.* Hiç düşünmeksizin, ölümden korkmadan kendini tehlikenin içine atan.

mühtevir, [Ar. hevr > mühtevir مهتور] *{OsT} sf.* Birdenbire öfkelenen.

mühtez, -zzi [Ar. mühtezz / mühtezze مهتز / مهتزه] *{OsT} sf.* **1.** Sarsılan; titreyen; titrek. **2.** Zevk ve neşeden yerinde duramayan; oynayan.

mühtü, [Ar. müftī => müftü / mühtü] *{ağız} is.* Müftü. [DS]

mühud, [Ar. mehd > mühūd مهود] *(mühu:d) {OsT} is.* Beşikler.

mühur, [Ar. mehr > mühūr مهور] *(mühu:r) {OsT} is.* Nikâh bedelleri; mehirler.

mühüd, [Ar. mihād > mühüd مهد] *{OsT} is.* Yataklar; döşekler.

mühür, -hrü [Far. mühr مهر] *is.* **1.** Üzerinde bir kimsenin, bir kuruluşun adının tersinden kazılı bulunduğu, basıldığı yerde imza yerine geçen veya onay anlamı taşıyan, metal veya lastikten yapılma damga; damga. **2.** Bu damganın basılması ile elde edilen iz. **3.** Başın üzerinde halka oluşturacak biçimde toplanmış saç. **4.** Kedinin damağında bulunan siyah nokta. **5.** *huk.* İmza yerine kullanılan mekanik işaret. **6.** *ed.* Divan edebiyatında sevgilinin ağzı; halk edebiyatında sevgilinin gözü. ◘ **mührünü basmak,** *1. Mühürlemek. 2. Bir şeyin doğruluğunu kesin olarak onaylamak.*|| **mührünü yalamak,** *Sözünden dönmek; tükürdüğünü yalamak.*|| **mühür basmak,** *Mühürlemek.*|| **mühür fekki,** *{OsT} huk. Yetkililerce kapatılmış ve mühürlenmiş olan bir iş yerini, kapatma emrine karşı açmak; mührü kaldırmak.*|| **mühür gözlü,** *1. Koyu renkte iri gözü olan. 2. mecaz. ed. Sevgili.*|| **mühür kazdırmak,** *Mühür yaptırmak.*|| **mühür kazıtmak,** *Mühür yaptırmak.*|| **mühür kazmak,** *Bir metal üzerine bir kişinin veya bir kuruluşun adını ters olarak yazmak; mühür yapmak.*|| **Mühür kimde ise Süleyman odur.** *Söz geçirme gücü ancak makam sahiplerinin elindedir.*|| **mühür mumu,** *Güvenlik altına alınmak istenen zarf, paket vb.nin ağzına sıcak olarak döküldükten sonra üzerine mühür basılan balmumu ve reçineden yapılan kırmızı renkli bir tür mum.*|| **mühür pensi,** *Elektrik, havagazı, su ve doğal gaz sayaçlarının yetkililer dışında açılmamasını, posta kolilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kapak veya uygun bir yerine takılan kurşun parçasını sıkıştırmaya ve üzerine yetkili dairenin işaretlerini koymaya yarayan bir tür pens.*|| **mühür urmak,** *{eAT} Mühür basmak; mühürlemek.*

mühürcü, [mühür-cü] *is.* Mühür kazıyan kimse.

mühürcülük, -ğü [mühür-cü-lük] *is.* **1.** Mühürcü olma durumu. **2.** Mühür kazıma veya döküm işi; mühürcünün yaptığı iş.

mühürdar, [Far. mühr-dār مهردار] *(mühürda:r) {OsT} is.* **1.** Eskiden vali, vezir vb. görevlilerin mühürlerini taşıyan ve gerekli evrakları mühürlemekle görevli kimseye verilen ad. **2.** Özel kâtip.

mühürdarlık, -ğı [mühürdar-lık] *(mühürda:rlık) is.* **1.** Mühürdarın görevi ve yaptığı iş. **2.** Mühürdarın makamı.

mühürleme, [mühür-le-me] *is.* **1.** Mühürlemek eylemi. **2.** Kişiler tarafından yürütülen çalışmaların durdurulduğunu ya da bu tür etkinliklerin yapıldığı yerlerin kapatıldığını bildiren idarî işlem. **3.** Resmî belgelerin ancak resmî makamlarca ve yetkili kişilerce açılmasını sağlamak amacıyla zarfının açılma yerlerinin mühürle kapatılması.

mühürlemek, [mühür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir yazı, belge vb.nin doğruluğunu, geçerli olduğunu kabul ve tasdik etmek amacıyla altına veya ilgili yerine mühür basmak. **2.** Güvenlik açısından, açıldığı belli olması için bir evrakın zarfı üzerindeki erimiş muma veya bir sayacın kapağına takılan kurşuna mühür basmak. **3.** Yasalara ve genel ahlak kurallarına aykırı davranan iş yerlerini kapatmak, çalışmalarını durdurmak amacıyla açılmasını engelleyecek biçimde kapısının uygun bir yerine mühür mumu yapıştırarak üzerini mühürlemek. **4.** (Ağız için) belli bir konuda hiç konuşmamak.

mühürlenme, [mühür-le-n-me] *is.* Mühürlenmek eylemi veya durumu.

mühürlenmek, [mühür-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Mühürlemek eylemi yapılmak; mühür basılmak. **2.** *dönşl. f.* Mühür sahibi olmak; mühür edinmek.

mühürletme, [mühür-le-t-me] *is.* Mühürletmek eylemi.

mühürletmek, [mühür-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Mühürlemek işini yaptırmak. **2.** Mühürle kapatılmasını sağlamak.

mühürlü, [mühür-lü] *{OsT} sf.* **1.** Mührü bulunan; mühür sahibi olan. **2.** Mühür basılmış olan; mühürlenmiş. **3.** Mühür ile kapatılmış.

mühürsüz, [mühür-süz] *{OsT} sf.* **1.** Mührü bulunmayan. **2.** Mühür basılmamış, mühürle kapatılmamış olan.

müj, [Far. müj مژ] *{OsT} is.* **1.** Kirpik. **2.** Kör duman; sis; pus.

müjd, [Far. müjd مژد] *{OsT} is.* Bir kişiyi çok sevindiren, mutluluk veren haber; müjde.

müjde, [Far. müjde مژده] *{OsT} is.* **1.** Sevindiren haber; muştu. **2.** Sevinçli haberi ilk getirene verilen hediye; müjdelik; muştuluk. **3.** *ünl.* Sevinçli bir haber verileceği zaman söylenen giriş sözü; müjdeler olsun. ◘ **müjde-āver,** *{OsT} Müjde veren; müjdeleyen.*|| **müjde-fermā,** *{OsT} Müjde veren; müjdeleyen.*|| **müjde-gân,** *{OsT} Müjdelik; muştuluk.*||

müjde-gâne, *{OsT} Müjdelik; muştuluk.*|| **müjde-gânî,** *{OsT} Müjdelik; muştuluk.*|| **müjde-res,** *{OsT} Müjde veren; müjdeleyen.*|| **müjde-resân,** *{OsT} Müjde veren; müjdeleyen.*|| **müjde vermek,** *Bir kimseye sevineceği, mutluluk duyacağı bir haberi ulaştırmak.*

müjdeci, [müjde-ci] *is.* Müjde veren kimse; muştucu.

müjdecibaşı, [müjde-ci + baş-ı] *is.* Hacı kafilesinin Mekke'den dönüşünü padişaha müjdeleyen kimse.

müjdeleme, [müjde-le-me] *is.* Müjdelemek eylemi; muştulama.

müjdelemek, [müjde-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Sevinçli bir haberi ilgili kişiye ulaştırmak; muştulamak.

müjdelenme, [müjde-le-n-me] *is.* Müjdelenmek eylemi; muştulanma.

müjdelenmek, [müjde-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* Müjdeleme eylemi yapılmak; (sevinçli bir haber için) ulaştırılmak; müjde verilmek.

müjdeli, [müjde-li] *{OsT} sf.* (Haber veya bilgi için) müjde sayılacak nitelikte olan; sevinçli; muştulu.

müjdelik, -ği [müjde-lik] *is.* Müjde veren kişiye verilen hediye, bahşiş; muştuluk.

müje, [Far. müje مژه] *{OsT} is.* Kirpik.

müjek, -ği [Far. müjek مژك] *{OsT} is.* Küçük kirpik; kirpikçik.

müjgân, [Far. müje-gān مژگان] *{OsT} is.* Kirpikler.

-mük, [-mık /-mik / -muk / -mük] *yap. e.* → -mık.

mük, [bük-mek > mük / bük] *{eT} sf.* Bükük. [DLT] 🗗 **mük turmak,** *{eT} Eğilmek; rükû eder gibi durmak.* [DLT]

mükâ'ab, [Ar. kaʿb > mükāʿab مكاعب] *(mükâ-ab) {OsT} sf.* **1.** Küp biçiminde olan; kübik. **2.** *is.* Küp.

mükâbele, [Ar. mükābele مكابله] *(mükâ:bele) {OsT} is. huk.* Satılık olan komşu evinin serbestçe satılması sağlandıktan sonra şüfa yoluyla müşteriden alma.

mükâberat, [Ar. mükāberāt مكابرات] *(mükâ:bera:t) {OsT} is.* **1.** Büyüklenmeler; kendini büyük görmeler; büyüklük taslamalar. **2.** Tartışmada, rakipleri kural dışına çıkarak susturmaya çalışmalar.

mükâbere, [Ar. mükābere مكابره] *(mükâ:bere) {OsT} is.* **1.** Büyüklenme; kendini büyük görme; büyüklük taslama. **2.** Bir tartışma sırasında, tartışmanın kuralları dışına çıkarak rakibi susturmaya çalışma.

mükâfaha, [Ar. keḥf > mükāfaḥa مكافحه] *(mükâ:faha) {OsT} is.* **1.** Karşılaşma; yüz yüze gelme. **2.** Çarpışma; dövüşme; savaşma.

mükâfat, [Ar. mükāfāt مكافات] *(mükâ:fa:t) {OsT} is.* **1.** Yararlı bir iş yapana veya bir yarışmada başarılı olana verilen armağan; ödül. **2.** Görülen bir iyiliğe karşılık olarak yapılan iyilik; karşılık. **3.** Sevindirici, onur verici davranış. 🗗 **mükâfat almak,** *Bir başarı karşısında armağan almaya layık görülmek; ödül almak.*|| **...ın mükâfatını görmek,** *(Çekilen sıkıntı, sabırlı çalışma, katlanılan özveri, iyi ve doğru bir davranış vb.nin) yararını görmek; meyvesini almak; iyi bir sonuca ulaşmak.*

mükâfaten, [Ar. mükāfaten مكافاتاً] *(mükâ:fa'ten) {OsT} zf.* Ödül olarak; karşılık olarak; mükâfat olarak.

mükâfatlandırılma, [mükâfat-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Mükâfatlandırılmak eylemi; ödüllendirilme.

mükâfatlandırılmak, [mükâfat-la-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Yapmış olduğu yararlı bir iş, kazandığı bir yarışma veya bir başarısından dolayı kendisine armağan verilmek; ödül verilmek; ödüllendirilmek.

mükâfatlandırma, [mükâfat-la-n-dır-ma] *is.* Mükâfatlandırmak eylemi; ödüllendirme.

mükâfatlandırmak, [mükâfat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimseye yapmış olduğu yararlı bir iş, kazandığı bir yarışma veya bir başarısından dolayı armağan vermek; ödül vermek; ödüllendirmek.

mükâfele, [Ar. mükāfele مكافله] *(mükâ:fele) {OsT} is.* Karşılıklı kefil olma; kefilleşme.

mükâfî, [Ar. mükāfî مكافى] *(mükâ:fî:) {OsT} sf.* **1.** Eşit; denk; beraber. **2.** *mat.* Parabol biçiminde olan.

mükâfil, [Ar. mükāfil مكافل] *(mükâ:fil) {OsT} is.* **1.** Birbirine kefil olanlardan her biri. **2.** Birbirini korumaya ve birbirine yardım etmeye söz verenlerden her biri.

mükâhhal, -li [Ar. mükaḥḥal مكحل] *(mükâ:hhal) {OsT} sf.* **1.** (Göz için) sürme çekilmiş; sürmeli. **2.** (Yer için) yeşillik ile kaplanmış; çimlenmiş; yeşillenmiş.

mükâlebe, [Ar. mükālebe مكالبه] *(mükâ:lebe) {OsT} is.* Köpekleşme; köpekler gibi dalaşma; köpekler gibi boğuşma; hırlaşma.

mükâlemat, [Ar. mükālemāt مكالمات] *(mükâ:lema:t) {OsT} is.* Konuşmalar; tartışmalar.

mükâleme, [Ar. kelām > mükāleme مكالمه] *(mükâ:leme) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı konuşma; söz etme. **2.** Delegeler arasındaki tartışma; tartışma. **3.** Öğretim amacıyla iki dilde yazılmış konuşma cümleleri.

mükâlemename, [Ar. mükāleme + Far. -nāme مكالمه نامه] *(mükâ:lemena:me) {OsT} is.* Bir yabancı dili öğretmek amacıyla iki dilde yazılmış konuşma cümlelerini bulunduran kitap; konuşma kitabı.

mükârat, [Ar. kirā > mükārāt مكارات] *(mükâ:ra:t) {OsT} is.* **1.** Kira ile tutma. **2.** Kiraya verme.

mükârehe, [Ar. kerāhet > mükārehe مكارهه] *(mü-*

kâ:rehe) {OsT} is. Karşılıklı olarak birbirinden iğrenme, tiksinti.

mükâreme, [Ar. kerem > mükāreme مكارمه] *(mükâ:reme) {OsT} is.* El açıklığı konusunda yarışma.

mükâri, [Ar. kirā > mükārī مكارى] *(mükâ:ri:) {OsT} sf.* Yük ve eşya taşımak üzere binek ve yük hayvanı kiraya veren; hergeleci. 🗗 **mükâri-i müflis,** *{OsT} huk. Kiralık yük ve binek hayvanı bulunduğu şeklinde pazarlık ederek yolcuların parasını alan dolandırıcı.*

mükâşefat, [Ar. mükāşefāt > mükāşefāt مكاشفات] *(mükâ:şefa:t) {OsT} is.* Keşifler; incelemeler; mükâşefeler.

mükâşefe, [Ar. mükāşefe مكاشفه] *(mükâ:şefe) {OsT} is.* **1.** Açığa çıkarma; meydana çıkarma. **2.** İnceleme; denetleme; teftiş etme. **3.** *tasvf.* İlahî sırların hakikat ehline görünmesi. **4.** Sezgiye dayanan, deney üstü bilgi edinme yolu. 🗗 **mükâşefe ilmi,** *Allah'ın ermişlere ilham ettiğine inanılan ilahî sırlara ilişkin bilim.*

mükâşeha, [Ar. mükāşeḥa مكاشحه] *(mükâ:şeha) {OsT} is.* Birine karşı kin besleme; kin duyma.

mükâşif, [Ar. keşf > mükāşif مكاشف] *(müka:şif) {OsT} sf.* **1.** Bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkaran; keşfeden. **2.** *tasvf.* (Derviş, ermiş vb. için) ilahî sırları bulan, gören, anlayan.

mükâteb, [Ar. kitābet > mükāteb / mükātebe مكاتب / مكاتبه] *(mükâ:teb) {OsT} sf.* **1.** Yazılı olarak sözleşme senedi olan; yazışmalı; sözleşmeli. **2.** *huk.* (Köle veya cariye için) sahibi ile aralarında bir bedel üzerine anlaşılarak sözleşme yapılmış, bedeli ödedikten sonra özgür kalabilen. **3.** *is.* Bir ticarî konuda iki tarafın mektuplaşması. 🗗 **mükâteb-i me'zun,** *{OsT} huk. Ticaret yapan bir kölenin hür kalması için bir değer biçme.*

mükâtebat, [Ar. mükātebe > mükātebāt مكاتبات] *(mükâ:tebat) {OsT} is.* Yazışmalar; sözleşmeler.

mükâtebe, [Ar. kitābet > mükātebe مكاتبه] *(mükâ:tebe) {OsT} is.* **1.** Yazışma; haberleşme; mektuplaşma. **2.** Kölenin kendini efendisinden satın alması.

mükâtebet, [Ar. kitābet > mükātebet مكاتبة] *(mükâ:tebet) {OsT} is.* Kölenin kendini efendisinden satın alması.

mükâteme, [Ar. ketm > mükāteme مكاتمه] *(mükâ:teme) {OsT} is.* Gizleme; saklama; ketm etmek.

mükâtib, [Ar. ketb > mükātib مكاتب] *(mükâ:tib) {OsT} sf.* **1.** Yazışan; mektuplaşan; haberleşen. **2.** *is. huk.* Belirlenen ücreti ödediği takdirde köle veya cariyesini özgür bırakınayı kabul ettiğine dair bir yazı veren efendi.

mükâvaha, [Ar. mükāvaḥa مكاوحه] *(mükâ:vaha) {OsT} is.* **1.** Birbirine sövme; sövüşme. **2.** Savaşta üstün gelme. 🗗 **mükâvaha etmek,** *{OsT} Birbirine sövmek; sövüşmek.*

mükâyede, [Ar. keyd > mükāyede مكايده] *(müka:yede) {OsT} is.* Hile yapma.

mükâyele, [Ar. mükāyele مكايله] *(müka:yele) {OsT} is.* Karşılık verme; bir söz veya davranışı aynısı ile karşılama.

mükâyese, [Ar. iyāset > mükāyese مكايسه] *(mükâ:yese) {OsT} is.* Akıllılık, anlayışlılık, incelik vb. bakımlardan kendisini başkalarından daha üstün görme.

mükâzebe, [Ar. kiẕb > mükāẕebe مكاذبه] *(mükâ:zebe) {OsT} is.* Karşılıklı yalan söyleme; birbirine yalan söyleme. 🗗 **mükâzebe etmek,** *{OsT} Yalan söylemek.*

mükebbe, [? mükebbe] *{ağız} is.* Kamış ya da ağaç dallarından yapılmış yarım küre biçimindeki büyük sepet. [DS]

mükebbire, [Ar. mükebbire مكبره] *{OsT} is.* Bazı büyük camilerde, imamın tekbirlerinin müezzin tarafından dışarıdaki cemaata tekrar edilebilmesi için revakların arkasındaki duvarda, imamın aldığı tekbirleri duyabilecek şekilde dışarıya doğru bir çıkıntı olarak yapılmış müezzin yeri.

mükedder, [Ar. keder > mükedder مكدر] *{OsT} sf.* **1.** Üzüntüsü olan; kederli; üzgün; acılı. **2.** Net ve açık olarak görülemeyen; bulanık. **3.** Azarlanmış; kendisine kırıcı veya tahkir edici sözler söylenmiş olan. 🗗 **mükedder olmak,** *Üzülmek; kederlenmek.*

mükedderane, [Ar. mükedder + Far. -āne مكدرانه] *{OsT} zf.* Üzgün olarak; kederli bir halde; üzülerek.

mükeddir, [Ar. mükeddir / mükeddire مكدر / مكدره] *{OsT} sf.* **1.** Üzüntü veren; üzen; kederlendiren. **2.** Bulandıran. **3.** Azarlayan; paylayan; tekdir eden.

mükeffen, [Ar. kefen > mükeffen مكفن] *{OsT} sf.* Kefenlenmiş; kefene sarılmış olan.

mükeffer, [Ar. mükeffer مكفر] *{OsT} sf.* (Kişi için) yaptığı iyilikler göz ardı edilerek kendisine teşekkür edilmeyen.

mükella, -ii [Ar. mükellā' مكلاء] *{OsT} is.* **1.** Irmak kıyısı; sahil. **2.** Yanaşılır kıyı.

mükelleb, [Ar. kelb > mükelleb مكلب] *{OsT} sf.* **1.** (Köpek için) av öğrenmiş; ava alışmış. **2.** (At, katır vb. için) ayağı bağlanmış; bukağılanmış.

mükellef, [Ar. külfet > mükellef / mükellefe مكلف / مكلفه] *{OsT} sf.* **1.** Bir işi veya görevi yapmak zorunluluğunda olan; yükümlü. **2.** Eksiksiz ve çok

güzel biçimde yapılmış olan; özenle yapılmış; kusursuz. **3.** *isl.* Gerekli koşulları taşıdığı için dinî açıdan bazı görevleri yerine getirmekle yükümlü olan Müslüman. **4.** *is. huk.* Vergi ödemek zorunda olan kimse.

mükellefîn, [Ar. mükellef > mükellefîn مكلفين] *(mükellefi:n) {OsT} is.* Bir şeyi yapmak veya ödemek zorunda olanlar; mükellefler; yükümlüler.

mükellefiyet, [Ar. mükellefiyyet مكلفيت] *{OsT} is.* **1.** Maddî ve manevi yönden yerine getirilmesi gereken görev; yapılmak zorunda olunan iş; yükümlülük. **2.** Kişinin kendi isteği dışında, zor kullanılarak yapmak zorunda bırakıldığı iş; zorla kabul ettirilen görev. **3.** *huk.* Yönetimin, kişilerin rızalarını almadan, kamusal yaptırım gücüne dayanarak para veya mal verme ya da bir iş yapma zorunda bırakması.

mükellel, [Ar. iklîl > mükellel مكلل] *{OsT} sf.* **1.** Taç giymiş olan; taçlı. **2.** Süslü; süslenmiş olan.

mükem, [Ar. muḥkem => mükem] *{ağız} sf.* Eksiksiz; düzgün. [DS]

mükembel, [Ar. mükemmel] *{ağız} sf.* Eksiksiz; düzgün.

mükemmel, [Ar. kemāl > mükemmel / mükemmele مكمل / مكمله] *{OsT} sf.* **1.** Hiçbir eksiği, kusuru bulunmayan; kusursuz; tam yetkin. **2.** Değer ölçülerine göre üst düzeyde bulunan; üstün niteliklere sahip bulunan; tam yetkin. **3.** Sağlam ve iyi olan.

mükemmelen, [Ar. mükemmelen مكمّلاً] *(müke'mmelen) {OsT} zf.* Eksiksiz ve kusursuz biçimde; tam yetkin olarak.

mükemmeliyet, [Ar. mükemmeliyyet مكمليت] *{OsT} is.* Mükemmel olma durumu; tam yetkinlik.

mükemmellik, -ği [mükemmel-lik] *is.* Eksiksiz, kusursuz olma durumu; tam yetkinlik.

mükemmil, [Ar. mükemmil مكمل] *{OsT} sf.* Eksikleri gideren; tamamlayan; tamamlayıcı.

mükenna, -a'i [Ar. mükennā' مكناء] *(mükenna:) {OsT} sf.* Kimliği belirtilmiş; kimliği bilinen; künyesi belli olan.

mükennef, [Ar. mükennef مكنف] *{OsT} sf.* Çevresi sınırlanmış.

mükerrem, [Ar. mükerrem / mükerreme مكرم / مكرمه] *{OsT} sf.* Kerem sahibi; saygı duyulan; saygın; saygıdeğer; aziz; kutsal.

mükerremen, [Ar. mükerremen مكرماً] *(mükerre'men) {OsT} zf.* Büyük bir saygı gösterilerek; saygı duyularak.

mükerrer, [Ar. kerr > mükerer / mükerrere مكرر / مكرره] *{OsT} sf.* **1.** Üst üste iki ve daha çok meydana gelmiş; tekrar yapılmış; tekrarlanmış; tekrar edilmiş. **2.** İki kez damlatılmış; iki kez imbikten geçirilmiş.

mükerrerat, [Ar. mükerrerāt مكررات] *(mükerrera:t) {OsT} is.* Tekrar edilmiş şeyler; yinelenmiş şeyler.

mükerreren, [Ar. mükerreren مكرراً] *(mükerre'ren) {OsT} zf.* Yinelenerek; tekrar edilmiş olarak; tekrar tekrar.

mükerrir, [Ar. mükerrir / mükerrire مكرر / مكرره] *{OsT} sf.* **1.** Tekrar eden; yineleyen; üst üste yapan. **2.** *huk.* Hakkında bir suçtan dolayı yargıca karar verildikten sonra yine aynı nitelikte suç işleyen.

mükesser, [Ar. kesr > mükesser مكسر] *{OsT} sf.* Kırılmış; kırık.

mükessib, [Ar. kesb > mükessib مكسب] *{OsT} sf.* Kazandıran; teksib eden.

mükessif, [Ar. kesîf > mükessif / mükessife مكسف / مكسفه] *{OsT} sf.* Koyulaştıran; yoğun hale getiren.

mükessife, [Ar. kesîf > mükessife مكسفه] *{OsT} is. fiz.* Kondansatör.

mükessir, [Ar. kesr > mükessir / mükessire مكسر / مكسره] *{OsT} sf.* Kıran; parçalayan.

mükevkeb, [Ar. kevkeb > mükevkeb / mükevkebe مكوكب / مكوكبه] *{OsT} sf.* Yıldızlı.

mükevven, [Ar. kevn > mükevven مكون] *{OsT} sf.* Meydana getirilmiş; yaratılmış; oluşmuş.

mükevvenat, [Ar. mükevvenāt مكونات] *(mükevvena:t) {OsT} is.* Yaratılmışların tümü; bütün yaratıklar.

mükevver, [Ar. kevr > mükevver مكور] *{OsT} sf.* (Sarık için) dolanmış; sarılmış.

mükevvin, [Ar. kevn > mükevvin / mükevvine مكون / مكونه] *{OsT} sf.* Meydana getiren; yapan; yaratan; yaratıcı.

mükeyyes, [Ar. mükeyyes مكيس] *{OsT} sf.* **1.** Kese biçiminde toplanmış olan. **2.** Keselenmiş.

mükeyyif, [Ar. keyf > mükeyyif / mükeyyife مكيف / مكيفه] *{OsT} sf.* Keyif veren; keyif verici.

mükeyyifat, [Ar. mükeyyifāt مكيفات] *(mükeyyifa:t) {OsT} is.* Uyuşturucu maddeler; keyif veren şeyler; uyuşturucular.

mükezzib, [Ar. mükezzib / mükezzibe مكذب / مكذبه] *{OsT} sf.* Tekzip eden; yalanlayan.

mükfehir, [Ar. mükfehirr مكفهر] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) asık suratlı. **2.** *is.* Üst üste yığılmış kara bulut.

mükhüle, [Ar. küḥl > mükḥüle مكحله] *{OsT} is.* Sürme kutusu.

mükib, -bbi [Ar. kebb > mükibb مكب] *{OsT} sf.* Yapmakta olduğu işin üstüne düşerek aşırı çaba gösteren; gayretli; çalışkan.

mükid, -ddi [Ar. mükidd مكد] *{OsT} sf.* Kendi isteğiyle sıkıntıya katlanarak bir işte çalışan.

mükim, [bük-mek > bük-üm / mük-im] *{eT} is.* Kadın pabucu. [DLT]

mükin, [bük-mek > bük-ün / mük-im] *{eT}* → mükim. [DLT]

mükir, -rri [Ar. mükirr مكر] *{OsT} sf.* (Hayvan için) ilerlemeyerek yerinde duran; harınlık eden.

müklik, -ği [mük-lik] *{ağız} is.* Soğan tohumu. [DS]

mükoyitler, [Fr. mucoïde] *is. biy.* Mukoza hücrelerinde bulunan müsin benzeri maddeler.

mükra, [Ar. mükrā مكرا] *(mükra:) {OsT} sf.* Kiraya verilmiş olan; kiralanan.

mükreh, [Ar. kerh > mükreh مكره] *{OsT} sf.* Bir işi yapmaya veya bir eyleme zorlanan. ◻ **mükrehünaleyh,** *{OsT} Bir kişinin yapmak için zorlandığı iş veya eylem.*

mükrehen, [Ar. mükreh > mükrehen مكرهاً] *(mükre'hen) {OsT} zf.* Zorla; baskı ile.

mükrek, -ği [mük-re-k] *{ağız} sf.* Sevecen. [DS]

mükrem, [Ar. kerem > mükrem / mükreme مكرم / مكرمه] *{OsT} sf.* Kendisine saygı gösterilmiş; ağırlanmış; ikram edilmiş olan.

mükremek, [mük-re-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-üyor]* Sevecenlik gösterınek. [DS]

mükri, [Ar. mükrī مكرى] *{OsT} sf.* Kiraya veren.

mükrih, [Ar. kerh > mükrih مكره] *{OsT} sf.* Bir kimseyi, bir işi yapmaya veya bir eyleme zorlayan.

mükrim, [Ar. kerem>mükrim / mükrime مكرم / مكرمه] *{OsT} sf.* Konuğu ağırlayan; ikram eden; konuksever.

mükrimane, [Ar. mükrim + Far. -āne مكرمانه] *(mükrima:ne) {OsT} zf.* Bir konuksevere yakışır tarzda; konuğu ağırlayarak; ikram ederek.

ınükrimîn, [Ar. mükrimīn مكرمين] *(mükrimi:n) {OsT} is.* Konuğa ikram edenler; onu ağırlayanlar.

ınüksif, [Ar. mükṣif مكثف] *{OsT} sf.* **1.** Tortu çöktürücü. **2.** Kalınlaştırıcı.

müksir, [Ar. keṣret > mükṣir مكثر] *{OsT} sf.* **1.** Çoğaltan. **2.** Malı çok olan; zengin.

müktefî, [Ar. kifāyet > müktefī مكتفى] *(müktefi:) {OsT} sf.* Bir şeyi yeterli gören; kanaat eden; yeter bulan; iktifa eden.

müktehil, [Ar. kühl > mükteḥil مكتحل] *{OsT} sf.* Gözlerine sürme çekmiş olan; sürmelenmiş.

müktera, [Ar. kira > mükterā مكترا] *(müktera:) {OsT} sf.* Kiraya verilen.

mükteri, [Ar. kira > mükterī مكترى] *{OsT} sf.* Bir şeyi yararlanmak üzere kiralayan kimse; kira ile tutan; müstecir.

mükterib, [Ar. iktirāb > mükterib مكترب] *{OsT} sf.* Üzüntülü; tasalı; kederli; gamlı; üzgün.

mükteseb, [Ar. kisb > mükteseb / müktesebe مكتسب / مكتسبه] *{OsT} sf.* → müktesep.

müktesebat, [Ar. müktesebāt مكتسبات] *(mükteseba:t) {OsT} is.* Kazanılmış bilgiler; elde edilmiş bilgiler. ◻ **müktesebāt-ı ilmiyye,** *{OsT} Bilimsel kazanç.*

müktesep, -bi [Ar. mükteseb مكتسب] *{OsT} sf.* Kazanılmış; edinilmiş; hak edilmiş. ◻ **mıüktesep hak,** *huk. Önceki hukuk kuralları gereğince birinin önceden edinmiş olduğu hak; kazanılmış hak.*

müktesib, [Ar. müktesib / müktesibe مكتسب / مكتسبه] *{OsT} sf.* Kazanan; elde eden; hak eden; hak sahibi olan.

müktin, -nni [Ar. iktinān > müktinn مكتن] *{OsT} sf.* Saklanan; gizlenen.

mıükûr, [Ar. mekr > mükūr مكور] *(mükû:r) {OsT} sf.* Düzenler; hileler.

mükûs, [Ar. meks > mükūs مكوس] *(mükû:s) {OsT} is.* **1.** Vergiler; öşürler; aşar. **2.** Vergi toplama işleri.

mül, [Far. mül مل] *{OsT} is.* Şarap. ◻ **mül-fām,** *{OsT} Şarap renginde olan; şarap rengi; kırmızı.*

müla'abe, [Ar. la'b > mülā'abe ملاعبه] *(mülâ:abe) {OsT} is.* Oynaşma; şakalaşma. ◻ **mülā'abe etmek,** *{OsT} Oynaşmak; şakalaşmak.*

müla'ane, [Ar. mülā'ane ملاعنه] *(mülâ:ane) {OsT} is.* Karşılıklı olarak birbirine lanet etme; lanetleşme.

mülabese, [Ar. mülābese ملابسه] *(mülâ:bese) {OsT} is.* **1.** İki kişinin veya iki şeyin benzerlikleri dolayısıyla karıştırılması. **2.** İlgi; yakınlık.

mülabeset, [Ar. mülābeset ملابست] *(mülâ:beset) {OsT} is.* → mülabese.

mülabis, [Ar. mülābis ملابس] *(mülâ:bis) {OsT} sf.* **1.** Dostça davranan; yakınlık gösteren. **2.** Benzerliği dolayısıyla karışan.

müla'emet [Ar. le'm > mülā'emet ملائمت] *(mülâ:emet) {OsT} is.* **1.** Uygunluk. **2.** Yumuşak huyluluk; yavaşlık. **3.** Bağırsaklığın yumuşaklığı.

mülahaza, [Ar. lāḥẓ > mülāḥaẓa ملاحظه] *(mülâ:haza) {OsT} is.* **1.** Bir konuyu ayrıntılarına varıncaya kadar inceleme; düşünce. **2.** Titiz bir şekilde, dikkatle bakma. ◻ **mülahazada bulunmak,** *Düşünmek; irdelemek.* || **mülahaza yapmak,** *Düşünmek.*

mülahazat, [Ar. mülāḥaẓa > mülāhazāt ملاحظات] *(mülâ:haza:t) {OsT} is.* Düşünceler. 🗗 **mülâhazat hânesi,** *{OsT} Bir defter veya evrakta gerekli açıklamaların yapılması için ayrılmış sütun veya bölüm; düşüncelerin yazıldığı yer; düşünceler; açıklamalar.*

mülahham, [Ar. laḥm *(et)* => mülaḥḥam ملحم] *(mülahham) {OsT} sf.* Şişman; etli butlu.

mülahhas, [Ar. ḫulaṣa > mülaḫḫaṣ ملخص] *(mülâhhas) {OsT} sf.* Özeti çıkarılmış; özetlenmiş; hulasa edilmiş.

mülahık, -kı [Ar. lâḥḳ ملاحق] *(mülâ:hık) {OsT} sf.* Bitişik; yapışık.

mülahid, [Ar. laḥd>mülāḥid ملاحد] *(mülâ:hid) {OsT} sf.* **1.** Müslüman iken başka dine geçmiş olan. **2.** Hak mezhepten batıl mezhebe kayan.

müla'ib, [Ar. lūʿb > mülāʿib ملاعب] *(mülâ:ib) {OsT} sf.* Oynaşan; şakalaşan; oynayan.

müla'im, [Ar. leʾm > mülāʾim ملائم] *(mülâ:im) {OsT} sf.* Mülayim.

mülakat, [Ar. liḳāʾ *(yüz)* > mülāḳāt ملاقات] *(mülâ:ka:t) {OsT} is.* **1.** Düşünce alış verişinde bulunmak için karşılıklı konuşma, buluşma; görüşme. **2.** İşe veya bir okula alınacak kişiler ile yapılan değerlendirme konuşması; görüşme. **3.** *ed.* Röportaj. 🗗 **mülakat madalyası,** *Sultan İkinci Abdülhamid Han zamanında Alman imparatoru İkinci Wilhelm'in İstanbul'u ziyareti dolayısıyla çıkarılan madalya.*|| **mülakat vermek,** *Bir konuda konuşmak; demeç vermek.*|| **mülakat yapmak,** *Gazete veya dergide yayımlanmak üzere bir kimsenin, bir konu hakkındaki görüşünü almak.*

mülakî, [Ar. liḳāʾ > mülāḳī ملاقى] *(mülâ:ki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Görüşüp konuşan; buluşan. **2.** Kavuşan; karşılaşan. 🗗 **mülakî olmak,** *1. Konuşmak, görüşmek; buluşmak. 2. Karşılaşmak; kavuşmak.*

mülakkab [Ar. lāḳab > mülaḳḳab ملقب] *(mülâkkab) {OsT} is.* Takma ad almış olan; lakabı olan; lakaplı.

mülakkah, [Ar. ilḳaḥ > mülāḳḳaḥ ملقح] *(mülâkkah) {OsT} sf. biy.* Döllenmiş.

mülam, [Ar. levm > mülām ملام] *(mülâ:m) {OsT} is.* Azarlama; kınama; ayıplama.

mülamese [Ar. lems > mülāmese ملامسه] *(mülâ:mese) {OsT} is.* Dokunma; temas etme. 🗗 **mülamese etmek,** *Dokunmak; temas etmek.*

mülasaka, [Ar. lüṣūḳ > mülāṣaḳa ملاصقه] *(mülâ:saka) {OsT} is.* **1.** Bitişme; yapışma; iltisak etme. **2.** Yanaşma; ulaşma.

mülasık, -ğı [Ar. lüṣūḳ > mülāṣıḳ ملاصق] *(mülâ:sık) {OsT} sf.* **1.** Bitişmiş; yapışmış; bitişik; yapışık. **2.** Yan yana bulunan.

mülasıklık, -ğı [mülâsık-lık] *(mülâ:sıklık) is.* Yapışık olma durumu.

mülatafa, [Ar. lüṭf > mülāṭafa ملاطفه] *(mülâ:tafa) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı şaka yapma; şakalaşma; latifeleşme. **2.** Güzellikle davranma.

mülatafat, [Ar. mülāṭafāt ملاطفات] *(mülâ:tafa:t) {OsT} is.* Şakalaşmalar; latife etmeler.

mülataame, [Ar. laṭme > mülāṭame ملاطمه] *(mülâ:tame) {OsT} is.* Karşılıklı tokat vurma; tokatlaşma. 🗗 **mülataame etmek,** *Birbirini karşılıklı tokatlamak; tokatlaşmak.*

mülatıf, [Ar. lūtf > mülāṭıf ملاطف] *(mülâ:tıf) {OsT} sf.* Başkaları ile şakalaşmayı seven; şakacı.

mülattıf, [Ar. lūtf > mülaṭṭıf / mülaṭṭıfe ملطف / ملطفه] *(mülâttıf) {OsT} sf.* **1.** İyilik yaparak başkalarının gönlünü alan; taltif eden; ödüllendiren. **2.** (İlaç için) peklik giderici; yumuşaklık veren.

mülattıfat, [Ar. mülaṭṭıfāt ملاطفات] *(mülâttıfa:t) {OsT} is.* Peklik giderici ilaçlar.

mülaveme, [Ar. mülāveme ملاومه] *(mülâ:veme) {OsT, is.* Birbirini çekiştirme.

mülayemet, [Ar. leʾm > mülāyemet ملايمت] *(mülâ:yemet) {OsT} is.* **1.** Yumuşak başlılık; yumuşak huyluluk; uysallık. **2.** Uygunluk; uygun düşme. **3.** Bağırsakların yumuşaklığı.

mülayenet, [Ar. līnet > mülāyenet ملاينت] *(mülâ:yenet) {OsT} is.* Latiflik; hoşluk; yumuşaklık.

mülayim, [Ar. leʾm > mülāyim ملايم] *(mülâ:yim) {OsT} sf.* **1.** (İnsan için) yumuşak huylu; halim selim; uysal. **2.** (Ses için) yavaş, yumuşak ve hoş. **3.** Uygun; akla yatkın olan. **4.** Ilıman; ılık. **5.** Pekliği olmayan; kabız olmayan.

mülayimlik, -ği [mülâyim-lik] *(mülâ:yimlik) is.* Mülayim olma durumu; yumuşaklık; uysallık.

mülazeme, [Ar. lüzūm > mülāzeme ملازمه] *(mülâ:zeme) {OsT} is.* **1.** Gerekli; lüzumlu. **2.** Ayrılmaz.

mülazemet, [Ar. lüzūm > mülāzemet ملازمت] *(mülâ:zemet) {OsT} is.* **1.** Tutku derecesinde bağlı olma; aşırı bağlılık. **2.** Bir işle sürekli olarak uğraşma; kendini bir işe verme. **3.** Staj dönemi; bir işe başlayabilmek için o işin özelliklerini öğreninceye kadar ücretsiz olarak çalışma. **4.** İmparatorluk döneminde, Sahn-ı Seman ve Sahn-ı Süleymaniye medreselerinden birinde yüksek öğrenim görerek diploma aldıktan sonra müderrisliğe atanmak için sıra bekleyen danişmentlere verilen ad.

mülazemeten, [Ar. mülāzemeten ملازمةً] *(mülâ:zeme'ten) {OsT} zf.* **1.** Bir şeye veya bir kimseye bağlanarak; tutularak. **2.** Stajyer olarak; ücret almaksızın devam ederek.

mülazık, -ğı [Ar. lüẕūḳ > mülāẕıḳ ملاذق] *(mülâ:zık) {OsT} sf.* Yapışmış; yapışık olan.

mülazım, [Ar. lüzūm > mülāzım ملازم] *(mülâ:zım) {OsT} sf.* **1.** Bir yere veya bir kimseye bağlanıp ondan ayrılmayan. **2.** *is.* Bir işe girmek için o işe ücretsiz olarak devam eden kimse; meslek öğrenmek için aylık almadan kalemde çalışan aday. **3.** İmparatorluk döneminde stajyer memurlara verilen unvan. **4.** Osmanlı ordusunda yüzbaşıdan küçük subayların rütbesi. **5.** Medrese öğrenimini bitirip diploma alanlara verilen unvan. ☐ **mülâzım-ı evvel,** *{OsT} Üsteğmen.*‖ **mülâzım-ı sâni,** *{OsT} Teğmen.*‖ **mülazım kaptan,** *{OsT} Stajyer kaptan.*

mülazıman, [Ar. mülāzım + Far. -ān ملازمان] *(mülâ:zıma:n) {OsT} is.* Mülazımlar; stajyerler; adaylar.

mülazımî, [Ar. mülāzımī ملازمی] *(mülâzımi:) {OsT} is.* Stajyerlik.

mülazımîn, [Ar. mülāzımīn ملازمين] *(mülâ:zımi:n) {OsT} is.* Mülazımlar; stajyerler; adaylar.

mülazımlık, -ğı [mülâzım-lık] *(mülâ:zımlık) {OsT} is.* **1.** Mülazım olma durumu. **2.** Adaylık; stajyerlik. **3.** *as.* Teğmenlik.

mülazime, [Ar. mülāzime ملازمه] *(mülâ:zime) {OsT} is.* Çeşitli sözsüz müzik eserlerinde her hanenin sonunda tekrarlanan aynı ezgilerden oluşan kısım; nakarat.

mülcem, [Ar. ilcām *(yular)* > mülcem ملجم] *{OsT} sf.* **1.** Gem veya yular takılmış olan; gemli; yularlı. **2.** *{ağız}* Şaşkın; beceriksiz. [DS]

mülci, [Ar. mülcī ملجی] *(mülci:) {OsT} sf.* Bir işi zor kullanarak yaptıran; zorlayan.

müldür, [Ar. muḫl => müldür] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

müldürüm, [Ar. muḫl => müldürüm] *{ağız} is.* Kaldıraç. [DS]

mülebbes, [Ar. lebs > mülebbes ملبس] *{OsT} sf.* **1.** (Elbise için) giyilmiş; kullanılmış. **2.** Diğerlerinden ayrılması güç olan; karışık; iltibaslı.

müleffak, -kı [Ar. lefḳ *(iki şeyi uç uca birleştirme)* > müleffaḳ ملفق] *{OsT} sf.* **1.** (Söz için) tumturaklı; süslü. **2.** Sahte; düzme.

müleffaka, [Ar. lefḳ > müleffeḳa ملفقه] *{OsT} is.* **1.** Seçmeciler; eklektik. **2.** *sf.* Düzme; sahte. **3.** Yaldızlı söz.

müleffef, [Ar. leff > müleffef ملفف] *{OsT} is.* **1.** Zarfa konulmuş; zarfta olan. **2.** Bir şeyle sarılmış olan; örtülü.

müle-jenny, [İng. müle-jenny] *(mülceni) is. tekst.* **1.** İlk iplik eğirme makinesinin adı. **2.** İlk seyyar vargel.

mülekâ, [Ar. melīk > mülekā ملکا] *(müleka:) {OsT} is.* **1.** Sahipler. **2.** Başkanlar; melikler.

müleme, [mö / mü *(yans.)* > mü-le-me] *(mü:leme) {ağız} is.* Öküz, inek ve davarın bağırması; böğürme. [DS]

mülemek, [mö / mü *(yans.)* > mü-le-mek] *(mü:lemek) {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Koyun, keçi; kuzu, sığır için) bağırmak; böğürmek; melemek. [DS]

mülemma, -aı [Ar. lemʿ > mülemmaʿ ملمع] *(mülemma:) {OsT} sf.* **1.** Renk renk desenleri bulunan; alaca renkli; alacalı. **2.** Parlayan; parlak. **3.** *mecaz.* Lekelenmiş; kirlenmiş; bir şeyle sıvanmış. **4.** *is. ed.* Divan şiirinde Türkçe dizelerle Arapça veya Farsça dizelerin karışık olarak yer aldığı şiir. ☐ **mülemma-ger,** *{OsT} 1. İki yüzlü. 2. Parlak; parlayan.*‖ **mülemma kâr,** *1. İki yüzlü. 2. Parlak; parlayan.*‖ **mülemma-saz,** *{OsT} 1. İki yüzlü. 2. Parlak; parlayan.*‖ **mülemma-şems,** *{OsT} Ciltli kitapların kabının ortasında bulunan şemse ile köşebentlerin arası doldurulmak suretiyle meydana getirilmiş bir tür şemse.*

mülemma'at, [Ar. mülemmaʿ > mülemmaʿāt ملمعات] *(mülemma'a:t) {OsT} is.* Divanlarda, bir dizesi Türkçe diğeri yabancı dillerde söylenmiş şiirler bölümü.

mülep, -bi [? mülep] *{ağız} is.* Yorgan ya da minder yüzü. [DS]

mülessen, [Ar. mülessen ملسن] *{OsT} sf.* Ucu dil şeklinde koni.

mülevven, [Ar. levn > mülevven / mülevvene ملون / ملونه] *{OsT} sf.* **1.** Renkli; renk renk. **2.** Boyalı; boyanmış.

mülevves, [Ar. levṣ > mülevveṣ ملوث] *{OsT} sf.* **1.** Pis; kirli; iğrenç; tiksindirici. **2.** Düzensiz; karmakarışık.

mülevvin, [Ar. levn > mülevvin ملون] *{OsT} sf.* **1.** Renk veren; renklendiren. **2.** Boyayan.

müleyyen, [Ar. müleyyen ملين] *{OsT} sf.* **1.** Yumuşatılmış. **2.** *tıp.* (Bağırsak için) harekete geçirilmiş.

müleyyin, [Ar. müleyyin ملين] *{OsT} sf.* **1.** (İçecek, yiyecek, ilaç vb. için) bağırsakları yumuşatan; yumuşatıcı. **2.** *is. tıp.* Herhangi bir yan etki göstermeden bağırsakların boşaltılmasını sağlayan, dışarı çıkılmasını kolaylaştıran ilaçlar.

mülga, [Ar. laġv > mülġā ملغی] *(mülga:) {OsT} sf.* Varlığı kaldırılmış; ilga olunmuş.

mülhak, -kı [Ar. ilḥāḳ > mülḥāḳ ملحق] *(mülha:k) {OsT} sf.* **1.** Bir bütüne sonradan katılmış olan; eklenmiş; ilhak edilmiş olan. **2.** Bir merkeze bağlı olan; bağlı; bağlanmış. **3.** *dbl.* (Fiil için) Arap dil bilgisinde kendisi üç köklü *(sülasî)* mastar olduğu halde çekim bakımından dört köklü *(rubaî)* kalıba göre çekilmiş. **4.** *is. as.* Bir karargâhta komutanın emir subayına karargâh işlerinde yardımcı olan subay veya astsubay. ◘ **mülhak bütçe,** *Devlet genel bütçesi dışında geliri olan, özel geliri bulunan bütçe; katma bütçe.*‖ **mülhak olmak,** *1. Bir bütüne katılmak; iltihak etmek. 2. Bir merkeze bağlanmak.*

mülhakat, [Ar. mülḥaḳ > mülḥaḳāt ملحقات] *(mülhaka:t) {OsT} is.* **1.** Bir bütüne sonradan katılmış olanlar; sonradan eklenenler; ilhak edilmiş olanlar. **2.** Bir merkeze bağlı olan yerler. **3.** *dbl.* Arap dil bilgisinde kendileri üç köklü (sülasî) mastar olduğu halde çekim bakımından dört köklü (rubaî) kalıba göre çekilen fiiller. **4.** *is. as.* Bir karargâhta komutanın emir subayına karargâh işlerinde yardımcı olan subay ve astsubay grubu.

mülhaklık, [mülhak-lık] *is.* Emir subayı yardımcılığı.

mülhem, [Ar. ilhām > mülhem ملهم] *{OsT} sf.* **1.** İçe doğmuş; ilham edilmiş olan. **2.** (Bir kimseden veya bir şeyden) esinlenilmiş. ◘ **mülhem olmak,** *Esinlenmek; ilham almak.*

mülhemun, [Ar. mülhem > mülhemūn ملهمون] *(mülhemu:n) {OsT} is.* İlham olanlar; içe doğanlar.

mülhid, [Ar. ilḥād > mülḥid ملحد] *{OsT} sf.* → mülhit.

mülhidane, [Ar. mülhid + Far. -āne ملحدانه] *(mülhida:ne) {OsT} zf.* Bir tanrıtanımaza yakışacak biçimde; dinsizce.

mülhidîn, [Ar. mülhid > mülhidīn ملحدين] *(mülhidi:n) {OsT} is.* **1.** Tanrıtanımazlar; dinsizler. **2.** Doğru yoldan sapanlar.

mülhidlik, [mülhid-lik] *is.*→ mülhitlik.

mülhik, [Ar. ilḥāḳ > mülḥiḳ ملحق] *{OsT} sf.* Bir bütüne ekleyen; katan; dahil eden; ilhak eden.

mülhim, [Ar. ilhām > mülhim / mülhime ملهم / ملهمه] *{OsT} sf.* **1.** İlham eden; ilham veren; ilhama yol açan. **2.** *isl.* (Allah'ın sıfatlarından) bir kimseye ilham eden, bir şeyin, kişinin kalbine doğmasını sağlayan.

mülhit, -di [Ar. ilḥād > mülḥid ملحد] *{OsT} sf.* **1.** Tanrıtanımaz; dinsiz; inançsız; tanrısız. **2.** Doğru yoldan çıkmış; sapık. **3.** *isl.* İslamiyet'in koyduğu kurallara uymayan; tek tanrılı dinler (Müslümanlık, Hristiyanlık, Yahudilik) dışında bir dine mensup olan.

mülhitlik, [mülhit-lik] *is.* Tanrıtanımazlık; dinsizlik.

mülhiye, [Yun. mukhlia > Ar. mülūḫiye ملوخيه] *{OsT} is.* Ihlamurgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, yaprakları ıspanak gibi sebze olarak yenilebilen, gövdesinden jüt elde edilen bir bitki; muhliye, *(Corchorus olitorus).*

mülimme, [Ar. elem > mülimme ملمه] *{OsT} is.* Felaket; bela.

mülk, [Ar. mülk ملك] *{OsT} is.* **1.** Ev, dükkân, arsa, tarla gibi ekonomik değeri veya bir geliri bulunan mal; taşınmaz mal. **2.** Bir devletin egemenliği altında bulunan toprak parçası; ülke; devletin kendisi. **3.** Vakıf olmayıp da bir şahsın mülkiyeti altında bulunan yapı veya yer. ◘ **mülk arazi,** *huk. Sahibinin dilediği gibi tasarruf ettiği, özel mülkiyete konu olan toprak.*‖ **mülk-dār,** *{OsT} Padişah.*‖ **mülk-gîr,** *{OsT} Padişah.*‖ **mülk-i saadet,** *{OsT} Mutluluk ülkesi.*‖ **mülk-i suhan,** *{OsT} Şiir dünyası.*‖ **Mülk Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in 67. suresi. Her şeyin yönetimi, hükümdarlığı elinde bulunan Allah'ı yüceltmek anlamına gelen yüceltici sözlerle başladığı için bu ad verilmiştir. Diğer adları ise Tebareke ve Münciye'dir.*

mülket, [Ar. mülket ملكت] *{OsT} is.* Ülke. ◘ **mülket-i Osmāniye,** *{OsT} Osmanlı ülkesi.*

mülkî, [Ar. mülk > mülkī ملكى] *(mülki:) {OsT} sf.* **1.** Bir ülke ile ilgili olan. **2.** Ülke yönetimine ilişkin. **3.** Asker sınıfından olmayan; memur. ◘ **mülkî idare,** *{OsT} Devletin ülke üzerindeki egemenlik hak ve yetkilerini kullanabilmesi amacıyla kurulmuş devlet örgütünde merkezî yönetimin sivil kanadı.*‖ **mülkî idare amiri,** *{OsT} Vali ve kaymakam gibi merkezî yönetimin taşrada bulunan en yetkili temsilcisi olan yöneticiler.*

mülkiye, [Ar. mülkī > mülkiyye ملكيه] *{OsT} is.* **1.** Asker olmayan devlet görevlileri sınıfı. **2.** Mülkiye okullarının kısa söyleniş ve yazılışı; Siyasal Bilgiler Fakültesinin yüksek okul olmadan önceki adı; mülkiye mektebi. **3.** İmparatorluk döneminde, Tanzimat'tan sonra askerî ve ilmiye sınıfı dışında kalan kamu görevlilerine verilen isim. ◘ **mülkiye idādisi,** *{OsT} Mülkiye eğitim ve öğretimi yapan orta dereceli okul.*‖ **mülkiye mektebi,** *{OsT} Siyasal bilgiler okulunun eski adı.*‖ **mülkiye memuru,** *{OsT} Sivil devlet görevlisi.*‖ **mülkiye müfettişi,** *{OsT} Sivil denetim görevlisi.*

mülkiyeli, [mülkiye-li] *{OsT} sf.* Siyasal bilgiler fakültesi veya bu tür okulu bitirmiş olan kimse veya bu okulda okuyan öğrenci.

mülkiyet, [Ar. mülk > mülkiyyet ملكيت] *{OsT} is.* **1.** İyelik; sahiplik; bir şeye sahip olma hakkı. **2.** Bir eşya veya mal üzerinde yasalar çerçevesinde mutlak bir egemenlik yetkisi veren hak; bir mala ser-

bestçe sahip olabilme ve onu serbestçe kullanma hakkını kendisinde bulundurabilme; mal sahipliği. ◻ **mülkiyet hakkı,** *huk. Yasalar ve diğer düzenleyici kurallarla sınırlanmış olarak bir mal üzerinde en geniş tasarruf imkânı tanıyan aynî hak.*|| **mülkiyet karinesi,** *{OsT} huk. Bir mala sahip olunduğunu ispat eden belge veya diğer deliller; taşınmazlarda tapu tescil belgesi; taşınır mallarda zilyetlik durumu.*|| **mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış,** *Satılmış olan bir mal, alıcıya teslim edildiği halde bazı şartlar tamamlanıncaya kadar mülkiyet hakkının satıcıda kalması şartıyla yapılmış olan satış.*

mülklenmek, [mülk-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Mülk olarak sahip olmak; mülk edinmek. **2.** Mülk sahibi olmak; zenginleşmek.

mülkname, [Ar. mülk + Far. –nāme ملکنامه] *(mülkna:me) {OsT} is.* İmparatorluk döneminde kamu topraklarının kullanım hakkının bir kişiye bırakıldığını belirten ve tapu niteliği taşıyan ferman. ◻ **mülknāme-i hümāyūn,** *{OsT} Mirî arazinin birine verilmesine ilişkin belge.*

müllak, -ki [Ar. mālik > müllāk ملاك] *(müllâ:k) {OsT} is.* Bir şeye sahip olanlar; sahipler; malikler.

müllük, -ğü [mül-lük ?] *{ağız} sf.* Sarışın. [DS]

mülsak, -kı [Ar. ilṣāḳ > mülṣaḳ ملصق] *{OsT} sf.* Bir şeyin arkasına takılmış; ulanmış; eklenmiş; katılmış.

mültasık, -kı [Ar. iltiṣāḳ > mülteṣıḳ ملتصق] *{OsT} sf.* → mültesık.

mültebis, [Ar. iltibās > mültebis ملتبس] *{OsT} sf.* **1.** Başka bir şeyden ayırt etmekte güçlük çekilen; başka bir şeyden ayırt edilemeyen. **2.** *fel.* Bulanık.

mülteca, [Ar. ilticā > mültecā ملتجی] *(mülteca:) {OsT} sf.* (Yer için) sığınılacak; sığınılan.

mülteci, [ar. ilticā > mültecī ملتجی] *(mülteci:) {OsT} sf.* ve *is.* **1.** Korunup gözetilmek için birinin koruyuculuğuna giren kimse; sığınan; sığıntı. **2.** Bir ülkeden siyasi, dinî ve ırkî sebepler yüzünden kaçarak veya başka yollardan çıkarak başka bir ülkede vatandaşlığa kabul edilmeden yaşamak zorunda olan kimse; sığınmacı; sığınan.

mülteciyan, [Ar. mültecī + Far. -ān ملتجیان] *(mülteciya:n) {OsT}* is. Mülteciler; sığınmacılar; bir ülkeye sığınanlar.

mültef, -ffi [Ar. iltifāt > mülteff / mülteffe ملتف / ملتفه] *{OsT} sf.* **1.** Birbirine karışmış; birbirine sarılmış olan; sarmaşmış. **2.** *fel.* İç içe bulunan; birlikte bulunan.

mültefet, [Ar. iltifāt > mültefet ملتفت] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine iltifat edilen, güler yüz gösterilen; iltifat olunan. **2.** Kendisine önem verilmiş olan; dikkate alınmış; önemsenmiş olan.

mültefidane, [Ar. mültefit + Far. -āne ملتفتانه] *(mültefida:ne) {OsT} zf.* İltifat edercesine; iltifat eder gibi.

mültefit, [Ar. iltifāt > mültefit ملتفت] *{OsT} sf.* **1.** İltifat eden; iyilikle karşılayan; iyi davranan; güler yüz gösteren. **2.** Önem verip dikkate alan; önemseyen.

mültefitane, [Ar. mültefit + Far. -āne ملتفتانه] *(mültefita:ne) {OsT} zf.* → mültefidane.

mültehi, [Ar. liḥye *(sakal)* > mülteḥī / mülteḥiyye ملتحیه / ملتجی] *(mültehi:) {OsT} sf.* Sakalı çıkmış olan; sakallanmış; sakallı.

mültehib, [Ar. leheb *(alevlenip yanmak)* > mültehib / mültehibe ملتهب / ملتهبه] *{OsT} sf. sf.* **1.** Alevlenmiş; tutuşmuş. **2.** *tıp.* İltihaplanmış; şişmiş; kızarmış; yangılı.

mültehif[1], [Ar. lehf > mültehif ملتهف] *{OsT} sf.* **1.** Yanmış; tutuşmuş. **2.** *mecaz.* Hasret çeken; özlem içinde bulunan. **3.** Çok üzgün olan; çok üzülen; kederli; üzgün.

mültehif[2], [Ar. liḥaf *(yorgan)* > mülteḥif ملتحف] *{OsT} sf.* Yorgan, battaniye vb. bir örtüye sarınmış, bürünmüş olan.

mültehik, [Ar. iltiḥaḳ > mülteḥiḳ ملتحق] *(h ve k kalın söylenir) {OsT} sf.* Sonradan katılmış; eklenmiş; iltihak etmiş olan.

mülteim, [Ar. ilti'am > mülte'im / mülte'ime ملتئم / ملتئمه] *{OsT} sf.* (Yara için) kapanmış olan; iyileşmiş olan.

mülteka, [Ar. liḳā' *(rastlamak) {OsT}* > mülteḳā ملتقی] *(mülteka:) {OsT} is.* **1.** Buluşma, kavuşma yeri. **2.** Buluşma zamanı. **3.** Kavşak noktası. **4.** Buluşma. **5.** İki ırmağın birbirine karıştığı yer. ◻ **mülteka'l-ebhur,** *{OsT} Denizlerin birbirine karıştığı nokta.*|| **mülteka-yı enhār,** *{OsT} Nehirlerin kavuştuğu yer.*|| **mültekā-yı sadef,** *{OsT} biy. İki bölümlü kıkırdak dokuların birleştiği eklem noktası.*|| **mültekā-yı neseb,** *{OsT} huk. İki ve daha çok kimsenin neseplerinin birleştiği dede.*

mültekat, -tı [Ar. mülteḳaṭ ملتقط] *{OsT} sf.* Yerden alınmış; yerden toplanmış.

mültekım, [Ar. laḳm > mülteḳım ملتقم] *{OsT} sf.* Yutan; lokma yutan; yutucu; boğazına indiren; iltikam eden.

mültekımane, [Ar. mülteḳım + Far. āne ملتقمانه] *(mültekıma:ne) {OsT} zf.* Yutarcasına.

mültekıt, [Ar. iltiḳāṭ > mülteḳıṭ ملتقط] *{OsT} sf.* **1.**

Yerde bulunan bir şeyi alan; yerden toplayan. **2.** *huk.* Kayıp nesneyi bulan.

mültekî, [Ar. mülteḳī ملتقى] *(mülteki: k kalın söylenir) {OsT} sf.* Birleşen; karışan; kavuşan; buluşan.

mültekim, [Ar. luḳme *(lokma)* > mülteḳim ملتقم] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* → mültekım.

mültemes, [Ar. iltimās > mültemes ملتمس] *{OsT} sf.* İltimas edilen; kayrılan; arka çıkılan; iltimaslı.

mültemesat, [Ar. mültemes > mültemesāt ملتمسات] *(mültemesa:t) {OsT} is.* İltimas edilenler; kayrılanlar.

mültemi, -ii [Ar. iltimāʿ > mültemiʿ ملتمع] *(mültemi:) {OsT} sf.* **1.** Parlayan; parlak. **2.** Birdenbire kapıp kaçan.

mültemis, [Ar. iltimās > mültemis ملتمس] *{OsT} sf.* İltimas eden; kayıran; biri için aracılık yapan.

mültemisane, [Ar. mültemis + Fan. -āne ملتمسانه] *(mültemisa:ne) {OsT} zf.* İltimas edercesine; iltimas edene uygun biçimde.

mültemisîn, [Ar. mültemis > mültemisīn ملتمسين] *(mültemisi:n) {OsT} is.* İltimas edenler; kayıranlar; kayırıcılar.

mültesem, [Ar. mülteşem ملتثم] *{OsT} sf.* Öpülür.

mültesık, [Ar. iltiṣāḳ > mülteṣıḳ ملتصق] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere bitişik olan; ekli olan; ulanmış bulunan; yapışık. **2.** Birbirine eklenmiş olan; birbirine ulanmış olan; birbirine bağlanmış olan. ◻ **mültesıkü'l-esbā,** *{OsT} zool. İki parmağı bitişik olan kuşlar.* || **mültesıkü'l-vüreyka-i tüveyciye,** *{OsT} bot. Bitişik taçyapraklılar.*

mültesim, [Ar. mülteşim ملتثم] *{OsT} sf.* Yaşmaklı.

mültevi, [Ar. leviyy > mültevī ملتوى] *(mültevi:) {OsT} sf.* Sarılmış; bükülmüş; eğilmiş; eğri büğrü.

mültezem, [Ar. lüzūm > mültezem / mültezeme ملتزم / ملتزمه] *{OsT} sf.* Gerçekleşmesi için gayret edilen; gerekli görülen; ihtiyaç duyulan; lüzum görülen; gerekli sayılan.

mültezim, [Ar. lüzüm > mültezim / mültezime ملتزم / ملتزمه] *{OsT} sf.* **1.** Bir kimseye veya bir şeye taraftar olan; o şeyi gerekli kılan; iltizam eden. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde vergi vb. gelirlerin toplanması işini götürü olarak üzerine alan kimse; kesenekçi.

mültezimane, [Ar. mültezim + Far. -āne ملتزمانه] *(mültezima:ne) {OsT} zf.* Mültezime yakışır biçimde; mültezim gibi.

mültezimîn, [Ar. mültezim > mültizimīn ملتزمين] *(mültezimi:n) {OsT} is.* **1.** Bir şeyi veya bir kimseyi gerekli sayıp taraftarlık edenler. **2.** Kesenekçiler; mültezimler.

mültezimlik, -ği [mültezim-lik] *is.* **1.** Mültezimin yaptığı iş. **2.** Taraftarlık.

mültigrad, [Fr. multigrade] *{OsT} sf.* (Motor yağları için) her mevsim kullanılabilen.

mültijenik, [Fr. multigénique] *{OsT} sf. biy.* (Karakter için) bir çok gen tarafından kotlanan.

mültimetre, [Fr. multimètre] *(mültime'tre) is. fiz.* Akım şiddetlerini, potansiyel farkları ve dirençleri ölçmeye yarayan genel ölçü aracı; avometre.

mültimilyarder, [Fr. multimilliardaire] *(mülti'milyarer) {OsT} sf.* ve *is.* Milyarlarca liralık parası olan; kat kat milyarder olan; bir çok milyara sahip olan; zengin; karun.

mültimilyoner, [Fr. multimillionaire] *(mülti'milyoner) {OsT} sf.* ve *is.* Milyonlarca liralık parası olan; kat kat milyoner olan; bir çok milyona sahip olan; zengin; karun.

mültimot, [Fr. multimode] *(multi'mot) {OsT} sf. fiz.* Çok kipli.

mültinevrit, [Fr. multinévrite] *(multi'nevrit) {OsT} is. anat.* Birçok sinir gövdesini art arda ve bakışımsız olarak saran.

mültipleks, [Fr. multiplex] *sf.* Radyo ve televizyonda birbirinden uzak yerlerden gelen ses ve görüntülerin yayımı; çok kanallı.

mültipleksör, [Fr. multiplexeur] *is.* Çoğullayıcı.

mültivibratör, [Fr. multivibrateur] *is. fiz.* Birinin çıkış gerilimi diğerinin girişine uygulanan iki transistor veya elektron lambası bulunan μ /2 faz farklı gerilim jeneratörü; ikili devre.

mültivizyon, [Fr. multivision] *is.* Çok sayıda ekran üstünde, aynı anda ya da art arda gösterim yapmaya dayanan görsel-işitsel gösteri; çoklu gösterim.

mültüme, [? mültüme] *{ağız} is.* Arazinin çıkıntılı yeri; burun. [DS]

müluhiye, [Yun. mukhlia > Ar. mülūḫiye ملوخيه] *(mülû:hiye, h kalın söylenir) {OsT} is. bot.* → mülhiye.

müluhya, [Yun. mukhlia > Ar. mülūḫyā ملوخيا] *(mülû:hya:, h kalın söylenir) {OsT} is. bot.* → mülhiye.

müluk, [Ar. melik > mülük ملوك] *(mülû:k) {OsT} is.* Padişahlar; hükümdarlar; melikler.

mülukâne, [Ar. mülūk + Far. -āne ملوكانه] *mülû:kâ:ne) {OsT} zf.* Padişahlara yakışır biçimde; padişah gibi; melikane; hükümdarane.

mülukî, [Ar. mülūkī ملوكى] *(mülû:ki:) {OsT} sf.* **1.** Hükümdara özgü; padişaha ait; padişahla ilgili. **2.** Padişah gibi; padişaha yakışır biçimde.

mülük, -ğü [Ar. mülūk => mülük] *{ağız} sf.* Zengin. ◻ **mülük olmak,** *{ağız} Varlıklı olmak.* [DS]

mülükü, [? mülükü] *{ağız} is.* Soğanlı kıyma kavurması. [DS]

mülüs, [Ar. münis مونس] *{ağız} sf.* Uslu. [DS]

mülye, [? mülye] *{ağız} is.* Domates. [DS]

mülzem, [Ar. lüzūm > mülzem ملزم] *{OsT} sf.* **1.** Gerekli görülmüş; lüzumlu görülen; gerekli. **2.** Karşısındaki tarafından susmaya zorlanmış ve susturulmuş olan; susmaya mecbur edilmiş. **3.** Cevap veremez duruma getirilmiş olan.

mülzim, [Ar. lüzūm > mülzim / mülzime ملزم / ملزمه] *{OsT} sf.* **1.** Yükümlülük getiren; gerektiren; gerekli. **2.** Susmaya zorlayan; susturan; susmaya mecbur eden. **3.** Cevap veremez duruma getiren.

mülzimane, [Ar. mülzim + Far. -āne ملزمانه] *(mülzima:ne) {OsT} zf.* Susturana yakışır biçimde; susturucasına.

mülzime, [Ar. milzeme ملزمه] *{OsT} is.* Masa üstünde duran kâğıtların uçmasını veya dağılmasını önlemek için üzerlerine konulan taş vb. ağırlık.

mümacede, [Ar. mecd *(ululuk)* > mümācede مماجده] *(müma:cede) {OsT} is.* Bir kimseyle soyluluk ve şeref yarışına girme; övünme yarışı; övünme.

mümadehe, [Ar. medḥ > mümādeḥe ممادحه] *(müma:dehe) {OsT} is.* Övünmeye hak kazanmak üzere birbiri ile çekişme.

mümahhas, [Ar. maḥṣ *(deneme)* >mümaḥḥaṣ ممحص] *{OsT} sf.* **1.** Denenmiş olan; sınanmış. **2.** Kuvvetli; dayanıklı.

mümal, -li [Ar. mümāl ممال] *(müma:l) {OsT} is.* Bir yana eğilme; meyletme.

mümalaka, [Ar. melḳ > mümālaḳa ممالقه] *(müma:lâka) {OsT} is.* Yaltaklanma; dalkavukluk; temelluk.

mümalata, [Ar. mümālaṭa ممالطه] *(müma:lata) {OsT} is.* İki şairin ayrı mısralarla birbirine şiir söylemesi.

mümana'at, [Ar. mümāna'at ممانعت] *(müma:naat) {OsT} is.* Karşı koyma; engel olma; önleme; engelleme. 🗗 **mümanaata uğramak,** *Bir engelleme veya karşı koyma ile karşılaşmak.* ‖ **mümanaat etmek,** *Karşı koymak; önlemek; engellemek.* ‖ **mümanaat göstermek,** *Karşı koymak; önlemek.*

mümarat, [Ar. mümārāt ممارات] *(müma:ra:t) {OsT} is.* Çekişme; mücadele; tartışma.

mümaresat, [Ar. mümārese > mümāresāt ممارسات] *(müma:resa:t) {OsT} is.* Ustalık kazanmalar; el yatkınlıkları; alışmalar.

mümarese, [Ar. mümārese ممارسه] *(müma:rese) {OsT} is.* Bir sanat veya işte uzluk ve ustalık kazanma; el yatkınlığı; hüner ve ustalık sahibi olma; maharet.

mümareset, [Ar. mümāreset ممارست] *(müma:reset) {OsT} is.* → mümarese.

mümarete, [Ar. mümārete ممارته] *(müma:rete) {OsT} is.* Çabalama; uğraşma.

mümas, -ssı [Ar. mess > mümāss مماس] *(müma:s) {OsT} sf.* **1.** Temas eden; dokunan; değen. **2.** *is. mat.* Bir eğrinin yanından geçen ve ona ancak bir noktada değen doğru; teğet. **3.** *mat.* Tanjant.

mümaselet, [Ar. miṣl > mümāṣelet مماثلت] *(müma:selet) {OsT} is.* **1.** İki şeyin birbirine benzemesi; benzeyiş; benzeme. **2.** *fel.* Benzeşim. **3.** *mat.* Homoteti; benzeşiklik.

mümasil, [Ar. miṣl > mümāṣil مماثل] *(müma:sil) {OsT} sf.* **1.** Benzeyen; andıran. **2.** *fel.* Benzer; benzeşik. **3.** *mat.* Homotetik.

mümasse, [Ar. mümasse مماسه] *{OsT} is.* Birbirine değme; temas etme.

mümaşat, [Ar. mümāşāt مماشات] *(müma:şa:t) {OsT} is.* **1.** Birlikte yürüme; beraber gitme; yoldaşlık etme. **2.** Birlikte hareket etme; uzlaşma; uyma. **3.** *mecaz.* Birinin fikrine yalandan katılmış gibi görünme. 🗗 **mümaşat etmek,** *Onaylamış gibi davranmak; uymak.*

mümaşatkâr, [Ar. mümāşāt + Far. -kār مماشتكار] *(müma:şa:tkâ:r) {OsT} sf.* Uysal.

mümaşatkârane, [Ar. mümāşāt + Far. -kārāne مماشتكارانه] *(müma:şa:tkâ:ra:ne) {OsT} zf.* Uysallıkla.

mümatale, [Ar. mümātale مماطله] *(müma:tale) {OsT} is.* **1.** Ödenmesi gereken bir borcu ödemekte titizlik göstermeme veya yerine getirilmesi gereken bir söz vb.ni savsaklama. **2.** *huk.* Alacaklıyı, ödeme vaadiyle oyalama. 🗗 **mümatele etmek,** *Savsaklamak; ertelemek.*

mümazaha, [Ar. mizāḥ > mümāzaḥa ممازحه] *(müma:zaha) {OsT} is.* Şakalaşma; karşılıklı takılma; birbirine şaka yapma.

mümazaka, [Ar. mümāzaḳa ممازقه] *(müma:zaka) {OsT} is.* Dosluk konusunda iki yüzlü davranma.

mümazece, [Ar. mümāzece ممازجه] *(müma:zece) {OsT} is.* Övünme.

mümazık, -kı [Ar. mümāzıḳ ممازق] *(müma:zık) {OsT} sf.* (Kişi için) gerçek dost olmayan.

mümazzak, [Ar. mezḳ > mümazzaḳ ممازق] *{OsT} sf.* Parçalanmış; yırtılmış; parça parça edilmiş olan.

mümbit, [Ar. nebāt > münbit منبت] *{OsT} sf.* (Toprak için) verimli; bitek.

mümecced, [Ar. mecd > mümecced ممجد] *{OsT} sf.*

Övülüp yüceltilerek kendisine şeref verilmiş olan; ululanan; yüceltilmiş; methedilmiş. ◻ **mümeccedced,** *{OsT} Şereflendirilmiş soylu.*

mümeddid, [Ar. medd > mümeddid ممدد] *{OsT} sf.* **1.** Uzatan; temdit eden. **2.** *anat.* Açan.

mümehhed, [Ar. mehd > mümehhed ممهد] *{OsT} sf.* **1.** Açılıp yayılmış; serilmiş; döşenmiş; yayılmış. **2.** Bir sıraya veya düzene konulmuş; tertiplenmiş; düzenlenmiş.

mümehhid, [Ar. mehd > mümehhid ممهد] *{OsT} sf.* **1.** Açıp yayan; seren; döşeyen; yayan. **2.** Bir sıraya veya düzene koyan; tertipleyen; düzenleyen; düzgünleştiren.

mümehhil, [Ar. mehl > mümehhil ممهل] *{OsT} sf.* Süre tanıyan; mehil veren; bekleyen.

mümellah, [Ar. milḥ > mümellaḥ مملح] *{OsT} sf.* Tuzlu.

mümellek, [Ar. mülk > mümellek مملك] *{OsT} sf.* **1.** Bir kişiye mülk olarak verilmiş olan. **2.** *is. huk.* Temlik olunan şey. ◻ **mümellekün-leh,** *{OsT} huk. Kendisine mülk olarak ev, arsa, tarla vb. verilen kimse.*

mümellik, [Ar. mülk > mümellik مملك] *{OsT} sf.* Birine mülk olarak veren; mülk veren; temlik eden.

mümerred, [Ar. merd > mümerred ممرد] *{OsT} sf.* **1.** Yüksek. **2.** *is.* Duvarları düz yüksek yapı.

mümessek, [Ar. misk > mümessek ممسك] *{OsT} sf.* Güzel kokan; misk kokulu.

mümessel, [Ar. miṣl > mümeṣṣel ممثل] *{OsT} sf.* **1.** Örnek olarak söylenmiş olan; örnek verilmiş olan. **2.** Matbaada basılmış; basılı; matbu.

mümessil, [Ar. miṣl > mümeṣṣil / mümeṣṣile ممثل / ممثله] *{OsT} sf.* **1.** İki şey arasında uygun taraflar bulan; benzeten; benzetici. **2.** *anat.* Alınan besinleri eritip vücuda yarar hale getiren; sindiren; eriten. **3.** *is.* Temsilci. **4.** Sınıf düzenini sağlayan, yönetim ile öğrenciler arasındaki ilişkiyi düzenleyen seçilmiş öğrenci; sınıf başkanı; öğrenci temsilcisi. **5.** Bir işletme veya satış kurumunun temsilcisi olan kimse. **6.** Yayımcı; editör. **7.** Oyuncu; aktör. **8.** *tic.* Satılmak üzere sahipleri adına kendisine mal bırakılan ve belirli süre sonunda, satılmayıp kalan kısmı iade eden aracı.

mümessillik, -ği [mümessil-lik] *is.* **1.** Mümessil olma durumu. **2.** Temsilcilik; temsil etme.

mümevveh, [Ar. mevh > mümevveh / mümevvehe ممووه / ممووهه] *{OsT} sf.* **1.** Hayalî; hayale dayanan. **2.** Düzme; uydurma. **3.** Görünüşte haklı olan.

mümevvehat, [Ar. mümevveh>mümevvehāt ممووهات] *(mümevveha:t) {OsT} is.* Görünüşe göre haklı olanlar.

mümevvel, [Ar. mal > mümevvel ممول] *{OsT} sf.* Zengin.

mümeyyez, [Ar. temyiz > mümeyyez ممیز] *{OsT} sf.* Seçilmiş; ayrılmış.

mümeyyiz, [Ar. temyiz > mümeyyiz ممیز] *{OsT} sf.* **1.** İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilen. **2.** *is.* Sınavlarda öğrencinin bilgi düzeyini ölçen ve değerlendiren kimse; ayırtman. **3.** Eskiden, bir dairede kâtiplerin yazdığı yazıları düzelten kâtip. **4.** *huk.* Temyiz gücüne sahip kişi.

mümeyyizlik, -ği [mümeyyiz-lik] *is.* **1.** İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yetisi; ehliyet. **2.** Sınavlarda öğrenci bilgi seviyesini ölçme ve değerlendirme işi; ayırtmanlık.

mümhil, [Ar. mehl > mümhil ممهل] *{OsT} sf.* **1.** Yapmakta olduğu işi bir süre geri bırakan; ara veren; erteleyen. **2.** Bekleyen.

mümid, -ddi [Ar. meded > mümidd ممد] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin oluşmasına veya yapılmasına yol açan; yardım eden; yardımcı; imdat eden. **2.** Uzatan; uzatıcı; temdit eden.

mümil, -lli [Ar. melāl > mümill / mümille ممل / ممله] *{OsT} sf.* Sıkıntı ve usanç veren; sıkan; bezdirici; bıktırıcı.

mü'min, [Ar. emn > īmān > mü'min / mü'mine مؤمن / مؤمنه] *{OsT} sf.* → mümin. ◻ **Mü'min Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in altmışıncı suresi olup Allah'ın varlığını, birliğini, peygamberler aracılığıyla insanlara kitap indirdiğini, suçları örtücü, bağışlayıcı olduğunu herkesin ettiğini bulacağını anlatır.*

mümin, [Ar. emn > īmān > mü'min / mü'mine مؤمن / مؤمنه] *sf.* **1.** İnanan; inanmış olan; güvenen; güven duyan. **2.** *isl.* Allah'ın varlığına, birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve İslamiyetin diğer temel esaslarına inanan; iman sahibi olan; inanmış; Müslüman.

mü'minat, [Ar. mü'min > mü'mināt مؤمنات] *(mümina:t) {OsT} is.* Allah'ın varlığına, birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanarak Müslüman olmuş kadın ve kızlar; Müslüman kadınlar, Müslüman kızlar.

mü'minîn, [Ar. mü'min > mü'minīn مؤمنين] *(mü-mini:n) {OsT} is.* İslam dininin esaslarına inanmış olanlar; Müslümanlar.

mü'miniyet, [Ar. mü'min > mü'miniyyet مؤمنيت] *{OsT} is.* Müslüman olma durumu; Müslümanlık.

müminlik, -ği [mümin-lik] *is.* Mümin olma durumu.

mü'minun, [Ar. mü'min > mü'minūn مؤمنون] *(mü-minu:n) {OsT} is.* İslam dininin esaslarına inanmış olanlar; Müslümanlar. 🗗 **Mü'minun Suresi,** *Kur'-an-ı Kerim'in yirmi üçüncü suresi olup İslamiyete inanan, Allah'ın gösterdiği doğru yola gidenlerin, ahrette görecekleri güzel karşılıkları anlatır.*

mümis, -ssi [Ar. maṣṣ > mümiṣṣ ممص] *{OsT} sf.* E-men; emici.

mümit, [Ar. mevt > mümīt مميت] *(mümi:t) {OsT} sf.* Ölüme neden olan; öldürücü.

mümkin, [Ar. mekn > imkān > mümkin ممكن] *{OsT} sf.* → mümkün. 🗗 **mümkin mertebe,** *{OsT} Olabildiği kadar.*|| **mümkinü'l-vücūd,** *{OsT} Varlığı mümkün olan.*|| **mümkinü'l-vuku',** *{OsT} Olağan.*

mümkinat, [Ar. mümkin > mümkināt ممكنات] *(mümkina:t) {OsT} is.* Olabilir şeyler.

mümkün, [Ar. imkān > mümkin ممكن] *{OsT} sf.* **1.** Olması imkân dahilinde olan; olası; olabilir; olanaklı. **2.** *zf.* Olanaklı olarak; olanak içinde. 🗗 **mümkün mertebe,** *Olabildiği kadar; yapılabildiğince.*|| **mümkün olduğu kadar,** *Olabildiğince; yapılabildiği kadar.*|| **mümkün olmak,** *Yapılabilir olmak; olabilmek.*|| **mümkünü olmamak,** *Yapılması veya olması olanaksız olmak; imkânsız.*|| **mümkünü yok,** *Yapılması veya olması olanaksız.*

mümkünat, [Ar. mümkün > mümkināt ممكنات] *(mümküna:t) {OsT} is.*→ mümkinat.

mümles, [Ar. mümles مملس] *{OsT} sf.* Düz.

mümsiha, [Ar. mümsiḥa ممسحه] *{OsT} is.* Hattatların ve yazıcıların kamış kalemlerinin mürekkebini silmekte kullandıkları siyah renkli bez.

mümsik, [Ar. imsāk > mümsik ممسك] *{OsT} sf.* **1.** Bazı şeylerden el çekip nefsinin isteklerine gem vuran. **2.** Cimri; eli sıkı. **3.** İnatçı. **4.** Çekingen.

mümtaz, [Ar. imtiyāz > mümtāz / mümtāze ممتاز / ممتازه] *(mümta:z) {OsT} sf.* **1.** Seçkin; seçilmiş. **2.** Diğerlerinden ayrılmış ve üstün tutulmuş olan; ayrıcalıklı.

mümtaziyet, [Ar. mümtāz > mümtāziyyet ممتازيت] *(mümta:ziyet) {OsT} is.* **1.** Seçilmiş olma durumu; seçkinlik; seçilmişlik. **2.** Ayrıcalıklı olma durumu; üstün tutulma. **3.** *ed.* Anlatımın kendine özgü, güzel ve başkalarından üstün olması durumu.

mümtazlık, [mümtaz-lık] *is.* **1.** Seçilmiş, üstün tutulmuş olma durumu; seçkinlik. **2.** Ayrıcalıklı olma durumu.

mümtedd, [Ar. medd > mümtedd / mümtedde ممتد / ممتده] *{OsT} sf.* **1.** Uzayan; uzanan. **2.** Sürekli; süren. 🗗 **mümted olmak,** *Uzamak; sürmek.*

mümtehan, [Ar. imtiḥān > mümteḥan ممتحن] *{OsT} sf.* İmtihandan geçmiş olan; denenmış; sınanmış.

mümtehin, [Ar. imtiḥān > mümteḥin ممتحن] *{OsT} sf.* İmtihandan geçiren; deneyen; sınayan.

mümtehine, [Ar. mümteḥin > mümteḥine ممتحنه] *{OsT} is.* **1.** Mümtehinin dişili. **2.** İmtihan eden bayan; bayan deneyici; kadın sınamacı. 🗗 **Mümtebine Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in altmışıncı suresi olup Allah'ı inkâr edenlerle, İslam düşmanları ile, Müslümanlığı tanımayanlarla dostluk kurulmaması gerektiğini bildirir ve Yahudilerin Müslümanlara yaptığı eziyetler nedeniyle indirilmiştir.*

mümteli, [Ar. mümtelī ممتلى] *(mümteli:) {OsT} sf.* **1.** Dolmuş; dolu olan; dolgun. **2.** Çok yemekten dolayı mide şişkinliğinden rahatsız olan.

mümteni, -i'ı [Ar. imtināʿ > mümteniʿ / mümteniʿa ممتنع / ممتنعه] *(mümteni:) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi yapmaktan kaçınan; bir şeyi kabule yanaşmayan; çekinen. **2.** Olması veya yapılması olanaksız olan; olamaz; olmayacak; imkânsız. **3.** *is. mat.* Olamazlık. 🗗 **mümteni'ü'l-hall,** *{OsT} Çözülmesi veya erimesi güç olan.*|| **mümteni'ü'l-husūl,** *{OsT} Olması mümkün olmayan; olmaz.*|| **mümteni'ü'l-tahsîl,** *{OsT} Elde edilmesi mümkün olmayan.*

mümteni'at, [Ar. mümteniʿ / mümteniʿāt ممتنعات] *(mümtenia:t) {OsT} sf.* Olamazlıklar.

mümtesil, [Ar. imtiṣāl > mümteṣil ممتثل] *{OsT} sf.* Kendisine verilmiş olan buyruğa uyan; aldığı emri yerine getiren.

mümtezic, [Ar. imtizāc > mümtezic / mümtezice ممتزج / ممتزجه] *{OsT} sf.* **1.** İç içe girmiş olan; birbiri ile kaynaşmış; karışık. **2.** Birbirine uygun gelen; uyuşan; bağdaşan; uygun. **3.** Hiç boşluk kalmayacak biçimde kapanan; sımsıkı kapanan. **4.** Başkaları ile iyi geçinen; uysal.

mümtır, [Ar. imṭār > mümṭır ممطر] *{OsT} sf.* **1.** Yağmurlu; yağdıran. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) yağmur veren, yağmur yağdıran.

mümülü, [Yun. mpoumpoúli] *{ağız} is.* Gelincik çiçeği. [DS]

mümüne, [Yun. mpoumpoúli] *{ağız} is.* Çiçek goncası. [DS]

mümza, [Ar. imżā > mümżā ممضى] *(mümza:) {OsT} sf.* İmza edilmiş; imzalanımış olan; imzalı.

mümzi, [Ar. imżā > mümżī ممضى] *(mümzi:) {OsT} sf.* İmza eden; imza atan; imzalayan; imza yetkisi olan.

mün[1], [mün / min / bün] *{eT} is.* Çorba. [EUTS] [DLT]

mün[2], [mün / min / bün] *{eT}* **1.** Suç; kabahat; hata; kusur. [Gabain] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** Günah.

[EUTS] [Gabain] **3.** Felaket. [EUTS] **4.** Sermaye. [KB]

müna, [Ar. münye > münā منى] *(müna:) {OsT} is.* İstenilen şeyler; arzu edilenler.

müna'am, [Ar. niʿmet > münaʿam منعم] *{OsT} sf.* Bolluk içinde olan; refaha ulaşmış olan; müreffeh.

münacat, [Ar. necāt > münācāt مناجات] *(müna:ca:t) {OsT} is.* **1.** Allah'a yakarma; yakarış. **2.** *ed.* Divan edebiyatında, Allah'ın yüceliklerini anlatan, Allah'ı öven, ondan yakarışta bulunan şiir türü.

münada, [Ar. nidāʾ > münādāʾ منادى] *(müna:da:) {OsT} sf.* **1.** Çağrılan; davet edilmiş. **2.** *dbl.* Önüne ünlem getirilmiş kelime.

münadat, [Ar. münādāʾ > münādāt منادات] *(müna:da:t) {OsT} is.* **1.** Yaygara; bağrış çağrış; velvele. **2.** İlan etme; duyurma.

münademe, [Ar. nedīm > münādeme منادمه] *(müna:deme) {OsT} is.* **1.** Nedimlik etme; arkadaşlık etme. **2.** Bir arada bulunarak konuşup eğlenme.

münademet, [Ar. nedīm > münādemet منادمت] *(müna:deme) {OsT} is.* → münademe.

münadi, [Ar. nidā > münādī منادى] *(müna:di:) {OsT} is.* **1.** Kamuya veya özel kişilere ait duyurulmak istenen şeyleri yüksek sesle bağırarak ilan eden kimse; tellal. **2.** Müezzin.

mün'adil, [Ar. ʿadūl > münʿadil / münʿadile منعدل / منعدله] *(mün-adil) {OsT} sf.* Yoldan çıkan; yolu şaşıran; doğru yoldan ayrılan; yanlış yol seçen; doğru yoldan çıkmış; sapmış.

ınün'adim, [Ar. ʿadem > münʿadim منعدم] *(mün-adim) {OsT} sf.* Yok olan. 🗗 **münadim olmak,** *Yok olmak.*

münadim, [Ar. nedīm > münādim منادم] *(müna:dim) {OsT} sf.* **1.** Arkadaş; dost. **2.** *is.* Eskiden kralları, padişahları hoş sözlerle eğlendiren kimseye verilen ad; nedim.

münadimîn, [Ar. münādim > minādimīn منادمين] *(müna:dimi:n) {OsT} is.* **1.** Dostlar; arkadaşlar. **2.** Kral veya padişahları eğlenceli hikâye ve sözlerle eğlendirenler; nedimler.

münafaka, [Ar. nifāḳ > münāfaḳa منافقه] *(müna:faka) {OsT} is.* İki yüzlülük; münafık olma durumu; nifakçılık.

münafat, [Ar. münāfāt منافات] *(müna:fa:t) {OsT} is.* Birbirine zıt olma; karşıtlık.

münaferat, [Ar. münāferāt منافرات] *(müna:fera:t) {OsT} is.* Karşılıklı nefret etmeler; iğrenmeler.

münaferet, [Ar. nefret > münāferet منافرت] *(müna:feret) {OsT} is.* **1.** Birbirinden nefret etme. **2.** Bir kimseyi küçümseyip onursuz sayarak nefret etme; iğrenme. 🗗 **münaferet etmek,** *{OsT} Birbirinden karşılıklı nefret etmek; nefretleşmek.*

münafesat, [Ar. nefs > münāfesāt منافسات] *(müna:fesa:t) {OsT} is.* Gizli düşmanlıklar; çekememezlikler.

münafese, [Ar. nefs > münāfese / münāfeset منافسه / منافست] *(müna:fese) {OsT} is.* Birbirine karşı kin gütme; çekememe. 🗗 **münafese etmek,** *{OsT} Karşılıklı olarak düşmanlık beslemek; birbirine kin gütmek; gizli düşmanlık gütmek.*

münafık, -ğı [Ar. nifāḳ > münāfıḳ منافق] *(müna:fık) {OsT} is.* **1.** İkiyüzlülük eden; ara bozan kimse; nifak yaratan. **2.** (Hz. Muhammed zamanında) Müslüman olmadığı halde Müslüman olmuş gibi görünen kimse. **3.** *isl.* Sık sık yalan söyleme, sözünden dönme, emanete hıyanet etme, anlaşmayı sebepsiz yere bozma gibi davranışları bulunan kimse.

münafıkane, [Ar. münāfıḳ + Far. -āne منافقانه] *(müna:fıka:ne) {OsT} zf.* Ara bozarcasına; iki yüzlülükle.

münafıkîn, [Ar. münāfıḳ > münāfıḳīn منافقين] *(müna:fıkı:n k kalın söylenir) {OsT} is.* İkiyüzlüler; münafıklar.

münafıklar, [münafık-lar] *(müna:fıklar) is.* **1.** İslamiyet'in ilk yıllarında, Hz. Muhammed'e istemeyerek veya zorlama ile katılanlara verilen ad. **2.** İnanmış gibi görünerek Müslümanlığın aleyhine çalışan Medinelilere verilen ad.

münafıklık, -ğı [münafık-lık] *is.* Münafık olma durumu.

münafıkun, [Ar. münāfıḳ > münāfıḳūn منافقون] *(müna:fıku:n) {OsT} is.* İkiyüzlüler; münafıklar. 🗗 **Münafıkun Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in altmış üçüncü suresinin adı.*

münafi, [Ar. nefy > münāfī منافى] *(müna:fi:) {OsT} sf.* **1.** Aykırı gelen; uyuşmaz. **2.** Karşıt; zıt; muhalif. 🗗 **münafi olmak,** *{OsT} Uymamak; aykırı gelmek.*

münaggas, [Ar. ġuṣṣa > münaġġaṣ منغص] *{OsT} sf.* Üzüntülü; kederli; neşesiz.

münaggasen, [Ar. münaġġaṣen منغصاً] *(münagga'-sen) {OsT} zf.* Üzüntülü olarak; kederli bir durumda olarak; tasalı olarak.

münah, [Ar. münāḥ مناح] *(müna:h) {OsT} is.* Ağıt yakma.

münahebe, [Ar. münāhebe مناهبه] *(müna:hebe) {OsT} is.* Malı yağma edip kapışma.

münaime, [Ar. münāʿime مناعمه] *(müna:ime) {OsT} is.* Bolluk içinde ve nazlı olarak büyüyen genç kız.

münakalat, [Ar. münāḳale > münāḳalāt مناقلات] *(müna:kalâ:t) {OsT} is.* Ulaştırma ve taşıma işleri; ulaştırma.

münakale, [Ar. naḳl > münāḳale مناقله] *(müna:kale) {OsT} is.* **1.** Sıra ile hikâye, fıkra vb. anlatma. **2.** Bir şeyi bir yerden başka bir yere aktarma. **3.** Ulaşım. **4.** İçki toplantısında içki kadehlerini elden ele geçirerek sunma işi. **5.** *huk.* Ulaştırma. **6.** *muh.* Bir tutarı bir hesaptan başka bir hesaba geçirme; aktarma.

münakasa, [Ar. noḳṣān => münāḳaşa مناقصه] *(müna:kasa) {OsT} is.* Eksiltme; indirme.

münakasat, [*OsT.* münāḳaşa > münāḳaşāt مناقصات] *(müna:kasa:t) {OsT} is.* Eksiltmeler; indirmeler.

münakaşa, [Ar. naḳş > münāḳaşa مناقشه] *(müna:kaşa) {OsT} is.* **1.** Bir konu üzerinde yapılan ayrıntılı ve karşılıklı konuşma; tartışma. **2.** Sert ve kırıcı tartışma. **3.** *mat.* İrdeleme. ◻ **münakaşa etmek,** *1. Bir konu üzerinde ayrıntılı olarak karşılıklı konuşmak; tartışmak. 2. Sert ve kırıcı biçimde tartışmak.*|| **münakaşa götürmemek,** *Kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kesinlik taşımak.*|| **münakaşa yapmak,** *1. Bir konu üzerinde ayrıntılı olarak karşılıklı konuşmak; tartışmak. 2. Sert ve kırıcı biçimde tartışmak.*

münakaşalı, [münakaşa-lı] *{OsT} sf.* Üzerinde tartışılan; tartışmalı.

münakaşat, [Ar. münāḳaşa > münāḳaşāt مناقشات] *(müna:kaşa:t) {OsT} is.* Tartışmalar; irdelemeler; münakaşalar.

münakaza, [Ar. naḳż > münāḳaża مناقضه] *(müna:kaza) {OsT} is.* İki söz arasındaki tutarsızlık; çelişiklik; çelişki.

münakehat, [Ar. münākeḥāt مناكحات] *(müna:keha:t) {OsT} is.* **1.** Nikâhlanmalar. **2.** *huk.* İslam hukukunun evlenme ile ilgili konuları.

münakehe, [Ar. nikāḥ > münākeḥe مناكحه] *(müna:kehe) {OsT} is.* **1.** Nikâhlanma. **2.** *huk.* İslam hukukunun evlenme ile ilgili konusu.

münakere, [Ar. münākere مناكره] *(müna:kere) {OsT} is.* Kavga.

münakeret, [Ar. münākeret مناكرت] *(müna:keret) {OsT} is.* Kavga; düşmanlık; mücadele.

münakız, [Ar. münāḳaża > münāḳiż مناقض] *(müna:kız) {OsT} sf.* Birbiri ile çelişki içinde olan; birbirini tutmayan; bir öncekine karşıt olan; nakzeden.

mün'akid, [Ar. ʿaḳd > münʿaḳid منعقد] *(mün-akıd, k kalın söylenir) {OsT} sf.* → münakit.

mün'akis, [Ar. ʿaks > münʿakis / münʿakise منعكس / منعكسه] *(mün-akis) {OsT} sf.* **1.** (Işık için) yansımış olan; yansıyan. **2.** Tersine dönmüş; ters çevrilmiş.

münakit, -di [Ar. ʿaḳd > münʿaḳid منعقد] *(mün-akit, k kalın söylenir) sf.* **1.** Kurulmuş; toplanmış; oluşturulmuş; teşkil olunmuş. **2.** (Anlaşma ve sözleşme için) iki taraf arasında resmen kabul ve imza edilmiş olan. **3.** Düğümlenmiş olan; bağlanmış; bağlı; düğümlü.

münakka, [Ar. münaḳḳā منقا] *(münakka:) {OsT} sf.* Temizlenmiş.

münakkah, [Ar. tenḳiḥ > münaḳḳaḥ / münaḳḳaḥa منقح / منقحه] *{OsT} sf.* **1.** Soyulmuş, temizlenmiş veya ayıklanmış olan. **2.** En iyi bölümü seçilerek çıkarılıp alınmış olan; seçilmiş olan; seçkin. **3.** (Gider için) tasarruf amacıyla bir kısmı kesilmiş olan. **4.** *ed.* (Söz için) gereksiz ve doldurma kısımları bulunmayan; gereksiz öğelerden arınmış.

münakkahiyet, [Ar. münaḳḳaḥiyyet منقحيت] *(h, kalın söylenir) {OsT} is.* **1.** En iyileri seçilmiş olma durumu; ayıklanma. **2.** *ed.* Kısa ve özlü yazma.

münakkas, [Ar. noḳṣān > münaḳḳaṣ منقص] *{OsT} sf.* Azaltılan; eksiltilmiş olan; tenkis edilmiş olan.

münakkaş, [Ar. naḳş > münaḳḳaş منقش] *{OsT} sf.* **1.** Üzerine bezek yapılmış olan; desenle süslenmiş; nakışlı; süslemeli; resimli. **2.** *is.* Üzeri renkli motiflerle süslenmiş dokumaların genel adı.

münakkat, [Ar. noḳṭa > münaḳḳaṭ / münaḳḳaṭa منقط / منقطه] *{OsT} sf.* Noktası olan; noktalı; noktalanmış.

münakkayat, [Ar. münaḳḳā > münaḳḳayāt منقيات] *(münakkaya:t) {OsT} is.* Temizlenmiş şeyler.

münakkıs, [Ar. tenḳīṣ > münaḳḳış منقص] *{OsT} sf.* Eksilten; azaltan.

münakkih, [Ar. tenḳiḥ > münaḳḳiḥ منقح] *{OsT} sf.* **1.** Soyan. **2.** Ayıklayan; temizleyen.

mün'am, [Ar. münʿam منعم] *{OsT} sf.* Çok kıymetli olarak büyütülmüş.

mün'amid, [Ar. münʿamid منعمد] *(mün-amit) {OsT} sf.* Direğe dayanmış.

münasafe, [Ar. nıṣf > münāṣāfe مناصفه] *(müna:safe) {OsT} is.* **1.** Yarı yarıya bölüşme. **2.** Eşit iki parçaya ayırma.

münasafeten, [Ar. münāṣafe > münāṣafeten مناصفةً] *(müna:safe'ten) {OsT} zf.* **1.** Yarı yarıya bölüşerek. **2.** Eşit iki parçaya bölerek.

münasaha[1], [Ar. münāsaḫa مناسخه] *{OsT} is. huk.* Mirasın paylaşılmasından önce mirasçılardan birinin ölmesi üzerine, onun payının mirasçılarına geçmesi yüzünden miras paylarında meydana gelen değişme.

münasaha[2], [Ar. naṣiḥat > münāṣaḥa مناصحه] *(müna:saha) {OsT} is.* Nasihatte bulunma.

münasara, [Ar. naṣara > münāṣara مناصره] *(müna:sara) {OsT} is.* Birbirine yardım etme; yardımlaşma.

münasat, [Ar. nisyān > münāsāt مناسات] *(müna:sa:t) {OsT} is.* Unutma. ◻ **münāsāt etmek,** *{OsT} Unutmak.*

münasebat, [Ar. münāsebet > münāsebāt مناسبات] *(müna:seba:t) {OsT} is.* Münasebetler; ilişkiler; ilgiler; yakınlıklar.

münasebet, [Ar. nisbet > münāsebet مناسبت] *(müna:sebet) {OsT} is.* **1.** İki nesne vb. şey arasındaki oran, uyum; uygunluk. **2:** Topluluklar veya bireyler arasındaki karşılıklı ilişki; bağ; ilgi; yakınlık. **3.** Sebep; neden; vesile. **4.** *fel.* İki nesne arasındaki karşılıklı ilişki; bağıntı. **5.** *mat.* Bağıntı. **6.** Cinsel ilişki. ◻ **münasebet almak,** *Uygun düşmek; yakışmak.*‖ **münasebet-dār,** *İlgisi olan; ilişkiye giren; ilişki içinde olan.*‖ **münasebet düşürmek,** *Uygun bir zamanını yakalamak; sırasını getirmek.*‖ **münasebete girmek,** *İlişkiye girmek; ilişkide bulunmak; ilişki kurmak.*‖ **münasebet getirmek,** *Uygun bir zamanını yakalamak; sırasını getirmek.*‖ **münasebeti kesmek,** *İlgi ve ilişkiyi kaldırmak; görüşmemek; ilişkiyi sürdürmemek; ilişkiyi kesmek.*‖ **münasebet kurmak,** *İki şey arasında bağlantı kurmak; ilişki kurmak; yakınlık görmek.*‖ **münasebette bulunmak,** *1. İlişki kurmak; ilişkisi olmak. 2. Var olan ilişkiyi sürdürmek. 3. Cinsel ilişkide bulunmak.*

münasebetiyle, [Ar. münāsebet + T. ile] *(müna:sebetiyle) {OsT} zf.* (Belirtilen bir şey) yüzünden; ... nedeniyle; ... dolayısıyla; ilgisiyle; ilişkisi yüzünden.

münasebetli, [münasebet-li] *(müna:sebetli) sf.* **1.** Bir şey ile, bir kimseyle ilişkisi olan. **2.** Bir şeyle ilgili olan. **3.** Akla uygun; yakışık alan; makul; kabul edilebilir. ◻ **münasebetli münasebetsiz,** *Uygun düşsün veya düşmesin; yakışık alsın veya almasın; gelişi güzel; yerli yersiz.*

münasebetsiz, [münasebet-siz] *(müna:sebetsiz) sf.* **1.** Uygun düşmeyen; uygun olmayan. **2.** Ters; aksi. **3.** Yakışık almayan; yakışıksız; yersiz kaçan; yaraşmayan. **4.** Saygı göstermeyen; yakışıksız ve yersiz davranışta bulunan. **5.** Beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan; uygunsuz. **6.** *is.* Saygısız ve yersiz davranışlarda bulunan kimse. ◻ **münasebetsiz Mehmet Ağa,** *telmih. Bir toplulukta, konu ile hiç bir ilgisi bulunmayan şeyler söyleyen kimse.*

münasebetsizlik, -ği [münasebet-siz-lik] *(müna:sebetsizlik) is.* **1.** Münasebetsiz olma durumu; aksilik; terslik. **2.** Münasebetsiz birinin söz veya davranışının niteliği; uygunsuz durum veya davranış; yakışıksızlık; yakışmazlık. **3.** Saygısızca davranış; yakışıksız ve saygısız davranış; saygısızlık.

münasebettar, [Ar. münāsebet + Far. -dār] *(müna:sebetta:r) {OsT} sf.* İlgisi olan; ilişkiye giren; ilişki içinde olan; yakından ilgili olan.

münasib, [Ar. münāsebet > münāsib / münāsibe مناسب / مناسبه] *(müna:sib) {OsT} sf.* → münasip.

münasip, -bi [Ar. münāsebet > münāsib مناسب] *(müna:sib) {OsT} sf.* **1.** (Nesne, olay, zamanlama ve durumlar için) istenen oranda olan; denk; uygun; yerinde olan. **2.** Beklentilere uygun düşen; uygun. **3.** Yakışır durumda olan; layık; yaraşır. ◻ **münasip bulmak,** *Uygun ve yerinde saymak.*‖ **münasip düşmek,** *Uygun gelmek; uygun düşmek.*‖ **münasip görmek,** *Uygun bulmak; denk saymak; yerinde bulmak.*‖ **münasip olmak,** *Birbirine denk veya bir şeye uygun düşmek; yakışık almak.*

münaşede, [Ar. neşīde > münāşede مناشده] *(müna:şede) {OsT} is.* Karşılıklı şiir söyleme.

münataha, [Ar. münāṭaḥa مناطحه] *(müna:taha) {OsT} is.* Boynuzla vuruşma; süsüşme.

mün'atıf, [Ar. ʿaṭf > münʿaṭıf منعطف] *(mün-atıf) {OsT} sf.* Yön değiştiren; sapan; bir tarafa yönelen.

münavebe, [Ar. nevbet > münāvebe مناوبه] *(müna:vebe) {OsT} is.* **1.** İki ve daha çok şeyin sıra ile değiştirilmesi veya kendiliğinden bu değişimi sağlaması durumu; nöbetleşme; nöbetleşerek iş yapma; sıra ile değişerek çalışma; keşikleme; almaş. **2.** *tar.* Ekim nöbeti. ◻ **münavebe ile,** *Nöbetleşerek; sıra ile.*

münavebeten, [Ar. münāvebe > münāvebeten مناوبةً] *(müna:vebe'ten) {OsT} zf.* Nöbetleşe; sıra ile; nöbetleşerek.

münavehe, [Ar. münāveḥe مناوحه] *(müna:vehe) {OsT} is.* Yas tutma; yüksek sesle ağlama.

münavele, [Ar. münāvele مناوله] *(müna:vele) {OsT} is.* Karşılıklı olarak bir şey verme; birbirine sunma. ◻ **münavele-i akdāh,** *{OsT} Kadehleri birbirine sunma.*

münaveme, [Ar. nevm > münāveme مناومه] *{OsT} is.* Uyku konusunda yarışma.

münaza'a, [Ar. nizāʿ *(sökme)* > münāzaʿa منازعه] *(müna:zaa) {OsT} is.* **1.** Ağız dalaşı; sözlü kavga; çekişme; münakaşa. **2.** Taraflar arasındaki düşmanlık; dava; çekişme. ◻ **münāza'a etmek,** *{OsT} Ağız kavgası etmek; çekişmek; tartışmak.*

münazaacı, [münazaa-cı] *(münü:zaacı) sf.* Sürekli ağız kavgalarına karışan; sık sık münakaşa eden.

münazaalı, [münazaa-lı] *(münazaa-lı) sf.* Hakkında bir tartışma söz konusu olan; tartışmalı; ihtilaflı.

münaza'at, [Ar. münāzaʿa > münāzaʿāt منازعات] *(müna:zaa:t) {OsT} is.* Çekişmeler; ağız dalaşları; münakaşalar.

münazara, [Ar. naẓar > münāẓara مناظره] *(münaːzara) {OsT} is.* **1.** Konulmuş olan kural ve yöntemlere uygun biçimde birbirine karşıt görüş ve düşüncelerin açıklandığı tartışma; kurallı tartışma. **2.** *ed.* Divan edebiyatında birbirine karşıt kavramlar arasında bir tartışma sürdürülerek yazılmış olan mesnevilere verilen ad. **3.** *ed.* halk edebiyatında belirlenen uyağa göre âşıkların karşılıklı şiir söyleyerek gerçekleştirdikleri yarışma.

münazarat, [Ar. münāẓara > münāẓarāt مناظرات] *(münaːzaraːt) {OsT} is.* Münazaralar; tartışmalar.

münazır, [Ar. naẓār >münāẓır مناظر] *münaːzır) {OsT} sf.* **1.** Münazaraya katılan; münazara eden; tartışan. **2.** *mat.* Paralel.

münazırîn, [Ar. münāẓır >münāẓırîn مناظرين] *(münaːzıriːn) {OsT} is.* Tartışanlar.

münazi, -i'ı [Ar. münāzaʿa > münāziʿ منازع] *(münaːziː) {OsT} sf.* Ağız dalaşı eden; kavgacı; niza çıkaran. 🗗 **münāzi'ün-fih,** *{OsT} 1. Üzerinde uyuşmazlığa düşülen mal, hak, vb. şey. 2. Dava konusu olan belirli veya belirlenebilir şey.*

mün'azil, [Ar. ʿazl > münʿazil منعزل] *(mün-azil) {OsT} sf.* **1.** Görevine son verilmiş olan; azledilen. **2.** Dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olan; inzivaya çekilmiş olan.

mün'azilen, [Ar. münʿazil > münʿazilen منعزلاً] *(münazi'len) {OsT} zf.* **1.** Görevine son verilmiş olarak; görevine son verilerek; azledilerek. **2.** İnzivaya çekilmiş olarak; dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olarak.

mün'azilîn, [Ar. münʿazil > münʿazilîn منعزلين] *(münaziliːn) {OsT} is.* **1.** Görevine son verilenler; azledilenler. **2.** İnzivaya çekilenler; dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olanlar.

münbagi, -i [Ar. buġye > münbaġī منبغى] *(münbagiː) {OsT} sf.* Yakışan; uygun; layık.

münbais, [Ar. baʿs > münbāʿis منبعس] *(münbaːis) {OsT} sf.* **1.** Gönderilmiş olan; gönderilen. **2.** (Olay, durum, oluş vb. için) bir nedenin doğurduğu; bir nedenden dolayı oluşan; ...den doğan; ...den meydana gelen; ...den oluşan.

münbasit, -tı [Ar. basṭ > münbasiṭ منبسط] *(t kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Açık; açılmış; açılan. **2.** Herhangi bir sıkıntısı olmayan; memnun; sıkıntısız; neşeli; ferah. 🗗 **münbasit etmek,** *Memnun etmek; sevindirmek; neşelendirmek.*

münbit, [Ar. nebāt > münbit / münbite منبت / منبته] *{OsT} sf.* → mümbit.

münbülük, -ğü [Yun. mpoumpoúkhi] *{ağız} is.* Çiçek goncası. [DS]

münceli, [Ar. cilā > müncelī منجلى] *(münceliː) {OsT} sf.* **1.** Parlak; parlayan; ışıklı. **2.** (Gizli bir şey için) ortaya çıkıp belli olan; görünen; meydanda; besbelli.

müncemid, [Ar. cümūd > müncemid / müncemide منجمد / منجمده] *{OsT} sf.* **1.** Donmuş; donuk olan. **2.** Buz durumunda olan.

müncer, -rri [Ar. cerr *(çekme)* > müncerr منجر] *{OsT} sf.* **1.** Sona eren; son bulan; sonuçlanan. **2.** Bir yana doğru çekilip sürüklenen. 🗗 **müncer olmak,** *1. Sona ermek; son bulmak; sonuçlanmak. 2. Bir yana doğru çekilip sürüklenmek.*

müncez, [Ar. müncez منجز] *{OsT} sf.* Sözü yerine getirilmiş.

müncezib, [Ar. cezb > müncezib / müncezibe منجزب / منجزبه] *{OsT} sf.* **1.** Bir yere doğru çekilen; çekilen. **2.** Gönlünü kaptırmış; tutulmuş; tutkun.

müncezir, [Ar. müncezir منجزر] *{OsT} sf.* Kesilen.

münci, [Ar. necāt *(kurtuluş)* > müncī منجى] *(münciː) {OsT} sf.* **1.** Kötü bir durumdan veya tehlikeden kurtarıp esenliğe çıkaran; kurtarıcı; kurtaran. **2.** Kurtuluş Savaşından sonra Mustafa Kemal'e verilen unvanlardan biri; kurtarıcı. 🗗 **müncî-i a'zam,** *{OsT} 1. En büyük kurtarıcı. 2. Atatürk.*

münciye, [Ar. müncī > münciye منجيه] *(münciːye) {OsT} is.* **1.** Müncinin dişili. **2.** Bayan kurtarıcı. 🗗 **Münciye Suresi,** *{OsT} Kur'an-ı Kerim'in altmış yedinci suresi olan Mülk Suresinin diğer adı.*

münciz, [Ar. incāz > müncīz منجز] *(münciːz) {OsT}* Verdiği sözü yerine getiren; sözünde duran; sözünün eri.

münçig, [mün-çig / bün-çig] *{eT} is.* Etene; son; uterus. [EUTS]

mündefi, -ii [Ar. defʿ > indifāʿ > mündefiʿ مندفع] *(mündefiː) {OsT} sf.* (Savaş, felaket; hastalık vb. şeyler için) def edilmiş olan; savuşturulmuş; geçiştirilmiş; atlatılmış. 🗗 **mündefi olmak,** *{OsT} Def edilmek; savuşturulmak; atlatılmak.*

mündefi'at, [Ar. mündefiʿ > mündefiʿāt مندفعات] *(mündefiːaːt) {OsT} is.* **1.** Atlatılmış, savuşturulmuş olan hastalık, felaket, savaş vb. kötü durumlar. **2.** *tıp.* Yaralardan akan irin, cerehat vb. şeyler.

mündek, -kki [Ar. mündek مندك *{OsT}*] *{OsT} sf.* Düz; düzleşmiş.

mündel, -lli [Ar. mündell مندل] *{OsT} sf.* **1.** Yol gösterilmiş; kılavuzluk edilmiş. **2.** *is.* Suyun akması, kabarması.

mündemic, [Ar. indimāc > mündemic مندمج] *{OsT} sf.* → mündemiç.

müdemiç, -ci [Ar. indimāc > müdemic مندمج] *sf.* **1.** Bir şeyin içinde var olan; içinde saklı bulunan. **2.** *fel.* İçkin.

münderecat, [Ar. münderic > müdericāt مندرجات] *(müdereca:t) {OsT} is.* → müdericat.

münderic, [Ar. derc > münderic / münderice مندرج / مندرجه] *{OsT} sf.* → müderiç.

müdericat, [Ar. münderic > müdericāt مندرجات] *(müderica:t) {OsT} is.* **1.** Mektup zarfı, kılıf vb. içinde bulunanlar. **2.** Gazete, dergi, kitap vb. şeylerin içinde bulunan konular; kapsadığı şeyler; kapsam; içindekiler.

müderiç, -ci [Ar. derc > münderic مندرج] *{OsT} sf.* Bir şeyin içinde yer almış olan; içinde veya kapsamında bulunan.

münderis, [Ar. indirās > münderis / münderise مندرس / مندرسه] *{OsT} sf.* Hiçbir izi ve belirtisi kalmamacasına yıkılmış, çökmüş ve kaybolup gitmiş olan.

müderisat, [Ar. münderis > müderisāt مندرسات] *(müderisa:t) {OsT} is.* Yıkılmış, belirtisi ve izi kalmamış olan bina vb. şeyler.

müderü, [Sansk. mandita => mundarū [Clauson]] *{eT} is.* İpekle süslenmiş gelin odası. [DLT]

müdib, [Ar. müdib مندب] *{OsT} sf.* Yarayı iyileştiren ilaç.

müdürmek, [mün-dür-mek / bin-dür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Bindirmek. [DLT]

münebbih, [Ar. tenbih > münebbih / münebbihe منبه / منبهه] *{OsT} sf.* **1.** Uykudan kaldıran; uyandıran. **2.** Dalgınlığı, gafleti yok eden; ikaz eden; uyaran. **3.** *tıp.* Uyuşukluğu gideren; uyarıcı. **4.** *is.* Çalar saatlerde bulunan zil. **5.** Çalar saat.

münebbihat, [Ar. münebbih > münebbihāt منبهات] *(münebbiha:t) {OsT} is. tıp.* Uyarıcı ilaçlar.

münebbihe, [Ar. münebbih > münebbihe منبهه] *{OsT} sf.* Uyarıcı.

münecces, [Ar. münecces منجس] *{OsT} sf.* Kirli; pis; murdar.

münecci, [Ar. necāt > müneccī / münecciye منجی / منجیه] *(münecci:) {OsT} sf.* Kurtaran; kurtarıcı.

müneccim, [Ar. necm *(yıldız* > müneccim منجم*)] {OsT} is.* **1.** Gök bilimi ile uğraşan kimse; gök bilimci; astronom. **2.** Yıldızlara bakarak, yıldızların hareketlerine göre insanların başlarına geleceklerle ilgili sonuçlar çıkaran kişi; yıldız falına bakan kimse; astrolog.

müneccimane, [Ar. müneccim + Far. -āne منجمانه] *{OsT} zf.* **1.** Müneccim gibi; müneccime yakışır biçimde. **2.** Fala bakar gibi; falcı gibi.

müneccimbaşı, [Ar. müneccim + T. baş-ı منجم باشی] *{OsT} is.* **1.** İmparatorluk döneminde takvim işlerini düzenleyen en yetkili kimse; astronomi uzmanı. **2.** Savaş günü, tahta çıkış, ordunun hareketi, sadrazam ataması gibi önemli olaylarda en uğurlu saati belirlemekle görevli kimse; falcı başı.

müneccimîn, [Ar. müneccim > müneccimīn منجمین] *(müneccimi:n) {OsT} is.* **1.** Gök bilimi ile uğraşanlar; gök bilimcileri. **2.** Yıldız falına bakanlar; falcılar.

müneccimlik, -ği [müneccim-lik] *is.* **1.** Müneccim olma durumu. **2.** Müneccimin yaptığı iş. **3.** Yıldız falcılığı.

müneddeb, [Ar. nedbe > müneddeb مندب] *{OsT} is.* (Yara için) iyileşmiş; kapanmış; onulmuş.

münekka, [Ar. münekkā منقی] *(münekka:) {OsT} sf.* Temizlenmiş.

münekker, [Ar. nekr > münekker منکر] *{OsT} sf.* **1.** Bilinmeyecek ve tanınmayacak durumda olan. **2.** Bilinmeyecek bir şeye delalet eden veya ona ait olan. **3.** *dbl.* Bilinmeyen bir şeyi gösteren; edilgen yapılmış.

münekkes, [Ar. nüks > münekkes منکس] *{OsT} sf.* Baş aşağı edilmiş olan; ters çevrilmiş.

münekkıd, [Ar. tenkid => münekkıd منقد] *{OsT} sf.* → münekkit.

münekki, [Ar. münekkī منقی] *(münekki:) {OsT} sf.* Temizleyici.

münekkib, [Ar. münekkib منکب] *{OsT} sf.* Yüz üstü kapanan; yüz üstü düşen.

münekkit, -di [Ar. tenkid => münekkid منقد] *{OsT} sf.* **1.** Tenkit eden; eleştiren; eleştirici. **2.** *is.* Edebiyat ve sanat eserlerini eleştiren kimse; eleştirmen.

münekkitlik, -ği [münekkit-lik] *is.* **1.** Tenkit etme, eleştirme işi. **2.** Eleştirmenin işi; münekkidin yaptığı iş; münekkidin görevi.

münelmek, [mün-ē-l-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Uçları ve artıkları kesilmek. [DLT]

münemek, [mün-ē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Eğriliğini düzeltmek için bir şeyin uçlarını kesmek. [DLT] **2.** Azarlamak; tekdir etmek; kötülemek. [EUTS] [Gabain]

münessak, -kı [Ar. münessak منسق] *{OsT} sf.* **1.** Pek düz. **2.** Dizilmiş; sıralı.

münessim, [Ar. münessim منسم] *{OsT} sf.* **1.** Ruh veren; hayat veren; Allah. **2.** Köleyi bağışlayan. **3.** Hakkı olana maaş bağlayan.

münevli, [münev-li] *{ağız} sf.* Akıllı. [DS]

münevsiz, [münev-siz] *{ağız} sf.* **1.** Sıra, saygı gözetmeyen; yakışıksız iş gören. **2.** Geveze. **3.** Beceriksiz; şaşkın; iş bilmeyen. [DS]

münevver, [Ar. nür > münevver / münevvere منور / منوره] *{OsT} sf.* **1.** Aydınlatılmış; parlatılmış; nurlandırılmış; ışıklı. **2.** Alanı ile ilgili olarak değerlendirme yetisi gelişmiş ve yoğun bir düşünsel etkinlik içinde bulunan kimse; aydın; entellektüel.

münevveran, [Ar. münevver + Far. -ān منوران] *(münevvera:n) {OsT} is.* Aydınlar; münevverler.

münevveriyet, [Ar. münevver > münevveriyyet منوريت] *{OsT} is.* Aydın olma durumu; aydınlık; entelektüellik. ☐ **münevveriyyet-i efkâr,** *{OsT} Düşünce aydınlığı; fikir aydınlığı.*

münevvim, [Ar. nevm > münevvim منوم] *{OsT} sf.* **1.** Uyutan; uyku veren; uyutucu. **2.** *tıp.* (İlaç vb. için) uyku veren; uyku getiren; uyuşturan; uyuşturucu.

münevvir, [Ar. tenvir > münevvir منور] *{OsT} sf.* Aydınlık veren; aydınlatan; ışık veren; nurlandıran; parlatan.

münezzeh, [Ar. nezahat > münezzeh / münezzehe منزه / منزهه] *{OsT} sf.* **1.** Maddî ve manevi kirlenme yaratan veya sakınca doğuran herhangi bir şeyden uzak duran; temizlenmiş; temiz; arı. **2.** Herhangi bir şeye ihtiyacı olmayan veya herhangi bir sıfatla nitelenmeyen. **3.** *isl.* (Allah için) her türlü noksanlık ile zaman ve mekân gibi sınırlandırıcı niteliklerden, insan ve diğer yaratıklara özgü özelliklerden uzak olan.

münezzel, [Ar. nüzül > münezzel منزل] *{OsT} sf.* Aşağı indirilen; aşağı indirilmiş olan.

münezzil, [Ar. nüzül > münezzil منزل] *{OsT} sf.* Aşağı indiren; aşağı indirmiş olan.

münfa'il, [Ar. fi'l > infi'al > münfa'il منفعل] *{OsT} sf.* **1.** Kendisine yapılan herhangi bir şeyden alınmış ve kırılmış olan; kırgın; gücenik; alınmış. **2.** *fel.* Edilgin. **3.** *dbl.* Edilgen. **4.** *kim.* Dingin.

münfa'ilane, [Ar. münfa'il + Far. -āne منفعلانه] *{OsT} zf.* Gücenmiş olarak; alınmış halde; kırılmış vaziyette.

münfa'ilen, [Ar. münfa'il > münfa'ilen منفعلاً] *(münfai'len) {OsT} zf.* Gücenmiş olarak; alınmış halde; kırılmış vaziyette.

münfa'iliyet, [Ar. münfa'il > münfa'iliyyet منفعليت] *{OsT} is. kim.* Dinginlik.

münfasıl, -li [Ar. münfaşıl منفصل] *{OsT} is.* → munfasıl.

münfasılîn, [Ar. münfaşıl >münfaşılîn منفصلين] *(münfasıli:n) {OsT} is.* → munfasılîn.

münfatır, [Ar. münfaṭır منفطر] *{OsT} sf.* Yarılmak suretiyle iki parçaya ayrılan.

münfecir, [Ar. fecr > münfecir منفجر] *{OsT} sf.* **1.** (Tan yeri, şafak için) söken; atan. **2.** (Su için) yerden kaynayan; akan.

münfedi, [Ar. münfedī منفدى] *(münfedi:) {OsT} sf.* Bedeli ödenerek kurtarılan esir.

münfehim, [Ar. fehm *(anlama)* > münfehim منفهم] *{OsT} sf.* Anlaşılan; kavranılan; kavranılabilen.

münfek, -kki [Ar. fekk *(ayrılma)* > münfekk منفك] *{OsT} sf.* **1.** Ayrılmış; kopmuş; çıkmış. **2.** Sökülmüş; kaldırılmış; çıkarılmış. ☐ **münfek olmak,** *Ayrılmak; kopmak.*

münfelik, -kı [Ar. felāḳ > münfeliḳ منفلق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** İnfilak eden; patlayan. **2.** Açılan; yayılan; görünen. **3.** *kim.* Patlayıcı.

münferic, [Ar. ferc > infirāc > münferic / münferice منفرج] *{OsT} sf.* İki yanı veya yakası birbirinden uzak olan; ayrık duran; arası geniş olan.

münferid, [Ar. ferd > münferid منفرد] *{OsT} sf.* → münferit.

münferiden, [Ar. ferd > münferiden منفرداً] *(münferi'den) {OsT} zf.* **1.** Tek başına olarak; yalnız olarak. **2.** Ayrı ayrı; birer birer; teker teker.

münferik, -kı [Ar. fark > münferik منفرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Ayrılan.

münferit, -di [Ar. ferd > münferid منفرد] *{OsT} sf.* **1.** Diğerlerinden ayrı olan; tek başına bulunan; yalnız; tek; bireysel. **2.** Tek tük; seyrek. **3.** *din.* (Ortodoks kilisesi için) kendi primatlarını kendi seçen. **4.** *is.* Hapishanelerdeki tek kişilik oda; hücre. ☐ **münferit nokta,** *mat. Tekil nokta.*|| **münferit orman,** *Esas ormandan ayrı yerde bulunan ve ayrı işletilen orman parçası.*

münfesih[1], [Ar. feṣḫ > münfesiḫ / münfesiḫa منفسخ / منفسخه] *{OsT} sf.* Geçerliliği kalmayan; yürürlükten kalkan; bozulan.

münfesih[2], [Ar. füṣḥat > infisāḥ > münfesiḥ منفسح] *{OsT} sf.* Bollaşmış; genişlemiş.

münfetih, [Ar. feṭḥ > münfetiḥ منفتح] *{OsT} sf.* Açılmış olan; açık.

münfik, -kı [Ar. nafaḳa > münfiḳ منفق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Bir kişinin veya ailenin geçimini sağlayan; besleyen, bakan; nafaka veren.

müng, [mang / manğ / mank / müng *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *müng-re-mek, müng-re-ş-mek*

müngaz, -zzı [Ar. münġażż منغض] *{OsT} sf.* **1.** Zindeliği kalmamış olan. **2.** Yaşayışında bir düzensizlik, bozukluk olan.

müngazzen, [Ar. münġażżen منغضاً] *(münga'zzen) {OsT} zf.* Çökmüş olarak.

müngeşmek, [müñ-eş-mek] *{eT} işteş. f. [-ür]* Birlikte binmek. [DLT]

müngilemek, [müñ-i-lē-mek] *{eT} gçsz. f. [-r]* Nimet bulmak. [DLT] [DLT]

müngremek, [mung-ra-mak / mang-ra-mak > müñre-mek] *(müñre:mek) {OsT} {eT} gçsz. f. [-r]* (Hayvanlar için) böğürmek; bağırmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [Nevâyî]

müngreşmek, [müñ-rē-ş-mek] *(müñreşmek) {eT} işteş. f. [-ür]* Böğrüşmek. [DLT]

müngretmek, [müñ-rē-t-mek] *(müñretmek) {eT} gçl. f. [-ür]* Böğürtmek. [DLT]

müngü, [*mün-ñü] *(münñü) {eT} is.* Binek. ◻ **müngü at,** *{eT} Binek atı.* EUTS]

müngül, [müngül] *{ağız} is.* Küçük bakraç. [DS]

müngün, [müngün] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

müngür, [müngür] *{ağız} is.* Su tası. [DS]

müngüş, [müñ-üş / müy-üş] *(müñüş) {eT} is.* Köşe.

müngüz, [müñ-üz / büñ-üz / müyüz] *(müñüz) {eT} is.* Boynuz; [DLT] [Gabain] ◻ **müngüz baka,** *{eT} Kaplumbağa.* [DLT]|| **müngüz müngüz,** *{eT} Bir tür çocuk oyunu ve bu oyunda söylenen söz.* [DLT]

müngüzgek, [müñ-üz-gek] *(müñüzgek) {eT} is.* Çalışma yüzünden elde oluşan sertlik; nasır. [DLT]

müngüzlenmek, [müñ-üz-le-n-mek] *(müñüzlenmek) {eT} dönşl. f. [-ür]* Boynuzlanmak; boynuzu çıkmak. [DLT]

münha, [Ar. münhā منهى] *(münha:) {OsT} sf.* Bildirilmiş; tebliğ edilmiş.

münhadar, [Ar. inḥidār > münḥadar منحدر] *{OsT} sf.* **1.** İnecek yer. **2.** İniş.

münhadi, -ıı [Ar. ḫud'a > münḫadi' منخدع] *{OsT} sf.* Bir kişinin hilesine kapılan; birinin oyununa gelen; aldanan.

münhadib, [Ar. ḥadeb > münḥadib منحدب] *{OsT} sf.* **1.** Kamburlaşmış olan; kambur; eğri. **2.** Kemerli; kemeri olan.

münhadir, [Ar. ḥudūr > münḥadir منحدر] *{OsT} sf.* Meyilli olan; inişli; aşağı doğru eğimli.

münhafız, [Ar. ḫafḍ > münḫafıż / münḫafıża منخفض / منخفضه] *{OsT} sf.* Gittikçe alçalan; eğimli; münhafid.

münhafid, [Ar. ḫafḍ > münḫafiḍ / münḫafiḍe منخفض / منخفضه] *{OsT} sf.* Alçalan; eğimli; münhafiz.

münhal, -lli / -li [Ar. ḥall > inḥilāll > münḥall منحل] *{OsT} sf.* **1.** (Memuriyet vb. için) kadrosu boş olan; açık bulunan. **2.** *kim.* Eriyik; eriyebilen. ◻ **münhal lügaz,** *Bilmece.*|| **münhal muamma,** *Yanıltmaç.*

münhali, -ıı [Ar. ḥal' > münḥali' منحلع] *{OsT} sf.* Yerinden sökülüp çıkarılmış olan; yerinden ayırmak suretiyle alınmış olan; sökülmüş.

münhallat, [Ar. münḥall > münḥallāt منحلات] *(münhalâ:t) {OsT} sf.* Açık olan memurluklar.

münhani, [Ar. inḥinā > münḥanī منحنى] *{OsT} sf.* **1.** Eğri; eğrilmiş; bükülmüş; kemerli. **2.** *mat.* Eğri. **3.** *is.* Eğrilik; eğri.

münhanik, -kı [Ar. ḫanḳ *(boğulmuş)* > münḫaniḳ منخنق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Boğulmuş olan. **2.** Boğuk.

münhaniyat, [Ar. münḥanī > münḥaniyyāt منحنيات] *(münhaniya:t) {OsT} sf.* Eğrilmiş olan şeyler; eğri şekiller; eğriler.

münharıt, [Ar. münḥarıṭ منخرط] *{OsT} sf.* İpliğe dizili.

münharif, [Ar. inḥirāf > münḥarif / münḥarife منحرف / منحرفه] *{OsT} sf.* **1.** Doğru yoldan sapmış olan; sapan; doğru gitmeyen; sapmış olan. **2.** Çoğunluğun yöneldiği taraftan ayrılan. **3.** Değişmiş olan; başkalaşan. **4.** Sağlığı bozulan; sağlam olmayan. **5.** Çarpık. **6.** Sapa. **7.** *mat.* (Dörtgen için) yalnız iki kenarı birbirine paralel olan. ◻ **münharifü'l-hatır,** *{OsT} Gönlü kırılmış olan; gücenmiş olan.*|| **münharifü'l-mizaç,** *{OsT} hasta olan; keyifsiz.*

münharifî, [Ar. münḥarif > münḥarifî منحرفى] *(münharifi:) {OsT} sf.* Dörtgen biçiminde olan. ◻ **münharifî menşür,** *{OsT} mat. Dörtgen biçme; dörtgen prizma.*

münhasır, [Ar. ḥaṣr>inḥiṣār>münḥaṣır منحصر] *{OsT} sf.* **1.** Yalnız bir kimseye veya tek bir şeye ayrılmış bulunan; bir kimseye özel durumda olan. **2.** Bir şeyle sınırlanmış olan; sınırlı. **3.** Çevresi sarılmış; kuşatılmış olan. ◻ **münhasır acenta,** *Tek acente.*|| **münhasır alan,** *Uluslar arası hukukun etkisi dışında kalan ve devlete özgü faaliyetlerin tümü.*|| **münhasır mal,** *Bir ticarethanenin başka bir yerde bulunmayan özel malı.*|| **münhasır mümessil,** *{OsT} Belli bir bölgede markalı bir malı müşterilere sunan tek temsilci.*

münhasıran, [Ar. münḥaṣır > münḥaṣıran منحصراً] *(münhası'ran) {OsT} zf.* Yalnızca; sadece; özel olarak; özellikle.

münhasif, [Ar. ḫusūf > münḫasif منخسف] *{OsT} sf.* **1.** Gözleri görmeyen; gözü kör olmuş. **2.** Sönük; sönükleşmiş. **3.** Solgun. **4.** Daha üstün bir şeyin yanında sönük kalan; gölgede kalan; sönükleşen. **5.**

(Ay için) tutulma sırasında kararmış olan; gölgelenmiş olan.

münhaşi, -i'ı [Ar. münḫaşiʿ منخشع] *{OsT} sf.* Kibri kırılma; burnu sürtülme.

münhat, -ttı [Ar. inḥiṭāṭ > münḥaṭṭ منحط] *{OsT} sf.* (Arazi için) çukur; alçak; engin; ingin.

münhazı, -ı'ı [Ar. inḫiżaʿ > münḫażiʿ منخضع] *(münhazı:) {OsT} sf.* **1.** Yaşlılık nedeniyle beli bükülen; yaşlanıp iki büklüm olan. **2.** Bağlı bulunduğu yerden kesilip koparılan; kopartılan.

münhazim, [Ar. haẓm > münhaẓim منهضم] *{OsT} sf.* Sindirilen; hazmolunan şey.

münhebit, [Ar. hübūṭ > münhebiṭ منهبط] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* Yukarıdan aşağıya inmiş olan; düşen.

münhedil, [Ar. münhedil منهدل] *{OsT} sf.* Aşağı salıverilmiş; sarkmış; sarkık.

münhedim, [Ar. hedm > münhedim / münhedime منهدم / منهدمه] *{OsT} sf.* Yıkılmış; harap olmuş. 🗗 **münhedim olmak,** *Yıkılmak; harap olmak.*

münhemik, -ği [Ar. hemk > münhemik منهمك] *{OsT} sf.* **1.** Bir işin üstüne çok düşen; bir işle çok uğraşan. **2.** (Kötü alışkanlıklar için) aşırı düşkün olan; (kişi için) kötü alışkanlıkları olan.

münhezim, [Ar. hezimet > münhezim / münhezime منهزم / منهزمه] *{OsT} sf.* Bozguna uğrayan; bozulmuş; yenilmiş olan. 🗗 **münhezim olmak,** *bozguna uğramak; yenilmek.*

münhezimen, [Ar. münhezim > münhezimen منهزماً] *(münhezi'men) {OsT} zf.* Yenilerek; bozguna uğramış olarak; bozularak.

münhezimîn, [Ar. münhezim > münhezimīn منهزمين] *(münhezimi:n) {OsT} is.* Yenilmiş olanlar; bozguna uğrayanlar.

münhi, [Ar. nehy > münhī منهى] *(münhi:) {OsT} sf.* Bir haberi ulaştıran; haber yetiştiren; haberci.

münhiyan, [Ar. münhī + Far. -ān منهيان] *(münhiya:n) {OsT} is.* Haber yetiştirenler; haberciler.

münib, [Ar. inābe > münīb / münībe منيب / منيبه] *(müni:b) {OsT} sf.* **1.** Tövbe ederek hak yoluna giren; tövbekâr. **2.** *isl.* Tövbe ederek günah işlemekten vaz geçen; hak yoluna dönen. **3.** (Yağmur için) bol ve bereketli. **4.** *tasvf.* Acemiliği sona erdiği için dervişliğe kabul edilen. **5.** Allah'tan başka her şeyden yüz çevirerek Allah'a yönelen.

münif, [Ar. münīf / münīfe منيف / منيفه] *(müni:f) {OsT} sf.* Yüksek; ulu; yüce.

mün'im, [Ar. niʿmet > inʿam > münʿım منعم] *(münim) {OsT} sf.* **1.** Bir kimsenin geçimini sağlayan; inam eden. **2.** Nimet veren; Allah.

mün'imane, [Ar. münʿım + Far. -āne منعمانه] *(münima:ne) {OsT} zf.* Nimet verircesine; bağışlarcasına.

münir, [Ar. nūr > münīr / münīre منير / منيره] *(müni:r) {OsT} sf.* Işık veren; ışıklandıran; aydınlatan; parlak; ışıltılı.

münkad, [Ar. ḳıyādet > münḳād منقاد] *(münka:d) {OsT} sf.* Boyun eğen; bağlı; bağımlı.

münkadir, [Ar. münḳadir منقدر] *{OsT} sf.* **1.** Bir ölçüye göre yapılmış, hazırlanmış. **2.** Allah'ın emrine göre olan şey.

münkali, -ii [Ar. ḳalʿ > münḳaliʿ منقلع] *(münkali:) {OsT} sf.* Kökünden sökülüp çıkarılmış olan; sökülmüş; kökünden koparılmış olan; koparılmış olan.

münkalib, [Ar. ḳalb *(değişme)* > münḳalib منقلب] *{OsT} sf.* Bir biçimden başka bir biçime giren; dönüşmüş olan; değişmiş.

münkarız, [Ar. inḳırāż > münḳarıż / münḳarıża منقرض / منقرضه] *{OsT} sf.* → münkariz.

münkariz, [Ar. inḳırāż > münḳarıż / münḳarıża منقرض / منقرضه] *{OsT} sf.* **1.** Batmış; çökmüş; inkıraz bulmuş olan. **2.** Tükenmiş, bitmiş olan. **3.** (Soy, aile vb. için) sona ermiş; sönmüş olan.

münkasım, [Ar. ḳısm > münḳasim منقسم] *{OsT} sf.* Parçalara ayrılmış olan; kısım kısım edilerek bölünmüş olan.

münkasim, [Ar. ḳısm > münḳasim منقسم] *{OsT} sf.* → münkasım.

ınünkaşır, [Ar. ḳışr > inḳışār > münḳaşır منقشر] *{OsT} sf.* Kabuğu soyulan; inkışar eden.

ınünkatı, -ı'ı [Ar. inḳıṭāʿ > munḳaṭıʿ منقطع] *{OsT} sf.* → munkatı.

münkazi, [Ar. ḳażāʾ > münḳażī / münḳażiyye منقضى / منقضيه] *{OsT} sf.* Bitmiş; tükenmiş; sona ermiş olan.

münker, [Ar. nekr > münker / münkere منكر / منكره] *{OsT} sf.* **1.** Kabul edilmeyen; inkâr edilen. **2.** Makbul olmayan; geçerli olmayan. **3.** *isl.* Dinî yönden yapılması sakıncalı olan ve hoş görülmeyen; dinî kurallara aykırı olan; dinî kurallara uygun geleneklere ters düşen. 🗗 **Münker ve Nekir,** *isl. Kabirde ölüleri sorguya çeken iki meleğin adı.*

ınünkerat, [Ar. münker > münkerāt منكرات] *(münkera:t) {OsT} is.* Dinî açıdan yapılması hoş görülmeyerek yasaklanmış olan şeyler.

münkesif, [Ar. küsūf > münkesif / münkesife منكسف / منكسفه] *{OsT} sf.* (Güneş için) tutulmuş.

münkesir, [Ar. kesr > münkesir / münkesire منكسر / منكسره] *{OsT} sf.* **1.** Kırılmış; kırık. **2.** Gücenmiş; kırılmış olan; kırgın. 🗗 **münkesir hat,** *{OsT} mat. Kırık çizgi.*|| **münkesirü'l-hâl,** *{OsT} Kuvvet, sağlık veya ahlakça zayıflamış olan.*|| **münkesirü'l-kalb,** *{OsT} Kalbi kırılmış.*

münkesiren, [Ar. münkesir>münkesire منكسراً] *(münkesi'ren) {OsT} zf.* **1.** Kırılmış olarak; kırık durumda; kırık vaziyette. **2.** Gücenmiş olarak; darılarak; kırgınlıkla.

münkeşif, [Ar. keşf > inkişāf > münkeşif / münkeşife منكشف / منكشفه] *{OsT} sf.* **1.** Ortaya çıkmış olan; görünen; açılmış olan. **2.** Yeni bulunmuş; keşfedilmiş olan.

münkir, [Ar. nekr > münkir / münkire منكر / منكره] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) inkâr eden; inanmayan; inkârcı. **2.** *isl.* Allah'ın varlığına inanmayan kimse; Allahsız; tanrısız. 🗗 **münkir-i hakîkat,** *{OsT} Gerçeği inkâr eden.*

münkirane, [Ar. münkir + Far. -āne منكرانه] *(münkira:ne) {OsT} zf.* İnkârcıya yakışır biçimde; inkâr edercesine.

münkirîn, [Ar. münkir > münkirīn منكرين] *(münkiri:n) {OsT} is.* **1.** İnkâr edenler; inkârcılar. **2.** Allahsızlar; tanrısızlar.

münlemek, [mün-lē-mek / bün-lē-mek] *{eT} gçl. f. [-r]* Çorba içmek. [DLT]

münmek[1]**,** [mün-mek / mün-mek / min-mek] *{eT} gçsz. f. [-er]* Binmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

münmek[2]**,** [mün-mek] *{eT} gçl. f. [-er]* Kötülemek. [EUTS]

münnet, [? münnet] *{ağız} is.* Ev temeli. [DS]

münsak, -kı [Ar. sevḳ > insiyāḳ > münsāḳ منساق] *(münsa:k) {OsT} is.* **1.** Bağlılığı yüzünden birinin ardından giden; takip eden; izinden yürüyen. **2.** Gönderilmiş olan.

münsakib, [Ar. ṣaḳb > münṣaḳib منثقب] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Üzerinde delikler açılmış olan; delinen; oyulan.

münsebik, -ği [Ar. sebk > münsebik منسبك] *{OsT} sf.* (Maden için) eritilerek kalıba dökülmüş olan; kalıba dökülerek şekillendirilmiş olan.

münsecil, [Ar. sicil > münsecil منسجل] *{OsT} sf.* Mahkeme kayıtlarına geçirilmiş olan; sicile kaydedilmiş olan; sicilli.

münsecim, [Ar. insicām > münsecim منسجم] *{OsT} sf.* Eksiksiz ve doğru bir şekilde bulunan; düzenli; düzgün; tutarlı.

münsed, -ddi [Ar. sedd > münsedd منسد] *{OsT} sf.* (Akışkanlar için) bir kapak, tıkaç, engel vb. ile tıkanmış olan; tıkalı.

münsedil, [Ar. münsedil منسدل] *{OsT} sf.* Gevşetilerek sarkık duruma getirilmiş olan; sarkıtılmış.

münsekib, [Ar. münsekib منسكب] *{OsT} sf.* Dökülüp akan.

münselah, [Ar. münselaḫ منسلخ] *(münselâh) {OsT} is.* Ayın sonu.

münselib, [Ar. selb > münselib / münselibe منسلب / منسلبه] *{OsT} sf.* (Dirlik, düzen, huzur, rahat, güven ve düzen vb. için) kalmamış; kaçmış; kaçırılmış.

münseliḫ, [Ar. seliḫ > münseliḫ منسلخ] *{OsT} sf.* **1.** Üzerinden sıyrılıp çıkarılmış; soyulmuş; insilah eden. **2.** Derisi etinden yüzülerek ayrılmış olan. **3.** (Ay için) son günlerine yaklaşmış olan; sonuna yaklaşmış olan.

münselik, [Ar. silk > münselik منسلك] *{OsT} sf.* **1.** Bir yola düşmüş olan; bir yola girmiş olan. **2.** Bir tarikata girmiş olan. **3.** Bir meslek grubuna katılmış bulunan.

münseni, [Ar. seny > münsenī منسنى] *(münseni:) {OsT} sf.* Doğruluğu gitmiş; eğri; bükülmüş.

münserih, [Ar. serḥ > münseriḥ منسرح] *{OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) hızlı giden; seri yürüyen. **2.** *is. ed.* Arap edebiyatında çok kullanılan *müstefilün, mef'ülatü, müstef'ilün* şeklindeki aruzun onuncu bahrine verilen ad.

münsüz, [mün-siz] *{eT} sf.* Günahsız; kabahatsiz; suçsuz; hatasız; kusursuz. [Üç İtigsizler] [EUTS]

münşa'ib, [Ar. şa'b > münşa'ib منشعب] *{OsT} sf.* Dallara, kollara ayrılan; dallanıp budaklanan.

münşak, -kkı [Ar. inşiḳāḳ > münşaḳḳ منشق] *{OsT} sf.* Bir tarafında yarık açılmış olan; yarık; çatlamış olan; çatlak.

münşeat, [Ar. neş'et > inşā' > münşe'āt منشآت] *(münşea:t) {OsT} is.* **1.** Yazılmış şeyler; kaleme alınmış olanlar. **2.** Divan edebiyatında, sanatlı ve karmaşık söz oyunlarına dayalı anlatım taşıyan düz yazıların bir arada toplandığı, derlendiği eserlere verilen ad. **3.** Mektuplar.

münşe'il, [Ar. şa'l > münşe'il منشعل] *{OsT} sf.* Alevlenen; parlayan; alevli.

münşel, -lli [Ar. şelāle > münşell منشل] *{OsT} sf.* Yüksekten bir yerden dökülerek akan.

münşerih, [Ar. şerḥ > münşeriḥ منشرح] *{OsT} sf.* Gönlü kederden, üzüntüden, sıkıntıdan uzak olan; içi ferah olan; sevinçli. 🗗 **münşerih olmak,** *Neşelenmek, tasadan uzak olmak.*|| **münşerihü'l-bāl,** *{OsT} Gönlü şen.*

münşet, -tti [Ar. şett > münşett منشت] *{OsT} sf.* Parçalara ayrılarak dağılmış olan; dağılan; parçalanan.

münşi, [Ar. inşā' > münşī منشی] *(münşi:) {OsT} sf.* **1.** (Sanatçı için) yazılı anlatımı güçlü olan; düz yazıda usta olan; inşası kuvvetli olan. **2.** Kâtip; yazman; yazıcı; sekreter. **3.** İmparatorluk döneminde resmî yazışmaları yöneten inşa divanındaki görevli.

münşid, [Ar. inşād > neşīde > münşid منشد] *{OsT} sf.* Şiir okuyan.

münşif, [Ar. münşif منشف] *{OsT} sf.* Sıvıları sünger gibi emen.

münşife, [Ar. münşife منشفه] *{OsT} is.* Suyu emen sünger türü nesne.

münşiyane, [Ar. münşī + Far. -āne منشیانه] *(münşiya:ne) {OsT} zf.* **1.** Yazılı anlatımı güçlü bir kâtibe yakışacak biçimde. **2.** (Yazı için) usta bir yazıcının elinden çıkmışçasına.

müntahab, [Ar. intiḫāb > münteḫab / münteḫabe منتخبه / منتخب] *{OsT} sf.* **1.** İyi nitelikleri ile benzerlerinden ayrılmış olan; seçilmiş; seçkin; seçme. **2.** *is.* Eskiden, taşra yönetimlerindeki meclislere atanan üye.

müntahabat, [Ar. münteḫāb > münteḫabāt منتخبات] *(müntahaba:t) {OsT} is.* **1.** Çeşitli eserlerden seçme yapılarak bir araya getirilmiş olanlar; seçmeler; antoloji. **2.** Bir yazarın eserlerinden seçmeler yapılmak suretiyle bir araya getirilmiş eser.

müntahib, [Ar. intiḫāb > münteḫib منتخب] *{OsT} sf.* Seçmen; intihab eden. ☐ **müntahib-i evvel,** *{OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmenleri seçen; ilk seçmen.*‖ **müntahib-i sāni,** *{OsT} İki dereceli seçimde ilk seçmenlerce seçilen; ikinci seçmen.*

müntahil, [Ar. intiḥāl > müntaḥil منتحل] *{OsT} sf.* Bir başkasının eserini kendisi yazmış gibi gösteren; başka bir eseri kendisine mal eden; intihal eden; aşıran.

müntahilîn, [Ar. müntaḥil>müntaḥilîn منتحلین] *(müntahili:n) {OsT} is.* Başkasının eserini kendisine maledenler; aşıranlar.

müntakış, [Ar. naḳş > müntaḳış منتقش] *{OsT} sf.* **1.** Üzerine güzel işlemeler yapılarak süslü hale getirilmiş olan. **2.** Metal, ağaç veya taş üzerine kazılıp oyulmuş; nakşedilmiş.

müntakız, [Ar. naḳż > müntaḳıż منتقض] *{OsT} sf.* Bozulup dağılan; harap olan; bozulmuş.

müntakid, [Ar. tenḳīd > müntaḳid منتقد] *{OsT} sf.* **1.** Bir edebiyat eserini her yönden inceleyip değerlendiren ve gerekli eleştirilerini yapan; münekkit; eleştirmen. **2.** Bir ara Fransızca *critique* kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır.

müntakil, [Ar. intiḳāl > müntaḳil / müntaḳile منتقل / منتقله] *{OsT} sf.* **1.** Bir yerden başka bir yere geçmiş olan; intikal eden. **2.** Bir kimsenin ölümü ile yakınlarına miras olarak kalan. **3.** *mecaz.* Dünyadan alırete göçen; ölen.

müntakim, [Ar. intiḳām > müntaḳim منتقم] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Kendisine yapılan kötülüğün acısını çıkarmak için karşılık veren; öç alan; intikam alan. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) suçluları cezalandıran.

müntakimane, [Ar. müntaki + Far. -āne منتقمانه] *(müntakima:ne, k kalın söylenir) {OsT} zf.* Öç alırcasına; öç alana yakışır biçimde; suçluyu cezalandırırcasına.

müntasıb, [Ar. naṣb > müntaṣıb منتصب] *{OsT} sf.* Hareketsiz olarak ayakta dikilen; hareketsiz duran; kıpırdamadan dikilen.

müntavi, [Ar. münṭavī منتوی] *(müntavi:) {OsT} sf.* Bir şey yapmaya niyetlenen; müntevi.

müntebih, [Ar. intibāh > müntebih منتبه] *{OsT} sf.* **1.** Uyku halinden çıkmış olan; uyanmış bulunan; uyanık. **2.** Yaşadığı bir olaydan ders alarak gözü açılan. **3.** Dikkatli.

müntefa, -a'ı [Ar. müntefaᶜ منتفع] *{OsT} sf.* Yarar sağlanılan; yararlı. ☐ **müntefa'un-bih,** *{OsT} Kendisinden yararlanılan.*

müntefî[1], [Ar. intifā > müntefî منتفی] *(müntefi:) {OsT} sf.* Gözden kaybolmuş; görünmez olan; kaybolan; yok olan.

müntefî[2]**, -ı** [Ar. nefᶜ > intifāᶜ > müntefiᶜ منتفع] *{OsT} sf.* **1.** Yarar sağlayan; faydalanan; yararlanan. **2.** Bir işten kazanç sağlayan; kâr elde eden; kazanan.

müntefih, [Ar. intifāḫ > müntefiḫ منتفخ] *{OsT} sf.* **1.** Kabarmış olan; şişen; şişkin olan; şişmiş; kabarmış. **2.** İçi hava ile doldurularak şişmiş olan; hacimce büyümüş olan.

müntefil, [Ar. nefl > müntefil منتفل] *{OsT} sf.* Nafile namazı kılan.

münteha, [Ar. nihāyet > intihā > müntehā منتها] *(münteha:) {OsT} sf.* **1.** Sona ulaşmış olan; sona eren; son noktaya varmış olan. **2.** *is.* Son; uç. ☐ **müntehā-yı āmāl,** *{OsT} İsteklerin sonu; emellerin sonu.*‖ **müntehā-yı istikbāl,** *{OsT} İstikbalin sonu; geleceğin sonu.*‖ **müntehā-yı kitap,** *{OsT} Kitabın sonu.*‖ **müntehā-yı tahsil,** *{OsT} Eğitim süresinin sonu.*

müntehab, [Ar. intiḫāb > münteḫab - münteḫabe منتخبه / منتخب] *{OsT} sf.* → müntahap.

müntehabat, [Ar. münteḫāb > münteḫabāt منتخبات] *(müntahaba:t) {OsT} sf.* → müntahabat.

müntehi, [Ar. nihāyet > müntehī منتهی] *(müntehi:) {OsT} sf.* **1.** Bir yere dayanıp orada biten; son nok-

taya erişen; biten; son bulan. **2.** En geride yer alan; son; en son. **3.** Biten; sona eren. **4.** Bir şeyi tamamlayan; sona erdiren; bitiren.

müntehib[1], [Ar. naḫb > intiḫāb > münteḫib منتخب] *{OsT} sf.* **1.** Benzer şeyler arasından hoşuna gideni veya güzellerini seçen, ayıran. **2.** Seçmen. ◻ **müntehib-i evvel,** *{OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmenleri seçen.*|| **müntehib-i sani,** *{OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmen; birinci seçmenler tarafından seçilen; müntehib-i evvelleri seçen.*

müntehib[2], [Ar. nehb *(çapul)* > intihāb > müntehib منتهب] *{OsT} sf.* Yağma eden; yağmacı; çapulcu.

müntehik, [Ar. müntehik منتهك] *{OsT} sf.* Yorgun bırakan; hâlsiz düşüren.

müntehir[1], [Ar. intiḥār > münteḥir منتحر] *(h kalın söylenir) {OsT} sf.* Bilerek ve isteyerek kendini öldüren; intihar eden.

müntehir[2], [Ar. nehr > müntehir / müntehire منتهر / منتهره] *{OsT} sf.* Sürekli akan.

müntehirane, [Ar. münteḥir+Far. -āne منتحرانه] *(müntehira:ne) {OsT} zf.* İntihar edercesine; intihar eder gibi.

müntehirîn, [Ar. münteḥir > münteḥirîn منتحرين] *(müntehiri:n) {OsT} is.* Kendini öldürenler; intihar edenler.

müntehiz, [Ar. intihāz > müntehiz منتهز] *{OsT} sf.* Çıkarına uygun düşen zaman ve durumları değerlendiren; fırsatları kaçırmayan; uygun zaman ve durumları kaçırmayan.

müntekid, [Ar. tenḳid > münteḳid منتقد] *{OsT} sf.* Eleştirmen.

müntekis, [Ar. intikās > müntekis منتكس] *{OsT} sf.* Baş aşağı gelecek şekilde düşen; başı aşağı gelecek biçimde yuvarlanan; baş aşağı dönen.

müntemi, [Ar. intimā > müntemîʾ منتمئ] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyle veya kimseyle ilgisi olan; yakınlık sağlayan; ilişki kuran; ilişkisi olan; ilgili. **2.** Birinin adamı olan.

müntemis, [Ar. müntemis منتمس] *{OsT} sf.* Gizli; gizlenen.

münten, [Ar. intān > münten منتن] *{OsT} sf.* Kendisine bir hastalık mikrobu bulaşmış olan; bulaşık; hastalık bulaşan.

müntesib, [Ar. nisbet > intisāb > müntesib منتسب] *{OsT} sf.* → müntesip.

müntesibîn, [Ar. müntesib > müntesibîn منتسبين] *(müntesibi:n) {OsT} is.* **1.** Bir kimseye ya da bir yere kapılanmış, bağlanmış olanlar; bir yere girenler; kapılananlar. **2.** Bir şey veya yer ile ilgisi bulunanlar.

müntesic, [Ar. nesc > müntesic منتسج] *{OsT} sf.* Dokuma işlemi sonunda üretilmiş olan; dokunan.

müntesik, -kı [Ar. nasḳ > müntesiḳ منتسق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Birbiri peşi sıra düzgün biçimde sıralanmış olan; düzenli olarak arka arkaya dizilmiş olan; düzgün; muntazam. **2.** Düzen bakımından birbirine uyan; düzenleşik.

müntesip, -bi [Ar. nisbet > intisāb > müntesib منتسب] *{OsT} sf.* **1.** Birine veya bir şeye bağlanmış; intisap etmiş olan; bir yere girmiş, kapılanmış olan. **2.** Bir yer veya şeyle ilgisi bulunan; ilgili olan.

müntesir, [Ar. neşr > münteşir منتشر] *{OsT} sf.* Etrafa saçılmış; dağılmış; dağınık; yaygın. ◻ **müntesir terbiye,** *{OsT} eğit. b. Yaygın eğitim.*

münteşir, [Ar. neşr > münteşir / münteşire منتشر / منتشره] *{OsT} sf.* **1.** Yayılmış; dağılmış; yaygın. **2.** (Gazete, dergi vb. için) basılmış; yayınlanmış; çıkmış olan; neşredilen. **3.** (Gizli bir şey için) gizli kalmayarak ağızdan ağıza yayılmış olan; duyulmuş; herkes tarafından işitilmiş, duyulmuş. ◻ **münteşir olmak,** *Yaygınlaşmak; yayılmak; herkes tarafından bilinmek, öğrenilmek.*

müntevi, [Ar. nevʾ > müntevī منتوى] *{OsT} sf.* Bir iş yapmaya niyetlenmiş olan; bir işi yapmak üzere kendi kendine söz veren; niyetlenen.

müntezi, -i'ı [Ar. nezʿ > müntezīʿ منتزع] *(müntezi:) {OsT} sf.* Bir şeyi yerinden söküp koparan; yerinden çıkaran.

müntic, [Ar. nitāc > müntic منتج] *{OsT} sf.* **1.** Sona erdirilen; sonuçlandırılan; sonuca götüren. **2.** Bir şeyin meydana gelmesinde eli olan; bu olaya sebebiyet veren; etkin; neden olan.

müntif, [Ar. netf > müntif منتف] *{OsT} sf.* Kılların dökülmesini sağlayan; kıl dökücü.

müntin, [Ar. netānet > müntin / müntine منتن / منتنه] *{OsT} sf.* **1.** Pis koku çıkaran; kokmuş olan; kokuşmuş olan; bozuk. **2.** Hastalık bulaştıran; mikrop.

münü, [mın / mün *(yans.)* > mün-ü] *{ağız} sf.* Burnundan konuşan; hımhım. [DS]

münük[1], **-ğü** [ümük / münük ?] *{ağız} is.* Boğaz; gırtlak. [DS]

münük[2], **-ğü** [mün-ük ?] *{ağız} is.* Salyangoz. [DS]

münükmek, [mün-ük-mek] *{eT} gçsz. f.* Aykırı gitmek; aşmak. [Gabain]

münülmek, [mün-ül-mek / bin-il-mek] *{eT} edil. f.* Binilmek. [DLT]

münüyet, [? münüyet / miniyet] *{ağız} is.* Pişirilecek ekmek hamurunun konulduğu gözlü tahta kalıp. [DS]

münye, [Ar. münye منیه] *{OsT} sf.* İstenilen; arzu edilen.

münzecir, [Ar. zecr > münzecir منزجر] *{OsT} sf.* Yapılması yasak edilmiş olan; yasaklanan; edimi engellenen; alıkonulmuş olan.

münzel, [Ar. nüzūl > inzāl > münzel / münzele منزل / منزله] *{OsT} sf.* **1.** Yukarıdan aşağı indirilmiş olan. **2.** Allah katından insanlara verilmiş olan; indirilen; inzal olan.

münzelık, -kı [Ar. münzelık منزلق] *{OsT} sf.* Kaygan; kaypak.

münzevi, [Ar. zāviye > münzevī منزوی] *(münzevi:) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) köşesine çekilip halktan kaçınmış olan; kimseyle görüşmeden tek başına yaşayan; bu tür yaşayıştan hoşlanan; bir kenara çekilip topluluktan uzak duran; yalnızlığı tercih eden. **2.** Issız bir yerde inzivaya çekilen; keşiş; anakhrotes; keşiş.

münzeviyane, [Ar. münzevī+Far. -āne منزویانه] *(münzeviya:ne) {OsT} zf.* Kimseyle görüşmeden tek başına yaşarcasına; inzivaya çekilene yakışır biçimde; münzevi gibi.

münzil, [Ar. nüzūl > inzāl > münzil / münzile منزل / منزله] *{OsT} sf.* **1.** Yukarıdan aşağıya indiren; bir şeyi parça parça ve yavaş yavaş aşağı indiren. **2.** Gökten indiren.

münzir, [Ar. nezr > münzir منذر] *{OsT} sf.* Bir kimseye sonunun iyi olmadığını söyleyerek veya işin sonucu ile korkutarak onun doğru yola gelmesini sağlamaya çalışan.

münzirat, [Ar münzir > münzirāt منذرات] *{OsT} is.* Sonunun kötü olduğu hakkında uyararak birinin doğru yola gelmesini sağlamak isteyenler.

münzur, [? münzur] *{ağız} is.* Hayvan yüzünün alt ve sivri yeri. [DS]

müon, [Fr. muon] *is. fiz.* Kütlesi 165,66 MeV olan pozitron veya elektronla aynı değerde pozitif veya negatif elektrikle yüklü elemanter tanecik; sembolü; μ

müonyum, [Fr. muonium] *is. fiz.* Bir proton ile bir eksi yüklü müonun olşuturduğu kararsız bir bağlı sistem.

müphem, [Ar. behm > mübhem مبهم] *sf.* **1.** Ne olduğu kesin olarak anlaşılamayan; belirsiz; açık olmayan. **2.** *is.* Açık ve seçik olmayan herhangi bir şey. **3.** *zf.* Açık seçik olmaksızın. ◻ **müphem sıfat,** *{OsT} dbl. Belirsiz sıfat; belgisiz sıfat.*|| **müphem zamir,** *{OsT} dbl. Belirsiz zamir; belgisiz zamir.*

müphemat, [Ar. mübhem >mübhemāt مبهمات] *(müphema:t) {OsT} is.* **1.** Kapalı ve gizli şeyler; örtülü olan şeyler. **2.** *dbl.* Belgisiz zamirler; belgisiz sıfatlar.

müphemiyet, [Ar. mübhem > mübhemiyyet مبهمیت] *{OsT} is.* Açık ve seçik olmama durumu; belirsizlik; anlaşılmazlık.

müphemleşmek, [müphem-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Açık ve anlaşılır olmaktan çıkmak; belirsizleşmek; müphem duruma gelmek; açık ve anlaşılırlığı kaybolmak.

müphemlik, -ği [müphem-lik] *is.* Belirsizlik durumu; belirsiz olma durumu.

müpteda, [Ar. bedʾ > ibtidāʾ > mübtedāʾ مبتداء] *(müpteda:) {OsT} sf.* **1.** (İş için) başlanılma; başlangıç. **2.** *dbl.* Ad cümlesinde özne.

müptedi, -iʾı [Ar. bidʿat > ibtidāʿ > mübtediʿ / mübtediʿa مبتدع / مبتدعه] *(müptedi:) {OsT} sf.* Bir şeyi ilk kez ortaya çıkartan; yeni bir şey ortaya koyan; yenilikçi.

müptela, [Ar. belā > ibtilā > mübtelā مبتلا] *(mübtelâ:) sf.* **1.** Çoğunlukla kötü ve zararlı şeylere düşkün olan; kötü alışkanlıkları olan; düşkün; meraklı. **2.** (Hastalık vb. şeye) tutulmuş olan; tutulan. **3.** Âşık; tutkun. ◻ **müptela etmek,** *Kötü bir şeye alıştırmak; kötü alışkanlık edinmesine sebep olmak; düşürmek.*|| **müptela olmak,** *1. Kötü bir şeye alışmak; düşkün olmak. 2. Tutkun olmak; âşık olmak.*

müptelayan, [Ar. müptēlā + Far. -ān مبتلایان] *{OsT} is.* Bir şeye tutulmuş olanlar; (hastalık vb. şeye) yakalanmış olanlar; tutulmuş olanlar.

müptezel, [Ar. ibtizāl > mübtezel مبتذل] *{OsT} sf.* **1.** Bol bulunduğu için değeri düşmüş olan; bayağı; ucuz; değersiz. **2.** Ortaya düşmüş; orta malı olmuş. **3.** Hor kullanılan.

mür[1], [mar / mür *(yans.)*] *ünl.* Hayvanların can acısı ile böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mür-le-mek*

mür[2]**, -rrü** [Ar. mürr مر] *{OsT} sf.* **1.** Acı. **2.** *is.* Bir tür Yemen sumağı.

müra'at, [Ar. riʿāyet > murāʿāt مراعات] *(müra:a:t) {OsT} is.* **1.** Koruma; bakma; gözetme. **2.** Bağlılık; uyma; riayet etme. **3.** Saygı. ◻ **mürāʾāt-ı nazîr,** *{OsT} ed. Anlamları bakımından birbirine yakın ve uygun olan kelimeleri belirli bir sıra ile aynı cümle veya beyit içinde kullanma; tenasüp; uygunluk; itilaf; bitiştirme; tevfik; bağdaştırma.*

müraca, [? müraca] *{ağız} is.* Harman veya çift süren öküzlere yem yememeleri için takılan ağızlık. [DS]

müraca'a, [Ar. mürācaʿa مراجعه] *{OsT} is.* Sorulu cevaplı biçimde yazılmış manzume.

müraca'at[1], [Ar. rücūʿ > mürācaʿat مراجعت] *(müra:caat) {OsT} is.* → müracaat[1].

müraca'at[2], [Ar. mürācaʿat > mürācaʿāt مراجعات] *(müra:caa:t) {OsT} is.* **1.** Başvurular; başvurmalar; yardım istemeler; danışmalar; müracaatlar. **2.** Geri dönmeler.

müracaat, [Ar. rücūʿ > mürācaʿat مراجعت] *(müra:caat) is.* **1.** Geri dönme; rücu etme. **2.** Bir yere, bir şeye belirli bir amaçla gitme; başvurma; başvuru. **3.** *huk.* Yurttaşların kendileri veya kamu ile ilgili dilek ve yakınmalarını yazılı veya sözlü olarak bildirmesi işlemi. **4.** Kamuya açık genel yerlerde, iş yerlerinde, fabrika, resmî kurum vb. yerlerde ön bilgi almak için başvurulan kişi veya büro; danışma bürosu; danışma. 🗗 **müracaata kalma,** *huk. Dava dosyasının yeni bir müracaata kadar işlemden kaldırılması durumu.*|| **müracaat etmek,** *Başvurmak; bir konu için yardım istemek; bir kişi veya nesneden yararlanmak.*|| **müracaat sahibi,** *Bir iş için ilgili makama giderek, işinin yapılmasını veya yakınma konusu şeyin kaldırılmasını isteyen kimse; başvuran kimse.*|| **müracaatta bulunmak,** *Başvuruda bulunmak; başvurmak.*

müracaatçı, [Ar. müracaat-çı] *(müra:caatçı) {OsT} sf.* **1.** Bir iş için bir yere başvuruda bulanan. **2.** *is.* Başvuran kişi.

müraca'atgâh, [Ar. mürācaʿat + Far. -gāh مراجعتگاه] *(müra:caatgâ:h) {OsT} is.* Müracaat yeri.

müracaha, [Ar. rüchān > mürācaḥa مراجحه] *(müra:caha) {OsT} is.* İyilik yarışında üstünlük elde etme, başkalarını geçmek için çabalama; iyilikte yarış.

müradefe, [Ar. redf > mürādefe مرادفه] *(müra:defe) {OsT} sf.* **1.** Aynı anlamı taşıma; aynı anlama gelme; aynı anlama sahip olma; eş anlamlılık; anlamdaş olma. **2.** Arkadaşlık etme; bir yolculuğu birlikte yapma.

müradif, [Ar. mürādefe > mürādif مرادف] *(müra:dif) {OsT} sf.* **1.** Anlamca aynı olan; aynı anlamı taşıyan; eş anlamlı; anlamdaş. **2.** Arkadaş; yol arkadaşı; yoldaş.

mürafa'a, [Ar. refʿ > mürāfaʿa مرافعه] *(müra:faa) {OsT} is.* → murafaa.

mürafakat, [Ar. rıfḳ > murāfaḳat مرافقت] *(mura:fakat) {OsT} is.*→ murafakat.

mürafık, -kı [Ar. refaḳat > mürāfıḳ مرافق] *(müra:fık) {OsT} sf.* → murafık.

mürafi, -i'ı [Ar. refʿ > mürāfiʿ مرافع] *(müra:fi) {OsT} sf.* Dava için yargıya başvuran; duruşmaya çıkan. 🗗 **mürafi etmek,** *{OsT} Mahkemeye başvurmak; duruşmaya çıkmak.*

müragama, [Ar. raġm > mürāġame مراغمه] *(müra:gama) {OsT} is.* **1.** Birini darıltacak, gücendirecek veya öfkelendirecek davranışta bulunma. **2.** Kendisinden nefreti gerektirecek kötü bir davranışta bulunma. **3.** Çekişmeden vazgeçme.

müragamat, [Ar. raġm > mürāġamet مراغمت] *(müra:gamat) {OsT} is.* → müragama.

mürahaka, [Ar. rahiḳ > mürāhaḳa مراهقه] *(müra:haka) {OsT} is.* Erkek için, ergenlik çağına yaklaşma; ergenlik öncesi.

mürahene, [Ar. rehn > mürāhene مراهنه] *(müra:hene) {OsT} is.* **1.** Rehin olarak bırakma. **2.** Bir şeyine bahse girişme.

mürahhim, [Ar. raḥmet > terhīm > müraḥḥim مراحم] *{OsT} sf.* Rahmetle anan; terhim eden.

mürahik, [Ar. mürāhaḳa > mürāhiḳ مراهق] *(müra:hik, k kalın söylenir) {OsT} sf.* (Erkek çocuk için) on iki yaşını doldurduğu halde henüz ergenlik çağına ulaşmamış olan.

mürahika, [Ar. mürāhaḳa > mürāhiḳa مراهقه] *(müra:hika) {OsT} sf.* **1.** Mürahikın dişili. **2.** (Kız çocuk için) dokuz yaşını doldurduğu halde henüz ergenlik çağına ulaşmamış.

müra'i[1], [Ar. riʿāyet > mürāʿi مراعی] *(müra:i) {OsT} sf.* **1.** Kurallara uygun davranan; kurallara uygun davranışa önem veren. **2.** Kollayıp koruyan; bakan; gözeten.

müra'i[2], [Ar. rü'yet > mürā'i مرائی] *(müra:i) {OsT} sf.* → mürai.

mürai, [Ar. rü'yet > mürā'i مرائی] *(müra:i) {OsT} sf.* İki yüzlü; dönek; samimiyetsiz; riyakâr.

mürailik, [mürai-lik] *(müra:ilik) is.* İki yüzlülük; döneklik; samimiyetsizlik; riyakârlık.

müra'iyane, [Ar. mürā'i + Far. -āne مرائیانه] *(müra:iya:ne) {OsT} zf.* İkiyüzlülere yakışır şekilde; ikiyüzlülükle; riyakârca.

mürakabe, [Ar. mürāḳabe مراقبه] *(müra:kabe) {OsT} is.* → murakabe.

mürakasat, [Ar. raḳṣ => mürāḳaṣāt مراقصت] *(müra:kasa:t) {OsT} is.* Gözü ve gönlü okşayıcı hareketler bulunan oyun ve gösteriler; danslar.

mürakıb, [Ar. mürāḳıb مراقب] *(müra:kıb) {OsT} sf.* → murakıb.

müramat, [Ar. remy > mürāmāt مرامات] *(müra:ma:t) {OsT} is.* Birbirine kurşun atma; ateş etme; ok atma.

müraselat, [Ar. mürāsele > mürāselāt مراسلات] *(müra:sela:t) {OsT}] is.* **1.** Haberleşmeler; mektuplaşmalar. **2.** Kadıya ait resmî mektuplar.

mürasele, [Ar. irsāl > mürāsele مراسله] *(müra:sele) {OsT} is.* **1.** Karşılıklı olarak mektup gönderme; haberleşme; mektuplaşma. **2.** Kadıya gelmiş bulunan veya kadıdan gelen resmî mektup.

müravede, [Ar. revd > mürāvede مراوده] *(müra:vede) {OsT} is.* **1.** Bir şeye karşı duyulan istek; arzu; eğilim; yönelme. **2.** Sövme.

müraveza, [Ar. rāż > mürāveża مراوضه] *(müra:veza) {OsT} is.* **1.** Bir kimseyi korku veya hile ile bir şeyi yapmaya razı etme veya yapmaktan vazgeçirme. **2.** *huk.* Barış görüşmesi.

mürayat, [Ar. rü'yet > mürāyāt مرايات] *(müra:ya:t) {OsT} is.* **1.** Yapmacık veya sahte davranış; düzmece ilgi; gösteriş. **2.** İkiyüzlülük; riya.

mürbe, [maraba ?] *{ağız} is.* **1.** Toprağı ekerek ürünün yarısını alan kimse; yarıcı. **2.** Toprağı olmayan çiftçi. [DS]

mürci, -i'ı [Ar. ircā' > mürci' مرجع] *{OsT} sf.* **1.** Geriye döndüren. **2.** *kim.* İndirgen.

mürci'a, [Ar. mürci'a مرجعه] *{OsT} is.* Sonunda sevap veya çıkar bulunan şey.

mürci'e, [Ar mürci'e مرجئه] *{OsT} is. isl.* **1.** Tebuk seferi sonrasında Hz. Muhammed'den ayrılanlardan daha sonra pişman olup tövbe edenlere verilen ad. **2.** Müslümanlıkta, eyleme önem vermeyen, yalnızca inancın yeterli olacağını savunan ve büyük günah işleyenlerin tövbe ettikleri takdirde Müslüman olduklarını, tövbe etmeden ölenlerin ise Müslüman olup olmadıkları hakkında bir şey söylenemeyeceğini, onların durumunun Allah'a havale (irca) edilmesi gerektiğini belirten kelamcılar grubu.

mürd, [Far. mürd مرد] *{OsT} sf.* **1.** Ölmüş. **2.** Gebermiş.

mürdad, [Far. mürdād مرداد] *(mürda:d) {OsT} is.* **1.** Güneş yılına göre beşinci ayın adı; mayıs. **2.** Her ayın yedinci veya sekizinci gün. **3.** Beşinci ayı ve her ayın yedinci veya sekizinci gününü yönetmek için görevlendirildiğine inanılan melek.

mürdasenc, [Ar. mürdā-senc مرداسنج] *is. kim.* Doğal kurşun oksit.

mürde, [Far. mürde مرده] *{OsT} is.* Ölü; ölmüş. ⧉ **mürde bacı,** *Osmanlı devletinde, kesim için İstanbul'a gönderilen hayvanlardan, geçit yerlerinde alınan vergi.*|| **mürde-dil,** *{OsT} Acımasız; duygusuz; katı yürekli.*|| **mürde-rig,** *{OsT} Ölen bir kimseden miras kalanlar.*|| **mürde-şü,** *{OsT} Ölü yıkayıcı.*|| **mürde-şüy,** *{OsT} Ölü yıkayıcı.*

mürdegân, [Ar. mürdegān گان مرده] *(mürdegâ:n) {OsT} is.* Ölüler; cesetler.

mürdeseng, -gi [Far. mürde-seng مردسنگ] *{OsT} is. jeol.* **1.** Doğal kurşun oksit. **2.** Erimiş, billurlaşmış kurşun iki oksit.

mürdesenk, -gi [Far. mürde-seng مردسنگ] *{OsT} is.* → mürdeseng.

mürdük, -ğü [*eT. bür* (tomurcuk) > bür-mek > mürdü-k موردك] *{ağız} is.* **1.** Mercimek. **2.** Mercimeğin büyüğü. **3.** Bezelye. **4.** Fiğe benzeyen yaban otu. **5.** Bezelyeye benzer bir yaban otu. **6.** Haşlanmış mısır, buğday, nohut, fasulye karışımı. [DS] **7.** *{eAT}* → mürdümük.

mürdüm[1], [*eT.* bür *(tomurcuk)* > mür-dü-m] *is.* Reçeli yapılan küçük, oval, kabuğu mor, eti yeşil renkli, ağustosta olgunlaşan, tatlı ve yarma bir erik türü.

mürdüm[2], [? mürdüm] *{ağız} is.* Destek; dayak. [DS]

mürdümek, -ği [mürdü-mek مردمك] *{ağız} is.* **1.** Mercimek. **2.** Fiğ. [DS] **3.** *{eAT}* → mürdümük.

mürdümlük, -ğü [mürdümük] *{ağız}* → mürdümük. [DS]

mürdümük[1], **-ğü** [*eT.* bür *(tomurcuk)* > mür-dü-mük مردمك] *is.* **1.** *bot.* Baklagillerden, kazık gibi derine giden, ince ve çok dallı köklü, sapları ince ve yatay, yaprakları uzun, çiçekleri pembemsi menekşe renginde, meyvesi badıç şeklinde 4-5 tohumlu, tohum bağlamadan önce kurutulan veya taze olarak yedirilen, halk hekimliğinde idrar söktürücü ve iltihap giderici olarak kullanılan bir yıllık, yem bitkisi; *(Lathyrus sativus). {eAT} (aynı)* **2.** *{ağız}* Bezelye. [DS] **3.** → mürdük (5).[DS] **4.** *{ağız}* Baklagiller. [DS]

mürdümük[2], **-ğü** [mür-dü-mük] *{ağız} is.* **1.** Küçük dolu. **2.** Sert kar tanecikleri; bulgurcuk. [DS]

mürdün, [? mürdün] *{ağız} is.* **1.** Kaldıraç; kaldıraç kolu. **2.** Sırık. **3.** Kayıkları yürütmekte kullanılan uzun sırık. [DS]

müre, [Far. mühre ?] *{ağız} is.***1.** Demircilerin demir delmekte kullandıkları bir araç. **2.** Mühre. [DS]

mürebba, [Ar. terbiye > mürabbā مربا] *(mürebba:) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) eğitilmiş; terbiye olunmuş. **2.** *is.* Şerbet içinde kaynatılarak özel bir işlemden geçirilen bir tür tatlı; murabba.

mürebbe, [Ar. murabba مربا] *{ağız} is.* Salça. [DS]

mürebbeb, [Ar. mürebbeb مربب] *{OsT} sf.* **1.** (Çocuk için) erginlik çağına kadar beslenmiş. **2.** Güzel kokularla hoş olmuş.

mürebbi, [Ar. terbiye > mürebbī مربی] *(mürebbi:) {OsT} is.* **1.** Çocuk eğitimi ile uğraşan kimse; eğitici; eğitmen. **2.** Besleyen. **3.** *tasvf.* Tarikata girenleri eğiten ve yetiştiren görevli. ⧉ **mürebbî-i bi'z-zât,** *{OsT} Kendi kendini yetiştirmiş olan.*

mürebbiyane, [Ar. mürebbī + Far. -āne مربیانه] *(mürebbiya:ne) {OsT} zf.* **1.** Eğitecek biçimde; terbiye edecek şekilde. **2.** Bir eğitimciye yakışır biçimde.

mürebbiye, [Ar. mürebbi > mürebbiye مربیه] *{OsT} is.* **1.** Kendisine bir çocuğun bakımı ve eğitimi verilmiş olan kadın eğitici. **2.** Eskiden evlerde çocukların eğitimi ile ilgilenmesi için tutulmuş olan genellikle yabancı eğitici kadın.

mürebbiyelik, -ği [mürebbiye-lik] *is.* Mürebbiyenin yaptığı iş; mürebbiyenin mesleği; bir çocuğun eğitim ve bakım işi.

müreccah, [Ar. tercīḥ > müreccaḥ مرجح] *{OsT} sf.* Başkalarından daha çok beğenilip üstün tutulan; tercih edilen; yeğlenen; ötekilerden daha uygun bulunan.

müreccahiyyet, [Ar. müreccaḥ > müreccaḥiyyet مرجحین] *{OsT} is.* Diğerlerinden veya bir başkasından üstün tutulma; yeğlenme; üstünlük.

mürecceb, [Ar. tercib > mürecceb مرجب] *{OsT} sf.* (Yalnızca Recep ayı için) uğurlu; kutlu; mübarek *(mürecceb-i receb).*

müreccih, [Ar. müreccaḥ > müreccīḥ مرجح] *{OsT} sf.* Bir şeyi diğerlerinden daha çok beğenip onlara tercih eden; üstün tutan; yeğleyen; ötekilerden daha uygun bulan.

müreda, [Ar. mürīd > müredā مردا] *(müreda:) {OsT} is.* Çömezler; öğrenciler; müritler.

müreddef, [Ar. terdif > müreddef مردف] *{OsT} sf.* **1.** Birbiri arkasına gönderilmiş olan; birinin arınca gönderilmiş olan; art arda yürütülmüş, sıralanmış olan. **2.** *is. ed.* Divan edebiyatında redifli gazellere verilen ad.

müreffeh, [Ar. refāh > müreffeh / mürffehe مرفه / مرفهه] *{OsT} sf.* Her türlü ihtiyacı karşılanmış olan; bolluk içinde bulunan; varlıklı; gönençli.

müreffehen, [Ar. müreffeh > müreffehen مرفهاً] *(müreffe'hen) {OsT} zf.* Bolluk içinde olarak; refah içinde yaşayarak; gönenmiş olarak; sıkıntısızca; varlıklı olarak.

müreffih, [Ar. müreffeh > müreffih مرفه] *{OsT} sf.* Her türlü maddî varlığa, bolluğa ve rahata kavuşan; sıkıntısız ve gönençli bir ömür süren.

mürehheb, [Ar. terhib > mürehheb مرهب] *{OsT} sf.* Herhangi bir tehlikeye karşı uyarılmış; korkutulmuş; korkuya düşürülmüş; ürkütülmüş.

mürehhib, [Ar. terhib > mürehhib مرهب] *{OsT} sf.* Bir kimseyi herhangi bir tehlikeye karşı uyaran; korkutan; ürküten.

mürehhibane, [Ar. mürehhib + Far. -āne مرهبانه] *(mürehhiba:ne) {OsT} sf.* Korkutacak biçimde; korkuturcasına.

mürekkeb, [Ar. terkib > mürekkeb مرکب] *{OsT} sf.* → mürekkep. 🗗 **mürekkeb fi'il,** *{OsT} dbl. Birleşik fiil.*‖ **mürekkeb selāse kaidesi,** *{OsT} mat. Üçlü birleşik kuralı.*

mürekkebat, [Ar. mürekkeb > mürekkebāt مرکبات] *(mürekkeba:t) {OsT} is.* **1.** Birleşikler; birleşmişler. **2.** *kim.* Bileşikler. **3.** Mürekkepler. **4.** Eksi yazı sanatında birden fazla harfin birbiri ile bağlanmasını öğreten çalışma. 🗗 **mürekkebāt-ı gayr-i meşbüa,** *{OsT} kim. Doymamış bileşikler.*‖ **mürekkebāt-ı hadîdiye,** *{OsT} kim. Demir bileşikleri.*‖ **mürekkebāt-ı meşbüa,** *{OsT} kim. Doymuş bileşikler.*‖ **mürekkebāt-ı müsennā'iye-i brom,** *{OsT} kim. Bromürler.*

mürekkebe, [Ar. mürekkeb >mürekkebe مرکبه] *{OsT} sf. bot.* Bileşikgiller.

mürekkep[1]**, -bi** [Ar. terkib > mürekkeb مرکب] *{OsT} is.* **1.** Kâğıt, karton, kumaş vb. üzerine yazı yazmak, basmak veya desen çizmekte kullanılan çeşitli renk ve kıvamlarda birleşik madde. **2.** *zool.* Kafadanbacaklılarda, tehlike anında püskürtülerek düşmandan kaçmayı sağlayan, bir bez tarafından üretilerek anüs yakınında bir torbada depo edilen koyu ve siyah sıvı. 🗗 **mürekkebi kurumadan bozmak,** *Bir sözleşmeyi çok kısa süre sonra bozmak.*‖ **mürekkep balığı,** *zool. Kafadanbacaklılardan, ılıman ve sıcak denizlerde yaşayan, iri ve geniş başında on kolu bulunan, karnındaki bir huniden dışarıya fışkırttığı suyun tepkisi ile hareket eden, ağzı papağan gagasını andıran, iç kavkılı bir yumuşakça, (Sepia officinalis).*‖ **mürekkep balıkları,** *zool. Örnek türü mürekkep balığı olan kafadan bacaklı yumuşakçalar takımı, (Sepioidea).*‖ **mürekkep yalamak,** *Eğitim öğretim görerek bilgi ve kültür sahibi olmak.*‖ **mürekkep yalamış,** *Kültürlü ve iyi eğitim görmüş kişi.*

mürekkep[2]**, -bi** [Ar. terkib > mürekkeb مرکب] *{OsT} sf.* **1.** Birleşik; bileşik. **2.** ... den oluşan; ...den meydana gelen. 🗗 **mürekkep cümle,** *dbl.* Birleşik cümle.‖ **mürekkep eşya,** *Birleşik eşya; eşya topluluğu.*‖ **mürekkep faiz,** *{OsT} bank. Faizine de faiz işletilen faiz; birleşik faiz; bileşik faiz.*‖ **mürekkep fiil,** *{OsT} Birleşik fiil.*‖ **mürekkep harekât,** *{OsT} as. Kara, deniz, hava gibi çeşitli sınıflardan askerî birliklerin katıldıkları savaş harekâtı.*‖ **mürekkep kelime,** *{OsT} dbl. Birleşik kelime.*‖ **mürekkep sıfat,** *{OsT} dbl. Birleşik sıfat.*‖ **mürekkep sıyga,** *{OsT} dbl. Birleşik zaman çekimi.*‖ **mürekkep suç,** *{OsT} huk. İki ayrı suçtan meydana gelen bir tip suç; birleşik suç.*

mürekkepçi, [mürekkep-çi] *is.* Mürekkep imal eden veya satan kimse.

mürekkepçilik, -ği [mürekkep-çi-lik] *is.* Mürekkep imal etme veya satma işi.

mürekkepleme, [mürekkep-le-me] *is.* Mürekkep sürme veya mürekkepli hale getirme eylemi.

mürekkeplemek, [mürekkep-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mürekkep sürmek; mürekkep dökerek lekelenmesine sebep olmak; mürekkep ile boyamak.

mürekkeplenme, [mürekkep-le-n-me / mürekkeplen-me] *is.* Mürekkeplenmek eylemi.

mürekkeplenmek, [mürekkep-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Mürekkep sürülmek veya dökülmek suretiyle lekelenmek; mürekkep lekesi olmak. **2.** *dönşl. f.* Mürekkep sahibi olmak; mürekkep edinmek.

mürekkepli, [mürekkep-li] *{OsT} sf.* **1.** Mürekkep dökülmüş; mürekkep sürülmüş; mürekkep bulaşmış olan. **2.** (Kap vb. için) mürekkebi bulunan; içine mürekkep konulmuş olan. **3.** (Kalem, kartuş vb. için) mürekkebi içinde hazır olarak bulunan; içine mürekkep konularak kullanılabilen.

mürekkeplik, -ği [mürekkep-lik] *is.* **1.** Mürekkep koymaya yarayan küçük kap; hokka; mürekkep şişesi. **2.** *sf.* Mürekkep üretimine uygun olan. **3.** Mürekkep koymaya uygun olan.

mürekkez, [Ar. rekz > mürekkez مركز] *{OsT} sf.* Dik duracak biçimde bir yere tutturulmuş olan; dikilmiş olan.

mürekkib, [Ar. terkib > mürekkib مركب] *{OsT} sf.* **1.** Ayrı ayrı ögeleri bir araya getirip birleştiren; birleştirici. **2.** Bir birleşiği oluşturan; bileşen. **3.** *fiz. mat.* Bileşen; bileşik.

müreksit, -di [Fr. mürexide] *is. kim.* Suda çözündüğünde koyu kırmızı renk verdiği için eskiden boyar madde olarak kullanılan amonyum pürpürata verilen ad; formülü:$C_8H_4N_5(NH_4), H_2O$

müren[1], [müren] *{eT} is.* Irmak; nehir. [EUTS]

müren[2], [Lat. muraena / Yun. myraina] *is. zool.* → murana.

müren[3], [müren] *{ağız} sf.* Güzel.[DS]

müressem, [Ar. tersim > müressem مرسم] *{OsT} sf.* **1.** Resim yapma yoluyla şekli kâğıt vb. üzerine geçirilmiş olan; resmi yapılmış olan. **2.** (Eşya, nesne vb. için) resimlerle, çiçek desenleri ile süslenmiş olan; resimli.

müressib, [Ar. müressib مرسب] *{OsT} sf.* Kur'an-ı Kerim'i ağır ağır ve dikkatle okuyan.

müressim, [Ar. tersim > müressim مرسم] *{OsT} sf.* Resim yaparak bir şeyin görünüşünü bir kâğıt veya tuval üzerine geçirmiş olan; resim yapmış olan.

müreşşah, [Ar. terşiḥ > müreşşaḥ مرشح] *{OsT} sf.* **1.** Damlalar halinde süzdürülmüş olan; damla damla sızdırılmış. **2.** Terbiye edilmiş olan. **3.** *ed.* Söz içinde yapılan benzetmede benzetilmiş olana en yakın olarak söylenen.

mürettebat, [Ar. müretteb > müretteb̄at] *(müretteba:t) {OsT} is.* **1.** Bir gemi, uçak vb.nde sorumlu görevlilerin tümü. **2.** Tahsisat; ödenek. **3.** *as.* Bir iş için görevlendirilmiş bölükler.

müretteb, [Ar. tertib > müretteb / müretteb مرتب / مرتبه] *{OsT} sf.* **1.** Düzenlenmiş; düzene sokulmuş olan; tertip olunmuş; sıralanmış; sıralı; muntazam. **2.** (İş için) gizli bir amaçla düzenlenmiş. **3.** Miktarı belirtilerek ayrılmış. **4.** Sonradan derlenip toparlanarak düzenlenmiş: tertip olunmuş; derlenmiş; toplanmış. ◻ **müretteb sayı,** *{OsT} Bir kurulu oluşturan üyelerin tümü; tam sayı.*

mürettib, [Ar. tertib > mürettib مرتب] *{OsT} sf.* → mürettip.

mürettibhane, [Ar. mürettib + Far. -ḫāne مرتبخانه] *(mürettibha:ne) {OsT} is.* → mürettiphane.

mürettibîn, [Ar. mürettib > mürettibīn مرتبين] *(mürettibi:n) {OsT} is.* Basımevlerinde el dizgisi ve sayfa düzenlemesi gibi işlerde çalışan işçiler; mürettipler.

mürettil, [Ar. tertil > mürettil مرتل] *{OsT} sf.* Kur'an-ı Kerim'i tecvit kurallarına göre ağır ağır okuyan.

mürettip, -bi [Ar. tertib > mürettib مرتب] *{OsT} sf.* **1.** Düzenleyen; sıraya koyan; sıralayan; art arda getiren; tertipleyen; hazırlayan. **2.** *is. matb.* Döküm harfleri ile elde yazı sayfası veya başlık dizen matbaa işçisi; dizilmiş satırların sayfa haline getirilmesinde çalışan işçi; dizgici. ◻ **mürettip çırağı,** *Dizgi ve düzenleme işlerinde çalışan matbaacı çırağı.*|| **mürettip hatası,** *Düzeltmeden sonra da asıl metinde yer almış bulunan dizgi yanlışı; dizgici yanlışı.*

mürettiphane, [Ar. mürettib + Far. -ḫāne مرتبخانه] *(mürettipha:ne) {OsT} is.* Basımevlerinde dizgi ve sayfa düzenlemelerinin yapıldığı bölüm; dizgi yeri; dizgi evi.

mürettiplik, -ği [mürettip-lik] *is.* Mürettibin işi veya mesleği; dizgicilik.

mürevva, -aı [Ar. mürevvaʿ مروع] *{OsT} sf.* (Kişi için) aklı, fikri, düşünüşü sağlam.

mürevvak, -kı [Ar. terviḳ > mürevvaḳ مروق] *{OsT} sf.* İçinde bulunan yabancı maddelerden arındırmak amacıyla süzgeçten geçirilmiş olan; süzülmüş; filtre edilmiş; duru hale getirilmiş olan; tortusu alınmış olan.

mürevvec, [Ar. revāc > mürevvec مروج] *{OsT} sf.* Herkes tarafından beğenilir ve tercih edilir hale getirilmiş olan; hatırı sayılır ve güven duyulur duruma getirilmiş olan; itibar kazandırılmış; revaç bulmuş; sürüm kazanmış olan.

mürevveh, [Ar. terviḥ > mürevveḥ مروح] *{OsT} sf.* **1.** Üzerine güzel kokular sürülmüş olan; güzel kokması sağlanmış olan; kokulandırılmış. **2.** Rahata erdirilmiş olan; rahata kavuşturulmuş olan.

mürevvic, [Ar. revāc > mürevvic مروج] *{OsT} sf. sf.* Bir görüşü benimseyen ve destekleyen; bir düşünceye taraftar olan. **2.** Bir düşünceyi yayan; savunan. **3.** (Bir mala) sürüm ve istek kazandıran. 🗗 **mürevvic-i efkâr,** *Bir düşünceyi, bir görüşü yaygınlaştıran yayın aracı.*

mürevvih, [Ar. rāyiḥa > mürevviḥ مروح] *{OsT} sf.* **1.** Rahatlık veren; dinlendiren. **2.** Güzel koku veren; kokulandıran.

mürg[1], [Ar. mürg مرگ] *{OsT} is.* Sümük.

mürg[2], [Far. murġ مرغ] *{OsT} is.* Kuş. 🗗 **mürg-āb,** *{OsT} 1. Su kuşu; ördek; kaz. 2. Kurbağa.* | **mürg-bāz,** *{OsT} Kuş besleyen; kuş evcilleştiren; kuşbaz; kuş yetiştiricisi.*|| **mürg-dil,** *{OsT} Kuş yürekli; korkak.*|| **mürg-endāz,** *{OsT} Büyük bir lokmayı çiğnemeksizin yutabilen.*|| **mürg-i āb,** *{OsT} Su kuşu; ördek; kaz.*|| **mürg-i ābî,** *{OsT} Su kuşu; ördek.*|| **mürg-i aftāb-ālem,** *{OsT} 1. Dünyanın güneş kuşu. 2. Ateş.*|| **mürg-i āmin,** *{OsT} Âmin kuşu; gökte sürekli "âmin" diyerek dolaştığına inanılan melek.*|| **mürg-i aşk,** *{OsT} Sevgi kuşu; aşk.*|| **mürg-i āzer-efrūz,** *{OsT} Ateş parıltılı kuş; kaknus kuşu.*|| **mürg-i āzer-firuz,** *{OsT} Ateş parıltılı kuş; kaknus kuşu.*|| **mürg-i bāğ,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i bāl-şikeste,** *{OsT} Kırık kanatlı kuş.*|| **mürg-i bām,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i bî-gâhhān,** *{OsT} Zamansız öten horoz.*|| **mürg-i bismillāhi,** *{OsT} Hattatların kuş şeklinde yazdıkları besmele.*|| **mürg-i biyakî,** *{OsT} Zamansız öten horoz.*|| **mürg-i çemen,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i dānā,** *{OsT} Akıllı kuş; papağan.*|| **mürg-i dil,** *{OsT} 1. Gönül kuşu. 2. Yürek. 3. Akıl. 4. Ruh.*|| **mürg-i felek,** *{OsT} Melek.*|| **mürg-i gerdūn,** *{OsT} Melek.*|| **mürg-i guşt-ruba,** *{OsT} Et kapan kuş; çaylak.*|| **mürg-i hakk-gū,** *{OsT} İshak kuşu.*|| **mürg-i hanegî,** *{OsT} Ev kuşu; tavuk.*|| **mürg-i hoş-hān,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i ilāhî,** *{OsT} İlahî kuş; ruh.*|| **mürg-i İsa,** *{OsT} Yarasa.*|| **mürg-i leb,** *{OsT} Dudak kuşu; söz.*|| **mürg-i nāme,** *{OsT} Posta güvercini.*|| **mürg-i nāme-āver,** *{OsT} Mektup götüren kuş; posta güvercini.*|| **mürg-i nāme-ber,** *{OsT} Mektup götüren kuş; posta güvercini.*|| **mürg-i rengîn-tāc,** *{OsT} Renkli taçlı kuş; horoz.*|| **mürg-i rūz,** *{OsT} Gün kuşu; Güneş.*|| **mürg-i sahb,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i seher,** *{OsT} Sabah kuşu; 1. Bülbül. 2. Horoz. 3. Boynu halkalı güvercin. 4. Erken kalkıp sabah ibadet eden kimse.*|| **mürg-i seher-hān,** *{OsT} Sabah kuşu; 1. Bülbül. 2. Horoz. 3. Boynu halkalı güvercin. 4. Erken kalkıp sabah ibadet eden kimse.* | **mürg-i sidre,** *{OsT} Cebrail.*|| **mürg-i subh,** *{OsT} Sabah kuşu; bülbül.*|| **mürg-i Süleyman,** *{OsT} Çavuşkuşu; hüthüt.*|| **mürg-i sidre,** *{OsT} Sidre kuşu; Cebrail.*|| **mürg-i şeb-āheng,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i şeb-āvîz,** *{OsT} İshak kuşu.*|| **mürg-i şebhān,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i şebhîz,** *{OsT} Bülbül.*|| **mürg-i şeb ü rūz,** *{OsT} Gecenin ve gündüzün kuşu; ay ve güneş.*| **mürg-i tarāb,** *{OsT} 1. Şenlik kuşu. 2. Bülbül. 3. Güvercin. 4. Müzikçi; şarkıcı.*|| **mürg-i zār-ı ukbā,** *{OsT} Cennet.*|| **mürg-i zebānek,** *{OsT} bot. Kuş dili denilen bir bitki.*|| **mürg-i zer,** *{OsT} Altın kuş; güneş.*|| **mürg-i zerrîn,** *{OsT} 1. Güneş. 2. Sülün.*|| **mürg-i zerrîn-bāl,** *{OsT} 1. Güneş. 2. Sülün.*|| **mürg-i zerrîn-per,** *{OsT} 1. Güneş. 2. Sülün.* || **mürg-i zîrek,** *{OsT} Anlayışlı kuş; sığırcık.*|| **mürg-i zîrek-sār,** *{OsT} Anlayışlı kuş; sığırcık.*|| **mürg-zār,** *{OsT} Kuşu bol olan bahçe; kuş yatağı.*|| **mürg-zār-ı ukbā,** *{OsT} Cennet.*

mürgâk, [Far. murġâk مرغاك] *(mürgâ:k) {OsT} is. müz.* Klasik Türk müziği makamlarından biri.

mürgân, [Far. murġ >murġān مرغان] *(mürgâ:n) {OsT} is.* Kuşlar. 🗗 **mürgân-ı arş,** *{OsT} Büyük melekler.*|| **mürgân-ı sidre,** *{OsT} Büyük melekler.*

mürgâne, [Far. murġ > murġāne مرغانه] *(mürgâ:ne) {OsT} zf.* **1.** Kuş gibi; kuşa benzer şekilde; kuşa yakışır biçimde. **2.** *is.* Kuş yumurtası.

mürgdar, [Far. mürġ-dār مرغدار] *(mürgda:r) {OsT} is.* Kuş tutan; kuşçu.

mürgek, -ği [Far. murġ > murġek مرغك] *{OsT} is.* Küçük kuş; kuşçuk.

mürgülemek, [mürgü-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü) -yor]* Oturduğu yerde uyuklamak; şekerleme yapmak. [DS]

mürgülenmek, [mür-gü-le-n-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Uykusuzluktan surat asmak. [DS]

mürhiye, [Ar. mürḫiye مرخيه] *{OsT} is.* Hafifishal.

mürib, [Ar. mürīb مريب] *(müri:b) {OsT} sf.* Şüphelendirici; şüphe uyandıran; şüpheli.

mürid, [Ar. irāde > mürid مريد] *{OsT} is.* → mürit.

müridan, [Ar. mürid + Far. -ān مريدان] *(mürida:n) {OsT} is.* **1.** Buyuranlar; emredenler. **2.** *tasvf.* Müritler; çömezler.

müridane, [Ar. mürid + Far. -āne مريدانه] *(mürida:ne) {OsT} zf.* Mürit olana yakışır biçimde.

müridî, [Ar. mürid > müridī مريدى] *(müridi:) {OsT} sf.* Mürit olma durumu; müritlik; müridiyet; bir şeye veya birine bağlı olma.

müridiyet, [Ar. mürid > müridiyyet مريديت] *(müridi:yet) {OsT} sf.* Mürit olma durumu; müritlik; müridî; bir şeye veya birine bağlı olma.

mürit, -di [Ar. irāde >mürīd مريد] *{OsT} sf.* **1.** Buyu-

ran; emreden. **2.** *is.* Bir kimseye bağlanarak onun peşinden giden kimse. **3.** *tasvf.* Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tarikat yol ve yordamını, tasavvuf gerçeklerini öğrenen kimse; çömez.

müritçilik, [mürit-çi-lik] *is.* **1.** Tasavvufta bir şeyhe bağlanma. **2.** On dokuzuncu yüzyılda Kafkasya'da Nakşibendî tarikatına bağlı olarak ortaya çıkan siyasi ve dinî akım.

müritlik, -ği [mürit-lik] *is.* Bir şeyhe bağlanma durumu; mürit olma durumu; müridiyet.

mürk[1]**, -gü** [mürk] *{ağız} is.* Undan yapılan yiyeceklerde erimeden kalan un topakçıkları. [DS]

mürk[2]**, -gü** [mürk] *{ağız} is.* İltihap; yangı. [DS]

mürkıd, [Ar. mürḳıd مرقد] *{OsT} is.* Uyutucu ilaç.

mürkülemek, [mürk-ü-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Uyuklamak; kestirmek. [DS]

mürleme, [böğ *(yans.)* > böğ-ür-le-me > mür-le-me] *{ağız} is.* Böğürme. [DS]

mürlemek, [böğ *(yans.)* > böğ-ür-le-mek / mür-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mürnel, [İt. mürnel] *is.* Birlikte bükülmüş iki ile dört kol iplikten meydana gelen ince halat; kırçıla.

mürrane, [Ar. mürrāne مرانه] *(mürra:ne) {OsT} is.* Süngü.

mürrüsafi, [Yun. myrra + Ar. ṣāfî مرصافى] *{OsT} is.* Çeşitli balsam ağaçlarından elde edilen reçine sakızı.

mürsel, [Ar. irsāl > mürsel مرسل] *{OsT} sf.* **1.** Gönderilmiş olan; yollanmış olan. **2.** *is.* Allah tarafından insanlara elçi olarak gönderilmiş olan; peygamber. **3.** *hat.* Bir yazı çeşidi. ◻ **mürsel mecaz,** *{OsT} ed. Bir kavramı doğrudan doğruya değil de onunla ilişkili bulunan veya onu dolaylı yoldan ortaya koyan, betimleyen kavramlarla yapılan söz sanatı; eğretileme; iğretileme; mecaz-ı mürsel; ad aktarması; ad değişimi.*|| **mürselün-ileyh,** *{OsT} Kendisine mektup, eşya, kutu vb. gönderilen.*

mürselat, [Ar. mürsel > mürselāt مرسلات] *(mürselâ:t) {OsT} is.* **1.** Gönderilmiş, yollanmış nesneler. **2.** Posta ile gönderilen mektup; kutu vb. şeyler. **3.** Melekler. ◻ **Mürselāt Suresi,** *Kur'an-ı Kerim'in 77. suresi olup Kıyamet günü inkâr edenlerin başlarına gelecekleri, doğru yoldan çıkmanın, sapkınlığın insanı ne hallere koyacağını, iyilik edenlerin, Allah'ın buyruklarına uyanların mutluluğa ulaşacaklarını ifade eder.*

mürsele, [Ar. mürsel > mürsele مرسله] *{OsT} is.* **1.** Gönderilmiş nesne; gönderilen şey. **2.** Posta ile gönderilen şeyler; mektup; pusula; kâğıt. **3.** Melek. ◻ **mürsele bağı,** *{OsT} dnz. Yalnız birine yük binecek iki halatın bedenlerini birbirine bağlamakta kullanılan bağ.*|| **mürsele etmek,** *{OsT} İki halatı birbirine mürsele bağı ile bağlamak.*

mürselîn, [Ar. mürsel > mürselīn مرسلين] *{OsT} is.* **1.** Gönderilen şeyler. **2.** Peygamberler.

mürsil, [Ar. irsāl > mürsil / mürsile مرسل / مرسله] *{OsT} sf.* **1.** Gönderen; yollayan. **2.** *anat.* (Sinir için) içeriye ileten. **3.** *fiz.* Verici istasyon. ◻ **mürsil-i mektub,** *{OsT} Mektup gönderen.*

mürsinskit, [Fr. mursinskite] *is. min.* Topaz içinde inklüsyonlar halinde bulunan ve kuvadratik sistemde billurlaşan inorganik madde.

mürsütlemek, [mürsüt-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü) -yor]* Bildirilmesi istenmeyen bilgiyi, ilgili kimseye bildirmek. [DS]

mürşe, [? mürşe] *{ağız} sf.* Kirli; pis. [DS]

mürşid, [Ar. irşād > mürşid / mürşide مرشد / مرشده] *{OsT} sf.* → mürşit. ◻ **mürşid-i agâh,** *{OsT} tasvf. Gönlünü her türlü duygusal eğilim ve eksikliklerden arıtarak bilgi ve olgunluk bakımından en üst aşamaya ulaşmış mutasavvıf.*|| **mürşid-i āzām,** *{OsT} Hz. Muhammed.*|| **mürşid-i kâmil,** *{OsT} tasvf. Gönlünü her türlü duygusal eğilim ve eksikliklerden arıtarak bilgi ve olgunluk bakımından en üst aşamaya ulaşmış mutasavvıf.*

mürşidane, [Ar. mürşid + Far. -āne مرشدانه] *(mürşida:ne) {OsT} zf.* Mürşit olan birine yakışacak biçimde.

mürşidîn, [Ar. mürşid > mürşidīn مرشدين] *(mürşidi:n) {OsT} is.* Mürşitler; doğru yolu gösterenler; gafletten uyandıranlar.

mürşit, -di [Ar. irşād > mürşid مرشد] *sf.* **1.** Doğru yolu gösteren; irşat eden; uyaran; rehber; kılavuz. **2.** *mecaz.* Gafletten uyandıran; uyaran. **3.** *is. tasvf.* Müritlerine, tasavvuf yolunda gerçekleri ve sırları gösterip öğreten tarikat şeyhi.

mürşitlik, -ği [mürşit-lik] *is.* Mürşit olma durumu; yol göstericilik; doğru yola yönelticilik.

mürt, [Far. murd مرد] *{OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) ölmüş; ölü. **2.** (Sövme sözü olarak, insan için) ölü. ◻ **mürt olmak,** *{OsT} (Hayvan için) ölmek; gebermek.*

mürtagib, [Ar. raġbet > mürtaġib مرتغب] *{OsT} sf.* **1.** Rağbet eden; isteyen; istekli. **2.** Rica eden; yalvaran.

mürtaki, [Ar. irtiḳā > mürtaḳī مرتقى] *(mürtaki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Yukarıya çıkan; yükselen; yükseklik kazanan. **2.** İlerleyen; gelişen.

mürtebit, [Ar. irtibaṭ > mürtebiṭ مرتبط] *(t, kalın söylenir) {OsT} sf.* Bağlı olan; bağlantılı; ilgili.

mürteca, [Ar. recā > mürtecā مرتجى] *(mürteca:) {OsT} sf.* Umut edilmiş; umulmuş olan; umulan.

mürtecel, [Ar. irtical > mürtecel مرتجل] *{OsT} sf.* (Söz, şiir, konuşma, nutuk vb. için) hiçbir hazırlık yapılmaksızın o anda içe doğduğu gibi söylenmiş olan.

mürteci[1], [Ar. recā > irticā > mürtecī مرتجى] *(mürteci:) {OsT} sf.* Ümit eden; bir şey uman; isteyen.

mürteci[2]**, -i'ı** [Ar. rücūʿ > irticāʿ > mürteciʿ مرتجع] *{OsT} sf.* **1.** Geçmişin kurumlarını isteyen; gerici. **2.** Geriye dönen; gerici.

mürtecil, [Ar. irtical > mürtecil / mürtecile مرتجل / مرتجله] *{OsT} sf.* Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyen; hazırcevap.

mürtecilane, [Ar. mürtecil + Far. -āne مرتجلانه] *(mürtecila:ne) {OsT} zf.* Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyene yakışacak biçimde; hazırcevaplıkla.

mürtecilen, [Ar. mürtecil > mürtecilen مرتجلاً] *(mürteci'len) {OsT} sf.* Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyene yakışacak biçimde; hemen şiir ve söz söyleyerek; hazırcevap olarak.

mürtecim, [Ar. irticām > mürtecim مرتجم] *{OsT} sf.* Birbirinin üzerine konularak yığılmış; istif edilmiş.

mürted, -ddi [Ar. irtidād > mürtedd مرتد] *{OsT} sf.* → mürtet.

mürtedi, [Ar. irtidaʿ > mürtediʿ مرتدع] *{OsT} sf.* Yasak edilen şeyleri yapmaktan kaçınan; çekinen.

mürtedif, [Ar. redf > mürtedif مرتدف] *{OsT} sf.* Birinin ya da bir şeyin ardından giden; ardına düşen; birini izleyen; izleyici.

mürtefi, -i'ı [Ar. irtifāʿ > mürtefiʿ / mürtefiʿa مرتفع / مرتفعه] *{OsT} sf.* **1.** Yüksek bir yere çıkmış olan; yükselen; yükselmiş olan. **2.** Yüksek; yüce.

mürtefid, [Ar. irtifad > mürtefid مرتفد] *{OsT} sf. sf.* Bir kazanç sağlayan; yararlanan; kazançlı çıkan.

mürtehaf, [Ar. mürteḥaf مرتحف] *{OsT} is.* Hastalığı şaşırtan bir tedavi şekli.

mürtehen, [Ar. rehn > mürtehen مرتهن] *{OsT} sf.* Rehin olarak alınan; tutulan; rehin alınan.

mürtehil, [Ar. irtiḥāl > mürteḥil مرتحل] *{OsT} sf.* **1.** Bu dünyadan göç eden; ölen. **2.** Başka bir yere göç eden; göçen.

mürtehin, [Ar. rehn > mürtehin مرتهن] *{OsT} sf.* Rehin olarak tutulan; rehin olan; ipotek eden.

mürtehis, [Ar. irtiḫaṣ > mürteḫiṣ مرتخص] *(h ve s, kalın söylenir) {OsT} sf.* Ucuz sayan; irtihas eden.

mürtehiz, [Ar. mürteḥiż مرتحض] *(h ve z, kalın söylenir) {OsT} sf.* Rezil olan; irtihaz eden.

mürte'i, [Ar. raʿy > mürteʿī مرتعى] *{OsT} sf.* **1.** (Hayvan için) kırda dolaşan; kırda otlayan. **2.** Otlayan.

mürte'ib, [Ar. ruʿb > mürteʿib مرتعب] *{OsT} sf.* Korkan; irtiab eden.

mürte'id, [Ar. raʿd > mürteʿid مرتعد] *{OsT} sf.* Ürküp titreyen; korkudan titreyen.

mürte'iş, [Ar. raʿş > mürteʿiş / mürteʿişe مرتعش / مرتعشه] *{OsT} sf.* Titrek; titreyen.

mürtekıb, [Ar. rakb > mürteḳıb مرتقب] *{OsT} sf.* Bekleyen; gözeten; gözleyen.

mürtekış, [Ar. irtiḳaş > mürteḳış مرتقش] *{OsT} sf.* Savaşta birbirine giren; karmakarışık olan; irtikaş eden.

mürtekib, [Ar. rüküb > irtikab > mürtekib مرتكب] *{OsT} sf.* → mürtekip.

mürtekiban, [Ar. mürtekib + Far. -ān] *(mürtekiba:n) {OsT} is.* **1.** Kötü ve yakışıksız işler yapanlar. **2.** Rüşvet alanlar.

mürtekibîn, [Ar. mürtekib > mürtekibīn مرتكبين] *(mürtekibi:n) {OsT} is.* **1.** Kötü ve yakışıksız işler yapanlar. **2.** Rüşvet alanlar.

mürtekip, -bi [Ar. rüküb > irtikab > mürtekib مرتكب] *{OsT} sf.* **1.** Para veya başka bir kazanç için kötü ve yakışık almaz işler yapan. **2.** Rüşvet yiyen; rüşvet karşılığı iş yapan. **3.** Görevini kötüye kullanan.

mürtekiz, [Ar. rekz > mürtekiz مرتكز] *{OsT} sf.* **1.** Ayakta sağlam duran; dim dik duran; yerinde sağlam duran. **2.** Dikili duran; dikilmiş olan.

mürtemi, [Ar. mürtemī مرتمى] *(mürtemi:) {OsT} is.* Keşif kolu; karakol.

mürtes[1], [Ar. mürteṣ مرتث] *{OsT} is.* **1.** Yaralandığı için savaş dışı kalmış olan asker. **2.** *huk.* Yaralandığı için savaş dışına çıkarılan ve az sonra ölen İslam mücahidi.

mürtes[2]**, -ssi** [Ar. mürtes مرتس] *{OsT} sf.* Ortalığa yayılmış; duyulmuş.

mürtesem, [Ar. resm > mürtesem / mürteseme مرتسم / مرتسمه] *{OsT} sf.* **1.** Resimlenmiş; resim yapılmış. **2.** *mat.* İzdüşüm. 🗗 **mürtesem-i şākulî,** *{OsT} Dikey izdüşüm.*|| **mürtesem-i ufkî,** *{OsT} Yatay izdüşüm.*

mürtesim, [Ar. mürtesem > mürtesim مرتسم] *{OsT} sf.* Resmi yapılmış olan; resmedilmiş olan.

mürteşi, -ii [Ar. rüşvet > mürteşī مرتشى] *{OsT} sf.* Rüşvet kabul eden; rüşvet alan.

mürteşif, [Ar. irtişaf > mürteşif مرتشف] *{OsT} sf.* Yudum yudum içen; yudumlayarak içen.

mürteşih, [Ar. irtişaḥ > mürteşiḥ مرتشح] *{OsT} sf.* Ter gibi, damla damla sızan; sızmış; süzülmüş.

mürtet, -ddi [Ar. irtidād > mürtedd مرتد] *{OsT} sf.* **1.** Dönen. **2.** *din.* Önceki dinini bırakıp başka bir dine geçen. **3.** *isl. huk.* Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bildirilen iman ve ibadet ilkelerini kabul etmeyen; Allah'ın buyrukları ile belirlenen genel kuralları reddeden.

mürtezık, [Ar. rızḳ > mürtezıḳ مرتزق] *{OsT} sf.* Günlük geçimini sağlayan; azık sahibi olan; rızıklanan.

mürtezika, [Ar. rızḳ => mürteziḳa مرتزقه] *{OsT} is.* **1.** Ulufe alan kimselere verilen ad. **2.** Bir vakfın gelirinden maaş ve tayın alanlar. **3.** Vakıf şartları gereğince vakıftan yararlananlar; ehl-i vazife.

mürtlemek, [Far. murd => mürt-le-mek] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Hristiyanlar için) ölmek. [DS]

mürtlü, [mürt-lü] *{ağız} sf.* Çok zayıf. [DS]

mürtü, [? mürtü] *{ağız} is.* Hınç; nefret. [DS]

müruc, [Ar. merc *(çayır)* > mürūc مروج] *(müru:c) {OsT} is.* Üzerinde gür ot ve çayır biten düzlük; çayır; mera; otlak.

mürudet, [Ar. mürūdet مرودت] *(müru:det) {OsT} is.* Aşırı taşkınlık etme; asilik ve dikbaşlık etme.

mürur, [Ar. merr > mürūr مرور] *(müru:r) {OsT} is.* **1.** Bir şeyin bir tarafından girip öbür tarafından çıkma; geçme; geçiş. **2.** Geçip gitme; sona erme; bitme. ◻ **mürur etmek,** *{OsT} Geçmek.*|| **mürur-i eyyām,** *{OsT} Günlerin geçip gitmesi.*|| **mürür-i va'de-i yâr,** *{OsT} Sevgilinin verdiği sözün geçip gitmesi.*‖ **mürur tezkeresi,** *{OsT} Bir ülkeden başka bir ülkeye giderken alınan geçiş belgesi.* ‖ **mürur ve ubur edenler,** *{OsT} Gelip geçenler.*

müruriye, [Ar. mürūr > mürūriyye مروريه] *(müru:riye) {OsT} is.* **1.** Geçiş için verilen belge; geçiş belgesi. **2.** Bazı köprü, iskele, turistik yol vb. yerlerden geçerken ödenen vergi.; geçme parası; geçmelik.

müruruzaman, [Ar. mürūr-i zaman مرورزمان] *(müru:ruzaman) {OsT} is.* Zaman aşımı.

mürüvvet, [Ar. mer' *(adam)* > mürūvvet مروت] *is.* **1.** *{eAT}* İnsanlık; adamlık. [DK] **2.** Yiğitlik; metlik. *{eAT} (aynı)* [DK] **3.** *{eAT}* İyilik; fazilet. [DK] **4.** *{eAT}* Kişilik. [DK] **5.** İnsanın şanına yakışır iyilikte bulunma; cömertlik; âlicenaplık. **6.** Bir ailede, çocukların sünneti, evliliği, iyi bir iş sahibi olma gibi olaylar dolayısıyla duyulan sevinç; aile mutluluğu. ◻ **mürüvvet etmek,** *1. İnsanlığa yakışır iyiliklerde bulunmak. 2. Cömertlik yapmak.* || **mürüvvetini görmek,** *(Anne ve baba için) çocuklarının evlilik, sünnet ve iyi bir işe yükselme gibi durumlarından sevinç duymak.*

mürüvveten, [Ar. mürüvvet >mürüvveten مروتاً] *(mürüvve'ten) {OsT} zf.* İnsanca davranana yakışır biçimde; cömertçe; âlicenaplıkla.

mürüvvetli, [mürüvvet-li] *{OsT} sf.* İnsanca davranan; iyilik etmeyi seven; insanlıklı; insaniyetli.

mürüvvetmend, [Ar. mürüvvet + Far. -mend مروتمند] *{OsT} sf.* → mürüvvetment.

mürüvvetment, -di [Ar. mürüvvet + Far. -mend مروتمند] *{OsT} sf.* Mürüvvetli; mert; yiğit; mert; insaniyetli.

mürüvvetsiz, [mürüvvet-siz] *{OsT} sf.* İnsanca davranmayan; insanlıksız; insaniyetsiz.

mürüvvetsizlik, -ği [mürüvvet-siz-lik] *is.* Mürüvvetsiz olma durumu.

mürvarid, [Far. mürvārīd مروارید] *(mürva:ari:d) {OsT} is.* İnci.

mürver, [Far. mürd-ber => mürver] *is.* **1.** *bot.* Hanımeligillerden, çiçekleri halk hekimliğinde kullanılan, özeği kalın bir ağaççık, *(Sambucus ebulus).* **2.** Mürver çiçeklerinin kaynatılmasından elde edilen ve çeşitli amaçlarla kullanılan sıvı. ◻ **mürver iğne** (işi), *El işlemelerinde kullanılan, verev iğne tekniği ile yapılan önü ve arkası farklı, sayılı bir nakış türü.*‖ **mürver yağı,** *Mürver esansının damıtılmasından elde edilen ve deri terbiyesinde kullanılan ağır kokulu bir yağ.*

mürzade, [? mürzade] *{ağız} is.* Sıçan. [DS]

müs, [Yun. píssa] *{ağız} is.* Erik, kiraz, zerdali, badem gibi ağaçlarda oluşan zamk. [DS]

müsa'adat, [Ar. müsāʿade > müsāʿadāt مساعدات] *(müsa:ada:t) {OsT} is.* **1.** İzinler. **2.** Yardımlar.

müsa'ade, [Ar. suʿüd > müsāʿade / müsāʿadet مساعده / مساعدت] *(müsa:ade) {OsT} is.* → müsaade.

müsaade, [Ar. suʿüd > müsāʿade / müsāʿadet مساعده / مساعدت] *(müsa:ade) is.* **1.** Yardım. **2.** Bir işi yapmak için alınan veya verilen serbestlik; izin; icazet; ruhsat. **3.** Elverişli olma durumu; uygunluk. ◻ **müsaade buyurmak,** *1. İzin vermek. 2. Geçiş için yol açmak; geçmekte zorlanan kimseye yol vermek. 3. Elverişli ve uygun olmak.*|| **müsaade etmek,** *1. İzin vermek. 2. Geçiş için yol açmak; geçmekte zorlanan kimseye yol vermek. 3. Elverişli ve uygun olmak.*|| **müsaadenizle,** *"İzin verirseniz... izninizle..." anlamında kullanılan bir saygı sözü.*‖ **müsaade sistemi,** *huk. Tüzel kişiliğin kazanılmasında devletten izin almayı gerektiren sistem.*

müsa'adekâr, [Ar. müsāʿade + Far. -kār مساعده کار] *(müsa:adekâ:r) {OsT} is.* Zorluk çıkarmayan; kolaylık gösteren; uysal davranan; hoşgörülü.

müsa'adekârî, [Ar. müsāʿade + Far. -kārī مساعده کاری] *is.* Hoşgörürlük.

müsa'afe, [Ar. ʿafv > müsāʿafe مساعفه] *(müsa:afe)*

{OsT} is. Birinin bir şeyi yapması için gereken iznin verilmesi; kolaylık sağlanması; izin; müsaade; hoşgörü.

müsab, [Ar. ṣevab > müṣāb مثاب] *(müsa:b) {OsT} sf.* Bir kimseye yaptığı iyilikten dolayı Allah tarafından ödüllendirilen; sevap kazanan.

müsabaka, [Ar. sebḳ > müsabaḳa مسابقه] *{OsT} is.* Birbirinden ileri olmaya çalışma; birbirini geçmeye çalışma; yarışma; yarış; karşılaşma. 🗗 **müsabaka atışı,** *as. Atış eğitimini tamamlayan askerlerin başarı derecelerini ölçmek amacıyla komutan veya bir denetleme kurulunun gözetiminde yapılan atış.*‖ **müsabaka imtihanı,** *Yarışma imtihanı.*‖ **müsabakaya girmek,** *Yarışmak.*

müsabakat, [Ar. sebḳ > müsabaḳat مسابقت] *{OsT} is.* Yarış; yarışma.

müsaberet, [Ar. ṣaber > müṣāberet مثابرت] *(müsa:beret) {OsT} is.* **1.** Kendini uzun süre bir işe verme; devamlı uğraşma; gayret etme. **2.** Bir şey yapmak hususunda acele etme; işe hemen girişme.

müsabık, -ğı [Ar. müsabaḳa > müsabıḳ مسابق] *{OsT} sf.* Bir şeyde başkalarından üstün olmaya, ileri gitmeye, bilgi ve yetenek üstünlüğünü elde etmeye çalışan; bir yarışa katılan; yarışmacı; yarışıcı.

müs'ad, [Ar. is'ad > müs'ad مسعد] *(müs-ad) {OsT} sf.* Mutlu kılınmış; mes'ut edilmiş; is'ad edilmiş.

müsacede, [Ar. müsācede مساجده] *(müsa:cede) {OsT} is.* Karşılıklı dostluk etmek; muhabbetleşmek.

müsacele, [Ar. müsācele] *(müsa:cele) {OsT} is.* **1.** Kuyudan kova ile su çekme yarışında bulunma. **2.** Tartışma; çekişme.

müsadefe, [Ar. ṣudüf > muṣādefe / muṣadefet مصادفه / مصادفت] *(müsa:defe) {OsT} is.* Tesadüf etme; rast gelme; musadefe.

müsademat, [Ar. müṣādeme > müṣādemāt مصادمات] *(müsa:dema:t) {OsT} is.* **1.** Çarpışmalar. **2.** Tokuşmalar. **3.** Vuruşmalar.

müsademe, [Ar. ṣadme > müṣādeme مصادمه] *(müsa:deme) {OsT} is.* **1.** Birbirine çarpma; çarpışma; çatışma. **2.** İki grup arasında meydana gelen kısa süren silahlı çarpışma; çatışma. **3.** *as.* Göğüs göğüse savaşacak şekilde düşmana yanaşma. **4.** *mecaz.* Uğraşma; didinme; çabalama. **5.** *dnz.* İki geminin birbiriyle veya bir geminin yüzer cisimle çarpışması. **6.** Ateşli silahlarda ateşleme çarpma düzeneğini serbest bırakarak ateş edilmesinin sağlanması. 🗗 **müsademe iğnesi,** *{OsT} Ateşli silahlarda, kovan dibine çarpma ile sevk barutunu ateşlemeye yarayan çelik uç.*| **müsâdeme-i bahriye,** *{OsT} as. Denizde savaşma.*‖ **müsâdeme-i sefâin,** *{OsT} Gemilerin çarpışması.*‖ **müsademe paleti,** *{OsT} dnz. Geminin çarpma sonucu aldığı yaranın su altında kalan kısmını kapatmakta kullanılan levha.*‖ **müsademe perdesi,** *{OsT} Baştan çarpıştığında geminin aldığı suyun ambarlara girmesini önleyen su geçirmez perde.*

müsaderat, [Ar. müṣādere > müṣāderāt مصادرات] *(müsa:dera:t) {OsT} is.* Zor alımlar; müsadereler.

müsadere, [Ar. ṣudür > müṣādere مصادره] *{OsT} is.* **1.** Bir kimsenin taşınır veya taşınmaz mallarına zor kullanarak devletçe el konulması işi; el koyma; zor alım. **2.** İşlenen bir suç karşılığı olarak suçlunun malları üzerindeki mülkiyetine son verilerek kamuya mal edilmesi. **3.** Tanzimat öncesi dönemde bir kimsenin mallarına padişah adına el konulması. 🗗 **müsadere etmek,** *{OsT} Yasak bir mal üzerine yasal olarak el koymak.*

müsadif, [Ar. teṣādüf > müṣādif مصادف] *(müsa:dif) {OsT} sf.* Önceden kararlaştırılmaksızın, rastlantı sonucu bir kimse ile beraber bulunan; rastlayan; rastgelen; tesadüf eden.

müsaf, [Ar. mesāfe > müsāf مساف] *(müsa:f) {OsT} is.* Uzaklıklar; mesafeler.

müsafat, [Ar. müsāfāt مسافات] *(müsa:fa:t) {OsT} is.* **1.** Birbirine kötülük etme. **2.** Hastayı tedavi etme.

müsaferet, [Ar. sefer > müsāferet مسافرت] *(müsa:feret) {OsT} is.* **1.** Bir yerden başka bir yere gidiş ve geliş; yolculuk; seyahat; sefer yapma. **2.** Bir kimsenin evine veya bir yere kısa süre kalmak üzere gitme; misafirlik; misafir olma; konukluk; sefer.

müsafereten, [Ar. müsāferet > müsāfereten مسافرةً] *(müsa:fere'ten) {OsT} zf.* Konuk olarak; misafir olarak.

müsafir, [Ar. sefer > müsāfir مسافر] *(müsa:fir) {OsT} is.* Yolculuğa çıkan ve bu sebeple bazı ibadetleri hafifletilen kişi.

müsag[1], [Ar. işāġa > müṣāġ مصاغ] *(müsa:g) {OsT} sf.* → müsağ[1].

müsag[2], [Ar. sevġ > müsāġ مساغ] *(müsa:g) {OsT} sf.* → müsağ[2].

müsağ[1], [Ar. işāġa > müṣāġ مصاغ] *(müsa:ğ) {OsT} sf.* (Altın veya gümüş için) ergitilerek kalıba dökülmüş olan; akıtılmış.

müsağ[2], [Ar. sevġ > müsāġ مساغ] *(müsa:ğ) {OsT} sf.* **1.** Boğazdan kolayca geçirilmiş olan; rahatlıkla yutulmuş. **2.** Yutulmasına izin verilmiş olan.

müsahele, [Ar. sehl > müsāhele مساهله] *(müsa:hele) {OsT} is.* **1.** Bir işte, bir kimseye aksilik çıkarmadan kolaylık gösterme; yumuşak davranma; incelik ve uysallıkla muamele etme. **2.** Yapmak istenilen işin kolay olduğunu sanma.

müsahelekâr, [Ar. müsāhele + Far. -kār مساهله کار] *(müsa:helekâ:r) {OsT} sf.* **1.** Bir işte, bir kimseye aksilik çıkarmadan kolaylık gösterir; yumuşak davranan; incelik ve uysallıkla muamele eden. **2.** Yapmak istediği işin kolay olduğunu sanan.

müsahelekârane, [Ar. müsāhele + Far. -kārāne مساهله کارانه] *(müsa:helekâ:ra:ne) {OsT} zf.* Müsalehekâr birine yakışacak tarzda; aksilik çıkarmadan.

müsaheme, [Ar. sehm > müsāheme مساهمه] *(müsa:heme) {OsT} is.* **1.** Kura çekme; ad çekme. **2.** Ok atarak oynanan bir tür şans oyunu.

müsahere, [Ar. seher > müsāhere مساهره] *(müsa:here) {OsT} is.* Bütün geceyi uyumaksızın geçirme; sabahlama; gece boyunca uyanık durma.

müsaheret, [Ar. ṣıhr *(yakınlık)*> müṣāharet مصاهرت] *(müsa:heret) {OsT} is.* Kadının kan hısımları ile koca arasındaki hısımlık; musaheret.

müsahhan, [Ar. tesḫin > müsaḫḫan مسخن] *{OsT} sf.* Sıcaklığı arttırılmış; ısıtılmış; kızdırılmış olan.

müsahhar, [Ar. saḫr *(zorlama) {OsT}* > müsahhar] *{OsT} sf.* **1.** Zor kullanılarak ele geçirilmiş, zaptedilmiş olan. **2.** Boyun eğen; itaat eden.

müsahhar[1]**,** [Ar. siḥr > seḥḥar > müsaḫḫar مساحر] *{OsT} sf.* **1.** Bir kimsenin veya bir şeyin etkisine kapılmış olan; büyülenmiş olan. **2.** Kendisine büyü yapılarak aldatılmış olan.

müsahhar[2]**,** [Ar. siḫriyy > müsaḫḫar مساخر] *{OsT} sf.* **1.** Elde edilmiş; ele geçirilmiş; tutulmuş. **2.** Boyun eğmiş; itaat etmiş.

müsahhin, [Ar. tesḫīn > müsaḫḫin مسخن] *{OsT} sf.* Bir şeyin sıcaklığını artıran; ısıtan; kızdıran.

müsahhir, [Ar. saḫr *(zorlama)* > müsaḫḫir مسخر] *{OsT} sf.* Zor kullanarak ele geçiren; zapt eden; boyun eğdiren.

müsahim, [Ar. selım >müsahhame >müsāhim مساهم] *{OsT} sf.* **1.** Kura çeken; ad çeken. **2.** Ok atmak suretiyle oynanan bir tür kumarda şansını deneyen.

müsaid, [Ar. müsāʿade > müsāʿid مساعد] *(müsa:id) {OsT} sf.* → müsait.

müsaif, [Ar. müsāʿafe > müsāʿif مساعف] *(müsa:if) {OsT} sf.* Bir işin yapılması için hoşgörülü davranan; uygun davranışlarda bulunan; iş bitiren.

müsait, -di [Ar. müsāʿade > müsāʿid مساعد] *(müsa:it) {OsT} sf.* **1.** Yardım eden; yardımcı olan. **2.** Bir şeyin yapılmasını veya olmasını mümkün kılan; müsaade eden; izin veren; kolaylaştıran; elverişli; uygun. **3.** Anlayışlı; kafa dengi. **4.** (Kadın için) flört etmeye yatkın olan; arkadaşlık için kolaylık gösteren.

müsakat, [Ar. saḳy > müsāḳāt مساقات] *(müsa:ka:t) {OsT} is. huk.* Bahçede mevcut ağaçların bakımı, sulanması vb. işler karşılığı mal sahibi ile işleyen arasındaki ürün ortaklığı.

müsakata, [Ar. süḳūṭ > müsāḳāṭa مساقطه] *(müsa:ka:ta) {OsT} is.* Birinin düşmesine sebep olma; birini düşürme; arka arkaya düşürme.

müsakkab, [Ar. ṣaḳb > müṣaḳḳab مثقب] *{OsT} sf.* Bir yerinden delik açılmış; delinmiş olan.

müsakkaf, [Ar. saḳf > müsaḳḳaf / müsaḳḳafa مسقف / مسقفه] *{OsT} sf.* (Bina için) çatı veya dam ile örtülmüş olan.

müsakkafat, [Ar. müsaḳḳaf > müsaḳḳafāt مسقفات] *(müsakkafa:t) {OsT} is.* **1.** Üzeri dam veya çatı ile örtülü yapılar. **2.** Geliri vakfa verilmek üzere vakfedilmiş olan üzeri örtülü han, mağaza, ev. vb. yapılar. **3.** Bu yapılardan elde edilen vakıf geliri.

müsakkal, [Ar. ṣıḳlet > müṣaḳḳal مثقل] *{OsT} sf.* Ağırlığı arttırılmış; ağırlaştırılmış olan.

müsakkib, [Ar. ṣaḳb > müṣaḳḳib مثقب] *{OsT} sf.* Bir şeyin herhangi bir yerinden delikler açan; delen; delici.

müsakkil, [Ar. ṣıḳlet > müṣaḳḳil مثقل] *{OsT} sf.* Ağırlığı arttıran; ağırlaştıran.

müsal, [Ar. müṣāl مثال] *(müsa:l) {OsT} is.* Sakal.

müsalaha, [Ar. ṣulḥ > müṣālaḥa مصالحه] *(müsa:laha) {OsT} is.* **1.** Tarafların aralarındaki anlaşmazlığa kendi rızaları ile çözüm bulması; uzlaşma; sulh olma. **2.** (Savaşan, dövüşen, kavga eden taraflar için) bu duruma son vererek barış anlaşması yapmaları; barış anlaşması. **3.** Güvenlik; düzen; asayiş. ⧉ **müsalahün-aleyh,** *{OsT} Barış bedeli.*|| **müsalahün-anh,** *{OsT} Dava konusu olan şey.*

müsalahaname, [Ar. mıṣālaḥa + Far. -nāme مصالحه نامه] *(müsa:lahana:me) {OsT} is.* Barış antlaşması metni.

müsalahat, [Ar. müṣālaḥa > müṣālaḥāt مصالحات] *(müsa:laha:t) {OsT} is.* Barışmalar; uzlaşmalar; barışlar.

müsalebe, [Ar. selb > müsālebe مسالبه] *(müsa:lebe) {OsT} is.* Yağma; talan.

müsalefe, [Ar. selef > müsālefe مسالفه] *(müsa:lefe) {OsT} is.* **1.** Bir kimseden daha ileride bulunma; öne geçme. **2.** Bir kişi ile birlikte yola gitme; beraber yolculuk etme.

müsaleme, [Ar. selim > müsāleme مسالمه] *(müsa:leme) {OsT} is.* Barış içinde bulunma; barışıklık; se-

lametlik. ◻ **müsâlemet-üslûb,** *{OsT} Barışseverce; barışçı birine yakışır biçimde.*

müsalemet, [Ar. selim > müsâlemet مسالمت] *(müsa:lemet) {OsT} is.* → müsaleme.

müsalemetkâr, [Ar. müsâlemet + Far. -kār مسالمتكار] *(müsa:lemetkâ:r) {OsT} zf.* Barış yanlısı olan; barışsever; barışçı.

müsalif, [Ar. selef > müsâlif مسالف] *(müsa:lif) {OsT} sf.* **1.** Bir kimseden daha önde bulunan; öne geçen. **2.** Biriyle beraber yola giden; yol arkadaşlığı eden. **3.** Bir işte birlikte bulunan; iş arkadaşı olan.

müsalih, [Ar. müṣâliḥ مصالح] *(müsa:lih, h kalın söylenir) {OsT} sf.* Barış yapan; sulh yapan.

müsamaha, [Ar. semâḥat > müsâmaḥa مسامحه] *(müsa:maha) {OsT} is.* **1.** Kayıtsız kalma; ihmal; dikkatsiz davranma. **2.** Bir şeyi hoşgörü ve anlayış ile karşılama; hoşgörü; anlayış. **3.** Yapılan olumsuz iş ve davranışlara göz yumma; görmezlikten gelme. ◻ **müsamaha etmek,** *Hoşgörü ile karşılamak; görmezlikten gelmek.*|| (birinin) **müsamahasına sığınmak,** *O kişiden kendisine karşı hoşgörülü davranmasını bekler olmak.*|| **müsamaha payı,** *Bir ticaret malının örneğine oranla kabul edilebilir sınırlar içinde kalan olumlu veya olumsuz nitelik payı.*

müsamahacı, [müsamaha-cı] *(müsa:mahacı) sf.* Hoşgörü ile karşılayan; müsamaha gösteren; kimi olumsuzlukları görmezlikten gelen; göz yuman.

müsamahakâr, [Ar. müsâmaḥa + Far. -kār مسامحه كار] *(müsa:mahakâ:r) {OsT} sf.* **1.** İhmalkâr; ihmalci; ihmal eden. **2.** Göz yuman; hoşgörü ile karşılayan; müsamahalı davranan; kusurları anlayışla karşılayan veya görmezlikten gelen; müsamahalı; hoşgörülü.

müsamahakârane, [Ar. müsâmaḥa + Far. -kārāne مسامحه كارانه] *(müsa:mahakâ:ra:ne) {OsT} zf.* **1.** İhmalkârlık ederek; ihmalcilikle; ihmal ederek. **2.** Göz yumarak; hoşgörü ve anlayışla karşılayarak; müsamahalı davranarak.

müsamahakârlık, -ğı [müsamahakâr-lık] *(müsa:mahakâ:rlık) is.* **1.** İhmal etme durumu. **2.** Hoşgörü ve anlayışla karşılama durumu; hoşgörürlük; anlayışlılık.

müsamahalı, [müsamaha-lı] *(müsa:mahalı) sf.* **1.** İhmalkâr; ihmalci; ihmal eden. **2.** Göz yuman; hoşgörü ile karşılayan; müsamaha gösteren; müsamahakâr.

müsamahasız, [müsamaha-sız] *(müsa:mahasız) sf.* Hoşgörü ve anlayışla karşılamayan; hoşgörüsüz; anlayışsız.

müsamahasızlık, -ğı [müsamaha-sız-lık] *(müsa:mahasızlık) is.* **1.** İhmal etmeme durumu. **2.** Hoşgörü ve anlayış göstermeme durumu; hoşgörüsüzlük; anlayışsızlık.

müsamahat, [Ar. müsâmaḥa > müsâmaḥât مسامحات] *(müsa:maha:t) {OsT} is.* **1.** Göz yummalar; hoşgörüler. **2.** İhmaller; ihmalci davranışlar.

müsamerat, [Ar. müsâmere > müsâmerât مسامرات] *(müsa:mera:t) {OsT} is.* Akşam toplantıları; gece eğlenceleri; müsamereler.

müsamere, [Ar. semr > müsâmere مسامره] *(müsa:mere) {OsT} is.* **1.** Gece toplantısı; akşam veya gece yapılan eğlence. **2.** Okullarda öğrenciler tarafından yapılan müzik, şiir ve oyun gibi etkinliklerin yer aldığı eğlence; gece. **3.** *tasvf.* Allah'ın insan ruhuyla yaptığına inanılan gizli görüşme.

müsamih, [Ar. müsâmaḥa > müsâmiḥ مسامح] *(müsa:mih) {OsT} sf.* Hoşgören; göz yuman; aldırış etmeyen; ihmal eden. ◻ **müsamih olmak,** *Hoşgörülü olmak; göz yummak; ihmal etmek.*

müsanat, [Ar. sene > müsânât مسانات] *(müsa:na:t) {OsT} is.* Yıllık iş görme.

müsanede, [Ar. sened > müsânede مسانده] *(müsa:nede) {OsT} is.* Yardım etme; arka çıkma; destekleme. ◻ **müsanede etmek,** *{OsT} Yardımcı olmak; desteklemek.*

müsanedet, [Ar. sened > müsânedet مساندت] *(müsa:nedet) {OsT} is.* → müsanede.

müsaneha, [Ar. sünûḥ > müsâneḥa مسانحه] *(müsa:neha) {OsT} is.* **1.** Hatıra gelme; gönle dolma. **2.** Ortaya çıkma; belirginleşme.

müsanehe, [Ar. sene > müsânehe مسانهه] *(müsa:nehe) {OsT} is.* **1.** Bir yıllığına kiralama ve sözleşme yapma. **2.** Bir yıllığına verme.

müsara'at, [Ar. sürʿat > müsâraʿat مسارعت] *(masa:raat) {OsT} is.* Acele etme; çabuk olma. ◻ **müsaraat etmek,** *Acele etmek; çabuk gitmek; koşmak.*

müsara'aten, [Ar. müsâraʿat > müsâraʿaten مسارعةً] *(masa:raa'ten) {OsT} zf.* Acele olarak.

müsaraka, [Ar. sirḳat > müsâraḳa مسارقه] *(müsa:raka) {OsT} is.* Hırsızlık; çalma.

müsarakat, [Ar. sirḳat > masârakat مسارقت] *(müsa:rakat) {OsT} is.* → müsaraka.

müsatere, [Ar. setr > müsâtere مساتره] *(müsa:tere) {OsT} is.* **1.** Örtünme; kapanma. **2.** Örtme. ◻ **müsatere etmek,** *{OsT} Örtmek; örtünmek.*

müsavat, [Ar. seviyy > müsâvât مساوات] *(müsa:va:t) {OsT} is.* **1.** Bir şeyden eşit olarak yararlanma hakkı; eşitlik. **2.** Aynı durum ve derecede olma; denklik. ◻ **müsavat-perver,** *Eşitlik seven; eşitlik isteyen; eşitlikçi.*

müsavatçı, [müsavat-çı] *(müsa:va:tçı) {OsT} sf.* Eşitlik isteyen; eşitliği savunan; eşitliği seven; eşitlik yanlısı olan.

müsavatçılık, -ğı [müsavat -çı-lık] *(müsa:va:tçılık) {OsT} sf.* Eşitlik isteme; eşitliği savunma; eşitlik yanlısı olma.

müsavaten, [Ar. müsāvāt > müsāvāten مساواتاً] *(müsa:va:'ten) {OsT} zf.* Eşit olarak.

müsavatperver, [Ar. müsāvāt + Far. -perver مساوات پرور] *(müsa:va:tperver) {OsT} sf.* Eşitlik isteyen; eşitliği savunan; eşitliği seven; müsavatçı.

müsavatsızlık, -ğı [müsavat-sız-lık] *(müsa:vatsızlık) {OsT} is.* Eşitsizlik; eşit olmama durumu.

müsaveme, [Ar. sevm > müsāveme مساومه] *(müsa:veme) {OsT} is.* **1.** Pazarlık etme; fiyat verme; teklif. **2.** *huk.* Bir malın alış fiyatı açıklanmadan satılması.

müsavi, [Ar. müsāvat > müsāvī مساوی] *(müsa:vi:) {OsT} sf.* **1.** Eşit; denk. **2.** *mat.* Eşit işareti: (=) 🗗 **müsavi olmak,** *{OsT} Eşit durumda olmak; denk olmak.*|| **müsavi'ş-şekl,** *{OsT} kim. Eş biçimli; izomorf.*

müsavilik, -ği [müsavi-lik] *(müsa:vilik) {OsT} is.* Eşit olma durumu; eşitlik.

müsavim, [Ar. müsāveme > müsāvim مساوم] *(müsa:vim) {OsT} sf.* Sıkı pazarlık eden. 🗗 **müsavim bi'n-nazar,** *{OsT} huk. Görmek veya bilen, anlayan birine göstermek üzere aldığı malı götüren kimse.*|| **müsavim bi'ş-şirā,** *{OsT} huk. Bedelini sattıktan sonra ödemek üzere mal alan kimse.*

müsayefe, [Ar. seyf > müsāyefe مسایفه] *(müsa:yefe) {OsT} is.* Birbirine kılıç çekme; kılıçla dövüşme; kılıç düellosu.

müsayere, [Ar. seyr > müsāyere مسایره] *(müsa:yere) {OsT} is.* Bir kimseye yol arkadaşlığı etme.

müsbet, [Ar. iṣbāt > müṣbet / müṣbete مثبت / مثبته] *{OsT} sf.* → müspet. 🗗 **müsbet aded,** *{OsT} mat. Artı sayı.*|| **müsbet cihet,** *{OsT} Olumlu yön.*

müsbig, [Ar. isbāġ > müsbiġ مسبغ] *{OsT} is.* → müsbiğ.

müsbiğ, [Ar. isbāġ > müsbiġ مسبغ] *{OsT} is.* **1.** Tamamlayan; tamamlayıcı; bütünleyici; bütünleyen. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) her şeyi tamamlayıp bütünleyen.

müsbit[1], [Ar. iṣbāt > müṣbet / müṣbite مثبت / مثبته] *{OsT} sf.* Kanıtlayan; kanıtlamaya yarayan; ispat edici; ispat eden.

müsbit[2], [Ar. müsbit مسبت] *{OsT} sf.* Yara ya da hastalık yüzündün çok hâlsiz kalan.

müsebba, -a'ı [Ar. sebʿ *(yedi)* > müsebbaʿ / müsebbaʿa مسبع / مسبعه] *{OsT} sf.* **1.** Yedi bölümden meydana gelen; yedili. **2.** *is. ed.* Her beytine aynı ölçü ve kafiyede beş mısra eklenen gazel veya kaside. **3.** *mat.* Yedi köşeli şekil; yedigen. **4.** *müz.* Kemani Hızır Ağa tarafından düzenlenmiş fakat günümüze örneği gelmemiş olan bir usul. **5.** Yedi kez okunması gereken dua.

müsebbeb, [Ar. sebeb > müsebbeb مسبب] *{OsT} sf.* Sebep olunarak meydana getirilen; oluşmasına neden olunan.

müsebbet, [Ar. ṣübūt > müṣebbet مثبت] *{OsT} sf.* Sabit kılınmış; tespit edilmiş; sürekliliği sağlanmış olan; sabitleştirilmiş olan.

müsebbib, [Ar. sebeb > müsebbib / müsebbibe مسبب / مسببه] *{OsT} sf.* → müsebbip. 🗗 **müsebbibü'l-esbāb,** *{OsT} Her şeyin yapılmasına, ortaya çıkmasına sebep olan; Allah.*|| **müsebbib-i hakikî,** *{OsT} Her şeyin yapılmasına, ortaya çıkmasına neden olan tek gerçek; Allah.*

müsebbih, [Ar. subḥān > tesbīḥ > müsebbiḥ / müsebbiḥa مسبح / مسبحه] *{OsT} sf.* Allah'a şükreden, saygı gösteren; *"Sübhanallah!"* diyen.

müsebbiha, [Ar. müsebbiḥa مسبحه] *{OsT} is.* Sağ elin ikinci parmağı; işaret parmağı.

müsebbihan, [Ar. müsebbihān مسبحان] *(müsebbiha:n) {OsT} is. "Sübhanallah!"* diyenler. 🗗 **müsebbihān-ı felek,** *{OsT} Melekler.*|| **müsebbihān-ı mele'il-a'lā,** *{OsT} Melekler.*

müsebbihane, [Ar. müsebbiḥ + Far. -āne مسبحانه] *(müsebbiha:ne) {OsT} zf. "Sübhanallah!"* diyene yakışır biçimde.

müsebbihîn, [Ar. müsebbiḥ > müsebbiḥīn مسبحین] *(müsebbihi:n) {OsT} is.* → müsebbihan.

müsebbihun, [Ar. müsebbiḥ > müsebbihūn مسبحون] *(müsebbihu:n) {OsT} is.* → müsebbihan.

müsebbip, -bi [Ar. sebeb > müsebbib / müsebbibe مسبب / مسببه] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) bir şeyin olmasına neden olan; yapılmasına yol açan. **2.** Yapan; kuran; ortaya çıkaran; icat eden.

müsebbit, [Ar. ṣübūt > müṣebbit / müṣebbite مثبت / مثبته] *{OsT} sf.* Sabit kılan; tespit eden; sürekliliği sağlayan; sabitleştiren; sabit yapan.

müsebbitat, [Ar. müṣebbit > müṣebbitāt مسبتات] *(müsebbita:t) {OsT} is.* Bayıltıcı, uyuşturucu ilaçlar.

müsecca, -aı [Ar. seciʿ > müseccaʿ / müseccaʿa مسجع / مسجعه] *{OsT} sf.* (Divan nesri için) cümle sonları kafiyeli olan.

müseccaa, [Ar. müsecca' > müsecca'a مسجعه] *{OsT} sf.* Kafiyeli; secili.

müseccel, [Ar. sicill > tescil > müseccel / müseccele مسجل / مسجله] *{OsT} sf.* **1.** Resmen yazılmış; kaydedilmiş; tescil edilmiş olan. **2.** (Kişi için) adı kötüye çıkmış olan; kötü damgalanmış olan. **3.** Güvenlik kuvvetlerince veya yargı tarafından kayıt defterine yazılmış olan.

müseccele, [Ar. müseccel > müseccele مسجله] *{OsT} sf.* Kayıtlı; kayıtlara geçmiş olan.

müseccil, [Ar. secl > tescil > müseccil مسجل] *{OsT} sf.* **1.** Sicile, deftere kaydeden; tescil eden. **2.** *huk.* Mahkeme defterine geçiren kimse; arşiv görevlisi.

müsedded, [Ar. sedād *(doğruluk)* > müsedded مسدد] *{OsT} sf.* Uzunlamasına doğrultulmuş olan.

müseddes, [Ar. tesdīs > müseddes / müseddese مسدس / مسدسه] *{OsT} sf.* **1.** Altı parçadan meydana gelmiş; altı bölümlü; altılı. **2.** Altı ile çarpılmış; altı kat. **3.** *ed.* Her bendi altı dizeden meydana gelmiş manzume. **4.** *mat.* Altıgen. ◻ **müseddese-i âlem,** *{OsT} Ön, arka, sağ, sol ve alt, üst olmak üzere altı yönü bulunan dünya; kâinat; evren.* || **müseddese-i muntazam,** *{OsT} mat.* Düzgün altıgen.

müseddid, [Ar. sedād *(doğruluk)* > müseddid مسدد] *{OsT} sf.* **1.** Doğru yola yönelten; doğrultan. **2.** Uzunlamasına doğrultan. **3.** Tıkayan; sed yapan.

müsekkin[1], [Ar. sükün > teskīn > müsekkin / müsekkine مسكن / مسكنه] *{OsT} sf.* **1.** Sakinleştiren; yatıştıran. **2.** (İlaç vb. için) ağrı veya sızıyı gideren; yatıştırıcı; sakinleştirici.

müsekkin[2], [Ar. müsekkin > müsekkine مسكنه] *{OsT} sf.* Uyuşturucu; sakinleştirici; yatıştırıcı.

müsellah, [Ar. silāḥ > müsellāḥ / müsellāḥa مسلح / مسلحه] *{OsT} sf.* Silahlanmış olan; silahı bulunan; silahlı.

müsellahan, [Ar. müsellāḥ > müsellāḥan مسلحاً] *(müsellâ'han) {OsT} zf.* Silahlı olarak; silahlanarak.

müsellem[1], [Ar. müsellem / müselleme مسلم / مسلمه] *{OsT} is. mant.* İspatı yapılabilen yardımcı önerme; inkâr ya da itiraz edilemeyen.

müsellem[2], [Ar. teslīm > müsellem / müselleme مسلم / مسلمه] *{OsT} sf.* **1.** (Konu, problem vb. için) inkâr ve itiraz edilemeyen. **2.** İmparatorluk döneminde, Yeniçeri teşkilatının kurulmasından önce hazır olarak bulundurulan süvarilere verilen ad. **3.** İmparatorluk ödeniminde her türlü vergiden bağışık kimselere verilen ad.

müselleman, Ar. selm > müsellemān مسلمان] *(müsellema:n) {OsT} is.* Yol işleri ile görevli yeniçeriler.

müsellemat, [Ar. müsellem > müsellemāt مسلمات] *(müsellema:t) {OsT} is.* Herkesçe kabul edilmiş meseleler.

müselleme, [Ar. müselleme مسلمه] *{OsT} mant.* Yardımcı önerme.

müsellemîn, [Ar. müsellem > müsellemīn مسلمين] *(müsellemi:n) {OsT} is.* Osmanlı devletinin ilk dönemlerinde vergiden bağışık tutularak askerlik yapan, sefer sırasında orduya katılan ve savaş sırasında ulûfe alan askerlere verilen ad.

müselles, [Ar. ṣelāṣe *(üç)* > müṣelleṣ مثلث] *{OsT} is.* **1.** Üç bölümden meydana gelen; üç parçadan oluşan; üçlü. **2.** *mat.* Üçle çarpılmış; üç katı alınmış. **3.** *is.* Kaynatmak suretiyle miktarı üçte bire indirilerek alkol miktarı artırılmış şarap. **4.** Üç kere kaynatılarak koyulaştırılmış, baharat ve şeker karışımı şurup. **5.** Bir çeşit pomat. **6.** *gök b.* Biri Kuzey yarımkürede, biri Güney yarımkürede üçgen biçiminde görülen yıldız kümesi. **7.** *hat.* Bir yazı türü. **8.** *mat.* Üçgen. **9.** *müz.* Üç mısradan ibaret güfte. ◻ **müselles-i cenubî,** *{OsT} Güney yarımkürede üçgen biçiminde görünün üç parlak yıldız.* || **müselles-i haddü'z-zāviye,** *{OsT} mat. Dar açılı üçgen.* || **müselles-i kāimü'z-zāviye,** *{OsT} mat. Dik üçgen.* || **müselles-i kürevî,** *{OsT} mat. Küresel üçgen.* || **müselles-i muhî,** *{OsT} anat. Beyin üçgeni.* || **müselles-i muhtelifü'l-adlā,** *{OsT} Çeşit kenar üçgen.* || **müselles-i münfericü'z-zāviye,** *{OsT} mat. Geniş açılı üçgen.* || **müselles-i müstevî,** *{OsT} mat. Düzlem üçgen.* || **müselles-i mütesaviü'l-adlā,** *{OsT} mat. Eşkenar üçgen.* || **müselles-i mütesāviü's-sākayn,** *{OsT} mat. İkizkenar üçgen.* || **müselles-i şimālî,** *{OsT} mat. Kuzey yarımkürede, üçgen biçiminde görünün üç parlak yıldız.* || **müselles muvāzenesi,** *{OsT} harita. Tek bir üçgenin ölçü hatalarını gidermek için uygulanan hesap işlemi; üçgen sağlaması.* || **müsellesü'r-re's,** *{OsT} zool. Amerikada yaşayan başı üç köşeli, çok zehirli bir yılan.*

müsellesat, [Ar. ṣelāṣe > müṣelleṣāt مثلثات] *{OsT} is. mat.* Trigonometri.

müsellese, [Ar. ṣelāṣe > müṣelleṣe مثلثه] *{OsT} is.* Hidrojen, karbon ve oksijenden meydana gelen bileşik.

müsellesî, [Ar. müṣelleṣ > müṣelleṣī مثلثى] *(müsellesi:) {OsT} sf.* Üçgen biçiminde olan.

müsellim[1], [Ar. teslim > müsellim مسلم] *{OsT} sf.* **1.** Teslim eden; veren. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde, görevlerinin başına gidemeyen vali, beylerbeyi ve sancak beylerinin yerlerine vekil olarak atadıkları kaymakam ve bucak müdürlerine verilen ad. ◻

müsellim kaldıran, *Geniş amber ağızlığı olan uzun çubuk.*

müsellim[2], [? müsellim] *{ağız} is.* Ormanlarda biten, sarma yapmakta kullanılan şalba adı verilen bir bitkinin *(Salvia forskahlei)* yaprağı. [DS]

müsellis, [Ar. selâse > müselliş مثلث] *{OsT} sf.* **1.** Üç parçadan oluşmuş; üçlü. **2.** Üçe bölen; üç parçaya ayıran. **3.** (Müslüman için) Ebubekir; Ömer ve Osman'ı kabul ederek Ali'nin halifeliğinin reddeden. **4.** (Hristiyan için) teslisi kabul eden.

Müselman, [Far. müselmān مسلمان] *(müselma:n) {OsT} is.* Müslüman.

müselsel, [Ar. silsile > müselsel / müselsele مسلسل / مسلسله] *{OsT} sf.* **1.** Bir zincir gibi birbirine bağlı olan; arka arkaya gelen. **2.** Divan şiirinde bütün mısraları birbiriyle kafiyeli şiirlere verilen ad; musarra. **3.** Halk şiirinde, her dizenin sonundaki sözcüğün bir sonraki dizenin başında yinelenmesi ile meydana getirilen şiir. **4.** *hat.* Birleşen ve birleşmeyen bütün harfleri birbirine zincirleme bağlayarak yazılan bir yazı biçimi.

müselsele, [Ar. müselsel > müselsele مسلسله] *{OsT} sf.* Birbiri ardına dizili olan.

müselselen, [Ar. müselsel > müselselen مسلسلاً] *(müselse'len) {OsT} zf.* Birbirine bağlı olarak; zincirleme.

müsemma, [Ar. tesmiye > müsemmā مسمى] *(müsemma:) {OsT} sf.* **1.** Ad verilmiş; adlandırılmış; bir adı olan. **2.** (Zaman için) belirlenmiş; tayin edilmiş olan; kararlaştırılmış olan. ◻ **müsemmā bi'n-nakiz,** *{OsT} Adıyla davranışları birbirine karşıt olan.*

müsemmen, [Ar. semān *(sekiz)* > müsemmen / müsemmene مثمن / مثمنه] *{OsT} sf.* **1.** Sekiz bölümden meydana gelen; sekiz bölümlü; sekizli. **2.** *ed.* Divan şiirinde her bendi sekizer dizeden oluşmuş manzume. **3.** *mat.* Sekiz kenarlı; sekizgen. **4.** *müz.* Türk müziğinde Hacı Arif Bey tarafından düzenlenmiş bulunan ve şarkı formunda kullanılan, sekiz zamanlı üç vuruşlu küçük bir usul.

müsemmim, [Ar. semm *(zehir)* > tesmim > müsemmim مسمم] *{OsT} sf.* Zehirleyen; zehirli olan; zehirleyici.

müsendere, [Yun. mousántra] *{ağız} is.* Seki; musandıra.

müsendire, [Yun. mousántra] *{ağız} is.* Seki; musandıra. [DS]

müsenna, [Ar. isneyn > müsennā مثنى] *(müsenna:) {OsT} is.* **1.** *dbl.* (Arap alfabesi için) iki noktalı harfler. **2.** *hat.* Aynalı yazı denilen bir yazı biçimi. **3.** *sf.* İki kat; iki misli. **4.** İki bölümden oluşan. **5.** *dbl.* (Arapça kelime için) sonuna *-en, -eyn* getirilerek ikili şekle sokulmuş.

müsenna'iyet, [Ar. müsennā >müsennā'iyyet مثنائيت] *(müsenna:iyet) {OsT} is. fel.* İkili bölüm.

müsennat, [Ar. müsennāt مثنات] *(müsenna:t) {OsT} is.* İki noktalı harfler.

müsennat, [Ar. müsennāt مسنات] *(müsenna:t) {OsT} is.* Su bendinin, arkların iki kenarı.

müsennayat, [Ar. müsennāt > müsenneyāt مسنيات] *(müsenna:ya:t) {OsT} is.* Su bentlerinin kenarları.

müsennede, [Ar. sened > müsennede مسنده] *{OsT} is.* **1.** Sırt dayanan yer. **2.** Arka yastığı; sırt yastığı.

müsennem, [Ar. tesnīm > müsennem مسنم] *{OsT} sf.* **1.** Ev çatısı gibi tümsek olan. **2.** *sf.* Kabartma.

müsenneyat, [Ar. müsennāt > müsenneyāt مسنيات] *(müsenna:ya:t) {OsT} is.* → müsennayat.

müserrah, [Ar. tesrīḥ > müserraḥ مسرح] *{OsT} sf.* Bırakılmış; boşanmış.

müserrec, [Ar. tesric > müserrec / müserrece مسرج / مسرجه] *{OsT} sf.* (At için) üzerine eyer vurulmuş; eyerlenmiş; eyerli.

müserrer, [Ar. müserrer مسرر] *{OsT} is. bot.* Göbekli bitki.

müserrerî, -iı [Ar. serʿī > müserreriʿ مسرع] *{OsT} sf.* Hızlandıran; tesrî eden.

müsevved, [? müsevved] *{ağız} is.* Kargaya benzer bir tür güvercin. [DS]

müsevvedat, [Ar. müsevvede > müsevvedāt مسودات] *(müsevveda:t) {OsT} is.* Karalamalar; temize çekilmemiş yazı taslakları.

müsevvede, [Ar. sevād > müsevvede مسوده] *is.* Sonradan temize çekilmek üzere hazırlanmış yazı taslağı; karalama.

müsevveg, [Ar. sevveġ > müsevveġ مسوغ] *{OsT} sf.* İzin verilmiş olan; razı olunmuş; izinli.

müsevvegat, [Ar. müsevveġ > müsevveġāt مسوغات] *(müsevvega:t) {OsT} is.* Serbest bırakılmış olanlar; izin verilmiş, razı olunmuş şeyler. ◻ **müsevvegat-ı şer'iye,** *{OsT} Mirî arazinin, medenî haklarını kullanma ehliyetine sahip olmayan küçüklere ait malların ve terekeye dahil taşınmazların satılmasının veya devrinin şeriata uygun görüldüğü durumlar.*

müsevvem, [Ar. sevvem > müsevvem مسوم] *{OsT} sf.* **1.** Herhangi bir iz veya damga ile belirlenmiş olan; nişan konulmuş olan. **2.** Süslenmiş olan; süslü.

müsevver, [Ar. tesvīr > müsevver / müsevvere مسور /

مسوره] *{OsT} sf.* Etrafı yüksek duvarla çevrilmiş olan; çevresi surla kapatılmış olan.

müsevvid, [Ar. sevād > müsevvid / müsevvide مسود / مسوده] *{OsT} sf.* Temize çekilmek üzere yazı taslaklarını hazırlayan; müsvedde yapan.

müsevvidîn, [Ar. müsevvid > müsevvidīn مسودين] *{OsT} sf.* Karalama ve yazı taslağı hazırlayanlar.

müsevvif, [Ar. sevf > müsevvif مسوف] *{OsT} sf.* Geçerli bir neden olmaksızın işleri geri bırakan, geciktiren; savsaklayan; işine önem vermeyen; baştan savmacı; ihmalci.

müsevvifîn, [Ar. müsevvif > müsevvifīn مسوفين] *{OsT} sf.* Baştan savanlar; ihmalciler; işini geriye bırakanlar; atlatanlar; ihmalciler.

müsevvifun, [Ar. müsevvif > müsevvifūn مسوفون] *{OsT} sf.* → müsevvifîn.

müseyyeb, [Ar. tesyīb > müseyyeb مسيب] *{OsT} sf.* → müseyyep.

müseyyebane, [Ar. müseyyeb + Far. -āne مسيبانه] *(müseyyeba:ne) {OsT} zf.* İlhmal ederek; özensiz olarak; dikkatsizce.

müseyyef, [Ar. seyf > müseyyef مسيف] *{OsT} sf.* Kılıç kuşanmış olan; kılıç kuşanarak silahlanmış olan.

müseyyep, -bi [Ar. tesyīb > müseyyeb مسيب] *{OsT} sf.* İşine önem vermeyen; tembel; ihmalci; üşengeç; özensiz.

müseyyeplik, -ği [müseyyep-lik] *is.* Tembellik; ihmalkârlık; özensiz olma; dikkatsizlik.

müshil, [Ar. sehl > ishāl > müshil / müshile مسهل / مسهله] *{OsT} sf.* **1.** Kolaylaştıran; kolay ve yalın duruma getiren. **2.** (İlaç vb. için) zehirleyici bir etki olmaksızın bağırsakları çalıştırarak dışkının kolaylıkla ve tamamına yakınının dışarı atılmasını sağlayan. ◻ **müshilü'l-umur,** *{OsT} İşleri kolaylaştıran; Allah.*|| **müshil vermek,** *{OsT} Bağırsakları çalıştırarak dışkının kolaylıkla dışarı atılmasını sağlamak amacıyla iç sürdürücü ilaç vermek.*

müshilat, [Ar. müshil > müshilāt مسهلات] *(müshilâ:t) {OsT} is.* Yumuşaklık vererek bağırsakların temizlenmesini sağlayan, iç sürdüren ilaçlar.

mü'si, [Ar. mü'sī مئسى] *(mü-si:) {OsT} sf.* Üzüntülü kimseyi avutan.

müsi, [Ar. su' > müsī مسى] *(müsi:) {OsT} sf.* (Kişi için) kötülükte bulunan.

müs'id, [Ar. sa'd > müs'id مسعد] *(müs-id) {OsT} sf.* **1.** (Kişi için) birini mutlu kılan. **2.** Yardım eden; yardımcı olan.

müsîjen, [Fr. mucigéne] *is. tıp.* Çanaksı hücrelerin ve mukoza hücrelerinin oluşturduğu glikoproteit.

müsik, [Fr. mucique] *{OsT} sf. kim.* (Diasit için) birleşiminde dört alkol grubu bulunan, HOCO-$(CHOH)_4$-COOH

müsil, [Ar. seyelān > müsīl مسيل] *{OsT} sf.* (Kişi için) bir şeyi akıtan.

müsilaj, [Fr. mücilage] *is. ecz.* Pastil ve tablet hazırlanmasında, yağ ve reçinelerin emülsiyon haline getirilmesinde, suda çözünmeyen maddelerin süspansiyon halinde tutulmasında bağlayıcı olarak kullanılan az veya çok kıvamlı müstahzar.

müsin, [Fr. mucine] *is. biyokim.* Mukoza hücreleri tarafından salgılanan şeker, yağ vb. moleküllerin proteine tutunması ile oluşan yarı akışkan saydam madde.

müsin, -nni [Ar. sinn > müsinn / müsinne مسن / مسنه] *{OsT} sf.* Yaşı ilerlemiş; yaşlı; geçkin; kocamış; çok ihtiyar.

müsinaz, [Fr. mucinase] *is.* Müsini pıhtılaştırma özelliği taşıyan bağırsak enzimi.

müsinoz, [Fr. mucinose] *is. tıp.* Deri içinde müsin birikmesi.

müsipar, [Fr. mucipare] *is. biy.* (Doku için) müsin üreten.

müsit, [Fr. mussite] *is.* Bir diopsit çeşidi.

müskarin, [Fr. muscarine] *is. biyokim.* Amanita muscaria adlı mantardan çıkarılan $C_5H_{15}NO_3$ formüllü kuvvetli bir zehir

müskıtat, [Ar. sāḳıṭ > müsḳıṭāt مسقطات] *(müskıta:t) {OsT} is.* Düşüren sebepler; bir borcu, cezayı kaldıranlar sebepler; ıskat edenler. ◻ **müskıtāt-ı hudûd,** *huk. Dayak cezalarını ortadan kaldıran sebepler.*|| **müskıtāt-ı kısās,** *huk. Kısas cezasını ortadan kaldıran sebepler.*

müskir, [Ar. sekr > müskir / müskire مسكر / مسكره] *{OsT} sf.* Sarhoş eden; sarhoşluk veren.

müskirat, [Ar. müskir > müskirāt مسكرات] *(müskira:t) {OsT} is.* Sarhoş eden içkiler; alkollü içkiler.

müskit, [Ar. sükūt > müskit مسكت] *{OsT} sf.* Susmak zorunda bırakan; söyleyecek söz bırakmayan; susturucu; susturan.

müskitane, [Ar. müskit + Far. -āne مسكتانه] *(müskita:ne) {OsT} zf.* Sustururcasına.

müskon, [Fr. muscone] *is. kim.* Miskte bulunan, kimyasal formülü $C_{10}H_{30}O$ olan, büyük halkalı, kapalı zincirli alisiklik keton; metilpentadekanon.

müslem, [Ar. selem > müslem مسلم] *{OsT} sf.* Peşin para ile veresiye mal alan. ◻ **müslemün-ileyh,** *{OsT} Satıcı; bayi; dağıtıcı.*

müslim, [Ar. islām > müslim / müslime مسلم / مسلمه] *{OsT} sf.* **1.** İslam dininden olan. **2.** *is.* Müslüman.

müsliman, [Ar. islām > selāmet / müslimān مسلمان] *{OsT} sf.* **1.** Doğru, insaflı, merhametli. **2.** Müslüman. **3.** İslam dinine bağlı; dindar.

müslimanan, [Ar. silm > müslimān > müslimānān مسلمانان] *(müslima:na:n) {OsT} is.* Müslümanlar; İslam dininden olanlar.

müslimat, [Ar. silm > müslime > müslimat مسلمات] *{OsT} is.* (Kadın ve kız için) İslam dininden olanlar; Müslüman kadın ve kızlar.

müslime, [Ar. müslim > müslime مسلمه] *{OsT} sf.* **1.** Müslimin dişili. **2.** Müslüman kadın.

müslimîn, [Ar. müslim > müslimīn مسلمين] *(müslimi:n) {OsT} is.* Müslümanlar.

müslimun, [Ar. müslim > müslimūn مسلمون] *(müslimu:n) {OsT} is.*→ müslimîn.

müslük[1]**, -ğü** [? müslük] *{ağız} is.* Derisi soyulup parçalanmış davar gövdesi. [DS]

müslük[2]**, -ğü** [? müslük] *{ağız} is.* Küçük çiftçi bıçağı. [DS]

müslük[3]**, -ğü** [? müslük] *{ağız} is.* Hayvanların yem yediği kap. [DS]

müslüman, [Ar. müslim > müsliman مسلمان] *{OsT} sf.* ve *is.* **1.** Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğuna, meleklere, kıyamet gününe, Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından indirilen dört kitap olduğuna inanan. **2.** Allah'ın buyruklarından ayrılmayan. **3.** *mecaz.* Doğruluktan ayrılmayan; dürüst; insaflı. 🗗 **müslüman adam,** *Hak yemez, doğruluktan ayrılmaz, dürüst kimse.*‖ **müslüman mahallesinde salyangoz satmak,** *Hitap ettiği kimselerin ihtiyacı olmayan, ilgi duymadığı gereksiz ve yersiz bir işle uğraşmak.*‖ **müslüman olmak,** *İslam dinini kabul etmek.*

müslümanan, [Ar. müsliman > müslimānān مسلمانان] *{OsT} is.* İslam dininden olanlar; müslümanlar.

müslümanca, [müslüman-ca] *(müslüma'nca) zf.* **1.** İslam dininin kurallarına ve Allah'ın buyruklarına uygun olarak. **2.** Bir müslümana yakışacak biçimde.

müslümanırak, -ğı [müslimānī + T. -rak] *{ağız} zf.* Müslümanca. [DS]

müslümanlaşma, [müslüman-la-ş-ma] *is.* Müslümanlığı kabul etme, müslüman olma eylemi; İslamlaşma.

müslümanlaşmak, [müslüman-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Müslümanlığı kabul etmek; müslüman olmak; İslamlaşmak.

müslümanlaştırma, [müslüman-la-ş-tır-ma] *is.* Müslümanlığı kabul ettirme; müslüman olmasını sağlama; İslamlaştırmak eylemi.

müslümanlaştırmak, [müslüman-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Müslümanlığı kabul ettirmek; müslüman olmasını sağlamak; İslamlaştırmak.

müslümanlık, -ğı [müslüman-lık] *is.* **1.** Müslüman olma durumu. **2.** Hz. Muhammed tarafından insanlara tebliğ edilen hak din; İslam dini. **3.** İslam dininden olan kimselerin meydana getirdiği topluluk; İslam dünyası.

müsmin, [Ar. semen > müsmin / müsmine مسمن / مسمنه] *{OsT} sf.* **1.** Semirmiş; semiz veya şişman olan. **2.** (İlaç, besin vb. için) şişmanlatan; samirten.

müsmir, [Ar. semere > müsmir / müsmire مثمر / مثمره] *{OsT} sf.* **1.** Yararlı; verimli. **2.** İyi sonuç veren; etkili. **3.** (Ağaç için) bol meyve veren; meyvesi bol. 🗗 **müsmir olmak,** *Yararlı olmak; etkili olmak.*

müsmül, [Ar. bismil(lāh) > mısmıl / mismil / müsmül] *{ağız} sf.* → mısmıl. [DS]

müsmüllemek, [müsmül-le-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Haber vermek; bildirmek. [DS]

müsned, [Ar. isnād > müsned مسند] *{OsT} sf.* → müsnet. 🗗 **müsnedün-ileyh,** *{OsT} 1. Ona dayanılan; ona isnat olunan. 2. dbl. Yüklem.*

müsnet, -di [Ar. isnād > müsned مسند] *{OsT} sf.* **1.** Dayandırılan; kendisine bir şey yüklenilmiş olan; isnat edilen; senetli. **2.** *dbl.* Yüklem. **3.** *ed.* Aruz ölçüsünde kapalı hece. **4.** *isl.* (Hz. Muhammed'in söz ve eylemleri için) peygamberin arkadaşlarından birinin tanıklığına kadar götürülebilen. **5.** Peygamberin hadislerini, hadis rivayet eden sahabelerin adlarına göre alfabetik sırayla toplayan hadis kitabı.

müsnid, [Ar. müsnid مسند] *{OsT} is.* **1.** Söyleyene isnat olunan söz. **2.** Zaman; dehr.

müspet, [Ar. isbāt > müsbet مثبت] *{OsT} sf.* **1.** İspat edilmiş; sağlam kanıtlara dayandırılmış olan; sağlam. **2.** Denemelerle tespit edilmiş, deneylerle doğruluğu kanıtlanmış; pozitif. **3.** Gerçeğe dayanan. **4.** Sonucu ve etkisi bakımından amaca, beklentilere ve istenilene uygun biçimde olan; olumlu. **5.** *mecaz.* Her zaman iyi ve yararlı, doğru ve gerçek olanı arayan veya yapan. **6.** Onaylama ve kabul belirtir. **7.** (Kişi ve davranışlar için) yapıcı ve yararlı olan. **8.** Aranılan şeyi ortaya koyan; var olan; bulunan. **9.** *mat.* Olumlu; pozitif. **10.** *zf.* Bir şeyin olumlu, beklentileri karşılayan ve elverişli nitelikte bulunduğunu belirtir. 🗗 **müspet cevap,** *Olumlu, kabul edilmiş cevap.*‖ **müspet cümle,** *dbl. Olumlu cümle.*‖ **müspet edim,** *huk. Olumlu edim.*‖ **müspet fiil,** *dbl. Olumlu fiil.*‖ **müspet hukuk,** *Pozitif hukuk; mevzu hukuk.*‖ **müspet ilimler,** *Pozitif bilimler.*‖ **müspet kafalı,** *(Kişi için) gerçekçi.*

müsri, -i'ı [Ar. isrāᶜ > müsriᶜ / müsriᶜa مسرع / مسرعه] *{OsT} sf.* Acele ettiren; hızlandıran; hız veren.

müsrif, [Ar. isrāf > müsrif / müsrife مسرف / مسرفه] *{OsT} sf.* Parasını, malını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcayan; yersiz tüketimde bulunan; israf eden; tutumsuz; savurgan.

müsrifane, [Ar. müsrif + Far. -āne مسرفانه] *(müsrifa:ne) {OsT} zf.* Malını, parasını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcayarak; israf edercesine; tutumsuzca; müsriflikle; müsrifçe; savurganlıkla.

müsriflik, -ği [müsrif-lik] *is.* Parasını, malını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcama durumu; müsrif olma durumu; yersiz tüketimde bulunma; israf; tutumsuzluk; savurganlık.

müsrüf, [Ar. müsrif => müsrüf] *{ağız} sf.* Kötü giyimli; sünepe; dağınık. [DS]

müsta'bid, [Ar. ʿabd > müstaʿbid مستعبد] *(müsta-bid) {OsT} sf.* (Kişi için) birini kendisine kul edinen.

müsta'bir, [Ar. istiʿbār > müstaʿbir مستعبر] *(müsta-bir) {OsT} sf.* Rüya yorumu yaptıran; düş yorumlatan.

müsta'birîn, [Ar. müstaʿbir > müstaʿbirīn مستعبرين] *(müsta-biri:n) {OsT} is.* Rüya yorumu yaptıranlar.

müstabtın, [Ar. batn > müstabtın مستبطن] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) bir işin içyüzünü bilen. **2.** Bir şeyin iç yüzünü anlamaya çalışan.

müsta'ceb, [Ar. ʿaceb > müstaʿceb مستعجب] *(müsta-ceb) {OsT} sf.* (Olay, durum, nesne vb. için) şaşılacak olan; şaşkınlık veren; acayip.

müsta'cel, [Ar. ʿacele>müstaʿcel / müstaʿcele مستعجله / مستعجله] *(müsta-cel) {OsT} sf.* Hemen yapılması veya yerine getirilmesi gereken; acele olan; ivedi.

müsta'celen, [Ar. müstaʿcel > müstaʿcelen مستعجلاً] *(müsta-ce'len) {OsT} zf.* Acele olarak; ivedi olarak; ivedilikle; çabuk olarak.

müsta'celiyet, [Ar. müstaʿcel > müstaʿceliyyet مستعجليت] *(müsta-celiyet) {OsT} is.* Çabuk olma durumu; ivedilik.

müsta'cib, [Ar. ʿaceb > müstaʿcib مستعجب] *(müsta-cib) {OsT} sf.* Kişi için) şaşan; şaşıran; şaşkınlığa düşen; hayret eden.

müsta'ciben, [Ar. müstaʿcib / müstaʿciben مستعجباً] *(müsta-ci'ben) {OsT} zf.* Şaşarak; şaşkınlıkla; hayretle.

müsta'cil, [Ar. ʿacele > müstaʿcil / müstʿcile مستعجل / مستعجله] *(müsta-cil) {OsT} sf.* **1.** Bir konuda acele eden; bir şeyin hemen yapılmasını veya yerine getirilmesini isteyen; çabuk gerçekleşmesini isteyen; aceleci; ivecen. **2.** Çabuk giden; çabuk yol alan.

müsta'fi, [Ar. ʿafv > istiʿfā > müstaʿfī مستعفى] *(müsta-fi) {OsT} sf.* → müstafi.

müstafi, [Ar. ʿafv > istiʿfā > müstaʿfī مستعفى] *(müsta-fi) {OsT} sf.* **1.** Suçunun bağışlanmasını dileyen. **2.** Bir işten kendi isteğiyle ayrılan; çekilen; çekilmiş olan.

müstafzıl, [Ar. müstafżıl مستفضل] *{OsT} sf.* Bir şeyden arta kalan.

müstagal, -lli [Ar. ġalle >müstaġall مستغل] *{OsT} sf.* Tahıl yetiştirilen vakıf arazisi.

müstagallat, [Ar. müstaġalle > müstaġallāt مستغلات] *(müstagalla:t) {OsT} sf.* Tahıl yetiştirilen vakıf arazileri.

müstagas, [Ar. istiġas > müstaġas مستغس] *{OsT} sf.* **1.** Yardımı istenen. **2.** Gerçek anlamda, yalnız kendisinden yardım istenen tek varlık; Allah.

müstagfir, [Ar. istġfār > müstaġfir مستغفر] *{OsT} sf.* Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteyen.

müstagis, [Ar. istiġas > müstaġis مستغس] *{OsT} sf.* Yardım isteyen; medet bekleyen.

müstagisîn, [Ar. müstaġis > müstaġisīn مستغسين] *{OsT} sf.* Yardım isteyenler; yardım umanlar; medet bekleyenler.

müstagni, [Ar. müstaġnī مستغنى] *(müstaġni:) {OsT} sf.* **1.** Gönlü tok. **2.** Doygun. **3.** Çekingen davranan; nazlı. **4.** Gerekli bulmayan.

müstagniyane, [Ar. müstaġnī + Far. -āne مستغنيانه] *(müstaġni:) {OsT} zf.* Gönlü tok olanlara yakışır biçimde.

müstagrak, -kı [Ar. ġarḳ > müstaġraḳ مستغرق] *{OsT} sf.* Batmış; gark olmuş.

müstagreb, [Ar. ġarābet > müstaġreb مستغرب] *{OsT} sf.* Şaşılan; tuhaf bulunan; garip bulunan; acayip; inanılmaz.

müstagrık, -kı [Ar. ġarḳ > müstaġrıḳ مستغرق] *{OsT} sf.* → müstağrik.

müstagrib, [Ar. ġarābet > müstaġrib مستغرب] *{OsT} sf.* Şaşıran; hayrete düşen; garip bulan.

müstagribane, [Ar. müstaġrib + Far. -āne مستغربانه] *(müstağriba:ne) {OsT} zf.* Şaşırmış olarak; şaşarak; garip bularak.

müstagribîn, [Ar. müstaġrib > müstaġribīn مستغربين] *{OsT} is.* Hayrete düşenler; şaşıranlar.

müstağni, [Ar. ġanī > müstaġni مستغنى] *{OsT} sf.* **1.** Gerekli bulmayan; ihtiyacı olmayan; gerek duymayan. **2.** Elinde olanla yetinmesini bilen; tok gözlü; gönlü tok; doygun. **3.** Nazlı davranan; nazlanan. **4.** (Mektup vb. için) cevap yazmaya değmeyen.

müstağniyane, [Ar. müstaġni + Far. -āne مستغنيانه]

(müstağniya:ne) {OsT} zf. Gözü tok olana yakışacak biçimde.

müstağrak, [Ar. ġarḳ > istiġraḳ > müstaġraḳ مستغرق] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin içine batırılmış; onun içinde kaybolmuş bulunan; batan; batmış; gömülmüş. **2.** Kendinden geçecek derecede sevinç ve coşku içinde bulunan. ◻ **müstağrak-ı ihsan,** *{OsT} Çok ihsan görmüş olan; bağışlara batmış.*

müstağrık, -kı [Ar. ġark > istiġrak > müstaġrık مستغرق] *{OsT} sf.* → müstağrik.

müstağrik, -kı [Ar. ġark > istiġrak > müstaġrik مستغرق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* Dalmış; batmış; gömülmüş. ◻ **müstağrik-ı hūn,** *{OsT} Kana batmış; kana bulanmış olan.*‖ **müstağrik-ı ziyā,** *{OsT} Çok ışıklı; aşırı aydınlık olan.*

müstağşi, [Ar. müstaġşī مستغشى] *(müstağşi:) {OsT} sf.* Örtünüp bürünen.

müstağzir, [Ar. müstaġzir مستغزر] *{OsT} sf.* Çıkarlarını iyi gözeten; kaz gelecek yerden tavuğunu esirgemeyen.

müstahak, -kkı [Ar. ḥaḳḳ > istiḥḳāḳ > müsteḥaḳḳ مستحق] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeye hak kazanmış olan; layık olan. **2.** *is.* Hak edilen şey. **3.** Bir kimsenin eylemleri sonucu uygun bulunan ceza veya ödül. ◻ **müstahakını bulmak,** *1. Aldığı cezayı hak etmiş olmak; yapmış olduğu kötülüklerin tam karşılığını ceza olarak görmüş olmak. 2. Yaptığı iyiliklerin karşılığı olarak ödüllendirilmiş olmak; hak ettiği yere gelmek.*‖ **müstahak olmak,** *Layık olmak; hak etmiş olmak; hak etmek.*

müstahber, [Ar. ḫaber >istiḫbār >müstaḫber مستخبر] *{OsT} sf.* **1.** Haber alınmış; öğrenilmiş; duyulmuş; işitilmiş. **2.** Sorup soruşturularak, danışılarak öğrenilmiş veya anlaşılmış olan.

müstahberat, [Ar. müstaḫber>müstaḫberāt مستخبرات] *(müstahbera:t) {OsT} is.* Alınmış haberler; edinilmiş, öğrenilmiş bilgiler.

müstahbir, [Ar. ḫaber > istiḫbār > müstaḫbir مستخبر] *{OsT} sf.* Sorup soruşturarak öğrenen; haber alan.

müstahcer, [Ar. hacer > müstaḥcer مستحجر] *{OsT} sf.* Taş durumuna gelmiş olan; taşlaşmış; fosilleşmiş.

müstahdem, [Ar. istiḫdām > müstaḫdem / müstaḫdeme مستخدم / مستخدمه] *{OsT} sf.* **1.** Hizmet gördürülen; işe yerleştirilen. **2.** Bir hizmette bulunan. **3.** *is.* Kamu hizmetlerini gereği gibi yürütmek amacıyla yardımcı hizmetler sınıfında kadrolu çalışan kamu görevlisi; hizmetli; hademe.

müstahdemîn, [Ar. müstaḫdem > müstaḫdemīn مستخدمين] *(müstahdemi:n) {OsT} is.* Hizmetliler; müstahdemler; devlet dairelerinde görevli yardımcı hizmet personelleri.

müstahdes, [Ar. müstaḥdeṯ مستحدث] *{OsT} sf.* Yeni bulunmuş; yeni ortaya atılmış.

müstahdim, [Ar. istiḫdām > müstaḫdim / müstaḫdeme مستخدم / مستخدمه] *{OsT} sf.* Bir başkasını kendi işinde çalıştıran; birini hizmetinde kullanan; istihdam eden; hizmet ettiren.

müstahfaz, [Ar. ḥıfẓ > müstaḥfaẓ مستحفظ] *{OsT} sf.* Güvenlik altında tutulan; koruma altına alınan; korunan; saklanan.

müstahfazîn, [Ar. müstaḥfaẓ >mastaḥfaẓīn مستحفظين] *{OsT} is.* Korunanlar; saklananlar; koruma altına alının şeyler.

müstahfız, [Ar. ḥıfẓ > müstaḥfız مستحفظ] *{OsT} sf.* **1.** Koruyan; koruyucu; korucu. **2.** İmparatorluk döneminde, kale teşkilatı içinde yaya askerlerden kurulu sınıf; korucu. **3.** *as.* Tanzimattan sonra, redifliği takip eden, önce sekiz, daha sonra da altı yıl süren ihtiyatlık dönemi.

müstahfızîn, [Ar. müstaḥfız > müstaḥfīẓīn مستحفظين] *(müstahfizi:n) {OsT} is.* Müstahfızlar; koruyucular; korucular.

müstahfızlık, -ğı [müstahfız-lık] *is.* Müstahfızın görevi; koruculuk.

müstahık, -kkı [Ar. ḥaḳḳ > istiḥḳāḳ > müsteḥıḳḳ مستحق] *{OsT} sf.* Hak etmiş olan; layık; müstahak. ◻ **müstahıkk-ı kısas,** Cinayet işleyen kişiyi, kısas suretiyle cezalandırma hakkına sahip kişi.

müstahıkkîn, [Ar. müsteḥıḳḳ > müsteḥıḳḳīn مستحقين] *(müstahıkkı:n) {OsT} is.* Hak edenler; müstahak olanlar.

müstahil, [Ar. ḥavl > müstaḥīl / müstaḥīle مستحيل / مستحيله] *(müstahi:l) {OsT} sf.* Gerçekleşmesi mümkün olmayan; olmayacak; olanaksız.

müstahil, -lli [Ar. ḥelāl > müstaḥill مستحل] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyin helal olmasını isteyen. **2.** Helal sayan. **3.** Helal sayılmış. **4.** Helalleşen.

müstahilat, [Ar. müstaḥīl > müstaḥilāt مستحلات] *(müstahila:t) {OsT} is.* Olması, gerçekleşmesi olanaksız şeyler; boş şeyler.

müstahkar, [Ar. ḥaḳāret > müstaḥḳar مستحقر] *{OsT} sf.* **1.** Hakaret edilmiş; hakaret görmüş; aşağılanmış; küçümsenmiş olan. **2.** Değersiz.

müstahkem, [Ar. ḥükm > istiḥkām > müstaḥkem / müstahkeme مستحكم / مستحكمه] *{OsT} sf.* **1.** Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş. **2.** Sağlam. ◻ **müstahkem bölge,** *{OsT} Müstahkem mevki.*‖ **müstahkem mevki,** *{OsT} Türlü savunma tesislerini kapsayan bölge.*

müstahkır, [Ar. ḥaḳāret > müstaḥḳır / müstaḥḳıra

مستحكره / مستحكر] *{OsT} sf.* Küçümseyen; küçük gören.

müstahkim, [Ar. ḥükm > istiḥkām > müstaḥkim مستحكم] *{OsT} sf.* Sağlamlaştıran; kuvvetlendiren; destekleyen.

müstahlas, [Ar. ḫalāṣ > müstaḫlāṣ مستخلص] *(müstahla:s) {OsT} sf.* Kurtarılmış.

müstahleb, [Ar. ḥalb *(süt sağma)* > müstaḥleb مستحلب] *{OsT} sf.* **1.** Süt haline getirilmiş. **2.** *is. tıp.* Su ile karışık yağlı maddelerden elde edilen süt renginde ve kıvamında olan ilaç.

müstahlef, [Ar. ḫalef > müstaḫlef مستحلف] *{OsT} sf.* Başkasının yerine konulmuş.

müstahlib[1]**,** [Ar. ḥalb *(süt sağma)* > müstaḥlib مستحلب] *{OsT} sf.* Süt sağan.

müstahlib[2]**,** [Ar. ḫalb > müstaḫlib مستخلب] *{OsT} sf.* Tırmık atan; tırmıklayan.

müstahlif, [Ar. ḫalef > müstaḫlif مستخلف] *{OsT} sf.* Başkasının yerine koyan; başkasını kendi yerine geçiren.

müstahlis, [Ar. ḫalāṣ > müstaḫliṣ مستخلص] *{OsT} sf.* Kurtaran; kurtarıcı.

müstahmil, [Ar. ḥaml > müstaḥmil مستحمل] *{OsT} sf.* Yüklenen.

müstahrec, [Ar. ḫurūc > müstaḫrec / müstaḫrece مستخرجه / مستخرج] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeyden alınmış, çıkarılmış. **2.** Bir kitaptan alınmış.

müstahric, [Ar. ḫurūc > müstaḫric / müstaḫrice مستخرجه / مستخرج] *{OsT} sf.* **1.** Çıkaran. **2.** Bir sözden, ibareden anlam çıkarabilen.

müstahsal, -li [Ar. ḥuṣūl > istiḥṣāl > müstaḥṣal مستحصل] *{OsT} sf.* Üretilmiş; meydana getirilmiş; hasıl olmuş.

müstahsalat, [Ar. mustaḥṣal>mustaḥṣalāt مستحصلات] *(mustahsala:t) {OsT} is.* Üretilmiş, meydana getirilmiş olan şeyler; oluşturulan şeyler.

müstahsen, [Ar. müstaḥsen / müstaḥsene مستحسن / مستحسنه] *{OsT} sf.* **1.** Herkes tarafından beğenilmiş olan; güzel bulunmuş olan; beğenilmiş olan. **2.** *müz.* Türk müziğindeki 440 frekanslı *la* sesinin, acem *fa* perdesine karşılık düşen düzen. **3.** Acem deliğinden 440 frekanslı *la* sesini veren ney.

müstahsil, [Ar. istiḥṣāl > müstaḥṣil مستحصل] *{OsT} sf.* Üreten; ürün yetiştiren; üretici.

müstahsilîn, [Ar. müstaḥṣil > müstaḥṣilīn مستحصلين] *(müstahsili:n) {OsT} is.* Üreticiler.

müstahsir, [Ar. müstaḥsir مستحسر] *{OsT} sf.* Yorgunluktan hâlsiz düşen.

müstahyi, [Ar. ḥayā' > istiḥyā' > müstaḥyī مستحيي] *(müstahyi:) {OsT} sf.* Utanan; utangaç; istihyā eden.

müstahzar, [Ar. ḥużūr > müstaḥżar مستحضر] *{OsT} sf.* **1.** Huzura getirilmiş olan. **2.** Hazırlanmış olan. **3.** Hazırlanması istenen. **4.** Zihinde kalmış olan; hatırlanan. **5.** *is.* Kodekste yazılı olan ve önceden hazırlanarak eczanelerde bulundurulan, özel bir ad ile satışa sunulan ilaç.

müstahzarat, [Ar. müstaḥżar>müstaḥżarāt مستحضرات] *(müstahzara:t) {OsT} is.* **1.** Hazırlanan şeyler. **2.** Hazır ilaçlar.

müstahzır, [Ar. ḥużūr > müstaḥżır مستحضر] *{OsT} sf.* **1.** Hazırlayan; hazırlayıcı. **2.** Huzurua getiren; huzurda bulunmasını sağlayan.

müsta'id, -ddi [Ar. ʿudde > mustaʿidd / mustaʿidde مستعد] *{OsT} sf.* **1.** Doğuştan yetenekli olan; kabiliyetli. **2.** Anlayışlı; becerikli; akıllı. **3.** Harekete hazır durumda olan; meyyal; istekli. **4.** Bir duruma hazır olan; yatkın olan. ◻ **müstaid-i ilm ü kemāl,** *{OsT} Olgunluğa ve bilime yetenekli olan.*

müsta'iddan, [Ar. mustaʿidd > mustaʿiddān مستعدان] *(müstaidda:n) {OsT} is.* Yetenekli kimseler.

müsta'iddane, [Ar. mustaʿidd + Far. -āne مستعدانه] *(müstaidda:ne) {OsT} zf.* Yetenekli kimselere yakışır biçimde.

müsta'iddîn, [Ar. mustaʿidd > mustaʿiddīn مستعدين] *(müstaiddi:n) {OsT} is.* Yetenekli kimseler.

müsta'in, [Ar. ʿavn > mustaʿīn مستعين] *(müstai:n) {OsT} sf.* Yardım isteyen; yardım uman.

müsta'inen, [Ar. mustaʿīn > mustaʿīnen مستعيناً] *(müstai':nen) {OsT} zf.* Yardım isteyerek; yardım dileyerek. ◻ **müsta'inen billāhi teālā,** *{OsT} Allah'ın yardımına sığınarak.*

müsta'ir, [Ar. ʿāriyet > istiʿāre > mustaʿīr مستعير] *(müstai:r) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi ödünç olarak alan; borç alan. **2.** Kinayeli konuşan.

müstakar, -rrı [Ar. ḳarār > istiḳrār > müstaḳarr مستقر] *{OsT} sf.* **1.** (Yer için) yerleşilen; durulan; karar kılınan. **2.** *is.* Karargâh.

müstakbah, [Ar. ḳubḥ > müstaḳbaḥ / müstaḳbaḥa مستقبحه / مستقبح] *{OsT} sf.* Tiksinti duyulan; iğrenilen; tiksinilen; beğenilmeyen.

müstakbel, [Ar. ḳabl > istiḳbāl > müstaḳbel / müstaḳbele مستقبله / مستقبل] *{OsT} sf.* **1.** İleri bir tarihte gerçekleşmesi beklenen; gelecek zamana ilişkin olan; gelecek. **2.** Karşılanan. **3.** *is. dbl.* Gelecek zaman kipi; istikbal. **4.** Gelecek zaman; istikbal.

müstakbelat, [Ar. müstaḳbel >müstaḳbelāt مستقبلات] *(müstakbela:t) {OsT} is.* Gelecek zamanlar.

müstakbih, [Ar. ḳubḥ > istiḳbāḥ > müstaḳbiḥ مستقبح] *{OsT} sf.* Tiksinmiş olan; tiksinen; iğrenen; beğenmeyen.

müstakbil, [Ar. ḳabl > istiḳbāl > müstaḳbil مستقبل] *{OsT} sf.* Karşılayan; karşılamak için çıkan; istikbal eden.

müstakbilîn, [Ar. müstaḳbilīn مستقبلين] *(müstakbili:n) {OsT} is.* **1.** Karşılayıcılar. **2.** Kıbleye dönenler.

müstakdim, [Ar. ḳadem / ḳıdem > müstaḳdim مستقدم] *{OsT} sf.* **1.** Ayakları çok olan. **2.** Önde bulunan; önde giden. **3.** Yiğit; cesur.

müstakıl, -lle [Ar. ḳıllet > müstaḳıll / müstaḳılle مستقل / مستقله] *{OsT} sf.* Kendi başına; başlı başına.

müstakır, -rrı [Ar. ḳarār > istiḳrār > müstaḳırr / müstaḳırre مستقر / مستقره] *{OsT} sf.* **1.** Yerleşmiş; durmuş; karar kılmış olan; sabit. **2.** Yerinden oynamayan; sabit. **3.** Karar kılmış olan; iyice belirmiş; belli olmuş.

müstakıs, -ssı [Ar. ḳışaṣ > müstaḳışṣ مستقص] *{OsT} sf.* (Öldürme, yaralama vb. suçları için) kısas isteyen; suçlunun kısas yoluyla cezalandırılmasını isteyen..

müstakil, -lli [Ar. ḳıllet => müstaḳill / müstaḳille مستقل / مستقله] *{OsT} sf.* **1.** Bağımsız. **2.** Kullanış yönünden başka bir şeye veya yere bağlı olmayan; kendi başına olan. **3.** Kullanış yönünden belli bir kimse veya bir işe ayrılmış olan. ⧉ **müstakil cümle,** *{OsT} dbl. Anlam bakımından başka cümleye bağlı olmayan tek yüklemli cümle; basit cümle; yalın cümle; bağımsız cümle.*‖ **müstakil grup,** *Bir parti içinde partinin görüşünden ayrı bir görüş etrafında birleşerek birlikte hareket eden grup.*

müstakilen, [Ar. müstaḳill > müstaḳillen مستقلاً] *(müstaki'len) {OsT} zf.* Bağımsız olarak.

müstakillen, [Ar. müstaḳill > müstaḳillen مستقلاً] *(müstaki'llen) {OsT} zf.* → müstakilen.

müstakim, [Ar. ḳıyām > istiḳāmet > müstaḳim / müstaḳime مستقيم / مستقيمه] *{OsT} sf.* **1.** Doğru; düz. **2.** *mat.* Bir doğru boyunca olan; doğru. **3.** *mecaz.* Doğru yoldan ayrılmayan; doğruluktan şaşmayan; hile bilmeyen; aldatmayan. ⧉ **müstakim hat,** *{OsT} Doğru çizgi.*‖ **müstakimü'l-cenāh,** *{OsT} zool. Düz kanatlılar.*

müstakimane, [Ar. müstaḳim + Far. -āne مستقيمانه] *(müstakima:ne) {OsT} zf.* Doğru olana yakışır biçimde; doğrulukla.

müstakraz, [Ar. ḳarż > müstaḳraż / müstaḳraża مستقرض / مستقرضه] *{OsT} sf.* Geri ödenmek üzere alınmış olan; borçlanılmış; ödünç alınmış olan.

müstakrazat, [Ar. müstaḳraż > müstaḳrażāt مستقرضات] *(müstakraza:t) {OsT} is.* Borç alınmış para vb. şeyler.

müstakrib, [Ar. ḳurb > müstaḳrib مستقرب] *{OsT} sf.* Yaklaştıran; yaklaştırıcı.

müstakriz, [Ar. ḳarż > müstaḳriż مستقرض] *{OsT} sf.* Borçlanan; borcu olan; borç yapan; borçlu.

müstakrizîn, [Ar. müstaḳriżīn مستقرضين] *(müstakrizi:n) {OsT} sf.* Borç alanlar; istikraz edenler.

müstaksi, [Ar. ḳusv > müstaḳsī مستقصى] *(müstaksi:) {OsT} sf.* **1.** Sonuna varmak isteyen. **2.** Dikkatle araştıran.

müstaksim[1], [Ar. ḳısm >taḳsim >müstaḳsim مستقسم] *{OsT} sf.* Taksim eden; bölüşen.

müstaksim[2], [Ar. ḳasem > müstaḳsim مستقسم] *{OsT} sf.* Yemin isteyen.

müstaktab, [Ar. ḳuṭb > müstaḳṭab مستقطب] *{OsT} sf.* (Işın demeti için) titreşimleri belirli bir yöne çevrilmiş; polarılmış.

müstaktıb, [Ar. ḳuṭb > müstaḳṭıb مستقطب] *{OsT} sf.* **1.** (Aygıt için) ışınların bazı saydam cisimlerden geçerken aldığı şekilleri ölçen. **2.** *is. fiz.* Polarizör; girişimölçer.

müstaktır, [Ar. ḳaṭre > müstaḳṭır مستقطر] *{OsT} sf.* **1.** Damla damla akıtan; damlatan; damıtan. **2.** *is.* Damlalık.

müstaktil, [Ar. ḳatl > müstaḳtil مستقتل] *{OsT} sf.* Ölüm tehlikesini hiçe sayan; kendini tehlikeye atan; korkusuz.

müsta'li, [Ar. ʿulüv > mustaʿlī / mustaʿliye مستعلى / مستعليه] *(müsta-li:) {OsT} sf.* **1.** Üstün gelen; üste çıkan. **2.** İstila eden.

müsta'lim, [Ar. ʿilm > mustaʿlim مستعلم] *(müsta-lim) {OsT} sf.* Bilgi isteyen; bilmek arzusunda olan; meraklı; soran.

müsta'liye, [Ar. ʿulüv > mustaʿliye مستعليه] *(müsta:liye) {OsT} is. dbl.* Arap alfabesinde *hı, sad, dad, tı, zı, ayın, kaf* harflerine verilen ad.

müsta'mel, [Ar. ʿamel > mustaʿmel / mustaʿmele مستعمل / مستعمله] *(müsta-mel) {OsT} sf.* → müstamel.

müstamel, [Ar. ʿamel > mustaʿmel / mustaʿmele مستعمل / مستعمله] *(müsta:mel) {OsT} sf.* **1.** Kullanılmış olan; kullanılan. **2.** Yeni olmayan; eski.

müsta'mer, [Ar. ʿumrān > mustaʿmer / mustaʿmere مستعمر / مستعمره] *(müsta-mer) {OsT} sf.* **1.** (Yer için)

göçmenleri yerleştirerek bayındır hale getirilmiş olan. **2.** Sömürge.

müsta'merat, [Ar. müsta'mer > müsta'merât مستعمرات] *(müsta-mera:t) {OsT} is.* Sömürgeler.

müsta'mil, [Ar. 'amel > müsta'mil / müsta'mile مستعمل / مستعمله] *(müsta-mil) {OsT} sf.* Kullanan; kullanıcı.

müsta'mir, [Ar. 'umrân > müsta'mir مستعمر] *(müsta-mir) {OsT} sf.* **1.** Bir yere göçmenler yerleştirerek orasını yaşanır hale getiren. **2.** Sömürgeci.

müstansır, [Ar. nuṣret > müstanṣır مستنصر] *{OsT} sf.* Yardım isteyen.

müstantak, [Ar. nuṭḳ > müstanṭaḳ مستنطق] *{OsT} sf.* Sorgulanmış olanlar.

müstantik, [Ar. nuṭḳ > istinṭāḳ > müstanṭiḳ مستنطق] *(k kalın söylenir) {OsT} sf.* **1.** Sorguya çeken; sorgulayan; bir şeyi öğrenmek isteyen. **2.** *is.* Eskiden kendisi yargıç olmadığı halde bugünkü sorgu hakiminin görevini yapan kimselere verilen ad; ilk soruşturmayı yapan kişi; soruşturmacı. **3.** *huk.* Sorgu yargıcı.

müstantiklik, -ği [müstantik-lik] *is.* Sorgu hakiminin görevi veya makamı.

müsta'raz, [Ar. müsta'raż مستعرض] *(müsta-ra:z) {OsT} sf.* Enine; yassılamasına. ⧉ **müsta'razü'r-re's,** *biy. Yassı kafalı; kısa kafalı.*

müsta'reb, [Ar. 'arab > müsta'reb / müsta'rebe مستعرب / مستعربه] *(müsta:reb) {OsT} sf.* Araplaştırılmış olan; Araplaştırılan.

müsta'rib, [Ar. 'arab > müsta'rib / müsta'ribe مستعرب / مستعربه] *(müsta:rib) {OsT} sf.* Araplaşmış olan; Araplaşan.

müstasab, [Ar. ṣa'b > müstaṣ'ab مستصعب] *(müstas-ab) {OsT} sf.* **1.** Zor; güç; güç sayılan. **2.** (İş için) güç.

müsta'sabat, [Ar. müstaṣ'ab >müstaṣ'abāt مستصعبات] *(müstas-aba:t) {OsT} is.* **1.** Güç sayılan şeyler; zor olarak değerlendirilenler. **2.** Güç işler.

müstasfi, [Ar. ṣafā > müstaṣfī مستصفى] *(müstasfi:) {OsT} sf.* Katışıksız olanı alan; saf şeyleri alan.

müstasgır, [Ar. ṣaġir > müstaṣġir مستصغر] *{OsT} sf.* → müstasgir.

müstasgir, [Ar. ṣaġir > müstaṣġir مستصغر] *{OsT} sf.* Küçük gören; hor gören; aşağılık bulan; küçümseyen.

müstasgirane, [Ar. müstaṣġir + Far. -āne مستصغرانه] *(müstasgira:ne) {OsT} zf.* Küçümseyerek; küçük görerek.

müstashab, [Ar. ṣaḥabet > mütaṣḥab مستصحب] *{OsT} sf.* Birinin yanına alınarak dost, arkadaş edinilmiş olan; birinin yanına dost ve arkadaş olarak katılan.

müstashib, [Ar. ṣaḥabet > mütaṣḥib مستصحب] *{OsT} sf.* Bir kimseyi yanına arkadaş olarak alan; yanında götüren; birini dost, arkadaş edinen.

müstashiben, [Ar. müstaṣḥib >müstaṣḥiben مستصحباً] *(müstashi'ben) {OsT} zf.* Bir kişiyi yanına alarak; beraber götürerek.

müstas'ib, [Ar. ṣa'b > müstaṣ'ib مستصعب] *(müsta-ib) {OsT} sf.* Bir işi güç sayan; bir işi gözünde büyüten.

müstasveb, [Ar. ṣavāb > müstaṣveb مستصوب] *{OsT} sf.* Uygun görülmüş olan; doğru bulunan; tasvip edilen; beğenilen.

müstasvib, [Ar. ṣavāb > müstaṣvib مستصوب] *{OsT} sf.* Uygun gören; doğru bulan; tasvip eden; beğenen.

müstatıb, -bbı [Ar. ṭıbb > müstaṭıbb مستطب] *{OsT} sf.* Çare arayan; deva arayan.

müsta'tıf, [Ar. āṭıfet > müsta'ṭıf مستعطف] *(musta-tıf) {OsT} sf.* Şefkat ve sevgi isteyen.

müsta'tıfane, [Ar. müsta'ṭıf + Far. -ane مستعطفانه] *(müsta-tıfa:ne) {OsT} zf.* Şefkat ve sevgi istercesine.

müsta'ti, [Ar. müsta'ṭī مستعطی] *(müsta-ti:, t kalın söylenir) {OsT} sf.* Bahşiş isteyen.

müstatraf, [Ar. ṭurfe *(görülmedik)* > müstaṭraf مستطرف] *{OsT} sf.* Seçkin; seçilmiş; nadide.

müstatrib, [Ar. ṭarab > müstaṭrib مستطرب] *{OsT} sf.* Eğlence isteyen; neşelenmek isteyen; zevk almak dileyen.

müstatribane, [Ar. müstaṭrib + Far. -āne مستطربانه] *(müstatriba:ne) {OsT}* Eğlence isteyene yakışır biçimde.

müstatrif, [Ar. ṭurfa > müstaṭrif مستطرف] *{OsT} sf.* Seçkin sayılan; turfa sayılan; istitraf eden.

müstavfi, [Ar. istifā *(ödetilme)* > müstavfī مستوفی] *(müstavfi:) {OsT} is.* Selçuklular ve Beylikler döneminde devlet muhasebesini yöneten üst düzey görevli memur.

müstavsıla, [Ar. müstavṣıla مستوصله] *{OsT} sf.* (Kadın için) takma saç kullanan.

müstavtın, [Ar. vaṭan > müstavṭın مستوطن] *{OsT} sf.* (Kişi için) bir yeri vatan edinmiş olan; yurt tutmuş olan.

müstavzı, -ı'ı [Ar. müstavżı' مستوضع] *{OsT} sf.* Pazarlık eden.

müstavzih, [Ar. vużuḥ > müstavżiḥ مستوضح] *{OsT} sf.*

1. Bir şeyin yorumlanmasını isteyen; açıklama bekleyen. **2.** Bir şeyi açıklığa kavuşturmaya çalışan.

müstazhir, [Ar. ẓahır *(arka)* >müstaẓhir مستظهر] *{OsT} sf.* **1.** Arka veren; arka çıkan; destek olan. **2.** Yardım eden.

müstazhiren, [Ar. müstaẓhir > müstaẓhiren مستظهراً] *(müstazhi'ren) {OsT} zf.* Dayanarak; destek olarak.

müstazıl, -lı [Ar. ẓıll > müstaẓıll مستظل] *{OsT} sf.* **1.** Gölgelenen; gölgede bulunan; gölgelenmiş. **2.** *mecaz.* Bir kimsenin koruyuculuğu altına girmiş olan; birine sığınan.

müsta'zım, [Ar. ʿaẓīm *(büyük)* => *OsT.* ʿaẓamet > müstaʿẓım مستعظم] *(müsta:zım) {OsT} sf.* **1.** Bir şeyi olduğundan büyük olarak değerlendiren; gözünde büyüten. **2.** Kendini büyük gören; kendini beğenmiş; kibirli.

müstazi, [Ar. żiyā > müstażī مستضى] *(müstazi:) {OsT} sf.* **1.** Işık alan; ışıklanan; aydınlanan. **2.** İyi; makbul; geçerli.

müstaz'if, [Ar. żaʿf > müstaż'ıf مستضعف] *(musta:zif) {OsT} sf.* Bir şeyi veya kimseyi kuvvetsiz, zayıf gören; değersiz bulan; küçümseyen.

müstazraf, [Ar. ẓarf > müstaẓraf مستظرف] *{OsT} sf.* Etrafı kuşatılmış; bir şeyin içine alınmış.

müstazrıf, [Ar. ẓarf > müstaẓrıf مستظرف] *{OsT} sf.* Bir şeyin etrafını kuşatan; içine alan.

müste'an, [Ar. ʿavn > müsteʿān مستعان] *(müstea:n) {OsT} sf.* Kendinden yardım istenen en büyük güç; Allah.

müste'ar, [Ar. ʿāriyet > istiʿāre > musteʿār مستعار] *(müstea:r) {OsT} sf.* **1.** Eğreti olarak alınmış; takma. **2.** *is. müz.* Klasik Türk müziğinde segâh dizisine kalın bölgede katılan dörtlü ile oluşan makam. **3.** *is. huk.* Ariyet olarak alınan şey. 🗗 **müstear ad,** *{OsT} Yazarların kendi kişiliklerini gizlemek veya okuyucularını etkilemek amacıyla aldıkları takma ad.*|| **müstear kelime,** *{OsT} Yabancı kelime.*|| **müste'ārün-leh,** *{OsT} ed. Bir benzetmede, benzetilenin anlamı.*|| **müste'ārün-minh,** *{OsT} Kendisinden eğreti olarak bir şey alınmış kimse.*

müste'arek, [Ar. musteʿār + Far. -ek مستعارك] *(müstea:rek) {OsT} is.* Bugüne örneği kalmamış birleşik bir Türk musikisi makamı.

müsteb'ad, [Ar. buʿd > musteb'ad مستبعد] *(müsteb-ad) {OsT} sf.* Olacağı sanılmayan; olmasına ihtimal verilmeyen; uzak bir ihtimal dahilinde olan.

müsteban, [Ar. beyān > müstebān مستبان] *(müsteba:n) {OsT} sf.* **1.** Apaçık meydanda olan; belli olan; aşikâr. **2.** Herhangi bir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde anlaşılır olan; açık olarak anlaşılan. 🗗 **müsteban buyurulacağı vechile,** *Açıkça anlaşılacağı gibi; anlaşılacağı üzere.*|| **müsteban olmak,** *Açıkça anlaşılmak.*

müstebdel, [Ar. bedel > müstebdel / müstebdele مستبدل / مستبدله] *{OsT} sf.* Değiştirilmiş.

müstebdı, -ı'ı [Ar. müstebḍıʿ مستبضع] *{OsT} sf.* **1.** Saklanılmak üzere bırakılan; emanet; vedia. **2.** *huk.* Kazancı, sermaye sahibine ait olmak üzere kendisine sermaye verilen kimse.

müstebdi, -i'i [Ar. müstebdiʿ مستبدع] *{OsT} sf.* Kendisini eşi benzeri bulunmaz sanan.

müstebdi'ane, [Ar. müstebdiʿ + Far. -āne مستبدعانه] *{OsT} sf.* Kendisini eşi bulunmaz sanırcasına.

müstebdil, [Ar. bedel > müstebdil مستبدل] *{OsT} sf.* Bir şeyi bir bedel karşılığında değiştiren.

müstebgi, [Ar. müstebǧī مستبغى] *(müstebgi:) {OsT} sf.* Bir şeyin olması için yardımda bulunan.

müstebhir, [Ar. baḥr > müstebḥir مستبحر] *{OsT} sf.* **1.** Deniz gibi geniş; çok geniş. **2.** Çok ve derin bilgi sahibi olan; çok bilgili.

müstebi, [Ar. müstebī مستبى] *(müstebi:) {OsT} sf.* Esir eden.

müsteb'id, [Ar. müstebʿid مستبعد] *(müsteb-id) {OsT} sf.* Uzak gören; uzak sayan.

müstebid, -ddi [Ar. istibdād > müstebidd / müstebidde مستبد / مستبده] *{OsT} sf.* → müstebit.

müstebidane, [Ar. müstabidd + Far. -āne مستبدانه] *{OsT} zf.* Yönetimindekilere baskı ve zor kullanarak; diktatörce; müstebitçe; despotça.

müstebik, -kı [Ar. müstebiḳ مستبق] *{OsT} sf.* Yarışa çıkan.

müstebin, [Ar. beyān > müstebīn مستبين] *(müstebi:n) {OsT} sf.* **1.** Açıklayan. **2.** Açıklanmış.

müstebit, -di [Ar. istibdād > müstebidd / müstebidde مستبد / مستبده] *{OsT} sf.* **1.** Davranışlarında özgür olan; serbest; bağımsız. **2.** (Yönetici için) yönetimi altındakilere karşı zor kullanan; egemenliği altındakilere söz ve davranış özgürlüğü tanımayan; zorba; diktatör; despot.

müstebitlik, -ği [müstebit-lik] *is.* **1.** Müstebit olma durumu; zorbalık; despotluk. **2.** Müstebitçe davranış.

müstebri, [Ar. müstebrī مستبرى] *(müstebri:) {OsT} sf.* İşeme sonrasında, organında hiç sidik artığı bırakmayan.

müstebşir, [Ar. beşāret > müstebşir / müstebşire مستبشر / مستبشره] *{OsT} sf.* **1.** Müjde veren; müjdeci. **2.** Müjde alan; müjde aldığı için sevinen.

müstebtın, [Ar. batn > müstebṭın مستبطن] *{OsT} sf.* İç yüzünü bilen; istibtan eden.

müstecab, [Ar. cevāb > müstecāb مستجاب] *(müsteca:b) {OsT} sf.* **1.** Cevap alan; isteği kabul edilen; istediği cevabı alan; onaylanan. **2.** Kabul edilen; hoş görülen. 🗗 **müstecābü'd-davāt,** *{OsT} Duaları kabul olunan.*

müste'cel, [Ar. ecel > müste'cel مستعجل] *{OsT} sf.* **1.** Belirli bir zamana kadar ertelenmesi istenen; geciktirilmesi arzu edilen. **2.** Belli bir süreye kadar ertelenmiş olan.

müstecer, [Ar. ecr > müste'cer مستئجر] *{OsT} sf.* Kiralanan; kira ile tutulan; mecur; mucer. 🗗 **müste'cerün-fîh,** *{OsT} Kiralama amacı.*

müstechil, [Ar. cehl > müstechil مستجهل] *{OsT} sf.* **1.** Cahil sayan; birini, cahil olduğu için, küçük gören, küçümseyen. **2.** Bir kimsenin cahilce davranmasına sebep olan; cahilce söyleten.

müstechilane, [Ar. müstechil + Far. -āne مستجهلانه] *(müstechila:ne) {OsT} zf.* Cahil sayarak; küçümsercesine.

müstecir[1], [Ar. civār > *(himaye)* > isticāre > müstecīr مستجير] *{OsT} sf.* Himaye isteyen; korunmak, sığınmak isteyen; aman dileyen; yalvaran; aman dileyen.

müstecir[2], [Ar. ecr > isti'cār > müste'cir مستأجر] *{OsT} sf.* Kira ile tutan; kiracı; kiralayan.

müstecirane, [Ar. müstecir + Far. -āne مستأجرانه] *(müstecira:ne) {OsT} zf.* Aman dileyerek; yalvarırcasına.

müste'ciren, [Ar. müste'cir > müste'ciren مستأجراً] *(müste-ci'ren) {OsT} zf.* Kira ile tutarak; kiralayarak.

müste'cirîn, [Ar. müste'cir > müste'cirīn مستأجرين] *(müste-ciri:n) {OsT} is.* Kiralayanlar; kiracılar; müstecirler.

müsteclib, [Ar. celb > müsteclib مستجلب] *{OsT} sf.* Kendine doğru çeken; cezbeden.

müstecmi, -i'i [Ar. cem' > müstecmi' مستجمع] *(müstecmi:) {OsT} sf.* **1.** Toplayan; kendinde barındıran. **2.** Toplanan; toplanmış. 🗗 **müstecmi'-i haslet-i cemîle,** *{OsT} Güzel huyu kendinde toplayan; güzel huya sahip.*|| **müstecmi'ü'l-mecdi ve'ş-şeref,** *{OsT} Şan ve şeref büyüklüğünü kendisinde toplayan.*

müstecvib, [Ar. cevāb > müstecvib مستجوب] *{OsT} sf.* Birinin ifadesini alan; sorguya çeken; sorgulayan.

müsted'a, [Ar. da'vā > müsted'ā مستدعا] *(müsted-a:) {OsT} sf.* **1.** İstenen; arzu edilen; talep olunan; rica edilen. **2.** Hakkında dilekçe verilen. 🗗 **müsted'ā-aleyh,** *{OsT} Hakkında dava açılan kimse; şikâyet edilen.*

müstedam, [Ar. devām > müstedām مستدام] *(müsteda:m) {OsT} sf.* **1.** Devamı istenen. **2.** Devamlı olan; sürekli. 🗗 **müstedām olmak,** *{OsT} Kalıcı olmak; devamlı olmak.*

müsted'ayat, [Ar. müsted'ā > müsted'ayāt مستدعيات] *(müsted-a:ya:t) {OsT} is.* Talep edilen veya istenen şeyler.

müstedbir, [Ar. müstedbir مستدبر] *{OsT} sf.* Arkasını dönen; sırt çeviren; yüz çeviren.

müstedel, -lli [Ar. delālet > istidlāl > müstedell مستدل] *{OsT} sf.* Kanıtlanmış; ispat edilmiş olan.

müsted'i, [Ar. da'vā > istid'ā > müsted'ī مستدعى] *(müsted-i) {OsT} sf.* **1.** Resmî veya özel bir makamdan yazılı olarak dilekte bulunan; dilekçe veren. **2.** Bir konuyu şikâyet eden veya yazılı ihbarda bulunan; bildirimde bulunan.

müste'di, [Ar. edā' > isti'dā > müste'dī مستأدى] *(müste-di:) {OsT} sf.* **1.** Korunmak için birinden yardımda bulunmasını isteyen; yardım isteyen. **2.** Birinin malını zorla alan.

müste'dib, [Ar. edeb > isti'dāb > müste'dib مستأدب] *{OsT} sf.* Bilgi ve görgü öğrenen.

müstedil, -lli [Ar. delālet > müstedill مستدل] *{OsT} sf.* Delil getiren; delille kanıtlayan; istidlal eden.

müstedim, [Ar. devām > müstedīm مستديم] *(müstedi:m) {OsT} sf.* **1.** Devamını isteyen. **2.** Devamlı; sürekli.

müstedin, [Ar. deyn > müstedīn مستدين] *{OsT} sf.* Belirli bir tarihte geri vermek üzere borç alan; ödünç alan.

müstedir, [Ar. devr > müstedīr مستدير] *{OsT} sf.* **1.** Yuvarlak ve daire biçiminde olan; değirmi. **2.** Dönüp dolaşan.

müstedrek, [Ar. derk > müstedrek مستدرك] *{OsT} sf.* **1.** Anlamak istenilen. **2.** *is.* Bir Arap vezni.

müstedrik, [Ar. derk > müstedrik مستدرك] *{OsT} sf.* Anlamak isteyen.

müstefad, [Ar. feyd > istifāde > müstefād مستفاد] *(müstefa:d) {OsT} sf.* **1.** Kâr olarak elde edilmiş; kazanılmış olan. **2.** Anlaşılmış; anlaşılan.

müstefaz, [Ar. feyz > müstefāż مستفاض] *(müstefa:z) {OsT} sf.* Dağılıp yayılmış olan.

müstefhem, [Ar. fehm >istifhām >müstefhem مستفهم] *{OsT} sf.* Anlaşılmış olan; anlaşılan.

müstefhim, [Ar. fehm >istifhām >müstefhim مستفهم] *{OsT} sf.* Bir şeyi anlamak isteyen; soran.

müstefid, [Ar. feyd >istifāde >müstefīd مستفيد] *{OsT} sf.* Yararlanan; faydalanan. ☞ **müstefit olmak,** *{OsT} Yararlanmak; faydalanmak; istifade etmek.*

müstefidan, [Ar. müstefidān مستفدان] *(müstefida:n) {OsT} is.* İstifade edenler; yararlananlar.

müstefidane, [Ar. müstefid+Far. -āne مستفدانه] *(müstefida:ne) {OsT} zf.* Yararlanmak suretiyle.

müstefiz, [Ar. feyz > müstefīz مستفيض] *{OsT} sf.* Feyiz alan; bilgilenen; feyizlenen.

müstefizane, [Ar. müstefīz + Far. -āne مستفيضانه] *(müstefiza:ne) {OsT} zf.* **1.** Feyiz alırcasına. **2.** Feyiz alarak.

müstefreşe, [Ar. firāş > müstefreşe مستفرشه] *{OsT} is.* Cariye; odalık.

müstefriğ, [Ar. ferāġ > müstefriġ مستفرغ] *{OsT} sf.* **1.** İstifra eden; kusan. **2.** Kusturucu.

müstefsir, [Ar. fesr > istifsār > müstefsir / müstefsire مستفسر / مستفسره] *{OsT} sf.* Bir şeyin açıklığa kavuşturulmasını isteyen; araştıran; soruşturan; inceleyen; açıklama bekleyen.

müstefsirîn, [Ar müstefsir > müstefsirīn مستفسرين] *(müstefsiri:n) {OsT} sf.* Bir şeyin genişçe açıklanmasını, anlatılmasını isteyenler.

müstefti, [Ar. fetvā > müsteftī / müsteftiyye مستفتى / مستفتيه] *{OsT} sf.* **1.** Bir konu hakkında müftüden fetva isteyen. **2.** Bir müşkülün çözümlenmesini isteyen.

müsteftih, [Ar. feṯḥ > müsteftiḥ مستفتح] *{OsT} sf.* **1.** Açan. **2.** Bir şeye başlayan.

müstegas, [Ar. ġıyāṯ > müsteġaṯ مستغاث] *{OsT} sf.* **1.** Kendisinden yardım istenmiş. **2.** Kendisinden yardım istenen; Allah.

müstegis, [Ar. ġıyāṯ > müsteġīṯ مستغيث] *{OsT} sf.* Yardım dileyen.

müstegisîn, [Ar. ġıyāṯ > müsteġiṯīn مستغثين] *(müstegisi:n) {OsT} sf.* Yardım isteyenler.

müstehab, -bbı [Ar. ḥubb>müsteḥabb مستحب] *{OsT} sf.* **1.** İyi ve makbul sayılan; kabul edilen; beğenilen; onay gören. **2.** *isl.* (Eylem ve davranışlar için) farz ve vacip dışında dinen sevap kazandıran ve yapılması hoş karşılanan, yapılmaması günah sayılmayan; teşvik edilen. **3.** Peygamberin ara sıra yaptığı; müekket olmayan.

müsteham, [Ar. müstehām مستحام] *(müsteha:m) {OsT} is.* Şaşırmış; şaşakalmış.

müstehan, [Ar. müstehān مستحان] *(müsteha:n) {OsT} sf.* Alçak; değersiz; adi.

müstehas, [Ar. ḥavṣ > müsteḥāṣ مستحاث] *(müsteha:s) {OsT} sf.* Toprak altında saklı olan; taşlaşmış olan.

müstehasat, [Ar. müsteḥāṣ > müsteḥāṣāt مستحاثات] *(müsteha:sa:t) {OsT} is.* **1.** Fosiller. **2.** Paleontoloji.

müstehase, [Ar. ḥavṣ > müsteḥāṣe مستحاثه] *(müsteha:se) {OsT} is.* Taşıl; fosil.

müstehaza, [Ar. müsteḥāża مستحاضه] *(müsteha:za) {OsT} is.* Adet gören kadın.

müstehcen, [Ar. hücnet > müstehcen مستهجن] *{OsT} sf.* **1.** Cinsel ilişkiye yönelik çağrışımlarla edep ve utanma duygularını inciten; şehvet uyandırmayı amaçlayan; açık saçık; yakışıksız; ayıp. **2.** *is. huk.* Toplumdan topluma değişen ve kişinin utanma, ar gibi ahlakî duygularını inciten her türlü yazı, resim, fotoğraf, hareket vb. şeyler.

müstehcenleşme, [müstehcen-le-ş-me] *is.* Müstehcenleşmek eylemi ve durumu.

müstehcenleşmek, [müstehcen-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Müstehcen duruma gelmek.

müstehcenlik, -ği [müstehcen-lik] *is.* Müstehcen olma durumu; açık saçıklık.

müstehcin, [Ar. hücnet > müstehcin مستهجن] *{OsT} sf.* Ayıp sayan; çirkin ve yakışıksız gören.

müstehdi, [Ar. hidāyet > istihdā > müstehdī مستهدى] *(müstehdi:) {OsT} sf.* Doğru yolu arayan; hak yolu arayan.

müstehdif, [Ar. hedef > müstehdif مستهدف] *{OsT} sf.* Hedef tutulan; hedef olarak alınan.

müstehif, -ffî [Ar. istiḫfaf > müsteḫiff مستخف] *{OsT} sf.* Aşağılayarak alay eden; küçümseyen.

müstehik, -kkı [Ar. müsteḥiḳḳ مستحق] *(k, kalın söylenir) {OsT} sf. huk.* Bir başkasının elinde bulunan malın kendisine ait olduğunu kanıtlayan.

müstehil[1], [Ar. ḥavl > müsteḥīl / müsteḥīle مستحيل / مستحيله] *(müstehi:l) {OsT} sf.* **1.** Mümkün olmayan; kabil olmayan; olanaksız. **2.** Anlamsız ve saçma.

müstehil[2]**, -lli** [Ar. ḥelāl > müsteḥill مستحل] *{OsT} sf.* **1.** Helallık dileyen; istihlal eden. **2.** Helallaşan.

müstehilat, [Ar. müstehīl > müstehilāt مستحيلات] *(müstehila:t) {OsT} is.* **1.** Mümkün olmayan şeyler; kabil olmayan şeyler. **2.** Anlamsız ve saçma şeyler.

müste'hir, [Ar. isti'ḫar > müste'ḫir / müste'ḫire مستأخر / مستأخره] *{OsT} sf.* Geciken; geç kalan.

müstehlek, -ği [Ar. helāk > müstehlek / müstehleke مستهلك / مستهلكه] *{OsT} sf.* Yenip içilerek bitirilen; tüketilen.

müstehlik, -ği [Ar. helāk > müstehlik / müstehlike مستهلك / مستهلكه] *{OsT} sf.* Bir şeyi yiyip içmek suretiyle bitiren; tüketici; tüketen.

müstehvi, [Ar. istihvā' > müstehvī مستهوى] *(müstehvi:) {OsT} sf.* Birinin aklını alan; ḥayran bırakan.

müstehzi, [Ar. hezā' > istihzā > müstehzī مستهزى] *(müstehzi:) {OsT} sf.* **1.** Başkaları ile alay etmek, onları iğnelemek alışkanlığı edinmiş olan; alay eden; alay edici; alaycı. **2.** İğnelemeyi ve alayı sağlayan.

müstehziyane, [Ar. müstehzī + Far. -āne مستهزيانه] *(müstehziya:ne) {OsT} zf.* Alay edene yakışır biçimde.

müste'ir, [Ar. ʿāriyet > musteʿīr مستعير] *{OsT} sf.* Ödünç olarak alan.

müstekbir, [Ar. kibr > müstekbir مستكبر] *{OsT} sf.* Kendini büyük görün; büyüklenen; kibirli.

müstekbirane, [Ar. müstekbir + Far. -āne مستكبرانه] *(müstekbira:ne) {OsT} zf.* Kendini büyük görene yakışır biçimde; kibirli olarak.

müstekbirîn, [Ar. müstekbirīn مستكبرين] *(müstekbiri:n) {OsT} sf.* Kendini büyük görenler; kibirlenenler.

müstekfi, [Ar. müstekfī مستكفى] *(müstekfi:) {OsT} sf.* Yetecek kadarını isteyen; kanaat eden.

müstekif, [Ar. müstekif مستكف] *{OsT} sf.* **1.** Dilenmek için elini uzatan. **2.** Gözünü korumak için elini gözünün üstüne koyarak bakan.

müstekin, [Ar. müstekīn مستكين] *(müsteki:n) {OsT} sf.* Alçak gönüllülük gösteren.

müstekin, -nni [Ar. müstekinn مستكن] *{OsT} sf.* Gizlenen; saklanan; içte olan.

mübtekinne, [Ar. müstekinne مستكنه] *{OsT} is.* İçteki kin.

müstekmil, [Ar. kemāl > müstekmil مستكمل] *{OsT} sf.* **1.** Olgun duruma getiren; olgunlaştıran. **2.** Emsiksiz olarak bitiren; tamamlayan.

müstekmin, [Ar. kemn > müstekmin مستكمن] *{OsT} sf.* Gizlenen; saklanan.

müsteknih, [Ar. künh > müsteknih مستكنه] *{OsT} sf.* İşin doğrusunu, gerçeğini araştıran.

müstekra, [Ar. kirā > müstekrā مستكرا] *(müstekra:) {OsT} sf.* (Taşınmaz, giyim ve ev eşyası, yük ve binek hayvanı, insan için) kiraya verilen.

müstekreh, [Ar. kerāhet > müstekreh / müstekrehe مستكره / مستكرهه] *{OsT} sf.* Tiksinti veren; nefret edilen; iğrenç.

müstekrehat, [Ar. müstekreh > müstekrehāt مستكرهات] *(müstekreha:t) {OsT} is.* Nefret edilen şeyler; iğrenç şeyler.

müstekrehiyet, [Ar. müstekreh > müstekrehiyyet مستكرهيت] *{OsT} is.* Nefret edilir olma durumu; iğrençlik.

müstekri, [Ar. kirā > müstekrī مستكرى] *(müstekri:) {OsT} sf.* Kira ile tutan; kiralayan; kiracı.

müstekrih, [Ar. kerāhet > müstekrih مستكره] *{OsT} sf.* **1.** Nefret eden; tiksinen; iğrenen. **2.** *tıp.* (İlaç için) iştah kesen.

müsteksir, [Ar. teksīr > müteksīr مستكثر] *{OsT} sf.* Bir şeyi olduğundan fazla büyük gören; büyüten; abartan; önemseyen.

müstekşif, [Ar. keşf > müstekşif مستكشف] *{OsT} sf.* Bir şeyi bulmaya çalışan; araştırmaya kalkışan; keşfetmeye çalışan.

müstektib, [Ar. ketebe > müstektib مستكتب] *{OsT} sf.* Söyleyip yazdıran; dikte ettiren.

müstelez, -zzi [Ar. leẕẕet > müsteleẕẕ / müsteleẕẕe مستلذ / مستلذه] *{OsT} sf.* Lezzetli bulunmuş; tadı iyi alınmış; tat alınmış; tadına varılmış.

müstelezzat, [Ar. müsteleẕẕ > müsteleẕẕāt مستلذات] *(müstelezza:t) {OsT} is.* Lezzeti iyi olan şeyler; lezzetli yiyecekler.

müsteliz, -zzi [Ar. leẕẕet > müsteliẕ / müsteliẕẕe مستلذ / مستلذه] *{OsT} sf.* Lezzet alan; tadına varan; tadını alan.

müstelki, [Ar. istilḳā > müstelḳī مستلقى] *(müstelki:, k kalın söylenir) {OsT} sf.* Sırt üstü yatan.

müstelzim, [Ar. lüzūm > müstelzim مستلزم] *{OsT} sf.* **1.** Gerekli olan; gereken. **2.** Gerektiren.

müstemed, -ddi [Ar. müstemedd مستمد] *{OsT} sf.* Kendisine yardım edilen; yardımda bulunulmuş olan.

müstemen, [Ar. emn > müstemen مستمن] *{OsT} sf.* **1.** Kendine aman verilmiş olan; güvenliği sağlanmış olan; bağışlanmış olan. **2.** *is.* Müslüman ülkelerde yabancı tüccarlara verilen ad. **3.** Yabancı ülkede oturan ve o ülkenin yabancı uyruğundan olan kimse. **4.** *is.* Osmanlı devleti topraklarında yaşamasına izin verilen yabancı uyruklulara verilen ad.

müstemend, [Far. müstemend مستمند] *{OsT} sf.* **1.** Üzüntülü; kederli. **2.** Mutsuz. **3.** Zavallı; çaresiz.

müstemendan, [Far. müstemendān مستمندان] *(müstemenda:n) {OsT} is.* **1.** Üzüntülü kimseler; kederli, gamlı insanlar. **2.** Mutsuzlar. **3.** Zavallılar; çaresizler.

müstemendane, [Far. müstemendāne مستمندانه] *(müstemenda:ne) {OsT} zf.* **1.** Üzüntülü olarak; üzüntülü biçimde. **2.** Mutsuz olarak; mutsuzlukla. **3.** Zavallı ve çaresiz olarak.

müstemhil, [Ar. mehl > müstemhil مستمهل] *{OsT} sf.* Süre verilmesini dileyen; mühlet isteyen.

müstemi, -i'ı [Ar. semʿ *(işitme)* > müstemiʿ / müstemiʿa مستمع / مستمعه] *{OsT} sf.* **1.** Kulak veren; dinleyen; dinleyici. **2.** *is.* Bir şeyi kulaktan öğrenen; işitsel tip. **3.** Bir okula, imtihana girmeksizin, dinleyici olarak devam eden kimse; dinleyici.

müstemi'an, [Ar. müstemiʿ > müstemiʿan مستمعان] *(müstemi'an) {OsT} zf.* Dinleyerek; dinleyici olarak.

müstemid, -ddi [Ar. meded > müstemidd مستمد] *{OsT} sf.* Yardım isteyen; medet uman.

müstemiddane, [Ar. müstemidd + Far. -āne مستمدانه] *(müstemidda:ne) {OsT} zf.* **1.** Yardım istercesine; yardım ister gibi. **2.** Yardım isteyerek; yardım umarak.

müstemi'în, [Ar. müstemiʿ > müstemiʿîn مستمعين] *(müstemii:n) {OsT} is.* Dinleyenler; dinleyiciler.

müste'min, [Ar. emn > müste'min / müste'mine مستأمن / مستأمنه] *{OsT} sf.* **1.** Canı bağışlanmak koşuluyla teslim olan; aman dileyen; sığınan. **2.** *is. isl. huk.* Başka bir ülkeye özel izinle giren kişi.

müstemir, -rri [Ar. mürūr > müstemirr / müstemirre مستمر / مستمره] *{OsT} sf.* **1.** Sürekli; kesintisiz; devamlı. **2.** Sağlam; sabit; köklü.

müstemirren, [Ar. müstemirr > müstemirren مستمراً] *(müstemi'rren) {OsT} sf.* **1.** Sürekli ve kesintisiz olarak; devamlı olarak. **2.** Sağlam ve sabit olarak.

müstemit, [Ar. müstemīt مستميت] *(müstemi:t) {OsT} sf.* Savaşta ölümden korkmayan; cesur.

müstemlek, [Ar. mülk => müstemlek مستملك] *{OsT} is.* **1.** Satın alınan mülk. **2.** Göçmen yerleştirilen yer.

müstemlekât, [Ar. müstemleke > müstemlekāt مستملكات] *(müstemleka:t) {OsT} is.* Sömürgeler.

müstemleke, [Ar. müstemlek > müstemleke مستملكه] *{OsT} is.* Sömürge.

müstemlekeci, [müstemleke-ci] *{OsT} sf.* Sömürgeci.

müstemlekecilik, -ği [müstemleke-ci-lik] *is.* Sömürgecilik.

müstemli, [Ar. müstemlī مستملى] *(müstemli:) {OsT} sf.* Söyleyip yazdıran; dikte ettiren.

müstemsik, [Ar. müstemsik مستمسك] *{OsT} sf.* Salıvermemek üzere sıkıca tutan; sağlam tutan.

müstemti, -i'ı [Ar. müstemtiʿ مستمتع] *{OsT} sf.* Yararlanan; temettü eden.

müstemzic, [Ar. mezc > müstemzic مستمزج] *{OsT} sf.* (Düşünce, oy, hatır) soran; yoklayan.

müstenbad, [Ar. istinbaṭ > müstenbaṭ مستنبط] *{OsT} sf.* Dolayısı ile anlaşılan; zımnen anlaşılan; istinbat olunmuş.

müstenbi, -i'i [Ar. müstenbiʾ مستنبئ] *{OsT} sf.* Haber alan; duyan; işiten.

müstenciz, [Ar. müstenciz مستنجز] *{OsT} sf.* Sözün yerine getirilmesini isteyen.

müste'nef, [Ar. istiʾnāf > müste'nef مستأنف] *{OsT} sf.* Yeniden başlayan. ◻ **müste'nefün-aleyh,** *{OsT} huk. Aleyhinde, yeniden dava açılan kimse.*

müstenfik, -kı [Ar. müstenfiḳ مستنفق] *(k, kalın söylenir) {OsT} sf.* Başkalarını, başka şeyleri beslemek için malını harcayıp bitiren kimse.

müstenfir, [Ar. istinfār > müstenfir مستنفر] *{OsT} sf.* Ürküp kaçan; ürken.

müstenhic, [Ar. müstenhic مستنهج] *{OsT} sf.* Birinin mesleğine giren.

müstenhir, [Ar. nehr > müstenhir مستنهر] *{OsT} sf.* (Su için) aka aka yeri oyarak nehir yapan.

müstenid, [Ar. sened > müstenid مستند] *{OsT} sf.* → müstenit.

müstenidat, [Ar. müstenid > müstenidāt مستندات] *(müstenida:t) {OsT} is.* Dayanaklar; istinatlar.

müsteniden, [Ar. müstenid > müsteniden مستنداً] *(müsteni'den) {OsT} zf.* Bir delil veya tanık göstererek; bir kanıta dayanarak.

müste'nif, [Ar. enf *(burun)* > müste'nif / müste'nife مستأنف / مستأنفه] *{OsT} sf.* **1.** Yeniden başlayan. **2.** *huk.* Bitmiş bir davanın yeniden görülmesi için bir üst mahkemeye başvuran.

müstenim, [Ar. nevm > müstenīm مستنيم] *(müsteni:m) {OsT} sf.* Uyur gibi görünen; yalandan uyuyan.

müstenir, [Ar. nūr > müstenīr مستنير] *(müsteni:r) {OsT} sf.* Işık alan; parlak.

müste'nis, [Ar. üns > müste'nis مستأنس] *(müste-nis) {OsT} sf.* Alışan; yabaniliği kalmayan; ünsiyet kazanan.

müstenit, -di [Ar. sened > müstenid مستند] *{OsT} sf.* **1.** Bir şeye dayanan; yaslanan; istinat eden. **2.** Bir senet, belge veya delile dayanan. ◻ (bir şeye) **müstenit olmak,** *{OsT} Bir şeye dayanmak; yaslanmak.*

müstenker, [Ar. nekr > müstenker مستنكر] *{OsT} sf.* İnkâr edilmiş.

müstenkıh, [Ar. müstenḳıh مستنقه] *{OsT} sf.* Anlayan; idrak eden.

müstenkıs, [Ar. naḳṣ > müstenḳıṣ مستنقص] *{OsT} sf.* Alışverişte fiyatı indirmek isteyen.

müstenkif, [Ar. istinkaf > müstenkif مستنكف] *{OsT} sf.* Çekimser. 🗗 **müstenkif kalmak,** *{OsT} Çekimser kalmak.*

müstensih, [Ar. nesḫ > istinsaḫ > müstensiḫ مستنسخ] *{OsT} sf.* **1.** Matbaa öncesinde bir el yazmasının suretini çıkaran veya çoğaltan; kopya eden. **2.** Çoğaltma makinesi; teksir makinesi.

müstenşık, -kkı [Ar. şaḳḳ > müstenşıḳḳ مستنشق] *{OsT} sf.* (Temizlik için) burnuna su çeken.

müstenşid, [Ar. neşīde > müstenşid مستنشد] *{OsT} sf.* Birinin şiir okumasını isteyen.

müstentic, [Ar. netīce > müstentic مستنتج] *{OsT} sf.* Sonuç çıkaran; istintac eden.

müsterah, [Ar. rāḥat > müsterāḥ مسترح] *(müstera:h) {OsT} sf.* **1.** Rahat edecek yer. **2.** Apteshane; ayak yolu.

müsterak, -kı [Ar. sirkat > müsteraḳ / müsteraḳa مسترق / مسترقه] *{OsT} sf.* Çalınmış; sirkat olunmuş.

müsterca, [Ar. recā > müstercā مسترجى / مسترجا] *{OsT} sf.* **1.** Gerçekleşmesi umulan; beklenen. **2.** (Kişi için) bir şeyin gerçekleşmesi için kendisine yalvarılan; ricada bulunulan.

müsterci[1]**, -i'i** [Ar. rücūʿ > müsterciʿ مسترجع] *{OsT} sf.* **1.** Geri dönen; geri tepen. **2.** Başka birine ödünç olarak verdiği şeyin geri verilmesini isteyen. **3.** Bir cenaze görüldüğünde *"Şüphe yok ki biz, Allah'ın kullarıyız, yine şüphe yok ki ona dönücüleriz."* ayetini okuyan.

müsterci[2]**, -i'i** [Ar. ricā' > müsterci' مسترجء] *{OsT} sf.* **1.** Rica eden. **2.** Uman; bekleyen.

müstered, -ddi [Ar. redd > müsteredd مسترد] *{OsT} sf.* Geri alınmış; istirdat edilmiş.

müsterfih, [Ar. refāḥ > müsterfiḥ مسترفح] *{OsT} sf.* Rahatlık, bolluk içinde yaşamak isteyen.

müsterham, [Ar. raḥm > istirḥam > müsterḥam مسترحم] *{OsT} sf.* **1.** (Kişi için) kendisine yalvarılan; rica edilen; istirham edilen. **2.** Yalvarılmış; rica edilmiş; saygı ile istenilmiş.

müsterhi, [Ar. reḫā > müsterḫī مسترخى] *(müsterhi:) {OsT} sf.* Gevşek; sarkık; sölpük.

müsterhib, [Ar. istirhab > müsterhib مسترهب] *{OsT} sf.* Korkutan; istirhap eden.

müsterhim, [Ar. raḥm >istirḥam>müsterḥim مسترحم] *{OsT} sf.* Yalvaran; istirham eden.

müsterhimane, [Ar. müsterḥim + Far. -āne مسترحمانه] *{OsT} sf.* Yalvarana yakışacak biçimde; istirham edercesine.

müsterhin, [Ar. rehn > müsterhin مسترهن] *{OsT} sf.* **1.** Rehin alan. **2.** *is.* Rehin karşılığı ödünç para veren kimse; tefeci.

müsterhis, [Ar. ruḫṣ > müstarḫiṣ مسترخص] *(h ve s, kalın söylenir.) {OsT} sf.* Ucuz sayan.

müster'i, [Ar. istirʿā > müsterʿī مسترعى] *(müster-i:) {OsT} sf.* Bir şeyin korunmasını, saklanmasını isteyen.

müste'rib, [Ar. müste'rib مستأرب] *(müste-rib) {OsT} sf.* Borçlu.

müsterih, [Ar. raḥat > istiraḥat > müsterīḥ / müsterīḥa مستريح / مستريحه] *{OsT} sf.* **1.** Bütün kaygı ve tasalarından kurtulup gönlü huzura kavuşan; rahatlayan; gönlü huzur bulan. 🗗 **müsterih olmak,** *{OsT} Her türlü kaygıdan kurtulmuş olmak; gönlü rahat olmak; rahatlamak.*

müsterihane, [Ar. müsterih + Far. -āne مستريحانه] *(müsteriha:ne) {OsT} zf.* Her türlü kaygıdan kurtulmuş olarak; gönlü rahat olarak; iç huzuru ile; rahat rahat.

müsterkı, -ı'ı [Ar. müsterḳıʿ مسترقع] *{OsT} sf.* Tamire muhtaç; yamanması gereken.

müsterşi, [Ar. rüşvet > istirşā > müsterşī مسترشى] *(müsterşi:) {OsT} sf.* Rüşvet isteyen.

müsterşid, [Ar. rüşd > istirşād > müsterşid مسترشد] *{OsT} sf.* Doğru yolu arayan; doğru yolu bulmak için kılavuz isteyen; mürşit isteyen.

müsterşidane, [Ar. müsterşid + Far. -āne مسترشدانه] *{OsT} zf.* Doğru yolu arayana yakışır biçimde; kılavuz ister gibi.

müsterşidîn, [Ar. müsterşidīn مسترشدين] *(müsterşidi:n) {OsT} is.* Doğru yolun gösterilmesini isteyenler; irşat talep edenler.

müsterşiyane, [Ar. müsterşī + Far. -āne مسترشيانه] *(müsterşiya:ne) {OsT} zf.* Rüşvet istercesine.

müstervih, [Ar. rāḥat > terviha > müstervih مستروح] *{OsT} sf.* Dinlenen; istirahat eden.

müsterzı, -ıı [Ar. rıżāʿ > müsterżıʿ مسترضع] *{OsT} sf.* Para ile sütnine tutan.

müsterzil, [Ar. rezīl > müsterzil مسترذل] *{OsT} sf.* Aşağılık, düşkün sayan.

müstes'ad, [Ar. saʿd > müstesʿad مستسعد] *(müstes-ad) {OsT} sf.* **1.** Uğurlu sayılmış. **2.** Uğurlu sayılan.

YAYIN NU: 683
KÜLTÜR SERİSİ: 336

ISBN 978-975-437-623-4 (Tk. No)

ISBN 978-975-437-626-5

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
1206-34-003178

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Yenişehir - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Kapak Tasarımı: grataNONgrata
Dizgi - Tertip: İskender Türe
Baskı: Şenyıldız Matbaası
Cilt: Yedigün Mücellithanesi
İstanbul - 2007